ΕΣΤΙΑ

ΕΚΤΑΚΤΟΝ ΦΥΛΛΟΝ

ΕΠΙ ΤΗι ΠΡΩΤΗι ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1885

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ

1885

Digitized by Google

Digitized by Google

ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

1885

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6—ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΦΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣΙ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ και ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς Λεωφόρου Πανεπιστημίου, 39
1885

Digitized by Google

LOAN STACK

Digitized by Google

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α

'Αζὼρ ('Ο), διήγημα, 319.
'Αὴρ ('Ο), 176.
'Αθηνῶν (Αἱ πρὸ πεντηκονταετίας μεγάλαι οἰκίαι τῶν), 23.
'Ακοσμία ('Η) τῶν ὁδῶν, 447.
'Ακρίβεια ('Η) καὶ ὁ φιλόσοφος Σουίφτ, διήγημα, 65.
'Αλεξίβροχον ('Υπὸ), διήγημα, 39.
'Αλσατιανῆς (Τὸ τραγοῦδι τῆς), ποίημα, 241.
'Αλφάβητον τῆς ἀγάπης, ποίημα, 417.
'Αμυγδαλιὰ ('Η πρώϊμη), ποίημα, 194.
'Ανατροφὴ τοῦ λαοῦ, 415.
"Ανεμος ('Ο), 208.
'Ανεμώνη ('Η), ποίημα, 160.
'Απὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὸ τέκνον, διήγημα, 227. 243, 259, 279.
'Αρχαιότητες (Αἱ Δωδωναῖαι) τοῦ κ. Κ. Καραπάνου, 57.
"Ασματα (Δύο δημοτικὰ) ἀνέκδοτα, 80.
'Ασμάτιον, 130.

Β

Βασιλόπαιδες Κωνσταντῖνος, Γεώργιος, Νικόλαος, 1.
Βελώνιος (Πέτρος) 339.
Βιλλεμὲρ ('Ο μαρκήσιος), μυθιστόρημα, 307, 327, 341, 360, 377, 392, 408, 423, 439.
Βίσμαρκ (Γνώμη) περὶ τῆς χρησιμότητος τοῦ καπνίζειν, 178.
Βούλγαρος ('Ο), ποίημα, 449.
Βουλῆς (Μία συνεδρίασις τῆς ἑλληνικῆς), 62.

Γ

Γενεὰ ('Η νέα), 125.
Γερμανίας (Πληθυσμὸς) καὶ Γαλλίας, 431.
Γέρων ψάλτης ('Ο), ποίημα, 18.
Γλώσσης (Περὶ τῆς σημερινῆς ἡμῶν), 275.
Γνῶμαι καὶ σκέψεις, 98.
Γόρδων ('Ο), 172.
Γύζης (Νικόλαος). Βιογραφικαὶ σημειώσεις, 3.

Δ

Δερβίσης ('Ο) τῶν 'Αθηνῶν, ποίημα, 4.
Δημοδιδασκάλου ('Ημερολόγιον), ἤτοι ἡ παιδαγωγία ἐν τῇ πράξει ὑπὸ Βλασίου Σκορδέλη. (Βιβλιοκρισία), 205.
Διαθήκη ('Η), διήγημα, 47.
Διφθερίτις ('Η), οἰκογενειακὴ σκηνή, 413.
Διώρυγος (Αἱ ἐργασίαι τῆς) τῆς Κορίνθου, 139.
Δρᾶμα τοῦ νέου ἀνατολικοῦ βίου, διήγημα, 67.
Δωδωναῖαι (Αἱ) ἀρχαιότητες τοῦ κ. Κ. Καραπάνου, 57.
Δῶρον (Τὸ) τῆς θείας, διήγημα, 19.

Ε

'Εγκλήματος (Στατιστικὴ τοῦ) ἐν Γαλλίᾳ, 385.
[illegible]ιδεύσεως (Περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς) τῆς ἑλληνικῆς, 99.
'Ενταφή. ('Ο Δερβίσης τῶν 'Αθηνῶν), ποίημα, 4.
'Ελληνόπουλο (Τὸ), ποίημα, 210.
'Επακόλουθα στιγμιαίας ὀργῆς, διήγημα, 141, 155, 167, 183.
'Επιστημονικὰ Χρονικὰ 187, 202, 252, 266, 365, 380.
Εὐτυχία ('Η) καὶ τὸ ὑποκάμισον, διήγημα, 8.

Ζ

Ζήλεια, ποίημα, 28.
Ζῦθος ('Ο) παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, 240.
Ζώνη ('Ηλεκτρομαγνητικὴ) κατὰ τῆς ναυτίας τῶν ταξειδευόντων, 209.
Ζῳολογία ('Η) τῶν 'Ελλήνων καὶ Τιμόθεος ὁ Γαζαῖος, 323.

Η

'Ηγεμονίδες φιλόμουσοι, 337.
"Ηλεκτρον (Τὸ), 16).
"Ηχοι καὶ χρώματα, 304.

Θ

Θεάτρου (Περὶ ἐθνικοῦ), 35, 51.
Θεῖος καὶ ἀνεψιός, διήγημα, 199, 220.
Θρανίων (Περὶ σχολικῶν), 61.

Ι

'Ιάκωβος (Δύστηνος), διήγημα, 2[illegible]4.
'Ιατρικὴ συμβουλή, διήγημα, 120.
'Ιστορίας (Οἱ θαλαμηπόλοι τῆς), 2.

Κ

Καλλοναὶ (Διάσημοι), 240.
Καπνίζειν (Γνώμη τοῦ Βίσμαρκ περὶ τῆς χρησιμότητος τοῦ), 178.
Κάτοπτρα, 289.
Κηφισιὰν ('Απ' 'Αθηνῶν εἰς), 350.
Κόμη ('Η) παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς, 113.
Κόραι (Αἱ Ταναγραῖαι), 195.
Κόρη ('Η) τῆς Λήμνου, ποίημα, 214.
Κυνὸς (Πονηρία), 79.
Κώδωνες (Οἱ), 257.
Κῶμοι καὶ κωμάζοντες, 347.

Λ

Λαύριον ('Απ' 'Αθηνῶν εἰς), 432.
Λήμνου ('Η κόρη τῆς), 214.
Λίμνη ('Η) τοῦ 'Αγγελοκάστρου. 'Οδοιπορικὴ ἀνάμνησις. 211, 233.
Λιμοὶ ἐν Εὐρώπῃ, 418.
'Λιογέννητης ('Ο γάμος τῆς). ποίημα, 370.
Λουτρῶν (Περὶ), 384.

Μ

Μακροβιότης, 321.

Digitized by Google

Μάνα (Ἡ), ποίημα, 80.
Μηχαναὶ (Αἱ νέαι πολεμικαί), 45.
Μνηστὴ (Ἡ) τοῦ ναύτου, διήγημα, 104.
Μύρμηκες (Οἱ), 286.

Ξ

Ξένην (Εἰς), ποίημα, 13.

Ο

Οἰκογένεια (Ἡ), 333.
Οἰνοπνευματώδη (Τὰ) ποτά, 109.
Οὐγκὼ (Ἀνέκδοτα περὶ Βίκτορος), 383, 418.
Οὐγκὼ (Βίκτωρ), ἐπὶ τῇ 83 ἐπετείῳ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, 179.
Οὐγκὼ (Ἡ ἐπάνοδος τοῦ) εἰς Γαλλίαν, 401.
Οὐγκὼ (Ὁ Βίκτωρ) ἐν Ἑλλάδι, 355.

Π

Παίγνια (Στιχουργικά), 249, 264, 283, 291.
Πανταλόνι (Τὸ πρῶτον), 352.
Πατὴρ καὶ τέκνον, 298.
Περασμένα νιάτα, ποίημα, 288.
Ποίησις καὶ πραγματικότης, 32.
Πτηνῶν ἀγαθοεργία, 129.
Πτωχοκομεῖον (Τὸ) 73, 83, 106.
Πυροπολητὴς (Ὁ) διήγημα, 55.

Ρ

Ρεμβασμὸς (Ὁ) τοῦ γέροντος, ποίημα, 258.
Ρήγα (Ἡ νεότης τοῦ), 13.
Ρόδον (Τὸ), 217, 237, 255, 269.
Ρῶσοι ἀγωνισθέντες καθ' ἡμῶν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἐθνικὸν ἡμῶν ἀγῶνα, 64, 177.

Σ

Σάπων (Ὁ), 225.
Σημειώσεις Στατιστικὴ τῶν καρφοβελονῶν, 49. Σιδηρόδρομοι ἐν Εὐρώπῃ, 49. Βιομηχανία μεταξουργική, 49. Μακροβιότης παρὰ τοῖς Ἕλλησι, 49. Κυνὸς ὀξυδέρκεια, 49. Αὐτοκτονία τῶν σκορπίων. 50. Ἔθιμα ταφῆς 50. Καλλιέργεια μαργαριτοφόρων ὀστρέων, 66. Στοίχημα παράδοξον 66. Ἀλέξανδρος Graham Bell, 66. Τηλεφωνικὰ πειράματα 66. Δῶρα ἐξ Ἀβυσσινίας τῷ βασιλεῖ τῶν Ἑλλήνων 81. Πληθυσμὸς Γερμανίας καὶ Γαλλίας 81. Ἄγριος βάμβαξ 81. Ἔκθεσις ἰαπωνικοῦ χωρίου 81. Μῆκος τηλεγραφικῶν γραμμῶν 81. Οἱ «Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου 81. Ὠὰ διατετηρημένα 82. Αἱ ἐκ τῶν τηλεγράφων πρόσοδοι ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ 82. Προφυλακτικὴ δύναμις τοῦ ἐμβολιασμοῦ 82. Κέρδη ἰατρῶν 98. Οἱ κύνες παρὰ τοῖς Ἐσκιμώοις 114. Τὸ μεγαλείτερον ὑποστατικὸν τοῦ κόσμου 114. Νέον ὅπλον 130. Πληθυσμὸς Ἰταλίας 140. Ὁ πλησιέστερος πρὸς τὴν Γῆν ἀπλανὴς ἀστὴρ 160. Ἐπιρροὴ τοῦ ποσίμου ὕδατος ἐπὶ τῆς ὑγείας 162. Πνευμονικὴ φθίσις 162. Ἱπποδαμαστὴς 162. Ὀλέθριαι συνέπειαι τῆς χρήσεως τοῦ στηθοδέσμου 162. Τιμωρίαι μαύρων ἐν Βρασιλίᾳ 178. Ἐνδεεῖς ἐν Παρισίοις 178. Ἐθιμοτυπία εἰς τὰ γεύματα, 194. Ξανθαὶ καὶ μελαγχριναὶ γυναῖκες ἐν Ἀμερικῇ 210. Ἐπίθεσις κοράκων 210. Στατιστικὴ ἐπιτύμβιος 226. Ἡ κατασκευὴ τῆς πρώτης δακτυλήθρας 226. Φρέατα βαρόμετρα 226. Ὑπόγειος θερμοκρασία 241. Ἰδιότης τῶν χρωμάτων 241. Τρόπος μεταδόσεως ψύχους 242. Δημοτικότης ἐπισήμων προσώπων ἐν Ἀγγλίᾳ 242. Νέα θρεπτικὴ οὐσία, 242. Θηράματα φονευθέντα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, 242. Κροκόδειλος ἀμερικανικός, 258. Εἶνε ὀδυνηρὸς ὁ θάνατος; 273. Οἱ βάτραχοι, 274. Ἀλεκτρυονομαχίαι ἐν Λονδίνῳ 274. Ἐργοστάσια μεταξίνων ὑφασμάτων ἐν Ἀμερικῇ 274. Κοράκων νοημοσύνη, 290. Ὀδοντοϊατροὶ Ἰάπωνες, 305. Νέον εἶδος σφαιρῶν, 306. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας, 306. Ἀνέκδοτον περὶ Φοντενέλλου, 306. Ὑπόγειοι σιδηρόδρομοι, 322. Ὀβούζια, 322. Τὸ θωρηκτὸν «Τρομερὸς» 338. Βραβεῖα τῇ φιλανθρωπίᾳ 338. Ἠλεκτρικὴ συσκευὴ ἐν καφενείῳ 338. Ἰνδικὸς πληθυσμὸς ἐν Ἀμερικῇ 338. Μορφινομανία, 354. Ζωγραφικὴ ἐν Ἰαπωνίᾳ 386. Ἔθιμα καὶ συρμοὶ 386. Τὸ χρῶμα τῶν ὀφθαλμῶν 434. Ἡλικία ψιττακῶν 434. Κατάργησις τοῦ ἄλγους, 450. Τὰ ὄνειρα 450.
Σκαλάθυρμα, 16.
Σκοπευτῶν (Εὐθυβολία), 79.
Σουΐφτ (Ὁ φιλόσοφος) καὶ ἡ ἀκρίβεια, 65.
Στρατήγημα (Διπλοῦν), διήγημα, 87.
Στρατιῶται (Ἕλληνες) ἐν τῇ Δύσει καὶ ἀναγέννησις τῆς ἑλληνικῆς τακτικῆς, 371, 387, 403, 419, 435.
Συμβουλὴ (Ἰατρική), διήγημα, 120.
Σχολεῖον (Τὸ), ποίημα.

Τ

Ταναγραῖαι (Αἱ) κόραι, 195.
Τάξιμον (Τὸ), 34.
Τασοῦλα, διήγημα, 397, 412.
Τορπίλλαι καὶ τορπιλλοφόρα, 45.
Τραγοῦδι (Τὸ) τῆς Ἀλσατιανῆς, 241.
Τριανταφυλλιά μου, (Ἡ) ποίημα, 34.

Υ

Ὕαλος (Ἡ), 271.
Ὑγιεινὴ (Ἡ) τῆς καλλονῆς, 42, 76, 96, 127, 144, 190, 223, 317, 368, 428.
Ὑγιεινὴ (Παιδαγωγική). Περὶ σχολικῶν θρανίων, 61.
Ὑγιεινῆς (Πινακίδες). Οἰνοπνευματώδη ποτά, 109.

Φ

Φιλανθρωπία (Ἡ) ἐν Ἀθήναις. Τὸ πτωχοκομεῖον, 73, 83, 106.
Φιλάργυρος (Ὁ), μῦθος, 31.
Φίλας (Εἰς δύο), ποίημα, 271.
Φιλιππίδης (Δανιὴλ) καὶ ἡ γεωγραφία αὐτοῦ, 115, 131, 147, 163.
Φυτοφάγοι (Οἱ), 161.
Φυτῶν (Πίναξ τῶν Ἑλλάδι φυομένων ξυλωδῶν) 301, 314.
Φωλεαὶ πτηνῶν, 334.

Χ

Χανούμισσα (Ἡ μικρά). Ὁδοιπορικὴ ἀνάμνησις, 136, 151.
Χάριν ἀντὶ χάριτος, διήγημα. 28.
Χαρτοπαίκτης (Ὁ) τῆς πρωτοχρονιᾶς, ποίημα, 28.
Χρώματα (Ἦχοι καί), 104.

Ψ

Ψάλτης (Ὁ γέρων), ποίημα, 18.

Πανομοιότυπα

Τῶν ὑπογραφῶν τῶν βασιλοπαίδων Κωνσταντίνου, Γεωργίου καὶ Νικολάου, σελ. 1.

Εἰκόνες

Νικόλαος Γύζης, 4.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885.

Digitized by Google

'Αριθ. 470 — Λεπτὰ πεντήκοντα

ΕΤΟΣ Ι'

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 1 Ἰανουαρίου 1885

AP85
H4
1885

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΑ ΤΩΝ ΥΠΟΓΡΑΦΩΝ ΤΩΝ Α. Α. Υ. Υ.
ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΔΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

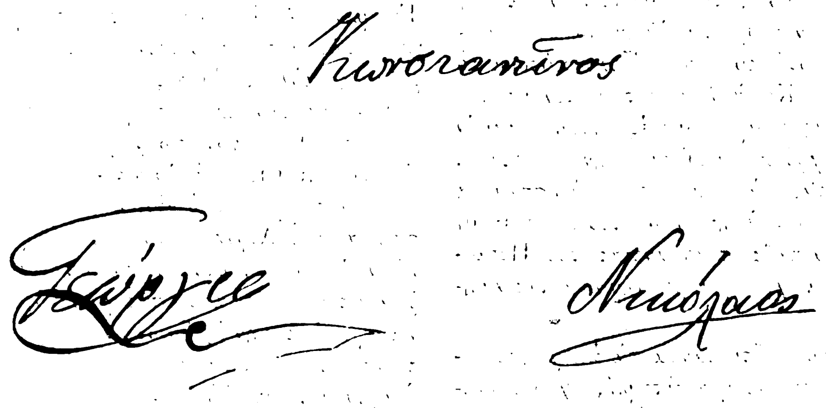

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, διάδοχος τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῇ 21 Ἰουλίου 1868, ἄγει νῦν τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἐκπαιδεύεται τὰ μὲν ἐγκύκλια μαθήματα ὑπὸ ἰδιαιτέρων καθηγητῶν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, τὰ δὲ στρατιωτικὰ ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων, ἔχων βαθμὸν λοχίου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ, γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ τῇ 12 Ἰουνίου 1869, ἄγει τὸ 16ον ἔτος. Ἐκπαιδεύεται ἀπὸ τοῦ παρελθόντος θέρους τὰ ναυτικὰ ἐν Δανίᾳ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ, γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Ἰανουαρίου 1872, συμπληροῖ ὅσονούπω τὸ 13ον ἔτος. Ἐκπαιδεύεται τὰ μὲν ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, τὰ δὲ στρατιωτικὰ ἐν τῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων.

952

Digitized by Google

ΟΙ ΘΑΛΑΜΗΠΟΛΟΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἡ Ἱστορία ἔχει τοὺς ὑπουργοὺς αὐτῆς καὶ τοὺς θαλαμηπόλους. Ἐννοεῖται ὅτι ὑπουργοὶ εἶνε οἱ καλούμενοι ἱστορικοί· θαλαμηπόλους δὲ δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν τοὺς ἀνθρώπους ὅσοι λαβόντες ἀφορμὴν νὰ γνωρίσωσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν χαρακτῆρα, τὰς ἀρετάς, τὰς κακίας, τὰς ἕξεις τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν κυβερνητῶν, ἀπεταμίευσαν τὰς περὶ πάντων τούτων παρατηρήσεις καὶ κρίσεις αὐτῶν εἰς τὰ λεγόμενα Ἀπομνημονεύματα (Mémoires). Ὑπάρχουσιν ἀπομνημονεύματα τὰ ὁποῖα λογίζονται ἀνώτερα πολλῶν ἐγκρίτων ἱστορικῶν ἔργων. Τοιοῦτον ἀνεδείχθη τὸ ἀριστούργημα τοῦ δουκὸς St Simon, ὅστις ἤκμασεν ἐν τῇ ΙΖ' ἑκατονταετηρίδι καὶ ὡς οὐδεὶς ἴσως ἄλλος ἐξηκρίβωσε καὶ πιστῶς ἐζωγράφησε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὰς ἀδυναμίας τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Τἀνάπαλιν τὰ Ἀνέκδοτα τοῦ Προκοπίου εἶνε λίβελλος ἀηδὴς προσπαθήσας νὰ ἀμαυρώσῃ πᾶν ὅ,τι ἀγαθὸν ἐγένετο ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ καὶ καταντήσας νὰ ἀξιώσῃ ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα δὲν ἦσαν ἄνθρωποι ἀλλὰ δαίμονες λαβόντες σχῆμα ἀνθρώπου ὅπως ἐξολοθρεύσωσι τὸ ἀνθρώπινον γένος. Κατὰ δὲ τὰς τρεῖς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας ἀπειράριθμα ἐξεδόθησαν καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις καθ' ἑκάστην ἐκδίδονται ἀπομνημονεύματα, τὰ ὁποῖα ἐξίσου ἀφιστάμενα τῶν τε μεγαλοφυῶν ἀφηγήσεων τοῦ St Simon καὶ τῆς συστηματικῆς συκοφαντίας τοῦ Προκοπίου, ἀποβαίνουσι χρήσιμα βοηθήματα τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι πάντα τὰ ἀπομνημονεύματα ταῦτα, εἴτε δόκιμα εἴτε μή, ἔχουσι συμφυᾶ τινα ἰδιότητα, ἥτις ὑπὸ μὲν τῶν κοσμιωτέρων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐλάττωμα, ὑπὸ δὲ τῶν φιλοσκανδάλων ὡς προτέρημα. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἱ κυβερνῆται τῶν ἐθνῶν παρίστανται ὅπως συνειθίζουσι νὰ βλέπωσιν αὐτοὺς οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐν στολαῖς καὶ ἐθιμοταξίᾳ· ἐν δὲ τοῖς ἀπομνημονεύμασιν εἰκονίζονται πολλάκις φέροντες χιτῶνα κατοικίδιον, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἔτι ἀφελέστερον ἱματισμόν, ὃν καὶ μόνον συμπίπτει νὰ ὦσι περιβεβλημένοι ὁσάκις δὲν ἔχουσι περὶ ἑαυτοὺς εἰμὴ μόνους τοὺς θαλαμηπόλους. Ἐὰν λοιπὸν αἱ ἀναμνήσεις τούτων παρεκβῶσι τῶν ὁρίων τῆς εὐπρεπείας, καθ' ἣν ἔχει δυστυχῶς ῥοπὴν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, οἱ κυβερνῆται τῶν ἐθνῶν ἀποβάλλουσι πᾶν ἱστορικὸν γόητρον.

Ὁπόσον δυσαπόσχετος εἶνε ὁ σκόπελος οὗτος μαρτυροῦσι τὰ πρὸ τετραετίας ἐκδοθέντα ἀπομνημονεύματα τῆς κυρίας Rémusat. Ἡ χρηστοτάτη αὕτη γυνή, ἡ ἔξοχος τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν εὐφυΐαν αὐτῆς, διετέλεσε κυρία τῆς τιμῆς τῆς αὐτοκρατορίσσης Ἰωσηφίνης καὶ ἠξιώθη ἐπί τινα χρόνον τῆς ἰδιαζούσης τοῦ Ναπολέοντος εὐνοίας. Ἡ περὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ὧν διετέλεσε μάρτυς, καὶ ἰδίως περὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς τρίτομος αὐτῆς συγγραφή, ὑπελήφθη δικαίως ὡς συμβολὴ ἀξιόλογος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πρώτης δεκαετηρίδος τοῦ παρόντος αἰῶνος. Καὶ ὅμως ἡ συγγραφὴ αὕτη περιέχει περὶ τῶν οἰκειοτάτων πρὸς τὴν σύζυγον σχέσεων τοῦ αὐτοκράτορος καὶ περὶ τῶν ἐρώτων αὐτοῦ πρὸς τὴν φιλομειδῆ Πολωνίδα, ἥτις ἐγέννησε τὸν Βαλεύσκην, λεπτομερείας τινάς, τὰς ὁποίας οὐδέποτε ἠθέλομεν τολμήσει νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα, φοβούμενοι μὴ προσκρούσωμεν εἰς τὴν αἰδημοσύνην τῶν ἀναγνωστριῶν τῆς *Ἑστίας*.

Ἀλλὰ περὶ τῆς ὀλίγης τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς φειδοῦς πρὸς τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ καλοῦ φύλου ἀναφέρει ἡ κυρία Rémusat γεγονότα τινά, τὰ ὁποῖα ἀκινδύνως νομίζομεν ὅτι δύνανται νὰ ἀνακοινωθῶσι καὶ ἐν τῷ παρόντι περιοδικῷ. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, λέγει, προεγευματίζομεν μετὰ τῆς αὐτοκρατορίσσης οὐκ ὀλίγαι τῶν κυριῶν τῆς αὐλῆς, ἐν αἷς ἦσαν καί τινες περὶ ὧν πολλαὶ κακολογίαι περιεφέροντο τότε ἐν τῷ τμήματι τῶν Παρισίων, τῷ ὀνομαζομένῳ faubourg St Germain, καὶ ἰδίως οἰκουμένῳ ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτευομένης τὸ νέον καθεστὸς ἀρχαίας ἀριστοκρατίας. Αἴφνης εἰσβάλλει εὔθυμος ὁ Ναπολέων εἰς τὸ ἑστιατόριον, καὶ στηριχθεὶς εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ καθίσματος τῆς γυναικὸς του ἀπευθύνει πρὸς ἑκάστην ἐξ ἡμῶν κατ' ἀρχὰς ἀδιαφόρους τινὰς λόγους· ἔπειτα ἤρχισε νὰ μᾶς ἐρωτᾷ πῶς διάγομεν καὶ μετ' ὀλίγον νὰ ὑποδεικνύῃ ὅτι ὑπάρχουσι μεταξὺ ἡμῶν τινες, περὶ τῶν ὁποίων πολλὰ λέγονται ἐν τῇ πόλει. Ἡ αὐτοκράτειρα, ἥτις γινώσκουσα τὸν σύζυγόν της, ἤξευρεν ὅτι ἀπὸ λόγου εἰς λόγον ἠδύνατο νὰ πηδήσῃ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα, ἐπεχείρησε νὰ διακόψῃ τὴν ὁμιλίαν ταύτην. ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ ἐπιμένων «Ναί, κυρίαι μου, προσέθηκε, πολλὰ λέγονται περὶ ὑμῶν, ἰδίως ὑπὸ τῆς καλοκἀγάθου ἀρχαίας ἀριστοκρατίας. Ἀξιοῦσι, λόγου χάριν, ὅτι ὑμεῖς, Κυρία *** ἔχετε σχέσεις μὲ τὸν Κύριον ***. Ὅτι ὑμεῖς, Κυρία...» καὶ οὕτω καθεξῆς ἀπευθυνόμενος εἰς δύο τρεῖς ἐξ ἡμῶν τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης. Εὔκολον εἶνε νὰ φαντασθῆτε εἰς ποίαν ὡς ἐκ τούτου περιήλθομεν πᾶσαι στενοχωρίαν, πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τοῦ αὐτοκράτορος. «Ἀλλά, προσέθηκεν αἴφνης, μὴ νομίσῃ τις ὅτι ἀνέχομαι τὰς κακολογίας ταύτας. Ὁ προσβάλλων τὴν αὐλήν μου, προσβάλλει ἐμὲ αὐτόν· καὶ ἀπαιτῶ νὰ παύσωσι λέγοντες τοιαῦτα εἴτε περὶ ἐμοῦ, εἴτε περὶ τῆς αὐλῆς μου.» Καὶ τότε λαβὼν σχῆμα προσώπου ἀπειλητικὸν καὶ τόνον φωνῆς αὐστηρότερον, διὰ

Digitized by Google

μακρῶν κατέκρινε τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς παρισινῆς κοινωνίας, τὸ ὁποῖον ἀνθίστατο ἔτι κατ' αὐτοῦ, λέγων ὅτι θέλει ἐξορίσει πᾶσαν γυναῖκα, ἥτις ἤθελε προφέρει μίαν λέξιν περί τινος τῶν κυριῶν τῆς αὐλῆς· καὶ ταῦτα πάντα ἐρεθιζόμενος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, διότι καμμία ἐξ ἡμῶν δὲν εἶχε διάθεσιν νὰ τὸν ἀπαντήσῃ. Ἡ αὐτοκράτειρα συνέτεμε τὸ πρόγευμα ἵνα καταπαύσῃ ἡ σκηνὴ αὕτη, διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν δὲ ἐκ τούτου κίνησιν ὁ αὐτοκράτωρ διέκοψε τὴν ὁμιλίαν του καὶ ἀπῆλθεν ὅπως ἦλθεν. Μία τῶν ἡμετέρων κυριῶν, ἥτις εὐλαβῶς ἀπεθαύμαζε πᾶν ὅ,τι οὗτος ἔπραττε καὶ ἔλεγεν, ηὐλόγησεν ἐν κατανύξει τὴν ἀγαθότητα τοῦ κυριάρχου, ὅστις ἀπῄτει νὰ θεωρῆται ὡς ἱερὰ ἡ περὶ ἡμῶν ὑπόληψις, ἀλλ' ἡ εὐφυεστάτη Κυρία *** τῇ ἀπεκρίθη ὁπωσοῦν ἀποτόμως « Ναί, Κυρία μου, ἂν ὁ αὐτοκράτωρ ἐξακολουθήσῃ νὰ μᾶς ὑπερασπίζῃ τοιουτοτρόπως, εἴμεθα χαμέναι.» Τὸ οὐδὲν ἧττον περίεργον εἶνε ὅτι, ὅταν ἔπειτα ἡ αὐτοκράτειρα τὸν εἶπεν ὁπόσον γελοία ἦτο ἡ σκηνὴ ἐκείνη, ὁ Ναπολέων ἠπόρησε πολὺ ἐπὶ τούτῳ, ἀξιῶν ὅτι ἀπεναντίας ἔπρεπε νὰ τὸν χρεωστοῦμεν πολλὰς τὰς χάριτας διὰ τὴν ζέσιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἠγανάκτει ὁσάκις μᾶς προσέβαλλον.

Ἀλλ' ἰδοὺ ἕτερά τινα χαριέστερα διηγήματα. Ὁμιλῶν ποτε πρὸς τὸν κύριον Rémusat, Ἐνθυμοῦμαι, εἶπεν, ὅτι ἐπὶ τῆς συνθήκης τοῦ Καμποφόρμιο συνήλθομεν ὁ κ. Cobentzl καὶ ἐγὼ διὰ νὰ τὴν ὑπογράψωμεν εἰς αἴθουσάν τινα, ἐν ᾗ κατὰ τὴν αὐστριακὴν συνήθειαν εἶχον διασκευάσει ἐξέδραν ὑποτυκοῦσαν τὸν θρόνον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας. Εἰσελθὼν εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην, ἠρώτησα τί τοῦτο σημαίνει, καὶ ἀκούσας τὴν ἐξήγησιν εἶπον εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Αὐστρίας: « Πρὸ πάντων σᾶς παρακαλῶ νὰ διατάξητε νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ καθέδρα αὕτη, καθότι ποτὲ δὲν εἶδα κάθισμα ὑψηλότερον τῶν ἄλλων χωρὶς νὰ μ' ἔλθῃ ἀμέσως ἡ ὄρεξις νὰ καθήσω ἐπ' αὐτοῦ.» Καθὼς βλέπετε, προσέθηκεν ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τὸν κ. Rémusat, ἔκτοτε προῃσθανόμην τί ἤθελε μὲ συμβῇ. Εἰς τὰς ἑσπερίδας τῶν ἀνακτόρων ὁ αὐτοκράτωρ ἀπηύθυνε συνήθως πρὸς τὰς Κυρίας λόγους ἥκιστα εὐμενεῖς. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐνθυμεῖτό ποτε κανὲν ὄνομα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ πρώτη ἐρώτησίς του ἦτο· « Πῶς ὀνομάζεσθε; » Τὸ πρᾶγμα προδήλως δὲν ἦτο εὐχάριστον. Ἀλλ' εὑρέθη ἀνήρ, ὅστις ἔδωκε κατὰ τοῦτο σωτήριον εἰς τὸν αὐτοκράτορα μάθημα. Ὁ μουσικὸς Grétry ἦτο κάλλιστα γνωστὸς εἰς αὐτὸν διότι προσήρχετο συχνότατα εἰς τὴν αὐλήν· καὶ ὅμως ὁ Ναπολέων ὁσάκις τὸν ἐπλησίαζε δὲν ἔπαυε τοῦ νὰ τὸν ἐρωτᾷ μηχανικῶς τὸ ὄνομά του. Μίαν ἡμέραν τελευταῖον ὁ Grétry βαρυνθεὶς νὰ ἀκούῃ τὴν αἰωνίαν αὐτὴν ἐρώτησιν, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ αὐτοκράτωρ πλησιάσας τὸν εἶπε μὲ τὸν συνήθη ἀπότομον αὐτοῦ τρόπον «Καὶ ὑμεῖς λοιπὸν τίς εἶσθε ;», ὁ Grétry ἀπεκρίθη ὑποδηλῶν τὴν δυσαρέσκειάν του: «Μεγαλειότατε, πάντοτε ὁ Grétry.» Ἔκτοτε ὁ αὐτοκράτωρ δὲν τὸν ἀπηύθυνε πλέον τὴν ἐρώτησιν ταύτην καὶ τὸν ἀνεγνώριζε κάλλιστα.

Ὁ Ναπολέων διηγεῖτο συχνάκις ὅτι εἷς τῶν θείων του εἶχε προείπει εἰς αὐτὸν παῖδα ἔτι ὄντα ὅτι θέλει κυριαρχήσει τοῦ κόσμου, διότι εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ψεύδεται πάντοτε. Καὶ ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ἀποδέχεται πληρέστατα τὴν δοξασίαν ταύτην, ἔλεγεν· « Ὁ κ. Μέττερνιχ πλησιάζει πολὺ εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἐξαίρετος πολιτικὸς ἀνήρ, διότι ψεύδεται κάλλιστα (il ment très bien.)»

Ὁ αὐτοκράτωρ ὡμίλει καὶ ἔγραφε τὴν γαλλικὴν ἥκιστα ὀρθῶς· ἀλλὰ πολλοὶ ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ καὶ φίλων ὑπερηκόντιζον αὐτὸν κατὰ τοῦτο παραδόξως. Ὁ Murat ἐπόθει πολὺ νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ὡς τόσοι ἄλλοι συγγενεῖς τοῦ Ναπολέοντος, ἠξεύρων δὲ ὅτι ὁ Talleyrand, πανίσχυρος ὢν τότε παρὰ τῷ αὐτοκράτορι, ἀντέπραττεν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πόθου ἐκείνου, εἶπέ ποτε: « Moussu dé Talleyrand, il ne veut pas que je sois roué. » Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ προσθέσω ὅτι ἐν τῇ φράσει ταύτῃ, ἐκτὸς τῆς ἀσυνταξίας καὶ τῆς ὅλως ἀλλοκότου προφορᾶς, ἡ τελευταία λέξις διὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν διήρχετο ἐκ τῶν χειλέων τοῦ Murat, κατήντησεν ἀντὶ τοῦ βασιλέως νὰ σημαίνῃ τὸν τετροχισμένον. Τῇ ἀληθείᾳ ὁ Ἀχιλλεὺς οὗτος τοῦ νέου Ἀγαμέμνονος ἠδύνατο μὲν νὰ εἴπῃ ὅτι ἦτο οἷος οὔ τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ πολὺ δικαιότερον ἐκείνου νὰ προσθέσῃ ἀγορῇ δὲ τ' ἀμείνονές εἰσι καὶ ἄλλοι.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ ζωγράφος, οὗτινος τὴν προσωπογραφίαν δημοσιεύομεν σήμερον Νικόλαος Γύζης, ἐκ τοῦ χρωστῆρος τοῦ ὁποίου ἐξῆλθε τὸ καλλιτεχνικὸν ἔργον, ὅπερ προσφέρει ἡ *Ἑστία* εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἐν χωριστῷ φύλλῳ δωρηθὲν αὐτῇ εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ καλλιτέχνου, ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1842 ἐν Τήνῳ. Τὰς καλλιτεχνικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἤρχισεν ἐν Ἀθήναις ἐν τῇ πολυτεχνικῇ σχολῇ, μετὰ

Digitized by Google

δὲ τὸ τέλος αὐτῶν μετέβη εἰς Μόναχον, χορηγούσης τῆς ἐν Τήνῳ Μονῆς τῆς Εὐαγγελιστρίας τὰς δαπάνας, ἐκεῖ δὲ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν τεχνῶν τῆς Βαυαρικῆς πρωτευούσης, ἔχων διδάσκαλον τὸν διάσημον καθηγητὴν τῆς γραφικῆς Piloty, νῦν διευθυντὴν τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν τεχνῶν ἐν Μονάχῳ, εὗρε στάδιον εὐρὺ καὶ κοινωνίαν ἀνεπτυγμένην καλλιτεχνικῶς, καὶ γνωρίζουσαν νὰ ἐκτιμήσῃ τὰ καλλιτεχνικὰ αὐτοῦ προτερήματα. Ἐκεῖ λοιπὸν μικρὸν κατὰ μικρὸν ὁ κ. Γύζης προαγόμενος ἔγραψεν ἀρίστας εἰκόνας, ἀληθῆ καλλιτεχνικὰ ἔργα κατὰ τὰς κρίσεις τῶν ἐν Εὐρώπῃ τεχνοκριτῶν.

Ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ κ. Γύζη καὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ ὡς καλλιτέχνου ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐπανέλθωμεν ὅταν διὰ τῆς «Ἑστίας» δημοσιευθῶσι καὶ ἄλλαι αὐτοῦ εἰκόνες, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὰ γνωστότερα καὶ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα ἐξ αὐτῶν. Ἐκ τούτων ὀλίγιστα μὲν ἔχουσιν ὑπόθεσιν ἱστορικὴν οἷον «ἡ Ἰουδὶθ εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ὀλοφέρνους», τὸ πρῶτον αὐτοῦ βραβευθὲν ἔργον «ἡ εἴδησις τῆς ἁλώσεως τοῦ Σεδὰν», τὰ πλεῖστα δὲ εἶνε εἰκόνες εἰλημμέναι ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου, ῥωπογραφίαι, ἐν αἷς διαλάμπει ἐξαίρετος καὶ λεπτὸς χαρακτηρισμὸς τῶν δρώντων προσώπων, συνδεδεμένος ἐνίοτε μετὰ δόσεώς τινος τρυφερᾶς κωμικότητος. Τοιαῦται δὲ εἶνε «Ὁ ὀρνιθοκλέπτης», «Οἱ ἀρραβῶνες τῶν παιδίων ἐν Ἑλλάδι», ἔργον δι' ὃ ὁ καλλιτέχνης ἐτιμήθη διὰ χρυσοῦ νομισματοσήμου ἐν Βερολίνῳ, «Ὁδοιπορία ζωγράφου ἐν Ἑλλάδι», «Τὰ ὀρφανὰ σπιτιζόμενα», «Ἡ ταμμένη κόρη», ἕτερον παλαιὸν αὐτοῦ ἐπίσης λαμπρὸν τοῦ αὐτοῦ θέματος μὲ τὸ σήμερον ὑπὸ τῆς «Ἑστίας» δημοσιευόμενον, «ὁ Ἄραψ μὲ τὸν παῖδα», «Τὰ ἄτακτα παιδία», «Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀράπη Χρήστου», «Ἰατρικὴ ἐπιθεώρησις τῶν κυνῶν ἐν Γερμανίᾳ», «Ἡ χήρα μετὰ τῶν τέκνων της περὶ τὴν τράπεζαν», «Ἡ διήγησις τοῦ παραμυθίου ὑπὸ τῆς γιαγιᾶς», τέλος δὲ τὸ πέρυσιν ἐν τῇ διεθνεῖ καλλιτεχνικῇ ἐκθέσει βραβευθὲν ἔργον «Ἡ ἀποστήθισις τοῦ μαθήματος μικρᾶς κόρης» καὶ ἄλλα πολλὰ ἐν οἷς καί τινες προσωπογραφίαι.

Ὁ κ. Γύζης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν ἔτει 1872, ἔνθα ἔμεινε μικρὸν χρόνον, εἶτα δὲ ἐταξείδευσε μετὰ τοῦ κ. Λύτρα τοῦ ἄλλου διακεκριμένου ἡμῶν ζωγράφου, μεθ' οὗ συνδέεται δι' ἀρρήκτου φιλίας ἀνὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν πρὸς σπουδὴν καλλιτεχνικὴν καὶ κατὰ τὸ ἔτος ἐπέστρεψεν εἰς Μόναχον, ἔνθα καὶ ἔκτοτε διαμένει μετὰ τῆς συζύγου του, Ἑλληνίδος, θυγατρὸς τοῦ κ. Ν. Νάζου.

Ὁ Γύζης διὰ τῶν ἔργων του ἀπέκτησεν ἐν Γερμανίᾳ φήμην διακεκριμένου καλλιτέχνου τῶν ἡμετέρων χρόνων, τούτου δὲ ἕνεκα διωρίσθη καὶ καθηγητὴς τῆς γραφικῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ὡραίων τεχνῶν τοῦ Μονάχου, ἔνθα διδάσκει ἀπὸ δύο ἤδη ἐτῶν.

ΕΚΤΑΦΗ

(Ο ΔΕΡΒΙΣΗΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ)

(Τὸ κατωτέρω ποίημα εἶνε συνέχεια ποιήματος ἐπιγραφομένου «Ἐκταφή», οὗτινος μόνον τὸ πρῶτον μέρος ἐδημοσίευσα. Τοῦ πρώτου μέρους ὁ ἥρως εἶνε κουρεύς τις νεανίας, ἐθελοντὴς κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Κρήτης, ὅστις ἔπεσεν αὐτοκτονήσας ἵνα μὴ παραδοθῇ εἰς τοὺς ἐχθρούς. Ταῦτα πρὸς ἀντίληψιν τοῦ δευτέρου τούτου μέρους τοῦ ποιήματος)

Δ. Π.

Α΄.

Τῆς λήθης μέλαν σάβανον μακρὰν ἡ χείρ μου ῥίπτει
Καὶ ἄλλον εὐγενῆ νεκρὸν ἐξάγει τοῦ μνημείου.
Ἡ λήθη ὅ,τι ἔκλεψε καὶ τ' ἄδικον καλύπτει,
Ἡ μοῦσα πάλιν εἰς τὸ φῶς θὰ φέρῃ τοῦ ἡλίου.
Ἰδοὺ αὐτός·—πλὴν δειλιῶ τὸν τάφον του ν' ἀνοίξω
Καὶ εἰς τοὺς ἄγαν Ἕλληνας Τούρκου νεκρὸν νὰ δείξω.
Φοβοῦμαι τὸ φιλόπατρι τινῶν... εἶναι Δερβίσης!
—Ἄ, καὶ αὐτὸν ποιητικῇ ἀδείᾳ θὰ ὑμνήσῃς;
Εἰς ἀλλοκότου ποιητοῦ τὸ θέμα τίς προσέχει;
Κἂν τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸς τοῦ ἄλλου δὲν θὰ ἔχῃ...
—Διόλου· τόσον ἀγενὴς δὲν ἦτον ὡς ἐκεῖνος!
Ἔχουν ἀβρὸν ἐπάγγελμα οἱ τοῦ προφήτου θύται·
Ἡ δεξιά των εὐλογεῖ φονέων μόνον σμῆνος·
Ἡ ἀγενὴς ἀπὸ αὐτοὺς ψαλὶς καταφρονεῖται...
Πλὴν τρέμω μὴ ὁ γέρων μου νεκρὸς σᾶς ἀπαρέσῃ,
Διότι ἦτον ἥκιστα Δερβίσης· ἐλυπεῖτο
Ἂν ἓν στρουθίον ἔβλεπεν ἐπὶ τῆς γῆς νὰ πέσῃ.
Τόσον γενναῖος, βλέπετε, ὁ ἥρως μου δὲν ἦτο,
Ὥστε δι' αἴσθημα τιμῆς ν' αὐτοκτονήσῃ μόνον.
Θὰ ἦτον ἴσως ὡς ὑμεῖς κατὰ τῶν αὐτοκτόνων...
Καὶ ὅμως Ἕλλην καθὼς σεῖς ἂν ἦτον ὁ Δερβίσης,
Ὡς ὁ κουρεὺς θὰ ἔχυνε τὸ αἷμά του ἐπίσης!

Β΄.

Ὦ Μοῦσα! ὅλα τὰ νικᾷ ἡ ῥακενδύτις λήθη,
Πλὴν νὰ νικήσῃ ἔτι σὲ ποτὲ δὲν ἠδυνήθη.
Ματαίως ὡς φιλάργυρος τοὺς θησαυρούς της κρύπτει
Καὶ τὰς κλοπάς της μ' ἔρεβος ἀχάριστον καλύπτει.
Τὰ σκότη της διαπερᾷς μ' ἀκτινοβόλον βλέμμα,
Μὲ νεκροθάπτιν δίκελλαν ἀδάμαντας ἐκθάπτεις,
Καθωραΐζεις μὲ αὐτοὺς τὸ ἅγιόν σου στέμμα
Κ' εἰς τάφον ἄγνωστον συχνὰ ἀστέρων φῶς ἀνάπτεις.
Ἐλθέ, Θεά, ἂν κ' Ἑλληνίς, εἰς φίλον ἐχθροῦ μνῆμα·
Δὲν ἔχεις ἐθνικότητα· τὸ πᾶν σοῦ εἶναι κτῆμα.
Τὸν συμπολίτην πταίοντα κτυπᾷς καὶ καταστρέφεις
Καὶ μ' ἄνθη ἑλικώνια ἐχθροὺς δικαίους στέφεις.

Digitized by Google

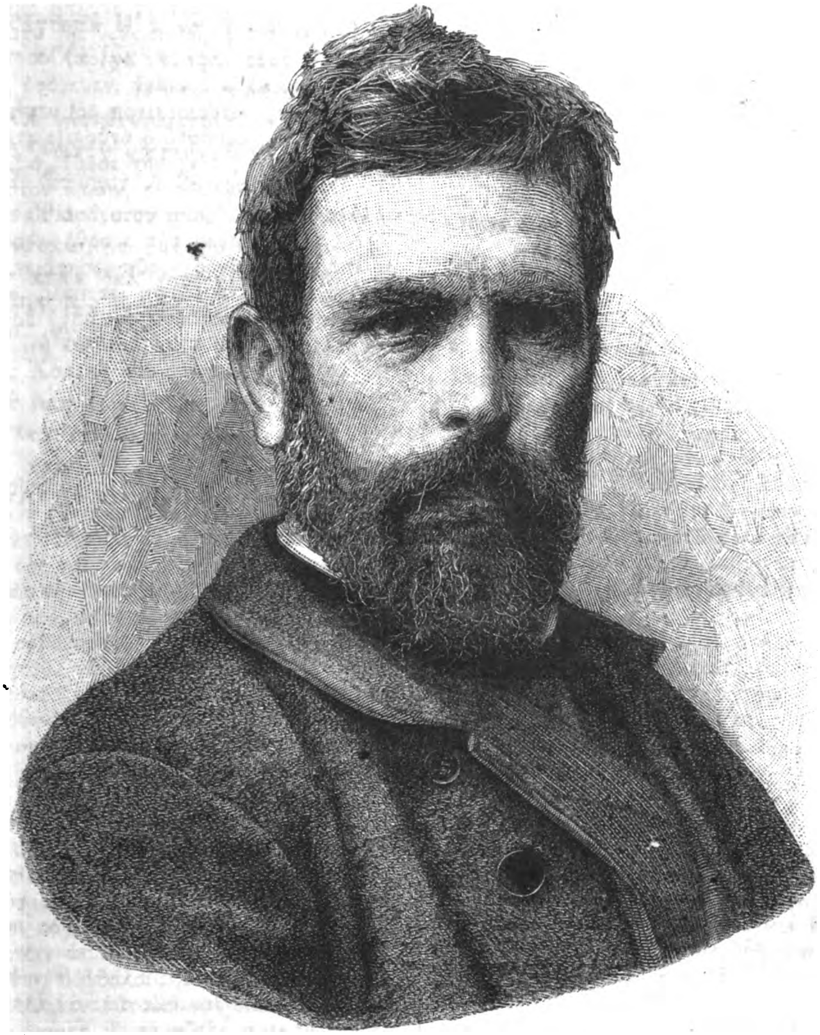

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

Digitized by Google

Digitized by Google

Όταν ή μοῦσα άνωθεν μνημείου θεωρῆται,
Ἡ νὺξ ἡμέρα γίνεται, ἀνάστασις τελεῖται.
Ψάλε, Θεά· ἀπόδοσον λησμονημένον χρέος
Κ' εἰπὲ πᾶν ὅ,τι γηραιὸς μὲ εἶπεν Ἀθηναῖος.

Γ'.

Αἰὼν παρῆλθεν· ἡ Ἑλλὰς ἀκόμη δούλη δούλων,
Ἐσίγα ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν ἀλλοφώνων·
Ὁ Παρθενὼν ἦτον τσαμὶ κ' ἡ γῆ τῶν Θρασυβούλων
Δὲν ἦτον πλέον ἡ πατρὶς παιάνων καὶ δαφνώνων.
Ὁ Χασεκῆς,[1] αἱμοχαρής, ἀκόρεστος σατράπης,
Εἰς τὰς Ἀθήνας ἥπλονε τὸ φονικόν του ξίφος
Κ' ἦτον τὸ ἄστυ τῆς θεᾶς ποδῶν βαναύσων τάπης.
Τῶν οἰκετῶν του ἔτρεχε εἰς τὰς ὁδοὺς τὸ στῖφος
Καὶ ἥρπαζεν, ἐφόνευεν, ἀτίμαζε κ' ἐκτύπα.
Ἡ πόλις δὲν εἶχεν ἰδῇ ποτὲ τοιοῦτον γῦπα!
Καὶ δὲν ἠρκεῖτο εἰς αὐτὰ ὁ βάρβαρος καὶ μόνον,
Κ' εἰς τὰ τεμένη, ἔθεσε τὴν χεῖρα, τῶν προγόνων,
Ἤθελεν ἄσβεστον καλήν, οἰκοδομῶν οἰκίαν,
Καὶ τοῦ Διὸς εἰς ἄσβεστον μετέβαλλε τὰς στήλας·
Κ' αἰώνων τόσων ἔθραυε τὴν μεγαλοφυΐαν,
Κρημνίζων ὅ,τι ἄφησε, πῦρ, χρόνος καὶ Ἀττίλας.
Δὲν ἐστερεῖτο, βλέπετε, ποσῶς καλαισθησίας·
Τοὺς ἀχυρῶνας ἔχριε μὲ ἄσβεστον εὐκλείας.
Φεῦ· χρησιμεύ' ἡ εὔκλεια καὶ φῶς τόσων ἀκτίνων,
Εἰς ἀχυρῶνας Χασεκῆ καὶ σύλησιν Ἐλγίνων!

Δ'.

Τίνες ἐκεῖν' οἱ βέβηλοι καὶ τίνες οἱ ἀχρεῖοι,
Οἵτινες θραύουν τὸν λαμπρὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου;
Πᾶς λίθος συντριβόμενος καὶ πίπτων τὴν γῆν σείει·
Θαῤῥεῖς πῶς ὄρη πίπτουσιν ἐπάνω τοῦ πεδίου.
Καὶ βλέπων στέγην πατρικὴν ὁ ἥλιος νὰ πίπτῃ,
Τὸ φωτοβόλον πρόσωπον εἰς μέλαν νέφος κρύπτει...
Κτυποῦν τὴν οὐρανοστεφῆ ἐκείνην στήλην, νᾶνοι
Ζητοῦν νὰ τὴν συντρίψουν·
Τὸ βλέμμα μόλις ἀετοῦ τὴν κορυφήν της φθάνει·
Πλὴν πανταχόθεν πλήττεται καὶ κάτω θὰ τὴν ῥίψουν.
Ἀντιλαλεῖ κτυπούμενον τὸ γηραιόν της στῆθος·
Νομίζεις, πῶς τὸν Ἰησοῦν αἰσχρὸν μαστίζει πλῆθος...
Δύο πεσοῦσαι ἀδελφαὶ αὐτῆς συντετριμμέναι,
Ὡς τεθνεῶτες γίγαντες, χῶρον μακρὸν καλύπτουν
Καὶ πτῶσιν ἄλλης ἀδελφῆς προσμένουν τεθλιμμέναι·
Φεῦ, τοῦ Διὸς οἱ κεραυνοὶ ὡς ἄλλοτε δὲν πίπτουν!
Δύσμοιρος, δύσμοιρος Ἑλλάς· ταλαίπωροι Ἀθῆναι.
Ἀλλά, ἀλλὰ οἱ βάρβαροι ἐργάται τίνες εἶναι;
Τίς λύσσα πρᾶξιν ὡς αὐτὴν ἄνιερον ἐμπνέει;
Μὴ εἶναι Σκύθαι, Βάνδαλοι; Ἄ, ὄχι· Ἀθηναῖοι!
Ὁ Χασεκῆς ἐξέλεξεν αὐτούς· καὶ τίς διστάζει
Ὅταν ἐκεῖνος ἀπαιτῇ, ὅταν αὐτὸς προστάζῃ;
Σιωπηλοί, περίλυποι, δακρύοντες κρυφίως,
Τὴν δόξαν τῶν πατέρων των κρημνίζουν ἀκουσίως.
Τὸ βλέμμα των ἀμήχανον εἰς τὰ ἐδάφη νεύει·
Ἐκεῖνος, κιονόκρανον ἐνῷ κτυπᾷ, θωπεύει·
Εἷς ἄλλος εἰς τὸν κόλπον του μικρὸν λιθίσκον κρύπτει
Καὶ ἀμελῶν τὸ ἔργον του ἐκεῖνος σύννους κύπτει...
Πλὴν Ἄραψ τις, ἐπιτηρῶν τὸ ἔργον, τὸν μαστίζει
Κ' ἡ ἐργασία ἡ νωθρὰ γοργῶς ἐπαναρχίζει.
Τῆς στήλης χεῖρες ἑκατὸν κτυποῦν τὸν στηλοβάτην
Κ' ἐκείνη μάτην προσπαθεῖ ν' ἀντιπαλαίσῃ, μάτην.
Ὁ γίγας ἤδη σείεται, ὡς μέθυσος κλονεῖται,
Πλὴν ἔτ' εἰς τὴν κρηπῖδά του τὴν ἰσχυρὰν κρα-
[τεῖται...

Ἄ, ὅ,τι τῶν πατέρων μας ἡ χεὶρ ἔχει ἐγείρει,
Δυσκόλως ῥίπτει ὁ σεισμὸς καὶ χρόνος δὲν τὸ φθείρει!
Πλὴν εἰς ὑστάτην ὤθησιν τὸ ἔδαφος σαλεύει,
Τῆς στήλης κλίν' ἡ πολιά, θαῤῥεῖς πῶς ἱκετεύει...
Ἔτη τρισχίλια ὁμοῦ ἁπλοῦνται εἰς τὸ χῶμα
Μὲ κρότον ὃν δὲν ἤκουσεν οὐδεὶς θνητὸς ἀκόμα!
Κ' ἡνώθη μ' ἄλλα ἀδελφὰ συντρίμματα ἡ στήλη·
Ἐνόμιζες πῶς σύντριμμα τὸ σύντριμμα ἐφίλει...
Οἱ παρεστῶτες ἔντρομοι καὶ ὠχριῶντες ὅλοι,
Ἐπίστευσαν πῶς τ' οὐρανοῦ κατέπεσαν οἱ θόλοι.
Ὅ,τι ὡραῖον κ' ὑψηλὸν πρέπει νὰ πέσῃ, πρέπει·
Τῆς μοίρας τ' ὄμμα πάντοτε λοξῶς τὸ μέγα βλέπει,
Καὶ ῥίπτει μόχθους Νεύτωνος καὶ Νεύτωνος ἀκτῖνα,
Ὡς παιδιὰν ἐνίοτε εἰς ψωραλέον κύνα...[1]

Ε'.

— Τὸ δάκρυ τίνος εἶν' αὐτό, αὐτὸς ὁ μαργαρίτης,
Ὅστις κατέπεσεν ὁμοῦ μὲ τὴν ἀρχαίαν στήλην;
— Τὸ δάκρυ τοῦτο ἔχυσεν ἐκεῖνος ὁ πρεσβύτης,
Ὅστις ὠχρὸς καὶ μ' ἔκφρασιν παρατηρεῖ ὀργίλην
Τῶν Μουσουλμάνων τὴν σειράν,
Κ' ἐκπέμπει ἐκ τοῦ στήθους του στόνον ὀδύνης καὶ
[ἀράν!
Ἡ πράσινός του κίδαρις τὴν κεφαλήν του κρύπτει.
Καὶ ἡ μακρά του γενειὰς μέχρι τῆς ζώνης πίπτει.
Τίς εἶνε;— Τοῦρκος καὶ αὐτός· ἀλλ' ὄχι· ἔτι πλέον·
Εἶναι Δερβίσης· τοῦ Ἀλλὰχ καὶ τοῦ Μωάμεθ θύτης,
Ἀλλὰ προπάντων ἄνθρωπος· πνεῦμα εὐρύ, γενναῖον
Καὶ ὅλων ἡ μεγάλη του καρδία συμπολίτης.
Ὀλίγον πέραν τῶν στηλῶν, πλησίον τοῦ Σταδίου,
Χρόνον πολύν, ἑξήκοντα ἐνιαυτούς, μονάζει·
Σπανίως ἐκ τοῦ σκιεροῦ ἐξέρχεται κελλίου·
Νύκτα κ' ἡμέραν δέεται, νηστεύει καὶ στενάζει
Ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπὲρ παντὸς ἐμψύχου
Κ' ὑπὲρ τῶν ζώων· καὶ αὐτῶν τὸν συγκινεῖ ὁ πόνος.
Μετ' ὀφθαλμοῦ ἀκολουθεῖ πολλάκις ἀνησύχου
Τὸν σκώληκα ὃν ἀπειλεῖ τὸ ῥάμφος χελιδόνος·
Καὶ σώζων τοῦτον παρ' αὐτῆς, ἱέρακα μακρύνει
Ὅστις πρὸς ταύτην ἄγριος τὴν πτῆσιν διευθύνει..
Μέχρι Βοσπόρου ἔφθανεν ἡ φήμη του ἁγία.
Τοσοῦτον, ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν Χασεκῆν συνεῖχε·
Πολλάκις ἡ πανίσχυρος ἐκείνου ἐξουσία
Τὴν ἀσθενῆ του δύναμιν ἀντίπαλόν της εἶχε.
Πολλάκις τὸν φιλάργυρον κατέπειθε νὰ δώσῃ
Εἰς Τοῦρκον ἢ κ' εἰς Ἕλληνα βοήθειαν ταχεῖαν,
Κ' ἠνάγκαζεν ἀδικητὴν εἰς χήραν ν' ἀποδώσῃ
Τὸν τροφοδότην της ἀγρόν, ὃν ἥρπασε μὲ βίαν.
Τούρκων κ' Ἑλλήνων δικαστὴς ἐκεῖνος μόνος ἦτο·
Κατέπαυε τὰς ἔριδας μὲ γλῶσσαν ἀσυνήθη,
Ὥστ' αἰωνίως ὁ Καδῆς πελάτας ἐστερεῖτο
Κ' ἐπεινα... Ὅμως ἔτρεφεν ἡ πεινά του τὰ πλήθη!
Ὅταν σπανίως ἄφινε τὸ ἤρεμον κελλίον
Κ' ἐβάδιζεν εἰς τὰς ὁδοὺς ὠχρὸς ἐκ τῆς νηστείας,
Ὅτι τὰς θύρας ἤξευρον θὰ κρούσῃ τῶν πλουσίων,
Διὰ νὰ θρέψῃ ὀρφανὰ κι' ἰάνῃ ἀσθενείας.
Βαδίζων πάντας συμπαθῶς ὡς τέκνα του ηὐλόγει·
Δι' ὅλους ἦσαν εὐμενεῖς οἱ πατρικοί του λόγοι.
Ἔκλινον οἱ Χριστιανοὶ φαιδροὶ ἐνώπιόν του·
Οἱ Τοῦρκοι κατησπάζοντο τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν του·
Κ' οἱ παῖδες τὸν ἐδέχοντο μὲ υἱϊκὰς ἐκχύσεις·
Καί, πρᾶγμ' ἀπίστευτον! αὐτός, ὁ Τοῦρκος, ὁ Δερ-
[βίσης,
Ἰδέαν εἶχεν ἀμυδρὰν τῆς δόξης τῶν Ἑλλήνων,
Καὶ τὴν ἀξίαν τῶν στηλῶν ἐγνώριζεν ἐκείνων!

[1] Μικροσκοπικὸς Ἀλῆ-Πασᾶς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὴν ἀφόρητον τυραννίαν καὶ ἀπληστίαν του.

[1] Τὸ γνωστὸν ἀνέκδοτον τοῦ κυνὸς τοῦ Νεύτωνος.

Digitized by Google

'Εκ τούτου ἦτον κάθυγρον τοῦ γέροντος τὸ ὄμμα,
'Οπόταν εἶδε πίπτουσαν τὴν στήλην εἰς τὸ χῶμα..

. . . .

ΣΤ'.

Παρῆλθε νύξ, κ' εἰς τὸν ναὸν τοῦ 'Ολυμπίου πάλιν
'Εργάτας βλέπω, πλὴν φαιδροὺς καὶ ὄχι τεθλιμμένους·
Διότι στήλην καθὼς χθὲς δὲν θὰ κρημνίσουν ἄλλην.
Τοὺς θεωρῶ εἰς μάρμαρον ἐπάνω ὑψωμένους
Ὅπερ στεγάζει κορυφὰς δύω κιόνων... Ποία
Εἰς τοῦ ναοῦ τὴν κορυφὴν τοὺς ἔφερεν αἰτία;
Οἰκίσκον [1] κτίζουν ἐπ' αὐτοῦ εὐρύτερον μνημείου
Καὶ ἀνασύρουν κόφινον δι' ἰσχυροῦ σχοινίου,
Ὃν ἄλλοι κάτωθεν πληροῦν μὲ λίθους· ὅμως δῶμα
Τίς κτίζει ἄνωθεν τῆς γῆς κ' εἰς τ' ἄστρα θέτει
χῶμα;
Τίς τοῦ Διὸς τὸν ἀετὸν ἐφθόνησε καὶ θέλει
Νὰ ἦναι κατοικία του ἢ τάφος ἢ νεφέλη;...
Εἷς, ὅστις ἦτον ἄξιος ἐκεῖ νὰ κατοικήσῃ
Καὶ ἄνω, ὕπερθεν τῆς γῆς, τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ κλείσῃ!
Τίς;... ὁ ἐκεῖ καθήμενος κ' ἐπισκοπῶν Δερβίσης·
'Αλλόκοτον! τὰς ἱερὰς τοῦ γένους ἀναμνήσεις,
Ναοῦ μεγάλου λείψανα περιλαλήτων χρόνων,
Εἷς τοῦ προφήτου ἱερεὺς μοχθεῖ νὰ σώσῃ μόνον,
Κ' ἡ Δύσις ἡ μεγάλαυχος, νυκτὸς ζοφωδεστέρα,
Συντρίβει, κλέπτει καὶ συλεῖ τὰ ἱερὰ τεμένη!
Κρύπτει ὁ κλέπτης τὸ κλαπέν, κ' ἡ Δύσις θρασυτέρα
Καὶ τοῦ λῃστοῦ εἰσέτι,
'Εντὸς μουσείων κ' ὑπὸ φῶς τὰ κλοπιμαῖα θέτει...
Εἶν' ἰσχυρὰ κ' εἶναι βαρὺς τῆς γλώσσης της ὁ τόνος·
Τίς νὰ τὰ λάβῃ δύναται ἀπὸ αὐτήν; — 'Ο χρόνος!

. . . .

Τὸ ἔργον ἤδη ἔληξε καὶ κλίμαξ ἐκ σχοινίου
Φέρει πρὸς τὸν νεόδμητον οἰκίσκον ἀκινδύνως.
Πρῶτον εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν τὸ φῶς, φαιδροῦ ἡλίου
Καὶ ὁ Δερβίσης δεύτερον μετὰ τὸ φῶς ἐκεῖνος...
Καὶ δὲν κατῆλθεν ἢ νεκρός... 'Εκεῖ πᾶσαν πρωΐαν,
Σπυρίδ' ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ ἐκρέμα δῶμα
Κ' ὕδατος πλήρη ἔθετον ἐντὸς αὐτοῦ ὑδρίαν,
Ἔλαιον, ἄρτον, καὶ τινας ξηροὺς καρποὺς ἀκόμα.
Καὶ δὲν ἐτόλμησ' ὁ θρασὺς Σατράπης νὰ κρημνίσῃ
Τὰς στήλας πλέον· ἱερὸς ὁ χῶρος κατεστάθη·
'Υψώθ' εἰς οἶκον τοῦ Θεοῦ ὁ οἶκος τοῦ Δερβίση·
Ἕως ἐκεῖ δὲν ἔφθανεν ἡ βέβηλός του σπάθη!
Ὦ, ἱερὰ ἐπίνοια, ἰδέα τρισαγία,
Κ' ἔξοχος ἀφοσίωσις ἀνδρὸς ἡμιβαρβάρου·
'Ενόσῳ ἵστατ' ὁ ναὸς καὶ στήλη αὐτοῦ μία,
'Ενόσῳ μένει τμῆμα ἓν ἐκ τοῦ σεπτοῦ μαρμάρου,
Εἷς Ἕλλην, εἷς ἀλλόφυλος καὶ μία λύρα μόνον,
Θ' ἀρωματίζῃς τὴν σειρὰν ἀτελευτήτων χρόνων,
Κ' ἡ μνήμη, ἄνω τῶν στηλῶν, εἰς ᾆσμα θὰ τονίσῃ
Τὴν αὐταπάρνησιν αὐτὴν τοῦ γέροντος Δερβίση!
Ὦ, ναί· τίς ἀφοσίωσις, τίς ταύτης ὑπερέχει,
Καὶ τίς μὲ τὸν 'Οθωμανὸν θὰ μετρηθῇ ἐκεῖνον;
'Αλλοίμονον· ἐφάμιλλον ὁ γέρων μου δὲν ἔχει·
'Αλλ' ἔχει κἂν ἀντίποδα τὸν Βρετανὸν 'Ελγῖνον..

Ζ'.

Λέγουν, πῶς κάτω τῶν στηλῶν τὸ μνῆμά του ὑψώθη,
Διότι ἔτι καὶ νεκρὸς νὰ τὰς φρουρῇ ἐπόθει,
Καὶ πῶς ἐνῷ τὸν ἔθετον εἰς κρύου τάφου βάθη,
Εὐγνωμονοῦσα τοῦ Διὸς ἡ ὄρνις ἐθεάθη,
Μὲ σμαραγδίνους πτέρυγας σκιάζουσα τὸ μνῆμα...
Ὦ, ἂν τὸ εὕρωμεν ποτέ, θὰ ἦναι μέγα κρῖμα
Νὰ μὴ ἐγείρωμεν σεμνὸν τοῦ γέροντος μνημεῖον
'Απὸ συντρίμματα στηλῶν εἰς τὸν ναὸν πλησίον.
Χαῖρον τὸ βλέμμα τοῦ Θεοῦ ἐπάνωθεν θὰ βλέπῃ,
Τὸν Σώστην ὁ διασωθεὶς εὐγνωμονῶν νὰ σκέπῃ!

. . . .

Τὴν Κρήτην μὲ τῆς 'Αθηνᾶς τὸ ἄστυ συνενόνω·
Τοῦρκον Δερβίσην κ' Ἕλληνα ἐργάτην ἀδελφόνω,
Κ' ἀνυψόν' ἡ μοῦσά μου εἰς τ' ἄγνωστόν του μνῆμα,
Μὲ στῆθος ἀναπάλλον,
Εἰς τὸν Δερβίσην ἀετόν, τοῦ 'Ολυμπίου σῆμα,
Καὶ τοῦ 'Ρωμαίου Κάτωνος τὸ ξίφος εἰς τὸν ἄλλον!

Ταϊγάνιον κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1882.

Α. Παρασχος.

(1) Πολλοὶ θὰ τὸν ἐνθυμοῦνται πρό τινων μόλις ἐτῶν τὰ ἐρείπια τοῦ οἰκίσκου τούτου κατηδαφίσθησαν διαταγῇ τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρίας. Εἶχεν ἐκπληρώσει τὴν εὐσεβῆ ἐντολήν του. Α. Π.

Η ΕΥΤΥΧΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΥΠΟΚΑΜΙΣΟΝ

Σήμερον εἶνε ἡ ἡμέρα τῶν εὐχῶν. 'Απ' ὄρθρου βαθέος ἂν ἀκούσητε τὸν κώδωνα τῆς θύρας σας κρουόμενον, ἔστε βέβαιοι ὅτι κάποιος ἔρχεται νὰ σᾶς προσφέρῃ εὐχάς. Οἱ ὁδοκαθαρισταὶ οἱ καθαρίζοντες τὰς ὁδοὺς εἰς ἃς πνίγεσθε τὸν χειμῶνα ἐκ τοῦ βορβόρου, ἀσφυκτιᾶτε δὲ τὸ θέρος ἐκ τοῦ κονιορτοῦ· οἱ ἀνάπτοντες τοὺς φανοὺς κατὰ τῶν ὁποίων προσκρούοντες θραύετε τὴν ῥῖνά σας τὰς νύκτας, καθ' ἃς ἡ πανσέληνος λησμονεῖ τὰ δημοτικά της καθήκοντα καὶ δὲν ἐπιφαίνεται εἰς τὸ συννεφῶδες στερέωμα· οἱ ὑδρονομεῖς, οἵτινες κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ καύσωνος σᾶς ἀφίνουσι νὰ πάθητε ἐκ λύσσης πρὶν ἐπιτρέψωσιν εἰς τὸ ὕδωρ νὰ διοχετευθῇ εἰς τὴν κρήνην τῆς συνοικίας σας· οἱ καμινοκαθαρισταί, οἵτινες προσέρχονται ἐπίσης ζητοῦντες φιλοδώρημα, ἂν καὶ εἰς τὴν οἰκίαν σας δὲν ὑπάρχῃ ἄλλη ἑστία ἐκτὸς τῶν φύλλων τοῦ ὁμωνύμου περιοδικοῦ, εἰς ὃ εἶσθε συνδρομητής· ὅλη τέλος ἡ πολυώνυμος γενεὰ τῶν Εἱλώτων ὅσοι ἐν τῇ καταμερίσει τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας ἀνέλαβον τὴν ἐπιστασίαν τῶν μᾶλλον πεζῶν καὶ ἀχαρίτων ἀναγκῶν τοῦ βίου θὰ προσέλθωσι προσφέροντες φύλλα πολύχρωμα χάρτου, ἐν οἷς διὰ στίχων χωλῶν ἢ ὑπερτροφικῶν θὰ σᾶς εὔχωνται ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν. Καὶ ἡ λιτανεία τῶν εὐχῶν θὰ σᾶς καταδιώξῃ καὶ ἐκτὸς τοῦ οἴκου σας, θὰ σᾶς εὐχηθῇ ὁ βοηθὸς τοῦ κουρέως σας, ὁ ὑπηρέτης τοῦ καφενείου εἰς ὃ συχνάζετε, ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἑστιατορείου ἔνθα γευματίζετε. 'Εννοεῖται ὅτι ὅλαι αὗται αἱ εὐχαὶ πληρώνονται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον γενναίως· ἀλλ' ἐρωτῶ, ποῖαι εἶνε αἱ εὐχαί, αἵτινες δὲν πληρώνονται, ἀφοῦ καὶ αὐταὶ αἱ πρὸς τὸν Ὕψιστον ἀποτεινόμεναι ἔχουσι τιμολόγιον ὡρισμένον, ἀπαραβάτως τηρούμενον ὑπὸ τῶν λειτουργῶν του.

Digitized by Google

Λοιπὸν ὑγεία καὶ εὐτυχία!... Ἀλλὰ δὲν μοὶ λέγετε, παρακαλῶ, τί πρᾶγμα εἶνε ἡ εὐτυχία; Ὅλοι περίπου γινώσκομεν τί ἐστιν ὑγεία. Ὅταν πάσχῃς μὲν ἀπὸ ἡμικρανίαν, βασανίζεσαι μὲν ὑπὸ ἀλγοῦντος ὀδόντος, νύττεσαι μὲν ὀδυνηρῶς ὑπ' ὀξυτάτου ρευματισμοῦ, ὅταν μεταβάλλωνται μὲν οἱ μυκτῆρές σου εἰς ἐννεακρούνους ἐκ τῆς καταρροῆς, ἀλλ' ὁ ἰατρὸς ἀστεΐζεται μαζί σου καὶ οἱ κληρονόμοι σου δὲν ἔρχωνται πρὸς ἐπίσκεψίν σου, τότε θεωρεῖσαι ὑγιής. Ἀλλ' εὐτυχὴς πότε εἶσαι; Τί πρᾶγμα εἶνε αὐτὴ ἡ εὐτυχία; Τὴν εἴδετέ ποτε εἰς τὴν οἰκίαν σας; τὴν συνηντήσατέ ποτε καθ' ὁδόν; γνωρίζετε ποῦ κεῖται ἡ κατοικία της; ἀνέγνωτέ ποτε εἰς τὴν δ' σελίδα τῶν ἐφημερίδων ὅτι πωλεῖταί που, εἰς τὰς ἀποθήκας ἐκείνας τῶν παντοειδῶν προμηθειῶν, ὅπου πωλοῦνται αὐγοτάραχα, μυάγραι, καστόρειοι πῖλοι, πετρέλαιον καὶ μυθιστορήματα; Ἂν σᾶς ἐρωτήσωσι δὲ τί εἶνε εὐτυχία, τί θ' ἀπαντήσητε; ἢ θὰ δώσητε ὁρισμὸν ἐκ τῶν τετριμμένων ἐκείνων καὶ ἀνοήτων, ὧν τὸ ὑπόδειγμα παρέχουσι τὰ νερόβραστα τῆς μεταφυσικῆς συγγράμματα, ἢ θὰ σιωπήσητε, ὡς θὰ ἐσιώπα κοινοβιάρχης, ἂς ὑποθέσωμεν, ἐρωτώμενος τί ἐστι π ό λ κ α μ α ζ ο ύ ρ κ α.

***

Εἰς παρομοίαν ἀπορίαν εὑρέθη ποτὲ πρὸ αἰώνων ὁ Καλίφης τοῦ Βαγδατίου, οὗ τὴν ἱστορίαν ἐν συντόμῳ θὰ διηγηθῶμεν.

Ἔρρεον τὰ πλούτη εἰς τὸ ἀνάκτορόν του ἀφθονώτερα ἀπὸ τὰ νάματα τοῦ παραρρέοντος Τίγριδος. Οἱ ἀδάμαντες τῶν Ἰνδιῶν καὶ οἱ μαργαρῖται τοῦ Ὀφὶρ ἐστόλιζον τὰς κιδάρεις τοῦ ἡγεμόνος καὶ τὰ φάλαρα τῶν ἵππων του, τῶν ἐκλεκτοτάτων ἐξ ὅσων ἀνετρέφοντο εἰς τοὺς παρὰ τὸν Εὐφράτην λειμῶνας. Ἀλλ' οἱ ἀδάμαντες δὲν εἶχον τὴν λάμψιν τῶν ἀμυγδαλωτῶν ὀφθαλμῶν τῶν κορῶν τῆς Γεωργίας καὶ οἱ μαργαρῖται ὑπελείποντο ὡς πρὸς τὴν γλυκεῖαν ὠχρότητα τῆς μορφῆς τῶν χαύνων γυναικῶν τῆς Συρίας, ἐξ ὧν ἐπληροῦτο ὁ γυναικωνίτης του. Τὰ βαρυτιμότατα τῶν ἀρωμάτων τῆς Ἀραβίας καιόμενα ἀνέδιδον μεθυστικὰς εὐωδίας. Τάπητες χνοώδεις τῆς Περσίας ἀπεσβέννυον τὸν κρότον ὃν παρήγον συρόμεναι αἱ χρυσοκέντητοι ἐμβάδες του. Ὁ Σαρδανάπαλος δὲν θὰ ἐγίνετο ὁλοκαύτωμα ἂν εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ τῷ ἀπομείνωσι μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ θρόνου μάγειροι ἔχοντες τὴν δεξιότητα τῶν μαγείρων τοῦ Καλίφου. Ὁ δαμασκηνὸς ἀκινάκης του ἐδιχοτόμει δι' ἑνὸς κτυπήματος παχεῖαν σιδηρᾶν ῥάβδον. Οἱ λέοντές του ὠρύοντο ρωμαλέοι εἰς τὸ θηριοτροφεῖόν του καὶ ἡ ἐξημερωμένη πάρδαλις ἔλειχε ταπεινῶς τὴν χεῖρά του ἐξηπλωμένη παρ' αὐτῷ. Οἱ γείτονες τοῦ ἡγεμόνος ἐπεζήτουν διὰ δώρων πλουσίων τὴν φιλίαν του. Ὁ λαός του τὸν ἐσέβετο ὡς ἀπόγονον τοῦ Προφήτου καὶ τὸν ἠγάπα ὡς ἀπονέμοντα ἐξ ἴσου τὴν δικαιοσύνην. Βουλὴ δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὸ κράτος του, οὔτε σύνταγμα· δὲν ἐπωλοῦντο λαχεῖα τῶν τραπεζῶν, δὲν συνέβαινον γλωσσολογικαὶ διαμάχαι, δὲν ἐξεδίδοντο ἡμερολόγια μετ' εἰκόνων, δὲν ὑπῆρχον ἔνορκοι, οὐδὲ ὀδοντοϊατροί, οὐδὲ ὑφηγηταί, δὲν ἐλάμβανεν ἀνακοινώσεις περὶ ἐφευρέσεων, οὐδὲ τηλεγραφήματα περὶ καταθλίψεως τῶν πολιτῶν ὑπὸ τῶν εἰσπρακτόρων.

Ἐν τούτοις ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ὃν ὅλοι ἐθεώρουν εὐδαιμονέστατον, ᾐσθάνετο ἀκατανίκητον ἀνίαν. Εἰς μάτην ἔτρωγε καὶ ἐκορρέννυτο πολλάκις τῆς ἡμέρας παρακαθήμενος εἰς τὴν πλουσιοπάροχον τράπεζάν του. Εἰς μάτην ἐπεχείρει μυστηριώδεις ἐκδρομὰς εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ γυναικωνίτου του, ὅπου ἐφυλάσσετο ζηλοτύπως ὁ πλούσιος τῆς καλλονῆς θησαυρός. Εἰς μάτην βαϋαδέραι γοητίδες ὠρχοῦντο ἐνώπιόν του καὶ ψάλται λιγεῖς καὶ ἔντεχνοι ἔτερπον τὴν ἀκοήν του διὰ τῶν ᾀσμάτων των. Εἰς μάτην μετέβαινεν εἰς θήραν τοξεύων καὶ ἀκοντίζων ἐπιτηδείως τὰ παντοειδῆ θηράματα. Ἡ ἀνία, ὁ σάραξ αὐτὸς τῆς ψυχῆς, κατέτρωγε τὴν ψυχήν του καὶ ἐτάρασσε τὸν ὕπνον του. Καθ' ἑκάστην ἐπαισθητῶς ὠχρία καὶ ἔφθινε — διὰ νὰ εἴπω μίαν παρομοίωσιν νέαν — ὡς μῆλον τοῦ ὁποίου τὴν σάρκα κατατρώγει ὁ ἐντὸς κεκρυμμένος σκώληξ.

Ὁ ἡγεμὼν εἶχεν ἀναγνώσει εἰς ἓν τῶν ποιητικῶν βιβλίων, ἅτινα μετ' ἀγάπης ἐμελέτα, ὅτι ἡ εὐτυχία εἶνε ἀγαθὸν ἀνέφικτον καὶ ὅτι οὐδεὶς ἐν τῷ κόσμῳ δύναται ν' ἀποκληθῇ εὐτυχής.

— Πῶς! ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, ἐγὼ τὸν ὁποῖον φθονοῦσιν ὅλοι, ἐγὼ ὅστις εἶμαι ὁ κύριος ὅλων τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν, δὲν εἶμαι λοιπὸν εὐτυχής; Ἀλλὰ τί εἶνε λοιπὸν ἡ εὐτυχία; Θέλω ν' ἀποκτήσω αὐτὸ τὸ ἀνέφικτον ἀγαθόν, ὅπως τὸ ἀποκαλεῖ ὁ ποιητής.

Τοιαύτη ἦτο ἡ ἀφορμὴ τῆς μελαγχολίας τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ Βεζύρης, ἤτοι ὁ ὑπουργός του, ἄνθρωπος ἔξυπνος καὶ φρόνιμος — διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦσαν ἄνθρωποι ἔξυπνοι καὶ φρόνιμοι — παρετήρησεν ὅτι ὁ κύριός του ἔφθινεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἐνόησεν ὅτι ἔκτακτόν τι συνέβαινεν ἐν τῇ ψυχῇ του καὶ ἠθέλησε νὰ μάθῃ παρ' αὐτοῦ τὸ αἴτιον.

— Ἀρχηγὲ τῶν πιστῶν, τῷ εἶπε, διατί ἡ μορφή σου μαραίνεται ὡς φύλλον ρόδου, ἐφ' οὗ διῆλθε κοχλίας καὶ κατέλιπε τὸν ἀγενῆ σίελόν του;

Ὁ ἡγεμὼν τῷ διηγήθη εἰλικρινῶς τὴν αἰτίαν τῆς θλίψεώς του.

Ὁ ὑπουργὸς ἦτο ἀνὴρ ἐπιτήδειος — διότι τότε ἦσαν ἐπιτήδειοι οἱ ὑπουργοί, ἐνῷ σήμερον εἶνε ἐπιτήδειοι οἱ περὶ τοὺς ὑπουργοὺς — καὶ ἐσκέφθη ὅτι ὁ ἡγεμὼν εἶχεν ἀνάγκην ἐκτάκτων διασκεδάσεων διὰ νὰ τῷ παρέλθῃ ἡ μελαγχολία. Ἐσκέφθη λοιπὸν καὶ κατόπιν τῷ ὑπέβαλε διαφόρους προτάσεις.

— Ἐπιθυμεῖς, ὦ μέγιστε Καλίφη, νὰ διατάξω τοὺς ἱερακοτρόφους νὰ προετοιμασθῶσι διὰ νὰ ἐξέλθωμεν αὔριον εἰς θήραν;

— Φεῦ! οἱ ἱέρακες δύνανται νὰ συλλάβωσι τὴν λείαν των, ἀλλ' ἡ ψυχή μου δὲν θ' ἀποκτήσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας της.

— Ἐνδοξότατε Καλίφη, ἐξηκολούθησεν ὁ Βεζύρης μὲ πονηρὸν μειδίαμα, ἔφεραν εἰς τὸν γυναικωνίτην μου μίαν δούλην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαισίας καλλονῆς· ἐπιθυμεῖς νὰ τὴν ἴδῃς;

— Οἴμοι! ἀπήντησε θρηνωδῶς ὁ Καλίφης, εἷς ποιητὴς λέγει ὅτι ὁ πεινῶν τρώγει καὶ βαλάνους, ἀλλὰ διὰ τὸν κεκορεσμένον καὶ τὸ παρασκευαζόμενον εἰς τὸν παράδεισον τῶν πιστῶν πιλάφι προκαλεῖ ἀηδίαν!

Ὁ Βεζύρης ἐξῆλθεν ἄθυμος διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ πνεύματος τοῦ ἡγεμόνος. Ἐσκέφθη νὰ ἐπινοήσῃ μέσον τι διὰ νὰ τῷ καταπραΰνῃ τὴν θλῖψιν καὶ ἀποδιώξῃ τὴν μελαγχολίαν του καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐνεφανίσθη πάλιν ἐνώπιόν του.

Digitized by Google

Ἀλλὰ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ μελαγχολία τοῦ ἡγεμόνος εἶχεν ἐπιταθῆ, τὰ νεῦρά του εἶχεν ἐξεγερθῆ. Ἦτο ἀνήσυχος, ἠρεθισμένος, καὶ τὸν ὑπεδέχθη κατηφὴς καὶ βλοσυρός.

— Ἔχεις τίποτε νὰ μοὶ προτείνῃς; τὸν ἠρώτησεν.

— Ἀρχηγὲ τῶν πιστῶν, ἐσκέφθην μίαν λαμπρὰν διασκέδασιν.

— Δηλαδή;

— Νὰ διατάξωμεν τὸν ἀνασκολοπισμὸν τῶν διακοσίων αἰχμαλώτων, οὓς συνελάβομεν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον.

— Καλά, εἶπεν ὁ μονάρχης, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ὑποστῇς καὶ σὺ διακοσιοστὸς πρῶτος τὸν ἀνασκολοπισμόν, ἐὰν δὲν μοὶ παρέλθῃ ἡ μελαγχολία.

Ὁ Βεζύρης ἐφρικίασεν.

— Τότε, εἶπε δειλῶς, νὰ προσκαλέσωμεν ὅλους τοὺς ποιητὰς τοὺς εὑρισκομένους εἰς τὸ ἀπέραντον κράτος σου καὶ νὰ ἱδρύσωμεν ποιητικὸν διαγωνισμόν.

— Τοὺς ποιητάς! ἀνέκραξεν ἐξαγριούμενος ὁ Καλίφης, ἀλλ' αὐτοὶ μ' ἔφεραν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν μὲ τὰ ρητά των!

Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐσπινθηροβόλησαν ἐξ ὀργῆς.

— Δὲν ἐσκέφθης ἄλλο τίποτε νὰ μοὶ προτείνῃς; ἐξηκολούθησεν ὀργίλως ἐρωτῶν ὁ Καλίφης.

— Ὄχι, ἰσχυρότατε Καλίφη, ἀπήντησε τρέμων ὁ Βεζύρης.

Ὁ ἡγεμὼν ἥρπασε παρακείμενον σκεῦος καὶ τὸ ἔρριψε κατὰ τῆς κεφαλῆς του. Εἶτα ἀταράχως χωρὶς νὰ στρέψῃ τὸ βλέμμα, ἠρώτησε:

— Ποῖον ἀπὸ τὰ δύο ἔσπασεν;

— Τὸ σκεῦος, ἐνδοξότατε, ἀπήντησεν ὁ Βεζύρης συνάζων τὰ συντρίμματα αὐτοῦ.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ ὑπουργοὶ εἶχον δυνατὸν κεφάλι.

— Πάρε το νὰ τὸ διορθώσῃς, εἶπεν ὁ Καλίφης, καὶ νὰ μὴ παρουσιασθῇς πλέον ἐνώπιόν μου, ἂν δὲν μοῦ ὑποδείξῃς κανὲν ἀσφαλὲς μέσον περὶ τῆς θεραπείας μου.

Ὁ Βεζύρης ἐξῆλθεν ἀλγῶν δεινῶς τὴν κεφαλήν. Κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὀργῆς καὶ τοῦ πόνου ἐσκέφθη μνησικακῶν νὰ ἀφήσῃ τὸν ἡγεμόνα του ἕρμαιον τῆς θλίψεως καὶ τῆς ἀπογνώσεώς του, διὰ ν' ἀποθάνῃ θᾶττον ἢ βράδιον ἐκ μαρασμοῦ. Ἀλλὰ κατόπιν ἐσυλλογίσθη ὅτι ὁ διάδοχος εἰς ὃν θὰ περιήρχετο τὸ στέμμα ἦτο θανάσιμος προσωπικός του ἐχθρός, καὶ ἐπείσθη ὅτι προτιμότερον ἦτο νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ τραχήλου του τὴν κεφαλὴν ἔστω καὶ διερρηγμένην παρὰ νὰ μὴ φέρῃ διόλου.

Συνεκάλεσε λοιπὸν συμβούλιον ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων σοφῶν, ἐκ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων πολιτῶν, ἐκ πάντων τῶν ἐπὶ πείρᾳ καὶ συνέσει διαπρεπόντων καὶ καθυπέβαλεν αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τοῦ Καλίφου, προσκαλῶν νὰ συσκεφθῶσι καὶ νὰ ἐξεύρωσι μέσον θεραπείας. Διάφοροι γνῶμαι ἐξηνέχθησαν, ἀλλ' ἐν τῇ συζητήσει πᾶσαι ἐθεωρήθησαν φροῦδαι καὶ ἀλυσιτελεῖς. Ἡ συνέλευσις ἠπόρει ὅτε αἴφνης ἀνηγγέλθη αὐτῇ ὅτι Δερβίσης τις χαίρων φήμην ἁγίου καὶ σοφωτάτου ἀνδρός, ἐλθὼν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐκ Κανδαχάρ, μακρὰν καὶ πολυήμερον διανύσας πορείαν, καὶ μαθὼν τὴν γενομένην σύσκεψιν, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ προσέλθῃ ὅπως ὑποβάλῃ καὶ αὐτὸς τὴν γνώμην του.

Ἡ αἴτησις ἐγένετο παραχρῆμα δεκτὴ καὶ ὁ ἀνυπόδητος Δερβίσης προσελθὼν εἶπε πρὸς τὴν ὁμήγυριν:

— Φωστῆρες τοῦ Βαγδατίου, ταμεῖα πάσης σοφίας, ἀστέρες τοῦ στερεώματος τῆς φρονήσεως, ἀκούσατε καὶ τὴν ταπεινήν μου γνώμην. Διὰ νὰ γείνῃ εὐτυχὴς ὁ πανένδοξος ἡμῶν ἡγεμών, ὅπως ἐπιθυμεῖ, ἓν μόνον μέσον ὑπάρχει, νὰ φορέσῃ τὸ ὑποκάμισον ἑνὸς εὐτυχοῦς ἀνθρώπου καὶ νὰ κοιμηθῇ μίαν νύκτα φέρων αὐτό.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν. Ἡ παράδοξος πρότασις ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τὴν ὁμήγυριν, ἀλλ' ἡ φήμη τῆς ἁγιότητος καὶ τῆς σοφίας τοῦ Δερβίση ἦτο μεγάλη· ἄλλως τε οὐδεμία ἄλλη γνώμη δὲν ἐπεκράτει καὶ ἡ ὁμήγυρις τὴν παρεδέχθη ἐξ ἀνάγκης.

Ὁ Βεζύρης περιχαρὴς ἀνεκοίνωσε τὸ ἀποτέλεσμα εἰς τὸν Καλίφην, ὅστις διέταξεν αὐτὸν ἀμέσως νὰ ἐξετάσῃ τίνες ἦσαν οἱ εὐδαιμονέστεροι κατὰ κοινὴν πεποίθησιν τῶν κατοίκων τοῦ Βαγδατίου καὶ νὰ προσκαλέσῃ αὐτούς.

Ἅμ' ἔπος, ἅμ' ἔργον· διὰ κήρυκος ἀνηγγέλθη εἰς τὸν λαὸν τῆς πρωτευούσης ἡ θέλησις τοῦ ἡγέμονος νὰ προσέλθωσιν ὅσοι νομίζουσιν ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς· ἀλλὰ κανεὶς δὲν παρουσιάσθη αὐθόρμητος. Ἐδέησε νὰ γείνωσιν ἔρευναι, νέαι ἐξετάσεις, καὶ ὑπεδείχθησαν εἰς τὸν Βεζύρην τρεῖς ἄνθρωποι, οἵτινες παρὰ πάντων ἐθεωροῦντο εὐδαιμονέστατοι.

Ὁ πρῶτος ἦτο ὁ πλουσιώτατος τῶν ἐμπόρων τῆς πόλεως. Οὐδέποτε εἶχεν ἀποτύχει εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του· συνοδεῖαι καμήλων μετέφερον εἰς τὰ πέρατα τῆς Ἀσίας τὰ πλούσια ἐμπορεύματά του καὶ ἐπέστρεφον μὲ φορτίον χρυσίου. Ἔζη μεγαλοπρεπέστατα δαψιλῶς διατρέφων εἰς τὸν οἶκόν του οἰκείους καὶ ξένους καὶ ποιούμενος ἐν γένει ἀρίστην καὶ φιλάνθρωπον χρῆσιν τοῦ πλούτου.

Ὁ Βεζύρης τὸν προσεκάλεσε καὶ τῷ ἀνήγγειλε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Καλίφου.

— Ὦ κραταιὲ Βεζύρη, ἀπήντησεν ὁ ἔμπορος, μὴ κρίνεις ποτὲ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τὸν εὐτυχῆ ἄνθρωπον. Ἰδέ.!..

Καὶ γυμνώσας τὸν πόδα τῷ ἔδειξε πληγὴν αἱμάσσουσαν, ἕλκος βδελυρόν, ἀποτρόπαιον τὴν θέαν.

— Θὰ ἔδιδα ὅλον μου τὸν πλοῦτον καὶ ἀκόμη ὅσον θὰ ἐσύναζα μέχρι τέλους τῆς ζωῆς μου, ἐξηκολούθησε στενάζων ὁ ἔμπορος, ἂν ἠδυνάμην νὰ θεραπεύσω τὴν πληγὴν ταύτην, ἥτις εἶνε ἀνίατος.

Ὁ Βεζύρης τὸν ἀπέπεμψε καὶ προσεκάλεσε τὸν δεύτερον.

Ἦτο οὗτος σοφός τις πρεσβύτης ζῶν ἐν ἐρημίᾳ καὶ μονώσει καὶ καταγινόμενος ἀνενδότως εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀποκρύφων ἐπιστημῶν ἐν τῷ μέσῳ χοανῶν, φιαλῶν, πυραύνων, χειρογράφων καὶ τῶν τοιούτων.

— Θὰ ἤμην τῷ ὄντι εὐτυχής, ἀπήντησεν ὁ πρεσβύτης, ἂν κατώρθουν ν' ἀνεύρω ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ζητῶ.

— Καὶ τί ζητεῖς; ἠρώτησεν ὁ Βεζύρης.

— Τὴν φιλοσοφικὴν λίθον. Ἔτη πολλὰ ἐργάζομαι ἀδιαλείπτως πρὸς τοῦτο· παρῄτησα πᾶσαν χαρὰν καὶ ἀπόλαυσιν τοῦ βίου, ἀπεχωρίσθην τῶν ὁμοίων μου, κατέκαυσα μυριάκις τὰς χεῖράς μου, ἐδαπάνησα ὅλην μου τὴν περιουσίαν εἰς πειράματα καὶ δὲν ἦλθα εἰς ἐξαγόμενον κανέν. Ἐνῷ νομίζω καθ' ἑκάστην ὅτι φθάνω εἰς τὸ ἐπιθυμητὸν τέρμα, ἡ ἐπιτυχία ἐκφεύγει τῶν χειρῶν μου. Βλέπεις αὐτό; εἶπε δεικνύων φια-

Digitized by Google

λίθιον ὅπερ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κόλπου του, εἶνε δραστικώτατον δηλητήριον ὅπερ ἰδίαις χερσὶ κατεσκεύασα. Ὀλίγαι δοκιμαὶ μοὶ ἀπομένουσιν ἀκόμη· ἂν καὶ εἰς αὐτὰς ἀποτύχω, αὐτὸ θὰ μοὶ δώσῃ τὴν ἀνάπαυσιν.

Ὁ Βεζύρης ἀπέπεμψε καὶ τὸν ἀλχημιστὴν καὶ προσεκάλεσε τὸν τρίτον, σιδηρουργὸν πλήρη ἀσβόλης, ὅστις εἶχε προσδράμει εἰς τὴν πρόσκλησιν ἀπορῶν διὰ τὴν τιμὴν καὶ ἐλπίζων μήπως ἤθελον νὰ τὸν ἐπιφορτίσωσι μὲ ἐπικερδῆ ἐργασίαν, διὸ καὶ παρουσιάσθη μὲ ὄψιν φαιδράν.

— Ἔμαθον, τῷ εἶπεν ὁ Βεζύρης, ὅτι εἶσαι εὐτυχισμένος ἄνθρωπος. Εἰς διάστημα ἓξ ἐτῶν ἀφότου ἐνυμφεύθης ἀπέκτησες δώδεκα τέκνα ἄρρενα, διότι ἡ γυνή σου ἔτικτε κατ' ἔτος δίδυμα. Εἶνε χάρις τὴν ὁποίαν σπανίως χορηγεῖ ὁ οὐρανός. Τί λέγεις;..

Ὁ σιδηρουργὸς ἐσκυθρώπασε καὶ μὲ γέλωτα πικρὸν ἀπήντησεν:

— Εὐτυχισμένος ἐγώ! Ὦ ὑψηλότατε, δὲν γνωρίζεις τὰ βάσανά μου· εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐθεώρουν τὸν ἑαυτόν μου εὐδαίμονα καὶ ἐθεώρουν ἐξαιρετικὴν χάριν τὴν κατ' ἔτος αὔξησιν τῆς οἰκογενείας μου κατὰ δύο μέλη. Ἤμην ὑπερήφανος διὰ τὴν γονιμότητα τῆς συζύγου μου· εἰργαζόμην μὲ διπλασίαν ζέσιν καὶ τὰ κέρδη μου ἐπήρκουν ἀφθόνως πρὸς διατροφὴν τῶν τέκνων μου, καὶ ὅταν ἀκόμη ταῦτα ἔγειναν ἀπὸ δύο τέσσαρα καὶ ἀπὸ τέσσαρα ἕξ. Ἀλλ' ὅταν τὰ ἓξ ἔγειναν ὀκτὼ καὶ τὰ ὀκτὼ δέκα, τότε ἡ στενοχωρία ἤρχισε νὰ μὲ βασανίζῃ, ἐγένετο δὲ ἀνυπόφορος ὅτε διὰ τοῦ τελευταίου τοκετοῦ συνεπληρώθη ἡ δωδεκάς. Τὰ καθ' ἡμέραν κέρδη μου δὲν ἐπαρκοῦσι πλέον πρὸς διατροφὴν τῶν δώδεκα γόνων μου. Ὅταν τὴν ἑσπέραν ἐπανέρχωμαι κατάκοπος μὲ τοὺς βραχίονας κεκμηκότας ἐκ τῆς σφύρας, μὲ τὴν ὄψιν πυρακτωμένην ἐκ τῆς καμίνου, ἡ καρδία μου συντρίβεται, διότι ὁ ἄρτος τὸν ὁποῖον φέρω δὲν θεραπεύει τὴν ὄρεξιν τῶν τέκνων μου. Ὑψηλότατε, ἄκουσόν με! Ἂν ἡ σύζυγός μου ἐξακολουθήσῃ τὴν μέθοδον νὰ μὲ προικίζῃ κατ' ἔτος μὲ νέον ζεῦγος τέκνων, αἱ δυνάμεις μου δὲν θ' ἀνθέξωσι πλέον καὶ οἱ ἰχθῦς τοῦ Τίγριδος θὰ κορέσωσι τὴν πεῖνάν των μὲ τὰς σάρκας μου.

Ἀγανακτῶν ὁ Βεζύρης διὰ τὴν ἀποτυχίαν ἀπέπεμψε καὶ τὸν σιδηρουργόν, ἀφοῦ οἰκτείρας ἐφιλοδώρησεν αὐτόν. Ἦτο δυνατὸν εἰς τὴν πολυάνθρωπον πόλιν τοῦ Βαγδατίου νὰ μὴ εὑρίσκεται εἷς καὶ μόνος ἄνθρωπος εὐτυχής; Καὶ ὅμως ἐγίνωσκεν ἐκ πείρας ὅτι τοῦτο ἦτο ἡ ἀλήθεια! Τὸ κράτος ὅμως τοῦ Καλίφου δὲν ἐξετείνετο μόνον ἐπὶ τοῦ Βαγδατίου· ὑπῆρχον ἀκόμη χῶραι πολλαί, πόλεις μεγάλαι καὶ πλούσιαι ὑποτασσόμεναι ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν πιστῶν. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ πέμψῃ ἀπεσταλμένους νὰ περιέλθωσι πάσας τὰς χώρας καὶ πόλεις τοῦ κράτους καὶ ὅπου ἂν εὕρωσιν ἕνα ἄνθρωπον εὐτυχῆ νὰ λάβωσι τὸ ὑποκάμισόν του καὶ νὰ τὸ φέρωσιν ἐν τάχει εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Οἱ ἀπεσταλμένοι ἐφοδιασθέντες μὲ συστατικὰ γράμματα πρὸς τοὺς διοικητὰς ἐξεκίνησαν ἐκ τῆς πρωτευούσης καὶ μετά τινας ἡμέρας ἔφθασαν εἰς Δαμασκόν, ὅπου ἀνεκοίνωσαν εἰς τὸν διοικητὴν τὸν σκοπὸν τῆς ἐλεύσεώς των.

— Ἕνα μόνον ἄνθρωπον γνωρίζω εὐτυχῆ, ἀπήντησεν ὁ διοικητής, καὶ οὗτος εἶνε ὁ Ἀμπτούλ. Ὁ πατήρ του τῷ ἀφῆκε μικρὰν οἰκίαν ὡς μόνην κληρονομίαν, καὶ αὐτὸς ἠναγκάζετο νὰ ἐργάζηται ὡς ἀχθοφόρος διὰ νὰ κερδίζῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Μίαν ἡμέραν ἐπισκευάζων τὴν οἰκίαν του εὗρε θησαυρόν. Ἔκτοτε ἐγκατέλιπε τὸ βάναυσον ἔργον του καὶ θεωρεῖται εἷς τῶν πλουσιωτάτων κατοίκων τῆς πόλεώς μας.

Οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπορεύθησαν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Ἀμπτούλ, ὅστις τοὺς ἐδέχθη ἐντὸς θαλάμου τόσον πενιχροῦ, φέρων ἐνδύματα τόσον τετριμμένα καὶ μέχρι ῥυπαρίας ἀκάθαρτα, ὥστε κατ' ἀρχὰς ἐνόμισαν ὅτι ἠπατήθησαν καὶ ὅτι ὁ ἐνώπιόν των εὑρισκόμενος δὲν ἦτο ὁ εὐτυχὴς εὑρέτης τοῦ θησαυροῦ. Ἀλλ' οὗτος τοὺς ἐξήγαγε τῆς πλάνης μετ' ὀλίγον.

— Βέβαια ἐκπλήττεσθε διὰ τὸ πενιχρὸν τῆς κατοικίας καὶ τῶν ἐνδυμάτων μου, καὶ ἀμφιβάλλετε ἂν πράγματι εἶμαι ἐγὼ ὁ Ἀμπτούλ, περὶ οὗ σᾶς ὡμίλησαν, ὁ κάτοχος τοῦ θησαυροῦ, τὸν ὁποῖον μοὶ ἔπεμψεν ὁ οὐρανός. Κατηραμένη ἔστω ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἀνεκάλυπτα τὸν θησαυρὸν ἐκεῖνον, ὅστις ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς δυστυχίας μου. Ἀληθῶς εὐτυχὴς ἤμην πρὶν εὕρω αὐτόν! Ποῦ εἶσθε τώρα εὐδαίμονες καὶ φαιδραὶ ἡμέραι, καθ' ἃς κερδίζων τὸν ἄρτον διὰ τοῦ ἱδρῶτός μου ἔζων ἀμέριμνος καὶ ἐκοιμώμην γαλήνιος. Τώρα φοβοῦμαι καὶ τὴν σκιάν μου. Ὁ ὕπνος δὲν κατέρχεται νὰ κλείσῃ τὰ βλέφαρά μου, διότι φοβοῦμαι μὴ μὲ ληστεύσωσιν. Ἡ ὀκνηρία κατέλαβε τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐκ φόβου μὴ ἀναγκασθῶ πάλιν ν' ἀναλάβω τὸ κοπιῶδες ἔργον μου, ἂν ὁ θησαυρός μου ἐξαντληθῇ, δὲν τολμῶ νὰ τὸν ἐγγίσω καὶ προτιμῶ νὰ ὑποφέρω στενοχωρίας φρικτὰς μᾶλλον παρὰ ν' ἀρχίσω νὰ ἐξοδεύω γενναίως. Εἶμαι δυστυχὴς ἄνθρωπος· οἰκτείρατέ με!

Οἱ ἀπεσταλμένοι ἀφήσαντες τὸν φιλάργυρον γοερῶς ἔτι παραπονούμενον, ἀνεχώρησαν καὶ μετέβησαν εἰς ἄλλην πόλιν, ἧς ὁ διοικητής, εἰς ἄκρον φιλήδονος, ἀνέκραξε μαθὼν τὸ αἴτιον τῆς περιοδείας των:

— Καὶ τίνος εἰς τὸν κόσμον ἡ εὐτυχία δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν εὐτυχίαν τοῦ Ὀμάρ, ὅστις πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἐνυμφεύθη τὸν μαργαρίτην τῆς Ἀσίας, τὸ ῥόδον τὸ εὔοσμον τῆς χάριτος, τὴν βασίλισσαν τῆς καλλονῆς, τὴν ὡραίαν Φατμέ;

Ἀλλ' ὁ εὐτυχὴς νυμφίος Ὀμὰρ δὲν ἦτο σύμφωνος ὡς πρὸς τὴν διθυραμβικὴν ταύτην ἐκτίμησιν τῆς χαριτοβρύτου συζύγου του. Ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους ὅτι ὁ μαργαρίτης, τὸ ῥόδον, ἡ βασιλὶς ἦτο δύστροπος γυνὴ καὶ ἀλαζὼν καί, ὅπερ χεῖρον, μὴ διατηρήσασα ἀκηλίδωτον τὸ παρελθόν της. Ἡ τελευταία ἰδιότης τῆς συζύγου του περιῆλθεν εἰς γνῶσίν του μετὰ τὸν γάμον, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ διαλύσῃ τὸ συνοικέσιον, διότι σπαταλήσας αὐτὸς τὴν ἰδικήν του περιουσίαν, ἐδέησε νὰ πληρώσῃ ἐκ τῆς προικὸς τοὺς ἀγρίους δανειστάς του. Ὁ Ὀμὰρ ἦτο μία μονὰς ἁπλουστάτη ἐν τῷ ἀπεράντῳ μαρτυρολογίῳ τῶν συζύγων καὶ οὐδὲν πλέον.

Ἐν ἄλλῃ τινὶ πόλει τῶν θνητῶν εὐτυχέστατος ἐθεωρεῖτο ὁ Γεζίδ. Φαιδρότερος ἀνὴρ αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν οἰκουμένην· ἀλλεπάλληλα ἦσαν τὰ συμπόσια ἐν τῇ οἰκίᾳ του· χοροὶ καὶ ᾄσματα ἀκαταπαύστως ἀντήχουν ἐν αὐτῇ· μῖμοι, παράσιτοι, ὀρχηστρίδες ἔζων αὐτόθι διαρκῶς, καὶ ὁ εὐδαίμων οἰκοδεσπότης οὐδέποτε ἐθεάθη θρηνῶν ἢ μελαγχολῶν,

Digitized by Google

ἐξοδεύων ἀφειδῶς τὰ πλούτη, ἅτινα κατέλιπεν αὐτῷ ἄτεκνός τις θεῖός του.

Τῷ ὄντι ὅτε ἐπλησίασαν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Γεζίδ, ἤκουσαν βοὴν ὀργάνων καὶ ἠχηρῶν γελώτων. Τράπεζα μὲ πολυποίκιλα ἐδέσματα ἦτο ἐστρωμένη εἰς τὸ μέσον τῆς στοᾶς· πολυπληθεῖς οἰκέται περιήρχοντο κομίζοντες ἐπὶ πινακίδων γλυκίσματα ἐκλεκτὰ καὶ ἀναψυκτικὰ ποτά. Ὁ εὐδαίμων Γεζὶδ ἐν τῷ μέσῳ εὐθύμου ὁμίλου φίλων ὑπεδέχθη τοὺς ἀπεσταλμένους πάνυ ἀβροφρόνως καὶ ἐγκαρδίως, τοὺς ἠνάγκασε νὰ καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζάν του καὶ νὰ εὐθυμήσωσιν ἐπὶ πολλὰς ὥρας. Τόση δὲ ἦτο τοῦ οἰκοδεσπότου ἡ ἄδολος γαλήνη καὶ ἡ φαιδρότης, ὥστε οἱ ἀπεσταλμένοι μετὰ χαρᾶς ἐπίστευσαν ὅτι ἔφθασαν εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας των, καὶ ὅτι εὗρον τὸν ἀνεύρετον φοίνικα, ἕνα ἄνθρωπον δηλαδὴ ἀληθῶς εὐτυχῆ.

Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς των ὅτε μετὰ τὸ γεῦμα ὁ οἰκοδεσπότης προσεκάλεσεν αὐτοὺς εἰς ἰδιαίτερον θάλαμον καὶ ἐκεῖ τοῖς ἐξεμυστηρεύθη τὴν ἀλήθειαν, διὰ νὰ μὴ φανῇ, ὡς ἔλεγεν, ἀπειθῶν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κραταιοτάτου Καλίφου. Ὁ θεῖός του πλούσιος, ἀλλὰ κακότροπος καὶ μισάνθρωπος διανύσας βίον ἄστοργον καὶ ἔρημον, ἔσχε κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου του τὴν σκληρὰν ἰδιοτροπίαν νὰ καταλίπῃ μὲν εἰς αὐτὸν τὴν περιουσίαν του, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ῥητὸν ὅρον νὰ εἶνε πάντοτε φαιδρὸς καὶ νὰ εὐθυμῇ ἀδιακόπως. Ἂν μίαν ἡμέραν ἤθελε φανῇ δακρύων, δύσθυμος ἁπλῶς ἔστω, ἡ περιουσία θὰ περιήρχετο εἰς ἄλλους συγγενεῖς. Ἕνεκα τούτου διαρκὴς κατασκοπεία ἐνηργεῖτο ὑπὸ τῶν συγγενῶν, οἵτινες εἶχον ἀδιαλείπτως τὰ ὄμματα προσηλωμένα ἐπὶ τῆς μορφῆς του, καραδοκοῦντες νὰ ἴδωσι τὸ μειδίαμα ἐξαλειφόμενον ἐκ τῶν χειλέων του καὶ τοὺς ὀφθαλμούς του ὑγραινομένους ἐκ τῆς λύπης.

— Εἶνε ἀγὼν ὑπεράνθρωπος, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεζίδ. Πολλάκις ἐνῷ αἱμάσσουσι τὰ σπλάγχνα μου, εἶμαι ἠναγκασμένος να φέρω εἰς τὴν μορφήν μου τὸ προσωπεῖον τῆς χαρᾶς· ἐνῷ μὲ τυραννοῦσιν ἀπερίγραπτοι ψυχικαὶ ἀλγηδόνες, τὸ στόμα μου εἶνε ἠναγκασμένον νὰ φέρῃ τὸν μορφασμὸν τοῦ μειδιάματος. Ἡ λύπη, τὴν ὁποίαν μοὶ εἶνε ἀπηγορευμένον νὰ ἐκδηλώσω, κρύπτεται εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας μου καὶ ὑποσκάπτει τὸν βίον μου· ἡ παρηγορία τῶν δακρύων μοὶ εἶνε ἀποκεκλεισμένη. Οἰκτείρατέ με, αὐθένται! εἶμαι τὸ ἀθλιώτατον τῶν ἐπὶ γῆς πλασμάτων!

Πλήρεις ἀπογοητεύσεως ἀπῆλθον οἱ ἀπεσταλμένοι πεισθέντες πλέον περὶ τῆς ὁλοσχεροῦς ἀποτυχίας τῆς ἀποστολῆς των. Οὐχ ἧττον περιῆλθον πολλὰς ἔτι πόλεις καὶ κώμας ματαίως ἀναζητοῦντες τὸν ἀνύπαρκτον εὐτυχῆ ἄνθρωπον. Οἱ ὑποδεικνυόμενοι ὡς εὐτυχεῖς ἦσαν ἀπεναντίας δυστυχέστατοι. Θλῖψίς τις ἀπόκρυφος, ὀδύνη βαθεῖα, ἀπάτη πικρά, πόθος ἀνεκπλήρωτος, μὴ προκύπτοντα εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πλήθους, ὑπεκρύπτοντο ὑπὸ πᾶσαν ἐπιφάνειαν εὐτυχίας. Ὁ ἔνδοξος καὶ τροπαιοῦχος πολεμιστὴς εἶχεν υἱὸν λεπρόν. Ὁ πολυμαθὴς φιλόσοφος ὠδύρετο διότι τὸ ἔργον τῶν πολυετῶν του κόπων, ἡ ἀκριβὴς ἀπαρίθμησις τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, κατεστράφη ὑπὸ τῶν ποντικῶν. Ὁ πλούσιος κτηματίας καὶ γεωπόνος εἶχε σύζυγον στεῖραν, ὁ δὲ ἔξοχος ἰατρὸς ἔπασχεν ἐκ τοιαύτης κωφώσεως, ὥστε πολλοὺς πελάτας του ἔπεμψεν εἰς τὴν αἰωνιότητα, διότι ἄλλ' ἀντ' ἄλλων ἀκούσας διώριζεν ἀντίθετα φάρμακα.

Οὐδεὶς ἦτο εὐχαριστημένος κατὰ πάντα· οὐδεὶς ἦτο εὐτυχής. Οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπέστρεφον ἀθυμοῦντες καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν διενυκτέρευσαν εἴς τινα κώμην, ἐξ ἧς δὲν εἶχον πρότερον διέλθει. Ὁ φιλοξενήσας αὐτοὺς προεστὼς τοῦ χωρίου κατὰ τὸ γεῦμα τοῖς εἶπεν:

— Αὐθένται, ἔχομεν ἡμεῖς ἐδῶ ἕνα ἄνθρωπον, ὅστις ὄχι μόνον φαίνεται ἀλλ' εἶνε καὶ πράγματι εὐτυχής.

— Ποῖος εἶν' αὐτός; ἀνέκραξαν περιχαρεῖς οἱ ἀπεσταλμένοι.

— Εἷς ἐπαίτης!..

Οἱ ἀπεσταλμένοι ἐσκυθρώπασαν. Ἀφοῦ οἱ ἰσχυρότατοι, οἱ πλουσιώτατοι, οἱ σοφώτατοι, οἱ φαιδρότατοι τῶν ὑπηκόων τοῦ Καλίφου δὲν ἦσαν εὐτυχεῖς, ἦτο δυνατὸν νὰ εἶνε τοιοῦτος εἷς ἄθλιος ἐπαίτης ἀποζῶν ἐκ τοῦ ἐλέους τῶν ἄλλων!..

Οὐχ ἧττον ἐπορεύθησαν τὴν ἄλλην ἡμέραν καὶ εὗρον τὸν ἐπαίτην καθήμενον παρὰ τὴν ὁδὸν χαμαί, ἐρείδοντα τὰ νῶτα ἐπὶ παλαιοῦ τοίχου. Ἦτο ρακένδυτος, ἐκράτει εἰς χεῖρας βακτηρίαν καὶ παρὰ τοὺς πόδας του ἔκειτο ἐξηπλωμένος ὁ κύων του. Μόλις τοὺς εἶδεν ὁ ἐπαίτης ἔτεινε τὴν χεῖρα ζητῶν ἔλεος καὶ προφέρων τὰς συνήθεις εὐχὰς καὶ ἐπικλήσεις. Τὸ πρόσωπόν του δὲν ἔφερεν ἴχνη ἀλγηδόνος τινός· ἦτο γέρων, ἀλλ' εἶχεν ὄψιν θαλεράν, μὴ φέρουσαν τὸν τύπον ἐκεῖνον, ὃν καταλείπουσι συνήθως αἱ στερήσεις καὶ αἱ συμφοραί. Ἐνθαρρυνθέντες ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τούτου οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπλησίασαν καὶ συνῆψαν μετ' αὐτοῦ ὁμιλίαν.

— Εἶσαι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ζωήν σου; τὸν ἠρώτησεν.

— Ναί, αὐθένται, εὐχαριστημένος κατὰ πάντα.

— Καὶ μὲ τί μέσα ζῇς;

— Μὲ τὰ ἐλέη τῶν πιστῶν.

— Καὶ σὲ ἀρκοῦν;

— Μὲ ἀρκοῦν.

— Ἀλλ' ἂν καμμίαν ἡμέραν δὲν κερδίσῃς τίποτε;

— Ἐπιφυλάσσομαι νὰ γευθῶ μὲ διπλασίαν ὄρεξιν τὴν ἐπαύριον.

— Ἔχεις κανένα σύντροφον;

— Ἔχω αὐτὸν τὸν σκύλον, ὅστις εἶναι πιστότατος τῶν συντρόφων.

— Καὶ δὲν ἔχεις κανένα πόθον, καμμίαν ἐλπίδα, τῆς ὁποίας νὰ ἐπιθυμῇς τὴν πραγματοποίησιν;

— Τίποτε.

— Εἶσαι λοιπὸν εὐτυχὴς ἄνθρωπος;

— Εὐτυχέστατος.

Οἱ ἀπεσταλμένοι εὐχαρίστησαν μεγαλοφώνως τὸν Προφήτην καὶ ἐζήτησαν παρὰ τοῦ ἐπαίτου τὸ ὑποκάμισόν του. Οὗτος ἠσχύνθη, ἀλλὰ πεισθεὶς ἐκ τῆς παραινέσεως τοῦ προεστῶτος μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ χρυσίου ὅπερ προσέφερον αὐτῷ οἱ ἀπεσταλμένοι, ἐξεδύθη καὶ τὸ ἔδωκεν. Οἱ ἀπεσταλμένοι ἔθηκαν τὸ ῥυπαρὸν ἱμάτιον ἐντὸς πολυτελοῦς χρυσῆς θήκης καὶ αὐθωρεὶ ἀνεχώρησαν εἰς Βαγδάτιον. Ὁ Βεζύρης, ὅστις ἀνυπομόνως τοὺς ἀνέμενεν, ἐδέχθη αὐτοὺς μετ' ἀγαλλιάσεως καὶ ἐκόμισεν αὐτοπροσώπως εἰς τὸν μονάρχην του τὸ πολύτιμον εὕρημα. Ὁ ἡγεμὼν, ὅστις ἐν τῷ

Digitized by Google

μεταξὺ εἶχε κατχντήσει ὡς φάσμα ἐκ τῆς ἀνησυχίας, εὐχαρίστησεν αὐτὸν διὰ τὸν ζῆλόν του καὶ τὴν ἑσπέραν ἐνεδύθη μετά τινος ἀποστροφῆς τὸ ὑποκάμισον τοῦ ἐπαίτου καὶ κατεκλίθη.

Τί συνέβη ἆρά γε; Ἡ προσδοκία καὶ ἡ συγκίνησις ἠμπόδισαν τὸν Καλίφην νὰ κοιμηθῇ ἢ μήπως αἱ πτυχαὶ τοῦ χιτῶνος τοῦ ἐπαίτου ἔκρυπτον κόσμον δυσώνυμον μικροβίων, ἅτινα εὗρον τὴν ἀνέλπιστον ἡδονὴν νὰ τρυφήσωσιν εἰς τὰς ἁβρὰς σάρκας τοῦ μαλθακοῦ ἡγεμόνος; Οἱ χρονογράφοι δὲν ἀναφέρουσι τίποτε περὶ τούτου, ἂν καὶ ἡ δευτέρα εἰκασία φαίνεται πιθανωτέρα. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ Καλίφης ἔμεινεν ἄγρυπνος ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα, καὶ ὅτε τὴν πρωΐαν ὁ Βεζύρης, ἀπὸ τοῦ ὄρθρου ἀναμένων τὴν ἔγερσίν του, τὸν ἠρώτησεν ἀνυπομόνως τί ἦτο ἡ εὐτυχία, ὁ Καλίφης κάτωχρος, μὲ ὀφθαλμοὺς ἐρυθροὺς καὶ οἰδαλέους ἀπήντησε δυσθύμως:

— Ἡ εὐτυχία εἶνε φαγούρα!

Καὶ ἐκβαλὼν εὐθὺς τὸν χιτῶνα μετέβη εἰς τὸ λουτρόν.

Ἔκτοτε ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαρτερήσῃ ἐν τῇ ἀτυχίᾳ του καὶ νὰ μὴ ἐπιδιώξῃ πλέον νὰ κατακτήσῃ τὴν εὐτυχίαν. Ὁ ἀτυχὴς οὗτος ἡγεμὼν ἔζησεν ἀπολαύων ὅλων τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν μέχρι τοῦ ἐνενηκοστοῦ ὀγδόου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ὁ ἐπίδοξος διάδοχος, εἰς μάτην ἀναμένων τὸν θρόνον, ἀπεβίωσε πρὸ αὐτοῦ, καὶ ὁ Βεζύρης ἀπεβίωσεν ἓν ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαδόχου, χαίρων διότι ἔφερε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ σῶμα συνηνωμένα εἰς τὸν τάφον του.

* *
*

Καὶ τὸ ἐπιμύθιον;

Ἐπιμύθιον δὲν ὑπάρχει· ἀλλ' ἐπειδή, κατὰ τὴν συνήθειαν, πρέπει νὰ θέσω ἕν, ἐκλέγω ὡς τοιοῦτο τὴν γενικὴν σημερινὴν εὐχήν:

Εὔχομαι ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας, ἀλλ' ἐννοεῖται, ὑγείαν ἄνευ ὀδονταλγίας καὶ εὐτυχίαν ἄνευ φαγούρας.

Χαρ. Αννινος.

ΕΙΣ ΞΕΝΗΝ[1]

Μὴ τὴν σπιθόβολη 'ματιὰ
πετᾷς εἰς κρύα στήθια.
Ὡραία εἶσ', ἀλήθεια,
πλὴν τῶν 'ματιῶν σου ἡ φωτιὰ
ἐμὲ δὲν μὲ θερμαίνει.
Ἄχ, ἄφες με, ξανθομαλλοῦ,
καὶ ἡ καρδιά μου εἶν' ἀλλοῦ,
ἀλλοῦ εἶναι δοσμένη.

Βαθειᾶς ἀγάπης καὶ θερμῆς
μὴ λόγια μοῦ γυρεύεις.
Κι' ἂν 'πῶ, μὴ τὰ πιστεύεις·
Λόγια θὰ εἶναι τῆς στιγμῆς
κι' ἀγάπη παγωμένη.
Ἄχ, ἄφες με, ξανθομαλλοῦ,
καὶ ἡ καρδιά μου εἶν' ἀλλοῦ,
ἀλλοῦ εἶναι δοσμένη.

Ἡ κόρη ὁποῦ ἀγαπῶ
ἐβγῆκε ἀπ' τὴν φωλιά μου,
κι' ὅ,τι ἔχω 'ς τὴν καρδιά μου
ἑλληνικὰ θὰ τῆς τὸ 'πῶ
καὶ ὄχι εἰς γλῶσσαν ξένη.
Ἄχ, ἄφες με, ξανθομαλλοῦ,
καὶ ἡ καρδιά μου εἶν' ἀλλοῦ,
ἀλλοῦ εἶναι δοσμένη.

Τρέχ' ἡ ζωή μας χωριστά
κι' ἂν γῆ δὲν μᾶς χωρίζῃ,
κι' αὐτὴ δὲν τὸ γνωρίζει,—
πλὴν ἡ ἀγάπη μου βαστᾷ
ὅσον ζωὴ μοῦ μένει.
Ἄχ, ἄφες με, ξανθομαλλοῦ,
καὶ ἡ καρδιά μου εἶν' ἀλλοῦ,
ἀλλοῦ εἶναι δοσμένη.

1865.

Δ. Βικελας.

[1] Ἐκ τῆς προσεχῶς ἐκδοθησομένης Συλλογῆς στίχων τοῦ κ. Δ. Βικέλα.

Η ΝΕΟΤΗΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Ὀλίγαι καὶ ἀντιφατικαὶ εἰσὶν αἱ περὶ τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ βίου Ῥήγα τοῦ Φεραίου φερόμεναι εἰδήσεις παρὰ τοῖς βιογράφοις αὐτοῦ καὶ τοῖς ἱστορικοῖς τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας. Οὔτε περὶ τοῦ ἔτους τῆς γεννήσεως, οὔτε περὶ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ γινώσκεταί τι θετικὸν καὶ βέβαιον. Ἄλλοι μὲν λέγουσιν ὅτι ἐγεννήθη τῷ 1751, ἄλλοι τῷ 1753, ἄλλοι τῷ 1754 καὶ ἄλλοι ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ 1760 καὶ 1762 χρόνῳ. Ἐμαθήτευσε δ' ὁ Ῥή-

Digitized by Google

γας, κατὰ μὲν τὸν Βρετὸν ἐν Βουκουρεστίῳ, δεκαετὴς τὴν ἡλικίαν καταλιπὼν τὰς Φεράς, κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν Φιλίππου Ἰωάννου, ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Θεσσαλικῆς Ζαγορᾶς, καὶ κατὰ τὸν Ἰωάννην Φιλήμονα, τὸν Ῥήγαν ἐξεπαίδευσεν Ἀλέξανδρος ὁ Ὑψηλάντης « νέον ἔτι ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ μεθ' ὅλης τῆς πατρικῆς προνοίας.» Τῆς δ' οἰκογενείας τοῦ Ῥήγα οὐδαμοῦ γίνεται μνεία· μόνος ὁ Πουκεβὶλ ἀναγράφει ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος» ἀόριστόν τινα καὶ ἀνακριβῆ φήμην, καθ' ἣν εἷς ἀδελφὸς «τοῦ νέου Θεσσαλοῦ Πινδάρου» μετέσχεν ἐν Αἰτωλίᾳ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐν ἀρχῇ ταύτης.

Ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ ἐθνομάρτυρος κενὸν συμπληροῖ δαψιλῶς ἡ παράδοσις. Ἅμα τῇ προσαρτήσει τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ μνήμη τοῦ μεγάλου φιλοπάτριδος ἀνεζωπυρήθη παρὰ τοῖς συμπολίταις του. Ἕλληνες καὶ Ὀθωμανοὶ πρεσβῦται ἐν τῇ γενεθλίῳ πολίχνῃ αὐτοῦ διηγοῦνται ὅσα ἐν χρόνοις παλαιοῖς εἶχον ἀκούσῃ περὶ τοῦ μεγαλεπιβόλου ἐπαναστάτου· ἐζητήθησαν δὲ καὶ μνημόσυνα ὑλικὰ αὐτοῦ, καί τις κρημνισμένη οἰκία δείκνυται ὡς οἰκία τοῦ Ῥήγα, εἰ καὶ παντελῶς ἀβάσιμον ἐλέγχεται τοῦτο ἐξ αὐτῆς τῆς «ἐπιπεδογραφίας» τοῦ Βελεστίνου, τῆς παρεμβεβλημένης ἐν τῇ «Χάρτῃ τῆς Ἑλλάδος», ἣν ὁ ἴδιος ἐξέδωκεν ἐν Βιέννῃ.

Κατὰ τὰς διηγήσεις τῶν Φεραίων πρεσβυτῶν (1), ὁ πατὴρ τοῦ Ῥήγα ὠνομάζετο Κυριαζῆς, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Μαρία· ἀδελφὸν δὲν εἶχεν, ἀλλὰ μίαν μόνην ἀδελφήν, ὀνόματι Ἀσήμω. Ὁ πατήρ του ἦν ὁ εὐπορώτατος τῶν ἐν Φεραῖς Ἑλλήνων· εἶχε κτήματα πολλά, τρία μεγάλα *χάνια*, ἐμπορικὸν κατάστημα (*μαγαζί*), βυρσοδεψεῖον, βαφεῖον καὶ ἐργοστάσιον, ἐν ᾧ εἰργάζοντο πλείονες τῶν τεσσαράκοντα ἐργατῶν, κατασκευάζοντες τάπητας, *σαγιάκια* καὶ διάφορα ἄλλα ἐγχώρια ὑφάσματα.

Τὰ κοινὰ γράμματα ἐδιδάχθη ὁ Ῥήγας ἀπὸ ἕνα ἱερέα τοῦ Βελεστίνου· εἶτα ἔστειλεν αὐτὸν ὁ πατήρ, διψῶντα μαθήσεως, εἰς τὰ Ἀμπελάκια, τὴν εὔπορον ἐν τῇ Ὄσσῃ βιομηχανικὴν πολίχνην, ἐν ᾗ ἤκμαζε τότε σχολὴ ἑλληνική. Ἄγνωστον ἂν διδάσκαλος τοῦ Ῥήγα ἐχρημάτισεν Ἰωνᾶς ὁ Σπαρμιώτης, ὁ ἐκ τῆς ἁπλῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν μεθερμηνεύσας τὴν Ἀριθμητικὴν καὶ τὴν Ἄλγεβραν τοῦ Ἀββᾶ δὲ λὰ Καΐλε, ὁ προκάτοχός τις αὐτοῦ. Περατώσας τὰς ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ σπουδὰς ὁ Ῥήγας ἐκλήθη ὡς διδάσκαλος ὑπὸ τῆς κοινότητος τοῦ Κισσοῦ, κώμης κειμένης ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τοῦ Πηλίου, δίωρον δ' ἀπεχούσης τῆς Ζαγορᾶς. Ἐκεῖ ἐδίδαξεν ἐπὶ ἓν ἔτος. Γέρων ἐνενηκοντούτης περίπου, ὁ Δημ. Σακελλιάδης, μοὶ διηγήθη ὅτι ὁ πατήρ του συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας μετὰ τοῦ Ῥήγα, καθ' ὃν χρόνον ἐδίδασκεν οὗτος ἐν Κισσῷ, καὶ ὅτι βραδύτερον ἐκ Βλαχίας ἢ Αὐστρίας, κατήχησεν ὁ Ῥήγας δι' ἐπιστολῶν καὶ ἐκεῖνον καὶ ἄλλους κατοίκους τῆς Ζαγορᾶς καὶ τοῦ Κισσοῦ, κοινωνοὺς καταστήσας αὐτοὺς τῶν ἐπαναστατικῶν σχεδίων του.

Κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ῥήγα ἐκ Κισσοῦ εἰς Βελεστῖνον συνέβη γεγονός, ὅπερ μεγάλην ἔσχε ῥοπὴν εἰς τὰς μετὰ ταῦτα τύχας αὐτοῦ. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀφηγεῖται ὁ Ζαλοκώστας, ἐν τῷ γνωστοτάτῳ ποιήματι αὐτοῦ: *Τῷ πολυδακρύτῳ μάρτυρι Ῥήγᾳ*. Ἐν ἀποκέντρῳ ναῷ μεμονωμένου τῆς Θεσσαλίας χωρίου, ἐλειτουργοῦντο οἱ χωρικοὶ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων. Ἦλθε τότε ἐκεῖ, ἵνα ἴδῃ τοὺς συγγενεῖς νεανίας εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος. Οὐδεὶς ὅμως ἐδεξιώθη αὐτόν, στυγνὸν δὲ θέαμα προσέπεσεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Τοὺς χωρικούς, ἐξερχομένους τοῦ ναοῦ, ἠγγάρευον ὀθωμανοὶ ὁπλοφόροι.

> Μὲ τὴν μάστιγα δαρμένοι,
> εἰς ἓν ῥεῦμα βορβορῶδες
> ἐπερνοῦσαν, φορτωμένοι
> ὡσὰν κτήνη, οἱ χωρικοί·
> καὶ ὁ νέος λυπημένος
> τοὺς ἐκύτταζεν ἐκεῖ.

Προσῆλθε δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν μαστιγοφόρος ὀθωμανός, καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ φορτωθῇ σάκκον σίτου, εἰ καὶ ὁ νέος τῷ προσήνεγκε βαλάντιον χρυσοῦ, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν καταισχύνην τῆς ἀγγαρείας. Κύπτων δὲ ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ φορτίου, ὤμοσεν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ τυράννου· καὶ ἀπὸ τῆς ἐπαύριον ἐπλανᾶτο ᾄδων τοὺς θουρίους αὐτοῦ.

Παντελῶς ὅμως διάφορος, καὶ συμφωνοτέρα τῷ χαρακτῆρι τοῦ Ῥήγα εἶναι ἡ παράδοσις, ἣν ἤκουσα ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἀγωγιάτου, μεθ' οὗ διήνυσα τὴν ἀπὸ Ζαγορᾶς εἰς Μακρινίτσα διὰ τῆς κορυφῆς τοῦ Πηλίου ὁδόν. Ἐπέστρεφεν ὁ Ῥήγας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ νὰ ἴδῃ τοὺς συγγενεῖς του. Πλησίον τοῦ Βελεστίνου, παρὰ τὴν ὄχθην χειμάρρου, ἔνοπλος ὀθωμανός, ὑβρίζων καὶ ἀπειλῶν, τὸν προσεκάλεσε νὰ κύψῃ, καὶ διαπεραιώσῃ αὐτόν, ἐπὶ τῆς ῥάχεως φέρων, εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Ὁ Ῥήγας τὸν ἐκύτταξεν ὀργίλως· ἀλλὰ παραχρῆμα, ταχίστην μελετήσας ἐκδίκησιν τῆς ὕβρεως, ἔκυψεν ἐν σιγῇ καὶ ἐφορτώθη τὸν ὀθωμανόν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χειμάρρου δεινὴ συνήφθη πάλη· διὰ τῶν στιβαρῶν βραχιόνων του κατώρθωσεν ὁ Ῥήγας νἀποσείσῃ τὸ μυσαρὸν φορτίον καὶ νὰ πνίξῃ τὸν ὑβριστήν. Δρομαῖος ἔσπευσε τότε εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ προτοῦ νὰ προφθάσῃ νἀσπασθῇ αὐτὸν ἡ μήτηρ, τῇ λέγει: — «Ἔχεις ψωμί, μάννα; Δός μου γρήγορα νὰ φεύγω! Ἔπνιξα τὸν δεῖνα Τοῦρκον. — Πῶ! πῶ! ἀνέκραξεν ὀλοφυρομένη ἡ μή-

(1) Ταύτας παρακληθεὶς ὑπ' ἐμοῦ συνέλεξεν ὁ ἐν Βελεστίνῳ φιλόμουσος δημοδιδάσκαλος κ. Γ. Βαϊουτόπουλος, ἐξετάσας πάντας τοὺς γινώσκοντάς τι περὶ τοῦ Ῥήγα Ἕλληνας καὶ Ὀθωμανούς.

Digitized by Google

τηρ του. Χαθήκαμε οὗλοι!» Λαβὼν δὲ ἐν πήρᾳ ἄρτον καὶ ἀποχαιρετίσας τὴν μητέρα, μετέβη ἐν σπουδῇ εἰς Βῶλον καὶ ἐπιβὰς πλοιαρίου, ἑτοίμου εἰς ἀπόπλουν, ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἀλλὰ πιθανωτέρα καὶ ἀκριβεστέρα φαίνεται παραπλησία διήγησις τῶν Φεραίων. Μετὰ τὴν ἐκ Κισσοῦ ἐπάνοδόν του, ὁ Ῥήγας ἡλικίαν ἄγων εἰκοσιπέντε ἐτῶν, συνώδευσέ ποτε τὸν πατέρα του εἰς Νταμπεγλί, χωρίον τέταρτον ὥρας ἀπέχον τοῦ Βελεστίνου, ἐν ᾧ κατῴκουν τινὲς συγγενεῖς των. Ἐκεῖ συνήντησαν τὸν Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν, ὀθωμανὸν ἐκ Βελεστίνου ἐκ τῶν φανατικωτάτων καὶ ὠμοτάτων, ὅστις διέκειτο δυσμενῶς πρὸς τὸν γέροντα Κυριαζῆν. Ζητῶν ἀφορμὴν ἔριδος ὁ ὀθωμανός, προσέταξεν ἰταμῶς τὸν πατέρα τοῦ Ῥήγα νὰ τῷ δώσῃ ῥακὴν καὶ τρία χρυσᾶ εἰκοσάρια, ἀπειλῶν ὅτι θὰ τὸν διαπεράσῃ μὲ τὸ *γιαταγάνι* του, ἂν δὲν ἐκτελέσῃ παραχρῆμα τὸ προσταχθέν. Ὀργισθεὶς ὁ Ῥήγας, καὶ μὴ συνέχων ἑαυτόν, προεκάλεσε τὸν ὑβριστὴν νὰ πραγματοποιήσῃ ἂν τολμᾷ τὴν ἀπειλήν.—«Κάμε γρήγορα, τῷ λέγει, ὅ τι ἔχεις νὰ κάμῃς, καὶ ἄσε τῆς φοβέραις.» Ὁ ὀθωμανὸς ἀνασπάσας τότε τὴν μάχαιραν, ὥρμησε κατὰ τοῦ Ῥήγα καὶ τοῦ πατρός του, ἀλλὰ παρεμβάντες οἱ παριστάμενοι τὸν ἐκράτησαν καὶ κατώρθωσαν δι' ἱκεσιῶν καὶ θερμῶν παρακλήσεων νὰ καταπραΰνωσιν αὐτόν. Ταῦτα συνέβησαν κατὰ μῆνα Ἰανουάριον, τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον ὁ Ῥήγας καὶ ὁ πατήρ του, ἀποχαιρετίσαντες τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, ἐπορεύοντο εἰς Βελεστῖνον. Πλησίον δὲ τοῦ χειμάρρου Νταμπεγλιώτικου, καταφθὰς ἔφιππος ὁ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν, μεθ' ἑτέρων πέντε Ὀθωμανῶν (ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι οἱ πέντε οὗτοι ἦσαν Χριστιανοί), κατῆλθε τοῦ ἵππου καὶ τὸν μὲν Ῥήγαν ἠνάγκασε νὰ φορτωθῇ πράγματά τινα, ἅπερ ἐπὶ τοῦ ἵππου εἶχεν, αὐτὸς δ' ἐπέβη τοῦ πατρός του, ὅστις τὸν ἔφερεν οὕτω μέχρι τοῦ Κεφαλοβρύσου, τῆς Ὑπερείας τὸ πάλαι καλουμένης πηγῆς.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ὕβριν ταύτην, ὁ Μουσταφᾶ Σουλεϊμὰν διετήρει δεινὸν μῖσος τοῦ πατρὸς καὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ῥήγα. Ἱκανὸς ὅμως διέρρευσε χρόνος, χωρὶς οὐδὲν νὰ συμβῇ διότι *μουδίρης* τοῦ Βελεστίνου ἦτο τότε ὁ Ἀχμὲτ Ἀλῆς φίλος τοῦ Ῥήγα, ὅστις ἐπέβαλε τῷ Μουσταφᾶ Σουλεϊμὰν τὴν συνδιαλλαγήν. Μετ' ὀλίγους μῆνας ὁ *μουδίρης* μετετέθη, ὁ δὲ Μουσταφᾶ Σουλεϊμὰν ἔκρινεν εὔκαιρον νὰ κορέσῃ τὸ μῖσός του. Συνεννοηθεὶς μετά τινων φίλων του ὁμοθρήσκων, προσεκάλεσαν τὸν πατέρα τοῦ Ῥήγα, ὅπως συνευωχηθῶσι καὶ συνευθυμήσωσι κατά τινα μουσουλμανικὴν ἑορτὴν ἐν Κρανόβῳ εὐύδρῳ τόπῳ παρὰ τὸ Βελεστῖνον. Ἐμήνυσαν δ' αὐτῷ, ὅτι ἂν δὲν ἐδέχετο τὴν πρόσκλησιν δὲν θὰ τὸν ἐθεώρουν πλέον φίλον των. Ἀνύποπτος ὁ γέρων Κυριαζῆς, μηδ' ὅλως ὑπονοήσας τὸν δόλον τῶν Ὀθωμανῶν, σκοπούντων νἀποκτείνωσιν αὐτόν, ἐλπίζων δ' ὅτι τοιαύτη συνάντησις θὰ ἐπεσφράγιζε τὴν ἐπιτευχθεῖσαν συνδιαλλαγὴν καὶ καθ' ὁλοκληρίαν θὰ διεσκέδαζε τὸν κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Ῥήγα χόλον τοῦ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Κράνοβον. Καθ' ὁδὸν ἐνέτυχε τοῖς Ὀθωμανοῖς καὶ ἐπορεύοντο ὁμοῦ· εἷς τούτων, βαστάζων τὸ σφακτόν, παρεπονήθη ὅτι ἐκουράσθη, καὶ παρεκάλεσε τοὺς ἄλλους νἀναλάβωσι τὸ φορτίον. Ἔσπευσεν ὅμως καὶ τὸ ἔλαβεν ἐπ' ὤμων ὁ πατὴρ τοῦ Ῥήγα. Ἐν ᾧ οὗτος ἐβάδιζεν, συνήντησεν ἐπιστρέφοντα ἐκ τῶν ἀγρῶν μὲ τὰ ζῷά του ὀθωμανόν τινα, ἐργάτην ὑφάντην ἐν τῷ ἐργοστασίῳ του, ὅστις γινώσκων ἴσως τὰ τεκταινόμενα, ἢ μαντεύσας ταῦτα, ἔνευσεν αὐτῷ νὰ φύγῃ. Ὅθεν ῥίψας τὸ σφακτὸν ἐτράπη εἰς φυγήν· τὸν ἐδίωξαν οἱ Ὀθωμανοί, ἐπυροβόλησαν μάλιστα κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Κυριαζῆς κατώρθωσε νὰ σωθῇ· καὶ ὁδεύσας δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἔφθασεν εἰς Κεραμίδιον, χωρίον κείμενον εἰς τὸ ἄκρον τοῦ Πηλίου, παρὰ τὰς ὑπωρείας τῆς Ὄσσης, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ κρυπτόμενος παρά τινι συγγενεῖ του.

Ὁ Ῥήγας πληροφορηθεὶς τὰ συμβάντα, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν γενέθλιον πολίχνην, καὶ νὰ μεταβῇ ἀλλαχόσε, ὅπου ἡ τύχη ἤθελε τὸν ὁδηγήσῃ. Τὰ οἰκογενειακὰ παθήματα ἐνίσχυσαν τὸ κατὰ τῶν Τούρκων μῖσός του καὶ ἐβλάστανον ἤδη ἐν αὐτῷ αἱ περὶ ἐλευθερώσεως ἰδέαι καὶ τὰ μεγαλοπράγμονα σχέδια. Πορευθεὶς εἰς Κεραμίδιον, παρέμεινε μίαν ἑβδομάδα παρὰ τῷ πατρί, καὶ εἶτα ἀπεχαιρέτισεν αὐτόν.—«Ἔχε ὑγείαν, πατέρα, τῷ εἶπε. Γύρισε 'ς τὸ σπίτι, καὶ τήραξε τὴν οἰκογένειάν μας· κολάκευε τοὺς Τούρκους καὶ οἰκονόμησε ὅσο 'μπορεῖς τοὺς καιρούς. Ἐγὼ θὰ ὑπάγω, ὅπου μὲ 'βγάλῃ ἡ τύχη. Εὐχήσου με νὰ ἐπιτύχω τὸν σκοπόν μου.» Λαβὼν τὴν πατρικὴν εὐλογίαν ἔπλευσεν εἰς τὸν Ἄθω, καὶ ἐπεσκέφθη τὰ ἐκεῖ μοναστήρια. Εἶτα ἐπορεύθη εἰς Λιτοχώριον τοῦ Ὀλύμπου, ὅπου εἶχε ἕνα ἐξάδελφον ἁρματωλόν. Τῷ διηγήθη τὰ συμβάντα τῇ οἰκογενείᾳ του καὶ τῷ ἀνεκοίνωσε τοὺς σκοπούς του. Ὁ ἐξάδελφός του ἐπειράθη νὰ τὸν ἀποτρέψῃ, ἰδὼν δ' ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ Ῥήγα ἦτο ἀμετάβλητος, τὸν προέτρεψε νὰ μεταβῇ καὶ αὖθις εἰς τὸν Ἄθω καὶ νὰ συμβουλευθῇ τὸν ἡγούμενον τοῦ Βατοπεδίου Κοσμᾶν. Τὴν ἑσπέραν παρεκάθησαν εἰς δεῖπνον, καὶ ἐν στιγμῇ φιλοπάτριδος διαχύσεως, ὑψῶν εἰς πρόποσιν τὸ ποτήριον, ἔνθους καὶ μετὰ δακρύων, ἐτραγῴδησεν ὁ Ῥήγας τό:

Καλλίτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή.

Ὁ ἡγούμενος τοῦ Βατοπεδίου Κοσμᾶς ἐνεθάρρυνε τὸν Ῥήγαν διὰ συνετῶν συμβουλῶν, ἐ-

Digitized by Google

χορήγησε δ' αὐτῷ καὶ χρηματικὴν βοήθειαν καὶ συστατικὸν γράμμα πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴν τῆς Ῥωσσίας. Ἀπῆλθε δὲ τοῦ Βελεστίνου ὁ Ῥήγας κατὰ μῆνα Μάρτιον.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ῥήγα, διατρίψας ὀλίγους μῆνας ἐν Κεραμιδίῳ, ἐπανῆλθεν εἰς Βελεστῖνον, θανόντος τοῦ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν. Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως δ' ἔγραψεν αὐτῷ ὁ Ῥήγας, νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν Ἀσήμω καὶ νὰ μὴ τὸν περιμένουν, διότι δὲν θὰ ἐπανέλθῃ προτοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν σκοπόν του. Ὁ γέρων Κυριαζῆς μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ἣν παρὰ τοῦ υἱοῦ του ἔλαβεν, ἔδωκεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Ἀντώνιον Κώστογλουν, πτωχὸν ἀλλ' ἐγγράμματον Φεραῖον.

Τὸν πατέρα τοῦ Ῥήγα ἐφόνευσεν ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Βελεστίνου διὰ πιστολίου, ὁ υἱὸς τοῦ Μουσταφᾶ Σουλεϊμάν. Τραγικώτερον δ' ἦτο τὸ τέλος τῆς ἀδελφῆς καὶ τοῦ γαμβροῦ· ὅτε ἐγνώσθη ἐν Βελεστίνῳ, ὅτι ὁ Ῥήγας ἐπανέστη κατὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ ἐφονεύθη ἐν Βελιγραδίῳ, οἱ ὀθωμανοὶ ὁμοθυμαδὸν εἰσήλασαν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῶν καὶ συλλαβόντες τούτους, τὴν μὲν Ἀσήμω ἀπηγχόνισαν, τὸν δὲ σύζυγόν της ἀνεσκολόπισαν· οὐδὲ ὁ μόνος υἱὸς αὐτῶν, ἐν Δομοκῷ εὑρισκόμενος, ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν ἀγρίαν καταδίωξιν τῶν αἱμοδιψῶν Βελεστινλίδων, ἀλλὰ κατεσφάγη ἐν τῇ κωμοπόλει ἐκείνῃ ὑπὸ φονέων, πρὸς τοῦτο ἐκεῖ ἐκ Φερῶν μεταβάντων.

Οὕτως ἐξωλοθρεύθη ἡ οἰκογένεια σύμπασα τοῦ μάρτυρος τῆς ἐλευθερίας.

Ν. Γ. Πολίτης

ΣΚΑΛΑΘΥΡΜΑ

Ὁ πολὺς Ἔρασμος ἔγραψε τὸ ἐγκώμιον τῆς «Μωρίας» καὶ ἔπειτα τῆς ἄρκτου, ὡς ὑπερβαινούσης πλείστους ὀνομαστοὺς λογίους κατὰ τὴν γραμματικὴν ἐμπειρίαν. Ἐκ τούτου δὲ πιθανῶς ὡρμήθη ὁ Βύρων νὰ ζητήσῃ διὰ τὴν ἄρκτον του δίπλωμα διδάκτορος παρὰ τῶν ἀκαδημαϊκῶν τῆς Καμβρίγης. Ἕτεροι μεγάλοι σοφοὶ ἐξύμνησαν ὁ μὲν τὸν ὄνον, ὁ δὲ τὴν ποδάγραν, ὁ Χρύσιππος τὴν ἀνθρωποφαγίαν, ὁ Ἰουλιανὸς τὰς φθειριώσας γενειάδας καὶ ὁ Λίψιος τὰ φαλακρὰ κρανία. Πλὴν δὲ τῶν τοιούτων κρανίων εὗρεν ἐνθουσιώδεις πανηγυριστὰς καὶ πᾶσα ἐντὸς αὐτῶν κυοφορηθεῖσα ὅσον δήποτε ἀλλόκοτος γνώμη.

Τὰ ἔνδοξα ταῦτα προηγούμενα μ' ἐνθαρρύνουσι ν' ἀψηφίσω τὸν κίνδυνον μὴ κατηγορηθῶ ἐπὶ παραδοξολογίᾳ ἐπιχειρῶν τὴν ἀναίρεσιν ἀρχαίας πλάνης, ἐξ ἧς τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον διδασκόμεθα εἰσερχόμενοι εἰς τὸ σχολεῖον εἶναι ν' ἀναγινώσκωμεν καὶ νὰ καλλιγραφῶμεν: «*Ἀργία μήτηρ κακίας*». Οὐδόλως ἀρνοῦμαι ὅτι ἡ ἐν τῷ ρητῷ τούτῳ ἐσφαλμένη γνώμη ἐνδέχεται νὰ καθιστᾷ τοὺς παῖδας ἐπιμελεστέρους. Ἀλλ' ὅσον μέγα καὶ ἂν ὑποτεθῇ τὸ ἐκ τῆς πλάνης κέρδος, οὐδόλως ἐκ τούτου μεταβάλλεται τὸ ψεῦδος εἰς ἀλήθειαν· ὁ δὲ ταύτην μόνην ἀναζητῶν ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ ἀδιστάκτως ὅτι, πολὺ μᾶλλον ἢ μητέρα τῆς κακίας, πρέπει νὰ θεωρήσῃ θυγατέρα πάσης ἀρετῆς τὴν ἀργίαν. Αὕτη εἶναι τῷ ὄντι ὁ πολυτιμότερος καρπὸς τῆς ἐντίμου ἐργασίας, ἡ ἀγαπητὴ σύντροφος τοῦ πλούτου, τὸ διηνεκὲς ὄνειρον τῆς πενίας καὶ ὁ μόνος σκοπὸς εἰς ὃν ἀποβλέπει ὁ εἰς οἱανδήποτε ἐργασίαν καταδικασθεὶς ὑπὸ τῆς ἀσπλάγχνου τύχης. Τοῦτο τοὐλάχιστον διδάσκει ἡμᾶς ἡ Γραφή, καθ' ἣν ἡ βαρυτάτη τιμωρία ἣν ἠδύνατο ὁ Θεὸς νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὴν ἀπείθειαν τῶν πρώτων ἀνθρώπων ἦτο ἡ στέρησις τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ ἀργίας· παρὰ δὲ τῶν ποιητῶν διδασκόμεθα ὅτι αὕτη ἐθεωρήθη πάντοτε ὡς τὸ θειότατον πρὸς τοὺς θνητοὺς δῶρον τῶν ἀθανάτων. Τίς ἀγνοεῖ εἰς τί συνίστατο ἡ μακαριότης τῶν θεῶν τοῦ Ὁμήρου; τίς δὲ τὸ πολύκροτον «Haec nobis Deus otia fecit» τοῦ Ὁρατίου, τὸ «*Τί τοῦ κάκου κοπιάζεις;*» τοῦ Χριστοπούλου ἢ τὸ γλυκύτατον εἰς ἔπαινον τῆς ἀργίας τετράστιχον τοῦ Τάσσου:

«Ama la ninfa l' ozio, e l' ozio è in cielo,
Ma la fatica s' ange in sulle porte
Del tenebroso inferno, ove dolente stà
Fra la schiera d' infiniti mali».

Ἂν εἰς τὰ ἀνωτέρω ποιητικὰ προστεθῶσιν αἱ γνῶμαι τοῦ Ἐπικούρου, τοῦ Βούδα, τοῦ Ζωροάστρου, τοῦ Ἄρτμαν καὶ τοῦ Παλαμᾶ καὶ αἱ θεόπνευσται ῥήσεις τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ καὶ τοῦ Σιράχ, δύναται ν' ἀπαρτισθῇ τέλειον σύστημα ἠθικῆς φιλοσοφίας, τοῦ ὁποίου ἀναμφισβήτητον πόρισμα εἶναι, ὅτι κατὰ τοσοῦτον πλησιάζει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν θείαν τελειότητα, ὅσον μᾶλλον σταυρόνει τὰς χεῖρας.

Φοβούμενοι ἐν τούτοις μὴ σκανδαλισθῶσιν οἱ ἐκ μακρᾶς πλάνης εἰθισμένοι νὰ νομίζωσιν αἰσχρὰν τὴν ἀποχὴν ἀπὸ πάσης ἐνασχολήσεως, κρίνομεν πρέπον νὰ προσθέσωμεν χάριν αὐτῶν ὅτι, ὡς τὸ ἀπόλυτον κενόν, οὕτω καὶ ἡ ἀπόλυτος ἀπραξία εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ πρᾶγμα ὅλως ἀνύπαρκτον καὶ χιμαιρικόν. Ὑποθέσατε τῷ ὄντι

Digitized by Google

τὸν ὀκνηρότατον τῶν ἀνθρώπων ἐξηπλωμένον ἐπὶ μαλακῆς κλίνης ἢ πρασίνης χλόης, ἀκινητοῦντα, οὐδὲν σκεπτόμενον καὶ οὐδὲ κἂν κοιμώμενον. Μεγάλως ἐν τούτοις ἤθελεν ἀπατηθῇ ὁ πιστεύων ὅτι ὁ οὕτω κατακείμενος ἐντελῶς ἀπρακτεῖ. Περιοριζόμενοι εἰς μόνα τὰ σπουδαιότατα αὐτοῦ ἔργα, πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ δῆθεν ἄεργος ἐκτελεῖ ἐν ἑαυτῷ μετὰ πλείστης δραστηριότητος καὶ ἀκριβείας τὴν ἀξιοθαύμαστον ἐργασίαν τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, δι' ἧς τὸ ζείδωρον τοῦτο ὑγρὸν ἐλαύνεται ὡς ποταμὸς διὰ τῶν ἀρτηριῶν, διαιρούμενον ἔπειτα εἰς πλείστους ῥύακας, ὑποδιαιρουμένους καὶ τούτους εἰς μυριάδας μικρῶν διωρύχων, διὰ τῶν ὁποίων διοχετεύεται εἰς πάντας τοῦ σώματος τοὺς ἱστοὺς ἡ ἀναγκαία αὐτοῖς ὑγρασία, θερμότης καὶ τροφή, ἐνῷ δι' ἀντιθέτου ὑδραυλικοῦ συστήματος ἀποκομίζεται πᾶσα ἀποσυντεθεῖσα καὶ ἄχρηστος ὕλη. Ἀλλ' ὅπως ἐκτελεσθῇ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῶν πνευμόνων ἡ τοιαύτη ἀπολύμανσις καὶ ἀντικατάστασις διὰ καθαροῦ ὀξυγόνου τοῦ δηλητηριώδους ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἀνάγκη πᾶσα νὰ μὴ διακοπῇ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀναπνοῆς. Οὐδὲ περιορίζονται εἰς ταῦτα μόνα αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ δῆθεν ἀπρακτοῦντος, ἀφοῦ ἀναγκάζεται νὰ παρασκευάζῃ δι' ἀκαταπαύστου καὶ πολυπλόκου χημικῆς ἐργασίας πλεῖστα ἄλλα ἀπαραίτητα αὐτῷ ῥευστά, γαστρικὸν χυμὸν ὅπως χωνεύῃ τὰ καλὰ δεῖπνα, δάκρυα ὅπως θρηνῇ τὴν οἰκτρὰν τύχην τῶν ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου αὐτῶν ἀρτοφαγούντων ἀδελφῶν του, χολὴν ὅπως ἐξεγείρεται κατὰ πάσης ἀγενοῦς πράξεως καὶ σίελον ὅπως πτύῃ εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ἐπὶ δικαίᾳ ἀμοιβῇ καταψηφιζόντων σήμερον ὅσα ἐπεδοκίμαζον χθές.

Ἂν δὲ ὑποθέσωμεν ὅτι πλὴν τούτων ὀρεχθῇ ὁ ἄεργος νὰ χασμηθῇ καὶ ν' ἀνακράξῃ: «Πόσον βαρύνομαι σήμερον!», εὐθὺς ἀνοίγεται αὐτῷ νέον στάδιον ἔτι θαυμαστοτέρων ἔργων. Ὅπως τῷ ὄντι διατυπωθῇ ἡ ἀνωτέρω πρότασις, ἀπαιτεῖται νὰ προβῇ ὁ νοῦς, ἢ ὁ ἐγκέφαλος κατὰ τοὺς ὑλιστάς, εἰς τὴν πολύπλοκον ἐργασίαν τῆς μορφώσεως κρίσεως· ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἐκδηλώσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου· νὰ ῥίψῃ τὸ ἄγκιστρον εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς μνήμης πρὸς ἄγραν τῶν καταλλήλων λέξεων· νὰ τοποθετήσῃ ἀνὰ ἕνα εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν τοὺς ἀπαρτίζοντας τὰς λέξεις ταύτας φθόγγους, καὶ ἔπειτα διὰ τοῦ τηλεγράφου τῶν νεύρων νὰ διατάξῃ τὴν γλῶσσαν, τὸν λάρυγγα, τὸν οὐρανίσκον, τὰ χείλη καὶ τοὺς ὀδόντας νὰ ἐκτελέσωσιν ἐκ συμφώνου τὰς ποικίλας κινήσεις, δι' ὧν κατορθοῦται ἡ ἐκφορὰ τοῦ ἐνάρθρου λόγου. Ἀδικώτατον λοιπὸν φαίνεται τὸ νὰ ὀνειδίζεται ἐπὶ ὀκνηρίᾳ ὁ εἰς τοσαῦτα ἔργα ἐπαρκῶν, ἂν μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη, ἡ οὕτω δυσχερὴς καὶ πολύπλοκος, ὥστε πρὸς ἐξήγησιν αὐτῆς συνέγραψαν καὶ συγγράφουσιν ἀκαταπαύστως οἱ φιλόσοφοι καὶ φυσιολόγοι χιλιάδας παχέων τόμων, ἐκτελεῖται μετὰ τελειότητος καὶ ἀπταίστου ἀκριβείας, ὅσην δὲν ἔχει οὔτε ὁ Θάλβεργ κυμβαλίζων, οὔτε αὐτὸς ὁ Βίσμαρκ κατασκευάζων διπλωματικὰς παγίδας.

Δὲν ἐνθυμούμεθα τίς τῶν ἀρχαίων ἢ νεωτέρων φιλοσόφων συνείθιζε νὰ λέγῃ, ὅτι «οὐδέποτε ἐργάζεται περισσότερον ἢ ὁσάκις δὲν κάμνει τίποτε». Τοῦτο οὐδὲν ἄλλο βεβαίως σημαίνει εἰμὴ μόνον, ὅτι ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, ἡ θρέψις, ἡ χώνευσις καὶ ὅσα ἄλλα πράττει ὁ ἄνθρωπος κατὰ φυσικὸν νόμον εἶναι τοσοῦτον θαυμαστὰ καὶ μεγάλα, ὥστε εὐτελὴς καὶ ἀναξία λόγου καταντᾷ πᾶσα εἰς ταῦτα προσθήκη τεχνητῆς ἐργασίας, ὡς μικροὶ καὶ παιδαριώδεις φαίνονται οἱ τεχνητοὶ λόφοι καὶ αἱ δεξαμεναὶ τῶν κήπων, παραβαλλόμενοι πρὸς τὰς Ἄλπεις καὶ τὰς θαλάσσας. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ἡ παρὰ τοῖς ἐπισήμοις τὸ γένος καὶ καλῶς ἀνατεθραμμένοις ἀνθρώποις περιφρόνησις πρὸς πᾶσαν μὴ ἐπιβαλλομένην ὑπὸ τῶν φυσικῶν νόμων ἐργασίαν. Ἄξιος χειραψίας θεωρεῖται δικαίως παρ' αὐτῶν μόνος ὁ ἔχων τὴν χεῖρα ἐντελῶς ἀμόλυντον ἀπὸ πάσης ἐπαφῆς, οὐ μόνον πρίονος ἢ σκεπάρνου, ἀλλὰ καὶ ἐμπορικοῦ πήχεως, καλάμου, χρωστῆρος καὶ παντὸς ἄλλου βιοποριστικοῦ ἐργαλείου. Ἡ δὲ τοιαύτη γνώμη δὲν εἶναι προϊὸν συγχρόνου ἀριστοκρατικῆς διαφθορᾶς, ἀλλ' ἐπεκράτησε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐν πάσῃ ἐποχῇ καὶ χώρᾳ. Ἁπανταχοῦ τῷ ὄντι καὶ πάντοτε ἐθεωρήθη ἡ ἐργασία ὡς πρᾶγμα οὐ μόνον ὀδυνηρόν, ἀλλὰ καὶ ταπεινὸν καὶ δουλοπρεπές. Τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ γλωσσολογικὴ ἐπιστήμη, ἡ διδάσκουσα ὅτι τὰ ῥήματα *ἐργάζομαι*, *πονῶ* καὶ *δουλεύω* θεωροῦνται ἐν πάσῃ διαλέκτῳ ὡς τ' ἀκριβέστερα τῶν συνωνύμων.

Ὁ τὰ ἀνωτέρω ἀναγινώσκων ἐνδέχεται νὰ παρατηρήσῃ ὅτι, καὶ ἀληθῆ ὄντα, δὲν ἀποτελοῦσιν ἐν τούτοις ἄμεμπτον κήρυγμα κοινωνικῆς ἠθικῆς. Ἡμεῖς ὅμως πιστεύομεν ὅτι, ὡς τὸ δένδρον ἐκ τοῦ καρποῦ, οὕτω καὶ πᾶς λόγος πρέπει νὰ κρίνηται ἐκ τοῦ ἐπιλόγου αὐτοῦ· ἀδύνατον δὲ φαίνεται ἡμῖν νὰ ἐξαγάγῃ λογικὸς ἄνθρωπος ἄλλο τι ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν συμπέρασμα εἰμὴ μόνον τὸ ἠθικώτατον τοῦτο, ὅτι πρέπει νὰ ἐργάζεται νυχθημερόν, ἀκαμάτως καὶ ἀνενδότως, πρὸς κατάκτησιν τοῦ ὑπερτάτου ἀγαθοῦ τῆς ἀργίας.

Ε. Δ. Ροΐδης.

Digitized by Google

Ο ΓΕΡΩΝ ΨΑΛΤΗΣ

Εἰς τὴν ξανθίζουσαν ἄμμον
ὁ ψάλτης μόνος πλανᾶται,
καὶ τῆς ἐρήμου θαλάσσης
τὴν μουσικὴν ἀκροᾶται.

Τὴν εἰς ἐκστάσεις μορφήν του,
ἐφ' ἧς ἐν δάκρυ σταλάζει,
τὸ δῦον φῶς μὲ ἀκτῖνα
χρυσοῦ καὶ ῥόδου αὐγάζει.

Ἡ αἴσθησίς του ὡς μύρον
εἰς τὸ κενὸν ἐσκορπίσθη
καὶ ἡ ἀστράπτουσα κτίσις
εἰς τὴν ψυχήν του ἐκλείσθη.

Πρὸς τἄνω αἴρει τὸ βλέμμα,
ἐνῷ εἰς τρέμουσαν χεῖρα
μαρμαρυγὰς περιχέει
χρυσοῦ κ' ἐλέφαντος λύρα.

»Ὦ λύρα, ἔξοχον δῶρον,
παρηγορία τοῦ βίου,
εἰς οὗ τὴν ἔρημον ῥαίνεις
βροχὴν ἀνθῶν καὶ δακρύου.

»Πῶς εἰς τὰς χεῖράς μου ἦλθες; . . .
Ἤμην σφριγῶν νεανίας,
μοῦ ἔφρικία τὸ στῆθος
ὑπὸ πνοὰς οὐρανίας.

»Ἐν μέσῳ χλόης καὶ ῥόδων
μαγευτικοῦ παραδείσου
σ' εὑρίσκω αἴφνης, σὲ κρούω,
μὲ γοητεύ' ἡ μολπή σου.

»Εἰς τὴν πνοήν σου πολλάκις
ἀπεκοιμήθη ὁ πόνος,
καὶ ἐξηράνθη τὸ δάκρυ,
τὸ καταῤῥέον ἀφθόνως.

»Ἀλλὰ ἐμόχθησα μάτην,
ἐπιθυμήσας νὰ ψάλω
πᾶν τὸ ἀνέκφραστον ὅπερ
ἐν τῇ ψυχῇ περιβάλλω.

»Ἐκ τῶν χορδῶν σου, ὦ λύρα,
τῶν ἀναρίθμων, ποικίλων,
ἔκρουσα μόνον ὀλίγας
δι' ἀδυνάτων δακτύλων.

»Ἡ ἐντελὴς ἁρμονία
κεῖται βαθύ, κεκρυμμένη,
καὶ εἰς τὸ μέλλον τὸν ψάλτην
νὰ τὴν 'ξυπνίσῃ προσμένει.

»Αὐτὸ τὸ ἴνδαλμα ὅπερ
πρὸ τῆς ψυχῆς μου πλανᾶται
καὶ ἀπροσπέλαστον ἄνω
εἰς οὐρανοὺς διαιτᾶται,

»Εἴθε μετάρσιος ἄλλος
ἐπὶ τῆς γῆς νὰ ἑλκύσῃ,
καὶ νὰ δεσμεύσ' εἰς αἰῶνας
ἐν Ἑλληνίδι ποιήσει!

»Ἑλληνικοὶ τότε πόθοι,
ὕψος παλμῶν καὶ ὀνείρων,
ἡ τοὐρανοῦ μας μαγεία,
τῶν θαλασσῶν μας τὸ μύρον,

»Ὑπὸ τὸ ᾆσμα ἐκεῖνο
θὰ κελαρύζῃ ἡδέως,
καὶ θ' ἀναλάμψῃ ὁρίζων
πρὸ τῶν πνευμάτων μας νέος.

»Ὦ λύρα, σύ μοι φιλτάτη
παντὸς τερπνοῦ ἐπιγείου,
σοὶ ἀφιέρωσα ὥρας
ἀνεκτιμήτους τοῦ βίου.

»Ἀλλ' εἰς ἐμὲ δὲν ἀνήκεις!
σὲ καταθέτω δακρύων,
ὅπου καὶ πρότερον σ' εὗρον
ἐκ τῆς ἐλπίδος μεθύων.

»Ὑπὸ τὸ βάρος τῶν χρόνων
ἤδη τὸ γόνυ μου κλίνει·
θὰ μὲ δεχθῇ μετ' ὀλίγον
ἡ τελευταία μου κλίνη.

»Ἀλλ' εἰς τὸν κόλπον τοῦ τάφου
ὑπὸ χαρᾶς θέλω φρίσσει,
τὸ προσδοκώμενον ᾆσμα
ὅταν ἐδῶ ἀντηχήσῃ.

Αριστομενης Προβελεγγιος.

Digitized by Google

ΤΟ ΔΩΡΟΝ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ

Α'

Ἦτο παραμονὴ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου τοῦ 186...

Ὁ Γεώργης, μικρὸς δωδεκαετὴς ὑπηρέτης τοῦ κυρίου Λευκοπούλου, ἦτο κατάκοπος ἐκ τῆς προσθέτου ἐργασίας, ἣν εἶχεν ἀπαιτήσει ἡ ἔκτακτος καὶ πολυάσχολος ἡμέρα.

Ἀφοῦ ἔτριψε καὶ ἐκαθάρισε τὰ σκεύη τῆς τραπέζης καὶ τὰ σκεύη τῆς οἰκίας, ἐπιμελέστερον τοῦ συνήθους, ἀφοῦ ἐβοήθησεν, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ τῆς νοημοσύνης του, τὴν οἰκοδέσποιναν εἰς παρασκευὴν τῶν γλυκυσμάτων τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, ἀφοῦ ἐκόμισεν ἱκανὰ ἐξ αὐτῶν πινάκια εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τῆς οἰκίας, ἀφοῦ τέλος ἔστρωσε τὴν ἑσπέραν τὴν τράπεζαν τοῦ δείπνου, καὶ ἐδείπνησε καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν περισσευμάτων, καὶ ἔπλυνε τὰ πινάκια, ἐκάθισε κεκμηκὼς εἰς μίαν γωνίαν τοῦ μαγειρείου.

Ἦτο προδήλως μελαγχολικός· οὐδὲ κατώρθουν νὰ φαιδρύνωσι τὴν μορφήν του αἱ ὀλίγαι δεκάραι, ἃς εἶχε συλλέξει παρὰ τῶν γνωρίμων τοῦ οἴκου, ὡς κόμιστρα τῶν γλυκυσμάτων του, καὶ ἃς αὐτομάτως ἠρίθμει διὰ τῶν μικρῶν του χειρῶν ἐντὸς τῶν θυλακίων τῆς περισκελίδος του. Ἄν τις τὸν ἠρώτα τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ αἴτιον τῆς δυσθυμίας του, οὐδ' αὐτὸς ὁ ἴδιος θὰ ἤξευρε τί ἀκριβῶς ν' ἀποκριθῇ. Ἤκουεν εἰς τὴν ἐγγὺς αἴθουσαν σαλπίζοντα καὶ τυμπανίζοντα καὶ θορυβοῦντα τὰ παιδία τῆς οἰκογενείας παρ' ᾗ ὑπηρέτει, ἅτινα εἶχον λάβει προκαταβολικῶς τὰ δῶρά των, πρὶν ἢ ἔτι ἀνατείλῃ ἡ πρώτη τοῦ ἔτους· ἀλλ' ἡ μικρά του καρδία δὲν συνεσκίρτα πρὸς τὰ σκιρτήματά των. Εἶχεν ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν γονάτων του, κομψὸν καινουργῆ πῖλον, ὃν εἶχεν χαρίσει εἰς αὐτὸν ἡ κυρία του πρὸ μικροῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ἡ θέα δὲν ἴσχυε νὰ ἱλαρύνῃ τὸ πρόσωπόν του.

Τί εἶχεν; Ἐνθυμεῖτο τὴν μικρὰν νηπιακήν του ἡλικίαν καὶ τὸν πατρικὸν αὐτοῦ οἶκον.

Υἱὸς πτωχοῦ κορινθίου χωρικοῦ, μὴ ἐπαρκοῦντος εἰς συντήρησιν συζύγου καὶ τριῶν τέκνων— αὐτοῦ καὶ δύο κορασίδων, — εἶχεν ἐκμισθωθῇ, ἀντὶ πεντήκοντα δραχμῶν ἐτησίως, εἰς ἀθηναῖον ἐπιχειρηματίαν, ὅστις ἀπὸ πωλητοῦ φωσφόρων μετέβαλλεν αὐτὸν ἐναλλὰξ εἰς καθαριστὴν ὑποδημάτων ἢ κομιστὴν ὀψωνίων. Αἱ ἡμερήσιαι εἰσπράξεις τοῦ μικροῦ Γεώργη, ὅσον πενιχραὶ καὶ ἂν ἦσαν, θὰ ἤρκουν ἴσως, οὐχὶ νὰ παχύνωσιν ἀλλὰ νὰ θρέψωσι κἂν αὐτόν, ἂν δὲν ἐπάχυνον τὸ βαλάντιον τοῦ αὐθέντου του, ὅστις ἀντ' αὐτῶν τῷ ἐχορήγει μεγαλοδώρως δύο τεμάχια ξηροῦ ἄρτου καθ' ἑκάστην, ἀρτυόμενα δι' ἐλαιῶν μὲν ἢ τυροῦ ἀναλόγως τῆς ἡμέρας, ὁσάκις ὑπελάμβανεν ἐπαρκῆ τὴν εἴσπραξιν τοῦ μικροῦ κορινθίου, διὰ ῥαπισμάτων δὲ καὶ ὕβρεων, ὁσάκις τῷ ἐφαίνετο γλίσχρον τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας τοῦ παιδός.

Τρία ὅλα ἔτη ἔζησεν οὕτω ὁ ταλαίπωρος Γεώργης, πεινῶν καὶ γυμνητεύων, φρικιῶν ὑπὸ ῥίγους τὸν χειμῶνα καὶ περιφέρων ἀσκεπῆ τὴν κεφαλήν του τὸ θέρος ὑπὸ τὸν φλογερὸν ἥλιον τῶν Ἀθηνῶν, κοίτην του ἔχων τὴν γωνίαν ῥυπαροῦ ὑπογείου, καὶ συντρόφους του νυκτερινούς, πλὴν δύο ἄλλων ὁμοίων του ἀτυχῶν πλασμάτων, ποντικοὺς ὑπερμεγέθεις, οἵτινες οὐχὶ σπανίως ἀπεθρασύνοντο νὰ τρωγαλίσωσι τὴν μικρὰν αὐτοῦ πτέρναν, ὁσάκις ὁ γάτος τοῦ οἴκου εἶχεν ἄλλας ἀσχολίας ἐπὶ τῶν γειτονικῶν ὀρόφων.

Καὶ δὲν ἤρκεσαν αὐτά. Ἡμέραν τινὰ ὁμῆλιξ συμπατριώτης, νέηλυς ἐκ Κορίνθου, τοῦ ἔφερέ τὴν μαύρην εἴδησιν ὅτι αἱ δύο μικραί του ἀδελφαὶ ἀπέθανον αἴφνης ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος ἐξ εὐλογίας, καὶ ὅτι ἡ μήτηρ του, παράφρων σχεδὸν ἐκ τῆς λύπης, κατέκειτο βαρέως νοσοῦσα. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ κλαύσῃ τὰς ἀδελφάς του, τὰς ὁποίας τόσον ἠγάπα ὁ πτωχὸς καὶ τοσάκις εἶχε νανουρίσει, ὅταν ἦσαν βρέφη, καὶ νέον ἀπὸ τῆς πατρίδος μήνυμα τοῦ ἀνήγγειλεν, ὅτι κακὴ ὥρα εὗρε τὸν πατέρα του. Διεσκέδαζε, τοῦ εἶπον, κυριακήν τινα μετ' ἄλλων συντρόφων· τὴν διασκέδασιν παρηκολούθησαν ἔριδες, τὰς ἔριδας πυροβολισμοί, καὶ μία σφαῖρα τυχαία τὸν εὗρεν εἰς τὸ στῆθος. — Καὶ ἡ μήτηρ του; ἠρώτησεν ὁ ἀτυχὴς παῖς. Κατάκοιτος πάντοτε.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν ὑπῆγεν ὁ Γεώργης εἰς τὴν ἀγοράν, οὐδὲ μετεκόμισεν ὀψώνια. Ἔκλαυσεν ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὴν κοίτην του, ἐσπόγγισε τὸ πρωῒ τοὺς ὀφθαλμούς του, διότι δὲν ἐτόλμα νὰ κλαύσῃ πρὸ τοῦ αὐθέντου του, καὶ λαβὼν τὸν κάλαθόν του ἔφυγε μακρὰν εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐκεῖ ἐκάθισε παράμερα καὶ.. ἔκλαυσεν, ἔκλαυσεν. Ἤξευρεν ὅτι τὸ ἑσπέρας θὰ ἐδέρετο, ἂν ἐπέστρεφε μὲ κενὰς τὰς χεῖρας. Ἂς ἐδέρετο. Τί τὸν ἔμελε;

Δὲν παρῆλθε καιρὸς πολύς, καὶ εἶδεν αἴφνης ὁ Γεώργης μίαν πρωΐαν ἐμφανιζομένην ἐνώπιόν του τὴν γραῖαν θείαν του, ἀδελφὴν τοῦ πατρός του, τὴν κυρὰ Βαγγελιώ.

— Καϋμένο παιδί! τοῦ εἶπε, καὶ τὸν περιεπτύχθη, καταφιλοῦσα μετὰ δακρύων τὴν ἀκτένιστον κεφαλήν του. Πανταρφανο ἀπόμεινες· πάει κ' ἡ μάνα σου!

Καὶ τὸν ἔσφιγξεν εἰς τὴν ἀγκάλην της τόσον, ὥστε ὁ Γεώργης δὲν εὗρεν ἀναπνοὴν διὰ νὰ κλαύσῃ.

Digitized by Google

— Ἔλα, πᾶμε! προσέθηκε.

— Ποῦ θὰ πᾶμε, θεία, ἠρώτησεν ὁ ὀρφανός. Ἐστὴν Κόρθο;

Κ' ἐσκίρτησεν ἡ καρδία του.

— Ὄχι, Γιωργάκη μου, θἄρθῃς νὰ καθίσῃς μαζύ μου.

Καὶ στραφεῖσα πρὸς τὸν μισθωτὴν τοῦ παιδός, ὅστις προσέβλεπεν ἀπαθὴς τὰ γινόμενα,

— Τὸ παιδὶ τὸ παίρνω, εἶπε. Σοῦ χαρίζομε καὶ τὸ 'νοῖκι τῆς χρονιᾶς, κ' ἐξοφλοῦμε.

Διενοήθη ἐκεῖνος πρὸς στιγμὴν ν' ἀντιστῇ. Εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ γράμμα τοῦ συμβολαίου. Ἡ δουλεία τοῦ Γεώργη ἔληγε μετὰ δύο ἔτη. Ἀλλὰ—τί τὸν ἤθελε πλέον—ἐσκέφθη, τὸν ὀρφανόν; Ἡ λύπη καὶ τὰ κλαύματα δὲν θὰ τοῦ ἄφινον ὄρεξιν νὰ ἐργάζηται.

Καὶ ἀπήντησε σχεδὸν ἀμέσως,

— Ὅσο γι' αὐτό, χάρι μοῦ κάνεις, κυρά. Δὲν εἶνε προκοπὴ ἀπ' τὸ παιδί. Οὐδὲ τὸ ψωμί του δὲ βγάζει. Ἂς πάῃ 'ς τὸ καλό.

Οὕτως ὁ Γεώργης κατῴκησεν ἐπί τινα χρόνον μετὰ τῆς ἀγαθῆς του θείας, ἥτις περισυναγαγοῦσα τὴν πενιχρὰν κληρονομίαν τοῦ παιδός, ὅσην ἀπετέλεσεν ἡ πώλησις τῶν οἰκιακῶν σκευῶν, ἑνὸς καχεκτικοῦ ἱππαρίου καὶ ἑνὸς χωλοῦ ὄνου, ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, νὰ *κυττάξῃ*, ὡς ἔλεγε, τὸν ἀνεψιόν της.

Πλὴν πῶς νὰ τὸν κυττάξῃ, πῶς νὰ τὸν θρέψῃ καὶ νὰ τραφῇ καὶ αὐτὴ ἐκ τῶν ὀλίγων κερμάτων, ἅτινα ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς ἐκ Κορίνθου; Πολὺ περὶ τούτου ἐσκέφθη ἡ θεία, διότι ἦτο φρόνιμος καὶ νοήμων γυνὴ ἡ κυρὰ Βαγγελῆ. Ἀλλ' ἡ σκέψις της δὲν ἐγέννα δυστυχῶς χρήματα, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἐκείνη μὲν ἐμισθοῦτο ἐπιστάτρια εἰς σχολὴν κορασίων, ὁ δὲ Γεώργης ὑπηρέτης παρὰ τῷ κ. Λευκοπούλῳ.

— Ἤθελα, γυιέ μου, νὰ σὲ μάθω καὶ 'λίγα γράμματα, εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡ καλὴ γραῖα· ἀλλ' ἂς τ' ἀφήσωμ' αὐτὰ γιὰ παραπέρα· τώρα πρέπει νὰ πιάσῃς ἐπάνω σου 'λίγο κρέας, γιὰ νὰ μή...

Δὲν κατώρθωσε νὰ περάνῃ τὴν φράσιν της· τὴν ἔπνιξαν οἱ λυγμοί, καὶ ἀπεχαιρέτισε τὸν ἀνεψιόν της σπογγίζουσα τοὺς καταπεπονημένους ἐκ τῶν δακρύων ὀφθαλμούς της.

Β'

Ἦτο λοιπὸν ὁ Γεώργης μελαγχολικὸς τὴν παραμονὴν τῆς 1 Ἰανουαρίου 186., διότι ἐνθυμεῖτο τὰ παλαιά του· τὴν παιδικὴν ἡλικίαν του, τὴν πατρικήν του καλύβην ἐν Κορίνθῳ, τὸν ἀδικοθάνατον πατέρα του, ὅστις τοῦ ἔδιδε πάντοτε αὐτὴν τὴν ἡμέραν τὴν εὐχήν του κ' ἓν ζεῦγος καινουργῶν σανδαλίων, τὴν ἀγαπητήν του μητέρα, ἥτις τὸν ἐφίλει, τὸν ἐφίλει τὴν πρωτοχρονιὰν καὶ τὸν ἔσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας της, λέγουσα:

— Νὰ μοῦ ζήσῃς, παιδί μου· νὰ ζήσῃς πολύ, πολύ, καὶ νὰ μοῦ κλείσουν τὰ χεράκια σου τὰ 'μάτια μου.

Δὲν τὴν ἤκουσεν ὁ Θεὸς τὴν πτωχήν· τοῦ Γεώργη της τὰ χεράκια ἐκαθάριζον τὰ λασπωμένα ὑποδήματα τῶν Ἀθηναίων, ὅτ' ἐκείνη ἀπέθνησκεν.

Ἐνθυμεῖτο ἀκόμη τὰς μικράς του ἀδελφάς, μικροτέρας αὐτοῦ, τὰς ὁποίας συνώδευεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀπὸ βαθέος ὄρθρου τοῦ νέου ἔτους, καὶ ὧν ἑκάστην ἐφίλευεν ἐπιστρέφων ἀνὰ μίαν κουλοῦραν, ἣν ἠγόραζεν ἐκ τῶν ὀλίγων φιλοδωρημάτων, ἅτινα εἶχε συλλέξει πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος, ψάλλων τὰ χριστούγεννα εἰς τοὺς συγγενεῖς.

Ἐνθυμεῖτο τέλος—καὶ αὐτὴ ἦτο ἡ νεωτάτη του λύπη—τὴν γραῖαν θείαν του, ἥτις ἀπὸ δέκα ἤδη ἡμερῶν κατέκειτο ἀσθενὴς ἐν τῷ νοσοκομείῳ.

Ἑσπέραν τινὰ βροχερὰν τοῦ χειμῶνος τὴν ἔστειλεν ἡ διευθύντριx νὰ συνοδεύσῃ μίαν τῶν μαθητριῶν, καὶ ἡ ἀσθενὴς γραῖα ἐπανῆλθεν εἰς τὸ σχολεῖον πυρέσσουσα.

Τίς εἶχεν ὄρεξιν, καὶ καιρὸν καὶ τόπον νὰ τὴν νοσηλεύσῃ! Τὴν ἔστειλαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Τί νὰ τὴν κάμουν;

Ὁ Γεώργης ἐνθυμήθη, ὅτι εἶχε τρεῖς ἡμέρας νὰ τὴν ἴδῃ, τὴν θείαν Βαγγελῆν, καὶ λαβὼν ἄδειαν μιᾶς ὥρας παρὰ τῶν κυρίων του ἔδραμεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἤθελε νὰ εὐχηθῇ περαστικὰ καὶ καλὸν τὸν νέον χρόνον εἰς τὴν ἀγαθὴν γραῖαν, ᾐσθάνετο δὲ ὁ ἔρημος παῖς καὶ τὴν ἀνάγκην θερμῶν τινων φιλημάτων, ἐξ ἐκείνων ἅτινα τόσον ἐδαψίλευεν εἰς αὐτὸν ἡ θεία του.

Τί ἄλλο εἶχε πλέον νὰ τοῦ ἐνθυμίζῃ τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς του, ἢ τὰ φιλήματα καὶ τὰς θωπείας τῆς γραίας;

Γ'

Ἀλλ' ἡ νὺξ τῆς παραμονῆς παρῆλθεν ὁλόκληρος, καὶ ὁ Γεώργης δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον τῶν κυρίων του.

— Τί νὰ ἔγεινε αὐτὸ τὸ παιδί; ἠρώτα ὁ αὐθέντης του.

Καὶ ἡ κυρία, δύσπιστος καὶ καχύποπτος γυνή, ἀπήντα:

— Ποῦ ξεύρεις ποῦ θὰ παραλύῃ. Εἰς ὅλα τὰ καφφενεῖα παίζουν ἀπόψε χαρτιά. Κάπου θὰ παίζῃ. Δὲν ἐκύτταξα νὰ μὴ μᾶς λείπῃ καὶ τίποτε.

Ὁ μικρός των ὑπηρέτης δὲν ἔπαιζε.

Διὰ τῶν ὀλίγων δεκαλέπτων, ἅτινα ἐκροτάλιζον ἐντὸς τοῦ θυλακίου του, εἶχεν ἀγοράσει καραμέλλας διὰ τὴν θείαν του—ἤξευρεν, ὅτι ἔκαμνον καλὸν εἰς τὸν βῆχα, καὶ ἡ γραῖα ἔβηχε τόσον ἄσχημα—καὶ τὰς ἔφερεν ἀσθμαίνων εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Κατηυθύνθη εἰς τὴν αἴθουσαν ὅπου ἤξευρεν ὅτι

Digitized by Google

ἔκειτο ἡ γραῖα, καὶ μόλις εἶχε πνοὴν νὰ ἐρωτήσῃ τὴν νοσοκόμον, ἣν συνήντησε πρὸ τῆς θύρας,

— Πῶς εἶνε;

— Καλὰ ποῦ ἦλθες, ἀπήντησεν ἐκείνη. Ἡ θεία σου ἐβάρυνε. Ὅλην τὴν ἡμέραν σ' ἐζητοῦσε. Τόρα...

Ὁ Γεώργης δὲν ἤκουσεν ἄλλο. Ἵστατο ἤδη ἄναυδος καὶ τρέμων πρὸ τῆς κλίνης τῆς κυρὰ Βαγγελῆς, ἥτις τὸν ἐθεώρει μὲν διὰ βλέμματος ἀπλανοῦς, ἀλλὰ δὲν τὸν ἔβλεπε.

— Ἐγὼ εἶμαι, θείτσα μου! ὁ Γεώργης! Δὲν εἶσαι καλλίτερα;... Καλλίτερα εἶσαι· δὲν βήχεις διόλου.

Καὶ κατεφίλει δακρύων τὴν κρεμαμένην ἔξω τῆς κλίνης λιπόσαρκον χεῖρά της.

Ἀληθῶς ἡ γραῖα δὲν ἔβηχε πλέον, διότι... ἐψυχορράγει.

Αἴφνης, ὡς ἂν εἰ τὰ καταλειβόμενα ἐπὶ τῶν χειρῶν της δάκρυα τοῦ παιδὸς μετέδωκαν ἐσχάτην τινὰ θέρμην εἰς τὴν ἀποψυχομένην καρδίαν της, τὸ βλέμμα της ἀνεζωογονήθη, καὶ ἡ νεκρουμένη χεὶρ αὐτῆς ἔσφιγξεν ἰσχυρῶς τὴν μικρὰν χεῖρα τοῦ ὀρφανοῦ.

— Καλό 'ς το! εἶπεν ἀσθενῶς· καλό 'ς το!

Καὶ λαβοῦσα ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν της μικρὰν δέσμην παλαιῶν καὶ κιτρινισμένων χαρτίων, περιειλημένων διὰ μελανῆς μεταξίνης κλωστῆς,

— Πάρ' τ' αὐτά, προσέθηκε, καὶ φύλαξ' τα, ... εἶνε τοῦ παπποῦ σου. Νὰ μάθῃς γράμματα... νὰ τὰ διαβάσῃς μόνος σου.

Καὶ ἡ τελευταία τῆς γραίας πνοὴ ἐσφράγισε τὸ πρωτοχρονιάτικον δῶρόν της.

Δ'

Τὴν ἑπομένην πρωΐαν ὁ Γεώργης ἔφερεν εἰς τὸν κύριόν του τὰ ὑποδήματά του, ἐνῷ ἐσπόγγιζε συνάμα διὰ τῆς παλάμης του τοὺς ἐρυθροὺς ἐκ τῶν δακρύων ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

— Ποῦ ἦσουν χθὲς ὅλην τὴν νύκτα; ἠρώτησεν ἀποτόμως ὁ κ. Λευκόπουλος.

Καὶ προσέθηκεν εὐθύς, βλέπων τὴν ἠλλοιωμένην μορφὴν τοῦ παιδός,

— Διατί κλαίεις;

— Ἤμουν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, αὐθέντη, ἀπήντησε δειλὸς ὁ μικρὸς ὑπηρέτης, ποῦ... ἀπέθανεν ἡ θειά μου.

— Καϋμένο παιδί!

Καὶ πλησιάσας ὁ κύριός του, ἐθώπευσε πατρικῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδός.

Ἦτο ἀγαθὸς ἀνὴρ ὁ αὐθέντης τοῦ Γεώργη, καὶ ὁ Γεώργης τὸ ᾐσθάνθη τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Τοῦ ἐφάνη, δὲν ἠξεύρω πῶς, ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ πατρός του κατήρχετο ἀοράτως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ τὸν ἐθώπευεν. Ἡ καρδία του ἐσκίρτησεν ἐξ ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης, καὶ θαρρήσας ἀνέβλεψε πρὸς τὸν κύριόν του καὶ τῷ εἶπεν:

— Αὐθέντη,... ἤθελα νὰ σᾶς ζητήσω μίαν χάριν.

— Τί θέλεις, παιδί μου;

— Νὰ μὴ μοῦ δίδετε μισθόν...

— Πῶς; χάρισμα θὰ μὲ δουλεύῃς; Δὲν γίνεται.

— Ἤθελα νὰ 'πάγω εἰς τὸ σχολεῖον,... νὰ μάθω γράμματα,... καὶ νὰ σᾶς ὑπηρετῶ ὅταν εἶμαι εὔκαιρος.

— Νὰ μάθῃς γράμματα; Ἂς ἦνε. Πῶς σοῦ ἦλθε αὐτὴ ἡ ἰδέα;

— Θέλω νὰ διαβάσω κἄτι χαρτιὰ ποῦ μοῦ ἐχάρισε χθὲς ἡ καϋμένη ἡ θειά μου.

— Τί χαρτιά; φέρε τα νὰ σοῦ τὰ διαβάσω ἐγώ.

Ὁ παῖς ἔστη ἐπὶ στιγμὴν ἀμήχανος.

Ν' ἀρνηθῇ εἰς τὸν αὐθέντην του, ὅστις τοῦ ἔδιδεν ἄρτον;

Νὰ λησμονήσῃ τὴν ῥητὴν παραγγελίαν τῆς θνησκούσης θείας του;

— Αὐθέντη, εἶπε τέλος, ἡ θειά μου μοῦ παράγγειλε νὰ τὰ διαβάσω μόνος μου.

Ὁ κ. Λευκόπουλος ἠτένισε βαθὺ βλέμμα ἐπὶ τὴν μορφὴν τοῦ μικροῦ ὑπηρέτου του, καὶ τῷ εἶπεν εὐμενῶς,

— Καλά, σοῦ παρήγγειλε νὰ πᾷς εἰς τὸ σχολεῖον, παιδί μου,... νὰ πᾷς.

Ε'

Μετὰ ἕνα μῆνα ὁ Γεώργης ἔλυεν ἐν τῷ ὑπερῴῳ, ὅπου κατεκλίνετο, τὴν μικρὰν ἐκείνην δέσμην τῶν κιτρίνων χαρτίων, ἅτινα εἶχε δωρήσει εἰς αὐτὸν ἡ θεία του, καὶ προσεπάθει ν' ἀναγνώσῃ τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν. Ἀλλὰ τὰ γράμματα δὲν ὡμοίαζον δυστυχῶς μ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐμάνθανεν εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐκοπίασε πολύ, πλὴν ἐκοπίασεν εἰς μάτην.

Ἔδεσε πάλιν τὰ πολύτιμα χαρτία του, καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας ἐπανέλαβε τὴν ἀπόπειραν. Κατώρθωσε κἄτι περισσότερον αὐτὴν τὴν φοράν, ἐσυλλάβισεν ἐπιπόνως ὀλίγας λέξεις, ἀλλὰ νὰ τ' ἀναγνώσῃ,—ἀδύνατον.

Ἡ τρίτη ἀπόπειρα ἔγεινε μετὰ ἓν ἔτος.

Ἆ! τόρα ἐτελείωσαν τὰ ψεύματα.

Ὁ Γεώργης ἀνέγνωσε τὰ πολύτιμα ἔγγραφα, καὶ τ' ἀνέγνωσεν ὅλα. Ἐξημερώθη παρὰ τὴν πενιχράν του λυχνίαν, καὶ ὅτε ἐτελείωνε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ τελευταίου, τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐχάραζεν ἤδη διὰ τῶν ῥωγμῶν τοῦ παραθύρου του.

Ὀλίγα ἐννόησεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν παλαιῶν ἐκείνων κιτρινωπῶν χαρτίων, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα αὐτὰ ἀπεκάλυψαν ἄγνωστον καὶ παράδοξον ὁρίζοντα πρὸ τῆς παιδικῆς του διανοίας.

Ὁ τόπος αὐτός, ὅπου ἔζη, ἡ Ἑλλάς, ἡ χώρα ἐκείνη, ὅπου εἶχε γεννηθῆ, ἡ Κόρινθος, εἶχον πολε-

Digitized by Google

μήσει ἐναντίον ἀνθρώπων κακῶν, βαρβάρων, τυράννων, ὡς τοὺς ἔλεγον τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα χαρτία.

Ὁ πάππος του εἶχε πολεμήσει καὶ αὐτός, καὶ εἶχε μάλιστα ἀκουσθῆ, —τὰ χαρτία τὸ ἔλεγον. Δὲν ἦτο λοιπὸν ἀσήμαντος ἄνθρωπος ὁ πάππος του. Εἶχε προσφέρει εἰς τὴν πατρίδα τὸν βραχίονά του, ὅστις εἶχε κολοβωθῆ ὑπὸ σφαίρας, τὴν οἰκίαν του, τὴν ὁποίαν ἔκαυσαν οἱ Τοῦρκοι, τὴν περιουσίαν του, ἥτις ἐδαπανήθη εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου· Τὰ παλαιὰ χαρτία τὰ ἔλεγον ὅλ' αὐτά.

Διατί ὅμως, μ' ὅλας αὐτὰς τὰς θυσίας του, εἶχε μείνει ὁ πάππος του ἰδιώτης, καὶ ἀπέθανε καλλιεργῶν τοὺς ἀγρούς του διὰ τῆς μιᾶς αὐτοῦ χειρός;

Ὁ Γεώργης ἀμυδρῶς μόλις ἐνθυμεῖτο τὸν γέροντα, ἀλλὰ τὸν ἐνθυμεῖτο κάλλιστα ἁπλοῦν γεωργὸν καὶ μονόχειρα.

Διατί ὁ πατήρ του ἔζησε, καὶ ἐκεῖνος, πτωχὸς γεωργός, καὶ ἀπέθανε χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἄλλην κληρονομίαν ἢ τὰ κίτρινα αὐτὰ πιστοποιητικά;

Ὁ ταλαίπωρος παῖς οὐδεμίαν εὕρισκεν ἐν τῇ διανοίᾳ του ἀπάντησιν εἰς τὰς ἀπορίας του.

Ἀνεμιμνήσκετο καὶ πάλιν τῆς γραίας του θείας, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐσχάτης της κλίνης τοῦ ἐκληροδότησε τὰ πολύτιμα αὐτὰ ἔγγραφα· ἐνθυμεῖτο τὴν παραγγελίαν της, νὰ μάθῃ γράμματα, καὶ ἀνελογίζετο τί ἦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, ὅτε ἐστίλβωνε, γονυπετῶν ἐπὶ τοῦ χώματος, τὰ ὑποδήματα τῶν διαβατῶν, ἀντὶ ἑνὸς πενταλέπτου.

Κόσμος ἰδεῶν νέων κατέκλυσε τὸν μικρὸν αὐτοῦ ἐγκέφαλον, καὶ πόθοι παράδοξοι ἀνέβησαν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ.

Ἐστήριξε τὴν κεφαλήν του ἐπὶ τῶν δύο του χειρῶν, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἀγρυπνίας κόπωσις ἐκάλει ἤδη βαρὺν τὸν ὕπνον ἐπὶ τῶν βλεφάρων του, ὅτε ἀντήχησεν ὀξεῖα μέχρι τοῦ ὑπερῴου ἡ φωνὴ τοῦ κυρίου του, ζητοῦντος τὸν καφέν του.

ΣΤ'

Μετὰ τρία ἔτη ὁ Γεώργιος ἐτελείωνε τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον, καὶ εἰργάζετο ὡς γραφεὺς παρά τινι τῶν συμβολαιογράφων τῶν Ἀθηνῶν.

Μετὰ ἄλλα τρία κατετάσσετο εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου, κ' ἐλάμβανεν ἑξηκοντάδραχμον ὑποτροφίαν, πρωτεύων ἐν διαγωνισμῷ.

Μετὰ πέντε δὲ ἄλλα ἦτο ἰατρὸς ἐν τῇ πατρίδι του, καὶ ἀνακομίζων ἐξ Ἀθηνῶν τὰ λείψανα τῆς θείας Βαγγελῆς, ἔθαπτεν αὐτὰ ὑπὸ τάφον κοινὸν μετὰ τῶν ὀστῶν τοῦ πατρός, τῆς μητρὸς καὶ τῶν δύο του μικρῶν ἀδελφῶν, ἃς τοσάκις εἶχε νανουρίσει, ὅτε ἦσαν βρέφη.

Αγγελος Βλαχος.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Κορίτσια καὶ παιδιὰ μαζῆ μᾶς εἶχαν 'ς τὸ σχολεῖο.
Συχνά, κεφάλια δίδυμα, 'ς τὸ ἴδιο τὸ βιβλίο
Ἕνας μικρὸς καὶ μιὰ μικρὴ ἐσκύβαν πλάγι πλάγι,
'Σ τὴν πλᾶκα ἐζωγράφιζαν καράβια καὶ πελάγη,
'Εδῶ κι' ἐκεῖ ἀράδιαζαν ψαράκια καὶ γοργόνες,
Καὶ κάποτε χεροπιασταὶς ταὶς ἴδιαις των εἰκόνες,
Ποῦ ἦταν, τυφλὴ 'ς τὴ χάρι της, ἡ ἴδια ἡ εὐτυχία.
Μαθαίναμε τὰ γράμματα μὲ τόση προθυμία!
Τὸ γιατρικὸ ποῦ δύσκολα κάθε παιδὶ τὸ πίνει
'Σὰ ζάχαρι τὸ γλύκαινεν ἡ συντροφιὰ ἐκείνη
'Απὸ μικρούλαις πεταχταὶς καὶ ἀηδονολαλοῦσες,
Καὶ — βέργα τοῦ δασκάλου μας, λιγότερο πονοῦσες.
Μία χαρὰ ἡ γνωριμιὰ καὶ ἡ ζωή μας ἦτον.
'Επαίρναν ἀπ' τὴν τρέλλα μας, κι' ἐμεῖς ἀπ' τὴ 'ντροπή των,
Καὶ πρὶν μᾶς δέσ' ἡ μάγισσα ἡ ἀγάπη 'ς τὸν καϋμό της
Μᾶς σκέπαζε, σὰν ἄγγελος λευκός, ἡ ἀθωότης.
Δὲ λησμονοῦντ' ἡ γελασταὶς κι' ὁλόγλυκαις ἡμέραις,
Τἀμύριστ' ἄνθ', ἡ ἄφτεραις ἀκόμη περιστέραις,
Τὰ ξέπλεγα κοντὰ μαλλιά, τἀπλᾶ φορεματάκια,
Τὰ νάζια, τὰ καμώματα, κ' ἡ πονηριὰ κι' ἡ κάκια,
Τὰ χείλη ποῦ γελούσανε, τὰ μάτια ποῦ ἐκλαίγαν
Τὰ γέλοια ποῦ δὲν πλήγωναν, τὰ δάκρυα ποῦ δὲν καίγαν.

Τόρα ποῦ πέρασ' ὁ καιρὸς, ἐγὼ ποῦ τίποτ' ἄλλο
Δὲν ξέρω ἀκόμη μέσα μου γιὰ νὰ μὲ 'ποῦν μεγάλο
Παρὰ καρδιὰ γιὰ νὰ ἀγαπᾷ καὶ νοιώθῃ τὸ φαρμάκι,
Κ' εἶμαι τὸ ἴδιο τοῦ σχολειοῦ παντοτεινὰ παιδάκι,
Ταὶς βλέπω ταὶς μικρούλαις μου μεγάλαις καὶ κυρίαις,
Ἄλλαις ἀφράταις κι' εὔμορφαις, ἄλλαις χλωμαὶς καὶ κρύαις.
Αὐταὶς σὲ πλούτη θρέφονται, κι' ἐκείναις τρώγ' ἡ φτώχια,
Ἄλλαις χαθῆκαν 'ς ἔρωτος κι' ἄλλαις σὲ χάρου βρόχια.
Σὲ πόσαις εἶμαι ἀγνώριστος, πόσαις μοῦ εἶναι ξέναις,
Πόσαις ἀκόμη ἀνύπανδραις μαραίνοντ' ἡ καϋμέναις,
Καὶ πόσαις λουλουδίζουνε ἀγγελουδιῶν μητέραις!
Δὲν λησμονιέστε, γελασταὶς κι' ὁλόγλυκες ἡμέραις!

'Απ' τὰ κορίτσια μιὰ ξανθὴ κι' ἐμέν' ἀπὸ τ' ἀγόρια
Μᾶς εἶχαν πρώτους 'ς τὸ σχολειὸ κι' εἴμαστ' ἀπ' ὅλους χώρια,
Μιὰ προκοπὴ μᾶς ἔδενε καὶ μία φρονιμάδα,
Ἔμμορφο ταῖρι, μὰ καθεὶς μ' ἀλλοιώτικη ἐμμορφάδα.
Σὲ κεντισμέναις τραχηλιαὶς καὶ ζώναις μεταξένιαις
'Φανέρωνε τῆς μάνας της λαχταρισταὶς ταὶς ἔννοιαις,
Γιατ' ἦτανε μονάκριβη· λευκὴ μέσ' τὰ λευκά της,
Περήφανη ἀπ' τὸ χάϊδεμα, μὲ τὰ χρυσᾶ μαλλιά της
Ποῦ ἔπεφταν 'ς τὸ μέτωπο στριφτά, 'σὰ δαχτυλίδια.
Κι' ἐγὼ χλωμὸ μ' ὁλόμαυρα 'μάτια, μαλλιὰ καὶ φρύδια,
Μὲ μαύρη ὀρφάνιας φορεσιὰ καὶ μὲ ταπεινοσύνη,
Ἤμουν σκοταδερὸς πανσὲς καὶ λεμωνάνθι ἐκείνη.

'Επρόβαλαν τῆς ὑστερνῆς χρονιᾶς αἱ ἐξετάσεις.
— Σὰν ἔστελνες μηνύματα κι' ἦσουν κοντὰ νὰ φθάσῃς,
Σ' ἐβλέπαμε ς' τὰ ὄνειρα νὰ μᾶς σκορπᾷς, ἡμέρα,
Σὰν πάσχα τἀναγάλλιασμα, 'σὰ σκιάχτρο τὴ φοβέρα.
'Αμίλητη ἐσίμωνες μὲ σύννεφα κι' ἀκτῖνες,
Γεμάτη ἄγρια πρόσωπα καὶ πράσινες μυρσίναις
Κι' ἕνα σωρὸ πολύτιμα βραβεῖα 'ς τὴν ἀράδα
Γιὰ νὰ τὰ πάρ' ἡ προκοπὴ μαζὶ κι' ἡ φρονιμάδα.
Ὅμως τὸ πλέον ἀκριβὸ κι' ὀνειρευτὸ βραβεῖο
Ἦταν βαρύ, ζωγραφιστὸ κι' ὁλόχρυσο βιβλίο

Digitized by Google

Ὁποῦ τὰ χέρια τὤδιναν τοῦ ἴδιου τοῦ Δεσπότη
Ξεχωριστὰ κάθε χρονιὰ 'ς τὸν πρῶτον, ἢ 'ς τὴν πρώτη.
Ἀπ' ὅλαις δυὸ τάξιζανε μονάχα· ἐγὼ κι' ἐκείνη.
Τὸ ἤξευραν κι' ἐπρόσμεναν νὰ ἰδοῦνε τί θὰ γίνῃ
Τἆλλα παιδάκια κι' ἔλεγαν: «ποιὸς τἆχ' ἀπὸ τοὺς δύο
Θὰ πάρῃ τὸ ζωγραφιστό, τὸλόχρυσο βραβεῖο!»

Θυμοῦμαι τὴν λαχταριστὴν ἡμέρα μας· τοὺς τοίχους
Γεμάτους χάρταις, ζωγραφιαῖς, καὶ γνωμικὰ καὶ στίχους
Καὶ δάφναις καὶ μυρτιαῖς παντοῦ ριγμέναις ἄνω κάτου,
Τὸ λόγο τοῦ δασκάλου μας μὲ τὰ ἑλληνικά του,
Καὶ τῶν μητέρων ταῖς ματιαῖς καὶ τῶν παιδιῶν τὴν ἔννοια
Καὶ τὸ Δεσπότη σοβαρὸ μὲ τἄσπρα του τὰ γένεια
Μὲ τὸ βραβεῖο τὸ χρυσὸ νὰ μὲ βραβεύῃ ἐμένα,
Καὶ νὰ τὸ πέρνω τρέμοντας μὲ μάγουλ' ἀναμμένα.
Τότε — μοῦ φαίνετ' ἡ στιγμὴ αὐτὴ πῶς εἶνε τώρα.—
Ἐχέρωσε ἡ μονάκριβη μικρούλα ἡ ἀσπροφόρα,
Κι' ἐξέφυγε ἀπ' τὸ μάτι της ἕνα μεγάλο δάκρυ.
Ἀπὸ τὸ πλάϊ μου γοργὰ τραβήχθη σὲ μιὰν ἄκρη,
Καὶ κρύβοντας 'ς τὰ χέρια της σφιχτὰ τὸ πρόσωπό της
Πικρώκλαιγε καὶ ἐπνίγοταν 'ς τὴ ζήλια ἡ ἀθωότης.
Καὶ ὅταν ξανασήκωσε σὲ 'λίγο τὸ κεφάλι,
Καὶ ἄθελα τὰ μάτια μας ἀπαντηθῆκαν πάλι,
Μὲ κύτταξε μὲ μιὰ ματιὰ — ποῦ τώρα μόνο νιώθω.
Ματιὰ ἀπὸ λύπη παιδικὴ κι' ἀπὸ καινούριο πόθο,
Κἆτι διπλὸ κι' αταίριαστο, σὰν ἄστρο αὐγῆς ποῦ σβύνει,
Σὰν ἀστραπὴ ποῦ χύνεται....
Μεσ' τὴ ματιὰ ἐκείνη
Τὸ κοριτσάκι ἔσβυνε, καὶ ἐξύπναε ἡ γυναῖκα!

— Β —

'Σὰ' δέκα ρόδα ὁλόδροσα χρόνια 'πέρασαν δέκα
Ποῦ δὲν ξαναϊδωθήκαμε 'ς τὸ δρόμο τῆς ζωῆς μας.
'Σ ἄλλο σχολεῖο χωριστὰ μεγάλωνε ὁ καθεὶς μας.
Μὰ ἔξαφν' ἀσυλλόγιστα, καὶ πάλι ἐμεῖς οἱ δύο
'Σ τοῦ Ἔρωτος ἐσμίξαμε τὸ μαγικὸ σχολεῖο,
Πρῶτοι ἀπ' ὅλους 'ς τῆς καρδιᾶς τἀθάνατα παιγνίδια.
Μ' ἀγάπη κ' ἄλλοι ἐζούσανε, μὰ ὄχι μὲ τὴν ἴδια.
Κι' αἰώνια κακογλωσσιὰ 'ς τὰ στόματα τοῦ κόσμου
Ἡ δροσερή της εὐμορφιά κ' ὁ φλογερὸς καϋμός μου!
Κι' ὅσοι δὲν 'ξέραν ἄβυσσος πῶς ἦταν ἡ ψευτιά της
Καὶ σίφουνας 'ς τὰ σπλάγχνα μου ὁ ἔρως, μὰ διαβάτης,
Ἐπρόσμεναν κι' ἐπρόσμεναν νὰ ἰδοῦν τί θ' ἀπογίνῃ
Τόση ἀγάπη κι' ἀπιστιὰ καὶ τρέλλα καὶ καμίνι·
Ἂν μᾶς προσμένουν στέφανα, ἢ ἂν ἀπὸ τοὺς δύο
Ὁ ἕνας τἄλλου τὸ μυαλὸ θὰ πάρῃ γιὰ βραβεῖο.

Ὅμως ἐτούτη τὴ φορὰ ἐγὼ ἤμουν τὸ σφαχτάρι.
Ἐσὺ τῶν ὅρκων τὸ βαρὺ πετῶντας συναξάρι,
Καὶ τῆς ἀγάπης σχίζοντας μὲ μιᾶς τὴν προσωπίδα,
Μοῦ ἔφυγες καὶ μ' ἄφησες δίχως χαρὰ καὶ ἐλπίδα
Τὸ πρόσωπο σκεπάζοντας νὰ κλαίω ἀγριεμμένα,
Παρόμοια ὅπως ἔκλαψες μικρούλα ἐσὺ γιὰ μένα.

Τώρα ἡ ἀγάπη 'πέρασε, σὰν νἆηταν τιποτένια!

Καὶ ὅμως — ἄκουσέ το ἐσύ, γυναῖκα σιδερένια!
Ἂν ἠμποροῦσα τὸν καιρὸ ποῦ ἄρχισες τὸ θρῆνο
Ἐκεῖ μέσ' τὸ σχολεῖό μας, λίγαις στιγμαῖς νὰ γίνω
Ἄνδρας μονάχα μὲ τὸ νοῦ, καὶ μιὰ στιγμὴ νὰ νοιώσω
Τὴ μοῖρα ποῦ θὰ μ' ἔκανε μ' ἐσένα ν' ἀνταμώσω,
Θὰ μ' ἔβλεπες γονατιστὸς νὰ ἔσκυφτ' ἀντικρύ σου,
Καὶ θἄκουγες νὰ σὤλεγα: «Μὴν κλαίς, παρηγορήσου,
Στέγνωσε τὰ ματάκια σου καὶ διῶξε τὸ μαράζι,
Καὶ πάρε τὸ βραβεῖο μου· 'ς ἐμένα δὲν ταιριάζει,
Ἐπαραστράτισε τυφλὰ τὸ χέρι τοῦ Δεσπότη.
Ἐσ' εἶσαι ἀπ' ὅλους μας ἐδῶ ἡ προκομμένη, ἡ πρώτη.
Ἐμὲ μοῦ φτάνει γιὰ χαρὰ νὰ ἔχω τὴ χαρά σου,
Καὶ γιὰ βραβεῖ' ὁλόχρυσο μοῦ φτάν' ἡ ἐμορφιά σου.
Ὅμως μιὰ χάρι σοῦ ζητῶ μονάχα μὲ τρεμοῦλα:
Μένε γιὰ πάντα ἡ ἁπλῆ ξανθόσγουρη παιδούλα.
Φύλαγε ἄδολη καρδιά, κι' ὅταν γενῇς μεγάλη,
Ὅπως φυλάγει ἓν ἄγαλμα τὰ μαρμαρένια κάλλη.»

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΑΙ ΠΡΟ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΙΑΣ ΜΕΓΑΛΑΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΟΙΚΙΑΙ

Τῇ 1ῃ λήξαντος μηνὸς π. ἔ. συνεπληρώθη πεντηκονταετηρίς, ἀφ' ἧς ὁ Ὄθων ἀναχωρήσας ἐκ Ναυπλίου ἀφίκετο καὶ ἀποκατέστη ὁριστικῶς ἐν Ἀθήναις. Αἱ Ἀθῆναι, ὡς γνωστόν, ἀνεκηρύχθησαν πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 18 Σεπτεμβρίου 1834, ὁ δὲ βασιλεὺς Ὄθων ἀφίκετο εἰς αὐτὰς τῇ 1 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Ἡ κατάστασις ἐν ᾗ διετέλει οὖσα τότε ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, εἶνε βεβαίως ἄγνωστος εἰς τοὺς πλείστους τῶν σημερινῶν αὐτῆς κατοίκων, πολὺ δὲ μᾶλλον εἰς τοὺς πρῶτον σήμερον ἀφικνουμένους, καὶ βλέποντας πόλιν ἤδη καθεστηκυῖαν, μέγεθος ἔχουσαν, καὶ κάλλος, καὶ πληθυσμὸν μέγαν. Μόνον εὐάριθμοί τινες γέροντες ἐκ τῶν ἀρχικῶν κατοίκων, ἢ ἐκ τῶν μετοικησάντων ἐνταῦθα κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς βασιλείας διατηροῦσιν ἐν τῇ μνήμῃ τὴν τότε κατηρειπωμένην ὄψιν τῆς πόλεως, τὴν σμικρότητα αὐτῆς καὶ τὴν πενιχρότητα· πολλάκις δὲ διδομένης αὐτοῖς ἀφορμῆς ἀρέσκονται νὰ διηγῶνται τὰ τῆς τότε καταστάσεως ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὴν σημερινήν. Τοιαύτην τινὰ διήγησιν ἀκούσαντες παρὰ πρεσβύτου, ἐλθόντος εἰς Ἀθήνας δύο μῆνας πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ὄθωνος, ἐσημειώσαμέν τινα περὶ τῶν τότε ὑπαρχουσῶν μεγάλων οἰκιῶν τῶν Ἀθηνῶν, τὰ ὁποῖα δημοσιεύομεν ἐνταῦθα σώζοντες ἐκ τοῦ ῥεύματος τῆς λήθης ἀσήμαντον μὲν ἴσως, ἀλλ' οὐχ ἧττον περίεργον λεπτομέρειαν τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχῶν τῆς κτίσεως τῆς νέας πόλεως.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς σημειώσεως ταύτης καὶ κατανόησιν ἀνάγκη ν' ἀνατρέξωμεν μικρὸν εἰς τὸ παρελθόν, καὶ δώσωμεν σύντομον περιγραφὴν τῆς καταστάσεως ἐν γένει τῆς πόλεως κατὰ τὸ 1834 καὶ τὰ προηγούμενα ἔτη.

Εἰκόνα τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῶν δὲν ἔχομεν· καὶ εὐλόγως· διότι ἀφ' ἧς οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν εἶδον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τὴν 31 Μαρτίου τοῦ 1833 κυματίζουσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, ἀπελθούσης τῆς Τουρκικῆς φρουρᾶς, ἐπεδόθησαν πάντες, πένητες καὶ πλούσιοι, εἰς τὴν κτίσιν τῆς πόλεως τοῦ μέλλοντος, καὶ εἰς τὴν ἀναζήτησιν γωνίας τινὸς ἐν τῷ νέῳ κοινωνικῷ καὶ πολιτικῷ βίῳ, ἐν τῇ νέᾳ τάξει τῶν πραγμάτων, ἔνθα ἕκαστος ν' ἀσκήσῃ ἡσύχως καὶ ἀφόβως τὸ ἔργον του. Τίς τότε ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ τῆς νίκης, καὶ ὑπὸ τὴν αἴγλην τῆς ἐλευθερίας ἤθελε σκεφθῇ νὰ διασώσῃ εἰκόνα πόλεως, παριστώσης σωροὺς χώματος καὶ λίθων, καὶ ἄμορφα ἐρείπια, ἐμπνέοντα οἶκτον καὶ ἀναμιμνήσκοντα ἡμέρας πένθους καὶ δουλείας;

Digitized by Google

Ἀλλ' ἂν δὲν ἔχωμεν εἰκόνα, ἔχομεν ὅμως περιγραφὰς Εὐρωπαίων περιηγητῶν, ἐν αἷς ἀπεικονίζεται ἔστω καὶ ἀτελῶς ἡ τότε καὶ ἡ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ὄψις τῆς πόλεως.

Ὁ ἱστορικὸς τῶν Σταυροφοριῶν Μισὼ (Michaud), εἰς Ἀθήνας ἀφικόμενος τῷ 1830, γράφει ὅτι εὐθὺς ὡς εἶδε τὸ πρῶτον τὰ λείψανα τῆς πόλεως, τῆς πολλάκις πολιορκηθείσης, ἁλωθείσης ἐξ ἐφόδου, δῃωθείσης καὶ πυρποληθείσης ὑπό τε τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, κατελήφθη ὑπὸ μελαγχολίας. Δὲν εἶχεν ἰδεῖ τέως, γράφει, θέαμα θλιβερώτερον. Ἐκ τῆς πρώτης πόλεως, ἣν ὁ Σατωβριὰν εἶδε τῷ 1806 σώαν, δὲν ὑπελείποντο ὄρθια ἢ μόνον δύο ἢ τρεῖς φοίνικες, κυπάρισσοί τινες καὶ ἓν τζαμίον· διὸ καὶ ἀποκαλεῖ τὴν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ τείχους πόλιν, κοιλάδα τοῦ Ἐζεκιήλ.

Ἰδοὺ αἱ Ἀθῆναι, γράφει, αὐταί, αἵτινες ἐνέπνευσαν τόσον σεβασμὸν εἰς τὸν Ῥωμαῖον ῥήτορα, τὸν εἰπόντα: «Ἐκεῖθεν ἦλθον πρὸς ἡμᾶς τὰ γράμματα, ἡ φιλοσοφία, οἱ νόμοι, αἱ ἐπιστῆμαι», σήμερον δὲν σώζουσιν οὐδεμίαν κεχαραγμένην ὁδόν. Ἐβαδίζομεν διὰ σωρῶν συντριμμάτων διεσπαρμένων ἀτραπόν, σχηματισθεῖσαν ἐν μέσῳ ἐρειπίων, ὑπερπηδῶντες εἰς ἕκαστον βῆμα σωροὺς πετρῶν, τμήματα τειχῶν, σπονδύλους κιόνων ἐκτάδην κειμένων ἐπὶ τῆς κόνεως. Ὁ πύργος τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου περικεκυκλωμένος ὑπὸ ἐρειπίων ἦτο ἔρημος, κατοικία νυκτοβίων πτηνῶν καὶ σαυρῶν· οἱ ἐν αὐτῷ οἰκοῦντες χορευταὶ Δερβῖσαι εἶχον ἀπέλθει. Τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, ἢ τὸ Φανάρι τοῦ Διογένους κοινῶς λεγόμενον, ὅπερ ἐπεσκεύασεν ὁ πάτερ Σίμων, μισσιονάριος Γάλλος πρὸ 150 ἐτῶν, καὶ συμπεριέλαβεν ἐν τῇ αὐτόθι κειμένῃ καὶ συνεχομένῃ Μονῇ τῶν Φραγκισκανῶν πατέρων, ἦτο τὸ μόνον σῶον μνημεῖον. Ἡ Μονὴ τῶν Φραγκισκανῶν εἶχεν ἄρδην ἀνασκαφῆ, ἡ δὲ θέα τῶν ἐρειπίων της ἔφερεν ἐν τῇ μνήμῃ ὅτι ἐν αὐτῇ κατῴκησεν ὁ Βύρων

Ἰδὼν ὁ Μισὼ τὴν Πύλην τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ ἀναγνώσας τὴν ἑκατέρωθεν ἐπιγραφήν, καὶ ἀναμνησθεὶς τοῦ μεγαλοδώρου ἐκείνου αὐτοκράτορος σημειοῖ: Δύσκολον εἶνε ἐν μέσῳ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῆς πόλεως νὰ παραστήσῃ τις κατὰ διάνοιαν τὴν ἐπίσημον ἐκείνην ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ ἱδρυτὴς τοσούτων καὶ τηλικούτων μνημείων, περικυκλούμενος ὑπὸ γλυπτῶν καὶ ζωγράφων καὶ ποιητῶν, διῆλθε πομπικῶς ὑπὸ τὴν θριαμβευτικὴν ἐκείνην ἀψῖδα, πορευόμενος μεθ' ὁλοκλήρου λαοῦ εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Περιελθὼν κατόπιν ἓν πρὸς ἓν τὰ λοιπὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, πλὴν τῶν τῆς Ἀκροπόλεως, μὴ ἐπιτραπείσης αὐτῷ τῆς εἰσόδου ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς φρουρᾶς, ἀναφέρει ὡς πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Θησέως, ὄντα τότε ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅτι ἐν αὐτῷ εἶδε δύο τάφους Ἄγγλων περιηγητῶν, ἀποθανόντων ἐν Ἀθήναις ὑπὸ πανώλους, καὶ ταφέντων ἐν τῷ περικαλλεῖ τούτῳ μνημείῳ τῆς ἀρχαιότητος ὑπὸ τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας Φωβέλ. Ἐφ' ἑνὸς τῶν τάφων ἀνέγνωσε τὸ ἑξῆς ἐπιτύμβιον, ὅπερ συνέθεσεν ὁ λόρδος Βύρων. Si miserandus in morte, saltem in sepulcro felix.» (Ἐὰν δυστυχὴς ἐν τῷ θανάτῳ, ἐν τῷ τάφῳ ὅμως ὑπῆρξα εὐτυχής). Ἕτερος περιηγητὴς ὁ Ῥέζερ ἀναφέρει ὅτι μόνον εἷς τάφος ὑπῆρχε μετὰ τοῦ ἀνωτέρω ἐπιτυμβίου, ὁ ὁποῖος ἔτι καὶ νῦν σώζεται ἐν τῷ ναῷ.

Ὁ Μισὼ ἀνακεφαλαιῶν ἐν τέλει τῆς μακρᾶς περιγραφῆς του ὅ,τι εἶδε, καὶ ἀναφέρων ὅ,τι ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ περιηγηταὶ περιέγραψαν, λέγει δυσκόλως δύναταί τις νὰ παρακολουθήσῃ τὰς περιγραφὰς τῶν· σήμερον δὲν ὑπάρχει οὔτε ὁδός, οὔτε δημοσία πλατεῖα, οὔτε κῆπος, οὔτε μονή, οὐδὲ ναός. Συνηντήσαμεν γλαῦκας, ἀλλὰ τὸ πτηνὸν τοῦτο τῆς Ἀθηνᾶς δὲν εἶνε ἤδη ἐνταῦθα εἰμὴ σύμβολον τῆς ἀφώνου ἐρημίας· εἶνε δὲ καὶ ὁ μόνος κάτοικος τῶν Ἀθηνῶν, οὗ ἐφείσθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Οὐδὲ εἴδομεν περιϊπτάμενον τὸν πιστὸν πελαργόν, διότι μὴ ἔχων που ν' ἀνεύρῃ στέγην φιλόξενον, ἐζήτησεν ἀλλαχοῦ κατοικίαν δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς πελαργιδεῖς.

Ἀξιωματικὸς Βαυαρός, γράψας ἀνωνύμως ἀναμνήσεις ἐξ Ἑλλάδος τῶν ἐτῶν 1833—37, καὶ δημοσιεύσας ἐν Δαρμστάδῃ τῷ 1839, ἀναφέρει περιγράφων τὸ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἐκτυλισσόμενον πανόραμα, ὅτι ἐντεῦθεν μακρὰν μόνον ἀτενίζων τις ἀπολαύει θεάματος ἐξόχου καὶ τερπνοῦ, διότι πλησίον καὶ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν δὲν ἔχει νὰ ἴδῃ ἢ ἐρείπια καὶ σωροὺς χωμάτων.

Ὡσαύτως ὁ G. Quin κατὰ τὸ ἔτος 1834 ἀφικόμενος εἰς Ἀθήνας γράφει· Ἡ ποτὲ μεγαλοπρεπὴς μαρμαρίνη πόλις ἦτο κατὰ γράμμα (buchstäblich) σωρεία συντριμμάτων. Οἰκτρὰ ἐρείπια πλινθίνων καλυβῶν, καὶ πενιχρὰ τζαμία ἐσχημάτιζον εἶδος ἀγνωρίστων ὄγκων, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ προσανατολισθῶ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὁδῶν, καὶ θέσω σημεῖα ὅπως δυνηθῶ νὰ ἐπιστρέψω ἐκεῖ, ὅθεν ἀνεχώρησα.

Ὁ γράψας τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ὄθωνος εἰς Ναύπλιον μέχρι τῆς ἀναβάσεώς του εἰς τὸν θρόνον I. Mährlen ὑπολογίζει εἰς 7,200 τὰς ἐντελῶς κατηρειπωμένας οἰκίας, ὧν οἱ καταπεσόντες τοῖχοι εἶχον καταχώσει πάσας τὰς ὁδούς, καὶ καταστήσει ἀδιαβάτους, οἱ δὲ ἱστάμενοι ὄρθιοι ἠπείλουν κατάπτωσιν. Ὁδοὶ δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ κυρίᾳ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως, ἀλλὰ μόνον ἀτραποὶ διὰ σωρῶν χωμάτων. Οἱ κάτοικοι μόλις ἀνήρχοντο εἰς 12,000 οἰκοῦντες ταπεινὰς καλύβας, οἱ πλεῖστοι μαγειρεύοντες ἐν ὑπαίθρῳ, καὶ ἀσκοῦντες τὰ ἔργα των. Ἡ πόλις ἐν γένει παρίστα εἰκόνα ἀπεράντου πεδίου καταστροφῆς καὶ ἀναστατώσεως.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος μανθάνομεν ὅτι, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ καταληφθῇ ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ δύο βαυαρικῶν ταγμάτων, οἱ μηχανικοὶ ἠρνήθησαν νὰ προπορευθῶσιν εἰς Ἀθήνας καὶ ἀναλάβωσιν ἐκ τοῦ προχείρου τὴν κατασκευὴν στρατώνων καὶ εὕρεσιν καταλυμάτων. Ὅταν δὲ ἦλθον τὰ βαυαρικὰ στρατεύματα δὲν εἶχον ποῦ νὰ στρατωνισθῶσι. Κατέλαβον τότε ὀλίγας κενὰς νεοδμήτους οἰκίας, καὶ εἰσῆλθον διὰ τῆς βίας ὅπου ὑπῆρχε καλύβη κατοικήσιμος, ὅπερ ἤγειρε παράπονα τῶν κατοίκων κατὰ τῶν ἀξιωματικῶν ἐπὶ ὀλιγωρίᾳ.

Ἕνεκα δὲ τῆς ἐλλείψεως οἰκιῶν καὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν ὀλίγων οἰκοδομηθεισῶν τότε, περὶ ὧν κατωτέρω ὁ λόγος, συνέβησαν ἱκανὰ παρατράγῳδα καὶ κατὰ τὴν ἔλευσιν εἰς Ἀθήνας τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἀντιβασιλείας μεθ' ὅλου τοῦ προσωπικοῦ, τῶν ἐπίπλων καὶ τῶν δεμάτων τῶν ἐγγράφων τῶν διαφόρων γραμματειῶν. Τοιαύτη δὲ

Digitized by Google

σύγχυσις προέκυψε τότε κατὰ τὴν μετακόμισιν ἐκ τῆς στενοχωρίας, τῆς σπουδῆς τῆς μεταφορᾶς, τῆς ἀναμίξεως τῶν φακέλλων, καὶ τῆς παρομαρτούσης εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἀταξίας, ὥστε ἐπί τινας ἡμέρας ἐπῆλθεν ἐντελὴς στάσις πάσης διοικήσεως, οἱ δὲ μᾶλλον φιλοσκώμμονες ὠνόμασαν τὴν κατάστασιν ἐκείνην status confusus, κατὰ μίμησιν ὁμοίας ἐπελθούσης ποτὲ ἐν Γερμανίᾳ.

Ὁ ἰατρὸς Ῥέζερ (Jacob Roeser), ὁ τὸν Μάϊον τοῦ 1834 ἐπισκεφθεὶς τὸ πρῶτον τὰς Ἀθήνας, γράφει ὅτι μονήρεις τινὲς κομψαὶ οἰκίαι, περικυκλούμεναι ὑπὸ λοφίσκων χωμάτων, λειψάνων ἠρειπωμένων οἰκιῶν, καὶ χθαμαλῶν καλυβῶν προεξέχουσιν ὑπὲρ τὰ τείχη τῆς πόλεως, ὧν τὸ ὕψος δὲν εἶνε πανταχοῦ ἴσον. Διεκρίνετο δὲ ὑπὲρ ὅλα ταῦτα ὁ ἀρτιμελὴς ναὸς τοῦ Θησέως. Εἰς τὴν πόλιν βαδίζει τις ἀπὸ ὁδοῦ εἰς ὁδὸν ὑπεράνω συντριμμάτων καὶ χωμάτων ἐρειπίων παλαιῶν καὶ νέων χρόνων, ἐπὶ λειψάνων τειχῶν, καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ πεπτωκότων στύλων. Σχεδὸν ἕκαστος αἰὼν διὰ σιδηροῦ ποδὸς διελθὼν τὸν χῶρον τοῦτον, σχεδὸν ἕκαστος τῶν λαῶν, Ἕλληνες, Ρωμαῖοι, Φράγκοι, Τοῦρκοι, οἵτινες ἐνέγραψαν διὰ τῆς καταστροφῆς τὸ ὄνομά των ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς πόλεως, ἀναγνωρίζεται διὰ τῶν ἰχνῶν, ἅτινα κατέλιπε. Περὶ τῆς τότε δὲ ἀγορᾶς τῆς πόλεως, ἢ τοῦ παζαρίου, ὡς ὠνομάζετο, ὁ Ῥέζερ σημειοῖ ὅτι συνέκειτο ἐκ παραγκῶν καὶ καπηλείων.

Τοιαῦτα εἰκονίζουσιν οἱ περιηγηταὶ οὗτοι, ὧν ἐσημειώσαμεν, ἔχοντες προχείρους, τοὺς λόγους. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν οἰκιῶν, τῶν ἐπὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ὄθωνος ὑπαρχουσῶν, ἀνάγκη νὰ προτάξωμέν τινα περὶ τοῦ τουρκικοῦ τείχους καὶ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἵνα κατανοηθῇ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν σημερινὴν κατάστασιν, ἡ ἔκτασις αὐτῆς, καὶ ἡ θέσις τῶν νέων οἰκιῶν.

Ἡ κτίσις τοῦ τείχους τῆς πόλεως δὲν χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1778. Ἔκτισε δὲ τοῦτο ὁ Χασεκῆς, βοϊβόδας Ἀθηνῶν ἐντὸς ἡμερῶν ἐνενήκοντα, ὅπως προφυλάξῃ τὴν πόλιν ἐξ ἐπιδρομῆς ληστρικῆς, οἵα εἶχε συμβῆ τὸ προηγούμενον ἔτος 1777 ὑπὸ Τουρκαλβανῶν ἐπιδρομέων. Ὁ Wheler, ὁ ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἀθήνας τῷ 1676, γράφει ὅτι αἱ Ἀθῆναι μὴ ἔχουσαι τείχη ἀμυντικά, πολλάκις προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν πειρατῶν, διὸ ἀπό τινος χρόνου ἥνωσαν πάσας τὰς οἰκίας τὰς πρὸς τὰ ἄκρα τῆς περιφερείας τῆς πόλεως, καὶ ἤγειραν πύλας εἰς πάσας τὰς εἰσόδους, τὰς ὁποίας κλείουσι τὴν νύκτα.

Τὸ τεῖχος, ὅπερ ἔκτισεν ὁ Χασεκῆς, περιέβαλε πᾶσαν τὴν πόλιν ὡς διὰ ζώνης· εἶχε δὲ ἀφεθῇ μεταξὺ τοῦ τείχους καὶ τῶν οἰκιῶν χῶρος κενὸς στρατιωτικῆς ζώνης, οὕτω δὲ οὐδεμία οἰκία συνείχετο μετὰ τοῦ τείχους.

Τὸ περὶ τὴν πόλιν τεῖχος ἀρχόμενον ἐκ τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς Ἀκροπόλεως, ἀπὸ τοῦ θεάτρου τοῦ Βάκχου, διήρχετο διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Ἀκροπόλεως, διευθυνόμενον πρὸς ἀνατολάς. Ἐπὶ τοῦ αὐτόθι δὲ σταυροδρομίου, τοῦ σχηματιζομένου ἐκ τῆς ὁδοῦ Ἀκροπόλεως καὶ τῆς ὁδοῦ Φαλήρου, ἔκειτο ἡ Ἀρβανίτικη Πόρτα, ὀνομαζομένη οὕτως ἕνεκα τῆς αὐτόθι συνοικίας τῶν Ἀλβανῶν. Ἐντεῦθεν τὸ τεῖχος κάμπτον παρὰ τὴν οἰκίαν Μακρυγιάννη προσήγγιζε τὴν Πύλην τοῦ Ἀδριανοῦ, ἢ Πόρταν τῆς Βασιλοπούλας, οὕτως ὀνομαζομένην ἔκ τινος Ἀθηναϊκοῦ μύθου, συνδεομένου καὶ μετὰ τῆς εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Σταδίου ὑπαρχούσης σήραγγος· ἐκ τῆς Πύλης ταύτης τὸ τεῖχος διήρχετο τὴν ὁδὸν Ἀμαλίας φθάνον μέχρι τῆς οἰκίας Λημνίου (Ξενοδοχεῖον Μεγάλης Βρετανίας)· αὐτόθι πρὸς τὴν δεξιὰν γωνίαν τοῦ κήπου τοῦ Συντάγματος ἀπέναντι τῆς οἰκίας τοῦ κ. Νεγρεπόντη ἔκειτο ἑτέρα Πύλη ἡ Μεσόγεια Καπουσού, ἡ πύλη τῶν Μεσογείων, ἥτις ἐκαλεῖτο καὶ Μπουμπουνίστρα, ἕνεκα τοῦ αὐτόσε μπουμπουνίσματος τῶν ὑδάτων τοῦ Ἀδριανείου ὑδραγωγείου, ἐξ ὧν ὑδρεύετο ἡ πόλις· ἐλέγετο δὲ καὶ Πύλη τῶν Μεσογείων, διότι διὰ ταύτης εἰσήρχοντο οἱ ἐκ τῆς Μεσογαίας τῆς Ἀττικῆς ἐρχόμενοι χωρικοί.

Ἐκ τῆς οἰκίας Λημνίου τὸ τεῖχος διήρχετο τὴν αὐλὴν τῶν νῦν βασιλικῶν σταύλων, ἔπειτα μέχρι τινὸς ἠκολούθει τὴν ὁδὸν Σταδίου, καὶ κάμπτον αὖθις διήρχετο διὰ τῆς παρὰ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν οἰκίας τοῦ Λέοντος Μελᾶ, τῆς συνεχομένης μετὰ τοῦ μεγάρου τῆς Ἀγγλικῆς πρεσβείας. Ἐντεῦθεν διὰ νέας καμπῆς πρὸς Μ διήρχετο παρὰ τὴν οἰκίαν Ἀναργύρου Πετράκη, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἔκειτο ἑτέρα Πύλη ἡ Ἔγριπος Καπουσού, διότι δι' αὐτῆς εἰσήρχοντο οἱ ἐκ Χαλκίδος (Ἐγρίπου) ἐρχόμενοι, ἐλέγετο δὲ καὶ Πόρτα τοῦ Μενιδιοῦ. Ἐντεῦθεν προὐχώρει πρὸς Β τοῦ Βαρβακείου, διέτεμνε τὴν ὁδὸν Μενάνδρου, τὴν διερχομένην ἔμπροσθεν τοῦ σήμερον παλαιοῦ θεάτρου τῆς πόλεως, καὶ κάμπτον ἐκ νέου προὐχώρει εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Ἐλευθερίας, ἔνθα εἰς τὴν ἔξοδον τῆς ὁδοῦ Σαρρῆ (ὁπλαρχηγοῦ Ἀθηναίου) ὑπῆρχεν ἡ Γύφτικη Πόρτα, καὶ Πόρτα τοῦ Μωριᾶ καλουμένη, διότι αὐτόσε ἦσαν τὰ σιδηρουργεῖα, καὶ διότι δι' αὐτῆς εἰσήρχοντο οἱ ἐκ τοῦ Μωρέως ἐρχόμενοι.

Ἐντεῦθεν τὸ τεῖχος προὐχώρει, περικλεῖον τὸν ναὸν τοῦ Θησέως, πρὸς τὸν λόφον τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐξ οὗ στρέφον περιέκλειε τὸ Ὠδεῖον τοῦ Ἡρώδου. Παρὰ τὸ Θησεῖον ὑπῆρχεν ἑτέρα πύλη ἡ Ἀσλὰν Καπουσού, ἐξ ἧς εἰσήρχοντο οἱ ἐκ Πειραιῶς ἐρχόμενοι, καλουμένου τότε Πόρτο Δράκο, ἐκ τοῦ μαρμαρίνου λέοντος, ὅστις αὐτόσε ὑπῆρχε παρὰ τὴν εἴσοδον, ὃν ἁρπάσας ὁ Μοροζίνης κατὰ τὴν τῷ 1687 ἅλωσιν τῶν Ἀθηνῶν μετεκόμισεν εἰς Βενετίαν, ὅπου καὶ σῴζεται ἔτι καὶ νῦν κοσμῶν τὰ προπύλαια τοῦ ἐκεῖ ναυστάθμου.

Ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα τοῦ τείχους, ἐντὸς βολῆς τηλεβόλου, ὑπῆρχον κανονοστάσια ἐπὶ πύργων, οὓς τότε ἐκάλουν Μπούρτζια.

Ἐν μέσῳ λοιπὸν τοῦ περιβόλου τούτου ἔκειτο ἡ πόλις, ἐκτεινομένη περὶ τὰ Β Α τῆς Ἀκροπόλεως. Ὅτε δ' ἐγνώσθη ὅτι ἡ Ἀττικὴ περιελαμβάνετο εἰς τὰ νέα ὅρια τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, πολλοὶ Ἕλληνες καὶ Εὐρωπαῖοι, προοιωνιζόμενοι ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἤθελον εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ νεοσυστάτου βασιλείου, ἐπεδόθησαν εἰς κερδοσκοπικὰς ἀγορὰς οἰκοπέδων, ἀγοράζοντες ἀντὶ εὐτελεστάτων τιμῶν, μάλιστα παρὰ τῶν ἀπερχομένων Ὀθωμανῶν, γήπεδα. Ἤρξαντο δὲ οἰκοδομούμεναι οἰκίαι ἀπὸ τοῦ 1832, ἀλλὰ κυρίως εἰς οἰκοδομίαν ἐπεδόθησαν πάντες, ἀφ' ἧς αἱ

Digitized by Google

Ἀθῆναι ὡρίσθησαν πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Μὴ ὑπάρχοντος ἐν ἀρχῇ ὁριστικοῦ σχεδίου, ἠκολούθουν τινὲς τὸ τοῦ Σάουβερτ καὶ Κλεάνθους ὡς πρὸς τὰς ὁδοὺς Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου, αἵτινες καὶ δὲν μετεβλήθησαν εἰς τὸ τροποποιηθὲν κατόπιν σχέδιον ὑπὸ τοῦ Λ. Κλέντσε. Αἱ οἰκίαι ἐκτίζοντο ἐν ἀρχῇ ἄνευ σχεδίου κατὰ τὸν τουρκικὸν τρόπον τῆς οἰκοδομίας· λίθους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετεχειρίζοντο τοὺς τῶν ἐρειπίων τῶν παλαιῶν οἰκιῶν, οὓς μετεκόμιζον ἐπὶ ὄνων, διότι τὸ κάρρον καὶ ἡ ἅμαξα ἦτό τι ἄγνωστον τότε· ὑπῆρχε δὲ καὶ μεγάλη ἔλλειψις ἐργατῶν καὶ ὑλικοῦ, ὥστε ἡ ἐργασία δὲν προὐχώρει ταχέως. Μετὰ τὴν ἔλευσιν μόνον τοῦ Ὄθωνος ὅλα ταῦτα ἀνεπληρώθησαν ταχέως διὰ τοῦ ἐμπορίου. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐπιτροπή, ἡ ἀποσταλεῖσα εἰς Ἀθήνας πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ὄθωνος πρὸς ἀνεύρεσιν καταλυμάτων ἀπεφάνθη ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἱκανὰ πρὸς μετοικεσίαν μεγάλου πληθυσμοῦ· καὶ τούτου ἕνεκα ἔμειναν ἐν Ναυπλίῳ τὰ τάγματα καὶ τὰ γραφεῖα τοῦ μηχανικοῦ καὶ τῶν σκαπανέων, καίτοι ἦσαν τόσον ἀναγκαῖα ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἔμεινεν ἡ ἱερὰ σύνοδος, τὸ ἐλεγκτικὸν συνέδριον, καὶ πολλοὶ τῶν τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, ἰδίᾳ οἱ ἀπεσταλμένοι Πρωσσίας καὶ Ῥωσσίας.

Αἱ σωζόμεναι τότε ἀφανεῖς ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων παλαιαὶ τῶν Ἀθηνῶν οἰκίαι ἦσαν κακῶς ᾠκοδομημέναι, χθαμαλαί, πενιχρᾶς ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς ὄψεως, ἄνευ ἀκρογωνιαίων λίθων, ἄνευ σχεδίου, συνεσφιγμέναι περὶ στενὰς ὁδοὺς ἀνωμάλους καὶ ἀκαθάρτους.

Κύριον κέντρον τῆς τότε πόλεως ἦτο ἡ συνοικία τῆς Πλάκας, ἥτις ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ὑγιεινοτέρα πασῶν τῶν λοιπῶν. Ἡ σημερινὴ ὁδὸς τοῦ Ἀδριανοῦ, ἡ ἐκ τῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Φιλίππου ἀρχομένη, καὶ διερχομένη τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν Πλάκα, καὶ τερματιζομένη εἰς τὴν Πύλην τοῦ Ἀδριανοῦ, ἦτο τότε ἡ κεντρικωτέρα τῆς πόλεως καὶ ἡ μᾶλλον συχναζομένη· διότι αἱ ὁδοὶ Ἑρμοῦ καὶ Αἰόλου δὲν εἶχον ἔτι σχηματισθῆ· μόνη δὲ ἡ ὁδὸς αὕτη ἐκ τῶν παλαιῶν διετηρήθη ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς νέας πόλεως, καθὼς καὶ ἡ τῆς Πανδρόσου περὶ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε τότε ἡ ἀγορά, νῦν δὲ τὰ ἀμπατζίδικα. Ἔνθα δὲ σήμερον εἶναι αἱ στρατιωτικαὶ φυλακαὶ καὶ ὁ στρατὼν τῆς χωροφυλακῆς, ἦτο ἐπὶ τουρκοκρατίας τὸ διοικητήριον καὶ ἡ κατοικία τοῦ Τούρκου διοικητοῦ.

Ἐν τῇ συνοικίᾳ λοιπὸν τῆς Πλάκας ᾠκοδομήθησαν αἱ πρῶται μεγάλαι οἰκίαι, καὶ ἐπεσκευάσθησαν προχείρως αἱ παλαιαί. Αὐτόθι διεκρίνοντο ἡ μεγάλη οἰκία Ἰωάννου Παπαρρηγοπούλου προξένου τῆς Ῥωσσίας, ἔτι καὶ νῦν σωζομένη ἐν τῇ ὁδῷ Κυδαθηναίων παρὰ τὸν ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως. Ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ κατέλυσεν ὁ Ὄθων ὅτε τὴν 28 Αὐγούστου τοῦ 1834 διῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν, πορευόμενος εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. (Ὅρα Ἑστίας ἀριθμ. 447 σελ. 463.)

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ καὶ περὶ τὸ κέντρον τῆς Πλάκας ἔκειτο ἡ οἰκία τοῦ Ἄγγλου Φίνλαϋ, σωζομένη ἔτι καὶ νῦν.

Ὄπισθεν ταύτης ἡ οἰκία τοῦ Ἀμερικανοῦ ἱεραποστόλου Ἰωνᾶ Κίγκ, ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας τῷ 1831 μετὰ τοῦ Χὶλλ καὶ Ῥόβερσων συνέστησαν ἀλληλοδιδακτικὸν σχολεῖον καὶ τυπογραφεῖον.

Ὄπισθεν τῆς οἰκίας Φίνλαϋ ὡσαύτως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σχολείου, τῆς διασταυρουμένης μετὰ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ, ἔκειτο ἡ οἰκία τῆς Δομνίτσας Σούτσου, ἔνθα καὶ κατῴκησε τὸ πρῶτον. Ἡ Κυρία αὕτη εἶχεν ἀγοράσει πολλὰ οἰκόπεδα, ὧν ἐν μεγάλης ἐκτάσεως ἐδώρησεν εἰς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἠγέρθη τὸ πολιτικὸν νοσοκομεῖον παρὰ τὸ Πανεπιστήμιον· ἀλλὰ δὲν εἴδομεν τὸ ὄνομά της ἀναγεγραμμένον ἐν ταις στήλαις τῶν εὐεργετῶν τοῦ καταστήματος ταῖς ἱσταμέναις ἐν τῇ εἰσόδῳ.

Ἀπέναντι τῆς οἰκίας Φίνλαϋ ὑπῆρχε πύργος Τουρκικὸς ἠρειπωμένος, ὃν ἀγοράσας ὁ Δημήτριος Μαυροκορδάτος, καθηγητὴς πρῶτος τῆς ἀνατομίας, καὶ ἐπισκευάσας κατῴκησεν ἐν αὐτῷ. Ἡ ἐπισκευὴ δ' ἐγένετο πολὺ μετὰ τὸ 34. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐπίσης Ἀδριανοῦ καὶ πλησίον τοῦ φαρμακείου τῆς Ἐλάφου ἔκειντο δύο οἰκίαι συνεχόμεναι τοῦ Γεωργίου Ῥιζάρη, ἔτι καὶ νῦν ὑπάρχουσαι ἐν δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ ἐκ τῆς ὁδοῦ Ἀδριανοῦ εἰς ὁδὸν Ἀμαλείαν.

Οἰκία Ἠπίτου ἰατροῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βουλῆς καὶ ὄπισθεν τῆς ὁδοῦ Νίκης. Παρὰ ταύτῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἦτο ὁ στρατὼν καὶ τὰ γραφεῖα τῆς χωροφυλακῆς.

Οἰκία Κοντοσταύλου. Αὕτη ἔκειτο ἔνθα νῦν τὸ βουλευτήριον. Ἦτο τότε μία τῶν μεγαλειτέρων. Εἰς αὐτὴν κατῴκησεν ὁ Ὄθων ὅταν ἦλθεν εἰς Ἀθήνας τῷ 1834 ἐνόσῳ ἦτο ἄγαμος. Ἐν ταύτῃ συνεδρίασεν ἡ Ἐθνοσυνέλευσις τοῦ 1854, εἶτα δὲ ἐγένετο βουλευτήριον. Ἀλλ' ἐπελθούσης πυρκαϊᾶς τῷ 1854 κατεκάη ἐντελῶς, ἡ δὲ βουλὴ ἔκτοτε μέχρι τοῦ 1862 συνεδρίαζεν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἔνθα σήμερον ὑπάρχει τὸ ζῳολογικὸν Μουσεῖον.

Κατωτέρω τῆς οἰκίας ταύτης ἔκειντο κεχωρισμέναι ἀπ' ἀλλήλων δύο οἰκίαι Γ. Ἀφθονίδου καὶ Δεκόζη Βούρου, ἔτι καὶ νῦν σωζόμεναι· ἐν τῇ πρώτῃ ὑπάρχουσι τὰ γραφεῖα τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. Ἐν ταῖς δύο ταύταις οἰκίαις ἑνωθείσαις κατῴκησεν ὁ Ὄθων μετὰ τὸν γάμον του μετὰ τῆς Ἀμαλίας μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τῆς οἰκοδομῆς τῶν ἀνακτόρων. Ἔκτοτε δὲ χρονολογεῖται καὶ ὁ ἔμπροσθεν τούτων κῆπος τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν. Αἱ οἰκίαι αὗται ἕνεκα τῆς σπάνεως μεγάλων οἰκιῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῆς ἐρημίας, καὶ ὡς κείμεναι ἐπὶ ὑψώματος σχετικῶς πρὸς τὴν ἀγοράν, καὶ τὴν λοιπὴν πόλιν, ἦσαν καταφανεῖς τότε ἐξ ὅλης τῆς πόλεως.

Ἐν ὁδῷ Ἑρμοῦ παρὰ τῇ Καπνικαρέᾳ οἰκίαι Λουκᾶ Πύρρου καὶ Κόνιαρη, ἐν αἷς ἐγκατεστάθησαν τὸ πρῶτον τὰ ὑπουργεῖα τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν. Τὴν πρὸ δύο ἔτι ἐτῶν σωζομένην γωνιαίαν οἰκίαν τοῦ Κόνιαρη κατεδαφισθεῖσαν, ἀντικατέστησε σήμερον τὸ παρὰ τῇ Καπνικαρέᾳ μέγαρον τοῦ Β. Μελᾶ μετὰ τῆς ὑαλοσκεποῦς διόδου. Παρόμοιον δὲ μέγαρον μετὰ διόδου ἀνεγείρεται ἤδη καὶ ἐπὶ τοῦ οἰκοπέδου τῆς οἰκίας Α. Πύρρου.

Αὐτόθι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Καπνικαρέας, ἐν ἀριστερᾷ τῷ εἰσερχομένῳ ἐκ ταύτης εἰς ὁδὸν Πλούτωνος ὑπῆρχε γωνιαία οἰκία τοῦ Ἰταλοῦ Κόντε Μποτσάρη, ὅστις εἰς Ἀθήνας ἐλθὼν ἠγόρασε πολλὰ οἰκόπεδα καὶ ἀγρούς. Ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ, ἔτι καὶ νῦν σωζομένῃ, ἐγκαθιδρύθη τὸ Γυμνάσιον τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀπέναντι ταύτης ὑψοῦτο ἑτέρα οἰκία γωνιαία,

Digitized by Google

μεταξὺ ὁδοῦ Καπνικαρέας καὶ ἑτέρας ἀγούσης εἰς Μητρόπολιν, τοῦ Λαζ. Γιουρδῆ, ἥτις τότε ἦτο τὸ κατάστημα τῆς διοικητικῆς ἀστυνομίας. Σήμερον δὲν σώζεται, διότι κχεῖσα πρὸ εἰκοσιπενταετίας κατηδαφίσθη, ἐπὶ δὲ τοῦ οἰκοπέδου αὐτῆς ἀνηγέρθησαν μικρὰ μαγαζεῖα.

Οἰκία Αὐγερινοῦ γωνιαία, πλησίον Ῥόμβης, μεταξὺ τῶν ὁδῶν Εὐαγγελιστρίας καὶ Περικλέους ἔτι καὶ νῦν σωζομένη ὡς εἶχε τότε.

Μικρὸν ἀνωτέρω ταύτης ἦτο ἡ οἰκία τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Νεοφύτου.

Οἰκία Χὶλλ παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς ὄπισθεν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, σήμερον οὖσα δημοτικὸν σχολεῖον. Ἡ οἰκία αὕτη εἶνε ἡ πρώτη μεγάλη οἰκοδομηθεῖσα ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῆς ἀμερικανικῆς ἑταιρίας.

Ἀνωτέρω ταύτης ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων ὑπωρειῶν τῆς Ἀκροπόλεως διεκρίνετο ἡ οἰκία Κλεάνθους, ἔτι καὶ νῦν σωζομένη, παρὰ τὸ ἐξωκλήσιον Ἅγ. Νικόλαος, καὶ πλησίον τῶν Ἁγ. Ἀναργύρων ἔνθα ἐγκαθιδρύθη τὸ πρῶτον τὸ Πανεπιστήμιον· κατόπιν ἐγένετο στρατών. Σώζεται ἔτι καὶ νῦν, ὡς εἶχε τότε, ἀνήκουσα εἰς ἱερέα Κρῆτα.

Οἰκία Γροπίου προξένου Αὐστρίας, σήμερον ἀνήκουσα εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Παύλου Σκουλούδη, παρ' οὗ ἠγοράσθη, κεῖται παρὰ τῇ Ἁγίᾳ Εἰρήνῃ ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως των ὁδῶν Ἁγ. Εἰρήνης καὶ Μουσχίου.

Μὴ οὔσης ἔτι τότε ὡρισμένης τῆς θέσεως ἐν ᾗ ἔμελλον νὰ οἰκοδομηθῶσι τὰ ἀνάκτορα, πολλοὶ ὑπολαμβάνοντες ὅτι ἤθελον οἰκοδομηθῇ ἐν ᾗ θέσει ὥρισεν ὁ Κλέντσε περὶ τὰ ὑψώματα τοῦ Κεραμεικοῦ, ἔσπευσαν νὰ οἰκοδομήσωσιν αὐτόθι οἰκίας. Τοιαῦται δὲ ἦσαν ἡ τοῦ Ἰωάννου Καρατζᾶ, ἡγεμόνος Βλαχίας, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σαρρῆ, ἣν κατόπιν ἠγόρασεν ὁ Γκαρμπολᾶς καὶ ἐχρησίμευσε μέχρι πρὸ ὀλίγου ὡς φυλακαὶ καταδίκων, ἤδη δὲ κατηδαφίσθη.

Μικρὸν βορειότερον ταύτης ἔκτισε τὸ ἐπόμενον ἔτος οἰκίαν ὁ Γεώργιος Ἀργυρόπουλος γαμβρὸς τοῦ Ι. Καρατζᾶ, ἔτι καὶ νῦν σωζομένην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κραναοῦ καὶ τῆς πλατείας τῆς Ἐλευθερίας, καὶ ἀνήκουσαν εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Ἀλεξ. Κουμουνδούρου. Κάτωθεν τῆς οἰκίας ταύτης ἐσυστήθη καὶ τὸ πρῶτον εὐρωπαϊκὸν ζαχαροπλαστεῖον ὑπὸ Δημητρίου Λερίου, ἄλλοτε ἐν Μόσχᾳ καὶ Ὀδησσῷ ζαχαροπλάστου.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς ἔκειντο δύο οἰκίαι ἀπέναντι ἀλλήλων κείμεναι τοῦ Βλαχούτση. Αὐτόθι κατῴκησαν τὰ μέλη τῆς Ἀντιβασιλείας. Εἶτα ἐγένετο πολυτεχνικὴ σχολή. Ἐν τῇ μιᾷ τούτων σήμερον ὑπάρχει τὸ Ὠδεῖον, ἡ ἑτέρα ἀνήκει τῷ Κ. Σπηλιωτάκῃ.

Οἰκία Κόντε Μποτσάρη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σαρρῆ, ἀνήκουσα εἰς τὴν κυριότητα Σερπιέρη.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὡσαύτως Σαρρῆ ἑτέρα οἰκία Γεωρ. Ἀργυροπούλου, ἣν ἠγόρασε κατόπιν ὁ Στεφανίδης, ἤδη δὲ ἀνήκουσα εἰς τὸν κ. Ἔσλεν. Ἐν αὐτῇ κατῴκησεν ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας Ῥουάν.

Οἰκία Καντακουζηνοῦ μέγα μακρὸν οἰκοδόμημα, ὅπερ ἀρξάμενον τὸ 1834 ἔμεινεν ἡμιτελὲς ὅτε ἐγνώσθη ὅτι τὰ ἀνάκτορα ἔμελλον νὰ οἰκοδομηθῶσιν ὅπου νῦν κεῖνται. Ἡ οἰκία αὕτη κατόπιν περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα μεταξουργικῆς ἑταιρίας, εἶτα εἰς τὴν τοῦ κ. Δουρούτη. Σώζεται ἔτι καὶ νῦν δοῦσα ἐκ τοῦ προορισμοῦ της καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὴν περὶ αὐτὴν συνοικίαν τοῦ Μεταξουργείου.

Παρὰ τὸ κατάστημα τοῦ ἀεριόφωτος ὑπῆρχεν ἑτέρα οἰκία νῦν ἀνήκουσα εἰς Ἰωάννην Μεσηνέζην τοῦ φαναριώτου Μυσίου ἐξ Ἠπείρου ἕλκοντος τὴν καταγωγήν.

Τέλος οἰκία Ἀναργύρου Πετράκη, σωζομένη, ἀλλὰ πολλάκις ἐπισκευασθεῖσα καὶ μεταβληθεῖσα, ἔνθα νῦν εἶνε τὰ δικαστήρια, ἐν τῇ διασταυρώσει ὁδῶν Αἰόλου καὶ Σοφοκλέους. Ἡ οἰκία αὕτη ἦτο ἐκτισμένη ὀλίγον ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως παρὰ τὴν πύλην τοῦ Μενιδίου, ἦτο δὲ καὶ ἡ μᾶλλον μεμονωμένη καὶ ἀπόκεντρος τῶν Ἀθηνῶν, φαινομένη μακρόθεν ἐκ τοῦ κέντρου τῆς πόλεως εἰς τὰ ἄκρα σχεδὸν τοῦ ὁρίζοντος. Προὐκάλεσε δὲ κτιζομένη ἐν τοιαύτῃ ἀποστάσει καὶ τὰ σκώμματα τότε τῶν Ἀθηναίων ἀπορούντων πῶς ὁ ἰδιοκτήτης αὐτῆς ἠθέλησε νὰ κτίσῃ οἰκίαν εἰς τοιοῦτον ἀπόκεντρον καὶ μεμονωμένον μέρος. Ὅ,τι δὲ τὸ μέρος τοῦτο ἦτο τὸ μᾶλλον ἐξοχικὸν ἀρκεῖ νὰ καταδείξῃ καὶ τὸ ὅτι πολὺ κατόπιν, ὅτε ἐκτίσθη ἡ γωνιαία οἰκία Μαρινάκη ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Αἰόλου καὶ Ἁγ. Μάρκου συνεστήθη θερινὸν ἐξοχικὸν καφενεῖον ἐκτεῖνον τὰς τραπέζας του ἐπὶ τῆς αὐτόθι πλατείας, ὅπου νῦν τὸ βιβλιοδετεῖον Πεντεφρῆ, καὶ ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχοντο τὸ ἑσπέρας νὰ ἀναπνεύσωσι δροσερὰν αὔραν καὶ φάγωσι τὸ παγωτόν των. Τὸ καφενεῖον τοῦτο διετήρει ὁ Καρδαμάτης εἷς τῶν εὐπόρων τοῦ χρόνου ἐκείνου ἐπιτηδευματιῶν, ὁ ὁποῖος κατόπιν περιπεσὼν εἰς ἀτυχήματα, διηύθυνε μέχρι πέρυσιν ὅτε ἀπεβίωσε, τὸ καφενεῖον τοῦ βουλευτηρίου.

Ἐν Πατησίοις δέ, ἔνθα σήμερον ὑπάρχει λαμπρὸν προάστειον πολύανδρον καὶ πολύοικον, τότε μία καὶ μόνη ὑπῆρχεν οἰκία ἐντὸς κήπου τοῦ Ἄγγλου Μαλκώμ, ἥτις κατόπιν περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Δουκίσσης, εἶτα τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη καὶ σήμερον εἰς ἄλλου.

Ἐκκλησίαι λειτουργούμεναι τότε ἦσαν ἡ τοῦ μεγάλου μοναστηρίου, τῶν Ἁγ. Ἀναργύρων ἐν τῇ συνοικίᾳ Ψυρρῆ, ἡ Καπνικαρέα, ὁ Ἅγ. Νικόλαος τοῦ Ῥαγκαβᾶ, ἡ Ρόμβη, ὁ Ἅγ. Γεώργιος Καρίκης ἢ Μεταμόρφωσις (Σωτῆρος τοῦ Κοτάκη), καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν τῷ ἀρχαίῳ ναῷ τοῦ Θησέως. Πρώτη δ' ἐκκλησία ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐτέθη κώδων, διότι ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀπηγορεύετο, ἦτο ἡ τοῦ Ἁγ. Νικολάου τοῦ Ῥαγκαβᾶ. Αἱ ἀρχαῖαι δ' ἐκκλησίαι τοῦ Ἁγ. Νικοδήμου (νῦν ῥωσσική) καὶ ἡ τῶν Ἁγ. Θεοδώρων ἦσαν ἠρημωμέναι.

Αὗται ἦσαν αἱ ὁπωσοῦν ἄξιαι λόγου οἰκίαι τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ κατάστασις, ὅτε ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἦλθε καὶ κατῴκησεν ἐν αὐτῇ. Δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι καὶ ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Ἀντιβασιλεία καὶ ὁ στρατὸς καὶ πᾶσα ἀρχή, καὶ πάντες οἱ ἐλθόντες τότε ἐπίσημοι καὶ μὴ ἄνδρες κατεσκήνωσαν ἐν μέσῳ ἐρειπίων ἀρχαίων καὶ νέων. Πάντες ᾐσθάνθησαν τότε τὸ καθῆκον νὰ σώσωσι τὰ πρῶτα ἐκ τῆς περαιτέρω φθορᾶς, καὶ ν' ἀνεγείρωσι τὰ δεύτερα. Ἡ ἐργασία ἤρχισεν ἀμέσως, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ πόλις πλήρης ζωῆς καὶ νεανικοῦ κάλλους ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς τάξεως, προέκυπτεν ἐκ τῆς τέφρας της, ἀποκυλίουσα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀνεγειρομένη καὶ μεγαλυνομένη, τοὺς σωροὺς τῶν ἐρειπίων, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἔθαψεν αὐτὴν αἰώνων δουλεία καὶ ἐρήμωσις.

Λ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

Digitized by Google

Ζήλεια

Τὶς βλέπω δυό, πάντα μαζὺ πηγαίνουν,
πάντα κρυφὰ 'μιλοῦν,
ἡ μιὰ 'ς τῆς ἄλλης τὸ αὐτὶ γελοῦν
καὶ μέσα 'ς ὅλους 'σὰν μονάχαις μένουν.

Τί χωρατά! Τί ἀγάπη τὶς ἑνόνει,
μαντεία τρυφερή,
ὁποῦ καὶ νύχτ' ἀκόμα καὶ χωρὶς κερὶ
'μπορεῖ ἡ μιὰ τὴν ἄλλη ν' ἀνταμόνῃ.

Καὶ τί νὰ λὲν ἡ δυό τους, τί νὰ κάνουν!
ποῦ μόνο τὰ μισὰ
ἀπ' ὅσα... λένε χάδια περισσὰ
'μπορούσανε δυὸ νέους νὰ τρελλάνουν!

Ἄχ, νά! Πεθαίνει κάθε μιά τους ἕνα
ποῦ ταὶς ζηλεύει δυστυχῆ,
γιὰ νἄχουν ἄλλη μιὰν ἀπὸ τοὺς δυὸ ψυχὴ
'ς τὰ χείλη τους ἐκεῖνα τὰ σμιγμένα.

Δεκέμβριος, 1884.

Ιω. Καμπουρογλος.

Ο ΧΑΡΤΟΠΑΙΚΤΗΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Πρωτοχρονιὰ καὶ πάλι... ἀρχίζουν τὰ χαρτιά!.
ἂς ξαναδοκιμάσω τῆς τύχης τὰ γραμμένα,
ἂς πάω νὰ σκοτώσω 'στὸν *Ἄσσο* τὴ νυχτιά,
μήπως τὰ φέρ' ἡ τύχη καὶ βγάλω τὰ χαμένα.

—

Πέρσυ θαρρῶ 'στὸν *Ρήγα* μοῦ 'φύγαν πεντακόσα,
προπέρσυ 'στὸ *δεκάρι* ἀκόμη ἑκατό,
ἀντιπροπέρσυ πάλι 'στὸν *Φάντε* ἄλλα τόσα,
καὶ κάθε νέο χρόνο πεντάρα δὲν κρατῶ.

—

Μὰ τώρα θὰ κερδίσω... γι' αὐτὸ δὲν ἀμφιβάλλω,
μ' ἐκείνη τὴ φαγοῦρα ποῦ νοιόθω μὲς 'στὸ χέρι
πιστεύω τὰ χαμένα τριπλᾶ πῶς θὰ τὰ βγάλω...
Ἅη Βασίλη βόηθα ἑνὸς πτωχοῦ κεμέρι.

—

Πηγαίνω σὲ μιὰ Λέσχη ποῦ παίζουνε χαρτιά,
ἕνας Συνταγματάρχης τὰ κόβει 'στὰ γεμάτα,
ὅλοι μὲ χαιρετοῦνε μὲ μιὰ λοξὴ ματιὰ
κι' εὐθὺς γιὰ 'μὲ προστάζουν νὰ ἔλθῃ *τσοκολάτα*.

—

Βάζω κι' ἐγὼ 'στὸν *Ἄσσο* καὶ ῥοδοκοκκινίζω,
'στὴν χαρτοσιὰ τὴν τρίτη ὁ *ἄσσος* βγαίνει *σότος*,
πάρολι τὸν πηγαίνω καὶ τὸν ξανακερδίζω,
τοῦ τὸν πηγαίνω *σέτε* κι' ὁ *Ἄσσος* πάλι πρῶτος.

—

Καλὰ ἐγὼ τὸ εἶπα πῶς θὰ κερδίσω 'φέτος,
καὶ τί καλὰ ποῦ εἶναι κανένας νὰ κερδίζῃ,
νὰ κάθεται ἀπάνω 'στὸν καναπὲ ἀνέτως,
νὰ πίνῃ τσοκολάτα καὶ ποῦρο νὰ καπνίζῃ!

—

Κερδίζω χίλια φράγκα καὶ ὅλοι μὲ συγχαίρουν,
μὰ κι' ὁ Συνταγματάρχης μὲ βλέπει καὶ γελᾷ,
καὶ ἄλλη τσοκολάτα προστάζει νὰ μοῦ φέρουν...
Τί χρόνος εἶνε τοῦτος! τί κέρδη! τί καλά!

—

Ἡ ὥρα εἶνε δύο... θὰ παίζω ὡς νὰ φέξῃ!
τί μποναμάδες σ' ὅλους τοὺς φίλους θὰ μοιράσω!
ἀλλ' ὅμως παρ' ἐλπίδα σὲ χαρτοσιαῖς πέντ' ἕξη
ὁ κὺρ Συνταγματάρχης μοῦ ἔκοψε τὸν *Ἄσσο*.

—

Ἡ ὥρα τρεῖς... μοῦ φεύγουν φράγκα χρυσᾶ διακόσα!
Τρεῖς ἥμισυ... μοῦ πέρνει κι' ἑξῆντα κολονάτα!
Τέσσερες... σαβουρόνει ἀκόμη ἄλλα τόσα,
κι' ἀμέσως ἄλλη μία μοῦ φέρνουν τσοκολάτα.

—

Ἡ ὄψις μου ἀλλάζει, σηκόνομαι, θυμόνω,
ξεσχίζω πέντε *Ἄσσους* καὶ τοὺς τσαλαπατῶ,
καὶ ὁ Συνταγματάρχης μὲ κάνει καὶ πληρόνω
τὴν κάθε τσοκολάτα πρὸς φράγκα ἑκατό.

—

Πᾶνε τὰ κέρδη ὅλα, πᾶνε καὶ τὰ 'δικά μου,
κι' ἐσκόπευα νὰ βγάλω μ' αὐτὰ ἐφημερίδα...
μὰ τώρα; πᾶν 'στὸ βρόντο τὰ τόσα σχέδιά μου,
καὶ μένω μὲ τοῦ κέρδους μονάχα τὴν ἐλπίδα.

—

Τύχη καμμιὰ γιὰ 'μένα θαρρῶ πῶς δὲν ὑπάρχει
οὔτε εἰς τὴν *πασσέτα*, οὔτε 'στὸ *Λασκενέ*....
Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ παίξω μὲ τὸν Συνταγματάρχη;
δὲν πήγαινα νὰ παίξω εἰς ἕναν καφφενέ;

—

Ἡ 'μέρα ξημερόνει, παράταις καὶ κανόνια,
καὶ κοῦρκοι μὲς 'στοὺς φούρνους μυρίζουν καὶ καπόνια.
Καὶ νά! τ' ὀγδόντα πέντε πρωῒ πρωῒ μὲ βλέπει
τὸν *Ἄσσο* νὰ δαγκάνω χωρὶς λεπτὸ 'στὴν τσέπη.

—

Γ. Σουρης.

ΧΑΡΙΝ ΑΝΤΙ ΧΑΡΙΤΟΣ

Τὸ Φαναράκι κεῖται εἰς τὸ ἄκρον τοῦ Βοσπόρου· ἀλλὰ δὲν ἔχει τὴν γοητευτικὴν γραφικότητα τῶν ἄλλων προαστείων, τῶν ἐπὶ τῶν καταφύτων λόφων ἀνερριχημένων καὶ φιλαρέσκως ἐγκατοπτριζομένων εἰς τὰ πράσινα τοῦ Καταστένου κύματα. Ἐπ' αὐτοῦ χύνει τὴν ἀγρίαν της ἀναπνοὴν ἡ ὄπισθέν του βρυχωμένη Μαύρη θάλασσα.

Ἐν τῷ μικρῷ λιμένι σταθμεύουσιν ἠγκυροβολημένα πλοῖα ἀναμένοντα τὴν μεσονυκτίαν τροπὴν τοῦ ἀνέμου, ὅπως ἀπάρωσιν μετὰ τὸν ὄρθρον· οἱ ναῦται, ἀνελκύσαντες εἰς τὴν ἀκτὴν τὰς λέμβους, κάθηνται ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ καφενείου καθ' ὁμίλους.

— Αἴ, παιδιά, πᾶμε μέσ' 'ς τὸ καΐκι, βράδυασε, εἶπε πρὸς ἕνα τῶν ὁμίλων ὑψηλὸς ναύ-

Digitized by Google

της, *ἀμπαδένιαν* φορῶν γούναν, πλατεῖαν μαλλίνην περισκελίδα καὶ ὑψηλὸν φέσιον μετὰ μακρᾶς κυανῆς φούντας.

—Καπετάνιε, εἶπεν εἷς τῶν ναυτῶν, ὁ Σαλῆς ὁ καφετζῆς σ' ἐζητοῦσε νὰ πᾶτε 'ς τὸ σπίτι του· ἤθελε νὰ σὲ ἰδῇ ἡ μάνα του, ἡ χανούμισσα.

—Μ' εὑρῆκε κ' ἐπήγαμε, εἶπεν ὁ καπετάνιος. Ὁ ναυτόπαις μετεκόμισεν ἐκ τοῦ ἐγγὺς ἐκεῖ παντοπωλείου σάκκον πλήρη ἄρτων, οἱ ναῦται δὲ τὰ βαρέλια τοῦ νεροῦ καὶ τὴν ἄλλην *κουμπάνιαν* τοῦ πλοίου.

—'Αβάρα παιδιά! εἶπεν ὁ πλοίαρχος.

Καὶ ὤθησε μετὰ τῶν ναυτῶν τὴν λέμβον, ἥτις εἰσωλίσθησεν εἰς τὸ ὕδωρ αὐλακώσασα τὴν ἄμμον. Ὁ ναυτόπαις εἰσπηδήσας προσήρμοσε τὰς κώπας εἰς τοὺς σκαλμούς.

—Καλὸ κατευόδιο, ἀδέρφι μου Διαμαντῆ, εἶπε φωνή τις τουρκιστί.

—Καλὴ ἀντάμωσι, Σαλῆ μου, ἀπήντησεν ὁ πλοίαρχος στραφεὶς πρὸς τὸν πλησιάσαντα Ὀθωμανόν.

Καὶ ἐναγκαλισθέντες ἐφιλήθησαν θερμῶς, ἐν ᾧ πολιόθριξ ἰμάμης, μὲ πράσινον σαρίκιον ἐγγὺς ἐκεῖ καθήμενος βλοσυρὸν ἔρριψεν ἐπ' αὐτῶν βλέμμα, ὑβρίζων ὑπὸ τὸν μύστακά του τὸν ἀνάξιον Ὀσμανλῆν, ὅστις ἐβεβήλου τὰ χείλη του μὲ τὸ φίλημα ἑνὸς *γκιαούρ*.

Ἡ λέμβος ἀπομακρυνθεῖσα τῆς ἀκτῆς προσήγγισεν εἰς ἓν τῶν ἠγκυροβολημένων πλοίων.

'Αφ' οὗ δ' ἀνέβησαν πάντες,

—Καπετάνιε, εἶπεν εἷς τῶν ναυτῶν, σήμερα ποῦ εἶδα πάλι τὸ Σαλῆ, 'θυμήθηκα ὅσα ἄκουσα γιὰ τὸν γλυτωμὸ καὶ τῶν δυό σας· 'μεῖς τότε λείπαμε μὲ τὴ *Βαγγελίστρα* 'ς τὴν 'Αγαθόπολι καὶ δὲν τὰ καλοξέρομε· δὲν μᾶς τὰ λὲς καταλεπτῶς;

— Νὰ σᾶς τὰ 'πῶ, εἶπεν ὁ καπετὰν Διαμαντῆς.

Εἶχεν ἐπέλθει ἤδη ἡ νύξ· ὁ πλοίαρχος καὶ οἱ ναῦται ἐκάθησαν εἰς τὴν πρύμνην· ἐν ᾧ δ' ὁ ἐπὶ τῆς βραχώδους ἀκτῆς ὑψηλὸς φανὸς ἤρχισεν ἐκπέμπων τὴν ζωηρὰν καὶ διαλείπουσαν ἀκτινοβολίαν του, ἐλπίδα τῶν ναυτιλλομένων, καὶ ἐπὶ τῶν πλοίων ἀνηρτῶντο πράσινα καὶ ἐρυθρὰ φῶτα, ἐν τῇ σιγῇ τοῦ λιμένος ἣν οὐδὲν ἐτάραττεν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἦν μόνον ἡ λάμψις τοῦ σιγάρου τῶν ναυτῶν διέστιζεν ἐπὶ στιγμήν, ὁ καπετὰν Διαμαντῆς εἶπε:

—Ὄντας οἱ Ῥοῦσοι κατέβηκαν 'ς ταῖς Σαράντα 'Εκκλησιαίς, τὸ τούρκικο ἀσκέρι τράβηξε γιὰ τὴν Πόλι φεύγοντας· ἡ καβαλλαρία πέρασε ἀπ' τὸ χωριό μας· οἱ Τοῦρκοι κόνεψαν 'ς τὰ σπίτια μας· τ' ἄλογά τους τἄβαλαν 'ς ταῖς αὐλαῖς μας, ὡς καὶ τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησιᾶς τὸν ἔκαναν ἀχοῦρι.

Οἱ στρατιῶταις ἔφερναν μαζί τους ἀπ' τὰ μέρη τῆς Βουλγαριᾶς λογιῶν λογιῶν πράμματα· κοντογούνια, σιτζαντέδες, γιορντάνια, ἀσημικά, δισκοπότηρα· σ' ἔπιανε μία ἀνατριχίλα νὰ συλλογιέσαι τί ἀπόγειναν ἡ ἐκκλησιαὶς καὶ τὰ σπίτια ποῦ τἆχαν γιὰ στολίδια τους, καὶ τί ἀπόγειναν τὰ κορμιὰ ποῦ τὰ φοροῦσαν· οἱ στρατιῶταις τὰ πωλοῦσαν 'φθηνά· αἴ, τί τοὺς κόστιζαν! μ' ἕνα 'κατοστάρι καϋμὲ γέμιζες τὸ σπίτι σου· μερικοὶ 'πῆραν, οἰκονομήθηκαν· ἐμένα δὲν μ' ἄφησε ἡ Σμαραγδή, ἡ γυναῖκά μου νὰ πάρω τίποτε· τῆς φαίνονταν σὰν νἆταν στοιχειωμένα μὲ τὸ αἷμα τῶν σφαγμένων, καὶ πῶς τὴν νύκτα ἅμα πατοῦσε 'πάνω σ' ἐκεῖνα τὰ κιλίμια θἄκουε κάτω ἀπ' τὰ πόδια της κανένο σβυσμένο ψυχομάχημα.

Ἄς εἶνε· 'ς τὸ σπίτι μου εἶχαν κονέψει πέντε ἀνατολίταις τοῦρκοι· μὰ γιὰ τὴν καλή μου τύχη ὁ *ὄνμπασής* τους βρέθηκε νὰ μὲ γνωρίζῃ· ἦταν καφετζῆς 'ς τὸ Φαναράκι, κ' ὅταν περνοῦσα ἀπ' ἐδῶ βλεπόμασταν. Μιὰ 'μέρα μὲ παίρνει μονάχο καὶ μὲ λέγει:

—Καπετὰν Διαμαντῆ, πάρ' τὴ φαμήλια σου καὶ φύγε· κακὰ μαντάτα μᾶς ἔρχονται· φοβοῦμαι μὴν ἀγριέψῃ τ' ἀσκέρι καὶ κακοπάθετε.

—'Αμ' ποῦ νὰ φύγω μὲ τόσα παιδιά; τοῦ λέγω, ποῦ νὰ πάγω; σὲ ποιὸν ν' ἀφήσω τὸ σπίτι μου, τὸ νοικοκυριό μου; ἂν εἶνε γραφτό μου νὰ πεθάνω σφαγμένος, ἂς μὲ σφάξουν· τὸ γραφτὸ δὲ ξεγράφεται.

'Απὸ τότε εἶχα τὴν ἔννοια· λαγοκοιμώμασταν· πλαγιάζαμε 'ντυμένοι κ' εἴχαμε τ' αὐτιά μας τσιτωμένα μὴν ἀκούσωμε τίποτε. Μιὰ νύχτα, δύο ὥραις ὕστερα ἀπ' τὰ μεσάνυκτα ἀκούω ἔξαφνα νὰ βαρᾷ ἡ *τρομπέτα* 'ς τοὺς δρόμους καὶ νὰ φωνάζῃ ἄγρια τοὺς στρατιώτας νὰ σελλώσουν τ' ἄλογά τους νὰ φύγουν· τοὺς ἦρθε τηλεγράφημα πῶς ὁ Μόσκοβος ζύγωσε· ἡ γυναῖκά μου ἄρχισε νὰ τρέμῃ· ἔκανε τὸ σταυρό της καὶ σηκώθηκε καὶ ἔσβυσε τὴν κανδύλα γιὰ νὰ μὴ φαίνεται φῶς μέσ' τὴν καμαρά μας· ἄκουα τὴν καρδιά της καὶ τῆς κόρης μου νὰ κτυπᾷ 'σὰν 'ρολόγι κάτω ἀπὸ τὸ πάπλωμα. Ἔξαφνα ἀκοῦμ' ἕνα βρόντο 'ς τὴν πόρτα, πετιέται ἡ κλειδαργιά, καὶ 'μπαίνουν μέσα ἁρματωμένοι, ἕτοιμοι γιὰ φευγιό, οἱ Τοῦρκοι· φέρνουν φῶς· ἕνας τρέχει 'ς τὸ σεντοῦκι ποῦχαμε τὸ μαλαματικό μας· ἕνας ἄλλος χύνεται 'πάνω 'ς τὴν κόρη μου ποῦ φοροῦσε γιὰ φύλαξι ἀπάνω της τὸ γιορντάνι της καὶ τὰ διαμαντικά της· ἐγὼ τινάζομαι ἀπάνω· ἡ ἀπελπισία μ' ἐθέριωσε· σκουντῶ μακρυὰ ἀπ' τὴν κόρη μου τὸν ἕνα, τοὺς παλεύω ὅλους· μὰ 'ς τὰ ὕστερα μὲ πιάνουν, μὲ βαστοῦν δυό, καὶ ἕνας ξεσπαθόνει, καὶ 'ς τὴν τρομερὴ στιγμὴ ποῦ ἔπεφτε τὸ σπαθί, μέσα 'ς τοὺς θρήνους τῆς γυναίκας μου καὶ τῶν παιδιῶν μου, εἶδα τὸν ἕναν ἀπ' αὐτοὺς νὰ σέρνῃ τὴν κόρη μου, κοπέλα εἰκο-

Digitized by Google

σι χρονῶν... τὸ σπαθὶ ἔπεσε· μὰ δὲ μ' ἔσφαξε· μόνο 'ξώπετσα μ' ἐπῆρε, γιατὶ βρέθηκε ἕνα χέρι καὶ τὸ κράτησε, τὸ χέρι τοῦ Σαλῆ, ὁποῦ γύρισε ἀπὸ τοῦ *γιουζμπαση* ποῦ τὸν εἶχε κράξει νὰ τοῦ δώση διαταγή.

— Βρὲ σκυλιά, τοὺς φώναξε, 'μεῖς χανόμασθε 'δῶ καὶ σεῖς κλεψιαὶς καὶ σκοτωμοὺς λογαριάζετε; δὲν φοβᾶσθε τὸν Θεό; Καὶ τοὺς ἄρχισε μὲ ταὶς διπλαριαὶς καὶ τοὺς πέταξε ἔξω, καὶ τοὺς κυνήγησε μὲ τὸ σπαθὶ ξεγυμνωμένο.

Σὲ 'λίγο ἀκούσαμε τὸν ποδοβολητὸ τῶν ἀλόγων τους ποῦ ἔφευγαν κι' ἐμεῖς μὲ 'μάτια δακρυσμένα παρατηρούσαμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο καὶ δὲν πιστεύαμε ἀκόμα πῶς ἡ Παναγία μᾶς ἐφύλαξε καὶ τὴν τιμή μας καὶ τὴν ζωή μας...

Ὕστερα ἀπὸ τρεῖς ἡμέραις ἔρχονται καμμιὰ δεκαριὰ Τοῦρκοι στρατιῶταις· τοὺς ἔστειλαν νὰ μάθουν ὡς ποῦ ἔφθασαν οἱ Ῥοῦσοι καὶ νὰ πάρουν καὶ τὴν μηχανὴ τοῦ τηλέγραφου ποῦ τὴν παράτησε ὁ τηλεγραφιστὴς ἐκείνη τὴ νύχτα κ' ἔφυγε μαζί τους· τὴν 'πῆραν κ' ἔφυγαν βιαστικά· μὰ ὕστερα ἀπὸ 'λίγη ὥρα νάσου κ' ἔρχονται καμμιὰ εἰκοσιπενταριὰ Ῥοῦσοι· σὰν νὰ τοὺς εἶχαν παραγγελιὰ κἄτι ἄντρες ἴσα μ' ἐκεῖ ἀπάνω, ξανθοί, μὲ κασκέτα καὶ κοντάργια μακρυά· βρωμοῦσαν βότκα· τ' ἄλογά τους, θηρία· καὶ αὐτοὺς τοὺς ἔστελναν νὰ ἰδοῦν 'μπρὸς ἀπὸ τὸ στράτευμα μὴν εἶνε ποῦποτα κρυμμένοι Τοῦρκοι.

— Τώρα δὰ ἦταν 'δῶ, δέκα Τοῦρκοι! τοὺς λέγει ἕνας.

Κεντροῦν τ' ἄλογά τους κι' ἀστραπή· χωρίζονται σὲ δύο καὶ τρέχουν, τρέχουν καὶ βάζουν 'ς τὴ μέση τοὺς Τούρκους. Οἱ Τοῦρκοι 'ς τὴν ἀπελπισία τους γυρνοῦν 'πίσω γιὰ νὰ προφθάσουν νὰ χωθοῦν 'ς τὸ χωριὸ μπὰς καὶ γλυτώσουν. Οἱ Ῥοῦσοι τότε τοὺς ἔβαλαν 'μπρός· μπάμ! μπούμ! σκότωσαν τρέχοντας τοὺς ἐφτά· οἱ τρεῖς πρόφθασαν κ' ἔφθασαν ὡς ὄξω ἀπ' τὸ χωριό, 'ς τὰ τούρκικα τὰ μνημόρια· μὰ ὁ ἕνας ἦταν λαβωμένος· τότε κυττάζω καὶ τί βλέπω; ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Σαλῆς. Ἄχ! κακόμοιρε Σαλῆ, πάει, χάθηκες! εἶπα μέσα μου. Σὺ μ' ἐγλύτωσες μὰ γὼ δὲν 'μπορῶ νὰ σὲ γλυτώσω· καὶ χωρὶς νὰ καλοσυλλογισθῶ τί κάνω, ζυγόνω 'ς τὸν ἀρχηγὸ τῶν ῥούσων καὶ μισὰ ῥούσικα, μισὰ βουλγάρικα, μισὰ ῥωμαίικα τοῦ λέγω: — ***Βρατούσκα***, ὄχι σκοτώσει τούρκ· φθάνει ὅσοι σκοτώσει, καὶ τοῦ ἔδειχνα τοὺς σκοτωμένους ποῦ ἦσαν 'ξαπλωμένοι 'ς τὸ δρόμο· αὐτοὺς φυλάξει ἐμεῖς, καὶ σὰν ἔρθη σεῖς δώση ζωντανούς.

— Ναί, ναί, εἶπαν καὶ οἱ ἄλλοι χωριανοί, ἡμεῖς φυλάξει.

— Χαρός! εἶπε τότε αὐτός.

Ἔτσι ποῦ δὲν τοῦ κόστιζε νὰ τοὺς σκοτώση τὸ ἴδιο δὲν τοῦ κόστιζε καὶ νὰ τοὺς ἀφήση ζωντανούς· σάμπως τοὺς ἄφησε γιὰ νὰ δείξη 'ς τὸν ἀρχηγό του πῶς ἔπιασε καὶ ζωντανοὺς σκλάβους· γιατὶ φεύγοντας μᾶς παράγγειλε νὰ τοὺς φυλάξωμε καλὰ ὅσο νὰ ξανάλθουν· τότε 'πῆραν τἄλογα τῶν τούρκων, τὰ τουφέκια των, τὰ 'ρολόγια των, τὴ μηχανὴ τοῦ τηλεγράφου κ' ἔφυγαν· ἕνας εἶδε πῶς ὁ Σαλῆς φοροῦσε καινούργια 'ποδήματα· γύρισε πίσω, τοῦ εἶπε νὰ τὰ βγάλη, τὰ πῆρε κ' ἐπρόκαμε τοὺς ἄλλους· κ' ἔτσι ὁ Σαλῆς, πατῶντας μὲ τὰ τσουράπια χάμου, καὶ οἱ ἄλλοι δυὸ 'μπῆκαν μὲ καταφρόνιο μέσ' 'ς τὸ χωριό· γιὰ νὰ μὴ φύγουν τοὺς ἔβαλαν 'ς τὴ μέση κἄτι 'δικοί μας μὲ τὸ τουφέκι 'ς τὸ χέρι· γιατὶ τότε, θυμᾶσθε, ἤμασταν ὅλοι ἀρματωμένοι. Ἕνας ἀπ' αὐτουνοὺς ἦτανε Σαραγιώτης, ἀπ' τὸ Σαράϊ τῆς Βύζας, παληκαρᾶς μὲ μαύρη σερβέτα καὶ μεγάλα στριμμένα μουστάκια· οἱ *μπασιμποζούκηδες* τοῦ εἶχαν κάψει τὸ σπῆτί του, τοῦ εἶχαν σκοτώσει τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ παιδιά του· ἄχ! νὰ βλέπατε 'κεῖνο τὸ μάτι του! δὲν εἶδα πειὸ ἄγριο 'μάτι 'ς τὴ ζωή μου· εἶχε μέσα ὅλαις ταὶς φλόγαις τοῦ σπιτιοῦ του, ὅλους τοὺς βόγγους τῆς γυναῖκάς του, ὅλο τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν του· ἤρχονταν ἀπὸ 'πίσω τους καὶ ἔτριζε τὰ δόντια του καὶ τοὺς κτυποῦσε μὲ τὸ κοντάκι τοῦ *σισανὲ* του μουρμουρίζοντας: Σκυλιά! λωρίδα λωρίδα θὰ κόψω τὸ τομάρι σας!

Οἱ στρατιῶταις μὲ 'μάτια δακρυσμένα καὶ σκυφτὸ κεφάλι πήγαιναν 'μπρός· κ' ἐγὼ συλλογιώμην πῶς καὶ πάλιν δὲν στέκουνταν γερὰ 'ς τὸν ὦμο τὰ κεφάλια τους· ποῦ νὰ τοὺς βάνωμε; τοὺς βάναμε 'ς τοῦ Μαργαρίτη τοῦ χάνι· μαζώξαμε παράδες, τοὺς ἀγοράσαμε ψωμὶ καὶ φαγεῖ· κάτω 'ς τὴν πόρτα τρεῖς ἀρματωμένοι φύλαγαν βάρδια.

Μὰ ὁ Σαραγιώτης διψοῦσε αἷμα· μέσα σ' ἕνα καφενὲ ἄρχισε: Τί τὰ φυλᾶμε τὰ σκυλιὰ καὶ δὲν πᾶμε νὰ τὰ πετσοκόψωμε καὶ νὰ ρίξωμε τὰ κομμάτια τους 'ς τοὺς σκύλους; τοὺς ἀγρίεψε ὅλους καὶ καμμιὰ δεκαριὰ παληκάρια 'πῆραν τὰ τουφέκια τους νὰ πᾶν νὰ σπάσουν τὴν πόρτα τοῦ χανιοῦ, ν' ἀνεβοῦν νὰ τοὺς σκοτώσουν· ἐγὼ τώμαθα· τρέχω 'ς τοὺς δημογέροντες.

— Μεγάλο κακὸ θὰ γείνη· θέλουν νὰ σκοτώσουν τοὺς Τούρκους· τοὺς ἄφησαν οἱ Ῥοῦσοι τὴ ζωὴ καὶ θὰ τὴν πάρωμε ἡμεῖς; Αὐτὸς ὁ Σαραγιώτης σὰ θέλει νὰ πιῆ αἷμα, ἂς πάη ἀλλοῦ· ὄχι μέσ' 'ς τὸ χωριό μας· ἂς μὴν ἀνάψη τέτοια φωτιὰ 'πάνω 'ς τὰ κεφάλια μας. Οἱ δημογέροντες ἐπῆγαν ὡς τὸ χάνι καὶ βρῆκαν τοὺς ἀρματωμένους· ποιὸς ἦτο ναύτης 'ς τὸ καΐκι τους, ποιὸς ἦτο σκαφτιᾶς 'ς τὰ χωράφια τους· τοὺς 'μίλησαν κι' αὐτοὶ ἄκουσαν κ' ἔφυγαν· μὰ ὁ Σαραγιώτης ἄφρισε· ἕνας ἀπὸ τοὺς στρατιώταις ἄκουσε τὴν ὀχλοβὴ καὶ ἔσκυψε ἀπ' τὸ παράθυρο νὰ ἰδῆ· τὸν 'πῆρε τὸ 'μάτι τοῦ Σαραγιώτη· τὸν σημαδεύει μὲ τὸ *σισανέ του*, καὶ μπάμ! τοῦ χώνει μέσα 'ς

Digitized by Google

τὸ μυαλὸ τὸ βόλι· καὶ τὸν ἀφίνει 'ς τὸν τόπο χωρὶς νὰ κάνῃ κίχ· δὲν πρόφθασε οὔτε 'πίσω νὰ πέσῃ κ' ἔμειν' ἐκεῖ, σκυμμένος 'ς τὸ παράθυρο, κυττάζοντας μὲ 'μάτια ἀνοικτὰ καὶ πεθαμένα τί γίνεται ὄξω 'ς τὸ δρόμο.

'Από τότε ἄρχισε νὰ τρέμῃ ἡ καρδιά μου γιὰ τὸν Σαλῆ· ὥρα μὲ τὴν ὥρα, θὰ τὸν καρφώσῃ κι' αὐτόν σὲ κανένα παράθυρο ὁ Σαραγιώτης, ἔλεγα μέσα μου, πρέπει νὰ τὸν φευγατίσω ἀπὸ τὸ χάνι· μὰ πῶς; ἡ βάρδια φύλαγε δλοένα 'ς τὴν πόρτα.

Μιὰ βραδυά, ποῦ τριγυρνοῦσα ἐκεῖ κοντά, μονομιᾶς μοῦ ἦρθε ἕνα πρᾶγμα 'ς τὸ νοῦ μου· πῶς τὸ χάνι αὐτό, ὅταν τὸ βαστοῦσε ὁ Μελιγκότσης, ὁ πεθερός μου, τριάντα χρόνια κ' ἐδῶ, εἶχ' ἕνα πορτάκι ἀπ' τ' ἀχοῦρι τοῦ πλαϊνοῦ σπιτιοῦ του γιὰ νὰ μπαινοβγαίνῃ εὔκολα· χρόνια τώρα ἦταν καρφωμένο καὶ κανεὶς δὲν τὸ θυμούντανε· τὸ σπίτι τοῦ Μελιγκότση, τὸ ξέρετε, εἶνε σὰν 'δικό μου· ξεκαρφόρνω ἥσυχα τὸ πορτάκι· καὶ τὰ μεσάνυχτα σιγά, σιγά, σὰν κλέφτης, κρατῶντας τὴν ἀνασασί μου, μπαίνω 'ς τὸ χάνι, ἀναβαίνω 'πάνω.

— Σαλῆ, Σαλῆ!

Σκουντῶ τὸν Σαλῆ, τινάχθηκε 'πάνω τρομαγμένος γιατὶ μὲ τὸ χάρο κοιμώντανε ὁ καϋμένος καὶ μὲ τὸ χάρο 'ξυπνοῦσε.

— Σαλῆ, εἶμ' ἐγώ, ἔλα νὰ φύγωμε.

— Νὰ πάρωμε καὶ τὸν σύντροφό μου.

Μὰ 'κεῖνος ἦταν ἀνάσκελα 'ξαπλωμένος, καὶ μ' ἀνοικτὰ 'μάτια κι' ἀνοικτὸ στόμα ἐπαράδινε ψυχή· γιατὶ ἡ πληγή του δίχως γιατρὸ καὶ γιατρικὰ φαρμάκωσε τὸ αἷμά του.

— Ἔλα, Σαλῆ, γιατὶ ἂν μᾶς πιάσουν, χαθήκαμε κ' οἱ δυό μας.

Σιγά, σιγὰ καταβαίνομε, τὸν βγάζω ἀπ' τὸ πορτάκι· τὸν δίνω μιὰ γοῦνα μου καὶ τυλίγεται καὶ ἴσια 'ς ταῖς Σέρβαις· τὸ καΐκι μᾶς ἀπάντεχε φορτωμένο· πρὶν χαράξῃ σαλπάραμε.

Ἄχ! τί λύσσα ἦταν τοῦ Σαραγιώτη τὸ πρωὶ ὄντας εἶδε πῶς τοῦ ξέφυγαν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ οἱ δύο οἱ Τοῦρκοι: ὁ ἕνας πεθαμένος καὶ ὁ ἄλλος φευγάτος· κρῖμα 'ς τὰ βόλια τοῦ *σισανέ* του ποῦ τὸν εἶχε γεμίσει μὲ ὅρκο νὰ τοὺς σκοτώσῃ! Ἂν μ' εὕρισκε 'κείνη τὴν ἡμέρα, μοὖπαν, δίχως ἄλλο θὰ μὲ σκότωνε.

Μὰ ἐγὼ ἤμουν μακρυά, 'ς τὴν Πόλι. Ὄντας φθάσαμε 'ς τὸ Φαναράκι, κι' εἶδε καὶ ἄλλους Τούρκους ὁ Σαλῆς καὶ πίστεψε πειὰ καλὰ πῶς ἐγλύτωσε, τότε νὰ βλέπατε φιλιὰ καὶ κλάμματα· μὲ πῆγε 'ς τὴ μάνα του, τὴ γρηὰ χανούμισσα, κι' αὐτὴ μοὖδωκε εὐχαίς, εὐχαίς! ἀπὸ τότε εἴμασθε σὰν ἀδέλφια.

Τί νὰ σᾶς 'πῶ, βρὲ παιδιά, 'ξέρω πῶς Χριστιανὸς καὶ Τοῦρκος δὲν 'μποροῦν νὰ ἀγαπηθοῦν 'ς τἀληθινά· τοὺς χωρίζουν τὸ αἷμα ποῦ ἔχυσε ὁ ἕνας καὶ τὰ δάκρυα ποῦ ἔχυσε ὁ ἄλλος τετρακόσια χρόνια· μὰ ἐμεῖς ὁποῦ ὁ ἕνας χρωστάει 'ς τὸν ἄλλον τὴ ζωή του, ἀγαπιώμασθε σὰν νὰ μὴ μᾶς χωρίζῃ καμμιὰ πίστι· κι' ὅταν βλέπω τὸ Σαλῆ, καὶ τὴ μάνα του τὴ χανούμισσα ν' ἀγαποῦν ἔτσι τοὺς χριστιανούς, μοῦ ἔρχονται 'ς τὸν νοῦ μου τὰ λόγια τοῦ πατέρα μου, Θεὸς συγχωρέστονε, πῶς μέσα 'ς τὴν Πόλι ἀπὸ τότε ποῦ τὴν ἐπῆρε ὁ Μωχαμέτης, πολλοὶ γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸ σφάξιμο τούρκεψαν· καὶ φαίνονται Τοῦρκοι, καὶ φοροῦν σαρίκι, καὶ πηγαίνουν 'ς τὸ τζαμί, καὶ κάνουν τὸ ναμάζι των, μὰ κρυφά, εἶνε χριστιανοί, καὶ μὲς 'ς τὸ σπίτι των, βαθειά, βαθειά, κάτω ἀπὸ σαράντα σκαλιὰ ἔχουν τὸ ἐκκλησάκι των μὲ ταῖς εἰκόνες καὶ τὸ κανδῆλί του. 'Απ' αὐτοὺς θἆνε κι' ὁ Σαλῆς.

Περὶ τὸ λυκαυγές, ἐν ᾧ ὁ φανὸς διέχεε τὰς τελευταίας τρεμούσας ἀκτῖνάς του, καὶ εἰς τὸ βαθέως ὑπνῶττον ἔξω Φαναράκι ὁ ἱμάμης ἀπὸ τοῦ μιναρὲ ἔμελπε λιγέως καὶ μελαγχολικῶς τὸ ἑωθινὸν *ἐζάν*, γαλακτώδης δὲ ὁμίχλη ἐχωρεῖτο ὑπὲρ τὰ φρίσσοντα τοῦ πόντου κύματα, οἱ ναῦται ἠγέρθησαν ἀπὸ τὰς καπότας των μεθ' ὧν εἶχον κατακλιθῆ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ὁ δὲ πλοίαρχος ἀνελθὼν ἀπὸ τὴν *κάμαραν* παρετήρει ἐταστικῶς τὸν ὁρίζοντα· ὁ ναυτόπαις ἀνῆλθε καὶ ἔλυσε τὰ ἱστία, οἱ ναῦται ἀνείλκυσαν τὴν ἄγκυραν, καὶ ὁ καπετὰν Διαμαντῆς τὸν οἴακα τοῦ πηδαλίου στρέψας διηύθυνε τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου πρὸς τὸ στόμιον τῆς Μαύρης θαλάσσης, ἀφ' οὗ κατέβη εἰς τὸ εἰκονοστάσιον καὶ εἶδεν ὅτι ἡ κανδύλα εἶχεν ἔλαιον, καὶ ἔκαμε τὸν σταυρόν του πρὸ τοῦ εἰκονίσματος τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Αρ. Π. Κουρτιδης

Ο ΦΙΛΑΡΓΥΡΟΣ

Πρᾶγμ' ἀπίστευτον, ἀλλ' ὅμως, ὦ 'Εστία, πίστευσέ μου·
ψεύματα ποτὲ δὲν εἶπα, οὐδὲ θὰ εἰπῶ ποτέ μου.
Τὸν ἐγνώρισα, τὸν εἶδα, συνεζήτησα μαζί του,
μάρτυρες οἱ δύο ἔτι ἐπιζῶντες ἀδελφοί του.

Εἶχεν ἄλλοτε γυναῖκα καὶ υἱὸν καὶ θυγατέρα,
τὰς ἐπῆρε καὶ τὰς δύο — πρὸς χαράν του — ἡ χολέρα,
κ' ἔμεινε μὲ τὸν υἱόν του κ' ἔτρωγον τὸν πλεῖστον χρόνον
λάχανα ὠμὰ ὀλίγα μὲ ὀλίγον ἅλας μόνον.

Προσκληθεὶς ποτε εἰς γεῦμα βουλευτοῦ ὑποψηφίου,
εὗρε τρόπον καὶ ἐπῆρε ἓν τεμάχιον τυρίου,
καὶ το ἔχωσεν ἐντέχνως εἰς τὸν κόλπον του τὸν χρύον,
καὶ δὲν εἶδεν ὅτι πάντες ἔβλεπον καὶ ἐμειδίων.

Ὅτε εἰς τὴν ῥυπαράν του ἐπανῆλθε κατοικίαν
θλίβων μὲ τὰς δύο χεῖρας τὴν πολύτιμόν του λείαν,
ἄγρυπνος τὴν νύκτα ὅλην καθιστὸς 'ς τὸν κράββατόν του
συνεζήτει τί νὰ κάμῃ τὸ ἀστεῖον λάφυρόν του.

Digitized by Google

Τέλος, τοῦ ζητήματός του δὲν εὗρηκε λύσιν ἄλλην,
παρὰ μόνον νὰ ἐγκλείσῃ τὸ τυρίον εἰς φιάλην,
καὶ νὰ ἔχῃ ὅταν θέλῃ τῆς τροφῆς του ποικιλίαν,
τὸν ξηρόν του ἄρτον τρίβων 'ς τῆς φιάλης τὴν κοιλίαν.
Περιττὸν νὰ εἴπω ὅτι ἡ φιάλη 'σφραγισμένη
εἰς τὸ βάθος συρταρίου ἦτο πάντα κλειδωμένη.
Ἔτυχε μίαν ἡμέραν ὁ πατὴρ ν' ἀργοπορήσῃ
ἐν ᾧ ἤδη μεσημβρία εἶχε πρὸ πολλοῦ κτυπήσῃ·
ὅτε αἴφνης νά! ἐμβαίνει καὶ εὑρίσκει τὸν υἱόν του
ἔμπροσθεν τοῦ συρταρίου... φαντασθῆτε τὸν θυμόν του.
« Ἐ! ἀνόητε, τί κάμνεις, τί μου κάμνεις αὐτοῦ πέρα!
— Ἐπέρασε τὸ μεσημέρι καὶ ἐπείνασα, πατέρα·
ὅμως ἐπειδὴ εὕρηκα τὸ συρτάρι κλειδωμένο
καὶ δὲν εἴξευρα ποῦ ἔχεις τὸ κλειδάκι φυλαγμένο,
δὲν εἰμπόρεσα νὰ τρίψω τὸ ψωμί μου 'ς τὴν φιάλην·
διὰ τοῦτο, ὡς με βλέπεις, μὲ ἐγκράτειαν μεγάλην
νά το τρίβω 'ς τὸ συρτάρι περιορίζομαι, πατέρα.
— Καὶ χωρὶς τυρὶ νὰ μείνῃς δὲν ἠμπόρεσες μιὰ 'μέρα;
Λαίμαργε! δὲν 'ξέρεις ὅτι τὸ πολὺ τυρὶ μᾶς βλάπτει,
ὅτι φλόγα ὀλεθρίαν εἰς τὰ σπλάγχνα μας ἀνάπτει;
ἢ μὴ θέλεις νέος νέος ἔξαφνα νά μου 'πεθάνῃς
καὶ νά με κατεξοδεύσῃς καὶ νά με καταπικράνῃς;
Κ' ἔπειτα τὸν ἑαυτόν σου ἂν δὲν μάθῃς νὰ ὁρίζῃς,
χρήματα ποτὲ νὰ κάμῃς ἔ, ἀνόητε ἐλπίζεις; »
Καὶ διὰ νὰ συνηθίσῃ τὸν μονάκριβον υἱόν του
νὰ μισῇ τὴν λαιμαργίαν καὶ κρατῇ τὸν ἑαυτόν του,
ἐφορμᾷ τὸν ῥίπτει κάτω καὶ μ' ἀκράτητον μανίαν
τὸν λακτίζει, τὸν λακτίζει, τὸν λακτίζει 'ς τὴν κοιλίαν.

Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΣ

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

Πολλοὶ νομίζουσιν ὅτι ἡ πεζότης τῶν νεωτέρων χρόνων, χρόνων παρατηρήσεως καὶ ἐρεύνης τῶν φαινομένων τῆς φύσεως, θέλει ἐπιδράσει ἐπὶ βλάβῃ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς τέχνης. Οἱ ποιηταὶ δὲ καὶ οἱ καλλιτέχναι, οἵτινες συνήθως μόνον εἰς τὸ κάλλος τῆς φύσεως προσέχουσι τὸν νοῦν, δὲν βλέπουσιν ἴσως εὐχαρίστως τὰ ἐξαγόμενα τῶν φυσικῶν κυρίως ἐπιστημῶν, αἵτινες ἐξεθρόνισαν τοὺς θεοὺς ἀπὸ τῶν ἑδρῶν αὐτῶν, ἐδίωξαν τὰς νύμφας ἀπὸ τῶν δασῶν, ἀφῄρεσαν διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ βίου πᾶν τὸ ποιητικὸν καὶ ἰδεῶδες, καὶ ἐστέρησαν καὶ αὐτὸν τὸν κεραυνὸν τοῦ ποιητικοῦ αὐτοῦ μεγαλείου, ἁρπάσασαι αὐτὸν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Διός.

Αἱ σκέψεις αὗται περὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἶνε ἄδικοι, διότι εἰς τὴν ἀντίληψιν καλλονῆς φυσικῆς ἢ εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν ἔμπνευσιν οὐδόλως δύναται νὰ ἔχῃ ἐπίδρασιν ἡ ἐπιστημονικὴ ἐξερεύνησις, καὶ ἡ γνῶσις ὅλων τῶν αἰτίων καὶ τῶν λεπτομερειῶν, τῶν συντρεχουσῶν εἰς δημιουργίαν τοῦ κάλλους. Ὀλίγα παραδείγματα θέλουσιν ἀρκέσει ὅπως καταδειχθῇ ὅτι ὅ τε καλλιτέχνης καὶ ὁ ποιητὴς καὶ ὁ φυσιοδίφης, σπουδάζοντες τὴν φύσιν ἀπὸ διαφόρου ἀπόψεως ἕκαστος, οὐδόλως συναντῶνται ἐν τῇ πορείᾳ των καὶ ὅτι οὐδόλως δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπιβλαβῶς ὁ εἷς ἐπὶ τὸν ἕτερον.

Τί ὡραιότερον ἐαρινῆς ἡμέρας ἐν τῇ ἐξοχῇ καὶ τοῖς ἀγροῖς; « Ἁπανταχοῦ ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ » λέγει ὁ ποιητὴς « ἀκούεται βόμβος τις· αἱ πρῶται ψυχαὶ ἅμα ἐξελθοῦσαι τοῦ βομβυκίου λικνίζονται ἐπὶ τῶν πρώτων ῥόδων. Τὸ πᾶν εἶνε νέον ἐν τῇ φύσει, αἱ πόαι, τὰ βρύα, τὰ φύλλα, αἱ ὀσμαί, αἱ ἀκτῖνες. Νομίζει τις ὅτι ὁ ἥλιος δὲν ἔχει λειτουργήσει μέχρι τοῦδε. Οἱ χάλικες τῶν ὁδῶν ἔχουσιν ἀποπλυθῇ πρὸ ὀλίγου. Τὸ βαθὺ ᾆσμα τῶν δένδρων ψάλλεται ὑπὸ πτηνῶν πρὸ ὀλίγου ἐκκολαφθέντων· ἴσως δὲ τὰ κελύφη τῶν ὠαρίων θραυσθέντα διὰ τοῦ μικροῦ των ῥάμφους εὑρίσκονται ἔτι ἐν τῇ νεοττιᾷ. Αἱ πρῶται ἀπόπειραι τῆς πτήσεώς των γίνονται ἐπὶ τῶν ὑποτρεμόντων κλάδων. Ψάλλουσι τὸ πρῶτον ᾆσμα, καὶ ἵπτανται τὴν πρώτην αὐτῶν πτῆσιν. Τὰ ἄγρια καὶ ἥμερα δένδρα, τὰ ἐαρινὰ ἀνθύλλια, ὁ κρόκκος καὶ ὁ ὑάκινθος σχηματίζουσι ποικίλον τάπητα διὰ μέσου τῆς πυκνῆς χλόης. Αἱ σεισοπυγίδες καὶ ἀκανθίδες, αἱ κτίζουσαι τόσῳ λαμπρὰς νεοττιάς, λούονται ἐντὸς ῥυακίων. Δι' ἁπασῶν τῶν ὀπῶν, ἃς καταλείπει τὸ πράσινον χρῶμα, διαυγάζει τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ. Νέφη τινὰ μαλθακὰ διώκονται καὶ διώκουσι αἰθερίους νύμφας. Νομίζει τις ὅτι ἀκούει νὰ διέρχηται πρὸ αὐτοῦ ἀλληλοδιαδόχως τὸ πλατάγημα φιλημάτων ἐναλλασσομένων ὑπὸ ἀοράτων χειλέων. Δὲν ὑπάρχει παλαιὸς τοῖχος, ὅστις νὰ μὴ εἶνε κεκοσμημένος ὡς νυμφαγωγὸς διὰ δεσμίδων ἐκ λευκοΐων. Ἅπαντα τὰ φυτά, τὰ δένδρα καὶ οἱ θάμνοι εὑρίσκονται ἐν πλήρει ἀνθήσει. Τὸ ἔαρ χύνει τὸν χρυσὸν αὐτοῦ καὶ τὸν ἄργυρον εἰς τὸν ἀπειρομεγέθη καὶ ἐκ τρυφερῶν κλάδων πεπλεγμένον κάλαθον... ἁπανταχοῦ ἀκούει τις διὰ τῆς ἀτμοσφαίρας τὸ « καλῶς ὥρισας » προσφωνούμενον. Τὸ φιλόξενον θέρος ἀνοίγει τὴν θύραν αὐτοῦ εἰς τὰ μακρόθεν ἐρχόμενα πτηνά... Τὸ ὡραῖον καὶ τὸ λαμπρὸν γειτνιάζουσι· τὸ μεγαλοπρεπὲς συμπληροῦται διὰ τοῦ χαρίεντος. Τὸ μέγα δὲν ἀποδιώκει τὸ μικρόν. Οὐδεμία φωνὴ τῆς γενικῆς συναυλίας ἀπόλλυται. Ἐκεῖ εὑρίσκονται ἐν μέσῳ τοῦ εὐρέος ὡραίου παντὸς τὰ μικροσκοπικὰ μεγέθη. Διακρίνει τις τὰ πάντα ὡς ἐν διαυγεστάτῳ ὕδατι... « Ἁπανταχοῦ, βλέπει ὁ ποιητὴς τελουμένους ἀρραβῶνας καὶ ἀτελευτήτους γάμους». Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῆς εἰκόνος « διακρίνει διὰ τῶν λοχμῶν ἐν τοῖς θάμνοις καὶ παιδία γελῶντα....»

« Αἱ ἀπιδέαι, αἱ κερασέαι, αἱ ἀχλαδέαι, αἱ κοκκυμηλέαι, κατακαλύπτουσι τὰς ἀτραποὺς διὰ τῶν μεγάλων αὐτῶν λευκῶν ἢ ἐρυθρῶν ἀνθέων.

Digitized by Google

Ἐπὶ τῆς χλόης ἀναβλαστάνουν γάλανθοι χιονανθεῖς, ἑλξῖναι, πρίμουλαι, χρυσάνθεμα, λευκάνθεμα, νάρκισσοι, ἴα καὶ βερονίκαι.... Ὅλως κατάχρυσα ζωΰφια διατρέχουσι διὰ τῶν χαλίκων. .... Αἱ ἐργάτριαι τῶν μελισσῶν περιδινοῦνται βομβοῦσαι διὰ τοῦ ἀέρος καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὰ ἔργα των. Πλήρης εἶνε ἡ παιδιὰ τοῦ θορύβου τῶν ῥυακίων καὶ τοῦ βόμβου τῶν ἐντόμων. Ἡ φύσις βατὴ ἁπανταχόθεν ὑπὸ τοῦ ἔαρος ἐντρυφᾷ ἡδυπαθῶς ἐν σπαργῇ βλαστήσεως καὶ ζωῆς».

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα πλεῖστα παρόμοια τῶν ποιητῶν ἀναγινώσκων τις δύσκολον εἶνε νὰ μὴ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν φαντασίαν αὐτοῦ τὸν ἤρεμον βίον τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, καὶ μὴ φαντασθῇ πάντα τὰ ὄντα ἐν πλήρει εὐδαιμονίᾳ ἀπολαύοντα τῆς ὑπάρξεως, καὶ οὐδενὸς στερούμενα.

Ἐν τούτοις τὴν φύσιν ταύτην ὁ φυσιοδίφης βλέπει ὑπὸ ἀλλοίαν ὅλως ὄψιν. Ὅπου ὁ ποιητής, μελετῶν τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν, βλέπει κάλλος καὶ χαρμόσυνον θέαμα, ὁ φυσιοδίφης βλέπει τ' ἀποτελέσματα δακρύων καὶ αἵματος. Ὅπως παρασταθῇ ἡ φύσις ὡραία εἰς τοὺς ἡμετέρους ὀφθαλμοὺς ἐξετέλεσε πρὸ ὀλίγου τὰς φρικωδεστέρας πράξεις.

Οἱ ἦχοι, οὓς ἀκούει ὁ ποιητὴς καὶ πᾶς εὐαίσθητος ἁρμονικῶς ἐξερχομένους τοῦ στόματός της, δὲν εἶνέ τι ἄλλο ἢ τόνοι ἐκπεμπόμενοι πρὸς ἀπάτην, ὅπως καλύψωσι τοὺς ὑποκώφους θρήνους τῆς ὀδύνης καὶ τῶν σπαραγμῶν. Ἡ καρδία μας εἶνε μικρὰ ὅπως χωρέσῃ τὸ μέγα αἴσθημα τῆς συμπαθείας, ἣν διεγείρει ἡ ἄποψις τῶν λαθραίων τούτων κακουργημάτων. Καὶ διατί ὄχι, ἀφοῦ συγκινούμεθα καὶ οἰκτείρομεν τὸ θῦμα τὸ ὑπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ λέοντος ἢ τῆς τίγριδος σπαρασσόμενον, κλείομεν δὲ τὰ ὦτα πρὸς τὰς οἰμωγὰς τῶν μυριάδων τῶν θυμάτων, ἅτινα καθ' ἑκάστην ῥίπτονται εἰς τὸν παμμέγιστον τάφον, τὸν ἀνθρώπινον στόμαχον. Καὶ τί εἶνε δὲ ὁ ἀνθρώπινος στόμαχος ἀπέναντι τοῦ φρικώδους βαράθρου τῶν στομάχων ὅλων τῶν ζώων ὁμοῦ λαμβανομένων, ἅτινα καταπίνουσιν ἀδιακόπως ἀναριθμήτους ζῳάς;

Ἔν τινι κινεζικῷ τάπητι εἰκονίζεται καρχαρίας τρώγων κροκόδειλον, ὁ κροκόδειλος τρώγων ὄφιν, ὁ ὄφις δάκνει ἀετόν, ὁ ἀετὸς κρατεῖ εἰς τὸ στῶμα χελιδόνα, ἡ χελιδὼν σκώληκα. Πόσῳ θὰ ἦτο πιστοτέρα ἡ εἰκὼν ἐν ᾗ θὰ παριστάνετο οὐ μόνον ἅπαν τὸ ζωϊκὸν βασίλειον, ἀλλὰ καὶ τὸ φυτικὸν ἀλληλοτρωγόμενα;

Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐρευνῶσα τοὺς νόμους τῆς ζωῆς, ἀνευρίσκει ἁπανταχοῦ πάλην καὶ ἀγῶνα δεινόν. Ἀμείλικτος διεξάγεται πόλεμος πάντων κατὰ πάντων. Εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ εὕρῃ τις πέριξ ἑκάστης ὑπάρξεως φυτικῆς ἢ ζωϊκῆς μυριάδας πτωμάτων. Οἷα, κατὰ τὸ φαινόμενον, εἰρωνεία τῆς ἀεὶ μειδιώσης φύσεως!

Ἤθελεν ἀγάγει ἡμᾶς λίαν μακρὰν ὁ λόγος ἂν ἐπεχειροῦμεν νὰ καταδείξωμεν διὰ παραδειγμάτων καὶ ἑτέρας διαφόρους φάσεις τῆς πάλης ταύτης, καὶ τὰς ἐξηγήσεις, ἃς δίδει ἡ ἐπιστήμη εἰς τὰ ὡραιότερα τῶν φαινομένων, ἅτινα μᾶς τέρπουσιν. Ἀναλογισθῶμεν μόνον ὅτι ἅπαντα τὰ λαμπρὰ χρώματα τῶν πτηνῶν, καὶ ὁ κόσμος τῶν λοιπῶν ζῴων καὶ φυτῶν συντελοῦσι πεζότατα εἰς τὴν κατὰ φύσιν διαλογήν, ὅπως τὸ ἄρρεν εὕρῃ τὸ ἀρέσκον αὐτῷ θῆλυ, καὶ ὅτι τὰ λαμπρὰ χρώματα τῶν ἀνθέων καὶ αἱ εὐάρεστοι αὐτῶν ὀσμαὶ σκοποῦσιν ἁπλῶς νὰ ἑλκύσωσι μυσαρὰ ἐνίοτε ἔντομα, ὅπως διατηρηθῇ διὰ τούτων τὸ εἶδος ἐπὶ χρόνον μακρόν.

Ἀλλὰ διατί ν' ἀποπλανώμεθα εἰς ἕτερα παραδείγματα; Αὐτὰ τὰ εὐγενέστερα τοῦ ἀνθρώπου αἰσθήματα, ἅτινα ὕμνησε καὶ ὑμνεῖ ἀδιακόπως ἡ ποίησις, ὁ ἔρως, ἡ φιλοστοργία, ὁ ἡρωϊσμὸς κ.τ.λ. ἀνάγονται ὑπὸ τοῦ φυσιοδίφου εἰς ζωϊκὰς ὁρμὰς κοινάς, κοινοτάτας εἰς ὅλον τὸ ζωϊκὸν βασίλειον, σκοπούσας δὲ τὴν διατήρησιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ εἴδους. Θέλει φανῇ ἀποτρόπαιος ὁ φυσιοδίφης ὁ λέγων ἡμῖν ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ φίλημα ἐραστοῦ πρὸς ἐρωμένην παρακολουθούμενον μέχρι τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀρχῆς, ἀνευρίσκεται ὡς ἔκφρασις στοργῆς, σκοπούσης τὴν πλήρωσιν φυσικῆς ἀνάγκης, ἐν τῇ ἀγελάδι καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη λείχει διὰ τῆς γλώσσης τὸ νεογέννητον τέκνον της....

Νῦν ἐπαναλάβωμεν ἢ μᾶλλον θέσωμεν τὴν ἐρώτησιν: Ἡ γνῶσις αὕτη τῶν λεπτομερειῶν καὶ τῶν ἐξηγήσεων τῶν φαινομένων τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἐμπνεύσεως; Νομίζομεν ὅτι αὕτη οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἀσκεῖ ἐπὶ τοῦ ἀληθοῦς καλλιτέχνου ἢ τοῦ ἀληθοῦς ποιητοῦ. Μήπως ἡ γνῶσις τῶν συστατικῶν τῶν χρωμάτων, ἢ τῆς λεπτομεροῦς ἀνατομικῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, θέλει μειώσει τὴν ἐντύπωσιν ἣν θὰ προξενήσῃ εἰς καλλιτέχνην τινὰ ἢ ποιητὴν ὡραία εἰκών; Κατὰ πόσον δὲ θέλει ἀπαρέσει ἡμῖν μουσικὴ συμφωνία διασήμου μουσικοῦ ἐὰν γνωρίσωμεν ἐκ τίνος εἴδους ζῴου εἶνε τὰ ἔντερα τῶν χορδῶν, ὧν αἱ δονήσεις τόσον ἔπληξαν τὰ αἰσθήματά μας, ἢ ἂν διδαχθῶμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν παλμῶν τῶν χορδῶν, αἵτινες προκαλοῦσιν ἕκαστον ἦχον;

Καὶ ἂν δὲ ὁ φυσιοδίφης ἀποδείξῃ ἑνὸς ἑκάστου δένδρου καὶ ζῴου τὴν πάλην πρὸς ὕπαρξιν, καὶ ἐξηγήσῃ φυσικῶς καὶ λογικῶς τί συμβαίνει κατὰ ἐαρινὴν ἢ χειμερίαν ἡμέραν ἐν παντὶ τῷ ὀργανικῷ κόσμῳ, μήπως μεταβάλλῃ τὴν ὄψιν τῆς εἰκόνος ἢ ἀφαιρῇ τι ἀπὸ τοῦ κάλλους αὐτῆς;

Ἄλλως δὲ ὁ γνωρίζων τὸν ἐνδόμυχον συνειρ-

Digitized by Google

μὸν ὅλων τῶν φαινομένων, ὁ μελετήσας τοὺς παγκοσμίους νόμους τῆς ἀψύχου καὶ ἐμψύχου φύσεως, ὁ παρακολουθῶν μετὰ τοῦ φυσιοδίφου τὰ φαινόμενα ἐν τῇ πορείᾳ των, καὶ ζητῶν τὰ αἴτια αὐτῶν καὶ τὰ αἰτιατά, θὰ αἰσθανθῇ καὶ διὰ τοῦ νοὸς ὅ,τι πρότερον ᾐσθάνετο διὰ μόνης τῆς καρδίας· αἱ δὲ ἀντιλήψεις αὐτοῦ πρὸς τῇ ἐπιπολαίᾳ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἡδονῇ θέλουσιν αὐξηθῇ διὰ τῆς κατανοήσεως τῶν αἰνιγματωδῶν ὁδῶν, ἃς ἡ φύσις διέρχεται πρὶν ἢ παραστῇ εἰς τὰ ὄμματά μας εὐπρόσωπος καὶ συγκινήσῃ τὰς εὐαισθήτους ψυχάς. Καὶ ἀπὸ αἰσθητικῆς λοιπὸν ἀπόψεως ἡ σπουδὴ τῆς φύσεως εἶνε ἡμῖν ὠφέλιμος.

Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ.

Η ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ ΜΟΥ

Ἡ μεγάλη, πράσινη τριανταφυλλιά,
Ποῦ σκεπάζει μὲ κλαριὰ τὴν 'ψηλή μας βρύσι,
Ἀπ' τὴ γλύκα τοῦ καιροῦ, κι' ἀπ' τὴν ἀντηλιὰ
Ξάφνω εἶχε ἀνθίση.

—

Μὲ χαρὰ καμάρωνα καὶ μὲ 'περηφάνεια
Μεσ' σὲ ῥόδ' ἀμύριστα τὰ 'δικά μου μόνα
Μυρωδᾶτα, δροσερά, κάτασπρα καὶ σπάνια
Τώρα τὸν χειμῶνα.

—

Ἡ ξανθοῦλα ἀγάπη μου πρόβαλ' ἀντικρὺ
Μὲ δυὸ 'μάτια φωτερὰ καστανοβαμμένα,
— Πρῶτα τάσπρα ῥόδα μου κύτταξες, μικρή,
Κ' ὕστερα ἐμένα.

—

Ἔννοιωσα τί μοὔλεγες δίχως τὴν 'μιλιά σου,
Κι' ἄρχισ' ἀσυλλόγιστα ῥόδα νὰ θερίζω
Καὶ μὲ τὴν ἀσπράδα τους τὰ σγουρὰ μαλλιά σου
Πλούσια νὰ στολίζω.

—

Ἔτσι ῥοδοστέφανη 'πῆρες 'ς τὰ μαλλιὰ
Ἀπ' τὠλόμμορφο δεντρὶ ὅλη του τὴ χάρι,
Κ' ἔμεινεν ἡ δύστυχη τριανταφυλλιὰ
Ἄχαρο κλωνάρι.

—

Μὰ τὴν ὥρα πὤκοφτα — ὑστερνὴ ἐλπίδα —
Τὸ ὑστερνὸ τὸ ῥόδο της, κ' ἔδινα 'ς ἐσένα
Καὶ τὰ δυὸ τὰ χέρια μου ἔννοιωσα καὶ εἶδα
Καταματωμένα.

—

Γύρισες, μὲ κύτταξες· καὶ μὲ μιὰ φωνὴ
Ὅπου κρύβει μέσα της κούρασι καὶ νάζι
Μοῦ εἶπες: «Ἀγκυλώθηκες 'λίγο, σὲ πονεῖ...
Ἀλλὰ δὲν πειράζει!»

—

. . . .

Τέτοιο ἦτον τὤνειρο! — Τόσῳ ζωντανὸ
Ποῦ κι' ἀφοῦ τελείωσε σὰν τὰ παραμύθια,
Ὅμως πάλι ἔννοιωθα, πάλι πῶς πονῶ,
Καὶ πονῶ 'ς τἀλήθεια!...

—

Ἄχ! γιατί μεσ' 'ς τὤνειρο 'σὰν ζωγραφισμένο
Ἔβλεπα τῆς νιότης μου τὤμμορφο βλαστάρι
Μὲ τὰ ἴδια χέρια μου ἔτσι ματωμένο
Γιὰ 'δική σου χάρι.

ΓΕΩΡΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΤΟ ΤΑΞΙΜΟΝ

Ἡ εἰκὼν τοῦ διαπρεποῦς Ἕλληνος ζωγράφου κ. Ν. Γύζη, ἣν παρέχομεν τοῖς ἀναγνώσταις τῆς *Ἑστίας* ἔχει ὡς θέμα ἓν τῶν ποιητικωτέρων, τῶν συγκινητικωτέρων ἐθίμων τοῦ νεωτέρου Ἕλληνος, τὸ *τάξιμον*.

Πόσον θαυμάσια ἐξετέλεσεν ὁ καλλιτέχνης τὴν ὡραίαν ταύτην ἔμπνευσιν! Ἰδέτε· αἱ δύο γυναῖκες ἐκ τῆς μακρᾶς, τῆς ἀνάντους πορείας ἀπηύδησαν καὶ ἐσταμάτησαν· ἡ μία ἀνατείνει τὸ βλέμμα πρὸς τὸ ἄνω ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ ὡς φωλεὰ ἀετοῦ πεπηγμένον μοναστήριον, ἡ δὲ ἄλλη, τὸ δρῶν πρόσωπον, διότι καὶ ἡ ὠχρότης τῆς μορφῆς της, καὶ οἱ γυμνοί της πόδες, οἱ ἁβροὶ οἵτινες θὰ ᾑματώθησαν ἐπὶ τῶν κοπτερῶν πετρῶν, καὶ τὸ κηρίον καὶ τὸ ἀνάθημα, ἅπερ κρατεῖ ἐν τῇ χειρί, μαρτυροῦσιν ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ ἡρωὶς τῆς εἰκόνος, ἡ ἐκτελοῦσα γυμνόπους τὸ τάξιμον.

Ἐν ᾧ οὕτω διαγράφονται αἱ δύο γυναῖκες ἐν τεχνικωτάτῃ ἀντιθέσει φωτὸς καὶ σκιᾶς, ἐπὶ τοῦ βραχώδους βάθους τοῦ βουνοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ὀξεῖα πλευρὰ κατατέμνουσα τὸν ὁρίζοντα ἀφίνει μόνον ἴχνη τινὰ παραλίας νὰ διακρίνωμεν, καὶ πρὸς τὰ ἄνω φωτεινὰ νέφη αἰωρούμενα, ἐν ᾧ ἡ ἄλλη γυνὴ — ἡ μήτηρ της — τὴν μίαν τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ βράχου ἐρείδουσα καὶ διὰ τοῦ ἄλλου τὴν νέαν περιβάλλουσα καὶ τὸ ὑψωμένον ἔντονον βλέμμα της ὡς προσευχὴν ἀναπέμπει πρὸς τὸν ἐκεῖ ἐπάνω ἅγιον, τί νὰ σκέπτηται ἡ τὴν ποδήρη ἐσθῆτα φοροῦσα κόρη; Μὴ ἀνέκυψεν ἐκ νόσου, μὴ ἐσώθη τὸ πρῶτόν της τέκνον καὶ ἦλθε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ τάξιμον;

Ἀλλὰ τὸ ἀνάθημα ὅπερ κρατεῖ εἰς τὴν χεῖρά της δὲν δεικνύει ἆρά γε ὅτι δρᾶμά τι ἔρωτος, πόθος τις ὑποκάρδιος ἐκπληρωθεὶς ἔφερεν αὐτὴν γυμνόποδα εἰς τὸ ἐπὶ τῆς κρημνωρείας μοναστήριον, εἰς ὃ θ' ἀναρριχηθῇ μετ' ὀλίγον!

Πόσας κοιμωμένας συγκινήσεις θελκτικῶς ἀφυπνίζει ἡ ὡραία καὶ ἑλληνικὴ εἰκὼν τοῦ Ἕλληνος καλλιτέχνου!

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1884 — Β', 960.

Digitized by Google

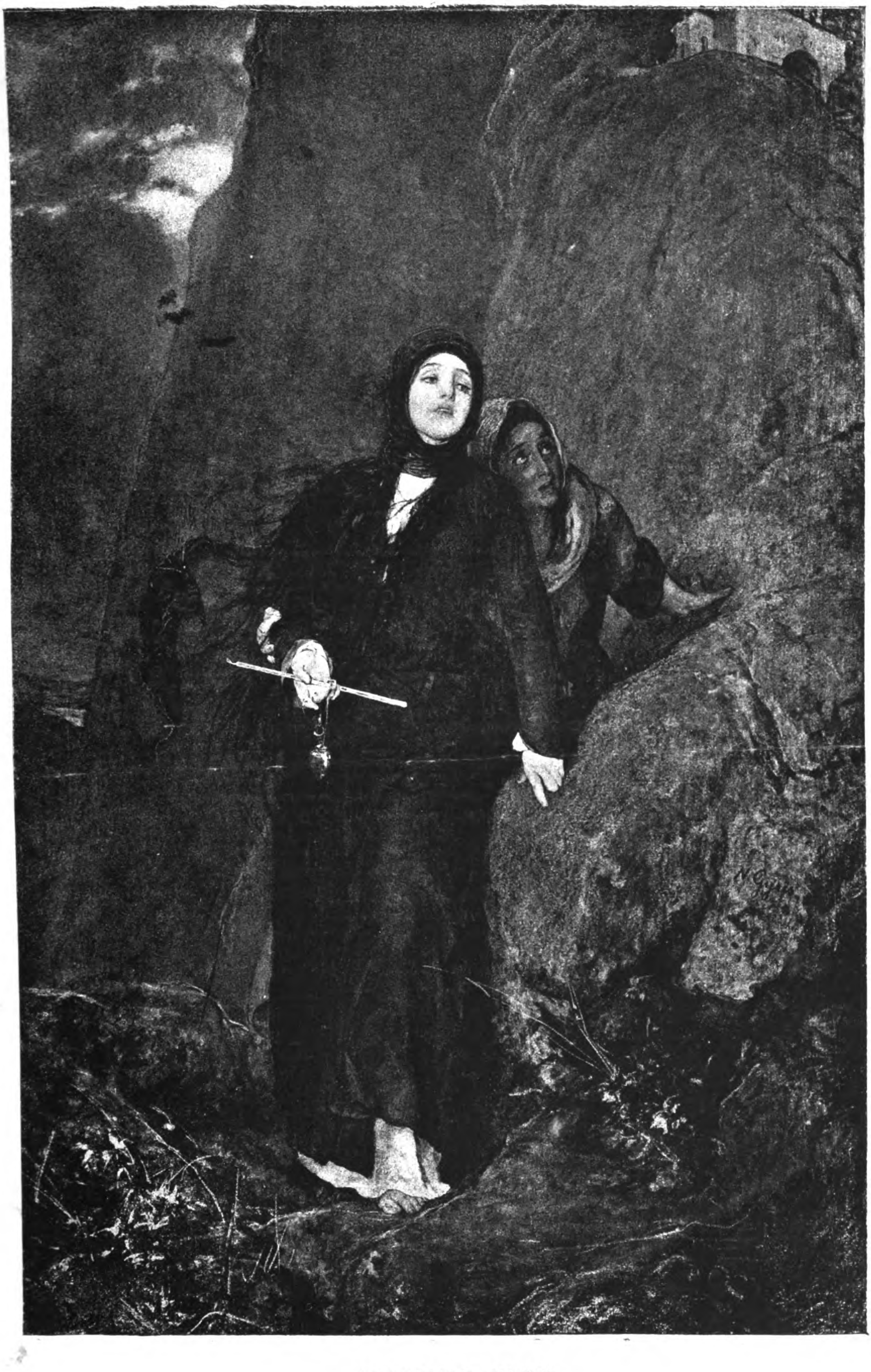

ΤΑΜΕΝΗ ΚΟΡΗ

ΥΠΟ Ν. ΓΥΖΗ.

Digitized by Google

Helio[illegible] Winkler, München

Digitized by Google

'Αριθ. 471 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 6 Ἰανουαρίου 1885

ΠΕΡΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

('Ανεγνώσθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ).

Κύριοι,

Ὅτι ἀναγκαία πλέον εἶνε καὶ ἀπαραίτητος ἡ ἐν Ἀθήναις σύστασις ἐθνικοῦ δραματικοῦ θεάτρου, ἀξίου τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, οὐδείς, ἐλπίζω, θέλει ἀμφισβητήσει ἐκ τῶν παρεχόντων μοι τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν εὐμενῆ αὐτῶν ἀκρόασιν. Δὲν ἀγνοῶ ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι, οἱ περιττὸν καὶ ἕωλον νομίζοντες πάντα περὶ τούτου λόγον· οἱ μέν, διότι ὑπολαμβάνουσιν ἴσως ἀδύνατον τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἐθνικῆς σκηνῆς καὶ τὴν ἔγερσιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐκπτώσεως εἰς ἣν κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως ἔτη περιῆλθεν· οἱ δέ, διότι, ἀκούοντες τὰ ὑπὸ τῶν πλανήτων ἑλληνικῶν θιάσων διδασκόμενα συνήθως δραματικὰ ἔργα, πρωτότυπα ἢ μεταπεφρασμένα, φρονοῦσιν ἀπαισιοδοξοῦντες, ὅτι κενὴ καὶ τοῦ κόπου ἀναξία θὰ ἦτο οἱαδήποτε μέριμνα περὶ ἱδρύσεως οἴκου δραματικοῦ, ὅπου νὰ εὑρίσκωσιν ἄσυλον καὶ στέγην τερατικὰ γεννήματα, ἄξια τοῦ πυρὸς ἢ τοῦ Καιάδα· οἱ δὲ τέλος, ἀθρόοι ἐν Ἀθήναις ἀντιπρόσωποι τοῦ γαλλικοῦ ψευδοπολιτισμοῦ, τακτικοὶ ἀναγνῶσται τοῦ Gil Blas καὶ τῆς Vie Parisienne, ἐνθουσιώδεις λάτρεις πάσης Ὀφφεμπαχιάδος καὶ Λεκοκιάδος, ἁπλῶς διότι πιστεύουσιν, ὅτι εἶνε κωμικὸς καὶ ἀστεῖος οἱοσδήποτε λόγος περὶ θεάτρου πληκτικοῦ, κοινοῦ, προστύχου, ὅπου οἱ ἠθοποιοὶ πρόκειται νὰ ὁμιλῶσιν... ἑλληνιστί.

Περὶ τῶν τελευταίων τούτων *οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ*. Οἱ κύριοι οὗτοι εἶνε ἴσως οἱ Ἕλληνες τοῦ μέλλοντος, ἐγὼ δὲ οὔτε τοῦ μακαρίτου Βάγνερ ἐζήλωσα τὴν δόξαν, οὔτε τοὺς γαλλοφώνους αὐτοὺς Ἕλληνας ἢ ἑλληνοφώνους Γάλλους ἔχω διάθεσιν νὰ μεταπείσω, οὔτε τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ἀνατροφὴν αἰσθάνομαι τὴν ἱκανότητα νὰ ἀναλάβω. Ἠδύνατό τις ἴσως νὰ παρατηρήσῃ πρὸς τοὺς ἁπαλοτραφεῖς τούτους ὀψοφάγους τοῦ γαλλικοῦ μαγειρείου, ὅτι εὐπρόσωπον ξενικὸν θέατρον δὲν δύναται πλέον σήμερον νὰ εἰσαχθῇ εἰς πόλιν, ἥτις δὲν ἐννοεῖ νὰ τὸ πληρώνῃ, καὶ ἀξίωσιν ἔχει, ἀντὶ τιμῆς εἰσόδου δύο δραχμῶν, ν' ἀκούῃ τοὐλάχιστον τὴν Kraus ἢ τὴν Materna καὶ κατὰ πᾶσαν σχεδὸν παράστασιν νὰ ἔχῃ νέον θέαμα· ὅτι τὸ ἐκ τῶν ἐνόντων δυνάμενον νὰ εἰσαχθῇ καὶ νὰ ζήσῃ, εἰσαγόμενον δὲ καὶ φυτοβιοῦν μᾶλλον ἢ ζῶν ἐν Ἀθήναις κατὰ πᾶν θέρος γαλλικὸν θέατρον, κάλλιον θὰ ἦτο νὰ μὴ εἰσήγετο μηδὲ νὰ ἐδίδασκεν ὅσα ἐδίδαξε καὶ διδάσκει τὴν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν· ὅτι ὅπως δήποτε ὀλιγώτεροι βεβαίως εἶνε οἱ ὀρεγόμενοι λιχνεύματα τῶν ἐχόντων ἀνάγκην κρέατος καὶ ἄρτου, καὶ ὅτι πολὺ ἀναγκαιοτέρα ἑπομένως ἡ μέριμνα περὶ προμηθείας διανοητικοῦ ἄρτου εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἢ περὶ προμηθείας γαλλικῶν τρωγαλίων εἰς τὴν εὐαίσθητον ὑπερῴαν τῶν ἐν Ἀθήναις προσκόπων τοῦ ὀθνείου πολιτισμοῦ. Ταῦτα ἐν ὀλίγοις καὶ πολλὰ διὰ μακροτέρων ἄλλα ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ εἰς τοὺς ἐκ συστήματος ἀποστρεφομένους καὶ καταδικάζοντας κατ' ἀρχὴν οὐ μόνον τὸ ἑλληνικὸν θέατρον ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι καθαρῶς ἑλληνικόν, ὀλίγον πλέον δυστυχῶς καὶ πενιχρόν, περισώζει ἔτι ἡ ἡμετέρα κοινωνία. Περιττὸς ὅμως θ' ἀπέβαινεν ὁ πρὸς αὐτοὺς λόγος, ματαία δὲ καὶ προσωρινὴ θὰ ἦτο, ἂν ἐπετυγχάνετο, καὶ πᾶσα αὐτῶν ἐκ πατριωτικῆς δῆθεν φιλοτιμίας μετάνοια. Ὅσον καὶ ἂν μετεπείθοντο οἱ κύριοι οὗτοι, οὐδέποτε βεβαίως θ' ἀπεφάσιζον νὰ γείνωσιν ἀκροαταὶ ἑλληνικῶν παραστάσεων. Διὰ τοῦτο καὶ παραιτοῦμαι, ὡς ἔλεγον ἐν ἀρχῇ, πάσης πρὸς αὐτοὺς συζητήσεως· ἀπαντῶ δὲ μόνον διὰ μικρῶν εἰς τὰς ἄλλας ἐκείνας κατὰ τῆς ἱδρύσεως ἐθνικοῦ θεάτρου ἐνστάσεις, ὅσας ἐξ ἀγαθῆς μὲν γνώμης ἀλλ' ἐκ σφαλερᾶς τῶν πραγμάτων ἐκτιμήσεως προβάλλουσιν οἱ τὸ μέλλον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σκηνῆς ὅμοιον πρὸς τὸ παρὸν αὐτῆς οἰωνιζόμενοι. Οὗτοι μοὶ φαίνονται πάσχοντες ὅ,τι καὶ οἱ καταδικάζοντες ἐν ὄψον οἱονδήποτε, διότι τὸ ἔφαγον δὶς ἢ τρὶς ἢ καὶ πολλάκις κακῶς μαγειρευμένον. Τὸ πάθημα τοῦτο εἶνε κοινότατον δυστυχῶς κ' ἐπιπολάζει ἐν Ἑλλάδι, ἐπιδρᾷ δὲ ὀλεθρίως εἰς τὰς περὶ πολλῶν πραγμάτων κρίσεις ἡμῶν. Ἐσυνειθίσαμεν, — εἶνε δ' εὔκολος καὶ ἄπονος ἡ συνήθεια — νὰ καταλογίζωμεν εἰς βάρος τῶν θεσμῶν καὶ τῶν νόμων τὰ ἐκ τῆς κακῆς αὐτῶν ἐφαρμογῆς ἀτοπήματα· ἐσυνειθίσαμεν ν' ἀναζητῶμεν πάντοτε μακρὰν καὶ νὰ ἀνάγωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν ὑψηλότερα τὰ αἴτια τοῦ ἐλαχίστου δυσαρέστου φαινομένου, ὅπερ

Digitized by Google

προσπίπτει εἰς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις. Φιλοσοφοῦμεν εὐκόλως καὶ προχείρως περὶ τὰ πράγματα, τὰ μὴ δυνάμενα ν' ἀπαντήσωσιν, ἀπέχομεν δὲ δυσωπούμενοι τῆς περὶ τῶν προσώπων κρίσεως, ἅτινα δύνανται ἐπίσης νὰ μᾶς κρίνωσι. Πράττομεν ἴσως οὕτω φρονίμως ἀλλ' οὐχὶ καὶ δικαίως. Ὅπως δὲ ὁ φαγὼν κακῶς μαγειρευμένας κινάρας τὸν μάγειρόν του μᾶλλον ἢ αὐτὰς πρέπει νὰ αἰτιᾶται, καὶ ἐκεῖνον μᾶλλον πρέπει νὰ φροντίσῃ ν' ἀλλάξῃ ἢ νὰ ἐξορίσῃ διαρκῶς ἀπὸ τῆς τραπέζης του τὸ ἄκακον λάχανον, οὕτως, ἐν γένει μὲν περὶ πάντων, ἰδίᾳ δὲ περὶ ἑλληνικοῦ θεάτρου, πρὶν ἢ καταδικάσωμεν ἀπολύτως τὰ πράγματα, πρέπει εὐτόλμως νὰ κρίνωμεν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν καὶ τὰ ἐκτελοῦντα πρόσωπα.

Ὅτι ἡ ἑλληνικὴ σκηνή, ὅπου κατήντησε καὶ ὡς ἔχει σήμερον, ὀλίγης, ὀλιγίστης δύναται ν' ἀξιωθῇ συμπαθείας παρὰ τῶν δυναμένων καὶ θελόντων νὰ κρίνωσιν ἀπαθῶς περὶ δραματικῶν παραστάσεων ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ περὶ ἑλληνικοῦ θεάτρου, οὐδείς, νομίζω, δύναται εἰλικρινῶς ν' ἀμφισβητήσῃ. Δὲν ἀγνοῶ ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ παραστάσεις, ἃς φιλεύουσι περιοδικῶς οἱ ἑλληνικοὶ θίασοι τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν, ἐπανηγυρίσθησαν πολλάκις καὶ πανηγυρίζονται ὑπὸ τῆς ἐπιεικοῦς δημοσιογραφίας· δὲν ἀγνοῶ, οὔτε ἀγνοεῖτε βεβαίως, διότι καὶ ἀνέγνωσα καὶ ἀνέγνωτε, ὅτι ὁ τάδε ἠθοποιὸς ἐκηρύχθη ἐφάμιλλος τοῦ Rossi καὶ τοῦ Salvini, ὑποκρινόμενος — Ἄπολλον ἀποτρόπαιε! — τίποτε ὀλιγώτερον ἢ τὸν Hamlet καὶ τὸν Othello· ὅτι ἡ δεῖνα κυρία — ἥτις, ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, λησμονεῖ πολλάκις ἀπαγγέλλουσα τὰς πτωτικὰς καταλήξεις τῶν ὀνομάτων — ἐκρίθη ὑπερβάλλουσα καὶ αὐτὴν τὴν Ριστόρην· καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἴσως ἕλλην ἠθοποιός, ἀπὸ τῶν πρωταγωνιστῶν μέχρι τῶν γραμματοφόρων προσώπων, ὅστις νὰ μὴ φυλάττῃ ὡς κειμήλιον ἐν τῷ θυλακίῳ του μικρὸν ἀρθρίδιον ἐφημερίδος, ἐξαῖρον τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ ἱκανότητα, τὰς φυσικάς του κινήσεις, τὰ *ὡραῖά του σκηνικὰ* — κατὰ τὴν παραδεδεγμένην πλέον φράσιν — καὶ νὰ μὴ ὀσφραίνεται ἀπαύστως τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο θυμίαμα, ὅπερ ἀναδίδει ὁ ἔπαινος, δίκαιος ἢ ἄδικος, καὶ νὰ μὴ ἦνε πεπεισμένος, ὅτι ὁ Got καὶ ὁ Coquelin εἶνε μὲν — δὲν λέγει — διακεκριμένοι ἠθοποιοί, ἀλλὰ ἠδύναντο ἴσως νὰ τὸν συμβουλευθῶσιν εἰς μερικὰ πράγματα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὅπερ μετέχει ἀναντιρρήτως καὶ τοῦ λυπηροῦ καὶ τοῦ ἀστείου, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσσῃ, ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ νὰ μᾶς ἀπατᾷ. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσσῃ, διότι, κύριοι, — πρὸς τί νὰ τὸ κρύπτωμεν; — ἀγαπῶμεν οἱ νέοι Ἕλληνες τοὺς ἐπαίνους. Ὑπολαμβάνομεν ἀδύνατον νὰ δημιουργήσωμεν οἱονδήποτε τὸν βίον ἡμῶν, καὶ νὰ ἀνύσωμεν μέχρι τέλους τὸν βιωτικὸν ἡμῶν δρόμον, χωρὶς ἐπικροτήσεων, καὶ θυμιαμάτων καὶ πανηγυρισμῶν. Διὰ τοῦτο ἐπαινοῦμεν καὶ ἐπαινούμεθα τόσον ἀφθόνως· διὰ τοῦτο ὀρεγόμεθα τόσον τὰς ἐπευφημίας, καὶ ἀποδεχόμεθα αὐτὰς ἐν πλήρει πεποιθήσει, ὅτι εἶνε δίκαιος πρὸς τὴν ἀξίαν ἡμῶν φόρος, καὶ τὰς ζητοῦμεν ὁσάκις βραδύνουσι, καὶ τὰς ἐκλιπαροῦμεν ὁσάκις ἡ αἴτησις δὲν ἀρκῇ, καὶ τρέχομεν εἰς τὴν ἄκακον ἀλλοδαπήν, ἂν τυχὸν ἡ ἐγχώριος δημοσιογραφία φειδωλεύεται· τέλος δὲ καὶ παρασκευάζομεν μόνοι τὸ θυμιατήριον, ὁσάκις οἱ εὐμενεῖς φίλοι βαρύνονται ἢ δὲν εὐκαιροῦσι νὰ καύσωσιν ὑπὸ τὴν ῥίνα ἡμῶν τὸν λίβανόν των. Εὐτυχῶς ἡ μέθοδος εἶνε τόσον πλέον πασίγνωστος καὶ κοινή, ὥστε μειδιῶμεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σήμερον ἀναγινώσκοντες ξένους πανηγυρισμούς, διότι, ὅσον καὶ ἂν θέλωμεν, δύσκολον ὅμως εἶνε νὰ λησμονήσωμεν τοὺς ἐπαίνους οὓς χθὲς ἔτι μόλις ἀνέγνωμεν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τῶν ὁποίων ἀδύνατον εἶνε νὰ κρύψωμεν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς τὸν συγγραφέα. Διὰ τοῦτο, λέγων πρὸ μικροῦ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσσῃ τὸ φαινόμενον τῶν ὑπερβολικῶν ἐπαίνων, ὅσους ἀναγινώσκομεν καθ' ἑκάστην ἀποδιδομένους εἰς τοὺς Ἕλληνας ἠθοποιούς, προσέθετον, ὅτι δὲν πρέπει καὶ νὰ μᾶς ἀπατᾷ. Γνωρίζομεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πῶς καὶ διατί γράφονται οἱ πανηγυρικοὶ ἐκεῖνοι διθύραμβοι, μαντεύομεν δ' ἐνίοτε καὶ τίνες τοὺς γράφουσι, διότι πολλοὶ εὐτυχῶς τῶν σκηνικῶν ἡρώων τῆς νέας Ἑλλάδος — οἱ διαπρεπέστεροι αὐτῶν, ἐννοεῖται — μὴ ἀρκούμενοι πλέον εἰς τὸν ἀπότριπτον αὐτῶν κόθορνον, ὤρεξαν εὔτολμον χεῖρα καὶ εἰς τοῦ συγγραφέως τὸν κάλαμον.

Ὅσον ἑπομένως καὶ ἂν πανηγυρισθῶσιν οἱ ἑλληνικοὶ δραματικοὶ θίασοι, ὅσα καὶ ἂν ὑγρανθῶσι χειρόμακτρα ἐκ τῆς ἀκροάσεως τῶν οἰκογενειακῶν των δραμάτων, ὅση καὶ ἂν πέσῃ ἐπὶ σκηνῆς χρυσῆ βροχὴ ἐπὶ τὰς σεμνὰς αὐτῶν κορυφάς, ὅσοι καὶ ἂν περιβάλωσι δάφνης στέφανοι τοὺς κροτάφους των, ὅσας καὶ ἂν φάγωσι περιστερὰς αἱ Ἑλληνίδες Ριστόραι, μάταια πάντα. Ἡ πικρὰ ἀλλ' ἀληθὴς ἀλήθεια εἶνε, ὅτι σκηνὴν ἐθνικὴν ἀξίαν τοῦ ὀνόματος δὲν ἔχομεν. Οὐδένα ἀληθῶς, ἀπαθῶς τὰ πράγματα κρίνοντα, δύναται πλέον νὰ διαλάθῃ ἡ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος προβαίνουσα ἔκπτωσις τῶν ἐκ διαλειμμάτων διδομένων ἐν Ἀθήναις ἑλληνικῶν παραστάσεων· οὐδένα δύναται νὰ διαφύγῃ ἡ παντελὴς σχεδὸν οὐδαμινότης εἰς ἣν περιῆλθον οἱ ὧδε κακεῖσε πρὸς χρηματισμὸν περιφερόμενοι ἑλληνικοὶ θίασοι· οὐδ' ἡ καλλιτεχνικὴ ἀσημότης, ἵνα μή τι χεῖρον εἴπω, τοῦ δραματολογίου των, πηγὴν ἔχοντος, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὴν φιλολογικὴν ἱκανότητα αὐτῶν τῶν ἰδίων ἠθοποιῶν· οὐδ' ἡ ἀστεία πενιχρότης καὶ τὸ πάντη ἀπροσδιόνυσον τῆς σκηνικῆς των διασκευῆς, οὐδὲ τῆς ὑποκριτικῆς των ἀπαγγελίας ἡ πεφυσημένη ἔμφασις, οὐδὲ τῆς ἐνδυμασίας αὐτῶν τὸ αὐτόχρημα εὐτράπελον, οὐδὲ τῶν κινήσεων καὶ τῆς στάσεως αὐτῶν τὸ πάντη ἀμήχανον καὶ ἐζητημένον. Πε-

Digitized by Google

ραιτέρω θέλω λεπτομερέστερον διατρίψει περὶ τὸ θέμα τοῦτο· ἀλλ' ἀναγκαῖον ὅμως νομίζω νὰ παρατηρήσω ἀπὸ τοῦδε γενικώτερον, ὅτι ἡ τῶν οἰκτρῶν τούτων σκηνικῶν ἐκτελέσεων ἐπίδρασις ἐπί τε τὸ ἦθος καὶ τὴν καλλαισθησίαν τῶν θεατῶν ἀποβαίνει ὁσημέραι ὀλεθριωτέρα, καὶ θέλει μοιραίως ἀπολήξει οὐ μόνον εἰς παντελῆ θεατρικὴν διαφθορὰν τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ — ὅπερ καὶ πολὺ σπουδαιότερον — εἰς τὸν ἐξ ἀσφυξίας θάνατον τῆς ἀρτιγενοῦς ἡμῶν δραματικῆς φιλολογίας, ἂν μὴ ληφθῇ ἐγκαίρως πρόνοια ν' ἀνασπασθῇ πρόρριζον το λαίμαργον φυτόν, ὅπερ ἀπειλεῖ ν' ἀπορροφήσῃ πᾶσαν ἰκμάδα θεατρικῆς καλλαισθησίας ἐν μέσῃ τῇ πρωτευούσῃ τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ νὰ μεταβάλῃ εἰς ἔρημον χέρσον τὸν δραματικὸν ἀγρὸν τῆς νέας Ἑλλάδος.

Περὶ τῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ τούτου λαμβάνω, κύριοι, τὸ θάρρος νὰ ἐκθέσω πρὸς ὑμᾶς τὴν ἀσθενῆ μου γνώμην. Ἐπειδὴ δὲ ἡ περὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς γνώμη μόνον ἐπ' ἀκριβοῦς διαγνώσεως τῶν αἰτίων τοῦ κακοῦ δύναται νὰ στηριχθῇ, ἀνάγκη περὶ ταῦτα ἰδίως νὰ διατρίψωμεν ἐν πρώτοις, ὅσον ἄχαρι καὶ ἂν ἦνε τὸ ἔργον.

Κύριοι λόγοι τῆς παντελοῦς παρ' ἡμῖν ἐκπτώσεως τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου, εἶνε, νομίζω, δύο· πρῶτος μέν, ὅτι ἐπεκράτησε καὶ ἐπικρατεῖ δυστυχῶς πλέον τοῦ δέοντος κατὰ τὰς περιοδικῶς ἀναφαινομένας παρ' ἡμῖν θεατρικὰς ἐπιχειρήσεις ὁ σκοπὸς τῆς χρηματικῆς αὐτῶν ἐκμεταλλεύσεως, ἐν ἐσχάτῃ μοίρᾳ τιθεμένου τοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ ὑψηλοτέρου σκοποῦ τοῦ θεάτρου. Δεύτερος δέ, ὅστις καὶ συνέπεια μᾶλλον εἶνε τοῦ πρώτου, ὅτι τὸν κόθορνον τοῦ ἠθοποιοῦ ὑποδύεται συνήθως ὁ πρῶτος τυχών, ὁ μηδὲν ἄλλο ἔργον δυνάμενος νὰ μετέλθῃ, ὁ οὐδεμίαν αἰσθανθεὶς ἀνάγκην νὰ ἐξετάσῃ ἂν εἰς τοῦτο ἐκλήθη, ὁ οὐδαμῶς ἐπὶ τούτῳ παιδευθείς.

Καὶ εἶνε μὲν βεβαίως τὸ θέατρον,—τίς δύναται τοῦτο ν' ἀρνηθῇ;—ἐπιχείρησις ὡς πᾶσα ἐπιχείρησις, ὀφείλουσα νὰ θρέψῃ ἐκ τοῦ ναοῦ αὐτῆς τοὺς ἐν τῷ ναῷ δουλεύοντας· ἀλλὰ δὲν εἶνε τοῦτο καὶ μόνον. Ἡ ἀπὸ σκηνῆς διδαχὴ δραματικῶν ἔργων, ἐθνικὸν ἰδίως ἐχόντων τὸν χαρακτῆρα—καὶ τοιαύτην κυρίως ἐννοῶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἐθνικοῦ θεάτρου—δὲν ἀφορᾷ οὐδὲ πρέπει ν' ἀφορᾷ εἰς τὴν στιγμιαίαν κ' ἐκ τοῦ προχείρου τέρψιν τῶν θεατῶν, οὐδὲ πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ πρὸ παντὸς τὴν ἐμπορικὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐμφύτου εἰς πάντα ἄνθρωπον φιλοθεάμονος. Δὲν εἶνε ἀγώνισμα εἰς τὸ παραχρῆμα, οὐδὲ ἕωλον καὶ κερδοσκοπικὸν ἁπλῶς ἐπιχείρημα, ἀλλ' ἔχει καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ πολὺ ὑψηλοτέραν τὴν ἐπιβολήν, καὶ πολὺ εὐγενεστέραν τὴν ἀφετηρίαν. Ἡ σκηνικὴ ζωογόνησις δραματικῶν ἔργων σκοπεῖ ἰδίως εἰς τὴν αἰσθητικὴν καὶ ἠθικὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐν τῷ θεάτρῳ συναγειρομένου κοινοῦ, τὴν ἐξημέρωσιν τῆς καρδίας του, τὴν ἀναρρίπισιν τῶν γενναίων καὶ καλῶν αὐτοῦ αἰσθημάτων, τὴν ἐκρίζωσιν τῶν κακῶν αὐτοῦ ἕξεων, τὴν περιστολὴν τῶν ἀγενῶν αὐτοῦ ὁρμῶν. Ἀντικατοπτρίζουσα αὐτῷ διὰ τοῦ δράματος τὰς μεγάλας μορφὰς τοῦ ἐθνικοῦ του βίου, τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ἐλπίδας, ἢ τὰ πάθη καὶ τὰς κακίας τῶν προπατόρων του, προβάλλει εἰς τοὺς ἀκροατὰς ἐκείνας μὲν εἰς μίμησιν ταύτας δὲ εἰς ἀποτροπήν· ἀνελίσσουσα δὲ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ διὰ τῆς κωμῳδίας τὰ κοινωνικά του ἐλαττώματα, τὰς ἠθικὰς αὐτοῦ ἀσχημίας καὶ τὰ γελοῖά του, διορθοῖ αὐτὸν ἀνεπαισθήτως, τὸν ἀνατρέφει κοινωνικῶς καὶ τὸν καθιστᾷ κρείττονα καὶ τελειότερον ἑαυτοῦ. Ὁ ἐξερχόμενος καλῆς δραματικῆς παραστάσεως θεατὴς ἀποκομίζει τὴν ἐνθύμησίν της, καὶ ἡ ἐνθύμησις αὐτὴ εἶνε μάθημα, εἶνε διδασκαλία του. Ὅσῳ δὲ καλλιτέρα ἦτο ἡ παράστασις, ὅσῳ δραστικώτερον ἐπενήργησε τὸ δρᾶμα ἐπὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τοσούτῳ βαθυτέρα παραμένει ἡ μνεία, τοσούτῳ τελεσφορώτερον ἀποβαίνει τὸ μάθημα, τοσούτῳ ἀμεσωτέρα γίνεται ἡ ἀπὸ τοῦ θεάτρου βελτίωσις αὐτοῦ. Ταῦτα λέγων, ἐννοεῖται ὅτι οὔτε σχολεῖον οὔτε ἄμβωνα θέλω νὰ καταστήσω τὸ θέατρον. Ἡ σκηνικὴ διδαχὴ εἶνε καλλιτεχνία, καὶ τῆς τέχνης οὐ μόνον προσὸν ἀλλὰ καὶ ἀποστολὴ εἶνε νὰ τέρπῃ. Ἀλλοίμονον εἰς τὸ θέατρον, ἂν ἤθελε νὰ διδάσκῃ μόνον· θὰ ἐδίδασκεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸ κενῶν θρανίων. Ἀλλοίμονον ὅμως καὶ εἰς τὸ θέατρον, ὅπερ μόνον αὐτοῦ σκοπὸν ἤθελεν ἔχει τὴν τέρψιν καὶ οὐδὲν ἄλλο· ταχέως ἤθελεν ἐκπέσει εἰς οἶκον διασκεδάσεως, προσφέροντα μὲν κατ' ἀνάγκην εἰς τοὺς θεατὰς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὸν ἐκ τοῦ προχείρου εὐάρεστον νυγμὸν τῶν αἰσθητηρίων αὐτῶν, ἀποφεύγοντα δὲ κατ' ἴσην ἀνάγκην πᾶν ὅ,τι συμβάλλει μὲν εἰς οἰκοδομὴν τῆς καρδίας αὐτῶν ἢ ἀναπτέρωσιν τῆς διανοίας των, δύναται ὅμως νὰ ταράξῃ τὴν χώνευσίν των ἢ ν' ἀπασχολήσῃ μακρότερον τοῦ δέοντος τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἢ νὰ καταπονήσῃ τὴν ὑπομονήν των. Τοιοῦτον ὅμως καταντᾷ ἀναποδράστως τὸ θέατρον, ὁσάκις ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ προκοπὴ αὐτοῦ ἐξαρτῶνται ἐκ μόνης τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος συρροῆς τῶν θεατῶν, τουτέστιν ἐκ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος χρηματικῆς εἰσπράξεως. Γίνεται καθαρὰ κερδοσκοπικὴ ἢ βιοποριστικὴ ἐπιχείρησις καὶ ἐκπίπτει ὅπου παρ' ἡμῖν ἐξέπεσεν. Ἐννοεῖται δέ, ὅτι τοιούτου θεάτρου ἀνάλογοι κατ' ἀνάγκην θὰ ἦνε καὶ οἱ τῶν ὑποκριτῶν θίασοι. Ἀποτελούμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ ἀνθρώπων ἀγνοούντων παντελῶς, οὐδὲ παιδευθέντων, οὐδ' αἰσθανθέντων τὴν ἀνάγκην νὰ παιδευθῶσι τὴν τέχνην τοῦ ἠθοποιοῦ, ὑπολαμβανόντων δὲ αὐτὴν πρόχειρον βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα, παρέχουσι τὸ θέαμα παιδίων ἀποστηθιζόντων τὸ μάθημα αὐτῶν, ἄτι-

Digitized by Google

να διαστέλλουσιν έν άπορία τούς όφθαλμούς, όσάκις δυσκολώτερός τις τών άκροατών άποτολμήση τήν παρατήρησιν, ότι ή δραματική άνάγνωσις είνε κάπως διάφορος τής κοινής έν τοίς δημοτικοίς σχολείοις άναγνώσεως ή τής έπ' έκκλησίας άπαγγελίας τού *πιστεύω*.

Έκ τής συντόμου ταύτης τών πραγμάτων έπισκοπήσεως εύκολον καί άφ' έαυτού ούτως είπείν ένδεικνύμενον συνάγεται, φρονώ, τό συμπέρασμα, ότι πρός άνόρθωσιν τής έθνικής ήμών σκηνής προσφορώτατον καί μόνον άσφαλές μέσον είνε ή ϊδρυσις μονίμου καί αύτάρκους έλληνικού θεάτρου έν Άθήναις.

Ή θεατρική ίστορία τών πλείστων εύρωπαϊκών έθνών άποδεικνύει ότι τότε μόνον άπέκτησαν αύτά έθνικόν θέατρον, άξιον τού όνόματος, όσάκις κατωρθώθη ή όπουδήποτε ίδία δέ έν τή πρωτευούση τού κράτους ϊδρυσις μονίμου θεάτρου. Άν ή Γαλλία έγκαυχάται σήμερον έπί τή προτύπῳ άληθώς καί μοναδική σκηνή τής Comédie Française, όφείλει τούτο είς τόν μέγαν αύτής ήγεμόνα, Λουδοβίκον τόν ΙΔ'. όστις όριστικώς συνέπηξε τόν οίκον τής μούσης τού Κορνηλίου καί τού Μολιέρου. Τά πολλά καί διακεκριμένα σήμερον θέατρα τής Γερμανίας ούδέν άλλο είνε ώς έπί τό πλείστον ή έπίγονοι τού μικρού μέν έκείνου άλλ' ίστορικού θεάτρου τού Weimar, όπου ό μουσοτραφής δούξ Κάρολος Αύγουστος παρέσχεν ήγεμονικήν άληθώς φιλοξενίαν είς τήν μεγαλοφυΐαν τού Göthe καί τού Schiller· άν δέ ή Ίταλία, ήτις στερείται κυρίως είπείν έθνικού θεάτρου, έχει σήμερον άξιολόγους θεατρικούς θιάσους, περιφερομένους μέν άπό πόλεως είς πόλιν καί άπό χώρας είς χώραν, άλλά καταλέγοντας μεταξύ τών μελών αύτών τόν Rossi καί τόν Salvini καί τήν Pezzana, διδασκαλείον τών θιάσων αύτών καί πρώτη των άφετηρία ύπήρξεν άναντιρρήτως τό έθνικόν τού Τουρίνου θέατρον.

Άλλ' έκτός τών ίστορικών τούτων λόγων, λόγοι άλλοι, καθαρώς αίσθητικοί καί καλλιτεχνικοί, άπό τής φύσεως δ' αύτής τού θεάτρου καί τής κοινωνικής καί φιλολογικής του σημασίας συναγόμενοι, καθιστώσιν άνεπίδεκτον συζητήσεως τήν θεμελιώδη ταύτην άρχήν, ότι μόνον μόνιμος έθνική σκηνή δύναται ν' άναπτύξη τό θέατρον καί προαγάγη τήν δραματικήν τέχνην καί φιλολογίαν έν οίαδήποτε χώρα.

Τούς λόγους δέ τούτους έπιτρέψατέ μοι, κύριοι, νά συνοψίσω έν τοίς έξής:

Άν έν οίαδήποτε καλλιτεχνική παραγωγή ή παράδοσις, ή μέθοδος, ή διδασκαλία, τό *σχολείον*, ώς λέγουσι σήμερον έν τή έσπερία, άσκεί καί πρέπει ν' άσκή έπ' αύτής έπίδρασιν σπουδαίαν, πολύ σπουδαιοτέρα είνε καί πρέπει νά ήνε αύτη κατ' άνάγκην έπί τήν θεατρικήν παραγωγήν, καθ' ήν ή παράδοσις, προφορική πάντως καί έκ μνήμης διατηρουμένη, κληροδοτουμένη δέ διά γενεών έπαλλήλων άπό στόματος είς στόμα, άνάγκην άναπόδραστον έχει, ώς τό ίερόν τής Ρώμης πύρ, Έστίας καί Έστιάδων.

Άν δ' έπίσης είνε βέβαιον, ότι θέατρον καί κοινόν, ήθοποιοί καί άκροαταί άσκούσιν άδιαλείπτως έπ' άλλήλους διαρκή καί άναμφήριστον έπιρροήν, βέβαιον έπίσης άποβαίνει, ότι δύσκολον, άν μή άδύνατον, είνε νά μορφωθή έπαρκώς καί καλλιτεχνικώς θίασός τις, άν ήμέραν μεθ' ήμέραν μεταλλάσση άκροατάς, καί άναγκάζεται έκάστοτε νά άρμόζεται, ή κάλλιον είπείν νά διαφθείρεται, πρός τάς έκασταχού άλλοίας όρέξεις κοινού διαφόρου κατά τε τήν αίσθητικήν καί ήθικήν καί κοινωνικήν μόρφωσιν.

Άλλά ύπέρτατος πάντων καί κυριώτατος λόγος, ύπερμαχών τής συστάσεως αύτάρκους θεάτρου καί μονίμου θιάσου, είνε ό τής ύλικής αύτών άνεξαρτησίας. Θεατρικός θίασος κινητός, έχων κατ' άνάγκην καί κλήσιν έργον βιοποριστικόν τήν δραματικήν διδασκαλίαν καί μεταφέρων ούχί πλέον τήν σκηνήν άλλά τάς σκηνάς αύτού άπό πόλεως είς πόλιν, άναλόγως τής μείζονος ή έλάσσονος ίσχνότητος τού βαλαντίου του καί τής μείζονος ή έλάσσονος έλπίδος ήν παρέχει είς τόν στόμαχον αύτού ή τού καινοφανούς έκμετάλλευσις, δέν είνε πλέον θίασος θεατρικός, σώμα όμογενές καί ύπέρ τής τέχνης χάριν τής τέχνης αύτής έργαζόμενον, άλλ' όμιλος κυβιστήρων, μορφαζόντων έναμίλλως είς θεραπείαν τών όρέξεων τού τρέφοντος αύτούς κοινού. Όμιλος τοιούτος, ούδεμίαν έχων ήθικήν ή καλλιτεχνικήν άνεξαρτησίαν, ούδέ τήν ύλικήν αύτού συντήρησιν έκ τών προτέρων έξησφαλισμένην, άναγκάζεται φυσικώ τώ λόγω νά άποβλέπη είς τήν χρηματικήν πρόσοδον, καί νά άδιαφορή όλως περί τής έσωτερικής άξίας τών παραστάσεών του, ή τής προσηκούσης αύτών διεξαγωγής. Ύπό τοιούτους δέ όρους εύκόλως έννοείται όποίαν λυπηράν έπίδρασιν άσκεί έπί τε τούς ήθοποιούς καί τήν έκλογήν τού δραματολογίου των καί τήν σκηνικήν τέχνην αύτών ή ώς έπί πλείστον άμόρφωτος πλειονοψηφία τού κοινού, καί κοινού μάλιστα διαφόρου έκάστοτε, μεταβαλλομένου άπό τής σήμερον είς τήν αύριον άναλόγως τών περιπλανήσεων τού θιάσου. Οί ήθοποιοί δίδουσιν ό,τι θέλει καί πληρώνει τό κοινόν, τούτο δέ πάλιν συνειθίζει βαθμηδόν νά βλέπη τάς όρέξεις του θεραπευομένας, άρέσκεται άνεπαισθήτως διαφθειρόμενον καί διαφθείρει έτι μάλλον τούς ήθοποιούς. Ή όλεθρία αύτή άλληλεπίδρασις άποβαίνει έτι μείζων καί φοβερωτέρα, προκειμένου περί έλληνικού κοινού καί Έλλήνων ήθοποιών, διότι έκείνου μέν ή πλειονοψηφία διατελεί έτι αίσθητικώς άπαιδαγώγητος, ούτοι δέ δέν διακρίνονται, ώς προείπον ήδη, ούτε είνε δυνατόν

Digitized by Google

νὰ διακρίνωνται ἐπὶ καλλιτεχνικῇ μορφώσει, ἢ λεπτότητι αἰσθήματος καὶ φρονήματος ἢ καὶ στοιχειώδει κἂν συνειδήσει τῆς σπουδαιότητος τοῦ ἔργου αὐτῶν.

Διὰ τοὺς λόγους λοιπὸν τούτους ἀπαραίτητος βάσις οἱασδήποτε σκοπίμου καὶ σπουδαίας ἐνεργείας πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σκηνῆς εἶνε ἡ ἵδρυσις μονίμου θεάτρου, ἐκ τῶν προτέρων ἔχοντος ἠσφαλισμένην τὴν δαπάνην τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ.

Ἐννοεῖται, — καὶ οὐδόλως, ὑποθέτω, ἀπατῶμαι, μαντεύων ὁποία σκέψις ἀσχολεῖ τὴν στιγμὴν ταύτην ἕκαστον ὑμῶν, — ὅτι πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται κυρίως καὶ πρὸ πάντων... χρῆμα. Ἀλλὰ τὸ χρῆμα τοῦτο, ἐρωτᾶτε βεβαίως, πῶς θέλει εὑρεθῇ; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἐλπίζω, κύριοι, ὅτι δὲν ἀναμένετε παρ' ἐμοῦ τὴν ἀπάντησιν. Ἐξομολογοῦμαι ταπεινῶς ὅτι οὐδεμίαν ἀπολύτως ἔχω περὶ τὴν λύσιν τοιούτων ζητημάτων ἁρμοδιότητα. Ὑποθέτω ὅμως, ὅτι, εἴτε ἐξ ἰδιωτικῆς γενναιοδωρίας, ὁποίας εὐτυχῶς τὰ παραδείγματα οὔτε σπάνια οὔτε πενιχρὰ εἶνε παρ' ἡμῖν, εἴτε ἐκ μερίμνης κυβερνητικῆς, εἴτε καὶ ἐξ ἀνωτέρας ἔτι προνοίας, ἡ πραγματοποίησις τῶν οἰκονομικῶν ὅρων τοῦ μεγάλου τούτου ἐθνικοῦ ἔργου δὲν εἶνε ἀδύνατος οὔτε δυσχερής. Ὑπολαμβάνω δὲ καθῆκόν μου, δοθείσης τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς εὐκαιρίας, νὰ ἀποτείνω καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὸ ἀσθενές μου φώνημα πρὸς τὰ γενναῖα τῆς Ἑλλάδος τέκνα, ἅτινα κενοῦσι καθ' ἑκάστην τὸ βαλάντιον αὐτῶν εἰς τὰ θυλάκια τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ ὑπομνήσω αὐτούς, ὅτι οὐδείς, ἀπολύτως οὐδείς, δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐθνικώτερος, ὑψηλότερος καὶ εὐγενέστερος σκοπὸς χρηματικοῦ ἀφιερώματος τῆς συστάσεως ἐθνικοῦ θεάτρου ἐν Ἀθήναις. Ἂς ἐνθυμηθῇ ἕκαστος αὐτῶν ὁποίαν ἀπεκόμισεν ἄφατον ψυχικὴν ἡδονήν, ἐξερχόμενος δραματικῆς παραστάσεως, ἐκ τῶν τελείων ἐκείνων, ἃς μόνον ἐπὶ τῶν πρωτευόντων θεάτρων τῆς Ἑσπερίας δύναταί τις ν' ἀπολαύσῃ· ἂς ἀναλογισθῇ πόσον γλυκὺ ἦτο τὸ δάκρυ δι' οὗ ὕγρανε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἡ δραματικὴ συγκίνησις, καὶ πόσον βαθεῖα καὶ ἀνεξίτηλος παρέμεινεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἡ ὡραία ἐκείνη ἐντύπωσις ἀληθῶς καλλιτεχνικοῦ θεάματος· ἂς ἀναμνησθῇ, ὅτι ἡμεῖς οἱ ἐν Ἀθήναις, οἱ τοσοῦτον ἀφθόνως σιτιζόμενοι πάντα δυνατὸν καὶ ἀδύνατον πλακοῦντα τοῦ ξένου πολιτισμοῦ, πεινῶμεν ἔτι τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ ἄρτου, διότι ἐγνωρίσαμεν μὲν καὶ ἐγεύθημεν le Jour et la Nuit καὶ τὴν Jolie Parfumeuse καὶ τὸν Boccace, ἀγνοοῦμεν δὲ καὶ ἀκούομεν μόνον ὡς μυθεύματα ἐκ χρόνων παλαιῶν τὴν *Μαρίαν Στονάρτην*, καὶ τοὺς *Ὁρατίους* καὶ τὰς *Σαβίνας*, καὶ πᾶν ὅ,τι ἄλλο καταλέγει μεταξὺ τῶν ἀριστουργημάτων αὐτῆς ἡ ὑγιὴς ξένη φιλολογία. Ἂς ἐνθυμηθῶσι ταῦτα, καὶ ἂν κρίνωσιν ἀξιώτερον τοῦ κόπου καὶ τοῦ χρήματος νὰ μορφώσωσιν Ἕλληνας μᾶλλον πολλοὺς ἢ σοφοὺς ὀλίγους, ἂν θέλωσι νὰ ταμιεύσωσιν οὐχὶ τὴν ἐφήμερον αὐτῶν φήμην ἐν ταῖς στήλαις τῶν ἐφημερίδων ἀλλὰ τὴν μνήμην καὶ τὴν εὐλογίαν αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἂς μὴ λησμονήσωσι τὸ ἐθνικὸν θέατρον, ὅταν ἀποφασίσωσι καὶ πάλιν νὰ λύσωσι τὸ βαλάντιον αὐτῶν.

(Ἕπεται τὸ τέλος.) ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

ΥΠΟ ΑΛΕΞΙΒΡΟΧΟΝ

Διήγημα.

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα εὑρισκόμην παρὰ τῷ φίλῳ μου Ξ*** ζωγράφῳ ἀσχολουμένῳ ἰδίως εἰς εἰκόνας μαχῶν. Ἐκαπνίζομεν συνδιαλεγόμενοι, ὅτε παρετήρησα ὅτι ὡς ἐκ τῆς συνομιλίας μας εἶχον λησμονήσει τὴν ὥραν.

— Χαῖρε, φίλε μου, τῷ εἶπον ἐγειρόμενος.

— Περίμενε μίαν στιγμήν, μοὶ ἀπήντησεν, ἐξέρχομαι μαζῆ σου.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤρχισε πίπτουσα βροχή.

— Δὲν πέρνεις τὴν ὀμβρέλλα σου; τὸν ἠρώτησα βλέπων αὐτὸν ἕτοιμον ν' ἀναχωρήσῃ.

Μοὶ ἔνευσεν ἀποφατικῶς, ἐφόρεσεν ἕνα κηρωτὸν ἐπενδύτην καὶ ἐξήλθομεν.

Τῷ προσέφερα τὸν βραχίονά μου καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἀλεξιβρόχου μου, ἀλλ' ἠρνήθη, προτιμῶν νὰ βαδίζῃ παρ' ἐμοὶ καὶ νὰ βρέχηται. Ἐπειδὴ ἐξεπλησσόμην διὰ τὴν ἐπιμονήν του, καὶ προςεπάθουν νὰ τὸν προφυλάξω ἀπὸ τὴν βροχήν,

— Ὄχι, ὄχι, μοὶ εἶπε στενάζων, τὸ ἀλεξίβροχον μοῦ ἐπροξένησε μέγα κακόν.

Ἐγὼ ἐγέλασα.

— Γελᾷς; εἶπε σχεδὸν ὀργίλως.

— Ναί, γελῶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσω τί κακὸν δύναται νὰ προξενήσῃ ἀβλαβὲς καὶ ὠφέλιμον ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ τὴν βροχήν, καὶ τὸ ὁποῖον τώρα βρέχει σέ.

— Ἂς μὲ βρέχῃ, εὐχαριστοῦμαι δι' αὐτό. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον μοῦ ἐπροξένησεν, ἄκουσον καὶ θὰ κρίνῃς καὶ σὺ ὁ ἴδιος.

— Ἔλα πλησιέστερα, ἀλλέως θὰ χάσω τὸ ἥμισυ τῶν λόγων σου.

Ἐνδίδων εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην μὲ ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος, ἐξηκόντισε κατὰ τοῦ ἀλεξιβρόχου τελευταῖον βλέμμα μίσους καὶ ἐξηκολούθησε·

— Πρό τινων ἀκόμη ἡμερῶν εἶχον ὡς γείτονα νεάνιδα κατοικοῦσαν μετὰ τῶν γονέων της ἀπέναντι τῆς οἰκίας μου. Τὴν εὕρισκον ὡραίαν. Δὲν ἦτο ἔκτακτος καλλονή· οὔτε μὲ τὴν θεὰν Ἄρτεμιν ὡμοίαζεν, οὔτε ἦτο δεκάτη μοῦσα· ἦτον ὅμως ἀξιέραστος, νεωτάτη, ὑγιεστάτη, νοημονεστάτη, γυνὴ τέλος ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι καθι-

Digitized by Google

στανται καλαὶ σύζυγοι καὶ καλαὶ μητέρες. Διὰ μαγνητικῆς ἕλξεως ὁσάκις ὁ εἷς ἐξ ἡμῶν ἐπλησίαζεν εἰς τὸ παράθυρον ἐπέσυρε πάντοτε τὸν ἄλλον. Ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἀντηλλάσσομεν βλέμματα ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ οὐδὲν περιπλέον. Καθὼς εἰξεύρεις, ὅταν τις ἀγαπᾷ, εἶναι ἀδέξιος.

— Λοιπόν, ἠγαπᾶσθε;

— Εἶμαι περὶ τούτου βέβαιος. Ἑσπέραν τινὰ πρὸ δύο περίπου μηνῶν, ἔβρεχε καὶ ἐβάδιζον κρατῶν ἀλεξίβροχον. Μετ' ὀλίγον ἡ βροχὴ ἐγένετο ῥαγδαία καὶ ἠναγκάσθην νὰ καταφύγω ὑπὸ μίαν αὐλόθυραν. Ἀλλὰ μόλις σταθεὶς ὑπ' αὐτὴν τί βλέπω; τὴν γειτόνισσάν μου περιμένουσαν νὰ περάσῃ ἡ βροχή. Φαντάσου τὴν ἔκπληξιν καὶ τὴν χαράν μου. Ἐκείνη ἐξέφρασε μετὰ χάριτος τὴν εὐαρέσκειάν της δι' αὐτὸν τὸν κακὸν καιρόν, ὁ ὁποῖος τὴν ἠνάγκαζε ν' ἀργοπορήσῃ, διότι ἦτο σχεδὸν ἡ δεκάτη ὥρα. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ βροχὴ ὠλιγόστευσε. Τὴν παρεκάλεσα νὰ δεχθῇ τὸ ἀλεξίβροχον καὶ τὸν βραχίονά μου, καὶ τῇ ἐπρότεινα νὰ τὴν ὁδηγήσω εἰς τὴν οἰκίαν της. Φαντάσου τὸν Παῦλον καὶ τὴν Βιργινίαν. Καθ' ὁδὸν μοὶ ἐξήγησε διατί εὑρίσκετο μόνη καὶ κατὰ τοιαύτην ὥραν. Ὁ πατήρ της τὴν εἶχεν ὁδηγήσει παρά τινι ἀσθενεῖ θείᾳ της διὰ νὰ δειπνήσῃ, ἀλλ' ὅταν ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσῃ, οὐδεὶς εὑρέθη ἐκεῖ νὰ τὴν συνοδεύσῃ οὔτε ἡ ὑπηρέτρια οὔτε δύο συγγενεῖς εἰς τοὺς ὁποίους ἐβασίζετο. Τότε ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ μόνη.

Ηὐχαρίστουν τὴν τύχην μου. Τὸ σκότος καὶ ἡ ἐρημία τῆς ὁδοῦ μοὶ ἔδωκεν ὀλίγον θάῤῥος καὶ τῇ ὡμολόγησα ὅτι τὴν ἠγάπων καὶ ὅτι ἐπεθύμουν νὰ τὴν νυμφευθῶ. Δι' ἁγνῆς ἀπαντήσεως ἐξ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι οὔτε ναὶ λέγουσιν οὔτε ὄχι, καὶ τῶν ὁποίων τὸ μυστικὸν κατέχουσι γυναῖκές τινες, μοὶ ἔδωκε νὰ ἐννοήσω ὅτι ἡ καρδία της συνεννοεῖτο μετὰ τῆς ἰδικῆς μου. Ἐνῷ συνδιελεγόμεθα, ἐθαύμαζον τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ἀγνότητα τῆς νέας. Ἐφθάσαμεν, καὶ τὴν ἀπεχαιρέτισα κατενθουσιασμένος, ἀλλὰ τότε μόνον παρετήρησα ὅτι εἶχον λησμονήσει τὸ οὐσιωδέστερον· δηλαδὴ τὴν ἐξεύρεσιν καταλλήλου μέσου διὰ νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐν τούτοις ἔμαθον τὸ ὄνομά της· εἴξευρα ὅτι ὠνομάζετο Εὐγενία.

Τὴν ἐπιοῦσαν ὅταν ἐπανήλθομεν εἰς τὸ παράθυρον ὑπῆρχέ τι πλειότερον εἰς τὰ βλέμματά μας, ἀλλ' οὐδεμίαν εἴχομεν κάμει πρόοδον ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν ἐλπίδων μας.

Ἐζήτουν τινὰ ὅπως μὲ παρουσιάσῃ παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ ἀλλ' οὐδένα εὗρον, καὶ ἠναγκάσθην νὰ περιμείνω. Οὕτω παρῆλθεν ἀρκετὸς καιρός.

Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν περιεπάτουν κρατῶν κατὰ τὸ σύνηθες αὐτὴν τὴν μηχανήν, ἡ ὁποία προφυλάσσει τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ βρέχει τὴν ῥάχιν καὶ τοὺς πόδας, παρετήρησα βαδίζουσαν ὀλίγα βήματα πρὸ ἐμοῦ μικρὰν κυρίαν, φιλαρέσκως ἐνδεδυμένην, ἥτις ἐφαίνετο φοβουμένη μὴ βρέξῃ τὰ ἐνδύματά της. Ἐκ φιλανθρωπίας, ἐκ φιλοφροσύνης, ἐξ εὐγενείας, ὅπως ἀγαπᾷς, ἐπροχώρησα πρὸς αὐτὴν καὶ τῇ προσέφερα τὸ ἀλεξίβροχόν μου. Ἡ γυνή, μελαγχροινή, εὐτραφής, καὶ ὡραία ἀκόμη, καίτοι ἠλικιωμένη, ἐδέχθη τὴν προσφοράν μου, μετὰ δὲ ὀλιγόστιγμον συνδιάλεξιν ηὐχαρίστησα καὶ πάλιν τὴν τύχην...

— Τὸ ἀλεξίβροχον...

— Τὴν τύχην, ἐπανέλαβεν ὁ ζωγράφος, διότι ἡ μικρὰ ἐκείνη γυνὴ ἦτο... μάντευσε ποία;

— Ἡ μητέρα τῆς γειτόνισσάς σου.

— Ἀκριβῶς. Ἡ πρώτη ἐντύπωσίς μου ὑπῆρξεν εὐνοϊκή, ἐτόλμησα καὶ τῇ ἐξωμολογήθηκα τὸν ἔρωτά μου. Ἡ σύντροφός μου μοὶ εἶπεν ὅτι μὲ εἶχε παρατηρήσει, εἶχε σχηματίσει περὶ ἐμοῦ τὴν καλλιτέραν ἰδέαν, παρετήρησε τὰ βλέμματά μου ἐκ τοῦ παραθύρου, ἀλλὰ μοὶ ὡμολόγησεν ὅτι τὰ ἐξέλαβεν ὡς ἀπευθυνόμενα πρὸς αὐτήν. Τέλος γελῶσα ἐφέρετο πρός με ὡς πρὸς μέλλοντα γαμβρόν, καὶ μ' ἐθαυκάλιζε μὲ χρυσᾶς ἐλπίδας, ὅταν αἴφνης, κρυπτόμενοι οὕτως ὑπὸ τὸ ἀλεξίβροχον, ἠκούσαμεν εἰς δύο βημάτων ἀπόστασιν ἀφ' ἡμῶν τὰς λέξεις ταύτας ἀπαγγελθείσας διὰ βροντώδους φωνῆς·

— Ὡραῖα! ἐξαίρετα! μὴ στενοχωρεῖσθε!...

Ἀνύψωσα τὸ ἀλεξίβροχόν μας καὶ εἶδον ἱστάμενον ἐνώπιόν μας μὲ τοὺς βραχίονας ἐσταυρωμένους καὶ φράσσοντα πρὸς ἡμᾶς τὸν δρόμον πελώριον ἄνδρα, παρασημοφόρον, ἑβδομήκοντα περίπου ἐτῶν καὶ παράστημα ἔχοντα στρατιωτικόν.

— Ὁ σύζυγός μου! εἶπεν ἡ μικρὰ γυνή.

— Κύριε, μοὶ εἶπεν ὁ κολοσσός, εἶμαι πρώην συνταγματάρχης τῶν δραγόνων καὶ σοῦ ζητῶ ἱκανοποίησιν· μολονότι δὲ βρέχει, θὰ εὕρωμεν καμμίαν γωνίαν διὰ νὰ κτυπηθῶμεν.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, συνταγματάρχα, ἀπήντησα, ἂν ἡ ἐπιθυμία μου τοῦ νὰ προφυλάξω τὴν κυρίαν ἀπὸ τὴν βροχὴν εἶνε προσβολὴ ἀπαιτοῦσα αἷμα, εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σας.

— Πολὺ καλά, εἶπεν ὁ γέρων στρατιωτικὸς λαμβάνων τὴν χεῖρά μου καὶ θλίβων αὐτὴν τόσον δυνατά, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ τὴν συντρίψῃ.

— Εἰξεύρεις περὶ τίνος πρόκειται; εἶπεν ἡ σύντροφός μου.

— Καλά! καλά! ἐτονθόρυσεν ὁ γέρων.

— Λοιπόν, ἐξηκολούθησεν ἡ σύζυγος, ὁ κύριος μὲ ἀπήντησε, μ' ἐπροφύλαξεν ἀπὸ τὴν βροχήν, καὶ μοῦ ἐζήτει τὴν χεῖρα τῆς Εὐγενίας μας.

— Τότε ἔπρεπε, νέε, νὰ τὸ εἰπῇς αὐτό.

— Ἀλλὰ πῶς νὰ σοῦ ὁμιλήσῃ; προσέθηκεν ἡ σύντροφός μου.

— Ἔχω τὸν λόγον σου, κύριε, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶνε ἀληθινά;

Digitized by Google

— Σᾶς ὁρκίζομαι, συνταγματάρχα, ὅτι εἶνε ἡ μόνη ἀλήθεια!

Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ μὲ ηὗρε τῆς ἀρεσκείας του, διότι ἐπανέλαβεν ἐξακολουθῶν νὰ μοῦ συντρίβῃ τοὺς δακτύλους.

— Σὲ πιστεύω· εἶσαι καλὸς νέος καὶ σὲ θεωρῶ ὡς ἄνθρωπον τίμιον. Ἂς ἴδωμεν· ποῖος εἶσαι; τί κάμνεις;

— Εἴμεθα γείτονες, συνταγματάρχα μου. Ἂν δὲ λάβητε τὸν κόπον ν' ἀναβῆτε, θὰ μοῦ κάμετε τὴν τιμὴν νὰ ἐπισκεφθῆτε τὸ ἐργαστήριόν μου.

— Τί ἐργαστήριον;

— Τῆς ζωγραφικῆς.

— Ἆ! εἶσαι ζωγράφος;

— Ναί, ζωγράφος μαχῶν.

— Μαχῶν! Μὰ τὸν διάβολον, φίλε μου, εἶπε συντρίβων δυνατὰ τὴν χεῖρά μου, χαίρω, τῇ ἀληθείᾳ, διότι σᾶς ἐγνώρισα!

Ἀνέβημεν. Ὁ συνταγματάρχης, ἰδὼν τὰς εἰκόνας μου αἱ ὁποῖαι τῷ ὑπενθύμιζον ἀρχαίας μάχας, ἔστη, θωπεύων τὰ πάντα διὰ τοῦ βλέμματος. Ἠνώρθωσε τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ ἀνάστημα, δάκρυ δ' ἀνέβλυσεν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Αἴφνης ὡσεὶ μαγνητισθεὶς διηυθύνθη εἰς μίαν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν τότε εἰργαζόμην· ἦτο ἡ μάχη τῆς Μόσχας. Τὴν παρετήρησεν ἐνθουσιωδῶς ἐπί τινας στιγμὰς εἶτα δ' ἀνέκραξεν·

— Εὖγε! αὐτὸ εἶναι! Οἱ Ῥῶσσοι σχηματίζουν τετράγωνον. Τὸ ἐλαφρὸν ἱππικὸν προσβάλλει τὰ πλευρὰ τοῦ τετραγώνου. Ἆ! ναί! Ἔπειτα προσβάλλεται τὸ τετράγωνον καὶ κατὰ μέτωπον καὶ διαλύεται, γίνεται σκόνι! Ἤμην ἐκεῖ... ἰδοὺ καὶ οἱ δραγόνοι!...

Ἔστη εἰσέτι στιγμάς τινας ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνος εἶτα δὲ στραφεὶς πρός με·

— Ἔχω, εἶπε, πολὺν καιρὸν νὰ εὐχαριστηθῶ τόσον πολὺ ὅσον σήμερον. Εἶσαι ὁ ἄνθρωπός μου· ἡ θυγάτηρ μου εἶνε ἰδική σου καθὼς καὶ ἐγώ.

Τὴν φορὰν ταύτην μ' ἐνηγκαλίσθη, καὶ ἄνευ τῆς κραυγῆς τὴν ὁποίαν ἐξέβαλον ἀδιστάκτως θὰ μ' ἔπνιγε.

— Τώρα, ἐπανέλαβεν, ἂς ὁμιλήσωμεν καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσίν μας. Δίδω εἰς τὴν Εὐγενίαν προῖκα σαράντα χιλιάδες φράγκα, καὶ φυλάττω διπλάσια διὰ νὰ τὰ ἔχῃ ἀργότερα. Εἶσαι εὐχαριστημένος;

— Ὤ! συνταγματάρχα μου! εἶπον περιχαρής. Ἀλλά, προσέθηκα, ἀφήσατέ με νὰ σᾶς εἰπῶ...

— Τὴν θέσιν σου;... Κερδίζεις τὰ πρὸς τὸ ζῆν;

— Περίπου ἓξ χιλιάδες φράγκα κατ' ἔτος.

— Διάβολε! τότε θὰ εἶσαι πλουσιώτερος ἀπὸ ἡμᾶς. Ἓξ καὶ δύο κάμνουν ὀκτώ. Θὰ ἔχετε εἰσόδημα ὀκτὼ χιλιάδων φράγκων. Εἰς ἡμᾶς δέ, μὲ τὴν σύνταξίν μας, προσέθηκεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν σύζυγόν του, θὰ μᾶς μείνουν ἀκόμη περίπου ἑπτὰ χιλιάδες. Εἶναι περισσότερα ἀπ' ὅσα μᾶς χρειάζονται, δὲν εἶν' ἔτσι, κυρία; Θὰ εἴμεθα ὅλοι εὐτυχεῖς ὡς θεοί.

Ἠθέλησε νὰ μ' ἐναγκαλισθῇ ἐκ νέου, ἀλλ' ἀπέφυγον τὸν ἐναγκαλισμόν, καὶ τῷ ἔτεινα καὶ τὰς δύο χεῖρας.

— Εἴμεθα σύμφωνοι, εἶπε σείων με. Βέβαια ἡ Εὐγενία δὲν θὰ ἐναντιωθῇ. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὴν εἰκόνα σου, ἐξηκολούθησε στρεφόμενος διὰ τελευταίαν φορὰν πρὸς τὴν εἰκόνα, εἶνε ἀληθινὸν ἀριστούργημα, ἀλλά...

— Τί λοιπόν;

— Δὲν κάμνεις τοὺς Ῥώσσους σου ἀρκετὰ ἀσχήμους...

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶχον ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς τὴν οἰκίαν, σχετιζόμενος δὲ μετὰ τῶν γειτόνων μου τοὺς ἐξετίμων καθ' ἑκάστην περισσότερον. Ὁ γέρων στρατιωτικὸς ἦτο ἄνθρωπος ἐξαίρετος. Ἡ σύζυγός του παρὰ τὴν φιλαρέσκειαν αὐτῆς, ἦτο καλὴ καὶ εὐχάριστος. Ἡ Εὐγενία ἦτο ἄγγελος. Ὁ συνταγματάρχης ἤρχετο συνεχῶς εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου, κατὰ πᾶσαν δ' ἐπίσκεψίν του, καίπερ ἐνθουσιῶν διὰ τὴν ἐργασίαν μου, ἐπανελάμβανε πάντοτε·

— Λαμπρά, θαυμάσια! νομίζει τις ὅτι τὰ πρόσωπα εἶνε ζωντανά! ἀλλὰ δὲν κάμνεις τοὺς Ῥώσσους σου ἀρκετὰ ἀσχήμους.

Ὅπως τὸν εὐχαριστήσω ἠφάνισα τοὺς δυστυχεῖς Ῥώσσους· δὲν τοὺς εἶχον ὡραίους, ἤδη δὲ τοὺς ἔκαμνον δυσειδεῖς, φρικτὰ δυσειδεῖς, εἰς τρόπον ὥστε κατέστρεψα τὴν εἰκόνα μου. Ἀλλ' ἀδιάφορον· εὑρισκόμην εἰς τὸν τρίτον οὐρανόν, καθ' ἑκάστην δὲ ἐπλησίαζα εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας...

— Ἀλλά, φίλτατέ μου, εἶπον πρὸς τὸν ζωγράφον, ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία δὲν μοῦ φαίνεται δυσάρεστος, ἕως ἐδῶ δὲ εὑρίσκω ὅτι τὸ ἀλεξίβροχον ὑπῆρξε διὰ σὲ εἶδος προστάτου ἀγγέλου.

— Ἆ! μόνον τοῦτο βλέπεις σύ, καὶ ὅμως τὸ τέλος συμπληροῖ τὸ ἔργον, καὶ θὰ ἴδῃς πῶς τὸ ἔργον συνεπληρώθη. Ἦτο πέμπτη καὶ ἐπρόκειτο νὰ γείνῃ ὁ γάμος μου τὸ προσεχὲς σάββατον. Καὶ τὴν πέμπτην αὐτὴν ἔβρεχεν, ἐγὼ δὲ ἐκαλυπτόμην πάντοτε μὲ αὐτὸ τὸ κατηραμένον ἐργαλεῖον, τὸ ὁποῖον μοὶ ἔγεινε τόσον προσφιλές. Εἶχον κάμει τελευταίας τινὰς ἀγοράς, καὶ ἐβάδιζον βεβρεγμένος ἔξωθεν ἀλλ' ἐσωτερικῶς εὐτυχής, ὅταν αἰσθάνωμαι μίαν χεῖρα στηριζομένην ἐλαφρῶς ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου. Ταὐτοχρόνως γλυκεῖα φωνὴ μοὶ ἔλεγε·

— Κύριε, κύριε, σᾶς παρακαλῶ...

Παρετήρησα τὴν σύντροφόν μου. Ἦτο ὡραιοτάτη νεᾶνις, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἐκήρυξαν διαζύγιον μὲ τὴν ἀρετήν.

Digitized by Google

— Κύριε, ἐξηκολούθησε προσκολλωμένη εἰς τὸν βραχίονά μου καὶ πηδῶσα παρ' ἐμοί, κύριε, εἶσθε εὐγενής, φαίνεσθε ὅτι εἶσθε εὐγενής... λαμβάνετε ὑπὸ τὴν προστασίαν σας τὸ ὑποκείμενόν μου καὶ τὴν *τοαλέτταν* μου; ... τὴν ἐφόρεσα σήμερον διὰ πρώτην φοράν... Ἀλλά, τέλος, ἀδιαφορῶ διὰ τὴν *τοαλέτταν* μου, θὰ ἔχω ὅμως τὴν εὐχαρίστησιν νὰ περιπατήσω ὀλίγον μαζῆ σας.

Δὲν ἐδυνάμην ν' ἀπωθήσω αὐτὴν τὴν γυναῖκα καὶ νὰ τὴν ἀφήσω ἐκτεθειμένην εἰς τὴν βροχὴν καὶ τὸν ἄνεμον. Ἐξηκολουθοῦμεν συμβαδίζοντες· ἐκείνη ἐκελάδει, ἐμυκτήριζε τὰ πάντα, ἐγὼ δὲ δὲν ἠδυνάμην νὰ μὴ μειδιάσω ἀκούων τὰς εὐφυολογίας της... Πλήν, φεῦ! ἐνῷ ἐκάμπτομεν μίαν ὁδόν, παρατηρῶ εἰς ἀπόστασιν δέκα βημάτων ἀπ' ἐμοῦ ποῖον;... μάντευσε...

— Τὸν μέλλοντα πενθερόν σου;

— Ὄχι μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τρεῖς, τὸν συνταγματάρχην, τὴν σύζυγόν του καὶ τὴν Εὐγενίαν ἐρχομένους πρὸς τὸ μέρος μου ὡς νὰ ἐξεφύτρωσαν ἀπὸ τὴν γῆν. Ἐτίναξα τὸν βραχίονά μου ὅπως ἀπαλλαγῶ τῆς συντρόφου μου, ἀλλ' ἐκείνη ὄχι τόσον ἐκ τοῦ φόβου τῆς βροχῆς ὅσον ἐκ διαβολικῆς κακεντρεχείας ἐκρεμάσθη καὶ περιεπλέχθη τοσοῦτον ἰσχυρῶς περὶ τὸν βραχίονά μου, ὥστε ἠναγκάσθην νὰ σταματήσω ἀμηχανῶν. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἡ οἰκογένεια ἐπλησίαζε, μὲ ἀνεγνώρισεν, ἐποίησεν ἓν κίνημα, ἔστη πρὸς στιγμήν, καὶ ἐξηκολούθησε βαδίζουσα πρὸς συνάντησίν μου. Τότε ἐνῷ διέβαινον πλησίον μου ὁ συνταγματάρχης ἀναστείλας τοὺς ὤμους μὲ παρετήρησεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἡ σύζυγός του μοὶ ἀπηύθυνε περιφρονητικώτατον μορφασμόν, ἡ δὲ Εὐγενία ἠρυθρίασε καὶ ἔκυψε πρὸς τὴν μητέρα της. Εἶτα ἀπεμακρύνθησαν καὶ οἱ τρεῖς, χωρὶς νὰ στραφῶσιν. Ἔστην ὡσεὶ ἀπολιθωθείς.

— Εἰξεύρεις τί μοῦ ἔκαμες; εἶπον πρὸς τὴν νέαν.

— Σοῦ ἔκαμα λοιπὸν τίποτε;

— Κατέστρεψες τὸν γάμον μου.

— Καὶ παραπονεῖσαι δι' αὐτό, ἀχάριστε!....

Προσεπάθησα καὶ πάλιν νὰ ἀπαλλαγῶ.

— Ὅσον δι' αὐτό, ὄχι! εἶπεν ἡ σύντροφός μου κρατοῦσα με σφιγκτά· εἶσαι ἀλεξίβροχόν μου καὶ εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν θάνατον.

Ἔκλεισα ὁρμητικῶς τὸ κατηραμένον ἐργαλεῖον, τὸ συνέτριψα ἐπὶ τῶν γονάτων μου καὶ τὸ ἐξεσφενδόνησα εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ· ἡ βροχὴ ἔπιπτε ραγδαία.

— Ἐγὼ σὲ σώζω καὶ σὺ μὲ πνίγεις! ἀνέκραξεν ὁ δαίμων μου καταλείπων με [illegible]αγγάζων. Καὶ ἀπεμακρύνθη ταχέως.

Ἔτρεξα παρὰ τῷ συνταγματάρχῃ, ἀλλ' ἡ θύρα τῆς οἰκίας του ἦτο κλειστή. Ἔμεινα εἰς τὸν οἶκόν μου ἐλπίζων ὅτι θὰ ἤρχετο νὰ μοῦ ζητήσῃ ἐξηγήσεις. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ ἤρχισα νὰ μεγεθύνω ἔτι μᾶλλον τὸ στόμα καὶ τὴν μύτην τῶν κοζάκων μου, ἀλλ' οὐδεὶς ἦλθε. Δὲν εἶδον πλέον ψυχὴν ζῶσαν οὔτε ἔξω οὔτε εἰς τὰ παράθυρα. Μετῴκησαν ἐν ἀγνοίᾳ μου χωρὶς ν' ἀφήσουν τὴν διεύθυνσίν των. Ἡ Εὐγενία, ὁ πατήρ της, ἡ μήτηρ της, ἦσαν πεπεισμένοι ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη ἦτο ἐρωμένη μου, καὶ ὅτι μὲ κατέλαβον ἐξ ἀπροόπτου... Καὶ πῶς ν' ἀποδείξω πρὸς αὐτοὺς τὸ ἐναντίον;...

Ἐννοεῖς, τώρα; εἶπεν ὁ ζωγράφος, ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ τὸ ἀλεξίβροχόν μου καὶ ἐκτιθέμενος μετὰ πικρᾶς χαρᾶς εἰς τὴν βροχήν.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ὁ ὑγιὴς εἶνε σχεδὸν ὡραῖος.—Ἡ καλλονὴ εἶνε μέγα καὶ ὡραῖον πρᾶγμα. — Ὀλίγα περὶ τῆς μεταφυσικῆς τῆς αἰσθητικῆς. — Κάθοδος εἰς ταπεινότερον ἔδαφος. — Πᾶσα ἡλικία ἔχει τὴν ἰδίαν αὐτῆς καλλονήν. — Οἱ κλάδοι τοῦ φοίνικος καὶ αἱ πεῦκαι. — Ἕκαστος ἂς μένῃ εἰς ἣν ἐτάχθη θέσιν.

E pure la civiltà richiede che il bello si congiunga col vero.

Καὶ ὅμως ὁ πολιτισμὸς ἀπαιτεῖ, ὅπως τὸ ὡραῖον συνδυάζηται μετὰ τοῦ ἀληθοῦς.

(**Gioberti.**)

La beauté me fait du bien en étant belle.

Ἡ καλλονὴ μὲ εὐεργετεῖ περικαλλὴς οὖσα.

(**Victor Hugo.**)

Ὅστις εἶνε ὑγιής, οὗτος διέτρεξεν ἤδη περισσότερον τοῦ ἡμίσεος τοῦ δρόμου, τοῦ φέροντος πρὸς τὴν καλλονήν. Πᾶσαι δὲ αἱ ὑγιειναὶ συμβουλαί, αἱ διδάσκουσαι τὸ ὑγιεινῶς τρώγειν, τὸ ὑγιεινῶς οἰκεῖν καὶ τὸ ὑγιεινῶς ἐνδύεσθαι συντελοῦσι καὶ πρὸς τὴν ἀπόκτησιν τῆς καλλονῆς.

Πᾶν πλάσμα ἐξελθὸν ὑγιὲς ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς φύσεως εἶνε ὡραῖον, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ μειδιᾷ ἡ ζωή. Πᾶσα δ' ἀντίθεσις, πᾶσα βλάβη, πᾶν κακὸν τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει τὸν πόνον ἢ προσβάλλει τὸ πλάσμα τοῦτο, καθιστᾷ αὐτὸ ἄσχημον. Διὸ ἡ ἀσχημία εἶνε πάντοτε ἀρρωστία ἢ τερατωδία, εἶνε πάντοτε ἀποπλάνησις πράγματος ἐξερχομένου τοῦ ἰδίου αὐτοῦ κύκλου, ἤτοι τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ τύπου. Πᾶν πλάσμα δὲ αἰσθάνεται τὴν ἀκοσμίαν τῆς ἀσχημίας, καὶ δι' ὅλων τῶν προσπαθειῶν, ἐναγωνίως, ἀκατασχέτως τείνει εἰς τὸ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν κύκλον τῆς ἰδίας εαυτοῦ καλλονῆς.

Πᾶν τὸ μετέχον ζωῆς ἐπιζητεῖ τὸ ὡραῖον, ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ ἐπιζητεῖ καὶ δημιουργεῖ αὐτό. Εἰς τὴν μυστηριώδη ἐκείνην κίνησιν τὴν ἀνυψοῦσαν πρὸς τὸ βέλτιον ὅλα τὰ δημιουργήματα τὸ ἄσχημον ἐπιζητεῖ τὸ ὡραῖον καὶ γίνεται ὀλιγώτε-

Digitized by Google

ρον ἄσχημον, τὸ δὲ ὡραῖον ἐπιζητεῖ πάλιν τὸ ὡραῖον καὶ πολλαπλασιάζει αὐτό, ἐνῷ τὸ καθ' ἑαυτὸ τερατῶδες ἀποθνήσκει, διότι εἶνε καταδεδικασμένον τάχιον ἢ βράδιον εἰς τὴν στείρωσιν. Εἰς τὸν γιγάντειον ὁρίζοντα τοῦ σύμπαντος οἱ παραβλῶπες, οἱ ἀνάπηροι, οἱ δύσμορφοι ἀποτελοῦσιν ὡσεὶ μικρὰν κηλῖδα ἐπὶ τοῦ προσώπου ὡραίας γυναικός, ὡσεὶ στίγματα ἐπὶ τοῦ δίσκου τοῦ ἡλίου. Ἀλλ' ὅπως οἱ πλανῆται καὶ οἱ ἥλιοι τοῦ ἡμετέρου οὐρανοῦ τείνουσι πρὸς ἕνα ἥλιον μεγαλήτερον, τὸν ὁποῖον οὐδείς ποτε εἶδε, τοιουτοτρόπως οἱ χόρτοι καὶ τὰ δένδρα, τὰ ἔντομα καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὁλόκληρος ὁ ὅμιλος τῆς ζώσης φύσεως, τείνουσι διὰ μέσου τῆς ἁλύσεως μυριάδων γενεῶν νὰ μεταδώσωσιν ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἔρωτος καὶ τὴν λατρείαν τοῦ ὡραίου. Καὶ τὸ ὡραῖον εἶνε ὁ ἄγνωστος Θεός, πρὸς τὸν ὁποῖον διευθύνονται αἱ διάνοιαι καὶ αἱ καρδίαι, ἡ δύναμις καὶ ἡ σκέψις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι γεννῶνται ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου.

Ἡ φύσις ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἀκατέργαστον καὶ βρωμερόν. Ὁ πολιτισμός, ὅστις εἶνε ἡ τέχνη τοῦ ὡραίου, παρήγαγε τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου καὶ τὸν Ἀπόλλωνα τοῦ Belvedere [1].

Αἱ ἀνάγκαι τοῦ τρώγειν, τοῦ πίνειν, τοῦ κοιμᾶσθαι, ταχέως ἱκανοποιοῦνται, οὔτε πρὸς πλήρωσιν αὐτῶν ἤθελεν εἶναι ἀπολύτως χρήσιμος ἡ ἁτμάμαξα καὶ ὁ τηλέγραφος. Ἀλλὰ πρὸς κατάκτησιν τοῦ ὡραίου, τοῦ ὁποίου συλλαμβάνομεν τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ ὁποῖον ποθοῦμεν, δὲν ἐξαρκοῦσιν ὅλαι μας αἱ ἐπιστῆμαι καὶ ὅλαι μας αἱ τέχναι. Διότι ὑπεράνω τοῦ θόλου τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ ὑπεράνω τῆς εἰκόνος τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Ῥαφαήλου, ὑπεράνω τοῦ *Παραδείσου* τοῦ Δάντου καὶ τῆς *Πέμπτης Μαΐου* τοῦ Μαντζόνη, ὑπεράνω ὅλων τῶν καλλονῶν τούτων, διορῶμεν, ῥεμβάζομεν καὶ ποθοῦμεν καλλονὰς τελειοτέρας.

Ἡ δίψα τοῦ ὡραίου οὐδέποτε παρηγορεῖται. Τὸ ὡραῖον εἶνε ὁ ἄγνωστος ἥλιος πρὸς τὸν ὁποῖον βαδίζει ὁλόκληρος ἡ ἀναρίθμητος πληθὺς τῶν δημιουργημάτων. Καὶ αὐταὶ αἱ κατακτήσεις τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ δὲν γίνονται προσφιλεῖς, εἰ μὴ μόνον ὅταν ἔλαβον τὸ βάπτισμα τοῦ ὡραίου. Καὶ αὐταὶ αἱ μέγισται τῶν αἰσθήσεων ἡδοναὶ δὲν ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῆ, εἰ μὴ μόνον ὅταν συνδυάζωνται μετὰ τοῦ παράγοντος καὶ δημιουργοῦντος ὡραίου, τοῦ μεταμορφοῦντος τὸ δίπουν ζῶον εἰς ἄνθρωπον σκεπτόμενον καὶ ἐλπίζοντα.

Ἕκαστον ὄν, ἐν ἀγνοίᾳ του, τείνει πρὸς τὸ ὡραῖον. Καὶ πᾶν ὡραῖον ἀντικείμενον εἶνε ὁ Βενιαμὶν τῆς φύσεως, ἥτις προστατεύει αὐτό, ὑπερασπίζεται αὐτό, καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ζωῆς κατορθοῖ ὅπως τοῦτο ἐπιζῇ τῶν ἀδυνάτων καὶ δυσμόρφων δημιουργημάτων. Καὶ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον τῶν βοτάνων καὶ τῶν ζῴων ὁ Πάρις προσφέρει πάντοτε τὸ μῆλον εἰς τὸ ὡραιότατον πλάσμα. Ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσιν ἀσυνείδητον οὕτως εἰπεῖν λατρείαν, τὴν ὁποίαν τὰ ὄντα προσφέρουσιν εἰς τὸν ἄγνωστον Θεόν.

Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὄχι μόνον ὁ υἱὸς τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν ἐπιγνώσει διερμηνεὺς αὐτῆς. Πρωτεύων μεταξὺ τῶν ἱερέων τοῦ ὡραίου, ὁ ἄνθρωπος ἐπιζητῇ αὐτὸ ἁπανταχοῦ, εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς καὶ εἰς τοὺς οὐρανούς, εἰς τὸν κόσμον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης, εἰς τὸν κόσμον τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν σκέψεων, εἰς τὸν κόσμον τῶν χρωμάτων καὶ τῆς ἁρμονίας, πανταχοῦ ὅπου ἂν ἀνεγείρηται βωμὸς εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ὡραίου. Φθάνει δὲ ὁ ἄνθρωπος μέχρι τοῦ σημείου νὰ εὑρίσκῃ τοὺς κανόνας τοῦ ὡραίου ἐξομοιούμενος πρὸς τὸν δημιουργόν.

Καὶ καθῆκον εἶνε παντὸς ἀνθρώπου ὄχι μόνον νὰ ἐπιζητῇ τὸ ὡραῖον ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιεῖν ἑαυτὸν ὅσον ἔνεστιν ὡραῖον. Εἰς τὴν ἀκατάσχετον ἀνάγκην τῆς φύσεως τεινούσης πρὸς τὸ βέλτιον, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ προσθέτῃ καὶ τὴν ἰσχυροτάτην βοήθειαν τῆς διανοίας του καὶ τῆς πείρας του. Οὗτος πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ τύπον, καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ πλησιάζῃ τὸν τύπον τοῦτον ὅσον τὸ δυνατὸν πρὸς τὸν αἰώνιον τύπον τῆς καλλονῆς.

Πᾶς ἄνθρωπος γεννηθεὶς ὑπὸ τὸν ἥλιον ἔχει τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ τύπον τῆς καλλονῆς, διάφορον ἐκείνου ὅλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τὸ ἰδανικὸν τοῦ τύπου τούτου εἶνε πάντοτε ἀνώτερον ἡμῶν, κεῖται πάντοτε ὑπεράνω τῶν ἡμετέρων χειρῶν. Ἀνάγκη δὲ νὰ τηρῶμεν τὸν ἴδιον ἡμῶν τύπον καὶ νὰ πλησιάζωμεν αὐτὸν πάντοτε πρὸς τὸ ἰδανικὸν αὐτοῦ. Ἡ τελευταία πνοὴ τῆς ζωῆς ἡμῶν πρέπει νὰ ἦνε εἰς τελευταῖος πόθος πρός τι ὡραιότερον ἡμῶν, πρὸς ἕνα κόσμον καλήτερον τοῦ ἡμετέρου.

Πᾶς ἄνθρωπος κατέχει ἀκτῖνα τῆς ἀνθρωπίνης καλλονῆς. Οὐδεὶς δὲ τὰς κατέχει ἁπάσας. Ἐξαιρουμένων ὀλίγων ἀτυχῶν δυσμόρφων, καὶ δὴ ἀῤῥώστων, οὐδεὶς ἄνθρωπος εἶνε ἀπολύτως ἄσχημος. Ἕκαστος δ' ἔχει σπινθῆρά τινα πρὸς ὃν ἀνταποκρίνεται ἄλλο πλάσμα, σπινθῆρα συμπαθείας, ὅπως δύο πυγολαμπίδες πτερυγίζουσαι εἰς τὰ σκότη θερινῆς νυκτὸς ἀνταλλάσσουσιν ἐρωτικὰς ἐκδηλώσεις διὰ τῶν φωτεινῶν αὐτῶν ἀκτίνων.

Γυνή τις [illegible] τὴν χάριν, ἀλλὰ μειονεκτεῖ κατὰ τὸ μειδίαμα τῶν χειλέων. Ἀνήρ τις εἶνε Ἀπόλλων, ἀλλ' ὄχι Ἡρακλῆς. Εἶνε Ζεύς, ἀλλ' ὄχι Ἔρως. Ἕκαστος δὲ πρέπει νὰ καλλιεργῇ

[1] Ἀριστοτέχνημα τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ ἐν Ῥώμῃ.

Digitized by Google

τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ καλλονήν, τὴν τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ τέκνων, τὴν τῶν προσφιλῶν εἰς αὐτὸν προσώπων.

Η θεραπεία αὕτη τῆς καλλονῆς δὲν εἶνε οὔτε ἑλληνικὴ τρυφηλότης, οὔτε ἀνατολικὴ φιληδονία, ἀλλ' ὑποταγὴ εἰς τοὺς ἁγιωτάτους τῆς φύσεως νόμους. Καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀπέβαλε τοῦ ναοῦ τοὺς δυσμόρφους, οὔτε ἀνέχεται ἱερεῖς ἀναπήρους. Μὴ ἀξιοῦτε ἐπομένως νὰ ἔχητε ἐπιείκειαν ἀνωτέραν τῆς τοῦ Θεοῦ.

Ἀγαπᾶτε τὸ ὡραῖον, τὸ ὁποῖον εἶνε μία τῶν μεγίστων δυνάμεων τοῦ κόσμου, καὶ τὸ ὁποῖον ὁ Πλάτων, ὁ ἐν σοφοῖς σοφός, ἔθετεν εὐθὺς μετὰ τὴν ὑγείαν, ὅτε ἀπηρίθμει τὰ μέγιστα μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν. Εὐθὺς μετὰ τὴν ὑγείαν καί... πρὸ τοῦ πλούτου.

Μὴ προσλαμβάνετε ποτὲ δανείους ψευδεῖς καλλονάς, διότι τὸ ψεῦδος δὲν δύναται νὰ ἦνε ὡραῖον, καὶ ἐνθυμήθητε, ὅτι ἡ ἐν ἐπιγνώσει λατρεία τοῦ ἀγνώστου τούτου Θεοῦ εἶνε ἔργον ἀγωγῆς καὶ ἠθικῆς.

Ὁ ὡραῖος μεταδίδει περὶ ἑαυτὸν πολλὴν χαράν. Τὸ ὡραῖον πλάσμα βαδίζει πάντοτε περιβαλλόμενον ὑπὸ ἀκτινοβόλου αἴγλης, ἥτις παρηγορεῖ τοὺς προσβλέποντας εἰς αὐτὸ ὀφθαλμούς, καὶ ἐμπνέει ἀγάπην εἰς πάντας τοὺς ἔχοντας τὴν τύχην ν' ἀναπνέωσιν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κύκλου.

Ἐλεύσεταί ποτε ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ ἐπιστήμη θὰ διδάξῃ τὸ δημιουργεῖν ἀνθρώπους ὡραίους, ὅπως ἡ τέχνη διδάσκει τὸ κατεργάζεσθαι ἀγάλματα τοὐλάχιστον σύμμετρα. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦδε ἡ ὑγιεινὴ προφυλάττει ἀπὸ πολλῶν τερατωδῶν ἐκτροπῶν, ἀπὸ πολλῶν ἀσχημιῶν, διδάσκει δὲ νὰ μεταδίδωμεν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν τὸ προσφιλὲς τῆς ὑγείας χρῶμα, τὸ ὁποῖον εἶνε ἤδη ἀληθὴς καλλονή. Περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἰκριώματος ἐφ' οὗ στηρίζεται ὁ ἄνθρωπος, περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς οὕτως εἰπεῖν τοῦ σκελετοῦ, θέλει φροντίσει ἡ ἐπιστήμη τοῦ μέλλοντος. Ἀλλ' ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη καθιστᾷ ἡμᾶς κυρίους τοῦ δέρματος, τῶν βοστρύχων, τῶν ὀνύχων, ὁλοκλήρου εἰς ἕνα λόγον τῆς ἐξωτερικῆς περιφερείας τοῦ ἀνθρωπίνου περιβλήματος, τὸ ὁποῖον πρῶτον προσβάλλει τὸν ὀφθαλμόν, ὅτε θεωροῦμεν τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα. Εἰς τὰς ὀλίγας σελίδας τοῦ βιβλιαρίου τούτου, καταβαίνοντες ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ γαληνιαίων ἐκτάσεων τοῦ ἰδανικοῦ εἰς τὴν ταπεινὴν τῆς πρακτικῆς ἀτραπόν, θέλετε εὕρει πολλὰ παραγγέλματα πρὸς συντήρησιν τῆς φυσικῆς καλλονῆς ἢ καὶ πρὸς δημιουργίαν ταύτης. Θέλετε εὕρει ὅπλα ἀμυντικὰ κατὰ τῶν ἀπατηλῶν καλλονῶν, τὰς ὁποίας πλάττουσι τὰ *κοσμητικὰ* ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δελεάζουσι μὲν τὴν ματαιότητα, κατασπαταλῶσιν ὅμως τὴν εὐεξίαν ἡμῶν.

Ἀποκρούετε τὴν καλλονὴν ἐκείνην, ἥτις δὲν εἶνε θυγάτηρ τῆς ὑγείας. Ἀποκρούετε τὴν καλλονὴν ἐκείνην, ἥτις εἶνε εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ πρὸς τὴν ἠθικήν.

Ὁ ζητῶν τὴν καλλονὴν εἰς τὴν τετάρτην σελίδα τῶν ἐφημερίδων, ἢ εἰς τὸ κομμωτήριον, εἶνε ὅμοιος πρὸς τὸν ζητοῦντα ἀδάμαντας ἐντὸς κοπρῶνος, ἢ ἀρετὰς ἐντὸς τῶν εἱρκτῶν. Οὗτος πρέπει νὰ μεταβάλῃ διεύθυνσιν καὶ ὁδόν, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν καλλονὴν εἰς τὰ βιβλία τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς ἠθικῆς.

—

Ζητεῖτε πρὸ πάντων τὴν καλλονὴν ὅπου αὕτη εὑρίσκεται, καὶ λάβετε ὑπ' ὄψει, ὅτι ἐκφέρων τὴν παραγγελίαν ταύτην οὐδαμῶς κρύπτομαι ὄπισθεν ἑνὸς λογοπαιγνίου ἢ ἑνὸς λογογρίφου.

Εἰς τὸ εἰκοστὸν ἔτος μὴ θέλετε νὰ ἔχητε τὰς καλλονὰς τοῦ τριακοστοῦ, οὔτε εἰς τὸ τεσσαρακοστὸν ἀγωνιᾶτε διὰ νὰ ἦσθε περικαλλεῖς ὅπως κατὰ τὸ τριακοστόν. Πᾶσα ἡλικία ἔχει τὴν καλλονήν της, ὅπως ἔχει καὶ τὸν τύπον της. Δὲν ὑπάρχει μεγαλοφυΐα ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ τὴν καλλονὴν ἐκτὸς τοῦ τύπου τῆς φύσεως. Δύναταί τις νὰ πλαστογραφήσῃ, νὰ ὑποκριθῇ, δύναται ν' ἀνοίξῃ τὰ ἄδυτα τοῦ ναοῦ δι' ἀπάτης, ἀλλ' ἂς προσέξῃ ὁ ἱερόσυλος μὴ βιασθῇ νὰ ἐξέλθῃ μετ' αἰσχύνης.

—

Εἶνε τῷ ὄντι ὡραῖον τὸ βρέφος, τὸ ἐκ ῥόδων καὶ κρίνων θεῖον ἐκεῖνο δοκίμιον! Ὑπὸ τὸ ἀθῷον ἐκεῖνο μειδίαμα, ὑπὸ τὴν ῥοδοδάκτυλον ἠῶ ἡλίου ὅστις ἀκόμη δὲν ἀνέτειλε, κρύπτεται μέλλον τὸ ὁποῖον οὐδεὶς δύναται νὰ ἑρμηνεύσῃ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶνε ἐπιγεγραμμένη ἡ λέξις *ἄνθρωπος!*— Ἓν Χ (ἓν ἄγνωστον) ἀνθρώπινον, τὸ ὁποῖον ἤδη ἀγαπᾷ καὶ εἰσέτι δὲν μισεῖ! Ὁποία καλλονή!

—

Καὶ τὸ παιδίον, δὲν εἶνε καὶ ἐκεῖνο ὡραῖον; Ὁ ἥλιος τοῦ νοὸς δὲν λάμπει ἀκόμη διὰ τοῦ πυρίνου αὐτοῦ δίσκου ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος, ἀλλ' αἱ πρῶται ἀκτῖνες χρυσίζουσιν ἤδη τὰς κορυφὰς τῶν ἀπωτέρων ὀρέων. Καὶ καθ' ἑκάστην περιμένεται μετὰ περιφόβου ἀγωνίας ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἀστέρος. Καὶ ἐν τούτοις τὸ παιδίον ψελλίζει ἤδη τὴν γλῶσσαν τῆς ἀθῳότητος. Εἶνε ἤδη δηκτικόν, ἀλλ' ὄχι εἰσέτι κακόβουλον. Κινεῖται ὡς θύελλα, ὡς πυροτέχνημα. Εἶνε ἐν ὂν ὅλον θέρμη, ὅλον χαρά, ὅλον ἀπερισκεψία. Εἶνε ἠὼς ἤδη γενομένη ἡμέρα.

—

Καὶ ὁ νέος, δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ θεὸς τῆς καλλονῆς; Δὲν εἶνε ὁ Ἀπόλλων τοῦ ἀνθρωπίνου Ὀλύμπου; Ὁ νέος εἶνε ἀκόμη περίχρυσος ὑπὸ τῆς ῥοδίνης ἠοῦς, ἀλλ' ἤδη περιφλεγὴς ὑπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου καὶ εὐώδης ὑπὸ τῶν θερμῶν ἀρωμάτων τοῦ κήπου τῆς ζωῆς. Ἀληθῶς δὲν εἶνε οὗτος ζῶσα ἁρμονία ἰσχύος καὶ εὐκαμψίας, δυνάμεως καὶ χάριτος; Δὲν ἔχει τὴν ἀστραπὴν τῆς

Digitized by Google

διανοίας καὶ τὴν λάμψιν τοῦ ἔρωτος; Δὲν ἔχει τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Διὸς καὶ τὰ θελκτικὰ κάλλη τοῦ Ἀπόλλωνος; Δὲν εἶνε τὸ ὡραιότατον πλάσμα τῆς οἰκουμένης;

—

Καὶ ὁ μεσῆλιξ δὲν εἶνε καὶ αὐτὸς ὡραῖος; Ἡ γαληνιαία ἠρεμία τῆς εἰς ἑαυτὴν πεποιθυίας δυνάμεως, ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς στάσεως, ἡ εἰς ἀνδριάντα μᾶλλον ἢ εἰς εἰκόνα ἁρμόζουσα καλλονή, ἡ εὐγενὴς ὑπερηφάνεια καὶ ἀξιοπρέπεια, τὸ θάρρος ἄνευ τοῦ θράσους, ἡ χάρις μετασχηματισθεῖσα εἰς δύναμιν, ταῦτα πάντα δὲν εἶνε τόσαι καλλοναὶ τοῦ θέρους τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς;

—

Καὶ τὸ γῆρας τοῦ ὑγιοῦς ἀνθρώπου δὲν εἶνε καὶ ἐκεῖνο πλῆρες ποικίλων καλλονῶν; Δὲν εἶνε δι' αὐτὸ προωρισμένοι οἱ ἀμάραντοι τοῦ λυκόφωτος τῆς ἑσπέρας, ὁ ἤρεμος καὶ ἀνώδυνος κάματος, ἡ συμπαθὴς τρυφερότης τοῦ βλέμματος, αἱ ἐπάργυροι καλλοναὶ τοῦ πώγωνος καὶ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς, καὶ πᾶσα ἐκείνη ἡ ὀλυμπία μεγαλειότης μακροῦ βίου, διελθόντος ἐν εὐγενεῖ ἀγῶνι καὶ ἐν ἐργασίᾳ;

—

Ὄχι, ὁ ὑγιὴς ἄνθρωπος δὲν εἶνε ἄσχημος εἰς καμμίαν ἡλικίαν τῆς ζωῆς. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε ἄσχημον, εἶνε τὸ παιδίον τὸ καλλωπιζόμενον ὡς νεανίας· εἶνε ὁ νεανίσκος ὅστις βιάζει τὰ ἐφηβικὰ αὐτοῦ χείλη ὅπως στολίσῃ αὐτὰ διὰ θελγήτρου ἀνήκοντος εἰς ἡλικίαν ὡριμωτέραν. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε φρικῶδες νὰ τὸ βλέπῃ τις, εἶνε ὁ ῥυτιδωμένος γέρων ὁ φέρων μελανοὺς ὡς τὸν ἔβενον βοστρύχους, εἶνε ὁ ἄνθρωπος ὁ μεταμορφωμένος ὁλόκληρος ὡσεὶ ψεῦδος ζῶν, ὡσεὶ πλαστογραφημένον συνάλλαγμα, ὡσεὶ μεταμφιεσμένος ὡς ἐν ἀποκρέῳ ἀλλ' ὑποκρινόμενος πρόσωπον σοβαρόν, ὅμοιος πρὸς παρῳδίαν προκαλοῦσαν τὸν θρῆνον.

—

Εἶνε ὡραῖος ὁ φοῖνιξ ὁ ἐκ τῶν φειδωλῶν ἄμμων τῆς ἐρήμου γνωρίζων νὰ ἐξάγῃ τόσον χυμόν, δι' οὗ ἀποστάζει τὸ μέλι τῶν καρπῶν του· ὁ παρηγορῶν ἀπὸ τῆς φλογερᾶς ξηρασίας τῶν τροπικῶν διὰ τῶν μακρῶν ἀειθαλῶν βοστρύχων του. Ἀλλ' εἶνε γελοῖος ἐν τοῖς φυτοκομείοις τῆς Νορβηγίας ὁ μικρὸς ἐκεῖνος κορμὸς τοῦ φοίνικος, ὁ ἐκ τῆς πλινθίνου φυλακῆς του προβάλλων τὸν ῥαχιτικὸν καὶ ὡσεὶ ὀργίλον κλάδον του.

—

Εἶνε μεγαλοπρεπὴς ἡ ἐπὶ τοῦ ἀλπινείου βράχου πεύκη ἡ ὑψοῦσα τὴν σεβαστὴν καὶ ὑπὸ τῆς χιόνος ἐπάργυρον κεφαλήν της, καὶ διὰ τῆς θερμαινούσης τοὺς πόδας αὐτῆς χλόης διατηροῦσα αἰωνίως τὸ πράσινον χρῶμα τῶν κλάδων της ὑπὸ τὸν ἥλιον τοῦ Ἰουλίου καὶ ὑπὸ τὰ πάγη τοῦ Ἰανουαρίου. Ἀλλ' εἶνε γελοία ἡ ἐλάτη τῆς Νορβηγίας, ἡ ἐν θερμῷ κήπῳ τῆς Ἰταλίας προτάσσουσα ὄνομα μεγαλήτερον τοῦ ἀναστήματός της.

—

Ὦ ἀνθρώπινοι φοίνικες, ἀφίσατε τὰς χιόνας εἰς τὴν πεύκην!

Ὦ ἀνθρώπιναι ἐλάται, ἀφίσατε τὸν γλυκὺν τοῦ φοίνικος καρπὸν εἰς τὸν φοίνικα!

Ἑκάστη καλλονὴ ἐχέτω τὴν ἁρμόζουσαν εἰς αὐτὴν θέσιν. Ἑκάστη καλλονὴ ἔστω ἀληθής!

(Ἕπεται συνέχεια).

ΑΙ ΝΕΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΜΗΧΑΝΑΙ

Τορπίλλαι καὶ τορπιλλοφόρα.

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς τορπίλλης καὶ τῶν τορπιλλοφόρων, τῶν φοβερῶν τούτων ὀργάνων, παρήγαγεν ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ ναυτικοῦ πολέμου πλήρη ἐπανάστασιν. Ἅπασα ἡ ἀρχαία τακτικὴ κατεστράφη, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρξε δυνατὸν νὰ γείνῃ οὐδὲν κρίσιμον πείραμα — καθόσον δὲν ἐγένοντο μεταξὺ τῶν μεγάλων ναυτικῶν δυνάμεων *πόλεμοι* ἐν οἷς τὰ τορπιλλοφόρα νὰ δυνηθῶσι νὰ διαδραματίσωσι πρόσωπόν τι — κατανοοῦμεν ὅτι, ὅταν συζητῶμεν περὶ τῆς σχετικῆς ἀξίας τῶν διαφόρων στόλων, συζητοῦμεν περὶ ἀγνώστου. Οὕτω δὲ τὸ ζήτημα τοῦτο συγκινεῖ οὐ μόνον τὸν ναυτικὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὸν τύπον καὶ ἅπαν τὸ κοινόν. Ἂν ἀναγνώσῃ τις ἁπάσας τὰς σπουδαίας γαλλικὰς ἐφημερίδας ὡς καὶ τὰς εἰδικὰς ἐφημερίδας, θέλει ἰδεῖ πόσον ὁ ναυτικὸς κόσμος εἶνε ἀνήσυχος ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς εἰσόδου τοῦ νέου τούτου *μαχητοῦ*, ὅστις ἀνέτρεψε διὰ μιᾶς πάσας τὰς παραδόσεις τοῦ παρελθόντος.

Καὶ τῷ ὄντι, τὸ τορπιλλοφόρον ἐμπνέει εἶδος βαθείας καὶ μυστηριώδους ἐντυπώσεως καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ναύταις· ἡ ἀκόλουθος περίοδος ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Γκουζὰρ «*Τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν —Θωρηκτὰ καὶ τορπιλλοβόλα*» εἶνε καταπληκτικὴ ἀπόδειξις. «Εἶνε περιεργότατον, λέγει ὁ ἀρχαῖος ὑπουργὸς τῶν ναυτικῶν, καὶ διδακτικώτατον νὰ σπουδάσωμεν, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ τὸ πράξωμεν ἐν προσποιητῇ μάχῃ, τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῶν πληρωμάτων τῶν θωρηκτῶν, ἅτινα γνωρίζουσιν ὅτι κατὰ τὴν νύκτα θέλουσι προσβληθῆ παρὰ τῶν τορπιλλοφόρων. Ἐνῷ ἔτι ἡ σελήνη εἶνε ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος, καὶ γνωρίζουσιν ὅτι τὰ τορπιλλοφόρα δὲν θέλουσι παρουσιασθῆ, εἰσὶν οἱ ἄνδρες ἐν προφανεῖ καταστάσει νευρικῆς ταραχῆς. Ἐσήμανεν ἡ κατάκλισις, ἀλλ' οὐδεὶς κατεκλίθη, ἅπαντές εἰσιν ἐκεῖ, ἀγωνιῶντες, ἐξερευνῶντες τὸν ὁρίζοντα, παρεξηγοῦντες τὸν ἐλάχιστον κρότον. Εἶτα ἡ σελήνη ἐξαφανίζεται, ἡ πολεμικὴ ἔγερσις σημαίνει πανταχοῦ, καὶ ἡ ἀγωνία διπλασιάζεται. Τέλος δὲ οἱ σκοπιωροὶ ἀγγέλλουσι τὸν

Digitized by Google

ἐχθρὸν καὶ ἄρχονται κατ' αὐτοῦ πυρὸς διὰ τῶν μυδραλλιοβόλων. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης μέχρις ἐκείνης, καθ' ἣν αἱ ἠλεκτρικαὶ ἀκτῖνες ἐπὶ τέλους τὸ συναντῶσιν, ἡ ἀγωνία πάντων εἶνε ἀληθῶς ἀλγεινὴ καὶ ἐκδηλοῦται διὰ προφανῶν συμπτωμάτων.

Νὰ ὑποπτεύῃ τις τὸν ἐχθρὸν—καὶ τίνα ἐχθρόν; — τόσῳ πλησίον ἑαυτοῦ! Νὰ διαλογίζηται μὴ οὗτος εἶνε ἴσως ἤδη ἐν βολῇ τορπίλλης καὶ νὰ μὴ διακρίνῃ αὐτόν· νὰ ὑποκύψῃ χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ὑπερασπισθῇ, χωρὶς νὰ βάλῃ μίαν κἂν βολὴν τηλεβόλου! Εἶτα, αἴφνης φαιόν τι σημεῖον ἀναφαίνεται ἐν ταῖς φωτειναῖς ἀκτῖσι. Φαίνεται ὅτι κτύπημά τι μαγικῆς ῥάβδου μετεμόρφωσε τὸ πᾶν ἐπὶ παρουσίᾳ γνωστοῦ κινδύνου: ἕκαστος ἀναλαμβάνει τὴν ἀταραξίαν του καὶ τὴν ψυχραιμίαν του.... »

Ἡ ἀόριστος αὕτη, ἀλλ' ἀλγεινὴ συγκίνησις ἐξηγεῖται ἀναγινωσκομένης τῆς δραματικῆς διηγήσεως τῆς προσβολῆς σινικοῦ θωρηκτοῦ παρὰ γαλλικοῦ τορπιλλοφόρου ἐν τῇ μάχῃ τῆς Φου-Τσεοῦ.

« Ἡ ἐνέργεια τοῦ τορπιλλοφόρου εἶνε τρομερά, λέγει ἡ ἔκθεσις, οἱ ὁδηγοῦντες δὲ τοῦτο διατρέχουσι τὸν σοβαρώτερον κίνδυνον. Ἓν μόνον τῶν ὀγκωδῶν βλημάτων τοῦ ἐχθροῦ δύναται νὰ τὸ κατακερματίσῃ, καὶ ὅταν τὸν πλησιάζῃ, τὰ πολυβόλα καὶ ὁ τυφεκισμὸς θέλουσιν ἐπενέγκει ἐπὶ τοῦ καταστρώματός του ὀλεθρίας φθοράς. Οὕτω δὲ ἡ ἐπὶ τορπιλλοφόρου ἐπιβίβασις εἶνε δίπλωμα ἀνδρείας. Φαντάζεσθε τὸν ἀξιωματικόν, διοικητὴν τορπιλλοφόρου λαμβάνοντα διαταγὴν νὰ μεταβῇ ὅπως βυθίσῃ ἐχθρικὸν σκάφος; Πᾶς κίνδυνος δι' αὐτόν. Ἡ θάλασσα, ἡ κρύπτουσα καὶ προστατεύουσα αὐτὸν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς ἐκστρατείας του, μέλλει ἴσως μετὰ στιγμὴν νὰ κυλίῃ τὸ πτῶμά του. Ὁ ἀντίπαλος μέλλει νὰ τὸν κατακεραυνοβολήσῃ διὰ βροχῆς χάλυβος, χυτοσιδήρου καὶ μολύβδου. Αὐτὴ ἔτι ἡ τορπίλλη ἡ μεθ' ἑαυτῆς φέρουσα τὸν τρόμον, δύναται νὰ πληχθῇ παρὰ βλήματος καὶ νὰ διαρρηχθῇ ἀνατινάσσουσα τὸ τορπιλλοφόρον.

Ἡ μάχη ἤρξατο. Τὰ σκάφη τοῦ στόλου ἤρξαντο τοῦ πυρός. Αἱ ὀβίδες πίπτουσι βροχηδὸν πανταχόθεν. Ἓν τῶν ἡμετέρων καταδρομικῶν, κανονοβολούμενον ἐκ τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ παρὰ φρουρίου ἐκ δώδεκα πυροβόλων Κρούπ, προσεβλήθη ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ παρ' ἐχθρικοῦ θωρηκτοῦ. Σῆμά τι ἀναβιβάζεται ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ τῆς ναυαρχίδος καὶ τὸ τορπιλλοφόρον ἐκκινεῖ. Ὁ ἐχθρὸς κατασκοπῶν βλέπει τὴν κίνησιν. Γινώσκει τὸν ἀπειλοῦντα αὐτὸν κίνδυνον καὶ συγκεντροῖ πάραυτα ἅπαν τὸ πῦρ του ἐπὶ τοῦ μικροῦ τούτου φαιοῦ σημείου, ὅπερ προχωρεῖ ταχέως πρὸς αὐτόν. Τρία μίλλια τοὺς διαχωρίζουσι καὶ ἀπαιτοῦνται διὰ τὸ τορπιλλοφόρον δέκα μόνον λεπτὰ ὅπως τὰ διανύσῃ. Ἐὰν δὲ δὲν βυθισθῇ πρὶν διατρέξῃ τὴν ἀπόστασιν ταύτην, τὸ θωρηκτὸν ἀπώλετο. Ὅθεν οἱ πυροβοληταὶ σκοπεύουσι τὰ πυροβόλα μετ' ἀκριβοῦς φροντίδος. Αἱ πρῶται ὀβίδες διέρχονται ἀρκούντως μακράν, ἀλλὰ τὸ ῥίμμα διωρθώθη καὶ ἤδη πίπτουσι τόσῳ πλησίον τοῦ τορπιλλοφόρου, ὥστε ἀναρρίπτουσι τὸ ὕδωρ ἐπὶ τοῦ καταστρώματός του. Ἰδοὺ μία πίπτουσα ἐπὶ τῆς πρώρας. Πῖδαξ ὕδατος ὑψηλὸς κατὰ δέκα μέτρα ἀποκρύπτει τὸ τορπιλλοφόρον, ὁ ἐχθρὸς τὸ νομίζει βεβυθισμένον καὶ ἐκβάλλει ἓν ἄπειρον *οὐῤῥά!* Ἀλλὰ τὸ βλῆμα ἀνεπήδησε καὶ διῆλθεν ἄνωθεν. Ὁ πῖδαξ ἀναπίπτει ὡς βροχὴ καὶ τὸ γενναῖον μικρὸν σκάφος ἀναφαίνεται, διαρρεόμενον ἐξ ὕδατος ὡς εἰ ἐξήρχετο ἐκ τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης καὶ τρέχον πάντοτε ὁλοταχῶς ἔμπροσθεν νέας ἀπειλῆς θανάτου.

Εἰσὶν ἐννέα ἐν ὅλῳ ἐντὸς τοῦ μικροῦ τούτου σκάφους καὶ βαίνουσιν ὅπως προσβάλωσιν εἶδός τι λεβιάθαν, ἐφ' οὗ ἐπιβαίνει πολυάριθμον πλήρωμα. Δὲν εἶνε πάλη ἑνὸς κατὰ δέκα, ἀλλ' ἑνὸς κατὰ ἑκατόν. Οὐδεμία λέξις ἀπηγγέλθη ἐκτὸς τῶν ἀναγκαίων παραγγελμάτων. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, οὓς ὁ θάνατος ἐγγίζει διὰ τοῦ δακτύλου, εἰσὶ σιωπηλοὶ καὶ σύννοες. Καὶ μὴ νομίσητε ὅτι ἀδιαφοροῦσι περὶ τοῦ κινδύνου. Δὲν σκέπτονται τοὐναντίον ἢ περὶ τούτου. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ τοῦ *δέρματός των*, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐπιχειρήσεως. Δέον ὅπως ἡ τορπίλλη δήξῃ τὰ πλευρὰ τοῦ ἐχθρικοῦ σκάφους. Μετὰ ταῦτα, ἐὰν βυθισθῶσι, τόσῳ χειρότερα!

Πάντες οἱ ὀφθαλμοὶ εἰσὶ προσηλωμένοι, πάντα τὰ νεῦρα εἰσὶ τεταμένα πρὸς τὸν ἐπιτευκτέον σκοπόν. Δὲν ἀπέχουσι πλέον ἢ πεντακόσια μέτρα. Τὰ βλήματα τῶν πολυβόλων συμμίγνυνται μετὰ τῶν ὀβίδων καὶ σαροῦσι τὸ κατάστρωμα. Πάντα τὰ ξύλινα μέρη κατακόπτονται παρὰ τῶν σφυρηλάτων βολίδων. Διαρκὲς πῦρ τυφεκίου ἄρχεται ἐκ τῶν θωρακίων τοῦ ἐχθροῦ, καὶ αἱ βολίδες, διερχόμεναι διὰ τῶν σπανίων ἀνοιγμάτων, ἔθηκαν ἤδη τρεῖς ἄνδρας ἐκτὸς μάχης. Εἰσὶ κατακεκλιμένοι ἐν τῇ γωνίᾳ, εἰς ἣν ἠδυνήθησαν νὰ συρθῶσι, διότι δὲν ἔχουσι τὸν καιρὸν νὰ σκεφθῶσι περὶ αὐτῶν καὶ δὲν θέλουσι δυνηθῇ ν' ἀσχοληθῶσι περὶ τῶν τραυματιῶν ἢ μετὰ δύω λεπτά, ὅταν ἡ τύχη πάντων ἀποφασισθῇ.

Τὸ τορπιλλοφόρον μέλλει νὰ ἐγγίσῃ τοῦ σκοποῦ. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐκστρατείας ἐξησφαλίσθη, διότι τὸ ῥίμμα τῶν ὀβίδων εἶνε ἀνίσχυρον ἀπὸ τῆς μικρᾶς ταύτης ἀποστάσεως. Ὁ τυφεκισμὸς δὲν δύναται νὰ βυθίσῃ τὸ τορπιλλοφόρον, δὲν δύναται ἢ νὰ φονεύσῃ ἀνθρώπους.... τοῦτο δὲν εἶνε σπουδαία ὑπόθεσις!

Ἤδη δέον ὁ πλοίαρχος νὰ ἔχῃ διαγνωστικὸν ὄμμα καὶ ἀταραξίαν, οἱ ἄνδρες του δέον νὰ ἐκτελῶσι τὰς διαταγάς του μὲ ταχύτητα ἀστρα-

Digitized by Google

της, διότι ἡ τορπίλλη βαλλομένη ἐν δευτερόλεπτον ταχύτερον θέλει ἀποτύχει τοῦ κεραυνοβόλου ἀποτελέσματός της, καὶ ἐὰν βραδύνωσιν ἐπὶ ἓν δευτερόλεπτον, τὸ μικρὸν σκάφος θέλει θραυσθῆ μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος κατὰ τῶν πλευρῶν τοῦ ἰσχυροῦ του ἀντιπάλου.

Ἐγγίζουσι σχεδὸν πρὸς τὸ ἐχθρικὸν σκάφος. Αἱ διὰ τῆς χειρὸς ῥιπτόμεναι χειροβομβίδες ἀναπηδῶσι διαρρηγνύμεναι. Εἷς ἀνὴρ φονεύεται, ὁ πλοίαρχος τραυματίζεται φρικωδῶς εἰς τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ συνέχων ἑαυτὸν δι' ὑπερτάτου ἀγῶνος, συγκρατούμενος εἰς τὸν τοῖχον, μένει ἔτι ὄρθιος. Πελιδνός, περιρρεόμενος ἐξ αἵματος, φοβερὸς ἐξ ἀταραξίας καὶ γενναιότητος, ἔχων τὸ ὄμμα πάντοτε προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ:

« — Προσοχή!.... Ῥίψατε!!!

Τὸ τρομερὸν μηχάνημα ἐρρίφθη. Ἓν κῦμα ἀκόμη παράγεται καὶ φρικώδης κριγμὸς ἀκούεται, παρακολουθούμενος ὑπὸ πενθίμου κραυγῆς ἄλγους. Ὁ πυγμαῖος ἐνίκησε τὸν γίγαντα!

— Ἐπὶ δεξιὰ ὅλως! — καὶ τὸ μικρὸν σκάφος, στρεφόμενον ταχέως περὶ ἑαυτό, ἀπομακρύνεται ὁλοταχῶς, ἐνῷ τὸ ἐχθρικὸν θωρηκτὸν βυθίζεται ἐν τοῖς κύμασι.

Μετὰ δέκα λεπτά, ἐπανευρίσκεται ἐν τῇ θέσει του παρὰ τῷ ναυάρχῳ, ὅστις προσκαλεῖ τὸν πλοίαρχον ὅπως τὸν συγχαρῇ. Φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ φορείου. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἡ μάχη ἐξακολουθεῖ. Νέος ἀγὼν μέλλει ἴσως νὰ καταστῇ ἀναγκαῖος. Ταχέως διορίζεται προσωρινὸς πλοίαρχος καὶ τέσσαρες ἄνδρες ὅπως συμπληρώσωσι τὸ μικρὸν πλήρωμα, καὶ ἰδοὺ τὸ τορπιλλοφόρον ἕτοιμον ὅπως ἐκτελέσῃ νέαν ἀποστολήν. Ἐπιβιβάζονται νέοι ἥρωες.»

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Ν. Κ. ΓΟΥΛΙΜΗΣ
Λοχαγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ

Ἦτο χειμὼν καὶ ἐκαθήμην μετὰ τοῦ πάππου μου πλησίον τῆς ἑστίας.

— Αὐτὴν τὴν ἑσπέραν, παιδί μου, μοὶ εἶπεν ὁ ἐξαίρετος γέρων, θὰ σοῦ διηγηθῶ ὄχι μῦθον, διότι εἶσαι πλέον μεγάλος, ἀλλὰ κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον νὰ σοῦ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ζωήν σου.

— Λοιπόν, παππούλη, ἀπήντησα, λέγε, σὲ ἀκούω.

Ὁ γέρων ἤνοιξε τὴν ἀργυρᾶν ταμβακοθήκην του, ἔλαβε μίαν *πρέζαν* ταμβάκου, τὴν ἔφερεν εἰς τὴν ῥῖνά του, ἔθεσε τὴν ἀριστερὰν κνήμην του ἐπὶ τῆς δεξιᾶς καὶ ἐξηκολούθησε·

— Σὲ προειδοποιῶ, παιδί μου, ὅτι θὰ σοῦ διηγηθῶ πράγματα σοβαρά.

— Τὰ σοβαρὰ ποτὲ δὲν μὲ κουράζουν ὅταν μοῦ τὰ διηγῆται ὁ παπποῦς.

Τὴν παιδικὴν ταύτην κολακείαν ἀκούσας ὁ γέρων ἐμειδίασε.

— Νὰ ἐνθυμῆσαι καλά, μικρέ μου, τὸ ῥητόν: *Ποτὲ νὰ μὴν ἐκδύεσαι πρὶν στρώσῃς τὸ κρεβάτι σου!*

— Ἀλλά, παππούλη μου, αὐτὸ δὲν τὸ καταλαμβάνω πολὺ καλά. Εἰπέ μου, σὲ παρακαλῶ, τί σημαίνει;

— Ἔχεις δίκαιον, παιδί μου. Πρέπει νὰ σοῦ τὸ ἐξηγήσω. Αὐτὸ λοιπὸν σημαίνει ὅτι ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος ποτὲ δὲν πρέπει νὰ δίδῃ ὅλα ὅσα ἔχει πρὶν ἀποθάνῃ.

Προφανῶς αὐτὴ ἡ ἐξήγησις καθίστα μὲν τὸ ῥητὸν σαφέστερον, ἀλλ' ἦτο πολὺ μελαγχολική. Τὰ παιδία θλίβονται, καὶ δικαίως, ὅταν ὁμιλῇ τις πρὸς αὐτὰ περὶ θανάτου.

Ὁ παπποῦς μου τὸ ἐννόησε καὶ ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ.

— Σὲ προειδοποίησα ὅτι θὰ σοῦ ὁμιλήσω διὰ πράγματα σοβαρά. Θὰ σοῦ διηγηθῶ ὄχι μῦθον ἀλλ' ἀληθινὴν ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν ἐνθυμοῦμαι, διότι ἔγεινεν ὅταν ἤμην νέος.

Ἄκουσε λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἱστορίαν καὶ νὰ τὴν διηγηθῇς καὶ σὺ εἰς τὰ ἐγγόνια σου, διότι εἶνε διδακτική. Πρέπει νὰ τὴν εἰξεύρουν ὅλαι αἱ οἰκογένειαι.

Πρὸ ἑξήντα περίπου χρόνων ἐγνώρισα γέροντα σεβάσμιον ὀνομαζόμενον Χαρίδημον * * *. Εἶχεν ἀναχωρήσει μικρὸς μὲ εἴκοσι μόνον φράγκα, ὅταν δὲ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, εἶχε περιουσίαν τριακοσίων χιλιάδων φράγκων. Δι' αὐτὸ τὸν ὠνόμασαν *ὁ πλούσιος*.

Ἡ σύζυγός του ἀπέθανε καὶ εἶχε μόνον μίαν θυγατέρα δεκαεννέα ἐτῶν. Ἡ θυγάτηρ του ἦτο ἡ μόνη χαρά του, καὶ τὸ προσφιλέστερον ὄνειρόν του ἦτο νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ μὲ ἕνα καλὸν νέον πρὶν ἀποθάνῃ. Πρωῒ λοιπὸν καὶ ἑσπέρας παρεκάλει τὸν Θεὸν εἰς τὴν προσευχήν του νὰ τοῦ στείλῃ ἕνα καλὸν γαμβρόν.

Ἡ Μαρία, (τοιουτοτρόπως ὠνομάζετο ἡ θυγάτηρ τοῦ γέροντος) ἦτο πλουσία καὶ ὡραία, ὁ δὲ Θεὸς βεβαίως θὰ τῆς ἔστελλε καλὸν σύζυγον.

Ἐπαρουσιάσθησαν δέκα ἢ δώδεκα, ἀλλ' ὁ Χαρίδημος ἐπροτίμησεν ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἠγάπα ἡ θυγάτηρ του. Ὁ νέος ἦτο καλός· εἰξεύρεν ὀλίγον ἀπὸ ὅλα, εἰξεύρεν ὀλίγα γαλλικά, ὀλίγον χορόν, ὀλίγην μουσικήν, ὀλίγην ζωγραφικήν, δὲν εἰξεύρεν ὅμως κανὲν ἐπάγγελμα.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔβλαπτε· μήπως ἡ νέα δὲν ἦτο πλουσία καὶ διὰ τοὺς δύο;

Ἀφοῦ ἔγεινεν ὁ γάμος, ὁ γέρων Χαρίδημος ἐπροσκάλεσε τὰ τέκνα του καὶ τοὺς εἶπε·

« — Πολὺ καλὰ καταλαμβάνετε, παιδιά μου, ὅτι τίποτε δὲν ἀγαπῶ εἰς τὸν κόσμον περισσό-

Digitized by Google

ρον ἀπὸ σᾶς. Ἐγὼ τώρα εἶμαι γέρων· εἰς τί θὰ μοῦ χρησιμεύσουν τὰ χρήματα; Ἐπροσκάλεσα λοιπὸν τὸν συμβολαιογράφον· εὑρίσκεται εἰς τὸ ἄλλο δωμάτιον μὲ τὰ χαρτιά του, τὴν *πέναν* καὶ τὸ μελανοδοχεῖόν του. Θὰ σᾶς παραχωρήσω ἀπὸ τώρα ὅλην τὴν περιουσίαν μου, καὶ οὔτε λεπτὸν θὰ κρατήσω. Ἀλλὰ θὰ μὲ γηροκομήσετε σεῖς, εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι πλησίον σας τίποτε δὲν θὰ στερηθῶ.»

Ἡ Μαρία καὶ ὁ σύζυγος της ἐῤῥίφθησαν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ γέροντος, τὸν ἠσπάσθησαν καὶ τοῦ ἐξέφρασαν ἀπείρους εὐχαριστίας.

Ὁ συμβολαιογράφος συνέταξε τὸ ἔγγραφον, ὁ γέρων τὸ ὑπέγραψε, τὸ δὲ ἀνδρόγυνον ἔγεινε πλούσιον.

Ἐπὶ ἓξ μῆνας τὰ πράγματα ἔβαινον κατ' εὐχήν. Οἱ σύζυγοι μεγάλως ἐπεριποιοῦντο τὸν γέροντα, ὁ ὁποῖος παρεχώρησε πρὸς αὐτοὺς μὲ τόσην γενναιοδωρίαν ὅλην τὴν περιουσίαν του. Ἐφρόντιζον νὰ ἱκανοποιοῦν ὅλας τὰς ἐπιθυμίας του καὶ νὰ ἐκτελοῦν καὶ τὰς ἐλαχίστας φαντασιοπληξίας του.

Οἱ σύζυγοι εἶχον ἅμαξαν, τὴν ὁποίαν ἐδώρησε πρὸς αὐτοὺς ὁ γέρων. Ὁ Χαρίδημος ἐξήρχετο λοιπὸν εἰς τὸν περίπατον μὲ τὴν ἅμαξαν, ἔδιδε γεύματα εἰς τοὺς φίλους του, ὅταν τοῦτο τὸν ηὐχαρίστει καὶ μετεχειρίζετο τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ του ὡς νὰ ἦτον ἰδική του.

Τὸν ἔνατον μῆνα συνέβη ἔξαφνα μικρὰ ψυχρότης.

Οἱ σύζυγοι ἔλεγον μεταξύ των ὅτι ὁ γέρων ἦτο ὀλίγον ἀδιάκριτος, ὅτι ἐκούραζε πολὺ τὰ ἄλογα, καὶ ὅτι διόλου δὲν ἔβαζεν νερὸν εἰς τὸ κρασί του.

Τὸν δέκατον μῆνα ὁ ὑπηρέτης ἔκαμε πρὸς τοὺς συζύγους τὴν παρατήρησιν, ὅτι ὁ γέρων ἔκαιε πολὺ κερί.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ὅλοι ὁμοῦ ἐστραβοκύτταζαν τοὺς φίλους του, καὶ κρυφίως ἔδερναν τὸν σκύλον του.

Ὁ γέρων Χαρίδημος ἐννόησεν ὅλα αὐτά, ἐλυπήθη πολύ, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἀπέδειξεν.

Ἤλπιζεν ὅτι ἡ κατάστασις αὐτὴ θὰ μετεβάλλετο.

Τὸν δέκατον τρίτον μῆνα ἐγένετο γάμος· πτωχὸς ἐνυμφεύετο πτωχήν. Ὁ γέρων ἠθέλησε νὰ στείλῃ ὡς δῶρον εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους μελλονύμφους ἕνα βαρελάκι κρασί, ἀλλὰ τὰ τέκνα του τοῦ εἶπον·

«—Πατέρα, ὅ,τι εὑρίσκεται εἰς τὴν οἰκίαν μας εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν σου, ἀλλὰ διὰ ἀτομικήν σου χρῆσιν· πολὺ ὅμως θὰ λυπηθοῦμεν ἂν χαρίζῃς εἰς τοὺς ἄλλους τὰ πράγματα τῆς οἰκογενείας σου.»

Ὁ γέρων ἐστέναξε πικρῶς καὶ ἔκαμε τὴν ἑπομένην σκέψιν·

«— Βέβαια, ἔκαμα μεγάλην ἀνοησίαν.»

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτον ἄνθρωπος ἔξυπνος, ἐπρόσθεσεν ἀμέσως·

«— Αὐτὸ βέβαια εἶναι δυσάρεστον, ἀλλ' ὑπάρχει θεραπεία τοῦ κακοῦ.»

Τὴν ἐπαύριον τῆς ἀξιομνημονεύτου ἐκείνης ἡμέρας ὁ γέρων κατέφυγεν εἰς τὸ ἑξῆς στρατήγημα·

Ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ παρήγγειλεν εἰς τοὺς ὑπηρέτας νὰ μὴ τὸν ἀνησυχήσουν.

«— Ἔχω, εἶπε, σπουδαίαν ὑπόθεσιν, ὑπόθεσιν συμφέροντος.»

Ἐκάθισεν ἀκολούθως πλησίον εἰς τὴν τράπεζαν, ἤνοιξεν ἓν συρτάριον, καὶ ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ ἓν σακκίδιον.

Μέσα εἰς τὸ σακκίδιον ὑπῆρχον χρυσᾶ εἰκοσάφραγκα.

Μέχρι τῆς μεσημβρίας ἐμέτρα τὰ ἴδια εἰκοσάφραγκα, καὶ τὰ ἐκουδούνιζεν ἀρκετὰ δυνατὰ διὰ ν' ἀκούσουν τὸν ἦχον ἡ Μαρία καὶ ὁ σύζυγός της.

Ἔφθασεν ἡ ὥρα τοῦ προγεύματος. Ἔστειλαν τὸν ὑπηρέτην νὰ τὸν προσκαλέσῃ νὰ καταβῇ εἰς τὸ φαγητόν, ἀλλ' ἐκεῖνος εἶπε πρὸς τὸν ὑπηρέτην·

«— Εἰπέ τους ὅτι τοὺς παρακαλῶ νὰ μὴ μὲ περιμένουν. Σήμερον δὲν πεινῶ· ἔπειτα ἔχω καὶ πολλὴν ἐργασίαν.»

Καὶ ἐξηκολούθει μετρῶν τὰ εἰκοσάφραγκα.

Ἡ Μαρία καὶ ὁ σύζυγός της ἀκούσαντες τὸν ἦχον ἔτρεξαν μὲ τὰ χειρόμακτρα περὶ τὸν λαιμόν.

«— Καλὲ πατέρα, ἠρώτησεν ἡ Μαρία, ποῦ ηὗρες τόσα πολλὰ χρήματα, ἀφοῦ ὅταν ὑπανδρεύθηκα μοῦ ἔδωκες ὅλην τὴν περιουσίαν σου καὶ ὅλα τὰ χρήματά σου;»

«— Ἀγαπητή μου κόρη, ἀπήντησεν ὁ γέρων, εἶνε πληρωμὴ χρέους, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζα χαμένον. Εἶνε, νομίζω, τριάντα χιλιάδες φράγκα. Ἔχω σκοπὸν νὰ σᾶς τὰ χαρίσω καὶ αὐτά, καὶ πρέπει νὰ προσκαλέσητε τὸν συμβολαιογράφον.»

Ἀμέσως προσεκλήθη ὁ συμβολαιογράφος καὶ συνέταξε τὴν ἑπομένην διαθήκην·

«Ἐγώ, Χαρίδημος*** οἰκείᾳ βουλήσει καὶ »σώας ἔχων τὰς φρένας, σήμερον τὴν... συν»τάσσω καὶ ὑπογράφω ἰδιοχείρως τὴν παροῦσαν »διαθήκην, διὰ τῆς ὁποίας δηλῶ ὅτι μετὰ τὸν »θάνατόν μου ἀφίνω εἰς τὴν θυγατέρα μου καὶ »εἰς τὸν γαμβρόν μου ὅ,τι ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ με»γάλου κιβωτίου τοῦ εὑρισκομένου ἐντὸς τοῦ δω»ματίου μου.»

Ὁ γέρων λαμβάνει τὸν κάλαμον καὶ ὑπογράφει.

Ἡ Μαρία καὶ ὁ σύζυγός της πετοῦν ἀπὸ τὴν χαράν των.

Τότε ὁ γέρων ἔπραξε τὸ ἑξῆς. Ἔλαβε τὰ εἰκοσάφραγκα καὶ τὰ ἔβαλεν εἰς ἀσφαλὲς μέρος διὰ νὰ τὰ ἐξοδεύσῃ εἰς τοὺς φίλους του, ἔπειτα δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπλήρωσε τὸ κιβώτιον μὲ πέτρας καὶ ἄμμον.

Digitized by Google

Ἐν τούτοις εἰς τὴν οἰκίαν τὰ πάντα διὰ τὸν γέροντα Χαρίδημον μετεβλήθησαν· τὰ τέκνα του τὸν ἐπεριποιοῦντο καὶ πάλιν καὶ τὸν ἐκολάκευον, διότι ἐφοβοῦντο μήπως ἂν τὸν δυσαρεστήσουν, μεταμεληθῇ καὶ μεταβάλῃ τὴν διαθήκην του.

Μετὰ τρία ἔτη ὁ γέρων ἀπέθανεν.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τοῦ θανάτου του τὰ τέκνα τοῦ γέροντος τρέχουν, ἀνοίγουν τὸ κιβώτιον, καὶ μένουν ἔκθαμβοι βλέποντες ἐντὸς αὐτοῦ πέτρας, ἄμμον, καὶ μίαν ἐπιστολὴν περιέχουσαν μόνον αὐτὰς τὰς λέξεις·

«Αὐταὶ αἱ πέτραι καὶ αὐτὴ ἡ ἄμμος θὰ χρησιμεύσουν διὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ οἰκοδομὴ ἑνὸς φρενοκομείου δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δίδουν ὅ,τι ἔχουν πρὸ τοῦ θανάτου των!»

Κ. (Κατὰ τὸ γαλλικόν.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Στατιστικὴ τῶν καρφοβελονῶν. Περίεργοι στατιστικοὶ ὑπολογισμοὶ ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν καρφοβελονῶν, αἵτινες κατασκευάζονται καθ' ἡμέραν. Τὰ χειροτεχνεῖα τῆς Βιρμιγγάμης κατέχουσι τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ταύτῃ, παράγοντα καθ' ἑκάστην 37 ἑκατομμύρια περίπου καρφοβελόνας· τὰ τοῦ Λονδίνου, Strades καὶ Δουβλίνου παράγουσι 13 ἑκατομμύρια· ἑπομένως ἐν ὅλῳ καθημερινὴ παραγωγὴ 50 ἑκατομμυρίων καρφοβελονῶν διὰ μόνην τὴν Ἀγγλίαν. Ἐν Γαλλίᾳ τὰ διάφορα ἐργοστάσια τοῦ Aigle, τοῦ Rugle, τῶν Παρισίων παράγουσι περὶ τὰ 20 ἑκατομμύρια· ἐν Ὀλλανδίᾳ δέ, Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ γίνεται παραγωγὴ 10 περίπου ἑκατομμυρίων. Ὥστε δύναταί τις νὰ ἀναγάγῃ ὡς ἔγγιστα εἰς 80,000,000 τὸν ἀριθμὸν τῶν καθ' ἑκάστην κατεργαζομένων καρφοβελονῶν, τουτέστιν 29 δισεκατομμύρια καὶ 200 ἑκατομμύρια κατ' ἔτος. Ἡ ποσότης αὕτη ἀντιπροσωπεύει ἀξίαν 11 καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Παρὰ τὴν καταπληκτικὴν αὐτὴν παραγωγήν, καὶ μολονότι αἱ καρφίτσαι οὐδέποτε φθείρονται καὶ σπανιώτατα θραύονται, ἀκούει τις ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν: «Δὲν ἔχετε νὰ μοῦ δανείσετε μίαν καρφίτσαν;» ὥστε ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι αὗται ἐκλείπουσιν ἀπὸ τὴν κυκλοφορίαν χανόμεναι, καὶ ὅτι χάνονται καθ' ἑκάστην 80 ἑκατομμύρια. Αἱ καρφοβελόναι ὑπῆρξαν ἐπὶ πολὺ ἓν ἀπὸ τὰ περίεργα παραδείγματα τῶν ἀποτελεσμάτων, ἅτινα δίδει ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας· ἑκάστη βελόνη διήρχετο τῶν χειρῶν δώδεκα ἐργατῶν, καὶ ἕκαστος ἐργάτης συνεισέφερε καθ' ἑκάστην εἰς τὴν κατασκευὴν 100 χιλιάδων καρφοβελονῶν. Σήμερον αἱ μηχαναὶ ἀντικατέστησαν ἐν τοῖς πλείστοις τὴν διὰ τῶν χειρῶν ἐργασίαν. Ἐὰν μετὰ τοὺς κολοσσιαίους ἀριθμούς, τοὺς ὁποίους παρέχει ἡ στατιστικὴ τῆς παραγωγῆς τῶν καρφοβελονῶν, ζητήσῃ τις νὰ μάθῃ πόσον ἀξίζει μία μόνη ἐξ αὐτῶν, εὑρίσκει οὐχ ἧττον περίεργον ἀριθμόν: κατὰ τὸν μέσον ὅρον τῆς πωλήσεως ἐν τοῖς ἐργοστασίοις ἡ τιμὴ μιᾶς καρφοβελόνης ποικίλλει ἀπὸ δύω μέχρι τριῶν χιλιοστημορίων τοῦ λεπτοῦ.

Μέχρι τῆς πρώτης Ἰανουαρίου 1884 ὑπῆρχον εἰς τὰ διάφορα Εὐρωπαϊκὰ κράτη σιδηραῖ ὁδοὶ τῶν ἑξῆς ἐκτάσεων: ἐν Γερμανίᾳ 36,437 χιλιομέτρων, ἐν Μεγάλῃ Βρετανίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ 29,619 χιλιομέτρων, ἐν Γαλλίᾳ 29,145 χιλιομέτρων, ἐν Ρωσσίᾳ καὶ Φιλλανδίᾳ 25,363 χιλιομέτρων, ἐν Αὐστρο-Οὑγγαρίᾳ 21,030 χιλιομέτρων, ἐν Ἰταλίᾳ 9,578 χιλιομέτρων, ἐν Ἰσπανίᾳ 8,498, ἐν Σουηδίᾳ 8,249, ἐν Ὀλλανδίᾳ 2,063, ἐν Βελγικῇ καὶ Λουξεμβούργῳ 5,065, ἐν Ἑλβετίᾳ 3,000, ἐν Νορβηγίᾳ 1,694, ἐν Πορτογαλλίᾳ 1,614, ἐν Ρουμανίᾳ 1,477, ἐν Τουρκίᾳ 1,105, ἐν Βουλγαρίᾳ 224, καὶ ἐν Ἑλλάδι 100 ὡς ἔγγιστα χιλιομέτρων, πλὴν τῶν νῦν κατασκευαζομένων.

Ἡ μικρὰ πόλις Crefeld, ἐκτὸς τῶν διαφόρων ἐν αὐτῇ ἐργοστασίων χημικῶν προϊόντων, ὡρολογίων καὶ μουσικῶν ὀργάνων, διακρίνεται ὡς πρὸς τὴν μεταξουργίαν, ἥτις εἶνε ἡ κυριωτέρα βιομηχανία της, ἀπασχολοῦσα περισσοτέρους τῶν δεκακισχιλίων ἐργατῶν. Ἀντίζηλος ταύτης εἶνε ἡ Λυών, τῆς ὁποίας τὰ μετάξινα προϊόντα εἶνε ὡραῖα καὶ φημίζονται, ἀλλ' εἶνε λίαν ἀκριβά, ἕνεκα τῆς ἀκριβείας τοῦ πρώτου ὑλικοῦ καὶ τοῦ λίαν ἐπιμελοῦς τῆς ἐργασίας· οἱ Γερμανοί, μεταχειριζόμενοι ὑλικόν τι πολὺ κατώτερον τῆς μετάξης, κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτοῦ μαῦρα βελούδινα ὑφάσματα εἰς εὐθηνὰς τιμάς, συναγωνιζόμενα οὕτως ἐπικινδύνως πρὸς τὰ λυωναῖα προϊόντα. Ἀλλ' οἱ Γάλλοι κατώρθωσαν, μεταρρυθμίσαντες τὴν ἐργασίαν των καὶ μεταχειρισθέντες ὑφαντικὰς μηχανὰς ἀναλόγους πρὸς τὰς γερμανικάς, νὰ κατασκευάσωσι βελούδινα ὑφάσματα ἐπωφελῶς, ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ Crefeld.

Ἡ μακροβιότης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν.— Ὁ Ζήνων ἔζησεν 102 ἔτη· ὁ Δημόκριτος 104· ὁ Διογένης 90· ὁ Ἱπποκράτης 99· ὁ Πλάτων 82· ὁ Ἰσοκράτης 98, ὁ δὲ διδάσκαλος αὐτοῦ Γοργίας 107· ὁ Σωκράτης ἔπιε τὸ κώνειον εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν, ὁ δὲ Ἀρχιμήδης ἐφονεύθη ὑφ' ἑνὸς στρατιώτου εἰς ἡλικίαν 75 ἐτῶν. Ὁ Σοφοκλῆς ἔζησεν 90 ἔτη, ὁ δὲ Πίνδαρος συνέγραφε μέχρι τοῦ 84 ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ· ὁ Σιμωνίδης δὲν εἶχεν ἀντίπαλον μέχρι τοῦ 90 ἔτους τῆς ἡλικίας του.

Πάντες οἱ κυνηγετικοὶ κύνες ἀναγνωρίζουσι τὸ ὅπλον τοῦ κυνηγίου· μόλις τὸ παρατηρήσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κυρίου των ἐκδηλοῦσιν τὴν χαράν των δι' ὑλακῶν καὶ πηδημάτων, ἐννοοῦντες ὅτι πρόκειται μετ' ὀλίγον νὰ ἱκανοποιηθῇ ἡ μᾶλλον εὐχάριστος ἀπόλαυσίς των. Ἀλλὰ κύων τις ἐξ αὐτῶν εἶχεν ὀξυτέραν παρατηρητικότητα.

«Ἦτο γέρων, ἄχρηστος σχεδόν, γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ κύριός του, καὶ πολλάκις συνέβαινε νὰ ἐξέλθω εἰς τὴν θήραν χωρὶς αὐτοῦ. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ τὸν ὑπεκφεύγω πλέον, μὲ παρεφύλαττεν ἐκεῖνος κάθε πρωΐ, ἀκολουθῶν με βῆμα πρὸς βῆμα, ὅταν ἔφερον τὴν κυνηγετικήν μου ἐνδυμασίαν, καὶ ἀποφεύγων νὰ φάγῃ, διὰ νὰ μὴ με ἀπολέσῃ τῆς ὄψεως. Ἅπαξ τῷ παρέθηκα ἓν ἰδιαίτερον φαγητόν, ὅπερ κατ' ἐξοχὴν ἠγάπα, καὶ ἐνῷ τὸ ἀπεγεύετο, κατίσχυσε κατ' ἐκείνην

Digitized by Google

τὴν ἡμέραν ἡ λαιμαργία του, καὶ ἠπάτησα τὴν ἐπαγρύπνησίν του. Ἔκτοτε οἱονδήποτε μαγείρευμα τῷ προσέφερον δὲν τὸ ἤγγιζε πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς μας ἐκ τῆς θήρας, ἡ ὁσάκις, παρελθούσης τῆς συνήθους πρὸς ἀναχώρησιν ὥρας, ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ ἔμενον οἴκοι.

Ἀντιθέτως πρὸς ὅσα ἐδημοσιεύθησαν περὶ τῆς αὐτοκτονίας τῶν σκορπίων, περὶ ἧς καὶ ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» ἐγένετο λόγος, ἐπιστέλλουσιν εἰς τὴν «Ἐπιστημονικὴν Ἐπιθεώρησιν» τὰ ἑπόμενα, ἅτινα μεταφέρομεν ἐνταῦθα.

«Ἔχων εἰς τὴν διάθεσίν μου ἀρκετὸν ἀριθμὸν σκορπίων, ἠθέλησα νὰ ἴδω κατὰ πόσον εἶνε βάσιμος ἡ δοξασία, καθ' ἣν ὁ σκορπίος αὐτοκτονεῖ ἐν δεδομέναις περιστάσεσι, μεταξὺ δ' ἄλλων καὶ ὅταν περιστοιχίζεται ὑπὸ πυρός. Ὅθεν κατασκευάσας κύκλον ἐκ θερμῆς ἀνθρακιᾶς, ἔθεσα ἐν τῷ μέσῳ περὶ τοὺς δεκαπέντε σκορπίους.

Ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἐνήργησε κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν τρόπον. Μετά τινας στιγμὰς ἀκινησίας ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κύκλου, ἕκαστος σκορπίος ἤρχισε νὰ περιτρέχῃ τῇδε κακεῖσε, προσκρούων κατὰ τοῦ πυρίνου διαφράγματος, παρακάμπτων, ἀνευρίσκων τὸ αὐτὸ ἐμπόδιον, καὶ ἐπανερχόμενος ἐν τῷ μέσῳ μετὰ ἕνα ἢ δύο γύρους. Τότε ἀναλαμβάνων πολεμικὴν στάσιν, ὀρθώθη ἐπὶ τῶν ποδῶν του, κλίνων πρὸς τὰ ἔμπρὸς τὴν κοιλίαν του, εἰς τρόπον ὥστε τὸ κέντρον του εὑρίσκετο ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του, ἤ, κυρίως, πρὸ αὐτῆς. Μετὰ εὐτολμίας δὲ ἀξίας κρείττονος τύχης, ὥρμησεν ἐναντίον τῶν ἀνθράκων, κινῶν παντοιοτρόπως τὴν οὐράν του, μεταχειριζόμενος αὐτὴν ὅπως ἀπομακρύνῃ τὰ ἐμπόδια, προσπαθῶν νὰ πλήξῃ, ἀλλ' οὐδέποτε ζητῶν νὰ πλήξῃ ἑαυτόν. Προσήγγισα πολλάκις ἐπὶ τῶν ράχεών των ἀναμμένον ἄνθρακα, τὸν ὁποῖον ἐπεχείρουν μὲν νὰ τὸν ἀπομακρύνωσι διὰ τῆς οὐρᾶς, ἀλλ' οὐδ' ἅπαξ ἤγγισαν δι' αὐτῆς τὴν ράχιν. Ἐν συνόλῳ οὐδεὶς τῶν οὕτωσὶ μαρτυρησάντων σκορπίων ηὐτοκτόνησεν, οὐδεὶς μοὶ ἐφάνη θέλων νὰ αὐτοκτονήσῃ. Οὐχ ἧττον πιστεύω ὅτι ἀκουσίως, καὶ νομίζων ὅτι πλήττει τὸ παροργίζον αὐτὸν πρόσκομμα, ὁ σκορπίος αὐτοκτονεῖ, ἀλλὰ τοῦτο πράττει ἀκουσίως.

Εἰς τὰ *περὶ πένθους* ἐν προηγουμένοις φύλλοις δημοσιευθέντα δύνανται νὰ προστεθῶσι καὶ αἱ ἑξῆς συμπληρωτικαὶ παρατηρήσεις. Ἐν ἀρχῇ τοῦ κοινωνικοῦ βίου ὁ ἄνθρωπος οὐδαμῶς φαίνεται μεριμνῶν περὶ τῶν νεκρῶν, ἀλλ' ἀφροντίστως παραδίδωσιν αὐτοὺς βορὰν εἰς τὰ σαρκοφάγα θηρία ἢ ὄρνεα. Ἐνίοτε μάλιστα ὁ τύπος οὗτος τῆς κηδείας, ἢ ὀρθότερον ἡ ἔλλειψις παντὸς τύπου, διατηρεῖται καὶ ἐν κοινωνίαις ἀρκούντως προηγμέναις ἐν τῇ ἡμερώσει· ἀλλὰ τότε αναφαίνονται δεισιδαίμονες συνήθειαι, προστίθενται τελεταί, καὶ ἀναγκαῖον θεωρεῖται ζῷα προνομιοῦχα νὰ καταβροχθίσωσι τὰς σάρκας τοῦ νεκροῦ· οὕτω λόγου χάριν δοξάζουσιν, ὅτι τὸν νεκρὸν δέον νὰ φάγωσιν οἱ ἰχθῦς ὡρισμένων ποταμῶν. Ἀλλαχοῦ ἐκθέτουσι τοὺς νεκροὺς ἐπὶ ἰκριωμάτων, ἐπὶ δένδρων κλπ. Συνελόντι δ' εἰπεῖν ἐν πάσαις ταῖς περιστάσεσι ταύταις ἡ ἐγκατάλειψις τῶν νεκρῶν δὲν εἶνε πλέον κτηνώδης.

Ἄλλοι λαοὶ πάλιν θάπτουσι τοὺς νεκροὺς εἰς σπήλαια ἢ εἰς τάφους, κατασκευαζομένους ἐνίοτε κατὰ τὸν τρόπον τῶν κατοικιῶν τῶν ζώντων, ἢ ὑπὸ τὴν γῆν, ἢ ἐπισωρευομένου λόφου χωμάτων. Ἔρχεται εἶτα ἡ καῦσις, ὁ δαπανηρότατος καὶ τιμιώτατος τρόπος τῆς κηδείας.

Ὁπωσδήποτε ὅμως καὶ ἂν γίνεται ἡ κηδεία, φροντίζουσιν ἐπιμελῶς νὰ παρέχωσι τῷ νεκρῷ ὅπλα, τροφάς, ἐργαλεῖα, ὧν ὑπολαμβάνουσιν ὅτι ἔχει ἀνάγκην, ἕνεκα τῆς δοξασίας περὶ παρατάσεως τῆς ζωῆς πέραν τοῦ τάφου. Ὡς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, καὶ τὰ πράγματα ἐκεῖνα ἔχουσι διττὴν φύσιν, ψυχὴν ἢ σκιάν, προωρισμένην νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ χρησιμεύῃ ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν νεκρῶν. Καὶ ἀναμφιβόλως πρὸς ταχύτερον καὶ πληρέστερον χωρισμὸν τῶν ἀοράτων ἐκείνων ἀπεικασμάτων τῶν νεκρῶν καὶ τῶν πραγμάτων, ἐπενόησαν ἐν χώραις ἀσχέτοις ἀπ' ἀλλήλων τὴν διὰ τῆς πυρᾶς κηδείαν.

Τέλος κατὰ τὴν λογικὴν ἀκολουθίαν τῆς δοξασίας ἐκείνης, εἰς τὸν νεκρὸν μεταβαίνοντα εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ἔδει νὰ παράσχωσιν εὐκολίας πρὸς συντήρησιν καὶ ἄμυναν, καὶ διὰ τοῦτο καλὸν καὶ ἀναγκαῖον ἔκριναν νὰ μὴ ἀφήσωσιν αὐτὸν μόνον, ἕνεκα τῶν κινδύνων τῆς πέραν τοῦ τάφου ὁδοιπορίας. Ἐθυσίαζον λοιπὸν ἐπὶ τοῦ τάφου του, ἢ συγκατέκαιον ἐν τῇ πυρᾷ αὐτοῦ, τὰ προσφιλέστατα αὐτῷ τῶν κατοικιδίων ζῴων, τοὺς δούλους του, καὶ συνήθως, συνηθέστατα, καὶ τὴν γυναῖκα ἢ τὰς γυναῖκάς του, ἂν ὁ τεθνεὼς ἦτο ἀνήρ. Ἐντεῦθεν ἀνάριθμοι φόνοι, ποταμοὶ αἵματος ποτίσαντες τὴν γῆν ἐπὶ χιλιετηρίδας, ἅτινα πάντα παρέρχονται ἐν σιγῇ οἱ ἡμέτεροι ἠθολόγοι καὶ ἱερεῖς, ὁσάκις πάσῃ δυνάμει ἐξυμνοῦσι τὸ μέγα, τὸ ἁγνόν, τὸ εὐεργετικὸν δόγμα περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἐν ᾧ μάλιστα οἱ πλεῖστοι τῶν λαῶν πιστεύουσιν οὐχὶ εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐπιβράδυνσιν τοῦ θανάτου, εἰς πρόσκαιρον ἐξακολούθησιν τῆς ὑπάρξεως μετὰ θάνατον.

—.... Λοιπόν, Ζωΐτσα, πόσα κάνουν 2 καὶ 4;

Ἡ μικρὰ Ζωΐτσα μετρῶσα ἐπὶ τῶν δακτύλων: «3,4,5, — 6, μαμά.

Μήτηρ. — Καὶ 4 ἀκόμη;

Ζωΐτσα μετρῶσα πάλιν· 7,8,9. — 10, μαμά.

Μήτηρ.— Καὶ ἄλλα 4;

Ζωΐτσα. — «Μὰ δὲν ἔχω πλέον δάκτυλα, μαμά.»

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1884— Β'. 963.

Digitized by Google

'Αριθ. 472 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 13 Ἰανουαρίου 1885

ΠΕΡΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

('Ανεγνώσθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ).

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμ. φύλλον.

Ἂς ὑποτεθῇ λοιπόν, κύριοι, ὅτι εὑρέθη τὸ χρῆμα, καὶ ἂς ἐξετασθῇ ὁ πρόσφορος τῆς χρήσεως αὐτοῦ τρόπος πρὸς ἵδρυσιν ἐθνικοῦ θεάτρου. Ἵνα τοῦτο κατορθωθῇ, ἵνα ἐκ τῶν προτέρων ἐξασφαλισθῶσιν ἐπαρκῶς οἱ ὅροι τῆς μονιμότητος καὶ ἀναπτύξεως καὶ προκοπῆς αὐτοῦ, τρία τινὰ νομίζω ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα:

α'.) τὴν οἰκοδομὴν εἰδικοῦ καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς ἑλληνικὸν θέατρον ὁρισθησομένου κτιρίου.

β'.) τὴν μόρφωσιν καὶ εὐπρόσωπον συντήρησιν δραματικοῦ θιάσου.

γ'.) τὴν συστηματικὴν καὶ σκόπιμον κατάρτισιν δραματολογίου.

Περὶ ἑκάστου δὲ τούτων ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι, ν' ἀπασχολήσω ὑμᾶς ἐν ὀλίγοις.

Ὡς ὁ οἶκος καὶ ἡ ἑστία εἶνε ἀπαραίτητος βιωτικὴ ἀνάγκη πάσης καλῶς ἐχούσης οἰκογενείας, ὡς πᾶσα οἱαδήποτε ἐπιχείρησις ἔχει ἀνάγκην στέγης ἰδίας καὶ σκηνώματος ἀποκλειστικοῦ, ἀποτελοῦντος οὕτως εἰπεῖν τὸ ἄσυλον καὶ τὸ κέντρον τῆς ὑπὲρ αὐτῆς καταβαλλομένης ἐργασίας, οὕτω καὶ πᾶν θεατρικὸν ἵδρυμα ἔχει ἀνάγκην οἴκου ἰδίου. Ἡ ἀρχὴ αὕτη, γενικῶς καὶ ἀνεξαιρέτως σήμερον κρατοῦσα ἐν Εὐρώπῃ, εἶνε ἀνεπίδεκτος συζητήσεως. Θέατρον ἄστεγον δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἐπὶ μακρόν· θεατρικὴ δ' ἐπιχείρησις οἱαδήποτε καὶ μάλιστα θέατρον ἐθνικόν, φιλοξενούμενον προσωρινῶς καὶ κατ' ἀνοχὴν εἰς οἶκον ξένον καὶ ἀναγκαζόμενον νὰ συζῇ μετ' ἀλλοφύλλων ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὀροφήν, ἀδύνατον εἶνε νὰ ἐκπληρώσῃ ἐπαρκῶς καὶ ἀνέτως τὸν προορισμὸν αὐτοῦ. Παρ' ἡμῖν δὲ ἰδίως ἡ ἐκ τῆς συμβιώσεως αὐτῆς βλάβη ἤθελεν εἶναι ἔτι μείζων καὶ κατάφωρος, διότι σύνοικος τοῦ ἑλληνικοῦ θιάσου θὰ ἦτο, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ὅμιλος μελοδραματικὸς ἀλλοδαπῶν, Ἰταλῶν ἢ Γάλλων, ὧν αἱ βιωτικαὶ ἕξεις καὶ συνήθειαι ἥκιστα βεβαίως θ' ἀπέβαινον εἰς ὄφελος καὶ οἰκοδομὴν τῶν Ἑλλήνων ἠθοποιῶν. Ἀμφιβάλλω πολὺ ἂν ἡ καλλιτεχνικὴ αὐτῶν μετριότης θὰ ἐδίδασκέ τι ἀγαθὸν τοὺς ἡμετέρους· εἶμὶ δὲ τοὐναντίον βέβαιος ὅτι ἡ κοινωνικὴ των οὐδαμινότης πολὺ θὰ τοὺς ἔβλαπτε, καὶ ὅτι ἐπιζήμια μᾶλλον ἢ ὠφέλιμα θὰ ἤντλουν διδάγματα οἱ Ἕλληνες ἠθοποιοὶ ἐκ τῆς καθημερινῆς μετ' ἐκείνων συγχρωτίσεως. Δευτέρου βεβαίως λόγου ἄξιαι πρέπει οὐχ ἧττον νὰ μὴ λησμονηθῶσιν αἱ ἀναπόδραστοι ἐκ τῆς συμβιώσεως ἔριδες καὶ ἀντιζηλίαι καὶ μικροφιλοτιμίαι, ἡ ἐξ αὐτῶν ἄχαρις ἅμιλλα πρὸς προσέλκυσιν θεατῶν, ἡ ἐκ παντὸς μέσου ζήτησις καὶ παρασκευὴ ψευδῶν θριάμβων καὶ χειροκροτημάτων, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ εὐνόητα σκάνδαλα, ὅσα τίκτονται αὐτομάτως οὕτως εἰπεῖν καὶ ἀνεπαισθήτως ἐκ τῆς προσεγγίσεως δύο θεατρικῶν θιάσων, περιεχόντων κατ' ἀνάγκην καὶ κυρίας. Τὰ σκάνδαλα ταῦτα ἑλκύουσι μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ κοινόν, καὶ αὐξάνουσι τὰς χρηματικὰς προσόδους τῶν παραστάσεων· βλάπτουσιν ὅμως ἀναντιρρήτως καὶ πολλάκις ἀνεπανορθώτως τοὺς ἠθοποιούς, ζημιοῦσι τὴν τέχνην αὐτῶν καὶ παρεκτρέπουσι τῆς εὐθείας τὸ ἔργον των, ὅπερ, ὡς προέλεγον, δὲν εἶνε μόνον οὐδὲ πρέπει νὰ εἶνε ἔργον χρηματισμοῦ. Πρωτίστη ἑπομένως ἀνάγκη εἶνε ν' ἀφιερωθῇ εἰς τὸ συστηθησόμενον ἑλληνικὸν θέατρον ἴδιος καὶ ἀποκλειστικὸς οἶκος, ἐπὶ τῆς σκηνῆς δ' αὐτοῦ νὰ μὴ πατήσῃ ποτὲ διαρκῶς θίασος ἀλλόφυλος καὶ ξένος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὑπάρχον ἐν Ἀθήναις παμπάλαιον παράπηγμα, τὸ κατ' εὐφημισμὸν καλούμενον θέατρον, καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι δυνατὸν εἶνε ν' ἀποκτηθῇ ὁριστικῶς καὶ ἀποκλειστικῶς ὑπὲρ ἑλληνικοῦ θεάτρου, οὐδένα ἀπολύτως τῶν ἀπαραιτήτων ὅρων ὑπάρξεως θεάτρου πληροῖ, διότι καὶ ἑτοιμόρροπον εἶνε, καὶ ἀπόκεντρον καὶ ὑποτελὲς εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας τῶν θεωρείων, καὶ εἰς πᾶσαν βροχὴν καὶ πνοὴν ἀνέμου ἀναπεπταμένον, τὸ δὲ ἡμιτελὲς ἔτι νέον θέατρον ἔχει πάντη ἄλλον τὸν προορισμὸν οὐδὲ δύναται ἀνθρωπίνως ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἑλληνικῶς νὰ ἐλπισθῇ ἡ ἀποπεράτωσις αὐτοῦ, μόνη διέξοδος, ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς καταστάσεως ἐνδεικνυομένη, εἶνε ἡ οἰκοδομὴ νέου θεάτρου.

Δὲν διατρίβω περὶ τὰς ἀρχιτεκτονικὰς λεπτομερείας τῆς οἰκοδομῆς, διότι οὔτε τῆς ἐμῆς ἁρμοδιότητος οὔτε τοῦ παρόντος εἶνε. Νομίζω ὅμως ἀναγκαῖον νὰ παρατηρήσω τοῦτο καὶ μόνον· ὅτι τὸ οἰκοδόμημα τοῦ νέου θεάτρου οὔτε ὑπερβολικῶς εὐρὺ οὔτε ἐπιδεικτικῶς πολυτελὲς πρέπει νὰ γείνῃ. Ἐπὶ πολλῶν δυστυχῶς πραγμάτων, καὶ κτιρίων ἰδίως, ἐφαρμόζεται παρ' ἡμῖν ἀπὸ πολ-

Digitized by Google

λοῦ ἤδη τὸ ὀλέθριον σύστημα τῆς πτωχαλαζόνος ἐπιδείξεως. Ἀρχίζομεν πάντα μεγάλα, καὶ τ' ἀφίνομεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡμιτελῆ, διότι ἀπολείπουσιν ἡμᾶς τὰ μέσα τῆς ἀποπερατώσεως. Ἂς μὴ ἐφαρμοσθῇ τὸ σύστημα τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ νέου θεάτρου. Ἄλλως δὲ ἄπταιστον ἀξίωμα ἐπὶ πάσης θεατρικῆς ἐπιχειρήσεως εἶνε, ὅτι προτιμότερον νὰ περισσεύωσι καθ' ἑσπέραν θεαταὶ παρὰ νὰ περισσεύωσι θέσεις. Ἂν ἐπομένως τὸ οἰκοδομηθησόμενον θέατρον δύναται νὰ χωρήσῃ ὀκτακοσίους περίπου θεατάς, πάντας καθημένους, —καὶ τοῦτο εἶνε σπουδαιότατον διὰ δραματικὰς παραστάσεις, — οὐ μόνον εὐκταῖον, ἀλλ' ὑπερβαῖνον ἴσως πᾶσαν προσδοκίαν καὶ μέγα ἀληθῶς κατόρθωμα θὰ ἦνε, ἂν αἱ θέσεις αὗται πληροῦνται καθ' ἑσπέραν.

Ἂς ὑποθέσωμεν, κύριοι, ὅτι κατωρθώθη τέλος ἡ ἵδρυσις τοῦ οἴκου, καὶ ὅτι πρόκειται περὶ τῆς οἰκίσεως αὐτοῦ. Τίνες θέλουσι τὸν κατοικήσει; Ἡ ἐρώτησις αὕτη φέρει εἰς ἐξέτασιν τοῦ δευτέρου ἐκ τῶν προτεθέντων τριῶν ζητημάτων, τοῦ περὶ τῆς μορφώσεως ἐπαρκοῦς θεατρικοῦ θιάσου

Ὅτι οἱ πλεῖστοι δυστυχῶς τῶν ἀποτελούντων σήμερον τοὺς διαφόρους ἑλληνικοὺς θιάσους ἠθοποιῶν εἰσὶ κατώτεροι λόγου, δυσκόλως, ὡς προέλεγον, δύναταί τις ν' ἀμφισβητήσῃ. Ὅτι ὅμως ὑπάρχουσι μεταξὺ αὐτῶν καί τινες, ἄνδρες ἰδίως, δυνάμενοι νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὑγιὴς πυρὴν τοῦ μέλλοντος, μορφούμενοι, ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἀναμορφούμενοι διὰ προσφόρου διδασκαλίας, δυσκόλως ἐπίσης δύναται ν' ἀρνηθῇ ὁ μὴ ἐκ γενικῆς προκαταλήψεως βάλλων λίθον κατὰ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν Ἑλλήνων ἠθοποιῶν. Πλὴν τοῦτο εἶνε πάντη δευτερεύουσα τοῦ ζητήματος ὄψις, οὐδὲ δύναταί τις νὰ θεμελιώσῃ ἀσφαλῶς ἐπὶ τοιαύτης βάσεως τὴν μόρφωσιν καὶ τὸν καταρτισμὸν τοῦ μέλλοντος δραματικοῦ θιάσου τοῦ νέου θεάτρου. Διότι, τίς οἶδεν! — ἴσως οἱ κύριοι οὗτοι δὲν θελήσωσι πλέον νὰ καταβῶσιν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κλίμακος, εἰς ἣν πεποίθησιν ἔχουσιν ὅτι ἀνέβησαν, εἰς τὰς κατωτέρας τῆς μαθητείας βαθμίδας· ἴσως αἱ παλαιαὶ αὐτῶν ἕξεις ἀποδειχθῶσι τοσοῦτον βαθέως ἐρριζωμέναι, ὥστε καὶ τῆς μαθητείας ἡ κλίμαξ νὰ μὴ ἔχῃ πλέον ἱκανὰς πρὸς κατάβασιν αὐτῶν βαθμίδας. Διὰ τοῦτο κυριώτατον μέλημα, ἅμα τῇ οἰκοδομῇ τοῦ θεάτρου, ἴσως δὲ καὶ πρὸ τοῦ πέρατος αὐτῆς, πρέπει νὰ καταστῇ ὁ ἐξ ὑπαρχῆς καταρτισμὸς θιάσου νέου, ἐκ προσώπων νέων. Ὁ θίασος οὗτος θέλει, ἐννοεῖται, περιλάβει κατ' ἀρχὰς δοκίμους μόνον· διότι, ὅσον εὔκολον εἶνε νὰ γνωσθῶσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὰ ἐξωτερικὰ προσόντα καλοῦ ἠθοποιοῦ, τουτέστιν ἡ εὐμελὴς αὐτοῦ ἀναβολή, ἡ εὐάρεστος μορφή του, τὸ μὴ χυδαῖον τοῦ ἤθους καὶ τῶν τρόπων αὐτοῦ, ἡ δραματικὴ ποιότης τῆς φωνῆς τ υ, ἡ ἀμιγὴς πάσης διαλεκτικῆς κλαγγῆς προφορά του, καὶ ἄλλα δευτερεύοντα, τοσοῦτον ὅμως δύσκολον εἶνε νὰ διακριθῇ ἐκ προχείρου ἐξετάσεως, ἂν ὁ διάθεσιν ἔχων νὰ ὑποδυθῇ τοῦ ἠθοποιοῦ τὸν κόθορνον ἐπλάσθη εὐφυῶς ἐπὶ τούτῳ. Καὶ πῶς; θέλουσιν ἴσως ἐρωτήσει πολλοὶ ἐξ ὑμῶν. Πρέπει λοιπὸν καὶ ὁ ἠθοποιὸς νὰ γεννηθῇ, ὡς ὁ ποιητής, ὡς ὁ ζωγράφος, ὡς ὁ καλλιτέχνης; Βεβαίως, κύριοι· διότι καὶ ὁ ἠθοποιὸς εἶνε καλλιτέχνης, καὶ ἀπαραίτητον ἀνάγκην ἔχει, ὡς αὐτός, τοῦ ἐμφύτου ἐκείνου πυρός, τοῦ ἐγγενοῦς ἐκείνου ταλάντου, ὅπερ ἀδύνατον εἶνε ν' ἀποκτηθῇ διὰ μελέτης καὶ διδασκαλίας.

Ἔργον τοῦ ἠθοποιοῦ δὲν εἶνε μόνον, ὡς κοινῶς παρ' ἡμῖν ὑπολαμβάνουσιν οἱ τὸ ἐπιτήδευμα τοῦτο ἐκλέγοντες, ν' ἀποστηθίζῃ, καλῶς ἢ κακῶς, τὸ μέρος του καὶ ν' ἀπαγγέλλῃ αὐτὸ ἀπὸ σκηνῆς μετά τινος, πολλῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐμφάσεως, διαστέλλων μὲν ἀγρίως τὰ βλέμματα καὶ βροντοφωνῶν καὶ χειρονομῶν ὡς μύλος ἀνεμοκίνητος, ἂν τὸ μέρος του εἶνε τραγικόν, — πολλάκις δὲ καὶ ἂν δὲν εἶνε — μορφάζων δὲ τοὐναντίον καὶ κλασαυχενίζων ὡς κυβιστήρ, ἂν πρόκηται κωμῳδία. Ἡ ἀποστολὴ αὐτοῦ καὶ τὸ ἔργον του εἶνε πολὺ ὑψηλότερα. Ὁ ἠθοποιὸς εἶνε τὸ ὄργανον, δι' οὗ λαμβάνει σάρκα καὶ ψυχὴν τὸ δραματικὸν τοῦ ποιητοῦ δημιούργημα, εἶνε ὁ ἑρμηνεὺς τῆς μυχίας ἐμπνεύσεως τοῦ δραματοποιοῦ· εἶνε ὁ ἀπαραίτητος οὕτως εἰπεῖν συνεργάτης του, ὁ κεκλημένος νὰ ἐμφυσήσῃ ζωὴν καὶ πνεῦμα εἰς τὰ δραματικὰ πρόσωπα, ἅτινα ἡ δημιουργὸς ἐκείνου φαντασία ἐκάλεσεν ἐπὶ τὴν σκηνὴν εἴτε ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς φαντασίας αὐτοῦ, εἴτε ἀπὸ τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, παρόντος ἢ παρελθόντος. Ἵνα τοῦτο κατορθώσῃ ὁ ἠθοποιός, πρέπει ἐν πρώτοις μὲν καὶ πρὸ πάντων νὰ λησμονήσῃ ἑαυτόν, τὰς ἕξεις του, τὴν φωνήν του, τὰς χειρονομίας του, τὸ ἦθός του, τὴν ἀτομικότητά του· μετὰ τοῦτο δέ, νὰ ὑποδυθῇ ἐντελῶς τὸν νέον ἄνθρωπον, ὃν ἐκλήθη νὰ παραστήσῃ ἀπὸ σκηνῆς· νὰ ἐνσαρκωθῇ τὰς ἰδέας αὐτοῦ καὶ τὰ πάθη, τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς συνηθείας αὐτοῦ, τὴν φωνήν του, τὸ βῆμά του, τοὺς τρόπους του, καὶ αὐτόν, εἰ δυνατόν, τὸν βῆχα καὶ τὸν πταρμὸν αὐτοῦ. Ὅπως λησμονήσῃ ἐντελῶς ὁ θεατὴς ὅτι βλέπει ἐπὶ σκηνῆς τὸν κύριον Γεώργιον ἢ τὸν κύριον Δημήτριον, καὶ ὑπολάβῃ ἐν στιγμῇ ἐξάλλου καὶ ἀνεξηγήτου φαντασιώσεως,— ἐκείνης ἀκριβῶς ἥτις ἀποτελεῖ τὸ δραματικὸν γόητρον—ὅτι ἔχει ἐνώπιόν του ὁλόσωμον τὸν Μάκβεθ τοῦ Shakespeare ἢ τὸν φιλάργυρον τοῦ Molière, ἔχει ἀνάγκην ὁ ἠθοποιὸς πολλῆς δημιουργοῦ φαντασίας, μεγάλης ἀφαιρετικῆς ψυχικῆς δυνάμεως, ἐκτάκτου δώρου παρατηρήσεως, καὶ μιμητικῆς ἱκανότητος ἐξόχου. Τὰς ἀρετὰς ταύτας, ἃς δὲν ἐδαψίλευσε δυστυχῶς ἡ φύσις εἰς πάντας τοὺς θνητούς, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ἔχῃ ἐμφύτους ὁ ὑποκριτής,

Digitized by Google

ἵνα κληθῇ ἀληθὴς καλλιτέχνης. Ἂν δὲν τὰς ἔχῃ, εἰς μάτην κοπιᾷ. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὰς ἔχῃ, πάλιν δὲν ἀρκεῖ. Ὁ ἠθοποιὸς πρέπει νὰ ἐκπαιδευθῇ. Πρέπει ἐν πρώτοις νὰ μάθῃ ν' ἀναγινώσκῃ· οὐχὶ ὅπως ἀναγινώσκουσι τὰ παιδία τὸν Ῥοβινσῶνά των, ἀλλ' ὅπως πρέπει ν' ἀναγινώσκεται ἓν ποίημα, εἷς λόγος ῥητορικός, μία δέησις πρὸς τὸν Θεόν, εἷς ἁπλοῦς μῦθος τοῦ Αἰσώπου. Ταῦτα δὲν ἀναγινώσκονται πάντα ὁμοίως, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ μυστήριον τῆς δραματικῆς ἀναγνώσεως. Ἐτόλμησα πρὸ ἐτῶν πολλῶν, διατελῶν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ σχετικῶς ἀκμάζοντος τότε ἑλληνικοῦ θεάτρου, νὰ παρατηρήσω εἰς ἕνα τῶν ἠθοποιῶν, ὅτι δὲν ἤξευρε ν' ἀναγινώσκῃ. — «Αὐτὸ δὰ μᾶς ἔλειπε, μοὶ παρετήρησεν ὁ ταλαίπωρος, βαθύτατα προσβληθείς, διότι δὲν εἶχεν ἐννοήσει τί ἔλεγον, αὐτὸ δὰ μᾶς ἔλειπε, ν' ἀρχίσωμεν πάλι τὸ ἄλφα βῆτα.» Ὁ ἠθοποιὸς ἐκεῖνος μοὶ ἔλεγε τότε ὅ,τι καὶ σήμερον ἔτι φρονοῦσι πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ Ἕλληνες ἠθοποιοί. Ἀνάγνωσις! καὶ τί αὐτῆς εὐκολώτερον; Ἀρκεῖ ν' ἀκούωνται καθαρὰ αἱ συλλαβαί, νὰ προφέρωνται διακεκριμέναι αἱ λέξεις, νὰ σημαίνωνται τὸ πολὺ πολὺ αἱ τελεῖαι στιγμαὶ καὶ τὰ τέλη τῶν φράσεων, καὶ . . . φθάνει· ἴσως καὶ περισσεύει.

Καὶ ὅμως, κύριοι, ἡ προσήκουσα ἀνάγνωσις οἱουδήποτε κειμένου εἶνε δυσχερέστατον καὶ δυσεκβολώτατον ἐγχείρημα, τοσούτῳ δὲ δυσχερέστερον, ὅσῳ βαθύτερα καὶ ποικιλώτερα εἶνε τὰ μυστήρια τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς. Ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ ψιθύρου τῆς ἑσπερινῆς προσευχῆς μέχρι τῆς βροντώδους φωνῆς τῆς ἀγανακτήσεως καὶ τῆς ὀξείας κραυγῆς τοῦ τρόμου, ἡ φωνὴ ἡμῶν, οὐ μόνον διατρέχει κατ' ἔντασιν καὶ ποσὸν ὁλοκλήρους κλίμακας, ἀναλόγους περὶ τὰς μουσικὰς διαπασῶν, ἀλλὰ καὶ ποικίλλεται, κατὰ ποιὸν καὶ χρῶμα, οὕτως εἰπεῖν, μέχρι λεπτοτάτων καὶ σχεδὸν ἀδιακρίτων φθορῶν. Ἡ φωνὴ δὲ αὐτή, ἥτις οὐ μόνον ψάλλουσα ἀλλὰ καὶ λαλοῦσα ἁπλῶς εἶνε ἀληθὲς μουσικὸν ὄργανον, δὲν ἐδόθη ἡμῖν ὑπὸ τῆς φύσεως τελεία, ἀκριβής, ὁμοία καὶ ἠσκημένη· ἀσκοῦμεν μὲν αὐτὴν ἀνδρούμενοι, ἀτελῶς καὶ ἀνεπιγνώστως, ἐννοεῖται, ἡμεῖς οἱ μὴ ἠθοποιοί, ὀφείλουσιν ὅμως ν' ἀσκήσωσιν αὐτὴν κατὰ τέχνην οἱ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο κεκλημένοι, ἂν θέλωσι νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν ἱκανὴν εἰς ἔκφρασιν παντὸς αἰσθήματος, ἂν θέλωσι νὰ μεταδώσωσι τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην αὐτῶν συγκίνησιν εἰς τοὺς ἀκροατάς των, ἂν θέλωσιν αὐτοὶ πρῶτοι νὰ συγκινηθῶσι. Ναί, κύριοι, ἂν θέλωσιν αὐτοὶ πρῶτοι νὰ συγκινηθῶσι. Τοῦτο φαίνεται, ἴσως, παράδοξον εἰς πολλοὺς ἐξ ὑμῶν, καὶ ὅμως εἶνε ἀληθέστατον. Δύναταί τις, ἀναγινώσκων ποίημά τι νὰ ἦνε ἀληθῶς καὶ ἐνδομύχως συγκεκινημένος· δὲν θέλει ἐν τούτοις κατορθώσει νὰ μεταδώσῃ τὴν συγκίνησιν αὐτοῦ εἰς τὸν ἀκροατήν, ὅσον ἐπὶ τούτῳ καὶ ἂν καταβάλῃ ἀγῶνα, ἂν ἡ φωνὴ αὐτοῦ δὲν πάλλεται ἐκ τῆς ἐνδομύχου ἐκείνης συγκινήσεως· τἀνάπαλιν δέ, ἂν ἡ φωνὴ αὐτοῦ δονῆται συμφώνως πρὸς τὴν ἔννοιαν τῶν ἀπαγγελλομένων, θέλει ἀναποδράστως συγκινήσει αὐτὸν πρῶτον καὶ τοὺς ἀκροατάς του κατόπιν, ἔστω καὶ ἂν οὐδεμία ἐνδόμυχος συγκίνησις εἶχε πρότερον ταράξει τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν ἡ διακεκριμένη Γαλλὶς ἠθοποιὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἡ Talma, ὅτι τὰ δάκρυα ἅτινα ἔχυνεν ἀπὸ σκηνῆς ὡς Ἀνδρομάχη ἦσαν ἀποτέλεσμα τῆς φωνῆς της, ἡ δὲ Ῥαχὴλ ἐβεβαίου πολλάκις, ὅτι τότε μάλιστα ἐγοήτευε τοὺς ἀκροατὰς αὐτῆς ὁσάκις ἡ ἰδία αὐτῆς φωνὴ ἐγοήτευε τὰ ὦτά της.

Πλὴν δὲ τῶν μυστηρίων τούτων τῆς φωνῆς, πόσα ἔτι ἄλλα ἔχει νὰ μυηθῇ ὁ ἠθοποιός, πρὶν ἢ κατορθώσῃ ν' ἀναγινώσκῃ ὀρθῶς καὶ ἀπταίστως! Ἡ προφορὰ τῶν γραμμάτων, ὁ χρόνος τῶν συλλαβῶν — οὐχὶ κατὰ τὰς γραμματικὰς ἀλλὰ τὰς δραματικὰς ἀπαιτήσεις —, ἡ στίξις τῶν φράσεων, τὸ ἐπίκαιρον τῆς ἀναπνοῆς, καὶ ἰδίως, τὸ δυσχερέστατον πάντων, — ὁ τρόπος καθ' ὃν πρέπει νὰ καταλήγῃ ἑκάστοτε ἡ φράσις· ταῦτα πάντα οὔτε εὔκολα εἶνε, οὔτε ἐκ τοῦ προχείρου μανθάνονται, οὔτε αὐτοσχεδιάζονται, ὡς φαίνονται δυστυχῶς ὑπολαμβάνοντα τὰ μέλη τῶν ἑλληνικῶν θιάσων.

Καὶ ταῦτα μὲν δι' ὀλίγων, προχείρων πάντως καὶ ἀτελῶν περὶ τῆς ἀναγνώσεως. Ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῆς πολλὰ ἔτι ἄλλα ὀφείλει νὰ διδαχθῇ, καὶ νὰ μάθῃ ὁ ἠθοποιός. Ἡ χειρονομία, ἡ στάσις καὶ κίνησις τοῦ σώματος, τὸ βάδισμα, ἡ ἐνδυμασία, καὶ τοῦ προσώπου ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη διαμόρφωσις, τὸ προσωπεῖον τουτέστι τοῦ ἠθοποιοῦ, ἀπαιτοῦσι μελέτην μακράν, διδασκαλίαν νοήμονα καὶ ἄσκησιν ἐνδελεχῆ.

Πῶς θὰ διδαχθῶσι ταῦτα πάντα τὰ μέλη τοῦ θιάσου, ὃν ὑποθέτομεν καλούμενον νὰ ἐγκαινίσῃ τὸ νέον ἡμῶν θέατρον;

Ἐλέχθη ἄλλοτε καὶ ὑπεστηρίχθη ὡς σκόπιμον, νομίζω δὲ μάλιστα ὅτι καὶ κατωρθώθη ἐν μέρει, χάρις εἰς γενναιόδωρον ἰδιωτικὴν χορηγίαν, ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Ἑσπερίαν νέοι τινές, ἱκανῶς μορφωμένοι, ὅπως παιδευθῶσιν ἐκεῖ τὴν μιμητικήν. Ἀγνοῶ ἂν ἡ γενομένη ἀπόπειρα θέλει καρποφορήσει· τὸ εὔχομαι, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐλπίζω. Δὲν τὸ ἐλπίζω δὲ διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: α'.) διότι δυσχερέστατον, ἂν μὴ ἀδύνατον, ὡς προέλεγον, μοὶ φαίνεται, νὰ διαγνωσθῇ ἐκ προοιμίων, καὶ χωρὶς τῆς ἀπὸ σκηνῆς δοκιμασίας, ἂν οἱ ἀποστελλόμενοι ἔχουσιν οὐ μόνον φυσικὴν διάθεσιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸ ἔργον τοῦ ἠθοποιοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔμφυτον καὶ ἀπαραίτητον ἐπὶ τούτῳ τάλαντον —· β'.) διότι πιθανώτερον εἶνε οἱ ἀποστελλόμενοι οὕτως ἀνεξέταστοι καὶ ἀδόκιμα-

Digitized by Google

στοι ν' ἀσχοληθῶσιν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ περὶ πᾶν ἄλλο ἔργον μᾶλλον ἢ περὶ τὴν ἠθοποιΐαν, καὶ νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς πατρίδος πᾶν ἄλλο ἢ ἠθοποιοί, ἀφοῦ οὐδὲν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των συνέδεεν αὐτοὺς μετὰ τοῦ θεάτρου. Τὸ φαινόμενον τοῦτο πολλάκις μέχρι τοῦδε ἐπανελήφθη παρ' ἡμῖν, ἐπὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἀποστολῶν, ὁ δὲ φόβος μου οὗτος δὲν εἶνε, νομίζω, πάντῃ ἀδικαιολόγητος. Οὐδὲν ἀπίθανον ὁ ἀποστελλόμενος ἵνα σπουδάσῃ τὴν μιμητικήν, νὰ ἐπιστρέψῃ, ἂν ἐπιστρέψῃ, μετά τινα ἔτη, ἀξιῶν, ἂν μή τι ἄλλο, ἀλλὰ τοὐλάχιστον νὰ καταλάβῃ ἕδραν συγκριτικῆς φιλολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ.

Διὰ τοῦτο καὶ ἄλλοτε, ἐν ἐπανειλημμέναις ἐπιτροπαῖς, ἀντετάχθην πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν διὰ τοιαύτης μεθόδου μόρφωσιν Ἑλλήνων ὑποκριτῶν, καὶ σήμερον ἔτι φρονῶ ἀδιστάκτως, ὅτι οἱ πρῶτοι τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου ἠθοποιοὶ πρέπει ἀναγκαίως νὰ προπαιδευθῶσιν ἐν Ἀθήναις, ποδηγετούμενοι μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ ἀνδρῶν σχετικῶς εἰδημόνων, ὁποῖοι δὲν λείπουσι, νομίζω, ἐν Ἀθήναις, διδασκόμενοι δὲ τελειότερον κατόπιν ὑπὸ εἰδικοῦ διδασκάλου, μετακληθησομένου ἐξ Εὐρώπης, εὐθὺς ὡς τὰ μέσα τοῦ θεάτρου τὸ ἐπιτρέψωσιν. Ἐννοεῖται, καὶ ταῦτα ἀναφέρω ἁπλῶς ὡς αὐθυπακουόμενα, ὅτι οἱ νεαροὶ θιασῶται πρέπει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ διδαχθῶσι ξένην τινὰ γλῶσσαν, τὴν γαλλικὴν κατὰ προτίμησιν, ἵνα δύνανται βραδύτερον νὰ συνεννοῶνται μετὰ τοῦ ξένου διδασκάλου των· ὅτι πρέπει νὰ μάθωσι μουσικὴν καὶ χορόν, ἵνα μορφώσωσι τὴν φωνὴν αὐτῶν καὶ τὰς σωματικάς των κινήσεις, καὶ ὅτι οἱ διακριθησόμενοι ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς πρέπει ν' ἀποσταλῶσιν ἐπί τινα χρόνον εἰς τὰς πρωτευούσας τῆς Ἑσπερίας πόλεις, ἵνα διδαχθῶσιν ἐξ ὄψεως τῶν μεγάλων ἠθοποιῶν ὅσα δὲν ἔμαθον οὔτε ἦτο δυνατὸν νὰ μάθωσιν ἐν Ἀθήναις.

Δὲν ἰσχυρίζομαι βεβαίως, κύριοι, ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου θ' ἀποκτήσωμεν εὐθὺς ἀμέσως καὶ διὰ μιᾶς, ὡς διὰ θαύματος, ἠθοποιοὺς μεγάλους, δυναμένους νὰ ὑποκρίνωνται τὸν Ἄμλετ ὡς ὑπεκρίνετο αὐτὸν ὁ Devrient καὶ ὁ Dessoir, καὶ ὡς ὑποκρίνεται αὐτὸν ὁ Salvini· εἰμὶ ὅμως ἀδιστάκτως πεπεισμένος, ὅτι θ' ἀποκτήσωμεν κἂν ἠθοποιούς, οἵτινες δὲν θὰ τολμῶσιν νὰ τὸν ὑποκρίνωνται, καὶ τοῦτο θὰ ἦνε, νομίζω, οὐχὶ εὐκαταφρόνητον κέρδος.

Μοὶ ὑπολείπεται ἔτι, κύριοι, καίτοι φοβοῦμαι μὴ ἐξήντλησα ἤδη τὴν ὑμετέραν ὑπομονήν, νὰ προσθέσω ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς μορφώσεως καὶ τοῦ καταρτισμοῦ δραματολογίου.

Ὅτι ἡ ἵδρυσις μονίμου ἐθνικοῦ θεάτρου ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ τακτικὴ ἀπὸ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ διδαχὴ δραματικῶν ἔργων, θέλουσιν ἀναπτύξει βαθμηδὸν καὶ προαγάγει τὴν νηπιάζουσαν ἔτι δραματικὴν ἡμῶν φιλολογίαν, οὐδεμία βεβαίως ἀμφιβολία· τοῦτο δὲ ἰδίως ἔσται τὸ μέγιστον καὶ κάλλιστον ἀποτέλεσμα τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ ἐπιχειρήματος. Μέχρις οὗ ὅμως καρποφορήσῃ ἡ ἐπὶ τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν εὐάρεστος αὕτη ἐπίδρασις τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, μέχρις οὗ τὸ θέατρον γεννήσῃ ἔργα πρωτότυπα, ἀνάγκην ἔχει νὰ ζήσῃ καὶ πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ τραφῇ. Διπλῆ δὲ πρέπει καὶ δύναται νὰ γείνῃ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐργασία πρὸς παρασκευὴν τῆς πρώτης καὶ προχείρου τροφῆς τοῦ νεαροῦ θεάτρου. Πρῶτον μὲν νὰ περισυναχθῶσι, διὰ προσφόρου καὶ αὐστηρᾶς ἐκλογῆς, τὰ ὁπωσδήποτε ἄξια λόγου καὶ σκηνικῆς διδαχῆς ἐκδεδομένα ἤδη δραματικὰ ἔργα, πρωτότυπα ἢ μεταπεφρασμένα, παλαιότερα καὶ νεώτερα, καὶ νὰ ἁρμοσθῶσι μὲν πρὸς τὰς σημερινὰς ἀπαιτήσεις τῆς γλώσσης ὅσα τυχὸν ἐξ αὐτῶν ἤθελον εἶναι ἀπηρχαιωμένα, νὰ διασκευασθῶσι δὲ δι' εὐλαβοῦς διορθώσεως ὅσα ἤθελον κριθῆ μὴ δυνάμενα ἄλλως νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς σκηνικῆς παραστάσεως. Αἱ ἐλαφραὶ αὗται διασκευαὶ καὶ διορθώσεις εἶνε συνηθέσταται σήμερον εἰς πάντα τὰ δραματικὰ θέατρα τῆς Ἑσπερίας, οὐδὲ πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀσέβεια πρὸς τὴν μνήμην τῶν ποιητῶν. Δεύτερον δέ,—καὶ τοῦτο εἶνε τὸ ἀναγκαιότερον,—πρέπει νὰ ἐκλεχθῶσι καὶ προταθῶσιν εἰς μετάφρασιν ξένα δραματικὰ προϊόντα, κλασικὰ ἢ νεώτερα, χρήσιμα καὶ πρόσφορα εἰς τὸ ἀρτιγενὲς ἑλληνικὸν θέατρον καὶ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἐκλεχθησόμενα ὑπὸ ἁρμοδίων προσώπων, ἅτινα καὶ θέλουσι κρίνει τὰς ἑλληνικὰς αὐτῶν μεταφράσεις. Περιττόν, ἐννοεῖται, εἶνε καὶ νὰ παρατηρηθῆ κἄν, πόσον σπουδαία πρέπει νὰ καταβληθῆ προσοχὴ περί τε τὴν ἐκλογὴν τῶν δραμάτων καὶ τὴν γλῶσσαν τῆς μεταφράσεως. Ἱκανῶς μέχρι τοῦδε ἐγέλασε τὸ κοινόν, βλέπον διακωμῳδούμενα ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς πάντα σχεδὸν τὰ μεγάλα δραματικὰ πρόσωπα τῆς ξένης φιλολογίας. Ἂς μὴ φορτισθῆ καὶ ἡ ῥάχις τῶν νέων ἠθοποιῶν διὰ τοιούτων κολοσσιαίων ὄγκων, ὑφ' οὓς πολλάκις, καὶ πρὸς θυμηδίαν μόνον τῶν θεατῶν, κατεσυντρίβησαν ἠθοποιοὶ μεγάλοι καὶ ὀνομαστοί. Οὐ μόνον περιττὸν καὶ ἄσκοπον εἶνε, ἀλλὰ καὶ ἀσεβὲς πρὸς τὴν δόξαν τῶν μεγάλων ποιητῶν, νὰ μεταποιῶμεν εἰς κωμῳδίας τὰ ἔργα των. Ἀρκετὰ δ' ἐπίσης διεσκέδασαν ἕως σήμερον οἱ ἀκροαταὶ τῶν ἑλληνικῶν παραστάσεων, ἀκούοντες τὰς ὑπηρετρίας ὁμιλούσας ὡς βιβλία —κατὰ τὴν κοινὴν φράσιν— καὶ τῶν ἠθοποιῶν τὴν οὐχὶ λίαν εὐκίνητον γλῶσσαν περιπλεκομένην εἰς τὸν ἀδιεξίτητον λαβύρινθον φράσεων συνθηματικῶν. Καιρὸς εἶνε γλῶσσα τῆς σκηνῆς νὰ γείνῃ ἡ ἀληθής, ἡ φυσική, ἡ ὁμιλουμένη ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἵνα καὶ οἱ ὑποκριταὶ δύνανται νὰ τὴν ὁμιλῶσιν ἀπροσκόπτως καὶ οἱ ἀκροαταὶ

νὰ τὴν ἀκούωσι χωρὶς δυσφορίας ἢ μειδιάματος.

Περαίνων, κύριαι, τὴν πρόχειρον ταύτην καὶ ἀτελῆ πάντως μελέτην περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν νομίζω ἐφικτὴν τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σκηνῆς, ἀπέχω παντὸς λόγου περὶ ἄλλων τινῶν δευτερευόντων ζητημάτων, ὁποῖα εἶνε τὸ τῆς διοικήσεως τοῦ θεάτρου, τὸ τῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ μέλλοντος τῶν ἠθοποιῶν, τὸ τῆς ἀμοιβῆς τῶν συγγραφέων καὶ μεταφραστῶν, τὸ τῆς νομικῆς περιφρουρήσεως τῆς διανοητικῆς αὐτῶν ἰδιοκτησίας καὶ εἴ τι ἄλλο ἐπουσιωδέστερον. Περὶ τούτων εὔκαιρον ἀφορμὴν σκέψεως καὶ ἐνεργείας θέλει παράσχει ἡ ἵδρυσις τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ θιάσου αὐτοῦ ὁ καταρτισμός. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἂς εὐχηθῶμεν, ὅσοι δὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν ἄλλο τι περισσότερον, νὰ ἐπιστῇ μὲν ταχέως ἡ ὥρα ἐκείνη, νὰ συναντηθῶμεν δὲ καὶ πάλιν ἑσπέραν τινά, ὅσον τὸ δυνατὸν προσεχῆ, κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν τοῦ νέου ἑλληνικοῦ θεάτρου, καὶ νὰ εὐφημήσωμεν, οὐχὶ ἐξ ἀνοχῆς ἢ παρακλήσεως, ἀλλ' αὐθορμήτως καὶ ἐξ ἐνδομύχου ὑπαγορεύσεως, τὸν νεαρὸν αὐτοῦ θίασον.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

Ο ΠΥΡΠΟΛΗΤΗΣ

—Ἐδῶ εἶνε, ἐφθάσαμεν, μοὶ εἶπεν ὁ φίλος μου σταματήσας.

Καὶ εἰσήλθομεν εἰς ἓν καπηλεῖον τῆς Πλάκας, παρὰ τὸν στρατῶνα τῆς χωροφυλακῆς, εἰς ἓν τῶν πενιχρῶν καὶ χαμηλῶν ἐκείνων καπηλείων ἅμα καὶ μαγειρείων, ἐν οἷς παρὰ τὸ βαρέλιον τοῦ ρητινίτου ἐκτίθενται καὶ δύο τρεῖς καπνισμέναι χύτραι ὀσμὴν λίπους ἢ ταγγοῦ ἐλαίου ἀποπνέουσαι.

—Φώναξε τὸ γέρο, Γιάννη, εἶπεν ὁ φίλος μου πρὸς τὸν γενειοφόρον κάπηλον.

Οὗτος δὲ εἰσῆλθε διὰ μικρᾶς θύρας εἰς τὴν συγκοινωνοῦσαν οἰκίαν, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἠχηρὰν ἀποκρινομένην: «Ἔρχομαι!» μετ' ὀλίγον δὲ ἐπὶ τῆς φλιᾶς τῆς θύρας ἐνεφανίσθη, εὐθυτενὴς καὶ μὲ σταθερὸν βῆμα, γέρων μετρίου ἀναστήματος, μεσοπόλιον ἔχων τὸ γένειον καὶ ὑγροὺς τοὺς ὀφθαλμούς, μέλανα σκοῦφον φορῶν διὰ γαλαζίου μανδηλίου περιδεδεμένον, *γελέκι* ἀνοικτὸν ἔμπρὸς καὶ σταυρωτὸν καὶ πλατὺ κυανοῦν νησιωτικὸν βρακίον.

Ἀφοῦ ἐχαιρέτισε στηρίξας τὴν παλάμην ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ ὑποκλίνας, ἦλθε κ' ἐκάθησε πλησίον μας.

Τὸν παρατήρουν μὲ συγκίνησιν· μοὶ ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤρχετο ἐκ τοῦ βάθους τοῦ παρελθόντος, ὡς ταξειδιώτης ἐξ ἀπωτάτης καὶ θαυμασίας χώρας ἐπιστρέψας, κομίσας ἐκεῖθεν πληγὰς καὶ συγκινήσεις, καὶ παραδόσεις μεγαλείου καὶ ἡρωϊσμοῦ.

—Παπποῦ, τῷ λέγει ὁ φίλος μου πρὸ πολλοῦ γνωρίζων αὐτόν, ὁ νέος αὐτὸς ἐδῶ ἦλθε νὰ σὲ ἰδῇ, ν' ἀκούσῃ ἀπὸ τὸ στόμα σου διὰ τὰ *μπουρλότα*.

Μετέβην νὰ τὸν ἀκούσω διηγούμενον, πῶς ἐπυρπόλησε τὸν τουρκικὸν στόλον εἰς τὴν Μεθώνην· ἀλλ' ὁ γέρων πικρῶς ἀπογοητευμένος δὲν ἐπείθετο τίποτε συνήθως νὰ εἴπῃ. Ἀλλ' ἅμα ἤρχιζε τὴν περὶ πυρπολικῶν ἀφήγησιν, ἡ φαντασία του ἐθερμαίνετο, ὁ γέρων ἀνετριχίαζεν ὡς πολεμικὸς ἵππος, ὀσφραινόμενος πυρίτιδα, αἱ ἀναμνήσεις ἠνωρθοῦντο ζῶσαι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ διηγεῖτο τὴν ἱστορίαν του λησμονῶν ἐν τῷ πολεμοχαρεῖ του ἐνθουσιασμῷ ὅτι τοῦ δράματος ἐκείνου δὲν ἦτο θεατὴς ἀλλ' ἥρως.

Ἐστράφη λοιπὸν πρὸς ἐμέ:

—Γιὰ τὰ μπουρλότα, παιδί μου, θέλεις νὰ σοῦ 'πῶ; Τὰ μπουρλότα ἤτανε καράβια πέντε ὡς δέκα χιλιάδων κοιλῶν, ἔκαναν λούκια ἀπὸ μπαροῦτι καὶ ς' τὴν ἄκρη ἔβαζαν βώλους ἀπὸ μπαροῦτι ζυμωμένο· τ' ἄναβαν μὲ κάτι κλαδιὰ σὰν αὐτὰ ποῦ ἀνάβουν τοὺς φούρνους· ἀπὸ 'πίσου ἀπ' τὸ καράβι ἦταν ἕνα παραθύρι καὶ πηδοῦσες ς' τὴ βάρκα· ὅποιος εἶχε καρδιὰ ἐκεινοῦ τοῦδιναν νὰ βάνῃ φωτιά. Μιὰ νύκτα εἴμασθαν 'μπρὸς ς' τὰ Μοθωκόρανα· ἡ τουρκικὴ ἀρμάδα ἦταν ἀραγμένη ς' τὸ λιμάνι.

Ὁ φίλος μου κ' ἐγὼ προσείδομεν ἀλλήλους μειδιῶντες διότι ἐπέτυχε τὸ τέχνασμα· ἀλλ' ὁ γέρων, ὅστις τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔβλεπεν ἤδη τὸν τουρκικὸν στόλον περισσότερον παρ' ἡμᾶς, δὲν εἶδε τὸ μειδίαμα καὶ ἐξηκολούθησε.

Ὁ καπετάνιος ἔβαλε ἐμένα μπουρλοτιέρη· ἄ, τί χαρὰ ἤταν ἐκείνη! μέσα σὲ τόσα παληκάρια ἕνα κ' ἕνα νὰ διαλέξῃ γιὰ μπουρλοτιέρη ἕνα παιδί, εἰκοσιτεσσάρω χρονῶ, ἕνα ξένο παιδί, Μυτιληνιό, δὲν ἤτανε 'λίγο πρᾶμμα· νά, τὸ θυμοῦμαι! ὄξω ς' τὰ Μόθωνα οὔτε κανδῆλι δὲν ἔφεγγε, σκοτάδι καὶ νέκρα· ἡ πούλια ἔδειχνε μεσάνυχτα· οἱ Τουρκαλάδες ροχάλιζαν βαρειὰ μὲς ς' τὰ καράβια τους· ἡμεῖς ἐπήραμε τὸ μπουρλότο καὶ τραβοῦσαμε 'πάνω ς' τὴ φεργάδα· ἐγὼ ἀπίκο· μέσα ς' τὸ μπουρλότο μὲ τὸ δαυλὶ ς' τὸ χέρι· ζυγόνομε· ἡ φεργάδα μέσ' 'ς τὸ σκοτάδι ἔμοιαζε σὰν κανένα θεόρατο κατάμαυρο θηριό· ζυγόνομε ἀκόμα· τί καρδιοχτύπι ἦταν ἐκεῖνο! ἂν μᾶς ἔννοιωθαν εἴμασθαν χαμένοι· μὰ κοιμοῦντανε βαρειὰ ὅλοι τους· ἀχ καὶ πῶς θὰ ξυπνήσετε ἀγάδες! ζυγόνομε ἀκόμα καὶ νά σου καὶ κολλοῦμε τὸ μπουρλότο ς' τὴ φεργάδα, κ' οἱ γκάτζοι ποὖχε 'μπρὸς μπερδεύθηκαν ς' τὰ σχοινιά της· κάνω τὸ σταυρό μου καὶ βάζω τὴ φωτιά. Ἐβρόντησαν τὰ οὐράνια, ἐτράνταξε τὸ λιμάνι· μὰ 'γώ, παιδί, βλέπεις, ἀτζαμῆς, σάστισα, δὲν

πήδηξα μέσ' ς' τὴν βάρκα, ποῦ ἔφυγε· ἔμεινα ς' τὸ μπουρλότο· ἡ κουπαστὴ τινάχκε ς' τὸν ἀέρα· καὶ νοιώθω ἕνα δυνατὸ πόνο 'ψηλὰ ς' τὸ ποδάρι μου, βλέπω πῶς πῆρε φωτιὰ τὸ κρέας μου καὶ πέφτω ς' τὴ θάλασσα· μὰ τότε ἔγεινε ἕνα κακὸ ποῦ δὲ μετάειδαν τὰ 'μάτια μου· ἡ φεργάδα ἄναψε μὲ μιᾶς γιατὶ εἶχε τζιμπχανὲ μέσα καὶ τινάχκε ς' τὸν ἀέρα· ἀνάμεσα ἀπὸ κἄτι φλόγαις κόκκιναις, κίτριναις, γαλάζιαις, ποῦ σφύριζαν σὰν φείδια πετιοῦνταν ἡ φεργάδα κομμάτια κομμάτια· οἱ τουρκαλάδες, τἄρμενα, τὰ κανόνια ἁρμένιζαν ς' τὸν οὐρανὸ· καὶ πέφτοντας περνοῦσαν 'πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου· ἔπεφταν τριγύρω μου πλάτς! πλούτς! Ἂν μ' εὕρισκε τίποτα θὰ μἄφινε ς' τὸν τόπο· δός του βουτιαῖς καὶ μακροβούτια· μὰ βγάζοντας τὸ κεφάλι μου ἀπάνω γιὰ νὰ πάρω ἀνάσασι, μέσ' ς' τὴ κοσμοχαλασιὰ ἐκείνη εἶδα μιὰ βάρκα ν' ἄρχεται σιγά· ἂν εἶνε τούρκικη, εἶπα, θὰ 'πάγω μοναχός μου ς' τὸ φοῦντο γιὰ νὰ μὴ μὲ πιάσουν σκλάβο τὰ σκυλιά· ς' τὸ πολεμάρκο μὲ εἶχαν γιὰ χαμένο· βρὲ τὸ καϋμένο τὸ ξένο τὸ παιδί, εἶπαν, χάθηκε· μὰ ὁ Θεὸς τοὺς φώτισε κ' ἔστειλαν μιὰ βάρκα γιὰ νὰ ἰδῇ· ὄντας ζύγωσε κ' εἶδα πῶς ἦταν 'δική μας ἔβαλα ταὶς φωναίς, γιατὶ τριγύρω μου ἔπλεαν τόσα κεφάλια, κορμιά, χαλάσματα, καὶ μ' ἔβαζαν ς' τὴ μέση σὰν νἆταν θυμωμένα μαζί μου, κ' ἐγὼ τἄμπωχνα γιὰ νὰ περάσω, ποῦ δὲν 'μποροῦσαν ἀπὸ μακρυὰ νὰ μὲ ἰδοῦν, νὰ μὲ γνωρίσουν· ἦρθαν, μ' ἐπῆραν, μ' ἐπήγανε ς' τὸ πολεμάρκο. Ὁ Καπετὰν Κριεζῆς εἶπε καὶ μ' ἄλειψαν μὲ σπίρτο· τὴν ἄλλη 'μέρα τὸ ποδάρι μου νταβοῦλι· χάναμε πανιὰ γιὰ τὴν Ὕδρα· μ' ἔβγαλαν ὄξω σ' ἕνα σπίτι, μ' ἔρριξαν ς' τὸ κρεββάτι· τὴν ἴδια 'μέρα ἕνας Ἐγγλέζος ἦρθε καὶ εἶδε τὸ ποδάρι μου· σὲ 'λίγο τὸν βλέπω καὶ ἔρχεται μὲ μιὰ κασετίνα καὶ μέσα ἕνα πριόνι.

— Βρέ, σκυλὶ ἀθεάφοβο, νὰ μοῦ κόψῃς τὸ ποδάρι μου ἦρθες, αἴ; καὶ παίρνω κάτω ἀπ' τὸ προσκέφαλό μου δυὸ πιστόλαις ποῦχα καὶ τὸν σημαδεύω τὸν Ἐγγλέζο· ἡ θωριά του ἔγεινε *κιπρίτι*· ἄφηκε κασετίναις καὶ πριόνια καὶ φευγιό.

Ἔρχεται ὁ Καπετὰν Κριεζῆς:

— Βρέ, Στρατῆ, θὰ 'πεθάνῃς βρέ, σὰν δὲν ἀφήσῃς νὰ σοῦ κόψουν τὸ πόδι σου.

— Κάλλιο νὰ 'πεθάνω, καπετάνιο μου, παρὰ νὰ ζῶ μισός, πριονισμένος, ἀνούφελος· γιὰ ὀλάκαιρος, γιὰ καθόλου· δὲν τὸν ἐθέλω τὸν Ἐγγλέζο· ἕνας Γιαννιώτης εἶν' ἐδῶ, μακάρι ἂς 'πεθάνω ς' τὰ χέρια του, αὐτὸν θέλω· ἦρθε, Χρηστάκη τὸν ἔλεγαν, ἔτσι σὰν αὐτὸ τὸ κρασὶ νὰ χυθῇ τὸ αἷμά μου, καὶ μοῦ λέγει: «σὲ δεκαφτὰ 'μέραις, θὰ σὲ σηκώσω». Μἔβανε κἄτι ἀλοιφαίς, κἄτι πράμματα· ς' τῆς δεκαεφτὰ εἶπε, ς' τῆς δεκαοχτὼ σηκώθηκα καὶ κατέβηκα μὲ τὰ δεκανίκια ὡς κάτω ς' τὴν πόρτα· μοὔδωκαν τότε βραβεῖο ὀκτακόσια γρόσια ἀπ' τὸ μεγάλο τὸ ταμεῖο· τἄδινε ὁ μακαρίτης ὁ Λάζαρος ὁ Κουντουριώτης σὲ κείνους ποῦκαιγαν τούρκικα καράβια. Μιὰ 'μέρα ποῦ κἄθουμουν σ' ἕνα σκαμνὶ ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα, πέρασε ὁ Καπετὰν Πολίτης, ὁ Γεώργης, καὶ μοῦ λέει: «Καλὰ σηκώθηκες, μὰ θὰ σ' ἀφήσωμε, καϋμένε Στρατῆ, πᾶμε γιὰ τὴν Κρήτη.—Κ' ἐγὼ θἄρθω.—Ἔτσι λαβωμένος ποῦ δὲν 'μπορεῖς νὰ περπατήσῃς, τί θὰ κάνῃς;— Γιὰ νὰ βάζω φωτιὰ ς' τὰ τούρκικα τὸ χέρι μου εἶνε γερό. Μ' ἐκύτταξε καλά, μ' ἐχάϊδεψε ς' τὸν ὦμο. — Εἶσαι παιδὶ μὲ καρδιά, μοὖπε, καὶ μ' ἔγραψε ς' τὸ ρόλο του. Σαλπάραμε ἴσια γιὰ τὸν Μπαμπᾶ τῆς Κρήτης· ὁ Μπαμπᾶς 'πάγει ἔτσι, ἔτσι, κάνει γύρους· ς' τὸ λιμάνι μέσα μυρμηγκιὰ τὰ τούρκικα καράβια· 'μεῖς πηγαίναμε πρίμα· ἅμα 'μπήκαμε σηκώσαμε τούρκικη παντιέρα· μὰ ὁ διάβολος τὤφερε καὶ μὲ μιᾶς πιάνει μπουνάτσα, κάλμα, οἱ Τοῦρκοι μᾶς μυρίσθηκαν κ' ἤρχονταν ἀπάνω μας ἀπὸ παντοῦ.

— Χαθήκαμε, βρὲ παιδιά, λέγει ὁ καπετάνιος, διακόσαις βάρκαις γεμάταις μπαγιονέτα μᾶς βάλαν ς' τὴ μέση· κιγμᾶ θὰ μᾶς κάνουν.

Ἐγὼ ζυγόνω ς' τὸν καπετὰν Γεώργη καὶ τοῦ λέω:

— Καπετάνιο, θὰ γλυτώσουμε.

— Πῶς; βρὲ παιδί μου.

— Νά, νὰ τινάξω ἀναμεσῆς ς' ταὶς βάρκαις τὸ μπουρλότο, οἱ Τοῦρκοι θὰ τὰ χάσουν καὶ θὰ μᾶς ἀφήσουν νὰ φύγωμε. Τὸ δίνω φόκο· ἔλαψε ὁ κόσμος, 'μωρὲ 'μάτια μου· τινάχτηκε ὡς 'πάνω ς' τὰ σύννεφα· 'μεῖς ὅλοι μέσ' ς' τὴ βάρκα· μένα μ' ἐτράβηξαν γιατὶ δὲν μποροῦσα ἀκόμη νὰ πηδήξω· μὰ τὰ σκυλιὰ μᾶς εἶδαν ἀνάμεσα ἀπ' ταὶς φλόγαις καὶ τὸν καπνὸ ποῦ τραβούσαμε γιὰ τὸ καράβι καὶ 'σὰν ξεσάστισαν ἄρχισαν βροχὴ ἀπάνω μας τὰ βόλια· βίζ, βίζ, βούζαν, τριγύρω μας· 'γὼ ἤμουν ς' τὴ μέση κ' ἐτραβοῦσα κουπὶ γιατὶ ἤμουν χεροδύναμος κ' ἡ ὥρα, βλέπεις, ἤθελε δυνατὸ κουπί· μὰ νά σου κ' ἔρχεται ἕνα μολύβι, ἴσα μὲ δέκα δράμια, καὶ μοῦ φυτεύεται ἐδῶ, ς' τὸ ἄλλο ποδάρι· ἄλλος ς' τὸ κουπί! φώναξα κ' ἔπεσα ἀπὸ τὸ πάγκο μου. Μᾶς κυνήγησαν, μᾶς κυνήγησαν, μὰ οἱ βάρκες εἶχαν σκορπισθῆ καὶ 'μεῖς προπεράσαμε πολύ. Φτηνὰ τὴ γλυτώσαμε.

Ὄντας γυρίσαμε ς' τὴν Ὕδρα μὲ βλέπει ὁ Γιαννιώτης ὁ γιατρός.

— Ἀκόμα δὲν ἔγιανε τὸ ποδάρι σου, βρὲ Στρατῆ;

— Εἶνε τἄλλο, γιατρέ μου.

Ἑβδομῆντα 'μέραις τὤχα δεμένο μ' ἕνα τσεβρέ· ὁ γιατρὸς μ' ἔβγαλε μὲ μιὰ τσιμπίδα τὸ βόλι, μὰ τὸ σημάδι ἀπόμεινε.

Ἀνέσυρε τὸ πλατὺ του βρακίον καὶ ἄνωθεν τοῦ γόνατος εἴδομεν τὸ σημεῖον τοῦ τραύματος καὶ

Digitized by Google

εἰς τὸν ἕτερον πόδα πλατεῖαν καὶ φοβερὰν οὐλὴν καυσίματος.

Ἔμελλε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀφήγησίν του, ἀλλ' αἴφνης σκιά της διῆλθε διὰ τοῦ μετώπου του, στυγνὴ θλίψις συνέστειλε τὰ χαρακτηριστικά του καὶ ἐσίγησε. Ἐγὼ ἀπέμεινα θεωρῶν τὸν γέροντα ἐκεῖνον, τὸν πυρπολητήν, τοῦ ὁποίου οἱ λόγοι πρὶν ἐξέλθωσι ἐκ τοῦ στόματός του ἐζωγραφίζοντο ἐπὶ τῆς ἀρρενωπῆς μορφῆς του, καὶ ὅτε ὡμίλει περὶ τῆς πυρποληθείσης φεργάδας οἱ ὀφθαλμοί του ἐξήστραπτον ὡς νὰ εἶχαν διατηρήσει τὴν ἀνταύγειαν τῆς λάμψεώς της, καὶ ὅτε ἔλεγε «Τουρκαλάδες» συνέσφιγγε τοὺς στιβαροὺς του γρόνθους καὶ τὸ χεῖλός του ἔτρεμεν ἐκ πολεμικοῦ μένους· τότε ἐνόησα τί ὑπέφερεν ἐν τῇ στενῇ, χαμηλῇ ἐκείνῃ εἱρκτῇ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπαράδερνε διὰ νὰ κερδίσῃ ποτήριον πρὸς ποτήριον τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη ἡ φλογερὰ ἐκείνη ψυχή, ἡ πλασμένη διὰ τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, καὶ διὰ νὰ πολεμῇ τοὺς Τούρκους καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ νὰ ἐξυπνᾷ καὶ νὰ κοιμᾶται μὲ τὸν ρόχθον τῶν ἀφρισμένων κυμάτων καὶ τὸν συριγμὸν τῶν τουρκικῶν σφαιρῶν.

Ἔσφιξα μετὰ σεβασμοῦ τὴν πυρπόλον τοῦ στολοκαύστου χεῖρα· ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἀπηρχόμεθα, ἡ σύζυγός του, γραῖα Ἀθηναΐα, ἥτις ἀπαρατήρητος ἵστατο ἀπό τινων στιγμῶν εἰς τὴν μικρὰν θύραν, ἀνεφώνησεν αἴφνης:

— Πράσινο φύλλο δὲν μᾶς ἔδωκαν! ἄλλοι σὰν τὸ Στρατῆ μου εἶνε κ' εἶνε σήμερα· τὰ χαρτιὰ τἄχομε, τὰ χαρτιά! Στὴν ἐπιτροπὴν πρῶτο νούμερο βρέθηκε. Πενῆντα χρόνια μὲ τὰ χέρια του δίχως βοήθεια πάλαιψε μὲ τὴ φτώχια ὅσο νὰ μεγαλώσῃ τὰ παιδιά μας. Πῶς τὸ βαστᾷ ὁ Θεὸς τέτοιο ἄδικο!

— Γυναῖκα! σώπα! εἶπεν ὁ πυρπολητὴς ζωηρῶς ἀναπηδήσας· καὶ τὴν ἀκμὴν ἐκείνην τοῦ ὑπερογδοηκοντούτους σώματος ἰδὼν ἐπείσθην, ὅτι ἀληθὲς ἦτο τὸ λεχθέν μοι, ὅτι νύκτα τινὰ καθ' ἣν διεπληκτίζοντο χωροφύλακες καὶ στρατιῶται ἐν τῷ καπηλείῳ καὶ ἀνέσπων ξιφολόγχας, ὁ γέρων νομίσας ὅτι ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ υἱοῦ του ἥρπασεν ἀπὸ τοῦ τοίχου τὸ γιαταγάνι του, κατέβη, ὥρμησεν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγήν.

Ἡ γραῖα ἐσίγησε πτήξασα· ὁ δὲ γέρων ἀπῆλθε συνωφρυωμένος καὶ κατηφής· καὶ ἤκουσα τότε τὴν φρικώδη, τὴν τερατώδη ἀχαριστίαν τοῦ ἔθνους πρὸς τὸν πυρπολητήν.

Αὐτὴ λοιπὸν εἶνε ἡ μεγάλη του λύπη, ἡ πληγὴ τῆς καρδιᾶς του, ἥτις δὲν θὰ ἰαθῇ ὡς αἱ τουρκικαί, ἀλλὰ θὰ τὸν φέρῃ εἰς τὸν τάφον! — Τὸν Στρατῆ μου δὲν τὸν 'νοιάζει γιὰ λεφτά, ἐξηκολούθησεν ἡ γραῖα· δούλεψε ποῦ δούλεψε τόσα χρόνια· τώρα μεγάλωσαν τὰ παιδιά μας, μὰ γιὰ τὴ φιλοτιμία· δὲν τὸν λογαριάζουν· 'σὰ νὰ τοῦ λὲν «σὺ δὲν ἔκανες τίποτε». Τί θέλεις; τὸ καταφρόνιο δὲν 'μπορεῖ νὰ βαστάξῃ· αὐτὸ εἶν' ὁ καϋμός του.

Ὦ! ἡ δόξα τῶν ἐνδόξων, εἰξεύρω, γίνεται ἀπὸ τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν μικρῶν, καὶ παρὰ τὴν ἀκτινοβολίαν τῶν λαμπρῶν ὀνομάτων ἐξαπλοῦται ἡ βαρεῖα σκιὰ ἡ καλύπτουσα τὴν γενναιότητα καὶ τὴν θυσίαν τῶν ταπεινῶν ἡρώων, τῶν ἀσήμων μαρτύρων· ἀλλὰ τῶν ἄλλων ταπεινῶν, τῶν ἄλλων ἀσήμων τὸ ὄνομα συνδέεται πρὸς τὸν μέγαν ἀγῶνα δι' ἑνὸς εὐτελεστάτου κρίκου, τῆς πενταδράχμου συντάξεως. Ἀλλ' ὅταν τὸ χῶμα καλύψῃ τὰς πληγὰς τοῦ πυρπολητοῦ, οὐδὲ κἂν τὸ κατάστιχον τῶν πενταδράχμων συντάξεων θὰ μαρτυρήσῃ εἰς τὴν Ἱστορίαν, ὅτι ὁ Στρατῆς Μαρούλης προεκινδύνευσεν ἡρωϊκῶς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος!

Νοέμβριος 1884.

Ἀριστοτέλης Π. Κουρτίδης.

ΑΙ ΔΩΔΩΝΑΙΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.

Μέχρι πρό τινων ἐτῶν ἡ θέσις τῆς Δωδώνης τοῦ μετὰ τοὺς Δελφοὺς διασημοτέρου μαντείου τῆς Ἑλλάδος, ἦν ἄγνωστος· ὑπετίθετο ὅτι ἔκειτο πλησίον τῶν Ἰωαννίνων, ἀλλ' οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ποῦ ἀκριβῶς. Τῷ 1875 ὁ κ. Καραπάνος ἐπεχείρησεν ἀνασκαφὰς ἐν τῇ κοιλάδι Τσαρακοβίστας, σχεδὸν τέσσαρας ὥρας νοτιοδυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων, καὶ εἶχε τὴν τύχην ν' ἀνακαλύψῃ ὄχι μόνον τὴν θέσιν καὶ τὰ λείψανα διαφόρων οἰκοδομημάτων τῆς Δωδώνης, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἀντικείμενα, πρὸ πάντων χαλκᾶ, καὶ πολλὰς περιεργοτάτας ἐπιγραφάς. Ταῦτα ἑνωθέντα μετὰ τινων ἄλλων ἀρχαιοτήτων ἐξ ἄλλων διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀσίας ἀπετέλεσαν ἀξιόλογον συλλογήν, ἥτις καλῶς καὶ εὐπρεπῶς διαταχθεῖσα ἐν αἰθούσῃ τινὶ τῆς οἰκίας του εἶνε προσιτὴ ἀπό τινος τῷ κοινῷ κατὰ πᾶσαν τετάρτην.

Περὶ τῶν ἐν Δωδώνῃ ἀνασκαφῶν καὶ τῶν εὑρημάτων του ὁ κ. Καραπάνος ἐξέδωκε τῷ 1878 βιβλίον γαλλιστὶ γεγραμμένον (Dodone et ses ruines, Paris), ἐξ αὐτοῦ δὲ λαμβάνομεν τὰς πλείστας τῶν ἑπομένων ἱστορικῶν πληροφοριῶν, ἃς προτάττομεν ὡς εἰσαγωγικὰς εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς συλλογῆς του.

Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς διηγοῦνται — καὶ αἱ ἔρευναι τῶν νεωτέρων φαίνονται ἐπικυροῦσαι τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα — ὅτι ἡ φυλὴ τῶν Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα ἦτο προωρισμένον ν' ἀποβῇ γενικὸν πολλῶν συγγενῶν φυλῶν, νὰ παραδώσῃ δὲ εἰς λήθην τὰ μερικὰ ὀνόματα τῶν Ἀχαιῶν, Δαναῶν κ.τ.λ.,—ὅτι οἱ Ἕλληνες

Digitized by Google

λοιπὸν κατὰ πρῶτον κατῴκουν ἐν Ἠπείρῳ περὶ τὴν Δωδώνην, ἐκεῖθεν δὲ μετηνάστευσαν εἰς Θεσσαλίαν, ὅπου ἐπὶ τῶν ὁμηρικῶν ἔτι χρόνων εὑρίσκοντο. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀχιλλεύς, ἂν καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ γεννηθείς, ἐπειδὴ ὅμως ἦτο Ἕλλην, ἐν κρισίμῳ τινὶ στιγμῇ, δηλαδὴ ὅταν πρόκηται ν' ἀποστείλῃ τὸν Πάτροκλον μόνον του εἰς τὸν πόλεμον ἵν' ἀποκρούσῃ τὸν Ἕκτορα, ἐπικαλεῖται ὑπὲρ τοῦ φίλου τὸν Δωδωναῖον Δία, διότι οἱ πρόγονοί του ὑπ' αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸν εἶχον λατρεύσει ἐν Ἠπείρῳ. Μετὰ τοὺς ὁμηρικοὺς χρόνους ἡ φυλὴ τῶν Ἑλλήνων μετὰ τοῦ ὀνόματός της φαίνεται ὅτι διέδωκε καὶ τὴν λατρείαν τοῦ Διὸς καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα καὶ κατέστησεν αὐτὴν ἐπισημοτέραν. Οὕτω ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις εὑρίσκομεν τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης τιμώμενον ὅσον καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἕνεκα τῆς ἀποκέντρου θέσεώς του μεταξὺ λαῶν, οἵτινες ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἔμειναν ἔξω τῆς ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι κινήσεως, οὐδέποτε ἠδυνήθη ν' ἀποκτήσῃ τοιαύτην πολιτικὴν ἐπιρροήν, οἵαν πολλάκις ἀπέκτησε καὶ ἐξήσκησε τὸ ἐν Δελφοῖς· ὅτι ὅμως οὐδέποτε ἀπώλεσε τὴν ἠθικήν του ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπιρροήν, εἶνε μεγίστη ἀπόδειξις τοῦ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐρριζωμένου σεβασμοῦ πρὸς αὐτό. Ὅτι δὲ τὸ ἱερὸν τοῦτο ἦν τῷ ὄντι ἀρχαιότατον, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς λατρείας τῶν θεῶν, οἵτινες ἐν Δωδώνῃ διετήρησαν μέχρι τῶν ὑστάτων χρόνων τὴν ἀρχικὴν σημασίαν των ὡς φυσικῶν δυνάμεων. Οὕτω ὁ Ζεὺς ἐν Δωδώνῃ ὀνομάζεται Νάϊος, δηλαδὴ θεὸς τῆς ὑγρασίας καὶ τῶν ναμάτων, ἡ δὲ σύζυγός του, ἥτις ἐνταῦθα λέγεται Διώνη καὶ οὐχὶ Ἥρα, εἶνε ἡ προσωποποίησις τῆς μητρὸς γῆς, ἥτις καθίσταται γόνιμος διὰ τῶν ἀπὸ τοῦ Διὸς ναμάτων. Τὰ δύο ταῦτα ὄντα, ἡ γῆ καὶ ἡ δύναμις ἡ ποιοῦσα τὴν βροχὴν καὶ τρέφουσα τὰς πηγὰς καὶ τοὺς ποταμούς, εἶνε οἱ δύο μέγιστοι θεοὶ τῶν Ἑλλήνων, διότι ἄνευ αὐτῶν ἡ ὕπαρξις τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἀδύνατος. Ἐν ᾧ ὅμως ἀλλαχοῦ ἡ φυσικὴ αὕτη σημασία τοῦ Διὸς ἐνωρὶς ἐπεσκοτίσθη, ἐπεκράτησε δὲ ἡ ὑψηλοτέρα ὡς θεοῦ θεμελιωτοῦ τῶν τὰς πολιτείας διεπόντων ἠθικῶν νόμων καὶ αὐστηροῦ φύλακος αὐτῶν, ἐν Δωδώνῃ ἐξηκολούθησε λατρευόμενος κυρίως ὡς *τροφοδότης*. Τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ ὅτι οἱ Ἠπειρῶται ἐν τῇ ἀρχαιότητι εἶχον ὑπολειφθῇ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ πολιτισμῷ, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἀποδεικνύει ὅ,τι ἀνωτέρω εἴπομεν, ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Διὸς ἐν τῇ κοιλάδι ἐκείνῃ τῆς Ἠπείρου εἶνε παναρχαία.

Καὶ οἱ τρόποι δὲ τῆς μαντείας, περὶ ὧν κατωτέρω λέγονταί τινα, εἶνε ἀρχαϊκώτατοι· ἰδίως ἡ σεβασμία δρῦς, τοὺς κλάδους τῆς ὁποίας ἐνόμιζον ὅτι ἐκίνει τὸ πνεῦμα τοῦ Διὸς ὁσάκις ἤθελε νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν βούλησίν του, ἀπαντᾶται καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς, π. χ. τοῖς Κέλταις καὶ Γερμανοῖς ὡς σύμβολον τοῦ ὑψίστου θεοῦ· εἶνε δὲ τὸ ἔθιμον τοῦτο λείψανον τῆς μεμακρυσμένης ἐκείνης ἐποχῆς, καθ' ἣν οἱ θεοὶ δὲν εἶχον οὔτε ναοὺς οὔτε εἰκόνας. Τότε τὸ μεγαλοπρεπέστατον καὶ ἰσχυρότατον τῶν ἐν τῷ δάσει δένδρων ἀντεπροσώπευεν αἰσθητῶς τὴν ἀόρατον ὑπερτάτην δύναμιν. Βραδύτερον ἡ συμβολικὴ αὕτη σημασία τῆς δρυὸς ἐλησμονήθη καὶ ἀπεδόθη αὐτῇ ἀξία ἁρμόζουσα μόνῳ τῷ θεῷ, ὡς παρ' ἡμῖν ἡ συμβολικὴ σημασία τῶν εἰκόνων πρὸ πολλοῦ ἐλησμονήθη, ἀπονέμεται δ' αὐτοῖς σήμερον ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀνοίκειος λατρεία. Καὶ ὅπως παρ' ἡμῖν αἱ εἰκόνες θαυματουργοῦσι κινούμεναι καὶ αὐτομάτως μεταβαίνουσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, οὕτω καὶ ἡ δρῦς κατώρθωσε νὰ θαυματουργῇ προλέγουσα διὰ τῆς κινήσεως τῶν κλάδων της τὰ μέλλοντα. Τοιαύτη εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐν Δωδώνῃ μαντείου, ἀρχὴ γεννηθεῖσα ἐκ τῆς εὐπίστου φαντασίας ἀνθρώπων ἁπλῶν καὶ δεισιδαιμόνων, ἀλλ' οὐχὶ ἀπατεώνων. Βραδύτερον ἐννοεῖται ὅτι πέριξ τῆς δρυὸς ἐκτίσθησαν καὶ ἐνταῦθα ναοὶ διάφοροι, θέατρον καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα ἱερὰ ἢ χρησιμεύοντα διὰ τὴν ὑπηρεσίαν. Ἀλλ' ὡς ἀπέδειξαν αἱ ἀνασκαφαί, ἡ καλλιτεχνικὴ ἀξία αὐτῶν τῶν κτιρίων οὐδέποτε ὑπῆρξε πολὺ μεγάλη, ὑπελείπετο δὲ κατὰ τοῦτο ἡ Δωδώνη ἄλλων θρησκευτικῶν κέντρων τοῦ ἀρχαίου κόσμου, π. χ. τῆς Ὀλυμπίας, τῶν Δελφῶν κ.τ.λ. Ἀλλὰ ταῦτα βεβαίως καὶ οἰκονομικῶς ἤκμαζον περισσότερον, διότι οἱ ἐν αὐτοῖς τελούμενοι ἀγῶνες προσείλκυον μέγα πλῆθος λαοῦ· εἶνε ἀληθές, ὅτι καὶ ἐν Δωδώνῃ ἱδρύθη ἀγὼν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τὰ Νάϊα, ἀλλ' ἔμεινε τόσον ἄσημος, ὥστε μόνον τὸ ὄνομά του περιῆλθεν εἰς γνῶσιν ἡμῶν. Ἡ δόξα τῆς Δωδώνης ἐγεννήθη ἀπὸ τοῦ μαντείου καὶ ἔμεινε προσκεκολλημένη εἰς αὐτό· σήμερον δέ, ἀφοῦ ἡ δρῦς καὶ αἱ περιστεραὶ καὶ οἱ λέβητες ἔπαυσαν τοῦ νὰ προφητεύωσιν, ἡ δόξα αὕτη περιάγεται εἰς τὸν κόσμον κυρίως διὰ τῶν μικρῶν εὑρημάτων, εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ὁποίων μεταβαίνομεν.

Ἡ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ κ. Καραπάνου Δωδωναία συλλογὴ εἶνε ἐκτεθειμένη ἐν τοῖς παρὰ τὸν τοῖχον ἑρμαρίοις δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς τὰ παράθυρα ὑελοσκεποῦς τραπέζης· ταύτης ἡ μία πλευρὰ περιέχει τὰς χαλκᾶς καὶ μολυβδίνας ἐπιγραφάς, ἡ δ' ἑτέρα ὡς καὶ τὰ ἑρμάρια διάφορα χαλκᾶ ἀντικείμενα καὶ ὀλίγας μόνον ἐπιγραφάς. Τὰ ἑρμάρια εἶναι τρία, ἕκαστον δ' αὐτῶν διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα. Ὁ κ. Καραπάνος κατέταξε τὰ ὁμοειδῆ ἀντικείμενα πλησίον ἀλλήλων καὶ ἔθεσε παρ' αὐτὰ διαφόρους ἐπιγραφὰς ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστί, ὥστε νὰ εὐκολύνηται ὁ ἐπισκέπτης πολύ. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἐνταῦθα ἐν

Digitized by Google

τοῖς πλείστοις θὰ ἐπαναλάβωμεν τὰς γενικὰς σημειώσεις τοῦ κ. Καραπάνου, μόνον δὲ τὰ σπουδαιότερα καὶ μᾶλλον προσοχῆς ἄξια ἀντικείμενα θ' ἀναφέρωμεν ἰδιαιτέρως.

Ἐν τῷ πρώτῳ τμήματι τοῦ πρώτου ἑρμαρίου κάτω ὑπάρχουσιν ἐλάσματά τινα χαλκᾶ μετὰ κοσμημάτων ἐκ κύκλων ἡνωμένων διὰ τῶν ἐφαπτομένων των· τὰ ἐλάσματα ταῦτα ἀπετέλουν μέρη διαφόρων σκευῶν, εἶνε δὲ ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων, δηλαδὴ τοῦ ἕκτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος καὶ ἀρχαιότερα. Ἐν τῷ αὐτῷ ἑρμαρίῳ εὑρίσκονται βάσεις τριποδικαὶ ἀγγείων καὶ ἄλλα τεμάχια ὁμοίων· ἐπίσης πελέκεις ἀναθηματικοί, δηλαδὴ κατασκευασθέντες οὐχὶ πρὸς χρῆσιν ἐν τῷ βίῳ, ἀλλὰ μόνον ἵνα ἀφιερωθῶσι τῷ θεῷ· πρὸς τούτοις πολλὰ ψέλια, πόρπαι, ἐνώτια, δακτύλιοι κ.τ.λ. Ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι εὑρίσκονται δύο μεγάλα ἀγγεῖα ἔχοντα σχῆμα ἀσκοῦ ἢ μᾶλλον περικεφαλαίας. Αὐτὰ ἐχρησίμευον κατὰ τὸν κ. Καραπάνον ἵνα θέτωσι τοὺς κλήρους τῶν μελλόντων ν' ἀγωνισθῶσιν ἐν τοῖς ἀγῶσι τῆς Δωδώνης· πιθανὸν ὅμως καὶ νὰ ἦσαν τὰ βραβεῖα τῶν νικητῶν. Ἔπειτα ἓν τεμάχιον ἐνδύματος ἐξ ἀγάλματος μεγάλου, πολλὰ κατατεθραυσμένα τεμάχια ἀναγλύφων, παρειαὶ περικεφαλαιῶν, πάλιν βελόναι, δακτύλιοι κ.τ.λ. καὶ εἰς τὸ ἄκρον ἓν κάτοπτρον χαλκοῦν. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἑρμαρίῳ (τμῆμα πρῶτον) εἶνε ἐκτεθειμένα διάφορα ἀγαλμάτια χαλκᾶ· τὸ μέγιστον αὐτῶν παριστᾷ Σάτυρον ἔχοντα πόδας ἵππου, ὡς ἐφαντάζοντο οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐποχῇ τὰ δαιμόνια ταῦτα· εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους ὅμως τοὺς ἔπλαττον ὅλως ἀνθρωπίνους· μόνον δὲ μία μικρὰ οὐρὰ καὶ ἐνίοτε δύο πολὺ μικρὰ κέρατα ὑπεμίμνησκον ἀκόμη τὴν πρώτην θηριώδη μορφήν των. Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος εἶναι γυμνὸς καὶ φαίνεται ὅτι χορεύει. Ἡ τέχνη εἶναι ἐπιμελής, ἀλλ' ἀκόμη ὄχι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Δεξιὰ αὐτοῦ εἶναι δύο μορφαί, αἵτινες διὰ τῶν ὑψωμένων χειρῶν των ἐβάσταζον κάτοπτρον οὗ ἐχρησίμευον ὡς λαβαί. Ἀριστερὰ τοῦ Σατύρου ὑπάρχει μία Ἀθηνᾶ φοροῦσα κράνος καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους αἰγίδα. Παρ' αὐτὴν ἵσταται αὐλήτρια παίζουσα διπλοῦς αὐλούς· εἰς τὸ πρόσωπον φορεῖ τὴν φορβειὰν ἢ περιστόμιον, τὸ ὁποῖον ἦτο λωρίον δενόμενον περὶ τὸ στόμα καὶ προωρισμένον νὰ περιορίζῃ τὸ ὑπερβολικὸν φούσκωμα τῶν παρειῶν τοῦ αὐλοῦντος καὶ νὰ ἐμποδίζῃ τὴν λίαν ταχεῖαν ἐκπνοὴν τοῦ ἀέρος. Πλησίον τῆς αὐλητρίας εἶνε γυνὴ φοροῦσα ἔνδυμα βραχὺ καὶ τρέχουσα· ἴσως εἶνε ἡ Ἀταλάντη. Ἡ τέχνη καὶ ἐν αὐτῇ εἶνε ἀρχαϊκὴ καὶ τὸ πρόσωπον ἄνευ πολλῆς ἐκφράσεως. Ἕπονται δύο ἄλλα ἀγαλμάτια μικρά, καὶ μετ' αὐτὰ ἱππεύς, οὗ ὁ ἵππος λείπει. Καὶ αὐτὸ εἶνε ἀρχαϊκόν. Εἰς τὸ βάθος εἶνε δύο πλάκες χαλκαῖ ἔχουσαι ἐν ἀναγλύφῳ τὸν κεραυνὸν τοῦ Διός, ὅπως τὸν ἐφαντάζοντο καὶ συνείθιζον νὰ τὸν παριστάνωσιν οἱ ἀρχαῖοι. Ἐπὶ τῆς ἀράφης ἀνωτέρω αὐτῶν ὑπάρχουσι μία ἔλαφος, εἷς ἵππος, μία σφίγξ, κ.τ.λ. Εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα τοῦ αὐτοῦ ἑρμαρίου εὑρίσκονται πάλιν ἀγαλμάτια χαλκᾶ, ἀλλ' ἐκ τούτων τὰ πλεῖστα εἶνε καλῆς ἐποχῆς καὶ καλῆς τέχνης. Τὸ πρῶτον ἀπὸ δεξιῶν τοῦ παρατηροῦντος παριστᾷ ἠθοποιὸν φοροῦντα προσωπίδα κωμικὴν καὶ ὑψοῦντα τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας· ἄγνωστον εἶνε εἰς τί ἐχρησίμευεν αὐτός, διότι δὲν φαίνεται νὰ ἦναι αὐτοτελής. Παρ' αὐτὸν εὑρίσκεται μία Μαινὰς ἐν ζωηρᾷ κινήσει πολὺ καλῆς τέχνης. Ἕπονται εἷς Ζεὺς μικρὸς ἀργυροῦς καὶ ἕτερος χαλκοῦς κρατῶν κεραυνὸν καὶ ἄλλα διάφορα ἀγαλμάτια μικροτέρας ἀξίας. Τὸ λοιπὸν τοῦ ἑρμαρίου περιέχει λαβὰς ἀγγείων καὶ τὰ τοιαῦτα. Εἰς τὸ πρῶτον τμῆμα τοῦ ἑρμαρίου ὑπάρχουσι πολλὰ τεμάχια ὅπλων χαλκῶν, ἀσπίδων, τόξων καὶ μία περικεφαλαία. Ὁ κ. Καραπάνος ἀντέγραψε καὶ ἓν ἐπίγραμμα ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῆς περιηγήσεώς του· κατ' αὐτὸ Πύρρος ὁ γνωστὸς βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου νικήσας ἐν μάχῃ τινὶ τοὺς Μακεδόνας ἀνέθηκε τὰς ἀσπίδας αὐτῶν εἰς τὸν ἐν Δωδώνῃ Δία. Δὲν εἶνε λοιπὸν παράξενον κανὲν ἐξ αὐτῶν τῶν τεμαχίων ἀσπίδων νὰ προέρχηται ἐξ ἐκείνων τῶν Μακεδονικῶν. Εἰς τὸ ἕτερον τμῆμα τοῦ αὐτοῦ ἑρμαρίου ὑπάρχουσιν ὅπλα σιδηρᾶ, ξίφη καὶ λόγχαι· ἐν δὲ τῷ μέσῳ αὐτῶν πλὰξ χαλκῆ μετ' ἐπιγραφῆς δηλούσης, ὅτι ὁ βασιλεὺς Πύρρος καὶ οἱ Ἠπειρῶται καὶ οἱ Ταραντῖνοι, ὡς φαίνεται, ἀνέθηκαν εἰς τὸν Δία ὅπλα τινὰ κερδηθέντα ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μάχαις. Εἶνε γνωστόν, ὅτι ὁ Πύρρος προσκληθεὶς εἰς τὴν Ἰταλίαν ὡς σύμμαχος ὑπὸ τῶν Ταραντίνων, ἐπολέμησε καὶ ἐνίκησε τοὺς Ῥωμαίους. Πιθανὸν λοιπὸν τὰ σιδηρᾶ αὐτὰ ὅπλα νὰ ἦναι τῷ ὄντι ῥωμαϊκά.

Ταῦτα εἶνε τὰ κυριώτερα τῶν χαλκῶν ἀντικειμένων τῆς Δωδωναίας συλλογῆς τοῦ κ. Καραπάνου. Ἡ ἀξία των δὲν ἔγκειται οὔτε εἰς τὸ πλῆθος, οὔτε εἰς τὴν ἐξέχουσαν τιμὴν καὶ σπανιότητα πολλῶν ἀγαλμάτων. Εἶναι ὅμως πολύτιμα καὶ μοναδικὰ λαμβανόμενα πάντα ὡς ἓν ὅλον· διότι δυστυχῶς ἐκ πολὺ ὀλίγων ἀρχαίων πόλεων ὑπάρχουσι τόσα μνημεῖα ὁμοῦ, ὥστε νὰ δύναταί τις ἀσφαλῶς νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ καὶ περὶ ἄλλων ἀρχαιολογικῶν ζητημάτων, ἠθῶν δηλαδή, ἐθίμων καὶ τρόπων λατρείας τοῦ θεοῦ. Ἀντικείμενά τινα τῆς συλλογῆς Καραπάνου συμβάλλουσι πολὺ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, ἰδίως ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις.

Ἴσην τιμὴν δύνανται δικαίως νὰ διεκδικήσωσι καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς Δωδώνης, αἱ κατέχου-

Digitized by Google

σαι τὴν πρὸς τὰ παράθυρα τράπεζαν. Ἡ ἀξία των εἶνε τόσον μεγάλη, ὅσον μικρὰ εἶνε ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν κάμνουν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας. Διαιροῦνται δὲ εἰς δύο κατηγορίας, ὧν ἡ μία περιλαμβάνει τὰς ἐχούσας μᾶλλον *ἱστορικὴν* ἀξίαν· περὶ αὐτῶν δὲν θὰ ἐκταθῶμεν περισσότερον, διότι ἐνδιαφέρουσι κυρίως τοὺς εἰδικοὺς ἀρχαιολόγους. Εἰς τὴν ἑτέραν ὅμως κατηγορίαν ἀνήκουσιν αἱ ἐπὶ μολυβδίνων πλακῶν ἐπιγραφαί, αἱ περιέχουσαι ἐρωτήσεις διαφόρων ἀνθρώπων ἀποτεινομένας εἰς τὸ μαντεῖον. Αὐταὶ εἶνε λίαν περίεργοι, διότι παρουσιάζουσιν ἡμῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους μὲ ὅλας τὰς ἀδυναμίας των, ἐπιθυμίας, ἐλπίδας καὶ φόβους καὶ ἐπιτρέπουσι διὰ τούτου νὰ γνωρίσωμεν κάλλιον τὰς ἰδέας καὶ τὴν γενικὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐποχῆς, πρὸς τούτοις δὲ διδάσκουσι καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν μαντείων. Ἵνα δώσωμεν μικρὰν ἰδέαν αὐτῶν, μεταφράζομέν τινας ἐκ τῶν μᾶλλον ἀκεραίων.

Συμβουλεύονται οἱ Κερκυραῖοι τὸν Δία τὸν Νάϊον καὶ τὴν Διώνην, εἰς τίνα ἐκ τῶν θεῶν ἢ ἡρώων πρέπει νὰ θύωσι καὶ νὰ εὔχωνται, ὅπως ὁμονοῶσι διὰ τὸ καλόν των.

Ὁ Σωκράτης (οὐχὶ ὁ Ἀθηναῖος φιλόσοφος) συμβουλεύεται τὸν Δία τὸν Νάϊον καὶ τὴν Διώνην τί ἐργασίαν νὰ ἀρχίσῃ διὰ νὰ εὐτυχήσῃ καὶ αὐτὸς καὶ ἡ γενεά του.

Ὁ δεῖνα (τὸ ὄνομα δὲν ἐσώθη) Ἀμπρακιώτης συμβουλεύεται τὸν Δία τὸν Νάϊον καὶ τὴν Διώνην περὶ τῆς ὑγείας καὶ τῆς περιουσίας του καὶ διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον, τίνας δηλαδὴ ἐκ τῶν θεῶν πρέπει νὰ ἐξιλεόνῃ διὰ νὰ εὐτυχήσῃ.

Ὁ δεῖνα (καὶ αὐτοῦ τὸ ὄνομα δὲν ἐσώθη) ἐρωτᾷ τὸν Δία καὶ τὴν Διώνην, ἐὰν θὰ τῷ ἦναι ὠφέλιμον νὰ προβατεύῃ (πιθανῶς ἐρωτᾷ ἂν θὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῶν προβάτων του).

Συμβουλεύεται ὁ Εὔανδρος (1) καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ τὸν Δία τὸν Νάϊον καὶ τὴν Διώνην, εἰς τίνα ἐκ τῶν θεῶν ἢ τῶν ἡρώων ἢ τῶν δαιμόνων πρέπει νὰ εὔχωνται καὶ νὰ θύωσι, διὰ νὰ εὐτυχῶσι καὶ αὐτοὶ καὶ ὅλη ἡ οἰκία των.

Ἐπερωτᾷ ὁ Ἆγις τὸν Δία τὸν Νάϊον καὶ τὴν Διώνην περὶ τῶν στρωμάτων καὶ τῶν προσκεφαλαίων του, ποῦ τὰ ἔχασεν αὐτὸς ἢ ἂν τὰ ἔκλεψέ τις ἐκ τῶν ξένων.

Ὁ Λυσανίας ἐρωτᾷ τὸν Δία τὸν Νάϊον καὶ τὴν Διώνην, ἐὰν τὸ παιδάριον, οὗ ἔγκυος εἶναι ἡ Ἀννύλα, εἶνε ἰδικόν του.

Ὁ Ἡρακλείδης παρακαλεῖ τὸν Δία καὶ τὴν Διώνην νὰ δώσωσιν εὐτυχίαν εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς οἰκείους του καὶ ἐρωτᾷ περὶ γενεᾶς, ἐὰν δηλαδὴ θὰ ἀποκτήσῃ καὶ ἄλλα τέκνα πλὴν τῆς θυγατρός του Αἴγλης.

Ὅμοιαι εἶναι καὶ αἱ λοιπαὶ ἐρωτήσεις. Ὡς βλέπετε, εἰς τὰς πλείστας ἐξ αὐτῶν αἱ ἀπαντήσεις δὲν εἶναι λίαν δύσκολοι· καὶ ἐὰν ὁ κατ' αὐτὰς ἐνεργῶν εὐλαβὴς δὲν ἐπετύγχανε τῆς ποθουμένης εὐτυχίας, τὸ μαντεῖον δὲν θὰ εὑρίσκετο εἰς στενοχωρίαν, διότι εὔκολος θὰ τῷ ἦτο ἡ ὑπεκφυγή· π. χ. ὅτι ὁ θεός, εἰς ὃν διέταξε νὰ θύωσιν, ἦτο παρωργισμένος δι' οἱονδήποτε ἄλλον λόγον. Δύσκολος ὅμως ὁπωσοῦν ἦτο ἡ ἀπάντησις εἰς ἐρωτήσεις, οἷαι αἱ τρεῖς τελευταῖαι παρατεθεῖσαι· διότι ἐνταῦθα δὲν ἐνεχώρουν ὑπεκφυγαὶ καὶ φράσεις διφορούμεναι· οὐχ ἧττον φαίνεται ὅτι οἱ ἱερεῖς καὶ τῶν τοιούτων εἶχον πεῖραν ἱκανήν, ὥστε νὰ μὴ *πιάνωνται* μὲ τὰς ἀπαντήσεις· ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται ἡ εὐπιστία τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἐπὶ αἰῶνας ἐξηκολούθουν συμβουλευόμενοι τὸ μαντεῖον, καὶ εἰς ζητήματα μάλιστα λεπτότατα ὡς τὸ τῆς Ἀννύλας.

Ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις αἱ ἐρωτήσεις δὲν ἐδίδοντο γραπταί· πρῶτον διότι ἡ γραφὴ ἦτο ἢ ὅλως ἄγνωστος ἢ λίαν ἀσυνήθης, ἔπειτα δὲ καὶ διότι οἱ ἐρωτῶντες ἦσαν ὀλίγοι καὶ τὰ ζητήματα ἁπλούστερα. Ὅταν ὅμως οἱ ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ συμβουλεύωνται τὸν θεὸν καὶ διὰ τὰ ἐλάχιστα πράγματα, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ πράγματα ὁπωσοῦν ἀκανθώδη, οἱ ἱερεῖς εἰσήγαγον τὸ σύστημα τῆς γραφῆς τῶν ἐρωτήσεων, ἵνα μελετῶντες αὐτὰς ἔχωσι καιρὸν νὰ ἐξευρίσκωσι καὶ καταλλήλους ἀπαντήσεις.

Τὰς πλάκας φαίνεται ὅτι παρέδιδον πρῶτον οἱ ἐρωτῶντες εἰς τοὺς ἱερεῖς, ἔπειτα ἐξετέλουν τὰς προδιαγεγραμμένας θυσίας καὶ προσέφερον διάφορα δῶρα καὶ οὕτω ἐν κατανύξει προσήρχοντο, ἵνα ἐρωτήσωσι τὸν θεόν. Τοῦτο δὲ ἐγίνετο κατὰ διαφόρους τρόπους· περίφημος εἶναι ἡ δρῦς, τῆς ὁποίας οἱ κλάδοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κινούμενοι ἀνέπεμπον ἤχους τινάς· τούτους ἡρμήνευον αἱ λεγόμεναι προμάντεις ἢ ἱέρειαι, αἵτινες ἦσαν τρεῖς, καὶ οἱ ἱερεῖς φαίνεται κατέγραφον τὴν ἑρμηνείαν καὶ τὴν ἔδιδον εἰς τὸν ἐρωτῶντα. Ἄλλο εἶδος μαντείας ἦτο τὸ διὰ μιᾶς ἢ τριῶν περιστερῶν· αἱ ἱέρειαι ἐξήγουν τὴν θέλησιν τοῦ Διὸς ἐκ τοῦ διαφόρου τρόπου τῆς πτήσεως αὐτῶν. Ὁ συνήθης ὅμως ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐποχῇ τρόπος μαντείας ἦτο φαίνεται ὁ διὰ τῶν λεβήτων· ἀλλὰ περὶ τούτων ἀκριβεῖς πληροφορίαι δὲν ὑπάρχουσι· τινὲς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων λέγουσιν, ὅτι ἦσαν πολλοὶ λέβητες ἐπὶ τριπόδων πλησίον ἀλλήλων ἱστάμενοι· ἐὰν ἤγγιζέ τις ἕνα ἐξ αὐτῶν, ἀνέδιδον πάντες ἦχόν τινα· ἐκ δὲ τοῦ ἤχου ἐμάντευον αἱ ἱέρειαι. Ἄλλοι διηγοῦνται, ὅτι ὑπῆρχον δύο στῦλοι πλησίον ἀλλήλων· ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ἵστατο λέβης, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου ἄγαλμα παριστάνον παιδίον

(1) Τὸ ὄνομα γράφεται ἐπὶ τῆς πλακὸς *Εὔϝανδρος*, ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ δίφθογγος *ευ* τότε ἐπροφέρετο ὅπως καὶ σήμερον. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ ἀναγινώσκεται *φεὸς* ἀντὶ *θεὸς* καὶ *φύω* ἀντὶ *θύω* δηλαδὴ ἀκριβῶς ὅπως σήμερον ὁ λαὸς λέγει: *Φήβα* ἀντὶ *Θήβα*.

Digitized by Google

μικρὸν κρατοῦν μαστίγιον εἰς τὴν δεξιάν· τὸ μαστίγιον τοῦτο ἦτο οὕτω κατεσκευασμένον, ὥστε ὅταν ἔπνεεν ἄνεμος, ἐκινεῖτο καὶ ἔκρουε τὸν λέβητα, οὕτω δὲ παρήγετο ὁ ἀναγκαῖος διὰ τὴν μαντείαν ἦχος. Πιθανὸν εἶναι, ὅτι πάντες οἱ τρόποι οὗτοι ἦσαν ἐν χρήσει κατὰ διαφόρους ἐποχάς, καθὼς καὶ ἄλλοι ἀκόμη εἷς ἢ δύο.

Μένει νὰ εἴπωμέν τινα καὶ περὶ τῶν μὴ ἐκ Δωδώνης ἀρχαιοτήτων, ἃς ὁ κ. Καραπάνος ἐξέθηκεν ἐν τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ. Παρὰ τὸν ἀριστερὸν τῷ εἰσερχομένῳ τοῖχον ὑπάρχουσι δύο ἑρμάρια καὶ δύο τραπέζια ὡς ἀναλόγια. Ἐν τῷ πρώτῳ ἑρμαρίῳ κάτω ὑπάρχουσι δύο μαρμάρινα ἀγαλμάτια Ἀφροδίτης, ὧν τὸ ἓν εἶνε ἀκέφαλον, καὶ πολλαὶ ἄλλαι μικραὶ κεφαλαὶ ἐπίσης μαρμάριναι, τινὲς τῶν ὁποίων ἀνήκουσιν εἰς τοὺς καλοὺς χρόνους τῆς τέχνης. Πρὸς τούτοις εἰς τὸ αὐτὸ μέρος εὑρίσκονται καὶ δύο χαλκᾶ ἀγαλμάτια, ὧν τὸ μὲν ἓν παριστᾷ τὸν Πᾶνα παίζοντα τὴν σύριγγα, τὸ δ' ἕτερον αἰγυπτιακὸν θεὸν θέτοντα τὸν ἕνα δάκτυλον εἰς τὸ στόμα· καὶ αὐτὸς ὅμως εἶνε οὐχὶ αἰγυπτιακῆς, ἀλλ' ἑλληνικῆς τέχνης.

Ἐπὶ τοῦ παρὰ τὸ ἑρμάριον τραπεζίου εἶνε ἐκτεθειμένη ὡραία μαρμαρίνη γυναικεία κεφαλὴ ἐξ ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου μετὰ μέρους τοῦ ἄνω περιθωρίου· ἐπ' αὐτοῦ σώζονται καὶ μερικὰ γράμματα δηλοῦντα, ὅτι ἡ ἀποθανοῦσα ὠνομάζετο Νικοστράτη. Ἡ τέχνη εἶνε ἀττικὴ καὶ πολὺ καλή. Πλησίον τοῦ τραπεζίου τούτου ὑπάρχει καὶ ἓν ὁλόκληρον ἀνάγλυφον μετὰ τῆς ἑξῆς παραστάσεως. Ἐπὶ θρόνου κάθηται ἡ Δήμητρα κρατοῦσα δᾷδα· παρ' αὐτὴν ἵσταται ὀρθὴ ἡ Περσεφόνη κρατοῦσα ἐπίσης δᾷδα· πρὸ αὐτῶν δὲ εὑρίσκεται βωμός, ἔπειτα ἔρχεται μικρὸς παῖς — ὑπηρέτης — ὁδηγῶν χοῖρον καὶ μετ' αὐτὸν μία γυνή, εἷς ἀνήρ, ἄλλη γυνὴ — ὑπηρέτρια — καὶ τέσσαρα μικρὰ παιδία. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο παριστᾷ θυσίαν χοίρου εἰς τὴν Δήμητρα καὶ Περσεφόνην ὑπὸ μιᾶς οἰκογενείας.

Ἐν τῷ δευτέρῳ ἑρμαρίῳ εὑρίσκονται κάτω μὲν ἓν κράνος χαλκοῦν, δύο ἢ τρεῖς λόγχαι, ἓν ξίφος σιδηροῦν, ἓν ἐγχειρίδιον ὅμοιον καὶ εἷς πέλεκυς χαλκοῦς. Ἄνω εἰς τὸ μέσον περίπου ὑπάρχει Ἀπόλλων ἀρχαϊκωτάτης τέχνης, δεξιὰ δὲ αὐτοῦ ἀγαλμάτιον παριστῶν νεανίαν γυμνὸν πολὺ καλὸν καὶ ἄλλα τινά. Εἰς τὴν ἀνωτάτην γραφὴν πάλιν ἀγαλμάτια διάφορα. Τὸ μέγιστον αὐτῶν, τὸ ὁποῖον μόνον μέχρι τῶν μηρῶν σώζεται, παριστᾷ Ἀφροδίτην. Ἄλλο δεξιὰ αὐτῆς ιστάμενον παριστᾷ τὸν Ἡρακλέα γυμνὸν καὶ κρατοῦντα ποτήριον καὶ ῥόπαλον, ἀπὸ δὲ τοῦ βραχίονός του κρέμαται ἡ λεοντῆ.

Πάλιν τὸν Ἡρακλέα παριστᾷ καὶ τὸ ἐκ μαρμάρου ἀνάγλυφον τὸ κείμενον ἐπὶ τοῦ παρὰ τὸ ἑρμάριον τοῦτο τραπεζίου· καὶ οὗτος εἶναι γυμνὸς καὶ τοξεύει, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐδάφους κεῖνται ἡ λεοντῆ, ἡ φαρέτρα καὶ τὸ ῥόπαλον. Ἡ τέχνη εἶναι πολὺ καλὴ καὶ τὸ ὅλον λίαν ἐκφραστικόν.

Ἐπὶ τῶν ἐν τῷ μέσῳ τραπεζῶν ὑπάρχουσιν ἐκτεθειμένα ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς διάφορα ἀντικείμενα ἑλληνικά, ῥωμαϊκά, βυζαντινὰ καὶ νεώτερα, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας δακτυλιόλιθοι, σφραγιδόλιθοι καὶ μετάλλια διαφόρων ἐποχῶν.

Τέλος ἀμέσως ἀπέναντι τῆς εἰσόδου ὑπάρχει ἅρμα ῥωμαϊκὸν τετράτροχον εὑρεθὲν ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Ἀσίας. Σώζονται κυρίως μόνον οἱ χαλκοῖ ἄξονες καὶ διάφορα κοσμήματα ὁμοίως χαλκᾶ· τὸ λοιπὸν ἦν βεβαίως ξύλινον καὶ κατεστράφη. Ὁ κ. Καραπάνος ὅμως προσεπάθησε ν' ἀναπαραστήσῃ τὴν μορφήν του καὶ οὕτω λαμβάνει τις ἰδέαν τινὰ τοῦ ἀρχαίου ἅρματος· σημειωτέον ὅμως, ὅτι τὸ ἅρμα τοῦτο, ὡς φαίνεται, δὲν ἦτο προωρισμένον πρὸς κοινὴν χρῆσιν, ἀλλὰ κατεσκευάσθη μόνον πρὸς κόσμον ἢ ὡς ἀνάθημα. Ἐκ τῶν κοσμημάτων τέσσαρα συμπλέγματα παριστῶσι λέοντας ἢ πάνθηρας καταφθάνοντας ἔλαφον, ἄλλα δὲ δύο πρὸς τὸ ἔμπροσθεν μέρος ἤτοι τὸ πρὸς τοὺς ἵππους παριστῶσι Νηρηΐδας ὀχουμένας ἐπὶ Τριτώνων κρατούντων κώπας. Μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο εἶνε καὶ δύο κοράσια καθήμενα κατὰ γῆς καὶ παίζοντα κύβους, παίγνιον ὃ καὶ σήμερον ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος παίζουσι τὰ μικρὰ κοράσια διὰ λιθαρίων.

Χ. Τσουντας

ΥΓΙΕΙΝΗ

Περὶ παιδαγωγικῆς ὑγιεινῆς καὶ περὶ σχολικῶν θρανίων.

Ἐκ τῆς λογοδοσίας τῆς ἀναγνωσθείσης τὴν 21 Νοεμβρίου 1884 ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου τοῦ Ἀμαλιείου Ὀρφανοτροφείου τῶν κορασίων ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τῆς Φιλανθρωπικῆς Ἑταιρίας τῶν ἐν Ἀθήναις Κυριῶν, μεταφέρομεν τὴν κατωτέρω περικοπὴν χάριν εὐρυτέρας τῶν ἐκτιθεμένων διαδόσεως. Αἱ περὶ τοῦ νέου συστήματος τῶν σχολικῶν θρανίων πληροφορίαι εἶνε τόσον μᾶλλον ἐπίκαιροι, ὅσον ἐπίκειται ἤδη ἡ εἰσαγωγὴ τούτων ἐν τοῖς δημοσίοις καὶ ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς ἐκπαιδευτηρίοις παρ' ἡμῖν. Εἴμεθα δὲ εἰς θέσιν νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι τὰ ἐν τῷ Ἀμαλιείῳ εἰσαχθέντα νέα θρανία ἐπέτυχον θαυμασίως.

«Τὰ τῆς ὑγείας συνεχῶς ἀπασχολοῦσι τὴν Διοικοῦσαν Ἐπιτροπήν. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ τῆς παιδαγωγίας ἔργον περιλαμβάνεται ἐν τῇ εὐρυτάτῃ τῆς ὑγιεινῆς ἐννοίᾳ, διὰ τὴν στενὴν σχέσιν τὴν ὁποίαν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας ἡ ὑγεία τοῦ σώματος καὶ ἡ τῆς ψυχῆς. Τοῦτο οὐδόλως σημαίνει, ὅτι ὁ μὲν ἄρρωστος εἶνε τόν τε νοῦν καὶ τὰ ἤθη χαλαρός, ὁ δ' ὑγιὴς ἀπ' ἐναντίας νοήμων καὶ χρηστός. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος σχέσις οὐδὲν ἔχει τὸ ἀπόλυτον. Ἀλλ' ἡ πεῖρα καὶ ἡ θεωρία ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀνεγνώρισαν τὴν συνάφειαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος,

Digitized by Google

ἤγουν τὴν ἐν γένει ἐπιρροὴν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ὀργανισμῷ τοῦ φυσικοῦ πρὸς τὸ ἠθικὸν καὶ τἀνάπαλιν. Θίγομεν ἐνταῦθα ἓν τῶν ὑψίστων τῆς φιλοσοφίας θεωρημάτων, τοῦ ὁποίου τὴν ἀνάλυσιν οὔτε ἐπιπολαίως δυνατὸν νὰ ἐπιχειρήσωμεν ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ. Ὑπομνηστέον μόνον, ὅτι ἡ ἰατρικὴ λεπτομερῶς καὶ ἐμβριθῶς μελετήσασα τὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐπέχυσε φῶς μέγα ἐπὶ τῶν βαθυτάτων ζητημάτων τῆς ψυχιατρίας καὶ τῆς ψυχολογίας.

Ἡ τοιαύτη σχέσις τοῦ σώματος πρὸς τὴν ψυχὴν οὐδαμοῦ ἐκτιμᾶται εἰσέτι ὅσον ἔδει ἐν τῷ συστήματι τῆς παιδαγωγίας, κατὰ συνέπειαν δὲ οἱ ὑγιεινοὶ ὅροι ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις εἶνε ὑπὸ πλείστας ἐπόψεις ἐλλιπεῖς.

Καὶ ὅμως ἡ *παιδαγωγικὴ ὑγιεινὴ* εἶνε ἔργον κατ' ἐξοχὴν κοινωνικόν, διότι δι' αὐτῆς, φωτιζομένης ὑπὸ τῆς θεωρίας καὶ ὑπὸ τῆς πείρας, μορφωθήσονται φυσικῶς, διανοητικῶς καὶ ἠθικῶς οἱ πολῖται, καὶ αἱ σύζυγοι καὶ αἱ μητέρες τούτων. Ἂς ἐννοήσωμεν δέ, ὅτι τὸ ἐπικρατοῦν σφαλερὸν παιδαγωγικὸν σύστημα παρήγαγεν ἤδη ἁπανταχοῦ γενεὰν νέων καὶ νεανίδων ἀναιμικῶν καὶ νευροπαθῶν, καὶ ὅτι ἐπὶ ποινῇ φυλετικῆς ἐκπτώσεως ἐπιβάλλεται ἡ μεταρρύθμισις τοιαύτης καταστάσεως πραγμάτων. «Τὸ παρορᾶν καὶ ἀναβάλλειν, λέγει ἔξοχος Γάλλος ἰατρὸς ὁ κ. Riant, τὴν μελέτην τῶν βελτιώσεων, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ ἡ φυσική, ἡ διανοητικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ δίαιτα ἡ ἐφαρμοζομένη εἰς τὴν ἐπίλεκτον τοῦ τόπου νεότητα, τοῦτο δὲν εἶνε πλέον δυνατὸν ἐν ἐποχῇ τῆς ὁποίας τὸ χαρακτηριστικὸν κακὸν εἶνε ἡ ἀναιμία, ἤτοι ἡ φυσικὴ ἀναιμία ἡ ἀπειλοῦσα ἁπάντων τοὺς ὀργανισμοὺς καὶ τὴν ὑγείαν· ἡ διανοητικὴ ἀναιμία, ἡ προδιδομένη διὰ τῆς παραγωγῆς τόσων μετρίων διανοητικῶν ἔργων· καὶ ἡ ἠθικὴ ἀναιμία, ἡ καταβιβάζουσα τοὺς χαρακτῆρας καὶ καθιστῶσα τόσον σπανίους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀξίους τοῦ ὀνόματος τούτου.»

Ἡ Διοικοῦσα ἐπιτροπὴ τοῦ Ἀμαλιείου ὑπὸ τῶν ἰδεῶν τούτων ἐμφορουμένη, ἐργάζεται σκοπίμως. Καταφανὴς δὲ εἶνε ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων, ἰδίως τοῦ ἀερισμοῦ καὶ τῶν λουτρῶν, ἐπί τε τῆς ὑγείας καὶ ἐπὶ τοῦ ἤθους τῶν κορασίων.

Ἐλέγομεν τὸ παρελθὸν ἔτος ἐνταῦθα, ὅτι τὰ ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ Ἀμαλιείου θρανία μετασχηματισθήσονται ἐπὶ σχεδίου συμφώνου πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς. Ὀλίγα ἐν συντόμῳ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, διότι ὁ παρὼν χρόνος δὲν ἐπιτρέπει νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας, θέλουσι προκαλέσει, ὡς ἐλπίζω, τὸ ἐνδιαφέρον τῆς εὐγενοῦς ταύτης ὁμηγύρεως.

Εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς ἀναπτύξεως, τὸ εὐλύγιστον καὶ ἡ τρυφερότης τοῦ ὀργανισμοῦ ἐν γένει (εἰς ἄτομα μάλιστα τὰ ὁποῖα ἔχουσιν εἰς μείζονα βαθμὸν τὰς ἰδιότητας ταύτας), προδιαθέτουσιν εἰς διαφόρους παραμορφώσεις τοῦ σκελετοῦ καὶ ἰδίως τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἃς οἱ ἰατροὶ ἀποκαλοῦσι διὰ γενικοῦ τινος ὅρου *σκολιώσεις*. Εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν σκολιώσεων τούτων συντελεῖ οὐχ ὀλίγον ἡ ἡμαρτημένη θέσις, τὴν ὁποίαν λαμβάνουσι καθήμενοι οἱ παῖδες καὶ κατ' ἐξοχὴν τὰ κοράσια (διὰ τὴν τρυφερωτέραν αὐτῶν φύσιν), πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν μαθητικῶν αὐτῶν ἔργων. Ἀλλ' ἡ ἡμαρτημένη θέσις, ἣν λαμβάνουσι τὰ παιδία ἐργαζόμενα, παράγει καὶ τὴν μυωπίαν ἢ αὐξάνει αὐτὴν ἤδη ὑπάρχουσαν. Μεγίστη μάλιστα ἀπεδείχθη ἡ διάδοσις τῆς μυωπίας ἕνεκα τῶν κακῶν ὅρων τοῦ μαθητικοῦ βίου.

Τὸ ἐπὶ τοῦ ἑδωλίου καθήμενον παιδίον πρέπει νὰ στηρίζηται ὄπισθεν ἐπὶ τῆς ὀσφυακῆς χώρας, νὰ πατῇ τοὺς πόδας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ νὰ ἔχῃ τὸ ἐνώπιόν του ἀναλογεῖον (pupitre) διατεθειμένον εἰς τὸ ἀνάλογον πρὸς τὸ ἀνάστημά του ὕψος, εἰς τὴν πρέπουσαν κλίσιν, καὶ εἰς ὅσον ἔνεστι σύντομον ἀπὸ τοῦ ἑδωλίου ἀπόστασιν. Ἡ λύσις τῶν προβλημάτων τούτων παρουσιάζει εἰδικήν τινα δυσχέρειαν ἐν τῷ Ἀμαλιείῳ, διότι τὰ ἀναλογεῖα ἀνάγκη νὰ χρησιμεύωσι καὶ διὰ τὰ ἐργόχειρα. Ἐπετύχομεν εὐτυχῶς τὴν λύσιν αὐτῶν, χάρις εἰς τὴν εὔστοχον φροντίδα τοῦ ἰατροῦ ἡμῶν κ. Ἰωάννου Λιμπρίτου, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται ὁλόκληρος ἡ ἐργασία αὕτη καὶ ἡ ἐπιτυχία τῶν ἐκτεθειμένων σήμερον δειγμάτων.

Εἰς συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω, ἀναγινώσκω ὑμῖν, εὐγενεῖς Κυρίαι, καὶ τὴν ἑξῆς σπουδαίαν ἔκθεσιν, ἣν μοὶ ἀπηύθυνε χθὲς ὁ κ. Ἰω. Λιμπρίτης.

Ἐν Ἀθήναις, 20 Νοεμβρίου 1884

Ἀξιότιμε κύριε Ἔφορε,

Κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας ὑποβάλλω ὑμῖν βραχεῖαν ἀνάπτυξιν τοῦ συστήματος τῶν σχολικῶν θρανίων, ὅπερ προὐτιμήσαμεν διὰ τὸ Ἀμαλίειον Ὀρφανοτροφεῖον, ὡς πληροῦν κατὰ τὸ δυνατὸν πάντας τοὺς ὑγιεινοὺς καὶ παιδαγωγικοὺς ὅρους, τοὺς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης σήμερον ὑποδεικνυομένους, καὶ ἀνταποκρινόμενον συνάμα πρὸς τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ καταστήματος χρείας.

Καὶ πρῶτον, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ μῆκος τῶν θρανίων, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνὸς τὸ παιδαγωγικὸν συμφέρον, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ οἰκονομία, οἰκονομία χρήματος καὶ χώρου. Οἱ δύο οὗτοι λόγοι προφανῶς ἀντιμάχονται ἀλλήλοις. Τὸ παιδαγωγικὸν συμφέρον ἀπαιτεῖ ἵνα τὰ σχολικὰ θρανία κατασκευάζωνται δι' ἓν ἢ τὸ πολὺ δύω ἄτομα ἕκαστον, ἡ οἰκονομία τοὐναντίον διὰ πολλά. Σεῖς προὐτιμήσατε, καὶ δικαίως, νὰ θυσιάσητε ἐν μέρει τὸν δεύτερον εἰς τὸν πρῶτον λόγον καὶ παρεδέχθητε τὰ διὰ δύω παιδία θρανία. Εἰς τὰ θρανία ταῦτα ἐδόθη λοιπὸν μῆκος διὰ μὲν τὰ

Digitized by Google

μικρότερα παιδία ένός μέτρου, διά δέ τά μείζονα ένός καί 10 έκατοστών, ύπολογιζομένου, ότι δι' έκαστον μέν τών πρώτων άρκεϊ έκτασις 50 έκατοστών, δι' έκαστον δέ τών δευτέρων 55 έκατοστών.

Ή άπόστασις τής καθέτου (τής φερομένης έκ τοῦ όπισθίου χείλους τοῦ άναλογείου τής τραπέζης, ήτοι τοῦ πρός τά παιδία χείλους) άπό τοῦ προσθίου τοῦ καθίσματος χείλους, ήτο είς τά παλαιά θρανία λίαν μεγάλη, 15 έως 20 έκατοστών, πολλαχοῦ μάλιστα καί 25 έκατοστών. Ή άπόστασις αύτη είνε όλεθρία ύπό γενικήν έποψιν· τά παιδία βιαζόμενα νά κύπτωσι διά νά πλησιάσωσι τό άναλογεϊον, ίδίως κατά τήν γραφήν, έζημιοῦντο πολλαχώς τήν ύγείαν. Τό άτοπον τοῦτο αΐρεται σήμερον άπό τών πολλών συστημάτων τών θρανίων άτινα, ώς γινώσκετε, άντικαθιστώσι καθ' έκάστην έν Εύρώπη τά παλαιά. Ή μεγάλη άπόστασις ήλαττώθη είς 2 ή 3 τό πολύ έκατοστά, ή καί παντάπασιν έξηφανίσθη. Παρά τισι μάλιστα τών συστημάτων ή κάθετος πίπτει έπί τοῦ καθίσματος 1 έως 4 έκατοστά έσω τοῦ προσθίου αύτοῦ χείλους. Ήμεϊς έδέχθημεν τήν άπόστασιν τών 2 έως 3 έκατοστών.

Άλλ' έν τοιαύτη περιπτώσει, όταν τά παιδία χρειασθή νά έγερθώσι πρός έξέτασιν είς τό μάθημα αύτών ύπό τοῦ διδασκάλου, δέν δύνανται πλέον νά ϊστανται όρθιά. Πρός έπανόρθωσιν τοῦ άτόπου τούτου διάφοροι έπενοήθησαν μέθοδοι. Τινές έποίησαν τά έδώλια τών θρανίων κινητά. Άλλά τό σύστημα τοῦτο άποκρούεται, καί λίαν όρθώς, παρά τών πλείστων, άπαιτούντων ΐνα τά έδώλια ώσιν άμετακινήτως μετά τής τραπέζης συνηνωμένα. Έκ τούτων πάλιν οί μέν έπιδιώκουσι τήν μεγέθυνσιν τής άποστάσεως καθιστώντες κινητόν τό άναλογεϊον, ΐνα δύναται ώθούμενον πρός τά έμπροσθεν νά έπιτρέπη τήν όρθοστασίαν, έλκυόμενον δέ πρός τόν καθήμενον παϊδα νά έλαττώνη τήν άπόστασιν. Άλλά καί τό σύστημα τοῦτο είναι έλαττωματικόν. Άλλοι τέμνουσι τό άναλογεϊον ούτως, ώστε τό πρός τό παιδίον τμήμα αύτοῦ νά δύναται άνυψούμενον νά άναδιπλώται έπί τοῦ έτέρου. Ούτως άποκτάται ή άναγκαία άπόστασις άπό τοῦ καθίσματος τοῦ έδωλίου, ώστε νά δύναται τό παιδίον νά ϊσταται άνενοχλήτως. Τό σύστημα τοῦτο παρεδέχθημεν καί ήμεϊς. Ή ούτω άποκτωμένη άπόστασις είς τό σύστημα ήμών είναι 22 μέν έκατοστών διά τά μείζονα παιδία, 18 δέ έκατοστών διά τά μικρότατα, άπόστασις λίαν εύρύχωρος, έπιτρέπουσα όχι μόνον τήν έλευθέραν όρθοστασίαν, άλλά καί τήν εύκολον είσοδον καί έξοδον τών κορασίων. Ταμόντες δέ είς τό μέσον καί τό κινητόν τμήμα τοῦ άναλογίου, έπιτρέπομεν είς τά κοράσια νά έχωσιν άναδιπλωμένον έκαστον ίδία κατά τήν χρείαν τό πρό αύτοῦ τμήμα τοῦ άναλογίου, καί νά ϊσταται, τοῦ έτέρου καθημένου.

Τοῦ άναλογείου τό πλάτος ώρίσαμεν μεϊζον κατά 10 περίπου έκατοστά άπό τών πλατυτέρων έκ τών γνωστών συστημάτων. Τοῦτο δέ ΐνα δύνωνται ένίοτε τά κοράσια καί νά έργάζωνται έπ' αύτοῦ καί νά ίχνογραφώσιν.

Ή άνω έπιφάνεια τοῦ άναλογείου διαιρεϊται είς δύω τμήματα· τό πρόσθιον, 10 έκατοστά πλατύ δι' όλα τά μεγέθη τών θρανίων, είνε όριζόντειον, φέρει αύλακα πρός τοποθέτησιν τών κονδυλίων, καί κοιλώματα δεξιόθεν τοῦ μέρους έκάστου κορασίου διά τήν τοῦ μελανοδοχείου. Τό πρός τά κοράσια τμήμα, όπερ άποκλίνει πρός τά κάτω ύπό γωνίαν 15 μοιρών, καί δύναται ν' άναδιπλώται, ώς είπομεν, είνε 30 έκατοστών διά τά μικρότερα παιδία τά έχοντα άνάστημα μικρότερον τοῦ μέτρου μέχρις 1 καί 10 έκατοστών, καί 38 έκατοστών διά τά μείζονα τά έχοντα άνάστημα έπέκεινα τοῦ 1 μέτρου καί 35 έκατοστών. Ύπό τό τμήμα τοῦτο ύπάρχει κρύπτης διά τά βιβλία καί λοιπά τών κορασίων ίδιαίτερος δι' έκαστον, δυνάμενος νά φέρη καί κλεϊθρον ϊδιον, όπως καί έγένετο διά τά μείζονα.

Τό ύψος τοῦ άναλογείου άπό τοῦ έδάφους μέχρι τοῦ πρός τό κοράσιον χείλους αύτοῦ είνε διά μέν τά μείζονα 68 έκατοστών, διά δέ τά μικρότερα 44 έκατοστών.

Τό κάθισμα τοῦ έδωλίου μικρόν πρός τά όπίσω άποκλίνον ύψοῦται άπό τοῦ έδάφους διά μέν τά μείζονα 44 έκατοστά, διά δέ τά μικρότερα 27 έκατοστά. Τό ύψος έκανονίσθη τοιοῦτον, ώστε νά δύνανται τά κοράσια καθήμενα νά πατώσι δι' όλου τοῦ ποδός τό έδαφος, δίχως νά κάμπτωσι πολύ τά γόνατα· μεϊζον ύψος ύποχρεοϊ τούς πόδας νά κρέμανται ή νά έγγίζωσι μόνον διά τοῦ άκρου αύτών τό έδαφος· έλασσον ύποχρεοϊ τά παιδία νά όκλάζωσι μάλλον άντί νά κάθηνται· καί είς τήν μίαν περίστασιν καί είς τήν άλλην ό κάματος καταλαμβάνει ταχέως αύτά, άφαιρεϊται ή προσοχή, καί προκαλεϊται στάσις τοῦ σώματος έλαττωματική καί έπιβλαβής είς τήν ύγείαν. Διά τοῦτο τό ύψος τοῦ έδωλίου πρέπει νά ήνε άνάλογον πρός τό μέγεθος τών κνημών. Όταν τοῦτο έπιτυγχάνεται, όπως είς τό ήμέτερον σύστημα, αί συνήθως ύπό τήν τράπεζαν πρός τό έδαφος τιθέμεναι ράβδοι πρός στήριξιν τών ποδών είνε πάντη περιτταί, δι' ό καί κατηργήσαμεν αύτάς όλως.

Τό πλάτος τοῦ καθίσματος ώρίσθη διά μέν τά μείζονα κοράσια 28 έκατοστών, διά δέ τά μικρότερα 21 έκατοστών.

Έπί έκάστου καθίσματος έθέσαμεν έρεισίνωτον (dossier). Τό έρεισίνωτον τοῦτο άποτελεϊ παχεϊα σανίς, μικρόν κατά τάς γωνίας έστρογγυλευμένη καί λεία, πλάτους δέ 10 έκατοστών. Τά προεκβάλλοντα όπίσθια στηρίγματα τοῦ καθίσματος, έφ' ών προσαρμόζεται τό έρεισίνωτον,

Digitized by Google

ἀποκλίνουσι κατὰ τὸ ἀνώτερον αὐτῶν μέρος μικρὸν πρὸς τὰ ὀπίσω, ἵνα τὰ κοράσια δύνανται ἀναπαυτικώτερον νὰ στηρίζωνται ἐπ' αὐτοῦ. Ὑψοῦται δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ καθίσματος τοῦ ἑδωλίου τὸ ἀνώτερον χεῖλος τοῦ ἐρεισινώτου 27 μὲν ἑκατοστὰ εἰς τὰ ἑδώλια τὰ διὰ τὰ ὑψηλότερα παιδία, 19 δὲ ἑκατοστὰ μόνον εἰς τὰ διὰ τὰ μικρότερα. Τὸ ὕψος ὡρίσθη τοιοῦτον διὰ νὰ στηρίζηται ἐπὶ τοῦ ἐρεισινώτου ὄχι ἡ ῥάχις, ἀλλ' ἡ ὀσφῦς τῶν κορασίων, ὅπερ καὶ τὸ κυρίως ἀναπαυτικόν.

Τοιαῦτα τὰ κυριώτερα τοῦ ἡμετέρου συστήματος, ὅπερ ὑπέστη ἤδη καί τινας βελτιώσεις, καὶ θὰ ὑποστῇ καὶ ἑτέρας ὑπὸ τῆς πείρας διδαχθησομένας.

Σημειωτέον, ὅτι αἱ διαστάσεις τῶν κατασκευασθέντων δειγμάτων ὡρίσθησαν διὰ τὰ μείζονα καὶ ἐλάσσονα τῶν ἀναστημάτων. Διὰ τὰ μεταξὺ τούτων κείμενα, θὰ ὁρίσωμεν δύο ἑτέρου μεγέθους θρανία, μετὰ τῶν ἀναλόγων διαστάσεων.

Δέξασθε κτλ.

Ὁ πρόθυμος φίλος σας

Ιωαννης Λιμπριτης.

Τὰ ἀνωτέρω σαφηνίζουσιν ἀρκούντως τὸ νέον σύστημα τῶν σχολικῶν θρανίων καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Προσθέτω, ὅτι τὰ κατ' αὐτὰς ἐν τῷ Ἀμαλιείῳ γενόμενα πειράματα, ἀπέδειξαν τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν τῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ κ. Λιμπρίτου ἀναφερομένων δειγμάτων. Τὰ δείγματα ταῦτα κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἀρίστου τεχνίτου κ. Παναγιώτου Παναγιωτάκη. Ἐντὸς δὲ τοῦ ἤδη ἀρξαμένου διοικητικοῦ ἔτους θέλει συμπληρωθῇ καὶ ἡ οὐσιωδεστάτη αὕτη μεταρρύθμισις. »

ΡΩΣΟΙ ΑΓΩΝΙΣΘΕΝΤΕΣ ΚΑΘ' ΗΜΩΝ

κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἐθνικὸν ἡμῶν ἀγῶνα.

« Ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων » δύναται ν' ἀνακράξῃ πᾶς ἐξ ἡμῶν ἀναγινώσκων τὴν ἐπιγραφὴν τῆς παρούσης διατριβῆς. Ὅσον ὅμως τερατώδης καὶ ἂν φαίνεται ἡ σύμπραξις τῶν τέκνων τῆς ὁμοδόξου Ῥωσίας ἐν τῷ καθ' ἡμῶν ἀγῶνι τοῦ προαιωνίου ἡμῶν ἐχθροῦ ἐν αὐταῖς δὴ ταῖς ἀρχαῖς τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἐθνικοῦ ἡμῶν ἀγῶνος, εἶνε γεγονὸς ἀναμφισβήτητον.

Γνωστὸν ὅτι μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος οἱ Κοζάκοι τῆς Ῥωσίας, οἵ τε παρὰ τῷ Δουνάβει καὶ τῷ ποταμῷ Δὸν οἰκοῦντες ἀπετέλουν εἶδός τι δημοκρατίας *Σὲτζ* λεγομένης, ἣν ἐκτήσαντο μετὰ τὴν ἑκουσίαν ἔκπαλαι προσάρτησιν αὐτῶν τῷ κράτει τῆς Ῥωσίας. Ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου κατὰ τὸ 1707 ἐγένετο ἡ ἀπαρχὴ τῆς παρὰ τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους ἀθετήσεως τῶν προαιωνίων συνθηκῶν, τοῦτο δ' ἐγέννησε στάσιν παρὰ τοῖς Κοζάκοις καὶ δὴ μετανάστευσιν αὐτῶν εἰς Δοβρούτζαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Νεκράσοβ, (ἐξ οὗ καὶ *Νεκρασόβτζοι* ἀπεκλήθησαν) καὶ τὴν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Σουλτάνου καθυπόταξιν αὐτῶν. Φοβηθεῖσα τὸ κίνημα τοῦτο ἡ Ῥωσία ἔπαυσε τότε τὸν διωγμὸν παραχωρήσασα τοῖς ἐναπομείνασι τὰ ἀρχαῖα αὐτῶν προνόμια κ.λ.π. Αἰκατερίνη ὅμως ἡ Β'. ἡ πιστὴ ἐκείνη ὀπαδὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Πέτρου τοῦ Μεγάλου προδιαγραφέντων ἔσπευσε νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ δὴ μετὰ πληρεστέρας ἐπιτυχίας τὴν αὐτὴν περιστολὴν τῶν προνομίων, καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1774 ἔτους κατὰ ῥητὴν διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ Ποτιόμκιν ὁ ὑποστράτηγος Τέκελλη κατέλαβε πᾶσαν τὴν ὑπὸ τῶν Κοζάκων κατεχομένην χώραν καταργήσας τὸ ἐν αὐτῇ δημοκρατικὸν πολίτευμα (Ζαπορόδσκαγια Σὲτζ) καὶ ἅπαντα τὰ δικαιώματα αὐτῶν, μεθ' ὃ οἱ τέως ἀνεξάρτητοι Κοζάκοι κατετάσσοντο ἤδη ἐν ταῖς σειραῖς τοῦ τακτικοῦ ἱππικοῦ τῆς Ῥωσίας. Φυσικῶς τοῦτο ἠνάγκασε τοὺς τολμηροτέρους, περὶ τὰς 5000 ἀνδρῶν, ν' ἀκολουθήσωσι τὸ παράδειγμα τῶν προειρημένων συναδέλφων αὐτῶν καὶ μεταναστεύσωσι κρύφα εἰς Τουρκίαν (εἰς Δοβρούτζαν ὡσαύτως) καὶ ὑποταχθῶσι τῷ Σουλτάνῳ. Βραδύτερον ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν βαθμηδὸν ἀνῆλθεν εἰς 10,000 ψυχῶν, ἕνεκα τῆς ἐξακολουθησάσης ἀποδράσεως τῶν Κοζάκων ἐκ τῶν σειρῶν τοῦ τακτικοῦ ἱππικοῦ. Οὗτοι λοιπὸν οἱ Κοζάκοι κατὰ τὴν ἐν Σκουλενίῳ (1821) γνωστὴν μάχην πρῶτοι ἐρρίφθησαν κατὰ τῶν δυστήνων προμάχων τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας ἀγωνισθέντες πεισματωδέστερον καὶ αὐτῶν τῶν Ὀθωμανῶν. Μάτην οἱ κάτοικοι τοῦ Σκουλενίου γινώσκοντες ὅτι οὐχὶ Ὀθωμανοὶ ἀλλὰ ὁμόδοξοι αὐτῶν Ῥῶσοι, τέκνα ἐκείνης τῆς ἐθνότητος πρὸς ἣν ἅπας ὁ Ἑλληνισμὸς εἶχεν ἐστραμμένα τὰ βλέμματα καραδοκῶν ἀρωγήν, μάτην λέγω ἔσπευσαν νὰ ἐξέλθωσι μετὰ εἰκόνων καὶ λαμπάδων ἱκετεύοντες αὐτοὺς ὅπως χάριν τῆς ὁμοδοξίας τοὐλάχιστον ἐγκαταλείψωσι τὸ βδελυρὸν ἐκεῖνο ἔργον! Ἦτο, ὡς γνωστόν, ἡμέρα τοῦ ἁγίου Πάσχα· ἐν τούτοις οἱ Μοσχοβῖται ἐκεῖνοι ὥρμησαν εἰς τὴν κωμόπολιν δῃοῦντες καὶ καίοντες τὸ πᾶν, μηδὲ αὐτῶν τῶν γυναικοπαίδων φεισθέντες! Εἷς ἐξ αὐτῶν ἰδίως, ὁ Ὅσιπ Γλατκιὴ διεκρίθη ἐπὶ θηριωδίᾳ καὶ ὠμότητι, καὶ εἰς ἀνταμοιβὴν προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πασσᾶ μετασχὼν καὶ πολλῶν ἄλλων μαχῶν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν πάλης ἐν ταῖς σειραῖς τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, ἀριστεύσας ἁπανταχοῦ ὡς γνήσιος πρόμαχος τοῦ Ὀσμανισμοῦ.

Digitized by Google

Μόλις κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ μετὰ τῆς Τουρκίας ἀγῶνος τῆς Ῥωσίας (1828) οἱ ἐν λόγῳ Κοζάκοι τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ αὐτοῦ Ὄσιπ Γλατκιὴ μεταμεληθέντες ἔκλιναν γόνυ ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου καὶ συνέβαλον μεγάλως τῇ διαβάσει τοῦ ῥωσικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, δι᾿ ὃ μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀγῶνος ἅπαντες σχεδὸν ἐπέστρεψαν εἰς Ῥωσίαν καὶ κατετάχθησαν ἐν ταῖς σειραῖς τοῦ τακτικοῦ ἱππικοῦ, ὁ δὲ περιώνυμος Γλατκιὴ προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1866 ἐκ χολέρας ἐν τῇ κωμοπόλει Ζαλοτονὸς τῆς ἐπαρχίας Αἰκατερινοσλάβ, ἔνθα καὶ ἄχρι τοῦδε οἰκοῦσι τὰ τέκνα αὐτοῦ. Sit mihi fas audita loqui.

Αἰκατερινοσλὰβ τῇ 10 Δβρίου 1884.

Κ. Α. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Η ΑΚΡΙΒΕΙΑ

Και ο Φιλοσοφος Σουιφτ

Ὑποδηματοποιὸς τοῦ Δουβλίνου ἐπεθύμει διακαῶς ν᾿ ἀποκτήσῃ ὡς πελάτην τὸν διάσημον Σουΐφτ, καὶ κατώρθωσε νὰ συστηθῇ πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ τραπεζίτου του. Ὁ φιλόσοφος τῷ παρήγγειλεν ἓν ζεῦγος ὑποδημάτων.

— Πότε θὰ τὰ ἔχω; ἠρώτησεν.

— Τὸ ἐρχόμενον σάββατον, ἀπήντησεν ὁ ὑποδηματοποιός.

— Προσδιόρισε καλὰ τὴν ἡμέραν καὶ νὰ ἦσαι ἀκριβής.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, ἐξοχώτατε, ἀπήντησεν ὁ Βαμερὶκ (οὕτως ὠνομάζετο ὁ ὑποδηματοποιός)· δὲν θὰ σᾶς κάμω νὰ περιμένετε ἀργότερα ἀπὸ τὸ σάββατον· νὰ ἦσθε βέβαιος ὅτι αὐτὴν τὴν ἡμέραν θὰ ἔχετε τὰ ὑποδήματά σας χωρὶς ἄλλο.

Ὁ ὑποδηματοποιὸς ἀνεχώρησεν. Τὰ ὑποδήματα ἦσαν ἕτοιμα τὸ σάββατον, ἀλλ᾿ ὁ Βαμερίκ, ἔχων ἐπειγούσας ὑποθέσεις τὰ ἐλησμόνησε καὶ τὰ ἔφερε μόνον τὴν ἑσπέραν τῆς δευτέρας.

Ὁ Σουΐφτ δοκιμάσας τὰ ὑποδήματα τὰ ηὗρε τῆς ἀρεσκείας του.

— Κύριε Βαμερίκ, τῷ εἶπε, δὲν διέψευσες τὰς συστάσεις τῶν φίλων σου, ἀλλὰ μὲ ἔφερες εἰς δύσκολον θέσιν, διότι εἶχον ἀνάγκην νὰ κάμω τὸ σάββατον μίαν σπουδαίαν ἐπίσκεψιν.

— Ἀλήθεια, ἀλήθεια, ἀπήντησεν ὁ Βαμερίκ, τὰ ὑποδήματα ἦσαν ἕτοιμα ἀπὸ τὸ σάββατον, ἀλλ᾿ ἐλησμόνησα νὰ σᾶς τὰ φέρω.

Πρὸς τοὺς λόγους τούτους ὁ Σουΐφτ ἔρριψε πρὸς τὸν ὑποδηματοποιὸν αὐστηρὸν βλέμμα, μετὰ δὲ ὀλιγόστιγμον σιγὴν τὸν ἠρώτησεν ἂν ἐγνώριζε καλῶς τὴν κηπουρικὴν καθὼς ἐγνώριζε καὶ τὴν τέχνην του.

— Ὄχι, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Βαμερίκ, ἀλλ᾿ εἶδον εἰς τὴν Ἀγγλίαν πολλοὺς ὡραίους κήπους.

— Ἔλατε, εἶπεν ὁ σοφός, νὰ σᾶς δείξω μερικὰς βελτιώσεις, τὰς ὁποίας ἐπέφερα ἐγὼ εἰς τὸν κῆπόν μου.

Καὶ κατέβησαν εἰς τὸν κῆπον· αἴφνης ὁ φιλόσοφος ἔκαμεν ἀπότομον κίνημα ὡς νὰ ἐλησμόνησέ τι.

— Πρέπει νὰ ὑπάγω εἰς τὸ ᾿σπίτι, εἶπε· περίμενε ἕως ὅτου νὰ ἐπιστρέψω.

Ἐξῆλθε τότε τοῦ κήπου ἐσπευσμένως, ἔκλεισε τὴν θύραν καὶ ἔθεσε τὸ κλειδίον ἐντὸς τῶν θυλακίων του. Ὁ Βαμερὶκ περιφέρεται μέχρι τῆς νυκτός, βλέπων δὲ ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης δὲν ἐπανήρχετο μετέβη πρὸς ἀναζήτησίν του, ἀλλ᾿ εὗρε τὴν θύραν κλειστήν. Ἔκρουσε, προσεκάλεσεν ἐπανειλημμένως ἀλλ᾿ οὐδεμία ἀπάντησις. Παρετήρησε τότε ὅτι ἦτο περιωρισμένος ἐντὸς μεγάλων ὑψηλῶν τοίχων, ἡ δὲ νύξ, νὺξ Μαρτίου ἦτο σκοτεινὴ καὶ ψυχρά. Τότε ἐβεβαιώθη ὅτι ἡ θύρα τοῦ κήπου ἐκλείσθη ἀπὸ σκοποῦ.

Οἱ ὑπηρέται τοῦ Σουΐφτ κατεκλίθησαν κατὰ τὴν συνήθη ὥραν, ἐνῷ ἐκεῖνος ἠγρύπνει ἐν τῷ γραφείῳ του μέχρι τῆς δευτέρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Κατ᾿ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔκρουσε τὸν κώδωνα, καὶ ἐπαρουσιάσθη εἷς ὑπηρέτης.

— Ῥοβέρτε, εἶπεν ὁ Σουΐφτ, αὐτὴν τὴν νύκτα μὲ ἀνησύχησε μεγάλως κρότος ἐρχόμενος ἐκ τοῦ κήπου. Φοβοῦμαι μήπως ἐμβῆκαν κλέπται εἰς τὸ ᾿σπίτι. Ἐξύπνησε καὶ τοὺς ἄλλους ὑπηρέτας, ὁπλισθῆτε, καὶ φέρε μου ἕνα φανάρι νὰ καταβοῦμεν εἰς τὸν κῆπον.

Ὁ Σουΐφτ ἔλαβε τὸν φανόν, καὶ προηγούμενος ὡδήγησε τοὺς ἐνόπλους ὑπηρέτας του εἰς τὸν κῆπον. Ὁ Βαμερὶκ ἰδὼν τὸ φῶς διηυθύνετο τρέχων πρὸς αὐτούς. Ὅτε ἐπλησίασεν ὁ Σουΐφτ ἔκραξεν:

— Ἰδοὺ ὁ κλέπτης! πυροβολήσατέ τον.

Οἱ ὑπηρέται ἡτοιμάζοντο νὰ πυροβολήσωσιν, ἀλλ᾿ ὁ δυστυχὴς Βαμερίκ, ὠχρὸς καὶ τρέμων, ἐγονυπέτησεν ἱκετεύων νὰ τῷ χαρίσωσι τὴν ζωήν.

Ὁ Σουΐφτ, πλησιάσας τὸν φανὸν αὐτοῦ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ὑποδηματοποιοῦ, εἶπε μετὰ σοβαρότητος,

— Καλέ, σεῖς εἶσθε, κύριε Βαμερίκ; πῶς εὑρίσκεσθε ἐδῶ;

— Ἐξοχώτατε... κύριε ... ἐψέλλισεν ὁ Βαμερίκ, δὲν ἐνθυμεῖσθε ὅτι μὲ ἀφήσατε ἐδῶ χθὲς τὸ ἑσπέρας;

— Ἄχ! φίλε μου, εἶπεν ὁ φιλέκδικος σοφός, τὸ εἶχον λησμονήσει, καθὼς καὶ σὺ ἐλησμόνησες τὰ ὑποδήματα.

Στραφεὶς εἶτα πρὸς τὸν ὑπηρέτην του Ῥοβέρτον τὸν διέταξε νὰ δώσῃ εἰς τὸν Βαμερὶκ νὰ πίῃ ποτήριά τινα καλοῦ οἴνου καὶ νὰ τὸν συνοδεύσῃ μέχρι τῆς οἰκίας του.

Π.

Digitized by Google

ΕΙΣ ΦΙΛΥΠΝΟΝ

Τί κρῖμα! τί κρῖμα! τὰ 'μάτια ἐκεῖνα
συχνὰ νὰ νυστάζουν, συχνὰ νὰ σφαλοῦν
τὰ 'μάτια ἐκεῖνα ποῦ ὅταν σὲ βλέπουν
θαρρεῖς πῶς 'μιλοῦν.

Γλυκύτερα 'μάτια ποτέ μου δὲν εἶδα·
κ' εἰς ἄπελπιν ἔτι παρέχουν ἐλπίδα
τὸν κόσμον καὶ πάλιν σφοδρῶς ν' ἀγαπήσῃ
ἂν 'μάτια τοιαῦτα ποτὲ συναντήσῃ.

Καὶ ὅμως ἡ γόησσα τὰ 'μάτια σφαλᾷ
τὸν ὕπνον ἡ εὔμορφη πολὺ ἀγαπᾷ.

1 Ἰανουαρίου 1885.

Μ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὑπὸ τοῦ κ. Bouchon-Braudely, γραμματέως τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας, ἀποσταλέντος ὑπὸ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ὑπουργοῦ τῶν ναυτικῶν καὶ τῶν ἀποικιῶν εἰς Ταϊτί, ὅπως ἐκεῖ μελετήσῃ πάντα τὰ συνδεόμενα πρὸς τὴν καλλιέργειαν τῶν ὀστρέων ζητήματα, ὑπεβλήθη πρότασις περὶ καλλιεργείας τῶν μαργαριτοφόρων ὀστρέων καθ' ὃν τρόπον καὶ τὰ συνήθη ἐδώδιμα ὄστρεα. Ὁ κ. Bouchon-Braudely, βασιζόμενος ἐπὶ τοῦ ὅτι τὸ ὄστρεον ἔχει ἓν καὶ μόνον γένος φρονεῖ ὅτι δύνανται οὐ μόνον νὰ συγκρατήσωσι μόνιμον τὴν εὐφορίαν τῶν μερῶν, ἔνθα εὑρίσκονται τὰ ὄστρεα ταῦτα, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ ἀναγεννήσωσι καὶ νὰ τὰ ὑποβάλωσιν εἰς καρποφόρον καλλιέργειαν. Πιστεύει πρὸς τούτοις ὅτι συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ὁδηγίας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πείρας δύνανται νὰ δημιουργήσωσιν εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, εἰς τὰς νήσους Τουαμοτοῦ, εἰς Ταϊτί, καὶ ἀλλαχοῦ, διὰ τὴν μεθοδικὴν τῶν μαργαριτοφόρων ὀστρέων καλλιέργειαν, βιομηχανίαν ἀνάλογον τῆς ὑπαρχούσης σήμερον ἐπὶ τῶν Γαλλικῶν ἀκτῶν ὡς πρὸς τὴν καλλιέργειαν τῶν φαγωσίμων ὀστρέων.

Κατὰ τὰς παρατηρήσεις Ἀμερικανοῦ τινος, τὰ ξύλα κοστίζουσιν ἐν Γαλλίᾳ πέντε λεπτὰ αἱ τρεῖς λίτραι, ὅσον ἀξίζει ὁ σῖτος ἐν Κανσάς. Εἷς καλλιεργητὴς τῆς χώρας ταύτης, ὅστις θὰ ἔκαιε τὸν σῖτόν του, δὲν θὰ διέπραττεν ἀσωτείαν μεγαλειτέραν τῆς τοῦ Γάλλου, ὅστις θερμαίνεται μὲ ξύλα.

Ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Κολωνίας. Ὁ κ. Milles Farr εἷς τῶν πλουσιωτέρων νέων τῆς Λιβερπούλης ἐστοιχημάτησε ἡμέραν τινὰ τοῦ ἔτους 1883 μετά τινος ἄλλου νέου ἐπίσης πλουσίου ὅτι δύναται νὰ διέλθῃ τὰς νύκτας ἑνὸς ὁλοκλήρου ἔτους ἐν ὑπαίθρῳ. Τὸ στοίχημα ἦτο δέκα χιλιάδες λίραι στερλίναι. Ὁ νέος Ἄγγλος ὅπως ἐθισθῇ εἰς τὰς διανυκτερεύσεις ταύτας καὶ ἀντιστῇ κατὰ τῶν καταστάσεων τοῦ καιροῦ ἐν Ἀγγλίᾳ εἶχε προμηθευθῇ ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς τοιοῦτον σκοπόν, ἀλεξιβρόχια ἰδιάζοντα, σκεπάσματα καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλὰ μικρὸν χρόνον πρὸ τῶν Χριστουγένων τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀπώλεσε τὸ στοίχημα ἐκ τυχαίου τινὸς ὅλως παρεμπεσόντος γεγονότος. Πιὼν δηλ. ὀλίγον περισσότερον οἰνόπνευμα ὅπως ἀντιστῇ κατὰ τοῦ δριμέος χειμερινοῦ ψύχους, συνελήφθη ὑπὸ ἀστυνομικοῦ κλητῆρος καὶ ἐτέθη ὑπὸ κράτησιν ὡς μέθυσος. Ἡ περίπτωσις αὕτη διήγειρε ζωηρὰν ἱλαρότητα ἐν Λιβερπούλῃ, ὅλοι δὲ χλευάζουσι τὸν πλούσιον νέον, ὅστις διὰ τόσου χρυσίου ἐπλήρωσε τὸ ἀχύρινον στρῶμα τῆς ἀστυνομίας.

Ὁ Ἀλέξανδρος Graham Bell, τὸν ὁποῖον πάντα τὰ Ἀμερικανικὰ δικαστήρια ἀνεκήρυξαν τὸν πρῶτον ἐφευρέτην τοῦ τηλεφώνου, ἐκτὸς τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τὸ ὁποῖον ὅμως θέλει δικαιώσει αὐτὸν μετ' ὀλίγον, ὡς καὶ τὰ ἄλλα, δὲν ἐμεθύσθη ποσῶς ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας του. Φέρει τὴν τύχην ὡς οὐδείς, διότι εἶνε μυριόπλουτος καὶ ἡ ἐφεύρεσίς του ἐπλούτισεν ὁμοίως πάντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του. Ἀλλ' ὁ Bell διέμεινε πάντοτε ὁ αὐτὸς διάπυρος καὶ φαιδρὸς ἐργάτης, ὅλως ἀφωσιωμένος εἰς τὴν ἐπιστήμην, ὡς ἦτον εἰς τὸν καιρὸν τῆς πτωχείας καὶ τῆς ἀφανείας του. Δὲν ἀγαπᾷ τὰ χρήματα διὰ τὰ χρήματα καὶ δὲν ἀνακινεῖ ἐπιχειρήσεις. Ὡς πάντες οἱ μεγάλοι ἐπιστήμονες, εἶνε πολὺ ἀπησχολημένος, ὥστε νὰ ἔχῃ καιρὸν δι' αὐτάς. Ἀλλ' ἀγαπᾷ τὰ ἀντικείμενα, ὅσα προμηθεύουσι τὰ χρήματα. Ἐν τῇ κατοικίᾳ του θαυμάζει τις παντοῖα ἀντικείμενα τέχνης, καὶ τὰ ἐργοστάσια αὐτοῦ, αἱ συσκευαὶ καὶ ἡ βιβλιοθήκη του εἶνε θαυμασίως ὠργανωμένα. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ αὐτῶν ὁ ἐφευρέτης θὰ ἦτο εὐτυχής, καθ' ὅτι μερίζει τὴν εὐδαιμονίαν του ἀφ' ἑνὸς μεταξὺ τῆς οἰκογενείας του, καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν ἀφ' ἑτέρου. Ὅταν δὲν ἐργάζηται ἐν τῷ χημείῳ του, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, ἢ ἐν τῇ σχολῇ τῶν κωφαλάλων, τὴν ὁποίαν ἵδρυσεν, εὑρίσκεται μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του. Ἐκεῖνος ὅστις ἤγαγεν εἰς ἐπιχείρησιν τὸ τηλέφωνον Bell, εἶνε ὁ Gardiner G. Habbard, πενθερός του, ἀνὴρ μεγάλης ἐμπειρίας καὶ ἱκανότητος ἐν τῇ πράξει, ὅσον ὁ Bell ἐν τῇ θεωρίᾳ

Ὁ ὑπουργὸς τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων ἐν Γαλλίᾳ παρέστη κατ' αὐτὰς εἰς Ρουὲν εἰς περιεργότατα πειράματα τηλεφωνίας ἀπὸ μεγάλης ἀποστάσεως. Ἐπρόκειτο νὰ βεβαιωθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μεταξὺ Ρουὲν καὶ Χάβρης, διαστήματος 90 περίπου χιλιομέτρων, χρήσεως τοῦ τηλεφωνικοῦ σύρματος, κατὰ τὸ σύστημα τῆς ταὐτοχρόνου διαβιβάσεως τοῦ κ. van Rysselberghe.

Τὸ πείραμα ἐντελῶς ἐπέτυχε, καὶ ἐπὶ μίαν ὥραν ὁ ὑπουργὸς καὶ οἱ συνοδεύοντες αὐτὸν ἐπιστήμονες, γερουσιασταί, βουλευταὶ καὶ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, ἀντήλλαξαν εὐκρινέστατα συνδιαλέξεις μετὰ τοῦ δημάρχου καὶ ἐπάρχου τῆς Χάβρης καὶ πολλῶν ἄλλων, οἵτινες εὑρίσκοντο ἐν τῷ κεντρικῷ τηλεγραφείῳ τῆς Χάβρης. Τὸ ἀποτέλεσμα ὁμοφώνως ἐκρίθη ἐξόχως ἐπιτυχόν, καὶ ὁ ὑπουργὸς ἐγκαταλείπων τὸ Ρουὲν ἀνήγγειλεν ὅτι μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας θέλει παραδοθῇ ἡ γραμμὴ πρὸς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ. Νέα αὕτη πρόοδος σὺν ταῖς ἄλλαις, προσφάτως αἵτινες ἐπετελέσθησαν ἐν Γαλλίᾳ, ὡς πρὸς τὸ τηλέφωνον. Τὴν 1 Ἰανουαρίου 1885 ἤρχισαν λειτουργοῦντα ἐν Παρισίοις τὰ πρῶτα δημόσια τηλεφωνικὰ γραφεῖα. Κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα θέλει ἀρχίσει ἡ μεταξὺ Ρουὲν—Χάβρης συγκοινωνία.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 969.

Digitized by Google

'Αριθ. 473 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 20 Ἰανουαρίου 1885

ΔΡΑΜΑ

ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΒΙΟΥ.

Α'

Ἀρχόμεθα καὶ τελευτῶμεν δι' ἑνὸς τύπου, ὅστις ἐξέχει ἐν τῇ ἀφηγήσει ταύτῃ. Ὑπάρχουσι πιθανῶς ἀλλαχοῦ πολλοὶ τοιοῦτοι. Δὲν θὰ ἀμφισβητήσω τοῦτο, οὐδ' ὑπῆρξα ὁ μόνος θνητός, ὅστις συνήντησα αὐτῷ. Ὁ κόσμος εἶνε μέγας καὶ οἱ τύποι ἀτελεύτητοι. Ἀλλ' ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐξάπαντος εἶνε φαινόμενον καὶ σήμερον ἀκόμη σπάνιον, σπανιώτερον καὶ τοῦ κομήτου, καὶ ὡς τοιοῦτον προξενεῖ ἐντύπωσιν. Αἱ περιστάσεις ἄλλως ὑφ' ἃς παρουσιάζεται ὁ τύπος, τὸ πλαίσιον, τὸ ὁποῖον περιέβαλλεν αὐτόν, ὁ κόσμος, ἐν ᾧ συνεστρέφετο, δὲν ἦσαν ὀλίγον κατάλληλοι ἵνα ἐφελκύσωσι τὸ βλέμμα. Δὲν λέγω δὲ τὸ συμπαθὲς βλέμμα, διότι προφανῶς δὲν ἐπήτει τὴν συμπάθειαν.

Ἦτο γυνὴ καὶ εἴμεθα ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Ὑποθέσατε ὅτι ταξειδεύετε ἐν τῷ Αἰγαίῳ μεταξὺ Θεσσαλονίκης καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Θεσσαλονίκη εἶνε ἀναντιρρήτως μία τῶν παραδοξοτέρων ἱστορικῶν πόλεων. Ἀφανὴς ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἀναφαίνεται μετὰ τῶν Ρωμαίων καὶ λαμβάνει βαθμηδὸν τὸν τίτλον τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης, τὸν ὁποῖον κιβδηλεύει παραχρῆμα διὰ τοῦ συνοικισμοῦ τῶν Ἰουδαίων. Εἶνε ἡ πόλις τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Σαύλου, ἀλλάσσουσα κατὰ αἰῶνα πρόσωπον καὶ πνεῦμα, ἀλλὰ μὴ ἀλλάσσουσα φανατισμόν. Ἀνατολικὴ βεβαίως, ἀλλ' ὑπεκφεύγουσα καὶ τὸν ἐξανατολισμὸν διὰ σημιτικῆς ταχυδακτυλουργίας, ἀναπνέουσα ἤδη δι' ὅλων αὐτῆς τῶν πόρων τὸν εὐρωπαϊσμόν, ἀλλ' ἀντιδιδοῦσα πάλιν βαρβαρικὰς ἀναθυμιάσεις. Ἑβραϊκὴ βεβαίως, ἀλλ' ὅπου κατοικοῦσι Σαμαρεῖται, ἑλληνικὴ ἐξάπαντος, ἀλλ' ὅπου κατοικοῦσι Μακεδόνες, καὶ τουρκικὴ ἀναντιρρήτως μέχρι τελευταίας ἐφευρέσεως· ἐν σύμφυρμα χρωμάτων, ἐν ᾧ δὲν διακρίνει τις τὸ ἐπικρατέστερον, ἀλλ' ἕκαστον εἰς στιγμάς τινας ἀναφαίνεται ἐπικρατέστατον. «Εἴμεθα ἡμεῖς οἱ Ἑβραῖοι, ἡ ὕλη καὶ ἡ δύναμις!» λέγουσιν οἱ μέν. «Εἴμεθα ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, οἱ Μακεδόνες, ἐν τῇ πρωτευούσῃ μας», λέγουσιν οἱ δέ. «Ἀλλ' εἴμεθα ἡμεῖς οἱ κύριοι», λέγουσιν οἱ Τοῦρκοι τέλος, καὶ εἰς τὸν παροξυσμὸν αὐτῶν στραγγαλίζουσι δύω προξένους. Πῶς; δύω προξένους; Δύω εὐρωπαϊκὰς ἐν Ἀνατολῇ θεότητας, αἵτινες κατῆλθον εἰς τὸν ταπεινὸν τοῦτον κόσμον τῆς Θεσσαλονίκης ἵνα λατρεύωνται ὑπὸ τοῦ χυδαίου πλήθους καὶ τῶν χυδαιοτέρων κυρίων του. Καὶ ἰδοὺ τότε ἀναφαίνεται ὁ σιωπηλὸς Φραγκομαχαλᾶς καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ μία Εὐρώπη, ἥτις ἐκφωνεῖ ἓν δόγμα καὶ ἐξαρθροῦνται δέκα βέβηλοι καὶ εἰς μωρὸς πασσᾶς παραπέμπεται εἰς τὴν φυλακὴν ἵνα διδαχθῇ τὰ διεθνῆ καθήκοντα, καὶ ὁ Φραγκομαχαλᾶς λαμβάνει τὴν μορφὴν χρυσῆς δαμάλεως, πρὸς ἣν ἔρχονται νὰ καταθέσωσι τὰ ἐνώτια καὶ τὰ ψέλλια αὐτῶν Ἰσραηλῖται καὶ Ἰσμαηλῖται...

Ἀλλ' εἴμεθα ἐν τῷ πελάγει, ἀνήχθημεν ἤδη ἐκ Θεσσαλονίκης. Τὸ ἀτμόπλοιον ἡμῶν εἶνε πλοῖον γαλλικὸν πλέον ἐν τῷ Θρακικῷ πελάγει, ὡραῖον ἀτμόπλοιον καὶ μέγα, οὗ ἡ τρόπις βαίνει μέχρι τῆς ἀβύσσου, ἥτις ὑποδέχεται αὐτὴν δυστυχῶς τεταραγμένη, καὶ ὁ ἱστὸς μέχρι τῶν νεφῶν, ἅτινα στροφοδινοῦνται ἀπειλητικὰ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ. Τὸ κατάστρωμα εἶνε κατεσπαρμένον ὑπὸ Τούρκων ἀποστράτων, οἵτινες λαβόντες τὴν ἄφεσιν αὐτῶν ἐκ Βιτωλίων ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰς πατρίδας των. Εἷς ὅμιλος αὐτῶν συσπειροῦται ἐνταῦθα περὶ ἕνα παραξέοντα διὰ τῶν δακτύλων τὸ *τσιβοῦρι* του, ἄλλος ἐκεῖ διαλέγονται ἡσύχως περὶ τῶν ἡμερῶν ἃς ἔχουσι νὰ διατρέξωσι πεζῇ ἕως οὗ φθάσωσιν εἰς τὴν γενέθλιον πατρίδα, ἑξήντα λεπτὰ σιτηρέσιον καὶ ὀκτὼ ἢ δέκα—ὥρας δρόμον τὴν ἡμέραν καὶ τὸ ὅλον τοῦ δρόμου δεκαεπτά, δεκαοκτὼ καὶ δεκαεννέα καὶ εἴκοσι τοιούτων ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ λιμένος εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ῥιφθῶσιν ἔξω. Ἄλλοι ῥυκανίζουσι σιωπηλοὶ καὶ σοβαροὶ τεμάχιον ἄρτου, ψωμὶ τοῦ Παδισὰχ — τὸ μόνον σιτηρέσιον ὅπερ ἔλαβον διὰ τὸν πλοῦν.

Δὲν ἔχουσιν ἢ μόνα τὰ ὁποῖα φέρουσι καὶ τὰ ὁποῖα ἔφερον καὶ τὰ ὁποῖα θὰ φέρωσιν ἐνδύματα μέσης ἐποχῆς, ἀλλὰ παρελθούσης ἐποχῆς βεβαίως καὶ ὁ χειμὼν ἤδη ἐπὶ θύραις. Τὸ μόνον σκεῦος πολυτελείας αὐτῶν εἶνε ἡ ῥάβδος. Ἕκαστος φέρει τὴν ῥάβδον αὐτοῦ κοπεῖσαν εἰς τὰ δάση τῆς Μακεδονίας· θὰ ἔχῃ αὐτὴν παρήγορον συνοδοιπόρον μέχρι τῆς ἑστίας του καὶ μίαν ἡμέραν

Digitized by Google

θὰ εἶνε αὐτὴ εὐλαβὴς ἀνάμνησις τῶν τέκνων του. «Ὁ πατὴρ ἔφερε τὴν ῥάβδον ἀπ' ἐκεῖ μακράν, ἀπὸ τὰ Βιτώλια — ἑνὸς μηνὸς δρόμον». Τὰ τέκνα πιθανῶς δὲν θὰ ἔχωσι τὸ εὐτύχημα νὰ κόψωσι ῥάβδους ἀπὸ τῶν αὐτῶν δασῶν καὶ δὲν θὰ εἶνε διὰ τοῦτο μᾶλλον δυστυχῆ. Τίς θὰ κόψῃ ἀντ' αὐτῶν; Ἀγνοῶ τῇ ἀληθείᾳ καὶ δὲν θέλω νὰ γείνω μάντις οὔτε χάριν τοῦ πατρός μου. Ἀλλ' ὅπως ἐπανέλθωμεν εἰς τοὺς ταξειδεύοντας προγόνους τῶν μελλόντων ἐκείνων ἀπογόνων τῆς Ἀνατολῆς, εἶνε χίλιοι καὶ διακόσιοι ὅλοι ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ. Ἡ ἀποθήκη κάτω πλήρης στρατιωτῶν καὶ ἀραβοσίτου, τὸ κατάστρωμα πλῆρες στρατιωτῶν καὶ κάλων καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα πλήρης νεφῶν. Ὁ ἄνεμος ὅστις ἠρέμει ἐν τῷ λιμένι, ἡ βροχὴ ἥτις ἦτο εἰς τὰς προβλέψεις τοῦ Καζαμίου μόνον, συνεφώνησαν ἐν τῇ θαλάσσῃ νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν τελευταίαν ἔφοδον κατὰ τῶν πτωχῶν στρατιωτῶν, οἵτινες ἐδέχοντο τὰς βολὰς αὐτῶν μετ' ἀπαθείας ὅσης καὶ πίστεως εἰς τὸ πεπρωμένον ἐδέχοντο τὰς ἐχθρικὰς βολὰς κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ὀλίγα μόλις ἀντιτάσσοντες ἐφόδια ῥακῶν περὶ τὰ συντετριμμένα, ἀλλὰ καρτερικὰ σαρκία των. Ἦτο ἡ ἄποψις αὐτὴ τοῦ καταστρώματος. Ὀλίγοι τινὲς ἔτι μετ' ἀγερωχίας περιτετυλιγμένοι εἰς τὰς κάππας των, περιφρονητικῶς προσβλέποντες εἰς τὸ στρατολογικὸν ἐκεῖνο κρᾶμα τοῦ ὁποίου ἐφρόντιζον ὑπερηφάνως νὰ ἐπιδεικνύωσιν ὅτι δὲν ἀποτελοῦσι μέρος, συνεπλήρουν τὸ πανόραμα τοῦ καταστρώματος. Εἷς Δερβίσης ἐξ Ἰωαννίνων δὲν ἦτο εὐχαριστημένος ἐκ τοῦ θεάματος αὐτοῦ.

— Εἶνε ῥυπαροί, ἐχάλασαν τὴν πίστιν. Δὲν εἶνε ὅλοι καθαροὶ Ὀθωμανοί. Ἔχει Ἄραβας, ἔχει Κούρδους, ἔχει Ἀθιγγάνους μεταξὺ αὐτῶν.

— Ἀλλ' αὐτοὶ δὲν εἶνε μουσουλμάνοι;

— Ναί, ἀλλ' οἱ Ἀθίγγανοι! Καὶ λέγων ταῦτα περιέβλεπε κύκλῳ ζωηρῶς.

Ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Δερβίσης δὲν ἦτο προφανῶς τόσον μουσουλμάνος· ἦτο Δερβίσης μόνον, ἦτο μᾶλλον Ἀλβανός, καὶ ἐν παρόδῳ μόνον, ὅπως εἶνε σύμφωνος μὲ τὸ σχῆμά του, ἐδείκνυε καὶ ἐνδιαφέρον τι διὰ τὴν καθαρότητα τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας.

Ἀλλὰ τὸ κατάστρωμα ὁπωσδήποτε παρεῖχεν ἕν τι θέαμα. Ἐν τῇ πρώτῃ θέσει ὅμως τὸ θέαμα ὅλον ἀπετέλει ἡ ἐπίπλωσις, μία χονδρὴ ὑπηρέτρια, ἥτις ἐχρησίμευεν ἱκανῶς ὡς ἀντίρροπον τοῦ κυλινδήματος τοῦ πλοίου, καὶ περιπλέον εἷς Ἑβραῖος, ὅστις διελθὼν ἐκ Βιέννης καὶ ἐκ Παρισίων ἄλλοτε, ἐπίστευεν ὅτι ἠδύνατο νὰ λάβῃ καὶ τοὺς τρόπους ἑνὸς Χὶρς, καὶ εἷς Γάλλος, ὅστις εὑρεθεὶς ἄνευ λόγου ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἀπήρχετο ἤδη ἐπίσης ἄνευ λόγου εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐκώλυεν αὐτὸν νὰ εἶνε ἀγαθός, φαιδρός, εὔθυμος καὶ χαριέστατος. Ἡ δευτέρα θέσις εἶχε τὸ προνόμιον νὰ ἔχῃ τοὺς ἀξιωματικοὺς τῶν ἀποστράτων, οἵτινες οὐδόλως διέφερον ἐκείνων ἢ κατὰ τὴν θέσιν καὶ τὸ ἔνδυμα, ὀλίγον δὲ καὶ κατὰ τὴν σοβαρότητα τοῦ σχήματος, ὁ εἷς ἀρχαῖος λοχαγός, λαβὼν τοὺς βαθμοὺς ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν, ἀγαθὸς καὶ τραχὺς στρατιωτικὸς καὶ Ἀνατολίτης, ὁ δεύτερος νεώτερος ὀφείλων τοὺς βαθμοὺς αὐτοῦ εἰς εὔνοιαν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπαιρόμενος, καὶ ὁ τρίτος προϊὸν τῆς γραφειοκρατίας, γινώσκων ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν.

Ἐν τῷ ὁμορρύθμῳ τούτῳ κόσμῳ ὁ κυβερνήτης Γάλλος ἀρχαῖος ναυτικός, ἀγαθὸς μᾶλλον ἢ κακός, ἀλλὰ προσποιούμενος τὸν κακὸν μᾶλλον ἢ τὸν ἀγαθόν, ἐκυβέρνα ἀκόπως διὰ μιᾶς λέξεως, μιᾶς χειρονομίας, ἑνὸς νεύματος, ἑνὸς τίποτε· οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ τὸ πλήρωμα ἐκυβερνῶντο εὔθυμοι ὡς Γάλλοι καὶ ναυτικοὶ μιᾶς δημοκρατίας. Οὐδὲν παράπονον ἄλλως ἐπρόκειτο ν' ἀκουσθῇ, οὐδεμία ἀπαίτησις νὰ διατυπωθῇ ἐκ μέρους τῶν ἐπιβατῶν. Τὸ εἶπεν ὁ καπετάνος — τὸ εἶπεν ὁ Θεός: τοῦτο ἤρκει νὰ καταπραΰνῃ πᾶσαν ἀνησυχίαν τῶν ἀποστράτων Ἀνατολιτῶν, καίτοι ἠγνόουν πράγματι τίς ἐστιν καὶ τί ἐστιν ὁ καπετάνος οὗτος.

Β'

Τὸ ἀτμόπλοιον ἔβαινεν οὕτως ἠρεμοῦν ἐντός, κτυποῦν ἔξω τὰ κύματα διὰ τῆς πρῴρας καὶ κυλινδούμενον ἅμα περιστροφικῶς, ἡ βροχὴ ἐψέκαζεν ἐκ διαλειμμάτων σφοδροτέρα ἢ ἁπαλωτέρα καὶ ὁ ἄνεμος ἐσύριζεν ἐπὶ ἀνιόντων καὶ κατιόντων τόνων διαπεραστικὸς ἄνευ διαλειμμάτων.

Καθ' ἣν ὥραν ἤδη τὸ ἀτμόπλοιον ἦρε τὴν ἄγκυραν ἐκ τοῦ λιμένος, γυνή τις ἐφαίνετο προσηρεισμένη ἐπὶ τῆς ἐξοχῆς τοῦ καταστρώματος, ὠχρὰ τὸ πρόσωπον, ἐμβριθὴς μᾶλλον τὴν ἔκφρασιν, οὐχὶ πλέον πλαστικῶς ὡραία, ἀλλ' ἥτις ὑπῆρξε προφανῶς τοιαύτη, οὐχὶ πρὸ δεκαετηρίδος, ἤδη δὲ ἐγκαρτεροῦσα μᾶλλον ὡσεὶ ἔλαβε τὴν ἀπόφασίν της ἐν τῷ βίῳ, ἀλλ' ἔχουσα τὴν ἔκφρασιν τῆς μορφῆς εὐφυᾶ πάντοτε καὶ σπινθηρίζουσαν καὶ τῆς εὐφυΐας ἀποζημιούσης τὴν οἰχομένην ὡραιότητα. Τὸ ἔνδυμα καὶ τὸ κάλυμμα αὐτῆς, λιτὸν καὶ ἀπέριττον, ἐμαρτύρουν ἀδιαφορίαν μᾶλλον περὶ τὸν καλλωπισμὸν ἢ ἀπορίαν, καὶ ὅτι ἡ κυριωτέρα διανοητική της ἐνασχόλησις δὲν ἦτο ἡ ἐπιτήδευσις τῆς περιβολῆς. Ἐν τῇ ἀρρενωπῇ αὐτῆς στάσει καὶ μετὰ τοῦ βαθέος βλέμματος τὸ ὁποῖον περιέφερεν ἐπὶ τῶν ἐπιβαινόντων τοῦ ἀτμοπλοίου στρατιωτῶν ἐδείκνυεν ὅτι ἐγίνωσκε τὸν κόσμον πλέον ἢ ὅσον ὁ κόσμος ἐγίνωσκεν αὐτήν. Συνήθως οἱ στρατιωτικοὶ δὲν εἶνε τόσον ἐνάρετοι καὶ χριστιανικοί, καὶ οἱ Τοῦρκοι στρατιωτικοὶ οὐδὲ ὅλως χριστιανικοὶ βεβαίως, ἀλλ' ἦσαν ἀγαθοὶ Ἀνατολῖται καὶ παρήρχοντο ἔμπροσθεν αὐτῆς μετ' εὐλαβείας ἣν ἐνέπνεεν ὁ ἐξω-

Digitized by Google

τερικὸς χαρακτὴρ καὶ ἡ διαλάμπουσα ἐκ τούτου ἐσωτερικὴ αὐτῆς ὑπεροχή. Ὅλοι προσέβλεψαν αὐτὴν καὶ οὐδεὶς ἐσκανδαλίσθη νὰ παρεκτραπῇ εἰς χυδαῖον παροφθαλμισμόν. Ἡ παρέλασις ἐγένετο, ἡ νὺξ ἐπῆλθε τέλος, καὶ ὁστισδήποτε ἐσκέφθη περὶ τῆς ἐπιβατρίας, ἂν μὲν ἦτο ἐπιβάτης Α' θέσεως, θὰ ὑπέθεσεν ὅτι αὐτὴ ἦτο ἐν τῇ δευτέρᾳ, οἱ δὲ τῆς δευτέρας ἐν τῇ πρώτῃ.

Ἡ νὺξ διῆλθε ψυχροτάτη, οἱ πλεῖστοι τῶν στρατιωτῶν ἐξηγέρθησαν τὴν πρωΐαν μὲ τὰ μέλη πεπηγότα καὶ τὸ στρατόπεδον ἐν μέσῃ θαλάσσῃ. Ἡ γυνὴ οὐδαμοῦ ἐφάνη. Βεβαίως φάντασμα δὲν ἦτο, ὁ πλοίαρχος παρετήρησεν αὐτὴν ἀφ' ἑσπέρας, ὁ ὑποπλοίαρχος ἐπίσης. Ἠρώτησαν ἀλλήλους: Ποῦ ἦτο ἡ γυνὴ ἐκείνη;

— Δὲν εἶνε εἰς τὴν πρώτην θέσιν.

— Δὲν εἶνε καὶ εἰς τὴν δευτέραν.

— Ἀλλὰ τότε θὰ εἶνε εἰς τὸ κατάστρωμα.

Ὁ πλοίαρχος ἔδηξε τὰ χείλη, ἀπεχρέμφθη ἅπαξ, ἔλαβεν ἔκφρασιν σοβαρότητος, ἐβύθισε βιαίως τὰς χεῖρας εἰς τὰ θυλάκια καὶ ἤρξατο περιπατῶν καὶ ἀνερευνῶν διὰ τοῦ βλέμματος. Ἤδη ἀνεκάλυψεν αὐτὴν ἐν τῇ πρύμνῃ παρὰ τὸ πηδάλιον, κεχωσμένην ἐντὸς μαλλίνου χονδροῦ σκεπάσματος καὶ γευομένην τοῦ λιτοῦ γεύματος ἄρτου, τυροῦ καὶ ὀπωρῶν, ὅπερ ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς, σοβαρὰν ἄλλως, σκυθρωπὴν καὶ μηδὲ τὸ ἐλάχιστον δεικνύουσαν ὕφος παραπόνου. Ὁ πλοίαρχος τὴν ἐπλησίασε.

— Τρώγετε, Κυρία;

— Συγγνώμην, Κύριε, τί ἀγαπᾶτε;

— Εἶμαι ὁ πλοίαρχος καὶ ἤθελον νὰ σᾶς ἐρωτήσω πῶς ἐπεράσατε τὴν νύκτα;

— Πολὺ κακῶς, κύριε πλοίαρχε, ἀφοῦ ὁ καιρὸς ἦτο κάκιστος.

— Καὶ διατί δὲν ἐπήρατε θέσιν;

— Τοῦτο, νομίζω, εἶνε ἰδικόν μου ἔργον,

— Καὶ διατί τοὐλάχιστον δὲν ἐζητήσατε νὰ σᾶς δώσω ἐγώ;

— Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἰδικόν μου ἔργον· μολαταῦτα δύναμαι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὴν καλήν σας διάθεσιν.

— Συγγνώμην, εἴσθε Γερμανίς, κυρία;

— Ὄχι, κύριε, εἶμαι Ρωσὶς καὶ κόρη ἀρχαίου ἀξιωματικοῦ.

Ὁ πλοίαρχος ἐσιώπησε καὶ ἐφάνη συλλογιζόμενος καθ' ἑαυτόν, ἔκαμεν ὑπόκλισιν καὶ συνάμα παραίτησιν τοῦ διαλόγου αὐτοῦ, ὅστις ὑπῆρξεν ἀτυχής. Προφανῶς δὲν ἦτο ὁ ἄνθρωπος, ὅστις θὰ ἐπεβάλλετο αὐτῇ ἔστω καὶ διὰ φιλανθρωπικῆς προαιρέσεως. Ἐκυβέρνα τὸ πᾶν ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ, ἀλλὰ δὲν ἔμελλε νὰ κυβερνήσῃ καὶ τὸν ψυχολογικὸν ἐκεῖνον ἄνθρωπον. Ὁ καλὸς Ἑβραῖος τῆς πρώτης θέσεως, ἐγκεκορδυλημένος εἰς σισύραν, μὲ τὰς χεῖρας εἰς τὰ θυλάκια, τὸ πονηρὸν καὶ εὐχαριστημένον βλέμμα μεσίτου ὑψηλῆς περιωπῆς, καὶ τὸ ὕφος μέλλοντος ἑκατομμυριούχου, μάρτυς ἄφωνος καὶ οἱονεὶ περιφρονητικὸς τοῦ διαλόγου τούτου, εἰς τὸ ἄκουσμα ὅτι ἡ γυνὴ ἦτο Ρωσίς, ᾐσθάνθη νευρικὸν σπασμόν. Ἦτο Ρωσὶς λοιπὸν ἡ σοβαρὰ αὐτὴ κυρία τοῦ καταστρώματος, ἐκ τοῦ γένους ἐκείνων, οἵτινες εἰς τὴν ἔκρηξιν τῶν ἀνθρωποφάγων ὀρέξεων αὐτῶν, τρώγουσιν ὠμοὺς Σημίτας. Βεβαίως ὡς διελθὼν ἐκ Βιέννης καὶ Γερμανίας θὰ ἤκουσε καὶ περὶ ρωσικοῦ ἀντισημιτισμοῦ. Προφανῶς ἡ μεσιτικὴ αὐτοῦ ἔπαρσις εἶχεν ἀφοπλισθῆ, ἀπώλεσε τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ἰσορροπίαν καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον οὔτε νὰ καταφρονήσῃ τὴν γυναῖκα ἀλλ' οὔτε ν' ἀντικρύσῃ κἂν τὸ βλέμμα της. Μόνον εἰς τὸν ἐρωτήσαντα πλησίον αὐτοῦ Τοῦρκον ὑπαξιωματικὸν ἐξήγησεν ὅτι ἡ γυνὴ αὐτὴ εἶνε «Μοσκὸβ καρησὴ» καὶ αἱ λέξεις «Μοσκὸβ καρησὴ» ματαδοθεῖσαι ἠλεκτρικῶς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, εἵλκυσαν τὰ βλέμματα πρὸς αὐτὴν μετὰ διπλασιασθείσης εὐλαβείας, ἐνῷ αὐτὴ ἠγνόει τὸν λόγον τῆς τοιαύτης προσοχῆς, ἀλλ' οὐδὲ ἐφρόντιζε νὰ μάθῃ.

—«Μοσκὸβ καρησὴ, χά!» ἔλεγεν εἷς παλαίμαχος ὑπαξιωματικός, ὅστις ἐφαίνετο γινώσκων πλειότερα τῶν ἄλλων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου· ὑπάρχουν καὶ ὡραῖαι, ναί, ξανθαί, λευκαί, δροσεραὶ ὡς κρύσταλλος, ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ γενναῖαι μάλιστα!»

Προφανῶς αὐτὴ δὲν ἠδύνατο, ὅπως εἶχεν ἤδη, ἄνευ ἀντιρρήσεων νὰ καταλεχθῇ εἰς τὰς πρώτας, ἀνῆκε λοιπὸν εἰς τὰς δευτέρας. Οὕτως ἡ κοινὴ γνώμη ἐσχηματίσθη περὶ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Ρωσὶς ἐγερθεῖσα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐστήριξε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ σκάφους καὶ διηύθυνε βλέμματα ἀόριστα πρὸς τὴν θάλασσαν. Ὁ κόσμος τοῦ ἀτμοπλοίου ἐδινεῖτο κύκλῳ ἀδιάφορος δι' αὐτὴν πλέον. Εἶχεν ἐξοφλήσει ἤδη πρὸς αὐτὸν δι' ὀλίγων λέξεων. Ἀλλ' ὑπελείπετο ὁ Γάλλος ἔτι. Εἶχεν ἰδεῖ μακρόθεν τοὺς ἄλλους ὁμιλοῦντας, ἀλλὰ δὲν ἔλαβεν ἐνδιαφέρον. Δὲν ἔφερεν αὐτὸς τὸν λόγον. Ἤδη ἔχων τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τῆς ὀσφύος, ἵστατο αὐταρέσκως διευθετῶν ἐπιμελῶς διὰ τῆς δεξιᾶς τὸν μύστακα ὡσεὶ ἠσχολεῖτο εἰς σοβαρόν τι καθῆκον, ὅπερ ὅμως δὲν ἐδυσκολεύετο νὰ διακόψῃ ἔστιν ὅτε, ὁτὲ μὲν ἵνα ῥίψῃ βλέμμα ἐπιπόλαιον εἰς τὰ περιστοιχοῦντα ἀντικείμενα, ὁτὲ δὲ ἵνα προσποιηθῇ δι' ἠρέμου θρου τῶν χειλέων ἠχόν τινα τοῦ τελευταίου κωμειδυλλίου ὅπερ ἤκουσεν. Εἰς τὰ ἄσκοπα ἐν τούτοις βήματα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐπλησίασε καὶ τὴν γυναῖκα.

— Τί κακὸς καιρός, δι' ὄνομα Θεοῦ! εἶπεν αἴφνης μετὰ ζωηρότητος, ὡς ἔχων ἀνάγκην νὰ συνάψῃ ὁμιλίαν πρός τινα· καὶ εὐθὺς ἀποστρεφόμενος πρὸς τὴν γυναῖκα· «Μήπως παρατηρεῖτε αὐτό, Κυρία;»

Digitized by Google

— Φυσικῶς· καὶ ἔχομεν τόσον πλοῦν ἀκόμη μέχρι Κωνσταντινουπόλεως! ἀπήντησεν ἐκείνη περιλύπως.

— Ναί, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ βλέπῃ κανεὶς τὴν θάλασσαν, ὁ καιρός, Κυρία μου, δὲν διορθόνεται. Ὄχι βέβαια, νά, ἔτσι θὰ κακοπεράσωμεν!

Ἡ Ῥωσὶς ἐξηφνίσθη. Προφανῶς ὁ διαλεγόμενος αὐτῇ ἦτο ἀντιθέτου χαρακτῆρος, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς δυνάμεως. Εἰς τοὺς τρόπους ἄλλως τοῦ νέου ὑπῆρχεν ἀπροσποίητος ἀφέλεια. Ἔβλεπε τὰ πράγματα ὅπως ἦσαν καὶ τὰ ἐδέχετο ὅπως ἤρχοντο. Ὑπέφερεν ὁπωσδήποτε προθύμως τὸ ψῦχος ὅσον καὶ τὸν καύσωνα, μολονότι ἐπροτίμα τὴν εὐκρασίαν. Ἀλλ' ἀφοῦ αὐτὸς ὁ καλὸς Θεὸς δὲν ἔκαμε τὴν θερμοκρασίαν ὁμοιόμορφον, ὀλίγον διέφερεν αὐτῷ ἂν ἡ ξένη Κυρία ἐταξείδευεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καὶ διατί δὲν ἐταξείδευε μὲ τὴν πρώτην θέσιν. Τοῦτο ἦτο ἰδική της ὑπόθεσις. Τὸ καθ' ἑαυτόν, ἤρκει νὰ εὕρῃ ἕνα ἄνθρωπον ὁπουδήποτε καὶ νὰ συνάψῃ ὁμιλίαν. Τώρα ἦτο μία γυνή· τόσῳ τὸ καλλίτερον. Ἠδύνατο νὰ συνάψῃ ὁμιλίαν καὶ νὰ ὁμιλήσῃ μετ' αὐτῆς περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἥκιστα τῷ ἐνδιέφερον. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅμως ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν αὐτῷ ἡ καλὴ προφορά, μεθ' ἧς ἡ ξένη ἐλάλει τὴν γαλλικήν. Τοῦτο δὲν συμβαίνει εἰς ὅλους, καὶ ὁ Γάλλος ἔσπευσε νὰ τὸ παρατηρήσῃ.

— Τόσον ὡραῖα προφέρετέ, Κυρία μου, τὴν Γαλλικήν! Θαυμάσια! Εἶσθε Γαλλὶς ἆρά γε; προσέθηκεν οὐχ ἧττον μετ' ἐνδοιασμοῦ ἀτενίζων εἰς αὐτήν.

— Ὄχι, Κύριε, Ῥωσίς, ἀπήντησεν ἐκείνη, χωρὶς τὴν ἐλαχίστην ἔνδειξιν δυσαρεσκείας. Τόσον φυσικῶς ἡ ἐρώτησις εἶχεν ἐξενεχθῆ.

— Ὦ! ὤ! ἀνεφώνησεν ἐκεῖνος ἀναπηδῶν ἐλαφρῶς ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων ἄκρων τῶν ποδῶν. Καὶ ἐγὼ εἶμαι Ἐλβετός!

— Ἐλβετός!

— Ναί, Κυρία μου, Ἐλβετός. Μήπως δὲν ἠξεύρετε τὴν Ἐλβετίαν, τὴν δημοκρατικὴν Ἐλβετίαν, τὴν ὡραίαν μου πατρίδα!.. Πῶς; Τὴν ἠξεύρετε λοιπόν; Ἠμπορεῖτε νὰ μοῦ εἴπητε πόσα διαμερίσματα ἔχει;

— Ἀλλὰ θέλετε λοιπὸν νὰ μ' ἐξετάσητε εἰς τὴν Γεωγραφίαν; ὑπέλαβεν ἐκείνη ὑπομειδιῶσα τὸ πρῶτον ἤδη ἐλαφρῶς

— Ἀ, συγγνώμην! ὄχι. Θέλω νὰ μάθω ἂν ἠξεύρετε τὰ διαμερίσματα τῆς Ἐλβετίας καὶ θὰ μοῦ εἴπητε τὸ ὄνομα τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος μου. Ἰδοὺ ἐγὼ νὰ σᾶς εἴπω τὰ κυβερνεῖα τῆς μεγάλης καὶ ἁγίας Ῥωσίας. Ἀρχάγγελος, Βαλτική, Βλαχία, Μολδαβία, Βουλγαρία... δὲν λέγω καλῶς;

Ἡ Ῥωσὶς ἐμειδίασεν εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τοῦ Ἐλβετοῦ.

— Ὄχι! πῶς; εἴπατέ μοι λοιπόν...

— Αἴ καλά, φίλε μου, ἀφοῦ τὸ θέλετε, ἰδοὺ τὰ διαμερίσματα τῆς Ἐλβετίας. Ἐμπρός, ἀριθμεῖτε.

Καὶ ἤρξατο καταλέγουσα ἓν πρὸς ἓν τὰ διαμερίσματα τῆς Ἐλβετίας, ἐνῷ κατενθουσιῶν ὁ Ἐλβετὸς ἠρίθμει μετὰ προφανοῦς ἡδονῆς ἐπὶ τῶν δακτύλων «ἕν, δύω τρία, τέσσαρα.... »

— Λαμπρά, περίφημα! ἀνεφώνησεν εἰς τὸ τέλος. Σωστὰ εἴκοσι δύω. Ἐγὼ λοιπὸν εἶμαι ἐκ τοῦ Ἄππεντζελ! Ἄππεντζελ! ναί!... Ἀλλά... νὰ πάρ' ἡ εὐχή, τὸ ἐλησμόνησα...

— Τί; ὑπέλαβε μηχανικῶς ἡ Ῥωσίς.

— Ἀλλ' οἱ Ῥῶσοι καὶ αἱ Ῥωσίδες ἠξεύρουν κάλλιστα τὴν Ἐλβετίαν. Αἱ Ῥωσίδες μάλιστα, αἱ μηδενίστριαι; Ἀληθῶς, μήπως εἶσθε μηδενίστρια;

— Ὄχι, Κύριε, ὄχι! ὑπέλαβε ζωηρῶς ἡ γυνή, δὲν εἶμαι μηδενίστρια.

— Πολὺ καλά, πολὺ καλὰ κάμνετε. Κ' ἐγώ, Κυρία μου, δὲν εἶμαι ἀναρχικός. Ἀλλὰ μὲ συγχωρεῖτε ὅμως, δὲν ἀξίζει νὰ μένετε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἐγὼ θὰ φύγω. Ὁ ἄνεμος ἀποκρυσταλλόνει. Νὰ εἴπωμεν τοῦ πλοιάρχου νὰ σᾶς δώσῃ θέσιν... ἂν δὲν εἶνε ἀδιακρισία.

Ἀλλ' εἰς τὴν προσφορὰν αὐτὴν ἡ γυνὴ ἐπανέλαβε τὴν λυθεῖσαν ἅπαξ σοβαρότητα αὐτῆς.

— Συγγνώμην, κύριε, εἶπε μετὰ τόνου, δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ προσφορὰν ἐλεημοσύνην. Ζῶ διὰ τῶν γλίσχρων πόρων μου μόνον· ἄλλως τε εἶμαι ἀπὸ τὸν Ἀρχάγγελον. Οὐχ ἧττον σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀγαθήν σας προθυμίαν.

Γ'

Τὸ ἀτμόπλοιον εἶχε φθάσει εἰς Δεδεαγάτς. Ὁ ἄνεμος ἐξηκολούθει πνέων σφοδρὸς καὶ ἀμείλικτος. Ὁλόκληρον νύκτα τὸ σκάφος ἀπεσάλευσε καὶ ἔμελλε νὰ μείνῃ ἓν ἡμερονύκτιον ἀκόμη. Ἡ πρωΐα τῆς ἐπιούσης ἀνέτειλε ζοφερωτέρα· ἡ θάλασσα ἦτο ἀγρία καὶ ὁ οὐρανὸς χαλύβδινος. Τὰ κύματα ἀνετίνασσον ὡς κελύφη τὰς φορτηγίδας, αἵτινες ἦλθον νὰ φορτώσωσιν εἰς τὸ ἀτμόπλοιον. Ἡ ξηρὰ ἦτο πλησίον, ἀλλὰ καὶ μακρὰν ἡμῶν. Τὴν ἐβλέπομεν ὡς ὁ λιμώττων ἀγοραῖος κύων τῆς Σταμποὺλ τοὺς ἐκτεθειμένους ἄρτους εἰς τὰς προσόψεις τῶν ἀρτοπωλείων. Εἰς ἐπίμετρον δὲ καὶ τὸ σιτηρέσιον τῶν στρατιωτῶν εἶχεν ἐξαντληθῆ. Εἶχον ἕκαστος μίαν ὀκκᾶν ἄρτου δι' 72 ὥρας, καὶ 36 ἤδη ὡρῶν ψῦχος εἰς τὰ κῶλα, αἱ δὲ θρόμβοι τῆς βροχῆς ἐξηκολούθουν νὰ ποικίλλωσι τὴν μονοτονίαν τοῦ τελευταίου. Οἱ τρεῖς ἀξιωματικοὶ αὐτῶν ἐκάθηντο ναρκωμένοι ἐν τῇ θέσει των ἀνταλλάσσοντες ὀλίγας λέξεις κατὰ μεμακρυσμένα διαλείμματα. Ἐπὶ τέλους φωνή τις διαμαρτυρήσεως ἤρξατο κυοφορουμένη ἐν τοῖς κρανίοις τοῦ στρατιωτικοῦ ποιμνίου, ἀλλ' οὐδεὶς

Digitized by Google

ἐσκέπτετο νὰ τὴν ἐκστομίσῃ δυνατώτερον. Ἦτο ὡς πυρῖτις ἔχουσα ἀνάγκην θρυαλλίδος. Ἔνιοι ἐστράφησαν πρὸς τὴν γυναῖκα τέλος. Ἦτο γυνὴ αὐτή, ἠδύνατο νὰ τὸ πράξῃ ἀσφαλέστερον. « Ἔϊ Μοσκὸβ καρησή! σὺ τοὐλάχιστον δὲν διαμαρτύρεσαι! » εἶπον εἰς αὐτήν. Προφανῶς δὲν εἶχε νὰ παραλάβῃ ἢ νὰ παραδώσῃ φορτίον εἰς Δεδεαγάτς, καὶ τὸ συμφέρον αὐτῆς ἐνέκειτο εἰς τὴν ταχυτέραν ἀναχώρησιν τοῦ ἀτμοπλοίου.

— Κυρία, τῇ λέγει ὁ Ἰουδαῖος μετ' εὐλαβείας πλησιάσας καὶ ἑρμηνεύων τὰς ἐκφωνήσεις τῶν στρατιωτῶν, σᾶς λέγουν νὰ διαμαρτυρηθῆτε πρὸς τὸν πλοίαρχον ὑμεῖς, διότι τὸ ἀτμόπλοιον ἔχει σκοπὸν νὰ μείνῃ εἴκοσι τέσσαρας ὥρας ἀκόμη.

— Πῶς! εἴκοσι τέσσαρας ὥρας ἀκόμη;

— Ναί.

— Καὶ καλά, δὲν διαμαρτύρονται αὐτοί, στρατὸς ὁλόκληρος, νὰ ἐξαναγκάσωσι τὸν πλοίαρχον, καὶ περιμένουσι μία γυνὴ νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν; ὑπέλαβεν αὕτη ἀδιαφόρως, ἀποστρέφουσα τὸ πρόσωπον.

— Ἰουδαῖε, τί λέγει, τί λέγει; ἠρώτησαν πολλοὶ συνάμα στρατιῶται.

— Τί λέγει; νά, λέγει, νὰ διαμαρτυρηθῆτε σεῖς, νὰ ἐξεγερθῆτε καὶ νὰ ἀναγκάσωμεν τὸν πλοίαρχον ν' ἀναχωρήσῃ.

— Τὸ εἶπεν αὐτὸ ἀληθῶς;

— Βεβαιότατα, αὐτὸ εἶπε, προσέθηκεν ὁ Ἰουδαῖος καὶ ἐγένετο ἄφαντος κρυφθεὶς εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς θέσεως αὐτοῦ, ὡσανεὶ εἶχε διαπράξει ἔγκλημα. Ἄλλως κἄτι σοβαρὸν ἔμελλε νὰ γείνῃ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

Καὶ πράγματι αἱ λέξεις « ἡ Μοσκὸβ καρησὴ τὸ εἶπε » ῥιφθεῖσαι ἅπαξ εἰς τὸ μέσον, διέδραμον ἐν ἀκαρεῖ τὸ κατάστρωμα, ἀντήχησαν κάτω εἰς τὴν ἀποθήκην καὶ ἔφθασαν μέχρι τοῦ κοίλου. Οἱ πρὶν ἀναίσθητοι ἐκεῖνοι στρατιωτικοὶ ὄγκοι ἦσαν ἤδη ἐπὶ ποδὸς καὶ μία φωνὴ ἦν τὸ σύνθημα: « Ἐμπρός, σύντροφοι, ἡ Μοσκὸβ καρησὴ τὸ εἶπεν ». Οἱ τρεῖς ἀξιωματικοί, μόλις συνελθόντες ἐκ τῆς νάρκης, ἀνῆλθαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἡ πρῴην ἀδρανὴς ὕλη ἦτο ἤδη πανδαιμόνιον: Φωναί, συζητήσεις, ἀπειλαί, φρυαγμοί, ὀρυμαγδὸς καὶ ἐν τῷ μεταξὺ δύω ἐκπυρσοκροτήσεις.

— Τί τρέχει, παιδιά! μόλις ἔφθασαν νὰ παρεμβάλωσιν εἰς τὸν θόρυβον οἱ ἀξιωματικοὶ ἐμβρόντητοι.

— Οἱ στρατιῶται ἐξηγέρθησαν καὶ θέλουσι νὰ βιάσωσι τὸν πλοίαρχον ν' ἀναχωρήσωμεν. Ἄλλως θὰ μείνωμεν εἴκοσι τέσσαρας ὥρας ἀκόμη, εἶπέ τις.

— Μὰ πῶς γίνεται; ποῖος τοῖς ἐνέπνευσε τὴν ἰδέαν; εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν συγκρούων τοὺς ὀδόντας μετὰ πείσματος καὶ σφίγγων τὴν πυγμήν.

— Ἡ Μοσκὸβ καρησὴ τὸ εἶπε, ἀπήντησαν πολλοὶ συγχρόνως στρατιῶται.

Εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ἀπάντησιν ὁ νέος ἐμόρφασε, καὶ οἱ τρεῖς δὲ συγχρόνως ἐταπείνωσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐσταύρωσαν τὰς χεῖρας. Ἤδη ἀνέμενον τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐβράδυνε τῷόντι. Οἱ στρατιῶται ἔκοψαν τοὺς κάλους τῶν φορτηγίδων, αἵτινες εἶχον ἔλθει νὰ παραδώσωσι καὶ παραλάβωσι φορτίον, οἱ ναῦται αὐτῶν ἐκπτοηθέντες ἐκ τῶν ἐκπυρσοκροτήσεων ἔσπευσαν ν' ἀπομακρύνωσιν αὐτὰς καὶ ὁ μέγας Θεὸς τοῦ ἀτμοπλοίου ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ τὸ πρόσταγμα τῆς ἀναχωρήσεως. Ἐπὶ τέλους ἡ ἄγκυρα ἤρθη, τὸ ἔμβολον τῆς ἀτμομηχανῆς ἐπανέλαβε τὸ μονότονον αὐτοῦ καθῆκον. Ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν ἤδη τὸ ἀτμόπλοιον εἶχε πελαγισθῆ, ὁ στρατιωτικὸς ὄγκος ἐπανέπεσε πάλιν εἰς τὴν προτέραν ἠρεμίαν του καὶ οἱ τρεῖς ἀξιωματικοὶ εἰς τὴν νάρκην, ἐνῷ ἡ γυνὴ ἀκίνητος καὶ σοβαρὰ ἐν τῇ θέσει αὐτῆς ἔβλεπε τὰ γινόμενα μὲ βλέμμα φιλοσοφικὸν χωρὶς οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον νὰ ὑποπτεύῃ ὅτι ὑπῆρξεν αὐτὴ ἡ σημαία τῆς παρεμπεσούσης στάσεως.

Δ'

. . . .

Μετὰ μεσημβρίαν τῆς ἐπιούσης τὸ ἀτμόπλοιον ἠγκυροβόλει ἐν Βυζαντίῳ, ἔμπροσθεν τοῦ Γαλατᾶ. Μέρος τῶν ἀποστράτων ἀπεβιβάσθη εἰς Δαρδανέλλια, ἄλλοι εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἤδη ἐπὶ τοῦ λιμένος μετεβιβάσθησαν εἰς ἄλλο ἀτμόπλοιον ἵνα διανεμηθῶσιν εἰς τὰς ἀποβάθρας τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀπέλθωσιν εἰς τὰς ἑστίας των.

Ἡ γυνὴ ἀναφαίνεται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος φλεγομένη ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ ῥιφθῇ ἔξω εἰς τὴν ἀποβάθραν. Κρατεῖ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὰ ὀλίγα σκεύη αὐτῆς καὶ διὰ τῆς ἄλλης πιέζει μετ' ἐπιθυμίας ἀντικείμενόν τι ἐν τῷ θυλακίῳ τοῦ ἐπενδύτου της, μεθ' οὗ φαίνεται συνδεδεμένη ἡ διάνοια αὐτῆς ὡς ἠλεκτρικῶς. Θὰ ἔλεγέ τις ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ σχηματισμοῦ ὅτι εἶνε ὅπλον, ἐὰν ἦτο εἰς τὸ θυλάκιον ἀνδρός. Ἀλλὰ τίς ἡ γυνὴ αὕτη ἧς ἡ παρουσία μόνον παρ' ὀλίγον ἀνεστάτου τὸν μικρόκοσμον τοῦ ἀτμοπλοίου; Διατὶ νὰ ταξειδεύῃ ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ καὶ ὑπὸ τοιαύτας ἀτυχεῖς περιστάσεις;

Ἰδοὺ τί ἠδυνήθην νὰ μάθω περὶ αὐτῆς παρὰ τοῦ Ἑλβετοῦ, ὅστις ἐπλησίασε τὸ δεύτερον αὐτὴν μετὰ περισσοτέρας εὐλαβείας καὶ ὀλιγωτέρας ἐλαφρότητος ἐν ἀπόπτῳ ἔτι τῆς Σταμπούλ, ἥτις διεγράφετο μακρὰν βεβυθισμένη εἰς μελαγχολικὴν ὁμίχλην.

Ἐγεννήθη ἐν Ἀρχαγγέλῳ τῆς Ῥωσίας πρὸ μιᾶς καὶ πλέον τριακονταετίας. Ὁ πατὴρ αὐτῆς ἀρχαῖος στρατιωτικός, ἀλλὰ πτωχός, ἐχήρευεν ἤδη πρὸ πολλοῦ καὶ εἶχε δύω θυγατέρας. Ἡ πρώτη, ἀκμαιοτέρα τὴν καλλονὴν καὶ θερμοτέρα τὴν καρδίαν, ἐζήτησε τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῆς μὲ τὸν πρῶτον ἔρωτα. Ἡ νεωτέρα, φύσις

Digitized by Google

ἰσχυρὰ καὶ διάνοια ἰσχυροτέρα, ἤθελε ν' ἀποβῇ ἀνὴρ μᾶλλον ἢ γυνή, νὰ κυβερνᾶται μόνη καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ μόνην εἰς τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ τὸ φῦλον αὐτῆς ἐνέδωκεν οὐχ ἧττον καὶ εἰς ἀνὴρ ἐφάνη αὐτῇ ἀνδρικώτερος τῶν ἄλλων, ὅπως καταστήσῃ αὐτὸν σύντροφον τῶν αἰσθημάτων της. Τὸ προϊὸν τῆς συντροφίας ταύτης δὲν ἐβράδυνεν ἐν τούτοις νὰ φανῇ. Ἓν θυγάτριον, ὅπερ ὅμως ἐνωρὶς ἀπώλεσε τὸν πατέρα του. Ἡ ἡρωῒς ἡμῶν ἦτο ἐν Βουλγαρίᾳ ὅτε καὶ ὁ σύζυγος αὐτῆς ἦτο σταθμάρχης τηλεγραφικοῦ σταθμοῦ. Ἡ γυνὴ ἐζήτησε τὴν θέσιν τοῦ συζύγου καὶ ἡ κυβέρνησις δὲν ἠδυνήθη νὰ τῇ ἀρνηθῇ. Ἀλλὰ πρωΐαν τινὰ τῇ ἐκοινοποιήθη ἀκολούθως ὅτι αἱ γυναικεῖαι ὑπαλληλίαι καταργοῦνται καὶ ἡ Ρωσὶς εὑρέθη εἰς τὸν δρόμον. Ἀλλ' ἦτο ἤδη μήτηρ τέκνου καὶ σύζυγος ἄνευ συζύγου πλέον καὶ ὤφειλε νὰ ἐπαναλάβῃ ἰσχυρότερον τὸ ἀνδρικὸν πρόσωπον, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ διανοίᾳ της ἀνέπλασεν. Ἐνθυμήθη τότε τὰς ἀρχαίας της σπουδὰς ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ καὶ ἐζήτησε θέσιν παιδαγωγοῦ καὶ διδασκάλου ἐν Σοφίᾳ. Μία οἰκογένεια παρέλαβεν αὐτήν, ἀλλὰ ταχέως ὁ μικρὸς αὐτῆς πελάτης ἐμεγάλωσε καὶ ἐδέησε νὰ ζητήσῃ νέαν τύχην. Ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου εὗρεν ἀρχαῖον φίλον τοῦ πατρὸς αὐτῆς παρὰ τῇ ρωσικῇ πρεσβείᾳ, ὅστις ἐπρομήθευσεν αὐτῇ θέσιν διδασκάλου καὶ παιδαγωγοῦ πάλιν παρά τινι οἰκογενείᾳ ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἀλλὰ τὸ θυγάτριον αὐτῆς ἠσθένει, καὶ ξένον ἄλλως θὰ ἠνώχλει τὴν ξένην ἐκείνην οἰκογένειαν τῆς Θεσσαλονίκης! Ἀφῆκεν αὐτό. Ἀφῆκεν αὐτὸ εἰς φιλικόν της οἶκον ἐν τῷ Πέραν καὶ ἀπῆλθε μόνη εἰς Θεσσαλονίκην. Ἡ ἀδάμαστος ἐν τούτοις φύσις τῆς παρθένου ἐδαμάσθη ἤδη ὑπὸ τῆς μητρός. Ἡ ψυχὴ αὐτῆς εἶχε ταμίευμα πυρρωνισμοῦ ἵνα καταφρονῇ, καὶ τὰ πάντα ἠδύναντο νὰ ὦσιν ἀδιάφορα αὐτῇ, ἀλλ' οὐχὶ πλέον καὶ τοῦ τέκνου της ἡ τύχη. Δι' αὐτὸ ἤδη ἔζη. Ἐφύλαττεν εὐλαβῶς τὰς τρίχας τῆς ξανθῆς του κόμης ἐν τῷ χρηματοφυλακίῳ της καὶ τὸ κερμάτιον τῆς βαπτίσεως αὐτοῦ, ὡς τὰ τιμαλφέστερα κειμήλια. Ἡ μητρικὴ αὐτῆς καρδία ἦτο ἤρεμος ἐν τούτοις καὶ ἡ ἀνδρικὴ αὐτῆς ψυχὴ παρεσκεύαζεν αὐτὴν εἰς μακρὸν στάδιον μετὰ τοῦ τέκνου της. Ἀλλ' αἴφνης ἡμέραν τινὰ λαμβάνει τηλεγραφικῶς τὴν εἴδησιν ὅτι τὸ θυγάτριόν της ἀσθενεῖ. Ὁ ἄνεμος συρίζει ἔξω· ἀλλ' ὁ ἄνεμος συρίζει πάντοτε δυνατώτερον ἢ ἐλαφρότερον, καὶ γνωρίζει ἤδη τὴν μουσικὴν αὐτήν. Ὁ χειμὼν ἤδη ἐπίκειται, ἀλλ' ἐν τῇ πατρίδι της εἶνε πολὺ βαρύτερος ἀκόμη. οἱ πόροι αὐτῆς εἶνε γλίσχροι· ἀλλὰ ταξειδεύει ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ ὑπολογίζει ἀκριβῶς ὅσα ἀπαιτοῦνται ἵνα μεταβῇ, νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον της ἐπί τινας ἡμέρας καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἀλλ' οἱ ἄνδρες εἶνε ὑβρισταί. Εἶνε πολὺ ἰσχυροτέρα αὐτὴ ὅσων ἀπήντησε τοὐλάχιστον διὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς δρόμων. Ἐπὶ τέλους καὶ τὸ τέκνον της δὲν θὰ ἀσθενῇ τόσον βαρέως· θὰ τὸ ἴδῃ μόνον καὶ θὰ ἐπιστρέψῃ. Εἶνε αὕτη ἡ κρυφία της παρηγορία. Τὸ ἀτμόπλοιον ἤδη ἀγκυροβολεῖ ἐν τῷ λιμένι, καὶ ἡ μήτηρ πρώτη ἐξορμᾷ εἰς τὴν ἀποβάθραν. Εἶνε φαιδροτέρα ὅλων· δὲν εἶνε αὐτὴ ἡ σκυθρωπὴ γυνή, ἡ διελθοῦσα τρία ἡμερονύκτια ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ ὑπὸ τὰς χειρίστας μάλιστα συνθήκας. Μόλις ἐνθυμεῖται ν' ἀποτείνῃ ἰσχνὸν ἀποχαιρετισμὸν πρὸς τοὺς συμπλωτῆρας αὐτῆς καὶ ἰδοὺ ἐξηφανίσθη.

Ε'

Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ κατάπλου ὁ πλοίαρχος ἀμέριμνος ἤδη περιεπάτει κατὰ τὴν ὁδὸν Μνηματακίων. Γυνή τις ἐπροχώρει ἀντιθέτως, κάτωχρος, συντετριμμένη, εἶχε τὸ πρόσωπον ἠλλοιωμένον καὶ ἐν τῇ φυσιογνωμίᾳ της ἐφαίνετο ἐζωγραφισμένη ἔκφρασις βιαίας ἀποφάσεως.

— Εἶνε αὐτή, ὑπεψιθύρισε, κανὲν δυστύχημα θὰ τῇ συνέβη.

Καὶ πλησιάσας συμπαθῶς τῇ ἀπέτεινε τὸν λόγον.

— Κυρία, εἶσθε πάντοτε ἰσχυρὰ γυνὴ καὶ κανὲν δυστύχημα δὲν πρέπει νὰ σᾶς καταβάλῃ.

— Συγγνώμην, φίλε μου, ἀλλὰ λυποῦμαι ὅτι δὲν δύναμαι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὸν γενναῖον λόγον σας. Εἶμαι εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου μου. Ὁ πατήρ μου πρὸ πολλοῦ ἀπέθανεν. ὁ σύζυγος ὃν ἐγὼ ἐξέλεξα δι' ἐμαυτὴν ἀπέθανεν ἐπίσης, καὶ τὸ τέκνον μου... δὲν ἔχω πλέον. Δὲν ἔχω πλέον πόθεν ν' ἀντλήσω τὴν ἰσχύν μου. Αὔριον...ἀλλὰ τί ἐνδιαφέρει. Χαῖρε, κύριε.

— Εἶνε ἡ αὐτὴ πάντοτε, ὑπετονθόρυσεν ὁ τραχὺς ναυτικός, καὶ ἐξηκολούθησε μελαγχολικῶς τὸν περίπατον αὐτοῦ.

Τὴν ἐπαύριον μετὰ τὸ γεῦμα ἐκαθήμεθα εἰς καφενεῖόν τι τοῦ Πέραν. Παρ' ἐμοὶ ὁ Ἑλβετός, ὅστις ἐφαίνετο σκυθρωπός, ἀναγινώσκων εἰς τὰ διάφορα μιᾶς ἐφημερίδος καὶ τελευτῶν, ἔρριψε τὸ φύλλον μετὰ σφοδρότητος, ἥτις ἐφαίνετο ἀσυνήθης εἰς αὐτόν.

— Ἦτο αὐτή! ἐφώνησε θλιβερῶς καὶ μοὶ ἔδειξε τὴν ἐφημερίδα.

Καὶ μετὰ στιγμιαίαν καὶ πένθιμον σιγήν:

— Αὐτὴ τοὐλάχιστον θὰ μὲ ἐσταμάτα καὶ θὰ εἶχον λόγον ὑπάρξεως, προσέθηκεν ἀπομάξας ἁδρὸν δάκρυ ἐπὶ τῆς παρειᾶς αὐτοῦ.

Ἔλαβον τὸ φύλλον καὶ ἀνέγνων:

«Χθὲς τὴν ἑσπέραν ἐν τῇ ὁδῷ Δεδέ, ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 28 οἰκίᾳ, ἐν τῷ ὑπερώῳ πατώματι ἠκούσθη ἐκπυρσοκρότησις, καὶ δραμόντες οἱ παροικοῦντες εὗρον ἐν τῷ δωματίῳ αὐτῆς γυναῖκα ὡς τριακοντοῦτη τὴν ἡλικίαν πεπτωκυῖαν ἐπὶ ἀνακλίντρου καὶ πλέουσαν ἐν τῷ αἵματι. Ἐν τῇ

Digitized by Google

δεξιᾶ αὐτῆς, ἥτις ἔπιπτεν ἄτονος, ἐκράτει ἔτι τὸ πολύκροτον δι' οὗ προφανῶς εἶχεν αὐτοκτονήσει, εἰς δὲ τοὺς δακτύλους τῆς ἀριστερᾶς συνέσφιγγε σπασμωδικῶς ξανθὰς τρίχας, αἵτινες ἐφαίνοντο παιδικῆς κόμης. Ἡ γυνὴ αὐτή, καθὰ ἐβεβαιώθη, ἦτο Ρωσὶς πρὸ τεσσάρων μόλις ἡμερῶν ἀφιχθεῖσα ἐκ Θεσσαλονίκης, ὅπου ἐξετέλει καθήκοντα παιδαγωγοῦ παρά τινι οἰκογενείᾳ. Ἀγνοοῦνται ἔτι ἀκριβῶς οἱ λόγοι, δι' οὓς προέβη εἰς τὸ ἀπονενοημένον κίνημα, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ δυστυχὴς παρεῖχεν ἤδη καὶ προηγουμένως σημεῖα νοητικῆς διαταράξεως. Παρ' αὐτῇ δὲν εὑρέθησαν ἢ μόνον τὸ χαρτοφυλάκιον αὐτῆς περιέχον 65 φράγκα καὶ κερμάτιον βαπτιστικὸν κόρης σημειοῦν τὴν χρονολογίαν τῆς γεννήσεως καὶ τῆς βαπτίσεως αὐτῆς. Ἐντεῦθεν εἰκάζεται ὅτι ἡ δυστυχὴς εἶνε μήτηρ καὶ ἔχει θυγάτριον. Καμμία ἐπιστολή, καμμία ἔνδειξις τῶν αἰτίων τοῦ τραγικοῦ αὐτῆς θανάτου ».

Καθ' ἣν ὥραν ἀνεγίνωσκον, ἄλλος τις ἱστάμενος ὄπισθεν ἐφαίνετο παρακολουθῶν ἐπίσης τὸ διάφορον. Ἐστράφημεν ἀμφότεροι καὶ ἦτο ὁ Ἑβραῖος.

— Κύριοι, εἶπε μετὰ φωνῆς ἀραχνώδους, ἀπέθανε αἴ! δυστυχισμένη! Ἦτο φίλη σας, καλὰ ὡμιλούσατε εἰς τὸ ἀτμόπλοιον. Ἂν θέλετε τίποτε ἀμάραντα, στεφάνους, ἄλλα νεκρικὰ εἴδη, μὴ πηγαίνετε ἀλλοῦ. Νὰ κατάστημα. Ἡμεῖς κάμνομεν καὶ τοιαῦτα εἴδη.

Καὶ σύρων ἐκ τοῦ θυλακίου ἔρριψεν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐνώπιον ἡμῶν τὴν ἑξῆς διεύθυνσιν:

Κάρολος Σούμμερχαϊμ καὶ Σα.

Κατάστημα Νεκρικῶν εἰδῶν.

Μεγάλη ὁδὸς Πέραν Ἀρ. 57 (bis).

Καὶ ἔρριψε πρὸς ἡμᾶς βλέμμα ταχέως ἐρωτηματικὸν διικνούμενον μέχρι τοῦ βαλαντίου.

Ἀμφότεροι ἀπεστρέψαμεν ἐνεοὶ τὸ πρόσωπον.

Μεθ' ἡμέρας πτωχοί τινες ἀπόστρατοι καθήμενοι εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ στρατῶνος τοῦ Ταξιμίου πέριξ ἑνὸς *χόντζα* ἠκροῶντο μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως τῶν νέων. Ἦτο παλαιόν τι φύλλον τῆς *Χαβαδίς*, ὅπερ ἀνέφερε τὸ τραγικὸν συμβεβηκὸς ἐρανισθὲν ἐκ τῶν ἐφημερίδων τοῦ Πέραν. Διηρχόμην τυχαίως περιπατῶν ἐκεῖθεν, ὅτε αἱ λέξεις *Μοσκὸβ χαρησὴ* ἔπληξαν τὴν ἀκοήν μου. Οἱ στρατιῶται ἐπέτειναν τὴν προσοχὴν καὶ ἐκράτησαν τὴν ἀναπνοὴν αὐτῶν, εἰς τὸ ἄκουσμα δὲ ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη εἶχεν ἔλθει ἐκ Θεσσαλονίκης προσέβλεψαν ἀλλήλους ὡσεὶ κινηθέντες ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐλατηρίου, καὶ εἰς τὸ τέλος εἷς ἐξ αὐτῶν ὡς διερμηνεύων τὴν ἰδέαν ὅλων καὶ τὸ αἴσθημα ἐφώνησε μετὰ ζωηρότητος:

— « Μοσκὸβ χαρησή! αὐτὴ ἦτο! Ἐγὼ τὸ εἶπα: ὑπάρχουσι καὶ ὡραῖαι, ἀλλὰ ὑπάρχουσι καὶ γενναῖαι.

Π. ΘΩΜΑ.

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

ΤΟ ΠΤΩΧΟΚΟΜΕΙΟΝ.

ΣΤ'.

Πάντων τῶν κακῶν τῶν κατὰ τῆς ἀπροστατεύτου κεφαλῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπολυθέντων ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης, ἡ πενία εἶνε ἴσως τὸ δεινότερον. Εἶνε χρόνιον τὸ νόσημα καὶ ... ἀνίατον, ἀφοῦ ὁ θάνατος τὸ θεραπεύῃ μόνος.

Οἱ ἐν Ἑλλάδι ἔχομεν εὐτυχῶς ἀτελεστάτας περὶ πενίας ἰδέας, καὶ εἴθε ποτὲ τὸ ζοφερὸν φῶς τοιαύτης ἀπαισίας γνώσεως νὰ μὴ ἐκβιάσῃ εἰς δάκρυα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, καὶ νὰ ταράξῃ τὰς συνειδήσεις. Ὑπάρχουσι χῶραι ἔνθα τῶν Ἐριννύων καὶ τῶν Ἁρπυιῶν οἱ φρικαλέοι μῦθοι ἀντιπαρίστανται ἐναργῶς ἐν τῇ καθημερινῇ ζωῇ πληθυσμῶν ὁλοκλήρων. Ἡ πελιδνὴ πεῖνα ἀνίσταται μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὁρμᾷ κατὰ τῶν *προγομιούχων* δυστυχῶν, καὶ πλήττει ἀνελεημόνως διὰ τῶν μαστίγων της. Πόσαι εἶνε αἱ μάστιγες τοῦ τέρατος ἀδυνατεῖ νὰ ὑπολογίσῃ ὁ ἄνθρωπος· καὶ μία μόνη ἐν τούτοις ἀρκεῖ νὰ ξηράνῃ τῆς νεότητος τὰ ῥόδα καὶ τὴν χαράν. Τὸ θῦμα προστρέχει εἰς τὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ πολλάκις τὸ ἀντίδοτον ἀποβαίνει ἀνίσχυρον κατὰ τοῦ φρικτοῦ πάθους. Ἔρχεται ἡ νύξ· τὰ θύματα ἀποσύρονται γυμνά, πεινῶντα, θρηνοῦντα εἰς τὰς τρώγλας καὶ τὰ σπήλαια· ἡ πεῖνα τὰ παρακολουθεῖ, καὶ τρέφεται διὰ τῶν στεναγμῶν των, ὁ κάτισχνος οὗτος καὶ βαδίζων σκελετός. Ὁ ὕπνος φεύγει τὸν δυστυχῆ, καθ' οὗ ἐπέπεσεν ἡ πεῖνα· καὶ ὅταν ἔτι κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐν μέσῳ τοῦ ψύχους, τῆς νηστείας καὶ τῆς ἀπογνώσεως, δὲν κοιμᾶται· ἐξακολουθεῖ πάσχων καὶ θρηνῶν. Δὲν εἶνε τοῦ πεινῶντος ὁ ὕπνος ὡς ὁ παρήγορος τῶν ἄλλων ὁ ἐλεῶν καὶ ἀνακουφίζων τοὺς πόνους τῶν θνητῶν. Εἶνε λήθαργος φοβερός, διακοπτόμενος ὑπὸ δακρύων, καθ' ὅσῳ καὶ κοιμώμενος κλαίει ὁ δυστυχὴς καὶ πένης. Ὅταν δὲ παγωμένος καὶ κλονιζόμενος ἐγερθῇ τὴν ἐπαύριον, φέρει τὴν τρέμουσαν χεῖρά του ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, καὶ ἀντὶ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεὸν διότι ἔζησεν, ἀπευθύνει πρὸς Αὐτὸν πικρὸν παράπονον διατί νὰ ἐξυπνήσῃ, διατί νὰ μὴν ἀποθάνῃ κατὰ τὸν ὕπνον, καὶ ἀποθνήσκων νὰ λυτρωθῇ τέλος πάντων.

Θὰ ἐνδιατρίψωμεν μικρὸν ἐπὶ τῶν ἀφορώντων τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν σύστασιν τοῦ ἐν Ἀθήναις Πτωχοκομείου. Ὅτε κατὰ τὸ 1864 συνέστη καὶ ἐνεκρίθη διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Σεπτεμβρίου Β. Διατάγματος ἡ « Φιλελεήμων Ἑταιρία », ἡ ἐπαιτεία ἐλυμαίνετο τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑταιρία συνέστη ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ περιθάλψῃ « τοὺς ἐνδεεῖς καὶ ἀναπήρους γέροντας » ἅμα δὲ καὶ « ν' ἀπαγορεύσῃ τὴν ἐπαιτείαν ». Ἡ 6' παράγραφος τοῦ ά ἄρθρου τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἐλεήμονος Ἑταιρίας ἀναγράφει ὅτι, « ἂν οἱ πόροι

Digitized by Google

ἐπιτρέψωσιν, ἡ Ἑταιρία δύναται νὰ λάβῃ προσωρινῶς πρόνοιαν περί τε τῶν οἰκογενειῶν τῶν εἰς τὸ κατάστημα νοσηλευομένων ἀναπήρων καὶ γερόντων, ἐὰν αὗται ἐκ τῆς ἐργασίας των δὲν ἐπαρκῶσι νὰ πορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ περὶ τῶν ἀνηκουσῶν εἰς οἰκογενειάρχας περιπεσόντας ἕνεκα ἀσθενείας ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας εἰς ἀνικανότητα νὰ διαθρέψωσι τὰ ὑπ' αὐτῶν συντηρούμενα ἀνήλικα τέκνα».

Πρόδηλον εἶνε, ὅτι ἡ φιλελεήμων Ἑταιρία εἶχεν ἀποδυθῇ εἰς γιγάντειον ἔργον. Ἐσκόπει νὰ παρακωλύσῃ πρῶτον μὲν τὴν ἐπαιτείαν περισυλλέγουσα τοὺς ἀληθῶς ἐνδεεῖς ἐντὸς σκοπίμου ἀσύλου, δεύτερον δὲ νὰ προβῇ εἰς βοηθείας ἐκτὸς τοῦ ἀσύλου τούτου, ἐρχομένη ἐπίκουρος εἰς ἀσθενῆ πλάσματα. Τῆς ἐπαιτείας ἡ ὕπαρξις ἐγέννα ἀσχημίας τιτρωσκούσας βαθέως τὴν πόλιν, ἡ δὲ ἐκρίζωσις αὐτῆς ἦτον ἀνάγκη ἀνεπίδεκτος πάσης ἀναβολῆς. Εἰς τὰς Ἀθήνας εἶχον συρρεύσει οἱ Πάρθοι, Μῆδοι καὶ Ἐλαμῖται τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Πήραν φέροντες ἐπὶ τῶν ὤμων, βακτηρίαν κρατοῦντες ἐν ταῖς χερσί, διαθέτοντες ἐπὶ τὸ ἀπελπιστικώτερον τὸ πρόσωπόν των, καὶ κλαυθμηρίζοντες ἐρρίνως, ἢ ἐπικαλούμενοι πάντας τοὺς γνωστοὺς ἁγίους τῶν μηναίων, ἐπολιόρκουν τοὺς διαβάτας αἰτοῦντες ἐλέη. Τὸ θέαμα, εἰδεχθὲς αὐτὸ καθ' ἑαυτό, προσελάμβανε τύπον φοβερώτερον ἐκ τῆς κακοήθους ἀγριότητος ἀνθρώπων ἀσυνειδήτων οἵτινες *μισθοῦντες* παῖδας ἐστρέβλουν αὐτοὺς φρικωδῶς, καὶ ἐμπορευόμενοι τὴν ἐκ τῆς στρεβλώσεως τῶν ἀθλίων πλασμάτων ἐντύπωσιν τῶν διαβατῶν, ἐθησαύριζον ἀκόπως αὐτοί, συντηροῦντες δι' ἄρτου ξηροῦ τὸ *μέσον*, δι' οὗ ἐπλούτιζον οἱ ἄθλιοι οὗτοι σωματέμποροι. Ἔχω ὑπ' ὄψει μου τὸν ἀξιοσημείωτον ἐπὶ ἐμβριθείᾳ λόγον τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίνου Νέγρη ἀντιπροέδρου τῆς ἐλεήμονος Ἑταιρίας ὃν ἐξεφώνησε κατὰ τὴν 30 Ἰανουαρίου 1866 ἡμέραν τῆς πρώτης συνελεύσεως τῶν μετόχων τῆς Ἑταιρίας. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἂς ἐπιτρέψῃ ὁ ἀναγνώστης ν' ἀποσπάσω τὸ κάτωθι τεμάχιον. Εἶνε εὐγλωττότατον, τὸ καταχωρίζω δὲ ξηρῶς, οὐδὲν ἐπιπροσθέτων σχόλιον. «Ἐλυπήθημεν πολὺ» λέγει ὁ μακαρίτης Νέγρης «τὸ δεκαετὲς ἢ ἑνδεκαετὲς ἐκεῖνο παιδίον, περιπατοῦν μὲ τὰ γόνατα καὶ τὰς χεῖρας διὰ τὴν στρέβλωσιν, ἣν ὑπέστη παρ' αὐτοῦ τοῦ γεννήτορός του, ὡς ἐμάθομεν, (τὸ ὁποῖον πολλοὶ τῶν ἑταίρων βεβαίως ἐνθυμοῦνται), ἔχον ἀρκετὰ πνευματώδη φυσιογνωμίαν, καὶ τὸ ὁποῖον ἐν τῇ ἁπλότητι καὶ ἀθῳότητί του μᾶς ὡμολόγησεν ὅτι συνάζει καθ' ἑκάστην ἕως πέντε δραχμὰς τὰς ὁποίας ἔφερε πᾶσαν ἑσπέραν εἰς τὸν ἐργολάβον του ὀνόματι Κουμπῆν· αὐτὸς δὲ δὲν ἐξώδευεν εἰμὴ ὀλίγα λεπτὰ πρὸς διατροφήν του, κρατῶν αὐτὸ εἰς τὴν κατοικίαν του. Ἐρωτήσαμεν τὸ παιδίον, ἂν θέλῃ νὰ ἔμβῃ εἰς τὸ κατάστημα καὶ ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς. Ἀλλὰ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν προσδιωρίσθη ἡ εἴσοδός του, ἔγεινεν ἄφαντον· ἠκούσαμεν δὲ ὕστερον, ὅτι ἦτο πωλημένον ἢ ἐνοικιασμένον διὰ χιλίας πεντακοσίας δραχμὰς...».

Νοεῖ ἤδη ὁ ἀναγνώστης ὁποία ἀνάγκη ἐπείγουσα ἦν νὰ παύσῃ τὸ ὄνειδος τοῦτο. Ἀλλὰ πῶς νὰ παύσῃ; Πῶς νὰ διαγνώσῃ τις τὸν ἀληθῶς ἄπορον, τὸν ἀληθῶς ἀνάπηρον, τὸν στερούμενον τοῦ ἄρτου, ἀπὸ τὸν φαυλόβιον ὀκνηρὸν τὸν ἀποζῶντα εἰς βάρος τῆς κοινωνίας, καὶ ὅστις ἀφοῦ ἐζημίωνε διὰ τῆς ἀργίας του τὴν κοινωνίαν, τὴν ἐμυκτήριζεν ἀκολούθως διὰ τὴν εὐπιστίαν της; Εὐχερὲς ἦτο βεβαίως ν' ἀπαγορεύσῃ ἀπολύτως ἡ ἀστυνομία τὴν ἐπαιτείαν. Τὸ αὐθαίρετον, ἐν τῇ ὀρθότητι αὐτοῦ, μέτρον, ἦτο ἐν τούτοις ἀπάνθρωπον· ἡ ἐπαιτεία ἦν διά τινας τῶν ἐπαιτῶν ἀνάγκη ἀκαταμάχητος· ὁ ἀνάπηρος ὑπολαμβάνων, ὅτι δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ αὐτοχειριασθῇ, ἐξηκολούθει ζῶν διὰ τοῦ ἐλέους τῶν ἄλλων, ἐὰν δὲ ἡ ἀστυνομία ἀπηγόρευεν αὐτῷ τὴν ἐπαιτείαν χωρὶς νὰ τῷ ἀσφαλίσῃ τὸν ἄρτον, ἐξέφερεν ἀπόφασιν θανατικήν, καθ' ὑπέρβασιν προφανῶς παντὸς φυσικοῦ καὶ ἄλλου δικαιώματος. Ὁ ἐπαίτης ἠδύνατο νὰ ἀποστομώσῃ τὸν ὑπάλληλον λέγων αὐτῷ *πεινῶ*· ἐνώπιον δὲ τῆς τοιαύτης λογικῆς, οὐχὶ ἡ λογικὴ τοῦ κλητῆρος, ἀλλ' οὐδ' ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους ἠδύνατο νὰ κατισχύσῃ. Ἔπρεπε λοιπὸν πρῶτον μὲν νὰ εὑρεθῶσι τὰ μέσα τῆς καθημερινῆς συντηρήσεως τῶν μεμαρτυρημένως ἐνδεῶν καὶ ἐπαιτῶν ἐξ ἀνάγκης, δεύτερον δέ, νὰ καθαρισθῶσιν οἱ ἀληθῶς ἐνδεεῖς καὶ ἄστεγοι ἀπὸ τοὺς ὑποκριτὰς καὶ τοὺς ὀκνηρούς, τοὺς ἐπαιτοῦντας ὄχι ἐξ ἀνάγκης σκληρᾶς, ἀλλ' ἐκ παραδόσεως ἢ ἐμπορείας. Τούτου γενομένου ἠδύνατο, ἦτο καθῆκον μάλιστα, νὰ ἐπέλθῃ ἀπαγορευτικὴ διάταξις τῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦτο ἐγένετο ἀληθῶς. Ἡ ἐλεήμων Ἑταιρία συνέστησε διὰ τῶν ὀλιγίστων αὐτῆς μέσων τὸ Πτωχοκομεῖον, τὰ δὲ σεβαστὰ μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, πρὸς ἃ ἐξαιρετικὴ ὀφείλεται εὐγνωμοσύνη, ἀψηφίσαντα κόπων καὶ θυσιῶν, ἀνέλαβον τὸ βαρὺ ἔργον νὰ περιτρέχωσι τὴν πόλιν, νὰ συλλέγωσι τοὺς ἐπαίτας, νὰ ὑποβάλλωσιν αὐτοὺς εἰς λεπτολόγον ἀνάκρισιν, ν' ἀνευρίσκωσι διὰ τῶν μυρίων τῆς σοφιστείας καὶ τῆς πονηρίας ἑλιγμῶν τοὺς ἀληθῶς ἀναπήρους καὶ πένητας ἀπὸ τῶν σωματεμπόρων καὶ τῶν ψευστῶν, οὓς παραλαμβάνουσα ἡ ἀστυνομία ἀπήλαυνε μακράν, ἀπαγορεύουσα τὴν ἐπάνοδον ἐπὶ ποινῇ. Τοιαύτη ἐγένετο ἐν συνόψει ἡ ἀρχικὴ ἐργασία πρὸς σύστασιν Πτωχοκομείου ἐν Ἀθήναις.

Πρῶτον κατάστημα Πτωχοκομείου ἐγένετο ἰδιωτική τις οἰκία παρὰ τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου. Ἐντὸς αὐτῆς συνηχθησαν οἱ πρώην ἐπαιτοῦντες εἰς τοὺς ὁδούς, καὶ στέρξαντες νὰ εἰσέλθωσιν, ὑπὸ τὴν θλιβερὰν ταύτην ἰδιότητά των,

Digitized by Google

εἰς τὸ κατάστημα, διότι μία ἐκ τῶν μεγίστων δυσχερειῶν τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου ἦν καὶ τὸ νὰ καταπείσῃ τοὺς γέροντας καὶ τοὺς ἀναπήρους νὰ ἐγκαταβιώσωσιν ἐντὸς τοῦ ἑτοιμασθέντος ἀσύλου. Τὸ μέτρον, ὅπερ τὸ συμβούλιον εἶχε λάβει, νὰ παρέχῃ δηλονότι μικρὰν χρηματικὴν ἐπικουρίαν εἰς τοὺς ἔξωθεν δεομένους, ἐδυσχέραινε τὴν εἴσοδον τῶν πτωχῶν ἐν τῷ Πτωχοκομείῳ· οἱ πλεῖστοι προυτίμησαν τὴν γλίσχρον χρηματικὴν ἀρωγὴν ἀντὶ τῆς σχετικῆς τοῦ καταστήματος ἀνέσεως, καὶ τοῦτο διότι ὑπελάμβανον τὸ Πτωχοκομεῖον εἱρκτὴν ἀπαισίαν, ἀφ' ἧς μόνον νεκροὶ θὰ ἐξήρχοντο! Ἐν μέσῳ μεγάλων δυσχερειῶν καὶ ἀπροσδοκήτων ἀρνήσεων καταβολῆς τοῦ μικροῦ ἐκείνου, ὅπερ ἕκαστος ἑταῖρος εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ διδῃ ἐτησίως (12 δραχμὰς κατ' ἔτος), τὸ ἄσυλον ἐχώρησεν ἐμπρὸς χάρις εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἀφοσίωσιν τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου. Ὁ ἰσολογισμὸς τοῦ πρώτου ἔτους τῆς συστάσεως τοῦ Πτωχοκομείου (1865) δίδει ἡμῖν τὰ ἑξῆς ἐξαγόμενα· τ' ἀναγράφω ὡς γνώμονα τῆς προϊούσης τοῦ ἀσύλου ἐπιδόσεως καὶ ὅπως ἀποδειχθῇ, ὅτι ὅταν ὑπάρχῃ καρτερία καὶ εὐγενὴς ἀφοσίωσις εἰς τὴν ἰδέαν, πάντα τὰ ἐμπόδια τίθενται ἐκποδών:

Ἔσοδα τακτικὰ

Συνδρομαὶ ἑταίρων	Δρ.	35,176,45
Ἔκτακτοι συνδρομαὶ ἐφάπαξ	»	10,821,78
Ἐξωτερικαὶ συνδρομαὶ	»	3,274,12
Διάφορα ἔσοδα	»	1,456,70
		50,729,05

Ἔξοδα

Εἰς ἐνοίκια πτωχοκομείου	Δρ.	2,400
» ἔπιπλα, σκεύη καὶ ἐνδύματα	»	6,255,96
» τροφὴν τῶν ἐν τῷ πτωχοκομείῳ	»	5,367,48
» καυσόξυλα, ἄνθρακας καὶ ἔξοδα καθαρισμοῦ	»	452,55
» διάφορα ἔξοδα συντηρήσεως Πτωχοκομ.	»	128,05
» ἐλέη εἰς πτωχοὺς ἐκτὸς τοῦ Πτωχοκομ.	»	21,344,87
» μισθοὺς ἐν γένει ὑπηρεσίας τῆς Ἑταιρίας	»	3,152,86
» ἔξοδα γραφείου	»	192,20
		39,293,97
Ὑπόλοιπον	»	11,435,08
Τὸ ὅλον	Δρ.	50,729,05

Δὲν μοὶ εἶνε δυνατὸν νὰ περιλάβω ἐνταῦθα πάντας τοὺς ἀριθμοὺς τῶν εἰσελθόντων ἐν τῷ Πτωχοκομείῳ πενήτων καὶ τῶν λαβόντων ἐξωτερικὰς βοηθείας, ἢ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Πτωχοκομείου ἄχρι τοῦ 1876, τελευταίου ἔτους, οὗτινος ἔχω ἔντυπα τὰ στοιχεῖα, καθ' ὅσον αἱ ἐντεῦθεν τοῦ 1876 ἐτήσιαι ἐκθέσεις καὶ οἱ λογαριασμοὶ εἰσίν, ὡς μοὶ εἶπον, ὑπὸ τὰ πιεστήρια. Τοιαύτη λογιστικὴ ἐργασία, ἧς δὲν ἀρνοῦμαι τὴν σκοπιμότητα, διαφεύγει ἴσως τὸν ῥητὸν τοῦ περιοδικοῦ σκοπόν. Θὰ σημειώσω ἐν τούτοις τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ β' ἔτους τῆς συστάσεως τοῦ Πτωχοκομείου καθ' ὃ λίαν ἐνδεικτικούς. Τὸ ἄσυλον ἕνεκα πολλῶν λόγων ἐσαλεύθη ἅμα καταρτισθέν, θαρραλέως δὲ δύναμαι νὰ εἴπω, ὅτι ἐὰν ἔλειπεν ἡ ἐπιμονὴ τῶν ἀποτελούντων τὸ Διοικητικὸν συμβούλιον ἀνδρῶν ἴσως Πτωχοκομεῖον δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἤδη ἢ θὰ ἦτο σήμερον ἐν τῷ συνίστασθαι. Καὶ ὅμως ἐχώρησεν εὐτυχῶς ἐμπρός, ἡ δὲ λογοδοσία τοῦ β' ἔτους ἐπαρουσίασε τὰ ἑξῆς ἐνθαρρυντικὰ ἐξαγόμενα.

Ἔσοδα 61,077,15. Ἔξοδα 47,660.

Ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν εἰσελθόντων ἐν τῷ Πτωχοκομείῳ πτωχῶν 79.

Ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐκτὸς τοῦ Πτωχοκομείου βοηθηθέντων 428.

Μηνιαῖον βοήθημα χορηγούμενον εἰς ἕκαστον τῶν ἐκτὸς τοῦ Πτωχοκομείου πτωχῶν

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1865 Δρ. 11,85.
» » » 1866 » 10,40.

Οὕτω μ' ὅλας τὰς θυσίας, εἰς ἃς ὑπεβλήθη τὸ ταμεῖον τοῦ Πτωχοκομείου κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῆς συστάσεώς του, περιθάλψαν ἐν ὅλῳ 507 πτωχούς, ἀφῆκε περίσσευμα, ὡς ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ β' ἔτους δεικνύει, ἐξ ἱκανῶν χιλιάδων δραχμῶν [1]).

Αἱ πλεονάσασαι τοῦ Πτωχοκομείου ἀνάγκαι καὶ ἡ ὑπερτέρα πασῶν νὰ κτισθῇ τέλος κατάστημα εἰδικὸν πρὸς τὸν σκοπόν, ὃν ἐκέκλητο νὰ ὑπηρετήσῃ, ὑπηγόρευσαν εἰς τὰ σεβαστὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου τὴν μέριμναν περὶ εὑρέσεως καταλλήλου γηπέδου, ὅπως ἐπ' αὐτοῦ ἐγερθῇ τὸ ἄσυλον τοῦ πενομένου καὶ ἀπέλπιδος γήρατος. Εὐφρόσυνον ἔτρεφεν ἐλπίδα τὸ Διοικητικὸν συμβούλιον, ὅτι προκειμένου νὰ προστατευθῇ ἀπὸ τῶν σκληρῶν ἐπιδρομῶν τῆς δυστυχίας ἡ πολιὰ κεφαλὴ ἐγκαταλελειμμένων γερόντων, νὰ καταστῶσιν ἧττον ὀδυνηραὶ αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς των, καὶ νὰ παραμυθηθῶσιν οἱ τραυματίαι οὗτοι τοῦ χρόνου ἀπὸ τῶν ἠθικῶν καὶ σωματικῶν σπαραγμῶν, οἵτινες ἐξ ὑπαμοιβῆς τοὺς κατεξέσχιζον, αἱ εὐγενεῖς καὶ γενναῖαι ψυχαὶ δὲν ἤθελον ὑστερήσει νὰ συνεισφέρωσι τὸν ὀβολὸν αὐτῶν πρὸς συν-

[1]) Παρατηρῶ, ὅτι, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑκάστοτε βοηθουμένων ὑπὸ τοῦ Πτωχοκομείου ηὔξανεν ἀνὰ πᾶν ἐπερχόμενον ἔτος, ὅπως ηὔξανον ἐπίσης καὶ τὰ ἔσοδα τοῦ ἀσύλου. Παραλείπω χάριν συντομίας τοὺς λογαριασμοὺς τῶν μεσολαβησάντων ἐτῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου τῆς συστάσεως τοῦ Πτωχοκομείου ἄχρι τοῦ 1876, οὗτινος, ὡς εἶπον, ἔχω τὰ στοιχεῖα. Τοῦ τελευταίου τούτου καταχωρίζω ὡς ἑξῆς τὴν καθόλου οἰκονομικὴν κατάστασιν.

Περιουσία τῆς Ἐλεήμονος Ἑταιρίας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1876 ἐν ὅλῳ Δρ. 371,646,60.

Ἔσοδα		»	77,612,15.
Ἔξοδα		»	73,248,20.
Βοηθήματα κατ' οἶκον			
Ἐν Ἀθήναις	Δρ. 25,923,90.		
Ἐν Πειραιεῖ	» 10,777,55.		36,701,45.

Τὰ βοηθήματα ταῦτα διενεμήθησαν εἰς διακοσίας ἑβδομήκοντα οἰκογενείας ἐν Ἀθήναις καὶ ἑκατὸν πέντε ἐν Πειραιεῖ. Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἀριθμοὺς τῶν βοηθημάτων δὲν περιλαμβάνεται ἡ δαπάνη διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ὁριστικῶς ἐγκαταβιούντων ἐντὸς τοῦ καταστήματος πενήτων. Τὸ ὅλον τῶν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἰσελθόντων εἰς τὸ ἄσυλον ἦτο ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἄνδρες καὶ γυναῖκες κατὰ τὴν ἑξῆς ἀναλογίαν· ἄνδρες 120, γυναῖκες 50.

Digitized by Google

τέλεσιν ἔργου ἐξαιρετικῆς σκοπιμότητος καὶ ἀποστολῆς.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς δωρεᾶς καταλλήλου γηπέδου εἰς τὴν Ἐλεήμονα Ἑταιρίαν αἰσθάνομαι, ὅτι πρέπει νὰ παραλείψω, χάριν τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς μονῆς τῶν Ἀσωμάτων, τὴν λεπτομερῆ ἀφήγησιν τῆς ἀνωμάλου ταύτης ὑποθέσεως μὴ συνηγορούσης ὑπὲρ τῶν ἁγίων πατέρων τῆς μονῆς. Μετὰ πολλὰς προτάσεις, ἔριδας καὶ ἀντιπροτάσεις ἀνταλλαγῶν, κατωρθώθη νὰ παραχωρηθῇ ὁριστικῶς ὑπὸ τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου τῶν ἑνωθεισῶν μονῶν Πεντέλης καὶ Ἀσωμάτων τὸ γήπεδον, ἔνθα ἐγείρεται νῦν τὸ πτωχοκομεῖον ἐκτάσεως πήχεων □ 12,000. Ὁ κ. Ἀ. Συγγρὸς εὐηρεστήθη νὰ καταβάλῃ 90,000 δραχμῶν ὅπως δι' αὐτῶν ἐγερθῇ τὸ ἄσυλον, ὅπερ καὶ ἠγέρθη πράγματι ἐπὶ τοῦ δωρηθέντος γηπέδου πλησίον τῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς ἐπὶ τῆς λεωφόρου Κηφισσίας ἐκεῖ ἔνθα ἦν πρότερον τὸ γυμναστήριον.

Ἐὰν ὁ ἀναγνώστης δὲν ἐβαρύνθη, ἂς εὐαρεστηθῇ νὰ παρακολουθήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Πτωχοκομείου. Διέβημεν ἤδη τὴν σιδηρᾶν κιγκλιδωτὴν ἐξώθυραν καὶ ἀφοῦ ἠτενίσαμεν εὐγνωμόνως πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν εὐεργετῶν ἐπὶ μαρμαρίνων ἑκατέρωθεν πλακῶν ἀναγραφέντα, εἰσεδύσαμεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀσύλου, ἔνθα τὸ ταλαιπωρούμενον γῆρας, συντριβὲν εἰς τοὺς σκοπέλους τῆς ζωῆς καὶ τῆς δυσπραγίας, ἐσώθη ὑπὸ τὴν γενναίαν ἀντίληψιν τῆς φιλανθρωπίας.

Σπυριδων Παγανελης.

(Ἕπεται συνέχεια)

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza [1]]

Συνέχεια, ἴδε σελίδα 42.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἡ σαρκικὴ καλλονή. — Ἡ ὑγιεινὴ εἶνε τὸ καλήτερον κοσμητικόν. — Ὠχροὶ καὶ ἐρυθροί. — Ἔπαινος τῆς σκευασίας *Κὸλδ—Κρὴμ* (Cold cream). —Σύντομος καὶ ἀληθινὴ ἱστορία τοῦ σάπωνος. — Στιλπνότης, μαλακότης, καὶ ἄλλαι καλλοναὶ τοῦ δέρματος. — Αἰσθητικὴ τῆς χειρὸς πρὸς χρῆσιν τῶν Κυριῶν καὶ τῶν ἐργατῶν — Οἱ ἁλιεῖς τοῦ κοραλλίου εἰς τὴν Ἀλγερίαν. — Τὰ ψιμμύθια καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν βλάβαι. — Πρώτη ἐκδρομὴ κατὰ τῆς ὑποκρισίας. — Μία ἀγγελία γαλλιστὶ πρὸς ἀνάγνωσιν, μετάφρασιν, καὶ μελέτην μεταξὺ δύο προσώπων.

Forma e materia congiunte e purette.

Ἡ μορφὴ καὶ ἡ ὕλη ἡνωμέναι καὶ καθαραί...

Paradiso, C.—X X I X στιχ. 22. (Δάντης).

Non ex vulgi opinione, sed ex sano judicio.

Ὄχι ἡ ἐκ τοῦ χύδην γνώμη, ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς ὀρθῆς κρίσεως.

Βάκων.

Οὐδεὶς τὸ πρῶτον βλέπων ἑαυτὸν εἰς τὸν καθρέπτην εὐχαριστεῖται ὅπως τὸν ἔπλασε Κύριος ὁ Θεός, ἀλλὰ θὰ ἐπεθύμει ἴσως νὰ ἦνε μελαγχρινώτερος ἢ ὠχρότερος· θὰ ἐπεθύμει νὰ σμικρύνῃ τὴν μύτην ὀλίγας γραμμὰς ἢ νὰ ῥάψῃ τὰ ἄκρα τῶν χειλέων καὶ νὰ σμικρύνῃ ὀλίγον τὸ στόμα. Δὲν ὁμιλῶ δὲ καὶ περὶ τῶν ὀδυνηρῶν ἐκείνων ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας προκαλεῖ ὁ καθρέπτης, ὅταν εἰδοποιῇ, ὅτι παρουσιάζεται μία ῥυτὶς εἰς τὸ πρόσωπον, ὅτι τὸ δέρμα ἀποστερεῖται τῆς διαυγοῦς μαλακότητός του, καὶ ὅτι αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς γίνονται λευκαί· οὔτε ὑπενθυμίζω τοὺς ἄλλους ἐκείνους φοβεροὺς ἤχους τῆς σάλπιγγος, τοὺς ἀγγέλλοντας τὸν χρόνον παρερχόμενον καὶ ἀφαρπάζοντα καθ' ἡμέραν μίαν καλλονὴν καὶ ἓν ὀνειροπόλημα.

Καὶ τὸ λυπηρότερον εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας εἶνε, ὅτι δυνάμεθα μὲν νὰ πράξωμεν πολλά, μάλιστα παρὰ πολλὰ διὰ νὰ χαλάσωμεν, διὰ νὰ καταστρέψωμεν, διὰ νὰ γείνωμεν ἄσχημοι, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας εἶνε δυσκολώτατον νὰ γείνωμεν εὐμορφότεροι. Σκεφθῆτε ἐὰν εἶνε δυνατὸν νὰ μετασχηματίσωμεν εἰς ἑλληνικὴν μίαν μύτην πεπλατυσμένην, ἢ νὰ ἐκτείνωμεν μίαν μύτην παρὰ πολὺ σιμήν. Ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ μόνης τῆς συνηθείας τοῦ καθαρίζειν τὴν μύτην διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀφαιρεῖται ἡ τελεία συμμετρία της, διὸ καὶ εἰς ἑκατὸν μύτας εὑρίσκεται ἐνενήκοντα ἐννέα, αἱ ὁποῖαι στρέφουσι τὸ ἄκρον αὐτῶν πρὸς δεξιά. Ἐπίσης τὸ λαμβάνειν ταμβάκον χονδρύνει τὴν μύτην· τὸ μεταβάλλειν τοὺς δακτύλους εἰς μανδύλιον διαστέλλει φρικωδῶς τοὺς ῥώθωνας· τὸ γλύφειν τὰ χείλη μακρύνει καὶ παραμορφώνει αὐτά. Καὶ τοιουτοτρόπως πλείστας ὅσας παραμορφώσεις ἡμεῖς αὐτοὶ παρασκευάζομεν.

Ἓν τῶν ὡραιοτέρων πραγμάτων τοῦ κόσμου εἶνε αἱ σάρκες αἱ στιλπναί, αἱ ῥόδιναι, αἱ ἀναδίδουσαι τὴν ἀμίμητον ἐκείνην τῆς νεότητος εὐωδίαν. Καὶ ἓν πρόσωπον μέτριον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν γραμμῶν δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ συμπάθειαν, δύναται νὰ ἦνε ὡραῖον, ἐὰν στίλβῃ διὰ τοῦ ἐξαισίου ἐκείνου χρίσματος, τοῦ περιβάλλοντος δι' εὐώδους βαλσάμου τὸν παρθένον πάσης ἐπιψαύσεως καρπόν, τοῦ ἀκτινοβολοῦντος ἐπὶ τοῦ μόλις ἀνοιχθέντος ῥόδου, τοῦ ἀποπνέοντος ἀπὸ παντὸς ὄντος τοῦ ζωϊκοῦ καὶ τοῦ φυτικοῦ κόσμου, ἀρκεῖ νὰ ἦνε τοῦτο κάτοχον ὑγείας καὶ δυνάμεως.

Ὀλίγα ἔχει χρώματα τὸ χρωματιστικὸν πινά-

---

[1] Ἡ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Ἡ ὑγιεινὴ τῆς καλλονῆς* (Igiene della bellezza) μελέτη εἶνε ἐκ τῶν καλλίστων ἔργων τοῦ διαπρεποῦς Ἰταλοῦ ἰατροῦ Paolo Mantegazza, ὑγιεινολόγου δημώδους καὶ λογογράφου γλαφυροῦ, εἰς ὃν ἡ σύγχρονος ἰταλικὴ φιλολογία ὀφείλει πολλὰ ἔργα τόσον χρήσιμα ὅσον καὶ καλλιεπῆ. Πρὸ πάντων ὁ Mantegazza διεκρίθη διὰ τῆς δημοσιεύσεως ὁλοκλήρου ἐγκυκλοπαιδικῆς σειρᾶς ἐν εἴδει *καλενδαρίων* πραγματευομένων περὶ ἁπάντων τῶν ἀντικειμένων τῆς ὑγιεινῆς. *Ἡ ὑγιεινὴ τῆς καλλονῆς* γέμει παραγγελμάτων καταλλήλων εἰς πᾶσαν ἡλικίαν, ἐκτεθειμένων δὲ διὰ τρόπου ἐπαγωγοῦ. Ἡ ἀνωτέρω μετάφρασις ἐγένετο ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ κειμένου ὅσον ἔνεστιν ἀκριβής.

Digitized by Google

κιον, ἐξ οὗ ἡ φύσις παραλαμβάνει τὰ χρώματα δι' ὧν ζωγραφίζει τὸ ἀγγελικὸν πρόσωπον τοῦ νηπίου, τὸ θεῖον πρόσωπον τῆς νέας γυναικός, τὸ χαλκοειδὲς πρόσωπον τοῦ εὐρώστου ἀνδρός. Ἀλλὰ διὰ τῶν χρωμάτων τούτων ἡ φύσις κατεργάζεται τὰς λαμπροτάτας εἰκόνας τῆς χάριτος, τῆς καλλονῆς, καὶ τῆς δυνάμεως. Καὶ τὰς χρώσεις ταύτας ἡ φύσις τὰς λαμβάνει ἀφ' ἑνὸς μόνου δένδρου, τοῦ τῆς ὑγείας. Ἡ ὑγεία δίδει εἰς τὸν νεανίαν τὸ λεπτῶς ἐστιγμένον ῥόδινον ἐκεῖνο χρῶμα τοῦ ὡρίμου ῥοδακίνου. Ἡ ὑγεία δίδει εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ἐξ ἀλαβάστρου καὶ ῥόδων ἄφατον ἐκείνην αὐγήν, ἥτις εἶνε ὁλόκληρος παράδεισος. Ἡ ὑγεία δίδει εἰς τὸν ἄνδρα τὰς ἀρρενωπὰς ἐκείνας χρώσεις τοῦ μαρμάρου καὶ τοῦ χαλκοῦ, ὑπὸ τὰς ὁποίας πάλλει τὸ πάθος καὶ σφριγᾷ ἡ δύναμις.

Ἰδοὺ διατὶ ἡ ὑγιεινὴ εἶνε τὸ πρώτιστον κοσμητικὸν τῆς οἰκουμένης, καὶ ὁ γονιμώτατος δημιουργὸς τῆς καλλονῆς. Διὸ τὸ νὰ ἦνέ τις ὑγιὴς σημαίνει, ὅτι διέτρεξεν ἤδη τὰ τρία τέταρτα τοῦ πρὸς τὴν καλλονὴν δρόμου.

—

Κοσμητικὰ ὀνομάζονται ὅλαι ἐκεῖναι αἱ οὐσίαι, αἱ προωρισμέναι νὰ διατηρῶσιν ἢ ν' αὐξάνωσι τὴν καλλονὴν τοῦ σώματος. Πᾶς δὲ ἄνθρωπος γεννηθεὶς ὑπὸ τὸν ἥλιον ἔχει τὸ ἔνστικτον, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τῆς καλλονῆς. Καὶ αὐτὸς ὁ ὀλιγώτερον μάταιος ἄνθρωπος διορθώνει τὴν κόμην του, ὅταν ὁμιλῇ ἐν κρυπτῷ πρὸς γυναῖκα ἢ δημηγορῇ δημοσίως πρὸς τὸ ἀκροώμενον αὐτὸν πλῆθος. Καὶ αὐτὴ ἡ σεμνοτάτη τῶν γυναικῶν γλύφει τὰ χείλη της διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὰ κοράλλινα ὅταν αἰσθάνεται ὅτι πίπτει ἐπ' αὐτῆς βλέμμα θαυμασμοῦ, ἐπιθυμίας, ἢ ἔρωτος. Ταῦτα εἶνε τὰ ἁπλούστερα, τὰ ἀθωότερα τῶν κοσμητικῶν, τὰ ὁποῖα αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει εἰς τὸ πλάσμα της, ὅπως τοῦτο διαπλάττῃ ἑαυτὸ ὡραιότερον. Καὶ ποῖος εἶνε ὁ αὐστηρὸς ἐκεῖνος ἠθικολόγος, ὅστις θὰ τολμήσῃ νὰ ῥίψῃ τὸν πρῶτον λίθον ἐναντίον νεάνιδος, ἥτις, οὖσα παρὰ πολὺ ὠχρά, ἤθελεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τρίβει ἐλαφρῶς τὰς παρειάς της διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὰς ῥοδινωτέρας, ἢ ἐναντίον τοῦ νεανίου, ὅστις ἀβρῶς καὶ ἡδυπαθῶς ἤθελε περιποιεῖσθαι διὰ τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων του τοὺς μύστακάς του;

Τὸ ῥόδινον χρῶμα εἶνε τὸ προνόμιον τῶν ὡραιοτέρων φυλῶν καὶ τῶν καλητέρων κράσεων. Ὅσοι δὲ στεροῦνται τῶν ῥόδων τοῦ προσώπου πρὶν ἢ σημάνῃ τὸ σήμαντρον τῶν γηρατείων, ἐκεῖνοι μετὰ τῶν ῥόδων ἐκείνων ἀποστεροῦνται καὶ ὑγείας. Ὅταν δ' ἐπανέλθῃ αὕτη, μετ' αὐτῆς ἐπανέρχονται καὶ τὰ ῥόδα. Ἡ ψυχρολουσία, ἡ τακτικὴ ἐργασία, ὁ ἐγκρατὴς βίος, εἶνε οἱ καλήτεροι φύλακες τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων, αἵτινες χρυσίζουσι τὸ πρόσωπον τῆς νεότητος.

Ὠχρότης οὔτε νεκρώδης, οὔτε κιτρινωπή, ὠχρότης συνοδεύουσα δέρμα θερμὸν καὶ στίλβον, δύναται νὰ ἦνε ἐν ἁρμονίᾳ μετὰ τῆς τελειοτέρας καλλονῆς. Διὸ ἡ ὠχρὰ Ἀνδαλουσία δὲν κύπτει βεβαίως τὴν κεφαλήν, οὔτε παραδίδει τὰ ὅπλα πρὸ τῆς Ἀγγλίδος τῆς ὁμοίας πρὸς πέταλλον ἀνθούσης ῥοδακινέας.

Τὸ εἶπε καὶ ὁ De Monterif:

Si de jeunesse on doit attendre
Beau coloris,
Pâleur qui marque une âme tendre
A bien son prix.

«Ἐὰν ἀπὸ τῆς νεότητος πρέπει νὰ περιμένωμεν ὡραῖον χρῶμα, ἔχει ὅμως τὴν ἀξίαν της »καὶ ἡ ὠχρότης ἡ ἐκδηλοῦσα ψυχὴν τρυφεράν.»

Αἱ ὑπὲρ τὸ δέον ἐρυθροπρόσωποι νεάνιδες, αἱ ὁμοιάζουσαι περισσότερον τὰ μῆλα ἢ τὰ ῥοδάκινα, βλασφημοῦσιν ἐν τῷ κρυπτῷ τὴν γενναίαν φύσιν, πίνουσαι δὲ ὄξος καὶ χρώμεναι ἐπινοημάτων ὀλιγώτερον ἀθώων, προσπαθοῦσι νὰ γείνωσιν ὠχραί. Αἱ δυστυχεῖς! Καταστρέφουσι τὴν ὑγείαν των, ἀποκτῶσι τὴν ὠχρότητα τῆς ἀῤῥωστίας, παραμορφώνουσι τὴν φύσιν, ἀλλὰ δὲν τὴν βελτιώνουσιν. Ἀποβάλλουσι τὰ ῥόδα τῆς ἠοῦς, χωρὶς ν' ἀποκτῶσι τὴν ὑγιᾶ καὶ εὔρωστον ὠχρότητα τῆς ὡραίας Ἀνδαλουσίας.

—

Τὸ δέρμα ῥυπαίνεται, ὅπως πᾶν ἄλλο πρᾶγμα τοῦ ἀκαθάρτου καὶ κεκονιαμένου τούτου πλανήτου, καὶ πολλάκις διὰ νὰ καθαρισθῇ δὲν ἀρκεῖ τὸ καθαρὸν ὕδωρ, καὶ ἀπαιτεῖται καὶ ἡ χρῆσις τοῦ σάπωνος, τοῦ ἁπλουστάτου τούτου τῶν κοσμητικῶν. Ἀλλ' ὁ σάπων χρησιμεύει διὰ τὰς χεῖρας, διὰ τοὺς πόδας, διὰ τὸ σῶμα ἐν γένει, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προσώπου πρέπει νὰ γίνεται ὅσον ἔνεστι σπανιωτέρα χρῆσις αὐτοῦ. Τινὲς πλύνονται μετὰ ζέσεως, τρίβονται, ἐπανατρίβονται, καὶ πάλιν τρίβονται, ὡς ἐὰν ἦσαν μαγειρικὰ σκεύη ἢ ἀγγεῖα, καὶ σπογγίζοντες τὸ δέρμα, ἀφαιροῦσιν ὄχι μόνον τὴν ἀκαθαρσίαν ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιδερμίδα, καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ ἐκ φωτεινοῦ λίπους ὡραῖον καὶ λεπτὸν ἐκεῖνο ἐπίχρισμα, τὸ ὁποῖον ἡ πρόνοια εὐλαβῶς ἐπεκτείνει ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἡμετέρου σώματος.

Ἰδοὺ διατὶ οἱ Ρωμαῖοι, οἱ ὁποῖοι τόσον ἠγάπων τὰ θερμὰ λουτρά, ἠλείφοντο ὅλον τὸ σῶμα ἀφοῦ προηγουμένως ἐκαθαρίζοντο, ἢ ὑπὲρ τὸ δέον ἐκαθαρίζοντο. Ἰδοὺ διατὶ συμβουλεύομεν τὰς Κυρίας ἐκείνας, τὰς ἐχούσας τὸ δέρμα πολὺ ξηρὸν ἢ συνειθιζούσας νὰ πλύνωσι διὰ σάπωνος τὸ πρόσωπον, τὸν λαιμὸν καὶ τοὺς ὤμους ἀκόμη, ν' ἀλείφωνται διὰ τοῦ *κὸλδ-κρὴμ* (cold-cream), διὰ τῆς δροσερᾶς ἐκείνης ἀλοιφῆς, τὴν ὁποίαν αὗται καλῶς γνωρίζουσι, καὶ ἥτις εἶνε μία τῶν ἀθωοτέρων ἀπολαύσεων τῶν καλαισθητικῶν αὐτῶν μυστηρίων.

Digitized by Google

Εἰς τὸ ἐμπόριον εὑρίσκονται πολλὰ εἴδη *κὸλδ-κρὴμ* δηλητηριώδη, διὸ εἶνε προτιμότερον νὰ παραγγέλλωμεν τὴν παρασκευὴν τῆς ἀλοιφῆς ταύτης διὰ τῆς μιᾶς ἢ διὰ τῆς ἄλλης ἐκ τῶν κατωτέρω συνταγῶν: -

Λίπος κήτους (spermaceti)	Γραμμ :	20
Ἀμυγδαλέλαιον................	»	30
Βορακικὸν κάλι............	»	3

Ἀμυγδαλέλαιον γλυκύ...........	Γραμμ.	300
Λίπος κήτους..................	»	40
Παραφίνη......................	»	30
Λευκὸς κηρός..................	»	30
Ῥοδόνερον.....................	»	100
Βάμμα Βενζόης.................	»	4

Τὸ *κὸλδ-κρὴμ* εἶνε ἐπίσης χρησιμώτατον, ὅπως δι' αὐτοῦ ἀλείφωμεν τὸ πρόσωπον πρὶν ἢ τὸ ἐκθέτωμεν εἰς τὸ ψῦχος, ἰδίως εἰς τὰ πολὺ ξηρὰ κλίματα, διατηρεῖ δὲ τὸ δέρμα πάντοτε μαλακὸν καὶ στιλπνόν, καὶ ἀναβάλλει τὴν ἐμφάνισιν τῶν ῥυτίδων.

Οἱ σάπωνες παρασκευάζονται διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν λιπαρῶν οὐσιῶν μετὰ τοῦ νάτρου καὶ μετὰ τῆς ποτάσης. Γίνονται δὲ σκληροὶ ἐὰν παρεσκευάσθησαν διὰ νάτρου, καὶ μαλακοὶ ἐὰν παρεσκευάσθησαν διὰ ποτάσης. Ὁ κοινὸς σάπων, τὸν ὁποῖον ὅλοι μεταχειριζόμεθα, παρασκευάζεται διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ἐξ ἐλαιοδένδρου ἢ ἐκ φοίνικος ἐλαίου μετὰ τοῦ νάτρου. Ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς διὰ τοῦ οὕτω παρασκευαζομένου σάπωνος εἶνε νὰ καθαρίζῃ τὸ δέρμα ἀπὸ οὐσιῶν λιπαρῶν καὶ ἀπὸ σωμάτων ξένων, τὰ ὁποῖα τὸ ῥυπαίνουσι, νὰ τὸ διατηρῇ εὔκαμπτον καὶ ἁβρὸν καὶ νὰ μαλακύνῃ τὰς τρίχας, τὰς ὁποίας τὸ ξυράφιον μέλλῃ νὰ κόψῃ.

Οἱ σάπωνες τῆς πολυτελείας, παρασκευαζόμενοι εὐώδεις διὰ τῆς ἑνώσεως διαφόρων εὐόσμων οὐσιῶν μετὰ τῆς γλοιώδους οὐσίας τοῦ κόμμιος ἢ τῶν σπόρων τῶν κυδωνιῶν, ἢ μετὰ τῶν ἀμυγδάλων, ἢ μετὰ τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστῶν τοῦ βοός, δὲν ἔχουσι κανὲν μειονέκτημα, τὸ ὁποῖον νὰ δύναται νὰ καταδικασθῇ ὑπὸ τῆς ὑγιεινῆς. Ἀλλ' ἡ δημοσία εὐπιστία πληρώνει ἀκριβὰ φανταστικὰ πλεονεκτήματα, ὡσεὶ ὑπῆρχον ταῦτα πραγματικῶς εἰς τοὺς σάπωνας τούτους.

Ἔπρεπε νὰ ἦνε ἀπολύτως ἀπηγορευμέναι αἱ ἀγγελίαι περὶ σαπώνων, ὡς περιεχόντων οὐσίας τῶν ὁποίων στεροῦνται. Οὕτως οἱ σάπωνες οἱ ὀνομαζόμενοι *ἐκ θρίδακος*, ἐκ *χυμοῦ τοῦ θρίδακος*, ἢ λατινιστὶ lactucarium, δὲν περιέχουσιν οὔτε σταγόνα ἐκ τοῦ χόρτου τούτου, καίτοι ἀναγγέλλονται ὡς ἐγκριθέντες ὑπὸ Ἀκαδημιῶν ἢ Ἰατρικῶν Σχολῶν. Μάθετε δέ, ὅτι οἱ πράσινοι ἐκεῖνοι σάπωνες εἶνε ὅλοι κεχρωματισμένοι δι' ἐπιβλαβοῦς τινος ὀξειδίου καὶ εἶνε ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν ὑγείαν. Σχεδὸν δὲ εἰς ὅλους τοὺς ἐρυθροὺς ἢ ῥοδίνους σάπωνας ἐνυπάρχει διττοθειοῦχος ὑδράργυρος.

Ὁ πτωχὸς πάλιν ἐμπαίζεται δι' ἄλλων τρόπων, καὶ οἱ μαλακοὶ ἐκεῖνοι σάπωνες, οἱ ῥοδόφαιοι ἢ πράσινοι, τοὺς ὁποίους οὗτος ἀγοράζει εὐθηνούς, περιέχουσιν ἕως τριάκοντα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν οὐσίας ἀδιαλύτους, ὡς τὴν κιμωλίαν ἢ τὸν γύψον, καί τινες μάλιστα εἶνε τόσον κεκορεσμένοι ὀργανικῶν οὐσιῶν, ὥστε μολύνουσι τὸ ὕδωρ ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαλύονται.

Πρὸς Θεοῦ, μὴ ἀπατᾶσθε τοὐλάχιστον προκειμένου περὶ σάπωνος, ὅστις προώρισται νὰ σᾶς ἀποπλύνῃ ἀπὸ ἄλλας ἀπάτας μεγάλας καὶ μικράς, αἱ ὁποῖαι σᾶς ῥυπαίνουσιν ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν εἰς αὐτὴν τὴν νεωτέραν κοινωνίαν μας, ἥτις ἐνίοτε μοὶ φαίνεται μία ἐπισημοτάτη καὶ ἀναιδεστάτη φενάκη.

Ἡ εὐκαμψία καὶ ἡ ἁβρότης τοῦ δέρματος εἶνε πλεονεκτήματα, τὰ ὁποῖα τὸ μὲν ἀσθενὲς φῦλον πολὺ ἐπιμελεῖται, τὸ δὲ ἰσχυρὸν φῦλον πολὺ ἐκτιμᾷ. Ἀλλ' ἡ ὑγιεινὴ δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην ἢ μόνον μέχρι τινὸς βαθμοῦ, πέραν τοῦ ὁποίου τὸ δέρμα ἄρχεται γινόμενον λίαν εὐαίσθητον, λίαν εὐπρόσβλητον, καὶ λίαν διατεθειμένον νὰ ὑποφέρῃ ὑπὸ τῆς παραμικροτέρας αἰτίας.

Τὰ συχνὰ χλιαρὰ λουτρὰ καθιστῶσι στιλπνὸν καὶ ἁβρὸν τὸ δέρμα, καὶ μάλιστα τὰ πιτυροῦχα. Τὰ ἀμύγδαλα, διάφορα ὄσπρια, καὶ ἄλλα ἀμυλώδη, εἶνε καὶ ταῦτα ἀξιόλογα μέσα πρὸς πλύσιν τῶν χειρῶν, τοῦ προσώπου, καὶ ὅλου ἐν γένει τοῦ σώματος. Ἐπίσης ἄριστον κοσμητικὸν τοῦ δέρματος εἶνε ὁ ὥριμος σικυός. Ἐγνώρισα γραῖαν ζήσασαν ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη, διατηρήσασαν δὲ μέχρι τελευταίας πνοῆς πρόσωπον λευκὸν καὶ ῥόδινον, ἥτις ἐλούετο πάντοτε δι' ὕδατος ἀπεσταγμένου ἀπὸ τῶν χαμαικεράσων. Ἡ συνήθεια αὕτη ὅμως ὑπενθυμίζει ὁπωσοῦν τὸν Λουδοβῖκον 15ον καὶ τὸ χαρέμιον.

Τὸ *παρθενικὸν γάλα* ἢ τὸ *ὕδωρ τοῦ σεραγίου* εἶνε ἐκ τῶν ὀλιγώτερον εἰς τὴν ὑγείαν ἐπιβλαβῶν κοσμητικῶν, διότι παρασκευάζεται μετὰ ῥοδονέρου καὶ βάμματος βενζόης, ἀλλὰ προϊόντος τοῦ χρόνου καλύπτει τὸ δέρμα δι' ἐπιχρίσματος ῥητινώδους, παρεμποδίζοντος τὰς φυσιολογικὰς λειτουργίας τῆς διαπνοῆς καὶ τῆς ἀπορροφήσεως. Πόσοι ἀλαβάστρινοι ὦμοι λάμποντες εἰς τὰ θεωρεῖα τῶν θεάτρων εἶνε *ὦμοι βενζόοι*!

Τὸ *ἀρωματικὸν ὄξος* περιέχει καὶ αὐτὸ βενζόην, καὶ ἔχει ἑπομένως τὰ αὐτὰ μειονεκτήματα, τὰ ὁποῖα ἔχει καὶ τὸ *παρθενικὸν γάλα*. Χρησιμεύει δὲ προστιθέμενον εἰς τὸ ὕδωρ εἰς ποσότητα ὀλίγων σταγόνων, ὅπως μετριάζῃ τοὺς ὑπερβολικοὺς ἱδρῶτας τοῦ θέρους, ὅπως ἐνδυναμώνῃ τὸ παρὰ πολὺ ἐξησθενημένον καὶ χαλαρωμένον δέρμα, καὶ ὅπως ἐλαττώνῃ τὴν τάσιν νὰ μαυρίζωμεν, ὅτε ἐκτιθέμεθα εἰς τὸν φλέγοντα ἥλιον.

Τὸ *ἀρωματικὸν ὄξος* ἔχει καὶ ἄλλας ἰδιότητας πολὺ τῶν ἀνωτέρω σπουδαιοτέρας . . . . .

Ἂς ἀποδεχώμεθα τὸν κόσμον ὁποῖος εἶνε, βελ-

Digitized by Google

τιοῦντες αὐτὸν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀλλ' ἀσφαλῶς. Μεταχειριζόμενοι τὴν ὀρθοπεδικὴν μέθοδον, ἂς μὴ φθάνωμεν μέχρι τῶν βασανιστηρίων, καὶ ἂς ἐνθυμώμεθα τοὺς ὡραίους λόγους τοῦ μεγάλου φιλοσόφου Cabanis εἰπόντος, ὅτι *ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ στηρίζονται ἐφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ βάθρου, τὸ ὁποῖον εἶνε ἡ γνῶσις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.*

("Επεται συνέχεια).

ΕΥΘΥΒΟΛΙΑ ΣΚΟΠΕΥΤΩΝ

Ὁ διάσημος φυσιολόγος Audubon διηγεῖται ὅτι ὑπῆρξεν αὐτόπτης ἐν Κεντούκκῃ τῆς Ἀμερικῆς τοιούτων ἀσκήσεων σκοποβολῆς:

Εἰς πεντήκοντα βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν σκοπευτῶν τίθεται ἰσχυρὰ σανίς, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας εὑρίσκεται ἐμπεπηγμένον καρφίον μετρίου ὄγκου· ἡ σφαῖρα τοῦ σκοπεύοντος ὀφείλει νὰ τὸ ἐμπήξῃ ὁλόκληρον εἰς τὴν σανίδα. Καὶ πᾶσαι μὲν σχεδὸν αἱ σφαῖραι ἐγγίζουσι τὴν κεφαλὴν τοῦ καρφίου, ἀλλ' αἱ μὲν εὑρίσκουσαι αὐτὴν εἰς τὰ ἄκρα, λυγίζουσι μόνον αὐτό, αἱ δέ, προερχόμεναι ἀπὸ σκοπευτῶν, οἵτινες ἐξακοντίζουσι τὰς σφαίρας των μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας εἰς τὸ κέντρον τῆς κορυφῆς τοῦ καρφίου, τὸ ἐμπήγουσιν ὅλον ἐντὸς τῆς σανίδος.

Κατὰ τὴν πρώτην δοκιμασίαν, πάντες οἱ ἀστοχήσαντες τοῦ σκοποῦ ἀποσύρονται τοῦ ἀγῶνος. Κατὰ τὴν δευτέραν δοκιμασίαν ἀποσύρονται ὅσοι δὲν κατώρθωσαν ἢ νὰ κάμψωσι μόνον τὸν σκοπόν, καὶ ὁ ἀγὼν ἐξακολουθεῖ μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες ἐνέπηξαν τὸ καρφίον. Ὁ νικητὴς χαιρετίζεται δι' ἐπευφημιῶν.

Τὴν ἑσπέραν οἱ Κεντούκκιοι διασκεδάζουσι «σβύνοντες τὸν λύχνον.» Τοποθετεῖται δηλονότι ἐπὶ τραπέζης λυχνία 60 ἢ 70 βήματα μακρὰν τῶν σκοπευτῶν. Ἄνθρωπός τις κάθηται τοσούτῳ πλησίον αὐτῆς, ὥστε νὰ τὴν ἀνάπτῃ εὐθὺς ἅμα ἤθελε σβεσθῇ ὑπὸ τῆς σφαίρας τινὸς τῶν σκοπευτῶν. Τοιαύτη δ' εἶνε ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς τὴν εὐστοχίαν των, ὥστε αἱ σφαῖραι διέρχονται 30—40 ἑκατοστόμετρα μακρὰν αὐτοῦ, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ ταραχθῇ. Οἱ σκοπευταὶ κτυπῶσιν εἰς τὴν θρυαλλίδα ἢ σβύνουσι τὴν φλόγα. Οἱ ἀδέξιοι, οἵτινες ἀποτυγχάνουσι τοῦ σκοποῦ ἢ θραύουσι τὴν λυχνίαν, ἐξεγείρουσι τοὺς χλευασμοὺς τῶν συντρόφων των.

Ἰδοὺ καὶ ἄλλη ἄσκησις τοιούτου εἴδους: Κόπτοντες τεμάχιον φλοιοῦ τὸ προσκολλῶσιν ἐπὶ τοῦ κορμοῦ ἑνὸς δένδρου, ὥστε νὰ σχηματίζηται λευκόν τι σημεῖον. Ἡ σφαῖρα τοῦ πρώτου σκοπευτοῦ τὸ διαπερᾷ εἰς τὸ μέσον, ὀνομάζουσι δὲ τὴν οὕτως ἀνοιγεῖσαν ὀπὴν *'μάτι τοῦ βουβάλου.* Πάντες οἱ λοιποὶ σκοπευταὶ βάλλουσι κατὰ σειρὰν εἰς τὴν ὀπήν, καὶ μετὰ δέκα ἢ δώδεκα τοὐλάχιστον βολὰς ἡ ὑπὸ τῆς πρώτης σφαίρας ἀνοιχθεῖσα ὀπὴ μεταβάλλεται ἢ αὐξάνει.

Μεξικανός τις σκοπευτὴς ἐξετέλεσε, συνεπείᾳ στοιχήματος, τὸ ἀκόλουθον θαυμάσιον δεῖγμα σκοπευτικῆς δεξιότητος:

Τεθεὶς εἰς 50 βημάτων ἀπόστασιν ἀπό τινος καλύβης, ἀπέναντι τῆς θύρας αὐτῆς, ὤφειλε νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς σφαίρας του ὡρισμένον ἀριθμὸν πορτοκαλίων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐρρίπτοντο διὰ τοῦ ἀνοίγματος τῆς θύρας ταύτης. Εἷς ἄνθρωπος ἐντὸς τῆς καλύβης ἐκράτει κάνιστρον περιέχον πορτοκάλια, ἕτερος ἔξωθεν ἔδιδε τὸ σημεῖον, προφέρων βραδέως *ἕν, δύο, τρία,* τὸ πορτοκάλιον ριπτόμενον διήρχετο τὸ ἄνοιγμα, ἀλλὰ τρίς, μεταξὺ πέντε, ἔπιπτεν εἰς θρύμματα, καταφθανόμενον ὑπὸ τῆς σφαίρας.

M*

ΠΟΝΗΡΙΑ ΚΥΝΟΣ

Τὰ ἑξῆς ἀποστέλλει πρὸς τὴν « Ἐπισημονικὴν Ἐπιθεώρησιν ὁ κ. Fontaine, καθηγητὴς τοῦ γυμνασίου τῶν Βερσαλλιῶν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐν ταῖς στήλαις αὐτῆς ἀνακινουμένου ἔτι περιέργου ζητήματος περὶ τῆς νοημοσύνης τῶν ζῴων.

« Ταξειδεύων ἐσχάτως ἐν Σκωττίᾳ, ἐπεσκέφθην τὴν πόλιν Inverness. Διατρέχων αὐτὴν μετὰ περιεργίας, παρετήρησα, ἐν ᾧ ἔκαμπτον ὁδόν τινα, ὡραῖον κύνα, ἀκολουθοῦντα τὰ βήματά μου· κατ' ἀρχὰς δὲν ἀπέδωκα οὐδεμίαν σπουδαιότητα εἰς τὸ πρᾶγμα, συνειθισμένος εἰς τὴν εὔκολον οἰκειότητα τῶν σκωττικῶν κυνῶν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐκεντήθη ἡ προσοχή μου ὑπὸ τῆς ἐπιμονῆς μεθ' ἧς ὁ κύων, βαδίζων παρ' ἐμοὶ ἠκολούθει ἐπισταμένως πάντας τοὺς ἑλιγμούς μου, ὑψῶν πρός με τὴν εὔμορφον κεφαλὴν μὲ τὰ μακρὰ καὶ μεταξώδη ὦτα, καὶ τὸ τοσοῦτον ὀξὺ βλέμμα. Παρατηρήσας δὲ κρεμαμένην εἰς τὸν λαιμόν του μικρὰν πυξίδα, ἠσφαλισμένην διὰ κλείθρου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνεγινώσκετο ἐπιγραφὴ παρορμῶσα εἰς ἐλεημοσύνην πρὸς ὄφελος τῶν σχολῶν τῶν ἀπόρων, ἐννόησα ὅτι εἶχα νὰ κάμω μὲ κῦνα ἐπαιτοῦντα. Τὸ ἀγχίνουν ζῶον, βλέπον τὴν ὁδοιπορικὴν ἐνδυμασίαν μου, εἶχεν ὀσφρανθῇ ξένον· ἡ παροχὴ τοῦ ὀβολοῦ ἦτο βεβαία· δὲν ἔμενεν ἢ νὰ μὲ παρακολουθήσῃ καὶ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἴδω τὴν πυξίδα μὲ τὴν ἐπιγραφήν της.

Τὸ σχέδιόν του ἐπέτυχεν, ἐξέβαλα ἓν νόμισμα καὶ ἠτοιμάσθην νὰ τὸ ρίψω ἐντὸς τῆς πυξίδος· ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ὁ κύων ἀνθίσταται ταπεινῶν τὴν κεφαλήν· ἔπειτα μετ' ἀξιοπαρατηρήτου γοργότητος ἁρπάζει τὸ νόμισμά μου, καὶ κρατῶν αὐτὸ εἰς τοὺς ὀδόντας,

Digitized by Google

φεύγει δρομαίως. Μεγάλως ἐκπλαγείς, προσπαθῶ νὰ τὸν ἀκολουθήσω, ἀλλ' ἦτο τόσον ταχὺς ὁ δρόμος του, ὥστε ἔχασα τὰ ἴχνη του.

Ἡτοιμαζόμην νὰ ἐγκαταλίπω τὴν πόλιν, χωρὶς νὰ ἀνακαλύψω τί συνέβαινεν, ὅτε τυχαίως ρίψας τὰ βλέμματα ἐντὸς πλακουντοπωλείου, παρετήρησα τὸν κύνα μου ἐξηπλωμένον ἐπὶ ἕδρας καὶ ἀπογευόμενον φιλοσοφικώτατα ἑνὸς πλακοῦντος, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐπιτύχει, προσφέρων τὸ νόμισμά *του.*

Μετ' ὀλίγον ἀνεχώρουν τῆς πόλεως, γελῶν κατὰ τὸ ἥμισυ, ἀλλὰ μᾶλλον τεθλιμμένος. Ὁ κύων ἐξέπιπτε τῆς ὑπολήψεώς μου. Ἐὰν ὤφειλον νὰ θαυμάσω τὴν νοημοσύνην του, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ὁμολογήσω καὶ οἰκτείρω τὴν διαφθοράν, ἥτις τὸν παρεκίνει νὰ στρέφῃ εἰς ὄφελος τῆς κοιλίας του τὰς παροχὰς τὰς προερχομένας ἐξ ἔργου, εἰς ὃ εἶχεν ὁμόσει σιωπηλὸν ὅρκον πίστεως.»

Πρὸς ἄρσιν πάσης ἀμφιβολίας, κάτωθεν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, προστίθενται γραμμαί τινες ἑτέρου καθηγητοῦ συνταξειδιώτου τοῦ κ. Fontaine, καὶ αὐτόπτου μάρτυρος τοῦ συμβάντος, προσεπικυροῦσαι τὸ γνήσιον αὐτοῦ.

Κ*

Η ΜΑΝΑ

«.......................Τρέχει νερὸ κρυστάλλι
Κι' ὅσαις μανάδαις τὤπιναν καμμιὰ παιδὶ δὲν κάνει·
Νὰ τὤχε πιῇ κι' ἡ μάνα μου, νὰ μὴ μ' εἶχε γεννήσει!

(Ἐκ δημοτικοῦ ᾄσματος).

Ἂς ὀνομάσουνε σκληρὰ τὰ λόγια μου καὶ πλάνα
καὶ τὴν ἀλήθεια βλάσφημη ψευτιὰ κι' ἀγνωμοσύνη·
ὁ μεγαλείτερος ἐχθρὸς τ' ἀνθρώπου εἶν' ἡ μάνα!
Γιατί ἐκείνη μᾶς γεννᾷ, αὐτὴ ζωὴ μᾶς δίνει.

Ἄχ, ναὶ ὅλ' ἡ ἀγάπη της, ἡ ἄσωστη στοργή της,
τ' ἀκοίμητο νανούρισμα, τὸ γάλα, τὸ φιλί της,
ὅλα ἐκεῖνα τὰ καλά, ὁποῦ μιὰ μάνα κάμει
εἶνε νεροῦ σταλαγματιά, καὶ τὸ κακὸ ποτάμι.

Ξέρει τί εἶνε ἡ ζωή, καλὰ τήνε γνωρίζει·
ξέρει πῶς λύπη τῆς ζωῆς σημαίνει τὴν καμπάνα,
καὶ ὅμως τὴ ζωὴ αὐτὴ κι' εἰς ἄλλον τὴν χαρίζει!
Μάνα δὲν γίνουνταν ποτὲ ἀνίσως ἦτον μάνα....

Ν' ἀντιλαλῇ ἀπὸ παιδὶ ἀκούω 'ς τὸν ἀέρα
τῆς εὐτυχίας τὄνομα καὶ νύχτα καὶ ἡμέρα.
Μὰ τότε μόνον ἡ χαρὰ 'ς τὸν κόσμον θὲ ν' ἀνθίσῃ,
ὅταν ἡ μάναις στειρωθοῦν κι' ἡ ἀνθρωπότης σβύσῃ.

Ἀθῆναι.

Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1884.

Α. Παρασχος.

· Τὰ κατωτέρω δημοτικὰ ᾄσματα, ὄντα ἀρχαιότατα καὶ ἐν οὐδεμιᾷ συλλογῇ μέχρι τοῦδε ἐκδεδομένα, ἠκούσαμεν ᾀδόμενα ἐν Μεσδανίῳ, παρὰ τὰ Τρίκκαλα, ὑπὸ τοῦ νέου κ. Χρ. Χρηστοβασίλη, εἰς ὃν ὀφείλομεν μεγάλην χάριν, διότι γράψας ἔδωκεν ἡμῖν αὐτά. Τὸ πρῶτον τῶν ᾀσμάτων τούτων ἀνάγεται εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ὑπεδουλώθη ἡ Ἤπειρος ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ παρίστησι πενθερὰν αἰχμαλωτισθεῖσαν μετὰ τῶν δώδεκα νυμφῶν, καὶ ἧς ὁ νεώτερος υἱὸς ἐφονεύθη μετὰ τῶν τέκνων του. Τὸ δεύτερον εἶνε πολὺ τοῦ πρώτου ἀρχαιότερον, διότι ἀνάγεται εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἤγγιζε καὶ τῆς Ἠπείρου ἡ ὑποδούλωσις.

Ἐν Τρικκάλοις, τῇ 20 Δεκεμβρίου 1884.

Κωνστ. Νεστοριδης

ΔΥΟ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ᾎΣΜΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

1

Κάτω σ' ταὶς ἄσπραις θάλασσαις
(λεβέντω)
Σ' ταὶς πράσιναις λεμιῶναις
(λεϊμονιὰ μὲ τὰ λεϊμόνια)
βγῆκαν καράβια τούρκικα
κ' ἐπῆραν τὰ ρωμαίϊκα.
Πῆραν μανάδες μὲ παιδιὰ
καὶ πεθεραὶς μὲ νύφαις,
πῆραν μιὰ ἀρχοντοπεθερὰ
μὲ δώδεκα νυφάδες.
Ὅλαις ἡ νύφαις περπατοῦν
καὶ πᾶν κοντὰ ταὶς ἄλλαις.
Μά, μιὰ νύφη μικρότερη
Δὲν πάει κοντὰ ταὶς ἄλλαις.
— Γιὰ τί νύφη μ' δὲν περβατεῖς,
Δὲν πᾶς κοντὰ ταὶς ἄλλαις;
Μήνα τὰ ροῦχα σὲ βαροῦν,
μήνα τὰ σιχιανδρίκια [1].
— Οὐδὲ τὰ ροῦχα μοῦ βαροῦν
οὐδὲ τὰ σιχιανδρίκια.
Τοῦ γυοῦ σου οἱ πόνοι μοῦ βαροῦν
τοῦ γυοῦ σου τοῦ λεβέντη.
Μοῦ σκότωσαν τὸν ἄνδρα μου
Μοῦ πῆραν τὰ παιδιά μου.

2

Μώρ' Δυροπολίτισσα [2] (μώρ' καϋμένη)
Σίντα πᾶς 'ς τὴν ἐκκλησιὰ
μὲ λαμπάδες, μὲ κηριά,
καὶ μὲ μοσκοθυμιατά.
Γιὰ προσκύνα γιάτ' ἐμᾶς,
τί μᾶς πλάκωσ' ἡ Τουρκιά,
θὰ μᾶς μάσουνε 'μπροστὰ
θὰ μᾶς πᾶνε σ' τὰ τζαμιὰ
θὰ μᾶς σφάξουν σὰν τ' ἀρνιά,
σὰν τἄρνιὰ τὴν πασχαλιά,
τὰ κατσίκια τ' ἀγεργιοῦ.

[1] Τί σημαίνει ἡ λέξις σιχιανδρίκια, ἀγνοοῦμεν.
[2] Ἡ λέξις ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς Δρυϊνουπόλεως (τοῦ Δελβίνου), πόλεως τῆς ἄνω Ἠπείρου.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Αἱ ἐφημερίδες τῆς πρωτευούσης ἔκαμαν ἐκτενῆ λόγον περὶ τῆς εἰς Ἀβυσσινίαν ἀποστολῆς καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐπανόδου τοῦ ἡμετέρου προξένου κ. Δημοσθένους Μητσάκη. Ὁ κ. Μητσάκης, παρουσιασθεὶς τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα εἰς τὸν βασιλέα παρέδωκεν αὐτῷ διάφορα δῶρα, ἅτινα ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἡμετέραν βασίλισσαν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀβυσσινίας. Εἰσὶ δὲ ταῦτα τὰ ἑπόμενα· α΄) ἀλεξήλιον αὐτοκρατορικόν, ὅπερ δύνανται νὰ ἔχωσι μόνοι οἱ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας· εἶνε κατεσκευασμένον ἐκ μεταξωτοῦ ῥοδοχρόου, μετὰ κοσμημάτων ἐπαργύρων καὶ ἐπιχρύσων, καὶ μετὰ σταυροῦ βυζαντινοῦ εἰς τὸ ἄκρον τῆς αἰχμῆς· β΄) χλαμὺς ἢ βουρνούζιον ἐξ ἐριούχου μέλανος, πεποικιλμένου διὰ κοσμημάτων ἐκ μετάξης, ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐξ ἀργύρου λεπτοτάτης ἐργασίας καὶ καλλιτεχνικώτατα, ῥυθμοῦ δ' ἀνατολικοῦ· γ΄) ἐν ὑποκάμισον ἐκ μεταξωτοῦ (ἀτλαζίου) ἐρυθροῦ, ἐπίσης πεποικιλμένον διὰ κοσμημάτων ἐκ μετάξης καὶ χρυσοῦ· δ΄) ἀναξυρίς, ἐπίσης ἐκ μετάξης ἐρυθρᾶς καὶ πεποικιλμένη παντοίοις κοσμήμασι· ε΄) ψέλλια διὰ τοὺς πόδας ἐξ ἀργύρου καὶ ἐπίχρυσα· ς΄) ψέλλια χρυσᾶ τοῦ βραχίονος· ζ΄) ζεῦγος ὑποδημάτων ἐξ ἐλασμάτων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν (filigrammes) κατεσκευασμένων, ἀλλὰ μεγέθους ὑπερβολικοῦ καὶ βαρύτατα, καλλίστης δ' ἐξεργασίας· η΄) καλύμματα διὰ τὴν ἡμίονον ἧς ἐπιβαίνει ἡ βασίλισσα, ἐξ ἐριούχου ἐρυθροῦ καὶ μέλανος, κεκοσμημένα δὲ παντοίοις κοσμήμασιν ἐκ μετάξης, ἐξ ἀργύρου καὶ ἐκ χρυσοῦ, ἐν οἷς διακρίνεται ὁ λέων, τὸ σύμβολον τοῦ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Ἀβυσσινίας· θ΄) ἐφίππιον πολυτελέστατον, πλῆρες κοσμημάτων ἐξ ἐλασμάτων χρυσῶν καὶ ἐκ πολυτίμων λίθων, οὗ οἱ ἀναβολεῖς ἐξ ἀργύρου καθαροῦ. Πάντα ταῦτά εἰσι, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐργασίας ἀβυσσινιακῆς. Τὰ εἰς τὸν Διάδοχον προσφερόμενα δῶρά εἰσι δύο λόγχαι μικραί, ἃς ἀποστέλλει ὁ Διάδοχος τῆς Ἀβυσσινίας Ῥὰς-Ἀρέα-Σελασῆ τῷ Διαδόχῳ Κωνσταντίνῳ.

Ὁ κ. Μητσάκης προσήνεγκεν ἐπίσης τῷ βασιλεῖ τρία τουφέκια τοῦ ιε΄ αἰῶνος, ἐν Ἀβυσσινίᾳ εὑρεθέντα καὶ διατηρηθέντα ἐκεῖ ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Πορτογάλλων, τῷ δὲ Διαδόχῳ περιβολὴν τοῦ στήθους ἐκ λέοντος, ζωγραφικωτάτην καὶ πεποικιλμένην χρυσαργύροις κοσμήμασιν, ἀσπίδα αὐτοκρατορικὴν ἐπίσης χρυσαργυρόστικτον, ξίφος, ἐγχειρίδιον ἀραβικόν, ἓν ψαλτήριον Ἀβυσσινιακόν, ἐπὶ μεμβράνης γεγραμμένον καὶ εἰκόνας ἔχον πολλάς, ψέλλιον τοῦ βραχίονος ἐξ ἐλέφαντος καὶ μανδύαν μετὰ χλαμύδος αὐτοκρατορικῆς, ἐκ μετάξης καὶ κατάστικτον.

Μέχρι τῆς 5 Ἰουνίου 1882 ὁ πληθυσμὸς τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀνήρχετο εἰς 45,222,113 ψυχῶν. Ἡ Γαλλία, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τῆς 18 Δεκεμβρίου. 1881 ἠρίθμει 37,622,048 κατοίκους· ὅθεν ἡ διαφορὰ ἀνέρχεται εἰς 7 καὶ ἥμισυ ἑκατομμύρια μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν, καὶ δὲν δύναται ἢ νὰ αὐξήσῃ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων ὑπερβαίνει ἐν Γερμανίᾳ τὸν ἀριθμὸν τῶν θανάτων κατὰ 520,000 ἐν Γαλλίᾳ δὲ μόνον κατὰ 100,000. Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Γερμανικὸς λαὸς εἶνε μεταναστευτικός, ἐν ᾧ οἱ Γάλλοι δὲν εἶνε, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας αὐξάνει κατ' ἔτος ἀπὸ 300,000 μέχρι 350,000, καὶ ὁ τῆς Γαλλίας μέχρις 150,000 περίπου. Κατὰ δεκαετίαν ὁ γερμανικὸς πληθυσμὸς αὐξάνει ὡς πρὸς τὸν γαλλικὸν κατὰ 2,000,000 περίπου, ὥστε ἡ ὑπεροχὴ τοῦ πληθυσμοῦ ἐν τῷ γερμανικῷ ἐδάφει, ἥτις ἀνήρχετο εἰς 7,500,000 περίπου κατὰ τὸ 1882 θὰ εἶνε ὡς ἔγγιστα 11,500,000 κατὰ τὸ ἔτος 1900.

Ἐν Γεωργίᾳ τῆς Ἀμερικῆς ἐγένετο ἀνακάλυψις, ἥτις δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἐντὸς τινων ἐτῶν ἀληθῆ ἐπανάστασιν ἐν τῇ τιμῇ τοῦ βάμβακος. Ἡ ἀνακάλυψις ἐγένετο ὑφ' ἑνὸς φυτοκόμου, τοῦ κ. Subers ὅστις πρὸ πολλοῦ ἐζήτει νὰ ἐπιτύχῃ νέον μικτὸν εἶδος ἀγρίου βάμβακος, ὅστις νὰ αὐξάνῃ ἐλευθέρως ἐν Φλωρίδι μετὰ τῆς συνήθους ὤχρας. Οὐ μόνον οὗτος ἐπέτυχε τοῦ ζητουμένου, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπερέβη τὰς ἐλπίδας του. Ἀξιοπαρατήρητος οἰκονομία ἐργασίας, σπουδαία αὔξησις τῆς παραγωγῆς, εἶνε τὰ δύο πρώτιστα ἀποτελέσματα τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ κ. Subers, ἥτις φαίνεται προωρισμένη νὰ τὸν κατατάξῃ μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τῆς ἀμερικανικῆς γεωργίας.

Ἐνδιαφέρουσα ἔκθεσις ἠνεώχθη ἐν Λονδίνῳ, ἀποτελουμένη ὑπὸ ἰαπωνικοῦ χωρίου, ἐν τῷ ὁποίῳ Ἰάπωνες ὑπὸ τὰς ὄψεις τοῦ κοινοῦ ἐργάζονται εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰ ἐπαγγέλματα τῆς χώρας των· ὑπάρχει ἐκεῖ ἑστιατόριον, ναὸς βουδικὸς καὶ θέατρον. Ὁ ἐπισκέπτης δύναται νὰ νομίσῃ ἐπὶ μίαν ἢ δύο ὥρας ὅτι μετηνέχθη εἰς προάστειόν τι τῆς Yeddo, ἢ τινα τῶν ἰαπωνικῶν πολιχνῶν. Διηγοῦντο ποτὲ οἱ περιηγηταὶ ὅτι κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους ἐν Ἰαπωνίᾳ ἐδείκνυον ἐντὸς παραπηγμάτων, ὡς σπανιώτατα φαινόμενα, Εὐρωπαίους τρώγοντας διὰ πηρουνίου. Ἤδη ἐν Λονδίνῳ ἀντὶ ἑνὸς σελλινίου βλέπει τις Ἰάπωνας πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας, οὐ μόνον τρώγοντας μὲ δύο λαβίδας, ἀλλὰ καὶ τυποῦντας ὑφάσματα, ζωγραφίζοντας ῥιπίδια, πλέκοντας κάνιστρα, ἐπισκευάζοντας ἀλεξήλια καὶ φανούς, διακοσμοῦντας τὸν ἀλάβαστρον, κατεργαζομένους τὸν ὀρείχαλκον, τὸ ξύλον, τὸ βερνίκιον, καὶ τὸν ἐλεφαντόδοντα, διδάσκοντας κωμῳδίαν, γυμναζομένους, παλαίοντας καὶ παίζοντας ζατρίκιον.

Στατιστικός τις ἐσκέφθη νὰ ὑπολογίσῃ τὸ ὁλικὸν μῆκος τῶν τηλεγραφικῶν γραμμῶν, τῶν ὑπαρχουσῶν ἐπὶ τῆς σφαίρας μας. Τὸ μῆκος τοῦτο ἀνέρχεται εἰς 2,000,000 χιλιόμετρα, τουτέστι πεντάκις τὴν μέσην ἀπόστασιν τῆς γῆς ἀπὸ τῆς σελήνης. Αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι τῆς νοτίας Ἀμερικῆς περιλαμβάνουσιν αὐταὶ μόναι 500,000 χιλιόμετρα, μεθ' ἃς ἀκολουθεῖ ἡ Γερμανία, κατέχουσα 300,000 χιλιόμετρα, καὶ τελευταία ἡ Κίνα, ἥτις ἔχει 2,500 χιλιόμετρα.

Τὴν πρώτην Ἰανουαρίου 1885 οἱ Καιροὶ τοῦ Λονδίνου συνεπλήρωσαν τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς ἱδρύσεως αὐτῶν. Τὸ πρῶτον αὐτοῦ φύλλον ἐξεδόθη

Digitized by Google

τὴν 1 Ἰανουαρίου 1785. Ἐκ τῶν ἐφημερίδων τοῦ Λονδίνου μόνον ὁ «Πρωϊνὸς Ταχυδρόμος» εἶνε ἀρχαιοτέρα τῶν Καιρῶν, καθ' ὁ χρονολογουμένη ἀπὸ τοῦ 1778.

Ἀκριβῶς εἰπεῖν, τὸ ὑπὸ τοῦ Walter ἱδρυθὲν παγκόσμιον φύλλον μόνον ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1788 ἔλαβε τὸ ὄνομα «Καιροί», τιτλοφορούμενον πρὶν «Daily Universal Register». Τὸ πρῶτον φύλλον τῶν Καιρῶν τῆς 1 Ἰανουαρίου 1788 συνίσταται ἐκ τεσσάρων σελίδων· τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πληροῦται ὑπὸ ἀγγελιῶν. Αἱ ἐξωτερικαὶ εἰδήσεις κατέχουσιν ὀλίγῳ τι πλέον τῆς μιᾶς καὶ ἡμισείας στήλης ἐξ ὧν τέσσαρες παράγραφοι τὰ νέα τῆς Βαρσοβίας, δύο παράγραφοι τὰ τῆς Φραγκοφόρτης, εἷς τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δύο τὰ τῶν Παρισίων. Βραχύτατος σχετικῶς χῶρος ἀφιεροῦται εἰς τὰ νέα τοῦ Λονδίνου. Ὑπὸ τὸν τίτλον «Θέατρον» γίνεται μνεία τοῦ δράματος «Ἑρρῖκος Δ´», διδαχθέντος εἰς Covent Garden, ὡς καὶ τῆς ἐν ἄλλῳ θεάτρῳ διδασκαλίας τοῦ Ἄμλετ. Μία στήλη εἶνε πλήρης σκανδάλων τῆς ἡμέρας, εἶδος φιλολογικόν, διαγραφὲν σήμερον ἀπὸ τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων τοῦ Λονδίνου. Ἐν ἄλλῃ στήλῃ παρέχονται οἱ λόγοι, οἱ ἐπενεγκόντες τὴν μεταβολὴν τοῦ τίτλου τοῦ φύλλου, ἥτις ἐγένετο ἕνεκα ἀποφυγῆς συγχύσεως μετ' ἄλλων Register. Πολιτικὸν πρόγραμμα δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ ἀριθμῷ τοῦ φύλλου τούτου. Οἱ Καιροὶ τῆς 29 Ἰουνίου 1785 εἶχον ὑποδείξει τὴν πορείαν τῆς ἐφημερίδος, βασιζομένην ἐπὶ τῆς προσηλώσεως εἰς τὸ δημόσιον συμφέρον, ὑπεράνω τῶν φατριῶν καὶ πιέσεων τῶν ἰσχυρῶν. Τέλος οἱ Καιροὶ περιέχουσιν ᾠδὴν εἰς τὸ νέον ἔτος. Γνωστοποιεῖται εἷς γάμος καὶ εἷς θάνατος. Αἱ ἀγγελίαι εἶνε περίεργοι, καὶ ἐνδιαφέρουσαι διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς, ὁμοιάζουσι δὲ κατὰ πολὺ τὰς σημερινάς.

Ὁ ἱδρυτὴς τῶν Καιρῶν Walter ἀπέθανε τῷ 1847, ἐν ἡλικίᾳ ὀγδοήκοντα περίπου ἐτῶν. Οὐ μόνον ἵδρυσε μεγάλην ἐφημερίδα, ἀλλ' ἐδημιούργησε καὶ ἰδίαν φήμην, παρακαθήσας ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ Κοινοβούλιον. Κατέλιπε μεγάλην ἀκίνητον περιουσίαν, τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν Καιρῶν, καὶ 2,500,000 δραχμάς.

Κατά τινα ἀμερικανικὴν ἐφημερίδα ἐν Ἁγίῳ Λουδοβίκῳ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἱδρύθη ἑταιρία πρὸς παρασκευὴν διατετηρημένων ᾠῶν. Ἡ παρασκευὴ αὕτη γίνεται ὡς ἑξῆς: Ἀποχωρίζονται τῶν κελυφῶν τῶν ᾠῶν τὸ λεύκωμα καὶ οἱ κρόκοι καὶ ἀποξηραίνονται, μεθ' ὃ ἐγκλείονται ἐν λευκοσιδηροῖς κυτίοις, ἀπαραλλάκτως πρὸς τὰ ἄλλα διατηρούμενα εἴδη. Ἐκ τῶν οὕτω παρεσκευασμένων ᾠῶν ποσότης, ἴση πρὸς ὅσην δύναται νὰ περιλάβῃ κοχλιάριον τείου ἰσοδυναμεῖ κατ' οὐσίαν πρὸς ἓν ᾠόν. Οἱ παρασκευασταὶ βεβαιοῦσιν ὅτι τὰ οὕτω παρεσκευασμένα ᾠὰ δύνανται νὰ διατηρηθῶσιν ἐπὶ τρία ἔτη.

Αἱ ἐκ τῶν τηλεγράφων πρόσοδοι ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ: — Ἀπὸ τῆς πρώτης ἀπριλίου μέχρι τῆς 25 ὀκτωβρίου δηλαδὴ ἐν ἑπταμήνῳ χρονικῷ διαστήματι, αἱ ἐκ τῶν τηλεγράφων εἰσπράξεις ἐν Ἀγγλίᾳ ἀνῆλθον εἰς 27 ἑκατομμύρια φρ. ἤτοι περὶ τὰ 4 ἑκατομμύρια κατὰ μῆνα.

Κατὰ τοὺς ἓξ πρώτους μῆνας τοῦ ἔτους τούτου ἐκ τῶν τηλεγράφων εἰσέπραξεν ἡ Γαλλία μόνον 13, 150,000 φρ. τουτέστι περὶ τὰ 2 ἑκατομμύρια κατὰ μῆνα.

Τὴν προφυλακτικὴν δύναμιν τοῦ ἐμβολιασμοῦ ἀποδεικνύει ἐναργέστατα ἡ ἑξῆς στατιστικὴ περὶ τῆς θνησιμότητος τῶν παιδίων ἐξ εὐλογίας ἐν Βαυαρίᾳ ἔνθα ὁ ἐμβολιασμὸς εἶνε ὑποχρεωτικὸς καὶ ἐν Ὀλλανδίᾳ ὅπου δὲν εἶνε. Ἐπὶ 100,000 παιδίων ἀποθνήσκουσιν:

	Ἐν Ὀλλανδίᾳ	Ἐν Βαυαρίᾳ
Μέχρι τοῦ 1 ἔτους	767,5	232,4
Ἀπὸ τοῦ 1 ἔτους μέχρι τοῦ 5	455	10,2
Ἀπὸ τοῦ 5 ἔτους μέχρι τοῦ 10 ἔτους	115	3,3.

Ἡ μήτηρ κάθηται ἐξηπλωμένη ἐπὶ ἀνακλίντρου ἀναγινώσκουσα μυθιστόρημα γαλλικόν. Ἡ μικρὰ ἀπέναντι γράφει θέματα.

— Βοήθησέ με, μαμμά, νὰ κάμω τὸ ἀγγλικό μου θέμα.

— Περίμενε, παιδί μου, νὰ 'ρθῃ ἡ κουβερνάντα σου. Ἐγὼ ἀγγλικὰ δὲν ἔμαθα.

— Ἄχ, μαμμά, τί καλοὺς γονεῖς ποῦ θὰ εἶχες!

Θεῖος πλούσιος φιλάργυρος εἰς ἀνεψιὸν σπάταλον:

— Διατί δὲν ζῇς καὶ σὺ καθὼς ἐγώ;

— Θὰ ζήσω, θεῖέ μου, ὅταν δὲν μοῦ μείνῃ τίποτε.

— Ποιὸς μοῦ ἤπιε τὸ ρακί, γυναῖκα, ποῦ εἶχα 'ς τὴν μπουκάλα;

— Ἐγὼ τὸ ἤπια· δὲν σοῦ εἶπα πῶς δὲν 'μπορῶ νὰ ὑποφέρω τέτοιο πρᾶμμα 'ς τὸ σπίτι;

Δικαστής. — Ἐπειδή, κατηγορούμενε, ἐλλείπουσιν ἀποδείξεις ὅτι ἔκλεψες τὸ πανταλόνι τοῦ κ. Χ..., κηρύττεσαι ἀθῷος.

Ὁ κατηγορούμενος μένει καθήμενος.

Δικαστής. — Δὲν ἤκουσες; εἶσαι ἐλεύθερος. Εἰμπορεῖς νὰ φύγῃς.

Κατηγορούμενος.—Παρακαλῶ, κύριε εἰρηνοδίκη, νὰ μὲ συνοδεύσῃ 'ς τὸ σπίτι ἕνας χωροφύλακας, γιατί εἶχα ἰδῆ 'μπαίνοντας τὸν κύριον ποῦ ἔχασε τὸ πανταλόνι καὶ φοβοῦμαι μὴ μοῦ τὸ πάρῃ. Τὸ φορῶ....

Ὁ παπποῦς εἰς τὸν μικρὸν Γιάγκο. — «Νὰ τὴ μπουκάλα καὶ πήγαινε νὰ μοῦ φέρῃς μισὴ ὀκὰ κρασί».

Γιάγκος.—Δόσε μου λεπτά, παπποῦ.

Παπποῦς (θέλων νὰ δείξῃ εὐφυΐαν). — Μὲ χρήματα νὰ φέρῃς κρασί; Ἀμ' αὐτὸ τὸ κάνει ὁ καθένας. Ὁ σκοπὸς εἶνε νὰ φέρῃς χωρὶς παράδες.

Ὁ μικρὸς ἀναχωρεῖ· μετὰ 10 δὲ λεπτὰ ἐπανέρχεται καὶ θέτει τὴν φιάλην ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ὁ παπποῦς θελήσας νὰ γεμίσῃ τὸ ποτήριον εὑρίσκει ὅτι ἡ φιάλη εἶνε κενή.

— Τί ἔκαμες, κατηραμένε, ἐδῶ. Αὐτὴ εἶνε ἀδειανή!

Γιάγκος.—Νὰ πιῇ κανεὶς ἀπὸ γεμάτη μπουκάλα εἶνε πρᾶμα ποῦ τὸ κάνει ὁ καθένας. Ὁ σκοπὸς εἶνε νὰ πιῇς ἀπὸ ἀδειανή...

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 978.

Digitized by Google

Ἀριθ. 474 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 89. | 27 Ἰανουαρίου 1885

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

ΤΟ ΠΤΩΧΟΚΟΜΕΙΟΝ.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΣΤ'.

Τὸ κατάστημα ἀρχιτεκτονικῶς φαίνεται ἀδόκιμον· ἠδύνατο μάλιστα νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς στρατών. Τὴν ἀποστολήν του ἐν τούτοις πληροῖ ἐπαρκῶς, μονώροφον καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν, καὶ μόνον ἐν τῷ μέσῳ ἔχον δευτέραν ὀροφὴν ἔνθα εὕρηται τὸ διευθυντήριον, ἡ αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, ὄπισθεν δὲ τὰ δωμάτια ὕπνου. Ἐπεθύμουν ν' ἀνεγίνωσκον ἐπὶ τῆς μετωπίδος ἢ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ κατάλληλόν τι ῥητὸν τῆς Γραφῆς ἀναμιμνῆσκον τὴν ἁγιότητα τοῦ χώρου καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀσύλου. Οὐδὲν ἄξιον παρατηρήσεως ἐμφανίζεται κατὰ τὸν διάδρομον διήκοντα διὰ παντὸς τοῦ μήκους τῆς οἰκοδομῆς. Ὀλίγιστοι γέροντες στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν βακτηριῶν των, ἔσυρον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον στεῤῥῶς τὰ βήματά των ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ διαδρόμου. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ εὐθυμία, δύο παραγωγικαὶ τοῦ θορύβου αἰτίαι, ἐφαίνοντο φεύγουσαι τὸ ἄσυλον ἐκεῖνο τῆς βεβιασμένης εἰρήνης καὶ τῆς σιωπῆς.

Ἔβλεπον τοὺς γέροντας ἀληθῆ τῆς ζωῆς καὶ τῆς κακοδαιμονίας ναυάγια καταναλίσκοντας ὡς ἠδύναντο καὶ ἐβούλοντο τὰς ὥρας, αἵτινες ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον ὧραι σχολῆς. Δικαία ἀνάπαυλα μετὰ τηλικαύτην βιωτικὴν τρικυμίαν. Οἱ μὲν ἐπλανῶντο εἰς τὸ εὐρὺ προαύλιον τοῦ ἀσύλου θερμαινόμενοι ὑπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, ἕτεροι διελέγοντο ἠρέμα πρὸς ἀλλήλους, συρόμενοι ἀπὸ δωματίου εἰς δωμάτιον, καὶ ἄλλοι ἀνέπαυον τὸ ταλαιπωρηθὲν σῶμα ἐπὶ τῆς κλίνης. Εἶχον προγευματίσει, καὶ ἐγνώριζον ὅτι θὰ δειπνήσωσιν· ἡ ἀμφιβολία δὲν ἀπησχόλει τοὺς λογισμούς των. Πόσοι θὰ ἐζήλευον τὴν θέσιν των, ἐν τῷ ἀτελευτήτῳ τούτῳ σταδίῳ τῆς αἰωνίας πάλης, ἥτις λέγεται ζωή;...

Ἡ δυστυχής, ἡ πικρὰ προνομία τῆς ἀπολύτου πενίας, ἤνοιξεν αὐτοῖς τὰς θύρας τοῦ ἀσύλου. Εἰσῆλθον ἐκεῖ γυμνοὶ σχεδόν, κατεσκληκότες, πελιδνοὶ ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ μαρτυρίου. Τοὺς ὑπεδέχθη ἡ φιλανθρωπία μὲ ἀνοικτοὺς ἱσταμένη τοὺς βραχίονας· ἐκάθηρεν αὐτούς, τοὺς ἐνέδυσε, τοὺς ἐσίτισε καὶ ἐστάλαξεν εἰς τὴν ψυχήν των θείας παραμυθίας βάλσαμον. Ἐντὸς τοῦ ἀσύλου εὑρίσκουσι τῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν των τὴν σχετικὴν ἄνεσιν, καὶ ἐὰν ἀπώλεσαν τὴν νεότητα, ἐὰν τὸ πρόσωπόν των ηὐλάκωσε τῆς συμφορᾶς ἡ βαθυτάτη ῥυτὶς τὴν δὲ κεφαλήν των ἐπάγωσε τῆς ἡλικίας ἡ πυκνὴ χιών, δὲν ἀπώλεσαν ὅμως τὴν ἐλπίδα ἥτις ὅσῳ καὶ ἂν ᾖ ἀσθενής, ὅσῳ καὶ ἂν προφέγγῃ ἀμυδρῶς παρὰ τὸ κνέφας τῆς ζωῆς, εἶναι τὸ ἰσχυρότατον ἠθικὸν ἔρεισμα τὸ συντρέχον ὅπως ὑπομείνῃ ὁ θνητὸς τὸ ἄχθος τοῦ παρόντος, καὶ ποίου παρόντος;... νὰ ἐπαιτῇ τὸν ἄρτον, νὰ ζῇ διὰ τοῦ ἐλέους, διὰ τοῦ οἴκτου τῶν ὁμοίων του...!

Ἐστερήθησαν τὴν οἰκογένειάν των, ἀλλ' εὗρον οἱονεὶ τὴν ἀνταύγειάν της εἰς τὸν μικρὸν ὅμιλον τοῦ κοινοῦ δωματίου των. Ἐστερήθησαν τὴν τράπεζάν των, ἀλλ' ἐπανεῦρον αὐτὴν εἰς τὸ ἑστιατόριον τοῦ ἀσύλου. Ἐστερήθησαν τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ τὴν ἀνεπλήρωσαν διὰ τῆς τοῦ καταστήματος. Εἶνε βεβαίως πικρὰ ἡ ἀναπλήρωσις, ἀλλ' ἡ ἐπαιτεία δὲν εἶναι πικροτέρα; Ἀφοῦ τοὺς ἐσφράγισεν ὁ δάκτυλος τῆς δυστυχίας, ἠδύνατο ν' ἀπομείνῃ πλέον εἰς αὐτοὺς τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς; ἀφοῦ ἡ εἱμαρμένη ἀπέλυσε κατὰ τῆς πολιᾶς κεφαλῆς των τὸν τυφῶνα τῆς ἀνάγκης, ἓν ἀπέμενεν αὐτοῖς μέλημα· πῶς νὰ καταστήσωσιν ἧττον ἐπώδυνον τὸν δεινὸν τῆς δυστυχίας ὑετόν. Καταφυγόντες ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ ἀσύλου ἐσώθησαν καὶ ἴσως ἐλυτρώθησαν ἀπὸ τοὺς σπαραγμοὺς ἀνασταλείσης κατάρας κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ των καὶ τῆς Προνοίας, ἐάν, συρόμενοι εἰς τὰς ἀγυιὰς καὶ ἐπαιτοῦντες τὸν ἄρτον τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ταπεινώσεως, ἔβλεπον ἐλαύνουσαν τὴν ἅμαξαν ἀνδρός, μεθ' οὗ εὐθύμησαν ἔφηβοι, χωρὶς νὰ φαντάζωνται, ὅτι ἡμέραν τινὰ θὰ κατεδικάζοντο εἰς τὸ Πτωχοκομεῖον ὁ εἷς, θὰ ἐθερμαίνετο παρὰ τὴν ἑστίαν του ὁ ἄλλος, καὶ ἀνακεκλιμένος ἐπὶ μεταξίνου ἀνακλίντρου θὰ ἐθαύμαζε τὰ σπάνια φυτὰ τῆς αἰθούσης του, διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ὁποίων δαπανᾷ μυριάδας!

Ἂς ἐπιθεωρήσωμεν τὸν τρόπον τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὸ Πτωχοκομεῖον, καὶ τὴν ἡμερησίαν δίαιταν τῶν πολιῶν ναυαγῶν. Εἶπον ἤδη, ὅτι ἡ θλιβερὰ τῆς ἀνεχείας καὶ ἐγκαταλείψεως προνομία ανα-

Digitized by Google

πεταννύει αὐτοῖς τὰς θύρας τοῦ ἀσύλου. Εἰσερχόμενοι ὑφίστανται γενικὸν καθαρτήριον λουτρόν, ἡ κόμη καὶ τὸ γένειον κείρονται ὑπὸ εἰδικοῦ τοῦ καταστήματος κουρέως· λινοστολὴ καινουργὴς παρέχεται αὐτοῖς καὶ ἐνδυμασία ἀνάλογος τῆς ἐποχῆς. Ἐγείρονται κατὰ βούλησιν, οὐδέποτε ὅμως ἡ ἔγερσις ἀργεῖ πέραν τῆς 6ης ἢ 7ης πρωϊνῆς ὥρας. Ἐγερθέντες σπεύδουσι συνήθως εἰς τὴν ἐκκλησίαν, μεθ' ὃ λαμβάνουσι τὸ πρωϊνὸν ἀκράτισμα ἐκ καφφὲ συνήθως μετ' ἄρτου ἀφθόνου. Τὸ μεταξὺ τῆς πρωΐας καὶ τῆς μεσημβρίας χρονικὸν διάστημα ἀναλίσκουσιν εἴτε εἰς τὸ κηπάριον τοῦ ἀσύλου καὶ τὰ θαμνοσκεπῆ χωρίσματα καὶ τὰς πρασιὰς τοῦ προαυλίου, εἴτε εἰς τὸ μαγειρεῖον, εἴτε ἐντὸς τοῦ καταστήματος διαλεγόμενοι περὶ τῶν παρελθόντων καὶ τῶν ἐνεστώτων ἴσως, βεβαίως ὅμως οὐχὶ καὶ περὶ τῶν γηΐνων μελλόντων.... Οἱ ἰσχυρότεροι τούτων ἐφάπτονται, βουλόμενοι, τῆς ἐσωτερικῆς διατάξεως τοῦ ἀσύλου· οἱ ἀσθενέστεροι ἄγουσι σχολήν. Ἐπιστάσης τῆς μεσημβρίας κρούει ὁ κώδων καλῶν εἰς τὸ ἑστιατόριον. Δὶς τῆς ἑβδομάδος κατὰ Πέμπτην καὶ Κυριακὴν παρατίθεται κρέας, πεντάκις δὲ ὄσπρια, ζυμαρικά, χορταρικὰ μετ' ἐλαίου καὶ βουτύρου παρεσκευασμένα. Τὸ δεῖπνον εἶναι λιτότερον, ἀποτελούμενον ἐξ ἄρτου μόνον καὶ τυροῦ ἢ ἐλαιῶν ἀναλόγως τῆς ἡμέρας. Γεῦμα καὶ δεῖπνον εὐφραίνει τέταρτον ὀκᾶς ῥητινίτου ἡμερησίως παρεχομένου εἰς δύο δόσεις· ὁ ἄρτος εἶνε ἄφθονος καὶ ἐπαρκὲς τὸ μαγείρευμα. Εἰς τοὺς πάσχοντας εἴτε ἐκ φυσικῆς αἰτίας, εἴτε ἐξ ἀδυναμιῶν τοῦ βαθυτάτου γήρατος παρέχεται πάντοτε ζωμός, ὡς μοὶ εἶπον.

Ἤδη ἐνύκτωσεν, ἀνέρχονται δὲ εἰς τὰς κλίνας των οἱ γέροντες περὶ τὴν 7ην ἢ 8ην ὥραν. Τὰ ὑπνωτήριά εἰσιν αἴθουσαι μεγάλαι δώδεκα περιλαμβάνουσαι κλίνας, ἢ δωμάτια εὐρέα τεσσάρων κλινῶν χωρητικότητος. Ἕκαστος τῶν γερόντων ἔχει ἰδίαν κλίνην μετὰ παχείας σχετικῶς κλινοστρωμνῆς, σκεπάσματα ἐπαρκῆ καὶ *δουλάπιον*, ἔνθα ἀποθέτει τὰ νυκτερινὰ σκεύη. Ἡ καθαριότης τῶν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων δωματίων εἶναι ἀξία προσοχῆς· τὰ σκεπάσματα βαπτίζονται συνεχῶς ἐντὸς ζέοντος ὕδατος, προνοίας ἕνεκα. Διὰ τοὺς ἀκαθάρτους ἢ ἀπροσέκτους ὑπάρχουσι ποιναὶ ἀναγόμεναι εἰς στερήσεις παρέργων ἀπολαύσεων οἷον καπνοῦ καὶ λοιπῶν. Ὁ ῥίψας λόγου χάριν χαμαὶ τὸ σιγάρον του τιμωρεῖται διὰ στερήσεως ἐπὶ δεκαπενθήμερον τοῦ ποθητοῦ οἴνου, πρὸς ὅν, ὑποθέτω, τρέφουσιν ἰδιαιτέραν συμπάθειαν οἱ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ ἡμῶν τοῦ Πτωχοκομείου. Ὁ ἀμελήσας τὴν ἔγκαιρον ἐξαγωγὴν τῶν νυκτερινῶν σκευῶν, τιμωρεῖται διὰ στερήσεως ἐπὶ ἑβδομάδα τοῦ φαγητοῦ, συντηρούμενος διὰ μόνου ἄρτου καὶ ὕδατος. Ἐνίοτε ἡ ἀνάγκη τῆς λήθης τῶν δυστυχημάτων παρακινεῖ τοὺς ἐξελθόντας νὰ σπείσωσι γενναίως εἰς τὸν Βάκχον, ἐὰν συμπέσῃ νὰ ἔχωσι κέρμα τι· ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ κατάστημα ἐν τῇ μακαρίᾳ ἐκείνῃ κατανύξει σημειοῦνται, τὴν δ' ἐπαύριον τιμωροῦνται διὰ τῆς στερήσεως τοῦ καφφέ, καὶ τῆς σκληροτέρας τοῦ οἴνου. Ταὐτὸ συμβαίνει καὶ ἂν ἀπειθήσωσιν, ἂν ὑβρίσωσι καὶ λοιπά. Ἐννοεῖται ἐν τούτοις, ὅτι τῆς ἐπιεικείας τὸ πνεῦμα καὶ τῆς φιλανθρωπίας πρυτανεύει ἐντὸς καταστήματος, ὅπερ ἡ φιλανθρωπία ἤγειρεν οὐχὶ ὅπως σωφρονίσῃ πλέον, ἀλλ' ὅπως παραμυθήσῃ. Τὸ Πτωχοκομεῖον δὲν εἶναι παιδευτήριον ἐφήβων εἰσερχομένων εἰς τὴν ζωήν· εἶναι ἄσυλον γερόντων ἐξερχομένων ἐξ αὐτῆς.

Ἐμνημόνευσα μέχρι τοῦδε ἀνδρῶν. Μή τις ὑπολάβῃ ἐν τούτοις, ὅτι τὸ Πτωχοκομεῖον εἶναι μοναστήριον ἐξ οὗ ἐκ πνεύματος προκαταβολικοῦ ἐξορκισμοῦ τοῦ Σατανᾶ ἀπεκλείσθη πᾶν θῆλυ. Εἰς τὸ Πτωχοκομεῖον τῶν Ἀθηνῶν διατρίβουσι καὶ γυναῖκες. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ θέα των εἶναι ἀκίνδυνος, ἢ ἐὰν ἀποβαίνῃ κινδυνώδης, ὁ κίνδυνος ἔγκειται εἰς τὴν σπουδὴν μεθ' ἧς τρέπεταί τις εἰς φυγὴν πρὸ τοιούτου *ὡραίου φύλου*. Εἰσὶ γραῖαι ῥικναί, εἰς ἴδια διατρίβουσαι δώματα, καὶ εἰς ἴδιον ἑστιατόριον τρώγουσαι. Ἡ δυστυχία δὲν ἀναγνωρίζει φῦλον, ἀλλ' οὔτε ἡ φιλανθρωπία. Ἐὰν ἐκείνη πλήσσῃ ἀδιακρίτως, αὕτη βαλσαμόνει καὶ παραμυθεῖ ἀδιακρίτως ἐπίσης.

Ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν προσφύγων τοῦ Πτωχοκομείου ἀνέρχεται μέχρι τῶν 160 ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Τούτους δύναταί τις νὰ ὑποδιαιρέσῃ πρῶτον κατὰ φῦλον μὲ τὰς ἑξῆς ἀναλογίας· ἄνδρες 115, γυναῖκες 45· δεύτερον κατὰ κρᾶσιν καὶ ἡλικίαν ὡς ἑξῆς· οἱ δυνάμενοι νὰ αὐθυπηρετῶνται ἐκ τῶν ἀνδρῶν περὶ τοὺς 60, οἱ λοιποὶ ἀνίκανοι νὰ χρησιμεύσωσιν ἀπολύτως καὶ δὴ καὶ νὰ κινῶνται. Αἱ αὐταὶ περίπου ἀναλογίαι τηροῦνται καὶ ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας. Οἱ εἰς βαθύτατον ἐλάσαντες καὶ ἐλάσασαι γῆρας κατάκεινται εἰς δωμάτια ἴδια δι' ἕκαστον φῦλον, ἀλλ' ἀναμίξ. Τὰ δωμάτια ταῦτα εὕρηνται ἐκτὸς τοῦ κυρίου οἰκοδομήματος, εἰσὶ δὲ οἱονεὶ παραρτήματα ἐγερθέντα κατὰ τὴν ἀρκτικὴν τοῦ γηπέδου πλευρὰν καὶ μὴ ὁρατὰ ἀπὸ τῆς εἰσόδου. Ἔσχον τὸ θάρρος νὰ τὰ ἐπισκεφθῶ. Παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην νὰ μὴ μοῦ καταγνώσῃ μεγαλαυχίαν· χρειάζεται θάρρος ν' ἀτενίσῃ τις ἐγγύτατα τηλικαύτην ἀθλιότητα, νὰ ἴδῃ τὸν ὅμοιόν του ἀκίνητον ἐπὶ σεσηπυίας στρωμνῆς ἀποζούσης ἐξ ἀκαθαρσίας καὶ δυσπροσίτου ἐκ λόγων εὐνοήτων καὶ δεδικαιολογημένων. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὰς γεννηθείσας ἐν ἐμοὶ ἐντυπώσεις! Μέλη παράλυτα, κεφαλὴ κεκλιμένη σταθερῶς πρὸς τὸ στῆθος, ὀφθαλμοὶ σβεσθέντες, φωνὴ ἐξερχομένη οἱονεὶ ἐκ τοῦ βάθους τάφου, καὶ δι' ὅλης τῆς καταστροφῆς ἐκείνης ἀσθενὲς πνεῦμα ζωῆς θερμαῖνον ἔτι φρικτὴν εἰκόνα τῆς ἀνθρωπίνου ἀθλιότητος. Διατί

Digitized by Google

ζῶσι τέλος πάντων; Ὁ ἀπηνὴς Χάρων εἶναι ἆρά γε τυφλός; Καθ' ἣν ὥραν κατασυντρίβει τὴν νεότητα, τὴν ἐλπίδα, τὸ κάλλος, τὴν χρησιμότητα, φείδεται τοῦ πτώματος ὅπερ κυλίεται ἄταφον ἐπικαλούμενον τὸ ταχὺ ἔλεός του! Ἀποφεύγων νὰ δώσω πιστὴν τῆς εἰκόνος ἐκείνης περιγραφὴν προσφέρω ὑπηρεσίαν εἰς τὸν ἀναγνώστην, καὶ ἴσως σώζω ἀπὸ τῶν δακρύων τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ἀναγνωστρίας. Ἓν μόνον ἐπεισόδιον θὰ παρενείρω· τὸ ἐσημείωσα ἰδιαίτατα, ὅτε, πάσχων, παρὰ τὴν στρωμνὴν ἀθλίου νεκροῦ ἀτάφου, τὸ εἶδον ἐκτυλιχθέν. Ὀλίγον περαιτέρω ἐμοῦ γραῖα γυνὴ πρὸ χρόνων ἀκίνητος ἐκράτει παροψίδα τροφῆς, ἣν ἔλειχε διὰ τῶν χειλέων καὶ τῆς γλώσσης· παρ' αὐτὴν γυνὴ μέσης ἡλικίας ἔκλαιε πικρῶς· ἦτο ἡ κόρη της. Ἐπανεύρισκε τὴν μητέρα της εἰς τὸ Πτωχοκομεῖον ζῶσαν, ἀλλὰ νεκράν. Τὰ δάκρυα τῆς ἀτυχοῦς ἦσαν κολλητικά.... Εἶχον ἐγκαρτερήσει ἐν μέσῳ τῆς ἀτμοσφαίρας ἐκείνης, μελετῶν τὰς ἀθλιότητας τῶν θνητῶν, καὶ ἐνοχλούμενος ὑπὸ τῶν μυιῶν, αἵτινες ἵπταντο περὶ τὴν κεφαλήν μου, ἀλλὰ δὲν ἀντέσχον πρὸ τηλικούτου θεάματος θυγατρὸς θωπευούσης ἀναίσθητον μητέρα, ἀνίκανον νὰ φαιδρυνθῇ ἐκ τῶν ἀσπασμῶν κόρης ἀγαπητῆς. Ἀπεμακρύνθην ἐν τάχει.

Τοὺς σκοποῦντας νὰ ἐπισκεφθῶσί ποτε τὸ Πτωχοκομεῖον πρέπει νὰ θωρακίσω ἀπὸ τοῦδε κατ' ἀπροσδοκήτου τινὸς καὶ ὀδυνηρᾶς ἐκπλήξεως. Ἐννοῶ τὸ πλῆθος τῶν τυφλῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν. Οὐδὲν ῥητορικὸν σχῆμα μεταχειρίζομαι ἀναγράφων, ὅτι κατεπλάγην, ἐμηδενίσθην σχεδὸν ἐκ τῆς ἐντυπώσεως, ὅτε εἶδον διερχομένους βραδέως πρὸ ἐμοῦ τοὺς δυστυχεῖς, οἵτινες ἐβυθίσθησαν ζῶντες εἰς τὸ ἀτελεύτητον σκότος. Ἰδοὺ ἔφηβος δυστυχής· εἶνε ὠχρότατος, βαδίζει κλονιζόμενος, διότι ἐτυφλώθη ἀρτίως. Θὰ συνειθίσῃ ἆρά γε εἰς τὴν αἰωνίαν νύκτα, εἰς ἣν τὸν ἔρριψεν ἡ ἀνελεήμων μοῖρά του; Ὀνομάζεται Νικόλαος Γουλιέλμος καὶ εἶνε Κερκυραῖος. Ἰδοὺ τυφλὸς ἀνήρ, ἀκμαῖος τὴν ὄψιν καὶ τὸ σῶμα. Ἀλλὰ τί ὠφελεῖ ἡ ἐπὶ τοῦ σώματος διακεχυμένη ῥώμη καὶ τὸ σφρῖγος τῶν χειρῶν; Ἰδοὺ Κρὴς στιβαρώτατος· διατί νὰ μὴ πέσῃ νεκρὸς ὅτε ἐμάχετο κατὰ τῶν τυράννων; Διέρχονται ἀδιαλείπτως πρὸ ἐμοῦ ἄφωνοι, στυγνοί, ἐγκαταλελειμμένοι, στενάζοντες, ῥάβδον κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου φέροντες κεχαραγμένην τὴν ἀπαισίαν τῆς ὀδύνης σφραγῖδα.... Ἰδοὺ γέρων κατακείμενος ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ μακροῦ μαρτυρίου του. Εἶνε Χῖος· ἐπὶ τοῦ προσώπου φέρει τῆς εὐγενείας τὸν τύπον· παρ' αὐτὸν ἕτερος γέρων ὄρθιος ἐπιδαψιλεύει μετὰ στοργῆς προθύμους ὑπηρεσίας. Εἶναι ὁ ἀδελφός του. Θύματα ἀγρίου τυφῶνος ἐσώθησαν ἀμφότεροι ὑπὸ τὴν φιλόξενον στέγην τοῦ ἀσύλου. Ποία κόλασις ἱκανὴ νὰ ἁγνίσῃ τὴν τερατωδεστέραν συρροὴν ὅλων τῶν ἐγκλημάτων;...

Ἀλλ' ἰδοὺ μεσῆλιξ τις ἀνερχόμενος τὰς βαθμίδας τῆς μικρᾶς ἐσωτερικῆς κλίμακος· τὰ βήματά του δὲν ὁδηγεῖ ἡ ῥάβδος, κ' ἐν τούτοις εἶναι τυφλός. Ἀνῆλθεν, ἐστράφη ἀριστερά, ἔφθασεν ἀδιάστως εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἔλαβε τὴν στρόφιγγα, ἤνοιξε καὶ εἰσῆλθε· τὸν ἠκολούθησα παραχρῆμα. Ὁ τυφλὸς οὗτος εἶνε ἐκ τῶν περιεργοτέρων φαινομένων τοῦ Πτωχοκομείου. Ὀνομάζεται Φραντζέσκος καὶ εἶνε Ὑδραῖος. Ἅμα εἰσελθὼν ἐβάδισε πρὸς τὴν κλίνην του καὶ ἡτοιμάζετο νὰ καθήσῃ ὅτε ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ ἀσύλου κ. Δεικτάκης [1]) ὅστις εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ ξεναγῇ προσωπικῶς ἀπέτεινεν αὐτῷ ἡδέως τὸν λόγον. Ὁ Φραντσέσκος ἔστη εὐλαβῶς, ἀντεχαιρέτισε, καὶ ἀφήρεσε τὸ μελανὸν μάλλινον κάλυμμά του. Μοὶ εἶχε λαλήσει πρὸ μικροῦ περὶ τοῦ τυφλοῦ τούτου ὁ κ. ἀντιπρόεδρος ὥστε διετέλουν ἐν ποιᾷ τινι γνώσει τῶν κατ' αὐτόν.

— Καλημέρα, κὺρ Φραντσέσκο, τῷ εἶπον.

Ὁ τυφλὸς ἐξεπλάγη ἀκούσας ξένην καὶ ἀσυνήθη φωνήν.

— Μὲ συγχωρεῖς ἐὰν σὲ ἠνώχλησα, ἐπανέλαβον· θὰ θέλῃς ἴσως νὰ ἀναπαυθῇς, ἀλλὰ δὲν ἤθελα νὰ φύγω ἀπὸ τὸ κατάστημα χωρὶς νὰ σὲ ἰδῶ. Ἤκουσα τόσα καλὰ πράγματα δι' ἐσέ....

Προφανῶς ἡ φιλαυτία τοῦ τυφλοῦ ἐκολακεύθη· τὸ ἱλαρὸν πρόσωπόν του ἐγένετο ἱλαρώτερον, τὰ χείλη του διεστάλησαν καὶ συμπλέξας ἐν εἴδει προσευχῆς τὰς χεῖρας μοὶ ἀπηύθυνεν ἐν ἐγκάρδιον «Καλημέρα, κύριε» πλῆρες εἰλικρινείας καὶ ἀγαθότητος.

— Ὄχι, ὄχι, κάτσε κύριε, ἐπεφώνησε· δὲν εἶμαι κουρασμένος.

— Μοὶ εἶπον ὅτι εἶσαι λαμπρὸς ψάλτης, ὅτι γνωρίζεις ἀπ' ἔξω ὅλας τὰς ἀκολουθίας καὶ ὅτι ἐὰν μεταξὺ ὅλων τῶν ψαλτῶν τῶν Ἀθηνῶν ἐγίνετο διαγωνισμός, θὰ ἐκέρδιζες βεβαίως τὸ βραβεῖον.

Τὸ πρόσωπον τοῦ τυφλοῦ ἐφαιδρύνθη ἐπὶ μᾶλλον· οὐδὲν ἴχνος ὀδύνης παρετήρησα ἐπ' αὐτοῦ. Ἐφαίνετο εὐχαριστημένος ἐκ τῆς θέσεώς του, καὶ τοῦτο μὲ ἐξέπληξεν.

— Εἶναι πολὺς καιρὸς ἀφ' ὅτου.... καὶ ἐδῶ ἐσταμάτησα μὴ θέλων νὰ προφέρω τὴν τρομερὰν λέξιν.

Ὁ τυφλὸς ἐνόησε φαίνεται καὶ μετὰ φωνῆς μᾶλλον περιχαροῦς

— Οὔ, οὔ, ἀπήντησεν· ἀπὸ μικρός· ἤμουν τριῶν τεσσάρων χρόνων· ἡ μάνα μου... ἆ! ἡ καϋμένη τί ἐτράβηξε μαζύ μου· μοναχή της μ' ἐμάνθανε

[1]) Δράττομαι τῆς εὐκαιρίας ὅπως μνημονεύσω πάνυ εὐφήμως τοῦ ἀξιοτίμου τούτου ἀνδρὸς ἀφιερώσαντος πάσας τὰς ὥρας αὐτοῦ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ εὐεργετικοῦ ἀσύλου, οὗτινος εἶνε ἀντιπρόεδρος. Ἐντὸς τοῦ καταστήματος καὶ ἔξω ἤκουσα γενικῶς μνημονευόμενον εὐγνωμόνως τὸ ὄνομα τοῦ κ. Δεικτάκη. Μνημονεύω ἐπίσης καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ κ. Ι. Πατρικίου γραμματέως τοῦ ἀσύλου καὶ ἐκπληροῦντος μετὰ ἀφοσιώσεως καὶ ἀφιλοκερδείας τὰ ἐκ τῆς θέσεώς του καθήκοντα.

Digitized by Google

γράμματα· καὶ ποῦ, ς' ἐκεῖνο τὸν καιρό! Ἀρνήθηκε τὸν κόσμο γιὰ μένανε.

— Φαντάζομαι μὲ πόσην εὐγνωμοσύνην καὶ συγκίνησιν θὰ ἐνθυμῆσαι τὴν δυστυχῆ μητέρα σου· ποιὸς ξεύρει ἐὰν ὁ καϋμός σου δὲν τὴν ἐθανάτωσε πρόωρα.

— Μπά! ἀμ ζῇ, ἀπήντησεν εὐθύμως ὁ Φραγκίσκος.

— Τί λές; ζῇ ἡ μητέρα σου;

— Μάλιστα, ἀμ εἶνε γρηά· (ὡσὰν νὰ εἶχον γκην τοιαύτης βεβαιώσεως)· κάθεται ἐκεῖ κοντὰ ς τὴν Μητρόπολι μὲ τὸν γαμπρό της· δὲν 'μπονὰ περιπατήσῃ καὶ δὲν 'βγαίνει ἔξω.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Φραντσέσκου οὐδεμίαν παρίαζεν ἀλλοίωσιν.

— Πηγαίνεις τοὐλάχιστον καμμιὰ φορὰ νὰ τὴν ἐπῇς;

— Οὔ, μάλιστα 'ς τοὺς δυὸ τρεῖς μῆνας μιὰ φορά· οὔ, ἡ καϋμένη τί τράβηξε μαζύ μου. Ἐμαρτύρησεν ἡ καμομοῖρα. Ἐκλείσθηκε μέσα 'ς τὸ σπῆτι ἐξ αἰτίας μου, καὶ ἀγάλια ἀγάλια μ' ἐμάθαινε τὴ λειτουργία. Ὅποιος συγγενής της ἐρχότανε ἀπὸ τὸ ταξεῖδι, τοῦ γύρευε βιβλία γιὰ 'μένα καὶ ὅλο μὲ ἐδιάβαζε.

Ἔβλεπον τὸν τυφλόν, ἀλλ' ὁ νοῦς μου ἀπησχολεῖτο μὲ τὴν μητέρα του· ἤθελον νὰ γνωρίσω τὴν κατάκοιτον γραῖαν, τὴν καταδικάσασαν ἑαυτὴν εἰς ὅλας τὰς στερήσεις διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ καθήκοντα τῆς φιλοστοργίας της.

— Κ' ἔτσι μὲ τὸν καιρὸν ἐπανέλαβεν ὁ Φραντσέσκος, ἔμαθα ἀπ' ἔξω ὅλα τὰ γράμματα.

Παρὰ τὸ προσκεφάλαιον ἔκειτο βιβλίον περιέχον ἁπάσας τὰς ἀκολουθίας τῶν Κυριακῶν. Τὸ ἠνοίξαμεν κ' ἐρωτήσαμεν τὸν Φραντσέσκον ἐὰν ἠδύνατο νὰ μᾶς ἀποστηθίσῃ ἐκ δεδομένης σελίδος.

Ὑποθέτω, ὅτι ἐὰν εἶχεν ὀφθαλμούς, θὰ ἐτόξευε βλέμμα ὑπερηφάνου προκλήσεως. Τοσαύτην πεποίθησιν ἐξέφραζε τὸ πρόσωπόν του.

Ἡ ἀκριβεστάτη ἀποστήθισις τοῦ τυφλοῦ μοὶ προὐξένησεν ἐντύπωσιν. Ἐλέγομεν αὐτῷ νὰ μᾶς εἰπῇ τὰ τροπάρια δεδομένης ἀκολουθίας, παραχρῆμα δὲ ἤρχιζεν ἀπαγγέλλων ἀπταίστως, ἵστατο ἀκριβῶς εἰς τὰ κόμματα καὶ τὰς τελείας, καὶ ἔτρεχεν ἀπαγγέλλων ὡσεὶ ἐν ἀναγνώσει. Ἐστρέφομεν πεντήκοντα σελίδας ὄπισθεν, ἐλέγομεν αὐτῷ τὴν ἑορτήν, ἣν ἐμνημόνευεν ἡ σελίς, καὶ παραυτα ὁ Φραντσέσκος ἤρχιζε τὴν ἀπαγγελίαν τῶν τροπαρίων ἱστάμενος κανονικῶς, καὶ προφέρων ἀκριβῶς πρὸς τὸ κείμενον. Ἔστρεφον ἑβδομήκοντα σελίδας ἔμπροσθεν. Ὁ Φραντσέσκος ἑτοίμως ἤρχιζεν ἀπαγγέλλων συμφώνως πρὸς τὸ βιβλίον· οὐδὲ ἓν λάθος, οὐδὲ μία παράλειψις.

Ἠρώτησα τὸν τυφλὸν ἐὰν ἔχῃ ἀσθενῆ ἀνάμνησιν τοῦ κόσμου, ἐὰν ἐνθυμῆται τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν, τὰ χρώματα, τὰ φυτά. Οὐδὲν ἀπολύτως ἐνθυμεῖται. Ἐὰν αἴφνης ἀνέβλεπε ἔπρεπε νὰ τὸν διδάξῃ τις τί εἶναι τὸ χῶμα, τί τὸ ἐρυθρὸν καὶ τὸ λευκόν, τί ὁ ἄρτος, ὃν τρώγει, τί τὸ ὕδωρ, ὅπερ πίνει. Καί τοι ζῶν ὑπὲρ τὰ 55 ἔτη ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ ἦτο ξένος ἐὰν ἀνέκτα τὸ στιγμιαίως ἐν τῇ νηπιότητί του διαλάμψαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του φῶς. Παράδοξος ἀντίθεσις! Τυφλὸς νὰ ἦναι κάτοικος τοῦ κόσμου· βλέπων νὰ ἦναι ξένος καὶ ἄγνωστος.

Τοῦ Φραντσέσκου τὰ πλεονεκτήματα δὲν εἶνε μόνον ἡ ἠχηρὰ φωνή, ἡ μνήμη, ἡ πλήρης ἐκ στήθους γνῶσις τῶν ἀκολουθιῶν, ἡ ἄνευ ὁδηγοῦ καὶ ὅλως ἄκοπος εὕρεσις τῆς θύρας τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἐν αὐτῇ θέσεώς του. Ὁ τυφλὸς εἶνε καὶ ἀνθοκόμος· περιποιεῖται 450 *γλάστρας* γαροφαλέων εὑρισκομένων εἰς τὸ κηπάριον τοῦ ἀσύλου, τοιαύτην δ' ἀπέκτησεν εἰδικότητα, ὥστε δύναται διὰ μόνης τῆς ἀφῆς νὰ διαγνώσῃ ἐὰν τὸ φυτὸν ἦναι ἀσθενές, ἐὰν ἐποτίσθη, ἐὰν πρέπῃ νὰ ποτισθῇ καὶ λοιπά. Ψαύει ἁπλῶς ἓν φύλλον καὶ ἀποφαίνεται ὅτι ἡ γαρουφαλιὰ ἔχει *χτικιό*· μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας τὸ φυτὸν κιτρινίζει καὶ μετὰ μικρὸν ξηραίνεται ἐντελῶς. Μοὶ ἔλεγεν, ὅτι ἡ γαρουφαλιὰ θέλει προσοχὴν εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ ἰδίως εἰς τὸ πότισμα· τὸ νερὸ πρέπει νὰ ἦναι *ζυγιασμένο*· «δυὸ σταλαματιαῖς ποῦ πολύ, 'ξεράθηκε τὸ λουλούδι».

Ἀπησχόλησα πλέον τοῦ πρέποντος ἴσως τὸν ἀναγνώστην μὲ τὸν τυφλὸν τοῦτον ὃν ἀγνοῶ ἂν πρέπῃ νὰ ὀνομάσω δυστυχῆ· τοὐλάχιστον δὲν μοὶ ἐφάνη τοιοῦτος. Θὰ εἶχεν ἴσως περιέργειαν τινὰ νὰ γνωρίσῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἔπασχε. Ποθεῖ τις θερμῶς ὅ,τι ἐγνώρισε, ὅ,τι ἀπώλεσε, χωρὶς νὰ παύσῃ καὶ μετὰ τοῦτο νὰ τὸ ἀγαπᾷ καὶ χωρὶς νὰ ἐλπίζῃ νὰ ἴδῃ πλέον. Ἀλλ' ὁ Φραντσέσκος οὐδὲν εἶχε γνωρίσει. Ἡ τοῦ κόσμου μνήμη καὶ ἡ γνῶσίς του ἦτο σκοτεινὴ ὅπως καὶ οἱ ὀφθαλμοί του. Τὸ παρελθὸν δὲν εἶχεν ἀφήσει αὐτῷ πόθους, ἀποπτάντας ἤδη καὶ σπαράσσοντας τὸν δυστυχῆ τυφλόν, ὅστις ἐρωτώμενος περὶ τοῦ κόσμου καὶ τῶν τέρψεών του ἀξιολογώτατα ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ: δὲν ποθῶ τὸ ἄγνωστον.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

Ὁ διευθύνων τὸ γραφεῖον στατιστικῆς τῆς Βέρνης ὑπελόγισεν ὅτι ἐὰν ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης ἐξακολουθεῖ κατὰ ἐν τῷ μέλλοντι κατὰ τὰς νῦν παρατηρούμενας ἀναλογίας, κατὰ τὸ ἔτος 2,000 μετὰ Χριστὸν ἡ Γερμανία θὰ ἔχῃ 164 ἑκατομμύρια κατοίκων, ἡ Ἀγγλία 142, ἡ Αὐστροουγγαρία 70, ἡ Γαλλία 64 καὶ ἡ Ἰταλία 56 ἑκατομμύρια.

Digitized by Google

Ὁ Ἑρμᾶννος Lingg, οὗ δημοσιεύομεν κατωτέρω ἐκ μεταφράσεως ἓν τῶν βυζαντιακῶν διηγημάτων, ἐγεννήθη τῷ 1820 ἐν Lindau παρὰ τὴν λίμνην τῆς Κωνσταντίας καὶ ἐσπούδασε τὴν ἰατρικήν, ἣν καὶ ἐξήσκησε μέχρι τοῦ 1851 ὡς στρατιωτικὸς ἰατρὸς ἐν Βαυαρίᾳ. Ἀλλ' ἀναγκασθεὶς νὰ ἀποσυρθῇ τῆς ὑπηρεσίας διὰ λόγους ὑγιείας, ἐπεδόθη ἔκτοτε εἰς τὴν ποίησιν, δημοσιεύσας διαφόρους συλλογὰς λυρικῶν ποιημάτων, δραμάτων καὶ ἄλλας συγγραφάς. Τὸ ὑφ' ἡμῶν δημοσιευόμενον διήγημα περιλαμβάνεται ἐν συλλογῇ βυζαντιακῶν διηγημάτων, ἐκδοθέντων ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν ἔτει 1881 ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Byzantinische Novellen». Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει πλὴν τοῦ *Διπλοῦ στρατηγήματος* καὶ τῆς *Εἰκονομαχίας*, ἥτις μετεφράσθη ἐν τῷ «Παρνασσῷ», καὶ τὰ ἑξῆς: *Νικίσα* (ἔχον ὑπόθεσιν τὴν γνωστὴν Εἰκασίαν), *οἱ Λατῖνοι*, *οἱ δύο ἡνίοχοι*, *Νίκη τῆς ζωῆς* καὶ *ἡ Κεφαλή*, ὧν προσεχῶς θέλομεν δημοσιεύσει τινὰ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*.

ΔΙΠΛΟΥΝ ΣΤΡΑΤΗΓΗΜΑ

ὑπὸ **Hermann Lingg.**

Ὑπὸ τὸν πυλῶνα τῆς ἁγίας Σοφίας παρετήρει ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν, ὁσάκις εἰσήρχετο, γυναῖκα κεκαλυμμένην διὰ πέπλου καὶ φέρουσαν ἐν χερσὶ μεμαραμμένον στέφανον δάφνης. Τοῦτο δ' ἐξήγειρε τὴν περιέργειαν αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ γυνὴ διεκρίνετο ἐν τῷ περιστοιχίζοντι αὐτὴν πλήθει δι' ἰδίας τινὸς εὐκοσμίας καὶ ἀξιοπρεποῦς στάσεως προσεφώνησέ ποτε αὐτὴν καὶ εἶπε· «Διὰ τίνα φυλάττεις, παράδοξος Μοῦσα, τὸν στέφανον ἐπὶ χρόνον οὕτω μακρόν, ὥστε οὗτος ἐμαράνθη ἤδη ἐν τῷ μεταξύ;—«Τὸν ἔπλεξα, ἀπήντησεν ἐκείνη, δι' ἐκεῖνον τὸν στρατηγὸν τοῦ αὐτοκράτορός μου, ὅστις ἔμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ νικητὴς ἀπὸ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Τούρκων—ἀλλὰ φεῦ, ματαίως. Ἀπ' ἐναντίας δὲ αἱ θλιβεραὶ εἰδήσεις περὶ τῆς ἡμετέρας ἥττης καθιστῶσι περίφροντι τὸ Βυζάντιον καὶ ταράσσουσι τὰ πνεύματα».

Ὁ Ἀνδρόνικος κατ' ἀρχὰς μὲν ἠγανάκτησεν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις, ἐπειδὴ ἐτόλμων νὰ ὑπομνήσωσιν αὐτῷ τὴν ἀτυχίαν τῶν ὅπλων του, τὴν ἀνικανότητα τῶν στρατηγῶν του, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀπραξίαν. Ἐντεῦθεν ἐξωργίσθη· ἀλλ' ὅτε ἡ τολμηρὰ ῥήτωρ ἐν τῷ μεταξὺ λαλοῦσα ἀνέσυρε τὸν πέπλον αὐτῆς, ἀφώπλισε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ ἡ εὐγενὴς καὶ κοσμία ἔκφρασις τοῦ προσώπου. Ἐπειδὴ δὲ πλὴν τούτου εἴκασεν ὅτι ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ καὶ ταύτῃ τῇ προσφωνήσει ὑπεκρύπτετό τι ἰδιάζον, ἐκάλεσεν αὐτὴν νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ βασίλεια καὶ διέταξε τοὺς θαλαμηπόλους αὐτοῦ νὰ ἀγάγωσιν αὐτὴν πρὸς αὐτόν.

Ἤκουσε δ' αὕτη τοῦτο μετὰ προφανοῦς χαρᾶς καὶ ἀνέμεινεν ἕως τελειώσῃ ἡ λειτουργία, μεθ' ὃ ἀνεμίχθη μετὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἀφιχθεῖσα εἰς τὰ ἀνάκτορα ἤχθη πρὸ αὐτοῦ. Αὐτόθι δ' ἐρωτηθεῖσα τίς εἶνε καὶ ὁποῖοί τινες οἱ λόγοι οἱ παρακινήσαντες αὐτὴν εἰς διάβημα οὕτω παράδοξον ἀπεκρίθη· «Εἶμαι ἡ Ἀγγελική, ἡ σύζυγος τοῦ συγκλητικοῦ καὶ πατρικίου Φιλώτα, ὅστις δὲν σοὶ εἶνε ἄγνωστος, βασιλεῦ».

— Τὸν γνωρίζω, ἀπεκρίθη ὁ αὐτοκράτωρ· δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κράτει μου ἀνὴρ πιστότερος ἐκείνου καὶ εὐλαβέστερος. Ὁποίας εἰδήσεις μοὶ φέρεις περὶ ἐκείνου; Τὸ συμβὰν τὸ ἑλκῦσαν τὴν προσοχήν μου ἐπὶ σὲ ἐγένετο τῇ θελήσει αὐτοῦ καὶ κατ' ἐντολήν του;

— Οὐχί, ἀπήντησεν ἐκείνη, ἀλλ' ὑπῆρξεν ἰδία ἐμοῦ ἀπόφασις καὶ ἐχρειάσθη μεγάλη τόλμη ἵνα ἐκτελέσω τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ νὰ φανῶ πρὸ σοῦ ἐπίμονος καὶ ἀπόκοτος, ἀλλ' ἡ δυστυχία τῆς πατρίδος μὲ ἤγαγεν εἰς αὐτὴν μετὰ βίας ἀκαθέκτου. Πολλάκις δῆλα δὴ ἤκουσα τὸν ἄνδρα μου θρηνοῦντα τὰ δεινὰ τὰ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐπιφερόμενα ἡμῖν, εἰς δὲ τὰς ἐκφράσεις τῆς ὀδύνης αὐτοῦ ἀνεμιγνύετο ἐνίοτε ἡ ὑπερήφανος ἰδέα, ὅτι αὐτὸς θὰ ἐπιτύχῃ νὰ νικήσῃ τοὺς Τούρκους καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸ βασίλειόν σου ἀπὸ τούτων τῶν στιφῶν.

Ὁ αὐτοκράτωρ μειδιάσας ἠρώτησε: «Καὶ διὰ τίνα λόγον δὲν μοι προσήνεγκεν ὁ σύζυγός σου αὐτὸς τὴν ὑπηρεσίαν του;

— Ἐπειδὴ ἐφάνη αὐτῷ ἀδύνατον νὰ σε πείσῃ ὅτι αὐτός, ἀνὴρ ἡλικιωμένος καὶ οὐδέποτε ἀρχηγήσας στρατοῦ, θὰ ἠδύνατο νῦν διὰ μιᾶς νὰ ταχθῇ ἀρχηγὸς τῆς στρατιᾶς καὶ νὰ ἀγάγῃ αὐτὴν ἐπὶ τὴν νίκην. «Θ' ἀποκομίσω μόνον περιγέλων, μοὶ εἶπε πολλάκις, καὶ ἂν δὲν κατώρθονον νὰ ἐκπληρώσω τὴν ὑπόσχεσίν μου, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἐτελεῖτο τὸ θέλημά μου, πλὴν τῆς συμφορᾶς θὰ ἔπλησσε καὶ ἐμὲ καὶ πάντας ἡμᾶς ἀνέκπλυτος αἰσχύνη.» Ἰδοῦσα δ' ἐγὼ αὐτὸν οὕτω περιαλγῆ, ἅμα δὲ παρατηρήσασα τὸν ζῆλον αὐτοῦ καὶ ἰδοῦσα ἀπαστράπτον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ θάρρος νεανικόν, ἐνεπλήσθην πίστεως καὶ ἀπεφάσισα νὰ εὕρω εὐκαιρίαν ἵνα σε παρακαλέσω νὰ ἀναθέσῃς τῷ συζύγῳ μου τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ, ἐπειδὴ ἔχω ἑδραίαν πεποίθησιν ὅτι θὰ εὐνοηθῇ ὑπὸ τοῦ θεοῦ πλέον ἢ οἱ μέχρι τοῦδε στρατηγοί.

Καὶ πάλιν περιέπτη μειδίαμα εἰς τὰ χείλη τοῦ αὐτοκράτορος, ἐπειδὴ ἐγνώριζε καλῶς τὸν συγκλητικὸν Φιλώταν ὡς ἄνδρα γενναῖον, ἀλλὰ γηραιὸν καὶ ἀσθενικόν, ὅστις τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας ἠσχολεῖτο περὶ τὴν φοίτησιν εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ ἐφαίνετο ὡς ὁ πάντων τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἥκιστα ἁρμόδιος πρὸς ἡγεμονίαν στρατοῦ. Καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ μὴ ἔχῃ αἴσθησιν τῆς πεποιθήσεως ταύτης; Μᾶλλον δὲ δὲν κατενόει ὅτι αἱ ταλαιπωρίαι τῆς ἐκστρατείας ἔμελλον νὰ ἀπειλήσωσι τὴν ζωὴν τοῦ γέροντος; Ἡ ἀμφιβολία αὕτη καθίστανεν αὐτὸν ἔμφροντιν καὶ ἐνόμισε χρέος αὐτοῦ νὰ μὴ ἀποκρύψῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς δεομένης. Ἀλλ' ἐκείνη ἀπαντῶσα ἀσφαλῶς καὶ ἀμεροληπτως ἔκαμε κα-

Digitized by Google

τάδηλον τὴν πεποίθησιν αὐτῆς ὅτι ἡ εὐλάβεια καὶ φιλοπατρία τοῦ συζύγου αὐτῆς θὰ βοηθήσωσιν αὐτὸν νὰ καταπαλαίσῃ πάντα ταῦτα τὰ ἐπιπροσθοῦντα προσκόμματα. Πᾶς ἄλλος μᾶλλον ἠδύνατο νὰ ὑποκύψῃ, ἀλλ' οὐχὶ ὁ Φιλώτας, ὃν προστατεύει ἡ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου, ἐπειδὴ αὐτὸς εἶνε ὁ ἐκλεκτὸς τῆς θείας προνοίας.

— Διὰ τί, ἐξηκολούθησε λέγουσα ἐν τῷ ζήλῳ αὐτῆς, διὰ τί ἡττήθησαν οἱ πρότερον στρατηγοί, καίπερ ὄντες νεώτεροι καὶ μᾶλλον δεδοκιμασμένοι; Ἐπειδὴ ἦσαν ἁμαρτωλοί, ἐπειδὴ ἐνέπνεεν αὐτοὺς γηΐνη φιλοδοξία.

Σύννους ἐθεώρει ὁ αὐτοκράτωρ τὴν ἔνθουν ῥήτορα. Ὑπεσχέθη δὲ νὰ διασκεφθῇ σπουδαίως ἀπόφασιν οὕτω σπουδαίαν ὡς ὁ διορισμὸς τοῦ συζύγου αὐτῆς καὶ ἀπεχαιρέτισεν αὐτήν, διατάξας νὰ παρουσιασθῇ πρὸ αὐτοῦ πάλιν τὴν ὑστεραίαν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν.

Μόλις δ' εἶχενά πέλθει καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀνδρονίκου εἰσεχώρησεν ὑπόνοια κατὰ τοῦ ἀληθοῦς φρονήματος τῆς Ἀγγελικῆς. Ἀδύνατος, εἶπε καθ' ἑαυτόν, ἀδύνατος εἶνε ἐν σπουδαιότητι ἡ πεποίθησις αὐτῆς ὅτι ὁ Φιλώτας προώρισται ὑπὸ τῆς θείας προνοίας νὰ μεταβληθῇ ἀπὸ ἀπειροπολέμου καὶ ἄλλως γηραιοῦ ἀνδρὸς εἰς τολμηρόν, ἀκούραστον καὶ ὀξύνουν στρατηγόν. Καὶ ἂν δὲ φρονῇ τοῦτο ἐκείνη, πῶς δύναται νὰ φαντασθῇ ὅτι θεωρῶ ἐγὼ δυνατὸν τοιοῦτο θαῦμα; Μὴ ἀναμένει ταῦτα διανοουμένη τὴν συνεργίαν τῆς ἐντυπώσεως, ἣν ἠδύνατο νά μοι ἐμποιήσῃ ἡ καλλονὴ αὐτῆς; Τί ἆρα ἔπεισεν αὐτὴν νὰ προβῇ εἰς ταύτην τὴν αἴτησιν; Ἡ φιλοδοξία αὐτῆς ἢ ἐκείνου; Δυσκόλως δύναμαι νὰ τὸ πιστεύσω. Μὴ ἆρα ὑποκρύπτεται ὑπὸ τὴν πρότασιν αὐτῆς ἡ καὶ εἰς αὐτὴν ἐκείνην ἴσως οὐχὶ τελείως φανερὰ πρόθεσις τοῦ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τῶν ἁλύσεων αἵτινες δεσμεύουσιν αὐτὴν παρὰ τὸ πλευρὸν γέροντος αὐστηροῦ, ἴσως δὲ καὶ ζηλοτύπου;

Ὁπόσον θελκτικὴ ἦτο ἡ περικαλλὴς ὑποκρίτρια! Ὁπόσον ἦτο τρυφερὰ ἡ φωνή της, ὁπόσον τὸ βλέμμα της ζωηρόν, ὁπόσον ἐρασμία ἑκάστη τῶν κινήσεων αὐτῆς!

Ὅτε ἀνεκάλει εἰς τὴν μνήμην του τὴν εἰκόνα της καὶ ἐφαντάζετο τὸν παρηκμακότα σύζυγόν της, εὐκόλως ἐξήγει τοὺς λόγους δι' οὓς ἐκείνη ἐπόθει νὰ μὴ ἀφήσῃ ἐπὶ πλέον τὴν ζωήν της σβεννυμένην δεσμῶτιν παρὰ τὸν γηραιὸν αὐτῆς σύζυγον. Καὶ μετέβη πρὸς αὐτόν, τὸν αὐτοκράτορα, αὐτοῦ ἐδεήθη νὰ τὴν ἀπελευθερώσῃ ὡς ἐν σιωπηλῇ μετ' αὐτοῦ συνεννοήσει. Δὲν ἠδύνατο λοιπὸν τὸ διάβημα τοῦτο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἄφωνόν τι νεῦμα, ὡς ἀπόκρυφός τις ἐρωτικὴ ὁμολογία;

Περὶ τοῦ ἀμφιρρόπου τούτου ζητήματος ἐζήτησε τὴν γνώμην τῶν ἀστρολόγων, οἵτινες προεμήνυσαν αὐτῷ διπλῆν νίκην. Τίνα δὲ ἄλλην ἔννοιαν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἡ προμαντεία αὕτη παρὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐλπίδων του;

Ὅλως διάφοροι ἦσαν οἱ δισταγμοὶ καθ' ὧν ἠγωνίζετο ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἡ Ἀγγελική. Αἱ ἐρωτήσεις ἃς ἀπηύθυνεν αὐτῇ ὁ αὐτοκράτωρ ἠνέῳξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς περὶ τοῦ διαβήματός της. Ἡ πρᾶξις εἰς ἣν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀνδρός της προέβη, θὰ ἔφερεν ἆρα εἰς αἴσια ἀποτελέσματα, καὶ ἂν ἐπετύγχανεν; Διὰ ταῦτα μετὰ θάρρους ἧττονος ἢ τὴν προτεραίαν παρέστη εἰς τὰ βασίλεια καὶ παρουσιάσθη πρὸ τοῦ Ἀνδρονίκου, ὅστις εὗρεν αὐτὴν ἔτι θελκτικωτέραν καὶ ἐρασμιωτέραν. Ἡ δ' ἐπικεχυμένη ἐπὶ τῆς ὄψεώς της μελαγχολία ἐφάνη αὐτῷ προκαλουμένη ὑπὸ τῆς ἀνησυχίας ἂν θὰ γείνῃ δεκτὴ ἡ παράκλησις αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ τὴν ἐπαγγελθεῖσαν αὐτῷ δευτέραν νίκην ἐνόμιζεν ἀναφερομένην εἰς τὴν πρὸς ἐκείνην σχέσιν του, δὲν ὤκνησε νἀποδεχθῇ τὴν αἴτησίν της.

Διεβεβαίωσε δ' αὐτὴν ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν της μέλλει νἀναθέσῃ εἰς τὸν πατρίκιον τὴν ἀνωτάτην ἡγεμονίαν τοῦ πολέμου, παρεκάλεσε δὲ αὐτὴν νὰ μὴ ἀνακοινώσῃ αὐτῷ τὴν ἀπόφασιν, ἵνα φανῇ ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐσκέφθη νὰ καλέσῃ ὡς στρατηγὸν τὸν φίλον αὐτοῦ.

— Σ' εὐχαριστῶ, ἀνέκραξεν ὁ αὐτοκράτωρ, ὅτι ἐπροκάλεσες τὴν παρ' ἐμοῦ ἐκλογὴν ἐκείνου, πολὺ δὲ μᾶλλον θά σοι εὐγνωμονῇ ἐκεῖνος ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμὴ ἣν ἀμφότεροι ἐπιποθοῦμεν.

Φαιδρὰ ἀπεχώρησεν ἡ Ἀγγελική, λογιζομένη ἑαυτὴν εὐτυχῆ ὅτι βλέπει ἐκπληρούμενον τὸν πόθον τοῦ συζύγου της, ἐφαντάζετο δὲ ἤδη αὐτὸν καὶ ἐπανερχόμενον νικηφόρον. Τῶν δὲ σκέψεων τοῦ δεσπότου, τῶν αἰσθημάτων ἅτινα ἐγέννησεν ἐν αὐτῷ, οὐδεμίαν εἶχεν αἴσθησιν, ἐπειδὴ ὁ Ἀνδρόνικος εἶχε νομίσει ὀρθὸν νἀποκρύψῃ τὰ αἰσθήματά του, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ ἀληθὲς του πάθος ἀφοῦ πρῶτον ἀπομακρυνθῇ ὁ Φιλώτας.

Ὅτε δὲ ἐπῆλθεν ὁ διορισμὸς αὐτοῦ ὡς στρατηγοῦ, εὗρε τὸν γενναῖον ἕτοιμον καὶ πρόθυμον νὰ ἐκτελέσῃ ἀμελλητὶ τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν. Εἶχε δὲ πρὸ πολλοῦ ἤδη καταστρώσει τὸ σχέδιον τῆς ἐκστρατείας, προτιθέμενος νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὴν ἰδέαν περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀσφαλείας, καὶ νἀποκοιμίσῃ αὐτούς, ἤδη καταστάντας ἀλαζόνας ὡς ἐκ τῶν νικῶν αὐτῶν, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἦσαν ἀήττητοι καὶ νὰ κατορθώσῃ νὰ χωρίσῃ αὐτούς, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ἔμελλε τὰ ἴδια αὐτοῦ στρατεύματα νὰ τὰ σκληραγωγήσῃ διὰ διαφόρων πορειῶν, νὰ τὰ ἀσκήσῃ διὰ πλαστῶν ἐφόδων, τέλος δὲ νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ πολεμίου μετὰ συνηνωμένων δυνάμεων ἅμα ὡς παρείχετο ἁρμοδία εὐκαιρία. Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν περὶ τῆς πολεμικῆς του ἀνικανότητος δια-

Digitized by Google

δεδομένην φήμην μετεχειρίσθη ἐπιτηδείως, διαδώσας τὴν εἴδησιν ὅτι ἐγένετο στρατηγὸς τῶν Βυζαντίνων πρεσβύτης τις μοναχός, ἐλπίζων διὰ τῶν τοιούτων νὰ τύχῃ βεβαιότερον τοῦ ποθουμένου. Ἐν ᾧ δὲ παρεσκεύαζε τὰ πάντα ὅπως πραγματώσῃ τὰ σχέδιά του καὶ εἶχεν ἤδη στρατοπεδεύσει, ἔμεινεν ἡ σύζυγος αὐτοῦ μόνη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ διεβίου οὕτω κεκρυμμένη ἀπὸ τοῦ κόσμου, ὥστε ἠδύνατο νὰ πιστευθῇ ὅτι οὐδ' εὑρίσκετο παροῦσα ἐν τῇ μητροπόλει. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος εἶχε διατάξει τὴν ἀκριβεστάτην ἐπιτήρησιν αὐτῆς ἢ μᾶλλον μόνον τοῦ οἴκου της, ἐπειδὴ ἐκτὸς αὐτοῦ δὲν ἦτο ὁρατή, τοῦτο δ' ἔπραττεν ὅπως βεβαιωθῇ ἂν δὲν εἶχε προκαλέσει τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ συζύγου αὐτῆς χάριν ἄλλου τινὸς ἀνδρός· ἀλλ' ὅτε ἔμαθεν ὅτι διαβιοῖ ἐντελῶς μόνη καὶ οὐδεὶς φοιτᾷ παρ' αὐτήν, τότε ἐπίστευσεν ὅτι οὐδεμία ἐπιτρέπεται αὐτῷ ἀμφιβολία, ὅτι συνεπάθει πρὸς αὐτὸν καὶ ἀνέμενεν ὅπως ἐκεῖνος μεταβῇ πρὸς συνάντησιν αὐτῆς.

Ὢν νεαρός, ἄγαμος καὶ εἰθισμένος νὰ ὑποτάσσωνται ἅπαντες εὐπειθῶς εἰς τὰς θελήσεις αὐτοῦ, οὐδενὸς ἐφείδετο· δι' αὐτὸν ἓν μόνον ὑπῆρχε καθῆκον, τὸ καθῆκον τῶν ὑπηκόων τοῦ ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ.

Ὡς εἰ ἔμελλε νὰ φέρῃ αὐτῇ εἰδήσεις παρὰ τοῦ συζύγου της, εἰσῆλθεν ἑσπέραν τινὰ αἴφνης εἰς τὸν οἶκόν της, ἐν ᾧ ἐκείνη ὡς γνησία Ῥωμαία ἠσχολεῖτο περὶ τὸ ὑφαίνειν περιστοιχιζομένη ὑπὸ τῶν θεραπαινίδων αὐτῆς, ὡς ἡ σύζυγος τοῦ Κολλατίνου. Ἰδὼν δ' αὐτὴν ἐκπλησσομένην, ἐθεώρησε τὴν ταραχήν της προελθοῦσαν χάριν αὐτοῦ, μόλις δ' ἔμεινε μόνος μετ' αὐτῆς καὶ ἀπεπειράθη τὸ μὲν πρῶτον διὰ κεκαλυμμένων φράσεων, εἶτα δὲ μετὰ ἀπροκαλύπτου ἐρωτοληψίας νὰ κλονίσῃ τὴν πίστιν αὐτῆς. Ἐκείνη βλέπουσα ὁποίας φλόγας πάθους ἦναψεν ἡ ἐθελοθυσία αὐτῆς, ἠρυθρία καὶ ἔτρεμεν. Εὑρίσκετο μεστὴ δειλίας καὶ αἰδοῦς· δὲν ἐτόλμα νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς, μόνον δ' ἐδέετο τοῦ αὐτοκράτορος νὰ φεισθῇ τῆς τιμῆς αὐτῆς καὶ ὑπολήψεως πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ κόσμου, ἐν δὲ τῇ συγχύσει αὐτῆς, ὅπως εὕρῃ διέξοδον, ἀφῆκε νὰ τῆς ἐκφύγῃ ὁ λόγος, ὅτι κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἔμελλε νὰ μετοικήσῃ εἰς ἐξοχικὸν οἰκίσκον μοναχικόν, ὅπου θὰ ἠδύνατο νὰ δεχθῇ αὐτὸν χωρὶς νὰ φοβῆται τὴν καταλαλιάν, μόνον δὲ τώρα παρεκάλει νὰ τὴν ἀφήσῃ.

— Καὶ θὰ μοι ἐπιτρέψῃς νὰ σε εὕρω αὐτόθι, νά σε καλέσω ἰδικήν μου ἐκεῖ ὅπου δὲν θὰ δύναται νά σε ταράξῃ φόβος καταλαλιᾶς;

— Σὺ εἶσαι ὁ διατάσσων, ἀπεκρίθη ἐκείνη ταπεινῶς, ἡμεῖς δὲ εἴμεθα ἅπαντες δοῦλοί σου καὶ ἔχομεν σκέπην τὴν μεγαλοψυχίαν σου!

Ὁ Ἀνδρόνικος ταραχθεὶς τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπείσθη εἰς τοὺς λόγους αὐτῆς καὶ τὴν αἰδήμονα αὐτῆς ἐπιφύλαξιν, καὶ ἀπεχώρησε, κατειλημμένος ὑπὸ ἔτι σφοδροτέρου ἢ πρότερον ἔρωτος πρὸς αὐτήν.

— Διὰ τοῦτο λοιπόν, ἀνέκραξεν ἐκείνη ὀδυνηρῶς, ὅτε ἀπεμακρύνθη ὁ Ἀνδρόνικος, διὰ τοῦτο ἐξεπλήρωσε τὴν αἴτησίν μου, ἵνα με εὕρῃ μόνην! Ὁ μυσαρός! καὶ ἐφαντάζετο ὅτι θὰ μ' εὕρῃ πρόθυμον! Ὁποία προσβολή! Τί λοιπὸν νὰ πράξω τώρα; Νἀποκαλύψω τὰ πάντα εἰς τὸν σύζυγόν μου; Καὶ ἔπειτα; Δὲν θὰ ἦτο τοῦτο ματαίωσις τῶν πάντων, δὲν θὰ παρεκώλυον τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ; ἀλλὰ δύναμαι νὰ σιγήσω, νὰ σιγήσω καὶ νὰ διστάσω καὶ νὰ ἐπιβαρύνω ἐμαυτὴν διὰ τῆς ὑποψίας ὅτι εἶμαι ἀρκετὰ ἀδύνατος ὥστε νὰ μὴ δύναμαι νἀποκρούσω μοχθηρόν τι σχέδιον, αὐτοστιγμεὶ καὶ μετὰ πλήρους θάρρους;

Οὕτως ἐκάθητο σκεπτομένη ἐπὶ πολὺ ἔχουσα τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην μέχρι τοῦ κόλπου, ὅτε ἐπῆλθεν αὐτῇ ἡ ὑπόσχεσις ἣν ἔδωκε νὰ δεχθῇ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγροτικῇ αὐτῆς οἰκίᾳ. Ἐμμανὴς γενομένη ἐδράξατο τότε τοῦ μετώπου ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ καὶ ἐστήριξε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀσκαρδαμυκτὶ εἰς τὴν γῆν ὡς εἰ ζητοῦσα σωτηρίαν τινὰ ἰδέαν. Ὤ! τί ἔπραξα, ἐκραύγασε θρηνοῦσα, ἐπρόδωκα ἐμαυτήν, ἐλάλησα ὡς παράφρων. Ἐν ᾧ δ' εὑρίσκετο ἐν τῇ φρικτῇ ταύτῃ ψυχικῇ διαθέσει, σχεδὸν ἀπεγνωκυῖα, ὡς ἄγγελος κυρίου ἔφθασε γραμματοφόρος τοῦ συζύγου της. Ἔγραφε δ' ἐκεῖνος ταῦτα:

« Αἴσια βαίνουσι πάντα· θὰ νικήσωμεν δ' ἐλπίζω τοὺς Τούρκους. Μόνον ἓν εἶνε ἀκόμη εὐκταιότατον, ἡ προσέλευσις τοῦ βασιλέως, ὃν ὁ στρατὸς ποθεῖ νὰ ἴδῃ φοιτῶντα παρ' αὐτὸν καὶ ζητεῖ νὰ ἴδῃ διαπρέποντα ἐν τῷ ἀγῶνι. Δὲν δύνασαι νὰ πείσῃς αὐτὸν σὺ αὐτὴ ἢ δι' ἄλλου τινός; Ἀποπειράθητι, τόλμησον τὸ τολμηρὸν διάβημα νὰ παρακαλέσῃς σὺ αὐτὸν τὸν ἴδιον».

Τότε προέβη εἰς ἀπόφασίν τινα· ἐκάλεσε τοὺς θεράποντας αὐτῆς καὶ διέταξε νὰ παρασκευασθῶσι πάντα πρὸς ἀναχώρησιν. « Θὰ ἐκδικηθῶ » εἶπε καθ' ἑαυτήν· « Ἀνδρόνικε, μάθε, τί σημαίνει πίστις! »

Ἤδη κατὰ τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς ἐπισκέψεως αὐτοῦ ἡμέραν ἐμήνυσεν αὐτῷ ὅτι ἀπεχώρησεν εἰς τὸν ἐξοχικὸν οἰκίσκον της καὶ ἀναμένει αὐτόθι τὴν ἄφιξίν του. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος, ἐκπληττόμενος, ἐπὶ τῷ τάχει τῆς ἐπιτυχίας, ἀλλ' ἐν χαρᾷ ἀνυπομονῶν ἐξεκίνησεν ἵνα ἀκολουθήσῃ αὐτῇ. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὁ θεράπων ἐξετέλεσε κακῶς τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν, ἐπειδὴ ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ ἔφθασεν εἰς τὴν δηλωθεῖσαν ἔπαυλιν, ἔμαθεν ὅτι δὲν ἦτο ἡ παρ' αὐτοῦ ζητουμένη, ἐξαπέστειλαν δ' αὐτὸν ἐκεῖθεν εἰς ἄλλον ἀγροτικὸν οἰκίσκον ἀπέχοντα ἔτι ἱκανὰς ὥρας ἐκεῖθεν. Καίτοι δὲ εἶχεν ἐπέλθει ἤδη τὸ σκότος, καίτοι κατὰ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς πορείας

Digitized by Google

ἐπλησίαζον εἰς χώρας, αἵτινες ἐνίοτε ἤδη ἠπειλοῦντο ὑπὸ περιπολούντων ἐχθρικῶν στιφῶν, ὁ αὐτοκράτωρ ἐπέμενε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πορείαν μετὰ βραχεῖαν ἀνάπαυσιν. Ἐκέντει τὸν ἵππον του, οἱ δὲ ἀκόλουθοί του εἵποντο αὐτῷ.

Ὅτε δὲ ἐπελθόντος τοῦ λυκαυγοῦς ἐπλησίασαν εἰς τὴν ἔπαυλιν, ἥτις ἔκειτο πρὸ αὐτῶν ἐν χαριέσσῃ κοιλάδι, παρετήρησαν ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ ἀπέναντι αὐτῶν ὑπερκειμένου βουνοῦ στίφος Τούρκων, καὶ ὅτε ἱππεύοντες κατέβησαν εἰς τὴν κοιλάδα, ἔσπευσαν πρὸς αὐτοὺς ἄνδρες ἐκ τοῦ οἰκίσκου, θρηνοῦντες ἐπωδύνως καὶ παραπονούμενοι ὅτι πρὸ μικροῦ στίφος Τούρκων εἶχεν ἐπιπέσει κατὰ τοῦ κτήματος καὶ ἀπαγάγει τὴν κυρίαν αὐτῶν. Ὁ Ἀνδρόνικος ἐκέλευσε νὰ καταδιώξωσι τὸν ἐχθρόν, ταχθεὶς αὐτὸς ἡγεμὼν τῶν περὶ αὐτόν. Κατείχετο δὲ ὑπὸ μεγάλης ἡδονῆς ἀναλογιζόμενος ὅτι ἔμελλε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν περικαλλῆ γυναῖκα ἀπὸ τῶν ἁρπάγων αὐτῆς καὶ νὰ περιλάβῃ εἰς τοὺς κόλπους του τὴν σωθεῖσαν. Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ παρουσιάζετο ἡ ἀγωνία καὶ ἀπελπισία τῆς ὑπ' αὐτοῦ θερμῶς ἀγαπωμένης συζύγου τοῦ φίλου αὐτοῦ καὶ στρατηγοῦ, ὃν μόλις που ἐνεθυμεῖτο.

Ἀλλ' ὁ Φιλώτας εἶχεν ἤδη ὑπερτερήσει τῶν πολεμίων ἔν τισι μικραῖς μάχαις, ἡ δὲ τύχη ἐφαίνετο εὐμενὴς πρὸς αὐτόν. Αὐτὸς δ' ἐφαίνετο καταστὰς ῥωμαλεώτερος καὶ ἀνανεωθεὶς ἐκ τῶν μόχθων εἰς οὓς ὑπεβάλλετο καὶ ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν αὐτοῦ. Ἐνυπῆρχε μάλιστα τὶ τὸ πολεμικὸν καὶ ἀπειλητικὸν ἐν τῇ θέᾳ τοῦ πρεσβύτου ἐκείνου τοῦ φέροντος μακράν, λευκὴν γενειάδα καὶ περιβαλλομένου τὴν αὐστηρὰν ὄψιν διὰ κυματιζομένων ἀργυρῶν βοστρύχων, ὅτε παρουσιάζετο ἐπὶ τοῦ πλουσίως κεκοσμημένου ἵππου του διατρέχων τὰς φάλαγγας ὡς οἱ δεσπόται τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐπεθεώρει τοὺς στρατοὺς διὰ τῶν ὑπὸ πυκνὰς ὀφρῦς προβαλλόντων ὀφθαλμῶν ἀετοῦ. Ἱππεῖς φέροντες ἐπὶ τῆς περικεφαλαίας κοσμήματα φαντασιώδη καὶ πορφυροῦς μανδύας ἀνεμιζομένους, πεζοὶ περιβαλλόμενοι θώρακας λεπιδωτοὺς καὶ κρατοῦντες ἀκόντια μακρὰ καὶ βραχέα ἀντιπαρήρχοντο πρὸ αὐτοῦ, ξανθοὶ Καυκάσιοι καὶ μελάγχρωτες υἱοὶ τῆς θερμῆς Ἀφρικῆς, ἄνδρες ὡπλισμένοι πρὸς πᾶν εἶδος ἀγῶνος εὑρίσκοντο παρατεταγμένοι. Ὡς εἴπομεν, ἡ τύχη ηὐνόει τῶν στρατηγὸν ἀνελπίστως. Τὴν ῥαθυμίαν καὶ μέχρι μανίας φθάνουσαν ἀγερωχίαν τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐθεώρουν τὸν γηραιὸν ἀσθενικὸν ἄνδρα ὡς ἀξιοκαταφρόνητόν τινα ἀντίπαλον, μετεχειρίσθη ἄριστα πρὸς ὠφέλειαν ἑαυτοῦ. Οὐδὲν τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν διέλαθε τὸ ἄγρυπνον αὐτοῦ ὄμμα, οὐδεμίαν στιγμὴν ἀφῆκεν ἄνευ ἔργου καὶ οὕτω κατώρθωσε νὰ ἑλκύσῃ αὐτοὺς εἰς ληστρικὴν ἐπιδρομήν, παρασκευάσας πλαστὴν δι' ἀγγέλων προδοσίαν σιταγωγίας δῆθεν στελλομένης εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ καὶ συγχρόνως διαδοὺς τὴν εἴδησιν ὅτι ἐν τῇ ἀποστολῇ ταύτῃ εὑρίσκοντο οἱ πολυτιμότατοι θησαυροὶ τοῦ βασιλέως. Οἱ Τοῦρκοι ἀπατηθέντες ἐκ τῶν τοιούτων διαδόσεων ἐχώρισαν τὴν δύναμιν αὐτῶν, μέρους τῆς στρατιᾶς αὐτῶν ἀποσπασθέντος, ὅπως λαφυραγωγήσῃ τὸν σιτοπομπίαν. Οὕτω δὲ κατώρθωσε νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῶν μεθ' ἁπάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, διασχίσας καὶ φονεύσας τοὺς περὶ τὴν λείαν διατρίβοντας. Μετὰ δὲ τὴν νίκην ταύτην ἀμελλητὶ ἐπῆλθε κατὰ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῶν δυνάμεων τῶν πολεμίων, πρὶν τοῦτο προφθάσῃ νὰ συνασπισθῇ.

Ἡ δὲ ἑσπέρα, καθ' ἣν ὁ αὐτοκράτωρ καταδιώκων τοὺς ληστὰς ἐκείνους ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων εἶδεν ἀπαγομένην τὴν Ἀγγελικήν, ἦτο ἡ προτεραία τοῦ κρισίμου ἀγῶνος. Εἶχε δὲ πλησιάσει ἤδη τὸ πολέμιον στίφος ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ μεταξὺ αὐτῶν τοὺς αἰχμαλώτους, αὕτη δὲ ἡ θέα ἐνίσχυε τὸν ζῆλον αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτόν. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶχον φθάσει εἰς τὴν εἴσοδον χωρίου τινὸς καὶ εἶχον χάσει ἀπὸ τῆς ὄψεώς των τοὺς ληστάς, ἐπειδὴ οὗτοι αὐτόθι καλυφθέντες ὑπὸ τοίχων καὶ δένδρων διέδρασαν τοὺς καταδιώκοντας καὶ παρενέβαλλον αὐτοῖς ἐμπόδια εἰς τὸν δρόμον, δι' ὧν προέτρεχον αὐτῶν. Ἀλλ' ὁ Ἀνδρόνικος ἐν τούτοις δὲν ἐκρατεῖτο, ἐξηκολούθει δὲ τὴν δίωξιν ἀπὸ ῥυτῆρος διὰ τῶν ἐκ δένδρων φραγμάτων καὶ τῶν στενωπῶν τῆς κώμης. Ἀλλ' εἰς μάτην ἤλπιζεν ὅτι θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπανεύρῃ τὰ ἴχνη τῶν φυγάδων κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ χωρίου. Ἐν τῷ εὐρεῖ πεδίῳ, ὅπερ ἔκειτο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ὅτε διεπέρασεν καὶ τὰς τελευταίας καλύβας, οὐδὲν ἠδύνατο νὰ διίδῃ· διὸ ἔστρεψε τὸν ἵππον αὐτοῦ πρὸς τὰ ὀπίσω, διεξηρεύνησε πᾶσαν αὐλήν, πάντα κῆπον μετὰ τῶν πιστῶν αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς μάτην· οἱ φυγάδες εἶχον ἀφανισθῇ ὡς εἰ εἶχον κρυβῇ εἰς τὴν γῆν. Ἀπ' ἐναντίας δ' ἐν ᾧ ἔτι ἠσχολεῖτο περὶ τὴν ζήτησιν τῶν φυγάδων εἰσῆλθεν ἀνελπίστως ἐξ ἄλλου μέρους εἰς τὸ χωρίον ἀπόσπασμα τοῦ βυζαντιακοῦ στρατοῦ, ἀνῆκον εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν καὶ ἀπεσταλμένος πρὸς κατόπτευσιν. Καὶ ἐκεῖνοι δ' ἐρωτηθέντες εἶπον ὅτι οὐδένα τῶν καταδιωκομένων εἶδον, ἀπ' ἐναντίας δ' ἔφεραν τὴν εἴδησιν, ὅτι ὁ Φιλώτας μετὰ τοῦ σώματος τοῦ στρατοῦ ἐγγύτατα τοῦ χωρίου παρεσκευάζετο πρὸς τὴν ὁριστικὴν μάχην. Οὐδὲν λοιπὸν ἀπελείπετο εἰς τοὺς διώκτας ἄλλο ἢ ἡ παραίτησις ἀπὸ τῆς ἄλλως ἀσκόπου καταδιώξεως καὶ ἡ ἕνωσις αὐτῶν μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Βυζαντίνου στρατηγοῦ. Καὶ ἀπεφάσισε μὲν τοῦτο ὁ Ἀνδρόνικος μετὰ λύπης, ἀλλὰ ταχέως ὑπερίσχυσεν ἐν αὐτῷ τὸ φιλοπόλεμον ἦθος καὶ ἡ ὑπερήφανος ἰδέα ὅτι διὰ τῆς παρουσίας του θὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἀγωνιζομένους καὶ θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν νίκην τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ. Συνήργει δὲ ἴσως

Digitized by Google

πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην ποιά τις μετάνοια, ἡ συναίσθησις, ὅτι ὤφειλε νὰ ἐπανορθώσῃ τι ἀδίκημα γενόμενον εἰς αὐτόν, νὰ ἐξαφανίσῃ καταισχύνην τινά, νὰ ἐξαλείψῃ ἁμάρτημά τι. Μηγὰρ ἠδύνατο νὰ ὁμολογήσῃ αὐτῷ, ὁποῖος λόγος ἔπεισεν αὐτὸν νὰ μεταβῇ οὕτως ἀνελπίστως πρὸς τὸ στράτευμα, ἠδύνατο νἀποκρύψῃ ἀπ' αὐτοῦ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς συζύγου του, νἀποσιωπήσῃ αὐτῷ τὸν τρόπον καθ' ὃν κατώρθωσε νὰ μάθῃ τὰ κατ' αὐτὴν ἢ διὰ ποίου ψεύδους ὤφειλε νὰ καλύψῃ ἀμφότερα ταῦτα; Εὐτυχῶς δὲν ἀπέμεινεν αὐτῷ καιρὸς πρὸς μακροτέραν σκέψιν· τὰ δὲ στρατεύματα ἐδεξιώσαντο αὐτὸν διὰ κραυγῶν ἀγαλλιάσεως, ὁ στρατηγὸς ὑπέβαλεν αὐτῷ τὸ σχέδιον τῆς μάχης καὶ μετὰ βραχὺ ἤδη αἱ σάλπιγγες ἔδωκαν τὸ σημεῖον τῆς ἐφόδου. Ὁ Φιλώτας, δεξιῶς στρατηγήσας, ἐπέφερε τοῖς Τούρκοις ἐντελῆ ἧτταν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ διεκρίθη ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἀνδρείᾳ καὶ ἦτο πολλάκις ὁρατὸς ἐν ταῖς πρώταις τάξεσι τῶν μαχομένων. Ἐφαίνετο ὡσεὶ συνεχίζων ἐν τῷ ἀγῶνι τὴν καταδίωξιν καὶ ἐπιθυμῶν νὰ κερδήσῃ ἐκείνην, ἣν θὰ ἐθεώρει ὡς τὸ κάλλιστον τῶν ἐπάθλων. Οὕτω δέ, παραχθεὶς νὰ προχωρήσῃ λίαν μακρὰν ὡς ἐκ τῆς ὁρμῆς του, ἐτραυματίσθη ἐλαφρῶς ὑπὸ βέλους. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἐπέτρεψε νὰ ἐπαναγάγωσιν αὐτὸν πρὸ τῆς περατώσεως τοῦ ἀγῶνος, ἐπέστρεψε δὲ ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης μετὰ τοῦ Φιλώτα, μόνον ὅτε τελείως ἐβεβαιώθη ἡ νίκη, ἀγόμενος ὑπό τινων τῶν περὶ αὐτὸν γενναίων. Τότε δὲ ἦτο πλέον καιρὸς νὰ ἐξομολογηθῇ πρὸς τὸν φίλον. Στραφεὶς δὲ μετ' ἄλγους πρὸς αὐτὸν καὶ λαβὼν τὴν χεῖρά του, «Ἡ πληγή μου δὲν ἀλγεῖ τόσον, εἶπε βλέπων τὴν περίφροντιν ὄψιν τοῦ πιστοῦ στρατηγοῦ προδίδουσαν τὴν συμπάθειάν του, οὐδ' ἡ χαρὰ ἐπὶ τῇ νίκῃ εἶνε τόσον μεγάλη, ὥστε νὰ παρηγορηθῶ ἐπὶ ἀπωλείᾳ, ἥτις εἶνε μεγαλειτέρα καὶ τοῦ ἄλγους καὶ τῆς χαρᾶς μου. Ἄχ! περίμενε ν' ἀκούσῃς εἴδησιν ὀδυνηράν. Ἡ σύζυγός σου Ἀγγελικὴ ἡρπάγη ἀπὸ τοῦ ἐξοχικοῦ σου οἰκίσκου ὑπὸ ἀπίστων, καὶ φοβοῦμαι μὴ ἐφονεύθη ὑπ' αὐτῶν λυσσώντων ἐπὶ τῇ ἥττῃ, ἐπειδὴ τοιοῦτον ἀπάνθρωπον ἔθος ἔχουσιν ἐκεῖνοι οἱ βάρβαροι.

— Ὦ! Θεέ μου, ἀνέκραξεν ὁ Φιλώτας, λοιπὸν ἔμελλε νὰ προσενεχθῇ ὡς θῦμα ἐξιλαστήριον ἐπὶ τῇ νίκῃ! Πιθανῶς ἤθελε νὰ σπεύσῃ εἰς ὑπάντησιν ἡμῶν. Ὦ, ἀπαισία, κατηραμένη ἡμέρα! Ἀλλ' ἂς μὴ ἁμαρτάνωμεν ἐπιδιδόμενοι εἰς κατάρας, μηδὲ ἂς ἀπολαύσωμεν τοὺς καρποὺς τῆς νίκης ἡμῶν, πρὶν ἢ εὕρωμεν αὐτὴν καὶ ἐλευθερώσωμεν ἢ κἂν τὴν ἐκδικήσωμεν.

Ὁ Ἀνδρόνικος κατένευσεν, ἀποδεχόμενος τὰ ὑπ' αὐτοῦ προτεινόμενα. Ἐθεώρει δ' ἑαυτὸν αἴτιον τῆς θλιβερᾶς ἐκβάσεως, εἰς ἣν ἀπέληξε τὸ ὀλέθριον αὐτὸ πάθος. Ὁποίαν συμφορὰν εἶχε προκαλέσει κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐκείνου, ὅστις εἶχεν αὐτὸν οὕτω μεγάλως εὐεργετήσει! Ὁπόσον μετεμέλετο ἤδη διὰ τὸν ἁμαρτωλὸν αὐτοῦ ἔρωτα, καὶ ὡρκίζετο ἐνδομύχως νὰ παραιτηθῇ αὐτῆς τῆς ἀτυχοῦς, ἂν ἔτι ἔζῃ!

Ἀλλ' ὁ Φιλώτας ἐν τούτοις δὲν εἶχεν ὀκνήσει ν' ἀπαρτίσῃ λόχον ἐκ τῶν ἐλάχιστα παθόντων πολεμιστῶν καὶ νὰ ἐπιχειρήσῃ μετ' αὐτῶν τὴν ἀναζήτησιν τῆς συζύγου του.

— Ἄχ, εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἀνδρόνικος, πόσον λυποῦμαι ὅτι δὲν δύναμαι νὰ συνεργασθῶ καὶ συντελέσω εἰς διάσωσιν ἐκείνης εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλω τὸν διορισμόν σου ὡς στρατηγοῦ καὶ ἑπομένως τὴν σημερινὴν νίκην!»

— Εἰς τὴν σύζυγόν μου; ἀνεκραύγασεν ὁ Φιλώτας ἐκπεπληγμένος.

— Ναί, ἐκείνην, ἀπήντησεν ὁ αὐτοκράτωρ. Ἐκείνη εἶνε ἥτις μοὶ ὑπέδειξε τὴν ἐκλογήν σου, ἐκείνη ἥτις μὲ ἔπεισε νὰ ἀναθέσω εἰς τὸ θάρρος καὶ τὴν φρόνησίν σου τὴν σωτηρίαν τοῦ κράτους.

— Ἀληθῶς λέγεις, ἀνέκραξεν ὁ Φιλώτας, ἐπειδὴ ἐκείνη μόνη ἐγνώριζε τί ὑπέφερον. Καὶ ὅμως ἐπέπρωτο νἀφανισθῇ καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ τὴν ἐπανίδωμεν πλέον! Καὶ πῶς νὰ μὴ πιστεύσῃ τις τώρα, ὡς οἱ ἀρχαῖοι, εἰς τὸν φθόνον τῶν θεῶν, εἰς σκληρὰν τινα εἱμαρμένην, καταφέρουσαν ἡμῖν πληγὴν θανάσιμον καθ' ἣν στιγμὴν νομίζομεν ὅτι ἐτύχομεν τῆς ὑψίστης εὐτυχίας;

— Ἔχε πίστιν εἰς τὸν Θεὸν εἰς τὸν ὁποῖον σὺ πάντοτε εὐσεβῶς ἐπίστευες καὶ ὅστις τόσον θαυμασίως σὲ ὡδήγησεν εἰς τὴν νίκην, εἶπεν αὐτῷ παραμυθῶν ὁ Ἀνδρόνικος.

— Ναί, ἔχεις δίκαιον, βασιλεῦ, εἶπεν ἐγειρόμενος ὁ Φιλώτας, ἐμπρός, δὲν θὰ παραιτηθῶ τῆς ἐλπίδος.

Ταῦτα δὲ λέγων παρεσκευάζετο ν' ἀποχωρισθῇ τοῦ βασιλέως, ὅτε ἐκ τοῦ στρατοπέδου, πρὸς ὃ εἶχε πλησιάσει, ἀντήχησε πρὸς αὐτὸν ἄγριος θόρυβος καὶ κραυγὴ ὡς εἰ εἶχεν ἐκραγῇ ἔρις μεταξὺ τῶν ὑπὸ τῆς νίκης μεθυόντων στρατιωτῶν. Μετ' ὀλίγον δ' ἐφάνησαν πληροῦντες ἐν βίᾳ τὰς διαμέσους τῶν σκηνῶν διόδους, οἱ μὲν φέροντες βαΐων κλάδους, οἱ δὲ ἄγοντες ἐν τῷ μέσῳ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τὸ ἀντικείμενον τῆς βακχικῆς αὐτῶν ἀγαλλιάσεως καὶ κραυγάζοντες «Ἐκείνη εἶνε! Ἰδού την! Ἐκείνη ἡ ἰδία!»

Καὶ ὡς θεάν τινα τῆς νίκης ὅλην περικαλυπτομένην ὑπὸ τῶν κλάδων ἤγαγον τὴν σύζυγον τοῦ Φιλώτα πρὸς αὐτόν. Τότε δὲ αὐτὸς καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκραύγασαν «Ἐκείνη εἶνε!»

Ἡ Ἀγγελικὴ ἔσπευσε νὰ ἐκφύγῃ τῶν χειρῶν τῶν θυελλωδῶς ὑπὲρ αὐτῆς ἐπευφημούντων, ὑπεκλίθη φαιδρὰ πρὸ τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ ἐνηγκαλίσθη τὸν σύζυγον.

Ἔπειτα δέ, στρεφομένη πάλιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, εἶπε· «Συγχώρησόν μοι διὰ τὸ στρα-

Digitized by Google

τήγημα, δι' οὗ κατώρθωσα προσποιουμένη πλαστὴν αἰχμαλωσίαν νὰ ἑλκύσω πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦτο τὸ μεγάθυμόν σου φρόνημα! Οὐδέποτε ἡ ἡμέρα αὕτη ἔμελλε νἀποβῇ τόσον ἔνδοξος δι' ἅπαντας ἡμᾶς, ἂν μὴ ἡ παρουσία σου ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν νίκην.

— Πῶς, εἶπεν ὁ Ἀνδρόνικος, καὶ δὲν σε εἶχον αἰχμαλωτίσει λοιπὸν οἱ βάρβαροι, τοὺς ὁποίους εἶδον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν!

— Ἦσαν οἱ θεράποντές μου, ἀπεκρίθη, τοὺς ὁποίους περιέβαλον ὁπλισμὸν καὶ σήματα τῶν πολεμίων, διὰ νὰ σὲ ἀπατήσω καὶ σὲ φέρω ἐνταῦθα ἐπ' ἀγαθῷ ὅλων ἡμῶν.

— Καὶ πῶς κατώρθωσες νά με ἀπατήσῃς ἐν ᾧ ἤδη ἐπλησίαζον νὰ σᾶς συλλάβω ὅλους;

— Πρὶν ἢ σεῖς δυνηθῆτε νὰ φθάσητε εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἐρευνήσητε αὐτάς, εἶχον ἤδη ὑποδεχθῆ ἡμᾶς αἱ τάξεις τῶν ἡμετέρων, ἐκείνων οἵτινες σᾶς συνήντησαν καί σε ἔπεισαν νὰ σπεύσῃς εἰς τὸν ἀγῶνα. Τὰ ἐνδύματα τῶν πολεμίων εἴχομεν ἀποβάλει ταχέως καὶ ἀντ' αὐτῶν εἴχομεν ἤδη λάβει καὶ ὑψώσει τὰ σήματα τῶν ἡμετέρων. Οὕτω τὰ πάντα ἀπέβησαν ἐπ' ἀγαθῷ. Δέξαι λοιπὸν τώρα νὰ καταθέσωμεν πρὸ ποδῶν σου τὴν δάφνην ἣν γνωρίζεις, ἀλλ' ἥτις ἐν τῷ μεταξὺ ἐβλάστησε νέους θαλεροὺς κλῶνας, ἀνάμνησιν διπλοῦ στρατηγήματος καὶ διπλῆς νίκης.

Ταῦτα δὲ εἰποῦσα ἔκλινε τὸ γόνυ πρὸ τοῦ βασιλέως, ὅστις ἔτεινεν αὐτῇ τὴν χεῖρα χαίρων ἐπὶ τῇ κατανικήσει τοῦ ἑαυτοῦ πάθους, εἰς ἣν συνέδραμεν αὐτόν, ἐν ᾧ συγχρόνως ὁ Φιλώτας ὑψόνων πρὸς τὸν οὐρανὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' εὐχαριστίᾳ περιέβαλλεν εἰς τοὺς κόλπους του τὴν πιστοτάτην τῶν συζύγων.

(Ἐκ τῆς γερμανικῆς)

Λ

ΜΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες ὄχι ὀλίγον χρόνον παραμείναντες ἐν Ἀθήναις, ἐπιστρέφουσιν εἶτα εἰς τὰς ἐπαρχίας των, φιλοτιμούμενοι ἐν τῷ στενῷ αὐτῶν κύκλῳ νὰ ἀφηγηθῶσι ζωηρῶς νωπὰς ἔτι τὰς ἀττικὰς ἐντυπώσεις των ἐκ τῶν περιπλανήσεων αὐτῶν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ ἀξιοθέατα μέρη, ἐκ τῶν διατριβῶν αὐτῶν ἐν τοῖς καφενείοις καὶ ταῖς αἰθούσαις· οὗτοι ἐρωτῶνται αἴφνης ὑπό τινος τῶν ἀκουόντων:

— Καὶ ἡ Ἀκρόπολις πῶς σᾶς ἐφάνη;

— Ἄ! ἡ Ἀκρόπολις; δὲν τὴν εἶδα! σᾶς ἀπαντῶσι μετ' ἀπαθείας, καὶ ἐξακολουθοῦσι τὰς ἀφηγήσεις των.

Οὐδεὶς ὅμως ὑπάρχει, οὐδεὶς τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων, καὶ ὁ ἁπλοϊκώτερος κάτοικος τοῦ ἐσχάτου χωρίου, ὅστις καὶ ἐπ' ἐλάχιστον χρόνον διατρίψας ἐν Ἀθήναις, δὲν ἐσταμάτησε περιεργαζόμενος ἔξωθεν ἐν συγκινήσει τὸ κιτρινόχρουν καὶ πολυτελές, ἀλλὰ βαρὺ καὶ ἄκομψον κτίριον τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ὅπερ λοξῶς ἱστάμενον ἐν τῷ μέσῳ τῆς περὶ αὐτὸ πλατείας φαίνεται ὡς ἐρριμμένον ἐκεῖ κατὰ τύχην ἢ ἀφροντίστως, ὡς ἔπιπλον ἀτημελήτως στολίζον αἴθουσάν τινα, μέχρις οὗ χείρ τις μεριμνήσῃ περὶ προσφορωτέρας αὐτοῦ διευθετήσεως· ὀλίγοι ὑπάρχουσιν ὅσοι δὲν ἐφρόντισαν παντοιοτρόπως, ὅπως παραστῶσιν εἰς κοινοβουλευτικὴν συνεδρίασιν, δὲν ἀνέμειναν τὴν ὥραν τῆς εἰσόδου παρὰ τὰ προπύλαια τοῦ Βουλευτηρίου, ἀψηφοῦντες καὶ βροχὴν καὶ βορρᾶν καὶ χιόνα, ἢ ἀδιαφοροῦντες πρὸς μίαν ἀπὸ τὰς ὁλοχρύσους καὶ ὁλοδρόσους ἐκείνας ἀττικὰς ἡμέρας, τῶν ὁποίων τὸ φῶς καὶ ἡ δρόσος ζητοῦσι τόσον μακρὰς καὶ βαθείας περιπατητικὰς ἀπολαύσεις. Ὁ νέηλυς ὁ παρερχόμενος πρὸ τοῦ περικαλλοῦς καὶ καταυγάζοντος κτιρίου, ὅπερ ἵδρυσεν ἡ μεγαλοδωρία τοῦ Σίνα, ἀνοίγει ἐν θαυμασμῷ τὸ στόμα καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ τὸ ὄνομά του· τῷ ἀπαντῶσιν ὅτι αὐτὸ εἶνε ἡ Ἀκαδημία· ἐνίοτε, καὶ μετὰ τὴν ἀπάντησιν, ἡ ἔκπληξίς του δὲν καταπαύει, διότι ἡ ἀπορία του δὲν λύεται· καὶ τί εἶνε αὐτὴ ἡ Ἀκαδημία; εἶνε διατεθειμένος νὰ ἐρωτήσῃ ἀκόμη. Ἀλλὰ τίς, ἀκούων τὴν λέξιν *Βουλὴ* δὲν ἀνασκιρτᾷ, ὡς πρὸ παλαιοῦ καὶ ἀκριβοῦ γνωρίμου; εἶνε ἡ λέξις, τὴν ὁποίαν τοσάκις ἐξιδανίκευσε καὶ ἀνεσκάλευσεν ἐν τῇ φαντασίᾳ του, τοσάκις εἶδε μὲ μεγάλα γράμματα μέσα εἰς τὰς ἐφημερίδας, καὶ ἥτις τοσάκις εἰς ζωηρὰν συζήτησιν ἐτρόχισε τὰ χείλη του· δύναται νὰ παρέλθῃ ὁ βίος του χωρὶς οὐδὲ κἂν νὰ ὑποπτεύσῃ ὕπαρξιν σοφῶν καὶ Ἀκαδημιῶν· οὐδὲν μέχρι τοῦδε γινώσκει περὶ ἐκλογῆς Ἀκαδημαϊκῶν, ἐν ᾧ πόσας ἀναμνήσεις βουλευτικῶν ἐκλογῶν συμφύρει ἐντὸς τοῦ κρανίου του ἔσχατος αὐτὸς τῶν Ἑλλήνων, καὶ πρῶτος συνταγματικὸς πολίτης!

Οὐδεὶς λοιπόν, ὡς ἐλπίζομεν, ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν δύναται νὰ διατεθῇ δυσαρέστως ἐκ τῆς προθυμίας μας νὰ ὁδηγήσωμεν αὐτὸν εἰς μίαν τῶν ἐνδιαφερουσῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς, πρὸς ἃς εἶνε πάντοτε ἐστραμμένη ἡ προσοχὴ τοῦ κοινοῦ. Δυνάμεθα νὰ ὁδηγήσωμεν ἀσφαλῶς αὐτὸν διὰ τοῦ πλήθους τῶν διαδρόμων καὶ τῶν θυρῶν, τῆς συνωστίσεως τῶν βουλευτῶν, καὶ τῶν κραυγῶν τῶν κλητήρων, καὶ ἀπὸ τοῦ θεωρείου, ἐν ᾧ θὰ ἐγκαθιδρυθῶμεν, νὰ ὑποβοηθήσωμεν τὴν περιέργειαν καὶ παρατηρητικότητα αὐτοῦ, ἐν ᾧ συγχρόνως μᾶς παρέχει καὶ οὗτος ἀφορμὴν συνεχοῦς καὶ ἀκόπου ὁμιλητικότητος ἐκ τῆς ἀμέσου πρὸς αὐτὸν μεταδόσεως τῶν ἐντυπώσεών μας· ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Βουλῇ τὸ θερμόμετρον τοῦ λόγου παρὰ τοῖς ἀκροα-

Digitized by Google

ταῖς ὑπερβαίνει ἐνίοτε κατὰ πολλοὺς βαθμοὺς τὸ παρὰ τοῖς βουλευταῖς. Ὁ Ἕλλην ἀκροατὴς δὲν δύναται νὰ παραστῇ μάρτυς κοινοβουλευτικῆς συζητήσεως, δίχως νὰ μεταδώσῃ τὴν ἐπ' αὐτῆς κρίσιν του, αὐτοσχεδίως καὶ ἄνευ διατυπώσεων, εἰς τὸν πρῶτον τυχόντα γείτονα· καὶ ὅταν ἡ συνήθης γλῶσσα δὲν ἀρκῇ, τίθεται εἰς ἐνέργειαν ἡ γλῶσσα τῶν χειροκροτήσεων καὶ ποδοκροτημάτων.

Ἐν τῇ μεγάλῃ ἡμικυκλοειδεῖ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων δὲν ἐκηρύχθη ἔτι ἡ πρὸς ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως ἀπαιτουμένη ἀπαρτία· αἱ δεκατέσσαρες ἔνθεν κἀκεῖθεν τῆς αἰθούσης σειραὶ τῶν βουλευτικῶν ἑδρῶν ἐπιδεικνύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κενὰ τὰ μελανόχροα περικαλύμματά των· μόνον τινὲς τῶν πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ προεδρείῳ ἀνέκαθεν ὁρισθεισῶν θέσεων τῆς συμπολιτεύσεως εἶνε κατειλημμέναι, καὶ ἐπὶ μιᾶς τῶν τελευταίων σειρῶν διακρίνεται, ἀκίνητος ἐπὶ τῆς ἕδρας του, ὁ βουλευτής, οὗτινος εἶνε τόσον γνωστὴ ἐν Ἀθήναις, ἐκτὸς τῆς ἄλλης χαρακτηριζούσης αὐτὸν ἰδιορρυθμίας, ἡ μοναδικὴ ἀκρίβεια περὶ τὸ προσέρχεσθαι καὶ ἀκολουθεῖν τὰς συνεδριάσεις· ἀκρίβεια, ἥτις ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑποχρεοῖ αὐτὸν ἐνίοτε πολὺ πρὸ τῆς ὁρισθείσης ὥρας νὰ ἀναμένῃ ἔξω τῆς Βουλῆς, κρούων τὰς κεκλεισμένας ἔτι πύλας της, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀποστερεῖ αὐτὸν τῆς τιμῆς ἐν κατεπειγούσῃ ἀνάγκῃ νὰ καταζητῆται ἐν τῷ οἴκῳ ἢ τῷ ξενοδοχείῳ καὶ ἐφ' ἁμάξης πνευστιῶν νὰ ὁδηγῆται εἰς τὴν Βουλήν, ὡς τόσοι συνάδελφοί του. Βουλευταί τινες περιπατοῦσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ κατὰ μόνας, ἢ ἀνὰ δύο, ἀνὰ τρεῖς, ἀνὰ πλείονας, συνάπτοντες ζωηράς, ἢ ὅλως φιλικάς, συνδιαλέξεις, περιπατοῦντες ἢ ἱστάμενοι. Κατὰ συνεχῆ διαλείμματα διὰ τῶν δύο ἀντιθέτων πρὸς ἀλλήλας θυρῶν, τὰς ὁποίας καλύπτουσι βαρέα ἐρυθρὰ παραπετάσματα, εἰσέρχονται, ἐγκαταλείποντες τὰ ἰδιαίτερα δωμάτια, ὅμιλοι βουλευτῶν. Ἑκάστης ἀποχρώσεως βουλευτὴς εἰσέρχεται συνήθως διὰ τῆς θύρας, ἥτις εἶνε πρὸς τὴν πτέρυγα αὐτοῦ. Ὁ κρότος τῶν βημάτων των δὲν ἀκούεται ἐπὶ τοῦ ἐρυθρομέλανος τάπητος, τοῦ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐστρωμένου. Ἀλλ' ἰδοὺ διὰ τῆς δεξιᾶς θύρας εἰσέρχεται, ἀκολουθούμενος ὑπὸ δύο ὑπουργῶν ὁ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως· καταλαμβάνει τὴν ὡρισμένην αὐτῷ πρωτοκαθεδρίαν ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ φέρων τὸν πῖλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, κύπτει αὐθωρεὶ ἐπὶ τοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ πρασινωποῦ τραπεζίου, ἀναδιφῶν ἐγγράφων δεσμίδας· ἐνίοτε ἀνυψοῖ τὴν κεφαλήν, ὅπως ἀνταλλάξῃ λέξεις τινὰς πρὸς φίλον αὐτῷ βουλευτήν, ὅστις τὸν πλησιάζει, ἢ ὅπως ἀποκριθῇ εἰς τὸν ψυχρὸν διὰ πίλου χαιρετισμὸν ἀντιπολιτευομένου, ὅστις διέρπαρ' αὐτόν.

Ἡ αἴθουσα εἶνε ἁπλῶς, ἀλλὰ φιλοκάλως διακεκοσμημένη, οὐχὶ ὅμως καὶ φιλοκάλως πεποιημένη· ἁρμονικὸς καὶ σεμνὸς εἶνε ὁ χρωματισμὸς αὐτῆς, καὶ ἐμπρεπεῖς αἱ ὄπισθεν τοῦ προεδρείου ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐστηριγμέναι μαρμάρινοι προτομαὶ τῶν βασιλέων, καὶ γλυκὺ καὶ συγκεκερασμένον κατέρχεται τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν κάτωθεν τῆς στέγης ἀκριβῶς ἠνεῳγμένων θυρίδων· ἀλλ' ἐξαφανίζεται πᾶσα αὕτη ἡ εὐπρέπεια ὑπὸ τῆς μεγάλης ἀσχημίας τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ προεδρείου τεραστίων στύλων, ὑφ' ὧν καὶ τὸ προεδρεῖον καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ τεθειμένον Βῆμα πιέζονται κι' ἐξαφανίζονται, ὑφ' ὧν ὑβρίζεται ἡ κομψότης καὶ συμμετρία, καὶ παρακωλύεται ἡ λειτουργία τῆς ἀκουστικῆς. Ἡ πρώτη συνεδρίασις ἐν τῷ νέῳ βουλευτηρίῳ ἐγένετο πρὸ ἐννέα περίπου ἐτῶν, τῇ 3 Νοεμβρίου 1875. Μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης αἱ ἀθηναϊκαὶ ἐφημερίδες ἠσχολοῦντο εἰς καλλιτεχνικὰς περιγραφὰς τοῦ νέου κτιρίου. Κρίσιμα τότε διεδραματίζοντο ἐν τῇ πολιτικῇ τοῦ ἔθνους σκηνῇ. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἔσπευδον ν' ἀποχωρήσωσι τοῦ παλαιοῦ καὶ σεσαθρωμένου ἐκείνου παραπήγματος, ἐν ᾧ μέχρι τοῦδε ἐτελοῦντο αἱ συνεδριάσεις τῆς βουλῆς καὶ τόσα ἐπισήμως καὶ ἀνεξιτήλως διεδραματίσθησαν· ἔσπευδον ν' ἀποχωρήσωσιν, ὅπως ἐγκαθιδρυθῶσιν εἰς τὸ καινουργὲς οἰκοδόμημα, οὗτινος ἡ νεότης ἦτο, διὰ τοὺς ἀγαπῶντας τὰ σύμβολα καὶ τὰς ποιητικὰς μεταφοράς, ἦτο ἡ εἰκὼν οἱονεὶ νέας πολιτικῆς περιόδου διὰ τὴν Ἑλλάδα. Τὸ παλαιὸν βουλευτήριον ἠρημοῦτο, καὶ πρὶν ἢ τέλεον κατεδαφισθῇ, μεταβάλλετο κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἡμέρας εἰς δικαστήριον. Ἀλλ' ἡ πρώτη ἐν τῷ νέῳ βουλευτηρίῳ συνεδρίασις διέλυσε τὸ γόητρον αὐτὸ τῆς νεότητος. Παρετηρήθησαν αἱ ἄπειροι αὐτοῦ ἐλλείψεις, αἵτινες μόνον μετὰ τῆς ἐντελοῦς μεταρρυθμίσεως αὐτοῦ ἠδύναντο νὰ ἐκλίπωσιν. Οὐδεὶς ἠκούετο, οὐδ' αὐτὸς ὁ προεδρικὸς κώδων. Οἱ βουλευταὶ ἐσιώπησαν, καὶ ἤρξαντο διδασκόμενοι τὸ ὑπομένειν. Πάντων δὲ τὰς ἐντυπώσεις ἀνέλαβε νὰ ἐκφράσῃ ἔγκριτόν τι φύλλον τῆς πρωτευούσης ἀποκαλέσαν τὸ νέον βουλευτήριον «ἔκτρωμα τεχνικόν, δι' ὃ ἐδαπανήθησαν ἑκατοντάδες χιλιάδων δραχμῶν.» Τέλος ἐν μιᾷ τῶν συνεδριάσεων τῆς παρελθούσης ἢ προπαρελθούσης συνόδου πρότασις ὑπεβλήθη εἰς τὴν βουλὴν ὑπό τινος τῶν ἀντιπροσώπων περὶ εὑρέσεως καταλλήλου αἰθούσης συνεδριάσεων.

Ἀλλ' ἀκούεται—ὑπὸ μόνον τῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ—κρουόμενος ὁ κώδων ὑπὸ τοῦ προέδρου, καταλαβόντος τὴν ἕδραν του ἐν μέσῳ τῶν γραμματέων. Ἄρχεται ἡ ἐκφώνησις τοῦ καταλόγου· ὁ ἐκ τῶν γραμματέων τοῦ προεδρείου ἀναλαμβάνων τὴν ἐργασίαν ταύτην ἔχει φωνὴν ὀξεῖαν, κατισχύουσαν τῶν ἐλλείψεων τῆς ἀκουστικῆς· μονοτόνως διασταυροῦνται τὰ ποικιλοκατάληκτα ἑλληνικὰ ἐπώνυμα, ἐξ ὧν προδίδεται ἡ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἢ ἐκ τῆς Στερεᾶς ἢ ἐκ τῶν νήσων

Digitized by Google

καταγωγή, ἐν οἷς πολλάκις διαφαίνονται τὰ ἴχνη τῆς Ἰταλικῆς ἢ Τουρκικῆς ἐπιμιξίας. Ὀνόματά τινα ἀντηχοῦσιν εὔηχα καὶ εὔρωστα, διότι ἀνακαλοῦσιν ἐνδόξους ἡμέρας καὶ νίκας τῆς Ἐπαναστάσεως· ἄλλα ὑπομιμνήσκουσι νωποτέρους καὶ ὀλιγώτερον μεμακρυσμένους τοῦ μεγάλου παρελθόντος καιρούς· ἄλλα προσπίπτουσιν εἰς τὸ οὖς ἄγνωστα ἢ δύσηχα, ἄλλα ἐκπλήττουσι, καὶ ἄλλα κινοῦσι τὸν γέλωτα. Ὁ κατάλογος χωρεῖ βραδέως ἀναγινωσκόμενος ὅπως δοθῇ καιρὸς εἰς τοὺς ἀπόντας ἔτι νὰ προσέλθωσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ βουλευταί τινες, προσερχόμενοι τῷ προέδρῳ, λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ δελτάριά τινα· εἶνε εἰσιτήρια διὰ τὰ θεωρεῖα, τῇ συμβολῇ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦνται τὰ συνήθως ὑπεράγαν ζωηρὰ καὶ ἥκιστα εὐλαβῆ πρὸς τὴν ἀντιπροσωπείαν τοῦ ἔθνους ἀκροατήρια· ἀλλ' ὁ πρόεδρος οὐδὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ εἰς τὸ ἀξίωμα τῶν βουλευτῶν, καὶ οἱ βουλευταὶ οὐδὲν δύνανται νὰ ἀρνηθῶσιν εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν φιλοπατρίδων ἐκλογέων των, οἵτινες ἀπὸ τῆς πρωΐας πολιορκοῦσι τὸ βουλευτήριον, ὑφιστάμενοι τῶν κλητήρων τοὺς διωγμοὺς καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας τὰς κακώσεις, πεινῶντες καὶ διψῶντες διὰ πολιτικά.

Ἡ ἀπαρτία, μετά τινα προσδοκίαν, ἀμφιβολίας καὶ ἀμφιταλαντεύσεις, συνετελέσθη. Εἶνε παρόντες τὰ δύο τρίτα περίπου τῶν ἀριθμῶν τῶν ἀντιπροσώπων. Αἱ πλεῖσται τῶν βουλευτικῶν ἑδρῶν εἶνε πεπληρωμέναι. Ὁ πρόεδρος διατάσσει ν' ἀνοιχθῶσι τὰ θεωρεῖα, καὶ ἄρχεται ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς παρελθούσης συνεδριάσεως, καταπνιγομένη ὑπὸ τὸν δοῦπον καὶ τοὺς διαπληκτισμοὺς τῶν ἀνερχομένων καὶ συνωστιζομένων ἐν τοῖς θεωρείοις. Οἱ οὐδέποτε ἀραιοὶ ἀκροαταὶ σήμερον παράκεινται πυκνοὶ ὡς φώσφορα ἐντὸς τοῦ κουτίου των· καὶ δὲν ἀναμένουσιν ἢ κατάλληλον εὐκαιρίαν νὰ ἐκραγῶσιν, ὡς ἐκεῖνα, ἐν ἀποδοκιμασίαις ἢ ἐπιδοκιμασίαις· διότι ἀπὸ τῆς χθὲς αἱ ἐφημερίδες διεσάλπισαν ὅτι σπουδαία σήμερον ἔσται ἡ συζήτησις, καὶ ὅτι θὰ ὁμιλήσωσιν ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, δεινοὶ ῥήτορες καὶ παλαισταί· ἀναμένεται «πολιτικὸν ζήτημα». Καὶ οἱ κυρίαι δὲν ὑστεροῦσι κατὰ τὸν ἐνθουσιασμόν· τὸ δεξιόθεν τοῦ βασιλικοῦ θεωρεῖόν των ἐπιδεικνύει πολυτρόπους ἐσθῆτας καὶ ποικιλοκοσμήτους κεφαλάς, ἀπὸ τῆς δεξιῶς ἡρμοσμένης πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ τελευταίου συρμοῦ κεφαλῆς τῆς Ἀθηναίας νεάνιδος μέχρι τῆς κεφαλῆς τῆς νεήλυδος ἐπαρχιώτιδος, ἐπιδεικνυομένης ὑπὸ τὸ ἐρυθροῦν φέσιον καὶ τὸ χρυσοῦν *παπάζι*. Ἀπὸ τοῦ θεωρείου τῶν διπλωματῶν προκύπτουσι διὰ τῶν διόπτρων ἐτάζουσαι δύο τρεῖς ξενικαὶ φυσιογνωμίαι· οἱ συντάκται τῶν πρακτικῶν τῶν ἐφημερίδων εἶνε εἰς τὰς θέσεις των μὲ τὸ οὖς προσηλωμένον καὶ τεταμένην τὴν μολυβδίδα, καὶ ἄνωθεν τῶν κεφαλῶν αὐτῶν εἰκοσὰς ἐπιτίμων καὶ ἀγνώστων δημοσιογράφων, εἰσηγμένων ἐκεῖ χάρις εἰς εἰσιτήρια ἐφημερίδων, αἵτινες πρὸ πολλοῦ ἐξεμέτρησαν τὸ ζῆν, χωρὶς ὅμως, κατὰ λογικὸν κανόνα, νὰ ἐκμετρήσωσι καὶ τὰ δημοσιογραφικὰ αὐτῶν δικαιώματα. Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τοῖς θεωρείοις ἀξιωματικῶν δὲν εἶνε εὐκαταφρόνητος. Τὸ κοινὸν θεωρεῖον ἐξετείνετο πρὶν καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν τῆς αἰθούσης· βαθμηδὸν ἤρξατο μειούμενον τὸ κράτος του, μέχρις οὗ περιωρίσθη εἰς τὸν ἀμφιθεατρικὸν χῶρον, ὃν ἤδη κατέχει. Ὡς πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτοῦ θεατάς, οὐδέποτε, βλέπων αὐτοὺς ἐκεῖ συνηγμένους καὶ παρακολουθοῦντας τὰς συζητήσεις, ἠδυνήθην νὰ διευκρινίσω τὰς ἐπικρατούσας ἐν αὐτοῖς κοινωνικὰς ἰδιότητας· εἶνε βιομήχανοι, ὑπάλληλοι, φορολογούμενοι, ἀργοί, ἐργάται, σπουδασταί, λωποδῦται; οὐδὲν ἐξ αὐτῶν. Ἐν ταῖς διακινουμέναις καὶ θερμοαίμοις ἐκείναις κεφαλαῖς μία μόνη ἰδιότης διακρίνεται, παρεχομένη ὑπὸ τῆς ἐκεῖ πέραν διακεχυμένης ἀτμοσφαίρας, καὶ πάσας τὰς ἄλλας ἐξουδετεροῦσα: ἡ ἰδιότης τοῦ πολιτικομανοῦς.

Ὁ στενογράφος καταλαμβάνει τὴν θέσιν του ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῷ προεδρείῳ τραπέζης. Ἄρχεται ἡ συζήτησις.

Εἰς δύο μεγάλα στάδια δύνανται παρ' ἡμῖν νὰ διαιρεθῶσιν αἱ κοινοβουλευτικαὶ συζητήσεις· εἰς τὸ στάδιον τῶν ἐπερωτήσεων, καὶ εἰς τὸ τῆς ἡμερησίας διατάξεως. Ἐν ταῖς πλείσταις δὲ τῶν συνεδριάσεων ἑκάστης βουλευτικῆς συνόδου τὸ πρῶτον στάδιον, αὐθαιρέτως ἐκτεινόμενον ἐπ' ἄπειρον, κυριαρχεῖ καὶ προγράφει τὴν λειτουργίαν τοῦ δευτέρου· ἡ ἐπερώτησις τρώγει τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Εἶνε ἔργον τῆς στατιστικῆς νὰ ἐπαριθμήσῃ τὰς συνεδριάσεις, αἵτινες ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς μεταπολιτεύσεως κατηναλώθησαν εἰς ἐπουσιώδη καί, οὕτως εἰπεῖν, οἰκογενειακὰ ζητήματα πρὸς βλάβην οὐσιωδῶν ἀναγκῶν τῆς πολιτείας. Τί θὰ ἐλέγετε περὶ συμποσίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀντὶ ἄρτου προσφέρεται οἶνος, καὶ μόνον οἶνος; τοιαῦτα συμπόσια εἶνε αἱ παρ' ἡμῖν συζητήσεις αἱ ἀρχόμεναι καὶ περατούμεναι καὶ πληρούμεναι ὑπὸ τοῦ ἀνεξερευνήτου καὶ ἀπαραβιάστου δικαιώματος τῆς ἐπερωτήσεως. Στάδιον, ὅπερ, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ, θιγούσης ἀμεσώτερον ἀτομικώτερα καὶ ποικίλα συμφέροντα, ἢ δυναμένης νὰ καταστῇ ἐπιτήδειον ὄργανον πολιτικῆς ἀντιδράσεως, μεθύει, ἐξερεθίζει, ἐξαίρει, μωραίνει, κινεῖ εἰς γέλωτα ἢ εἰς ἀγανάκτησιν ἠθοποιοὺς ὁμοῦ καὶ θεατάς. Ἀείποτε ἠγάπησα τὰ ἄνθη τῆς ἐλευθερίας, ἅτινα, κατὰ τὸν ποιητήν, εἶνε δῶρα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ δὲν δύναμαι νὰ μὴ φρονῶ ὅτι ἡ ἐπερώτησις ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ πολιτεύματος εἶνε ἐκ τῶν ἀνθέων ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὸ ἄρωμα εἶνε κινδυνῶδες, ἤ, κατὰ τὴν λέξιν ἑτέρου ποιητοῦ, *ὕπουλον*.

Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἐνίοτε σπουδαῖα ζητήματα

Digitized by Google

δύνανται νὰ διαλευκανθῶσιν ἐπικαίρως ὑπὸ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπερωτήσεως· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου πόσος πολύτιμος χρόνος ἀσωτεύεται! Ἀλλὰ τί πρὸς τοῦτο; Δυνάμει τῆς ἐπερωτήσεως δύναται καὶ ὁ ἀκινδυνότερος ἐν πάσῃ ἄλλῃ περιστάσει ἀντιπρόσωπος νὰ καταστῇ τύραννος αὐτοκράτωρ τῶν ἰσχυροτάτων· δύναται νὰ λέγῃ, νὰ λέγῃ, νὰ λέγῃ, καὶ οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ διακόψῃ τὸ ἱερὸν ρεῦμα τοῦ κοινοβουλευτικοῦ χειμάρρου. Διότι ἡ ἐπερώτησις εἶνε τὸ ὅπλον τῶν ἀδυνάτων, καὶ ἡ ἐλπὶς τῶν ἀπηλπισμένων. Ἐκεῖνοι, οἵτινες δυσχεραίνουσι νὰ συνεχίσωσιν ἐπὶ τοῦ Βήματος καθαρῶς πολιτικὴν συζήτησιν ἐπὶ οἰκονομικῶν, στρατιωτικῶν ἢ διπλωματικῶν ζητημάτων δὲν ἔχουσιν ἢ νὰ ἐπιληφθῶσι τοῦ τυχόντος ἐπαρχιακοῦ ἐπεισοδίου, τῆς πτώσεως μιᾶς γεφύρας ἢ τῆς ἀπολύσεως ἑνὸς ταμίου. Τὸ Βῆμα ἁλίσκεται ἐξ ἐφόδου, δημηγορία μακρὰ μετὰ προλόγου καὶ ἐπιλόγου συντάσσεται, ποτήρια ὕδατος κενοῦνται ἄφθονα, μεγάλων φράσεων κομβολόγιον ἀναπτύσσεται, ὁ τόνος τῆς φωνῆς ἁρμόζεται ἑκάστοτε πρὸς τὴν λέξιν τοῦ ῥήτορος, οὐδενὸς εἴδους ῥητορικὸν χειρονόμημα παραμελεῖται, ὁ σπινθὴρ μεταδίδεται καὶ εἰς ἄλλους, οἱ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενοι, οἱ ἐπαρχιακοὶ ἀντίπαλοι, οἱ ὑπονοούμενοι, οἱ φίλοι καὶ πάντες οἱ ὁπωσδήποτε ἐνεχόμενοι εἰς τὸ προκείμενον θεωροῦσι καθῆκον νὰ ἐπέμβωσι, νὰ ἀπαντήσωσι, νὰ διαψεύσωσι, ν' ἀνταπαντήσωσι, νὰ ὀργισθῶσι, νὰ διαμαρτυρηθῶσι· καὶ εἶνε ἀναπόφευκτον τοῦτο εἰς ἡμᾶς, τῶν ὁποίων τὰς κεφαλὰς ὡριμάζει ὁ φλογερώτερος ἥλιος. Πολλοὶ ἀκολουθοῦσιν εἰς τὸ Βῆμα, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, αὐτοὶ διακόπτουσιν, ἐκεῖνοι ἀπειλοῦσιν, ὅλοι κραυγάζουσιν ὁμοῦ, καὶ ἐν μέσῳ τῶν κραυγῶν καὶ τῆς ἐξάψεως δύναταί τις σαφέστατα νὰ διακρίνῃ ἐκ τῆς μουσικῆς τῆς φωνῆς καὶ τῶν λεκτικῶν ἰδιωτισμῶν τὸν Πελοποννήσιον, τὸν Ρουμελιώτην, τὸν Ἑπτανήσιον, τὸν νησιώτην τοῦ Αἰγαίου, τὸν Θεσσαλόν, τὸν Ἀθηναῖον. Προσέρχεται ἐπίκουρος ὁ προεδρικὸς κώδων, τῇ μεσολαβήσει τῶν ἀπαθεστέρων κατευνάζεται ἡ θύελλα, ὁ πρόεδρος καλεῖ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ λάμπουσι κυκλοειδῶς ἐπὶ τῶν τοίχων ἀνηρτημέναι μὲ τὰ δίδυμα ῥάμφη των αἱ λυχνίαι τοῦ φωταερίου, σημεῖον ὅτι πρὸ πολλοῦ κατῆλθεν ἡ νύξ, καὶ ὅτι πρὸ τοῦ στομάχου καὶ τοῦ καμάτου πρέπει νὰ ὑποχωρῇ πᾶσα σκέψις. Καὶ ἀναβάλλεται μέν, ἄδηλον διὰ πότε, ἡ ἐπιψήφισις ἐπείγοντος νομοσχεδίου, ἀλλὰ τὸ οὐσιῶδες εἶνε ὅτι μετά τινας ἡμέρας οἱ ἐκλογεῖς ἀποκέντρου τινὸς ἐπαρχίας ἀναγινώσκουσιν εἰς πάσας τὰς ἐφημερίδας πολύστηλον λόγον τοῦ προσφιλοῦς αὐτοῖς ἀντιπροσώπου καὶ ἄρχεται αὖθις στερεουμένη ἡ κλονισθεῖσα πεποίθησις αὐτῶν περὶ τῆς ῥητορικῆς του ἱκανότητος.

Κατ' ἄλλην ὅμως διαίρεσιν, αἱ συζητήσεις ἐν τῇ ἑλληνικῇ Βουλῇ δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς ἐκτάκτους καὶ τακτικὰς συζητήσεις. Καὶ τακτικαὶ μὲν εἶνε αἱ διεξαγόμεναι ἄνευ ζωηροῦ τινος ἐπεισοδίου, ἄνευ λόγου ἐπιβαλλούσης δυνάμεως, ἄνευ καταπληκτικοῦ συνωστισμοῦ τῶν ἀκροατηρίων. Ἐκεῖναι, καθ' ἃς ὁ ἀπὸ τοῦ βήματος ἀγορεύων ἀφίνεται νὰ περάνῃ τὴν μακρὰν ἢ σύντομον ὁμιλίαν του, χωρὶς προσοχῆς, ἀλλὰ καὶ χωρὶς διακοπῶν· ἐκεῖναι, καθ' ἃς οἱ ἐπὶ τῶν ἑδρῶν των ἀπομένοντες βουλευταὶ εἶνε διατεταγμένοι ἀκροβολιστικῶς, οἱ μὲν ἀσκεπεῖς, οἱ δὲ φέροντες τὸν πῖλον ἢ τὸ φέσιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καθ' ἃς ἄλλοι μὲν προσέχουσιν, ἄλλοι ἀναγινώσκουσι, καὶ ἄλλοι νυστάζουν· καθ' ἃς περιπατοῦσι κατὰ μῆκος τοῦ ὄπισθεν τοῦ προεδρείου διαδρόμου, ἢ συντάσσουσι τὴν ἀλληλογραφίαν των ἐπὶ τῶν τραπεζῶν· καθ' ἃς νεαρός τις καὶ κομψοπρεπὴς πολιτευτὴς εὐκαιρεῖ νὰ ἀνατείνῃ ἐπίμονα τὰ βλέμματα πρὸς τὴν μίαν καὶ μόνην ἐπὶ τοῦ γυναικείου θεωρείου διαθάλλουσαν χάριν, καθ' ἃς αἱ δύο τῆς αἰθούσης θερμάστραι σβέννυνται, καὶ οἱ δημοσιογράφοι ἐγκαταλείπουσι πρὸς στιγμὴν τὰ θρανία των, ὅπως ἀναπνεύσωσι· καθ' ἃς ἀνατινάσσει τοὺς ἀποναρκωθέντας, καὶ διαλύει τὴν συνεδρίασιν φωνή... ἀπὸ μηχανῆς « κ. πρόεδρε, δὲν ὑπάρχει ἀπαρτία! »

Ἔκτακτος δὲ δύναται νὰ ἀποκληθῇ ἡ συνεδρίασις ἐκείνη, ἥτις σπουδαῖον ἐπιλύουσα ζήτημα, ἄρχεται καὶ περατοῦται ὑπὸ τὸ γόητρον τοῦ λόγου μιᾶς ἢ καὶ πλειόνων ἐκ τῶν σημαινουσῶν ἐν τῇ βουλῇ προσωπικοτήτων. Τότε κατέχουσι πάντες τὰς θέσεις των. Ἐν μέσῳ τῶν μελανῶν ἐπενδυτῶν καὶ τῶν φαιόχρων ἐπανωφορίων λευκάζουσιν αἱ ὀλίγαι ὀλίγισται ἔτι ἀπομένουσαι λευκαὶ φουστανέλαι. Τοὺς διαπρέποντας ἐκ τῶν πολιτικῶν, τὸν πρωθυπουργόν, τοὺς ὑπουργούς, τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀντιπολιτεύσεως, τοὺς ὁπωσδήποτε κατακτήσαντας τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ, τοὺς ἰδιορρύθμους, τοὺς ἰδιοτρόπους, τοὺς ἀνεξαρτήτους, τοὺς ἔχοντας παρελθόν, τοὺς ἀξιοῦντας παρόν, τοὺς ἐλπίζοντας εἰς μέλλον, δύναται ὁ παρατηρῶν νὰ ἀνακαλύψῃ, ἕκαστον εἰς τὴν οἰκείαν αὐτῷ θέσιν. Πλήρη τὰ θεωρεῖα, ἀλλ' εὐλαβούμενα τὴν ἀντιπροσωπείαν, οἱ ἀντιπρόσωποι, πληττόμενοι, ἢ θριαμβεύοντες, ἐγκωμιαζόμενοι ἢ ἐγκαλούμενοι, ἀλλὰ πάντοτε εὐλαβούμενοι τὸν ῥήτορα. Πληροῖ τὸ κενὸν τῆς αἰθούσης ἡ φωνὴ τοῦ λαλοῦντος, ἀφ' ἧς ὡς ἀπὸ ἀοράτου δυνάμεως, διασπείρεται ἡ συγκίνησις καὶ ἐνίοτε τὸ ῥῖγος. Καὶ εἶνε αὐτὴ ἡ ἁπλουστέρα καὶ ὡραιοτέρα σκηνογραφία συνεδριάσεως τῆς ἑλληνικῆς βουλῆς, διότι πάντα τελοῦνται κατ' ἀξίαν· καὶ οἱ λόγοι εἶνε ἄξιοι τοῦ Βήματος, καὶ τῶν λόγων ἄξιαι αἱ ὑπ' αὐτῶν προκαλούμεναι στιγμιαῖαι ἢ διαρκέστεραι ἐντυπώσεις συμφώνως μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ νεωτέρου Ἕλληνος.

Κ. Π.

Digitized by Google

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza]

Συνέχεια· ἴδε σελίδα 76.

(Κεφάλαιον δεύτερον)

Ἡ χεὶρ εἶνε ἴσως τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ χεὶρ εἶνε τὸ ἀρχέτυπον τῶν ἐργαλείων καὶ τὸ νεῦρον τοῦ τεχνίτου, δύναται δὲ συνάμα νὰ ἦνε καὶ ὡραιοτάτη. Δύναται αὕτη νὰ ἐκφράσῃ τὴν χάριν καὶ τὸ πάθος, τὴν κομψότητα καὶ τὸν ἔρωτα. Τὸ νὰ φέρῃ τις συχνάκις χειρόκτια, νὰ προφυλάττῃ τὴν χεῖρα ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου καὶ ἀπὸ τῶν δυσμορφιῶν τῶν χειμέθλων, νὰ μὴ θερμαίνῃ οὐδέποτε αὐτὴν ὑπὲρ τὸ δέον, μήτε νὰ χειρίζηται σώματα ὑπὲρ τὸ δέον σκληρά, ἰδοὺ σύμπασα ἡ ὑγιεινὴ τῆς καλλονῆς αὐτῆς. Αἱ κυρίαι δύνανται νὰ φέρωσι διαρκούσης τῆς νυκτὸς κοσμητικὰ χειρόκτια, τὰ ὁποῖα διατηροῦσι λευκὰς καὶ ἁβρὰς τὰς χεῖρας καὶ ἐμποδίζουσι τὰς ρωγμάς. Τὰ χειρόκτια ταῦτα ἀλείφονται μὲ τὴν ἑξῆς ἀλοιφήν·

Κηρὸς καθαρός . . Λίπος κήτους . . . Λευκὸς σάπων . . .	Ἐξ ἑκάστου Γραμ.	15
Λίπος ἐλάφου ἢ ἄλειμμα προβάτου	»	30

Διαλύσατε θέτοντες τὸ περιέχον δοχεῖον ἐν θερμῷ λουτρῷ καὶ προσθέσατε:

Ἔλαιον ἐξ ἐλαίας Ἀλοιφὴν ἐκ ρόδων	ἐξ ἑκάστου Γραμ.	46
Βενζόϊον Βάλσαμ. τῆς Περουβίας	ἐξ ἑκάστου Γραμ.	46
Ὕδωρ τοῦ μέλιτος	»	4

Πτητικὸν ἔλαιον ἐκ ρόδων, τινὰς σταγόνας.

—

Ὁ χειρῶναξ ὅστις χειρίζεται ρινία, πτύα, πρίονας, ὅστις σκληρύνει τὰς χεῖρας εἰς τὸ τραχὺ ἐργοστάσιον, θέλει εὕρει ὠφελιμωτάτην τὴν χρῆσιν τοῦ *κισσηρώδους σάπωνος* (τοῦ sand-soap τῶν Ἄγγλων καὶ savon ponce τῶν Γάλλων), τὸ ὁποῖον εἶνε παρεσκευασμένον ὅπως οἱ λοιποὶ σάπωνες μὲ τὴν προσθήκην λεπτοτάτης ἄμμου. Ἡ χεὶρ τοῦ χειρώνακτος εἶνε σχεδὸν ὅλον αὐτοῦ τὸ κεφάλαιον, εἶνε τὸ ἐργαλεῖον δι' οὗ κερδίζει τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας, τὸν κόπτει καὶ τὸν μοιράζει εἰς τὰ τέκνα του. Μοὶ ἀρέσκει δὲ νὰ βλέπω αὐτὴν καθαρὰν καὶ ὡραίαν, διότι ἀποτελεῖ αὕτη εὐγενέστατον μέρος εὐγενεστάτου ἀνθρώπου. Ἀλλ' ὁ κισσηρώδης σάπων, πολὺ ὀλίγον ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν, προτίθεται προσέτι καὶ τὸν σπουδαιότερον σκοπόν, νὰ διατηρῇ τὴν ἐπιδερμίδα λεπτὴν καὶ ἑπομένως νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς τὴν χεῖρα μεγαλητέραν εὐκαμψίαν, μεγαλητέραν ἐλαστικότητα εἰς τὰς κινήσεις.

Ἀποσπῶ μίαν σελίδα ἐκ τῆς εἰς Σαρδηνίαν περιηγήσεώς μου, διὰ νὰ σᾶς δείξω ἓν παράδειγμα βαρείας καὶ ὀλεθρίας τυλώσεως τῶν χειρῶν.

« Οἱ ἁλιεῖς τοῦ κοραλίου, οἵτινες μεταβαίνουσιν ἐτησίως εἰς τὴν Ἀλγερίαν μετὰ πλειόνων ἢ διακοσίων πλοιαρίων, εἶνε σχεδὸν πάντες Νεαπολῖται ἢ Τοσκανοί. Κερδίζουσι πολλά, ἀλλὰ βιοῦσι βίον κολάσεως. Κοιμῶνται τέσσαρας ὥρας τοῦ ἡμερονυκτίου, παλαίουσι κατὰ τοῦ φλέγοντος ἡλίου, κατὰ τῶν σφοδρῶν ἀνέμων, κατὰ τῆς πείνης, κατὰ τῶν βροχῶν, καὶ αἱ χεῖρές των οὕτω πως τυλοῦνται ὑπὸ τῆς κώπης καὶ τοῦ χειρισμοῦ τοῦ μηχανήματος, δι' οὗ βυθίζονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀνασύρονται τὰ ἀμφίβληστρα, ὥστε ἐὰν ρίψητε πρὸς αὐτοὺς νόμισμα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, δὲν δύνανται ἀρκούντως νὰ κάμψωσι τοὺς δακτύλους ὅπως συλλάβωσιν αὐτό, ἀλλὰ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸ ὠθοῦσι πρὸς τὴν ἑτέραν». (Mantegazza, Profili e paesaggi della Sardegna, Milano, 1869).»

Οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι ἁλιεῖς τοῦ κοραλίου δὲν ἤθελον ἔχει χεῖρας οὕτω τετυλωμένας, ἐὰν μετεχειρίζοντο τὸν κισσηρώδη σάπωνα ἢ ἐὰν τὴν κυριακὴν τοὐλάχιστον ἐπλύνοντο μετ' ὀλίγου ἀνθρακικοῦ καλίου ἢ νάτρου τοῦ ἐμπορίου, διαλελυμένου ἐν τῷ ὕδατι.

—

Πολλοὶ ἐντὸς τοῦ ὕδατος, δι' οὗ πλύνονται, προσθέτουσι τὸ *ὕδωρ τῆς Κολωνίας*, ἢ τὸ *ὕδωρ τῆς Λαβαντίδος*, ἢ ἄλλα ἀρωματικὰ βάμματα περιέχοντα οἰνόπνευμα καὶ διαφόρους ἀρωματικὰς οὐσίας. Ὀλίγαι σταγόνες δύνανται νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τοὺς μᾶλλον ἀπαιτητικοὺς ἐπικουρείους ἢ εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἔχουσι τὸ ἀτύχημα νὰ ἔχωσιν ὄζοντας ἱδρῶτας. Ἀλλ' ἡ κατάχρησις τῶν οἰνοπνευματωδῶν τούτων ὑδάτων παραβλάπτει τὴν ὑγείαν τοῦ δέρματος, τὸ ὁποῖον ὑπερβολικῶς διερεθίζεται ὑπὸ τῶν σκευασιῶν τούτων.

Προτιμότερον εἶνε νὰ ἐπιφυλάσσωνται αἱ ἀρωματικαὶ αὗται πλύσεις διὰ τὰς θερμοτάτας ἡμέρας τοῦ ἔτους, διὰ τοὺς ἀναῤῥωνύοντας καὶ δι' ὅλας ἐκείνας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ δυναμόμετρον τῆς ζωῆς εἶνε ὑπὸ τὸ μηδενικόν, καὶ ἑπομένως ἐνδείκνυται ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιτρίψεως, τῆς διεγέρσεως καὶ τῆς ἐνισχύσεως τῶν νυσταλέων καὶ τῶν νωθρῶν.

—

Μὴ μεταχειρίζεσθε ποτὲ ψιμμύθια λευκὰ διὰ νὰ λευκαίνεσθε, μήτε ψιμμύθια ἐρυθρὰ διὰ νὰ γίνεσθε ἐρυθροί. Μὴ ποιεῖτε ποτὲ χρῆσιν κοσμητικῶν, τῶν ὁποίων ἀγνοεῖτε τὴν σύνθεσιν. Σχεδὸν ὅλα τὰ κοσμητικὰ ταῦτα εἶνε δηλητηριώδη, καταστρέφουσι τὴν ὑγείαν, καὶ τὸ χείριστον ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τῆς ἐπιδερμίδος προϊόντος τοῦ χρόνου τὴν φυσικὴν αὐτῆς λεπτότητα. Εἰς τὰς χώρας ὅπου καθ' ἑκάστην γίνεται χρῆσις τούτων, πα-

Digitized by Google

ρετήρησα πάντοτε κακίστους ὀδόντας, αἱ δὲ εἰς τὸ τριακοστὸν ἔτος φθάσασαι γυναῖκες ἔχουσι χρωματισμὸν ἀδιαφανῆ ὑπενθυμίζοντα τὸ χρῶμα ἐκεῖνο τῶν πλαγγόνων τῆς Γερμανίας καὶ προδίδοντα ἀπὸ μακρὰν τὴν γελοίαν αὐτοῦ αἰτίαν.

Τὰ ψιμμύθια δὲν πρέπει νὰ ἦνε οὔτε κατ' ὄνομα γνωστὰ εἰς τὰς γυναῖκας, διότι καὶ τὰ ἀθωότερα μεταξὺ αὐτῶν, ἀκόμη καὶ τὰ ἐκ τάλκου καὶ ψευδαργύρου, δὲν κατορθοῦσι τὸν σκοπόν, ὃν προτίθενται, νὰ παραστήσωσι δηλαδὴ λευκὸν ὅ,τι εἶνε μέλαν.

Τὰ ἐκ μολύβδου καὶ ἐκ βισμουθίου ψιμμύθια ἔχουσι προσέτι τὸ κακὸν νὰ καθίστανται μελανά, ὅταν ἔλθωσιν εἰς συνάφειαν μετὰ ὑδροθειώδους ἀερίου. Διὸ εἰς πολλὰς Κυρίας συνέβη ἐν μέσῳ χοροῦ νὰ γείνωσι διὰ μιᾶς πολὺ μελαγχρινώτεραι τοῦ φυσικοῦ ἕνεκα ἐκφυγῆς φωταερίου, ἢ διότι αὗται ἠναγκάσθησαν νὰ κάμωσιν ἀπαραίτητον ἐπίσκεψιν εἰς οἰκιακὴν πηγὴν ὑδροθειώδους ἀερίου.

Οἱ ἀτυχεῖς ὑποκριταὶ τῶν θεάτρων, οἵτινες εἶνε βεβιασμένοι νὰ ποιῶσι χρῆσιν ψιμμυθίων περιεχόντων πολλάκις μόλυβδον, ὑποφέρουσιν ὑπὸ ῥευματικῶν πόνων, ὑπὸ παραλυσιῶν, καὶ ὑπὸ ἄλλων ἀῤῥωστιῶν προκυπτουσῶν ἐκ χρονίας δηλητηριάσεως.

Εἰς τὰ ἐρυθρὰ ψιμμύθια ἐνυπάρχει ἐνίοτε κιννάβαρι. Τὸ καρμίνιον, ὁ κάθαρμος, τὸ ξύλον τῆς Βρασιλίας, εἶνε οὐσίαι ἀβλαβεῖς εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος. Πλὴν παγγέλοιος εἶνε πάντοτε ὁ μεταχειριζόμενος αὐτὰς καὶ πιστεύων, ὅτι δι' αὐτῶν ἀπατᾷ τοὺς μύωπας.

Ἡ ἱστορία τῶν ψιμμυθίων καὶ τῶν λευκοποιῶν καὶ ἐρυθροποιῶν κοσμητικῶν ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ τόμον ὁλόκληρον. Θέλουσιν ὅμως ἐπαρκέσει ὀλίγα παραδείγματα καταφανῆ, ὅπως δώσωσιν ἡμῖν ἰδέαν τῆς βλαβερότητος καὶ τοῦ ὑπούλου κινδύνου τῶν μυστικῶν τούτων ὀργάνων τῆς ὑποκρισίας.

Τὸ ῥευστὸν τοῦ Gowland, τὸ γαλάκτωμα τοῦ Duncan, καὶ τὸ κοσμητικὸν τοῦ Soemerling, περιέχουσιν ἀμύγδαλα γλυκέα, ἀμύγδαλα πικρά, καὶ *ἄχνην τοῦ ὑδραργύρου,* ἥτις εἶνε τρομερὸν δηλητήριον. Πλὴν δὲν ἀρκεῖ τοῦτο. Ὁ συνδυασμὸς τῶν πικρῶν ἀμυγδάλων μετὰ τοῦ δηλητηρίου τούτου, ὅπερ εἶνε οὐδὲν ἧττον ἢ *διττοχλωροῦχος ὑδράργυρος*, παράγει δεύτερον δηλητήριον φοβερώτερον τοῦ πρώτου, τὸν *κυανοῦχον ὑδράργυρον.*

Τὸ καλούμενον latte meteselico, καὶ διάφοροι ἄλλαι ποικιλίαι τοιούτου γάλακτος, ὄχι ἀπεσταγμένου ἀπὸ τῆς γονίμου φύσεως ἀλλ' ἀπὸ τῶν μαγικῶν ἀποσταλακτικῶν ἀγγείων τοῦ κομμωτοῦ, περιέχει *ἄχνην τοῦ ὑδραργύρου*, ὀξείδιον τοῦ μολύβδου, καφουρὰν καὶ θειϊκὸν ὀξύ, ἤτοι ὁλόκληρον συστοιχίαν δηλητηρίων.

Ἀρκοῦσι ταῦτα.

Πόσαι ἡμικρανίαι, πόσαι ὀδονταλγίαι, πόσαι βραδεῖαι καὶ κρύφιαι φθοραὶ τῆς ὑγείας ἀγοράζονται παρὰ τῶν Κυριῶν ἀκριβὰ εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ κουρέως ἢ τοῦ κομμωτοῦ.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ποιεῖτε *κατ' οἶκον ἔρευναν* εἰς τὸ *καλλωπιστήριον* τῆς συζύγου σας ἢ τῆς ἀδελφῆς σας. Εἰς τὴν περίπτωσιν δὲ ταύτην παραβλέποντες τὰς περὶ κατασχετηρίων διατάξεις τοῦ Νόμου, ἀνερευνᾶτε, κατάσχετε καὶ καταστρέφετε.

—

Καὶ σεῖς, οἱ ὁποῖοι περιποιεῖσθε ὡραίαν γυναῖκα, καὶ προτίθεσθε ἴσως νὰ ἐκλέξητε αὐτὴν σύντροφον τῆς ζωῆς σας, προσέχετε, μὴ ἀρκεῖσθε νὰ θαυμάζητε αὐτὴν μόνον νύκτωρ. Ἀλλὰ προσπαθεῖτε νὰ βλέπητε καὶ νὰ θαυμάζητε αὐτὴν καὶ ἐν πλήρει ἡμέρᾳ, πρὶν ἢ τὸ *παρθενικὸν γάλα* ἢ τὸ latte meteselico, ἢ τὸ *μύρον τῆς Ἀσπασίας,* ἢ ἡ *θεία ζύμη τῆς Ἀφροδίτης,* ἢ τὸ *μύρον τῶν Χαρίτων,* πλάσσωσι παρθενικὰ χρώματα ἀνύπαρκτα, Ἀσπασίαν ἤδη θανοῦσαν, Ἀφροδίτην ἥτις εἶνε ἴσως Ἅρπυια, καὶ χάριτας αἵτινες ἠγοράσθησαν ἀντὶ πέντε δραχμῶν ἀπὸ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ κομμωτοῦ.

Ἐὰν ἀγαπᾶτε γυναῖκα, ποιήσατε ὅπως ὁ ἔρως σας γένηται δύναμις μορφοῦσα ἤθη, λάμψις διαφωτίζουσα σημεῖα σκοτεινὰ τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας, ὁδηγὸς ἐν τῷ λαβυρίνθῳ τοῦ βίου.

Ἐὰν ἀγαπᾶτε γυναῖκα, ἐὰν θέλητε νὰ καταστήσητε αὐτὴν μητέρα τῶν τέκνων σας, ἀναγνώσατε ὁμοῦ τὴν σελίδα ταύτην, ἀναγνώσατε καὶ μεταφράσατε τὴν ἑξῆς παραπομπήν·

POMMADE ORIENTALE

pour rendre aux chairs

leur fermeté native.

Dépôt général

Rue Saint-Lazare, N . 48 Paris.

S' adresser à la même Maison pour acheter la propriété du

Liquide oriental

pour émailler les ongles.
Produit connu dans toute l' Europe
pour son effet merveilleux.

ἤτοι·

ΜΥΡΟΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ

δι' οὗ ἀποδίδεται εἰς τὰς σάρκας

ἡ ἐκ γενετῆς σταθερότης αὐτῶν.

Digitized by Google

Γενικὴ ἀποθήκη

ὁδὸς Ἁγίου Λαζάρου, ἀρ. 48, Παρίσιοι.

Ἀπευθυνθήτωσαν εἰς τὸν αὐτὸν οἶκον οἱ βουλόμενοι ν' ἀγοράσωσι τὸ

Ἀνατολικὸν ὑγρὸν

πρὸς στίλβωσιν τῶν ὀνύχων.

Παρασκεύασμα γνωστὸν καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην διὰ τὴν θαυμασίαν αὐτοῦ ἐπενέργειαν.

—

Μεθ' ὅ, ἀφοῦ ἀνεγνώσατε καὶ καλῶς μετεφράσατε τὴν ἀγγελίαν ταύτην, συγκρίνατε καὶ μελετήσατε.

—

Ἀφήσατε τὰ ψιμμύθια εἰς τὰς ἑταίρας..., καὶ εἰς τὸ ἀναιδὲς φῶς τῶν θεάτρων καὶ τῶν ἑορτῶν.

Τὸ ἄριστον ψιμμύθιον παρέχεται ὑπὸ τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιριδίων, καὶ ταῦτα ἀγοράζονται διὰ καλῆς ὑγιεινῆς, ὅτε ἀναπνέομεν ἀφθόνως καὶ κινούμεθα πολὺ εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, ἐργαζόμενοι ἄνευ ὑπερβολῆς, καὶ ἀπολαμβάνοντες τῆς ζωῆς χωρὶς ἀενάως νὰ καταχρώμεθα τὰς ἐπιθυμίας ἡμῶν.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ἡ εὐτυχία δὲν εἶνε εὐαπόκτητον πρᾶγμα: εἶνε δυσκολώτατον νὰ τὴν εὕρωμεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς, ἀδύνατον δὲ νὰ τὴν εὕρωμεν ἀλλαχοῦ.

—

Ἡ συκοφαντία ὁμοιάζει τὴν σφῆκα τὴν ἐνοχλοῦσαν ἡμᾶς, κατὰ τῆς ὁποίας δὲν πρέπει νὰ κινηθῇ τις, πλὴν ἐὰν εἶνε βέβαιος ὅτι θὰ τὴν φονεύσῃ· διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἐπανέρχεται καθ' ἡμῶν μανιωδεστέρα παρὰ ποτε.

—

Μεταξὺ ἀνθρώπου πνευματώδους ἀλλὰ κακοῦ, καὶ ἀνθρώπου πνευματώδους ἐντίμου ὑπάρχει ἡ αὐτὴ διαφορὰ οἵα καὶ μεταξὺ δολοφόνου καὶ ἀνθρώπου τιμίου καλῶς χειριζομένου τὰ ὅπλα.

—

Ἡ ἀπαιτητικὴ ἄσχημος ἡ θέλουσα νὰ ἀρέσκῃ ὁμοιάζει πτωχόν, ὅστις ζητεῖ ἐπιτακτικῶς νὰ τὸν ἐλεῶσι.

—

Ὁ πλουσιώτατος τῶν ἀνθρώπων εἶνε ὁ οἰκονόμος· ὁ πτωχότατος εἶνε ὁ φιλάργυρος.

—

Ἡ τύχη ὁμοιάζει πρὸς τὰς πλουσίας ἐκείνας καὶ πολυδαπάνους γυναῖκας, αἵτινες καταστρέφουσι τοὺς οἴκους, εἰς τοὺς ὁποίους εἰσεκόμισαν πλουσίαν προῖκα.

—

Πράττουσι καὶ οἱ κακοὶ ἐνίοτε ἀγαθάς τινας πράξεις, ὡσεὶ ἤθελον νὰ μάθωσιν ἐὰν εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ ἀγαθοποιεῖν προξενεῖ εὐχαρίστησιν, ὡς ἰσχυρίζονται οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες.

—

Ἡ φιλοδοξία εὐκολώτερον κυριεύει τὰς μικρὰς ψυχὰς παρὰ τὰς μεγάλας, ὡς τὸ πῦρ εὐκολώτερον καταλαμβάνει τὰ ἄχυρα, τὰς καλύβας, παρὰ τὰ ἀνάκτορα.

—

Οἱ νέοι φίλοι, τοὺς ὁποίους ἀποκτῶμεν ἐν ὡρίμῳ ἤδη ἡλικίᾳ ἵνα ἀναπληρώσωμεν τοὺς φίλους οὓς ἀπωλέσαμεν, εἶνε ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς παλαιοὺς ὅ,τι οἱ ὑέλινοι ὀφθαλμοί, οἱ ψευδεῖς ὀδόντες καὶ αἱ ξύλιναι κνῆμαι παραβαλλόμενοι πρὸς τοὺς ἀληθεῖς ὀφθαλμοὺς καὶ ὀδόντας καὶ τὰς φυσικὰς κνήμας.

—

Ὁ ἔρως, λέγει ὁ Πλούταρχος, κατασιγάζει πάντα τἄλλα πάθη· εἶνε δικτάτωρ, εἰς τὸν ὁποῖον ὑποκύπτει πᾶσα ἄλλη δύναμις.

—

Πολλάκις παρέβαλον τοὺς ἀδεξίως εὐεργετοῦντας πρὸς αἶγα, ἥτις ἀφοῦ ἀφήσῃ νὰ τὴν ἀμέλξωσιν, ἔπειτα ἐξ ἀλογίας ἀνατρέπει δι' ἑνὸς λακτίσματος τὸ ἀγγεῖον, τὸ ὁποῖον εἶχε πληρώσει γάλακτος.

(Ἐκ τῶν τοῦ **Chamfort**)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Μυθώδη ἀληθῶς εἶνε τὰ κέρδη, ἅτινα πορίζονται κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὀνομαστοὶ ἰατροί. Ὁ Παρισινὸς χειροῦργος Παιὰν εἰσπράττει κατ' ἔτος 600—700 χιλιάδας φράγκων· ὁ δὲ καθηγητὴς τοῦ Στρασβούργου Κόβερλε, ὁ ἐπιτηδειότατος καὶ ἐπιτυχέστατος ὀβαριοτόμος, ἔλαβε παρὰ μιᾶς Ἱσπανίδος πριγκηπίσσης ἥμισυ ἑκατομμύριον. Ἀλλὰ πάντας τοὺς ἐπὶ τῆς ἠπείρου συναδέλφους των ὑπερηκόντισαν οἱ ἰατροὶ τοῦ Λονδίνου. Ὁ Σπένσερ Οὐέλλς ἐξετέλεσε πρὸ διετίας τὴν χιλιοστὴν ὀβαριοτομίαν, ἐπὶ πολλαῖς δὲ τῶν ἐγχειρήσεων τούτων ἔλαβεν ἀμοιβὴν 250—300 χιλιάδων φράγκων. Ἀπελθὼν πέρυσιν εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Κοπεγχάγης, ἔζη μετὰ βασιλικῆς αὐτόχρημα μεγαλοπρεπείας. Προαπέστειλεν ἐκ Λονδίνου τοὺς ἵππους καὶ τὰς ἀμάξας του, ἐδαπάνα δὲ καθ' ἑκάστην εἰς τὸ ξενοδοχεῖον περὶ τὰς ἑκατὸν λίρας.

Ἐν Ἀμβέρσῃ γίνονται νῦν μεγάλαι ἐργασίαι πρὸς ἐγκαθίδρυσιν ἑνὸς κεντρικοῦ καταστήματος εἰς παραγωγὴν ἠλεκτρικοῦ φωτός, ὅπερ νὰ διανέμηται εἰς τοὺς θέλοντας κατ' οἶκον ἀντὶ συμφερούσης τιμῆς. Τὸ κατ' ἀρχὰς διανεμηθησόμενον φῶς θέλει ὑπερβαίνει τὰς 6,000 λυχνίας, ἡ διαβίβασις δὲ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος γενήσεται διὰ σύρματος ὑπογείως τεθειμένου.

Ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν Γαλλίᾳ ὁ συνταγματάρχης Roudaire, ὁ ἐπιχειρηματικὸς ἀνήρ, ὅστις πρὸ πολλοῦ συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς δημιουργίας ἐσωτερικῆς θαλάσσης ἐν Ἀλγερίᾳ, οὗ τὸ κατορθωτὸν ὑπεστήριξεν ἐνθύμως καὶ αὐτὸς ὁ περιώνυμος, Λεσσέψ. Ὁ Roudaire ἦτο ἐκ τῶν διακεκριμένων Γάλλων στρατιωτικῶν, ἀπεβίωσε δὲ ἐν ἀκμαίᾳ ἡλικίᾳ ἐτῶν 48 ἐκ πυρετοῦ ὑφ' οὗ κατελήφθη διατρίβων ἐν Ἀλγερίᾳ κατὰ τὰς ὑπὸ σκηνὴν διανυκτερεύσεις, ἐν μέσῳ στερήσεων καὶ κόπων, χάριν μελέτης τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ σχεδίου.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 980.

Digitized by Google

’Αριθ. 475 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 89. | 3 Φεβρουαρίου 1885

Λίαν προσεχῶς θέλει παραδοθῇ εἰς τὴν δημοσιότητα πολλοῦ λόγου ἄξιον ἔργον τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐνταῦθα Διδασκαλείου κ. Χαρισίου Παπαμάρχου, ἐπιγραφόμενον « Περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς ἑλληνίδος νεολαίας ». Ὁ κ. Παπαμάρχου ἀπὸ χρόνου πολλοῦ ἔχει ἐγκύψει μετ' ἀγάπης εἰς τὰ παιδαγωγικὰ καὶ ἱκανὰ περὶ αὐτῶν ἐδημοσίευσε, κεκτημένος δὲ καὶ τὴν πεῖραν μακροχρονίου διδασκαλίας πραγματεύεται τὸ σπουδαιότατον τοῦτο θέμα μετὰ τοῦ κύρους, ὅπερ παρέχει ἡ τοιαύτη αὐτοῦ εἰδικότης ἐν τοῖς παιδαγωγικοῖς ζητήμασιν. Ἐν τῷ προκειμένῳ δ' αὐτοῦ συγγράμματι ἀναπτύσσει πλῆρες σύστημα, καθ' ὃ νομίζει ὅτι δέον νὰ ἐκπαιδεύηται ἡ ἑλληνικὴ νεότης. Ὡς τοιοῦτον τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν μεγάλην ἐθνικὴν σημασίαν τοῦ ζητήματος ὅπερ πραγματεύεται, εἶνε ἄξιον νὰ μελετηθῇ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων τῶν κηδομένων τοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος. Ἀπόσπασμα τοῦ ἔργου τούτου, εὐμενῶς παραχωρηθὲν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, παρέχομεν ἐνταῦθα τοῖς ἀναγνώσταις τῆς « Ἑστίας ».

Σ. τ. Δ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Τὸ σχολεῖον ἂν μέλλῃ νὰ ἦναι σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχικῆς αἰτίας τῆς προκαλεσάσης αὐτὸ εἰς τὸ εἶναι, καὶ ἂν μέλλῃ νὰ συντελῇ εἰς τὸ κοινὸν συμπάντων τῶν πολιτικῶν θεσμῶν σωσίπολι ἔργον αὐτοῦ, πρέπει νὰ ἐπεξεργασθῇ τοὺς εἰς αὐτὸ φοιτῶντας παῖδας οὕτως ὥστε νὰ γείνῃ δυνατὸν νὰ καταστῶσί ποτε οὗτοι ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ πολῖται χρήσιμοι ἔχοντες τὴν δεινότητα νὰ προάγωσι τὴν πολιτικὴν ἰσχὺν καὶ νὰ αὐξάνωσι τὸν πλοῦτον τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἐξεγεῖρον διὰ τῶν δυνατῶν μέσων καὶ ἐνισχῦον διὰ τῶν ἁρμοδίων τρόπων ἐκείνας τὰς δυνάμεις ἐν τοῖς παισίν, ὧν παραγόμενον εἶναι ἡ πολιτικὴ ἰσχὺς καὶ ὁ δημοτικὸς πλοῦτος, πρὸς τὸ τέλος τοῦ μόνου δυνατοῦ καλοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Ἡ πολιτικὴ ἰσχὺς εἶναι τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα πλείστων καὶ σπουδαιοτάτων παραγόντων, εἶναι ἄθροισμα ἐκ πολλῶν καὶ δυσαποκτήτων στοιχείων συγκροτούμενον. Αὕτη προαπαιτεῖ πρώτιστα πάντων *σωματικὴν ῥώμην καὶ πολεμικὴν ἐμπειρίαν* τῶν καθ' ἕκαστον ὑποκειμένων τῶν συγκροτούντων τὴν πολιτείαν· « *ὅπλων, ὅπλων δεῖ,* » βοᾷ ὁ Αἰσχύλος, « *ἡδὺ ξαρῆσαι καὶ προγυμνάσαι χέρα* » ὁ Σοφοκλῆς, « *εἰς μυρίους ὄρνιθας ἀετὸς σοβεῖ* » ὁ Σωσίθεος· « Δημόκριτος δὲ παραινεῖ τήν τε *πολεμικὴν τέχνην μεγίστην οὖσαν* ἐκδιδάσκεσθαι καὶ τοὺς πόνους διώκειν, ἀφ' ὧν τὰ μεγάλα καὶ λαμπρὰ γίνονται τοῖς ἀνθρώποις, » λέγει ὁ Πλούταρχος. Μάλιστα· ἡ σωματικὴ ῥώμη καὶ ἡ πολεμικὴ ἐμπειρία εἶναι τὸ πρώτιστον, ὅπερ πρέπει νὰ ἐπιδιώκωσι τὰ σχολεῖα καὶ παντὸς μὲν ἔθνους, μάλιστα δὲ τῶν ἐθνῶν ἐκείνων, ἅτινα δὲν ἔχουσιν εἰσέτι συμπληρώσῃ τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἀποκατάστασιν, διότι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ « οὐκ ἔστι κρεῖσσον ἄλλο πλὴν κρατεῖν δορὶ » κατὰ τὸν Εὐριπίδην· τὰ ξηρὰ γράμματα καὶ τὰ πανάθλια γραμματικὰ καὶ λοιπὰ τερετίσματα καὶ μωρολογήματα, τὰ μόνα καρπώματα τῆς εἰς τὰ σχολεῖα φοιτήσεως τῆς ἑλληνίδος νεολαίας, εἰς ἔδαφος νὰ καταβάλωσι, ἀλλ' οὐδέποτε ὑψηλὴν νὰ ὀρθώσωσι τὴν μοχθηρὰ πράττουσαν καὶ βαρέως νοσοῦσαν πατρίδα δύνανται.

« Ἀλλ' ἐμοὶ πίθου.
παῦσαι μελῳδῶν, *πολεμίων δ' εὐμουσίαν*
ἄσκει· τοιαῦτ' ἄειδε καὶ δόξεις φρονεῖν,
σκάπτων, ἀρῶν γῆν, ποιμνίοις ἐπιστατῶν,
ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφεὶς σοφίσματα,
ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις »

ὀρθότατα ἔλεγε πάλαι ποτὲ ὁ ἐν τῇ Ἀντιόπῃ τοῦ Εὐριπίδου Ζῆθος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀμφίονα. Ἐκ τῶν ἑπτὰ αἰτίων τῶν συνεπαγαγόντων τὴν πτῶσιν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος δὲν ἦτο τὸ ἀδρανέστατον οὐδὲ τὸ ἀργότατον ἡ πάντοτε ἀναιδῶς ἐκφαινομένη καὶ πάντοτε σοφιστικῶς ἠπιολογημένη ἀνηθικότης, καθαρὸν ἀποτέλεσμα τῶν ξηρῶν καὶ ἀθλίων γραμμάτων, καὶ τῆς διδασκαλίας οὐτιδανῶν καὶ παλιγκαπήλων διδασκάλων, ὅπως καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν τὸ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται. . . . Ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ὁμοεθνῶν μου, οὕτω καὶ ἐγὼ ὁσάκις βλέπω καὶ ἀκούω ὅτι νέα σχολεῖα ἱδρύονται ἐν Ἑλλάδι ὅμοια ἐκείνοις, τὰ ὁποῖα βλέπομεν καὶ ἐν οἷς ζῶμεν, ζωηρότατα ἐνθυμοῦμαι τὸ τοῦ Θουκυδίδου (1, 142) « *πλήθει τὴν ἀμαθίαν θρασύνοντες* » καὶ βαθύτατα βαρυθυμῶ ἀναλογιζόμενος καὶ ὅτι εἰσέτι ἀποβεβαρβαρωμένη ἡ διάνοια ἡμῶν διατελεῖ, τὸ ποσὸν τῆς ποιότητος προκρίνουσα, καὶ ὅτι νέα πληγὴ ἐθνικῆς ἀθλιότητος διανοίγεται εἰς τὸ διάβορον ὑπὸ τῶν ἑλκῶν σῶμα τῆς γλυκυτάτης ἡμῶν Ἑλλάδος. . .

Ἡ πολιτικὴ ἰσχὺς ἀπαιτεῖ πλὴν τῆς ῥώμης καὶ τῆς περὶ τὰ ὅπλα ἐμπειρίας τῶν καθ' ἕκαστον πο-

Digitized by Google

λιτῶν μάλιστα *τὸν πρὸς τὰ πάτρια ζῆλον.* Ἡ ἐπίγνωσις ὅτι ἑκάστη γενεὰ εἶναι ἄμεσος συνέχεια τῶν προηγουμένων καὶ ὅτι ἐξ ἑκάστης παρούσης καὶ αἱ μέλλουσαι ἐξήρτηνται, ἡ ἐπίγνωσις ὅτι τὸ αὐτὸ πνεῦμα διήκει διὰ πασῶν, ἡ αὐτὴ τύχη, τὰ αὐτὰ παθήματα, οἱ αὐτοὶ πόθοι συνδέουσι συμπάσας τὰς γενεὰς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ἡ ἐπίγνωσις τουτέστιν ὅτι ἡ ἑκάστοτε παροῦσα γενεὰ εἶναι δημιούργημα φυσικὸν τῆς παρελθούσης, ὅτι ἔχει ἐν ἑαυτῇ τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ προτερήματα οὐ μόνον τὰ κοινὰ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια τοῦ ἔθνους, ἐξ οὗ καὶ ἐν ᾧ παρήχθη, ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὸ εἶναι ἐρχομένη ἐν ὡρισμένῳ κύκλῳ πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν μέσων, ἐν ὡρισμένῳ δικτύῳ πολιτικῶν, ἠθικῶν καὶ ἀλληλεθνῶν ἰδεῶν καὶ συμφερόντων περιειλιγμένη, ἡ ἐπίγνωσις ὅτι δύναται καὶ ἔχει καθῆκον ἑκάστη γενεὰ μόνον κατὰ ταῦτα καὶ οὐχὶ ἄλλως καὶ ἐν τῷ παρόντι νὰ ζήσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ ἐργασθῇ, ἡ ἐπίγνωσις, λέγω, πάντων τούτων γεννᾷ τὸν ζῆλον πρὸς τὰ πάτρια, ὅστις παρορμᾷ μὲν πρὸς διατήρησιν τῶν ἀγαθῶν τῶν πατρίων, ἢ πρὸς ἀπόκτησιν αὐτῶν, ἂν ταῦτα δὲν ὑπάρχωσιν, ἐξασφαλίζει δὲ τὸ ἔθνος ἀπὸ τῆς τυφλῆς ἀπομιμήσεως τῶν ἀλλοτρίων, ἀπὸ τοῦ ἀναξιοπρεποῦς καὶ ἐθνοκτόνου θαυμασμοῦ παντὸς ὀθνείου, ἀπὸ τῆς ἐπιφορήσεως ὀθνείων πνευματικῶν στοιχείων κριτικῶς διαλυόντων τὰ ἐθνικὰ πνευματικὰ στοιχεῖα, ἀπὸ τοῦ ζήλου πρὸς ἀπόκτησιν τῶν θαυμασθέντων ξένων βιωτικῶν ἰδανικῶν, δι' ὧν ἀφανίζεται μὲν πᾶν ἰδιοφυὲς ἐθνικὸν ἰδανικὸν καταφρονουμένων τῶν καθ' ἕκαστον τύπων τῆς πολυμόρφου καὶ παντοδαπῆς ἐκφάνσεως αὐτῶν, συγχέονται δὲ ταῦτα μετ' ἐκείνων εἰς ἓν μίγμα ἀδρανὲς καὶ ἀπαθές, οὐδεμίαν αὐτοτελῆ ποιότητα καὶ δύναμιν ἔχον, ἐπέρχεται δ' οὕτω μικρὸν κατὰ μικρὸν ὁ τέλεος ἀφανισμὸς τοῦ ἔθνους ἐμπίπτοντος εἰς τὸ κενὸν χάος τῆς ἀορίστου καὶ ἀμόρφου ἀνθρωπότητος, τῆς ἰδέας τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ . . .

Ὁ νῦν καιρὸς εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε ἐπιβάλλει πᾶσιν ἡμῖν, οἵτινες Ἑλλάδος φθόγγον χέομεν, τὸ σωσίπολι ἔργον τοῦ νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὸ Πινδαρικὸν « *οὐδ' ἀλλοτρίων ἔρωτες ἀνδρὶ φέρειν κρέσσονες* » καὶ τὸ νὰ *ματεύωμεν οἴκοθεν ἄτε ποτίφορον κόσμον λαχόντες γλυκύ τι γαρυέμεν.* Σύμπασα ἡ Εὐρώπη ἀπό τινος χρόνου σφαδάζει ὑπὸ τὴν τομὴν μάχαιραν τὴν κριτικήν· τῶν ἐν ἀνθρώποις σεμνῶν καὶ θείων, δι' ὧν ὁ βίος τῶν βροτῶν ἐν τῇ πορείᾳ τῶν αἰώνων ἀπεπάγη εἰς τὸν πνευματικὸν διάκοσμον τοῦτον, οὐδὲν ἔμεινε καὶ μένει ἄθικτον τῇ κριτικῇ ταύτῃ τῇ ὑπερφιάλῳ καὶ ἀνθρωποφθόρῳ· οἱ θνητογενεῖς βροτοὶ ἐν τῷ τύφῳ αὐτῶν τῷ ἑωσφορικῷ καὶ ἐν τῇ οἰήσει αὐτῶν τῇ τιτανικῇ ἐπιχειροῦσι καὶ ἀγωνίζονται, ἐμπηγνύοντες τὴν μάχαιραν εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς ἀνθρωπότητος, νὰ διαλύσωσι τοὺς συνεκτικοὺς δεσμοὺς ἐκείνους, δι' ὧν ἡ ἀνεξερεύνητος βουλὴ τοῦ Δημιουργοῦ τῶν Πάντων ἐνδομύχως καὶ ἀρρήκτως συνέδεσε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Οἱ γλυκύτατοι καὶ ὑποκάρδιοι καὶ εὐγενέστατοι πόθοι τοῦ συναισθητικοῦ τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων, αἱ περὶ τῶν πρώτων λόγων τῆς Δημιουργίας καὶ τῆς αἰτίας τῆς συνδεούσης τὸν πάνσμικρον ἄνθρωπον μετὰ τοῦ παμμεγίστου διακόσμου τοῦ Παντὸς πνευματικαὶ κινήσεις, οἱ ἐν τούτοις τοῖς ὑψηλοῖς πόθοις καὶ ἡ ἐν ταύταις ταῖς κοσμικαῖς ἰδέαις ἀσάλευτος θεμελίωσις τῶν βιωτικῶν ἀξιωμάτων τῶν βροτῶν, ἡ *θρησκεία*, κηρύσσεται διὰ μυρίων στομάτων νῦν, ὅπως πάλαι ποτὲ ἐπὶ τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν ἀθέων Θεοδώρου, Κριτίου καὶ Διαγόρα τοῦ Μηλίου, ὡς πλάνη τοῦ πνεύματος, ὡς δημιούργημα τῶν ἰσχυροτέρων καὶ πονηροτέρων, ἵνα συνέχωσι διὰ ταύτης τοὺς ἀμβλυτέρους καὶ ἀσθενεστέρους ἐν τῇ δεσποτείᾳ αὐτῶν, ὡς πρόληψις ἀσχημίζουσα δῆθεν τὴν ὑψηλὴν φύσιν τοῦ ἐξαπατηθέντος ἀνθρωπίνου πνεύματος· τὸ τοιοῦτον ἔργον οὐδέποτε ἠδυνήθην νὰ ἀντιληφθῶ ἄλλως ἢ ὡς λύσσαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρωπίνου προσπαθοῦντος ἑαυτό τε νὰ διασχίσῃ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα νὰ κατασπαράξῃ. Τί δίκαιον εἶχεν ὁ Ἀριστοτέλης λέγων ὅτι « μυριοπλάσια γὰρ ἂν κακὰ ποιήσειεν ἄνθρωπος κακὸς θηρίου· » διότι οἱ φυσίφρονες καὶ ἄγαν ἀνιέρῳ μένει μεμαργωμένοι κυνοθρασεῖς οὗτοι, οἱ θεῶν οὐδὲν ἐπαΐοντες, οἱ δύσαγνοι τὰς φρένας κόρακες, οἱ βωμῶν ἀλέγοντες οὐδέν, ὡς ὁ εὐσεβέστατος Αἰσχύλος θὰ ἀπεκάλει τοὺς τοιούτους, οὐδὲν ἄλλο ἐπιζητοῦσιν ἢ μανιωδῶς ἀγωνίζονται νὰ διασαλεύσωσι καὶ τέλεον νὰ ὑπεξαιρέσωσι τὸ ἔδαφος ἀπὸ τῶν πόλεων, ἵνα αἱ πρὶν ἀνθηραὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατοικίαι εἰς σωρὸν ἐρειπίων καταπέσωσιν, ὡς ἄριστα ὁ σεμνὸς Πλούταρχος λέγει· « εὕροις δ' ἂν ἐπιὼν καὶ πόλεις ἀτειχίστους, ἀγραμμάτους, ἀβασιλεύτους, ἀοίκους, ἀχρημάτους, μὴ νομίσματος δεομένας, ἀπείρους θεάτρων καὶ γυμνασίων, ἀνιέρου δὲ πόλεως καὶ ἀθέου . . . οὐδεὶς ἐστιν, οὐδ' ἔσται γεγονὼς θεατής, *ἀλλὰ πόλις ἄν μοι δοκεῖ μᾶλλον ἐδάφους χωρὶς, ἢ πολιτεία τῆς περὶ θεῶν δόξης ἀναιρεθείσης παντάπασι, σύστασιν λαβεῖν ἢ λαβοῦσα τηρῆσαι,* » τοῦτο δὲ καὶ διότι τὸ συνεκτικὸν πάσης πολιτείας εἶναι ἡ θρησκεία καὶ διότι αὕτη δὲν εἶναι γέννημα τῆς θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἄλλης διατάξεως ἄλλοθεν ἀπορρεούσης.

Ἀλλ' οὐ μόνον ἡ θρησκεία διασαλεύεται ὑπὸ τῶν ἄμουσα ὑλακτούντων μαινομένων τούτων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἡ *οἰκογένεια*, ὁ ἱερὸς οὗτος βωμός, ἐν τῷ στίλβοντι καὶ θάλποντι πυρὶ τοῦ ὁποίου πᾶν τραχὺ καὶ γεηρὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τήκεται, μεταπλασσομένης καὶ ἐπιτη-

Digitized by Google

δείας οὕτως εἰς τὸν μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων κοινὸν βιωτικὸν σύνδεσμον γινομένης. Ὅπως δὲ διασαλεύοντες τὴν θρησκείαν ζητοῦσιν οἱ ἀπάνθρωποι οὗτοι νὰ ἐκριζώσωσι τὴν βαθεῖαν καὶ γλυκυτάτην εὐαισθησίαν τοῦ συναισθητικοῦ, καὶ νὰ ματαιώσωσι τὰς αἰθερίους πτήσεις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ νὰ ἐκσπάσωσι τὴν κρηπῖδα τῶν ἀνθρωπίνων βιωτικῶν ἀξιωμάτων, οὕτω νῦν ἐπιβάλλουσι, τὴν οἰκογένειαν διασείοντες, τὴν βάναυσον καὶ τετυλωμένην αὐτῶν χεῖρα ἐπὶ τῶν λεπτοτάτων ἰνῶν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ἀγωνιζόμενοι νὰ καταθραύσωσι τὸν ἐν οἰκογενείᾳ δεσμὸν μεταξὺ τῶν φιλτάτων ὄντων, δι' ὧν ὁ Δημιουργὸς ἀμεσώτερον συνέδεσε τὸν πεπερασμένον χαμαιγενῆ ἄνθρωπον· προσπαθοῦσι τὴν συζυγικὴν τρυφερότητα νὰ ἀπαμβλύνωσι, τὰ μυρία λεπτότατα καὶ βαθύτατα συναισθήματα τὰ κατέχοντα τὴν ψυχὴν ὡς ἐκ τῆς παντοδαπῆς τύχης τῶν φιλτάτων, νὰ ἐκσπάσωσι, τὴν θάλπουσαν στοργὴν τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα νὰ ψυχράνωσι, τὸν τρυφερὸν σύνδεσμον τὸν συνδέοντα τὰ τέκνα πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφοὺς καὶ οἰκείους πρὸς ἀλλήλους, νὰ διαρρήξωσι, τὸν πολυσχιδῆ καὶ θυμηδέστατον κόσμον τῶν ἀμοιβαίων γλυκειῶν μεριμνῶν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας νὰ ἁρπάσωσι, καταπατοῦντες οὕτως ἀθέως καὶ βαναύσως οἱ βέβηλοι τὸν ποικιλόχρουν καὶ εὐώδη ἀνθῶνα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Πλὴν δὲ τῆς θρησκείας καὶ τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ *κοινωνία* κηρύσσεται ὑπὸ τῶν παχυτάτων τούτων ὡς τυχαῖός τις ὅμιλος ἀνθρώπινος περιπλακεὶς καὶ καταδεσμευθεὶς ὑπὸ τῶν πονηροτέρων καὶ ἰδιοτελεστέρων ἐν νόμοις καὶ ἐθίμοις ἐξεπίτηδες ὑπὸ τούτων πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον ἐξυφανθεῖσιν, καὶ ὧν ἡ διάρρηξις οὐ μόνον ἐλευθέρα παντὶ τυγχάνει, ἀλλὰ καὶ ὡς καθῆκον δῆθεν ἐπιβάλλεται εἰς πάντα εὖ φρονοῦντα καὶ τὴν ἀπὸ τῶν παντοδαπῶν δεσμῶν, δι' ὧν καταδουλοῦται ἡ ἀπεριόριστος ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, ἀπολύτρωσιν εἰλικρινῶς καὶ μεγαλοψύχως ἐπιποθοῦντα. Ληρήματα ἀψυχολόγητα καὶ ἀπάνθρωπα κουφολογίας ὄζοντα καὶ ἀμαθείας πλέα συνταράσσοντα καὶ καταθορυβοῦντα τοὺς ἁπλουστέρους παρεκτρεπομένους οὕτω τοῦ ὀρθοῦ τοῦ διὰ τῆς ἱστορίας τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ὑποδειχθέντος, ὕθλοι φυσώδεις καὶ ἄμουσοι πληροῦντες τὸν βίον ἀκοσμίας καὶ κακοδαιμονίας διασαλεύοντες τὸν κατ' ἄνθρωπον ἐν πολιτείᾳ βίον ἅτε κλονουμένης τῆς πίστεως εἰς τὸ κῦρος τῆς ἱστορίας, καὶ θεοποιουμένης τῆς αὐθαιρέτου ὑποκειμενικῆς κριτικῆς ἀναλύσεως πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις σεμνῶν καὶ ἀθίκτων, τῶν νόμων δηλ. τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, τῆς ἐργασίας, τῆς ἰδιοκτησίας, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Τὰ δηλητηριώδη ταῦτα μιάσματα, τὰ ἐκ τῶν ἑλῶν καὶ τελμάτων τῆς ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ τῶν αἰωνίων ἀληθειῶν παρεστραμμένης διανοίας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης σωρηδὸν ἀπό τινος ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκπεμπόμενα, ὅταν εἰς ἔθνος ἀρτιπαγὲς καὶ μήπω συνείδησιν λαβὸν τῶν ἑαυτοῦ δυνάμεων καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἰδιοφυΐας ἐμπέσωσιν, παραυτὰ δηλητηριάζουσιν αὐτό· ὅταν δὲ μάλιστα τὸ ἔθνος τοῦτο, ὡς τὸ ἡμέτερον, ἔχει μεγίστην ἀνάγκην ῥώμης σωματικῆς καὶ εὐεξίας ψυχικῆς, ἵνα καὶ ἐπαρκέσῃ εἰς τὸν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ νέου βίου, εἰς ὃν μετὰ χαλεπώτατον καὶ ὀλεθριώτατον ἀγῶνα εἰσῆλθε, μετασχηματισμὸν καὶ ἀνάπλασιν, καὶ ἵνα ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν σωρηδὸν ἐπισωρευθέντων πολεμίων τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, ὅταν τὸ ἔθνος τοῦτο ἕνεκα τῆς γεωγραφικῆς αὐτοῦ θέσεως χρησιμεύῃ ὡς γέφυρα δι' ἧς ἡ Εὐρώπη μετὰ τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς ἐπικοινωνεῖ, ἡ κριτικὴ τουτέστι τοῦ πνεύματος αὐθαιρεσία καὶ περιφιλαυτία μετὰ τῆς ἀποκτηνώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, ὅταν τὸ ἔθνος τοῦτο οὐδένα ἐπὶ τῆς γῆς ὁμόφυλον ἔχῃ συμπαθῶς πρὸς αὐτὸ διακείμενον, ἀλλὰ πάντας ἀλλοφύλους καὶ ἔχθιστα πρὸς αὐτὸ φύσει καὶ θέσει διακειμένους, ἡ μόνη ὁδὸς τῆς σωτηρίας αὐτοῦ εἶνε ἡ ἰδιόρρυθμος ἀνάπτυξις τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, σωματικῶν τε καὶ πνευματικῶν, συνῳδὰ τῇ φύσει αὐτοῦ τῇ αὐθιγενεῖ καὶ τοῖς ἰδιομόρφοις χαλεποῖς βιωτικοῖς αὐτοῦ σκοποῖς, ὁ πρὸς τὰ πάτρια ζῆλος καὶ ἡ ἀποστροφὴ πρὸς πᾶν ξένον, αἴσθημα τὸ ὁποῖον πολλάκις ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀνεφάνη μεγάλων καὶ λαμπρῶν ἔργων ποιητικόν, καὶ ὅπερ ἐν ὁρίοις τισὶ δὲν ἀποκωλύει τῶν ὀθνείων γενναίων ἔργων καὶ ὑψηλῶν διανοημάτων τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἀπομίμησιν...

Δὲν φρονῶ ὅτι ἡ ἔλλειψις τοῦ ζήλου πρὸς τὰ πάτρια, ἥτις ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἔθνος παρατηρεῖται παρ' ἡμῖν, εἶναι ἀποτέλεσμα μόνον τῆς ἐν τοῖς σχολείοις πλημμελοῦς ἐργασίας, διισχυρίζομαι ὅτι ἡ ἄγνοια τῶν πατρίων ἡ ἐπιφέρουσα τὴν ἔλλειψιν τοῦ πρὸς τὰ πάτρια ζήλου εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἔργον τῶν σχολείων. Ἀπὸ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τοῦ Ἀρσακείου Παρθεναγωγείου καὶ τῶν Διδασκαλείων μέχρι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τῶν ἀρρένων καὶ τοῦ δημοτικοῦ παρθεναγωγείου τῆς σμικροτάτης κώμης τῆς Ἑλλάδος, ἐλευθέρας τε καὶ δούλης, γενικῶς εἰπεῖν—διότι καὶ εὐέλπιδες ἐξαιρέσεις, καὶ δὴ καὶ ὅλως τυχαῖαι καὶ σπανιώταται δὲν λείπουσιν—οὐδὲν γίνεται πρὸς ἐπίγνωσιν τῶν πατρίων καὶ πρὸς ἐξέγερσιν ἑπομένως τοῦ ζήλου πρὸς αὐτά. Οἱ τὸ πλεῖστον συντελέσαντες εἰς τὴν παρ' ἡμῖν καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ἀπόσβεσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος εἶναι αὐτοὶ οἱ ὑπὸ τῆς πολιτείας ταχθέντες πρὸς ἐξέγερσιν αὐτοῦ ἐν ταῖς τρυφεραῖς ψυχαῖς τῶν ἑλληνοπαίδων. Ἄνθρωποι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μὴ ἐπιστάμενοι τὰ ἐγκύκλια παιδεύματα, οἱ διδάσκοντες τὰ ἱερὰ ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Ἑλ-

λάδος, ἔχοντες δὲ τὸν μὲν νοῦν αὐτῶν πεπληρωμένων κενῶν τινων φράσεων, ἐν δὲ τῇ ψυχῇ αὐτῶν οὐδὲν γνήσιον καὶ τίμιον θρησκευτικὸν συναίσθημα καὶ οὐδεμίαν θρησκευτικὴν εὐαισθησίαν, καὶ θεωροῦντες τὸ ἔργον αὐτῶν ὡς καθαρῶς χειρωνακτικόν, ἀναγινώσκουσιν ἀπὸ τῶν *μαυροκιτρίνων αὐτῶν τετραδίων* ὅσα ἀταλαιπώρως ποτὲ μετέφρασαν ἢ ἄλλοθέν ποθεν ἀπροσέκτως ἀντέγραψαν πρὸς μαθητὰς χασμωμένους καὶ οὐδαμῶς οὐδοπωσοῦν συγκεκινημένους φωνάς τινας ἐρήμους πραγμάτων καὶ μέρη λόγων καὶ σπαράγματα χωρὰ τοῦ βεβαιοῦντος καὶ συνεργοῦντος πρὸς νόησιν καὶ πίστιν ἑλικτὰ καὶ οὐδὲν ὑγιές, ἀλλὰ πᾶν πέριξ, ὡς ὁ Πλούταρχος θὰ ἔλεγεν. Ἡ τοιαύτη μηχανικὴ διδασκαλία τῶν τοιούτων πραγμάτων γεννᾷ τόσην θρησκευτικὴν ψυχρότητα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν εἰς τὰ σχολεῖα φοιτώντων παίδων, ὅσην βλέπομεν αὐτοὺς ἔχοντας, ὅταν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐξέλθωσιν. Ἢ ἂς δείξῃ τις ἡμῖν ἕνα ἄνθρωπον εὐσεβῆ ἐκ τῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδος γενόμενον. Ὅπως δὲ τὰ ἱερά, οὕτω καὶ ἡ ἱστορία· οὐδαμῶς συντελεῖ καὶ αὕτη εἰς τὴν γνῶσιν τῶν πατρίων καὶ οὐδένα ἑπομένως ζῆλον πρὸς τὰ πάτρια ἡ διδασκαλία αὐτῆς ἐγγενᾷ. Διδάσκεται πρὸς θεοῦ ἡ ἱστορία ἐκ τῶν τετραδίων ἀναγινωσκομένη καὶ ὑπαγορευομένη; Καὶ ἐν τούτοις οὗτος εἶνε ὁ συνηθέστατος τρόπος τῆς διδασκαλίας αὐτῆς ἐν τοῖς σχολείοις καὶ μάλιστα τοῖς μεγαλωνύμοις τῆς Ἑλλάδος. Καὶ διὰ τί γίνεται τοῦτο; διότι οἱ διδάσκοντες ὄντες συνήθως ὅλως τοῦ κλάδου τοῦ ἐπιστητοῦ τούτου ἀδαεῖς ἐλαφρᾷ τῇ συνειδήσει ἀναλαμβάνουσι τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας, ἣν ἀγνοοῦσι, μόνον ἵνα πληρωθῇ τὸ πρόγραμμα· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἐξ ἑαυτῶν ἀπὸ στόματος ἔχουσι νὰ εἴπωσιν, ἵνα *παρέλθῃ ἡ ὥρα ὑπαγορεύουσιν* ἱστορίαν ἐκ τῶν τετραδίων αὐτῶν, ἅτινα εἰκῇ καὶ τυχαίως ἀφ' ἑσπέρας συνέρραψαν ἐκ τοῦ πρώτου προστυχόντος ἱστορικοῦ ἐγχειριδίου· ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἡ τοιαύτη τῆς ἱστορίας διδασκαλία ὑπὸ τοιούτων ἀνιστορήτων καὶ ἀσυνειδήτων διδασκάλων οὐ μόνον ζῆλον πρὸς τὰ πάτρια δὲν δύναται νὰ γεννήσῃ, ἀλλὰ καὶ ἀποστροφὴν πρὸς τὸ μετὰ τοσαύτης ξηρότητος καὶ ἀμεθοδίας προσφερόμενον αὐτοῖς δίδαγμα. Ἢ ἄς μοὶ εἴπῃ τις πόσους ἀποφοιτήσαντας ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ἐγνώρισε κατὰ τὸν βίον του γινώσκοντας τὴν ἰδιοφυΐαν τοῦ ἔθνους των, ἔχοντας συνείδησιν τῶν δυνάμεων, τῶν κινδύνων καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἐπισταμένους τὸν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ προορισμὸν τοῦ ἔθνους των, γινώσκοντας τὸν βίον τῶν σπουδαιοτέρων ὁμοεθνῶν των, γινώσκοντας τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τοῦ τε θεωρητικοῦ, πρακτικοῦ καὶ ποιητικοῦ πνεύματος τοῦ ἔθνους των καὶ ἔχοντας διαυγῆ ἐπίγνωσιν τῶν πρὸς τὸ ἔθνος καθηκόντων αὐτῶν· γινώσκουσι τὰ ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ἱστορίας πλαττόμενα τέκνα ἡμῶν, διδάσκονται ἐν αὐτοῖς καὶ ἀσκοῦνται καὶ ἐνεργοῦσιν ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν συνῳδὰ τῷ ἀφθίτῳ Πινδαρικῷ πολιτικῷ ἀξιώματι (ἀπόσπ. 199) «καὶ μάλιστα σώζεται πόλις
» ἔνθα βουλαὶ γερόντων καὶ νέων ἀνδρῶν ἀρι-
» στεύοισιν αἰχμαί, καὶ χοροὶ καὶ Μοῖσα καὶ
» Ἀγλαΐα;»

Ἐκ δὲ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων τί ἄλλο παραλαμβάνουσιν εἰς τὸν βίον, ἐκ τῶν σχολείων ἐξερχόμενοι οἱ νεαροὶ ἑλληνόπαιδες, πλὴν ξηρῶν τινων γραμματικῶν καὶ λεξικολογικῶν τινων γνώσεων; Εἶναι ζωηρὰ ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῶν ἡ ὑψηλὴ εἰκὼν τῆς ἐν τοῖς συγγράμμασι τῆς ἀρχαιότητος ἐκφανείσης δαιμονίας ἑλληνικῆς διανοίας; Ἔχουσι τὴν ἐπίγνωσιν οἱ μαθηταὶ ἡμῶν ἀπερχόμενοι εἰς τὸν βίον ὅτι ἡ ἑλληνικὴ διάνοια θαρραλεώτατα ἥψατο τῶν ὑψίστων ἐν ἀνθρώποις ζητημάτων τοῦ τε θεωρητικοῦ καὶ πρακτικοῦ βίου; Ἔχουσι τὴν ἐπίγνωσιν τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ὅτι τοῦ μετὰ ταῦτα κόσμου σύμπαντος τὰ διανοητικὰ καὶ ποιητικὰ προϊόντα εἶναι μόνον ἀντιγραφὴ ἢ ἀνάπτυξις τῶν ὑπὸ τῶν προγόνων αὐτῶν ἀσφαλῶς καὶ διαυγῶς ἐννοηθέντων καὶ εὑρεθέντων καὶ ποιηθέντων; Αἰσθάνονται οἱ Ἕλληνες ὅτι ὅ,τι οἱ πρόγονοι αὐτῶν εἶπον περὶ τῆς φύσεως τοῦδε τοῦ κόσμου, περὶ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ, περὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ δυνάμεως τοῦ νοῦ, περὶ τῆς ἐν τῷ διακόσμῳ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων δυνάμεως τῆς ψυχῆς εἶναι ἀνέφικτον; Γινώσκουσι τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων ὅτι οἱ ποιηταὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν ἐνεβάθυναν εἰς τὰ ἀμέτρητα βάθη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, κατενόησαν ἀκριβέστατα τὴν πλουσιωτάτην καὶ πολύμορφον φύσιν αὐτῆς, καὶ διέγραψαν τὰς παντοδαπὰς ἐκφάνσεις αὐτῆς ὡς κάλλιστα καὶ πιστότατα; Αἰσθάνονται τὰ τέκνα ἡμῶν τὰ καταδαπανήσαντα τὴν ἀνθηρὰν αὐτῶν νεότητα ἐν τοῖς σχολείοις ὅτι ὅ,τι εἶπον περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ καὶ τῷ Σύμπαντι, ὅ,τι εἶπον περὶ τῶν παντοδαπῶν καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου ποιηταί τε καὶ πεζογράφοι Ἕλληνες εἶναι ἐξόχως ἄριστον καὶ ὅλως ἀνέφικτον; Ἐὰν δέ πως ᾐσθάνθησάν ποτέ τι τῶν τοιούτων οἱ ἀπὸ τῶν σχολείων ἀποφοιτήσαντες ἑλληνόπαιδες, διὰ τί οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς λείπουσιν ἀπὸ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, ἐν αἷς ὑπάρχουσι τὰ συγγράμματα ἀλλοεθνῶν συγγραφέων, ἐνῷ ἐν ταῖς οἰκίαις πάντων τῶν πεπαιδευμένων Εὐρωπαίων εἶναι τὰ συγγράμματα τῶν ἡμετέρων προγόνων τὰ μάλιστα τιμώμενα βιβλία; Ἀλλὰ πῶς νὰ γεννηθῇ ὁ τοιοῦτος πρὸς τὰ πάτρια ζῆλος εἰς τὰς οἰκτρῶς ἀπηρημωμένας καὶ ἐλεεινῶς ἀπὸ παντὸς τρυφεροῦ καὶ βαθέος συναισθήματος ἀπογεγυμνωμένας ψυχὰς τῶν ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν σχο-

Digitized by Google

λείων ἀποφοιτώντων ἑλληνοπαίδων; Πρέπει νὰ παρευρεθῇ τις, μόνον τὸν κοινὸν νοῦν καὶ τὴν στοιχειωδεστάτην ἀνθρωπίνην εὐαισθησίαν ἔχων, εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἑλλήνων συγγραφέων, ἵνα ἴδῃ συνήθως πῶς γίνεται αὕτη, καὶ ἵνα αἰσθανθῇ τὸ μέγεθος τοῦ ἀνοσίου ἔργου, ὅπερ τελεῖται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τρυφερῶν καὶ εὐφυῶν τέκνων ἡμῶν! Τίς δύναται νὰ φαντασθῇ ὅτι ἐν Ἑλλάδι, ἐν σχολείοις τισὶ μάλιστα σφόδρα μεγαλωνύμοις, καὶ τὰ ἁπλούστατα τοῦ συντακτικοῦ διδάσκονται ἀπὸ τοῦ βιβλίου, ἐχόντων τῶν μαθητῶν ἐν χερσὶ τὸ συντακτικὸν καὶ παρακολουθούντων τὸν διδάσκαλον ἀναγινώσκοντα ἐξ αὐτοῦ τὰ στοιχειωδέστατα τῶν πραγμάτων; Ὅστις ἐνθυμεῖται ἐκ τοῦ μαθητικοῦ του βίου τὰ γενόμενα ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἑλλήνων συγγραφέων ἢ ὅστις κατὰ τοὺς τελευταίους μάλιστα τούτους χρόνους παρευρέθη ποτὲ ἐν ταῖς παραδόσεσιν αὐτῶν, πάραυτα, πιστεύω, θὰ συμφωνήσῃ μετ' ἐμοῦ, ὅτι τὸ ἰσχυρότατον τεκμήριον τὸ τεκμηριοῦν τὴν ὑψηλὴν καὶ ἰσχυρὰν φύσιν τοῦ πνεύματος τῶν ἑλληνοπαίδων εἶναι καὶ ἡ μετὰ τὴν πολυχρόνιον ἐν τοῖς σχολείοις ἐνδελεχῆ ἐνέργειαν πρὸς ἀποκτήνωσιν αὐτοῦ διάσωσις μορίου τινὸς αὐτοῦ. Πολλάκις εἶπον, ἐκ μακροτάτης διδασκαλικῆς ἐμπειρίας πεισθείς, ὅτι τὸ πνεῦμα ὅπερ ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν διατηροῦσιν οἱ ἀπὸ τῶν σχολείων ἀποφοιτῶντες ἑλληνόπαιδες εἶναι κατάλοιπον ἀφαιρέσεως, μειωτέου μὲν ὄντος τῆς φυσικῆς ἕξεως καὶ συγγόνου δυνάμεως τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἀφαιρετέου δὲ τῆς συστηματικῆς ἐν τοῖς σχολείοις γενικῶς εἰπεῖν ἐνεργουμένης ἀποκτηνώσεως αὐτοῦ. Ἔχω δὲ ταῦτα λέγων ἐν νῷ μόνον τὴν ἐπίδρασιν τῆς τοιαύτης διδασκαλίας, ὅπως συνήθως αὕτη παρ' ἡμῖν γίνεται, ἐπὶ τῆς διανοίας, οὐδαμῶς θέλων νὰ παρουσιάσω πρὸ τῆς συνειδήσεως τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς τε καὶ τῆς ὅλης προσωπικότητος τοῦ διδασκάλου ἐπὶ τοῦ συναισθήματος καὶ τῆς βουλήσεως τῶν ἑλληνοπαίδων, διότι τὸ θέαμα τοῦτο εἶναι πολὺ τοῦ ἄλλου εἰδεχθέστερον... Ἐπὶ δεκαπενταετίαν λέγοντες καὶ γράφοντες πάντοτε ταῦτα περὶ τῶν σχολείων, ἐν οἷς ἐκπαιδεύεται ἡ ἑλληνικὴ νεολαία, καὶ ἅτινα ῥητέον εἶναι μόνον τὸ πολλοστημόριον τῶν ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις πλημμελουμένων, ὡς πάντες οἱ χρηστοὶ καὶ εὐσυνείδητοι καὶ γονεῖς καὶ διδάσκαλοι καὶ κυβερνῆται καὶ δημοσιογράφοι καὶ σύλλογοι τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐπίστανται, οὐδὲν ἄλλο σκοποῦμεν ἢ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς ἐλεεινὸν καταπεπτωκυίας παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως· τοῦτο δέ, καὶ διότι θεωροῦμεν τὴν ὑψηλὴν ἑλληνικὴν φύσιν τύχης βελτίονος ἀξίαν, καὶ διότι φοβούμεθα, τρέμομεν, βλέποντες τὰ μαῦρα ἐκεῖνα νέφη ὁσημέραι ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τῆς κοινῆς ἡμῶν πατρίδος πέραν ἐκεῖ πλειότερον ἕνεκα τῶν δεινῶν σφαλμάτων δύο ἤδη γενεῶν πυκνούμενα καὶ ἅτινα ἀγρίως θὰ καταρραγῶσι ποτε κατὰ τῶν κεφαλῶν τῶν τέκνων ἡμῶν. Μαινομένη θύελλα διασείει τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ ταρτάρειον τάραγμα συνταράσσεται ἡ πατρὶς ἡμῶν! Τίνες θὰ διαπολεμήσωσι τὸν βαρύτατον τοῦτον καὶ πανύστατον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα; Ἐκεῖνοι οἱ γυναικόφωνοι, οἱ χαίτῃσιν ἀγαλλόμενοι εὐπρεπέεσσιν, οἱ ἀσκητοῖς χρίμασιν ὀδμὴν δευόμενοι, οἱ ἁβροσύνας ἀνωφελεῖς παρὰ τῶν Φράγκων μαθόντες, ἐκεῖνοι οἱ θηλύμορφοι καὶ ἐκνενευρισμένοι, οἱ μόνον πρὸς τὸ ἐπαίσχυντον βαλάντιον αὐτῶν ἀσκαρδαμυκτεὶ προσβλέποντες, οἱ νωθροὶ τὰς ψυχὰς καὶ ψυχροὶ τὴν καρδίαν ἐκεῖνοι, οὓς ἡμεῖς οἱ κλεινοὶ τῆς Ἑλλάδος διδάσκαλοι εἰς τὰ ἐθνοκτόνα σχολεῖα ἡμῶν πλάττομεν, ἐκεῖνοι θὰ ἀπωθήσωσι τοσοῦτον νέφος πολέμου ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου διὰ τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν περὶ τὴν δακρύων ἀξίαν πατρίδα ἡμῶν τυφόμενον; Ἢ ἔχομεν τὴν ἐλπίδα ὅτι πλὴν τῆς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον πολίταις κειμένης σωματικῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς δυνάμεως ὑπάρχει καὶ ἄλλη δύναμις σῴζουσα τὰ ἀνόητα καὶ ἀδρανῆ ἔθνη; Πύλας ἐπὶ τὰ ὦτα ἔχομεν καὶ δὲν ἀκούομεν τοῦ Θουκυδίδου λέγοντος «*τὸ ἄπραγμον οὐ σώζεται μὴ μετὰ* τοῦ δραστηρίου τεταγμένον;» Λάσιοι περὶ τὰ ὦτα εἴμεθα καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀκούωμεν πλέον οὔτε τοῦ Αἰσχύλου βοῶντος «*φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεὸς*» οὔτε τοῦ Εὐριπίδου κράζοντος *οὐκ ἐν γυναιξὶ τοὺς νεανίας χρεὼν ἀλλ' ἐν σιδήρῳ κἀν ὅπλοις τιμὰς ἔχειν*;... Ἢ εἶνε δυνατὸν καὶ ἐπὶ στιγμὴν νὰ ἀμφισβητηθῇ ἡ αἰώνιος ἀλήθεια τῶν λόγων τοῦ Εὐριπίδου

» τολμήμασιν δὲ καὶ χερῶν ὑπερβολαῖς
» ἁλίσκεταί τε πάντα καὶ θηρεύεται;

Τόλμην καὶ χερῶν ὑπερβολάς, τὰ μόνα ἁλίσκοντα καὶ θηρεύοντα πάντα, λέγομεν, ἐπιθυμοῦμεν, ἐκ μέσης ψυχῆς εὐχόμεθα νὰ ἴδωμεν ἐκπηδῶντα ἐκ τῶν σχολείων τῆς ἑλληνίδος νεολαίας. Ἤδη σφριγῶντας θέλομεν τοὺς ἑλληνόπαιδας καὶ ὄχι γυνάνδρους, φαιδίμους βραχίονας καὶ ὄχι κωτίλην γλῶσσαν, θούριον μένος καὶ ὄχι δυσαλγήτους φρένας διακαῶς ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀποκτήσωσι, νὰ ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες νέοι· εὐχόμεθα καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ βλέπωμεν ἐξερχόμενον ἐκ τῶν σχολείων τῆς πατρίδος ἡμῶν τὸν ἑλληνόπαιδα

» φαῦλον, ἄκομψον, τὰ μέγιστ' ἀγαθόν,
» πᾶσαν ἐν ἔργῳ περιτεμνόμενον
» σοφίαν, λέσχης ἀτρίβωνα,

καὶ ταῦτα οὐχὶ *ἵνα μείζω καὶ ἀρείω ἧς παρέλαβον παραδώσωσι τοῖς ἐπιγιγνομένοις τὴν πατρίδα ἡμῶν*, διότι οὐκέτι πρὸς τοῦτο καιρός, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ὅπως τόσην ἀποδώσωσιν αὐτὴν τοῖς τέκνοις αὐτῶν, ὅσην παρὰ τῶν προπατόρων ἡμῶν παρέλαβον αὐτήν.

ΧΑΡΙΣΙΟΣ ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ

Digitized by Google

Η ΜΝΗΣΤΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΟΥ

—Ἡ μάχη, τὴν ὁποίαν μοῦ ζητεῖτε νὰ σᾶς διηγηθῶ, ἦτο φοβερά, μᾶς εἶπεν ὁ γέρων ναυτικὸς ἀνάπτων τὴν πίπαν του.

Ἤμεθα εἰς τὰ 1813· εἶχα πληγωθῆ καὶ ὁ ἰατρὸς μὲ διέταξε νὰ μείνω εἰς τὴν ξηρὰν ἕως ὅτου νὰ γείνω καλά. Δὲν εἰμπορῶ νὰ σᾶς περιγράψω τί στενοχωρία μ' ἔπιανε, ὅταν ἀπὸ τὰ ὀχυρώματα τοῦ Σαὶν Μαλὼ ἔβλεπα μελαγχολικὰ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐνθυμούμην τὰς συγκινήσεις τῆς μάχης, τὸν καιρὸν ὅπου, μὲ τὸν πέλεκυν εἰς τὰ χέρια, ἐκάναμεν ἔφοδον εἰς κανὲν ἀγγλικὸν πλοῖον· ἔφερνα εἰς τὸν νοῦν μου τὴν ἀστροφεγγιὰ τῶν νυκτῶν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν θάλασσαν τῶν Ἰνδιῶν, τὰ τολμηρὰ στρατηγήματα, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ γενναῖος πειρατής, ὁ ἀρχηγός μας, κατώρθωνε νὰ νικᾷ τοὺς ἐχθρούς μας, καὶ ἐννοιωθα ἕνα πόθον μέσα μου νὰ ξαναρχίσω πάλιν τὴν ζωὴν ἐκείνη, τὴν γεμάτη ἀπὸ κινδύνους.

Ἐχάρηκα λοιπὸν πολὺ ὅταν ἔμαθα ὅτι ἕνα βρίκι, ὁ Ἥφαιστος, ὡπλίζετο εἰς τὸν λιμένα μας διὰ νὰ φύγη. Ὁ πλοίαρχος μὲ ἐπῆρεν ὡς ἀντιπλοίαρχον. Ὁ Ἥφαιστος ἐφαίνετο διὰ κάθε ἄλλο κατάλληλος παρὰ διὰ πόλεμον· ὅσοι εἴξευραν ἀπὸ πλοῖα ἐκίνουν τὴν κεφαλήν των ἅμα τὸ ἔβλεπαν ἀπὸ πλησίον καὶ οἱ συμπατριῶταί μας δὲν ἤλπιζαν ὅτι θὰ κάμωμεν μεγάλα πράγματα μ' ἐκεῖνο τὸ σαπιοκάραβο· ἡ ἁρματωσιά μας δὲν ἦτο τῆς προκοπῆς, οὔτε οἱ ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους εἴχαμε παραλάβει μαζί μας. Ἦσαν ὀλίγοι, καὶ ἦσαν ἢ πολὺ νέοι ἢ πολὺ γέροι. Ὁ Ναπολέων τότε ἐμάζευε διὰ τὸν στρατὸν χιλιάδες κάθε χρόνον· διὰ τοὺς πειρατὰς ἔμενεν ὅ,τι ἐπερίσσευεν ἀπὸ τὴν στρατολογίαν.

Οὔτε ἡμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν εἴχαμεν ἀκριβῆ ἰδέαν ποῖοι κίνδυνοι μᾶς ἐπερίμεναν, ἀλλὰ τὸ ἄγνωστον μᾶς εἵλκυε, καὶ ἐλέγαμεν ὅτι ἡ τύχη, ἡ ὁποία τόσον συχνὰ ἐβοήθησε τοὺς προτητερινούς μας, θὰ βοηθήσῃ καὶ ἡμᾶς νὰ κυριεύσωμεν κανὲν ἀγγλικὸν πλοῖον, καὶ νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸ ἔργον μας καλλίτερα ἐφωδιασμένοι.

Ἅμα ἐφύσησε καλὸς ἄνεμος ἐκάμαμε πανιά, καὶ μετ' ὀλίγον ἀφήσαμεν ὀπίσω μας τὰ νησάκια, τὰ ὁποῖα περιτριγυρίζουν ὡς ζώνη τὸν λιμένα μας. Ἔπειτα ἀπ' ὀλίγας ἡμέρας εἴμεθα εἰς τὸν Ὠκεανόν, πρὸς δυσμὰς τῶν ἀκτῶν τῆς Βρετάνης. Ἀπ' αὐτὸν τὸν δρόμον ἐπερνοῦσαν τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν ἐπέστρεφον εἰς τὴν Ἀγγλίαν· ἡμεῖς ὅμως ἀνωφελῶς παρετηροῦσαμεν τὸν ὁρίζοντα, κανὲν πανὶ δὲν ἐφαίνετο. Εἴχαμεν ἀποφασίσει νὰ φύγωμεν ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς θαλάσσης, ὅταν ὁ σκοπὸς μᾶς ἔκαμε σημεῖον ὅτι διέκρινε μακρὰν ἕν πλοῖον.

— Τέλος πάντων! εἶπαν ὅλοι.

Ἐκάμαμεν τὰς προετοιμασίας μας διὰ νὰ ὁρμήσωμεν ἐπάνω του καὶ τὸ κυριεύσωμεν. Ὁ πλοίαρχος τὸ ἐκύτταξε μὲ τὸ τηλεσκόπιόν του καὶ δὲν ἔλεγε λέξιν.

— Εἶνε φρεγάδα ἀγγλική, εἶπεν ἀφοῦ παρετήρησε καλὰ καλά. Ἔρχεται κατεπάνω μας· εἶνε τρέλλα νὰ τὴν περιμένωμε· πρέπει νὰ φύγωμε.

Αὐτὸ ἀπαιτοῦσεν ἡ φρόνησις καὶ τὸ ἐκάμαμεν ὄχι χωρὶς λύπην. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐνοήσαμεν ὅτι ἡ φρεγάδα ἔτρεχε γρηγορώτερα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ μᾶς ἐπλησίαζεν ὁλοέν καὶ δὲν θὰ κατωρθώναμεν ἐπὶ τέλους νὰ τῇ ξεφύγωμεν. Ἡ φρεγάδα αὐτὴ ἦτο ὡραῖον πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἤρχετο ἐπάνω μας καμαρωτὰ ὡς νὰ ὑπερηφανεύετο διὰ τὴν δύναμίν του.

— Παιδιά, μᾶς εἶπε τότε ὁ πλοίαρχος, ἡ ὥρα δὲν εἶνε διὰ ψεύματα, πρέπει νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθεια· οὔτε ἕνα 'ς τὰ ἑκατὸν δὲν ἔχομε ἐλπίδα νὰ νικήσωμε· ἄλλο δὲν μᾶς μένει παρὰ ἢ ν' ἀποθάνωμεν ὡς ἄνδρες, ἢ νὰ πᾶμε νὰ λυώσωμε μὲς 'ς τὰ ἐγγλέζικα κάτεργα.

Τὰ κάτεργα αὐτὰ δύο ἀπὸ ἡμᾶς τὰ εἶχαν ἰδεῖ, καὶ κατώρθωσαν νὰ φύγουν· μᾶς εἶχαν διηγηθῆ τί βάσανα καὶ τί καταφρόνια ὑπέφεραν ἐκεῖ μέσα οἱ Γάλλοι αἰχμάλωτοι· ὅλοι λοιπὸν μὲ ἕνα στόμα ἐφωνάξαμεν:

— Ν' ἀποθάνωμεν!

Ἀφοῦ πλέον ἀπεφασίσαμεν νὰ πολεμήσωμεν, ἐπροσπαθοῦσαμεν νὰ κερδίσωμεν δύο τρεῖς ὥρας, διότι εἰς τὸ σκότος εἰμποροῦσαμεν νὰ πολεμήσωμεν καλλίτερα. Ὅταν ἡ φρεγάδα μᾶς ἐπλησίασε κ' ἔμενε ἀνάμεσόν μας μόνον ἕως μισὸ μίλι εἶχε νυκτώσει. Μᾶς ἐτίναξε μία σφαῖρα κανονιοῦ ὡς προσταγὴν νὰ παραδοθῶμεν, ἀλλ' ἡμεῖς ἐκαρφώσαμεν τότε τὴν σημαίαν μας ἐπάνω εἰς τὴν ἄκραν τοῦ μεγάλου καταρτιοῦ· μὲ ἄλλους λόγους τοὺς ἀπαντήσαμεν ὅτι δὲν ἐπαραδιδόμεθα καὶ ὅτι θὰ τοὺς ἐπολεμοῦσαμεν μὲ ὅλα τὰ δυνατά μας.

Ἀμέσως σχεδὸν μία σφαῖρα ἦλθε κ' ἐτρύπησε ἐν ἀπὸ τὰ πανιά μας· καὶ ἔπειτα ἤρχισε δυνατὸς κανονοβολισμὸς ἐναντίον μας χωρὶς ὅμως νὰ μᾶς προξενήσῃ μεγάλην ζημίαν.

— Μὴ ἐξοδεύωμεν εἰς τὰ χαμένα τὸ μπαροῦτί μας, εἶπεν ὁ πλοίαρχος· ἂς περιμένωμε νὰ ζυγώσουν ὅσο νὰ τοὺς φθάνουν αἱ σφαῖραί μας.

Εἰξεύραμεν ὅτι τὰ κανόνια μας δὲν ἔφθαναν ὅσον τῶν ἐχθρῶν μας, καὶ μετ' ὀλίγον ὅσον καὶ ἂν ἐπλησιάσαμεν, παρετηρήσαμεν ὅτι σχεδὸν δὲν τοὺς ἔβλαπταν. Ὁ πλοίαρχος ἔστρεφε τὸ πλοῖον ἀπ' ἐδῶ ἀπ' ἐκεῖ, δεξιᾷ, ἀριστερᾷ, διὰ νὰ μὴν εἰμπορῇ νὰ μᾶς σημαδεύῃ εὔκολα ὁ ἐχθρός· αἱ σφαῖραι τῶν Ἄγγλων ἔπιπταν αἱ περισσότεραι εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ ὀλίγον κατ' ὀλίγον μᾶς ἐσημάδευαν καλλίτερα, ἐπλησίαζεν ἡ καταστροφή μας. Τότε ἐφύσησεν εὐνοϊκὸν ἀεράκι· καὶ ἡμεῖς μὲ ὅλην τὴν ὁρμήν μας ἐχυθήκαμεν ἐπάνω εἰς τὸ ἀγγλικὸν πλοῖον.

— Ἔφοδος, παιδιά! ἐφώναξεν ἡ φωνὴ τοῦ πλοιάρχου.

Αὐτὴ ἦτο συνήθως ἡ τακτικὴ τῶν πειρατῶν καὶ συχνὰ εἶχεν ἐπιτύχει· ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι τὴν εἴξευραν, καὶ ἔλαβαν τὰ μέτρα των. Ὅταν, ἀφοῦ ἐρρίψαμεν τοὺς γάντζους μας, ἠθελήσαμεν νὰ σκαρφαλώσωμεν ἐπάνω εἰς τὴν φρεγάδαν, ἔρριψαν ἐπάνω εἰς τὰ κεφάλια μας βαρειὰ πράγματα, ἀναμμέναις ὕλαις, μᾶς ἔχυσαν ἀναμμένο κατράμι καὶ μὲ μακρυὰ κοντάρια ἐκτυποῦσαν τοὺς πλέον τολμηρούς· πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς ἔπεσαν τότε καὶ δὲν ἐξανασηκώθησαν πλέον. Τὸ σχέδιόν μας δὲν ἐπέτυχε· ἔπρεπε νὰ φύγωμεν.

Ὁ Ἥφαιστος ἦτο τόσον μικρὸς κοντὰ εἰς τὴν φρεγάδαν, ὥστε δὲν ἔφθανεν οὔτε ἕως εἰς ταῖς κανονοθυρίδες της. Τὰ δύο πλοῖα ἦσαν σχεδὸν κολλημένα τὸ ἓν μὲ τὸ ἄλλο, καὶ τόσον ὅπου δὲν ἔμενε τόπος διὰ νὰ κανονοβολήσωμεν· ἀγκαλὰ καὶ τὰ κανόνια μας εἶχαν ζεσταθῆ τόσον πολύ, ὥστε δὲν εἰμ-

Digitized by Google

τορεύσαμεν νὰ τὰ ἐγγίσωμεν. Κάποτε ἕνα κῦμα μᾶς ἀπεμάκρυνε καὶ τότε οἱ ἐχθροὶ ἤρχιζαν δυνατὸν πῦρ ἐναντίον μας, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐξ αἰτίας τοῦ σκότους δὲν μᾶς ἐπείραζε πολύ. Μίαν στιγμὴν ἡ σελήνη ἐβγῆκεν ἀπὸ τὰ σύννεφα, τὰ ὁποῖα τὴν ἐσκέπαζαν ἕως τότε· εἶδα τότε ὅλους τοὺς Ἄγγλους μαζευμένους ἐπάνω εἰς τὸ κατάστρωμα. Ἐμπρὸς ἐμπρὸς ἦτο ἕνας νέος ἀξιωματικὸς καὶ ἐδιδε διαταγάς, ἥσυχος ὡς νὰ ἦτο εἰς καμμίαν αἴθουσαν· — τὸν ἐσημάδευσα μὲ τὸ τουφέκι μου, ἐπυροβόλησα καὶ ὁ ἀξιωματικὸς ἔπεσε.

Ἔπειτα ἀπὸ ἓν λεπτὸν τὰ κύματα μᾶς ἔρριψαν καὶ πάλιν ἐπάνω εἰς τὴν φρεγάδαν, τὴν ὁποίαν μὲ κάθε τρόπον ἐπροσπαθούσαμεν νὰ τρυπήσωμεν· διότι ὅσο ἐβλέπαμεν ὅτι δὲν ἠμπορούσαμεν νὰ κάμωμεν τίποτε, τόσον μεγαλειτέρα ἐγίνετο ἡ λύσσα μας. Ὁ Ἄγγλος πλοίαρχος ἤθελε νὰ τελειώσῃ μιὰ διὰ πάντα μὲ ἡμᾶς. Ἕνα φῶς ἐφάνη ὁλοτρόγυρα εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἔπεσεν ἐπάνω εἰς τὸ βρίκι μας· δυνατὴ μυρωδιὰ ἀπὸ θειάφι καὶ νέφτι μᾶς ἐπερικύκλωσε· ἡ φωτιὰ θὰ μᾶς ἀποτελείωνε εἰς ὀλίγον. Εἰξεύραμεν ὅτι ἤμεθα χαμένοι ἀλλὰ ἐννοούσαμεν νὰ ἐκδικηθοῦμεν. Ἐγινόμεθα ὡσὰν τρελλοὶ μόνον ποὺ ἐσυλλογιζόμεθα ὅτι ἡμεῖς θὰ ἐβουλιάζαμεν, ἐνῷ οἱ Ἄγγλοι θὰ ἔμεναν ἥσυχοι ἐπάνω εἰς τὴν ἀπείρακτη φρεγάδα των. Ναί, ἀπὸ τὸν θυμόν μας ἤμεθα ὡσὰν τρελλοί. Κάποιος ἀπὸ ἡμᾶς ἐνθυμήθη τότε ὅτι εἰς τὴν πλώρην τοῦ βρικίου μας εἴχαμε πολλὰ ὀβούζια. Χωρὶς νὰ φροντίσωμεν διόλου διὰ τὴν φωτιά, ἐτρέξαμεν ὅλοι καὶ ὁ καθεὶς ἐπῆρε ὅσα ἠμπόρεσε, καὶ τὰ ἐπετάξαμεν εἰς τὸ κατάστρωμα, εἰς τὰς κανονοθυρίδας, παντοῦ ὅπου ἠμπορέσαμεν· μὲ αὐτὸ ἐσκοπεύαμε ν' ἀποχαιρετίσωμεν τὴν ζωήν. Ἔξαφνα οἱ πυροβολισμοὶ τῶν ἐχθρῶν μας ἔπαυσαν, καὶ σύγχυσις καὶ ὀχλοβοὴ ἠκούσθη ἐπάνω εἰς τὸ ἀγγλικὸν πλοῖον. Φλόγες ἤρχισαν νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ κατάστρωμα, ἔπειτα ἠκούσαμε μίαν φοβερὰν ἔκρηξιν, ἡ ὁποία ἐτράνταξε τρομερὰ καὶ τὸ ἰδικόν μας πλοῖον· ἔπειτα ἠκούσαμε ἕνα δυνατὸν τριγμόν· ἓν ἀπὸ τὰ ὀβούζιά μας εἶχε σπάσει μέσα εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην. Ἡ μισὴ φρεγάδα τινάχθηκε εἰς τὸν ἀέρα, ἡ ἄλλη ἔγειρε ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ, ἔπειτα ἐβούλιαξε σιγὰ σιγὰ εἰς τὴν ἄβυσσον.

Ἅμα εἴδαμεν αὐτὴν τὴν καταστροφήν, ὁ ἄγριος θυμός μας κατεπραΰνθη, καὶ ἠρχίσαμεν νὰ λυπούμεθα τὰ δυστυχῆ θύματα. Ἐνῷ μερικοὶ ἀπὸ ἡμᾶς ἔσβυναν τὴν φωτιά, οἱ ἄλλοι ἔρριπταν τὴν μεγάλην βάρκαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἦταν κατατρυπημένη ὡσὰν κόσκινον καὶ ἐβούλιαξε καὶ αὐτή. Ἐπλησίαζε νὰ ξημερώσῃ· εἰς τὸ πρῶτον φῶς τῆς ἡμέρας εἴδαμεν τὰ κεφάλια ὅσων ἔπεσαν εἰς τὴν θάλασσαν νὰ κινοῦνται ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα· τοὺς ἐφωνάξαμεν νὰ ἔλθουν εἰς τὸ πλοῖόν μας, μᾶς ἀπήντησαν ὅλοι, ἀλλὰ οἱ περισσότεροι εἶχαν τυφλωθῆ ἀπὸ τὴν ἔκρηξιν καὶ δὲν ἔβλεπαν νὰ ἔλθουν. Ἦτο τρομερὸν θέαμα, ποὺ ἐσπάραζε τὴν καρδίαν. Δὲν ἠμπορούσαμεν νὰ τοὺς βοηθήσωμεν καὶ τοὺς εἴδαμεν ὅλους νὰ χαθοῦν τὸν ἕνα κατόπι ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ἕνας ναύτης ὅπου ἐκρατοῦσε ἕνα ἄλλον ἐκολύμβησε περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἐβάλαμεν ὅλα μας τὰ δυνατὰ διὰ νὰ τὸν σώσωμεν, ἀλλὰ κατωρθώσαμεν μόνον νὰ τραβήξωμεν εἰς τὸ πλοῖον μας ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ σώσῃ. Ἀλλοίμονον! καὶ αὐτὸς ὁ δυστυχὴς δὲν εἶχε τύχην νὰ ζήσῃ. Τὸ στῆθός του ἦτο τρυπημένον μὲ μίαν σφαῖραν· ἦτο χωρὶς φόρεμα καὶ τὸ αἷμά του ἀνακατεύετο μὲ τὸ νερὸν τῆς θαλάσσης. Ὁ νέος ἐκεῖνος ἦτο εὔμορφος ὡς ἀρχαῖον ἄγαλμα, εἶχε φυσιογνωμίαν συμπαθητικήν.

Ἦτο ὁ ἀξιωματικός, τὸν ὁποῖον εἶχα πληγώσει. Ἡ καρδία του ἐκτυποῦσεν ἀκόμη· μὲ τὰς περιποιήσεις μας τὸν ἐκάμαμεν ν' ἀνοίξῃ τὰ μάτια του, τὰ ὁποῖα ἐκάρφωσεν ἐπάνω μου. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι μοῦ ἔλεγε μὲ τὸ βλέμμα του ὅ,τι δὲν ἠμποροῦσε νὰ μοῦ εἰπῇ μὲ τὸ στόμα:

— Διατί ἀπὸ τόσους ἐδιάλεξες ἐμένα νὰ κτυπήσῃς; Ὁ θάνατός μου δὲν θὰ σ' ἔκαμνε ἐσένα νὰ ζήσῃς· διατί λοιπὸν ἠθέλησες νὰ μὲ σκοτώσῃς; Ποία ἰδέα σοῦ ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν σου ὅταν μ' ἐσημάδευσες; Διατί μοῦ ἔκοψες τὴν ζωήν μου ἐνῷ εἶχα τόσας ἐλπίδας ἐμπρός μου;

Εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν ἔμεινεν ἕως ὅτου ἡ τελευταία πνοὴ τῆς ζωῆς ἐχάθη ἀπὸ τὸ σῶμα ἐκεῖνο.

Ὅταν τὸ πτῶμά του ὅπως καὶ τῶν ἰδικῶν μας νεκρῶν τὰ ἐρρίψαμεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἔμεινα κάμποσην ὥραν ἀκίνητος παρατηρῶν τὴν θέσιν ὅπου τὸ κῦμα τοὺς ἐσκέπασε διὰ πάντα. Εἰς ὅλον τὸ ταξεῖδι ἔβλεπα ἐμπρός μου τὸ πρόσωπον τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ πολλὰς φορὰς εἰς τὴν ζωήν μου ἐνθυμήθην τὸ παράπονον, τὸ ὁποῖον εἶχα ἰδεῖ εἰς τὸ βλέμμα του.

Ἦτο θαῦμα πῶς τὸ πλοῖόν μας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλλίαν. Τὰ πανιὰ ἦσαν καταξεσχισμένα, τὰ κατάρτια καὶ τὰ σχοινιὰ κομμένα, ἡ σκάφη κατατρυπημένη καὶ εἰς τὸν δρόμον ἐστουμπώναμεν ταῖς τρύπαις. Ἐφθάσαμεν σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ Σαὶν Μαλῶ καὶ μᾶς ὑπεδέχθησαν μὲ χαρὰν καὶ μ' ἐνθουσιασμόν. Ἀλλὰ ἐμὲ δὲν μοῦ ἔκαμαν ἐντύπωσιν ὅλα αὐτά, ἐσυλλογιζόμην ἀδιάκοπα τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον νέον, τὸν ὁποῖον εἶχα σκοτώσει.

Εἰς τὰ 1814 ὁ Ναπολέων ἐνικήθη καὶ ἡ Γαλλία ἔκαμεν εἰρήνην μὲ τὴν Ἀγγλίαν. Τότε ἤρχισε ζωηρὸν ἐμπόριον ἀπὸ τὸ ἕνα κράτος εἰς τὸ ἄλλο. Ἡ Γαλλία εἶχε μεγάλην ἀνάγκην ἀπὸ ἀποικιακὰ προϊόντα, καὶ ὅσοι ἐπρωτοέφερναν ἦσαν βέβαιοι ὅτι θὰ εἶχαν μεγάλα κέρδη.

Ἕνας μεγαλέμπορος ἀπὸ τὸ Σαὶν Μαλὼ μ' ἔβαλε πλοίαρχον εἰς ἓν πλοῖόν του καὶ ἐτράβηξα διὰ τὸ Πλυμούθ. Μ' ἐσύστησεν εἰς ἕνα Ἄγγλον, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ τοῦ ἔκοψαν τὸ πόδι κατόπιν ἀπὸ τὴν μάχην τοῦ Τραφαλγάρ, ἔκαμνεν ἐμπορικὰς ἐργασίας καὶ ἀπέκτησε μεγάλην περιουσίαν. Οἱ ἐχθροί, οἱ ὁποῖοι πολεμοῦν μὲ γενναιότητα ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἐν καιρῷ πολέμου, συνεννοοῦνται εὔκολα ἐν καιρῷ εἰρήνης. Μετ' ὀλίγον ἐγείναμεν φίλοι μὲ τὸν Βελφάστ καὶ διηγήθημεν ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον ὅσα ἐνθυμούμεθα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ὅπου ἐταξειδεύαμεν μὲ ἐχθρικὰς σημαίας. Τὸ ἐμπορικόν του κατάστημα ἦτο εἰς τὴν προκυμαίαν τοῦ Πλυμούθ, ἀλλὰ κάθε βράδυ ἐπέστρεφε εἰς τὴν κατοικίαν τους, τὴν ὁποίαν ἔκτισεν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν εἰς τὴν ἄκραν ἑνὸς βράχου.

Μίαν ἡμέραν μ' ἐπροσκάλεσεν εἰς τὸ σπῆτί του· τὴν στιγμὴν ὅπου ἐκαθήσαμεν εἰς τὸ τραπέζι, ἦλθε καὶ μία κόρη πολὺ εὔμορφη, τῆς ὁποίας ὅμως τὸ πρόσωπον ἐφανέρωνεν ἀπερίγραπτον λύπην.

— Εἶδες τίποτε, Τζέννη; τῆς εἶπεν ὁ σὶρ Βελφάστ.

— Ὄχι, πατέρα, ἀπήντησεν αὐτὴ μὲ μελαγχο-

Digitized by Google

λικὴν φωνήν, καὶ ὅμως πέρασε ἕνας χρόνος ἀπὸ τότε ποὺ ἔφυγε.

—Ἂς ἔχωμε ἐλπίδα, Τζέννη, οἱ ναυτικοὶ εὑρίσκουν πολλὰ ἐμπόδια εἰς τὸν δρόμον των.

Ἐκάθησε, ἀλλὰ ὅσον ἐβάσταξε τὸ γεῦμα δὲν ἔβγαλε λέξιν ἀπὸ τὸ στόμα της· βυθισμένη εἰς τὰς σκέψεις της ἔτρωγε χωρὶς νὰ νοιώθη τί ἔκαμνε. Πρὶν τελειώση τὸ γεῦμά μας, ἐσηκώθη σιωπηλὰ καὶ χωρὶς νὰ εἴπη τίποτε, ἐτράβηξε πρὸς τὸν βράχον. Ἐστάθη ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν καὶ ἀκίνητη ἐπαρατηροῦσε τὴν θάλασσαν.

—Καϋμένη Τζέννη! εἶπε σιγὰ ὁ σὶρ Βελφάστ.

Δὲν ἐτόλμησα νὰ τὸν ἐρωτήσω, ἀλλ' αὐτὸς μοῦ εἶπε μόνος του:

—Ἄλλη φορὰ ἡ Τζέννη ἦτο ἡ πλέον ζωηρὰ καὶ χαρούμενη κόρη. Τὸ σπῆτι ἦτο γεμάτο γέλια καὶ τραγούδια. Τὴν ἀρραβώνισα μ' ἕνα νέον, τὸν ὁποῖον ἀγαποῦσε ἀπὸ τόσο δὰ κοριτσάκι, ἕνα λαμπρὸ νέον, τὸν ὁποῖον ἀγαποῦσε μὲ τὴν καρδιά της ὅπως κ' ἐκεῖνος. Ἐμβῆκεν εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Ἡ Τζέννη ὑπέφερε χωρὶς παράπονον τὸν ἀποχωρισμὸν ἐκεῖνον. Ὅταν ἐπέστρεψε, ἡ χαρά των δὲν εἶχε ὅρια· τί σχέδια ἔκαμναν, τί ἐλπίδας εἶχαν, κ' ἐγὼ ἐχαιρόμην μὲ τὴν εὐτυχίαν τους κ' ἐλογάριαζα εἰς τὰ γηρατειά μου νὰ ἰδῶ ἐγγόνια ἀπὸ τὴν κόρη μου κ' ἔπειτα ν' ἀποθάνω. Ὁ Ῥοβέρτος ἔλαβε διαταγὴν νὰ ὑπηρετήση εἰς τὴν φρεγάδα Ἔ κ λ α ν. Ἅμα ἐγύριζε, θὰ ἐγίνετο ὁ γάμος. Ἡ Τζέννη τὸν ἀπεχαιρέτισε μὲ πολὺ περισσοτέραν λύπην παρὰ εἰς τὸν πρῶτον ἀποχαιρετισμὸν καὶ ἐπῆγε μαζί του ἕως μέσα εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἔφυγε μόνον ὅταν ἐξεκίνησε ἡ φρεγάδα. Εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ ἀποχωρισμοῦ της ἔβαλεν εἰς τὸν δάκτυλόν της ἕνα δακτυλίδι ὡσὰν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐφοροῦσε αὐτός· ἀλλὰ δὲν εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ δακτυλίδια διὰ νὰ ἐνθυμῆται ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ὅταν ἡ φρεγάδα μὲ φουσκωμένα πανιὰ ἐβγῆκεν ἔξω ἀπὸ τὸν λιμένα, ἡ Τζέννη ἔστεκε εἰς τὸ μέρος ὅπου τὴν βλέπεις αὐτὴν τὴν στιγμὴν καὶ ἀπὸ τότε δὲν ἐπέρασε ἡμέρα ποὺ νὰ μὴν ὑπάγη νὰ καθήση εἰς ἐκεῖνον τὸν βράχον.

Ἕνα πρωὶ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ περασμένου χρόνου ἔρχεται καὶ μοῦ λέγει:

—Εἶδα ἕνα ὄνειρο, ὁ Ῥοβέρτος δὲν θὰ ξανάλθη.

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν τὴν εἶδα νὰ γελάση. Κάθε ἡμέραν πηγαίνει καὶ κυττάζει τὴν θάλασσαν καὶ κάθε ἡμέραν ὀλιγοστεύουν αἱ ἐλπίδες της· τῆς λέγω ἀκατάπαυστα ὅτι ὁ ἀρραβωνιαστικός της θὰ ἐπιστρέψη, διότι ὁ ἰατρὸς μοῦ εἶπεν ὅτι ἡ πολλὴ λύπη ἐπὶ τέλους θὰ τὴν τρελλάνη. Αὐτὴν τὴν ἐλπίδα ὅπου προσπαθῶ νὰ τῆς δώσω ἐγὼ δὲν τὴν ἔχω. Τὸ ναυαρχεῖον δὲν ἐπῆρε καμμίαν εἴδησιν διὰ τὴν Ἔ κ λ α ν. Τί ἀπέγεινε τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο πλοῖον; Μόνον ὁ Ὠκεανὸς τὸ εἰξεύρει. Λέγουν ὅτι ἐν ἄλλο πλοῖον ἤκουσε ἀπὸ μακρὰν τὸν ἴδιον μῆνα Σεπτέμβριον κανονιαῖς καὶ εἶδε μίαν λάμψιν· ἀλλὰ τότε ἡ θάλασσα ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, ποῖος θὰ ἐτολμοῦσε νὰ πειράξη μίαν ἀγγλικὴν φρεγάδα;»

Τὸ μυστικὸν αὐτό, τὸ εἴξευρα ἐγώ. Τί σύμπτωσις! τὸν Σεπτέμβριον εἶχε γείνει ἡ μάχη μας· ἡ Ἔ κ λ α ἦτο δίχως ἄλλο τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐχάθη μὲ ὅλους τοὺς ναύτας του. Δὲν εἶπα τίποτε· δὲν ἐβαστοῦσε ἡ καρδιά μου νὰ εἰπῶ τί μέρος εἶχα ἐγὼ εἰς τὴν καταστροφὴν ἐκείνην, ἡ ὁποία ἔρριψε εἰς αἰώνιον πένθος μίαν τόσον ὡραίαν κόρην.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐπῆγα νὰ περιπατήσω ἕως εἰς τὸν βράχον, καὶ ἐπλησίασα εἰς τὴν Τζέννην χωρὶς ν' ἀκούση τὰ βήματά μου. Μόλις κατώρθωσα νὰ κρατήσω τὸν ἑαυτόν μου καὶ νὰ μὴ φωνάξω· τὸ δακτυλίδι, τὸ ὁποῖον ἐφοροῦσεν αὐτὴ εἰς τὸν δάκτυλόν της ἦτο ἀπαράλλακτον μὲ τὸ δακτυλίδι τοῦ ἀξιωματικοῦ. Ἐγύρισε καὶ μὲ εἶδε καὶ ἔκρυψε τὸ δακτυλίδι της. Τὰ βλέμματά μας συναπαντήθησαν· ἐννοιωσα ἕνα κρύο εἰς τὴν καρδιά μου, διότι μοῦ ἐφάνη ὅτι εἶδα εἰς τὰ μάτια της βλέμμα ὅμοιον μὲ τοῦ νέου ὅταν ἐψυχομαχοῦσε. Ἐνόησα ὅτι δὲν ὑπέφερε νὰ μὲ βλέπη καὶ ἀπεμακρύνθηκα.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἀνεχώρησα μὲ τὸ φορτίον μου χωρὶς νὰ εἰπῶ τὸ μυστικόν μου. Ἐνῷ τὸ πλοῖόν μου ἔσχιζε τὰ κύματα, ἐσήκωσα τὸ κεφάλι μου καὶ εἶδα. Ἡ Τζέννη ἦτο εἰς τὴν συνειθισμένην θέσιν της.

Τί ἀπέγεινεν; προσεῖπεν ὁ γέρων ναυτικὸς τινάσσων τὴν τέφραν τῆς πίπας του. Δὲν τὸ εἰξεύρω καὶ δὲν ἠθέλησα νὰ τὸ μάθω· γιατὶ ἐφοβούμην μήπως μάθω ὅτι ἡ σφαῖρά μου ἔκαμε δύο θύματα.

(**Louis Collas**) **Κ.**

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΟ ΠΤΩΧΟΚΟΜΕΙΟΝ.

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΣΤ'.

Ἀφῆκα τὸν Φραντσέσκον ἀφοῦ ἔσφιγξα θερμῶς τὴν χεῖρά του. Ἐτράπην εἰς λεπτομερεστέραν τοῦ ἀσύλου ἔρευναν, ὀφείλω δὲ νὰ ὁμολογήσω, ὅτι πανταχοῦ εὗρον τάξιν, καθαριότητα, πειθαρχίαν. Οἱ γέροντες διέρχονται ὅσον οἷόν τε ἀνέτως τὸν βίον. Τὴν πιθανὴν πικρίαν τῆς παρούσης καταστάσεως ἄριστα ἠδύναντο νὰ μετριάσωσι ἢ καὶ νὰ διασκεδάσωσιν ἀναλογιζόμενοι ποία θὰ ἦτο ἡ θέσις των, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε τὸ ἄσυλον. Πάντοτε οἱ θνητοὶ παραπονούμεθα διὰ τὸ ἐνεστός, ὅταν ὅμως τὸ ταλαίπωρον αὐτὸ καταστῇ παρελθόν, στρέφομεν μετὰ πόθου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ὀπίσω, ἀμνήμονες ὅτι ἡμεῖς πρῶτοι τὸ διεσύραμεν καὶ πολλάκις τὸ κατηράσθημεν. Βεβαίως ἡ θέσις των δὲν εἶνε ζηλευτή, ἀλλὰ καὶ τίνος ἀνθρώπου εἶνε; Ἀφοῦ ὁ θάνατος δὲν τοὺς ηὐνόησεν, ἀφοῦ ἡ μοῖρα παρέτεινεν αὐτῶν τὴν ζωήν, παρατείνασα καὶ τὴν ποινήν, ἃς σπουδάζωσι τοὐλάχιστον νὰ διέρχωνται τὰς ὥρας ἐν σχετικῇ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας γαλήνῃ. Αὐτὸ πράττει ὁ κατάδικος ὁ μετὰ πόθου ἀναμένων τὴν στιγμὴν νὰ ἴδῃ ἀνοιγομένην τὴν φυλακήν, καὶ ἑαυτὸν ἐλεύθερον, ἀναπνέοντα τὴν αὔραν τοῦ βουνοῦ, καὶ κατανυσσόμενον εἰς τὴν θέαν τοῦ στερεώματος οὗτινος τὸ νυκτερινὸν κάλλος ἀπέμαθε σχεδόν. Κατάδικος τῆς ζωῆς εἶνε καὶ

Digitized by Google

ὁ γέρων, ὁ ἄνευ ἐλπίδος ἢ χαρᾶς διερχόμενος τὰς ἡμέρας του ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ Πτωχοκομείου. Ὁ πρῶτος ποθεῖ νὰ πετάξῃ ἔξω τῆς φυλακῆς καὶ τῆς ἀγωνίας· ἔξω τῆς ζωῆς καὶ τῶν πικριῶν της ποθεῖ νὰ ὁρμήσῃ ὁ δεύτερος.

Τὰς τοιαύτας σκέψεις μου ἐχαλίνωσε θέαμα εἰδεχθές, ὅπερ μετὰ φρίκης θ' ἀναμιμνήσκωμαι πάντοτε. Ἐπί τινος βάθρου εἶδον καθεζόμενον πρᾶγμά τι ὁμοιάζον πρὸς ἄνθρωπον. Ἐκινεῖτο σπασμωδικῶς, ἔστρεφε τοὺς βολβοὺς ἐντὸς τῶν κογχῶν, ἔβαλλεν ἀνάρθρους φωνάς, ἐπειρᾶτο νὰ χειρονομήσῃ, νὰ παραπονεθῇ, νὰ ἐπικαλεσθῇ τινα, νὰ δεηθῇ, τίς οἶδε ποῖον ψυχικὸν αἴσθημα νὰ ἐκδηλώσῃ. Οἱ πόδες ἐκρέμαντο κάτωθι τοῦ βάθρου· ἐφαίνοντο φρικωδῶς συνεστραμμένοι, πᾶσαν δ' ἐλαστικότητα ἀποβαλόντες ἦσαν ὡς σῶμά τι ξένον προσδεθὲν παρὰ τὴν ὀσφὺν τοῦ ἀπροσδιορίστου ἐκείνου ὄντος. Ἔστην πόρρωθεν καὶ παρετήρουν. Αἴφνης ἄναρθρος φωνή, ὀξεῖα, συγκεχυμένη, φοβερὰ ἐν τῇ ἀβλαβείᾳ της ἐπέχυσε τὴν φρίκην εἰς τὴν ψυχήν μου. Τὸ ὂν ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν εἶχον ἔτι ἀκριβῶς κατατάξει ἐν τῇ ὀντολογίᾳ, μὲ διέκρινεν· ἐκινήθη, ἔκρωξε καὶ ἐχειρονόμησεν οἱονεὶ καλοῦν με. Εἰς τὸν σπασμόν, ὅστις διέτρεξε τὸ σῶμα, ἡ βραχεῖα γυναικεία ἐσθὴς ἀνεσύρθη μικρόν· ἡ στιγμὴ ἐκείνη μοὶ κατέδειξεν, ὅτι ἤμην πρὸ πλάσματος ἀνθρωπίνου τηροῦντος, ἐν ὅλῃ τῇ καταπτώσει, φωτεινήν τινα ἀκτῖνα συναισθήσεως· ἐχαμήλωσε μετὰ σπουδῆς τὰς χεῖρας καὶ διηυθέτησε τὴν ἀνασυρθεῖσαν ἐσθῆτα· ὑπήκουεν εἰς τοὺς νόμους τῆς αἰδοῦς...

Τί ἦτο τέλος πάντων τὸ ὂν ἐκεῖνο; Πῶς κατήντησεν οὕτω, ποῦ εὑρέθη, καὶ τίνας σκοποὺς τῆς Προνοίας ὑπηρετοῦν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ μένει ἔτι ἐν αὐτῷ; Ἦτο κόρη δεκαοκταέτις· ναί! κόρη τρυφερά, καὶ ὅστις τὴν ἴδῃ θὰ τὴν ὑπολάβῃ γραῖαν, τὸ κάλλος τῆς ὁποίας ἐξηνθησεν ἀκαριαίως ὑπὸ τὴν πνοὴν δαίμονος κακοποιοῦ. Οἱ κακοῦργοι γονεῖς της τὴν ἐστρέβλωσαν ὅπως τὴν ἐμπορευθῶσιν ἐν τῇ ἐπαιτείᾳ, τὴν ἔσυρον ἡμίγυμνον εἰς τοὺς δρόμους, καὶ ἀφοῦ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐμπορευθῶσι τὸ σῶμά της, ἐμπορεύθησαν οἱ ἀλιτήριοι τὴν συμφοράν, ἧς ὑπῆρξαν οἱ ἐργάται. Ἰδοὺ εὐρὺ θέμα μελέτης ἐπὶ τῆς ἡδονῆς, ἣν αἰσθάνεταί τις πράττων τὸ κακόν. Ὁ Προκρούστης θὰ ἐλάτρευε τὸ τέκνον του· αὐτοὶ τὸ ἐστρέβλωσαν, καὶ ἐν τούτοις, ἐὰν ἤκουον τοὺς ἀπαισίους ἄθλους τοῦ Προκρούστου, θὰ ἐπεδείκνυον συγκίνησιν διὰ τὴν σκληρότητα τοῦ ληστοῦ, αὐτοὶ οἱ χαρίσαντες τὸ πικρὸν δῶρον τῆς ζωῆς εἰς τὸ θῦμα ὅπως διὰ τοῦ βραδέος μαρτυρίου του χορτάσωσι τὴν αἰσχρὰν δίψαν τοῦ χρήματος.

Ἐνῷ ἐθεώρουν τὸ ἄθλιον πλάσμα, ὑπελόγιζον, ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἐμφανεστέρα παράστασις τῆς ἀνθρωπίνου δυστυχίας καὶ ἀθλιότητος ἀπὸ τὸ ὂν ἐκεῖνο, ὅπερ ἐφαίνετό μοι στερούμενον ἀντιλήψεως· ἅπαξ μάλιστα ἐμόχθησε ν' ἀρθρώσῃ πρός με λέξεις τινάς, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη. Τί νὰ ἤθελεν ἆρά γε; Ἰδού, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν, ἡ ὑπάτη εἰκὼν τῆς ἐλεεινότητος. Δύναται νὰ ὑπάρξῃ δυστυχέστερον πλάσμα τοῦ ἐγκαταλελειμμένου τούτου ὄντος, ὅπερ καὶ αὐτὴ ἡ μήτηρ του ἀπηρνήθη;... ἀφοῦ τὸ ἐστρέβλωσε! ... Τυχαίως ἠνοίχθη τὴν στιγμὴν ἐκείνην θύρα δωματίου, ἐν ᾧ διέτριβον γραῖαι γυναῖκες ράπτουσαν μετὰ κόπου ράκη τινά, οἱονεὶ ἐσώρρουχα. Πλησίον τοῦ παραθύρου τοῦ κοιτῶνος ἵστατο, κατὰ τὸ ἥμισυ ἐστραμμένη πρὸς τὸ προαύλιον, νεωτάτη γυνή ἧς δὲν ἔβλεπον μὲν ὁλόκληρον τὸ πρόσωπον, διέκρινον ὅμως ὅτι ἦν νεωτάτη, μὲ ὑπόξανθον τὴν κόμην, λευκή, μὲ κανονικωτάτας γραμμάς, ἀληθὴς ἀντίθεσις τῶν γραιῶν, ἃς προθύμως θὰ ἐμίσθου θεατρώνης τις ἔχων ἀνάγκην νὰ παρουσιάσῃ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τὸ ἀληθὲς ἀντίτυπον τῶν μαγισσῶν τοῦ Μάκβεθ. Τί ἤθελεν ἡ νέα ἐκείνη ἐντὸς τοῦ Πτωχοκομείου; Ἡ μελαγχολικὴ στάσις της, ἡ συμπαθὴς κλίσις τῆς κεφαλῆς της μοὶ προὐξένησαν ἐντύπωσιν, ἥτις ἀγνοῶ τίνος ἕνεκα μὲ διέθετε θλιβερῶς. Μεταξὺ τοῦ ἐστρεβλωμένου ὄντος, ὅπερ ἐξηκολούθει φωνάζον καὶ χειρονομοῦν, καὶ τῆς συμπαθοῦς ἐκείνης γυναικὸς ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ σύγκρισίς τις ἐπὶ δυστυχίᾳ; Καὶ ἐὰν τοιαύτη σύγκρισις ἦτο δυνατή, ποία ἦτο ἆρά γε δυστυχεστέρα; Ἡ στρεβλωθεῖσα ἀγρίως, ἡ τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον ἐμπνέουσα, ἢ ἡ ἄλλη, ἐφ' ἧς ἐπήνθει νεότης, σεμνότης καὶ καλλονή; Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ νέα ἐστράφη τυχαίως. Ἦτο τυφλή. Ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ κρίνῃ τίς τῶν δύο ἦτο ἡ μᾶλλον δυστυχής.

Τὸ Πτωχοκομεῖον, καθ' ὁ ναὸς τῆς φιλανθρωπίας, ἀνεπέτασε τὰς θύρας του εἰς ὅλους τοὺς ἀτυχεῖς. Εὗρον ἐκεῖ, μετὰ τῶν ἰθαγενῶν, ὀθωμανούς, καθολικοὺς καὶ διαμαρτυρομένους. Ὁ οἰκεῖος ἱερεὺς ἀπέρχεται συνεχῶς εἰς τὸ ἄσυλον, παραμυθεῖ τοὺς πάσχοντας, ἐπιστάσης δὲ τῆς ἐσχάτης ὥρας τοῦ ἀσθενοῦς, μεταπέμπεται ἐν τάχει ὁ ἕλλην ἱερεὺς ἢ ὁ λατῖνος ἢ ὁ διαμαρτυρόμενος ὅπως παράσχῃ τὰς ὑστάτας παραμυθίας εἰς τὸν ἀγωνιῶντα. Αἱ κηδεῖαι τῶν νεκρῶν τοῦ Πτωχοκομείου ἔχουσί τι τὸ ἐξαιρετικῶς συγκινητικόν. Ὁ λεπτουργὸς τοῦ ἀσύλου, γέρων καὶ αὐτὸς ἐγκαταβιώσας ἐντὸς τοῦ Πτωχοκομείου, ἑτοιμάζει τὸ ξυλοκράββατον· ὁ νεκρὸς περιβεβλημένος καινουργῆ ἐνδύματα, ἅτινα παρέχει ἡ ἀποθήκη τοῦ ἀσύλου, κηδεύεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Πτωχοκομείου παρισταμένων πάντων τῶν γερόντων, μεθ' ὃ μετακομίζεται δι' ἁμάξης εἰς τὸ νεκροταφεῖον ὅπως ἀνεύρῃ ὑπὸ τὴν γῆν τὴν γαλήνην, ἥτις φεύγει πάντοτε τὴν ζωήν. Ἐὰν ὁ θανὼν εἶνε ἀλλόθρησκος, παραδίδεται εἰς τὸν ἱερέα τοῦ δόγματός του. Τὸν Μωαμεθανὸν εὗρον κατακε-

Digitized by Google

κλιμένον ἐπὶ τῆς κλίνης του· ἠγέρθη ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει μας μ' ὅλας τὰς ἐναντίας παραστάσεις. Εἶνε ἐκ Κρήτης, ὑπῆρξε δὲ ἀξιωματικὸς τῆς Τουρκικῆς χωροφυλακῆς· μοὶ εἶπεν Ἑλληνιστί, ὅτι εἶνε ὑπερευχαριστημένος ἐκ τῆς φιλοξενίας τοῦ ἀσύλου, μόνον ἡ ἔλλειψις τοῦ *τουμπεκίου* τὸν βασανίζει. «Εἶμαι *τεργιακλῆς*», ἔλεγε σχεδὸν κλαυθμηρίζων, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανελάμβανε ***τουμπεκί, τουμπεκί***. Ὡς ἔμαθον, πρὶν ἢ ψηφισθῇ ὁ τελευταῖος φόρος παρείχετο τοῖς πτωχοῖς καὶ ὀλίγος καπνὸς δαπάναις τοῦ ἀσύλου μετὰ τὸν φόρον ὅμως, τοῦτο κατέστη ἀδύνατον.

Μία τῶν περιεργοτέρων προσωπικοτήτων τοῦ Πτωχοκομείου εἶνε καὶ ὁ μάγειρος, Κρὴς τὴν πατρίδα, ὑπηρετῶν πρὸ ἱκανῶν χρόνων μετὰ ζήλου καὶ σκοπιμότητος τὸ κατάστημα. Ὀνομάζεται Ἀγγελῆς Καταλαχτάκης, ἡ δὲ ἱστορία του εἶνε ἀρκούντως περίεργος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τελευταίας καὶ μεγάλης ἐπαναστάσεως ὁ Καταλαχτάκης οὗτος, νεώτατος τὴν ἡλικίαν, ἀπεστέλλετο ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν ἐντὸς τῶν πόλεων, ἐλάμβανε τὰς ἐπιστολάς, τὰς ἔκρυπτεν ὅπως ἠδύνατο προσφορώτερον καὶ ἐξήρχετο τῶν πόλεων, κομιστὴς τοῦ ταχυδρομείου τῶν ἐπαναστατῶν. Τὸ κινδυνῶδες τοῦτο ἐγχείρημα ἐπετέλει μετ' ἐκτάκτου ἀφοβίας ὁ Καταλαχτάκης· ἀλλ' ἡμέραν τινὰ ἐννοηθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων συνελήφθη. Ὀθωμανοὶ στρατιῶται ἀνασπασάμενοι τὰς μαχαίρας, τὸν μὲν σύντροφόν του ἐφόνευσαν, αὐτὸν δὲ ἔσφαξαν κατ' ἀκριβολογίαν. Ὁ Καταλαχτάκης μὲ κεκομμένον τὸν λάρυγγα καὶ πλέων εἰς τὸ αἷμα ἔπεσε χαμαί· οἱ Τοῦρκοι ἀπῆλθον, ὅτε μετὰ μικρὸν κατέφθασαν οἱ ἐπαναστάται· εὗρον τὸν ταχυδρόμον ἀναπνέοντα ἔτι, ἐκράτησαν τὸ αἷμα, περιέδεσαν τὴν πληγήν, ἐνοσήλευσαν αὐτὸν ὅπως ἠδύναντο κάλλιον καὶ κατὰ μίαν τῶν θαλασσοπλοϊῶν τῶν ἑλληνικῶν καταδρομικῶν, ἐπεβίβασαν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ εὐδρόμου τὸν τραυματίαν, ὅστις κομισθεὶς εἰς Ἀθήνας ἰάθη ἐν τῷ νοσοκομείῳ. Τὴν περὶ τὸν λάρυγγα οὐλὴν τοῦ Καταλαχτάκη εἶδον κἀγὼ ὅτε ἐπισκεφθεὶς τὸ Πτωχοκομεῖον, ἐζήτησα καὶ εὗρον τὸν Κρῆτα, ὅστις, πολεμιστὴς καὶ ταχυδρόμος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, εἶνε ἤδη μάγειρος τοῦ εἰρηνικωτάτου τῶν ἀσύλων.

Ἡ εὐγενὴς καλλιέργεια τῶν ἀνθέων ἀκμάζει ἐν τῷ Πτωχοκομείῳ, κεκτημένῳ καὶ ἴδιον ὑελόφρακτον ἀνθοκομεῖον. Εἰς τὸ βοτανικὸν τοῦτο ἄσυλον ἐντὸς τοῦ ἀσύλου ἀπεσύρθη μεσῆλιξ κύριος ***πολλῶν ἀνθρώπων ἰδὼν ἄστεα***, ὅστις φεύγων τὰς τρικυμίας τοῦ βίου καὶ τὰς τῆς τύχης καταδρομάς, ἔγνω νὰ ἐγκαταβιώσῃ ἐκεῖ. Καλλιεργῶν τὰ ἄνθη ἀνακουφίζεται ἐκ τῆς ἀνιαρότητος τῆς ζωῆς καὶ διασκεδάζει μερίμνας καὶ ἀναμνήσεις πικροτέρας καὶ τῆς ἀψίνθου· ἡ θέα τοῦ ἀνθοκομείου, ὀφειλομένου ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἐπιμόνους προσπαθείας τοῦ λογίου ἀνθοκόμου, διήγειρε τὴν ἔκπληξίν μου· δὲν εἶνέ τι ἔξοχον, δὲν περιλαμβάνει ἄνθη σπάνια ἢ δυσεύρετα, περιλαμβάνει ὅμως ὠκεανὸν ὁλόκληρον ὑπομονῆς, καρτερίας καὶ ἀνεχείας· ἰδοὺ τί δὲν εὑρίσκει τις, καὶ τὸ τελευταῖον ἰδίως, εἰς τ' ἄλλα ἀνθοκομεῖα, ἔνθα ἄφθονον κατεσπάρη τὸ δημιουργὸν χρῆμα, καὶ ἡ ειδικότης τοῦ βοτανικοῦ. Ἐσημείωσα ἰδίως τὰ ποικίλα γένη τῆς bigonia, τὴν μεγανθῆ, τὴν πλατανόφυλλον, τὴν στικτόφυλλον, τὴν μεγάφυλλον, τὴν τοῦ Σμίθ, τὴν σπληνόφυλλον, τὴν ἀειανθῆ καὶ λοιπά. Μνείας ἀξία εἶνε ἡ γλωξύνια, ὁ ficus, τὰ βανανοειδῆ, τὸ μυρσίφυλλον, ἡ φούξια, ἡ πιτούνια, ἡ καμελιοειδὴ εὔοσμα ἄνθη παράγουσα γαρδένια, ἡ Ὀρτενσία ἡ βασιλική, καὶ λοιπά. Ἡ ἀνθοκομία πραΰνει τὸ ἄχθος τοῦ ἀνθοκόμου, ὑποκιρνᾷ τὴν πικρὰν ἀνίαν, ἀμείβει δὲ ἠθικῶς κόπους καὶ ἀγῶνας ἡρωϊκούς, τὸ μέγεθος τῶν ὁποίων δύναται νὰ διατιμήσῃ ὁ ἐπισκεπτόμενος μετὰ τοῦ Πτωχομείου καὶ τὸ ἀνθοκομεῖον καὶ διαπυνθανόμενος ἐκ τίνος ἤρχισε καὶ διὰ ποίων μεριμνῶν ηὔξησε τὸ ὑελόφρακτον φυτώριον. Κιβώτιον ἡμίσεος μέτρου μήκους πληρωθὲν χώματος ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀνθοκομείου...

Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαχανοκήπου εὑρηται ἡ ἐκκλησία τοῦ καταστήματος ἁπλῆ καὶ κομψή. Δὲν ἠδυνάμην νὰ κλείσω τὰ σημειώματα ταῦτα χωρὶς νὰ μνημονεύσω τῆς Ἐκκλησίας, ἡ θέα τῆς ὁποίας ἀνακαλεῖ τόσας προσφιλεῖς παιδικὰς καὶ ἀθώας ἀναμνήσεις. Ἐὰν πανταχοῦ ἡ Ἐκκλησία διεγείρῃ αἰσθήματα εὐσεβῆ, θεωμένη ἐντὸς τοῦ περιβόλου ἐκείνου λύει εἰς συγκίνησιν τὴν ψυχήν. Εἰσῆλθον ἐντὸς τοῦ ναοῦ μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ προσευχηθῶ θερμῶς· ἡ μνήμη μου ἀπέβαινε βαθμιαίως φακὸς συγκεντρῶν τὰς κατεσπαρμένας ἀναμνήσεις προσευχῶν ἃς ἐψέλλιζον παῖς. Γέροντές τινες ἵσταντο ἀπωτέρω προσευχόμενοι. Προσευχηθῆτε, ναυάγια τοῦ χρόνου καὶ τῆς δυστυχίας! Εἶσθε ὀλιγώτερον ἀξιολύπητοι ἐὰν τηρῆτε ἐν ὑμῖν τὸν σπινθῆρα τῆς θείας ἐλπίδος... Θεωρῶν τοὺς γέροντας ἐκείνους ἐμελέτων ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν περιπετειῶν των, ἐπὶ τῆς τύχης τῶν ἀνθρωπίνων γενεῶν ἀπαραλλάκτων πρὸς τὰ ἐρριμμένα φύλλα τοῦ φθινοπώρου, ἅτινα στροβιλίζει καὶ μεταφέρει μακρὰν ἡ ὁρμὴ τοῦ ἀνέμου. Τίνες ἦσαν; πόθεν ἤρχοντο; ποῦ πηγαίνουσι;... Στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν βακτηριῶν των, ποδαλγοὶ καὶ κεκυρτωμένοι θ' ἀναμιμνήσκωνται ὅτι ἦσάν ποτε νέοι, ὅτι ὠνειροπώλησαν δόξαν, ἔρωτα ἢ πλοῦτον. Παρῆλθεν ἐν τούτοις ἡ νεότης, τὸ δὲ γῆρας των ἐζοφώθη ἐντὸς τοῦ μελανοῦ νέφους τῆς ἐπαιτείας. Καὶ ἤδη κατήντησαν εἰς τὸ Πτωχοκομεῖον. Προσφιλεῖς τῶν ἀνθηρῶν χρόνων των ἐλπίδες καὶ προσδοκίαι διεκρυσταλλώθησαν εἰς τὴν φοβερὰν πραγματικότητα τῆς ἐνδείας καὶ τοῦ ὀλίγου ἄρτου, ὃν

Digitized by Google

παρέχει ἡ φιλανθρωπία! Ἄνευ στηρίγματος ἐν τῇ ζωῇ, ἄνευ τέκνων, ἄνευ οἰκείων, ἄνευ χαρᾶς τινος, φέρουσι τὸ ἄχθος τῆς ζωῆς, καὶ ἀτενίζουσιν εἰς τὸν ταχὺν θάνατον ὡς εἰς τὴν εὐδαιμονεστέραν τοῦ βίου των προσδοκίαν!

Σάλπιγγες ἤχησαν ἔξω. Στρατὸς ἤρξατο παρελαύνων ἐκ τῶν ἐγγὺς στρατώνων, οἱ δὲ γέροντες, ἀθροισθέντες παρὰ τὰς κιγκλίδας, ἐθεῶντο τὴν ἀκμήν, θεωμένην τὴν παρακμήν. Τὸ ἐνεστὼς καὶ τὸ μέλλον προσηγόρευε τὸ παρελθὸν ἐν τῷ χαιρετισμῷ, ὃν ὁ νεαρὸς στρατιώτης ἀπηύθυνε διερχόμενος πρὸς τὸν γέροντα καὶ τὸν ἀπόμαχον...

Ὑπὸ τὸ κράτος τοιούτων ἐντυπώσεων κατέλιπον τὸ Πτωχοκομεῖον. Προτιμότερον νὰ ἀποθάνῃ τις καὶ διὰ τοῦ τραγικωτέρου τῶν θανάτων, ἢ νὰ καταδικασθῇ ὑπὸ τῆς μοίρας του νὰ ἴδῃ διανοιγομένας καὶ δι' αὐτὸν τὰς θύρας τοῦ ἀσύλου. Ἀφοῦ ἄδικος καὶ ἀλαζὼν κοινωνία ἐξικνεῖται πολλάκις καὶ ἄχρι τοῦ καταγιγνώσκειν ὡς ὄνειδος τὴν πενίαν εἰς τὸν ἐνδεῆ, δὲν ὑπάρχει πλέον δι' αὐτὸν δικαίωμα προτιμήσεως. Ὅ,τι καὶ ἂν εἴπωσιν οἱ ἰδεολόγοι, δὲν θὰ ἀναιρέσωσι τὴν πικρὰν ἀλήθειαν, ὅτι συνεχῶς ἡ περιφρόνησις ἀποβαίνει ὁ κλῆρος τοῦ πτωχοῦ. Ἐνώπιον τοιούτου ἠθικοῦ χάους, πρὸ τῆς πικρᾶς συναισθήσεως τοῦ πένητος περὶ τῆς ἰδέας ἣν ὁ κόσμος ἔχει περὶ αὐτοῦ, ὁ θάνατος δὲν εἶνε ἆρά γε τὸ ὑπέρτατον τῶν εὐεργετημάτων διὰ τὸ ἀπεγνωσμένον πλάσμα τὸ ὠθούμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἀλλ' ἀναστελλόμενον ὑπὸ τῆς φιλοτιμίας νὰ διαβῇ τὸν οὐδὸν τοῦ Πτωχοκομείου ὅπως ἐγκαταβιώσῃ ἐκεῖ;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ. ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΤΑ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ

Ζ' — ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΦΥΛΑΚΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΑΝΑΧΑΙΤΙΣΙΝ ΤΩΝ ΕΚ ΤΟΥ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΣΡΤΟΦΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.

Ὁ πόλεμος κατὰ τῆς μέθης καὶ τῆς ὑπὲρ τὸ μέτρον οἰνοποσίας. — Ἐπιβολὴ ὑπερόγκων φόρων ἐπὶ τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. — Ἐπιβολὴ τιμωριῶν καὶ βασάνων ἐπὶ τῶν μεθύσων. — Ἐπίκρισις τῶν μέτρων αὐτῶν. — Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ καὶ ἡ εὐρεῖα διάδοσις παρ' αὐτῷ τῶν ὀλεθρίων ἐνεργειῶν τοῦ οἰνοπνεύματος εἶνε τὸ ἰσχυρότερον τελεσφόρον μέσον. — Ἀνάπτυξις καὶ πολλαπλασιασμὸς τῶν οἰνοπωλείων. — Ἐπιρροὴ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων. — Τὰ ἀρχαῖα καπηλεῖα ἢ περὶ τὴν Πνύκα *πανδοχεῖα* καὶ ἡ χρησιμότης αὐτῶν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ πλήθους. — Τὰ νῦν οἰνοπωλεῖα καὶ ἡ χρησιμότης αὐτῶν εἰς τὴν διαφθορὰν τοῦ λαοῦ. — Εἰκὼν σημερινοῦ οἰνοπωλείου γραφεῖσα ὑπὸ Ἰουλίου Σίμωνος. — Εἰκὼν τῶν ἐργατικῶν συνοικιῶν ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν. — Σύστασις *ἑταιριῶν ἐγκρατείας* εἰς καταπολέμησιν τῆς οἰνοποσίας. — Λεπτομέρειαί τινες καὶ πληροφορίαι περὶ τῶν ἑταιριῶν τούτων. — Ἡ ἐν Ἑλλάδι κατάχρησις τῶν οἰνοπνευμάτων καὶ τὰ εἰς καταπολέμησιν αὐτῆς ἀποτελεσματικὰ μέσα.

Ἡ ὀλεθρία ἐπιρροὴ τῶν οἰνοπνευμάτων ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότητος πρὸ πολλοῦ διεγνώσθη ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς κυβερνητῶν τῶν διαφόρων ἐθνῶν, οἵτινες πολλάκις ὅλαις δυνάμεσιν ἐπεδόθησαν εἰς τὴν καταπολέμησιν καὶ ἀναχαίτισιν τοῦ κακοῦ.

Ἡ μέθη, κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Δράκοντος, τοῦ Ἀθηναίου νομοθέτου, ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου. Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἐπίσης ἐτιμώρουν διὰ θανάτου τὸν ἄρχοντα τὸν καταλαμβανόμενον δημοσίᾳ ἐν καταστάσει μέθης. Ὁ Λυκοῦργος, ὁ νομοθέτης τῆς Σπάρτης, διέταξεν, ὅπως μεθύωσι τοὺς Εἵλωτας καὶ περιφέρωσιν αὐτοὺς οὕτως ἐν τῇ πόλει, ἵνα ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς νέους πολίτας ἀπέχθειαν πρὸς τὸ ἐπονείδιστον τοῦτο πάθος. Ὁ Πιττακός, εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐνομοθέτησεν, ἵνα ὁ διαπράττων ἔγκλημα ἐν καταστάσει μέθης τιμωρῆται διὰ διπλασίας ποινῆς. Ὁ Πλάτων ἐν τοῖς *Νόμοις* αὐτοῦ καὶ ὁ Γαληνὸς ἐν τοῖς ἰατρικοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν ἀπηγόρευσαν εἰς τοὺς νέους μέχρι τοῦ 18 ἔτους τῆς ἡλικίας των νὰ πίνωσιν οἶνον. Οἱ παρ' Ἀθηναίοις δὲ κατὰ τὰ συμπόσια διοριζόμενοι *συμποσίαρχοι* ἐπετήρουν ἰδίως ἐπὶ τῆς ἀμέτρου τοῦ οἴνου χρήσεως. Οἱ Λοκροὶ ἐτιμώρουν διὰ θανάτου τὸν πίνοντα οἶνον ἄνευ ῥητῆς διαταγῆς ἰατροῦ. Τέλος ἐν Ῥώμῃ ὁ οἶνος ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς Ῥωμαίους πολίτας πρὸ τοῦ 30 ἔτους τῆς ἡλικίας των· τοὺς δὲ παραβαίνοντας αὐστηρότατα ἐτιμώρουν.

* *

Σήμερον πολλαὶ κυβερνήσεις ἐνόμισαν, ὅτι θὰ ἀνεχαίτιζον τὸ κακὸν ἐπιβάλλουσαι ὑπερόγκους φόρους ἐπὶ τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ τῶν διαφόρων αὐτοῦ σκευασιῶν, νομίζουσαι, ὅτι αὕτω θέλουσι καταστήσει ταῦτα δυσπρόσιτα τοὐλάχιστον τῷ πτωχῷ λαῷ, παρ' ᾧ ἰδίως τὰ ποτὰ ταῦτα ποιοῦσι τὴν μεγαλειτέραν καταστροφήν. Τὸ μέσον τοῦτο ὅμως οὐδόλως παρεκώλυσε τὴν κατανάλωσιν τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ τὴν παραγωγὴν αὐτοῦ, αἵτινες, ὡς ἀποδεικνύουσιν ἐπίσημοι στατιστικαί, βαίνουσιν ἀεννάως αὐξάνουσαι καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον.

* *

Οἱ ἰατροί, οἱ φυσιολόγοι καὶ πάντες οἱ ἐπιστήμονες παρατηρηταὶ ἀνεξαιρέτως ὡμολόγησαν τὴν μάστιγα ταύτην ὡς μίαν τῶν φοβερωτέρων καὶ μᾶλλον καταστρεπτικῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

«Εἶνε βεβαιότατον, — λέγει ὁ Bouchardat ἐν τῇ ὑγιεινῇ αὐτοῦ, — ὅτι ἡ μέθη ἀποκτηνοῦσα τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν δὲν φονεύῃ αὐτούς, ἐλαττόνει τὴν ἐπιτηδειότητα, τὴν ἰσχύν, τὴν ἀντίστασιν εἰς τὴν ἐργασίαν, τὸν νοῦν, τὸ προορατικόν, τὸ ἠθικόν, τὸ οἰκογενειακὸν πνεῦμα καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα τὴν γενικὴν εὐδαιμονίαν... Προσθέσωμεν δέ, ὅτι δυσκόλως δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, πῶς λαός, ὅστις εἶνε ὑπόδουλος εἰς τὰ οἰνοπνευματώδη ποτά, θέλει δυνηθῇ ν' ἀποκτήσῃ

Digitized by Google

ἢ διατηρήσῃ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ, ἐφ' ἧς ἐστήρικται ἡ ἰσότης ἐνώπιον τοῦ νόμου, πηγὴ πάσης κοινωνικῆς προόδου. »

* *

Τὸ σύστημα τῆς ἐπιβολῆς βαρέων φόρων ἐπὶ τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, οὐ μόνον δὲν παρεκώλυσε τὴν ὑπέρμετρον κατανάλωσιν τῶν οἰνοπνευμάτων, ἀλλὰ καὶ εἶνε μέσον ἀτελέστατον καὶ συνάμα ὀλεθριώτατον δι' αὐτὴν ταύτην τὴν κοινωνίαν.

Τὸ μέσον τοῦτο οὐδόλως ἐποίησε τοὺς κατασκευαστὰς τῶν οἰνοπνευμάτων, οἵτινες τὰ πάντα ἐμηχανεύθησαν, ὅπως, καὶ παρὰ τοὺς ὑπερόγκους φόρους, ἐπιτύχωσι τὴν παραγωγὴν εὐθηνῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Πρὸς τοῦτο λοιπὸν ἐμηχανεύθησαν διάφορα καὶ πολυειδῆ μέσα νοθείας καὶ τεχνικῆς κατασκευῆς οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἀπειράκις βλαβερωτέρων τῶν προϋπαρχόντων φυσικῶν, περὶ ὧν θέλομεν ἐν ὀλίγοις κατωτέρω διαλάβει.

Δὲν εἶνε λοιπὸν οἱ ὑπέρογκοι φόροι ἐπὶ τῶν ποτῶν αὐτῶν ἐκεῖνοι, οἵτινες θέλουσι καταπολεμήσει ἀποτελεσματικῶς τὸ κακὸν αὐτό· καὶ ἀνάγκη νὰ προσέξωσι καὶ οἱ ἰθύνοντες τὴν ἡμετέραν πατρίδα ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου, διότι, ὡς φαίνεται, καὶ παρ' ἡμῖν ἐσχάτως ἐπεδείχθη τοιαύτη τις τάσις, ἥτις τάχιστα θέλει πλημμυρήσει τὴν Ἑλλάδα διὰ τοιούτων ὀθνείων καὶ αἰσχρῶν προϊόντων.

* *

Ἕτερον μέσον περιορισμοῦ τοῦ κακοῦ ἐθεωρήθησαν καταναγκαστικὰ μέτρα καὶ τιμωρίαι καὶ ποιναὶ καὶ πρόστιμα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον αὐστηρά, ἐπιβαλλόμενα πρὸς τοὺς διαφόρους ἐν δημοσίοις τόποις καταληφθέντας μεθύοντας.

Πλὴν καὶ ταῦτα πάντα εἰσὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀτυχῆ· διότι, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, δὲν εἶνε μόνον ἡ *ὀξεῖα μέθη* ἡ φέρουσα τὰς ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ἀτόμων καὶ τῆς κοινωνίας φοβερὰς καταστροφάς, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ *οἰνοποσία* ἡ μὴ ἄγουσα μὲν μέχρις ὀξείας μέθης, ἀλλ' ἡ ὑπούλως διαβρέχουσα τὸν ὀργανισμὸν καὶ ὑπερπληροῦσα αὐτὸν δι' οἰνοπνεύματος.

Ἄλλως τε δὲ πᾶσαι αἱ τιμωρίαι αὗται τείνουσι νὰ καταστήσωσι τὸ οἰνόπνευμα *ἀπηγορευμένον καρπόν*, δν ἡ μεγάλη καὶ ἀκράτητος ἀνθρώπινος περιέργεια θέλει ἀγωνισθῆ ν' ἀπολαύσῃ!...

Ἀπαγορεύσατε αὐστηρῶς εἰς τὸν φιλοπότην τὸ οἰνόπνευμα· οὐδόλως θέλει ἀκούσει ὑμᾶς οὗτος· θέλει θυσιάσει καὶ τὸν τελευταῖον αὐτοῦ ὀβολόν, θέλει καταβάλει καὶ τὴν ὑστάτην αὐτοῦ προσπάθειαν, ὅπως γευθῇ τοῦ *ἀπηγορευμένου* αὐτοῦ *καρποῦ*, οὗ τὴν ἡδονὴν ἡ νοσηρὰ αὐτοῦ φαντασία ἐκ τούτου μεγαλοποιεῖ καὶ ὑπερυψοῖ.

Τί τὸ θέλετε; εἶνε ἐλάττωμα αὐτὸ τῆς ἀνθρωπότητος, ἁμαρτία κληρονομηθεῖσα ἐκ τῆς προμήτορος ἡμῶν Εὔας. Ἐὰν ὁ Θεὸς ἐν τῷ παραδείσῳ δὲν ἀπηγόρευεν εἰς τὸ πρωτόπλαστον ἀνθρώπινον ζεῦγος τὸν *καρπὸν τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως*, ἴσως ἡ περιέργεια τῆς Εὔας δὲν ἤθελε διεγερθῆ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἀπηγορευμένου αὐτοῦ καρποῦ καὶ ἡ ἁμαρτία δὲν θὰ ἐβάρυνεν ἔκτοτε ἐπὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους!

Πόσα συγγράμματα ἀνάξια δὲν εὗρον τὴν διάδοσιν καὶ δημοτικότητα αὐτῶν εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν εἴτε τῆς ἐκκλησίας εἴτε τῶν κυβερνήσεων· ἐνῷ ἴσως, ἄνευ τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης, ἦσαν προωρισμένα νὰ ἄρωσιν ἐπὶ τῆς ῥάχεως αὐτῶν πολυετῶς τὴν κόνιν τῶν ἀποθηκῶν καὶ τῶν ὑπογείων τῶν βιβλιοπωλῶν!

Μάτην λοιπὸν θέλετε ἀπαγορεύσει τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ ἢ αὐξήσει τοὺς ἐπ' αὐτῶν φόρους· οὐδὲν τούτων θέλει ἀναχαιτίσει τὸ κακόν. Τὸ μόνον δὲ μέσον θεραπείας εἶνε ἡ εὐρεῖα διάδοσις καὶ ἡ σαφὴς διδασκαλία εἰς τὸν λαὸν τῆς ὀλεθρίας τοῦ οἰνοπνεύματος ἐνεργείας. Διδάξατε εἰς τὸν λαὸν λεπτομερῶς ποῖα εἶνε τὰ κακὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ· ἐμπνεύσατε αὐτῷ ταῦτα καθαρῶς καὶ ἐγχαράξατε εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ μίαν πρὸς μίαν τὰς ὀλεθρίας βλάβας αὐτοῦ, καὶ θέλετε ἴδει, ὅτι οἱ οἰνοπόται πρὸ τῆς γεύσεως τοῦ οἴνου θέλουσι διστάσει, θέλουσιν ἀμφιταλαντευθῆ, θέλουσι δειλιάσει...

Ποιήσατε ὅ,τι εἷς ποτε κύριος, ὅστις, ἵνα μὴ ὁ ὑπηρέτης αὐτοῦ κρύφα πίῃ τὸν ἐν τῇ ἀποθήκῃ αὐτοῦ οἶνον ἐπέγραψεν ἐπὶ τοῦ ἀγγείου οὐχὶ *ἀπαγορεύεται ἡ θίξις αὐτοῦ*, ἀλλὰ μόνον τὴν λέξιν *δηλητήριον*. Ἐννοεῖται, ὅτι ὁ ὑπηρέτης οὐδὲ κἂν ἐτόλμησε νὰ ἐγγίσῃ τὸ ἀγγεῖον! Ἐπιγράψατε λοιπὸν τὴν λέξιν ταύτην διὰ τῆς δημοσίου διδασκαλίας ἐπὶ τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, ὅπως ἐπιτύχητε τὸν σκοπόν σας, ὅπως σώσητε ἐξ αὐτῶν τοὺς λαούς.

* *

Ἡ παρὰ τῷ λαῷ διάδοσις τῶν γραμμάτων καὶ τῆς παιδείας θέλουσι γνωρίσει αὐτῷ, κάλλιον παντὸς ἄλλου, τὰ συμφέροντα αὐτοῦ· διὰ τούτων θέλει ἀναπτυχθῆ παρὰ τῷ λαῷ ἡ εὐγενὴς φιλοτιμία καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαία ἐκτίμησις, ὅτε βεβαίως κατ' ὀλίγον θέλει σβεσθῆ ἡ ὑπερβολικὴ καὶ νοσηρὰ πρὸς τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ ἔφεσις, ἡ ταπεινωτικὴ αὕτη καὶ ἐπονείδιστος ἕξις.

Τὰ καπηλεῖα δὲ καὶ οἰνοπωλεῖα, ἅτινα τοσοῦτον σήμερον πολλαπλασιάζονται, καὶ παρὰ τοὺς ἐπιβαλλομένους ὑπερόγκους φόρους καὶ παρὰ τὰς ψηφιζομένας αὐστηρὰς τιμωρίας τῶν μεθύσων, τότε θέλουσι περιορισθῆ μεγάλως, καθ' ὅσον δικαίως θέλουσι χαρακτηρισθῆ ὡς τόποι καταισχύνης. Τὰ οἰνοπωλεῖα καὶ καπηλεῖα σήμερον ὑπο-

Digitized by Google

βοηθοῦσι τὴν διαφθορὰν καὶ πληθυνόμενα εὐρύνουσι τὸ πεδίον τῆς καταστροφῆς.

Ὁ Le Play κάλλιστα πάντων ἔγραψε περὶ τῶν οἰνοπωλείων αὐτῶν:

«Ἡ ἐπιρροὴ τῶν καπηλείων εἶνε ὀλεθρία εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν εὐδαιμονίαν τοῦ τε βιομηχανικοῦ καὶ τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ· ἡ ἐπιρροὴ αὕτη ταράσσει τὴν οἰκογενειακὴν εἰρήνην, ἐκμηδενίζει τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ ἐπιβλητικὸν τοῦ πατρὸς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ καθίστησι τὴν ἐκ τῆς ἐργασίας οἰκονομίαν ἀδύνατον· εἰς τὸν ἄνδρα σβύνει τὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν ἐπιθυμίαν, ἐξασθενεῖ τὸ πνεῦμα καὶ καθίστησιν αὐτὸν ἀνίκανον νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς προστάτου οἰκογενείας. Τέλος ἡ λυπηρὰ αὕτη ἐπιρροὴ ὠθεῖ τὰ ἀνήλικα παιδία εἰς τὴν ἀπείθειαν καὶ ἀνυποταξίαν· ἀποσπᾷ ταῦτα ἐκ τῶν γονέων αὐτῶν, καταστρέφει τάς τε πνευματικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις αὐτῶν ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀναπτύξεώς των».

Νομίζομεν δὲ πολὺ ὑπερβολικὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ ἔξοχος καὶ μέγας ἄλλως τε πολιτικὸς τῆς Ἀγγλίας Γλάδστων εἶπέ ποτε (1863) κατά τινα ἀγροτικὴν συνέλευσιν, ὅτι: «τὸ καπηλεῖον εἶνε ἀναγκαῖον εἰς τοὺς ἐργάτας τοὺς γνωρίζοντας νὰ μὴ καταχρῶνται αὐτοῦ, διότι ἐν τῷ καπηλείῳ οὗτοι εὑρίσκουσι τέρψεις καὶ συναναστροφάς, ἃς δὲν δύνανται ἀλλαχοῦ νὰ εὕρωσιν· ὅτι ἐν τῷ καπηλείῳ οὗτοι μανθάνουσι πράγματα, ἅτινα οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ δύνανται νὰ διδαχθῶσιν».

Ἡ ἰδέα αὕτη, ἡ ἐκ τῶν ἀρχαίων παρὰ τὴν Πνύκα τῶν Ἀθηνῶν *πανδοχείων* ἐμπνευσθεῖσα τῷ εὐρυμαθεῖ Γλάδστωνι, ὡς εἴπομεν, εἶνε λίαν ὑπερβολική, καὶ μᾶλλον ἐσφαλμένη, διότι σήμερον ὁ ἐργάτης δύναται νὰ μάθῃ πλειότερα καὶ ὠφελιμώτερα πράγματα ἀλλαχοῦ ἢ εἰς τὰ καπηλεῖα, τῶν ὁποίων ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ καταχρασθῶσιν οἱ ἐργάται, τὰ ὁποῖα καταναλίσκουσι τὸν πολύτιμον χρόνον αὐτῶν καὶ καταβροχθίζουσι τὸ ἐκ τῆς χαλεπῆς ἐργασίας αὐτῶν οἰκονομηθὲν ὀλίγον χρῆμα!

* *

Ὄντως ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὰ καπηλεῖα ταῦτα ἦσαν τόποι δημόσιοι διδασκαλίας, οὓς δὲν ἀπηξίουν νὰ τιμήσωσι διὰ τῆς παρουσίας των καὶ πολλοὶ διάσημοι ἄνδρες τῆς τότε ἐποχῆς.

Ὁ Πλάτων καὶ ἰδίᾳ ὁ σοφὸς Σωκράτης δὲν ἐδίσταζον ν' ἀναμιγνύωνται εἰς τὸ πλῆθος τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν, ὅπερ ἐσύχναζεν εἰς τὰ περὶ τὴν Πνύκα πανδοχεῖα καὶ καπηλεῖα. Ὁ Ὁράτιος, ὁ Βιργίλιος, ὁ Ὀβίδιος, ὁ Κικέρων ἐπίσης συχνάκις ἐν τοῖς καπηλείοις αὐτοῖς ἀνεμιγνύοντο τῷ πλήθει καὶ παρεδίδοντο ἐκεῖ εἰς συνδιαλέξεις καὶ συζητήσεις διδασκούσας ἐν φαιδρότητι καὶ εὐθυμίᾳ τοὺς περὶ αὐτούς.

Πλὴν τὰ καπηλεῖα τῆς τότε ἐποχῆς οὐδεμίαν ὁμοιότητα καὶ ἀναλογίαν πρὸς τὰ τῆς σήμερον ἔχουσιν· τότε ταῦτα ἐχρησίμευον καὶ ὡς καφενεῖα καὶ ὡς λέσχαι καὶ ὡς αἴθουσαι συλλόγων. Ἐν αὐτοῖς ὄντως τότε ἐδιδάσκετο, ἀνεπτύσσετο, ἐμάνθανε πολλὰ ὁ λαός· σήμερον ὅμως οἱ τόποι τῆς διδασκαλίας τοῦ λαοῦ ἐπισήμως ἐπολλαπλασιάσθησαν· διὰ τῶν σχολείων καὶ τῶν αἰθουσῶν τῶν διαφόρων διδακτικῶν συλλόγων. Τὰ καπηλεῖα σήμερον δι' οὐδὲν ἄλλο χρησιμεύουσιν ἢ εἰς τὴν παγίδευσιν τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις ἐξηντλημένος καὶ ἀπηυδημένος ἐκ τῆς ἐργασίας ζητεῖ ἐν αὐτοῖς ἀνάπαυσιν καὶ ἐκεῖ ῥᾳδίως παραδίδεται εἰς τὰς ὑπὲρ τὸ μέτρον τοῦ οἴνου ἡδονὰς καὶ εἰς ἄλλας καταχρήσεις καὶ ταραχάς. *Τὰ σημερινὰ καπηλεῖα*, κατὰ τὸν Γάλλον Bautru, *εἰσὶ τόποι, ἔνθα πωλεῖται μόνον ἡ παραφροσύνη εἰς φιάλας*: ἔτι δὲ ἡμεῖς προσθέτομεν, *καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ κατάπτωσις τῶν ἐργατικῶν τάξεων τῆς κοινωνίας*.

**

Ἰδοὺ μία ἀληθὴς ὅσον καὶ λίαν ὀδυνηρὰ περιγραφή, γραφεῖσα πρὸ τινων ἐτῶν (1861) ὑπὸ τοῦ διασήμου Γάλλου φιλοσόφου καὶ ἠθικολόγου Jules Simon καὶ παριστῶσα πιστῶς τὴν θλιβερὰν θέαν, ἣν σήμερον παρέχουσι τὰ πλεῖστα τῶν μεγάλων τῆς βιομηχανίας κέντρων ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα ὑπάρχει πλῆθος μεγάλη ἐργατῶν.

«Αἱ ἕξεις τῆς μέθης εἰσὶ τοιαῦται εἴς τινας βιομηχανικὰς πόλεις καὶ ἐπιφέρουσι τοιαύτην ἐλεεινότητα, ὥστε ὁ ἐργάτης εἶνε ἀπολύτως ἀνίκανος νὰ σκεφθῇ διὰ τὸ μέλλον του. Τὴν ἡμέραν τῆς πληρωμῆς τῶν ἡμερομισθίων δίδουσιν αὐτῷ συγχρόνως τὸ χρῆμα τῆς ὀκταημέρου ἢ δεκαπενθημέρου ἐργασίας του, καὶ τότε οὗτος δὲν περιμένει οὐδὲ τὴν ἐπιοῦσαν· ἐὰν ἡ ἡμέρα αὕτη εἶνε Σάββατον, ῥίπτεται ἀφ' ἑσπέρας ἐν τοῖς οἰνοπωλείοις, μένει ἔτι ἐκεῖ τὴν Κυριακὴν καὶ ἐνίοτε μάλιστα καὶ τὴν Δευτέραν. Μετ' ὀλίγον δὲν ὑπολείπονται αὐτῷ πλέον, ἢ τὰ δύο τρίτα ἢ τὰ ἡμίση τῶν τοσοῦτον χαλεπῶς κερδηθέντων ἡμερομισθίων του. Καὶ ἐν τούτοις θέλει λάβει ἀνάγκην νὰ φάγῃ τὴν ἐπιοῦσαν. Τί θέλει ἀποβῇ ἡ σύζυγος μετὰ τῶν τέκνων κατὰ τὰς ὀκτὼ ἢ δέκα πέντε ἀκολούθους ἡμέρας; Ἡ δύστηνος αὕτη ἤδη εὑρίσκεται ἐκεῖ παρὰ τὴν θύραν τοῦ οἰνοπωλείου κάτωχρος, στυγνὴ καὶ στενάζουσα, σκεπτομένη καὶ τὰ τέκνα της, ἅτινα πεινῶσι. Περὶ τὴν ἑσπέραν βλέπει τις νὰ ἵστανται καὶ ἀναμένωσι πρὸ τῶν οἰνοπωλείων ὅμιλοι τῶν δυστυχῶν αὐτῶν γυναικῶν, αἵτινες προσπαθοῦσι ν' ἀποσπάσωσιν ἐκεῖθεν τὸν σύζυγόν των, ἐὰν δυνηθῶσι νὰ τὸν εὕρωσί που, ἢ ἀναμένουσι τὸν μέθυσον, ἵνα ὑποστηρίξωσιν αὐτόν, ὅταν ὁ οἰνο-

Digitized by Google

πώλης τὸν διώξῃ ἐκεῖθεν, ἢ ὅταν ἀκατανίκητος ἀνάγκη ὕπνου ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἑστίαν του. Ἐν Saint-Quentin οἱ πλεῖστοι τῶν οἰνοπωλῶν ᾤκτειραν καὶ ἐλυπήθησαν τὰς γυναῖκας ταύτας, αἵτινες ὑπέμενον γενναίως τὸ ψῦχος καὶ τὴν βροχὴν ἐπὶ ὁλοκλήρους ὥρας· κατεσκεύασαν πρὸ τῶν καταστημάτων των εἶδός τι παραπηγμάτων, ἐν οἷς μάλιστα προσέθηκαν καὶ ξύλινα ἑδώλια! Τὰ δωμάτια δὲ ταῦτα, ἐν οἷς αἱ σύζυγοι ἔρχονται νὰ θρηνήσωσι τὴν ἀσωτείαν τῶν συμβίων των εἰς τὸ ἑξῆς ἀποτελοῦσι διαμέρισμα ἀναπόσπαστον τῶν ἐκεῖ οἰνοπωλείων!»

* *

Πρό τινος μόλις καιροῦ ἐν τῷ *Χρόνῳ* τῶν Παρισίων ἀνὴρ πεπειραμένος, σπουδάσας εἰδικῶς τὸν βίον τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ ἐν Παρισίοις καὶ ἐπισκεφθεὶς τὰς ἐργατικὰς συνοικίας τῆς πόλεως, ἐδημοσίευσεν ἄρθρα σπουδαιότατα, ἐν οἷς ἐσημείου, ὅτι μεγάλως ἐξεπλάγη ἐκ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ, ἐν ταῖς ἐργατικαῖς ταύταις συνοικίαις, τῶν οἰνοπωλείων· πᾶσα γωνία εἶνε κατειλημμένη ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὸ περίεργον, ὅτι, εἰ καὶ δυσανάλογα καὶ πολυάριθμα, *ἅπαντα συντηροῦνται καὶ κερδίζουσι χρήματα*, βεβαίως ἀπορροφῶντα τὸ μετὰ ἱδρῶτος κτώμενον χρῆμα τῶν πτωχῶν ἐργατῶν.

Εἰς μίαν ὁδὸν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων, τὴν τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου ἐν Παρισίοις, αὐτὸς οὗτος ἠρίθμησεν ἐπὶ 160 οἰκιῶν 78 οἰνοπωλεῖα, ἤτοι τὸ ἥμισυ τῶν οἰκιῶν!

* *

Ἓν τῶν ἐπιτυχῶν μέσων τῆς καταπολεμήσεως τῆς οἰνοποσίας εἶνε καὶ ἡ ἐν Ἀμερικῇ καὶ Εὐρώπῃ σύστασις *ἑταιριῶν ἐγκρατείας*, ἅστινας ἀπαρτίζουσι μέλη ὑποβαλλόμενα ἑκουσίως εἰς τοὺς ἐγκρατεῖς καὶ σώφρονας ὅρους τοῦ κανονισμοῦ αὐτῶν καὶ ἀμοιβαίως ὑποχρεούμενα ν' ἀπέχωσι τελείως παντὸς οἱουδήποτε οἰνοπνευματώδους ποτοῦ.

Ἅμα τις ἐγγραφῇ μέλος τοιαύτης τινὸς ἑταιρίας ὑπόσχεται ἐπὶ τῇ τιμῇ αὐτοῦ ν' ἀπέχῃ παντὸς οἰνοπνευματώδους ποτοῦ καὶ λαμβάνει μικρὸν δίπλωμα, ἐν ᾧ εἰσιν ἐκτετυπωμέναι αἱ ἠθικαὶ αὐτοῦ ὑποχρεώσεις συνοδευόμεναι ὑπὸ τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ. Τὸ δίπλωμα τοῦτο καταλλήλως ἐν στεφάνῃ τεθειμένον κρέμαται ἐπὶ τοῦ προφανεστέρου μέρους τῆς οἰκίας τοῦ μέλους.

Ἐν Ἀγγλίᾳ, Σκωτίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ ὑπάρχουσιν 850 ἑταιρίαι ἐγκρατείας ἀριθμοῦσαι 1,640 000 μέλη. Περὶ τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ Ἰουνίου τοῦ παρελθόντος ἔτους (1883) μία τῶν ἑταιριῶν αὐτῶν τῆς ἐγκρατείας ἐτέλεσεν ἐν Λονδίνῳ τὴν ἐτησίαν αὐτῆς γενικὴν συνέλευσιν· τὸ καταστατικὸν τῆς ἑταιρίας ταύτης μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἠρίθμει 680,908 μέλη! Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχουσιν 1,500 ἑταιρίαι μετὰ 1,300,000 μελῶν. Ἡ Σουηδία καὶ Νορβηγία κέκτηται 510 ἑταιρίας ἀποτελουμένας ὑπὸ 120,000 μελῶν. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀμερικῇ 70,000 ἄτομα φέρουσι τὸ παράσημον (médaille) τῆς ἐγκρατείας. Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις δὲ Πολιτείαις ὑπάρχουσιν 3,712 ἑταιρίαι ἀριθμοῦσαι 3,615,000 μέλη, καὶ τέλος ἐν Καναδᾷ, Νέᾳ Σκωτίᾳ καὶ Νέῳ Brunswick ὑφίστανται 950 ἑταιρίαι μετὰ 370,000 μελῶν.

* *

Ἡ φιλάνθρωπος εὐεργεσία τῶν ἑταιριῶν τούτων εἶνε ἀδιαφιλονείκητος. Ἀλλὰ πᾶσαι αἱ ἑταιρίαι αὗται, ἵνα πολεμήσωσι τὴν κατάχρησιν τῶν οἰνοπνευμάτων, ἐπελήφθησαν τοῦ ἀντιθέτου ἐντελῶς ἄκρου, ἀπαγορεύουσαι καθ' ὁλοκληρίαν τὴν χρῆσιν τῶν ποτῶν τούτων καὶ ἀποσκορακίζουσαι ταῦτα ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Τὸ μέσον τοῦτο τοῦ πολέμου εὑρίσκομεν λίαν αὐστηρὸν καὶ βεβιασμένον, καθ' ὅσον οὐδεὶς ποτε θέλει ἀρνηθῇ τὴν ὁπωσδήποτε χρησιμότητα τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, καὶ ἰδίᾳ τοῦ οἴνου καὶ ζύθου, λαμβανομένων εἰς μέτριον καὶ λογικὸν ποσόν· τοῦθ' ὅπερ ἡ παρὰ τῷ λαῷ διδασκαλία καὶ διάδοσις τῆς παιδείας θέλει εὐχερέστερον ἐπιτύχει.

Τὸν ὄντως πρακτικὸν καὶ εὔλογον τοῦτον σκοπὸν ἔχει νέα ἐν Παρισίοις μεγάλη ἑταιρία, ἱδρυθεῖσα τῷ 1872 ὑπὸ διακεκριμένων καὶ ἐπισήμων τῆς Γαλλίας ἀνδρῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γαλλικὴ ἑταιρία κατὰ τῆς καταχρήσεως τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν* (Association française contre l' abus des boissons alcooliques.).

Ἡ ἑταιρία αὕτη δὲν πολεμεῖ ἀπολύτως τὰ οἰνοπνευματώδη ποτά, ἀλλὰ *τὴν κατάχρησιν αὐτῶν*, ὡς καὶ ὁ τίτλος αὐτῆς δηλοῖ.

Τοῦτο δὲ προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς διδαχῆς εἰς τὸν λαὸν τῶν ὀλεθρίων ἀποτελεσμάτων τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν λαμβανομένων ἐν ὑπερμέτρῳ ποσῷ. Πρὸς τοῦτο δημοσιεύει τὰς ἐφημερίδας ἡ *Ἐγκράτεια* (La Tempérance) καὶ τὸν «*Καλὸν σύμβουλον*» (Le bon conseiller), ἐκδίδει καὶ διαδίδει πανταχοῦ βιβλία καὶ διατριβὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου γεγραμμένα· πάντα δὲ ταῦτα διανέμει δωρεὰν ἢ πωλεῖ ἀντὶ εὐτελεστάτης τιμῆς· ἔτι δὲ διοργανίζει παραδόσεις ἐν δημοσίαις αἰθούσαις, καθ' ἃς ὑπὸ καταλλήλων καὶ ἱκανῶν προσώπων διδάσκονται αἱ λυπηραὶ συνέπειαι τῆς οἰνοποσίας. Τέλος ἀνταμείβει καὶ διὰ παρασήμων πάντα, ὅστις ὁπωσδήποτε ἤθελε συμβάλει εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον· ὡς καὶ πάντα, ὅστις ἤθελε διακριθῇ ἐπὶ ἐγκρατείᾳ.

Τῆς ἑταιρίας ταύτης πρό τινος ἔτι ἦν ἐπίτιμος πρόεδρος ὁ διάσημος Dumas, ὁ διαρκὴς γραμματεὺς τῆς *Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν*, καὶ τὸ ἔξοχον μέλος τῆς *Γαλλικῆς Ἀκαδημίας*. ὅστις μόλις πρὸ ὀλίγου ἀπεβίωσεν. Πρόεδρος δὲ ταύτης σήμερον εἶνε ὁ Jules Bergeron, μέλος

Digitized by Google

τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἀντιπρόεδροι οἱ διάσημοι ἰατροὶ καὶ καθηγηταὶ Fauvel καὶ Bouchardat, μέλη ἐπίσης τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας. Ἀλλ' ἡ ἑταιρία αὕτη ἰδίως ἀναπτύσσεται καὶ προοδεύει μεγάλως διὰ τῶν ἀκαμάτων ἐνεργειῶν τοῦ γενικοῦ γραμματέως L. Lunier φρενολόγου διακεκριμένου, μέλους τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας καὶ διευθυντοῦ σπουδαιοτάτου ἰατρικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος.

* *

Ἡ νεαρὰ ἐν Ἑλλάδι κοινωνία μας, εὐτυχῆς ἔτι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάχρησιν τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, δὲν εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου, εἰς ὃ ἡ λοιπὴ Εὐρώπη. Οὐχ ἧττον ἡ κατάχρησις τῶν οἰνοπνευμάτων ὁσημέραι προάγεται καὶ αὐξάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν θυμάτων της, καθ' ὅσον μάλιστα ἡ ἀνάπτυξις τῆς μετὰ τῆς Εὐρώπης συγκοινωνίας ἤρξατο ἀπό τινος νὰ εἰσάγῃ ἐκεῖθεν ἐπισήμους ποσότητας ἰσχυρῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, τῶν πλείστων προερχομένων ἐκ τῶν ἐργοστασίων τῶν ἐν Εὐρώπῃ νοθευτῶν. Ὁ ἐξ αὐτῶν δὲ κίνδυνος εἶνε ἔτι μᾶλλον σοβαρός, καθ' ὅσον μάλιστα παρατηρεῖται παρ' ἡμῖν προτίμησίς τις ἐξαιρετικὴ τῶν εὐρωπαϊκῶν τούτων προϊόντων.

Ἂν καὶ βεβαίως ἔτι ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐπέστη ἡ ἀνάγκη τῆς συστάσεως *ἑταιριῶν ἐγκρατείας*, ἐν τούτοις ἀνάγκη νὰ μὴ ἀναμείνωμεν τὴν λυπηρὰν ταύτην στιγμήν, ἣν θέλομεν ἀποτρέψει τελεσφόρως διὰ τῆς καταλλήλου διδασκαλίας τῆς γνωστοποιούσης εἰς τὸν λαὸν ἁπάσας τὰς ὀλεθρίους συνεπείας τῶν οἰνοπνευμάτων, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεσματικώτατα δύναται νὰ προλάβῃ πᾶσαν ἐπικειμένην διάδοσιν τοῦ κακοῦ, ὅπερ ἄλλως τε ἔτι καὶ σήμερον ἀριθμεῖ ἐν Ἑλλάδι ἱκανὰ θύματα καὶ ἱκανὰ κατ' ἔτος ἐγκλήματα καὶ δυστυχήματα τῆς ὀξείας μέθης!...

ΙΩ. ΦΟΥΣΤΑΝΟΣ.

Η ΚΟΜΗ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΛΑΟΙΣ

Αἱ ἀνθρώπιναι τρίχες διαφέρουσι κατὰ τὸ χρῶμα, τὸ μῆκος, τὸν ὄγκον, ὡς καὶ κατὰ τὴν διάταξιν, ἥτις παρέχει εἰς αὐτὰς ἰδιαιτέραν διεύθυνσιν καὶ διαφόρους ὄψεις, ἀκόμη καὶ ὅταν θεῶνται δι' ὀφθαλμοῦ γυμνοῦ, ἄνευ τῆς βοηθείας μικροσκοπίου.

Πλουσιωτάτη εἶνε ἡ πυξίς, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη ἡ φύσις πρὸς χρωματισμὸν τῶν τριχῶν μας. Ἔχομεν κόμας λευκάς, ἀνοικτὰς ξανθάς, ξανθοχρύσους, καστανάς, φαιὰς καὶ μαύρας.

Ἐν συνόλῳ λαμβανομένων πάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς τὸ μᾶλλον διακεχυμένον χρῶμα τριχῶν εἶνε τὸ μέλαν· ἀρκοῦσιν ὡς παράδειγμα οἱ Μογγόλοι, οἱ Μαῦροι, οἱ Μαλαῖοι, οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ οἱ μεσημβρινοὶ Εὐρωπαῖοι.

Τὸ ξανθὸν εἶνε χρῶμα κοινὸν εἰς τοὺς γερμανικούς, κελτικοὺς καὶ σλαβικοὺς κλάδους τῆς Ἀρίας φυλῆς καὶ εἰς τοὺς Φιννίους τῆς μογγολικῆς. Τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα εἶνε ἐξαιρετικόν, μὴ ἀνῆκον εἰς οὐδεμίαν φυλὴν ἰδιαιτέρως, ἀλλὰ δυνάμενον νὰ θεωρηθῇ ὡς παραλλαγὴ τοῦ ξανθοῦ· ὄντως, οὐδέποτε ἀπαντᾷ εἰς τὰς μελανότριχας φυλάς.

Τὸ χρῶμα τῆς κόμης συνοδεύεται πάντοτε σχεδὸν ὑφ' ὡρισμένου χρωματισμοῦ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἐκ τῆς συνενώσεως ταύτης δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἀσφαλέστερον περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ φύλου Π. χ., ὅταν παρά τινι λαῷ αἱ τρίχες καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ εἶνε ἀναλλοιώτως μέλανες, λέγομεν ὅτι εἶνε καθαρὸν τὸ γένος. Τοὐναντίον ἐξάγεται περὶ τῶν λαῶν, παρ' οἷς εὑρίσκονται διάφοροι συνδυασμοὶ διαφόρων χρωμάτων. Ὅπως ἂν ἔχῃ, τὸ ἐθνολογικὸν τοῦτο δόγμα δὲν δύναται νὰ καταστῇ ἀποδεκτόν, εἰμὴ διὰ τῆς ἀπογραφῆς· διότι διὰ πολλοὺς λαοὺς στερούμεθα ἀξιοπίστων στατιστικῶν, πρὸς δὲ διότι φῦλα πολὺ ἀλλήλων μεμακρυσμένα δύνανται νὰ ἔχωσιν ὁμοιόχροους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς τρίχας.

Βέβαιον εἶνε ὅτι ἐν Εὐρώπῃ, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, οἱ ξανθοὶ τείνουσιν εἰς ἐλάττωσιν. Τοῦτο ἀπεδείχθη διὰ τὴν Ἀγγλίαν, πρὸς μεγάλην θλῖψιν τῶν Ἄγγλων. Ὁ Charnok βεβαιοῖ ὅτι ἡ μεταβολὴ αὕτη παρατηρεῖται ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ δισχιλίων ἐτῶν. Τινὲς ἀποδίδουσι τὸ φαινόμενον εἰς τὴν δίαιταν τῶν πόλεων, ἔνθα τὸ κρέας εἶνε ἐν μεγαλειτέρᾳ χρήσει ἢ εἰς τὴν ἐξοχήν. Ἄλλοι, τοὐναντίον, ἐξηγοῦσι τοῦτο λέγοντες ὅτι αἱ συνθῆκαι τῆς ὑγιεινῆς, οὖσαι ὀλιγώτερον εὐνοϊκαὶ εἰς τὰ μεγάλα κέντρα πληθυσμοῦ, τείνουσι νὰ ἐξαλείψωσι τὸν ξανθὸν τύπον, ἀσθενέστερον τοῦ μελαγχροινοῦ, μᾶλλον ἀντέχοντος. Καθ' ἡμᾶς, τὸ ζήτημα εἶνε λίαν περίπλοκον, καὶ αἱ συλλεγεῖσαι παρατηρήσεις δὲν παρέχουσιν ἔτι ἀρκοῦντα στοιχεῖα ὅπως δυνηθῇ τις νὰ φθάσῃ εἰς σπουδαῖον συμπέρασμα.

Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς δύνανται νὰ εἶνε ἀρκούντως μακραί, ὥστε νὰ ὑπερβαίνωσι τὸ μῆκος τοῦ σώματος, ἢ ἀρκούντως βραχεῖαι, μὴ ἐκτεινόμεναι πέραν ἑκατοστημορίων τινῶν. Οἱ Ἄριοι καὶ οἱ Σημῖται ἔχουσι τὴν κόμην μακροτάτην· οἱ ἔχοντες πυκνὰς τρίχας ἔχουσι ταύτας βραχυτάτας. Αἱ Ἀνδαλούσιαι, αἱ Ἱσπανοαμερικανίδες, καὶ αἱ γυναῖκες τῆς Παραγουάης εἶνε περίφημοι διὰ τὸ μῆκος τῶν τριχῶν αὐτῶν. Ἐγνώρισα ἐν Σάλτῃ ὡραιοτάτην δέσποιναν, τῆς ὁποίας ἡ κόμη κατήρχετο μέχρι τῶν πτερνῶν, καὶ τὰς ὑπερέβαινε μάλιστα, εἶδον δὲ νεάνιδας ἐν Παραγουάῃ, αἵτινες ἐκαλύπτοντο μὲ τὴν κόμην των, ἄνευ

Digitized by Google

ἄλλου τινὸς ἐνδύματος, ἀξιοῦσαι ὅτι εἶνε ἐντελῶς ἐνδεδυμέναι.

Μετὰ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος συνηθέστερον αἱ τρίχες πίπτουσι καὶ ἄρχεται ἡ φυσιολογικὴ φαλακρότης. Ἐνίοτε ὅμως τηροῦνται αὗται μέχρι τοῦ ἐσχάτου γήρατος. Οἱ Μαῦροι, οἱ Παποῦαι, οἱ Ἀμερικανοὶ καθίστανται φαλακροὶ σπανιώτερον καὶ βραδύτερον τῶν Εὐρωπαίων, οἵτινες δύνανται νὰ εἶνε φαλακροὶ καὶ κατὰ τὸ τριακοστὸν ἔτος. Αἱ γυναῖκες, τῶν ὁποίων αἱ τρίχες εἶνε μεγαλείτεραι τῶν ἀνδρῶν, τηροῦσι ταύτας ἐπὶ μακρότερον, καὶ οὐδέποτε σχεδὸν καθίστανται ἐξ ὁλοκλήρου φαλακραί.

Ὁ ὀφθαλμὸς εἶνε ἡ θυρὶς τῆς ψυχῆς. Ἐπὶ τῶν χειλέων δύναται νὰ συγκεντρωθῇ κάλλος ἱκανὸν ἵνα θανατώσῃ ἢ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον· ἡ ἐπὶ τοῦ μετώπου διαλάμπουσα μεγαλοφυΐα μᾶς κινεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἀρχὴ Θεοῦ (un Dieu commencé), τὸ πηγούνιον δύναται νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ ἀπεριόριστον ἀγαθότητα καὶ γλυκύτητα· διὰ τῶν κυματισμῶν τοῦ σώματος μᾶς ὁμιλεῖ ἡ ἰσχὺς καὶ ὁ ἔρως· ἀλλ' αἱ τρίχες, αἱ μὴ λαλοῦσαι, αἱ μὴ ψευδόμεναι, αἱ ἄνευ εὐαισθησίας, δύνανται νὰ ἑκατονταπλασιάσωσι πάσας τὰς ἄλλας ὡραιότητας καὶ νὰ κρύψωσιν ἐντὸς τῶν ἀπείρων αὐτῶν λαβυρίνθων τόσην ποίησιν, ἐξ ἧς ὁ ἄνθρωπος πάσχει καὶ δημιουργεῖ.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὁ ναὸς τῶν σκέψεων καὶ παθῶν του· ἐκεῖ ἑδρεύουσι τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ καλλονή του, ἀλλ' ἐκεῖ ἔνθα τελευτᾷ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἄρχεται ὁ οὐρανός, ὁ ἄνεμος κινεῖ ἓν δάσος, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε πλέον ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ δὲν εἶνε ἔτι ἐκ τῆς ζῳώδους ὕλης· εἶνε ὅριον, ἐφ' οὗ οἱ ὀφθαλμοί μας οὐδέποτε παύονται ζητοῦντες συγκινήσεις, ἔνθα λυκαυγές τι σχημάτων πάντοτε μεταβαλλομένων καὶ πάντοτε ὡραίων ταράσσεται καὶ φαίνεται ζῶν.

Οἱ διάφοροι λαοὶ τῆς γῆς διάφορον σπουδαιότητα ἀπονέμουσιν εἰς τὴν κόμην. Οἱ Κουάκεροι, οἵτινες ἵστανται εἰς ἀρκούντως ὑψηλὴν βαθμίδα ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἀνθρώπων, ἐλάχιστα μεριμνῶσι περὶ τῆς κόμης των. Τὴν αὐτὴν ἀδιαφορίαν ἐπιδεικνύουσι πολλαὶ ἀμερικανικαὶ φυλαὶ καὶ οἱ Λάπωνες. Τοὐναντίον οἱ Παποῦαι πολὺ μεριμνῶσι διὰ τὰς τρίχας των· τὰς κτενίζουσι καὶ διευθετοῦσι κατὰ χιλίους τρόπους. Ἐν αὐτῇ τῇ Εὐρώπῃ παρὰ διαφόροις ἔθνεσι καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς αἱ τρίχες ὑπεβλήθησαν εἰς τὰς παραδοξοτέρας διευθετήσεις καὶ ὑπήκουσαν εἰς τὰς μᾶλλον ἀλλοκότους ἰδιοτροπίας.

Κ'

Μόνον ἀφοῦ παρῆλθεν ἡ ἡλικία τῶν βιαίων παθῶν οἱ μεγάλοι ἄνδρες παρήγαγον τὰ ἀριστουργήματά των, ὅπως μόνον μετὰ τὰς ἐκρήξεις τῶν ἡφαιστείων ἡ περὶ αὐτὰ γῆ καθίσταται γονιμωτέρα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Πᾶς Ἐσκιμῷος διατηρεῖ δέκα ἕως δώδεκα κύνας, τοὺς ὁποίους τρέφει μὲ κρέας φωκῶν. Ταύτας συλλαμβάνουσι κατὰ μεγάλας ποσότητας εἰς τὴν παραλίαν διὰ τὸ ἔλαιον αὐτῶν. Τὸν χειμῶνα οἱ Ἐσκιμῷοι ζευγνύουσιν ἓξ ἢ ὀκτὼ κύνας εἰς μικρὸν ἕλκηθρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κάθηνται· ἡ μάστιξ πλαταγεῖ, ἐν διαστήματι δ' ἓξ ὡρῶν τὸ ἕλκηθρον διατρέχει εἴκοσι λεύγας. Ἰδοὺ δὲ τί πράττουσιν ὅπως καταστήσωσι ταχυτέρους τοὺς κύνας. Τὴν προτεραίαν τῆς ἀναχωρήσεως ἀφίνουσιν αὐτοὺς νήστεις, διότι νήστεις τρέχουσι πολύ. Εἶτα ὁ κύριος ἐκλέγει ἐξ αὐτῶν τὸν πλέον ταχύπουν, τὸν κλείει ἐντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ τὸν θωπεύει. Οἱ συνάδελφοι τοῦ κυνός, βλέποντες τὴν προτίμησιν ταύτην τοῦ κυρίου των, καταλαμβάνονται ὑπὸ αἰσθήματος μεγίστης ζηλοτυπίας, ὅταν δὲ παρουσιασθῇ εὐκαιρία, δὲν θέλουσι λείψει νὰ τὸν ἀναγκάσωσι νὰ πληρώσῃ ἀκριβὰ τὸν τίτλον τοῦ εὐνοουμένου. Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης ὁ προνομιοῦχος κύων ζευγνύεται εἰς τὸ ἕλκηθρον ὡς καὶ οἱ ζηλότυποι συνάδελφοί του, ἀλλὰ οὗτος ζευγνύεται ἐπὶ κεφαλῆς πάντων. Ἅμα καὶ οἱ λοιποὶ κύνες ζευχθῶσιν, ζητοῦσι νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτοῦ ἵνα τὸν καταφάγωσιν. Οὗτος, ὅπως διαφύγῃ τοὺς ὀδόντας αὐτῶν, φεύγει ὡς ἀστραπή, οἱ δὲ λοιποὶ τὸν καταδιώκουσι, σύροντες ταὐτοχρόνως τὸν ὁδοιπόρον, εὐχαριστημένον ἐκ τῆς ἐπιτυχίας, τὸ δ' ἕλκηθρον μόλις ἐγγίζει τὴν ἐπιφάνειαν τῆς χιόνος. Οὕτως ἐκμεταλλεύονται τὸ πάθος καὶ τὸ ἔνστικτον τῶν δυστυχῶν τούτων ζῴων.

Τὸ μεγαλείτερον ὑποστατικὸν τοῦ κόσμου εὑρίσκεται ἐν Texas τῆς Ἀμερικῆς, ἀνῆκον δὲ τέως εἰς τὸν πλοίαρχον Ριχάρδον Κίγκ, ἠγοράσθη ἐσχάτως ὑπὸ μεγάλης τινὸς Ἑταιρίας τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἡ ἔκτασις τοῦ ἀχανοῦς τούτου κτήματος εἶνε 800,000 στρεμμάτων γῆς συνεχοῦς καὶ περιτετειχισμένης, ἐν αὐτῷ δὲ διατρέφονται 200,000 ἵππων καὶ ἄλλων κτηνῶν. Ἡ ἀγοράσασα αὐτὸ Ἑταιρία ἐπλήρωσε 6,500,000 λιρῶν, ἐλπίζει δὲ νὰ ἔχῃ ἐτησίαν πρόσοδον 1,500,000 λιρῶν ἐκ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν κτηνῶν. Ἐν τῇ γενομένῃ δημοπρασίᾳ τοῦ κτήματος διηγωνίσθησαν πολλοὶ κεφαλαιοῦχοι Γάλλοι, Ἄγγλοι καὶ Ὀλλανδοί.

Ὁ Κ . . . γράφων πρὸς φίλον του προχθές, κατὰ τὸ πολὺ ψῦχος, ἐπέρανε τὴν ἐπιστολήν του διὰ τῶν ἑξῆς:

« Δὲν ἐκτείνομαι περισσότερον, γιατὶ τόσον κρυόνουν τὰ πόδια μου, ποῦ δὲν 'μπορῶ νὰ κρατήσω πλέον τὴν πέννα.

Ὁ γυμνασιάρχης εἰσέρχεται εἰς τὴν Δ' τάξιν καὶ ἀποτείνεται πρὸς τοὺς μαθητάς: « Ὁ γείτων τοῦ Γυμνασίου κ. Παῦλος παραπονεῖται ὅτι κάποιος ἀπὸ σᾶς ἔχει τὴν κακοήθειαν νὰ πειράζῃ τὴν κόρην του. Ἐξ ἐπιεικείας παρασιωπῶ τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ τὸν προσκαλῶ μετὰ τὸ μάθημα νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ γυμνασιαρχεῖον νὰ ἀπολογηθῇ ».

Λήξαντος τοῦ μαθήματος ὁ γυμνασιάρχης βλέπει προσερχομένους εἰς τὸ γυμνασιαρχεῖον κατὰ σειρὰν 5 ἐκ τῶν μαθητῶν του ἵνα ἀπολογηθῶσιν....

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 986.

Digitized by Google

'Αριθ. 476 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 10 Φεβρουαρίου 1885

ΔΑΝΙΗΛ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

καὶ ἡ γεωγραφία αὐτοῦ

(1791)

Α'

Ἐν ἔτει 1791 δύο κληρικοὶ Ἕλληνες, ἐκ τῶν Μηλιῶν τῆς Θετταλομαγνησίας ἀμφότεροι καταγόμενοι, ἐξέδιδον ἐν Βιέννῃ σύγγραμμα γεωγραφικὸν ἐκ σελίδων 648, σχήματος 8^{ου}, φέρον τὴν ἐπιγραφὴν «Γεωγραφία νεωτερική, ἐρανισθεῖσα ἀπὸ διαφόρους συγγραφεῖς παρὰ Δανιὴλ ἱερομονάχου καὶ Γρηγορίου ἱεροδιακόνου » τῶν Δημητριέων. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἐπιστασίᾳ τῶν ἰδίων, καὶ φιλοτίμῳ χρηματικῇ συνδρομῇ τοῦ ἐντιμοτάτου κυρίου Ἰ» 6ου Δροσινοῦ Χατζῆ Ἴβου, τοῦ ἐξ Ἀμπελακίων. Τόμος πρῶτος περιέχων τὴν Εὐρωπέϊκὴ » Τουρκία, Ἰταλία, Σπάνια, Πορτογαλλία καὶ » Φράντζα. Ἐν Βιέννῃ. Παρὰ τῷ εὐγενεῖ κυρίῳ » Θωμᾷ τῷ Τράττνερν 1791».

Περὶ τοῦ πονήματος τούτου, ὅπερ εἰς ὀλίγους εἶνε σήμερον γνωστὸν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, εἰς ὀλιγίστους δ' ἐξ ἀναγνώσεως, ἕνεκα τῆς σπανιότητός του, προτιθέμενοι νὰ πραγματευθῶμεν ἐνταῦθα, προλέγομεν, προλαμβάνοντες τὴν εὔλογον περιέργειαν τοῦ ἀναγνώστου, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ γεωγραφίας ἐκ τῶν συνήθων, ὧν γίνεται χρῆσις ἐν τοῖς σχολείοις πρὸς διδασκαλίαν τῶν παίδων, ἀλλὰ περὶ βιβλίου μοναδικοῦ ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ πρῶτον λόγιοι Ἕλληνες διέγραψαν τὰ ἀληθῆ ὅρια τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ πρῶτον μετὰ θάρρους παρέστησαν, ὡς ἱστορεῖ καὶ Γερβῖνος, τὴν πολιτικὴν αὐτῆς κατάστασιν ὑπὸ τὴν δουλείαν, καὶ ὑπὸ τὸ φθοροποιὸν σύστημα τῆς τουρκικῆς διοικήσεως.

Συγγραφεῖς τῆς Γεωγραφίας ἀναγράφονται δύο, εἷς ὅμως εἶνε, καθ' ἡμᾶς, ὁ πραγματικὸς συγγραφεὺς αὐτῆς, ὁ Δανιὴλ Δημητρίου Φιλιππίδης· ἐλαχίστην δὲ φαίνεται εἶχε συμμετοχὴν εἰς τὸ ἔργον ὁ πολὺ νεώτερος τὴν ἡλικίαν τοῦ Φιλιππίδου Γρηγόριος Κωνσταντᾶς. Ἡ γλῶσσα, τὸ ὕφος, αἱ γνῶμαι, αἱ κρίσεις, αἱ ἠθικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρχαί, αἱ ἀναγραφόμεναι, ἀπορρέουσιν ἐκ τοῦ καλάμου τοῦ Φιλιππίδου, ὡς κατάδηλον γίνεται καὶ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφῶν τούτου καὶ ἐκ τῶν μεταφράσεων. Ἄλλως τε δὲ καὶ πανταχοῦ ἐν τῷ κειμένῳ τῆς γεωγραφίας εἷς φαίνεται ὁ συγγραφεύς· διότι ἔνθα ἀναγκάζεται ἐκ τῆς ῥύμης τοῦ λόγου νὰ ὁμιλήσῃ περὶ ἑαυτοῦ, ἀφηγούμενος τί εἶδε, τί ἤκουσε, τί ἀνέγνωσε, πόθεν διῆλθεν, ὁμιλεῖ διὰ τοῦ ἑνικοῦ ἀριθμοῦ, διὰ τοῦ ἐγώ, τὸ ἐγὼ δὲ τοῦτο εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ Φιλιππίδης. Μόνον δ' ἐν τῷ προλόγῳ καὶ ἐν τῇ ἀφιερωτικῇ προσφωνήσει μεταχειρίζονται τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν τῆς πρωτοπροσώπου ἀντωνυμίας, ὅπερ ἐμφαίνει, ὅτι εἶχε συμμετοχήν τινα καὶ συνεργασίαν ὁ Γρηγόριος Κωνσταντᾶς[1]).

Ἀμφότεροι οἱ ἄνδρες οὗτοι, οἱ ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν καὶ αἰσθημάτων, ἀνήκουσιν εἰς τὴν πολυπληθῆ ἐκείνην χορείαν τῶν διδασκάλων τοῦ γένους, οἵτινες ἐν τοῖς χρόνοις τῆς δουλείας τῆς Ἑλλάδος, δημιουργοῦντες διὰ μυρίων κόπων καὶ κινδύνων πολλαχοῦ τῆς ἐρήμου ταύτης καὶ χέρσου γῆς ὀάσεις, προσεκάλουν τὴν νέαν γενεὰν νὰ πίῃ τὸ νᾶμα τῆς γνώσεως, ν' ἀνεύρῃ παρηγορίαν ἐν τῇ μαθήσει, καὶ ἀναγέννησιν ἠθικὴν ἐν τῷ καλλιεργουμένῳ ὑπὸ τούτων χλοερῷ λειμῶνι τῶν ἀρχαίων ἀναμνήσεων.

Τὴν νεωτερικὴν Γεωγραφίαν ὁ Φιλιππίδης συνέγραψεν ἐρανισθείς, ὡς εἰκός, ἐξ Εὐρωπαϊκῶν συγγραφῶν τὴν κυρίως γεωγραφικὴν ὕλην, ἀλλ' εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος παρενέβαλε πολλὰ ἐκ τῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας εἶχε διαφόρων αὐτῆς τόπων, ἢ ἐξ εἰδήσεων, ἃς συνέλεξεν ἐρωτῶν ἐντοπίους· διότι ἐθεώρει, καὶ ὀρθῶς, ὅτι καὶ οἱ ἀμαθέστατοι τῶν ἀνθρώπων εἶνε πολύτιμοι ὁδηγοὶ εἰς τὰ τῆς πατρίδος των εἰς τὸν συντάσσοντα γεωγραφίαν. Ἐσκόπουν δὲ ὅ τε Φιλιππίδης καὶ Κωνσταντᾶς διὰ τῆς ἐκδόσεως ταύτης τὴν διάδοσιν γεωγραφικῶν γνώσεων, καὶ τὴν πλήρωσιν κενοῦ, ὅπερ ἔβλεπον ὑπάρχον εἰς τὸ Γένος, ὡς πρὸς τὰ γεωγραφικὰ βιβλία. «Εἰ γὰρ γράφουσιν, ὁ τὰ τῆς οἰκίας ἀγνοῶν, τὸ νήπιόν ἐστι » τῆς οἰκίας, πάντως ὁ τῶν τῆς οἰκουμένης ἐν

[1]) Ἔν τινι διατριβῇ τοῦ ἰατροῦ Ν. Ξανθοῦ γραφείσῃ ἐν Ἀϊδελβέργῃ τῷ 1823 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Beitrag eines Griechen zur richtigeren und milderen Beurtheilung des jetzigen Griechischen Volks, δημοσιευθείσῃ ἐν Beiträge zur Geschich. des Griech. Volkes älterer und neuerer Zeit, 1828, σελ. 259 ἀναγινώσκεται ὅτι ὁ Φιλιππίδης ἐξέδωκε Γεωγραφίαν, ὁ δὲ Κωνσταντᾶς μετάφρασιν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σοαβίου.

Digitized by Google

» ἀγνοίᾳ δι' ἀμέλειαν καὶ ἀμάθειαν τυγχάνων
» τὸ νήπιόν ἐστι τῆς οἰκουμένης ».

Καὶ παρακατιόντες ἐπιφέρουσιν ὅτι τὰ πρὸς πᾶν εἶδος παιδείας εἰς τὸ δυνατὸν ἄκρον ἐληλακότα Εὐρωπαϊκὰ γένη ἔχουσιν εὐφορίαν γεωγραφικῶν συγγραμμάτων. « ταύτην οὖν τὴν παρ' αὐτοῖς
» εὐφορίαν ζηλοῦντες παρ' αὐτοῖς τῶν Κελ-
» τῶν καὶ Τευτόνων καὶ Κίμβρων ἀπογόνοις καὶ
» τὴν παρ' ἡμῖν ἀφορίαν μὴ φέροντες, παντὸς
» ἀφειδήσαντες πόνου, τὴν παροῦσαν Γεωγρα-
» φίαν ἠρανισάμεθα, ἵνα μὴ οἱ τῶν Ἑλλήνων
» ἀπόγονοι τοιούτων παιδευτικῶν βιβλίων στε-
» ρούμεθα ».

Τὸ πόνημά των ἀφιεροῦσιν εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον τῆς Αἰκατερίνης τῆς Β' Ποτέμκιν, ὃν ἐγνώρισαν ἐν Βουκουρεστίῳ διατρίβοντες, καὶ ὃν ἐθεώρουν ὡς τὸν μέλλοντα λυτρωτὴν τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους. Τὴν ἀφιέρωσιν δὲ ταύτην προσφωνοῦσιν οὐχὶ οὗτοι εἰς τὸν Ποτέμκιν, ἀλλ' ἡ Ἑλλάς, ὑπομιμνήσκουσα αὐτῷ τὰ δεινοπαθήματά της.

« Τῷ Ὑψηλοτάτῳ καὶ Γαληνοτάτῳ Πρίγκιπι
» Κυρίῳ Κυρίῳ Γρηγορίῳ Ποτέμκιν, ἀρχιστρα-
» τήγῳ πάντων τῶν ῥωσσικῶν στρατευμάτων
» κτ. κτ. κτ. ».

« *Ἡ Ἑλλάς.* »

« Δέσποτα! Ἦν ὅτε κἀγὼ περίβλεπτος ἦν, καὶ
» κατὰ λειμῶνα κομῶσα οὐχ ὅτι γε φύλλοις καὶ
» ἄνθεσι, καὶ ὅσα πέφυκε λειμῶνας μόνον κοσμεῖν,
» ἀλλὰ δὲ καὶ δρυσὶν εὐπετάλοις καὶ ταναῇσι
» κυπαρίττοις, καὶ παντοίῳ γένει φυτῶν, ὅσα πέ-
» φυκε κόσμον ἅμα καὶ σκέπην, οὐ μὴν ἀλλὰ
» καὶ κράτος παρέχεσθαι. Ἤδη δ' ἐγὼ ἐκείνη
» ἡ περίβλεπτος καὶ ζηλωτή, οἰκτρὰ τὰ πάντα
» καὶ τραγῳδίας ὑπόθεσις.....»

Ἐν τοιαύτῃ δὲ πενθίμῳ γλώσσῃ παριστῶσι τὴν Ἑλλάδα ἐκφωνοῦσαν τοὺς στίχους τῆς Ἑκάβης, ὧν μετέθηκαν τὴν τάξιν χάριν τῆς ῥύμης τοῦ λόγου:

« Οἴ 'γὼ μελέα, τί ποτ' ἀπύσω;
« ποίαν ἀχώ, ποῖον ὀδυρμόν;
« ποῦ τις Θεῶν
« ἢ δαίμων νῷν ἐπαρωγός,
« τίς ἀμύνει μοι;

« Τίς ἄλλος; ἢ σύ γ' ὁ ὑψίκομος καὶ εὔσκιος
» φοῖνιξ, ὁ μέγας παρὰ τῇ μεγίστῃ καὶ ἀγλαο-
» κάρπῳ ἐλαίᾳ, τῇ τηλεθοώσῃ, καὶ τὴν ὑφή-
» λιον πᾶσαν μονονοὺ τοῖς κλάδοις ἐπισχούσῃ.
» Σὺ δή μοι ὁ ἀρωγός, ἡ σκέπη, τὸ στήριγμα,
» τὸ σωτήριον φυτόν, δι' οὗ τὰ καὶ αὐτοῦ κισσοῦ
» ἐλεεινότερα κατὰ γῆς ἕρποντα καὶ παρὰ πάν-
» των πατούμενα βλαστήματα ἐκείνων μου τῶν
» πάλαι δρυῶν ἀναστήσονται, ὧν δὴ τυγχάνουσι
» καὶ οὗτοι οἱ πρὸ ποδῶν σου νῦν καλινδούμενοι
» καὶ ταῖς σαῖς κόμησιν ὑποκλιθέντες

Δανιὴλ ἱερομ. καὶ Γρηγόριος ἱεροδ. Θετταλοί.»

Ἴσως σήμερον εἰς ἡμᾶς, κρίνοντας ἄλλως τὰ πολιτικὰ πράγματα, μετὰ παρέλευσιν 94 ἐτῶν, ἐν τοῖς ὁποίοις ἐπῆλθον μεγάλα ἱστορικὰ γεγονότα, ἡ προσφώνησις αὕτη ἔχει τι τὸ παράδοξον. Ἀλλ' ὅτε ἐγράφετο ἡ Ἑλλὰς πᾶσα, καὶ δὴ ἡ Πελοπόννησος, ἡ Στερεά, ἡ Θεσσαλία διετέλουν ὑπὸ τὴν πίεσιν καὶ τὸν [illegible] ἐπαχθεστάτου ζυγοῦ μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἀπόπειραν τῆς Αἰκατερίνης Β' πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων τῷ 1770. Ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ ὁρίζοντος οὐδαμοῦ ἄλλοθεν ὑπέφωσκε φῶς ἐλπίδος καὶ σωτηρίας ἢ ἐκ Βορρᾶ. Προφητεῖαι καὶ χρησμοί, κληροδότημα τῶν βυζαντινῶν χρόνων, περὶ τοῦ ξανθοῦ γένους, τοῦ μέλλοντος νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Πόλιν τῶν Ῥωμαίων, παραδόσεις ἐθνικαί, τὸ ὁμόδοξον τοῦ ῥωσσικοῦ ἔθνους, ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ προσείλκυον τὰ βλέμματα τοῦ οἰμώζοντος καὶ δούλου Γένους τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Μοσχοβίαν. Καὶ τοι δὲ ἡ πρώτη ἀπόπειρα τοῦ 1770 εἶχεν ἀποτύχει, ἡ πίστις εἰς τὴν ἀρωγὴν τοῦ ῥωσσικοῦ ἔθνους ἔμενεν ἑδραία καὶ ἀκράδαντος. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ αἴσθημα τοῦ ἐθνισμοῦ εἶχεν ἐκλίπει τότε πρὸ τῆς ἰδέας τοῦ ὁμοδόξου· ἤρκει διὰ τοὺς Ἕλληνας νὰ καθίσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Κωνσταντίνου χριστιανὸς αὐτοκράτωρ. Τοιαῦται δὲ σκέψεις ἐπλήρουν τὸν νοῦν οὐ μόνον τοῦ χύδην ὄχλου, τοῦ ἀμαθοῦς, τοῦ κρίνοντος ἐξ ἐντυπώσεων, ἀλλὰ καὶ τῶν λογίων. Δὲν ἦτο δέ, λέγομεν, δυνατὸν καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἑτέρα γνώμη, διότι καθ' ἑκάστην ἔβλεπον ἐπαναλαμβανομένας τὰς ἀποπείρας τῆς ῥωσσικῆς αὐλῆς πρὸς ἐξέγερσιν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐμάνθανον τὰς ὑποσχέσεις πρὸς συνδρομὴν τούτων καὶ ἀπελευθέρωσιν, ἃς διεσάλπιζον ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα Ῥῶσσοι καὶ Ἕλληνες πράκτορες. Δὲν ἠδύναντο δὲ καὶ νὰ διίδωσιν, ὡς εἶχον τὰ πράγματα τότε, τὰ σχέδια τῆς ῥωσσικῆς πολιτικῆς καὶ τὰς πλεκτάνας, αἵτινες ἔτεινον πᾶσαι ὅπως πραγματωθῇ τὸ ὄνειρον τῆς καταλήψεως τῆς Τσαριγράδ, τῆς πόλεως τῶν Καισάρων, τῆς Κωνσταντινουπόλεως

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καθ' ὃν ἔγραφεν ὁ Φιλιππίδης, ἕτερος λόγιος ὁ Ἀθανάσιος Ψαλλίδας, ἀφιέρου ὡσαύτως τὸ ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ γεγραμμένον φιλοσοφικοθρησκευτικὸν αὐτοῦ σύγγραμμα « Ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία » εἰς τὴν Αἰκατερίνην Β', αὐτοκράτειραν πάσης Ῥωσσίας. Καταφαίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀφιερώσεως τούτου ὁ φιλόπατρις σκοπὸς « Ταῖς σαῖς οὖν ἀκτῖσι καὶ
» ἡ Ἑλλάς, γράφει, ἡ τὸ πάλαι μὲν ἔνδοξός τε
» καὶ εὐδαίμων διὰ τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὸν Ἄρην,
» νῦν δὲ ἄδοξος καὶ δυστυχὴς διὰ τὸν τῶν βαρ-
» βάρων θλίβοντα καὶ ἐπιβαρύνοντα ζυγόν, ψυ-
» χρὰ οὖσα θερμαίνεσθαι ἤρξατο, καὶ τὰς χεῖρας
» ἐκτείνειν καὶ τῷ νῷ ὡς παροῦσαν ὁρᾶν, Σέ,
» τὴν αὐτῆς ἀντιλαμβανομένην καὶ ὑπερασπιζο-
» μένην, καὶ τοῦ δεινοῦ ζυγοῦ λυτρωσομένην, καὶ
» δέσποιναν αὐτῆς ἐσομένην .... Σέ, φημί,

Digitized by Google

» Κραταιοτάτη, προσδοκᾷ, ἐπὶ σὲ ἐλπίζει, καὶ » ἐλπίζουσα οὐκ ἐπαισχυνθήσεται..... »

Ἀλλὰ καὶ πρὸ 20 ἐτῶν ἕτερος ἀνήρ, ὁ ὑψιπέτης νοῦς τῶν χρόνων ἐκείνων τοῦ δεινοπαθοῦντος Ἑλληνισμοῦ, ὁ εἰς πᾶν εἶδος μαθήσεως ἐντρυφήσας, ὁ Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις, ἐν τῇ μεταφράσει, ἣν ἐξεπόνησεν ἐκ τῆς ῥωσσικῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν «τῆς εἰσηγήσεως τῆς Αἰκατερίνης Β' εἰς τὴν ἐπιτροπίαν τοῦ νομικοῦ κώδικος », προσφωνῶν τῇ Αἰκατερίνῃ γράφει· « Γαληνοτά» τη!.........Ἀλλ' ἔχει καὶ ἡ Ἑλλάς· ἔχει » ναί, καὶ ἡ τάλαινα Ἑλλὰς τί νὰ ἐλπίσῃ. Ἀφ' » οὗ οἱ ναυτικοὶ Σου κραταιοὶ πολεμικοὶ στόλοι » διέπλευσαν (ἔργον τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορία δὲν » ἔχει ν' ἀναφέρῃ οὔτε μνήμην προτέραν οὔτε » παράδειγμα), ἀφ' οὗ διεπέρασαν εὐτυχῶς ἀπὸ » τὸ Βαλτικὸν καὶ τὰ ἄλλα Ἀρκτῷα Πελάγη » εἰς τὸ Ἰόνιον, ἀφ' οὗ καταγελῶσιν ἐκ τοῦ πλη» σίον τὸν ὑπὲρ Μαλέαν φρικαλέον εἰς τὸν πα» λαιοὺς πλοῦν, καὶ φαίνεται ν' ἀποβλέπωσι καὶ » ἔτι ἐπέκεινα, ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν Αἰγαῖον » καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, τόρα καὶ οἱ Ἕλληνες » ἄρχονται ν' ἀναπτεροῦνται μὲ ἐκείνας τὰς ἐλ» πίδας, τὰς ὁποίας ὁ βαρὺς καὶ πολυχρόνιος » τῆς δουλείας ζυγὸς εἶχεν εἰς αὐτοὺς σχεδὸν » ἐξαλείψει. Τόρα οἱ μὲν ἁπλοϊκώτεροι ἀναλογί» ζονται τὸ προπεφοιβασμένον ἐκεῖνο περὶ τοῦ » ξανθοῦ Γένους, καὶ δὲν ἠξεύρω ποίους ἄλλους » προδιατεθρυλλημένους χρησμούς, οἱ δὲ μᾶλ» λον νοήμονες......... Ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς καὶ τὰ » λοιπὰ ὁμόθρησκα Ἔθνη, ζωογονοῦνται μὲ αὐτὰς » τὰς ἐλπίδας, καὶ ἤδη ἐγγίζουσαν φαντάζον» ται τὴν ἀπολύτρωσιν. Ἤδη ὑπὸ τὴν Σὴν Δε» σποτείαν ἀνατυποῦνται τοῦ χρυσοῦ αὐτῶν » αἰῶνος τὴν ἐπάνακαμψιν. Ἤδη περιμένουσιν » ἀπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Σου στόματος ὑπαγο» ρευομένους ν' ἀκούσουν ἐκείνους τοὺς νόμους, ὑφ' » οὓς θέλει ζήσουν ἐπὶ γῆς καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἀπό» γονοι αὐτῶν πανόλβιοι καὶ πανευδαίμονες.... »

Οἱ ἀφιερωτικοὶ οὗτοι λόγοι εἰς ἡμᾶς, τοὺς γεννηθέντας ἐν ἡμέραις ἐλευθέραις, φαίνονται ὑπερβολικοί, δουλικοί, πλήρεις ὑπερμέτρου κολακείας καὶ θυμιάματος, ἀλλ' ὡς εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω διὰ τοὺς γράφοντας τότε, ἐν χρόνοις πένθους καὶ ὀδυρμῶν, ἦσαν σύμβολον πίστεως, εἰς ὃ ἐπίστευον κατὰ πεποίθησιν· διότι εἰς αὐτὸ καὶ μόνον διέβλεπον ἐλπίδα σωτηρίας ἐν τῇ ἀσθενείᾳ των. Οὐδὲ ἠδύναντο οἱ λόγιοι ἔθνους ἐξουθενωμένου καὶ τεταπεινωμένου ὑπὸ ἀφορήτου δουλείας, γινώσκοντες καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ταπεινὴν θέσιν καὶ τὴν ἀθλιότητα τοῦ ἔθνους των, νὰ λαλήσωσιν ἑτέραν γλῶσσαν πρὸς ἰσχυροὺς δυνάστας καὶ πρὸς κραταιὰν Βασιλίδα ἔθνους χριστιανοῦ ὀρθοδόξου, μεγίστου καὶ δυνατοῦ. Πᾶσα κομπορρημοσύνη αὐτῶν ἐν τοῖς λόγοις, πᾶσα μεγαληγορία καὶ ἀλαζονεία, καὶ ἀναφορὰ καὶ σύγκρισις πρὸς τοὺς προγόνους καὶ τὴν ἀρχαιότητα, ἧς γίνεται σήμερον τοσαύτη καὶ τηλικαύτη κατάχρησις, θὰ ἦτο ἀληθὴς παρῳδία τῆς δόξης τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καὶ διακωμῴδησις ἀπρεπὴς τοῦ πένθους καὶ τῆς ἀδοξίας τῆς νέας. Ἐγίνωσκον τὴν ἀληθῆ αὐτῶν θέσιν, καὶ μετὰ σεβασμοῦ ἠτένιζον πρὸς τὸ ὕψος τῶν δυνατῶν, οὐχὶ ζητοῦντες χρήματα, ἢ μισθούς, ἢ θέσεις, ἢ τιμάς, ἀλλὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Πατρίδος. Ὁ Εὐγένιος γράφων τὴν ἀφιερωτικήν, ἧς ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν πρὸς τὴν Αἰκατερίνην, λέγει ὅτι μεταξὺ τόσων, ὅσοι ἐκ γένους παντός, καὶ γλώσσης παντοίας λαμβάνουσιν ἄδειαν καὶ προσφέρουσιν οἱονδήποτε ἢ μελέτημα τῆς ἑαυτῶν ἀγχινοίας, ἢ τῆς ἑαυτῶν φρονήσεως ἐπιτήδευμα «Ἰδοὺ καὶ » *ἕνας Γραικὸς* τῆς *οἰκτρᾶς Ἑλλάδος* γέννη» μα καὶ θρέμμα, ὅστις *παρατολμᾷ*, παριστά» μενος εἰς τοὺς πόδας τοῦ θεοστηρίκτου θρόνου » τῆς αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος, νὰ δωρο» φορήσῃ τὸ λιτὸν φιλοπόνημα μιᾶς ἁπλῆς με» ταφράσεως ».

« Ὁ προσφέρων *εὐτελὴς* πάντως καὶ *ταπει» νὸς* καὶ πρὸς τοσοῦτον ὕψος εἰς ὃ ἀποτολμῶ » καὶ ἀτενίζω ὅλως *ἀσύμμετρος*. Ἀλλ' ὁ κόσμος » ὅλος εἰξεύρει ὅτι ἡ Σὴ Σεβαστὴ καὶ Μεγάλη » ψυχὴ ἀναβιβάζεται ὑπὲρ πᾶν ὕψωμα τῶν ἐπὶ » τῆς γῆς, καταβιβάζουσα ἑαυτὴν διὰ τῆς φι» λανθρωπίας καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐλαχίστους, » καὶ νεύουσα εὐμενῶς ὅπου κρίνῃ ὅτι διὰ τῆς » τοιαύτης νεύσεως ἀγαθοποιεῖ τὸ ἀνθρώπινον ».

Β'

Ἡ *Νεωτερικὴ Γεωγραφία* εἶνε γεγραμμένη, πλὴν τῆς προσφωνήσεως καὶ τοῦ προοιμίου, εἰς γλῶσσαν δημώδη. Προτάσσει δὲ ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς τοὺς ἑξῆς λόγους τοῦ Πλουτάρχου ἐκ τοῦ περὶ τοῦ ἀκούειν « Ὁ δ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μὴ τοῖς » πράγμασιν ἐμφυόμενος, ἀλλὰ τὴν λέξιν Ἀττι» κὴν ἀξιῶν εἶναι καὶ ἰσχνήν, ὅμοιός ἐστι τῷ μὴ » βουλομένῳ πιεῖν ἀντίδοτον, ἂν μὴ τὸ ἀγγεῖον » ἐκ τῆς Κωλιάδος ἄκρας ᾖ κεκεραμευμένον, » μηδὲ ἱμάτιον περιβαλλέσθαι χειμῶνος, εἰ μὴ » προβάτων Ἀττικῶν εἴη τὸ ἔριον . . . . τὰ δὲ » τοιαῦτα νοσήματα πολλὴν μὲν ἐρημίαν νοῦ » καὶ φρενῶν ἀγαθῶν, πολλὴν δὲ τερθρείαν καὶ » στωμυλίαν ἐν ταῖς σχολαῖς πεποίηκε ».

Τοῦ ἀρχαίου τούτου χωρίου δὲν ἐγένετο χρῆσις ἐν κεφαλίδι βιβλίου εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ λελογισμένως ἀνεγράφη ὡς εἰρωνικὴ καὶ σατυρικὴ ἐπίκρισις κατὰ τῶν Ἀττικιστῶν τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἔλαβεν ὁ Φιλιππίδης, οἱονεὶ ἐπὶ πλακός, τοὺς λόγους τοῦ πολυμαθεστέρου ἀνδρὸς τῆς ἀρχαιότητος, τοῦ ζήσαντος ἐν ᾧ χρόνῳ ἡ Ἑλλὰς ἀπολέσασα τὴν αὐτονομίαν της, ἔκειτο χαμαί, περιβεβλημένη τὸν σιδηροῦν κλοιὸν τῆς Ῥώμης, καὶ ἔρριψε κατὰ πρόσωπον τῶν δοξαζόντων ὅτι

Digitized by Google

ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους θέλει ἐπέλθει ὅταν λαλήσωσι πρὸς αὐτὸ διὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, γλώσσης ἀκαταλήπτου αὐτῷ, νεκρᾶς, τεθαμμένης βαθέως ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ παρελθόντος.

Παράδοξος σύμπτωσις! Οἱ εἰρωνικοὶ λόγοι τοῦ ἐπὶ τῇ δουλείᾳ τῆς Ἑλλάδος ὀδυρομένου φιλοσόφου τῆς Χαιρωνείας, οὓς ἐξετόξευσε κατὰ τῶν γραμματικῶν τῶν χρόνων του, ἐσώθησαν, ὅπως ἐπαναληφθῶσι κατὰ γράμμα, ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἴσως περιστάσεις, μετὰ παρέλευσιν αἰώνων ὑπὸ ἑτέρου Ἕλληνος, ὑποδεεστέρου μὲν πολὺ ἐκείνου τὰς γνώσεις, τὴν μάθησιν καὶ τὴν τέχνην τοῦ λόγου, ἀλλ' ἴσου ὡς πρὸς τὸ φιλόπατρι αἴσθημα, ὅπερ ἐθέρμαινε τὴν καρδίαν καὶ ἐκείνου καὶ τούτου.

Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἔθεσαν οἱ λόγιοι Ἕλληνες, οἵτινες ἀπὸ τῆς 16 ἑκατονταετηρίδος κυρίως ἤρχισαν ἀναφαινόμενοι, ἦτο τὸ διὰ τίνος γλώσσης ἔπρεπε νὰ διδάξωσι τὸ ἔθνος, διὰ τίνος ἀγγείου γραμματικοῦ ἔπρεπε νὰ μεταγγίσωσιν ἐκ τῆς Δύσεως τὰ γράμματα, καὶ δώσωσιν εἰς τὸν διψῶντα Ἕλληνα νὰ πίῃ. Ἴσως τοιοῦτον ζήτημα δὲν ἔπρεπεν οὐδὲ κἂν νὰ τεθῇ, ἀλλ' ἔπρεπε πάντες νὰ λαλήσωσιν ἐκείνην τὴν γλῶσσαν, δι' ἧς ἤθελον εἴσθαι καταληπτοὶ εἰς τὸ Ἔθνος. Ἀλλὰ κακῇ τῇ μοίρᾳ ὁπωσδήποτε τὸ ζήτημα ἐτέθη, καὶ ἅπαξ τεθὲν διήρεσε τοὺς λογίους εἰς δύο ἀντίθετα ἐχθρικὰ στρατόπεδα· οἱ μὲν ἐζήτουν νὰ γράφωνται τὰ βιβλία εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν, οἱ δὲ εἰς τὴν δημώδη καὶ εἰς ταύτας ἔγραφον ἕκαστοι κατὰ τὰς δοξασίας των. Ἐντεῦθεν δεινὴ ἠγέρθη σύγκρουσις καὶ ἀγὼν ἐπὶ μακρὸν παραταθεὶς ἑκατέρωθεν. Εἰς τοὺς δευτέρους τοὺς πρακτικώτερον σκεπτομένους καὶ ἐθνικώτερον κατὰ τὰ συμφέροντα τοῦ Γένους, οὗτινος ἀνέλαβον τὴν διαπαιδαγώγησιν, καὶ κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους τῆς μορφώσεως τῶν νεωτέρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, οἵτινες ἤθελον ἐπιδράσει καὶ εἰς τὴν διάπλασιν τῆς νέας ἑλληνικῆς, ἀνῆκον καὶ ὁ Δανιὴλ Φιλιππίδης καὶ ὁ Γρηγόριος Κωνσταντᾶς. Ἀμφότεροι εἶχον κηρυχθῇ ἐνθουσιώδεις ὀπαδοὶ τῆς κοινῆς διαλέκτου, εἰς ταύτην δὲ καὶ ἔγραψαν. Ὁ Φιλιππίδης εἰς πάντα τὰ ἔργα, ἅτινα ἐδημοσίευσε, θέτει τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης· κατέστησε τοῦτο ἓν τῶν κυριωτάτων θεμάτων τοῦ διανοητικοῦ του βίου. Ἵνα δὲ μὴ ὑποληφθῇ (καὶ κατηγορήθη ἐπὶ τούτῳ) ὅτι ἀγνοεῖ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν, ἔγραψε τὰ προλεγόμενα τῆς γεωγραφίας του εἰς ταύτην, καθὼς καὶ Γεωγραφίαν καὶ Ἱστορίαν τῆς Ῥωμανίας, ἣν ἐξέδωκεν.

« Ἄχ! πότε, γράφει ἐν τῇ γεωγραφίᾳ του, » θὲ νὰ ἀρχίσουν καὶ οἱ ἰδικοί μας νὰ μιμηθοῦν » εἰς τὴ γλῶσσα τοὺς Ἐγγλέζους, καὶ τὰ λοιπὰ » ἔθνη τῆς Εὐρώπης· ἐπειδὴ ἐποχὴ τῆς τελειο» ποιήσεως τοῦ πνεύματος ἑνὸς ἔθνους εἶναι ἡ » ἀρχὴ τῆς καλλιεργήσεως τῆς γλώσσης του.» Καὶ ἀναφέρει τοὺς λόγους τοῦ Κονδιλλιάκ, οὗτινος καὶ τὴν λογικὴν μετέφρασεν, ὅτι « τὸ πνεῦ» μα ἑνὸς ἔθνους δὲν εἰμπορεῖ νὰ τελειοποιῆται, » παρὰ ὅταν τελειοποιῇ τὸ ἔθνος τὴ γλῶσ» σά του ».

« Ἀρχίσατε, φωνάζει, ὦ ἀπόγονοι, τῶν πα» λαιῶν ἐκείνων καὶ περιφήμων Ἑλλήνων, νὰ τοὺς » μιμηθῆτε καλλιεργῶντας τὴ γλῶσσά σας, » καὶ τότε θέλετε μαθαίνῃ καὶ Ἑλληνικὰ καλ» λίτερα καὶ εὐκολώτερα· ἐπειδὴ διαβάζωντάς » τινας γραμματικὴ εἰς τὴ φυσική του γλῶσσα, » τὴ μαθαίνει πολὺ εὐκολώτερα, καὶ ἀφοῦ τὴ » μάθῃ, τὰ ἑλληνικὰ ὕστερα μένουν μία διατρι» βή. Τότε νὰ ἦστε βέβαιοι πῶς γυρίζει καὶ ἡ » φιλοσοφία πάλιν εἰς τὴν πρώτη της φωλιά· ἐ» πειδὴ αὐτὴ ἀγαπᾷ νὰ ὁμιλῇ μὲ ζωντανοὺς ἀν» θρώπους, καὶ ὄχι μ' ἀποθαμένων κόκκαλα ».

Ἐπίστευεν ὅτι ἡ δημώδης καλλιεργουμένη ἤθελεν ὑπερτερήσει πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, καὶ σφοδρῶς ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἀντιφρονούντων, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ διατριψάντων καὶ σπουδασάντων ξένας γλώσσας, καὶ καταφρονούντων τὴν πατρίαν διάλεκτον.

« Φαίνεται, λέγει ἀλλαχοῦ, πῶς εἴμαστε ἕνα » ἔθνος γηραλέο καὶ πάσχομεν τὸ πάθος μερικῶν » γερόντων, ὅπου διὰ τὴν ἐπιπέδωσι τῶν 'μα» τιῶν μας δὲν βλέπομεν ἀπὸ κοντὰ νὰ καταλά» βωμε τί θησαυρὸ ἔχομεν, ἀμὴ κιτάζομεν μακρυὰ » νὰ ἰδοῦμεν τίποτες στίχους Ἑλληνικούς, Ἰτα» λικούς, Φραντζέζικους, καὶ δὲν στοχάζομάσθε » πῶς ἡ στιχουργία ἡ Ἰταλική, μάλιστα ἡ » Φραντζέζικη δὲν εἶνε τίποτες συγκρινομένη μὲ » τὴν ἐδικήν μας.............. Μὰ ὅσο κατα» φρονοῦμεν τὴν γλῶσσά μας, θέλομεν μένῃ ἀμα» θεῖς καὶ δυστυχεῖς, καὶ ἕνα κοινὸ ἕρμαιο, μία » κοινὴ βοσκὴ τῶν ἄλλων ».

Διερχόμενος τὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ἐν τῇ γεωγραφίᾳ γράφει ὅτι οὗτοι ἐλάμβανον μεγάλην φροντίδα διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παίδων. Μόνον σφάλμα εὑρίσκει ὅτι δὲν ἐσπούδαζον ξένας γλώσσας Αἰγυπτιακήν, Συριακήν, Φοινικικήν, Βαβυλωνιακήν, Περσικήν: «Μὰ ἐσπού» δαζαν κἂν καλὰ τὴν 'δική τους, ἡμεῖς ὅμως » οἱ καλότυχοι ἀπόγονοί τους μήτε τὴ δική μας, » καὶ εἴμαστε αὐτὸ ὁποῦ εἴμασθε, καὶ θὰ εἴμασθε » ἐν ὅσῳ τὴν καταφρονοῦμεν. Ἐπειδὴ ἕνα ἔθνος ἐν » ὅσῳ ἀμελεῖ καὶ καταφρονεῖ τὴ φυσική του γλῶσ» σα, ἀμελεῖ καὶ καταφρονεῖ τὸν ἀνθρωπισμό του » διὰ νὰ εἰπῶ ἔτζι ».

Ἐξακολουθεῖ δὲ οὕτως ἐνταῦθα κατακρίνων, συμβουλεύων, ἀγανακτῶν κατὰ τῶν ἀντιδοξούντων λογίων· καὶ ἐπανέρχεται αὖθις εἰς τὸ αὐτὸ θέμα μετὰ τὴν γεωγραφίαν τῆς Ἰλλυρικῆς Χερσονήσου, ἐν τοῖς περὶ ἰταλικῆς γλώσσης. « Τὴν ἰταλικὴν » γλῶσσαν, γράφει, ἥτις ἦταν πρωτήτερα ἕνας

Digitized by Google

» κυκεῶνας, μία ὕλη ἀνείδεος τοῦ Ἀριστοτέλους,
» ἕνα χάος ἄμορφο γεμάτο ἀπὸ ἀνομοιομέρειαις,
» ὁ Τοσκανικὸς νοῦς τὴν ἐκαθάρισε, τὴν ἔπλασε,
» τὴν ἐμόρφωσε..... Μὰ ποῦ, ἐπιφέρει, ἕνας δη-
» μιουργικὸς ἢ μορφωτικὸς νοῦς διὰ νὰ δώσῃ κ'
» εἰς τὴ γλῶσσά μας ἐκείνη τὴ μορφή, ὅπου
» εἰμπορεῖ νὰ ἔχῃ. Τὸ αἷμα τοῦ Δημοσθένους,
» τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων τρέχει ἀκόμι
» μέσα εἰς ταῖς φλέβαις μας, μὰ τὸ αἰσθανό-
» μασθε; »

Ἐν τῇ φιλοπατρίᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ φαντασίᾳ ὁ Φιλιππίδης ἐπόθησε καὶ ἀνεζήτησεν, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπέ που τὸν μέγαν ἄνδρα, τὸν μέλλοντα νὰ διαχαράξῃ τὴν διεύθυνσιν ἐκείνην τῆς γλώσσης, ἥτις ἔφερε πρὸς τὴν ἀναμόρφωσιν αὐτῆς· ὁ ἀνὴρ ὅμως ἐκεῖνος εἶχε γεννηθῆ, ἦτο τότε ἐν ἀκμῇ, εἰργάζετο μακρὰν τῆς Πατρίδος, ἄνευ πατάγου καὶ κρότου ἐν Παρισίοις εἰς θεμελίωσιν τοῦ μεγάλου σχεδίου τῆς διαμορφώσεως τῆς γλώσσης τοῦ ἔθνους του—ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς. Ἀλλ' ὅταν ὁ Φιλιππίδης ἔγραφε ταῦτα, δὲν εἶχον ἔτι ἐκδοθῆ αἱ περὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς μελέται τοῦ ἀνδρός. Ὁ Φιλιππίδης, ὅστις διέτριψεν ἐν Παρισίοις, βεβαίως ἐγνώρισε τοῦτον, ἀλλ' οὐδαμοῦ ποιεῖται μνείαν ἐν τοῖς ἔργοις του τοῦ ὀνόματος τοῦ Κοραῆ, καὶ τῶν ἐργασιῶν τούτου.

Ἡ γνώμη τοῦ Φιλιππίδου, ἑνὸς τῶν πρώτων ὑποκινητῶν τοῦ ζητήματος τῆς γλώσσης, τοῦ Κωνσταντᾶ, τοῦ Κοραῆ, τοῦ Καταρτζῆ καὶ πολλῶν ἄλλων, οἵτινες ἐνθέρμως ὑπεστήριζον ὅτι ἔπρεπε νὰ καλλιεργηθῇ ἡ δημώδης καὶ νὰ μορφωθῇ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἰς ἴδιον τύπον, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, ἐπεκράτησε μὲν κατ' ἀρχήν, ἀλλ' ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς, ὡς βλέπομεν σήμερον, παρεξέκλινε τῆς ὁμαλῆς καὶ εὐθείας ὁδοῦ, ἣν ἐκεῖνοι διεχάραξαν. Τούτου δ' ἕνεκα μέχρι σήμερον ἡ νέα ἑλληνικὴ κυμαίνεται καὶ τὸ δὴ χείριστον καθίσταται μᾶλλον δυσμάθητος, διότι ἡ δοκησισοφία καθ' ἑκάστην παρεισάγει πρὸς ἐπίδειξιν ἑλληνικῆς μαθήσεως ἀντὶ τῶν ὁμαλῶν τύπων τῆς νέας τοὺς ἀρχαϊκοὺς τύπους, καὶ τὰ πάθη, καὶ τὰς ἀνωμαλίας τῆς ἀρχαίας. Οὕτω δὲ γλῶσσα ζῶσα περιβάλλεται καθ' ἑκάστην τὰ περιβλήματα γλώσσης νεκρᾶς, καθισταμένη ἀγνώριστος καὶ ἀκατάληπτος ὑπὸ τῶν μὴ εὐτυχησάντων νὰ διδαχθῶσι τὴν ἀρχαίαν γραμματικήν, καὶ οὗτοι εἶνε οἱ πλεῖστοι. Ἐδιχοτομήθη δὲ οὕτως ἡ νέα, καὶ ὁ χωρισμὸς ὁσημέραι καθίσταται μᾶλλον ἀπότομος, εἰς γραφομένην καὶ λαλουμένην, ὅπερ δὲν ὑπάρχει τόσον ἀποτόμως εἰς οὐδεμίαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Ὡς ἐκ τούτου δὲ ἀπό τινος χρόνου παρ' ἡμῖν προέκυψε φαινόμενον ἄξιον προσοχῆς καὶ μελέτης, μέλλον ν' ἀποτελέσῃ περίοδον νέας φάσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅτι ἡ ποίησις, ἡ ἀείποτε ζητοῦσα τὰς παραστάσεις αὐτῆς καὶ τὰς ἐννοίας νὰ διευθύνῃ εὐθὺ πρὸς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ, περιεβλήθη σήμερον παρ' ἡμῖν τὸ ἁπλοῦν καὶ σεμνὸν λαϊκὸν ἔνδυμα τῆς δημώδους, ἀπορρίψασα ὡς ῥάκη τοὺς παρακειμένους καὶ μέσους ἀορίστους τῆς ἀρχαίας, δι' ὧν τέως καθίστατο ἀγνώριστος καὶ ἀηδής. Τοῦτ' αὐτὸ δὲ βλέπομεν γινόμενον πρό τινος χρόνου καὶ εἰς τὸν πεζὸν λόγον, εἰς ὃν γράφονται διηγήματα καὶ μυθιστορίαι.

Εἰς τὸ περὶ γλώσσης ζήτημα ὁ Φιλιππίδης ἠγωνίσθη μετὰ σθένους καὶ παρρησίας κατὰ τῶν ἀντιπάλων, καὶ μετὰ τῆς πεποιθήσεως ἐκείνης, ἣν ἐμπνέει ἡ ἀκριβὴς ἐξέτασις καὶ διάγνωσις νοσηρᾶς καταστάσεως πραγμάτων. Εἰς πάντα τὰ συγγράμματά του ἐπιπίπτει κατὰ τῶν ἀντιδοξούντων προκειμένου περὶ γλώσσης· ἐν ὑποσημειώσει τῆς μεταφράσεως τῆς Λογικῆς τοῦ Κονδιλλιὰκ λέγει «Πολλὰ ὀλίγοι προκομμένοι
» ἀπὸ τὸ ἔθνος μας θὲ νὰ διαβάσουν αὐτὴν τὴν
» Λογικήν, ὡς λογικήν,.............. ἄλλοι πάλιν
» δὲν θὲ νὰ κατεδεχθοῦν νὰ τὴν διαβάσουν,
» ἐπειδὴ δὲν εἶνε γραμμένη εἰς τὴν μὴ ὡμιλη-
» μένην......... Ὢ τί ἀσθένεια! »

Συμβουλεύει νὰ προσέχωσιν οἱ νέοι ἀναγινώσκοντες τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς «πρωτευόντως
» εἰς τὰ πράγματα· αἱ λέξεις ἀκολουθοῦν μο-
» ναχαῖς ὡς αἱ σκιαῖς τὰ πράγματα ».

«Διότι, ἐπιφέρει, «πολλοὺς ἤκουσα νὰ λέγουν
» τί ὤμορφον συντακτικόν, τί ὡραῖαι λέξεις, χω-
» ρὶς νὰ εἰμποροῦν νὰ γράψουν αὐτοὶ μίαν ἀρά-
» δα. Οἱ τέτοιοι μωρολογοῦν ἀηδέστατα ».

Διὰ τοῦτο δὲ κατακρίνει ἀδιαλείπτως τοὺς ῥήτορας, τοὺς σοφιστάς, τοὺς λεξιθήρας ἀρχαίους καὶ νέους, οὓς ἀποκαλεῖ αὐχμηροὺς λεξιπράτας καὶ λογοκαπήλους, καὶ λεξιτανυστάς, καὶ πετεινοκεφάλους, καὶ ἀσκοὺς γεμάτους ἀπὸ γραμματικὴν φύσαν, οἵτινες εἰς μόνον τὰς λέξεις δίδουσι προσοχήν, παραλείποντες τὰ πράγματα, τοὺς ζητοῦντας νὰ σπουδάσωσι ζῳολογίαν καὶ φυσικὰς ἐν γένει ἐπιστήμας εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἀντὶ νὰ σπουδάζωσιν εἰς τοὺς νέους, τοὺς ἀναγινώσκοντας τὰ ῥητορικὰ γυμνάσματα τοῦ Λιβανίου, καὶ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Συνεσίου, τοὺς ζητοῦντας νὰ μάθωσι γεωγραφίαν εἰς τὸν Νικηφόρον Βλεμμίδην, ὃν ἀποκαλεῖ ἄθλιον καὶ τρισάθλιον ἀγεώγραφον παντάπασι γεωγράφον, ὅστις ἔψαχε ν' εὕρῃ τὴν ἠθικὴν γεωγραφίαν τῶν χρόνων του εἰς τὸν Ἡρόδοτον. Κατακρίνων δὲ τὸν λατῖνον ἱστορικὸν Φλῶρον, ὃν μετέφρασεν, ἐπὶ ἐλλείψει γεωγραφικῶν γνώσεων καὶ πραγματικῶν, καὶ γενικώτερον ἐκφραζόμενος λέγει ἐν ἀγανακτήσει «Σπούδαζαν λέξεις μόνον
» καὶ λεξιτορνεύματα, καὶ κῶλα καὶ κωλοτορ-
» νεύματα. »

(Ἕπεται συνέχεια). ΑΝΤ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

Digitized by Google

ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Διήγημα.

Ἑσπέραν τινὰ εὑρισκόμεθα παρὰ τῇ Κυρίᾳ Ζ*.

Δυστυχὴς γυνή! ἦτο ἢ μᾶλλον ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο ἀσθενής, διότι οὐδαμῶς ἐφαίνετο πάσχουσα. Ἐκτὸς ἐλαφρᾶς ὠχρότητος, καθιστώσης αὐτὴν συμπαθητικωτέραν, τὴν εὑρίσκομεν, ἡμεῖς τοὐλάχιστον, ὡραιοτάτην. Τὰ χείλη της ἦσαν εἴπερ ποτε ῥοδόχροα, οἱ δὲ μεγάλοι μαῦροι ὀφθαλμοί της ἑλκυστικώτατοι.

Ἦτο χήρα, εἰκοσιπενταέτις, ἔχουσα εἰσόδημα ἑκατὸν χιλιάδων φράγκων, καὶ ἤθελε νὰ τὴν ταλανίζωμεν!

Ἀλλ' ἴσως ἔπασχεν ἐξ ὑπερβολικῆς εὐτυχίας! Ἴσως ἔπασχεν ἐκ τῆς φοβερωτέρας ἁπασῶν τῶν ἀσθενειῶν, τῆς ἀνίας.

Ὁπωσδήποτε, μάτην συνεβουλεύθη πάντας τοὺς ἰατρούς. Ἀπελείπετο ὡς ἔσχατον καταφύγιον ὁ ἰατρὸς Μύλλερ, ἀλλὰ δὲν ἦτο εὔκολον νὰ ἴδῃ τις εὐκόλως αὐτὸν τὸν ἰδιότροπον γέροντα Γερμανόν. Τῷ ἐστάλη ἐπιστολὴ λίαν κατεπείγουσα καὶ ὅμως ἀκόμη δὲν εἶχε φανῆ.

Ἡ Κυρία Ζ* ἦτο ἀπηλπισμένη καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, τὴν δ' ἀπελπισίαν αὐτῆς συνεμερίσθημεν καὶ ἡμεῖς. Μία μόνη λυχνία, τεθειμένη εἰς τινα γωνίαν, ἐφαίνετο ἑτοίμη νὰ σβεσθῇ, πράγματι δ' ἐφωτιζόμεθα ἀπὸ τὴν μεγάλην πυρὰν τῆς ἑστίας, περὶ τὴν ὁποίαν μάτην προσεπαθοῦμεν ν' ἀναζωπυρήσωμεν τὴν συνομιλίαν.

Αἴφνης ἀνηγγέλθη ὁ ἰατρὸς Μύλλερ, ἅμα δ' ἀγγελθεὶς εἰσῆλθε.

Πάντες ἀντηλλάξαμεν ταχὺ βλέμμα, ἐξ οὗ ἀπεδεικνύετο ὅτι πάντες εἴχομεν τὴν αὐτὴν σκέψιν. Ὁ ἰατρὸς εἶχε μέγα μέτωπον, φαλακρὰν κεφαλήν, βλέμμα βαθὺ καὶ σπινθηροβόλον, μειδίαμα πονηρόν, ἀνάστημα ὑψηλότατον καὶ κάτισχνον. Τὰ πάντα παρὰ τῷ ἰατρῷ Μύλλερ ἦσαν παράδοξα.

Ἦτο ἄλλως ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, καὶ μάλιστα τοῦ καλλιτέρου. Ἡ ἐνδυμασία αὐτοῦ, καίτοι μὴ οὖσα τοῦ συρμοῦ, δὲν ἐστερεῖτο ὅμως χάριτος.

Ἡ οἰκοδέσποινα ἔσπευσε πρὸς συνάντησίν του.

— Ἄχ! ἰατρέ, θὰ μὲ σώσετε!

— Τὸ πιστεύω, ἀπεκρίθη μετὰ παραδόξου μορφασμοῦ, δυναμένου νὰ ἑρμηνευθῇ διαφορο-τρόπως.

— Θέλετε νὰ περάσωμεν ἀμέσως εἰς τὸ κομμωτήριόν μου;

— Περιττόν, Κυρία. Δὲν βιαζόμεθα. Ἐδῶ εἴμεθα πολὺ καλά. Ἐξακολουθεῖτε νὰ συνδιαλέγεσθε ἐλευθέρως ὡς νὰ μὴ εὑρισκόμην ἐδῶ.

— Ἀλλά, ἰατρέ, ἡ ἀσθένειά μου . . . ἡ ἰατρικὴ ἐπίσκεψις...

— Μὴ φοβεῖσθε, Κυρία μου. Δὲν σᾶς λησμονῶ· ψηλαφῶ τὸν σφυγμόν σας.

Καὶ λαβὼν τὴν χεῖρά της ἐκάθησε παρ' αὐτήν.

Μετά τινας στιγμὰς ἠρχίσαμεν πειράζοντες τὸν ἰδιότροπον γέροντα, ὅστις μεγάλως ηὐχαριστεῖτο ἐκ τῶν ἀστεϊσμῶν. Τὸν ὠνομάσαμεν Νοστραδάμον, Καλιόστρον, Μέσμερ, καὶ ἐκεῖνος ἐμειδία. Τῷ ἐζητήσαμεν πλήρη ὁμολογίαν πίστεως καὶ ἀπήντησε διὰ μακροῦ λόγου, πνευματωδεστάτου καίτοι λίαν ἀσαφοῦς, καὶ καταλήγοντος εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἦτον ἁπλοῦς ἰατρός, οὐδαμῶς διαφέρων τῶν λοιπῶν συναδέλφων αὐτοῦ.

Τῆς Κυρίας Ζ* αἱ ἐλπίδες διεψεύδοντο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

— Λοιπόν, εἶπεν ἀφελῶς, δὲν εἶσθε μάγος, ἰατρέ;

— Ἐγώ;

— Ὁμολογήσατε ὅτι εἶσθε ὀλίγον μάγος.

— Διόλου.

— Καὶ ὅμως διηγοῦνται ὅτι ἐκάμετε θαύματα.

Λαβὼν τότε τὸν λόγον ὁ κ. Μ*** εἶπεν·

— Ὁ ἰατρὸς Μύλλερ μᾶς ἐξήγησεν ὁ ἴδιος τὸ μυστήριον, ἂν ἐν τούτοις ὑπάρχῃ μυστήριον. Ἀφίνων κατὰ μέρος τὰ καθαρῶς ὑλικὰ φάρμακα τῶν τῆς παλαιᾶς σχολῆς συναδέλφων αὐτοῦ, καταπολεμεῖ τὸ κακὸν ἐν τῷ πνεύματι, ἔνθα ἔχει πάντοτε τὴν πηγὴν αὐτοῦ. Ἀφαιμάσσει μίαν κακίαν, καθαρίζει ἓν κακὸν ἔνστικτον, ἀποκόπτει ἓν πάθος, ἐκριζόνει μίαν θλῖψιν. Ἔπειτα χορηγεῖ μεγάλας δόσεις καλῶν αἰσθημάτων, γενναίων ἐμπνεύσεων. Ἰδοὺ τὸ πᾶν. Μετεχειρίζοντο ἄλλοτε, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, πρὸς ἐξήγησιν τοῦ συστήματος τούτου τὸ λατινικὸν ῥητόν· Mens sana in corpore sano.

— Κάλλιστα, κύριε Μ***, ἀπήντησεν μειδιῶν πονηρῶς ὁ ἰατρός, κάλλιστα, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς πρώτης λέξεως.....

— Mens...

— Ἡ ὁποία σημαίνει νοῦς, λογικόν, καὶ ἡ ὁποία ἐπομένως ἀφίνει ἀκόμη τὸ ῥητὸν πολὺ ὑλικὸν διὰ τὸν δοῦλόν σας. Ἀντ' αὐτοῦ θέσατε anima, διότι ἐγὼ θεραπεύω τὴν ψυχήν.

— Ἰατρέ, ἀνεφώνησεν ἡ Κυρία Ζ*, αὐτὸ κάμνετε καθ' ἑκάστην; ἀλλ' αὐτὴ εἶνε ἁπλούστατα χριστιανικὴ ἰατρική!

— Ἀκριβῶς, Κυρία μου. Ἀνεκίνησα τὴν κόνιν πολλῶν βιβλιοθηκῶν, ἔρριψα εἰς τὸ χωνευτήριον τῆς ἐπιστήμης μυριάδας τόμων, ἀλλ' ἐξ ἁπάσης τῆς σωρείας τῆς ὕλης ταύτης ἔμεινεν εἰς τὸν πυθμένα μικρὸν μόνον τεμάχιον χρυσοῦ . . . ἀπὸ δὲ τὴν τέφραν ἁπάντων τῶν τυπωμένων τούτων φύλλων ἢ χειρογράφων ἐξήχθη δι' ἐμὲ ἓν μόνον μικρὸν βιβλίον, τὸ Εὐαγγέλιον, μία μόνη φράσις

η... *ἀγαπᾶτε ἀλλήλους!* Ναί, κυρίαι καὶ κύριοι, τὰ πάντα ἔγκεινται ἐν αὐτῇ. Διὰ νὰ θεραπεύσητε τὸν ἑαυτόν σας ἀρχίσατε θεραπεύοντες τοὺς ἄλλους. Ἂν παρὰ τῷ ὄχλῳ ἀπαντῶσι συνεχῶς αἱ μεγάλαι ἀσθένειαι, ἀμάθεια, πτωχεία, φθόνος, παρὰ τῇ ὑψηλῇ κοινωνίᾳ συνεχῶς ἀπαντᾷ ἡ περιφρόνησις, ἡ ἀργία, ὁ ἐγωϊσμός. Αὗται εἰσιν αἱ κυριώτεραι νόσοι τῆς ἀνθρωπότητος. *Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους!* αὐτη εἶνε ἡ παγκόσμιος πανάκεια.

— Ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶνε σύστημα, ἀπηντήσαμεν πάντες ὁμοῦ· αὐτό, ἰατρὲ Μύλλερ, εἶνε διδαχή.

— Καί, προσέθηκαν τινές, καίπερ χειροκροτοῦντες τὰς ἐξαιρέτους ἀρχὰς ταύτας τῆς ἀδελφότητος, δὲν δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι εἶνε τόσον παντοδύναμοι μετατρεπόμεναι εἰς... καταπότια.

— Ἐν τούταις αὐτὴ εἶνε ἡ ἀκριβὴς ἀλήθεια, ἐπέμεινε λέγων ὁ γέρων μετὰ γλυκείας σοβαρότητος. Ἐν ἀνάγκῃ δύναμαι νὰ τὸ ἀποδείξω διὰ πολλῶν παραδειγμάτων.

— Σιωπή! εἶπε ζωηρῶς ἡ οἰκοδέσποινα. Ὁ ἰατρὸς θὰ μᾶς διηγηθῇ μίαν ἱστορίαν.

— Καὶ διατί ὄχι, Κυρίαι;

— Τὴν ἱστορίαν τῆς Κυρίας Κ***, ἡ ὁποία σήμερον εἶνε ζωηροτάτη καὶ εὐτυχεστάτη, καὶ διαδίδει πανταχοῦ ὅτι πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ἦτο σχεδὸν νεκρά, καὶ ὅτι τὴν ἀνεστήσατε, οὕτως εἰπεῖν, ὡς ἄλλον Λάζαρον!

— Δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐκλέξω πειστικωτέραν ἀπόδειξιν· καὶ... μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀφοῦ μοῦ τὸ ἐπιτρέπετε....

— Κάμνω τι πλέον τούτου, σᾶς παρακαλῶ.

Συνεπιέσθημεν πάντες περὶ τὸν ἰατρόν, καὶ ἐσιωπήσαμεν ἀκροώμενοι μετὰ προσοχῆς.

B'.

— Ἡ κυρία Κ***, περὶ ἧς ἀνέφερεν ἡ εὐγενὴς οἰκοδέσποινά μας, ἤρξατο λέγων ὁ ἰατρὸς Μύλλερ, ἦτο τότε δεκαεξαέτις, καὶ ἐκαλεῖτο Ἐδὶθ Βὰν-Ὄββεν.

Ἦτο θυγάτηρ τοῦ διασήμου Ὀλλανδοῦ τραπεζίτου, οὗτινος ἡ κολοσσαία περιουσία καὶ ἡ πατρικὴ καλοκἀγαθία ἔμειναν παροιμιώδεις.

Ὁ Βὰν-Ὄββεν, νυμφευθεὶς καθαρῶς ἐκ συμφέροντος καὶ πάραυτα σχεδὸν χηρεύσας, καθ' ἅπαν τὸ μακρὸν αὐτοῦ στάδιον μίαν μόνην εἶχε χαράν, μίαν μόνην ποίησιν, ἕνα μόνον ἔρωτα...

Τὴν θυγατέρα του!

Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, φανταζόμενος ὅτι ἡ ἰδανικότης τῆς ἐντελοῦς εὐδαιμονίας ἔγκειται μόνον ἐν τῇ κατοχῇ τοῦ πλούτου, ἀπησχόλει τό τε σῶμα καὶ τὴν ψυχήν του ὅπως ἡ Ἐδὶθ καταστῇ ἡ πλουσιωτέρα νύμφη τῆς Εὐρώπης.

Τοῦ ὀνείρου τούτου ἅπαξ πραγματοποιηθέντος, ὁ Βὰν-Ὄββεν ἐσκέφθη ἐν τῇ ἀφελείᾳ αὐτοῦ ὅτι ἡ θυγάτηρ του θὰ ἦτο ἡ εὐτυχεστέρα πασῶν... Μήτοι δὲν εἶχεν ἑκατομμύρια!

Φαντάσθητε λοιπὸν τὴν ἔκπληξιν, τὴν ἀπελπισίαν τοῦ δυστυχοῦς πατρός... τοῦ τοσοῦτον πλουσίου!

Αἴφνης τὴν ἐπιοῦσαν, ἀγνοῶ ὁποίας μεγάλης καὶ ἐπιτυχοῦς κερδοσκοπικῆς ἐπιχειρήσεως, τριπλασιασάσης τοὺς πατρικοὺς θησαυρούς, ἡ Ἐδὶθ καθίσταται μελαγχολική, μαραίνεται... ἀσθενεῖ!

Προσκαλεῖται ἅπαν τὸ ἰατρικὸν σῶμα εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Ὀλλανδοῦ Κροίσου. Οἱ ἐπιστημονικοὶ λόγοι διασταυροῦνται φιλοφρόνως. Μυρίαι ἐρωτήσεις κουράζουσιν ἀνωφελῶς τὴν θανατιῶσαν, αὐτῆς δὲ τὸ κακὸν ἐκηρύχθη ὁμοθυμαδὸν ἀκατανόητον, ἱερογλυφικόν, ἀθεράπευτον.

Τότε μόνον προσέφυγον πρός με.

Καίτοι ἀπήλαυον ἤδη φήμης τινός, ἐθεωρούμην εἰσέτι καὶ ἰατρὸς φαντασιόπληκτος, τὸν ὁποῖον προσεκάλουν μόνον ἐν ἐσχάτῃ ἀπελπισίᾳ.

Οὐχ ἧττον ἐπροθυμοποιήθην καὶ ἔσπευσα πάραυτα.

Εἷς ὑπηρέτης με περιέμενεν ἐκτὸς τῆς αὐλοθύρας, δεύτερος ἐν τῇ μέσῃ τῆς αὐλῆς, τρίτος ὑπὸ τὸ περιστύλιον, τέταρτος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κλίμακος καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τῆς αἰθούσης, ἡ ὁποία ἔκειτο πρὸ τοῦ κοιτῶνος τῆς ἀσθενοῦς.

Τὴν αἴθουσαν ταύτην ὁ Βὰν-Ὄββεν διεσκέλιζε μεγάλοις βήμασιν.

Ὁ πρῶτος ὑπηρέτης παρατηρήσας με ἔκραξε πρὸς τὸν δεύτερον:

— Ἔρχεται!

— Ἔρχεται! ἔρχεται! ἔρχεται! εἶχον ἐπαναλάβει διαδοχικῶς ὁ δεύτερος ὑπηρέτης πρὸς τὸν τρίτον, ὁ τρίτος πρὸς τὸν τέταρτον κτλ. κτλ. Ἀληθὴς ῥωσσικὸς τηλέγραφος.

Ἔφθασα τέλος ἐνώπιον τοῦ τραπεζίτου.

Ἦτο κατακόκκινος, ἦτο ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἦτο τρελλός!

— Ἰατρέ, ἀνέκραξε κλαίων καὶ ῥιπτόμενος εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Ἰατρέ, ἡ κόρη μου θ' ἀποθάνῃ!... Ἰατρέ, σώσατε τὴν κόρην μου!

— Σιωπή! εἶπον διὰ τῆς ἀπελπιστικῆς ἀταραξίας μου, σιωπή!... νὰ μὴ σᾶς ἀκούσῃ!

— Ναί... ναί... ἔχετε δίκαιον! ἐψέλλισεν ὁ δυστυχὴς πατὴρ ἐμβρόντητος, σπογγίζων τὰ δάκρυά του. Ναί... ἀλλὰ ἔχασα τὸν νοῦν μου... Δὲν δύναμαι πλέον οὔτε μίαν πρόσθεσιν νὰ κάμω.. Ἕνας τραπεζίτης!... Ἀλλὰ μείνατε ἥσυχος, θὰ γείνω φρόνιμος... Ναί, σᾶς ἐννοῶ... Εἶνε ἐκεῖ!... Ἂς ὁμιλῶμεν σιγανώτερα... ἂς ἔμβωμεν!

Ταυτοχρόνως ἤνοιγε τὴν θύραν.

Εἰσήλθομεν.

Ἦτο θαυμάσιον δωμάτιον καλλιτεχνικῶς περιεστρωμένον διὰ λευκοῦ ὁλοσηρικοῦ μὲ παραπε-

Digitized by Google

τάσματα κυανόχροα ἐπί τε τῆς κλίνης καὶ τῶν παραθύρων, μὲ μικρὰ λεπτὰ ἔπιπλα εἰς ἑκάστην γωνίαν, μὲ ὡραιότατα πολυτελῆ ἀντικείμενα πανταχοῦ.

Ὡμοίαζε φωλεὰν συλφίδος ἐντὸς ἀνθέων, καλλωπιστήριον νύμφης ἐν τῷ μέσῳ ποικιλοχρόου νέφους...

Ἀλλὰ τὸ πολυτελὲς κλειδοκύμβαλον ἐφαίνετο ὅτι ἀπὸ πολλοῦ δὲν ἠνοίχθη... Ὁ λεπτὸς ὀκρίβας ὑπεβάσταζε σχεδιογραφίαν ἀπὸ πολλοῦ ἐγκαταλειφθεῖσαν... Τὰ ἄνθη τοῦ γοτθικοῦ ἀνθεσφορίου ἔκυπτον ἀπαισίως ἐπὶ τῶν μαρανθέντων κορμῶν αὐτῶν... Ἅπασαι αἱ χρυσαῖ θυρίδες τοῦ σινικοῦ κλωβίου ἐκινοῦντο ἄνευ προσκόμματος ὑπὸ τῆς πρωϊνῆς αὔρας, διότι αἱ ὑπολαΐδες καὶ αἱ περιστεραὶ ἐπέταξαν!

Παρὰ τὸ ἡμιανοικτὸν παράθυρον ἐπὶ κομψοτάτου σοφᾶ ἡ ἀσθενὴς ἦτο νωχελῶς ἐξηπλωμένη ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμικλείστους, τὴν κεφαλὴν κύπτουσαν πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ τὸ πρόσωπον τοσούτῳ ὠχρόν, ὥστε ἐνόμιζέ τις ὅτι ἦτο ἄγαλμα, ὅτι ἦτο νεκρά.

Ὁ κρότος τῆς θύρας οὐδαμῶς ἐφάνη ἐξυπνήσας αὐτήν· ἐπλησιάσαμεν, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἐκινήθη.

Ὁ Βὰν-Ὄββεν μοὶ ἀπηύθυνε βλέμμα σημαῖνον:

— Βλέπετε!

Εἶτα ὁ γέρων, περίλυπος, προσπαθῶν νὰ μειδιάσῃ, ἐγονυπέτησε πλησίον τοῦ σοφᾶ, ἐκτύπησε βραδέως τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ ἐψιθύρισε τρὶς μὲ πλαστὴν εὐθυμίαν, τοσούτῳ ἀλγεινὴν ὥστε συνέτριβε τὴν καρδίαν:

— Ἐδὶθ! Ἐδὶθ! Ἐδὶθ!

Ἡ Ἐδὶθ μόνον ὅταν ἤκουσε τὴν πατρικὴν φωνὴν ἤνοιξε τοὺς μεγάλους κυανοῦς αὐτῆς ὀφθαλμούς.

Ἀφ' ἑκάστου τῶν βλεφάρων ἓν δάκρυ ἔρρευσεν εἰς ἑκάστην τῶν κατισχνῶν αὐτῆς παρειῶν.

Τοῦτο ἰδὼν ὁ Βὰν-Ὄββεν ἀπέστρεψε ζωηρῶς τὸ πρόσωπον ὅπως καταπνίξῃ λυγμόν.

Ἀλλὰ μεθ' ὅλην τὴν προφύλαξιν ταύτην ἡ θυγάτηρ του τὸν ἤκουσεν, ἢ μᾶλλον τὸν ἐμάντευσε, διότι ἀνεγερθεῖσα πάρχυτα μεθ' ὁρμῆς ἀδυνάτου κατὰ τὸ φαινόμενον εἰς τοσαύτην ἀδυναμίαν, ὥρμησεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ γέροντος ἑκατομμυριούχου.

— Bravo! ἀνέκραξα τότε παρουσιαζόμενος αἴφνης, bravissimo!...

Ἡ Ἐδὶθ, ἐκπλαγεῖσα καὶ θορυβηθεῖσα, ἐστράφη πρὸς μέ.

— Εἶνε ἰατρός, μέγας ἰατρός! εἶπεν ὁ τραπεζίτης.

— Ἀ! εἶπεν ἡ νέα μὲ ἐλαφρὸν ὡραῖον μορφασμόν, ἀλλ' ὁ ὁποῖος σαφῶς ἐδήλου· — καὶ ἄλλος ἀκόμη!

Καὶ καθίσασα ἐπὶ τοῦ σοφᾶ μοὶ ἔτεινε μίαν τῶν διαφανῶν σχεδὸν χειρῶν αὐτῆς, ἐνῷ διὰ τῆς ἑτέρας ἤρξατο παίζουσα μελαγχολικῶς μὲ τοὺς τρέμοντας βοστρύχους τῆς ἐξαισίας καὶ ξανθῆς αὐτῆς κόμης.

Ὁ Βὰν-Ὄββεν μοὶ διηγεῖτο λεπτομερῶς ὅτι ἀπὸ ἑνὸς ἔτους ἡ θυγάτηρ του ἑκάστοτε ἔπασχε καὶ ἐξησθένει· ὅτι ἀπὸ ἓξ περίπου ἑβδομάδων οὔτε ἠθέλησε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ δωματίου της, εἰς τὸ ὁποῖον οὐδὲν πλέον τῇ ἤρεσκεν, ὅτι ἀπέθνησκε βραδέως, ἄνευ παραπόνου, ἄνευ θλίψεως, ἄνευ πόνων· νομίζει τις, εἶπεν, ὅτι ἀκαταμάχητος ἕλξις ἀποσπᾷ αὐτὴν τῆς ζωῆς διὰ τῆς ἐξαντλήσεως, τῆς ἀδυναμίας, τοῦ κόπου τοῦ ζῆν.

Καὶ ταῦτα εἰς ἡλικίαν δεκαὲξ ἐτῶν!

— Καὶ ἐν τούτοις, ἐξηκολούθησεν ὁ τραπεζίτης, οὐδενὸς στερεῖται ἐνταῦθα ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θέλγουσι τὴν νεότητα καὶ τὰ ὁποῖα δύναται νὰ χορηγήσῃ ὁ πλοῦτος. Ἀληθῶς, ἡ θυγάτηρ μου εἶνε μικρὰ βασίλισσα· τὴν χαϊδεύω τόσον, κύριε, ὥστε ἔγεινα ὁ περίγελως τῶν τραπεζιτῶν. Ὅ,τι φαντασθῇ ἡ ἰδιοτροπία της δὲν ἔχει παρὰ νὰ τὸ ζητήσῃ. Καὶ ὅμως οὐδεμίαν πλέον ἐκφράζει ἐπιθυμίαν. Ἀληθὲς ὅτι δὲν τῆς ἀφίνω καιρόν...Ἔχει τοῦτο, ὕστερον ἐκεῖνο... καὶ ὕστερον... ὕστερον...

Ὁ ἀγαθὸς γέρων θὰ ἠδύνατο νὰ ὁμιλῇ ἄνευ διακοπῆς μέχρι τῆς ὥρας τοῦ Χρηματιστηρίου· ἀπό τινων δευτερολέπτων ἤκουον πλέον μόνον τὴν ἀρτηρίαν τῆς νέας, τὰ πάντα δ' ἐπληροφορήθην ἤδη ἐκ τῆς ἀδυναμίας τοῦ σφυγμοῦ αὐτῆς.

— Ναί! Κυρία μου, εἶχον μαντεύσει τίνος ἕνεκα τὸ θελκτικὸν ἐκεῖνο πλάσμα οὔτε τὴν ἐξοχὴν ἠγάπα πλέον οὔτε τὴν πόλιν, οὔτε τὸ μέγαρόν της, οὔτε τὰς ἑορτάς, οὔτε τοὺς καλλωπισμούς, οὔτε τὸ κλειδοκύμβαλόν της, οὔτε τὸν ὀκρίβαντά της, οὔτε τὰ βιβλία της, οὔτε τὰ ἄνθη της, οὔτε αὐτὰ τὰ προσφιλῆ πτηνά της, τὰ ὁποῖα ἠλευθέρωσε.

Διότι καὶ αὐτὴ ᾐσθάνετο ὅτι εὑρίσκετο ἐντὸς κλωβοῦ ὁμοιομόρφως κεχρυσωμένου· διότι οὐδὲν ἔψαλλεν ἐν τῇ δεκαεξαετεῖ καρδίᾳ της· διότι τὴν ἐκούραζεν ἡ ὑπερβολικὴ εὐτυχία· ἐν τῷ μέσῳ δὲ ἁπάσης τῆς ὑλικῆς ἐκείνης πολυτελείας ἀπέθνησκεν ἕνεκα ἐλλείψεως τροφῆς διὰ τὴν ψυχήν της, πάλης διὰ τὴν νοημοσύνην αὐτῆς, προσκόμματος, τὸ ὁποῖον νὰ ὑπερνικήσῃ, δακρύων τινῶν, ἐργασίας· ἀπέθνησκε διότι τῇ ἔλειπεν ἡ εὐχαρίστησις τοῦ νὰ αἰσθάνεται ἑαυτὴν ὠφέλιμον, διότι τῇ ἔλειπεν ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, διότι τῇ ἔλειπεν ὁ ἔρως!

Ναί, διότι, ὅταν ὁ Βὰν-Ὄββεν ἀνέκραξεν, ἀναφέρων τοῦτο ὡς ἀνώτατον ἐπιχείρημα;

— Τέλος, τὸ πιστεύετε, κύριε! ἠθέλησα νὰ τὴν ὑπανδρεύσω μὲ τὸν νέον Στόρφιον τῆς Φραγκφόρτης... τραπεζίτην νέον καὶ ὡραῖον...» πρὸς τὸ

Digitized by Google

ὄνομα τοῦτο ὁ σφυγμὸς τῆς νέας ἀφυπνίσθη αἴφνης οἱονεὶ μετ' ἀγανακτήσεως.

Προφανῶς διεμαρτύρετο.

— Κάλλιστα, εἶπον ἀνεγερθείς, ἐννόησα περὶ τίνος πρόκειται.

Ἤδη ὁ Βὰν-Ὄββεν ἔτρεχε νὰ φέρῃ τὰ πρὸς γραφὴν ἀναγκαῖα διὰ τὴν συνταγήν.

— Περιττόν! ἀπεκρίθην ὠθῶν τὴν γραφίδα, τὴν ὁποίαν μοὶ ἔδιδε.

Στραφεὶς εἶτα πρὸς τὴν Ἐδὶθ τῇ εἶπον:

— Δεσποινίς, ἔχετε κανένα πῖλον παλαιόν;...

— Ναί, ἰατρέ, ἀλλά...

— Κανὲν ἁπλοῦν σάλιον...

— Βέβαια· ἀλλά...

— Τέλος, δύνασθε νὰ ἐνδυθῆτε ὡς κόρη τοῦ λαοῦ... καὶ νὰ ἑτοιμασθῆτε ἐντὸς πέντε λεπτῶν;

— Ἀλλὰ διατί... διατί;

— Διὰ νὰ ἐξέλθετε μαζῆ μου.

— Μαζῆ σας; ἐψιθύρισεν ὀρθουμένη ἐκ περιεργίας.

— Ἀλλὰ ποῦ θὰ ὑπάγετε; ἠρώτησε κατάπληκτος ὁ πατήρ.

— Τοῦτο εἶνε μυστικὸν ἰδικόν μου.

— Ἄ!

— Δεσποινίς, σᾶς περιμένω... ἔχετε πέντε λεπτά.

Καὶ διὰ νὰ τὴν καταπείσω, τῇ εἶπον σιγανὰ εἰς τὸ οὖς τὸ μέγα τοῦτο ψεῦδος:

— Κινδυνεύει ἡ ζωὴ τοῦ πατρός σας.

Εἶτα ἀποταθεὶς πρὸς τὸν Βὰν-Ὄββεν τῷ εἶπον·

— Ἂς ἀφήσωμεν τὴν δεσποινίδα νὰ ἐνδυθῇ καὶ ἔλθετε μαζῆ μου.

Καὶ τὸν ἔσυρα κατάπληκτον εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον.

— Ἄ! εἶπεν ἅμα ἐκλείσθη ἡ θύρα, θὰ μοῦ ἐξηγήσετε τέλος...

— Τίποτε δὲν θὰ σᾶς ἐξηγήσω!

— Ἀλλά...

— Βὰν-Ὄββεν... ἡ κόρη σας εἶνε ἀσθενής... πολὺ ἀσθενής... βαρέως ἀσθενής!...

— Ἀλλοίμονον! πολὺ καλὰ τὸ εἰξεύρω!

— Τότε, μὴ μ' ἐρωτᾶτε καὶ ἀφῆτέ με νὰ τὴν θεραπεύσω.

— Μοῦ ἐγγυᾶσθε λοιπὸν διὰ τὴν θεραπείαν της;

— Ναί, ἂν μοῦ παραχωρήσητε τυφλὴν ἐμπιστοσύνην, ἂν μοῦ δώσητε ἀπόλυτον πληρεξουσιότητα.

— Ἂς ἴδωμεν... τί ἀπαιτεῖτε;

— Πρέπει ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἡ Ἐδὶθ νὰ ἐξέρχεται μαζῆ μου.

— Μόνη;

— Μόνη, τὸ πρωὶ ἐπὶ τρεῖς ὥρας.

— Ἀλλ' εἰπῆτέ μου τοὐλάχιστον...

— Τίποτε, τίποτε... Ἀπὸ τοῦτο ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία της... Θέλετε νὰ τὴν σώσω, ναὶ ἢ ὄχι;

— Ἀλλ' ἐκείνη... ἐκείνη... θὰ συγκατανεύσῃ;

— Ἰδέτε!

Ἠνεῴχθη ἡ θύρα καὶ ἐπαρουσιάσθη ἡ Ἐδὶθ φοροῦσα ἄνωθεν τῆς ἐκ λευκῆς μουσελίνης ἐσθῆτος αὐτῆς κρέπιον, τὸ δὲ ὡραῖον αὐτῆς πρόσωπον περιέβαλλεν ἰσχροῦν μικρὸν περικάλυμμα ἄνευ κοσμημάτων.

Φιλτάτη Ἐδίθ!... νομίζω ὅτι τὴν βλέπω ἀκόμη... Τοιουτοτρόπως ἦτο ἀξιολάτρευτος.

— Ναὶ ἢ ὄχι; ἐπανέλαβον ἀδυσωπήτως ἀποταθεὶς πρὸς τὸν πατέρα.

Ὁ ἀγαθὸς γέρων ἀντὶ ἀπαντήσεως ἐνηγκαλίσθη πυρετωδῶς τὴν θυγατέρα του καὶ τὴν ἔρριψεν εἰς τὰς ἀγκάλας μου.

Εἶτα, σχεδὸν βέβαιος ὅτι θὰ ἔζῃ, μετέβη εἰς τὸ χρηματιστήριον διὰ νὰ κερδίσῃ χάριν αὐτῆς ἓν ἑκατομμύριον περιπλέον.

Τότε ἐγώ, εἰπὼν πρὸς τὴν Ἐδὶθ νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου, τὴν ἐβοήθησα νὰ καταβῇ βαθμίδα πρὸς βαθμίδα τὴν κλίμακα, καὶ νὰ καθίσῃ ἐπὶ τοῦ μικροῦ πρασίνου δίφρου μου...

Ὁ ἡνίοχος ἐμαστίγωσε τοὺς ἵππους.

Γ'.

Μέχρι τοῦδε εἴχομεν ἀκούσει τὸν ἰατρὸν Μύλλερ χωρὶς νὰ διακόψωμεν αὐτόν. Ἀλλ' εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ἔκαμε μικρὰν διακοπήν, ἐφωνάξαμεν πάντες ταὐτοχρόνως μετὰ περιέργου ἀνυπομονησίας· — Ἔπειτα;

— Ἰατρέ, εἶπεν ἱκετευτικῶς ἡ Κυρία Ζ*, εἰπατέ μας λοιπὸν ταχέως ποῦ ὡδηγούσατε τὰς πρωΐας τὴν δεσποινίδα Βὰν-Ὄββεν;

— Ἁπλούστατα... ἀπήντησεν ὁ ἰατρὸς μετὰ πανούργου βραδύτητος, ἁπλούστατα εἰς τοὺς πτωχούς! Σᾶς ὁρκίζομαι ὅτι παρ' αὐτοῖς ὑπῆρχε πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῆς, νὰ τὴν συγκινήσῃ, νὰ τὴν κάμῃ νὰ κλαύσῃ... νὰ ἐνεργήσῃ, νὰ ζήσῃ!

Οὐδεμίαν δυστυχίαν τῇ ἀπέκρυψα, οὐδεμίαν λύπην, οὐδὲν πραγματικὸν δρᾶμα!

Ἦτο εὐγενὴς καὶ γενναία κόρη... Ὢ! εἶχον καλῶς μαντεύσει τὴν ψυχήν της!

Εἰς τὴν πρώτην οἰκίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐστάθημεν, ἠναγκάσθην νὰ τὴν φέρω εἰς τοὺς βραχίονάς μου μέχρι τοῦ πέμπτου πατώματος.

Εἰς τὴν δευτέραν οἰκίαν ἀνέβη μόνη της.

Εἰς τὴν τρίτην εἶχεν ἀναβῆ πολὺ πρὸ ἐμοῦ.

Ἀλλὰ δὲν εἶχε πλέον χρήματα εἰς τὸ βαλάντιόν της!... Τῇ ἐδάνεισα ἐγὼ καὶ τῇ εἶπον· — Μὴ φοβεῖσαι.... δὲν θὰ καταστρέψωμεν τὸν Βὰν-Ὄββεν. Ἄλλως δέ, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα μέσα παρηγορίας καὶ βοηθείας!...

— Ὁποῖα;

Digitized by Google

—Ἂς προχωρῶμεν πάντοτε... καὶ θὰ ἴδῆτε!

Πραγματικῶς τὴν πρώτην πρωΐαν ἔσχομεν αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν.

Γέρων ἑβδομηκοντούτης μάτην ἐζήτει νὰ γείνῃ δεκτὸς ἐντὸς γηροκομείου καὶ διετέλει ἐν θανασίμῳ προσδοκίᾳ.

— Χθὲς ἀκόμη, μᾶς εἶπεν, ἔγραψα δι' εἰκοστὴν φορὰν πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν!

— Ὁ ὑπουργὸς εἶνε συγγενής μας, ἐψιθύρισεν ἡ νέα σκεπτομένη.

Πορρωτέρω ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου ἀσθενοῦς γυναικὸς ἵστατο σύζυγος ἄνευ ἐργασίας συνεπείᾳ χρεωκοπίας τοῦ καταστήματος, εἰς τὸ ὁποῖον εἰργάζετο ἀπὸ ἓξ ἐτῶν.

— Τοῦτο ἀποβλέπει τὸν κ. Βὰν-Ὄββεν, εἶπεν ἡ Ἔδιθ, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἤρξατο ἀναφαινομένη πρωτοβουλία, θέλησις.

Ἔτι πορρωτέρω ὑπῆρχον νέαι ἐπιθυμοῦσαι νὰ μείνωσι τίμιαι καὶ αἱ ὁποῖαι πρὸς τοῦτο εἶχον ἀνάγκην μόνον ἐργασίας εὐγενῶς πληρονομένης.

Δυστυχῶς ἡ Ἔδιθ εἶχε τὴν ῥάπτριάν της, τὴν μοδίστραν της κτλ. κτλ.

Ἀλλ' ἔτι πορρωτέρω ἀπηντήσαμεν πτωχὰ μικρὰ παιδία, σχεδὸν γυμνά... ἄλλα θὰ ἐγεννῶντο, ἀλλ' ὑπῆρχε μεγίστη πτωχεία... ἐντελὴς ἔλλειψις σπαργάνων!

Εὑρέθησαν καὶ τὰ σπάργανα καὶ ἡ ἀνάδοχος.

Μετέβημεν ἔπειτα εἰς τοὺς καλλιτέχνας. Ἄλλη ἀποστολή. Εὐγενεῖς τινες ἐνθαρρύνσεις ἠδύναντο νὰ ἀναδείξωσι μεγάλους ἄνδρας!

Εἷς ἰδίως... Ἀλλ' εἰς αὐτὸν θὰ ἐπανέλθωμεν βραδύτερον.

Τέλος ἐπεσκέφθημεν οἰκογένειάν τινα, παρ' ᾗ ὑπῆρχον ἀσθενεῖς καὶ πτωχεία, διότι ὁ πρωτότοκος υἱός, τὸ μόνον στήριγμα τῆς οἰκογενείας, ἦτο ἀπὸ πέντε ἐτῶν στρατιώτης, δὲν ὑπῆρχε δ' ἐλπὶς νὰ λάβῃ τὴν ἄφεσίν του, ἣν ἐπιμόνως ἠρνεῖτο ὁ συνταγματάρχης του· τὸ σύνταγμα ἐφρούρει ἐν Γρενόβλῃ.

— Ἐν Γρενόβλῃ! ἀνέκραξε περιχαρῶς ἡ Ἔδιθ. Ὁ συνταγματάρχης... ἀλλ' εἶνε στενὸς φίλος τοῦ πατρός μου· ὁποία σύμπτωσις!

— Κόρη μου, τῇ ἀπήντησα ἀσπαζόμενος αὐτὴν εἰς τὸ μέτωπον, ὅταν τις ἔχῃ, καθὼς σύ, περιουσίαν, κοινωνικὴν θέσιν, νεότητα καὶ καλλονήν, αὐτὰ συμπίπτουν πάντοτε!

Ὅτε τέλος ἐπανήλθομεν εἰς τὸ μέγαρον, ἡ Ἔδιθ εἶχε θέσει ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸ σημειωματάριόν της· μὲ τὴν ἄκραν δὲ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀνέγνωσα εἰς αὐτό!

1) Ἐπιστρέφουσα νὰ ὁμιλήσω πρὸς τὸν πατέρα μου.

2) Τὸ ἑσπέρας νὰ γράψω εἰς Γρενόβλην.

3) Αὔριον τὸ πρωῒ παρὰ τῷ συγγενεῖ μας τῷ ὑπουργῷ.

4) Ἀγοραὶ διὰ τὰ μικρά μου.

5) Νὰ μεταβῶ μὲ τὸν πατέρα μου εἰς τοὺς καλλιτέχνας, κτλ.

Ἐννόει ἤδη ὅτι, ὅταν τις εἶνε δεκαεξαετὴς καὶ ἑκατομμυριοῦχος, δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ μένῃ ἀργὸς καὶ ἰδίως ν' ἀποθνήσκῃ. Ἠσθάνετο ὅτι ἦτο ὠφέλιμος, ἤρχισε νὰ ἐνδιαφέρηται περιπαθῶς διὰ τὸ καλόν, εἶχε σωθῆ, εἶχε γείνει φαιδρά, ἔζη!

Τὴν μετεπιοῦσαν ὅταν μετέβην εἰς τὴν συνέντευξιν ἡ Ἔδιθ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη μὲ περιέμενεν ἀνυπομόνως.

Μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἐνεγράφη εἰς φιλανθρωπικὸν σωματεῖον, τοῦ ὁποίου ἡ στρατολογία ἀνετέθη εἰς ἐμὲ τὸν ἀνάξιον, καὶ τὸ ὁποῖον ἀφόβως ὀνομάζω: *οἱ Ἄγγελοι τῶν Παρισίων*.

Μετὰ ἕνα μῆνα ἦτο τοσοῦτον ὑγιής, τοσοῦτον εὔθυμος, ὥστε ὁ Βὰν-Ὄββεν περιχαρὴς ἀνέκραζεν:

— Εἶνε καιρὸς νὰ προσκαλέσωμεν τὸν Στόρφιον ἐκ τῆς Φραγκφούρτης.

Ἀλλ' αἱ παρειαὶ τῆς Ἔδιθ παρευθὺς ὠχρίασαν.

— Ὄχι, ἀνέκραξα ζωηρῶς, ἂς ἀφήσωμεν τὸν Στόρφιον... πέραν τοῦ Ῥήνου.

— Ὤ, Θεέ μου! ἰατρέ, ἀπαγορεύετε εἰς τὴν θυγατέρα μου...

— Ὄχι τὸν γάμον, ἀλλὰ τὸν σύζυγον... αὐτὸν τοὐλάχιστον... Ἀργότερα θὰ ἴδωμεν;.. Τοῦτο ἀφορᾷ ἐμέ!

— Πῶς σᾶς;

— Δὲν εἶνε λοιπὸν ὀλίγον καὶ ἰδική μου θυγάτηρ;

— Ναί, ναί.

Πραγματικῶς, μετά τινα ἔτη πλησιάσας ἡμέραν τινὰ τὸν Βὰν-Ὄββεν τῷ εἶπον:

— Εἶνε καιρὸς νὰ ὑπανδρεύσωμεν τὴν Ἔδιθ μας.

— Μπᾶ! καὶ μὲ ποῖον;

— Μὲ τὸν Λουκιανὸν Κ...

— Πῶς... μὲ ἐκεῖνον τὸν καλλιτέχνην, τοῦ ὁποίου ἡ θυγάτηρ μου μὲ παρεκίνησε ν' ἀγοράσω τὴν πρώτην εἰκόνα;

— Εἰπέτε μᾶλλον μὲ ἐκεῖνον τὸν εὐγενῆ, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἐπτώχυνεν ἑκουσίως διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη τοῦ πατρός του, ἀπέκτησε καὶ πάλιν διὰ τῆς ἀξίας του νέαν περιουσίαν.

— Περιουσίαν καλλιτέχνου!

— Εἰς τὴν ὁποίαν προσθέτω καὶ ἐγὼ ἓν ἑκατομμύριον.

— Ἓν ἑκατομμύριον! ἀλλὰ ποῦ θὰ τὸ εὕρετε;

— Εἰς τὸ ταμεῖόν σας.

— Ὤ!

— Δὲν μοῦ χρεωστεῖτε τὰς ἰατρικὰς ἐπισκέψεις μου; Δὲν μοῦ ἐπανελάβετε ἑκατοντάκις μεθ' ἑκάστην μου ἄρνησιν: «Λοιπόν! ἔστω, ἀργότερα· ὅσα θέλετε. Ποτὲ δὲν θὰ ζητήσετε ἀρκετὰ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς θυγατρός μου;»

Digitized by Google

— Ἀναμφιβόλως, ἀλλά...

— Εὑρίσκετε ὅτι ἓν ἑκατομμύριον εἶνε πολὺ ὀλίγον; ἂς θέσωμεν δύο. Δίδω καὶ δεύτερον ὡς προῖκα εἰς τὸν σύζυγον τῆς Ἐδίθ.

Ὁ Βὰν-Ὄββεν δὲν εἶχεν εἰσέτι εἴπει καθ' ὁλοκληρίαν τὸ ναί.

Ἡ Ἐδίθ, ἡ ὁποία ἤκουεν ἀναμφιβόλως, ἦλθεν αἴφνης καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας του.

Καί... ἰδοὺ τίνι τρόπῳ ἀνέστησα ὡς ἐκ θαύματος τὴν κυρίαν δὲ Κ***, κατὰ τὸν ἴδιον δὲ τρόπον φρονῶ ὅτι δύναταί τις νὰ θεραπεύσῃ τὰς πλουσίας κυρίας, καὶ ἰδίως τὰς νέας χήρας... τὰς πασχούσας ἀπὸ τὴν παρισινὴν νόσον, ἡ ὁποία λέγεται *ἀνία*.

Δηλαδή

Διὰ τῆς ἐργασίας, τῆς ἀγαθοεργίας, τῆς ἀγάπης! Αὕτη εἶνε ὅλη ἡ μαγεία τοῦ ἰατροῦ Μύλλερ.

Δ'

Ἐσήμαινε μεσονύκτιον καὶ ἐγέρθημεν διὰ ν' ἀναχωρήσωμεν, ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐξέλθωμεν τῆς αἰθούσης, ἡ οἰκοδέσποινα ἔτρεξε πρὸς τὸν γέροντα ἰατρόν, τὸν ἠσπάσθη ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν παρειῶν καὶ τῷ εἶπεν ἐνώπιον πάντων ἡμῶν:

— Εὐχαριστῶ διὰ τὴν συμβουλήν, ἰατρέ. Ἔλθετε αὔριον τὸ πρωῒ νὰ μὲ παραλάβετε καὶ νὰ κάμωμεν τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν εἰς τοὺς *πτωχούς μας*!

Ch. Deslys.

Η ΝΕΑ ΓΕΝΕΑ

Διέλθετε κυριακήν τινα ἢ ἄλλην ἑορτήν, τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας· εἴτε ἥλιος ἐαρινὸς καταυγάζει τὰς ὁδοὺς καὶ τὴν πρασινίζουσαν ἐξοχήν, εἴτε χιονοστεφεῖς διαφαίνονται αἱ κορυφαὶ τῆς Πάρνηθος καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ, τὰ περὶ αὐτὴν καφενεῖα εἶνε πλήρη· πλήρη νέων, φοιτητῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· τινὲς μὲν περὶ τὰς τραπέζας παίζουσι *τάβλι* ἢ *δόμινον*, ἄλλοι νωχελῶς ἀνακεκλιμένοι ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, ῥοφῶσιν ἐν μακαριότητι τὸν *ναργιλέν* των, ἀναγινώσκουσι τὴν τυχοῦσαν ἐφημερίδα ἢ ἀδολεσχοῦσι περὶ κενὰ καὶ ταπεινά, ἐν πνιγηρᾷ καὶ θολῇ ἀτμοσφαίρᾳ καπνοῦ καὶ κεκλεισμένου ἀέρος.

Αὕτη εἶνε ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ γενεά. Ὡσεὶ γῆρας κατέλαβεν αὐτὴν αἴφνης ἀναπαύει ἐκεῖ μέσα τὰ κεκμηκότα γόνατά της. Ἄνευ ἰδανικοῦ, ἄνευ πόθων, ἀδυνατοῦσα νὰ αἰσθανθῇ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν ἀναπεπταμένων ἐκτάσεων, τῆς ἐλευθέρας καὶ εὐρείας φύσεως, ὑπὸ ἠθικῆς μυωπίας προσβληθεῖσα, δὲν ἐκτείνει τὸ βλέμμα της πέραν τοῦ στενοῦ ὁρίζοντος τοῦ καφενείου. Ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἔξω, ἐπὶ τῶν στεγῶν, ἐπὶ τῶν δένδρων, οἱ σπουργῖται παίζουσι, αἱ χελιδόνες κελαδοῦσαι κτίζουσι τὴν φωλεάν των πρὸς ἐπιστέγασιν τοῦ ἔρωτός των. Ὅλα, πτηνὰ καὶ χρυσαλίδες ζῶσι, δρῶσι· πτερὰ καὶ πτερύγια κινοῦνται ὑπὸ τὸ φῶς τὸ ἡλιακόν· μόνον οἱ νεαροὶ Ἕλληνες μένουσι κατάκλειστοι ὡς *χανούμισσαι*. Διασκεδάζουσι.

Ὤ! νοσεῖ, νοσεῖ βεβαίως ἡ ἑλληνικὴ νεότης. Ποῦ εἶνε τὸ σφρῖγος τοῦ ζέοντος αἵματος, ἡ ὑπερεκχειλίζουσα ζωή, ἡ ἐκρηγνυμένη εἰς ἐνθουσιασμόν, εἰς κίνησιν τοῦ σώματος;

Ἡ ἀκινησία αὕτη, εἶνε παθολογικὴ κατάστασις· ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη διὰ τοὺς δρόμους, τοὺς μακροὺς διὰ τῶν ἀγρῶν περιπάτους, τὰς ἐκδρομὰς καὶ τὰς ἀναρριχήσεις καὶ ὄχι διὰ τὰ καφενεῖα. Ὁ μέγας Φρειδερῖκος εἶπέ ποτε «ὅταν ἐξετάζω τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματός μας καταλήγω εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ φύσις ἔπλασεν ἡμᾶς μᾶλλον διὰ νὰ γείνωμεν ταχυδρόμοι παρὰ διὰ νὰ γείνωμεν σοφοί.» Πόσον διαυγές, κρυσταλλῶδες εἶνε τὸ ὕδωρ τοῦ ῥυακίου ῥέον ἐπὶ τοῦ χαλικοστρώτου ῥείθρου του! ἀλλ' ὅταν ἀκινητῇ, λιμνάζει, εἶνε δυσῶδες, εἰδεχθές, μὲ τὴν πρασίνην ἐκείνην *τσίπαν* του. Ὁμοίως ὅταν τὸ σῶμα λιμνάζῃ ἐν τοῖς καφενείοις, ὁ στόμαχος καταστρέφεται, οἱ μῦς καθίστανται ἀτροφικοί, ἡ ζωϊκὴ θερμότης ἐλαττοῦται· καὶ τὰ μεμαραμμένα σαρκία καταβιβρώσκονται ὑπὸ τῆς λιθιάσεως, τῶν ῥευματισμῶν, τῆς χλωρώσεως, τῆς πνευμονικῆς φθίσεως.

Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα εἶνε μηχανή· πᾶσα δὲ μηχανὴ σκωριᾷ οὐχὶ ὅταν κινῆται ἀλλ' ὅταν ἀκινητῇ.

***

Τὸ πασίδηλον τοῦτο μόνον ἡμεῖς δὲν κατενοήσαμεν· ἡ ῥωμαλεωτέρα καὶ μεγαλεπηβολωτέρα φυλή, ἡ τῶν Ἀγγλοσαξόνων, δίδει εἰς τὸ σῶμα τὴν σημασίαν, ἧς εἶνε ἄξιον.

Ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ αἱ ἀσκήσεις τοῦ σώματος εἶνε γενικαί, πάνδημοι. Οἱ νέοι παίζουσι *κρίκετ*, κωπηλατοῦσι, κολυμβῶσι, πυγμαχοῦσιν, ὁπλασκοῦσιν, ἀπό τινος δὲ κατατάσσονται καὶ ἐθελονταὶ ἐν τῷ Ἀγγλικῷ στρατῷ· ὡς οἱ γεωργοὶ καλλιεργοῦσι τὸν σῖτον, οὗτοι καλλιεργοῦσι τὴν ῥώμην ἐν τοῖς σώμασί των, διὰ τῶν ἄθλων, τῶν κακουχιῶν· ἂν ἡ ζωὴ μετρῆται μὲ τὰς συγκινήσεις, μὲ τὸν βίαιον κυματισμὸν τοῦ αἵματος ἐν ταῖς φλεψί, μὲ τὴν κατανάλωσιν τῆς ζωϊκῆς θερμότητος, ὅσον ζῶσιν ἐν μιᾷ λεμβοδρομίᾳ οἱ σπουδασταὶ τῆς Ὀξωνίας μόλις ζῶσιν εἰς εἴκοσιν ἔτη οἱ Ἕλληνες φοιτηταί.

Οἱ δὲ Γερμανοί, οἱ μεγάλοι Γερμανοί, τὸ ῥωμαλέον σῶμα, ὅπερ παρεσκεύασαν αἱ ἀσκήσεις τοῦ σχολείου καὶ τοῦ γυμνασίου, ἐντείνουσι, σκληραγωγοῦσι διὰ μακρῶν ἐκδρομῶν. Συνηνωμένοι εἰς σωματεῖα, εἰς ὁμίλους, ζηλευτὸν ἑνότητος παράδειγμα ἀνὰ τὴν ὑφήλιον, διατρέχουσι πεζο-

Digitized by Google

πορούντες τὰ βουνὰ καὶ τὰς κοιλάδας τῆς Γερμανίας. Γνωρίζουν τὴν χώραν των καὶ εἰξεύρουν ποῖον εἶνε τὸ χῶμα, διὰ τὸ ὁποῖον γενναίως αὔριον θὰ χύσωσι τὸ αἷμά των· ἔρχονται εἰς στενὴν συνάφειαν πρὸς τὴν φύσιν· κάμνουν συλλογάς, διαμορφοῦνται καλαισθητικῶς ἀποτυποῦντες θαυμασίας τοποθεσίας ἐν τῇ μνήμῃ των, ἀναρριπίζουσι τὰς ἐθνικάς των ἀναμνήσεις διὰ τῆς ἐπισκέψεως πεδίου τινὸς νίκης των, ἢ τῆς πτωχικῆς κατοικίας μεγαλοφυοῦς ποιητοῦ των· καταλύουσιν ἀπόψε εἰς ἕν χωρίον, ἐγείρονται αὔριον ἀπὸ πρωΐας καὶ ἐξακολουθοῦσι φαιδροί, τὴν εὐθυμίαν δὲ ταύτην θὰ ἔχωσι καὶ βαδίζοντες μὲ τὸν σάκκον ἐπ' ὤμων καὶ τὸ ὅπλον εἰς τὴν χεῖρα. Οἱ Γερμανοὶ κρατύνουσι τὸ σῶμά των· νομίζουν ὅτι ὑπέχουσιν εὐθύνην διὰ τὴν ἀκμαίαν διατήρησίν του. Καὶ πῶς ὄχι; ἐν τοῖς σώμασί των ζῇ καὶ πάλλει ἡ Γερμανία, ἡ alma mater, καὶ θὰ τὴν ἀφήσωσι νὰ ἐκνευρισθῇ, ἀδρανής, νὰ σαπῇ; δὲν ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἔχουσι τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῆς γλώσσης των μόνον, καὶ δι' αὐτό, φαίνεται, ἀσκοῦσιν αὐτὴν τόσον πολύ.

* *
*

Ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη νὰ προσφύγωμεν εἰς ξένας χώρας, νὰ διέλθωμεν βουνὰ καὶ θαλάσσας διὰ νὰ ἴδωμεν τί πράττουσι οἱ λαοὶ οἱ ἔχοντες ἰδανικὸν καὶ φιλοτιμίαν μέγα τι νὰ διαπράξωσι;

Μήπως οἱ πρῶτοι δόντες τὸ παράδειγμα τῆς ἐναρμονίου ἀνατροφῆς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων δὲν εἶνε οἱ Ἕλληνες, ὧν καυχώμεθα ὅτι ἐσμὲν ἀπόγονοι; Ὁ Σόλων ἐνομοθέτησεν ὅτι τὸ παιδίον πρέπει νὰ μάθῃ: *νὰ κολυμβᾷ καὶ νὰ ἀναγινώσκῃ*. Οἱ Σπαρτιᾶται παρεσκευάζοντο ἐκ παίδων ἀθληταὶ καὶ μαχηταί, ζῶντα προπύργια τῆς πατρίδος. Τραχύτατα δ' ἀσκούμενοι καὶ σκληραγωγούμενοι ἔσκωπτον τοὺς Ἀθηναίους διὰ τοὺς περιπάτους, τοὺς ὁποίους ἔκαμνον, θεωροῦντες αὐτοὺς παίγνιον ἀσκήσεως. Καὶ ποῦ νὰ εἰξευρον ὅτι θὰ ἔλθωσι χρόνοι ἀδρανείας καὶ ἐκνευρίσεως, καθ' οὓς νεαροί, ἐν ἀκμῇ Ἕλληνες, θὰ φυτοζωῶσιν ὡς μύκητες ἐν τοῖς καφενείοις οὔτε ἐκδρομὰς ἐπιχειροῦντες, οὔτε περιπάτους;

Καὶ ἐπὶ ποίου ἐδάφους μένουσιν ἀκίνητοι οἱ σκεπτικοί, οἱ ἀπογοητευμένοι οὗτοι; ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν αἱ ἑλληνοτραφέστεραι διάνοιαι ὀνειροπολοῦσι νὰ ἴδωσι καὶ διανύουσι μίλια διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης καὶ τὴν ἀνάμνησιν αὐτῆς φυλάττουσιν εἶτα ὡς τὸν πολυτιμότατον θησαυρὸν αὐτῶν ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν ἑστίαν των!

Καὶ ἡμεῖς, οἱ Ἕλληνες; Ὢ! Πότε εὔθυμοι καὶ ζωηροὶ ὅμιλοι ἑλλήνων σπουδαστῶν θὰ ἐκτρέχωσι μέχρι τοῦ Μαραθῶνος, τῶν Πλαταιῶν, μακρότερον ἔτι; Ἂν ἦσαν ἐδῶ οἱ Γερμανοὶ φοιτηταί, κατὰ τὰς διακοπάς των, θ' ἄφιναν γωνίαν κοιλάδος, κορυφὴν βουνοῦ τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου ἄβατον;

* *
*

Ἀνάγκη νὰ ἐπιρρώσωμεν τὸ σῶμα ἡμῶν, νὰ καταστῶμεν ῥωμαλέοι· οὐχὶ ὅπως γείνωμεν ἀθληταί, ἀλλὰ ὅπως γείνωμεν ἄξιοι Ἕλληνες. «Ὁ ἄνθρωπος, εἶπεν ὁ Πλάτων, εἶνε ψυχή, μεταχειριζομένη τὸ σῶμα, ὡς ὁ ἐργάτης τὸ ἐργαλεῖόν του.» Εἰς τὸν ἐργάτην τοῦτον, τὸν ἐν ἡμῖν, ὀφείλομεν νὰ παράσχωμεν ἐργαλεῖον ἰσχυρόν, ἐπιτήδειον, οὐχὶ τετριμμένον, καὶ τεθραυσμένον. Ἰσχυρὸς χαρακτὴρ ἀδύνατον νὰ ἐνοικίσῃ ἐν ἐκνενευρισμένῳ σαρκίῳ. Τὸ πολύτιμον μύρον δὲν παραμένει ἐν διερρωγότι δοχείῳ. Τὴν γενναίαν ψυχὴν μόνον γενναῖον σῶμα δύναται νὰ βαστάσῃ. Τοιαῦτα σώματα μετὰ τοιούτων ψυχῶν συνέτριψαν τὸ πάλαι τὰ στίφη τῆς Ἀσίας· εἶτα δ' ἐπελθούσης τῆς παρακμῆς ἀμφότερα ἐκάμπτοντο ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ὅπλων. Οἱ ὑπερήφανοι Ῥωμαῖοι κατήντησαν τόσον ἄψυχοι, ἄνανδροι ἐπὶ Γρατιανοῦ, ὥστε ἐλάμβανον τὴν ἄδειαν νὰ χωρῶσιν εἰς τὴν μάχην ἄνευ θώρακος καὶ περικεφαλαίας, — δὲν ἠδύναντο νὰ τοὺς σηκώσωσι πλέον τὰ ἐκθηλυνθέντα σώματά των! — ὅπως φεύγωσιν εὐκολώτερον πρὸ τοῦ ἐχθροῦ!..

Ἀνάπηρα παρασκευάζοντες σώματα ἀναπήρους συγκατεργάζεσθε καὶ τὰς ψυχάς σας. Ἐγέρθητι, ὦ γενεὰ τῶν ζαχαροπλαστείων, ἀπόσεισον τὴν νάρκην σου, ἂς γαλβανίσῃ σφρῖγος ἀκμῆς τὸ αἱμωδιῶν σῶμά σου. Ἆρόν σου τὸν κράββατον καὶ περιπάτει, ὦ παραλυτικὴ νεότης. Ἀνάβα λόφους, ἀναρριχήθητι βράχους καὶ ἡ καρδία σου ἂς κτυπήσῃ γοργότερον ἐντὸς τοῦ στήθους σου διαστελλομένου γηθοσύνως εἰς τὸν ζωογόνον ἀέρα τῶν ἐξοχῶν καὶ τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου. Ἐπισκέφθητι μετ' εὐλαβείας τὰς θέσεις, ἐν αἷς ἐθαυματούργησαν οἱ πρόγονοί σου, καὶ χθὲς ἔτι οἱ πατέρες σου. Ἄνοιξον τὸ οὖς σου πρὸς τὴν φωνήν του παρελθόντος· ἂς ἀναπετάσῃ ἡ ψυχή σου πλατείας τὰς πτέρυγάς της εἰς τοὺς εὐρεῖς ἐνώπιόν σου ὁρίζοντας. Γνώρισον τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ τὴν ἀγαπήσῃς. Λησμόνησον διὰ παντὸς τί καλεῖται ἔκλυσις τῆς ψυχῆς, ἀπογοήτευσις, ἐξάντλησις τῆς θελήσεως. Συλλογίσου ὅτι τὴν ὥραν ταύτην κινδυνεύουν τὰ ὕψιστα συμφέροντα τῆς Πατρίδος σου. Συλλογίσου ὅτι ὅταν σὲ κράξῃ, πρέπει νὰ δράμῃς ἕτοιμος σῶμα καὶ ψυχήν. Μήπως νομίζεις ὅτι τὸ σῶμα αὐτὸ εἶνε μόνον ἰδικόν σου, καὶ δικαιοῦσαι νὰ τὸ μεταχειρισθῇς ὅπως θέλεις; Τὸ σῶμα αὐτὸ ἀνήκει καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς πενήντα, ἑκατόν, διακοσίας χιλιάδας τοιαῦτα σώματα στηρίζει ἡ Ἑλλὰς τὴν τιμήν της, τὸ μέλλον της, τὴν ὕπαρξίν της. Καὶ ὁ μὴ ἐπιρρωννύων τὸ σῶμά του, καὶ τὴν ψυχήν του

Digitized by Google

συνεπιρρωνύων, ἀλλ' ἐγκαταλείπων αὐτὸ εὐρωτιῶν, σκωριόβρωτον, εἶνε ἐσωτερικὸς ἐχθρὸς τῆς Ἑλλάδος, παρασκευάζων τὸν ὄλεθρόν της.

Α. Π. Κ.

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza]

Συνέχεια· ἴδε σελίδα 96.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἱστορία, μυθολογία καὶ ποίησις τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ γενείου.—Ἀρὰ τοῦ Ἱερεμίου.—Ὑγιεινὴ τῶν τριχῶν.—Ἡ πρώτη λευκὴ θρὶξ καὶ ἡ ἱστορία αὐτῆς.—Ἰουλία, ἡ θυγάτηρ τοῦ Αὐγούστου.— Ἡ φαλακρότης, φάρμακα καὶ παρηγορίαι.—Ὑπομονὴ ἢ φενάκη.— Τὸ γένειον καὶ οἱ ὄνυχες.—Οἰκιακὰ ἐργαλεῖα.

Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,
Et sine fronde frutex et sine crine caput.

Ἄχαρι τὸ ἠκρωτηριασμένον πρόβατον, ἄχαρις ὁ ἄνευ σταχύων ἀγρὸς καὶ ὁ ἄνευ φυλλώματος καρπὸς καὶ ἡ κεφαλὴ ἄνευ τριχῶν.

Nasone

La prolongation de la santé et de la vie, source première des jouissances et du bonheur, étant l'objet des voeux les plus ardents des hommes. . . . la chercher est une des choses qui tendent le mieux à ce but.

Ἡ παράτασις τῆς ὑγείας καὶ τῆς ζωῆς, ἐξ ἧς πηγάζουσιν αἱ ἀπολαύσεις καὶ ἡ εὐδαιμονία, εἶνε τὸ ἀντικείμενον τῶν διακαεστέρων πόθων τῶν ἀνθρώπων... διὸ τὸ ἐπιζητεῖν αὐτὴν εἶνε ἓν τῶν συντελεστικωτάτων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μέσων.

Précy

Tutti siam pur sempre, a ben prendere, bambini perpetui.

Ὅλοι, ἐὰν ἐξετάσωμεν καλῶς, εἴμεθα αἰώνιοι παῖδες.

Alfieri.

We are fearfully and wonderfully made.

Εἴμεθα τρομακτικῶς καὶ ὑπερβολικῶς παράφρονες.

Henderson.

Γυνὴ ἄνευ κόμης, ἀνὴρ ἄνευ γενείου, εἶνε δύο ὄντα δυστυχέστατα ἐν μέσῳ τοσούτων ἀτυχῶν θρηνούντων ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου.

Γυνή τις δύναται νὰ ἦνε πλουσία, νέα καὶ ὡραία· δύναται νὰ ἔχῃ τὸν σχηματισμὸν τοῦ σώματος τῆς Ἀφροδίτης καὶ νὰ ἦνε κάτοχος τῶν θησαυρῶν τῆς Κλεοπάτρας, δύναται νὰ ἔχῃ ἐλεφαντίνους ὀδόντας, καὶ τὴν εὐφυΐαν τῆς Σαπφοῦς, καὶ τὸν πλοῦτον τὸν πρωτεύοντα παντὸς ἄλλου πλούτου, τὸν ἀποκαλούμενον *εἴκοσι ἔτη*. Καὶ ὅμως ἐὰν μεθ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔχῃ ἢ ὀλίγας τρίχας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καταλογίζεται ἐν τοῖς ἀθλιεστάτοις πλάσμασι τῆς οἰκουμένης. Εἶνε αὕτη ἓν εἶδος ἀμφίβιον καταφρονητέον, εἶνε δυστυχὴς ἀναγκαζομένη νὰ κρύπτῃ καθ' ἑκάστην ὥραν πληγὴν ἐπαίσχυντον, συνεχῶς τρέμουσα τὴν ἀποκάλυψιν αὐτῆς. Μὲ ἥμισυ μέτρον τριχῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς θὰ ἦτο Ἀφροδίτη· ἄνευ αὐτῶν εἶνε πλάσμα κινοῦν τὸν οἶκτον. Μὲ τὰς τρίχας θὰ ἦτο θεά· ἄνευ τριχῶν δὲν εἶνε οὔτε κἂν γυνή.

Καὶ ὁ ἀνὴρ ὅστις μάτην ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἀσκεῖ τὴν ὅρασιν ἐν τῷ κατόπτρῳ διὰ ν' ἀνακαλύψῃ ἐὰν τὸ χεῖλος ἐπιχνοάζῃ, καὶ περιφέρει τοὺς ὄνυχας ἐπὶ τῶν παρειῶν του, ὅπως ἐξαγάγῃ τὴν σκιὰν τριχὸς ἣν δὲν ἀνευρίσκει, δὲν εἶνε καὶ οὗτος ὁ δυστυχέστατος τῶν ἀνθρώπων; Δὲν ἔχει καὶ οὗτος διὰ μιᾶς ἐν ἑαυτῷ τὴν μεγίστην ἀπελπισίαν, τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς ἀτυχίας καὶ τοῦ γελοίου, τὴν αἰσχύνην ἄνευ τοῦ ἐγκλήματος; Δὲν εἶνε οὗτος τὸ θῦμα τοῦ ὑποκώφου ἐμπαικτικοῦ γέλωτος καὶ τῶν μακρῶν καὶ ἀσπλάγχνων βλεμμάτων τοῦ μακροκόμου φύλου; Ὢ, διατί δὲν δύναται ὁ ἀτυχὴς οὗτος νὰ ἐκδικηθῇ καθ' ὅλης τῆς ὑπερβολῆς τῆς περιφρονητικῆς εὐσπλαγχνίας ἥτις τὸν φονεύει, περικόπτων τινὰ ὑφεκατόμετρα ἀπὸ τῶν τριχῶν τῆς Εὔας, ὅπως στολίσῃ τὸν γυμνὸν πηγούνιον αὐτοῦ; Μὲ ἓν ὑφεκατόμετρον μόνον τριχῶν ἐπὶ τοῦ προσώπου θὰ ἦτον ἴσως ἀνὴρ εὐτυχής, ἀλλ' ἄνευ τῶν τριχῶν τούτων εἶνε ἀνὴρ ἀτυχής, ἄθλιος, ἴσως δὲν εἶνε οὔτε ἀνήρ! Δὲν δύναται δὲ κἂν νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ *chignons* καὶ εἰς τὴν φενάκην, καὶ ἡ φύσις ἐμπαίζουσα αὐτὸν γελᾷ διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ πλούτου, τῆς μεγαλοφυΐας καὶ τῆς ἰσχύος, ἀδυνατούντων νὰ φυτεύσωσιν ὀλίγην τριχοειδῆ χλόην ἐπὶ τῆς κατηραμένης ἐκείνης ἐπιφανείας τῆς ἀλυπήτως στιλπνῆς καὶ μαλακῆς.

Ἀληθῶς πενιχρόν τι πρᾶγμα εἴμεθα, ἀφοῦ ἡ ἔλλειψις ἀρκούσης κόμης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς γυναικός, ἀρκεῖ ὅπως στερήσῃ αὐτὴν τοῦ ἔρωτος· ἀφοῦ ἡ ἔλλειψις ὀλίγων ὑφεκατομέτρων τριχῶν ἀπὸ τοῦ πηγουνίου ἀνδρός, ἀρκεῖ ὅπως ἐπιρρίψῃ δισταγμὸν ἐπὶ τοῦ ἀξιώματός του, ἐπὶ τῆς ἰσχύος του, ἐπὶ τῆς ἀνδρότητός του! Οὐδέποτε ἐδόθη μεγαλητέρα σημασία εἰς μικρότερον πρᾶγμα. Οὐδέποτε ἐπεσωρεύθη τόσον γόητρον, τόση ἰσχὺς ὅση ἐπὶ τῆς τριχός, ἥτις, ἀφαιρεθεῖσα ἀπὸ τοῦ σώματος θεωρεῖται ἀκαθαρσία μακρὰν ἀπορριπτομένη. Δὲν ὑφίσταται ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει μείζων ἀντίθεσις ἀδυναμίας καὶ δυνάμεως. Οὐδέποτε συνεκεντρώθησαν ἐπὶ τόσον μικρᾶς ἐπιφανείας τόσαι προλήψεις, τόσαι παραδοξολογίαι. Οὐδέποτε ἐπὶ τόσον μικροῦ χώρου ἐγράφη τόση ἱστορία.

Ὢ τρίχες τῆς κεφαλῆς μυστηριώδεις, ὢ τρίχες τρὶς θαυμάσιαι! Σήμερον κοσμεῖτε τὴν κεφαλὴν νέας, ἥτις εἶνε ὁ φθόνος μιᾶς ὅλης γενεᾶς γυναικῶν, ὁ στεναγμὸς ὁλοκλήρου ὁμίλου λατρευτῶν, ἡ δυστυχία χιλίων φιλημάτων ἐνδομύχων μὲν ἀλλὰ διαπύρων. Καὶ αὔριον ἅμα ἀποκοπεῖσαι πέσετε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὅπως χθὲς ὡραῖαι, στίλβουσαι, ἐλαστικαί, γίνεσθε κάθαρμα καὶ σκύβαλον, τὰ ὁποῖα οὐδεὶς τολμᾷ νὰ ἐγγίσῃ διὰ τῆς χειρός. Χθὲς ἦσθε τὸ πολυτιμότατον κόσμημα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς καλλονῆς, σήμερον δὲ

Digitized by Google

εἴσθε διαχώρημα μὴ δυνάμενον πλέον νὰ χρησιμεύσῃ ἢ ὡς λίπασμα.

Ἡ ἱστορία τῆς κομῶν δύναται ν' ἀποτελέσῃ ὁλόκληρον τόμον. Ἀλλ' ἡμῖν δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον ἢ νὰ ἐπιθέσωμεν χεῖρα διαβατικὴν ἐπὶ τῶν δασειῶν κομῶν, ν' ἀκούσωμεν τὰς ἀποκαλύψεις αὐτῶν, καὶ νὰ θωπεύσωμεν αὐτὰς οὕτως ὥστε νὰ τὰς συντηρήσωμεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη λαμπράς, ξανθὰς ἢ μελανάς, ἀλλ' ὄχι λευκάς. Ἂς μᾶς ψιθυρίσωσιν αἱ κόμαι αὗται εἰς τὸ οὖς τὴν ποίησίν των, καὶ ἡμεῖς εἰς ἀντάλλαγμα θέλομεν δώσει εἰς αὐτὰς συμβουλάς τινας ὑγιεινῆς καὶ ἠθικῆς.

Ὁ ὀφθαλμὸς εἶνε τὸ παράθυρον τῆς ψυχῆς. Ἐπὶ τῶν χειλέων δύναται νὰ συγκεντρωθῇ τόση καλλονὴ ὅση νὰ φονεύσῃ ἕνα ἄνθρωπον ἢ νὰ τὸν σώσῃ. Ἐπὶ τοῦ μετώπου δύναται νὰ λάμψῃ τόση μεγαλοφυΐα, ὥστε νὰ ῥηθῇ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε *ἀρχὴ Θεοῦ*. Τὸ πηγούνιον δύναται αὐτὸ μόνον ν' ἀποκαλύψῃ ἀγαθότητα καὶ γλυκύτητα ἀπεριόριστον. Τὸ σῶμα δύναται διὰ τῶν κυματισμῶν του νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν δύναμιν καὶ τὸν ἔρωτα. Ἀλλ' ἡ κόμη ἡ μηδὲν λέγουσα, ἡ μὴ κινουμένη καὶ οὔτε κἂν αἰσθήσεως πεπροικισμένη, δύναται νὰ ἑκατονταπλασιάσῃ πᾶσαν ἄλλην καλλονήν, καὶ δύναται εἰς τοὺς ἀπείρους λαβυρίνθους της νὰ κρύψῃ τόσην ποίησιν, ὅσην δέδοται εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ αἰσθανθῇ καὶ εἰς τὸν ποιητὴν νὰ δημιουργήσῃ.

Εὔκαμπτος εἰς τὰς χιλίας ἰδιοτροπίας τῆς φαντασίας, πειθήνιος εἰς τὰς τολμηροτέρας ἐπιθυμίας τῆς ἀφῆς, ἡ κόμη ποικίλλει ἐπ' ἄπειρον τοὺς καλαισθητικοὺς συνδυασμοὺς τῶν χαρακτήρων τῆς φυσιογνωμίας, καὶ ἐπὶ τῶν ἀμεταβόλων γραμμῶν τοῦ σκελετοῦ τῆς κεφαλῆς πλάττει συνεχῶς νέας καλλονάς, οὕτως ὥστε ἐξ ἑνὸς μόνου προσώπου δημιουργεῖ ἑκατὸν εἰκόνας, καὶ ἐκ μιᾶς μόνης καλλονῆς παράγει χιλίας. Ἡ κόμη εἶνε ὕλη ζῶσα, ἀλλ' ὑποχωροῦσα μετ' ἀπείρου πειθηνίας εἰς τὴν θέλησιν, εἰς τὴν καλαισθησίαν, εἰς τὴν τέχνην· καὶ διὰ τῶν μακρῶν αὐτῆς πλοκάμων ὁμοιάζει πρὸς κῦμα ῥύακος αἰωνίου, κῦμα κινούμενον, πάλλον ὑπὸ ζέσεως, ὑπὸ πάθους καὶ ὑπὸ διαλογισμῶν, καὶ διαῤῥέον γλυκὺ καὶ συνεχές.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὁ ναὸς τῆς διανοίας του καὶ τῶν παθῶν του. Ἐπ' αὐτῆς ἵσταται σχεδὸν πᾶν τὸ μεγαλεῖόν του καὶ ἡ μεγαλοπρεπὴς καλλλονή του. Ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου ὁ ἄνθρωπος τελειώνει καὶ ὁ οὐρανὸς ἄρχεται, ὁ ἄνεμος συνταράσσει δάσος, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε μὲν σὰρξ ἀλλ' οὔτε ἄμορφος ὕλη· ἀλλ' εἶνε ὅριον, ὅπου οἱ ἡμέτεροι ὀφθαλμοὶ οὐδέποτε ἀποκάμνουσιν ἀναζητοῦντες ἡδυπαθεῖς αἰσθήσεις, ὅπου μορφαὶ διηνεκῶς μεταβαλλόμεναι καὶ πάντοτε περικαλλεῖς κινοῦνται ὡς ἐν ἑσπερινῷ λυκόφωτι, φαινόμεναι ὡς ζῶσαι.

Ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἔλειπεν ἡ ἀπροσδιόριστος ὑποδιαίρεσις, ἡ ἄπειρος ποικιλία τοῦ φυτικοῦ κόσμου, καὶ ἡ φύσις πρὸς ἀναπλήρωσιν τούτου ἔδωκεν αὐτῷ τὰς τρίχας. Ἀπὸ τῆς ἀφῆς ἔλειπεν ἡ ἡδυπάθεια ἀπείρων οὕτως εἰπεῖν ἐπαφῶν, καὶ ἡ φύσις τῇ ἐχάρισε τὴν κόμην.

Ἡ Ἑλλάς, ἡ πρώτη αὕτη καὶ μεγίστη ἱέρεια τοῦ ὡραίου, ἐννόησεν ὅλην τὴν ποίησιν τῆς κόμης. Αὕτη ἀπένειμεν εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ εἰς τὸν Δία, εἰς τὸν θεὸν τῆς ποιήσεως καὶ εἰς τὸν θεὸν τῆς δημιουργίας, *χαίτας* λεοντείους· εἰς τὸν Φοῖβον Ἀπόλλωνα κόμην χρυσοφαῆ· καὶ εἰς τὴν Ἀφροδίτην οὐδὲν ἄλλο ἔδωκε κάλυμμα εἰ μὴ τὸ τῶν μακρῶν αὐτῆς πλοκάμων. Διὰ τοῦτο αἱ Μοῦσαι ἐκαλοῦντο *Καλλίκομοι*.

Αἱ δύο ἀνθρώπιναι θεότητες, ἡ ἰσχὺς τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἡ καλλονὴ τῆς γυναικός, ἐπροσωποποιήθησαν εἰς τὴν κόμην. Ὁ Ζεὺς σείει τὰς χαίτας καὶ τρέμει ὁ Ὄλυμπος[1]. Τοῦ Ἀχιλλέως ἐν τῇ μανίᾳ τῆς πάλης κυματίζουσιν αἱ δασεῖαι καὶ φοβεραὶ τῆς κεφαλῆς τρίχες, περιβάλλουσαι αὐτὸν διὰ φλογερᾶς αἴγλης. Ὅλαι αἱ παραστάσεις τῆς Ἀφροδίτης κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἔχουσι μακρὰς κόμας, καὶ ἐὰν ἀνηγέρθη ἐν Ῥώμῃ ἄγαλμα *Ἀφροδίτης φαλακρᾶς*, τοῦτο ἐγένετο πρὸς ἐξαγίασιν τῆς μεγίστης θυσίας, ἣν ποτε αἱ Ῥωμαῖαι γυναῖκες ἐποίησαν εἰς τὴν πατρίδα, κείρασαι τὰς κεφαλάς των ὅπως διὰ τῶν κομῶν αὐτῶν ὁπλίσωσι τοὺς καταπέλτας, οἵτινες ἔπρεπε νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Καπιτωλίου προσβαλλομένου ὑπὸ τῶν Γαλατῶν.

Θεία λατρεία ἀπεδίδετο σχεδὸν εἰς τὴν κόμην. Ὁ Τραϊανός, ὁ ἄριστος μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων, ὅστις διὰ τὸ ἀδέκαστον τοῦ χαρακτῆρος δὲν ἔχει ἴσως ἕτερον ἀντίζηλον ἢ τὸν Τίτον, ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ περιῆλθεν εἰς τὴν ἱστορίαν ὑπὸ τὸ προσεπώνυμον Crinitus· τόσον εἶχεν ὡραίαν καὶ μεγαλοπρεπῆ τὴν κόμην. Οἱ Σπαρτιᾶται πρὸ τῆς μάχης ἐκτενίζοντο τὰς κόμας μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας, ὅπως εὐπρεπῶς παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν κόσμον τῶν νεκρῶν[2].

Ἡ φυσικὴ φαλακρότης ἐθεωρήθη πάντοτε μέγα ἀτύχημα. Ὁ Καῖσαρ ᾐσχύνετο ὅτι εἶχε τὴν κεφαλὴν γυμνήν, καὶ ὁ Σουετώνιος διηγεῖται τὰ τεχνάσματα, δι' ὧν ὁ μεγαλεπηβολώτατος

[1] Ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων·
Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο· μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.
(Ἰλιάδος Α, 528.)

(Εἶπε, καὶ διὰ τῶν μελανῶν ὀφρύων ἐπένευσεν ὁ Κρονίδης· αἱ δὲ θεῖαι τρίχες ἐπεσείσθησαν ἀπὸ τῆς ἀθανάτου κεφαλῆς τοῦ ἄνακτος· ἐκλόνισε δὲ τὸν μέγαν Ὄλυμπον.)

[2]) ..... νόμος γάρ σφι οὕτω ἔχων ἐστί· ἐπεὰν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέονται. (*Ἡροδότου*, VII, 209.....).

[..... διότι εἰς αὐτοὺς (τοὺς Σπαρτιάτας) ὑπάρχει νόμος ἔχων οὕτως· ὅταν μέλλωσι νὰ κινδυνεύσωσι τὴν ζωήν, τότε εὐτρεπίζουσι τὰς κόμας αὐτῶν.)

Digitized by Google

τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος προσεπάθει νὰ καλύψῃ τὴν φαλακρότητα αὐτοῦ. Ὁ Δομιτιανός, φαλακρός, ἐτιμώρει αὐστηρῶς ὕβριν γενομένην πρὸς φαλακρόν, καὶ ὁ τύραννος τῆς Σικελίας Ἀγαθοκλῆς ἐκαλύπτετο τὴν κεφαλὴν διὰ μυρτίνου στεφάνου, ὅπως σκεπάζῃ τὴν γυμνότητα αὐτῆς.

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Γραφῇ ὁρίζεται εἰς τὴν κόμην θέσις ὄχι ὀλιγώτερον ἔντιμος ἐκείνης, ἣν αὕτη κατεῖχε παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς Ῥωμαίοις. Ὁ Ἰεχωβὰ ἐπιβάλλει τὴν φαλακρότητα εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀσσυρίας, ὡς ἀτίμωσιν. Ὁ Ἡσαΐας προλέγει αὐτὴν εἰς τοὺς Μωαβίτας ὡς ποινὴν τρομεράν, καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ ἐπικαλεῖται ταύτην ὡς ἀρὰν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν Σύρων. Καὶ αὐτὸς ὁ ἅγιος Ἐλισσαῖος, παρακολουθούμενος ὑπὸ παίδων οἱ ὁποῖοι ἐχλεύαζον αὐτὸν διὰ τὴν γυμνὴν τριχῶν κεφαλήν του, χάνει τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἁγιότητά του, καὶ παραδίδει αὐτοὺς εἰς βορὰν ἀγρίων θηρίων.

Ἡ κεφαλὴ τῶν παιδίων παρ' Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις ἦτον ἱερά, καὶ αἱ κόμαι αὐτῶν ἔμενον παρθένοι ἀπὸ ἱεροσύλων ψαλλίδων μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν μετὰ τῆς τηβέννου καὶ τῆς ἀποκοπῆς τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς, ὁ ἄγγελος τῆς ἀθωότητος ἐγίνετο ἄνθρωπος καταδεδικασμένος εἰς τὴν ἐργασίαν. . . καὶ ἱκανὸς νὰ ἁμαρτήσῃ.

Ora puer, prima signans intonsa juventa

Καὶ ἡ θυσία αὕτη τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς καλλονῆς προσεφέρετο εἰς τοὺς Θεούς. Ἐν Ἀθήναις ἐδέχετο τὴν προσφορὰν ὁ Ἀπόλλων, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ ἐδέχετο αὐτὴν ἓν δένδρον ἱερὸν τὸ καλούμενον capillata. Καὶ σήμερον ἔτι δὲν εἶνε σπάνιον ν' ἀπαντήσῃ τις ἐν ἐκκλησίᾳ ἀγροτικῇ ἀπηρτημένον εἰς τὸν βωμὸν τὸ ἀνάθημα ὡραίας κόμης. Καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους τοσούτων κυριῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς λάμπει περίχρυσόν τι κειμήλιον ἐν ᾧ περιέχεται τεμάχιον βοστρύχου. Ὁ ἔρως καὶ ἡ θρησκεία καθιέρωσαν καὶ αὗται ὑπὲρ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς μακρὰν καὶ εὐσεβῆ ἱστορίαν. Ἡ ἑστιάς, ἀποκοπτομένη τὴν κόμην, καθίστατο ἱέρεια ἀποθεουμένη οὕτως εἰπεῖν. Καὶ ἡ σημερινὴ μοναχή, εἰς τὴν τελευταίαν κίνησιν τῶν ψαλλίδων, ἥτις ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτῆς τὸ ὡραιότατον στόλισμα τῆς φύσεως αἰσθάνεται ὅτι ὁ τελευταῖος κρίκος, ὅστις συνέδεεν αὐτὴν μετὰ τοῦ κόσμου, διερράγη διὰ παντός. Τίς ἀγνοεῖ ὅτι τὸ ἀποκόπτειν τὰς κόμας ἀπὸ τῆς γυναικός, εἶνε ταὐτὸ πρὸς τὸ ἀφαιρεῖν τὴν αἰχμὴν ἀφ' ἑνὸς τῶν ὀξυτέρων βελῶν τοῦ ἔρωτος; Οὕτως ἐνώπιον μοναχῆς ἀποκαρείσης τὴν κεφαλήν, ὑπενθυμίζω τὸν Θεόκριτον περιγράφοντα, ὅτι οἱ Ἔρωτες θρηνοῦντες τὸν θάνατον τοῦ Ἀδώνιδος ἀπέκοψαν τὰς κόμας των· ὑπενθυμίζω τὸν Ἀχιλλέα ἐπὶ τῆς πυρᾶς τοῦ Πατρόκλου ἀποκόπτοντα τὴν ὑπερήφανον κόμην καὶ ῥίπτοντα αὐτὴν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἀποτεφρῶνον τὸ σῶμα τοῦ φίλου του.

Ἀναπολῶ καὶ τὸ πένθος ἔθνους ὁλοκλήρου. Ἀναπολῶ τὴν Ἑλλάδα, ἥτις ἔκλαυσε τὸν ποιητήν της Ἀλκαῖον, κείρουσα ὄπισθεν τὴν κεφαλὴν ὅλων τῶν πολιτῶν της. Καὶ αὐτοὶ οἱ βάρβαροι στρατιῶται τοῦ Ἀττίλα ἔκειρον τὰς κεφαλὰς των ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ βασιλέως καὶ ἀρχηγοῦ των. Ὁ δὲ Ἱερεμίας ἐκφράζει τὴν πικροτάτην ἀπελπισίαν διὰ τῆς ἐκφωνήσεως· «*Κεῖρε τὴν κεφαλήν σου καὶ ἀπόρριπτε*»... (Ἱερεμ. Ϛ', 29).

Ἀλλάσσουσι τὰ ἤθη, ἀλλάσσουσιν αἱ γλῶσσαι, ἡ ἀέναος τῶν χρόνων περιπέτεια μεταβάλλει ἀνθρώπους καὶ πράγματα. Ἀλλὰ καὶ σήμερον μετὰ τόσους αἰῶνας ἡ ἐκφώνησις τοῦ Ἱερεμίου εἶνε ἡ ἔκφρασις ἑνὸς τῶν ὀδυνηροτάτων πόνων, οὓς ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ αἰσθανθῇ. Βασανιζόμενοι, στρεβλούμενοι, αἰσθανόμενοι θύελλαν κινουμένην ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἡμῶν, ἀποσπῶμεν ἀφ' ἡμῶν τὸ μόνον μέρος, ὅπερ εἶνέ τι πλέον τοῦ ἐνδύματος ἀλλ' ὄχι εἰσέτι σάρξ, καὶ κακοποιοῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς πρὶν ἢ αὐτοκτονήσωμεν. Τὸ ἀφαιρεῖν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς εἶνε κατά τι ὀλιγώτερον τῆς αὐτοχειρίας, ἢ μᾶλλον εἶνε ἤδη αὐτοχειρία. ***Κεῖρε τὴν κεφαλήν σου καὶ ἀπόρριπτε.***

Ἀλλὰ θὰ μοὶ εἴπητε, τί ἐνδιαφέρει ὅλη αὕτη ἡ μυθολογία καὶ ἡ ἐκδρομὴ εἰς τὰ πεδία τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ποιήσεως; Ποῖος ἀνεμοστρόβιλος ἀφήρπασε τὸν δόκτορά μας οὕτως, ὥστε ἀπεπλανήθη τῆς μετριόφρονος ἀτραποῦ τῆς πρακτικῆς καὶ τῆς ὑγιεινῆς;

Ἰδοὺ τί εἰς ταῦτα ἀπαντᾷ ὁ δόκτωρ.

Ἠθέλησα νὰ σᾶς δείξω τὴν σπουδαιότητα τῶν τριχῶν, διὰ νὰ σᾶς διδάξω συνεπῶς μετέπειτα τὸν καλήτερον τρόπον, ὅπως διατηρῆτε αὐτὰς μακρὰς καὶ ὡραίας ὅσον ἔνεστι περισσότερα ἔτη, καὶ ὅπως ὑπερασπίζητε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν δύο τούτων ἀτυχημάτων, τὴν *λεύκανσιν τῶν τριχῶν* καὶ τὴν *ἀποφαλάκρωσιν*.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΠΤΗΝΩΝ ΑΓΑΘΟΕΡΓΙΑ

Ὁ σοφὸς φυσιοδίφης Strauss-Durckheim ἀναφέρει ὅτι, κατὰ τὴν νεότητά του, συλλαβὼν ὁλόκληρον φωλεὰν ἀκανθυλλίδων (καρδερινῶν) ἤτοι τὸν πατέρα, τὴν μητέρα καὶ πέντε μικρά, τὰ ἔθεσεν ἐντὸς μεγάλου κλωβοῦ ἐλπίζων ὅτι οἱ γονεῖς θὰ ἐξηκολούθουν τρέφοντες τὰ μικρά των. Ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς ἀγωνίας εἰς ἣν ἐβύθισεν αὐτοὺς ἡ ἀπώλεια τῆς ἐλευθερίας των οὔτε ὁ πατὴρ οὔτε ἡ μήτηρ ἠσχολήθησαν πλέον περὶ τῶν μικρῶν, μολονότι ταῦτα τοὺς παρηκολούθουν πανταχοῦ ζητοῦντα τροφήν.

Ἤδη ὁ παρατηρητὴς ἡτοιμάζετο ν' ἀποσύρῃ

Digitized by Google

τὰ μικρὰ ὅπως τὰ τρέφῃ ὁ ἴδιος, ὅταν εἶδεν ἓν ἐξ αὐτῶν ἀποτεινόμενον μὲ ἀνοικτὸν ῥάμφος καὶ κροῦον τὰς πτέρυγας αὐτοῦ πρὸς ἕνα ἄρρενα φλῶρον εὑρισκόμενον ἐν τῷ αὐτῷ κλωβῷ. Ὁ φλῶρος ἐν πρώτοις οὐδεμίαν ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὴν παράκλησιν ταύτην, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπανελήφθη, ἔστη ἐνώπιον τοῦ μικροῦ πτηνοῦ, τὸ παρετήρησε, καὶ ἀνορθώσας τὴν κεφαλήν, ἐφάνη ὡσεὶ ἐρωτῶν αὐτὸ τί ἤθελε. Τοῦτο βλέπον τὸ ἐγκαταλειφθέν, ἐξέφρασεν ἐντονώτερον διὰ τῶν χειρονομιῶν καὶ τῶν κραυγῶν αὐτοῦ ὅτι ἐπείνα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ φλῶρος ἵστατο προσεκτικός, ὑπετέθη πρὸς στιγμὴν ὅτι θ' ἀπηλλάσσετο τοῦ ὀχληροῦ μικροῦ διὰ ῥαμφισμῶν, ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη. Ὁ φλῶρος ἀπεμακρύνθη, κατέβη εἰς τὸ μέρος, ἔνθα ὑπῆρχεν ἡ τροφή, καὶ κατεβρόχθισε μεγάλην ποσότητα κόκκων...

Ὑπέθεσεν ὅτι ἔκραξε τοῦτο πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀνάγκης, ἀλλὰ μεγάλως ἐθαύμασεν ἰδὼν αὐτὸν ἀναβάντα ἐν τῷ κλωβῷ, ζητοῦντα τὸ μικρὸν πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἐπεκαλέσθη τοσούτῳ θερμῶς τὴν εὐσπλαγχνίαν αὐτοῦ, καὶ τρέφοντα αὐτό. Τοῦτο ἰδόντα τὰ τέσσαρα μικρὰ ἔσπευσαν καὶ αὐτὰ ζητοῦντα συνδρομὴν ἥτις καὶ παρεχωρήθη πρὸς αὐτά. Ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς τὰ υἱοθέτησε πάντα, καὶ διηνεκῶς ἐμερίμνα περὶ τῆς διατροφῆς αὐτῶν ἄχρις οὗ δυνηθῶσι νὰ πράξωσι τοῦτο τὰ ἴδια.

Καὶ αὐτὰ τὰ κανάρια, παρὰ τὴν κατάπτωσιν τοῦ ἐνστίκτου αὐτῶν, συνεπείᾳ τῆς αἰχμαλωσίας, εἰσὶν ἐπιδεκτικὰ τοιούτων πράξεων.

Ἐντὸς μεγάλου κλωβοῦ, ἐν ᾧ ὑπῆρχον παντοειδῆ πτηνά, ἐτέθη φωλεὰ ἀηδόνων καὶ μῖγμα ἐκ καμπῶν, μυρμήκων καὶ μικρῶν σκωλήκων ἀλεύρου, τὸ ὁποῖον εἶνε ἡ καλλιτέρα αὐτῶν τροφή. Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποστῶσι τὴν φυλακήν, ἀπέθανον ταχέως, ἔμεινε δ' ἓν μικρὸν ἐπαιτοῦν τροφήν.

Ἓν κανάριον τὸ ἐλυπήθη, ἀλλ' ἡ τροφὴ αὐτοῦ τῷ ἐπροξένει μεγάλην ἀηδίαν. Ἐδίστασεν ἐπὶ πολύ, μεταβαῖνον ἀπὸ τοῦ μικροῦ εἰς τὸ τὴν τροφὴν περιέχον δοχεῖον, καὶ ἀπὸ τοῦ δοχείου εἰς τὸ μικρόν.

Τέλος ὁ οἶκτος ὑπερίσχυσεν. Ἔλαβεν εἰς τὸ ῥάμφος του τὴν τροφήν, δι' ἐσπευσμένου κινήματος ἔφερεν αὐτὴν εἰς τὸ πειναλέον μικρόν, εἶτα μετέβη ταχέως καὶ ἔνιψε τὸ ῥάμφος αὐτοῦ· ἔπραξε τοῦτο τρίς, πλυνόμενον ἐπιμελῶς κατὰ τὰ μεταξὺ διαλείμματα.

Μετὰ ἀρκοῦντως μακρὸν χρόνον ἐπανήρχιζε φέρον καὶ πάλιν πρὸς αὐτὸ τροφὴν τρίς, ἀποδεικνύων ἀρκούντως ὅτι τὸ ἔπραττε μετὰ μεγάλου κόπου. Τὸ μικρὸν ἀνετράφη καὶ ὑπερηγάπα τὴν τροφόν του. Ἀλλὰ τὸ ἄρρεν κανάριον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀνεχθῇ τὰς πρὸς τὴν μικρὰν ἀηδόνα παρεχομένας περιποιήσεις ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ τρώγῃ μόνη, ἤρξατο εἶτα νὰ τύπτῃ αὐτὴν διὰ τοῦ ῥάμφους του καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ τὴν ἀποσύρωσι τοῦ κλωβοῦ ὅπως τὴν σώσωσιν ἀπὸ τοῦ θανάτου.

Μ.

ΑΣΜΑΤΙΟΝ

Εἰς τῆς καρδίας μου τὸ βάθος
ἀνίατος λανθάνει πόνος·
εἶνε μυστήριον τὸ πάθος,
ὅπερ ἐγὼ γνωρίζω μόνος.

—

Ναί, σιωπῶ· οὐδεὶς γνωρίζει
ποῖον ἐντός μου ἔχω σάλον,
καὶ ποία θύελλα μαστίζει
τὸ στῆθός μου τὸ λάθρα πάλλον.

—

Ἐκείνη ἄφροντις βαδίζει,
φαιδρότης ὅλη, γοητεία,
οὐδ' ἐννοεῖ, οὐδὲ γνωρίζει,
ποία μὲ πνίγει τρικυμία.

—

Ἐν μέσῳ μαγικῶν ὀνείρων
περᾷ, ὡς ὄναρ, ἡ ζωή της,
καὶ διὰ παραδείσων μύρων
τρυφᾷ εὐδαίμων ἡ ψυχή της.

—

Καὶ εἶμαι πάντοτε σιμά της!
οὐδὲν τολμῶ πλὴν νὰ αἰτήσω·
ἐγνώρισα τὰ ὄνειρά της!
καλλίτερον ἂς σιωπήσω.

—

Κ' εἰς τῆς καρδίας μου τὰ βάθη
ἁγνὸς ὁ ἔρως μου ἂς μείνῃ·
αὐτὴ οὐδέποτε ἂς μάθῃ
πῶς τὴν λατρεύω ἐν ὀδύνῃ.

Ε.

(Νοέμβριος, 1884)
Ἀθῆναι

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Μεγάλη κινητὴ γέφυρα πρόκειται νὰ κατασκευασθῇ ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως, ἕνεκα τῶν ὁσημέραι αὐξανουσῶν ἀναγκῶν τῆς διαβάσεως. Τὸ ὁλικὸν αὐτῆς μῆκος ἔσται 880 ἀγγλικῶν ποδῶν, καὶ 50 ποδῶν τὸ πλάτος. Αἱ διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γεφύρας δαπάναι ὑπολογίζονται εἰς 75,000 λίρας στερλίνας.

— Κατ' αὐτὰς ἐδοκιμάσθη νέον εἶδος ὅπλου, ἐφευρεθέντος ὑπὸ τοῦ κ. Picard, ἀνεψιοῦ τοῦ ὁμωνύμου γάλλου στρατηγοῦ. Διὰ τοῦ ὅπλου τούτου πληρουμένου διὰ δύο χρονικῶν κινήσεων, δύναταί τις νὰ ῥίψῃ μέχρι τριάκοντα σφαιρῶν ἀνὰ λεπτόν.

Ἡ κυρία πρὸς τὸν ὑπηρέτην:
— Γιατί δὲν ἄνοιξες τὴν πόρτα, ἀφοῦ ἐκτύπησα τὸ κουδοῦνι τόσαις φοραίς;
— Μὲ συγχωρεῖτε, κυρία, τῆς δύο πρώταις φοραίς ποῦ χτυπήσατε δὲν ἄκουσα· μόνον τὴν τρίτη!...

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 991.

Digitized by Google

’Αριθ. 477 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 17 Φεβρουαρίου 1885

ΔΑΝΙΗΛ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

καὶ ἡ γεωγραφία αὐτοῦ

(1791)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμ. φύλλον.

Γ'

Ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ εἴδομεν τὸν Φιλιππίδην παλαίοντα κατὰ τῶν ζητούντων νὰ διδάξωσι καὶ φωτίσωσι τὸ ἔθνος διὰ γλώσσης ἀγνώστου εἰς αὐτό, εἴδομεν αὐτὸν ὑψοῦντα τὴν βακτηρίαν καὶ πατάσσοντα τοὺς θεωροῦντας σοφίαν τὴν συλλογὴν τῶν λέξεων, καὶ τὰς γνώσεις τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς ῥητορικῆς ἀποκλειστικῶς· ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι θέλομεν ἰδεῖ αὐτὸν καθήμενον ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ἀλυσοδέτου ἔθνους θρηνοῦντα, καὶ ἐκδηλοῦντα δι' ἐπιφωνήσεων καὶ στεναγμῶν τὸ βαρὺ ἄλγος, ὅπερ ἐπίεζε τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ ψυχήν.

Ἀνὰ πᾶσαν σελίδα τοῦ ἔργου του, ἀνὰ πᾶσαν περιγραφὴν τῆς πολιτικῆς ἢ τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος ἐν συνόλῳ ἢ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον, ἡ γραφίς του γράφουσα καταλείπει ὄπισθέν της τὸ στυγνὸν χρῶμα τῆς ὀδύνης. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς γεωγραφίας, ἐν τῇ προσφωνήσει εἰς τὸν Ποτέμκιν, ὀνομάζει τὴν Ἑλλάδα οἰκτρὰν καὶ τραγῳδίας ὑπόθεσιν, λείψανον τῆς βιαίας καταιγίδος, *κακόθλιον* καὶ *δύστηνον Ἑλλάδα*. Αἰσθάνεται ὁ ταῦτα ἀναγινώσκων ὅτι ὁ Φιλιππίδης καὶ ὁ Κωνσταντᾶς ἀρχόμενοι τοῦ ἔργου των, εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ ἀναγραφῇ τοῦ ὀνόματος τῆς ἀτυχοῦς Πατρίδος των Ἑλλάδος, κατέλειπον τὸν κάλαμον ὅπως ἀπομάξωσι τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἀνέβλυσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν των.

Διαγράφων τὴν γεωγραφικὴν θέσιν αὐτῆς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τοὺς ποταμούς, τοὺς λιμένας, τὴν εὐφορίαν, τὰ προϊόντα, τὸ ἐμπορικὸν πνεῦμα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, θρηνεῖ διὰ τοὺς ἀπογόνους τούτων, οὓς ὀνομάζει *κακορρίζικους*, ἐπίθετον, ὅπερ συνήθως ἐπαναλαμβάνει. Ἠδύνατο, λέγει, ν' ἀκμάζῃ καὶ σήμερον τὸ ἐμπόριον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' *«εἶνε νεκρὴ σχεδὸν»* καὶ τί » ἀκμὴ πραγμάτειας ζητεῖς εἰς ἕναν τόπο, ὅπου » ἡ θάλασσά του βράζει ἀπὸ πειρατάς, ἡ ξηρά του εἶναι γεμάτη ἀπὸ κλέφταις ἢ κισιντζῆδες; »

Ἡ ἔλλειψις τῆς εὐνομίας καὶ τῆς ἀσφαλείας ἐξηνάγκασε, λέγει, τοὺς Ἕλληνας ν' ἀποδημῶσιν εἰς ξένας ἐπικρατείας ὅπως ἐμπορεύωνται, γινόμενοι ὑπήκοοι ξένων αὐλῶν, «καὶ ἀναστενάζουν » πάντοτε ἐνθυμούμενοι τὰ ὄμορφα καὶ εὐτυχι» σμένα κλίματα τῆς πατρίδος τους ».

« Διὰ τὰ ἤθη τους, μὲ τί νὰ πῇ τινὰς διὰ » τὰ ἤθη αὐτῶν ὅπου εἶναι ὑπόζυγοι ὑστερημένοι » ἀπὸ σχολεῖα, ἀπὸ βιβλία, ἀπὸ ἀναθροφή, ἀπὸ » παιδεία. Μόλον τοῦτο τὸ *Ἑλληνικὸ ἐκεῖνο* » *πνεῦμα*, ὅπου ἐμψύχονε τοὺς προπάτοράς τους, » ἕνας πολυχρόνιος ζυγός, ὅπου ζώνει ὅλα καὶ » τὰ νεκρόνει, δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὸ σβήσῃ· *δὲν* » *προσμένει παρὰ ἕνα αἴσιο ἄνεμο νὰ πνεύσῃ*, » *διὰ νὰ ἀνάψῃ καὶ νὰ λάμψῃ πάλιν εἰς τὸ* *θέατρο τοῦ Κόσμου!* »

Βαθεῖα παρατήρησις, ἐνέχουσα τὸ σπέρμα διαγνώσεως τοῦ μέλλοντος ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ συλλήψει. Πρὸ 210 ἐτῶν ὁ Θεοδόσιος Ζυγομαλᾶς γράφων πρὸς τὸν Κρούσιον, ἐκφέρει μόνον εὐχὴν ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως τῆς Ἑλλάδος «Δῴη δὲ Θεός ποτε *ἄνεσιν* καὶ *ἐλευθερίαν* τήν τε εἰς τὸ *ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν* ». Ἀλλ' ὁ Φιλιππίδης δὲν ἐκφέρει εὐχήν, διότι ἔβλεπε μακράν, ἔστω καὶ ἀμυδρῶς, καὶ ὄπισθεν ὁμίχλης, τὸ λυκαυγὲς καινοφανοῦς ἡμέρας. Ἀληθῶς δὲ τὸ ζωοποιὸν πνεῦμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος δὲν εἶχε διασκεδασθῆ ὑπὸ τῆς πνοῆς, ἥτις ἐφυγάδευσε τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ περιίπτατο περὶ αὐτήν, φερόμενον τῇδε κἀκεῖσε ὡς νέφος δροσερόν, ἐγκλεῖον τὴν βροχήν, ἥτις ἔμελλε νὰ ζωογονήσῃ καὶ ποτίσῃ τὴν χέρσον καὶ αὐχμηρὰν αὐτῆς γῆν. Θὰ ἐσκίρτησε δὲ βεβαίως ὁ Φιλιππίδης, ὁ τὸν αἴσιον ἀναμένων ἄνεμον διὰ τὴν ἀναλαμπήν, ὑπὸ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ὅτε, μετὰ πολλὰ ἔτη, ἀφ' ἧς ἔγραφε τ' ἀνωτέρω, ἐπιζήσας, ἤκουσε καὶ εἶδεν ὅτι μικρὰ γωνία τῆς μεγάλης Ἑλλάδος, ἧς τὰ ὅρια διέγραψεν, ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της. Καὶ δὲν γνωρίζομεν μὲν τί εἶπε τοῦτο μαθών, οὐδ' ἔγραψέ τι περὶ τούτου ἀλλ' ἡμεῖς ἔχοντες ἐν τῷ νῷ ὁλόκληρον τὴν ζωνταvὴν εἰκόνα τοῦ βίου του φανταζόμεθα αὐτὸν ὁπότε εἰς τὰ βάθη τῆς Βεσσαραβίας, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Γετῶν, πολιὸς ἤδη παρέδιδε τῷ 1833 τὸ πνεῦμα, ὑψοῦντα ὑπὸ τὸ μοναχικὸ ῥάσον τὴν

Digitized by Google

τοὺς λόγους ἐκείνους γράψασαν χεῖρα, καὶ εὐλογοῦντα τὸ ἔργον τοῦ 1821.

Οὐ μόνον δ' ἐν τῷ γενικῷ τμήματι τῆς γεωγραφίας ἐκφράζει τὴν θλῖψίν του, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς κατὰ μέρος ἐπαρχίαις περὶ ὧν γεωγραφεῖ. Ἐν τῷ περὶ Μάνης τμήματι γράφων περὶ τῶν ληστρικῶν ἕξεων καὶ τοῦ βίου τῶν Μανιατῶν ἐν τῷ τότε χρόνῳ λέγει «Οἱ Μανιᾶται... ὄντας » φυσικὰ ἄνθρωποι ἐνεργοί, ἐπιδέξιοι, φιλοκίνδυ» νοι, κατοικῶντας ἕναν τόπο πετρώδη, καὶ » ἀκολούθως μὴν ἔχωντας εἰς τί νὰ καταγίνων» ται καὶ βιαζόμενοι ἀπ' αὐτὸν νὰ ρίξουν ταῖς » ἐλπίδες τους εἰς τὴν θάλασσα...... εἰμποροῦ» σαν βέβαια νὰ εἶναι ἄλλοι Βενετζιάνοι καὶ » Ὀλλανδέζοι. Ἡ πραγματεια..... ἡ ἐπιμιξία » .... τὰ πλούτη τους καὶ ὁ φωτισμὸς ἴσως ἤ» θελαν τοὺς κάμῃ τὸ καύχημα τοῦ *κακορρί*» *ζικου* ἑλληνικοῦ ἔθνους. Μὰ ποιὸ εἶνε τὸ αἴτιο » ὁποῦ τοὺς ἐμπόδισε καὶ τοὺς ἐμποδίζει ἀκόμι ; » ἡ ἀμάθεια μόνη καὶ μόνη » Δὲν εἶχον ἀπάγκην, λέγει, ξένων παραδειγμάτων ἵνα φωτισθῶσιν· εἶχον τοὺς προγόνους των, ἀλλὰ μόλις ἐν Μάνῃ ἐκεῖ δύο ἢ τρεῖς, οἵτινες γνωρίζουσι ὅτι εἶχον τοιούτους ἀπογόνους. «*Τί ἡδονὴ ἤθελε εἶναι εἰς* » *ἕνα καθένα Ἕλληνα νὰ ἀκούῃ Ἀρχή, Ἐ*» *πικράτεια, Δύναμις Ἑλληνική* τὸ μόνο λεί» ψανο τῆς δόξης αὐτοῦ, τοῦ ἐνδόξου ποτὲ ἔθνους καὶ τώρα *κακορρίζικου*! »

Οἱ λόγοι οὗτοι, ἡ ἔκρηξις αὕτη τοῦ πόθου ἐλευθέρας Πατρίδος, μιᾶς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας καὶ Δυνάμεως, ὅσον καὶ ἂν εἶνε κατάκοροι ἀκράτου φιλοπατρίας, ὅσον καὶ ἂν φαντάζωμεθα τούτους ἐκφερομένους μεγαλοφώνως, ὅσον καὶ ἂν γράφωνται ἐν τῇ γεωγραφίᾳ μεγάλοις ἀρχαίοις γράμμασι, μόλις ἀντηχοῦσιν εἰς τὰς ἀκοάς μας ἀσθενῶς ἐκ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς· διότι ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιπροσθοῦσι τὰ γιγαντιαῖα ἀγάλματα τῶν ἀνδρῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἠχοῦσιν οἱ κρότοι τῶν μεγάλων ἔργων τοῦ 1821, διὸ καὶ μόλις σήμερον δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς τοὺς προδρόμους ἐκείνους τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, εὐχομένους ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, καλλιεργοῦντας τὴν ἄρουραν τῆς ἐλευθερίας, σπείροντας τὸν σπόρον, ἀγιάζοντας τὴν γῆν, πρόσωπα ὡς σεβαστὰ διὰ τὴν φιλοπατρίαν, διὰ τὰς γνώσεις, διὰ τὰς θυσίας, διὰ τοὺς εὐγενεῖς ἱδρῶτας, διὰ τὸ μαρτύριον.

Ἀλλ' ὁ πόνος τοῦ Φιλιππίδου ἐντείνεται σφοδρότερον ἐν τῇ περιγραφῇ ἐθνῶν πεπολιτισμένων, ὧν ἐκ τοῦ πλησίον εἶδε τ' ἀγαθὰ καὶ τὸν πολιτισμόν· διότι ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Ἰταλίαν, καὶ τὴν Γαλλίαν, καὶ τὴν Γερμανίαν, ἐγνώρισε σοφοὺς τούτων ἄνδρας, μεθ' ὧν συνῆψεν ἀλληλογραφίαν· εὑρέθη δ' ἐν Παρισίοις κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, τῆς ὁποίας ἐπορεύθη ἐκεῖ ἵνα μελετήσῃ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀνάπτυξιν. Ὥστε ἔχων ὅρον συγκρίσεως τῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, βαθέως ἔπασχε βλέπων τὴν ἀθλιότητα ταύτης, διὸ καὶ ἐκφεύγουσιν ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς γεωγραφίας τῆς Γαλλίας οἱ λόγοι οὗτοι ἐν ἄλλοις πολλοῖς, ἐκ τῆς γραφίδος του. «Οἱ Φραντζέζοι εἶναι ὁποῦ δίνουν » τοὺς τρόπους σήμερον στὰ ἄλλα ἔθνη, καθὼς » ποτὲ οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἕλληνες, ὅπου ἐπροξενοῦ» σαν θαῦμα καὶ φόβο ποτέ, καὶ τώρα *ἔλεος* καὶ *περιφρόνησι*.»

Διὰ τοιούτων ῥήσεων σελίδες τινὲς τῆς γεωγραφίας του ἀποβαίνουσι θρῆνος τῆς Ἑλλάδος. «*Ταλαίπωρη καὶ κακορρίζικη Ἑλλάδα εἰς τί κατάστασι ἦλθες!*» ἀναφωνεῖ ἀλλαχοῦ, ἱστορῶν τὴν διὰ κλήρου διανομὴν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν καὶ Φράγκων τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν· ἐπαναλαμβάνει δὲ ταύτας καὶ πολλῷ ὕστερον ἐν ἑτέροις ἔργοις, εἰς τὰς σημειώσεις, δι' ὧν ἐπλούτισε τὰς μεταφράσεις του τῶν ἱστορικῶν Λατίνων συγγραφέων Φλώρου καὶ Τρόγου.

Ἀλλὰ τὴν κραυγὴν ταύτην τοῦ πόνου καὶ τῆς ὀδύνης δὲν ἐκφέρει μόνος ὁ Φιλιππίδης, πᾶσα ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν διδασκάλων, τῶν λογίων, τῶν ἱεροκηρύκων, οἵτινες ἀπὸ τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος διῆλθον τῆς δυσκληρίας τὰ ἔτη ἐξεστόμισεν αὐτήν. Φαινόμενον δ' ἐνταῦθα ἄξιον τῆς προσοχῆς τοῦ ἱστορικοῦ εἶνε ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ δυνάμενοι νὰ γράψωσι καὶ ἐκθέσωσι πολιτικὰ γεγονότα σύγχρονα, νὰ περιγράψωσι τὴν σύγχρονον κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος ἐν ὑπομνήμασιν ἢ χρονογραφίαις, παρέλιπον τοῦτο. Ἀλλὰ τὸ φαινόμενον δὲν εἶνε δυσεξήγητον, ἂν ἀναλογισθῶμεν ὅτι οἱ δυνάμενοι νὰ συγγράψωσιν ἦσαν εὐάριθμοι, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ὠφελιμωτέραν διὰ τὸ ἔθνος λειτουργίαν τῆς διδασκαλίας, καὶ ὅτι αἱ τοιαῦται δημοσιεύσεις δὲν εἶχον λόγον τότε γενέσεως, οὐδὲ ἦσαν ὠφελείας τινὸς πρόξενοι. Ἄλλως τε δὲ καὶ τί νὰ γράψωσιν; Ἡ κατάστασις ἁπανταχοῦ ἦτο ἡ αὐτή. Ὁ βίος ὑπὸ τὴν δουλείαν καθίσταται μονότονος, στάσιμος, ὁμοιόμορφος· ἔνθα δὲ λείπει ἡ κίνησις, ἡ πρόοδος, ἡ αὔξησις, ἡ ἀνάπτυξις ἡ κοινωνική, καὶ ἡ παραγωγή, ὁ πεζὸς τῆς ἱστορίας κάλαμος μόνον στεναγμοὺς ἡ δὲ ποίησις μόνον θρήνους ἔχει ν' ἀναγράψῃ. Οὕτως νομίζομεν εἶνε ὁ λόγος, δι' ὃν ἡ τουρκοκρατουμένη Ἑλλὰς δὲν παρήγαγε χρονογράφους. Οἱ πεπαιδευμένοι, οἱ ἀναλαβόντες τὴν προηγέτησιν τοῦ ἔθνους ἠσχολοῦντο ν' ἀναζητῶσι μόνον τοὺς τρόπους τῆς ἀνακουφίσεως τῶν δεινῶν ἀντὶ τῆς περιγραφῆς αὐτῶν καὶ ἐν τῇ ἀναζητήσει ταύτῃ φυσικὸν ἦτο κεκμηκότες νὰ ἐκπέμπωσι τὴν φωνὴν τοῦ στεναγμοῦ καὶ τοῦ ταλανισμοῦ τῆς τύχης των.

Ἐντεῦθεν ἰδέ, ἂν δὲν πλανώμεθα, καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν *θρήνων*, ποιήσεως ἰδιαζούσης εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς

Digitized by Google

τοὺς Ἕλληνας, εἰς οὓς οἱ θρῆνοι καὶ τὰ δάκρυα ἀπέμειναν ὁ μόνος κλῆρος.

Ἠθέλαμεν ἀπομακρυνθῆ τοῦ θέματος ἡμῶν, ἂν ἀνεγράφομεν, ἔστω καὶ τεμάχια, ἐκ τῶν ποιήσεων τούτων καὶ τῶν μονῳδιῶν ἐπὶ τῇ ἁλώσει μεγάλων Ἑλληνίδων πόλεων, οἷον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Θεσσαλονίκης, ἢ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ μεγάλων ἀνδρῶν, θεωρουμένων ἐν τῇ τότε λειψανδρίᾳ ὡς σωτήρων καὶ στύλων τοῦ ἔθνους. Ἂς ζητήσωσιν οἱ θέλοντες ν' ἀναγνώσωσι ταύτας ἐν τοῖς σωζομένοις τοῦ Ἀκομινάτου, ἐν ταῖς συλλογαῖς τοῦ Ἔλλισσεν (Ellissen), τοῦ Τάφελ (Tafel), τοῦ Σάθα· ἀρκούμεθα τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐνταῦθα ἐν παραδείγματι, καταβαίνοντες τὴν κλίμακα τῶν χρόνων, εἰς τὴν ἀναγραφὴν ὀλίγων ῥήσεων, δι' ὧν ἀπεικόνισαν τὴν κακοδαιμονίαν τῆς Πατρίδος πεζογράφοι σύγχρονοι τοῦ Φιλιππίδου, ἢ ὀλίγον προγενέστεροι τούτου ἢ μεταγενέστεροι.

Ὁ Ἀθανάσιος Ψαλίδας τῷ 1791 ἐν τῇ προσφωνήσει τοῦ βιβλίου του πρὸς τὴν Αἰκατερίνην εἴδομεν ἐν ἀρχῇ ὅτι ὀνομάζει τὴν Ἑλλάδα *ἄδοξον* καὶ *δυστυχῆ*. Ὁ Εὐγένιος ὁ Βούλγαρης ἐν τῇ προσφωνήσει του ἐπίσης πρὸς τὴν Αἰκατερίνην τῆς μεταφράσεως τοῦ συγγράμματος τοῦ Ἀδὰμ Ζοιρνικαβίου Βορούσσου περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῷ 1797 λέγει περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Βέβαια ἡ τῶν Γραικῶν » ἐκκλησία καὶ τῶν λοιπῶν ἄλλων τῶν αὐτῇ » ὁμοδόξων, ἐνῷ καὶ πόρρωθεν εὐχαρίστως ἀκού» ουσι τῆς εἴτε θυγατρός, εἴτε καὶ ἀδελφῆς ἐκ» κλησίας, τῆς Ῥωσσικῆς, ταύτην τὴν εὐκληρίαν » καὶ ἐπαύξησιν, ἐπειδὴ δὲν εὐτυχεῖ καὶ ἐκείνη » νὰ μελῳδῇ ἀπαρενοχλήτως καὶ ἀνεπηρεάστως » τὴν ᾠδὴν τοῦ Κυρίου ἐπὶ γῆς, τῆς ποτὲ μὲν » ἰδίας, νῦν δέ, φεῦ!, ἀλλοτρίας, δὲν εἶνε τρό» πος νὰ μὴ σχετλιάζῃ, καὶ νὰ μὴ ὀλοφύρεται » συναισθανομένη ἐκ παραθέσεως βαρυτέραν τὴν αὐτῆς *ἀθλιότητα* κτλ. » Ἐν τέλει δὲ τῆς προσ» φωνήσεως γράφει. Ναί, Κυρία, Εὐσεβεστάτη » καὶ Πανευσπλαγχνικωτάτη, Νεῦσον εἰς τὴν » θερμὴν ἱκεσίαν τοῦ ταπεινοῦ καὶ πιστοῦ δού» λου σου καὶ ὑπηκόου σου! Ὠφεληθήτω ἡ *πα» νάθλιος Γραικία* ὑπὸ τῆς μεγάλης αὐτῆς Προστάτιδος... »

Εἴδομεν δ' ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι ἐν τῇ ἑτέρᾳ προσφωνήσει τοῦ 1770 ὁ Βούλγαρης ὀνομάζει τὴν Ἑλλάδα *τάλαιναν*.

Ὁ Πολυζώης Λαμπανιτζιώτης ἐξ Ἰωαννίνων, ὁ φιλογενέστατος οὗτος ἐκδότης πλείστων ὅσων ἔργων λογίων Ἑλλήνων ἐν τοῖς προλεγομένοις εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Μελετίου τῷ 1784 κατακρίνων τοὺς μὴ δαπανῶντας δι' ἀγορὰν βιβλίων ὁμοεθνεῖς, καὶ τοὺς μὴ ἀναγινώσκοντας, γράφει· « ὢ τῆς ἀθλιότητος τοῦ γένους μας, » ὅπου δὲν στοχάζονται ὅτι διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς » μαθήσεως καὶ ἀναγνώσεως τῶν ἀξιολόγων βι» βλίων καὶ τῆς σπουδῆς *ἐβαρβαρώθημεν* καὶ » ἐγίναμεν τὸ βδέλυγμα καὶ τὸ *ἐξουθένωμα* » τῶν ἄλλων ἐθνῶν, εἰς καιρὸν ὅπου ἤμασθεν τὸ παράδειγμά τους καὶ ἡ στολὴ αὐτῶν. »

Ὁ Γεώργιος Φατζέας ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ του, ἣν ἐξέδωκε 30 ἔτη πρὸ τοῦ Φιλιππίδου, τῷ 1760 καλεῖ τοὺς Ῥωμαίους *δυστυχεῖς* καὶ *ἀθλίους*, οὐδὲ κἂν Ἕλληνας ὀνομάζει τούτους.

Ὁ Μελέτιος τῷ 1728 «Ἡ Ἑλλὰς τὸ μέγα » καὶ πολυθρύλητον ὄνομα εἰς τοὺς ἀρχαίους καιροὺς τὸ *σμικρὸν* καὶ *δυστυχὲς* εἰς τοὺς νῦν ». Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτός. «Φεῦ! τῆς *ἐλεεινῆς* κα» ταστάσεως! ἡ πρὶν ὑπέρλαμπρος ὁλοτελῶς » σχεδὸν *ἀπημαυρώθη* καὶ *βεβαρβάρωται*, φυ» γούσης ἐκεῖθεν τῆς σοφίας οἱονεί τις ὄρνις τῆς καλιᾶς αὐτῆς. »

Ὁ Ἀθανάσιος Σκιαδᾶς τῷ 1723 συμβουλεύει τὸν Μέγαν Πέτρον νὰ συλλέξῃ ἀπὸ τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ Ἄθω τοὺς ἑλληνικοὺς κώδικας, καὶ γνωρίζων τὴν οἰκτρὰν τῆς Ἑλλάδος κατάπτωσιν, ἔγραφε πρὸς ἐκεῖνον «Ἡ *ἀθλία Ἑλ» λάς μου*, ἡ ἐλεεινῶς ἀφανισθεῖσα ὑπὸ τῶν βαρ» βάρων, *φροντίζει* μᾶλλον διὰ *τὰς συμφορὰς* » της, παρὰ διὰ τὰ χειρόγραφα, ἐξ ὧν εἶνε πλουτισμένη ».

Ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς τῷ 1716 ἀναφωνεῖ «Τὸ *τρισάθλιον ἡμῶν γένος* ».

Τίς δὲ ἀγνοεῖ τὴν περιώνυμον ἐκείνην δέησιν τοῦ Φραγκίσκου Σκούφου, ἣν κατεχώρισεν ἐν τῇ Ῥητορικῇ αὐτοῦ (1681), ἐν εἴδει παραδείγματος, ἐν κεφαλαίῳ 23, περὶ ἀντιβολήσεως ἢ δεήσεως, καὶ τὴν ὁποίαν ἐπανέλαβε καὶ ὁ Ἡλίας Μηνιάτης; «Μὲ τὸ σχῆμα τῆς δεήσεως, θέλω » παρακαλέσει τὸν ἐλευθερωτὴν τοῦ κόσμου Χρι» στὸν νὰ ἐλευθερώσῃ....... τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν Ἀγαρηνῶν » καὶ ἄρχεται «Φθάνει, Κριτά, δικαιότατε, φθάνει. Ἕως » πότε οἱ *τρισάθλιοι* Ἕλληνες ἔχουσι νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας........ »

Ἐν ἔτει 1665 ὁ Εὐγένειος Γιαννούλης ὁ Αἰτωλὸς γράφει πρὸς τὸν Διονύσιον Λαρίσης. «Ἐν » τοῖς μέρεσι τῆς Αἰτωλίας τῆς ἐμῆς *ἀθλίας* » πατρίδος καὶ ἐπὶ πᾶσι σχεδὸν τοῖς πέριξ » ἐκείνῃ κλίμασιν ἐξέλιπε πρὸ πολλῶν ἤδη χρόνων » ἅπαν καλόν..... καὶ οὕτω συνέβη τοὺς ἐκεῖσε » πάντας ἀναλφαβήτους γίνεσθαι καὶ ἄγαν *τριβαρβάρους* ».

Ἀλλ' ἂς καταβῶμεν δι' ἅλματος τὴν κλίμακα. Ὁ Ἰάκωβος Διασωρῖνος τῷ 1555 ἐν Βρυξέλλαις διατρίβων, καὶ ἐπιστέλλων πρὸς Φίλιππον Μελάγχθωνα σημειοῖ «Ἐκ τῆς πάλαι εὐτυχοῦς καὶ » μακαρίας Ἑλλάδος, νῦν δὲ ἀθλίας, βιβλίων τῶν δυσευρέτων πέμψας σοι βούλομαι κτλ. »

Ὁ Θεοδόσιος Ζυγομαλᾶς ἐπιστέλλων ὡσαύ-

Digitized by Google

τως πρὸς Κρούσιον τῷ 1581 ὀνομάζει *ἀθλίαν* τὴν Κωνσταντινούπολιν. « Ὅσῳ λαμπροτέρα ἦν » τοσούτῳ ἀθλία καθέστηκεν, οὐδὲν αὐτῆς μα- » καριώτερον πρότερον, οὐδὲν *ἐλεεινότερον* νῦν». Ὀδύρεται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ἀδιαλείπτως, καὶ θρηνεῖ ἐπὶ ταῖς περικυκλούσαις συμφοραῖς Οἰκτείρει τὰς Ἀθήνας, τὴν Θεσσαλονίκην, τὸ Ναύπλιον, τὰ Ἰωάννινα, « πόλεις *δεδουλωμένας* ». « Ὁρῶ, γράφει, μετοικήσαντα πάντα » τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τῶν Ἑλληνικῶν τόπων, καὶ οἰκήσαντα ἐν ὑμῖν. » (τοῖς ἐν Εὐρώπῃ).

Τοὺς λόγους τούτους τοῦ πένθους ἀκούομεν καὶ ἂν ἀνέλθωμεν ἔτι τὴν κλίμακα ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Φιλιππίδου. Ὁ Ἀθηναῖος Παναγιωτάκης Κοδρικᾶς ἐν τῇ μεταφράσει αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος τοῦ Φοντενὲλ περὶ πληθύος κόσμων τῷ 1794 λέγει « Ἡ *δυστυχὴς* Ἑλλάς, τὸ εὐγενέ- » στατον ἐκεῖνο κλίμα, τὸ τεχνικώτατον οἴκημα, » τὸ πολυμαθέστατον ἔδαφος..... κτλ, » Ἐν μεταφράσει δὲ τῆς χημικῆς φιλοσοφίας τοῦ Φουρκροᾶ, ὑπὸ Θεοδ. Μ. Ἡλιάδου ἐκδοθείσῃ τῷ 1802 προτάσσεται χαλκογραφία εἰκονίζουσα ἐν μέσῳ ἀρχαίων ἐρειπίων καθημένην τὴν Ἑλλάδα, πένθιμον περιβεβλημένην χιτῶνα, πρὸς ἣν φέρουσι τρεῖς νεαροὶ Ἕλληνες στάμνον ὕδατος ἵνα πίῃ· κάτωθεν δὲ γέγραπται τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα.

Μηκέτι νῦν στύγναζε *πολύστονε* κύδιμε Ἑλλάς
Αὖθι σε γὰρ σπεύδει ζωογονεῖν τὰ τέκνα.

Ὁ Ἰωάννης Κασκαμπᾶς ἐν τοῖς προλεγομένοις τῆς ὑπὸ τούτου γενομένης μεταφράσεως τῶν διαλόγων τοῦ Φωκίωνος τοῦ Γάλλου Μαβλῆ, ἐν ῥωσσικῇ ὑπηρεσίᾳ διατελῶν, γράφει ὅτι ἀποσταλεὶς πρόξενος εἰς τὴν Ἑλλάδα ᾐσθάνθη ἐπὶ τούτῳ μεγάλην χαράν, ἔμπλεως ὢν τῆς ἀρχαίας αὐτῆς ἱστορίας· ἀλλ᾽ ἡ χαρά του ὑπῆρξεν ὀλιγοχρόνιος μετὰ τὴν ἀπόβασίν του εἰς Ἀττικήν, ἔνθα κατελήφθη ὑπὸ ἀπαρηγορήτου λύπης « θεωρῶν » τὴν μητέρα τῆς Ἑλλάδος, τὴν ποτὲ πρωτεύου- » σαν κατοικίαν τῶν Μουσῶν, τὰς Ἀθήνας, τὴν » διαυγάσασαν τὴν Εὐρώπην παντοίαις μαθήσεσιν, » ἐπιστήμαις καὶ τέχναις, *ἄδοξον*, *ἄμορφον*, *μὴ* » *ἔχουσαν* εἶδος,....., *μήτε κωμοπόλεως* » καὶ μὴ δυνάμενος νὰ περιγράψῃ λεπτομερῶς τὴν «*ἀθλίαν* » καὶ *θρηνώδη*, ἅμα δὲ καὶ *δουλοπρεπῆ* κατά- » στασιν αὐτῆς ».

Θὰ ἦτο μακρὸς ὁ λόγος ἂν κατεγράφομεν ἐνταῦθα ὅλας αὐτὰς τὰς ῥήσεις τῆς ὀδύνης καὶ τοῦ πόνου, δι᾽ ὧν οἱ συγγραφεῖς ἢ οἱ μεταφρασταὶ ἀνεκούφιζον γράφοντες τὸ βαρῦνον αὐτοὺς ψυχικὸν ἄλγος. Πάντα τὰ βιβλία τῆς 15 μέχρι τῆς 18 ἑκατονταετηρίδος, καὶ μάλιστα οἱ πρόλογοι αὐτῶν βρίθουσι τοιούτων σχετλιασμῶν, δι᾽ ὧν χρωματίζεται ἡ οἰκτρὰ καὶ ἐλεεινὴ εἰκὼν τῆς καταστάσεως, ἐν ᾗ διετέλουν πᾶσαι αἱ ἑλληνικαὶ χῶραι, καθ᾽ ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα τῆς δουλείας.

Δ'.

Ὅτε συνέταττε τὴν γεωγραφίαν ὁ Φιλιππίδης, ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις εἶχεν ἐκραγῆ, ἀλλὰ πολὺ πρὸ ταύτης διέτριψεν ἐν Παρισίοις, ὡς μανθάνομεν ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κωνσταντίνου Σταμάτη, καὶ ἦτο πλήρης ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἔμπλεως τῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἐξεπήδησαν ὡς μύδροι πυριφλεγεῖς ἐκ τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἐκείνης ἐκρήξεως.

Ὁ Λεγρὰνδ ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ γαλλικοῦ συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ τοῦ ἔτους 1872 ἐπιστολὰς τοῦ Κωνσταντίνου Σταμάτη πρὸς τὸν Κοδρικᾶν, ἀναφερομένας εἰς τὸ ἔτος 1793 τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἔχει δὲ πολλὰς ἄλλας τῶν προηγουμένων ἐτῶν, ὧν μεταφράζει μίαν τοῦ 1790 πρὸς τὸν Κοδρικᾶν, ὃν παρακαλεῖ νὰ διαβιβάσῃ εἰς τὸν Καταρτζῆν ἐν Βλαχίᾳ τὴν εἴδησιν ὅτι ὁ Φιλιππίδης ἔχει καλῶς τὴν ὑγείαν, καὶ ὅτι εὐχαριστεῖ τὸν Παντοδύναμον ὅτι ἠξίωσεν αὐτὸν νὰ ζήσῃ ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας τῶν φιλοσόφων (ἐν Παρισίοις). Ὁ Λεγρὰν προσθέτει ὅτι ὁ Φιλιππίδης ὠνειροπόλει τότε τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Πατρίδος του, καὶ ὅτι ἐπορεύθη εἰς Παρισίους ἵνα σπουδάσῃ ἀνέτως τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις εἶχε τότε κινήσει τὴν ἔκπληξιν ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Ἐπιλέγει δὲ ὁ Λεγρὰν ὅτι ἔχει εἰς χεῖράς του τὴν ἀνέκδοτον ἀλληλογραφίαν τοῦ Φιλιππίδου μετὰ τοῦ γεωγράφου Βαρβιὲ δὲ Βοκὰζ (Barbié de Bocage). Ἡ ἀλληλογραφία αὕτη μέχρι σήμερον μένει ἀνέκδοτος δυστυχῶς, εὐχῆς δ᾽ ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἐξεδίδετο ἵνα γνωρίσωμεν, τί περιέχει καὶ ποία ἡ σχέσις ἡ συνδέουσα τὸν Φιλιππίδην πρὸς τὸν γεωγράφον Βαρβιὲ δὲ Βοκάζ, τοῦ ὁποίου ἀρχαῖος γεωγραφικὸς πίναξ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν πρῶτος συνώδευσε τὴν «Περιήγησιν τοῦ Ἀναχάρσιδος τοῦ Βαρθελεμῆ, δι᾽ ἧς ὁ βίος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διὰ γραφίδος ἐπαγωγοῦ ἐγένετο γνωστὸς καὶ δημοτικὸς ἐν Εὐρώπῃ. Ἐν ἐπιστολῇ δὲ γαλλικῇ τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ τοῦ 1801 πρὸς τὸν Βαρβιὲ δὲ Βοκάζ, ἧς τὸ πρωτότυπον ἔχω εἰς χεῖρας, ἀποσταλέν μοι παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου Σάθα ἐκ Βενετίας, ἀναφέρεται ὁ Φιλιππίδης διατρίβων ἐν Ἰασίῳ. Ἐν τῇ ἀπαντήσει του δὲ ὁ Βαρβιὲ δὲ Βοκάζ, ἧς τὸ σχέδιον ἔχει γράψει ἐν τῷ ἀγράφῳ τμήματι τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Γαζῆν, διαβιβάζει τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τὸν Φιλιππίδην διὰ τὴν ἀποστολὴν βιβλίων, ἅτινα ἔπεμψεν αὐτῷ. Ὁ Γαζῆς ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐπιστολῇ ὀνομάζει τὸν Φιλιππίδην ἐξάδελφόν του.

Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Φιλιππίδης ἐν Παρισίοις διατρίβων συνῆψε γνωριμίας μετὰ σοφῶν τοῦ χρόνου

Digitized by Google

ἐκείνου ἀνδρῶν, οἵτινες, ἵνα συνάψωσι μετ' αὐτοῦ ἀλληλογραφίαν, βεβαίως θὰ ἐξετίμησαν καὶ τὰς γνώσεις του καὶ τὴν φιλοπατρίαν. Οὕτως ἐνῷ μανθάνομεν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι εἶχε σχέσεις μετὰ τοῦ Βαρβιὲ δὲ Βοχάζ, μανθάνομεν προσέτι ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀψευδοῦς στόματος τοῦ Φιλιππίδου ὅτι εἶχεν ἀλληλογραφίαν καὶ μετὰ τοῦ διασήμου ἀστρονόμου Λαλάνδ, ὅστις ἔπεμψεν αὐτῷ μεταφράζοντι τὴν ἐπιτομὴν τῆς Ἀστρονομίας του, χειρογράφους ὅλας τὰς νεωτέρας ἀστρονομικὰς ἀνακαλύψεις, αἵτινες ἐγένοντο μετὰ τὸ 1795, ἔτος τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐπιτομῆς του, καθὼς καὶ διορθώσεις, ἃς ἐθεώρει ἀναγκαίας εἰς τὴν συγγραφήν του. (Ὅρα σελ. XLIII τῶν προλεγομένων τοῦ Φιλιππίδη ἐν τῇ μεταφράσει τῆς Ἀστρονομίας).

Οὐ μόνον δὲ ὁ Φιλιππίδης, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐν Παρισίοις Ἕλληνες σπουδασταὶ ἐνεπνέοντο ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῶν ἀγαθῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Αἱ κοινωνικαὶ ἰδέαι τοῦ Ῥουσῶ, αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι τοῦ Πασκάλ, τοῦ Βολταίρου, τοῦ Καρτεσίου, ὧν πολλὰ ἔργα μετεφράσθησαν ὕστερον ὑφ' Ἑλλήνων λογίων, αἱ ἰδέαι περὶ ἐλευθερίας εἴς τε τὰς πράξεις καὶ τὰ φρονήματα, αἱ νέαι θεωρίαι περὶ πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ φορολογίας, καὶ ὅλη ἡ σοφία τῶν Ἐγκυκλοπαιδιστῶν συνεκίνει βεβαίως τοὺς νέους Ἕλληνας, τοὺς ἐκεῖ διατρίβοντας, καὶ εἶχεν οὐ σμικρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν φρονημάτων αὐτῶν κατὰ τὴν ἀνατροφὴν ἑκάστου, τὰς ἕξεις, καὶ τὴν ἐπιστήμην ἣν ἐσπούδαζε. Πολλὰ τῆς γεωγραφίας τοῦ Φιλιππίδου εἶνε εἰλημμένα ἐξ αὐτῆς τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ τοῦτο. « Αὐτὰ ὅπου εἶπα διὰ » τὴν Ἰταλικὴ γλῶσσά τὰ ἔχω ἀπὸ τὴν Ἐγκυ» κλοπαιδίαν. Βλέπεις πόσα ἐγκώμια τὴ δίνει. » Πόσο τάχα ἤθελε ἐγκωμιάζει τὴ δική μας, » ὁποῦ ἤθελε ἔχῃ ἀναντιρρήτως ὅλα τὰ προτε» ρήματα τῆς Ἰταλικῆς εἰς ἕνα βαθμὸ ὅμως πολλὰ ἀνώτερο ». Λυπεῖται ἐνταῦθα, διότι ἡ Ἐγκυκλοπαιδεία, ἡ θεωρουμένη τότε ὡς δοχεῖον πάσης σοφίας, ἡ παρὰ παντὸς σοφοῦ συμβουλευομένη, οὐδόλως ἐμνημόνευε τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ὡς πρὸς τὴν τοιαύτην δ' ἐπίδρασιν τῶν τότε διακηρυσσομένων ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν, παρατηροῦμεν ὅτι ἐὰν ὁ θούριος Ῥήγα τοῦ Φεραίου

Ὡς πότε παλληκάρια νὰ ζῶμεν στὰ βουνὰ

θεωρεῖται ὡς ἡ πρώτη ἀπήχησις τοῦ κρότου τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ὀρέων, ἡ γεωγραφία τοῦ Φιλιππίδου εἶνε, καθ' ἡμᾶς, τὸ πρῶτον πεζὸν ἔργον, ἔνθα αἱ περὶ ἐλευθερίας καὶ δουλείας διακηρυχθεῖσαι ἀρχαί, αἱ περὶ πολιτικῆς οἰκονομίας, αἱ περὶ εἰλικρινοῦς πολιτικῆς, αἱ περὶ ἀρετῶν τῶν πολιτῶν, αἱ περὶ ἀληθοῦς ἀγάπης τῆς πατρίδος ἐκτίθενται ἐν σκιαγραφήματι διδακτικωτάτῳ καὶ ζωηροτάτῳ.

Ἐν τῇ συνοπτικωτάτῃ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἣν προτάσσει τῆς γεωγραφίας, ἐκθέτων τὰ κυριώτατα τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, δι' ὧν ἐπῆλθε μεταβολὴ εἰς τὴν πολιτικὴν αὐτῆς κατάστασιν, παρενείρει πρὸς διδασκαλίαν τὰς ἰδίας σκέψεις καὶ κρίσεις ἐπὶ τούτων, ὧν πολλὰ χαρακτηρίζει δι' ὀλίγων λέξεων, ἢ καὶ ἑνὸς ἐπιθέτου κατὰ τὸ οἰκεῖον αὐτῷ ὕφος. Τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Σικελίαν ὀνομάζει « τρέλαν », ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ταπείνωσις τῶν Ἀθηνῶν. Ἐν τῇ ἀφηγήσει τῆς εἰσβολῆς τοῦ Φιλίππου λέγει· « Ματαίως ὁ πρῶτος ῥήτορας τῆς ἀρχαιό» τητος ἐμεταχειρίζουνταν τὰ κάλλη τῆς τέ» χνης του, τὴ δεινότητα τῶν λόγων του, ὅλους » τοὺς πόρους τῆς εὐφραδείας διὰ νὰ φωτίσῃ » τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὰ ἀληθινά τους συμφέ» ροντα· ἡ ἀπονάρκωσι τοῦ δήμου, ὁ ὁποῖος εἶχε » καταμαλακισθῇ ἀπὸ τὴν τρυφή, ὁποῦ τὸν ἐπρο» ξένησαν αἱ ἐλευθεριότητες τοῦ καλότυχου Πε» ρικλέους, ἀπὸ τὰ τάλαντα τοῦ Φιλίππου, πολ» λὰ ἰσχυρότερα ἀπὸ τὰ χαρίσματα τοῦ Δημο» σθένους, τὸν ἐβάσταζεν εἰς αὐτὴν τὴν ταπεί» νωσι, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ πέσῃ κάθε » διοίκησι, ὅπου ἡ ἑορτομανία καὶ ἡ τρυφομανία, » ὅπου ἡ τυφοκνηρία καὶ ἡ αἰσχροκερδὴς ἰδιο» πραγία διαδέχονται τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας » καὶ τῆς πατρίδος, καὶ κάθε ἰδέα τῆς ἀληθινῆς δόξης ».

Αἱ αὐταὶ ἰδέαι περὶ κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐν τοῖς περὶ Ἀράτου ἱστορουμένοις, καὶ περὶ τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας, ἣν ὀνομάζει δύναμιν ἥτις « *εἶχε » βάσι τὸν ἔρωτα τῆς δικαιοσύνης* καὶ τῆς » *ἐλευθερίας* », καὶ ἥτις κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ὅταν « οἱ Ἀχαιοὶ ἄφησαν μόνον νὰ » τοὺς φύγουν κάποιοι σπινθῆρες ἐκείνης τῆς φω» τιᾶς, ὅπου ἄναφτε τοὺς προγόνους τους διὰ τὴν ἐλευθερίαν ». Τὴν Ἀχαΐαν δὲ ἰδιαιτέρως γεωγραφῶν, καὶ μνημονεύων τῆς κατακτήσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, λέγει ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ὠνόμασαν τὴν Ἑλλάδα οὕτως « ἐπειδὴ οἱ κα» λότυχοι Ἀχαιοὶ πρῶτοι εἶχαν τὴν τρέλα νὰ » τοὺς κράξουν εἰς τὴν Ἑλλάδα μὰ ὕστερα » ἐκατάλαβαν τί συμμάχους καὶ ὑπερασπιστὰς » εὕρῆκαν. *Ἀλλοίμονο εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ δὲν » ἠμπορεῖ νὰ διαφεντεύσῃ μόνος του τὴν ἐλευθερίαν του !* »

Αἱ ἔριδες καὶ αἱ διχόνοιαι, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐσπαράσσοντο αἱ ἑλληνικαὶ κοινότητες τῶν χρόνων του, καὶ παρεκωλύετο ἡ ἀνάπτυξις, καὶ ἐμαραίνετο ὁ ζῆλος τῶν ποθούντων τὸ κοινὸν καλὸν ἦτο θέαμα οἰκτρὸν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Φιλιππίδου, διὸ καὶ πάντοτε λόγου παρεμπίπτοντος εἴτε ἐν τοῖς ἱστορικοῖς, εἴτε ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς, κατακρίνει αὐτὰς καταδεικνύων τὰς ὀλεθρίας συνεπείας τούτων. Ἐπίστευεν ἐνδομύχως ὅτι αἱ ἀλληπάλληλοι ὑποδουλώσεις τῶν Ἑλλη-

Digitized by Google

νων ἦσαν γέννημα τῶν διχονοιῶν καὶ τῶν στάσεων, αἵτινες καὶ μόναι, ὡς γράφει, ἐκληροδοτήθησαν εἰς τοὺς ἀπογόνους των.

Μετὰ δακρύων διαγράφει τὴν κακὴν διοίκησιν τῶν Τούρκων, τὴν ἔλλειψιν εὐνομίας, καὶ δικαιοσύνης τιμωροῦ τοῦ ἐγκλήματος, τὰς δηώσεις τῶν στρατιωτῶν, τὰς πυρπολήσεις τῶν χωρίων, τὰς αἰχμαλωσίας· «μὰ τί νὰ τὰ λέγω, » ἐπιφέρει, ὁποῦ εἶν' εἰς ὅλους γνωστά. Ἐδῶ ἡμ» πορούσε τινας νὰ ἐξαπλωθῇ πολλὰ ἔχωντας » κακῇ τύχῃ, καὶ πολλὴ ὕλην, μά........»

Τὰ μετὰ τὸ *μὰ* ἀποσιωπητικὰ δὲν εἶνε ἡμέτερα, ἀλλὰ τοῦ βιβλίου τοῦ Φιλιππίδου· μαρτυροῦσι δὲ πνιγμὸν στεναγμοῦ τοῦ συγγραφέως εἰς τὰ βάθη μεγάλου στήθους, ἐγκλείοντος φλόγα ἡφαιστείου, μὴ δυναμένου νὰ ἐκραγῇ.

Ζητεῖ εἰς τὰς περιγραφάς του καὶ εἰς τὰς ἐκθέσεις τὰς ἱστορικὰς νὰ διδάξῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς τὸ σέβας πρὸς τὰ κοινὰ καὶ δημόσια, τὸ σέβας πρὸς πᾶσαν θρησκείαν, διὸ καὶ εἰς τὴν θρησκομανίαν, ἢ θεοληψίαν, ὡς ὀνομάζει, ἀποδίδει τὸ ἐπίθετον «καταραμένη».

Καίτοι δὲ ὁ Φιλιππίδης ἦτο κληρικός, ὡς καὶ ὁ συνεργάτης αὐτοῦ Κωνσταντᾶς, οὐχ ἧττον ἀπροκαλύπτως ἐπιτιμᾷ τὴν ἀμάθειαν καὶ αἰσχροκέρδειαν τῶν ἱερέων καὶ ἀρχιερέων. Περιγράφων τὰ Χάσια τῆς Θεσσαλίας ἐν ἄλλοις σημειοῖ «Οἱ » ἱερεῖς τους εἶναι κᾂν πρακτικοὶ εἰς τὰ ἐκκλη» σιαστικά, καὶ ἠμποροῦσαν νᾆναι καὶ προκομ» μένοι, ἂν ἐλάμβαναν καὶ οἱ ἅγιοι ἀρχιερεῖς » κάπρια ἐπιμέλεια, τὸ ὁποῖο εἶναι καὶ ἀπαραί» τητό τους χρέος, μὰ αὐτοί, καθὼς καὶ ἄλλοῦ, » δὲν κιττάζουν παρὰ τὰ χειροτονικὰ μόνο, καὶ » νὰ γίνωνται καὶ πολλοί, διὰ νὰ πέρνουν καὶ ἡ » ἁγιωσύνη τους πολλά. Ἡ ἐκκλησία, ἂς τολμή» σω νὰ τὸ 'πῶ, ἐκατήντησε τὴν σήμερον ἕνα » μυστηριοπώλιο· τὸ ἐποιήσατε τὸν οἶκον τοῦ » πατρός μου οἴκ... κανένας δὲν τ' ἀκούει».

Κατακρίνει τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὄρους διὰ τὴν ἀμάθειαν αὐτῶν καὶ αἰσχροκέρδειαν. Εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια «σχεδὸν εὑρίσκονται βιβλιο» θήκαις παλαιαῖς, μὲ διάφορα χειρόγραφα βι» βλία, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πολλὰ καὶ τὰ καλλίτερα » ἐπῆραν οἱ Εὐρωπαῖοι· οἱ ἅγιοι πατέρες μικρὰ » φροντίζουν διὰ παρόμοια πράγματα».

Ψέγει τὴν περιοδείαν τῶν μοναχῶν πρὸς ἀργυρολογίαν, «ἔργο ὁποῦ δὲν εἶνε ὄχι μόνο καλο» γερικό, ἀμὴ μήτε χριστιανικό, μήτε ἀνθρώπινο». Ἂν ἦσαν, λέγει, καλοὶ καλόγεροι δὲν ἔπρεπε νὰ λαμβάνωσιν οὐδὲ τὰς ἐλεημοσύνας, ἃς προσφέρουσιν οἱ προσκυνηταί.

Συναισθανόμενος δὲ ὅτι ὡς ὢν κληρικὸς ἠδύνατο νὰ κατακριθῇ τοιαῦτα γράφων, ἐπιφέρει «Ὁ δεισιδαίμων καὶ ὑποκριτὴς θὰ στοχασθῇ » αὐτὰ ὁποῦ εἶπα ὡς λόγια ἑνὸς αἱρετικοῦ, ἑνὸς » ἀσεβοῦς· ὁ φωτισμένος ὅμως καὶ ἀληθινὸς χρι» στιανὸς δὲν θὰ τὰ στοχασθῇ τοιαῦτα· ὕστε» ρα ἐγὼ λέγω ἐκεῖνο ὁποῦ φρονῶ· ἐξομολογοῦμαι » τρόπον τινὰ τὰ φρονήματά μου 'μπροσθὰ εἰς ὅλο τὸν κόσμο.»

Ἀνερχόμενος εἰς τὴν γένεσιν τῶν Μονῶν λέγει ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ βασιλεῖς, «ἐσπούδαζαν νὰ » ἀποχτήσουν εἰς τὸ βασίλειό τους καλογέρους » πολλοὺς καὶ ἔχι στρατιώτας, νομίζωντας πῶς » μὲ τὸ κομποσχοῖνι ἤθελαν διώξῃ τὸν Ἄραβα » ἀπὸ τὸ μεσημβρινό, τὸν Τοῦρκο ἀπὸ τὸ ἀνα» τολικό, τὸν Σκύθη ἀπὸ τὸ βόρειο, καὶ τὸν Ἰταλὸ ἀπὸ τὸ ἑσπέριο.» Πιστεύει ὅτι ἡ πληθὺς τῶν Μονῶν ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς τοῦ Βυζαντίου· διότι ἐν κοινωνίᾳ «τῆς ὁποίας τὰ » μέλη δὲν εἶν' ἐξίσου ἐνεργά, κλίνει καὶ αὐτὴ » εἰς τὸν ἀφανισμό της.... εἰς μία τέτοια » πολιτεία ὁ ἀργὸς καὶ ξοδευτὴς εἶναι ἐχθρὸς τοῦ ἐνεργοῦ καὶ δουλευτοῦ.»

Ἐν τῇ γεωγραφίᾳ δὲ τῆς Ἰταλίας, Σικελίας, Ἱσπανίας ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἱεροκρητηρίων, κατὰ τῶν «παπάδων» καὶ «τῶν καλογέρων» τῶν χωρῶν τούτων ὡς συντελούντων εἰς καταστροφὴν μᾶλλον ἢ εἰς ὠφέλειαν. Δὲν ἐδίστασε δὲ παντάπασι ν' ἀναγράψῃ ὅτι καὶ εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης «ἐσυνήργησαν οἱ » ἁγιώτατοι πατέρες τοῦ Τζιαουσμοναστηριοῦ μὲ » τὸν τρόπο ὁποῦ τοὺς ὑπαγόρευσε ὁ δάσκαλός τους ὁ διάβολος τὴν προδοσία».

(Ἕπεται συνέχεια). ΑΝΤ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

Η ΜΙΚΡΑ ΧΑΝΟΥΜΙΣΣΑ

Ὁδοιπορικὴ ἀνάμνησις.

Μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν, οὓς παρέλαβεν ἡ *Ὕδρα* ἐκ Πρεβέζης, ὁ μᾶλλον ἄξιος προσοχῆς καὶ διὰ τὴν πλουσίαν αὐτοῦ περιβολὴν καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀποσκευῶν, ἃς ἀπεκόμιζεν, ἦν τουρκαλβανός τις βέης ἀπερχόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῶν δύο ἀνηλίκων υἱῶν καὶ τῆς θυγατρός του, κόρης εἰκοσαετοῦς.

Τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἦτο πολύπτυχος φουστανέλλα, ἐρυθρὰ ἀργυροποίκιλτος *φέρμελη*, καινουργὲς *σελάχιον* ἀπαστράπτον ὅλον διὰ τῶν χρυσῶν αὐτοῦ παρυφῶν καὶ τῶν πολυτίμων πιστολίων καὶ χαντζαρίων, τὰ ὁποῖα περιεῖχεν· ὡς κάλυμμα δὲ τῆς κεφαλῆς ἔφερε τὸ ἐθνικὸν τῶν Ὀθωμανῶν γαστροειδὲς φεσάκιον. Ἡ φυσιογνωμία του ἦτο τραχεῖα, συνωφρυωμένη, καὶ τὸ βλέμμα του, στιλπνὸν καὶ κοπτερὸν ὡς ἡ ἀκωκὴ τῶν δαμασκηνῶν ἐγχειριδίων του, προσηλοῦτο, ἐκαρφοῦτο τοσοῦτον ἀπηνῶς ἐπὶ τῶν ἄλλων ὀφθαλμῶν ὡς ἂν ἤθελε νὰ τοὺς ἐξορύξῃ. Οἱ υἱοί του ἦσαν παιδάρια τὸ μὲν δεκαπενταετές, τὸ δ' ἕτερον δεκαετὲς ἴσως, μικρογραφίαι τοῦ ἰδίου πατρός,

Digitized by Google

νεοσσοὶ ἱέρακος μὴ ἀποπτάντες ἔτι τῆς φωλεᾶς των. Τὸ ἔνδυμά των ἦτο συνήθης εὐρωπαϊκὴ στολὴ ἐκ μολυβδοχρόου λινοῦ, ποικιλλομένη μόνον διὰ ζεύγους καινουργεστάτων τσαρουχίων. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔφερον ἐρυθρότατα φεσάκια, ἀμφότεροι δ' ἦσαν ἰσχνοὶ καὶ εὐμήκεις ὡς ατελέχη.

Ἐνῷ ὁ πατὴρ καὶ οἱ δύο υἱοὶ ἐνησχολοῦντο εἰς τὴν ἀπὸ τῆς λέμβου παραλαβὴν καὶ τοποθέτησιν τῶν ἀποσκευῶν των, αἵτινες ἀπετελοῦντο κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μεγάλων κοφφίνων, ἡ κόρη, περιβεβλημένη κυανῆν στολὴν μετὰ λευκῶν τριχάπτων, ἧς ἡ ποιότης ἐνεθύμιζε τὰ *δόμινα* τῆς ἡμετέρας ἀπόκρεω, κεκαλυμμένη τὴν μορφὴν διὰ πυκνοῦ πέπλου, ἀποκρύπτουσα ἔτι καὶ αὐτὰς τὰς χεῖρας χάρις εἰς τὰ χειρόκτια τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἐκάθητο ἐπὶ χιαστοῦ σκίμποδος παρὰ τὴν πρύμνην—οὐχὶ μόνη.

Αἱ μαῦραι δοῦλαί της, πέντε τὸν ἀριθμόν, εἶχον ἀκολουθήσει μέχρι τοῦ ἀτμοπλοίου προπέμπουσαι τὴν ἀγαπητὴν δέσποινάν των. Καὶ ἐνῷ ἐκείνη ἐκάθητο περίλυπος, συνεσταλμένη, ῥίπτουσα κύκλῳ ἐταστικὰ καὶ δειλὰ βλέμματα διὰ τῶν μόλις ἀποκεκαλυμμένων ὀφθαλμῶν της, αἱ πέντε μαῦραι, χαμαὶ καθήμεναι σταυροποδητὶ περὶ αὐτήν, ἀποκαλύπτουσαι ἀφροντίστως οὐ μόνον τὰς μορφάς, ἀλλὰ καὶ μέρος τῶν στέρνων αὐτῶν, προσβλέπουσαι θρασέως καὶ προκλητικῶς τοὺς λευκοὺς ἐπιβάτας, ἐφλυάρουν πλαταγοῦσαι τὰ παχέα χείλη των ἢ ἐκάπνιζον μακρά, καλλότεχνα σιγάρα. Αἱ ἐσθῆτες αὐτῶν, ἐφ' ὧν ἀπετυποῦτο ἡ κλίμαξ ὅλων τῶν χρωμάτων καὶ τὰ ψευδόχρυσα ψέλλια καὶ ἐνώτια καὶ περιδέραια καθίστων ἀπαισιωτέρας ἐν τῇ ἀντιθέσει τὰς πλατείας καὶ μελαμβαφεῖς φυσιογνωμίας αὐτῶν μὲ τοὺς ὀδόντας των, λευκοὺς καὶ προέχοντας ὡς τὰ πλῆκτρα κλειδοκυμβάλου. Ἀπετέλουν δ' ἐν μέσῳ τῆς γαλανῆς θαλάσσης αὗται καὶ ἡ μικρὰ Χανοῦμισσα φανταστικὴν εἰκόνα ὡς σκηνὴν ἀπεσπασμένην ἀπὸ τὸ παραμύθιον ἐκεῖνο τῆς Βασιλοπούλας, ἣν περιεστοίχουν καὶ ἐφύλαττον ἄγρυπνα τέρατα, δράκοντες καὶ δρακόντισσαι.

B'.

Τὸ ἀτμόπλοιον ἐσύριζε κατ' ἐπανάληψιν προσκαλοῦν τοὺς ἐπιβάτας, ὅσοι εἶχον ἐξέλθη εἰς Πρέβεζαν ἐπωφελούμενοι τῆς διώρου σταθμεύσεως αὐτοῦ, καὶ ὁ Βέης, τοποθετήσας τὰς ἀποσκευάς του καὶ καταλιπὼν φύλακας αὐτῶν τοὺς δύο υἱούς, ἐπλησίασε τὴν κόρην του ἵνα ἀναγγείλῃ, φαίνεται, πρὸς τὰς μαύρας δούλας ὅτι καιρὸς εἶνε νὰ ἀπέλθωσι, διότι εὐθὺς ἠγέρθησαν καὶ αἱ πέντε ὅπως ἀποχαιρετίσωσι τὴν κυρίαν των. Παρελαύνουσαι ἀνὰ μία πρὸ αὐτῆς ἐγονυπέτουν καὶ κλίνουσαι μέχρι τοῦ δαπέδου τὴν κεφαλὴν καὶ διὰ τῆς παλάμης ἀπομάσσουσαι τὰς ἀποστιλβούσας ἐκ τῶν δακρύων παρειάς, κατεφίλουν τὸ δεξιὸν χειρόκτιον τῆς ὀθωμανίδος, καὶ μόνον μία, ἡ πρεσβυτέρα, ἐτόλμησε νὰ ἐναγκαλισθῇ καὶ ἀσπασθῇ αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Εἶτα ἔκλιναν πάλιν καὶ ἠσπάσθησαν τοῦ αὐθέντου τὴν τραχεῖαν χεῖρα καὶ διηυθύνθησαν πρὸς τὴν κλίμακα ὁδηγούμεναι ὑπὸ τούρκου λεμβούχου ἐνδεδυμένου διὰ τοῦ βαμβακεροῦ ἐκείνου ῥοδοχρόου πανίου, δι' οὗ ἐνδύομεν συνήθως τὰ ἀνάκλιντρά μας.

Ἡ μικρὰ Χανοῦμισσα ἦτο προδήλως λίαν συγκεκινημένη ἐκ τοῦ ἀποχωρισμοῦ. Καὶ τὴν μὲν μορφὴν αὐτῆς οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἴδῃ, οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς κἄν, ἀλλ' αἱ νευρικαὶ συσπάσεις αἵτινες ἐκλόνουν τὸ σῶμά της ἐνῷ ἀπεχαιρέτιζε διὰ κλίσεως τῆς κεφαλῆς ἐπανειλημμένως τὰς ἀπερχομένας συντρόφους της, ἐμαρτύρουν ὅτι ἔκλαιε μετὰ σιωπηλῶν λυγμῶν.

Τὸ ἀτμόπλοιον ἀπῆρε τὴν ἄγκυραν καὶ ἀπέπλευσε τῆς Πρεβέζης. Λέγουσιν ὅτι μετὰ τὸν ἀπαράμιλλον Βόσπορον ἡ εἴσοδος τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου εἶνε ἀπὸ ἀτμοπλοίου ἡ ὡραιοτέρα παράκτιος θέα ἐκ τῶν τόσων ὡραίων τῆς Ἀνατολῆς. Ἀγνοῶ κατὰ πόσον ἡ ἀποδιδομένη ὑπεροχὴ κάλλους εἶνε δικαία, τοῦτο μόνον ἐκ πείρας γνωρίζω ὅτι τὸ πανόραμα τῆς γραφικωτάτης ἐκείνης ἀκτῆς, ἣν λούουσι τὰ γαλανώτερα ὕδατα τοῦ κόσμου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἄλση τῶν ἐλαιῶν, ἅτινα περικαλύπτουσιν αὐτὴν σκιερὰ καὶ μυστηριώδη καὶ στεφανοῦσι κορυφαὶ βουνῶν λαμπραὶ ὡς βασιλέων θρόνοι, ἐξεγείρει ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ θεατοῦ τὸ γλυκὺ καὶ μελαγχολικὸν συναίσθημα, τὸ ὁποῖον μόνον ἡ θέα ἐξόχων φυσικῶν καλλονῶν δύναται νὰ ἐξεγείρῃ, συναίσθημα, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀφ' ἑνὸς ὡς τις νοσταλγία καὶ πόθος τοῦ ἀπολεσθέντος Παραδείσου τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐλπὶς γλυκεῖα περὶ ἀνακτήσεως αὐτοῦ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὑπὸ τοιούτου κλαυθμηροῦ ἅμα καὶ μελῳδικοῦ βαυκαλήματος λικνιζομένη ἡ ψυχή μου ἐβυθίζετο εἰς τὸ γλυκύτατον τῶν ὀνείρων, εἰς τὸ ὄνειρον τῆς ἀγάπης. Καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου κατὰ μικρὸν ἐκαλύπτοντο ὑπὸ θολῆς σκέπης, καὶ ὅλη ἡ ἔκτασις τοῦ ἀπείρου, ἥτις ἐξετυλίσσετο πρὸ αὐτῶν, ἐστενοῦτο, συνεπυκνοῦτο εἰς μικρὰν εἰκόνα ἀγαπητῆς μορφῆς, ἥτις ἠωρεῖτο ὡς ἐλάχιστον ῥοδινὸν σύννεφον τῆς δύσεως φωτιζομένη ὑπὸ δύο ἀστέρων, τῶν ἰδίων αὐτῆς ὀφθαλμῶν.......

— Ἐφέντη μ' 'παίρνεις ἕνα ῥακί;

Ἐστράφην αἴφνης συνελθών, καὶ ἐστράφην τόσῳ βιαίως, ὥστε μικροῦ δεῖν ἀνέτρεψα διὰ τοῦ ἀγκῶνος τὸ ποτήριον τὸ ὁποῖον μοὶ ἔτεινεν ὁ παρακαθήμενος Βέης.

Πῶς ἦτο δυνατὸν ν' ἀπορρίψω τὴν φιλόξενον προσφορὰν τοῦ ὀθωμανοῦ καὶ μάλιστα εἰς ὥραν τόσῳ κατάλληλον, πρὸ τοῦ γεύματος; Ἔλαβον τὸ ποτήριον καὶ ἐκένωσα αὐτὸ εἰς ὑγείαν του. Σπεύσας δ' ἐκεῖνος ἐπλήρωσεν αὐτὸ πάλιν ἐκ

Digitized by Google

μεγάλης φιάλης, ἣν ἐκράτει ἐν τῇ ἀγκάλῃ καὶ μοὶ ἀπέδωκε τὴν πρόποσιν.

Ὁμολογῶ ὅτι μεθ' ὅλας τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις τοῦ Βέη ἡ γειτονία του δὲν μοι ἦτο καθ' ὑπερβολὴν εὐχάριστος. Ἀνησύχουν δ' ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς θέας τῆς κολοσσαίας ἐκείνης φιάλης τοῦ οἰνοπνεύματος, ἥτις μεταγγιζομένη κατὰ μικρὸν εἰς τὸν στόμαχον καὶ εἰς τὰ λογικὰ τοῦ κυρίου της ἠδύνατο ν' ἀνάψῃ φλόγας μίσους, ὀργῆς, ἐκδικήσεως — τίς οἶδε! Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ παρουσία τῆς νέας ὀθωμανίδος ηὔξανε τὴν ἀνησυχίαν μου. Ἐκάθητο πλησίον τοῦ πατρός της, σιωπηλὴ καὶ τεθλιμμένη πάντοτε, ὡς ἦτο δ' ἑπόμενον ὅλων τῶν ἐπιβατῶν οἱ ὀφθαλμοὶ προσηλοῦντο ἐπ' αὐτῆς ἐταστικοὶ μέχρις ἀδιακρισίας, καὶ πολλοὶ περιπατοῦντες δῆθεν ἄνω καὶ κάτω, ἔφερον τὸ βῆμα ἐγγύτατα αὐτῆς, ἤγγιζον σχεδὸν τὰ κράσπεδα τῆς ἐσθῆτός της. Ἀλλοίμονον ἂν ὁ ἄγριος τουρκαλβανὸς μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ βλοσυρὰ βλέμματα, δι' ὧν ἐκεραυνοβόλει τοὺς ἱεροσύλους, ἐζήτει λόγον διὰ τὴν ὕβριν! . . .

Χωρὶς νὰ ἔχω πολλὴν ὄρεξιν ὤφειλον ἐν τούτοις ν' ἀποτείνω πρὸς αὐτὸν φράσιν τινά:

— Καὶ μένετε εἰς τὴν Πρέβεζαν; ἠρώτησα.

— Ναί, ναί, εἴκοσι πέντε χρόνια κάθομ' ἐκεῖ.

— Καὶ τώρα πηγαίνετε 'ς τὴν Πόλι;

— Ναί, ἔχω κἄτι δουλειαίς.

— Δὲν θὰ μείνετ' ἐκεῖ γιὰ πάντα;

— Ὄχι, θὰ γυρνάω 'ς ἕνα μῆνα πάλι 'ς τὴν Πρέβζαν. Ἡ εὐγενεία σου ποῦ παγαίνεις;

— Σ τὰς Ἀθήνας. Ταξείδευσα τὸ καλοκαῖρι εἰς τὴν Ῥούμελη καὶ τώρα γυρίζω πάλι 'ς τὸ σπῖτί μου.

— Καὶ τί δουλειὰ κάνεις; Ῥωμιὸς εἶσαι· ἢ δικηγόρος θὰ σαι ἢ γιατρός.

Ἐμειδίασα διὰ τὸ ἀπόφθεγμα, τὸ ὁποῖον ἐν μέρει ἦτο ἀληθές, ἀλλ' ἔσπευσα νὰ διαμαρτυρηθῶ:

— Δὲν εἶμαι οὔτε τὸ ἕνα οὔτε τὸ ἄλλο.

— Ἄμ τί κάνεις;

— Γράφω!

— Γραμματικός;...

— Ἀπάνω κάτω... δημοσιογράφος.

— Τί θὰ 'πῇ αὐτό;

— Γράφω εἰς ἐφημερίδες.

— *Γαζετατζῆς*!... ἄφεριμ!... Γράφεις 'ς τὸ χαρτὶ ὅ,τι σοῦ κατέβη, τὰ περνᾷς 'ς τὴ *στάμπα* καὶ ὁ ντουνιᾶς τὰ διαβάζει μὲ ὀρθάνοικτα 'μάτια καὶ τὰ θαρρεῖ πῶς εἶνε ὅλο καὶ σοφία γεμᾶτα. Ὅ,τι θέλετε ἐσεῖς οἱ καλαμαρᾶδες κάνετε σήμερα. Τί νὰ τὰ κάνω τὰ χέρια μου, ποῦ εἶνε τὸ καθένα ὅσος εἶνε ἕνας ἀπὸ σᾶς ὁλάκαιρος, τί νὰ τὰ κάνω τὰ κουμπούρια μου ποῦ τρώνε ἕξη δραμιῶν βόλι, τί νὰ τὸ κάνω τὸ γιαταγάνι μου ποῦ ξουρίζει καὶ τοῦ ντερβίση τὰ γένεια; Μὲ μιὰ κόλλα χαρτὶ καὶ μ' ἕνα παληοκοντύλι, μοῦ τὰ παίρνετε ὅλα ἐσεῖς καὶ μὲ δένετε καὶ 'πισθάγκωνα.

Καὶ ὁ Βέης ἐπεσφράγισε διὰ βαθέος στεναγμοῦ καὶ διπλοῦ ποτηρίου ῥακῆς τὸ παράπονόν του.

Ἠθέλησα νὰ ἀντιτείνω εἰς τοὺς λόγους του:

— Αὐτὸ ποῦ λέτε δὲν εἶνε σωστόν. Τί 'μπορεῖ νὰ κάμῃ κανεὶς χωρὶς τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων, ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν πέννα καὶ τὸ καλαμάρι;

Ἡ μορφή του κατέστη εἰρωνικὴ αἴφνης:

— Τί 'μπορεῖ; Μπορεῖ νὰ κάνῃ τὴ Θεσσαλία ῥωμαίϊκη, ὅπως τὴν κάνατε ἐσεῖς.

Προσέθηκε δ' εὐθὺς προσηνέστερος:

— Ἐγὼ τὸ ἀγαπῶ τὸ ῥωμαίϊκο. Μὰ τὸ ἤθελα πειὸ παλληκάρι. Ἤθελα νὰ 'ξοδεύετε 'λιγώτερο μελάνι καὶ πλειότερο μπαροῦτι. — Ἔλα! πιὲς ἕνα ποτήρι ἀκόμη νὰ κάνῃς ὄρεξι.

Ἀπεποιήθην εἰπὼν ὅτι δὲν εἶμαι συνειθισμένος εἰς τὸ οἰνόπνευμα.

— Καλαμαρᾶδες, καλαμαρᾶδες! ἐπέφερε μειδιῶν καὶ ἐκένωσεν αὐτὸς τὸ ποτήριον.

Στραφεὶς δ' εἶτα πρὸς τὴν παρακαθημένην κόρην ἀπέτεινε τουρκιστὶ τὸν λόγον καὶ ἔτεινε πρὸς αὐτὴν τὸ ποτήριον πλῆρες. Ἀμηχανοῦσα δ' ἐκείνη πῶς νὰ πίῃ χωρὶς ν' ἀποκαλύψῃ τὴν μορφὴν μέχρι τοῦ στόματος, προέτεινεν ὡς ἀσπίδα κατὰ τῶν ἀνδρικῶν βλεμμάτων τὸ ἀλεξήλιόν της ἠνεῳγμένον καὶ ἔκλεισε πάλιν αὐτὸ μόνον ὅταν ἀπέδωκε κενὸν τὸ ποτήριον.

— Ἄφεριμ, Ντοῦτσα! εἶπεν ὁ Τοῦρκος ἐναβρυνόμενος ἐπὶ τῇ φιλοποσίᾳ τῆς κόρης.

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ χωρὶς νὰ θελήσω τὸ βλέμμα μου προσέπεσεν ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐσταμάτησε μίαν στιγμὴν ἐπὶ τοῦ μικροῦ κομψοῦ ποδός της περιβεβλημένου στιλπνὸν μέλαν ὑπόδημα, ὅπερ προέβαλλεν ὑπὸ τὴν ἐσθῆτα καὶ ἔκρουε μετ' ἀνυπομονησίας καὶ στενοχωρίας τὸ δάπεδον. Διέτρεξεν εἶτα ὅλην τὴν κυματοειδῆ γραμμὴν τοῦ σώματός της μέχρι τῶν δύο λαμπρῶν ὀφθαλμῶν οἵτινες μὲ παρετήρουν περιέργως.

Ἀνεσκίρτησα, ἐρρίγησα, ἡ ὄψις μου παρήλλαξεν αὐτοστιγμεί, ὥστε ὁ καλὸς ὀθωμανὸς ἀνησυχῶν μὲ ἠρώτησε τί ἔχω καὶ ἂν ἐζαλίσθηκα, καὶ ἂν θέλω ἐν ῥακὶ τὸ ὁποῖον κάμνει καλὸν εἰς τὸ στομάχι. Ἀπεποιήθην καὶ πάλιν, προφασισθεὶς δὲ ὅτι πηγαίνω νὰ ἡσυχάσω ἀπεμακρύνθην ἀφοῦ ἔρριψα καὶ δεύτερον λαθραῖον βλέμμα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς μικρᾶς ὀθωμανίδος.

Ὄχι! δὲν ἦτο ἀπάτη!... οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ὀφθαλμοί, οἱ ἔχοντες σχῆμα τέλειον ἀμυγδαλωτόν, οἱ περικλείοντες ἐντὸς τῶν μεταξίνων τριχάπτων τῶν βλεφαρίδων των κόρην βελουδίνην καὶ λεύκωμα γαλακτώδους διαυγείας, οἱ ζωγραφοῦντες τὴν ἠρεμίαν λίμνης ἀντανακλώσης ἀκτῖνας ἡλίου δὲν ἦσαν ἄγνωστοι εἰς ἐμέ.

Ἦσαν αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ ὀφθαλμοί, οὓς μετὰ τόσου πόνου κατέλιπον ἀναχωρῶν ἐξ Ἀθηνῶν,

Digitized by Google

αὐτοὶ ἐκεῖνοι οὓς μετὰ τόσης χαρᾶς ἔσπευδον νὰ ἐπανίδω πάλιν. Ἡ συμπαθὴς ἔκφρασις, ἡ ἱλαρότης, ἀκόμη ἡ παράδοξος συστολὴ καὶ διαστολὴ αὐτῶν ἦτο ἀπαράλλακτος. Ἐὰν ἔζων εἰς ἄλλους χρόνους καὶ ἄλλους καιρούς, θὰ ἐπίστευον ἴσως ὅτι ἤμην τὸ θῦμα μαγικῆς πλεκτάνης, ἀλλ' ἤδη ἐπειθόμην μόνον ὅτι ἤμην θῦμα ἁπλοῦ παιγνίου τῆς τύχης, ἁπλῆς συμπτώσεως ὁμοιότητος. Καὶ ἐνῷ ἡ αἰφνίδιος ταραχή μου κατεπραΰνετο κατὰ μικρόν, ἀνερριπίζετο ὅμως καὶ ἐκορυφοῦτο ἡ περιέργεια καὶ ἐπεθύμουν σφόδρα νὰ ἴδω μέχρι τίνος βαθμοῦ προέβαινεν ἡ σύμπτωσις τῆς παραδόξου ταύτης ὁμοιότητος ἢ περιωρίζετο εἰς μόνους τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἀλλ' ἵνα ἐπιτύχω τοῦτο ἔπρεπε νὰ πέσῃ τὸ κατάρατον *γυασμάκιον*. Πῶς θὰ τὸ κατώρθουν;

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

ΤΗΣ ΔΙΩΡΥΓΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Ἐξ ἐπιστολῆς φίλου τῆς «Ἑστίας», ἐπισκεφθέντος ἄρτι τὰ ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ τελούμενα ἔργα πρὸς κατασκευὴν τῆς διώρυγος, παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸ ἑπόμενον ἀπόσπασμα, ἐν ᾧ ἐκτίθεται ἡ κατάστασις, εἰς ἣν νῦν εὑρίσκεται ἡ μεγάλη αὕτη ἐπιχείρησις:

Εἰς Κόρινθον ἔφθασα ἀργά· ἔφαγον καὶ ἐκοιμήθην καλῶς ἔν τινι νέῳ ξενοδοχείῳ, τὴν δ' ἑπομένην πρωΐαν εἶχον σκοπὸν νὰ ἀνέλθω εἰς παλαιὰν Κόρινθον, ἀλλ' ὁ καιρὸς ἐξηκολούθει τοσοῦτον βροχερός, ὥστε ἀνέβαλον εἰς ἄλλοτε τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην. Περιερχόμενος λοιπὸν τὰς ὁδοὺς τῆς Κορίνθου παρετήρησα πλῆθυν ἐργατῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον Ἰταλῶν, οἵτινες μοὶ ἐφαίνοντο διατεθειμένοι νὰ τείνωσι χεῖρα ἐπαιτοῦ ἕνεκα ἐλλείψεως ἐργασίας, ἣν ἦλθον νὰ ζητήσωσι παρὰ τῇ Ἑταιρίᾳ τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἀλλὰ δὲν ἐγένοντο δεκτοί. Τότε μοὶ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ ἔργα τῆς τομῆς, καὶ ἀμέσως διὰ τῆς ἑτοίμου πρὸς ἀναχώρησιν ἁμαξοστοιχίας τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου ἀνεχώρησα διὰ Καλαμάκιον. Μόλις ἐξήλθομεν τῆς Κορίνθου, εἶδον ἐκεῖ πλησίον μεταξὺ Κορίνθου καὶ Λουτρακίου οἰκήματά τινα, τὰ ὁποῖα σχηματίζουσι τὴν νέαν πόλιν Ποσειδωνίαν, παρὰ τὸ στόμιον τῆς μελλούσης διώρυγος. Ἐκεῖ δὲ φθάσας κατῆλθον τῆς ἁμάξης καὶ μετέβην εἰς τὸ μέρος ὅπου ἄρχεται ἡ νέα διῶρυξ, εἶχον δὲ τὴν τύχην νὰ φθάσω καθ' ἣν στιγμὴν ἐγίνετο ἡ δοκιμὴ τῆς νέας βυθοκόρου, περὶ ἧς πάντες ἠκούσαμεν, καὶ τὴν ἐργασίαν τῆς ὁποίας ἀνυπομόνως πάντες περιμένομεν, ὅσοι ἐνδιαφερόμεθα περὶ ἐκτελέσεως ἔργων μεγάλων ἐν Ἑλλάδι, ὡς εἶνε ἡ διόρυξις τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Ἡ βυθοκόρος ἦτο ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ· τὸ πέριξ ἔδαφος ἐσείετο ἐκ τῆς μεγάλης δυνάμεως τῆς μηχανῆς, ἥτις μετὰ κρότου καὶ πατάγου ἀνέσκαπτε τὴν ὑπὸ τὴν θάλασσαν γῆν. Ἀλλ' αἴφνης τὸ σκάφος ἔκλινε πρὸς τὸ ἕτερον μέρος· ἤκουσα κραυγὰς τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐργατῶν καὶ εἶδον νὰ σταματήσῃ ἡ μηχανή. Πάλιν ἤρχισε νὰ ἐργάζηται, ἀλλὰ πάλιν ἕνεκα τῶν αὐτῶν λόγων ἐστάθη. Μετά τινας ἔτι ἀποπείρας ἐχούσας τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, ἀφοῦ συνέβη τι ἐντὸς τοῦ μηχανήματος, οὗτινος δὲν ἀντελήφθην, ἐσταμάτησεν ὁριστικῶς. Κύριος ἄγνωστος, ὅστις ἐθεᾶτο, ὡς ἐγώ, τὸ πείραμα, ἠθέλησεν, ἐπὶ τῇ παρακλήσει μου, νά μοι δώσῃ μερικὰς ἐξηγήσεις, ὅτι ἡ βυθοκόρος «drague Possidonia» ὡς τὴν ὠνόμαζε, πρὸ ἔτους εὑρίσκεται ἐκεῖ, καὶ ἤδη μετὰ πολλὰς ἐπισκευὰς καὶ τελειοποιήσεις ἐτέθη τέλος ἐν ἐνεργείᾳ, ἀλλ' ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε γινόμεναι δοκιμαὶ ἀποδεικνύουσιν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἡ δέουσα ἰσορροπία, διότι τὸ ἕρμα δὲν εἶνε ἀρκετόν, ἢ τὸ σκάφος στενόν, καὶ ὅτι, ὅπως διορθωθῇ ἡ ῥιζικὴ αὕτη ἔλλειψις, καὶ δυνηθῇ νὰ ἐργασθῇ ὁ μηχανισμὸς οὗτος, ἐξ οὗ πολλὰ ἐλπίζει ἡ Ἑταιρία, θὰ παρέλθῃ καιρός, ἐὰν τῳόντι παρουσιασθῇ ἡ ἀνάγκη πλατύνσεως τοῦ σκάφους.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπεφάσισα νὰ διέλθω ὁλόκληρον τὴν γραμμὴν πεζός, ὅπως λάβω ἰδέαν τινὰ τῶν πρὸς τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ ἐργασιῶν. Ἡ Ἑταιρία ἐκτὸς ἀναγκαιούντων οἰκημάτων καὶ ἐργοστασίων ἐν Ποσειδωνίᾳ κατεσκεύασε μικρὸν λιμένα διὰ δύο βραχιόνων ἐκτεινομένων ὑπὲρ τὰ 300 μέτρα ἀπὸ τῆς ἀκτῆς· ἔχει προσέτι ἐκεῖ σταθμὸν τηλεγραφικὸν καὶ τηλεφωνικόν, δι' οὗ συνομιλεῖ πρὸς τὰ ἐν Ἰσθμίᾳ, τῇ ἐν τῷ κόλπῳ Καλαμακίου παρὰ τὴν ἀντίθετον ἐκβολὴν τῆς διώρυγος πόλει, γραφεῖα αὐτῆς· ἐπίσης ἔχει καὶ σιδηρόδρομον ἐν ἐνεργείᾳ καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν ἀπὸ Ποσειδωνίας μέχρις Ἰσθμίας. Ἀναχωρήσας λοιπὸν ἐκεῖθεν πεζὸς μὲ ὅλην τὴν ἀδιάκοπον βροχὴν καὶ τὸ ἐπαισθητὸν ψῦχος ἠκολούθησα τὴν γραμμὴν τῆς διώρυγος. Ἡ θάλασσα εἰσέρχεται ἐκεῖ ἤδη περὶ τὰ 100 μέτρα εἰς τὴν ξηράν. Προχωρῶν διέκρινα ἀμφοτέρωθεν τὰ ἴχνη τῶν διὰ τὴν διώρυγα ἐργασιῶν τοῦ Νέρωνος συνιστάμενα εἰς ἀποχωματώσεις ἀμφοτέρωθεν, καὶ τὰ ὁποῖα συναντᾷ τις καθ' ὅλην τὴν γραμμήν, ἀποτελούμενα ἐκ φρεάτων, ἅτινα ἀνέσκαπτε πρὸς ἐξερεύνησιν πιθανῶς τῆς γεωλογικῆς καταστάσεως τοῦ ἐδάφους, μὴ ὑπαρχουσῶν τότε γνωστῶν τῶν διατρητικῶν μηχανῶν τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Προχωρῶν συνήντησα ἐργάτας τινὰς Μαυροβουνίους ἀνασκάπτοντας καὶ μεταφέροντας τὰ χώματα διὰ χειραμαξίων εἰς ἀπόστασίν τινα ἐκτὸς τῆς γραμμῆς· ὑψηλότερον συνήντησα καὶ ἄλλας ὁμοίας ὁμάδας Ἰταλῶν ἐργατῶν ἀνασκαπτόντων καὶ μεταφερόντων τὸ χῶμα διὰ μικρῶν χειροκινήτων ἁμαξίων κυλιομένων ἐπὶ σιδηρῶν ῥάβδων. Ἔφθασα οὕτω εἰς τὸ σημεῖον, ὅπου ὁ σιδηρόδρομος Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου διέρχεται τὴν γραμ-

Digitized by Google

μὴν τῆς διώρυγος, καὶ ὅπου πρόκειται, ὡς ἔμαθον, νὰ κατασκευασθῇ σιδηρᾶ γέφυρα χρησιμεύσουσα εἰς τὴν διάβασιν τοῦ σιδηροδρόμου, ἁμαξῶν καὶ πεζῶν, 43 μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἐκεῖ ἄρχεται σπουδαία ὄντως ἐργασία τῇ βοηθείᾳ σιδηροδρόμου. Ἀνέσκαψαν κατὰ μῆκος 2500 μέτρων, ἐὰν δὲν ἀπατῶμαι τὸ ἄνω μέρος τῆς διώρυγος ἀπὸ 47 μέτρων μέχρι 78 ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἡ ἐργασία αὕτη, εἰς ἣν ἐνασχολοῦνται πολλαὶ ἑκατοστύες ἐργατῶν, καί τινες ἀτμομηχαναί, πλησιάζει εἰς τὸ τέρμα αὐτῆς. Κατὰ μέρος ὑπάρχει μικρὰ συνοικία ἐργατῶν. Ἐκεῖ ἀνεπαύθην ὀλίγον καὶ ἐπρογευμάτισα λιτότατα ἔξωθεν μαγειρείου παρέχοντος ἐλαίας, τυρὸν καὶ κρόμμυα, θαυμάζων ταὐτοχρόνως τὴν ἐργασίαν. Ἀπαύστως συρμοὶ σιδηροδρομικοὶ ἐκ 30 ἕως 40 ἁμαξῶν πεπληρωμένοι χωμάτων ἐξέρχονται ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς μεταφέροντες τὰ χώματα καὶ ἀποθέτοντες αὐτὰ μακρὰν τῆς γραμμῆς, μεταβάλλοντες δάση θαλερὰ εἰς ἐρήμους. Ἀφοῦ καθησύχασα τὸν στόμαχον καὶ ἐθέρμανα τὰ πεπηγότα μέλη παρὰ πυρὰν εὐεργετικὴν ἐπροχώρησα πάντοτε παρὰ τὴν γραμμήν, ἥτις σχηματίζει ἤδη βάραθρον μέχρι 30 μέτρων βάθους, καὶ ἔβλεπον πάσης ἐθνικότητος ἐργάτας μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἐν θέσεσι πολλάκις οὐχὶ ἀκινδύνοις ἐργαζομένους ὑπὸ τὴν βροχὴν καὶ τὸ ψῦχος ὑπὲρ τοῦ ἡμερησίου ἄρτου, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς οἱ ἄλλοι θνητοὶ ἀπολαμβάνομεν μετὰ παντὸς εἴδους ἀπολαύσεων καθήμενοι ἀνέτως ἐν τοῖς θερμοῖς ἡμῶν οἰκήμασι. Μετ' ὀλίγον ἔφθασα εἰς ἄλλην συνοικίαν ἐργατῶν πολυάνθρωπον. Ἐκεῖ ὑπάρχει ξυλίνη γέφυρα προσωρινὴ διὰ τὴν ἁμαξιτὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ Στερεᾶς καὶ Πελοποννήσου. Κατερχόμενος ἔφθασα εἰς σημεῖόν τι, ὅθεν φαίνεται ἡ θάλασσα τοῦ Αἰγαίου, ἡ Σαλαμίς, ἡ Αἴγινα, ἡ Στερεὰ ἀριστερόθεν καὶ ἡ Πελοπόννησος δεξιόθεν, ἔμπροσθεν δὲ εἰς τοὺς πόδας μου μία μικρὰ πόλις νέα, ἡ Ἰσθμία, καὶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὸ Καλαμάκιον· θέαμα μαγευτικόν, τὸ ὁποῖον ἐλάμπρυνεν ἀκτὶς ἡλίου διολισθήσασα διὰ τῶν νεφῶν, τὰ ὁποῖα ἐκάλυπτον αὐτόν. Παρέμεινα ὀλίγον εἰς μέρος τι ἀπόκρημνον ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ὅπου προσεπάθουν διὰ τοῦ ὕδατος ἐνεργοῦντος ὑπὸ ἰσχυρὰν πίεσιν νὰ κόψωσι τὸ σκληρὸν χῶμα· ἀλλὰ μὲ ὅλην μου τὴν διάθεσιν οὐδὲν εἶδον ἀποτέλεσμα, καὶ μόλον ὅτι δὲν εἶμαι μηχανικός, ἢ ἴσως ἐπειδὴ δὲν εἶμαι, ἐθεώρησα τὴν προσπάθειαν ταύτην ματαίαν καὶ γελοίαν. Κατελθὼν εἰς τὴν πεδιάδα ἔφθασα εἰς τὸ ἄκρον τῆς Ἰσθμίας, ὅπου πάλιν ὑπάρχει ἀρχὴ διώρυγος, διότι ἡ θάλασσα εἰσέρχεται ἤδη περὶ τὰ 300 μέτρα εἰς τὴν ξηράν. Ἐκεῖ εἶδον πολλὰ οἰκήματα ὡραιότατα ἐν εἴδει ἐπαύλεων, κόσμον ἐργατικόν, γυναῖκας καὶ παιδία ἀπολαμβάνοντα τὸν διαρρήξαντα πλέον τὰ νέφη ἥλιον. Εἶδον ἐν τῇ διώρυγι βυθοκόρον ὁμοίαν τῇ ἐν Ποσειδωνίᾳ, ἥτις θὰ ἔχῃ, ὑποθέτω, τὴν αὐτὴν πρὸς ἐκείνην τύχην. Ἔφθασα εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Ἰσθμίας, ὅπου εἶδον ἐναποθηκευμένην μεγάλην ποσότητα ξυλείας καὶ γαιανθράκων. Κατελθὼν δὲ μέχρι τῆς ἀκτῆς εἶδον ὡραίαν ἔπαυλιν ἀνήκουσαν, ὡς ἔμαθον, εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν στρατηγὸν Τύρρ. Λέμβος μὲ μετέφερεν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τῆς διώρυγος· ζητήσας δὲ νὰ πληρώσω ἔμαθον, ὅτι ἡ μεταβίβασις γίνεται δωρεάν, ὅπερ ἐν ἀρχῇ μ' ἐξέπληξε, ἀλλὰ κύριός τις μεταβιβασθεὶς μετ' ἐμοῦ, ἰατρὸς τῆς ἑταιρίας, ὡς μοὶ εἶπε, μὲ ἐπληροφόρησεν, ὅτι ἡ ἑταιρία εἶνε ἐκ τῆς συμβάσεως ὑπόχρεως νὰ ἐνεργῇ τὴν μεταφορὰν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν ὄχθην δωρεάν. Εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶνε τὰ γραφεῖα, τὰ ἐργοστάσια, σταθμὸς τηλεγραφικός, σταθμὸς τῆς χωροφυλακῆς, ξενοδοχεῖα καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα. Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς διώρυγος κατεσκευάσθη, ὡς ἐν Ποσειδωνίᾳ, λιμὴν μικρὸς διὰ βραχίονος εἰσερχομένου ὡσαύτως 300 μέτρα εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις, ἣν μοι παρήγαγεν ἡ ἐκδρομὴ αὕτη, εἶνε, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ γίνεται ἐργασία σπουδαία ἀπολύτως, σχετικῶς ὅμως πρὸς τὸ μέγα ἔργον οὐχὶ ἀρκετή. Ὑπολογίζω εἰς 1,600,000 κυβικὰ μέτρα τὸ μέχρι τοῦδε ἐξαχθὲν ποσὸν χώματος, ὅπερ σχετικῶς πρὸς τὰ 9 ἢ 10 ἑκατομμύρια τοῦ ὅλου ἔργου καὶ σχετικῶς πρὸς τὸν χρόνον, ὁ ὁποῖος μέχρι τοῦδε παρῆλθεν, εἶνε βεβαίως ἐλάχιστα, καὶ νομίζω, ὅτι ἐὰν δὲν δοθῇ ὤθησίς τις εἰς τὴν ἐργασίαν, θὰ εἶνε καιρὸς νὰ σκεφθῶσιν οἱ μέτοχοι περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἐκ τῆς πόλεως Ἰσθμίας διὰ βορβόρου ἀχανοῦς μετέβην εἰς τὸ τέταρτον περίπου τῆς ὥρας ἀπέχον Καλαμάκιον, ἐξ οὗ τὴν ἐπιοῦσαν ἐπιβιβασθεὶς τοῦ ἀτμοπλοίου ἀφίχθην εἰς Πειραιᾶ ἄνευ τινὸς συμβεβηκότος, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας ἐλαφρὸς τὸ βαλάντιον, βεβαρημένος ὅμως ἀπὸ καταρροὴν πρώτης τάξεως, ἣν ἀποδίδω εἰς τὴν βροχερὰν τῆς προτεραίας περιήγησιν.

Γ. Π.

Κατὰ τὴν ἐνεργηθεῖσαν τῇ 31 Δεκεμβρίου 1883 ἀπογραφήν, ὁ πληθυσμὸς τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας ἀνήρχετο εἰς 29,000,625 κατοίκων, ὑπερτερῶν κατὰ 277,256 τὸν πληθυσμὸν τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1882. Μέχρι τῆς 1 Ἰανουαρίου 1884 ὁ πληθυσμὸς τῶν κυριωτέρων Ἰταλικῶν ἐπαρχιῶν ἦτο τοιοῦτος: τοῦ Πεδεμοντίου 3,115,285, τῆς Λομβαρδίας 3,749,169, τῆς Βενετίας 2,873,700, τῆς Τοσκάνης 2,246,499, τῆς Ρώμης 916,652, τῆς Νεαπόλεως 7,744,589, τῆς Σικελίας 3,005,983 κατοίκων.

Digitized by Google

ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΑΣ ΟΡΓΗΣ

Διήγημα

Α'

Οἱ ὑπηρέται τοῦ κυρίου καὶ τῆς κυρίας Ἐσκουδιὲ κατὰ τὴν ἐκ τοῦ θεάτρου ἐπάνοδον αὐτῶν παρετήρησαν μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία δὲν εἶχον ἐπιστρέψει. Συνήθως, ὅταν ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία ἐγευμάτιζον ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἐπέστρεφον περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν. Ἡ θαλαμηπόλος περιέμεινε. Κατὰ τὴν τρίτην ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὁ κύριος ἐπέστρεψε μόνος. Ἡ θαλαμηπόλος ἔκπληκτος ἠρώτησε, ποῦ ἦτο ἡ κυρία.

— Ἡ κυρία δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ. Εἰμπορεῖς νὰ κοιμηθῇς.

Τὴν ἐπιοῦσαν οἱ ὑπηρέται ἠγέρθησαν ἐνωρὶς διὰ νὰ ἔχωσι καιρὸν ν' ἀδολεσχήσωσιν ἐπὶ τοῦ περιστατικοῦ τούτου. Ἤρχισαν διηγούμενοι τὰ διατρέξαντα· τὴν προτεραίαν ἡ θαλαμηπόλος, ἥτις ἐγίνωσκεν ἕνα δραματικὸν συγγραφέα, εἶχε λάβει παρ' αὐτοῦ ἓν θεωρεῖον διὰ τὴν Κωμῳδίαν· γινώσκουσα δὲ ὅτι οἱ κύριοί της ἐγευμάτιζον ἐκτὸς τῆς οἰκίας, ἐζήτησε παρὰ τῆς κυρίας τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέλθῃ μετὰ τῆς μαγειρίσσης. Ὁ κύριος, ὅστις ἦτο παρών, εἶπεν ὅτι δὲν θὰ ἐλάμβανεν ἀνάγκην τοῦ θαλαμηπόλου, καὶ ὅτι εἰμποροῦσαν νὰ συμπαραλάβωσι καὶ αὐτόν. Πάντες οἱ ὑπηρέται εἶχον ἀναχωρήσει κατὰ τὴν ἑβδόμην ὥραν, ἀφήσαντες τὴν κυρίαν ἐνδεδυμένην, ἑτοίμην νὰ ἐξέλθῃ, καὶ τὸν κύριον τελειόνοντα μίαν ἐπιστολήν. Δὲν μετέβησαν νὰ ζητήσωσιν ἅμαξαν· ἡ πλατεῖα εὑρίσκετο πλησίον καὶ οἱ δρόμοι ἦσαν στεγνοί. Ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς οὐδὲν πλέον ἐγίνωσκον. Τί ἄρα συνέβη;

Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ εἶχον συζευχθῆ πρὸ ἑνὸς ἔτους. Ἦσαν εὔποροι ἀφοῦ κατῴκουν, κατὰ τὴν νέαν συνοικίαν Μονσιώ, ὡραῖον μικρὸν μέγαρον φιλοκάλως ηὐτρεπισμένον· ἄλλως δέ, ἦτο προφανὲς ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἔλλειψις χρημάτων· οἱ προμηθευταὶ δὲν εἶχον ἀνάγκην νὰ παρουσιάσωσι δὶς τοὺς λογαριασμοὺς αὐτῶν, κατὰ δὲ τὰς ἐν τῇ τραπέζῃ συνδιαλέξεις οὐδεὶς ἐγίνετο λόγος περὶ χρηματικῶν ζητημάτων.

Ἀλλ' ὁ οἰκιακὸς βίος ἦτο ἐνίοτε θυελλώδης. Ὁ κύριος ἦτο πρᾶος, σιωπηλὸς καὶ ἰσχυρογνώμων· οὐδέποτε παρεφέρετο, ἀλλ' ὅταν ἅπαξ τῷ ἐπήρχετο κατὰ νοῦν νὰ μὴ θελήσῃ τι, ἦτο ἀδύνατον νὰ μεταπεισθῇ. Οἱ ὑπηρέται δὲν τὸν ἠγάπων, διότι ἦτο ψυχρός. Ἡ κυρία φυσικῶς ἦτο χαρακτῆρος ὅλως ἀντιθέτου· εἶχε πολλὰς ἰδιοτροπίας, ὧν τὴν ἱκανοποίησιν ἐπεδίωκεν ἐπιμόνως· ἔκαμνε σκηνάς, ἐκραύγαζεν, ἐθορύβει, ἐπὶ τέλους δὲ πάντοτε πρώτη ἐμειδία καὶ ἠσπάζετο τὸν σύζυγόν της. Ἦτο ζηλότυπος, δὲν ἠγάπα νὰ ἐξέρχηται ὁ σύζυγος αὐτῆς μόνος, ἰδίως τὰς ἑσπέρας, καὶ θὰ ἐπεθύμει, ἂν ἠδύνατο, ν' ἀναγινώσκῃ πάσας τὰς ἐπιστολὰς τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἐλάμβανεν· ἀλλ' ὁ σύζυγος ὑπερήσπιζεν ἐπιμόνως τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ, δὲν ἤθελε νὰ λέγῃ πόθεν ἤρχετο καὶ διετείνετο ὅτι ἦτο κύριος τῆς ἀλληλογραφίας του. Ἑνὶ λόγῳ οἱ δύο σύζυγοι κατὰ τὸ φαινόμενον ἐλατρεύοντο, ἀλλ' ὁ συζυγικὸς βίος δὲν ἦτο ἀμιγὴς δυσκολιῶν.

Ἐδέχοντο ὀλίγους, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συγγενεῖς ἢ φίλους τοῦ κυρίου. Ἐνίοτε ἐγίνετο λόγος περὶ συγγενῶν τῆς κυρίας, ἀλλ' οὗτοι οὐδέποτε ἤρχοντο.

Οἱ ὑπηρέται, ἀφοῦ ἐσχολίασαν ὅλα τὰ περιστατικὰ ταῦτα, οὐδένα εὗρον λόγον δυνάμενον νὰ ἐξηγήσῃ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἡ κυρία εἶχε κοιμηθῆ ἐκτὸς τῆς οἰκίας. Ὁ θαλαμηπόλος, ἀνυπομονῶν, ἠρώτησε τὸν κύριον ἂν ἔπρεπε νὰ παραθέσῃ τὸ πινάκιον τῆς κυρίας καὶ πότε αὕτη θὰ ἐπέστρεφεν. Ἀλλὰ τῷ ἐδόθη ἀπάντησις·

— Ἐξακολούθησε νὰ κάμνῃς ὅ,τι κάμνεις πάντοτε, καὶ ἄφησέ με ἥσυχον.

Παρετέθη τὸ πινάκιον τῆς κυρίας διὰ τὸ πρόγευμα, εἶτα διὰ τὸ γεῦμα. Ἀπὸ τῆς ἐπιούσης δὲν παρετέθη πλέον.

Ὁ κύριος ἦτο σκυθρωπὸς καὶ σιωπηλός· ἀπουσίαζεν ὁλοκλήρους ἡμέρας. Δύο ἢ τρεῖς ἐκ τῶν ἐπισκεπτομένων συνήθως αὐτὸν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν εὕρωσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν νὰ μάθωσι τί εἶπε πρὸς αὐτούς. Τὸ μυστήριον καθίστατο ἀφόρητον.

Ἡ θαλαμηπόλος ἐσκέφθη νὰ ἐρωτήσῃ τὴν συνάδελφον αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ ἔμελλον νὰ γευματίσωσι τὴν ἡμέραν τοῦ συμβεβηκότος· ἐπληροφορήθη δὲ παρ' αὐτῆς ὅτι τοὺς ἐπερίμενον μέχρι τῆς ὀγδόης ὥρας, καὶ ὅτι δὲν εἶδον αὐτούς. Ἴσως εἶχον γράψει, ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν δὲν ἐλήφθη καμμία ἐπιστολή. Ἡ ἀπουσία τῆς κυρίας καθίστατο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀνεξήγητος. Θὰ συνέβη τι ἔκτακτον ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ παραβῶσιν οὕτω τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῶν. Καὶ ποῦ εἶχον γευματίσει; Ὄχι βεβαίως εἰς τὴν οἰκίαν· ἄν, ἀφοῦ ἔμειναν μόνοι, ἀπεφάσιζον νὰ μὴ ἐξέλθωσι καὶ νὰ γευματίσωσι, θὰ μετεκίνουν τὰ ἐν τῷ ὀψοφυλακίῳ· ἀλλ' οὐδὲν ἐν αὐτῷ εἶχε μετακινηθῆ. Ἐκτὸς τούτου ἡ κυρία οὔτε ἀποσκευὰς εἶχε παραλάβει μεθ' ἑαυτῆς, οὔτε κιβώτιον, οὔτε ἓν κἂν σακκίδιον διὰ τὰ χρειώδη τῆς νυκτός. Εἶχεν ἀναχωρήσει μετὰ νυκτερινοῦ καλλωπισμοῦ καὶ δὲν εἶχεν ἐπανέλθει.

Ἡ ἱστορία διεδόθη ταχέως εἰς τὴν συνοικίαν. Ἐνδιέφερεν ἀμέσως τοὺς προμηθευτὰς τῆς οἰκίας, γνωρίζοντας τὸν κύριον καὶ τὴν κυρίαν Ἐσκουδιέ·

Digitized by Google

οὗτοι ἔλεγον ὅτι ἡ κυρία ἦτο χαριεστάτη, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἦτο εὐτυχής. Ὡμίλησαν περὶ τούτου πρὸς τοὺς γνωρίμους αὐτῶν, ἡ δ' ὑπόθεσις διεσαλπίσθη. Ὁ λαὸς ἀγαπᾷ τὰ μυστηριώδη πράγματα, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ τῷ εἴπωσιν ἐπὶ τέλους τὸ μυστικόν· συγκατατίθεται νὰ καταστέλλῃ τὴν περιέργειαν αὐτοῦ κατὰ τὰς πράξεις ἑνὸς δράματος, γνωρίζει ὅμως ὅτι ἡ περιέργεια αὕτη θὰ ἱκανοποιηθῇ κατὰ τὴν πέμπτην πρᾶξιν.. Θέλει νὰ μάθῃ τὴν τελευταίαν λέξιν τοῦ μυστηρίου.

Ἤρχισαν λοιπὸν ἐξετάζοντες τί ἀπέγινεν ἡ κυρία Ἐσκουδιέ· κατετρίβοντο εἰς εἰκασίας περὶ τῶν διατρεξάντων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐξαφανίσεως, μεταξὺ τῆς ἑβδόμης ἑσπερινῆς ὥρας καὶ τῆς τρίτης ὥρας τῆς πρωΐας. Παρετήρησαν τὸ πρόσωπον τοῦ κυρίου Ἐσκουδιὲ ὅταν ἐξήρχετο τῆς οἰκίας ἢ ἐπανήρχετο εἰς αὐτήν, καὶ εὗρον αὐτὸν λίαν σκεπτικόν. Ἐσχηματίσθησαν ὅμιλοι πρὸ τοῦ μεγάρου· συνεζήτουν τὰς πιθανὰς περιστάσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ τούτου δράματος· ἀστεῖοι ἐπενόησαν ὁλόκληρον ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν διηγοῦντο πρὸς τοὺς διαβάτας, ἠναγκάσθησαν δὲ οἱ χωροφύλακες νὰ μεσολαβήσωσιν ὅπως ἀνοίξωσι τὴν κυκλοφορίαν εἰς τὸ πλῆθος.

Οἱ σοβαροὶ τῆς συνοικίας, οἰκογενειάρχαι, ἀπεδοκίμαζον μὲν τὰς συναθροίσεις ταύτας, ἐφρόνουν ὅμως ὅτι ἡ δικαιοσύνη ὤφειλε ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὴν ὑπόθεσιν· δὲν παρεδέχοντο ὅτι εἰς ἐξηυγενισμένην χώραν δύναταί τις νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν σύζυγόν του χωρὶς πρὸς οὐδένα νὰ δώσῃ λόγον. Οἱ πλούσιοι ἔχουσι σχέσεις μετὰ τῆς ἀστυνομίας καὶ οὐδόλως αὕτη ἀνησυχεῖ αὐτοὺς εἰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ πτωχὸς θὰ συνελαμβάνετο ἀμέσως.

Ἀφ' ἑτέρου, ἠπόρουν διατί δὲν ἐφάνη εἰσέτι ἡ οἰκογένεια τῆς κυρίας. Δύναταί τις νὰ ἦνε δυσηρεστημένος μετὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀποχρῶν λόγος ν' ἀφίσῃ νὰ τὰ φονεύσωσι χωρὶς οὐδὲν νὰ εἴπῃ. Ἴσως οἱ γονεῖς τῆς κυρίας Ἐσκουδιὲ ἠγνόουν τὰ διατρέξαντα. Ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ τις διὰ νὰ τοὺς εἰδοποιήσῃ ἐξ οἴκτου.

Καὶ οἱ ὅμιλοι ἀνεσχηματίζοντο περὶ τὴν οἰκίαν, λαμβάνοντες στάσιν περιεργείας καὶ ἀπειλῆς· δὲν ἐλάμβανον πλέον ὑπ' ὄψιν τὰς προσκλήσεις τῶν χωροφυλάκων, ἐπειδὴ δὲ ἡ τάξις ἤρχισε διακινδυνεύουσα εἰς τὴν ὁδόν, ἡμέραν τινὰ ὁ ὑπαστυνόμος ἐπαρουσιάσθη παρὰ τῷ κ. Ἐσκουδιέ.

— Κύριε, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ὑπάλληλος οὗτος, γίνεται ἀπό τινων ἡμερῶν πέριξ τῆς οἰκίας ὑμῶν δυσάρεστος θόρυβος, τοῦ ὁποίου δὲν ἐννοῶ καλῶς τὴν αἰτίαν. Ἐν πρώτοις ἀπέστειλα χωροφύλακας νὰ διαλύσωσι τὰς συναθροίσεις, ἀλλ' αὗται ἀνασχηματίζονται ἐφ' ὅσον διαλύουσιν αὐτάς, καὶ ἠναγκάσθην νὰ συλλέξω πληροφορίας περὶ τοῦ προκαλοῦντος αὐτὰς αἰτίου. Κυκλοφοροῦσι παράδοξοι φῆμαι, εἰς ἃς οὐδεμίαν δύναμαι ν' ἀποδώσω πίστιν· ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ ἠδυνάμην ν' ἀπαντήσω εἰς αὐτάς, χάριν καὶ τοῦ ἰδικοῦ σας συμφέροντος καὶ τῆς δημοσίας τάξεως, καὶ ἦλθον νὰ ζητήσω παρ' ὑμῶν ἐξηγήσεις τινάς, διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ ἐνεργήσω ἐν γνώσει τῶν διατρεχόντων.

Ὁ ὑπαστυνόμος συνεπλήρωσε τὴν φράσιν αὐτοῦ μετά τινος δυσκολίας· περιέμενε νὰ τὸν διακόψωσιν ἀπὸ τῶν πρώτων λέξεων, καὶ δὲν εἶχε παρασκευάσει τὸν λόγον του. Ἀλλ' εὑρίσκετο ἐνώπιον ἀνθρώπου ἀπαθοῦς, ὅστις ἤκουσεν αὐτὸν μέχρι τέλους, χωρὶς ν' ἀνοίξῃ τὰ χείλη καὶ παρατηρῶν αὐτὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὅταν ὁ ὑπαστυνόμος ἐσίγησεν, ὁ κ. Ἐσκουδιὲ τῷ ἀπεκρίθη:

— Παρετήρησα πράγματι, κύριε ὑπαστυνόμε, συναθροίσεις πρὸ τῆς θύρας μου· ἀγνοῶ τί τὸ προκαλοῦν αὐτάς. Μέχρι τοῦδε οὐδεμίαν ὑπέστην ζημίαν, οὐδὲ κινῶ ἀγωγήν. Ἂν τοῦτο παρενοχλῇ τὴν κυκλοφορίαν ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, ἂν ἐκ τούτου προέρχηται οἱαδήποτε διατάραξις τῆς ἡσυχίας τῆς συνοικίας, εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται ἀναμφιβόλως νὰ λάβητε τὰ κατάλληλα μέτρα ἵνα παύσῃ ἡ τοιαύτη τῶν πραγμάτων κατάστασις. Τὸ ἐπ' ἐμοί, μεγάλως θὰ εὐχαριστηθῶ μὴ διερχόμενος πλέον διὰ τοσούτου πλήθους ὁσάκις θέλω νὰ εἰσέλθω ἢ νὰ ἐξέλθω.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ κ. Ἐσκουδιέ, συνεστάλη καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου αὐτοῦ ὡς ἄνθρωπος παύσας νὰ ὁμιλῇ.

— Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς παρατηρήσω, κύριε, ἐπανέλαβεν ὁ ὑπαστυνόμος λίαν εὐγενῶς, ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ παραταθῇ ἡ τοιαύτη κατάστασις. Αἱ ἐξ αἰτίας ὑμῶν προσκαλούμεναι συναθροίσεις δὲν προσέλαβον ἔτι χαρακτῆρα ἀνησυχαστικόν· εἶνε περιωρισμέναι καὶ τοπικαί· ἀλλ' ἂν δὲν διαλυθῶσι ταχέως, ἡ συγκίνησις δυνατὸν νὰ διαδοθῇ εἰς τὰς παρακειμένας συνοικίας, καθ' ἣν δ' ἡμέραν πληροφορηθῶσιν ὅτι ὑπάρχει ἐνταῦθα ἔναρξις συνταράξεως, θὰ ἔχητε ὅλους τοὺς Παρισίους ὑπὸ τὰ παράθυρά σας.

— Τῇ ἀληθείᾳ, θὰ λυπηθῶ, κύριε ὑπαστυνόμε, ἂν τοῦτο προξενήσῃ πρὸς τὴν κυβέρνησιν τὴν ἐλαχίστην δυσχέρειαν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀποβλέπει ἐμέ. Ἂν γείνωσι ταραχαὶ ἐν τῇ ὁδῷ, ἔχετε εἰς τὴν διάθεσίν σας ὅπως τὰς προλάβητε ἢ τὰς καταστείλητε ἴλας χωροφυλάκων· ἂν αὗται δὲν ἀρκῶσι, δύνασθε νὰ προσκαλέσητε πεζικόν· ἂν δὲ τὸ κίνημα λάβῃ ἐπικινδύνους διαστάσεις, εἰμπορεῖ νὰ γείνῃ χρῆσις τοῦ τηλεβόλου. Ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ τίνος ἕνεκεν κατὰ τὴν παροῦσαν περίστασιν ἀπευθύνεσθε πρὸς ἐμέ. Τί θέλετε νὰ πράξω ἐγώ;

— Ἀφοῦ μ' ἐρωτᾶτε, κύριε, θὰ σᾶς τὸ εἴπω· τὴν συγκίνησιν τοῦ πλήθους, τοῦ ὁποίου καὶ ἡμεῖς αὐτὸς παρετηρήσατε τὴν ἀσυνήθη παρουσί-

Digitized by Google

αν εἰς ὁδὸν συνήθως ἥσυχον, προκαλεῖ ἡ ἐξαφάνισις τῆς κυρίας Ἐσκουδιέ. Ἀγνοῶ τί τὸ προκαλέσαν τὴν κυκλοφοροῦσαν φήμην, ἀλλὰ διηγοῦνται, ὅτι ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς· προβαίνουσι μάλιστα μέχρι τοῦ νὰ σᾶς κατηγορῶσιν ἐπὶ ἐγκλήματι. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι αἱ φῆμαι αὐταὶ εἶνε ὅλως ἀπίθανοι. Ἀλλ' ἂν εὐαρεστῆσθε νὰ μοὶ δώσητε ἐξηγήσεις τινὰς περὶ τῆς ἀπουσίας τῆς συζύγου σας, θὰ ἠδυνάμην νὰ διαψεύσω τὰς διατρεχούσας φήμας, νὰ καθησυχάσω τὴν δημοσίαν γνώμην, καὶ νὰ καταπραΰνω δυσάρεστον ταραχήν.

Ὁ κ. Ἐσκουδιὲ ἠγέρθη, καὶ διὰ φωνῆς βραχείας ἐπεράτωσε τὴν ἐπίσκεψιν, εἰπὼν τὰ ἑξῆς

— Κύριε ὑπαστυνόμε, δὲν ἔχω νὰ σᾶς δώσω ἐξηγήσεις διὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς κυρίας Ἐσκουδιέ. Ἡ μὴ παρουσία τῆς συζύγου μου ἐνταῦθα δὲν ἀποτελεῖ καμμίαν παράβασιν τῶν νόμων καὶ τῶν ἀστυνομικῶν διατάξεων· ἂν δὲ μὲ κατηγορῶσι δι' ἔγκλημα, εἰς τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν ἀπόκειται νὰ συλλέξῃ τὰς περὶ τούτου ἀποδείξεις.

Ὁ ὑπαστυνόμος μετὰ τοῦτο ὤφειλε ν' ἀποσυρθῇ· οὐδεμίαν ἐκ τῆς ἐπισκέψεως αὐτοῦ ἔλαβε πληροφορίαν δυναμένην νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν κοινὴν περιέργειαν· ἀλλ' ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς εὐθύνης, συνέταξε λεπτομερῆ ἔκθεσιν περὶ τῶν λεγομένων ἐν τῇ συνοικίᾳ, περὶ τῆς συνεντεύξεως ἣν ἔλαβε μετὰ τοῦ κ. Ἐσκουδιέ, καὶ περὶ τῆς διατάξεως τῶν μερῶν· οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος δικαστικὸς φάκελλος.

Ὁ τύπος δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἐπὶ πολὺ ἀδιάφορος εἰς τὸν διατρέχοντα. Ἤδη οἱ διευθυνταὶ ἐφημερίδων τινῶν εἶχον λάβει παρὰ τῶν συνδρομητῶν αὐτῶν ἐπιστολάς, διὰ τῶν ὁποίων παρεπονοῦντο, ὅτι ἐν τῇ ἐφημερίδι αὐτῶν δὲν ἐγένετο καθόλου μνεία περὶ συμβάντων καὶ ἐγκλημάτων γενομένων κατὰ τὴν συνοικίαν Μονσῶ· ὡσὰν ὅλη ἡ δημοσιογραφία νὰ ἦτο προωρισμένη διὰ τὰς κεντρικὰς συνοικίας καὶ διά τινα προνομιοῦχα προάστεια, τὰ δὲ ἄλλα μέρη τῆς πόλεως νὰ μὴ εἶχον δικαίωμα νὰ προσφέρωνται πρὸς αὐτὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Ἀλλ' ἅμα ἡ ὑπόθεσις ἔγεινε ἀντικείμενον ἀστυνομικῆς ἐκθέσεως, αἱ ἐφημερίδες ἤρχισαν ἀναφέρουσαι περὶ αὐτῆς, τὸ πρῶτον δι' ὑπαινιγμῶν· οὕτω περιωρίζοντο γράφουσαι, ὅτι ἡ πλουσιωτέρα τῶν νέων συνοικιῶν κατείχετο ὑπὸ ζωηρᾶς συγκινήσεως συνεπείᾳ τῆς αἰφνιδίας καὶ ἀνεξηγήτου ἐξαφανίσεως νέας γυναικός, ἀνηκούσης εἰς τὴν καλλιτέραν κοινωνίαν, ἀλλ' ὅτι δὲν ἐπεθύμουν νὰ γείνωσι πρόωρος ἠχὼ σοβαρῶν κατηγοριῶν, ἀθορύβως διατυπουμένων. Τὴν ἐπιοῦσαν μία ἐφημερίς, τολμηροτέρα ἢ ἔχουσα μεγαλειτέραν ἀνάγκην χρημάτων, ἐδημοσίευσεν ἀρχικὰ στοιχεῖα καὶ ὁλόκληρον τὸ ὄνομα τῆς ὁδοῦ, ἐπὶ τῇ αἰσχροκερδεῖ ἐλπίδι, ὅτι ἡ οἰκογένεια θὰ ἤρχετο ἴσως νὰ τὴν παρακαλέσῃ ἵνα μὴ γράψῃ πλειότερα. Τὰς λεπτομερεστέρας δὲ πληροφορίας ἐδημοσίευσεν ἡ *Μικρὰ Ἐφημερίς*, εἷς τῶν συντακτῶν τῆς ὁποίας ἦτο σχετικὸς τοῦ δραματικοῦ συγγραφέως τοῦ δόντος τὸ θεωρεῖον πρὸς τὴν θαλαμηπόλον· οὗτος ἠδυνήθη διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ σχετισθῇ μετ' αὐτῆς, χάρις δὲ εἰς τὰς πληροφορίας, ἃς ἡ κολακευθεῖσα θαλαμηπόλος τῷ ἔδωκεν, ἠδυνήθη ν' ἀναγγείλῃ πρὸς τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ, ὅτι ἡ νέα γυνὴ ἐκαλεῖτο Λεονώρα, ὁ δὲ σύζυγος αὐτῆς Γουσταῦος, περιέγραψε τὰ ἔπιπλα καὶ ἔδωκε πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν ἕξεων τῆς οἰκίας.

Οἱ γονεῖς τῆς κυρίας Ἐσκουδιὲ ἀνέγνωσαν τυχαίως τὴν ἐφημερίδα ταύτην, ὁ δὲ πατήρ, ὁ κ. Σαμπιών, σπεύσας εἰς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀποτόμως·

— Τί ἔκαμες τὴν θυγατέρα μου;

— Δὲν τὴν ἔκαμα τίποτε, κύριε.

— Ποῦ εἶνε;

— Δὲν ἠξεύρω.

— Τότε, δὲν θέλεις νὰ εἴπῃς τίποτε;

— Ὄχι, κύριε.

Ὁ κ. Σαμπιὼν ἐννόησε πάραυτα ὅτι θὰ ἔχανε τὸν καιρόν του ἐπιμένων· ἠρώτησε τοὺς ὑπηρέτας, ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν ὑπαστυνόμον, ἀφοῦ δὲ συνέλεξεν ὅλας τὰς δυνατὰς ἐνδείξεις, μετέβη παρὰ τῷ διευθυντῇ τῆς ἀστυνομίας.

Οὗτος τῷ ἐξήγησεν ἡσύχως, ὅτι καθ' ἑκάστην γυναῖκες ἐξαφανίζονται ἐκ τοῦ συζυγικοῦ οἴκου· εἶχε μάλιστα τὴν εὐγένειαν νὰ τῷ κοινοποιήσῃ στατιστικήν, συνταχθεῖσαν μετὰ μεγάλης προσοχῆς ὑπό τινος γραμματέως τῆς ἀστυνομίας, ἐξ ἧς προέκυπτεν ὅτι ὁ μέσος ὅρος τῶν ἐξαφανίσεων κατ' ἔτος διὰ τὰς ἀπὸ εἴκοσιν ἑνὸς μέχρι τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν γυναῖκας ἦτο πολὺ ὑπέρτερος διὰ τὰς νεωτέρας ἢ τὰς πρεσβυτέρας.

Ὁ πατὴρ περίλυπος διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς ὑποθέσεως, ἣν ὑπηνίσσετο ἡ κοινοποίησις αὕτη· ἠγγυᾶτο περὶ τῆς θυγατρός του· ἄλλως δέ, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἐγκατέλειψεν ἑκουσίως τὸν σύζυγόν της, θ' ἀνήγγελλε τὴν πρόθεσιν αὐτῆς ἢ θὰ ἐξήγει τὴν φυγήν της· θὰ παρελάμβανε τὰς ἀποσκευάς της, ἰδίως δ' ὁ σύζυγος δὲν θ' ἀπεδέχετο τὴν ἀναχώρησιν ταύτην μετὰ τόσον ἀπιστεύτου ἐγκαρτερήσεως. Ἀλλ' ὁ διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας προέβαλε τὸ ἑπόμενον δίλημμα.—Ἢ ἡ κυρία θυγάτηρ σας ἀνεχώρησεν ἑκουσίως, καὶ τότε θὰ σᾶς διευθύνω πρὸς τὸν διευθυντὴν τῆς δημοτικῆς ἀστυνομίας, ὅστις θὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν σας ὑπαλλήλους ἐξῳκειωμένους πρὸς τὰς τοιαύτας ἀναζητήσεις. Θὰ δαπανήσετε οὕτω χιλιόφραγκά τινα χαρτονομίσματα, ἀλλ' ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ἐπιτυχίας ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως πάσης ἐνδείξεως. Ἢ ὑπάρχει κακούργημα, ὡς φαίνεσθε πιστεύον-

Digitized by Google

τες, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἐπαρκῆ στοιχεῖα διὰ νὰ διατάξω αὐθορμήτως τὴν ἔρευναν αὐτοῦ· εἰμπορεῖτε ὅμως ν' ἀποταθῆτε πρὸς τὸν εἰσαγγελέα, ὅστις, ἐπὶ τῇ καταγγελίᾳ θὰ θέσῃ εἰς κίνησιν τὸν μηχανισμὸν τῆς δικαιοσύνης.

Τοῦτο ἦτο πολὺ σοβαρόν· ἀλλ' ὁ δυστυχὴς πατήρ, ἀφοῦ συνεσκέφθη περὶ τοῦ πρακτέου μετὰ τῆς συζύγου του καί τινων φίλων, ἀφοῦ ἀπέστειλε παρὰ τῷ κ. Ἐσκουδιὲ τὸν συμβολαιογράφον τῆς οἰκογενείας, ὅστις καὶ οὗτος οὐδεμίαν κατώρθωσε νὰ λάβῃ πληροφορίαν, ἀπεφάσισε νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν δικαιοσύνην.

(Ἕπεται συνέχεια.) (Μετάφρασις.)

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza]

Συνέχεια· ἴδε σελίδα 127.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ὁ Guyon εἴς τι βιβλίον ἐπιγραφόμενον *Κάτοπτρον τῆς καλλονῆς* (Miroire de beauté) ἔγραψεν εἰς παλαιὰν γαλλικὴν γλῶσσαν, ὅτι αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς διὰ νὰ ἦνε ὡραῖαι πρέπει νὰ ἔχωσι τὰς ἑξῆς ἰδιότητας:

Sur le devant principalement, doivent estre crespeux et frisez, de médiocre longueur aux hommes, et aux filles et femmes, longs, copieux, de couleur blonde comme l'or, ondés et reluisans. »

« Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς εἰς τὰ ἔμπροσθεν κυρίως πρέπει νὰ ἦνε οὖλαι καὶ βοστρυχίζουσαι, εἰς μὲν τοὺς ἄνδρας μετρίως μακραί, εἰς δὲ τὰς κόρας καὶ τὰς γυναῖκας μακραί, ἄφθονοι, χρώματος ξανθοῦ ὡς τὸν χρυσόν, κυματοειδεῖς καὶ στίλβουσαι ». (Cours de médecine, ἐν ᾧ περιέχεται καὶ ἡ πραγματεία Miroire de beauté et santé corporelle, par L. Guyon, 1664).

Ὁμολογῶ, ὅτι δὲν εἶμαι τόσον ἀπαιτητικός. Ὁ Ἀπόλλων ὅστις προκειμένου περὶ καλλονῆς ἦτο καλὸς κριτής, προετίμα τὸν Νάρκισσον μὲ τὴν ξανθὴν κόμην. Τῆς Κίρκης ἡ κόμη εἶχε τὸ χρῶμα τοῦ ἡλίου. Καὶ ὁ Ἔρως εἶχε τὰς τρίχας ξανθάς. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ δικαιῶ τὸν Ἀπόλλωνα, λατρεύοντα τὴν Κίρκην καὶ τὸν Ἔρωτα, ἀλλὰ συμφωνῶ καὶ πρὸς τὸν Ὁράτιον ὑμνοῦντα τὸν Λύκαν μὲ τὰς μελανὰς τρίχας, καὶ πρὸς τὸν Ἀπουλήϊον ἐγκωμιάζοντα τῆς ὡραίας Φώτιδος τοὺς ὡς τὸν ἔβενον μελανοὺς βοστρύχους. Ἐπὶ πᾶσι δ' ἐπαινῶ τὸν Σολομῶντα ὑπερυψοῦντα εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ὑπ' αὐτοῦ θαυμαζομένης γυναικὸς κόμην μελανὴν ὡς πτέρυγα κόρακος.

Δύνανται νὰ ὑπάρξωσι τρίχες τῆς κεφαλῆς ὡραιόταται ξανθαί, καστανaί, μελαναί, καὶ ἀκόμη ἐρυθραί, χωρὶς νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν χιλίων χρωματισμῶν μεταξὺ τῶν κλασικῶν τούτων χρωμάτων. Δύνανται νὰ ἦνε ὡραιόταται αἱ τῆς κεφαλῆς τρίχες εἴτε εἶνε οὖλαι ἢ λεῖαι, βοστρυχώδεις ἢ μή. Ἀρκεῖ μόνον νὰ ἦνε ἄφθονοι, νὰ μὴ ἦνε πολὺ σκληραί, νὰ ἦνε εὔκαμπτοι καὶ ἐλαστικαί, καὶ πρὸ πάντων νὰ μένωσι μέχρι τοῦ ἐσχάτου γήρατος εἰς τὴν τιμητικὴν θέσιν των, γινόμεναι λευκαὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μόνον μετὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος, τὸ μοιραῖον ἐκεῖνο ἔτος μεθ' ὃ δέον νὰ ὑπομείνωμεν τὴν φαλακρότητα καὶ πολλὰς ἄλλας δυσμορφίας.

Ὁ ἀνὴρ κόπτει τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἐνοχλῶσιν αὐτὸν εἰς τὴν δραστηρίαν καὶ ἀγωνιώδη ζωήν του. Ἄλλοτε κόπτει αὐτὰς κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ συρμοῦ. Καλὸν εἶνε ἡ ἀποκοπὴ αὕτη νὰ γίνεται πάντοτε κατὰ τὰς θερμοτέρας ἡμέρας ἢ ὥρας τοῦ ἔτους, ἢ ὅταν αἰσθανώμεθα ἑαυτοὺς εὐεκτοῦντας καὶ ἐν πλήρει ὑγείᾳ. Πολλοὶ ὑποκείμενοι εἰς ἡμικρανίας ἢ εἰς ἄλλας νευραλγίας, προκαλοῦσι σπουδαίας προσβολὰς ἐκ τῶν παθήσεων τούτων, ἀπροσέκτως κείροντες τὴν κεφαλὴν ἐν ἡμέραις ὑγραῖς ἢ ψυχραῖς.

Ἐπίσης δὲν συμφέρει νὰ κόπτωνται αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μετὰ ἄφθονον γεῦμα, οὔτε νὰ ξυρίζωνται αὗται διὰ μιᾶς, ὅταν συνήθως φέρωνται πολὺ μακραί. Ὁ Percy ἐσημείωσε πολλὰς περιπτώσεις ἐνοχλήσεων ἐν τῷ γαλλικῷ στρατῷ, ὅταν οἱ στρατιῶται ἔπρεπεν ἄνευ ἀναβολῆς νὰ περικόψωσι τὸν μέγαν ὀπίσθιον πλόκαμον, καὶ νὰ κτενισθῶσι κατὰ τὸν συρμὸν τὸν καλούμενον τοῦ *Τίτου*.

Αἱ ἐκ τοῦ προχείρου ἄτακτοι καὶ ὑπερβολικαὶ ἀποκοπαὶ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς ἐρεθίζουσι καθ' ὑπερβολὴν τὸ δέρμα, καὶ δύναται ἐκ τούτου νὰ προκύψῃ πυρετὸς ἐπικίνδυνος εἰς τὰ πολὺ ἀδύνατα ἢ ἐκ σπουδαίας νόσου ἀναῤῥωνύοντα πρόσωπα. Εἰς τοὺς ἀῤῥώστους ἀνάγκη νὰ χρίωμεν τὴν κόμην συχνάκις καὶ νὰ διαλύωμεν αὐτὴν εἰς πολλοὺς μικροὺς πλοκάμους, ὅπως προλάβωμεν τὴν ἐκτράχυνσιν τῶν τριχῶν, ἥτις θὰ καθίστα ἀναπόδραστον κατόπιν τὴν ἐντελῆ ἀποκοπὴν αὐτῶν.

Εἰς πολλὰς χώρας ἐπικρατεῖ εἰσέτι ἡ πρόληψις, ὅτι ἀποκοπτομένων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς τῶν κορασίδων καὶ τῶν νεανίδων, γίνονται αὗται μακρότεραι, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας διὰ τοῦ τρόπου τούτου συμβαίνει αἱ τρίχες νὰ μὴ ἀνακτῶσι πλέον τὸ μῆκος, τὸ ὁποῖον θὰ εἶχον φυσικῶς. Αἱ ὡραιότεραι κόμαι εἶνε αἱ ἀρχικαί. Ὁ Cazenave παρετήρησεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου γεγονὸς λίαν ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον καταδεικνύει τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Οὗτος ἐγνώριζε τρεῖς ἀδελφάς, ἐπίσης εὐμόρφους, ξανθάς,

Digitized by Google

ἰχούσας δὲ δασεῖαν κόμην. Εἰς δύο ἐξ αὐτῶν αἱ κόμαι ἀπεκόπησαν κατὰ τὸ δεύτερον στάδιον τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Τῆς τρίτης τὴν κεφαλὴν οὐδέποτε ἐπεσκέφθη ἡ ψαλλίς. Καὶ ὅμως εἶχε λαμπρὰν κόμην, ἥτις διέφερε τῆς τῶν δύο ἄλλων ἀδελφῶν μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι ἦτο ὡραιοτέρα. Καὶ τῷ ὄντι τινὲς τῶν τριχῶν αὐτῆς εἶχον μῆκος μέτρου 1, 62, λέγω *μέτρου ἑνὸς καὶ ἑξήκοντα δύω ὑφεκατομέτρων*. Ὅταν εἰς τὰς νεάνιδας θέλωμεν νὰ διορθώσωμεν τὰς ἄκρας τῶν τριχῶν, ἀνάγκη νὰ περικόπτωμεν αὐτὰς μόνον κατ' ὀλίγα ὑφεκατόμετρα.

Ἡ εὐκαμψία, ἡ ἐλαστικότης, ἡ λαμπρότης τῶν κομῶν, εἶνε πλεονεκτήματα φυσικὰ σχεδὸν πάντοτε ἐν ἁρμονίᾳ διατελοῦντα πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας ἑκάστου, ἀλλὰ καὶ ἡ τέχνη δύναται νὰ ἐπεμβῇ εἰς τοῦτο καὶ νὰ δώσῃ τὴν γνώμην της.

Τινὲς ἔχουσι πολὺ ξηρὰς τὰς τρίχας, αἵτινες βιαζόμεναι ὑπὸ τῶν κτενίων θραύονται εὐκόλως, καὶ αἱ ἄκραι αὐτῶν διχοτομοῦνται. Εἰς τοιαύτην περίπτωσιν ἀλλοίμονον εἰς τὴν τολμηρὰν ψαλλίδα, ἥτις θὰ θελήσῃ νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακὸν ἀποκόπτουσα τὸν ἄρρωστον. Αἱ νέαι ἄκραι θὰ διχοτομηθῶσιν αὖθις καὶ ἐπ' ἄπειρον, ἐὰν αἱ ψαλλίδες θελήσωσι νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ἔφοδον.

Ἄλλοτε ἡ ξηρασία τῶν κομῶν ἐπιπλέκεται μετ' ἄλλου φαινομένου ἔτι ὀχληροτέρου, τὸ ὁποῖον εἶνε ἡ πτῶσις μικρῶν λεπτῶν καὶ ἀλευροειδῶν λεπίδων, ῥυπαινουσῶν τὰ φορέματα καὶ ὅλα τὰ πράγματα.

Ἀλλὰ τὸ χείριστον εἶνε τὸ κακὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οἱ μὲν ἰατροὶ ἀποκαλοῦσιν *σμιγμόρροιαν ξηρὰν* (seborrhea sicca) ἢ *σμιγμόρροιαν λεπιδωτὴν* (seborrhea squamosa), συνώνυμον τοῦ *defluvium capillorum*, τὴν κοινῶς καλουμένην πτῶσιν τῶν τριχῶν. Εἰς τὰ παιδία τὸ φαινόμενον τοῦτο δύναται νὰ ἦνε φυσικόν, ἢ δύναται νὰ ἦνε τὸ προϊὸν ἀκαθαρσίας τινός, ἀλλ' εἰς τοὺς ἐνήλικας εἶνε ἄλλο τι σπουδαιότερον καὶ ἀπαιτεῖ θεραπείαν.

Ἐὰν θέλετε λοιπὸν νὰ θεραπευθῆτε, ἀνάγκη νὰ πλύνετε προηγουμένως καλῶς τὴν κεφαλὴν μὲ ὕδωρ ἁπλοῦν, ἢ μὲ οἰνόπνευμα πολὺ ἀραιόν, ἢ μὲ σαπωνοῦχον ὕδωρ, ὥστε ν' ἀφαιρέσητε τὴν λιπαρὰν οὐσίαν τὴν προσκεκολλημένην ἐπ' αὐτῆς, ἔπειτα δὲ ν' ἀλείψητε αὐτὴν διὰ μιᾶς τῶν ὑγιεινῶν ἐκείνων ἀλοιφῶν, τῶν ὁποίων θὰ σᾶς δώσω κατωτέρω τὴν συνταγήν. Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν πλύσιν καὶ ἐπάλειψιν, αἰσθάνεσθε εἰς τὴν κεφαλὴν κνισμόν τινα ἢ αἴσθησίν τινα θερμότητος δυσάρεστον, τότε ἐπιθέσατε ἐπ' αὐτῆς διὰ ψήκτρας τὸ ἑξῆς μῖγμα:

Φανεκοῦ ὄξεος	Γραμ.	0,55
Γλυκερίνης	} ἐξ ἑκάστου	—
Ἀλκοὸλ		
Ὕδατος ἀπεσταγμένου ἢ ὕδατος τῆς λαβαντίδος		16 —

Ἐπαναλάβετε ταῦτα καθ' ἑκάστην, μέχρις οὗ παύουσιν ὁ κνισμός, αἱ λιπαραὶ ἐκρύσεις καὶ ἡ πτῶσις τῶν τριχῶν.

Ἄλλοτε ἡ πτῶσις τῆς πιτυρίδος δὲν προκύπτει ἐκ λιπαρᾶς ἐκρύσεως, ἀλλ' ἐκ μικρῶν λεπιδίων τῆς ἐπιδερμίδος. Ἔχετε δηλαδὴ ἄλλο κακόν, τὸ ὁποῖον ἔχει ἄλλον ὅρον (οἱ ἰατροὶ εἶνε τόσον σοφοὶ εἰς τὴν δημιουργίαν ὅρων), ἔχετε τὴν καλουμένην *πιτυρίασιν*, λατινιστὶ *pityriasis capilitii*. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐὰν εἶσθε ἀρχαιολόγος, παρηγορηθῆτε ἀναλογιζόμενος, ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι εἶχον τὴν ἀρρωστίαν ταύτην, ἐνθυμηθῆτε δὲ ὅτι ἔψαλλεν αὐτὴν ὁ ποιητὴς Σερανός·

Cum caput inmensa pexum porrigine ningit.

Ἀλλ' ἂν δὲν εἶσθε ἀρχαιολόγος, ἀλλ' εἶσθε φιλόσοφος, σκεφθῆτε ὅτι τὸ κακὸν τοῦτο εἶνε συχνάκις λίαν ἐπίμονον καὶ ὅτι χρῄζει ὑπομονῆς. Ἐὰν ὅμως δὲν εἶσθε οὔτε ἀρχαιολόγος, οὔτε φιλόσοφος, τότε δροσισθῆτε, λούεσθε διὰ γενικῶν πιτυρούχων λουτρῶν, καὶ πλύνετε πρωΐαν καὶ ἑσπέραν τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς ἑξῆς διαλύσεως:

Βόρακος	Γραμμ.	4
Ὕδατος ἀπεσταγμένου	»	500

Καὶ ἐὰν αἱ πλύσεις αὗται δὲν ἐπαρκοῦσιν, ποιήσατε χρῆσιν τῆς ἑξῆς ἀλοιφῆς:

Ἀνθρακικοῦ νάτρου	Γραμμ.	2
Ἀλοιφῆς τοῦ Γαληνοῦ	»	30

Ἡ ἐπάλειψις γίνεται ἀφ' ἑσπέρας, καὶ τὴν πρωΐαν καθαρίζεται ἡ κεφαλὴ διὰ ψυχροῦ ἀποβράσματος πιτύρου ἢ δι' ἐγχύματος ἀνθῶν ἀκταίας.

Ἐὰν δὲ καὶ αἱ ἐπαλείψεις καὶ αἱ πλύσεις αὗται τῆς κεφαλῆς δὲν ἐπαρκέσωσι, τότε καλέσατε τὸν ἰατρόν, διότι δὲν θέλω νὰ κατάσχω δι' ἑνὸς ἀλμαναχίου τὴν θέσιν τῆς τηβεννοφόρου καὶ σοβαρᾶς Σχολῆς.

—

Δύναται νὰ συμβῇ ὥστε καὶ χωρὶς νὰ ἔχετε λιπαρὰς ἐκρύσεις ἢ πιτυρίασιν, νὰ ἔχητε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς πολὺ ξηρὰς καὶ ἑπομένως ἀπειθεῖς εἰς τὸ κτένιον. Τότε ἀλείψατε τὴν κεφαλὴν μὲ ἔλαιον ἐξ ἀμυγδάλων γλυκῶν, τὸ ὁποῖον εἶνε τὸ ἁπλούστατον ἐκ τῶν *κοσμητικῶν τῆς κεφαλῆς*, ὅσα δυνάμεθα νὰ ἐπινοήσωμεν. Ἐὰν δὲν σᾶς ἀρέσκωσι τὰ ἁπλᾶ πράγματα (καὶ ἐδῶ ἀποτείνομαι πρὸς τὰς κόρας τῆς Εὔας), ἐὰν ταυτοχρόνως θέλετε νὰ καταστήσετε εὐκαμπτοτέραν τὴν κόμην, ν' ἀλείψετε καὶ νὰ μυρώσετε αὐτήν, τότε ποιήσατε χρῆσιν τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου τῶν ἑξῆς μύρων:

Λίπους κήτους	Γραμ.	20
Ἀμυγδαλελαίου γλυκέος	»	30

—

Παρεσκευασμένου ὀστεομυελοῦ τοῦ βοός	Γραμ.	30
Ἀμυγδαλελαίου πικροῦ	»	10

Καὶ εἰς τὸ ἓν καὶ εἰς τὸ ἕτερον προσθέσατε μυρωδικήν τινα οὐσίαν κατὰ βούλησιν, ὡς ἤθελεν

Digitized by Google

εἶπει συγγραφεὺς ἀγαπῶν τὴν μαγειρικήν.

Διάφορα μύρα κατέστησαν πολύφημα ὑπὸ ἐπιφανῶν κομμωτῶν καὶ ὑπὸ λαμπρῶν ἀγγελιῶν, ἀλλ' ὁ ὑγιεινολόγος προτιμᾷ τὰ ἑπόμενα:

Παρεσκευασμένου βοείου ὀστεομυελοῦ...	Γραμ.	60
Παρεσκευασμένου λίπους μόσχου......	»	60
Βαλσάμου τῆς Περουβίας	»	4
Βανίλης..........................	»	2
καρυελαίου.......................	»	8

—

ΜΥΡΟΝ ΦΙΛΟΚΟΜΟΝ

Ἐκχυλίσματος Κίνας	Γραμ.	2
Ἀμυγδαλελαίου γλυκέος	»	8
Βοείου ὀστεομυελοῦ...............	»	24
Πτητικοῦ ἐλαίου κίτρου............	»	6
Βαλσάμου τῆς Περουβίας...........	»	20

—

ΕΛΑΙΟΝ ΦΙΛΟΚΟΜΟΝ

Βοείου ὀστεομυελοῦ Ἀμυγδαλελαίου γλυκέος Καρυελαίου	ἐξ ἑκάστου	Γραμ.	6

—

ΕΛΑΙΟΝ ΑΡΧΑΙΟΝ

Βοείου λίπους....................	Γραμ.	500
Βάματος ἠλέκτρου,................	»	0,5
Πτητικοῦ ἐλαίου κίτρου...........	»	2,4

—

ΚΕΛΕΒΕΙΟΝ ΕΛΑΙΟΝ

Ἐλαίου ἐξ ἐλαίας.................	Γραμ.	1,000
Κιννάμου.........................	»	30
Σανδάλου κιτρίου.................	»	45
Πτητικοῦ ἐλαίου πορτοκαλέας.......	»	4

—

Τὸ περίφημον, τὸ ὑπέροχον *ἔλαιον Μακασάρ,* τὸ ὁποῖον ἐπλούτισε τόσους κομμωτάς, σᾶς παρουσιάζεται ἐδῶ ἐν ὅλῃ τῇ γυμνότητί του.

Ἐλαίου helimèthe.................	Γραμ.	90
Λίπους χηνός.....................	»	30
Στύρακος.........................	»	8
Βουτύρου κακάου..................	»	8
Λίπους ὀῶν.......................	»	8
Ἀνθονέρου........................	»	4
Πτητικοῦ ἐλαίου θύμου............	»	8
Πτητικοῦ ἐλαίου ῥόδων............	»	1,05
Βαλσάμου τῆς Περουβίας...........	»	0, 5

—

Αἱ κυρίαι μεταχειρίζονται συχνά, ὅπως σταματῶσι τὰς φευγούσας τρίχας τῆς κεφαλῆς ἢ ὅπως κάμπτωσιν αὐτὰς εἰς τολμηρὰ ἀρχιτεκτονικὰ σχήματα, ἀλοιφήν τινα καλουμένην *bandolina,* ἥτις ὠνομάσθη καὶ **fixateur, cliphytique,** κτλ. Εἶνε αὕτη κομμιῶδες μίγμα τραγακάνθης μὲ ὀλίγον οἰνόπνευμα καὶ ῥοδόνερον.

Τὸ καθαρὸν καὶ νωπὸν κίκινον ἔλαιον *(ῥιτσινόλαδον)* εἶνε καὶ αὐτὸ ἄριστον κοσμητικὸν τῶν τριχῶν, εἶδον δὲ δασυτάτας κόμας Ἰνδῶν καὶ εὐρωπαίων *κρεολῶν,* οἵτινες μετεχειρίζοντο τοῦτο συνεχῶς. Πλὴν ἂς προσέξωμεν, ὅτι καὶ ἐνταῦθα δέον ν' ἀποδώσωμεν τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. Διότι πλέον ἢ τὸ κίκινον ἔλαιον παραγωγικὴ αἰτία τῶν λαμπρῶν ἐκείνων κομῶν εἶνε ἡ φυλή, τὸ κλίμα καὶ ποικίλοι ἄλλοι ὅροι.

—

Ἄλλως οἱονδήποτε ἂν ἦνε τὸ μύρον τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεσθε, προσέχετε νὰ ἦνε νωπόν· διότι αἱ ταγγαὶ λιπαραὶ οὐσίαι εἶνε χείριστα κοσμητικὰ διερεθίζοντα τὴν ἐπιδερμίδα καὶ τὴν τρίχα.

Ἐνθυμηθῆτε δὲ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ πλύνετε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, διότι λερόνονται ὑπὸ κονιορτοῦ ὡς τὰ ἔπιπλα ὑμῶν, καὶ ῥυπαίνονται ὑπὸ λιπαρῶν οὐσιῶν περισσότερον ἢ τὰ ἔπιπλα ὑμῶν. Πᾶσα γυνὴ ἔπρεπε τοὐλάχιστον ἅπαξ τοῦ ἔτους, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θέρους, νὰ πλύνῃ μεθ' ὑπομονῆς τὴν κόμην μετὰ σαπωνούχου ὕδατος ἢ ἔτι κάλλιον μὲ θερμὸν ἀπόβρασμα μαλάχης.

Καὶ σεῖς, ὦ θυγατέρες τῆς Εὔας, ἀναλογισθῆτε τὸν ἐξευτελισμὸν τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἐξ ἀγάπης πρὸς ὑμᾶς πάσχω τὴν στιγμὴν ταύτην, καταβιβάζων τὸν ὑπερήφανον κάλαμόν μου εἰς τὸ ταπεινὸν ἔργον τοῦ κομμωτοῦ. Αὕτη εἶνε θυσία ὑπερβολική, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ἔκαμνον οὔτε χάριν ὅλου τοῦ ἐπιγείου χρυσίου, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ἰσχυροῦ φύλου, πλὴν καρτερικῶς ὑποβάλλομαι εἰς αὐτὴν διὰ τὴν μεγίστην λατρείαν μου πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς τὰς ὑμετέρας ὡραιοτάτας κόμας. Ὅταν δὲ εἰς τὰ ἀλμανάχιά μου πραγματευθῶ περὶ ὑγιεινῆς τῆς ψυχῆς καὶ περὶ ὑγιεινῆς τοῦ ἔρωτος, τότε θέλω προσπαθήσει νὰ ἐκδικηθῶ ἀρκούντως διὰ τὰς ταπεινώσεις ταύτας, τὰς ὁποίας ὑφίσταμαι καὶ ὑπομένω ἐν σιωπῇ δι' ἀγάπην σας. Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

—

Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς λιπαίνονται ἐνίοτε ἐξ ὑπερβολικῆς λιπαρᾶς ἐκρύσεως τῆς κεφαλῆς, καὶ τότε ἀφήσατε τὰ μύρα καὶ τὰ ἔλαια, καὶ ἀπ' ἐναντίας ἐπιῤῥίπτετε ἑκάστην ἑσπέραν ἐπὶ τῆς κόμης κόνιν ἀμυλώδη, τὴν δὲ πρωΐαν καθαρίζετε αὐτὴν καλῶς διὰ ψήκτρας. Δύνασθε νὰ μεταχειρισθῆτε καὶ τὴν διάλυσιν τοῦ βόρακος, τῆς ὁποίας ἀνωτέρω σᾶς ἔδωσα τὴν συνταγήν.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν τῷ στρατῶνι.

Ὁ ἐπιλοχίας πρὸς στρατιώτην:

— Ἐσύ, Δημητρίου, πῶς ἀφίνεις τῆς μ π α λ ά σ κ α ι ς σου καὶ τὰ πετσιά σου εἰς τέτοιαν κατάστασιν;

— Κύριε ἐπιλοχία, τὰ ἔτριψα δυνατὰ μὲ τὴν μ π ο γ ι ά, ἀλλὰ δὲν γυαλίζουν καλλίτερα.

— Τότε θὰ 'πῇ πῶς ἔχεις κακὴ μ π ο γ ι ά.

— Μήπως εἶμαι ἐγὼ μέσα, κὺρ ἐπιλοχία;

— Τότε νὰ 'μ π ῇ ς λ ο ι π ὸ ν μ έ σ α γιὰ δυὸ ἡμέραις!

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 996.

Digitized by Google

'Αριθ. 478 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 24 Φεβρουαρίου 1885

ΔΑΝΙΗΛ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

καὶ ἡ γεωγραφία αὐτοῦ

(1791)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμ. φύλλον.

ΣΤ'

Ἐὰν καθ' ὃν χρόνον ὁ Φιλιππίδης ἔγραφε τὴν γεωγραφίαν του, ὑπῆρχεν ἐν Ἑλλάδι τύπος καὶ ἐφημερίδες, οἷος ὁ τῶν εὐνομουμένων ἐθνῶν, ἔνθα νὰ ἠδύνατο ἐλευθέρως νὰ ἐκθέσῃ τὰ φρονήματά του περὶ τῶν τότε πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος, τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς διοικήσεως τῶν κοινοτήτων, νὰ διαδόσῃ τοὺς στοχασμούς του καὶ τὰς δοξασίας του, βεβαίως τὸ γεωγραφικὸν ἔργον του θὰ εἶχεν ἑτέραν οἰκονομίαν ὕλης· ὅ,τι ἐν αὐτῷ φαίνεται σήμερον παρέλκον, θὰ εἶχε θέσιν ἐν ἄλλῳ γένει συγγραφῆς· ἀλλὰ τύπος δὲν ὑπῆρχεν, ὁ δὲ Φιλιππίδης ἔχων πολλὰ νὰ εἴπῃ, κατέθεσεν αὐτὰ σποραδικῶς ἐν τῇ γεωγραφίᾳ του, τὴν ὁποίαν δὲν ἐφιλοπόνησεν ὡς διδακτικὸν βιβλίον παίδων, ἀλλ' ὡς ἀνάγνωσμα μικρῶν καὶ μεγάλων. Καθ' ὅλην τὴν περιγραφὴν τῶν τόπων δὲν παρίσταται ὡς συγγραφεὺς γράφων διὰ τετορνευμένης φράσεως διήγησιν καὶ περιγραφὴν ψυχράν, ἀλλ' ὡς ἀνὴρ πολλὰ ἰδὼν καὶ πολλὰ γινώσκων, συνδιαλεγόμενος ἐν γλώσσῃ φυσικῇ καὶ ἀπερίττῳ τῆς συνήθους ὁμιλίας πρὸς φίλους καὶ γνωρίμους.

Εἰσερχόμενοι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς γεωγραφίας δὲν προτιθέμεθα οὐδαμοῦ ταύτης νὰ φέρωμεν ἐπίκρισιν· οὐδ' ἔχει λόγον τοιαύτη ἐργασία σήμερον. Ἡ πάροδος τοσούτου χρόνου, περίπου ἑκατονταετηρίδος, ἀφ' ἧς ὁ ἀνὴρ ἔγραψεν, ἀποκλείει πᾶσαν ἀνασκευήν. Τὸ ἔργον ἐνέχει λάθη γεωγραφικά, προελθόντα ἐκ τῆς ἀτελείας τῶν τότε γεωγραφικῶν γνώσεων καὶ μελετῶν, τὰ πλεῖστα δέ, καὶ δὴ τὰ τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας ἀνήκουσιν εἰς τὸν Μελέτιον ὃν εἶχεν ὁδηγόν, δὲν ἦτο δὲ τότε ἡ ἀρχαία γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος καλῶς ἐξηρευνημένη. Ἄλλως, κύριος σκοπὸς τοῦ Φιλιππίδου ἦτο ἡ συγγραφὴ τῆς νέας γεωγραφίας τῆς *νεωτερικῆς*, ὡς ἀποκαλεῖ ταύτην. Ἡ νέα Ἑλλὰς μόνη, ἡ τάλαινα Ἑλλὰς ἵστατο ἀδιαλείπτως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ ταύτην ἐζήτει νὰ περιγράψῃ, ποῦ μὲν καταγράφων ὅ,τι αὐτὸς εἶδε, ποῦ δ' ἐρωτῶν, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν περὶ Μάνης γραφομένων, ἔνθα σημειοῖ «καθὼς ἤκουσα ἀπὸ ἕνα Μανιάτη». Ὁμολογεῖ δὲ πολλαχοῦ τὴν ἄγνοιάν του καὶ κατακρίνει τὸν Μελέτιον, διότι ἔγραψε γεωγραφίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, χωρὶς νὰ διαλάβῃ τι περὶ τῆς νέας· «ὁ Μελέτιος » ὁδοῦ πάρεργον περνᾷ ἀπὸ τὴν νεώτερη Ἑλ» λάδα, καὶ τόσο μόνο, ὅσο ἔχει σχέσι μὲ τὴν » παλαιά. Ἂν περπατοῦμεν ἔτζι, πολλὰ ὀγλίγωρα θὰ προκόψωμεν».

Ἐξ ὅλων τῶν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως γεωγραφησάντων μόνος ὁ Φιλιππίδης κατενόησε τὴν ἀνάγκην τῆς συγγραφῆς γεωγραφίας *μετὰ προηγουμένην γνῶσιν τῶν τόπων*, καὶ διέγραψεν ἀκριβῶς καὶ τὸν τρόπον δι' οὗ ἠδύνατο νὰ κατασταθῇ γνωστὴ ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς συντάξεως ἀκριβοῦς γεωγραφίας αὐτῆς. Δίδει δὲ πρὸς ἐκτέλεσιν τοιούτου ἔργου ἀρίστην συμβουλὴν ἐν ἀρχῇ τῆς περιγραφῆς τῶν 24 χωρίων τοῦ Βόλου:

«Μέσα εἰς αὐτὰ τὰ κάρπιμα καὶ ἐπικερδῆ » δάση φωλεύουν 24 χωριά, διὰ τὰ ὁποῖα θέλο» μεν εἰπῇ παρακάτω κομμάτι πλατύτερα, μὲ » τὸ νὰ εἶναι πατρίδα μας, καὶ ἔχομεν ὀλίγη ἰδέα » αὐτῆς, καὶ χρέος νὰ εἰποῦμεν ἐκεῖνο, ὁποῦ εἰ» ξεύρομεν διὰ νὰ τὸ μάθουν καὶ ἄλλοι, ὅπου δὲν » τὸ εἰξεύρουν, πρὸς τούτοις νὰ δώσωμεν καὶ » παράδειγμα εἰς τοὺς λοιποὺς λογιωτάτους μας. » Ἂν μᾶς μιμηθοῦν καὶ ἄλλοι, καὶ περιγράψῃ » καθένας τὸν τόπο ὅπου ἐγεννήθηκε, ὄχι μαθη» ματικῶς, μήτε μὲ ἀκρίβεια γεωγραφική, διο» ρίζωντας δηλαδὴ μήκη καὶ πλάτη, ἐπειδὴ » αὐτὸ ἡ δυστυχία τοῦ ἔθνους μας δὲν τὸ συγ» χωρεῖ ἀκόμη, ... ἀμὴ διηγηματικῶς, ἱστο» ρῶντας καθένας τί χώραις καὶ χωριὰ ἔχει ὁ » τόπος του, τί διοίκησι, πόσαις ψυχαῖς κάθε » χωριό, τί ἀνθρώπους, τί ἤθη, τί θρησκεία, τί » δένδρα, τί εἰσοδήματα, τί ζῶα, ποιὰ θάλασ» σα τὸν γειτονεύει, μὲ ποιὰ ἄλλη ἐπαρχία συ» νορεύει... κτλ. ἂν φιλοτιμηθοῦν αὐτὴν τὴν » καλὴ καὶ ἐπαινετὴ φιλοτιμία καὶ τὸ κάμνουν » ὅλοι, νὰ ὁποῦ ἀποχτοῦμεν καὶ ἡμεῖς μιὰ χω» ρογραφία τοῦ τόπου μας, πρᾶγμα ἀναγκαιότα» το καὶ ὠφελιμώτατο εἰς ὅλους, καὶ ἂν ὄχι μὲ » τόση πολυμάθεια καὶ ἀκρίβεια· μὰ ποιὸ ἔθνος

Digitized by Google

» εστάθηκε στὴν ἀρχή, ἢ στὴν παλιγγενεσία του σοφό; »

Ἀρίστη συμβουλὴ μὴ πραγματωθεῖσα εἰ μὴ κατ' ἐλάχιστον, δυστυχῶς μέχρι σήμερον, μετὰ παρέλευσιν δύο γενεῶν Ἑλλήνων.

Τὴν αὐτὴν συμβουλὴν ἔγραψε καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος, ἔνθα λέγει «ἀρ-» χίζω καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὴν περιγραφὴν » τῆς Εὐρώπης. Μὰ τί τὸ ὄφελος: τὸ νὰ δείξω » πῶς πρέπει νὰ εἰξεύρῃ τινὰς πρῶτα καὶ καλ-» λίτερα τὸν τόπο του εἶναι πολλὰ εὔκολο, μὰ » εἰμπορῶ κιόλα νὰ τὸν περιγράψω καθὼς πρέ-» πει καὶ ἐπιθυμῶ; πολὺ λείπει· διὰ τί ἀπὸ » λόγου μου ἔξω ἀπὸ τὸν τόπο μου τὴν Μαγνη-» σία ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδος δὲν εἰξεύρω » ἔτζι ὁποῦ νὰ τὸ περιγράψω κιόλα διὰ νὰ τὸ μάθουν καὶ ἄλλοι». Παραπονεῖται δὲ ὅτι δὲν ἔχει γεωγραφικὰ καὶ χωρογραφικὰ βιβλία πρὸς βοήθειαν, διὸ γράφει πλείονα περὶ Μαγνησίας ὡς γνωρίζων ταύτην καλῶς, καὶ οὐχὶ διότι εἶνε πατρίς του. Ἂν τοῦτο πράξωσιν ὅλοι, τότε θὰ γίνῃ πλήρης χωρογραφία τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν θὰ ἔχωσιν ἀνάγκην ἀλλογλώσσων βιβλίων. « Ἄχ! τί εντροπή... εἰς ἡμᾶς, τοὺς ἀπογόνους » τοῦ Ἑκαταίου, τοῦ Στράβωνος, τοῦ Πτολε-» μαίου, τοῦ Παυσανίου καὶ ἄλλων τοιούτων, νὰ » τρέχωμεν εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν Σκυθῶν, τῶν » Κελτῶν, καὶ τῶν Γότθων νὰ μάθωμεν τίποτες διὰ τὴν Ἑλλάδα μας ».

Ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὅτε ἡ ἰδέα τοῦ ἐθνισμοῦ εἶχε χαλαρωθῆ παρὰ τοῖς Ἕλλησι, καὶ ἐκλίπει ἡ ἐλπὶς ἀναστάσεως Ἑλληνικοῦ κράτους, πάντες σχεδὸν οἱ γεωγραφήσαντες παρεῖδον τὰ ἀληθῆ ὅρια τῆς Ἑλλάδος, ἅτινα ἡ γενικὴ ἱστορία αὐτῆς, ἡ διάδοσις τῆς γλώσσης καὶ ἡ διατήρησις αὐτῆς ὁρίζουσι, *μόνος* ὁ Φιλιππίδης ἐπεχείρισε νὰ διαγράψῃ αὐτὰ ἀκριβῶς, ἐν γνώσει ὅτι λέγει τι τέως μὴ λεχθέν. « Περιγράφωντας, γράφει, τὴν Ἑλλάδα, » θέλω τὴν δώσῃ μιὰ ἔκτασι μεγαλήτερη ἀπ' » ἐκείνη ὁποῦ τὴν δίδουν οἱ Εὐρωπαῖοι, καὶ ἀκο-» λούθως πολὺ μεγαλήτερη, ἀπὸ ἐκείνη ὁποῦ οἱ » παλαιοὶ γεωγράφοι τὴν ἔδιναν ». Πρὶν ἢ ἔλθῃ δὲ εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος προτάσει σύντομον διαγραφὴν τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, τῆς κατόπιν ἐπελθούσης αὐξήσεως διὰ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, μεθ' ὃ ἐπιφέρει

« Ἡ Ἑλλάδα τώρα διαιρεῖται εἰς Εὐρωπέϊκη » Ἑλλάδα καὶ Ἀσιατική· ἡ Εὐρωπέϊκη Ἑλλά-» δα περιέχει ἀρχίζωντας ἀπὸ τὸ νότειο 1) τὴν » Πελοπόννησο, 2) τὴν καθ' αὐτὸ Ἑλλάδα, 3) » τὴ Θεσσαλία, 4) τὴν Ἤπειρο, 5) τὴν Ἀρβα-» νητιά, 6) τὴ Μακεδονία, 7) τὴ Θράκη, 8) » τὴν Κρήτη, 9) τὰ λοιπὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου » πελάγους, ὅπου ἀνήκουν εἰς τὴν Εὐρώπη, 10) » τὰ νησιὰ τοῦ Ἰονίου πελάγους. »

Περὶ τῆς Ἀσιατικῆς Ἑλλάδος δὲν κάμνει μνείαν ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ, ἔνθα μόνον περὶ τῆς Εὐρώπης διαλαμβάνει· ἐπεφυλάχθη βεβαίως νὰ γράψῃ ἐν τῷ ἔργῳ του περὶ Ἀσίας, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ ἔμελλε ν' ἀποτελέσῃ τὸν Β' τόμον τῆς νεωτερικῆς γεωγραφίας, δὲν ἐξεδόθη. Ἐκ τῆς ἱστορικῆς ὅμως ἀφηγήσεως, ἣν προέταξε, καὶ ἣν παρελείψαμεν νὰ μεταφέρωμεν, ἐξάγεται ὅτι Ἀσιατικὴν Ἑλλάδα ἐθεώρει ὅλην τὴν Χερσόνησον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ τὰς νήσους μικρὰς καὶ μεγάλας, τὰς προσκειμένας εἰς αὐτήν.

Προτάξας τὴν διαγραφὴν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος εἰσέρχεται εἰς τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης, περὶ οὗ ἐγράψαμεν ἐν ἀρχῇ, εἶτα εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς καταστάσεως αὐτῆς γενικῶς ὑπὸ τοὺς Τούρκους, ἣν οἰκτείρει ὡς εἴδομεν, εἶτα εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν ἀγαθῶν τῆς Ἑλλάδος, τὴν τῆς εὐφορίας, τῶν προϊόντων, τῶν ζῴων, τῶν δένδρων. « Μὰ μὲ ὅλα αὐτὰ οἱ κάτοικοι εἶναι δυ-» στυχεῖς ἐπειδὴ εἰς εὐζωΐα συμβάλλει πρῶτα ἡ εὐνομία. » Ἐπεθύμει νὰ γράψῃ περὶ τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων, περὶ τῶν τελουμένων πανηγύρεων, ἀλλ' ἀρκεῖται νὰ σημειώσῃ ὅτι ἔχει ἡ Ἑλλὰς καὶ τοιαῦτα « διὰ μιὰ τέτοια ὑπόθεσι, εἰς μιὰ » τέτοια διοίκησι δὲν εἰμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινὰς τίπο-» τες παραπάνω. Βοτάναις ἔχει πολλαῖς καὶ » πολλὰ εἴδη καὶ μέγιστα εἰς τὰ βουνά της..... » βοτανολόγο ὅμως κανέναν καὶ ἀκολούθως εἶναι » καὶ αὐταῖς ἕνας θησαυρὸς ἄχρηστος διὰ τοὺς κατοίκους ».

Εἰς τὴν εἰδικὴν γεωγραφίαν τῶν ἐπαρχιῶν ἀκολουθεῖ τὰς παλαιὰς διαιρέσεις τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἔχει ταύτας ὁ Μελέτιος. Οὕτω τὴν Πελοπόννησον διαιρεῖ εἰς Ἀχαΐαν, Σικυωνίαν, Κορινθίαν, Ἀργολίδα, Λακωνικήν, Μεσσηνίαν, Ἠλείαν καὶ Ἀρκαδίαν, ἀλλ' ὀλίγα περὶ τούτων γεωγραφεῖ ἐξ ἀγνοίας, περιοριζόμενος εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν κυριωτέρων αὐτῶν ἀρχαίων καὶ σημερινῶν πόλεων καὶ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἱστορίας, Πλειότερα γράφει περὶ τῆς Μάνης, ἐξ ἐγχωρίων ἔχων περὶ ταύτης, καὶ περὶ τῶν κατοίκων εἰδήσεις, ὧν δικαιολογεῖ τὰς πειρατείας ὡς ἀποτέλεσμα τῆς καταστάσεως τοῦ τόπου αὐτῶν καὶ τῆς πτωχείας. Ἐνταῦθα δὲ σημειοῖ ὅ,τι προηγουμένως ἀνεφέραμεν περὶ τῆς προόδου, ἣν ἤθελον ἀποκτήσει οἱ Μανιᾶται, ἂν ἐπεδίδοντο εἰς τὴν ναυτιλίαν. Τὴν αὐτὴν ἀξίαν τῆς ναυτιλίας ἀναφέρει καὶ εἰς τὰ περὶ τῆς ἀρχαίας Κορίνθου ἱστορούμενα ἵνα παρακινήσῃ νὰ ἐπιδοθῶσιν οἱ νεώτεροι εἰς αὐτήν. « Οἱ Κορίνθιοι μὴ ἐλπίζωντας » ἀπὸ τὴ γῆ τους ἐγύρισαν τὰ μάτια τους εἰς » ἄλλο, ἔρριξαν ταῖς ἐλπίδες τους εἰς τὴ θάλασσα » καὶ ἔγιναν ὑπέρπλουτοι, καὶ ἀπολάμβαναν ἐκ » περιουσίας τὰ καλὰ τῶν καλῶν τόπων· ἡ

Digitized by Google

» Τύρος καὶ αἱ Ἀθῆναις τὸ παλαιό, καὶ τώρα » ἡ Βενετιὰ καὶ ἡ Ὁλλάνδα εἰς ἕναν τόπο πτωχό, ἔγιναν ὑπέρπλουταις ». Τοιαῦτα δὲ ἀφηγούμενος περὶ Κορίνθου ἐπιφέρει « Τώρα μόνο » τὸ παλαιὸ ὄνομα μὲ τὴ σεμνότητά του τὴν » μένει, καὶ μὲ κάποια χαλάσματα, ὅπου φανε» ρώνουν τὴν παλαιά της λαμπρότητα, κατὰ » τὰ ἄλλα ὅμως εἶναι μία κακορρίζικη πόλι, » κατοικημένη ἀπὸ μερικοὺς κακορριζικώτερους ἀκόμι ».

Τὴν κυρίως Ἑλλάδα γεωγραφεῖ κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον. Ἐνταῦθα διὰ μακρῶν διεξέρχεται τὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ζητεῖ συγγνώμην παρὰ τοῦ ἀναγνώστου διὰ τὴν μακρηγορίαν. Ἂν λέγει, « ἕνας Φραντζέζος » φθάνωντας ἐδῶ δὲν τὸν κάμνει καρδιὰ νὰ » περνᾷ τέτοιους τόπους σιωπῶντας εἰς τὴν » παλαιά τους κατάστασι.... ἐγὼ ἔπρεπε νὰ περάσω σιωπῶντας; ».

Αἱ πόλεις καὶ αἱ κῶμαι τῆς Στερεᾶς ὡς καὶ τῆς Πελοποννήσου ἀναφέρονται ἐν τῇ γεωγραφίᾳ του ὡς τότε ὠνομάζοντο, Τριπολιτζιά, Λεοντάρι, Τιρὸ (Τίρυνς), Ναύπλι, Πάτρα, Βοστίτσα (Αἴγιον), Θήβα, Λειβαδεία, Σάλωνα (Ἄμφισσα), Ἔπαχτος (Ναύπακτος), Ταλάντι (Ἀταλάντη), Ζητοῦνι (Λαμία).

Καὶ τὴν Θεσσαλίαν διαιρεῖ κατὰ τὰς ἀρχαίας διαιρέσεις εἰς Φθιώτιδα, Θεσσαλιώτιδα, Ἑστιαιώτιδα, Πελασγιώτιδα καὶ Μαγνησίαν. Τὰς τρεῖς πρώτας ἐπαρχίας διέρχεται συντομώτατα, ἕνεκα τῆς ἀγνοίας τῶν τόπων. Ὡς πρὸς τὰς δύο ὅμως ἐπαρχίας Πελασγιώτιδα καὶ Μαγνησίαν ἡ περιγραφή του ἀποτελεῖ πλήρη σχεδὸν χωρογραφίαν αὐτῶν, ἀξίαν ἀναγνώσεως διὰ τὴν εἰκόνα, ἣν παριστᾷ τῆς τότε καταστάσεως αὐτῶν, τῆς ὁποίας ἵνα δώσωμεν ἐντελῆ γνῶσιν θὰ ἦτο ἴσως ἀνάγκη νὰ παραθέσωμεν αὐτὸ τὸ κείμενον πλῆρες τῆς γεωγραφίας, διότι πᾶσα περίληψις αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἀνάλυσις ἀδύνατον ν' ἀναπαραστήσῃ πιστῶς τὸ φυσικὸν καὶ ἀφελὲς τῆς διηγήσεως, τοὺς χρωματισμοὺς τοῦ ὕφους, τὰς ἀντιθέσεις, τοὺς χαρακτηρισμοὺς τῶν τόπων καὶ τῶν ἠθῶν, τὸ ἐπιτιμητικὸν πολλαχοῦ ὕφος καὶ συμβουλευτικόν, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὴν πνοὴν τῆς φιλοπατρίας, ἥτις εἶνε διακεχυμένη ὡς ἄρωμα εὐῶδες ἐφ' ὅλης τῆς περιγραφῆς. Πολλαχοῦ ὁ λόγος του ἔχει τύπον ἐπικρίσεως καθαρᾶς ὅταν κατακρίνῃ τὴν κακὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῶν κοινοτήτων, τὰς ἔριδας τῶν προεστώτων, τὴν φιλοδοξίαν, καὶ τὴν ἀρχομανίαν, καὶ τὴν φιλαυτίαν, τὴν αἰσχροκέρδειαν, τὴν ἀμέλειαν τῶν ἀρχιερέων, τὴν κακοήθη διοίκησιν τῶν Τούρκων, καὶ τὰ παρόμοια. Ἐν παραδείγματι δὲ καταχωρίζομεν χωρία τινὰ τοῦ τμήματος τούτου.

Περὶ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν προϊόντων τῆς Μαγνησίας λέγει « Πρᾶγμα εὐγαίνει ἀπὸ τὸν τόπο» πρῶτο καὶ ἐπικερδέστερο εἶναι τὸ μετάξι, ὕστε» ρα τὸ λάδι καὶ αἱ ἐλιαῖς καὶ τὰ σῦκα ἀρμα» θιασμένα καὶ ξεαρμάθιαστα· πρὸς τούτοις καὶ » διάφορα πωρικά, μάλιστα ἀπὸ τὰ Λεχόνια, » εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ πρῶτα τους εἰσοδήματα. » Ἐδῶ τὰ πωρικὰ φαίνονται πολλὰ πρώϊμα· μιὰ » χρονιὰ ἐνθυμοῦμαι ποῦ ἐφάνηκαν τὰ κεράσια » εἰς ταῖς 12 τοῦ Μαρτίου. Κοντὰ εἰς τὰ φυσι» κὰ ὁποῦ εὐγαίνουν ἀπὸ τὸν τόπο, εὐγαίνουν » ἀκόμη καὶ πράγματα ἀπὸ τὰ ἐργόχειρά τους· » ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνατολικὰ χωριὰ εὐγαίνουν σκου» τιὰ πολλά, ἀπὸ τὴν Πορταριὰ ζωνάρια, γαϊτά» νια, μανδίλια, ἰμπρισίμια, καὶ μεσίνια ἐξαίρετα ἀργασμένα ».

Φυσικὸς λίαν καὶ ἀφελὴς εἶνε ὁ τρόπος δν μεταχειρίζεται τῆς περιγραφῆς τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν κατοίκων διαφόρων μερῶν. Οὕτω περὶ τῶν κατοίκων τῆς Μακρινίτζας λέγει « Τρώγουν καὶ πίνουν καλούτζικα, καὶ εἶναι σχε» δὸν ὅλοι πρόσχαροι, συμποτικοὶ καὶ ἐλευθέριοι » ὡσὰν ὅπου ἔχουν καὶ τὸν τρόπο· ἀγαποῦν πολλὰ νὰ πρωτεύουν εἰς κάθε τι ». Διὰ τοὺς τῆς Πορταριᾶς « οἱ ἄνθρωποι εἶναι γενικῶς εὔθυμοι » καὶ φιλοπόται, καὶ ζοῦν κομμάτι τρυφηλὰ μὲ » τὸ νὰ ἔχουν ἱκανὰ τὰ πρὸς ζωάρκεια ἀπὸ ταῖς τέχναις τους ». Διὰ τοὺς τοῦ Ἁγ. Γεωργίου « οἱ » ἐγκάτοικοι εἶναι ἄνθρωποι ὑπερήφανοι, στασιῶ» δεις, φιλοτάραχοι, οἱ προεστοὶ φίλαυτοι περισσό» τερο παρὰ φιλόκοινοι, δὲν ἐσυμφώνησαν κάμ» μιὰ φορὰ εἰς τὸ νὰ κιττάξουν τὸ κοινὸ συμ» φέρον, ἀμὴ τραβῶντας ἕνας ἐδῶ, ἄλλος ἐκεῖ, » καὶ κατατρέχωντας ἕνας τὸν ἄλλον μέχρι θα» νάτου, τὴν ἐκαταχρέωσαν καὶ τὴν ἔφεραν εἰς κακὴ κατάστασι ». Διὰ τοὺς Μηλιώτας γράφει, « ἔχουν τόπο ἀρκετὸ ἐργάσιμο, πεδιάδα καὶ πλα» γινά...... εἶναι μ' ὅλον τοῦτο καταχρεωμένοι, » καὶ κοινῶς ὅλος ὁ δῆμος, καὶ ξεχωριστὰ ὁ καθ' » ἕνας· ἐκεῖνο ἀπὸ τὴν κακὴ διοίκησι καὶ διχό» νοια καὶ ἀναξιότητα τῶν προεστῶν, τὸ ἄλλο » ἀπὸ τὴ δική του ξεχωριστὰ ὁ καθ' ἕνας· φθό» νος καταδρομαῖς, ἀπείθειαις, ψεῦδος, ἐμπαίγματα εἶναι τὰ ἐπικρατοῦντα προτερήματά τους». Διὰ μακρᾶς δ' ἀποστροφῆς προτρέπει αὐτοὺς εἰς ὁμόνοιαν, καὶ ζητεῖ συγγνώμην καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ ἀναγνώστου διὰ τὴν παρέκβασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθη, διότι αἱ Μηλιαῖς ἦσαν πατρίς του. Παρακινούμενος δέ, ὡς γράφει, ἐκ τῆς φιλαληθείας δὲν δύναται ν' ἀποσιωπήσῃ ὅτι οἱ Μηλιῶται εἶνε οἱ φιλομαθέστεροι τῶν Μαγνήτων, καίτοι ἀπέκτησαν σχολεῖον βραδύτερον τῶν Μακρινιτζωτῶν καὶ Ζαγοριανῶν. « Εἰς ταῖς Μηλιαῖς » μόλις εἶναι 30 χρόνια, ἀφ' οὗ ἔμαθαν πῶς εἶναι Ἑλληνικὰ στὸν κόσμο».

Περιγράφει δ' ἐνταῦθα ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ βορείου πρὸς τὸ νότιον τῆς Μαγνησίας τὸν Βόλον, δν αὐτὸς καλεῖ Γόλον, καὶ τοὺς κατοίκους Γολιώ-

Digitized by Google

τας, τὴν Πορταριά, τὸ Κατωχώριον, τὴν Δράκια, τὸν Ἅγ. Λαυρέντιον, τὸν Ἅγ. Γεώργιον, τὰ Λεχόνια, τῆς Πινακάταις, τὴν Βυζίτσα τὸ Νεχώριον, τὴν Ἀργαλαστήν, ἥτις κατέχει τὸν «εὐφορώτερο τόπο τῆς Χερσονήσου.» τὸν Λαῦκον, Μπρομίριον Τρίκερα, καὶ λοιπὰ μικρότερα τοῦ δυτικοῦ πλευροῦ τῆς Μαγνησίας, εἶτα ἐπιλαμβάνεται τῆς περιγραφῆς τοῦ ἀνατολικοῦ, προβαίνων ἀπὸ νότον πρὸς βορρᾶν, καὶ περιγράφει τὴν Τζαγκαράδα, Μακρειαράχη, Ζαγορᾶν, Ἀγειάν, Ἀμπελάκια καὶ τὰ μεταξὺ τούτων μικρότερα χωρία.

Πλειότερον διατρίβει ἐν τῇ Ζαγορᾷ, περὶ τῶν κατοίκων τῆς ὁποίας γράφει ὅτι ὅλοι ξενητεύονται, καὶ ὅτι εἶνε ἄνθρωποι πρακτικοί. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πλειότεροι ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Μαγνησίας οἱ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀποδημοῦντες ἦσαν Ζαγοριανοί, συνέβη ὥστε «ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς καθ' αὐτὸ » Μαγνησίας εἰς τὰ ἔξω μέρη, ἔξω ἀπὸ τὴ Λάρισσα» νὰ ὀνομάζωνται Ζαγοραῖοι.

Ἐν τοῖς περὶ Ζαγορᾶς ἀναφέρει καὶ ὅτι «εὐγῆκαν κατὰ καιροὺς ἄξιοι ἄνθρωποι πολλοὶ» ἐξ αὐτῆς, μνημονεύει δὲ δύο τοῦ Κωνσταντίνου Μαυρικίου, χρηματήσαντος ἄρχοντος τοῦ Νικολαΐδόδα Μαυροκορδάτου καὶ τοῦ υἱοῦ του Κωνσταντίνου, πολλὰς ὠφελείας παρασχοντος εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ τοῦ Ἰωάννου Πρίγκου ἐμπόρου ἐν Ὀλλανδίᾳ, εὐεργέτου τῆς Ζαγορᾶς, προσενεγκόντος χρηματικὴν ποσότητα, ὅπως ἐκ τῶν τόκων πληρώνεται ὁ διδάσκαλος τοῦ σχολείου: οὗτος ἔστειλε καὶ ἀξιόλογον βιβλιοθήκην ἐξ Ὀλλανδίας, ἔκτισε δὲ καὶ οἰκοδομὴν πρὸς κατοικίαν τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν μαθητῶν. Εἰς ταῦτα δ' ἐπιφέρει τὰς ἑξῆς «οἱ καλότυχοι ὅμως » Ζαγοριανοί, ἀντὶς νὰ βάνουν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ » λόγου τους, ὁποῦ ἔχουν, ἀπὸ μία αἰσχροκέρ» δειά τους, καὶ μικροπρέπειά τους..... κρατοῦν » ἀπὸ ἐκεῖνα, ὁποῦ ἄλλος ἀπὸ ἔρωτα τῆς πατρί» δος ἀφιέρωσε· εἰς αὐτήν». Ἀλλὰ δὲν σταματᾷ ἐν τῇ ἐπικρίσει ταύτῃ· ἐν τῇ ἀγανακτήσει του ἐπὶ τῇ κακῇ διαχειρήσει τῶν χρημάτων ἐπιφέρει ὅτι ὁ Πρίγκος «τέλος πάντων ἐγύ» ρισε καὶ μόνος του σχεδὸν ἑξηκοντούτης, μὲ » σκοπὸ νὰ ἡσυχάσῃ ἐκεῖ καὶ νὰ ἀφιερώσῃ ὅλο » τὸν ἑαυτόν του καὶ τὰ πλούτη του εἰς τὴν » βελτίωσιν τῶν πατριωτῶν του. Κάποιοι ὅμως » φιλοπάτριδες ἔβαλαν τὰ δυνατά τους, καὶ » κοντὰ ὁποῦ αὐτοὶ δὲν ἔδειξαν κάμμιὰ εὐ» ποιΐα εἰς τὴ πατρίδα τους, τὴν ὑστέρησαν » καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ καλό, φορτόνωντάς τον θέ» λοντα μὴ θέλοντα εἰς τὰ γηρατεῖα του μιὰ » ἀνεψιά τους 17, 18 χρόνων διὰ νὰ βαΐσουν τὰ ἄσπρα του εἰς τὴ φαμίλλια τους».

Τοιαῦτα ἐπεισόδια, ἅτινα κατὰ διάφορον εἶδος εὑρίσκονται πολλαχοῦ τοῦ βιβλίου σήμερον ἴσως κινοῦσι τὸ μειδίαμα τοῦ ἀναγνώστου, βεβαίως ὅμως τότε ἤγειρον ἀνεμοζάλην εἰς τοὺς ἐπικρινομένους, κατὰ τῶν ὁποίων ἐρρίπτετο ὁ ὑπαινιγμός. Τοιοῦτον εἶνε καὶ τὸ περὶ Ἀγειωτῶν γραφόμενον. «Οἱ Ἀγειῶται (ἄς εἶν' καλὰ ὁ » φιλομαθὴς ἐπίσκοπός τους) εἶναι ἀμαθεῖς καὶ » κρίμα στὰ προνόμια καὶ προτερήματα, ὅπου ἔχει ὁ τόπος τους».

Τὴν Ἤπειρον ἐξ ἀγνοίας, ὡς ὁμολογεῖ, διέρχεται συντόμως, ὀλίγον μόνον ἐκτεινόμενος εἰς τὰ περὶ Ἰωαννίνων, ὧν ἐπαινεῖ τὰ σχολεῖα. «Τὰ » Ἰωάννινα εἶναι περίφημα καὶ διὰ τὰ σχολεῖα, » τὰ ὁποῖα τώρα δὲν ἀκμάζουν καθὼς καὶ προ» τήτερα, καὶ διὰ τοὺς προκομμένους ἄνδρας » ὁποῦ κατὰ καιροὺς εὔγαλαν, ἀναμεταξὺ εἰς » τοὺς ὁποίους ὁ Μελέτιος πρέπει νὰ ἔχῃ τὸν πρῶτο τόπο.»

Πλείω γεωγραφεῖ περὶ Μακεδονίας, εἰς ἣν προσθέτει καὶ τὴν Ἀλβανίαν. Ἐνταῦθα διὰ μακρῶν διεξέρχεται τὰ τῆς διασήμου Μοσκοπόλεως ἢ Βοσκοπόλεως, ἧς περιγράφει τὴν γραφικὴν θέσιν, τὸ ὑγιεινὸν κλίμα, τὴν εὐεξίαν τῶν κατοίκων, μεθ' ἃ ἐπιφέρει «Αὐτὴ ἡ πόλι προτή» τερα δὲν ἦταν τίποτες οἱ Βοσκοπολῖται ἔχουν » ἐκ παραδόσεως πῶς ἦταν μόνο δεκαὲξ καλύβαις » βοσκῶν ἀπὸ τὸ ὁποῖο καὶ ὠνομάστηκε Βοσκό» πολι· μετὰ ταῦτα ὅμως αὔξησε καὶ ἔγινε » αὐτὸ ὁποῦ ἀκούομεν, μάλιστα εἰς τὸν τρέχοντα » αἰῶνα εἰς τέτοιαν ἀκμὴ ἦταν, ὁποῦ εἶχε 12,000 » σπίτια, 14 ῥουφέτια τεχνῶν, σχολεῖο καλὸ » ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐπρόκοψαν πολλοὶ καὶ ἐντόπιοι καὶ » ξένοι, τυπογραφία, πλοῦτον πολύν, καὶ ἑνὶ λόγῳ » ἦταν εἰς τὴν Τουρκία μιὰ πόλι στολισμένη » μὲ ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ στολίζουν μιὰ πόλι Εὐρω» πέϊκη. Μὰ ἡ ἀχρεία διοίκησι τοῦ βασιλείου, » ἡ διχόνοια τῶν κατοίκων ἄρχισαν νὰ τὴν » κλίνουν πρὸς τὸν ἀφανισμό της καὶ ἀπὸ τὰ » 1760 ἕως τὰ 1769 τὴν ἐρήμωσαν τόσο, ὁποῦ » τώρα μόλις σώζονται 500 φαμηλιαῖς, ἐκεῖνοι » οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχαν τὸν τρόπο νὰ φύγουν, οἱ » ἄλλοι ἐσκόρπισαν, οἱ πλούσιοι, ἢ νὰ εἰπῶ καλ» λίτερα οἱ πραγματευταὶ εἰς ταῖς Φραγκαῖς, » οἱ κατώτεροι καὶ τεχνῖται εἰς διάφορα μέρη τῆς Τουρκίας.....».

Τὴν Θρᾴκην γεωγραφεῖ ἐπίσης συντομώτατα. Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγ. Σοφίας λέγει «ἡ Ἁγία Σοφία εἶναι σταυροθόλι, τὸ και» νούριο ἐφεύρημα καὶ τολμηρὸ ἐστάθηκε ὁ ἀπέ» ραντος θόλος της καὶ κουμπές της, τὰ ὁποῖα » τὰ ἐμιμήθηκαν ὕστερα οἱ Ἰταλοὶ καὶ Φραν» τζέζοι. Εἶναι καὶ ἄλλα τζιαμιὰ μεγάλα καὶ » πολυέξοδα, μὰ δὲν εἶναι παρὰ ἀντίτυπα τῆς » Ἁγίας Σοφίας. Ἐπειδὴ εἰς ἕνα τέτοιο ἔθνος ἡ » ἐπίνοια φοβᾶται νὰ φανερωθῇ, λέγει ὁ Μορβιλ» λιέρος, καὶ ὅταν ἔχουν μιὰ ἰδέα τὴν ξαπλόνουν, » τὴν τανοῦν, τὴν διαιωνίζουν, τὴν πολλαπλα» σιάζουν, χωρὶς νὰ τανυσθοῦν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ

Digitized by Google

» εὗρουν μιὰ δεύτερη· τέτοιο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα » τοῦ δεσποτισμοῦ, τὸ ὁποῖο εἰς ταῖς τέχναις καὶ εἰς τὰ πνεύματα ἐπιφέρει.»

(Ἕπεται τὸ τέλος). ΑΝΤ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

Η ΜΙΚΡΑ ΧΑΝΟΥΜΙΣΣΑ

Ὁδοιπορικὴ ἀνάμνησις.

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμ. φύλλον.]

Γ'.

Ἀνῆλθον ἐκ νέου ἐπὶ τοῦ καταστρώματος μετά τινας ὥρας ἵνα θαυμάσω τὸν Λευκάταν. Τὸ περίφημον ἀκρωτήριον εἶνε βράχος λευκὸς ὡς τὸ ὄνομά του, ὑψηλὸς καὶ ἀπόκρημνος ἀφ' ἑνός, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου βαθμηδὸν ταπεινούμενος καὶ εἰς τὸ πέλαγος προβάλλων λούει ἀπὸ αἰώνων τὰ τραχέα αὐτοῦ νῶτα διὰ τῶν ἀργυρῶν ἀφρῶν τῆς θαλάσσης.

Ἂν ἄλλαι βραχώδεις ἀκταὶ καὶ σκόπελοι καὶ ὕφαλοι μείζονα τρόμον ἐμπνέωσιν, ὡς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ναυαγίων, ὧν ἐγένοντο αἴτιοι, ἀλλ' οὐδεμία ἄλλη ἄκρα ἑλληνικῆς γῆς ἀριθμεῖ τόσα θύματα ἐκ ναυαγίων τῆς ξηρᾶς, ναυαγίων ὑπερτάτου καὶ ἀπονενοημένου ἔρωτος, ὅσα τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον τῆς Σαπφοῦς.

Ναί, ἡ Σαπφὼ τὸ ἐνεκαίνισεν, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς πόσοι ἀτυχεῖς ἐρασταὶ δὲν προσῆλθον ἐκεῖ ὡς εἰς προσκύνημα καὶ χαιρετίζοντες τὸν κόσμον καὶ τὴν ζωὴν ἀπὸ τῆς ὑψίστης κορυφῆς, δὲν ἐρρίφθησαν εἰς τὴν ἄβυσσον καταπνίγοντες τὰς φλόγας τοῦ ἰδίου πάθους ἐν τῷ ὑγρῷ τάφῳ τῆς περιπαθεστέρας τῶν γυναικῶν!...

Ἐν τῇ θερμῇ καὶ ἠρέμῳ ταύτῃ ὥρᾳ τῆς θερινῆς μεσημβρίας, ἔρημος καὶ βωβός, ἀπαυγάζων ὅλος ὑπὸ τὰς δαψιλεῖς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, ὁ Λευκάτας ὀρθοῦται ἐκεῖ μονόλιθος ὡς γιγάντειον καὶ αἰώνιον μνημεῖον τοῦ ἀληθοῦς ἔρωτος. Καὶ μόνον κατὰ τρικυμιώδεις καὶ σκοτεινὰς νύκτας τοῦ χειμῶνος ὁ ἄνεμος μαστιγῶν τοὺς βράχους θ' ἀφυπνίζῃ ἴσως τοὺς στεναγμοὺς τῶν ἀπ' αἰῶνος τεθαμμένων θυμάτων τῆς Ἀγάπης, καὶ ἡ θάλασσα σπαράσσουσα τὰ ἴδια στέρνα ἐπὶ τῶν κοπτερῶν βράχων θ' ἀντιλαλῇ τοὺς τελευταίους φθόγγους τῆς θείας λύρας τῆς Σαπφοῦς!...

Ἐνῷ ἱστάμενος παρὰ τὸν τροχὸν τοῦ πηδαλίου προσήλουν τὰς διόπτρας ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ἄκρας ἀναζητῶν εἰς μάτην τὰ ἐπ' αὐτῆς απομένοντα ἔτι ἴχνη οἰκοδομῆς, τὰ ὑποτιθέμενα ὡς ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ ὀθωμανὸς Βέης ἐγερθεὶς ἐκ τῆς θέσεώς του μ' ἐπλησίασεν ἵνα μ' ἐρωτήσῃ τί βλέπω μετὰ τόσης προσοχῆς ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ ἐρήμου βράχου.

Ὅταν δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν εἰς δύο λόγους τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὸ ἀκρωτήριον κατέστη διάσημον, ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν οἰκτείρων καὶ ἐλεεινολογῶν:

— Αἴ, πάει καλά· ἡ Σαπφὼ αὐτή, πῶς τὴν εἶπες, ἦτον γυναῖκα λιγόμυαλη· πῆγε κ' ἐγκρεμίσθηκε ἀπὸ 'κεῖ.. Μπορεῖ δὰ καὶ νὰ ξεγλύστρησε χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ. Μὰ οἱ ἄλλοι, οἱ ἄνδρες; χαθῆκαν οἱ ἔμμορφαις γυναῖκες ἀπ' τὸν κόσμον καὶ πήγαιναν κ' ἔπεφταν καὶ σποῦσαν τὰ κόκκαλά τους ἀπὸ 'κεῖ 'πάνω γιὰ χάρι μιανῆς ἄπιστης; Φτοῦ! καὶ προσθεὶς τουρκικήν τινα βλασφημίαν ἐπανῆλθεν ὀργίλως εἰς τὴν θέσιν καὶ ἐκένωσεν ἀνέτως νέον ποτήριον ῥακῆς.

— Ἀμηηή, δὲ μοῦ δίνεις τὸ κιάλι νὰν τὸ ἰδῶ κ' ἐγὼ 'σὰν ἔλαχε νὰ 'ξαναπεράσω ἀπὸ 'δώθενες!..

Τὴν αἴτησιν ταύτην μοὶ ἀπέτεινε προσηνέστατα γέρων, πιθανῶς ἀρχαῖος ναύτης, τηρῶν εὐδιάκριτα τὰ τρία συστατικὰ παντὸς Ὑδραίου πολίτου, πλατεῖαν θαλασσόχρουν βράκαν, ὀρθὸν φέσιον καὶ προφορὰν ὑγρὰν καὶ συρτήν. Τῷ ἔδωκα τὰς διόπτρας ἐρωτῶν ἅμα τί ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ.

— Ἀμηηή, νά! τὸν κάβο ἐδῶ, τὸ *Πήδημα τῆς Κερᾶς*, ποῦ λένε.

Ἐξεπλάγην. Λοιπὸν ἡ παράδοσις καὶ ἐδῶ διετήρησε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου; Δυστυχῶς ὁ Ὑδραῖος δὲν ἐγνώριζε τίποτε περισσότερον, οὐδὲ τὸν λόγον, δι' ὃν ἀπεδίδετο ὑπὸ τοῦ λαοῦ τὸ ὄνομα τοῦτο.

Καὶ ἡ Ὀθωμανίς;...

Ἀπασχοληθεὶς ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν ἐλησμόνησα σχεδὸν τὴν μικρὰν Χανούμισσαν, ἀλλὰ καὶ ὅταν τὴν ἐνεθυμήθην καὶ ἔστρεψα πρὸς αὐτὴν τὸ βλέμμα μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀντικρύσω πάλιν τὸ φωτεινὸν ζεῦγος τῶν ὀφθαλμῶν της, συνήντησα φεῦ! ἀντ' αὐτῶν τὴν ἐρυθρὰν θολωτὴν σκέπην τοῦ ἀλεξηλίου, ἥτις τὴν ἐκάλυπτεν ἐξ ὁλοκλήρου.

Κατῆλθον πάλιν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἀπεκοιμήθην ἐπί τινος ἀνακλίντρου, μεθυόμενος σχεδὸν καθ' ὕπνον ὑπὸ παραδοξοτάτου ὀνείρου, καθ' ὃ ἐρρόφων ἐπανειλημμένα ποτήρια ῥακῆς πληρούμενα οὐχὶ ἐκ τῆς φιάλης τοῦ τουρκαλβανοῦ, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν τῆς χαριτωμένης κόρης του.

Δ'

Τὸ ἀτμόπλοιον ἠγκυροβόλει ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἰθάκης, ἐν ᾧ ἔμελλε καὶ νὰ διανυκτερεύσῃ. Ἡ ἀπ' αὐτοῦ θεα τοῦ κανονικῶς στρογγύλου λιμένος ὁμοιάζοντος μᾶλλον δεξαμενὴν κήπου, ἡ ἄποψις τῆς λευκῆς πόλεως καὶ τῶν χλοερῶν κλιτύων τῶν βουνῶν πέριξ, ἀποτελοῦσι σύνολον ὁμαλώτατον, συμμετρικόν, πλῆρες ἁρμονίας, ὅπερ καλύπτει ὡς διὰ πέπλου διαφανοῦς, σκιαύγειά τις καὶ σιωπηλὴ ἀκινησία, συνήθης μετὰ τὴν ὥραν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Νομίζετε ὅτι ἡ φύσις, δρῶσα δι' ὅλων αὐτῆς τῶν δυνάμεων κατὰ τὴν διάρκειαν

Digitized by Google

τῆς ἡμέρας, ἀπέκαμεν ἤδη καὶ κλίνει μελαγχολῶσα ἵν' ἀναπαυθῇ.

Ἐπανῆλθον πρὸ μικροῦ ἐκ τοῦ περιπάτου μου ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Ἰθάκης καὶ ἐγευμάτισα ἐξαίρετα μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ πόντου, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ πλοίου μετὰ τοῦ πλοιάρχου καὶ τῶν εὐαρίθμων ἐπιβατῶν.

Αἱ ἐκ τῆς θέας τῆς πόλεως ἐντυπώσεις μου εἶνε μηδαμιναί. Ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐκ πρώτης ὄψεως εἶνε αἱ αὐταί. Ἂς σημειώσω τοῦτο τὸ προσὸν πρὸς τιμὴν τῆς Ἰθάκης· ὑπερέχει πολλῶν μεγαλωνύμων ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τὴν καθαριότητα καὶ εὐπρέπειαν.

Ἐκάπνιζον τὸ σιγάρον μου ὑπὸ τὸ λαμπρὸν φῶς πανσελήνου καθήμενος παρὰ τὴν πρύμνην. Ἔβλεπον κύκλῳ ὅλην ἐκείνην τὴν θάλασσαν ἀποστίλβουσαν ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης ὡς νὰ ἦτο ἄργυρος ἀνανελυμένος.....

Ἰσχυρὸς ῥόγχος ὡς μελῳδία εὐθυαύλου μὲ ἀπέσπασεν ἐκ τῆς ὀρυκτολογικῆς ταύτης μελέτης. Ὁ τουρκαλβανὸς ἀποκαμών, ποτισθεὶς δὲ καὶ ἀφθόνως ὑπὸ τοῦ οἰνοπνεύματος, ἔκλινε νυσταλέων τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκοιμήθη ἐπάνω του.

Ἡ μικρὰ Χανούμισσα ἀκίνητος μέχρι τοῦδε ὡς ν' ἀπελιθώθη ἐπὶ τοῦ σκίμποδος, ἀνεκινήθη αἴφνης καὶ ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν ἀνησυχοῦσα διὰ τὸν ὑπὸ τοῦ πατρός της προξενούμενον θόρυβον. Ὀρθώσασα δ' εἶτα τὸν τράχηλον μετ' ἀπεριγράπτου μεγαλείου καὶ χάριτος προσήλωσε τὸ βλέμμα εἰς τὴν σελήνην.

Ἡ περιέργεια ἤρχιζε ν' ἀναρριπίζηται πάλιν ἐν ἐμοί. Μόνον δύο ὀφθαλμοὺς ἐγνώρισα τόσον λαμπροὺς ὑπὸ τὸ φῶς πανσελήνου. Ποία ἦτο λοιπὸν αὐτὴ ἥτις τοὺς ἔκλεψε, τοὺς ἐπλαστογράφησε τόσον ἐπιτυχῶς διὰ νὰ μὲ ταράσσῃ ἐν μέσῃ θαλάσσῃ; Διὰ τοῦ λογισμοῦ ἀφήρουν κατὰ μικρὸν τὰς πτυχὰς τοῦ κατηραμένου πέπλου καὶ ἀπεκάλυπτον ἀνὰ ἓν καὶ τὰ λοιπὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου της. Ὅλα ἦσαν κλεμμένα, ὅλα πλαστογραφημένα! Αἱ παρειαὶ χνοώδεις καὶ εὔχροοι ὡς ὥριμα ῥοδάκινα, τὰ χείλη λεπτὰ καὶ σφιγκτὰ πλήρη πείσματος καὶ χαριεστάτης εἰρωνείας, καὶ ὡς διάδημα τῆς περικαλλοῦς ὄψεως ἡ κόμη μελίχρους καὶ ἐν ἀνωμαλίᾳ περιπεπλεγμένη, ἀκατάστατος ὡς ἡ κεφαλή, τὴν ὁποίαν ἐκόσμει....

Ὁ βέης ἐξύπνησε καὶ ἠγέρθη ἐκ τῆς θέσεώς του τανυόμενος ἵνα ἀποδιώξῃ τὸν ὕπνον. Τὸν ἐπλησίασα.

— Ἐνυστάξατε, τῷ εἶπα.

— Ναί, ἀπεκρίνατο χασμώμενος, καὶ ἅμα ἔχῃ κανεὶς τέτοια βάσανα μαζί του οὔτε νὰ κοιμηθῇ δὲν 'μπορεῖ. Καὶ ἔδειξε πρὸς τὴν κόρην του.

Ὁ ταλαίπωρος ἐννόει λοιπὸν νὰ περάσῃ τὴν νύκτα ἀγρυπνῶν πλησίον αὐτῆς; Ἀλλ' αὐτὸ ἦτο βασανιστήριον!

— Μὰ γιατί τάχα; ἐτόλμησα νὰ εἴπω, ἐνῷ τὸ ἀτμόπλοιον ἔχει ἰδιαίτερον μέρος, γυναικωνίτην, ὅπου ἠμποροῦσε νὰ 'πάγῃ ἡ κόρη σας νὰ μὴ βασανίζεσθε σεῖς κ' ἐκείνη.

— Καὶ ποῦ τὸ ἤξερα ἐγὼ αὐτό; πρώτη φορὰ ταξειδεύω.

— Ἠμπορεῖτε καὶ τόρα νὰ 'πῆτε 'ς τὸν πλοίαρχον.

— Καὶ ποῦ εἶνέ τος ὁ καπετάνιος;

— Ἐγὼ σᾶς πηγαίνω.

— Καλό, εὐχαριστῶ! Μεχμέτ, αἴ, Μεχμέτ!

Ἀκούσας τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπλησίασεν ὁ μεγαλήτερος τῶν υἱῶν του. Ὁ βέης ἀπέτεινε πρὸς αὐτὸν τουρκιστὶ τὸν λόγον διὰ φωνῆς αὐστηρᾶς καὶ ἀποτόμου. Ὁ δὲ παῖς σπεύσας ἐκαθέσθη πλησίον τῆς ἀδελφῆς.

Ὁ πλοίαρχος, τοῦ ὁποίου ἡ προβεβηκυῖα ἡλικία ἐνέπνευσεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Ἀλβανόν, ἀπεδέξατο προθύμως τὴν παράκλησιν καὶ ἀφοῦ συνωμίλησεν ἐπὶ μικρὸν ἀλβανιστὶ μετὰ τοῦ βέη, ὡδήγησεν αὐτοπροσώπως αὐτὸν μετὰ τῆς κόρης εἰς τὸ δωμάτιον τῶν κυριῶν. Ὁ βέης κατέλιπεν ἐκεῖ τὴν μικρὰν Χανούμισσαν, ἔκλεισε καλῶς τὴν θύραν τοῦ δωματίου, καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐξηπλώθη καὶ ἐκοιμήθη στρατιωτικώτατα περιτετυλιγμένος ἐντὸς τῆς δασυμάλλου *κάπας* αὐτοῦ.

ϛ'.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἐπλέομεν πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀκαρνανίας. Καὶ ὅμως παρὰ τὴν συνήθειάν μου ἀντὶ ν' ἀνέλθω ἀπὸ τῆς αὐγῆς εἰς τὸ κατάστρωμα, ἐνῷ ὁ ἥλιος πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἀνατείλῃ, ἐκαθήμην ἔτι ἐν τῇ χαμηλῇ αἰθούσῃ ἀναμένων τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου μ' ἐχώριζε μόνον μία κλειστὴ θύρα.

Ὁ μικρότερος τουρκόπαις, Χαλὴλ ὀνομαζόμενος, εἶχε ταχθῇ ἤδη φύλαξ τῆς ἀδελφῆς. Αὐτὸς μόνος ἤνοιγε καὶ ἔκλειε τὴν θύραν, ἀνήρχετο καὶ κατήρχετο μεταβιβάζων παραγγελίας τοῦ πατρὸς ἢ ἐπιθυμίας τῆς κόρης, τίς οἶδεν! Ὁ πονηρὸς διήνοιγε μικρὸν τὴν θύραν, ὠλίσθαινεν ὡς ὄφις καὶ δὲν ἐλησμόνει οὔτε μίαν φορὰν νὰ τὴν κλείσῃ ἀσφαλῶς. Δὶς ἢ τρὶς ἦλθε πρὸς τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἐκαθήμην, μὲ προσέβλεψε περιέργως ὡς νὰ ἤθελε νὰ μὲ ἐρωτήσῃ τι, εἶτα ἐτράπη πάλιν εἰς φυγήν. Ἐγὼ δ' ἐδίσταζον νὰ τῷ ἀποτείνω τὸν λόγον παραλόγως φοβούμενος μὴ ἀποκαλυφθῶσιν οἱ μυστικοὶ διαλογισμοί μου.

Ἐπὶ τέλους ὁ παῖς προσῆλθεν ἀποφασισμένος νὰ ὁμιλήσῃ:

— Δός μου ἕνα τσιγάρο! εἶπε προπετῶς.

Ἐμειδίασα ἀκουσίως.

— Τσιγάρο ἐσύ; καὶ πίνεις καπνὸ ἀπὸ τόρα;

— Ναῖσκε, ἀπήντησεν αὐθαδῶς καὶ ἔλαβεν αὐτοβούλως ἓν σιγάρον ἐκ τῆς ἀνοικτῆς σιγαρο-

Digitized by Google

θήκης μου χωρὶς νὰ χάσῃ καιρόν. Τὸ ἤναψε καὶ ἤρχισε νὰ καπνίζῃ τὸ δεκαετὲς παιδάριον ὡς πεπειραμένος καπνιστής. Ἐνῷ δ' ἐσκεπτόμην πῶς νὰ συνδέσω μετ' αὐτοῦ συνομιλίαν, ἐχάθη ἀπ' ἐμπρός μου.

Μετὰ μικρὸν κατῆλθε πάλιν ἐκ τοῦ καταστρώματος καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς ἀδελφῆς του. Δὲν ἤργησε νὰ ἐξέλθῃ καὶ νὰ διευθυνθῇ πρὸς ἐμέ:

— Θέλει κ' ἡ Ντοῦτσα τσιγάρο! καὶ ἡτοιμάζετο πάλιν ν' ἁρπάσῃ ἐκ τῆς σιγαροθήκης, ἀλλ' ἐγὼ προλαβὼν ἔκλεισα καὶ ἔθηκα αὐτὴν εἰς τὸ θυλάκιόν μου. Ἐξησφάλιζον οὕτω συνομιλίαν μετ' αὐτοῦ:

— Νὰ σοῦ 'πῶ, δὲν τἄχωμε μαζὶ τὰ τσιγάρα. Ποιὰ εἶνε πάλι αὐτὴ ἡ Ντοῦτσα ποῦ θέλει νὰ καπνίσῃ;

— Ἡ ἀδερφή μου ἐκεῖ μέσα.

— Ἀδελφή σου; Ψεύτη, ἔχεις ἀδελφὴ ἐσύ, ἢ τὸ λὲς γιὰ νὰ πάρῃς τὸ τσιγάρο;

— Δὲν λέω ψέμματα! ἀπήντησεν ὀργιζόμενος ὡς κυνάριον.

— Καὶ εἶνε νέα ἢ γρηὰ ἡ ἀδελφή σου;

— Κορίτσι .. τὴν πᾶμε 'ς τὴν Πολι νὰ τὴν 'παντρέψωμε.

— Καλὰ λοιπόν, δός της τσιγάρα ἀφοῦ θέλει νὰ καπνίσῃ.

Τῷ ἔδωκα πέντ' ἕξ σιγάρα καὶ ἔσπευσε νὰ τὰ μεταβιβάσῃ. Ἐπανῆλθε κρατῶν ἓν ἀνὰ χεῖρας:

— Μοῦ εἶπε νὰ τῆς τανάψῃς. Ἐξεπλήρωσα εὐχαρίστως τὴν νέαν αἴτησιν τῆς Ὀθωμανίδος, γελῶν κατ' ἐμαυτὸν διὰ τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα εἰς τὸ ὁποῖον μὲ ἀνεβίβαζεν. Ἀλλ' ἡ ἔκπληξίς μου ἐκορυφώθη ὅταν ὁ μικρὸς Χαλὴλ προσῆλθε καὶ τρίτον κρατῶν μικρὰν πίπαν ἐξ ἠλέκτρου κομψῶς ἐξειργασμένην:

— Μοῦ τὤδωκε ἡ Ντοῦτσα νὰ σ' τὸ δώσω.

— Ἐμένα!

— Ναί· σ' τὸ χαρίζει, λέει.

Ἐξετίμησα τὴν ὀθωμανικὴν μεγαλοδωρίαν. Εἰς ἀπόδοσιν ὀλίγων σιγάρων ἐλάμβανα χάρις αὐτῇ τόσον εὔμορφον χάρισμα, ὅπερ καθίστων ἔτι πολυτιμότερον αἱ περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἀπέκτων αὐτό. Ἀλλὰ συγχρόνως ἀνελογιζόμην εἰς ὁποῖον κίνδυνον μ' ἐξέθετεν ἡ ἀποδοχή του. Ἂν ὁ μικρὸς πειρασμὸς τὸ ἔλεγεν εἰς τὸν πατέρα του; Ἠθέλησα νὰ τὸν δοκιμάσω:

— Ποιὸν ἀγαπᾷς πειὸ πολύ, τὸν πατέρα σου ἢ τὴν μητέρα σου;

— Δὲν ἔχω μητέρα.

— Τὸν πατέρα σου ἢ τὴν Ντοῦτσα;

— Ὁ πατέρας μου εἶνε κακός, μὲ δέρνει· ἡ Ντοῦτσα εἶνε καλή, μὲ φιλεῖ.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη μὲ καθησύχασεν ἐν μέρει.—Ἀλλ' ἐπὶ τέλους θὰ ἐχωριζόμεθα χωρὶς νὰ ἴδω τὴν μορφὴν τῆς μικρᾶς Ὀθωμανίδος, μεθ' ἧς συνεδεόμην ἤδη διὰ πραγματικῆς ἀναμνήσεως;

Ἀφοῦ ἡ Τύχη μ' ἐγκατέλιπεν, ἦλθεν εἰς βοήθειάν μου ἄλλη τις, γυνὴ καὶ αὐτὴ — δὲν τὴν μαντεύετε — ἡ Γεωγραφία. Καὶ ἰδοὺ πῶς:

Συνήθως ὅταν ταξειδεύω φέρω ἐν τῷ ὁδοιπορικῷ μου σάκκῳ μικρὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος. Ὁ χάρτης μου αὐτὸς ἔκειτο ἐπὶ τῆς τραπέζης δεδιπλωμένος. Ἡ παιδικὴ περιέργεια ἔκαμε τὸν Χαλὴλ νὰ τείνῃ πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα· ὅταν δὲ τὸν ἐξεδίπλωσεν, ὅταν εἶδε τὰς ἀκαταλήπτους γραμμὰς καὶ τὰ ποικίλα αὐτοῦ χρώματα θάμβος χαρᾶς ἐπεχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς του.

— Δική σου εἶνε αὐτὴ ἡ ζωγραφιά; ἠρώτησεν ἐκπληττόμενος διὰ τὸ μέγεθος τῆς εὐτυχίας μου ἐπὶ τῇ ἰδιοκτησίᾳ.

— Ναί, 'δική μου!

— Νὰ τὴν εἶχα ἐγώ....

— Σοῦ τὴν χαρίζω.

Τότε ἡ ὄψις του ἔλαβε τοιαύτην χροιὰν ὡς νὰ ἐζωγραφήθησαν ἐπ' αὐτῆς ὅλα τὰ χρώματα τοῦ χάρτου. Δὲν εἶπεν οὔτε εὐχαριστῶ· ἥρπασε τὸν χάρτην καὶ ἔσπευσε πρὸς τὴν ἀδελφήν. Ἐκ τῆς βίας δ' αὐτοῦ εἰσερχόμενος ἀφῆκεν ὀρθάνοικτον τὴν θύραν. Ἐντὸς τοῦ πλαισίου αὐτῆς ἐζωγραφήθη τότε εἰκὼν ἀπαράμιλλος. Ἡ μικρὰ Χανούμισσα ἐκάθητο νωχελῶς ἐξηπλωμένη ἐπὶ ἀνακλίντρου. Εἶχεν ἀφαιρέσῃ τὸν πέπλον ἀπὸ τῆς μορφῆς καὶ ἀσκεπὴς οὕτως ἠκτινοβόλει κάλλος ὅλη καὶ ἀκμή. Αἴ, πόσον μᾶς πλανᾷ ἡ φαντασία καὶ μάλιστα ὅταν ἀδελφοῦται μετὰ τῆς ἀγάπης! Ἡ μορφὴ ἐκείνη, ἣν ἔπλαττον ἀντίγραφον ἄλλης περικαλλοῦς μορφῆς, ἦτο πρωτότυπον ὡραῖον καὶ ὅλως διάφορον. Δὲν ἦτο μελίχρους ἡ κόμη καὶ ἄτακτος, ἀλλὰ μέλαινα καὶ στιλπνὴ ὡς ἐκ μαύρης μετάξης καὶ κατέπιπτε πλουσία περὶ τὴν μορφὴν καὶ τὸν τράχηλον, δὲν εἶχε παρειὰς ὡς ῥοδάκινα, ἀλλ' ἦσαν βεβαμμέναι εἰς τὸ γλυκύτερον μελαγχρινὸν χρῶμα τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὰ χείλη της δὲν ἦσαν λεπτὰ καὶ συνεσφιγμένα, ἀλλὰ μᾶλλον παχέα καὶ ἐλαφρῶς προέχοντα· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ περικυκλούμενοι ὑπὸ τόσῳ διαφόρων χαρακτηριστικῶν δὲν ὡμοίαζον πλέον πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνους....

Ἀνέμενον αὐγὴν καὶ εἶχον ἀπέναντί μου ἑσπέραν, ἀνέμενον φῶς καὶ ἔβλεπον σκιάν, προσεδόκων τὴν Χάριν καὶ ἠτένιζον τὴν Ἡδυπάθειαν. Διπλοῦν αἴσθημα θλίψεως ἅμα καὶ χαρᾶς μὲ κατελάμβανεν. Ἐλυπούμην διότι διεψεύσθησαν αἱ προσδοκίαι μου καὶ ἡ φαντασία μου ἀπέμενεν οὕτω χρεωκοπημένη, ἔχαιρον δ' ἀφ' ἑτέρου ὅτι ἡ προσφιλὴς μορφὴ τῶν ὀνείρων μου ἐξησφαλίζετο εἰς τὴν τελείαν κατοχὴν ἐκείνης μόνης, εἰς ἣν ἀνῆκε, καὶ ἐμεμφόμην ἐμαυτὸν διότι ἐτόλμησα νὰ πιστεύσω ἐπί τινα καιρὸν ὅτι ἡ φύσις ἐκδίδει ἀντίτυπα τῶν τελείων καὶ μοναδικῶν αὐτῆς πλασμάτων.

Καὶ ἡ θύρα ἐκλείσθη καὶ ἡ εἰκὼν ἐσβέσθη..

Digitized by Google

Ὡς νὰ ἦτο δὲ πεπρωμένον τίποτε νὰ μή με συνδέσῃ πρὸς τὴν περικαλλῆ Ὀθωμανίδα, ἥτις ἐτάραξεν ἐπὶ μικρὸν τὴν ἡσυχίαν τοῦ ταξειδίου μου, καὶ αὐτὸ τὸ χάριεν δῶρόν της, ἐνῷ ἀπεβιβαζόμην εἰς Πειραιᾶ, ὠλίσθησεν ἐκ τοῦ θυλακίου μου καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν.

Γεωργιος Δροσινης

ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΑΣ ΟΡΓΗΣ

Διήγημα

Συνέχεια· ἴδε προηγούμ. φύλλον.

Ὁ εἰσαγγελεὺς ἐζήτησε τὰς ἀπαιτουμένας ἐξηγήσεις. Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Σαμπιὼν ἦσαν πλούσιοι κτηματίαι, ἡ δὲ Λεονώρα μονογενὴς αὐτῶν θυγάτηρ. Εἶχον σχετισθῆ μετὰ τοῦ Γουσταύου Ἐσκουδιὲ ἐν τῇ ἐξοχῇ εἰς τὴν οἰκίαν ἀξιοτίμων φίλων. Καὶ ὁ Γουσταῦος κατήγετο ἐκ καλῆς οἰκογενείας, ἥτις εἶχε μὲν περιουσίαν ἀλλ' ἀπώλεσεν αὐτήν. Οὐδὲν δυσάρεστον ἐγνώριζον περὶ αὐτοῦ ἢ μόνον ὅτι ἐστερεῖτο χρημάτων καὶ θέσεως. Δὲν ἐθεώρησαν καλὸν νὰ ἐνθαρρύνωσι τὰς πρὸς τὴν δεσποινίδα Σαμπιὼν φιλοφρονήσεις αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ νεᾶνις ἠράσθη ἐμμανῶς τοῦ ὡραίου ἐκείνου νέου. Οἱ γονεῖς εἶχον ἀρνηθῆ νὰ συγκατατεθῶσιν εἰς τὸν γάμον, ἀλλ' ἡ νέα ἐδήλωσεν ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐλάμβανεν ἄλλον σύζυγον. Ἐπέμενον ἑκατέρωθεν, ὅταν δὲ ἡ δεσποινὶς Σαμπιών, κατὰ τὴν ἐνηλικιότητα αὐτῆς, ἠθέλησε νὰ πράξῃ κατὰ τὸ δοκοῦν, ἐγνωστοποίησε μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς τὴν ἀπόφασίν της. Δυστυχῶς ἡ Λεονώρα, γενομένη ἐνῆλιξ, ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ ἐλευθέρως περιουσίαν κληροδοτηθεῖσαν αὐτῇ ὑπὸ τῆς θείας της, ὁ δὲ νέος ἐγνώριζε βεβαίως τοῦτο. Ὁ γάμος ἐγένετο, παρὰ τὴν ῥητὴν ἄρνησιν τῶν γονέων, ἔκτοτε δὲ πᾶσα μεταξὺ αὐτῶν σχέσις διεκόπη.

Ἐγνώριζον ἐκ τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν παιδικῶν φίλων τῆς Λεονώρας, οἵτινες ἐξηκολούθουν βλέποντες αὐτήν, ὅτι ὁ οἰκογενειακὸς βίος ἦτο ταραχώδης, καὶ ὅτι συνέβαινον συχνὰ σκηναὶ δυσάρεστοι μεταξὺ τῶν δύο συζύγων. Ἡ σιωπὴ τοῦ κυρίου Ἐσκουδιὲ ἐπέτρεπε νὰ ὑποθέσῃ τις τὰ πάντα· διότι δὲν εἶχε κανὲν συμφέρον νὰ παρασιωπᾷ τὰ ἐλαττώματα τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἂν εἶχε τοιαῦτα, ἢ ν' ἀποκρύψῃ τοὺς λόγους τῆς ἀπουσίας αὐτῆς, ἂν τοὺς ἐγνώριζεν. Ἀναμφιβόλως, δὲν ἠδύνατό τις νὰ προσάψῃ δολοφονίαν εἰς ἄνθρωπον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπεμάκρυνον τοιαύτην ὑπόνοιαν ἡ ἀνατροφὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ αὐτοῦ θέσις. Πιθανὸν ὅμως ὁ κρυψίνους οὗτος ἄνθρωπος νὰ παρεφέρθη ἐκ στιγμιαίας ὀργῆς, τοῦ δὲ κακουργήματος διαπραχθέντος νὰ ἐφήρμοσεν ὅλα τὰ μέσα πνεύματος καλλιεργημένου ὅπως ἐξαλείψῃ τὰ ἴχνη του.

Ὁ εἰσαγγελεὺς ἐδυσκολεύετο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἀνήρ, οἷος ὁ κ. Ἐσκουδιέ, διέπραξεν ἔγκλημα τόσον φοβερόν. Ἐγνώριζεν ἄλλως, πόσον δύσκολος εἶνε ἡ ἐξαφάνισις ἑνὸς πτώματος. Ἂν ὁ σύζυγος ἐπανήρχετο ἐκ ταξειδίου ἄνευ τῆς γυναικός του, θὰ ἠδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὴν εἶχε ῥίψει εἰς κρημνόν, τὴν ἔπνιξεν ἐντὸς ποταμοῦ ἢ ἐστραγγάλισεν αὐτὴν ἐντὸς δάσους. Ἀλλ' εἶχεν ἐξέλθει τῆς οἰκίας αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑβδόμην ὥραν καὶ ἐπανῆλθε τὴν τρίτην μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Βεβαίως κατὰ τὴν ὀγδόην ὥραν δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ κακουργήματος. Μόνον ἦτο νόμιμον ν' ἀπαιτήσωσι παρ' αὐτοῦ ἐξηγήσεις περὶ τῆς χρήσεως τοῦ καιροῦ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν αἰτίων, εἰς τὰ ὁποῖα αὐτὸς οὗτος θ' ἀπέδιδε τὴν ἐξαφάνισιν τῆς κυρίας.

Ὁ Γουσταῦος Ἐσκουδιὲ προσεκλήθη τὴν ἐπιοῦσαν νὰ μεταβῇ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ εἰσαγγελέως δι' ὑπόθεσιν ἀφορῶσαν αὐτόν. Ὁ εἰσαγγελεύς, βλέπων αὐτὸν εἰσερχόμενον, ἐξεπλάγη ἐκ τῆς ἐκφράσεως ἰσχυρᾶς θελήσεως, τῆς ἀπεικονιζομένης ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἐφ' οὗ ἀνεγίνωσκέ τις ψυχρὰν ἀποφασιστικότητα καὶ μεγάλην ἀταραξίαν. Ὁ Γουσταῦος Ἐσκουδιὲ ἐκάθισε χωρὶς οὐδὲν νὰ εἴπῃ, παρατηρῶν προσεκτικῶς τὸν εἰσαγγελέα. Οἱ δύο ἄνδρες παρετήρουν ἀλλήλους πρὶν ἢ συγκρουσθῶσιν. Ὁ εἰσαγγελεὺς περιέμεινε πρὸς στιγμήν, ἐλπίζων ὅτι ὁ ἀπέναντι αὐτοῦ θὰ προέδιδεν ἐκ τῶν πρώτων αὐτοῦ λόγων οἱονδήποτε αἴσθημα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ σιωπὴ παρετείνετο, ἠναγκάσθη ν' ἀρχίσῃ ὁ ἴδιος τὴν συνδιάλεξιν.

— Σᾶς προσεκάλεσα, κύριε, διὰ νὰ ζητήσω παρ' ὑμῶν ἐξηγήσεις περὶ τῆς ἐξαφανίσεως τῆς κυρίας Ἐσκουδιέ. Σᾶς προειδοποιῶ ὅτι ἐπελήφθην τῆς ὑποθέσεως κατ' αἴτησιν τῆς οἰκογενείας τῆς συζύγου σας, καὶ ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ τηρήσητε ἀπέναντί μου τὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἐτηρήσατε ὅτε ἐπισκέφθη ὑμᾶς ὁ ὑπαστυνόμος. Αἱ περιστάσεις αἱ συνοδεύσασαι τὴν ἐξαφάνισιν ταύτην εἶνε ἀρκούντως σοβαραί, ἡ δὲ δικαιοσύνη καθῆκον αὐτῆς ἐθεώρησε νὰ ζητήσῃ παρ' ὑμῶν ἐξηγήσεις.

— Θὰ εἴπω καὶ πρὸς ὑμᾶς, κύριε εἰσαγγελεῦ, ὅ,τι ἤδη ἀπήντησα πρὸς τοὺς ἐρωτήσαντάς με περὶ τούτου ἀγνοῶ ποῦ εὑρίσκεται ἡ κυρία Ἐσκουδιέ.

— Κατὰ ποίας περιστάσεις ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς οἰκίας σας;

— Τοῦτο δὲν ἀφορᾷ ὑμᾶς.

— Πῶς, κύριε! ἀνέκραξεν ὁ εἰσαγγελεὺς θορυβηθείς. Λησμονεῖτε ὅτι ὁμιλεῖτε πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς δικαιοσύνης; εἶμαι εἰς θέσιν νὰ σᾶς κάμω νὰ τὸ ἐνθυμηθῆτε.

Digitized by Google

— Ἀγνοῶ ἐπὶ τίνι τίτλῳ τολμᾶτε νὰ μ' ἐρωτᾶτε περὶ τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ μου συμβαινόντων, καὶ εὑρίσκω τὴν περιέργειάν σας ὅλως ἀδιάκριτον.

— Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἀδιακρισία εἰς τὴν ἐξάσκησιν νομίμου ἐντολῆς. Σᾶς προσκαλῶ νὰ μοὶ ἀπαντήσητε, καὶ ν' ἀπαντήσητε εὐπρεπῶς.

— Δότε μοι σεῖς τὸ παράδειγμα μὴ ἀναμιγνυόμενος εἰς τὰς ὑποθέσεις μου χωρὶς νὰ παρακληθῆτε πρὸς τοῦτο.

— Εἶμαι ἠναγκασμένος ν' ἀναμιχθῶ εἰς τὰς ὑποθέσεις σας, ἐπανέλαβεν ὁ εἰσαγγελεύς, ὅστις ἤρχιζεν ἀνυπομονῶν· πρὶν ἢ ἀπαγγείλω καθ' ὑμῶν κατηγορίαν, ἐπεθύμησα νὰ συνδιαλεχθῶ μεθ' ὑμῶν, ἐλπίζων ὅτι αἱ ἐξηγήσεις, τὰς ὁποίας ἑκουσίως θὰ μοὶ ἐχορηγεῖτε, ἤθελον μὲ φέρει εἰς θέσιν νὰ καταπραΰνω τὰς ἀγωνίας οἰκογενείας δικαίως ἀνησυχούσης· ἀλλ' αἱ ἀπαντήσεις ὑμῶν δικαιολογοῦσιν ὅλας τὰς ὑποθέσεις.

— Περὶ τίνων ὑποθέσεων θέλετε νὰ ὁμιλήσητε; ἠρώτησεν ὁ Γουσταῦος Ἐσκουδιέ.

— Ἐφονεύσατε τὴν σύζυγόν σας.

— Κύριε, εἶσθε αὐθάδης.

— Προσέξατε, κύριε· ὑβρίζετε ἕνα εἰσαγγελέα.

— Σεῖς πρῶτος μὲ ὑβρίσατε διατυπώσαντες κατ' ἐμοῦ ὑπαινιγμόν, μὴ ἐπιτρεπόμενον μεταξὺ ἀνθρώπων εὖ ἠγμένων. Ὑποδείξατέ μοι δύο τῶν φίλων σας ἵνα κανονίσωσι τὴν διαφορὰν μετὰ δύο ἰδικῶν μου.

— Μὲ προκαλεῖτε! Καλά. Εἰμπορεῖτε ν' ἀποσυρθῆτε. Θὰ κατορθώσω νὰ σᾶς ἀναγκάσω ν' ἀπαντήσητε.

— Δὲν ἤξιζε τὸν κόπον νὰ μὲ ἀνησυχήσητε ἂν δὲν εἴχετε ἄλλο τι νά μοι εἴπητε.

Οἱ δύο ἄνδρες ἀπεχωρίσθησαν ψυχρῶς.

Ὁ εἰσαγγελεὺς εἶχεν ἀγανακτήσει. Ἦτο ἐξῳκειωμένος νὰ ὁμιλῇ πρὸς ἀνθρώπους ταπεινούς, προσπαθοῦντας νὰ μὴ δυσαρεστῶσιν αὐτόν, καὶ δεικνύοντας αὐτῷ εὐλαβῆ ὑποταγήν, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ τὸν δισχυρισμὸν τοῦ Γουσταύου Ἐσκουδιέ, τοῦ νὰ προσενεχθῇ αὐτῷ ὡς ἴσος πρὸς ἴσον. Μικροῦ δεῖν νὰ διατάξῃ ἀμέσως τὴν σύλληψίν του, ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ἐξυβρίσεως δικαστοῦ ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν καθηκόντων αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐφοβήθη μὴ περιπλακῇ εἰς ὑπόθεσιν δυσάρεστον, διεξάγων δίκην ἐπὶ ζητήματος καθαρῶς προσωπικοῦ. Εἶνε πάντοτε δυσάρεστον νὰ εἴπῃ τις, ὅτι κακῶς προσηνέχθησαν πρὸς αὐτόν.

Εἶχεν ἄλλως ἕτερον μέσον, πάντῃ κανονικόν, ἵνα δώσῃ πρὸς τὸν ἀντίπαλόν του νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι δὲν ἐμπαίζει τις οὕτω τὴν δικαιοσύνην· τοῦτο ἦτο ἡ τακτικὴ ἐπιδίωξις τῆς κατηγορίας. Αὐθημερὸν διεβίβασε τὰ ἔγγραφα πρὸς τὸν ἀνακριτὴν μετὰ τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ, τὴν δ' ἐπιοῦσαν ὁ ὑπαστυνόμος, συνοδευόμενος ὑπὸ δύο κλητήρων, παρουσιάζετο παρὰ τῷ κ. Ἐσκουδιὲ κομίζων ἔνταλμα συλλήψεως. Ὁ κατηγορούμενος οὐδεμίαν προέβαλεν ἀντίστασιν ἢ παρατήρησιν. Ὡδηγήθη, συνῳδὰ τῷ νόμῳ, ἐντὸς τῶν εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν, παρὰ τῷ ἀνακριτῇ, ὅστις ἔκαμε τὴν πρώτην ἀνάκρισιν.

Ὁ κατηγορούμενος Ἐσκουδιέ, ἐρωτηθεὶς ἂν ἤθελε ν' ἀπαντήσῃ, ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ ἔνταλμα τῆς συλλήψεως ἐτροποποίησε τὴν θέσιν αὐτοῦ· μέχρι τοῦδε ἦτο πολίτης ἐνεργῶν ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ· ἐφρόνει ὅτι δὲν ὤφειλε ν' ἀπαντήσῃ εἰς ἐρωτήσεις, τὰς ὁποίας δὲν εἶχον δικαίωμα νὰ τῷ ἀπευθύνωσι, καὶ προσηνέχθη πρὸς τοὺς ἐπισκεφθέντας αὐτόν, πρὸς τὸν ὑπαστυνόμον καὶ τὸν εἰσαγγελέα, ὡς πρὸς ὀχληροὺς ἄνευ ἐντολῆς. Ἤδη διετέλει εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς δικαιοσύνης καὶ δὲν εἶχε πλέον λόγους ἵνα μὴ συντελέσῃ πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου αὐτῆς· ἐθεώρει ἑαυτὸν ἀπέναντι τοῦ ἀνακριτοῦ οὐχὶ ὡς ἄνθρωπον ἐνώπιον ἀνθρώπου, ἀλλ' ὡς ὑπόδικον ἐνώπιον ἀντιπροσώπου τοῦ νόμου, καὶ ἦτο διατεθειμένος ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἀπευθυνομένας αὐτῷ ἐρωτήσεις, ἐφ' ὅσον αὗται θὰ ἐσχετίζοντο πρὸς τὴν κατηγορίαν.

Ἀνέφερεν ἐπομένως τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον αὐτοῦ, τὴν ἡλικίαν, τὸ ἐπάγγελμα, τὴν διαμονὴν καὶ τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του· διεβεβαίωσε τὸν ἐρωτήσαντα αὐτὸν ἀνακριτὴν ὅτι ἐγνώριζε ν' ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ, ὅτι οὐδέποτε πρότερον κατεδικάσθη, ὅτι εἶχεν ἐκπληρώσει τὰς ὑποχρεώσεις τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, καὶ ὅτι δὲν εἶχε δικαστικὰ προηγούμενα. Ἀλλ' ὅταν ὁ ἀνακριτὴς ἠρώτησεν αὐτόν, ἂν ἐφόνευσε τὴν σύζυγόν του, περιωρίσθη ν' ἀπαντήσῃ:

— Ὄχι.

— Ποῦ εὑρίσκεται;

— Ἀγνοῶ.

— Πότε ἀνεχώρησε;

— Τὴν τρίτην, 14 τοῦ μηνός, μεταξὺ τῆς ἑβδόμης ὥρας καὶ τῆς ἑβδόμης καὶ ἡμισείας.

— Ποῖαι περιστάσεις προεκάλεσαν τὴν ἀναχώρησιν αὐτῆς;

— Εἰς οὐδένα ὀφείλω νὰ δώσω λόγον τούτου.

Ὁ ἀνακριτὴς τῷ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν ὅτι ἡ συστηματικὴ αὕτη ἄρνησις εἰς τὸ ν' ἀπαντήσῃ μεγάλως ἐπεβάρυνε τὴν θέσιν αὐτοῦ, ἀπετέλει μάλιστα τὴν μόνην κατ' αὐτοῦ ἔνδειξιν.

Ἀπήντησε μετὰ μεγίστης ἀταραξίας, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ καταδιώξωσιν αὐτὸν δικαστικῶς, διότι ἡ σύζυγός του ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς οἰκίας του, τοῦτο δ' ἦτο τὸ μόνον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ὡμολόγει.

— Μὲ κατηγορεῖτε ὅτι ἐφόνευσα τὴν σύζυγόν μου, ἔλεγεν. Ἐγὼ τὸ ἀρνοῦμαι. Εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται νὰ τὸ ἀποδείξητε. Δείξατέ μοι τὸ πτῶμα. Δὲν δύναμαι ν' ἀποδείξω ὅτι δὲν ἐφόνευσα

Digitized by Google

τὴν σύζυγόν μου· ἀποδείξατέ μοι σεῖς ὅτι τὴν ἐφόνευσα.

—Ἀλλὰ ποίους λόγους ἔχετε ν' ἀποποιῆσθε διασαφήσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔσωζον ὑμᾶς ἐκ τρομερᾶς κατηγορίας; Ἂν πρόκειται περὶ γεγονότων φύσεως ἐπισφαλοῦς ἐνδιαφερόντων τὴν τιμὴν τοῦ ὀνόματός σας, ὀφείλετε νὰ ἔχητε ἀρκοῦσαν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος σας, ὅτι δὲν θὰ κοινοποιηθῶσι. Περὶ τούτου σᾶς ἐγγυῶνται τὸ καθῆκον καὶ ἡ ἀτομικὴ τιμὴ τοῦ δικαστοῦ. Ἂν δὲν ἀπαντήσετε, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἔχετέ τι νὰ κρύψητε. Ἀλλὰ συμφέρον ἔχετε νὰ ὁμιλήσητε, διότι ὅ,τι ἔχετε νὰ κρύψητε οὐδέποτε εἶνε τόσῳ σοβαρὸν ὅσῳ ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον κατηγορεῖσθε.

— Εἰς οὐδεμίαν ἐρώτησιν θ' ἀπαντήσω μὴ συνδεομένην ἀπευθείας μετὰ τοῦ πράγματος διὰ τὸ ὁποῖον κατηγοροῦμαι. Προβάλετε ἀποδείξεις καὶ θὰ συζητήσω τὴν ἀξίαν αὐτῶν. Ἡ ἐξαφάνισις τῆς γυναικός μου δὲν εἶνε ἀπόδειξις ὅτι τὴν ἐφόνευσα.

Ὁ ἀνακριτὴς συνεπείᾳ τῆς ἀνακρίσεως ταύτης ἐξέδωκε κατὰ τοῦ κ. Ἐσκουδιὲ ἔνταλμα φυλακίσεως, καὶ ἤρχισεν ἡ ἀνάκρισις.

Β'.

Ἡ ταραχὴ τῆς συνοικίας κατηυνάσθη εὐθὺς ὡς ἐπληροφορήθη τὴν σύλληψιν τοῦ Ἐσκουδιέ· ἤδη ὅτε εὑρίσκετο εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς δικαιοσύνης, δὲν ἀμφέβαλλον ὅτι ἡ σκοτεινὴ αὕτη ὑπόθεσις θὰ διηυκρινίζετο. Ἀλλ' αἱ ἐφημερίδες ἐρρίφθησαν ἀπλήστως ἐπὶ ζητήματος, ἐπελθόντος ἐν καιρῷ ὅπως παράσχῃ ὕλην εἰς αὐτάς, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ πολιτικὴ ἐσχόλαζεν. Ἤνοιξαν δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμὸν ἀκριβολόγον ἀνάκρισιν, καὶ ἠρεύνησαν ἀσυνειδήτως τὸν κρυφιώτερον βίον ὅλης τῆς οἰκογενείας Σαμπιὼν καὶ Ἐσκουδιέ. Ὑπηνίχθησαν ὅτι ἡ περιουσία τοῦ κ. Σαμπιὼν ἐσχηματίσθη ἐκ προμηθειῶν τοῦ στρατοῦ, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἦτο ὑπόπτου προελεύσεως, καὶ ἀνεκάλυψαν ὅτι εἷς θεῖος τοῦ Γουσταύου ἀπέθανεν ἐντὸς φρενοκομείου. Ἡ ἀνάκρισις οὐδαμῶς ἠσχολεῖτο περὶ τῶν ματαίων τούτων σχολίων, καθὰ βασιζομένη ἐπὶ γεγονότων ὡρισμένων καὶ θετικῶν. Ὁ ἀνακριτὴς προσεκάλεσεν ἐν πρώτοις ὡς μάρτυρας τοὺς ὑπηρέτας, οἵτινες κατέθεσαν ὅ,τι ἐγνώριζον. Παρευρέθησαν εἰς ἔριδας ἀρκούντως ζωηράς, αἵτινες ἐν γένει προήρχοντο ἐκ ζηλοτυπίας τῆς κυρίας ἢ ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ κυρίου κατὰ τῶν γονέων τῆς κυρίας· ἀλλ' ἡ διαφωνία ἐξεδηλοῦτο μόνον διὰ φωνῶν. Περὶ τῶν διατρεξάντων τὴν 14 οὐδὲν ἐγνώριζον, ἐκτὸς μόνον ὅτι εἶχον ἀναχωρήσει κατὰ τὴν ἑβδόμην ὥραν, ἀφήσαντες εἰς τὴν οἰκίαν τὸν κύριον καὶ τὴν κυρίαν Ἐσκουδιὲ ἑτοίμους νὰ ἐξέλθωσιν· ὅτι δὲν εὗρον αὐτοὺς ὅταν ἐπέστρεψαν, καὶ ὅτι ὁ κύριος ἐπανῆλθε μόνος κατὰ τὴν τρίτην ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἐν τούτοις αἱ καταθέσεις αὗται ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν ὑπῆρξαν δυσμενεῖς· εἴτε διότι οἱ ὑπηρέται δὲν ἠγάπων τὸν κύριόν των, εἴτε ἐκ φιλαυτίας ὅπως ἴδωσι διεξαγομένην καλῶς κατηγορίαν, τῆς ὁποίας εἶχον παράσχει τὰ πρῶτα στοιχεῖα, ἐξέφραζον τὴν ἠθικὴν πεποίθησιν ὅτι βεβαίως θὰ συνέβη ἀποτρόπαιόν τι.

Ἐκ τῶν γειτόνων οὐδεὶς παρετήρησεν ἂν ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ ἐξῆλθον ἢ ὄχι τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, καὶ ἂν ἐξῆλθον ὁμοῦ ἢ χωριστά. Ἡ δυσκολία πρὸς διευκρίνησιν τοῦ πρώτου τούτου σημείου ἠρέθισε τὴν ὀξυδέρκειαν τοῦ ἀνακριτοῦ. Ὁ Ἐσκουδιέ, κατὰ τοὺς ὀλίγους λόγους οὓς συγκατένευσε νὰ εἴπῃ, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ σύζυγός του ἀνεχώρησε μεταξὺ τῆς ἑβδόμης ὥρας καὶ τῆς ἑβδόμης καὶ ἡμισείας. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸ ἔλεγε θὰ ἦτο ψευδές. Τοιοῦτος ἄνθρωπος οὐδὲν βεβαίως θὰ ἔλεγεν ἐξ ἀπροσεξίας, ἔδωκε δὲ τὴν ἔνδειξιν ταύτην διὰ νὰ ἀποπλανήσῃ τὴν ἀνάκρισιν. Ἐκ τούτου ἐξήγετο ὅτι ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ ἐφονεύθη ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἴσως ἄνευ προμελέτης, ἐν στιγμῇ ὀργῆς. Μεταξὺ δὲ τῆς ἑβδόμης ὥρας καὶ τοῦ μεσονυκτίου, ὥρας καθ' ἣν εἶχον ἐπανέλθει οἱ ὑπηρέται, ὁ φονεὺς εἶχε πέντε ὥρας ὅπως ἐξαλείψῃ τὰ ἴχνη τοῦ κακουργήματος.

Δὲν ἦτο πιστευτὸν ὅτι μετέφερε τὸ πτῶμα ἐκτός· δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ φέρῃ ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ διὰ μέσου τῶν ὁδῶν τῶν Παρισίων· θ' ἀπῃτεῖτο πρὸς τοῦτο ὄχημα, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἦτο ἀδύνατον νὰ εἰσαγάγῃ τὸ πτῶμα ἐντὸς τοῦ ὀχήματος καὶ νὰ τὸ ἐξαγάγῃ αὐτοῦ ἄνευ τῆς συνενοχῆς τοῦ ἁμαξηλάτου. Ἀλλὰ δὲν εἶχε καιρὸν νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν συνενοχὴν ταύτην, ἀφοῦ ἠγνόει πρὸ μιᾶς ὥρας ὅτι τὴν ἑσπέραν ἐκείνην θὰ ἐξήρχοντο ὅλοι οἱ ὑπηρέται. Καίτοι δὲ ἦτο ἀπαράδεκτον ὅτι ὁ ἁμαξηλάτης θὰ μετέφερεν ἐν πτῶμα χωρὶς νὰ παρατηρήσει τίποτε, ἐξήτασαν ἂν κανὲν ὄχημα εἶχε παραλάβει κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν φορτίον τι πρὸ τῆς θύρας ἢ ἐκ τῶν πέριξ, ἀλλ' ἡ ἐξέτασις αὕτη ὑπῆρξε ματαία.

Τὰ πάντα λοιπὸν παρεῖχον τὸ ἐνδόσιμον ὅτι τὸ πτῶμα ἐκρύβη ἐντὸς τῆς οἰκίας. Ἀφ' ἑτέρου περίπτωσίς τις ἐφαίνετο ὑποδεικνύουσα τὴν προμελέτην· ἡ θαλαμηπόλος εἶχε ζητήσει τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέλθῃ μόνον μετὰ τῆς μαγειρίσσης· ὁ Ἐσκουδιέ, ὅστις δὲν ἠγάπα τοὺς ὑπηρέτας, ἐπέτρεψεν αὐθορμήτως νὰ ἐξέλθῃ καὶ ὁ θαλαμηπόλος. Ἄρα ἠθέλησε νὰ εὕρῃ οὕτως εὐκαιρίαν ἵνα μείνῃ μόνος μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ.

Ἠρεύνησαν οὐχὶ μόνον ὅλας τὰς γωνίας καὶ ὅλα τὰ ἑρμάρια, ἀπὸ τὴν ὑπογείων μέχρι τοῦ ὑπερῴου, ἀλλὰ καὶ τοὺς πίθους καὶ τὰς δέσμας· ἐξήτασαν τοὺς τοίχους, ἔσκαψαν τὴν γῆν, ἐξέ-

Digitized by Google

βαλον τὰς σανίδας καὶ τὰς βαθμίδας τῶν κλιμάκων, ἀλλ' οὐδὲν εὗρον.

Ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πρώτην ὑπόθεσιν, ἤτοι ὅτι ὁ Ἐσκουδιέ, παραλαβὼν τὴν σύζυγόν του, εἶχε σύρει αὐτὴν εἰς μέρος ἀπόκεντρον, ὅπου ἡμέραν τινὰ θὰ ἐπανεύρισκον τὸ πτῶμα ἐν καταστάσει προχωρημένης ἀποσυνθέσεως, μὴ ἐπιτρεπούσης πλέον τὴν ἀπόδειξιν τῆς ταυτότητος αὐτοῦ. Θὰ ἦτο πτῶμα ἄγνωστον προσθετέον εἰς τὸν κατάλογον ἐκείνων, τὰ ὁποῖα καθ' ἑκάστην εὑρίσκουσιν οἱ καθαρίζοντες τὸν Σηκουάναν ἢ οἱ μεταβαίνοντες νὰ προγευματίσωσιν εἰς τὰ δάση. Πιθανὸν ὁ Ἐσκουδιὲ νὰ μὴ διέπραξε τὸ κακούργημα ἐν Παρισίοις, καθὸ κάλλιστα γνωρίζων πόσον δύσκολον εἶνε ν' ἀποκρύψῃ τις ἐπὶ πολὺ τὰ ἴχνη φόνου εἰς μέρος, τὸ ὁποῖον συνεχῶς διαυλακίζουσι καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις οἱ διαβάται, ἐπιτηρεῖται δὲ ὑπὸ ἀστυνομίας, τῆς ὁποίας ὁ ἀριθμὸς ἀποτελεῖ ὁλόκληρον στρατόν. Εἶχε μάλιστα καιρὸν νὰ ὁδηγήσῃ τὴν σύζυγόν του πολὺ μακράν· ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι εἰσῆλθεν εἰς ἕνα τῶν σιδηροδρόμων, οἵτινες ἀπομακρύνονται τῶν Παρισίων, κατὰ τὴν ὀγδόην ὥραν, ἠδύνατο ἐν διαστήματι δύο ὡρῶν νὰ τὴν ὁδηγήσῃ εἰς ἀπόστασιν τριάκοντα λευγῶν, εἶχε δ' ἐνώπιον αὐτοῦ δύο ὥρας διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ κακοῦργον αὐτοῦ σχέδιον, ἀναχωρήσῃ τὸ μεσονύκτιον καὶ ἐπανέλθῃ οἴκαδε κατὰ τὴν τρίτην ὥραν τῆς πρωΐας. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ζητήσωσι τὸ πτῶμα ἐντὸς ἀκτῖνος τριάκοντα λευγῶν περὶ τοὺς Παρισίους, ὅπερ ἦτο ἀδύνατον.

Οἱ γονεῖς τῆς Λεονώρας ἐβάσισαν τὴν κατάθεσιν αὐτῶν ἰδίως ἐπὶ τῶν λόγων, εἰς τοὺς ὁποίους ἠδύναντο ν' ἀποδώσωσι τὸ κακούργημα. Δὲν ἦτο δυνατὸν πλέον νὰ τὸ ἐξηγήσωσι διὰ αἰφνιδίου ὀργῆς, ἀφοῦ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ φόνος θὰ διεπράττετο ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ θὰ κατέλιπεν ἴχνη. Ἡ ὑπόθεσις ταξειδίου συνεπήγετο ἀπόφασιν ἐπὶ πολὺ ὡριμασθεῖσαν καὶ ψυχρῶς ἐκτελεσθεῖσαν· ἠδύναντο νὰ πιστεύσωσι τότε ὅτι ἡ φιλοχρηματία δὲν ὑπῆρξε ξένη πρὸς τὸ δρᾶμα· πιθανὸν ὁ Ἐσκουδιέ, ἀφοῦ συνῆψε γάμον ἐπωφελέστατον ὑπὸ τὸ πρόσχημα γάμου ἐξ ἔρωτος, νὰ ἠθέλησε ν' ἀπαλλαγῇ τῆς γυναικὸς καὶ νὰ κρατήσῃ τὰ χρήματα. Τοῦτο τῷ ἦτο τόσῳ μᾶλλον εὔκολον, καθ' ὅσον ὅλη ἡ περιουσία τῆς Λεονώρας συνέκειτο ἐκ μετοχῶν καὶ χρεωγράφων. Ἔπρεπε νὰ ἐξετασθῇ λοιπὸν ἂν τὰ χρεώγραφα ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ τῆς οἰκίας ὅπως μὴ διεκδικήσωσιν αὐτὰ οἱ νόμιμοι κληρονόμοι. Ὁ ἀνακριτὴς μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κατηγορουμένου καὶ ἐξήτασε λεπτομερῶς ὅλα τὰ ἔγγραφα· εὗρε τὴν περιουσίαν ἀνέπαφον, ἀλλ' εἰς τὰς ἐρεύνας αὐτοῦ ἀνεκάλυψεν ἔγγραφον ἐνοχοποιοῦν σοβαρώτατα τὸν Ἐσκουδιέ· ἦτο ἡ διαθήκη τῆς Λεονώρας καθιστώσης τὸν Γουσταῦον Ἐσκουδιὲ γενικὸν αὐτῆς κληρονόμον, ἔφερε δὲ χρονολογίαν ἓξ ἡμερῶν πρὸ τοῦ κακουργήματος.

Τοιουτοτρόπως ἡ ἀνάκρισις ἔκαμε μέγα βῆμα. Ἐγνώριζον τοῦ λοιποῦ τὸ συμφέρον τοῦ συζύγου πρὸς ἐξαφάνισιν τῆς γυναικός του. Ὑπῆρχεν ἐν τούτοις μία ἀντίρρησις· ὅτι διὰ νὰ κληρονομήσῃ ἔπρεπε νὰ προσαγάγῃ πιστοποιητικὸν τοῦ θανάτου τῆς συζύγου του, ἐξαφανίζων δ' αὐτὴν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ τὴν σύνταξιν τοῦ ἐγγράφου τούτου. Ἀλλ' ἦτο εὔκολον ν' ἀπαντήσῃ τις εἰς τοῦτο· ἐφ' ὅσον ὁ θάνατος τῆς Λεονώρας δὲν θὰ ἐπιστοποιεῖτο τακτικῶς, ὁ Ἐσκουδιὲ ἔμενε κάτοχος τῆς περιουσίας ὡς διαχειριστὴς αὐτῆς, οὐδεὶς δ' ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ τι παρ' αὐτοῦ· ἂν δὲ βραδύτερον ἀπεδεικνύετο ὁ θάνατος, ἡ διαθήκη ἀπεμάκρυνε πᾶσαν διεκδίκησιν. Ὁ συνδυασμὸς οὗτος μάλιστα ἦτο δεξιώτατος.

Ὑπῆρχε τέλος περίπτωσίς τις ἐπιβαρύνουσα πλειότερον τὴν θέσιν τοῦ κατηγορουμένου. Ὅσῳ ὁ καιρὸς παρήρχετο, ὅσῳ ἡ ὑπόθεσις ἐλάμβανε μείζονα δημοσιότητα, τοσούτῳ καθίστατο ἀδύνατον νὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ ἀνεχώρησεν ἑκοῦσα. Ἐφημεριδογράφοι τινές, ἐκ πνεύματος ἀντιλογίας καὶ παραδοξολογίας, προσεπάθησαν νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ ἐπεχείρησεν ἁπλούστατα, τῇ συναινέσει τοῦ συζύγου αὐτῆς, ταξείδιον, οὗτινος δὲν ἤθελον ν' ἀποκαλύψωσι τὸν σκοπόν, ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία αὕτη κατέπιπτε πρὸ τῶν διαστάσεων, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει ἡ δίκη. Πράγματι, ἦτο προφανὲς ὅτι ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ θὰ ἐπανήρχετο εὐθὺς ὡς ἐπληροφορεῖτο τὴν κατὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς κατηγορίαν· τὸ νεαρὸν ζεῦγος οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ συμφέρον ἀρκούντως σοβαρὸν καὶ μυστηριῶδες, ὅπερ νὰ προτιμήσῃ τῆς ἐλευθερίας, τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἑνὸς τῶν συζύγων. Ἑκάστη ἡμέρα ἐδείνου λοιπὸν ἔτι μᾶλλον τὴν ἤδη τρομερὰν θέσιν τοῦ Ἐσκουδιέ, δυστυχῶς δὲ μία μόνη ἐδίδετο ἐξήγησις τῆς σιγῆς καὶ τῆς ἀπουσίας τῆς συζύγου αὐτοῦ· τὸ ὅτι ἦτο νεκρά.

Ἐν τούτοις ὁ ἀνακριτὴς ἐδίσταζεν ἔτι· δικαστὴς ἀκέραιος καὶ εὐσυνείδητος, ἠσχολεῖτο ν' ἀνακαλύψῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐπεθύμει νὰ περατώσῃ τὴν ἀνάκρισιν μόνον ἀφοῦ συλλέξῃ πλείστας ἀναντιρρήτους ἀποδείξεις. Εἶχεν ἤδη συλλάβει δικαιοτάτας ὑπονοίας· ἡ ἐξαφάνισις ὑπῆρχε· τὸ συμφέρον τοῦ κατηγορουμένου πρὸς διάπραξιν τοῦ κακουργήματος ἀπεδείχθη· ἡ χρῆσις τοῦ καιροῦ κατὰ τὴν ἑσπέραν καὶ μέρος τῆς νυκτὸς τῆς τρίτης, 14, δὲν εἶχε δικαιολογηθῆ, ἡ δὲ στάσις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, πρὸ τῆς ἀνακρίσεως καὶ κατ' αὐτὴν ὑπῆρξε λίαν ἐνοχοποιητική. Πλὴν ἔλειπε τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος· δὲν ὑπῆρχον ἀποδείξεις τῆς ἐνοχῆς.

Ἀλλ', ὡς συμβαίνει συνεχῶς, ἡ τύχη ἀνέλαβε νὰ συμπληρώσῃ καὶ τὸ κενὸν τοῦτο.

Digitized by Google

Λεμβοῦχοι, περιφέροντες ἐν τῇ λέμβῳ αὐτῶν, εἰς τὰ πέριξ τῆς γεφύρας τῆς Ἀσνιέρης, εὔθυμον ὁμήγυριν νέων ἀνείλκυσαν διὰ τῆς ἁρπάγης αὐτῶν γυναικεῖον ἔνδυμα, τὸ ὁποῖον ἐξέπληξε τοὺς ἐν τῇ λέμβῳ διὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, ἀσυνήθη κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ἦτο ἐπανωφόριον τοῦ τελευταίου συρμοῦ, ἐκ μαύρου κασμιρίου, πεποικιλμένον μὲ χρυσᾶ σειρήτια. Ὀλίγα ἐκ τῶν ἐνδυμάτων τούτων φοροῦσιν οἱ παρὰ τὸν Σηκουάναν οἰκοῦντες καὶ ἰδίως δὲν ἀφίνουσιν αὐτὰ νὰ πέσωσιν ἐν τῷ ποταμῷ. Αἱ δεσποινίδες ἐπεθύμουν νὰ τὸ μεταχειρισθῶσι, καίτοι ἐφαίνετο ὅτι ἐπὶ πολὺ διέμεινεν ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἀλλ' οἱ νέοι, πολῖται σοβαροὶ καὶ καλοί, ἐπέμεινον νὰ τὸ φέρωσιν εἰς τὴν ἀστυνομίαν. Ἄλλως δέ, ἤλπιζον νὰ τὸ ἀναλάβωσι μετὰ ἓν ἔτος καὶ μίαν ἡμέραν.

Τὸ ἐπανωφόριον, λίαν ἐφθαρμένον, ἐκομίσθη εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ἔνθα ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν ὑπαλλήλων τοῦ γραφείου, ἐπὶ τέλους δὲ περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ ἀνακριτοῦ. Παραυτα ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀνῆκον τῇ Λεονώρᾳ· ἡ τοῦτο κατασκευάσασα ῥάπτρια ἓν τοιοῦτον μόνον εἶχε ῥάψει· αἱ φίλαι τῆς κυρίας Ἐσκουδιὲ ἐνεθυμοῦντο ὅτι τὴν εἶδον φοροῦσαν αὐτό, ἡ δὲ θαλαμηπόλος ὡμολόγησε μεθ' ὅρκου ὅτι ἡ κυρία τὸ εἶχε φορέσει τὴν τρίτην, 14, κατὰ τὴν ἑβδόμην ὥραν, καθ' ἣν στιγμὴν ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ. Οἱ πραγματογνώμονες ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτῶν παρετήρησαν, ὅτι ἡ κατάστασις τῆς φθορᾶς τοῦ ἐνδύματος ἀνταπεκρίνετο καλῶς εἰς τὴν διάρκειαν τῆς ἐν τῷ ὕδατι διαμονῆς αὐτοῦ· θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἐννοηθῇ τοῦτο ἐκ τοῦ ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ ἦνε περισσότερον βεβρεγμένον ἂν ἔμενεν ἐν τῷ ὕδατι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἢ ἐπὶ πολλὰς ὥρας, καὶ τὸ ὁποῖον ἄλλως εἶχε στεγνώσει ὅταν ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν πραγματογνωμόνων. Ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν θαυμασίων προόδων τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, ἠδυνήθησαν νὰ ἐξελέγξωσι μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας τὴν πυκνότητα τῆς στιβάδος, ἣν εἶχε σχηματίσει ἡ ὀξείδωσις τοῦ μετάλλου ἐπὶ τῶν χρυσῶν σειρητίων.

Ὁ ἀνακριτὴς ὑπέβαλε τὸν Ἐσκουδιὲ εἰς νέαν ἀνάκρισιν, ἀλλὰ προσέκρουσε καὶ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐκ προμελέτης ἀφασίαν ἢ ἄρνησιν.

— Πρὶν ἢ κλείσω τὴν ἀνάκρισιν, εἶπεν αὐστηρῶς ὁ δικαστής, σᾶς παρακαλῶ διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ ὁμολογήσητε τὴν πρᾶξίν σας. Δυνατὸν νὰ ἔχητε ὅπως ἐπικαλεσθῆτε περιστάσεις, δυναμένας νὰ σμικρύνωσι τὴν ἐνοχήν σας καὶ νὰ ἐφελκύσωσιν ἐφ' ὑμῶν, ἔν τινι μέτρῳ, τὴν ἐπιείκειαν τῶν δικαστῶν. Ἐμμένοντες δ' ἐν τῷ παραδόξῳ συστήματι, τὸ ὁποῖον μέχρι τῆς σήμερον ἠκολουθήσατε, χειροτερεύετε ἀπ' ἐναντίας τὴν θέσιν σας, καὶ προκαλεῖτε τὴν τελευταίαν αὐστηρότητα τῆς δικαιοσύνης.

Ὁ Ἐσκουδιὲ ἀπήντησε μετὰ κυνικῆς ἀναιδείας:

— Δείξατέ μοι τὸ πτῶμα.

— Δὲν δύναμαι νὰ σᾶς δείξω τὸ πτῶμα· δὲν τὸ εὗρον ἀκόμη, γινώσκουσιν ὅμως ἤδη ποῦ πρέπει νὰ τὸ ζητήσωσιν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δύναμαι νὰ σᾶς δείξω τοῦτο.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἀνακριτής, ἀπεκάλυψε τὸ ἐπανωφόριον, ἐξηπλωμένον ἐπὶ τοῦ ἐρεισινώτου μιᾶς καθέκλας.

Ὁ Ἐσκουδιὲ ὠχρίασε φρικωδῶς καὶ μικροῦ δεῖν ἐλειποθύμει. Δὲν ἠδύνατο ν' ἀποσπάσῃ τὰ βλέμματα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐπανωφορίου, οἱ δὲ ἀπλανεῖς αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πελιδνῆς αὐτοῦ μορφῆς ἔδιδον εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του ἔκφρασιν τρόμου, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου οὐδεμία πλέον ὑπελείπετο ἀμφιβολία.

— Ποῦ εὗρον αὐτό; ἠρώτησεν ὁ Ἐσκουδιὲ διὰ φωνῆς πνιγηρᾶς.

— Τὸ γνωρίζετε κάλλιον ἐμοῦ, ἀπεκρίθη ὁ ἀνακριτὴς μετὰ μειδιάματος εὐαρεσκείας.

Ἐπῆλθε στιγμιαία σιγή, καθ' ἣν ὁ Ἐσκουδιέ, κατάπληκτος, ἐφαίνετο ἀνακαλῶν εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ ἀπαισιωτάτας ἀναμνήσεις.

— Ἐπιμένετε ἀκόμη ἀρνούμενος; ἠρώτησεν ὁ ἀνακριτής.

— Ἐπιμένω ἀρνούμενος.

Μετά τινας ἡμέρας ὁ φάκελλος διεβιβάσθη εἰς τὸ συμβούλιον τῶν Πλημμελειοδικῶν, ὅπερ παρέπεμψε τὸν Ἐσκουδιὲ πρὸ τοῦ κακουργιοδικείου τοῦ Σηκουάνα.

Ὁ κατηγορούμενος, μετενεχθεὶς ἀπὸ τῆς εἱρκτῆς τοῦ Μαζᾶς εἰς τὴν ἐπιστασίαν, προσεκλήθη νὰ δηλώσῃ τίνας ἐξελέξατο ὅπως τὸν βοηθήσωσιν ἐν τῇ ὑπερασπίσει αὐτοῦ· τοῦ Ἐσκουδιὲ ἀπαντήσαντος ὅτι οὐδεμίαν ἔκαμεν οὔτε ἐννόει νὰ κάμῃ ἐκλογήν, ὁ ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ κακουργιοδικείου λαβὼν ἐντολὴν δικαστὴς διώρισεν ἐξ ἐπαγγέλματος τὸν δικηγόρον αὐτοῦ.

Οὗτος ἦτο ὁ κ. Βονφίς, νέος δικηγόρος ἐκ Γασκόνης, παρέχων ἤδη λαμπρὰς ἐλπίδας ὡς ἐκ τῆς εἰλικρινείας μεθ' ἧς ὑπερήσπιζε τὰς χειρίστας δίκας. Οὐδεὶς ὑπέθετεν ὅτι ἄνθρωπος τῆς κοινωνικῆς θέσεως τοῦ κ. Ἐσκουδιὲ δὲν θὰ ἐξέλεγεν ὡς ὑπερασπιστὴν αὐτοῦ ἕνα τῶν διασημοτέρων δικηγόρων, ἡ δὲ ἐκλογὴ τοῦ κ. Βονφὶς προεκάλεσε ζηλοτυπίας μεταξὺ τῶν νέων δικηγόρων, οἵτινες τὰ πάντα θὰ ἐμηχανῶντο ν' ἀναλάβωσι τὴν ὑπεράσπισιν ταύτην ἂν ὑπώπτευοντο τοιοῦτον εὕρημα. Ἡ ὑπόθεσις, ἥτις ἀπὸ δύο μηνῶν καὶ ἐπέκεινα ἀπησχόλει τὴν περιέργειαν τοῦ κοινοῦ, θὰ ἐπροξένει μεγίστην αἴσθησιν καὶ θὰ προεκάλει συζητήσεις, αἵτινες θὰ ἐκίνουν τὸ ἐνδιαφέρον οὐ μόνον τοῦ δημοσίου ἀλλὰ καὶ τοῦ καλοῦ κόσμου. Δὲν ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς τῶν ἀλθίων ἐκείνων δολοφονιῶν, ὧν ἡ διαδικασία

Digitized by Google

γίνεται ἐνώπιον τῶν πολιτοφυλάκων καὶ τινων ἀέργων, ἀλλὰ περὶ δράματος μυστηριώδους, οὗτινος τὰ δρῶντα πρόσωπα ἀνῆκον εἰς τὴν πλουσίαν τάξιν. Ἦτο εὐκαιρία ν' ἀρχίσῃ τις τὸ στάδιον αὐτοῦ διὰ λαμπρᾶς συνηγορίας καὶ νὰ καταστῇ διάσημος ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας. Ὡς ἐκ τούτου ὁ κ. Βονφὶς μετ' εἰλικρινοῦς συγκινήσεως παρουσιάσθη τὸ πρῶτον ἐνώπιον τοῦ κατηγορουμένου, πρὸς ὃν θὰ ἐχρεώστει τὴν τύχην αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἡ γενομένη αὐτῷ ὑποδοχὴ οὐδὲν εἶχε τὸ ἐνθαρρυντικόν· ὁ Ἐσκουδιὲ δὲν εἶχεν ἐκλέξει δικηγόρον, διότι δὲν ἤθελε νὰ ἔχῃ τοιοῦτον.

Ὁ νέος δικηγόρος παρέστησεν ἐν πρώτοις μετὰ ζέσεως τὴν ζωηρὰν πεποίθησιν, μεθ' ἧς ἀναλαμβάνει τὴν ὑπεράσπισιν ταύτην· οὐδέποτε εἶχε πιστεύσει ἐνοχήν, καθ' ἧς ἀντέκειντο ἡ γέννησις, ἡ περιουσία, ἡ ἀνατροφὴ καὶ ὁ χαρακτὴρ τιμίου ἀνδρός, θύματος δικαστικῆς πλάνης, περιπλακέντος παραλόγως εἰς κατηγορίαν ἣν οὐδὲν ἐδικαιολόγει. Ἀνεδέχετο νὰ καταστρέψῃ κατηγορίαν ἐπιπόνως προετοιμασθεῖσαν τῇ συνδρομῇ ὑπόπτων μαρτυρίων, καὶ ἐνδείξεων ἄνευ ἀξίας· πράγματι, πῶς ἦτο δυνατὸν εὐγενὴς ἀμέμπτου παρελθόντος, ἁπλῶν κλίσεων καὶ οὗτινος τὸ ἀξιότιμον ἦτο ἀνώτερον πάσης ὑπονοίας νὰ μεταπραπῇ αἴφνης εἰς μυσαρὸν κακοῦργον, μὴ φοβηθέντα νὰ βάψῃ ἐν τῷ αἵματι τὰς εὐγενεῖς αὐτοῦ χεῖρας.

— Ἔχετε δίκαιον, ἀπεκρίθη ὁ Ἐσκουδιέ· ἀσπάζομαι τὴν γνώμην σας.

— Ἐννοῶ, προσέθηκεν ὁ ῥήτωρ, πόσον ἀκροσφαλὴς εἶνε ἡ θέσις μου ἐνώπιον πελάτου οἷος ὑμεῖς, ἀλλὰ θὰ προσπαθήσω παντὶ σθένει νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἀνατεθεῖσάν μοι δυσχερῆ ἐντολήν, χωρὶς νὰ προσβάλω δικαίαν φιλοτιμίαν. Θὰ ζητήσω παρ' ὑμῶν ἐκ τῆς ἀληθείας μόνον ὅ,τι εἶνε αὐστηρῶς ἀπαραίτητον διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπερασπίσεως· μαντεύω, χωρὶς νὰ ἔχητε ἀνάγκην νὰ ὑπαινιχθῆτε τοῦτο, ὅτι ὑπάρχει ἐν τῇ ὑποθέσει ὑμῶν οἰκογενειακὸν μυστικὸν τιμῆς ἢ συνειδήσεως· δύνασθε νὰ ἦσθε βέβαιος ὅτι θὰ θίξω τὴν πληγὴν ταύτην μὲ χεῖρα διακριτικήν. Θὰ ἐκθέσω κατὰ τὴν διαδικασίαν μόνον ὅ,τι ἐπιθυμεῖτε νὰ καταστῇ γνωστόν. Εἶνε ὅμως ἐπάναγκες, ἐν τῇ μυστικῇ ἡμῶν συνδιαλέξει, νὰ μοι ὁμιλήσετε ἄνευ ἀποσιωπήσεων, ὅπως δυνηθῶ νὰ δώσω εἰς τὴν ὑπεράσπισιν ὠφέλιμον διεύθυνσιν. Ἐννοεῖται, δὲν ἔχει οὕτω, ὅτι θὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν ἀπόλυτον ἀθωότητα;

— Ἀλλά, κύριε, ἀπήντησεν ὁ πελάτης, δὲν ἐζήτησα δικηγόρον· φαντάζομαι ὅτι δύναμαι νὰ ὑπερασπίσω ἐμαυτόν, καίτοι δὲ σᾶς εἶμαι εὐγνώμων διότι μοὶ ἐξεφράσατε αἰσθήματα, εἰς ἃ δὲν εἶμαι ἐξοικειωμένος ἀπὸ τῆς φυλακίσεώς μου, ἐπιθυμῶ οὐχ ἧττον νὰ διατηρήσω τὴν διεύθυνσιν τῆς ὑπερασπίσεώς μου.

— Ἐν τούτοις ὁ νόμος ἀπαιτεῖ νὰ σᾶς ὑπερασπίσῃ δικηγόρος ἐπὶ ποινῇ ἀκυρώσεως τῆς διαδικασίας.

— Καλῶς, ἡ διατύπωσις ἐξεπληρώθη ὡς ἐκ τοῦ διορισμοῦ ὑμῶν· φρονῶ ὅτι ὁ νόμος δὲν ἐπιβάλλει τοιαύτην βοήθειαν, ἥτις ταχέως θὰ μετετρέπετο εἰς παρενόχλησιν.

Ὁ κ. Βονφὶς εἶδε λοιπὸν ὅτι οὐδὲν θὰ ἐμάνθανεν, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι· ἐν τοιαύτῃ πραγμάτων καταστάσει ἡ ὑπεράσπισις καθίστατο δυσχερεστάτη. Ὁ δικηγόρος, πρὸς ὃν ὁ πελάτης αὐτοῦ οὐδὲν θέλει νὰ εἴπῃ, εὑρίσκεται εἰς θέσιν οὐ μόνον ἐπικίνδυνον ἀλλὰ καὶ γελοίαν. Κυριολεκτικῶς, δὲν ἐπρόκειτο πλέον ν' ἀναλάβῃ ὑπεράσπισιν ἀλλὰ νὰ ὑποστηρίξῃ ἁπλῆν θέσιν.

Ὁ κ. Βονφὶς ἐπεθεώρησεν ἅπαντα τὰ ἐπιχειρήματα, ἅπερ ἠδύνατο νὰ προβάλῃ ὑπὲρ τοῦ πελάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ πάντα εἶχον λεχθῆ ἤδη ἐν ταῖς ἐφημερίσι καὶ ταῖς συνδιαλέξεσι. Ποῦ νὰ ἀνεύρῃ τὰ στοιχεῖα ἐπιτυχοῦς ὑπερασπίσεως; Πῶς ν' ἀποκρούσῃ τὴν κατηγορίαν χωρὶς οὐδ' ἐξήγησιν νὰ δύναται νὰ παράσχῃ, οὔτε ἔγγραφον νὰ ὑποβάλῃ, οὔτε μάρτυρά τινα τῆς ὑπερασπίσεως νὰ προσαγάγῃ;

Ἄλλως δὲ ὁ Ἐσκουδιὲ ἦτο καὶ ὁ πλέον δυσάρεστος τῶν ὅσων εἶδόν ποτε ἐν τῇ φυλακῇ: δὲν ὡμίλει μετὰ τοῦ δεσμοφύλακος, οὔτε τοῦ ἱερέως εἶχεν ἀνάγκην οὔτε τοῦ ἰατροῦ, καὶ ἀπέπεμπεν ἀνευλαβῶς τὰ μέλη τῶν προστατευτικῶν εταιριῶν ἅτινα, ὀσφραινόμενα ἐν αὐτῷ κατάδικον, παρεσκευάζοντο ἤδη νὰ τὸν ἐπαναγάγωσιν εἰς τὴν ἀγαθὴν ὁδόν.

Μεθ' ὅλα ταῦτα ὁ δικηγόρος αὐτοῦ δὲν ἐθεώρησεν ἑαυτὸν ἡττηθέντα, καὶ προσεπάθησε νὰ συλλάβῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους. Ἐλθὼν πρωΐαν τινά, τῷ ἐξήγησεν ὅτι ἡ πεποίθησίς του ἐτροποποιήθη, ἀφότου ἔλαβε γνῶσιν τοῦ δικαστικοῦ φακέλλου, καὶ ὅτι θὰ ἦτο ἴσως καλλίτερον νὰ ὁμολογήσῃ τὸν φόνον, καὶ νὰ δικαιολογήσῃ αὐτὸν εἴτε διὰ προκλήσεως εἴτε δι' ἀπερισκέπτου ὀργῆς. Οὕτω ἠδύνατο νὰ τύχῃ τοῦ πλεονεκτήματος τῆς συγγνώμης ἢ τῶν ἐλαφρυντικῶν περιστάσεων, καὶ νὰ καταδικασθῇ μόνον εἰς φυλάκισιν, ἐνῷ ἀρνούμενος τὰ πάντα θὰ ἠρέθιζε τοὺς ἐνόρκους καὶ τὸ δικαστήριον, καὶ διέτρεχε τὸν κίνδυνον ἂν οὐχὶ τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἥτις ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ μετεβάλλετο, ἀλλὰ τουλάχιστον τῶν καταναγκαστικῶν ἔργων. Ὑπῆρχε τέλος ἔσχατον καταφύγιον, νὰ προβάλωσι τρέλλαν, ἡ δὲ τακτικὴ αὕτη παρεῖχε διπλοῦν πλεονέκτημα· ὁ δικηγόρος ἐν πρώτοις δὲν ἔχει ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς τοῦ πελάτου αὐτοῦ ὅπως ὑποστηρίξῃ ὅτι οὗτος εἶνε τρελλός· ἐκτὸς δὲ τούτου, ἡ στάσις τοῦ κατηγορουμένου διηυκόλυνεν ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἀπόδειξιν τούτου. Ἂν δ' ἠδύναντο νὰ κατορθώ-

Digitized by Google

σωσιν ὅπως τὸ ζήτημα ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν φρενολόγων, θὰ ἦτο ὄντως μέγα δυστύχημα ἂν δὲν εὑρίσκετό τις ὅστις ν' ἀποφανθῇ περὶ τοῦ ἀνευθύνου.

Ὁ Ἐσκουδιὲ οὐδένα τῶν συνδυασμῶν τούτων ἐδέχθη καὶ ἐπέμενεν ἀπορρίπτων ἁπάσας τὰς προσφορὰς τοῦ δικηγόρου αὐτοῦ.

Τέλος ἡ ὑπόθεσις ἐνεγράφη ἐν τῷ πίνακι τοῦ κακουργιοδικείου καὶ ἐπέστη ἡ ἡμέρα τῆς δίκης.

("Επεται συνέχεια.) (Μετάφρασις.)

ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝ

Τὸ ἤλεκτρον, ἡ σκληρά, ἐλαφρὰ καὶ κιτρινόχρους ἐκείνη οὐσία, ὑποτίθεται ὅτι εἶνε τὸ ἀποσκληρυνθὲν κόμμι εἴδους πεύκης ἐκλιπούσης ἤδη. Εὑρίσκεται πολλαχοῦ· εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης καὶ τῆς Σικελίας, εἰς Σιβηρίαν, εἰς Γροιλλανδίαν καὶ εἰς τὰ παράλια τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς· ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἠλέκτρου προέρχεται ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς παραλίων τῆς Πρωσσίας. Μέρος αὐτοῦ ἀνορύσσεται ἐκ τῆς ξηρᾶς, μέρος συνάγεται ἐπὶ τῆς παραλίας, ὅπου ἐξωθεῖται ὑπὸ τῆς τρικυμίας· τὸ πλεῖστον ὅμως ἐξάγεται ἐξ αὐτῆς τῆς θαλάσσης. Ὑποτίθεται ὅτι εἰς ἀρχαίαν ἐποχὴν τὸ κλῖμα τῆς βορείου Γερμανίας ἦτο πολλῷ θερμότερον ἢ τὴν σήμερον, καὶ ὅτι τὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς ἐκαλύπτοντο ὑπὸ ἀπεράντων πευκώνων. Ἐνίοτε τεμάχια φλοιοῦ καὶ κώνων πεύκης ἀνευρίσκονται προσκεκολλημμένα εἰς τὸ ἤλεκτρον, ἀνευρίσκονται δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἔντομα θερμοτέρων κλιμάτων μὴ ὑπάρχοντα πλέον· τοιαῦτα τεμάχια ἔχουσι πολὺ μεγαλειτέραν ἀξίαν ἢ τὰ συνήθη. Πολὺ τοῦ ἐκ τῆς θαλάσσης ἐξαγομένου ἠλέκτρου εὑρίσκεται προσκεκολλημένον εἰς φύκη. Μετὰ τρικυμίας ἐξ ἀνατολῶν ἐρχομένας οἱ χωρικοὶ καὶ ἐν καιρῷ ἀκόμη δριμυτάτου ψύχους, εἰσερχόμενοι εἰς τὴν θάλασσαν, ἀποσπῶσι διὰ περονῶν τὰ φύκη καὶ τὰ ῥίπτουσιν ἐπὶ τῆς ἄμμου, ὅπου αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία συλλέγουσι τὰ ἐπ' αὐτῶν τεμάχια ἠλέκτρου. Εἰς δὲ τὰ βαθύτερα μέρη τῆς θαλάσσης μηχαναὶ βυθοκόροι ἀδιαλείπτως ἐργαζόμεναι ἐξάγουσι τὰ φύκη μετὰ τοῦ πηλοῦ, ἐντὸς δ' αὐτῶν ἀνευρίσκεται κατόπιν τὸ ζητούμενον ἤλεκτρον. Τελευταῖον δὲ καὶ δῦται φέροντες τὸν καταδυτικὸν χιτῶνα συλλέγουσιν αὐτὸν εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης.

Τὸ ἤλεκτρον συνήθως εὑρίσκεται εἰς μικρὰ τεμάχια, ἀπὸ μεγέθους κόκκου σίτου ἕως ᾠοῦ ὄρνιθος. Τὸ μέγιστον μέχρι τοῦδε εὑρεθὲν τεμάχιον, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὸ ἐν Βερολίνῳ μουσεῖον, εἶνε ἰσομέγεθες μὲ κεφαλὴν παιδίου. Τὸ ἤλεκτρον χρησιμεύει εἰς κατασκευὴν κοσμημάτων καὶ καπνοσωλήνων. Πολὺ ἀποστέλλεται εἰς Μέκκαν, ἔνθα καίεται ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν εἰς τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν τελετὰς ἀντὶ θυμιάματος.

Ἐὰν τὸ ἤλεκτρον θερμανθὲν διὰ προστριβῆς τεθῇ πλησίον μικρῶν τεμαχίων χάρτου ἢ βάμβακος, ἕλκει πρὸς ἑαυτὸ τὰ τεμάχια ταῦτα, τὰ ὁποῖα προσκολλῶνται ἐπ' ὀλίγον ἐπ' αὐτοῦ. Τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὅστις ἀναπτύσσεται ἐν τῷ ἠλέκτρῳ διὰ τῆς προστριβῆς. Τοσοῦτος δὲ εἶνε ὁ ἀναδιδόμενος ἐξ αὐτοῦ ἠλεκτρισμός, ὥστε οἱ κατεργαζόμενοι αὐτὸν ἀναγκάζονται συχνάκις νὰ μεταλλάσσωσι τεμάχια. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες γνωρίζοντες τὴν ἰδιότητα ταύτην τοῦ ἠλέκτρου, ὠνόμασαν ἐξ αὐτοῦ τὸν ἠλεκτρισμόν. Τὸ φαιὸν ἤλεκτρον ὀνομάζεται ἄμβαρις (γαλλιστὶ ambre) ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ anbar, ὀνόματος ἰχθύος, ἐξ οὗ ἐνομίζετο ἄλλοτε ὅτι παράγεται ἡ ἄμβαρις.

Ἡ ἄμβαρις εἶνε οὐσία φαιά, λιπώδης, χρησιμεύουσα ὡς ἄρωμα· εὑρίσκεται δὲ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ ἐνίοτε εἰς τὰ ἐντόσθια τῆς φαλαίνης, σχηματιζομένη ἐξ ἐκκρίσεων τοῦ στομάχου αὐτῆς· ἐνίοτε δὲ ἐντὸς αὐτῆς εὑρίσκονται τεμάχια μυδίων καὶ ἰχθύων. Συνήθως ἐντὸς μιᾶς φαλαίνης εὑρίσκονται ὀλίγισται μόνον οὐγγίαι ἀμβάρεως, ἀλλὰ συνέπεσε νὰ εὑρεθῇ καὶ ποσότης ἑκατὸν λιτρῶν. Ἡ ἄμβαρις φέρεται κάποτε ὑπὸ τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν παραλίαν, ὅπου συνάζεται, ἰδίως εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Μαδαγασκάρην, τὴν Ἰαπωνίαν καὶ τὴν Βρασιλίαν. Αἱ ἀλώπεκες ἀρέσκονται πολὺ εἰς αὐτὴν καὶ ἀναζητοῦσιν εἰς τὰ παράλια τεμάχια αὐτῆς, ἅτινα καταβροχθίζουσι. Διέρχεται δὲ διὰ τῶν ἐντοσθίων αὐτῶν ἀναλλοίωτος, ἐκτὸς κατὰ τὸ χρῶμα, τὸ ὁποῖον ἀπὸ φαιοῦ γίνεται κατάλευκον· τοῦτο εἶνε ἡ λευκὴ ἄμβαρις, ἥτις εἶνε ἡ μᾶλλον περιζήτητος. Εὑρίσκεται δὲ αὕτη εἰς τὴν δυτικομεσημβρινὴν Γαλλίαν μακρὰν τῆς θαλάσσης, ὅπου οἱ χωρικοὶ τὴν ὀνομάζουσιν ambre renardée (ἀλωπεκάμβαριν).

Ἀναμιγνυομένη μὲ οἰνόπνευμα ἡ ἄμβαρις ἀποτελεῖ ἥδυτατον ἄρωμα ἔχον τὴν ἰδιότητα νὰ καθιστᾷ δυνατωτέραν τὴν ὀσμὴν καὶ ἄλλων ἀρωμάτων.

Κα Α.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῆς Εὐέλπιδος Ἄκρας ἐξηκρίβωσεν ὅτι ὁ πλησιέστερος πρὸς τὴν γῆν ἡμῶν ἀπλανὴς ἀστὴρ εἶνε ὁ πρωτεύων ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Κενταύρου. Πάλιν δὲ ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἰδικῆς μας σφαίρας ἀπόστασις εἶνε τοιαύτη, ὥστε ἐὰν σιδηρόδρομός τις συνέδεε τὰ δύο ταῦτα οὐράνια σώματα, ἁμαξοστοιχία διανύουσα 96 χιλιόμετρα καθ' ὥραν θὰ ἐχρειάζετο 48,663,000 ἔτη ἵνα ἀπὸ τῆς γῆς μεταβῇ εἰς τὸ ἄλλο ἐκεῖνο σῶμα· ἢ, ἐὰν ὑπετίθετο ὅτι ἡ τιμὴ τοῦ δρόμου θὰ ἦτο πέντε λεπτὰ διὰ κάθε ὀκτὼ χιλιόμετρα, ὁ ἐπιβάτης ὁ ἐκτελῶν τὸ ταξείδιον τοῦτο ὤφειλε νὰ πληρώσῃ τὸ μυθῶδες ποσὸν 270,000,000,000 φράγκων.

Digitized by Google

Η ΑΝΕΜΩΝΗ

Ἀπ' τὰ λουλοῦδια ὅπου ἀνθίζουν
μέσ' 'ς τὸ χειμῶνα, μέσ' 'ς τὸ βοριᾶ,
καὶ κάπου-κάπου θαρρεῖς θυμίζουν
τὴν ἀνθισμένη καλοκαιριά,

ὅλα μ' ἀρέσει νὰ τὰ μαζεύω,
ὅλα μ' ἀρέσουν, μὰ πειὸ πολὺ
τὴν Ἀνεμώνη ἐγὼ λατρεύω,
τὴν Ἀνεμώνη τὴν 'ντροπαλή.

Βαθειὰ 'ς τὸν κάμπο χλωμὴ προβάλλει
μὲ χειμωνιάτικη φορεσιά,
μὲ χειμωνιάτικα μύρια κάλλη
χρυσολουσμένα μέσ' 'ς τὴ δροσιά.

Ἔχει τὰ φύλλα της μετρημένα,
κι' ὅταν ὁ ἄνεμος τὰ κινῇ
μὲ τὰ φτερά του τὰ παγωμένα,
γέρνει 'ς τὸν ἄνεμο ταπεινή.

Προχθὲς μοῦ εἶπε, καὶ τὴν πιστεύω,
ἡ μόνη ἀγάπη μου ἡ ξανθή:
— Τὴν Ἀνεμώνη ἐγὼ λατρεύω
'ποῦ μέσ' 'ς τὸ κρύο πάντοτ' ἀνθεῖ.

Καὶ μιὰ Ἀνεμώνη εὐθὺς θερίζει,
γιὰ μιὰ στιγμούλα χαμογελᾷ,
χαριτωμένη μ' αὐτὴν στολίζει
στήθη κατάλευκα κι' ἁπαλά.

Καὶ ἀπὸ τότε—ὤ! τί χαρά μου!
μ' ἀρέσουν τἄνθη της πειὸ πολύ,
καὶ τὴν λατρεύω μὲ τὴν καρδιά μου
τὴν Ἀνεμώνη τὴν 'ντροπαλή.

Ιωαννης Πολεμης.

ΟΙ ΦΥΤΟΦΑΓΟΙ

Περιεργότατον βιβλίον ἐξεδόθη κατ' αὐτὰς ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸν τίτλον «ὁ εὐθηνὸς βίος». Ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ ἐπιχειρεῖ νὰ διδάξῃ τὴν τέχνην τοῦ ζῆν διὰ δαπάνης πεντήκοντα μόνον λεπτῶν καθ' ἡμέραν. Τοῦτο δύναται νὰ κατορθωθῇ δι' ὑγιοῦς καὶ εὐαρέστου διαίτης, ἥτις θέλει μᾶς ἀπαλλάξει πολλῶν ἀσθενειῶν, αἱ ὁποῖαι εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς συνήθους παραλόγου τροφῆς μας, διὰ διαίτης, ἥτις θέλει διανοίξει νέον ὁρίζοντα εὐδαιμονίας ἐν ταῖς γηραιαῖς κοινωνίαις. Τὸ φάρμακον τοῦτο εἶνε ἁπλούστατα ἡ φυτοφαγία, καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου κ. Tanneguy de Wogan, πρόεδρος τῆς ἐν Παρισίοις Ἑταιρίας τῶν φυτοφάγων.

Κατὰ τὸν ἐν λόγῳ συγγραφέα, ὁ ἄνθρωπος τρώγων κρέας ἐνεργεῖ ἐναντίον τῆς φύσεως καὶ τῆς ὑγιείας αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἰδιόρρυθμον χημείαν καὶ τὴν ἰατρικὴν τοῦ κ. Wogan, αἱ φυτικαὶ οὐσίαι περιέχουσι θρεπτικωτέρας ὕλας τῶν ζωϊκῶν, αἱ δὲ φοβερώτεραι ἀσθένειαι, ἡ ἐπιληψία, ἡ παραλυσία, οἱ ῥευματισμοί, ἡ λέπρα κτλ., πηγάζουσιν ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ κρέατος. Καὶ ἔτι πρός· ἐὰν αἱ τίγρεις ἠδύναντο νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς δίαιταν φυτικῶν οὐσιῶν, θὰ μετεβάλλοντο εἰς ζῷα τῶν αἰθουσῶν. Τοῦτο εἶνε ἔργον τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας. Θέσατε ἐντὸς κλωβοῦ τίγρεις καὶ τρέφετέ τας μόνον διὰ γεωμήλων· ἐὰν αἱ τίγρεις ἔχουν τὴν καλοσύνην νὰ ἀρκεσθῶσιν εἰς αὐτά, θέλετε ἴδει μετὰ δέκα ἢ δώδεκα γενεὰς αὐτῶν νὰ καταστῇ ἡ τίγρις ἓν τῶν ὡραιοτέρων κατοικιδίων ζώων!

Ἐὰν οἱ ἰατροὶ ἀποκρούωσι τὴν φυτοφαγίαν, δὲν πρέπει νὰ εἰσακούωνται, διότι ἔχουσι συμφέρον πρὸς τοῦτο· οἱ ἰατροὶ θέλουσι νόσους καὶ αἱ φυτικαὶ οὐσίαι θὰ ἐστέρουν αὐτοὺς τὸν ἄρτον. Πλεῖστοι μεγάλοι ἄνδρες ἀπὸ τοῦ Πυθαγόρα μέχρι τῶν ἀναχωρητῶν τῶν πρώτων χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ, πραγματοποιήσαντες καὶ συστήσαντες τὴν φυτοφαγίαν, ἔφθασαν εἰς βαθὺ γῆρας. Οἱ Ρῶσσοι χωρικοί, οἱ Νορβηγοὶ καὶ οἱ Ἰρλανδοί, οἵτινες τρέφονται μόνον διὰ φυτῶν, εἶνε ἰσχυροὶ καὶ ῥωμαλέοι. Ἡ ἰδέα τῆς φυτοφαγίας, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ κ. Wogan, ἐποίησε πλείστας προόδους μεταξὺ τῶν μᾶλλον πεπολιτισμένων λαῶν. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἡ ἐν Λονδίνῳ Ἑταιρία τῶν φυτοφάγων ἀριθμεῖ περὶ τὰ τρισχίλια μέλη, ὀκτακισχίλια ἡ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, καὶ αἱ γερμανικαὶ ἑταιρίαι περὶ τὰς εἴκοσι χιλιάδας.

Πρὸς τούτοις ἐν τῷ ἐν λόγῳ βιβλίῳ παρέχεται ὁ κατάλογος πεντήκοντα φυτικῶν φαγητῶν, διότι ἡ μαγειρικὴ τῶν φυτοφάγων ἰσχυρίζεται ὅτι εἶνε ἐπίσης γόνιμος ὡς ἡ συνήθης εἰς ποικίλα καρυκεύματα, καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν ποικιλίαν ἐν τῇ τροφῇ.

Ἐν τούτοις αἱ ἰδέαι τοῦ συγγραφέως τοῦ «εὐθηνοῦ βίου», αἵτινες παρ' ἡμῖν φαίνονται ὅλως παράδοξοι, ἐφαρμόζονται ὑπὸ λαοῦ 37 ἑκατομμυρίων, τουτέστιν ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων. Οἱ Ἰάπωνες κυρίως τρέφονται ὑπὸ φυτικῶν προϊόντων, εἰς ἃ προστίθενται μόνον ἰχθῦς. Ὄχι μόνον δὲν τρώγουσι κρέας, ἀλλὰ καὶ ἀποστρέφονται τοὺς κρεωφάγους Μετὰ δυσκολίας ὁ Εὐρωπαῖος γίνεται δεκτὸς εἰς τὰ ξενοδοχεῖα τῆς χώρας των, ἔνθα ἕνεκα τῶν σαρκοφάγων αὐτοῦ ἕξεων θεωρεῖται ὡς ὂν ἀκάθαρτον. Ὁ Ἰάπων δύναται νὰ ζήσῃ ἐργαζόμενος τρὶς ἢ τετράκις ὀλιγώτερον τοῦ Εὐρωπαίου, καὶ ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς ἐργασίας του πλειότερον τοῦ Εὐρωπαίου εὐδιάθετος. Ἐκ τούτου ἡ φαιδρότης του, ἡ ἔλλειψις τραχύτητος, καὶ ἡ μὴ ὕπαρξις κοινωνικοῦ ζητήματος ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ.

Κ.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὑπερμεγέθης φάλαινα ἐξώκειλεν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς πόλεως Ὀστένδης. Τὸ μῆκος αὐτῆς εἶνε 19 μέτρων περίπου, δύο δὲ μέτρων καὶ ἡμίσεος τὸ πάχος της· ἡ οὐρὰ ἔχει πλάτος 4 μέτρων. Ἀμέσως ἐπωλήθη ὑπὸ τῶν ἁλιέων ἀντὶ 5,000 δραχμῶν εἰς ἀνθρώπους, οἵτινες θὰ τὴν ἐκθέσωσιν εἰς κοινὴν θέαν. Μεθ' ὃ θὰ περιέλθῃ ὁ σκελετὸς εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λιέγης.

Δύο γάλλοι ἐπιστήμονες ἐξέδωκαν συγχρόνως δύο ἐπιστημονικὰς πραγματείας περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ποσίμου ὕδατος ἐπὶ τῆς δημοσίας ὑγείας. Τῆς μιᾶς αὐτῶν ὁ συγγραφεὺς δόκτωρ Μισὲλ ἀναφέρει ὅτι ἡ πόλις Σωμὸν ἐν Γαλλίᾳ ἦτο ἐπὶ ἥμισυν αἰῶνα ἡ ἑστία διαρκοῦς ἐπιδημίας τυφοειδῶν πυρετῶν, ἕνεκα τῆς πόσεως ὕδατος προερχομένου ἐκ δεξαμενῆς, ἥτις ἐσκαμμένη παρὰ τοὺς πόδας ὄρους τινὸς εἶχε καταστῆ δοχεῖον ποικίλων παρασίτων οὐσιῶν. Ὡσαύτως εἰς Ὠξέρρην τῷ 1882 ἐνέσκηψε τύφος εἰς ἐκείνας μόνον τὰς συνοικίας καὶ τὰς οἰκίας τῆς πόλεως, αἵτινες ἐπορίζοντο ὕδωρ, προερχόμενον ἀπό τινος ἐν γειτονικῷ χωρίῳ πηγῆς, μολυνθείσης ὑπὸ τῶν απορριμάτων ἀσθενοῦς ἐκ τύφου, ῥιπτομένων εἰς μέρος ἐν ᾧ δύο μέτρα εὑρισκόμενον ὑπεράνω τοῦ σημείου ἔνθα συνέρρεον τὰ ὕδατα τῆς πηγῆς.

Ὁ συγγραφεὺς τῆς ἑτέρας πραγματείας κ. Α. Hamon ἐξετάζει τὸ ζήτημα τοῦ ποσίμου ὕδατος ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν ἐκ τῶν μολυβδίνων σωλήνων, ἐν ᾧ διαρρέει, δυναμένων νὰ ἐπέλθωσιν ἀπροσδοκήτων, ἐξ ὧν κινδυνεύει ἡ δημοσία ὑγεία.

Ὁ καθηγητὴς Germain Sée ἐξέδωκεν ἐσχάτως μελέτην ἐπὶ τῆς πνευμονικῆς φθίσεως. Κατ' αὐτὸν δὲν εἶνε ἡ φθίσις ἀσθένεια τοῦ ὀργανισμοῦ, ὡς ποτε ἐπιστεύετο, ἀλλ' εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐντὸς τῶν πνευμόνων ἀναπτύξεως μικροσκοπικοῦ παρασίτου, ὅπερ διὰ τριῶν ὁδῶν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ὀργανισμῷ: διὰ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, τῆς τροφῆς, καὶ τοῦ ἐμβολιασμοῦ. Ὡσαύτως ἡ φθίσις δὲν εἶνε νόσος ἀθεράπευτος· ἐγκαίρως προληφθεῖσα, δύναται νὰ θεραπευθῇ, καὶ πολλάκις ἐθεραπεύθη. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς θεραπείας, ὁ συγγραφεὺς ἀπαριθμεῖ μακρὸν κατάλογον φαρμάκων. Καὶ ναὶ μὲν δὲν ἐξευρέθη τὸ εἰδικὸν φάρμακον, ἀλλὰ μέχρις οὗ ἐξευρεθῇ, πρέπει ἐμμέσως νὰ προσβάλληται τὸ παράσιτον ἐν τοῖς τρόποις τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ.

Προσεχῶς ἀφικνεῖται ἐξ Αὐστραλίας εἰς Λονδῖνον ἱπποδαμαστής τις, ὀνόματι Galcoyne, τὸν ὁποῖον ἀνυπομόνως ἀναμένει ὁ ἐν Λονδίνῳ κόσμος τῶν φιλίππων. Ὁ Galcoyne τιτλοφορεῖται καθηγητής, διαφέρει δ' ἐντελῶς κατὰ τὸ σύστημα τῆς τέχνης τῶν Εὐρωπαίων συναδέλφων του· διότι ἐν ᾧ εἷς Ἄγγλος ἱπποδαμαστὴς ζητεῖ προθεσμίαν ἑνὸς μηνός, καὶ ἐνίοτε πλειότερον, ὅπως δαμάσῃ ἕνα ἵππον, οὗτος αἰτεῖ πρὸς τοῦτο δύο μόνον ὥρας. Διαμένει συνήθως ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἔνθα πλείστους θριάμβους συγκομίζει. Ἐν διαστήματι τριῶν ὡρῶν ἐξημέρωσεν ἀκαταδάμαστον ἵππον, ὅστις εἰς οὐδένα χαλινὸν ὑπετάσσετο, εἶχε φονεύσει ἄνθρωπον καὶ πολλοὺς ἀναβάτας καταρρίψει.

Ἡ «Ἐπίσημος Ἐφημερὶς» τῶν Ἰνδιῶν ἐδημοσίευσε κ' ἐφέτος τὴν τακτικὴν ἔκθεσιν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φονευθέντων ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ἀνθρώπων ὑπὸ τῶν θηρίων καὶ τῶν ἑρπετῶν κατὰ τὸ 1883. Οἱ φονευθέντες κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συμποσοῦνται εἰς 22,905 ἀπέναντι 22,125 φονευθέντων τὸ προηγούμενον ἔτος. Ἐκ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ 20,057 θάνατοι προῆλθον ἐκ δηγμάτων φαρμακερῶν ὄφεων, 985 ἄνθρωποι ἐσπαράχθησαν ὑπὸ τίγρεων, 287 ὑπὸ λύκων καὶ 217 ὑπὸ λεοπαρδάλεων. Κτήνη ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ τῶν ἑρπετῶν 47,478. Ἀξιοπαρατήρητον εἶνε ὅτι, ἐνῷ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τὸ πλεῖστον μέρος ἐφονεύθησαν ἐκ δηγμάτων τῶν ἰοβόλων ἑρπετῶν, ἐκ τῶν κτηνῶν μόνον τὰ 1644 εὑρέθησαν φονευθέντα ὑπὸ τῶν αὐτῶν φαρμακερῶν ζώων. Ἀλλὰ καὶ ὁ κατὰ τῶν ἐπικινδύνων τούτων ζώων διωγμὸς ἐξακολουθεῖ οὐχ ἧττον ἀνένδοτος. Κατὰ τὸ ἔτος 1883 ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν κατοίκων 19,890 θηρία καὶ ἑρπετά.

Αἱ κυρίαι, ὅσαι συνειθίζουσι νὰ περισφίγγωσι τὸ στῆθος αὐτῶν ἐντὸς στενοτάτου στηθοδέσμου, ἂς ἀναγνώσωσι τὰς κατωτέρω ὀλίγας γραμμὰς ἵνα ἴδωσι πόσον ὀλεθρίας συνεπείας δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἡ χρῆσις τοῦ τόσον ἐπικινδύνου εἰς τὴν ὑγείαν αὐτῶν στολιδίου.

«Τὴν ἑσπέραν τῆς χθές, γράφουσιν ἐκ Βασιλείας εἰς τὸ «Φιγαρώ» κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, τραγικὸν γεγονὸς διέκοψεν ἑσπερίδα τινὰ διδομένην ἐν τῇ πόλει μας.

«Καθ' ἣν στιγμὴν γοργὸς στρόβιλος συμπαρέσυρε ἐν μεθυστικῇ ὁρμῇ χορευτὰς καὶ χορευτρίας, νεαρὰ κυρία ἐξέφυγεν αἴφνης τῶν βραχιόνων τοῦ συγχορευτοῦ της καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἀμέσως ἡ ὁμήγυρις ὅλη ἔσπευσε πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀνεγείρωσιν ἢ πτῶμα ψυχρὸν πλέον.

Ἰατρός τις προσκληθεὶς ἐσπευσμένως ὡμολόγησεν ὅτι ὁ θάνατος τῆς νέας γυναικὸς προῆλθεν ἐκ τοῦ στηθοδέσμου της, ὅστις εἶχε συσφιχθῆ ὑπὲρ τὸ δέον ἰσχυρῶς, καὶ εἶχεν ὑποβάλει οὕτω εἰς φρικτὴν βάσανον τὰ ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς καὶ τὰ τῆς κυκλοφορίας, τὰ περιβάλλοντα τὸ στέρνον. Ἐκ τούτου ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἀκαριαῖος».

Σκέψις Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ περὶ γυναικῶν:

Ὁ Θεὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ δὲν ἐδώρησε γένεια εἰς τὰς γυναῖκας, διότι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ σιωπήσωσιν οὔτε καθ' ὃν χρόνον θὰ ἐξυρίζοντο.

Διδάσκαλος. — Πῶς σὲ λένε, μικρέ;

Μαθητής. — Γεώργη Μήτρου.

Διδάσκαλος. — Τί δουλειὰ κάνει ὁ πατέρας σου;

Μαθητής. — Ἀπέθανε.

Διδάσκαλος. — Τί ἔκανε πρὶν ἀποθάνῃ;

Μαθητής. — Ἦταν ζωντανός.

***

Ἡ κυρία Ρ. (ἄσχημος ἀκκιζομένη): — Δὲν μοῦ λέγετε, κύριε καθηγητά, διατί μᾶς ὀνομάζουσι τὸ ὡραῖον φῦλον;

— Νὰ σᾶς εἰπῶ, κυρία μου, κι' ἐγὼ δὲν γνωρίζω.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 1003.

Digitized by Google

'Αριθ. 479 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' — Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. 'Επὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. — 3 Μαρτίου 1885

ΔΑΝΙΗΛ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

καὶ ἡ γεωγραφία αὐτοῦ

(1791)

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμ. φύλλον.

ΣΤ'

Ἴδιον τμῆμα ἀφιεροῖ διὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ τοῦ Ἰονίου, ὧν αἱ τελευταῖαι ὑπέκειντο τότε εἰς τὴν Βενετίαν. Ἐξ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν νήσων δὲν ἐγνώρισε καλῶς παρὰ μόνον τὰς βορείους Σποράδας, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν Κυκλάδων καὶ μεσημβρινῶν Σποράδων γράφει ἱκανά, βεβαίως ἐκ διηγήσεων· χαρακτηρίζει δὲ τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων αὐτῶν δι' ἐπιθέτων ἥκιστα κολακευτικῶν, οὐχ ἧττον θεωρεῖ τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν τῶν νησιωτῶν καλλιτέραν τῆς τῶν κατοίκων τῶν ἠπειρωτικῶν χωρῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπαινεῖ τοὺς Κρῆτας, κατακρίνει δὲ τοὺς Ναξίους. Ὡς πρὸς τὴν Δῆλον γράφει ὅτι τώ« ρα . . . σώζει μόνο τὰ ἴχνη τῆς παλαιᾶς της » λαμπρότητος, τὰ ὁποῖα συνίστανται εἰς πλῆ» θος ἐρείπια· μαστόροι ἀπὸ τὰ γείτονα νησιὰ » ἔρχονται συχνὰ σὰν εἰς μιὰ λατομία, καὶ δια» λέγουν μάρμαρα . . . τζακίζουν μιὰ κολόννα » διὰ νὰ κάμουν σκαλοπάτια καὶ παραστάτας » εἰς ταῖς θύραις καὶ στὰ παράθυρα· χαλνοῦν » ἕνα στηλοπόδι διὰ νὰ φκιάσουν ἕνα γαβάνι, » ἕνα ἁλατηρό . . . . . μὰ ἐκεῖνο ὁποῦ ἀποδείχνει » μεγάλα τὴ μεγάλη μεταβολὴ τῶν ἀνθρωπίνων, » εἶναι αὐτό, ὁποῦ οἱ Μυκωνιῶται τόρα πληρόνουν » μιὰ μπαγατέλλα διὰ νὰ ἔχουν εἰς τὴν ἐξου» σία τους ἕνα νησί, ὁποῦ ἐστάθηκε μιὰ φορὰ ὁ πλουσιώτερος τόπος τῆς Εὐρώπης ».

Εὐφήμως γράφει περὶ τῆς Τήνου καὶ τῆς Ἄνδρου, ἀλλ' ὡς πρὸς τοὺς κατοίκους τούτων ἐπαινεῖ μόνον τοὺς Τηνίους, οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς Ἀνδρίους.

Εἰς τὰ τῆς Ὕδρας ἀναφέρει περὶ τοῦ ναυτικοῦ ταύτης. « Ἡ Νίδρα εἶναι καὶ τώρα περίφημη » εἰς τὴ Μεσόγειο· ἐπειδὴ ἔχει μιὰ χώρα μὲ » χίλια σπίτια καὶ παραπάνω, τῆς ὁποίας οἱ κά» τοικοι εἶναι ἐπιτηδειότατοι καὶ ἀξιώτατοι » ναῦται, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὴ πλούσια, καὶ στολισμένη μὲ καλαῖς καὶ μεγάλαις οἰκοδομαῖς ».

Ἐξαίρει τὴν εὐφορίαν τῆς Εὐβοίας καὶ τὰ προϊόντα αὐτῆς· οὐχ ἧττον ἐπιφέρει « Ἡ Εὔρι» πος κοντὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ δυὸ κάστρη (Χαλκί» κίδος καὶ Καρύστου) ἔχει καὶ 360 χωριά, » τὰ ὁποῖα κατοικοῦνται ὅλα ἀπὸ Ῥωμαίους· » ὅλα σχεδὸν φτωχὰ καὶ κακορρίζικα ἀπὸ τὴν » τυραννία τῶν Τούρκων, μ' ὅλον ὁποῦ ἔχουν » τέτοιον εὔφορο τόπο. Οἱ Τοῦρκοι τῆς Εὐρίπου εἶναι πολλὰ μισόχριστοι καὶ βάρβαροι ».

Τὰς βορείους Σποράδας, ὡς εἴπομεν, περιγράφει διὰ μακρῶν, γράφων ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, κυρίως δὲ τὴν Σκίαθον καὶ Σκόπελον. Ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Σκιάθου ἐπιτίθεται σφόδρα κατὰ τῶν Σκιαθίων· « ὁ τόπος, λέγει, ἐν γένει ἔχει » πολλὰ προτερήματα, οἱ ἄνθρωποι ὅμως δὲν ἔ» χουν κανένα ». Εἰς ἄκρον δ' ἐπαινεῖ τοὺς Σκοπελίτας· « εἶναι, γράφει, ἐπιμελεῖς φιλότιμοι, » ἐγχειρηματίαι, πολιτικοὶ ὡσὰν ὁποῦ ταξιδεύουν » εἰς διάφορα μέρη· χαροποιοί, φιλήδονες, ἀμα» θεῖς ὅμως, ἀκατάστατοι, ἐλαφροί, ἀπὸ κἄντί» ποτε ἀνάφτουν, ἡ φωτιά τους ὅμως δὲν βαστᾷ » πολὺν καιρό· μὲ ἕνα ποτῆρι κρασὶ παρευθὺς σβήνεται ».

Εἰς τὸ τέλος τοῦ κεφαλαίου περὶ τῶν νήσων, αἰσθανόμενος ὅτι δὲν ἔγραψεν ὡς αὐτὸς ἐπεθύμει, λέγει ὅτι αἱ νῆσοι περιέχουν πολλὰ ἀξιόλογα πράγματα πρὸς περιγραφὴν δι' ὅν τινα ἤθελεν ἀσχοληθῇ ἰδίᾳ περὶ αὐτῶν.

Τὴν γεωγραφίαν τῆς Μολδοβλαχίας, ἢ Βλαχομπογδανιᾶς διαλαμβάνει πλατύτερον, καὶ γράφει μετὰ συμπαθείας περὶ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἔζησε καὶ ἐδίδαξε, καὶ ὅπου κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὑπῆρχε τὸ καταφύγιον τῶν ἀδικουμένων καὶ καταδιωκομένων Ἑλλήνων. Ἐν τοῖς περὶ διοικήσεως τούτων ἱστορεῖ τὰ ἑξῆς « Τὸ παλαιὸ οἱ αὐθέν» ται ἐγίνουνταν ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς τοῦ τόπου, » τόρα γίνονται ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς τοῦ ἔθνους μας· » κάμνουν εἰς τὴν αὐθεντεία ἄλλος περισσότερο, » ἄλλος ὀλιγώτερο, κατὰ τὴν ἀξιότητα καὶ ταῖς πόρταις, ὁποῦ ἔχει ὁ καθ' ἕνας ».

Κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον, μνημονεύων δῆλα δὴ τῶν σημαντικωτέρων ἱστορικῶν γεγονότων καὶ τῶν κυριωτέρων πόλεων, διέρχεται τὴν Σερβίαν, Μποσνίαν, Κροατίαν, Δαλματίαν καὶ Βουλγαρίαν, ἣν γινώσκει καὶ ἐκ περιηγήσεων. Ἐνταῦθα

Digitized by Google

δὲ περατοῖ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν καὶ ἐν γένει τὴν Ἰλλυρικὴν Χερσόνησον.

Τὴν γεωγραφίαν τῆς Ἰταλίας, Ἰσπανίας, Πορτογαλλίας καὶ Γαλλίας συνέταξε κατ᾽ ἐρανίσματα ἐκ ξένων γεωγραφικῶν ἔργων. Ἐγνώρισε δὲ καὶ ὁ ἴδιος πολλὰς τῶν πόλεων τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας. Καὶ ἐνταῦθα ἡ ἔκθεσίς του φέρει τὸν αὐτὸν τύπον, οἷον καὶ ἐν ταῖς προηγουμέναις. Ἐπὶ τῆς περιγραφῆς τῶν πολιτευμάτων, καὶ τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως τῶν χωρῶν τούτων ἐγκατασπείρει τὰς ἰδίας αὐτοῦ δοξασίας πρὸς διάδοσιν γνώσεων εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς, ἐξυμνεῖ τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῶν ἐθνῶν αὐτῶν, καὶ ἐκθειάζει τὸν πολιτισμόν.

Ἐν τῇ Ἰταλίᾳ εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Φλωρεντίας λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν Μεδίκων μνημονεύει τῆς ἀγαπητῆς του Ἑλλάδος. «Οἱ Μέδικοι πλουσιώτατοι, ἐλευθέριοι, με» γαλοπρεπεῖς, φιλόξενοι, φιλόμουσοι, φιλέλληνες, » ἐδέχουνταν μὲ μεγάλη φιλοφροσύνη τοὺς προ» κομμένους Ἕλληνας, ἀποῦ ἐκατάφευγαν εἰς τὰ » μέρη τους, ἐμάζοναν μὲ ἁδραῖς πληρωμαῖς τὰ κάλλη καὶ καυχήματα τῆς Ἑλλάδος μας».

«Τῆς Ἑλλάδος μας» τονίζομεν καὶ ἡμεῖς τὴν λέξιν περισσότερον. Ἄς φαντασθῇ τις τέκνον τῆς δούλης Ἑλλάδος, τὸν Δανιὴλ Φιλιππίδην, ῥασοφόρον μοναχόν, πλήρη σθένους καὶ ἀγάπης τῆς πατρίδος ἐν μέσῳ τῆς ἀνθηρᾶς καὶ περικαλλοῦς μεγαλοπόλεως Φλωρεντίας, ἐκπεπληγμένον ὑπὸ τῆς λάμψεως τοῦ μεγαλείου, τῆς τέχνης, καὶ τῶν γραμμάτων, καὶ τοῦ πλούτου, αἰσθανόμενον τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα μετεωρούμενον πρὸς ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ μέγα ἐκ τῆς θέας τῶν μεγάλων οἰκοδομῶν, τῆς πληθύος καὶ τοῦ κάλλους τῶν ἔργων τῆς γλυπτικῆς καὶ τῆς ζωγραφικῆς, ἀναγινώσκοντα ἀνὰ πᾶν βῆμα τὰ ὀνόματα μεγάλων ἀνδρῶν, ὧν τινα συνεδέοντο ἀναποσπάστως πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἄς φαντασθῇ αὐτὸν ἐκεῖ, ὑπὸ τὰς ἐντυπώσεις τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, καὶ θέλει κατανοήσει εὐχερῶς ὑπὸ ἡλίκης κατείχετο θλίψεως γράφων τὰς λέξεις ταύτας «τῆς Ἑλλάδος μας», καὶ ἀναπολῶν εἰς τὴν μνήμην τὴν κατάστασιν αὐτῆς. Ὅτι δὲ τὸ λυπηρὸν αἴσθημα, ὅπερ ἐπλήρου τὴν καρδίαν του, ἦτο σφοδρόν, μαρτυροῦσιν οἱ εὐθὺς ἀμέσως ἑπόμενοι λόγοι. «Ἡ » Φλωρεντία δὲν θέλει ξεχάση κάμμιὰ φορὰ » τοὺς Μέδικους, μήτε τὸν μέγα Κῶμο Μέδικο, » εἰς τοῦ ὁποίου τὸν τάφο ἐπέγραψαν ὁ *πατέρας » τῆς πατρίδος*, μήτε τὸν ἐγγονό του τὸν Λαυ» ρέντιο, ἐπωνομασμένο *Πατέρα τῶν Μουσῶν » καὶ μεγαλοπρεπῆ*. Τὸ ὄνομα τῶν Μεδίκων θὰ εἶναι παντοτινὰ ἀθάνατο».

Ὅταν τοὺς λόγους τούτους ἔγραφεν ὁ Φιλιππίδης, ἀνελογίζετο βεβαίως ὅτι ἡ Ἑλλάς του δὲν εἶχε πατέρα.

Ζ'

Εἰς τὰ ῥηθέντα παρατηροῦμεν γενικώτερον ὅτι ὁ Δανιὴλ Φιλιππίδης ἦτο πολυμαθὴς καὶ πολυΐστωρ ἀνήρ, φιλόλογος καὶ μαθηματικὸς ἐκ τῶν πρώτων τῶν χρόνων του, εἶχεν ἀσχοληθῇ ἐπὶ παντὸς σχεδὸν κλάδου τοῦ ἐπιστητοῦ, καὶ προσεπάθησε διὰ μεταφράσεων καὶ διὰ συγγραφῶν νὰ φωτίσῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς. Ἐνεπνέετο ὑπὸ ἀκράτου καὶ ἀγρύπνου φιλοπατρίας, καὶ ὑπὸ ἐπιθυμίας διαπύρου νὰ φανῇ ὠφέλιμος εἰς τὸ Γένος, οὗτινος τὴν σωτηρίαν διέβλεπε μόνον εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐν τῇ προσφωνήσει τῆς μεταφράσεως τῆς ἀστρονομίας τοῦ Λαλάνδου εἰς τὸν Ἀλέξ. Κωνσταντῖνον Μουρούζην, ὃν ἀποκαλεῖ «Ὑψηλότατον καὶ εὐσεβέστατον αὐθέντην, καὶ μεγαλοπρεπέστατον ἡγεμόνα πάσης Μολδαυίας», ἐν ἄλλοις γράφει τὰ ἑξῆς ἀξιοσημείωτα «Ἡ ἀμάθεια κακοποιά τίς ἐστι δύ» ναμις ἐξ ᾅδου ἡφαιστείου δίκην τῷ κόσμῳ » ἐκρηγνυμένη, καὶ τραγῳδίαν ἀτραγῴδητον τὸ » πᾶν καθιστῶσα. Αἱ Ἐπιστῆμαι ἀγαθοποιαὶ » εἰσι δυνάμεις, οὐρανόθεν ἡλίου δίκην τῷ κόσμῳ ἀποστελλόμεναι.»

Ἐκ τῶν τοιούτων δὲ ἰδεῶν ἐλαυνόμενος, καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἴδῃ ὅσον τάχιον τὴν Ἑλλάδα προκόπτουσαν ἐθεώρει, κατὰ πεποίθησιν, καὶ ὀρθῶς καθ᾽ ἡμᾶς, ὅτι ἡ δύσκολος καὶ βραδεῖα ἐκμάθησις τῆς ἀρχαίας γλώσσης, καὶ ἡ εἰς ταύτην συγγραφὴ βιβλίων, προωρισμένων εἰς διδασκαλίαν τοῦ Γένους, θὰ ἦτο μέγιστον κώλυμα, πρόξενον βραδύτητος ἀδικαιολογήτου εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Διὸ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ, ὅπερ ἔγραψε, μετεχειρίσθη γλῶσσαν ἐλάχιστον ἀπέχουσαν τῆς ὁμιλημένης· δὲν ἤθελε παντάπασιν οἱ παῖδες καὶ οἱ διδάσκαλοι νὰ κατατρίβωσι χρόνον, ἐν τῇ καταστάσει τότε τοῦ Γένους, πρὸς διόρθωσιν γλώσσης, μέλλουσαν νὰ ἐπέλθῃ ἀφ᾽ ἑαυτῆς διὰ τοῦ χρόνου, καὶ εἰς ἐκμάθησιν γραμματικῶν τύπων τῆς ἀρχαίας, ὅπερ ἀπῄτει χρόνον μακρόν, ὃν ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσιν ἐπωφελέστερον εἰς ἀπόκτησιν πραγματικῶν γνώσεων, ὧν ἐστερεῖτο τὸ ἔθνος, καὶ αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἀληθινὴν παιδείαν. Τοσαύτη δὲ ἦτο ἡ ἐπιμονή του εἰς τὴν γνώμην ταύτην, ἣν ἐπέτεινεν ἔτι μᾶλλον ἡ τῶν ἀντιδοξούντων, οἵτινες ἐθεώρουν τὴν ἐκμάθησιν τῆς γραμματικῆς καὶ τὸ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γράφειν ὡς ἄκρον ἄωτον πάσης σοφίας, ὥστε εἶχεν ἀσπασθῇ καὶ τὴν παράτολμον καὶ παράδοξον ἰδέαν τῆς καταργήσεως τῆς ὀρθογραφίας κατὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν, ὡς πράγματος περιττοῦ, καὶ ἔγραφεν ἐπιστολὰς πρὸς φίλους ἄνευ ὀρθογραφίας, ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Στεφάνου Κανέλλου[1]). Τὴν δοξασίαν του ταύτην, ἣν ἐν μέρει ἠσπά-

(1) Iken: Leucothea, Τόμ. Β', σελ. 79.

Digitized by Google

ζοντο καὶ ἄλλοι λόγιοι ὡς ὁ Ἀθ. Χριστόπουλος, ὁ Καταρτζῆς, ὁ Ἀθ. Ψαλλίδας, δὲν ἀνεκοίνωσε διὰ τοῦ τύπου, ὡς ἔπραξεν ὁ Ἰωάννης Βηλλαρᾶς ὁ ποιητής, ἐν τῇ διατριβῇ του «Ἡ Ρομέηκη Γλόσα», οὐδ' ἐφήρμοσεν εἰς τὰ συγγράμματα καὶ τὰς μεταφράσεις αὐτοῦ. Τοὐναντίον ἐν τούτοις βλέπομεν ὅτι περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο τὴν ὀρθὴν γραφήν, καὶ καταδεικνύει ἐν αὐτοῖς τὴν εὐρεῖαν γνῶσιν, ἣν εἶχε τῆς τε ἀρχαίας γλώσσης καὶ τῆς κοινῆς.

Ὁ Φιλιππίδης ἐπανελθὼν ἐξ Εὐρώπης, διήνυσεν ἅπαντα τὸν ἐπίλοιπον αὐτοῦ βίον μακρὰν τῆς πατρίδος του ἐν Μολδοβλαχίᾳ, ὅπου καὶ ἐδίδαξεν, ἰδίως ἐν Ἰασίῳ. Γνωστὸν δὲ ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος ἐν ταῖς Παριστρίοις χώραις ἐσχηματίσθησαν σχολαὶ ἑλληνικαί, ἕνεκα τῶν χιλιάδων Ἑλλήνων, οἵτινες φεύγοντες τὴν τυραννίαν ἀποκαθίσταντο αὐτόσε ἐμπορευόμενοι. Ἀπέβησαν δ' αἱ τοῦ Ἰασίου καὶ τοῦ Βουκουρεστίου σχολαὶ διὰ τῆς προστασίας, ἧς ἐτύγχανον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων, τὰ ἀνώτατα παιδευτήρια, εἰς ἃ προσέτρεχον οἱ Ἕλληνες, οἱ εἰς ὑψηλοτέραν παίδευσιν θέλοντες ν' ἀποδυθῶσιν. Ἐν ταῖς δύο δὲ ταύταις μεγαλοπόλεσιν ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ μέσου τοῦ διανοητικοῦ βίου, ὅστις ἐκεῖ ἀνεπτύχθη, τὰ *δύο μεγάλα ἐθνικὰ ζητήματα*, τὸ τῆς γλώσσης, καὶ τὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους, ὧν τὸ δεύτερον ἐπεσφραγίσθη διὰ τοῦ αἵματος τῶν ἐν Δραγατσανίῳ πεσόντων ἱερολοχιτῶν. Διδάσκαλοι τῶν σχολῶν τούτων μνημονεύονται οἱ ἄριστοι τῶν ὅσων γινώσκομεν τὸ ὄνομα, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ Νικόλαος Ζαργούλης Μετσοβίτης, ὁ Μοισιόδαξ, ὁ ἡμέτερος Φιλιππίδης καὶ Γρηγ. Κωνσταντᾶς, ὁ Παναγιώτης Γοβδελᾶς, ὁ Στέφανος Δούκας, ὁ Ἀλέξανδρος Τυρναβίτης, ὁ ἰατρὸς Μανασσῆς Ἠλιάδης, ὁ Βαρδαλάχος, ὁ Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης, ὁ Λάμπρος Φωτιάδης (¹) ὁ Καταρτζῆς, καὶ ἄλλοι πρὸ καὶ μετὰ τὸν Φιλιππίδην.

Ὁ Στέφανος Κανέλλος (²) λέγει ὅτι ὁ Φιλιππίδης εἶχεν εὐρεῖαν πολυμάθειαν, δὲν εἶχεν ὅμως οὐδεμίαν τάξιν καὶ μέθοδον εἰς τὴν διδασκαλίαν του, διὰ τοῦτο ἐν Ἰασίῳ δὲν ὠφέλησε τόσον ἡ διδασκαλία αὐτοῦ, ὅσον αἱ γνώσεις του.

Πλὴν τῆς Γεωγραφίας, ὁ Φιλιππίδης συνέγραψε καὶ μετέφρασεν ἕτερα ἔργα, ὧν τὸ παραδοξότερον εἶνε τὸ ἑξῆς «Ἀπόπειρα ἀναλύσεως τοῦ νοουμένου ἑτεροίας παρὰ τὰς νῦν, πρῶτον ἐκπονηθεῖσα καὶ ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ ἀποπειρογράφου τῆς Ῥουμουνίαξ» εἰς 8ον, σελ. 256, ἐν Λειψίᾳ 1817.» Διὰ τούτου ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ γνω στὴν ἐφεύρεσίν του ἐπὶ ζητήματος, ὅπερ πολλοὶ σοφοὶ τῶν χρόνων ἐκείνων ἐπραγματεύθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ φιλόσοφος Λειβνίτιος, ἀγόνως, ὡς καὶ ὁ Φιλιππίδης, τῆς εὑρέσεως δηλονότι ἐπιστημονικῆς γλώσσης καὶ γραφῆς κοινῆς δι' ὅλα τὰ ἔθνη. Καὶ ἡ κατανάλωσις δὲ τόσου χρόνου καὶ πνευματικῶν δυνάμεων εἰς ἐφεύρεσιν τοιαύτην δυσκατόρθωτον εἶνε ἀποτέλεσμα τῶν γνωμῶν τοῦ ἀνδρός, θεωροῦντος, ὡς εἴπομεν, τὰς δυσκολίας τῆς γλώσσης ἐμπόδιον τῆς ἐπιστημονικῆς μαθήσεως. Τὸ ἔργον του τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς παιδιὰ ὑπὸ τῶν συγχρόνων, καὶ εἶνε ὄντως τοιοῦτον, καίτοι περιέχει πολλὰς καλὰς σκέψεις καὶ κρίσεις περὶ γλώσσης. Περὶ τοῦ ἔργου τούτου ἔγραψε βιβλιοκρισίαν ἐξ Ἰασίου ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ τοῦ 1820, (σελ. 228), ὁ Μανουὴλ Βερνάρδος Καμηνάρης Κρής.

Ἕτερα ἔργα τοῦ Φιλιππίδου εἶνε·

«Ἡ λογική, ἢ αἱ πρῶται ἀναπτύξεις τῆς τέχνης τοῦ στοχάζεσθαι. Σύγγραμμα στοιχειῶδες ὁποῦ τὸ συμβούλιον τῶν παλατίνων σχολῶν ἐζήτησε καὶ ἐνέκρινε. Συγγραφὲν παρὰ τοῦ Κονδιλλιάκ, καὶ μεταφρασθὲν εἰς τὴν ὡμιλημένην Ἑλληνικὴν διάλεκτον παρὰ Δανιὴλ Δημητρίου ἱερομονάχου τοῦ Φιλιππίδου, τοῦ ἐκ κώμης Μηλιῶν τοῦ Πηλίου ὄρους, παρ' οὗ προσετέθησαν καὶ σημειώματα, καὶ μία συνοπτικὴ ἔκθεσις τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ λόγου μετὰ τῶν σοφισμάτων, καὶ ἕνας λόγος περὶ Σχολείων. Νῦν πρῶτον ἐκδοθὲν ἐπιστασίᾳ Ἀνθίμου ἀρχιμανδρίτου τοῦ Γαζῆ. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας. Παρὰ τῷ Φράντζ Ἀντωνίῳ Σχραίμβελ 1801.»

Ἡ μετάφρασις εἶνε γεγραμμένη ἐν τῇ δημώδει διαλέκτῳ, πλὴν τῆς προσθήκης περὶ Σχολείων, καὶ ἀποσπάσματος τῆς περὶ Αἰσθημάτων πραγματείας τοῦ Κονδιλλιάκ, ἅτινα μετέφρασεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν.

«Ἐπιτομὴ ἀστρονομίας συγγραφεῖσα ὑπὸ Ἱερωνύμου Λαλάνδ, διευθυντοῦ τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ πολεμικοῦ σχολείου καὶ ἐφόρου τοῦ σχολείου τῆς Γαλλίας, μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν καθωμιλημένην Ἑλληνικὴν διάλεκτον παρὰ Δ. Δ. τοῦ Φιλιππίδου τοῦ ἀπὸ Μηλιῶν τοῦ Πηλίου ὄρους. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἐπιστασίᾳ, συνδρομῇ καὶ διορθώσει τοῦ ἀρχιμ. Ἀνθίμου Γαζῆ χάριν τῶν φιλομουσῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Τόμοι δύο. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, 1303, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Γεωργίου Βενδότη.»

Τὴν μετάφρασιν ταύτην ἀφιεροῖ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Κωνσταντῖνον Μουρούζην, ἡγεμόνα πάσης Μολδαβίας. Ἐν τοῖς προλεγομένοις ταύτης ὡς καὶ τῆς Λογικῆς πραγματεύεται αὖθις τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης. Ἐν τέλει δὲ προσέθηκεν ἰδίαν μελέτην περὶ τῆς διακρίσεως τοῦ χρόνου τῶν διαφόρων ἐθνῶν, περὶ τοῦ ἡμερολογίου τῶν Ῥωμαίων, περὶ τῶν διορθώσεων τοῦ πάπα Γρηγορίου, καὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ δυτικοὶ καὶ οἱ

(¹) C. Iken Leukothea Τόμ. Β', σελ. 248. Ἀθαν. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου «Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν, Σελ. 584.» Περὶ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ σχολείου.»

(²) C. Iken Leukothea, Τόμ. Β', σελ. 79.

Digitized by Google

ὀρθόδοξοι ὁρίζουσι τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Προσέθηκεν ἔτι πίνακας τῶν ἀστρονομικῶν ἐπακτῶν μετὰ ἐξηγήσεων, θεωρήσας ταῦτα λίαν ἀναγκαῖα εἰς βιβλίον προωρισμένον διὰ Ἕλληνας.

«Ἱστορία τῆς Ῥουμουνίας ἢ ἔκθεσις τῶν ἀξιολογωτέρων μνημονευομένων συμβάντων ἐν τοῖς ἀριστεροῖς κάτω Παριστρίοις, ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Αἰγυπτίων μέχρι τῆς καταστάσεως τοῦ Ῥουμουνικοῦ ἀγροῦ καὶ τῆς Μολδόβης. Νῦν πρῶτον συντεθεῖσα καὶ τύποις ἐκδοθεῖσα ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξονίας, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Ταουχνίτζ. Τόμος α'. Μέρος α'. 1816.»

«Γεωγραφικὸν τῆς Ρουμουνίας ἐς ἀκριβεστέραν καὶ πληρεστέραν κατάληψιν τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Νῦν πρῶτον συντεθὲν καὶ τύποις ἐκδοθὲν ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξονίας, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Ταουχνίτζ. Τόμος α'. Μέρος Β'. 1816.»

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀφιεροῖ «τῷ Μεγαλειοτάτῳ καὶ φιλανθρωποτάτῳ αὐτοκράτορι πασῶν τῶν Ῥουσσιῶν Ἀλεξάνδρῳ. Τῷ πρώτῳ προστάτῃ τῶν λόγων καὶ τῶν ἐπιστημῶν.» Ἐν τῷ β' τόμῳ ἔχει παραθέσει «Ἐπιλεγόμενα» ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ὡσαύτως ἑλληνικῇ, ἐν οἷς σφοδρῶς καὶ διὰ ὕφους καυστικοῦ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἀντιφρονούντων εἰς τὰς περὶ γλώσσης καὶ περὶ διδασκαλίας ἐν γένει ἀρχάς του. Ἐν τέλει δὲ τοῦ τόμου καταχωρίζει τὴν ἱστορίαν τοῦ Σιὰχ Ναδίρ, τὴν συντεθεῖσαν παρὰ Βατάτζη τοῦ Βυζαντίου, ἵνα σώσῃ ἐκ τῆς ἀπωλείας. Ἐν τῇ τελευταίᾳ δὲ σελίδι ἔχει ὀλίγας λέξεις δημοσιεύσει ἐν εἴδει ἀπαντήσεως κατὰ τῶν ἐκδοτῶν τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ οἵτινες ἐπέκριναν δριμέως τὸ περὶ Ῥουμουνίας ἔργον του, καὶ ἰδίως τὰ «Ἐπιλεγόμενα» ἀποκαλοῦντες τὸν Φιλιππίδην «χυδαιέστατον χυδαϊστήν», τὴν γλῶσσαν του «φιλιππιδισμόν,» αὐτὸν δὲ εἰρωνικῶς Νέαν Μοῦσαν ἀποδιώκουσαν τὴν παλαιάν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα (Λόγιος Ἑρμῆς, 1816 σελ. 239.) Εἰς ταῦτα ὁ Φιλιππίδης ἀπαντᾷ δι' οὐχ ἧττονος δριμύτητος ὀνομάζων τοὺς ἐπικριτάς του «πίτυρα καὶ σκύβαλα τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας», «ἀδαεῖς ἑλληνικῆς παιδείας... ἀδαεῖς ἱστορίας» «Λεγέτωσαν, ἐπιλέγει, ὅ,τι ἂν βούλωνται, φλυαρείτωσαν ὅσον ἂν δύνωνται, ὑλακτείτωσαν ὅσον ἂν χωρῶσιν αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν.»

Οἱ τραχεῖς οὗτοι λόγοι μαρτυροῦσι τὴν σφοδρότητα καὶ τὸ πάθος τοῦ ἀγῶνος, ὅπερ εἶχε συναφθῆ τότε εἰς τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης, καὶ τὸν ἐπικρατοῦντα ἑκατέρωθεν ἐρεθισμὸν καὶ τὰ μίση, ἅτινα ἐξηγέρθησαν. Τοιαύτας δ' ἐκφράσεις ἥκιστα ἠπίας ἀπαντᾷ τις εἰς πάσας τὰς ἐπικρίσεις τοῦ τότε καιροῦ, τὰς μεταξὺ λογίων γενομένας.

«Ἐπιτομὴ τῶν Φιλιππικῶν τοῦ Πομπηΐου Τρόγου νῦν πρῶτον ἐκ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὴν αἰολοδωρικὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον μεταγλωττισθεῖσα, καὶ ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ ἀποπειρογράφου τῆς Ῥουμουνίας, καὶ προσφωνηθεῖσα τῷ Ὑψηλοτάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ ἡγεμόνι τοῦ Ῥουμουνικοῦ ἀγροῦ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Καραντζίᾳ τῷ φίλῳ τῶν λόγων καὶ τῆς ἱστορίας. Ἐν Λειψίᾳ παρὰ τῷ Τάουχνιτζ 1817». Τοῦ συγγράμματος τούτου ἐγένετο μετάφρασις ἑλληνικὴ καὶ τῷ 1686 ὑπὸ Ἰωάννου Μάκολη Ἀθηναίου, ἣν δὲν ἐγνώριζεν ὁ Φιλιππίδης βεβαίως, καὶ ἔγραψεν εἰς τὴν ἰδικήν του «νῦν πρῶτον...... μεταγλωττισθεῖσα.».

«Φλώρου ἐπιτομὴ τῶν Ῥωμαϊκῶν, νῦν πρῶτον ἐκ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ εἰς τὴν αἰολοδωρικὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον μεταφρασθεῖσα καὶ ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ ἀποπειρογράφου τῆς Ῥουμουνίας. Ἐν Λειψίᾳ 1818.»

Πλὴν τούτων εἶχε μεταφράσει, ἀλλὰ δὲν ἐξέδωκε τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν τοῦ Βρισσών, καὶ ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν ἐγκυκλοπαιδείας μετ' ἄλλων συνεργατῶν. Τὴν περὶ ταύτης δὲ ἀγγελίαν ἐδημοσίευσεν Λογίῳ Ἑρμῇ ἐν τοῦ ἔτους 1820, σελ. 238.

Ἐν τέλει τῆς μεταφράσεως τοῦ Τρόγου, δημοσιεύει ἰδίαν μελέτην ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐπιλεγόμενα», ἔνθα διὰ μακρῶν ὁμιλεῖ περὶ γλώσσης καὶ μετὰ τραχύτητος ἀνασκευάζει τοὺς ἀντιφρονοῦντας. Ἀποκαλεῖ δὲ καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ αἰολοδωρικὴν τὴν δημώδη γλῶσσαν, ὀνομασίαν, ἣν αὐθαιρέτως δίδει πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας. Ἀναπτύσσει δὲ συγχρόνως ἐν τῇ αὐτῇ μελέτῃ καὶ τὰς γνώμας του ἐν γένει περὶ διδασκαλίας. Τοιαῦτα «Ἐπιλεγόμενα» ἔχει καὶ ἐν τέλει τῆς μεταφράσεως τοῦ Φλώρου ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν ἐπιγραφὴν «Μάθησις κοινῶς τί εἶναι καὶ πῶς πρέπει νὰ γίνεται», ἔνθα ἐν ἔτει 1818 καθαρῶς καὶ διαυγῶς διαγράφει τὴν πρακτικὴν καὶ πραγματικὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας, ἥτις πρὸ τινων ἐτῶν μόλις εἰσήχθη καὶ παρ' ἡμῖν τὸ πρῶτον ἐξ Εὐρώπης.

Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Φιλιππίδης μόνον ἐν τῇ Νεωτερικῇ Γεωγραφίᾳ μετεχειρίσθη γλῶσσαν χυδαίαν καὶ ἀδιόρθωτον, ἐν τοῖς λοιποῖς ὅμως ἔργοις του μετεχειρίσθη καθαρεύουσαν. Ὁ Κοῦμας ἐν τῷ 12 τόμῳ τῆς Γενικῆς ἱστορίας του, ἐχθρικῶς διακείμενος καὶ οὗτος πρὸς τὸν ἄνδρα, ἕνεκα βεβαίως τοῦ ζητήματος τῆς γλώσσης, ὀνομάζει τὴν γλῶσσαν ἐν ᾗ ἐγράφη ἡ Γεωγραφία «χυδαιοτέραν καὶ αὐτῆς τῆς χυδαίας», ἀποκαλεῖ δὲ τὸν Φιλιππίδην ἄνδρα «ἰδιότροπον καὶ ἄστατον».

Ὁ Φιλιππίδης εἶχε καὶ ὡς εἷς τῶν φρονημάτων του καὶ ὡς ἐκ τοῦ ἀγῶνος, ὃν ἤγειρε μετὰ πολλοῦ πείσματος περὶ γλώσσης, πολλοὺς ἐχθρούς, ἀλλ' εἶχεν ἀφ' ἑτέρου καὶ θαυμαστάς. Τῶν τελευταίων τούτων εἷς ἦτο καὶ ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς, ὅστις ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν συγγραφῶν του καὶ συνέλεγε συνδρομὰς πρὸς ἔκδοσιν,

Digitized by Google

ἃς εὐκόλως εὕρισκεν ἕνεκα τῆς ὑπολήψεως, ἣν εἶχον οἱ φιλομαθεῖς καὶ φιλόμουσοι εἰς τὰς γνώσεις τοῦ Φιλιππίδου ὡς συγγραφέως ἢ καὶ ὡς μεταφραστοῦ. Εἷς τῶν φίλων τοῦ Φιλιππίδου ἔγραψε τὸ ἑπόμενον ἡρωελεγεῖον εἰς αὐτὸν ὡς μεταφραστὴν τῆς Ἀστρονομίας

Τῆς Γαλλίης Ἵππαρχον ἀρίγνωτον Παναχαιοῖς
Θῆκε, Φιλιππίδη, φιλογένεια σέθεν,
Τῷ σοι καὶ χάριν οἶδα παρ' Ἑλλάδος ἀπάσης
Σκαρλᾶτος ὁ Γκικάδης, σὸς κραδίηθε φίλος.

Ὁ Φιλιππίδης ἀπεβίωσεν ἐν Βασσαραβίᾳ τῷ 1833, ὡς σημειοῦται ἐν τῇ χρονολογίᾳ τοῦ Κυριακοῦ Μελιρρύτου. Ἐνταῦθα δὲ φαίνεται διέτριβε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του. Διότι μανθάνομεν παρὰ τοῦ ἰδίου, ἐκ τοῦ Γεωγραφικοῦ τῆς Ῥουμουνίας, ὅτι ἐπὶ 13 ἔτη διήρχετο τὸ θέρος ἐν Ὄχνᾳ. Κατῴκει δὲ φαίνεται ἐν Κισνοβίῳ, διότι αὐτὸς οὗτος αὖθις ἀναφέρει ἐν τοῖς περὶ τούτου γεωγραφουμένοις ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ καθωραϊσθῇ ἡ πόλις αὕτη καὶ καθαρισθῇ, πρὸς δὲ ὅτι τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ ἐφυτεύθησαν πέντε πλάτανοι πρὸς νότον τῆς Μητροπόλεως, καὶ πρὸ τῆς στοᾶς αὐτῆς. Ἄγνωστος ὅμως ἡμῖν εἶνε ἡ πόλις ἢ ἡ κώμη, ἔνθα ἀναπαύονται τὰ ὀστᾶ τοῦ διδασκάλου τούτου, καὶ ἂν ἠγέρθη αὐτῷ, καὶ ἐγερθὲν ἂν σώζηται, ἐπιτάφιον μνημεῖον, καὶ ἂν ἐχαράχθη ἐπιτύμβιον ὑπὸ εὐγνώμονος φίλου, ἢ μαθητοῦ, ἢ κοινότητος. Δι' ἐλπίδος ἔχομεν ὅτι τὰ παρ' ἡμῶν γραφέντα ἴσως δώσωσιν ἀφορμὴν εἰς ἔρευναν περὶ τούτου. Τὸ ἐφ' ἡμῖν οὐδὲν ἕτερον ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ ἐπράξαμεν ἢ φυλλολογοῦντες τὰς σελίδας τῆς Γεωγραφίας τοῦ Φιλιππίδου, ἐφ' ὧν ὑποτυποῦται ἡ εἰκὼν αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ ζωντανὴ προσωπικότης, ν' ἀναπαραστήσωμεν αὐτὴν ἐν ἀτελεῖ περιγράμματι, καὶ φέρωμεν ἐπὶ στιγμὴν εἰς τὴν μνήμην τῶν μεταγενεστέρων.

Ἔγραφον ἐν Αἰγίνῃ, μηνὶ Ἰουνίῳ 1884.

ΑΝΤ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΑΣ ΟΡΓΗΣ

Διήγημα

Συνέχεια· ἴδε προηγούμ. φύλλον.

Γ'

Οὐδέποτε συνέρρευσεν εἰς κακουργιοδικεῖον πολυπληθέστερον καὶ ἐκλεκτότερον ἀκροατήριον. Ὁ πρόεδρος εἶχε σχεδὸν δυσαρεστηθῆ μετὰ πολλῶν ὡραίων κυριῶν, πρὸς ἃς ἠρνήθη εἰσιτήρια. Ἐν τούτοις εἶχε δώσει πλειότερα τῶν ὑπαρχουσῶν διαθεσίμων θέσεων, ἡ δ' ἔναρξις τῆς συνεδριάσεως ἀνεβλήθη κατὰ τρία τέταρτα ὡς ἐκ τῆς δυσκολίας τοῦ νὰ τοποθετηθῶσιν οἱ φέροντες εἰσιτήρια. Εἶχε τριπλασιασθῆ ἡ θέσις τῶν δημοσιογράφων, οἵτινες καὶ πάλιν παρεπονοῦντο. Τὰς ἕδρας τῶν δικηγόρων εἶχον καταλάβει ἐξ ἐφόδου κυρίαι, μετεχειρίσθησαν δὲ τὴν βίαν ὅπως παρακωλύσωσι τὸ ὡραῖον φῦλον νὰ καταλάβῃ καὶ ταύτην τὴν θέσιν τὴν προωρισμένην διὰ τοὺς ὑποδίκους.

Ὅλος ὁ κόσμος οὗτος συνεταράσσετο καὶ ὡμίλει θορυβωδῶς ἀντὶ νὰ τηρῇ τὴν σιωπηλὴν σοβαρότητα, τὴν ἁρμόζουσαν εἰς αἴθουσαν δικαστηρίου.

Ἡ τάξις ἀποκατέστη καθ' ἣν στιγμὴν εἰσῆλθον οἱ δικασταί· ἀλλὰ μετά τινα στιγμὴν ὅλαι αἱ κεφαλαὶ ἔκλινον περιέργως πρὸς τὰ ἐμπρός, παρὰ μικρὸν δὲ ν' ἀνέλθωσιν ἐπὶ τῶν καθισμάτων ὅπως ἴδωσι κάλλιον τὸν κατηγορούμενον, ὅστις εἰσήχθη ἐλεύθερος μεταξὺ δύο φυλάκων. Ὁ γραμματεὺς ἐν τῷ μέσῳ βαθείας σιγῆς ἀνέγνω μεγαλοφώνως τὴν ἀπόφασιν, τὴν παραπέμπουσαν τὸν κατηγορούμενον εἰς τὸ κακουργιοδικεῖον, καὶ τὸ κατηγορητήριον. Διαρκούσης τῆς ἀναγνώσεως ταύτης ἔλαβον καιρὸν νὰ παρατηρήσωσι τὸν κατηγορούμενον.

Ἦτο ἀνὴρ τριάκοντα καὶ δύο περίπου ἐτῶν, ἐνδεδυμένος ἄνευ ἐπιτηδεύσεως, ἀλλὰ μετὰ φιλοκαλίας. Δὲν ἐθεώρησε καθῆκον νὰ τροποποιήσῃ τὴν συνήθη αὐτοῦ ἐνδυμασίαν καὶ νὰ φορέσῃ τὰ μαῦρα ἐκεῖνα ἐνδύματα, δι' ὧν πολλοὶ κατηγορούμενοι φαίνονται ὑποδεικνύοντες αὐτοὶ ἑαυτοὺς εἰς τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων. Ἐφόρει φαιόχρουν περισκελίδα, ὑπενδύτην λευκόν, βραχὺ μαῦρον ἔνδυμα καὶ λαιμοδέτην κυανόχουν μετάξινον μὲ λευκὰς κηλῖδας. Ὅταν ἐξέβαλε τὰ χειρόκτια αὐτοῦ, παρετήρησαν ὅτι ἐφόρει εἰσέτι τὸ γαμήλιον αὐτοῦ δακτυλίδιον, πολλοὶ δ' ἐχαρακτήρισαν τοῦτο ὡς αὐθάδειαν. Τὸ ἀνάστημά του ἦτο μᾶλλον ὑψηλὸν καὶ ἀπεδείκνυεν ἀσυνήθη μυῶν ἰσχύν, ἥτις θὰ διηυκόλυνε βεβαίως τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ κακουργήματος. Ἡ καστανόχρους αὐτοῦ κόμη ἦτο πυκνὴ καὶ κεκομμένη. Δὲν εἶχε γένειον, ὁ δὲ ἀρκούντως μακρὸς μύσταξ καὶ ἡ ἀγέρωχος καὶ τραχεῖα φυσιογνωμία αὐτοῦ ἐνέφαινον ἀγρίαν ἐνεργητικότητα. Ἡ συστολὴ τῶν χειλέων αὐτοῦ εἶχέ τι τὸ παράδοξον, καὶ ἐπροξένει δυσάρεστον ἐντύπωσιν. Ἵστατο ὄρθιος, παρατηρῶν ἐνώπιον αὐτοῦ, ἄνευ συνοφρυώσεως, τοὺς δικαστάς, τοὺς ἐνόρκους καὶ τὸ κοινόν.

Ὁ πρόεδρος τοῦ κακουργιοδικείου ἦτο ἀνὴρ εὐγενὴς καὶ εὐμενής, καὶ ἀπετείνετο πάντοτε πρὸς τοὺς κατηγορουμένους μετὰ μεγάλης πρᾳότητος. Ἐζήτει παρ' αὐτῶν μὲ ἦθος θωπευτικὸν ὅλας τὰς πληροφορίας, τὰς δυναμένας νὰ ἐκθέσωσιν αὐτούς, καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς διὰ πατρικοῦ μειδιάματος ἵνα παραδώσωσι τὴν κεφαλήν των· συνώδευε καὶ αὐτὴν τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀποφάσεως μετὰ τοσαύτης χάριτος καὶ φωνῆς τοσούτῳ μελῳδικῆς, ὥστε πολλοὶ κατάδικοι ἠπατήθησαν νομίσαντες ὅτι ἠθῳώθησαν. Πρὸ παντὸς

Digitized by Google

ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, ἐδιπλασίασε τὸ εὐγενὲς τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ πρὸς τὸν διακεκριμένον κατηγορούμενον, ὃν εἶχεν ἐνώπιον αὐτοῦ.

— Κύριε, τῷ εἶπεν, ἔχετε νὰ ὑποβάλητε παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀναγνωσθέντων;

— Ναί, κύριε πρόεδρε, ἀπεκρίθη ὁ Ἐσκουδιέ· εἶνε πλοκὴ παραλογισμῶν.

— Θὰ σᾶς ἀκούσωμεν· ἀλλὰ καθῆκον ἔχω νὰ ὑπομνήσω ὑμῖν ὅτι ἔχετε συμφέρον νὰ ἐκφράζεσθε μετριοπαθῶς ἐπὶ τῶν ἐγγράφων τοῦ δικαστηρίου. Ἔχετε τὸν λόγον.

— Κύριε πρόεδρε, κύριοι, ἔμελλον νὰ γευματίσω μετὰ τῆς κυρίας Ἐσκουδιὲ εἰς φιλικὴν οἰκίαν, τὴν τρίτην, 14. Ἄχρις οὗ ἐπιστῇ ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως ἔγραφον μίαν ἐπιστολήν, ὅτε ἡ σύζυγός μου, ἥτις ἦτο ἑτοίμη, ἦλθε νὰ μὲ ζητήσῃ ἐν τῷ γραφείῳ μου· ἐκάθησεν ἐνῷ ἔγραφον τὴν ἐπιγραφήν, καὶ μὲ ἠρώτησε πρὸς ποῖον ἔγραφον. Τῇ ἀπήντησα ὅτι ἡ ἐπιστολή μου οὐδὲν εἶχε τὸ δυνάμενον νὰ ἐνδιαφέρῃ αὐτήν. Ἐκείνη ἐπέμενε νὰ μάθῃ πρὸς ποῖον ἀπηυθύνετο ἡ ἐπιστολή μου, ἐγὼ δ' ἐπέμενον μὴ λεγὼν αὐτῇ τοῦτο. Ὠργίσθη καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι ἦτο πολὺ δυστυχής, ὅτι δὲν ἐφερόμην καλῶς πρὸς αὐτήν, ὅτι εἶχε δυσαρεστηθῆ μετὰ τῆς οἰκογενείας της διὰ νὰ μὲ ὑπανδρευθῇ, ὅτι μόνον ἐμὲ εἶχε πλέον εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἠρεσκόμην νὰ τὴν κάμνω νὰ ὑποφέρῃ, ὅτι βεβαίως εἶχον ἐρωμένην, διότι ἐξηρχόμην ἐνίοτε ἄνευ αὐτῆς, καὶ τῇ ἔκρυπτον ἐπιμελῶς τὴν ἀλληλογραφίαν μου. Τῇ ἀπήντησα ὅτι ἐμεγαλοποίει τὴν δυστυχίαν της καὶ τὰ ἀδικήματά μου, ὅτι μόνην μέριμναν εἶχον νὰ τὴν καταστήσω εὐτυχῆ, ἀλλ' ἐνόμιζον ὅτι ἠδυνάμην νὰ συνδιαλλάξω τὴν διηνεκῆ ταύτην ἀπασχόλησιν μετὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ ἐξέρχωμαι μόνος καὶ γράφω ἢ δέχωμαι ἐπιστολάς. Δὲν κατώρθωσα νὰ τὴν πείσω, διότι παρεφέρθη, μοὶ εἶπε πράγματα δυσάρεστα περὶ τῆς δυσαναλογίας τῶν περιουσιῶν μας, καὶ μοὶ ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ ἐπὶ πλέον τὴν τοιαύτην ζωήν. Εἰς τὴν παραφορὰν ταύτην ἀντέταξα μεγάλην γαλήνην· ἴσως εἶχον ἄδικον νὰ μειδιάσω. Τότε ἡ ὀργὴ αὐτῆς ἔλαβε χαρακτῆρα ὀξύτερον, καὶ μοι εἶπεν ὅτι ἤθελε νὰ μὲ ἀφίσῃ. Τῇ ἀπεκρίθην «Κάμε ὅ,τι θέλεις.» Τότε ἠγέρθη, προὐχώρησε πρὸς με μὲ ἦθος ἀπειλητικὸν καὶ μοὶ εἶπεν· «Ἐπανάλαβε ὅ,τι εἶπες καὶ φεύγω ἀμέσως· ἐπανάλαβέ το, τόλμησε λοιπὸν νὰ τὸ ἐπαναλάβῃς!» Δὲν ἦτον ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ μοὶ ἔκαμνε τοιαύτην σκηνήν. Μὲ εἶχεν ἤδη ἀπειλήσει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν οἰκίαν καὶ τὴν εἶχον καθησυχάσει δι' εὐμενῶν λόγων· ἀλλ' ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀπειλῆς ταύτης μὲ παρώξυνε, μὴ θέλων δὲ νὰ ἐπαναλαμβάνηται καθ' ἑκάστην κατὰ τὴν ἐλαχίστην διαφωνίαν, ἐπανέλαβον «Κάμε ὅ,τι θέλεις.» Πάραυτα ἐξῆλθε τοῦ γραφείου μου. Ἤθελον νὰ περιμείνω ὅπως ἐπανέλθῃ ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ φιλονεικία εἶχε διαρκέσει στιγμάς τινας καὶ ἐβραδύνομεν διὰ τὸ γεῦμα, ἀπεφάσισα νὰ ὑπάγω καὶ νὰ τὴν ζητήσω· δὲν εὑρίσκετο ἐν τῷ δωματίῳ της, μάτην δ' ἠρεύνησα ὅλην τὴν οἰκίαν· δὲν τὴν ἐπανεῦρον· εἶχεν ἀναχωρήσει. Ἔκτοτε δὲν τὴν ἐπανεῖδον.

Ψιθυρισμὸς δυσπιστίας ὑπεδέξατο τὴν ἀφήγησιν ταύτην, γενομένην διὰ φωνῆς ὁμοιομόρφου, οὐδὲν ἴχνος συγκινήσεως προδιδούσης.

— Ἡ ἐξήγησίς ὑμῶν, εἶπεν ὁ πρόεδρος, θὰ ἐφαίνετο ἀρκούντως πιθανή, ἂν ἐγίνετο ἐξ ἀρχῆς· ἀλλ' ἐπέρχεται πολὺ ἀργά. Εἴχετε τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν διὰ νὰ προπαρασκευάσητε εὐφυᾶ μῦθον. Διατί δὲν διηγήθητε ἀρχῆθεν τὰ γεγονότα ὑπὸ τὴν μορφὴν ταύτην, ἥτις ἠδύνατο τότε νὰ φανῇ πιθανή;

— Δὲν ἐθεώρησα καλὸν νὰ κοινοποιήσω εἰς τοὺς ὑπηρέτας μου συζυγικὴν σκηνήν, καὶ ἐνόμιζον ὅτι ἡ κυρία Ἐσκουδιέ, μετὰ τινων ὡρῶν, ἢ τὸ πολύ, μετὰ τινων ἡμερῶν σκέψιν, θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν.

— Ἠδύνασθε τουλάχιστον νὰ εἴπητε ὅτι μετέβη εἰς ταξείδιον.

— Οὐδένα εἶχον λόγον νὰ εἴπω ψεῦδος καὶ νὰ δώσω λόγον πρὸς τοὺς ὑπηρέτας μου.

— Ἔστω. Ἀλλ' ἀντετάξατε τὴν αὐτὴν σιωπὴν πρὸς τὸν ὑπαστυνόμον ὅταν ἦλθε, πρὸς τὸ συμφέρον τῆς δημοσίας τάξεως, νὰ ζητήσῃ παρ' ὑμῶν ἐξηγήσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔθετον πέρας εἰς σοβαρωτάτας φήμας.

— Ὁ ὑπαστυνόμος κακῶς ἐνήργησεν· ὤφειλε νὰ διαλύσῃ τὰς συναθροίσεις διὰ τῆς βίας, ἀντὶ νὰ δώσῃ πίστιν εἰς γελοίας ὑπονοίας. Ὅταν εἶδον ὅτι σχεδὸν παρεῖχε πίστιν εἰς τὰς φήμας ταύτας, δὲν ἠθέλησα νὰ δικαιολογηθῶ. Ὁ τίμιος ἄνθρωπος δὲν ὀφείλει νὰ τίθεται εἰς τὴν διάκρισιν τῶν βλακῶν.

— Ἡ ἐπιμονὴ αὐτὴ ἦτο ἤδη παράδοξος, ἀλλὰ κατέστη ὅλως ἀνεξήγητος, ὅταν εὑρέθητε ἐνώπιον τοῦ εἰσαγγελέως· τότε δὲν ἐπρόκειτο πλέον περὶ ἀνοησίας ἀδολέσχων. Ἠρώτα ὑμᾶς ὁ δικαστής.

— Μὲ ἠρώτα ἡμιεπισήμως διότι δὲν ἤμην ἔτι ἀντικείμενον κατηγορίας. Εἶχον λοιπὸν δικαίωμα νὰ μὴ τῷ ἀπαντήσω. Ἐντούτοις θὰ τῷ ἀπήντων ἂν δὲν μοι προσεφέρετο αὐθαδῶς.

— Πῶς! αὐθαδῶς;

— Μοὶ εἶπεν ὅτι εἶχον φονεύσει τὴν σύζυγόν μου, τί δὲ ἀτιμότερον τούτου δύναταί τις νὰ εἴπῃ; Ἔχετε δικαίωμα νὰ μοὶ τὸ λέγετε ἤδη, κύριε πρόεδρε, διότι κατηγοροῦμαι κατὰ τύπους νομίμους, εὐχαρίστως δὲ παρατηρῶ ὅτι μ' ἐρωτᾶτε εὐγενῶς. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς διαδικασίας, πρὸς οὐδένα ἐπιτρέπω νὰ μετέλθῃ πρὸς ἐμὲ τοιαύτην γλῶσσαν.

Digitized by Google

— Ἔστω, ἂς ἔλθωμεν εἰς τὴν δικογραφίαν. Ὁ ἀνακριτής, καίτοι ἐνεργῶν ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ, δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος.

— Ἐφρόνουν ὅτι, ἐπειδὴ ἡ κατηγορία ἦτο ἀβάσιμος, διετυπώθη δ' ἅπαξ, δὲν μοὶ ἤρκει ἡ ἐπίτευξις ἀθωωτικοῦ βουλεύματος· θὰ ἔλεγον βεβαίως, ὅτι ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶχε σαφηνισθῆ. Ἤθελον νὰ ἐμφανισθῶ πρὸ τοῦ κακουργιοδικείου καὶ νὰ καταισχύνω δημοσίᾳ τὴν βλακείαν τοῦ λαοῦ, τὴν κακοβουλίαν τοῦ πενθεροῦ μου, τὴν απερισκεψίαν τῆς εἰσαγγελίας καὶ τὴν πλάνην τῆς ἀνακρίσεως.

— Καὶ δὲν ἐφοβήθητε, ἵνα λάβητε τὴν παράδοξον ταύτην εὐχαρίστησιν, τρίμηνον περίπου προφυλάκισιν;

— Οὐδὲν εἶχον νὰ πράξω· τῆς συζύγου μου ἀπούσης, ἐστενοχωρούμην ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Ὁ δικηγόρος καθῆκον αὐτοῦ ἐθεώρησε νὰ παρέμβῃ, ὅπως λάβῃ σημείωσιν τῆς ἰδιοτροπίας ταύτης τοῦ πελάτου αὐτοῦ, καὶ ἔχῃ οὕτως ἐπιχείρημα ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς παραφροσύνης. Ἀλλ' ὁ Ἐσκουδιέ, ἰδὼν αὐτὸν ἐγερθέντα, τῷ εἶπε πάραυτα.

— Σᾶς παρακαλῶ, κύριε, μὴ ἐμποδίσετε τὴν ὑπεράσπισίν μου.

Ὁ δικηγόρος ἐπέμεινεν ὅπως ἐξαγάγῃ συμπεράσματα, ἀλλ' ὁ κατηγορούμενος ἀντέστη, καὶ ἐζήτησε τὴν προστασίαν τοῦ προέδρου.

— Οὐδεὶς ἔχει δικαίωμα, εἶπε, νὰ με ὑπερασπίσῃ παρὰ τὴν θέλησίν μου· ἀγνοῶ τί ὁ δικηγόρος μου θέλει νὰ εἴπῃ, ἀλλ' οὐδὲν θέλω νὰ εἴπῃ. Ὑπάρχει ἐνταῦθα εἷς πρόεδρος ἵνα διευθύνῃ τὰς συζητήσεις, εἷς εἰσαγγελεὺς ἵνα μὲ κατηγορήσῃ, ἐγὼ ἵνα ὑπερασπίσω τὸν ἑαυτόν μου, ἔνορκοι ἵνα ἐκφέρωσι μίαν ἀπόφασιν, δικασταὶ διὰ νὰ ἐφαρμόσωσι τὸν νόμον, καὶ τὸ κοινὸν διὰ ν' ἀκούσῃ. Ὑπάρχει πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται. Ὁ δικηγόρος θὰ μὲ παρεκώλυε, καὶ παρακαλῶ τὸν κύριον πρόεδρον νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ὑπερασπίσεώς μου.

Οἱ νομικοὶ ἤρξαντο γελῶντες πονηρῶς, ὁ δὲ κύριος Βονφὶς ἤρξατο ἀμφιβάλλων ἂν ἡ τοσοῦτον ἐπίφθονος αὕτη δίκη θὰ ἐξησφάλιζε τὸν θρίαμβον αὐτοῦ.

Ὁ πρόεδρος ἐπανέλαβε τὴν ἀνάκρισιν.

— Ἐρχόμεθα εἰς τὰ πράγματα. Εἶμπορεῖτε νὰ δικαιολογήσητε τὴν χρῆσιν τοῦ καιροῦ σας κατὰ τὴν τρίτην, 14, ἀπὸ τῆς ἑβδόμης ὥρας τῆς ἑσπέρας μέχρι τῆς τρίτης τῆς πρωΐας;

— Ἐντελέστατα. Ἦτο περίπου ἡ ὀγδόη ὥρα ὅταν ἐβεβαιώθην ὁριστικῶς περὶ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς κυρίας Ἐσκουδιέ. Δὲν ἠθέλησα νὰ μεταβῶ καὶ νὰ γευματίσω μόνος εἰς τὴν φιλικὴν οἰκογένειαν, ἥτις μᾶς ἐπερίμενε, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῶ νὰ ἐξηγήσω πρὸς αὐτοὺς τὴν ἀπουσίαν τῆς συζύγου μου, καὶ ἔμεινα εἰς τὴν οἰκίαν μέχρι τῆς ἑνδεκάτης ὥρας τῆς ἑσπέρας, καπνίζων καὶ περιμένων νὰ τὴν ἴδω ἐπανερχομένην ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν. Ἔπειτα, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ καπνίσω, ἐξῆλθον μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ὑπάγω νὰ ἐρωτήσω τινὰς στενὰς αὐτῆς φίλας ἂν τὴν εἶδον. Ὅταν ἐξῆλθον, ἐσκέφθην ὅτι εἰς οὐδένα τῶν γνωστῶν ὑμῶν θὰ κατέφευγε, διότι θὰ μὲ εἰδοποίουν πάραυτα· ὅτι ἔμελλον νὰ ἐξυπνίσω κοιμωμένους ἀνθρώπους καὶ νὰ κάμω ἀνωφελῆ θόρυβον διὰ συζυγικὸν ἐπεισόδιον, τοῦ ὁποίου προτιμότερον ἦτο νὰ περιμείνω τὴν φυσικὴν λύσιν. Περιεπλανήθην εἰς τὰ βουλεβάρτα κατεχόμενος ἐξ αἰσθημάτων λύπης καὶ ὀργῆς, καὶ ἀγνοῶ καθ' ὁποίαν ἀκριβῶς ὥραν ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν μου.

— Λοιπόν, δὲν ἐδειπνήσατε;

— Ὄχι.

— Οἱ κύριοι ἔνορκοι θὰ ἐκτιμήσωσι τοῦτο. Καὶ τὰς ἐπομένας ἡμέρας οὐδὲν ἐπράξατε διὰ νὰ ἐπανεύρητε τὴν σύζυγόν σας; Ὅταν εἷς σύζυγος βλέπῃ ὅτι ἡ γυνή του ἐξηφανίσθη, ἐξετάζει ποῦ αὕτη εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρίσκηται, ἀπευθύνεται πρὸς τὴν οἰκογένειαν, πρὸς τοὺς φίλους, γράφει ἐπιστολάς, ἀπιδεικνύει τὴν ἀνησυχίαν αὐτοῦ, κινεῖται τέλος. Σεῖς δὲν ἐκινήθητε;

— Καὶ εἶχον δίκαιον, ἀφοῦ ἡ ἀντ' ἐμοῦ κινηθεῖσα δικαιοσύνη οὐδὲν ἠδυνήθη ν' ἀνακαλύψῃ. Πᾶν ὅ,τι θὰ ἔπραττον θὰ ἦτο ἄγονος θόρυβος. Ποῦ δύναταί τις νὰ ζητήσῃ μίαν γυναῖκα, ἀναχωρήσασαν χωρὶς νὰ εἴπῃ ποῦ μεταβαίνει;

— Διατείνεσθε ὅτι ἀνεχώρησεν ἐνδεδυμένη δι' ἑσπερίδα ἄνευ ἄλλων ἐνδυμάτων διὰ ν' ἀλλάξῃ;

— Τὸ ὑποστηρίζω.

— Ὑπάρχει εἰς τὴν δικογραφίαν ἔγγραφον, ἀπαισίως διαφωτίζον τοὺς παρακινήσαντας ὑμᾶς βδελυροὺς λόγους· εἶνε ἡ διαθήκη τῆς κυρίας Ἐσκουδιέ.

— Ἠγνόουν τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς.

— Ἐγράφη ὀλίγας μόλις ἡμέρας πρὸ τῆς ἐξαφανίσεως τῆς συζύγου σας.

Ὁ κατηγορούμενος δὲν ἀπαντᾷ.

— Ὁμολογεῖτε ὅτι σεῖς ὁ ἴδιος, ἐξ ἰδίας αὐτοβουλίας, ἐδώκατε πρὸς τὸν θαλαμηπόλον σας τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῇ εἰς τὸ θέατρον τὴν τρίτην, 14 τοῦ μηνός;

— Τὸ ὁμολογῶ.

— Εὗρον εἰς τὸν Σηκουάναν ἐπανωφόριον, τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς παρουσιάσωσιν· ἀνεγνωρίσθη ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν σύζυγόν σας.

— Τὸ ἀγνοῶ· δὲν συνείθιζον νὰ παρατηρῶ ἐκ τοῦ πλησίον τὰς ἐνδυμασίας τῆς κυρίας Ἐσκουδιέ· ἐνδιεφερόμην μόνον εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ συνόλου. Ἀλλ' εἰξεύρω ὅτι δὲν ἠγάπα νὰ προηγῆται τοῦ συρμοῦ· ἂν εἶχε κάμει τὸ ἔνδυμα τοῦτο, θὰ εἶδε βεβαίως ὅμοια αὐτοῦ.

— Ἐν τούτοις, ὅταν ὁ ἀνακριτὴς σᾶς τὸ ἔδειξεν,

Digitized by Google

ἐταράχθητε· παρατηρῶ δὲ τοῦτο πρὸς ἔπαινόν σας, διότι εἶνε ἡ μόνη φορὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δίκης, καθ' ἣν συνεκινήθητέ πως.

— Πράγματι, ᾐσθάνθην πρὸς στιγμὴν ἀγωνίαν ὅταν μοὶ ἔδειξαν αἴφνης φόρεμα ὅμοιον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον εἴξευρον ὅτι εἶχεν ἡ κυρία Ἐσκουδιέ· ἐφοβήθην ἐν πρώτοις μήπως ἡ σύζυγός μου ηὐτοκτόνησεν. Ἀκολούθως ἐσκέφθην· δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσι πολλὰ φορέματα ὡς τοῦτο, ἡ δὲ κυρία Ἐσκουδιὲ εἶχε θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, αἵτινες θὰ τὴν ἐμπόδιζον ν' αὐτοκτονήσῃ.

— Πραγματικῶς, ὅλοι ὁμολογοῦσιν ὅτι ἡ σύζυγός σας εἶχεν ὅλας τὰς χάριτας καὶ τὰς ἀρετάς.

— Χαίρω, κύριε Πρόεδρε, ἀκούων ὑμᾶς νὰ ἐπαινῆτε αὐτήν.

Ὁ κατηγορούμενος ἀπαγγέλλει τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις ἀφελῶς καὶ σχεδὸν ἀστεϊζόμενος, τοῦτο δὲ προκαλεῖ ψιθυρισμὸν παρὰ τῷ ἀκροατηρίῳ. Ὁ πρόεδρος ἀναγκάζεται νὰ ὑπομνήσῃ ὅτι θὰ ἐκκενώσῃ τὴν αἴθουσαν ἂν παραχθῶσι καὶ πάλιν τοιαῦται ἐκδηλώσεις.

Ἡ ἀνάκρισις ἐξακολουθεῖ.

— Διατείνεσθε ὅτι οὐδεμίαν ἀφορμὴν σπουδαίου παραπόνου ἐδώκατε πρὸς τὴν σύζυγόν σας· καθ' ὑμᾶς, ἔλαβεν ἀπόφασιν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν συζυγικὸν οἶκον συνεπείᾳ παιδαριώδους συζητήσεως. Δύσκολον νὰ παραδεχθῇ τις τοιαύτην ἀπερισκεψίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, πῶς ἐξηγεῖτε τὸ ὅτι ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ ἀφίνει ὑμᾶς ὑπὸ τὸ βάρος κατηγορίας ἐπὶ δολοφονίᾳ; Ἡ δίκη ὑμῶν ἔλαβε μεγάλην διάδοσιν, ἣν ἄλλως αἰτιολογεῖ κάλλιστα ὁ χαρακτὴρ τῶν γεγονότων καὶ ἡ θέσις τῶν ἐνδιαφερομένων. Ἀπὸ τριῶν περίπου μηνῶν ὅλαι αἱ ἐφημερίδες τῶν Παρισίων, τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς εἶνε πλήρεις λεπτομερειῶν καὶ σχολίων περὶ τῆς δίκης ταύτης. Διὰ νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀποχὴ τῆς κυρίας Ἐσκουδιέ, ἀνάγκη νὰ τῇ ἀποδοθῶσιν αἰσθήματα ἀγρίου μίσους καὶ ἀδυσωπήτου δυσαρεσκείας, ἀλλ' οὐδὲν ἐπιτρέπει νὰ πιστεύσῃ τις αὐτὴν ἀξίαν τούτου. Φαίνεται μάλιστα ὅτι, ἐν τῷ συμφέροντι τῆς ἀμύνης ὑμῶν, ἀποδίδετε εἰς ἑαυτὸν σοβαρὰ ἀδικήματα, ὅπως προσπαθήσητε νὰ ἐξηγήσητε διὰ πνεύματος ἐκδικήσεως τὴν ἔλλειψιν τῆς μόνης μαρτυρίας, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο νὰ σώσῃ ὑμᾶς. Εἶνε πιστευτὸν ὅτι ἡ σύζυγός σας ἀφίνει νὰ καταδικασθῆτε, ἀφοῦ ἀρκεῖ νὰ δώσῃ σημεῖον ζωῆς πρὸς ματαίωσιν τῆς κατηγορίας, ἐκτὸς ἂν ὑπάρχωσι μεταξὺ ὑμῶν σοβαρώταται διαφωνίαι;

— Δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ δώσω τὴν ἐξήγησιν, τὴν ὁποίαν μοὶ ζητεῖτε. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν περίπτωσιν καταδίκης, δὲν τὴν φοβοῦμαι. Διὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ μὲ καταδικάσωσι, πρέπει ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ἐφόνευσα τὴν σύζυγόν μου, πρὸ τούτου δ' ἀνάγκη ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ ἀπέθανεν. Οὐδεὶς εἶδε τὸ πτῶμα αὐτῆς.

— Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἴδῃ τις τὸ πτῶμα, ὁ νόμος δὲν ἐξετάζει τοὺς ἐνόρκους περὶ τῶν μέσων δι' ὧν σχηματίζουσι τὴν πεποίθησιν αὐτῶν.

— Τοὐλάχιστον ἀνάγκη νὰ προσαχθῇ τὸ πιστοποιητικὸν τοῦ θανάτου. Δὲν δύνανται νὰ μὲ καταδικάσωσιν ὅτι ἐφόνευσα πρόσωπον, τὸ ὁποῖον νομίμως ζῇ.

— Καθῆκόν μου θεωρῶ νὰ σᾶς εἰδοποιήσω ὅτι πλανᾶσθε. Τὸ πιστοποιητικὸν τοῦ θανάτου δυνατὸν νὰ συνταχθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑμετέρας καταδίκης. Δὲν ὑπάρχει ὅμως παράδειγμα νὰ ἀπαιτηθῇ ἡ προσαγωγὴ τοῦ πιστοποιητικοῦ τοῦ θανάτου τοῦ θύματος διὰ νὰ καταδικασθῇ ὁ φονεύς.

— Τοῦτο εἶνε ἄδικον. Καλῶς γνωρίζω ὅτι οἱ ἔνορκοι εἶνε καλοὶ ἄνθρωποι, ἀγνοοῦντες τὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου καὶ εὐχερῶς ἐπηρεαζόμενοι ὑπὸ τῶν ἐξωτερικῶν φαινομένων· ἀλλὰ μεγάλως βασίζεταί τις ἐπὶ τῆς εὐπιστίας αὐτῶν ζητῶν παρ' αὐτῶν καταδίκην ἐπὶ δολοφονίᾳ χωρὶς ν' ἀποδειχθῇ ὁ θάνατος τοῦ θύματος.

Δυστυχῶς, ἔκλεισεν ἡ ἀνάκρισις μετὰ τὴν ἀπάντησιν ταύτην, καταλιποῦσαν εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἐνόρκων δυσάρεστον ἐντύπωσιν.

Ἔπειτα προέβησαν εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν μαρτύρων. Ὅλοι ἦσαν τῆς κατηγορίας, οὐδεὶς δὲ προσεκλήθη κατ' αἴτησιν τῆς ὑπερασπίσεως. Ἠκούσθησαν διαδοχικῶς οἱ ὑπηρέται τοῦ Ἐσκουδιέ, οἱ συγγενεῖς καὶ αἱ φίλαι τῆς Λεονώρας, ὁ ὑπαστυνόμος, οἱ προμηθευταὶ τῆς συνοικίας, καὶ ἡ κατασκευάσασα τὸ ἐπανωφόριον ῥάπτρια. Ἐκτὸς τοῦ φόνου, διὰ τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ὑπῆρχε μάρτυς, ὅλαι αἱ καταθέσεις αὗται ὑπῆρξαν ἐπιβαρυντικαί.

Οἱ ὑπηρέται δὲν ἐπίστευον ὅτι ὁ Ἐσκουδιὲ διέμεινεν ἐν τῇ οἰκίᾳ μέχρι τῆς ἑνδεκάτης ὥρας τῆς ἑσπέρας· αἱ λυχνίαι τοῦ γραφείου αὐτοῦ δὲν εἶχον ἀναφθῇ, τὰ δὲ κηρία ἐπανευρέθησαν ἀρκούντως μακρά, ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινεν ἂν ἔκαιον ἐπὶ τέσσαρας ὥρας. Πάντες εἶχον παρατηρήσει τὴν ὕπουλον καὶ ἀμήχανον στάσιν τοῦ κατηγορουμένου μετὰ τὴν τρίτην 14· οἱ γονεῖς καὶ αἱ φίλαι ἐνέμενον ἐπὶ τῆς ἀγνοίας ἐν ᾗ ἀφέθησαν ἀπὸ τῆς ἐξαφανίσεως τῆς Λεονώρας μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐπληροφορήθησαν αὐτὴν ἐκ φήμης, ὅλοι δ' ἐδήλωσαν ὅτι ἡ κυρία Ἐσκουδιέ, γυνὴ τιμία καὶ καλή, ἀφωσιωμένη πρὸς τὸν σύζυγον αὐτῆς διὰ στοργῆς οὐδέποτε διαψευσθείσης, ἦτο ἀνίκανος, ὁσαδήποτε ἀδικήματα καὶ ἂν εἶχεν ὁ Ἐσκουδιέ, ν' ἀφίσῃ ὅπως βαρύνῃ αὐτὸν ἄδικος κατηγορία.

Ὁ κύριος Βονφὶς ἐπειράθη ἔτι ἅπαξ νὰ λάβῃ τὸν λόγον ὅπως ἀποδείξῃ τὰς ἀντιφάσεις καὶ τὰς ἀπιθανότητας τῶν καταθέσεων τούτων. Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐπιμόνου ἀντιστάσεως τοῦ κατηγορουμένου ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ ν' ἀναπτύξῃ

Digitized by Google

τὴν εὐγλωττίαν αὐτοῦ· βλέπων δ' ὅτι οἱ δικηγόροι καὶ αὐτὸ τὸ κοινὸν ὑπεδέχοντο τὰς ἀποπείρας αὐτοῦ δι' εἰρωνικοῦ μειδιάματος, ἀπεφάσισεν ὁριστικῶς νὰ σιωπήσῃ. Οἱανδήποτε ἔκβασιν καὶ ἂν ἐλάμβανεν ἡ δίκη, δι' αὐτὸν τοῦ λοιποῦ ἦτο δίκη κατεστραμμένη.

Τέλος ἠγέρθη ὁ εἰσαγγελεὺς ὅπως ὑποστηρίξῃ τὴν κατηγορίαν.

Ἀφοῦ ὑπέμνησε τὴν φροντίδα τοῦ κατηγορουμένου ἵνα ἀπομακρύνῃ πάντας τοὺς ὑπηρέτας, καὶ τὸ ἐπικρατοῦν σκότος ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ καιροῦ αὐτοῦ, τὴν τρίτην, 14, ἀπὸ τῆς ἑβδόμης ὥρας τῆς ἑσπέρας μέχρι τῆς τρίτης ὥρας τῆς πρωΐας, παρετήρησεν ὅτι τὰς ἑπομένας ἡμέρας ὁ Ἐσκουδιέ, ἀντὶ νὰ θέσῃ τὰ πάντα εἰς κίνησιν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς συζύγου αὐτοῦ, ὡς τοῦτο θὰ ἦτο φυσικόν, ἀπέφυγε τὴν συνάντησιν τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ ὅλων ἐκείνων, οἵτινες ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ἀναχωρήσεως, θὰ ἠδύναντο νὰ παράσχωσιν αὐτῷ ἐνδείξεις τινάς· ὅτι περιωρίσθη εἰς ἐπίμονον σιγὴν καὶ ἔκαμε μακρὰς ἀπουσίας, καθ' ἃς ἀναμφιβόλως ἐζήτησε νὰ βεβαιωθῇ ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ προδώσῃ τὸ μυστικὸν τοῦ κακουργήματός του· μεθ' ὅλην δὲ τὴν προσπεποιημένην ἀπάθειαν αὐτοῦ, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τὴν ταραχὴν τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς ἐλέγχους τῆς συνειδήσεώς του.

« Εὐτυχῶς ἡ δικαία ἔκρηξις τοῦ δημοσίου αἰσθήματος ἔφερε τὴν δικαιοσύνην ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ κακουργήματος, ὅ,τι δ' ὁ κατηγορούμενος ἐν τῇ ἀγερώχῳ αὐτοῦ κομπορρημοσύνῃ ἀπεκάλει ἀνοησίαν ἢ βλακείαν τοῦ πλήθους, ἦτο αὐθόρμητος ἐκδήλωσις τῆς γενικῆς ἀγανακτήσεως, νόμιμος ἔκφρασις τοῦ ἐνστίκτου ἐκείνου τοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἀπατᾶται.

« Καὶ ἀπῃτοῦντο ἄλλαι ἀποδείξεις, πλὴν τῆς ἀπροσδοκήτου, καὶ ὡς οὕτως εἰπεῖν ἐκ θείας προνοίας ἀνακαλύψεως τοῦ ἐπανωφορίου, τὸ ὁποῖον ἐφόρει τὸ θῦμα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐξαφανίσεως αὐτοῦ; Οὐδὲ κἂν ἐπειράθησαν νὰ κάμωσιν οἱανδήποτε ὑπόθεσιν διὰ νὰ ἐξηγήσωσι πῶς τὸ ἔνδυμα τοῦτο, τοῦ ὁποίου ἡ ταυτότης ἀπεδείχθη δι' ἀναμφιλέκτων μαρτυριῶν, ἐπανευρέθη ἐν τῷ Σηκουάνᾳ.

« Ὡς ἐκ τούτου εὔκολον ἦτο νὰ φαντασθῇ τις τὴν σκηνὴν τοῦ φόνου. Ὁ Ἐσκουδιέ, ἐπὶ δολίᾳ προφάσει, εἶχε παρασύρει τὴν ἄνευ δυσπιστίας σύζυγον αὐτοῦ εἰς τὰς ἐρήμους ὄχθας, τὰς ἐκτεινομένας μεταξὺ τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ Point-du-Jour καὶ τῆς γεφύρας τῆς Ἀσνιέρης· τῇ βοηθείᾳ τοῦ σκότους καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀπομακρύνσεως πάσης κατοικίας, ἀπέπνιξε τὰς κραυγάς της, παρεκώλυσε τὰς κινήσεις αὐτῆς, καὶ ἄνευ δυσκολίας ἐκρήμνισεν αὐτὴν εἰς τὸν ποταμόν, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα δὲν ἀπέδωκαν εἰσέτι τὸ πτῶμα, ὅπερ ἔφερεν ἴσως καὶ σημαντικὸν βάρος· ἀλλὰ τὸ ἐπανωφόριον, κακῶς προσηρμοσμένον, ἐκυλίσθη πορρωτέρω, καὶ ἀποτελεῖ τοῦ λοιποῦ πειστήριον πλέον ἢ ἐπαρκές.

« Καὶ ἡ αἰτία τοῦ ἐγκλήματος; Ἀλλὰ κατήγγειλεν, ὑπέγραψεν, ὡς οὕτως εἰπεῖν, αὐτὴν τὸ θῦμα, ὅπερ ἐν τῇ ἀδόλῳ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ διαθέσει ἀφῆκεν ὅλην τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ προσφιλοῦς συζύγου. Ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ, τὸ δυστυχὲς καὶ θελκτικὸν πλάσμα, ὅτι ἐκτελοῦν τὴν γενναιόφρονα πρᾶξιν ταύτην, προεκάλει τὸν φρικωδέστερον τῶν θανάτων, φονευομένη ὑπ' ἐκείνου, ὃν ἠγάπα!

« Μάτην ὁ κατηγορούμενος ἤλπισε νὰ ἐξαπατήσῃ τὴν δικαιοσύνην διὰ τῆς πανούργου καὶ προκλητικῆς στάσεως τὴν ὁποίαν εἶχε τηρήσει ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων τῆς ἀνακρίσεως μέχρι τῶν ἐπισήμων συζητήσεων τοῦ κακουργιοδικείου. Ἀπεποιήθη δὲ νὰ ἐξηγηθῇ, ἀντέστη ὅπως ὁ δικηγόρος αὐτοῦ λάβῃ τὸν λόγον, καὶ παρεσιώπα τὰ οὐσιωδέστερα σημεῖα τῆς ὑποθέσεως, ἐννοῶν τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν ἠδύνατο νὰ ἐκθέσῃ αὐτὸν ἡ ἐλαχίστη παρεκτροπὴ ἐν τῇ ἐκφράσει. Ἀλλ' ἡ φρόνησις τῶν ἐνόρκων δὲν θ' ἀποπλανηθῇ ὑπὸ τῆς ἀνωφελοῦς ταύτης τακτικῆς.

« Μία μόνη μαρτυρία ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὸν Ἐσκουδιὲ ἀπὸ τῆς ἐπιβαρυνούσης αὐτὸν τρομερᾶς κατηγορίας, ἡ τῆς κυρίας Ἐσκουδιέ. Καὶ τέρας δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀρνηθῇ αὐτὴν κατὰ τὴν αὐτὴν περίστασιν, ἂν δὲ ἡ κυρία Ἐσκουδιέ, τὴν ἀρετὴν τῆς ὁποίας οὐδεὶς διεφιλονείκησε, δὲν ἦλθεν ἡ ἰδία νὰ διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῆς κατηγορίας, τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἀπέθανεν. Ἡ δικαιοσύνη τῶν ἀνθρώπων πρέπει νὰ φανῇ αὐστηροτάτη διὰ κακούργημα ἐκτελεσθὲν ὑπὸ τοσούτῳ μυσαροὺς ὅρους.»

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἐσκουδιέ, ἀρκούντως βραχεῖα, παρατίθεται ὁλόκληρος.

— Κύριοι ἔνορκοι, ἡ ψῆφος ἔφερεν ἐπὶ τῶν ἑδρῶν ὑμῶν δώδεκα πολίτας, ξένους πρὸς ἀλλήλους, ἀνήκοντας εἰς ὅλως διάφορα ἐπαγγέλματα καὶ κοινωνικὰς τάξεις, καὶ ἐν γένει ἀσχολουμένους εἰς πᾶν ἄλλο ἢ εἰς τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἐγκλήματος, κακῶς δὲ προπαρεσκευασμένους ἀναμφιβόλως νὰ διακρίνωσι τὸ ἀληθὲς τοῦ ψευδοῦς ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐγλωττίας εἰσαγγελέως, ἐπὶ πολὺ ἐξασκηθέντος, καὶ ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν δικαστικῆς πομπῆς, ἣν εὐαρεστοῦνται νὰ καθιστῶσιν ἐπίσημον ὅπως ἐκπλήξωσι τὴν φαντασίαν ὑμῶν. Θὰ εἴσθε λοιπὸν πολὺ δικαιολογημένος ἂν σᾶς συνέβαινεν ἐνίοτε ν' ἀθῳώνητε κακούργους ἢ νὰ καταδικάζητε ἀθώους. Ἀλλ' ἡ σήμερον ὑποβληθεῖσα ὑπόθεσις εἶνε ἁπλουστάτη· διὰ νὰ μὴ παραπλανηθῇ ἡ συνείδησις ὑμῶν, δὲν ἔχετε ἀνάγκην νὰ καταβάλητε μεγάλας προσπαθείας εὐθυκρισίας διὰ νὰ ἀποκρούσητε κατηγορίαν, ἀφ' ἧς ἐλλείπει τὸ πρῶτον στοιχεῖον τῆς πιθανότητος.

« Ζητοῦσι νὰ κηρύξητε ὅτι ἐφόνευσα τὴν σύ-

Digitized by Google

ζυγόν μου, καὶ δὲν δύνανται νὰ παρουσιάσωσι τὸ πτῶμα, ἢ καὶ ἓν μόνον τεμάχιον τοῦ πτώματος, τοῦ δῆθεν θύματός μου. Δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ προσαγάγωσι τὸ πιστοποιητικὸν τοῦ θανάτου αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε, ἂν ἤθελον νὰ νυμφευθῶ καὶ πάλιν σήμερον, ὁ ληξίαρχος θ' ἀπεποιεῖτο νὰ προβῇ εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου, προβάλλων ὅτι δὲν διατελῶ ἐν χηρείᾳ, καθ' ὃν καιρὸν ἕτερος ἀντιπρόσωπος τοῦ νόμου μοὶ προσάπτει τὸν θάνατον τῆς συζύγου μου. Ὑπάρχει ἐνταῦθα ἀντίφασις, ἥτις δὲν θὰ ὑπεκφύγῃ τὴν ὀξυδέρκειαν ὑμῶν. Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μὲ ἀποστείλητε ταχέως εἰς τὰς ὑποθέσεις μου καὶ νὰ ἐπανέλθητε εἰς τὰς ἰδικάς σας».

Ὁ λόγος οὗτος ἦτο εἰς ἀπίστευτον βαθμὸν ἀδέξιος· ὑπηνίσσετο διὰ τὸν θεσμὸν τῶν ἐνόρκων οἱονεὶ περιφρόνησιν, ἣν ὁ κατηγορούμενος ὤφειλεν ἀπ' ἐναντίας νὰ προσπαθήσῃ ἐπιμελῶς ν' ἀποκρύψῃ. Ὁ εἰσαγγελεὺς ἐπωφελήθη τὸ σφάλμα τοῦτο· δὲν ἔκαμε χρῆσιν τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ ὅπως ἀνταπαντήσῃ, καὶ ἀφῆκε νὰ κλείσῃ ἡ συζήτησις ὅπως οἱ ἔνορκοι διασκεφθῶσιν ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν ταύτην.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

Ο ΓΟΡΔΩΝ

Ἡ ἡρωϊκὴ ὑπεράσπισις τῆς Χαρτοὺμ παρὰ τοῦ Γόρδωνος, καὶ αἱ προσπάθειαι τῶν Ἄγγλων ὅπως ἔλθωσιν εἰς ἐπικουρίαν του παρέχουσι τὴν στιγμὴν ταύτην ἰδιαίτερον ὅλως ἐνδιαφέρον εἰς τὸν διακεκριμένον ἄνδρα, ὃν κλαίει σήμερον ἡ ὑπερήφανος Ἀλβιών, καὶ εἰς τὰ συμβάντα τὰ ποικίλλοντα τὸ στάδιόν του.

Δι' ὃ νομίζομεν ὅτι εὐχαριστοῦμεν τὴν περιεργίαν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Ἑστίας* παραθέτοντες αὐτοῖς πρὸς ἀνάγνωσιν τὸ ἑξῆς ἄρθρον, ὅπερ ἐδημοσιεύθη τελευταίως ἐν τῷ *Βήματι τῆς Νέας-Ὑόρκης* παρὰ τοῦ συνταγματάρχου Chaille-Long, γενναίου καὶ αὐτοῦ στρατιώτου, εἰκονίζει δ' ἐπιτυχῶς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Γόρδωνος.

«Κατὰ τὸ 1874 συνεπληροῦντο τέσσαρα περίπου ἔτη, ἀφ' ὅτου ἤμην διωρισμένος ὡς ἀξιωματικὸς εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ, ἐπιτελεῖον ὅπερ, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὑφίστατο μᾶλλον κατὰ φαντασίαν ἢ πραγματικῶς· διότι τὸ μῖσος τῶν φανατικῶν φελλάχων εὑρίσκον ἔνθερμον ὑποστηρικτὴν τὴν ἀντιπολίτευσιν τοῦ Χεδίβου καὶ τοῦ Πασσᾶ ἐμπόδιζε πᾶσαν συνάφειαν τῶν ἀμερικανῶν ἀξιωματικῶν μετὰ τοῦ στρατοῦ, ἐξορίζον αὐτοὺς εἰς τὰ πλήρη κονιορτοῦ διβάνια πυργίσκου τινὸς χρησιμεύοντος τότε ὡς ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν.—Τὸ Κάϊρον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο ἡ πόλις τοῦ κόσμου ἡ μᾶλλον γέμουσα διασκεδάσεων, ἀληθεῖς Παρίσιοι, προσθέτουσα εἰς τὰς ἀπολαύσεις μεγάλης πρωτευούσης τὰς ποικίλας λαμπρότητας τῆς ἀραβικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἀλλὰ δὲν μοὶ ἐπετράπη ἐπὶ μακρὸν νὰ ἀπολαύσω τῶν διασκεδάσεων καὶ τῆς σπατάλης τῆς Αὐλῆς τοῦ Ἰσμαήλ, διότι μὲ ἀπεμάκρυναν ταύτης ἐντὸς ὀλίγου διὰ τρόπου ὅλως ἀπροσδοκήτου. Ὁ συνταγματάρχης Γόρδων εἶχεν ἀφιχθῇ ἵνα διαδεχθῇ τὸν σὶρ Samuel Baker εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἐγὼ δ' ἐξελέγην ὅπως τῷ ὑπηρετήσω ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου. Λίαν περίεργος ὑπῆρξεν ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς μου· τὸν ἐξιστορῶ προσθέτων σημειώσεις τινάς, αἵτινες θὰ παρουσιάσωσι τὸν Γόρδωνα ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ φάσιν καὶ οὐχὶ ὅπως τινὲς τῶν θαυμαστῶν του ἐπεχείρησαν νὰ τὸν ζωγραφήσωσιν.

Εὑρισκόμην ἐν Καΐρῳ. Τὴν νύκτα τῆς 20 Φεβρουαρίου 1874 καθ' ὃν καιρὸν ηὐθύμουν ἐν μέσῳ φιλικῆς συντροφίας, αἰσθάνομαι αἰφνιδίως χεῖρα τιθεμένην ἐπὶ τοῦ ὤμου μου. Στραφεὶς εἶδον διαγγελέα, ὅστις μοὶ ἐνεχείρισεν ἐπιστολὴν περιέχουσαν ταῦτα: «Ἀγαπητέ μου Chaille-Long, ἐὰν ἐπιθυμῆτε νὰ ἀπέλθετε μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κεντρικὴν Ἀφρικήν, ἔλθετε ἀμέσως εἰς συνάντησίν μου.—Ὅλως ὑμέτερος—**Γόρδων**».—Ἐγκατέλειψα ἀμέσως τοὺς φίλους μου, ἵνα ἀκολουθήσω τὸν διαγγελέα, ὅστις μὲ ὡδήγησε πρὸ τῆς θύρας τοῦ Γόρδωνος. Εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου διέκρινα ἄνδρα μέσου ἀναστήματος, ὅστις προσῆλθεν εἰς ἀπάντησίν μου καὶ τείνων μοὶ τὴν χεῖρα μοὶ λέγει. «—Πῶς ἔχετε, φίλε μου; καθήσατε νὰ πάρωμεν ἕνα ποτήρι *κονιάκ*· αὐτὸ θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ συζητήσωμεν μετὰ πλειοτέρας ζέσεως τὰ ἀφορῶντα τὴν μέσην Ἀφρικὴν ζητήματα. Ὁ Χεδίβης μοὶ ὡμίλησε χθὲς περὶ ὑμῶν. Γνωρίζω ὅτι ὁμιλεῖτε τὴν ἀραβικὴν καὶ τὴν γαλλικήν· σᾶς ἐκλέγω ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιτελείου· θὰ διοικήσητε τὸν στρατὸν τοῦ Σουδάν. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἀσχολοῦμαι εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸν στρατόν· αὐτὰ θὰ εἶνε ἰδικὴ σας ἐργασία. Θὰ σᾶς ἀπονεμηθῇ ὁ τίτλος τοῦ Πασσᾶ. Ὁ Χεδίβης μὲ διώρισε διοικητὴν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰσημερινοῦ δι' ὅλην τριετίαν. Θέλετε νὰ μὲ ἀκολουθήσετε;»

Ὁ Γόρδων καὶ ἐγὼ συνεζητήσαμεν ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τῶν τῆς Ἀφρικῆς ὑφ' ὅλας αὐτῶν τὰς ἐπόψεις μέχρι ὅτου αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου μὲ εἰδοποίησαν ὅτι καιρὸς ἦτο νὰ ἀναχωρήσω καὶ νὰ σπεύσω νὰ χρησιμοποιήσω ὅσῳ ἔνεστιν κάλλιον τὰς εἴκοσι τέσσαρας ὥρας, ἃς πρὸ ἐμοῦ εἶχον ἵνα παρασκευασθῶ δι' ἀπουσίαν, ἥτις ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ τρία ὅλα ἔτη. Τὴν ἐπομένην πρωΐαν εἰδικὴ ἁμαξοστοιχία ὡδήγει εἰς Σουὲζ τὸν στρατηγὸν Γόρδωνα, τὸν ὑπολοχαγὸν Χασσὰν καὶ ἐμέ. Χωρὶς νὰ λάβῃ τὸν καιρὸν νὰ προετοιμασθῇ, ἄνευ ἀποσκευῶν, ἄνευ προμηθειῶν, ὁ

Digitized by Google

ρδων ἀνέλαβε ταχέως νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐπιπο-
τατον ταξείδιον, ὡς ἂν ἡ τύχη τῆς Ἀφρικῆς
ήρτητο ἐκ τῆς ἐγκαίρου αὐτοῦ ἀφίξεως.

Εἰς Σουέζ ἐπεβιβάσθημεν τοῦ πολεμικοῦ ἀτμο-
νήτου *Latif* διὰ Σουακίμ. — Ἐπὶ τοῦ πλοίου
ενότεραι σχέσεις μὲ συνέδεσαν τῷ Γόρδωνι, καὶ
είναμεν ἀξιόλογοι φίλοι. Ἐν τούτοις λίαν τα-
ως ἔλαβον τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσω ἀλ-
κότους τινὰς ἰδιότητας τοῦ χαρακτῆρός του,
τινες καθίστων αὐτὸν αἴνιγμα ἄλυτον διὰ
ὺς πέριξ αὐτοῦ, καὶ μάλιστα διὰ τοὺς πλη-
έστατα αὐτῷ, ἀλλ' ἐξ ἀντιθέτου συνέτεινον
ς τὸ νὰ τὸν ἀναδείξωσι περίφημον καὶ νὰ τὸν
ρουσιάζωσιν ὡς ἥρωα, φήμην πρὸς ἣν ἐδει-
ύετο κακῶς διατεθειμένος καὶ ἣν κατεφρόνει.

Ὥρας τινὰς μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας εἰς
ουὲζ ἐκαθήμεθα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ
tif, καὶ ἐν ᾧ συνωμιλοῦμεν ὁ Γόρδων μοὶ διη-
ήθη ὅτι ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Ἀγγλίας ἐν Καΐρῳ
ρατηγὸς Stanton ἐδείχθη λίαν ἐχθρικῶς
ακείμενος εἰς τὸν διορισμόν μου, καὶ ἐπειράθη
ἀποδείξῃ τὸ λάθος εἰς ὃ ἐνέπιπτον οἱ τὰ τῆς
ιγύπτου κυβερνῶντες προσλαμβάνοντες ξένους
ξιωματικοὺς εἰς τὴν ἀκολουθίαν των, καὶ προσ-
ετο: «Ὅσῳ ἀφορᾷ ἐμὲ ἀγαπῶ τοὺς Ἀμερικα-
ύς· ὑπηρέτησα ἐν Κίνᾳ μετὰ τῶν Ward καὶ
urgwine, καὶ ἤμην ἀποφασισμένος νὰ μὴ ὑποχω-
ήσω πρὸ τῶν προθέσεων τοῦ Stanton, καὶ θὰ
ράξητε καλῶς δυσπιστοῦντες ὀλίγον πρὸς αὐτόν».

Ἀκολούθως δεικνύων μοι τὴν διεύθυνσιν τῆς
ασσούχας ἐξηκολούθησεν· «Εἴδατε ποτὲ τὸν
ρατηγὸν Κίρκαμ, ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖ τὸν Βασι-
α Ἰωάννην τῆς Ἀβυσσινίας; — Ἀναμφιβόλως,
λέγω, ἦτο εἰς Κάϊρον πρό τινος ἐνδεδυμένος
α τοῦ πλέον φαντασιώδους τρόπου, παρασκευα-
μένος πρὸς ἀναχώρησιν διὰ Λονδῖνον ὡς «Ἔκ-
κτος ἀπεσταλμένος παρὰ τῇ βρετανικῇ Αὐλῇ»
του εἶνε ἐντεταλμένος νὰ πραγματευθῇ τὸν
μον τοῦ Ἰωάννου, ἐκλεκτοῦ τοῦ θεοῦ, βασιλέως
ῆς Σιών, βασιλέως τῶν βασιλέων, βασιλέως τῆς
θιοπίας, μετὰ τῆς Α. Μεγαλειότητος τῆς Βι-
τωρίας βασιλίσσης τῶν Ἄγγλων.»

Φαίνεται ὅτι ὁ Στάντων λαβὼν γνῶσιν τῆς
ποστολῆς ἐπέβαλε τῷ Κίρκαμ νὰ ἐπιστρέψῃ
; Ἀβυσσινίαν ἢ νὰ μείνῃ εἰς Κάϊρον. «— Ἀπήν-
ησα κατὰ πρῶτον τὸν Κίρκαμ, ἐπρόσθεσεν ὁ
όρδων, ἐπὶ ἀτμοπλοίου, τὸ ὁποῖον μᾶς ἔφερεν
ς Κίναν. Ἦτο τότε εἷς τῶν ὑπηρετούντων ἐν
ῷ πλοίῳ καὶ ἡμέραν τινὰ κατηγορήθη ὅτι ἔκλε-
εν ἀργυροῦν νόμισμα ἀνῆκον εἴς τινα ταξειδιώ-
ην. Τὸν ἐλυπήθην, ἐπλήρωσα καὶ τὸν ἔλαβον
ς τὴν ὑπηρεσίαν μου· ἔκτοτε ἐδείχθη γενναῖος
αὶ τίμιος. Τὸν ἀπέστειλα μετὰ συστατικῆς ἐπι-
τολῆς τῷ Ἰωάννῃ, καὶ σήμερον εἶνε στρατη-
ὸς καὶ ἀπεσταλμένος παρὰ τῇ βασιλίσσῃ».

Μετὰ ταῦτα ὁ Γόρδων μὲ ἀφῆκε, μετ' ὀλίγον
δ' ἀνεφάνη κρατῶν τὰς ἐμβάδας μου, ἃς θέ-
σας πρὸ ἐμοῦ εἶπεν: «Ἐκβάλετε τὰ μεγάλα
στρατιωτικὰ ὑποδήματά σας τὰ ὁποῖα φαίνεται
τόσον σᾶς στενοχωροῦν». — Ἐξεπλήρωσα τὴν
ἐπιθυμίαν του, μετὰ μεγάλου ὅμως κόπου κατώρ-
θωσα νὰ τὸν ἀποτρέψω ἀπὸ τὸ νὰ μοὶ τὰ ἐκ-
βάλῃ ὁ ἴδιος.

Εἴχομεν ἐπὶ τοῦ πλοίου 228 ἄνδρας ἀποστελ-
λομένους εἰς Σουακὶμ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς αὐτόσε
φρουρᾶς, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν Ἄραβα ταγμα-
τάρχην. Ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος διεσκέδαζε πολὺ
τὸν Γόρδωνα διηγούμενος αὐτῷ μυθώδεις ἱστορίας
ὧν ἥρως ἐγένετο ὁ ἴδιος, καὶ αἵτινες δῆθεν συνέ-
βησαν κατὰ τὰς εἰς Σουδὰν ἐκστρατείας τοῦ σὶρ
Samuel Baker, εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὁποίου
ἔλεγεν ὅτι εὑρίσκετο. Ἤξευρε τόσον καλῶς νὰ
συγκρατῇ τὴν εὔνοιαν τοῦ Γόρδωνος, ὥστε κα-
τώρθωσε νὰ τῷ ἀποσπάσῃ ὑπόσχεσιν πολύτιμον
δι' αὐτόν, νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ δηλονότι εἰς τὴν
κεντρικὴν Ἀφρικήν. Ἀφιχθέντες εἰς Σουακὶμ ἐ-
ζητήσαμεν πληροφορίας περὶ τοῦ ἀξιωματικοῦ
ἐκείνου, καὶ ἐμάθομεν ὅτι οὐδέποτε μετέβη εἰς
Σουδάν, καὶ ὅτι οὔτε ἐξ ὄψεως κἂν ἐγνώριζε τὸν
σὶρ Samuel Baker· ὁ δὲ διοικητὴς Ἐλιαδὶν-
βέης, ὅστις μᾶς παρέσχε τὰς πληροφορίας ταύ-
τας, τῷ εἶπεν ἔμπροσθέν μου: «Εἶσαι ψεύστης»,
καὶ ῥαπίσας αὐτὸν τὸν ἐξέβαλε τοῦ δωματίου.

Πρὸ τοιούτου θεάματος ὁ Γόρδων ἐκστατικὸς
μοὶ λέγει· «— Long! Εἴδατέ ποτε παρόμοιόν τι;
Ὁποῖος ψεύστης! Τίς θὰ τὸ ἐπίστευε!».

Τὴν 28 Φεβρουαρίου ἀνεχωρήσαμεν, ἵνα διέλ-
θωμεν τὴν ἔρημον καὶ φθάσωμεν ἐγκαίρως εἰς
Βερβὲρ κείμενον εἰς ἀπόστασιν 288 μιλίων. Ὁ
Γόρδων ἐν τῇ βίᾳ καὶ τῇ ἀνυπομονησίᾳ ἥτις τὸν
χαρακτηρίζει, παρέτρεψε τῆς εὐθείας ὁδοῦ τὴν
συνοδείαν μας συγκειμένην ἐκ δέκα καὶ ὀκτὼ
στρατιωτῶν. Σταματήσαντες εἰς Bir-Haritree
παρετηρήσαμεν ὅτι οἱ δύο ὑπηρέται τοῦ Γόρδω-
νος ἔμενον ὀπίσω καὶ δὲν εἴχομεν οὐδένα ἵνα
παρασκευάσῃ τὸν καφφέν, ὁπότε, μετὰ μακρὰν
προσδοκίαν, ἀφίκοντο ἐπὶ τέλους. — Ἦσαν ἐντε-
λῶς μεθυσμένοι, καὶ εἰς τοιοῦτον μάλιστα βαθ-
μόν, ὥστε μικρὸν κίνημα τῶν καμήλων, ὧν ἐπέ-
βαινον, ἤρκεσε νὰ τοὺς καταρρίψῃ χαμαί. Ὁ
συνταγματάρχης πελιδνὸς ἐκ θυμοῦ ἐρρίφθη ἐπ'
αὐτῶν καὶ τοῖς κατέφερεν ἰσχυρὰ κτυπήματα ἐπὶ
τῶν ῥάχεων, ἐκεῖνοι δ' ἀνευρόντες τὴν ἰσορρο-
πίαν των ἐτράπησαν εἰς φυγὴν παρακολουθούμε-
νοι ὑπὸ τοῦ Γόρδωνος, ὅστις ἔτυπτε δεξιὰ καὶ ἀ-
ριστερά, καὶ ἐν τέλει ἐξηφανίσθησαν ἐν τῇ ὁδῷ,
ἥτις ἄγει εἰς Σουακίμ.

Ἐπαναλαβόντες τὸν δρόμον μας ἐφθάσαμεν
μετὰ ἐπίπονον ταξείδιον εἰς Χαρτούμ, ὅπου μᾶς
ὑπεδέχθησαν μετὰ πάσης πομπῆς δυνατῆς καὶ
ὅλων τῶν στρατιωτικῶν τιμῶν. Κανονοβολισμοὶ
ἐρρίφθησαν καὶ ὁ λαὸς μᾶς ἀνευφήμησε μετ' ἐν-

Digitized by Google

θουσιασμοῦ ἐπιδεξίως παρασκευασθέντος παρὰ τοῦ Ἰσμαὴλ Ἐγιούπ, τοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως, ὅστις ἔδωκεν, εἰς τὴν τιμὴν τοῦ Γόρδωνος, καὶ μεγαλοπρεπὲς γεῦμα εἰς ὃ παρεκάθησαν ἡ Α. Σ. Camponi ἀντιπροσωπεύων τὴν καθολικὴν αὐστριακὴν ἱεραποστολήν, ὁ Κ. Hanzell, αὐστριακὸς πρόξενος, καθὼς καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς φρουρᾶς καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τέλει.

Ἡ Α. Σ. ἀπεσύρθη ἐνωρίς, ἀλλ' ὁ Κος Hanzell τόσον ἐξετίμησε τοὺς πολυτελεῖς οἴνους τοῦ διοικητοῦ, ὥστε ὅταν ὁ χορὸς τῆς Χαρτοὺμ συγκείμενος ἐκ δωδεκάδος νεανίδων χρώματος καὶ τύπου Ἀβυσσινιακοῦ, καὶ ἐντελῶς γυμνῶν, ἤρξατο νὰ χορεύῃ, ἐλησμόνησε τὸ ἀξίωμά του καὶ προσετέθη εἰς τὸν κύκλον τῶν χορευτριῶν ἐν μέσῳ τῶν χειροκροτημάτων τῶν συνδαιτημόνων. Μόνος ὁ Γόρδων δυσαρεστηθεὶς καὶ ἀγανακτήσας, ἕνεκα τοῦ ἀναιδοῦς θεάματος, ἠγέρθη καὶ ἐγκατέλειψεν ἀποτόμως τὸ συμπόσιον.

Ὁ Γόρδων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εὑρίσκετο εἰς συνεχῆ θέρμην καὶ ἔξαψιν, ἥτις προήρχετο ἐκ τῆς ἀναβολῆς τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν ἀποθηκῶν τοῦ ὑλικοῦ τοῦ πολέμου, ἐν αἷς εὑρίσκοντο πλεῖστα τεμάχια διεσκορπισμένα ἔνθεν κἀκεῖθεν μικρῶν ἀτμοκινήτων συναρμοζομένων καὶ χρησιμευόντων διὰ τὸν ἐν τῷ Νείλῳ πλοῦν. Ἡμέραν τινὰ ἦλθε πρὸς ἐπίσκεψίν μου καὶ μοὶ λέγει «—Long! Δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω τὰς ἑορτὰς ταύτας· θὰ μὲ θανατώσωσιν. Ἔχω ἀνάγκην καιροῦ ἵνα προσεύχωμαι, ἐν τούτοις εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ἀνταποδώσωμεν τὸ γεῦμα». Τὴν ἐπαύριον ἐν ᾧ ἐπεθεώρουν τὰς ἀποθήκας, κεκαλυμμένος ὑπὸ κόνεως, διαγγελεύς τις παρουσιάζεται ἔμπροσθέν μου λέγων μοι ὅτι «ὁ Συνταγματάρχης Γόρδων-πασσᾶς ἐπιθυμεῖ νὰ μοὶ ὁμιλήσῃ ἀμέσως».—Τὸν εὗρον ἐνασχολούμενον εἰς τὸν καθαρισμὸν τῶν μαγειρικῶν του σκευῶν καὶ εἰς τὴν ἐπίστρωσιν τῆς τραπέζης, ἐργασίαν ἣν ἦτο ἠναγκασμένος νὰ κάμῃ, ἐπειδὴ τὴν προηγουμένην εἶχεν ἐκδιώξει ὅλους τοὺς ὑπηρέτας του ἕνεκα τῆς ἀνικανότητός των. —Ἤρχισε νὰ μὲ ἐπιπλήττῃ παραπονούμενος ὅτι τὸν ἀφίνω μόνον νὰ *νοικοκυρέψῃ τὸ σπῆτι*. Ἡ θέσις μου ἦτο δύσκολος· δὲν εἴξευρον ἂν ὤφειλον νὰ ὀργισθῶ ἢ νὰ γελάσω. Τὸ κωμικὸν τοῦ πράγματος ἐν τούτοις ὑπερενίκησε, καὶ γελῶν ἀπλέτως ἤρχισα νὰ τὸν βοηθῶ εἰς τὴν ὅσῳ ἔνεστι τελειοτέραν παρασκευὴν τοῦ συμποσίου, τὸ ὁποῖον προσεφέρθη τὸ ἑσπέρας λίαν ἐπιτυχῶς. Ὀφείλω ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι θὰ ἀπετύγχανεν ἐντελῶς, ἂν δὲν ἐπρονόουν νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν βοήθειαν τοῦ τούρκου μαγείρου τοῦ διοικητοῦ, ἀληθοῦς ἀριστοτέχνου ἐν τῇ ἐπιστήμῃ.

Τὴν 22 Μαρτίου ἐπεβιβάσθημεν τοῦ ἀτμοκινήτου *Bordene* διὰ Γονδόκορον, πολίχνην, ἣν ἐξελέξαμεν ὡς ἕδραν τῆς ἡμετέρας διοικήσεως. Κατὰ τὰς εἴκοσι καὶ ἓξ ὅλας ἡμέρας ἃς διήρκεσε τὸ ταξείδιον, πλειστάκις μοὶ παρουσιάσθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἐξετάσω κατὰ βάθος τὸν χαρακτῆρα τοῦ Γόρδωνος. Ἰδοὺ πῶς ὁ Δόκτωρ *Schweinfurth*, εἷς τῶν ἐπιστηθίων φίλων του, τὸν περιγράφει: «Ἐνίοτε μὲν εἶνε ὑποχρεωτικός, ἀγαπητός, πλήρης αἰσθημάτων καὶ ἰδανικότητος· μετ' ὀλίγον δὲ καταφέρεται ἐναντίον ὅλων, εὑρίσκων τὰ πάντα κακῶς ἔχοντα, σκληρῶς φερόμενος καὶ ἀποτόμως. Μεταβάλλει συχνάκις τὰ σχέδιά του καὶ μάλιστα ἐν ᾧ τὰ θέτει εἰς πρᾶξιν, καὶ πρέπει νὰ κατέχηται ὑπὸ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ ἵνα κατορθώσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας ἐργασίαν τινά. Ὅταν εὑρίσκηται ὑπὸ τὸ κράτος ἰδεῶν εἰρηνικῶν, κατέχει εἶδός τι θελγήτρου μαγνητίζοντος, τὸ ὁποῖον τὸν καθιστᾷ λίαν συμπαθητικόν· ἂν τυχὸν ὅμως, τοὐναντίον, εἶνε «low», ὡς αὐτὸς λέγει περὶ αὐτοῦ ἐκφραζόμενος, καλὸν εἶνε νὰ λαμβάνῃ τις πάντοτε προφυλάξεις καὶ νὰ ἵσταται εἰς ἀπόστασιν σεβαστὴν οὕτως ὥστε νὰ ἀποφεύγῃ πᾶσαν δυσάρεστον ἐπαφὴν μετὰ τῶν τεσσάρων ἄκρων τοῦ στρατηγοῦ βιαίως κινουμένων ἐναλλὰξ καὶ κατὰ ζεῦγος τὰς στιγμὰς καθ' ἃς εἶνε «low». —Περίεργον δέ τι τὸ ὁποῖον παρετήρησα εἶνε ὅτι, ὅταν ὁ θυμὸς τὸν κατέχῃ, τῷ εἶνε σχεδὸν ἀδύνατον νὰ ὁμιλήσῃ καὶ ἐκφράζεται μετὰ μεγάλης δυσκολίας». Εἰς ὅλας τὰς γλώσσας ἃς ὁμιλεῖ ἀναμιγνύει λέξεις ἀγγλο-κινεζικάς, λίαν λακωνικὰς ἄλλως τε, οἰκονομῶν οὕτω χρόνον καὶ λόγους· π. χ. ὅταν ἀπειλῇ νὰ ἀποδιώξῃ τινά, τῷ λέγει Unshez Khartoum, unshez Masr», δηλῶν ὅτι ὁ ἀποπεμπόμενος ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Χαρτοὺμ ἢ Κάϊρον ἐγκαταλείπων τὰς ὑπὸ τὴν διοίκησίν του ἐπαρχίας. Κατὰ τὸν διάπλουν συνδιελέγετο συχνάκις καὶ συνεζήτει μετὰ μικροῦ αἰθίοπος ἂν ἔπρεπεν ὁ Ἀμπού-Σαούδ, ὁ κατηγορηθεὶς καὶ φυλακισθεὶς παρὰ τοῦ σὶρ Samuel Baker ὡς προδότης καὶ οὐτιδανὸς νὰ κληθῇ εἰς τὴν κυβέρνησιν. Ὁ Γόρδων τῷ ἔλεγε: «Aboud Saoud trib? Aboud battal?», τουτέστι «Τί σκέπτεσαι περὶ τοῦ Ἀμποῦ· καλὸς εἶνε ἢ κακός;» Ὁ μικρὸς αἰθίοψ, κολακευθεὶς ἐκ τοῦ ὅτι ὁ μεγάλος ἐκεῖνος λευκὸς ἀνὴρ ἐζήτει τὴν συμβουλήν του ἀπήντα μεγαλοπρεπῶς «Trib» (καλός). Μεθ' ὃ στρεφόμενος πρὸς με ὁ Γόρδων· «Εἶχον δίκαιον ὅταν σᾶς ἔλεγον, Long, ὅτι ἐκ τοῦ στόματος τῶν παίδων ἐξέρχεται ἡ ἀλήθεια. Εἶσθε πεπεισμένος;»—«Ὄχι, ὅλως διόλου», ἀπήντησα, ἂν καὶ ἐνόησα ὅτι ὁ Ἀμποὺ ἦτο εὐτελὴς προδότης ἀντιπολιτευόμενος τὴν ἡμετέραν διοίκησιν, περὶ οὗ ἐπείσθην κατόπιν, ὅτε ἐν M'Rorli ὠργάνισε τὴν διὰ τοῦ Kaba-Rega κατ' ἐμοῦ ἐπίθεσιν.

Ὁ Γόρδων κατείχετο ὑπὸ μεγάλης ἀνυπομονησίας τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, καὶ πάντοτε ὁπότε τὸ ἀτμόπλοιον ἀνέκοπτε δρόμον,

Digitized by Google

να ἐφοδιασθῇ μὲ ξύλα, ἐφέρετο βιαίως πρὸς τὸν πλοίαρχον, καὶ τῷ ἐπέβαλε μάλιστα ἅπαξ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν πλοῦν πρὶν εἰσέτι ἐφοδιασθῇ μὲ τὴν ἀναγκαιοῦσαν καύσιμον ὕλην οὕτως ὥστε ἠναγκάσθημεν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεώς μας. Ὁ χαρακτὴρ καὶ αἱ αἰώνιαι ἀναβολαὶ τῶν Ἀράβων ἦσαν ἀνυπόφοροι τῷ Γόρδωνι καὶ τὸν ὤθουν εἰς τὸ νὰ πράττῃ καὶ νὰ λέγῃ παραλογίας, ἃς εὐκόλως ἠδύνατό τις νὰ ἀποδώσῃ εἰς ὂν ἐστερημένον λογικοῦ. Ὁ ὑπολοχαγὸς Χασσὰν Βχσσίφ, ὑπασπιστής αὐτοῦ, ἦτο φύσεως λίαν εἰρηνικῆς, ἀτόλμου, καὶ λίαν βραδὺς εἰς ὅλας του τὰς κινήσεις. Συχνάκις ὁ Γόρδων τὸν ἐμιμεῖτο καὶ τὸν ἐχλεύαζε, προσποιούμενος τὰς κινήσεις του, ἐν ᾧ ὁ δυστυχὴς νέος ἔκθαμβος ἐξηκολούθει καθήμενος καὶ κάτω νεύων. Ποσάκις δὲν μοὶ συνέβη νὰ τὸν εὕρω πικρῶς κλαίοντα, κατόπιν παρομοίας μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ του σκηνῆς!

Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν μου ἔκ τινος εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου ἐκδρομῆς ὁ Γόρδων ἐφάνη λίαν ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν προσβληθεῖσαν τότε ὑγείαν μου. Ἀφ' οὗ μὲ ὑπεδέχθη θερμῶς καὶ μὲ συνεχάρη διὰ τὴν αἰσίαν μου ἄφιξιν, μοὶ λέγει: « Θὰ σᾶς φωτογραφήσω, κατόπιν θὰ ἀναχωρήσητε διὰ Χαρτοὺμ ἵνα ἀναλάβητε ».—Ὅταν τῷ ἐζήτησα πληροφορίας περὶ τοῦ de Linant, Campbell καὶ δύο—τριῶν ἄλλων Εὐρωπαίων ἀξιωματικῶν, οἱ ὁποῖοι ἦλθον κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου εἰς συνάντησιν τῆς ἀποστολῆς ἧς ἀπετελοῦμεν μέρος, μὲ ὡδήγησεν εἰς παρακείμενον τόπον, εἰς ὃν εὑρίσκετο ἄλλοτε παρεκκλήσιον, καὶ δεικνύων μοι τοὺς τάφους τῶν de Linant καὶ de Witt, προσέθεσεν: « Οἱ ἄλλοι κατῆλθον τὸν ποταμόν. Ὁ Campbell ἐπῆγε νὰ ἀποθάνῃ εἰς Χαρτούμ, τὸν δὲ Anson ἐνταφιάσαμεν ἐντὸς μυρμηκιᾶς ». Ἐξεφράζετο μετὰ μεγάλης συγκινήσεως καὶ δεικνύων διὰ τρόπου σημαίνοντος τοὺς τάφους τῶν δύο δυστυχῶν συντρόφων μας ἐπρόσθεσεν· « Θὰ πράξητε καλῶς νὰ μεταβῆτε ἀμέσως εἰς Χαρτούμ».

Κατὰ τὰ μεταξὺ τῶν ἐκστρατειῶν σπάνια διαλείμματα ἃ διηρχόμην ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσω περίεργον συνήθειαν τοῦ συνταγματάρχου ἣν φαίνεται ἀπέκτησε κατὰ τὴν ἐν Κίνᾳ διαμονήν του. « Ὅταν ἐπιθυμῶ νὰ μένω μόνος, μοὶ ἔλεγε, τοποθετῶ πρὸ τῆς θύρας μου πέλεκυν καὶ σημαίαν ». Ἐγνωρίζαμεν τότε ὅτι ἐπεθύμει τὴν μοναξίαν, καὶ δὲν ἐπέτρεπον εἰς οὐδένα νὰ τὸν ἀνησυχήσῃ. Ἅπαξ μόνον ὅτε ἠπειλούμεθα ὑπὸ ἐφόδου κατεφρόνησα τὸ πρόσταγμα εἰσδύσας εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ. Τὸν εὗρον καθήμενον πρὸ τραπέζης, ἐφ' ἧς ἔκειτο ἠνεῳγμένη ἡ ἁγία βίβλος καὶ πλησίον ταύτης πλῆθος φιαλῶν *κονιὰκ* καὶ *τσὶν*. Μὴ νομίσητε δὲ ὅτι τὰ θρησκευτικά του αἰσθήματα τὸν ἐμπόδιζον τοῦ νὰ ἀποδίδῃ τὰς προσηκούσας τιμὰς εἰς τὰς φιάλας ταύτας· ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν ἰσχυρίζετο τοιοῦτόν τι. Συμφωνῶ μετ' αὐτοῦ ὅτι ἡ χρῆσις τῶν πνευματωδῶν ποτῶν εἶνε ἀντίδοτον πολύτιμον ἐναντίον τῶν θανατηφόρων πυρετῶν τῶν χωρῶν αὐτῶν, καὶ ὅσῳ ἀφορᾷ ἡμᾶς, ὁ κανὼν δὲν ὑπέστη ἐξαιρέσεις, καθότι ἐκ τῶν συγκροτούντων τὴν ἡμετέραν ἀποστολὴν μελῶν, ὁ Γόρδων καὶ ἐγὼ εἴμεθα οἱ μόνοι ἐπιζῶντες.

Ἡ εἰς τὴν χώραν τοῦ Νιὰμ — Νιὰμ ἀποστολὴ εἶχεν εὐτυχῶς περατωθῆ, κατὰ δὲ τὴν ἐπιστροφήν μου ὁ Γόρδων μοὶ εἶπε· « — Long! Εἴμεθα ὅλοι φίλοι· ἂς ζητήσωμεν μέρος τι ὑγιεινὸν π. χ. τὸ ὄρος *Μπεγκάφ*, ὅπου πιστεύω νὰ εὑρισκώμεθα ὑπεράνω τῶν ἐπιπολαζόντων εἰς τὴν χώραν μιασμάτων». Κατόπιν δ' ὀλίγων στιγμῶν σκέψεως προσέθηκεν· « Ὄχι, δὲν δυνάμεθα νὰ ζήσωμεν ὁμοῦ, ὑμεῖς μὲν ἐγκατασταθῆτε μεταξὺ τοῦ *Ρατικὸ* καὶ τοῦ *Μιτσέ*, πέριξ τῶν λιμνῶν, ἐγὼ δὲ θὰ λάβω τὸ ὑπόλοιπον. Ἐκεῖθεν θὰ διοικήσωμεν τὴν χώραν, διότι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν πρέπει νὰ ἀνήκωσιν οὔτε εἰς τοὺς Ἄραβας οὔτε εἰς τοὺς Τούρκους. Καὶ ὀλίγον κατόπιν: « Ἔγραψα εἰς τὸν Χεδίβην νὰ παραχωρήσῃ ἡμῖν τὴν διοίκησιν ἀποστολῆς μελλούσης νὰ ἀνοίξῃ ὁδὸν ὁδηγοῦσαν εἰς τὰς λίμνας, διότι εἶμαι πεπεισμένος ὅτι μία τοιαύτη ὁδὸς ἔσεται καλλιτέρα τῆς συνήθους τοῦ ποταμοῦ. Θὰ ἐπιμένητε παρὰ τῷ χεδίβῃ ὅπως ἡ ἀποστολὴ αὕτη τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγάς μου. Θὰ σᾶς συναντήσω εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς *Μιτσέ*.».

Ἔλαβον ἄδειαν ἀπουσίας παρὰ τοῦ Γόρδωνος εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Μπεγκάφ. Ἀπεφασίσθη νὰ ἐπιστρέψω ἵνα λάβω τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἀποστολῆς. Ὁ Χεδίβης Ἰσμαὴλ μοὶ ἐτηλεγράφησε εἰς Χαρτοὺμ τάδε: « Ἔλθετε εἰς Κάϊρον. Ἀπόλυτος ἐχεμυθία ». Ἡ ἀποστολὴ ἀνεχώρησε μετά τινας μῆνας καὶ ἰδοὺ πῶς ὁ Γόρδων ἀναφέρει τὸ γεγονὸς ἐν τῷ βιβλίῳ του: « Η. Η. ἀπέστειλε τὸν Μχ. Κ. καὶ Long εἰς Γιούβαν, ἐπὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ τοῖς διέταξε νὰ μὲ ἀναμένωσι. Νομίζω ὅτι θὰ μὲ ἀναμένωσιν ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι ». Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἤλλαξε τὸ σχέδιόν του ἐν πλήρει ἐκτελέσει.

Ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης, θέλων νὰ ἐκπλήξῃ τοὺς Ἀθηναίους, ἔκοψε τὴν οὐρὰν τοῦ κυνός του. Ὁ Γόρδων ἐν Σούθαμπτων εἶπεν ἡμέραν τινὰ τῷ ἀνταποκριτῇ τῆς «Pall Mall Gazette»: «—Θὰ κόψω τὴν οὐρὰν τοῦ κυνός, ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως αὐτοῦ». Μετέβη ἀληθῶς εἰς Χαρτοὺμ καὶ ἐξέπληξε τὸν κόσμον ἅπαντα ἀνακαινίσας καὶ προκηρύξας τὸ ἐμπόριον τῶν δούλων ἐλεύθερον εἰς Σουδάν.

Ὁ Carlyle ὠνόμασε τὸ ἀγγλικὸν δημόσιον πλῆθὺν ἀκολούθων (laquais) καὶ ψευδῶν ἡρώων. Ὁ Γόρδων δὲν ἐχλεύασε τὸ αὐτὸ δημόσιον ὅταν εἶπεν ὅτι ὀλίγον ἐνδιεφέρετο περὶ τῆς ἰδέας, ἣν περὶ αὐτοῦ εἶχε τὸ δημόσιον, « διότι ὁ κόσμος ἐν γέ-

Digitized by Google

νει δὲν εἶνε εἰς κατάστασιν νὰ σχηματίσῃ γνώμην τινά ;»

M. I.

Γενεύη, Φεβρουάριος 1885.

Ο ΑΗΡ

Τὸν ἀέρα δὲν βλέπομεν, γνωρίζομεν ὅμως ὅτι μᾶς περικυκλοῖ πανταχόθεν· κατὰ πᾶσαν εἰσπνοὴν εἰσάγομεν αὐτὸν ἐντὸς τῶν πνευμόνων μας. Ὅταν ὁ ἀὴρ κινῆται, ὀνομάζομεν αὐτὸν ἄνεμον, τότε δὲ βλέπομεν καὶ αἰσθανόμεθα τὰ ἀποτελέσματά του· ἀλλ' ὁ ἀὴρ ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ ἄκρᾳ ἠρεμίᾳ καὶ ὅπου ὁ ἄνεμος πνέει τὸ σφοδρότερον.

Ὁ ἀὴρ εἶνε ἀέριον μὴ ἔχον οὔτε γεῦσιν οὔτε ὀσμήν, ἐν μικρᾷ δὲ ποσότητι εἶνε ἄχρουν· ἐν μεγάλῃ ὅμως ποσότητι, καθὼς ὅταν βλέπωμεν αὐτὸν ἀτενίζοντες πρὸς τὸν οὐρανόν, φαίνεται κυανοῦς. Δὲν εἶνε ἀέριον ἁπλοῦν, ἀλλὰ σύνθετον ἐκ διαφόρων ἀερίων, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶνε τὸ ἄζωτον καὶ τὸ ὀξυγόνον. Εἰς πέντε κυβικὰ μέτρα ἀέρος περιλαμβάνονται τρία περίπου μέτρα ἀζώτου καὶ ἓν μέτρον ὀξυγόνου. Εὐτυχῶς δὲ δι' ἡμᾶς ἡ ἀναλογία αὕτη εἶνε σταθερά. Ἐὰν ὅλος ὁ ἀὴρ ἦτο ἄζωτον, ἠθέλομεν ἀποθάνει δι' ἔλλειψιν ὀξυγόνου, ἐὰν δὲ ἦτο ὅλος ὀξυγόνον, ἡ ζωὴ ἡμῶν θὰ κατηναλίσκετο ταχέως καὶ πᾶν τὸ καύσιμον θὰ ἐκαίετο ἐν ἀκαρεῖ. Ἀλλ' ἐξ ἀμφοτέρων ὑπάρχει εἰς τὸν ἀέρα ποσότης ἀκριβῶς ὅση ἀρκεῖ ὅπως καθιστᾷ αὐτὸν ἀκίνδυνον καὶ ὠφέλιμον πρὸς εἰσπνοήν.

Ἐκτὸς τοῦ ὀξυγόνου καὶ τοῦ ἀζώτου ὁ ἀὴρ περιέχει εἰς μικρὰν ποσότητα ἕτερον ἀέριον ὀνομαζόμενον ἀνθρακικὸν ὀξύ. Τὸ ἀέριον τοῦτο εἶνε δηλητήριον θανατηφόρον, ἐὰν ἐντὸς τῶν πνευμόνων εἰσέλθῃ ἀμιγές· ἀναμεμιγμένον ὅμως μετὰ ὀξυγόνου καὶ ἀζώτου ὡς εἶνε εἰς τὸν ἀέρα καθίσταται ἀβλαβές. Ἡ χρησιμότης τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος εἶνε μεγάλη. Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τοὺς πνεύμονας ἀὴρ ἀλλοιοῦται· ἐκπνεόμενος περιέχει ὀλιγώτερον ὀξυγόνον καὶ περισσότερον ἀνθρακικὸν ὀξὺ ἢ ὅτε εἰσεπνεύσθη. Ἡ ποσότης τοῦ ἀζώτου δὲν μεταβάλλεται· ἐκπνέομεν ὅσον εἰσεπνεύσαμεν. Ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ τελείᾳ αὐτοῦ αναπτύξει ἐκπνέει καθ' ἑκάστην περισσότερον τῶν δύο ἀγγλικῶν λιτρῶν ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ ζῷα ἐν γένει καταναλίσκουσι διαρκῶς ὀξυγόνον καὶ ἐκπνέουσιν ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἡ εἰς τὸν ἀέρα ποσότης ὀξυγόνου ἤθελε τοσοῦτον ἐλαττωθῇ καὶ ἡ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἤθελε τοσοῦτον αὐξήσει, ὥστε ὁ ἀὴρ θὰ ἐγίνετο δηλητηριώδης, ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλο μέσον πρὸς παραγωγὴν ὀξυγόνου καὶ πρὸς κατανάλωσιν ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Τοῦτο γίνεται διὰ τῶν φύλλων τῶν φυτῶν, ἅτινα διὰ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἡλίου ἀπορροφῶσιν ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ ἐκπέμπουσιν ὀξυγόνον. Τὸ ἀπορροφώμενον ἀνθρακικὸν ὀξὺ μεταβάλλεται εἰς ἄνθρακα πρὸς αὔξησιν τοῦ φυτοῦ, τὸ δὲ ἐκ τῶν φύλλων ἐξερχόμενον ὀξυγόνον ἀναμιγνύεται μετὰ τοῦ εἰς τὸν ἀέρα ἀζώτου καὶ καθίσταται ἐκ νέου ἐπιτήδειον εἰς τὴν τῶν ζῴων ἀναπνοήν. Οὕτω μεταβάλλονται ἀπαύστως εἰς τὸν ἀέρα ὀξυγόνον καὶ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὰ δὲ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ ἀλληλοβοηθοῦνται.

Ὁ ἀὴρ τῶν πόλεων εἶνε ὀλιγώτερον καθαρὸς ἢ ὁ τῆς ἐξοχῆς, διότι εἰς τὰς πόλεις ὑπάρχουσι περισσότεροι ἄνθρωποι, οἵτινες ἀναπνέοντες καταναλίσκουσι τὸ ὀξυγόνον του, ὀλιγώτερα δὲ φυτὰ καὶ δένδρα ὅπως ἀπορροφήσωσι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ ἐκπέμψωσιν ὀξυγόνον. Διαφθείρουσι προσέτι τὸν ἀέρα αἱ ὑπόνομοι, αἱ ἀκαθαρσίαι καὶ αἱ στενωποί, αἵτινες ἐμποδίζουσι τὴν εἴσοδον τοῦ καθαροῦ ἀέρος.

Καὶ τὸ ὕδωρ περιέχει ἀρκετὴν ποσότητα ἀέρος· ἄλλως οἱ ἰχθῦς δὲν θὰ ἔζων ἐν αὐτῷ. Καὶ οὗτοι εἰσπνέουσιν ὀξυγόνον καὶ ἐκπνέουσιν ἀνθρακικὸν ὀξύ· τὸ δὲ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καταναλίσκεται καὶ τὸ ὀξυγόνον ἐξέρχεται ἐκ τῶν θαλασσίων φυτῶν, καθὼς καὶ ἀπὸ τῶν φυτῶν καὶ τῶν δένδρων τῆς γῆς. Ἐὰν δὲν ὑπῆρχον φυτὰ ἐντὸς τῶν ὑδάτων, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ θὰ ἐπληθύνετο τόσον, ὥστε θὰ ἀπέθνησκον πάντες οἱ ἰχθῦς καὶ τὰ λοιπὰ ὑδρόβια ζῶα. Παρεκτὸς τῶν τριῶν τούτων ἀερίων ὁ ἀὴρ περιέχει καὶ ὑδατώδεις ἀτμούς. Οὗτοι ἀνέρχονται ἐκ τῆς γῆς, οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς θαλάσσης, τῶν λιμνῶν, τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ἑλῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν φύλλων τῶν φυτῶν καὶ ἀπὸ τῶν πνευμόνων καὶ τῶν δερμάτων τῶν ζῴων. Καὶ κατὰ τὰς μᾶλλον αἰθρίας ἡμέρας, ὅτε ὁ οὐρανὸς φαίνεται διαυγὴς καὶ κυανοῦς, ὑπάρχουσιν εἰς τὸν ἀέρα ὑδατώδεις ἀτμοί. Δὲν τοὺς διακρίνομεν διότι διαμερίζονται εἰς ἐλάχιστα μόρια, ἀλλ' ἐνίοτε μεταβάλλονται εἰς νέφη ἢ εἰς ὁμίχλην ἢ καταπίπτουσιν ὡς βροχὴ καὶ τότε τοὺς βλέπομεν.

Ὁ ἀὴρ δύναται νὰ ζυγισθῇ ὡς ὁ μόλυβδος ἢ οἱαδήποτε ἄλλη οὐσία. Ἐὰν ζυγίσωμεν κλειστὸν ἀγγεῖον πλῆρες ἀέρος, ζυγίσωμεν δὲ πάλιν αὐτὸ ἀφοῦ κενωθῇ διὰ τῆς ἀεραντλίας, κατὰ τὴν δευτέραν ζύγισιν θὰ εὕρωμεν αὐτὸ ἐλαφρότερον ἢ κατὰ τὴν πρώτην. Ὁ ἀὴρ δύναται νὰ πιεσθῇ καὶ νὰ συσφιγχθῇ ἐντὸς χώρου μικροτέρου ἢ ὅσον συνήθως κατέχει. Ἐὰν βυθίσωμεν ποτήριον ἀνεστραμμένον ἐντὸς λεκάνης πλήρους ὕδατος, τὸ ὕδωρ, ἀνερχόμενον ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, θὰ συσφίγξῃ τὸν ἐν αὐτῷ ἀέρα. Οὕτως, ὅταν ὁ καταδυτικὸς κώδων βυθίζεται ἐντὸς πολὺ βαθέων ὑδάτων, ὁ ἀὴρ συμπυκνοῦται τοσοῦτον, ὥστε ὁ ἐν αὐτῷ ἄνθρωπος μόλις ζῇ. Ἐνίοτε δῦται ἀπέθανον ἐκ τούτου. Ὁ ἀὴρ εἶνε καὶ ἐλαστικός, ὁ ἐστιν, ἀφαι-

Digitized by Google

ρουμένου τοῦ πιέζοντος αὐτὸν βάρους, ἀναλαμβάνει τὸ πρῶτον αὐτοῦ σχῆμα. Ἀποδεικνύεται καὶ τοῦτο διὰ τοῦ καταδυτικοῦ κώδωνος. Ὁ ἐν αὐτῷ πιεσθεὶς ἀὴρ ἐκτείνεται καὶ ἀπωθεῖ τὸ ὕδωρ μέχρις οὗ, ἀνελθόντος τοῦ κώδωνος, ἀνακτᾷ τὴν πυκνότητα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀέρος. Καὶ ὁ ἀὴρ τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν ἐκτείνεται ὁμοίως ὅταν ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτοῦ τὸ βάρος. Ἐὰν θέσωμεν ἐντὸς ἀγγείου κλειστοῦ κύστιν πλήρη ἀέρος, ἐξαγάγωμεν δὲ δι' ἀεραντλίας τὸν περὶ τὴν κύστιν ἀέρα ἀπὸ τοῦ ἀγγείου, ἡ κύστις ἐξογκουμένη θὰ διαρραγῇ. Ὁ ἀὴρ εἶνε πρὸς τούτοις ἀδιαχώρητος, τουτέστι κωλύει τὴν εἴσοδον πάσης ἄλλης οὐσίας εἰς τὸν χῶρον, τὸν ὁποῖον αὐτὸς κατέχει: τοῦτο ἀποδεικνύεται δι' ἁπλουστάτου πειράματος: Προσάρμοσον εἰς τὸν λαιμὸν κενῆς φιάλης χωνίον, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀὴρ νὰ μὴ εἰσέρχηται ἐκ τοῦ σημείου τῆς ἐπαφῆς· δύνασαι τότε νὰ πληρώσῃς ὕδατος τὸ χωνίον· τὸ ὕδωρ δὲν θὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν φιάλην, διότι ὁ ἐν αὐτῇ ἀὴρ εἶνε ἀδιαχώρητος.

Λέγοντες ὅτι ὁ ἀὴρ ἔχει βάρος ἐννοοῦμεν ὅτι ἕλκεται ὑπὸ τῆς γῆς καθὼς ὅλα τὰ σώματα. Ἐπειδὴ δὲ εἶνε πιεστός, τὰ κατώτερα αὐτοῦ στρώματα, τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, πιεζόμενα ὑπὸ τοῦ ἐπ' αὐτὰ ἀέρος εἶνε πολὺ πυκνότερα τοῦ ὑπερκειμένου ἀέρος· ἡ πίεσις αὕτη εἶνε τόσῳ μεγάλη, ὥστε τὸ ἥμισυ τῆς ὅλης ἀτμοσφαίρας συμπιέζεται περὶ τὴν γῆν εἰς ζώνην ἔχουσαν ὕψος δύο μιλίων καὶ τριῶν τετάρτων· ἐνῷ τὸ ἄλλο ἥμισυ ἀπηλλαγμένον τῆς τοιαύτης πιέσεως διαστέλλεται εἰς ὕψος τεσσαράκοντα μιλίων καὶ ἐπέκεινα. Τινὲς φρονοῦσιν ὅτι ὁ λεπτότατος οὗτος ἀὴρ ἐκτείνεται πολὺ περισσότερον, ἀλλὰ κατὰ τὴν κοινὴν δοξασίαν ἡ ὅλη ἔκτασις τῆς ἀτμοσφαίρας εἶνε τεσσαράκοντα καὶ πέντε μιλίων περίπου. Ἡ πίεσις τοῦ ἀέρος ἐπὶ τῆς γῆς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης εἶνε δεκαπέντε περίπου ἀγγλικῶν λιτρῶν ἐπὶ ἐκτάσεως ἑνὸς τετραγωνικοῦ δακτύλου. Οὕτω ἀνὴρ μετρίου ἀναστήματος φέρει βάρος 30,000 περίπου λιτρῶν ἀέρος, τὸ βάρος δὲ τοῦτο ἤθελε τὸν κατασυντρίψει, ἐὰν ἡ πίεσις τοῦ ἀέρος δὲν ἐγίνετο κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις δηλ. ὄχι μόνον πρὸς τὰ κάτω, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἐκ πλαγίου, καὶ ἐὰν τὸ σῶμα δὲν ἦτο πλῆρες ἀέρος καὶ ἄλλων ὑγρῶν ἐχόντων τὴν αὐτὴν πυκνότητα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀέρος, ἅτινα ἐπίσης ὠθοῦσι πρὸς τὰ ἔξω. Ἐὰν ἀφῃρεῖτο ἡ πίεσις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀέρος, τὰ ἐν τῷ σώματι ὑγρὰ ἤθελον ἐξογκωθῆ τὰ δὲ περιέχοντα αὐτὰ ἀγγεῖα ἤθελον διαρραγῆ. Οἱ ἀνερχόμενοι δι' ἀεροστάτων ὑποφέρουσιν ἐνίοτε δριμεῖς πόνους, διότι τὰ ἀνώτερα στρώματα τοῦ ἀέρος εἶνε πολὺ ἀραιότερα τῶν κάτω, ὁ δὲ ἀὴρ καὶ τὰ ἄλλα ἐν αὐτοῖς ὑγρὰ ἀπαλλασσόμενα τῆς ἐξωτερικῆς πιέσεως διαστέλλονται καὶ τείνουσι πρὸς τὰ ἔξω, ἰδίως διὰ τοῦ ἐντὸς τῆς ῥινὸς καὶ τοῦ στόματος λεπτοῦ δέρματος.

Ὁ ἀὴρ πρὸς τούτοις διαστέλλεται διὰ τῆς θερμότητος καὶ συστέλλεται διὰ τοῦ ψύχους. Ἐὰν θερμάνωμεν κύστιν πλήρη ἀέρος, ὁ ἐν αὐτῇ ἀὴρ διαστέλλεται καὶ ἡ κύστις θὰ διαρραγῇ. Ἡ ἀτμοσφαῖρα λαμβάνει ὀλιγίστην θερμότητα ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Ὁ ἥλιος θερμαίνει τὴν γῆν, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς θερμαίνεται ὁ ἀήρ, θερμαινόμενος δὲ ἀραιοῦται καὶ ἀνυψοῦται· ἀντικαθιστάμενος ὑπὸ ψυχροτέρου ἀέρος, ὅστις καὶ αὐτὸς ἀραιούμενος ἀνυψοῦται μέχρις οὗ ἡ ὅλη ἀτμοσφαῖρα θερμανθῇ. Τὸ ψῦχος συμπυκνοῖ τὸν ἀέρα καὶ καθιστᾷ αὐτὸν βαρύτερον. Ἐὰν κύστις πλήρης ἀέρος ἐκτεθῇ εἰς τὸ ψῦχος, ὁ ἐν αὐτῇ ἀὴρ συστέλλεται, ἡ δὲ κύστις χαλαροῦται. Ἡ διαδοχικὴ θέρμανσις καὶ ψύχρανσις τοῦ ἀέρος προξενεῖ τὰ κύματα τοῦ ἀέρος, ἅτινα ὀνομάζομεν ἄνεμον.

Α'

ΟΛΙΓΑΙ ΕΤΙ ΛΕΞΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΓΩΝΙΣΘΕΝΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΩΝ ΡΩΣΩΝ

Ἐν προηγουμένῃ διατριβῇ μου (ἴδε «Ἑστίας» ἀριθ. 472, σελ. 64) ἀνέφερα μεταξὺ πολλῶν περὶ τῆς κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου μετοχῆς τῶν Ῥώσων. Ἐνταῦθα σπεύδω νὰ προσθέσω ὅτι ὁ κ. Κοντράτοβιτζ, Ῥῶσος ἀναδιφῶν ἰδίως τὰ τῆς ἱστορίας τῶν κοζάκων, ἀπήντησεν ὑπέργηρον κοζάκον Ἀντώνιον Κολομίετζ, ὅστις ἀφηγήθη αὐτῷ ὅτι οὐχὶ μόνον ὁ Γλατκίη, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον σῶμα ῥώσων κοζάκων εἶχε σταλῇ παρὰ τοῦ Σουλτάνου νὰ μετάσχῃ τῆς πολιορκίας τῶν δυστήνων μαρτύρων τοῦ Μεσολογγίου, ὅτι ὅμως ἡ ἐκστρατεία ἐκείνη ἀπέβη εὐτυχῶς ἀπαισία τοῖς ἀπογόνοις Πέτρου τοῦ Μεγάλου, καὶ τοῖς ὁδηγοῦσιν αὐτοὺς υἱοῖς τοῦ Προφήτου, καθ' ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπήνεγκον σπουδαίαν βλάβην τῷ Ὀθωμανικῷ στόλῳ, οὗ ἐπέβαινον ἐπιστρέφοντες οἱ κοζάκοι μετὰ τὴν ἅλωσιν. Πλοῖον ἰδίως, ἐφ' οὗ εὑρίσκοντο 600 κοζάκοι ἐτινάχθη εἰς τὸν ἀέρα ὑπὸ ἑλληνικοῦ πυρπολικοῦ, ἅπαντες δὲ κατεποντίσθησαν μετὰ τοῦ ταγματάρχου αὐτῶν Μοράζ.

Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ ἀνωτέρω Κολομίετζ, ἡ Ὀθωμανικὴ μοῖρα ἐξελθοῦσα τοῦ *Νοβορένη* (προδήλως Ναυαρίνου) προσεβλήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τῶν μικρῶν πυρπολικῶν πλοιαρίων *μυστικόβ*. Ὁ ἀφηγηθεὶς ταῦτα τῷ κ. Κοντρατόβιτζ τὰ εἶχεν ἀκούσει παρ' αὐτόπτου μάρτυρος, τοῦ κοζάκου Ουστίν, ὅστις μετὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Γριτζκὸ Ῥιασνῆ ἐσώθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κρατηθεὶς ὡς αἰχμάλωτος ἔν τινι μονῇ, ἐξ ἧς βραδύτερον ἠλευθερώθη συνεπείᾳ αἰτήσεως αὐτῶν πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλε-

Digitized by Google

ως. Ἕτερος, ὡσαύτως ὑπέργηρως ὀγδοηκοντούτης κοζάκος, Μάρκος Γλουχϊή, ζῶν εἰσέτι ἐν Τούλτζῃ, βεβαιοῖ τὴν μετοχὴν τῶν Κοζάκων κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογγίου.

Κ. Α. Παλαιολογος

ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΒΙΣΜΑΡΚ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΠΝΙΖΕΙΝ

Ὁ γερμανὸς ἀρχικαγγελάριος συνομιλῶν ποτε μετὰ τοῦ Ἰουλίου Φάβρου προσέφερεν αὐτῷ *ποῦρον*. Ὁ Ἰούλιος Φάβρος εὐχαριστήσας δὲν ἐδέχθη τὸ προσφερθέν, εἰπὼν ὅτι δὲν καπνίζει. «Κακὰ κάμνετε νὰ μὴ καπνίζετε,» εἶπεν ὁ Βίσμαρκ· ὁ συνδιαλεγόμενος περὶ πραγμάτων, ἅτινα ἐνίοτε φέρουσιν εἰς θερμὴν συζήτησιν καὶ εἰς σφοδρότητας τῆς συνομιλίας πράττει καλλίτερον νὰ ὁμιλῇ καπνίζων. Ὅταν τις καπνίζῃ, ἰδού, βλέπετε, τὸ σιγάρον, τὸ ὁποῖον ἔχει, τὸ ὁποῖον στριφογυρίζει εἰς τὰς χεῖράς του καὶ τὸ ὁποῖον δὲν θέλει νὰ ἀφήσῃ νὰ πέσῃ εἰς τὸ ἔδαφος, παραλύει ὀλίγον τὰς ψυχικὰς κινήσεις. Τὸ σιγάρον μᾶς καθησυχάζει ἠθικῶς χωρὶς νὰ ἐπιδράσῃ ποσῶς ἐπὶ τοῦ πνεύματός μας. Τὸ σιγάρον εἶνε μία παρέκκλισις. Ὁ κυανοῦς καπνός, ὁ ὁποῖος ἀνέρχεται τῇ στιγμῇ ταύτῃ σπειροειδῶς καὶ ὃν παρακολουθεῖ τις χωρὶς νὰ θέλῃ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, προξενεῖ εἰς ἡμᾶς αἴσθημα εὐάρεστον, καθιστᾷ ἡμᾶς ἐπιδεκτικωτέρους εἰς συμφιλίωσιν. Ὁ καπνίζων εἶνε εὐτυχής· ἔχει ἀπησχολημένον τὸ βλέμμα του, ἡ χεὶρ αὐτοῦ εὑρίσκεται εἰς ἐργασίαν, εὐχαριστεῖ δὲ καὶ τὴν ὄσφρησίν του. Ὁ καπνίζων κλίνει νὰ κάμνῃ ἀμοιβαίας παραχωρήσεις, τὸ δὲ ἔργον ἡμῶν ὡς διπλωματῶν συνίσταται ἐξ ἀμοιβαίων ἀτελευτήτων παραχωρήσεων. Ὑμεῖς, μὴ καπνίζων, ὑπερτερεῖτε ἐμοῦ, τοῦ καπνιστοῦ, καθ' ἓν καὶ μόνον, εἴσθε ἀγρυπνότερος καὶ προσεκτικώτερος, ὑστερεῖτε ὅμως κατὰ τοῦτο· δύνασθε νὰ παρασυρθῆτε καὶ ν' ἀκολουθήσετε κίνησίν τινα αὐθόρμητον.» Ταῦτα δὲ λέγων ὁ Βίσμαρκ ἔρριψε πρὸς τὸν Φάβρον βλέμμα πλῆρες εἴρωνος ὑποψίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Βρασιλίᾳ τὰ παραπτώματα τῶν μαύρων τιμωροῦνται κατὰ βαρβαρώτατον τρόπον, ὑπομιμνήσκοντα τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν οἱ μαῦροι ὑπέφερον τὰ πάντα ἐκ τῆς σκληρότητος τῶν ἀποίκων.

Προσφάτως μαῦροί τινες στασιάσαντες καὶ ἐμπρήσαντες γαίας τινάς, συνελήφθησαν ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας καὶ ἐφυλακίσθησαν μέχρις οὗ εἰσαχθῶσιν εἰς δίκην. Ἀλλ' οἱ λευκοὶ συμπολῖται αὐτῶν, βαρυνθέντες τὰς βραδύτητας τῆς δικαιοσύνης, ἐφώρμησαν κατὰ τῶν φυλακῶν, καὶ λαβόντες τοὺς μαύρους ἀπηγχόνισαν αὐτοὺς αὐτοστιγμεί· ἔμειναν δὲ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὰ σώματά των εἰς τὴν ἀγχόνην πρὸς παραδειγματισμὸν τῶν λοιπῶν.

Ἀλλὰ σκληρότερον εἶνε τὸ ἑπόμενον: Μαῦρός τις, ἀπαυδήσας ἐκ τῶν καθημερινῶν ῥαβδισμῶν, ἐδραπέτευσε τοῦ κτήματος, ἐν ᾧ εἰργάζετο. Μετά τινος χρόνου περιπλάνησιν ἐντὸς τῶν δασῶν ἀνεκαλύφθη καὶ συνελήφθη. Ὁ κύριός του, ὅπως ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν λοιπῶν δούλων πᾶσαν προθυμίαν νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμά του, ἐστοχάσθη νὰ ὑποβάλῃ τὸν συλληφθέντα εἰς ἀληθὲς μαρτύριον. Κατ' ἀρχὰς διέταξε νὰ τῷ δώσωσι πεντήκοντα ῥαβδισμούς, ἔπειτα δέ, ὅταν ἤρξατο τὸ αἷμα νὰ ῥέῃ ἐκ τῶν σαρκῶν του, ἐβύθισεν αὐτὸν ἐντὸς κάδου πλήρους ὄξους. Ἀλλὰ δὲν περιωρίσθη ὡς ἐδῶ ἡ σκληρότης του. Τὴν ἑπομένην ἡμέραν προσήλωσε τὸν μαῦρον ὅλως γυμνὸν ἐπὶ δοκοῦ, καὶ διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου ἤρξατο καίων αὐτὸν ἐπὶ τῶν εὐαισθητοτέρων μερῶν τοῦ σώματός του, χωρὶς νὰ συγκινηθῇ ἐκ τῶν φρικωδῶν κραυγῶν τοῦ θύματος, τοῦ ὁποίου τὸ μαρτύριον ἐτελείωσε μετὰ τῆς ζωῆς· ὅταν ὑπέκυψε, φονευθεὶς ὑπὸ τῆς ὀδύνης, ὅλον τὸ σῶμά του ἦτο μία εἰδεχθὴς πληγή.

Ἐκ τοῦ δημοσιευθέντος στατιστικοῦ πίνακος περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐνδεῶν Παρισίοις κατὰ τὸ 1883 ἐξάγομεν τὰς ἑξῆς λεπτομερείας: Ἐκ χιλίων ἐνδεῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ γραφεῖα 226 ἐγεννήθησαν ἐν Παρισίοις, 706 εἰς τὰς ἐπαρχίας, καὶ 67 εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Οἱ ἐν Παρισίοις γεννηθέντες ἐνδεεῖς ὑπολογίζονται ὡς ὄντες τὸ πέμπτον τοῦ συνόλου τῶν πενήτων· οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Γάλλοι ὑπερβαίνουσι τὰ ἑπτὰ δέκατα τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ, καὶ οἱ ξένοι ἀποτελοῦσι περίπου τὸ ἓν δέκατον. Ἐπὶ χιλίων δὲ ξένων ἐνδεῶν διαμενόντων ἐν Παρισίοις, ἡ κατ' ἐθνικότητα διαίρεσις εἶνε ὡς ἑξῆς: Βέλγοι 276, Γερμανοὶ 190, Ἰταλοὶ 132, Ἑλβετοὶ 127, Ἄγγλοι 66, Ὀλλανδοὶ 56, Ῥῶσσοι 35, Αὐστριακοὶ 30, Ἱσπανοὶ 22, ἀγνώστου ἐθνικότητος 66.

Ὁ πλούσιος κ. Δ*, ὅστις ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς ἐπιχειρήσεις καὶ εἶνε γνωστὸς εἰς τοὺς χρηματιστικοὺς κύκλους πολιορκεῖται πάντοτε ὑπὸ πολλῶν ἐκ τῶν ἐπινοούντων καθ' ἑκάστην καὶ μίαν νέαν ἐπιχείρησιν, οἷον ἐκμεταλλεύσεις μεταλλείων, κατασκευὴν σιδηροδρόμων, λιμνῶν ἀποξηράνσεις, κ.τ.τ. ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ νὰ λάβῃ μετοχήν. Ἀλλ' εἰς πᾶσαν τοιαύτην αἴτησιν ὁ Δ* ἀπαντᾷ ἀναλλοιώτως διὰ τοῦ ἑπομένου τρόπου:

Κύριε,

Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ ὅτι ἠθελήσατε νὰ ἀποταθῆτε καὶ πρὸς ἐμὲ ἵνα γείνω μέτοχος εἰς τὴν λαμπρὰν ἐπιχείρησίν σας... Ἐπὶ τούτῳ σᾶς εἶμαι λίαν ὑπόχρεως καὶ ὑπογράφομαι...»

(Ἐδῶ δέον νὰ στραφῇ ἡ σελίς. Ὁ ἐπιχειρηματίας εἶνε πλήρης χαρᾶς· στρέφει τὴν σελίδα καὶ εὑρίσκει τὸ τέλος τῆς φράσεως:)

«Ὅλως πρόθυμος δοῦλός σας Δ*».

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 1005

Digitized by Google

Ἀριθ. 480 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 10 Μαρτίου 1885

ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ

[Επι τηι 83η επετειωι της γεννησεως αυτου]

Ὁ γνωστὸς μυθιστοριογράφος Ὠνέ, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς παρισινῆς ἐφημερίδος *Ζὶλ-Βλὰς* νὰ συμμεθέξῃ εἰς τὸ πρὸς τιμὴν τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ δημοσιευθὲν ὑπ' αὐτῆς ἐν εἴδει παραρτήματος λεύκωμα αὐτογράφων τῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς ἐπισήμων θαυμαστῶν του, ἐπέστειλε τὴν ἑξῆς καὶ ἐν τῷ *Δελτίῳ τῆς Ἑστίας* ἤδη μετενεχθεῖσαν σκέψιν:

« Μὴ γράφετε ἐν πεζῷ ἢ ἐμμέτρῳ λόγῳ ἐπαίνους πρὸς τιμήν του. Γράψατε μόνον ἐπὶ λευκοῦ χάρτου *Βίκτωρ Οὐγκώ*. Τὸ ὄνομά του τὰ λέγει ὅλα ». Ἡ ἔκφρασις αὕτη τοῦ γάλλου συγγραφέως φαίνεται ἴσως καθ' ὑπερβολὴν ποιητική. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἡ ἔννοια αὐτῆς δὲν παύει νὰ εἶνε καθ' ὁλοκληρίαν ἀληθής. Πράγματι καὶ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ γραφόμενον ἐπὶ τοῦ χάρτου δὲν εἶνε ἁπλοῦν διακριτικὸν τοῦ φέροντος αὐτὸ ἀπὸ τῶν ὁμοίων του, ἀλλὰ συγχρόνως ἀποτελεῖ τὴν εἰς δύο λέξεις καλλίστην σύνοψιν ὅλου τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου ἐκείνου, εἰς ὃν ἀπενεμήθη σχεδὸν μοιραίως. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γερμανικῇ *hugo* εἶνε ἀκριβῶς τὸ ἀντίστοιχον τῆς λατινικῆς λέξεως *spiritus* ἢ τῆς ἑλληνικῆς *ἔμπνευσις, ψυχή, πνεῦμα*. Σχεδὸν δὲ ἅμα τῇ γεννήσει του βαπτισθείς, διότι ἦτο τόσῳ ἀσθενικῆς ὄψεως καὶ τόσον ἀδυνάτου σωματικῆς κατασκευῆς, ὥστε ὀλίγαι περὶ τῆς διατηρήσεώς του εἰς τὴν ζωὴν παρείχοντο ἐλπίδες, παρὰ μέλλοντός τινος κατὰ τοῦ Ναπολέοντος συνωμότου τουφεκισθέντος κατὰ τὸ 1812, ἔλαβε καὶ τὸ κύριον αὐτοῦ ὄνομα Victor, ὅπερ εἴτε προτασσόμενον εἴτε ἐπιτασσόμενον συμπληροῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ πρώτου, ἀποτελοῦν μετ' αὐτοῦ φράσιν, ἥτις δὲν δύναται νὰ μεταφρασθῇ ἄλλως ἢ *ψυχὴ θριαμβεύουσα, πνεῦμα νικηφόρον*.

Τὴν σημασίαν ταύτην τοῦ ὀνόματός του ὁ Οὐγκὼ οὐδέποτε διέψευσε· καὶ ἂν κατὰ τύχην συνέβαινε νὰ γεννηθῇ ὑπ' ἄλλο τι κοινὸν ὄνομα καὶ ἤδη περὶ τὸ τέλος τοῦ σταδίου του ἐζητεῖτο ἓν ὄνομα κατάλληλον, δυνάμενον νὰ ἐκφράσῃ ἐν τῇ μεγαλητέρᾳ συντομίᾳ ὅλην τὴν μακρὰν ἱστορίαν τῆς μεγαλοπρεποῦς πάλης, ἣν διεξήγαγεν ἡ Γαλλία καὶ συνεπῶς ἡ ἀνθρωπότης κατὰ τὰ τρία πρῶτα τέταρτα τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ ἣν συνεκέντρωσε καὶ ἐπροσωποποίησεν ὁ λευκόθριξ πρεσβύτης πρὸ τοῦ ὁποίου παρήλασαν φρενητιῶντες ἐξ ἐνθουσιασμοῦ οἱ Παρίσιοι τὴν 14 Φεβρουαρίου, τῆς ἐλευθερίας κατὰ τοῦ δεσποτισμοῦ, τῆς προόδου κατὰ τῆς ὀπισθοδρομήσεως, ἂν ἐζητεῖτο τοιοῦτο ὄνομα διὰ νὰ δοθῇ εἰς αὐτόν, δὲν θὰ εὑρίσκετο ἄλλο ἢ τοῦτο, τοῦ παλαίοντος καὶ νικῶντος ἐπὶ τέλους πνεύματος.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ δὲν ἀντιπροσωπεύει μίαν φιλολογικὴν δόξαν, μίαν πολιτικὴν μεγαλειότητα ἢ μίαν κοινωνικὴν ὑπεροχήν. Τὸ μέλλον θὰ ὑποτιμήσῃ ἴσως κατὰ πολὺ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀχανοῦς αὐτοῦ καὶ κολοσσαίου ἀλλὰ συγκεχυμένου καὶ ἀορίστου ἔργου, ὅπερ ἀποτελεῖ τραγῳδία καὶ σάτυρα, μυθιστόρημα καὶ ἱστορία, φιλοσοφία καὶ ποίησις, εἰς τὰ ὁποῖα ὅλα μετὰ σπανίας ἐνεργητικότητος ἠσχολήθη, ὡς ὁ Βολταῖρος κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Ἀλλὰ βεβαίως δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ τῷ ἀρνηθῇ τὴν εὐρεῖαν θέσιν, ἣν κατέλαβεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐξασκήσας τὴν ἐπιρροὴν τῆς μεγαλοφυΐας του ἐφ' ὅλων τῶν σπουδαίων πολιτικῶν, φιλολογικῶν ἢ κοινωνικῶν γεγονότων, ἅτινα ἐσημείωσαν τὴν πάροδον τῆς δημιουργικῆς ταύτης ἐποχῆς, ἣν γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1802 ἐνεκαίνισε καὶ μέλλει αὐτὸς καὶ νὰ κλείσῃ ἀποθνήσκων μετ' αὐτῆς. Ἡ εἰδωλολατρικὴ ἑπομένως ἀποθέωσις ἣν ἀπονέμει εἰς τὸν ποιητὴν ἡ Γαλλία τοῦ ΙΘ' αἰῶνος δύναται μὲν νὰ φαίνεται παράδοξος εἰς τοὺς ἄλλους λαούς, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀδικαιολόγητος, διότι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ, ὅστις ἀντιπροσωπεύει ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὸ πνεῦμά της, ὅστις διηρμήνευσεν ἐκφραστικώτερον παντὸς ἄλλου τὰ αἰσθήματα καὶ τοὺς πόθους της, ὅστις ἔψαλε τοὺς ἀγῶνας, τὰς θλίψεις, τὰς δυστυχίας, τὰς ἐπιθυμίας καὶ τοὺς θριάμβους της, τιμᾷ ἑαυτήν.

***

Ὁμολογουμένως ὅμως ἡ λατρεία αὕτη καὶ αἱ παντοειδεῖς ἐκδηλώσεις αὐτῆς ὑπερβαίνουσι πᾶν ὅριον, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἐφικτὸν μέχρι τοῦδε, θαυμασμοῦ πρὸς ζῶντα ἄνθρωπον. Ἀπὸ ἐτῶν ἤρχισεν ὁ λίβανος καιόμενος πρὸ τοῦ βασιλέως τῆς φιλολογίας, ὡς τὸν ὠνόμασεν ὁ Ἀμπού, καὶ

Digitized by Google

οἱ κριτικοὶ ἡμιλλῶντο τίς πλειότερον νὰ ἀνυψώσῃ τὸν *Διδάσκαλον* ὑπὲρ πάντας τοὺς προϋπάρξαντας ἀλλοεθνεῖς συγγραφεῖς καὶ ποιητάς. Ἀλλὰ ἀπὸ πενταετίας ἰδίως χρονολογεῖται ἡ ἐπίσημος καὶ πάνδημος κατ' ἔτος ἐπαναλαμβανομένη γονυκλισία ὁλοκλήρου λαοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἡ ἐνιαυσία μέθη τῆς ὅσον ἔνεστι μεγαλοπρεπεστέρας ἑορτάσεως τῆς ἐπετηρίδος τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου των ἀνδρός, ἥτις καταλαμβάνει τοὺς Παρισινούς, καὶ ὁ ἐκκωφαίνων θόρυβος τῶν γευμάτων, τῶν προπόσεων, τῶν ζητωκραυγῶν, τῶν ὕμνων, ὅστις ἀνέρχεται ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν πόλεων καταπλήττων τὸν λοιπὸν κόσμον.

Ἡ πρώτη ἀφορμὴ πρὸς τέλεσιν τῆς ἑορτῆς ἐδόθη ἐν τῇ 25 Φεβρουαρίου 1880 συμπληρώσεως πεντηκονταετηρίδος ἀπὸ τῆς πρώτης τῷ 1830 παραστάσεως τοῦ *Ἐρνάνη*. Μεγαλοπρεπὲς γεῦμα, εἰς ὃ παρεκάθησαν αἱ ἐπιφανέστατοι τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ τύπου, τῆς φιλολογίας ἢ τῆς πολιτικῆς, ἐδόθη, εἰς ὃ συγκεκινημένος παρίστατο καὶ ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, λόγων δὲ καὶ προπόσεων καὶ ὕμνων ἀπειρία ἐξεφωνήθησαν, ἀπηγγέλθησαν καὶ ἐπαιανίσθησαν πρὸς λάμπρυνσιν τῆς τελετῆς. Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ἐν μέσῳ τῶν χειροκροτημάτων τοῦ ἐνθουσιῶντος κοινοῦ παρεστάθη ἐν τῷ Γαλλικῷ Θεάτρῳ τὸ περίφημον δρᾶμα. Ἡ λεωφόρος, εἰς ἣν κατοικεῖ, ἀπὸ *λεωφόρου Ἐϋλὼ*, ὡς ἐκαλεῖτο ἕως τότε, μετωνομάσθη διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ μεγαλείου τῆς ἡμέρας τὸ πλῆθος παρήλασε πρὸ τῆς οἰκίας του, ἐπευφημοῦν αὐτόν. Τῷ 1881 ἐπανελήφθησαν τὰ αὐτά, ἐπιτεινομένου μάλιστα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Οὐδέποτε εἰς στρατηγὸν ἢ αὐτοκράτορα τῆς Ῥώμης ἐπανακάμπτοντα ἀπὸ νικηφόρου ἐκστρατείας ἐχορηγήθη ἡ ἔκτακτος τιμὴ καὶ ἡδονὴ τοιούτου θριάμβου. Διακόσιαι χιλιάδες λαοῦ διήρχοντο ἐπὶ τέσσαρας ὥρας κάτωθεν πάλιν τῆς οἰκίας του καὶ αὐτὸς ἐπιφαινόμενος εἰς τὸ παράθυρον ἤρεμος καὶ γαλήνιος ὡς πάντοτε ἐχαιρέτα τὸν λαόν του. Ἔκτοτε ἑκάστη 26 Φεβρουαρίου παρερχομένη βλέπει τὰς αὐτὰς σκηνάς, ἡ δὲ ἐφετινὴ καὶ ὑπερέβαλε μάλιστα κατὰ τὴν ἐπισημότητα τὰς προγενεστέρας. Τὸ ἐτήσιον γεῦμα ἐγένετο πλουσιώτατον καὶ ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρον μάλιστα καὶ περίεργον, διότι πρὸς αὐτὸ συνεδέετο καὶ ἡ ἔναρξις τῆς μεγάλης *Ἐθνικῆς Ἐκδόσεως* τῶν ἔργων τοῦ Οὐγκώ, ἧς τὸ πρῶτον τεῦχος εὗρον πρὸ τῆς θέσεως αὐτῶν οἱ παρακαθήσαντες. Εἰς τὰ συγκινητικώτερα δὲ τῶν ἐπεισοδίων ἔδωκεν ἀφορμὴν ἡ πρὸ τῆς οἰκίας του συνήθης παρέλασις. Αἱ θύραι ἠνοίχθησαν καὶ τὸ πλῆθος ἐπὶ ὥρας διήρχετο πρὸ αὐτοῦ. Γέρων τις λευκοπώγων ἀφιχθεὶς ἐπίτηδες ἐκ Βεζανσών, τῆς γενεθλίου πόλεως τοῦ Οὐγκώ, ἐγονυπέτησεν ἔμπροσθέν του ἀναμιμνήσκων αὐτῷ ὅτι ἦσαν συμπολῖται. Μία παρισινὴ *μάγκα*, ἐξ ἐκείνων, ἃς ἀπηθανάτισεν ὑπὸ τὸν τύπον τοῦ Gavroche ἐν τοῖς *Ἀθλίοις* παρετήρει αὐτὸν ἐπὶ πολὺ ἐν ἐκστάσει. Ὁ Οὐγκὼ ἐκάλεσε τὸ παιδίον πλησίον του καὶ τὸ ἐφίλησεν ἐφ' ἑκατέρας τῶν παρειῶν. Γυναῖκες τοῦ λαοῦ ἤρχοντο καὶ ἐρρίπτοντο κλαίουσαι εἰς τὰς ἀγκάλας του. Γέροντες καὶ νέοι, ἐπιφανεῖς καὶ ἄσημοι δημοκρατικοὶ καὶ βοναπαρτισταί, ἀναρχικοὶ καὶ μοναρχικοὶ παντὸς φύλου, πάσης ἡλικίας καὶ πάσης ἀποχρώσεως ἄνθρωποι ἤρχοντο ἐκεῖ νὰ συνενωθῶσιν εἰς ἓν κοινὸν αἴσθημα, εἰς μίαν κοινὴν ἰδέαν, εἰς μίαν κοινὴν ἀνακραυγήν. Τὴν ἐπιοῦσαν αἱ ἐφημερίδες ἐξέδωκαν ἰδιαίτερα παραρτήματα ἀφιερωμένα ὅλα εἰς τὸν Οὐγκώ. Ὁ *Ζὶλ-Βλὰς* δὲν ἐπρόφθανε νὰ ἀνατυπώνῃ τὸ ἀνάρπαστον γενόμενον φύλλον, ἐν ᾧ περιείχοντο τὰ προμνημονευθέντα αὐτόγραφα τῶν συγχαιρόντων τῷ Οὐγκῷ ἐπισήμων ἁπανταχόθεν ἀτομικοτήτων. Ὁ δὲ *Φιγαρὼ* ἐδημοσίευσε φύλλον, ἐν ᾧ περιείχοντο ζωγραφικά τινα σχεδιάσματα αὐτοῦ τοῦ Οὐγκὼ καὶ περιεργότατον *Ἡμερολόγιον τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ* συναρμολογηθὲν ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ συγγραφέως Louis Ulbach, ἐν ᾧ ἑκάστη ἡμέρα τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐσημειοῦτο καὶ δι' ἑνὸς μεγάλου πολιτικοῦ, φιλολογικοῦ ἢ κοινωνικοῦ συμβάντος, οὗτινος ἀφορμὴ ἦτο ὁ ποιητὴς ἢ εἰς τὸ ὁποῖον ἔτυχε νὰ εἶνε ἀναμεμιγμένος. Ἐκ τῆς ἑορτῆς δὲ ταύτης, ἥτις φέρει πάλιν εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὰ χείλη ὅλων τὸ ὄνομα καὶ τὸν τόσον ποικίλον βίον τοῦ καὶ ἰδιαιτέρως συνδεομένου πρὸς τὴν Ἑλλάδα συγγραφέως λαμβάνοντες ἀφορμήν, ἀφιεροῦμεν ὀλίγας σελίδας τῆς *Ἑστίας* πάλιν εἰς αὐτόν, ἀφοῦ οὗτος ἀνήκει τόσον πολὺ εἰς τὴν τάξιν ἐκείνων, περὶ ὧν ὅσα καὶ ἂν γραφῶσι δὲν δύναταί τις νὰ φοβηθῇ ὅτι ἡ κοινὴ περιέργεια πιθανὸν νὰ κουρασθῇ, ἢ νὰ ἐξαντληθῇ τὸ θέμα.

* * *

Μὲ πόσης ἀλγεινῆς ἀμφιβολίας κίνημα θὰ ὑπεδέχοντο οἱ γονεῖς τοῦ ἐν Βεζανσὼν τῇ 14 Φεβρουαρίου 1802 γεννηθέντος ἀσθενικοῦ καὶ ἑτοιμοθανάτου παιδίου εὐέλπιδά τινα προφητείαν ὅτι τὸ νεογνόν, ὅπερ ἔκλαιον ἄνευ ζωῆς, ἄνευ ψυχῆς συνεσπειρωμένον μικροσκοπικὸν ἐν τῷ λίκνῳ του, ὄχι μόνον θὰ ἔζη, ὄχι μόνον θὰ κατέκτα τὸν κόσμον διὰ τοῦ πνεύματός του, ἀλλὰ καί, πλῆρες ῥώμης καὶ ὑγείας, θὰ ἀντεμάχετο πρὸς τὸν θάνατον μέχρι γήρατος ὅσῳ βαθέος τόσῳ καὶ νεανικοῦ! Διότι ὁ θαλερώτατος πρεσβύτης, ὁ εἰσελθὼν ἤδη εἰς τὸ 84 ἔτος τῆς ἡλικίας του, εἶδε τὸ φῶς ἡμιθανὴς καὶ μυρίους διέτρεξε κινδύνους ὡς ἐκ τῆς εὐπαθοῦς αὐτοῦ κράσεως, ὅτε ἦτο βρέφος. Ἀλλ' ἡ φύσις, ἥτις δι' οὕτως ἐπιφανὲς μέλλον προώριζεν αὐτόν, δὲν ἔλειψε νὰ τῷ δωρήσῃ καὶ ὅ,τι τῷ ἐχρειάζετο διὰ νὰ ζήσῃ: μητέρα, μέχρι μανίας ἀγαπῶσαν αὐτόν, καὶ πατέρα, ὅστις ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἔμελλε νὰ

τὸν συνειθίσῃ εἰς τὰς σκληραγωγίας καὶ τὴν ἀταξίαν τῆς στρατιωτικῆς ζωῆς, ἥτις ἐξῆψεν, ἀνύψωσεν, ἐκράτυνε τὴν φαντασίαν του καὶ τὴν κρίσιν του καὶ ἐνίσχυσεν, ἐσκλήρυνεν, ἀπεχαλύβδωσε τὰ νεῦρά του. Διὰ τῶν ἀδιαλείπτων φροντίδων τῆς μητρός του κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τοὺς κινδύνους, οἵτινες ἐταλαιπώρησαν τὴν βρεφικήν του ἡλικίαν. Ἀλλ' ὅταν ἔγεινε παιδίον καὶ ἠδύνατο νὰ ἵσταται ἐπὶ τῶν ποδῶν του, ἡ θέσις τοῦ πατρός του, ὃν ἦτο ὑποχρεωμένη νἀκολουθῇ ὅλη ἡ οἰκογένεια, ἐξέθηκεν αὐτὸ εἰς μυρίους νέους, πεχηνότας κινδύνους, οὓς συνεπήγον τὰ συχνὰ ταξείδια, ἡ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετὰ τὰς ἀτελείας μάλιστα τῆς τότε συγκοινωνίας μεταφορά, ἡ ἀνώμαλος πολιτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης καὶ αἱ παντὸς ἄλλου εἴδους ἀνησυχίαι.

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς νεανικῆς ἡλικίας τοῦ Οὐγκὼ εἶνε ἐκ τῶν περιεργοτέρων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον ἀγνώστων.

Ὁ πατὴρ οὗτος τοῦ Οὐγκὼ ἦτο φοβερὸς ἄνθρωπος. Ὡς ὁ πατὴρ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ, ὅστις ἀφηγεῖται διὰ μακρῶν πάντα ταῦτα εἰς τὰ *Ἀπομνημονεύματά* του, στρατηγὸς τῆς Μεγάλης Ἐπαναστάσεως, ἀφοῦ ἔλαβε μέρος εἰς ὅλας τὰς ἐμφυλίους ταραχὰς καὶ ὑπῆρξεν ἐκεῖνος, ὅστις συνέλαβεν ἐν Βανδέᾳ τὸν περίφημον Charette, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἐνεργητικότητά του εἰς τὴν ἥσυχον γαλήνην τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, προσέφερε τὸ ξίφος του εἰς τὸν πρῶτον Ὕπατον Βοναπάρτην καὶ ἔπειτα αὐτοκράτορα Ναπολέοντα τὸν Α'. Ἄνθρωπος πλήρης γενναιότητος καὶ τόλμης καὶ στρατιωτικῆς ἐμπειρίας ἐχρησιμοποίει τὰ προσόντα αὐτοῦ ταῦτα ὅπου ἠδύνατο. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Ἰωσὴφ Βοναπάρτου μετὰ ἔτη τινὰ ἀγώνων κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ τὸν περιώνυμον ποιητικὸν λῃστήν, οὗτινος τὸ ἀληθὲς ὄνομα Μιχαὴλ Πέτζας ἐξηφανίσθη πρὸ τοῦ ρωμαντικοῦ παρεπιθέτου τοῦ *Fra Diavolo*. Ἐκεῖθεν ὅ,τε Ἰωσὴφ μεταβαπτισθεὶς εἰς βασιλέα τῆς Ἱσπανίας καὶ ὁ στρατηγός του μετέβησαν εἰς τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον. Νέοι δὲ πάλιν ἐκεῖ ἀγῶνες καὶ νέαι νῖκαι κατὰ τῶν ἀνυποτάκτων ἰθαγενῶν, τῶν μὴ συναινούντων νἀναγνωρίσωσι τὸν ἐπιβαλλόμενον αὐτοῖς βασιλέα. Παραμένει ἐκεῖ ἔτη τινὰ ἀκόμη, συλλαμβάνει ἄλλον περίφημον ἀρχιλῃστήν, τὸν Ζουὰν Μαρτὲν ἐπιλεγόμενον καὶ Empecinado, περὶ τὰς ὄχθας τοῦ Τάγου, καὶ ἐπιστρέφει εἰς Γαλλίαν μόνον μετὰ τὰς ὁλοσχερῶς καταστρεπτικὰς διὰ τοὺς Γάλλους ἀλλ' ἡρωϊκὰς ἥττας τῆς Σαραγόσσης καὶ τῆς Βικτωρίας, ὅτε πλέον ἐξέλιπε πᾶσα ἐλπὶς περὶ διατηρήσεως τῆς Ἱσπανίας ὑπὸ τὴν γαλλικὴν κυριαρχίαν. Παρουσιάζεται εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν στρατιωτικῶν φορῶν τὴν στολήν του, στολὴν στρατηγοῦ. Ἀλλ' ὁ Ναπολέων ἔφερε βαρέως τὴν ἧτταν καὶ μάλιστα ἐφθόνει τοὺς ἀποτελοῦντας τοὺς στρατοὺς τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἱσπανίας στρατηγούς. Τὴν ἐπιοῦσαν λοιπὸν προσκαλεῖται νὰ ἐμφανισθῇ πάλιν ἐνώπιον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν δι' ἐγγράφου τιτλοφοροῦντος αὐτὸν *ταγματάρχην*. Αὐτὸς ἐνδύεται στολὴν ἁπλοῦ στρατιώτου καὶ κατευθύνεται εἰς τὸ ὑπουργεῖον.

— Τί εἶν' αὐτά; τῷ λέγει ὁ ὑπουργός.

— Γρεναδιέρος ἢ στρατηγός! ἀπαντᾷ ὑπερηφάνως ἐκεῖνος.

Καὶ τὴν ἐπιοῦσαν αὐτόγραφον τοῦ ἰδίου Ναπολέοντος ἀπένεμεν εἰς αὐτὸν τὸν νόμιμόν τίτλον του, τοῦ *στρατηγοῦ*.

Ὑποχρεωμένος λοιπὸν νἀκολουθῇ τὸν πολυκύμαντον καὶ περιπετειώδη βίον τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, παιδίον ἔτι ἔζησεν ὡς στρατιώτης ἕως οὗ ἀνδρωθῇ. Νεαρώτατος διῆλθε τὴν Ἰταλίαν ὅλην, θαυμάζων τὰς μαγευτικὰς πόλεις της, τὸν ὡραῖον οὐρανόν της καὶ τὰς ἀποκεκομμένας κεφαλὰς τῶν λῃστῶν, αἵτινες ἐκόσμουν τὰς γωνίας τῶν δρόμων της, μεταβαίνων ὅπως εὕρῃ τὸν πατέρα του ἐν Νεαπόλει. Ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἄλλο ταξείδιον, καθ' ὁδὸν διὰ τὴν Ἱσπανίαν, ὅπου τοὺς προσεκάλει πάλιν ὁ πατήρ. Ταξείδιον διὰ τὴν Ἱσπανίαν κατὰ τὸ 1811! Δηλαδὴ μῆνες ὁλόκληροι διαρκοῦς ὁδοιπορίας, πλήρους τρομερῶν ἐναλλὰξ καὶ κωμικῶν ἐπεισοδίων, ἀνὰ μέσον χώρας ἐπαναστατημένης, δι' ὀρέων ἀβάτων, διὰ κοιλάδων καὶ χαράδρων καὶ βαράθρων, ὑπὸ τὴν κλαγγὴν τῶν ὅπλων ὁλοκλήρου στρατεύματος συνοδεύοντος τὸ *καραβάνιον* τῶν ταξειδιωτῶν, διότι ἄλλως ἦτο ἀδύνατος ἡ ἄνευ ἀπευκταίου ἄφιξις εἰς Μαδρίτην. Τὴν ἐπικὴν ταύτην ὁδοιπορίαν ἀφηγεῖται εἴς τινα τῶν πρώτων ποιημάτων του αὐτὸς ὁ ἴδιος. Ἀλλὰ χαριέστατα περιγράφει αὐτὴν ὁ Δουμᾶς: « Ἀνὰ πᾶν λεπτόν, λέγει, ἡ ζωὴ τῶν ταξειδιωτῶν ἦτο ἐκτεθειμένη. Ἡ ἅμαξα τῆς κυρίας Οὐγκὼ παρ' ὀλίγον νὰ καταπέσῃ ἡμέραν τινὰ εἰς κρημνόν, ὁπόθεν μετὰ βίας ἀνεσύρθη παρὰ τῶν στρατιωτῶν. Ἄλλοτε ἐν χωρίῳ τινὶ ὅπου ἐστάθμευεν ἡ πομπή, ὁ μικρὸς Βίκτωρ ἀνευρέθη ἐντὸς βόθρου μὲ διερρηγμένην τὴν κεφαλήν, καταπεσὼν ἐκ μάνδρας τινός, ἣν ἐπειρᾶτο νὰ ὑπερασπίσῃ κατὰ τῶν ἄλλων παιδίων, ἅτινα διεσκέδαζον μιμούμενα τοὺς πέριξ αὐτῶν ἀληθῶς πολεμοῦντας ἄνδρας. Νύκτα τινὰ ἐγκατελείφθησαν ἐν τῷ μέσῳ ἐρήμου πεδιάδος μόνοι ὑπὸ τῶν λοιπῶν θραυσθείσης τῆς ἁμάξης των, καὶ μόλις μετὰ δύο ἡμέρας κατώρθωσαν νὰ φθάσωσι τὸ *καραβάνιον*. Σταθμεύσαντες ἔπειτα ἐν ἄλλῳ χωρίῳ νύκτα τινὰ ἐξυπνίσθησαν ὑπὸ τοῦ κρότου γενικοῦ πυροβολισμοῦ, διαρκέσαντος μέχρι τῆς πρωΐας. Ἐπίστευσαν ὅτι οἱ ἐπαναστάται τοὺς προσέβαλον ὁριστικῶς πλέον καὶ ὅ,τι ἤκουον ἦτο ὁ θόρυβος τῆς μάχης· τὸ πρωῒ ἀπεδείχθη ὅτι

οἱ φρουροῦντες στρατιῶται εἶχον ἀπατηθῆ ἐκ τῆς προσεγγίσεως εἰς τὰς σκηνὰς ἀθώου τινὸς ἀδεσπότου ἵππου, μὴ ἀποκριθέντος εἰς τό: *τίς εἶ;* αὐτῶν. Ἄλλην δέ τινα ἡμέραν παρέστησαν θεαταὶ τῆς πρωτοτυποτέρας στρατιωτικῆς ἐπιθεωρήσεως. Εἰς τὸν διοικοῦντα τὸν συνοδεύοντα αὐτοὺς στρατὸν εἶχεν ἀγγελθῆ ὅτι ἐντὸς μιᾶς ὥρας θὰ διήρχετο τοῦ μέρους, δι' οὗ ὥδευον, ἡ συνοδεία τῆς ἐπίσης ταξειδευούσης βασιλίσσης τῆς Ἰσπανίας. Καὶ διὰ νὰ τὴν ὑποδεχθῇ ὡς ἔδει ὁ ἀρχηγὸς διέταξεν ἐκ τοῦ προχείρου ἐκεῖ ἐν ὑπαίθρῳ οἱ στρατιῶται νὰ ἀποδυθῶσι τὴν συνήθη καὶ νὰ φορέσωσι τὴν ἐπίσημον αὐτῶν στολήν· ἀλλ' ἡ βασίλισσα προέτρεχε καθ' ἡμίσειαν ὥραν τῆς ἀγγελθείσης· καὶ ἐν ᾧ οἱ στρατιῶται μόλις εἶχον ἐκδυθῆ τὴν στολήν, ἣν ἐφόρουν, ἐπεφάνη ἐκείνη διερχομένη. Ὁ δυστυχὴς διοικητὴς τὰ ἔχασεν ἐξ ὁλοκλήρου· βλέπων δὲ τὸ δύσκολον τῆς θέσεως προὐτίμησεν ἀντὶ νὰ λείψῃ τοῦ πρὸς τὴν βασίλισσαν ὀφειλομένου σεβασμοῦ νὰ τῇ παράσχῃ αὐτὸν ὅπως ὅπως· καὶ προσεκάλεσε τοὺς στρατιώτας εἰς παράταξιν καὶ παρουσίασαν ὅπλα εἰς τὴν διαβαίνουσαν μεγαλειότητα, φέροντες ἐκ τοῦ ἱματισμοῦ των μόνον ὅ,τι ἀπῃτεῖτο διὰ νὰ μὴ εἶνε ἐντελῶς γυμνοί!

Ἡ περιήγησις αὕτη ἀφῆκε μεγίστην ἐντύπωσιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ποιητοῦ.

***

Σταχυολογοῦμεν ἐκ τῶν αὐτῶν *Ἀπομνημονευμάτων* τοῦ Δουμᾶ ἄλλα τινὰ ἀνέκδοτα τῆς νεανικῆς ἡλικίας τοῦ Οὐγκώ.

Μετὰ τὴν εἰς Γαλλίαν ἐπιστροφὴν καὶ τὴν δημοσίευσιν τῶν πρώτων ἔργων του, περιελθὼν εἰς διάστασιν πρὸς τὸν πατέρα του, ἀποσυρθέντα εἰς Βλοᾶ ἄπρακτον μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς αὐτοκρατορίας, προορίζοντα αὐτὸν διὰ τὴν πολυτεχνικὴν σχολήν, ἐδέχθη ἐπιχορήγησίν τινα ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ'. Ὁ Οὐγκὼ ἐνόμισεν ὅτι αὕτη τῷ ἐδίδετο ὡς ἐνθάρρυνσις δι' ὅσα εἶχε γράψει. Ἀλλὰ βραδύτερον ἔμελλε νὰ μάθῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς εὐνοίας ταύτης.

Δύναταί τις νὰ εἶνε μεγαλοφυής, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀπείρως ἀφελὴς καὶ ἁπλοῦς, καὶ τὰ δύο δὲ ταῦτα συνήνου εἰς ὑπέρτατον βαθμόν. Ἰδοὺ δὲ ποίου ἐγκλήματος ἐκ τούτου εἶχε γείνει ὁ ἀκούσιος ἔνοχος.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχεν ἀνακαλυφθῆ συνωμοσία τις κατὰ τῆς βασιλείας, ἧς οἱ ἀρχηγοὶ εἶχον ὅλοι συλληφθῆ, ἐκτὸς ἑνὸς ὀνομαζομένου Δελόν, ὃν εἶχεν ἄλλοτε γνωρίσει ὁ Οὐγκώ. Συγκινηθεὶς ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ δὲν χάνει καιρὸν καὶ αὐθορμήτως γράφει πρὸς τὴν μητέρα τοῦ ἐπαναστάτου δίδων αὐτῇ τὴν διεύθυνσιν τῆς κατοικίας του καὶ παρακαλῶν νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν υἱόν της, ὅτι εἶνε ἕτοιμος νὰ τὸν δεχθῇ καὶ νὰ τὸν κρύψῃ οἱανδήποτε ὥραν τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυκτός. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐν παιδικωτάτῃ ἁπλότητι ῥίπτει εἰς τὸ ταχυδρομεῖον. Ἡ ἀστυνομία ἐννοεῖται ὅτι τὴν ἀνοίγει, ἀναγινώσκει τὸ περιεχόμενον, παραφυλάττει καὶ συλλαμβάνει τὸν Δελόν. Ὁ Λουδοβῖκος μανθάνει τὸ συμβάν, ὑποθέτει ὅτι ὁ Οὐγκὼ ἐπίτηδες ἔκαμε τοῦτο ἵνα ὁδηγηθῇ ἡ ἀστυνομία πρὸς σύλληψιν τοῦ συνωμότου καὶ τῷ ἀπονέμει τὸ ῥηθὲν ἐπίδομα.

Ἐννοεῖται ποία ἦτο ἡ ἀπελπισία τοῦ δυστυχοῦς παιδίου, ὅτε ἡμέραν τινὰ ὁ διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων διὰ νὰ γελάσῃ μαζί του ἀφηγήθη τὰ συμβάντα προσθέτων ὅτι ὁ Δελὸν ἐτουφεκίσθη.

— Ἀλλὰ τότε τὸ ἐπίδομα, ὅπερ λαμβάνω, εἶνε ἡ τιμὴ τοῦ αἵματος! Ὤ! ἀνέκραξε κλαίων ὁ ποιητής.

Ἐκινδύνευε δὲ νὰ παραφρονήσῃ, ἂν ὁ αὐτὸς διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων δὲν τὸν καθησύχαζε βεβαιῶν αὐτὸν ὅτι ὁ Δελὸν εἶχε δραπετεύσει καὶ μετὰ ταῦτα καὶ εὑρίσκετο ἐν Ἀγγλίᾳ.

***

Δὲν ἦτο ἀκόμη εἰκοσιτριετὴς ὅτε ἀπεφασίσθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Καρόλου Ι'. νὰ τῷ ἀπονεμηθῇ τὸ παράσημον τοῦ ἱππότου τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς.

Ὁ τότε ὑπουργὸς Λαροσφουκὼ παρουσίασεν εἰς τὸν βασιλέα καὶ τὰ δύο ὀνόματα, τοῦ Λαμαρτίνου καὶ τοῦ Οὐγκώ, ἐν μέσῳ πλήθους ἄλλων, οἵτινες ἐπροτείνοντο πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Ὁ βασιλεὺς ἔλαβε τὸν κάλαμον καὶ ἔσβυσε τὰ δύο ὀνόματα.

— Πῶς! ἀνέκραξεν ἔκπληκτος ὁ Λαροσφουκώ, δύο ἄνθρωποι τόσον ἔνδοξοι!

— Ἀκριβῶς διότι εἶνε ἔνδοξοι τοὺς ἔσβυσα, ἀπεκρίθη Κάρολος ὁ Ι'. Τὰ ὀνόματά των δὲν πρέπει νὰ συγχυσθοῦν μὲ αὐτὸν τὸν σωρόν. Παρουσιάσατέ μου ἓν χωριστὸν διάταγμα διὰ τοὺς κκ. Λαμαρτῖνον καὶ Οὐγκώ.

***

Πράγματι δὲ μ' ὅλα τὰ δημοκρατικὰ φρονήματα τοῦ νεαροῦ ποιητοῦ καὶ ὁ Κάρολος ὁ Ι' καὶ ὁ Λουδοβῖκος—Φίλιππος ὑπελήπτοντο, ἐξετίμων καὶ συνεπάθουν αὐτῷ μεγάλως. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ τελευταῖος ἐδέχετο σχεδὸν καθ' ἑσπέραν αὐτὸν ἐν τοῖς ἀνακτόροις του καὶ συνωμίλει μέχρι βαθυτάτης νυκτὸς μετ' αὐτοῦ, ἕως οὗ ἀποκοιμωμένων πάντων τῶν αὐλικῶν, τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν θεραπόντων, ἠναγκάζετο καὶ νὰ τὸν συνοδεύῃ μὲ τὴν λυχνίαν εἰς τὴν χεῖρα μέχρι τῆς κλίμακος. Ὁ δὲ Κάρολος Ι' ὄχι μόνον τὸν ἐπαρασημοφόρησεν ἀλλὰ καὶ τῷ ηὔξησε τὸ ἐπίδομα ἀπὸ 2500 φρ. εἰς 10000. Ἀλλ' ὁ Οὐγκὼ δὲν ἐδέχθη διότι τοῦτο παρείχετο αὐτῷ ὡς ἀποζημίωσις διὰ τὴν ὑπὸ τῆς λογοκρισίας ἀπαγόρευσιν τῆς παραστάσεως τῆς *Μαριὸν Δελόρμ*, ἧς τὴν

Digitized by Google

ἄρσιν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ καὶ μετὰ μακρὰν καὶ σοβαρωτάτην συνέντευξιν, ἣν ἔλαβε πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέα.

***

Οἱ ἀντίπαλοι, καθ' ὧν εἶχε νὰ παλαίσῃ κατὰ τὸ φιλολογικόν του στάδιον, ἦσαν οἱ μέγιστοι ἴσως τῶν ποιητῶν καὶ τῶν συγγραφέων τῶν νεωτέρων χρόνων, ὅ,τι θαυμάζει καὶ γεραίρει καὶ ἡ Γαλλία καὶ ἡ ἀνθρωπότης. Ἀλλὰ μετὰ τὰς πρώτας ἐπιτυχίας του δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐννοήσῃ ποίαν ὑπέροχον θέσιν ἔμελλε νὰ καταλάβῃ μεταξὺ αὐτῶν. Τὴν συναίσθησιν λοιπὸν ταύτην τῆς ἀξίας του ἢ τὸν ἐγωϊσμόν, ἂν θέλετε, ἐπιθυμῶν νὰ πειράξῃ ὁ γνωστὸς δραματικὸς συγγραφεὺς Barrière τὸν ἠρώτησε ποτὲ πονηρῶς:

— Ποῖος εἶνε ὁ πρῶτος ποιητὴς τῆς Γαλλίας κατὰ τὴν γνώμην σας, κ. Οὑγκώ;

Καὶ ὁ Οὑγκὼ πονηρότερον:

— Ὁ Μυσσὲ εἶνε ὁ δεύτερος.

***

Ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐργάζεται, εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων καὶ ἀξίων προσοχῆς λεπτομερειῶν τῆς μελέτης τοῦ βίου οἱουδήποτε συγγραφέως. Ἀλλ' ὅλη σχεδὸν ἡ ἐργασία, ἣν μέλλει νὰ κάμῃ, παρὰ τῷ Οὑγκὼ τελεῖται πρὶν ἀρχίσῃ τὴν ἐκτέλεσίν της ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ του. Ὁλόκληρα δράματα, ποιήματα, μυθιστορήματα, πρὶν γράψῃ καὶ μίαν μόνην γραμμὴν αὐτῶν, τὰ συνθέτει ἐξ ὁλοκλήρου κατὰ νοῦν. Καὶ διὰ τοῦτο διὰ τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων του δὲν ἐχρειάσθη ἢ ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα. Τὴν «Marion Delorme» ἤρχισε τῇ 1 Ἰουνίου 1829 καὶ τὴν ἐτελείωσε τῇ 25 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Τὸ «Le Roi s'amuse» ἤρχισε τῇ 3 Ἰουνίου 1832 καὶ ἐτελείωσε τῇ 23. Διὰ τὸν *Ρουϋ-Βλὰς* ἐχρειάσθη ἕνα μῆνα καὶ τρεῖς ἡμέρας. Διὰ δὲ τὸν *Ερνάνην* μόνον 24. Διὰ τὰ μυθιστορήματά του μόνον ἤθελε περισσότερον καιρόν. Ἓν ἔτος κατέτριψεν ἐργαζόμενος εἰς τὴν *Παναγίαν τῶν Παρισίων* καὶ 10 μῆνας ἐδαπάνησε διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν *Ἐργατῶν τῆς Θαλάσσης*.

Ἐξ ἄλλου τὸ σύνθημα αὐτοῦ εἶνε: *Οὔτε μία ἡμέρα χωρὶς γραμμήν*. Τοῦτο δὲ κατορθόνει κοιμώμενος ἐνωρὶς καὶ ἐγειρόμενος εἰς τὰς 6 ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν καὶ ἀρχίζων τὴν ἐργασίαν του. Πολλάκις ὅμως κατ' ἐξαίρεσιν ἐργάζεται καὶ τὴν νύκτα. Ὁσάκις βασανίζεται ὑπ' ἀγρυπνίας, ἐγείρεται καὶ ἐν τῷ σκότει, χωρὶς νὰνάψῃ φῶς, ῥίπτει ἐπὶ τοῦ χάρτου εἰς ἱερογλυφικὰς σημειώσεις τὰς ἐπερχομένας αὐτῷ σκέψεις· πολλάκις ἀπὸ ἓν μόνον γράμμα κατορθώνει νὰ τὰς ἐνθυμηθῇ ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ἐπαύριον.

Ἐκ τῶν προσφιλεστέρων του δὲ συνηθειῶν εἶνε νὰ ἐργάζεται μὲ ἀνοικτὰ παράθυρα, εἰς τὸ ὕπαιθρον, εἰ δυνατόν. Τὴν *Παναγίαν τῶν Παρισίων* συνέγραφεν ἐν χειμῶνι, καθ' ἡμέρας παγετώδεις καὶ ψυχροτάτας, ἀνάπτων μεγάλην πυρὰν ἐν τῇ ἑστίᾳ καὶ ἀφίνων νὰ εἰσέρχηται ἀπὸ τῶν παραθύρων ὁ παγωμένος ἄνεμος.

***

Σήμερον ὅμως ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἐργάζεται πολύ. Πιστεύει καὶ ὁ ἴδιος ὅτι τὸ ἔργον του δὲν δύναται νὰ προβῇ περαιτέρω καὶ λέγεται ὅτι εἶπέ ποτε ἐσχάτως: «Φοβοῦμαι μήπως ὅ,τι εἶχα νὰ εἴπω τὸ εἶπα καὶ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτά». Πάντες δὲ φαίνεται νομίζουν, ἂν καὶ οὐδεμίαν μεταβολὴν διαβλέπει τις εἰς τὰς ἕξεις του, ὅτι αἱ ἀποθεώσεις, αἵτινες τῷ γίνονται, τῷ ὀφείλονται ὡς βεβαίως κατέχοντι ἐν τῇ κλίμακι τῶν ὄντων ἀνωτέραν τινὰ τῶν ἄλλων θνητῶν βαθμίδα. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι δυστυχῶς τοῦτο δὲν ἐμποδίζει νὰ ὑπόκηται εἰς ὅ,τι καὶ οἱ ἄλλοι ἁπλοῖ θνητοί, ὁσάκις φθάνουσιν εἰς τοιοῦτο ὅριον γήρατος. Οὕτω λέγεται ὅτι ἐκ τῶν πραγμάτων, εἰς ἃ φαίνεται δεικνύων ἰδιαιτέραν προτίμησιν, εἶνε καὶ τὸ ἀγενὲς μέταλλον, οὗτινος ἡ καταφρόνησις εἶνε ἐκ τῶν κυριωτέρων γνωρισμάτων τῶν ἀληθῶν ποιητῶν, τοῦ εἴδους μάλιστα τοῦ Οὑγκώ. Ἐνῷ δὲ ἡ ὅρασις αὐτοῦ, ἡ περίφημος ἐκείνη ἰσχυροτάτη ὅρασις, δι' ἧς, καθ' ἃ λέγει ὁ Gustave Planche, ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ ἀπὸ τῶν πανυψήλων πύργων τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων φίλον του διαβαίνοντα ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου, οὐδόλως ἐξησθένησεν, ἡ ἀκοή του δὲν διατηρεῖται ὡς ἄλλοτε. Ἀκαδημαϊκός τις ἐπισκεφθεὶς ἐσχάτως αὐτὸν ὡμίλει ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν περὶ διαφόρων· ἀλλ' ὁ Οὑγκὼ ἀντέτασσεν εἰς πάντα ταῦτα ἀπόλυτον σιωπήν. Ὁ ἀκαδημαϊκὸς ἀναμείνας ἐπ' ὀλίγον ἔτι, ἠγέρθη ἐπὶ τέλους βιαίως καὶ ὡς προσβεβλημένος, ὅτε ὁ Οὑγκὼ καθησυχάζων αὐτόν:

— Μὴ φεύγετε, τῷ λέγει, ἀκόμη. Ἀφ' ὅσα μοῦ εἴπατε δὲν ἤκουσα οὔτε δέκα λέξεις!

Πάντοτε ὅμως καὶ ἐν τῷ γήρατι αὐτοῦ ἀκόμη θὰ ἠδύνατο νὰ μεταδώσῃ καὶ πνευματικὴν καὶ σωματικὴν ζωὴν καὶ δύναμιν εἰς εἴκοσι νέους τῆς ἐκπεφυλισμένης συγχρόνου ἐποχῆς!

M. A. M.

ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ
ΣΤΙΓΜΙΑΙΑΣ ΟΡΓΗΣ

Διήγημα

Συνέχεια· ἴδε προηγούμ. φύλλον.

Δ'.

Μολονότι ὁ Ἐσκουδιὲ οὐδενὸς τὴν συνδρομὴν εἶχε ζητήσει, εἶχεν ὅμως φίλους καὶ συγγενεῖς, οἵτινες ἰδόντες αὐτὸν ὑπὸ τὸ βάρος τοιαύτης κατηγορίας, προσεπάθησαν νὰ τὸν σώσωσιν. Οἱ μὲν ἦσαν πεπεισμένοι περὶ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ, οἱ δὲ ἠγνόουν τί νὰ ὑποθέσωσιν· ἀλλὰ πάντες ἐσκέφθησαν ὅτι εἶχον φιλικὸν καθῆκον νὰ ἔλθωσι

Digitized by Google

πρὸς βοήθειαν τοῦ κατηγορουμένου, ἀθώου ἢ ἐνόχου. Ἠθέλησαν νὰ προσκληθῶσιν ὡς μάρτυρες, ὅπως λάβωσιν εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράσωσι τὴν πρὸς τὸν Ἐσκουδιὲ ὑπόληψιν καὶ συμπάθειαν αὐτῶν, τὸ ἀξιότιμον τῆς προηγουμένης αὐτοῦ ζωῆς καὶ πολλὰ γεγονότα διαφωτίζοντα εὐνοϊκῶς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ κατηγορούμενος οὐδένα ἠθέλησε νὰ προσκαλέσῃ.

Ἅμα λαβόντες γνῶσιν τοῦ καταλόγου τῶν τριάκοντα καὶ ἓξ ἐνόρκων, οἵτινες δυνατὸν ἦτο νὰ προσκληθῶσιν εἰς τὴν δίκην, ἀπεφάσισαν νὰ προβῶσιν εἰς διαβήματα παρὰ τοῖς γνωστοῖς αὐτῶν. Ἀκριβῶς εἷς τῶν ἐνόρκων, ὁ κύριος Μισελέν, μέγας βιομήχανος, συνέπεσε νὰ ἔχῃ μετὰ τοῦ Ἐσκουδιὲ προσωπικὰς σχέσεις· ἡ περίπτωσις αὕτη ἠδύνατο νὰ ἔχῃ λίαν εὐχάριστα ἀποτελέσματα, διότι γνωστὸν εἶνε ὅτι, κατὰ τὰς διασκέψεις τῶν ἐνόρκων, ἀρκεῖ πολλάκις ἓν μέλος νὰ λάβῃ πρῶτον τὸν λόγον καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ μίαν γνώμην ἵνα μετὰ μεγάλης ἐλπίδος ἐπιτυχίας παρασύρῃ τὴν πεποίθησιν τῶν συναδέλφων αὐτοῦ.

Μετέβησαν λοιπὸν ἐμπιστευτικῶς παρὰ τῷ κ. Μισελέν, οὐχὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐπηρεάσωσι τὴν συνείδησιν αὐτοῦ, ἀλλ' ὅπως ἐπιστήσωσι τὴν προσοχήν του ἐπί τινων σοβαρῶν σημείων, τὰ ὁποῖα δυνατὸν ἦτο νὰ διαστραφῶσιν ἢ νὰ παρασιωπηθῶσι κατὰ τὴν συζήτησιν, καὶ ὅπως προφυλάξωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς προκαταλήψεως, ἥτις θὰ ἀνεπτύσσετο περὶ αὐτόν.

Ὁ κ. Μισελὲν δὲν εἶχε χρηματίσει ἔτι ἔνορκος, ἐπεθύμει δὲ ἀπὸ πολλοῦ νὰ λάβῃ εὐκαιρίαν ὅπως ἐκπληρώσῃ τὴν ἐντολὴν ταύτην, ἥτις εἶνε ἡ δυσχερεστέρα τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ πολίτου, ταὐτοχρόνως δ' ἀποτελεῖ βαρυτάτην εὐθύνην. Ἐδέχθη μετὰ μεγίστης ἐπιφυλάξεως καὶ μετά τινος ὑπεροψίας τὸ παρ' αὐτῷ γενόμενον διάβημα. Ἐνεθυμεῖτο ὅτι εἶχε γνωρίσει τὸν Ἐσκουδιέ, καίτοι ἀπὸ πολλοῦ δὲν εἶχεν ἴδει αὐτόν, ἀλλὰ κατώρθωσαν παρ' αὐτοῦ νὰ λάβωσι μόνον τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ ἐξήταζε μετ' ἀκριβολόγου μερίμνης ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς ὑποθέσεως, καὶ ὅτι θὰ ἐνεφορεῖτο ταυτοχρόνως πνεύματος δικαιοσύνης καὶ ἐπιεικείας.

Τὴν πρωΐαν τῆς δίκης περιέμενον ἀνυπομόνως τὴν κλήρωσιν, ἥτις θὰ ὑπεδείκνυε τοὺς δώδεκα ἐνόρκους, πρὸς οὓς θ' ἀντέτιθετο ἡ τύχη τοῦ Ἐσκουδιέ. Τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Μισελὲν ἐκληρώθη. Τοῦτο ἦτο καλὸς οἰωνός.

Οἱ λοιποὶ ἔνορκοι ἦσαν εἷς ἀρχιτέκτων, εἷς τμηματάρχης ἀποχωρήσας τῆς ὑπηρεσίας, εἷς δενδροκόμος, εἷς καφφεπώλης, εἷς κτηματίας, εἷς διοικητὴς τοῦ στρατοῦ, εἷς ἀλλαντοποιός, εἷς ἐπιπλοποιός, εἷς γαλακτοπώλης καὶ εἷς χοροδιδάσκαλος.

Πρῶτος ὁ δενδροκόμος παρεπονέθη διὰ τὴν ἀκατανόητον συμπεριφορὰν τοῦ κατηγορουμένου· ἅμα δ' ἔθιξε τὴν χορδὴν ταύτην, πάντες κατεβόησαν κατὰ τοῦ Ἐσκουδιέ.

Πολλοὶ ἔνορκοι ἀνέφερον μετὰ πικρίας τοὺς προσβλητικοὺς λόγους, οὓς εἶχεν ἀπαγγείλει· μεγάλως ἠπατήθη ἂν ἤλπιζε νὰ ἐκφοβίσῃ διὰ τῶν σαρκασμῶν καὶ τοῦ ἀγερώχου αὐτοῦ ἤθους τοὺς ἐνόρκους· ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνήκωσιν εἰς ἐπαγγέλματα καὶ κοινωνικὰς τάξεις διαφόρους καὶ ὅμως νὰ συναντηθῶσιν ἐν κοινῷ αἰσθήματι προκειμένου ν' ἀποφανθῶσιν ἐν συνειδήσει περὶ τῆς πραγματικότητος ἑνὸς γεγονότος. Οἱ ἔνορκοι δὲν ἦσαν τοσοῦτον ἁπλοϊκοὶ ὅπως γοητευθῶσιν ὑπὸ τῆς εὐγλωττίας ἑνὸς εἰσαγγελέως ἢ τῆς ἐπιδεικτικότητος τῆς δικαιοσύνης· ἀλλὰ καὶ δὲν ὤφειλον νὰ ἐμπέσωσιν εἰς τὴν παγίδα, ἣν ἔστηνεν αὐτοῖς ἡ ἀριστοκρατικὴ περιφρόνησις πανούργου ἐνόχου. Δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ σπουδάσῃ τις εἰδικῶς τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἐγκλήματος ἵνα ποιήσῃ διάκρισιν μεταξὺ ἀνθρώπου τιμίου ἀδίκως κατηγορουμένου, ὅστις θὰ ἐκραύγαζε, θὰ διεμαρτύρετο μετ' ἀγανακτήσεως, θὰ εὕρισκε συγκινητικοὺς λόγους ὅπως ὁμιλήσῃ περὶ τῆς δυστυχίας αὐτοῦ, καὶ ἀνθρώπου κακοῦ, διεφθαρμένου μέχρι μυελοῦ τῶν ὀστῶν, ὅστις ἀπήντα μετὰ μοχθηρᾶς ἀδιαφορίας εἰς τὰς ἐπφιόνους ἐπιπλήξεις τῆς δημοσίας συνειδήσεως, ὑπερήσπιζε δ' ἑαυτὸν διὰ πεποιθήσεως καὶ μεθόδου, ἥτις ἐξέθετεν αὐτὸν χιλιάκις πλειότερον τῆς ταραχῆς καὶ τῆς ἀσυναρτησίας. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα, ἐφ' οὗ ὁ κατηγορούμενος διετείνετο ὅτι ἐβάσιζε τὴν ὑπεράσπισιν αὐτοῦ, ἐφάνη ὑβριστικὴ εἰρωνεία. Ἐμυκτήριζε τὴν δικαιοσύνην ζητῶν τὴν προσαγωγὴν πιστοποιητικοῦ τοῦ θανάτου, ἀφοῦ ὁ ἴδιος κατέστησεν ἀδύνατον τὴν σύνταξιν αὐτοῦ ἐξαφανίσας τὸ πτῶμα, οὗτινος ἔπρεπε ν' ἀποδειχθῇ ἡ ταυτότης.

Ὅταν ὁ κ. Μισελὲν εἶδε τὴν τροπήν, ἣν ἐλάμβανεν ἡ διάσκεψις, ἐσκέφθη ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ παρέμβῃ ὅπως καταπολεμήσῃ τὸ δυσάρεστον ἀποτέλεσμα ὑπερασπίσεως κακῶς ἐμπνευσθείσης καὶ ἐπαναγάγῃ τὰ πνεύματα εἰς γαληνιωτέραν ἐκτίμησιν τῶν γεγονότων. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἡτοιμάζετο νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀνελογίσθη τὴν μεροληπτικὴν ἐπιείκειαν, ἣν ἠδύναντο νὰ διεγείρωσι παρ' αὐτῷ αἱ ἀρχαῖαι μετὰ τοῦ κατηγορουμένου σχέσεις αὐτοῦ· ἐφοβήθη μήπως τὸ ἐπιτακτικὸν καθῆκον τῆς δικαιοσύνης καμφθῇ πρὸ τῆς ἀδυναμίας ἀτομικῆς συμπαθείας, καὶ ἐσκέφθη ὅτι, ἂν ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους ὑπῆρχεν ἡ φυσικὴ αὐτοῦ κλίσις, τὸ καθῆκον τοῦ κατ' ἀνάγκην ἦτο ἐκ τοῦ ἑτέρου. Ἑπομένως ἐσιώπησεν.

Οἱ ἔνορκοι εἰσῆλθον τότε εἰς τὴν λεπτομερῆ ἐξέτασιν τῶν γεγονότων, κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ πρώτου ζητήματος διάσκεψιν: «Ὁ κατηγορούμενος εἶνε ἔνοχος;» ἐγένοντο γνωσταὶ αἱ ἀτομικαὶ γνῶμαι. Κατὰ τὰ ἑκατέρωθεν προσαχθέντα ἐπι-

Digitized by Google

χειρήματα ἦτο εὐχερὲς νὰ ἐννοήσῃ τὴν πεποίθησιν ἑκάστου μέλους τῶν ἐνόρκων.

Ὁ κ. Μισελὲν παρετήρησε μετ' αἰσθήματος ἀγωνίας ὅτι ἓξ ἔνορκοι ἦσαν πεπεισμένοι περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ Ἐσκουδιέ, πέντε δ' ἕτεροι ἀπεφαίνοντο εὐκρινῶς ὑπὲρ τῆς ἀθωώσεως ἐλλείψει ἀποδείξεων. Ἦτο ὁ δωδέκατος, ἀπὸ τῆς ψήφου δ' αὐτοῦ θὰ ἐξηρτᾶτο ἡ ἀπόφασις. Ἂν ἔλεγεν· «Ὄχι, ὁ κατηγορούμενος δὲν εἶνε ἔνοχος», δὲν ὑπῆρχε πλειονοψηφία. Ἦσαν ἓξ κατὰ ἕξ, ὁ δ' Ἐσκουδιὲ ἠθωοῦτο. Ἂν ἐκ τοὐναντίου ἔλεγε ναί, ὁ Ἐσκουδιὲ κατεδικάζετο διὰ πλειοψηφίας ἑπτὰ ψήφων κατὰ πέντε.

Ἡ στιγμὴ ἦτο σοβαρά. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ βιομηχανικοῦ αὐτοῦ σταδίου, τοῦ οἰκογενειακοῦ αὐτοῦ βίου καὶ ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων ὁ κ. Μισελὲν πολλάκις ἀνέλαβε σοβαρὰν εὐθύνην· οὐδέποτε ὅμως εὑρέθη εἰς τοσούτῳ δεινὴν θέσιν. Τὸ νὰ καταδικάσῃ ἕνα φίλον δὲν ἦτο ἡ σκληροτάτη τιμωρία; Ἀθωῶν δ' αὐτὸν δὲν προέδιδε τὴν ἱερωτάτην τῶν ἐντολῶν, ὑπενδίδων ἀνάνδρως εἰς ἀτομικὴν συμπάθειαν ἢ εἰς ἀπερισκέπτους συστάσεις;

Ἦτο ἀνάγκη ν' ἀπομακρυνθῶσιν ὅλα τὰ στοιχεῖα ταῦτα, νὰ ἐμπνευσθῇ δ' ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν κατὰ τὴν διαδικασίαν ἀνελιχθέντων γεγονότων· ἀλλὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ἐξηφανίζοντο σχεδὸν ἐν τῷ μέσῳ τῶν σοβαρῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα συνετάρασσον τὴν συνείδησιν τοῦ κ. Μισελέν. Ἀληθῶς ἠγνόει ἂν ὁ Ἐσκουδιὲ ἦτο ἀθῶος ἢ ἔνοχος· οὔτε τὰ γεγονότα ἀνεκάλει πλέον εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ οὔτε τὰ ἐπιχειρήματα· ἡ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ συναπτομένη πάλη εἶχε σκοπὸν ὑπέρτερον. Ἐπρόκειτο νὰ γνωσθῇ ἂν θὰ ὑπερίσχυον τὰ προσφιλέστερα τοῦ ἀνθρώπου αἰσθήματα ἢ τὰ ἱερώτερα καθήκοντα τοῦ πολίτου.

Ὅταν ἠνεῴχθη ἡ κάλπη, ἑπτὰ ψῆφοι ἐκήρυσσον ἔνοχον τὸν κατηγορούμενον.

Ἤρξατο εἶτα ἡ συζήτησις ἐπὶ τῆς παραδοχῆς ἐλαφρυντικῶν περιστάσεων. Ὁ κ. Μισελὲν ἔλαβε πρῶτος τὸν λόγον ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς αὐτῶν· ἡ πρώτη ψῆφός του κατέθλιβεν αὐτόν· ἐπεθύμει νὰ ἐλαττώσῃ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἐν μέτρῳ συνᾴδοντι πρὸς τὸ καθῆκον αὐτοῦ, καὶ ὠπισθοχώρει πρὸ τῆς ἰδέας ἐσχάτης τιμωρίας. Ἄλλως δέ, ἡ παραδοχὴ ἐλαφρυντικῶν περιστάσεων συνῇδε πρὸς τὴν ἀποστροφήν, ἣν πάντοτε εἶχε κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς θανατικῆς ποινῆς.

Τῷ ἀπήντησαν ὅτι, κατὰ τὰς ῥητὰς διατάξεις τοῦ νόμου, οἱ ἔνορκοι παραβαίνουσι τὸ πρώτιστον αὐτῶν καθῆκον ὅταν, ἀναλογιζόμενοι τὰς διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου, θεωρῶσι τὰς συνεπείας, ἃς δυνατὸν νὰ ἔχῃ, ὡς πρὸς τὸν κατηγορούμενον, ἡ δήλωσις αὐτῶν. Πράγματι παρετήρουν ὅτι τοῦ κατηγορουμένου ἀναγνωρισθέντος ἐνόχου δολοφονίας τῆς συζύγου αὐτοῦ, δυσχερὲς ἦτο νὰ ἐξευρεθῇ, εἴτε ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ εἴτε ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ κακουργήματος οἱαδήποτε περίπτωσις δυναμένη νὰ σμικρύνῃ τὴν ἐνοχήν.

Ἀλλ' ἡ αὐστηρὰ αὕτη ἑρμηνεία δὲν ὑπερίσχυσε· καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ διατυπώσαντες αὐτὴν ἀνεγνώρισαν ἐν τέλει ὅτι, ἡ μὴ ἀνακάλυψις τοῦ πτώματος, καίπερ κυριολεκτικῶς μὴ ἀποτελοῦσα ἐλαφρυντικὴν περίστασιν, ἔπρεπεν οὐχ ἧττον νὰ διευκολύνῃ τὴν παραδοχὴν αὐτῆς, καὶ οὕτως ὁμοθυμαδὸν ὁ κατηγορούμενος ἔτυχε τοῦ εὐεργετήματος τούτου.

Ε'

Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῆς συνεδριάσεως ὁ Ἐσκουδιὲ προσήχθη ν' ἀκούσῃ τὴν δήλωσιν τῶν ἐνόρκων, ἣν τὸ ἀκροατήριον ὑπεδέξατο διὰ χειροκροτήσεων παραυτὰ κατασταλεισῶν. Ὁ Ἐσκουδιὲ ἔμεινεν ἀπαθής. Εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ προέδρου ἀπήντησεν ὅτι οὐδὲν εἶχε νὰ εἴπῃ κατὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ποινῆς καί, ὡς πάντες οἱ κατάδικοι, διεμαρτυρήθη ἔτι ἅπαξ περὶ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ. Ὁ πρόεδρος ἀνήγγειλεν ὅτι οἱ δικασταὶ θ' ἀπεσύροντο εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ συμβουλίου, ὅπως διασκεφθῶσι.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην θόρυβος παρήχθη εἰς τὴν θύραν, δι' ἧς εἰσήρχοντο οἱ ἔχοντες ἰδιαίτερα εἰσιτήρια. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ κλητὴρ τοῦ δικαστηρίου ἐνεχείριζεν ἐπιστόλιον τῷ προέδρῳ, μόλις δ' οὗτος ἔλαβε καιρὸν ν' ἀναγνώσῃ αὐτό, ὅτε αἱ τάξεις τῶν παρισταμένων ἠνοίχθησαν ὅπως διέλθῃ νέα γυνή, κομψὴ καὶ λίαν συγκεκινημένη, ἥτις προυχώρησε μέχρι τοῦ διαστήματος τοῦ ἀφεθέντος κενοῦ πρὸ τῶν δικαστῶν λέγουσα:

— Ἐγὼ εἶμαι τὸ θῦμα.

— Λεονώρα! ἀνέκραξε περιχαρῶς ὁ Ἐσκουδιέ.

— Γουσταῦε! ἀπεκρίθη ἐκείνη.

Ἤθελον νὰ ῥιφθῶσιν εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων, ἀλλ' αὐστηροὶ φρουροί, ὑπείκοντες τυφλῶς εἰς διαταγάς, τοὺς παρεκώλυσαν. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἔρριψε μεγίστην ταραχὴν εἰς τὴν διαδικασίαν. Τὸ κοινόν, διὰ τοῦ συνήθους εὐμεταβλήτου αὐτοῦ, μεταβαλὸν καθ' ὁλοκληρίαν γνώμην, ἐκηρύχθη ἀναφανδὸν ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου· οἱ ἔνορκοι ἔλαβον στάσιν οἰκτράν· οἱ δικηγόροι ἐκάγχαζον, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ δικασταὶ προφανῶς εἶχον ταραχθῆ.

Ἐν τούτοις ὁ πρόεδρος δὲν ἐταράχθη, ὅταν δὲ κατωρθώθη νὰ ἐπιβληθῇ σιωπή, ἐξέθηκεν εὐκρινῶς τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων.

Ἡ ἀπόφασις τῶν ἐνόρκων εἶχε κοινοποιηθῆ, καὶ οὐδαμῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνακληθῇ. Ἡ δήλωσις τῆς ἐνοχῆς ἦτο λοιπὸν ἀμετάκλητος. Ἀλλ' ἡ ἄφιξις τῆς κυρίας Ἐσκουδιὲ ἀπετέλει νέον

Digitized by Google

στοιχεῖον, ὅπερ ὤφειλον τὰ μάλιστα νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ποινῆς.

Ἑπομένως ὁ πρόεδρος διέταξε, δυνάμει τοῦ αὐτεξουσίου αὐτοῦ, ν' ἀκουσθῇ ἡ μάρτυς.

Ἀλλ' ἔδει ἐν πρώτοις ν' ἀποδειχθῇ ἡ ταυτότης τοῦ παρουσιασθέντος προσώπου· ἡ δήλωσις αὐτοῦ καὶ ἡ τοῦ κατηγορουμένου δὲν παρεῖχον ἐπαρκῆ ἐγγύησιν, διότι δυνατὸν νὰ ἦσαν συνεννοημένοι. Προσεκάλεσαν καὶ αὖθις τοὺς μάρτυρας, οἵτινες ὁμοθυμαδὸν ὡμολόγησαν ὅτι πράγματι ἡ ἐνώπιον αὐτῶν ἦτο ἡ κυρία Ἐσκουδιέ.

Μετὰ τὴν βεβαίωσιν ταύτην ὁ Ἐσκουδιέ, οὗτινος ὁ στρυφνὸς χαρακτὴρ οὐδὲ κατὰ τὴν σοβαρωτάτην ταύτην περίστασιν εἶχεν ἀλλοιωθῆ, διετάθη ὅτι ἡ σύζυγός του δὲν ἔπρεπε νὰ καταθέσῃ, μόνον δ' εἰς αὐτὸν ὤφειλε νὰ δώσῃ λόγον τῆς χρήσεως τοῦ καιροῦ αὐτῆς κατὰ τὴν ἀπουσίαν ταύτην. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ περιέργεια τοῦ δημοσίου τοσοῦτον εἶχεν ἐρεθισθῆ, ὥστε φόβος ὑπῆρχε σοβαρῶν ταραχῶν ἂν ἐκηρύσσετο, ἐν τοιαύτῃ πραγμάτων καταστάσει, ἡ λῆξις τῆς συνεδριάσεως, ἡ κυρία Ἐσκουδιὲ προσκληθεῖσα νὰ ἐξηγηθῇ εἶπε τὰ ἑξῆς·

— Εἶχον δυσαρεστηθῆ καθ' ὑπερβολὴν ἐκ τῆς ἀταραξίας, μεθ' ἧς ὁ σύζυγός μου, ὅταν τῷ εἶπον ὅτι θὰ φύγω, μοὶ εἶχεν ἀπαντήσει, «πρᾶξε ὅ,τι θέλεις.» Τὸν ἐπροσκάλεσα νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν φράσιν ταύτην, φρονοῦσα ὅτι δὲν θὰ τὴν ἐπανελάμβανεν, ἀλλὰ τὴν ἐπανέλαβε. Τότε μετέβην εἰς τὸ δωμάτιόν μου ὅπως λάβω τὸ χρηματοθυλάκιόν μου, καὶ πάραυτα ἐξῆλθον τῆς οἰκίας ἐν στιγμῇ ὀργῆς.

« Ἀφοῦ ἐξῆλθον, ἠγνόουν τί νὰ πράξω. Δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν οἰκογένειάν μου, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχον ἴδει ἀπὸ τοῦ γάμου μου, καὶ δὲν ἤθελον νὰ μεταβῶ εἰς καμμίαν τῶν φίλων μου, διότι αὗται θὰ προσεπάθουν νὰ ἐπιφέρωσι συνδιαλλαγήν, τὴν ὁποίαν εἶχον ἀποφασίσει νὰ μὴ δεχθῶ.

« Ἀπεφάσισα νὰ καταφύγω εἰς τὴν τροφόν μου, ἡ ὁποία εἶνε σύζυγος ἁλιέως, καὶ κατοικεῖ εἰς μικρὸν χωρίον ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Νορμανδίας. Μετέβην εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τοῦ Ἁγίου Λαζάρου, ἀλλ' ἐνῷ ἐλάμβανον τὸ εἰσιτήριόν μου παρετήρησα ὅτι ἡ ἐνδυμασία μου ἦτο ἀκατάλληλος δι' ὁδοιπορίαν καὶ διαμονὴν εἰς χωρίον πτωχῶν ναυτικῶν. Εἶχα ὀλίγα μόλις λεπτὰ εἰς τὴν διάθεσίν μου ἄχρις οὗ ἀναχωρήσῃ ἡ ἁμαξοστοιχία, καὶ δὲν εἶχον καιρὸν νὰ ἀγοράσω κατάλληλα ἐνδύματα· ἠγόρασα ὅμως ἐξ ἑνὸς ἐργαστηρίου, κατὰ τὴν πλατεῖαν τῆς Χάβρης, ἓν ὁδοιπορικὸν ἔνδυμα καὶ ἕνα πῖλον. Οὕτως ἤμην κεκαλυμμένη ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ ἠδυνάμην νὰ ταξειδεύσω· διὰ τὰ λοιπά, εἶχον καιρὸν νὰ σκεφθῶ. Ἐν τῷ διαμερίσματι τῶν κυριῶν ἤμην μόνη. Τὸ ἐπανωφόριόν μου μὲ ἠνώχλει· ἐννόησα ἐκ τοῦ κρότου τῆς ἁμαξοστοιχίας ὅτι εὑρισκόμεθα ἐπὶ γεφύρας, κατεβίβασα τὴν θυρίδα, συνέστρεψα τὸ ἐπανωφόριόν μου καὶ τὸ ἐξεσφενδόνησα εἰς τὸν Σηκουάναν

« Εἰς τὸ χωρίον ἐσκέφθην ἐπὶ πολύ. Καθ' ἑκάστην ἐπεθύμουν νὰ γράψω πρὸς τὸν σύζυγόν μου, ἀλλ' ἂν τῷ ἔγραφον ἦτο τὸ αὐτὸ ὡσεὶ ἐπανηρχόμην. Εἶχον πάντοτε κάμει τὰ πρῶτα βήματα πρὸς συνδιαλλαγὴν συνεπείᾳ μικρῶν ἐρίδων, τὰς ὁποίας πάντοτε συνήπτομεν, ἀλλὰ δὲν ἤθελον πλέον νὰ τὸ πράξω. Ἐσκεπτόμην ὅτι, διὰ νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ ζητήσῃ, ἔπρεπε νὰ εἰξεύρῃ τοὐλάχιστον ποῦ εὑρίσκομαι, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην νὰ γνωστοποιήσω πρὸς αὐτὸν τοῦτο χωρὶς νὰ φανῶ ὅτι ὑποχωρῶ πρώτη· ἂν τῷ ἔγραφον ποῦ εὑρισκόμην, θὰ ἦτο τὸ αὐτὸ ὡσεὶ τῷ ἔλεγον νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ μὲ παραλάβῃ, ἀλλὰ δὲν ἤθελον τοῦτο. Ἐσκεπτόμην ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ διὰ παντός, ἀλλ' οὐδὲν ἔβλεπον κακὸν ἵνα παραταθῇ· ὀλίγον κατ' ὀλίγον καθησύχαζον, καὶ δὲν ἤμην δυσηρεστημένη νὰ ζήσῃ ἐπί τινα καιρὸν ὁ σύζυγός μου ἄνευ ἐμοῦ διὰ νὰ ἴδῃ τὴν διαφοράν, μάλιστα δὲ καὶ ν' ἀνησυχήσῃ· τοῦτο ἦτο δικαιότατον.

« Οὐδὲν ἐπληροφορήθην ἐκ τῆς ἐναντίον του κατηγορίας. Δὶς ἢ τρὶς ἤκουσα ν' ἀναγγέλῃ ἐφημερίδα εἷς μικρὸς ἐφημεριδοπώλης. Τὴν πρώτην φοράν, ὅταν ἤκουσα αὐτὸν νὰ φωνάζῃ: *Τὸ δρᾶμα τῶν Κουρσελλῶν, ἡ δολοφονία μιᾶς μεγάλης κυρίας*, συνέλαβον τὴν ἰδέαν ν' ἀγοράσω τὴν ἐφημερίδα· ἀλλ' ὁ ἐφημεριδοπώλης εἶχε προχωρήσει καὶ δὲν ἐσκέφθην πλέον τοῦτο. Δὲν ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ ὅτι ἐγὼ ἤμην ἡ δολοφονηθεῖσα. Ἐν τῇ καλύβῃ καὶ τῇ παραλίᾳ ἔνθα ἔζων οὐδεὶς ἠσχολήθη περὶ τούτου. Ὡμίλουν μόνον περὶ σιτηρῶν καὶ τῆς παλιρροίας.

« Σήμερον τὴν πρωΐαν, ἅμα ἐγερθεῖσα τῆς κλίνης, κατελήφθην αἴφνης ὑπὸ στενοχωρίας· ἐσκέφθην ὅτι ἤρκει πλέον καὶ ἀνεχώρησα. Εὗρον τὴν οἰκίαν κλειστήν, μ' ἐπληροφόρησαν τὰ πάντα καὶ ἰδοὺ ἐγώ.»

Οἱ δικασταί, μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν ἐξηγήσεων τούτων, ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ συμβουλίου. Καθ' ὃν δὲ χρόνον διεσκέπτοντο, ζωηραὶ συζητήσεις συνήφθησαν ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἰδίως μεταξὺ τῶν νομικῶν. Θὰ ἦτο οἰκτρὸν νὰ καταδικασθῇ ὁ Ἐσκουδιέ, ἔστω καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον τῆς ποινῆς, ἔστω καὶ μετὰ τῆς βεβαιότητος ὅτι ἡ ἐπιείκεια τοῦ Προέδρου τῆς δημοκρατίας θὰ ἐματαίου πάραυτα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς καταδίκης. Ἀφ' ἑτέρου ἀδύνατον ἦτο ν' ἀθωωθῇ κατηγορούμενος κηρυχθεὶς ἔνοχος ὑπὸ τῶν ἐνόρκων.

Εὐτυχῶς ἐν ταῖς ἑρμηνείαις τοῦ ποινικοῦ κώδηκος ὑπάρχει τὸ 352 ἄρθρον, ἔχον ὡς ἑξῆς:

« Ὅταν οἱ δικασταὶ εἰσὶν ὁμοθύμως πεπεισμένοι ὅτι

Digitized by Google

οἱ ἔνορκοι, καίπερ τηρήσαντες τοὺς τύπους ἠπατήθησαν ἐν τῇ οὐσίᾳ, τὸ δικαστήριον κηρύσσει ὅτι ἡ δίκη ἀναβάλλεται καὶ παραπέμπει αὐτὴν εἰς τὴν ἑπομένην σύνοδον, ὅπως ὑποβληθῇ εἰς νέον δικαστήριον ἐνόρκων, οὗτινος οὐδεὶς τῶν πρώτων ἐνόρκων δύναται ν' ἀποτελῇ μέρος.»

Ἡ διάταξις αὕτη ἐφηρμόζετο εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν, διότι τὸ δικαστήριον ἐπείσθη βεβαίως τοῦ λοιποῦ ὁμοθυμαδὸν ὅτι ὁ Ἐσκουδιὲ δὲν ἦτο ἔνοχος.

Παρετηρήθη ὅτι ἡ λύσις αὕτη θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν παράτασιν τῆς προφυλακίσεως. Ὁ εἰσαγγελεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν κατηγορίαν· πράγματι, δὲν εἶνε παραδεκτὸν ὅτι κατηγορούμενος κηρυχθεὶς ἔνοχος ὑπὸ τῶν ἐνόρκων, δύναται νὰ διαφύγῃ τὴν δίκην ὡς ἐκ τῆς καλῆς θελήσεως τῶν δικαστῶν. Ἡ δίκη ἔπρεπε λοιπὸν νὰ μείνῃ ἐκκρεμὴς μέχρι τῆς προσεχοῦς συνόδου, καὶ νὰ ὑποβληθῇ ἐκ νέου ὁλόκληρος ἐνώπιον νέων ἐνόρκων, οἵτινες θ' ἀπεφαίνοντο ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτῶν. Ἀλλὰ μέχρι τῆς προσεχοῦς συνόδου δὲν εἶχον δικαίωμα ν' ἄρωσι τὴν φυλάκισιν.

Καὶ τότε δὲν ἦτο προτιμότερον διὰ τὸν κατάδικον ὅπως τὸ δικαστήριον τυπικῶς καταδικάσῃ αὐτόν, ἀφεθῇ δὲ τῷ Ἀρχηγῷ τοῦ κράτους τὸ μέσον τοῦ νὰ ἐξασκήσῃ ἀμέσως τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ κατηγορούμενος θ' ἀπηλευθεροῦτο ἀπὸ τῆς ἐπιούσης;

Ἀλλὰ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ κατηγορούμενος διέτρεχε καὶ αὖθις κίνδυνόν τινα. Βεβαίως πᾶς λόγος ὑπῆρχε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ κατηγορούμενος, ὑπὸ τοιούτους ὅρους καταδικασθείς, θὰ ἐτύγχανε τῆς χάριτος, ἀλλ' ὅπως δήποτε ὁ Πρόεδρος τῆς δημοκρατίας εἶνε ἀπόλυτος κύριος τοῦ δικαιώματος τῆς χάριτος, οὐδεὶς δὲ δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ λόγον περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐξασκεῖ τοῦτο. Ἀφ' ἑτέρου ἡ χάρις δύναται μὲν νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς καταδίκης δὲν ἐξαφανίζει ὅμως αὐτὴν τὴν καταδίκην. Ὁ Ἐσκουδιὲ δὲν θὰ μετέβαινε μὲν εἰς τὸ κάτεργον, ἀλλὰ θὰ ἦτο δεσμώτης ἀπελευθερωθείς.

Ὅπως ἐξέλθῃ τῆς δίκης πάντῃ ἀβλαβής, ἔπρεπεν, ἐκ τοὐναντίου, ν' ἀπορριφθῇ τὸ πλεονέκτημα τῆς χάριτος, καὶ νὰ ἀναθεωρηθῇ ἡ δίκη. Ἡ ἐπιτυχία δὲν ἦτο ἀμφίβολος, θὰ ἐπετυγχάνετο ὅμως μετὰ παρέλευσιν χρόνου, ἀφοῦ ἡ δίκη θὰ παρεπέμπετο εἰς ἑτέραν σύνοδον. Ὥστε εὐνοϊκωτέρα λύσις ἦτο καὶ πάλιν ἡ ἀναβολὴ τῆς διαδικασίας.

Πράγματι, τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἔλαβε τὸ δικαστήριον.

Ὁ Ἐσκουδιὲ ἤχθη καὶ πάλιν εἰς τὴν φυλακήν, ἀλλ' ἐγένετο πᾶν ὅ,τι ἐπιτρέπουσιν οἱ κανονισμοὶ ὅπως πραϋνθῇ ἡ αὐστηρότης τῆς νέας ταύτης προφυλακίσεως. Τῷ ἐπέτρεπον νὰ παραγγέλλῃ τὰ γεύματα αὐτοῦ ἐν τῷ ξενοδοχείῳ καὶ νὰ βλέπῃ τὴν σύζυγόν του.

Ἂν τοιοῦτόν τι συνέβαινεν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἡ προφυλάκισις θὰ διήρκει ἐπὶ τρεῖς μῆνας· ἀλλ' εὐτυχῶς ἐν τῷ κακουργιοδικείῳ τοῦ Σηκουάνα αἱ συνεδριάσεις τῶν κακουργιοδικῶν διαρκοῦσι δεκαπέντε μόνον ἡμέρας.

Κατὰ τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας ταύτης προσήχθη ἐνώπιον τοῦ κακουργιοδικείου, πάντοτε ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ὅτι ἐφόνευσε τὴν σύζυγόν του, ἀλλὰ καὶ ταύτης παρισταμένης, ὁ δὲ δημόσιος κατήγορος ἐδήλωσεν ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν νέων ἐνόρκων.

Ὁ Ἐσκουδιὲ ἠθωώθη.

Πρὸς ἀμοιβὴν τῶν μακρῶν καὶ σκληρῶν στεναχωριῶν, ἃς εἶχεν ὑποστῆ, εἶδεν ἀναγεννωμένην τὴν γαλήνην ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ ὑπόληψίς του προσεβλήθη πως. Εἰσήχθη εἰς τὸ κακουργιοδικεῖον, οὐδ' αὐτὸς δ' ὁ ἴδιος δύναται νὰ διαμφισβητήσῃ ὅτι ἐκηρύχθη ἔνοχος ὑπὸ τῶν ἐνόρκων. Πάντοτε ἐκ τούτου μένει τι. Ὁ Ἐσκουδιὲ καλλίτερον θὰ ἔκαμνεν ἴσως ἂν δὲν ἐπανελάμβανε· «Κάμε ὅ,τι θέλεις».

Γ. Βερζερε

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Αἱ ἐπιστῆμαι καὶ ἡ ἐπιρροὴ αὐτῶν ἐπὶ τῆς κοινωνίας.— Αἱ ἀδιάκοποι ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τῆς καθ' ὅλου εὐδαιμονίας τῆς ἀνθρωπότητος. — Μικρὰ στατιστικὴ τῶν ἐφευρέσεων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. — Ὁ Ἐδισὼν αὐτὸς μόνος ἐργάτης τετρακοσίων ἐφευρέσεων! — Ὁ γάμος τοῦ Ἐδισῶνος καὶ ἡ κατ' αὐτὸν αἰφνιδία ἐξαφάνισις τοῦ ἐπιφανοῦς σοφοῦ. — Ἡ παροιμιώδης τῶν ἐπιστημόνων ἐρευνητῶν εἰς τὸ ἔργον των προσήλωσις, καὶ ἀφοσίωσις. — Ἡ ἱστορία τῶν ἐφευρετῶν. — Ὑποσχέσεις τοῦ συντάκτου τῶν παρόντων χρονικῶν. — Τὰ ἀερόστατον καὶ αἱ τελευταῖαι ἐπ' αὐτοῦ τελειοποιήσεις καὶ ἀνακαλύψεις ὅσον ἀφορᾷ τὸ πηδάλιον. — Ἐπὶ ποίων τῆς φυσικῆς ἀξιωμάτων στηρίζεται ἡ ὕπαρξις τοῦ ἀεροστάτου. — Ἡ πρώτη ἀνακάλυψις αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Μογγολφιέρων. — Αἱ ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης γεννηθεῖσαι ἐλπίδες καὶ τὰ σχεδιασθέντα λαμπρὰ ὄνειρα. — Ἡ ἱστορία τοῦ ἀεροστάτου καὶ ἡ βαθμιαία αὐτοῦ τελειοποίησις. — Τὸ πρῶτον τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοῦ ἀεροστάτου ἐναέριον ταξείδιον.

Λίαν ἐπιτυχῶς ἅμα καὶ εὐφυῶς ἔγραψέ τις ποτε, ὅτι «ἡ ἐπιστήμη εἶνε πεδίον, τοῦ ὁποίου τὰ ὅρια εὐρύνονται καὶ ἀπομακρύνονται καθ' ὅσον τις προοδεύει ἐν αὐτῷ.»

Ἐπισημοτάτη εἶνε ἡ πρόοδος ἡ συντελουμένη κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, ὅστις ἐκ πάντων τῶν προηγουμένων ὑπῆρξεν ὁ γονιμώτερος εἰς ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις. Ὁ ἀτμός, ἡ ἀτμοπλοΐα, οἱ σιδηρόδρομοι, ὁ ἠλεκτρισμός, τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς, ὁ τηλέγραφος, οἱ διὰ φακῶν φάροι, ἡ φωτογραφία, ἡ γαλβανοπλαστική, αἱ δι' ἀερίων ἢ τοῦ συμπεπυκνωμένου ἀέρος κινητήριοι μηχαναί, τὰ μηχανικὰ νηματοκλωστήρια καὶ ὑφαντουργεῖα, τὸ τηλέφωνον, ὁ φωνογράφος, τὸ μικρόφωνον, ἡ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐξ ἀποστάσεων μεταφορὰ μηχανικῶν δυνάμεων, ὁ ἠλεκτρικὸς τροχιόδρομος καὶ τοσαῦται ἄλλαι ἐφευρέσεις—

Digitized by Google

διά· την απαρίθμησιν των όποίων δέν ήθελεν εξαρκέσει ολόκληρον βιβλίον — άπασαι περιποιοῦσι μεγίστην τιμὴν καὶ δόξαν εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα καὶ καταπληκτικῶς μετέβαλον τὴν καθ' ὅλου ὄψιν τῆς γῆς καὶ τὰς μέχρι τοῦδε συνθήκας τοῦ ἐπ' αὐτοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων.

**

Μεθ' ὅλην δ' ἐν τούτοις τὴν ἔκτακτον ταύτην καὶ ἐπιστημονικὴν ἐπίδοσιν τοῦ αἰῶνός μας εὑρισκόμεθα μακράν, πολὺ μακρὰν ἔτι τοῦ τέρματος τῆς προόδου. Τί λέγω; Ἆρά γε θὰ ὑπάρξῃ τέρμα, ὅριόν τι εἰς τὴν ἀέναον ταύτην ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος; Τοῦτο εἶνε μυστήριον κεκρυμμένον ὑπὸ τοὺς πέπλους τοῦ ἀπωτάτου μέλλοντος, ὅτε, τίς οἶδε, μέχρι ποίου ζαλίζοντος ὕψους θὰ ἔχῃ φθάσει ἡ πτῆσις τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Ἐν τούτοις αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι τῶν καθ' ἅπασαν τὴν ὑφήλιον ἐπιστημόνων ἐξακολουθοῦσιν ἀκαταπαύστως καὶ ἐπιδιώκονται πανταχοῦ μετὰ θερμοῦ ζήλου καὶ ζωηρᾶς ἁμίλλης.

Δὲν παρέρχεται μία μόνη ἡμέρα χωρὶς νέον τι ἐπιστημονικὸν γεγονός, νέα τις ἐφεύρεσις νὰ ἴδῃ τὸ φῶς μέλλουσα νὰ συντείνῃ εἰς τὴν ἐν γένει πρόοδον καὶ προωρισμένη νὰ ἐπιδράσῃ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον σπουδαίως ἐπὶ τῆς καθολικῆς τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονίας.

**

Ὅπως δώσωμεν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν ἰδέαν ἁπλῆν τῆς καταπληκτικῆς ἐργασίας καὶ προόδου τοῦ αἰῶνος ἡμῶν ἀναφέρομεν, ὅτι μόνον ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1844 μέχρι τοῦ 1883, ἤτοι κατὰ τὸ διάστημα 38 ἐτῶν ἐδόθησαν — κατὰ τὸν ἐπίσημον τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως κατάλογον — 156,054 προνόμια ἐφευρέσεως (brevets d'invention), δηλαδὴ κατὰ μέσον ὅρον πλέον τῶν 11 ἐφευρέσεων καθ' ἑκάστην ἡμέραν! Βεβαίως ἐξ ἁπασῶν τῶν ἀνακαλύψεων αὐτῶν πολλαὶ δὲν διετηρήθησαν ἐπὶ μακρόν, ἀλλ' ἐξέλιπον ταχέως ὑποσκελισθεῖσαι καὶ ἐκμηδενισθεῖσαι ὑπὸ ταχέως ἐπακολουθησασῶν νεωτέρων τελειοποιήσεων καὶ ἀνακαλύψεων.

**

Εἷς καὶ μόνος σοφὸς ἐπιστήμων, ὁ περιώνυμος Ἔδισων, ἀριθμεῖ πλέον τῶν τετρακοσίων ἀνακαλύψεων! Ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ εὕρηται ἐν διηνεκεῖ ζέσει· τὸ πνεῦμά του ἀδιαλείπτως ἀναζητεῖ νέας πάντοτε ἀνακαλύψεις, νέας ἐφευρέσεις.

Ἀναφέρεται μάλιστα κατ' ἐπανάληψιν περὶ αὐτοῦ ἀνέκδοτον λίαν περίεργον καὶ χαρακτηριστικὸν τῆς ἀεννάου τοῦ ἀνδρὸς ἐργασίας καὶ τῆς ἀκαταπαύστου ὄντως πνευματικῆς ἐνασχολήσεως:

Κατὰ τὴν ἑσπέραν τοῦ γάμου αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν προσκεκλημένων ἐκ τοῦ οἴκου, ὁ Ἔδισων αἴφνης γίνεται ἄφαντος πρὸς μεγίστην ἀνησυχίαν τῶν συγγενῶν καὶ πρὸ πάντων τῆς νεονύμφου, ἥτις εἰς μάτην ἀναμένει τὸν σύζυγον. Τί ἔγεινεν; οὐδεὶς γνωρίζει. Παρέρχονται πέντε ἡμέραι καὶ οὐδεμία ἔτι εἴδησις ὑπάρχει δι' αὐτόν. Τέλος, ἐνῷ πάντες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ ἤρχισαν ν' ἀπελπίζωνται περὶ αὐτοῦ, αἴφνης μανθάνουσιν, ὅτι ὁ Ἔδισων διατρίβει ἐν Βοστόνῃ. Τηλεγραφοῦσι παρευθὺς ἐκεῖ καὶ μετ' ὀλίγον ὁ σοφὸς ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἑστίαν του λέγων, ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκεῖθεν αἰφνιδίας ἀναχωρήσεώς του εὗρεν ἐν τῷ γραφείῳ τηλεγράφημα ἐκ Βοστόνης γνωστοποιοῦν αὐτῷ, ὅτι μία ἐκ τῶν ἐφευρέσεών του ἔμελλε τὴν ἐπαύριον νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν τῇ πόλει αὐτῇ, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνεχώρησεν εὐθύς, ὅπως παρευρεθῇ ἐκεῖ.

— Καὶ ἡ σύζυγός σου; ἐρωτᾷ αὐτὸν φίλος τού τις.

— Ἡ σύζυγός μου! ἀπαντᾷ ὁ Ἔδισων ἐκπληττόμενος.

— Μάλιστα, ἡ σύζυγός σου· εἶσαι νυμφευμένος!

— Ἆ! ἔχεις δίκαιον!... Κύτταξε!... Ἐγὼ οὐδὲ κἂν τὸ ἐσυλλογιζόμην πλέον!

**

Ἡ μεγίστη δ' αὕτη τῶν πρὸς ἐφευρέσεις ἐργαζομένων ἀφιέρωσις καὶ προσήλωσις τοῦ πνεύματος κατέστη παροιμιώδης σήμερον.

Οὕτω λέγεται, ὅτι ἄλλος τις ἐπιστήμων ἀσχολούμενος μετὰ ζήλου περί τινα νέαν ἐφεύρεσίν του ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ αὐτοῦ, μανθάνει παρὰ τῶν οἰκείων, ὅτι ἡ σύζυγός του μετ' ὀλίγον παραδίδει τὴν τελευταίαν πνοήν. Ὅλως ἀφηρημένος ἐν μέσῳ τῶν ἔργων του ὁ σοφὸς ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ἀναγγείλαντας:

— Εἴπετέ της, σᾶς παρακαλῶ, νὰ περιμείνῃ ὀλίγον, διότι αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἶμαι πολὺ ἀπησχολημένος!

**

Καὶ ὅμως οἱ σοφοὶ αὐτοὶ ἐπιστήμονες, οἵτινες ἀπεχωρίζοντο καὶ ἀπεξενοῦντο παντὸς ἐν τῇ γῇ ταύτῃ προσφιλοῦς αὐτῶν ἀντικειμένου, ὅπως ὅλως ἀφιερωμένοι εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἐργασίαν κατορθώσωσιν ἐν μέσῳ μυρίων ταλαιπωριῶν νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν πρόοδον καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου, πόσα δὲν ὑπέφερον ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν βασανισθέντες καὶ καταδιωχθέντες καὶ περιφρονηθέντες τοσάκις. Ὅλη περίπου ἡ ἱστορία τῶν ἐφευρετῶν, τῶν θαυμαστῶν αὐτῶν πνευμάτων, δὲν εἶνε ἢ ἐν μακρὸν μαρτυρολόγιον. Καὶ σήμερον ἔτι, ὅτε ἡ προσοχὴ τοῦ κοινοῦ ζωηρῶς προσηλώθη εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὰς ἐφευρέσεις, πόσοι τῶν ἐφευρετῶν αὐτῶν δὲν παραγνωρίζονται καὶ περιφρονοῦνται! Καὶ αὐτὰ τὰ ἀνώτατα ἐπιστημονικὰ σωματεῖα τὰ τεθειμένα ἐπὶ κεφαλῆς τῆς προόδου αὐτῆς δὲν κατορθοῦσι πολλάκις ν' ἀποφύγωσι τὴν πλάνην

Digitized by Google

καὶ τὴν πρὸς πᾶσαν νέαν ἐφεύρεσιν φυσικὴν τοῦ ἀνθρώπου δυσπιστίαν, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου πολλάκις ἐφευρέται κατατρίψαντες ὁλόκληρον τὸν βίον αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν παραγνωρίζονται ὑπὸ τῶν συγχρόνων των καὶ βλέπουσιν ἀπέλπιδες καταρρέον ὁλόκληρον τὸ λαμπρὸν οἰκοδόμημα, ὅπερ ἡ ἐνδελεχὴς ἐργασία αὐτῶν διὰ μυρίων μόχθων ἐδημιούργησεν, ὅπως μετ' ὀλίγον ἄλλοι περισυνάγοντες τὰ ἐρείπια ἀναδημιουργήσωσιν αὖθις τὸ οἰκοδόμημα καὶ καρπωθῶσιν αὐτοὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ὠφελήματα!

— Μήπως ἡ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν ἐν Παρισίοις δὲν κατεδίκασεν αὐτὴ κατ' ἀρχὰς τὴν ἰδέαν τοῦ σιδηροδρόμου ἅμα ὑποβληθεῖσαν ὑπὸ τὴν κρίσιν της; Μήπως μετ' ὀλίγον εἶτα ἐπὶ μακρὸν χρόνον δὲν ἐθεώρησε τὸν τηλέγραφον, ὡς ἄθυρμα καὶ διασκέδασιν τῶν αἰθουσῶν;

Ὁ Claude de Jouffroy, ὁ πρῶτος, ὅστις εἰργάσθη νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν ἀτμὸν εἰς τὴν θαλασσοπλοΐαν, ἀπέθανεν ἐν δυστυχίᾳ ἐκ τῆς λύπης αὐτοῦ, διότι οἱ ἄνθρωποι ἐν αὐτῷ διεῖδον ἕνα τρελλόν, ὅστις «*ἐφαντάσθη νὰ συμβιβάσῃ τὸ πῦρ μὲ τὸ ὕδωρ*», ὡς χλευαστικῶς ἔλεγον περὶ αὐτοῦ τότε! Ἐν τούτοις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Jouffroy τὸ ὄνειρον τοῦτο ἐπραγματοποιήθη, καὶ σήμερον οἱ ἄνθρωποι εἶσι κύριοι τῶν θαλασσῶν, μὴ δειλιῶντες πλέον πρὸ οὐδεμιᾶς θαλασσίου ἐκτάσεως ἢ ὑπερωκεανίου ἀποστάσεως.

* *

Κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχὴν ἡ προσοχὴ τῆς κοινωνίας εὕρηται ἐστραμμένη ἐπὶ πολλῶν καὶ διαφόρων λαμπρῶν προόδων, ἃς ὑπόσχεται τὸ ἀκαταπόνητον ἐρευνητικὸν πνεῦμα τῶν ἐπιστημόνων.

Εὐτυχεῖς δὲ θέλομεν λογίσει ἡμᾶς ἤδη ἀναλαμβάνοντας αὖθις ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» — τῇ εὐμενεῖ προσκλήσει αὐτῆς — τὴν σύνταξιν τῶν παρόντων *Ἐπιστημονικῶν Χρονικῶν*, ἐὰν δυνηθῶμεν δι' αὐτῶν νὰ παρακολουθῶμεν τακτικῶς τὴν ἁπανταχοῦ τελουμένην μετὰ ζωηρότητος καὶ ζήλου ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν καὶ μεταδίδωμεν εὐκρινῶς καὶ καταληπτῶς εἰς τοὺς φιλομαθεῖς ἀναγνώστας καὶ ἀναγνωστρίας αὐτῆς τὰς ἑκάστοτε τελουμένας προόδους.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἔν τινι τῶν τελευταίων ἡμῶν ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» *Χρονικῶν ἐκ Παρισίων* εἴχομεν ἐκεῖθεν ἀναγγείλει ἐγκαίρως καὶ περιγράψει συντόμως νέον ἀερόστατον τῶν ἀδελφῶν Tissandier, ἐν τῷ ὁποίῳ δυνάμει μικρᾶς ἠλεκτρικῆς κινητηρίου μηχανῆς οὗτοι ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιτύχωσι κατὰ βούλησιν τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ κατὰ τὰ ἐν Παρισίοις τότε δημοσίᾳ γενόμενα πειράματα. Τὰς ἐπιτυχεῖς ταύτας δοκιμὰς τότε ὅλος ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος ἐχαιρέτησε μετὰ μεγίστης χαρᾶς ὡς τεμνούσας νέαν ὁδὸν πρὸς ἀναζήτησιν καὶ ἐξεύρεσιν τοῦ πολυθρυλήτου *πηδαλίου* τοῦ ἀεροστάτου, πρὸ τοῦ ὁποίου ἐπὶ ἕνα ὁλόκληρον αἰῶνα συνετρίβησαν τοσοῦτοι ἐγκέφαλοι ἐρευνητῶν καὶ ἐφθάρησαν τοσαῦται ὑπάρξεις ἐπιστημόνων.

Ἔκτοτε τὰ χρονικὰ τῆς ἀεροναυτικῆς ἐσημείωσαν νέα πάλιν ἀξιομνημόνευτα πειράματα ἐν Παρισίοις γενόμενα τὴν 9 τοῦ παρελθόντος Αὐγούστου ὑπὸ τῶν Renard καὶ Krebs, ἀξιωματικῶν τῆς στρατιωτικῆς ἀεροναυτικῆς σχολῆς, ἣν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐσύστησε καὶ διατηρεῖ ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις.

* *

Πρῶτοι οἱ ἀδελφοὶ Μογκολφιέροι Ἰωσὴφ καὶ Στέφανος, μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς ἀσχολούμενοι περὶ τὴν Φυσικήν, ἀνεκάλυψαν τὸ ἀερόστατον πρὸ ἑνὸς περίπου αἰῶνος.

Ἡ πρώτη ἰδέα τοῦ ἀεροστάτου ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἐκ τοῦ πολυθρυλήτου ἀξιώματος τοῦ ἀνακαλυφθέντος ὑπὸ τοῦ διασήμου Ἕλληνος μαθηματικοῦ Ἀρχιμήδους, ὅτι «πᾶν σῶμα στερεὸν βαπτιζόμενον ἐντὸς ὑγροῦ οἱουδήποτε ἀπόλλυσι μέρος ἐκ τοῦ βάρους αὐτοῦ ἴσον πρὸς τὸ βάρος τοῦ ὑγροῦ, ὅπερ ἐκτοπίζεται, ἑπομένως τὸ σῶμα ὠθεῖται ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω καὶ τἀνάπαλιν μετὰ δυνάμεως ἴσης πρὸς τὸ βάρος τοῦ ὄγκου τοῦ ἐκτοπιζομένου ὑγροῦ.»

Ἐὰν λοιπὸν ὁ ὄγκος τοῦ ἀεροστάτου εἶνε ἐλαφρότερος τοῦ ὄγκου τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτοπιζομένου ἀέρος, τότε τὸ ἀερόστατον θέλει κινηθῇ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω καὶ θὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν μέχρις ὕψους, ἔνθα θέλει συναντήσει στρῶμα ἀέρος ἀραιότερον, τοῦ ὁποίου ὁ ἐκτοπιζόμενος ὄγκος θὰ ἔχῃ ἴσην βαρύτητα πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ ἀεροστάτου.

* *

Ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τούτου στηριζόμενοι οἱ ἀδελφοὶ Μογκολφιέροι κατεσκεύασαν τὸ πρῶτον ἀερόστατον· ὁ ἀὴρ ὁ περιεχόμενος ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ ἀεροστάτου ἠραιοῦτο σχεδὸν κατὰ τὸ ἥμισυ διὰ θερμότητος ἀπολαμβανομένης ἐκ μικρᾶς πυρᾶς ἀναπτομένης καὶ διατηρουμένης εἰς τὸ κατώτερον μέρος τῆς σφαίρας. Τὸ ἀερόστατον οὕτω καθίστατο κατὰ τὸ ἥμισυ ἐλαφρότερον τοῦ περιβάλλοντος ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος καὶ οὕτως ἀνήρχετο πρὸς τὰ ἄνω.

Μετά τινα προηγηθέντα ἐπιτυχῆ πειράματα ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ αὐτῶν οἱ ἀδελφοὶ Μογκολφιέροι ἐνεθαρρύνθησαν καὶ κατασκευάσαντες ἀερόστατον ἀρκούντως μέγα ἐποίησαν τὸ πρῶτον δημόσιον πείραμα αὐτῶν τὴν 5 Ἰουνίου 1783 ἐν Annonay τῆς Γαλλίας.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ πειράματος αὐτοῦ παρευθὺς μετεδόθη πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὡς ἐξαισία καὶ θαυμαστὴ ἀνακάλυψις· πανταχοῦ εἰς τὸν

Digitized by Google

ἐπιστημονικὸν κόσμον, εἰς τὰς Ἀκαδημίας καὶ διαφόρους συλλόγους καὶ ἑταιρίας δὲν ἐσκέπτοντο, δὲν συνεζήτουν ἄλλο τι ἢ τὴν θαυμασίαν αὐτὴν ἐφεύρεσιν. Ὑπῆρξαν μάλιστα τότε πνεύματα ζωηρά, ἅτινα συνέλαβον λίαν τολμηρὰς καὶ χιμαιρικὰς ἐλπίδας ἐπὶ τῷ εὑρήματι, ὅπερ ἐθεώρησαν προωρισμένον ν' ἀνατρέψῃ πάσας τὰς συνθήκας, ἐν αἷς μέχρι τότε ἡ ἀνθρωπότης ἔζη. Τινὲς μάλιστα ἔτι τολμηρότεροι, ἐπαρθέντες ἐπὶ τῇ νέᾳ κατακτήσει, προέβησαν μέχρι τοῦ νὰ διαγράψωσιν ἐκ τῶν λεξικῶν καὶ αὐτὴν τὴν λέξιν *ἀδύνατον* διὰ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα! . . .

* *

Ἐκ τῆς ἀξιομνημονεύτου ταύτης ἐποχῆς ἤρξατο παρευθὺς πυρετώδης ἐργασία τῶν ἐρευνητῶν, ὅπως ταχύτερον ἐπιτευχθῇ ἡ πραγματοποίησις τῶν τόσων ὡραίων ὀνείρων τῆς ἐποχῆς. Εὐθὺς μετὰ δύο μῆνας ὁ Κάρολος, καθηγητὴς τῆς Φυσικῆς ἐν Παρισίοις μετὰ τῶν ἀδελφῶν Ροβέρτων μηχανικῶν ἐτελειοποίησαν τὸ ἀερόστατον τῶν ἀδελφῶν Μογκολφιέρων. Ἀντὶ δὲ τοῦ μέχρι τοῦδε εὐχρήστου εἰς τὰ ἀερόστατα τῶν Μογκολφιέρων θερμοῦ ἀέρος, ὅστις δὲν ἦτο ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐλαφρότερος τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, μετεχειρίσθησαν πρὸς πλήρωσιν τῆς σφαίρας τοῦ ἀεροστάτου τὸ ὑδρογόνον, ὅπερ καθαρὸν εἶνε 14κις ἐλαφρότερον τοῦ ἀέρος.

Μέχρι τοῦδε ὅμως ἅπαντα τὰ πειράματα δὲν ἀπέβλεπον ἢ εἰς ἀερόστατα ἐγκαταλιμπανόμενα εἰς τὴν τύχην αὐτῶν.

Τὴν 21 Νοεμβρίου 1783, χρονολογίαν ἀξιομνημόνευτον, ἐγένετο ἐν Παρισίοις τὸ πρῶτον τοῦ ἀνθρώπου ἐναέριον ταξείδιον, πρώτου ἀνελθόντος ἐπὶ ἀεροστάτου τοῦ Pilâtre de Rozier([1]).

Ἔκτοτε ἤρξατο καὶ ἐξακολουθεῖ ἔτι σήμερον μεγάλη πανταχοῦ ἐργασία περὶ τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀεροστάτου.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

Φ...

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza]

Συνέχεια· ἴδε σελίδα 144.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Οὐδεὶς ἀνὴρ εἰς τὸν κόσμον πρέπει νὰ μεταχειρίζεται τὸν πεπυρακτωμένον σίδηρον πρὸς βοστρυχισμὸν τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς, αἱ δὲ γυναῖκες πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὸν ὅσον ἔνεστι ὀλιγώτερον. Ὁ πεπυρακτωμένος σίδηρος ἀποξηραίνει τὴν τρίχα καὶ διερεθίζει τὴν ἐπιδερμίδα. Ἐὰν ἤμην γυνὴ καὶ ᾐσθανόμην ἐπὶ τῶν γονάτων κεφαλὴν βοστρυχίζουσαν καὶ ὄζουσαν χῆνα ἐψημένην, ἤθελον ἐξαγάγει ἐγχειρίδιον ἐκ τῆς περικνημίδος μου (ὅπως φέρωσιν αὐτὸ αἱ *Τραστεβερῖναι*), καὶ ἤθελον ἀπεκδάρει τὸ μαλθακὸν καὶ ἐκτεθηλυμένον ἐκεῖνο κρανίον.

Ὁ τρόπος τοῦ κτενίσματος ἐξασκεῖ μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς καλλονῆς τῆς κόμης· καὶ βεβαίως ἡ τρομερὰ συσκευὴ καὶ τὰ πολύπλοκα ἀρχιτεκτονικὰ σχήματα τῶν κυριῶν παραβλάπτουσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, βιάζοντα καὶ διερεθίζοντα αὐτὰς μυριοτρόπως. Εἶνε τοῦτο ἁμάρτημα παλαιόν, γελοιογραφηθὲν ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουβενάλη.

Ἡ γυνὴ πρέπει νὰ βιάζῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της μόνον εἰς σπανίας περιστάσεις, καὶ ὅταν ὁ συρμὸς τὴν ὑποχρεώνῃ εἰς τοῦτο. Πρέπει νὰ ἀφίνῃ αὐτὰς λυτὰς καὶ ἐλευθέρας τὴν νύκτα καὶ τινας ὥρας τῆς πρωΐας. Αἱ τρίχες ἐκλείπουσι κατὰ πρῶτον εἰς τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα μᾶλλον περισφίγγονται καὶ ἕλκονται. Διὰ τοῦτο δέον ν' ἀλλάσσηται συχνὰ ἡ καλουμένη *χωρίστρα*, διότι ἐὰν αὕτη μένῃ πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, πολλάκις μικρὰ καὶ κομψὴ ἀτραπὸς θέλει μεταβληθῆ εἰς πλατεῖαν δημοσίαν ὁδόν, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἶπον. Τὸ καλήτερον κτένισμα, τοὐλάχιστον διὰ τὰς νέας γυναῖκας, εἶνε ἐκεῖνο δι' οὗ ἀνορθοῦνται αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς οὕτως ὥστε τὸ βάρος των νὰ μὴ διερεθίζῃ τὴν ἐπιδερμίδα καὶ νὰ ἦνε καλῶς ἀερισμέναι. Εἶδον πάντοτε κόμας λαμπρὰς διὰ τὴν λεπτότητα καὶ τὸ μῆκός των εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου τηροῦσιν αὐτὰς λυτὰς κατὰ τὸν συρμὸν τῆς Εὔας, ἢ μόλις εἰς πλόκαμον χαλαρῶς περισυνηγμένας.

Ἐνθυμηθῆτε ὅτι ἡ κατάχρησις τοῦ λίπους ἐν γένει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βαθύνει τὸ χρῶμα τῶν τριχῶν, ἐνῷ αἱ συχναὶ πλύσεις διὰ πιτυρούχου ὕδατος ἢ διὰ κρόκου τοῦ ὠοῦ διατηροῦσιν αὐτὰς φαεινάς, καὶ ἑπομένως κανονίσατε τὴν ἐνέργειάν σας ἐπὶ τοῦ προκειμένου κατὰ τὸν χρωματισμὸν τὸν ὁποῖον προτιμᾶτε.

Ἡ πρώτη λευκὴ θρίξ, ἥτις ἀναθρώσκει ἐν μέσῳ δάσους μελανοῦ ἢ ξανθοῦ, χαιρετίζεται μετὰ στεναγμοῦ ἢ καταρᾶται μετὰ βλασφημίας, κατὰ τὸ ἦθος τοῦ ἀτυχοῦς θνητοῦ, ὅστις τὴν ἀνακαλύπτει. Ἡ πρώτη λευκὴ θρὶξ εἶνε πάντοτε ἄγγελος κινδύνου, εἰδοποίησις τῷ ἀναγνώστῃ, ἐπίπληξις τῷ ὑπευθύνῳ συντάκτῃ τῆς ἐφημερίδος ἐκείνης, ἥτις καλεῖται ζωή, καὶ μακρυνὴ ἠχὼ τῆς φωνῆς ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ψιθυρίζουσιν εἰς τὸ ὠτίον οἱ μοναχοὶ οἱ καλούμενοι *Τραπισταί*: — *Ἀδελφέ, ἐνθυμοῦ ὅτι πρέπει ν' ἀποθάνῃς*.

Ἡ πρώτη λευκὴ θρὶξ εἶνε βωβὸς σύμβουλος, δραστήριος ἠθολόγος, ἱεραπόστολος πολὺ εὔγλωτ-

([1]). Τὸ πρῶτον κυρίως ταξείδιον ἐμψύχων ὄντων ἐγένετο δύο μῆνας πρὸ αὐτοῦ, ἤτοι τὴν 19 Σεπτεμβρίου 1783, ὅτε ἐπὶ σφαίρας ἀεροστάτου προσεδέθη κόφινος ἐλαφρὸς φέρων κριόν, ἀλέκτορα καὶ νῆσσαν.

Digitized by Google

τότερος πολλῶν ἱεροκηρύκων καὶ πολλῶν περὶ ἠθικῆς ἀσχολουμένων συγγραφέων. Πλήρεις ζωῆς καὶ χαρᾶς χορεύομεν τὸν μαγικὸν χορὰν τῆς νεότητος, διατελοῦντες ἐν μέθῃ ὑπὸ τῶν εὐωδιῶν τοῦ ἔρωτος, ἐπιλήσμονες καὶ γαυριῶντες ὡς κάτοχοι μέλλοντος ἀπεράντου, ὅτε αἴφνης ἄγνωστός τις μᾶς ἐγγίζει εἰς τὸν ὦμον καὶ μᾶς νεύει νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν. Ἀκολουθοῦμεν δυσθύμως τὸν μυστηριώδη ἐκεῖνον δυσάρεστον εἰς μίαν γωνίαν τῆς αἰθούσης, καὶ οὗτος μᾶς παρουσιάζει λευκὴν τρίχα ψιθυρίζων εἰς τὸ ὠτίον: — *Αὐτὸ εἶνε ἐδικόν σου.* — Καὶ ἔπειτα γίνεται ἄφαντος. Παγετῶδες ῥῖγος διαῤῥέει τὰ ὀστᾶ ἡμῶν τότε. Ἡ μουσικὴ σιγᾷ, σβέννυνται τὰ φῶτα, ἐξαφανίζονται αἱ πανηγυρίζουσαι βακχίδες. Εἴμεθα μόνοι εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν σιωπήν, καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς μάτην ἀνεῳγμένους ἐν τῷ μέσῳ βαθυτάτης νυκτός. Ἓν μόνον ἀντικείμενον διαφαίνεται ἀκριβῶς, μία λευκὴ θρίξ, λεπτή, λεπτή, σιωπηλὴ καὶ ὅμως εὐγλωττοτάτη. Ἡ θρὶξ αὕτη ἐκόπη. Ἦτον αὕτη τὸ νῆμα τὸ κρατοῦν αἰωρημένην ἐπὶ τῆς ἀβύσσου τὴν χαροποιὰν καὶ ἀεικίνητον νεότητά μας. Ἀπὸ τῆς αὔριον δὲν εἴμεθα πλέον οἱ αὐτοὶ ἢ πρότερον. Ἡ πρώτη λευκὴ θρὶξ ὁρίζει κάλλιον ἢ στήλη ἐκ γρανίτου, κάλλιον ἢ οἱαδήποτε ὁροθεσία, δύο διακεκριμένας ἀπ' ἀλλήλων τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐποχάς.

—

Καὶ τί ποιητέον ὅπως βραδύνωμεν τὴν συνάντησιν τοῦ δυσαρέστου ἐκείνου ἀγνώστου;

Καὶ πῶς δυνάμεθα νὰ συντηρήσωμεν διὰ μακρῶν τὸ σύμβολον τῆς νεότητος;

—

Μεταξὺ τοῦ τριακοστοῦ πέμπτου καὶ τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους σημαίνει συνήθως δι' ὅλους ὁ μοιραῖος κώδων τῆς λευκάνσεως, βραδύτερον εἰς τὴν γυναῖκα ἢ εἰς τὸν ἄνδρα, ἴσως διότι αὕτη καταναλίσκει τὴν καρδίαν μᾶλλον ἢ τὸν ἐγκέφαλον, αἱ δὲ τρίχες τῆς καρδίας, εὐτυχῶς δι' ὅλους μας, εἶνε βαθέως κρυμμέναι. Προνομιοῦχοι τινὲς θνητοὶ δὲν λευκαίνονται εἰ μὴ μετὰ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος, ἀλλ' ἄλλοι εὐτυχέστεροι γνωρίζουσι τὴν λεύκανσιν μόνον κατὰ τὸ ἔσχατον γῆρας. Ἄλλοι ἀπεναντίας λευκαίνονται πρὸ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, ἐνίοτε δὲ καὶ πρὶν ἢ γεννηθῶσιν.

Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἀναφαίνεται ἡ λεύκανσις εἶνε διαδοχικὴ ὡς πᾶσα ἄλλη περίπτωσις τῆς ζωῆς, καὶ εἶνε μάλιστα αὕτη μία τῶν μᾶλλον ἀναπολράστως διαδοχικῶν περιπτώσεων. Ὑπάρχουσιν οἰκογένειαι ἀπρόσβλητοι οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ τῆς λευκάνσεως τῆς κεφαλῆς. Ὑπάρχουσιν ἄλλαι ἐν αἷς αἱ κεφαλαὶ λευκαίνονται ἤδη κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔτος.

Παρεκτὸς τῆς διαδοχῆς, συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐπίσπευσιν τῆς λευκάνσεως αἱ συνεχεῖς κεφαλαλγίαι, ἄφθονος ἀπώλεια αἵματος, ἡ πρὸς φθίσιν διάθεσις, παντοῖαι καταχρήσεις... καὶ τὰ ἐκ τούτων νοσήματα..., αἱ βίαιαι συγκινήσεις, καὶ ἴσως ἡ ὑπερβολικὴ ἔντασις τῶν διανοητικῶν δυνάμεων. Ἀλλ' ὑπάρχουσι γυναῖκες καὶ ἄνδρες, οἵτινες οὔτε ὑπέφεραν πολύ, οὔτε ἀπήλαυσαν πολύ, οὔτε ἐμελέτησαν πολύ, οὔτε ἠγάπησαν πολύ—ἀληθῆ ζῶντα πλακούντια *plumpuddings* — καὶ ὅμως λευκαίνονται ταχύτατα.

Γνωστὸν τοῖς πᾶσι εἶνε πόσον ὁ τρόμος ἢ φοβερὸς ἠθικὸς πόνος δύνανται νὰ λευκάνωσι τὴν κεφαλὴν ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν.

—

Ὁ Ἀδριανὸς Ἰούνιος ἐγνώρισε μεγιστᾶνα Ἰσπανόν, ὅστις συνεπείᾳ ἐρωτικοῦ δράματος ἐν τῇ Ἰσπανικῇ Αὐλῇ κατεδικάσθη εἰς θάνατον ὡς ἐγκληματίσας κατὰ τῆς βασιλικῆς μεγαλειότητος, καὶ ἐν μιᾷ νυκτὶ ἐλευκάνθησαν ὅλαι αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του. — Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὴν Μαρίαν Ἀντωνιέτταν, βασίλισσαν τῆς Γαλλίας.

—

Ὁ Saint — Vallier ἐλευκάνθη διὰ μιᾶς, μόλις ἔμαθεν ὅτι ἡ θυγάτηρ του Diane de Poitiers ἐγένετο ἐρωμένη τοῦ βασιλέως (Φραγκίστου Α' τῆς Γαλλίας).

—

Ὁ Ἰωάννης Λιβένης, ὅστις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀπεπειράθη νὰ δολοφονήσῃ τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἐλευκάνθη ἐντελῶς κατὰ τὰς τελευταίας τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὥρας τῆς ζωῆς του.

—

Ὅμως οἱ ἀναγνῶσται καὶ αἱ ἀναγνώστριαι τοῦ ἀλμαναχίου μου βεβαίως δὲν θὰ καταδικασθῶσιν εἰς θάνατον, οὔτε θὰ ἔχωσι θυγατέρα τὴν Diane de Poitiers, διὸ δὲν θὰ ἔχωσιν ἀνάγκην νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς εἰ μὴ κατὰ τῆς εἰς τὴν ἡλικίαν ὀφειλομένης βραδείας καὶ αὐτομάτου λευκάνσεως. Ὅπως δὲ βραδύνωμεν αὐτήν, ἰδοὺ τὰ ὀλίγα ὅσα μᾶς διδάσκει ἐπὶ τοῦ τοῦ προκειμένου ἡ ἐπιστήμη:

Ἀποφεύγετε πᾶσαν κατάχρησιν ἐξασθενοῦσαν τὸν ὀργανισμόν.

Ἔχετε τὴν καρδίαν εὐχαριστημένην.

Θέτετε εἰς ἐνέργειαν τὴν ἑξῆς συμβουλὴν περιφήμου κομμωτοῦ ἐν Βριστόλῃ:

«Τηρεῖτε ὅσον ἔνεστι καθαρὰν τὴν κεφαλήν, καὶ μεταχειρίζεσθε ὅσον ἔνεστι ὀλιγώτερον τὴν ψήκτραν ἐπὶ τῶν τριχῶν αὐτῆς.»

Μὴ δαπανᾶτε ποτὲ ἕνα ὀβολὸν διὰ μύρα, βάμματα καὶ κοσμητικά, τὰ ὁποῖα πωλοῦνται ὡς χρήσιμα δῆθεν πρὸς πρόληψιν τῆς λευκάνσεως.

Ἀποκόπτετε τὴν κόμην συχνότερον τοῦ συνήθους, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ λευκαίνεται.

—

Digitized by Google

Τινὲς ἀφαιροῦσι τὰς λευκὰς τρίχας, ἐνόσῳ εἶνε ὀλίγαι. Ἀλλὰ κατὰ τινας νεωτέρας παρατηρήσεις τοῦ Brown-Sequard (αἵτινες ὅμως χρήζουσιν ἐπιβεβαιώσεως), μόλις ἀφαιρεῖται λευκὴ θρίξ, ἀναφαίνονται πάλιν τρεῖς ἢ τέσσαρες τοῦ αὐτοῦ χρώματος εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Τοῦτο μὲ ἐνθυμίζει τὴν συνήθειαν τινῶν ἐμπόρων ἵππων, οἵτινες κατορθοῦσι νὰ στολίζωσι τούτους δι' ἀστέρος λευκοῦ ἐπὶ τοῦ μετώπου, προκαλοῦντες αὐτὸν διὰ συνεχοῦς ἀφαιρέσεως τῶν τριχῶν ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκείνου.

—

Ἰουλία, ἡ θυγάτηρ τοῦ Αὐγούστου, ἥτις δὲν εἶχε βεβαίως οὐδεμίαν ἀξίωσιν νὰ ἔχῃ τὴν ἀρετὴν Ἑστιάδος, εἶδε τὴν λεύκανσιν τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς της εἰς ἡλικίαν εἰσέτι νεαράν, καὶ πρὸς ἀπόκρυψιν τῆς προώρου ταύτης λευκάνσεως διέτασσε τὰς δούλας της νὰ τῇ ἀφαιρῶσι τὰς λευκὰς τρίχας. Ἡμέραν τινὰ κατελήφθη ἐπ' αὐτοφώρῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις ἀνεκάλυψε τὸ τέχνασμα τῆς Ἰουλίας, παρατηρήσας τὰ φορέματα της πλήρη λευκῶν τριχῶν. Ὁ Αὔγουστος προσεποιήθη τὸ κατ' ἀρχάς, ὅτι οὐδὲν παρετήρησε, διηύθυνε τὴν συνδιάλεξιν περὶ ἡλικίας, καὶ ἠρώτησε τὴν θυγατέρα του ἐὰν προετίμα τὴν φαλακρότητα τῆς λευκάνσεως. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἀδιστάκτως ἀπεκρίθη:—*Ἑκατοντάκις προτιμῶ τὴν λεύκανσιν.*—*Διατί λοιπὸν αἱ γυναῖκες αὗται*, ὑπέλαβεν ὁ Αὔγουστος, *κοπιάζουσι τόσον διὰ νὰ σὲ καταστήσωσι φαλακράν;*

—

Τὰ μελανὰ κοσμητικά, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς βρωμερᾶς καὶ ἀηδοῦς ἀλοιφῆς των ἀποκρύπτουσιν ἐν μέρει τὴν λεύκανσιν, εἶνε μέσα ῥυπαρὰ ἄξια τῶν τριταγωνιστῶν καὶ τῶν ὁμοίων των.

Περὶ δὲ τῆς βαφῆς τῆς κόμης καὶ τοῦ γενείου, τοῦτο εἶνε ἀντικείμενον παρὰ πολὺ σπουδαῖον ὅπως διαλάβωμεν περὶ αὐτοῦ ἐκ τοῦ προχείρου ἐνταῦθα, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ θὰ σᾶς ὁμιλήσω ἐν ἐκτάσει ἐκεῖ ὅπου θὰ διέλθωμεν ὅλα τὰ ψεύδη τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ἐπιδερμίδα καὶ εἰς τὰς τρίχας.

—

Ἡ πτῶσις τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς εἶνε ἀτύχημα πολὺ μεγαλήτερον τῆς λευκάνσεως αὐτῶν· καὶ μολονότι ἡ πτῶσίς των ἄρχεται φυσιολογικῶς μόνον μετὰ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος, οὐχ ἧττον βλέπομεν καθ' ἑκάστην κρανία ἀπογυμνωμένα εἰς νεαρωτάτην ἡλικίαν, καὶ ἔχομεν ὑπὸ τὰ ὄμματα ἡμῶν καθ' ἑκάστην μέτωπα στερούμενα μὲν ἰδεῶν, ἐκτείνοντα δὲ τὰ ὅριά των κατὰ μῆκος καὶ πλάτος, καὶ καθ' ἑκάστην δυνάμεθα νὰ θαυμάζωμεν πλείστας κουρὰς ἐπὶ κεφαλῶν λαϊκῶν. Σπάνιον δὲ εἶνε νὰ ἴδωμεν γέροντας μετὰ πληθούσης κόμης.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ γυνὴ εἶνε εὐτυχεστέρα τοῦ ἀνδρός, διότι ὅπως ὀλιγώτερον ταχέως λευκαίνεται, οὕτω καὶ βραδύτερον βλέπει καταπῖπτον τὸ μεγαλοπρεπὲς κόσμημα τῆς κεφαλῆς της.

Ἡ ὑγιεινὴ πλεῖονα δύναται κατὰ τῆς φαλακρώσεως ἢ κατὰ τῆς λευκάνσεως, μολονότι καὶ ἡ φαλάκρωσις πολλάκις εἶνε ἀναποδράστως διαδοχική.

Αἱ βαρεῖαι καὶ ἀδιαπέραστοι κόμαι, ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ κυλινδρικὸς πῖλος ὁ ἐν χρήσει εἰς τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων, καὶ τὸ κράνος τοῦ στρατιώτου εἶνε οἱ θηριωδέστατοι δολοφόνοι τῶν κομῶν, διὸ δυνάμεθα νὰ παίξωμεν μὲ τὰς λέξεις καὶ νὰ προσθέσωμεν νέαν παροιμίαν εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἣν ἐγὼ μετριοφρόνως σᾶς προτείνω, τὴν ἑξῆς·

capello uccide capello

ἤτοι, «ὁ πῖλος φονεύει τὴν τρίχα».

Ἀλλ' ἐὰν δὲν σᾶς ἀρέσκῃ, ἀποκρούσατε τὴν νέαν μου παροιμίαν, καὶ δὲν θὰ ὀργισθῶ διὰ τοῦτο. Ἀρκεῖ νὰ ἐννοήσετε τὸ πρᾶγμα, δύνασθε νὰ καταφρονήσετε τὰς λέξεις. Σκεπάζετε ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον τὴν κεφαλήν σας, σκεπάζετέ την ἐλαφρῶς. Ἐγνώρισα ἄνθρωπον ζήσαντα μέχρι τοῦ ἐννενηκοστοῦ ἔτους, διατηρήσαντα δὲ μέχρι θανάτου κόμην πλήθουσαν καὶ σχεδὸν μελανήν, νυμφευθέντα τὸ δεύτερον ἢ τὸ τρίτον εἰς τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ ἀποκτήσαντα τέκνα πανόμοια αὐτῷ. Οὗτος δὲ ὁ ἀνὴρ ἐξ ἰδιοτροπίας οὐδέποτε ἔφερε πῖλον, οὔτε ἐντὸς οὔτε ἐκτὸς τῆς οἰκίας του. Ὅμως εἰς τὴν βιογραφίαν ταύτην δέον νὰ προστεθῇ καὶ ἄλλη τις περίπτωσις, ὅτι οὗτος ἐπὶ τριακονταετίαν δὲν ἔπιεν οὔτε σταγόνα ὕδατος, ἀλλ' ἄκρατον οἶνον, χωρὶς ὅμως ποτὲ νὰ προβῇ μέχρι καταχρήσεως.

Ἀληθέστατον δὲ εἶνε, ὅτι πλέον ἢ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς συντελοῦσιν εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς κόμης ἡ φυλὴ καὶ ἡ διαδοχή. Ἐν Σαρδηνίᾳ εἶδον κόμας ὡραιοτάτας καὶ μέχρι τῆς μᾶλλον προβεβηκυίας ἡλικίας, καίτοι εἰς κανὲν ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες δὲν καλύπτονται περισσότερον τὴν κεφαλὴν ἢ εἰς τὴν νῆσον ταύτην.

Ὅλα τὰ ἐλαττώματα, ὅλαι αἱ συγκινήσεις, ὅλαι αἱ ἀρρωστίαι αἱ δυνάμεναι νὰ προκαλέσωσι τὴν λεύκανσιν, συντελοῦσι καὶ εἰς τὴν πτῶσιν τῶν τριχῶν.

Ὅταν αὕτη ἄρχίσῃ, ὅταν καθ' ἑκάστην πρωΐαν ποιῆτε τὸν ὑπολογισμὸν τῶν τριχῶν σας, καὶ εὑρίσκετε τὸ δοῦναι ἀνώτερον τοῦ ἔχειν, τότε δέον νὰ λάβητε τὴν ψαλλίδα, καὶ παραδίδοντες αὐτὴν εἰς χεῖρας τοῦ κομμωτοῦ σας, νὰ τῷ διδάξετε τὴν μέθοδον τοῦ William τοῦ ἐκ Cheteltam, ἐὰν τυχὸν δὲν τὴν γνωρίζῃ. Δηλαδὴ πρέπει ν' ἀποκόπτωνται αἱ χαλασμέναι καὶ βραχ-

χεῖαι τρίχες, ὅπως προκαλῆται ἡ ἐπαύξησις αὐτῶν, καὶ νὰ διατηρῶνται αἱ ὑγιεῖς τρίχες, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ κλαδεύματος κήπου τινός.

Ὁ κομμωτὴς William τόσην ἔχει πεποίθησιν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς μεθόδου του, ὥστε ἡμέραν τινὰ εἶπε πρὸς τὸν Wilson:— «Δὲν θὰ εἴχομεν πλέον ἐργασίαν ἡμεῖς οἱ κομμωταί, ἐὰν ἀπεκόπτοντο αἱ τρίχες ὅπως ἔπρεπεν, καὶ θὰ ἦτο τετελειωμένον πλέον τὸ στάδιον τῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν προσθέτων κομῶν.»

Ἄριστα ἐν τούτοις μέσα πρὸς καταπολέμησιν τῆς πτώσεως τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς εἶνε νὰ πλύνωμεν συχνὰ τὴν κεφαλὴν μὲ ψυχρὸν ὕδωρ καθαρὸν ἢ καλλιον ἀλατισμένον· νὰ κτενίζωμεν διὰ ψήκτρας καὶ νὰ τρίβωμεν στιβαρῶς τὴν κεφαλήν, ἕως οὗ ἡ ἐπιδερμὶς τοῦ κρανίου γείνῃ ἐρυθρὰ καὶ θερμή· νὰ κόπτωμεν δὲ συχνὰ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ νὰ τηρῶμεν αὐτὰς πολὺ βραχείας.

—

Ἐδῶ τελειώνει ἡ ἐπιστήμη καὶ ἄρχεται ἡ μυθολογία, ἐδῶ τελειώνει ἡ τέχνη καὶ ἄρχεται ἡ μαγεία.

Ἐὰν ἡ κεφαλὴ ἦνε φαλακρά, δύνασθε, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, ν' ἀρχίσητε ἀπὸ τὴν Κλεοπάτραν, ἥτις διδάσκει ν' ἀλείφωμεν τὴν κεφαλὴν μὲ λίπος ἄρκτου προτιμηθείσης μεταξὺ τῶν λοιπῶν ζώων ἴσως διότι εἶνε κατ' ἐξοχὴν δασεῖα.

Ἐὰν τὸ λίπος τῆς ἄρκτου δὲν ἀρκῇ, τότε ἀκολουθήσατε τὴν συνταγὴν τοῦ Liebault:

«Λάβετε σάρκας κοχλιῶν, σφηκῶν, μελισσῶν, βδελλῶν, καὶ ἅλας κεκαυμένον, ἐξ ἑκάστου ἴσα μέρη. Περικλείσατε ἐντὸς δοχείου ὑελίνου ἔχοντος πανταχόθεν ὀπὰς ὡς κόσκινον. Ὑπὸ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο θέσατε ἄλλο ἀγγεῖον ἐπίσης ὑέλινον, ὅπως δέχεται τὸ ἐκρέον ὑγρόν· συνάζετε τὸ ὑγρὸν τοῦτο καὶ δι' αὐτοῦ τρίβετε τὸ μέρος. Τὸ φάρμακον θὰ εἶνε δραστηριώτερον, ἐὰν καλύψετε τὰ δύο ὑέλινα ἀγγεῖα μὲ ἄχυρα.»

Ὁ Guyon συνέστησε θερμῶς εἰς τοὺς φαλακροὺς τὸ ἔλαιον τῶν σαυρῶν· ἄλλοι συνεβούλευσαν τὸ ἀνθρώπινον λίπος. Ἕκαστος κομμωτὴς κώμης ἢ πόλεως ἔχει ἄλλως τὸ ἴδιον μύρον. Καὶ εὐτυχεῖς ἐὰν κατορθώσετε νὰ εὕρετέ τι σφαλερὸν εἰς ταῦτα, διότι ὑπάρχουσιν ἐφευρεταὶ οἵτινες ὑπεσχέθησαν μεθ' ὅρκου καὶ διὰ τοῦ τύπου φράγκα ἑκατοντακισχίλια εἰς ὅντινα ἤθελε τοὺς ἀποδείξει ἀπατεῶνας.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἰατροὶ ἔχουσι τὰς συνταγάς των, αἱ ὁποῖαι εἶνε σπουδαῖαι, διότι τοὐλάχιστον αὐτοὶ δὲν πωλοῦσιν εἰ μὴ ἐλπίδας. Καὶ ὁ ἔνδοξος Dupuytren δὲν ἀπηξίωσε νὰ διαγωνισθῇ πρὸς τοὺς κομμωτάς, συνδέων τὸ ὄνομά του μὲ μύρον προκαλοῦν τὴν αὔξησιν τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦται.

Ἰδοὺ λοιπὸν τινὲς τῶν συνταγῶν τούτων (μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν συνταξάντων αὐτὰς ἰατρῶν).

Hardy.

Βοείου ὀστεομυελοῦ	Γραμ.	60
Κικίνου ἐλαίου	»	30
Ταννίνου	»	3
Βάμματος δενδρολιβάνου	»	5

—

Cazenave.

Παρεσκευασμένου βοείου ὀστεομυελοῦ	Γραμ.	30
Ἀμυγδαλελαίου πικροῦ	»	8
Θειϊκῆς κινίνης	»	2
Βαλσάμου τῆς Περουβίας	»	1

—

Βοείου ὀστεομυελοῦ	Γραμ.	30
Ἀμυγδαλελαίου γλυκέος	»	8
Ταννίνου	»	4
Βανίλης	»	1

—

Dupuytren καὶ Ετλε.

Βάμματος θειϊκῆς κινίνης	Γραμ.	15
Βάμματος κανέλας	»	4

—

Ὀστεομυελοῦ βοός	Γραμ.	32
Βαλσάμου τοῦ Nerval	»	32
Ῥοδελαίου	»	4
Ἀλκοολικοῦ ἐκχυλίσματος κανθαρίδων	»	0,40

—

Schneider.

Ὀποῦ νωποῦ λεμονίων	Γραμ.	4
Ἐκχυλίσματος κίνας	»	8
Βάμματος κανθαρίδων	»	4
Κιτρελαίου	»	1,50
Ἐλαίου βεργαμότου	σταγόνες	10
Βοείου ὀστεομυελοῦ	Γραμ.	64

—

Revell.

Βοείου ὀστεομυελοῦ	Γραμ.	24
Ἀμυγδαλελαίου	»	8
Θειϊκῆς κινίνης	»	2
Ῥουμίου	»	10
Ταννίνου	»	1
Ῥοδελαίου	»	3

—

Πιπερίων	Οὐγγίας	12
Μόσχευσον ἐπὶ τινας ἡμέρας ἐν καθαρῷ οἰνοπνεύματι	»	12
Ἐξάτμισον τὸ βάμμα καὶ ἀνάμιξον τὸ ὑπόλοιπον μετὰ πολτοῦ ἀμυγδαλελαίου	»	6

—

Γλυκερίνης	Γραμ.	6
Ἐλαίου Κρότωνος	»	2

—

Βάμματος κανθαρίδων	Γραμ.	1
Βάμματος δενδρολιβάνου	»	2
Ὕδατος κουφοξυλέας	»	19
Γλυκερίνης	»	286

Πλύνατε τὴν κεφαλὴν καθ' ἑκάστην πρωΐαν καὶ ἑσπέραν.

—

Καὶ αἱ πολλαὶ αὗται συνταγαὶ εἶνε ἀκόμη ὀλίγαι ἀπέναντι ἐκείνων, τὰς ὁποίας δύνασθε νὰ εὕρητε εἰς τὰ συγγράμματα τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς ἰατρικῆς. Ὅταν τὸ κακὸν εἶνε ἀθεράπευτον, τότε τὰ προτεινόμενα φάρμακα εἶνε πολλά, διότι αἱ νόσοι ὑπῆρξαν θεραπεύσιμοι πάντοτε κατ' ἀντίθετον λόγον τῶν πρὸς θεραπείαν αὐτῶν συμ-

Digitized by Google

βουλευομένων φαρμάκων. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἡ ἐπιληψία ἔχει μυρία φάρμακα, καὶ τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἰταλίας ἔχουσι μυρίους χρηματιστάς, οἵτινες ὁ εἷς κάλλιον τοῦ ἄλλου ὑπόσχονται τὴν ἐπανόρθωσιν αὐτῶν.

("Επεται συνέχεια).

Η ΠΡΩΪΜΗ ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ

Ὦ πρώϊμη ἀμυγδαλιά,
βιάσθηκες ν' ἀνθίσῃς.
Κοιμᾶται ἀκόμ' ἡ φύσις,
δὲν ἐκελάδησαν πουλιά,
δὲν ἦλθαν χελιδόνια·
ἀκόμη μένουν χιόνια
εἰς τῶν βουνῶν τὴν τραχηλιά·
ἡ ἄνοιξις ἀκόμα
δὲν 'ζέστανε τὸ χῶμα
μὲ τὰ θερμά της τὰ φιλιά·
'ς τῶν χωραφιῶν τ' αὐλάκια
δὲν ἔχει ἀκόμ' ἀνθάκια,
ὦ πρώϊμη ἀμυγδαλιά.

Ἀμυγδαλιά, κι' ἄλλη φορά
'ς αὐτὴ τὴν γῆ τὴν ξένη
σὲ εἶδα ἀνθισμένη
νὰ πρωτολέγῃς τὴν χαρά,
ν' ἀνοίγῃς τὴν ἐλπίδα·
κι' ἄλλη φορὰ σὲ εἶδα
μὲ τὰ κλαδιά σου τ' ἀνθηρὰ
νὰ χαίρεσαι σὺ μόνη,
κ' ἐμὲ νὰ μοῦ πλακόνῃ
ἡ πίκρα καὶ ἡ συμφορὰ
τὴν ἔρημη καρδιά μου.
Εἶδες τὰ δάκρυά μου,
ἀμυγδαλιά, κι' ἄλλη φορά.

Ὁ πρώϊμός σου ἀνθισμὸς
μ' ἐφάνη τότε θεία
ἐλπίδος προφητεία.
Κι' ἀλήθεια τότε ὁ καϋμὸς
ἐπέρασεν ἐκεῖνος·
πλὴν 'ξαναῆλθε θρῆνος,
ἦλθε κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς
καὶ τῆς ζωῆς μαυρίλα.
Ἄχ, τῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα
ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς
μοῦ τἄχει μαραμμένα.
Δὲν εἶν' ἐλπὶς γιὰ 'μένα
ὁ πρώϊμός σου ἀνθισμός.

Τῆς εὐτυχίας ἡ πηγὴ
γιὰ 'μένα ἐξηράνθη.
Τὰ δροσερά σου ἄνθη
χαρᾶς δὲν εἶνε χαραυγὴ
εἰς 'μάτια ἀπελπισμένα·
δὲν ἄνοιξαν γιὰ 'μένα.
Δι' ὅλους ὅμως εἶν' ἡ γῆ!
Πολλοὶ εὐτυχισμένοι
σὲ βλέπουν ἀνθισμένη,
μὲ τὴν καρδιὰ χωρὶς πληγή.
Νὰ ξανανθίσῃς πάλι,
καὶ ἂς δροσίζωντ' ἄλλοι
'ς τῆς εὐτυχίας τὴν πηγή.[1]

Δ. Βικελας

(1) Ἐκ τῆς τελευταίον ἐκδοθείσης συλλογῆς *Στίχων*.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Πολλὰ τῶν ἐγκρίτων φύλλων τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου, ἰδίως δὲ τὰ ἀναγινωσκόμενα ὑπὸ τῆς ἀριστοκρατικῆς κοινωνίας, ἐκφράζουσι τελευταῖον φρικτὸν παράπονον κατὰ τῆς λίαν διαδεδομένης ἐν Ἀγγλίᾳ ἕξεως τοῦ νὰ προσέρχωνται οἱ προσκεκλημένοι εἰς δεῖπνον ὅσῳ δυνατὸν βραδύτερον τῆς ὡρισμένης ὥρας, ὁρμώμενοι ἐκ τῆς λελανθασμένης σκέψεως, ὅτι εἶνε ἀπρεπὲς καὶ κοινὸν τὸ νὰ προσέρχηταί τις ἀκριβῶς κατὰ τὴν ταχθεῖσαν ὥραν. Οἱ ἑστιῶντες ὅμως, οἵτινες ἐνίοτε μετὰ τῶν ἄλλων τυχὸν προσελθόντων δαιτυμόνων περιέμενον τοὺς κατὰ τὸ φαινόμενον εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς καθυστεροῦντας ἐπὶ χρόνον μακρὸν ὑπερβαίνοντα ἐνίοτε τὰ ὅρια τῆς ὑπομονῆς, καὶ αἱ οἰκοδέσποιναι, αἵτινες καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τοῦτον διετέλουν ἐν ἀπελπισίᾳ σκεπτόμεναι τὰ φαγητά, ἅτινα θὰ εἶνε ἄνοστα μὴ διανεμόμενα κατὰ τὴν προσήκουσαν στιγμὴν τῆς ἐψήσεώς των, εὕρισκον τὴν βραδύτητα ταύτην ἄλογον, διὸ καὶ ἀντεπεξῆλθον κατ' αὐτῆς. Τελευταῖον μάλιστα κατέφυγον καὶ εἰς τὸν πρίγγιπα τῆς Οὐαλίας καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ ἐκφράσῃ δημοσίᾳ τὴν γνώμην του καὶ οὕτως ὁρίσῃ τὸν κανόνα τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς. Τὰ αὐτὰ παράπονα ἠγέρθησαν καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης, διότι καὶ ἐκεῖ εἶνε καθιερωμένον τὸ ἀκαδημαϊκὸν τέταρτον. Οἱ προσκεκλημένοι ὅμως ἀντὶ νὰ ἔλθωσι κατὰ τὰς 7 ἢ 7 ¼ παρατείνουσι τὴν βραδύτητα αὐτῶν ἐπὶ ἓν ἀκόμη τέταρτον. Ἐνῷ δὲ πάντες εἶνε σύμφωνοι πρὸς διέξοδον ἀπὸ τῆς κακῆς ταύτης ἕξεως νὰ τιμωρῶσι τοὺς μὴ εὐγενεῖς ἀτάκτους μὴ περιμένοντες αὐτούς, ἀλλ' ἀρχίζοντες τὸ δεῖπνον ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ὥραν, οὐδεὶς ἔχει τὸ θάῤῥος ἐν Ἀγγλίᾳ ν' ἀρχίσῃ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ αὐστηροῦ τούτου κανόνος. Ἐν Ἀμερικῇ ἡ χρῆσις τοῦ κανόνος τούτου εἶνε πρὸ πολλοῦ εἰσηγμένη. Τελευταῖον ἐδίδετο δεῖπνον ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐπί τινι ἑορτῇ. Δαιτυμών τις ἀργοπορήσας νὰ προσέλθῃ εἰς αὐτὸ ἔλαβε μετὰ τὴν αἴτησιν μυρίων συγγνωμῶν παρὰ τῶν οἰκοδεσποτῶν τὴν θέσιν του παρὰ τῇ τραπέζῃ καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ μὴ τὸν σερβίρωσιν ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλὰ νὰ τῷ δώσωσιν ὅ,τι εὑρίσκεται εἰς τὴν σειράν. Οὕτω τὸ γεῦμά του ἀπετελέσθη ἐκ τούρτας μήλων, κομπόστας, πάγου, τυροῦ μετὰ βουτύρου καὶ ἄρτου, καὶ τεμαχίων ξυνοσελίνου...

Εἰς τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διός:

— Μὴν κάθεσαι αὐτοῦ, γυναῖκα· αὐτοῦ εἶνε ρεῦμα· θὰ μοῦ κρυώσῃς.

Ὁ παριστάμενος ὑπηρέτης.— Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε, τὸ ρέμα εἶνε ἐκεῖ κάτω. Ἔπειτα τώρα δὲν ἔχει καθόλου νερό.

* * *

Γίνεται λόγος περὶ μακροβιότητος τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Ἀγαθόπουλος ἐκεῖ παρὼν ἐπιχειρεῖ καὶ αὐτὸς νὰ ἐκφράσῃ τὴν γνώμην του.

— Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τοῦ αἰῶνος, λέγει, ὁ μέσος ὅρος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε πολὺ μικρότερος παρὰ ἄλλοτε. Ποιὸς σήμερον εἰμπορεῖ νὰ μοῦ δείξῃ ἕνα μόνον ἑκατοντούτη ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος νὰ ἐγεννήθη ὕστερα ἀπὸ τὸ 1800;...

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 1008

Digitized by Google

'Αριθ. 481 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 89. | 17 Μαρτίου 1885

ΑΙ ΤΑΝΑΓΡΑΙΑΙ ΚΟΡΑΙ

Μεταξὺ τῶν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ ἐκτεθειμένων συλλογῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας εἶνε καὶ ἡ τῶν Ταναγραίων κορῶν, μικρῶν ἀγαλματίων, ἅτινα οἰκειότερόν πως ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν πολλῶν *κοῦκλαι*.

Πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ἀκόμη ἦσαν ἄγνωστα τὰ κομψὰ ταῦτα καλλιτεχνήματα τῶν ἀρχαίων. Ἐν ταῖς μεγάλαις συλλογαῖς ὑπῆρχόν τινα ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἦσαν τόσον ὀλίγα, ὥστε οὔτε οἱ ἀρχαιολόγοι ἔδιδον μεγάλην προσοχὴν εἰς αὐτά, πολὺ δ' ὀλιγώτερον ὁ λοιπὸς κόσμος. Τὸ 1874 πρῶτον κατὰ τύχην, ὡς φαίνεται, ἀνεσκάφησαν τάφοι τινὲς περιέχοντες πολλὰς καὶ μάλιστα τὰς ὡραιοτάτας κόρας, αἵτινες τόσον ταχέως ἐδοξάσθησαν καὶ τόσον ἐπιζήτητοι ἐγένοντο, ὥστε ἄνευ ὑπερβολῆς δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐζυγίζοντο ἀντὶ χρυσοῦ, αἱ δὲ μεγάλαι τιμαὶ τόσον ἐνεθάρρυναν τοὺς τυμβωρύχους, ὥστε αἱ ἀρχαὶ πολὺ ἐδυσκολεύθησαν νὰ τοὺς περιστείλωσιν. Ἐν διαστήματι δύο ἢ τριῶν ἐτῶν ἠνοίχθησαν περὶ τοὺς τρισχιλίους τάφους μόνον πέριξ τῆς ἀρχαίας Τανάγρας, καὶ τὰ μουσεῖα τῆς Εὐρώπης ἐπληρώθησαν αὐτῶν. Σήμερον τὸ μεταλλεῖον τοῦτο, τὸ πλουσιώτερον καὶ ἐπικερδέστερον πάντων τῶν μεταλλείων τῆς Ἑλλάδος, σχεδὸν ἐξηντλήθη, ἡ ζήτησις ὅμως ἂν καὶ ἐμετριάσθη, δὲν ἔπαυσεν ὁλοτελῶς· διὰ τοῦτο οἱ ἀρχαιοκάπηλοι κατέφυγον εἰς ἄλλο μέσον, τὴν κιβδηλοποιΐαν, ἥτις ἐτελειοποιήθη εἰς ἀληθῆ τέχνην οὐχὶ κατωτέραν τῆς τῶν Ταναγραίων τεχνιτῶν. Ὁ μᾶλλον ἐξησκημένος ὀφθαλμὸς δύναται ν' ἀπατηθῇ, διότι κατασκευάζονται ἐν μήτραις λαμβανομέναις ἀπὸ γνησίων ἀγαλματίων, τὸ χῶμα προέρχεται ἐπίσης ἀπὸ γνησίων συντετριμμένων, ὁ δὲ χρωματισμὸς εἶνε τόσον ἐπιτυχής, ὥστε ἀμφιβάλλεται ἡ γνησιότης αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν καλλίστων τῶν ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς μουσείοις. Ἀκόμη καὶ λίαν λεπτὰς ῥίζας χόρτων προσκολλῶσιν ἐπ' αὐτῶν, ὥστε νὰ φαίνηται ὅτι ἔμειναν πολὺν καιρὸν ὑπὸ γῆν. Ἵνα δὲ οἱ δύσκολοι πολλάκις ἀγορασταὶ ἀπατῶνται εὐκολώτερον, τὰ νοθεύματα ταῦτα στέλλονται ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Τανάγραν καὶ πωλοῦνται ἐκεῖ ὑπὸ συνεταίρων κιβδηλοποιῶν εἰς τοὺς περιηγητάς, οἵτινες ἀποκομίζουσιν αὐτὰ εἰς τὰς πατρίδας των βεβαιότατοι πλέον περὶ τῆς γνησιότητός των, διότι τὰ ἠγόρασαν ἀπὸ *ἀπλοϊκῶν χωρικῶν*. Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία δύναται νὰ καυχηθῇ, ὅτι ἡ συλλογή της ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς γνησιότητος δὲν ἔχει ἐφάμιλλον ἐν Εὐρώπῃ· διότι πλὴν ὀλίγων τὰ πλεῖστα ἀγαλμάτια ἀνεῦρεν αὐτὴ ἐν τάφοις ὑφ' ἑαυτῆς ἀνασκαφεῖσιν· ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα ἀγορασθέντα παρ' ἰδιωτῶν εἶνε ἀναμφιβόλως γνήσια, διότι οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν ἀγορὰν αὐτῶν, ἐν Ἀθήναις ζῶντες καὶ ἔχοντες ἐν χερσὶ πολλὰ *ἀναμφιβόλως* γνήσια, συγκρίνοντες δὲ ταῦτα πρὸς ἄλλα *ἀναμφιβόλως* κίβδηλα, εὐκολώτερον ἠδυνήθησαν νὰ παρατηρήσωσι καὶ τὰς ἐλαχίστας διαφορὰς μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ δευτέρων καὶ σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ἐξασκηθῶσι τόσον πολύ, ὥστε ἡ ἀπάτη ν' ἀποβαίνῃ ἀδύνατος.

Οὕτω ἐπρόκειτο τὰ μικρὰ ταῦτα ἀγαλμάτια νὰ πλουτίσωσι σήμερον πολλούς, ἐν ᾧ εἶνε λίαν πιθανόν, ὅτι οἱ πλάσαντες αὐτὰ τεχνῖται δὲν ἀπελάμβανον πολλὰ ἀπὸ τῶν ἔργων των· τῷ ὄντι πολλάκις εὑρίσκονται ἐν ἑνὶ τάφῳ τοσαῦτα ἐξ αὐτῶν, ὥστε ἡ τιμή των πρέπει νὰ ἦτο οὐχὶ μεγάλη· τοῦτο ἦτο δυνατόν, διότι κατεσκευάζοντο εἰς μεγάλας ποσότητας ἐν ἐργοστασίοις, ἐν οἷς ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας καθίστα τὴν παραγωγὴν εὐθηνήν· οἱ δὲ χρωματίζοντες τὰς κόρας δὲν ἦσαν καλλιτέχναι, ἀλλ' ἁπλοῖ ἐργάται λίαν ἐξησκημένοι εἰς τὸ ἔργον των. Πρέπει δὲ πάντοτε νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ μεταξὺ τῶν ὡραίων καὶ τῶν βιομηχανικῶν τεχνῶν κείμενα ἐπιτηδεύματα ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦσαν λίαν ἀνεπτυγμένα· παράδειγμα ἔστωσαν αἱ λευκαὶ ἀττικαὶ λήκυθοι, αἵτινες ἐζωγραφοῦντο ἐπίσης ὑπὸ ἁπλῶν τεχνιτῶν, καὶ ὅμως τινὲς ἐξ αὐτῶν διακρίνονται τόσον πολὺ διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ μεγαλοπρέπειαν τῶν γραμμῶν των, ὥστε νὰ τὰς ζηλεύωσι σήμερον καὶ σπουδαῖοι καλλιτέχναι. Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τοὺς χρόνους ἡμῶν, ἐν οἷς τὰ τεχνικὰ μέσα ἀναπτύσσονται γιγαντιαίως ἐπὶ βλάβῃ τῆς καλλιτεχνίας, ἐν τῇ ἀρχαιότητι αἱ ὡραῖαι τέχναι προεπορεύοντο τῆς καθαρᾶς βιομηχανίας, καὶ ἴσως τοῦτο εἶνε εἷς ἐκ τῶν λόγων, δι' ὃν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν προώδευσαν ἐν αὐτῇ τόσον, ὅσον ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ.

Digitized by Google

Ἐν Τανάγρᾳ δὲ φαίνεται ὅτι ἐν ἐποχῇ τινι συνυπῆρχον πάντες οἱ ἀπαιτούμενοι ὅροι, ἵνα προαχθῇ ἡ καλλιτεχνικὴ βιομηχανία. Ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο, ὡς γνωστόν, ἐν τῇ ἀνατολικῇ Βοιωτίᾳ, παρὰ τὰ σύνορα αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀττικὴν καὶ ὀλίγας μόνον ὥρας ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης. Ἡ θέσις ὀνομάζεται σήμερον Γριμάδα, οἱ δὲ πέριξ κάτοικοι, πάντες Ἀλβανοὶ ὄντες, ἀναγράφονται ἐν τῷ βαθμολογικῷ χάρτῃ τῆς κατ' ἐπαρχίας διαδόσεως τῆς παιδείας δι' ἑνὸς τῶν μελανοτέρων χρωμάτων· φαίνεται ὅτι δὲν ἐννοοῦν νὰ διαψεύσωσι τὴν καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι κακὴν φήμην τῶν Βοιωτῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Καὶ ὅμως τότε οἱ Ταναγραῖοι τοὐλάχιστον φαίνεται ὅτι διέφερον τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας· ἡ Κόριννα ἐγεννήθη ἐν Τανάγρᾳ, ἐνταῦθα εὑρίσκονται ἀγγεῖα ἀρχαιότερα τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους μαρτυροῦντα ἂν ὄχι ἄλλο, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ὅτι ἡ Τανάγρα εὑρίσκετο εἰς διηνεκῆ ἐπαφὴν μετὰ τῶν Ἀθηνῶν· γινώσκομεν μάλιστα ὅτι καὶ εἷς τεχνίτης ἀγγειοπλάστης Ἀθηναῖος εἰργάζετο ἐν Τανάγρᾳ. Τοῦτο δὲ εἶνε λίαν φυσικόν, ἀφοῦ ἡ πόλις ἔκειτο, ὡς εἴπομεν, οὐχὶ πολὺ μακρὰν τῶν συνόρων τῆς Ἀττικῆς.

Ἀλλὰ τὰ μικρὰ ταῦτα πλεονεκτήματα δὲν ἐξήρκουν, ἵνα ἀνυψώσωσι τὴν Τανάγραν εἰς μεγάλην πόλιν· καὶ μέχρι τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου οὐδεὶς κατώρθωσε νὰ στερήσῃ τοὺς Θηβαίους ἐπὶ πολὺν χρόνον τῆς ἡγεμονίας σχεδὸν ἐφ' ἁπάσης τῆς Βοιωτίας. Ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου ὅμως κατέστρεψε τὰς Θήβας ἐκ θεμελίων τὸ 336 πρὸ Χριστοῦ καὶ αἱ μικραὶ πόλεις ἐγένοντο αὐτόνομοι. Ἡ σχετικὴ εἰρήνη, ἧς αἱ βοιωτικαὶ πόλεις ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπήλαυον, ἡ ἀναπτυχθεῖσα ἐπιμιξία διαφόρων λαῶν, καὶ ἡ εὐφορία τῆς χώρας φαίνεται ὅτι ἐπέδρασαν εὐνοϊκῶς ἐπὶ τῆς εὐημερίας τῶν κατοίκων τῆς Τανάγρας· ὁ δὲ περιορισμὸς τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ δήμου ἐμείωσε τὸ ὑπὲρ τῆς πολιτείας ἐνδιαφέρον, ἐδάμασε τὸ φιλοπόλεμον πνεῦμα, κατέστειλε τὰ λίαν σφοδρὰ πολιτικὰ πάθη, καὶ οἱ ἄνδρες ἐτράπησαν ἐπὶ τὴν εὐζωίαν· διότι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐνδιαφέρηται περί τινος πράγματος, καὶ ὅταν τὸ βῆμα καταπέσῃ, ἡ δὲ ἀρχαία ἀγορὰ μεταβληθῇ εἰς σημερινήν, τότε καὶ οἱ εἰς αὐτὴν φοιτῶντες πάσχουσιν ἀνάλογον μεταβολήν. Τὰ δύο δὲ ταῦτα πράγματα, ἡ εὐημερία καὶ ἡ εὐζωία, εἶνε αἱ πηγαὶ αἱ τρέφουσαι τὰς μικρὰς ὡραίας τέχνας, τὴν καλλιτεχνικὴν βιομηχανίαν ἢ βιομηχανικὴν καλλιτεχνίαν.

Ὅτι ἐν Τανάγρᾳ ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου ἤκμαζε τὸ ἐμπόριον καὶ ποιά τις βιομηχανία ἀπεδείχθη κατ' ἐμὲ ἐσχάτως ἀρκετὰ ἐκ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι τὰ ἐν Ἰταλίᾳ εὑρισκόμενα ἄπειρα ἀρχαῖα ἀγγεῖα μέχρι μὲν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου περίπου ἀκολουθοῦσι τὸν ῥυθμὸν ἄλλων ἑλληνικῶν πόλεων, πρὸ πάντων τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὑπερισχύουσιν οἱ Βοιωτοί· τοῦτο δηλοῖ, ὅτι διενηργεῖτο ἐμπόριον μεταξὺ Βοιωτίας καὶ Ἰταλίας, εἰσήγοντο δὲ ἐκ τῆς πρώτης εἰς τὴν δευτέραν ἱκανὰ ἀγγεῖα, ὥστε νὰ ἐπιφέρωσι μεταβολὴν τοῦ συρμοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ἐὰν οὐδεμία ἄλλη ἀπόδειξις τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν Ταναγραίων καὶ τῆς ἐκ τούτων πηγαζούσης εὐπορίας καὶ εὐζωίας αὐτῶν ὑπῆρχεν, αἱ ἐν τοῖς τάφοις εὑρισκόμεναι κόραι θὰ ἦσαν ἱκανὸν τεκμήριον καὶ τούτου καὶ τοῦ ὅτι οἱ Ταναγραῖοι ἀπελάμβανον τοῦ πλούτου των μετὰ καλαισθησίας καὶ ὡς ἄνθρωποι ἀνεπτυγμένοι. Τῷ ὄντι τὰ καλλιτεχνικὰ ταῦτα ἀθύρματα δεικνύουσιν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἦσαν ἱκανῶς ἀνεπτυγμένοι, ὥστε νὰ εὑρίσκωσι μεγάλην ἡδονὴν εἰς καθαρῶς πνευματικὰ προϊόντα, νὰ παραγγέλλωσιν ἢ ἀγοράζωσι τοιαῦτα πολλὰ καὶ νὰ κοσμῶσι δι' αὐτῶν τὰς κατοικίας των. Διότι εἶνε βέβαιον, ὅτι ἐὰν δὲν τὰ μετεχειρίζοντο ζῶντες, ἐὰν δὲν ἐπλήρουν τὰ δωμάτιά των, ἐὰν δὲν τὰ ἔβλεπον καθ' ἑκάστην ἐπὶ τῶν τραπεζῶν των, δὲν θὰ τὰ ἀπέθετον καὶ τόσον ἀφθόνως εἰς τοὺς τάφους. Οἱ ἀρχαῖοι ἐν γένει ἔδιδον εἰς τοὺς νεκροὺς των ὅ,τι αὐτοὶ ζῶντες καθ' ἑκάστην εἶχον ἐν χερσίν· εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους καὶ ὑλικωτέρους χρόνους, καθ' οὓς οἱ ἄνθρωποι τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἐφαντάζοντο παραπλησίαν τῇ παρούσῃ καὶ ἔχουσαν σχεδὸν τὰς αὐτὰς ἀνάγκας, τοὺς αὐτοὺς πόθους καὶ ἐπιθυμίας καὶ τὰς αὐτὰς ἡδονάς, εἰς τοὺς παιδικοὺς τούτους χρόνους ὁ νεκρὸς ἐλάμβανε μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ὅπλα του, τὰ κοσμήματά του, τὰ χρήσιμα ἀγγεῖα, τὸ εὐμέγεθες ποτήριον καὶ οὕτω καθεξῆς. Παρά τισι βαρβάροις λαοῖς, πιθανῶς δὲ καὶ παρὰ τοῖς πρώτοις Ἕλλησιν, ἐσφάζετο καὶ ὁ ἵππος καὶ ἡ γυνὴ τοῦ θανόντος ἐπὶ τοῦ τάφου του καὶ ὑπηρέται τινές, ἵνα τὸν ἀκολουθήσωσιν εἰς τὴν ἄλλην ζωήν. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ μετὰ ταῦτα, ἀπὸ τῶν Περσικῶν δηλαδὴ πολέμων καὶ ἐφεξῆς, αἱ περὶ ψυχῆς ἰδέαι εἶχον μεταβληθῆ ἐπὶ τὸ πνευματικώτερον, ἀναλόγως δὲ καὶ τὰ περὶ τοὺς νεκροὺς ἤθη· εἰς τοὺς τάφους ἔθετον μόνον ὀλίγα ἀντικείμενα ἔχοντα μᾶλλον συμβολικὴν ἔννοιαν. Οὕτω εἰς τὸν νεανίαν ἔδιδον λήκυθον καὶ στλεγγίδα, τὰ δύο δηλαδὴ ἀπαραίτητα πράγματα διὰ τὴν γυμναστικήν, τὴν κυρίαν ἐνασχόλησιν τοῦ ἐλευθέρου ἐφήβου· διότι ἡ μὲν λήκυθος περιεῖχε τὸ ἔλαιον διὰ νὰ ἀλείφηται πρὸ τῶν γυμνασίων, ἡ δὲ στλεγγίς, ἥτις ἦτο χαλκίνη ἢ σιδηρᾶ, διὰ νὰ τὸ ξέῃ ἔπειτα μετὰ τὸ τέλος τῶν γυμνασίων (1).

(1) Στλεγγίδας πολλὰς δύναται νὰ ἴδῃ ὁ βουλόμενος ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν πηλίνων ἀγαλματίων ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Πολυτεχνείου ἐπὶ τῆς τρίτης ὑελοσκεποῦς τραπέζης.

Digitized by Google

Παρὰ τὰς γυναῖκας ἔθετον συνήθως κοσμήματά τινα καὶ πρὸ πάντων ἓν κάτοπτρον, παρὰ τὰ παιδία δὲ διάφορα παίγνια καὶ ἀθύρματα. Μεταξὺ αὐτῶν λοιπὸν ἐν Τανάγρᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ἰδίως ἐν τάφοις γυναικῶν εὑρίσκονται καὶ αἱ κόραι, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι αὐταὶ ἦσαν ἐκ τῶν συνηθεστάτων ἀθυρμάτων καὶ ἀντικείμενα πολὺ ἀγαπητὰ εἰς τὰς κυρίας. Εἴπομεν δὲ ὅτι εὑρίσκονται ἐν Τανάγρᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, διότι δὲν ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν πρώτην πόλιν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι αἱ Ταναγραῖαι κόραι εἶναι αἱ κάλλισται καὶ αἱ πλεῖστον συντελέσασαι, ἵνα δοξασθῇ τὸ εἶδός των, ἀλλ' οὔτε ἐφευρέθησαν ἐκεῖ κατὰ πρῶτον, οὔτε κατεσκευάζοντο ἐκεῖ καὶ μόνον. Ἡ ἀρχή των χάνεται εἰς τὰ σκότη τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ τῆς Μεσοποταμίας κάτοικοι ἐγίνωσκον αὐτὰς καὶ τὰς κατεσκεύαζον μετὰ τέχνης· ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χώροις τῆς Ἑλλάδος, π.χ. ἐν Μυκήναις εὑρέθησαν πλήθη ἄπειρα αὐτῶν λίαν ἀρχαϊκὰ καὶ ἄτεχνα· κατόπιν ἐκ χρόνων ἱστορικῶν, τῆς ἕκτης δηλαδὴ περίπου πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἔχομεν σωροὺς ὁλοκλήρους ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐκ τῆς Ἐλευσῖνος· ἀλλ' ὁ χαρακτὴρ καὶ ὁ προορισμὸς αὐτῶν ὡς καὶ τῶν Μυκηναίων εἶνε λίαν διάφορος τοῦ τῶν Ταναγραίων· ἐκεῖνα δηλαδὴ εἶνε συνήθως εἴδωλα θεοῦ τινος, τὰ ὁποῖα κατεσκευάζοντο ἐν ἐργαστηρίοις εἰς μεγάλας ποσότητας χάριν τῶν πτωχοτέρων εὐλαβῶν τῶν μὴ δυναμένων ν' ἀφιερώσωσι μεγαλείτερόν τι ἀνάθημα εἰς τὸν θεόν, ὃν ἤθελον νὰ προσκυνήσωσιν. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ κατέφευγον εἰς τὸ εὔθηνον τοῦτο μέσον, συνεσωρεύοντο ἐν ἐπισήμοις ναοῖς τοσαῦτα εἰδώλια ἐξ αὐτῶν, ὥστε οἱ ἱερεῖς μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν ἠναγκάζοντο νὰ τὰ συλλέγωσι καὶ νὰ τὰ θάπτωσιν ἐκτὸς τοῦ ναοῦ, ἵνα οἰκονομήσωσι χῶρον διὰ τὰ νεώτερα. Τοῦτο φαίνεται συνέβη ἐν Ἀθήναις πρὸ τοῦ Παρθενῶνος, ἐν Ἐλευσῖνι παρὰ τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος καὶ ἐν Τεγέᾳ. Τὰ Ταναγραϊκὰ ἀγαλμάτια ὅμως ἔχουσι κοσμικὸν χαρακτῆρα, κατεσκευάσθησαν δὲ πρὸς ἡδονὴν καὶ ἀπόλαυσιν οὐχὶ τῶν θεῶν, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων.

Τὴν μεταβολὴν ταύτην ἔπαθον τὰ πήλινα ἀγαλμάτια οὐχὶ μόνα, ἀλλὰ μεθ' ὅλων τῶν κλάδων τῆς τέχνης κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ τετάρτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, δηλαδὴ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ μεταξὺ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι ὑπερισχύσεως τῶν Μακεδόνων. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ σοφιστικὴ εἶχον ὑποσκάψει τὰ θεμέλια τῆς θρησκείας καὶ σβέσει ἐν μέρει ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων τὸ ἁγνὸν πῦρ τῆς εἰς τοὺς πατρίους θεοὺς πίστεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ πολιτικῶς ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς εὑρίσκετο ἐν καταστάσει, οἵαν ἀνωτέρω περιεγράψαμεν. Τότε καὶ ἡ τέχνη ἐξ ἀνάγκης ἤλλαξε τρόπους καὶ μορφήν· ἀπέβαλε τὴν ἀρχαϊκὴν αὐστηρότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον, ἐνεδύσατο δὲ τὴν χάριν καὶ τὸ ἐπαγωγόν· διότι δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ ὑμνήσῃ τοὺς προστάτας θεοὺς τῆς πόλεως, δὲν ἐπρόκειτο νὰ δοξάσῃ πολεμικὰ κατορθώματα, δὲν ἐπεζήτει πλέον τὴν μεγαλοπρεπεστάτην ἔκφρασιν τοῦ χαρακτῆρος ἑκάστου τῶν θεῶν, δὲν ἐπεζήτει νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν φιλοπατρίαν εἰς τοὺς θεατάς· σκοπός της ἦτο νὰ κοσμήσῃ τὰς αἰθούσας καὶ στοὰς τῶν πλουσίων, νὰ εὐφράνῃ τὰς ὄψεις τῶν εἰς συμπόσιον κεκλημένων, νὰ δώσῃ χάριν εἰς ὅλην τὴν οἰκίαν· κατήντησε καὶ αὐτὴ ἔπιπλον ὡς πᾶν ἄλλο. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὰ ἀγάλματα τοῦ Φειδίου καὶ τῆς ἐποχῆς του θὰ ἦσαν πολὺ σοβαρὰ καὶ πολὺ μεγαλοπρεπῆ, διὰ δὲ τοῦ πνευματικοῦ ὄγκου των θὰ ἐπίεζον τοὺς ἐλαφροὺς συνδαιτυμόνας· οἱ Ἔρωτες ὅμως καὶ αἱ γυμναὶ Ἀφροδῖται τοῦ Πραξιτέλους ἦσαν καταλληλόταται· τὸ γυμνὸν καὶ λεῖον κάλλος των, ἡ θερμότης τῶν μελῶν των, τὸ ἐπαγωγὸν μειδίαμα τῶν χειλέων των μετέδιδον χάριν, θέρμην καὶ φαιδρότητα καὶ εἰς τοὺς θεωμένους αὐτά. Καὶ ὁσάκις τὰ θέματα ἐλαμβάνοντο ἐκ τῆς μυθολογίας, μόνον τὰ ὀνόματα ἔμενον τὰ αὐτά, ἐν ᾧ ἡ οὐσία εἶχεν ἀλλάξει· ἡ Ἀφροδίτη τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ γυνὴ ὡραιοτάτη· ὁ Ἔρως ὁμοίως κάλλιστος παῖς, αἱ δὲ πτέρυγές του χρησιμεύουσι μόνον ἵνα αὐξήσωσι τὸ κάλλος του· οἱ Σάτυροι παριστάνονται οἱ μὲν ὡς γέροντες μέθυσοι καὶ προγάστορες, ἄλλοι ὡς νέοι ποιμένες χορεύοντες ἢ παίζοντες τὸν αὐλὸν καὶ ἄλλοι ἄλλως· πάντοτε ὅμως τὰ μὲν ὀνόματα εἶνε ἄνευ σημασίας, τὰ δὲ πράγματα σκηναὶ τοῦ κοινοῦ βίου.

Τὸ κοσμικὸν τοῦτο, ἵνα εἴπωμεν οὕτω, πνεῦμα ἐν τῇ τέχνῃ ἐπεκράτησεν οὐχὶ ἐν μόνῃ τῇ Τανάγρᾳ, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς· καὶ αἱ κόραι τῆς Κορίνθου, τῆς Σικελίας, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας οὐδόλως διαφέρουσιν ἐν τούτῳ τῶν Ταναγραϊκῶν· τὰ θέματα, ὡς καὶ ἡ τέχνη, εἶνε ἐν πάσαις τὰ αὐτὰ περίπου.

Διὰ τοῦτο, προκειμένου νὰ εἴπωμεν ὀλίγα καὶ περὶ τῶν παριστανομένων, δὲν θὰ κάμωμεν διάκρισίν τινα, ἀλλ' ἀναμὶξ θ' ἀναφέρωμεν Ταναγραϊκά, Κορινθιακά, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κ.τ.λ. Ἡ συνηθεστάτη παράστασις εἶνε νεάνιδος ἐν ποδήρει καὶ πολυπτύχῳ ἱματίῳ ἱσταμένης ὀρθῆς· ἡ κεφαλὴ αὐτῆς καὶ τὸ μέτωπον εἶνε κεκαλυμμένα ὑπὸ πέπλον, μόνον δὲ τὸ πρόσωπον φαίνεται· συνήθως κρατοῦσιν ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν χειρῶν καὶ ῥιπίδιον, ἄλλοτε δὲ λείπει ὁ πέπλος καὶ ἡ κεφαλὴ μένει ἀσκεπής· ἐνίοτε ὅμως φοροῦσι πῖλον, ὅστις ὁμοιάζει ὀλίγον μὲ τοὺς ψαθίνους τῶν κυριῶν τῆς σήμερον, πλὴν ὅτι ἐκεῖνος ἄνω εἰς τὸ

Digitized by Google

κέντρον ἔχει κωνικήν τινα προεξοχήν. Τοιαῦτα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ τοῦ Πολυτεχνείου συλλογῇ πολλά, καὶ ἕκαστος δύναται νὰ τὰ εὕρῃ ὀλίγον μόνον ἂν προσέξῃ. Ἡ στάσις αὐτῶν εἶνε χαριεστάτη, τὸ δὲ ἀνάστημα ὑψηλὸν καὶ εὐλύγιστον καὶ τὸ πρόσωπον εὔμορφον. Περίεργον εἶνε ὅτι περιηγητὴς Ἕλλην γράψας μετὰ τὸ 164 πρὸ Χριστοῦ παραπλησίως περιγράφει τὰς γυναῖκας τῶν Θηβῶν· λέγει δηλαδὴ ὅτι αὐταὶ ἐξέχουσι πασῶν τῶν Ἑλληνίδων διὰ τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημά των, τὸν τρόπον τοῦ περιπατεῖν καὶ τῆς στάσεως, διὰ τὴν ὡραιότητα τοῦ προσώπου καὶ δι' ὅλον ἐν γένει τὸ ἐξωτερικόν των· προσθέτει δὲ ὅτι καὶ αὐταὶ καλύπτουσι τὸ πρόσωπόν των συνήθως διὰ πέπλου οὕτως, ὥστε μόνον οἱ ὀφθαλμοί των φαίνονται· τέλος ἡ φωνή των καὶ ἡ γλῶσσα εἶνε γλυκεῖα, ἐν ᾧ ἡ τῶν ἀνδρῶν ἀπεναντίας εἶνε λίαν τραχεῖα. Ἡ ὁμοιότης τῆς περιγραφῆς πρὸς τὰ σωζόμενα ἀγαλμάτια εἶνε τόσον μεγάλη ἐν τοῖς λοιποῖς, ὥστε δύναταί τις νὰ διισχυρισθῇ ὅτι καὶ ἡ φωνὴ τῶν τελευταίων, ἐὰν εἶχον, ἔπρεπε νὰ ἦναι μελῳδικὴ καὶ γλυκεῖα.

Ἄλλη συνήθης παράστασις εἶνε ἡ μιᾶς νεάνιδος καθημένης ἐπὶ βράχου· φορεῖ ἐνδύματα ὡς αἱ ἱστάμεναι, ἢ καὶ μόνον χιτῶνα, ὅστις ἀφίνει γυμνὸν τὸν λαιμὸν καὶ μέρος τοῦ στήθους· ἐνίοτε κρατεῖ τὸν πῖλον εἰς τὰς χεῖρας· ἡ ἔκφρασις εἶνε ὄχι μελαγχολική, ἀλλὰ ῥεμβάζουσα· βλέπει τις, ὅτι τὸ θέμα ἐλήφθη ἢ μᾶλλον ἀντεγράφη ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου· ἡ πλαστικὴ δὲν ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν της τὰ μέσα τῆς ζωγραφικῆς, τῇ λείπουσι τὰ ἄνθη, τὰ δένδρα, τὰ ῥυάκια, τὰ ποικίλα χρώματα· εἷς βράχος ἀρκεῖ ἵνα δηλώσῃ τὴν φύσιν· ἡ φαντασία τοῦ θεατοῦ ἀνάγκη ν' ἀναπληρώσῃ τὰ λοιπὰ πλάττουσα ἀγροὺς καὶ ἐξοχὰς ἐαρινῆς καλλονῆς, θέτουσα δ' ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὴν ἐπὶ τοῦ βράχου καθημένην κόρην, ἥτις ἀναπαύεται ἐκεῖ καὶ ῥεμβάζει τίς οἶδε περὶ τίνος.

Τὰ δύο ταῦτα θέματα ἐπαναλαμβάνονται συχνότατα, πάντοτε ὅμως μετά τινων παραλλαγῶν, ὥστε καὶ ἐν ταῖς συλλογαῖς ἡμῶν, ἐν αἷς ἀπόκεινται πλεῖστα τοιαῦτα ἀγαλμάτια, ὁ θεατὴς οὐδεμίαν μονοτονίαν αἰσθάνεται. Ἄλλαι παραστάσεις ὁμοίως ἐκ τοῦ βίου τῶν γυναικῶν εἶναι αἱ τῶν ὑδρευομένων κορῶν· παρίσταται κρήνη ἁπλῆ μετὰ λεκάνης, εἰς ἣν χύνεται τὸ ὕδωρ· μία νεᾶνις ἐν χιτῶνι θέτει τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ λίθου καὶ κύπτει ἵνα πληρώσῃ τὴν ὑδρίαν της. (Ἑρμ. 7, ἀράφη 2, ἀριθμ. 945 καὶ 946). Ἐν τῷ αὐτῷ ἑρμαρίῳ (ἀράφη 3, ἀριθμὸς 368) ὑπάρχει καὶ ἓν σύμπλεγμα παριστῶν κόρην νεαρὰν φέρουσαν ἐπὶ τῶν νώτων ἄλλην σύντροφόν της· φαίνεται ὅτι εἰς τὸ παιγνίδιον ἐνικήθη ἡ πρώτη καὶ διὰ τοῦτο τῇ ἐπεβλήθη αὐτὴ ἡ τιμωρία. Πλησίον τοῦ συμπλέγματος τούτου εὑρίσκεται καὶ ἄλλο ὅμοιον (ἀριθμὸς 5), πλὴν ὅτι ἐνταῦθα ὁ φέρων εἶναι νέος καὶ οὐχὶ κόρη· ἴσως καὶ αὐτὸς ἐνικήθη εἰς τὸ παιγνίδιον καὶ τῷ ἐπεβλήθη αὐτὴ ἡ μικρὰ ταπείνωσις, ἥτις δι' αὐτὸν δὲν εἶναι βεβαίως τιμωρία. Εἰς τὸν αὐτὸν κύκλον τῶν γυναικείων παραστάσεων ἀνάγκη νὰ περιληφθῇ καὶ τὸ ἐν ἑρμ. 8, ἀράφη δευτέρα, ὑπ' ἀριθμὸν 1287 ὡραῖον σύμπλεγμα τοῦ Ἔρωτος καὶ τῆς Ψυχῆς, ἀμφοτέρων πτερωτῶν ἐναγκαλιζομένων ἀλλήλους.

Ἡ μικρὰ αὕτη ἀπαρίθμησις τῶν ἐκ τοῦ βίου τῶν γυναικῶν ἀμέσως ληφθέντων ἢ τοὐλάχιστον αὐτὰς ἰδίως ἐνδιαφερόντων θεμάτων δὲν ἐξαντλεῖ τὴν μεγάλην ποικιλίαν τῶν παραστάσεων τοῦ εἴδους τούτου, αἵτινες εὑρίσκονται ἐν τοῖς διαφόροις μουσείοις τῆς Εὐρώπης· ἡμεῖς ὑπ' ὄψιν ἔχομεν κυρίως τὴν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ Συλλογὴν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, ἵνα ἕκαστος δύναται αὐτὸς νὰ ἴδῃ καὶ μελετήσῃ τὰ περιγραφόμενα. Ἀλλὰ καὶ τῆς συλλογῆς αὐτῆς τὰ πλεῖστα παρελείψαμεν, διότι σκοπὸς ἡμῶν εἶνε μόνον γενικάς τινας κατηγορίας ἐν ὀλίγοις νὰ δηλώσωμεν· ἄλλως τε αἱ πλεῖσται τῶν παραστάσεων ὡς σκηναὶ τοῦ καθημερινοῦ βίου δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην ἰδιαιτέρας ἑρμηνείας· ἀρκεῖ νὰ προσέξῃ τις ὀλίγον καὶ βεβαίως θ' ἀντιληφθῇ τοῦ παριστανομένου.

Ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς γυναῖκας οἱ ἄνδρες εὑρίσκονται ἐν καταπληκτικῇ μειονοψηφίᾳ, καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐξ ἴσου καταπληκτικῇ μονοτονίᾳ. Πολυπληθὴς εἶνε μόνον μία κατηγορία, ἡ τῶν νεανίσκων, οἵτινες ἵστανται εὐθυτενεῖς ὡς ἀγάλματα, φοροῦσι δὲ μόνον βραχεῖαν χλαμύδα καλύπτουσαν τὰ νῶτα καὶ τοὺς ὤμους· ἡ στάσις των οὐδὲν ἔχει τὸ θέλγον, καὶ ἄλλως δὲ εἶνε ἄνευ μεγάλης ἀξίας. Ἐκ τῶν ἀνδρικῶν παραστάσεων ἰδιαιτέρως θ' ἀναφέρωμεν μόνον τὸ ἀγαλμάτιον νεανίου φοροῦντος θώρακα καλῶς ἐξειργασμένον· διὰ τῆς ὑψωμένης δεξιᾶς ἐκράτει δόρυ (ἑρμάριον 6, ἀράφη πρώτη, ἀριθμὸς 782). Ἐξ αὐτοῦ λαμβάνει τις ἀρκετὰ σαφῆ ἰδέαν τοῦ ἀρχαίου θώρακος.

Ὑπολείπεται νὰ εἴπωμέν τινα καὶ περὶ τῶν κωμικῶν παραστάσεων, αἵτινες οὔτε ὀλίγαι εἶναι οὔτε αἱ μᾶλλον ἀνάξιαι λόγου. δεικνύουσι δὲ αὐταὶ πρὸ πάντων τὸν σκοπόν, δν πάντα τὰ ἀγαλμάτια ταῦτα εἶχον, τοῦ νὰ κοσμῶσι δηλαδὴ τὰς τραπέζας τῶν δωματίων, ὡς τὰ σημερινὰ πολυποίκιλα ἀθύρματα ἐκ πορσελλάνης ἢ ὁμοίας ὕλης. Ἐν τῇ Συλλογῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἡ κατηγορία αὕτη εὑρίσκεται ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἑρμαρίῳ, ἀναφέρομεν δὲ μόνον δύο ἢ τρία παραδείγματα. Ὁ ἀριθμὸς 291 (ἀράφη δευτέρα) παριστᾷ γραῖαν κρατοῦσαν ἐν ἀγκάλαις παιδίον· παρ' αὐτῇ Σάτυρος κωμικὸς κρατῶν ὁμοίως παιδίον (ἀριθ. 37). Παρέχει μία γραῖα προγάστωρ (ἀριθ. 395). Πλησίον αὐτῶν πυγμάχος φαλακρός, γέρων, κον-

Digitized by Google

τὸς ἵσταται ἔχων τὰς χεῖρας κρεμαμένας πρὸς τὰ κάτω καὶ περιδεδεμένας διὰ τῶν ἱμάντων (ἀριθ. 1492)· οἱ ἱμάντες οὗτοι ἦσαν λωρία ἐκ δέρματος βοὸς ὠμοῦ, περιέδενον δὲ δι' αὐτῶν τὰς χεῖρας διὰ νὰ ἔχῃ ὁ γρόνθος μεγαλειτέραν δύναμιν. Παρόμοια κωμικὰ πρόσωπα εἶναι καὶ ἄλλα τινά. Αἱ πλεῖσται ὅμως παραστάσεις τῆς κατηγορίας ταύτης εἶνε εἰλημμέναι ἐκ τοῦ φανταστικοῦ βίου τῶν Σατύρων· αὐτοὶ παρίστανται ἐν διαφόροις στάσεσι καὶ καταστάσεσι, συνήθως δὲ μεθύοντες ἢ ἐνίοτε καὶ ἀσχημονοῦντες· ἐφιλοτιμήθησαν δὲ οἱ τεχνῖται νὰ κοσμήσωσιν αὐτοὺς διὰ παντὸς δυναμένου νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς γελοιοτέρους· οὕτω πολλάκις εἶνε φαλακροί, προγάστορες, τὰ γυμνὰ μέλη των χαῦνα καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου ἀνάλογος τῆς τε ἐξωτερικῆς μορφῆς καὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεώς των.

Χρ. Τσουντας.

ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ ΑΝΕΨΙΟΣ

Διήγημα

Ἀγοραία ἅμαξα ἐστάθη ἡμέραν τινὰ τοῦ δεκεμβρίου πρὸ τῆς κιγκλιδωτῆς θύρας τοῦ φρενοκομείου τοῦ ἰατροῦ Ὠβραί. Ἡ θύρα ἠνοίχθη, ἡ ἅμαξα ἐπροχώρησε μέχρι τῆς σκιάδος, ἐν ᾗ κατῴκει ὁ φρενολόγος, δύο δὲ ἄνδρες ἀπ' αὐτῆς καταβάντες εἰσῆλθον εἰς τὸ γραφεῖόν του. Ἡ ὑπηρέτρια παρεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ καθίσωσι καὶ νὰ περιμείνωσι μέχρι οὗ περατωθῇ ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ἰατροῦ. Ἦτο δεκάτη ὥρα τῆς πρωίας.

Ὁ εἷς τῶν δύο ἀνδρῶν ἦτο πεντηκοντούτης, ὑψηλός, μελαγχρινός, ἀρκούντως δυσειδής, ἔχων ἀνάστημα ἄχαρι, ὦτα μεγάλα, χεῖρας χονδρὰς καὶ δακτύλους μεγίστους. Ὡμοίαζεν ἐργάτην φοροῦντα τὰ ἐνδύματα τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Τοιοῦτος ἦτον ὁ κύριος Μορλώ.

Τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Φραγκίσκου Θωμᾶ, νεανίου εἰκοσιτριῶν ἐτῶν, εἶνε δυσχερὴς ἡ περιγραφή, διότι ὁμοιάζει πρὸς ὅλον τὸν κόσμον. Οὔτε ὑψηλὸς εἶνε, οὔτε βραχύσωμος, οὔτε ὡραῖος, οὔτε δυσειδής, ἀλλὰ μέτριος κατὰ πάντα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, μέτριος τό τε πνεῦμα καὶ τὴν ἐνδυμασίαν. Ὅταν εἰσῆλθε παρὰ τῷ κ. Ὠβραὶ ἦτο λίαν τεταραγμένος· περιεπάτει ὁρμητικῶς, δὲν ἠδύνατο νὰ σταθῇ εἰς τὴν θέσιν του, παρετήρει ταὐτοχρόνως εἴκοσιν ἀντικείμενα, καὶ τὰ πάντα θὰ ἔθιγεν ἂν αἱ χεῖρες αὐτοῦ δὲν ἦσαν δεδεμέναι.

— Ἡσύχασε, τῷ ἔλεγεν ὁ θεῖός του· αὐτὸ τὸ κάμνω διὰ τὸ καλόν σου. Ἐδῶ θὰ εἶσαι καλὰ καὶ ὁ κ. Ὠβραὶ θὰ σὲ ἰατρεύσῃ.

— Ἀλλὰ δὲν εἶμαι ἀσθενής. Διατί μ' ἐδέσατε;

— Διότι θὰ μ' ἔρριπτες ἔξω ἀπὸ τὴν ἅμαξαν. Δὲν ἔχεις τὸ λογικόν σου, πτωχέ μου Φραγκῖσκε· ὁ ἰατρὸς θὰ σοῦ τὸ ἀποδώσῃ.

— Εἶμαι, θεῖέ μου, τόσον καλὰ ὅσον καὶ σεῖς, καὶ δὲν καταλαμβάνω τί θέλετε νὰ εἰπῆτε. Ὁ νοῦς μου εἶνε ὑγιὴς καὶ τὸ μνημονικόν μου ἐξαίρετον. Θέλετε νὰ σᾶς ἀπαγγείλω στίχους; Θέλετε νὰ σᾶς ἐξηγήσω λατινικά; Ἰδοὺ ἀκριβῶς εἰς αὐτὴν τὴν βιβλιοθήκην ἕνας Τάκιτος... Ἂν προτιμᾶτε ἄλλην ἀπόδειξιν, θὰ σᾶς λύσω ἕνα πρόβλημα τῆς ἀριθμητικῆς ἢ τῆς γεωμετρίας... Δὲν θέλετε; Τότε, ἀκούσατε τί ἐκάμαμεν σήμερον τὸ πρωΐ...

Ἤλθατε εἰς τὰς ὀκτώ, ὄχι διὰ νὰ μ' ἐξυπνήσετε, διότι δὲν ἐκοιμούμην, ἀλλὰ διὰ νὰ μὲ σηκώσετε ἀπὸ τὸ κρεββάτι μου. Ἐνεδύθην μόνος μου· μὲ παρεκαλέσατε νὰ σᾶς ἀκολουθήσω εἰς τοῦ ἰατροῦ Ὠβραί, καὶ ἠρνήθην· ἐπεμείνατε καὶ ὠργίσθην. Ὁ ὑπηρέτης μου σᾶς ἐβοήθησε νὰ δέσετε τὰς χεῖράς μου, ἀλλὰ τὸ ἑσπέρας θὰ τὸν διώξω. Τοῦ χρεωστῶ δεκατριῶν ἡμερῶν μισθόν, δηλαδὴ δεκατρία φράγκα, διότι τὸν ἐσυμφώνησα πρὸς τριάντα φράγκα τὸν μῆνα. Σεῖς χρεωστεῖτε νὰ τὸν ἀποζημιώσετε, διότι ἐξ αἰτίας σας χάνει τὰ ἁγιοβασιλειάτικά του. Εἶνε λογικὰ αὐτά; καὶ ἐπιμένετε ἀκόμη νὰ μὲ θεωρῆτε τρελλόν;... Ἀχ! φίλτατέ μου θεῖε, ἔλθετε εἰς τὸν ἑαυτόν σας! Ἐνθυμηθῆτε ὅτι ἡ μητέρα μου ἦτο ἀδελφή σας! Τί θὰ ἔλεγεν ἡ δυστυχὴς μητέρα μου ἂν μ' ἔβλεπεν ἐδῶ;... Δὲν ἔχω πάθος μαζῆ σας, καὶ τὰ πάντα εἶνε δυνατὸν νὰ συμβιβασθῶσι φιλικῶς. Ἔχετε μίαν θυγατέρα, τὴν δεσποινίδα Κλάραν Μορλώ.

— Ἆ! σ' ἔπιασα! βλέπεις ὅτι δὲν ἔχεις τὸ λογικόν σου! Ἐγὼ ἔχω θυγατέρα; Ἀλλ' εἶμαι ἄγαμος.

— Ἔχετε μίαν θυγατέρα, ἐπανέλαβε μηχανικῶς ὁ Φραγκῖσκος.

— Δυστυχῆ ἀνεψιέ μου! ... Ἀλλ' ἄκουσε καλά! Ἔχεις σὺ ἐξαδέλφην;

— Ἐξαδέλφην; ὄχι, δὲν ἔχω ἐξαδέλφην. Ὤ! δὲν θὰ μὲ συλλάβετε σφάλλοντα. Οὔτε ἐξαδέλφους ἔχω οὔτε ἐξαδέλφας.

— Δὲν εἶνε ἀλήθεια ὅτι εἶμαι θεῖός σου;

— Ναί, εἶσθε θεῖός μου, μολονότι σήμερον τὸ πρωΐ τὸ ἐλησμονήσατε.

— Ἂν εἶχα θυγατέρα, θὰ ἦτο ἐξαδέλφη σου· ... ἀφοῦ λοιπὸν σὺ δὲν ἔχεις ἐξαδέλφην, τότε καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω θυγατέρα.

— Ἔχετε δίκαιον... Εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ τὴν ἰδῶ τὸ καλοκαίρι εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Ἔμς μὲ τὴν μητέρα της. Τὴν ἀγαπῶ, ἔχω λόγους νὰ πιστεύω ὅτι δὲν εἶμαι πρὸς αὐτὴν ἀδιάφορος, καὶ λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ζητήσω τὴν χεῖρά της.

— Τὴν χεῖρα τίνος;

Digitized by Google

— Τὴν χεῖρα τῆς θυγατρός σας.

— Βέβαια, ἐσκέφθη ὁ θεῖος Μορλώ, ὁ κ. Ὡβραὶ θὰ δυνηθῇ νὰ τὸν θεραπεύσῃ! Θὰ πληρώσω διὰ τὴν διατροφήν του ἓξ χιλιάδας φράγκα ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τοῦ ἀνεψιοῦ μου. Ὅταν ἀπὸ τὰς τριάντα πληρώσῃ τις ἕξ, μένουν εἰκοσιτέσσαρες. Ἰδοὺ ἐγὼ πλούσιος· δυστυχῆ Φραγκῖσκε!

Ἐκάθησε καὶ ἤνοιξε τυχαίως ἓν βιβλίον.

— Κάθησε ἐκεῖ, εἶπε πρὸς τὸν Φραγκῖσκον, θὰ σοῦ ἀναγνώσω κάτι. Προσπάθησε ν' ἀκούσῃς, αὐτὸ θὰ σὲ καταπραΰνῃ.

Καὶ ἀνέγνω.

« Μονομανία εἶνε ἡ ἐπιμονὴ εἰς μίαν ἰδέαν, τὸ ἀποκλειστικὸν κράτος ἑνὸς πάθους. Ἑδρεύει ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐν αὐτῇ δὲ ὀφείλει νὰ τὴν ζητήσῃ τις καὶ νὰ τὴν θεραπεύσῃ. Ἔχει ὡς αἰτίαν τὸν ἔρωτα, τὸν φόβον, τὴν κενοδοξίαν, τὴν φιλοδοξίαν, τὸν ἔλεγχον τοῦ συνειδότος. Προδίδεται διὰ τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων, δι' ὧν καὶ τὸ πάθος· ὁτὲ μὲν διὰ χαρᾶς, εὐθυμίας, τόλμης, θορύβου, ἄλλοτε δὲ διὰ δειλίας, μελαγχολίας καὶ σιωπῆς ».

Διαρκούσης τῆς ἀναγνώσεως ταύτης ὁ Φραγκῖσκος ἐφάνη καταπραϋνθεὶς καὶ ἀπεκοιμήθη· τὸ γραφεῖον τοῦ ἰατροῦ ἦτο θερμόν. « Εὖγε! ἐσκέφθη ὁ κ. Μορλώ, ἰδοὺ ἓν θαῦμα τῆς ἰατρικῆς· ἀποκοιμίζει τὸν ἄνθρωπον ». Πλὴν ὁ Φραγκῖσκος δὲν ἐκοιμᾶτο ἀλλ' ἐπροσποιεῖτο ἄριστα τὸν κοιμώμενον. Ἔκυπτε τὴν κεφαλήν, καὶ ἐκανόνιζε μαθηματικῶς τὸν μονότονον θόρυβον τῆς ἀναπνοῆς του. Ὁ θεῖος Μορλὼ ἠπατήθη· ἐξηκολούθησε τὴν ἀνάγνωσίν του χαμηλοφώνως, εἶτα ἐχασμήθη, εἶτα ἔπαυσεν ἀναγινώσκων, εἶτα τὸ βιβλίον ὠλίσθησεν ἀπὸ τῶν χειρῶν του, εἶτα ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς, εἶτα ἀπεκοιμήθη πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τοῦ ἀνεψιοῦ του, ὅστις τὸν παρετήρει πονηρῶς μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ὁ Φραγκῖσκος μετεκίνησε κατὰ πρῶτον τὴν καθέκλαν αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ κ. Μορλὼ δὲν ἐκινήθη· ὁ Φραγκῖσκος περιεπάτησε κρούων τὰ ὑποδήματά του ἐπὶ τοῦ πατώματος, ἀλλ' ὁ κ. Μορλὼ ἤρξατο ῥογχάζων. Τότε ὁ τρελλὸς πλησιάζει εἰς τὸ γραφεῖον, εὑρίσκει ἓν ξέστρον, τὸ ὠθεῖ εἴς τινα γωνίαν, τὸ στηρίζει ἰσχυρῶς διὰ τῆς χειρίδος, καὶ κόπτει τὸ σχοινίον, δι' οὗ ἦσαν δεδεμένοι οἱ βραχίονές του. Ἤδη αἱ χεῖρές του εἶνε ἐλεύθεραι, καταστέλλει κραυγὴν χαρᾶς καὶ πλησιάζει ἀψοφητεὶ πλησίον τοῦ θείου του. Ἐντὸς δύο λεπτῶν ὁ κ. Μορλὼ ἐδέθη ἰσχυρῶς, ἀλλὰ μετὰ τοσαύτης προσοχῆς ὥστε ὁ ὕπνος αὐτοῦ δὲν διεταράχθη.

Ὁ Φραγκῖσκος ἐθαύμασε τὸ ἔργον του, ἔλαβε τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον εἶχε πέσει κατὰ γῆς, (ἦτο ἡ τελευταία ἔκδοσις τῆς *Ἀντιλεκτικῆς Μονομανίας,*) ἐκάθησεν εἴς τινα γωνίαν καὶ ἤρξατο ἀναγινώσκων ὡς σοφὸς ἄχρις οὗ ἀφιχθῇ ὁ ἰατρός.

*

Ἰδοὺ ἤδη ἐν ὀλίγοις τὰ προηγούμενα τοῦ Φραγκίσκου καὶ τοῦ θείου αὐτοῦ. Ὁ Φραγκῖσκος, υἱὸς πλουσίου λεπτουργοῦ, εἶχε, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐτήσιον εἰσόδημα τριάκοντα χιλιάδων φράγκων. Ἦτο λιτὸς εἰς τὸν βίον αὐτοῦ ἐν γένει καὶ ἐφοβεῖτο τὰς ἐπιδείξεις, ὡς ἐκ τῆς δειλίας του δὲ οὐδὲν στάδιον ἠκολούθησε. Μετὰ τὸ πέρας τῶν γυμνασιακῶν αὐτοῦ σπουδῶν ἔστη θεωρῶν τὰς πρὸ αὐτοῦ ἀνοιγομένας ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ὁδούς. Ἡ νομικὴ τῷ ἐφάνη λίαν θορυβώδης, ἡ ἰατρικὴ πολὺ ἐνοχλητική, ἡ φιλολογία πολὺ σοβαρά, τὸ ἐμπόριον λίαν περίπλοκον, ἡ ὑπαλληλία πολὺ δουλική, τὸ δὲ στρατιωτικὸν στάδιον οὐδὲ κἂν τὸ ἀνελογίζετο· ὄχι διότι ἐφοβεῖτο τὸν ἐχθρὸν ἀλλ' ἔτρεμε πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς στρατιωτικῆς στολῆς. Ἐπομένως ἔζη ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχε κερδίσει ὁ ἴδιος τὰ χρήματά του, ἐδάνειζε προθύμως, καὶ ἐπομένως, ὡς ἐκ τῆς τοσούτῳ σπανίας ταύτης ἀρετῆς ἀπέκτησε πολλοὺς φίλους, τοὺς ὁποίους ἠγάπα πάντας εἰλικρινῶς. Οὔτε ἀνόητος ἦτο, οὔτε βλάξ, οὔτε ἀμαθής.

Ἐγίνωσκε τέσσαρας λαλουμένας γλώσσας, περιπλέον δὲ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ τὴν λατινικήν, εἶχε δὲ γνώσεις τινὰς τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῆς γεωργίας καὶ τῆς φιλολογίας.

Εἶχε μεγάλην ἀδυναμίαν πρὸς τὰς γυναῖκας καὶ ἔπρεπε ν' ἀγαπᾷ πάντοτε μίαν. Ἂν τὴν πρωΐαν, ἐπιτρίβων τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲν ἔβλεπεν ἐρωτικήν τινα λάμψιν ἐν τῷ ὁρίζοντι, θὰ ἠγείρετο δυσηρεστημένος καὶ ἀναμφιβόλως θὰ ἔθετεν ἀντιστρόφως τὰς περικνημίδας αὐτοῦ. Ὅταν παρευρίσκετο εἰς μουσικήν τινα συναυλίαν ἢ εἰς τὸ θέατρον, ἐζήτει ἐν πρώτοις ἐν τῇ αἰθούσῃ πρόσωπόν τι ἀρέσκον αὐτῷ, καὶ ἠρᾶτο αὐτοῦ μέχρι τῆς ἑσπέρας. Ἂν εὕρισκε τοιοῦτον πρόσωπον, ἡ παράστασις ἦτο ὡραία, ἡ δὲ συναυλία ἐξαισία· ἄλλως συνέβαινε τὸ ἐναντίον. Ἡ καρδία του τοσοῦτον ἀπεστρέφετο τὸ κενόν, ὥστε πολλάκις ἠναγκάζετο νὰ θεωρῇ τὴν μετρίαν καλλονὴν ἐντελῆ. Ὁ ἔρως οὗτος ἐννοεῖται ὅτι ἦτο ἀθῶος. Ἠγάπα ὅλας τὰς γυναῖκας χωρὶς νὰ εἴπῃ τοῦτο πρὸς αὐτάς, διότι οὐδέποτε θὰ ἐτόλμα νὰ ὁμιλήσῃ πρός τινα ἐξ αὐτῶν.

Ὅταν ἠγάπα, συνέτασσε νοερῶς ἀποτόλμους δηλώσεις, αἱ ὁποῖαι πάντοτε ἵσταντο ἐπὶ τῶν χειλέων του. Ἐδείκνυε τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του, συνῆπτεν ὡραίους ἐρωτικοὺς διαλόγους, ἐξεύρισκε φράσεις δυναμένας καὶ λίθον νὰ συγκινήσωσιν ἢ νὰ διαλύσωσι πάγον, ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν γυναῖκα ἐξέφρασε τοὺς ἀφώνους τούτους πόθους του. Μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς θελήσεως μεγάλη ὑπάρχει διαφορά, ὁ δὲ Φραγκῖσκος εἶχε μὲν τὴν πρώτην, ἀλλ' ἐστερεῖτο καθ' ὁλοκληρίαν τῆς δευτέρας.

Καὶ ὅμως κατ' αὔγουστον, ἤτοι τέσσαρας

Digitized by Google

μῆνας πρὶν ἢ ὁ θεῖός του δέσῃ τοὺς βραχίονάς του, ὁ Φραγκῖσκος ἐτόλμησε ν' ἀγαπήσῃ κατὰ πρόσωπον εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Ἔμς νέαν τινὰ τοσούτῳ ἀγρίαν ὅσῳ καὶ αὐτός, καὶ ἧς ἡ μεγίστη δειλία τῷ ἔδωκεν ἀκριβῶς γενναιότητα. Ἦτο παρισινή, ἰσχνή, ὠχρά, συνοδεύουσα τὴν μητέρα αὐτῆς, ἥτις πάσχουσα ἐκ χρονίας λαρυγγίτιδος, εἶχε μεταβῆ εἰς Ἔμς χάριν λουτρῶν. Ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ ἔζων μακρὰν τοῦ κόσμου, διότι ἀπέφευγον τὴν θορυβώδη τῶν λοιπῶν συναναστροφήν. Ὁ Φραγκῖσκος ἐσυστήθη πρὸς αὐτὰς ὑφ' ἑνὸς φίλου του, τὰς ἔβλεπε τακτικῶς ἐπὶ ἕνα μῆνα, καὶ ἦτο, οὕτως εἰπεῖν, ὁ μόνος αὐτῶν σύντροφος. Ἡ νέα καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς ἐξετίμησαν τὰς ἀρετὰς τοῦ Φραγκίσκου, οὐδέποτε δ' ἐξήτασαν ἂν ἦτο πλούσιος ἢ πτωχός. Ἠρκοῦντο γινώσκουσαι ὅτι ἦτο καλός, οὐδὲν δ' εὕρημα ἠδύνατο νὰ ἦνε πρὸς αὐτὰς πολυτιμότερον τῆς χρυσῆς ταύτης ψυχῆς. Ὁ ἔρως τοῦ Φραγκίσκου ὑπῆρξε ταχύτατος, ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἐνῆλιξ καὶ ἀνεξάρτητος, ἐσκέφθη περὶ γάμου. Ἀλλ' ἐκείνη ἣν ἠγάπα εἶχε πατέρα, οὗτινος ἔπρεπε νὰ ληφθῇ ἡ συγκατάθεσις. Τότε ἡ δειλία τοῦ δυστυχοῦς νέου ἀνεφάνη. Μάτην τῷ ἔλεγεν ἡ Κλάρα· «Γράψατε μὲ θάρρος· ὁ πατήρ μου εἰδοποιηθῇ θὰ δώσῃ τὴν συγκατάθεσίν του διὰ τοῦ πρώτου ταχυδρομείου». Ἔγραψε καὶ ἀντέγραψεν ἑκατοντάκις τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ χωρὶς ν' ἀποφασίσῃ νὰ τὴν στείλῃ. Ἐγίνωσκε τὸ ὄνομα, τὴν κοινωνικὴν θέσιν, τὴν περιουσίαν, καὶ αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα τοῦ μέλλοντος πενθεροῦ του· τὸν ἐμύησαν εἰς ὅλα τὰ μυστικὰ τῆς οἰκογενείας· ἀπετέλει σχεδὸν μέρος αὐτῆς. Τί ἔμενε νὰ πράξῃ; Νὰ ἐκθέσῃ ἐν ὀλίγοις ὁποῖος ἦτο καὶ τί εἶχεν, ἡ δ' ἀπάντησις δὲν ἦτο ἀμφίβολος. Ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον ἐδίστασεν, ὥστε μετὰ ἕνα μῆνα ἡ Κλάρα καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς ἤρξαντο ἀμφιβάλλουσαι περὶ αὐτοῦ. Θὰ περιέμενον ἐπὶ δεκαπέντε ἔτι ἡμέρας, ἀλλ' ὁ πατὴρ δὲν ἐπέτρεψε τοῦτο. Ἂν ἡ Κλάρα ἠγάπα, ὁ δ' ἐραστὴς δὲν ἀπεφάσιζε νὰ δηλώσῃ κατηγορηματικῶς τὰς προθέσεις αὐτοῦ, ἔπρεπεν ἡ νέα νὰ μεταβῇ ἀμέσως εἰς Παρισίους, εἰς μέρος ἀσφαλές, ἴσως δὲ τότε ὁ κ. Φραγκῖσκος Θωμᾶ θ' ἀπεφάσιζε νὰ ζητήσῃ αὐτὴν εἰς γάμον· ἐγίνωσκε ποῦ νὰ εὕρῃ αὐτήν.

Πρωΐαν τινά, ἐνῷ ὁ Φραγκῖσκος μετέβη ὅπως παραλάβῃ καὶ συνοδεύσῃ τὰς κυρίας εἰς τὸν περίπατον, ἐπληροφορήθη ὅτι ἀνεχώρησαν εἰς Παρισίους. Τὸ καίριον τοῦτο τραῦμα, κατενεχθὲν ἐξ ἀπροόπτου ἐπὶ τοσούτῳ ἀσθενοῦς κεφαλῆς, ἐτάραξε τὸ λογικόν του. Ἐξῆλθεν ὡς τρελλὸς καὶ ἤρξατο ἀναζητῶν τὴν Κλάραν εἰς ὅλα τὰ μέρη, εἰς ἃ συνείθιζε νὰ ὁδηγῇ αὐτήν. Ἐπανῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον του μὲ τρομερὰν ἡμικρανίαν, ἐνοσηλεύθη, Κύριος οἶδε πῶς, τὸν διέταξαν πολὺ θερμὰ λουτρά, καὶ τῷ ἔθηκαν ἀγρίους σιναπισμούς· οὕτως ἐτιμώρει τὸ σῶμά του διὰ τοὺς πόνους τῆς ψυχῆς του. Ὅταν ἐνόμισεν ὅτι ἐθεραπεύθη, ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν, ἀμετάθετον ἔχων ἀπόφασιν νὰ ζητήσῃ τὴν χεῖρα τῆς Κλάρας πρὶν ἢ ἀλλάξῃ ἀκόμη τὴν ὁδοιπορικὴν αὐτοῦ ἐνδυμασίαν. Τρέχει εἰς Παρισίους, ὁρμᾷ ἐκτὸς τῆς σιδηροδρομικῆς ἁμάξης, λησμονεῖ τὰς ἀποσκευάς του, πηδᾷ ἐντὸς μιᾶς ἁμάξης καὶ κράζει πρὸς τὸν ἁμαξηλάτην.

— Εἰς τὴν οἰκίαν *ἐκείνης* καὶ γρήγορα!

— Ποῦ, κύριε;

— Ἐκ τοῦ κυρίου... ὁδός... Ἐλησμόνησα!

Εἶχε λησμονήσει τὸ ὄνομα καὶ τὴν διεύθυνσιν ἐκείνης ἣν ἠγάπα. «Ἂς ὑπάγω εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐσκέφθη· θὰ τοὺς ἐπανεύρω...» Ἔδωκε τὴν διεύθυνσίν του πρὸς τὸν ἁμαξηλάτην, ὅστις τὸν ὡδήγησεν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ὁ θυρωρός του ἦτο γέρων ἄτεκνος ὀνομαζόμενος Ἐμμανουήλ. Ὁ Φραγκῖσκος ἀφιχθεὶς ἐνώπιόν του χαιρετᾷ αὐτὸν ὑποκλινῶς καὶ τῷ λέγει.

— Κύριε, ἔχετε μίαν θυγατέρα, τὴν δεσποινίδα Κλάραν Ἐμμανουήλ. Ἐπεθύμουν νὰ σᾶς γράψω διὰ νὰ σᾶς ζητήσω τὴν χεῖρά της, ἀλλ' ἐθεώρησα προτιμότερον νὰ κάμω ἀτομικῶς τὸ διάβημα τοῦτο.

Εἶδον ὅτι ἦτο τρελλός, καὶ προσεκάλεσαν τὸν θεῖόν του Μορλώ, ἄνθρωπον παροιμιώδους τιμιότητος, ἐπιπλοποιόν, καὶ ὅστις μετὰ τριακονταετῆ ἐργασίαν ἦτο τοσούτῳ πλούσιος ὅσῳ καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς μαθητείας αὐτοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ζῶον περίεργον. Ὁ ἐξαίρετος Μορλώ, οὗτινος ἡ τιμιότης ἦτο παροιμιώδης, ᾐσθάνθη οὐχ ἧττον ἐνδόμυχον εὐχαρίστησιν ὅταν τῷ ἀνήγγειλαν τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνεψιοῦ του. Ἤκουε μικρὰν ἐπαγωγὸν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ χαμηλοφώνως. «— Ἂν ὁ Φραγκῖσκος εἶνε τρελλός, καθίστασαι κηδεμών του.» Ἡ τιμιότης ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ· «ἐκ τούτου δὲν θὰ γίνωμεν πλουσιώτεροι.» Πῶς! ἐπανέλαβεν ἡ φωνή, ἀλλ' ἡ διατροφὴ ἑνὸς τρελλοῦ οὐδέποτε ἐστοίχισε πλέον τῶν τρισχιλίων φράγκων κατ' ἔτος. Ἄλλως, θὰ κοπιάσωμεν, θὰ παραμελήσωμεν τὴν ἐργασίαν μας, καὶ εἴμεθα ἄξιοι ἀμοιβῆς· οὐδένα ἀδικοῦμεν! — Ἀλλά, ἀπήντησεν ἡ ἀφιλοκέρδεια, ὀφείλει τις νὰ ὑπηρετῇ τὴν οἰκογένειάν του. — Ἀλήθεια! ἐψιθύρισεν ἡ φωνή. Τότε, διατί ἡ οἰκογένειά μας οὐδέποτε ἔπραξέ τι δι' ἡμᾶς; Εἴχομεν στιγμὰς στενοχωρίας, δυσκόλους λήξεις, ἀλλ' οὔτε ὁ ἀνεψιός μας Φραγκῖσκος οὔτε ὁ μακαρίτης πατήρ του μᾶς ἐσυλλογίσθη. — Μπᾶ! ἀνέκραξεν ἡ ἀγαθότης τῆς ψυχῆς, ὁ Φραγκῖσκος θὰ θεραπευθῇ ἐντὸς δύο ἡμερῶν! δὲν εἶνε τίποτε! — Ἴσως, ἐξηκολούθησεν ἡ ἐπίμονος φωνή, ἀποθάνῃ καὶ θὰ κληρονομήσωμεν χωρὶς οὐδένα ν' ἀδικήσωμεν. Εἰργάσθημεν τριάκοντα ἔτη χωρὶς

Digitized by Google

νὰ κερδήσωμεν τίποτε· τίς οἶδεν ἂν δὲν πλουτήσωμεν ἐκ τοῦ θανάτου ἑνὸς τρελλοῦ;

Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἔκλεισε τὰ ὦτα, ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν τόσον μεγάλα, ὡμοίαζον τοσοῦτον πρὸς ναυτικὴν σάλπιγγα, ὥστε ἡ μικρά, λεπτὴ καὶ ἐπίμονος φωνὴ ὠλίσθαινε πάντοτε ἄκοντος αὐτοῦ. Τὸ κατάστημα ἀνετέθη εἰς τὸν ὑποδιευθυντήν, ὁ δὲ θεῖος μετῴκησεν εἰς τὴν ὡραίαν οἰκίαν τοῦ ἀνεψιοῦ. Ἐκοιμήθη μὲ εὐχαρίστησιν ἐπὶ καλῆς κλίνης, ἐκάθησεν εἰς πλουσίαν τράπεζαν, ὑπηρετεῖτο ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ, ἐξυρίσθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ συνείθισεν εἰς ταῦτα. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐπαρηγορήθη βλέπων τὸν ἀνεψιόν αὐτοῦ ἀσθενῆ καὶ ἐσχημάτισε τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Φραγκῖσκος οὐδέποτε θὰ ἐθεραπεύετο ἴσως. Ἀπὸ καιροῦ δ' εἰς καιρὸν ἐπανελάμβανεν ὅπως καθησυχάσῃ τὴν συνείδησίν του· «Κανένα δὲν ἀδικῶ!»

Μετὰ τρεῖς μῆνας ἐστενοχωρήθη ἔχων ἕνα τρελλὸν εἰς τὴν οἰκίαν, διότι ἐνόμιζεν ὅτι εὑρίσκετο ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Ἡ αἰώνιος φλυαρία τοῦ Φραγκίσκου καὶ ἡ μανία του ὅπως ζητῇ τὴν Κλάραν εἰς γάμον τῷ ἐφάνη ἀφόρητος μάστιξ· ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ καθαρίσῃ τὴν οἰκίαν καὶ νὰ κλείσῃ τὸν ἀσθενῆ ἐν τῷ φρενοκομείῳ Ὠβραί· «Ὁπωσδήποτε, ἐσκέπτετο, ὁ ἀνεψιός μου θὰ ἔχῃ καλλιτέραν περιποίησιν καὶ θὰ εἶμαι πλέον ἥσυχος. Ἡ ἐπιστήμη παραδέχεται ὅτι εἶνε καλὸν οἱ τρελλοὶ νὰ μεταβάλλουν τόπον διαμονῆς. Ἐκτελῶ τὸ καθῆκόν μου».

Ταῦτα σκεπτόμενος ἀπεκοιμήθη ὅταν ὁ Φραγκῖσκος ἐσκέφθη νὰ τῷ δέσῃ τὰς χεῖρας.

*

Ὁ ἰατρὸς εἰσῆλθεν αἰτῶν συγγνώμην. Ὁ Φραγκῖσκος ἠγέρθη, ἔθηκε τὸ βιβλίον ἐπὶ τοῦ γραφείου, καὶ ἐξῆλθε τὰ διατρέχοντα διασκελίζων μεγάλοις βήμασι τὸ δωμάτιον.

— Κύριε, εἶπεν, ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ἦλθον νὰ σᾶς ἀναθέσω εἶνε πρὸς μητρὸς θεῖός μου. Εἶνε πεντηκοντούτης καὶ ἐργατικώτατος. Ἐγεννήθη ἀπὸ γονεῖς ὑγιεῖς, εἰς τὴν οἰκογένειάν του οὐδέποτε παρετηρήθη σύμπτωμα τρέλλας, ὥστε δὲν θὰ παλαίσητε κατὰ κληρονομικῆς ἀσθενείας. Πάσχει ἀπὸ περίεργον μονομανίαν, καθὼς θὰ παρατηρήσετε· μεταπίπτει μὲ ἀπίστευτον ταχύτητα ἀπὸ ὑπερβολικὴν εὐθυμίαν εἰς ἄκραν μελαγχολίαν· εἶνε παράδοξον μίγμα μονομανίας καὶ μελαγχολίας.

— Ἔχασε καθ' ὁλοκληρίαν τὸ λογικόν;

— Ὄχι, κύριε, δὲν εἶνε τρελλός· παραφρονεῖ μόνον ὡς πρὸς ἓν ἀντικείμενον.

— Ποῖος εἶνε ὁ χαρακτὴρ τῆς ἀσθενείας του;

— Φεῦ! κύριε, ὁ χαρακτὴρ τοῦ αἰῶνός μας, ἡ πλεονεξία! Ὁ δυστυχὴς ἀσθενὴς εἶνε τῆς ἐποχῆς του. Ἂν καὶ εἰργάσθη ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας εὑρίσκεται χωρὶς περιουσίαν. Ὁ πατήρ μου, ἀναχωρήσας ἀπὸ τοῦ ἰδίου μὲ αὐτὸν σημείου, μοῦ ἀφῆκε σημαντικὴν περιουσίαν. Ὁ φίλτατος θεῖος ἤρχισε νὰ ζηλοτυπῇ· ἔπειτα ἐσκέφθη ὅτι, ἐπειδὴ εἶνε μόνος μου συγγενής, θὰ ἐγίνετο κληρονόμος μου ἂν ἀπέθνησκα καὶ κηδεμών μου ἂν ἐτρελλαινόμην· καὶ ἐπειδὴ τὸ ἀσθενὲς πνεῦμα πιστεύει εὐκόλως ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, ὁ δυστυχὴς ἐπείσθη ὅτι ἐτρελλάθην. Τὸ εἶπε πρὸς ὅλους, θὰ τὸ εἴπῃ καὶ πρὸς ὑμᾶς. Εἰς τὴν ἅμαξαν, μολονότι εἶχε δεμένας τὰς χεῖρας, ἐνόμιζεν ὅτι αὐτὸς μὲ ὡδήγει ἐδῶ.

— Πότε ἔγινεν ἡ πρώτη προσβολή;

— Πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν. Κατέβη εἰς τοῦ θυρωροῦ μου καὶ τοῦ εἶπε μὲ ἦθος περίτρομον: «Κύριε Ἐμμανουήλ, ἔχετε μίαν θυγατέρα... ἀφήσατέ την εἰς τὸ δωμάτιόν σας καὶ ἔλθετε νὰ μὲ βοηθήσετε διὰ νὰ δέσω τὸν ἀνεψιόν μου».

— Ἐννοεῖ καλὰ τὴν θέσιν του; εἰξεύρει ὅτι πάσχει;

— Ὄχι, κύριε, καὶ νομίζω ὅτι τοῦτο εἶνε καλὸν σύμπτωμα. Περιπλέον ἔχασε τὴν ὄρεξιν καὶ ἔχει μακρὰς ἀϋπνίας.

— Τόσῳ τὸ καλλίτερον! ὁ τρελλός, ὁ ὁποῖος κοιμᾶται καὶ τρώγει τακτικά, εἶνε σχεδὸν ἀνίατος. Ἐπιτρέψατε νὰ τὸν ἐξυπνήσω.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

Ed. About.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ 187.

Ἀπόφανσις τοῦ ἐπιφανοῦς φυσικοῦ Φραγκλίνου περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ἀεροστάτου. — Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀτμοῦ εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀεροστάτου. — Τὸ πρῶτον *ἀτμήλατον* ἀερόστατον. — Τὸ *ἠλεκτροκίνητον* ἀερόστατον καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ πρόσφατα ἐπιτυχῆ πειράματα. — Νέον τοῦ Debayeux σύστημα πρὸς διεύθυνσιν τοῦ ἀεροστάτου. — Ποίας ἐκπληκτικὰς μεταβολὰς προώρισται νὰ συντελέσῃ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἡ προσθήκη τοῦ ἀεροστάτου εἰς τὰ νῦν μέσα τῆς συγκοινωνίας. — Οἱ *ἱπτάμενοι* ἄνθρωποι.

Χρόνον τινὰ μετὰ τὴν πρώτην ταύτην ἀνακάλυψιν τοῦ ἀεροστάτου, ἥτις εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀνυπομόνους νὰ διατρέξωσι τὰς ἐκτάσεις τῶν ἀέρων, ἐγέννησε προώρως τοσαύτας ἐλπίδας, ὁ μέγας Φραγκλῖνος ἐρωτηθεὶς παρά τινος περιέργου «εἰς τί δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τὸ ἀερόστατον τοῦ Μογκολφιέρου», ἀπήντησε: «καὶ εἰς τί δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἀμέσως τὸ νεογνόν; ἡ ἀνακάλυψις εἶνε ἔτι βρέφος ἄρτι γεννηθέν.»

Ἐν τούτοις τὸ νεογνὸν ἐπὶ ἕνα ἤδη ὁλόκληρον αἰῶνα πολὺ ὀλίγον ηὔξησε καὶ ἐμεγαλύνθη. Πᾶσαι αἱ πολυπληθεῖς καὶ μετὰ ζήλου ἐργασίαι τῶν ἐρευνητῶν συνετρίβησαν πρὸ ἰσχυροῦ σκοπέλου, πρὸ τοῦ ζητήματος τῆς εὑρέσεως τοῦ πηδαλίου τοῦ ἀεροστάτου, ἄνευ τοῦ ὁποίου τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ σπουδαίως εἰς πολλά.

Πλεῖστοι τρόποι καὶ μέσα διευθύνσεως τῶν ἀεροστάτων, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εὐφυεῖς,

Digitized by Google

ἐπενοήθησαν ἀλλεπαλλήλως ὑπὸ διαφόρων ἐπιστημόνων. Πλὴν οὐδὲν τούτων ἐπέτυχεν. Αἱ ἀλλεπάλληλοι δὲ αὗται ἀποτυχίαι ἐψύχραναν τὸν ζῆλον τῶν ἐρευνητῶν καὶ ἐχαλάρωσαν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀπαυδήσαντος πλέον κοινοῦ, καὶ οὕτως ἐπὶ πολλὰ ἔτη οἱ ἐπιστήμονες ἐφαίνοντο μᾶλλον ἀπηλπισμένοι ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ζητήματος τούτου, διὰ τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις οὐδέποτε ἔπαυσαν νὰ ἐργάζωνται.

**

Τῷ 1850 πρῶτος ὁ Pétin ἐφαντάσθη νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν ἀτμὸν εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀεροστάτου, ἀλλ' ἀπέτυχεν εἰς τὰ πειράματα αὐτοῦ. Ἐν τούτοις μετὰ δύο ἔτη, τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1852, ὁ μηχανικὸς Giffard μετὰ τῶν David καὶ Sciama κατώρθωσαν νὰ κανονίσωσι τὴν διεύθυνσιν ἐπιμήκους ἀεροστάτου διὰ μικρᾶς ἀτμομηχανῆς. Ἔκτοτε τὰ πειράματα διὰ τοῦ ἀτμοῦ ἐπηκολούθησαν, ἀλλὰ δὲν ἐπετεύχθη δι' αὐτῶν εὐχάριστός τις ἐπιτυχία.

Ἡ ἀποτυχία δὲ τοῦ μέσου τούτου συνίσταται εἰς πλεῖστα ὅσα ἐλαττώματα τοῦ ἀτμοῦ, διότι ἀπαιτεῖ οὗτος χρῆσιν λέβητος καὶ ἑστίας, ἅτινα συνιστῶσι διαρκῆ κίνδυνον πυρκαϊᾶς ἐν τοῖς ἀέροις· διότι πράγματι ἡ τοποθεσία τοῦ ἀτμοῦ ὑπὸ σφαῖραν ὑδρογόνου ἀναλογεῖ πως πρὸς γειτνίασιν πυρὸς ὑπὸ βαρέλιον πυρίτιδος. Ἐκτὸς δὲ τούτου πάντοτε ἡ ἀτμομηχανὴ ἔχει βάρος κάπως δυσανάλογον τοῦ ἀεροστάτου καὶ σὺν τούτοις ἔχει ἀνάγκην παρακαταθήκης ἀνθράκων καὶ ὕδατος.

**

Ἅπασαι αἱ ἀπόπειραι αὗται καὶ τὰ ἐπανειλημμένα πειράματα ἐν τούτοις εἰς οὐδὲν πρακτικὸν ἀποτέλεσμα ἤγαγον.

Ἀπὸ τοῦ 1881 ὁ ἐν Παρισίοις ἄριστος ἐπιστήμων ἀεροναύτης Gaston Tissandier πρῶτος ἐσκέφθη τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀεροστάτου καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τῆς ἀτμομηχανῆς διὰ μηχανῆς δυναμοηλεκτρικῆς. Ὁ ἠλεκτρικὸς κινητὴρ λειτουργεῖ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης πυρὸς καὶ ἀνθράκων καὶ ὕδατος· ἐκτὸς δὲ τούτου ὑπερτερεῖ ἔτι κατὰ πολλὰ ἄλλα προτερήματα τῆς ἀτμομηχανῆς.

Ἡ ἐπιτυχία τῶν πρώτων ἐν σμικρῷ γενομένων πειραμάτων ἐνεθάρρυναν τὸν Tissandier, ὅστις μετ' ὀλίγον ἐπεχείρησε τὴν πρώτην ἀνάβασιν ἐπὶ ἀεροστάτου διευθυνομένου μετ' ἐπιτυχίας ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ κινητῆρος, ὅπερ ἐν καιρῷ ἀνηγγείλαμεν ἐκ Παρισίων καὶ περιεγράψαμεν ἐν ταῖς στήλαις ταύταις κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Τὸ πρῶτον τοῦτο ἐπιτυχὲς βῆμα ἐνέπλησε χαρᾶς καὶ ἐλπίδων τοὺς ἐπιστήμονας περὶ προσεγγιζούσης πλέον λύσεως τοῦ σπουδαιοτάτου αὐτοῦ προβλήματος.

Δύο ἀξιωματικοὶ ὁ Renard καὶ Krebs τῆς ἐν Παρισίοις στρατιωτικῆς ἀεροναυτικῆς σχολῆς τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως εἰργάζοντο ἤδη καὶ οὗτοι πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ πρὸς διεύθυνσιν τοῦ ἀεροστάτου. Ἡ πρώτη ἀνάβασις αὐτῶν ἐγένετο τὴν 9 παρελθόντος Αὐγούστου μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας καὶ εἶνε ἤδη τὸ αἴσιον τοῦτο γεγονὸς γνωστὸν ἁπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης.

Τὸ σπουδαιότατον πρόβλημα, ὅπερ οἱ δύο οὗτοι ἀξιωματικοὶ εἶχον νὰ λύσωσιν, ἦν κατὰ πρῶτον ν' ἀπολαύσωσιν σχῆμα ἀεροστάτου στερεὸν καὶ κατάλληλον πρὸς ἀεροπλοΐαν· εἶτα νὰ ἐπιτύχωσιν ἠλεκτροκινητήριον μηχανὴν παρέχουσαν μεγάλην δύναμιν ὑπὸ μικρὸν μέγεθος καὶ μικρὸν σχετικῶς βάρος.

Τὸ σχῆμα λοιπὸν τοῦ ἀεροστάτου ἐξελέγη ὑπὸ τῶν δύο αὐτῶν ἀξιωματικῶν ἐπίμηκες ἀτρακτοειδές, οὗτινος τὸ ὀπίσθιον ἄκρον ἦν μᾶλλον ὀξὺ ἢ τὸ ἐμπρόσθιον· ἦν δὲ κατεσκευασμένον ἐξ ἰσχυροῦ μεταξωτοῦ ὑφάσματος κομμιούχου περιβεβλημένου ὑπὸ στερεοῦ δικτύου φέροντος κάτωθεν τὸ σκαφίον τῶν ταξειδιωτῶν καὶ τὴν ἠλεκτροκινητήριον μηχανήν, ἥτις συνίστατο ἐξ ἠλεκτρικῶν συμπυκνωτήρων τοῦ τελειοτέρου συστήματος παρεχόντων εἰς ἐπιτήδειον κινητῆρα ἱκανὸν ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὅπως παράγῃ ἐπὶ ἕλικος τεθειμένης πρὸς τὰ ἔμπροσθεν τοῦ ἀεροστάτου δύναμιν 10 περίπου ἵππων.

Τὸ ἀερόστατον τοῦτο, — ὅπερ ἐν ὅλῳ μετὰ τῶν ἀεροναυτῶν, τῆς κινητηρίου μηχανῆς, τοῦ ἕρματος κλπ. κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειράματος ἐβάρυνε 2,000 χιλιόγραμμα, — ἀνῆλθεν εἰς 50 περίπου μέτρων ὕψος, μεθ' ὃ ἐδόθη ἡ διεύθυνσις εἰς αὐτὸ κατὰ βούλησιν. Τὸ ἀερόστατον ἄνευ δυσκολίας διευθύνθη πρὸς σημεῖον ἐκ τῶν προτέρων ὁρισθὲν καὶ εἶτα ἐπανῆλθεν ἐκεῖθεν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας, ἂν καὶ ἐφέρετο ἐναντίον τοῦ ἀνέμου, ὅστις ἔπνεε τότε μετὰ ταχύτητος 5 μέτρων κατὰ δευτερόλεπτον.

**

Ταυτοχρόνως περίπου μὲ τὰς ἐπιτυχίας ταύτας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἁπλοῦς τις πλὴν νοήμων μηχανικὸς ἐργάτης ὁ γάλλος Debayeux ἐφαντάζετο νέον τρόπον διευθύνσεως τοῦ ἀεροστάτου, καὶ τὴν 12 Ἰουνίου 1883 ἐποίει δημοσίᾳ τὸ πρῶτον αὐτοῦ πείραμα.

Τὸ σύστημα τοῦ μηχανικοῦ αὐτοῦ συνίσταται εἰς τὴν προσθήκην ἔμπροσθεν ἐλλειψοειδοῦς ἀεροστάτου ἕλικος περιστρεφομένης μετὰ μεγάλης ταχύτητος, ἥτις οὕτω παράγει εἰς τὴν πρὸ τοῦ ἀεροστάτου ἀτμόσφαιραν μεγάλην ἀραίωσιν τοῦ ἀέρος, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ ἀερόστατον ὠθεῖται πρὸς τὰ ἐμπρὸς φυσικῶς, ὅπως πληρώσῃ τὸν κενὸν ὁπωσδήποτε τοῦτον χῶρον. Οὕτω δ' ἐπιτυγχάνεται πρὸς τὰ πρόσω τακτικὴ πορεία τοῦ ἀεροστάτου. Κατὰ τὸ ἐπίσημον δὲ πρὸς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν ἔγγραφον τῶν κριτῶν καὶ πειραματιστῶν « τὸ ἀερόστατον τοῦ Debayeux

Digitized by Google

ὑπήκουσε τελείως εἰς τὸ πηδάλιον καὶ ἐστράφη πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κατὰ βούλησιν παρὰ τὸν ἄνεμον, ὅστις ἔπνεεν 1¹/₂ μέτρον κατὰ δευτερόλεπτον. Τὸ ἀερόστατον πολλάκις διευθύνθη ἐναντίον τοῦ ἀνέμου μετὰ ταχύτητός τινος».

Αἱ ἐπιτυχίαι αὗται τῶν Γάλλων δὲν ἀφίνουσιν ἡσύχους τοὺς ἐπιστήμονας περὶ τὴν ἀεροναυτικὴν ἀσχολουμένους τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Οὕτως ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἐπίσης ἐγένοντο παρόμοια πειράματα πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς διευθύνσεως τοῦ ἀεροστάτου. Ἐν Ῥωσσίᾳ δ' ἐσχάτως ἀγγέλλεται, ὅτι κατασκευάζεται νῦν κολοσσιαῖον ἀερόστατον ἐν σχήματι *σιγάρου* προωρισμένον διὰ παρόμοια ἐντὸς ὀλίγου πειράματα.

* *

Ἐν γένει δ' ἐκ πάντων τούτων συνάγομεν, ὅτι ἡ ἐναέριος ναυτιλία, καίτοι ἐπὶ ἕνα περίπου αἰῶνα ἔμενε στάσιμος, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐποίησε σπουδαιοτάτην πρόοδον καὶ παρέχει μεγάλας ἐλπίδας, ὅτι δὲν θέλει βραδύνει νὰ βαδίσῃ ἐκ παραλλήλου καὶ πρὸς τὰς ἄλλας τοῦ αἰῶνος μας λαμπρὰς προόδους.

Ἐξ ἁπάντων τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας τὸ ἁπλούστερον, ταχύτερον, χρησιμώτερον, ἀκινδυνότερον καὶ τερπνότερον βεβαίως θέλει εἶναι ἡ ἐναέριος ναυτιλία, ὅταν ὁριστικῶς πλέον εὑρεθῇ ἀσφαλὴς τρόπος διευθύνσεως τοῦ ἀεροστάτου. Ὁποίαν μεταβολὴν θέλει τότε φέρει τὸ ἀερόστατον εἰς τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, εἰς τὰς ἐθνικὰς σχέσεις ἐν σύμπαντι τῷ ἐπιγείῳ κόσμῳ καὶ εἰς πάσας ἐν γένει τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς, εἰς τὰς κοινωνικὰς συναλλαγὰς καὶ ἐργασίας τῶν ἀτόμων, εἰς τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς ἀνθρωπότητος ἁπάσης! Οὐδεμία χώρα, οὐδεμία γωνία, ἀγνώστου νῦν καὶ ἀνερευνήτου μέρους τῆς γῆς, θέλει μείνει κεκρυμμένη εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦ γνωστοῦ ἤδη κόσμου. Οὐδεμία ἀπόστασις γῆς ἢ θαλάσσης θὰ προξενῇ αἴσθησίν τινα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὸ πᾶν θέλει μεταμορφωθῇ ἐν τῷ κόσμῳ.

Πᾶσα πόλις, πᾶν χωρίον, πᾶν ἐργοστάσιον— ὡς ποτε ὠνειροπόλησεν ὁ Blerzy — θέλει τότε ἀπολαύσει πλεονεκτήματα θαλασσίου λιμένος. Αἱ διώρυγες, αἱ δημόσιαι ὁδοὶ θ' ἀποδῶσιν ἀνωφελεῖς καὶ ἄχρηστοι, καὶ αἱ ἐκτάσεις, ἃς κατέχουσιν ἤδη, θὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν γεωργίαν. Τὰ πλοῖα— ἐὰν ἔτι ὑπάρχωσι τοιαῦτα—καταλαμβανόμενα ὑπὸ τρικυμίας, θὰ ὑψῶνται ὑπεράνω τῶν ὑδάτων διὰ προχείρου μετατροπῆς τοῦ μεγάλου αὐτῶν ἱστίου εἰς ἀεροστατικὴν σφαῖραν καὶ θὰ φέρωνται εἰς τὸν σκοπούμενον λιμένα· μάλιστα δὲ θὰ πλέωσι καὶ ὑπεράνω τῶν ὀρέων. Δὲν θὰ γίνωνται πλέον πόλεμοι, διότι τὰ σύνορα τῶν ἐθνῶν θ' ἀπαλειφθῶσιν, οἱ λαοὶ θ' ἀνταποκρίνωνται ἐντὸς ὡρῶν τινων ἐκ τοῦ ἑνὸς ἀντίποδος εἰς τὸν ἕτερον, διὰ δὲ τῆς ἀκαταπαύστου ταύτης ἐπικοινωνίας καὶ ἐπιμιξίας θέλουσι συγχωνευθῆ εἰς μίαν, οὕτως εἰπεῖν, οἰκογένειαν. Τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἀπροσίτων νῦν χωρῶν δὲν θέλει πλέον κρύπτει μυστήρια. . . .

Τὰ ὡραῖα ταῦτα ὄνειρα εἰσὶν ὄντως ἐπαγωγά, ὅπως παροτρύνωσι τοὺς ἐπιστήμονας εἰς ἐνδελεχῆ καὶ ἄοκνον ἐργασίαν περὶ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς διευθύνσεως τοῦ ἀεροστάτου, ἥτις μάλιστα εὐτυχῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη εἰσῆλθεν εἰς ἀληθῆ ὁδὸν πραγματοποιήσεως. Αἱ μέχρι σήμερον ἐπιτευχθεῖσαι πρόοδοι ἐνθαρρύνουσιν ἡμᾶς νὰ μὴ ἀπελπισθῶμεν περὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον πραγματοποιήσεως τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἅλματος εἰς τὴν πρόοδον καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτωμένων λαμπρῶν ἐλπίδων! Σήμερον δ' ἡμεῖς ἂς ἀρκεσθῶμεν ἐντρυφῶντες ἐν τοῖς ὡραίοις αὐτοῖς ὀνείροις!. . .

* *

Ἄλλως τε δὲ τὰ ὄνειρα ταῦτα δὲν χρονολογοῦνται ἐκ τῆς ἐποχῆς ἡμῶν ταύτης· ἀείποτε, ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὁ ἄνθρωπος ὠνειροπόλησε νὰ διαρρήξῃ τὰ δεσμά, τὰ συγκρατοῦντα καὶ διακατέχοντα αὐτὸν στενῶς προσδεδεμένον πρὸς τὴν γῆν, ν' ἀκολουθήσῃ τὰ πτηνὰ εἰς τὴν πτῆσιν αὐτῶν καὶ νὰ διεισδύσῃ εἰς τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις τοῦ ἀέρος. Ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος προσεπάθησεν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιτύχῃ καὶ διαχαράξῃ νέας ὁδοὺς διὰ μέσου τῶν οὐρανῶν.

Ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς μυθολογικῆς ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος μανθάνομεν, ὅτι ὁ Ἴκαρος καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δαίδαλος ἐδραπέτευσαν ἐκ τοῦ Λαβυρίνθου τῆς Κρήτης, ἔνθα εἶχον φυλακισθῆ ὑπὸ τοῦ Μίνωος, κατασκευάσαντες πτέρυγας ἐκ πτερῶν πτηνῶν καὶ προσκολλήσαντες ταύτας διὰ κηροῦ. Τὸ πείραμα τοῦτο τότε, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἐπέτυχεν ἐν μέρει μόνον· θὰ ἐπετύγχανε δὲ ἐντελῶς, ἂν μὴ ὁ Ἴκαρος ἐπαρθεὶς ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ἀνυψοῦτο εἰς τοὺς αἰθέρας ὑπὲρ τὸ δέον καὶ προσήγγιζε τὸν ἥλιον, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἐτάκη ὁ κηρός, ὁ δ' ἀτυχὴς Ἴκαρος κατέπεσε τότε καὶ ἐπνίγη εἰς τὸ ὑποκείμενον πέλαγος, ἐπονομασθὲν ἐξ αὐτοῦ *Ἰκάριον*.

* *

Τὸ δυστυχὲς τοῦτο γεγονὸς ἀπέτρεψεν ἐπὶ μακρὸν τὸν ἄνθρωπον νὰ δοκιμάσῃ νέας παρακεκινδυνευμένας πρὸς τὸν οὐρανὸν πτήσεις, ἂν καὶ διακαῶς ἐφλέγετο πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης.

Ἐν τούτοις Ἰταλός τις τῷ 1442 ἐτόλμησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ πείραμα ἐν τῇ πόλει Perrugia. Κατὰ τὴν ἱστορίαν ὅμως δυστυχῶς ἔπαθε τὸ τοῦ Ἰκάρου πάθημα ἐξ ἰδίας κουφότητος· διότι ἐνῷ ἐπέτυχε διὰ τῶν πτερῶν αὐτοῦ νὰ περιπλανηθῇ ὑπεράνω τῆς πόλεως, δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἐφαντάσθη ν' ἀνέλθῃ ὑψηλότερον, ὅπου ὁ σφοδρὸς ἐκεῖ ἄνεμος συνέτριψε τὸν σίδηρον, δι' οὗ διεύθυνε τὰς πτέρυγας αὐτοῦ καὶ κατέπεσεν ἐπὶ δώματος ἐκκλησίας.

Digitized by Google

Μετὰ 27 ἔτη μουσικός τις ἐκ Nuremberg τελειοποιήσας τὰς πτέρυγας τοῦ Ἰταλοῦ ἐπανέλαβε τὸ πείραμα καὶ ἐρρίφθη εἰς τοὺς ἀέρας, ἐκ τοῦ ὕψους κωδωνοστασίου μετὰ μεγίστης ἐμπιστοσύνης· φεῦ! κατέπεσε σχεδὸν παρευθὺς καὶ εὗρε καὶ οὗτος ὀλέθριον τέλος.

Τὰ δυστυχῆ ταῦτα ἀποτελέσματα ἐν τούτοις δὲν ἀπεθάρρυναν ἕτερον Ἰταλόν, τὸν Buratini, ὅστις κατασκευάσας νέον ὅλως σχέδιον πτερῶν ἐν Νεαπόλει τῷ 1494 ἐπειράθη ν' ἀνυψωθῇ εἰς τοὺς ἀέρας, ἀλλὰ καὶ οὗτος εὗρε λυγρὸν θάνατον.

Τῷ 1502 ὁ Ἰταλὸς πάλιν Bolori φέρων συσκευὴν πτερύγων ἐρρίφθη ἐκ κωδωνοστασίου τῆς πόλεως Troyes καὶ ἠκολούθησε τὴν μοιραίαν τύχην τῶν προκατόχων του.

Τῷ 1651 Γάλλος οὗτος ὁ Bernier κατεσκεύασε πτέρυγας πρὸς παρομοίαν χρῆσιν, πλὴν ἄγαν συνετὸς οὗτος ἠρκέσθη μόνον νὰ κατασκευάζῃ τὸ ἐξαίσιον εὕρημά του καὶ νὰ πωλῇ αὐτὸ εἰς ἄλλους. Ἰσπανός τις Almero de Malameria ὀρεγόμενος οὐρανίων περιπλανήσεων ἐδοκίμασε νὰ πετάξῃ ἐν Ἀγγλίᾳ διὰ τῶν πτερύγων τοῦ Bernier καὶ ὁ ἀτυχὴς ἐφονεύθη.

Ἕτερος Γάλλος εὐγενὴς ὁ de Bacquevelle τῷ 1775 ἐν Παρισίοις κατεσκεύασε πτέρυγας καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν ἀέρα ἐκ τῆς στέγης οἰκίας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σηκουάνα. Οὗτος κατώρθωσε νὰ μείνῃ εἰς τὸν ἀέρα, ἕως οὗ ἔφθασεν ὑπεράνω τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ, ἐν οἷς κατέπεσε καὶ μετὰ μεγάλης δυσχερείας ἐσώθη ἐκεῖθεν.

* *

Μετὰ τὰς ἐπανειλημμένας ταύτας ἀποτυχίας τὸ ζήτημα μετήλλαξε φάσιν. Ἀντὶ νὰ ζητῶσι διὰ πτερύγων ν' ἀκολουθήσωσι τὰ πτηνὰ οἱ ἄνθρωποι περιωρίσθησαν νὰ ζητήσωσι νὰ ἀνακαλύψωσιν ὄργανον, δι' οὗ ἀβλαβῶς νὰ πίπτωσιν ἐξ ὑψηλῶν μερῶν. Ἔκτοτε χρονολογεῖται ἡ ἐφεύρεσις τοῦ *ἀλεξιπτώτου* ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ Σεβαστιανοῦ Λενορμάνδου, ὅστις τῷ 1783—συγχρόνως δηλαδὴ μὲ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ ἀεροστάτου—μετὰ τοῦ ἀλεξιπτώτου αὐτοῦ ἐποίησεν ἐπανειλημμένα πειράματα μετ' ἐπιτυχίας.

Τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης τοῦ Λενορμάνδου ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῇ μετά τινα ἔτη εἰς πολιτικὸς φυλακισμένος ὁ Γάλλος Drouet, ὅστις κατεσκεύασεν ἀλεξίπτωτον διὰ τῶν παραπετασμάτων τῆς κλίνης του καὶ ἐρρίφθη ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ φρουρίου, ἔνθα ἦν ἐγκαθειργμένος. Πλὴν πίπτων ὁ Drouet κατέαξε τὴν κνήμην, καὶ οὕτω πάλιν συνελήφθη ὑπὸ τῶν φυλασσόντων στρατιωτῶν.

* *

Παρὰ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ τε ἀεροστάτου καὶ τοῦ ἀλεξιπτώτου, ἐν τούτοις καὶ πάλιν ὁ ἄνθρωπος μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰς κατακτήσεις ταύτας ἐπανέλαβε τὰς προσπαθείας αὐτοῦ, ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν διὰ πτερῶν πτῆσιν.

Οὕτω τῷ 1797 ἐν Παρισίοις ὁ Calais πρὸς ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ προσέθηκεν ἔτι καὶ οὐρὰν ἐν εἴδει ῥιπιδίου, πλὴν καὶ οὗτος ἠκολούθησε τὴν μοιραίαν τύχην τῶν πολλῶν προκατόχων του.

Τῷ 1813 ἐν Παρισίοις ὁ Degen ἐν τούτοις κατώρθωσε νὰ πετάξῃ εἰς τοὺς ἀέρας καὶ νὰ μεταβῇ ἱπτάμενος μέχρι μικρᾶς τινος πόλεως ἔξωθεν τῶν Παρισίων. Πλὴν νουνεχέστερος οὗτος πάντων τῶν προηγηθέντων δὲν ἐνεπιστεύθη ἑαυτὸν εἰς μόνας τὰς πτέρυγάς του, ἀλλὰ προσέθηκεν ἔτι εἰς τὴν συσκευὴν αὐτοῦ καὶ μικρὰν σφαῖραν ἀεροστάτου διατηροῦσαν αὐτὸν διαρκῶς εἰς ὕψος 60 μέτρων!

Ἐσχάτως δὲ μόλις πρό τινων ἐτῶν Βέλγος τις Degreef κατεσκεύασε πτέρυγας παμμεγέθεις καὶ προσεπάθησε δι' αὐτῶν νὰ πετάξῃ ἐν Βρυξέλλαις ἔκ τινος ὑψηλοῦ ἰκριώματος ἐπὶ τούτῳ ἐκεῖ κατασκευασθέντος. Ἀλλ' ἀτυχῶς καὶ οὗτος παρευθὺς εὗρε τὸν θάνατον οἰκτρῶς καταπεσὼν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Νὰ ὀνειροπολῇ τις τὸ ἀχανὲς καὶ ἄπειρον τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ ἐκπνέῃ ἐπὶ τοῦ βορβόρου τῆς γῆς· ὁποῖον λυπηρὸν καὶ ἀπαίσιον τέλος!

* *

Βεβαίως δὲν ἔφθασεν ἔτι ἡ βασιλεία τῶν ἱπταμένων ἀνθρώπων. Οὐχ ἧττον δὲν ἔχομεν οὐδένα λόγον νὰ μὴ ἐλπίσωμεν εἰς τὴν τελικὴν ἐπιτυχίαν καὶ τούτου· πλὴν ἐπίσης οὐδένα λόγον ἔχομεν νὰ προσπαθῶμεν νὰ φεύγωμεν οὕτω τὴν πτωχὴν γηΐνην ἡμῶν σφαῖραν, καθ' ὅσον ἔτι εὐτυχῶς τὰ ἐπίγεια πράγματα δὲν ἔφθασαν εἰς τοιοῦτον ἀπογοητεύσεως βαθμόν!...

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΗΤΟΙ Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΑ ΕΝ ΤΗ ΠΡΑΞΕΙ

ΥΠΟ ΒΛΑΣΙΟΥ Γ. ΣΚΟΡΔΕΛΗ

(Ἐν Ἀθήναις, 1885).

Ὁ κ. Σκορδέλης εἶναι ἐκ τῶν ὀλίγων παρ' ἡμῖν, οἵτινες, κατανοήσαντες τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν τῆς παιδαγωγίας, ἀφιέρωσαν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν βίον καὶ τὴν διάνοιαν. Ἐμφορούμενος τῆς εὐγενοῦς φιλοδοξίας τοῦ νὰ συντελέσῃ πρὸς ἀνύψωσιν καὶ διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου τοῦ Ἕλληνος παιδαγωγοῦ, δὲν ἐπιδιώκει φήμην φιλολογικὴν διὰ τῆς ἐκδόσεως βιβλίων ὀγκωδῶν, οὔτε ἐπιζητεῖ τὴν ἐκθάμβωσιν τῶν πολλῶν διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῶν γνώσεών του. Ἀλλ' ἐξυπηρετεῖ τὸ ἔθνος ἀποτελεσματικώτερον καὶ σκοπιμώτερον, περιοριζόμενος μετριοφρόνως εἰς τὴν συγγραφὴν βιβλίων παιδαγωγικῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἐναποταμιεύει τὰ πορίσματα πείρας μακρᾶς, συνοδευομένης ὑπὸ πεφωτισμένου καὶ μεμετρημένου πατριωτισμοῦ. Δὲν ἀπηξίωσε

νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὴν σύνταξιν Ἀλφαβηταρίου εὐμεθόδου ὅπως ὑποβοηθήσῃ τοὺς μικροὺς Ἑλληνόπαιδας κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῶν βήματα εἰς τὸ δυσχερὲς στάδιον τῆς μαθήσεως. Δὲν ἐθεώρησε κατώτερον ἑαυτοῦ τὸ νὰ γράψῃ χάριν τῶν παίδων βιβλία ἀναγνώσεως, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ τερπνὸν συνδυάζεται μετὰ τοῦ ὠφελίμου. Εἰς δὲ τὸ προκείμενον αὐτοῦ ἔργον, ἀποτεινόμενος οὐχὶ πλέον εἰς τοὺς παῖδας, ἀλλ' εἰς τοὺς διδασκάλους αὐτούς, ἐπιχειρεῖ οὐχὶ διὰ θεωριῶν ἢ διὰ συστηματικῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ διὰ τοῦ πρακτικοῦ παραδείγματος ἑνὸς συναδέλφου αὐτῶν, ἔστω καὶ ἰδεώδους πως ἢ ἰδανικοῦ, νὰ χειραγωγήσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ εὐγενὲς καὶ δύσκολον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀναλαμβάνει πᾶς ὁ ἐπιζητῶν πτυχίον καὶ διορισμὸν δημοδιδασκάλου.

Ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ τελευταίου τούτου ἔργου τοῦ κ. Σκορδέλη φαίνεται ἐπαγγελλομένη εἰς τὸν ἀναγνώστην σελίδας δραματικωτέρας τῶν ἀποτελουσῶν τὸ ἡμερολόγιον τοῦ δημοδιδασκάλου του.

Ἐὰν τὸ βιβλίον ἀπηυθύνετο πρὸς μόνους τοὺς δημοδιδασκάλους καὶ τὰς δημοδιδασκαλίσσας, πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ἀφιεροῦται, ἡ τοιαύτη ἐκ μέρους ἡμῶν ἀπαίτησις δὲν θὰ εἶχεν ἴσως ὑπόστασιν. Ὁ ἀναγινώσκων τὸ ἡμερολόγιον δημοδιδάσκαλος θὰ ἀναπληροῖ καὶ θὰ συμπληροῖ διὰ τῶν ἀναμνήσεών του καὶ ἐξ ἰδίας πείρας ὅσα εἰς ἡμᾶς, τοὺς στερουμένους τῆς τοιαύτης πείρας, φαίνονται ἐλλείποντα ἐκ τῆς ἀπεικονίσεως, τὴν ὁποίαν ἀναζητοῦμεν εἰς τὰς σελίδας του. Ἀλλὰ τὸ θέμα ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα καὶ ἐνδιαφέρει πάντα Ἕλληνα. Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον εἶναι ἡ βάσις τοῦ ἐκπολιτισμοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον βαίνομεν, ἢ ἔπρεπε νὰ βαίνωμεν. Τὰ κακῶς ἔχοντα ἐν αὐτῷ ἐνδιαφέρουσιν ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν, ἡ δὲ θεραπεία των δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ μόνων τῶν δημοδιδασκάλων, ἀλλ' ἐκ τῆς κοινῆς πάντων ἡμῶν συνεργασίας. Ἀνάγκη νὰ ἐννοήσωμεν πάντες ὅτι ἡ κυρία ἐργασία πρὸς μέλλουσαν τῆς Ἑλλάδος ἀνύψωσιν θὰ γείνῃ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας, καὶ ὅτι κύριον τοῦ ὑπουργείου τούτου μέλημα πρέπει νὰ εἶναι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ταῦτα, διὰ νὰ φωτισθῇ καὶ ἐξεγερθῇ ἡ κοινὴ γνώμη, προαπαιτεῖται ἐργασία τοιαύτη ὁποία ὑπὸ τοῦ κ. Σκορδέλη σήμερον γίνεται. Διὰ τοῦτο δὲν παραδεχόμεθα ὅτι τὸ βιβλίον του ἀπευθύνεται πρὸς μόνην τὴν τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἀφιεροῖ. Διὰ τοῦτο ἠθέλομεν ἐν αὐτῷ ζωηροτέραν τινὰ καὶ γραφικωτέραν ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς ἀπεικόνισιν τῶν ποικίλων δυσχερειῶν, πρὸς τὰς ὁποίας ἔχει νὰ παλαίσῃ ἐν ἐπαρχίᾳ ἀπομεμακρυσμένῃ νέος ἄπειρος, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ, ἐμφορούμενος ζήλου διὰ τὸ στάδιον, τὸ ὁποῖον ἐνηγκαλίσθη, νέος ὁποῖος παρίσταται εἰς ἡμᾶς ὁ γράφων τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο. Ἠθέλομεν περιγραφὰς λεπτομερεῖς, χαρακτηρισμοὺς δημάρχων καὶ παρέδρων, συζητήσεις μετὰ τῶν γονέων τῶν μαθητῶν, πρὸ πάντων δὲ τῶν παίδων αὐτῶν τὰ ἤθη, τὰς ἰδιοτροπίας, ἐν ἑνὶ λόγῳ τὴν ψυχολογικὴν ἱστορίαν τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ διδασκάλου εἰς τὸ μικρὸν βασίλειόν του, τὰ καθέκαστα τῆς ἠθικῆς πάλης, ἥτις, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ πεπειραμένου συγγραφέως, δὲν ἠδύνατο ἢ ν' ἀπολήξῃ εἰς νίκην. Οὕτω πραγματευόμενον τὸ θέμα ἤθελε, νομίζομεν, κινήσει τὸ ἐνδιαφέρον πολὺ περισσότερον. Ὁ κ. Σκορδέλης δὲν ἠθέλησε νὰ προσφύγῃ εἰς τοιαῦτα μέσα. Πάντα ὅσα ὑποδεικνύομεν ὡς ἐλλείποντα ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ μόλις σκιαγραφούμενα, εἰς τὸ βιβλίον του. Βλέπομεν ὅτι ἠδύνατο νὰ τὰ περιγράψῃ, καὶ λυπούμεθα ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ὕλην του. Εἴθε τὸ ἡμερολόγιόν του νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα, ὡς νύξις εἰς ἕτερόν τινα τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δημοδιδασκάλων, εἴθε αὐτὸς ὁ κ. Σκορδέλης νὰ συνεχίσῃ αὐτό, καὶ ἀποκτήσωμεν οὕτω, χάρις εἰς τοῦ κ. Σκορδέλη τὴν πρωτοβουλίαν, πλῆρές τι καὶ ζωντανὸν ἡμερολόγιον σκοποῦν οὐχὶ τόσον τὴν διάδοσιν τῶν μυστηρίων τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, ὅσον τὴν ἀπεικόνισιν τῆς πραγματικῆς τῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ Ἕλληνος δημοδιδασκάλου. Δὲν ζητοῦμεν μυθιστόρημα, ἀλλὰ σκηνὰς ἀληθεῖς τοῦ πρακτικοῦ βίου, αἵτινες ἔχουσι μεγαλείτερον τὸ ἐνδιαφέρον ἢ τὰ ἀποκυήματα μυθοπλαστικῆς φαντασίας, ἀρκεῖ ὁ γράφων νὰ ἠξεύρῃ νὰ γράψῃ ὀρθῶς, ἀκριβῶς καὶ ἀφελῶς ὅ,τι ἔχει νὰ μᾶς εἴπῃ.

Τὰ προσόντα ταῦτα κέκτηται ἀναντιρρήτως ὁ κ. Σκορδέλης, καὶ διὰ τοῦτο λυπούμεθα ὅτι αὐτὸς οὗτος δὲν ἔδωκεν εἰς τὸ σύγγραμμά του τοῦτο τὸν τύπον, τὸν ὁποῖον εἰς τὸν μέλλοντα μιμητήν του συνιστῶμεν. Ἡ ἐπιτυχία προηγουμένων του ἔργων, οἷα *οἱ Γονεῖς τοῦ Ῥήγα* καὶ ὁ *Ἕλλην Ῥοβινσών*, ἔπρεπε νὰ ἐνθαρρύνῃ αὐτὸν πρὸς δραματικωτέραν ἀφήγησιν τῶν περιπετειῶν τοῦ δημοδιδασκάλου του. Ἀλλὰ (θὰ μᾶς συγχωρήσῃ ὁ ἐλλόγιμος συγγραφεὺς καὶ τοῦτο τὸ *ἀλλά*), ἀμφότερα τὰ ἔργα ταῦτα προκαλοῦσιν ἐνστάσεις τινὰς καὶ ἐπιφυλάξεις, αἵτινες ἴσως δὲν θεωρηθῶσιν ὅλως ἀβάσιμοι.

Καὶ πρῶτον, ὡς πρὸς τοὺς *Γονεῖς τοῦ Ῥήγα*. Νομίζομεν τολμηρὰν καὶ περιττὴν συγχρόνως τὴν ἀνάμιξιν προσώπων ἱστορικῶν εἰς μυθογραφίας, ὅταν μάλιστα ἐξ ἀνάγκης, χάριν τῆς τοιαύτης ἀναμίξεως, παραμορφοῦται ἡ ἱστορία. Εἰς ταῦτα δύναται ἀληθῶς ὁ συγγραφεὺς ν' ἀντιτάξῃ ὅτι, μὴ ὄντων γνωστῶν τῶν κατὰ τοὺς γονεῖς τοῦ Ῥήγα, τῷ ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ γράψῃ περὶ αὐτῶν πιθανολογῶν, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν. Τὸ καθ' ἡμᾶς δὲν παραδεχόμεθα ἀπολύτως τὴν τοιαύτην δικαιολόγησιν. Προκειμένου περὶ προσώπων, οἷος

Digitized by Google

ὁ Ῥήγας, προκρίνομεν, ἐν ἐλλείψει αὐθεντικῶν πληροφοριῶν, τὴν περισύναξιν τῶν περὶ αὐτοῦ παραδόσεων, ὡς περισυνήγαγεν αὐτὰς ὁ κ. Πολίτης εἰς τὴν ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* δημοσιευθεῖσαν πρό τινος διατριβήν του, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ἡ *Νεότης τοῦ Ῥήγα*. Ἡ εὔπλαστος φαντασία τῶν παίδων, εἰς τοὺς ὁποίους ἀποτείνεται ὁ συγγράψας τοὺς *Γονεῖς τοῦ Ῥήγα*, διατηροῦσα πιστῶς τῶν πρώτων ἀναγνωσμάτων τὰς ἐντυπώσεις, θὰ δώσῃ ζωὴν διαρκῆ εἰς τὸν μῦθον τοῦ κ. Σκορδέλη, οἱ δὲ ἀναγνῶσταί του θὰ ἔχωσι νὰ ἐμβαθύνωσι κατόπιν εἰς τὰ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας ὅπως απομάθωσιν ὅσα ἀνέγνωσαν περὶ τῶν γονέων τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας. Πρὸς τί τοῦτο; Οἱ ξένοι μᾶς ἀποδίδουσι πολλὰς ἐλλείψεις, τινὰς ἀδίκως, τινὰς οὐχὶ ἄνευ λόγου· ἐκ τῶν τελευταίων τούτων εἶναι ἡ ἔλλειψις ἀκριβείας, ἀκριβείας εἰς τὰς πληροφορίας, εἰς τὰς περιγραφάς, ἀκριβείας εἰς τὰς ἰδέας. Ἀποδίδουσι συνήθως τοῦτο εἰς τὴν ὀκνηρίαν τῆς ὀξείας Ἑλληνικῆς διανοίας. Ὡς πρὸς τοῦτο νομίζω σφάλλουσιν. Ἡ ἀνακρίβεια, ἐὰν ὑπάρχῃ, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐλαττωματικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς. Δὲν διδασκόμεθα μακρόθεν νὰ παρατηρῶμεν ἀκριβῶς καὶ μετὰ λεπτομερείας. Ἀλλ' οὔτε εἰς τὰ πρὸς βοήθειαν τοῦ σπουδαστοῦ βιβλία λαμβάνεται πρόνοια πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κακοῦ τούτου. Ποσάκις ὁ ἀναζητῶν εἰς τὰ λεξικά μας τὴν ἐξήγησιν λέξεως ἀγνώστου, βλέπει, ἀντὶ πάσης ἄλλης διασαφήσεως, τὰς ἀσαφεῖς ταύτας λέξεις: «Εἶδος δένδρου,—εἶδος πτηνοῦ». Ἀπορία ψάλτου βήξ. Ἡ φυγοπονία φέρει τὴν ἀνακρίβειαν. Ἂς μὴ ὑποθάλπωμεν αὐτὴν καὶ διὰ παιδικῶν ἀναγνωσμάτων μὴ στηριζομένων εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀκρίβειαν.

Τὸν *Ἕλληνα Ῥοβινσῶνα* ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἀνέγνωσα. Ἤκουσα ὅμως ἱκανὰς αὐτοῦ περικοπὰς ἀναγινωσκομένας ἐναλλάξ, κατὰ περιόδους, ὑπὸ τῶν ἐξεταζομένων μαθητῶν ἑνὸς τῶν καλλιτέρων ἐν Ἀθήναις ἰδιωτικῶν σχολείων, κατὰ τὰς τελευταίας χειμερινὰς ἐξετάσεις. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐξητάσθησαν οἱ μικροὶ σπουδασταὶ ἐπὶ τοῦ Ροβινσῶνος αὐτοῦ.—Πῶς ἐλέγετο ὁ πατὴρ τοῦ Ῥοβινσῶνος;—*Ἀπόκρισις*. Κρούσιος. Ἡ ἐξελλήνισις αὕτη τοῦ Robinson Crusoé ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην μου τὸν Γερμανὸν Κρούσιον καὶ τὸ ὀγκῶδες ὅσῳ καὶ ἀξιοπερίεργον δι' ἡμᾶς βιβλίον του «Turkogræcia», ἀλλὰ διέκοψε τὰς τοιαύτας ἀναμνήσεις ἡ δευτέρα ἐρώτησις: Ποῦ ἐγεννήθη ὁ Ῥοβινσών;—Εἰς τὴν Κέρκυραν.—Εἰς τὴν Κέρκυραν! Μ' ἐξέπληξεν ἡ ἀπόκρισις, διότι εἶχον λησμονήσει πρὸς στιγμὴν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ Ἕλληνος Ῥοβινσῶνος. Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ διατί νὰ γείνῃ Ἕλλην ὁ Ῥοβινσὼν καὶ νὰ μεταγεννηθῇ εἰς Κέρκυραν; Διατί ἡ καταπάτησις αὕτη τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἄγγλου Defoe ἐπὶ τοῦ ἔργου του; Ἐννοῶ τοὺς λόγους, οἵτινες ὤθησαν τὸν κ. Σκορδέλην εἰς τὸ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ βιβλίον διδακτικώτερον καὶ μᾶλλον ἐνδιαφέρον πρὸς Ἑλληνόπαιδας, μεταβάλλων τὸν ἥρωά του εἰς Ἕλληνα καὶ περιφέρων αὐτὸν εἰς Ἑλληνικὰς χώρας, καὶ παρέχων οὕτω εἰς τὰς ἀναγνώστας του ἀφορμὴν πρὸς γνώσεις πατριδογραφίας. Ἐννοῶ δ' ἐπίσης καὶ ἐκτιμῶ τοὺς λόγους, οἵτινες ἀπηγόρευσαν εἰς αὐτὸν τὴν διατήρησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ῥοβινσῶνος. Δὲν ἠθέλησε νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ Ἄγγλου συγγραφέως τὴν ἰδιοκτησίαν του. Ἀλλ' ἠδύνατο νομίζω εἴτε εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ βιβλίου, εἴτε ἐν προοιμίῳ, νὰ ἀναφέρῃ ὅτι ἐμιμήθη τὸν Ῥοβινσῶνα, καὶ ἀρκούμενος εἰς τὴν διὰ τῆς τοιαύτης ὁμολογίας καθησύχασιν τῆς συνειδήσεώς του, νὰ δώσῃ ὄνομα λῆγον εἰς *όπουλος* ἢ *άδης* εἰς τὸν πλάνητά του, πρὸς ἀποφυγὴν καὶ πάλιν τῆς ἀνακριβοῦς εἰς τοὺς ἐγκεφάλους τῶν ἀναγνωστῶν του ἐντυπώσεως, ὅτι ὁ Ῥοβινσὼν Κρούσιος ἐγεννήθη εἰς Κέρκυραν. Τὰ δικαιώματα τῶν συγγραφέων ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς φαντασίας των δὲν παραγράφονται διὰ τῆς μετὰ θάνατον δόξης, δὲν δικαιοῦται δέ τις νὰ σφετερισθῇ ὁπωσδήποτε τὰ ὀνόματα ἢ τὴν πλοκὴν τῶν ἔργων των. Δὲν δύναμαι νὰ ὑποκρύψω ὅτι οὔτε αἱ λοιπαὶ ἐπὶ τοῦ Ῥοβινσῶνος ἐρωτήσεις μὲ ἐνέπλησαν ἐνθουσιασμοῦ, καθόσον ἐσκεπτόμην ἀκούων αὐτάς, ὅτι ἠδύνατο ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ μνήμη καὶ ἡ φαντασία τῶν ἡμετέρων παίδων νὰ ἐκγυμνάζωνται σκοπιμώτερον δι' ἀναγνωσμάτων ἐχόντων πρακτικώτερον χαρακτῆρα καὶ περιστρεφομένων ἐπὶ θεμάτων εἴτε ἐθνικῶν εἴτε ἐπιστημονικῶν ἁρμοδίων διὰ παιδικὰς διανοίας. Τίς δὲ καλλίτερον τοῦ κ. Σκορδέλη γνωρίζει πῶς ἑλκύεται καὶ πῶς τρέφεται τοῦ Ἑλληνόπαιδος ἡ διάνοια;

Ἀλλ' ἡ παρέκβασις αὕτη μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ δημοδιδασκάλου.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ μετριοπαθοῦς καὶ ὄντως πατριωτικοῦ τούτου βιβλίου προκύπτει, ὡς συμπέρασμα, διπλοῦν αἴσθημα, μελαγχολίας καὶ ἐλπίδος συγχρόνως· μελαγχολίας ἕνεκα τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἐλλείψεων, τὰς ὁποίας ἡ πεῖρα τοῦ ἡμετέρου δημοδιδασκάλου καταδεικνύει· ἐλπίδος, διότι ἡ θεραπεία τῶν κακῶς ἐχόντων ὑποδεικνύεται παρ' αὐτοῦ τούτου ὡς ἐφικτὴ καὶ συχνάκις εὔκολος. Καλὴ θέλησις πρὸ πάντων ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο καὶ πεφωτισμένη ἐνέργεια. Ἀληθῶς, ὁ κ. Σκορδέλης παριστᾷ ἐνίοτε πολὺ ταχεῖαν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ δημοδιδασκάλου του, καὶ ἀποροῦμεν διὰ τὴν θαυματουργὸν πολλάκις ἀποτελεσματικότητα τῶν παραινέσεων ἢ τοῦ παραδείγματός του. Οὕτω λ. χ. πρὸς ἐξολόθρευσιν τοῦ περὶ τὴν πόλιν ἐπιβλαβοῦς φλόμου, προτρέπει τοὺς παῖδας «νὰ φέρωσιν ἕκαστος ἀξίνην μικράν, σκεπάρνην, μάχαιραν παλαιὰν καὶ εἴτι παρόμοιον».— Ἐν μιᾷ ὥρᾳ

Digitized by Google

ἔκτασις δύο ἢ τριῶν στρεμμάτων οὐδ' ἴχνος φλόμου ἐρριζωμένου εἶχεν».—Τὴν ἐπομένην Κυριακὴν πολῖται περὶ τοὺς 60 φέροντες ἀξίνας ἐμιμήθησαν τοὺς παῖδας τοῦ σχολείου καὶ ἐξωλόθρευσαν τὸν βλαβερὸν φλόμον ἐκ μεγίστης ἐκτάσεως κατὰ τὰ δυτικὰ τῆς πόλεως. Τὴν δὲ προσεχῆ Κυριακὴν ἑτοιμάζονται τριπλάσιοι πολῖται νὰ ἐξέλθωσιν ἵνα ἐργασθῶσιν ὥρας τινὰς ὑπὲρ τῆς ὑγείας ἑαυτῶν καὶ τῶν τέκνων των (σελ. 79). Ἴσως ταῦτα εἶναι ὑπερβολικὰ καὶ ἀπίθανα, ἀλλὰ ὑφίσταται οὐχ ἧττον ἡ ἔνδειξις τῆς εὐεργετικῆς ἐνεργείας, τὴν ὁποίαν ὁ δημοδιδάσκαλος δύναται καὶ ὀφείλει νὰ ἐξασκῇ εἰς τὸ χωρίον του, γινόμενος οὐχὶ μόνον τῶν παίδων μορφωτής, ἀλλὰ καὶ ἀπόστολος πολιτισμοῦ καὶ ἐξημερώσεως ἐν γένει. (Ἴδε σελ. 58 καὶ ἐφεξῆς). Τοῦτο μεγάλως συναισθάνεται ὁ κ. Σκορδέλης καὶ πολλὰ τοιούτου εἴδους παραδείγματα παρενθέτει εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του, εἰ καὶ συνήθως μετὰ τῆς αὐτῆς αἰσιοδόξου σμικρύνσεως τῶν ὑπερνικηθησομένων δυσκολιῶν περιγραφόμενα. (Ἴδε ἐν ἄλλοις σελ. 46) Ἀλλ' ἡ κυρία ἐνέργεια τοῦ δημοδιδασκάλου του γίνεται, ὡς εἰκός, ἐν τῷ σχολείῳ αὐτῷ. Ἐκεῖ δὲ πρὸ πάντων διαφαίνεται ἡ πεῖρα τοῦ συγγραφέως. Συνιστῶμεν εἰς οὐχὶ μόνων τῶν δημοδιδασκάλων τὴν μελέτην ὅσα γράφει περὶ ποινῶν (σελ. 35), περὶ τάξεως ἐν τῇ ἀγωγῇ (σελ. 38), περὶ ἐξεγέρσεως τῆς προσοχῆς τοῦ παιδὸς διὰ τῆς καταργήσεως τῆς μηχανικῆς διδασκαλίας. Ὁπόσων σχολείων οἱ μαθηταὶ δὲν ὑπερτεροῦσι τοὺς ἰδικούς του, ὁποίους ἐν ἀρχῇ μᾶς τοὺς περιγράφει, ἀποστηθίζοντας τὸν ὁρισμὸν τοῦ *ὅρους* (σελ. 14) καὶ μὴ γνωρίζοντας ἐὰν εἶδόν ποτε *ὄρος*. Τί εὐκολώτερον τῆς πρακτικῆς μεθόδου, διὰ τῆς ὁποίας ὁ δημοδιδάσκαλος τοῦ κ. Σκορδέλη κατορθοῖ ἐπὶ τέλους νὰ ἐμφυσήσῃ εἰς τὰς διανοίας τῶν μαθητῶν του ὅτι «εἶναι δυνατὸν νὰ λέγῃ τὸ βιβλίον τόσον κοινὸν πρᾶγμα, ὥστε αὐτοὶ νὰ τὸ γνωρίζωσι», καὶ ὅτι «ὑπάρχει σχέσις τις μεταξὺ τῶν διδασκομένων καὶ αὐτῶν τῶν κοινῶν καὶ γνωστῶν ἡμῖν».

Οὐχ ἧττον ἀληθῆ καὶ πρακτικὰ ὅσα περὶ τῆς συνήθους μεθόδου τῆς διδασκαλίας τῶν μαθηματικῶν παρατηρεῖ, ἐπιλέγων ὅτι οὕτω τὰ μαθηματικὰ ἀμβλύνουσι τὸν νοῦν ἐντελῶς ἀντὶ τοῦ νὰ τὸν ὀξύνωσι. Πόσοι μαθηταί, καὶ γυμνασίων ἔτι, βραβευόμενοι διὰ τὴν δῆθεν πρόοδόν των εἰς τὰ μαθηματικά, ἐξίστανται καὶ ἀποροῦσιν ἐρωτώμενοι ἐὰν τὰ τρία τέταρτα ἰσοδυναμοῦσιν ἢ ὄχι πρὸς ἓξ ὄγδοα;

Πρωτίστη καὶ καιρία ἔλλειψις παρ' ἡμῖν εἶναι ἡ ἔλλειψις δημοδιδασκάλων καλῶς καὶ ἁρμοδίως μεμορφωμένων. Ἂς ἐλπίζωμεν ὅτι τὴν τοιαύτην ἔλλειψιν θὰ διορθώσωσι βαθμηδὸν τὰ ἤδη συγκροτηθέντα διδασκαλεῖα. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἀρκοῦσιν. Ἀπαιτεῖται νὰ διαφωτίζηται ὁ ζῆλος τῶν ἐπιδιδομένων εἰς τὸ ἐντιμότατον στάδιον τοῦτο διὰ βιβλίων, οἷον τὸ τοῦ κ. Σκορδέλη, καὶ νὰ ὑπεκκαίηται ἡ δραστηριότης των διὰ τῆς ἐπιβλέψεως καὶ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν προϊσταμένων αὐτῶν. Χρειάζονται βιβλία, χρειάζονται πίνακες, χρειάζονται παντὸς εἴδους βοηθήματα, πρὸ πάντων ἴσως χρειάζονται οἰκοδομήματα κατάλληλα. Τὸ περιέχον συντελεῖ πολλάκις πολὺ περισσότερον, ἢ ὅ,τι συνήθως νομίζεται, πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ περιεχομένου. Ἡ κατάστασις τοῦ σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον διωρίσθη ὁ δημοδιδάσκαλος τοῦ κ. Σκορδέλη, δὲν ἀποτελεῖ δυστυχῶς ἐξαίρεσιν ἐν Ἑλλάδι. Εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶναι ἐάν τις ἐκ τῶν προτιθεμένων νὰ εὐεργετήσωσι τὸ ἔθνος διὰ τῶν ἑκατομμυρίων του (καὶ ἐκ παραδειγμάτων προσφάτων γνωρίζομεν ὅτι εὐτυχῶς δὲν ἐξέλιπεν ἡ γενεὰ τῶν τοιούτων), ἐνεπνέετο ὑπὸ τῆς εὐγενοῦς ἰδέας τοῦ νὰ διαιωνίσῃ τὸ ὄνομά του διὰ τῆς ἱδρύσεως δημοτικῶν σχολείων ὅπου τοιαῦτα ἐλλείπουσι. Τὰ πρὸς ἀνέγερσιν μιᾶς Ἀκαδημίας ἢ μιᾶς Βιβλιοθήκης ἐξαρκοῦντα μόλις, ἤθελον ἀρκέσει ὅπως ἀποκαταστήσωσι τὸ ὄνομά του προσφιλὲς καὶ ἱερὸν εἰς ἑκατοστύας ἑλληνικῶν κωμοπόλεων, ἔνθα ἤθελεν ἀναγραφῇ ἐπὶ τοῦ ταπεινοῦ προπυλαίου εὐρυχώρου, εὐαέρου καὶ καλῶς κατηρτισμένης δημοτικῆς σχολῆς.

Δ. Βικελας.

Ο ΑΝΕΜΟΣ

Οὐδέποτε ὁ ἀὴρ μένει ἀκίνητος. Ὅταν μέρος τι τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς θερμανθῇ ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, τότε ὁ ἐπ' αὐτοῦ ἀὴρ γίνεται λεπτότερος καὶ ὑψοῦται πρὸς τὰ ἀνώτερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαίρας μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς στρῶμα ἔχον τὴν αὐτὴν πυκνότητα, ὅτε ἑνοῦται μετ' αὐτοῦ. Καθ' ὅσον ὁ ἀὴρ οὗτος ἀναβαίνει, ἄλλο ῥεῦμα ψυχροτέρου ἀέρος ὁρμᾷ καὶ καταλαμβάνει τὴν θέσιν του. Τοιουτοτρόπως παράγονται δύο ῥεύματα ἀνέμου· ἓν ῥεῦμα θερμοῦ ἀέρος, τὸ ὁποῖον φεύγει, καὶ ἄλλο ψυχρόν, τὸ ὁποῖον ἔρχεται. Ὁ ὑγρὸς ἀήρ, ὁ ὁποῖος, ἐν ἴσῃ θερμότητι, εἶναι ἐλαφρότερος τοῦ ξηροῦ ἀέρος, παράγει ἐπίσης ῥεῦμα πρὸς τὰ ἄνω.

Κατὰ τὴν παραλίαν ἐν μὲν τῇ ἡμέρᾳ πνέει συνήθως ἄνεμος ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐν δὲ τῇ νυκτὶ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Τοῦτο συμβαίνει διότι ἡ ξηρὰ θερμαίνεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου ταχύτερον ἢ ἡ θάλασσα· ὁ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς θερμὸς ἀὴρ χωρεῖ πρὸς τὰ ἄνω, ἐνῷ ὁ ψυχρὸς τῆς θαλάσσης ὁρμᾷ καὶ καταλαμβάνει τὴν θέσιν του. Κατὰ δὲ τὴν νύκτα συμβαίνει τὸ ἐναντίον· ἡ ξηρὰ ἀποβάλλει τὸ θερμαντικὸν ταχύτερον τῆς θαλάσσης, ἐπομέ-

Digitized by Google

λως γίνεται ψυχροτέρα αὐτῆς, καὶ τότε ὁ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀὴρ γινόμενος βαρύτερος προχωρεῖ πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἐπειδὴ τὰ παρὰ τὸν Ἰσημερινὸν μέρη τῆς γῆς εἶνε πολὺ θερμότερα τῶν πρὸς βορρᾶν καὶ νότον κειμένων, ὁ ἐπ' αὐτῶν ἀὴρ εἶνε πολὺ ἐλαφρότερος καὶ ἑπομένως ἀκαταπαύστως ὑψοῦται, ἄλλα δὲ ῥεύματα ψυχρότερα, ἐρχόμενα διηνεκῶς ἐκ τῶν κατεψυγμένων χωρῶν τοῦ βορρᾶ ἢ τοῦ νότου, καταλαμβάνουσι τὴν θέσιν του. Τοιουτοτρόπως δύο ὑπερκείμενα θερμὰ ῥεύματα ἀέρος πνέουσιν ἀκαταπαύστως ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς πόλους, καὶ δύω κατώτερα ψυχρὰ ῥεύματα πνέουσιν ἀπὸ τῶν πόλων πρὸς τὸν Ἰσημερινόν. Ἂν ἡ γῆ ἦτο ἀκίνητος, ἠθέλομεν ἔχει διαρκῶς ἄνεμον πνέοντα ἀπὸ τοῦ βορρᾶ ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ καὶ ἄλλον ἄνεμον ἀπὸ τοῦ νότου πνέοντα ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαιρίῳ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ γῆ ἀδιαλείπτως στρέφεται μὲ μεγάλην ταχύτητα ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, ἀμφότερα τὰ ῥεύματα ταῦτα κλίνουσιν ἀναγκαίως πρὸς δυσμάς, καὶ οὕτω ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου ἄνεμος γίνεται βορειοανατολικός, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου νοτιοανατολικός. Εἴς τινα μέρη τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ οἱ ἄνεμοι οὗτοι, οὐδαμοῦ εὑρίσκοντες ἀντίστασιν, πνέουσι κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε διεύθυνσιν· ἀλλ' ἔνθα πνέουσιν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἡ διεύθυνσίς των μεταβάλλεται ἐκ διαφόρων προσκομμάτων.

Ἡ περὶ τῶν ἀνέμων γνῶσις εἶνε ἀναγκαιοτέρα εἰς τοὺς ναυτιλλομένους, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ γνωρίζωσι τὰ περὶ αὐτῶν. Ἕκαστος ἄνεμος ἔχει τὸ ὄνομά του, λαμβάνων αὐτὸ ἐκ τοῦ σημείου, ἐξ οὗ πνέει. Οἱ ναυτικοὶ διαιροῦσι τοὺς ἀνέμους εἰς τριάκοντα δύο κατὰ τὰ σημεῖα τῆς ναυτικῆς πυξίδος. Δίδουσι δὲ εἰς τὸν ἄνεμον ὀνομασίας διαφόρους ἀναλόγως τῆς ὁρμῆς του, ἀπὸ τῆς νηνεμίας, ὅταν δὲν πνέῃ ποσῶς, μέχρι τῆς σφοδρᾶς καταιγίδος, ὅτε διατρέχει ἑκατὸν μίλια τὴν ὥραν. Ἡ ταχύτης τοῦ ἀνέμου ἐξακριβοῦται διὰ μηχανημάτων, δι' ὧν μετρεῖται ἡ δύναμίς του. Εἰς πολλὰς δὲ πόλεις σημειοῦται καθ' ἑκάστην ἡ δύναμις τοῦ πνέοντος ἀνέμου καθὼς σημειοῦται ἡ θερμοκρασία κατὰ τὸ θερμόμετρον.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς ὑπάρχουσιν ἄνεμοι φέροντες εἰδικὰ ὀνόματα. Οὕτω ὁ θερμὸς ἄνεμος, ὁ ἀπὸ τῆς ἐρήμου πνέων ἐπὶ τὴν βόρειον Ἀφρικήν, ὀνομάζεται «Σιμούν»· οἱ ἄνεμοι τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ ὀνομάζονται «Μονσούν» ἢ «ἐτησίαι»· αἱ καταιγίδες τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ «τυφῶνες» καὶ αἱ σφοδραὶ τρικυμίαι τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας «σίφωνες» ἢ «tornados» ἐξ ἱσπανικῆς λέξεως σημαινούσης «στρέφεσθαι». Ἡ ὀνομασία αὕτη δίδεται εἰς τοὺς ἀνέμους, οἵτινες ἐνσκήπτοντες ἐν εἴδει ῥευμάτων μετὰ νεφῶν συστρεφομένων καὶ βροχῆς καὶ χαλάζης καταστρέφουσι πᾶν τὸ προστυχόν. Συχνάκις ἐπιφέρουσι μεγάλην βλάβην εἰς δένδρα καὶ οἰκοδομάς, ἐνίοτε δὲ ἄνθρωποι καὶ ζῷα φονεύονται ὑπ' αὐτῶν.

Α*.

ΗΛΕΚΤΡΟΜΑΓΝΗΤΙΚΗ ΖΩΝΗ

κατὰ τῆς ναυτίας τῶν ταξειδευόντων.

Ἐν Χάβρῃ ἐγένοντο τελευταῖον δοκιμαὶ ἐφευρέσεώς τινος προταθείσης ὑπό τινος κυρίου ὀνόματι Edard, συνισταμένης δὲ εἰς ζώνην τινὰ ἠλεκτρικήν, δυναμένην νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τῆς ναυτιάσεως τοὺς θαλασσοπλοοῦντας. Αἱ δοκιμαὶ δὲ αὗται ἀπέβησαν ὑπὲρ τῆς ἐφευρέσεως.

Αἱ ζῶναι αὗται εἶνε κατεσκευασμέναι ἐκ μετάξης, ἀναλόγως δὲ τοῦ μήκους αὐτῶν διαιροῦνται εἰς 15—20 τμήματα, πλήρη κόνεως σιδήρου μεμιγμένης μετὰ μίγματος τιτάνου καὶ μαγνησίου καὶ ἑτέρας τινὸς οὐσίας διατηρουμένης ἀποκρύφου ὑπὸ τοῦ ἐφευρέτου. Αἱ ζῶναι ἔχουσι πλάτος 20 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ βάρος 1 χιλιογράμμου. Κατὰ τὸν ἐφευρέτην ἡ δύναμις τῆς ζώνης κατὰ τῆς ναυτιάσεως συνίσταται εἰς τὸ μαγνητικὸν ῥεῦμα τὸ παραγόμενον δι' αὐτῆς, ὅπερ εἶνε ὅλως ὅμοιον πρὸς τοὺς δακτυλίους, οὓς μεταχειριζόμεθα κατὰ τῆς ἡμικρανίας καὶ ἄλλων νευρικῶν παθήσεων.

Αἱ δοκιμαὶ ἐγένοντο κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον. Πρόσωπά τινα ὑποκείμενα εὐκόλως εἰς ναυτίασιν ἐπέβησαν τοῦ πλοίου *Φραγκῖσκος Α'* φέροντα ἕκαστον ζώνην ἠλεκτρομαγνητικὴν ἐπὶ τοῦ σώματος. Ὁ πλοῦς διήρκεσε πέντε ὥρας, ἦτο δὲ ὅλως τρικυμιώδης, ἰδίως δὲ περὶ τὸ ἀκρωτήριον Antifer. Ὁ πλοίαρχος ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διέτασσε νὰ σταθῇ τὸ πλοῖον, ὅπερ τότε γινόμενον παίγνιον τῶν κυμάτων ἐκλονίζετο δεινῶς. Ἐν τούτοις ὅλα τὰ πρόσωπα τὰ φέροντα ζώνην παρέμειναν καθ' ὅλον τὸν πλοῦν ἀνενόχλητα, ἐνῷ ὀλίγοι τινὲς ἄνευ ζώνης ὑπέστησαν ἐν ἀρχῇ τὰ δεινὰ τῆς ναυτιάσεως. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι κατόπιν φορέσαντες ζώνην ἐπανῆλθον μετὰ τέταρτον ὥρας εἰς τὴν ὑγιᾶ αὐτῶν κατάστασιν, ἐφαίνοντο δὲ ὡς ἀναλαβόντες. Ὅπως δὲ ἐξακριβωθῇ ἐντελῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ζωνοφορίας, κύριός τις ὅστις ὑπέστη τὴν ναυτίαν ἐν ἀρχῇ καὶ κατόπιν ἐφόρεσε ζώνην ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ ἂν ἀφαιρουμένης τῆς ζώνης θὰ ναυτιάσῃ καὶ πάλιν. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ, διότι ὑπέφερε πάλιν δεινῶς ὑπὸ ναυτίας. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἐβεβαιώθησαν καὶ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τῶν παρευρισκομένων ἐξεπίτηδες κατὰ τὸν πλοῦν τοῦ ἀνωτέρω πλοίου. Τὰ πειράματα ταῦτα θέλουσιν ἐκτελεσθῇ καὶ ἀπὸ τῆς Χάβρης μέχρι τῆς Νέας Ὑόρκης.

Σ.

Digitized by Google

ΤΟ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ

('Εκ τῶν τοῦ Βίκτορος Οὑγκώ)

Τοῦρκοι διαβῆκαν· χαλασμός, θάνατος πέρα πέρα.
Ἡ Χίος, τὸ καλὸ νησί, ἔμεινε μαύρη ξέρα,
Μὲ τὰ κρασιά, μὲ τὰ δεντρά της.
Ἡ Χίος π' ἀρχοντόσπιτα, βουνάκια καὶ λαγκάδια
Κα' νιαὶς πιασμέναις 'ς τὸ χορὸ καμμιὰ φορὰ τὰ βράδια
Καθρέφτιζε μέσ' 'ς τὰ νερά της.

'Ερμιὰ παντοῦ· μὰ κύτταξε ἀπάνου ἐκεῖ ς' τὸ βράχο
'Σ τοῦ κάστρου τὰ χαλάσματα ἕνα παιδὶ μονάχο.
Κρατεῖ σκυμμένο τὸ κεφάλι,
Κάθεται, μόνο στήριγμα καὶ σκέπη τ' ἀπομένει
Μιὰ κάτασπρη ἀγράμπελη, σὰν 'κεῖνο ξεχασμένη
Μέσ' ς' τὴ φθορὰ τὴν πειὸ μεγάλη.

Φτωχὸ παιδὶ ποῦ κάθεσαι ξυπόλυτο 'ς ταὶς ράχαις,
Γιὰ νὰ μὴν κλαὶς λυπητερά, τί 'θελες τάχα νάχες,
Γιὰ νὰ τὰ ἰδῶ τὰ θαλασσένια
Ματάκια σου ν' ἀστράψουνε, νὰ ξαστερώσουν πάλι
Καὶ νὰ σηκώσῃς χαρωπὰ 'σὰν πρῶτα τὸ κεφάλι
Μὲ τὰ μαλλιὰ τὰ χρυσαφένια;

Τί θέλεις, ἄτυχο παιδί, τί θέλεις νὰ σοῦ δώσω
Γιὰ νὰ τὰ πλέξῃς ξέγνιαστα, καὶ γιὰ νὰ καμαρώσω
'Σ τὴν πλάτη σου ἀπιθωμένα
Μαλλάκια ποῦ δὲν τἄγγιξε τοῦ ψαλιδιοῦ ἡ κόψι
Καὶ κλαῖνε σκόρπια ὁλόγυρα 'ς τὴν ἔμμορφή σου ὄψι
Σὰν τῆς ἰτιᾶς τὰ φύλλα, ὠϊμένα;

Σὰν τί 'μποροῦσε ἀπὸ σὲ νὰ διώξῃ τὸ μαράζι;
Μήπως τὸ κρῖνο τοῦ 'Ιρὰν ποῦ τῶν ματιῶν σου 'μοιάζει,
Ἢ μήπως ὁ καρπὸς ποῦ κάνει
Τὸ δέντρο ποῦ ἡ παράδεισο τῶν Μουσουλμάνων ἔχει
Κι' ἕνα καθάριο ἄλογο χρόνια ἑκατὸ κι' ἂν τρέχῃ
Νἄβγῃ ἀπ' τὸν ἴσκιο του δὲ' φτάνει;

Ἢ τὸ πουλὶ ποῦ ψέλνοντας 'ς τὰ δάση νύχτα 'μέρα
Περνᾷ 'ς τὴ γλύκα, 'ς τὸν ἠχὸ καὶ ντέφι καὶ φλογέρα;
Τί θὲς ἀπ' ὅλ' αὐτὰ τὰ πλούτη;
Τἄνθος, τὸν ἔμμορφο καρπό, ἢ τὸ λαμπρὸ πουλάκι;
Καὶ μοῦ εἶπε τὸ 'Ελληνόπουλο, τὸ γαλανὸ παιδάκι:
—Βόλια 'γὼ θέλω καὶ μπαροῦτι.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Σπουδαῖος πόλεμος ἐπίκειται νὰ ἐκραγῇ ἐν 'Αμερικῇ μεταξὺ τῶν ξανθῶν καὶ μελαγχρινῶν γυναικῶν. 'Εν Βασιγκτῶνι δηλ. ἔνθα θήλεις ὑπάλληλοι εἰσεχώρησαν καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ταμείου, τοῦ νομισματοκοπείου καὶ εἰς ἄλλους κλάδους τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως, αἱ ζητοῦσαι θέσεις κυρίαι καὶ δεσποινίδες παρετήρησαν πρὸ καιροῦ ὅτι συνήθως προτιμῶνται εἰς τὰς θέσεις αἱ μελαγχριναί. Ἕνεκα τούτου αἱ ξανθαὶ ἐξήτασαν διὰ διαφόρων μέσων νὰ μάθωσι τὸν λόγον τῆς τοιαύτης αὐτῶν ὑποτιμήσεως. Κυρία τις εὐυπόληπτος ἠρώτησεν ἀνώτατόν τινα ὑπάλληλον τοῦ οἰκονομικοῦ τμήματος περὶ τούτου, οὗτος δὲ ὑψῶν τοὺς ὤμους ἀπήντησε ξηρότατα ὅτι εἶνε βεβαιωμένον διὰ μακρᾶς πείρας ὅτι αἱ ξανθαὶ εἶνε ὀλιγώτερον κατάλληλοι πρὸς ὑπαλληλίαν ὄχι μόνον διότι εἶνε εὐερεθιστότεραι καὶ εὐαισθητότεραι, ἀλλὰ καὶ διότι δὲν ἐργάζονται τόσον καλῶς καὶ ἐπιτηδείως ὅσον αἱ μελαγχριναί. Ἡ γνώμη αὕτη γενομένη εὐθὺς γνωστὴ εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῶν γυναικῶν ἔρριψε τὰ σπέρματα τῆς διχονοίας ἀνὰ μέσον τοῦ θήλεος φύλλου τῆς 'Αμερικῆς, διότι καὶ αἱ ξανθαὶ ὡραῖαι 'Αμερικανίδες αἱ οὐδόλως σκεπτόμεναι νὰ ζητήσωσι θέσιν ὑπαλλήλων ἐν τοῖς ὑπουργείοις ᾐσθάνθησαν ἑαυτὰς προσβεβλημένας διὰ τῆς τοιαύτης κρίσεως, οὕτω δὲ δὲν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐγερθῇ νέος τις πόλεμος ἐκεῖθεν τοῦ 'Ωκεανοῦ. Αἱ ξανθαὶ ὅμως ἐθριάμβευσαν τελευταῖον κατὰ τῶν μελαγχρινῶν διὰ τῆς ἀκολούθου πονηρίας. Προκειμένου νὰ καταληφθῇ πολυζήτητός τις προσοδοφόρος θέσις ἐν τῷ ταμείῳ προετιμήθη δεσποινὶς φέρουσα πλουσίαν μέλαιναν κόμην· μετ' ὀλίγον ὅμως ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ἡ δεσποινὶς αὕτη ἔφερε φενάκην καὶ ὅτι ἡ ἀληθὴς αὐτῆς κόμη ἦτο κατάξανθος...... Ἴσως τοῦτο δώσῃ ἀφορμὴν κατὰ τὴν ὁρκωμοσίαν νὰ ὀμνύωσιν αἱ νέαι ὑπάλληλοι ὅτι φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὰς ἰδίας αὐτῶν τρίχας.

Κατὰ τὸν παρελθόντα 'Ιανουάριον ἔν τινι νομῷ τῆς Γαλλίας στίφος κοράκων πειναλέων ἕνεκα τῆς πεσούσης χιόνος, ἐπέπεσεν ἐναντίον κυνός. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πτερωτῶν ἐπιδρομέων ἀνήρχετο εἰς ἑκατοντάδα, ἀλλὰ τριάκοντα περίπου ἐξ αὐτῶν ἀνέλαβον τὴν προσβολήν. Οἱ κόρακες, πανταχόθεν περιστοιχίσαντες τὸν κύνα, διῃρέθησαν παρευθὺς εἰς δύο μέρη· οἱ μὲν ἐπτερύγιζαν πρὸ τοῦ ζώου, οἱ δὲ ὄπισθεν, ὠθοῦντες αὐτὸ εἰς τὰ ἐμπρός. Οἱ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν προσβάλλοντες κόρακες, ὁρμῶντες ἀπὸ ὕψους δύο περίπου μέτρων, ἐκτύπων τὸν κύνα διὰ τοῦ ράμφους, φροντίζοντες πάντοτε νὰ βυθίζωσιν αὐτὸ εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, δηλονότι ἐκεῖ ἔνθα ἀνέβλυζε τὸ αἷμα συνεπείᾳ τοῦ προτέρου κτυπήματος. 'Εξώρυξαν τὸν ἕνα ὀφθαλμόν του, καὶ ἤνοιξαν ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ του βαθυτάτην πληγήν, θὰ τὸν κατεβρόχθιζον δὲ ἐξ ὁλοκλήρου, ἐὰν ἐργάτης τις δὲν ἔσπευδεν εἰς βοήθειάν του. Μετὰ τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ κυνός, οἱ κόρακες ἀντὶ νὰ φύγωσι, παρέμειναν ἐπί τινα χρόνον περιϊπτάμενοι πολὺ πλησίον εἰς τὴν γῆν ἄνω τῆς θέσεως, ἔνθα εἶχον συλλάβει τὴν λείαν των.

Περιηγητής τις τῶν Ἄλπεων, περιγράψας ὡς εὐσυνείδητος παρατηρητὴς τὰ ἤθη τῶν κοράκων, διηγεῖται ὅτι πολλάκις εἶδεν αὐτοὺς νὰ καταβροχθίζωσι λαγωόν, τὸν ὁποῖον εἶχον καταδιώξει, παραπλανήσαντες διὰ τῶν κρωγμῶν των, καὶ ἀναγκάσαντες νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν φωλεάν του. Γνωστὸν δὲ εἶνε ὅτι οἱ κόρακες οἵτινες ἐν τῷ κόσμῳ τῶν πτηνῶν εἶνε ὅ,τι αἱ ἀλώπεκες μεταξὺ τῶν μαστοφόρων, τρώγουσιν ἐνίοτε τὰς ὄρνιθας καὶ ἄλλα κατοικίδια πτηνά· ἀλλ' οὐδέποτε ἠκούσθη ὅτι ἦσαν ἱκανοὶ νὰ συγκροτήσωσι μάχην πρὸς κύνα, ἔστω καὶ μικροτάτου ἀναστήματος. Τὸ γεγονὸς εἶνε ἀξιομνημόνευτον, καὶ δεικνύει ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα, ὅτε αἱ πεδιάδες καλύπτονται ὑπὸ χιόνων, οἱ κόρακες δύνανται νὰ εἶνε ἐπικίνδυνοι.

— Γιατί σ' ἔβαλαν πάλι φυλακή;
— Γιατί ηὗρα τὸ 'ρωλόγι τ' ἀφεντικοῦ μου.
— Μπά; ἀμ' αὐτὸ δὲν εἶνε κακούργημα.
— Ναί, μὰ 'ξέρεις, τὸ εἶχα εὕρει πρὶν τὸ χάσῃ τ' ἀφεντικό.

'Εν 'Αθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου 'Ανδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 1011

Digitized by Google

'Αριθ. 482 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. 'Επὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 24 Μαρτίου 1885

Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΚΑΣΤΡΟΥ

'Οδοιπορικὴ ἀνάμνησις.

'Εξύπνησα ἐνῷ ἡ αὐγὴ μόλις ἐχρύσου τὰς σχισμάδας τοῦ κλειστοῦ παραθύρου, καὶ ἐξύπνησα οὐχὶ τυχαίως· κρότος ἰσχυρὸς καὶ ἐπανειλημμένος μὲ εἶχεν ἀποσπάσῃ βιαίως ἐκ βαρυτάτου ὕπνου. 'Ο ὕπνος δ' ἐν 'Αγρινίῳ κατὰ τὴν θερινὴν ὥραν εἶνε κατ' ἐξοχὴν βαρύς, πιθανῶς ἐκ τῆς ἐξατμίσεως τῶν πέριξ λιμναζόντων ὑδάτων καὶ ἐκ τῆς μεθυστικῆς ἀναθυμιάσεως τῶν καπνοφυτειῶν. 'Αφυπνιζόμενός τις, καὶ μάλιστα ἀποτόμως, διατελεῖ πρὸς στιγμὴν εἰς κατάστασιν ληθάργου σωματικοῦ καὶ διανοητικοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου μετὰ πολλοῦ κόπου ἀπαλλάσσεται. 'Εν τῇ καταστάσει ταύτῃ κυμαινόμενος προσεπάθουν διὰ τοῦ ἐσκοτισμένου λογικοῦ μου νὰ μαντεύσω ὁποίου εἴδους θόρυβος ἦτο αὐτός, ὅστις δὲν ὡμοίαζεν οὔτε πρὸς τὸν ἦχον ὃν παρῆγεν ἀπὸ βαθέος ὄρθρου ὁ γείτων μας σιδηρουργὸς σφυρηλατῶν πέταλα, οὔτε πρὸς τὸν δοῦπον ὃν παρῆγεν ἀφ' ἑτέρου ὁ κρεοπώλης κατατέμνων διὰ τοῦ πελέκεως τοὺς τράγους καὶ τοὺς κριούς του. 'Αλλ' ὁ παρακοιμώμενος σύντροφός μου ἀφυπνισθεὶς ἐπίσης ἔσπευσε νὰ μὲ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς ἀπορίας:

— 'Εξύπνα, γλήγορα! δὲν ἀκοῦς τὸν χωροφύλακα ποῦ κτυπᾷ τὴν πόρτα;

— Τί χωροφύλακας;... ἐψέλλισα.

— Μὰ δὲν μοῦ λὲς πῶς 'μέθυσες ἀπ' τὸν ὕπνο; Δὲν θὰ πᾶμε 'ς τὴ λίμνη σήμερα;

'Η προσφιλής, ἡ μαγικὴ λέξις *λίμνη* μοὶ ἀπέδωκεν ἐν ἀκαρεῖ τὴν τελείαν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ.

'Ο σύντροφός μου ἐνδυθεὶς ἤδη ἐξῆλθεν ἵνα φροντίσῃ περὶ τῶν ἀναγκαίων ζωοτροφιῶν, μεθ' ἡμίσειαν δὲ ὥραν, καὶ ἐνῷ ὁ χρυσοβλέφαρος ἥλιος μόλις ἐπρόβαλλεν ἐκ τῶν βουνῶν, ὁπλοφοροῦντες ἀμφότεροι ὡς ἐπὶ θήραν καὶ ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ χωροφύλακος, φέροντος ὑπὸ τῷ λινῷ αὐτοῦ σάκκῳ τὰ ἀγορασθέντα ἐφόδια ἐξηρχόμεθα τοῦ 'Αγρινίου.

Οἱ διαβάται ἦσαν σπάνιοι ἔτι, αἱ οἰκίαι δι' ὧν διηρχόμεθα ἐφαίνοντο σιωπηλαί, κατάκλειστοι, ὡς ἐὰν καὶ αὐταὶ ἐκοιμῶντο καὶ μόνον τινὲς ἀφυπνιζόμεναι, ὡς νυσταλέους ὀφθαλμοὺς διήνοιγον μόλις τὰ κλειστὰ παράθυρά των. Μόνον οἱ σκύλοι, οἱ ταραχωδέστατοι οὗτοι τετράποδες κάτοικοι τοῦ 'Αγρινίου, οἱ ἀποτελοῦντες πολυάριθμον μερίδα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως, οἱ ἄγρυπνοι νυκτοφύλακες τοῦ δήμου καὶ ἄμισθοι καθαρισταὶ τῶν ὁδῶν, προέπεμπον ἡμᾶς δι' ὑλακῶν ἔστιν ὅτε λίαν ἀπειλητικῶν.

'Η πρὸς τὴν λίμνην ὁδὸς εἶν' ἐστερημένη πάσης χάριτος κατὰ τὴν θερινὴν ταύτην ὥραν. 'Εν ἀρχῇ διέρχεταί τις μέσῳ καπνοφυτειῶν, αἵτινες καὶ ἐν τῇ μονοτονίᾳ αὐτῶν χάρις εἰς τὸ ζωηρὸν πράσινον χρῶμα τῶν φύλλων καὶ εἰς τὴν σπανιότητα πάσης χλοερότητος κατὰ τὴν ξηρὰν καὶ καυστικὴν ταύτην ἐποχὴν δὲν εἶνε δυσάρεστοι τὴν θέαν. 'Αλλὰ μετ' αὐτὰς ἕπεται ἔκτασις ὅλη ἐκχερσωμένων ἀγρῶν, μονότονος, πληκτική, ἀνὰ τὴν ὁποίαν μόλις τῇδε κἀκεῖσε ὀρθοῦνται μονήρη τινὰ δένδρα, ἐνῷ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους σύρονται γεγηρακυῖαι ἄκανθαι ἢ πυκνοῦσιν εἰς φάλαγγα τὰς ξηρὰς τριχωτὰς κεφαλάς των ὀστεώδεις ἄγριαι κινάραι. Προσθετέον ὅτι ἡ ὁδὸς εἶνε εὐρεῖα, κονιορτώδης καὶ ἐκ τῶν δῆθεν ἁμαξιτῶν λεγομένων.

'Αλλὰ τὸ βλέμμα διαγράφον εὐρὺν κύκλον περὶ τὸν ὁρίζοντα ἀπολαύει θέας ἐξόχου καὶ μοναδικῆς. Κύκλῳ ὄρη ὑπερήφανα κύπτουσι τὰς δασυδένδρους ῥάχεις αὐτῶν ὡσεὶ ὑποβαστάζοντα τὰ πέρατα τοῦ οὐρανοῦ, εὐρεῖα ἁπλοῦται τῆς Τριχωνικῆς πεδιάδος ἡ ἔκτασις, λευκάζουσιν ἐκεῖ τοῦ 'Αγρινίου οἱ οἶκοι, διακρίνεται πέραν ἡ χαλικόστρωτος κοίτη τοῦ γέροντος 'Αχελῴου, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὅλης αὐτῆς περιοχῆς τὰ γαλανὰ ὕδατα τῶν δύο λιμνῶν, ἅτινα στεφανοῦσι κύκλῳ ὡς περικαλλεῖς κροσσωταὶ βλεφαρίδες εὐμήκεις κλῶνες δένδρων, λάμπουσιν, ὡσεὶ γιγάντειοι γαλανοὶ ὀφθαλμοὶ τῆς γῆς ἀτενίζοντες ἐν ἐκστάσει πρὸς τὸ ἄπειρον.

Καθ' ὅσον προσεγγίζομεν ὁ ἀὴρ καθίσταται ὑγρότερος. Παρακάμψαντες ἤδη τὴν εὐρεῖαν ὁδὸν βαδίζομεν διὰ φυτειῶν ἀραβοσίτου, ὧν τὰ στελέχη ὀρθοῦνται ὑψηλά, καταπράσινα, πλήρη ἀκμῆς καὶ ῥώμης ὡς ἐκ τῆς βαλτώδους γῆς ἐν ᾗ ῥιζοῦνται. 'Η ὑγρασία τοῦ ἐδάφους βαθμηδὸν ηὔξησεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τὰ ὑποδήματα ἡμῶν διαπερῶνται ὑπὸ τοῦ ὕδατος καὶ τὰ φύλλα μόλις

Digitized by Google

σειόμενα ἀποστάζουσιν ὄχι πλέον δρόσον, ἀλλὰ βροχὴν ἀληθινὴν ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων μας.

Ὁ σύντροφός μου προεπορεύετο, ἠκολούθουν ἐγώ, καὶ ὁ χωροφύλαξ εἵπετο τελευταῖος. Ἐβαδίζομεν ἀπό τινος σιωπηλοὶ καὶ σπεύδοντι βήματι. Μοὶ εἶχον εἰπῆ ὅτι ἡ λίμνη ἀπέχει τοῦ Ἀγρινίου περίπου ὥραν μίαν καὶ ἡμίσειαν· ὑπελόγιζον ὅτι θὰ εἴχομεν ἔτι ἑνὸς τετάρτου δρόμον. Τὸ βλέμμα μου περιωρίζετο πανταχόθεν ὑπὸ δασέων φυλλωμάτων δένδρων, ἀπέναντί μου ὠρθοῦτο πυκνότατος καλαμών. Ὁ σύντροφός μου παρέκαμψεν αὐτὸν καὶ διῆλθε παραμερίσας τὰς τελευταίας καλάμους· τὸν ἐμιμήθην καί... δὲν ἠδυνήθην νὰ καταστείλω κραυγὴν ἀνακουφίσεως, θαυμασμοῦ, θριάμβου· ἤμην εἰς τὴν ὄχθην τῆς λίμνης τοῦ Ἀγγελοκάστρου.

Β'.

Λίμνη! λίμνη! Μόνον ἐξ ἀτέχνων εἰκόνων, μόνον ἐξ ἀτελῶν ἀφηγήσεων, μόνον ἐκ στοιχειωδῶν περιγραφῶν ἔπλαττον τὴν προσφιλῆ εἰκόνα σου διὰ τῆς φαντασίας μέχρι τῆς ὥρας, καθ' ἣν ἐκ τοῦ πλησίον καὶ ἀληθῶς σ' ἐγνώρισα. Ὦ! δὲν ἠξεύρω διατί, ἀλλ' ἀπὸ τῶν εὐτυχῶν χρόνων ἐκείνων, καθ' οὓς μειράκιον ἄπειρον ἔτι ἠγνόουν καὶ τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωήν, δὲν ἠξεύρω διατὶ ἡ ἰδέα τῆς εὐτυχίας, τῆς γαληνιαίας καὶ ἠρέμου εὐτυχίας ἐταυτίζετο μετὰ σοῦ. Καὶ ὁσάκις ἐν πολυχρώμῳ ἀναπαραστάσει προσέβλεπον τὰ γαλανὰ ὕδατά σου, τοὺς θαλεροὺς λειμῶνάς σου, πλεκτὴν καλύβην μέσῳ αὐτῶν καὶ λέμβον προσδεδεμένην παρὰ τῇ καλύβῃ, ἁβρὸν ἐπιθυμίας αἴσθημα κατελάμβανε τὴν ψυχήν μου, ἀόριστον εὐτυχίας ὄνειρον διήρχετο τοῦ λογισμοῦ μου καὶ φωνή τις γλυκεῖα ὡς τοῦ κορυδαλοῦ τὸ ᾆσμα ἐμελῴδει ἐν τῇ καρδίᾳ μου μονότονον βαυκάλημα: *Πόσον ὡραία θὰ εἶνε ἡ ζωὴ ἐκεῖ!* Καὶ ὁσάκις ποιητὴς ἢ πεζογράφος ἐδώρει πρὸς σὲ τὰς περιπαθεστέρας ἀποστροφάς του καὶ τοὺς θερμοτέρους ἐπαίνους, καὶ σὲ ἀπεκάλει ἀφροστέφανον καὶ ἔλεγεν ὅτι ἤθελε νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ πλησίον σου, ἔκλειον τὸ βιβλίον, ἐστέναζον, καὶ τὸ γλυκὺ βαυκάλημα ἠκούετο πάλιν ἐν τῇ καρδίᾳ μου: *Πόσον ὡραία θὰ εἶνε ἡ ζωὴ ἐκεῖ!* Καὶ ἤδη ὅτ' ἐνώπιόν μου ἁπλοῦσαι ἀπαστράπτουσα ὡς ἡ ἀλήθεια, θαμβοῦσα ὡς ἡ καλλονή, θέλγουσα ὡς ἡ εὐτυχία, γαληνιῶσα ὡς ἡ εἰρήνη, τὸ γλυκὺ βαυκάλημα ἐκ τῆς καρδίας ἀνέρχεται καὶ μέχρι τοῦ χείλους καὶ ἡ φωνή μου ἄκουσα ψιθυρίζει: *Πόσον ὡραία θὰ εἶνε ἡ ζωὴ ἐδῶ!*

. . . .

Διπλοῦς πυροβολισμὸς μ' ἐπανήγαγεν εἰς τὴν πραγματικότητα. Στρέψας εἶδον τὸν σύντροφόν μου πληροῦντα τὸ δίκαννόν του.

— Τί ἐκτύπησες; τὸν ἠρώτησα.

— Μιὰ φαλαρίδα!.. Καὶ μοὶ ἔδειξεν ἀσπαῖρον ἐπὶ τῶν ὑδάτων φαιόχρουν ὑδρόβιον πτηνόν.

Ἐκ τοῦ διπλοῦ κρότου τοῦ πυροβόλου ἀντηχήσαντος ἀνὰ τὴν ὄχθην πᾶσαν πολλὰ πτηνὰ τῆς λίμνης, φαλαρίδες καὶ βουταλίδια, πτοηθέντα ἀπέπτησαν ἀπὸ τῶν καλαμώνων καὶ ἵπταντο ὑπὲρ ἡμᾶς τῇδε κἀκεῖσε. Ἐξεκένωσα τὴν διπλῆν κάνναν τοῦ ὅπλου μου κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἄνευ ἐπιτυχίας πρὸς μεγάλην τέρψιν τοῦ εὐτυχοῦς συντρόφου μου, ὅστις γελῶν ἔσπευδεν ἤδη πρὸς συνάντησιν τοῦ ἁλιέως Κώστα Γιαννιώτη.

Ὁ ἁλιεὺς οὗτος μεθ' ἑτέρου συναδέλφου του εἶνε ἐνοικιασταὶ τῶν ἰχθύων τῆς λίμνης καὶ ἰδιοκτῆται τοῦ μικροῦ στολίσκου, ὅστις διαπλέει αὐτήν. Ἡ καλύβη των διακρίνεται ὑπὸ τὰς μακροκόμους ἰτέας, ὡς εἶνε δὲ πλεκτὴ ἐκ λυγῶν ὁμοιάζει μέγαν τετράγωνον κόφφινον. Ὁ Κώστας πρὸ τῆς χαμηλῆς θύρας καθήμενος παρασκευάζει ὁρμιὰς καὶ ἄγκιστρα, καταλείπει δὲ τὴν ἐργασίαν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑπάντησίν μας. Εἶνε ἀκμαῖος τὴν ἡλικίαν, ὠχρότατος ὅμως διότι πάσχει ἐξ ἑλωδῶν πυρετῶν. Ἔκφρασις εἰλικρινείας καὶ εὐθυμίας ἀποτυποῦται ἐπὶ τῆς μορφῆς του καὶ οἱ πονηροὶ ὀφθαλμοί του, μικροὶ καὶ στρογγύλοι, νομίζεις, περιστρέφονται ἀεννάως περὶ τὸν ἄξονά των. Βαδίζει γυμνόπους, φέρει περισκελίδα βραχυτάτην, τοὺς ὤμους καὶ τὰ στέρνα περιβάλλει κυανόχρους μάλλινος ὑπενδύτης καὶ τὴν κεφαλήν του καλύπτει ὀρθὸς σκοῦφος μέλας.

Ὅταν ἔμαθε μετὰ προφανοῦς εὐχαριστήσεως ὅτι ἐμέλλομεν νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην, εἰς τὰ ἰαματικὰ λουτρὰ τοῦ Μουρστιάνου, καὶ ὅτι ἀνάγκη ἦτο ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἑτοιμάσῃ τὴν μεγάλην λέμβον του, ὁ ἁλιεὺς ἐκλείδωσε πρῶτον τὴν καλύβην, χωρήσας δ' εἶτα πρὸς τὸ σύνδενδρον μέρος τῆς ὄχθης ἐνέβαλε τοὺς δακτύλους εἰς τὸ στόμα καὶ ἐσύριξεν ὀξύτατα τρὶς κατ' ἐπανάληψιν. Ὅμοιος συριγμὸς ἀπήντησε πρὸς τὸν ἰδικόν του καὶ μετ' ὀλίγον ἐπρόβαλεν ὁ σύντροφός του, γίγας δύο μέτρων, μορφὴ δασύτριχος ὡς μηλωτή, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐκφράσεως.

— Ἀντώνη, ἔλα νὰ ῥίξουμε τὴ φρεγάδα, εἶπεν ὁ Κώστας γελῶν.

— Καὶ ποῦ ταῖς ἔχεις ταῖς βάρκαις σου; ἠρώτησα περιέργως.

— Ἐδαπᾶ· κοπιάστε σὰν θέτε νὰ ἰδῆτε καὶ τὸν ναύσταθμο.

Εἰς ἀπόστασιν ἑκατὸν περίπου βημάτων ἀπὸ τῆς καλύβης αἱ αἰχμαὶ μακρῶν καλάμων ὠρθοῦντο πυκναὶ ὡς δόρατα ὁλοκλήρου στρατιᾶς· κυρτώσαντες τὸ σῶμα διήλθομεν μέσῳ αὐτῶν καὶ εὑρέθημεν ἀπροσδοκήτως εἰς τὸν ναύσταθμον τῶν ἁλιέων. Ἦν δὲ ὁ ναύσταθμος μικρὸς λιμενίσκος κυκλοτερὴς περιεστοιχισμένος πανταχόθεν ὑπὸ καλάμων, αἵτινες καθίστων αὐτῶν ἀφανῆ, καὶ ἐκ τοῦ μέρους τῆς λίμνης ἀκόμη. Κατὰ τὸ ἥμισυ ἀνασεσυρμένα εἰς τὴν γλοιώδη ὄχθην κα-

τέκειντο πλαγίως τέσσαρα σκάφη, μία λέμβος ἀβαθὴ ἔχουσα τὴν τρόπιδα καὶ τρία μικρὰ μονόξυλα.

— Μιὰ φρεγάδα καὶ τρία δίκροτα! Σάν πως, βλέπεις, τὸ γκουβέρνο ἔχει καλλίτερο στόλο ἀπ' τὸν 'δικό μας! εἶπεν ὁ Κώστας μειδιῶν τὸ ἱλαρὸν μειδίαμά του.

Ὁ γίγας Ἀντώνιος ὑπεγείρας ὡς λίκνον βρέφους τὴν βαρεῖαν λέμβον ἐν τῇ ἀγκάλῃ ἔσυρεν αὐτὴν βυθισθεὶς ἐν τῷ ὕδατι ἄχρις ὀσφύος. Ἐπεβιβάσθημεν ἐν αὐτῇ πάντες καὶ διελάσαντες μέσῳ τῶν καλάμων, αἵτινες ἐμάστιζον διὰ τῶν λεπιδωτῶν φύλλων τὰς κεφαλὰς ἡμῶν, ἐστρέψαμεν τὴν πρῷραν πρὸς τὴν ἀπέναντι ὄχθην.

Γ'.

Ἐκ τῶν δύο αἰτωλικῶν λιμνῶν ἡ λίμνη ἡ φέρουσα ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὸ ὄνομα Τριχωνίς, νῦν δὲ λίμνη τοῦ Βραχωριοῦ ἢ τοῦ Ἀποκούρου ἢ ἁπλῶς Ἐπάνω Λίμνη καλουμένη, εἶνε πολλῷ μείζων τῆς κάτω λίμνης, τῆς λίμνης τοῦ Ἀγγελοκάστρου, ἣν οἱ ἀρχαῖοι Ὕδραν, εἶτα δὲ Λυσιμαχίαν ἐκάλεσαν. Ἡ ἐπάνω λίμνη ἔχει περίπου 51 χιλιομέτρων περίμετρον, ἐνῷ ἡ κάτω δὲν ὑπερβαίνει τὰ 16, καὶ ἐνῷ τὸ μέγιστον πλάτος τῆς ἄνω λίμνης εἶνε μέχρι 5 χιλιομέτρων, ἡ τοῦ Ἀγγελοκάστρου μόλις φθάνει τὰ 2 χιλιόμετρα. Τὰ ὕδατα τῆς ἄνω λίμνης εἶνε διαυγέστερα, αἱ ὄχθαι δ' αὐτῆς δὲν εἶνε τελματώδεις ὡς αἱ τῆς ἑτέρας, κυλίει δὲ ἠρέμα τὰ ὕδατά της διὰ φυσικῆς διώρυγος πρὸς τὴν λίμνην τοῦ Ἀγγελοκάστρου, ἥτις εἶνε τρόπον τινὰ θυγάτηρ αὐτῆς, ἀπὸ τῆς λίμνης δὲ ταύτης τὰ ὕδατα μεταβιβάζονται διὰ μακρᾶς ὀφιοειδοῦς αὔλακος εἰς τὴν κοίτην τοῦ Ἀχελῴου. Ἐπὶ τῆς συνενούσης τὰς δύο λίμνας διώρυγος ἦν ἱδρυμένη ἡ πολύτοξος γέφυρα τοῦ Ἀλαΐμπεη, ἣν ἀντικατέστησεν ἤδη ἐν τῇ συγκοινωνίᾳ ἡ σιδηρᾶ γέφυρα τῆς πρὸς Μεσολόγγιον ἁμαξιτῆς ὁδοῦ.

Ἐνῷ οἱ δύο ἁλιεῖς ἐκωπηλάτουν γοργῶς καὶ ἡ ἀβαθὴς λέμβος ὠλίσθαινεν ἐπὶ τῶν λείων ὑδάτων ὡς ἕλκηθρον ἐπὶ τῶν πάγων, καθήμενος ἐπὶ τῆς πρῴρας περιεσκόπουν τὰς γραφικωτάτας ὄχθας τῆς λίμνης. Καὶ συγκρίνων ἐν τῷ λογισμῷ ταύτας πρὸς τὰς ἀμμώδεις ἢ βραχώδεις ἀκτάς, αἵτινες περικλείουσι πᾶσαν θάλασσαν, ἀνωμολόγουν ἐγώ, ὁ τῆς θαλάσσης προσκυνητής, ὑπεροχὴν χάριτος ἐν τῇ χλοερᾷ ταύτῃ περιβολῇ τῆς λίμνης.

— Ἡ νεροφίδαις μοῦ 'βγῆκαν πρωῒ πρωῒ 'ς τὸ σεργιάνι, εἶπεν ὁ Κώστας διακόπτων τὴν ἐπικρατοῦσαν σιωπήν.

Ἀληθῶς περὶ τὴν λέμβον ἐφαίνοντο ἐπιπλέοντα ὡσεὶ ἑλικοειδῆ ἐλάσματα χάλυβος, καὶ μικραὶ τριγωνοειδεῖς κεφαλαὶ ὀρθούμεναι ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν προσήλουν περιέργως τοὺς σμαραγδίνους ὀφθαλμούς των ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐβυθίζοντο πάλιν περίφοβοι. Ὁ σύντροφός μου ζητῶν διασκέδασιν ἤρχισε νὰ καταπυροβολῇ αὐτὰς διὰ τοῦ δικάννου του πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τοῦ Κώστα, ὅστις ἔλεγεν ὅτι: Τῆς ἔχει 'σὲ ἄχτι γιατὶ τοῦ τρῶνε τὰ ψάρια. Εἰς ἐπικύρωσιν δὲ τῶν λόγων του ἐδείκνυε τῇδε κἀκεῖσε ταλαντευόμενα πτώματα μικρῶν ἰχθύων ἐσπαραγμένα κατὰ τὸ ἥμισυ.

Τὸν ἠρώτησα ἂν ἡ λίμνη ἔχει πολλοὺς ἰχθῦς καὶ μεγάλους.

— Ἔτσι κ' ἔτσι, ἀπήντησεν· μὰ κάποτε τυχαίνουν πολὺ μεγάλα ψάρια, λαβράκια μάλιστα τετράπαχα, ποῦ δὲν τὰ φθάνουν τὰ θαλασσινά.

— Καὶ πῶς τρέφονται ἔτσι πολύ;

— Τρέφονται, γιατὶ ὅταν εἶνε γεμᾶτο τὸ φεγγάρι βγαίνουν τὴ νύχτα 'ς τὸν κάμπο καὶ βόσκουνε καὶ τὴν αὐγὴ πάλι βουτᾶνε 'ς τὸ νερό.

Γενικὸς γέλως ὑπεδέχθη τὴν ἐξήγησιν ταύτην, ἣν ὁ Κώστας ἐξήγγειλε διὰ τῆς μᾶλλον κωμικῆς σοβαρότητος.

— Καὶ κάνει καμμιὰ φορὰ φουρτοῦνα ἡ λίμνη; ἠρώτησα πάλιν μετ' ὀλίγον.

— Ἀμ' τί φουρτοῦνα νὰ κάνῃ ἐδῶ; ὅσῳ ποῦ ἀνακατώνονται 'λίγο τὰ νερά, 'σὰν πῶς ἀνακατώνεις 'ς τὸ πιᾶτο τὴ σοῦπα μὲ τὸ χουλιάρι γιὰ νὰ κρυώσῃ... Φουρτοῦνα νὰ 'πῇς ἡ ἀπάνω λίμνη... ὤ πῶ, πῶ! πέλαγος μονάχο!

— Ἔχει πολὺ βάθος ἡ ἀπάνω λίμνη;

— Βάθος, λέει! εἶνε μεριαίς, μεριαὶς ποῦ δὲν 'βρίσκεις πάτο· νὰ βουλιάξῃς ἐδ' ἐκεῖ θὰ πᾷς μουσαφίρης ἴσα 'ς τὸν κάτω κόσμο μὲ τὸ κορμί σου μαζί.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην διηρχόμεθα ἐγγύτατα ὡραίας νυμφαίας, ἣν ἐκόσμουν δύο ἄνθη κατάλευκα ὡς πελώρια λευκάνθεμα. Εἶπον νὰ σταματήσωσι πρὸς στιγμὴν τὴν λέμβον καὶ διὰ τῆς κοπτερᾶς μαχαίρας τοῦ Κώστα μόλις κατώρθωσα νὰ δρέψω τὸ ἕτερον τῶν ἀνθῶν.

— Ξέρεις τί γεραὶς εἶνε αὐταὶς ἡ *πλατομαντίλαις*; σὰν βούνευρα εἶνε ἡ ῥίζαις τους ποῦ περνοῦν μέσ' 'ς τὸ νερό, καὶ ξέρεις πῶς σηκώνουν τὰ πλατειά τους φύλλα; μικρὸ παιδὶ 'μπορεῖ νὰ καθήσῃ ἀπάνω καὶ νὰ μὴ βουλιάζῃ, εἶπεν ὁ Κώστας.

Ὁ σύντροφός μου μοὶ εἶχεν εἰπῇ ὅτι ὀλίγοι ἦσαν οἱ Ἠπειρῶται οἱ δυνάμενοι νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὸν Ἰωαννίτην ἁλιέα ὡς πρὸς τὴν γλυκύτητα καὶ περιπάθειαν μεθ' ἧς ᾖδε τὰ ἰδιάζοντα ᾄσματα τῆς πατρίδος του, τὰ *γιαννιώτικα* ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν καλούμενα καὶ ὑπερέχοντα ὅλων τῶν ἐν τῇ δημώδει ἡμῶν ἀνθολογίᾳ περιλαμβανομένων ὡς πρὸς τὸ ὕψος τῶν αἰσθημάτων καὶ τὴν βαθύτητα τοῦ ἐρωτικοῦ πόνου.

— Καλὰ αὐτά, Κώστα, μὰ δὲν θὰ μᾶς 'πῇς καὶ κανένα σεβδαλίδικο τραγοῦδι, ἅμα καπνί-

Digitized by Google

σης τὸ τσιγάρο σου; ἔμαθα πῶς ἔχεις φωνὴ πολὺ γλυκειά.

— Ἀλήθεια εἶχα φωνὴ γλυκειά, μὰ τόρα μὲ τῆς θέρμαις μοῦ τὴν φαρμάκωσε τὸ κινίνο.

— Θὰ 'σ τὴ γλυκάνῃ πάλι τὸ κρασί!...

Ἔνευσα πρὸς τὸν χωροφύλακα νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς ἁλιεῖς τὸ ἐκ λευκοσιδήρου ὑδροδοχεῖόν του, ὅπερ εἴχομεν πληρώσῃ μέλανος οἴνου.

— Τόρα μάλιστα, ἀπεκρίνατο ὁ Κώστας ἀπογευθεὶς τοῦ οἴνου· μὰ τὰ σεβδαλίδικα τραγούδια θὰ τἀφήσουμε γιὰ ὕστερα 'ς τὸ φαΐ ποῦ θἄχωμε καὶ μπουζοῦκι. Τώρα θὰ ποῦμε μὲ τὸν Ἀντώνη γιὰ χάρι σας ἕνα ψαράδικο τραγοῦδι. Ἐμπρός, Ἀντώνη, φωνὴ βαθειὰ καὶ χοντρὴ σὰν τούμπανο!

Ἡ φωνὴ τοῦ Ἠπειρώτου ἁλιέως ἀντήχησε τότε ὀξεῖα ὡς φωνὴ αὐλοῦ ἀφυπνίσασα ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τὰ κοιμώμενα ὕδατα τῆς λίμνης, καὶ ἦτο πράγματι διαυγής, γλυκεῖα, μεταλλικὴ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ ἡρακλείου Ἀντώνη, ἥτις ἐδούπει ἐν ἐκπληκτικῇ ἀντιθέσει, βαθεῖα καὶ ἀνέκφραστος, ὡς ἂν ἀληθῶς ἐξήρχετο ἀπὸ τυμπάνου· ἐπλατάγουν δ' ἅμα ἐρρύθμως αἱ κῶπαι ἐπὶ τοῦ ὕδατος, καὶ ἐγόγγυζον τῆς λέμβου τὰ πλευρὰ καὶ συνέτριζον οἱ σκαλμοί, καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς παραδόξου ταύτης συνηχήσεως θέλγουσά τις δυσαρμονία. Τοῦ δὲ ᾄσματος τὸ μέλος ἦν γοργὸν ἅμα καὶ νωχελές, ἄριστα ἐφηρμοσμένον πρὸς τὸν ῥυθμὸν κωπηλατουμένης λέμβου, καὶ οἱ στίχοι του χαριέστατοι:

Ἐγὼ εἶμ' ἑνὸς ψαρᾶ παιδί, τοῦ πρώτου καμακιάρη,
Παίρνω τὸ καλαμάκι μου καὶ πά' γιὰ νὰ ψαρέψω.
Καὶ μέσ' 'ς τὰ ψάρια τὰ πολλὰ πιάνω καὶ δυὸ ψαράκια.
Πηγαίνω τα τῆς μάνας μου γιὰ νἄν τὰ τηγανίσῃ.
Κ' ἐκεῖ ποῦ τὰ τηγάνιζε πετιοῦνται δυὸ κοπέλλαις,
Ἡ μιὰ ἤτανε ἀρχόντισσα κ' ἡ ἄλλη φτωχοποῦλα.
Μ' ἐκάλεσ' ἡ ἀρχόντισσα 'ς τὸ σπίτι της νὰ φάω,
Μοῦ 'βγαλε κάτασπρο ψωμί, κι' ὁλόγλυκο κρασάκι,
Μοῦ στρώνει στρῶμα μάλλινο, πούπουλο προσκεφάλι.
Πέφτω, ἀγκαλιάζω κούτσουρο. Θέ μου, νὰ ξημερώσῃ!
Μ' ἐκάλεσε καὶ ἡ φτωχὴ 'ς τὸ σπίτι της νὰ φάω,
Μοῦ βγάζει κρίθινο ψωμί, κρασάκι 'σὰν τὸ 'ξεῖδι,
Μοῦ στρώνει στρῶμ' ἀπ' ἄχυρο καὶ πέτρα προσκεφάλι.
Πέφτω, ἀγκαλιάζω μάλαμμα. Θέ μου, μὴν 'ξημερώσῃ!

[Ἕπεται τὸ τέλος]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Πλέον ἢ ἅπαξ ἐγένοντο ἀπόπειραι, ἀλλ' ἄνευ μεγάλης ἐπιτυχίας, κατασκευῆς τεχνητοῦ ἐλεφαντόδοντος, ἕνεκα τοῦ ὁσημέραι σπανιωτέρου καθισταμένου φυσικοῦ, οὗτινος προβλέπεται ἡ μετά τινα χρόνον ἀνεπάρκεια εἰς τὰς μεγάλας ἀνάγκας τοῦ ἐμπορίου. Ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ Ἄμστερδαμ ἐπεδείχθησαν προϊόντα τοιούτων ἀποπειρῶν περισσότερον ἐπιτυχῆ τῶν προγενεστέρων. Ὁ νέος οὗτος τεχνητὸς ἐλεφαντόδους παράγεται ἐξ ὀστῶν προβάτων καὶ τοῦ λευκοῦ δέρματος ἐλάφων καὶ ἐριφίων.

Η ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ

(1475)

Οἱ Τοῦρκοι ἀναταράζουνε Ἀνατολὴ καὶ Δύσι!
Τὸ ὄνειρο ποῦ τοῦ Ὀσμὰν τὸν ὕπνο εἶχε 'ξαφνίσει
Ὅταν τὴν κόρη ἀγάπησε τοῦ σέχη τῶν Ἀδάνων,
Τὸ δέντρο ποῦ ἐφάνηκε 'ς τὸν πρῶτο τῶν Σουλτάνων
Πῶς ἔξαφνα ξεφύτρωσεν ἀπὸ τὰ σωθικά του,
Καὶ 'ς τὰ σπαθάτα φύλλα του, 'ς τοὺς κλώνους τ' ἀ- [ποκάτου
Ἔκρυψε κάθε θάλασσα καὶ γῆ καὶ κάθε χώρα,
Καὶ ὕστερα, 'ς τὴν πειὸ φρικτὴ τοῦ θεριεμοῦ του ὥρα,
Ἔγυρε τὰ κλωνάρια του 'ς τὴν Πόλι μας ἀπάνου,
Ἔστρεξε τὤνειρο τοῦ Ὀσμάν, τοῦ φοβεροῦ Σουλτάνου!
'Σ τὴν Πόλι τὴν Ἑπτάλοφη γροικιέται τὸ Κοράνι,
Σεράγια τὰ παλάτια της ὁ Μωχαμὲτ τὰ κάνει,
Στήνει ἐδῶ 'ψηλὰ ντζαμιά, καὶ ἐκεῖ, 'ψηλαὶς κρεμάλαις,
Καὶ ὠμορφιαὶς ἀγγελικαίς, κι' ἀρχόντισσαις μεγάλαις
Ταὶς σβύνει πότε ὁ δήμιος, καὶ πότε τὸ χαρέμι,
Καὶ τόνε χαίρετ' ὁ μουφτῆς, κι' ὁ κόσμος τόνε τρέμει.
Ὅταν 'ς τὴν κούνια τὸ παιδὶ ξαγρυπνισμένο κλαίῃ,
τοῦ Μωχαμὲτ ἡ μάννα του τὸ ὄνομα τοῦ λέει,
Καὶ μαρμαρώνει τὸ παιδί, κι' ἀνατριχιάζει ἐκείνη.
'Σ τὰ χέρια ἡ Ἀνατολὴ τοῦ Τούρκου τρεμοσβύνει,
'Σὰν περιστέρι ἔρημο 'ς τὰ νύχια τοῦ πετρίτη.

Ἀλλοίμονο! Σκεντέρμπεη, ἀνίκητε Ἀρβανίτη,
Ἀκόμη εἶνε κατάχλωρη ἡ γῆ ποῦ σ' ἔχει κλείσει!
Γιὰ μᾶς ἀργὰ κι' ἀνώφελα θρηνολογᾷς, ὦ Δύσι.
Κι' ἂν ἔξαφνα, κι' ἂν κάποτε ἀπ' τἄπονά σου στήθια
Τύχῃ νὰ ρίξῃς μιὰ φωνὴ πονετικὴ 'ς τἀλήθεια,
Ἡ ἴδια πνίγεις τὴ φωνὴ καὶ μετανοιώνεις πάλι.
Μόσκοβε, φτέρνα σοῦ πατεῖ Ταταρου τὸ κεφάλι.
Μονάχ' ἀπ' τὰ 'ψηλὰ βουνὰ κι' ἀνάρηα ἀνάρηα, ὦ [Μάνη,
Καμμιὰ φορὰ φλόγες σκορπᾷς καὶ παίζεις γιαταγάνι.
Μαραίνεσθε καὶ καίγεσθε μέσ' 'ς τῆς σκλαβιᾶς τοὺς [πάγους,
Μωριὰ καὶ Ρούμελη, κι' ἐσεῖς, νησιὰ τ' Ἀρχιπελάγους·
Μέσ' τὰ γαλάζια του νερὰ σᾶς ἔχ' ἡ φύσις σπείρει,
Ὡσὰν σμαράγδια σκαλιστὰ σὲ πλᾶκ' ἀπὸ ζαφείρι·
Ὁ ἥλιος ἐγεννήθηκε 'ςξὲν ἀπὸ σᾶς μιὰ 'μέρα,
Καὶ χρυσομάλλης καὶ θεὸς ὑψώθη 'ς τὸν αἰθέρα,
Κι' ὁ ἥλιος σᾶς ἐπλούτισε γι' αὐτὸ μὲ κάθε χάρι,
Καὶ πιὸ ξανθὸ 'ς τοὺς κάμπους σας φυτρώνει τὸ σιτάρι,
Τἄνθη σας πειὸ μοσχόβολα καὶ πειὸ γλυκὰ τὰ μῆλα,
Μὰ τόρα τῆς σκλαβιᾶς καὶ σᾶς ἐσκέπασε ἡ μαυρίλα,
Πέρνα ἀπαλά, τραγοῦδί μου, καὶ χαΐδεψέ τ' ἀγάλια,
Καὶ τράβα διαβατάρικο 'ς τῆς Θρᾴκης τἀκρογιάλια
Ποῦ γειτονεύουν μὲ καλὰ καὶ βάσανα περίσσια
Ἡ Θάσο ἡ μαρμαρόχτιστη, κι' ἡ Ἴμβρος ἡ βουνήσια,
Κι' ὁ 'ξακουστὸς Ἑλλήσποντος κυλάει τὰ νερά του.
Νὰ τ' Ἁγιονόρους ἡ κορφή· 'ς τὸν ἴσκιο τ' ἀποκάτου
'Σὰ βρέφος μέσ' τὴν κούνια του, 'σὰ βρέφος ποῦ ἡσυ- [χάζει,
Καὶ σκύβει ἕνας δράκοντας 'ς αὐτὸ καὶ τὸ σκεπάζει,
Τὴ Λῆμνο μὲ τὰ χαμηλὰ βουνὰ γιὰ ἰδὲς 'μπροστά σου,
Κι' ἐκεῖ, δειλὸ τραγοῦδί μου, σταμάτα τὰ φτερά σου!

—

Τοῦρκοι βροντοῦν 'ς τὸν κάμπο της καὶ λάμπουν καὶ [μαυρίζουν,
Καὶ τριγυρίζουν τὸ νησί, τὸ Κάστρο φοβερίζουν,
Καὶ ὅλῳ πύργους χτίζουνε, κι' ὅλῳ χαντάκια ἀνοίγουν·
Σημαίαις ολοκόκκιναις κι' ἄσπρα σαρίκια σμίγουν·
Κάθ' ἐμμορφιὰ μαραίνεται καὶ πάει, 'ς τὴν τόση λύσσα.
Μὲ δίχως μέλ' ἡ μέλισσαις ἀφῆσαν' τὰ μελίσσα,

Digitized by Google

Ξερριζωμέναις ἡ ἐλjαίς, ὁλόξερα τἀμπέλjα,
Φτερουγjασμέναις ἡ χαραίς, οἱ ἔρωτες, τὰ γέλjα,
Κι' ἐκεῖ ὁποῦ ἐφώλjαζαν γλυκόλαλα πουλάκjα,
Τόρ' ἀνυπόμονα πετοῦν καὶ σκούζουν τὰ κοράκjα.
Κι' ὅπου φλογέρα ἔπαιζεν, ἡ σάλπιγγα γροικjέται,
Κι' ὁ Τοῦρκος εἰς τὸν ἦχο της ξυπνᾷ καὶ ξεπετjέται.

Τὰ πύρινα φτερούγjα του τάσκέρι ξεδιπλώνει.
Τὸ 'μάτι κι' ἂν δὲν σκjάζεται, μὰ πάντοτε θαμπώνει
Σὲ πράσινα καὶ κόκκινα καὶ ἄσπρα τουλουπάνjα,
Μέσα σὲ ζώναις, ἅρματα, λαχούργjα, καὶ καφτάνjα,
Μέσ' σὲ βαρειὰ γουναρικὰ καὶ 'ς ἀκριβὰ κασμίρjα
Πνιγμένα μέσ' 'ς τὸ μάλαμα καὶ σὲ πετράδjα μύρjα.
Νὰ οἱ σπαχῆδες 'ς τἄγρια ταρτάρικ' ἄλογά των
'Απ' ὅλους ξεχωρίζουνε μὲ τὰ γυρτὰ σπαθjά των,
Καὶ οἱ τσαούσηδες π' ὁρμοῦν μὲ βούνευρα καὶ δέρνουν
Ὅσους 'ς τὸν πόλεμο δειλὰ τὸ βῆμα 'πίσω σέρνουν.
Κι' οἱ φοβεροὶ γjανίτσαροι μέτ' σ' τὰ θερjὰ λjοντάρjα,
Μὲ τὰ λευκὰ σαρίκjα των καὶ τἄργυρᾶ χαντζάρjα·
Θαρρεῖς γραφτὰ ς' τὸ πρόσωπο καθένας των πῶς ἔχει
Τὰ λόγjα τοῦ Χατζῆ Βεχτάς, τοῦ πρώτου των τοῦ σέχη:
«—Πάντα μὲ κοφτερὸ σπαθὶ κι' ἀλάθευτο κοντάρι
Νὰ τὸ γυρνᾶτε ἀνίκητο 'ς τὸν κόσμο τὸ φεγγάρι!—»

Ὁ κάθε πύργος ποῦ 'ψηλὸς τὸ Κάστρο ἀντίκρυ σκjάζει,
Ρίχνει σαΐτταις 'σὰ' βροχὴ καὶ πέτραις 'σὰ χαλάζι,
Σιμὰ 'ς τὰ τείχη ἀράπηδες λάκκους κι' αὐλάκjα σκάφτουν,
Ἄλλοι μολύβjα χύνουνε, κι' ἄλλοι λαγούμj' ἀνάφτουν,
Καὶ ἄλλοι ἀπὸ ξερόκλαδα καὶ πίσσα καὶ κατράμι
'Μπροστὰ 'ς τὰ τείχη ἀνάβουνε χιλjόφλογο ποτάμι,
Κι' ἐκεῖνο ὁρμᾷ καὶ ρυάζεται καὶ βράζει μὲ μανία,
Καὶ μέσ' 'ς τὴ χώρ' ἀντίφλογο σκορπᾷ καὶ δυσωδία,
Καὶ τ' ἀγεράκι τοῦ γιαλοῦ μαζώνει τὰ φτερά του
Μήπως χαθῇ 'ς τὴ λαύρα του καὶ δρόσο κ' εὐωδjά του
Καὶ φεύγει 'ς ἄλλα χώματα, σὲ μακρινὰ ἀκρογjάλjα.
Κι' ἐνῷ παντοῦ Δερβίσιδες νjοθέριστα κεφάλjα
Γυρνοῦν καὶ δείχνουν καρφωτὰ σὲ μακρυὰ κοντάρjα,
Ἄλλων Δερβίσιδων φωναὶς γροικοῦντ' ἀνάρηα ἀνάρηα
Νὰ κράζουν: «Δόξα τοῦ 'Αλλάχ, καὶ δόξα τοῦ προ-
[φήτου!»

Ὡστόσ' ὁ Σουλεϊμὰν πασας ἐβγῆκε ἀπ' τὴ σκηνή του.
Μόλις ἀκούσθη τὄνομα κι' ἡ ὄψις του ἐφάνη,
Καὶ γέρνουν καὶ τὸν προσκυνοῦν ὡς κάτου οἱ Μουσουλμάνοι.
Ὁλόμακρα σκορπίζονται 'ς τὸ στῆθός του τὰ γένεια,
Κ' ἐγγίζουν ἅρματα χρυσᾶ καὶ μαργαριταρένjα.
Καβαλικεύει κάτασπρο καὶ θεριεμένο ἄτι
Καὶ πρὸς τὸ Κάστρο σταματᾷ τἀνήμερο τὸ μάτι
Ποῦ ἀποκρίνεται μ' ἀρηὰ ριξίματ' ἀπ' ἀγνάντjα·
'Αστράφτουν 'ς τὸ καβοῦκί του σὰν ἥλjοι τὰ δjαμάντjα
Καὶ τὰ ρουμπίνjα 'ς τὸ χρυσὸ τριγύρω σαλιβάρι.
'Αγᾶς τὸ ἄτι του κρατεῖ ἀπὸ τὸ χαλινάρι.
Τί μελετάει ὁ πασᾶς, τί ἔχει 'ς τὸ μυαλό του,
Καὶ ξάφνου ὀρθὸς σηκώνεται ἀπάνου 'ς τἄλογό του,
Κι' ἀπ' ὅλους πjὸ ψηλότερος ἐκεῖνος ξεχωρίζει
Καὶ ἁρπάζει τάσημένjο του δοξάρι ἀπ' τὸ σεΐζη,
Καὶ ὅλοι στέκουν ἄφωνοι τριγύρω μὲ τρεμοῦλα;
Νά! βγάζει ἀπὸ τὸν κόρφο του γραφὴ μὲ μαύρη βοῦλα,
Σὲ μjᾶς σαΐττας τὴν κορφὴ τὸ γράμμα τὸ καρφώνει,
Καὶ τὴ σαΐτα 'ς τὸ βαρὺ δοξάρι τ' ἀπιθώνει,
Καὶ ρίχνει...
'Εσφύριξε, πετᾷ, καὶ χάνεται 'ς τὰ τείχη.
Μαῦρο πουλὶ μαύρη πετᾷ νὰ προφητέψῃ τύχη!
Κι' ἀκούγετ' ἡ βραχνὴ φωνὴ ἑνὸς Δερβίση κράχτη!
—Παραδοθῆτε, χριστjανοί, ἀλλιῶς φωτjὰ καὶ στάχτη!

Ὦ Λῆμνος, δόσε ἀπόκρισι.—Σ' αὐτὸ τὸ χῶμα, πές του,
'Εβούλευε τοὺς κεραυνοὺς τὸ χέρι τοῦ Ἡφαίστου!

—

Ὅμως 'ς τὴν Λῆμνο ὁ καιρὸς μ' ἀπελπισjὰ περάει,
Καὶ Βενετσάνος ἀρχηγὸς ὁρίζει 'ς τὸ σαράϊ,
Καὶ ἀνεμίζει 'ς τὸ νησὶ μ' ἀφεντικὸ καμάρι
Τῆς Βενετjᾶς τὸ φλάμπουρο, τὸ φτερωτὸ λjοντάρι!
Πατρίς, ποῦ εἶν' ἡ ἀθάνατη τῆς δόξης σου σημαία;
Τὸ μαγεμένο πέπλο σου ποῦ εἶνε, Λευκοθέα,
Τὸ πέπλο σου ποῦ ἔφθανε μονάχα νὰ τἀπλώσῃς,
Γjὰ ν' ἀντρειέψῃς τοὺς δειλούς, τοὺς ναυαγοὺς νὰ σώσῃς;
Ποῦ εἶνε ἡ σημαία σου ἡ μυρjοδοξασμένη;
Σὲ πολεμοῦνε βάρβαροι, σὲ δjαφεντεύουν ξένοι
Γjὰ νὰ μοιράζουν ὕστερα γjὰ πληρωμή των τάχα
Τὴν ἐμμορφjά σου, λείψανο τῆς ἐμμορφjᾶς μονάχα.

Μέσ' τὸ σαράϊ σὲ κόκκιναις χλαμύδες τυλιγμένοι,
Μέσα σὲ σάλα κάθονται χρυσῆ κι' ἁρματωμένη,
'Ανάμεσα ὁ ἀρχηγός, καὶ γύρω οἱ καπετάνοι·
Μὲ γράμμα ποῦ μαυρολογᾷ ἕνας 'ς τὴν θύρα ἐφάνη.

—Αὐτὴ τὴν ὥρα, στρατηγέ, μᾶς τὤφερε τἀγέρι
Σὲ μjὰ σαΐττα καρφωτό· τἀγαρηνοῦ τἀσκέρι
'Αποκρισjάρη τὤστειλε.—
Κι' ὁ στρατηγὸς δjαβάζει:
—Σουλεϊμὰν τρανὸς πασᾶς τῆς 'Ρούμελης προστάζει·
Μὰ τὸ Σουλτάνο, τοῦ 'Αλλὰχ σκιά, τοῦ ἥλjου ἀκτῖνα,
Παράδοσε τὸ κάστρο του καὶ πέσε καὶ προσκύνα!—

Κι' ἀνέκραξεν ὁ ἀρχηγὸς μὲ πεῖσμα!
—Μουσουλμάνοι!
'Εδῶ δουλεύουν καὶ κρατοῦν τὴ σπάθα Βενετσάνοι.
Ὅσῳ 'χ' ἡ Δύσι πέλαγα, κι' ἡ 'Ανατολὴ λιμάνjα,
Κι' ὑψώνεται τοῦ στόλου μας ἡ φήμη ὡς τὰ οὐράνjα,
'Εν ὅσῳ καὶ ἡ φτωχότερη τῆς Βενετjᾶς παρθένα
Σὲ σκέπη ὁλόχρυση μαλλjὰ τυλίγει χρυσωμένα
Καὶ τὸ φλωρὶ ἀφρόντιστα σκορπᾷ γjὰ 'λεημοσύνη,
Κι' ὅσῳ τὸ κῦμα μὲ καϋμὸ κι' ἀγάπη καταπίνει
Κάθε χρονjὰ τοῦ Δόγη μας τὴ λαμπερὴ ἀρραβῶνα,
Καί, τῶν νησjῶν βασίλισσα καὶ τῶν γjαλῶν γοργόνα,
'Εν ὅσῳ, τὴν πορφύρινη χλαμύδα ὅταν ξαπλώνῃ,
Σκεπάζει κάθε θάλασσα καὶ τήνε πορφυρόνει
Ἡ ἔνδοξη πατρίδα μας,—δὲν τρέμουμε φοβέραις.—

—Τοῦ κάκου! μαύραις, ἀρχηγέ, μᾶς 'πλάκωσαν ἡμέραις!
Ὁ Λορεδάνος πουθενὰ δὲ' φαίνεται, δὲ' φτάνει,
Κ' ἡ πεῖνα θὰ μᾶς μοιρασθῇ μαζί κι' οἱ Μουσουλμάνοι.
Μᾶς λείπουν ἅρματα, τροφή, μπαρούτι, στρατιῶταις,
Κ' οἱ Βενετσάνοι εἶν' ἄρρωστοι, καὶ φεύγουν οἱ Λημνjῶταις.

—Ὄχι! ἀποκρίθηκ' ἕνας νjὸς λεβέντης τοῦ πολέμου.
Δὲν εἶνε τόσῳ δίκαια τὰ λόγjα σ', ἀδερφέ μου.
'Εξέχασες τὸ θάνατο τοῦ γέρου τοῦ Λημνjώτη,
Ποῦ, γέρος, ὅμως βρίσκουνταν ὅπου φωτjαῖς καὶ κρότοι,
'Σ τὸ ἕνα χέρι τὸ σπαθὶ καὶ 'ς τἄλλο τὴν ἀσπίδα,
Καὶ τοὺς δειλοὺς ἐγκάρδjωνε, κ' ἔζωσε τὴν πατρίδα;
'Απὸ ἐκείνη τὴ στιγμὴ ποῦ ἔπεσε 'ς τὰ τείχη
Νεκρὸς ἀπὸ φαρμακερὴ σαΐττα, μαύρη τύχη!
'Εδείλjασε κ' ἐλούφαξεν ἡ χώρα πέρα πέρα.
Μὰ ξέρεις πῶς τοῦ γέροντα Λημνjώτ' ἡ θυγατέρα,
Ἡ Μάρω, τὸ ἀρχοντικὸ κορμί, τῆς Λήμνου ἡ κόρη,
Τρέχει 'ς τοὺς κάμπους τοῦ νησjοῦ καὶ 'ς τοῦ νησjοῦ τὰ ὄρη,
Καὶ σέρνει ἄντρες 'πίσω της καὶ ἁρματώνει νjάτα,
Κι' ἔχει σὲ κάθε προκοπή, σὲ κάθε, τὰ πρωτάτα;
Ξέρεις πῶς μόλις ἄψυχο τῆς 'φέραν τὸ κορμί του,
'Επῆρε τὴν ἀσπίδα του κι' ἐζώσθη τὸ σπαθί του,
Καὶ πνίγοντας μέσ' τὴν καρδjὰ τὰ δάκρυα τὰ γυναίκεjα,
Τώρα σκορποῦν τὰ μάτjα της ἀντρίκει' ἀστροπελέκjα;
Ξέρεις πῶς εἶνε μάγισσα ἡ Μάρω, καὶ γjὰ 'κείνη
Καθεὶς ζωὴ καὶ θάνατο, καὶ ὅ,τι ἔχει, δίνει,
Καὶ πῶς γjὰ τῆς Λημνjώτισσας μόνο τὴν τόση χάρι
Ὅλο σὲ 'λίγο τὸ νησὶ σηκόνεται λjοντάρι;—

Digitized by Google

Τὰ λόγια δὲν ἀπόσωσε, καὶ σὰν ἀγριοχέρι
Νὰ 'πλάκωσεν ἐξαφνικὸ μὲ χάλαζα κι' ἀγέρι,
Κόβει τὰ λόγια του βοὴ βαθειὰ κι' ἀγριεμένη!
—Ἆ! οἱ Γενίτσαροι χυμοῦν 'ς τὸ Κάστρο λυσσασμένοι,
Καὶ τῶν σπαχήδων χλιμιντροῦν ἡ ἄγριαις φοράδες! —
Δὲν εἶνε Τοῦρκ', εἶν' Ἕλληνες, ὀλιγοσταὶς χιλιάδες,
Ποῦ ἔφτασαν ἀπ' τὰ χωριά, καὶ 'μπαίνουνε 'ς τὴ χώρα,
Ὅμως γιὰ χάρι σᾶς ζητοῦν νὰ πολεμήσουν τώρα.
Νά! μακρυὰ ἀλαλάζοντας πλῆθος περίσσιο ἐφάνη.
Πρὸς τὸ σαράϊ ἔρχονται· χαρά σας, Βενετσάνοι!

Ὅπου δὲν ἔβλεπες ψυχὴ κ' ἔννοιωθες μόνο τρόμο
'Σ τὸ σπίτι τὸ κατάκλειστο, 'ς τὸν ἔρημο τὸ δρόμο,
Ὅπου ὁ ἄντρας ἔκραζεν οἱ Τοῦρκοι! ἀπελπισμένα,
Καὶ ἡ γυναῖκα μὲ βαρὺ ἀντιλαλοῦσε ὠϊμένα,
Κι' ἡ σιγαλιὰ ποῦ ἦτανε χυμένη πέρα ὡς πέρα
Ἔφερν' ἀπ' ἔξω τὴ βοὴ μὲ πειὸ πολλὴ φοβέρα,
Τώρα τὴ Λῆμνο μιὰ πνοὴ ἐλευθεριᾶς ζεσταίνει.
Τώρα 'ς τὴ Λῆμνο μιὰ καρδιὰ χτυπάει ἀντρειωμένη,
Νιούς, ἄντρες, γέροντες, παιδιά, γυναῖκες 'ς τὴν ἀράδα
Τοὺς περιχύν' ἡ λεβεντιὰ μ' ἀσύγκριτη ἐμμορφάδα
Κι' ἡ χλαλοὴ ποῦ ἁπλώνεται ἀπ' τὴν ὁρμὴ ἐκείνη
Κάθε βροντὴ καὶ κανονιὰ τοῦ Τούρκου καταπίνει.
Κρατοῦν 'ς τὰ χέρια τους σπαθιὰ καὶ πέτραις καὶ δοξάρια,
Κι' ὅλοι θαρρεῖς πῶς ἄθελα ξυπνήσαν παλληκάρια,
Καθὼς θωροῦμε 'ς τ' ὄνειρο, ἐκεῖ ποῦ περπατοῦμε
Πῶς ὑψωνόμαστ' ἔξαφνα καὶ ἀεροπετοῦμε.
Καὶ βλέπεις πῶς ἡ δύναμι δὲν εἶνε 'ς τἄρματά των,
'Αλλὰ ριζώνει 'ς τὴν καρδιά, σκορπιέται ἀπ' τὴ ματιά των.

Ὤ ποιός, ποιὸ τάχα ὄνειρο, ποιὸς ἄγγελος Κυρίου
Σκόρπισ' ἀνδρεία 'ς τὸ νησὶ καὶ ἀφοβιὰ θηρίου;
Τὸ ὄνειρο κι' ὁ ἄγγελος ἡ Μάρω εἶνε μονάχη.
'Σὰν νὰ τοὺς πάει 'ς τὸ χορὸ τοὺς ὁδηγεῖ 'ς τὴ μάχη.
'Αντρίκειο 'χει περπάτημα, μὰ καὶ γυναίκεια χάρι·
Χαριτωμένα σὰν ἀνθὸ βαστάει τὸ κοντάρι,
Φορεῖ ἀσπίδα καὶ σπαθὶ καὶ περικεφαλαία,
Γαλανομμάτα καὶ 'ψηλὴ καὶ φοβερὴ κι' ὡραία,
Θαρρεῖς πῶς εἶν' ἡ 'Αθηνᾶ σὰν ἔφταν' ἀπ' τἀστέρια
Κι' ὡδήγαε τῶν Ὁμηρικῶν παλληκαριῶν τὰ χέρια.
Ὦ τραγουδήστρα αἰώνια τῆς δόξης, πές μου, λύρα,
Σὲ τέτοια κάλλη ποιὸς θεὸς ἔγραψε τέτοια μοῖρα;
—Αὐτὸς ποῦ κόρη ἀσθενικὴ θεριεύει καὶ τὴ φέρνει
Νὰ κόψη τὸ ἀνίκητο κεφάλι τοῦ Ὀλοφέρνη!

'Απ' τοῦ πατέρα τὸ χαμό, ἀπὸ τὴν ἴδια ὥρα
'Επῆρ' ἀράδα τὰ χωριὰ καὶ ἀραδιαστὰ τὴ χώρα.
Μιλοῦσε, κι' εἶχε 'ς τὴ φωνὴ μιὰ μυστικὴ γλυκάδα,
'Εσώπαινε, κι' ἐμίλαγε τῆς ὄψις ἡ ἐμμορφάδα.
'Αλλὰ τῆς Λήμνου ἡ 'σπλαγχνικὴ δὲν ἦτο πλέον κόρη
Ποῦ 'μάζωνε τὴν ἔρημη γυναῖκα καὶ τἀγόρι,
Κι' ἀγρύπναε 'ς τὸν ἄρρωστο μὲ καλωσύνη τόση,
Εἶχε τῆς μάνας τὸν καϋμὸ καὶ τοῦ γιατροῦ τὴν γνῶσι,
Νεράϊδ' ἄλλοι τὴν ἔλεγαν, καὶ ἄλλοι Παναγία,
Κι' ὅλοι Θεοῦ εὐλογία.
'Η ἐμμορφιά της ἀστραπὴ καὶ φῶς πολεμιστήριο,
Κι' ἐκδίκησι τῶν λόγων της τ' ὁλόγλυκο μυστήριο!
Καὶ νοιώθουν ὅσοι τὴν ἀκοῦν μιὰν ἄσβυστη φροντίδα,
Μ' αὐτὴ νὰ 'βγοῦν, νὰ πέσουνε μ' αὐτὴ γιὰ τὴν πατρίδα.

'Σ αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ νησί, 'ς αὐτὰ τὰ ἴδια ὄρη,
'Σ ἕνα πανάρχαιο καιρό, μιὰ ζηλεμένη κόρη,
Αὐτὴ μονάχη ἐγλύτωσε τὸ γέρο της πατέρα
Ὅταν τῆς Λήμνου ἔπεσαν οἱ ἄντρες πέρα πέρα
'Απ' ταὶς ζηλιάραις καὶ κακαὶς γυναῖκές των σφαγμένοι.
'Η κόρη ἔγινεν ὕστερα βασίλισσ' ἀκουσμένη!
Θαύματα κάνει τῶν παιδιῶν ὁ πόνος ἐδῶ πέρα!
Κι' ἐσὺ γιὰ τὸν πατέρα σου, ὦ Μάρω, μιὰν ἡμέρα,
Θὲ νὰ φορέσης ἀκουστὴ τῆς φήμης τὸ στεφάνι,
Ποῦ σὰν τὸ πρῶτο δὲν 'μπορεῖ σκαιρὸς νὰ σ' τὸ μαράνη!

—

Φεύγει ὁ ἥλιος, τὰ βουνὰ ἐχρύσωσε ἡ δύσι.
Καὶ φέρν' ἡ νύχτα τἄστρα της τὸ χρύσωμα νὰ σβύση.
Μὰ τώρα ὕπνο, σιωπή, καὶ ὄνειρα δὲν κρύβει,
'Αλλὰ τὸ Χάρο σὲ σπαθὶ καὶ φλόγα καὶ μολύβι.
Κι' ἀπὸ τὴ μία τὴ μεριὰ ξεχύνετ' ὡς τὴν ἄλλη
Μία φωνὴ τρομακτικὴ σὲ κάμπο κι' ἀκρογιάλι,
'Ελευθεριὰ ἢ θάνατος!
Πρώτη φορά, φωνοῦλα,
Μέσ' 'ς τῆς 'Ελλάδος τὸ χαμό, 'ς τοῦ Τούρκου τὴν τρεμοῦλα,
Γροικιέσαι, καὶ 'ς τὸν ἦχο σου τὸ κῦμ' ἀναταράζει,
Κι' ἀκόμα κι' ὁ Γενίτσαρος τἀκούει κι' ἀνατριχιάζει.
Αἰῶνες θὰ διαβοῦν, φωνὴ τοῦ γένους μας μεγάλη,
Καὶ πάλι νὰ ξανακουσθῆς, νὰ κάμης θαῦμα πάλι.

Ὅλοι 'ς τὰ τείχη τρέχουνε, στρατιῶται̣ς, καπετάνοι,
Μὲ μιὰ ὁρμή, μὲ μιὰ καρδιά, Λημνιῶταις, Βενετσάνοι.
Κανεὶς περίγελο, κανεὶς 'ντροπὴ δὲν πρέπει νἄχη
Ὅτι γυναῖκα ὁδηγεῖ τὴ λεβεντιὰ 'ς τὴ μάχη.
Ἂς τρέμη κάθε ἀγαρηνὸ σπαθί, κάθε σαρίκι.
Γυναῖκες ἦταν κι' ἡ θεαίς, παρθένα εἶν' ἡ Νίκη!

—

Τοῦρκοι, ξυπνᾶτε! ἀζάβηδες, γενίτσαροι, ἀκιντζῆδες,
'Αχόρταγοι ἐμίριδες, ἀνίκητοι σπαχῆδες,
Καβαλικεῦτε τἄλογα, φορέστε τἄρματά σας,
Τίγριδος βάλτε ἀπονιὰ 'ς τὴν ἄκαρδη καρδιά σας,
'Αγροικηθῆτε, σάλπιγγες, προσευχηθῆτε, κράχταις,
Τοῦρκοι, γενῆτε κεραυνοί, βορριάδες, καταρράχταις,
Τρανὲ πασᾶ τῆς Ρούμελης, ἀνέβα 'ς τἄλογό σου
Καὶ τοῦ 'Εγιοὺπ 'ξεδίπλωσε τὸ φλάμπουρο ἐμπρός σου,
Γιὰ κάθε ἀπίστου κεφαλὴ φοῦχτα τάσημι τάξε,
Ὅσους χυμᾶνε φίλεψε, ὅσους δειλιάζουν σφάξε,
Δερβίση, πές τα δυνατὰ παντοῦ μὲ τὴ φωνή σου
Τὸ μέλι, τἄνθη, τοὺς καρπούς, τὸ φῶς τοῦ παραδείσου,
Τοὺς γαλατένιους ποταμούς, τὰ διάφανα περῆ του
'Σ ἐκείνους ποῦ θὰ πέσουνε γιὰ δόξα τοῦ προφήτου,
Καὶ τί κορμιὰ λαχταριστά, πουγγιὰ μὲ τὸ καντάρι
Θὰ πάρουν ὅσοι στήσουνε 'ς τὸ Κάστρο τὸ φεγγάρι!
Ὦ βούνευρα, ματώνετε κάθε ἀργοῦ τὴν πλάτη,
Ὦ δαμασκιά, θαμπώνετε κάθε ἀνθρώπου μάτι,
'Αλλάχ! 'Αλλάχ! μὴν παραιτεῖς τἀνάκρασμα, ἰμάμη!
Χίλια ποτάμια σπείρατε παντοῦ ἀπὸ κατράμι,
Καὶ θυμηθῆτε ἀπ' τὸν πασᾶ ὡς τὸν ἀζάβη, ὅλοι,
Πῶς εἶστ' ἐσεῖς ποῦ ἐπήρατε τὴν ἄπαρτη τὴν Πόλι!
Τοῦ κάκου! θαλασσόδαρτοι ὅσῳ κι' ἂν ἦστε βράχοι,
Ποτέ σας τέτοια κύματα δὲν εἴδατε σὲ μάχη.
Ποτέ σας δὲν ἐννοιώσατε βαθύτερο σκοτάδι,
Ποτὲ τέτοιαις ἀλάθευταις χτυπιαὶς καὶ τέτοιον Ἅδη!
Θαρρεῖτε, ἄνοιξε τῆς γῆς γιὰ νὰ σᾶς πιῆ τὸ βάθος
Καὶ πέφτει καταπάνου σας ὁ γίγαντας ὁ Ἄθως.
Κι' ὅταν 'ς τῆς μάχης τὴ φωτιὰ ποῦ τὴ νυχτιὰ φωτάει
Τῆς Λήμνου ξαγναντεύετε τὴν κόρη νὰ πετάη,
'Αλίγυστη καὶ φτερωτή, τρομακτικὴ κι' ὡραία,
Μὲ μόνα τὰ κυματιστὰ μαλλιά της γιὰ σημαία,
Ποῦ πρῶτα μὲ τὰ μάτια της βασκαίνει σὰν τὸ φείδι,
Κι' ὕστερα δίνει τὴ χτυπιὰ μὲ τὸ λαμπρὸ λεπίδι,
Θαρρεῖτε μέσα 'ς τὸ πυκνὸ τῶν σαϊτιῶν χαλάζι
Πῶς τοῦ ὀλέθρου ὁ ἄγγελος 'Αζαζιὴλ σᾶς σφάζει,
Κι' ἄλλοι δαγκώνετε τὴ γῆ, καὶ τρεμουλιάζετ' ἄλλοι,
Καὶ 'ς τὰ χαράβια φεύγετε, φεύγετε 'ς τἀκρογιάλι.

Καὶ τ' ἀγεράκι τἄκακο τῆς Θράκης ζωντανεύει,
Γοργὰ ξυπνάει τὴ θάλασσα, κι' ἡ θάλασσα θεριεύει,
Καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὸ χαμὸ κι' ἀπ' τὴν ἀπελπισία
Οἱ ἄνεμοι, τὰ κύματα, φρικτότερα θηρία,
'Ορμοῦν καὶ χαμηλώνουνε κι' ὑψώνονται καὶ ρυάζονται
Κὰ τὰ στερνὰ τὰ λείψανα συντρίβουν καὶ μοιράζονται,

Digitized by Google

Καὶ μέσα 'ς τὸν ἀλαλαγμό, 'ς τὴ νύχτα καὶ 'ς τὴ φρίκη
Μία φωνὴ ἀπ' τὸ νησὶ σκορπιέται :
—Νίκη! Νίκη!

Κωστης Παλαμας

ΤΟ ΡΟΔΟΝ

Ὁ συρμὸς καὶ τὰ ἄνθη. — Τὸ ῥόδον ὡς βασίλισσα τῶν ἀνθέων. — Εἴδη ῥοδῶν. — Ἐξευγένισις τῶν ῥοδῶν διὰ τῆς θεραπείας. Ἀνάπτυξις τῆς ῥοδῆς, φύλλωμα, ἄνθη, καρποί. — Τὸ ῥόδον ἐν Ἀνατολῇ, Αἰγύπτῳ, Ἑλλάδι, παρὰ Ῥωμαίοις. — Τὸ ῥόδον κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. — Τὸ ῥόδον ἐν τῇ ποιήσει.

Εἶνε ἀλήθεια καταφανὴς καὶ πανθομολογουμένη ὅτι οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἡγεμὼν ἢ αὐτοκράτωρ ἤσκησε τόσῳ ἀπεριόριστον ἐπὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν καὶ εὗρε τόσῳ γενικὴν καὶ ἄνευ ἀντιστάσεως ὑπακοὴν ὅσῳ ὁ κυρίαρχος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους συρμός, ἡ πανίσχυρος *μόδα*. Ἡ τύραννος αὕτη, ῥυθμίζουσα διηνεκῶς μετ' ἀκαταπονήτου δυνάμεως πάσας τὰς ἐνδομύχους τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως συνθήκας, ἀναγκάζει ἡμᾶς ἐνίοτε νὰ δεχθῶμεν ἀπροφασίστως διατάξεις παρὰ φύσιν καὶ παρὰ νόμον. Ὄχι μόνον δὲ ὁ συρμὸς ἐπιτάσσει ἡμῖν πῶς θὰ ἐνδυθῶμεν ἢ πότε θὰ πεινάσωμεν, τίνας τροφὰς θὰ φάγωμεν καὶ ἐν ποίᾳ ὁδῷ ἢ ἐν τίνι δωματίῳ θὰ κατοικήσωμεν, ἀλλὰ προσέτι διαγράφει ἡμῖν καὶ τίνες εἶνε οἱ συγγραφεῖς, οἵτινες θ' ἀναπτύξωσι τὸ ἡμέτερον πνεῦμα, ποία ἡ μουσικὴ καὶ τίνες αἱ τέρψεις αἵτινες θὰ φαιδρύνωσιν αὐτὸ καὶ χαροποιήσωσιν, ἀδιαφορεῖ δὲ ἂν ἡμεῖς διαφερώμεθα μᾶλλον περὶ τὰ πολιτικὰ ἢ θρησκευτικὰ ζητήματα ἢ περὶ τὸ θέατρον καὶ τὸ χρηματιστήριον. Καὶ εἰς αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀσθενεῖς ὁ συρμὸς διατάσσει ἐνίοτε διὰ τίνος θεραπευτικῆς μεθόδου θὰ ἰαθῶσιν ἢ ἐν τίνι λουτρῷ θὰ ζητήσωσι τὴν ὑγείαν των.

Ἀλλ' ἡ μόδα δὲν κυριαρχεῖ μόνον τοῦ ἀνθρώπου, ἐκτείνει τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς ἀψύχου φύσεως. Καὶ εἶνε μὲν αὕτη ἄγνωστος εἰς τὰ ζῷα, καὶ τὰ φυτὰ τὰ ζῶντα κατὰ μόνας, ὅπως καὶ εἰς τὰ συναγελαζόμενα ἐξ αὐτῶν, διότι οὐδεὶς ἤκουσέ ποτε π. χ. ὅτι ὁ κάστωρ ἢ ἡ μέλισσα ἐβαρύνθησαν τὴν παναρχαίαν τεχνοτροπίαν τῆς οἰκοδομητικῆς αὐτῶν τέχνης ἢ ὅτι αἱ ἀηδόνες ἀσχολοῦνται σήμερον πρὸς ἀλλαγὴν καὶ μεταῤῥύθμισιν τῶν μελῳδικῶν αὐτῶν φθόγγων· καὶ τὰ κρίνα δὲ τοῦ ἀγροῦ ἐνδύονται καὶ σήμερον διὰ τῶν αὐτῶν λαμπρῶν περιβολῶν, τὰς ὁποίας οὔτε νήθουσι οὔτε ὑφαίνουσιν, ὅπως καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σολομῶντος· ἀλλ' ὅταν τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ ἔρχωνται εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις τὰ παραλαμβάνει πρὸς ἀνατροφὴν καὶ θεραπείαν, κλίνουσι καὶ ταῦτα τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ συρμοῦ. Εἶνε δὲ γνωστὸν εἰς πάντας ποίαν σημασίαν ἔχει ὁ συρμὸς κατὰ τὴν ἀνατροφὴν καὶ θεραπείαν τῶν οἰκιακῶν ἡμῶν ζῴων, εἴς τε τὰ ᾠδικὰ πτηνὰ καὶ τοὺς ψιττακούς, εἴς τε τὰς ὄρνιθας καὶ τὰς περιστεράς, εἴς τε τοὺς ἵππους καὶ τοὺς κύνας. Εἰς τὰς μεταβλητὰς ὅμως ἰδιοτροπίας τοῦ συρμοῦ ὑπόκεινται πρὸ πάντων τὰ φυτά, ἅτινα θεραπεύει ὁ ἄνθρωπος κατ' οἶκον καὶ ἐν τοῖς κήποις.

Οὔτε ἡ κοπὴ τῶν ἡμετέρων ἐνδυμάτων, οὔτε ἡ ποιότης τῶν ὑφασμάτων μεταβάλλονται ταχύτερον καὶ ποικιλώτερον, ὅσον τὰ εἴδη, τὰ σχήματα καὶ αἱ μορφαὶ τῶν φυτῶν τούτων τοῦ συρμοῦ. Οὕτω π. χ. ὑπῆρξέ ποτε χρόνος ἐν ᾧ φυτὰ τοῦ συρμοῦ ἐν ταῖς αἰθούσαις ἦσαν αἱ τολύπαι, ταύτας διεδέχθησαν οἱ ὑάκινθοι, οἱ δίανθοι (γαρύφαλλα), τὰ πελαργόνια, αἱ κινεράριαι, αἱ καλκεολάριαι, αἱ ἀζαλέαι, τὰ χρυσάνθεμα, αἱ βεγόνιαι, τὰ ὀρχιδοειδῆ, τὰ φυτὰ τὰ ἔχοντα φύλλα ἔγχροα ἢ φύλλα ὡραῖα πράσινα. Χθὲς ἐζητοῦντο φούξιαι, ἔχουσαι κυανῆν στεφάνην, σήμερον λευκήν. Χθὲς πετούνιαι μὲ πράσινον χεῖλος, σήμερον διπλαῖ. Ἑκάστη ἡμέρα φέρει καὶ νέον συρμὸν τῶν φυτῶν τοῦ καλλωπισμοῦ καὶ λήθην τῶν παρελθόντων. Μὴ νομίσῃ δέ τις ὅτι κυρία τις διαφέρεται πλειότερον ὅταν ἔρχηται ἡ ἐφημερὶς τοῦ συρμοῦ ἀπὸ Παρισίων, ὅσον ὁ φιλανθὴς διὰ τὰ νέα σχήματα καὶ δείγματα τοῦ *φυτικοῦ κοινοῦ*, ἅτινα δημοσιεύουσι καθ' ἑβδομάδα αἱ κηπουρικαὶ ἐφημερίδες τῶν κεντρικῶν σταθμῶν τῆς πηγῆς τῶν ἀνθέων, τοῦ Λονδίνου καὶ τῆς Γάνδης (ἐν Βελγίῳ). Ὅπως δὲ οἱ συρμοὶ τῶν ἐνδυμάτων ἐπιδεικνύονται τὸ πρῶτον ἐντὸς τῶν μεγαλοπρεπῶν αἰθουσῶν τῆς ἀριστοκρατικῆς κοινωνίας, εἶτα δὲ ἐξέρχονται καὶ εἰς τὸν λοιπὸν κύκλον τῶν πολιτῶν τῶν μεγαλοπόλεων, μέχρις οὗ, ἐνίοτε μετὰ δεκαετηρίδας, εἰσχωρήσωσι καὶ εἰς τὸν τῆς ὑπηρετικῆς τάξεως ἢ τῶν χωρικῶν, οὕτω καὶ ἄνθος τι ἐφ' ὅσον μὲν εἶνε τοῦ συρμοῦ τιμᾶται πολλῶν χρημάτων καὶ ἐπιζητεῖται θερμῶς, ἀφ' οὐδενὸς δὲ κήπου, ἀνταποκρινομένου πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν συγχρόνων ὀρέξεων, δύναται νὰ ἐλλείπῃ. Αὐτὸ καὶ μόνον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διαλάμπῃ ἐν ταῖς ἀνθοδέσμαις ταῖς προωρισμέναις διὰ τὰς πολυτελεῖς αἰθούσας. Ὅταν δὲ ὁ συρμὸς τοῦ ἄνθους παρέλθῃ, πρᾶγμα ὅπερ συμβαίνει μετ' οὐ πολὺν χρόνον, ἡ ἀξία αὐτοῦ καταπίπτει καὶ τὸ ἄνθος ἀγοράζεται εὐθηνότερον ὑπὸ τῶν ὀλιγώτερον ἐμπαθῶν φιλανθῶν, οἵτινες τὸ καλλιεργοῦσιν ὄπισθεν τῶν ὑάλων τῶν παραθύρων, μέχρι οὗ τέλος καταντήσῃ νὰ διάγῃ τὸν ἄδοξον αὐτοῦ βίον ἔν τινι κηπαρίῳ χωρικοῦ ἀγροφύλακος. Ὁ αὐτὸς βολβός, δι' ὃν ποτὲ φιλανθής τις πλούσιος ἐπλήρωσε 5000 φιορινίων ἀγοράζεται σήμερον ἀντὶ 40 ἢ 50 λεπτῶν, καὶ τοῦτο πάλιν ἐὰν εἰσέτι εὑρίσκηται

Digitized by Google

ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ εἶνε ζητητός, διότι ἅμα παρέλθῃ ὁ συρμὸς οὔτε λαμβάνει τις τὸν κόπον νὰ καλλιεργήσῃ αὐτόν.

Ὅσῳ ὅμως ἰσχυρὸς καὶ ἂν εἶνε ὁ συρμὸς ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν ἀνθέων, ὅπως καὶ ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν ἀνθρώπων, δὲν εἶνε καὶ παντοδύναμος. Ὅπως δὲ ὁ καθ' ἑαυτὸν ἄνευ ἀξίας χάρτης τῶν εἰσιτηρίων οὐχὶ δὲ καὶ ὁ χρυσὸς καὶ τὰ εὐγενῆ μέταλλα ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς καθ' ἑκάστην μεταβαλλομένης σφραγῖδος τῆς ἡμερομηνίας ὅπως ἀποκτήσωσι τιμήν, οὕτω καὶ πᾶν τὸ ἀληθῶς καλὸν καὶ ὡραῖον διατηρεῖ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν οὐσιαστικὴν αὐτοῦ ἀξίαν. Οὕτω καὶ σήμερον ἔτι ὁ νεανίας ἀναπτύσσει τὸ πνεῦμά του διὰ τῶν αὐτῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν ἅτινα ἐνεθουσίασαν τὸν Σόλωνα, τὸν Σωκράτη καὶ ἑβδομήκοντα ὅλας γενεὰς μετ' αὐτόν, οὕτω καὶ πᾶν ἀληθὲς καλλιτέχνημα, ἔστω ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου ἢ ἡ Παναγία τοῦ Ῥαφαήλου, πληροῖ καὶ σήμερον τὴν φαντασίαν διὰ τοῦ αὐτοῦ θαυμασμοῦ, ὃν μετέδιδε καὶ πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων· οὕτω καὶ τὰ ἔργα τοῦ Σαιξπήρου, τοῦ Γκαῖτε, τοῦ Μόζαρτ, τοῦ Μπετχόβεν θὰ παραμένωσιν ὡς ἔξοχα προϊόντα τοῦ πνεύματος καὶ ὅταν θὰ ἔχῃ ἤδη λησμονηθῇ καὶ ταφῇ ὁ συρμὸς τῆς ἡμέρας.

Αὐτὸ τοῦτο δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἐπανερχόμενοι εἰς τὰ ἡμέτερα φυτά, καὶ περὶ τῶν ἀνθέων ἐκείνων τοῦ συρμοῦ, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία συνίσταται κυρίως εἰς τὰ θέλγητρα τοῦ καινοφανοῦς, εἰς τὸ σπάνιον τῆς μορφῆς, εἰς τὸ παράδοξον καὶ ποικιλόχρουν αὐτῶν. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ φυτά, ἐφ' ὧν εὑρίσκεται ἀποτετυπωμένη ἡ αἰωνία σφραγὶς τῆς ὡραιότητος, ἅτινα συναρπάζουσι διὰ τοῦ κάλλους αὐτῶν ὅλας τὰς καρδίας, καὶ ἀρέσκουσιν εἰς ὅλας τὰς ὀρέξεις. Τὰ φυτὰ ταῦτα οὔτε ἦσάν ποτε, οὔτε ἔπαυσαν ὄντα τοῦ συρμοῦ, διότι πάντοτε ἦσαν περιζήτητα καὶ προσφιλῆ. Τοῦτο δὲ ἐφαρμόζεται λεγόμενον προπάντων περὶ τοῦ *ῥόδου*, τοῦ κοινοῦ *τριανταφύλλου*.

Τὸ ῥόδον εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ὡς τὸ ἄνθος τῶν ἀνθέων ἀπὸ τῶν χρόνων ἔτι καθ' οὓς ὁ ἀριθμὸς τῶν φυτῶν, ἅτινα ὁ ἄνθρωπος ἐθεράπευεν, ἦτο ἐλάχιστος. Ἔκτοτε ὁ ἀριθμὸς τῶν φυτῶν τοῦ καλλωπισμοῦ ηὐξήθη τοσοῦτον, ὥστε καὶ ἡ ἰσχυροτάτη μνήμη μόλις δύναται νὰ περιλάβῃ πάντα. Ἔκτοτε ἡ βόρειος καὶ νότιος Ἀμερική, αἱ ἀνατολικαὶ καὶ δυτικαὶ Ἰνδίαι, ἡ Κίνα καὶ ἡ Ἰαπωνία, τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ ἡ Νέα Ὁλλανδία, ἀπέστειλαν τὰ ὡραιότερα τῶν ἀνθέων των εἰς τοὺς κήπους μας. Ὅσῳ ὅμως ἐράσμια καὶ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἂν εἶνέ τινα τούτων, οὐδὲν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν ἀνθέων, τὸ ῥόδον. Ἂν δὲ ὁ λέων ὡς βασιλεὺς τῶν τετραπόδων καὶ ὁ ἀετὸς ὡς βασιλεὺς τῶν πτηνῶν ἀπωθοῦσι τοὺς ἀντιποιουμένους τῆς βασιλείας αὐτῶν διὰ τῶν ἰσχυρῶν γαμψῶν ὀνύχων, διὰ τοῦ ἰσχυροῦ *χάσματος τῶν ὀδόντων* καὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν μυϊκῆς δυνάμεως, τὸ ῥόδον οὔτε διὰ τῆς ἰσχύος προασπίζει τὸν θρόνον αὐτοῦ, οὔτε διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀηττήτων μαγικῶν θελγήτρων, ἅτινα προβάλλουσι πάντοτε ἡ ὡραιότης καὶ ἡ χάρις.

Τὸ ῥόδον εἵλκυσε πάντοτε τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων, τοῦ πλουσίου καὶ πένητος, τοῦ εὐγενοῦς καὶ τοῦ χωρικοῦ, τοῦ νέου καὶ τοῦ γέροντος. Τὸ ῥόδον δὲν ὁμοιάζει τὴν ὑπερήφανον καμέλλιαν, ἥτις μόνον τὸ ἑσπέρας ἐπιδεικνύεται ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ χοροῦ, οὔτε τὰ φαντασιώδη ὀρχεοειδῆ, ἅτινα δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν μόνον ἐντὸς τῶν θερμοκηπίων τῶν πλουσίων. Κοσμεῖ διὰ τῆς αὐτῆς χάριτος τὸ κηπάριον τοῦ χωρικοῦ ὅπως καὶ τὸν πολυτελῆ κῆπον τοῦ εὐγενοῦς ἄρχοντος. Μετὰ τῆς αὐτῆς ἐρασμιότητος ἀνθεῖ ἐπὶ τοῦ στήθους ἡγεμονίδος μεθ' οἵας καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πτωχοτάτης νεάνιδος.

Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ φυσιοδίφαι, οἱ συνήθως μακρὰν πάσης ποιητικῆς ὑπερβολῆς εὑρισκόμενοι, ἑνοῦσι τὴν φωνὴν αὐτῶν πρὸς τὴν γενικὴν συναυλίαν τῶν ὑμνητῶν τοῦ ῥόδου. Ἂν καὶ δὲν συμφωνοῦσι δὲ μετὰ τοῦ Γκαῖτε, τοῦ θεωροῦντος τὸ ῥόδον τὸ τελειότατον δημιούργημα τῆς φύσεως εἰς τὸ κλίμα μας, ὁμοφωνοῦσιν ὅμως πάντες ὅτι κατέχει μίαν τῶν πρωτίστων θέσεων ἐν τῇ φυτικῇ κλίμακι, καὶ ὅτι μόνον εἰς τὴν εὐαίσθητον μιμόζαν καὶ τὰ συγγενῆ αὐτῆς φυτὰ παραχωρεῖ τὰ πρωτεῖα.

Τὰ βιβλία τῆς συστηματικῆς Βοτανικῆς, ἅτινα παριστῶσι τρόπον τινὰ γενεαλογικὸν ἡμερολόγιον τοῦ φυτικοῦ κόσμου, διδάσκουσιν ἡμᾶς ὅτι τὸ γένος τῶν ῥοδῶν χωρίζεται τῶν λοιπῶν φυτῶν διὰ μικρᾶς ἀποστάσεως, ὅπως ἁρμόζει εἰς βασιλικὴν οἰκογένειαν. Συγγενεῖς δὲ στενότατοι τοῦ οἴκου τούτου εἶνε τὰ εὐγενῆ ἐκεῖνα γένη τῶν δένδρων, ἅτινα μόνα μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἐν ὥρᾳ μὲν θέρους φέρουσι πλουσίαν ἄνθησιν, ἐν ὥρᾳ δὲ φθινοπώρου γλυκεῖς καρπούς, οἷον ἡ ἀμυγδαλῆ καὶ ἡ κυδωνέα, ἡ ῥοδακινέα καὶ ἡ βερυκοκκέα, ἡ κερασέα καὶ ἡ κορομηλέα, ἡ ἄπιος καὶ ἡ μηλέα. Ἀλλὰ καὶ οἱ μετριόφρονες ἀνεψιοὶ αὐτῆς ἡ σορβία καὶ ἡ κράταιγος, ἡ χαμαικέρασσος καὶ ἡ βάτος, ἡ σπιραία, ἡ ἀλχεμίλλα, καὶ ἡ ποτεντίλλα δὲν φαίνονται φέροντα ἀναξίως τὴν ἡγεμονικὴν ταύτην συγγένειαν.

Τὸ γένος τῶν ῥοδῶν διακρίνεται διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν μορφῶν αὐτοῦ, προερχομένην ἐκ τοῦ εὐπλάστου τῆς πλουσίας αὐτοῦ φύσεως. Πρὸ 50 ἤδη ἐτῶν ὁ Δὲ Κανδὸλ διέκρινεν 145 κυρίας γραμμάς, ἤτοι εἴδη τοῦ γένους τῶν ῥοδιδῶν. Ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν μορφῶν, τῶν ποικιλιῶν, τῶν παραλλαγῶν, τῶν φύλλων εἶνε ἄμετρος. Καίτοι δὲ πάντα ταῦτα εἶνε διάφορα κατὰ τὴν εὐγε-

Digitized by Google

νιαν τῆς μορφῆς καὶ τὸ κάλλος, ἔχουσιν ὅμως πάντα τοὺς αὐτοὺς εὐδιαγνώστους χαρακτῆρας τῆς ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας. Αἱ πλεῖσται ῥοδαῖ εἶνε θάμνοι μετρίου ὕψους· τινὲς εἶνε χθαμαλαὶ ὡς πόαι τοῦ λειμῶνος· ἄλλαι αὐξάνονται διὰ τῆς καλλιεργείας γενόμεναι ὑψίκορμα δένδρα, ὅπως Ῥοδῆ ἡ ἑκατοντάφυλλος, καὶ φθάνουσιν εἰς ἡλικίαν ἑκατονταετηρίδων. Διάσημος διὰ τὸ γῆρας αὐτῆς εἶνε ἡ χιλιέτις ῥοδῆ ἐν τῷ κρύπτῃ τῆς μητροπόλεως τοῦ Hildesheim, ἣν λέγεται ὅτι ἐφύτευσε Λουδοβῖκος ὁ εὐλαβής, καὶ ἥτις καίτοι πολλάκις κατεστράφη ὑπὸ τοῦ πυρός, ἀνέδωκε πάλιν βλαστούς, καὶ μέχρι σήμερον κατακαλύπτει ὡς ἄμπελος τὸν τοῖχον τῆς ἐκκλησίας διὰ ζωηροῦ πρασίνου φυλλώματος καὶ ἀνθέων. Πολλὰ εἴδη ῥοδῶν ἔχουσι τὴν ἰδιότητα νὰ ἐφαπλῶνται ἐπὶ τῶν τοίχων, σχηματίζοντα τάπητα ἐκ ῥόδων, ἢ περικαλύπτουσι τὰς σκιάδας ὅπως ἡ Ῥοδῆ ἡ ταπητώδης καὶ ἡ βορειοαμερικανικὴ Ῥοδῆ ἡ βατόφυλλος. Ποικιλία τῆς τελευταίας εἶνε Ῥοδῆ ἡ κλαίουσα, ἥτις κλίνει πρὸς τὴν γῆν μελαγχολικῶς τοὺς χαλαροὺς αὐτῆς ἀνθοβριθεῖς κλάδους, ὅπως ἡ ἰτέα τῆς Βαβυλῶνος. Περὶ τῆς ἀνεξαντλήτου ποικιλίας καὶ τῆς ἀφθονίας τοῦ γένους τῶν ῥοδῶν μόνον ἐκεῖνος δύναται νὰ λάβῃ ἰδέαν τινά, ὅστις εἶδέ ποτέ τινα τῶν ποιητικῶν ῥοδωνεώνων οἷος π. χ. ὁ ἐν Charlottenhof παρὰ τῷ Sansouci.

Ἅπασαι αἱ ῥοδαῖ κατάγονται ἄνευ ἐξαιρέσεως ἀπὸ τῶν εὐκράτων χωρῶν τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, ἤτοι ἀπὸ τῆς ζώνης ἐκείνης τῆς γῆς, ἣν ἡ φύσις ἐπροίκισε καὶ διὰ τῶν τὰ μάλιστα ἐπιδεκτικῶν ἀναπτύξεως καὶ πολιτισμοῦ φυλῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Αἱ χῶραι τῶν ἰνδογερμανικῶν φυλῶν, ἤτοι ἅπασα ἡ Εὐρώπη, πλὴν τῶν βορειοτάτων ἀξένων αὐτῆς χωρῶν, ὁ Καύκασος, ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ Περσία, ἡ Κίνα καὶ ἡ βόρειος Ἀμερικὴ βρίθουσι ῥοδῶν, φυομένων παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ τὰ πλάγια τῶν ὁδῶν, τὰ ἄκρα τῶν δασῶν καὶ τοὺς κήπους. Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι δύο εἴδη κοινῶν αὐτοφυῶν ῥοδῶν *Ῥοδῆ τὸ κυνόροδον* (Rosa canina L.) κοινῶς ἄγρια τριανταφυλλιά, καὶ *Ῥοδῆ ἡ ἀείφυλλος* (R. sempervirens L.) κοινῶς βάτα, χαμόβατα. ἐν δὲ θεραπευόμενον ἡ κοινὴ ῥοδῆ ἢ *Ῥοδῆ ἡ Γαλλικὴ* (R. Gallica), ἔχουσα δύο παραλλαγὰς τὴν ἀνθοῦσαν κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον (ἀπριλιάτικη τριανταφυλλιά) καὶ τὴν κατὰ μῆνα Μάϊον (μαγιάτικη τριανταφυλλιά). Ἡ Ῥοδῆ ἀποφεύγει τὸ ὑπέρθερμον κλίμα τῆς διακεκαυμένης ζώνης, ὅπως καὶ τὸ κατάψυχρον τῆς κατεψυγμένης· μόλις ὑπερβαίνει τὸν βόρειον πολικὸν κύκλον, παύεται δὲ φυομένη πρὸ τοῦ τροπικοῦ τοῦ καρκίνου. Ἐκεῖθεν τοῦ Ἰσημερινοῦ οὐδεμία ῥοδῆ φύεται αὐτοφυής. Ἐν Ἀφρικῇ περιορίζεται περὶ τὰς ὄχθας τῆς Μεσογείου θαλάσσης· τὸ δὲ δυτικὸν ἡμισφαίριον, ὅπως δὲν παρήγαγεν ἀφ' ἑαυτοῦ οὔτε ἓν φῦλον ἀνθρώπων ἀνεπτυγμένον καὶ ἐκπολιτίσιμον, οὕτω δὲν δύναται νὰ δείξῃ ἡμῖν οὔτε μίαν ῥοδῆν αὐτοφυῆ, πᾶσαι δὲ αἱ αὐτόθι φυόμεναι μετενάστευσαν ἀπὸ βορρᾶ. Ἡ φύσις φαίνεται ἠὐνόησε μόνον ἐκείνους τοὺς λαοὺς ὅσοι ἦτο δυνατὸν νὰ πολιτισθῶσιν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ ἐκτιμήσωσιν ἐπαρκῶς τὸ εὐγενὲς τοῦτο δῶρον.

Ἡ ῥοδῆ ἀνεφάνη καὶ ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς μικρὸν μόνον χρόνον πρὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀμφότεροι ἀνήκουσιν εἰς τὰς νεωτέρας γεωλογικὰς διαπλάσεις, καθ' ἃς ἡ ὀργανικὴ ζωὴ προέβη ἔν τε τῷ ζωϊκῷ καὶ φυτικῷ βασιλείῳ εἰς σχηματισμὸν τελειοτέρων μορφῶν. Εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι οἱ ἀρχέγονοι πρόγονοι καὶ προπροπάτορες τῆς ῥοδῆς ἀνεπτύχθησαν κατὰ πρῶτον ἐντὸς τῶν δασῶν τῆς λιθανθρακικῆς περιόδου. Ἀλλ' ἡ ῥοδῆ, ἧς σήμερον ἀποθαυμάζομεν τὸ ἰδεῶδες τῆς φυτικῆς καλλονῆς, εἶνε πλάσμα μᾶλλον τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης ἢ τῆς φύσεως. Διότι ἡ ἀγρία ῥοδῆ, ἤτοι Ῥοδῆ τὸ κυνόροδον, ἔχει μόνον πέντε εὔπτωτα πέταλα τῆς στεφάνης τοῦ ἄνθους, ἀναδίδοντα ἀσθενεστάτην ὀσμήν. Καὶ προκαλεῖ μὲν ἡ θέα τῆς ῥοδῆς ταύτης τερπνὰ αἰσθήματα, ὅταν ὁ καταπράσινος ἀκανθώδης θάμνος ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔαρος κατακοσμῆται διὰ τῶν λευκῶν ἢ ἐρυθρολεύκων αὐτοῦ ἀνθέων, καὶ διεγείρει τὸν ποιμένα ἢ κυνηγὸν εἰς ᾆσμα ἐρωτικόν, ἀλλὰ τὴν τελείαν αὐτοῦ ὡραιότητα, δι' ἧς ἐπίσης προκαλεῖται τὸ ἀφελὲς αἴσθημα πρὸς ἀντίληψιν τοῦ ὡραίου ἐν τῇ φύσει καὶ ἡ ἀνεπτυγμένη διέγερσις πρὸς θαυμασμόν, καὶ τὴν ποιητικὴν καὶ ἱστορικὴν αὐτοῦ ἐν τῷ πολιτισμῷ σημασίαν ἀπέκτησε τὸ ῥόδον ὅτε μετεφυτεύθη ἀπὸ τοῦ δάσους καὶ τῆς χέρσου γῆς εἰς τὸν κῆπον καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ ἐπιτήρησιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἔκτοτε ἡ θεραπεία τῶν ῥοδῶν ἐκπλήσσει ἡμᾶς κατ' ἔτος διὰ νέων καὶ ἀδιακόπως τελειοτέρων μορφῶν, διότι καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθέων συμβαίνει ὅ,τι καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν τὰ ἀνθρώπινα γένη διάγωσιν ἐντελῶς φυσικὸν βίον ἐν ὅλως ὁμοίαις περιστάσεσιν, ὁμοιάζουσι καὶ κατὰ τὴν μονότονον καὶ ὅλως ἀρχέγονον φυσικὴν αὐτῶν κατάστασιν, αἱ δὲ εὐγενέστεραι προδιαθέσεις μένουσιν ἐν τῇ νηπιώδει αὐτῶν ἀναπτύξει. Ὅταν δὲ ἀναπτυχθῇ ὁ πολιτισμὸς μεθ' ὅλων αὐτοῦ τῶν ποικίλων καὶ πολυειδῶν ἐπιδράσεων καὶ σχέσεων, εὐρύνει τὸν χῶρον πρὸς ἐντελῆ ἀνάπτυξιν τῶν πλουσίως πεπροικισμένων φύσεων· ἐπιμελὴς ἀνατροφὴ ὁδηγεῖ πᾶσαν προδιατεθειμένην φύσιν εἰς ἀπροσδόκητον διάπλασιν.

Σπείροντες τὰ σπέρματα τῆς ἀγρίας ῥοδῆς ἢ ἄλλου ἀγρίου εἴδους αὐτῆς ἐν λελιπασμένῳ καὶ παχεῖ ἐδάφει, βλέπομεν ἀναπτυσσόμενα φυτά, ὧν τὰ πλεῖστα οὐδόλως ἢ μικρόν τι μόνον διαφέρουσι κατὰ τὰ ἄνθη αὐτῶν τῶν τῆς πρώτης

Digitized by Google

μητρικῆς ῥοδῆς. Ἐξ ἁπασῶν ὅμως τούτων τῶν νέων ῥοδῶν θὰ εὕρωμεν ἴσως μίαν, ἥτις διακρίνεται διὰ τοῦ ἐμφύτου πλεονεκτήματος τοῦ παράγειν ἄνθη μείζονα τῶν λοιπῶν, ἔχοντα πλείονα ἀριθμὸν πετάλων. Ἐκ τῶν ἀπογόνων τῆς ῥοδῆς ταύτης τῶν παραγομένων διὰ σπορᾶς τῶν σπερμάτων αὐτῆς δυνάμεθα νὰ ἐκλέξωμεν ἔτι τελειοτέρας μορφάς. Ἐὰν οὕτω ἐπὶ σειρὰν ὅλην γενεῶν μεταχειριζώμεθα πρὸς περαιτέρω σπορὰν τὰς τελειοτέρας μορφάς, θέλομεν κατορθώσει ἐν τέλει νὰ ἀναπτύξωμεν ῥοδῆν ὑπερέχουσαν ὅλων τῶν λοιπῶν κατὰ τὴν ὡραιότητα τῶν ἀνθέων. Ἀποκτήσαντος δὲ τοῦ κηπουροῦ τοιοῦτο φυτὸν μετὰ πολυετεῖς κόπους, ὁ πολλαπλασιασμὸς αὐτοῦ ἀποβαίνει εὔκολος δι' ἀποτομῆς καὶ μεταφυτεύσεως κλάδων ἢ καὶ ἁπλῶν ὀφθαλμῶν, δι' ἰδιαζουσῶν τεχνικῶν μεθόδων ἐνοφθαλμιζομένων ἢ μοσχευομένων μετὰ τῶν κορμῶν τῶν ἀγρίων ῥοδῶν. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, ἣν ὀνομάζομεν ἐξευγένισιν ἢ ἐμβολισμόν, τὸ ἐμβόλιον ἐκπτύσσεται, ἀναπτύσσει κλάδους καὶ φύλλα· τὸ πρῶτον ἔτος παράγει ὀλίγα ἄνθη, κατὰ δὲ τὰ ἑπόμενα πολυαριθμότερα. Τὸ ἐμβόλιον παραλαμβάνει τὴν τροφὴν αὐτοῦ διὰ τοῦ κορμοῦ τοῦ ἀγρίου εἴδους, οὗτινος φροτίζομεν ν' ἀποκόπτωμεν τοὺς λοιποὺς ἀγρίους κλάδους ἐπιμελῶς. Διὰ τῆς ἐξευγενίσεως ταύτης δύναται ἰδιάζουσά τις μορφὴ ῥόδων, ἥτις ἀνεπτύχθη ἐν ἀνθοκομείῳ ἕνεκα ἰδιαζούσης ἐμφύτου προδιαθέσεως, νὰ πολλαπλασιασθῇ ταχύτατα, οὕτω δὲ μετά τινα ἔτη ἡ νέα αὕτη μορφὴ εὑρίσκεται διαδεδομένη εἰς ὅλους τοὺς κήπους τῆς γῆς.

(Ἕπεται συνέχεια).

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ.) Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ.

ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ ΑΝΕΨΙΟΣ

Διήγημα

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγ. φύλλον.

Ὁ κ. Ὠβραὶ ἔσεισεν ἡσύχως τὸν ὦμον τοῦ κοιμωμένου, ὅστις ὠρθώθη πάραυτα ἐπὶ τῶν ποδῶν του. Πρῶτον ἔτριψε τοὺς ὀφθαλμούς, ὅταν δ' εἶδε τὰς χεῖράς του δεδεμένας, ἐμάντευσε τί συνέβη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὕπνου του καὶ ἐξέβαλεν ἠχηρὸν καγχασμόν.

— Ὡραῖος ἀστεϊσμός, εἶπεν.

Ὁ Φραγκῖσκος ἔλαβε τὸν ἰατρὸν κατ' ἰδίαν.

— Βλέπετε! λοιπόν, ὕστερον ἀπὸ πέντε λεπτὰ θὰ γείνῃ μανιώδης.

— Ἀφήσατε νὰ ἐνεργήσω ἐγώ. Εἰξεύρω τί πρέπει νὰ κάμω.

Ἐμειδίασε πρὸς τὸν πάσχοντα ὡς πρὸς παιδίον, τὸ ὁποῖον θέλει τις νὰ διασκεδάσῃ.

— Φίλε μου, τῷ εἶπεν, ἐξυπνᾶτε εὔκολα· εἴδατε καλὰ ὄνειρα;

— Ἐγώ! δὲν ὠνειρεύθηκα. Γελῶ διότι βλέπω ὅτι εἶμαι δεμένος· νομίζει τις ὅτι ἐγὼ εἶμαι τρελλός.

— Ἰδού! εἶπεν ὁ Φραγκῖσκος.

— Λάβετε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ λύσετε, ἰατρέ· θὰ ἐξηγωθῶ καλλίτερα ὅταν θὰ εἶμαι ἐλεύθερος.

— Θὰ σᾶς λύσω, φίλε μου· ἀλλ' ὑπόσχεσθε νὰ εἶσθε φρόνιμος;

— Ἀλλά, ἰατρέ, μήπως μὲ τὰ σωστά σας μὲ νομίζετε τρελλόν;

— Ὄχι, φίλε μου, ἀλλ' εἶσθε ἀσθενής. Θὰ σᾶς περιποιηθῶμεν καὶ θὰ σᾶς θεραπεύσωμεν. Ἰδοὺ! αἱ χεῖρές σας εἶνε ἐλεύθεραι, μὴ κάμετε κακὴν χρῆσιν αὐτῶν.

— Τί διάβολον θέλετε νὰ κάμω; Σᾶς ἔφερα τὸν ἀνεψιόν μου ...

— Καλά! εἶπεν ὁ κ. Ὠβραί, θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τούτου μετ' ὀλίγον. Σᾶς εὗρον νὰ κοιμᾶσθε· σᾶς συμβαίνει συχνὰ νὰ κοιμᾶσθε τὴν ἡμέραν;

— Ποτέ! αὐτὸ τὸ διαβολοβιβλίον....

— Ὢ! ὤ! εἶπεν ὁ συγγραφεύς, τὸ πρᾶγμα εἶνε σοβαρόν. Λοιπόν, νομίζετε ὅτι ὁ ἀνεψιός σας εἶνε τρελλός;

— Διὰ δέσιμον, κύριε· δι' αὐτὸ ἠναγκάσθηκα νὰ δέσω τὰς χεῖράς του μὲ αὐτὸ τὸ σχοινίον.

— Ἀλλ' αἱ ἰδικαί σας χεῖρες ἦσαν δεμέναι. Δὲν ἐνθυμεῖσθε ὅτι ἐγὼ σᾶς τὰς ἔλυσα;

— Ἤμουν ἐγώ, ἦτον αὐτός. Ἀφῆστέ με λοιπὸν νὰ σᾶς ἐξηγήσω ὅλην τὴν ὑπόθεσιν!

— Σιωπή, φίλε μου, ἐρεθίζεσθε καὶ ἐγίνατε κατακόκκινος. Δὲν θέλω νὰ κουράζεσθε. Περιορισθῆτε ν' ἀπαντᾶτε εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου. Λέγετε ὅτι ἀνεψιός σας εἶνε ἀσθενής;

— Τρελλός! τρελλός! τρελλός!

— Καὶ χαίρεσθε νὰ τὸν βλέπετε τρελλόν;

— Ἐγώ;

— Ἀπαντήσατέ μου εἰλικρινῶς. Δὲν θέλετε νὰ ἰατρευθῇ, δὲν ἔχει οὕτω;

— Διατί;

— Διὰ νὰ μείνῃ εἰς σᾶς ἡ περιουσία του. Θέλετε νὰ εἶσθε πλούσιος; Λυπεῖσθε διότι εἰργάσθητε τόσον καιρὸν χωρὶς νὰ πλουτίσετε; Νομίζετε ὅτι ἦλθεν ἡ σειρά σας;

Ὁ κ. Μορλῶ δὲν ἀπήντα. Εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὴν γῆν. Ἐσκέπτετο ἂν δὲν ἔβλεπε κακὸν ὄνειρον καὶ ἐζήτει νὰ μαντεύσῃ τί ὑπῆρχε πραγματικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ δεσίματος τῶν χειρῶν, ἐν τῇ ἀνακρίσει ταύτῃ, καὶ ἐν ταῖς ἐρωτήσεσι τοῦ ἀγνώστου τούτου, ὅστις ἀνεγίνωσκεν ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ ὡς ἐν ἀνοικτῷ βιβλίῳ.

— Ἀκούεις φωνάς; ἠρώτησεν ὁ κ. Ὠβραί.

Ὁ δυστυχὴς θεῖος ᾐσθάνθη ὀρθουμένας τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του. Ἐνεθυμήθη τὴν λυσσώδη ἐκείνην φωνήν, ἥτις τῷ ὡμίλει εἰς τὸ οὖς, καὶ ἀπήντα μηχανικῶς ἐνίοτε.

Digitized by Google

— Ἄ! εἶνε τρελλός!

— Ἀλλ' ὄχι, δὲν εἶμαι τρελλός! ἀφήσατέ με νὰ φύγω! Ἐδῶ πραγματικῶς θὰ τρελλαθῶ! Ἐρωτήσατε ὅλους τοὺς φίλους μου καὶ θὰ σᾶς εἰποῦν ὅτι ἔχω ὅλον τὸ λογικόν μου. Ἐξετάσατε τὸν σφυγμόν μου καὶ θὰ ἰδῆτε ὅτι δὲν ἔχω πυρετόν.

— Πτωχὲ θεῖε! εἶπεν ὁ Φραγκῖσκος. Δὲν εἰξεύρει ὅτι ἡ τρέλλα δὲν συνοδεύεται ἀπὸ πυρετόν.

— Κύριε, προσέθηκεν ὁ ἰατρός, ἂν ἠδυνάμεθα νὰ δίδωμεν πυρετὸν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς μας, θὰ τοὺς ἰατρεύαμεν ὅλους.

Ὁ κ. Μορλὼ ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ κλιντῆρος. Ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ ἐξηκολούθει διασκελίζων τὸ γραφεῖον τοῦ ἰατροῦ.

— Κύριε, εἶπεν ὁ Φραγκῖσκος, λυποῦμαι πολὺ διὰ τὸ δυστύχημα τοῦ θείου μου, ἀλλὰ δι' ἐμὲ εἶνε μεγάλη παρηγορία τὸ νὰ δύναμαι νὰ τὸν ἐμπιστευθῶ εἰς ἄνθρωπον ὁποῖος εἶσθε ὑμεῖς. Ἀνέγνωσα τὸ θαυμάσιον βιβλίον σας ἡ *Ἀντιλεκτικὴ Μονομανία*· εἶνε τὸ καλλίτερον εἰς τὸ εἶδός του ἀπὸ τῆς *πραγματείας περὶ τῶν διανοητικῶν νοσημάτων* τοῦ μεγάλου Ἐσκιρόλ. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐγευμάτισα εἰς τὴν Σαλπετριέρην μὲ τοὺς ἐσωτερικοὺς ἰατρούς. Ἔχω ἐκεῖ ἕνα συμμαθητὴν καὶ φίλον, τὸν ὁποῖον γνωρίζετε ἴσως, τὸν κ. Ῥαβέν.

— Ἤκουσα νὰ ὁμιλοῦν περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ ἰατροῦ ὁ ὁποῖος ἔχει μέγα μέλλον.

— Ὅλοι οἱ κύριοι ἐκεῖνοι μὲ διεβεβαίωσαν ὅτι ὁ θεῖός μου μόνον ἀπὸ ὑμᾶς ἦτο δυνατὸν νὰ θεραπευθῇ. Εἰξεύρω ἄλλως ὅτι εἶσθε πατὴρ διὰ τοὺς ἀσθενεῖς σας καὶ νομίζω ὅτι σᾶς προσβάλλω ἂν σᾶς συστήσω τὸν κ. Μορλώ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διατροφήν του, τὸ ζήτημα τοῦτο τὸ ἀφίνω καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς ὑμᾶς.

Καὶ ἐξαγαγὼν τῶν θυλακίων αὐτοῦ χιλιόφραγκον γραμμάτιον τὸ ἔθηκε ταχέως ἐπὶ τῆς ἑστίας, καὶ προσέθηκε·

— Θὰ λάβω τὴν τιμὴν νὰ μεταβῶ ἐδῶ τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα. Κατὰ ποίαν ὥραν ἐπιτρέπεται ἡ ἐπίσκεψις τῶν ἀσθενῶν;

— Ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς δευτέρας ὥρας. Τὸ κατ' ἐμέ, εὑρίσκομαι πάντοτε εἰς τὸ φρενοκομεῖον. Χαίρετε, κύριε.

— Σταματήσατέ τον! ἀνέκραξεν ὁ θεῖος Μορλώ, μὴ τὸν ἀφήσετε νὰ φύγῃ. Αὐτὸς εἶνε τρελλός· θὰ σᾶς ἐξηγήσω τὴν τρέλλαν του.

— Ἡσυχάσατε, φίλτατέ μου θεῖε! εἶπεν ὁ Φραγκῖσκος ἀποσυρόμενος. Σᾶς ἀφίνω εἰς χεῖρας τοῦ κ. Ὠβραί· θὰ σᾶς περιποιηθῇ καλά.

Ὁ κ. Μορλὼ ἠθέλησε νὰ τρέξῃ κατόπιν τοῦ ἀνεψιοῦ του, ἀλλ' ὁ ἰατρὸς τὸν ἐκράτησε.

— Δυστυχία! ἀνέκραξεν ὁ δυστυχὴς θεῖος· δὲν θὰ εἰπῇ καμμίαν ἀνοησίαν! Ἂν ἠδύνατο τοὐλάχιστον νὰ μωρολογήσῃ ὀλίγον, θὰ ἐπείθεσθε ὅτι δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ τρελλός.

Ὁ Φραγκῖσκος ἐκράτει ἤδη τὴν λαβίδα τῆς θύρας. Ἐπανῆλθεν ὡσεὶ εἶχε λησμονήσει τι, διηυθύνθη πρὸς τὸν ἰατρὸν καὶ τῷ εἶπε·

— Κύριε, δὲν ἦλθον ἐδῶ μόνον διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ θείου μου.

— Ἄ! ἄ! ἐψιθύρισεν ὁ κ. Μορλώ, ἰδὼν διαλάμπουσαν ἀκτῖνα ἐλπίδος.

Ὁ νέος ἐξηκολούθησεν.

— Ἔχετε μίαν θυγατέρα.

— Τέλος! ἀνέκραξεν ὁ δυστυχὴς θεῖος. Εἶσθε μάρτυς τοῦ τί εἶπεν. «Ἔχετε μίαν θυγατέρα».

Ὁ ἰατρὸς ἀπήντησε πρὸς τὸν Φραγκῖσκον. «—Ναί, κύριε, ἐξηγηθῆτε...»

— Ἔχετε μίαν θυγατέρα, τὴν δεσποινίδα Κλάραν Ὠβραί.

— Νάτος! νάτος! Σᾶς τὸ εἶπα.

— Ναί, κύριε, εἶπεν ὁ ἰατρός.

— Εὑρίσκετο πρὸ τριῶν μηνῶν εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Ἔμς μετὰ τῆς μητρός της.

— Εὖγε! εὖγε! ὠλόλυξεν ὁ κ. Μορλώ.

— Ναί, κύριε, ἀπήντησεν ὁ κ. Ὠβραί.

Ὁ κ. Μορλὼ τρέξας παρὰ τῷ ἰατρῷ, τῷ εἶπεν·

— Δὲν εἶσθε ὁ ἰατρός· εἶσθε ἕνας ἀπὸ τοὺς τρελλοὺς τοῦ φρενοκομείου!

— Φίλε μου, εἶπεν ὁ ἰατρός, ἂν δὲν εἶσθε φρόνιμος, θὰ σᾶς κάμωμεν μίαν ψυχρολουσίαν.

Ὁ κ. Μορλὼ ὠπισθοχώρησεν ἔντρομος. Ὁ ἀνεψιός του ἐξηκολούθησε.

— Κύριε, ἀγαπῶ τὴν θυγατέρα σας, ἐλπίζω ὅτι ἀνταγαπῶμαι, καὶ ἂν τὰ αἰσθήματά της δὲν μετεβλήθησαν ἀπὸ τοῦ σεπτεμβρίου, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ζητήσω τὴν χεῖρά της.

Ὁ ἰατρὸς ἀπήντησεν·

— Ἔχω λοιπὸν τὴν τιμὴν νὰ ὁμιλῶ πρὸς τὸν κ. Φραγκῖσκον Θωμᾶ;

— Πρὸς τὸν ἴδιον, κύριε, καὶ ἔπρεπεν ἐξ ἀρχῆς νὰ σᾶς εἰπῶ τὸ ὄνομά μου.

— Κύριε, ἐπιτρέψετέ μοι νὰ σᾶς εἴπω ὅτι πολὺ ἐβραδύνατε.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν προσοχὴν τοῦ ἰατροῦ ἐφείλκυσεν ὁ κ. Μορλώ, ὅστις ἐπέτριβε λυσσωδῶς τὰς χεῖρας.

— Τί ἔχετε, φίλε μου; τὸν ἠρώτησε μὲ τὴν γλυκεῖαν καὶ πατρικὴν αὐτοῦ φωνήν.

— Τίποτε, τίποτε· τρίβω τὰς χεῖράς μου.

— Καὶ διατί;

— Ἔχω κάτι, τὸ ὁποῖον μὲ ἐνοχλεῖ.

— Δείξατέ το· δὲν βλέπω τίποτε.

— Δὲν βλέπετε! ἐδῶ, ἐδῶ, ἀνάμεσα εἰς τὰ δάκτυλα. Ἐγὼ τὸ βλέπω καλά!

— Τί βλέπετε!

— Τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνεψιοῦ μου. Ἀφαιρέσατέ την, ἰατρέ! Εἶμαι τίμιος ἄνθρωπος, ἀπὸ κανένα δὲν θέλω νὰ λάβω τίποτα.

Digitized by Google

Ἐνῷ ὁ ἰατρὸς ἤκουε μετὰ προσοχῆς τὸν πρῶτον παραλογισμὸν τοῦ κ. Μορλὼ, ὁ Φραγκῖσκος ὠχρία, ᾐσθάνετο ψῦχος, οἱ δ' ὀδόντες του συνεκρούοντο ἰσχυρῶς. Ὁ κ. Ὠβραὶ στραφεὶς πρὸς αὐτὸν τὸν ἠρώτησε τί ᾐσθάνετο.

— Τίποτε, ἀπεκρίθη· ἔρχεται, τὴν ἀκούω· εἶνε ἡ χαρά... ἀλλὰ μὲ καταβάλλει. Ἡ εὐτυχία πίπτει ἐπ' ἐμοῦ ὡς χιών. Ὁ χειμὼν θὰ εἶνε δριμὺς διὰ τοὺς ἐραστάς. Ἰατρέ, παρατηρήσατε τί ἔχω εἰς τὴν κεφαλήν.

Ὁ κ. Μορλὼ ἔτρεξε πρὸς αὐτὸν κράζων·

— Φθάνει! μὴν παραλογίζεσαι πλέον! Δὲν θέλω πλέον νὰ ἦσαι τρελλός. Θαρρεῖ τις ὅτι ἐγὼ σοῦ ἔκλεψα τὸ λογικόν σου. Εἶμαι τίμιος, ἰατρέ, ἰδῆτε τὰς χεῖράς μου, ἐξετάσατε τὰ θυλάκιά μου. Στείλατε εἰς τὴν οἰκίαν μου ὁδὸς Σαρόν, προάστειον Ἁγίου Ἀντωνίου, ἀνοίξατε ὅλα τὰ συρτάρια μου· θὰ ἰδῆτε ὅτι τίποτε δὲν ἔχω ἀπὸ κανένα.

Ὁ ἰατρὸς περιῆλθεν εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν μεταξὺ τῶν δύο ἀσθενῶν ὅταν ἠνοίχθη ἡ θύρα καὶ ἡ Κλάρα εἰσῆλθε ν' ἀναγγείλῃ πρὸς τὸν πατέρα της ὅτι τὸ πρόγευμα ἦτο ἕτοιμον.

Ὁ Φραγκῖσκος ἠγέρθη ὡσεὶ ὤθησεν αὐτὸν ἐλατήριον, ἀλλὰ μόνη ἡ θέλησίς του ἔσπευσε πρὸς συνάντησιν τῆς δεσποινίδος Ὠβραί. Τὸ σῶμά του κατέπεσε βαρὺ ἐπὶ τοῦ κλιντῆρος. Μόλις δὲ ἠδυνήθη νὰ ψελλίσῃ τὰς λέξεις·

— Κλάρα! εἶμαι ἐγώ. Σᾶς ἀγαπῶ. Θέλετε;...

Ἔφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μετώπου του, τὸ ὠχρὸν πρόσωπόν του ἐγένετο κατακόκκινον, καὶ ᾐσθάνετο ἄνωθεν τῶν ὀφρύων σφοδρὰν σύνθλιψιν. Ἡ Κλάρα ἔντρομος ἔλαβε τὰς δύο χεῖράς του, ὁ δ' ἰατρὸς ἀναγνωρίσας πάντα τὰ συμπτώματα κακοήθους πυρετοῦ, εἶπεν·

— Κρῖμα νὰ μὴ προσβάλῃ αὐτὸς ὁ πυρετὸς τὸν θεῖόν του· θὰ τὸν ἐθεράπευε.

Μετέφερον πάραυτα τὸν ἀσθενῆ εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Κλάρας, ἐνῷ δ' ἐπεριποιοῦντο αὐτόν, ὁ θεῖος, ἠρεθισμένος συνεταράσσετο ἐν τῷ δωματίῳ, ἐσταμάτα τὸν ἰατρόν, ἠσπάζετο τὸν ἀσθενῆ, ἐλάμβανε τὴν χεῖρα τῆς κυρίας Ὠβραὶ καὶ ἐκραύγαζε.

— Σώσετέ τον γρήγωρα, γρήγωρα· θ' ἀντισταθῶ εἰς τὸν θάνατόν του· εἶνε δικαίωμά μου· εἶμαι θεῖός του καὶ κηδεμών του! Ἂν δὲν τὸν ἰατρεύσητε, θὰ εἰποῦν ὅτι ἐγὼ τὸν ἐσκότωσα. Νὰ ἦσθε μάρτυρες ὅτι δὲν ζητῶ τὴν κληρονομίαν του. Δίδω ὅλην τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχούς. Σᾶς παρακαλῶ, ἕνα ποτῆρι νερὸ διὰ νὰ πλύνω τὰ χέρια μου!

Τὸν μετέφερον εἰς τὸ φρενοκομεῖον, ἀλλὰ τοσοῦτον ἐταράσσετο, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ τῷ φορέσωσι τὸ ὑποκάμισον τῶν μανιωδῶν.

Ἡ κυρία Ὠβραὶ καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἐπεριποιοῦντο νυχθημερὸν τὸν Φραγκῖσκον οὐχὶ ὡς ξένον ἀλλ' ὡς γαμβρὸν καὶ σύζυγον, δὲν ἠδύναντο δὲ νὰ ἐννοήσωσιν οὔτε τὴν μακρὰν αὐτοῦ σιωπήν, οὔτε τὴν ἀπότομον ἐπάνοδόν του, οὔτε τοὺς λόγους, δι' οὓς ἦλθεν εἰς τὸ φρενοκομεῖον. Ἂν ἠγάπα τὴν Κλάραν, διατί περιέμεινεν ἐπὶ τρεῖς μῆνας; Διὰ νὰ παρουσιασθῇ δὲ παρ' αὐταῖς εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἀσθενείας τοῦ θείου του; Ἂν δὲ πάλιν ἐλησμόνησε τὸ ἔρωτά του, διατί νὰ μὴν ὁδηγήσῃ τὸν θεῖόν του ἀλλαχοῦ; Μήτοι ἡ παρουσία τῆς Κλάρας ἀνεζωπύρησε τὸ ἀποσβεσθὲν πάθος του; Ἀλλ' οὐχί, διότι τὴν ἐζήτησεν εἰς γάμον πρὶν ἢ ἴδῃ αὐτήν.

Εἰς ἁπάσας τὰς ἐρωτήσεις ταύτας ἀπήντησεν ὁ Φραγκῖσκος ἐν τῷ παραληρῷ αὐτοῦ. Τότε ἐπληροφορήθησαν ὅτι εἶχεν ἀπολέσει τὸ λογικόν, καὶ ὅτι ὑπῆρξεν ἀθῶος αἴτιος τῆς ἀσθενείας τοῦ θείου του. Ἡ δεσποινὶς Κλάρα ἤρξατο αἰσθανομένη νέους φόβους. Ὁ Φραγκῖσκος ἦτο τρελλός. Ἡ τρομερὰ αὕτη κρίσις θὰ τὸν ἐθεράπευε; Καὶ ἂν ἐθεραπεύετο, δὲν ὑπῆρχε φόβος ὑποτροπιάσεως; Ὁ κ. Ὠβραὶ θὰ συγκατετίθετο νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του πρὸς τρελλόν; «Τὸ κατ' ἐμέ, ἐσκέπτετο ἡ Κλάρα μελαγχολικῶς μειδιῶσα, τίποτε δὲν φοβοῦμαι καὶ θὰ ἐρριψοκινδύνευα. Ἐγὼ ἐπροξένησα τὰ δεινά του· δὲν χρεωστῶ νὰ τὸν παρηγορήσω; Καὶ τέλος, ἡ τρέλλα του περιωρίζετο εἰς τὸ νὰ ζητῇ τὴν χεῖρά μου, τίποτε δὲ δὲν θὰ ἔχῃ πλέον νὰ ζητήσῃ ὅταν γείνω σύζυγός του. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν φόβος. Ὁ δυστυχὴς ἔπασχεν ἀπὸ ὑπερβολικὸν ἔρωτα· θεράπευσέ τον, ἀγαπητέ μου μπαμπᾶ, ἀλλ' ὄχι ὅλως διόλου. Ἂς μείνῃ ἀρκετὰ τρελλὸς διὰ νὰ μὲ ἀγαπᾷ πάντοτε καθὼς τὸν ἀγαπῶ!»

— Θὰ ἴδουμεν, ἀπεκρίθη ὁ ἰατρός. Ἂς περάσῃ ὁ πυρετός. Ἂν ἐντρέπεται καὶ λυπῆται διότι ἦτο τρελλός, ἂν εἶνε λυπημένος καὶ μελαγχολικὸς μετὰ τὴν θεραπείαν του, τότε δι' οὐδὲν ἐγγυοῦμαι. Ἂν ὅμως ἐνθυμῆται τὴν ἀσθενειάν του καὶ δὲν ἐντρέπεται, ἂν ὁμιλῇ δι' αὐτὴν μὲ ἐγκαρτέρησιν καὶ ἰδῇ χωρὶς ἀποστροφὴν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὸν περιποιοῦνται, δὲν φοβοῦμαι τὴν ὑποτροπίασιν του.

— Ἀλλὰ διατί, μπαμπᾶ μου, θὰ ἐντρέπετο διότι ἠγάπησε καθ' ὑπερβολήν; Αὐτὴ εἶνε εὐγενὴς καὶ γενναία τρέλλα, ἡ ὁποία ποτὲ δὲν προσβάλλει τὰς μικρὰς ψυχάς. Καὶ πῶς θὰ ἐπανίδῃ μὲ ἀποστροφὴν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐνοσήλευσαν;... Εἴμεθα ἡμεῖς!

Μετὰ ἑξαήμερον παράληρον ἰσχυρὰ ἐφίδρωσις ἐδίωξε τὸν πυρετὸν καὶ ἤρξατο ἡ ἀνάρρωσις τοῦ ἀσθενοῦς. Ὅταν εἶδεν ὅτι εὑρίσκετο ἐντὸς ἀγνώστου δωματίου, μεταξὺ τῆς κυρίας καὶ τῆς δεσποινίδος Ὠβραί, ἐνόμισεν ὅτι εὑρίσκετο εἰσέτι ἐν τῷ ξενοδοχείῳ τοῦ Ἔμς, εἶτα δ' ἀνεμνήσθη ἀλλ' ἀμυδρῶς. Ὁ ἰατρὸς ἐπῆλθε πρὸς βοήθειάν του, ὁ δὲ Φραγκῖσκος ἤρξατο ἀκούων τὴν ζωήν του ὡς μυθιστόρημα, εἰς ὃ οὐδὲν ἐλάμβανε μέρος· ἦτο ἄλλος ἄνθρωπος, ἄνθρωπος ὅλως νέος καὶ ἐξήρχετο τοῦ πυρετοῦ ὡς ἐκ τάφου. Μικρὸν κατὰ

Digitized by Google

μικρὸν τὰ κενὰ τοῦ μνημονικοῦ αὐτοῦ ἐπληρώθησαν καὶ ἀνεμνήσθη τὸ παρελθόν. Τῇ 25 δεκεμβρίου ὁ Φραγκῖσκος καθήμενος ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ διηγήθη ἄνευ διακοπῆς, ταραχῆς καὶ αἰσχύνης καὶ μετὰ ἡσύχου χαρᾶς τὴν ἱστορίαν τῶν παρελθόντων τριῶν μηνῶν, ἡ δὲ Κλάρα καὶ ἡ κυρία Ὠβραὶ ἔκλαιον ἀκούουσαι αὐτόν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀφηγήσεως αὐτοῦ προσέθηκε.

— Σήμερον, 25 δεκεμβρίου, κατὰ τὴν 3 ὥραν μ. μ. λέγω πρὸς τὸν ἐξαίρετον ἰατρόν μου κ. Ὠβραί, τοῦ ὁποίου οὐδέποτε θὰ λησμονήσω πλέον τὴν ὁδὸν καὶ τὸν ἀριθμόν· « Κύριε, ἔχετε μίαν θυγατέρα, τὴν δεσποινίδα Κλάραν Ὠβραί· τὴν εἶδον κατὰ τὸ θέρος τοῦτο εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Ἔμς μετὰ τῆς μητρός της καὶ τὴν ἀγαπῶ· μοὶ ἀπέδειξε καὶ αὐτὴ ὅτι μὲ ἀγαπᾷ, καὶ ἂν δὲν φοβῆσθε ν' ἀσθενήσω καὶ πάλιν, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ζητήσω τὴν χεῖρά της».

Ὁ ἰατρὸς ἐποίησε μικρὸν νεῦμα διὰ τῆς κεφαλῆς, ἡ δὲ Κλάρα, περιπτυχθεῖσα τὸν τράχηλον τοῦ ἀσθενοῦς, ἠσπάσθη αὐτὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου.

Δὲν ἐπεθύμουν ἄλλην ἀπάντησιν ὅταν θὰ κάμω τοιαύτην αἴτησιν.

Αὐθημερὸν ὁ κ. Μορλῶ γαληνιώτερος καὶ ἄνευ τοῦ χιτῶνος τῶν μανιωδῶν ἠγέρθη τὴν ὀγδόην τῆς πρωΐας, ἐξελθὼν δὲ τῆς κλίνης ἔλαβε τὰς παντούφλας του, ἔστρεψεν, ἐπανέστρεψε καὶ ἐξήτασεν αὐτὰς ἐπιμελῶς, καὶ τὰς ἐνεχείρισε πρὸς τὸν νοσοκόμον ἱκετεύσας αὐτὸν νὰ ἴδῃ ἂν περιεῖχον εἰσόδημα τριάκοντα χιλιάδων φράγκων. Τότε μόνον ἀπεφάσισε νὰ φορέσῃ αὐτάς. Ἐκτενίζετο δ' ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν ἐπαναλαμβάνων· « Δὲν θέλω νὰ εἴπουν ὅτι ἡ περιουσία τοῦ ἀνεψιοῦ μου ἐπέρασεν εἰς τὴν κεφαλήν μου ». Ἐτίναξεν ἕκαστον τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ ἐκ τοῦ παραθύρου ἀφ' οὗ ἐξήτασε καὶ τὴν ἐλαχίστην αὐτῶν πτυχήν, ἐνδυθεὶς δ' ἐζήτησε κιμωλίαν καὶ ἔγραψεν ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ δωματίου του.

Μὴν ἐπιθυμήσῃς τὴν περιουσίαν τοῦ ἄλλου.

Εἶτα ἤρξατο ἐπιτρίβων τὰς χεῖρας μετ' ἀπιστεύτου ζωηρότητος, ὅπως πεισθῇ ὅτι ἡ περιουσία τοῦ Φραγκίσκου δὲν εἶχε κολλήσει εἰς αὐτάς. Ἔξεσε τοὺς δακτύλους διὰ τοῦ μολυβδοκονδύλου αὐτοῦ ἀριθμῶν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ δεκάτου, καὶ ἐζήτησεν ἐπιμόνως νὰ ἐρευνήσωσιν αὐτόν. Ὁ ἰατρὸς ἐπληροφόρησεν αὐτὸν ὅτι ὁ Φραγκῖσκος ἐθεραπεύθη, ὁ δὲ δυστυχὴς ἠρώτησεν ἂν τὰ χρήματα εὑρέθησαν. « Ἀφοῦ ὁ ἀνεψιός μου θὰ φύγῃ ἀπὸ ἐδῶ, ἔλεγε, χρειάζεται τὰ χρήματά του· ποῦ εἶνε; Ἐγὼ δὲν τὰ ἔχω. Ἐκτὸς ἂν εὑρίσκωνται εἰς τὴν κλίνην μου! » Καὶ ἀνέτρεψε τὴν κλίνην του μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε δὲν ἐπρόφθασαν νὰ τὸν ἐμποδίσωσιν. Ὁ ἰατρὸς ἐξῆλθε θλίψας τὴν χεῖρά του, ἣν ἐπέτριψεν ἐπιμελῶς. Τῷ ἐκόμισαν τὸ πρόγευμά του καὶ ἤρξατο ἐρευνῶν τὸ χειρόμακτρόν του, τὸ ποτήριόν του, τὸ μαχαίριόν του, τὴν παροψίδα του, ἐπαναλαμβάνων ὅτι δὲν ἤθελε νὰ φάγῃ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνεψιοῦ του. Μετὰ τὸ γεῦμα ἔνιψε τὰς χεῖρας αὐτοῦ μὲ ἄφθονον ὕδωρ λέγων· « Ἡ περιουσία εἶνε ἀπὸ ἀσῆμι· ἂν ἔμεινεν ἀσῆμι εἰς τὰς χεῖράς μου! »

Ὁ κ. Ὠβραὶ δὲν ἀπελπίζεται νὰ τὸν θεραπεύσῃ, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καιρός. Οἱ ἰατροὶ θεραπεύουσι τὴν τρέλλαν ἰδίως κατὰ τὸ θέρος καὶ τὴν ἄνοιξιν.

Ed. About.

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

['Εκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ **Paolo Mantegazza**]

Συνέχεια· ἴδε σελίδα 190.

Ὅταν ὅλη ἡ ὑγιεινὴ καὶ ὅλη ἡ ἰατρική, ὅταν κομμωταὶ καὶ τέταρται σελίδες, μύρα, βάμματα, ψήκτραι καὶ πλύσεις εἰργάσθησαν ματαίως πρὸς ἀναδάσωσιν τοῦ στενοῦ ἐδάφους τοῦ κρανίου σας, τότε δὲν ἔχετε πλέον ἄλλην ἐκλογὴν παρὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων· τῆς *ὑπομονῆς* ἢ τῆς *φενάκης*.

Ὅπως ἡ ὑπομονὴ μὴ βλάψῃ τὴν ὑγείαν, δέον νὰ πλύνηται συχνὰ ἡ ἀπογυμνωμένη κεφαλὴ μὲ ψυχρὸν ὕδωρ καὶ νὰ ἀπομάσσηται ἰσχυρῶς, ὅπως κατασταθῇ ἡ χώρα αὕτη τοῦ δέρματος ὀλιγώτερον εὐαίσθητος εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς θερμοκρασίας. Γενικὴ ὑδροθεραπεία εἶνε ἄλλως λίαν χρήσιμος εἰς τὸν ἀπολέσαντα τὴν κόμην καὶ μὴ θέλοντα νὰ φέρῃ πρόσθετον τοιαύτην.

Ἡ φενάκη ἐνενηκονταεννέα φορὰς ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν δὲν φέρεται χάριν τῆς ὑγιεινῆς τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ χάριν ματαιότητος. Πᾶς ἄνθρωπος φέρων αὐτὴν κατέχεται ὑπὸ τῆς ματαίας πλάνης, ὅτι θέλει αὕτη ἐκληφθῇ παρ' ἁπάντων ὡς ἀληθὴς καὶ φυσικὴ καὶ ὡραιοτάτη κόμη. Ὅμως δι' αὐτὴν τὴν μίαν μόνην περίπτωσιν ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, κατ' ἐπιείκειαν δὲν καταδικάζομεν τὴν φενάκην νὰ προσηλωθῇ ἀτιμωτικῶς ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος μετὰ τῶν ἄλλων ἀηδῶν ψευδολογιῶν τῶν τριχῶν, τὰς ὁποίας θὰ διέλθωμεν παρακατιόντες.

Αἱ φενάκαι εἶνε ἀρχαῖαι ὅσον ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ματαιότης του, καὶ φαίνονται εἴς τινα ἀρχαιότατα ἀγάλματα τῆς Ἴσιδος. Ὁ Σουετώνιος, ὁ Ἡρωδιανός, ὁ Ὀβίδιος, ὁ Ἰουβενάλης, ὁμιλοῦσι περὶ τῶν προσθέτων κομῶν τοῦ Ὄθωνος, τοῦ Δομιτιανοῦ, τοῦ Καρακάλλα, τῆς Μεσσαλίνης, ἥτις ὅμως (ῥηθήτω ἐν παρενθέσει) ἔκρυπτε τὰς μελανὰς τῆς κεφαλῆς της τρίχας ὑπὸ φενάκην χρώματος ὑποξάνθου, ὡς λέγει ὁ Ἰουβενάλης.

Nigrum flavo crinem abscondente galero.

« Τὴν μέλαιναν κόμην καλύπτουσα ὑπὸ ξανθὴν φενάκην. »

Digitized by Google

Καὶ ὁ ποιητὴς Φλάβιος Ἀρριανὸς διηγεῖται ἐν τοῖς ἀνεκδότοις αὐτοῦ περί τινος ρωμαίου ἱππότου, τοῦ ὁποίου τὴν φενάκην ὁ ἄνεμος ἀφήρπασεν ἐν μέσῳ πανηγύρεως.

Hujus ab adverso Boreæ spiramine perflant,
Ridiculum populo conspiciente caput;
Nam mox dejecto nituit frons nuda galero.

. . . .

« Πνέοντος τοῦ Βορρᾶ ἐναντίου, καθίσταται » γελοῖος ἐνώπιον τοῦ θεωμένου πλήθους· διότι » ἀποβαλλομένης τῆς φενάκης, αἴφνης φαίνεται » τὸ γυμνὸν μέτωπόν του.»

Αἱ ξανθαὶ κόραι τῆς Γερμανίας ἔστελλον τὰς κόμας των εἰς τὰς Ῥωμαίας, ὡς ψάλλει ὁ Ὀβίδιος:

At tibi captivos mittet Germania crines.

« Ἀλλ' ἡ Γερμανία σοὶ πέμψει κόμας αἰχμα- » λώτους.»

Καὶ ὁ Μαρτιάλης ψιθυρίζει πρὸς τὴν Λεσβίαν:

Arctôa de gente comam tibi, Lesbia, misi.

« Ἐκ τῶν ἀρκτῴων ἐθνῶν σοὶ ἔπεμψα, ὦ Λε- » σβία, κόμην. »

Μάτην ὁ Τερτυλλιανὸς ἀνακράζει:

« Ἐρυθριᾶτε τοὐλάχιστον θέτοντες ἐπὶ κεφα- » λῆς ἐξαγιασθείσης ὑπὸ τοῦ βαπτίσματος τὰ » ράκη ἀθλίου τινὸς θανόντος ἐν ὀργίοις ἢ κακούργου τινὸς θανόντος ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος. »

Μάτην ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 692 συνελθοῦσα Σύνοδος ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν τῶν προσθέτων κομῶν.

Μάτην εἰς πλησιεστέρους χρόνους ὁ Γουλιέλμος Coquillard γελοιογραφεῖ τὴν φενάκην:

« Ὅταν αἱ κόμαι αὐτῶν εἶνε πολὺ μικραί, » τότε φέρουσι φενάκην παρεσκευασμένην ἐκ τῆς » οὐρᾶς ἵππου. »

Μάτην ὁ Ἀββάτης Thiers (Histoire des Perruques, κτλ.) ἤγειρε σκληρὸν πόλεμον κατὰ τῶν προσθέτων κομῶν, διότι ἱερεῖς καὶ μὴ ἐξηκολούθησαν φέροντες τοιαύτας, καὶ ὑπῆρξεν ἐποχή, ὡς πάντες γνωρίζουσι, καθ' ἣν καὶ αὐτοὶ οἱ κάτοχοι τῶν ὡραιοτάτων κομῶν, ἀπέκοπτον αὐτὰς ὅπως ἀντ' αὐτῶν θέτωσι προσθέτους. Ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ καιροὶ οἱ ἄξιοι τῆς οὐρᾶς, τοῦ ταπεινωτικοῦ τούτου προσαρτήματος, τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ἠρνήθη εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ ἐξευγενίσῃ αὐτόν, καὶ τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος προσέθεσεν εἰς ἑαυτὸν πρὸς καταβιβασμόν του.

Ἡ ὑγιεινὴ τῆς φενάκης περιορίζεται εἰς τὰς ἑξῆς λέξεις· *μὴ φέρετε αὐτὴν εἰ μὴ εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην,* ὅταν δηλαδὴ αἱ συχναὶ πλύσεις διὰ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος καὶ ἡ ὑδροθεραπεία δὲν σᾶς ἀπήλλαξαν τῆς κεφαλαλγίας, τῶν συχνῶν κατάῤῥων, τῶν ὀδονταλγιῶν καὶ ἄλλων παθήσεων, ἀναφανεισῶν μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς.

Ὅμως σᾶς ὁμολογῶ, ὅτι μικρὰν ἔχω ἐλπίδα ὅτι φενακοφόρος τις ἀναγινώσκων τὸ ἀλμανάχιόν μου, θὰ ῥίψῃ τὴν φενάκην ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ θὰ τρέξῃ νὰ λάβῃ τὴν ὑδρίαν μὲ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ.

Conciosiacosachè color cui giova
Sosterranno l'error, finchè avran fiato.

« Ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῆς πλάνης ὠφελούμενοι ὑποστηρίζουσι μέχρις ἐσχάτων αὐτήν.» (Δάντης).

Ἀλλ' ἔχω τὴν συνείδησίν μου ἥσυχον,

Perchè quanto vi dissi lo provai
Contro v' è poco a dir, ma poco assai

«Διότι ὅσα εἶπον ὑμῖν ἀπέδειξα· ὀλίγα δέ, πολὺ ὀλίγα, δύνανται νὰ ῥηθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἀντιθέτου γνώμης.» (Δάντης).

—

Ἡ γενειάς, στόλισμα ἐπίφθονον τοῦ ἰσχυροῦ φύλου ὑπερυψούμενον ὑπὸ τῆς σαρδικῆς παροιμίας, *homine de paga barba, homine de paga proe (ἀνὴρ μὲ ὀλίγα γένεια, ἀνὴρ μὲ ὀλίγην ἀνδρείαν)*, προασπίζει τὸ πλουσιώτατον εἰς νεῦρα πρόσωπον ἀπὸ τῶν αἰφνιδίων μεταβολῶν τῆς θερμοκρασίας καὶ ἐμποδίζει τὴν εἰσαγωγὴν τῆς κόνεως ἐντὸς τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. Εἶνε λοιπὸν χρησιμώτατον δι' ὅλους νὰ περικόπτωσιν αὐτήν, ἀλλ' ὄχι νὰ τὴν ξυρίζωσιν. Ἄλλως τε ἡ διατήρησις αὐτῆς εἶνε ἀναγκαία εἰς τοὺς ἐργάτας τοὺς ζῶντας ἐν μέσῳ τῆς κόνεως καὶ εἰς τοὺς ταξειδεύοντας εἰς τόπους ἀμμώδεις ἢ ὅπου ἐπικρατεῖ ὁ κονιορτός.

Εἶνε ἀποδεδειγμένον, ὅτι οἱ φέροντες τὸν μύστακα εἶνε ὀλιγώτερον ἐπιῤῥεπεῖς εἰς τοὺς πόνους καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν ὀδόντων, Ὁ Chadwick ἐσημείωσε περίπτωσιν ψυχράνσεως προκυψάσης ἐκ τοῦ ξυρίσματος τοῦ μύστακος. Ὁ Wilson εἶδε σοβαρὰν περίπτωσιν κυνάγχης προκυψάσης ἐκ τοῦ ξυρίσματος τῆς γενειάδος.

—

Ὁ Chadwick προσθέτει, ὅτι οἱ σκαπανεῖς καὶ οἱ ὑπονομεῖς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, οἵτινες ἔχουσιν ὡραίας καὶ δασείας γενειάδας, δὲν προσβάλλονται ὑπὸ βρογχικῶν παθήσεων, καὶ ὅτι διάφορα πρόσωπα ὑποκείμενα εἰς ψυχράνσεις καὶ πόνους τοῦ λαιμοῦ ἀπηλλάγησαν τῶν παθήσεων τούτων, ἀφ' ὅτου ἀφῆκαν τὰς τρίχας ν' αὐξάνωσιν ὑπὸ τὸν πώγωνα.

—

Ἡ γενειὰς αὐξάνει κατὰ μίαν γραμμὴν καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα, καὶ κατὰ τέσσαρας δακτύλους ἐτησίως. Διὸ ἀνὴρ ὅστις ἤθελεν ἀρχίσει ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους νὰ ξυρίζῃ τὴν γενειάδα καὶ ὅστις ἤθελεν ἐξακολουθήσει τοῦτο μέχρι τοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἔτους, ἤθελεν ἀποκόψει διὰ τοῦ ξυραφίου ἕνδεκα πόδας γενείου.

—

Ἡ γενειάς, ἥτις εἶνε τὸ ἔνδοξον κόσμημα τοῦ ἀνδρικοῦ προσώπου, δύναται νὰ καταστήσῃ δυσ-

Digitized by Google

τυχὲς ἓν πλάσμα γυναικεῖον. Αἱ Τούρκισσαι, αἵτινες μισοῦσι τὰς τρίχας ἁπανταχοῦ, ἐπιθέτουσιν ὅπως προκαλέσωσι τὴν πτῶσίν των ὕλην τινὰ ἣν ἀποκαλοῦσι *ροῦσμα,* συγκειμένην ἐξ ἴσων μερῶν ἀσβέστου καὶ θειούχου ἀρσενικοῦ. Ἀλλ' ἀνάγκη ἡ ὕλη αὕτη νὰ μένῃ ὀλίγον χρόνον ἐπὶ τόπου καὶ νὰ ἐπιτηρῆται μετὰ μεγίστης περισκέψεως ἡ ἐπενέργεια αὐτῆς. Ἐγνώρισα πρὸ μικροῦ ὡραιοτάτην νεάνιδα, ἥτις παρεφρόνησεν ὑπὸ λύπης, διότι εἶδεν αὐξάνον ἐπὶ τῶν ῥοδίνων χειλέων της ὡραῖον ζεῦγος μυστάκων. Τολμηρός τις ἰατρὸς ἠθέλησε νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὴν συγχρόνως ἀπὸ τὴν παραφροσύνην καὶ ἀπὸ τοὺς μύστακας, καὶ ἐπέθεσε τὸ *ροῦσμα,* ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτὸ παρὰ πολὺν καιρόν. Ἡ νέα δὲν ἀπηλλάγη μὲν τῆς παραφροσύνης, ἀλλ' ἀντὶ τῶν τριχῶν ἀπέμειναν αὐτῇ παραμορφωτικαὶ οὐλαί.

—

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν φώτων καὶ ἐν πλήρει δεκάτῳ ἐννάτῳ αἰῶνι, τινὲς προσέχουσιν ὅπως μὴ ἀποκόπτωσι τὴν κόμην ἢ τὸ γένειον ὅταν ἡ σελήνη φθίνῃ καὶ κανονίζουσι κατὰ τὸ σεληνοδρόμιον τὰς τρίχας καὶ τὰς κόμας των. Τοὺς καταγγέλλω εἰς τὰς σελίδας ταύτας ὡς ἀνθρώπους δεισιδαίμονας, οἵτινες πρέπει νὰ πιστεύωσι βεβαίως εἰς τὴν μαγείαν καὶ εἰς τὸν μανδραγόραν· ὡς ἀνθρώπους ἀμαθεστάτους, οἵτινες πρέπει νὰ τεθῶσιν ἀντιστρόφως ἐπὶ ὄνου, νὰ ὁδηγηθῶσιν ἀπὸ ὁδοῦ εἰς ὁδόν, μετὰ μεγάλης συνοδίας σαρώθρων, σφυρικτρῶν, ῥοπάλων, πυραγρῶν, καὶ ἄλλων ὀργάνων ἐντίμων καὶ πολυκρότων.

—

Οἱ ὄνυχες ἀνήκουσιν εἰς τὸ δέρμα καὶ ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ βασιλείου τῆς καλλονῆς. Πῶς δύναται νὰ ἦνε ὡραία χεὶρ τις μὲ δυσμόρφους ὄνυχας;

Οἱ ὄνυχες προασπίζουσι τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων, εἰς τοὺς ὁποίους δίδουσι στερεότητα, ὅπως πιέζωσι καὶ ἐγγίζωσιν. Εἰς τὴν χεῖρα αὐξάνουσιν ἓν χιλιοστὸν τοῦ μέτρου καθ' ἑβδομάδα. Εἰς τοὺς πόδας αὐξάνουσι τὸ αὐτὸ μῆκος ἐντὸς τεσσάρων ἑβδομάδων.

Ἡ περιποίησις τῶν ὀνύχων στενῶς περιορίζεται εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ μαχαιριδίου καὶ τῆς ψαλλίδος ἐνεργούντων ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου αὐτῶν χείλους, καὶ τοῦ ἐλεφαντίνου πιέστρου τοῦ σκοποῦντος νὰ προλάβῃ ὅπως ἡ ἐπιδερμὶς προσκολλᾶται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὄνυχος καὶ παρεκτείνεται ἐπ' αὐτῆς. Ἡ περιφέρεια τῆς ἐπιδερμίδος ταύτης δὲν πρέπει ποτὲ νὰ κόπτεται, οὔτε πρέπει νὰ ἀποξέηται ἢ νὰ ῥινίζηται ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ὄνυχος, διότι τὸ τοιοῦτον παχύνει ὑπερμέτρως αὐτόν.

Οἱ ὄνυχες πρέπει νὰ καθαρίζωνται διὰ βρεγμένου ἀπομάκτρου, οὐδέποτε δὲ δι' ἐργαλείων ὀξέων. Δέον νὰ περικόπτωνται οἱ ὄνυχες τῶν χειρῶν ἐν σχήματι καμπύλῳ καὶ ὄχι πολὺ βαθέως· εἰς τοὺς ὄνυχας τοῦ ποδὸς προτιμότερον εἶνε νὰ δίδωμεν σχῆμα τετραγωνικόν, καὶ πρὸ πάντων νὰ μὴ ὑποβάλλωμεν αὐτοὺς εἰς πιέσεις δι' ὑποδημάτων παρὰ πολὺ στενῶν.

Πολὺ συνιστῶμεν τὴν ἄνω μνημονευθεῖσαν πίεσιν πρὸς τὰ ὀπίσω τοῦ ἐλευθέρου χείλους τῆς ἐπιδερμίδος, τῆς περιοριζούσης τὴν βάσιν τοῦ ὄνυχος. Ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ ποιῶμεν χρῆσιν τοῦ ἐλεφαντίνου πιέστρου δὶς τῆς ἑβδομάδος, ὅπως διατηρῶμεν ἀπεσπασμένην τὴν ἐπιδερμίδα ταύτην, χωρὶς οὐδόλως νὰ προσβάλλωμεν τὴν ῥίζαν τοῦ ὄνυχος. Ἀλλ' ἡ συχνὴ αὕτη χρῆσις καὶ μετά τινος βίας γινομένη, βλάπτει τὴν ῥίζαν τοῦ ὄνυχος, καὶ προκαλεῖ τὸν σχηματισμὸν τῶν γνωστῶν λευκῶν κηλίδων.

Ὅταν οἱ ὄνυχες εἶνε ῥυπαροὶ ἢ χλωμοί, καλὸν εἶνε νὰ μεταχειριζώμεθα τὸν ὀπὸν τοῦ λεμονίου.

Τὸ τηρεῖν τοὺς ὄνυχας μακροτάτους, εἶνε μωρία καὶ συνάμα ἀπόδειξις θηλυπρεπείας. Ἀπαιτεῖται πρὸς περιποίησιν τῶν ἐπιδεικτικῶν τούτων ἐργαλείων νὰ χάνωμεν πολὺν χρόνον, καὶ νὰ στερούμεθα τῆς ἡδυπαθοῦς ἐκείνης περισφίγξεως τῆς χειρός, ἥτις ἁρμόζει εἰς εὐγενεῖς ἄνδρας καὶ τὴν ὁποίαν τόσον ἐπιθυμοῦσιν αἱ ὡραῖαι Κυρίαι. Πρέπει νὰ σεβώμεθα πολὺ ὀλίγον τὸν πολύτιμον χρόνον, ὅπως ἀποδίδωμεν τόσην θεραπείαν εἰς μέρος τόσον ἀσήμαντον τοῦ σώματός μας.

Εἰς τοὺς οἱονεὶ εὐνούχους τούτους *λέοντας τοῦ συρμοῦ*, ἤθελον ψιθυρίσει τὸν στίχον τοῦ Δάντου,

A che vil fine convien che tu caschi!

« Εἰς ποῖον αἰσχρὸν τέλος σοὶ ἐπέπρωτο νὰ καταντήσῃς! »

(Ἕπεται συνέχεια.)

Ο ΣΑΠΩΝ

Τοῦ σάπωνος ἡ ἐφεύρεσις εἶνε ἀρχαιοτάτη, καθόσον μνεία αὐτοῦ γίνεται ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, ὡς καὶ παρὰ Θεοκρίτῳ καὶ Παύλῳ τῷ Αἰγινήτῃ. Ὁ τελευταῖος ἀναφέρει ὅτι ὁ σάπων ἔχει καθαρτικὴν ἰδιότητα, ὁ δὲ Πλίνιος, ὅτι οἱ Γαλάται μετεχειρίζοντο αὐτὸν ὅπως καταστήσωσι τὴν κόμην αὐτῶν ξανθήν· τὸν κατεσκεύαζον δὲ ἐκ λίπους καὶ τέφρας. Ὁ πρώτης ποιότητος κατεσκευάζετο ὑπὸ τῶν Γαλατῶν ἐκ λίπους αἰγὸς καὶ τέφρας φηγοῦ, καὶ ἐχρησίμευεν εἰς τοὺς ἄνδρας μᾶλλον ἢ εἰς τὰς γυναῖκας. Ἀλλ' οἱ Γαλάται πάλιν παρέλαβον τὸν σάπωνα παρὰ τῶν Μασσαλιωτῶν, Ἑλλήνων ἀποίκων, ἀπὸ δὲ τῆς Μασσαλίας ὁ σάπων ἐξηπλώθη καθ' ἅπασαν τὴν δυτικὴν Εὐρώπην.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ σάπων ἦτο ὑγρός, πιθανῶς δὲ κατὰ τὸν Η' αἰῶνα οἱ Ἄραβες, οἵτινες

Digitized by Google

ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι χημικοί, τὸν κατέστησαν στερεὸν προσθέσαντες τίτανον, καὶ ἀντικαταστήσαντες τὸ λίπος δι' ἐλαίου.

Ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος σημαντικὸν ἐμπόριον σάπωνος ἐγίνετο ἐν Μασσαλίᾳ, ἀλλ' ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἦτο ἀντικείμενον πολυτελείας παρὰ τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, μόνον δ' ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Σταυροφόρων, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ὁ σάπων κατέστη τῆς πρώτης ἀνάγκης, ἡ δὲ χρῆσις αὐτοῦ ἐγενικεύθη. Οἱ Σταυροφόροι, ἐπανελθόντες ἐξ Ἀνατολῆς, εἰσήγαγον τὴν χρῆσιν τῶν ἀσπρορρούχων, καὶ τὴν καθαριότητα, ἥτις κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἦτο ἄγνωστος ἐν Εὐρώπῃ οὐ μόνον παρὰ τῷ λαῷ ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς πλουσίοις. Οἱ μεγιστᾶνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, παρὰ τὰ πολυτελῆ ἐνδύματα καὶ τὰ πλούσια αὐτῶν ὅπλα, ἦσαν ὅμως ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς καθαριότητος σχεδὸν βάρβαροι, ἐπειδὴ δ' οἱ Σταυροφόροι εἰσήγαγον ἐν Εὐρώπῃ ἐξ Ἀνατολῆς παραλαβόντες αὐτήν, καὶ ἑπομένως τὴν χρῆσιν τοῦ σάπωνος, τὸ ἐμπόριον τοῦ εἴδους τούτου ηὔξανεν ἑκάστοτε ἐν Μασσαλίᾳ.

Ἀλλὰ τὴν Μασσαλίαν μετὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ὑπεσκέλισαν ἔν τε τῇ κατασκευῇ καὶ τῇ ἐμπορίᾳ τοῦ σάπωνος ἡ Βενετία καὶ ἡ Σαβόνη, ὁ δὲ σάπων ἰδίως τῆς τελευταίας πόλεως ἀπέκτησε τοσαύτην φήμην, ὥστε ἡ ἰσχυρὰ γείτων αὐτῆς Γένουα, ζηλοτυπήσασα, ἀπεφάσισε νὰ τὴν καταστρέψῃ, καὶ πρὸς τοῦτο κατέφυγεν εἰς τὸ ἑπόμενον μέσον.

Ἡ Σαβόνη, ἔχουσα λιμένα ἐπὶ τῆς Μεσογείου, ἐξῆγεν εὐχερῶς τὸν σάπωνα αὐτῆς, ἡ δὲ Γένουα, ὅπως καταστρέψῃ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ σάπωνος τῆς Σαβόνης ἀπεφάσισε νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἀλίμενον. Ἑπομένως κατά τινα νύκτα εἴκοσι γενουήνσιαι γαλέραι πλήρεις λίθων κατέπλευσαν εἰς Σαβόνην καὶ ἔρριψαν τὸ φορτίον αὐτῶν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος αὐτῆς, οὕτω δὲ τὴν ἐπιοῦσαν οἱ τῆς Σαβόνης κάτοικοι εἶχον μὲν ἔτι λιμένα ἀλλ' ἄνευ ἐξόδου, τὸ ὁποῖον παρέλυε τὸ τῆς ἐξαγωγῆς ἐμπόριον αὐτῶν.

Ἀλλὰ τὸ στρατήγημα τοῦτο δὲν ὠφέλησεν ἐπὶ πολὺ τὴν Γένουαν, διότι μετ' ὀλίγον, παρὰ τὰς προσπαθείας τῆς Γερουσίας, ὑπεσκέλισεν αὐτὴν ἡ Μασσαλία, εἰς ἣν ἀποκλειστικῶς συνεκεντρώθη ἡ εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀγορὰς προμήθεια τοῦ σάπωνος.

N*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Καθ' ἃ ἀναγράφουσιν οἱ Καιροὶ τῆς Νέας Ὑόρκης, οἱ δημοτικοὶ σύμβουλοι μικρᾶς τινος πόλεως τῆς Κοννεκτικούτης προέβησαν εἰς πρωτότυπον καὶ λίαν ἀγχίνουν καινοτομίαν, ἐφαρμόζοντες τὰ ἐπιτύμβια εἰς τὴν στατιστικήν. Ἀντὶ τῶν τετριμμένων καὶ ψευδῶν συνήθως καὶ ἀνωφελῶν ἐπὶ τῶν τάφων ἐπιγραφῶν ἐσκέφθησαν ὅτι λογικώτερον εἶνε νὰ χαράσσωνται ἐπ' αὐτῶν οἱονεὶ χρονικὰ τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως, ἐνδεικνύοντα τὴν ἡλικίαν, τὸ φῦλλον, τὸ οἴκημα, τὸ ἐπάγγελμα τῶν νεκρῶν, καὶ τὴν ἀσθένειαν ὑφ' ἧς ἀπέθανον. Ἡ πρότασις αὕτη ἐπεψηφίσθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν συμβούλων, ἐχαράχθη δὲ τὸ πρῶτον ἐπιτύμβιον ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῆς πόλεως, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου θὰ συντάσσωνται τοῦ λοιποῦ πάντα. Τὸ ἐπιτύμβιον ποιεῖται μνείαν τοῦ ὀνόματος τοῦ νεκροῦ, τοῦ ἐπαγγέλματος, τῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς κατοικίας του, τῆς κράσεως, τῶν ἐσωτερικῶν νόσων, τῆς τελευταίας νόσου, ἥτις ἐπήγαγε τὸν θάνατον, τῆς διαίτης, ἣν ἠκολούθησεν ἀσθενῶν, καὶ τέλος τὸ τοῦ ἰατροῦ μετὰ τῆς σημειώσεως τῆς κατοικίας του.

Ὡς ἐκ τοῦ τελευταίου μέτρου προβλέπεται ταχεῖα φυγάδευσις ἐκ τῆς πόλεως τῶν ἰατρῶν ἐκείνων, οἵτινες θὰ ἔχωσι τὴν ἀτυχίαν νὰ σημειῶνται συχνότερον ἐπὶ τῆς ἐπιταφίου πλακός. Οἱ δὲ Καιροὶ τῆς Νέας Ὑόρκης ἀποδίδουσι τὴν ἐπίνοιαν τοῦ νεωτερισμοῦ τούτου εἰς νέον ἰατρόν, πλουσιώτερον εἰς ἰδέας ἢ εἰς πελάτας, ὅπως ἀπαλλαγῇ διὰ τούτου πολλῶν ἐπικινδύνων αὐτοῦ ἀντιπάλων.

Δύο αἰῶνες ἄρτι συνεπληρώθησαν, ἀφ' ἧς Ὀλλανδός τις χρυσοχόος κατεσκεύασε τὴν πρώτην δακτυλήθραν, ἥτις εἶνε σήμερον τῆς πρώτης ἀνάγκης διὰ τὴν ῥαπτικήν· καὶ τότε προφανῶς κατεσκευάσθη ὡς ἀντικείμενον πολυτελείας.

Φρέατα βαρόμετρα. Τὸ χωρίον Meyrin ἐν τῷ νομῷ τῆς Γενεύης κατέχει πλεῖστα φρέατα, ἅτινα παραδόξως χρησιμεύουσιν ὡς βαρόμετρα εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου. Τὰ ἐγκαταλελειμμένα ταῦτα φρέατα ἔχουσι μέγα βάθος, εἶνε δ' ἐντελῶς κεκλεισμένα ὑπὸ πλακῶν· εἴς τινα ἐξ αὐτῶν κατέστησαν ὀπὰς περιφερείας 10 ἑκατοστομέτρων περίπου, καὶ ἰδοὺ ἀκριβεῖς ὑποδεῖκται τοῦ καιροῦ· ὅταν ἐλαττοῦται ἡ πίεσις, ὁ ἐσωτερικὸς ἀὴρ ἐκφεύγει τοῦ φρέατος, μεταδίδων ὡρισμένον ἦχον εἰς συρίκτραν τεθειμένην ἐπὶ τοῦ στομίου· ἡ κακοκαιρία προφανής, καὶ λαμβάνονται αἱ ἀναγκαῖαι προφυλάξεις. Ἐὰν τοὐναντίον αὐξάνῃ ἡ πίεσις, διαφορετικὸς ἦχος ἀπὸ τῆς συρίκτρας εἰδοποιεῖ τοὺς γείτονας· ὁ καιρὸς εἶνε εὐνοϊκός, καὶ δύνανται ἀκωλύτως νὰ ἀσχοληθῶσιν εἰς τὰς ἐργασίας των.

Ὁ κ. Γεώργιος Ἰαπετίδης μεταβαίνει ἑσπέραν τινὰ μετὰ τὸ μεσονύκτιον εἰς τὴν οἰκίαν του, οἰνοβαρής. Ὅπως δὲ μὴ ἀκουσθῇ ποσῶς, ἐξάγει ἀπὸ τοῦ προδόμου τὰ ὑποδήματά του καὶ εἰσχωρεῖ εἰς τὸν κοιτῶνα. Ἀλλ' ὁ τριγμὸς τῆς θύρας ἐξυπνᾷ τὴν κοιμωμένην σύζυγον. Ὁ Αἰαπετίδης, φημιζόμενος διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ πνεύματος, τρέχει τάχιστα εἰς τὸ λίκνον καὶ ἀρχίζει νὰ κινῇ αὐτὸ διὰ τοῦ ποδὸς ψιθυρίζων νανούρισμά τι.

— Τί κάνεις ἐκεῖ τέτοια ὥρα, Γεώργη; τῷ λέγει ἡ σύζυγος.

— Δυὸ ὥραις κάθομαι τώρα καὶ κουνῶ τὸ παιδὶ ποῦ ἔκλαιε.

— Καλὲ τί λές, ἄνδρα μου; ἐγὼ τὸ παιδὶ τὤχω ἐδῶ καὶ κοιμᾶται!

— !!! ....

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1883 — Β', 1022

Digitized by Google

'Αριθ. 483 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 31 Μαρτίου 1885

Συγγραφεὺς τοῦ διηγήματος, τὸ ὁποῖον ἀρχόμεθα σήμερον δημοσιεύοντες, εἶνε εἷς τῶν τακτικῶν τῆς *Ἑστίας* συνεργατῶν. Ἐν τῇ πτωχῇ ἡμῶν διηγηματογραφίᾳ δὲν εἶνε ὅλως νέηλυς. Δύο προηγούμενα πρωτότυπα αὐτοῦ διηγήματα πρὸ πολλοῦ ἐγνώρισε τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον. Εἰ καὶ οἱ τότε ὑπὸ τοῦ τύπου δαψιλευθέντες ἔπαινοι εἰς τὸν ἀνώνυμον συγγραφέα τῶν μικρῶν ἐκείνων ἔργων ἤρκουν ἴσως ὅπως οὗτος ἀποτάξηται πλέον τῇ ἀνωνυμίᾳ, ἐν τούτοις προύτίμησε νὰ τηρήσῃ ταύτην καὶ σήμερον, καὶ δι' ἄλλους μὲν πολλοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπεθύμει ν' ἀκούσῃ τὰς περὶ τοῦ ἔργου του κρίσεις, ἀπηλλαγμένας πάσης προσωπικῆς συμπαθείας ἢ καὶ.... ἀντιπαθείας. Ἡ *Ἑστία*, πιστὴ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐνθαρρύνειν τοὺς συγγραφεῖς τῶν πρωτοτύπων διηγημάτων, μετὰ χαρᾶς ἀνοίγει σήμερον τὰς στήλας αὐτῆς εἰς τὸ ἀξιόλογον προϊὸν τοῦ καλάμου τοῦ φίλου της.

Σ. τ. Δ.

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ

Διήγημα.

Α'.

Τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἐπιστολὴ τοῦ Περικλέους Μάνθου ἐκ Παρισίων ἀνήγγειλεν, ὅτι ὁριστικῶς πλέον τῇ 17 Αὐγούστου ἀφικνεῖται οὗτος εἰς Πειραιᾶ, ἐπιβαίνων τοῦ ἐκ Μασσαλίας προερχομένου ἀτμοπλοίου τῶν *γαλλικῶν διαπορθμεύσεων*, ἡ οἰκία ἐγένετο ἀνάστατος. Ἡ θεία του Ἑλένη κατέστρωνε σχέδια ἐπὶ σχεδίοις περὶ τῆς ὑποδοχῆς καὶ ὑπέβαλεν αὐτὰ τῇ ἀνεψιᾷ της Εὐφροσύνῃ, ἡ ὁποία τὰ μετερρύθμιζε κατά τι ἢ τὰ ἐτελειοποίει, ἐφεύρισκε μίαν ἔκπληξιν ἢ προσέθετε χάριν τινὰ καὶ περιέβαλλε τὰ πάντα μὲ τὸ ἄρωμα ἐκεῖνο τῆς λεπτότητος καὶ τῆς δρόσου τῶν αἰσθημάτων, ὅπερ μόνη ἡ νεότης γνωρίζει νὰ ἐπιχύνῃ εἰς τὰ ἔργα της.

Ὁ δὲ θεῖος Γεώργιος καίπερ κατὰ τὸ φαινόμενον βεβυθισμένος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ *Αἰῶνος* τῆς ἑσπέρας ἐκείνης, ἤκουε προσεκτικῶς ἀπὸ τῆς εἰς τὴν γωνίαν τοῦ εὐνοουμένου του τουρκικοῦ *σοφᾶ* στερεοτύπου θέσεώς του τὰς συνομιλίας τῶν δύο γυναικῶν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διέκοπτε τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐφαίνετο ἕτοιμος νὰ παρεμβῇ εἰς τὴν συνομιλίαν ἐκείνων, ἀλλ' ἀνεχαιτίζετο καὶ ἀντὶ ν' ἀφήσῃ λέξιν τινὰ ἀπὸ τῶν χειλέων του εἰσῆγε μεταξὺ αὐτῶν τὴν ἐξ ἠλέκτρου πίπαν του καὶ ἐρρόφα μεθ' ἡδονῆς ἄφθονον καπνόν, κινῶν τὴν κεφαλήν, ὡσεὶ ᾤκτειρε τὴν μωρίαν τῶν δύο χαμηλοφώνως διαλεγομένων.

— Αὔριον λοιπὸν πρωΐ, ἔλεγεν ἡ θεία Ἑλένη εἰς τὴν ἀνεψιάν της, νὰ πᾶμε εἰς τοῦ Ἀπέργη καὶ νὰ τοῦ εἰποῦμεν, ὅτι μέχρι τῆς 15 Αὐγούστου πρέπει νὰ ἔχῃ τελειωμένα καὶ τῶν τριῶν δωματίων τὰ ἔπιπλα...

— Καὶ βαλμένα εἰς τὴν θέσιν των, προσέθηκεν ἡ Εὐφροσύνη.

— Ἐννοεῖται, ἐννοεῖται, εἶπεν ἡ θεία Ἑλένη. Καὶ ταῖς κουρτίναις, καὶ τὰ *ταπέτα*, καὶ ὅλα, καὶ ὅλα. Νὰ πᾶμε ὅμως καὶ 'στοῦ Μαρίνου ν' ἀγοράσωμεν καλαμάρι, κουδοῦνι, ὅ,τι τέλος πάντων χρειάζεται διὰ τὸ γραφεῖον.

— Καλέ, ἔννοια σας! Θὰ γείνουν ὅλα εἰς τὴν ἐντέλειαν. Ὅλα chic θὰ τὰ εὕρῃ ὁ παρισιάνος μας.

— Καλὰ λές, ὁ παρισιάνος! Αὐτός, 'μάτια μου, θὰ γνωρίζῃ τώρα τὸ Παρίσι νεράκι! Πότε 'πέρασαν τέσσαρα χρόνια! Θαρρεῖς καὶ εἶνε χθὲς ποῦ τὸν ξεπροβάλαμε ὡς τὸ βαπόρι. Τὸν καϋμένο τὸν Λιλῆ μου! ἀνεφώνησεν ἐν ἐπιλόγῳ μὲ ἔκφρασιν ἀρρήτου φιλοστοργίας ἡ θεία Ἑλένη.

— Κάμετέ μου τὴν χάρι, σᾶς παρακαλῶ, διέκοψεν ὁ θεῖος Γεώργιος μὴ κρατούμενος ἐπὶ πλέον, νὰ μὴ ἀκούω ἀνοησίας. Τόσην ὥρα δὲν ὡμίλησα, ἀλλὰ θὰ σκάσω ἐπὶ τέλους. Ἕνα ἄνδρα ἕως ἐκεῖ 'πάνω, τὸν Περικλῆ, νὰ μοῦ τὸν φωνάζῃ ἡ κυρὰ θεία του: Λιλῆ!

— Ἐγὼ ἔτσι τὸν συνείθισα, ἐπέμενεν ἡ θεία Ἑλένη.

— Νὰ τὸ ξεσυνειθίσῃς, ἀντέτεινεν ἐκεῖνος. Εἰδεμή, θὰ τὸν κάμῃς γελοῖον τὸν ἄνθρωπο. Ἀκοῦς ἐκεῖ *Λιλῆ* τὸν *Περικλαρο*!

— Κάμε μου τὴν χάρι, διάβασε τὸν *Αἰῶνά* σου καὶ μὴν ἀνακατεύεσαι 'στῆς ξέναις δουλειαίς, ἀπεκρίνατο ἡ θεία Ἑλένη πειραχθεῖσα κάπως.

— Καλὲ μαμά, εἶπεν ἡ Εὐφροσύνη παρεμβᾶσα, πᾶμε 'μεῖς 'στὸ *σαλονάκι* νὰ τὰ ποῦμε, νὰ μὴν ἀκούῃ τίποτε ὁ κὺρ πατέρας, ὁ ὁποῖος μᾶς κάμνει πῶς δὲν θέλει τάχατε ν' ἀκούῃ τὰ σχέδιά μας, καὶ στοιχηματίζω, ὅτι τόσην ὥραν τίποτε δὲν ἐδιάβασε ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα του. Τὸ αὐτί του τὸ εἶχ' ἐδῶ καρφωμένο, ν' ἀκούσῃ τί λέμε καὶ νὰ δώσῃ μάλιστα καὶ τὴν γνώμη του! Ὄχι, κύριε πατέρα, ἐξηκολούθησε στραφεῖσα πρὸς τὸν Γεώργιον, ἡ χάρις αὐτὴ δὲν σοῦ

Digitized by Google

γίνεται. Αὐτὰ τὰ πράγματα εἶνε δουλειαὶς τῶν γυναικῶν καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ μὴ ἀνακατεύεσθε.

Ἐνόσῳ ἡ Εὐφροσύνη ὡμίλει, ἡ θεία Ἑλένη τὴν ἐθεώρει μὲ ὀφθαλμοὺς καταυγάζοντας στοργὴν καὶ εὐχαρίστησιν καὶ μὲ μειδίαμα ὑπερηφανείας εἰς τὰ χείλη. Ὁ δὲ θεῖος ἐμειδία καὶ αὐτὸς διὰ τὰς ἀφελεστάτας χειρονομίας της καὶ τὴν νοστιμωτάτην ρητορικὴν τῆς στάσιν, ἣν πρὸ αὐτοῦ εἶχε λάβει ἀγορεύουσα. Μόλις δ' ἐκείνη ἐτελείωσε τὸν ἐπὶ τὸ κωμικώτερον τονισθέντα λόγον της, ὁ θεῖος Γεώργιος ἐγέλασεν ἀπὸ καρδίας, διότι τόσον ἐπιτυχῶς εἶχεν ἐμβατεύσει ἡ Εὐφροσύνη εἰς τὰς σκέψεις του καί:

— Ἄφησε τώρα τὰς δημηγορίας καὶ ἔλα νὰ σὲ φιλήσω, *μαϊμουδίτσα*, εἶπε μὲ θωπευτικωτάτην γλυκύτητα.

Ἀφοῦ δ' ἐφίλησεν ἀμφοτέρας τὰς παρειὰς τῆς Εὐφροσύνης, προσέθηκε:

— Δὲν ἐνδύεσθε νὰ πᾶμε ἕως 'στὰ *Ὀλύμπια* ν' ἀναπνεύσωμεν ὀλίγον καθαρὸν ἀέρα; Ἐκεῖ πλέον σᾶς ἀφίνω νὰ εἰπῆτε ὅ,τι θέλετε διὰ τὸν κὺρ Περικλῆ σας.

Οὕτως ἐξιλεωθεῖσαι ἀμφότεραι, ἀπῆλθον γελῶσαι ὅπως προετοιμασθῶσι διὰ τὸν ἑσπερινὸν ἐκεῖνον περίπατον.

Β'

Ἡ Εὐφροσύνη, καίτοι ἀπεκάλει *πατέρα* τὸν Γεώργιον Κλήμην καὶ *μητέρα* τὴν σύζυγόν του Ἑλένην, δὲν ἦτο ἐν τούτοις θυγάτηρ των. Ἦτο ἀνεψιὰ ἐξ ἀδελφῆς τῆς Ἑλένης Κλήμη, θυγάτηρ δὲ τοῦ Ἀναστασίου Ζαγοραίου. Ἀπολέσασα τοὺς γονεῖς της μόλις ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, παρελήφθη ὑπὸ τῆς θείας της Ἑλένης καὶ ἀνετράφη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Γεωργίου Κλήμη, ἀγαπηθεῖσα πλειότερον ἀληθοῦς θυγατρός. Ἤδη ἄγει τὸ 21 ἔτος τῆς ἡλικίας της, ἀλλ' ὁ θεῖος αὐτῆς τὴν μεταχειρίζεται ὡς δωδεκαετὲς κοράσιον. Καὶ ἐκείνη δὲ οὕτω παιδικῶς συνείθισε νὰ προσφέρηται αὐτῷ. Ἐὰν ὁ θεῖός της ἠγανάκτει ἐπί τινι τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ γινομένων καὶ ἤρχιζε νὰ ἐπιπλήττῃ τὰς ὑπηρετρίας φωνάζων, ἡ μὲν σύζυγός του ἀπεχώρει εἴς τι δωμάτιον ἀφίνουσα τὸ πεδίον ἐλεύθερον εἰς τὰς φωνάς του, ἡ δὲ Ἑλένη σπεύδουσα κατηύναζε πρῶτον τῆς ὀργῆς αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν καὶ εἶτα διὰ κωμικῆς τινος ρητορικῆς ἐπέφερε τὴν αἰθρίαν. Ὅταν δ' ἐκεῖνος ὑποχωρῶν εἰς τὴν μιμικὴν μᾶλλον ἢ τὴν λογικήν της ὑπεμειδία, ἡ Εὐφροσύνη ἔπιπτεν εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ ἐφώναζε:

— Μαμά, μαμά, ὁ ἐξάψαλμος τοῦ πατέρα ἐπῆρε τέλος!

Ὁ Κλήμης τότε διερρηγνύετο εἰς γέλωτας καὶ φιλῶν τὰς δροσερὰς παρειάς της ἔλεγε τὴν αὐτὴν πάντοτε λέξιν:

— Μαϊμουδίτσα!

Ἦτο ἀδύνατον ν' ἀπομάθῃ τὴν στερεότυπον ταύτην προσφώνησιν. Ὅτε ἀκόμη ἡ Εὐφροσύνη ἦτο τριετής, τὴν ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἵνα χορεύσῃ ὡς ὁ μικρὸς ἐκεῖνος πίθηκος, ὃν εἶχεν ἴδει κατὰ τὰς ἀπόκρεως ὑπὸ πλανητῶν περιαγόμενον. Καὶ ἐκείνη ἐχόρευε χαριτωμένα ἐν μέσῳ ἀπλέτων γελώτων. Ἡ παιδίσκη ἐγένετο νεᾶνις, ἀλλ' ὁ θεῖός της διετήρησεν ἐν στιγμαῖς διαχύσεων τὸν τίτλον καὶ τῇ ἀπέδιδεν αὐτὸν ἀκόμη καὶ σήμερον ὁσάκις τῷ ἐκίνει τὸν γέλωτα. Πολλάκις δ' ἀπεκάλει οὕτω τὴν Εὐφροσύνην καὶ ἐνώπιον ξένων ἀνθρώπων. Καὶ ὅταν αὕτη ἠρυθρία καὶ ἐδείκνυε τὴν δυσαρέσκειάν της διὰ τὴν προσωνυμίαν, ἐκεῖνος κύπτων εἰς τὸ οὖς τῇ ἔλεγε:

— Μὴ θυμώνῃς, μὴ θυμώνῃς! Σὺ ποτὲ δὲν μ' ἀφίνεις ν' ἀπολαύσω τὴν εὐχαρίστησιν αὐτήν.

Καὶ ἡ Εὐφροσύνη ἐγέλα, διότι ἀνεγνώριζεν, ὅτι ὄντως οὐδέποτε ἀφῆκεν εἰς τὸν θεῖόν της τὴν ἡδονὴν ν' ἀπαγγείλῃ ἕνα τέλειον *ἐξάψαλμον*. Εἰς μίαν λέξιν θεῖος καὶ ἀνεψιὰ ἔπαιζον ὡς μικρὰ παιδία. Καίπερ δὲ ἡ Εὐφροσύνη, τρέφουσα πρὸς τὸν Κλήμην στοργὴν καὶ σέβας τέκνου ἀληθοῦς, ἐθεώρει αὐτὸν ὡς πατέρα της, ὡς ἐκεῖνος ταύτην ὡς ἀληθῆ θυγατέρα του, ἔζων ὅμως ἐν τοιούτοις χαριεντισμοῖς καὶ ἄλλαις ἐκδηλώσεσι τρυφεροτήτων, ὥστε ὁ βλέπων αὐτοὺς ἐν τῷ οἴκῳ θὰ ἐπίστευεν, ὅτι ἦσαν μᾶλλον συνομίληκοι ἀδελφοί.

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κλήμη ἡ Εὐφροσύνη ἦτο τὸ στόλισμα. Εἰσῆλθεν ἐν αὐτῇ βρέφος μετὰ τῆς τροφοῦ καὶ ἡ οἰκία ἀμέσως ἐπληρώθη ζωῆς. Διότι ἀπὸ τοῦ εὐδαίμονος ἐκείνου οἴκου ἔλειπεν ἴσα ἴσα τὸ ἀντικείμενον αὐτό, τὸ συγκεντροῦν τὴν στοργὴν δύο εὐτυχῶν συζύγων, ἔλειπε τὸ τέκνον· ἡ δὲ Εὐφροσύνη ἐπλήρωσεν αὐθωρεὶ τὸ κενόν. Ἦτο τὸ ἀπαραίτητον ἐκεῖνο ἄνθος ἢ κόσμημα, τὸ ὁποῖον οἱ ζωγράφοι ρίπτουσιν εἰς μίαν γωνίαν ἵνα συμπληρώσωσι τὴν ἁρμονίαν τοῦ πίνακός των. Καὶ ἠγαπήθη λοιπὸν τρυφερῶς ὑπὸ τοῦ Κλήμη καὶ τῆς συζύγου του, ἡ δὲ ἀγάπη αὕτη ηὔξανεν ἐφ' ὅσον ἀνεπτύσσετο ἡ Εὐφροσύνη. Ἦτο διαρκὴς εὐχαρίστησις δι' ἀμφοτέρους τοὺς συζύγους ἡ ἐπίβλεψις τοῦ τέκνου ἐκείνου καὶ ἑκάστη νέα χάρις, ἣν ἐπεδείκνυε σὺν τῷ χρόνῳ ἦτο νέα χαρὰ διὰ τὸν οἶκον. Ὢ! ὅταν διὰ πρώτην φορὰν ἐκίνησε τοὺς τρυφεροὺς καὶ βρεφικοὺς πόδας της πρὸς βάδισμα, ποίαν ἀγαλλίασιν ᾐσθάνθησαν! Ὁ Κλήμης ἐσύρετο ἐπὶ τῶν γονάτων πρὸ τῆς μικρᾶς Εὐφροσύνης καὶ διὰ τῶν θωπευτικωτέρων τόνων τῆς φωνῆς του τῇ ἔλεγε, παλίμπαις γινόμενος:

— Στράτα... στρατοῦλα!

Καὶ ὅταν τὸ βρέφος ἤρθρωσε *μαμά, παπά*, ὑπῆρξεν ἄλλη χαρᾶς ἑορτή. Κατετυράννουν τὸ ἀτυχὲς πλάσμα δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μὲ ἐρωτήσεις:

Digitized by Google

— Ποῖος εἶνε αὐτός, παιδί μου;

— *Παπά*, ἀπεκρίνετο ἐκεῖνο ὡς πλαγγών.

— Ἀμ αὐτή, πουλάκι μου;

— *Μαμά*, ἐπανελάμβανε συσφίγγον τὰ ῥοδίζοντα χείλη του.

Καὶ τὸ ἀπέπνιγον διὰ φιλημάτων.

Ἡμέρα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ηὔξανε καὶ νέαι χάριτες ἀνεφαίνοντο εἰς τὴν κορασίδα. Ἦτο εὐθύμου χαρακτῆρος· δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἔψαλλεν, ἐγέλα ἢ ἐχαριτολόγει καὶ ἐγελοιοποίει ὅ,τι ἂν ἔβλεπε κωμικόν, μιμουμένη μέχρι λεπτομερειῶν τὸ γελοῖον. Εἰς πάντας ἐνέπνεεν ἀγάπην καὶ πάντες εὐχαρίστως διεσκέδαζον μὲ τὰς εὐφυΐας τῆς χαριτωμένης παιδίσκης. Ἐν ἑνὶ δὲ λόγῳ μετ' αὐτῆς εἰσέβαλεν ἡ εὐθυμία καὶ ἡ χαρὰ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκείνῳ, ἐν ᾧ πρότερον μόνον ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εὐδαιμονία κατῴκουν σκυθρωπαί. Ἠδύνατό τις εἰπεῖν, ὅτι εἰς τὴν εἰκόνα ἐκείνην τοῦ ἁρμονικοῦ καὶ εὐτυχοῦς βίου τῶν συζύγων Κλήμη εἶχε ῥίψει νέαν ζωὴν διὰ τῆς *μαϊμουδίσσας* ἡ συμφορά, ἥτις ἔπληξε τὴν αὐγὴν τοῦ βίου αὐτῆς.

Γ'

Ὁ πατὴρ τῆς Εὐφροσύνης κατήγετο ἐκ Ζαγορᾶς τῆς Ἠπείρου. Εἰκοσαέτης διακόψας τὰς ἐν τῷ γυμνασίῳ τῶν Ἰωαννίνων σπουδάς του, ἐξενιτεύθη καὶ αὐτός, κατὰ τὸ ἐν Ἠπείρῳ ἔθιμον, πρὸς ἀνεύρεσιν τύχης. Ἐν Μολδαυΐᾳ εἶχε θεῖον, ἀδελφὸν τῆς μάμμης του, ὅστις νυμφευθεὶς πλουσίαν Μολδαυίδα καὶ γενόμενος πατὴρ τέκνων, ἀποκατέστη ἐκεῖ ὁριστικῶς. Πρὸ πολλοῦ οὐδεμίαν εἴδησιν περὶ αὐτοῦ εἶχον, διότι ὁ θεῖος, πάντοτε μὲν δὲν διεκρίνετο ἐπὶ τακτικῇ ἀλληλογραφίᾳ, ἀλλὰ ποῦ καὶ ποτε συναντῶν τινα τῶν πατριωτῶν, εἰς τὴν πατρίδα ἐπανακάμπτοντα, ἀπέστελλε διὰ τούτου τοῖς ἑαυτοῦ οἰκείοις φλωρία τινὰ καὶ λακωνικὸν γράμμα. Ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἐνυμφεύθη, αἱ μὲν ἀποστολαὶ χρημάτων ἐγίνοντο σπανιώτεραι, αἱ δὲ ἐπιστολαὶ ἐξέλιπον τέλεον.

Πρὸς τοῦτον λοιπὸν τὸν θεῖον ἐπορεύθη ὁ Ἀναστάσιος, φέρων ὡς ἐφόδια συστατικὸν γράμμα τῆς μάμμης του, ὅπερ δι' αὐτὴν εἶχε γράψει ὁ ἱερεύς, καὶ τὴν εὐχὴν τῆς μητρός του. Ὅταν δ' ἔφθασεν εἰς τὸ *μαχάλι* του θείου του καὶ ἐπέδωκεν αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν λέγων, ὅτι εἶνε ὁ Τάσσος ὁ υἱὸς τῆς ἀνεψιᾶς του Χαϊδως,

— Οὖ, ἀνεφώνησεν ὁ γέρων ἠπειρώτης καὶ ἐλύθη εἰς δάκρυα καὶ τὸν ἐνηγκαλίσθη θερμῶς. Ἄκουε, ἀκοῦς, προσέθηκεν, ἀπομάσσων τοὺς ὀφθαλμούς του, ἡ Χαϊδω νἄχῃ γυιὸ παλληκάρι! Μωρὲ τί κάνει ἡ μανοῦσα σου; Ζῇ ἀκόμη ἡ γέρω — Νόνω;

— Ζῇ καὶ βασιλεύει, ἀπεκρίθη ὁ Ἀναστάσιος, μὲ τὸ ἁπλοϊκόν του ὕφος, δὲν διαβάζεις τὸ γράμμα ποῦ σοῦ γράφει;

Τότε ἐνθυμήθη ὁ γέρων, ὅτι ἐκράτει ἐπιστολὴν εἰς τὰς χεῖράς του καὶ ἀναπτύξας ἀνέγνωσεν αὐτὴν ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων. Ἀπὸ τοῦ 1817 ξενιτευθείς, οὐδέποτε ἔλαβε γράμμα παρὰ τῆς ἀδελφῆς του, ἀφ' ὅτου δ' ἔπαυσεν καὶ αὐτὸς ἐπιστέλλων ἐστερεῖτο καὶ εἰδήσεων ἀκόμη περὶ αὐτῆς.

Ἀνεμιμνήσκετο ἐνίοτε, ὅτι ἐγκατέλιπεν ἀδελφὴν εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλ' ἐνόμιζεν αὐτὴν θανοῦσαν, καὶ οὐδένα ἐπὶ χρόνον μακρὸν συναντήσας συμπατριώτην νεωστὶ ἐκεῖθεν ἐλθόντα, οὐδεμίαν εἴδησιν περὶ τῶν οἰκείων ἔλαβε. Καὶ νῦν ἵστατο ἐνώπιόν του μικρανεψιὸς μὲ τοὺς πρώτους ἰούλους, ὑψηλὸς καὶ ὡραῖος νεανίας, διαχύνων περὶ ἑαυτὸν ὅλην τὴν ἀφέλειαν τοῦ χωρίου του. Εἶχεν ἀφήσει τὴν μητέρα τοῦ Ἀναστασίου κόρην δεκατριετῆ μόλις, καὶ τώρα μετὰ εἰκοσιπενταετηρίδα περίπου ἐλάμβανεν ἐπιστολὴν συνιστῶσαν ἕνα εἰκοσαετῆ υἱὸν ἐκείνης. Μόνον ἡ ἰδέα ὅτι ἐκράτει γράμμα τῆς ἀδελφῆς του τὸν συνεκίνει, καὶ αὐτὸς ὁ μέχρι πρὸ ὀλίγων στιγμῶν ἔτι μὴ γνωρίζων ἂν ζῇ ἀκόμη ἡ ἀδελφή του, ἡ γέρω — Νόνω, ὡς ἔλεγεν, ᾐσθάνετο ὅλα τὰ τρυφερὰ τῆς καρδίας αἰσθήματα ἐξεγειρόμενα διὰ μιᾶς. Ἔζη λοιπὸν ἐκείνη καὶ τῷ ἔπεμπεν ἀσπασμοὺς ἀδελφικοὺς καὶ τὴν παράκλησιν νὰ προστατεύσῃ τὸν ὀρφανὸν πατρὸς ἔγγονόν της! Ἠσθάνετο τύψεις συνειδότος ὁ γέρων, ὅτι, ἀφοσιωθεὶς εἰς μίαν ἰδέαν, πῶς νὰ πλουτήσῃ, εἶχε σχεδὸν λησμονήσει, ὅτι καὶ ἄλλοι δεσμοὶ συνέχουσιν ἡμᾶς ἐν τῷ βίῳ, εἶχε τελέως παραμελήσει τὰ πρὸς τὴν ἀδελφήν του καθήκοντα καὶ ἔβλεπεν ὡς ζῶντα ἔλεγχον τὸν ἔμπροσ αὐτοῦ ἱστάμενον νεανίαν. Συνέπτυξεν ἐπὶ τέλους τὴν ἐπιστολὴν καὶ γενόμενος κύριος τῆς συγκινήσεως αὐτοῦ:

— Πᾶμε, εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Ἀναστάσιον, νὰ γνωρίσῃς τὴν μεγάλην θειά σου καὶ ταῖς μικραῖς. Ἀλήθεια, θὰ στενοχωρηθῇς λίγο τώρα στὴν ἀρχή, γιατὶ ὁμιλοῦν μόνο μολδοβάνικα, προσέθηκεν αἰσχυνόμενος διότι αἱ θυγατέρες του ἠγνόουν τὴν ἑλληνικήν, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸ 'σὰν μάθῃς καὶ σὺ τὴν γλῶσσα, νά.... θὰ περάσωμε καλά!

Τὴν δ' ἐπιοῦσαν περιήγαγε τὸν Ἀναστάσιον εἰς τὸ κτῆμα αὐτοῦ ὁ θεῖος καὶ τῷ ἐδείκνυε πλουσίους σιτοβολῶνας καὶ ἀγέλας βοῶν καὶ τῷ ἐξήγει τὸν τρόπον τῆς καλλιεργείας καὶ τῷ ἀνέπτυσσε τὸν βίον, ὃν διῆγεν ἐκεῖ:

— Ναί, ἀπὸ *βεκίλης* ἄρχισα κ' ἐγώ, τῷ ἔλεγε, καὶ ἅμα ἀπέκτησα τὸ ἐδικό μου, ἐπῆρα τὴν θειά σου ποῦ εἶχε αὐτὸ τὸ γειτονικὸ *μοῦλκι* καὶ τὰ ἔκαμα τὰ δυὸ ἕνα μεγάλο! Εἶχα ἄσπρα μαλλιὰ ὅταν πανδρεύθηκα, γιατὶ ὁ γάμος χωρὶς νὰ ἔχῃ κανεὶς τὸ ἐδικόν του εἶνε ἀνωφέλευτος καὶ βλαπτερός. Ὁ Θεός μοῦ 'χάρισεν

Digitized by Google

ῶλο κορίτσια· ἀλλά, δόξαν νάχῃ, ὅλα θὰ ἔχουν τὸ ἰδικόν τους ὅταν θὰ 'πανδρευθοῦν!

Οὕτως ἀσυναρτήτως ὁμιλῶν ὑπεδείκνυε τῷ Ἀναστασίῳ, ὅτι καὶ αὐτός, ἂν μείνῃ παρ' αὐτῷ ὡς *βεκίλης*, θ' ἀποκτήσῃ ποτὲ περιουσίαν πολλὴν καὶ θὰ ἦνε εὐτυχὴς ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ὃν εἶχεν ἤδη ἀρκούντως ἀποθαρρύνει ἡ ἰδέα, ὅτι εἰς τὸν οἶκον τοῦ θείου του δὲν ὡμιλεῖτο ἡ μητρική του γλῶσσα, ἐτόλμησε νὰ ἐρωτήσῃ τί εἶνε *βεκίλης*.

— Νά . . . τρέχει μὲ τὸ ἄλογο ἐπάνω ἀπὸ τοὺς *τσεράνους*, τοὺς χωριάταις ποῦ μᾶς δουλεύουν, καὶ τοὺς προσέχει καὶ τοὺς διατάζει καὶ κάθεται ὅλη τὴν ἡμέρα μαζή τους ἀφέντης.....

Ὁ Ἀναστάσιος ἔσεισε τὴν κεφαλὴν ἀφοῦ ἤκουσε τὴν περιγραφὴν τοῦ θείου του, προσπαθοῦντος διὰ φωνῆς ἐντόνου καὶ ὕφους μεγαλοπρεποῦς νὰ παράσχῃ ροδίνην εἰκόνα τοῦ *βεκίλη* τῷ ἀνεψιῷ. Ἀλλ' οὗτος εἶχεν ἤδη ἐννοήσει ὅσα τῷ ἤρκουν καὶ ἐσκέπτετο, ὅτι βεβαίως δὲν διέκοψεν αὐτὸς τὰς γυμνασιακὰς σπουδάς του διὰ νὰ γίνῃ ἐπόπτης ἐργατῶν, ἀναστρεφόμενος μετὰ ἠλιθίων μολδαυῶν χωρικῶν καὶ διάγῃ τὴν ἡμέραν ἐν τοῖς ἀγροῖς ταλαιπωρούμενος ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ἢ τὰ πάγη τοῦ χειμῶνος! Ἄλλα, ἄλλα ὠνειροπόλει ὅταν ἐγκατέλειψε τὴν πατρίδα, ὅπως τρέξῃ κατόπιν τύχης, καὶ ἤδη ἔβλεπε πόσον πικραὶ εἶσιν αἱ δοκιμασίαι τοῦ βίου, εἰς ὃν δὲν εἰσῆλθεν ἔτι κἄν. Διὸ ὅτε μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸν ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ θεῖος, ἂν ἦτον εὐχαριστημένος ἐκ τῆς ἐκεῖ ζωῆς:

— Ἐγώ, θειέ μου, τῷ ἀπήντησεν ἀφελῶς, ἤθελα ἔτσι νὰ ἔμβαινα εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν σιτηρῶν . . . νὰ μ' ἐστέλνατε κἄπου νὰ γράφω . . . νὰ πουλῶ . . . ν' ἀγοράζω, ἔτσι ἕνα πρᾶγμα ποῦ νὰ 'ταιριάζῃ περισσότερο 'στὸ χαρακτῆρά μου...

— Καλά, κὺρ Τάσσο, θὰ ἰδοῦμε καὶ δι' αὐτό, διέκοψεν ὁ θεῖος δυσηρεστημένος, ὅτι ὁ ἀνεψιός του ἀπέκρουε τὴν λαμπρὰν τοῦ *βεκίλη* θέσιν.

Δ'

Καὶ ἰδοὺ πῶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Ἀναστάσιος Ζαγοραῖος εὑρίσκετο εἰς Βραΐλαν φέρων ἐν τῷ θυλακίῳ, ὡς δῶρα παρὰ τοῦ θείου του, φλωρία τινὰ καὶ συστατικὴν ἐπιστολὴν «πρὸς τὸν εὐγενέστατον κύριον Δημήτριον Φιλιώτην, τσάκωναν, φορτωτὴν πλοίων καὶ ἔμπορον σιτηρῶν», πρὸς ὃν καὶ ἀμέσως παρουσιάσθη. Ὁ Φιλιώτης γνωρίζων καλῶς τὸν θεῖον τοῦ νέου καὶ ἀπὸ χρόνου μακροῦ διατελῶν ἀνταποκριτής αὐτοῦ, ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς καὶ πολλῶν φιλοφρονήσεων τὸν ἀνεψιὸν καὶ μὲ μειδίαμα πατρικὸν εἶπεν αὐτῷ:

— Ἀπὸ τὴν πατρίδα σας 'βγαίνουν ἔξυπνοι ἄνθρωποι! Πῶς;

Ὁ Ἀναστάσιος ἐγένετο καταπόρφυρος.

— Καλὸ σημάδι! Κοκκινίζει! ἐψιθύρισεν ὁ πρακτικὸς Κυνουριεὺς ὡς πεπειραμένος ἀγοραστὴς ἵππων ἐρευνήσας τοὺς ὀδόντας καὶ ψαύσας τοὺς μυῶνας τοῦ πρὸς πώλησιν ἱππαρίου.

— Καὶ ὡς ποῦ ἔφθασες εἰς τὸ σχολεῖον; ἠρώτησε καὶ πάλιν ἀφοῦ ἐπέρανε τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς.

— Ἐπέρασα καὶ δύο τάξεις ἀπὸ τὸ γυμνάσιον, ἀπεκρίθη συνεσταλμένος ὁ Ἀναστάσιος.

— Ἀμ δὲν μοῦ λὲς πῶς εἶσαι σοφολογιώτατος; εἶπεν ὁ Φιλιώτης ἀποθέτων τὰ ὀμματοϋάλιά του καὶ κλείων τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸ γραφεῖόν του, ἐνῷ ὁ Ἀναστάσιος ἠρυθρία καὶ πάλιν σιωπῶν.

— Πᾶμε τώρα νὰ σὲ φιλεύσω, προσέθηκεν ὁ Φιλιώτης, καὶ αὔριον βλέπομεν εἰς τί ἠμπορεῖς νὰ χρησιμεύσῃς.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ Ἀναστάσιος Ζαγοραῖος προσελήφθη ὡς ὑπάλληλος ὑπὸ τοῦ Φιλιώτη, κατ' ἀρχὰς μὲν σημειῶν τὰ ζυγιζόμενα σακκία σίτου καὶ εἶτα κατὰ μικρὸν προαγόμενος εἰς ἀνωτέρας καὶ μᾶλλον ἀνεξαρτήτους ὑπηρεσίας, μέχρις οὗ διὰ τῆς εὐφυΐας του ἤρξατο νὰ κάμνῃ ἐπωφελῶς καὶ μικράς τινας ἐργασίας δι' ἴδιον λογαριασμόν.

— Θὰ πάῃ ἐμπρὸς αὐτὸς ὁ διάβολος, συνείθιζε νὰ λέγῃ ὁ προϊστάμενός του. Ὅλοι αὐτοὶ ἀπὸ τὸ Ζαγόρι 'βγαίνουν σπίρτο μοναχὸ εἰς τὸ ἐμπόριον!

Οὕτω παρήρχοντο τὰ ἔτη, καὶ ὁ Ἀναστάσιος, ὁλονὲν ἀνδρούμενος, διεκρίνετο μεταξὺ τῶν νέων ἐμπόρων καὶ ἐφημίζετο ὡς εἷς τῶν ἀρίστων καὶ ἱκανωτέρων σιτεμπόρων τοῦ Ποταμοῦ. Κατὰ μικρὸν προσελήφθη ὡς συνέταιρος τοῦ Φιλιώτη μὲ μερίδιον, κατὰ τὸν ἰσολογισμὸν δὲ τοῦ 1848 εὑρέθη κάτοχος περιουσίας. Εἶχε τρεῖς χιλιάδας φλωρίων ἰδικάς του, καθαρὰ κέρδη, ἐκτὸς ἐκείνων, ὅσα ἀπέστειλεν εἰς τὴν πατρίδα καὶ ὅσα δι' ἑαυτὸν ἐξώδευσεν.

Ε'

Ἦτο τότε εἰκοσιεξαετής, ἡ δὲ μήτηρ του, εἰς ὅλας της τὰς ἐπιστολάς, μίαν παράκλησιν στερεότυπον ἐπανελάμβανε: «Νὰ πεταχθῇ μιὰ Λαμπρὴ ὡς τὴν πατρίδα νὰ τὸν 'πανδρέψῃ μὲ κἄμμιὰ καλὴ κοπέλα, νὰ ἰδῇ καὶ αὐτὴ ἐγγόνια καὶ νὰ κλείσῃ τὰ 'μάτια εὐχαριστημένη». Ἀλλ' ὁ Ἀναστάσιος ὀλίγον ἐσκέπτετο περὶ τούτου. Τότε ἡ δίψα τοῦ ἐμπορίου εἶχε καταλάβει αὐτὸν καὶ ἀπέκλειε πᾶσαν ἄλλην περὶ γάμου σκέψιν. Ἐλησμόνει καὶ αὐτὰς τὰς παρακλήσεις τῆς μητρός του καὶ σχεδὸν ἠδιαφόρει περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ὅτε μία ἐπιστολὴ ἐξ Ἀθηνῶν τὸν ἔκαμε νὰ σκεφθῇ κάπως ὡριμώτερον. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη προήρχετο ἀπὸ τὸν Νικόλαον

Digitized by Google

Κλήμην, συμπατριώτην τοῦ Ἀναστασίου σεβαστόν, πεφημισμένον δ' ἐπὶ πλούτῳ, σωφροσύνῃ καὶ μορφώσει τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐν γράμμασι τελείᾳ, ὅστις ἅμα τῇ ἐλεύσει τοῦ Ὄθωνος εἶχε καταβῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ εἶχεν ἀποκατασταθῆ εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἔζη φροντίζων ν' ἀναθρέψῃ καλῶς τὰ τέκνα του.

« Ἔμαθα, ἠγαπημένε μου συμπατριῶτα κὺρ » Τάσσο, τῷ ἔγραφε μεταξὺ ἄλλων ὁ Κλήμης, » ἀπὸ πολλοὺς καλοὺς πατριώτας, ὅτι προοδεύεις » εἰς τὸ ἔργον σου καὶ ἐχάρηκα πολύ. Ὅμως νὰ » γνωρίζῃς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐγεννήθη νὰ ζῇ » πάντα εἰς τὰ ξένα καὶ νὰ ταλαιπωρῆται. » Τώρα ὅπου ἔχομεν ἐδῶ μίαν πατρίδα ἐλευθέ» ραν, πρέπει νὰ συναχθοῦμεν ὅλοι ὡς παιδιὰ » ὑπήκοα καὶ ὁμόνοα, τριγύρω εἰς καλὴν μητέ» ρα. Ἔλα λοιπὸν εἰς Ἀθήνας, νὰ ἰδῇς, ὅτι ἠμ» πορεῖ καὶ ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος νὰ πλουτήσῃ, ὅταν » ἐργάζεται μὲ τὴν ἐδικήν σου φρονιμάδα καὶ » τιμιότητα, ὡς ἀκούω καὶ χαίρομαι καὶ εὐχα» ριστῶ τὸν Θεόν. Ἐδῶ εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα » ἠμπορεῖς καὶ καλῶς ν' ἀποκατασταθῇς διὰ τὸ » μέλλον σου καὶ εἰς τὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα θὰ σοῦ » χαρίσῃ ὁ Θεός, νὰ δώσῃς ἀνατροφὴν ὡς καθὼς ἐμπρέπει εἰς Ἑλληνόπαιδα ».

Ὁ Ἀναστάσιος γνωρίζων, ὅτι ὁ γέρων Κλήμης ἔχει θυγατέρα ἐν ὥρᾳ γάμου, ἐνόησε τὴν ὑποκεχρυμμένην πρότασιν καὶ ἐνδομύχως ηὐχαριστήθη. Ἤρχισε δὲ καὶ αὐτὸς νῦν νὰ σκέπτηται περὶ γάμου καὶ ἀπεφάσισε νὰ κατέλθῃ ὄντως εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅταν θ' ἀποκτήσῃ χίλια φλωρία ἀκόμη:

— Μὲ τέσσαρας χιλιάδας φλωρία, ἔλεγεν, ἠμπορεῖ κανεὶς κἄτι νὰ κάμῃ.

Καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ χρόνος οὗτος δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ ἔλθῃ, δὲν ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Κλήμη.

ς'

Ὅτε τῷ 1850 εἶδεν ὁ Ἀναστάσιος ὅτι ἦτο πλέον κάτοχος πέντε περίπου χιλιάδων φλωρίων, ἐτακτοποίησε τὰς ὑποθέσεις του καὶ ἐξεκίνησε διὰ τὰς Ἀθήνας. Ἔφερε περιουσίαν σημαντικὴν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τοῖς μετρητοῖς εἰς τὸ θυλάκιον, 28 ἔτη εἰς τὴν νεότητα, φρόνησιν καὶ πεῖραν τοῦ κόσμου ἀρκετὴν εἰς τὸ κρανίον, καὶ τιμιότητα εἰς τὰ στήθη. Βεβαίως ταῦτα ἦσαν ἱκανὰ ἐφόδια, ἵνα εὐπαρουσιάστως ἐμφανισθῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γέροντος Κλήμη, ἀλλ' ὁ Ἀναστάσιος ἐφρόντισε καὶ διὰ πάντα ἐκεῖνα τὰ ἐξωτερικὰ φαινόμενα, ἅτινα καθιστῶσι μᾶλλον εὐπαρουσίαστον καὶ ἀξιοπρεπῆ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν ἑνὸς μελλονύμφου. Ἐπεμελήθη λοιπὸν τὰ τῆς ἀναβολῆς, ἅτινα πλουσίως ἀπεταμίευσεν ἐν ταῖς ἀποσκευαῖς του, ἐπρομηθεύθη μικρά τινα δῶρα διὰ τοὺς μέλλοντας συγγενεῖς του καὶ ἀγοράσας ἔκρυψεν εἰς τὸ βάθος τῶν κιβωτίων του ἀκόμη καὶ τὰ διὰ τὴν μέλλουσαν μνηστήν του δῶρα. Εὐδαίμων αὐτὸς ἐν τοῖς σχεδίοις του, δὲν ἐφρόντιζε νὰ μάθῃ ἂν ἡ διετὴς σιωπή του εἰς τὸ γράμμα τοῦ γέροντος Κλήμη ἐθεωρήθη ὡς συγκατάθεσις ἢ ὡς ἄρνησις. Ἦτο βέβαιος, ὅτι ὁ γέρων Κλήμης αὐτὸν ἐξελέξατο ὡς μέλλοντα σύζυγον τῆς θυγατρός του, ἣν καίτοι δὲν ἐγνώριζεν, ἐφαντάζετο τελείαν. Ἀμέριμνος καὶ οὐδαμῶς ὑποπτεύων, ὅτι δυνατὸν νὰ ἐπῆλθεν ἀλλοίωσίς τις τῶν περιστάσεων, πρὸς μὲν τὴν μητέρα του, ἀποστέλλων χρήματα, ἔγραφεν «ἐλπίζω εἰς τὸν »Θεὸν καὶ δι' εὐχῶν σου νὰ τελειώσω καλὸν γάμον »μὲ μίαν χωριανήν μας, κ' ἔτσι ν' ἀπολαύσῃς » ὅ,τι ἐπιθυμεῖς», πρὸς δὲ τὸν Φιλιώτην ἀποχαιρετῶν αὐτόν, ἔλεγε:

— Δὲν σοῦ εἶπα τίποτε, διότι δὲν τὸ εἶχα καλά, καλά, ἀποφασίσει, ἀλλὰ τώρα πλέον ἠμπορῶ νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ, κὺρ Δημήτρη. Πιστεύω εἰς αὐτὸ τὸ ταξεῖδί μου νὰ τελειώσω ἕνα συνοικέσιον μὲ μιὰ καλὴ κοπέλα.

—Πῶς; ἀνεφώνησεν ὁ Φιλιώτης, ὁ ὁποῖος ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην τοῦ Ἀναστασίου εἰς τὸ κατάστημά του καὶ ἐνόμιζεν ὅτι οὐδέποτε οὗτος θ' ἀπεχωρίζετο αὐτοῦ. Πῶς; πηγαίνεις, ἀδελφέ, νὰ 'πανδρευθῇς καὶ δὲν μᾶς τὸ εἶπες ἀρχήτερα; Ἐμεῖς ἄλλα σχέδια εἴχαμε διὰ σέ. Γνωρίζεις, ὅτι ὁ ἀδελφός μου, 'στὴν Πόλι, ἔχει θυγατέρας, ὅτι τὸ κατάστημά μας ἐκεῖ θέλει διευθυντή.... ἄλλα ἐμεῖς σχεδιάζαμε μὲ τὸν ἀδελφόν μου, διότι σ' ἐξετιμήσαμεν..... ἀλλὰ πάντα ἐλέγαμεν: Ὁ Τάσσος εἶνε νέος ἀκόμη. Σύ, ἀδελφέ, δὲν ἐπάτησες ἀκόμη τὰ τριάντα, καὶ θέλεις νὰ σκλαβωθῇς; Δὲν ἄφινες πρῶτα νὰ κάμῃς μεγάλαις δουλειαὶς 'δικαίς σου καὶ νὰ εἴμασθε πάντα εἰς σύνδεσμον συγγενικὸν καὶ ἐμπορικόν; Νά, ἐμεῖς ποὺ σοῦ εἴχαμεν ἕτοιμον ἐμπόριον καὶ κατάστημα μὲ τὸν δρόμον του εἰς καλὸν σημεῖον εἰς τὴν Πόλι.

Ὁ Ἀναστάσιος ἤρχισε νὰ σκέπτηται, ὅτι τὸ μέλλον, ὅπερ τόσῳ ῥόδινον τῷ ἐζωγράφιζεν ὁ εὐφυὴς Κυνουριεύς, ἦτο πολὺ πραγματικώτερον τοῦ ἀβεβαίου ἐκείνου, ὅπερ ἐταξείδευεν, ἵνα ἐπιτύχῃ εἰς Ἀθήνας. Ὁ πρὸς τὰ χρήματα ἔρως τῷ ἔλεγεν, ὅτι ἐδῶ ἔπρεπε ν' ἀγκυροβολήσῃ, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἰδέα νὰ καταστήσῃ σύζυγόν του τὴν θυγατέρα τοῦ πεφημισμένου συμπολίτου του, παρεκίνει αὐτὸν νὰ πλεύσῃ πρὸς τὸν Πειραιᾶ. Ἐν τῇ ἀμφιταλαντεύσει ταύτῃ, ἀπεκρίθη μὲ ὅλην του τὴν διπλωματικὴν λεπτότητα εὐφυοῦς Ἠπειρώτου:

— Ὅσον διὰ τὸν ἐμπορικὸν σύνδεσμον, κὺρ Δημήτρη, πιστεύω νὰ μὲ ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς ν' ἀποκατασταθῶ καλὰ καὶ νὰ εἰμπορέσω, ὅπου καὶ ἂν ἦμαι, νὰ ἐξακολουθήσω πάντοτε ἐργασίας μαζῆ σας· ὅσον ὅμως διὰ τὴν συγγένειαν ποῦ μοῦ προτείνεις, τί νὰ σοῦ εἰπῶ; Λόγο, εἶνε ἀλη-

Digitized by Google

θεια, δὲν ἔχω δοσμένο, ἀλλὰ κάπως ἔχω μιὰ ὑποχρέωσι νὰ καταβῶ εἰς τὴν Ἀθήνα δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. Ἠμπορεῖ ὅμως καὶ νὰ μὴ γείνῃ τίποτε! Καὶ τώρα ποῦ μοῦ παρέστησες τὰ πράγματα ἀλλέως, ἴσως καὶ δὲν γείνῃ. Τὸ κάτω, κάτω, ἐγὼ δὲν ἔδωκα ὑπόσχεσι καὶ θὰ ἰδοῦμεν καὶ διὰ τὸ ἄλλο. Διότι ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς ἡ ἀνεψιά σας μοῦ κάμνει τιμήν· καὶ τέλος πάντων, ἅμα ὑπάγω εἰς τὴν Ἀθήνα καὶ ἰδῶ τὰ πράγματα, θὰ σοῦ γράψω.

— Ἔ! 'στὸ καλό, Τάσσο μου, εἶπεν ὁ Φιλιώτης εὐχαριστημένος ἐνδομύχως, δι' ὃ παρήγαγον οἱ λόγοι τὸν ἀποτέλεσμα. Πήγαινε εἰς τὴν εὐχὴν τοῦ Θεοῦ καὶ *Κύριος κατευθύναι τὰ διαβήματά σου*! Νά, ἄλλο δὲν ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ, προσέθηκε καὶ τὸν ἐνηγκαλίσθη.

Οὕτως ἀπεχωρίσθησαν οἱ δύο τέως συνέταιροι, ἐκεῖνος μὲν κρατῶν ὡς ὑπόσχεσιν τὴν ἐπιφύλαξιν τοῦ Ἀναστασίου, οὗτος δὲ φέρων ἀπὸ τοῦδε τὸν δισταγμὸν εἰς τὰς ἀποφάσεις του.

Ζ'

Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις παρουσιάσθη μίαν πρωΐαν ὁ Ἀναστάσιος Ζαγοραῖος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Νικολάου Κλήμη ἐν Ἀθήναις. Ἐζήτησε τὸν γέροντα καὶ τὸν ὡδήγησαν εἰς τὸ δωμάτιόν του, ὅπου εὗρεν αὐτὸν εὔρωστον μὲν καὶ πλήρη ὑγείας κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ὑπὸ ἡμιπληγίας, παραλυσάσης τὸν ἀριστερὸν βραχίονα καὶ τὸν ἀντίστοιχον πόδα, κρατούμενον καθηλωμένον ἐπὶ εὐρέος τροχηλάτου ἀνακλίντρου. Ὅτε ἔγεινεν ἡ γνωριμία τῶν συμπατριωτῶν, ὁ γέρων ἐνηγκαλίσθη τὸν Ἀναστάσιον ἐν διαχύσει καὶ ἔκλαυσε:

— Καλῶς ὥρισες, καλῶς ὥρισες, ἔλεγε κατ' ἐπανάληψιν. Δὲν σ' ἐπερίμενα, κὺρ Τάσσο μου. Ἅμα εἶδα καὶ πέρασαν τρεῖς, τέσσαρες μῆνες καὶ δὲν μοῦ ἀποκρίθηκες εἰς τὴν γραφή μου, εἶπα πῶς ἡ δουλειαῖς σου σ' εἶχαν σκλάβο εἰς τὴν Βραΐλα καὶ δὲν ἠμποροῦσες νὰ ἔλθῃς δῶθε κάτω. Δόξαν νάχῃ ὁ Θεὸς ποῦ ἦλθες νὰ σὲ γνωρίσωμε! Νὰ φωνάξω, ἀλήθεια, τὴν κόρην μου νὰ τὴν γνωρίσῃς, προσέθηκεν, ὡς σπεύδων νὰ ἐπανορθώσῃ λάθος ἀκούσιον.

Καὶ χωρὶς νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς τὸν Ἀναστάσιον νὰ προσθέσῃ τι, ἐφώναξεν ὁ γέρων:

— Μαρία, Μαρία!

Νέα γυνὴ περικαλλὴς μετρίου ἀναστήματος καὶ ξανθὴ ἔσπευσεν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ γέροντος κρατοῦσα βρέφος ἐν τῇ ἀγκάλῃ:

— Νὰ ἡ κόρη μου, νὰ καὶ τὸ ἐγγόνι μου. Τὴν ἐπάνδρεψα πρόπερσι τὸν Αὔγουστο μὲ τὸν γυιὸ τοῦ καπετὰν-Μάνθου ἀπὸ τὴν Χειμάρρα, ἂν τὸν ἔχῃς ἀκουστά, καὶ μοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς καὶ ἐγγόνι ἐπάνω 'ς τὸ χρόνο. Εἶνε τώρα ὀκτὼ μηνῶν αὐτὸς ὁ κὺρ Περικλῆς ποῦ βλέπεις.

— Ἔλα ἐδῶ, μπλέ, στὸν παπποῦ, μασκαρατζίκο, προσέθηκε διακυνόμενος εἰς τρυφερότητας πρὸς τὸν μικρὸν ἔγγονον, ὅστις ἐγέλα δεικνύων στόμα ῥοδίζον καὶ φαλακρὸν ὀδόντων.

— Ἀ, ἀλήθεια, Μαρία, ξέχασα νὰ σοῦ εἰπῶ, ὅτι ἀπ' ἐδῶ τοῦ λόγου του εἶνε ὁ συνταπίτης μας κὺρ Τάσσος Ζαγοραῖος, γυιὸς τῆς Χήρως ἂν τὴν θυμᾶσαι, τῆς κόρης τῆς γέρω—Νόνως ἀπὸ τοὺς Ματσαίους, προσέθηκεν ὁ γέρων ἀναπτύσσων τὴν γενεαλογίαν τοῦ ξένου του, ἐνῷ ἤδη ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ εἶχε σφίγξει τὴν χεῖρα ἐκείνου προσφωνήσασα:

— Καλῶς ὡρίσατε!

Ἀλλ' ὁ Ἀναστάσιος ἵστατο παραζαλισμένος, ὄρθιος καὶ συνεσταλμένος, ἀναλογιζόμενος πόσον ὁ γέρων Κλήμης ἐπέσπευσε τὸν γάμον τῆς θυγατρός του, ἓξ μῆνας περίπου μετὰ τὴν ἄνευ ἀπαντήσεως ἀπομείνασαν ἐπιστολὴν πρὸς αὐτόν, χωρὶς ν' ἀναμείνῃ τῆς σιωπῆς του τὴν λύσιν. Καὶ ἐνῷ προσεπάθει νὰ ἀποδιώξῃ τὰς πρώτας δυσαρέστους ἐντυπώσεις, ἐπεφάνη, ὡς ἐν μέσῳ ἀχλύος, εἰς τὸν ἐσκοτισμένον νοῦν του, ἡ μειδιῶσα μορφὴ τοῦ Δημητρίου Φιλιώτη καὶ ἤχησαν εἰς τὰ ὦτά του, ὡς μελῳδία μουσικῆς μακρόθεν ἐρχομένη, οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ Κυνουριέως: «Γνωρίζεις, ὅτι ὁ ἀδελφός μου 'στὴν Πόλι, ἔχει θυγατέρας, ὅτι τὸ κατάστημα ἐκεῖ θέλει διευθυντή...» Καὶ εἰς τὴν μορφὴν τοῦ νέου ἐμπόρου ἐγένετο αἰθρία, ἡ δὲ φυσικὴ ἱλαρότης τῆς φυσιογνωμίας του, ἀποδιωχθεῖσα ἐκεῖθεν πρὸς στιγμὴν ἐκ τῆς ἀπροσδοκήτου τῶν σχεδίων του ἀποτυχίας, διεχύθη καὶ πάλιν ἐπ' αὐτῆς.

— Καὶ ὁ υἱός σας, κύριε Κλήμη; ἠρώτησε στρέφων τὴν ὁμιλίαν.

— Εἶνε εἰς τὸ Παρίσι αὐτός, κὺρ Τάσσο μου· διότι εἶχε μεγάλην κλίσιν εἰς τὰ γράμματα καὶ τὸν ἔστειλα ἐκεῖ νὰ τελειοποιηθῇ, ἀμέσως ποῦ ἐτελείωσεν ἐδῶ τὸ Πανεπιστήμιον· θὰ μᾶς ἔλθῃ καὶ αὐτὸς ἕως τοῦ χρόνου πιστεύω. Ἐπιθυμοῦσα νὰ τὸν ἔχω κοντά μου, εἰς τὴν κατάστασιν ὁποῦ εἶμαι, ἀλλὰ βλέπεις αἱ σπουδαὶ του τὸν κρατοῦν ἀκόμη ἐκεῖ. Ἔπειτα δὲν σοῦ λέγω, στενοχωροῦμαι πάντοτε ὅπου δὲν ἠμπορῶ νὰ κινήσω χέρι καὶ πόδι ἀριστερό, ἀλλὰ πάλιν, δόξαν νάχῃ ὁ Θεός, εἶμαι καθ' ὅλα τἄλλα ὑγιὴς καὶ εὐτυχής, διότι ἔχω ἐδῶ τὸν γαμβρόν μου καὶ τὴν κόρην μου, ἔχω τὸ ἐγγονάκι μου, ὁ υἱός μου προοδεύει, βλέπω συχνὰ τοὺς πατριώτας ὅλους εἰς τὸ σπῆτι μου καὶ ἂς εἶνε καλὰ οἱ ἄνθρωποι, ὅλοι μ' ἐνθυμοῦνται καὶ μὲ ἀγαποῦν.

— Τί λόγος, κύριε Κλήμη! παρενέβαλεν ὁ Ἀναστάσιος. Ἡμεῖς σᾶς θεωροῦμεν ὅλοι καύχημά μας καὶ σᾶς σεβόμεθα ὡς πατέρα κοινόν.

— Ἂς ἦσθε καλά, προσέθηκεν ὁ γέρων Κλήμης εὐχαριστηθεὶς ἐνδομύχως. Θέλων δὲ ν' ἀπο-

Digitized by Google

μακρύνῃ τὴν συνδιάλεξιν ἀπὸ τοῦ ἀτόμου του, ἠρώτησε τὴν θυγατέρα του:

— Ἑτοίμασαν, Μαρία, τοῦ κὺρ Τάσσο τὸ δωμάτιον; ἐσυγύρισαν τὰ πράγματά του;

— Δὲν εἶδα τίποτε πράγματα νὰ φέρουν, πατέρα, ἀπεκρίθη ἐκείνη.

— Πῶς γίνεται; ποῦ εἶνε τὰ πράγματά σου, κὺρ Τάσο;

— Ἀκούμβησα εἰς τοῦ συμπατριώτου μας τοῦ κὺρ Ζήση, ποῦ κρατεῖ *τὸ Χάνι τῆς Χουρμαδιᾶς*, κύριε Κλήμη, διὰ νὰ μὴ σᾶς δώσω βάρος....

— Ἄ, αὐτὸ μόνον δὲν γίνεται, κὺρ Τάσσο μου, διέκοψεν αὐστηρῶς ὁ γέρων. Θὰ μείνῃς εἰς τὸ σπῆτί μας, ὡς ποῦ νὰ ἰδοῦμε τί θ' ἀποφασίσῃς κ' ἔπειτα πᾶς ὅπου σὲ φωτίσῃ ὁ Θεός! Τὰ πράγματά σου ὅμως τώρα θὰ κουβαληθοῦν ἀμέσως ἐδῶ.

Η'

Οὕτως ὁ Ἀναστάσιος πιστεύσας ἐπὶ μακρόν, ὅτι θὰ εἰσήρχετο ὡς γαμβρὸς εἰς τὸν οἶκον τοῦ γέροντος Κλήμη, ἐγκαθίστατο νῦν ἐκεῖ ὡς φιλοξενούμενος. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν διετῶν δισταγμῶν του ἡ θυγάτηρ τοῦ Κλήμη εἶχεν ὑπανδρευθῆ καὶ εἶχεν ἀποκτήσει τέκνον, ἐνῷ αὐτὸς ἤρχετο μόλις σήμερον κομίζων τὰ δῶρα τῆς μνηστείας. Ἐδοκίμαζε βεβαίως ἕνεκα τούτου πικρίαν τινὰ καὶ μόλις ἡ ραδινὴ εἰκὼν τοῦ μέλλοντος, ἣν ἐπέδειξεν αὐτῷ, ὡς ἐν ἀπόπτῳ, ὀλίγον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του, ὁ Φιλιώτης, κατηύναζε τοὺς ἐλέγχους, οὓς ᾐσθάνετο ἐπὶ τῇ διετεῖ ἀλόγῳ σιωπῇ του. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως συγκατοικῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην μετὰ τῆς οἰκογενείας, ἧς ἐπρόκειτό ποτε νὰ γείνῃ μέλος, διέκρινε τὰς σκιὰς τῆς φαινομένης εὐδαιμονίας ἐν τῷ οἴκῳ ἐκείνῳ, τὴν ἀσθένειαν ἐξ ἑνὸς τοῦ γέροντος Κλήμη, τὴν δεσμεύουσαν τὸν πλήρη ζωῆς καὶ ἐνεργείας χαρακτῆρά του, καὶ τὴν ἀργίαν ἐξ ἄλλου τοῦ συζύγου τῆς Μαρίας Ἰωάννου Μάνθου, ὅστις, ὡς γνήσιον καπετανόπουλον, εἶχεν εἰσέλθει ὡς κατακτητὴς εἰς τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην καὶ ἐσκόπει νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ ἄεργος, ροκανίζων τὴν ἕτοιμον τοῦ πενθεροῦ του περιουσίαν. Καὶ ὑπὸ τὰς περιποιήσεις καὶ τὰς πατρικὰς συμβουλὰς τοῦ Νικολάου Κλήμη, ἐμάντευσεν ὁ Ἀναστάσιος μεταμέλειαν αὐτοῦ διὰ τὴν σπουδήν, ἣν ἔδειξε περὶ τὸ συνοικέσιον τῆς θυγατρός του. Ὁ Ἀναστάσιος ἀπήλαυεν οὕτω ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ πλείονος στοργῆς ἀπὸ μέρους τοῦ γέροντος, ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν σεβασμός του ἐμεγεθύνετο καὶ εἰς τὰς συμβουλὰς τούτου ὑπείκων ἀπεφάσισε νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς Πειραιᾶ ἐμπορευόμενος. Ἔγραψε λοιπὸν πρὸς τὸν Φιλιώτην τοὺς σκοπούς του ὑποδηλῶν αὐτῷ συγχρόνως, ὅτι εὐχαρίστως καὶ διὰ δεσμῶν συγγενείας θὰ συνεδέετο μετὰ τοῦ οἴκου του. Ὁ δὲ εὐφυὴς Κυνουριεὺς μελετήσας τὰς προτάσεις τοῦ Ἀναστασίου καὶ ἀναλογισθεὶς πόσον ἠδύναντο νὰ πολλαπλασιασθῶσιν αἱ ἐπιχειρήσεις του ἐὰν εἰς τὰ δύο καταστήματα, τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ τῆς Βραΐλας, προσετίθετο τρίτον ἐν Πειραιεῖ ὑπὸ τὴν πεπειραμένην διεύθυνσιν τοῦ Ἀναστασίου, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἐπιδοκιμάζων τὰ σχέδιά του καὶ ὁρίζων συνέντευξιν μετὰ ἓν ἔτος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως οἱ συγγενικοὶ δεσμοὶ συσφίγξωσιν ἔτι μᾶλλον τοὺς ἐμπορικούς.

Οὕτως ὁ Ἀναστάσιος ἐγκατέστη ἐν Πειραιεῖ καὶ ἤρξατο ἐμπορευόμενος μετὰ σπανίας εὐδοκιμήσεως. Μετά τινας δὲ μῆνας ἐνδίδων εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ γέροντος Κλήμη, ἢ μᾶλλον ὑπολογίζων τὴν μέλλουσαν ἀπουσίαν του καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἔχῃ παρ' ἑαυτῷ ἄνθρωπον ἐμπιστοσύνης, εἰς ὃν ν' ἀφήσῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καταστήματος, ἐδέχθη ὡς συνέταιρον τὸν Ἰωάννην Μάνθον, καταβαλόντος τοῦ πενθεροῦ του τὰ δι' αὐτὸν κεφάλαια.

Ὁ διπλασιασμὸς οὗτος τῶν κεφαλαίων τοῦ Ἀναστασίου ἐδιπλασίασε καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις οὕτως ἐπικερδῶς, ὥστε ὅτε μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα τελέσῃ τοὺς γάμους του, ὁ Δημήτριος Φιλιώτης, εὑρισκόμενος ἤδη ἐκεῖ, κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, τῷ ἔλεγε:

— Τὸ καλλίτερον δῶρον διὰ τὴν ἀρραβωνιαστικήν σου εἶνε ὁ ἐφετεινός σου ἰσολογισμός!

(Ἕπεται συνέχεια).

Ρ.

Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΚΑΣΤΡΟΥ

Ὁδοιπορικὴ ἀνάμνησις.

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγ. φύλλον.

Δ'

Ἡ λέμβος προσήγγισεν ὑπὸ τὴν σκιὰν καὶ παρὰ τὴν ῥίζαν γηραιᾶς πλατάνου, ἥτις ἐρριζωμένη μεταξὺ ὕδατος καὶ ξηρᾶς καὶ ἐπικλινὴς πρὸς τὴν λίμνην μεθ' ὅλα τὰ γηρατεῖα της φιλαρέσκως κατοπτρίζει ἐν τῷ κρυσταλλίνῳ καθρέπτῃ τῶν ὑδάτων τὸ κυφὸν σῶμά της.

Ἅμα ὡς ἐπατήσαμεν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ὁμὰς γυναικοπαίδων συνηθροίσθη περὶ ἡμᾶς καὶ βλέμματα ἐταστικὰ καὶ περίεργα μᾶς κατετόξευον πανταχόθεν. Τὸ μέρος, εἰς ὃ ἀπεβιβάσθημεν, ἦτο ἀκριβῶς ἡ περιοχὴ τῶν θειούχων ἰαματικῶν ὑδάτων τοῦ Μουρστιάνου, κατὰ τὴν ὥραν δὲ ταύτην τοῦ ἔτους πολλοὶ εἶχον προσέλθῃ ἐκεῖ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ἰδίως, χάριν τῶν λουτρῶν. Ἀλλ' ἀνὰ τὴν περιοχὴν πᾶσαν μάτην ἀνεζήτησα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἴχνος ἀνθρωπίνης κατοικίας μονίμου· οἱ ταλαίπωροι ἀσθενεῖς καὶ οἱ συνοδεύοντες αὐτοὺς οἰκεῖοι ἀναγκάζονται ὡς νομάδες ἢ σκηνὴν νὰ πήξωσιν, ἢ ἐκ κλάδων δένδρων καλύβην νὰ ἱδρύσωσι, ἢ καὶ ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ σκιὰν πλατάνου νὰ ζητήσωσιν

Digitized by Google

ἄσυλον. Τὰ δὲ λουτρὰ εἶνε ἔτι εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν κατάστασιν παρῃτημένα, οὐδὲν ἄλλο ἢ αὖλαξ πληρουμένη ἐκ τῶν παρ' αὐτῇ ἀναβλυζουσῶν ἀφθόνων ψυχρῶν πηγῶν, μυσαρὰ δὲ ἡ θέα τῶν λουομένων ἐκεῖ ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς.

Ὑπάρχει ἰδέα ὅτι τὸ θειοῦχον αὐτὸ ὕδωρ τῶν λουτρῶν εἶνε ὠφέλιμον καὶ πινόμενον· ὠφελεῖ δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς ὑγιεῖς ὡς καλὸν στομαχικόν. Ὁ σύντροφός μου, καθὸ ἰατρὸς μετὰ πολλοῦ ἐπιστημονικοῦ ζήλου ἐπεδόθη εὐθὺς εἰς τὴν κατανάλωσιν τοῦ ἀνεξόδου φαρμάκου πειραματιζόμενος ἐπὶ τοῦ ἰδίου στομάχου· τῇ ἐπιμόνῳ δ' ἀπαιτήσει αὐτοῦ ἤγγισα εἰς τὰ χείλη τὸ βρωμερὸν αὐτὸ ἀπόβρασμα τοῦ κάτω κόσμου. Ἡ γεῦσις αὐτοῦ εἶνε ἀηδής, ἀπόζει δὲ ὡς ἀπόπλυμα ῥυπαροῦ ὅπλου· ἀμφιβάλλω ἂν ἡ ὠφέλεια τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ εἶνε μείζων τῆς βλάβης, ἣν προξενεῖ ἡ ἀηδία τῆς γεύσεώς του. Νομίζω δὲ ὅτι ὁ φίλος μου ἰατρὸς δὲν ηὐχαριστήθη πολὺ ἐκ τῶν πειραμάτων του.....

Ἐν τούτοις τὰ λουτρά, ἂν στερῶνται τόσων ἄλλων, δὲν στεροῦνται ὅμως καφενείου· ἅμα συναθροισθῶσιν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εἴκοσιν Ἕλληνες, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ ἱδρυθῇ καφενεῖον; Τὸ καφενεῖον εἶνε ξύλινον τετράγωνον, στενὸν ὡς κιβώτιον ἐμπορευμάτων, ἔχει σκιάδα πρὸ αὐτοῦ ἐστεγασμένην διὰ ξηροῦ φυλλώματος πλατάνων καὶ πικροδαφνῶν, καὶ ἑδώλια καὶ τραπέζας πεπηγμένας ἐν τῇ γῇ χάριν στερεότητος· ὑπὸ τὴν σκιάδα ταύτην ἐκάθηντο τρεῖς φουστανελλοφόροι, ἐπεσκότιζε δὲ τὰς λευκὰς αὐτῶν περιβολὰς καὶ τὸ ῥάσον ἑνὸς παπᾶ· οἱ τρεῖς ἐκάπνιζον καὶ ἔπινον καφέν, ὁ παπᾶς μόνος κλίνας τὴν κεφαλὴν ἐμέτρει τὰ χασμήματά του ἐπὶ τῶν κόκκων τοῦ κομβολογίου του.

Ἐν τῷ λινῷ σάκκῳ τοῦ χωροφύλακος περιείχετο μηρὸς ἀμνοῦ ἐντὸς φύλλου ἐφημερίδος τετυλιγμένος, καὶ ὁ χωροφύλαξ ἀπέθηκε τὸν σάκκον ἐπὶ τραπέζης καὶ ἐξήγαγε τὸν μηρόν· ἀφήρεσε τὴν ἐφημερίδα καὶ ἡτοιμάζετο ἴσως νὰ σχίσῃ καὶ ἀπορρίψῃ αὐτήν, ὅτε βαρεῖα ἐτέθη ἡ χεὶρ τοῦ παπᾶ ἐπὶ τοῦ ὤμου του:

— Χριστιανέ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μὴν πετάξῃς τὴν ἐφημερίδα.

Τὸ ὕφος, ἡ ἐξαγγελία τῶν λόγων, ἡ ἐπιβλητικὴ στάσις τοῦ παπᾶ εἶχον τι τὸ κωμικὸν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ μὴ μειδιάσω!

— Καὶ τί τὴν θέλετε τὴν ἐφημερίδα, παπᾶ μου;

— Νὰ ἰδῶ κ' ἐγὼ τίποτε νέα...

Εἶχε λάβῃ ἤδη ἀνὰ χεῖρας τὸν πολύτιμον χάρτην ἡμιεσχισμένον, κατερρυπωμένον ἐκ τοῦ αἵματος καὶ ἀνεζήτει ἐν τῷ κόλπῳ ἀνυπομόνως τὴν θήκην τῶν διόπτρων του.

— Δὲν πιστεύω ὅμως νὰ εἶνε πολὺ νέα ἡ ἐφημερίς, εἶπον ἐγώ.

Ὁ παπᾶς εἶχεν ὁπλίσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τῶν στρογγύλων ὑαλίων καὶ ἀνεζήτει τὴν ἡμερομηνίαν. Λυκαυγὲς χαρᾶς ἐπεχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς καὶ τῆς βατώδους γενειάδος του:

— Εἶνε τῆς 15 μαΐου, εἶπε. Ἡ τελευταία ἐφημερίδα ποῦ ἔχω διαβάσῃ εἶνε τῆς 27 ἀπριλίου. Καὶ ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ θυλακίου ἐπέδειξεν ἐπιμελῶς δεδιπλωμένον φύλλον *Παλιγγενεσίας*.

Ἐνῷ δ' ὁ παπᾶς ἐπεδίδετο εἰς τὴν μελέτην τῆς αἱμοσταγοῦς *Ἐφημερίδος* τῆς 15 μαΐου, ὁ σύντροφός μου κ' ἐγὼ κατεπίνομεν τοὺς γέλωτάς μας, διότι ὁ ἐφημεριδομανὴς ἐφημέριος ἐμάνθανε κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰδήσεις ἡλικίας πλέον τῶν δύο μηνῶν· ἡ δ' ἐξ αὐτῶν ἐντύπωσις ἐζωγραφεῖτο ποικιλοτρόπως ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του....

— Πηγαίνομεν νὰ περιπατήσωμεν ὡς ποῦ νὰ ψηθῇ τὸ κρέας;

Εἶπεν ὁ σύντροφός μου, ἐνῷ ὁ χωροφύλαξ διοβελίσας καὶ καταλλήλως παρασκευάσας τὸν μηρὸν ἡτοίμαζε τὴν πυράν. Ἀπεδέχθην τὴν πρότασιν εὐχαρίστως, ῥίψαντες δ' ἐπ' ὤμου τὰ ὅπλα διηυθύνθημεν βραδυποροῦντες πρὸς πυκνὴν συστοιχίαν πλατάνων κειμένην ἐπὶ τῆς πρὸς δεξιὰ ὄχθης.

Ε'

Ὅτε ἐπανήλθομεν ἐκ τῆς μικρᾶς ταύτης ἐκδρομῆς, ἐξ ἧς οὐδὲν ἄλλο ἀπεκομίσαμεν ἢ πλούσιον καὶ λιπαρὸν βόρβορον ἐπὶ τῶν ὑποδημάτων, εὕρομεν τὸν μὲν μηρὸν σχεδὸν ἑψημένον, τὸν δὲ Κώσταν ἀναμένοντα ἡμᾶς ἵνα μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς μέρος, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐξέλεξεν ὡς καταλληλότατον διὰ τὸ πρόγευμα, πέραν πρὸς τἀριστερὰ τῆς ὄχθης. Ἦτο δ' ἀληθῶς ἀρίστη ἡ ἐκλογή, διότι τὸ μέρος ἐκεῖνο δὲν ἔχει τέλματα οὔτε βρύα, οὔτε καλαμῶνας, ἀλλὰ μόνον πλατάνους καὶ ἄλλα δένδρα, καθήμενός τις δ' ἐκεῖ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς λίμνης ὑπὸ σκιὰν δασέος φυλλώματος ἐκτείνει ἐλεύθερον τὸ βλέμμα πέραν καὶ κύκλῳ ἀνὰ τὴν λίμνην πᾶσαν.

Ἐκεῖ καὶ ἄγρια κλήματα πολλὰ ἐρριζωμένα παρὰ τὰς πλατάνους περιεπλάκησαν ἐπὶ τῶν κορμῶν καὶ ἀνερριχήθησαν μέχρι τῶν ὑψηλοτάτων κλώνων καὶ ἐκρεμάσθησαν ἐκεῖθεν καὶ ἀνεδέθησαν παραδόξως καὶ ἀπετέλεσαν οἱ σχοινοειδεῖς αὐτῶν εὐμήκεις κλάδοι ὡσεὶ ἐξάρτια πλοίων καὶ αἰώρας ὑπὲρ τὴν λίμνην ταλαντευομένας. Εἶνε δὲ τόσον ἰσχυροὶ οἱ κλάδοι οὗτοι ὥστε ἀσφαλῶς δύναταί τις καὶ νὰ κάθηται ἐπ' αὐτῶν καὶ νὰ ταλαντεύηται κατοπτριζόμενος ἐντὸς τοῦ κάτωθεν ἀποστίλβοντος ὕδατος. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὀλισθήσῃ τις ἢ ὁ κλάδος κοπῇ, ἡ πτῶσις εἶνε ἀκίνδυνος, καὶ μόνον ὁ παφλασμὸς ἀνθρωπίνου σώ-

Digitized by Google

ματος θὰ ἐκφοβίσῃ τοὺς ἰχθύας καὶ θὰ θολώσῃ τὰ νερά.

Παρὰ τὴν ὄχθην ταύτην μέσῳ τῶν ῥιζῶν τῶν πλατάνων ἀναβρύουσι μικραὶ πηγαὶ καλοῦ ὕδατος, ἀπηλλαγμένου τῆς τε γεύσεως καὶ τῆς ἰαματικῆς δυνάμεως τῶν ἄλλων ἐκεῖ πέριξ ὑδάτων. Πλησίον τοιαύτης πηγῆς ἐστρώθη τάπης ἐκ φυλλοπληθῶν κλάδων ἀντικαθιστῶν τραπέζας καὶ τραπεζομάντιλα καὶ πινάκια. Οἱ συνδαιτυμόνες ἐγένοντο ἑπτά, διότι ἐκτὸς τῶν δύο ἁλιέων προσεκλήθη καὶ ὁ παπᾶς, περατώσας ἤδη τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐφημερίδος, καί τις πραγματευτὴς Μαθιὸς καθὸ ἰδιοκτήτης καὶ παίκτης *μπουζουκίου*.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ γεύματος ἦτο ὅπως συνήθως σιωπηλὴ καὶ ψυχρά, ἀλλ' ὁ οἶνος βαθμηδὸν καὶ τὰς φρένας ἐθέρμανε καὶ τὰς γλώσσας ἔλυσε. Τότε ὁ Ἠπειρώτης ἁλιεὺς ἄνευ παρακλήσεως ἐτόνισε τὴν λιγυρὰν φωνήν του πρὸς τὰ σύρματα τοῦ *μπουζουκίου*, ἅπερ ὁμολογουμένως μετὰ πολλῆς τέχνης ἔκρουε Μαθιὸς ὁ πραγματευτής. Ἐκ τῶν ἐρωτικῶν διστίχων, ἅτινα ἐμελῴδει τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο ἄνευ διακοπῆς, τὰ μὲν πρῶτα ἦσαν ἁπλῶς αἰσθηματικά, τρυφερὰ καὶ περιπαθῆ:

Σοῦ στέλνω δυὸ γαρύφαλα, τὰ δυὸ σ' ἕνα κλωνάρι·
ἔτσι ἔχω ἐλπίδα 'ς τὸ Θεὸ νὰ γίνωμε ζευγάρι.

—

Σήμερ' ἡ κόρη π' ἀγαπῶ θὰ βγῇ νὰ σεργιανίσῃ,
Θέ μου, νὰ κάνῃς συννεφιά, ἥλιος μὴν τὴ μαυρίσῃ.

—

Τὴ μάνα σου τὴ μάγισσα ῥακὶ θὰ τὴν ποτίσω,
Νὰ πέσῃ ν' ἀποκοιμηθῇ νάρθῶ νὰ σὲ φιλήσω.

Ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐξήφθησαν μέχρι τῆς ὑψίστης ἀκμῆς τοῦ πάθους, μέχρι τῆς ὑπερτάτης δὲ δραματικότητος ἐξυψώθη καὶ τοῦ ἁλιέως ἡ ἐξαγγελία· ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐξήρχετο τρομώδης, συγκεκινημένη, παρακλητικὴ ἢ ὀξεῖα, συριστικὴ ἐνβεβιασμένη καὶ σπαρακτικῇ εἰρωνείᾳ καὶ ἐβρόντα εἶτα ἐκδίκησιν καὶ κατάραν;

Ἂν ἀποθάνω 'γὼ γιὰ σὲ ὁ κόσμος τί θὰ λέῃ;
Πρῶτα τὸν ἐφαρμάκωσε κ' ὕστερα τόνε κλαίει.

—

Μεριᾶστε, δένδρα καὶ κλαριά, μὴ στέκεσθε 'μπροστά μου,
Θὰ βάνω μιὰ κακὴ φωτιὰ νὰ κάψω τὸ σεβδᾶ μου.

—

Λουλοῦδι σ' εἶχα 'ς τὴν καρδιὰ καὶ μῶγεινες ἀγκάθι,
Ὁ κόσμος τὸ θαμμάζεται πῶς τέτοι' ἀγάπη ἐχάθη.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἁλιέως εἶχον πληρωθῆ δακρύων, στεναγμὸς βαθύτατος ἐξῆλθε τῶν σπλάγχνων του, ἔδραξε ποτήριον πλῆρες καὶ τὸ ἐξεκένωσε μέχρι πυθμένος. Πάντες δὲ οἱ λοιποὶ μετέχοντες τῆς συγκινήσεως τοῦ ἀοιδοῦ ἐσιώπων προφανῶς συγκεκινημένοι. Ἦτο λοιπὸν ὑπόκρισις αὐτή, τόσον τεχνική, τόσον τελεία, ἢ τοῦ οἴνου ἀποτέλεσμα; Ὄχι! ἦτο ἀλήθεια, ἦτο πραγματικότης! Ὡς νὰ ἐμάντευσεν ὁ Κώστας τοὺς μυχίους συλλογισμούς μου, ἔσπευσε νὰ δώσῃ τὴν ἐξήγησιν:

— Κατάρα! ἔκραξε καὶ ἔρριψεν εἰς τὴν λίμνην τὸ κενὸν ποτήριόν του, ὅποτε θέλω νὰ γλεντίσω, νὰ τραγουδήσω, νὰ πιῶ, μοῦ ἔρχεται 'ς τὸ λογισμό μου. Τέσσαρα χρόνια πέρασαν, ἄφησα τὴν πατρίδα μου, ἄφησα τὰ Γιάννενα καὶ ἦρθα 'δῶ μονάχος, ξενητεμμένος γιὰ νὰ τὴν ξεχάσω. Τίποτε, τίποτε......

Καὶ διὰ φωνῆς σιγηλῆς, ἐλεγειακῆς, ὡς ἐν ἐπιλόγῳ ἐτόνισε τὸ τελευταῖόν του δίστιχον:

Ὠϊμὲ δὲν γίνεται χειμὸς 'ς τὸν κόσμο πειὸ μεγάλος,
Παρὰ νὰ λαχταρᾷς κορμὶ ὅπου τὸ χαίρετ' ἄλλος!

Οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ ἀτυχοῦς ἀοιδοῦ διεπέρασαν ὡς ἀκωκὴ ἐγχειριδίου τὴν καρδίαν μου. Μὴ ἦτο προαίσθημα;

ΣΤ'.

Ὅλοι εἶχον κοιμηθῆ τῇδε κἀκεῖσε κατεκεκλιμένοι ἐν τῇ σκιᾷ. Ἀπέμεινα μόνος μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ παπᾶ Νικόλα, ὅστις ὑπεσχεθεὶς νὰ μοὶ εἴπῃ πῶς ἐκτίσθησαν τοῦ Ἀλαΐμπεη τὰ Γεφύρια ἐξεπλήρου ἤδη τὴν ὑπόσχεσίν του:

— Εἶνε μιὰ μεριὰ πέρα ποῦ τὴ λένε *Βουβαλοπέτσι*· ξέρεις γιατὶ τὴ λένε ἔτσι;

— Ὄχι!

— Ἄκουσε λοιπόν. Ἐδῶ καὶ διακόσσα χρόνια ἕνας χωριανὸς ποῦ εἶχε χωράφι ἐκεῖ βλέπει 'ς τὸν ὕπνο του μιὰ νυχτιὰ πῶς μέσ' 'ς τὴ γῆς ἐκεῖ εἶνε χωμένο ἕνα βουβαλοπέτσι γεμᾶτο φλουρί. Ὁ χωριανὸς ἀναγάλλιασε μέσ' 'ς τὸν ὕπνο του κ' ἐξύπνησε. Αἴ, εἶπε μὲ τὸν νοῦ του, ἀναστενάζοντας, ὄνειρο ἦταν, ψέμμα ἦταν· μακάρι νἆταν ἀλήθεια! Τὴ δεύτερη βραδειὰ τὸ ἴδιο ὄνειρο πάλι. Ὁ χωριανὸς 'ξύπνησε καὶ σταυροκοπήθηκε, «Ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ!» εἶπε. Τρίτη νύχτα, πάλι τὸ ἴδιο ὄνειρο. Ὁ χωριανὸς δὲν βάσταξε πλειά, 'πῆγε νὰ τοῦ γυρίσῃ ὁ νοῦς· σηκώνεται τἀποταχὺ καὶ ἴσια 'ς τὸ χωράφι· σκάφτει, σκάφτει, σκάφτει ἴσα μὲ τὸ μεσημέρι, κ' ἐκεῖ δὰ ποῦ ἀπόστασε πλειὰ καὶ πῆγε νὰ παρατήσῃ τὸ 'ξινάρι ἀπελπισμένος 'ννοιώθει κάτι σὰν σκληρότερο μέσ' 'ς τὸ χῶμα· χτυπᾷ, σχίζεται τὸ πετσὶ καὶ περιχέται φλουρὶ ἡ γῆς τριγύρω. Ὁ χωριανὸς μαζώνει πλειὰ ὅσω 'μπόρεσε καὶ τἄλλο τὸ σκεπάζει κ' ἔτσι ἀπὸ 'λίγο καθεμέρα τὸ κουβαλεῖ σπίτι του. Μὰ κάποιος κακὸς γείτονας τὸν πρόδωσε 'ς τὸν Ἀλαΐμπεη ποῦ ἦταν τότε ἄρχοντας τοῦ Βραχωριοῦ, καὶ ὁ καλός σου Τοῦρκος χωρὶς κρίσι 'ς τὸν κρεμάει τὸ χωριανὸ 'σὰν σταφύλι ἀπ' τὸν πλάτανο, ποῦ ἦταν ὡς πρὸ δυὸ χρόνια 'ς τὴν πλατεῖα καὶ τὸν ἔκοψ' ὁ δήμαρχός μας γιὰ νὰ τὸν πουλήσῃ γιὰ φωτόξυλα. Ὁ Ἀλαΐμπεης ἔβανε 'ς τὸ χέρι καὶ τὸ φλουρὶ τοῦ χωριανοῦ ὅλο, μὰ 'πῆγε 'ς ταὐτιὰ τοῦ Σουλτάνου τὸ πρᾶμμα, καὶ ὄχι πῶς τάχα τὸν ἔννοιασε γιὰ τὸ ἄδικο κρέμασμα τοῦ χριστιανοῦ, μόνον γιατὶ νὰ πάρῃ τὸ φλουρὶ ὁ Ἀλαΐμ-

Digitized by Google

πεης καὶ νὰ μὴν τὸ δώσῃ 'ς τὸ Δοβλέτι· στέλνει τὸ λοιπὸν φιρμάνι νὰ τοῦ πάρουν τὸ φλουρὶ καὶ τὸ κεφάλι. Μὰ κατεργάρης κι' ὁ μπέης σὰν τὸ μυρίστηκε βάνει ἐργάταις κι' ἀρχινᾷ νὰ χτίζῃ τὰ γεφύρια, ποῦ ἦτον τόσω χρειαζούμενα 'ς τὸν τόπο. Ἄμα τοῦ εἶπαν τὸ λοιπὸν τὴν κατηγορία πῶς ἐπῆρε τὰ χρήματα αὐτός, γιὰ τὸ Δοβλέτι τὰ 'πῆρα, ἀποκρίθηκε, καὶ καλὸ 'ς τὸν τόπο κάνω ξοδεύοντάς τα γιὰ νὰ χτίσω τὰ γεφύρια. Ἔτσι ὁ Σουλτάνος τὸν ἐσυχώρεσε καὶ τὰ γεφύρια γίνηκαν καὶ βρίσκονται ὡς τὰ σήμερ' ἀκόμα.

Ὁ παπᾶ Νικόλας περατώσας τὴν τόσῳ ἐνδιαφέρουσαν διήγησίν του ἀπῆλθεν ἵνα κοιμηθῇ, ἐγὼ δ' ἀπομείνας μόνος πολλὴν ᾐσθανόμην ἐπιθυμίαν νὰ μιμηθῶ τοὺς συντρόφους μου, διότι καὶ πρωϊαίτερον τοῦ συνήθους εἶχον ἐξυπνήσῃ καὶ ἐκ τοῦ δρόμου καταπονηθῆ. Ἀλλὰ μόλις ἐκλείσθησαν τὰ βλέφαρά μου, οἱ κώνωπες τῆς λίμνης ἐπωφεληθέντες τῆς ἀκινησίας μου ηὔλησαν τὰ πανηγυρικὰ αὐτῶν σαλπίσματα καὶ πανστρατιᾷ ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ προσώπου μου καὶ τῶν χειρῶν. Ἦτο λοιπὸν ἀδύνατον νὰ κοιμηθῶ, διότι, σημειώσατε, τὰ πτερωτὰ αὐτὰ ζιζάνια τῆς λίμνης δὲν εἶνε μικρὰ καὶ ὁπωσοῦν ἐξημερωμένα ὡς τὰ τῶν πόλεων, ἀλλ' ἄγρια καὶ αἱμοδιψῆ, εἶδος μικρῶν σφηκῶν ὡς πρὸς τὸ κέντημα.

Εὐτυχῶς εἶχον πῶς νὰ διέλθω τὴν πληκτικὴν αὐτὴν ὥραν τῆς θερινῆς μεσημβρίας. Κωδωνισμοὶ ἠκούσθησαν ὁλονὲν προσεγγίζοντες καὶ μετ' ὀλίγον ἐπρόβαλον ἀνὰ τὴν ὄχθην ἐγγὺς καὶ πέραν αἰγῶν καὶ προβάτων ποίμνια ὁδηγούμενα ὑπὸ μικρῶν ποιμένων καὶ ποιμενίδων. Τὰ ποίμνια ἤρχοντο ἵνα ποτισθῶσιν εἰς τὴν λίμνην καὶ προεπορεύοντο τοῦ μὲν οἱ δασύμαλλοι κριοί, πολιοὶ ὡς πρεσβῦται, κομπάζοντες ἐπὶ τῇ ἡγεμονίᾳ τοῦ ποιμνίου καὶ κροταλοῦντες ἐν τῇ ταλαντεύσει τοῦ τραχήλου τοὺς βαρυήχους κώδωνας, εἵποντο δὲ βελάζοντα, κύπτοντα ἀπὸ τοῦδε τὴν κεφαλήν, ὡς ὑπὸ τὸ βάρος τῆς μοιραίας μαχαίρας, ἥτις τὴν ἀναμένει, τὰ συναγελαζόμενα πρόβατα, αἱ μητέρες ἀμνάδες, οἱ ἀνήλικοι ἀμνοί. Ποῦ δὲ ἡγοῦντο ὑψαύχενες οἱ πωγωνοφόροι τράγοι, ὀξύφωνα κροταλίδια σημαίνοντες, καὶ ἀνακμασῶντα καὶ βλακωδῶς προσατενίζοντα τοὺς διεστῶτας αὐτῶν ὀφθαλμούς, τῇδε κἀκεῖσε ἐσκορπισμένα καὶ ἀνασκιρτῶντα ἠκολούθουν τὰ γυναικόπαιδα αὐτῶν. Προσῆλθον δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ἀγέρωχοι βόες καὶ ἵπποι ἐλεύθεροι χαλινοῦ, καὶ ἡ ὄχθη πᾶσα ἐθορυβήθη καὶ ἐπληρώθη ζωῆς. Καὶ ἐκελάρυζον τῆς λίμνης τὰ νερὰ ὑπὸ μυρίων γλωσσῶν λειχόμενα καὶ κατεσχίζετο ἡ λεία αὐτῆς ἐπιφάνεια καὶ ἐθολοῦτο ὑπὸ τῶν ἵππων, οἵτινες ἀνώρυττον αὐτὴν πεισμόνως διὰ τοῦ ποδός, ὑπὸ τῶν βοῶν, οἵτινες ἐβυθίζοντο μέχρι τῆς κοιλίας καὶ κύπτοντες κατώπτριζον ἐντὸς τῶν ἀπειροβαθῶν αὐτῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἀχανῆ τῶν ὑδάτων ἔκτασιν.

— Ἄ, δὲν 'κοιμήθηκες; ἠρώτησεν ὁ Κώστας προσερχόμενος.

— Πῶς νὰ κοιμηθῇ κανεὶς μ' αὐτὰ τὰ κουνούπια;

Ὁ ἁλιεὺς ἐκίνησε μειδιῶν τὴν κεφαλήν· εἶχεν ἀνακτήσῃ ὅλην τὴν ἔκφρασιν τῆς συνήθους εὐθυμίας:

— Ἄμ, ἐδῶ, γυιέ μου, πρέπει νὰ βάλῃ κανεὶς μεντζεσόλαις 'ς τὰ μοῦτρά του γιὰ νὰ 'μπορέσῃ νὰ κοιμηθῇ καλὰ καὶ νὰ μὴν τοῦ κοσκινίζουν τὸ κρέας αὐτὰ τὰ σιδερομύτικα τὰ τελώνια. Καὶ πρὶν δὲν ἦταν ἔτσι νὰ 'πῆς· ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια ἔχουν ποῦ ἁρματωθήκανε σὰν γενιτσάροι.

— Τί ἔκαμαν; ἠρώτησα μὴ ἐννοῶν τί ἤθελε νὰ εἴπῃ διὰ τῶν περιφράσεων αὐτῶν.

— Εἶχ' ἔρθῃ, ἀδερφέ, 'ς τὰ λουτρὰ γιὰ κακή μας μοῖρα πρόπερσι τὸ καλοκαῖρι ἕνας πραγματευτής. Κοντὰ 'ς τἄλλα τὰ ἐμπορεύματα εἶχε καὶ βελόναις χιλιάδες. Ἄμα ποῦ ἀποκοιμήθηκε ὁ πραμματευτής, μαζόνονται σύννεφο ὅλα τὰ κουνούπια τῆς λίμνης χύνονται 'ς τῆς βελόναις, τῆς κλέφτουνε.... καὶ ἀπὸ τότε κάθε κουνοῦπι εἶνε ἁρματωμένο μὲ μιὰ βελόνα· γι' αὐτὸ τρυποῦν ἔτσι.

Ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ γελάσω ἐξ ὅλης καρδίας ἐπὶ τῇ χαριεστάτῃ ταύτῃ ἐξηγήσει τοῦ εὐφυοῦς Ἠπειρώτου;

Ζ'.

Ἐνῷ ἀκόμη ἡ χλιαρότης τῆς μετὰ μεσημβρίαν ὥρας δὲν εἶχεν ἐλαττωθῆ ποσῶς, ἐπεβιβάσθημεν εἰς τὴν λέμβον. Ἐπρόκειτο νὰ διαπλεύσωμεν ἤδη τὴν αὔλακα, δι' ἧς τὰ ὕδατα τῶν λιμνῶν φέρονται πρὸς τὸν Ἀχελῷον, τὴν κοινῶς καλουμένην *Μπούκα τῆς Λίμνης*. Θαυμάσια δὲ εἶχον ἀκούσῃ περὶ τῆς φυσικῆς καλλονῆς τῆς αὔλακος ταύτης καὶ ἡ καρδία μου ἔπαλλεν ἐξ ἀνυπομονησίας καὶ προσδοκίας καθ' ὅσον ἡ λέμβος ἐφέρετο πρὸς τὸ στενόν......

Εἴμεθα ἤδη ἐγγὺς τοῦ ὀφιοειδοῦς στενοῦ· στρέφων τὸ βλέμμα ἀφ' ἑνὸς μάτην ἀναζητῶ τὸ μέρος, δι' οὗ εἰσήλθομεν, στρέφων δ' ἀφ' ἑτέρου δὲν μαντεύω πόθεν μέλλομεν νὰ διελάσωμεν προχωροῦντες. Αἱ ἰτέαι, τὰ φράξα, τὰ σκλῆθρα, αἱ πλάτανοι, οἱ καλαμῶνες, αἱ παμπληθεῖς περιπλοκάδες καὶ τὰ λογχώδη βρύα καὶ οἱ πολυώνυμοι θάμνοι καὶ τὰ ταπεινὰ χόρτα περικλείουσι ἐν στενῇ πρασίνῃ στεφάνῃ τὴν θέαν. Καὶ συνάμα βλέπει τις μόλις ἄνω τεμάχιον γαλανοῦ οὐρανοῦ κεντημένον διὰ πρασίνων φυλλωμάτων καὶ κάτω τεμάχιον γαλανοῦ ὕδατος κατοπτρίζον φυλλώματα πράσινα. Ἡ ἀπαυγάζουσα δ' αὕτη καὶ μονομερὴς ἀπόχρωσις τοῦ γαλανοῦ καὶ τοῦ πρασίνου, καταπλημμυροῦσα τὴν ὅρασιν, οἱ περιβομβοῦντες μονότονοι τερετισμοὶ τοῦ τέττιγος ἀποκοιμίζοντες τὸ οὖς, ἡ χλιαρὰ ἀτμόσφαιρα χαλαροῦσα καὶ συμπιέζουσα τὴν ἀναπνοήν, καὶ

Digitized by Google

τὸ λίκνισμα τῆς λέμβου βαυκαλῶν τὸν λογισμὸν καὶ τὴν συναίσθησιν, ἐπιφέρουσι γοητευτικήν τινα νάρκην, εἶδος ὑπνωτισμοῦ. Καὶ νομίζει τις ὅτι ἀποσυντίθεται, ἀναλύεται βαθμηδόν, ἐκλείπει ὡς ἄτομον καὶ συνταυτίζεται μετὰ τῆς πέριξ φύσεως. Τοιοῦτος θὰ ἦνε ἴσως ὁ διὰ τοῦ κεκλεισμένου ἀρώματος τῶν ἀνθέων θάνατος!...

Ὁ Κώστας ἐν τούτοις δὲν ἔπαυεν ὁμιλῶν μετὰ τοῦ συντρόφου μου, καὶ τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας αὐτῶν, ἀνάλογον πρὸς τὴν γοητείαν τοῦ τόνου, ἦσαν αἱ Νεράϊδες. Καὶ ἔλεγεν ὁ ἁλιεὺς πλεῖστα περὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἠθῶν τῶν αἰθεροπλάστων αὐτῶν κατοίκων τῆς λίμνης, αἵτινες λούονται καὶ χορεύουσι καὶ ᾄδουσι καθ' ὡρισμένας ὥρας. Τοσοῦτον δ' ἐπέδρασαν ἐπ' ἐμοῦ οἱ λόγοι τοῦ Ἠπειρώτου, ὥστε καὶ ὅτε ἐσίγησε καὶ διεπλέομεν τὸ στενότερον μέρος τῆς αὔλακος, τὸ σκιερώτερον καὶ μᾶλλον μυστηριῶδες, ἐν τῇ συνηχήσει, ἣν ἀπετέλουν αἱ κῶπαι, καὶ οἱ τέττιγες, καὶ τὰ πτηνά, καὶ μεμακρυσμένη τις φλογέρα ποιμένος, ἐμάντευον ὡσεὶ ὑπολανθάνον γλυκὺ καὶ σαγηνευτικόν τι ᾆσμα, τοῦ ὁποίου οἱ λόγοι κατεκήλουν τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν καρδίαν καὶ ὅτι τὸ ᾆσμα αὐτὸ οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἤ:

Τὸ τραγοῦδι τῆς Νεράϊδας.

Ζαφειριὰ εἶνε τὰ 'μάτια μου, ῥουμπινιὰ εἶνε τὰ χείλη
Καὶ τὰ μαλλιά μου μάλαμα κι' ἀσῆμι τὸ κορμί μου·
Ρόδα καὶ κρίγ' ἀνθοβολοῦν ἀπ' τὸ γλυκόγελό μου
Καὶ γίνεται τὸ δάκρυ μου κλωνὶ μαργαριτάρι·

'Εγὼ εἶμ' ἡ κόρη τοῦ νεροῦ κ' ἡ ὄμμορφη Νεράϊδα!

'Σ τῆς λίμνης τἄπατα νερὰ παλάτι ἔχω χτισμένο
Κ' ἔχω κοπέλλια τοῦ γιαλοῦ, τῆς νεροφίδαις σκλάβαις
Κ' ὑφαίνω ὁλάσπραις φορεσιαῖς ἀπ' τὸν ἀφρὸ τῆς λίμνης
Καὶ ξεπροβάλλω ὁλόγυμνη κι' ἀφροχυμένη λάμπω·

'Εγὼ εἶμ' ἡ κόρη τοῦ νεροῦ κ' ἡ ὄμμορφη Νεράϊδα!

Σὰν πάῃ ὁ ἥλιος 'ς τὰ 'ψηλὰ καὶ γείνῃ μεσημέρι
Βγαίνω ἀπ' τὰ βάθη τοῦ νεροῦ βασίλισσα 'ς τὰ κάλλη.
'Ο ἥλιος ὅπου μὲ θωρεῖ περίσσια χρυσοφέγγει
Κι' ὅποιος μὲ ἰδῇ λαβώνεται καὶ χάνει τὸ μυαλό του·

'Εγὼ εἶμ' ἡ κόρη τοῦ νεροῦ κ' ἡ ὄμμορφη Νεράϊδα!

Μέσ' 'ς τὴν ὁλόμαυρη νυχτιὰ τὴν ἀστροστολισμένη
Στήνω χορὸ 'ς τῆς καλαμιαῖς κι' ἀρχίζω τὰ τραγούδια.
Κ' ὕστερα πέφτω 'ς τὰ νερὰ καὶ λούζω τὸ κορμί μου,
Καὶ πέφτουν τἄστρα ἀπὸ ψηλὰ καὶ μὲ γλυκοφιλοῦνε·

'Εγὼ εἶμ' ἡ κόρη τοῦ νεροῦ, κ' ἡ ὄμμορφη Νεράϊδα!

Χαρὰ 'στὸ νειὸ τὸν ὄμμορφο, τὸν ἄξιο τὸν λεβέντη,
'Οπῶχει μάννα μάγισσα καὶ χίλια μάγια ξέρει·
Μάγια θὰ ρίξῃ 'ς τὸ νερὸ καὶ θὰ νὰ μὲ μαγέψῃ
Καὶ θὰ τὸν κάνω βασιλῃᾶ καὶ θὰ τοῦ γείνω σκλάβα·

'Εγὼ εἶμ' ἡ κόρη τοῦ νεροῦ κ' ἡ ὄμμορφη Νεράϊδα!

Καὶ πάλι ἄλλοι κι' ἀλλοίμονο 'ς τὸν ἄμοιρο λεβέντη,
'Οποὖνε τῆς ἀγάπης γυιός, καὶ τοῦ σεβδᾶ κοπέλλι.
Θὰ τὸν 'ξεσύρω 'ς τὰ νερὰ καὶ θὰ τὸν ξεγελάσω
Καὶ θὲ νὰ γείνῃ σκλάβος μου κ' ἐγὼ βασίλισσά του·

'Εγὼ εἶμ' ἡ κόρη τοῦ νεροῦ κ' ἡ ὄμμορφη Νεράϊδα!

Γεωργιος Δροσινης

ΤΟ ΡΟΔΟΝ

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Τὰ διάφορα εἴδη τῆς ῥοδῆς δὲν εἶνε σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένα, τουτέστι δὲν δύνανται νὰ ὁρισθῶσιν ἕκαστον διὰ σημαντικῶν χαρακτήρων, οὓς δὲν ἔχει ἕτερον, ἴσως δὲ αἰτία τούτου εἶνε τὸ σχετικῶς νεανικὸν τῆς ἡλικίας τοῦ γένους τῆς ῥοδῆς κατὰ τοὺς γεωλογικοὺς χρόνους, καθόσον ἕτερα φυτά, ζῶντα ἤδη πρὸ πολλῶν γεωλογικῶν αἰώνων, ἔχουσι τὰ γένη αὐτῶν καθαρῶς διακεκριμένα. Οἱ βοτανικοὶ τοὐλάχιστον εὑρίσκουσι μεγάλας δυσχερείας ζητοῦντες νὰ διακρίνωσι δι' ἁρμοδίων καὶ ἀναλλοιώτων χαρακτήρων καὶ αὐτὰς τὰς ἐγχωρίους ῥοδᾶς «κατ' ὄνομα καὶ εἶδος» καθόσον ὑπάρχουσι μεταβατικαὶ μορφαὶ μεταξὺ ὅλων τῶν εἰδῶν αὐτῶν. Ἐκ τούτου προέρχεται καὶ ἡ εὐχέρεια, μεθ' ἧς αἱ ῥοδαῖ διασταυροῦνται πρὸς ἀλλήλας κατὰ τὴν γονιμοποίησιν. Τοιαῦται ῥοδαῖ μιγάδες, προερχόμεναι ἐκ τῆς γονιμοποιητικῆς διασταυρώσεως δύο εἰδῶν, ὄχι μόνον ἑνοῦσιν ἐκπληκτικῶς τοὺς χαρακτῆρας τῶν δύο ἀρχικῶν εἰδῶν, ἀφ' ὧν παρήχθησαν, ἀλλὰ καὶ διακρίνονται διὰ τὸ δαψιλὲς τῆς βλαστήσεως, διὰ τὸ μέγα καὶ διπλοῦν τῶν ἀνθέων, διὰ τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς ἀνθήσεως καὶ διὰ ἄλλας νέας ὅλως αὐτῶν ἰδιότητας. Αἱ ὡραιότεραι δὲ κυρίως τῶν ῥοδῶν ἡμῶν εἶνε τοιαῦται μεσάζουσαι μορφαί, προκληθεῖσαι ὑπὸ τῶν εὐφυῶν ἀνθοκόμων διὰ τῆς σκοπίμου μίξεως δύο μορφῶν, ἃς οὗτοι ἀνεζήτησαν διὰ τῶν περιηγητῶν εἰς τὰς ἀπωτάτας χώρας τῆς γῆς καὶ ἐθεράπευσαν καταλλήλως ἐν τοῖς ἀνθοκομείοις.

Ἡ πατρὶς τῶν πλείστων ῥοδῶν, κυρίως δὲ τῶν ὡραιοτέρων ἐξ αὐτῶν, εἶνε ἄγνωστος, ὅπως ἐπίσης ἀγνοεῖται καὶ πότε ὁ ἄνθρωπος παρέλαβεν αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν του καὶ ἀπὸ ποίου χρόνου ἤρξατο νὰ διαδίδῃ αὐτὴν διὰ καταβολάδων ἢ δι' ἐμβολισμοῦ ἀπὸ γένους εἰς γένος καὶ ἀπὸ λαοῦ εἰς λαόν. Ὅπως δὲ τὰ πλεῖστα φυτὰ τοῦ πολιτισμοῦ τὰ καλλιεργούμενα ἐν τοῖς ἀγροῖς, οἷον ὁ ἀραβόσιτος καὶ ἡ ὄρυζα, ἡ κριθὴ καὶ ὁ σῖτος, οὕτω καὶ ἡ ῥοδῆ εἶνε ἄπατρις. Τοῦτο δὲ ἁρμόζεται κυρίως εἰς τὴν ἑκατοντάφυλλον ῥοδῆν, τὴν βρυώδη, τὴν ξανθὴν καὶ ἄλλα διάφορα εἴδη.

Ἡ ῥοδῆ ἐπιδεικνύει τὸ κάλλος αὐτῆς κατὰ τὰς

Digitized by Google

ἀρχὰς τοῦ ἔαρος, ὅταν περιβληθῇ τὸ πράσινον ἔνδυμα. Οἱ λεπτοφυεῖς ὑποπράσινοι ἢ ὑπέρυθροι αὐτῆς κλῶνες φέρουσι τῇδε κἀκεῖσε γαμψὰς ὀρφνὰς ἢ ἐρυθρὰς ἀκάνθας πιθανῶς πρὸς φύλαξιν τῆς ἀθωότητος. Αἱ ἄκανθαι αὗται, αἱ ἱκανῶς ἰσχυραὶ ὅπως ἀποκρούωσι πᾶσαν ἐπίθεσιν, παρέχουσιν εἰς τὴν ῥοδῆν νύσσοντα θέλγητρα. Μεταξὺ τῶν ἀκανθῶν φύονται συνήθως μαλθακαὶ ἐρυθροκέφαλοι τρίχες, αἵτινες παρὰ τῇ βρυώδει ῥοδῇ διακλαδίζονται χαριέντως καὶ περιβάλλουσι θαυμασίως καὶ αὐτοὺς τοὺς κάλυκας τῶν ἀνθῶν διὰ βοστρυχώδους πολυπλόκου χνοός. Ἀπὸ τῶν κλάδων τῆς ῥοδῆς ἐκφύονται τὰ φύλλα τῆς κόμης, ἔχοντα ἀνοικτὸν ἢ βαθὺ πράσινον χρῶμα, ἐφ' οὗ ἁπλοῦται ἐνίοτε χαλκέρυθρον ἢ χαλυβόχρουν ἐξάνθισμα. Καὶ ὁτὲ μὲν τὰ χρώματα ταῦτα καὶ τὸ ἐξάνθισμα εἶνε λεπτότατα καὶ διαρκείας βραχείας, ὅπως εἰς τὰς ῥοδᾶς τῶν βορείων χωρῶν, ὁτὲ δὲ διηνεκῶς πράσινα καὶ στίλβοντα, ὅπως εἰς τὰ εἴδη τῶν νοτίων χωρῶν· χαρίεσσα ἐπίσης εἶνε καὶ ἡ κατασκευὴ τῶν φύλλων. Ἑκατέρωθεν μίσχου μακροῦ ἀκανθοφόρου, ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ ὁποίου ἐκφύονται δύο τοξοειδῆ παράφυλλα, συναρτῶνται δύο μέχρι τριῶν ζεύγη φύλλων, ἀπὸ δὲ τοῦ ἄκρου ἓν καὶ μόνον. Ἡ περιφέρεια ἑκάστου τῶν φυλλαρίων τούτων εἶνε στρογγύλη ἢ ἔχει ὡραῖον ὠοειδὲς σχῆμα, τὰ δὲ χείλη αὐτῆς φέρουσι λεπτὸν πριονοειδῆ χαραγμόν. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ δίσκου διελαύνεται ὑπὸ πτεροειδῶν διακεκλαδισμένων νεύρων, ἐν μὲν τῇ πρανεῖ ἐπιφανείᾳ σχηματιζόντων βαθείας αὔλακας ἐν δὲ τῇ ὑπτίᾳ ἐξεχούσας γραμμάς· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ κύρια ταῦτα νεῦρα διακλαδίζονται διὰ μικροτέρων καὶ λεπτοτέρων κλωνίων, σχηματίζεται ἐπὶ τοῦ φύλλου λεπτὸν φλεβικὸν πλέγμα. Ὅλος δὲ ὁ μίσχος μετὰ τῶν φυλλαρίων τούτων ἀποτελεῖ ἓν καὶ μόνον φύλλον, καλούμενον ὑπὸ τῶν βοτανικῶν σύνθετον ἢ πτεροσχιδές, τὸ εἶδος δὲ τοῦτο τῶν φύλλων ἐδώρησεν ἡ φύσις εἰς τὰ τελειότερα τῶν φυτῶν. Αἱ μιμόζαι μόνον (εἴδη ἀκακιῶν) ὑπερέχουσι τῆς ῥοδῆς διὰ τὴν ἔτι πολυσυνθετωτέραν κατασκευὴν τῶν φύλλων.

Ὅπως δὲ πᾶν μέγα ἐπὶ τῆς γῆς ὡριμάζει βραδέως, οὕτω καὶ οἱ κάλυκες τῆς ῥοδῆς ἀναπτύσσονται ἐν μακρῷ χρόνῳ.

Ὅταν ἅπαντα τὰ ἄνθη τοῦ ἔαρος ἀνθήσωσι καὶ ἀπανθήσωσιν, ὅλοι οἱ ψάλται τοῦ δάσους παύσωσι τὰ γλυκέα αὐτῶν κελαδήματα καὶ αὐτὴ ἡ λίγεια ἀηδὼν σπανιώτερον «μινύρεται χλοεραῖς ὑπὸ βάσσαις» τονίζουσα διὰ μελαγχολικῶν ᾀσμάτων τοὺς πόθους αὐτῆς πρὸς τὸ ῥόδον, ἄρχεται τοῦτο ἀνανῆφον ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ κάλυκι ὕπνου καὶ ἀνοίγει τοὺς ἀνθίνους αὐτοῦ ὀφθαλμούς. Ὁ χρόνος τῆς ἀνθήσεως αὐτοῦ χαρακτηρίζει τὴν ὡραιοτέραν ὥραν τοῦ ἔτους, καθ' ἣν αἱ πραότεραι αὖραι καὶ αἱ μεθυστικώτεραι ὀσμαὶ συμπίπτουσι μετὰ τῶν ποικιλωτέρων χρωμάτων καὶ τῶν ὡραιοτέρων μορφῶν. Ὁ ἀρχαῖος ποιητὴς Μελέαγρος ὁμιλῶν περὶ τῆς ὥρας ταύτης τοῦ ἔτους φαντάζεται τοὺς λειμῶνας γελῶντας ὅταν ἀνοίγῃ ὁ κάλυξ τοῦ ῥόδου.

> Χείματος ἠνεμόεντος ἀπ' αἰθέρος οἰχομένοιο
> πορφυρέη μείδησε φερανθέος εἴαρος ὥρη·
> γαῖα δὲ κυανέη χλοερὴν ἐστέψατο ποίην
> καὶ φυτὰ θηλήσαντα νέοις ἐκόμησε πετάλοις.
> οἱ δ' ἁπαλὴν πίνοντες ἀεξιφύτου δρόσον ἠοῦς
> *λειμῶνες γελόωσιν ἀνοιγομένοιο ῥόδοιο.*

Ἡ περίοδος, καθ' ἣν τὸ ῥόδον διατελεῖ ἔτι ἐντὸς τοῦ κάλυκος ἐγκεκλεισμένον, εἶνε ἡ ὡραιοτέρα καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὸν βίον. Ἕνεκα τούτου δὲ καὶ ὁ ἡμίκλειστος κάλυξ τῶν ῥόδων θεωρεῖται ὡς σύμβολον παντὸς ἐρατεινοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τῆς ἀθωότητος, τῆς νεότητος, τῆς ἐλπίδος, τοῦ ἀναπτυσσομένου ἔρωτος, τῆς παρθενίας τῆς ἀγνοούσης τὴν ὡραιότητα αὐτῆς. Μικρὸν ὅμως κατὰ μικρὸν ὁ κάλυξ, πληροῦται, ὁ κόλπος αὐτοῦ διογκοῦται καὶ ἀπειλεῖ διάρρηξιν τοῦ στενοῦ περιστηθίου. Ἐλαφρὸν ἐρύθημα ὑποφώσκει διὰ τῶν ἐγκλείστων φύλλων. Πρωΐαν τινὰ τέλος δροσώδη τοῦ Ἀπριλίου ἢ τοῦ Μαΐου τὸ ῥόδον εὑρίσκεται ἀνεῳγμένον, συνεσταλμένον δὲ ῥίπτει τὰ βλέμματα περὶ τὸν περὶ αὐτὸ κόσμον.

Ἡ βασιλὶς τῶν ἀνθέων λικνιζομένη ἐπὶ τοῦ ταλαντευομένου ἀκανθοφόρου μίσχου κύπτει αἰσχυντηλὴ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς πρὸς τὴν γῆν. Ἔξωθεν περιβάλλει αὐτὴν ὁ κάλυξ ὅμοιος πρὸς καλλίμορφον κύπελλον, κωδωνοειδῶς ἀποκυρτούμενος, στενὸς κατὰ τὸν αὐχένα ὡς ἀγγεῖον ῥωμαϊκὸν ἢ καὶ κωνοειδὴς ὡς ποτήριον καμπανίτου. Ἔξωθεν εἶνε πράσινος ἢ φέρει ἐξάνθησιν ἐρυθρίζουσαν, λεῖος ἢ ἁδρὸς ἐκ τῶν πορφυρῶν σμηρίγγων. Ἔσωθεν ἐπενδύεται ὑπὸ ἀργυροφαοῦς κῳδίου. Τὸ ἄνω χεῖλος τοῦ κάλυκος περιβάλλει παχὺς ἢ χρυσόξανθος δακτύλιος, ὅστις προβάλλων ὀγκωδῶς πρὸς τὰ ἔνδον στενοῖ τὴν εἴσοδον εἰς αὐτόν. Μικρόν τι κάτωθεν τοῦ δακτυλίου τούτου τὸ χεῖλος μεταβαίνει εἰς πέντε μακροὺς πρασίνους φυλλοειδεῖς ὀδόντας, οἵτινες, ἁπλοῖ ἢ ἐσχισμένοι κατὰ τὰ χείλη αὐτοῦ ἀναπτύσσονται ἐν σχήματι κώδωνος καὶ ἀναστρέφονται πρὸς τὰ κάτω. Οἱ ὀδόντες οὗτοι, ὅταν τὸ ῥόδον διατελῇ ἐν τῷ κάλυκι, περικρύπτουσιν αὐτὸ ὡς ἠδύ τι ἀπόκρυφον.

Μετὰ τὸν κάλυκα ἕπεται τὸ πλῆθος τῶν μεγάλων στρογγύλων ἢ καρδιοσχήμων ἐγχρόων φύλλων τοῦ ἄνθους ἤτοι τῶν πετάλων τῆς στεφάνης, ἅτινα διὰ βραχέων ὀνύχων εἶνε διατεταγμένα κύκλῳ τοῦ ἔξω μέρους τοῦ ἐσωτερικοῦ δακτυλίου, οὐχὶ σχολαστικῶς καὶ ἀκόμψως τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅπως εἰς τὴν γεωργίνιαν ἢ τὴν καμέλλιαν, οὔτε ἀτάκτως καὶ ἐν ἀκοσμίᾳ, ὅπως εἰς τὴν παιονίαν ἢ τὴν διπλῆν μήκωνα, ἀλλὰ πλησίον ἀλλήλων ἐν χάριτι καὶ ἐλευθερίᾳ κοσμίᾳ, ἀπο-

Digitized by Google

τελοῦντα ἐν ὅλῳ τελείαν σφαιροειδῆ μορφήν, ὡς ἂν νὰ ἔταξεν αὐτὰ ἡ χεὶρ μιᾶς τῶν Χαρίτων.

Τὰ πέταλα ταῦτα τῆς στεφάνης σχηματίζουσι τὸ λαμπρότερον μέρος τοῦ ῥόδου. Μόνον ταῦτα ἀποπνέουσι τὸ εὐάρεστον ἄρωμα· αὐτὰ καὶ μόνον φέρουσι τὸ λεπτοφυέστατον πλέγμα τῶν νεύρων καὶ τὸ τρυφερὸν δέρμα ὅπερ ἀρχαιόθεν οἱ ποιηταὶ συνέκρινον πρὸς τὰς παρειὰς ὡραίας παρθένου, αὐτὰ δὲ τέλος εἶνε τὰ χρωννύμενα δι' ὅλης τῆς κλίμακος τῶν χρωμάτων, ἅτινα τὰ εὐμετάβλητα αἰσθήματα ἀναβιβάζουσιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Ἐκεῖνο τὸ ῥόδον π. χ. φέρει τὸ ὠχρὸν χρῶμα τοῦ πόθου καὶ τῆς μελαγχολίας, τοῦτο πάσχει ἐκ τῆς χλωρώσεως τῆς διανοίας, τρίτον τι διαλάμπει ἐκ τοῦ τρυφεροῦ ἐρυθροῦ τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ ἔρωτος, ἕτερόν τι ἐκπυροῦται διὰ τοῦ καίοντος ἐρυθροῦ τοῦ πάθους. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ κίτρινον χρῶμα τοῦ φθόνου ἀντιπροσωπεύεται διὰ τῆς κιτρίνης ῥοδῆς, τῆς καλουμένης ἐγλαντερίας. Τοὐναντίον δὲ τὸ κυανοῦν καὶ μέλαν ῥόδον διατελοῦσι μέχρι σήμερον ὁ πόθος καὶ εὐχὴ μόνον τῶν ἐμμανῶν κηπουρῶν· καὶ τὸ πράσινον δὲ ῥόδον εἶνε χρῶμα νοσηρὸν καὶ μὴ φυσικόν. Ἔνδοθεν τῆς στεφάνης τῶν ῥόδων εὑρίσκομεν στέφανον ἀπείρων *στημόνων*, ἤτοι ἀργυρολεύκων νημάτων, κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῶν φερόντων χρυσοκιτρίνους θυλάκους διχαζομένους κατὰ μῆκος καὶ δύο χώρους. Οἱ στήμονες οὗτοι εἶνε προσηρμοσμένοι ἄνω τῶν πετάλων ἐφ' ὅλης τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ δακτυλίου τοῦ περιβάλλοντος τὸ στόμιον τοῦ κάλυκος. Ἡ ἔσω δὲ ἐπιφάνεια τοῦ κάλυκος φέρει τριάκοντα μέχρι ἑκατὸν κορυνοειδῆ ὄργανα, τοὺς *ὑπέρους*, ὧν τὰ ἐπιμήκη ᾠοειδῆ κάτω ἄκρα, αἱ *ᾠοθῆκαι*, κεῖνται βεβυθισμέναι ἐντὸς τοῦ τριχώδους ἐπενδύματος. Τὸ τριχῶδες δὲ τοῦτο ἐπένδυμα μετὰ τῶν ᾠοθηκῶν εἶνε τὸ προκαλοῦν τὸν δυσάρεστον γαργαλισμὸν ἐκ τῆς ῥάχεως κατὰ τὸ γνωστὸν παίγνιον τῶν παίδων. Αἱ ᾠοθῆκαι ἐπιμηκυνόμεναι πρὸς τὰ ἄνω σχηματίζουσι τοὺς νηματοειδεῖς στύλους, οἵτινες ἑνούμενοι εἰς δέσμην διογκοῦνται κορυνοειδεῖς, σχηματίζοντες τὰ ξανθόχροα *στίγματα*.

Οὕτω τὸ ἐν ἐξανθήσει ῥόδον εἶνε ὡς νύμφη κεκοσμημένον. Τὰ πέταλα τῆς στεφάνης ἀποτελοῦσι τὸ νυμφικὸν αὐτῆς ἔνδυμα, ὁ δὲ στέφανος τῶν στημόνων τὸ χρυσοῦν αὐτῆς διάδημα. Δὲν ἐγγίζομεν δὲ ποσῶς τὸ ζήτημα ἂν ἡ ὀσμὴ εἶνε ἡ γαμήλιος γλῶσσα τοῦ ῥόδου, δι' ἧς ἀνοίγεται ἔξοδος εἰς τὰ ἐνδόμυχα αὐτοῦ αἰσθήματα, ὅπως π. χ. θεωρεῖται τὸ ᾆσμα τῆς ἀηδόνος, καίτοι δυσχυρίσθησαν τοῦτο ὄχι μόνον οἱ ποιηταὶ ἀλλὰ καί τινες λίαν εὐαίσθητοι φυσιοδίφαι.

Τοῦ ῥόδου ἀνθοῦντος ἀναφαίνεται νέα ζωὴ ἐν αὐτῷ. Καίτοι δὲ τὰ πλεῖστα φυτὰ φαίνονται ἡμῖν διάγοντα τὸν βίον ἐν ἡσυχίᾳ καὶ νάρκῃ, ἐν τοῖς ἄνθεσιν ὅμως αὐτῶν ἀκμάζει ζωηρὰ ἐγρήγορσις. Τὸ ἄνθος φαίνεται εὐαίσθητον πρὸς ἐξωτερικοὺς ἐρεθισμούς, ἀντιδρᾷ δὲ κατ' αὐτῶν διὰ ζωσῶν κινήσεων. Καὶ τὸ ῥόδον δὲ ἡμῶν ἐκπτύσσει τὰ πέταλά του μόνον ἐν καιρῷ ἡμέρας· πρὸς τὸ ἑσπέρας παραδίδονται ταῦτα πρὸς ὕπνον, κρυπτόμενα ὑπὸ τὸ προφυλακτικὸν περικάλυμμα τοῦ κάλυκος, τὴν δ' ἐπομένην πρωΐαν ἀνανήφουσι πάλιν. Ὅλη ἡ πρὸ τῆς μεσημβρίας σχεδὸν πρωΐα παρέρχεται πρὶν ἢ ἐκπτυχθῇ ἐντελῶς ἡ μεγαλοπρεπὴς τοῦ ῥόδου ἀναβολή, περὶ δὲ τὴν 5 ὥραν μετὰ μεσημβρίαν παρασκευάζονται πάλιν τὰ πάντα πρὸς ὕπνον.

Τὸ χαρίεν ὅμως τοῦτο παίγνιον τοῦ ὕπνου καὶ τῆς ἐγρηγόρσεως διαρκεῖ ἐπί τινας μόνον ἡμέρας, διότι ὅσῳ τὰ πέταλα τῆς στεφάνης ἐκπτύσσονται καὶ ἁπλοῦνται ἀναπαυτικώτερον, τόσῳ δυσχερέστερον καθίσταται αὐτοῖς ν' ἀποσυρθῶσιν ἐντὸς τοῦ μητρικοῦ καλυκίνου περιβλήματος. Τὰ ἴχνη τῆς παρακμῆς ἄρχονται ἀναφαινόμενα, τὸ τρυφερὸν ἐρυθρὸν ἀποχρώννυται, ἡ χαρίεσσα τάξις συγχέεται, αἴφνης δ' ἰσχυρά τις αὔρα ἀποφυλλίζει καὶ ἀπογυμνοῖ ἐντελῶς τὸ ἀπανθῆσαν ῥόδον. «Ῥόδον παρελθὸν» λέγει ὁ ποιητὴς «μηκέτι ζήτει πάλιν». Ἡ βραχεῖα δὲ διάρκεια τῆς ζωῆς τοῦ ῥόδου ἴσως εἶνε ἡ παρέχουσα αὐτῷ τὰ ὕψιστα θέλγητρα καὶ καθιστῶσα τὸ ἄνθος τοῦτο σύμβολον τῆς παροδικότητος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων.

Ὅταν τὰ πέταλα τῆς στεφάνης τῶν ἀγρίων ἁπλῶν ῥοδῶν καὶ πολλῶν διπλῶν μαρανθῶσι καὶ καταπέσωσιν, οἱ δὲ ἀνθῆρες τῶν στημόνων κενώσωσι τὸν κονιορτὸν αὐτῶν ἢ τὴν γῦριν ἐπὶ τῶν ὑπέρων, μαρανθῶσι δὲ καὶ ξηρανθῶσι καὶ ἐκ τούτων ὁ στύλος καὶ τὸ στίγμα, ὁ κάλυξ διογκοῦται ἰσχυρῶς, ἀπὸ πρασίνου μεταβάλλεται εἰς ἐρυθρόν, γίνεται χυμώδης καὶ γλυκύς, οὕτω δὲ ἔχομεν τὸ εἶδος τοῦ καρποῦ, τὸ ὀνομαζόμενον βοτανικῶς στεγοκάρπιον, ὅπερ συνίσταται ἐκ τοῦ κάλυκος ἐστεμμένου διὰ τῶν ἐρρικνωμένων αὐτοῦ ὀδόντων φέροντος δὲ εἰς τὰ ἔνδον πολυάριθμα σπέρματα. Τὰ σπέρματα ταῦτα παρήχθησαν ἐκ τῶν ᾠοθηκῶν καὶ ἐγκλείουσι πυρῆνα ζώσιμον περιβαλλόμενον ὑπὸ σκληροτάτης θήκης.

Τὰ ὡραιότερα ὅμως τῶν ῥόδων φθάνουσι τὸ τέρμα τοῦ βίου ἅμα γυμνωθέντα καὶ ψιλωθέντα τῶν πετάλων αὐτῶν. Ἐνῷ δὲ τὸν βραχὺν χρόνον τῆς ἀνθήσεως τῶν λοιπῶν ἀνθέων ἐπακολουθεῖ δευτέρα περίοδος ὡριμωτέρα, ἀφιερωμένη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μητρικὴν φροντίδα περὶ τῶν σπερμάτων, ἡ βασίλισσα τῶν ἀνθέων θνήσκει ὡς νύμφη ἄγονος.

(Ἕπεται συνέχεια).

Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ.

Digitized by Google

Ο ΖΥΘΟΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

Ἐδιδάσκετο πρό τινος χρόνου ἔν τινι τῶν εὐρωπαϊκῶν θεάτρων τραγῳδία ὑπόθεσιν ἔχουσα ἀναφερομένην εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων. Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ δράματος ἦτο σκηνὴ συμποσίου, εἰς ὃ εἶχε λησμονήσει ὁ πρὸς τοῦτο τεταγμένος ὑπηρέτης τοῦ θεάτρου νὰ παραθέσῃ οἶνον, καὶ ὁ διευθυντὴς ἐν ἀπορίᾳ αἴφνης εὑρέθη πῶς νὰ οἰκονομήσῃ τὸ πρᾶγμα. Κατὰ τύχην εἶδεν εἰσφερόμενα εἰς τὴν σκηνὴν ποτήρια ζύθου. Ταῦτα λαβὼν παρέθετο πρὸ τοῦ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος καὶ τῶν συμποτῶν αὐτοῦ πρὸς μεγάλην τῶν θεατῶν κατάπληξιν, οἵτινες ἕως τότε ἐπίστευον, ὅτι τὸ ἀφρόεν τοῦτο ποτὸν οὐδέποτε ἔβρεξε τὰ χείλη τινὸς τῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου ἀνθρώπων.

Οἱ θεώμενοι τὸ δρᾶμα καὶ πάντες οἱ ἀναγνόντες ἐν ταῖς ἐφημερίσι τὸ γενόμενον πόσον ὀλίγον θὰ ἐξεπλήσσοντο, ἂν ἐγίνωσκον, ὅτι ὁ ζῦθος, ὁ ἀφροστεφὴς υἱὸς τοῦ Καμβρίνου, ὡς συνήθως νομίζεται, ὁ κατορθῶν νὰ ἐμβάλλῃ εἰς εὐθυμίαν τοὺς σοβαροὺς Τεύτονας καὶ τοὺς ζωηροὺς Ἕλληνας εἰς ἀλγηδόνας τοῦ στομάχου καὶ δυσθυμίαν, ἔχει παλαιοτάτην καταγωγὴν καὶ δὲν ἦτο παντάπασιν ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀρχαίους λαοὺς καὶ δὴ καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους προγόνους!

Πόσον ἦτο γνωστὸς μαρτυροῦσι τὰ ἄφθονα ὀνόματα, δι' ὧν ἐκάλουν αὐτόν. Καὶ συνήθως μὲν ἐκαλεῖτο ὁ ζῦθος καὶ τὸ ζῦθος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βρῦτος, βρῦτον, βρύττιον, βύνη, βυνεύς, πῖνος, πῖνον, οἶνος κρίθινος καὶ πύρινος καὶ παρὰ τοῖς Κελτοῖς κόρμα καὶ κοῦρμι. Ἐσκευάζετο δὲ συνήθως μὲν ἐκ κριθῶν, σπανιώτερον δὲ ἐκ σίτου (πυρῶν) καὶ δὲν ὑπελείπετο πολὺ τῆς περὶ τὸν οἶνον εὐωδίας, ἀλλ' ἡ κατασκευὴ αὐτοῦ δὲν ὡμοίαζε παρὰ πολὺ πρὸς τὴν νῦν γιγνομένην (¹) καὶ ἀπὸ τῶν συστατικῶν αὐτοῦ ἔλειπεν οὐ μόνον ὁ λυκίσκος ἀλλὰ καὶ τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὸ ὄπιον καὶ ἡ γλυκερίνη καὶ αὐτὴ ἡ ψαρόκολλα, τὰ ὁποῖα ἀφειδῶς προσφερόμενα εἰς τοὺς παρ' ἡμῖν ζυθοπότας.

Τὸν κρίθινον τοῦτον ἢ πύρινον (σίτινον) οἶνον ἔπινον πολλοὶ τῶν πάλαι βαρβάρων, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Λυσιτανοί, οἱ Κελτοί (²). Οἱ δὲ Ἕλληνες οὐ μόνον δὲν ἠρέσκοντο εἰς τὸν τοιοῦτον οἶνον, ἀλλὰ καὶ κατεφρόνουν αὐτοῦ ὡς ἀγεννοῦς πόματος, ὅπερ οἱ βάρβαροι ἔπινον σπανίζοντες οἴνου· διότι καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς πλουσίοις τῶν Κελτῶν τὸ πινόμενον ἦτο οἶνος, παρὰ τοῖς ὑποδεεστέροις δὲ ἦτο ἐν χρήσει ζῦθος ἐσκευασμένον μετὰ μέλιτος, παρὰ δὲ τοῖς πολλοῖς ζῦθος αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἄνευ μέλιτος (¹).

¹) *Fabricius* Bibliotheca Graeca XII, 746.

²) Αἰσχύλου Ἱκέτ. 952.— Ἡρόδοτος 2,77.—Διοσκουρίδης 2,109.—Ξενοφῶντος Ἀνάβασις IV, 5,26.—Στράβων.—Ἀθήναιος.

Ὁπόσον εὐτελὲς ποτὸν ἐνόμιζον τὸν ζῦθον οἱ Ἕλληνες ἐξάγεται ἐκ τῶν ἑξῆς: ὁ Αἰσχύλος εἰς τὰς *Ἱκέτιδας* αὐτοῦ φέρει τὸν Βασιλέα τῶν Ἀργείων ἀπειλοῦντα τὸν ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων κήρυκα παράδοξον ἀπειλήν, ὅτι δὲν θὰ εὕρωσιν οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς *ἄνδρας τοῦ Ἄργους πίνοντας κρίθινον οἶνον* ²), χαύνους δῆλα δὴ ἐκ τούτου, ἀλλ' ἀκμαίους ὡς πίνοντας γενναῖον οἶνον· πλὴν δὲ τούτου γνωρίζομεν, ὅτι τὸν ῥήτορα Δείναρχον, διὰ τὸ τραχὺ καὶ γοργὸν καὶ σφοδρόν, φαινόμενον ὅτι ὁμοιάζει τῷ Δημοσθένει, οὐκ ἀχαρίτως προσπαίζοντές τινες ἐκάλουν *κρίθινον Δημοσθένην* (³). Τέλος δ' ἐκ τοῦ χαρίεντος ἐπιγράμματος τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ ἀποστάτου πρὸς τὸν ζῦθον:

Τίς; πόθεν εἶς, Διόνυσε; μὰ γὰρ τὸν ἀληθέα Βάκχον
οὔ σ' ἐπιγιγνώσκω· τὸν Διὸς οἶδα μόνον.
κεῖνος νέκταρ ὄδωδε, σὺ δὲ τράγον. Ἦρά σε Κελτοὶ
τῇ πενίῃ βοτρύων τεῦξαν ἀπ' ἀσταχύων·
τῷ σε χρὴ καλέειν Δημήτριον, οὐ Διόνυσον,
πυρογενῆ μᾶλλον, καὶ βρόμον, οὐ βρόμιον⁴).

K. ΖΗΣΙΟΥ

ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΚΑΛΛΟΝΑΙ

Ὅσῳ ἐρασμία καὶ ἀγαπητὴ καὶ ἂν εἶνε ἡ νεανικὴ δροσερότης ὡραίας νεάνιδος, λέγει Γερμανός τις, δὲν ἐξαρτᾶται ὅμως ἀπ' αὐτῆς καὶ μόνης ἡ γυναικεία δύναμις τοῦ συναρπάζειν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνδρῶν. Τοὐναντίον μάλιστα ἐκεῖναι αἱ γυναῖκες ἐξεγείρουσι τὰ μεγαλείτερα πάθη καὶ ἐκλαμβάνονται ὡς ἔκτακτοι καλλοναὶ ὅσαι ὑπερέβησαν τὴν ἀκμὴν τῆς νεανικῆς ἡλικίας καὶ ἐγένοντο ὥριμοι ὡραιότητες. Ἡ παγκόσμιος ἱστορία τοὐλάχιστον ὑποστηρίζει διὰ πολυαρίθμων παραδειγμάτων τὴν γνώμην ταύτην. Ἡ ὡραία Ἑλένη π. χ. ἦτο πλέον τῶν 40 ἐτῶν ὅταν ἐκλάπη ὑπὸ τοῦ Πάριδος. Ἡ Ἀσπασία ἦτο ἤδη 36 ἐτῶν ὅτε συνῆψε σχέσεις μετὰ τοῦ Περικλέους καὶ ὅμως ἐπὶ 40 ἔτη ἀκόμη ἀπήλαυεν ἀμειώτου φήμης ἐπὶ καλλονῇ καὶ ἐρασμιότητι. Ἡ Κλεοπάτρα ἦτο πλέον ἢ τριακοντοῦτις ὅτε ἐτρέλλανε τὸν Ἀντώνιον, ὅστις τῇ ἔμεινε πι-

¹) Ἀθήναιος IV, 152 c.— Ἦτο δὲ καρωτικὸν τὸ ζῦθος καὶ τοὺς μεθυσκομένους ἐξ αὐτοῦ ἐξύπτιαζον εἰς τὰ νῶτα.

²) Ἀλλ' ἀρσενάς τοι τῆσδε γῆς οἰκήτορας
εὑρήσετ' οὐ πίνοντας ἐκ κριθῶν μέθυ.

³) Ἑρμογένης καὶ Λογγῖνος.— Ὁ Πλανούδης ἐννοεῖ τὸ κρίθινος οὐχὶ ἐπὶ οἴνου ἀλλ' ἐπὶ ἄρτου.

⁴) Εἰς τοὺς δύο τελευταίους στίχους ὁ ποιητὴς προσπαίζει διὰ παρονομασιῶν καὶ ἄλλων παιγνίων οὕτω διὰ τοῦ «Δημήτριον» ὑπονοεῖ τὸν ἐκ τῆς Δήμητρος τὸν πρὸς τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς συγγενῆ· τὸ πρῶτον δὲ συνθετικὸν τῆς λέξεως *πυρογενὴς* δὲν εἶνε τὸ πῦρ ἀλλὰ τὸ πυρὸς (=σῖτος) πυρογενὴς δὲ (ἐκ τῆς λέξεως πῦρ) ὠνομάζετο ὁ Διόνυσος, ὅπως ὠνομάζετο καὶ Βρόμιος, ἀλλὰ τὸν ζῦθον ὁ Ἰουλιανὸς φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ καλῶμεν βρόμον, ὅπερ ταὐτὸν τῷ βρώμη.

Digitized by Google

στὸς μέχρι τοῦ μετὰ δέκα ἔτη συμβάντος θανάτου της. Ἡ Λιβία κατέκτησε τὴν καρδίαν τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου 33 ἐτῶν. Καὶ ἐκ τῆς νέας δὲ ἱστορίας μανθάνομεν ὅτι ἡ ὡραία Ἄρτεμις τοῦ Ποατιὲ ἦτο 48 ἐτῶν ὅτε ἐνέπνευσε δεινὸν ἔρωτα εἰς τὸν 29 ἐτῶν τότε ὄντα βασιλέα Ἑρρίκον τὸν Β' τῆς Γαλλίας, ὅστις τὴν ἠγάπα μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἡ βασίλισσα Ἄννα, σύζυγος Λουδοβίκου τοῦ ΙΓ', ὀκτὼ καὶ τριακονταέτης ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ὡραιοτέρα ἡγεμονὶς τῆς Εὐρώπης, οἱ δὲ θαυμασταὶ αὐτῆς Richelieu καὶ Buckinghan ἐζηλοτύπουν δεινότατα ἀλλήλους. Ἡ *ἀοίδιμος* Ninon de Lenclos λέγεται ὅτι καὶ ἐν ἡλικίᾳ 72 ἐτῶν ἦτο τόσῳ γόησσα καὶ ἐρασμία, ὥστε πολλοὶ νέοι ηὐτοκτόνησαν ἐξ ἀτυχοῦς πρὸς αὐτὴν ἔρωτος. Ἡ Bianca Capello ἦτο πλέον τῶν 38 ἐτῶν, ὅτε ὁ πολὺ νεώτερος ἡγεμὼν Φραγκῖσκος Μέδικος ἐνυμφεύθη αὐτὴν ἐν ἔτει 1579 καὶ ἔφερεν αὐτὴν μετὰ μεγάλης πομπῆς εἰς τὴν Φλωρεντίαν. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἐνυμφεύθη τὴν Κυρίαν Maintenon 43 ἐτῶν οὖσαν, ἡ δὲ δεσποινὶς Μάρς καὶ ἡ διάσημος Κυρία Ρεκαμιὲ ἔφθασαν εἰς τὴν ἰδίως ἀκμὴν τῆς καλλονῆς αὐτῶν « ὅταν ἔγειναν σαραντάρες ».

Εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν εἶνε πρὸ πολλοῦ γνωστὸς ὁ κ. Γουσταῦος Λαφφών, ὁ ἐν Ἀδριανουπόλει πρόξενος τῆς Γαλλίας, διὰ πολλῶν αὐτοῦ ποιητικῶν δημοσιευμάτων, ἅτινα ἀποπνέουσι θερμὸν καὶ ἀκραιφνῆ φιλελληνισμόν, μαρτυροῦσι δὲ γνησίαν ποιητικὴν ἔμπνευσιν καὶ μεγάλην τοῦ συγγραφέως δεξιότητα περὶ τὴν χρῆσιν τῆς δημοτικῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἣν ὡς μητρικὴν γράφει ὁ κ. Λαφφών. Τῆς ἀξίας αὐτοῦ ταύτης κάλλιστον δεῖγμα, ἀποσταλὲν ἡμῖν, δημοσιεύομεν τὸ κατωτέρω ποίημα, μετάφρασιν ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου τοῦ Γάλλου ποιητοῦ Ratisbonne, ἐν ᾧ ἀπεικονίζεται ὁ ἐθνικὸς τῶν Γάλλων πόνος ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς Ἀλσατίας καὶ ὁ πόθος τῆς ἀνακτήσεως αὐτῆς, ὃν ὁ μεταφραστὴς κατώρθωσε ν' ἀποτυπώσῃ μετὰ τέχνης καὶ δυνάμεως, κατ' οὐδὲν ὑπολειπομένης τῆς τοῦ πρωτοτύπου.

Σ. τ. Δ.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΛΣΑΤΙΑΝΗΣ

(ΕΚ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ)

Ἐμεῖς γιὰ σένα νοιώθουμε ἀγάπη καὶ λαχτάρα,
Σὺ ὅμως εἶσαι δύστροπη, σκληρὰ καὶ πεισματάρα.
Ὅλο θαρρεῖς πῶς εἴμεθα ἐχθροὶ καὶ τύραννοί σου,
Κι' εἶνε βαρειὰ τὸ μῖσός σου κ' ἡ περιφρόνησίς σου,
Τὰ περασμένα δὲ 'ξεχνᾶς, εἶσαι θυμὸ γεμάτη.

— Ἴσως ξεχάσω μιὰ φορὰ σὰν θἄσαστε φευγάτοι.

Γιὰ διές, ἐξανακτίσαμε τὰ φοβερά σου κάστρα,
Καὶ τὴ λαμπρά σου ἐκκλησιὰ ποῦ φθάνει ὡς τὰ ἄστρα·
Ταῖς τρύπαις ἐστουπώσαμε ποῦ κάμανε τὰ βόλια.
Ἀνθίζουν πάλι καὶ μοσχιαῖς χύνουν τὰ περιβόλια,
Καὶ ἡ αὐγὴ 'στὸν οὐρανὸ χαμογελᾷ δροσάτη.

— Θὰ 'βρῶ κ' ἐγὼ χαμόγελο σὰν θἆστε πιὰ φευγάτοι.

Στὴ γῆ σου τόσο ἐλαφρὰ πατοῦμε τὸ ποδάρι,
Ποῦ γελαστὸ καὶ φουντωτὸ φυτρώνει τὸ χορτάρι·
Τὰ χελιδόνια ἤλθανε 'ς τὴν πρωτινὴ φωλιά τους,
Χαρούμενα ἁπλώνουνε 'στὸν ἥλιο τὰ φτερά τους·
Καὶ τὰ λελέκια σεργιανοῦν 'ς τῆς χώρας τὸ παλάτι.

— Ἄχ! τὰ καϋμένα ἤλπιζαν πῶς θἄσαστε φευγάτοι.

Δυὸ ἀδελφάδες εἴσθε σεῖς κ' ἡ δυὸ χαριτωμέναις,
Μὰ ἡ καρδιαῖς σας μένουνε πάντα γιὰ μᾶς κλεισμέναις.
Ἐλᾶτε ν' ἀνταλλάξωμε ἕνα γλυκὸ φιλάκι,
Τοῦ Γερμανοῦ τὸ φίλημα δὲν εἶνε δὰ φαρμάκι,
Μήτε 'ς τὰ στήθη του βλαστάν' ὁ δόλος κ' ἡ ἀπάτη·

— Πῶς ν' ἀγαπήσῃ μιὰ καρδιὰ σὰν εἶν' ἄλλου φευγάτη;

Ὅταν φυσᾷ τὴν χαραυγὴ ἀέρι μυρωδάτο,
Ὁλόχαρα τὴν κεφαλὴ τὰ ἄνθη κλίνουν κάτω
Καὶ τὰ φιλιά του δέχονται μὲ διψασμένα φύλλα.
Εἰς ἄλλους σεῖς προσφέρετε τὰ δροσερά σας μῆλα,
Ἄλλοι μυρίζουν τ' ἄνθη σας, μένουν γιὰ 'μᾶς οἱ βάτοι.

— Ὡς τώρα λοιπὸν ἔπρεπε νὰ ἦστε πιὰ φευγάτοι.

Ὦ Ἀλσατία ἄπιστη, ἔχεις κακὸ κεφάλι·
Τὸ μῖσός σου σὲ ἔβλαψε καὶ θὰ σὲ βλάψῃ πάλι.
Γιὰ συλλογίσου μιὰ στιγμὴ τί μαῦρες ὥραις εἶδες!
Γιατί λοιπὸν νὰ τρέφεσαι μὲ ψεύτικες ἐλπίδες;
Τώρα σὲ σφίγγω, σὲ κρατῶ, κόρη ξανθὴ κι' ἀφράτη.

— Μοῦ σφίγγῃς μόνο τὸ κορμί· εἶν' ἡ ψυχὴ φευγάτη.

Ἐν Ἀδριανουπόλει.

GUSTAVE LAFFON

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατά τινα τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς Ἑταιρίας τῶν μηχανικῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, δύο ἐξ αὐτῶν, οἱ κκ. Smith καὶ Dorsey παρέσχον διαφερούσας πληροφορίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ὑπογείου θερμοκρασίας. Εἰς τὰ ἐν Καλλιφορνίᾳ μεταλλεῖα τοῦ New Amalden παρετήρησαν παράδοξα φαινόμενα ἐν πλήρει ἀντιθέσει πρὸς τὰ συνήθη ἀποτελέσματα. Ἐν αὐτοῖς εἰς βάθος 180 μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας ἡ θερμοκρασία εἶνε λίαν ὑψωμένη, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ μέγιστον βάθος τῶν μεταλλείων, 450 μέτρα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἡ θερμοκρασία εἶνε λίαν ἀνεκτή. Ἕτερά τινα μεταλλεῖα ἐσημείωσαν ὡς ἐξαιρετικῶς θερμά, ἐν γένει δὲ συνεπέραναν ἐκ συγκριτικῶν παρατηρήσεων, ὅτι ἡ γεωλογικὴ σύστασις τοῦ ἐδάφους ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ἐντάσεως τῶν ὑπογείων θερμοκρασιῶν. Τὰ ψυχρότερα τῶν μεταλλείων εἶνε τὰ ἐσκαμμένα εἰς τιτανῶδες ἔδαφος, τὰ θερμότερα δὲ φαίνονται ἀνήκοντα εἰς γαιανθρακοῦχον γῆν.

Ἔκπληξιν προξενεῖ ἡ ἀνακάλυψις τοῦ καθηγητοῦ Haxley ἐπὶ τῆς ἰδιότητος τῶν χρωμάτων, ἥτις ἐφαρμοζομένη ἐν ταῖς καθ' ἡμέραν χρείαις προώρισται ἴσως νὰ ἐπιφέρῃ μεγάλην ἐμπορικήν, καλλιτεχνικὴν καὶ βιομηχανικὴν ἐν ταὐτῷ μεταβολήν. Ὁ καθηγητὴς

Digitized by Google

Haxley διαιρεῖ τὰ χρώματα εἰς δύο κατηγορίας· εἰς μεγάλα χρώματα καὶ μικρὰ χρώματα. Π. χ. τὸ λευκὸν εἶνε ἡ μεγίστη πασῶν τῶν ἀποχρώσεων. Τὰ ἐπὶ μέλανος διὰ λευκῶν χαρακτήρων τετυπωμένα προγράμματα διακρίνονται πολὺ μακρότερον ἢ τὰ ἐπὶ λευκοῦ διὰ μελανῶν σημείων. Γυνὴ λευκὰ ἐνδεδυμένη φαίνεται ὑψηλοτέρα, καὶ μᾶλλον ὀγκώδης παρ' ὅσον θὰ ἦτο ἂν ἔφερε κυανᾶ ἐνδύματα, καὶ ἀκόμη ηὐξημένη κατ' ὄγκον ἢ ἂν ἐφόρει μαῦρα. Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου αἱ ῥάπτριαι ἀπεφήναντο ὅτι μέλαινα ἐσθὴς φαίνεται ἐλαττοῦσα τὸ ἀνάστημα. Ὁ Haxley ἀφηγεῖται τὰ περίεργα πειράματα, εἰς ἃ ὑπέβαλε γυναῖκα τινά, ἐνδύσας αὐτὴν διὰ λευκῶν, καὶ εἶτα διὰ μαύρου φορέματος· ἡ κυρία, λευχείμων, ἐζύγιζε 4 λίτρας περισσότερον ἢ ὅτε ἐφόρει τὰ μαῦρα. Μετὰ τὸ λευκόν, τὸ κίτρινον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ μᾶλλον εὐρύτερον τῶν χρωμάτων. Ἁμαξοδρομική τις Ἑταιρία ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ φαίνεται γινώσκουσα ἀπὸ πολλοῦ τὸ μυστήριον τοῦτο, διότι πάντα τὰ ὀχήματα αὐτῆς εἶνε κιτρινόχροα, «διότι, καθ' ἃ λέγουσιν οἱ τῆς Ἑταιρίας, νομίζει τις ὅτι ὑπάρχει πλειότερος χῶρος μέσα εἰς αὐτὰ παρὰ εἰς τὰς παλαιὰς μελαμβαφεῖς ἁμάξας». Ὁ αὐστριακὸς στρατιώτης, ἀφ' ὅτου τὴν λευκὴν στολήν του ἀντικατέστησε διὰ φαιᾶς, ἠλάττωσε τὸ βάρος του κατὰ 10 λίτρας. Ὁ κ. Haxley διατείνεται προσέτι ὅτι ἡ ὑπεροχὴ τῆς λευκῆς φυλῆς ἀπὸ τῆς μαύρης χρεωστεῖται εἰς τὸ χρῶμα, καὶ ὅτι ὁ Εὐρωπαῖος ὅστις ἤθελε συγκατανεύσει νὰ καλυφθῇ διὰ λευκῶν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν θὰ ἐκέρδιζε τριῶν δακτύλων ὕψος καὶ 12 λιτρῶν βάρος.

Μέχρι τοῦδε ἡ ἐπιστήμη κατώρθωσε τὴν μετάδοσιν τοῦ ὕδατος, τοῦ φωτός, τοῦ ἤχου, τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, καὶ τῶν ἄλλων γνωστῶν ἐν τῇ φύσει δυνάμεων. Ἤδη Ἀμερικανική τις Ἑταιρία ὑπόσχεται τὴν μετάδοσιν ψύχους εἰς τὰ ζυθοπωλεῖα, σφαγεῖα, ξενοδοχεῖα, νοσοκομεῖα, καὶ πανταχοῦ ἔνθα ὑφίσταται ἀνάγκη ἐλαττώσεως τῆς θερμοκρασίας. Ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο ἡ κτίσις δεξαμενῶν ἐν αἷς συγκεντρουμένη ἀμμωνία δύναται νὰ παράγῃ διαχεομένη ἀξιοσημείωτον ταπείνωσιν τῆς θερμοκρασίας. Ἡ ἀρχὴ κρίνεται ἁπλουστάτη, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐφευρέσεως κατὰ τοὺς εἰδότας, ἕνεκα τῆς κατ' ἀνάγκην χρήσεως λίαν ἰσχυρῶν συσκευῶν πρὸς ἀποφυγὴν πολυαρίθμων δυστυχημάτων.

Περίεργοι παρατηρήσεις ἐγένοντο ἐπὶ τῆς δημοτικότητος προσώπων τινῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, κρινομένης ἐκ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πωλήσεως φωτογραφιῶν αὐτῶν. Οὕτως ἡ μᾶλλον πωλουμένη φωτογραφία εἶνε ἡ τῆς πριγγιπίσσης τῆς Οὐαλίας, ἡ παριστῶσα ταύτην φέρουσαν ἐπὶ τῶν ὤμων ἓν τῶν τέκνων της. Ἐκ τῶν στρατιωτικῶν ἐπισημοτήτων τῆς ἡμέρας, ἡ εἰκὼν τοῦ Γόρδωνος εἶνε ἡ μᾶλλον καταζητουμένη. Ἡ τοῦ Γλάδστωνος ὑπέστη ἔκπτωσιν κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη. Καταπληκτικῶς πωλοῦνται αἱ εἰκόνες τῆς Σάρας Βερνάρ. Ὅταν ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἀμερικήν, ἐκυκλοφόρησαν ἐκεῖ ἐκ Λονδίνου προερχόμεναι, μεθ' ὅλον τὸ βαρὺ δικαίωμα τῆς εἰσόδου, 50,000 φωτογραφίαι της, αἵτινες ἐν τῷ ἅμα πωληθεῖσαι, προυκάλεσαν δευτέραν ἀποστολήν.

Ἔν τινι περισωθέντι καταλόγῳ φαγητῶν τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου Η' τῆς Ἀγγλίας ἐν ἔτει 1626 καταφαίνεται ὅτι αἱ δεσποινίδες τῆς αὐλῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ποσῶς δὲν διεκρίνοντο ἐπὶ ἀνορεξίᾳ. Ὁ κατάλογος οὗτος, ὅστις καθὼς φαίνεται καὶ ἐξ ἄλλων ὁμοίων, δὲν μετεβάλλετο συχνά, ἔχει ὡς ἑξῆς: «Ἡμεῖς Ἑρρῖκος ὁ ὄγδοος, βασιλεὺς κ.τ.λ. διατάσσομεν ὅπως εἰς τὴν ἡμετέραν πολύτιμον καὶ ἀγαπητὴν Λαίδην Lucy παρέχονται ἐν τῷ δωματίῳ αὐτῆς τὰ ἑπόμενα φαγητά· Ὡς πρόγευμα ἑκάστην πρωΐαν ψητὸν βωδινόν, τούρτα ἐκ καρπῶν, ἄρτος 4 λιτρῶν βάρους καὶ ἓν γαλόνιον ζύθου. Τὴν μεσημβρίαν τεμάχιον κρέατος καπνιστοῦ, μερὶς εὐμεγέθης ῥοστμπίφ, μερὶς οἱουδήποτε φρικασὲ ἐκ τῆς ἡμετέρας τραπέζης, ἄρτος 4 λιτρῶν καὶ ἓν γαλόνιον ζύθου. Τὸ ἑσπέρας πινάκιον ὀσπρίων, μερὶς κρέατος ἀρνείου, γλύκισμά τι ἐκ τῆς ἡμετέρας τραπέζης, ἄρτος 4 λιτρῶν καὶ 1 γαλόνιον ζύθου. Πρὶν ἢ δὲ ἡ δεσποινὶς κατακλιθῇ εἰς ὕπνον πλακοῦς τις οἱοσδήποτε καὶ ἥμισυ γαλόνιον ζύθου ἐκ τῆς ἀποθήκης μας.»

Ἀγγέλλεται ἡ ἀνακάλυψις νέας θρεπτικῆς οὐσίας, ἥτις εἶνε ὁ σπόρος βάμβακος καλλιεργουμένου ἐν Βολιβίᾳ. Ἀναλυόμενος ὁ σπόρος οὗτος ἀποδεικνύεται ὡς ἡ πλουσιωτάτη τῶν νιτρογόνων οὐσιῶν, καὶ προβλέπεται ὅτι θέλει καταλάβει σημαντικὴν θέσιν ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ τροφῇ, ὡς ἐν τῇ παρασκευῇ τῶν πλακούντων, ἔνθα δύναται νὰ ἀντικαθιστᾷ τὸ γάλα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δύναται νὰ ὠφελήσῃ τὰ μέγιστα τὴν βιομηχανίαν τῆς ζακχάρεως.

Οὐδέποτε ἴσως εἶχεν ὑπολογισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ζῴων, τὰ ὁποῖα εἷς ἄνθρωπος δύναται νὰ φονεύσῃ εἰς τὸ κυνήγιον, ἐν ὡρισμένῳ ἀριθμῷ ἐτῶν, πρὸ τοῦ ἐσχάτως δημοσιευθέντος καταλόγου τοῦ ἀριθμοῦ καὶ εἴδους τῶν ζῴων, ἅπερ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ ἐστέρησε τοῦ ζῆν ἐν τῇ θήρᾳ ἀπὸ τοῦ 1848 μέχρι τοῦ 1884. Μεταξὺ αὐτῶν καταλέγονται 14,175 φασιανοί, 8,270 πέρδικες, 6,456 λαγωοί, 4,418 κόνικλοι, 1570 αἴγαγροι, 1404 νῆσσαι, 1279 ἀγριόχοιροι, 807 ἔλαφοι, 377 δορκάδες, 286 ὄρτυγες, 197 ἀλώπεκες, μία ἄρκτος, 40 κακοποιὰ ζῷα, καὶ 1287 σαρκοφάγα πτηνά, ὡς ἀετούς, γύπας κτλ.

Ἔν τινι ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀμερικῆς ἀγρονόμος τις ἀπέκτησε κολοκύνθην ἔχουσαν βάρος 300 λιτρῶν, ἥτις, ἀφοῦ ἐκενώθη τοῦ περιεχομένου, ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ ἀγρονόμου ὡς σηκὸς διὰ τὸν μέγαν αὐτοῦ κύνα τῆς Νέας Γῆς.

Ὁ Ἀγαθόπουλος, γέρων ἤδη, ἦτο εἰς τὴν νεότητά του ἐρωτόληπτος, καὶ φυλάττει ἀκόμη ἐπιμελῶς τρυφερά τινα ἐνθυμήματα συνιστάμενα εἰς μικρὰς δέσμας τριχῶν.

— Περίεργον! ἔλεγε προχθὲς ἀνοίγων τὸ κιβωτίδιον, ἐν ᾧ φυλάττει τὰ πολύτιμα κειμήλια, καὶ ἀναστενάζων, περίεργον! Ὅλαις ἔχουν περάσει τὰ ἑξῆντα, καὶ ἀκόμη τὰ μαλλιά των εἶνε μαῦρα!

Ἰατρὸς (νέος). — Καὶ τί ἔχετε λοιπόν, Δεσποινίς;

Δεσποινίς. — Τώρα.... τίποτε.

Ἰατρός. — Τότε διατί μ' ἐφωνάξετε;

Δεσπ. — Δὲν ἠξεύρω..... πρὶν ἔλθετε εἶχα κάτι τί· τώρα μοῦ 'πέρασε....

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 1025

Digitized by Google

Ἀριθ. 484 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 7 Ἀπριλίου 1885

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ

Διήγημα.

Συνέχεια· **ἴδε προηγούμενον φύλλον.**

Θ'

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μιχαὴλ Φιλιώτης, οὗτινος τὴν θυγατέρα μετέβη ἵνα νυμφευθῇ ὁ Ἀναστάσιος, εἶχε καὶ ἄλλην θυγατέρα νεωτέραν, μεμνηστευμένην μεθ' ἑνὸς τῶν πλουσιωτέρων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐμπόρων, τοῦ Κεφαλλῆνος Γεωργίου Παπᾶ. Ἀμφότεραι περικαλλεῖς καὶ καθ' ὅλα ὁμοιάζουσαι, διέφερόν πως μόνον κατὰ τὸν χαρακτῆρα. Ἡ μὲν προωρισμένη διὰ τὸν Ἀναστάσιον Ἀγλαΐα, κόρη σοβαρά, μελαγχολικοῦ μᾶλλον χαρακτῆρος, οὐδένα περιττὸν λόγον ἀφινέ ποτε ἀπὸ τῶν χειλέων της καὶ ἐπεῖχε παρὰ τῇ νεωτέρᾳ τόπον μητρός, ἀφ' ὅτου ἐκείνη εἶχεν ἐκλίπει. Ἡ δὲ μνηστὴ τοῦ Παπᾶ, Ἑλένη, φαιδροῦ μᾶλλον ἢ ἐλαφροῦ χαρακτῆρος, γελῶσα ἀείποτε, ὡμίλει ζωηρῶς καὶ ἐπεδείκνυέ τι ἀνοικτόκαρδον. Ἀμφοτέρων τὰ συνοικέσια ἐγίνοντο τῇ ἐκλογῇ τοῦ θείου μᾶλλον ἢ τοῦ πατρός, διὰ λόγους συμφερόντων, κατόπιν ἐμπορικῶν ὑπολογισμῶν. Ἀλλ' ἐνῷ ἡ μὲν Ἀγλαΐα ἐφαίνετο ἔχουσα ὅλην τὴν ἀπόφασιν ν' ἀφοσιωθῇ τῷ συζύγῳ, ὃν ἡ ἐκλογὴ τῶν συγγενῶν, ἐνεργοῦσα ὡς Μοῖρα, τῇ ἐπέβαλεν, ἡ Ἑλένη ἀφ' ἑτέρου ἀπεδέχετο μὲν ἄνευ ἀντιρρήσεως τὴν ἐκλογὴν ἐκείνων, ἀλλ' ὑπελόγιζε καὶ αὕτη ν' ἀπολαύσῃ ὅλης τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ γάμου ἐν τῷ πλούτῳ τοῦ Παπᾶ, χωρὶς νὰ αἰσθάνηται οὐδεμίαν πρὸς αὐτὸν ἰδιαιτέραν κλίσιν. Τῇ ἦτο ἄνθρωπος ἀδιάφορος καὶ τὸν κατεδίκαζεν ἐν τῷ νῷ της νὰ μένῃ τοιοῦτος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ συζυγικοῦ των βίου.

Καὶ ὅμως, ἐνῷ ἡ Ἀγλαΐα οὐδαμῶς φροντίζουσα νὰ κρύψῃ τὰ αἰσθήματά της ἐπεδείκνυτο βαθμηδὸν ἤρεμον συμπάθειαν, σχεδὸν ἀγάπην, πρὸς τὸν Ἀναστάσιον, ἡ Ἑλένη ἐνταφιάζουσα εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας της τὴν ἀδιαφορίαν, ἣν ἠσθάνετο πρὸς τὸν Παπᾶν, ἐπεδείκνυτο αὐτῷ ἀφοσίωσιν, ἀνάλογον πρὸς τὴν θερμὴν καὶ ζωηρὰν φύσιν της.

Οἱ γάμοι ἀμφοτέρων ἐγένοντο ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος· καὶ ἡ μὲν Ἀγλαΐα ἀνεχώρησεν εἰς Πειραιᾶ, ἀληθῶς εὐτυχὴς ἐν τῷ γάμῳ της μετὰ τοῦ Ἀναστασίου πρὸς ὃν ὁσημέραι σφοδροτέραν ᾐσθάνετο ἀγάπην, ἡ δὲ Ἑλένη παρέμεινεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, εὐτυχὴς καὶ αὐτή, ὅτι τὰ σχέδιά της ἀφ' ἑαυτῶν ἐξετελοῦντο καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Γεωργίου Παπᾶ κυριαρχία της ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ηὔξανεν.

Ι'

Ὁ Ἀναστάσιος ἐπιστρέψας εἰς Πειραιᾶ ἐπανέλαβε τὰς ἐργασίας του καὶ ἔζη εὐτυχής, ὅτε κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ὁ ἐντὸς βραχυτάτου διαστήματος θάνατος πρῶτον τοῦ πενθεροῦ του καὶ εἶτα τοῦ συγγάμβρου του, ἠνάγκασαν αὐτὸν ν' ἀπέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ πάλιν, ὅπου μετέβη συγχρόνως ἐκ Βραΐλας καὶ ὁ Δημήτριος Φιλιώτης. Καὶ ἡ μὲν ἐπιστροφὴ τῆς προικὸς πρὸς τὴν Ἑλένην ἐκ μέρους τῶν κληρονόμων τοῦ ἄνευ τέκνου ἀποθανόντος Παπᾶ, καθὼς καὶ ἡ πληρωμὴ τοῦ σπουδαίου ποσοῦ, ὅπερ τῇ ἐκληροδότησεν ὁ δι' αὐτὴν ἀδιάφορος ἐκεῖνος σύζυγος, ἐγένοντο ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ, ἀλλ' ἡ ἐκκαθάρισις τῶν ὑποθέσεων τοῦ Μιχαὴλ Φιλιώτη ἀπῄτει καιρὸν πολύν, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπεφασίσθη, ν' ἀφεθῇ μὲν τοῦ ἐν Πειραιεῖ καταστήματος ἡ διεύθυνσις τῷ Ἰωάννῃ Μάνθῳ, νὰ παραμένῃ δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους ὁ Ἀναστάσιος Ζαγοραῖος μέχρις ἐκκαθαρίσεως τῶν ὑποθέσεων, μεταβαίνων καὶ ἐπὶ μικρὸν ἑκάστοτε εἰς Πειραιᾶ, ὅπου τὸν ἐκάλει, ἐκτὸς τῆς ἐποπτείας, τοῦ ἐκεῖ ἀνθοῦντος καταστήματος, ἡ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ μόνιμος τῆς οἰκογενείας του ἀποκατάστασις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἀγλαΐα εἶχεν ἤδη ἀγαπήσει τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐπεθύμει ἐκεῖ ὁριστικῶς νὰ ζήσῃ, ἀπεφάσισε καὶ ἡ Ἑλένη νὰ μεταβῇ καὶ διαγάγῃ τὸ πένθος τῆς χηρείας παρὰ τῇ ἀδελφῇ της.

Συνώδευσε λοιπὸν ὁ Ἀναστάσιος τὴν γυναικαδέλφην του εἰς Πειραιᾶ. Τακτοποιήσας δὲ τὰ τοῦ αὐτόθι καταστήματος καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ γέροντος Κλήμη, ὅπως διὰ τῶν συμβουλῶν του καθοδηγῇ τὸν Μάνθον, ἀνεχώρησε καὶ πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου διέτριψε καθ' ὅλον τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1852.

Καίπερ δὲ οἱ πάγοι τοῦ Δουνάβεως ἀνέστελλον τὰς ἐργασίας κατὰ τὸν χειμῶνα, ὁ Ἀναστά-

Digitized by Google

σιος εὐχαρίστως θὰ παρέμενεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, διευθετῶν τὰς περιπλόκους ὑποθέσεις τοῦ καταστήματος τοῦ ἀποθανόντος πενθεροῦ του, ἂν μὴ ἐπιστολὴ τῆς συζύγου του ἐπέσπευσε τὴν εἰς Πειραιᾶ ἐπιστροφήν του. «Γνωρίζεις, τῷ ἔγραφεν » ἡ Ἀγλαΐα, ὀλίγον μετὰ τὴν ἀναχώρησίν » σου ἐπέστρεψεν ἐκ Παρισίων, ὅπου ἐσπούδαζεν, » ὁ υἱὸς τοῦ γέροντος Κλήμη, κύριος Γεώργιος. » Ἔξυπνος καὶ ὡραῖος, καθὼς εἶνε, ἔκαμε μεγά- » λην ἐντύπωσιν εἰς τὴν Ἑλένην καὶ ἕνεκα τῶν » καλῶν τρόπων του, καὶ τῶν ἄλλων προτερημά- » των του τὴν προσείλκυσε τόσον πολύ, ὥστε δὲν » σοὶ γράφω ὑπερβολήν, ἂν σὲ βεβαιώσω, ὅτι ἡ » Ἑλένη, ἡ ὁποία οὐδέποτε ἐσκέφθη περὶ ἀγάπης » καὶ πάντοτε ἐγέλα, σήμερον εἶνε αἰχμάλωτός » του. Τὸν ἀγαπᾷ τόσον, ὥστε εἶνε ἱκανή, στηρι- » ζομένη εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν της, νὰ προβῇ εἰς » κανὲν κίνημα, τὸ ὁποῖον ἤθελε μᾶς φέρει ἐνο- » χλήσεις καὶ ἀνησυχίας. Σκέψου λοιπὸν ἀφ' ἑνὸς » τὸν ζωηρὸν χαρακτῆρα τῆς Ἑλένης καὶ ἀφ' » ἑτέρου, ὅτι εἶμαι μόνη μετ' αὐτῆς, καὶ κάμε » ὅπως, ὁπωσδήποτε νὰ ἦσαι ἐδῶ τὰ Χριστούγεννα » τοὐλάχιστον ».

ΙΑ'

Ὁ Ἀναστάσιος ἀνεμέτρησε τὰς περιστάσεις καὶ ἔσπευσε νὰ διορθώσῃ τὰ οἰκογενειακά του, ἀφεὶς ἡμιτελῆ τὴν διόρθωσιν τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων τοῦ μακαρίτου πενθεροῦ του. Ἔφθασε δ' ἀληθῶς ἐν καιρῷ. Διότι ἡ Ἑλένη, ὅσην ἀδιαφορίαν ᾐσθάνετο διὰ τὸν πρῶτον σύζυγόν της, τόσον ἐξημμένον πάθος ἔτρεφε νῦν ἐν τῇ καρδίᾳ διὰ τὸν πρῶτον αὐτῆς ἐραστήν. Χήρα ἔχουσα ὑπὲρ τὰς ὀκτακισχιλίας τουρκικὰς λίρας περιουσίαν, ἐκ τῶν πλουσιωτέρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὑψηλή, μελαγχρινή, μὲ κόμην οὔλην καὶ μέλαιναν, πίπτουσαν εἰς ἀτάκτους βοστρύχους περὶ τὸ μέτωπόν της, μὲ ὀφθαλμοὺς μαύρους, ὑγροὺς καὶ πλήρεις μυστηριώδους γλυκύτητος, μὲ χείλη κερασοβαφῆ καὶ ὀδόντας σαπφειρίνους, εὐτραφὴς ἐν συμμετρίᾳ καὶ εὐλύγιστος πλήρης χάριτος, ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰς ἱσπανικὰς καὶ ρωμαϊκὰς μᾶλλον, ἢ ἀσιατικὰς ἐκείνας καλλονάς, ὧν τὸν φαντασιώδη τύπον διέγραψεν ὁ Ρούβενς ἐν τῇ περιφήμῳ αὐτοῦ Ἰουδίθ.

Ἠδύνατο βεβαίως νὰ γείνῃ ἀντικείμενον γενικῆς λατρείας ἡ γυνὴ αὕτη, ἂν μὴ ἔζη τοσοῦτον περιωρισμένη μετὰ τῆς ἀδελφῆς της ἐν Πειραιεῖ καὶ οὐδόλως παράδοξον, ἂν ὁ Γεώργιος Κλήμης, μόλις ἐπανελθὼν ἐκ Παρισίων καὶ εὑρὼν τοιοῦτον κεκρυμμένον θησαυρὸν καλλονῆς τόσον πλησίον του, ἕνεκα τῆς φιλίας τῆς ἀδελφῆς του Μαρίας καὶ τοῦ συνεταιρισμοῦ τοῦ γαμβροῦ του μετὰ τοῦ Ἀναστασίου, ἤρξατο καίων θυμίαμα λατρείας περὶ αὐτήν, μεθ' ὅλης τῆς δεξιότητος, ἣν ἡ ποτισθεῖσα παρισινὴν λεπτότητα νεότης του ἠδύνατο ν' ἀναπτύξῃ. Ὅλως δὲ φυσικόν, ὅτι ἡ Ἑλένη, ζήσασα μέχρι τοῦδε ἐν κύκλῳ ἐμπόρων, οὐδὲν ἄλλο ἀκούουσα ἢ περὶ σιτηρῶν, ἤρξατο ἀπὸ θαυμασμοῦ καὶ κατέληξεν εἰς ἔρωτα σφοδρότατον πρὸς τὸν Γεώργιον Κλήμην, ὅστις ἐρρίφθη πρὸ αὐτῆς αἰφνιδίως, ἐν μέσῳ τῆς μετὰ τῆς ἀδελφῆς της ἀπομονώσεως, ἐπανερχόμενος ἐκ Παρισίων, τέλειος τοὺς τρόπους καὶ τὴν ἀναβολήν, εὐρὺ πρὸ αὐτοῦ ἔχων μέλλον, πλούσιος ἀρκετά, εὐφυὴς καὶ μορφωμένος, τύπος ἀνδρικῆς ὡραιότητος, μὲ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο τοῦ Ἠπειρώτου μέτωπον, τοὺς σπινθηρίζοντας ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ εὐσταλὲς ἀνάστημά του.

Εἶδε λοιπὸν ὁ πρακτικὸς τοῦ Ἀναστασίου νοῦς, ποῦ ἐφέροντο ἀκάθεκτοι αἱ δύω ἐκεῖναι προσεγγίσασαι νεότητες καὶ προσελθὼν εἰς τὸν γέροντα Κλήμην, ἐπελάβετο ἀμέσως διαπραγματεύσεων περὶ συνοικεσίου. Ἀλλ' ὁ γέρων ἠρνεῖτο ἐπιμόνως τὴν συγκατάθεσίν του, διότι ὁ Γεώργιος οὐδεμίαν εἰσέτι ἐπίσημον θέσιν κατεῖχεν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Οὐδὲ ὁ ὑφιστάμενος ἔρως, ὃν τῷ ὑπέδειξαν, οὐδὲ ἡ προὶξ τῆς νέας χήρας, οὐδὲ ἡ καλλονὴ αὐτῆς καὶ ἡ ἀγαθότης ἦσαν δι' αὐτὸν ἱκανά. Καὶ θὰ ἦτον ἀμετάπειστος μέχρι τέλους, ἂν ἡ θυγάτηρ του Μαρία δὲν ἀνελάμβανε νὰ συνηγορήσῃ. Συγκατετέθη δ' ἐπὶ τέλους μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας μόνον, ὅταν ὁ γαμβρὸς του Μάνθος, καταφυγὼν πρὸς συμπατριώτην καὶ τοῦ πατρός του στενὸν φίλον καὶ συστρατιώτην, ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ διορισμοῦ τοῦ Γεωργίου ὡς πρωτοδίκου ἐν Ἀθήναις.

Καὶ οὕτω ἀρχομένου τοῦ 1853 καὶ λήξαντος τοῦ ἔτους τῆς χηρείας διὰ τὴν Ἑλένην, ἐτελέσθησαν οἱ γάμοι αὐτῆς μετὰ τοῦ Γεωργίου Κλήμη. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα, ὅταν ὁ Γεώργιος διωρίσθη ὄντως δικαστὴς ἐν Ἀθήναις, ὁ γέρων Κλήμης, ὡσεὶ τοῦτο μόνον ἀνέμενεν ἐν τῷ κόσμῳ, ὅπως εἴπῃ τὸ «νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου ἐν εἰρήνῃ», εὑρέθη νεκρὸς ἐν τῇ κλίνῃ του, ὑπὸ σφοδρᾶς ἀποπληξίας καθ' ὕπνον, τὸ δεύτερον νῦν, προσβληθείς.

ΙΒ'

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὰ δυστυχήματα ἀλλεπάλληλα πλήττουσι τὰς συγγενεῖς ταύτας οἰκογενείας. Ὁ ἐμπορικὸς οἶκος τῶν Φιλιώτη, ἀντὶ νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, ὡς τόσοι ἄλλοι, τοὐναντίον πίπτει, συμπαρασύρων εἰς τὴν πτῶσίν του τὸν Ἀναστάσιον καὶ τὸν Μάνθον. Ὁ Ἀναστάσιος Ζαγοραῖος ἐκ τῆς περιουσίας του καὶ τῶν μετὰ τοῦ Μάνθου εταιρικῶν κεφαλαίων πληρώνει μέχρις ὀβολοῦ τὰς ζημίας του καὶ ἀπέρχεται εἰς Κωνσταντινούπολιν προσπαθῶν νὰ ἐκκαθαρίσῃ τι ἐκ τῶν ἐκκρεμῶν καὶ νῦν ἔτι μᾶλλον περιπλακεισῶν ὑποθέσεων τοῦ πενθεροῦ του, ἐνῷ ὁ Μάνθος μὴ ἔχων ἄλλην

Digitized by Google

περιουσίαν ἢ τὴν προικῴαν οἰκίαν τῆς συζύγου του, ἀπολέσας πλέον καὶ τὸν ὑποστηρικτὴν πενθερόν του, ἀνίκανος δὲ πρὸς πᾶσαν ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν καὶ διψαλέος κερδῶν, ὑπακούει εἰς τῆς φυλῆς του τὰ ἔνστικτα καὶ ὡς ἀληθὴς Χειμαρριώτης ἐπιδίδεται μετὰ πάθους εἰς τὴν χαρτοπαιξίαν.

Ὁ Ἀναστάσιος οὐδὲν διασώσας ἐκ τῆς πτωχεύσεως τοῦ Φιλιώτη ἐπιστρέφει εἰς Πειραιᾶ ἐπ' ἐλπίδι κερδῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Κατοχῆς καὶ πίπτει ἐκ τῶν τελευταίων θυμάτων τῆς χολέρας, ἀφίνων ἔγγυον τὴν σύζυγόν του Ἀγλαΐαν, ἥτις ἀρχομένου τοῦ 1855 φέρει εἰς φῶς τὴν Εὐφροσύνην, ἀλλ' ἀποθνήσκει ἐν τῷ τοκετῷ. Καὶ τὸ βρέφος αὐτό, ὅπερ παρέλαβον ἀμέσως ὁ Γεώργιος Κλήμης καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἑλένη εἰς τὸν οἶκόν των, εἶνε ἡ ὡραία νεᾶνις, ἡ ὀλίγον ὠχρά, μὲ τοὺς γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν χρυσῆν κόμην, μὲ τὰ ῥοδόχροα χείλη καὶ τὸ ὑγρὸν μέτριον ἀνάστημα, ἥτις ἐφρόντιζε μετὰ τῆς θείας της, ὅπως τακτοποιήσῃ τὰ τῆς ὑποδοχῆς τοῦ ἀναμενομένου ἐκ Παρισίων τῇ 17 Αὐγούστου 1876 Περικλέους Μάνθου. Εἶνε ἡ *μαϊμουδίτσα,* ἥτις δὲν ἄφινε τὸν θεῖόν της Γεώργιον ποτὲ νὰ θυμώσῃ μέχρι τελείου ἐξαψάλμου!

ΙΓ'

Ὁ δὲ Περικλῆς Μάνθος εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Μάνθου, τοῦ συνεταίρου τοῦ Ἀναστασίου. Εἰς ἡλικίαν ἐννεαετῆ ἀπολέσας κατὰ τὸ 1858 τὴν μητέρα του, προσελήφθη καὶ αὐτὸς εἰς τὸν οἶκον τοῦ θείου.

— Ὁ Περικλῆς ἀπὸ σήμερον εἶνε ἰδικό μου παιδί, Μάνθε, εἶχεν εἰπῆ ἡ Ἑλένη Κλήμη, ὅταν αἰφνιδίως ἐν διαστήματι ὀλίγων ἡμερῶν ἔχασε διὰ παντὸς τὴν ἀνδραδέλφην της Μαρίαν, πρὸς ἥν, ἐκτὸς τῆς ἀμερίστου καὶ εἰλικρινοῦς ἀγάπης, ἔτρεφε καὶ εὐγνωμοσύνην, διότι τῇ ἐχρεώστει τὸ μετὰ τοῦ Γεωργίου συνοικέσιόν της.

Καὶ οὕτως ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ εὑρέθησαν τῷ 1858, ὡς ἀδελφοὶ συζῶντες, ὁ ἐννεαετὴς Περικλῆς καὶ ἡ τριετὴς Εὐφροσύνη, χωρὶς οὐδεὶς δεσμὸς συγγενείας ἐξ αἵματος νὰ συνδέῃ τὰ δύω αὐτὰ παιδία, ἀλλ' ἀπωτάτη μόλις ἀγχιστεία. Καὶ ὅμως ἡ μὲν Εὐφροσύνη ἀπεκάλει τὸν Γεώργιον πατέρα καὶ τὴν Ἑλένην μητέρα, αὐτοὺς μόνους γνωρίσασα ὡς γονεῖς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Τοιαύτην δὲ πεποίθησιν εἶχεν, ὅτι εἶνε τέκνον των, ὥστε κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς εἰσόδου της εἰς τὸ σχολεῖον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν κλαίουσα, διότι, ὡς ἔλεγεν:

— Ἡ δασκάλα τὴν φωνάζει ὁλοένα Εὐφροσύνην Ζαγοραίου καὶ αὐτὴ δὲν θέλει νὰ τὴν περιγελοῦν.

Παρῆλθον δ' ἔτη πολλὰ μέχρις οὗ μάθῃ, ὅτι δὲν εἶνε τέκνον τῶν Κλήμη.

Ἐξ ἄλλου, ὁ Περικλῆς Μάνθος, ἐννεαετὴς εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρός του, διετήρησε μὲν πάντοτε τὴν ἀνάμνησιν τῶν γονέων του καὶ ἀπεκάλει θεῖον καὶ θείαν τοὺς συζύγους Κλήμη, ἀλλ' αἱ μὲν περιποιήσεις καὶ ἡ ἀγάπη τῆς θείας του Ἑλένης ἔθηκαν αὐτὴν εἰς τὴν θέσιν τῆς μητρὸς παρὰ τῷ Περικλεῖ, αἱ δὲ φροντίδες καὶ ἡ στοργὴ τοῦ θείου του Γεωργίου ἐπεσκίαζον τὴν ἀνάμνησιν τοῦ πατρός, ὅστις ἄλλως τε καταστρέψας τέλεον καὶ τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς προικῴας περιουσίας εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον, κακὸς κακὸν εὗρε τέλος, ἀλητεύων ἀνὰ τὰ τῆς Ἀνατολῆς χαρτοπαικτεῖα, μέχρις οὗ ὁ θάνατος ἀνεζήτησεν αὐτὸν ἐν τῷ νοσοκομείῳ Σμύρνης, ὑπὸ ὀδυνηρᾶς νόσου ταλαιπωρούμενον.

Τὰ δύο λοιπὸν ταῦτα παιδία, ὑπὸ τῆς συμφορᾶς καταβληθέντα ἐν τῇ εἰσόδῳ των εἰς τὸν βίον, ἀνέζησαν ὑπὸ τὴν θερμὴν πνοὴν τῆς στοργῆς καὶ τῶν θωπειῶν τῶν συζύγων Κλήμη.

Ὑπὸ τὴν στέγην τῶν Κλήμη ηὔξησαν καὶ τὰ δύω ὡς οἱ τρυφεροὶ ἥρωες τοῦ Βερναρδίνου Σαὶν-Πιέρ. Καὶ ἀπεκάλουν μὲν διὰ τοῦ ἐξαδελφικοῦ τίτλου τὸ ἓν τὸ ἄλλο, χωρὶς οὐδεὶς τοιοῦτος δεσμὸς συγγενείας νὰ ὑπάρχῃ μεταξύ των, πράγματι ὅμως ἠγαπῶντο ὡς ἀδελφοί.

ΙΙ

Α'

Ὁ βίος τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Εὐφροσύνης ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἦτο ἁπλούστατος. Κατὰ ἓξ ἔτη πρεσβύτερος ἐκεῖνος ἐπεῖχε παρ' αὐτῇ τύπον ἀδελφοῦ, αὐτὸς συνοδεύων αὐτὴν μέχρι τοῦ σχολείου, αὐτὸς ἀναμένων τὴν ἐκεῖθεν ἔξοδόν της, αὐτὸς εἰς τοὺς περιπάτους, αὐτὸς παντοῦ καὶ πάντοτε μετ' αὐτῆς. Ἡ Εὐφροσύνη, ὁμιλοῦσα μετὰ τῶν φίλων της, ἔλεγε περὶ αὐτοῦ *ὁ Περικλῆς μας,* οὗτος δὲ περὶ ἐκείνης *ἡ ἐξαδέλφη μου.* Ταῦτα ἀπετέλουν τὸ ἐξωτερικόν, ὅ,τι ὁ κόσμος ἀντελαμβάνετο. Καὶ ἦτο τόσον φυσικὴ ἡ σχέσις αὕτη, τόσον σύμφωνος πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις καὶ αὐτῶν τῶν κακῶν γλωσσῶν ἀκόμη, ὥστε εἰς οὐδενὸς τὸν νοῦν ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα, ὅτε πλέον ἡ μὲν Εὐφροσύνη ἐγένετο νεᾶνις πολυθέλγητρος, ὁ δὲ Περικλῆς ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν αἱ μετὰ τῶν κορασίδων σχέσεις παντὸς νέου ἐπιτηροῦνται καὶ παρεξηγοῦνται, ὅτι ἄλλο αἴσθημα ἐκτὸς τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης ἠδύνατο νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τῶν δύο νέων τὴν καρδίαν.

Πολὺ μᾶλλον ἐν τῷ οἴκῳ οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ ὑπόνοιά τις ἐπίμεμπτος. Συνέβαινε δέ τι περίεργον μεταξὺ τῶν συζύγων Κλήμη. Ἡ Ἑλένη, καίπερ μόνην σύντροφον ἔχουσα δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τὴν Εὐφροσύνην, καθοδηγοῦσα αὐτὴν ἐν τῷ βίῳ, ἐπιμελουμένη τῆς ἀνατροφῆς της ἀπὸ τῆς βρεφικῆς ἡλικίας μετὰ μητρικῆς προσοχῆς,

Digitized by Google

θεωροῦσα αὐτὴν τὴν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ προσωποποίησιν φίλης, ἀδελφῆς καὶ θυγατρός, καὶ μετὰ στοργῆς καὶ τρυφερότητος οὐχὶ μόνον περὶ τῶν ἐκείνης φροντίζουσα, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἰδίων συμβουλευομένη αὐτήν, ἐν τούτοις ἐπεδείκνυτο πλείονα ἀγάπην πρὸς τὸν Περικλῆ. Ὁ Γεώργιος Κλήμης ἀφ' ἑτέρου, καίπερ ἐν τῷ βίῳ, ὃν ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως καὶ ἐντεῦθεν διῆγεν, μόνον μέλημα ἔχων τοῦ Περικλέους τὴν ἀνατροφὴν καὶ μόνην ἀσχολίαν τὴν ἐπιτήρησιν τῶν σπουδῶν του, βοηθῶν αὐτὸν ἐν παντί, συμπαραλαμβάνων αὐτὸν μεθ' ἑαυτοῦ, μειράκιον ἔτι, εἰς τοὺς περιπάτους καὶ προσπαθῶν νὰ τῷ ἐξηγήσῃ πᾶν ὅ,τι ἤθελε κινήσει τὴν περιέργειάν του, διδάσκων αὐτῷ σὺν τῷ χρόνῳ ὅ,τι ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ ὁ νεανίας, ἀναπτύσσων αὐτῷ τῆς συγχρόνου ἱστορίας τὰ γεγονότα καὶ ἀφηγούμενος ἐκ τῆς παγκοσμίου τὸ ἐπικαίρως ἀνάλογον, ἐμβάλλων αὐτῷ τὰς γενικὰς ἐκείνας γνώσεις, ἃς νέος μορφωμένος ὀφείλει νὰ φέρῃ ὡς ἐφόδιον, ὡς φίλον μᾶλλον καὶ σύντροφον πλέον υἱοῦ ἀγαπώμενον μεταχειριζόμενος αὐτόν, ἐν τούτοις οὐδὲ στιγμὴν ἄφινε νὰ παρέλῃ χωρὶς νὰ ἐπιδείξηται τὴν πρὸς τὴν Εὐφροσύνην τρυφερὰν προτίμησίν του. Οὕτως ὥστε οἱ δύω ἐκεῖνοι σύζυγοι ἑκάτερος ἐπεδείκνυτο οὐχὶ πλείονα ἀγάπην καὶ στοργὴν ἀλλὰ προτίμησίν τινα καὶ ὑποχώρησιν πρὸς τὸ τέκνον τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἄλλου, ἐνῷ ταὐτοχρόνως ἀμφότερα τὰ παιδία ἐπεῖχον παρ' αὐτοῖς τόπον ἰδίων τέκνων.

Β'

Ἄλλως τε ἴδια τέκνα οὐδέποτε ἀπέκτησαν οἱ σύζυγοι Κλήμη. Ἔζων εὐτυχεῖς καὶ ἀγαπώμενοι, ὡς ὅτε ἦσαν ἀκόμη ἐρασταί. Ἡ Ἑλένη ἐκρέματο ἔτι καὶ σήμερον ἀπὸ τῶν χειλέων τοῦ Γεωργίου καὶ ἤκουε τοὺς λόγους του ὡς χρησμούς. Ὁ Γεώργιος ἀφ' ἧς ἀπεστράφη τὴν πολιτικὴν καὶ τὸν βίον τῆς ἐνεργείας καὶ ἀπεσύρθη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ του ἐγκύπτων εἰς μελέτας παντοίας, διάγων βίον ἤρεμον καὶ ἐπιμελούμενος τῆς περιουσίας του, ἥτις ἔκτοτε οὐσιωδῶς ηὔξανε κατ' ἔτος, προσεκολλήθη εἰς τὴν ἀγάπην τῆς συζύγου του, ὡς εἰς μόνον καταφύγιον εὐδαιμονίας ἐν τῷ βίῳ.

Ἡ ζωὴ δὲ ἣν διῆγε σήμερον ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀπογοητεύσεως, ἣν ἔτρεφεν ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως καὶ ἐντεῦθεν. Ὀθωνιστὴς πλειότερον ἐκ πεπαθήσεως ἢ ἐξ εὐγνωμοσύνης διὰ τὸν διορισμόν του, ὃν ἰσχύων τις συμπατριώτης του ἐπέτυχε τῇ προσωπικῇ παρεμβάσει τοῦ Ὄθωνος, πρὸς ὃν εἶχεν ὁμιλήσει περὶ τῆς ἀξίας του καὶ τῶν λαμπρῶν σπουδῶν του, ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπολυθέντων ὑπὸ τῆς προσωπικῆς κυβερνήσεως. Οὐδέποτε ἐδύνατο νὰ συγχωρήσῃ τοῦτο εἰς τὴν μεταπολίτευσιν διότι ἦτο μὲν πανθομολογούμενον, ὅτι ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ καθήκοντός του οὐδέποτε παρεσύρθη ὑπὸ τῶν πολιτικῶν του πεποιθήσεων, εἶχε δὲ καὶ αὐτὸς ἀρχήν, ὅτι εἶνε ταπεινὸν νὰ τιμωρῆται δι' ἀχαριστίας πρὸς πιστὸν καὶ ἄριστον ὑπάλληλον ἐκ μέρους τῶν κυβερνήσεων ἡ ἐλευθερία τοῦ φρονήματος. Διετήρει λοιπὸν πικρίαν διὰ τὴν ἄδικον ἀπόλυσίν του καὶ ἀρνηθεὶς νὰ ἐπανέλθῃ πλέον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν εἰρωνεύετο τοὺς ἐπαναστάτας καὶ ἔσκωπτε τὸ κίνημα τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1862 ἐπαναλαμβάνων στερεοτύπως, ὁσάκις ἐγίνετο περὶ τούτων λόγος, τὸ κλασικόν:

Ἐν μιᾷ νυκτὶ καὶ μόνῃ ἀντιστάσεως μὴ οὔσης ἔθραυσαν ἀφειμανίως τοὺς φανοὺς τῆς πρωτευούσης!

— Νὰ ὁ ὁρισμὸς τῆς μεταπολιτεύσεως, προσέθετεν. Ἀντιστάσεως μὴ οὔσης, ἔβγαλαν τὰ ματάκια των καὶ θὰ κτυπήσουν ἀργότερα τὸ κεφαλάκι τους, καθὼς καὶ ἄρχισαν νὰ τὸ κτυποῦν.

Κατὰ δὲ τὰ ἄλλα ὁ νῦν βίος ἦν ἐρρυθμισμένος, ὡς ἀγγλικὸν χρονόμετρον. Ἡ βιβλιοθήκη του ἦν τὸ χρυσφύγετον αὐτοῦ καὶ ἡ μελέτη τῶν μᾶλλον ἀσχέτων θεμάτων ἡ ἀπόλαυσίς του. Σήμερον ἀνεγίνωσκε χημείαν, αὔριον ἰατροδικαστικὴν καὶ μεθαύριον περὶ συντάξεως τῶν στρατῶν. Ὅταν δ' ἐβαρύνετο τὴν ποικιλίαν αὐτήν, ἐπανήρχετο εἰς τὸ προσφιλές του ἀνάγνωσμα τὴν ἱστορίαν. Φύσει ἀνὴρ ἐμβριθής, εἶχε καταστῇ διὰ τῆς μελέτης ταμεῖον γνώσεων, καὶ ὁ ὁμιλῶν μετ' αὐτοῦ ἐξεπλήσσετο διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν χάριν μεθ' ἧς μετεδίδεν αὐτάς, παρενθέτων ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τὰ συμπεράσματα τῶν μακρῶν μελετῶν του χωρὶς νὰ ἐπιζητῇ τὴν ἐπίδειξιν. Ἀπεστρέφετο τὴν σύγχρονον ἐφημεριδογραφίαν καὶ ἔλεγεν:

— Ὅπως κατήντησαν ἡ ἐφημερίδες, 'μάτια μου, κάθε ἄλλο εἶνε παρὰ τύπος.

Καὶ ὅμως ἦν συνδρομητὴς εἰς πλείστας, ὄχι τόσον διότι εἶχεν ἀνάγκην ν' ἀναγινώσκῃ πολλάς, ὅσον διότι καθὼς συνείθιζε νὰ λέγῃ:

— Ἔχω ἀνάγκην νὰ θυμώνω ὀλίγον δύω τρεῖς φοραῖς τὴν ἡμέραν διὰ νὰ μὴ παραπαχύνω!

Ἐσχολίαζε λοιπὸν καθήμενος εἰς τὴν γωνίαν τοῦ σοφᾶ τὰ γραφόμενα ἐν ταῖς ἐφημερίσι, καὶ ὁσάκις δὲν εἶχε περὶ ἑαυτὸν φίλους, ἵνα ἀνακοινώσῃ τὰ σχόλιά του, ἔπρεπε ν' ἀκούσουν αὐτὰ ἡ σύζυγός του, ἢ ἡ Εὐφροσύνη, ἢ ὁ Περικλῆς.

Γ'

Ἐνόσῳ ἡ Εὐφροσύνη ἦτο κορασὶς ὁ Περικλῆς ἦτο δι' αὐτὴν ὁ συμπαθητικώτερος ἀδελφός. Ὄχι μόνον τῇ ἐβοήθει εἰς τὰ μαθήματα, ὄχι μόνον ἦτο ὁ ἀείποτε πρόθυμος συνοδός της πανταχοῦ, ἀλλ' ἀκόμη καὶ περὶ τῆς ἀναβολῆς της ἐμερίμνα, δίδων ἑκάστοτε γνώμην, καὶ τὰς ἐλαχίστας αὐτῆς ἐπιθυμίας προελάμβανε, καὶ ὁ

Digitized by Google

διερμηνεὺς τῶν πόθων της παρὰ τῇ θείᾳ Ἑλένῃ ἐγίνετο.

— Καϋμένε Περικλῆ, ʼπὲς τῆς μαμᾶς νὰ μοῦ κάμῃ τοῦτα. Καϋμένε Περικλῆ, ʼπὲς τῆς μαμᾶς νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ ʼπάγω ἐκεῖ. Καϋμένε Περικλῆ, ʼπὲς τῆς μαμᾶς, ὅτι πρέπει νὰ γείνῃ τὸ δεῖνα.

Αὗται ἦσαν αἱ τυπικαὶ φράσεις, δι' ὧν ἀνετίθεντο ὑπὸ τῆς Εὐφροσύνης τῷ Περικλεῖ πολυσχιδεῖς μεσολαβήσεις παρὰ τῇ θείᾳ Ἑλένῃ, ἣν ἐκεῖνος παρεκάλει ἐκ μέρους του καὶ τὸ πᾶν ἐπερατοῦτο. Ἂν δ' εὕρισκεν ὀλίγην ἀντίστασιν, ἔθετεν εἰς ἐνέργειαν τὰ μεγάλα μέσα:

— Θείτσα μου, νὰ μὲ χαρῇς!

Ἅμα ἐξεστόμιζεν αὐτό, αἱ γέφυραι κατεβιβάζοντο καὶ αἱ ἐπάλξεις τοῦ πύργου παρεδίδοντο.

Ἀφ' ἑτέρου ταὐτὰ χρέη πρέσβεως ἐξεπλήρου ἡ Εὐφροσύνη παρὰ τῷ θείῳ χάριν τοῦ Περικλέους:

— Πατέρα, ὁ Περικλῆς θὰ κάμῃ τοῦτο καὶ τοῦτο. Ἔ; ἔχει τὴν ἄδεια; θὰ τὸν ἀφήσῃς ἔ; ναί, ναί!

Ὑπέβαλλεν οὕτω τὴν αἴτησιν καὶ ἀπεφαίνετο μόνη ἀφ' ἑαυτῆς καὶ τὴν συγκατάθεσιν. Ὁ δὲ θεῖος οὐδέποτε ἠναντιοῦτο, ἂν μάλιστα προσετίθετο καὶ ἓν φίλημα, ἢ ὁ περίφημος πρόλογος.

— Θὰ σοῦ εἰπῶ κάτι, καλὲ πατέρα, ἀλλὰ δὲν θὰ μοῦ ἀρχίσῃς ἐξάψαλμο οὔτε θὰ μοῦ τὸ ἀρνηθῇς. Σύμφωνοι, ἔ;

Οὕτως ἀθώως ἐξεμεταλλεύοντο ἀμφότεροι τὰς ὑπὲρ ἑκατέρου ἀδυναμίας τῶν θετῶν γονέων των, ἑκάτερος πρὸς ὄφελος τοῦ ἄλλου. Ἡ συμμαχία ἦτο καθαρῶς ἀδελφικὴ ὅσον καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη. Οὐδέποτε ἀντήλλαξαν ψυχρὸν λόγον, καὶ ἂν ἐνίοτε ὁ Περικλῆς χαριεντιζόμενος ἐπείραζε τὴν Εὐφροσύνην λέγων αὐτῇ:

— Σ' ἐνθυμοῦμαι, καϋμένη Φρόσω, μὲ λουστρινάκια παπούτσια, κάτι γοβίτσαις μὲ δύω αὐτάκια καὶ ἕνα κουμπάκι ἐμπρὸς καὶ μὲ τὴν μία καλτσίτσα ὀλίγον...

— Ἔ, τώρα, τί τὰ λὲς αὐτά; Οὔφ! ἀνοησίαις! Ἐγώ, ποτὲ δὲν σὲ πειράζω....

Καὶ ὁ Περικλῆς ἀμέσως τὴν ἐφίλει καὶ ἐκλείετο εἰρήνη καὶ ἐγέλων ἀμφότεροι αὐθωρεί.

Δ'

Ἀλλ' ὁ Περικλῆς παρετήρησεν ἡμέραν τινά, ὅτι ἡ Εὐφροσύνη δὲν ἦτο πλέον μικρὰ κορασίς, ὅτι τὸ φόρεμά της ἤρχισε νὰ κόπτηται οὕτως ὥστε νὰ πλησιάζῃ περισσότερον πρὸς τὴν γῆν, ὅτι ὁ σταυρὸς ὃν ἐκρέμα εἰς τὸν λαιμόν της δὲν ᾐωρεῖτο πλέον, ὡς ἐκκρεμὲς ὡρολογίου, καθέτως ἐπὶ καθέτου στήθους, ἀλλ' ἤδη ἀνεπαύετο κατακεκλιμένος, ὡς ἐπὶ ἐπικλινοῦς εἰκονοστασίου, ὅτι διὰ τὴν Εὐφροσύνην ὁ πρὸς καλλωπισμὸν χρόνος δὲν ἦτο πλέον τόσον βραχὺς ὡς πρότερον, ὅτι ὅταν ἡ νεολαία ἔρριπτεν ἐπ' αὐτῆς ἄπληστα βλέμματα, αὕτη ἐταπείνου τὰ ἰδικά της καὶ ἠρυθρία, καὶ ὅτι ἐνίοτε συνέβαινε τὸ αὐτό, ὁσάκις καὶ ὁ Περικλῆς ἀκόρεστος μετὰ περιεργείας ἐστήλωνε τὰ βλέμματά του ἐπ' αὐτῆς, ἀπορῶν διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολήν. Συνέλαβε δὲ καὶ ἐλαφρὰν φρικίασιν τῆς θετῆς ἀδελφῆς του ἡμέραν τινά, ὅτε τῇ ἔδιδεν ἓν τῶν φιλημάτων ἐκείνων εἰς ἃ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἀθώως εἶχε συνηθίσει.

Διὰ τὸν Περικλῆ τὰ σημεῖα ταῦτα ὑπῆρξαν ἀποκάλυψις. Ἐνόησεν, ὅτι ἡ κορασὶς ἀπεχαιρέτισε τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ ἤδη ἐσχηματίζετο ἡ νεᾶνις. Συνέστειλε λοιπὸν καὶ αὐτὸς τὰ ἱστία τῆς πελαγοδρομούσης ἀδελφικῆς οἰκειότητος. Ἦτο ἤδη περὶ τὸ τέλος τῶν πανεπιστημιακῶν σπουδῶν του καὶ ἐκέκτητο ἀρκετὴν φρόνησιν, ὥστε νὰ νοήσῃ, ὅτι κατέστησε μὲν αὐτὸν ἀδελφὸν παρ' ἐκείνῃ ἡ τύχη ἢ μᾶλλον ἡ ἀτυχία, ἀλλ' οὐδὲν δικαίωμα συγγενείας ἔδωκεν αὐτῷ ἡ φύσις. Νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἠδύνατό ποτε νὰ νυμφευθῇ τὴν Εὐφροσύνην οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐσκέφθη. Εἶχε παραπολὺ ἐξοικειωθῆ μετ' αὐτῆς. Τὴν ἐνθυμεῖτο θηλάζουσαν, ὅλος ὁ βίος της ἐξηλίχθη ὑπὸ τὰ ὄμματά του, τῇ προσεφέρετο ἐπὶ τόσα ἔτη ὡς ἀδελφός, δι' αὐτὸν ἦτο ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀδελφὴ καὶ ἔμενε πάντοτε τοιαύτη. Ἄλλην θέσιν εἰς τὴν καρδίαν του ἦτο ἀδύνατον νὰ καταλάβῃ. Ἀλλὰ δὲν ἤθελε καὶ νὰ ἐπιμένῃ καταχρώμενος τῶν δικαιωμάτων, ἅτινα οὐχὶ ἡ φύσις καὶ ἡ συγγένεια ἐδίδον αὐτῷ, ἀλλ' ἡ ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην συμβίωσις.

Καὶ λοιπὸν χωρὶς οὐδὲ τὸ παράπαν νὰ μειώσῃ τὰς πρὸς τὴν Εὐφροσύνην ἀδελφικὰς καὶ ὡς πάντοτε μετ' ἀφοσιώσεως περιποιήσεις, ἤρξατο εἰσάγων ἐπιφυλάξεις καὶ τύπους τινάς. Ἔκρουε τὴν θύραν πρὶν εἰσέλθῃ εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἀπέφευγε νὰ ἐπιδεικνύῃ ἄφθονον οἰκειότητα πρὸ τῶν ἄλλων, τῇ ἐφέρετο μετὰ σεβασμοῦ ἀδελφοῦ πρὸς ὥριμον ἀδελφήν, περιώρισε τὰ φιλήματα ἐκεῖνα τὰ συχνά, ἅτινα τῇ ἔδιδε, ὡς δίδομεν φίλημα καθημερινῶς ἄνευ λόγου πρὸς χαριτωμένον παιδάκι· νῦν δὲν τὴν ἐφίλει ἢ μετὰ σεβασμοῦ καὶ οἱονεὶ τυπικῶς μόνον εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, οἷαι αἱ οἰκογενειακαὶ ἑορταὶ καὶ αἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἑορτάσιμοι ἡμέραι.

Ε'

Ἀλλ' ἡ Εὐφροσύνη δὲν ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ οὕτως. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐνῷ ἡ κορασὶς ὑπεχώρει εἰς τὴν νεάνιδα, καὶ τὸ πρὸς τὸν Περικλῆ ἀδελφικὸν αἴσθημα ὑπεχώρει εἰς ἄλλο τρυφερώτερον. Τοῦτο ὅμως δὲν ἠδύνατο ἐκείνη νὰ κατανοήσῃ ἀμέσως. Ἄλλως τε ἦτο πολὺ φυσικὸν δι' αὐτήν. Εἶχε μὲν τὴν καρδίαν πρώρως εὐπαθῆ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν ὥριμον σκέψιν προώρως ἀνεπτυγμένην. Διὸ καὶ ὅταν παρετήρησε τὰς ἀπομακρύνσεις καὶ

ἐπιφυλάξεις τοῦ Περικλέους, ὅταν ἐσημείωσε τὴν ἀλλαγὴν τῶν τρόπων του χωρὶς νὰ δύναται νὰ σημειώσῃ καὶ τῆς ἀδελφικῆς ὡς πρότερον ἀγάπης τὴν ἐλάττωσιν, εἶχε μὲν ἀρκετὴν φρόνησιν νὰ μὴ ἐκτεθῇ ζητοῦσα ἐξηγήσεις, ἀλλ' ὄχι καὶ τόσην πεῖραν ὥστε νὰ δώσῃ ἡ ἰδία τὴν ἐξήγησιν. Εὕρισκεν, ὅτι ἐνῷ ὁ Περικλῆς τὴν ἠγάπα ὅσον καὶ πρότερον, ἡ ἀγάπη αὐτὴ δὲν τῇ ἦτο νῦν ἀρκετή. Κάτι τῇ ἔλειπεν. Ἀλλὰ τί ἦτον αὐτὸ τὸ *κάτι* δὲν ἠδύνατο νὰ ὁρίσῃ σαφῶς.

Ὅταν ποτὲ ὁ Περικλῆς, τελειόφοιτος τοῦ πανεπιστημίου πλέον, ἐξεφώνησεν ἐν τῷ *Παρνασσῷ* λόγον, ἡ Εὐφροσύνη παροῦσα ἠσθάνθη ὄρεξιν νὰ πέσῃ ἀμέσως εἰς τὸν λαιμόν του καὶ νὰ τὸν καταφιλήσῃ. Ἀλλὰ τὴν ἀνεχαίτισεν ὁ αὐστηρὸς καὶ τυπικός, οὐχ ἧττον πλήρης ἀδελφικῆς οἰκειότητος, τρόπος, δι' οὗ ὁ Περικλῆς τὴν ἐπλησίασεν. Ἀμέσως ἐνόησεν ὅτι δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ πράξῃ ἐνώπιον τοῦ κόσμου ὅ,τι ἡ καρδία της ἐπόθει καὶ ἡ διάνοιά της εὕρισκεν ἁπλούστατον καὶ φυσικώτατον. Ὁ δὲ λόγος τῆς ἐλλείψεως τοῦ δικαιώματος τούτου ἦτο τὸ *κάτι* ἐκεῖνο, ὅπερ ἀπησχόλει τὴν ὡραίαν της κεφαλήν.

Ἦλθον κατόπιν τὰ μυθιστορήματα, τὰ ποιήματα καὶ αἱ φίλαι. Ἡ ἀνάγνωσις ἐκείνων καὶ ἡ συναναστροφὴ τούτων τῇ ἀπεκάλυψαν, ὅτι ὑπάρχει αἴσθημά τι καλούμενον *ἔρως*, ὅπερ ὁδηγεῖ ἡμᾶς ἐπὶ πτερύγων ὀνείρων κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν ἐπὶ γῆς παράδεισον. Καὶ ἤρχισε λοιπὸν νὰ βασανίζῃ τὸν νοῦν της μὴ τὸ πρὸς τὸν Περικλῆ αἴσθημά της εἶνε ὁ ἔρως αὐτός. Ἐπεθύμει νὰ ὑπῆρχε βιβλίον τι, ἐν ᾧ νὰ δύναται ν' ἀναγνώσῃ τὰ συμπτώματα τῆς πρὸ τῆς ὑπάρξεως τῆς ἰατρικῆς βασανιζούσης τὸν κόσμον ἀσθενείας ταύτης. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ νευροπάθεια αὕτη διεξέφυγε τὸν κύκλον τῶν παρατηρήσεων πάντων τῶν ἀσκληπιαδῶν. Καὶ ἀπὸ τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Γαληνοῦ μέχρι τῶν νευρολόγων Charcot καὶ Griesinger ἢ τῶν φυσιολόγων du Bois Reymond καὶ Pasteur οὐδεὶς ἀπεφάσισε νὰ τὴν ὁρίσῃ ἀκριβῶς. Ἀλλ' ἐὰν εἶνε ἀναπόφευκτον σύμπτωμα τοῦ ἔρωτος οἱ νυγμοὶ ζηλοτυπίας, ἡ Εὐφροσύνη εἶχεν ἤδη ἀρχίσῃ νὰ πάσχῃ ἐκ τούτου. Δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὸν Περικλῆ φιλοφρονέστερον τοῦ συνήθους πρός τινα τῶν φίλων της χωρὶς νὰ σκυθρωπάσῃ. Μὴ ἐπιμένουσα ὅμως νὰ ἐξακριβώσῃ ἀσφαλῶς τὰ ἄγνωστα δι' αὐτήν, ἀφέθη εἰς ὀνειροπολήσεις χρυσᾶς, τὰ πάντα βλέπουσα αἰγλήεντα καὶ ῥόδινα, οὐδεμίαν σκιὰν θλιβερὰν διακρίνουσα, καὶ τὸν Περικλῆ ἐν μέσῳ ἀορίστων ὀνειροπολήσεων καὶ ἀγνώστων πόθων ἀντικρύζουσα διαγραφόμενον ζωηρῶς, ὡς τὸν ἀναμφηρίστως τελειότερον καὶ συμπαθέστερον τύπον ἀνδρός. Εὑρίσκετο ἐν καταστάσει τερψιθύμῳ ἀγνοίας τοῦ αἰσθήματος, ὅπερ εἶχε καταλάβει τὴν καρδίαν της, ἐν ᾗ ἠρέσκετο νὰ μένῃ ἐν ὅσῳ ἦτο ἐκεῖ ἡ εἰκὼν τοῦ Περικλέους, οὐδέποτε προσπαθοῦσα νὰ ἐξέλθῃ αὐτῆς ἐφ' ὅσον ἐκεῖνος δὲν παρήρχετο ἐκλείπων, κλείουσα εὐχαρίστως τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς πρόκλησιν ὀνείρων, ἀρκεῖ εἰς τὰ ὄνειρα ταῦτα ν' ἀνεμιγνύετο πάντοτε μειδιῶσα ἡ συμπαθὴς τοῦ Περικλέους μορφή. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἦτο μόλις δεκαεξαετὴς ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ· ἀλλ' ὑπὸ τὸν ἥλιον τῶν Ἀθηνῶν τὰ αἰσθήματα ἀνθοῦσιν εἰς μίαν ἡμέραν ὡς τὸ ἐξαίσιον ἐκεῖνο ἄνθος τῆς νύμφης τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Γάγγου, τὸ ὑπὸ τῶν βοτανικῶν *Βικτωρία ἡ βασιλικὴ* καλούμενον, ὅπερ σχάζον τὴν πρωΐαν ἐκ τοῦ κάλυκος ὑπόχρυσα τὰ πέταλά του, χαιρετίζει τὴν μεσημβρίαν λευκότερον χιόνος, κλίνει ῥοδοβαφῆ τὴν κεφαλὴν ὅταν ὁ ἥλιος ἀποχαιρετίζῃ τὴν γῆν, καὶ βυθίζεται εἰς τὰ ῥεῖθρα ἀφ' ὧν ἀνέκυψε μὲ τὴν τελευταίαν τοῦ λυκόφωτος ἀκτῖνα, ἀνθῆσαν καὶ ἐξανθῆσαν εἰς μίαν ἡμέραν.

ς'

Ὁ Περικλῆς προητοιμάζετο νὰ προσέλθῃ εἰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις καὶ ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀπομόνωσίς του εἶχε καταστήσει εὐτυχῆ τὴν Εὐφροσύνην χωρὶς νὰ γνωρίζῃ καὶ αὐτὴ τὸν λόγον. Ὁσάκις ἐκεῖνος ἀνακύπτων ἀπὸ τῆς μελέτης ἐξήρχετο τοῦ δωματίου ἵνα συνομιλήσῃ ἐπὶ μικρὸν μετὰ τῶν οἰκείων πρὸς ἀνακούφισιν, ἀπήντα πάντοτε πρῶτον τὸ συμπαθὲς τῆς Εὐφροσύνης μειδίαμα μετὰ προθυμίας προσερχομένης ὅπως τῷ ἐπιδαψιλεύσῃ πᾶσαν περιποίησιν, ὡς ἀγαθὴ Σαμαρεῖτις περιθάλπουσα πάσχοντα. Ἐπὶ τέλους ἔφθασεν ἡ ἡμέρα τῶν ἐξετάσεων καὶ ἡ ἔκτακτος ἐπιτυχία τοῦ Περικλέους διετρανώθη εἰς τὸν βαθμὸν *ἄριστα*. Ἡ Εὐφροσύνη ἐπήδησε πρώτη εἰς τὸν λαιμόν του μόλις εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον καὶ τὸν κατεφίλει δακρύουσα διὰ τὴν ἔκτακτον ἐπιτυχίαν του καὶ ἐξ εὐδαιμονίας, διότι ἐκεῖνος, λησμονήσας ἑαυτὸν ἐν τῇ συγκινήσει του, τῇ ἀπέδωκε τὰ φιλήματα ἀφθόνως μὲ ὅλην τὴν ἄλλοτε παιδικὴν γλυκύτητα.

Ἦτο βεβαίως ἡμέρα χαρᾶς δι' ὅλους τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἀλλὰ διὰ τὴν Εὐφροσύνην ἦτο ἡμέρα ἀνεπιλήστου κορυφώσεως τῆς εὐτυχίας της. Καὶ ὅταν τὸ πρωὶ ἀνέγνωσεν ἐν τῇ *Ἐφημερίδι* τὸ διάφορον περὶ τῶν ἐξετάσεων τοῦ Περικλέους, τὸ ἀπεστήθισε καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπανελάμβανεν αὐτολεξεὶ πάσας τὰς φράσεις τοῦ διαφόρου: «ΑΡΙΣΤΑ ἔλαβε χθὲς » ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ, ὑποστὰς τὰς διδακτορι- » κὰς αὐτοῦ ἐξετάσεις, ὁ ἡμέτερος καλὸς καὶ » εὐφυὴς φίλος κ. Περικλῆς Μάνθος, νέος τῶν » εὐγενεστέρων αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν, σθενα- » ρὸς τῆς προόδου στρατιώτης, εἰσερχόμενος νῦν » εἰς τὴν κοινωνίαν μὲ ἐφόδια ἐπιστήμης καὶ » μελέτης βαθείας, δικαίως καὶ ἐπαξίως ἐκτι- » μηθεὶσης ὑπὸ τῶν κκ. καθηγητῶν. Οὕτω δὲ

Digitized by Google

» ἀποδύεται ἄριστος διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς ὁ » λόγιος ἡμῶν φίλος μὲ τὴν φιλοπρόοδον ὁρμὴν » τῆς νεότητος εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ κοινωνικοῦ » βίου, ὅπως συνεχίσῃ καὶ ἐν τῷ πρακτικῷ σταδίῳ τὰς ἐπιτυχίας, ἃς ἐν τῷ θεωρητικῷ ἔδρεψε μέχρι χθές, πρὸ πάντων χθές, πρὸς μεγίστην χαρὰν τοῦ σεβαστοῦ αὐτοῦ θείου κυρίου » Γεωργίου Κλήμη καὶ πάντων τῶν οἰκείων καὶ » φίλων ». Ὁλόκληρον τὸ κείμενον τοῦτο ἐψιθύριζεν ἡ Εὐφροσύνη μεταξὺ τῶν χειλέων της καὶ ἐπέτα ἀπὸ τὴν χαράν της, μέχρις οὗ ὁ θεῖος ἀναγνώσας αὐτὸ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ σοφᾶ του, ἀπεφάνθη μὲ τὴν συνήθη δυστροπίαν του:

— Αὐτὰ εἶνε ποῦ θὰ μᾶς φάνε τὸ κεφάλι. Κατήντησε πλέον ἡ δημοσιογραφία ὑμνολόγιον! Δὲν ἐντρεπόμεθα μὲ αὐτὸν τὸν ἀμοιβαῖον θαυμασμόν! Ξύλο ποῦ θέλει ὁ συντάκτης!

Ζ'.

Οὕτως ἐν ἀγνοίᾳ της ἐρριζοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Εὐφροσύνης ἔρως μέγας, πάθος κολοσσιαῖον, ὅπερ ἠρέσκετο νὰ ὑποθάλπῃ, μὴ ὑπολογίζουσα ποῦ θὰ τὴν φέρῃ. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Περικλῆς τὴν ὁσημέραι αὐξάνουσαν πρὸς αὐτὸν τρυφερότητα τῆς θετῆς ἀδελφῆς του ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἐπικειμένην διὰ Παρισίους ἀναχώρησίν του, ἐτύφλωττε μὴ θέλων νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἦτο δυνατὸν ποτε νὰ τρέφῃ ἄλλο αἴσθημα ἐκτὸς τοῦ ἀδελφικοῦ δι' αὐτὸν ἡ Εὐφροσύνη, καὶ ἂν ἐνίοτε ἐπανήρχετο εἰς τὰς πάλαι ἀμυδρὰς ὑπονοίας του περὶ τῆς φύσεως τῶν αἰσθημάτων αὐτῆς, ἤλπιζεν, ὅτι ἡ τετραετὴς ἀπουσία του ἤθελεν ἀποσβέσει πάντα σπινθῆρα τοιούτου αἰσθήματος. Καὶ ἐν τοιούτων σκέψεων κύκλῳ ἀναστρεφόμενος ἐδείκνυτο ἐξ ἴσου τρυφερὸς πρὸς αὐτήν, ἤδη μάλιστα, ὅτε δοὺς καὶ τὰς πρακτικάς του ἐξετάσεις εὑρίσκετο εἰς τὰς παραμονὰς τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρήσεώς του.

Ἐφ' ὅσον αἱ ἡμέραι τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἐπλησίαζον, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ Εὐφροσύνη ἐγίνετο μελαγχολικωτέρα. Ἐφοβεῖτο τοὺς Παρισίους! Ἐνόμιζεν, ὅτι τὰ ὕδατα τοῦ Σηκουάνα εἶνε τὸ μυθολογικὸν ὕδωρ τῆς λήθης. Ἐπίστευεν, ὅτι αἱ Παρισιναὶ ὡς διὰ συνωμοσίας ἤθελον ἀποσπάσει αὐτῆς τὸν Περικλῆ, ἔτρεμε μήπως τὸν χάσῃ διὰ παντός, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐσκέπτετο ἢ περὶ τοῦ χωρισμοῦ τούτου καὶ ἔκλαιεν, ὡς παιδίον, ὁσάκις ἀπεμονοῦτο. Ἐν τῇ πιεζούσῃ δὲ τὸ στῆθος αὐτῆς ἀγωνίᾳ ταύτῃ, ἐβεβαιώθη, ὅτι τὸν ἠγάπα πολύ, παραπολύ, καὶ ὅτι τὸ πρὸς τὸν Περικλῆ αἴσθημά της δὲν ἦτο ἄλλο παρὰ ἔρως καὶ μόνον ἔρως, ὃν ἠσθάνετο βαθύτατα ἐρριζωμένον εἰς τὴν καρδίαν της.

Καὶ ἀφοῦ ἔκαμε τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην, ᾐσθάνθη ἑαυτὴν ἠρεμωτέραν καὶ ἤρξατο μελετῶσα καὶ ἀναλύουσα τὴν πρὸς αὐτὴν συμπεριφορὰν τοῦ Περικλέους. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀναλύσει ταύτῃ ὡς μόνον σύμβουλον τοῦ ἀποκλειστικῶς περὶ τὴν ἰδέαν τοῦ ἔρωτος στρεφομένου νοός της ἔλαβε τὸν ἄγοντα καὶ φέροντα τὰς σκέψεις αὐτῆς τύραννον, τὴν καρδίαν της, οὕτω δὲ τὸ συμπέρασμα ὑπῆρξεν εὐνοϊκώτατον πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις ταύτης. Ὅτι καὶ ὁ Περικλῆς ἠρᾶτο αὐτῆς ἀληθῶς, ἦτο τὸ φυσικὸν συμπέρασμα, ὅπερ ἐν τῇ ψυχικῶς νοσηρᾷ καταστάσει ἐν ᾗ διετέλει ἠδυνήθη νὰ σύρῃ. Πᾶσαν ἄλλην ἰδέαν ἀγάπης ἁγνῆς ἀδελφικῆς δὲν παρεδέχετο ὁ πρὸς ἐκεῖνον ἔρως της! Καὶ ἀφοῦ τὴν ἠγάπα δὲν τῇ ἔμενεν ἄλλο ἢ νὰ τῷ ἀποσπάσῃ τὸν ὅρκον, ὅτι οὐδέποτε ἤθελε τὴν λησμονήσει κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χωρισμοῦ των!

Ἐδῶ ἐσταμάτησε διὰ νὰ καταστρώσῃ τὸ σχέδιον τῆς ἐκπορθήσεως τοῦ ὅρκου τούτου. Βεβαίως τὸ ἁπλούστερον πάντων ἦτο εἰς στιγμὴν καθ' ἣν θὰ ἦσαν μόνοι, νὰ τῷ εἴπῃ τραγικῶς:

— Σὲ ἀγαπῶ καὶ γνωρίζω ὅτι μὲ ἀγαπᾷς ἐπίσης. Θέλω ὅμως νὰ μοὶ ὁρκισθῇς, ὅτι δὲν θὰ μὲ λησμονήσῃς ἐκεῖ εἰς Παρισίους, καὶ ὅτι θὰ μὲ ἀγαπᾷς πάντοτε μὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν τοῦ ἔρωτος.

Ἀλλὰ μόλις ἐτόλμησε νὰ σκεφθῇ τοῦτο καὶ ἀμέσως ἠρυθρίασεν. Ἡ φυσικὴ δειλία καὶ ἡ αἰδὼς δεκαεπταετοῦς νεάνιδος ἐξηγέρθησαν νὰ τὴν καταπνίξωσιν. Μάτην λοιπὸν ἐβασάνιζε τὸν νοῦν της μελετῶσα σχέδια καὶ διαγράφουσα τρόπους. Δὲν παρήρχετο πολλὴ ὥρα καὶ ἀπέρριπτεν ἐκεῖνο, ὅπερ πρὸ μικροῦ εἶχε παραδεχθῆ ὡς τὸ ἄριστον. Οὕτω δὲ ἀπορρίπτουσα τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο πάντα, οὐδὲν ἐκέρδιζε μέχρι τέλους καὶ οὐδὲν τῇ ἀπέμενεν ὡς ὁριστικόν. Εἰς τὸ βάθος ὅμως τῆς καρδίας της ἐστερρεώθη ὡς μοναδικὸν συμπέρασμα καὶ ἀποτέλεσμα ἡ ἀπόφασις νὰ τῷ ἀποσπάσῃ τὸν ὅρκον πάσῃ θυσίᾳ. Πῶς ὅμως ἤθελεν ἐνεργήσει; Τοῦτο ἀνέθηκεν εἰς τὰς περιστάσεις, ὧν τὴν εὔνοιαν ἤλπιζε νὰ ἐπιτύχῃ. Ναί, ἤλπιζε! Διότι τὸ ἐν τῇ πυξίδι τῆς Πανδώρας ἐναπομεῖναν θεῖον δῶρον τῆς ἐλπίδος ὑπὲρ πάντας τοὺς θνητοὺς λατρεύουσιν οἱ ἐρασταί!

(Ἕπεται συνέχεια).

Ρ.

ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΑ

Ἐν τῇ δεκάτῃ τῶν Δειπνοσοφιστῶν βίβλῳ, ὁ Ἀθήναιος ἐν τοῖς ἄλλοις αἰνίγμασι καὶ γρίφοις καταλέγει καὶ ἀσκήσεις μνημονικὰς πρὸς ἐξεύρεσιν παραδόξων συνδυασμῶν ἐν ὁμηρικοῖς στίχοις. Οὕτω ζητοῦνται στίχοι τὸ αὐτὸ γράμμα ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει ἔχοντες καὶ εὑρίσκονται πολλοὶ τοιοῦτοι ἄλλοι μὲν ἀπὸ τοῦ ἄλφα ἀρχόμενοι καὶ εἰς τὸ αὐτὸ καταλήγοντες στοιχεῖον, οἷον·

Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

ἄλλοι δὲ ἀπὸ ἄλλου γράμματος εὑρίσκονται δὲ-

καὶ στίχοι ὁμηρικοὶ λειπογράμματοι, ὡς ὁ ἑπόμενος ἄσιγμος στίχος·

Πάντ' ἐθέλω δόμεναι καὶ ἔτ' οἴκοθεν ἄλλ' ἐπιθεῖναι.

καὶ πάλιν στίχοι ὁμηρικοὶ ἀπὸ τῆς πρώτης συλλαβῆς καὶ τῆς ἐσχάτης δηλοῦντες ὄνομα, οἷον·

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δύο καὶ δέκα νῆας.

(Αἴας)

Φυλείδης, ὃν τίκτε Διὶ φίλος ἱππότα Φυλεύς.

(Φυλεύς)

Ἰητὴρ δ' ἀγαθὸς Ποδαλείριος ἠδὲ Μαχάων.

(Ἴων)

ἔτι δὲ καὶ ἄλλοι στίχοι ὁμηρικοί, δηλοῦντες σκευῶν ὀνόματα ἀπὸ τῆς πρώτης καὶ τῆς ἐσχάτης συλλαβῆς, οἷον·

Ὀλλυμένων Δαναῶν ὀλοφύρεται ἐν φρεσὶ θυμός.

(Ὅλμος)

Μυθεῖται κατὰ μοῖραν ἅπερ κ' οἴοιτο καὶ ἄλλος.

(Μύλος)

καὶ στίχοι προσέτι δηλοῦντες ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῶν ἐδωδίμων τι·

Ἀργυρόπεζα Θέτις, θυγάτηρ ἁλίοιο γέροντος.

(Ἄρτος)

Μή τι σὺ ταῦτα ἕκαστα διείρεο μηδὲ μετάλλα.

(Μῆλα)

Τοιαῦτα παίγνια κατὰ σύμπτωσιν ἀπαντῶντα παρ' Ὁμήρῳ, μᾶλλον δὲ δι' ὁμηρικῶν στίχων πλαττόμενα, ἐπετηδεύθησαν ἐν ἐπιγνώσει καὶ τινες τῶν δοκίμων ποιητῶν τῆς ἀρχαιότητος. Τινὲς τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρουσιν, ὅτι οἱονεὶ γρίφου προβληθείσης τῆς ποιήσεως ἀσίγμου ᾠδῆς, πολλῶν εἰς τοῦτο προσκρουόντων, ὁ Πίνδαρος ἐποίησε τὰ ἑπόμενα περὶ τοῦ *σὰν* (σίγμα) μαρτυροῦντα ἀριδήλως, ὅτι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ μεγάλου λυρικοῦ ὑπῆρχον οἱ ἐπιτηδευόμενοι τὴν ποίησιν λειπογραμμάτων εἰδῶν.

Πρὶν μὲν εἵρπε σχοινοτένειά τ' ἀοιδὰ διθυράμβων
καὶ τὸ σὰν κίβδαλον ἀνθρώποισιν ἀπὸ στομάτων.

Ῥητῶς δὲ περὶ τοῦ μελικοῦ ποιητοῦ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέως (περὶ τὰ 500 π. χ.) οὗ μαθητὴς ἐγένετο ὁ Πίνδαρος, ἀναφέρεται, ὅτι ἐποίησε τὴν ἄσιγμον ᾠδήν, ἥτις ἐπεγράφετο Κένταυροι. Ἐξ Ἡρακλείδου δὲ τοῦ Ποντικοῦ παραλαβὼν διέσωσεν ὁ Ἀθήναιος τὴν ἀρχὴν ἑτέρου ἀσίγμου ὕμνου τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν Δήμητρα τὴν ἐν Ἑρμιόνῃ.

Δάματρα μέλπω κόραν τε Κλυμένοιο ἄλοχον.

Ταύτας τὰς ὀλιγοστὰς παιδιὰς ἐξόχων ποιητῶν ἐφιλοτιμήθησαν νὰ μιμηθῶσιν ὕστερον πολλοί. Ἐν χρόνοις παρακμῆς τῶν γραμμάτων καὶ ἀπαμβλύνσεως τοῦ αἰσθήματος τοῦ καλοῦ, ὑπῆρξαν οἱ πιστεύοντες, ὅτι ἠδύναντο ἐπαρκῶς ν' ἀντικαταστήσωσι τὴν ποιητικὴν ἔμπνευσιν, τὸ ὕψος τῶν ἐννοιῶν καὶ τοῦ λόγου τὸ κάλλος δι' ἀλλοκότων συνθέσεων καὶ τερατευμάτων, καὶ ἔπη ὁλόκληρα συνέθεντο λειπογράμματα. Νέστωρ ὁ Λαρανδηνὸς συγγραφεὺς τῆς τρίτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἔγραψεν *Ἰλιάδα λειπογράμματον* εἰς εἰκοσιτέσσαρας ῥαψῳδίας· ἐξ ἑκάστης τούτων ἔλειπεν ἓν γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου· ἐκ τῆς Α ῥαψῳδίας τὸ ἄλφα, ἐκ τῆς Β τὸ βῆτα καὶ οὕτω καθεξῆς. Τὸν Νέστορα ἐμιμήθη ὁ Τρυφιόδωρος, Αἰγύπτιος γραμματικὸς τῆς πέμπτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ποιήσας *Ὀδύσσειαν λειπογράμματον* εἰς εἰκοσιτέσσαρας ἐπίσης ῥαψῳδίας. Οὐδέτερον τῶν λειπογραμμάτων τούτων ἐπῶν περιεσώθη μέχρις ἡμῶν. Δυνάμεθα ὅμως ἀδιστάκτως ν' ἀποφανθῶμεν περὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἢ μᾶλλον περὶ τῆς ἐλλείψεως πάσης ἀξίας, κρίνοντες ἐκ τῆς *Ἰλίου ἁλώσεως,* ἔπους τοῦ Τρυφιοδώρου σῳζομένου. Καίπερ ποιούμενος ἐν τούτῳ χρῆσιν ἐλευθέραν πάντων τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου, ὁ Τρυφιόδωρος οὐδαμῶς κατορθοῖ νὰ ὑψωθῇ ὑπεράνω τοῦ μετρίου· ἡ διήγησις τῶν συμβάντων κατὰ τὰ τέλη τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου, ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Δουρείου ἵππου μέχρι τοῦ νόστου τῶν Ἀχαιῶν, εἶνε ξηρὰ καὶ ἄχρους, πάντη ἄμοιρος ποιητικῆς εὑρέσεως. Ὁποῖόν τι θὰ ἦτο ἄρα τὸ λειπογράμματον ἔπος τοῦ αὐτοῦ στιχουργοῦ, ἐν ᾧ ἦτο ἠναγκασμένος τὰ πάντα νὰ θυσιάσῃ χάριν τοῦ ἐξοστρακισμοῦ τοῦ ἀφωρισμένου γράμματος; Οὔτε εἰκόνες ἐπιτυχεῖς, οὔτε ἰδέαι καλαί, ἂν κατὰ τύχην συνέβαινε νὰ τῷ ἐπέλθωσιν, ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρωσι χάριν, περιέχουσαι τὸ κατάρατον ἐκεῖνο στοιχεῖον τοῦ ἀλφαβήτου, ὅπερ ἀνηλεὴς μοῖρα εἶχε καταδικάσῃ νὰ μὴ φανῇ εἰς καμμίαν τῆς ῥαψῳδίας λέξιν. Ἡλίκους ἀτρύτους μόχθους θὰ κατέβαλον οἱ ταλαίπωροι στιχουργοὶ διὰ νὰ φέρωσιν εἰς πέρας τὸ παίγνιόν των! παίγνιον ἦτο ἐκεῖνο ἢ μαρτύριον;

Καὶ ὅμως ἔσχον μιμητάς. Ἕνα αἰῶνα μετὰ τὸν Τρυφιόδωρον ὁ μοναχὸς Φάβιος Κλαύδιος Γορδιανὸς Φουλγέντιος ἔγραψεν λατινιστὶ εἰς εἰκοσιτρία κεφάλαια, ὧν τὰ δεκατρία καὶ μέρος τοῦ δεκάτου τετάρτου σῴζονται, βιβλίον λειπογράμματον, Liber absque letteris, de ætatibus mundi et hominis. Ἐξ ἑκάστου κεφαλαίου ἔλλειπει ἓν τῶν γραμμάτων τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου, ἐκ τοῦ πρώτου τὸ A, ἐκ τοῦ δευτέρου τὸ B καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἕτερος δὲ κληρικὸς τοῦ ΙΓ'. αἰῶνος, Πέτρος ὁ Ῥιγαῖος παρενέβαλεν ἐν τῷ ποιήματί του *Ἠοῖ* (Aurora) πολλὰ τεμάχια λειπογράμματα.

Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις δὲν εἶνε σπάνιοι οἱ ποιήσαντες λειπογραμμάτους συνθέσεις· ἐν τούτοις διακρίνονται οἱ Ἰταλοί, ὧν εἶνε περίεργος ἡ πρὸς τὸ στοιχεῖον R ἰδιαιτέρα ἀντιπάθεια. Ὁ Βικέντιος Καρδόνε ἔγραψε ποίημα La R Sbandita, ὁ Ὁράτιος Φιδέλε ὅμοιον La R Bandita. Ὁ Γρηγόριος Λέτη ἐξωστράκισε τὸ

αὐτὸ στοιχεῖον ἔκ τινος λόγου, ῥηθέντος ἐν συλλόγῳ τῆς Ῥώμης καὶ ὁ Ῥικκοβόνη ἔκ τινος διηγήματός του. Ἡ πρὸς τὸ R ἀντιπάθεια κατέλαβε φαίνεται καὶ Γερμανούς· εἷς τούτων, Burmann ὀνόματι, ἐδημοσίευσε τῷ 1788 ἐν Βερολίνῳ ποιήματα ἄνευ τοῦ R· (Gedichte ohne Buchtaben R) Ὁ Ἱσπανὸς ποιητὴς Lope de Vega ἔγραψεν εἰς τὸ πεζὸν πέντε διηγήματα, ἐξ ἑκάστου τούτων ἀποκλείσας ἓν τῶν φωνηέντων· ὁμοίως καὶ ὁ Ἱσπανὸς Alcala y Hénarès. Τῶν γάλλων δὲ μνημονεύονται τοιαύτας παιδιὰς συνθέντες ὁ Σολομὼν Certon, ἀποθανὼν τῷ 1610, καὶ ὁ ἀββᾶς de Court. Ὁ γνωστὸς γάλλος μυθιστοριογράφος Ἀλφόνσος Κάρ, ἀγνοοῦμεν ἂν ἀληθῆ ἢ πλαστὰ λέγων, ποιεῖται διὰ μακρῶν λόγον καὶ περὶ γαλλικῆς ἐφημερίδος λειπογραμμάτου, ἀπεχθανομένης τὰ o.

Ἀναλόγους παιδιὰς ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν τῇ σανσκριτικῇ γραμματολογίᾳ. Οἱ περὶ ποιητικῆς γράψαντες Ἰνδοὶ καλοῦσι *βαρνανιγάμα,* ἤτοι περιορισμὸν τῶν συμφώνων, τὴν τέχνην τοῦ ποιεῖν τὸν πρῶτον στίχον μιᾶς στροφῆς ἐκ τεσσάρων μόνον συμφώνων, τὸν δεύτερον ἐκ τριῶν, τὸν τρίτον ἐκ δύο καὶ τὸν τέταρτον ἐξ ἑνός. Καὶ δόκιμοι ποιηταὶ τῶν Ἰνδῶν, ὡς ὁ Βάραβι καὶ ὁ Μάγα, δὲν ἀπηξίωσαν τοιαύτας παιδιάς· αἱ πλεῖσται ὅμως τῶν οὕτω πεποιημένων στροφῶν εἶνε ὡς εἰκὸς ἀνούσιοι καὶ ἀνόητοι, κατὰ τὴν παρατήρησιν ἀνδρῶν ἐγκρατῶν τῆς σανσκριτικῆς γραμματολογίας. Χάριν περιεργίας παρατίθεμεν ἐνταῦθα παραπλήσιον παιγνιῶδες δίστιχον ἰνδοῦ ποιητοῦ, ὀνόματι Σάσβατα, δημοσιευθὲν ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τῶν *Ἰνδικῶν μελετῶν* (Indische studien) τοῦ Weber. Ὁ πρῶτος στίχος ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν φωνηέντων καὶ ἰσαρίθμων συμφώνων, ὁ δὲ δεύτερος ἐκ δύο.

Σὰ μὲ σαμάσαμο μᾶσαχ σᾶ με μάσασαμᾶ σαμᾶ.
γὰ γιαταγιᾶ ταγιᾶ γιᾶτι γιᾶ γιᾶτι ἀγιᾶταγιᾶ ταγιᾶ
ἤτοι·

"Ετος μοὶ φαίνεται ὁ μήν,
ὅταν ἐκείνη λείπῃ·
μοὶ φαίνεται τὸ ἔτος μήν,
ὅταν μαζί μου ἦναι.

Ἀκοπωτέρα ἦν ἡ τῶν **ἀκροστιχίδων** παιδιά, ἡ ἐκ τῶν πρώτων γραμμάτων τῶν στίχων ἢ ἰδίαν ἔννοιαν, ἢ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν σχηματίζουσα. Ὁ ποιῶν ἀκροστιχίδας μόνον περιορισμὸν ἐπιβάλλων ἑαυτῷ τὴν καταναγκαστικὴν χρῆσιν ὡρισμένου γράμματος ἐν ἀρχῇ ἑκάστου στίχου, δὲν ὑπεδουλοῦτο ὑπὸ τοῦ παιγνιώδους τούτου τρόπου ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ ὅσον ὁ τῶν λειπογραμμάτων συνθέτης. Ὅθεν καὶ συνηθεστάτη ἦν ἡ χρῆσις τῶν ἀκροστιχίδων, ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων μέχρις ἡμῶν διατηρηθεῖσα, καὶ δὲν εἶνε παντελῶς ἐστερημένα νοῦ τὰ κατ' ἀκροστιχίδα ἐπιγράμματα, πλὴν ἴσως τῶν ἐρωτικῶν τῶν διὰ τῆς ἀκροστιχίδος τὸ ὄνομα τῆς ἐρωμένης δηλούντων, ἅτινά εἰσι τὰ πάντων μωρότατα καὶ τούτου ἕνεκα πιθανῶς τὰ μόνα γνωστὰ ἐν τῇ νεοελληνικῇ ποιήσει.

Ἡ πρώτη χρῆσις τῶν ἀκροστιχίδων παρατηρεῖται ἐν τῇ Βίβλῳ. Πολλῶν δαβιδικῶν ψαλμῶν (ὡς τοῦ ΛΓ' τοῦ ΡΙΘ' τοῦ ΡΜΕ' κλπ.) οἱ στίχοι, ἢ αἱ στροφαὶ εἰσι τεταγμέναι κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου. Ὁμοίως ἀρχαιοτάτη ἦν ἡ χρῆσις τούτων ἐν Ἰταλίᾳ. Κατὰ τὸν Διονύσιον τὸν Ἀλικαρνασσέα (Δ'.62) αἱ παρεμβολαὶ καὶ αἱ νοθεύσεις ἐν τοῖς Σιβυλλείοις χρησμοῖς ἠλέγχοντο «ταῖς καλουμέναις ἀκροστιχίσι». Ὡς δὲ μαρτυρεῖ ὁ Κικέρων (de divinatione II, 54, 111.) ἐν τοῖς χρησμοῖς ἐκείνοις ἐπανελαμβάνοντο κατὰ τάξιν ἐν ἀκροστιχίδι τὰ γράμματα τοῦ πρώτου στίχου. Ὁ αὐτὸς δὲ συγγραφεὺς ἀναφέρει ὅτι καί τινα τοῦ Ἐννίου ποιήματα ἐδήλουν ἐν ἀκροστιχίδι τοῦ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ· Q. Ennius fecit. Αἱ ὑποθέσεις (argumenta) τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Πλαύτου εἰσὶ πεποιημέναι ἐν ἀκροστιχίσι, σχηματίζουσαις τὸ ὄνομα ἑκάστης κωμῳδίας· ἀποδίδονται δ' αἱ ὑποθέσεις αὗται εἰς τὸν Πρισκιανόν, γραμματικὸν τῆς Ε' ἢ τῆς Ϛ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Συνηθέσταται δ' ἦσαν αἱ ἀκροστιχίδες ἐν Ἑσπερίᾳ κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους ἔτι χρόνους οὐ μόνον λατινικὰ ποιήματα συνετάσσοντο ἐν ἀκροστιχίδι, ἀλλὰ καὶ ἰταλικὰ καὶ γαλλικά. Ἀρκούμεθα νὰ παραθέσωμεν ἓν ἐπίγραμμα ἀδέσποτον εἰς Λουδοβίκον τὸν ΙΔ', διακρινόμενον τῶν λοιπῶν ἐν ἀκροστιχίδι πεποιημένων ἐπιγραμμάτων, διὰ τοῦ ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ εὐφυῶς διατυπουμένου παραπόνου περὶ τῆς πενίας τοῦ ποιητοῦ.

Louis est un héros sans peur et sans reproche;
On désire le voir. Aussitôt qu'on l'approche
Un sentiment d'amour enflamme tous le coeurs;
Il ne trouve chez nous que des adorateurs;
Son image est partout, excepté dans ma poche.

Οἱ Ῥωμαῖοι παρέλαβον πιθανῶς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς παιγνιώδους ποιήσεως ἐκ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας. Διονύσιος ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν ἐποίησε τραγῳδίαν, ἐν ᾗ ἡ ἀκροστιχὶς τῆς ἀρχῆς ἐσχημάτιζε τὸ ὄνομα *Πάγκαλος*. Ὁ πρῶτος ἀστρονομικὸς πάπυρος τοῦ Λούβρου, γεγραμμένος κατὰ τὸν Β'. πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, φέρει ἐν ἀκροστιχίδι τὴν ἐπιγραφὴν αὐτοῦ *Εὐδόξου τέχνη*. Συνηθέσταται δ' εἰσὶν αἱ ἀκροστιχίδες ἐν ἑλληνικοῖς χειρογράφοις. Τὰ ἁπλούστατα τῶν ἀκροστίχων εἰσὶ τὰ εἰς τὴν Ἰλιάδα κατὰ ῥαψῳδίαν, εἰς Στέφανον τὸν γραμματικὸν ἀποδιδόμενα, ἔχοντα δ' ἐν ἀρχῇ ἑκάστου στίχου τὸ τῆς ῥαψῳδίας στοιχεῖον.

Ἄλφα λιτὰς Χρύσου, λοιμὸν στρατοῦ, ἔχθος ἀνάκτων,
Βῆτα δ' ὄνειρον ἔχει, ἀγορὴν καὶ νῆας ἀριθμεῖ κτλ.

Ἐν τοῖς βυζαντιακοῖς χρόνοις ἀνάριθμοι εἰσὶν αἱ ἀκροστιχίδες. Ἰδίᾳ οἱ ἀπ' ἐκκλησίας ψαλλόμενοι κανόνες εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ἀκροστι-

Digitized by Google

χίδι πεποιημένοι. Δηλοῖ δ' ἡ ἀκροστιχὶς ἢ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου κατὰ τὴν οἰκείαν ἢ τὴν ἀντίστροφον τάξιν, δηλονότι ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ ἄλφα ἢ τοῦ ὠμεγάλου· ἢ στίχον τινά, πολλάκις τὸ ὄνομα τοῦ ποιήσαντος ἀναφέροντα. Οὕτω εἰς κανὼν Ἰωάννου τοῦ Ζωναρᾶ (ΙΒ' αἰὼν) εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἔχει ἀκροστιχίδα.

Ὕστατος ἦχος, ὕστατον πλέκει μέλος.

Ἄλλος κανὼν τῆς ὀγδόης συνόδου, τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένης, ποίημα Ἰωάννου τοῦ Πλουσιαδηνοῦ (τοῦ εἶτα Ἰωσὴφ ἐπισκόπου Μεθώνης,) ἔχει ἀκροστιχίδα.

Ἔπεσι τερπνοῖς τὴν σύνοδον γεραίρω Ἰωάννης.

Ἐν τοῖς μονοστίχοις Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου εἰς τέλη τῶν ἑκάστης ἡμέρας μνημονευομένων ἐν ὅλῳ τῷ ἔτει ἁγίων συνεμφαίνεται «τὸ ἐπώνυμον » τοῦ ποιητοῦ τῆς ἐν ἑκάστῳ μηνὶ ἀρκτικοῖς τῶν » πρώτων στίχων στοιχείοις.» Ὁμοίως ἐδήλωσε τὸ ὄνομά του ὡς ποιητοῦ διὰ τῶν ἀρκτικῶν στοιχείων ἑκάστου στίχου ὁ κατὰ τὸν ΙϚ' αἰῶνα ζήσας Μάρκος Δεφαράνας. Ἐν τέλει τῆς *Ἱστορίας τῆς Σωσάννης* γράφει·

Καὶ κεῖνος ὅπου τάκαμε ἐσὺ ποῦ τὸν γυρεύγεις,
εἰς τὰ κεφάλαια τῆς ἀρχῆς αὐτήνονε νὰ εὕρῃς.

Τὸ αὐτὸ ἐποίησεν ὁ Δεφαράνας καὶ ἐν τοῖς *Λόγοις διδακτικοῖς τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν,* τοῖς τυπωθεῖσιν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1543. Νομίζομεν ὅμως ὅτι ἐξ αἰσχύνης δὲν ἐτόλμησε νὰ δηλώσῃ σαφέστερον τὸ ὄνομά του, διότι τὸ μὲν τελευταῖον ἔργον εἶναι ἐν τοῖς πλείστοις ἀντιγεγραμμένον ἐκ τοῦ ποιήματος τοῦ Σαχλήκη, τοῦ ἐπιγραφομένου *Γραφαὶ καὶ στίχοι καὶ ἑρμηνεῖαι*· ἡ δὲ Ἱστορία τῆς Σωσάννης πιθανῶς εἶνε διασκευὴ παλαιοτέρου ποιήματος ἀνομοιοκαταλήκτου.

(Ἕπεται συνέχεια)

Ν. Γ. Π.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Τὸ *τηλεφῶνον*.— Αἱ τηλεφωνικαὶ συνδιαλέξεις.— Τὰ παιδικὰ τηλεφωνικὰ ἀθύρματα ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ τηλεφώνου.— Ἐξήγησις τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ τηλεφώνου.— Τὸ *μικροφῶνον* καὶ ἡ ἰδιότης αὐτοῦ εἰς ἐνίσχυσιν καὶ ἐπαύξησιν τῶν ἤχων.— Ἐπιτυχῆ ἐν Παρισίοις πειράματα εἰς τὴν ἀκρόασιν μελοδραματικῶν παραστάσεων διὰ τοῦ *μικροφωνικοῦ τηλεφώνου*.— Μεγάλη τηλεφωνικὴ ἑταιρία ἐν Παρισίοις.— Τὸ *φωνοφόρον*.— Ἡ χρησιμότης αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι.— Οἱ Παρίσιοι ἐν Ἀθήναις.— Ἡ Ἑλλὰς μία μεγάλη αἴθουσα Βουλευτηρίου.— Τὸ *θερμομικροφῶνον* τοῦ Ochorowicz καὶ τὰ δι' αὐτοῦ τελευταῖα ἐπιτυχῆ ἐν Παρισίοις πειράματα.—

Κατὰ τὸ ἔτος 1876 πρῶτος ὁ ἐν Φιλαδελφίᾳ καθηγητὴς Graham Bell ἀνεκάλυψε τὸ *τηλεφῶνον,* τὸ ὁποῖον ἐν σμικρῷ χρόνῳ, ἕως σήμερον, ἐτελειοποιήθη εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε μετ' ὀλίγον μέλλει νὰ φέρῃ ἀληθῆ ἐπανάστασιν εἰς τὴν τηλεγραφίαν.

Τὸ *τηλεφῶνον* εἶνε ἁπλούστατον ἐργαλεῖον συνιστάμενον ἐκ δύο ὀργάνων ἁπλῶν τεθειμένων εἰς δύο ἀφισταμένους ἀλλήλων σταθμοὺς καὶ συνδεομένων διὰ σύρματος μεταλλικοῦ. Διὰ τοῦ ἐργαλείου τούτου δύναται ἐξ ἀποστάσεως μεγάλης νὰ γείνῃ ἀπ' εὐθείας συνδιάλεξις μεταξὺ δύο προσώπων ἄνευ οὐδεμιᾶς τινος τεχνικῆς δυσκολίας καὶ ἄνευ ἰδιαιτέρων ἐπιστημονικῶν γνώσεων τῶν ἀνταποκρινομένων, ὡς τοῦτο ἀπαιτεῖται διὰ τὴν διὰ τοῦ τηλεγράφου συνεννόησιν. Τῶν τηλεφωνικῶν αὐτῶν ὀργάνων, τὸ μὲν δεχόμενον τὰς λέξεις τοῦ ὁμιλοῦντος καὶ μεταβιβάζον αὐτὰς μακρὰν καλεῖται *μεταβιβαστὴρ* (transmetteur), τὸ δὲ ὑποδεχόμενον τὴν ὁμιλίαν καὶ ἀναπαράγον αὐτὴν εἰς τὸ οὖς τοῦ ἀκούοντος καλεῖται *ἀποδέκτης* (récepteur). Ἡ μεταβίβασις δὲ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὀργάνων γίνεται διὰ μεταλλικοῦ σύρματος.

Ὅπως δὲ μὴ ἐξαιρεθῇ καὶ ἐνταῦθα ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ παροιμιώδους καὶ πολυθρυλήτου ἐκείνου ῥητοῦ: « *οὐδὲν κενὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον* », ἂν καὶ ἡ ἐφεύρεσις αὕτη ἐθεωρήθη ὡς ὅλως νέα καὶ σπουδαιοτάτη, ἐν τούτοις καὶ πρὶν αὐτῆς ἐν Ἑλλάδι καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀθήναις ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἐνθυμούμεθα ἁπλοῦν τι ὄργανον, ἄθυρμά τι παιδικόν, ἐν εἴδει στοιχειώδους τηλεφώνου, χρησιμεῦον οὐχὶ βεβαίως τόσον ὡς ἐπιστημονικὴ ἐνασχόλησις, ὅσον ὡς εὐχάριστος καὶ εὔθυμος διασκέδασις. Τὸ στοιχειῶδες τοῦτο παιδικὸν τηλεφῶνόν μας, οὗ ὁ πρῶτος συνομῆλιξ ἴσως ἐφευρέτης μένει ἀτυχῶς ἄγνωστος, συνίστατο τότε, καθ' ὅσον ἐνθυμούμεθα, ἐκ δύο τεμαχίων κοίλων καλάμων φερόντων προσδεδεμένην λεπτὴν μεμβράνην καὶ συνδεομένων ἀλλήλοις διὰ τεμαχίου λεπτοῦ σχοινίου 10—30 μέτρων μήκους. Διὰ τοῦ ἁπλοῦ τούτου τηλεφώνου, τοῦ ὁποίου ἡ λειτουργία στηρίζεται ἐπὶ κοινοῦ τῆς φυσικῆς κανόνος ὅτι *οἱ ἦχοι μεταδίδονται εὐχερέστερον διὰ τῶν στερεῶν σωμάτων,* συνωμιλοῦμεν, οἱ λάλοι παῖδες, καὶ μετεβιβάζομεν ἀλλήλοις ἐν εὐθυμίαις καὶ γέλωσι τὰς παιδικὰς ἐρεσχελίας μας.

**

Καίτοι τὸ τηλεφῶνον δὲν ἀριθμεῖ ἢ 9 μόνον ἐτῶν ὕπαρξιν, ἐν τούτοις ἡ περὶ αὐτὸ ἐξεγερθεῖσα τῶν ἐπιστημόνων ἅμιλλα ἐπέφερεν ἐν τῷ σμικρῷ τούτῳ χρονικῷ διαστήματι πολυαρίθμους τροποποιήσεις καὶ μεταρρυθμίσεις καὶ τελειοποιήσεις αὐτοῦ. Πλεῖστα εἶνε τὰ μέχρι σήμερον ὑπάρχοντα τηλεφωνικὰ συστήματα καὶ ἡ περιγραφὴ πάντων αὐτῶν εἶνε ἱκανὴ νὰ πληρώσῃ τόμον ὀγκωδέστατον.

Ἡμεῖς ἐνταῦθα θὰ περιορισθῶμεν νὰ δώσωμεν ἁπλῆν τινα ἰδέαν αὐτῶν, καθ' ὅσον σήμερον τὰ τηλεφῶνα ἤρξαντο μεγάλως νὰ ἐξαπλοῦνται πανταχοῦ.

Ἐν Ἀμερικῇ τὸ τηλεφῶνον σήμερον εἶνε μέσον πάγκοινον ταχείας καὶ προχείρου ἀνταποκρίσεως. Ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Λονδίνῳ μάλιστα πρό τινος

Digitized by Google

ἠγέρθησαν καὶ παράπονα ἐκ μέρους τῶν κατοίκων διὰ τὴν καταπληκτικὴν αὔξησιν ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς πόλεως τῶν τηλεφωνικῶν συρμάτων, τὰ ὁποῖα πολλαχοῦ ἔφρασσον αὐτόχρημα τὰς ὁδούς. Κατὰ τὸ ἔτος 1883 ἐν μιᾷ μόνῃ ὁδῷ, τῇ Leadenhall Street, ἠριθμοῦντο πλέον τῶν 1400 τηλεγραφικῶν καὶ τηλεφωνικῶν συρμάτων. Ἐν Γαλλίᾳ ἐπίσης ἡ χρῆσις τοῦ τηλεφώνου καθ' ἡμέραν ἐξαπλοῦται· ἐν μόνῃ τῇ πόλει τῶν Παρισίων ὑπολογίζονται σήμερον πλείονες τῶν 5000 τηλεφωνικῶν γραμμῶν.

* *

Ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων τὴν σήμερον ὑπαρχόντων συστημάτων τηλεφώνων τὸ μᾶλλον εὔχρηστον καὶ διαδεδομένον εἰς κοινὰς συνδιαλέξεις εἶνε τὸ τοῦ Graham Bell, τὸ ὁποῖον συνίσταται ἐκ τοῦ *μεταβιβαστῆρος*, τοῦ *ἀποδέκτου* καὶ τοῦ συνδέοντος αὐτοὺς σύρματος.

Διὰ τῶν ὀργάνων τούτων γίνεται ἡ ὁμιλία. Ὁ λαλῶν τίθησι τὸ στόμα αὐτοῦ πρὸ τοῦ χωνοειδοῦς στομίου τοῦ *μεταβιβαστῆρος*. Αἱ ἐκ τῆς φωνῆς κυμάνσεις τοῦ ἀέρος δονοῦσι λεπτότατον ἔλασμα ἐκ μαλακοῦ σιδήρου φράσσον τὸ κατώτερον στόμιον τοῦ χωνοειδοῦς στομίου. Αἱ δονήσεις τοῦ ἐλάσματος αὐτοῦ εἰσὶν ἀνάλογοι πρὸς τὴν ἔντασιν, τὴν εὐρύτητα καὶ τὴν ταχύτητα τῶν δονήσεων τῆς φωνῆς τοῦ λαλοῦντος. Τὸ ἔλασμα δὲ οὕτω δονούμενον προσεγγίζει ὄπισθεν αὐτοῦ κείμενον τεμάχιον σιδήρου μαλακοῦ, ὅπερ μαγνητίζεται καὶ ἀπομαγνητίζεται ἐναλλὰξ ἐξ ἐπιδράσεως εἰς ἑκάστην δόνησιν τοῦ ἐλάσματος. Τὸ τεμάχιον τοῦτο περιβάλλεται, ἐν εἴδει ἠλεκτρικοῦ πηνείου, ὑπὸ σύρματος λεπτοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται *ἐξ ἐπαγωγῆς* ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, καθ' ὅσον μαγνητίζεται ἢ ἀπομαγνητίζεται τὸ ἐν λόγῳ τεμάχιον. Τὸ ἀναπτυσσόμενον τοῦτο ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα κυκλοφορούμενον ἐν τῷ σύρματι μεταβαίνει εἰς τὸ ἄλλο τηλεφωνικὸν ὄργανον, τὸν *ἀποδέκτην*, ἔχοντα τὸν ἴδιον μηχανισμὸν τοῦ *μεταβιβαστῆρος*, καὶ ἐκεῖ παράγει κατ' ἀνάλογον τρόπον δονήσεις ἐπὶ τοῦ λεπτοῦ ἐλάσματος τοῦ μαλακοῦ σιδήρου καθ' ὅλα ὁμοίας πρὸς τὰς δονήσεις τοῦ ἐλάσματος τοῦ *μεταβιβαστῆρος*. Οὕτω δὲ τὸ ἔλασμα τοῦ *ἀποδέκτου* δονούμενον ὡς τὸ τοῦ *μεταβιβαστῆρος* ἀναπαράγει καὶ ἐπαναλαμβάνει τὰς λέξεις τοῦ ὁμιλήσαντος.

Αὕτη εἶνε ἡ ἁπλουστέρα ἐξήγησις τῆς λειτουργίας τοῦ τηλεφώνου, τοῦ ἐκ πρώτης ὄψεως θαυμασίου αὐτοῦ ὀργάνου.

Οὐχ ἧττον οἱ ἐπιχειρήσαντες νὰ ἐφαρμόσωσιν εἰς τὸν πρακτικὸν βίον τὸ τηλέφωνον καὶ καρπωθῶσι τὰ ἐξ αὐτοῦ ὡραῖα ὠφελήματα ἐνωρὶς παρετήρησαν, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ τὸ χρησιμοποιήσωσι διὰ μεγάλας ἀποστάσεις, διότι ὅσον ἐπιμηκέστερον ἦν τὸ σύρμα, τοσοῦτον τὸ *ἐξ ἐπαγωγῆς* ἀναπτυσσόμενον ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα ἐν τῷ τηλεφωνικῷ ὀργάνῳ ὑφίστατο καθ' ὁδὸν ἀπωλείας μεγαλειτέρας, καὶ ἐπομένως οἱ ἦχοι τῆς φωνῆς μετεδίδοντο λίαν ἐξησθενημένοι καὶ μάλιστα ἐξέλιπον καθ' ὁλοκληρίαν πέραν ὁρίου τινός.

Ὁ ἄνθρωπος ὅμως οὐδέποτε πρὸ οὐδεμιᾶς δυσκολίας ἀπελπίζεται· ὁ ἐπιστήμων ἐργάζεται ἀεννάως μετ' ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς θαυμαστῆς· τάχιον δὲ ἢ βράδιον ἀνακαλύπτει τὸν τρόπον νὰ ὑπερνικήσῃ πᾶσαν δυσκολίαν καὶ νὰ παρακάμψῃ πᾶν παρεμβαλλόμενον πρόσκομμα.

Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ μικροσκοπίου ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν ἄνθρωπον νέον ὅλως κόσμον τέως ἀόρατον εἰς αὐτόν, τοῦ ὁποίου τὴν ὕπαρξιν περὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον οὐδὲ κἂν ποτε ὑπωπτεύθη καὶ ἐννόησεν. Τὸ μικροσκόπιον, τὸ θαυμαστὸν τοῦτο ὄργανον, παραλαμβάνον ἀντικείμενα ἀόρατα τὸ μέγεθος μεγαλύνει πλειστάκις τὸν ὄγκον αὐτῶν, ὅπως καταστήσῃ αὐτὰ ὁρατὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἄρα ἐὰν ποτὲ ἀνεκαλύπτετο ὄργανόν τι ἀνάλογον, τὸ ὁποῖον παραλαμβάνον ἦχόν τινα νὰ ἐνισχύῃ πολλαπλασίως καὶ οὕτως ἔντονον νὰ μεταδίδῃ αὐτὸν μακράν, πολὺ μακράν, θὰ ἐπέφερε σπουδαιοτάτην ἀναμόρφωσιν εἰς τὸ τηλέφωνον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀτυχῶς οἱ ἦχοι τῆς φωνῆς δὲν μετεδίδοντο πέραν ὁρίου τινὸς περιωρισμένου.

* *

Εὐτυχῶς τοῦτο μόλις πρό τινων ἐτῶν ἐπλήρωσεν ὁ γάλλος Hughes ἀνακαλύψας τὸ *μικρόφωνον*, τὸ ὁποῖον ἐκλήθη οὕτως κατ' ἀναλογίαν ἐκ τοῦ *μικροσκοπίου*, διότι καὶ τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο παραλαμβάνον καὶ τὸν ἀσθενέστερον ἦχον δι' εὐφυεστάτου καὶ ἁπλοῦ μηχανισμοῦ ἐνισχύει καὶ ἐνδυναμόνει αὐτὸν οὕτως, ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν ἦχον τοῦ ὡρολογίου ἢ τὸν ἀσθενέστατον ψόφον, ὃν ποιεῖ ἔντομον βαδίζον ἐπὶ τῆς πλακὸς τοῦ μικροφώνου, μεταδίδει εὐκρινῶς εἰς πολλῶν μέτρων ἀπόστασιν.

Ἡ σπουδαία αὕτη ἐφεύρεσις τοῦ Hughes συνίστησι μεγίστην πρόοδον εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ τηλεφώνου.

Οὕτω τὸ μικρόφωνον τιθέμενον ἐπὶ τῆς σκηνῆς θεάτρου παραλαμβάνει ἐκεῖθεν τὴν φωνὴν τῶν λαλούντων ἢ τὴν μουσικὴν τῶν ᾀδόντων ἢ παιανιζόντων, καὶ ἀφοῦ ἐνισχύσῃ αὐτὴν ἱκανῶς μεταδίδει μακρὰν ἀρκούντως καθαροὺς καὶ ἐντόνους.

Εἶνε γνωστὰ ἤδη τὰ ἀξιομνημόνευτα ἐπιτυχῆ πειράματα, ἅτινα ἐγένοντο ἐν Παρισίοις κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ τοῦ 1881 διὰ τοῦ *μικροφωνικοῦ τηλεφώνου* εἰς τὴν ἀκρόασιν θεατρικῶν παραστάσεων. Ἔμπροσθεν τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Παρισίοις Μελοδράματος ἑκατέρωθεν τῆς θέσεως τοῦ ὑποβολέως εἶχον τοποθετηθῆ 6 δεξιόθεν καὶ 6 ἀριστερόθεν *μικρόφωνα* τοῦ Hughes, ἅτινα διὰ καταλλήλων ὑπογείων συρμάτων συνεδέοντο μετὰ τηλεφώνων δύο χιλιόμετρα μακρὰν κειμένων ἐντὸς τοῦ καταστήματος τῆς ἐκθέσεως.

Digitized by Google

Εἶχον δὲ συνδεθῆ οὕτως ὥστε ἀνὰ ἓν μικροφῶνον δεξιόθεν τοῦ ὑποβολέως συνεκοινώνει μεθ' ἑνὸς τηλεφωνικοῦ ὀργάνου, *ἀποδέκτου* προωρισμένου διὰ τὸ δεξιὸν οὖς τοῦ ἀκροατοῦ· ἀνὰ ἓν δὲ μικροφῶνον ἀριστερόθεν τοῦ ὑποβολέως μεθ' ἑτέρου *ἀποδέκτου* προωρισμένου διὰ τὸ ἀριστερὸν οὖς. Οὕτω δὲ κατ' αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν τῶν πειραματισθέντων καὶ ἀκροασθέντων, ὄχι μόνον ἤκουον οὗτοι καθαρῶς καὶ λίαν εὐκρινῶς τὴν μελοδραματικὴν παράστασιν, ἀλλ' ἔτι ἠδύναντο πιστῶς καὶ ἀσφαλῶς νὰ παρακολουθῶσι διὰ τῶν ὤτων καὶ τὰς ἐν τῇ σκηνῇ μετακινήσεις τῶν ἠθοποιῶν, καθ' ὅσον οἱ ἦχοι ἤρχοντο ἐντονώτεροι εἰς τὸ δεξιὸν ἢ τὸ ἀριστερὸν οὖς ἀναλόγως ὡς ὁ ἠθοποιὸς ἐτάσσετο δεξιόθεν ἢ ἀριστερόθεν τοῦ ὑποβολέως.

* *

Εἰς Παρισίους σήμερον λειτουργεῖ μεγάλη ἰδιωτικὴ ἑταιρία συνδέσασα τηλεφωνικῶς διάφορα τῆς πόλεως σημεῖα καὶ ἱδρύσασα πρὸς τοῦτο διάφορα γραφεῖα εἰς ἃ προσέρχονται καὶ συνεννοοῦνται διάφορα πρόσωπα. Ἐκτὸς δὲ τούτου πάντες οἱ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ συγκοινωνοῦσιν ἐκ τῆς οἰκίας ἢ τοῦ γραφείου των μετὰ τοῦ κεντρικοῦ τῆς ἑταιρίας γραφείου.

Ἕκαστος δὲ συνδρομητὴς ἐπιθυμῶν νὰ συνδιαλεχθῇ μετ' ἄλλου συνδρομητοῦ ἐν πρώτοις πιέζει κομβίον τι, δι' οὗ σημαίνει κωδωνίσκον ἐν τῷ κεντρικῷ γραφείῳ τῆς ἑταιρίας, ἐνῷ ταυτοχρόνως μικρὸς ἠλεκτρομαγνήτης ἑλκύει πρὸς ἑαυτὸν μικρὰν μεταλλίνην πλάκα, ἥτις πίπτουσα ἀποκαλύπτει ἀριθμὸν ἀνήκοντα εἰς τὸν σημαίνοντα συνδρομητήν. Παρευθὺς εἷς τῶν πρὸς τοῦτο ὡρισμένων ὑπαλλήλων τῆς ἑταιρίας προσερχόμενος εἰς τὸ τηλεφῶνον τίθεται ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ συνδρομητοῦ. Εὐθὺς δὲ ὡς οὗτος μάθῃ τὸ ὄνομα καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ζητουμένου προσώπου πρὸς συνδιάλεξιν προσκαλεῖ αὐτὸν δι' ἑτέρου κομβίου καὶ κωδωνίσκου καὶ ἀποκαθιστᾷ ἀπευθείας συγκοινωνίαν τηλεφωνικὴν μεταξὺ τῶν δύο συνδρομητῶν.

* *

Μέχρι τοῦδε, ὅπως ἐπέλθῃ τηλεφωνικῶς συνεννόησις, ἦτο ἀνάγκη ὁ μὲν ὁμιλῶν νὰ θέτῃ τὸ στόμα αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀκούων τὸ οὖς ἐπὶ τῆς μικρᾶς χωνοειδοῦς κοιλότητος τοῦ τηλεφωνικοῦ *μεταβιβαστῆρος* καὶ *ἀποδέκτου*. Δὲν ἠδύναντο λοιπὸν ἢ δύο μόνον πρόσωπα νὰ συνεννοηθῶσιν. Διὰ τῆς ἐφευρέσεως ὅμως τοῦ μικροφώνου τὸ πεδίον εὐρύνεται κατὰ πολύ, διότι τὸ ὄργανον τοῦτο παραλαμβάνει ἐξ ὁλοκλήρου αἰθούσης ὁπουδήποτε ἐν αὐτῇ παραγομένους ἤχους φωνῆς ἢ μουσικῶν ὀργάνων καὶ μεταδίδει αὐτοὺς μακράν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα τῆς τελευταίας τελειοποιήσεως δὲν ἀπολαμβάνει ἢ ἓν καὶ μόνον ἄτομον, ἀφοῦ πρῶτον προσκολλήσῃ καὶ εἰς ἀμφότερα τὰ ὦτα αὐτοῦ δύο τηλεφωνικὰ ὄργανα, ἅτινα εἶνε ὑποχρεωμένος ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους πολλάκις νὰ κρατῇ προσκεκολλημένα ἐκεῖ.

Πλὴν ὁ ἐπιστήμων ἐρευνητὴς οὐδέποτε ἀρκεῖται εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ· ἐργαζόμενος ἀκαταπαύστως ἔχει ὡς σύνθημα του τό: «*πρὸς τὰ πρόσω πάντοτε*» καὶ προχωρεῖ ἀεννάως χωρὶς ποτέ, ἔστω καὶ μακρόθεν, νὰ διακρίνῃ τὸ τέρμα, ὅπου θὰ σταματήσῃ!

* *

Δὲν ἤρκει μόνον τὸ *μικροφῶνον*· ἔδει νὰ εὑρεθῇ καὶ ἕτερον ὄργανον ἀνάλογον, ὅπερ τοὺς ἐξ ὁλοκλήρου αἰθούσης συλλεγομένους καὶ μεταδιδομένους ἤχους διὰ τοῦ μικροφώνου νὰ καθιστᾷ ἀκουστοὺς οὐχὶ εἰς ἓν μόνον πρόσωπον ἀλλὰ εἰς πολλὰ ταυτοχρόνως ἐν τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ εὑρισκόμενα.

Τὸ τοιοῦτον ὄργανον ἐσχάτως ἀνεκαλύφθη καὶ ἐβαπτίσθη *φωνοφόρον*, διότι τὸν μακρόθεν ὑποδεχόμενον ἦχον καθιστᾷ ἀκουστὸν εἰς ὁλόκληρον αἴθουσαν. Δὲν εἶνε πλέον ἀνάγκη νὰ προσκολλᾷ τις εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ τὸν πρώην *ἀποδέκτην*· πάντες οἱ ἔν τινι αἰθούσῃ εὑρισκόμενοι διὰ τοῦ *φωνοφόρου* ἀκούουσι λίαν εὐκρινῶς καὶ μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας τοὺς μεταδιδομένους ἤχους, χωρὶς οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον νὰ ἐνοχληθῶσιν ἐκ τῶν ἑδρῶν ἢ τῶν ἀνακλίντρων αὐτῶν, ὡσανεὶ ὁ λόγος ἢ ἡ μουσικὴ ἀντήχουν ἐν αὐτῇ τῇ αἰθούσῃ τῶν ἀκροωμένων!

* *

Ὁποία πρόοδος ὁπόσα κοινωνικὰ ὠφελήματα ὑπισχνουμένη!

Δὲν θὰ εἶνε πλέον ἀπαραίτητος ἀνάγκη νὰ μεταβαίνῃ τις αὐτοπροσώπως μυριοτρόπως ἐνοχλούμενος εἰς τὰ θέατρα, τὰ βουλευτήρια ἢ ἄλλας δημοσίους ὁμηγύρεις. Ἓν *μικροτηλεφωνικὸν φωνοφόρον* θὰ φέρῃ μέχρι τῆς οἰκίας αὐτοῦ, μέχρι τοῦ θαλάμου αὐτοῦ, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς κλίνης του, ἐν ἀνάγκῃ, τοὺς ἐν αὐτοῖς λόγους, ἀγορεύσεις, δραματικὰς ἢ μελοδραματικὰς παραστάσεις, συναυλίας κλπ. Οἱ τοῖχοι τῶν αἰθουσῶν τῶν θεάτρων, τῶν πολιτικῶν συζητήσεων κλπ. δὲν θὰ κοσμοῦνται πλέον ὑπὸ ἱστορικῶν ζωγραφιῶν ἢ ἄλλων καλλιτεχνικῶν καὶ πολυτίμων ποικιλμάτων· τὸ πρακτικώτατον πνεῦμα τῆς ἐποχῆς παριστάνοντες οἱ τοῖχοι θὰ καλύπτωνται ὑπὸ πολυαρίθμων, ποικίλης καλλιτεχνικῆς κατασκευῆς, *μικροφώνων* προωρισμένων ἐκεῖθεν νὰ παραλαμβάνωσι τὰς ἀγορεύσεις ἢ τὴν μουσικήν, καὶ νὰ μεταδίδωσι μακρὰν εἰς αἰθούσας ἰδιωτικῶν οἰκιῶν ἢ εἰς ἄλλα κέντρα ἰδιωτικῆς συναναστροφῆς ἢ δημοσίου συναθροίσεως. Τὰ θέατρα θὰ πολλαπλασιάσωσι μυθωδῶς τὰ ἔσοδα αὐτῶν ἱδρύοντα μακρὰν αὐτῶν *αἰθούσας ἀκροάσεως*, ἔνθα τηλεφωνικῶς οἱ προσερχόμενοι ἀντὶ εὐτελοῦς τιμήματος θὰ ἀπολαμβάνωσι τῶν ἐν τοῖς θεάτροις παραστάσεων. Ἐὰν αἱ κλειναὶ

Digitized by Google

Ἀθῆναι μέχρι σήμερον δὲν κατορθοῦσι ν' ἀποκτήσωσι κατὰ τὸν χειμῶνα αἴθουσαν καλοῦ μελοδράματος καὶ θεάτρου ἀρκούμεναι εἰς τὴν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου των μόνον διασκέδασιν, τότε τοὐλάχιστον δὲν θὰ βραδύνωσι ν' ἀποκτήσωσι τηλεφωνικῶς αἰθούσας θεάτρων ἐξαρτωμένας ἐκ τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης θεάτρων, ἔνθα, ἐπὶ ἀπωλείᾳ μόνον τῆς ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπολαύσεως, θὰ παρακολουθῶσι πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὰς παραστάσεις διὰ τῆς ἀκοῆς. Οὐδεὶς πλέον Ἀθηναῖος θὰ φθονῇ τὸν Παρισινόν· οἱ Παρίσιοι διὰ τῶν τηλεφώνων θὰ φέρωνται ἐν μέσαις Ἀθήναις, ἐνῷ ἐξ ἄλλου πάλιν ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος θὰ ἀπολέσῃ τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ νὰ ἔχῃ αὐτὴ μόνη τὴν διασκέδασιν τοῦ βουλευτηρίου της. Αἱ ἐπαρχίαι τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ βραδύνωσι διὰ τηλεφώνων νὰ συνδεθῶσι πρὸς τὸ μοναδικὸν βουλευτήριόν μας, καὶ ἅπαν τὸ κράτος θὰ μεταβληθῇ εἰς μίαν καὶ μόνην βουλευτικὴν αἴθουσαν ἀπολαμβάνον τὴν ἐκ τῶν βουλευτικῶν συζητήσεων τρυφὴν καὶ διασκέδασιν.

* *

Ἐν ταῖς ὀνειροπολήσεσιν ἡμῶν ταύταις παρ' ὀλίγον νὰ λησμονήσωμεν ἕτερον εὐχάριστον τηλεφωνικὸν πείραμα γενόμενον μόλις τὸν παρελθόντα μῆνα ἐν Παρισίοις ἐν πλήρει αἰθούσῃ συνεδριάσεως ἐνώπιον πλέον τῶν 300 παρισταμένων μελῶν τῆς *Διεθνοῦς ἑταιρίας τῶν ἠλεκτρολόγων*. Ἐν τῷ τρίτῳ ὀρόφῳ τοῦ καταστήματος εἶχε τοποθετηθῆ μικρὰ ὀρχήστρα ἐκ 5 μουσικῶν ὀργάνων, τέσσαρες δὲ καλλιτέχναι ἀπήρτιζον μικρὸν μουσικὸν χορόν· καὶ ὅσα ἡ ὀρχήστρα μουσικὰ μέρη ἐξετέλεσε καὶ ὅσα οἱ καλλιτέχναι ἔμελψαν καὶ ἕκαστος ἰδίᾳ καὶ ὁμοῦ πάντες ἐκ τοῦ τρίτου ὀρόφου μετεδίδοντο λίαν σαφῶς καὶ εὐκρινῶς εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων κειμένην εἰς τὸ ἰσόγειον πάτωμα, ἔνθα μετὰ προσοχῆς ἅμα καὶ ἐκπλήξεως ἠκροῶντο 300 παριστάμενοι. Ἡ ἀκρίβεια, ἡ δύναμις καὶ ἡ φυσικότης τῶν μεταδιδομένων ἤχων κατέπληξε τοὺς ἀκροατάς, οἵτινες κατενθουσιασμένοι ἐπευφήμησαν ζωηρῶς τὸ νέον τοῦτο τηλεφωνικὸν ὄργανον. Εἴπομεν νέον, διότι πράγματι ἐνταῦθα ἐπρόκειτο περὶ δοκιμασίας νέου ὅλως πάλιν ὀργάνου, τοῦ *θερμομικροφώνου*, ὅπερ ὅλως νεωστὶ ἐφεῦρεν ὁ δόκτωρ Ochorowicz. Ἐκλήθη δὲ θερμομικροφῶνον, καθ' ὅσον ἡ ἔντασις τῶν παραλαμβανομένων ἤχων ἐν τῷ *μεταβιβαστῆρι* ὀφείλεται εἰς προσθήκην ἐν αὐτῷ μεταλλικῆς κόνεως, ἥτις θερμαινομένη ὑπὸ τῆς διόδου τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος ἐπιδρᾷ λίαν εἰς τὴν τροποποίησιν τοῦ ἰδίου ῥεύματος, δι' οὗ πολλαπλασιάζει τὴν δύναμιν τῶν προσλαμβανομένων ἤχων καὶ μεταδίδει αὐτοὺς μακρὰν μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας καὶ δυνάμεως. Ἓν ἔτι σπουδαῖον βῆμα περαιτέρω πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὴν τελειοποίησιν τοῦ τηλεφώνου.

(Ἕπεται τὸ τέλος). ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ

ΤΟ ΡΟΔΟΝ

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Παρακολουθήσαντες μέχρι τοῦ νῦν τὸν βίον τοῦ ποιητικοῦ τούτου ἄνθους βεβαίως εὑρίσκομεν δικαίαν καὶ πρέπουσαν τὴν ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν, τὴν ἀποδοθεῖσαν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἥτις καταφαίνεται ἔτι μᾶλλον καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις.

Τὰ ῥόδα ἐλλείπουσιν ἀπὸ τοῦ κήπου τοῦ Σολομῶντος, ὃν ψάλλει τὸ *Ἆσμα Ἀσμάτων*, τὸ δὲ ῥόδον τοῦ Σαρὼν εἶνε κρῖνον, κληθὲν οὕτω ἐκ κακῆς μεταφράσεως. Τὸ ῥόδον τῆς Ἱεριχοῦς, ὡς γνωστόν, οὔτε ἐκ τῆς Ἱεριχοῦς κατάγεται, οὔτε εἶνε ῥόδον, ἀλλὰ φυτὸν φρυγανῶδες τῶν ἐρήμων, συγγενὲς πρὸς τὸ ἡμέτερον κάρδαμον. Ἐν γένει δὲ φαίνεται ὅτι ἐν ἀρχῇ τὸ ῥόδον δὲν ἐκαλλιεργήθη καθ' ὅλην τὴν χώραν τῶν σημιτικῶν φυλῶν, οὔτε ὑπάρχει τοὐλάχιστον σημιτικὴ λέξις δηλοῦσα τὸ ῥόδον. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἄνθος καὶ ὄνομα εἰσήχθησαν διὰ τῶν ἀρίων φυλῶν· (Χαλδαϊστὶ τὸ ῥόδον λέγεται Verad, ἀραβιστὶ καὶ ἀραμαϊστὶ Vard, κατὰ τοὺς ἀρχαίους βακτριανοὺς Vareda, ἀρμενιστὶ Varda, αἰολιστὶ βρόδον, ἑλληνιστὶ ῥόδον, λατινιστὶ rosa). Ἐὰν δὲ ἡ ἄμπελος θεωρεῖται ὡς δῶρον τοῦ σημιτικοῦ, τὸ ῥόδον θεωρητέον ὡς προσφορὰ τοῦ ἰνδογερμανικοῦ πολιτισμοῦ.

Καὶ ἐν Αἰγύπτῳ δὲ τὸ ῥόδον κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Φαραὼ ἦτο ἄγνωστον, διότι λείπει ἀπὸ τῶν ἀναγλύφων, δὲν ἐδείχθη δὲ οὔτε ἐπὶ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ παπύρων μετὰ βεβαιότητος. Οἱ ῥοδῶνες ἤνθουν ἴσως παρὰ τὸν Νεῖλον ἐν καιρῷ τῶν Πτολεμαίων, καθ' ὃν χρόνον καὶ ἐν Κυρήνῃ καὶ Καρχηδόνι. Καὶ ἀπὸ τῶν κυρίως Ἰνδιῶν λείπει τὸ ῥόδον, διότι τὸ τροπικὸν κλίμα αὐτόθι εἶνε ὑπέρθερμον. Τὸ σημερινὸν δὲ ἰνδικὸν ἢ βεγγαλικὸν ῥόδον κατάγεται ἀπὸ Κίνας.

Ἐν *Ἑλλάδι* εὑρίσκομεν τὸ ῥόδον μνημονευόμενον ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων· ὅπως δὲ πᾶν τὸ ὡραῖον καὶ μέγα τὸ τιμῶν τὸν νεώτερον βίον χρεωστοῦμεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα οὕτω καὶ τὸ ῥόδον. Ὁ Ὅμηρος δὲν ἀναφέρει μὲν τὸ ῥόδον, γνωρίζει ὅμως τὸ ἐξ αὐτῶν ἔλαιον, τὴν δὲ ἠῶ καλεῖ *ῥοδοδάκτυλον*. Καὶ οἱ ἀρχαιότατοι ποιηταὶ ἔψαλον καὶ ἐξύμνησαν τὸ ῥόδον. Ἔκ τινων δὲ δεδομένων εἰκάζεται ὅτι αἱ κηπαῖαι ῥοδαῖ ἢ ἴσως καὶ ποικιλίαι αὐτῶν τελειότεραι ἦλθον εἰς Ἑλλάδα διὰ τῆς Θεσσαλίας, Μακεδονίας καὶ Θρᾴκης, ἐκ τῶν ὁμοφύλων τουτέστιν ἐκείνων χωρῶν, τῶν πρὸς βορρᾶν τῆς Ἑλλάδος κειμένων, ἀφ' ὧν οἱ Ἕλληνες παρέλαβον δῶρά τινα τοῦ πολιτισμοῦ των, πρὸ πάντων δὲ τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου, ἴσως δὲ καὶ τὴν ἀμπελουργίαν αὐτήν. Ἔτι δὲ καὶ σήμερον εἶνε οἱ διάσημοι ῥοδῶ-

Digitized by Google

νες πρὸς νότον τοῦ Αἵμου. Ὁ Ἡρόδοτος διηγεῖται ἡμῖν περὶ τῶν κήπων τοῦ βασιλέως Μίδα ἐν Μακεδονίᾳ, «ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἓν ἕκαστον ἔχον ἑξήκοντα φύλλα ὀδμῇ τε ὑπερφέροντα τῶν ἄλλων». Οἱ κῆποι δὲ οὗτοι καὶ εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ἦσαν διάσημοι, ἐν αὐτοῖς δὲ κατὰ τὴν παράδοσιν συνελήφθη ὁ Σιληνός, ὁ μέθυσος συνοδὸς τοῦ Βάκχου. Βραδύτερον ἐν τοῖς χρόνοις Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ὁ Θεόφραστος ἔγραψε περὶ τοῦ ῥόδου καὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν φυτῶν τόσον ἐπιτυχῶς, ὥστε οἱ μεταγενέστεροι μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος μόλις ἠδυνήθησαν νὰ προσθέσωσί τι πλειότερον.

Τὴν ἱστορίαν τῶν ῥόδων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ὁ Hehn (Kulturpflanzen und Hausthiere κ.τ.λ. Ἔκδ. τετάρτη) ἐκθέτει ὡς ἀκολούθως.

Ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος καλοῦσι τὴν ἠῶ *ῥοδοδάκτυλον*, ἐν τινι δὲ ὁμηρικῷ ὕμνῳ ἡ ἠὼς καλεῖται καὶ *ῥοδόπηχυς*· καὶ ἐν τῇ Θεογονίᾳ δὲ ἀπαντῶσι δύο ῥοδοπήχεις θυγατέρες τοῦ Νηρέως. Ἡ Ἀφροδίτη χρίει τὸν νεκρὸν τοῦ Ἕκτορος «ῥοδόεντι ἐλαίῳ ἀμβροσίῳ». Ὅμοιαι φράσεις ἀπαντῶσι καὶ περὶ τοῦ *λειρίου*, ὅπερ παρ' Ὁμήρῳ εὑρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν μὲ τὸ ῥόδον κατηγορίαν. Ὁ Ἕκτωρ ζητεῖ νὰ κατασχίσῃ διὰ τοῦ δόρατος αὐτοῦ τὸν «λειριόεντα χρόα» τοῦ Αἴαντος. Ἡ φωνὴ τῶν τεττίγων καὶ ἡ τῶν Μουσῶν ὀνομάζεται *λειριόεσσα*. Ταῦτα πάντα περὶ τῶν δύο τούτων φυτῶν δεικνύουσι παρομοιώσεις πιθανῶς ἀναφερομένας πρὸς σύγκρισιν μακρὰν ὑπαρχόντων ἀντικειμένων. Τὰ ἄνθη τῆς ῥοδῆς ἀναφέρονται μὲν εἰς τὸν ὕμνον τῆς Δήμητρος, ἀλλὰ πάντοτε περιβεβλημένα ξενίζουσάν τινα φαντασιώδη περιβολήν. Ἡ Περσεφόνη δηλ. παίζει μετὰ τῶν συντρόφων αὐτῆς ἐπὶ τοῦ «μαλακοῦ λειμῶνος» καὶ δρέπει ῥόδα μετ' ἄλλων ἀνθέων. Ἑπομένως ἡ ῥοδῆ τίθεται ἐπὶ ἰδεώδους λειμῶνος, τὰ δὲ ἄνθη αὐτῆς δὲν κόπτονται ἀπὸ θαμνώδους φυτοῦ, οὔτε προφυλάσσονται ὑπὸ ἀκανθῶν· πρὸς δὲ τούτοις τὰ ῥόδα ταῦτα δρέπονται μετ' ἄλλων ἀνθέων, ἐξ ὧν, πλὴν τοῦ κρόκου, τῶν ἴων καὶ τοῦ ὑακίνθου εὑρίσκεται καὶ ὁ *νάρκισσος*, φυτὸν *θαυμαστόν*, εἰς τὴν θέαν τοῦ ὁποίου ἐκπλήσσονται θεοί τε καὶ ἄνθρωποι, ὅπερ ὑψοῦται ἀπὸ τῆς ῥίζης μὲ ἑκατὸν κεφαλὰς καὶ τοῦ ὁποίου ἡ εὐωδία πληροῖ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν πόντον:

Τοῦ καὶ ἀπὸ ῥίζης ἑκατὸν κάρα ἐξεπεφύκει
κηώδει δ' ὀδμῇ πᾶς τ' οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθε
γαῖά τε πᾶσ' ἐγέλασσε καὶ ἁλμυρὸν οἶδμα θαλάσσης.

Εἶνε δὲ φανερὸν ὅτι ὁ νάρκισσος ἐνταῦθα δοξάζεται, διότι ἦτο ἐν χρήσει ὡς σύμβολον ἐν τοῖς μυστηρίοις τῆς Δήμητρος, ἀντιπροσωπεύων κατ' ἀρχάς, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, τὰς ναρκωτικὰς ἐν γένει ξενικὰς ὀσμὰς τῶν ἀνθέων. Ἐν ἄλλῳ τινὶ δὲ χωρίῳ τοῦ αὐτοῦ ὕμνου διηγεῖται ἡ Περσεφόνη εἰς τὴν μητέρα της πῶς ἔπαιζε ἐπὶ τοῦ μαγευτικοῦ λειμῶνος καὶ ἔδρεπε «ῥοδέας κάλυκας καὶ λείρια, θαῦμα ἰδέσθαι», ἔνθα ἡ τελευταία προσθήκη καταδεικνύει τὸ μακράν, τὸ μυθῶδες, τὸ σπάνιον τοῦ ἄνθους τούτου. Μετὰ τῶν συμπαικτριῶν νυμφῶν τῆς Περσεφόνης εὑρίσκονται τρεῖς, ὧν τὰ ὀνόματα ἐλήφθησαν ἐκ ῥόδων, ἡ Ῥόδεια, ἡ Ῥοδόπη καὶ ἡ Ὠκυρόη καλυκῶπις (ἔχουσα τὸ πρόσωπον ὅμοιον πρὸς κάλυκα ῥόδου). Ἐν ἀποσπάσματι τοῦ τρεῖς γενεὰς ἀρχαιοτέρου τοῦ ὕμνου τούτου Ἀρχιλόχου, οὗτινος ὁ κόσμος ἦτο εὐρύτερος τῆς ἀττικῆς ἱερατικῆς ταύτης ποιήσεως, περιλαμβάνων πλὴν τῶν νήσων καὶ τὴν Θράκην καὶ τὴν Λυδίαν, ἀπαντᾷ ἡ ῥοδῆ μετὰ τῶν ἀνθέων αὐτῆς, καὶ δὴ μετὰ κλάδων μυρσίνης ὡς κόσμημα κόρης, ἀναμφιβόλως τῆς Νεοβούλης, ἐρωμένης τοῦ ποιητοῦ, ἥτις

ἔχουσα θαλλὸν μυρσίνης ἐτέρπετο
ῥοδῆς τε καλὸν ἄνθος.

Ἑκατὸν ἔτη βραδύτερον τὸ ῥόδον εὑρίσκεται ὡς ἀγαπητὸν ἄνθος τῆς Σαπφοῦς, ἥτις ὕμνησεν αὐτὸ καὶ ἐδόξασεν. Ἔκτοτε ἀπαντῶμεν τὸ ῥόδον καὶ τὸ λείριον ἁπανταχοῦ συνυφασμένον ἐν τῷ βίῳ καὶ τοῖς ἐθίμοις τοῦ τὰς ἐπιδείξεις καὶ τὴν λαμπρότητα κατὰ τὰς τελετὰς ἀγαπῶντος φιλανθοῦς λαοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Πόθεν ὅμως ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ δύο ταῦτα ἄνθη; Ἐν ποίᾳ χώρᾳ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὑπὸ τίνος λαοῦ ἐθεραπεύθη ἡ ἐν Εὐρώπῃ ἐπιχωριάζουσα Ῥοδῆ ἡ γαλλική, ἡ ἀρχέγονος ῥίζα τῆς ἑκατονταφύλλου, καὶ μετεβλήθη εἰς τὴν ἡδύοσμον ἑξηκοντάφυλλον ἢ ἑκατοντάφυλλον;

Εἶνε γνωστόν, τεκμηριοῦται δὲ καὶ ἐκ πολλῶν δεδομένων, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγνώριζον τὴν ἐξηυγενισμένην ῥοδῆν πρὸ τῶν ἀρχαίων Ἑβραίων, καὶ ἑπομένως ἡ ῥοδῆ δὲν εἶνε φυτὸν *σημιτικόν*. Ἡ γνώμη αὕτη ἐνισχύεται καὶ ἐκ τῆς μὴ ἀνευρέσεως ῥόδων ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, ἀφ' ὧν ἄλλως οὐδόλως ἐλλείπει ἡ δι' ἄλλων ἀνθέων διακόσμησις. Καὶ ὁ Ἡρόδοτος δ' ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἠθῶν μνημονεύει μόνον τοῦ λωτοῦ καὶ «κρινέων ῥόδοισι ἐμφερέων». Ἐνῷ δὲ οὕτως ὑποδεικνύεται ἡμῖν ὡς πατρὶς τῆς ῥοδῆς ἡ κεντρικὴ Ἀσία, ἔρχεται ἀφ' ἑτέρου εἰς κραταίωσιν τῆς γνώμης ταύτης καὶ ἡ γλῶσσα, ἐξ ἧς ἐνίοτε ἐξάγομεν συμπεράσματα περὶ τῶν ἀπωτάτω χρόνων τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, εἰς τὰ βάθη τῶν ὁποίων οὐδεμία ἄλλη ἱστορικὴ ἔρευνα δύναται νὰ διεισδύσῃ. Ἡ Ἑλληνικὴ τουτέστι λέξις *ῥόδον* ἢ *βρόδον* (ἡ Σαπφὼ ἔγραφε τὴν λέξιν μὲ δίγαμμα) καὶ λείριον εἶνε λέξεις *ἰρανικαί*, καὶ ἑπομένως τό τε ὄνομα καὶ τὸ φυτὸν ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Μηδίας διὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ

Digitized by Google

τῆς Φρυγίας. Ἡ αἰθρία καὶ θερμὴ Περσία καὶ σήμερον ἔτι εἶνε χώρα εὐανθής. Ὁ Ritter ὁμιλῶν περὶ τῆς Τεχεράνης (Erdkunde 8.610) λέγει· «Ἐνταῦθα ἡ ῥοδῆ εὐδοκιμεῖ τὰ μάλιστα ὅσον ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ χώρᾳ τῆς γῆς, οὐδαμοῦ δὲ καλλιεργεῖται καὶ ἀγαπᾶται πλειότερον ἢ ἐνταῦθα. Ἅπαντες οἱ κῆποι καὶ αἱ αὐλαὶ εἶνε πλήρεις ῥοδῶν, αἱ αἴθουσαι πλήρεις γαστρῶν ῥοδοφόρων, ἅπαντα τὰ λουτρὰ ἐστρωμένα διὰ ῥόδων, ἅτινα ἀδιακόπως ἀντικαθίστανται καὶ ἀνανεοῦνται ὑπὸ τῶν διηνεκῶς ἀνθοστολίστων ῥοδῶν. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ κάλιον (τὸ ἀγγεῖον τοῦ ναργιλὲ) καὶ τοῦ πενεστέρου τῶν καπνιστῶν κοσμεῖται δι' ἀνθέων τῆς ἑκατονταφύλλου ῥοδῆς, τὰ πάντα δὲ περιπνέει αὔρα ῥοδόοσμος».

.... Ἡ ῥοδῆ, ὡς εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω, μετανάστευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς Φρυγίας, Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας, ὅπως εἰκάζεται καὶ ἔκ τινων δεδομένων τῶν μυθωδῶν παραδόσεων τῶν ἀρχαίων. Τὸ «Νύσιον πεδίον», ἀφ' οὗ, κατὰ τὸν ὁμηρικὸν ὕμνον, ἡ Περσεφόνη ἔδρεπεν ἄνθη καὶ κρῖνα, δέον νὰ τεθῇ ἐν Θρᾴκῃ κατὰ τὴν Ἰλιάδα (ΣΤ. 133), καὶ τὸ ὄνομα δὲ μιᾶς τῶν συμπαικτριῶν αὐτῆς, τῆς Ῥοδόπης, εἶνε συγχρόνως ὄνομα τοῦ θρᾳκικοῦ ὄρους, εἰς ὃ μετεβλήθη ἡ νύμφη αὐτη. Εἴδομεν δὲ ὅτι καὶ ὁ Ἡρόδοτος θέτει ἐν Μακεδονίᾳ (εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Βερμίου ὄρους) τοὺς κήπους τοῦ Μίδα· ἔτι δὲ σαφέστερον ἐκφράζεται ὁ ἀλεξανδρινὸς ποιητὴς Νίκανδρος ἐν δευτέρῳ Γεωργικῶν. Ὁ Μίδας, λέγει οὗτος, ὁ ἐξ Ἐδονίας (χώρας ἐν Θρᾴκῃ) λιπὼν τὴν ἐν Ἀσίδι (Μικρᾷ Ἀσίᾳ) ἀρχήν, ἀνέθρεψε τὸ πρῶτον ῥοδᾶς ἑξηκονταφύλλους ἐν τοῖς κήποις τῆς Ἠμαθίας (χώρας ἐν Μακεδονίᾳ). Ἐπίσης καὶ ὁ Θεόφραστος θέτει ἐν Μακεδονίᾳ περὶ Φιλίππους τὰ διπλᾶ ῥόδα, ἅτινα ὀνομάζει ἑκατοντάφυλλα, καὶ ἅτινα οἱ ἐγχώριοι ἔδρεπον ἀπὸ τοῦ πλησίον ἀργυρούχου καὶ χρυσούχου ὄρους Παγγαίου. Τὴν χώραν ταύτην ἐπίσης ἀναφέρει καὶ ἑτέρα τις παλαιὰ καὶ σπουδαία μαρτυρία, ἀπόσπασμά τι τῶν ποιημάτων τῆς Σαπφοῦς:

Οὐ γὰρ πεδέχεις βρόδων
τῶν ἐκ Πιερίας.

Καὶ ἐκ τῶν μύθων δὲ οἵτινες ἐσχηματίσθησαν μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ νέου ἄνθους ἀναγνωρίζομεν εὐχερῶς τὴν φρυγικὴν φυσιολατρείαν. Τὸ ῥόδον τουτέστιν εἶνε ἀφιερωμένον τῇ Ἀφροδίτῃ, αὐτὸ δὲ εἶνε καὶ τὸ ἄνθος τοῦ Διονύσου. Τὸ ῥόδον ἐπίσης εἶνε σύμβολον τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ θανάτου.

Πῶς τὸ ῥόδον ἐγεννήθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἄττιος (τοῦ φρυγικοῦ Ἀδώνιδος) ἀναφέρεται διαφοροτρόπως. Οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἐπλάσθη ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Ἀδώνιδος, οἱ δὲ ἐκ τοῦ αἵματος αὐτῆς τῆς θεᾶς, ἥτις ἀκούσασα τὸν θάνατον τοῦ ἐράστου α λυσαμένη πλοκαμίδας» ἔτρεχε διὰ τῶν δρυμῶν *πενθαλέα, νήπλεκτος, ἀσάνδαλος*, ὅτε αἱ βάτοι καθήμαξαν τοὺς πόδας της. Τὸ *ἱερὸν* δὲ αὐτῶν αἷμα πεσὸν ἐπὶ τῶν λευκῶν ῥόδων μετέβαλεν αὐτὰ εἰς ἐρυθρά.

Κατὰ δὲ τὸν ἕτερον μῦθον, ὅστις ὑποσημαίνει φρυγικὴν καταγωγήν, τὸ ἄνθος ἐφύη ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Ἀδώνιδος:

δάκρυον ἁ Παφία τόσσον χέει, ὅσον Ἄδωνις
αἷμα χέει· τὰ δὲ πάντα ποτὶ χθονὶ γίγνεται ἄνθη,
αἷμα ῥόδον τίκτει, τὰ δὲ δάκρυα τὰν ἀνεμώναν.

Ὁ πρὸς τὰ ῥόδα ἔρως παρὰ Ῥωμαίοις ἀνεπτύχθη εἰς ἀληθῆ ῥοδομανίαν, ὁμοίαν τῆς ὁποίας δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡμῖν ἡ ἱστορία τῶν ἀνθέων, διότι οὗτοι δὲν ἐζήτουν νὰ κοσμῶσι μόνον τὰς ἐπαύλεις αὐτῶν διὰ πρασιῶν ἐκ ῥοδῶν, ἀλλ' ἵδρυσαν καὶ ἰδίους ῥοδῶνας (rosaria), ὧν τὴν σύστασιν συνιστᾷ καὶ ὁ Οὐάρων. Ὅπως δὲ μὴ στερῶνται τῶν ἀγαπητῶν ῥόδων ἐν ὥρᾳ χειμῶνος μετέφερον μεγάλα φορτία διὰ πλοίων ἐκ τῆς θερμῆς Αἰγύπτου, βραδύτερον δὲ ἐδιδάχθησαν νὰ καλλιεργῶσιν αὐτὰ καὶ ἐν θερμοκηπίοις. Οἱ συγγραφεῖς τῶν χρόνων τῶν Καισάρων πρὸς ἀπόδειξιν τῆς τρυφηλῆς συγχρόνου πολυτελείας ἀναφέρουσιν ὅτι ἔχουσι χιόνα μὲν τὸ θέρος, ῥόδα δὲ τὸν χειμῶνα, καὶ ὅτι ὁ Τίβερις οὐδόλως ὑστερεῖ τοῦ Νείλου, ἂν καὶ ἐκεῖ μὲν παράγει τὰ ῥόδα ἡ φύσις, ἐδῶ δὲ ἡ τέχνη.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Σ. Μηλιαρακης.

ΟΙ ΚΩΔΩΝΕΣ

Οἱ κώδωνες κατασκευάζονται ἐκ διαφόρων μετάλλων· τὸ ἐκ χαλκοῦ ὅμως καὶ κασσιτέρου μίγμα, τὸ ὀνομαζόμενον *χαλκὸς τῶν κωδώνων* θεωρεῖται ὡς τὸ ἄριστον. Ἄριστοι κώδωνες κατασκευάζονται ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἐκ χυτοῦ σιδήρου. Εὔηχοι γίνονται ἐξ ὑέλου ἀλλὰ εἶνε λίαν εὔθραυστοι.

Ὡς λέγεται, ὁ μέγιστος κώδων τοῦ κόσμου εἶνε ὁ ἐν Μόσχᾳ τῆς Ῥωσσίας, ὀνομαζόμενος βασιλεὺς τῶν κωδώνων· ὑπάρχει ὅμως καὶ ἄλλος μεγαλείτερος ἐν Ἰαπωνίᾳ. Ὁ ῥωσσικὸς κατασκευασθεὶς τῷ 1736 ἔχει ὕψος 19 ποδῶν καὶ 3 δακτύλων, ὑποτίθεται δὲ ὅτι τὸ βάρος του εἶνε 250 τόνων περίπου. Ἔχει μέγα ῥῆγμα εἰς τὸ πλάγιον αὐτοῦ καὶ ἑπομένως δὲν δύναται νὰ ἠχήσῃ. Ὁ μέγας Ἰαπωνικὸς κώδων κρέμαται εἰς τὸ κωδωνοστάσιον ἑνὸς ναοῦ ἐν τῇ πόλει Κιότῳ. Ἔχει ὕψος 24 ποδῶν καὶ πάχος 16 δακτύλων κατὰ τὸ χεῖλος τῆς στεφάνης. Μὴ ἔχων πλῆκτρον κρούεται διὰ ξυλίνου ἐμβόλου πλήττοντος ἔξωθεν. Ἄλλος μέγας κώδων ἐν Μόσχᾳ ἔχει διάμετρον πλέον τῶν 13 ποδῶν, δηλαδὴ ἐμβαδὸν μεγάλου δωματίου καὶ ζυγίζει κατὰ προσέγγισιν 120 τό-

Digitized by Google

νους. Μετὰ τούτους ἔρχονται οἱ ὀκτὼ κώδωνες τοῦ Πεκίνου, ζυγίζοντες ἕκαστος 53 τόνους. Ὁ ἐπὶ τοῦ πύργου τῆς Οὐεστμινστέρης μέγας κώδων ζυγίζει 14 τόνους περίπου. Ὁ ἐν Νοβογορὸδ τῆς Ῥωσσίας ὑπάρχων κώδων ζυγίζει 31 τόνους, καὶ ὁ ἐν Βιέννῃ περίπου 17. Λέγουσιν ὅτι τὸ μέταλλον ἐξ οὗ εἶνε κατεσκευασμένος ὁ μέγας κώδων τῆς Μόσχας περιέχει καὶ πολλὴν ποσότητα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου προσενεχθεῖσαν ὑπὸ διαφόρων ὡς ἀνάθημα, ὑπολογίζεται δὲ ἡ ἀξία του εἰς 67 χιλ. λίρας στερλίνας περίπου.

Εἰς πολλὰς ἐκκλησίας ἐκτελεῖται ἁρμονικὴ κωδωνοκρουσία, διὰ τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται 8 ἢ 12 κώδωνας διαφόρων μεγεθῶν παράγοντας μουσικοὺς ἤχους ὁμοίους πρὸς τοὺς τοῦ κλειδοκυμβάλου. Τοιουτοτρόπως δὲ κρούονται μέλη δι' αὐτῶν.

Κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἐπιστεύετο ὅτι οἱ κώδωνες ἠδύναντο νὰ ἀπομακρύνωσι τὰ δαιμόνια· διὰ τοῦτο ἐπεκράτει συνήθεια νὰ σημαίνωσι τοὺς κώδωνας τῶν ἐκκλησιῶν, ὅταν ἀσθενής τις ἐψυχορράγει, διὰ νὰ διώκωσι τὰ δαιμόνια, τὰ ὁποῖα ὑπετίθετο ὅτι ἵστανται παρὰ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς, περιμένοντα νὰ ἁρπάσωσι τὴν ψυχήν του. Οἱ κώδωνες ἐνομίζοντο ἐπίσης ὅτι εἶχον τὴν δύναμιν νὰ προφυλάττωσι τὰς οἰκοδομὰς ἀπὸ ἀστραπῶν καὶ καταιγίδων. Α.

Ο ΡΕΜΒΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ

'Στὸ σπίτι κάθομαι τὸ βράδυ βράδυ,
ὅπου πρωτόβλεψα χρυσῆ αὐγή·
μέσα 'στὸ ἥμερο πετοῦν σκοτάδι
ὅλα τὰ ὄνειρα τὰ περασμένα,
ὅλα τὰ πρόσωπα τ' ἀγαπημένα,
ποῦ τώρα κοίτουνται βαθειὰ 'στὴ γῆ.

Πηγαίνω, στέκομαι 'στὸ παραθύρι·
ἡ δύση ἄντικρυ χαμογελᾷ·
μέσ' 'στὰ ρουμπίνια της, μέσ' 'στὸ ζαφεῖρι
οἱ ἀνεμόμυλοι ἀντιφεγγίζουν,
σὰν τὰ φαντάσματα στριφογυρίζουν,
βογγοῦν τὰ 'ξάρτια των τὰ ἀψηλά.

Ἔτσι, σὰν ἤμουνε παιδὶ ἀκόμα,
ἐδῶ καθόμουνε καμμιὰ φορά,
τῆς δύσης κόκκινο ἦταν τὸ χρῶμα
καὶ ροδοφτέρουγο τὸ συννεφάκι.
'Στὸ ἀνοιξιάτικο τὸ ἀγεράκι
οἱ μύλοι ἅπλωναν λευκὰ φτερά.

Κανένα ὄνειρο δὲ μοῦ γελοῦσε·
ἤμουνε ὄνειρο ἐγὼ βαθύ,
ἤμουν τὸ σύννεφο ποῦ ἐπερνοῦσε,
καὶ ἐκοιμότανε συμμαζωμένο
μέσα 'στὸ πέλαγος τὸ χρυσωμένο,
κ' ἦταν ἀνίδεο ποῦ θὰ 'βρεθῇ. —

Νηὸς ἐκαθόμουνα ἐδῶ· 'στὸ χέρι
ἔγερνα μέτωπο σὰν τὴ φωτιά·
φεῦγαν τὰ σύννεφα 'ςτ' ἀγριοκαῖρι,
ἡ δύση κόκκινη, καμινισμένη·
οἱ μύλοι γύριζαν δαιμονισμένοι,
πέφταν, σηκόνουνταν σὰν τὰ στοιχειά.

Τὰ 'ξάρτια ἀκούραστα στρεφογυρνοῦσαν,
θαρρεῖς πῶς κράζουνταν 'στὰ σκοτεινά,
μὰ δὲν προφθάνουνταν καὶ βλασφημοῦσαν!
Ἔτσι κ' οἱ πόθοι μου μέσ' 'στὴν καρδιά μου
ἐκυνηγοῦσανε τὰ ὄνειρά μου,
κ' ἐκεῖνα φεύγανε παντοτεινά.

Ἄχ! τώρα πέρασε τὸ καλοκαῖρι,
τρέχει 'ςτῆς φλέβες μου ἡ χειμωνιά,
κρύο τοῦ μνήματος φυσᾷ τ' ἀγέρι!
Σὰν τὸν ἀπόμαχο ἐγὼ τὸ γέρο,
πολέμους ποῦζησα 'στὸ νοῦ μου φέρω,
λυώνουν τὰ δάκρυα τὴν παγωνιά. —

Στ' ἀρχαῖο κάθομαι τὸ παραθύρι·
ἡ δύση σβύνεται ἀργὰ ἀργά,
οἱ μύλοι παύουνε τὸ γύρι-γύρι·
σώθηκε τ' ἄλεσμα ποῦ τοὺς κινοῦσε,
σώθηκ' ἡ δύναμη ποῦ μ' ἐξυπνοῦσε!
γέρνω 'στὸ μνῆμά μου σιγὰ σιγά.

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ ἀμερικανικὸς κροκόδειλος εἶνε μέγα σαυροειδὲς ἀμφίβιον, ὅπερ διαιτᾶται πάντοτε εἰς τὰ γλυκέα ὕδατα, οὐδέποτε εἰσερχόμενον εἰς ἁλμυρόν. Συνήθως φθάνει εἰς μῆκος δεκατεσσάρων ἢ δεκαπέντε ποδῶν· ἡ κεφαλή του ἀποτελεῖ τὸ ἕβδομον περίπου τοῦ ὅλου μήκους του, τὸ δὲ στόμα του εἶνε εὐρύτατον μετὰ μιᾶς σειρᾶς ὀξέων ὀδόντων ἐπὶ ἑκάστης σιαγόνος· τρέφεται δὲ κυρίως δι' ἰχθύων, ἀλλὰ συλλαμβάνων καταβροχθίζει καὶ ζῶα χερσαῖα, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνθρώπους. Γεννᾷ πεντήκοντα ἕως ἑξήκοντα αὐγὰ ἰσομεγέθη πρὸς τὰ τῆς χηνός, τὰ καλύπτει μὲ ἄμμον καὶ ἀφίνει αὐτὰ νὰ ἐκκολαφθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου. Οἱ νεοσσοὶ ἔχουσι πέντε ἢ ἓξ δακτύλων μῆκος· ἅμα ἐκκολαφθῶσιν, ἀμέσως δὲ σπεύδουσι πρὸς τὸ ὕδωρ. Ἀρέσκονται νὰ παίζωσιν εἰς τὸν ἥλιον, πτοηθέντες δὲ φεύγουσιν ὑλακτοῦντες ὡς σκύλακες. Λέγεται ὅτι ἐνίοτε ἐν ὥρᾳ κινδύνου ἡ μήτηρ καταπίνει τὰ μικρά της, τὰ ὁποῖα ὁρμῶσι τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου ἐντὸς τοῦ λαιμοῦ της.

Τὸ δέρμα τοῦ ἐν πλήρει ἀναπτύξει κροκοδείλου εἶνε κεκαλυμμένον ὑπὸ λεπίων ὀστεΐνων σκληροτάτων, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀληθὲς τὸ συνήθως λεγόμενον ὅτι δὲν διαπερᾷ αὐτὸ σφαῖρα πυροβόλου. Τὸ δέρμα τοῦ κροκοδείλου τούτου κατεργαζόμενον χρησιμεύει εἰς κατασκευὴν ὑποδημάτων.

Ἐν περιπάτῳ·

— Δὲν μοῦ λές, ποιαὶς εἶν' αὐταὶς ἡ πέντε ποῦ πηγαίνουν ἀπὸ τὸ ἄλλο πεζοδρόμιο;

— Ἡ τελευταία δεξιὰ εἶνε κόρη μου· ἡ ἄλλαις τέσσαρες εἶνε ἀδελφαὶς της.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 1025

Digitized by Google

'Αριθ. 485 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 89. | 14 Ἀπριλίου 1885

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Η'

Αἱ ἡμέραι διεδέχοντο ἀλλήλας καὶ εἰς μάτην ἀνὰ πᾶσαν ἑσπέραν ἡ Εὐφροσύνη ἐλάμβανεν ἀπόφασιν νὰ δειχθῇ γενναιοτέρα τὴν ἐπαύριον. Ἡ ἐπιοῦσα ἤρχετο καὶ παρήρχετο χωρὶς νὰ φέρῃ τὸν ὅρκον τοῦ Περικλέους! Ἡ ἡμέρα τοῦ χωρισμοῦ ἐπλησίαζεν, ἐκείνη δὲ οὐδὲν εἶχεν ἔτι κατορθώσει!

Ἐν τοσούτῳ ἀνέτειλεν ἐπὶ τέλους καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Περικλέους. Ἀπὸ πρωΐας οὗτος περιέτρεχεν ἐφ' ἁμάξης τὴν πόλιν ἀποχαιρετίζων τοὺς φίλους, ἐν τῇ οἰκίᾳ δὲ ἐπεκράτει κατήφεια. Ἡ θεία Ἑλένη περιεφέρετο σκυθρωπὴ καὶ ὑγροὺς ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ δὲ Εὐφροσύνη ἔκλαιε διαρκῶς ὡς βρέφος, συλλέγουσα νῦν μὲν ἐπιπλήξεις καὶ εἶτα φιλήματα παρηγορίας παρὰ τοῦ θείου Γεωργίου, ὅστις μόνος κρύπτων τὴν συγκίνησίν του εἰσήρχετο εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Περικλέους, ὅπου αἱ ἀποσκευαὶ ὠρθοῦντο ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐξήρχετο αὐτοῦ λέγων:

— Ἀφῆστε τώρα ταὶς ἀνοησίαις καὶ τὰ μωροκλαύματα καὶ ἰδέτε μὴ ἐξέχασε τίποτε τὸ παιδί.

Ἡ ἑσπέρα ἔφθασε καὶ τὸ δεῖπνον ἐγένετο σιωπηλὸν καὶ μελαγχολικόν. Ὁ θεῖος Γεώργιος ἐπεχείρησε νὰ συγκρούσῃ τὰ ποτήρια μὲ τὸν Περικλῆ λέγων:

— Κατευόδιον, παιδί μου!

Καὶ ἀμέσως λυγμοὶ ἐκ τῶν δύω κορυφῶν τῆς τραπέζης ἐξερράγησαν, θεία δὲ καὶ ἀνεψιὰ ἠγέρθησαν συγχρόνως κλαίουσαι.

— Ὢ μωρία τῶν γυναικῶν! ἀνεφώνησεν ὁ Γεώργιος Κλήμης ἀγανακτημένος καὶ ἀμέσως προσέθηκεν: Μὰ δὲν μοῦ λέτε, θὰ σᾶς τὸν φᾶν τὸν Περικλῆ 'στὸ Παρίσι; Τί ἀνοησίαις εἶν' αὐταίς;

Ἐν σιωπῇ ἡτοιμάσθησαν πρὸς ἀναχώρησιν καὶ ἐφ' ἁμάξης κατῆλθον εἰς Πειραιᾶ. Αἱ θωπεῖαι τῶν δύω γυναικῶν πρὸς τὸν ἀναχωροῦντα ἦσαν ἀπερίγραπτοι.

— Τὸ βαρύ σου ἐπανωφόρι νὰ τὸ φορέσῃς μόλις ἔμβῃς εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, ἔλεγεν ἡ θεία Ἑλένη.

— Μόλις φθάσῃς εἰς Νεάπολιν νὰ μᾶς γράψῃς, ἔλεγεν ἡ Εὐφροσύνη.

Καὶ προσέθετεν ὁ θεῖος Γεώργιος μεμψιμοιρῶν:

— Πότε θὰ γλυτώσῃς ἀπὸ τὰ 'νύχια τους, Περικλῆ. Σοῦ 'μιλοῦν 'σὰν νὰ ἦσουν μωρὸ παιδάκι! Βρὲ ἀφῆστε τὸν χριστιανὸ ἥσυχον καὶ δὲν εἶνε μωρουδάκι! Στοιχηματίζω πῶς σᾶς βαρέθηκε...

— Κάμε μας τὴν χάρι μὲ τὴν φιλοσοφία, τοῦ λόγου σου, ἀντέλεγεν ἡ θεία Ἑλένη, ἐνῷ ἡ Εὐφροσύνη ἦτο κεκλιμένη ὁλόκληρος ἐν τῇ ἀγκάλῃ τοῦ Περικλέους, γελῶντος βεβιασμένως, ἵνα καθησυχάζῃ τὰς γυναῖκας καὶ θωπεύοντος τὴν κόμην τῆς θετῆς ἀδελφῆς του, ἥτις περιτετυλιγμένη εἰς ἐρυθρόν τι σάλιον ἀπελάμβανεν ἐν συγκινήσει τὰς θωπείας ὡς χαϊδευμένη γαλῆ.

Ὁ ἀὴρ τῆς νυκτὸς ἔπνεε δροσερός, ἡ δὲ σιγὴ τῶν ἐν τῇ ἁμάξῃ διεκόπτετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑπὸ συντόμων συστάσεων. Ἡ θεία Ἑλένη ἐφρόντιζε διαρκῶς περὶ τῆς ὑγείας τοῦ προπεμπομένου, ἡ Εὐφροσύνη περὶ συνεχοῦς ἀλληλογραφίας, ὁ δὲ θεῖος Γεώργιος, ἀποβαλὼν καὶ αὐτὸς τὴν στωϊκότητά του, ἤρξατο διαγράφων τῷ Περικλεῖ τὸν μέλλοντα ἐν Παρισίοις βίον καὶ παρεμβάλλων ἀναμνήσεις ἐκ τῆς ἰδίας ἄλλοτε διαμονῆς ἐκεῖ.

Ἀφίκοντο ἐπὶ τέλους εἰς Πειραιᾶ καὶ τοποθετήσαντες τὰς ἀποσκευὰς ἐντὸς λέμβου ἐκάθησαν εἰς τὸ καφφενεῖον Τζελέπη ἀναμένοντες τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἄφιξιν τοῦ γαλλικοῦ ἀτμοπλοίου τῶν Διαπορθμεύσεων, ἀναχωροῦντος διὰ Μασσαλίαν δύω ὥρας μετὰ τὴν ἄφιξίν του. Ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Εὐφροσύνη ἠγέρθησαν μετ' ὀλίγον ἵνα περιπατήσωσιν ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τῆς προκυμαίας, ἐνῷ οἱ σύζυγοι Κλήμη παρέμενον σιωπηλοὶ εἰς τὴν θέσιν των.

— Ἡ καϋμένη ἡ Εὐφροσύνη εἶνε παραπολὺ συγκεκινημένη! εἶπεν ὁ Γεώργιος Κλήμης διακόπτων αἰφνιδίως τὴν σιωπήν.

— Ἔχει καὶ δίκαιον, ἀπήντησεν ἡ σύζυγός του. Βλέπεις ὁ Περικλῆς καὶ ἀδελφός της νὰ ἦτο δὲν θὰ τὴν ἠγάπα καὶ δὲν θὰ τὴν ἐπεριποιεῖτο τόσον...

Digitized by Google

— Ἄμ τί ἔχει νὰ κάμῃ ἀδελφός; διέκοψεν ὁ Γεώργιος φιλοσοφῶν. Σοῦ φαίνεται, ὅτι τὸ ἀδελφικὸν αἷμα εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γεννᾷ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην; Κολοκύθια! Ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ γεννήσαντος τὸν Κάϊν μέχρι σήμερον, ἑκατομμύρια γονέων ἐγέννησαν τέρατα τὰ ὁποῖα προσπαθοῦν νὰ βγάλουν τὰ 'μάτια τοῦ ἀδελφοῦ των. Τὸ πᾶν εἶνε ἡ ἀνατροφή, τὴν ὁποίαν λαμβάνουν τὰ παιδιά. Βλέπεις, ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Εὐφροσύνη ἔμαθαν ἀπὸ βρέφη, καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ μωρὸ παιδάκι αὐτή, ν' ἀγαπῶνται 'σὰν ἀδέλφια. Καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἀγαπῶνται ὡς νὰ ἦσαν γνήσιοι ἀδελφοί! Καὶ ὅμως ἂν τὸ καλοσυλλογισθῇς δὲν ἔχουν οὔτε συγγένειαν!

— Θὰ τῆς κοστίσῃ πολύ, προσέθηκεν ἡ Ἑλένη, ἡ ἀναχώρησις αὐτὴ τοῦ Περικλῆ. Διότι ἡ Εὐφροσύνη, βλέπεις, ἦτο συνειθισμένη νὰ τρέχῃ παντοῦ καὶ πάντοτε μαζῆ του. Τώρα ποιὸς θὰ τὴν συνοδεύῃ εἰς τοὺς περιπάτους, ποιὸς εἰς τὰ θέατρα, ποιὸς εἰς τὰς συναναστροφάς;... Ὅλα αὐτὰ δὲν εἶνε 'λίγο πρᾶγμα· θὰ τῆς φανῇ πῶς ἐρημώθηκε ἅμα μείνῃ μόνη....

— Θὰ συνειθίσῃ πάλιν, συνεπέρανεν ὁ Γεώργιος στωϊκῶς, κλείων τὴν ὁμιλίαν.

Θ'

Ἐκεῖ δὲ παρὰ τὴν ἀκτὴν ἄλλη σκηνὴ ἀνελίσσετο. Ἡ Εὐφροσύνη ἐρειδομένη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ Περικλέους καὶ δακρυβρέκτους ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς, ἐκράτει σφιγκτὰ περὶ τὸν λαιμόν της τὸ ἐρυθρὸν σάλιον, ὅπερ ηὔξανε τὴν ἐκ τῆς νυκτίας δρόσου καὶ τῆς ἀνησυχίας τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἐρυθρότητα τῶν παρειῶν της. Ἡ καρδία της ἐκτύπα σφοδρότερον τοῦ συνήθους, διότι ἡτοιμάζετο νὰ ρίψῃ τὸν κῦβον.

— Νὰ μοῦ γράφῃς πολύ, πολὺ συχνά, Περικλῆ, ἤρξατο λέγουσα.

— Μὴ ἀμφιβάλῃς περὶ τούτου.

— Μὰ θέλω νὰ μοῦ γράφῃς, ἐμένα ἰδιαιτέρως, συχνὰ καὶ ἐκτεταμένα γράμματα.

— Θὰ σοῦ γράφω, Εὐφροσύνη μου. Μὴ κάμνῃς 'σὰν παιδί. Κλαὶς ὡς ἂν ἐπρόκειτο νὰ μὴ γυρίσω ποτὲ πλέον....

— Ὄχι αὐτό...... ἀλλὰ δὲν 'ξεύρω γιατὶ κάτι μοῦ λέγει μέσα μου, ὅτι θὰ πᾷς εἰς τὸ Παρίσι καὶ οὔτε θὰ μὲ συλλογισθῇς πλέον ποτέ..

— Πῶς γίνεται; Αὐτὰ ποῦ λὲς τώρα εἶνε παιδιακίστικα...

— Δὲν εἶνε παιδιακίστικα καθόλου. 'Ξεύρω ἐγὼ τί λέγω... θ' ἀρχίσῃς ἐκεῖ τὰς διασκεδάσεις, ποιὸς 'ξεύρει ἂν δὲν ἐρωτευθῇς καὶ καμμιὰ εὔμορφη γαλλίδα καὶ μᾶς λησμονήσῃς ὅλους, λησμονήσῃς καὶ ἐμένα..... τὴν ἀδελφοῦλά σου.

Ἐπέρανε μετὰ δυσκολίας τὴν φράσιν της καὶ ἀνελύθη εἰς δάκρυα. Ὁ δὲ Περικλῆς πρώτην ἤδη φορὰν ἀκούων τὴν γλῶσσαν αὐτὴν ἀπὸ τὴν σύντροφον τῶν παιδικῶν του χρόνων, ἐξεπλάγη καί,

— Τί ἰδέαις εἶνε αὐταὶς ποῦ σοῦ κατέβηκαν! εἶπεν. Ἐγώ, σὲ βεβαιῶ, θαυμάζω μὲ τὰς φαντασιοπληξίας σου αὐτάς. Εἶνε τώρα λόγια αὐτὰ ποῦ κάθεσαι καὶ μοῦ λές;

— Θὰ μὲ λησμονήσῃς, Περικλῆ, ἐπέμεινεν ἐκείνη κλαυθμηρίζουσα. Σοῦ τὸ διαβεβαιῶ ἐγώ!

— Ποτέ, Εὐφροσύνη μου, ἡσύχασε, ποτέ, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος στενοχωρούμενος καὶ ἐπιθυμῶν νὰ τὴν καθησυχάσῃ.

— Ὁρκίσου το, ἀντεῖπεν ἐκείνη καταβάλλουσα τελευταῖόν τινα ἀγῶνα.

Καὶ ὁ Περικλῆς ὡσεὶ θέλων νὰ δώσῃ πέρας εἰς ἀνιαρὰν δι' αὐτὸν σκηνήν,

— Σοὶ τὸ ὁρκίζομαι, ἀπεκρίθη σοβαρῶς.

Ἐν τῷ σκότει ὅπου ἀπομακρυνθέντες εὑρίσκοντο, ἡ Εὐφροσύνη τὸν περιεπτύχθη τρυφερῶς κλαίουσα. Ἐκεῖνος δὲ φωτισθεισῶν διὰ μιᾶς πάλιν τῶν ἄλλοτε ὑπονοιῶν του καὶ περαίνων ἀποτόμως τὴν ἐπικίνδυνον ἐκείνην διάχυσιν:

— Παῦσε τώρα σὲ παρακαλῶ τὰ δάκρυα, εἶπεν αὐστηρῶς πως, καὶ πηγαίνωμεν νὰ καθήσωμεν ἐκεῖ ποῦ κάθηνται καὶ οἱ ἄλλοι.

Ι'

Περὶ τὸ μεσονύκτιον τὸ ἀτμόπλοιον κατέπλευσεν. Ἐπεβιβάσθησαν λοιπὸν ἀμέσως τῆς λέμβου καὶ μετ' ὀλίγον ἦσαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἐκεῖ οἱ ἀποχαιρετισμοί, καὶ αἱ συστάσεις, καὶ τὰ δάκρυα, καὶ τὰ φιλήματα, καὶ αἱ τρυφερότητες παρετάθησαν μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τοῦ ἀπόπλου τοῦ σκάφους. Ὁ Περικλῆς ἔμεινεν ἐπὶ τέλους μόνος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, αἱ δὲ δύω γυναῖκες ἀπὸ τῆς λέμβου ἐκίνουν διαρκῶς τὰ μανδήλιά των, μόλις φαινόμενα ἐν τῷ ὑποφώσκοντι λυκαυγεῖ. Προσηλωμέναι εἰς τὸν Περικλῆ, ὅστις τὰς ἐμιμεῖτο, δὲν παρετήρησαν, ὅτι δάκρυα θαλερὰ ἐκυλίοντο ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ Γεωργίου Κλήμη.

Τὸ ἀτμόπλοιον φέρον τὸν Περικλῆ εἰς τὰ ξένα ἔκαμπτε τὴν ἄκραν τοῦ τάφου τοῦ Μιαούλη, ὅτε ἤρχιζε νὰ γλυκοχαράζῃ. Σιωπηλοὶ ἀπεβιβάσθησαν οἱ οἰκεῖοι αὐτοῦ εἰς τὴν παραλίαν καὶ οὐδὲ λόγον ἀντήλλαξαν μέχρις Ἀθηνῶν. Ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας ἐν τῇ οἰκίᾳ πάντες ἦσαν σκυθρωποὶ καὶ μόλις σύντομα φρασείδια ἀντηλλάσσοντο. Τὸ πᾶν ἐφαίνετο ὡσεὶ ἐξέλιπεν ἡ ζωή!

Ἀλλ' ἔφθασεν ἡ πρώτη ἐπιστολὴ τοῦ Περικλέους ἐκ Νεαπόλεως καὶ ἡ ζωὴ πάλιν ἐπανῆλθεν. Ἡ περιγραφὴ τοῦ ταξειδίου ἐθαυμάσθη, ἡ τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῦ Βεζουβίου ἐγέννησεν ἐνθουσιασμὸν καὶ ἡ ὅλη ἐπιστολὴ ἀνεγνώσθη πολλάκις. Ἡ Εὐφροσύνη ἀπεστήθισεν ὄχι μόνον ὅσα ἀπέβλεπον αὐτὴν τρυφερώτατα, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἀσήμαντον τοῦ γράμματος φράσιν. Ἦλθεν ἔπειτα ἡ ἐκ Παρισίων, περιέχουσα

Digitized by Google

καὶ ἰδιαιτέραν πρὸς αὐτήν, ταύτην διεδέχθη ἄλλη καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἡ Εὐφροσύνη εἰς τὰς ἐπιστολάς του ἀπήντα διαχύνουσα ὅλην τὴν αἰσθηματικὴν θερμότητα αὐτῆς ἐν τῇ φράσει, ὁ δὲ Περικλῆς ἐλπίζων εἰς τὴν τοῦ χρόνου ἐπήρειαν ἢ μᾶλλον εὑρισκόμενος ἐν ἀμφιβολίᾳ ἂν μὴ παρεξήγησε τὰ αἰσθήματα τῆς θετῆς ἀδελφῆς του, ἔγραφε πρὸς αὐτὴν λίαν τρυφερῶς. Ἂν ἐκείνη ἐνίοτε εἰς τὰς ἐπιστολάς της ὑπερέβαινε τὰ ὅρια τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης ἐν ταῖς ἐκφράσεσιν, οὐδεὶς ἐν τῇ οἰκίᾳ ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ τι καὶ τὰ πάντα ἡρμηνεύοντο εἰς ἔννοιαν ἀγαθὴν καὶ ἀθώαν. Ἕκαστον ταχυδρομεῖον ἀνεμένετο γενικῶς μετὰ παλμῶν, καὶ οὕτω διῆλθον τὰ τέσσαρα ἔτη ταχέως, μετρούμενα οὐχὶ καθ' ἡμέρας ἀλλὰ κατὰ ταχυδρομεῖα. Διὰ τὴν Εὐφροσύνην δὲ ἔχουσαν ἤδη ἀσφαλίσει τὸν ὅρκον τοῦ Περικλέους καὶ λαμβάνουσαν τακτικῶς ἐπιστολὰς τρυφερωτάτας, τὰ τέσσαρα ταῦτα ἔτη διῆλθον ἐν ἐλπίσι καὶ ὀνείροις, ὡς ἐὰν ἦσαν μία ἡμέρα διαρκοῦς προσδοκίας καὶ ἐλπίδων καὶ ὀνειροπολήσεων.

III

Α'

Ἡ 17 Αὐγούστου 1876 ἀνέτειλε καὶ τὸ πᾶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κλήμη εἶχε παρασκευασθῆ πρὸς ὑποδοχήν. Αἱ δύω γυναῖκες πυρετώδη ἀναπτύξασαι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας δραστηριότητα, εἰσήρχοντο ἐπανειλημμένως εἰς τοὺς διὰ τὸν Περικλῆ διασκευασθέντας θαλάμους καὶ ἔρριπτον βλέμμα ἐξεταστικόν, ὅπως ἀνακαλύψωσι μή τι ἐλησμονήθη ἢ διεταράχθη. Μετεκίνουν κομψὴν ἀνθοδόχην, ἢ ἐθαύμαζον ἄρτι κομισθεῖσαν ἀνθοδέσμην, ἢ ἐπήνουν τοῦ ἐπιπλοποιοῦ καὶ διακοσμητοῦ τὴν φιλοκαλίαν καὶ ἐξήρχοντο τῶν θαλάμων εὐχαριστημέναι ἐκ τοῦ συνόλου τῆς πεφροντισμένης ἀπόψεως. Ὡμίλουν περὶ τῆς ἐκπλήξεως, ἣν θὰ παρῆγεν εἰς τὸν Περικλῆ ἡ προετοιμασία, ἠρώτων ἑαυτὰς πῶς θὰ τῷ φανῇ ἡ ἰδέα των νὰ παραχωρήσωσιν αὐτῷ ὁλόκληρον τὴν μίαν πλευρὰν τῆς οἰκίας, ἐσκέπτοντο, ὅτι καλλιτέρα ἐκλογὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ καὶ ἐφλυάρουν ἐπαναλαμβάνουσαι ὅσα ἀφ' ἧς ὁ Περικλῆς ἀνήγγειλε τὴν ἐκ Παρισίων ἀναχώρησίν του μέχρι σήμερον κατ' ἐπανάληψιν εἶχον σκεφθῆ καὶ εἴπει.

— Νὰ ἰδῇς, μαμᾶ, ἔλεγεν ἡ Εὐφροσύνη, τί ὡραῖα ποῦ θὰ τοῦ φανῇ, ὅτι τὸ δωμάτιον ποῦ θὰ περιμένουν οἱ ἄρρωστοι εἶνε ἀμέσως καθὼς ἀναβῇ κανεὶς τὴν σκάλα.

— Ἄ, ἐννοεῖται! ἀπήντα ἡ κυρία Κλήμη. Ἔπειτα, ὅτι τὸ γραφεῖον ἔρχεται ἀμέσως καὶ ἔχει συνέχειαν μὲ τὸ δωμάτιον τοῦ ὕπνου;

— Βέβαια αὐτὸ εἶνε μεγάλη εὐκολία, ἐπεφώνει ἡ Εὐφροσύνη. Καὶ μάλιστα ὁποῦ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἔμβῃ εἰς τὸ γραφεῖον καὶ εἰς τὸ δωμάτιον χωρὶς νὰ περάσῃ ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ περιμένουν οἱ ἄρρωστοι!

Καὶ ἐλέγοντο αἱ λεπτομέρειαι αὗται διὰ μυριοστὴν φορὰν πρὸς μεγίστην ἀπελπισίαν τοῦ κυρίου Κλήμη, ἑτοίμου νὰ διαρραγῇ εἰς μεμψιμοιρίας, ἀλλ' ἀναχαιτιζομένου, ὡς ἐκ τοῦ ἐπισήμου τῆς ἡμέρας.

— Ἂς τὰ εἰποῦν καὶ σήμερον, ἐψιθύριζε, καὶ ἀπὸ αὔριον γλυτώνομεν ἀπὸ ταῖς ἀηδίαις αὐταίς.

Πάλιν ὅμως μετ' ὀλίγον ἡ Εὐφροσύνη ἀκόρεστος εἰσήρχετο εἰς τοὺς θαλάμους ἵνα ῥίψῃ ἓν ἀκόμη ἀνιχνευτικὸν βλέμμα, ὡς μήτηρ ἐπιθεωροῦσα τὴν μέλλουσαν νὰ ὁδηγηθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ νυμφίου κόρην της, ἢ ὡς φιλάρεσκος ῥίπτουσα τελευταῖον βλέμμα ἐπὶ τοῦ καθρέπτου καὶ τοῦ καλλωπισμοῦ της πρὶν εἰσέλθῃ εἰς αἴθουσαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας σύνταγμα θαυμαστῶν ἀναμένει τὴν εἴσοδόν της. Καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ κυρία Κλήμη ἠρώτα τὸν σύζυγόν της:

— Καλέ, ἐρώτησες εἰς τὸ πρακτορεῖον τί ὥρα ἔρχεται τὸ ἀτμόπλοιον;

— Μάλιστα, χριστιανή μου, ἀπήντα ἐκεῖνος δυσανασχετῶν, ὅτι ἡ ἐρώτησις τῷ ἀπετάθη διὰ χιλιοστὴν φοράν.

— Μὰ 'ξεύρω ἐγώ, νὰ μὴ γείνῃ κανένα λάθος καὶ κατεβοῦμεν ἀργά....

— Οὐφφφφ!

Ἐν τοιαύταις μικρολογίαις διῆλθεν ἡ ἐπίσημος ἡμέρα καὶ ἔφθασεν ἡ νὺξ ὅτε κατῆλθον πάντες εἰς Πειραιᾶ καὶ κατέλαβον μίαν τῶν πρὸ τοῦ καφφενείου Τσελέπη τραπεζῶν. Ἐκεῖ δὲ ὅσῳ ἡ ὥρα τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀτμοπλοίου ἐπλησίαζε, τόσῳ ἕκαστος τῶν τριῶν ἀναμενόντων ἀπεμονοῦτο τῶν λοιπῶν καὶ ἐσίγα ἀκούων μόνον τοὺς ἐπὶ πλέον ταχύνοντας παλμοὺς τῆς καρδίας του. Καὶ τοῦ μὲν Κλήμη ἡ φυσιογνωμία οὐδὲν προέδιδεν, ἀλλὰ τὴν ἀνυπομονησίαν του ἠδύνατο πᾶς τις νὰ μαντεύσῃ ἔκ τε τῶν ἀλλεπαλλήλων σιγαρέτων, ἅτινα ἐκάπνιζε καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καφφέδων οὓς εἶχε πίει, τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου. Ἡ δὲ σύζυγός του ἐφαίνετο παραδεδομένη ὅλη εἰς τὴν σκέψιν τῆς ἐπανόδου τοῦ εὐνοουμένου της, καὶ νῦν μὲν μειδίαμα ἐρρυτίδου ἐλαφρῶς τὰ ἄκρα τῶν χειλέων της, νῦν δὲ ἐρυθρότης ἐκάλυπτε τὰς παρειάς της καὶ εἶτα ἔτεινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκάμμυε τοὺς ὀφθαλμοὺς νομίζουσα, ὅτι διέκρινε διὰ μέσου τῆς νυκτερινῆς σκοτίας τὸν ἐρυθρὸν φανὸν τὸν ἀγγέλλοντα τοῦ ἀτμοπλοίου τὴν ἐμφάνισιν καὶ προσέγγισιν.

Ἀλλὰ σιωπηλοτέρα καὶ τῶν δύω ἐκάθητο ἡ Εὐφροσύνη. Ὁ νοῦς της ἐπεθεώρει ἐπιτροχάδην ἅπαν τὸ παρελθὸν καὶ δὲν εὕρισκεν οὐδὲ ἓν σημεῖον μὴ ἀνταποκρινόμενον εἰς τοὺς πόθους τῆς καρδίας της. Ἔρως ἐπλήρου αὐτὸ ἀφ' ἧς ἐκείνη ἠδυνήθη νὰ κατανοῇ τὰ αἰσθήματά της, καὶ ὅρ-

Digitized by Google

κος ἐπεσφράγιζε τὸν χωρισμόν των. Ἀνεπόλει ζωηρῶς τὰς γλυκείας φράσεις τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Περικλέους ὡς εἰ νῦν ἀνεγίνωσκεν αὐτάς, καὶ διὰ τῆς φαντασίας διέβλεπε τὸ μέλλον φωτεινόν, ροδοβαφές, πλῆρες αἴγλης. Καὶ ᾐσθάνετο ῥῖγος ἐλαφρὸν διατρέχον τὸ σῶμά της, ῥῖγος εὐδαιμονίας. Οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας της ἦσαν ταχύτατοι καὶ ἰσχυρότατοι, ἐπὶ τοῦ ὅλου δὲ προσώπου της ἀντηνακλᾶτο πεποίθησις ἐπὶ τὸν ἀγαθὸν αὐτῆς ἀστέρα.

Β′

Ὁ ἐρυθρὸς φανὸς ὑψώθη, αἱ δὲ κραυγαὶ τῶν λεμβούχων διέκοψαν τὰς ὀνειροπολήσεις τῶν αναμενόντων. Ὁ κ. Κλήμης ἐπιβὰς λέμβου μετὰ τῶν γυναικῶν ἔπλεεν εἰς προϋπάντησιν τοῦ ἀτμοπλοίου, ὅπερ μετ' οὐ πολὺ εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα καὶ ἠγκυροβόλησε. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ὁ Περικλῆς εὑρίσκετο εἰς τὰς ἀγκάλας των. Περιεπτύχθη τὸν θεῖόν του, κατησπάσθη τὴν θείαν του, καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς Εὐφροσύνης ἐδίστασεν. Ἡ πρὸ αὐτοῦ ἱσταμένη περικαλλὴς νεᾶνις δὲν ἦτο πλέον ἡ παιδίσκη τῶν παιδικῶν του χρόνων, ἀλλ' οὔτε ἡ πρὸ τετραετίας κόρη. Νῦν γυνὴ τελεία, ἀμέμπτου σωματικοῦ σχηματισμοῦ, ὑψηλὴ καὶ εὐσταλής, ἐπὶ τῆς ὡραίας μορφῆς τῆς ὁποίας ἡ νοημοσύνη καὶ ἡ γλυκύτης ἀντεπάλαιον, τῷ ἔτεινε τὰς ἀγκάλας μετ' ἀφελείας παιδικῆς καὶ πόθου ἀνυπομόνου. Ἐδίστασε λοιπὸν πρὸς στιγμὴν βραχυτάτην καὶ νῦν πλειοτέραν φέρων τοῦ κόσμου πεῖραν καὶ γνωρίσας ἐν Παρισίοις πᾶσαν τὴν ἔκτασιν τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς μνημονευομένων πονηρῶν λογισμῶν, ἀνεχαιτίσθη ὑπὸ αἰσθήματος αἰδοῦς καὶ δειλίας, ὅταν εἶδε τὴν τοιαύτην μεταμόρφωσιν· διότι ὡς ἀστραπὴ διῆλθε τοῦ νοός του ἡ σκέψις, ὅτι οὐδὲν εἶχε δικαίωμα, ὅπως μετὰ τῆς πάλαι ἀθώας καὶ ἀφελοῦς τρυφερότητος σφίγξῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του τὴν ὥριμον ἐκείνην νεάνιδα. Ἀλλ' ἀμέσως ὑπερίσχυσαν αἱ παιδικαί του ἀναμνήσεις καὶ ἐναγκαλισθεὶς ἐφίλησεν ἐπανειλημμένως αὐτήν, πολύ, πολὺ θερμότερον ἀνταποδίδουσαν τὰ φιλήματά του.

Οὐδεμίαν ἔδωκεν ἡ Εὐφροσύνη προσοχὴν εἰς τὸν βραχὺν ἐκεῖνον δισταγμὸν τοῦ Περικλέους, καίτοι διέκρινεν αὐτόν. Βεβυθισμένη ἐν τῇ ἀγαλλιάσει τῆς ἐπανόδου τοῦ τρισφιλήτου ὄντος, ἀπελάμβανε σιωπηλῶς τὴν χαρὰν καὶ εὐδαιμονίαν της. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τῇ ἠνοίγοντο αἱ πύλαι παραδείσου δημιουργηθέντος ἐπὶ τῆς γῆς μόνον χάριν αὐτῆς καὶ τοῦ Περικλέους. Καὶ ἐφαντάζετο ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπόλυτον κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ ἀγαπητοῦ της. Ἐφαντάζετο τὸν Περικλῆ ζῶντα παρ' αὐτῇ καὶ δι' αὐτήν, εὐδαίμονα δ' ἐκ τούτου καὶ ἀποδίδοντα πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν διὰ τῶν ἴσων. Οὔτε ἐξετάσεις πλέον, οὔτε ταξείδια θὰ ἐχώριζον αὐτὴν ἀπ' ἐκείνου, ἀλλὰ τοὐναντίον αἱ μέλλουσαι τοῦ Περικλέους ἀσχολίαι θὰ τὸν ἔκαμνον νὰ ἐπιζητῇ πλησίον της τὴν ἀνακούφισιν, πλησίον αὐτῆς, ἥτις ἐν τῇ ἀφελείᾳ της ἐνόμιζεν, ὅτι δὲν ἐχρειάζοντο δεσμοὶ ἄλλοι ἵνα τὴν συνδέσωσι μετὰ τοῦ Περικλέους καὶ ὅτι ἐκεῖνος ἦτον ἤδη διὰ παντὸς τοῦ βίου πρὸς αὐτὴν συνδεδεμένος.

Τοιαύτας ἀνεκίνει σκέψεις ἐν τῷ νῷ καθ' ὅλον τὸ μέχρις Ἀθηνῶν διάστημα, διακοπτομένη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μόνον ἔκ τινων μικρῶν περὶ τοῦ ταξειδίου διηγήσεων τοῦ Περικλέους καὶ ἐκ τοῦ ἐνδομύχου θαυμασμοῦ, ὃν ᾐσθάνετο διὰ τὴν μεταβολὴν ἐκείνου, ἐπανερχομένου μᾶλλον ἠνδρωμένου, ὡραιοτέρου καὶ κομψοτέρου καθ' ὅλα, ἀπὸ τῆς περιβολῆς καὶ τῶν κινήσεων μέχρι τοῦ τόνου τῆς φωνῆς. Κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἐκοιμήθη ὀνειρευομένη, ὅτι ἀπήλαυσεν ὅλης τῆς εὐδαιμονίας, ὅσης ἐγεύθη ποτὲ ἐπὶ τῆς γῆς θνητὸς ἀγαπῶν.

Γ′

Ἀπὸ τῆς ἐπιούσης ὁ βίος ἐπανελήφθη ἐν τῇ οἰκίᾳ ὁ αὐτὸς ἐγκάρδιος, ὡς καὶ πρὸ τετραετίας. Ὁ Περικλῆς, ἀφοῦ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ἐπεσκέφθη ὅλας τὰς παλαιάς του γνωριμίας καὶ ἐδημοσίευσε τὴν ἀπαραίτητον διὰ πάντα ἐκ τῆς Ἑσπερίας ἐπανακάμπτοντα ἰατρὸν εἰδοποίησιν περὶ τῶν ὡρῶν, καθ' ἃς θὰ ἐδέχετο τοὺς ἀπόρους, καὶ τῶν ὡρῶν, καθ' ἃς θὰ παρεῖχε τὴν ἰατρικήν του συνδρομὴν εἰς τὸ ἐπίλοιπον κοινόν, ἐπεδόθη μετὰ ζέσεως εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἐπιστήμης του. Αἱ ἐφημερίδες, ἡ μία παραλαμβάνουσα ἐκ τῆς ἄλλης τὴν εἴδησιν, ὡμίλησαν ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα περὶ τῆς ἀφίξεώς του καὶ τῆς εἰδοποιήσεως, πρὸς μεγίστην ἀγανάκτησιν τοῦ θείου του, λέγοντος, ὅτι:

— Αἱ σημεριναὶ ἐφημερίδες μόνον περὶ τοῦ τί μαγειρεύουν καθ' ἑκάστην εἰς τὰ 'σπίτια των οἱ φίλοι τῶν συντακτῶν δὲν γράφουν, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα τὰ δημοσιεύουν.

Ἡ Εὐφροσύνη ὑπερήφανος ὡδηγεῖτο ἀπὸ τὸν Περικλῆ παντοῦ, ἡ δὲ θεία Ἑλένη ἤρχισε νὰ σκέπτηται, ὅτι καιρὸς εἶνε νὰ εὑρεθῇ καὶ μία καλὴ νύμφη διὰ τὸν νέον ἰατρόν, ὅστις ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων καθυπέβαλε τὴν ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ διατριβήν του, ἐγένετο δεκτὸς ὡς ὑφηγητὴς καὶ διὰ τῶν πρωϊνῶν ἀλεκτρυόνων τῆς πρωτευούσης, τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων, διεφημίσθη ἤδη ὡς ἔκτακτος ἐπιστήμων ἰατρός, τοῦ θείου του ἐν ἀπελπισίᾳ διαβλέποντος ἐν τῷ δημοσιογραφικῷ τούτῳ διατυμπανισμῷ ὅλα τὰ συμπτώματα τοῦ ἀβδηριτισμοῦ, ὅστις, ὡς ἔλεγε, μαστίζει καὶ θὰ καταστρέψῃ τὸ ἀτυχές μας ἔθνος.

— Ἐγὼ δὲν ἤθελα τὸν Περικλῆ, ἐπανελάμβανεν, ὑμνούμενον ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων, ἀλλ' ὑπὸ

Digitized by Google

τῶν θεραπευομένων ἀσθενῶν καὶ τῶν ἀναγνωριζόντων τὴν ἀξίαν του συναδέλφων.

Δὲν ἤργησαν δὲ οἱ πόθοι ὅλων τῶν ἐν τῷ οἴκῳ Κλήμη νὰ ἐκπληρωθῶσι, τοὐλάχιστον κατὰ τὸ φαινόμενον. Διότι ὁ Περικλῆς, ἐπιμελὴς μὲν καὶ σώφρων ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς ἐπιστήμης του, ἤρξατο σχηματίζων φήμην καὶ πελατεῖαν πρὸς ἐνδόμυχον χαρὰν τοῦ θείου του, ἀπέριττος δὲ καὶ διαχυτικός, καθίστα ἐν ἀγνοίᾳ του εὐδαίμονα τὴν Εὐφροσύνην, δι' ὅσων τῇ ἐπεδαψίλευε περιποιήσεων καὶ τρυφεροτήτων, καὶ τέλος καλοκἄγαθος καὶ φύσεως ἠρέμου, θέλων νὰ φαίνηται ἀρεστὸς τῇ θείᾳ του, δὲν ἀπέκρουε τὰ ὑπ' αὐτῆς ἐμπιστευτικῶς πρὸς αὐτὸν ἀνακοινούμενα σχέδια περὶ ἀποκαταστάσεώς του. Οὕτω πάντες ἀπὸ τῆς ἐπανόδου του διῆγον εὐχαριστημένοι καὶ ὑπὲρ πάντας ἡ Εὐφροσύνη, ἥτις ἐν ταῖς πρὸς αὐτὴν περιποιήσεσι τοῦ Περικλέους ἔβλεπεν ἐκπληρουμένους τοὺς πόθους αὐτῆς καὶ ἱκανοποιούμενον τὸν ἔρωτά της, τὸν ἔρωτα ἐκεῖνον, οὗ τὴν ὕπαρξιν ὁ Περικλῆς πρὸ πολλοῦ εἶχε λησμονήσει καὶ νὰ ὑποπτεύηται κἄν, διότι ἀνέκαθεν ἐπίστευεν ἀκραδάντως, ὅτι οὐδεμίαν σοβαρότητα ἠδύνατο νὰ ἔχῃ μετὰ τόσον χρόνον ἡ ἄλλως τε ἀμφιβόλου φύσεως, δι' αὐτόν, παροδικὴ ἐκείνη ἔξαψις τῆς θετῆς ἀδελφῆς του.

Ἀλλ' ἀκριβῶς εἰς τοῦτο ἠπατᾶτο! Διότι νῦν, ὅτε ἡ ἡλικία προχωρήσασα εἶχε προσπορίσει τῇ Εὐφροσύνῃ καὶ ποιάν τινα πεῖραν τοῦ κόσμου καὶ γνῶσιν τῶν βιωτικῶν περιπλοκῶν, ἐνόμιζεν ἡ ὥριμος πλέον κόρη, ὅτι οὐδὲν ἀντεστρατεύετο εἰς τὴν μετὰ τοῦ Περικλέους ἕνωσίν της καὶ ὅτι ἡ ἐνώπιον τῶν ὀμμάτων ὅλης τῆς κοινωνίας ἀνομολόγησις καὶ ἐκτύλιξις τοῦ ἔρωτός της δὲν ἦτο πλέον ἢ ζήτημα χρόνου, ἀφοῦ ἄλλως οὐδεὶς δεσμὸς συγγενείας μεταξὺ τῶν δύω ἠδύνατο νὰ φέρῃ κώλυμά τι εἰς τὴν ἕνωσιν ταύτην. Καὶ ἐτρέφετο λοιπὸν μὲ τὰς ἐλπίδας ταύτας καὶ ἐπερίμενε ἀπὸ σήμερον εἰς αὔριον ν' ἀκούσῃ παρὰ τοῦ θείου ἢ τῆς θείας της, ὥς τι φυσικώτατον, τὴν ἀγγελίαν, ὅτι μετὰ τόσας ἑβδομάδας θὰ γείνουν πλέον καὶ οἱ γάμοι αὐτοί. Ὠνειροπόλει δὲ βαθύτερον τὴν εὐτυχίαν της καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀνεκύκα ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῆς ἢ σχέδια περὶ τοῦ εὐδαίμονος μέλλοντος. Ποσάκις πρὶν ἀποκοιμηθῇ δὲν ἐνανουρίσθη μὲ τοιαῦτα ὄνειρα καὶ ποσάκις δὲν εἶδεν ὡς ἐν πανοράματι τὸν συζυγικόν της βίον ἐκτυλισσόμενον ἐντὸς πλαισίου ἀφοσιώσεως καὶ ἀγάπης ἀμοιβαίας! Ὅλα, ὅλα ἦσαν τόσον φυσικά, τόσον βέβαια, ὥστε ἐνίοτε ἠπόρει διατί ἀργοπορεῖ ἡ πραγματοποίησίς των. Τόσον δὲ αἱ ἰδέαι αὗται εἶχον ἐρριζωθῆ ἐν τῷ νῷ της καθ' ἡμέραν δι' ὀνειροπολήσεων καὶ σχεδίων ἐπιμόνως καλλιεργούμεναι, ὥστε πᾶσα ἡμέρα παρερχομένη ἦτο δι' αὐτὴν ἀκατανόητος ἀναβολή!

Δ'

Ἐν τοιαύτῃ ψυχολογικῇ καταστάσει αὐταπάτης, ἣν ἐπέφερε μὲν τὸ βαθὺ αἴσθημα τοῦ ἁγνοῦ ἔρωτός της, ὑπέθαλπε δὲ ὁ πόθος τῆς ἱκανοποιήσεως τούτου, ὡμοίαζε τοὺς θρησκομανεῖς ἐκείνους, περὶ ὧν ἡ νεωτέρα φιλοσοφία διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι τόση εἶνε ἡ πίστις αὐτῶν, ὥστε διαβεβαιοῦσιν ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ καὶ πεποιθήσει, ὅτι εἶδον ὀπτασίας ἢ θαύματα, ἅτινα οὔτε ἔλαβόν ποτε χώραν, ἀλλ' οὔτε νὰ λάβωσιν εἶνε δυνατόν. Καὶ ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἡ ἀντίδρασις βεβαίως ἔμελλε νὰ εἶνε ὀδυνηρά.

Διὸ ὅταν ἑσπέραν τινά, καθ' ἣν εὑρίσκετο μόνη ἐν τῷ οἴκῳ μετὰ τῆς θείας της, αὕτη, ζητοῦσα τὴν γνώμην τῆς Εὐφροσύνης περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ ὀψιπλούτου Λαλῆ, γνωστοῦ τῇ οἰκογενείᾳ των, τῇ ἀνεκοίνωσεν ἐμπιστευτικῶς, ὅτι ὁ θεῖος Γεώργιος μετὰ τοῦ πατρὸς τῆς κόρης ταύτης εὑρίσκονται εἰς διαπραγματεύσεις περὶ συνοικεσίου μεταξὺ τοῦ Περικλέους, συναινέσαντος ἤδη καὶ τῆς πλουσίας ἐκείνου μοναχοκόρης, ἡ Εὐφροσύνη ᾐσθάνθη τὴν καρδίαν της τόσον συσφιγγομένην ὥστε τὸ αἷμα αὐτῆς ἐσταμάτησε τὸν δρόμον του, ὡς ἐὰν ἐπάγη, καὶ ἐλιποθύμησεν. Ἐνῷ δὲ ἡ θεία Ἑλένη περίτρομος ἔσπευδε δι' ἁλάτων νὰ τῇ ἐπαναφέρῃ τὰς αἰσθήσεις, ἐκείνη εἰς νευρικὸν ὑποκύπτουσα παροξυσμὸν ἤρχιζε νὰ στενάζῃ θορυβωδῶς, καὶ εἶτα νὰ γελᾷ καὶ εἶτα νὰ κλαίῃ μέχρις οὗ μετ' ὀλίγον συνῆλθεν εἰς ἑαυτήν, ὡς ἀνανήφουσα ἐκ ληθάργου.

Ἡ θεία της οὐδεμίαν ἀσφαλῆ ἐξήγησιν δυναμένη νὰ δώσῃ εἰς τὴν αἰφνιδίαν ταύτην ἀσθένειαν, μὴ δυναμένη νὰ φαντασθῇ, ὅτι αἰτία τῆς στιγμιαίας ἐκείνης νευροπαθείας ἦν ἔρως τρωθεὶς μυχιαίτατα, ἔκλινε μᾶλλον νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἦτο τὸ σύνηθες αἴσθημα τῆς πληγωθείσης φιλοτιμίας νεαρᾶς κόρης, ἧς ὁ ἀδελφὸς ἀπολέσας πᾶσαν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἀδελφή του ἠδύνατό ποτε νὰ προηγηθῇ αὐτοῦ εἰς τὸν γαμήλιον βωμὸν καὶ μὴ θέλων νὰ περιμένῃ ἐπὶ ματαίῳ, ἀποφασίζει νὰ προπορευθῇ αὐτός. Ἐπερρώννυον δὲ τὴν τελευταίαν ταύτην ὑπόθεσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ συνήθεια ὅλων ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ νὰ θεωρῶσιν ὡς ἀδελφοὺς τὸν Περικλῆ καὶ τὴν Εὐφροσύνην, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς τελευταίας ταύτης ἡ ἐξ αἰσθήματος ἀξιοπρεπείας ὑπεκφυγὴ τοῦ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς ταραχῆς της καὶ ἡ ἐπιμονὴ αὐτῆς τοῦ νὰ παραστήσῃ τὸ γεγονός, ὡς τυχαίαν συμφόρησιν.

Ἡ θεία της ἐπείσθη ἢ ἐφάνη ὡς πεισθεῖσα καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν μόνην ἵνα ἡσυχάσῃ, ἐπιφυλαχθεῖσα νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ συζύγου της πρὸς λύσιν τοῦ σκοτεινοῦ ζητήματος. Ἡ δὲ Εὐφροσύνη, μείνασα μόνη καὶ σβέσασα μετ' ὀλίγον τὸ φῶς, ἵνα πείθωνται οἱ οἰκεῖοι, ὅτι δὲν ἀγρυπνεῖ, ἀνελύθη εἰς δάκρυα πικρά. Οὕτω λοιπὸν ἐκεῖνος, ὃν

Digitized by Google

ὠνειροπόλησεν ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τόσην ἐδείκνυε πάντοτε πρὸς αὐτὴν ἀγάπην, ὁ ὁρκισθεὶς αὐτῇ ἐκεῖ εἰς τὸν Πειραιᾶ νὰ μὴ τὴν λησμονήσῃ ποτέ, αὐτὸς νῦν δι' ὀλίγον χρῆμα τὴν ἐγκαταλείπει, ὅπως νυμφευθῇ τὴν Θεοδώραν Λαλῆ! Καὶ εἰς τὴν τυχαίαν καὶ ὅλως φυσικὴν ταύτην σκέψιν, ὡρθώθη διὰ μιᾶς μὲ ὀφθαλμοὺς στεγνοὺς ἐκ τῶν δακρύων. Διότι ἦν ἀνάξιος, καὶ ὅλως ἀνάξιος τῶν ὀδυρμῶν ἐκείνων ὁ ἀνήρ, ὅστις παραγνωρίζων τὸν ἔρωτά της, θυσιάζων τὴν φιλοτιμίαν της, σχίζων εἰς ράκη τὴν καρδίαν της, τρέχει κατόπιν κόρης, μεθ' ἧς ἴσως ἅπαξ μόνον ὡμίλησε καὶ ἐπιζητεῖ νὰ τὴν νυμφευθῇ χάριν τῶν χρημάτων της!

Οὕτως ἔκρινεν ἐν τῇ παραφορᾷ της τὸν Περικλῆ! Καὶ τὸ εἴδωλον τοῦτο καταβιβάσασα ἐν μιᾷ στιγμῇ ἀπὸ τοῦ ἰδανικοῦ βάθρου, ἐφ' οὗ τὸ εἶχεν ἀναβιβάσῃ ὁ ἔρως της, καὶ στήσασα αὐτὸ διὰ μιᾶς μόνης σκέψεως ἐπὶ σάκκου χρυσίου εὐτελοῦς, ᾐσθάνθη ὅλην τὴν ἀξιοπρέπειάν της ἐξεγειρομένην, ἑαυτὴν ὀρθουμένην ὑπερηφάνως πρὸ τοῦ ταπεινοῦ νῦν Περικλέους καὶ ἔλαβεν ἀπόφασιν στιγμιαίαν, ἀλλ' ὁριστικήν, νὰ μὴ δείξῃ εἰς οὐδένα τὴν πληγήν της, νὰ μὴ προδώσῃ οὐδέποτε τὸν πόνον της. Καὶ ὡς ἐὰν ἡ ἀντίδρασις τῆς ἀξιοπρεπείας ἐνέδυσεν αὐτὴν χαλύβδινον θώρακα, ᾐσθάνθη ἐν ἑαυτῇ δυνάμεις ν' ἀντικρούσῃ οὐχὶ μόνον τὸν Περικλῆ ἀδιαφόρως, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἀντίζηλόν της. Ἀπέκτησε διὰ μιᾶς τὴν ἠρεμίαν ἐκείνην τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος, ἣν ἀποθαυμάζομεν εἰς τοὺς μάρτυρας τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος. Περιεβλήθη αἴγλην τινὰ ἁγιότητος καὶ ἀταραξίαν, ὅπως ἀντικρύσῃ πᾶν μαρτύριον, ὅπερ τῇ ἐπεφυλάσσετο, καὶ ὅπερ πάντως ἤθελεν εἶναι ἧττον ὀδυνηρὸν ἐκείνου, ὅπερ πρὸ μικροῦ ὑπέστη!

(Ἕπεται τὸ τέλος) Ρ.

ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΑ

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φυλλον.

Τοὺς κανόνας ἢ τὰ ποιήματα, τὰ περιέχοντα κατ' ἀκροστιχίδα τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ἐκάλουν οἱ βυζάντιοι *ἀλφαβητάρια*. Τὸ πρῶτον γνωστὸν τῶν τοιούτων ἀλφαβηταρίων εἶναι Ὕμνος τις εἰς τὸν Θεόν, κατ' ἀπομίμησιν πιθανῶς τῶν Παρθενίων τοῦ Ἀλκμᾶνος καὶ τοῦ Πινδάρου πεποιημένος, περιεχόμενος δὲ ἐν τῷ « Συμποσίῳ τῶν δέκα παρθένων » ὅπερ ἀποδίδεται εἰς τὸν Πατάρων Μεθόδιον, πατέρα τῆς ἐκκλησίας θανατωθέντα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος. Ἡ πρώτη τούτου ἀκροστιχὶς μετὰ τῆς ἐπῳδοῦ ἔχει ὡς ἕπεται.

Ψαλμῳδ. Ἄνωθεν, παρθένοι, βοῆς ἐγερσίνεκρος ἦχος
ἦλθεν νυμφίῳ πασσυδὶ ὑπαντάνειν λευκαῖσί τε [στολαῖς
καὶ λαμπάσιν πρὸς ἀνατολάς. Ἔγρεσθε πρὶν [φθάσῃ μολεῖν
Εἴσω θυρῶν ἄναξ.
ΥΠΑΚΟΗ. Ἁγνεύω σοι καὶ λαμπάδας φαεσφόρους κρατοῦσα,
νυμφίε, ὑπαντάνω σοι.

Ἡ τῶν ἀκροστιχίδων μανία ἀπὸ τῶν ποιητῶν μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς πεζογράφους ἀκόμη· τινὲς τῶν βυζαντίων συγγραφέων ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ὑπαγάγωσιν εἰς τὸν ζυγὸν τῆς ἀκροστιχίδος τὰ ἔργα των, ἀρχικὰ τῶν πρώτων λέξεων ἑκάστου κεφαλαίου ἢ παραγράφου τούτων ἐκλέγοντες ἰδίᾳ γράμματα κατὰ τὴν ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ σειρὰν αὐτῶν. Χάριν παραδείγματος ἀναφέρομεν μόνον « τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου,» ζήσαντος κατὰ τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα, τὰ « κεφάλαια δι' ἀκροστιχίδος πάνυ ὠφέλιμα ».

Ἀλλὰ καὶ τῇ δημώδει ἑλληνικῇ ποιήσει δὲν εἶναι ἄγνωστοι αἱ ἀκροστιχίδες. Τρεῖς τῶν σῳζομένων παλαιοτάτων συλλογῶν δημοτικῶν ἐρωτικῶν ᾀσμάτων εἰσὶ κατ' ἀλφάβητον τεταγμέναι. Ἡ πρώτη τούτων ἐκ χειρογράφου κώδικος τῆς ἐν Βιέννῃ βιβλιοθήκης δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν ἑλληνικῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων τοῦ Αἰμιλίου Λεγράν, ἐπιγράφεται *Ἐρωτικὸν ἀλφάβητον* καὶ ἄρχεται οὕτω.

Ἄρξομαι τὸν ἀλφάβητον στιχοπλεκῶ σε, κόρη,
τὸν πόθον καὶ τὸν ἔρωταν τὸν ἔχω διὰ τ' ἐσένα.

Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι ἕνεκα τῶν χαλαρῶν πρὸς τὴν ὀρθογραφίαν σχέσεων τοῦ συλλογέως ἡ τάξις τῶν γραμμάτων εἶναι διατεταραγμένη εἰς δύο μέρη. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ο ὑπάρχει ᾆσμα ἀπὸ τοῦ γράμματος μὲν τούτου ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀρχόμενον, πράγματι ὅμως ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ω:

Ὁ τανέμμορφη χουρτέσα
παγκαλόμορφον περδίκι,
ἤκουσέ μου τί σὲ λέγω,
καὶ ἐγὼ νὰ σὲ χρυσώσω.

Ὁμοίως ὁ ἥλιος γίνεται *ὕλιος* καὶ οἰκονομεῖται ἡ θέσις τοῦ Υ.

Ὕλιος εἶσαι καὶ σελήνη,
τῆς ψυχῆς μου εἶσαι κλωνάρι,
τῆς καρδιᾶς μου ἀναδενδράδι.

Ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ περιλαμβάνονται καὶ ἕτερα 44 ἐρωτικὰ ᾄσματα, κατ' ἀλφάβητον ἐπίσης τεταγμένα. Ἡ δὲ δευτέρα τῶν τοιούτων συλλογῶν, ἐκδοθεῖσα ὁμοίως ὑπὸ τοῦ Λεγρὰν ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος, περιέχει ἐρωτικὰ δημώδη δίστιχα, κατατεταγμένα κατ' ἀλφάβητον, ἀπαραλλάκτως ὡς ἐν τοῖς συγχρόνοις συλλογαῖς δημωδῶν ἑλληνικῶν διστίχων. Τὰ δίστιχα ταῦτα εἰσὶν 93 ἐν ὅλῳ, ἐλλείπουσι δ' ἐν τῇ συλλογῇ

Digitized by Google

τοιαῦτα, ἀρχόμενα ἀπὸ τῶν στοιχείων Β, Γ, Ζ, Ι, Ξ, Ν καὶ Ψ. Ἡ τρίτη τέλος συλλογή, περιέχουσα 102 δημώδη ᾄσματα, ἐπιγραφὴν δὲ φέρουσα *Ἀλφάβητος τῆς ἀγάπης*, ἐδημοσιεύθη τῷ 1879 ἐκ χειρογράφου τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου γερμανοῦ Γουλιέλμου Βάγνερ. Τὰ ᾄσματα ταῦτα, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐκδότου, ἣν ἠσπάσθησαν πάντες οἱ περὶ τῆς συλλογῆς γράψαντες, ἐποιήθησαν ἐν Ῥόδῳ, θέμα δ' ἔχουσι τοὺς ἔρωτας ῥοδίων γυναικῶν πρὸς τοὺς Ἰωαννίτας ἱππότας. Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι παντελῶς ἀβάσιμος, οἱ δὲ ἱππόται τῆς Ῥόδου ἀναφέρονται οὐχὶ ἐν τοῖς ᾄσμασιν, ὡς φρονεῖ ὁ ἐντριβέστατος ἄλλως περὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκδότης, ἀλλ' ἐν παρερμηνείαις τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκπονηθείσης ἐμμέτρου γερμανικῆς μεταφράσεως. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀρκούμεθα νὰ φέρωμεν δύο μόνον παραδείγματα. Τὸν στίχον.

Ἀπδεξιωσύνη τῶν ἀνδρῶν, στολὴ τῶν ἀνδρειωμένων,

ὁ Βάγνερ μεταφράζει γερμανιστί: «Στόλισμα τῶν ἱπποτῶν, γέρας καὶ ἐγκαλλώπισμα τῶν ἀνδρειωμένων τῆς νήσου μας». Ὁμοίως τὸ ᾆσμα·

Παροδυνάστε [sic] φοβερέ, χρουσοφθερουγοφόρε κτλ.

μεταφράζει· «Κραταιὲ ἱππότα, μέγιστε αὐθέντα μὲ τὴν χρυσῆν σου λοφιὰν κτλ.» Ἐν ᾧ προδήλως ὁ στίχος εἶνε ἐφθαρμένος καὶ πρέπει νὰ διορθωθῇ:

Ἔρως δυνάστα φοβερέ, χρουσοφθερουγοφόρε,

ὡς ὁδηγεῖ ἡμᾶς ὅμοιος στίχος, περιεχόμενος ἐν τῷ μεσαιωνικῷ ἔπει τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Α. Μηλιαράκη ἐκδοθέντι κειμένῳ τοῦ Ἀνδρίου χειρογράφου (στιχ. 234.)

Ὦ ἔρως, δυνάστα φοβερέ, χρυσοπτερυγοφόρε.

Ἡ κατ' ἀλφάβητον διάταξις τῶν τοιούτων ᾀσμάτων εἶνε ἔργον βεβαίως τῶν συλλογέων, ἑπομένων εἰς τὸν βυζαντιακὸν συρμὸν τῶν ἀκροστιχίδων. Ἥκιστα δὲ πιθανὴ φαίνεται ἡμῖν ἡ γνώμη ἑνὸς τῶν ἡμετέρων λογίων, ὅτι «ἡ Ῥόδιος »ἀλφάβητος εἶνε λείψανον ἐρωτικοῦ τινος δρά»ματος, ψαλλομένου ὑπὸ δύο διαφόρων χορῶν, »καὶ ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ἐξωγκώθη καὶ ἠλλοιώθη »ἡ ἀρχικὴ διάταξις τοῦ ἐρωτικοῦ διαλόγου διὰ »τῆς προσθήκης καὶ ἄλλων ξένων στίχων καὶ »ἐπεισοδίων διαφόρων». Ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδαμῶς ἕπεται ὅτι αἱ κατ' ἀλφάβητον ἀκροστιχίδες εἰσὶν ἀσυνήθεις ἐν τοῖς ᾄσμασι τοῦ λαοῦ. Ὑπάρχουσι δημώδη ᾄσματα θρησκευτικῆς ἢ ἐρωτικῆς ὑποθέσεως οὕτω πεποιημένα. Ἐν ἀνεκδότῳ παρίῳ δημώδει ᾄσματι, οὗ ἡ ἀρχή·

Ἄρχοντες καὶ μεγιστᾶνες καὶ λοιπὴ φτωχολογιά
θάνατος μᾶς παντυχαίνει νέους, γέρους καὶ παιδιά.

ἐκτραγῳδεῖται ἡ τοῦ βίου ματαιότης διὰ διστίχων κατ' ἀλφαβητικὴν ἀκροστιχίδα. Ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Γιανναράκη εἶναι δεδημοσιευμένον κρητικὸν ἐρωτικὸν ᾆσμα *Τὸ ἀλβάβητο*, οὗ παρατιθέμεθα ὧδε τὰ περιεργότερα δίστιχα·

Ἀποὺ τἄλφα θαρχινήσω,
φῶς μου, γιὰ νὰ σ' ἀγαπήσω.
Βῆτα βέβαια σοῦ 'μνώγω,
πῶς ἐσὺ μ' ἀρέσεις μόνο.
Ἔ ψηλό μου κυπαρίσσι,
καὶ καμαρωτή μου βρύση.
Ἰῶτα, παίρνω σε καὶ φεύγω
καὶ 'ς τὴ χώρα μπλιὸ δὲ 'μπαίνω.
Νῦ, νύφ' εἶσαι τῶ γονιῶ μου
καὶ νιννὶ τῶν ἀμμαθιῶ μου.
Ὂ μικρό μου κυπαρίσσι,
'πέ μου, ποιὸς θὰ σὲ φιλήσῃ;
Πικρόρριζα μὲ λένε,
κι' ἃ μὲ χάσῃς γύρευγέ με.
Ῥόδα ἔχεις εἰς τἀμμάθια,
κάνεις τσοῖ καρδιαῖς κομμάθια.
Ὑψηλό μου κυπαρίσσι,
'πέ μου ποιὸς θὰ σὲ φιλήσῃ;
Ὦ μεγάλη νεραντζοῦλα
καὶ χρυσὴ ἀγγελοποῦλα.

Μεταξὺ τῶν ὑπὸ λογίων βυζαντίων εἰς ἀρχαίαν γλῶσσαν πεποιημένων ἐν ἀκροστιχίσι καὶ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων δύνανται νὰ ταχθῶσι τὰ εἰς κοινὴν γλῶσσαν καὶ διὰ στίχων πολιτικῶν ἀκρόστιχα βυζαντιακὰ ποιήματα. Ἐξ ἑνὸς τῶν τοιούτων ποιημάτων, τοῦ ὑπὸ τοῦ Πτωχοπροδρόμου συγγραφέντος ἐγκωμίου τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, ἀποσπῶμεν ὀλίγους στίχους, οἵτινες δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι καὶ ὡς δεῖγμα τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ τρόπου τῶν Βυζαντίων. Τὸ ποίημα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐξ εἰκοσιτεσσάρων δεκαστίχων στροφῶν, ἑκάστης δὲ τῶν στροφῶν τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον λαμβάνεται κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου.

ποσάπηχυς ὁ κάλαμος, ὁ μέλλων περιγράψαι
τὸ ὄρος τὸ δεινότατον, τὸ ἐκ τῶν σῶν τροπαίων,
τὸ μὴ σχοινομετρούμενον ῥητορικοῖς καλάμοις,
μηδὲ περιγραφόμενον ἐν μέλανι καὶ χάρτῃ!

Μεγάθυμε, μεγάλαθλε, μεγαλοτολμητία,
μεγαλουργὲ καὶ καινουργέ, τί σε πρεπόντως εἴπω;
Γίγαντα λέξω δυνατὸν καὶ μεμεγεθυσμένον,
μεγαλαλκέα φράσω σε, πυρίπνουν Ἡρακλέα,
Εὐρυσθενῆ καλέσω σε γεννάδαν Ἀχιλλέα,
ἢ καὶ Τυδέως ἔγγονον, ἀλλὰ μεγακυδέα;.
Ἡράκλεις μεγαλόρημε, καινέ, μεγαλορρέκτα,
ἐπλήσθη τῶν θαυμάτων σου καὶ θάλασσα καὶ χέρσος,
Εὐρώπη κατακτήσεται σου τὴν εὐρυτάτην φήμην,
Ἀσία πᾶσα προσκυνεῖ τοῦ κράτους σου τὴν δόξαν κτλ.

Ἀλλ' ἡ εὐχερέστατα ὑπερνικωμένη δυσκολία τῆς ἀκροστιχίδος δὲν ἱκανοποιεῖ φαίνεται ἐπαρκῶς τὴν φιλοδοξίαν τῶν ἐφιεμένων νὰ ἐπιδείξωσι τὴν περὶ τὴν στιχουργικὴν τέχνην δεινότητα αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἐπενόησαν καὶ τὰς **ἀνακροστιχίδας** καὶ τὰ **ἀκρολέξια**. Ἀνακροστιχὶς καλεῖται ἡ συμπλοκὴ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου γράμματος ἑκάστου στίχου. Παλαιότατον καὶ περιεργότατον δεῖγμα ἀκροστιχίδος

Digitized by Google

παρέχει ἡμῖν ἡ ἑπομένη ἐπιγραφὴ εὑρεθεῖσα ἐν ναῷ τῆς νήσου Φιλῶν ἐν Αἰγύπτῳ.

> Κἀμὲ τὸν εὐτέχνου φωτὸς στίχον, ὦ φίλε, βῆμα
> τέμιον ἀμπαύσας ἔγμαθε καὶ χάρισαι
> λιταῖς ἱστορίαις λιτὸν πόνον, οἷα πέπαιγμαι
> οὐ κενά, μηνύων, οὗπερ ἔφυν γενέτου·
> τοῦ δὲ καλοῦ πλώσας, φημί, ξένε, χεύματα Νείλου
> καιρὸν ἔχω φωνεῖν· «Χαίρετε πολλά, Φίλαι.
> Νικῶμαι πέτραις τε καὶ οὔρεσιν, ὦ καταρράκται,
> κἀγὼ ἔχω τεύχειν ἱστορικὴν σελίδα
> νοστήσας καὶ ἰδὼν Νικάνορα καὶ γένος ἄλλο.»
> ΡΟΣ κατάλοιπον ἔχω· τοῦτο γάρ ἐστι τέλος.

Ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος τούτου σύνοιδεν, ὡς βλέπετε, τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου του, καὶ τὰ παίγνιά του, ἅπερ θεωρεῖ *οὐ κενά*, ἀποκαλεῖ στίχον ἀνδρὸς εὐτέχνου· ὑπαινίσσεται δὲ καὶ τὴν ὑποκρυπτομένην ἐν τῷ ἐπιγράμματι φράσιν, μηνύουσαν τίς ὁ τοῦτο φιλοτεχνήσας, καὶ τὴν τελευταίαν τῆς φράσεως συλλαβὴν ἀναφέρει, ἀφεὶς αὐτὴν ἐν τῷ ὑστάτῳ στίχῳ ἀσύνδετον πρὸς τὴν ἄλλην τοῦ ἐπιγράμματος ἔννοιαν. Ὁ ἀναγνώστης, λιτὸν πόνον χαρίζων, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐπιγραμματοποιοῦ, ἤτοι ὀλίγον κόπον καταβάλλων, θὰ κατανοήσῃ εἰς τί συνίσταται ὁ παιγνιώδης τρόπος, ὃν προείλετο ὁ ποιητὴς ὅπως δηλώσῃ τὸ ὄνομά του. Οὗτος μὴ ἀρκούμενος εἰς ἁπλῆν ἀκροστιχίδα, τουτέστιν εἰς τὴν σύνδεσιν τοῦ πρώτου καὶ τελευταίου γράμματος ἑκάστου στίχου πρὸς ἀπαρτισμὸν ἰδίας φράσεως, ἐπισωρεύων τὰς δυσκολίας, κατώρθωσεν ὅπως ἑκάστη συλλαβὴ τῆς φράσεως ταύτης συνάγεται ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ ἑκάστου στίχου καὶ ἑνὸς ἢ δύο τῶν μετ' αὐτὸ γραμμάτων, συνάμα ὅμως καὶ ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ καὶ ἑνὸς ἢ δύο τῶν τελευταίων γραμμάτων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀναγινώσκεται ἡ ὑποκρυπτομένη ἐν τῷ ἐπιγράμματι φράσις: *Κατιλίου τοῦ καὶ Νικάνορος*. Ὁ Κατίλιος οὗτος, ὁ καὶ Νικάνωρ ἄλλως καλούμενος, ἔζησε κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα μετὰ Χριστόν, ὡς γινώσκομεν ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν, εὑρεθεισῶν ἐν τῇ αὐτῇ αἰγυπτιακῇ νήσῳ, ταῖς Φίλαις.

Πρὸς ποίησιν τῶν ἀκρολεξίων δὲν ἐχρειάζετο βεβαίως ἡ τέχνη, ἐφ' ᾗ κομπάζει ὁ Κατίλιος. Τὰ **ἀκρολέξια** εἶνε τελειοποίησις τῆς ἀκροστιχίδος, διότι ἐν τούτοις πᾶσαι αἱ λέξεις ἑκάστου στίχου ἄρχονται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ γράμματος. Συνήθως ἐν τοῖς ἀκρολεξίοις ἐπιγράμμασι τηρεῖται ἁπλῶς ἡ σειρὰ τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου, ἐνίοτε ὅμως διὰ τῶν ἀρχικῶν ἑκάστης λέξεως γραμμάτων δηλοῦται τὸ ὄνομα τοῦ ἐν τῷ ἐπιγράμματι ὑμνουμένου. Τοιοῦτοί εἰσιν οἱ ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσαντος Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ πεποιημένοι «εἰς τὸν βασιλέα κῦριν Ῥωμανὸν τὸν γέροντα στίχοι, ἐν » ταῖς ἀρχαῖς τῶν λέξεων δηλοῦντες τὸ ὄνομα·»

> Ῥοδοχρ.νοπρόσωπος, Ὡραῖος, Μέδων,
> Ἀκτῖσι Νίκης Οὐρανοῖ Σκηπτουχίαν.

καὶ οἱ τοῦ αὐτοῦ «εἰς τὸν βασιλέα κῦριν Βασίλειον ὅμοιοι·»

> Βέβαιον Ἄστρον, Σεμνὸν Ἴλασμα Λίαν,
> Ἔλαμψεν Ἰσχεῖν Οἴακας Σκηπτουχίας.

Τῶν δὲ κατ' ἀλφάβητον ἀκρολεξίων παραδείγματα πρόχειρα πρόκεινται ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἀνθολογίᾳ τῶν ἐπιγραμμάτων, ἐν ᾗ περιέχονται δύο τοιοῦτοι ἀδέσποτοι ὕμνοι (Θ', 524·525), ὧν ὁ εἷς εἰς Διόνυσον, ὁ δ' ἕτερος εἰς «Ἀπόλλωνα κατὰ στοιχεῖον ἀπὸ τοῦ ΑΒ μέχρι τοῦ Ω ἡρωϊκὸν τὸ μέτρον.» Ἑκάτερος τῶν ὕμνων τούτων ἀποτελεῖται ἐκ στίχων εἰκοσιέξ, ὧν ἕκαστος πλὴν τοῦ πρώτου καὶ τελευταίου περιέχει ἐπίθετα τοῦ θεοῦ ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου, κατὰ τὴν ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ τάξιν τῶν γραμμάτων. Ὁ εἰς τὸν Διόνυσον ὕμνος ἄρχεται οὕτω·

> Μέλπωμεν βασιλῆα φιλεύιον, εἰραφιώτην,
> Ἀβροκόμην, ἀγροῖκον, ἀοίδιμον, ἀγλαόμορφον,
> Βοιωτόν, βρόμιον, βακχεύτορα, βοτρυοχαίτην,
> Γηθόσυνον, γονόεντα, γιγαντολέτην, γελόωντα κτλ.

Κατὰ μίμησιν τούτων ἐποίησε καὶ ὁ βυζάντιος Ἰωάννης ὁ Φιλόπονος ὕμνον εἰς τὴν Θεοτόκον, οὗ τοιαύτη ἡ ἀρχή.

> Μέλπωμεν θεόπαιδα, θεείκελον, ἀφθορόνυμφον,
> Ἄσπορον, ἁγνοτάτην, ἄχραντον, ἀνακτοτόκειαν,
> Βασιλίδα, βασιληγενέα, βασιληγενέτειραν,
> Γεννογεναρχήν, γεννόθεον, γενογηθέα, γουνὸν κτλ.

Πολλὰ δ' ἄλλα ὅμοια βυζαντικὰ ἐπιγράμματα καὶ ποιήματα ἀναφέρει ὁ Boissonade ἐν σημειώσει εἰς τὸ 524 ἐπίγραμμα τοῦ Θ' βιβλίου τῆς Ἀνθολογίας.

Παραπλήσιοι τούτοις εἰσὶν οἱ ἑπόμενοι εἰς τὸν ῥωμαῖον ποιητὴν Ἔννιον ἀποδιδόμενοι στίχοι.

> O, Tite, tute, Tati, tibi tanta tyranne tulisti.
> At, tuba terribili sonitu tarantara dixit.

Οἱ κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας λατινιστὶ γράφοντες ἠσμένιζον εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς στιχουργικῆς παιδιᾶς· ἰδίως δὲ μνείας ἄξιον εἶνε τὸ ἐν ἔτει 1530 ἐκδοθὲν ποίημα τοῦ Λέοντος Πλακεντίου, ὁ *Χοιροπόλεμος* (Pugna porcorum), οὗ πᾶσαι αἱ λέξεις τὸ αὐτὸ ἔχουσι ἀρχικὸν γράμμα, τὸ Ρ.

(Ἕπεται συνέχεια).

Ν. Γ. Π.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Τὸ τηλεφωνικὸν σύστημα τοῦ Van Rysselberghe χρησιμοποιοῦν τὰς τηλεγραφικὰς γραμμάς. — Τὸ *φωτοφῶνον* τοῦ Bell. — Τὸ φωτογραφοῦν τηλεφῶνον καὶ οἱ τηλεφωνικοὶ γάμοι. — Ὁ *φωνογράφος* τοῦ Ἔδισων καὶ τὰ ἐν Ἀθήναις πειράματα. — Οἱ περιοδεύοντες φωνογράφοι. — Ὁ ποταμὸς Νιαγάρας καὶ ἡ τηλεφωνία ἐν Ἀμερικῇ. — Οἱ ἐν Ἑλλάδι τελευταῖοι ἰσχυροὶ σεισμοὶ καὶ ἡ νεωτέρα ἐξήγησις τοῦ αἰτίου αὐτῶν.

Ὅπως καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν, πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ τηλεφῶνον εἶνε ἐν παγκοίνῳ χρήσει. Μεγίστη δὲ προθυμία παρα-

Digitized by Google

τηρεῖται ἐσχάτως περὶ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς χρήσεως αὐτοῦ πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Εἰς τοῦτο μεγάλως θέλει συμβάλει καὶ ὁ σπουδαιότατος τηλεφωνικὸς νεωτερισμὸς τοῦ Van Rysselberghe, δι' οὗ τὰ αὐτὰ τηλεγραφικὰ σύρματα, χωρὶς νὰ φέρωσι κώλυμά τι εἰς τὴν τηλεγραφίαν, χρησιμοποιοῦνται καὶ διὰ τὴν τηλεφωνικὴν ἐργασίαν. Ἤδη μάλιστα ἐφηρμόσθη τὸ σύστημα τοῦτο καὶ λειτουργεῖ ἀπό τινος ἢ πρόκειται μετ' ὀλίγον νὰ λειτουργήσῃ διὰ τὴν τηλεφωνικὴν συγκοινωνίαν μεταξύ:

Παρισίων καὶ Βρυξελλῶν ἀποστάσεως		335	χιλιομέτρων
Ῥουένης καὶ Χάβρης	»	92	»
Ἀμβέρσης καὶ Βρυξελλῶν	»	45	»
Λισβώννης καὶ Porto	»	312	»
Buenos—Ayres καὶ Rosario	»	350	»

Τὸ σύστημα τοῦτο ἤδη λειτουργεῖ καὶ μεταξὺ Βρυξελλῶν καὶ τῆς ἐν Ὀστένδῃ βασιλικῆς ἐπαύλεως, συνδέον τὴν σκηνὴν τοῦ ἐπισημοτέρου μελοδραματικοῦ θεάτρου τῶν Βρυξελλῶν μετὰ τῶν ἐξοχικῶν ἀνακτόρων, ἐν οἷς οἱ βασιλεῖς τῶν Βέλγων ἀπό τινος ἐντρυφῶσιν εἰς τὰς παραστάσεις τοῦ θεάτρου τῆς πρωτευούσης των γιγνομένας 125 χιλιόμετρα μακράν!

Διὰ τοῦ αὐτοῦ συστήματος πρό τινων ἡμερῶν, προκειμένης τῆς πρώτης παραστάσεως τοῦ μελοδράματος Rigoletto ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Παρισίοις *Μελοδράματος*, συνεδέθη τηλεφωνικῶς τὸ θέατρον μετὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων, καὶ οἱ ἐν αὐτῷ ἐπίσημοι πρὸς τοῦτο προσκεκλημένοι ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ ἠδυνήθησαν νὰ παρασταθῶσι μακρόθεν εἰς τὴν πρώτην ταύτην παράστασιν καὶ ν' ἀκούσωσι καθαρώτατα τὴν φωνὴν τῶν πρωταγωνιστούντων καλλιτεχνῶν καὶ τὰς ἐπευφημίας καὶ τὰ χειροκροτήματα τοῦ κοινοῦ.

**

Αἱ ἐργασίαι περὶ τὴν ὅσον οἷόν τε τελειοτέραν καὶ προσφορωτέραν κατασκευὴν τοῦ τηλεφώνου ἐξακολουθοῦσι σύντονοι· πολυάριθμοι δὲ εἰσὶν αἱ τροποποιήσεις καὶ αἱ βελτιώσεις αὐτοῦ αἱ δημοσιευόμεναι καθ' ἑκάστην, ταχέως προμηνύουσαι εὐχάριστόν τι πρακτικὸν ἀποτέλεσμα διὰ τὴν κοινωνίαν.

Λίαν περίεργον εἶνε νεώτατόν τι ὄργανον ἀνταποκρίσεως, τὸ *φωτοφῶνον*, ἐπινοηθὲν ὑπὸ τοῦ Graham Bell τοῦ ἐφευρέτου τοῦ πρώτου τηλεφώνου. Τὸ φωτοφῶνον μεταδίδει τοὺς ἤχους τοῦ ὁμιλοῦντος οὐχὶ διὰ σύρματος, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐκ τοῦ ὀργάνου ἐκπεμπομένων φωτεινῶν ἀκτίνων ἐκ τοῦ ἑνὸς σταθμοῦ τῆς ἀνταποκρίσεως εἰς τὸν ἕτερον. Αἱ δονήσεις τῆς φωνῆς μεταδίδονται διὰ τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων, αἵτινες στέλλονται ἐκ τοῦ ἑνὸς σταθμοῦ εἰς τὸν ἕτερον προσλαμβανόμεναι ἐκ τοῦ ἡλίου ἢ ἄλλης ἰσχυρᾶς φωτεινῆς ἠλεκτρικῆς ἑστίας καὶ ἀνταναklώμεναι ἔκ τινος λεπτοτάτης, ὡς καθρέπτου, στιλβούσης μεταλλικῆς πλακὸς τεθειμένης εἰς τὸ βάθος τοῦ τηλεφωνικοῦ ἐν εἴδει κέρατος κατεσκευασμένου ὀργάνου. Αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες οὕτω πεμπόμεναι κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν ἄλλον σταθμὸν πίπτουσιν ἐπὶ κοίλου καθρέπτου, ὅστις ἀντανακλᾷ πάλιν αὐτὰς συγκεντρῶν ἐπὶ πρὸ αὐτοῦ τεθειμένου κυλινδρίσκου συνισταμένου ἐκ τοῦ μετάλλου *σηλενίου* συνδεομένου μετὰ τοῦ ἑτέρου τηλεφωνικοῦ ὀργάνου, τοῦ *ἀποδέκτου*, διὰ μέσου μικρᾶς ἠλεκτρικῆς στήλης.

Οὕτως αἱ δονήσεις τῆς φωνῆς τοῦ ὁμιλοῦντος ἐπὶ τοῦ πρώτου τηλεφωνικοῦ κέρατος δονοῦσι τὴν εἰς τὸ βάθος τοῦ κέρατος κειμένην στίλβουσαν λεπτὴν μεταλλικὴν πλᾶκα· αἱ δονώδεις αὗται τῆς πλακὸς μετακινήσεις τροποποιοῦσιν ἀναλόγως καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἀντανακλωμένην καὶ ἐξαποστελλομένην εἰς τὸν δεύτερον σταθμὸν δεσμίδα φωτεινῶν ἀκτίνων. Αἱ μεταβολαὶ αὗται περὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων ἐπιδρῶσαι ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ δευτέρῳ σταθμῷ κυλινδρίσκου ἐκ σηλενίου τροποποιοῦσιν ἀναλόγως τὴν ἠλεκτρικὴν αὐτοῦ ἀντίστασιν καὶ ἑπομένως καὶ τὸ μεταξὺ αὐτοῦ, τῆς μικρᾶς ἠλεκτρικῆς στήλης καὶ τοῦ τηλεφωνικοῦ ἀποδέκτου ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα, ὅπερ ἐπιδρῶν ἐπὶ τοῦ μεταλλικοῦ ἐλάσματος τοῦ τηλεφωνικοῦ ἀποδέκτου ἀναπαράγει τὴν φωνήν, τὰς λέξεις τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ σταθμῷ ὁμιλήσαντος.

Ἡ συσκευὴ αὕτη εἶνε εὐφυεστάτη καὶ σχετικῶς οὐχὶ πολύπλοκος καὶ πολυσύνθετος καὶ ἑπομένως λίαν πρόσφορος. Δὲν λειτουργεῖ βεβαίως εἰς πολὺ μεγάλας ἀποστάσεις, ἀλλὰ δύναται νὰ προσφέρῃ ἀληθεῖς ὑπηρεσίας εἰς μικρὰς ἀποστάσεις μεταξὺ γειτόνων σταθμῶν εὐμετακινήτων, ὅπου ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ τηλεφώνου εἶνε ἀδύνατος, οἷον εἰς συνεννόησιν παρατεταγμένων στρατιωτικῶν σωμάτων, πολιορκουμένων, κλπ. Ἐπίσης δύνανται μακρόθεν νὰ συνεννοῶνται πλοῖα παρατεταγμένα εἰς ναυμαχίαν, ἢ ἄλλα μακρόθεν συναντώμενα εἰς τὸν ὠκεανόν.

**

Τελευταῖον ἄλλο σπουδαῖον ἄγγελμα ἔρχεται ἡμῖν ἐξ Ἀγγλίας. Ὁ Saint-Georges ἐφευρέτης καὶ οὗτος ἰδίου τηλεφώνου κατώρθωσεν ἐσχάτως νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν φωτογραφίαν εἰς τὸ τηλέφωνον ἐπιτυχὼν δι' εὐφυοῦς μηχανισμοῦ νὰ φωτογραφῇ καὶ διατηρῇ οὕτω τὰ ἴχνη τῶν προφερομένων λόγων πρὸ τοῦ τηλεφωνικοῦ ὀργάνου. Ὁ νεωτερισμὸς οὗτος τελειοποιούμενος καὶ διὰ τὴν φωτογράφησιν τῶν ὁμιλούντων προσώπων θέλει προσφέρει μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτε οἱ γάμοι θὰ συνομολογοῦνται καὶ τηλεφωνικῶς!

Ἐν τούτοις ὁ Ἐδισὼν πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1876 ἔλυσε τὸ ζήτημα τῆς διατηρήσεως τῶν λόγων ἢ τῆς μουσικῆς διὰ τῆς ἐφευρέσεως

Digitized by Google

τοῦ *φωνογράφου* του. Δι' ἐπιτηδείου καὶ λεπτοφυοῦς μηχανισμοῦ αἱ δονήσεις τῶν λέξεων ἢ τῶν μουσικῶν φθόγγων χαράττονται ἐπὶ λεπτεπιλέπτου φύλλου ἐκ κασσιτέρου ἢ χαλκοῦ. Αἱ δονήσεις αὗται ἅπαξ χαραχθεῖσαι διατηροῦνται καὶ δι' ἐπιτηδείου μηχανισμοῦ ἀναπαράγονται πιστῶς διατηροῦσαι τὸν τόνον, τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως, τὴν χροιὰν τῆς φωνῆς τοῦ ὁμιλήσαντος ἢ τοῦ μέλψαντος προσώπου ἢ τοῦ παιανίσαντος μουσικοῦ ὀργάνου.

Αἱ Ἀθῆναι ἐκ τῶν πρώτων πόλεων ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀκούσωσι τοῦ φωνογράφου εὐθὺς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀνακαλύψεώς του. Ἐνθυμούμεθα καλῶς διάφορα δημόσια πειράματα γενόμενα μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας ἐπανειλημμένως ἐν τῷ χειμερινῷ θεάτρῳ τῆς πόλεως.

Πόσαι εὐκολίαι καὶ πόσα ἀγαθὰ δὲν ὑπόσχεται εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ὁ φωνογράφος! Ἐκτὸς τοῦ ὅτι δι' αὐτοῦ θὰ διατηρῶνται ἐς ἀεὶ εἰς τὰς ἐπομένας γενεὰς αἱ ἀπὸ στόματος ἀγορεύσεις τῶν μεγάλων ἱστορικῶν ἀνδρῶν, θὰ παράσχῃ ἔτι καὶ πολλὰς ἄλλας εὐκολίας εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον. Τοὐλάχιστον θ' ἀπαλλάξῃ τοὺς πολιτικοὺς ἀρχηγοὺς τῶν μυρίων ἐνοχλήσεων τῶν περιοδειῶν ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας, πρὸς ἃς τότε θὰ περιοδεύουν θριαμβευτικῶς οἱ φωνογράφοι φέροντες ἀπὸ στόματος τοῦ λαοφιλοῦς ἀρχηγοῦ προσαγορεύσεις καὶ προσφωνήσεις πρὸς τὸν προσφιλῆ λαόν. Μάλιστα, νομίζομεν, οὐδὲν θέλει κωλύει τότε νὰ δίδηται εἰς τὸν φωνογράφον ἡ ἐξωτερικὴ μορφὴ τοῦ ἀντιπροσωπευομένου προσώπου καὶ αἱ προσφωνήσεις νὰ γίνωνται πάλιν ἀπὸ προχείρου ἐξέδρας ἢ προστυχόντος τραπεζίου!

* *

Ο ἀναγνῶσται τῶν *ἐπιστημονικῶν χρονικῶν* ἐνθυμοῦνται, ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐποιήσαμεν ἱκανὸν λόγον περὶ τῆς μετατροπῆς τῶν μηχανικῶν δυνάμεων τῆς φύσεως εἰς ἠλεκτρισμόν. Σήμερον μανθάνομεν, ὅτι ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀμερικανοῦ William Thomson συνέστη πρὸ τῶν καταρρακτῶν τοῦ ποταμοῦ Νιαγάρα ἐργοστάσιον μετὰ τῶν ἀναγκαίων μηχανῶν, ὅπως μετατρέπῃ εἰς ἠλεκτρισμὸν τὰς παραγομένας δυνάμεις κατὰ τὴν πτῶσιν τοῦ ὕδατος. Ὁ ἠλεκτρισμὸς οὗτος χρησιμεύει ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν λειτουργίαν 3000 τηλεφώνων εἰς 300 πόλεις ἢ κωμοπόλεις διανεμημένων. Τὰ 1500 περίπου ἐξ αὐτῶν λειτουργοῦσιν εἰς τὴν πόλιν Buffalo κειμένην 40 περίπου χιλιόμετρα μακρὰν τῶν καταρρακτῶν τοῦ ποταμοῦ.

* *

Μετὰ τὴν Χίον ἡ Ἰσχία καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Ἰάβα, μετὰ τὴν Ἰάβαν ἡ Γρενάδη καὶ μετὰ τὴν Γρενάδην ἡ Ἑλλάς! Σήμερον εὔθυμοι, αὔριον ἐν μιᾷ στιγμῇ οἱ λαοὶ πίπτουσιν εἰς τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον τῶν καταστροφῶν. Αἱ πλήρεις ζωῆς καὶ κινήσεως πόλεις ἐν μιᾷ στιγμῇ μεταβάλλονται εἰς ἐρείπια, ἐφ' ὧν πλανᾶται τὸ ζοφερὸν καὶ ἀνιλεὲς τοῦ θανάτου φάσμα· τὴν πρὸ ὀλίγου ἔτι χαρμόσυνον βοὴν τῶν εὐθύμων κατοίκων διαδέχονται αἱ γοεραὶ κραυγαὶ καὶ οἱ ὑπόγειοι στόνοι τῶν ὑπὸ τὰ ἐρείπια τετραυματισμένων, συντετριμμένων, ψυχορραγούντων, ἀποθνησκόντων. Αὕτη εἶνε ἐν σμικρῷ ἡ φοβερὰ εἰκὼν τῶν καταστρεπτικῶν σεισμικῶν κλονισμῶν τῆς γῆς.

Ἡ Ἑλλὰς ἔτι εὕρηται ὑπὸ τὴν συγκίνησιν τοῦ ἐσχάτως κατὰ τὴν δυτικὴν Πελοπόννησον συμβάντος ἰσχυροῦ σεισμοῦ, εὐτυχῶς ἄνευ σπουδαίων καταστροφῶν. Τὸ συμβὰν τοῦτο μοὶ ὑπενθυμίζει ἄρθρον ἐν τῷ «Journal de Débats» τοῦ Henri de Parville, ἐν ᾧ ἀφοῦ ὁ συγγραφεὺς ἔγραψε περὶ τῶν σεισμῶν τῆς Ἰσχίας, τῆς Ἰάβας καὶ τῆς Γρενάδης, ἀνεμνήσθη κατόπιν καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἣν προειδοποίει διὰ τὴν ἐρχομένην σειράν της. Τὰ τελευταῖα συμβάντα ἐπεκύρωσαν τὴν πρόρρησιν ταύτην τοῦ διακεκριμένου γάλλου ἐπιστήμονος, καὶ ἤδη εὐχηθῶμεν ἡ σειρὰ αὕτη τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐξωφλήθη ἐντελῶς διὰ τοῦ τελευταίου σεισμοῦ.

Οἱ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δυστυχῶς συχνάκις ἐπαναλαμβανόμενοι καταστρεπτικοὶ σεισμοὶ διήγειραν τὴν προσοχὴν τῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες ἐπεδόθησαν εἰς τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος τούτου. Πολλαὶ ἐξηγήσεις τῆς παραγωγῆς τῶν σεισμῶν ἐδόθησαν μέχρι σήμερον καὶ περὶ τούτων ἐγράψαμεν ἄλλοτε ἱκανὰ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* (¹). Σήμερον εἰς τὰ γραφέντα ἐκεῖνα ἐπιπροσθέτομεν καὶ νέαν τινὰ τελευταίαν θεωρίαν ἔχουσαν ὑπὲρ αὐτῆς πολλὰς πιθανότητας ἀληθείας. Κατ' αὐτήν, αἱ σεισμικαὶ κλονήσεις τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς αἰτίας καθαρῶς μηχανικὰς καὶ οὐχὶ εἰς ἡφαιστειώδεις ἐνεργείας. Ἡ ὑπόγειος μετακίνησις καὶ ἀπόσπασις μεγάλων βραχωδῶν ὄγκων· ἡ ἀποσύνθεσις καὶ διάλυσις αὐτῶν ὑπὸ τῆς βραδείας καὶ κατὰ μικρὸν ἐπενεργείας τῶν ὑπογείων ὑδάτων, καὶ ἡ κατάπτωσις καὶ κατάρρευσις τῶν μὲν ἐπὶ τῶν δὲ μεγάλων ὑπογείων στρωμάτων ὑποστηριζόντων τὴν γηΐνην ἐπιφάνειαν, θεωροῦνται ὡς ἡ σπουδαιοτέρα αἰτία τῶν κλονισμῶν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, οἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαίνουσι μακρὰν τῶν ἡφαιστείων. Ἐκ τοῦ κενοῦ δὲ τῶν ἀποσπωμένων καὶ καταρρεόντων ὑπογείων ὄγκων γίνονται μεγάλαι γήϊναι μετακινήσεις, συμπιέσεις, ὑφιζήσεις ἢ ἀνυψώσεις πρὸς τὰ ἄνω τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, διαφόρους τροποποιήσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἐπιφέρουσαι ἐπὶ τῆς γηΐνης ἐπιφανείας.

Ἀξιοσημείωτον λίαν εἰς τὴν ἐξήγησιν ταύτην τῶν σεισμῶν εἶνε, ὅτι αἱ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ

(¹) Ἴδε Ἑστίας τόμ. ΙϚ' σελ. 617.

Digitized by Google

γηΐνου φλοιοῦ πίπτουσαι βροχαὶ θεωροῦνται ὡς τὰ μάλα εὐνοοῦσαι τὴν ἐν τοῖς ἐγκάτοις διάλυσιν καὶ κατάρρευσιν τῶν μεγάλων αὐτῶν βράχων, καθ' ὅσον τὰ ἄφθονα ὕδατα ἀπορροφώμενα ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καταβαίνουσι βαθέως συντελοῦντα οὕτως ἐκεῖ μεγάλως εἰς τὴν μαλάκυνσιν καὶ ἀποσύνθεσιν τῶν ὑπογείων στερεῶν στρωμάτων. Τῶν μεγάλων καὶ καταστρεπτικῶν σεισμῶν τῆς Ἰσχίας καὶ τῆς Γρενάδης προηγήθησαν ἀφθονώταται βροχαὶ καὶ πλήμμυραι ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Ἱσπανίᾳ. Τὸ παρὸν δὲ ἔτος καθ' ἅπασαν περίπου τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξε τὰ μάλα βροχερὸν πολλῶν ἄλλων προηγηθέντων ἐτῶν. Ἐν τούτοις εἴτε εἶνε ἀληθής, εἴτε μὴ ἡ ἐξήγησις αὕτη τῶν σεισμῶν, εὐχηθῶμεν, ὅπως μὴ ἡ πατρὶς ἡμῶν ὑποφέρῃ ὑπὸ τῶν σφοδρῶν αὐτῶν σεισμικῶν κλονισμῶν καὶ θρηνήσῃ καταστροφάς. Ἀρκεῖ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὁ συγκλονήσας αὐτὴν σφοδρὸς ἐκλογικὸς σάλος!...

Ἐκ Σύρου, κατὰ Μάρτιον 1885.

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ.

ΤΟ ΡΟΔΟΝ

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Τὸ ῥόδον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο ἀπαραίτητον. Αἱ χαρμόσυνοι καὶ αἱ πένθιμοι τελεταί, αἱ πολιτικαὶ πομπαὶ καὶ αἱ θρησκευτικαὶ τελεταὶ ἐτελοῦντο πάντοτε μετὰ ῥόδων. Ἐνῷ δὲ οὐδεμία μνεία γίνεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τῶν νεωτέρων ἡμῶν ἀνθοδεσμῶν συχνότατα ἀναφέρονται οἱ στέφανοι· κατὰ τοὺς χρόνους μάλιστα τοῦ Ἀριστοφάνους ἡ στεφανοπλοκία ἦτο ἐν Ἀθήναις ὄχι μόνον ἐπάγγελμα βιοποριστικόν, ἀλλ' ἀνεπτύχθη καὶ εἰς τέχνην ἰδίαν. Ἡ ὑπὸ τοῦ Παυσίου γραφεῖσα εἰκὼν (ἐν ἔτει 377 π. Χ.) τῆς διασημοτέρας τῶν στεφηπλέκων ἐθαυμάζετο καὶ 450 ἔτη βραδύτερον ἐπὶ Πλινίου καὶ ἐτιμᾶτο πολλῶν χρημάτων. Κατ' ἀρχαῖον ἔθος πρὶν ἢ προσέλθῃ τις εἰς δεῖπνον κατὰ τὰς τελετὰς ἔθετεν ἐπὶ τῆς ῥοδίνου ἐλαίου ἀποζούσης κόμης στέφανον ῥόδων, διότι ἐνομίζετο ὅτι ἡ ὀσμὴ τῶν ῥόδων ἀπομακρύνει τὴν μέθην, ὡς νὰ ἠδύνατο τὸ ἄνθος τῶν χαρίτων καὶ διὰ μόνης τῆς παρουσίας αὐτοῦ νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τοῦ ἀπρεποῦς. Βραδύτερον, ἐπειδὴ ὁλόκληρον ῥόδον ἐφαίνετο βαρὺ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, κατεσκεύαζον στεφάνους ἐξ ὁρμαθῶν ἁπλῶν πετάλων ῥόδων καὶ δι' αὐτῶν ἐκόσμουν τὸ μέτωπον, τὸν λαιμὸν καὶ τοὺς βραχίονας. Πλὴν τούτου δὲ διὰ ῥόδων περιεκύκλουν τὰς κύλικας, ἐρράντιζον τὴν τράπεζαν διὰ φύλλων ῥόδων, ἀνεπαύοντο ἐπὶ ῥοδίνων κλινῶν, δηλ. ἐπὶ προσκεφαλαίων πεπληρωμένων φύλλων ῥόδων· καὶ ἐφ' ὅλου δὲ τοῦ ἐδάφους ἐσκόρπιζον ῥόδα, ὅπως « *βαίνωσιν ἐπὶ ῥόδων* »· οἱ κίονες ἐπίσης καὶ οἱ τοῖχοι τῶν αἰθουσῶν κατὰ τὰς ἑορτὰς ἔφερον ῥοδίνους ὁρμαθοὺς ἀνθέων, ἐντὸς δ' αὐτῶν ἀνεπίδων πίδακες διαχέοντες ῥόδινον ὕδωρ. Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τροφαῖς τῶν Ῥωμαίων τὸ ῥόδον ἐλάμβανε μέρος· διότι αἱ ῥωμαϊκαὶ μαγειρικαὶ περιέχουσι συνταγὰς πρὸς κατασκευὴν πουδιγγῶν ἐκ ῥόδων, γλυκισμάτων ἐκ ῥόδων, ῥόδων διατετηρημένων, ὅπως ἐν μέρει γίνεται καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν διὰ τῆς κατασκευῆς τῆς *ῥοδοζαχχάρεως*. Ἐπίσης ὁ *ῥοδίτης οἶνος* ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ λαμπρότερος πάντων, ὅμοιος πρὸς τὸ νέκταρ τῶν θεῶν.

Ἕτερα παραδείγματα ἀληθοῦς ῥοδομανίας παρέχει ἡ Κλεοπάτρα, ἥτις ἐπλήρωσε τὸ ἔδαφος τοῦ ἑστιατορίου διὰ ῥόδων μέχρις ὕψους ἑνὸς πήχεως, ἐπ' αὐτῶν δὲ ἐξέτεινε δίκτυον, ἐφ' οὗ ὡς ἐπὶ ἐλαστικοῦ ἐδάφους ἐστήθησαν αἱ τράπεζαι καὶ ἐκαθέσθησαν οἱ δαιτημόνες. Τὸ δεῖπνον τοῦτο ἐστοίχισε μυθῶδες χρηματικὸν ποσόν. « Τῇ δὲ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν ταλαντιαίους εἰς ῥόδα μισθοὺς δέδωκε καὶ κατεστρώθη ἐπὶ πηχυαῖα βάθη τὰ ἐδάφη, τῶν δένδρων ἐμπεπετασμένων δικτύοις τοῖς ἕλιξιν » λέγει Σωκράτης ὁ Ῥόδιος παρ' Ἀθηναίῳ. Ὁ Νέρων παραγγείλας ποτὲ ῥόδα ἐξ Ἀλεξανδρείας ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἐπί τινι ἑορτῇ κατέβαλεν ὡς τίμημα τόνον χρυσοῦ, ὁ δὲ παράφρων Ἡλιογάβαλος ἔρριψέ ποτε ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἑορτῆς ἀπὸ τῆς ὀροφῆς τόσον πλῆθος ῥόδων, κρίνων, ὑακίνθων, ναρκίσσων καὶ ἴων, ὥστε πολλοὶ τῶν δαιτημόνων ἐπνίγησαν, μὴ δυνηθέντες ν' ἀπομακρυνθῶσι ταχέως. Ἴσως δὲ ἡ Νέμεσις ἐκδικεῖται σήμερον τὴν ἄφρονα ταύτην σπατάλην τῶν ῥόδων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, καθ' ὅσον οἱ σημερινοὶ αὐτῶν ἀπόγονοι δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι τὴν ὀσμὴν τῶν ἀνθέων ἰδίως δὲ τῶν ῥόδων. Διηγοῦνται τοὐλάχιστον ὅτι καὶ μόνη ἡ θέα ῥόδου ἐν τῇ αἰθούσῃ Ῥωμαίας τῶν ἡμερῶν μας προκαλεῖ ζωηρὰν δυσαρέσκειαν, προϊοῦσαν ἐνίοτε μέχρι σπασμῶν.

Πλὴν τῆς χρήσεως τῶν ῥόδων κατὰ τὰς ἑορτὰς οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο αὐτὰ καὶ κατὰ τὰς θυσίας. Οὕτω διὰ ῥόδων ἐκόσμουν τὰ θύματα ὡς καὶ τὰ ἀγάλματα τοῦ θεοῦ, πρὸς ὃν ἔθυον καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἱερέως, ὅστις ἔφερεν αὐτὸ εἰς τὸν βωμόν. Ἐπίσης ἡ νύμφη προσερχομένη εἰς τὸν ἀνθοστόλιστον οἶκον τοῦ γαμβροῦ ἔφερεν ὑπὸ τὸν ῥοδόχρουν αὐτῆς πέπλον στέφανον ἐκ ῥόδων καὶ μύρτων. Ὅταν δὲ ὁ νικητὴς ἐπέστρεφεν εἰς τὴν αἰωνίαν πόλιν θριαμβεύων, διεσκορπίζοντο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ ῥόδα· αὐτὸς δὲ οὗτος καὶ ἅπασα ἡ στρατιὰ ἔφερε περικεφαλαίας ἀνθοστολίστους.

Εἴδομεν ἀνωτέρω ὅτι τὸ ῥόδον ἦτο σύμβολον τῆς παροδικότητος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τούτου δὲ ἕνεκα ἐγίνετο χρῆσις αὐτοῦ κατὰ τὰς

Digitized by Google

νεκρωσίμους τελετάς. Τὸ σῶμα τοῦ θανόντος ἐχρίετο δι' ἐλαίου ῥόδου, ὅταν δ' ἐφέρετο πρὸς ταφὴν ἔφερεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον ῥόδων, τὸ δὲ φέρετρον καὶ ἡ πυρὰ ἦσαν κεκοσμημένα δι' ὁρμαθῶν ἐκ ῥόδων. Ἐπὶ τοῦ τάφου κατετίθεντο στέφανοι, ἐσκορπίζοντο ἄνθη καὶ ἐφυτεύοντο ῥοδαῖ. Παλαιός τις οὕτω περιγράφει τὸν τάφον τοῦ Σοφοκλέους:

Ἠρέμ' ὑπὲρ τύμβοιο Σοφοκλέους, ἠρέμα, κισσέ,
ἑρπύζοις, χλοεροὺς ἐκπροχέων πλοκάμους
καὶ πεταλὸν πάντη θάλλοι ῥόδον, ἥτε φιλόρρωξ
ἄμπελος, ὑγρὰ πέριξ κλήματα χευαμένη,
εἵνεκεν εὐμαθίης πινυτόφρονος, ἣν ὁ μελιχρὸς
ἤσκησεν, Μουσῶν ἄμμιγα καὶ Χαρίτων.

Κατ' εὐλαβὲς δὲ ἔθιμον οἱ ἀρχαῖοι ἑώρταζον ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν ἑορτὴν τῶν ῥόδων, καθ' ἣν οἱ τάφοι τῶν φιλτάτων ἐστεφανοῦντο διὰ νέων στεφάνων καὶ αἱ ἐπιτύμβιοι πλάκες ἐρραίνοντο διὰ ῥοδίνου ἐλαίου. Τοῦτο δὲ βεβαίως ἐννοεῖ καὶ ὁ Ἀνακρέων λέγων

.... ὀλίγη δὲ κεισόμεθα
κόνις ὀστέων λυθέντων
τί σε δεῖ λίθον μυρίζειν;
τί δὲ γῇ χέειν μάταια;
ἐμὲ μᾶλλον, ὡς ἔτι ζῶ,
μύρισον, ῥόδοις δὲ κρᾶτα
πύκασον, κάλει δ' ἑταίρην'
πρὶν ἔρως ἐκεῖ μ' ἀπελθεῖν
ὑπὸ νερτέρων χορείας,
σκεδάσαι θέλω μερίμνας.

Ἐνῷ δὲ οὕτως ἐτιμᾶτο τὸ ῥόδον ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὁ χριστιανισμός, ὁ διδάσκων τὴν ἄρνησιν τῶν ἐγκοσμίων, ἀντέστη κατὰ τῆς τρυφηλῆς ταύτης λατρείας τοῦ ῥόδου, διὸ καὶ ἀπηγορεύθη ὁ στολισμὸς τῶν νεκρῶν δι' ἀνθέων καὶ ὁ τῶν νυμφῶν διὰ ῥοδίνων στεφάνων. Ὅτε δὲ βραδύτερον ἐξερράγη ἡ θύελλα τῆς μεταναστεύσεως τῶν λαῶν ἐπὶ τῶν χωρῶν τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, κατέστρεψεν αὕτη καὶ τοὺς κήπους τῶν ῥόδων, οἵτινες εἰς μὲν τὴν Ἑλλάδα ἐχρησίμευον πρὸς ποιητικὴν ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς, εἰς δὲ τὴν Ῥώμην πρὸς ἐπίδειξιν σπαταλώδους πολυτελείας. Ἐκεῖ δὲ ἔνθα ποτὲ ἤνθουν οἱ ὑπόθερμοι κῆποι τῆς Παίστου (Ποσειδωνίας) δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὑπάρχει τανῦν ἔρημος πλήρης ἀκανθῶν καὶ πυρετογόνος, ἐν ᾗ ὑψοῦνται ἐρείπιά τινα μόνον ναῶν, λείψανα τοῦ μεγάλου παρελθόντος. Καὶ ἐν τῇ χώρᾳ δὲ ἔνθα ποτὲ ὁ τρυφηλὸς Συβαρίτης δὲν ἠδυνήθη νὰ κοιμηθῇ ὅλην τὴν νύκτα, διότι ἐπὶ τῆς ῥοδίνης αὐτοῦ στρωμνῆς ὑπῆρχε πέταλον ῥόδου διδιπλωμένον οὔτε μία ῥοδῆ φύεται σήμερον.

Νέα περίοδος τῆς θεραπείας τῶν ῥόδων ἤρξατο εὐθὺς ὅταν μετὰ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας προέκυψαν εἰς τὸ φῶς δειλὰ τὰ σπέρματα τοῦ νέου πολιτισμοῦ. Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ συγχρόνου ποιητοῦ Βεναντίου Φορτουνάτου αἱ ῥοδαῖ ἤνθουν ἐν ταῖς ἀνθοφόροις καὶ ὀπωροφόροις πρασιαῖς τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου ἐν Παρισίοις, ὃν ἵδρυσεν αὐτόθι ὁ βασιλεὺς Χιλδεβέρτος ὁ πρῶτος (ἀποθανὼν ἔτ. 558). Τὴν πρώτην ἐπίσης θέσιν κατέχουσιν αἱ ῥοδαῖ καὶ ἐν τοῖς κήποις τοῦ μεγάλου Καρόλου, ἐν οἷς βεβαίως μετηνέχθησαν μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐκ τῶν κήπων τῶν μοναστηρίων τῆς Ἰταλίας. Ἔκτοτε δὲ οἱ Ῥωμανικοὶ καὶ Γερμανικοὶ λαοὶ ἁμιλλῶνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ῥοδῆς καὶ μῦθοι δὲ καὶ παραδόσεις ἐρρίζωσαν τὸ ῥόδον ἐν τῇ συνειδήσει καὶ τῇ καρδίᾳ τῶν λαῶν τούτων.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οἱ καλίφαι τῶν Ἀράβων, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν ὁποίων ἀνεπτύχθη τὰ μέγιστα ὁ πολιτισμὸς ἐν Ἱσπανίᾳ Σικελίᾳ καὶ Καλαβρίᾳ, μετεφύτευσαν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὰ ὡραιότερα ῥόδα ἐν τοῖς ἀνακτορικοῖς αὐτῶν κήποις, ὅπως μετεφύτευσαν ἐκ τῆς ἡλιοκαοῦς αὐτῶν πατρίδος καὶ πλῆθος ἄλλο φυτῶν, οἷον τὸν φοίνικα, τὴν πορτοκαλλέαν, τὸν βάμβακα, τὴν ὄρυζαν, τὸ ζακχαροκάλαμον, τὸν πάπυρον· κ.τ.λ. Καὶ διὰ τῶν σταυροφοριῶν δέ, δι' ὧν μετὰ μακροχρόνιον ἑκατονταετηρίδων χωρισμὸν ἡ Ἀνατολὴ ἐκοινώνησε μετὰ τῆς Δύσεως, μετηνέχθησαν ῥόδα εἰς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, ἐν ᾗ καὶ μέχρι σήμερον διατηρεῖται ἡ ζῶσα θεραπεία τοῦ ῥόδου καὶ τῶν ἡδυόσμων ῥοδώνων. Ἴσως δὲ ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων χρονολογεῖται ἡ εἰσαγωγὴ τῆς ῥοδῆς τῆς δαμασκηνῆς καὶ τῆς μοσχόσμου τοῦ Σχιρᾶς «τῆς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ψαλείσης νύμφης τῆς ἀηδόνος». Αἱ εὐγενεῖς αὗται ῥοδαῖ εἰσήχθησαν πιθανῶς ἐνωρίτατα εἰς τὰς πλουσίας πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἰδίως δὲ ἐν Φλωρεντίᾳ, περὶ τῶν ῥοδοστολίστων κήπων τῆς ὁποίας ὁ Βοκάκκιος παρέδωσεν ἡμῖν λίαν ἐρατεινὰς διηγήσεις. Πολὺς ὅμως παρῆλθε χρόνος, μέχρις οὗ αἱ ῥοδαῖ εἰσαχθῶσι καὶ πέραν τῶν Ἄλπεων· ὅταν δὲ τὰ καταπραϋνθέντα ἤθη μετὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς παιδείας καὶ τῆς εὐμαρείας τοῦ βίου προὐκάλεσαν τὴν ἀκμὴν τῆς ἀνθοκομίας κατὰ τὸ δεύτερον τρίτον τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος, οἱ γερμανοὶ ἡγεμόνες ἱππόται καὶ οἱ πατρίκιοι ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ οἰκοδομήσωσιν ἐπὶ τῶν πεδιάδων χαριεστάτας βασιλικὰς ἐπαύλεις καὶ ἐντέχνους ἐξοχικοὺς οἴκους ἀντὶ τῶν πρότερον σκιερῶν καὶ ὀγκωδῶν φρουρίων, τῶν ἐπὶ ἀπροσίτων βράχων ᾠκοδομημένων. Ἕνεκα τῆς ζωηρᾶς δὲ καὶ ὁτὲ μὲν εἰρηνικῆς ὁτὲ δὲ πολεμικῆς ἐπιμιξίας τῆς ἀναπτυχθείσης μεταξὺ τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς καὶ τοῦ Σουλτάνου τῆς Τουρκίας, οὗτινος τὸ κράτος ἐξετείνετο μέχρι σχεδὸν τῶν πυλῶν τῆς Βιέννης, μέγας ἀριθμὸς φυτῶν τοῦ καλλωπισμοῦ, ἅτινα οἱ Τοῦρκοι εἶχον μεταφέρει εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τῶν πατρῴων αὐτῶν στεππῶν ἢ ἀπὸ τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν, μετηνέχθη καὶ εἰς τὴν Δύσιν. Πρὸ τῆς περιόδου ταύτης οἱ κῆποι αὐτόθι ἔμενον κενοὶ ἀνθέων μέχρις τοῦ μηνὸς Ἰουνίου,

Digitized by Google

τότε δὲ εἰσήχθησαν τὸ πρῶτον ἅπαντα τὰ εὐάσμια καὶ πολύχροα κοσμήματα τῆς ἐαρινῆς ἀνθήσεως αἱ τολύπαι, οἱ ὑάκινθοι, τὸ κρίνον τὸ καλούμενον βασιλικὸν διάδημα, καὶ αἱ ῥανούγκουλαι. Μετ' αὐτῶν δὲ καὶ μετὰ τῆς ἀγριοπασχαλέας, τῆς ἱπποκαστανέας καὶ τῆς κλαιούσης ἰτέας εἰσήχθησαν καὶ τὰ ῥόδα τῆς Ἀνατολῆς, ἀπὸ δὲ τῆς Βιέννης μετεδόθησαν μετὰ μικρὸν εἰς Γερμανίαν καὶ τὰς Κάτω χώρας, αἵτινες μέχρι σήμερον μένουσι τὸ κέντρον τῆς ἀνθοκομίας, καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν ἀνθέων. Ἡ ἑκατοντάφυλλος ὅμως ῥοδῆ ἦτο σπανία ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος, βοτανικός τις δὲ τῶν χρόνων ἐκείνων ἀναφέρει μόνον τοὺς κηπουροὺς τῆς Ὀλλανδίας καὶ τῆς Φραγκφούρτης παρὰ τῷ Μοίνῳ ὡς καλλιεργοῦντας αὐτὴν διὰ τὸ σπάνιον.

Ἔκτοτε ἡ θεραπεία τῆς ῥοδῆς ἐκτείνεται καὶ προάγεται ἀδιακόπως. Ἡ Κίνα καὶ ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ παρέσχον ἡμῖν νέα λαμπρὰ εἴδη ῥοδῶν, οἱ δὲ κηπουροὶ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἀσχολοῦνται τανῦν δι' ὅλων αὐτῶν τῶν δυνάμεων εἰς πλάσιν νέων εἰδῶν.

Ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν παράδεισος τῶν ῥόδων θεωρεῖται σήμερον ἡ Γαλλία, ἐν αὐτῇ δὲ συγκροτεῖται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν Ἄρειος Πάγος, ὅστις ἐκλέγει καὶ βραβεύει τὰ ὡραιότερα ἐκ τῶν ὡραίων τοῦ γένους τῶν ῥόδων. Ἐκ Γαλλίας κατάγονται ὅλαι σχεδὸν αἱ νέαι καὶ μεγαλοπρεπεῖς ῥοδαῖ, αἵτινες μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐξεδίωξαν ἀπὸ τῶν κήπων μας τὰ παλαιότερα μετριοφρονέστερα εἴδη, ἅτε ὑπερτερήσασαι τούτων κατὰ τὴν στιλβηδόνα καὶ τὸ σχῆμα τῶν φύλλων, τὸ μέγεθος καὶ τὸ χρῶμα τῶν ἀνθέων, πρὸ πάντων δὲ κατὰ τὴν παράτασιν τοῦ χρόνου τῆς ἀνθήσεως. Αὐτὴ δὲ ἡ γηραιὰ ἑκατοντάφυλλος ῥοδῆ ἐγένετο τόσον σπανία ἐν Εὐρώπῃ, ὥστε μετ' οὐ πολὺν χρόνον μόλις θὰ εὑρίσκεται εἰς τοὺς κήπους τῶν χωρικῶν, ἢ εἰς τὰς χώρας ἔνθα ἡ ἀνθοκομία εἶνε πρᾶγμα ἄγνωστον, καίτοι μόλις δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς αὐτὴν ἡ νέα γενεὰ τῶν ῥοδῶν κατά τε τὴν εὐοσμίαν, τὴν εὐγένειαν, τὸ σχῆμα καὶ τὸ λεπτοφυὲς τῶν ἀνθέων. Ἐνῷ δὲ μόνον ἡ Ποσειδωνία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἶχε ῥοδὰς ἀνθούσας δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ, αἱ ἀντικαταστήσασαι αὐτὰς διεδόθησαν τανῦν εἰς πολυαρίθμους ποικιλίας, χάρις δὲ εἰς αὐτὰς ὁ καιρὸς τῆς ἀνθήσεως τῶν ῥόδων, περὶ οὗ οἱ ποιηταὶ ἔκτοτε παρεπονοῦντο, διαρκεῖ σήμερον καθ' ὅλον τὸ θέρος μέχρι τέλους τοῦ φθινοπώρου, ἐντεῦθεν δὲ τῶν Ἄλπεων καὶ δι' ὅλου τοῦ ἔτους.

Μεθ' ὅσα περὶ τοῦ ῥόδου εἴπομεν, νομίζομεν περιττὸν νὰ ὁμιλήσωμεν καὶ περὶ τῶν ποιημάτων, ἅτινα ἀφιέρωσαν εἰς τὸ ῥόδον οἱ ποιηταὶ παντὸς χρόνου καὶ περὶ τῶν ποιητικῶν εἰκόνων, ἃς ἅπαντες ἤντλησαν ἐξ αὐτοῦ. Τὸ θέμα τοῦτο εἶνε ἀνεξάντλητον, ἤθελε δὲ καταλάβει τὸν ὄγκον ἐκτενεστάτης μελέτης.

Ἅπαντες σχεδὸν οἱ ποιηταὶ τῆς ἀρχαιότητος, ἡ Σαπφὼ καὶ ὁ Ἀνακρέων, ὁ Θεόκριτος καὶ ὁ Μόσχος, ὁ Ὁράτιος καὶ ὁ Ὀβίδιος, ὁ Κάτουλος καὶ ὁ Αὐσώνιος ἔψαλαν καὶ ἐξύμνησαν τὸ ῥόδον δι' ἐλεγείων, ἐπιγραμμάτων καὶ ᾠδῶν. Ἡ δὲ ἀπήχησις τῶν ὕμνων τούτων ἀκούεται ὡς ἀντανάκλασις καὶ δι' ὅλου τοῦ μέσου αἰῶνος διὰ τῶν ᾀσμάτων τῶν τρουβαδούρων, τῶν γερμανῶν ἐρωτικῶν ἀοιδῶν, τῶν ἐλεγείων τοῦ Δάντου, τῶν σονέτων τοῦ Πετράρχη, τῶν ἐρωτικῶν τοῦ Τάσσου καὶ δι' ὅλων τῶν λοιπῶν πολυωνύμων εἰδῶν τῆς ποιήσεως τῶν διαφόρων ποιητῶν. Καὶ μέχρι σήμερον δὲ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους αὐξάνεται καὶ τελειοποιεῖται διηνεκῶς ὁ χορὸς τῶν ποιητῶν πρὸς ὕμνον τοῦ ῥόδου.

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ)

Σπ. Μηλιαρακης.

ΕΙΣ ΔΥΟ ΦΙΛΑΣ

Δυὸ ἄστρα ποῦ φεγγοβολοῦν 'ς τὸν οὐρανὸ ζευγάρι,
Δυὸ ἄνθη ποῦ μοσχοβολοῦν 'σὲ λεμονιᾶς κλωνάρι,
Δυὸ περιστέρια ποῦ πετοῦν 'ς τὸν γαλανὸν ἀέρα,
Δυὸ ἀδερφούλαις πῶχουνε τὴν ἴδια τὴ μητέρα
Δὲν κάνουν ἐμμορφότερη ἀγάπης ζωγραφιὰ
Καὶ δὲν σκορποῦνε τόσο φῶς καὶ μυρωδιὰ καὶ χάρι,
"Οσ' ἡ διπλῆ σας ἐμμορφιὰ
Μὲ τὴ διπλῆ ἀγάπη σας διπλοστεφανωμένη.

. . . .

Ἀλήθεια! εἶσθ' ἡ καθεμιὰ κι' ἀλλοιώτικα πλασμένη:
Ἡ μιὰ μὲ λάμψι περισσὴ περίσσια προικισμένη,
Ἡ ἄλλη ἥμερη, γλυκειά, γεμάτη καλοσύνη·
Ἡ μιὰ χαρίζει εὐωδιά, ἡ ἄλλη φῶς μᾶς δίνει,
Ἡ μιὰ εἶν' ἄνθος ἀκριβὸ κ' ἡ ἄλλη εἶν' ἀστέρι...
Σμίγετ' ἡ δυὸ καὶ κάνετε χαριτωμένο ταίρι.
Τόσο, ποῦ ἅμα ἰδῇ κανεὶς τὴ μιὰ χωρὶς τὴν ἄλλη
Θαρρεῖ πῶς χάνει κάτι τι ἀπ' τὰ 'δικά της κάλλη.

Ἡ μιὰ μὲ τὸ 'δικό της φῶς τὴν ἄλλη τὴ φωτίζει
Κι' αὐτὴ τῆς δίνει μυρωδιά, τὴν κάνει νὰ μυρίζῃ·
Κ' ἔτσι διπλαῖς 'ς τὴν ἐμμορφιά, κ' ἔτσι διπλαῖς 'ς τὴ χάρι
Γίνεστ' ἀστέρια δίδυμα, γίνεστ' ἀνθῶν ζευγάρι.

Γεωργιος Δροσινης

Η ΥΑΛΟΣ

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς ὑάλου ἀποδίδεται γενικῶς εἰς τοὺς Φοίνικας. Κατὰ τὸν Πλίνιον, ἔμποροι νάτρου, ἐν Φοινίκῃ κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Βήλου, μὴ εὑρίσκοντες λίθους ὅπως στηρίξωσιν ἐπ' αὐτῶν τὸν λέβητα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου παρεσκεύαζον τὸ φαγητόν των, ἐξήγαγον τοῦ πλοίου δύο τεμάχια νάτρου καὶ μετεχειρίσθησαν αὐτὰ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ λέβητος. Ἀλλὰ τὸ νάτρον ἐτάκη ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ πυρὸς καὶ ἀνεμίχθη μετὰ τῆς ἄμμου, τότε δὲ παρήχθη οὐσία ὑαλώδης, διαφανὴς καὶ εὔτηκτος, ἤτοι ἡ ὕαλος.

Digitized by Google

Καὶ ὁ ἱστορικὸς Φλάβιος Ἰώσηπος γράφει περίπου τὰ αὐτά, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι ἀποδίδει τὴν ἐφεύρεσιν οὐχὶ εἰς ἐμπόρους ἀλλ' εἰς πειρατάς.

Ἀλλ' ἡ παράδοσις αὕτη εἶνε ἐσφαλμένη. Ἡ ὕαλος ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων, ὡς ἀποδεικνύει τοῦτο ἡ ἀνεύρεσις ὑαλίνων σφαιριδίων ἐντὸς μνημείων τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς. Ἄλλως δὲ πρὸς σχηματισμὸν τῆς ὑάλου ἀπαιτεῖται θερμοκρασία 1000°, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ τῆξις διὰ τῆς θερμότητος τῆς διὰ τὸ φαγητὸν πυρᾶς.

Ἡ ὕαλος ἦτο γνωστὴ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς Ῥωμαίοις, συνεχῶς δὲ ποιοῦνται μνείαν αὐτῆς οἱ ἕλληνες καὶ λατῖνοι ἱστορικοί.

Κατὰ τὸν Στράβωνα, τὸν Θεόφραστον καὶ τὸν Τάκιτον, καταλληλοτέρα ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν πρὸς κατασκευὴν τῆς ὑάλου ἐθεωρεῖτο ἡ ἄμμος τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Βήλου, ἐκβάλλοντος εἰς τὴν Μεσόγειον παρὰ τὴν Πτολεμαΐδα. Ὡς ἐκ τούτου πολλὰ ὑαλοποιεῖα ὑπῆρχον παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ τούτου. Τὰ δὲ τῆς Σιδῶνος καὶ τῆς Τύρου, τὰ ὁποῖα ἦσαν τὰ διασημότερα, παρελάμβανον ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου τὸ ἀναγκαιοῦν αὐτοῖς ὑλικόν.

Ἡ ὕαλος ἦτο γνωστὴ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, διότι γίνεται μνεία αὐτῆς ἐν τῷ *Βιβλίῳ τοῦ Ἰὼβ* καὶ ἐν ταῖς *Παροιμίαις τοῦ Σολομῶντος*, παρὰ δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις πρὸ τρισχιλίων καὶ πλέον ἐτῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ πολὺ πρὸ τῆς ἐξόδου τῶν Ἰουδαίων, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς εὑρέσεως ὑαλίνου περιδεραίου ἐντὸς τάφου ἐν Θήβαις, φέροντος ἱερογλυφικὴν ἐπιγραφήν, γνωστοποιοῦσαν τὴν χρονολογίαν αὐτοῦ· πολλὰ ὑάλινα κοσμήματα εὑρέθησαν ἐπίσης ἐπὶ μομιῶν, προερχομένων ἐκ τῶν τάφων τῆς Μέμφιδος καὶ τῶν Θηβῶν. Σημειωτέον ὅτι τὰ ὑαλουργεῖα τῶν δύο τούτων πόλεων ἐφημίζοντο διὰ τὴν κατασκευὴν χρωματιστῆς ὑάλου.

Μετὰ τοὺς Αἰγυπτίους ηὐδοκίμησαν, καθὰ προείπομεν, οἱ Φοίνικες ἐν τῇ ὑελουργίᾳ, παραλαβόντες αὐτὴν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων. Ὁ Πλίνιος ὑπερεπαινεῖ τὴν τελειότητα τῶν ὑαλουργῶν τῆς Σιδῶνος, κατασκευαζόντων ὀγκωδέστατα ὑάλινα ἀντικείμενα, βεβαίως δ' ἦτο ἐξ ὑάλου ἡ στήλη τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους ἐν Τύρῳ, ἥτις ἐνομίζετο μὲν ὅτι συνέκειτο ἐκ πελωρίου σμαράγδου, ἀλλ' ἦτο ἁπλῶς χρωματιστὴ ὕαλος. Ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Φοινίκης ἡ ὑαλουργία ἐξηπλώθη εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ εἶτα ἔλαβε μείζονα διάδοσιν.

Καὶ οἱ Πέρσαι μετεχειρίζοντο ὑάλινα ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀθηναίων πρέσβεων, καὶ ἐφάνησαν αὐτοῖς ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς πολυτελείας, ὁ δὲ Πλίνιος ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρχον ὑαλουργεῖα καὶ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, τοῖς Μήδοις καὶ τοῖς Κέλταις. Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἡ βιομηχανία αὕτη εἰσήχθη μόνον ἐπὶ Κικέρωνος, πρὸ τούτου δὲ ἦσαν τοσοῦτον σπάνια ἐν Ῥώμῃ τὰ προϊόντα τῆς ὑαλουργίας, ὥστε ὁ Νέρων ἐπλήρωσε διὰ δύο ὑάλινα ποτήρια χίλια διακόσια περίπου φράγκα. Κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Αὐρήλιος ἐκυρίευσε τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἔλαβε παρ' αὐτῆς ἀντὶ χρηματικοῦ φόρου ἀντικείμενα ὑαλουργικά, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἡ βιομηχανία αὕτη ἐποίησεν ἐν Ῥώμῃ ταχείας καὶ γιγαντιαίας προόδους. Ὑπῆρχεν ἐν Ῥώμῃ, κατὰ τὸν Πλίνιον, πλουσιώτατον θέατρον, τριώροφον, τὸ τοῦ Σκαύρου, ἔχον 360 στήλας ἐκ μαρμάρου Πεντελησίου, καὶ τοῦ ὁποίου ὁ πρῶτος ὄροφος ἦτο μαρμάρινος, ὁ δεύτερος ὑάλινος καὶ ὁ τρίτος ἐξ ἐπιχρύσου ξύλου. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ τοῖχοι τῆς οἰκίας τοῦ Φίρμου, κατὰ τὸν Βοπίσκον, ἦσαν ἐπεστρωμένοι ἔσωθεν ἐκ τετραγώνων ὑαλίνων πλακῶν.

Κατὰ τὸν Δ'. αἰῶνα, ὅτε ὁ Κωνσταντῖνος μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐκ Ῥώμης εἰς τὸ Βυζάντιον, ἡ ὑαλουργικὴ βιομηχανία παρήκμασε ταχέως ἐν Ῥώμῃ καὶ εἶτα ἐξέλιπε καθ' ὁλοκληρίαν, ἀλλ' ἀνεπτύχθη ἐν τῇ νέᾳ πρωτευούσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν αὐτοκρατόρων. Ὁ Αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ἀπήλλαξε τὰ ὑαλουργεῖα παντὸς φόρου, συνεπείᾳ δὲ τῶν προνομίων ὧν ἀπήλαυεν ἡ βυζαντινὴ ὑαλουργικὴ ἐποίησε ταχείας προόδους, καὶ τοσοῦτον ἀνεπτύχθη, ὥστε τὰ προϊόντα αὐτῆς συγκατηριθμοῦντο μεταξὺ τῶν πολυτίμων δώρων, τὰ ὁποῖα οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Ἀνατολῆς ἀπέστελλον πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Δύσεως. Τῷ 926 ὁ Αὐτοκράτωρ Λεκαπηνὸς ἔστειλε πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἰταλίας Οὔγον ὡς δῶρον ὑάλινα ἀγγεῖα βυζαντινῆς κατασκευῆς. Ἐκτὸς τοῦ Βυζαντίου ὑαλουργεῖα ὑπῆρχον καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Πρῶτοι οἱ Βυζαντινοὶ μετεχειρίσθησαν τὴν ὕαλον διὰ τὰ παράθυρα τῶν ἐκκλησιῶν, ἐν δὲ τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ τοῦτο ἐγένετο πολὺ βραδύτερον. Οὕτως ἡ ὕαλος εἰσήχθη ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὸν Ζ'. αἰῶνα, ἐν δὲ τῇ Γερμανίᾳ καὶ τὸ δεύτερον ἐν Ἰταλίᾳ ἔνθα, καθὰ προείπομεν, ἐξέλιπε καθ' ὁλοκληρίαν, κατὰ τὸν Η'. αἰῶνα. Αἱ πρῶται χρωματισταὶ ὕαλοι ἐφάνησαν ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸν ΙΒ'. αἰῶνα, δύσκολον ὅμως νὰ ὁρισθῇ ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἤρχισαν μεταχειριζόμενοι λευκὰς ὑάλους διὰ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν. Λέγεται ὅτι ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν ΙΔ'. αἰῶνα ὑπῆρχον ὑάλινα παράθυρα μόνον ἐν ὀλίγαις ἐκκλησίαις, ἡ χρῆσις δ' αὐτῶν ἐγένετο γενικωτέρα ἀπὸ τοῦ ΙϚ'. αἰῶνος, ὁπότε καὶ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν ἀπὸ στενωτάτων ἐγένοντο μεγαλείτερα, δόντος πρώτου τὸ παράδειγμα Φραγκίσκου τοῦ Α', ὅστις ηὔρυνε τὰ παράθυρα τοῦ

Digitized by Google

Λούβρου, διὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὸν Αὐτοκράτορα Κάρολον τὸν Ε'.

Πρό τινων ἔτι αἰώνων ἡ ὕαλος ἦτο σπανία καὶ πολυτιμοτάτη ἐν Ἀγγλίᾳ. Οὕτω τῷ 1567 οἱ ὑπηρέται τοῦ πύργου τοῦ δουκὸς Νορθουμβερλάνδ εἶχον λάβει αὐστηρὰν διαταγὴν ν' ἀφαιρῶσι τὰ ὑαλώματα τῶν παραθύρων τοῦ πύργου αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ δουκὸς καὶ τῆς οἰκογενείας του θέτοντες αὐτὰ εἰς μέρος ἀσφαλές, ὅπως τὰ τοποθετῶσι καὶ πάλιν κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ δουκός. Ἐν δὲ τῇ Σκωτίᾳ καὶ μετὰ τὰ 1661 τὰ παράθυρα τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν δὲν ἔφερον ὑάλους ἀλλὰ μόνον τὰ παράθυρα τῶν κυριωτέρων δωματίων τῶν ἀνακτόρων. Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙϚ'. αἰῶνος ὑπῆρχον καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὕαλοι μόνον εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἀλλὰ μεγίστη φροντὶς ἐλαμβάνετο πρὸς διατήρησιν αὐτῶν ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἑπομένη σημείωσις, φέρουσα ἡμερομηνίαν 1557, καὶ εὑρεθεῖσα μετὰ τοῦ σχεδίου τοῦ βασιλικοῦ μεγάρου Alaweik.

« Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τοὺς σφοδροὺς ἀνέμους αἱ ὕαλοι τοῦ μεγάρου τούτου καὶ τῶν λοιπῶν μεγάρων της Αὐτοῦ Ὑψηλότητος φθείρονται καὶ καταστρέφονται, καλὸν θὰ ἦτον ὅπως τὰ ὑαλώματα ἑκάστου παραθύρου, ὅταν ἡ Αὐτοῦ Ὑψηλότης ἀναχωρεῖ ἐκ τῶν ῥηθέντων μεγάρων μετὰ τὴν ἐν αὐτοῖς διαμονήν του, καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ, ἀφαιρούμεναι τίθενται εἰς μέρος ἀσφαλές· ὅταν δὲ ἡ Α. Ὑψηλότης ἐπανέλθῃ, δύνανται νὰ τὰ τοποθετήσωσι καὶ πάλιν χωρὶς δαπάνης, ἐνῷ ἄλλως ἡ φθορὰ θὰ ἦτο δαπανηρά, ἀπαιτοῦσα μεγάλας ἐπιδιορθώσεις.»

Ἐν Παρισίοις μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ'. αἰῶνος ὑπῆρχον ἐργάται ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ἐπίθεσιν χάρτου ἐπὶ τῶν παραθύρων.

Τῷ 1203, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν λατίνων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ τότε θαλασσοκράτωρ Ἑνετία προσκαλέσασα ἐκ Βυζαντίου ὑαλουργούς, ἀνεκήρυξεν αὐτοὺς ἐνετοὺς πολίτας, ἐχορήγησεν αὐτοῖς προνόμια, ἔκτοτε δ' ἤρξατο ἡ ἀκμὴ τῆς ἐνετικῆς ὑαλουργίας. Ἡ ἐνετικὴ δημοκρατία ἀκολουθοῦσα τὸ παράδειγμα τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, καὶ ὑποστηρίζουσα τὴν ὑαλουργίαν, κατέστησε ταχέως αὐτὴν μονοπώλιον, ἐπὶ πολλοὺς δ' αἰῶνας ἐπλούτισε ποιοῦσα διὰ τῶν πολυαρίθμων αὐτῆς πλοίων μεγίστην ἐξαγωγήν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΓ'. αἰῶνος τὸ Συμβούλιον τῶν Δέκα μετέφερε τὰ ὑαλουργεῖα εἰς τὸ νησίδριον Μουράνο, παρὰ τὴν Βενετίαν, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ὡς ἐξ αὐτῶν ὑπῆρχε φόβος πυρκαϊῶν ἐν τῇ πόλει, πράγματι ὅμως ὅπως ἐπιτηρῇ τοὺς ἐργάτας. Ἀλλὰ τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἐνετικῆς ὑαλουργίας παρήχθησαν μόνον μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε κατέφυγον εἰς Ἰταλίαν οἱ τοῦ Βυζαντίου Ἕλληνες.

Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἡ ὑαλουργικὴ ἐτελειοποιεῖτο, κατὰ τοσοῦτον ηὔξανον καὶ τὰ προφυλακτικὰ μέτρα τῆς κυβερνήσεως ὅπως κρατηθῇ μυστικὸς ὁ τρόπος τῆς βιομηχανίας ταύτης. Οὐδεὶς ξένος ἐγίνετο δεκτὸς εἰς τὰ ἐργοστάσια, εὑρισκόμενα πάντα ἐπὶ τῆς νήσου Μουράνο, ἡ ἐργασία διεμερίζετο πάντοτε μεταξὺ τῶν ἐργατῶν, ὥστε οὗτοι ἀσχολούμενοι εἰς ἓν εἶδος ἐργασίας, ν' ἀγνοῶσι τὸν τρόπον τῆς ὅλης κατασκευῆς, αὐστηροὶ δὲ νόμοι, δημοσιευθέντες ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν Δέκα, ἀπηγόρευον πρὸς τοὺς ἐργάτας ν' ἀποκαλύψωσί τι πρὸς τοὺς ξένους. Ἓν ἄρθρον τοῦ νόμου εἶχεν ὡς ἑξῆς· «Ἂν εἷς ἐργάτης μεταφέρῃ τὴν τέχνην του εἰς ξένον τόπον, ἐπὶ τῇ βλάβῃ τῆς Δημοκρατίας, διατάσσεται νὰ ἐπανέλθῃ. Ἂν δὲν ὑπακούσῃ, φυλακίζονται τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του ἢ οἱ στενώτεροι αὐτοῦ συγγενεῖς. . . Ἂν δέ, παρὰ τὴν φυλάκισιν τῶν συγγενῶν του ἐπιμένῃ διαμένων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἐπιφορτίζεται μυστικὸς πράκτωρ νὰ τὸν φονεύσῃ » Ὁ νόμος ἦτο σκληρότατος, ἀλλὰ τὸ συμβούλιον τῶν Δέκα δὲν ἠστειεύετο.

Ἀλλὰ τὴν αὐστηρότητα τοῦ δρακοντείου τούτου νόμου ἐμετρίαζον τὰ προνόμια ὧν ἀπήλαυον οἱ ὑαλουργοὶ τοῦ Μουράνο. Οὗτοι εἶχον τὸν τίτλον πολίτου, ἐδικαιοῦντο ν' ἀνέλθωσιν εἰς τ' ἀνώτερα ἀξιώματα, οἱ εὐγενεῖς Πατρίκιοι ἠδύναντο ἄνευ ἐξευτελισμοῦ νὰ νυμφεύωνται τὰς θυγατέρας αὐτῶν, τὸ ἐκ τῶν τοιούτων γάμων γεννώμενον τέκνον ἐτήρει τοὺς τῆς εὐγενείας τίτλους αὐτῶν, ὁ δὲ Δόγης ἐπεσκέπτετο ἐπισήμως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὰ ὑαλουργεῖα τοῦ Μουράνο, ἐμφαίνων οὕτω τὴν σημασίαν ἣν πρὸς αὐτὰ ἀπέδιδε. Συνεπείᾳ τῶν μέτρων τούτων ἡ Ἑνετία κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀπέκτησε μυθώδη πλοῦτη ἐκ τῆς ὑαλουργικῆς καὶ ἰδίως ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν κατόπτρων, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἡ ὑαλουργία εἰσεχώρησεν εἰς Γερμανίαν καὶ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, καὶ οὕτως ἔληξε τὸ μονοπώλιον τῆς Ἑνετίας.

Ν'.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἶνε ὀδυνηρὸς ὁ θάνατος; Τίνος ἕνεκεν πάντες ἐν γένει οἱ ἄνθρωποι φοβοῦνται αὐτόν; Εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας ἀπαντᾷ ὡς ἑπομένως ὁ ἄγγλος ἰατρὸς Beardsley.

Εἶνε ὅλως ἐσφαλμένη, κατὰ τὸν ἄγγλον ἰατρόν, ἡ ἐν γένει ἐπικρατοῦσα ἰδέα, ὅτι ὁ θάνατος εἶνε συνήθως ὀδυνηρός. Ὁ θάνατος κατὰ τὰς πλείστας ἂν οὐχὶ καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις εἶνε ἀποτέλεσμα καθαρῶς φυτικόν. Ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὴν ἔκφρασιν αὐτοῦ, πίπτει εἰς τεμάχια καθὼς τὸ μαρανθὲν ἄνθος, ἂν δ' ἐγίνωσκεν ὅτι τοῦτο εἶνε εἶνε ἥκιστα ὀδυνηρὸν θὰ ἐθεώρει τὴν προσέγγισίν του οὐχὶ μετὰ τρόμου, ἀλλὰ λίαν συνεχῶς μετ' εὐχαριστήσεως ἢ τοὐλάχιστον μετὰ περιεργείας.

Ἐφ' ὅσον ἐπέρχεται ἡ ἔκλυσις τῶν νευρικῶν δυ-

Digitized by Google

νάμεων ἡ ἄγουσα μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν τελικὴν ἀπονάρκωσιν, θὰ αἰσθάνεται βεβαίως συναίσθησιν ἀναπαύσεως ἀνάλογον τῆς προηγουμένης τοῦ ὕπνου, καὶ ἀντὶ βασάνων καὶ ἀγωνιῶν ἃς παριστῶσι συνήθως, οἱονεὶ ἀόριστον εὐχαρίστησιν. Πιθανώτατα μεγάλως ὁμοιάζουσι τὰς ἐντυπώσεις τοῦ θνήσκοντος αἱ παραγόμεναι ἐντυπώσεις ἐκ τῆς θεραπευτικῆς χρήσεως τοῦ ὀπίου, τοῦ αἰθέρος καὶ πάντων τῶν ναρκωτικῶν. Ἐξαιρέσει τῶν παραισθήσεων τῶν προκυπτουσῶν βεβαίως ἐνίοτε ἐκ τῆς ἀτελοῦς ἐνεργείας τοῦ ἐγκεφάλου, αἱ ἐντυπώσεις αὗται οὐδὲν βεβαίως δύνανται νὰ ἔχωσι τὸ ὀδυνηρόν. Ἐπειδὴ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ δηλητηριάζει καὶ καθιστᾷ ἀναίσθητα τὰ πλεῖστα τῶν γαγγλίων, ἀποκαθίσταται γενικὴ ἀναλγησία. Ἐν γένει ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ συναίσθησις πόνου ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἐρεθισμός.

Τὰς θεωρίας ταύτας ἐπικυρεῖ πληρέστατα ἡ πεῖρα. Αἱ ζωοτομίαι, αἱ μαρτυρίαι ἀνθρώπων οἵτινες, ἀφοῦ ὑπετέθησαν νεκροὶ ἀνεκλήθησαν εἰς τὴν ζωήν, καὶ αἱ διαβεβαιώσεις ἑτοιμοθανάτων δυνηθέντων ν' ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς περὶ τοῦ προκειμένου ἀπευθυνομένας αὐτοῖς ἐρωτήσεις, καταδεικνύουσιν ὅτι ὁ θάνατος οὐδὲν ἔχει τὸ ὀδυνηρόν. Ὁ Βουρνεῦ ἰσχυρῶς ἐπάλαισε κατὰ τῶν πειρωμένων ν' ἀναστήσωσιν αὐτὸν μετὰ τὸν πνιγμὸν αὐτοῦ, διότι εὕρισκε μεγάλην εὐχαρίστησιν ἐν τῇ ἀσφυξίᾳ αὐτοῦ. Ὁ μέγας περιηγητὴς Σολάνδερ ἐθεώρησε τὴν συναίσθησιν τοῦ ὑπερβολικοῦ ψύχους τοσούτῳ εὐφρόσυνον, ὥστε πρῶτος ἐκ τῶν συνοδοιπόρων αὐτοῦ κατεκλίθη ἐπὶ τῆς χιόνος διὰ νὰ ὑποστῇ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ θανάτου. Ὁ Οὐΐλλιαμ Χοῦντερ ψυχορραγῶν ἐλυπεῖτο διότι δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ «πόσον εἶνε εὐχάριστον τὸ ἀποθνήσκειν.» Τὰ μικρὰ παιδία ἀποθνήσκουσι μετὰ τῆς γαλήνης ἣν ἔχουσιν ὅταν κοιμῶνται. Πόσοι γέροντες καὶ ἀσθενεῖς ὤφειλον νὰ θεωρῶσι τὸν θάνατον ὡς ἀπολύτρωσιν! Τρομερώτεραι βάσανοι θεωροῦνται ἐν γένει ὁ ἀπαγχονισμὸς καὶ ἡ σταύρωσις, καὶ ἐν τούτοις ἐξάγεται ἐκ τῶν ὑποστάντων τὴν βάσανον ταύτην χωρὶς ὅμως ν' ἀποθάνωσιν ἐξ αὐτῆς, ὅτι βραχυτάτην ἀγωνίαν διαδέχονται σχεδὸν πάραυτα αἱ γλυκύτεραι παραισθήσεις.

Ὁ ἄγγλος ἰατρὸς καταλήγει ἑπομένως εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ θάνατος οὐδαμῶς εἶνε ὀδυνηρὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς δὲν εἶνε καὶ ἡ γέννησις αὐτοῦ. Τοῦτο ἐμάντευσεν ὁ Σαικσπῆρος ὅτε εἶπεν ὅτι ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἔγκειται ἰδίως ἐν τῷ φόβῳ τοῦ ἀγνώστου. Ἡ προσέγγισις τοῦ ἐπικειμένου σκότους καὶ συχνὰ αἱ ἐπαναστάσεις τῆς σαρκὸς καθιστῶσι πρὸς ἡμᾶς συνήθως ὀδυνηρὰν τὴν ἰδέαν τῆς ἀναποφεύκτου ἀναχωρήσεως.

Διὰ λόγους, οὓς ἀποσιωπῶ ὅπως μὴ μακρολογήσω, γράφει ὁ Δουβιδιέ, ἔζησα ἐπὶ δύο μῆνας μετὰ τῶν βατράχων. Ἐσπούδασα ἑπομένως αὐτούς, καὶ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι οἱ βάτραχοι ἔχουσιν ἠπιώτατον χαρακτῆρα. Εἶνε λίαν εὔθυμοι, καὶ διασκεδάζουσι μετὰ θαυμασίας χάριτος. Ἀπατῶνται οἱ φυσιοδίφαι διατεινόμενοι ὅτι ὁ βάτραχος φοβεῖται τὸν ἄνθρωπον. Δυσπιστεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ καλῶς πράττει· ἀλλ' ὅταν ἐννοήσῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν θέλει νὰ τὸν βλάψῃ, πλησιάζει πρὸς αὐτὸν εὐχαρίστως, καὶ φαίνεται διατεθειμένος νὰ ζήσῃ φιλικῶς μετ' αὐτοῦ. Ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος οἱ περὶ ἐμὲ βάτραχοι ἦλθον παίζοντες πρὸς ἐμὲ καὶ μετ' ἐμοῦ. Μὲ παρώξυνον καὶ μὲ προσεκάλουν νὰ συμμετάσχω τῶν παιγνιδίων αὐτῶν· ὅταν δ' ἐνέδιδον εἰς τὴν ἐπιθυμίαν των ἐδιπλασίαζον τὰς φιλοφρονήσεις των. Ἀγνοῶ ἄν, ὡς διετάθη ὁ μυθογράφος, ἐβαρύνθησαν ἄλλοτε τὸ δημοκρατικὸν αὐτῶν πολίτευμα, ἀλλ' εἶδον αὐτοὺς ζῶντας ἄριστα· οὔτε ὑπάλληλοι οὔτε ἄρχοντες, ἀλλὰ πλήρης ἰσότης. Οὐδεὶς λαὸς τηρεῖ μᾶλλον αὐτῶν τὴν τάξιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Ἄ! ἂν ὅλαι αἱ δημοκρατίαι ὡμοίαζον τὴν τῶν βατράχων, βεβαίως θὰ ἐγινόμην δημοκρατικός.

Ἐν Λονδίνῳ, μεθ' ὅλους τοὺς πολιτικοὺς περισπασμούς, ἀκμάζουσι συνεχῶς τελούμεναι ἀλεκτορομαχίαι, καὶ οἱ θιασῶται τῶν ἀγώνων τούτων συνέρχονται στοιχηματίζοντες μεγάλα ποσά. Ἐσχάτως ἔν τινι ἀλεκτορομαχίᾳ, καθ' ἣν ὁ ἀλέκτωρ Ardesoif, μέχρι τινὸς νικητὴς εἰς πλείονας τῶν εἴκοσι μαχῶν, ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του ὀνόματι Gallois. τὰ στοιχήματα ἀνῆλθον εἰς 16,000 στερλίνας Ἡ ἀστυνομία παρέστη ἀπαθῶς, ὡς πάντοτε, εἰς τὸ θέαμα, καὶ μόνον κατὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως ἐκινήθη ὅπως συλλάβῃ θεατήν τινα, ὅστις ἀπήρχετο φέρων ὑπὸ τὸ ἔνδυμά του νεκρὸν ἀλέκτορα. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀλεκτορομαχία ἐτελέσθη ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Λονδίνου, διαρκέσασα ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς πέμπτης ὥρας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ardesoif δεκαπέντε ἔτι ἀλέκτορες ἀπέθανον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, τινὰς δὲ ἐλεήσαντες οἱ κύριοι αὐτῶν ἕνεκα τῶν πληγῶν των ἀπέσυραν τοῦ ἀγῶνος. Ὁ Gallois, ἀπομείνας μόνος κύριος τοῦ πεδίου, ἐξήγειρε τόσον ἐνθουσιασμόν, ὥστε οἱ ὑπὲρ αὐτοῦ στοιχηματίσαντες περιῆγαγον αὐτὸν ἐν θριάμβῳ, ἂν καὶ ἡ οἰκτρὰ θέα του ἐκ τῆς μάχης δὲν τῷ παρεῖχε τὸ ἦθος θριαμβευτοῦ.

Κατὰ τὸ 1850 αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατεῖχον 29 ἐργοστάσια μεταξίνων ὑφασμάτων, περιλαμβάνοντα 8,570 ἐργάτας καὶ διαθέτοντα κεφάλαιον 30 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Κατὰ τὸ 1883 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργοστασίων ἀνήρχετο εἰς 383, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν εἰς 30,000 καὶ τὸ κεφάλαιον εἰς 500,000,000 δραχμῶν. Οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν μεταχειρίζονται μόνον μέταξαν τῆς Κίνας καὶ τῆς Ἰαπωνίας, ἀλλὰ καὶ μέταξαν προερχομένην ἐκ Λουϊζιάνης, Πενσυλβανίας, Καλιφορνίας, Μισσουρί, Ἀλαβάμας κ.λ. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται διατὶ ἡ ἐξαγωγὴ μεταξίνων ὑφασμάτων ἐξ Εὐρώπης εἰς Ἀμερικὴν ἠλαττώθη τοσοῦτον.

Τῇ 18 Μαρτίου περὶ τὴν ἑσπέραν ἀφίκετο ἐκ Λονδίνου εἰς Κολωνίαν τὸ πρῶτον ἀτμόπλοιον τῆς βαδικῆς ἑταιρίας ὀνομαζόμενον «Industrie». Σκέψις δὲ γίνεται νὰ κατασκευασθῶσι πλείονα τοιαῦτα ποταμο-θαλάσσια ἀτμόπλοια, ἅτινα νὰ ἐκτελῶσι τακτικῶς πλόας ἀπὸ Κολωνίας εἰς Λονδῖνον.

— Ἀλλά, γιατρέ, ἔχεις τρομερὰ καταρροή· γιατί δὲν κάνεις τίποτα νὰ περάσῃ;

— Νὰ σοῦ πῶ· δωρεὰν δὲν θέλω νὰ γιατρέψω τὸν ἑαυτό μου, οὔτε πάλι θέλω νὰ τοῦ πάρω χρήματα.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 1030.

Digitized by Google

'Αριθ. 486 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. 'Επὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 21 'Απριλίου 1885

Τὰς ἡμέρας ταύτας παραδίδεται εἰς τὴν δημοσιότητα ἐκ τοῦ τυπογραφείου 'Ανδρέου Κορομηλᾶ κομψὸς τόμος περιέχων τὰ «Πάρεργα» τοῦ κ. 'Εμμ. 'Ροΐδου, ὧν τὴν ἔκδοσιν ἐγκαίρως ἀνήγγειλεν ἡ «'Εστία». Πᾶσαν σύστασιν τοῦ βιβλίου θεωροῦμεν περιττήν, προκειμένου περὶ ἔργου τοῦ κ. 'Ροΐδου. Νομίζομεν δὲ ὅτι ἐξαιρέτως ἐνδιαφέρον ἀνάγνωσμα παρέχομεν τοῖς συνδρομηταῖς τῆς «'Εστίας», δημοσιεύοντες ἐνταῦθα τὸν πρόλογον, δι' οὗ ὁ συγγραφεὺς συνοδεύει τὴν ἔκδοσιν τῶν Παρέργων αὐτοῦ, καὶ ἐν ᾧ πραγματεύεται μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ εὐφυΐας καὶ χάριτος τὸ ζήτημα τῆς σημερινῆς ἡμῶν γλώσσης, τὸ ὁποῖον διαρκῶς ἀπασχολεῖ τοὺς φιλολογοῦντας, ζωηρότερον δὲ ἀνεκινήθη καὶ πάλιν ἐσχάτως παρ' ἡμῖν.

Σ. τ. Δ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΓΛΩΣΣΗΣ

Ὅτε πρὸ ἱκανῶν ἤδη ἐτῶν κατέθεσα τὸν κάλαμον μετὰ τὸ τέλος νεανικοῦ μου ἔργου, εἶχον σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ μὴ λάβω πλέον αὐτὸν εἰς χεῖρας διὰ τοὺς ἑξῆς δύο λόγους, τῶν ὁποίων τὸ βάσιμον δύσκολον φαίνεταί μοι ν' ἀμφισβητηθῇ. Ὁ πρῶτος τούτων εἶναι, ὅτι κατὰ τὴν παροῦσαν τῆς γλώσσης ἡμῶν κατάστασιν οὐδὲ δύο μεταξὺ δέκα αὐτοῦ ἰδεῶν δύναται ὁ γράφων νὰ μεταδώσῃ, δὲν λέγομεν ἀκριβῶς ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἐπαρκῶς, χωρὶς νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς χρήσεως λέξεώς τινος ἢ γραμματικοῦ τύπου, ἢ ἐξορισθέντος τοῦ γραπτοῦ ἡμῶν λόγου, ὡς δῆθεν χυδαίου, ἢ ἀρχαΐζοντος καὶ ἀχρήστου ἐν τῷ προφορικῷ. Κατ' ἀμφοτέρας δὲ ταύτας τὰς περιπτώσεις, εἴτε τὸ λεγόμενον καὶ μὴ γραφόμενον, εἴτε τὸ γραφόμενον καὶ μὴ λεγόμενον προτιμήσῃ ὁ συγγραφεύς, ἀδύνατον εἶναι νὰ διατυπώσῃ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ ἀμιγῆ καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ παντὸς περισπασμοῦ τῆς προσοχῆς ἐπ' αὐτὰς τὰς λέξεις, ἐνῷ αὗται τότε μόνον δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐκπληροῦσαι τὸν προορισμὸν αὐτῶν, ὁσάκις παρελαύνωσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου ἐντελῶς ἀπαρατήρηται. Τοῦτο ὅμως εἶναι παρ' ἡμῖν κατ' ἐξαίρεσιν δυνατόν, μόνον ὁσάκις ἐκ συμπτώσεως τύχωσι πᾶσαι αἱ λέξεις ὁλοκλήρου φράσεως κοιναὶ καὶ ἀκριβῶς ὅμοιαι τὴν κλίσιν ἔν τε τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ σήμερον ἑλληνικῇ, τῇ λαλουμένῃ δηλ. καὶ οὐχὶ τῇ γραφομένῃ. Ὁ ἀναγινώσκων λ. χ. «*τράγος, λύκος, ἀετός, τὴν πέρδικα*» προσέχει εἰς μόνην τὴν παράστασιν τῶν τοιούτων ζώων· ἀλλ' εἴτε «*αἴλουρος*» γράψῃ τις εἴτε «*γάτος*», εἴτε «*πάπια*» εἴτε «*νῆσσα*», εἴτε «*ὁ χὴν*» εἴτε «*ἡ χήνα*», εἴτε «*ἡ πέρδικα*» εἴτε «*ἡ πέρδιξ*», ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ ἑλκύσῃ τὴν προσοχὴν καὶ ἐπὶ τὸ ἀρχαϊκὸν ἢ τὸ δημῶδες τῆς λέξεως ἢ τῆς κλίσεως, τὰ οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν πρὸς τὰ πτηνὰ καὶ τὰ τετράποδα ταῦτα, καὶ ἀμαυροῦντα τὴν καθαρότητα τῆς παραστάσεως διὰ τῆς ἀναμίξεως ὅλως ἀσχέτου αὐτῇ γραμματικοῦ περισπασμοῦ. Ὁσάκις κατ' ἐλάχιστον διαφέρουσιν ἀλλήλων, οἱ μὲν τύποι τῆς λαλουμένης ἑλκύουσιν ἐφ' ἑαυτῶν τὴν προσοχὴν ὡς φέροντες τὸ στίγμα τῆς προγραφῆς ὑπὸ τῶν λογίων, οἱ δὲ τῆς ἀρχαίας ὡς νεκροί. Μόνον κατόρθωμα τῶν δῆθεν διορθωτῶν τῆς γλώσσης ὑπῆρξε ν' ἀτιμάσωσι καὶ νὰ καταστήσωσιν ἄχρηστον ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ τὸν πλοῦτον τῆς λαλουμένης, χωρὶς νὰ μεταδώσωσιν εἰς τοὺς ἐκταφέντας ἀττικισμοὺς ζωὴν πραγματικήν, ἥτις διὰ μόνου τοῦ στόματος οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ καλάμου δύναται νὰ ἐμφυσηθῇ. Τὴν αὐτὴν δυσάρεστον αἴσθησιν κατήντησεν οὕτω νὰ προξενῇ εἰς ἡμᾶς καὶ ἡ προσθήκη καὶ ἡ παράλειψις τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ, καὶ ἡ χρῆσις καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῆς δοτικῆς πλείστων ὀνομάτων, καὶ τὸ «*σεῖς*» καὶ τὸ «*ὑμεῖς*», καὶ ἡ «*μύτη*» καὶ ἡ «*ῥίς*», καὶ τὸ «*ἐπρόσφερα*» καὶ τὸ «*προσήνεγκον*», καὶ τὸ «*ἐδάγκασα*» καὶ τὸ «*ἔδηξα*» καὶ ἀναρίθμητα ἄλλα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ταλαντεύεται ὁ γράφων, ὡς ναυτιῶν θαλασσοπόρος μεταξὺ Χαρύβδεως καὶ Σκύλλης. Πᾶν τὸ μὴ ἀφορήτως σχολαστικὸν φαίνεται ἡμῖν σήμερον χυδαῖον· ἀντὶ δὲ νὰ ὀλιγοστεύῃ διὰ τοῦ χρόνου, αὐξάνει καὶ κορυφοῦται τὸ κακόν, διὰ τῆς καθ' ἡμέραν ἀποκοπῆς ζῶντός τινος μέλους τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ δι' ὄζοντος ἀττικοῦ ψοφιμίου.

Εἰς τὰς πλείστας τῶν λέξεων, ὧν ἔχει ἀνάγκην ὁ γράφων, μετεδόθη οὕτω ἰδιάζουσα κομματικὴ χροιά, ὀσμή τις ἀγορᾶς ἢ διδασκαλείου, «Παληανθρώπου» ἢ Ψευδηρῳδιανοῦ, προστιθεμένη εἰς τὴν σημασίαν αὐτῶν καὶ καθιστῶσα ἀδύνατον τὴν παράστασιν ἀμιγοῦς ἐννοίας, πρὸς ἣν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι μόνον ἐντελῶς ἄχροοι, ἄοσμοι καὶ ἄυλοι οὕτως εἰπεῖν λέξεις. Ἀλλὰ σήμερον τοσαῦται εἶναι αἱ ἤδη στερηθεῖσαι τοῦ ἀπαραιτήτου τούτου προσόντος, ὥστε καταντῶσιν ἄχρηστα τὰ ἐννέα τοὐλάχιστον δέ-

Digitized by Google

κατα τῆς γλώσσης. Ὁ γράφων νεοελληνιστὶ εὑρίσκεται οὕτω πρὸ τοῦ διλήμματος, ἢ νὰ παραιτηθῇ τῆς μεταδόσεως πάσης αὐτοῦ ἰδέας, τῆς δυναμένης νὰ ἐκφρασθῇ διὰ τῶν ὀλιγίστων ἀχρόων, ἤτοι κοινῶν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ ὁμιλουμένῃ ὀνομάτων, ἢ ν' ἀναμίξῃ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα εἰς οἱονδήποτε πραγματεύεται θέμα, μολύνων διὰ τοῦ ῥυπάσματος τούτου τὴν διαύγειαν πάσης ἐννοίας καὶ τὴν ζωηρότητα πάσης εἰκόνος. Πῶς δὲ νὰ συμβιβάσῃ μετὰ τῆς συγκινήσεως ἐξ οἱουδήποτε αἰσθήματος ἢ τῆς διεγέρσεως οἱουδήποτε πάθους, μετὰ λύπης ἢ γέλωτος, μετὰ χαρᾶς ἢ δακρύων, τὸν διχασμὸν τῆς προσοχῆς τοῦ ἀναγνώστου μεταξὺ τούτων καὶ τῆς τηρήσεως ἢ τῆς παραβάσεως γραμματικῶν κανόνων; Τοὺς *δεδακρυσμένους* ὀφθαλμοὺς ξηραίνει ὁ ἀναδιπλασιασμός, οἱ δὲ *δακρυσμένοι* ὄζουσιν ἀφορισμοῦ τῶν λογίων, δημοτικῆς ἐπιτηδεύσεως, Ἑπτανήσου καὶ Λασκαράτου.

Ἡ μόνη ἑνὸς τόνου μετάθεσις ἀρκεῖ πολλάκις νὰ καταστρέψῃ τὰ πάντα. Τὸ ἐπίθετον λ. χ. βυζαντινὸς ἀνακαλεῖ ἀμέσως εἰς τὸν νοῦν μεγαλοπρεπεῖς ναούς, κόνιν ἱπποδρόμου, ἀναθυμιάσεις λιβάνου, χρυσοποίκιλτα μωσαϊκά, σκιερὰ κελλία, ὀφθαλμῶν ἐξορύξεις, ῥόπαλα εἰκονοκλαστῶν, ὄργια καὶ τροπάρια, πορφύρας καὶ ῥάσα, πατρικίους ἀσπαζομένους τὸ σανδάλιον ἑταιρῶν, χῆνας σιτοφαγοῦντας ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ στήθους τῆς Θεοδώρας καὶ ὅσα ἄλλα ἐσυνείθισέ τις παιδιόθεν μετὰ τῶν *βυζαντινῶν* νὰ συνδέῃ. Ἀλλ' ἅμα μεταβαπτισθῶσιν οὗτοι «*βυζαντῖνοι*», ἀμέσως αναμιγνύονται εἰς τὰς ἀνωτέρω ἱστορικὰς ἀναμνήσεις αἱ «Γλωσσικαὶ» τοῦ κ. Κόντου «Παρατηρήσεις»· εἰς τὴν ὀσμὴν τοῦ λιβάνου πνοὴ διδασκαλικῆς κινάβρας, εἰς τοὺς ἱπποδρομικοὺς ἀγῶνας γραμματικαὶ ἔριδες τοῦ κ. Βερναρδάκη πρὸς «τὸν σοφὸν τῆς Ὀλλάνδας», κομβολόγια παραπομπῶν, ὕβρεων καὶ μηνύσεων κατὰ τοῦ Κοραῆ, τοῦ Θεοτόκη, τοῦ Οἰκονόμου καὶ τοῦ Ἀσωπίου ἐπὶ ἀγραμματοσύνῃ, μανία ἀνθρώπου διατάσσοντος τοὺς σήμερον Ἕλληνας νὰ λέγωσιν «ἀψ ἀναχάζομαι» ἀντὶ ὀπισθοδρομῶ, ἀνεξήγητος μακροθυμία κυβερνήσεως ἀνεχομένης τοιοῦτο κήρυγμα ἀπὸ ἕδρας Πανεπιστημίου, καὶ πᾶν ἄλλο οὐδεμίαν ἔχον σχέσιν πρὸς τοὺς Παλαιολόγους καὶ τὴν Χρυσομαλλώ. Ὁ διὰ τοιούτων διωρθωμένων λέξεων ἀναγκαζόμενος νὰ ἐκφράζῃ τὰ διανοήματα αὐτοῦ εὑρίσκεται εἰς τὴν θέσιν ζωγράφου, τοῦ ὁποίου πάντα τὰ χρώματα ἤθελον εἶναι μεμιγμένα μετ' αἰθάλης καὶ βορβόρου. Οὐδὲν ἄλλο τῷ ὄντι ἢ αἰθάλη καὶ βόρβορος εἶναι ἡ προσθήκη εἰς τὴν σημασίαν πάσης λέξεως χροιᾶς σχολαστικότητος ἢ χυδαϊσμοῦ. Ἄλυτον δι' ἐμὲ αἴνιγμα εἶναι πῶς διέφυγε τὸν φιλόσοφον νοῦν τοῦ Κοραῆ, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ μετὰ μέτρου καὶ κρίσεως διόρθωσις τῶν τύπων τῆς λαλουμένης ἤθελεν ἔχει ἀφευκτον ἀποτέλεσμα νὰ διχοτομῇ τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου μεταξὺ τῆς γενομένης διορθώσεως καὶ τοῦ σημαινομένου τῆς λέξεως, καθιστῶσα ἀδύνατον τὴν ἀποκλειστικὴν ἐκείνην εἰς μόνην τὴν ἔννοιαν προσήλωσιν, ἄνευ τῆς ὁποίας ὄζει πᾶν ἀνάγνωσμα γυμνάσματος μαθητικοῦ. Ἔτι δὲ ἀπορώτερον φαίνεται, πῶς ὁ Χριστόπουλος, ὁ Βιλλαρᾶς, ὁ Ῥίζος καὶ ὁ Σολωμός, οἱ τόσα ἄλλα ὀρθὰ καὶ καλὰ γράψαντες περὶ γλώσσης, οὐδέποτε ἐσκέφθησαν ν' ἀντιτάξωσιν, ὡς ἀκαταμάχητον ἐπιχείρημα κατὰ τῆς γνώμης τῶν διορθωτῶν, τὴν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς ἀπαρατηρήτου τῶν λέξεων ῥοῆς καὶ τῆς ἐντελοῦς εἰς τοὺς τύπους αὐτῶν ἀπροσεξίας τοῦ ἀναγνώστου. Τὸ ἐπιχείρημα ὠνομάσαμεν ἀκαταμάχητον, διότι ὁ μὴ διχασμὸς τῆς προσοχῆς μεταξὺ τῆς ἰδέας καὶ τῶν ὑλικῶν τῆς προτάσεως αὐτῆς μέσων οὔτε ἀτομικὴ ἡμῶν γνώμη εἶναι βεβαίως, οὔτε κανὼν μόνης τῆς τέχνης τοῦ γράφειν, ἀλλὰ στοιχειώδης ὅρος πάσης καλλιτεχνίας. Τοῦ ἀγαθοῦ αὐλητοῦ ἀκούεται μόνον τὸ μέλος καὶ οὐχὶ συγχρόνως τὸ φύσημα καὶ ὁ κροταλισμὸς τῶν δακτύλων· ὁ δὲ καλὸς ζωγράφος ἑλκύει τὸν ὀφθαλμὸν εἰς μόνον τὸ εἰκονιζόμενον ἀντικείμενον καὶ οὐδόλως εἰς τὸ κιννάβαρι, τὴν ὤχραν, τὸν κρόκον καὶ τὴν λοιπὴν προμήθειαν τοῦ χρωματοπωλείου. Οὕτω καὶ τὸ λεκτικὸν ἔνδυμα τῆς ἰδέας πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἐντελῆ διαφάνειαν ἢ μᾶλλον ἀφάνειαν τῶν ὀνομασθέντων «*ἀερουφάντων*» χιτώνων ἐκείνων τῆς Κέω, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἔλαμπον ὡς ὑπὸ κρύσταλλον αἱ σάρκες τῶν δεσποινῶν τῆς Ῥώμης[1]. Πᾶσα ἐφ' ἑαυτήν, καὶ οὐχὶ ὑπὸ μόνου τοῦ σημαινομένου αὐτῆς, ἑλκύουσα τὴν προσοχὴν λέξις προξενεῖ ἐν τῷ λόγῳ αἴσθησιν, οἵαν παράκρουσις ἐν συναυλίᾳ, κηλὶς ἐπὶ εἰκόνος, μυῖα ἐντὸς ζωμοῦ. Ματαία δὲ εἶναι ἡ ἐλπὶς ὅτι δύναται νὰ παύσῃ ἢ τοὐλάχιστον ἐλαττωθῇ διὰ τῆς ἕξεως καὶ τοῦ χρόνου ἡ ἐξ αὐτῶν ἀηδία. Τοῦτο θὰ ἦτο δυνατόν, ἂν ἡ λεγομένη διόρθωσις περιελάμβανε πλὴν τοῦ γραφομένου καὶ τὸν προφορικὸν λόγον, οὐχὶ τὸν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος καὶ τοῦ βήματος μονόλογον, ὅστις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀπαγγελία γραπτοῦ, ἀλλὰ τὸν συνήθη διάλογον τῆς καθ' ἑκάστην πρὸς πάντας ὁμιλίας. Τῆς δὲ μεταξὺ διαλόγου καὶ μονολόγου διαφορᾶς πρόχειρον παρέχει παράδειγμα ἡ ἐν αὐτῷ τῷ Βουλευτηρίῳ ἐπικρατοῦσα διγλωσσία. Ἐφ' ὅσον τῷ ὄντι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους μονολογοῦσιν ἐν ἀταραξίᾳ, μεταχειρίζονται τοὺς τύπους τῆς γραφομένης· ἀλλ' ἅμα ἐξ οἱασδήποτε ἀφορμῆς ἐξαφθῶσιν, ἅμα ἀρχίσωσιν αἱ διακοπαὶ καὶ διαδεχθῇ ὁ διάλογος τὴν μονολογίαν, εὐθὺς ἀντικαθιστᾷ τὴν ἀπαγγελίαν γραπτοῦ λόγου ἡ ζῶσα λαλιὰ τῶν Ἑλλήνων, ἡ μόνη δυναμένη μετ' ἀληθοῦς πάθους

[1] Τοὺς χιτῶνας τούτους ὠνόμαζον οἱ Λατῖνοι «ventus textilis» καὶ «toga vitrea».

Digitized by Google

νὰ συμβιβασθῇ. Οἱ κατακόρως ἀναμασσῶντες ὅτι συμπροοδεύει, ἤτοι ἐξαρχαΐζεται, μετὰ τῆς γραπτῆς, καὶ ἡ λαλουμένη, καὶ ὡς παράδειγμα φέροντες βουλευτάς, εἰσαγγελεῖς, δικηγόρους καὶ ἱεροκήρυκας μονολογοῦντας, ἤθελον εἶναι πολὺ πειστικώτεροι, ἂν ηὐδόκουν νὰ πληροφορήσωσιν ἡμᾶς τίνα οἱ ῥήτορες οὗτοι λαλοῦσι γλῶσσαν συνευθυμοῦντες μετὰ φίλων, ὑπομένοντες τοὺς πόνους χειρουργικῆς ἐγχειρίσεως, ἐπιπλήττοντες παῖδα θραύσαντα ποτήριον, ἀποχαιρετῶντες ἐκπνέοντα συγγενῆ, πατούμενοι καθ' ὁδὸν ὑπὸ ἀπροσέκτου διαβάτου, γονατίζοντες ἐνώπιον γυναικὸς ἢ παραληροῦντες ἐν ὀνείρῳ. Οὐδόλως ἐνταῦθα πρόκειται περὶ γλώσσης τοῦ λαοῦ καὶ γλώσσης τῶν λογίων, ἀλλὰ περὶ διγλωσσίας τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων, τῶν ἐχόντων γλῶσσαν ζωντανήν, δι' ἧς ἐκφράζουσι πάντα αὐτῶν τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ πάθη, καὶ καταδικαζομένων νὰ μεταχειρίζωνται γράφοντες ἢ ἀγορεύοντες ἄλλην τινά, δι' ἧς εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατος ἡ ἔκφρασις παντὸς αἰσθήματος καὶ παντὸς πάθους. Ἐφ' οἱανδήποτε καὶ ἂν ἐξετάσῃ τις τὸ ζήτημα ἔποψιν, πάντοτε εἰς τὴν διγλωσσίαν καταντᾷ. Οἱ μὴ θέλοντες νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἄλλη εἶναι ἡ γραφομένη καὶ ἄλλη ἡ ὁμιλουμένη, πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ παραδεχθῶσι τὴν διχοτόμησιν τῆς τελευταίας ταύτης εἰς γλῶσσαν μονολόγου καὶ γλῶσσαν διαλόγου, εἰς γλῶσσαν συγκινήσεως καὶ γλῶσσαν ἀταραξίας, ἐχούσας ἰδιαίτερον ἑκάστη λεξικὸν καὶ ἔτι μᾶλλον διαφέρουσαν γραμματικήν. Κατὰ τὸν Σαιξπεῖρον τεκμήριον σφοδρᾶς συγκινήσεως εἶναι τὸ νὰ λησμονῇ τις ἐνδυόμενος τὸν λαιμοδέτην αὐτοῦ καὶ τὰς περικνημίδας· πρὸς ἐκτίμησιν ὅμως τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τοῦ σήμερον Ἕλληνος φαίνεται πολὺ ἀσφαλέστερον γνώρισμα ἡ χρῆσις ἢ παράλειψις τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ. Τὴν τοιαύτην τελείαν τῆς διωρθωμένης γλώσσης ἀνεπιτηδειότητα πρὸς διέγερσιν καὶ ἔκφρασιν παντὸς πάθους πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἶχον ὑπ' ὄψιν καὶ αὐτοὶ οἱ διορθωταί, οἱ ἕνεκα τούτου μετονομάσαντες τὸ μανδύλιον «ῥινόμακτρον», ὡς προωρισμένον ῥῖνας μόνον καὶ οὐδέποτε ὀφθαλμοὺς νὰ σπογγίζῃ. Ἐν τῇ δημιουργίᾳ τῆς λέξεως ταύτης διαλάμπει ἅπασα τῶν λογιωτάτων ἡ καλαισθησία. Ἂν οὐδὲν δύναταί τις νὰ λάβῃ ἀποχωριζόμενος τῆς φιλτάτης του θελκτικώτερον ἐνθύμημα τοῦ ὑγροῦ αὐτῆς μανδυλίου, κατά τι διάφορος ἤθελεν εἶναι ἡ προσφορὰ ὑγροῦ... μάκτρου τῆς ῥινός. Τὸ αἴσθημα καὶ τὰ δάκρυα μετέβαλεν ἡ διόρθωσις εἰς μύξαν καὶ ἀηδίαν. Ἀλλὰ καὶ τοῦ μᾶλλον κορυζῶντος μάκτρου ἀσυγκρίτως ἀηδεστέρα εἶναι ἡ ἀπό τινος χρόνου κατορθωθεῖσα συγκόλλησις μετὰ τοῦ «θὰ» τῶν μέσων ἀορίστων καὶ ἡ βδελυρὰ πληθυντικὴ δοτικὴ τῶν περιττοσυλλάβων. Ὁ ἀμφιβάλλων περὶ τούτου, ἂς λάβῃ ἀνὰ χεῖρας προσκλητήριον εἰς τὸν χορὸν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, δι' οὗ οἱ μέχρι βαθμοῦ ὑπουργικοῦ γραμματέως ὑπάλληλοι προσκαλοῦνται «σὺν ταῖς συζύγοις αὐτῶν καὶ *θυγατρίσιν!*»

Ἐφ' ὅσον τῆς λεγομένης διορθώσεως τῆς γλώσσης προΐσταντο ἄνδρες, οἷοι ὁ Κοραῆς καὶ ὁ Ἀσώπιος, οἱ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πλάνῃ διαπρέποντες ἐπὶ σωφροσύνῃ καὶ εὐθυκρισίᾳ, ἠδύνατο ν' ἀπομένῃ ἀμυδρά τις ἐλπὶς βαθμιαίας προσεγγίσεως τοῦ προφορικοῦ πρὸς τὸν γραπτὸν λόγον. Πᾶσα ὅμως περὶ τούτου συζήτησις καταντᾷ ἀργολογία, καθ' ἣν ὥραν πάντες πλὴν ἑνὸς οἱ ἔχοντες νοῦν λόγιοι θεωροῦσι πρέπον νὰ λησμονήσωσι τό: «Αἰσχρὸν σιωπᾶν, βαρβάρους δ' ἐᾶν λέγειν», οἱ δὲ βάρβαροι χρησμοδοτοῦσιν, ὅτι πρέπει πᾶς Ἕλλην νὰ μεταχειρίζηται τὸν κάλαμον αὐτοῦ ὡς σκαπάνην, ὅπως εὐρύνῃ καὶ καταστήσῃ ὅσον τάχιστα ἀνυπέρβλητον τὸ μεταξὺ τῆς λαλουμένης καὶ τῆς γραφομένης χάσμα. Ὁ τοιοῦτος γραπτὸς λόγος ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ σχολάρχου διὰ τοῦ ὀνόματος «ἀστεῖος», θεμελιώδης δὲ τῆς σχολῆς ταύτης ἀρχὴ φαίνεται οὖσα ἡ ἀκριβῶς ἀντίθετος τῆς ἡμετέρας. Ἂν ἡμεῖς πιστεύωμεν ἀπαραίτητον τῶν λέξεων προσὸν τὸ νὰ παρέρχωνται ἐντελῶς ἀπαρατήρητοι, «ῥέουσαι ἡσυχῇ» ὡς τὸ ὕδωρ τῆς Σιλωάμ, οἱ ὀπαδοὶ τῆς νέας αἱρέσεως διδάσκουσιν ἀπ' ἐναντίας, ὅτι πολὺ μᾶλλον τῆς ἐννοίας πρέπει νὰ ἑλκύῃ τὴν προσοχὴν τῶν λέξεων καὶ τῶν κλίσεων ἡ «ἀστειότης». Ἄδικον δὲ ἤθελεν εἶναι νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐπιτυγχάνουσι πληρέστατα τοῦ σκοποῦ. Πῶς τῷ ὄντι νὰ προσέξῃ εἰς τὴν ἔννοιαν ὁ ἔχων νὰ θαυμάσῃ τὰ «ἀφίκετο», τὰ «ἐκδίδοται», τὰ «σχὼν τῆς τιμῆς», τὰ «νὰ πληρῶται», τὰ «ἵνα ἐνδῷ», τὰ «ἐπὶ τὸ βῆμα παριών», τὰ «ἔχω δι' ἐλπίδος», τὰ «θὰ ποιήσηται», τὰ «ἐγνώρισεν ἡμῖν ὁ τηλέγραφος», τὰ «δέον ἵνα γένηται», τὰ «προενηνεγμένος», τὰ «ἐξηγησάμην, ἐσημειωσάμην, ἐφιλοτιμησάμην, ὑπηνιξάμην» καὶ τὴν ἄλλην ἀπό τινος χρόνου μολύνουσαν τὸν γραπτὸν ἡμῶν λόγον αἰσχίστην κοπρολογίαν; Καὶ ἀστεῖα δὲ ἂν ὑποτεθῶσι ταῦτα, πρέπει καὶ τότε νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα τοῦ ἀστείου. Οὐχὶ μετὰ τῆς ἀστειότητος τοῦ Λουκιανοῦ καὶ τοῦ Μολιέρου, τῆς εἰς τὴν διάνοιαν ἀποτεινομένης, ἀλλὰ μετὰ τῆς κωμικότητος τοῦ Ἀρλεκίνου καὶ τοῦ Πουλκινέλα, τῆς θηρευούσης γέλωτα διὰ παρατάξεως λέξεων ἀλλοκότων. Τὸ δὲ «ἀστειότατον» πάντων εἶναι ὅτι τὰ τέρατα ταῦτα πολιτογραφοῦνται ἄνευ ἀνάγκης, ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου τῆς ἐκφράσεως κέρδους, ἐκ πλατωνικοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν ἀηδίαν.

Εἰς τοιοῦτον ἐπέπρωτο νὰ κατακυλισθῇ βόρβορον ὁ ἀτυχὴς ἡμῶν γραπτὸς λόγος. Ὁ λογιώτατος τῆς «Βαβυλωνίας» ἦτο τοὐλάχιστον συνεπής, λαλῶν ἀπαραλλάκτως ὅπως ἔγραφεν· οἱ διάδοχοι ὅμως τούτου, πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτῶν

Digitized by Google

ἀπὸ πάσης φοβερᾶς ὑποχρεώσεως, προτιμότερον ἐνόμισαν νὰ καταδικάσωσι τὸ ἔθνος νὰ ἔχῃ δύο γλώσσας. Ἡ διαίρεσις τοῦ λόγου εἰς «ἀστεῖον» καὶ μὴ «ἀστεῖον,» ἤτοι τὸ διαζύγιον μεταξὺ λαλουμένης καὶ γραφομένης, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς γεγονὸς συντελεσθέν, ἀφ' ἧς ἡμέρας εἰσεχώρησαν εἰς πλείστας ἐφημερίδας, εἰς τὰ δημόσια ἔγγραφα καὶ αὐτὰ τὰ ἀνακτορικὰ προσκλητήρια, οἱ μονολεκτικοὶ μέλλοντες, οἱ μέσοι ἀόριστοι, τὰ εἰς *μι* ῥήματα, αἱ περιττοσύλλαβοι δοτικαὶ καὶ τὰ ἄλλα βδελύγματα, τὰ ὁποῖα ἀνέχεται μὲν ὁ χάρτης, ἀλλὰ σιχαίνεται καὶ τὰ ἀποπτύει παντὸς Ἕλληνος τὸ στόμα. Τὸν κίνδυνον τῆς διγλωσσίας προεῖδε καὶ τὰ ὀλέθρια αὐτῆς ἀποτελέσματα κατέδειξε πρὸ τριακονταετίας ἤδη ὁ ἀείμνηστος Σπυρίδων Τρικούπης[1], ὁ οὐδόλως προβλέπων, ὅτι ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπέπρωτο νὰ προκηρυχθῇ τὸ σχίσμα ἀπὸ ἄμβωνος πανεπιστημιακοῦ, ἀδιαφορούσης τῆς κυβερνήσεως, γελώντων ἐν σιωπῇ τῶν ἄλλων καθηγητῶν[2] καὶ οὐδενὸς θέλοντος νὰ κατανοήσῃ ὁποία εἶναι διὰ τὸ ἔθνος συμφορὰ ἡ διγλωσσία. Παραλείποντες πᾶσαν ἄλλην ἐξ αὐτῆς ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ζημίαν, περιοριζόμεθα νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς πνιγμὸν ἐν τοῖς σπαργάνοις καὶ ταφὴν ὑπὸ ἀσάλευτον πλάκα τῆς οἱασδήποτε νεοελληνικῆς φιλολογίας, ἥτις οὐδεμίαν εἶχεν ἄλλην αἰσιωτέρου μέλλοντος ἐλπίδα, πλὴν τῆς συνδιαλλαγῆς τῆς λαλουμένης πρὸς τὴν γραφομένην. Ἐφ' ὅσον τῷ ὄντι δὲν ἀποδειχθῇ ἐσφαλμένος ὁ θεμελιώδης νόμος τῆς αἰσθητικῆς ἐπιστήμης, ὁ ἀπαιτῶν ἐν πάσῃ τέχνῃ τὴν εἰς μόνην τὴν ἰδέαν ἀποκλειστικὴν προσήλωσιν τῆς προσοχῆς, καὶ οὐχὶ τὸν διχασμὸν αὐτῆς μεταξὺ ταύτης καὶ τῶν ὑλικῶν τῆς παραστάσεως μέσων, ἀδύνατον εἶναι νὰ γράψῃ τις καλλιτεχνικῶς ἑλληνιστί, δι' ἔλλειψιν λέξεων παρερχομένων ἀπαρατηρήτων. Τοιαῦται εἶναι μόναι αἱ καθ' ἑκάστην χρησιμεύουσαι ἡμῖν πρὸς ἔκφρασιν, οὐ μόνον τῶν διανοημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν αἰσθημάτων ἡμῶν, ἐν πάσῃ τῆς ψυχῆς καταστάσει. Πρὸς ἀπεικόνισιν οἱουδήποτε αἰσθήματος ἀδύνατον εἶναι νὰ χρησιμεύσωσι λέξεις διαφέρουσαι κατὰ ἓν ἰῶτα ἢ μίαν κεραίαν ἐκείνων, τὰς ὁποίας αὐτομάτως ἐκστομίζομεν ὑπὸ τὸ κράτος εὑρισκόμενοι τοῦ αἰσθήματος τούτου. Ἀλλ' εἰς τὰς πλείστας τούτων ἐνεκόλαψαν ἤδη τῆς γλώσσης οἱ διορθωταὶ τὸ στίγμα τοῦ χυδαϊσμοῦ, τὸ ἑλκύον ἐπ' αὐτοῦ τὴν προσοχὴν καὶ καθιστῶν αὐτὰς ἀχρήστους ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ. Αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι τῆς λαλουμένης εὑρίσκονται εἰς ἣν περίπου θέσιν ἄνθρωπος καταδικασθεὶς δι' ἀδίκου ἀποφάσεως, τοῦ ὁποίου πάντες μὲν ἀναγνωρίζουσι τὴν ἀθωότητα, ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξαλείψῃ τὸν ὑπὸ μωροῦ ἢ ἀσυνειδήτου δικαστοῦ στιγματισμόν. Ταύτας ἀναγκάζεται ὁ συγγραφεὺς ν' ἀποφεύγῃ οὐχὶ ὡς χυδαίας, ἀλλ' ὡς στερηθείσας τὸ προσὸν τοῦ ἀχρόου καὶ ἀπαρατηρήτου. Ἀληθῶς δὲ εὔχρηστοι ἀπέμειναν οὕτω μόναι αἱ κοιναὶ τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ λαλουμένῃ. Ἀλλ' ὅσα δύναταί τις νὰ ἐκφράσῃ διὰ τοῦ ἐλλιπεστάτου τούτου λεξιλογίου εἶναι τόσον ὀλίγα, ὥστε ταχέως ἀποκάμνει ἀναγκαζόμενος νὰ θυσιάζῃ τὰς πλείστας καὶ πολλάκις τὰς καλλίστας τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ πρὸς ἀποφυγὴν γλωσσικῆς ἀηδίας. Περὶ τοῦ Παγανίνη λέγεται ὅτι κατώρθωσε νὰ θέλξῃ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ διὰ βιολίου, εἰς τὸ ὁποῖον μία μόνη ἀπέμενε χορδή. Τοιοῦτό τι ὄργανον κατήντησεν ἐκ τῶν ἀδίκων ἐξοστρακισμῶν καὶ τῆς βρυκολακιάσεως τῶν ἀττικῶν τύπων ἡ γραφομένη γλῶσσα. Ἀλλ' οὔτε εὔκολον εἶναι νὰ γίνῃ τις Παγανίνης, οὔτε πιστεύομεν ὅτι κἀκεῖνος δὲν ἤθελε προτιμήσει νὰ φυτεύῃ λάχανα, ἂν κατεδικάζετο εἰς ἰσόβιον χρῆσιν μονοχόρδου[1].

Ὁ δ' ἕτερος τῶν ἐν ἀρχῇ τοῦ προλόγου τούτου μνημονευθέντων δύο λόγων περιορίζεται εἰς τὸν ἑξῆς ἁπλούστατον συλλογισμόν, ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον ἤθελα δαπανήσει, ὅπως γράψω μίαν μόνην μετριωτάτην σελίδα, ἠδυνάμην ν' ἀναγνώσω εἴκοσι τοὐλάχιστον καλλίστας τοῦ Σπένσερ, τοῦ Ἡλιοδώρου, τοῦ Ῥενάν, τῆς Σάνδ, τοῦ Λουκιανοῦ, τοῦ Ἅϊνε ἢ τοῦ Τεννυσῶνος· ἀκαταμέτρητος δὲ ἤθελεν εἶναι παρ' ἐμοὶ οἴησις ὁ φόβος μὴ ζημιώσω ἐκ τούτου τούς, τυχόν, ἀναγνώστας μου, ἐνῷ πρόχειρα εἶναι καὶ αὐτοῖς τῶν συγγραφέων τούτων καὶ πλείστων ἄλλων ἰσαξίων τὰ ἔργα. Τοιαύτην πάντοτε ἀντέταξα ἔνστασιν εἰς τοὺς ζητοῦντας ἄρθρα ὑπὲρ περιοδικῶν, ἐφημερίδων καὶ ἡμερολογίων. Μεταξὺ ὅμως τούτων εὑρέθησαν καί τινες κατορθώσαντες δι' ἐκτάκτων ἐκβιαστικῶν μέσων νὰ μὲ μεταβάλωσιν εἰς ἀκούσιον συγγραφέα τῶν ἐν τῷ παρόντι συνεκδιδομένων σκαλαθυρμάτων.

ΕΜ. Δ. ΡΟΪΔΗΣ

Ἡ ἔκτασις τοῦ περὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ἀνοικτοῦ χώρου ὑπελογίσθη ἀκριβῶς ὡς ἑξῆς. Ἀνακτορικὸς κῆπος 192,000 τ. μέτρα. Ζάππειον μέγαρον καὶ οἱ περὶ αὐτὸ κῆποι καὶ ἀγροὶ 144,000· τὸ Ὀλυμπιεῖον καὶ τὰ περὶ τὴν πύλην Ἀδριανοῦ κενὰ 105,000· Ἀκρόπολις καὶ τὸ περὶ αὐτὴν Ὠδεῖον, θέατρον τοῦ Διονύσου καὶ Ἄρειος πάγος 206.000· τὸ Θησεῖον καὶ τὰ περὶ αὐτὸ κενὰ 47,000.

[1] Βλέπε τὰ προλεγόμενα τῆς α' ἐκδόσεως τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

[2] Εἷς τούτων μ' ἔλεγε προχθές, ὅτι τὸν εἰσηγητὴν τοῦ «ἀστείου λόγου» ὀνομάζουσιν οἱ συνάδελφοι αὐτοῦ «φιλολογικὸν Μακράκην».

[1] Τί κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἔπρεπε νὰ γίνῃ καὶ τί καὶ σήμερον δύναται νὰ γίνῃ, ταῦτα πιθανὸν νὰ ἐκθέσωμεν ἐν προσεχεῖ ἡμῶν πραγματείᾳ.

Digitized by Google

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ

Διήγημα.

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Ε'.

Τῇ πρωΐᾳ τῆς ἐπιούσης ἡ Εὐφροσύνη ἐκαλημέρισε τὸν θεῖόν της ὠχρὰ μὲν καὶ καταβεβλημένη, ἀλλὰ μειδιῶσα.

— Τί ἔπαθες χθὲς τὸ βράδυ; ἠρώτησε μετὰ τρυφερότητος ὁ Γεώργιος Κλήμης.

— Τίποτε ἀπολύτως. Μοῦ ἦλθε μόνον ἔτσι... μία συμφόρησις, ἀλλὰ δὲν ἦτο τίποτε. Σήμερον εἶμαι θαυμάσια, ἀπεκρίθη ἡ Εὐφροσύνη, πικρὸν μειδιάσασα.

Ὁ θεῖος τῇ ἔρριψε βλέμμα λοξόν, ὅπερ ἐκείνη ὑπέστη ἀταράχως, διανοίξασα συμπαθῶς τοὺς γλυκεῖς ὀφθαλμούς της.

Ἠκολούθησαν στιγμαί τινες σιωπῆς, μεθ' ἃς:

— Ἐνόμισα δηλαδή, εἶπεν ὁ θεῖος, ὅτι τάχα προσεβλήθης, ὅτι ὁ Περικλῆς...

— Πατέρα!... διέκοψεν ἡ Εὐφροσύνη αὐστηρῶς.

Καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἐστενοχωρεῖτο μετὰ τὴν διαμαρτυρίαν ταύτην ν' ἀποτελειώσῃ τὴν ἔκφρασιν τῶν ὑπονοιῶν του, αὕτη προσέθηκεν ἀφελῶς:

— Καὶ ποῖον λόγον εἶχον νὰ προσβληθῶ; Μήπως δὲν ἀπέδειξα μέχρι σήμερον, ὅτι ἀγαπῶ τὸν Περικλῆ τόσον, ὥστε νὰ χαρῶ ἐγκαρδίως διὰ τὴν εὐτυχίαν του; ἢ μήπως σᾶς ἔδωκα ἀφορμὴν νὰ πιστεύσετε, ὅτι δὲν θ' ἀγαπήσω ἐπίσης ὡς ἀδελφήν μου τὴν γυναῖκά του; Εἶνε δυνατὸν νὰ συνδέσῃ κανεὶς ποτὲ τὴν αἰφνιδίαν ἀσθένειάν μου μὲ τὴν εἴδησιν τοῦ συνοικεσίου του; Αὐτὸ πλέον εἶνε....

— Καλά, καλά.... παῦσε, ἀνεφώνησεν ὁ Γεώργιος Κλήμης ἀσπαζόμενος αὐτήν, δὲν ἐννοοῦσα νὰ σὲ προσβάλω!

Καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν ἡ Εὐφροσύνη ᾐσθάνθη τοὺς ὀφθαλμούς της δακρύοντας. Ὁ ἀγὼν ἦτο ὑπὲρ τὰς δυνάμεις της! Αὐτὴ νὰ κατορθώσῃ, ὥστε οἱ πλησιέστατοι αὐτῇ νὰ νομίζωσιν, ὅτι τὴν προσβάλλουσιν ἀποδίδοντες εἰς τὴν εἴδησιν τοῦ συνοικεσίου τοῦ Περικλέους τὴν λιποθυμίαν της, τοῦτο ἦτο ἐπιτυχία ὑποκρίσεως, φέρουσα καὶ πάλιν, μεθ' ὅλην τὴν σταθερότητα τῶν ἀποφάσεών της, τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἦσαν λοιπὸν ὅλοι τυφλοὶ καὶ δὲν ἔβλεπον τὸν ἔρωτά της! Μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας, ἃς ἐντὸς αὐτῆς κατέβαλλεν, ὅπως ὑπερνικήσῃ καὶ τὸ τελευταῖον ἴχνος ἐνδιαφέροντος πρὸς τὸν Περικλῆ, ἡ καρδία της φεῦ! δὲν ὑπήκουε προθύμως, καὶ αἰσχυνομένη ὡμολόγει καθ' ἑαυτήν, ὅτι εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς της ἐπεθύμει νὰ ἐννόουν ὅλοι τὴν αἰτίαν τῆς λιποθυμίας της καὶ νὰ τῇ ἀπέδιδον τὴν ἀποπετῶσαν εὐδαιμονίαν της. Καὶ ἐν τούτοις εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ὑποκριθῇ τόσον καλῶς, ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν θεῖον νὰ πείθῃ περὶ τῆς πλάνης του καὶ νὰ τὸν ἀναγκάζῃ νὰ ζητῇ παρ' αὐτῆς συγγνώμην. Τοῦτο ὑπερέβαινε πάντα τὰ ὅρια καὶ αὐτῶν τῶν ἀποφάσεών της, αἵτινες, ὁμολογητέον, δὲν εἶχον ληφθῆ ἀπὸ μέσης καρδίας. Ἀλλὰ καίτοι αἱ ἐνδόμυχοι αὐτῆς προσδοκίαι ἦσαν, ὅτι θὰ ἐπρόδιδε τὰ μύχια αἰσθήματά της καὶ θὰ τῇ ἀπεδίδετο ὁ Περικλῆς καὶ μετ' αὐτοῦ πᾶσα ἡ ἀφαιρουμένη εὐτυχία, οὐχ ἧττον ὤφειλε νὰ ὑποκύψῃ καὶ αὐτὴ ὁριστικῶς πλέον εἰς τὰς πρὸς στιγμὴν σαλευθείσας ἀποφάσεις της, διότι μετὰ τὰς πρὸς τὸν θεῖον αὐτῆς ἐξηγήσεις καὶ τὰς ἐπακολουθησάσας τοιαύτας μεταξὺ τούτου καὶ τῆς συζύγου του, οὐδέποτε πλέον ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ ἐπεισοδίου ἐκείνου, ὅπερ οὔτε κἂν ἀνεκοινώθη τῷ Περικλεῖ. Οὕτως ἡ Εὐφροσύνη ἠναγκάσθη ὄχι μόνον ἀδιαφορίαν νὰ ἐξακολουθήσῃ ὑποκρινομένη, ἀλλὰ καὶ ἐνεργὸν μέρος νὰ λάβῃ μετὰ ἐνδιαφέροντος προσποιητοῦ πρὸς ἐκπλήρωσιν ὅλων ἐκείνων τῶν ἐξωτερικῶν τύπων, οἵτινες μεσολαβοῦσι μεταξὺ ἀρραβώνων καὶ γάμων.

Ϛ'

Αἱ ὀλίγαι ἑβδομάδες, καθ' ἃς διήρκεσεν ἡ μνηστεία τοῦ Περικλέους ἐκτυλισσομένη ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς Εὐφροσύνης ὑπῆρξαν δι' αὐτὴν μαρτύριον, οὗ παρόμοιον ὀλίγα στήθη ὑπέστησαν. Αὐτὴ ν' ἀσπάζηται τρυφερῶς εἰς πᾶσαν συνάντησιν τὴν ἀντίζηλόν της, νὰ συλλαμβάνῃ ἐπ' αὐτοφώρῳ τὰς τρυφερότητας τῶν δύω μνηστῶν, ν' ἀκούῃ ἀκουσίως της τὰ κρυφομιλήματά των, νὰ βλέπῃ τὸν Περικλῆ δεικνύοντα ἕνεκα τοῦ χρυσίου, κατὰ τὴν ἰδέαν της, ἀφοσίωσιν θερμὴν πρὸς τὴν μνηστήν του, καὶ τὸ σκληρότερον πάντων νὰ καλῆται αὐτὴ νὰ φροντίσῃ ὅπως ἡ ἀφοσίωσις αὕτη ἐκδηλωθῇ ἀνετώτερον ἢ ἐπὶ τὸ ἐπιδεικτικώτερον! Διότι ἡ Εὐφροσύνη παρακαλουμένη ὤφειλε νὰ ἐκλέξῃ καὶ τὰ μέλλοντα δῶρα τῆς νύμφης καὶ τὰς καθημερινὰς πρὸς αὐτὴν ἀνθοδέσμας, αὐτὴ νὰ παρασκευάζῃ τὰς πρὸς τὴν μνηστὴν ἐκπλήξεις καὶ τῶν δύω οἰκογενειῶν τὰς ἀμοιβαίας διαχύσεις, αὐτὴ νὰ δικαιολογῇ τῶν μνηστῶν τὰς ἀπομονώσεις καὶ νὰ ὑποβοηθῇ τὰς ἰδιαιτέρας αὐτῶν ἐξομολογήσεις! Αὐτή, αὐτὴ ὅλα! Διότι ὑπερεῖχε πάντων κατὰ τὴν λεπτότητα καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ, κατὰ τὴν ὀξύνοιαν καὶ τὴν ἀντίληψιν τοῦ πρωτοφανοῦς. Καὶ ἐξετέλει τὰ πάντα μὲ προσποιητὸν μὲν ἐνδιαφέρον ἐξωτερικῶς, ἀλλὰ καὶ ἀλγεινὴν πικρίαν εἰς τὰ στήθη, μὲ μειδίαμα στερεότυπον εἰς τὰ χείλη καὶ αἱμοστάζουσαν πληγὴν εἰς τὴν καρδίαν! Τίς μάρτυς ἐγνώρισεν ἀνώτερον τούτου μαρτύριον;

Καὶ εἰς ἐπίμετρον, ἡ στοργὴ τῶν συζύγων Κλήμη πρὸς αὐτὴν ηὔξανεν ἐπιδεικτικῶς καθ'

Digitized by Google

ἡμέραν. Διότι ὁ Περικλῆς νυμφευόμενος ἤθελεν ἐγκαταλείψει τὴν οἰκίαν, ὅπως συγκατοικήσῃ μετὰ τοῦ πενθεροῦ του, ὅστις ἐστερημένος συζύγου καὶ ἓν μόνον τέκνον ἔχων, τὴν Θεοδώραν, οὐδαμῶς συγκατετίθετο ν' ἀποχωρισθῇ αὐτῆς. Θ' ἀπέμενε λοιπὸν ἡ Εὐφροσύνη μόνη ἐν τῷ οἴκῳ μετὰ τῶν θετῶν αὐτῆς γονέων καὶ θὰ ἔβλεπε τὰ πάντα ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ὡς ἐκείνη τὰ εἶχε διευθετήσει διὰ τὸν Περικλῆ μόλις πρὸ ὀλίγων μηνῶν, καὶ θ' ἀνέπνεε τὸν ἀέρα ὅλων ἐκείνων τῶν περὶ ἑαυτὴν ἀναμνήσεων! Ἀλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ ὑπερέβαινε πλέον πάσας αὐτῆς τὰς βασάνους, ἦσαν τὰ σχέδια τοῦ θείου της.

— Τώρα νὰ ξεκάμωμεν τὸν κὺρ Περικλῆ σου, ἔλεγεν οὗτος πρὸς τὴν σύζυγόν του, καὶ θὰ εὕρω ἐγὼ ἕνα νέον τῆς ὀρέξεώς μου νὰ τοῦ δώσω τὴν Εὐφροσύνην καὶ τὸν ἔχω ἐδῶ εἰς τὸ 'σπίτι μας, νὰ περνᾶμε ἀκόμη πλέον εὐτυχισμένοι!

Ἡ δὲ Εὐφροσύνη ἀκούσασα ταῦτα ἀνελογίζετο μὲ σπαραγμὸν καρδίας τὴν τύφλωσιν τῶν θετῶν γονέων της, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔβλεπον, ὅτι αὐτὴ ἕνα μόνον ἠγάπησεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, τὸν Περικλῆ, τὰ δὲ λείψανα τοῦ πρὸς αὐτὸν ἔρωτός της, οὐδέποτε θ' ἀπεπειρᾶτο ἢ θὰ συγκατετίθετο αὐτὴ νὰ προσφέρῃ εἰς ἄλλον ὡς νέαν φλόγα. Διότι εἶχε πλέον σχηματίσει τὴν ἀπόφασίν της σταθερῶς. Ἀφοῦ ἐπέπρωτο νὰ στερηθῇ τῆς ἀπολαύσεως τοῦ νὰ ἴδῃ ἐκπληρούμενα τὰ ὀνειροπολήματά της, θ' ἀπεσύρετο εἰς τὴν μοναξίαν, ἣν περὶ αὐτὴν ᾐσθάνετο, ἐκλείποντος τοῦ Περικλέους, ζῶσα τοῦ λοιποῦ μὲ μόνον τὰς ἀναμνήσεις της, ὑποφέρουσα μαρτυρικῶς τὰ δεινά της μέχρι τέλους, κενοῦσα τὸ ποτήριον τῆς πικρίας μέχρι τρυγός! Τοιαῦτα ἐκείνη διενοεῖτο, μαῦρον βλέπουσα τὸ περὶ αὐτὴν κενόν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι, ἄνευ αὐτῆς, ὑπελόγιζον τὰς ἐκ τοῦ μέλλοντος συνοικεσίου της ἀπολαύσεις καὶ τέρψεις!

Ζ'.

Οἱ γάμοι τοῦ Περικλέους ἐτελέσθησαν ἐν τῇ οἰκίᾳ Κλήμη μεγαλοπρεπῶς. Καὶ ὅταν ἡ Εὐφροσύνη προσῆλθεν, ἵνα τῷ εὐχηθῇ ὀλίγου δεῖν ἐπανελαμβάνετο ἡ πρώτη σκηνὴ τῆς ἀγγελίας τοῦ συνοικεσίου. Ἦτο αὕτη ἡ τρίτη μεγάλη δοκιμασία μετὰ τὴν δευτέραν τῆς μετὰ τοῦ θείου της συνδιαλέξεως. Ἀλλ' ἐνῷ ὑπῆρξεν ἡ ἀλγεινοτέρα πασῶν, ἐξωτερικῶς τὴν ὑπέστη ἡρωϊκώτερον. Διὰ τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὸ συμβάν. Τὰ δάκρυά της, ὅταν τὴν ἐνηγκαλίσθη ὁ Περικλῆς, δὲν παρεξηγήθησαν· διότι πάντες ἔκλαιον, μέχρις αὐτοῦ τοῦ Γεωργίου Κλήμη, ἀναλογιζομένου, ὅτι ὁ Περικλῆς μετ' ὀλίγας στιγμὰς θὰ ἐγκατέλειπε τὸν οἶκον, εἰς ὃν ἀνετράφη, ἵνα μεταβῇ εἰς τὸν τοῦ Λαλῆ, ὅστις μέχρι πρὸ ὀλίγων ἑβδομάδων τῷ ἦτο ξένος. Ἦτο λοιπὸν τόσον γενικὴ ἡ συγκίνησις κατὰ τοὺς εὐχητηρίους ἐκείνους ἀσπασμοὺς τῶν συγγενῶν, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ Θεοδώρα, θεωρήσασα φυσικώτατα τὰ δάκρυα τῆς Εὐφροσύνης, ἐνηγκαλίσθη αὐτὴν τρυφερῶς καὶ τῇ ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς ἐν μέσῳ ἀσπασμῶν:

— Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ τὸν ἀγαπῶ πολύ, πολύ. Νὰ τὸν κάμω εὐτυχῆ, πολὺ εὐτυχῆ!

Τοῦτο ἦτο τὸ σκληρότερον κτύπημα διὰ τὴν Εὐφροσύνην. Ὠπισθοχώρησεν, ὡς ἐὰν ἐρράγη ὁλοσχερῶς ἡ καρδία της. Τὰ δάκρυά της ἐστέγνωσαν, ἡ ἀναπνοή της κατέστη βαρεῖα ἐπί τινας στιγμάς, ᾐσθάνθη ῥῖγος φρίκης διατρέχον ὅλον τὸ σῶμά της καὶ ἀμέσως μετ' ὀλίγον ἔκλυσιν τῶν δυνάμεων καὶ κατάπτωσιν πάσης σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἰσχύος. Ἐπεθύμει νὰ μὴ ζῇ μᾶλλον ἢ νὰ ἴδῃ τὸν Περικλῆ εὐτυχοῦντα ἀληθῶς παρ' ἄλλῃ γυναικί, ἀγαπώμενον ἐπίσης θερμῶς καὶ ὑπὸ ἄλλης. Μεταξὺ ὅλων τῶν προσβολῶν, ἃς ὑπέστη, τῇ ἐπεφυλάσσετο καὶ αὕτη ἀκόμη, ν' ἀκούσῃ ὅτι ἡ μόλις γνωρίσασα τὸν λατρευτόν της νὰ αἰσθάνηται τὴν δύναμιν, ὅπως καταστήσῃ αὐτὸν *εὐτυχῆ, πολὺ εὐτυχῆ!* Καὶ αὐτὴ ἐν τῷ ἐγωϊσμῷ τοῦ ἔρωτός της ἐπίστευεν ὅτι μόνον ἡ καρδία της ἐπλάσθη, ἵνα ἀγαπᾷ ἐκεῖνον! Ἀ, πολύ, πολὺ βαρὺ ἦτο τοῦτο! Δὲν τῇ ἀφήρουν μόνον τὸν Περικλῆ, ἀλλὰ καὶ τῇ διημφισβήτουν τὸ δικαίωμα τῆς ἀποκλειστικῆς πρὸς αὐτὸν λατρείας. Ἀλλοίμονον ὅταν καὶ τὸ τελευταῖον πρόχωμα ἁλωθῇ, ὅταν καὶ τὸ τελευταῖον προπύργιον καταπέσῃ! Δὲν ὑπάρχει πλέον δύναμις πρὸς ἀντίστασιν, ἀλλ' ἀδράνεια καὶ ἀναισθησία τις ἐξ ἀπελπισίας ἐπιχύνεται, τὸ πᾶν δὲ ὑποκύπτει δορυάλωτον τῇ εἱμαρμένῃ. Οὕτω καὶ ἡ Εὐφροσύνη ἀπώλεσε νῦν πᾶσαν δύναμιν ἐνεργείας, ἀφοῦ καὶ ὁ ἐγωϊσμός της αὐτὸς κατερρίφθη, καὶ τὸ τελευταῖον κρησφύγετον αὐτοῦ, ἡ ἰδέα ὅτι μόνη αὐτὴ αἰσθάνεται τὴν δύναμιν νὰ καταστήσῃ ἐκεῖνον εὐτυχῆ δι' ἔρωτος, τῇ κατεκτᾶτο ὑπὸ τῆς ἀντιζήλου της, ἡ ὁποία ὑπέσχετο καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τοῦτο.

Τὸ μέγεθος λοιπὸν τῆς δυστυχίας της ἦτο ἀμέτρητον καὶ ἐν ἑαυτῇ ᾐσθάνετο πλέον καὶ αὐτὴν τὴν χορδὴν τῆς ζηλοτυπίας νεκρωθεῖσαν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ κλῆρος αὐτῆς ἦν νὰ ζῇ ἐν ταῖς πικρίαις της καὶ τῷ ἄλγει της, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν νὰ αἰσθανθῇ νέας ὀδύνας ἢ τὸν ἀντίκτυπον τῶν παλαιῶν. Τὸ δένδρον εἶχε ξυλευθῆ πρόρριζα. Κολοσσὸς αἰσθήματος ἔκειτο χαμαὶ ἐκτάδην, ἄνευ ἐλπίδος νέου σφρίγους. Τὸ πᾶν ἦτο τὸ παρελθόν, τὸ δὲ περὶ αὐτὴν παρὸν καὶ μέλλον τῇ ἦτο ὅλως ἀδιάφορον. Περιεφέρετο ὡσεὶ ἀναίσθητος μὲ πτῶμα καρδίας εἰς τὰ στήθη. Διὰ τοῦτο τὴν ἑσπέραν ἐκείνην τῶν γάμων, ὅτε οἱ προσκεκλημένοι εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἀνεχώρησαν καὶ ἐπηκολούθησε τὸ μεταξὺ τῶν συγγενῶν καὶ στενωτέρων φίλων δεῖπνον, ἡ Εὐφροσύνη ἦτο ἐκεῖ τὰ πάντα μὲν ἐπιτηροῦσα μηχανικῶς καὶ

Digitized by Google

πάντων προϊσταμένη, ἀλλὰ πρὸς τὴν σημασίαν τούτων πάντη ἀδιάφορος. Ὅταν δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον παραλαβὼν ὁ Περικλῆς τὴν σύζυγόν του ἀνεχώρησε προπεμπόμενος ὑπὸ νέων συγκινήσεων, ἡ Εὐφροσύνη ἐντελῶς ἀδάκρυτος καὶ μὲ ἀκατανόητον μειδίαμα εἰς τὰ χείλη προσῆλθε πρὸς ἀποχαιρετισμὸν τοῦ νεαροῦ ζεύγους καὶ ἠσπάσθη ἀμφοτέρους τοὺς νεογάμους, ἡ γενναιοτέρα πάντων τῶν οἰκείων δειχθεῖσα κατὰ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦτον. Εἶχε πλέον στειρεύσει δι' αὐτὴν τῶν συγκινήσεων ἡ πηγή!

Η'

Ἔκτοτε τὰ πάντα ἀπέβησαν αὐτῇ μηχανικά, ἡ δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους ὑψίστη ἀφοσίωσις οἱονεὶ ἐκ συνηθείας. Καὶ ὅμως ἐν τῇ παροχῇ τῆς τοιαύτης ἀφοσιώσεώς της ἦν ἀξιοθαύμαστος. Καὶ δὲν ἤργησεν ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἔδωκε δείγματα αὐτῆς μετ' αὐταπαρνήσεως καὶ γενναιότητος ἀπροσπελάστου. Διότι ἡ θεία Ἑλένη κρυολογήσασα τῇ ἑσπέρᾳ τῶν γάμων ἔπεσεν ἀπὸ τῆς ἐπιούσης κλινήρης καὶ μέχρις ἑσπέρας ἡ κατάστασις αὐτῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἐδεινώθη, ὥστε οἱ ἰατροὶ μόνον διὰ μισῶν φράσεων ἠδύναντο ν' ἀποκριθῶσι περὶ τῆς πορείας τῆς νόσου. Εἶχε πάθει ἐκ περιπνευμονίας εἰσβαλούσης μεθ' ὁρμῆς καὶ προσλαβούσης ἐπικίνδυνον χαρακτῆρα ἀμέσως. Τὸ στάδιον τῆς κρίσεως ἐκράτει πάντας ἐν ἀγωνίᾳ. Ἡ δ' Εὐφροσύνη ἡμέρας καὶ νυκτὸς παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τῆς θείας της ἀγρυπνοῦσα, ἀκάματος προσέφερε τὰς περιποιήσεις. Καὶ ὅταν ἡ ἄλλοτε ὡραία γυνὴ ὑποκύπτουσα εἰς τὴν προσβολὴν τῆς τύχης ἐξέπνεεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ συζύγου της, μόνη ἡ Εὐφροσύνη ἔδειξε γενναιότητα ἀκατάληπτον εἰς πάντας, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἡ τρυφερὰ αὐταπάρνησίς της προέβη εἰς ὕψιστον. Μόνη αὐτὴ ἐγνώριζεν ἐν τούτοις τὴν αἰτίαν τῆς ὑπερανθρώπου ἐκείνης γενναιότητος. διότι ἐξέλιπεν ἀπ' αὐτῆς πλέον τὸ εὐμάλακτον τῶν αἰσθημάτων καὶ τὸ πᾶν εἶχεν ἀπολιθωθῆ ἐντὸς αὐτῆς. Καὶ ἐνῷ αὐτὴ ἡ ἰδία προφανῶς κατεβάλλετο, ἐν τούτοις παρηγόρει καὶ περιεποιεῖτο πάντας. Ὡς οἱ ἄγγελοι δὲ ἐκεῖνοι τῶν ἡμερῶν μας, αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Ἐλέους, αἵτινες ἀποξενωθεῖσαι τῆς κοινωνίας διετήρησαν ἓν μόνον αἴσθημα, τὸ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ βοηθείας, οὕτω καὶ ἡ Εὐφροσύνη, στερηθεῖσα πάσης ἐλπίδος ἐν τῷ κόσμῳ περιεβλήθη τὴν δύναμιν ἀγγέλου παρηγόρου καὶ ἀπέβη ἐν τῷ οἴκῳ Σαμαρεῖτις πλήρης αὐταπαρνήσεως δαψιλεύουσα παρηγορίαν καὶ περιποιήσεις πρὸς τοὺς περὶ αὐτήν, ὡς ἐὰν τὰ μὲν δυστυχήματα οὐχὶ μόνον κοινὰ δὲν ἦσαν, ἀλλ' οὐδὲ κἂν ἐξικνοῦντο μέχρις αὐτῆς ἄλλως ἢ ὡς ξένα, δι' ἃ ἐξ ἐνστίκτου συνεπάθει καὶ ἔσπευδε προσφέρουσα τῆς γλυκύτητος τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς τὸ βάλσαμον, τὸ δὲ καθῆκόν της καὶ μόνον αἴσθημα ἦν ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ εὐαγγελικὴ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη καὶ ἀρωγή!

Τὸ ἔργον της δὲ τοῦτο τὸ φιλάνθρωπον οὐδαμῶς διέκοψεν. Ἀλλὰ τὸν θεῖον αὐτῆς Γεώργιον Κλήμην, ἀπαρηγόρητον ὄντα ἐπὶ τῇ αἰφνιδίᾳ τῆς πεφιλημένης συζύγου του ἀπωλείᾳ, αὐτὴ παρηγόρει διηνεκῶς καὶ ἐμερίμνα περὶ αὐτοῦ μετὰ λεπτότητος τρυφερᾶς καὶ ἀγαθότητος ὄντως χριστιανικῆς. Δὲν ἀπέλειπε δὲ τὸ πλευρὸν αὐτοῦ ἡ μόνον ὅταν ἐκεῖνος καταβληθεὶς πλέον ὑπὸ τῆς λύπης καὶ μελαγχολίας ἠκολούθησε μετ' ὀλίγους μῆνας εἰς τὸν τάφον τὴν πιστὴν καὶ λατρευομένην σύντροφόν του.

Οὕτως ἡ Εὐφροσύνη εὑρέθη μίαν πρωΐαν μόνη ἐν τῷ οἴκῳ ἐν ᾧ ἀνετράφη! Ἐκεῖ ὅπου πρὸ ὀλίγων μηνῶν τὸ πᾶν ἐμειδία εὔελπι δι' αὐτὴν καὶ τοὺς οἰκείους, νῦν, ὁ μὲν θάνατος θερίσας τούτους, ἡ δὲ ἀνθρωπίνη τύφλωσις κρεουργήσασα τὴν καρδίαν ἐκείνης, ἐδημιούργησαν ἐρημίαν καὶ ἐν τῷ σχηματισθέντι περὶ τὴν μάρτυρα κόρην κενῷ ἐπέπνεεν ἄνεμος παγερᾶς δυστυχίας. Ὡς ἐρείπιον ἐν μέσῳ ὅλης τῆς θλιβερᾶς ταύτης εἰκόνος, νῦν ὑπέρποτε ἀπεμονώθη τοῦ κόσμου ἡ Εὐφροσύνη καὶ ὡς ἐὰν ἦτο καὶ αὐτὴ ἄψυχόν τι, μετεβιβάσθη μετὰ τῆς ἄλλης κληρονομίας ἀπὸ τοῦ ἐρημωθέντος οἴκου τοῦ Κλήμη εἰς τὸν ἀρτιγέννητον τοῦ Περικλέους Μάνθου!

Θ'

Οὕτω συνήνωσε πάλιν ἡ δυστυχία ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην τὴν Εὐφροσύνην καὶ τὸν Περικλῆ. Ἀλλ' ὁποία διαφορὰ περιστάσεων! Τότε ὁ θάνατος τῶν φυσικῶν γονέων εἶχε συννεφώσει τὴν ροδίζουσαν αὐγὴν τοῦ βίου ἀμφοτέρων, νῦν δὲ ὁ τῶν θετῶν ἤρχετο ν' ἀναμίξῃ μὲν πικρίαν εἰς τὴν χαρὰν τῆς νέας οἰκογενειακῆς ζωῆς τοῦ Περικλέους, ἀλλὰ καὶ νὰ δονήσῃ ἅπαξ ἔτι μέχρις ἐγκάτων τὴν οὐδὲν πλέον αἴσθημα δυναμένην νὰ βαστάσῃ καρδίαν τῆς Εὐφροσύνης. Τότε ἡ κοινὴ ἀτυχία συνήνωσε τὰ δύο παιδία ὑπὸ στέγην, ἐν ᾗ ἔμελλον νὰ μὴ αἰσθανθῶσι τὴν πικρίαν τῆς ὀρφανίας, νῦν δὲ νέα τοιαύτη ἐπεφύλασσε τῇ Εὐφροσύνῃ λύπας καὶ ὀδύνας πολὺ σκληροτέρας τοῦ θανάτου τῶν θετῶν γονέων της. Τότε ἡ δυστυχία προσήγγισε τὰς καρδίας αὐτῶν καὶ ἠγαπήθησαν, ὡς ἀδελφοί, ξένοι πάσης συγγενείας ὄντες, νῦν δὲ ὅτε ἡ κοινὴ ἀνατροφὴ καὶ ἡ μακροχρόνιος συμβίωσις ἐγέννησαν αἰσθήματα ἀγάπης ἀδελφικῆς εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου, καὶ ἄλλης ἁγιωτέρας ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Εὐφροσύνης, ἡ νέα δυστυχία ἐνσκήπτουσα συνήνου τὰ δύω ταῦτα, ἀδελφὰ πλέον ὄντα, ὑπὸ μίαν στέγην, ὡς ξένα πρὸς ἄλληλα!

Ἡλίκη βάσανος ἡ συμβίωσις αὕτη διὰ τὴν δύστηνον κόρην! Νὰ ζῇ μετὰ τοῦ ἐραστοῦ της ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην καὶ νὰ τὸν βλέπῃ ἀνήκοντα ἄλλῃ. Νὰ ἐκτυλίσσωνται ὑπὸ τὰ ὄμματά

Digitized by Google

της ὅλαι αἱ τρυφερότητες τῶν νέων συζύγων καὶ αὐτὴ νὰ μὴ ἔχῃ δύναμιν κἂν ζηλοτυπίαν νὰ αἰσθανθῇ. Νὰ ποθῇ ὅπως αἰσθανθῇ τὴν φρικίασιν διατρέχουσαν τὸ σῶμά της καὶ τὴν λύσσαν τῆς ζηλοτυπίας δάκνουσαν τὴν καρδίαν της καὶ νὰ μὴ δύναται, διότι ἡ καρδία ἐκείνη εἶχε καταστῇ ῥάκος καὶ ἔκυπτεν ὑπὸ ἀτονίαν αἰσθημάτων!

Καὶ ἔζη λοιπὸν ἐν μέσῳ τῆς συζυγικῆς ἐκείνης εὐδαιμονίας, ὥς τι κινοῦν τὸν οἶκτον φάσμα, περὶ οὗ πάντες ἦσαν βέβαιοι, ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ παρέλθῃ. Καὶ ἔφθινε καθ' ἡμέραν ὀφθαλμοφανῶς ἐκ τῶν ἀλγηδόνων τῆς βασάνου, οὐδεὶς δὲ ἀπηύθυνε λόγον συμπαθῆ πρὸς τὴν μάρτυρα, ὡς ἐὰν πάντες ἐγνώριζον, ὅτι τὸ πάθος αὐτῆς ἦτον ἀνίατον! Ὁ Περικλῆς ἀπέδιδε τὴν κατάστασιν εἰς λύπην βαθεῖαν ἐπὶ τῇ στερήσει τῶν θετῶν γονέων της, λύπην δεινωθεῖσαν τόσον μᾶλλον, ὅσον δὲν ἐξέσπασεν εἰς θρήνους καὶ ὀλοφυρμούς. Καὶ ἀπέφευγε τόσον αὐτός, ὅσον καὶ ἡ σύζυγός του, νὰ παρηγορήσωσι κἂν τὴν λύπην ἐκείνην, φοβούμενοι, ὅτι ἡ ἀνάξεσις τῆς πληγῆς θὰ εἶνε μᾶλλον ὀδυνηρά, ἡ δὲ ἀνάμνησις πικροτέρα. Ἄφινον λοιπὸν αὐτὴν αἴρουσαν μόνην τὸν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου της καὶ καταπίνουσαν τὴν πικρίαν καὶ μὴ ἐκστομίζουσαν παράπονον. Ἄλλως δὲ οὔτε καιρόν, οὔτε ἀφορμὴν ἔδιδεν ἐκείνη εἰς λόγους καὶ ἐρωτήσεις. Ὡμίλει περὶ ἄλλων ἀντικειμένων ὀλίγον μὲν ἀλλὰ προσηνῶς, μετὰ τῆς Θεοδώρας δὲ διελέγετο συνεχέστερον, περὶ τῶν τῆς οἰκίας, ἧς ἡ Εὐφροσύνη κατέστη ἡ ψυχή. Μηχανικῶς μὲν ἀλλ' ἐρρύθμως καὶ ἀνεπιλήπτως διώκει τὰ τοῦ οἴκου, ἡ δὲ νεαρὰ γυνὴ τῇ ἦτο εὐγνώμων καὶ ἐθεώρει αὐτὴν οὐχὶ μόνον σύντροφον πολύτιμον ἀλλ' ἀδελφὴν πρεσβυτέραν, ἧπερ ἀνῆκεν ἡ τῶν πάντων πρωτοβουλία καὶ διεύθυνσις.

Οὕτω καθ' ὅσον παρήρχοντο οἱ μῆνες ἡ συμβίωσις καθίστατο μᾶλλον ὀδυνηρὰ διὰ τὴν Εὐφροσύνην. Διότι αἱ μὲν περιποιήσεις καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν ἐπιδεικνυμένη μέριμνα καὶ φιλία ἀπὸ μέρους τῆς Θεοδώρας τὴν ἐστενοχώρουν, ἡ δὲ διαγωγὴ τοῦ Περικλέους τῇ ἦτο βάρος ἀβάστακτον. Δὲν ὑπέφερε νὰ τὸν βλέπῃ διπλασιάζοντα τὴν στοργήν του πρὸς τὴν νεαρὰν σύζυγόν του ἐφ' ὅσον ἐπλησίαζεν ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν αὐτη θὰ τῷ ἐχάριζε τὸν τίτλον τοῦ πατρός, οὐδ' ἠνείχετο τὴν τρυφερὰν συμπάθειαν, ἣν πρὸς αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἐπεδείκνυτο ἐκεῖνος, ἐνῷ αὕτη παρ' αὐτοῦ ἀπῄτει πάθος ἐρωτικόν. Καὶ ἔφθινεν, ἔφθινεν, ἔφθινεν....

Ι'

Ἦλθε τέλος τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου! Νύκτα τινὰ τὸ πᾶν ἐτέθη εἰς ἀναστάτωσιν ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἡ αὐγὴ ἐχαιρέτισε τὸ νεαρὸν ζεῦγος ὡς γονεῖς. Ὁ μὲν κ. Λαλῆς ἦτο ὑπερήφανος διὰ τὸν ἔγγονον, ὁ δὲ Περικλῆς ἐδέχετο συγχαρητήρια διὰ τὸν υἱὸν καὶ ἡ Θεοδώρα ἐμειδία τοῖς πᾶσιν, ὡς γυνὴ εὐδαίμων. Ἀλλὰ τί συνέβαινε τῇ Εὐφροσύνῃ; Ὅταν ἔλαβε τὸ βρέφος εἰς τὰς ἀγκάλας της πρώτη αὐτὴ μετὰ τὰς προσενεχθείσας αὐτῷ πρωτίστας μερίμνας, ἐκεῖνο δὲ ἐφάνη οἱονεὶ ἀποπεπειρώμενον νὰ τῇ μειδιάσῃ, ᾐσθάνθη τὴν καρδίαν της πάλλουσαν ἐλαφρῶς. Τῇ ἐφάνη, ὅτι νέα ἐποχὴ βίου ἀνέτελλε δι' αὐτήν, ὅτι κἄτι τι ἤρξατο συνδέον αὐτὴν πρὸς τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸν κόσμον τρυφερὸν ἐκεῖνο πλάσμα, ὅτι ἡ φυλλορροήσασα καρδία της διὰ μιᾶς ἤρξατο πάλιν ἀνθοβολοῦσα, ὅτι ἀνέδιδε μάλιστα ἄρωμά τι στοργῆς, ἄρωμα γλυκύ, ὅπερ δὲν ἦτο μὲν τόσῳ μεθύσκον, ὡς τὸ τοῦ ἔρωτος, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἡδυπαθές. Καὶ δὲν ἠπατᾶτο. Τὸ ἀνατεῖλαν ἐκεῖνο αἴσθημα ἐμεγεθύνετο ὁσημέραι καὶ ἐγένετο φῶς φαεινὸν θερμαῖνον τὴν εἰς τὰ στήθη της κατοικοῦσαν ἐρημίαν, ἀναλῦον τὸν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς καρδίας της πάγον, τονοῦν τὴν χορδὴν τῶν αἰσθημάτων καὶ τρόπον τινὰ σταματῶν τὸν μαρασμὸν καὶ ἀναστέλλον τὴν ἐξάντλησιν τοῦ σωματικοῦ ὀργανισμοῦ της.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας λοιπὸν ἐκείνης ἀφωσιώθη εἰς τὸ τέκνον τοῦ Περικλέους. Αὐτὴ ἐφρόντιζε περὶ παντὸς ὅ,τι εἰς αὐτὸ ἀπέβλεπεν, αὐτὴ ἐμεριμνα περὶ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἀνατροφῆς του, αὐτὴ ἀπέβη ἡ ἀληθὴς μήτηρ του. Καὶ ἐκεῖνο ὡς εἰ ἀνεγνώριζε τὰς θυσίας της ἔτεινε τὰς ἁπαλὰς χεῖράς του ὁσάκις τὴν ἔβλεπε καὶ ἐμειδία ἐκπέμπον ἀνάρθρους ἤχους. Ἐπῆλθε δ' εἶτα ὁ καιρός, καθ' ὃν τὸ νήπιον ἤρχισε νὰ ἀρθρώνῃ λέξεις καὶ νὰ δεικνύεται ἐννοοῦν τὰς ἀποτεινομένας αὐτῷ ἐρωτήσεις. Τὴν ἡμέραν λοιπὸν ἐκείνην, καθ' ἣν ἡ Εὐφροσύνη ἀνεκάλυψεν ὅτι τὸ βρέφος κατώρθωσε νὰ ψελλίζῃ εὐκρινῶς πως τὰς λέξεις *παπᾶ*, *μαμά*, ἐγένετο ἔξαλλος καὶ κατετυράννει αὐτὸ κατ' ἰδίαν διὰ τῆς ἐρωτήσεως:

—Ποιὰ εἶνε ἡ μαμά σου, πουλάκι μου;

Τὸ δὲ ἀθῷον βρέφος ἔτεινε τὴν μικρὰν του χεῖρα καὶ ἐδείκνυεν αὐτήν! Τότε τὸ κατεφίλει ἀπαστράπτουσα ἐκ χαρᾶς καὶ ἐκεῖνο μειδιῶν ἐξέπεμπε φθόγγους ἀνάρθρους ὡσεὶ γέλωτος ἀναπαλμόν. Ἡ ἐρώτησις ἐπανελήφθη διὰ μυριοστὴν φοράν, ἡ δὲ μιμικὴ ἀπάντησις τοῦ νηπίου, πάντοτε ἡ αὐτή, καθίστα τὴν Εὐφροσύνην πανευδαίμονα, αἰσθανομένην, ὅτι προφανῶς συνεπληροῦτο τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ της κενόν, διότι ὑπῆρχεν ἐπὶ τέλους ἐν τῷ κόσμῳ πλάσμα τι ἀγαπῶν αὐτὴν ὑπὲρ τὴν ἰδίαν μητέρα καὶ δὴ ἀναγνωρίζον ἀντ' ἐκείνης αὐτήν, ὡς τοιαύτην!

ΙΑ'

Τὸ ἑσπέρας, ὅτε πάντες συνήχθησαν περὶ τὴν τράπεζαν, ἡ Εὐφροσύνη κρατοῦσα τὸ βρέφος ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἠθέλησε νὰ ἐπιδείξῃ τὰς προόδους τοῦ λατρευομένου ἀγγέλου της. Καὶ ἀφοῦ προυκάλεσεν αὐτὸ διὰ συχνῆς ἐπαναλήψεως νὰ προ-

Digitized by Google

ΛΟΥΟΜΕΝΗ ΜΕΓΑΡΙΣ.

ΥΠΟ Ν ΛΥΤΡΑ.

Photo-Typie von Ch. Bruch, München.
Kgl. Hof-Buchdruckerei von E. Mühlthaler in München.

Digitized by Google

Digitized by Google

φέρῃ τὰς λέξεις *παπᾶ*, *μαμά*, καὶ πάντες ἐγέλασαν πλήρεις χαρᾶς, διϊσχυρίσθη ἐπὶ τὸ ἀστειότερον, ὅτι τόσον προώδευσεν ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ, ὥστε ὅταν ἐρωτᾶται «ποία εἶνε ἡ μαμά» δεικνύει αὐτήν, τὴν Εὐφροσύνην, ἥτις εἶχεν ὄντως ἀποβῆ μήτηρ του διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῶν μεριμνῶν, ἃς ἐπεδαψίλευεν αὐτῷ.

Ἠθέλησε λοιπὸν ὁ Περικλῆς νὰ δοκιμάσῃ ἐρωτῶν τὸ τέκνον του:

— Ποιὰ εἶνε ἡ μαμά σου, παιδί μου;

Ἐκεῖνο δέ, τὸ ἀθῶον πλάσμα, διανοῖξαν τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ ἀτενίσαν ἐναλλὰξ τὴν Εὐφροσύνην καὶ τὴν Θεοδώραν, ἔτεινε τὰς δύω του χεῖρας μετὰ μειδιάματος, καὶ ὡς ἐὰν ὑπήκουσεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς φύσεως ἔδειξε τὴν Θεοδώραν καὶ ἐπήδα ἐπὶ τῶν ἀγκαλῶν τῆς Εὐφροσύνης σπασμωδικῶς, ὡς θέλον νὰ πετάξῃ πρὸς τὴν ἀληθῆ του μητέρα.

Καὶ ὡς ἐὰν ἡ καρδία τῆς Εὐφροσύνης ἐκρέματο ἀπὸ ἑνὸς λεπτοτάτης, ᾐσθάνθη αὐτὴν ἀποσπωμένην τῆς θέσεώς της, διὰ μόνης τῆς κινήσεως ἐκείνης τοῦ παιδός. Ἔκυψε τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς τελευταίας ταύτης ὀδύνης καὶ ἡ συγκοπή, ἣν ἀκαριαίως ᾐσθάνθη ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐσταμάτησε πάντα αὐτῆς παλμὸν διὰ παντός.

Ἔσπευσαν πάντες εἰς βοήθειαν περὶ τὴν ὡς ἀδρανές τι σῶμα ὀλισθαίνουσαν ἐκ τοῦ καθίσματός της Εὐφροσύνην καὶ ὁ Περικλῆς ἐξετάσας οὐδένα πλέον ἀνεῦρε παλμόν. Εἰς τὸ τελευταῖον ἐκεῖνο κτύπημα τὸ ἀπὸ παιδικῆς χειρὸς εἶχε κοπῆ ὁριστικῶς τὸ νῆμα τῆς ζωῆς της. Τὸ ἐντὸς τοῦ στήθους αὐτῆς ἀνατεῖλαν τελευταῖον φῶς ἀγάπης ἔσβυσε διὰ μιᾶς καὶ ἀπέθανεν ἡ μάρτυς μὲ τὴν ἀλγηδόνα τῆς αἰωνίας παραγνωρίσεως τῶν αἰσθημάτων αὐτῆς. Εἶχεν ὑπερηφάνειαν ὑψίστην, ὅπως οὐδέποτε ἀφήσῃ ἐκ τῶν χειλέων της φωνὴν παραπόνου! Καὶ ὡς ἄλλοτε, οὐδέποτε παρεπονέθη διὰ τὴν ἐκ μέρους τοῦ Περικλέους παραγνώρισιν καὶ ἀπόκρουσιν τοῦ ἔρωτός της, οὕτω καὶ νῦν οὐδεμίαν ἐξεστόμισε δύσθυμον λέξιν διὰ τὴν ἀπὸ μέρους τοῦ υἱοῦ ἐκείνου ἐκ νηπιακῆς ἀσυνειδησίας ἀχαριστίαν πρὸς τὴν στοργήν της.

Ἀλλ' ἐὰν ἀντέσχεν εἰς τὴν πρώτην ὀδύνην, δὲν ἔσχε τὴν δύναμιν νὰ ἐπιζήσῃ τῆς δευτέρας. Ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἀφῆκε τὴν τελευταίαν πνοὴν ἀθορύβως, ὡς ἁγία περιβληθεῖσα τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου. Αὐτὴ μὲν εἶχε μεταφέρει τὴν καρδίαν της, ἀλλὰ συγχρόνως μετηνέχθη καὶ ἡ ἀχαριστία, ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὸ τέκνον!

—

Ὁ Περικλῆς καὶ ἡ Θεοδώρα ζῶσιν ἔκτοτε εὐτυχεῖς ἐν συγκινήσει ἀναμιμνησκόμενοι τῆς εὐγενοῦς κόρης, ἧς ὁ μὲν αἰφνίδιος θάνατος παραμένει αὐτοῖς ἀνεξήγητος, ἡ δὲ μαρτυρικὴ ἱστορία ἄγνωστος. Ἴσως ἡ ἀνάγνωσις τοῦ παρόντος γνωρίσῃ αὐτοῖς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ποτε ὁ υἱὸς ἀνδρωθεὶς εὐλαβῶς προσέλθῃ ὅπως δεηθῇ ἐπὶ τοῦ τάφου ἐκείνης, ἧς τὴν ζωὴν ὁ μὲν πατὴρ ἀπόνως ἐδηλητηρίασεν ἐκ τυφλώσεως καὶ προλήψεων κοινωνικῶν, αὐτὸς δὲ ἀπετελείωσεν ἐν πικρίᾳ ὀδυνηρῶς ἐκ βρεφικῆς καὶ ἀσυνειδήτου ἀχαριστίας!

Ρ.

ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΑ

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Καὶ οἱ μὲν ποιηταὶ τῶν ἀκρολεξίων ἐφρόντιζον νὰ ἔχωσι πᾶσαι αἱ λέξεις ἑκάστου στίχου τὸ αὐτὸ ἀρχικὸν γράμμα· οἱ δὲ τοὺς **ἐναλφαβήτους** στίχους κατασκευάζοντες εἰς τοῦτο καὶ μόνον ἐνέτεινον τὴν προσοχήν των, νὰ περιλαμβάνωνται ἐν ἑκάστῳ στίχῳ καὶ τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα, ἀδιαφοροῦντες καὶ περὶ ἐννοίας καὶ περὶ μέτρου ἐνίοτε. Τρεῖς τοιοῦτοι στίχοι φέρονται ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἀνθολογίᾳ (Θ', 538.539.547), οἱ ἑπόμενοι.

Ἀβροχίτων δ' ὁ φύλαξ θηροζυγοκαμψιμέτωπος.
Ἀβρὸς δ' ἐν προχοαῖς Κύκλωψ φθογγάζετο μύρμηξ.
Τρηχὺν δ' ὑπερβὰς φραγμὸν ἐξήνθιζε κλώψ.

Τούτων μόνος ὁ πρῶτος ἔχει κἄποιον νόημα, ἀναφερόμενος ἴσως εἰς θηριοφύλακα καὶ θηριοδαμαστήν, φέροντα λεπτὸν καὶ μαλακὸν χιτῶνα.

Πλὴν τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου τῶν στίχων τούτων παρατίθησι καὶ ἑτέρους πέντε ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Παΐσιος ὁ μικρός, ἐν Γνώμαις ἠθικαῖς καὶ πολιτικαῖς, ἐκδοθείσαις ἐν Ἑνετίᾳ τῷ 1778 (σ. 53.)

Φθέγξατο δὴ βάτραχος ὑψόθι κλῶπα. [1])
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης κτύπε μὲν χθών, ἔγρατο δὲ φλόξ.
Ζευχθεὶς πτεροῖς ἔκλαγξε βομβώδη ψόφον.
Στρωμνὴν βδελυχθεὶς ζακτύπῳ ξύλων ψόφῳ. [2])
Τζέτζης ἄγρυπνος μὶξ κλάδων ψύχθη φόβη.

Ὡς ἐκ τοῦ τελευταίου στίχου δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ποιητὴς τούτου ἐστὶν ὁ κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ζήσας Ἰωάννης ὁ Τζέτζης· εἰς τοῦτον δ' ἀποδίδεται καὶ ἕτερος τῶν ἀνωτέρων στίχων ἐν χειρογράφῳ κώδικι τῆς παρισινῆς βιβλιοθήκης. Διαρρήδην δὲ πάντας τοὺς στίχους τούτους λέγει ἔργα τοῦ Τζέτζου ὁ μνημονευθεὶς Παΐσιος, ὅστις καὶ ἀποθαυμάζει ἠλιθίως τὸν ποιήσαντα.

Οὐδένας γὰρ τῶν ποιητῶν γράφει ποτὲ τοῦ ἔτζι,
νὰ ὁμοιάζῃ μὲ αὐτόν, τὸν Ἰωάννην Τζέτζην!

Βέβαιον δὲ φαίνεται, ὅτι οἱ τέσσαρες ἐκ τῶν παρατεθειμένων στίχων, κακοὶ παροξύτονοι ἴαμβοι ὄντες, ἐποιήθησαν ἐν τοῖς μεταγενεστέροις βυζαντιακοῖς χρόνοις.

Οἱ τοιοῦτοι στίχοι ἐχρησίμευον πιθανῶς τοῖς

---

[1]) Παρὰ Παϊσίῳ: ὑψώθη.
[2]) Παρὰ Παϊσίῳ: στροιμνήν. ζάκτυπε ξύλῳ.

Digitized by Google

διδασκομένοις τὰ πρῶτα γράμματα, ὡς ὑποδείγματα γραφῆς τῶν στοιχείων τοῦ ἀλφαβήτου. Τοῦτο συνάγομεν ἐκ τῆς κρατούσης μεθόδου τῆς διδασκαλίας τῆς γραφῆς ἐν τοῖς σχολείοις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας, ὅτε προετίθεντο ὡς ὑποδείγματα γραφῆς, *ἐπιτηδειγμαὶ* καλούμενα, στίχοι οὔτε μέτρον, οὔτε νόημα ἔχοντες, περιλαμβάνοντες δ' ἔν τισι σπανιωτάταις λέξεσιν ὅλον τὸ ἀλφάβητον, ὡς οἱ ἑξῆς.

Μάρπτε, σφίγξ, κλώψ, ζευχθηδόν.
Κναξβί, χθύπτης, φλεγμώ, δρόψ.
Βέδυ, ζάμψ, χθών, πλῆκτρον, σφίγξ.

Ὅμοιοι λατινικοὶ στίχοι καὶ εἷς γαλλικὸς περιέχονται ἐν τοῖς Bigarrures et Touches du seigneur Des Accords τοῦ Ét. Tabourot.

Εἰς τὴν ἀριθμητικὴν δύναμιν καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ποσὸν τῶν ἐν ἑκάστῳ στίχῳ γραμμάτων βασίζονται τὰ **ἰσόψηφα** στιχουργικὰ παίγνια. Δύο τοιαῦτα ἐπιγράμματα περιέχονται ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ, ὧν ποιητὴς ἀναγράφεται Λεωνίδας ὁ Ἀλεξανδρεύς, ἐπιγραμματοποιὸς ζήσας κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα μετὰ Χριστόν. Ἑκατέρου τούτων τὸ πρῶτον δίστιχον εἶναι ἰσοδύναμον τῷ δευτέρῳ, ὑπολογιζομένων τῶν γραμμάτων ὡς ἀριθμητικῶν σημείων, κατὰ τὸ ἑλληνικὸν τῆς ἀριθμήσεως σύστημα. Παρατιθέμεθα ἐνταῦθα τὸ ἓν ὡς παράδειγμα.

Τήνδε Λεωνίδεω θαλερὴν πάλι δέρκεο Μοῦσαν
  δίστιχον, εὐθίκτου παίγνιον εὐεπίης.
ἔσται δ' ἐν Κρονίοις Μάρκῳ περικαλλὲς ἄθυρμα
  τοῦτο, καὶ ἐν δείπνοις, καὶ παρὰ μουσοπόλοις.

Σφόδρα ἐτίμων τὰ ἰσόψηφα οἱ βυζάντιοι, ἐξ ἑβραϊκῆς ἐπηρείας ἀποδιδόντες δεισιδαιμόνως δύναμιν μυστηριώδη εἰς τὴν ἀριθμητικὴν τῶν λέξεων ἀξίαν. Ἓν μέρος τῆς Καββάλας, τῆς ἀποκρύφου βίβλου τῶν Ἑβραίων, ἡ *Γεματρία* (ἐκ τοῦ γεωμετρία) πραγματεύεται περὶ τῆς ἀριθμητικῆς ἑρμηνείας τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Λέξις τις ἀντικαθίσταται δι' ἰσοψήφου, καὶ οὕτω κατανοοῦσιν οἱ καββαλισταὶ τὴν μυστικὴν καὶ ἀληθινὴν ἔννοιαν τοῦ χωρίου τῆς γραφῆς. Ἡ λέξις Μεσσίας λόγου χάριν καὶ ἡ τὸν ὄφιν σημαίνουσα ἑβραϊκὴ εἰσὶν ἰσόψηφοι, διότι ἡ ἀριθμητικὴ ἀξία ἑκατέρας εἶναι 538. Ὅθεν οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία τοῖς καββαλισταῖς περὶ τῆς στενῆς σχέσεως τῆς διὰ τοῦ ἀπατήσαντος τὴν Εὔαν ὄφεως πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς διὰ τοῦ Μεσσίου λυτρώσεως αὐτοῦ. Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην ἐπειράθησαν οἱ Ἕλληνες ἑρμηνευταὶ τῆς Ἀποκαλύψεως νὰ εὕρωσι τὸ θηρίον αὐτῆς προβάλλοντες ὀνόματα ἰσόψηφα τῷ ἀριθμῷ 666, ὃν τοῦτο ἔφερε. Αἱ πλεῖσται δὲ προφητεῖαι τῶν βυζαντίων ἀφετηρίαν ἔχουσι τὰ ἰσόψηφα. «Ἰστέον, » λέγει ἀνώνυμος βυζάντιος, ὅτι τὸ Μωϋσῆς ὄνομα » ψηφιζόμενον συνάγει ἀριθμὸν αχμη (1648) καὶ » εὑρέθη ὁ μωσαϊκὸς νόμος κρατήσας τοσαῦτα » ἔτη. Τὸ δὲ Χριστὸς ὄνομα πάλιν ψηφιζόμενον » συνάγει ἀριθμὸν αυπ' (1480) καὶ λέγουσιν οἱ » ταῦτα ἑρμηνεύσαντες, ὅτι τοσαῦτα ἔτη μέλλει » κρατῆσαι καὶ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, ἀρι» θμούμενα ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐνανθρωπήσεως » αὐτοῦ. » Ἀλλὰ καὶ τὴν ἀλήθειαν γνωμικῶν ἐτεκμαίροντο ἐνίοτε ἐκ τῆς ἰσοψηφίας. «Βέβαιος φίλος (αρ') ἄρτι οὐδείς (αρ')» Οὐδεὶς εἶναι τὴν σήμερον βέβαιος φίλος, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι αἱ δύο πρῶται λέξεις τοῦ γνωμικοῦ ἰσοψηφοῦσι ταῖς ἑπομέναις. Τοῦ ὑμνῳδοῦ Κοσμᾶ τὸ χάρισμα ἐμαρτύρουν αἱ ψῆφοι τοῦ ὀνόματός του, διότι τὸ Κοσμᾶς (κ=20. ο=70. σ=200. μ =40. α=1. σ=200=531) εἶναι ἰσόψηφον τῷ λύρα· (λ=30, υ=300, ρ=100. α=1=531). Ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐπίγραμμα·

Κοσμᾶς ἀκούω καὶ λύρα ψηφίζομαι.

Τὰ βυζαντιακὰ αἰνίγματα συνηθέστατα ὑποδεικνύουσι τὴν λύσιν διὰ τῶν ἰσοψήφων. Τὸ δὲ μέγιστον τῶν εἰς τὸν βασιλέα Μανουὴλ τὸν Κομνηνὸν ἐγκωμίων τοῦ ἄλλως ἥκιστα φειδωλοῦ ἐγκωμίων καὶ θυμιαμάτων Πτωχοπροδρόμου, εἶναι τὸ ἑπόμενον·

Ἐμμανουὴλ παμβασιλεῦ παρὰ σαραντάπεντε·
καὶ γὰρ ἡ κλῆσις ἄνωθεν ἐδόθη φερωνύμως.

Διότι εἰς ταῦτα ὑποκρύπτεται πιθανῶς παίγνιόν τι ἰσοψηφίας. Ἀλλ' εἰ καὶ δὲν ἠξιώθη τῆς παμβασιλείας ὁ Μανουὴλ ὁ Κομνηνός, ἡ πίστις εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς ἐκ τοῦ ἰσοψήφου προφητείας ταύτης διετηρήθη ἐπὶ μακρόν. Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστεύετο, ὅτι Μωάμεθ ὁ πορθητὴς ἀσπαζόμενος τὸν χριστιανισμόν, καὶ Μανουὴλ διὰ τοῦ βαπτίσματος μετονομαζόμενος, ἔμελλε νὰ ἄρξῃ τοῦ κόσμου. Καὶ ἐν ᾧ ὁ Πάπας Πίος ὁ Ζ' ἐξέδιδε βοῦλλαν περὶ ἐπιστροφῆς τοῦ Σουλτάνου εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ κατὰ τῆς μωαμεθανικῆς πίστεως, Γεώργιος ὁ Τραπεζούντιος ἔγραφε «περὶ τῆς ἀϊ«δίου τοῦ αὐτοκράτορος δόξης καὶ τῆς κοσμοκρα«τορίας αὐτοῦ» προτροπὰς πρὸς τὸν Μωάμεθ, ὅπως ἐκχριστιανιζόμενος μονοκράτωρ γένηται, τῷ δὲ 1469 συνέταττε βιβλίον «περὶ τῆς θεότητος «Μανουὴλ τοῦ μετὰ μικρὸν πάσης οἰκουμένης «βασιλέως» ἀρχόμενον οὕτω· «Περὶ στρατηγοῦ «τῶν στρατηγῶν ἁπάντων καὶ βασιλέως τῶν βα«σιλέων καὶ δικαιοτάτου πάντων τῶν γενομένων «ἤδη αὐτοκρατόρων, τοῦ ὀνομασθησομένου Μα«νουὴλ καὶ νῦν μὲν τῶν Τούρκων ἄρχοντος, μετὰ «μικρὸν δὲ πάσης τῆς οἰκουμένης πολλὰ ἐγρά«ψαμεν λατινιστὶ μετὰ τὸ ἁλωθῆναι τὴν Κωνσταντίνου.»[1]

---

[1] Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 537 ἑλληνικοῦ χειρογράφου τῆς ἐν Μονάχῳ βιβλιοθήκης. φ. 108ᵇ. Ἡ περὶ τῆς ἀϊδίου δόξης συγγραφὴ ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Πτολεμαίου σύνταξιν τοῦ αὐτοῦ Γεωργίου τοῦ Τραπεζουντίου.

Digitized by Google

Ἕτερον εἶδος παιγνιώδους στιχουργίας ἐστὶ τὸ **κατ' ἀντιστοιχίαν,** ὅπερ συνίσταται εἰς τὴν παράταξιν τῶν ῥημάτων πολλῶν προτάσεων ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ καὶ τῶν ὑποκειμένων ἢ ἀντικειμένων ἐν τῷ δευτέρῳ, ἢ ἐρωτήσεων ἐν τῷ πρώτῳ καὶ ἀποκρίσεων ἐν τῷ δευτέρῳ. Παλαιὸν καὶ κάλλιστον τοῦ εἴδους τούτου παράδειγμα πρόκειται τὸ ἑπόμενον ἀναθηματικὸν εἰς Πυθιονίκην ἐπίγραμμα τοῦ Σιμωνίδου·

Εἶπὸν τίς, τίνος ἐσσί, τίνος πατρίδος, τί δ' ἐνίκης;
Κασμύλος, Εὐαγόρου, Πύθια, πύξ, Ῥόδιος.

Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἀνάγεται καὶ ἡ στιχομυθία ἐν δημώδει παραδόσει, γνωστοτάτη καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. «Τὸν παλαιὸν καιρό, ἤτανε πολλοὶ σοφοὶ καὶ μεγάλοι ἄνθρωποι εἰς τὴν πατρίδα μας, καὶ ὅλα τὰ βασίλεια ποῦ τὸ ἄκουαν αὐτὸ ἐζήλευαν καὶ ἔλεγαν πῶς νὰ κάμουν νὰ τοὺς φτάσουν τοὺς ἕλληνας 'ς τὴ γνῶσι καὶ 'ς τὰ γράμματα. Μιὰ φορὰ λοιπὸν ἀποφασίσανε καὶ ἐμαζεύθησαν ὅλοι οἱ σοφοὶ ποῦ ἦσαν εἰς τοὺς ἄλλους τόπους καὶ ἐξεκίνησαν νὰ ἔλθουν ἐδῶ, διὰ νὰ ἰδοῦν ἂν θὰ 'μπορέσουν νὰ τοὺς βάλουν κάτω τοὺς δικοὺς μας. Τὸ ἔμαθαν ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι αὐτό, καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τοὺς Ἀθηναίους ἐντύνεται 'σὰν βοσκός, παίρνει τὸ ῥαβδί του καὶ ἕνα κοπάδι πρόβατα, καὶ καταιβαίνει 'ς τὸν Πειραιᾶ, καὶ τὰ βοσκε. Σὰν ἔφθασαν οἱ σοφοὶ ἀπὸ τὰ ξένα, ὁ πρῶτος ποῦ ἀπάντησαν ἅμα 'βγῆκαν ἔξω εἰς τὸν Πειραιᾶ ἦταν ἐκεῖνος ὁ βοσκός. Τοὺς ἦλθε λοιπὸν τότε 'ς τὸ νοῦ νὰ δοκιμάσουν, γιὰ νὰ ἰδοῦν τί πρᾶγμα εἶνε καὶ οἱ παρακατινοὶ ἄνθρωποι 'ς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἔτσι νὰ κρίνουν ἂν 'μποροῦν νὰ τὰ 'βγάλουν πέρα μὲ τοὺς μεγάλους. Πᾶνε λοιπὸν 'ς τὸ βοσκό, τὸν χαιρετᾶνε καὶ τὸν ἐρωτοῦν μονομιᾶς γιὰ τὸ ὄνομά του καὶ τὰ πρόβατά του ἔτσι σύντομα σύντομα, γιὰ νὰ ἰδοῦν ἂν θὰ τοὺς καταλάβῃ καὶ πῶς θἀποκριθῇ:

— Ἀπὸ ποῦ, κι' ὡς ποῦ, πῶς, πότα;
— Ἀπ' Ἀθήνα 'ς τὰ λειβάδια, Θόδωρος καὶ πεντακόσα.

τοὺς ἀποκρίθηκε ἀμέσως ὁ βοσκός. Ἐκεῖνοι τὰ χασαν τότε καὶ λένε ἀναμεταξύ τους.—Μωρέ, ποῦ πᾶμε, καὶ μὲ ποιοὺς γυρεύουμε νὰ τὰ βάλωμε! Ἕνας παληοβοσκός, καὶ μᾶς ἔδωκε τέτοια ἀπάντησι, ἀμμὴ οἱ σοφοὶ τί θὰ εἶναι! Πίσωτε νὰ φύγωμε!» Καὶ ἔτσι ἐγύρισαν 'πίσω 'ς τὸν τόπο τους καταντροπιασμένοι.»

Παραπλήσιον εἶναι καὶ τὸ ἑπόμενον λατινικὸν ἐπίγραμμα, ἐν ᾧ καταλέγονται τὰ ἔπη τοῦ Βιργιλίου.

Pastor, arator, eques, pavi, colui, superavi,
Capras, rus, hostes, fronde, ligone, manu.

καὶ τὸ ἑξῆς ἐπιτύμβιον εἰς τὸν γάλλον ποιητὴν Marot.

Quercy, la cour, le Piémont, l'univers,
me fit, me tint, m' enterra, me connut κτλ.

Στενώτατα συνδέεται ὁ ἡγούμενος στίχος μετὰ τοῦ ἑπομένου καὶ ἐν τοῖς **κλιμακωτοῖς** ποιήμασιν, ἐν οἷς ἡ τελευταία τοῦ στίχου λέξις ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῷ ἑπομένῳ. Τοιοῦτο ποίημα εἶναι οἱ τοῦ Τζέτζου «ἴαμβοι κλιμακωτοὶ πρὸς τὸν βασιλέα κῦριν Μανουὴλ ἐπιτάφιοι·»

Ἄναξ βασιλεῦ, τοῦ πεσόντος οὐ φέρω,
καὶ μὴ φέρων τὸ πάθος, αὐτὸς δακρύω,
καὶ δακρύων τὸ φίλτρον εἰς σὲ δεικνύω,
καὶ δεικνύων τὴν πίστιν αὖ ἐκτινύω,
ἐκτινύων τὴν πίστιν εἰς πόθον τρέφω,
τρέφων δὲ τὸν ποθοῦντα κράζων οὐ βλέπω,
καὶ μὴ βλέπων τῷ τάφῳ σου προστρέχω κτλ.

Τὴν τελευταίαν ἐπίσης τοῦ στίχου λέξιν, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ τῆς αὐτῆς μονοτονίας, ἐπαναλαμβάνουσι καὶ οἱ **κατ' ἀντήχησιν** στίχοι, ὡς ἀπὸ μέρους τῆς Ἠχοῦς. Τοιοῦτο εἶναι τὸ ἀκόλουθον ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ ἐπίγραμμα τοῦ Γαυράδα, ποιητοῦ ἀγνώστου ἄλλοθεν.

Ἀχὼ φίλα, μοὶ συγκαταίνεσόν τι. — Τί;
Ἐρῶ κορίσκας· ἁ δὲ μ' οὐ φιλεῖ—Φιλεῖ.
Πρᾶξαι δ' ὁ καιρὸς καιρὸν οὐ φέρει.—Φέρει.
Τὺ τοίνυν αὐτᾷ λέξον ὡς ἐρῶ.— Ἐρῶ.
Καὶ πίστιν αὐτᾷ κερμάτων τὺ δός.—Τὺ δός.
Ἀχώ, τί λοιπόν, ἢ πόθου τυχεῖν;—Τυχεῖν.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἦσαν πιθανῶς συνήθη τὰ τοιαῦτα στιχουργικὰ παίγνια, ὡς συνάγομεν ἐκ τοῦ Μαρτιάλη (II, 86), ὅστις ἐν τοῖς δυσκόλοις παιγνίοις, ἅπερ κρίνει ἀνάξια καλῶν ποιητῶν, καταλέγει καὶ τὰ ποιήματα ἐκεῖνα, ἐν οἷς «graeca nusquam recantet Echo.»

Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις οἱ τοιαῦτα παίγνια συνθέντες προσφυῶς ἀποδίδουσι τὴν ἀντήχησιν διὰ πλουσίας ὁμοιοκαταληξίας. Οὕτως ἐν τῷ ποιήματι «Ἠχὼ καὶ Νάρκισσος» τοῦ κ. Ἀγγέλου Βλάχου.

Ἡ Ἠχὼ ἦτο νύμφη ἐρασμία,
μία
τῶν Ὀρειάδων μὲ τὴν συστολὴν
στολήν. κτλ.

Καὶ ἐν τῇ «Θήρᾳ τοῦ Βυργράβου» ποιήματι τοῦ Βίκτωρος Οὐγγώ, ἀποτελουμένου ἐκ διακοσίων κατ' ἀντήχησιν στίχων.

Daigne protéger notre chasse,
chasse
de monseigneur saint Godefroi
roi.
Si tu fais ce que je désire,
sire,
nous t' édifirons un tombeau,
beau. κτλ.

(Ἕπεται τὸ τέλος) Ν. Γ. Π.

Digitized by Google

ΟΙ ΜΥΡΜΗΚΕΣ

Ὑπάρχουσιν ἑκατοστύες εἰδῶν μυρμήκων εἰς διάφορα μέρη τῆς γῆς. Ζῶσι κατὰ κοινότητας ἢ οἰκογενείας, ἀριθμούσας ἐνίοτε χιλιάδας ἐξ αὐτῶν. Διαιροῦνται δὲ εἰς τρεῖς τάξεις, θήλεις, ἄρρενας καὶ ἐργάτας, ἐξ ὧν οἱ θήλεις εἶνε οἱ μεγαλείτεροι, οἱ δὲ ἐργάται οἱ μικρότεροι. Οἱ θήλεις καὶ οἱ ἄρρενες ἔχουσι πτερά, οἱ ἐργάται εἶνε ἄπτεροι.

Οἱ ἄρρενες δὲν ἐργάζονται, ἀφοῦ δὲ συζευχθῶσι μετὰ τῶν θηλέων φεύγουσι καὶ δὲν ἐπιστρέφουσιν· εἶνε καταδεδικασμένοι εἰς ταχὺν θάνατον, διότι, μὴ ἔχοντες κέντρον, δὲν δύνανται νὰ ἀμυνθῶσι, μὴ ἔχοντες δὲ τὰ ὄργανα τῆς μασήσεως, δὲν δύνανται ἀφ' ἑαυτῶν νὰ προμηθευθῶσι τὴν τροφήν των. Αἱ θήλειαι γεννῶσι μικρὰ ᾠά, τόσον μικρὰ ὥστε μόλις δύναταί τις νὰ τὰ διακρίνῃ διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Τὰ καταθέτουσι δὲ ἐντὸς τῆς φωλεᾶς ὅπου τύχῃ· οἱ ἐργάται τὰ περισυνάγουσι, τὰ φροντίζουσι, τὰ ἐκθέτουσιν εἰς τὸν ἥλιον τὴν πρωΐαν, τὴν δὲ νύκτα ἐντὸς τῆς φωλεᾶς εἰς μέρος ξηρὸν καὶ ἀσφαλές, μέχρις οὗ ἐκκολαφθῶσιν. Αἱ ἐκ τῶν ᾠῶν ἐξερχόμεναι νύμφαι εἶνε μικραί, λευκαί, ἄποδες· οἱ ἐργάται περιθάλπουσιν αὐτάς, ὅπως ἐφρόντισαν περὶ τῶν ᾠῶν, καὶ τὰς τρέφουσι μὲ ὑγρόν, τὸ ὁποῖον ἐξάγουσιν ἐκ τοῦ στομάχου των. Ὅταν ἡ νύμφη αὐξηθῇ, ὑφαίνει περὶ ἑαυτὴν βόμβυκα, ὅστις τὴν περικαλύπτει. Οἱ ἐργάται φέρουσι τοὺς βόμβυκας τὴν ἡμέραν εἰς τὸν ἥλιον καὶ τὴν νύκτα ἐντὸς τῆς φωλεᾶς, καθὼς ἔφερον τὰ ᾠὰ καὶ τὰς νύμφας, μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ σχίσωσι τοὺς βόμβυκας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξέρχονται τέλειοι μύρμηκες.

Ἐκτὸς τῆς περὶ τῶν ᾠῶν, τῶν νυμφῶν καὶ τῶν βομβύκων φροντίδος οἱ ἐργάται οὗτοι μύρμηκες συνάζουσι τὴν τροφὴν τῆς ὅλης κοινότητος, κατασκευάζουσι καὶ ἐπισκευάζουσι τὰς κατοικίας καὶ τὰς ὁδούς. Τινὲς τῶν κατοικιῶν τούτων εἶνε ἀληθῶς θαυμάσιαι. Οἱ πλεῖστοι τῶν μυρμήκων κτίζουσι τὰς φωλεάς των ἐντὸς τῆς γῆς, σχηματίζουσι δὲ ἄνωθι αὐτῶν εἶδος κώνου ἢ λοφίσκου. Αἱ φωλεαὶ αὗται εἶνε πολυώροφοι καὶ περιέχουσι πολλὰ μικρὰ δωμάτια συγκοινωνοῦντα διὰ στοῶν. Εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν ὑπάρχουσι φωλεαὶ μυρμήκων ἔχουσαι ὕψος διπλάσιον ἢ τριπλάσιον τοῦ ἀνθρωπίνου ἀναστήματος. Εἶδός τι μυρμήκων σκάπτουσι μακρὰς στοὰς ἐντὸς τῆς ἀργίλλου, κτίζουσι στύλους πρὸς ὑποστήριξιν τῆς στέγης καὶ στεγάζουσιν αὐτὰς μὲ χόρτα καὶ κλαδία. Ἄλλοι κατασκευάζουσι τὰς φωλεάς των ἐντὸς δένδρων, διατρυπῶντες τὸ ξύλον καὶ ἀφίνοντες μεταξὺ τῶν θαλαμίσκων των διαχωρίσματα λεπτὰ ὡς χάρτην. Ἐν Αὐστραλίᾳ ὑπάρχουσι μύρμηκες, οἵτινες οἰκοδομοῦσι τὰς κατοικίας των διὰ φύλλων, τὰ ὁποῖα πολλοὶ ὁμοῦ μεταφέρουσιν ἐκ μακρῶν ἀποστάσεων, καὶ τὰ προσαρμόζουσι διά τινος εἴδους ἰξοῦ.

Οἱ μύρμηκες εἶνε ἐργατικώτατοι, ἔχουσι δὲ δύναμιν μεγίστην ἀναλόγως τῆς μικρότητός των. Ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ σύρῃ ἐπὶ ἀνωμάλου ἐδάφους ἢ βράχων τὸ βαρὺ πτῶμα ἵππου εἰς διάστημα πολλῶν σταδίων, ἀλλ' ὁ μικρὸς μύρμηξ ὁ σύρων ἀκρίδα ἢ κάνθαρον ἐκτελεῖ ἔργον ἐπιπονώτερον. Ὁ μύρμηξ ἀνασηκόνει καὶ φέρει ἀκόπως σώματα δεκάκις ἢ δωδεκάκις βαρύτερα τοῦ σώματός του. Ἐργάζεται δὲ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ ἐν ἀνάγκῃ καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐν καιρῷ θέρους, οἰκοδομῶν, περιθάλπων τὰ νεογνὰ ἢ ἀποταμιεύων τροφήν. Οἱ μύρμηκες τρέφονται διαφοροτρόπως· τινὲς προτιμῶσι φυτικὰς οὐσίας, ἄλλοι ζωϊκάς. Ὑπάρχουσι δὲ μύρμηκες συντηροῦντες ἄλλα ἔντομα χάριν τῆς τροφῆς, τὴν ὁποίαν ταῦτα παράγουσιν, ὅπως ἡμεῖς ἔχομεν τὰς ἀγελάδας διὰ τὸ γάλα των. Αἱ ἀγελάδες αὐτῶν εἶνε εἶδος φθειρῶν, αἵτινες εὑρίσκονται ἐπὶ τῶν φύλλων. Τὰ μικρὰ ταῦτα ἔντομα ἐκκρίνουσιν ὑγρόν τι γλυκὺ ὡς μέλι, τὸ ὁποῖον οἱ μύρμηκες ἀγαπῶσι. Συχνάκις δύναταί τις νὰ ἴδῃ κοινὸν ξανθὸν μύρμηκα ἀναρριχώμενον εἰς τοὺς κλῶνας τῶν θάμνων πρὸς ἀναζήτησιν τῆς φυτοφθείρας ταύτης· ἅμα ἀνεύρῃ αὐτήν, τὴν κτυπᾷ ἐλαφρῶς διὰ τῶν κεραιῶν αὐτοῦ, ἡ δὲ φυτόφθειρα τότε ἐκκρίνει σταλαγμὸν μέλιτος, τὸν ὁποῖον ὁ μύρμηξ ῥοφᾷ· τοὺς φθεῖρας τούτους οἱ μύρμηκες ἄλλοτε μεταφέρουσιν εἰς τὰς φωλεάς των, ὅπου τοὺς ἐγκλείουσι καὶ τοὺς τρέφουσι. Μεταφέρουσιν ἐπίσης καὶ συντηροῦσι τὰς νύμφας, εἶδός τι κανθάρου ἐκ τῶν μακρῶν τριχῶν τῶν ὁποίων ἐκμυζῶσι χυμόν, ὁ ὁποῖος, ὡς φαίνεται, τοῖς ἀρέσκει πολύ. Εἰς τὰ θερμὰ κλίματα, ὅπου οἱ μύρμηκες εἶνε μεγάλοι καὶ πολυπληθεῖς, φονεύουσι καὶ τρώγουσιν ἔντομα, πτηνὰ καὶ μικρὰ ζῶα, ἐνίοτε δὲ διώκουσι καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν πόλεων. Εἴς τινα μέρη τῆς Ἀμερικῆς ὑπάρχει μικρός τις στιλπνὸς ἐρυθρόχρους μύρμηξ, τοῦ ὁποίου τὸ κέντημα λέγεται ὅτι εἶνε ὡς βελόνης πεπυρακτωμένης. Οἱ μύρμηκες οὗτοι σκάπτουσι στοὰς ὑπογείους, πληροῦσι τὰς οἰκίας καὶ κατατρώγουσι τὰς ζωοτροφίας καὶ τὰ ἐνδύματα. Οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν, ὅπου οἱ μύρμηκες οὗτοι ὑπάρχουσι, χρίουσι τοὺς πόδας τῶν τραπεζῶν καὶ τῶν καθισμάτων αὐτῶν διὰ δυσώδους ὕλης, ὅπως τοὺς ἐμποδίζωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναρριχῶνται ἐπ' αὐτῶν, καὶ θέτουσι τὰς ζωοτροφίας των ἐντὸς κανίστρων κρεμαμένων ἀπὸ τῆς ὀροφῆς διὰ σχοινίων ἠλειμμένων ἐπίσης· προφυλάττουσι δὲ καὶ τὰ ἐνδύματά των, διότι οἱ μύρμηκες τρώγουσιν ἀκόμη καὶ τὰ λινᾶ, χάριν τοῦ ἐν αὐτοῖς ἀμύλου. Ἐνίοτε οἱ μύρμηκες οὗτοι ἀποβαίνουσι τόσον ἀνυπόφοροι, ὥστε ἕνεκεν αὐτῶν ἐρημοῦνται χωρία ὁλόκληρα.

Εἴς τινα θερμὰ κλίματα ὑπάρχει εἶδος μεγά-

λων μυρμήκων σαρκοφάγων. Ούτοι ἐξέρχονται εἰς θήραν ἀνὰ στρατιάς, τὰ δὲ ἄλλα ζῶα φεύγουσιν ἔντρομα ἐνώπιον αὐτῶν. Τὰ πυκνὰ αὐτῶν στίφη προχωροῦντα ἀναζητοῦσιν ὑπὸ τὰ φύλλα καὶ ὑπὸ σεσηπότα τεμάχια ξύλων, ἀκρίδας, ἀράχνας, γρύλλους, κάμπας, σκώληκας καὶ ἄλλα ἔντομα καὶ καθαρίζουσι τὴν γῆν ἀπὸ πάσης ζωϊκῆς οὐσίας ζώσης ἢ θνησιμαίας. Ὅταν εὕρωσι φωλεὰς σφηκῶν ἐπὶ χαμηλῶν θάμνων ἀναρριχῶνται καὶ κατατρώγουσιν ἔξωθεν τὴν φωλεὰν ὅπως ἀνεύρωσιν ἐντὸς αὐτῆς τὰς νύμφας, οὐδαμῶς πτοούμενοι ἐκ τῶν περιϊπταμένων ὠργισμένων σφηκῶν. Ἀφοῦ συνάξωσι τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, ἐπιστρέφουσι πανστρατιᾷ φέροντες ἕκαστος μέρος τῆς λείας πρὸς χρῆσιν τῆς κοινότητος. Εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν οἱ μύρμηκες οὗτοι εἶνε χρησιμώτατοι, καθ' ὅσον καταστρέφουσι τὰ ἔντομα, οἱ δὲ κάτοικοι εὐχαρίστως τοὺς βλέπουσιν εἰσβάλλοντας εἰς τὰς οἰκίας των, αἵτινες ἐν καιρῷ θέρους εἶνε πλήρεις ἐντόμων ὀχληρῶν. Ὅταν ἴδωσι τὸν στρατὸν τῶν μυρμήκων προχωροῦντα, φεύγουσιν ἀπὸ τῶν οἰκιῶν των, οἱ δὲ μύρμηκες εἰσερχόμενοι ἐρευνῶσιν πανταχοῦ εἰς γωνίας καὶ ρωγμάς, ἀνασύρουσιν ἐξ αὐτῶν πᾶν ζωΰφιον καὶ τὸ φονεύουσιν. Ἀφοῦ περιέλθωσιν οὕτω τὴν ὅλην οἰκίαν ἀναχωροῦσιν σύροντες μεθ' ἑαυτῶν τὰ φονευθέντα ἔντομα καὶ σαύρας ἀκόμη καὶ ὅ,τι ἄλλο δύνανται νὰ φέρωσι.

Εἴδη τινὰ μυρμήκων μάχονται πρὸς ἄλλα εἴδη, καὶ αἰχμαλωτίζουσι τὰ νεογνὰ τῶν ἐχθρῶν, ὅπως ἀποκαταστήσωσιν αὐτὰ δούλους. Οἱ πολεμικοὶ οὗτοι μύρμηκες, οἵτινες ἔχουσι χρῶμα ἐρυθρόν, εἶνε ἔντομα ὀκνηρά, εὐήθη καὶ ἀνίκανα νὰ μεριμνήσωσι περὶ ἑαυτῶν, θὰ ἀπέθνησκον δὲ τῆς πείνης, ἂν δὲν εἶχον δούλους πρὸς θεραπείαν των· ἔχουσιν ὅμως τὰ μέλη των ἰσχυρὰ καὶ καλὰ πρὸς πόλεμον. Οἱ ἀντίπαλοί των μύρμηκες εἶνε μικροί, μέλανες καὶ ἐργατικοί, ζῶντες ἐντὸς καλῶς κατεσκευασμένων κατοικιῶν. Ὅταν μύρμηκές τινες ἐκ τῶν ἐρυθρῶν ἀνακαλύψωσι μίαν τῶν φωλεῶν τούτων, ἐπιστρέφουσιν οἴκαδε ὅπως πληροφορήσωσι τοὺς ὁμοφύλους των, καὶ τότε στράτευμα ἐρυθρῶν μυρμήκων ἐκστρατεύει πρὸς ἅλωσιν τοῦ ἐχθρικοῦ φρουρίου. Οἱ σκοποὶ τῶν μελανῶν μυρμήκων ἅμα ἴδωσι μακρόθεν τὸν ἐχθρὸν ὁρμῶσιν ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὅπως δώσωσι τὴν εἴδησιν, καὶ ἐξέρχεται πλῆθος μαύρων μυρμήκων, οἵτινες πολεμοῦσι τοὺς ἐπιδρομεῖς γενναίως μὲν ἀλλ' εἰς μάτην. Οἱ ἐρυθροὶ εἶνε καλήτεροι πολεμισταί, νικῶσι τοὺς μέλανας καὶ εἰσβάλλουσιν ἐντὸς τοῦ φρουρίου. Οἱ μέλανες φεύγουσι καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, μετ' ὀλίγον δ' οἱ ἐρυθροὶ ἐξέρχονται φέροντες ἕκαστος ἀνὰ ἓν ᾠὸν ἢ νεογνὸν τοῦ ἡττηθέντος ἐχθροῦ. Τοὺς αἰχμαλώτους τούτους ἀνατρέφουσι καὶ περιθάλπουσι προορίζοντες αὐτοὺς εἰς δουλείαν. Οὐδέποτε αἰχμαλωτίζουσι τελείους μύρμηκας, φοβούμενοι ἴσως μὴ οὗτοι δραπετεύσωσιν. Ὅταν δὲ οἱ μικροὶ αἰχμάλωτοι αὐξηθῶσιν, ἐκτελοῦσιν ὅλας τὰς ὑπηρεσίας τῆς κοινότητος, περιποιούμενοι κατὰ πάντα τοὺς κυρίους των· λείχουσι, καθαρίζουσι, τρέφουσιν αὐτοὺς καὶ τοὺς φέρουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων. Οἱ κύριοί των, οἵτινες οὐδὲν γνωρίζουσιν ἐκτὸς τοῦ νὰ μάχωνται, ἐπὶ τοσοῦτον συνειθίζουσιν εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῶνται, ὥστε ἐν ἐλλείψει τῶν δούλων θὰ ἀπέθνησκον ἐξ ἀβελτηρίας ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλούτου.

Οἱ μύρκηκες ἔχουσι πολλοὺς ἐχθρούς· μέγαν ἀριθμὸν αὐτῶν τρώγουσι τὰ πτηνὰ καί τινα, ζῶα, μικρὰ δέ τις μυῖα ἐναποθέτει ἐπ' αὐτῶν τὰ ᾠά της· ὅταν δὲ ταῦτα ἐκκολαφθῶσιν, αἱ νύμφαι εἰσέρχονται εἰς τὰ δώματα τῶν μυρμήκων καὶ ζῶσιν ἐκεῖ. Ὑπάρχει πρὸς τούτοις μικρός τις μύρμηξ, ὅστις κατασκευάζει στοὰς καὶ θαλάμους εἰς τοὺς τοίχους τῶν φωλεῶν εἴδους τινὸς μεγαλητέρων μυρμήκων. Οἱ μικροὶ οὗτοι μύρμηκες εἶνε φοβεροὶ ἐχθροὶ τῶν μεγάλων· συχνάκις εἰσορμῶσιν ἐντὸς τῶν κοιτώνων αὐτῶν καὶ ἁρπάζουσι τὰ νεογνά των ὅπως τὰ φάγωσιν. Οἱ μεγάλοι μύρμηκες δὲν δύνανται νὰ καταπολεμήσωσι τοὺς νάνους τούτους, διότι τὰ σώματά των δὲν χωροῦσιν εἰς ὀπὰς ὅπου ἐκεῖνοι κρύπτονται.

Οἱ λευκοὶ μύρμηκες ὁμοιάζουσι κατὰ τὰς ἕξεις πρὸς τοὺς κοινούς, διαφέρουσιν ὅμως αὐτῶν κατὰ πολλά. Ζῶσι πρὸ πάντων εἰς θερμὰ κλίματα καὶ προξενοῦσι πολλὴν βλάβην καθ' ὅσον καταβιβρώσκουσι πᾶν τὸ προστυχόν. Ἐνίοτε κατατρώγουσι τὰς δοκοὺς τῶν οἰκιῶν ἀφίνοντες μόνον ἀνέπαφον τὸ ἔξωθεν αὐτῶν. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν οἱ λευκοὶ οὗτοι μύρμηκες ζῶσι κατὰ μεγάλους συνοικισμούς· τινὲς ἐξ αὐτῶν σκάπτουσιν ἐντὸς ξύλων, ἄλλοι ἐξορύττουσιν ὑπογείους κατοικίας καὶ ἄλλοι οἰκοδομοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς λοφίσκους ἔχοντας δέκα ἢ δώδεκα ποδῶν ὕψος. Κτίζουσι δ' αὐτοὺς ἐκ χώματος, τὸ ὁποῖον κατεργάζονται διὰ τῶν σιαγόνων των καὶ ἀποκαθιστῶσι τοσοῦτον σκληρόν, ὥστε αἱ μυρμηκιαὶ αὗται δύνανται νὰ φέρωσι βάρος ἀνθρώπου. Ἐνίοτε κυνηγοὶ ἢ ἄγρια θηρία ζητοῦντα ἄγραν ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τῶν μυρμηκιῶν τούτων ὡς ἐπὶ σκοπιᾶς. Οἱ Ἀφρικανοὶ τρώγουσι τοὺς λευκοὺς μύρμηκας συνθλίβοντες αὐτοὺς καὶ κατασκευάζοντες γλύκισμα, τὸ ὁποῖον εὑρίσκουσιν ἥδυτατον· τρώγει δὲ αὐτοὺς καὶ ζῶόν τι ὀνομαζόμενον μυρμηκοφάγος, τὸ ὁποῖον ἀνοίγει τὰς μυρμηκιὰς καὶ διὰ τῆς μακρᾶς γλώσσης του λείχει τὰ ἐν αὐταῖς.

A*

Προτιμοτέρα τῆς φήμης εἶνε ἡ παρὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὑπόληψις, καὶ προτιμοτέρα τῆς δόξης εἶνε ἡ τιμὴ μόνη.

Digitized by Google

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΝΙΑΤΑ

Μέσα 'ς ένα σπιτάκι, ένα φτωχόσπιτο,
'Μπροστὰ 'ς τῆς Παναγίας τὸ εἰκόνισμα
Ἕνα καντύλι ρίχνει θαμπωμένο φῶς,
Καὶ πάει καὶ σκορπιέται πιὸ θαμπότερο
'Σὲ νοτισμένους τοίχους καὶ 'ς ὀλόγυμνους.
'Σ τὸν τοῖχο καρυοφύλλι στέκει κρεμαστὸ
'Ασημοκεντισμένο καὶ μακρόλιγνο,
Καὶ κομπολόϊ κρεμιέται ἐκεῖ 'ς τὸ πλάϊ του
Ξανθό, κεχριμπαρένιο, μικροκάμωτο.
Γρηᾶς πραμματευτίνας λείψανα στερνὰ
'Απούλητ' ἀπομένουν καὶ ξεχάνονται.
'Απὸ καιρὸ μι' ἀράχνη τὰ στεφάνωσε,
Καὶ τἄχει ζευγαρώσει τἀζευγάρωτα.

Ἦρθεν ἡ νύχτα κι' ἦρθαν τὰ μεσάνυχτα
Μὲ τὰ στοιχειά, τὸν ὕπνο καὶ τὰ ὄνειρα.
'Σ τὸν κρύο φόβο τρέμει κρύο τὸ κορμὶ
Κι' ἀνοίγονται τὰ μάτια 'ς τὸ μυστήριο.
Τότε 'ς τὸν τοῖχο ἀπάνω οἱ δυὸ γείτονες
Ταράζονται καὶ σειοῦνται καὶ ξαφνίζονται,
Σὰ φύλλα ποῦ τὰ δέρνει ξαφνικὴ πνοὴ
'Σ τοῦ τρυγητῆ τὴ λαύρα καὶ τὴ νέκρωσι.
Μέσα 'ς τὸ μεσονύχτι, μέσ' τὴ σιγαλιὰ
'Αρχίζουν καὶ 'μιλοῦνε κι' ὀνειρεύονται.

— 'Αφέντη μ' ἔλα, ἔλ', ἀφέντη, πάρε με!
Κυττάζω καὶ προσμένω κι' ἀπελπίζομαι
Νάρθῃς, νὰ ξαναζώσω μέσ' τὰ χέρια σου,
'Αρματωλὲ κι' ἀφέντη μου περήφανε,
Τῆς κλεφτουριᾶς καμάρι, χάρε τῆς Τουρκιᾶς.
Μ' ἐσταύρωσαν 'ς τὸν τοῖχον ἀνωφέλευτο,
'Εγέρασα, μοῦ πρέπει πλιὰ ὁ θάνατος.
Βάλε φτερὰ 'ς τὰ πόδια, πρόφθασέ μ', ἂν ζῇς·
Κι' ἂν πάλ' ἦσαι 'ς τὸ μνῆμα, μὴ με βαρεθῇς,
'Σ τὸ σάβανο διπλώσου καὶ ροβόλησε.
Κι' ἔλα καὶ μὴ μ' ἀφίσῃς νὰ πεθάνω ἐδῶ
Μέσ' τὴ σκουριά, 'ς τὴν πίκρα καὶ 'ς τὴν ἐρημιά.
Δὲ θέλω σάβανό μου ἀσβεστόσκονι,
Δὲ θέλω γιὰ στεφάνι μ' ἀραχνιάσματα,
Καὶ μιὰν ἁγνὴ καντύλα γιὰ λαμπάδα μου.
'Εγὼ εἶχα συντρόφους μέσ' τὰ νιάτα μου
Χιλιάδες καρυοφύλλια σὰν κι' ἐμένανε,
'Εγὼ καὶ μέσ' τὰ ὄρη ἐλημέριασα,
'Εγὼ καὶ μέσ' τοὺς κάμπους ξενυχτέρεψα,
'Σ τὴ ράχι τοῦ 'Ολύμπου ἐγὼ ἄστραψα,
'Εγὼ 'ς τὸ Μισολόγγι μέσα ἐβρόντησα·
Τὰ ἔλατα μὲ ξέρουν τοῦ Μαυρόλογγου,
Μὲ τρέμανε τὰ πεῦκα καὶ ἡ καστανιαίς,
Μὲ τὰ 'ψηλὰ πλατάνια κρυφομίλαγα,
Κοιμώμουνα 'ς τὸν ἴσκιο τῆς ἀγριελιᾶς,
Τῆς λιγαριᾶς οἱ κλῶνοι μ' εὐωδίαζαν,
Καὶ τότε ἡ ροδοδάφνη ποῦ μ' ἀγάπαε
Ζηλοφθονοῦσε κι' ἔρριχνε τὰ ρόδα της.
Κι' εἶχα γειτόνους πάντα χιόνια, σταυραϊτούς.

Ἔλα, ξεκρέμασέ με, τρέξε, πάρε με,
Κι' ἂν δὲ 'μπορῶ 'σὰν πρῶτα μέσ' τὰ χέρια σου
Νὰ γίνω ἀστροπελέκι τῆς ἐλευθεριᾶς,
Ἄχ! γιόμισέ τ', ἀφέντη, γιὰ στερνὴ φορὰ
Τὰ πεινασμένα σπλάγχνα μου καὶ ρίξε με
Νὰ πέσω νὰ πεθάνω, νὰ κομματιαστῶ,
Μέσα σὲ βρόντο, λάμψι, κι' ἄσπρο σύννεφο.
Θέλω ἂν χαθῶ νὰ σβύσω ἀπὸ τὰ χέρια σου,
Νὰ μὴ μὲ μαρκάζωνῃ, ταῖρι ἄχαρο,
Αὐτὸ τὸ κομπολόϊ ταρρωστιάρικο,
Φτιασμένο γιὰ τὸν ὄρθρο τοῦ καλόγερου,
Φτιασμένο γιὰ ταῖς ἔγνοιαις τοῦ γραμματικοῦ,
Γιὰ τὰ στολίδια μόνο τῆς ἀρχόντισσας,
Μόνο γιὰ τὰ παιγνίδια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ.
'Αφέντη μ', ἔλα, ἔλ', ἀφέντη, πάρε με!

— Μεγάλο καρυοφύλλι καὶ περήφανο,
Τὸ ταπεινὸ ἐμένα μὴν καταφρονᾷς!
'Εγὼ δὲν εἶχ' ἀφέντη τὸν ἀρματωλό,
Σὲ σιδερένιαις πλάταις δὲν κρεμάστηκα,
Δὲν ἔλαμψα 'ς τὸν ἥλιο τῆς ἐλευθεριᾶς.
'Εμὲ 'ς τῆς ἁγιασμένης Μέκκας τὸ ντζαμὶ
'Ενὸς χαντζῆ τὰ χέρια τὰ τρεμουλιαστὰ
Τὰ πρῶτά μου τὰ νιάτα ἐβασάνισαν.
Καὶ μέσα 'ς τὸ πηγάδι τὸ θαυματουργὸ
Μέσ' τὸ νερὸ τ' ἀγγέλου τ' ὁλοΐσκιωτο
Τὴ φοβισμένη ὄψι ἐκαθρέφτισα.
Ἕνας τρανὸς βεζύρης μ' εἶχεν ὕστερα
Σὲ θησαυροὺς χωμένος καὶ σὲ φονικά.
Τὰ χέρια του ἀστράφταν καταπόρφυρα
'Απὸ ρουμπίνια πάντα κι' ἀπὸ αἵματα
Καὶ δύσκολα καθένας θὰ ξεχώριζε
Ποιὰ ἦταν τὰ ρουμπίνια, ποιὰ τὰ αἵματα.
Σφιχτὰ σφιχτὰ μ' ἐβάστα μέσ' τὰ δάχτυλα.
Γιατ' ἤμουν ἁγιασμένο ἀπὸ τὸ ντζαμί,
Ποῦ νὰ μὴν εἶχα σώσει τὸ βαριόμοιρο!
Κατάρα 'σὰ 'νὰ εἶχε γιὰ νὰ τυραννᾷ
'Σ τὸν κόσμον ἐδῶ κάτου κάθε ὠμορφιὰ
Καὶ κάθε καλωσύνη, χάρι καὶ χαρά,
Κι' ἐμένα τὸ καϋμένο μ' ἐτυράννεψε.
Κι' ἐμένανε μ' ἐβάστα μέσ' τὰ φονικὰ
Κι' ἐμέτραγα γιὰ 'κεῖνον κι' ἐλογάριαζα
Τῶν χριστιανῶν τοὺς φόνους, τὰ μαρτύρια·
Κι' οἱ θλιβεροί μου χτύποι δὲν τοῦ ἔδειχναν
Τὸ φόβο μου, τὸν πόνο, τὸ παράπονο.
Καὶ 'ς τὸ χρυσὸ σελάχι τ' ὅταν μ' ἔκρυβε
Σὲ φείδια μ' εἶχε ἀπάνου νὰ ἀποκοιμηθῶ,
'Σ ὁλόχρυσαις πιστόλαις κι' ἀργυρᾶ χαρμπιά.

'Αλλὰ 'ς τὴ δούλεψί σου, 'ς τὰ χεράκια σου,
Γλυκειὰ 'Ελληνοποῦλα, μεγαλόκαρδη,
Τοῦ φοβεροῦ βεζύρη σκλάβα καὶ κυρά,
Πρώτη φορὰ ὁ ἥλιος ἔφεξε γιὰ μέ,
Πρώτη φορὰ τὸν κόσμο τὸν ἐχάρηκα,
Τὸ μοσχοβόλημά μου πρῶτα τὸ 'ννοιωσα,
Κι' ἐγνώρισα τὸν πόθο πώχω μέσα μου,
Γιατὶ μοῦ τὸν φανέρωσ' ἡ ἀγάπη σου,
Τὸν πόθο τὸν κρυφό μου καὶ παντοτεινό,
Κάθε μικροῦλι, ἀέρινο, κι' ἀσθενικὸ
Νὰ τὸ τραβῶ σιμά μου καὶ νὰ τὸ φιλῶ.
'Ο φοβερὸς βεζύρης μ' ἔδωκε 'ς ἐσέ.
Μέσ' 'ς τἀκριβά σου κάλλη, 'μπρὸς 'ς τὰ πόδια σου
Τοῦ λύκου ἡ ἀγριάδα ξάφνου ἐχάνοταν,
Καθὼς μέσ' 'ς τὰ μαλλιά σου τὰ ὁλόξανθα
Τὰ μακρυά του γένεια τὰ ὁλόασπρα,
Ὅταν σ' ἐκράτει μέσα 'ς ταῖς ἀγκάλαις του...
'Απ' τὴν ἡμέρα 'κείνη ποῦ θυμήθηκες

Digitized by Google

Τὸν ἥλιο τῆς πατρίδος καὶ τῆς 'λευθεριᾶς
Κι' ἐστάξανε τὰ δάκρυά σου ἐπάνω μου,
Μέσα 'ς τὰ δάκρυά σου ἐβαφτίστηκα,
Μέσα 'ς τὰ δάκρυά σου ἐχριστιάνεψα.

Κι' ἂς μὴν εἰπῇ κανένας πῶς παράδωκες
'Σ τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Τούρκου τἀρχοντόκορμο,
Κι' ἂς μὴν εἰπῇ κανένας πῶς τὸ χνοῦδί σου
Τὸ μάρανε γιὰ πάντα χνῶτο βρωμερό.
Ἂς 'πῇ πῶς γιὰ τὸ Γένος ἐμαρτύρεψες,
Πῶς σὲ φωλιὰ θηρίου ἔπεσες ἐσὺ
Γιὰ νὰ ξεφύγουν ἄλλοι ἀπ' τὰ δόντια του.

Ἂς 'πῇ πῶς μὲ λαχτάρα μ' ἐπαράδινες
'Σ τὰ χέρια ἑνὸς Ἀράπη 'μπιστεμμένου σου,
Καὶ πῶς σὲ ἄλλα χέρια δὲν ἐχάρηκα
Τόση τιμὴ καὶ δόξα καὶ καμάρωμα
Ὅσω 'ς τὰ χέρια ἐκεῖνα, ὤ! ποτέ, ποτέ!
Γιατὶ 'μπρὸς 'ς τὸ Βεζύρη μ' ἔφερναν αὐτὰ
Τὴν ὥρα ὁποῦχε κρίσι 'ς τὸ διβάνι του·
Ἀνθρώπους εἶχ' ἐμπρός του, σύνεργα σιμά,
Κι' ὁ μπόγιας ἀπὸ πίσω ἐπερίμενε
Μιὰ γνέψι, γιὰ νὰ πάρῃ τὰ κεφάλια των.
Ὅμως ἐγὼ 'ς τὴ μέση τότ' ἐπρόβαλλα.
Τοῦ Γαβριὴλ τὸ κρίνο, σὰ βαγγέλιζε
Τὸ λυτρωτὴ τοῦ κόσμου 'μπρὸς 'ς τὴν Παναγιά
Δὲν εἶχε τόση χάρι σὰν ἐμένανε·
Ἂς 'πῇ πῶς, γλῶσσα ἐγὼ καὶ προσευχοῦλά του,
Χάρι γι' αὐτοὺς ζητοῦσα ἀπὸ τὸν Πασᾶ.
Πῶς μ' ἔβλεπεν ἐκεῖνος, ἄπλονε 'ς ἐμέ,
Μ' ἐγγίζανε μὲ φλόγα τὰ δυὸ χείλη του,
'Σ τὰ χείλη του ἐπάνω ἐξεψύχαγα,
Μὰ γλύτωνεν ὁ μαῦρος, ὁ φτωχὸς ραγιᾶς.
Ἂς 'πῇ: ἅγιο τὸ χῶμα, ὁποῦ σ' ἔλωσε!

Ὅσαις ζωαῖς ἐπῆρες, καρυοφύλλι, ἐσύ,
Τόσαις ζωαῖς 'ς τὸν κόσμο τόσαις 'χάρισα.
Κι' ὅπως τὸ Τίμιο ξύλο χριστιανὸς φιλεῖ,
Κι' Ἀγαρηνὸς τῆς Μέκκας τὴ μαυρόπετρα,
Ὅλοι ἐκεῖνοι ἦρθαν καὶ μ' ἐφίλησαν
Τριγύρω 'ς τὸ χεράκι τῆς ἀρχόντισσας.
Κι' αὐτὴ ποῦ εἶχε δώσει 'ς ὅλους τὴ ζωή,
Μπροστά τους ντροπιασμένη ἔσκυβε, χλωμή.
Συμπάθειο λὲς ζητοῦσε καὶ συχώρεσι
Ἡ πιστικιὰ τοῦ Τούρκου ἀπὸ τ' ἀδέρφια της...

Ἐσὺ γιὰ τὴν πατρίδα Τούρκους θέριζες,
Κι' ἐγὼ γιὰ τὴν πατρίδα 'γλύτωνα κορμιά,
Κι' ἐγὼ γιὰ σένα χέρια, χέρια ἐτοίμαζα.
Μεγάλο καρυοφύλλι καὶ περήφανο,
Τὸ ταπεινὸ ἐμένα μὴν καταφρονᾷς!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ὁ ἄνθρωπος μεταβαίνει μακρὰν βῆμα πρὸς βῆμα προβαίνων. Ἡ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν ἀκολουθοῦσα χελώνη νικᾷ τὸν ταχύπουν λαγωὸν τὸν χιλίους ποιοῦντα ἑλιγμούς.

ΚΑΤΟΠΤΡΑ

Τὰ πρῶτα κάτοπτρα συνέκειντο ἐξ ἐστιλβωμένου μετάλλου, πρὸ δὲ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν μετάλλων τὸ ὕδωρ ἐχρησίμευεν ὡς κάτοπτρον διὰ τὴν φιλαρέσκειαν τῶν προγόνων μας. Κατὰ τὰ ἑβραϊκὰ βιβλία, ὁ Μωϋσῆς διέταξε νὰ κατασκευασθῇ χαλκίνη λεκάνη μὲ τὰ κάτοπτρα τῶν γυναικῶν, ἐκ τούτου δ' ἐξάγεται ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν κατεσκεύαζον τὰ κάτοπτρα ἐξ ἐστιλβωμένου χαλκοῦ ἢ μᾶλλον ἐξ ὀρειχάλκου.

Ἐντὸς αἰγυπτιακῶν τάφων εὑρίσκονται ἀληθῆ κάτοπτρα ἐξ ὀρειχάλκου, στρογγύλα ἢ ᾠοειδῆ μετὰ λαβίδος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πεποικιλμένης.

Τὰ πρῶτα ὑάλινα κάτοπτρα, κατὰ τὸν Πλίνιον, κατεσκευάσθησαν ἐν Σιδῶνι, ἐν δὲ τῷ μουσείῳ τοῦ Τουρίνου ὑπάρχουσι δύο τοιαῦτα εὑρεθέντα ἐντὸς αἰγυπτιακῶν τάφων. Ὥστε οἱ Αἰγύπτιοι κατεσκεύαζον κάτοπτρα ἐξ ὑάλου.

Ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὰ ὑάλινα κάτοπτρα εἰσήχθησαν εἰς Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν, ἀλλὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐγενικεύθησαν πολὺ βραδύτερον· οὗτοι μετεχειρίζοντο ἀποκλειστικῶς σχεδὸν κάτοπτρα ἐξ ἐστιλβωμένου μετάλλου, ὅπερ εἰργάζοντο κάλλιστα, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου περιγραφὴ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀχιλλέως. Ὁ τοσούτῳ λάμπων χαλκὸς ἐκεῖνος, ὥστε νὰ θαμβώνῃ τοὺς μαχητάς, ἐχρησίμευε καὶ πρὸς κατασκευὴν στιλπνῶν κατόπτρων.

Τὸ προνόμιον τῆς κατασκευῆς τῶν κατόπτρων εἶχεν ἡ Κόρινθος, πρὸς τοῦτο δ' ἐφευρέθη ὑπὸ τῶν Κορινθίων ὁ λευκὸς ὀρείχαλκος. Παρὰ τοῖς Ἕλλησι τὰ μετάλλινα κάτοπτρα δὲν ἦσαν ἀποκλειστικῶς στρογγύλα ὡς τὰ ὑάλινα αἰγυπτιακά. Ἦσαν καὶ τετράγωνα, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ᾠοειδῆ, ἐκράτουν δ' αὐτὰ διὰ τῆς χειρὸς τῇ βοηθείᾳ λαβίδος.

Ἐν Κορίνθῳ θὰ κατεσκευάζοντο βεβαίως ἀρκούντως μεγάλα κάτοπτρα, ἀφοῦ ὁ Δημοσθένης ἐμελέτα ἐντὸς κατόπτρου ἰσομεγέθους ἀνθρώπῳ τὰ ῥητορικὰ αὑτοῦ σχήματα. Τὰ μεγαλείτερα ὀρειχάλκινα κάτοπτρα ὑπῆρχον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Αἱ ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες ἐκαλλωπίζοντο πρὸ τοῦ κατόπτρου αὐτῶν, ὡς πράττουσιν αἱ γυναῖκες καὶ σήμερον, ἤτοι καθήμεναι ἐνώπιον ᾠοειδοῦς κατόπτρου.

Οἱ Ῥωμαῖοι παρέλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν κατασκευὴν τῶν ὀρειχαλκίνων κατόπτρων, τὰ ὁποῖα βραδύτερον ἀντικατέστησαν δι' ἀργυρῶν, μία δὲ δούλη ἦτο εἰδικῶς ἐπιφορτισμένη νὰ διατηρῇ πάντοτε ἐν καλῇ καταστάσει τὸ πολύτιμον τοῦτο ἔπιπλον. Ὅταν ἡ Ῥωμαία ἐκαλλωπίζετο, δούλη ἐκράτει πρὸ αὐτῆς τὸ κάτοπτρον.

Digitized by Google

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ πολυτέλεια ηὔξανε πάντοτε, ἀντὶ ἀργυρῶν κατεσκευάσθησαν κάτοπτρα ἐκ χρυσοῦ, ἐπὶ δὲ τῶν αὐτοκρατόρων τὰ ἀργυρᾶ ἦσαν τόσῳ κοινά, ὥστε ἐγκατέλιπον αὐτὰ εἰς τοὺς δούλους.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐφευρέθησαν ἐν Σιδῶνι τὰ ὑάλινα κάτοπτρα, ἡ χρῆσις ὅμως αὐτῶν ἐβράδυνε νὰ γενικευθῇ. Ὁπωσδήποτε τὰ νέα ταῦτα κάτοπτρα ἔτυχον βραδύτερον ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς, τὰ δὲ μετάλλινα ἐγκατελείφθησαν καθ' ὁλοκληρίαν. Εἶτα κατεσκευάζοντο ὑάλινα καὶ ἐν Ῥώμῃ.

Ἀλλ' ἡ εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν ἐπιδρομὴ τῶν βαρβάρων καὶ ὁ διαμελισμὸς αὐτῆς κατέστρεψαν τὴν ὑαλουργίαν καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν κατόπτρων καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν, ἐκτὸς τῆς Ἑνετίας. Ἐν Ἑνετίᾳ ἡ καθρεπτοποιΐα μεγάλως ἀνεπτύχθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙϚ' αἰῶνος, ἀλλὰ τὰ ἑνετικὰ κάτοπρα ἦσαν μικρά, καίτοι λευκότατα καὶ καθαρώτατα. Ἡ Ἑνετία διετήρησεν ἐπὶ πολὺ τὸ μονοπώλιον τῆς καθρεπτοποιΐας· οὐδὲν ὑαλουργεῖον ἐτόλμα νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τὰ ἑνετικά, μέγα δ' ἑνετικὸν κάτοπτρον ἐθεωρεῖτο ὡς περιουσία. Μεταξὺ τῶν δώρων, τὰ ὁποῖα ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Ἑρρῖκος ὁ Δ' ἀπέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας συγκατηριθμεῖτο καὶ μέγα ἑνετικὸν κάτοπτρον. Ταῦτα ὅμως εἶχον μεγίστην ἀξίαν καὶ ἑπομένως ἦσαν προσιτὰ μόνον εἰς τὰ βαλάντια τῶν βασιλέων καὶ μεγιστάνων. Ἀλλὰ τὰ κάτοπτρα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἐπλούτισαν τὴν ἑνετικὴν δημοκρατίαν, ἦσαν ἀληθεῖς νᾶνοι ἀπέναντι τῶν σημερινῶν, τὸ δὲ μονοπώλιον τῆς Ἑνετίας διήρκεσε μέχρι τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὅτε ἡ καθρεπτοποιΐα ἐγενικεύθη καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην.

N*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐκ μικρᾶς περὶ κοράκων σημειώσεως, δημοσιευθείσης ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς «Ἑστίας» λαβὼν ἀφορμὴν ὁ ἐν Καρδαμύλῃ κ. Δ. Πετρέας, ἐπιστέλλει ἡμῖν τὰ ἑπόμενα περὶ τῆς νοημοσύνης τοῦ πτηνοῦ τούτου, ἅτινα καταχωρίζομεν ἐνταῦθα ὡς ἄξια τῆς περιεργίας τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν.

«Τὸ 1868 ἔτος ὁ πατήρ μου ἠγόρασε παρὰ διαβάτου νεοσσὸν κόρακα, ὅστις μετ' οὐ πολὺ ἐγένετο τέλειον πτηνόν. Ἐξημερώθη τάχιστα καὶ τοσοῦτον ἐξωκειώθη πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ἐλευθέρως καὶ ἀφόβως εἰσήρχετο εἰς διάφορα τῆς κωμοπόλεως ἐργαστήρια. Ἦν ἐπιρρεπὴς εἰς τὸ κλέπτειν· ἔκλεπτε δὲ πρὸ πάντων πᾶν εὐμετακόμιστον χάλκινον ἢ σιδηροῦν ἀντικείμενον· τὰ ὑάλινα ἠρέσκετο νὰ θραύῃ ῥίπτων αὐτὰ διὰ τοῦ ῥάμφους ἀπὸ τῆς τραπέζης ἢ ἀπὸ τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ἦσαν ἀποτεθειμένα. Ἡμέραν τινὰ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον ῥάπτου, ἐκάθησεν ἐγγὺς τῆς ῥαπτικῆς τραπέζης καὶ μετὰ προσοχῆς ἐφ' ἱκανὴν ὥραν παρετήρει τὴν κινοῦσαν τὴν βελόνην χεῖρα τοῦ ῥάπτου, ὅστις εὐχαριστεῖτο βλέπων τὸ πτηνὸν ἀρεσκόμενον εἰς τὴν τέχνην του. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὁ ῥάπτης πορευθεὶς πρὸς ἐκτέλεσιν ἄλλης ἐργασίας, ἀπέθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τὴν δακτυλήθραν αὐτοῦ· μετ' ὀλίγον δ' ἐπανελθὼν ἐξεπλάγη μὴ εὑρὼν αὐτήν· ἠρεύνησε τὰ θυλάκιά του, ἠρεύνησεν εἰς διάφορα μέρη τοῦ ἐργαστηρίου, ἀλλ' εἰς μάτην· ἐμνήσθη ἐπὶ τέλους, ὅτι εἶχε συναναστροφὴν μετὰ τοῦ κόρακος, ὅστις ἐφημίζετο ἐπὶ κλοπῇ· ὅθεν μετέβη εἰς τὸ κατάστημα τοῦ πατρός μου, καὶ ἀνεκοίνωσε τὰς ὑπονοίας του εἰς τὸν ἐν τῷ καταστήματι εὑρεθέντα θεῖόν μου, ὅστις μετ' οὐ πολὺ ἀνεκάλυψε, ποῦ ὁ κόραξ εἶχε κεκρυμμένην τὴν δακτυλήθραν. Τὴν τροφήν, ἣν ἐδίδέ τις αὐτῷ, οὐδέποτε ἢ σπανιώτατα ἔτρωγεν ἀμέσως· εἰσῆγεν αὐτὴν ἐντὸς τοῦ φάρυγγος, ὅστις ἄνευ ὑπερβολῆς ἦν χωρητικότητος μιᾶς λίτρας, καὶ ἀπερχόμενος εἰς μέρος ἀπόκεντρον ἐξέβαλλεν αὐτήν, καὶ ἂν μὲν ἐπείνα τὴν ἔτρωγεν, ἄλλως ἔσκαπτε λάκκον διὰ τῶν ὀνύχων καὶ ἐναπέθετεν αὐτήν, μεθ' ὃ τὴν ἐκάλυπτεν ἐπιμελῶς διὰ χώματος ἢ καὶ ἄλλων ὑλῶν· ὁσάκις δὲ ἐνόει, ὅτι εἶδέ τις τὴν ἀποθήκην του, ἐπέστρεφε μετ' ὀλίγον καὶ μετεκόμιζεν ἀλλαχοῦ τὸ ἀποτεθέν, ἐπανελάμβανε δὲ τοῦτο μέχρισοῦ ἐπίστευε τὴν λείαν του ἐξησφαλισμένην· τοῦτ' αὐτὸ ἔπραττε καὶ ὡς πρὸς τὰ κλοπιμαῖα, καὶ τὰ ἀντικείμενα (νομίσματα, ἢ κλεῖθρα κιβωτίων), ἅπερ πολλάκις χάριν παιδιᾶς ἔρριπτον πρὸς αὐτόν. Πλειστάκις συνῆπτε μάχας πρὸς τοὺς κύνας, καὶ ἐνίοτε ἐξεδίωκεν αὐτοὺς ἐκ τῶν κρεοπωλείων, ὅπου ἔσπευδεν, ὁσάκις ὠσφραίνετο ἐκδερόμενον σφάγιον, ἵνα λάβῃ τὴν μερίδα του. Διενυκτέρευεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐλαιοδένδρων, καὶ ὁσάκις ἤκουε τοὺς κύνας ὠρυομένους ἐμιμεῖτο τὴν φωνὴν αὐτῶν. Εὑρίσκετό ποτε, ἴσως πρὸς ἀναζήτησιν τροφῆς, ἐκτὸς τῆς ἀγορᾶς, ὅτε κατὰ συγκυρίαν στῖφος κοράκων ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ, καὶ ἂν μὴ ἔτρεχε πρὸς βοήθειάν του ὁ πατήρ μου, ὅστις ἤκουσε τοὺς κρωγμούς του, ἤθελεν ἀποθάνει ἐκ τῶν πληγῶν τῶν ὁμοφύλων του. Ἔκτοτε ὁσάκις ἤκουε κρωγμοὺς κοράκων, ἔσπευδε πρὸς ἀνεύρεσιν ἀσύλου. Ὠνομάζετο δὲ «Χατζῆς», καὶ ὁσάκις ἐκαλεῖτο διὰ τοῦ ὀνόματός του, ὑπεῖκεν ἀμέσως, κυρίως ὅμως εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ πατρός μου, οὗ, φαίνεται, ἐγίνωσκε τὴν φωνήν.

» Καὶ ταῦτα μὲν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως γνωρίζω. Ἐξ ἀφηγήσεως δὲ γινώσκω, ὅτι οἱ κόρακες τρώγουσιν οὐ μόνον λαγωούς, ἀλλὰ καὶ ἀρτιγεννήτους ἀμνοὺς ἢ ἐρίφια, ἁρπάζοντες αὐτὰ ἐκ τῶν ποιμνιοστασίων ἢ καὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν. Ἐντεῦθεν ὡς καὶ ἀλεξικόρακον, παρ' ἡμῖν, οἱ ποιμένες ἐθίζουσι νὰ κρεμῶσιν ἐγγὺς τοῦ ποιμνιοστασίου ὅπλον ἢ πέλεκυν ἢ καὶ ἄλλο τι σιδηροῦν ἐργαλεῖον, πρεσβεύοντες, ὅτι ἡ ὀσμὴ τοῦ σιδήρου ἐκδιώκει αὐτούς· ἡ ἰδέα δ' αὕτη ἴσως δὲν εἶνε σφαλερά, διότι κἀγὼ παρετήρησα, ὅτι ἔνοπλος δυσκόλως δύναται νὰ πλησιάσῃ κόρακα, ἐν ᾧ ἄλλως δὲν πτοεῖται ἐκ τῆς προσεγγίσεως.

» Ἐκ τοῦ παρ' ἡμῖν ἐπὶ διετίαν περίπου τραφέντος κόρακος, ὅστις ἀπέθανεν ἐκ κτυπήματος δημοδιδασκάλου τινός, θλάσαντος τὴν ἑτέραν πτέρυγα αὐτοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκ πληγῆς κατενεχθείσης ὑπὸ ἀγροίκου χωροφύλακος, παρετήρησα ὅτι τὰ πτηνὰ ταῦτα σὺν τοῖς ἄλλοις διακρίνει ἄκρα νοημοσύνη καὶ πονηρία.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 1036.

Digitized by Google

'Αριθ. 487 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 89. | 28 Ἀπριλίου 1885

ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΑ

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἴδε προηγούμ. φύλλον.)

Ἀναστρέφοντα ἢ **ἀνακυκλικὰ** καλοῦνται τὰ ἔπη ἐκεῖνα, ἅπερ ἄνευ βλάβης τῆς ἐννοίας ἀναγινώσκονται διττῶς, ἤτοι οὐ μόνον κατὰ τὴν φυσικὴν τῶν λέξεων τάξιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀντίστροφον, τῆς τελευταίας λέξεως ὡς πρώτης λογιζομένης, τῆς προτελευταίας ὡς δευτέρας καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἀνθολογίᾳ περιέχονται ἑπτὰ τοιαῦτα δίστιχα ἐπιγράμματα Νικοδήμου τοῦ Ἡρακλεώτου καὶ ἓν Λεωνίδου τοῦ Ἀλεξανδρέως, οὗ καὶ ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, ὡς ποιητοῦ τῶν ἰσοψήφων. Ἰδοὺ ἓν τούτων.

Ἀερόπης δάκρυον διερῆς, καὶ λείψανα δείπνων
δύσνομα, καὶ ποινὴν ἔγραφεν Ὠφελίων.

ὅπερ δύναται ν' ἀναγνωσθῇ καὶ ἀναστροφάδην. «Ὠφελίων ἔγραφεν ποινήν, καὶ δύσνομα δείπνων λείψανα, καὶ διερῆς δάκρυον Ἀερόπης.» Σημειωτέον ὅτι πρὸς ὑπερνίκησιν δυσχερειῶν τινων, ἃς ἐπαρουσίαζεν ἔν τισι τῶν ἐπιγραμμάτων ἡ ἀνακυκλικὴ ἀνάγνωσις, οἱ ποιηταὶ αὐτοῦ ἐπενόησαν τέχνασμα ὑπὲρ τὸ δέον ἀφελές. Τὰς προθέσεις καὶ τὰ ἄρθρα, ἅπερ ἐστενοχώρουν αὐτοὺς μὴ ἐπιτασσόμενα, συνέπλεκον ἐν τερατώδει συνθέσει μετὰ τῶν ἑπομένων λέξεων, καὶ οὕτως ἔγραφον «τοντραγόπουν ἐμὲ Πᾶνα» «νύμφας ἐκθαλάμων ἄγομεν», ἐκχειρῶν ἠγαγόμην.» διότι οὕτως εὐοδοῦται ἡ ἀνάστροφος ἀνάγνωσις, ἀναγινωσκομένου «Πᾶνα ἐμὲ τὸν τραγόπουν» κλπ. καὶ οὐχὶ «τραγόπουν τόν» ἢ «χειρῶν ἐκ» κλπ.

—

Οἱ δὲ **καρκῖνοι** ἢ **κατ' ἀναποδισμὸν** στίχοι εἶνε τελειοποίησις τῶν ἀναστρεφόντων, ἀναγινωσκόμενοι καὶ κατὰ τὴν φυσικὴν τάξιν καὶ ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά. Παΐσιος ὁ μικρός, ὁ τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν γνωμῶν συλλογεύς, περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐγένετο λόγος, γράφει περὶ τοῦ στιχουργικοῦ τούτου εἴδους τὰ ἑπόμενα.

Ἐγνώρισες, φιλομαθῆ, καὶ τὰ αἰνιγματώδη,
μάθε καὶ τὰ ἀκόλουθα, τουτέστι τὰ τερπνώδη.
Τὸν πάγουρα ἑλληνιστὶ τὸν λέγουσι καρκῖνον.
(τὴν ἐτυμολογίαν του εὑρέ την 'ς τὸν Βαρῖνον.)
Ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ ὁ πάγουρας βαδίζει,
λοξὰ κάνει τὴν κίνησιν, ὡς βούλεται γυρίζει.
Οἱ κάτω στίχοι, ὡς ὁρᾷς, ποῦ λέγονται καρκῖνοι,
ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ γυρίζουν, ὡς ἐκεῖνοι.
Τὸ τέλος κάνουσιν ἀρχὴν καὶ τέλος τὴν ἀρχήν τους,
καὶ θαύμασον, ὦ ἄνθρωπε πολλὰ τὸν ποιητήν τους.

Λέξιν, μέτρον καὶ συλλαβὴν ποτέ τους δὲν ἀλλάζουν,
Τζέτζην τὸν τούτων ποιητὴν ποῖοι νὰ μὴ θαυμάζουν;

Ποῖοι νὰ μὴ θαυμάζουν! Βεβαίως δὲν θὰ ἐλλείψωσιν οἱ θαυμασταὶ τοῦ ποιητοῦ τῶν καρκίνων, ἀφ' οὗ, κατά τι σοφὸν λόγιον, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ εὕρῃ ὁ μωρὸς θαυμαστὴν μωρότερον. Ὅμως τὸν τοιοῦτον θαυμασμὸν δὲν εἶναι δίκαιον νὰ καρπωθῇ ἀποκλειστικῶς ὁ Τζέτζης, πρὸς ὃν ἰδιάζουσαν φαίνεται τρέφει στοργὴν ὁ μικρὸς Παΐσιος. Τὴν δόξαν τῆς ποιήσεως τινῶν τῶν σῳζομένων ἑλληνικῶν καρκίνων ἀμφισβητοῦσι πολλοί. Οὕτως οἱ ἑπόμενοι τρεῖς καρκίνοι ἀποδίδονται εἰς Ἰουλιανόν, ἄδηλον ἂν τὸν βασιλέα ἢ τῶν ἀπὸ ὑπάτων ἐπιγραμματοποιόν.

Ἀθλήσας ἤδη πώλῳ πηδήσας ἦλθα.
Ἀμήσας ἄρδην, ὀροφηφόρον ἥδρασα σῆμα.
Ἀλύξας ὥρην ἠνεμωμένην, ἤρωσα ξύλα.

Ὁ μόνος ἀνεκτὸς καρκίνος στίχος.

Νίψον ἀνομήματα μὴ μόναν ὄψιν,

ὁ ἐπιγεγραμμένος περὶ φιάλην ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἀναγράφεται ἔν τινι κώδικι ὡς ἔργον τοῦ κύρου Στυλίτου, ἢ ὥς τινες διορθοῦσι Στουδίτου· ἄλλοι πάλιν ποιητὴν τούτου λέγουσι Λέοντα τὸν φιλόσοφον. Ἀδέσποτος εἶναι ὁ ἑπόμενος καρκίνος, εἰς τὸν ἅγιον Διομήδην ἴσως ἀναφερόμενος, οὗ τὸν ναὸν ἔκτισεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ἐκαλλώπισε Βασίλειος ὁ Μακεδών.

Ἤδη μοι Διὸς πηγὴ παρὰ σοί, Διομήδη.

Συλλήβδην δὲ πάντες οἱ ἑπόμενοι καρκίνοι ἀποδίδονται ὑπὸ τοῦ πρώτου ἐκδότου αὐτῶν, τοῦ Χίου Λέοντος τοῦ Ἀλλατίου, εἰς τὸν φιλόσοφον Λέοντα.

Σοφὸς ἔγωγε ἤδη ὢν ἄνω, χαρᾷ
    τῶν ἄνω, γελῶ τὰ κάτω, λέγων· Ἄνω
    ταραχῶν ἂν ὦ, ἤδη ἔγωγε σοφός. [1])

Ὦ σόν, ἄναρχε, νόμον ἔχρανα νόσῳ.
Σοὶ τῷ φωτὶ σοφὸς ἴτω Φώτιος.
Νῷ ἐλατά, μὴ ὀνητά, σοφὸς ἄτη, νοήματα Λέων.
Νοσῶ, σὺ ὃς ἧ ἴαμα, Ἰησοῦ, σῶσον.
Νίψον ἀνομήματα, μὴ μόναν ὄψιν.
Ἱερὰ ὅσα παρὰ χείλη, Ἥλιε, χαρὰ πᾶσα ῥεῖ.

[1]) Οἱ ἐκδόται τῆς Ἀνθολογίας ὑπολαμβάνουσι ταῦτα ἄμετρα· πιθανῶς ὅμως εἶναι κακοὶ ἰαμβικοὶ τρίμετροι.

Digitized by Google

Νόμον ὁ κοινὸς ἔχε σὸν οἰκονόμον.
Ἴτε τάφῳ, σὺ δ' ἔδυς ὢ φατέ τι.
Ἀμώς, ἴασαι νόσον, ἴασαι σῶμα.
Σάρκας, ἃς εἷλες, ἄναξ, ἔσω ὡς ἔξανας ἐλιέσας ἄκρας.
Σὸς εἰμι, τίμιε, σός.
Ἀβά, φάγε μέγα φάβα.
Ὦ γένος ἐμόν, ἐν ᾧ μέσον ἐγώ.
Ἀναβάσατε τὰ σάβανα.
Νοσῶ, Σῶτερ, ὑπὸ πυρετῷ, σῶσον.
Ἐρεῖς ὁ ἐν Σάμῳ Θωμᾶς νέος ἱερέ.
Ἄναξ ἐτάκη ἅττα ᾗ κατέξανα.
Νομικῶς ἀββᾶς ἐξέλεξε Σάββας ὤκιμον.
Εἰπέ, σὸν αἷμα Δαμιανὸς ἔπιε.
Σοφά τε καὶ μή, γῆ μία καὶ τάφος.
Εἶπεν ἄφρων· Ὀρφανέ, πῖε.
Εἷς ὅλα καλὸς εἶ. [1])

Ὦ πόρτη πρέδετε δέρπῃ τρόπῳ.
Νοτὶς ἔβαλε σοφός, ἔλαβε σῖτον.
Ἕλε ἐμέ, σοφέ, νέφος ἐμὲ ἕλε.

Τὸν ποιητὴν τῶν καρκίνων τούτων λέγουσί τινες, ὅτι δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα, διότι οἱ κώδικες γράφουσι Λέοντος τοῦ φιλοσόφου, μὴ προστιθέντες «καὶ βασιλέως.» Τὸ ἐπιχείρημα δὲν εἶνε πολὺ πειστικόν. Λέων ὁ βασιλεὺς πολλαχοῦ ἀποκαλεῖται ἁπλῶς ὁ φιλόσοφος, ἢ ὁ σοφός. Ἄλλως δ' οἱ καρκίνοι δὲν εἶναι ἔργα ἀνάξια τοῦ φιλοσόφου βασιλέως, δν ἡ μέριμνα περὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ κράτους του δὲν ἀπησχόλει ὅσον ἡ περὶ τῆς μελλούσης τύχης αὐτοῦ. Ὁ γράψας τοὺς «χρησμοὺς» ἠδύνατο νὰ γράψῃ καὶ τοὺς καρκίνους. Ὁ δὲ καρκίνος

Ὦ πόρτη πρέδετε δέρπῃ τρόπῳ,

εἶνε ἂν μὴ ὑπέρτερος τοὐλάχιστον ὅμως ἐφάμιλλος τῇ ἑπομένῃ στροφῇ τῶν χρησμῶν, ὧν ποιητὴς θεωρεῖται ὁ σοφὸς αὐτοκράτωρ.

Ἦτον θῆτα μάθε πῆττα·
θῆτα ἦτο νοῦν οὐκ εἶχεν·
ἀλλὰ θέσε πῆττα ἦτον·
εἰ καὶ ξύλα φέρουσίν γε,
τοῦ ἀνάψαι καὶ ζυμῶσαι,
καὶ τὴν πῆττα νὰ τὴν πλάσσουν.
Ὢ παπαὶ! καὶ ἡ πῆττα χάθη! [2])

Ποσάκις ἡ ποίησις τῶν καρκίνων δὲν θὰ ἐνεστάλαξε βάλσαμον παρηγορίας εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Λέοντος ἐν δειναῖς συμφοραῖς τῶν ὑπηκόων! Ἡ χαρά, ἣν θὰ ᾐσθάνθη, ὅτε κατώρθωσε νὰ γράψῃ τὸν στίχον

Ἀβᾶ, φάγε μέγα φάβα,

ὑποθέτομεν ὅτι θὰ συνεκέρασε τὴν θλῖψιν, τὴν ἐκ λυπηροῦ ἀγγέλματος περὶ νίκης τινὸς τῶν Βουλγάρων ἢ τῶν Ῥώσων. Μανθάνων δ' ὅτι οἱ Ἄραβες πειραταὶ ἐφόνευσαν στρατιώτας του, θὰ παρεμυθεῖτο ἴσως δυνάμενος νἀνακράξῃ καρκινικῶς,

Ἀναβάσατε τὰ σάβανα!

Τὸν Λέοντα καὶ τοὺς ἄλλους τῶν καρκίνων κατασκευαστὰς ὑπερηκόντισαν κατὰ τὴν τέχνην οἱ λατινιστὶ γράψαντες τοιούτους. Δὲν εἶναι δ' οἱ λατινικοὶ καρκίνοι ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ἑλληνικῶν ἀκατάληπτον σύρραμα λέξεων, ἀλλ' ἔχουσι καὶ ἔννοιαν καὶ μέτρον. Ὁ παλαιότατος λατινικὸς καρκίνος εὕρηται ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Πομπηΐας (Corpus inscr. latinarum IV 2400α). Παλαιὸν λέγει ὁ κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα μ. Χ. ζήσας ποιητὴς καὶ ἐπιστολογράφος Σιδώνιος Ἀπολλινάρις καὶ τὸν καρκινικὸν τοῦτον στίχον·

Roma tibi subito motibus ibit amor.

Ἡ αὐτὴ δὲ λατινικὴ λέξις (versus recurrentes) δηλοῖ τοὺς καρκίνους καὶ τοὺς ἀντιστρέφοντας ἢ ἀνακυκλικούς. Ὁ Σιδώνιος Ἀπολλινάρις παρατίθησι δίστιχον ἐλεγειακὸν ἐπίγραμμά του, ὅπερ ἀναστροφάδην ἀναγινωσκόμενον διατηρεῖ τὸ αὐτὸ μέτρον. Συνήθως δὲ τῶν λατινικῶν ἀνακυκλικῶν ἡ ἀπὸ τοῦ τέλους ἀνάγνωσις παρέχει ἔννοιαν ἀντίστροφον τῆς ἐκ τῆς ὀρθῆς ἀναγνώσεως προκυπτούσης. Οὕτω τὸν ὑπὸ τῶν καθολικῶν λεγόμενον στίχον·

Patrum dicta probo, nec sacris belligerabo.

ἀνέστρεφον οἱ τἀντίθετα πρεσβεύοντες διαμαρτυρόμενοι οὕτω·

Belligerabo sacris, nec probo dicta patrum.

Ὡς δὲ μαρτυρεῖ ὁ Tabourot, ὁ μοναχὸς Ἰάκωβος Percher ἐζωγράφησε ἐν τῷ παρεκκλησίῳ του παρὰ τὸ Dijon ἄγγελον καὶ διάβολον κρατοῦντας ἑκατέρωθεν δέλτον, ἐπιγεγραμμένον ἔχουσαν ὀκτάστιχον λατινικόν. Καὶ ὑπὸ μὲν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀγγέλου ἔγραψε· «ὀρθῶς ἀναγινώσκων σῴζεσαι»· ὑπὸ δὲ τὴν τοῦ διαβόλου· «ἀναστροφάδην ἀναγινώσκων κολάζεσαι»· Διότι τὸ ἐπίγραμμα ὀρθῶς μὲν ἀναγινωσκόμενον περιεῖχε νουθεσίας τοῦ ἀγγέλου, ἀναστροφάδην δὲ σατανικὰς συμβουλάς.

Οἱ λατινικοὶ καρκίνοι καὶ οἱ ἀνακυκλικοὶ στίχοι εἰσὶ πολυπληθέστεροι τῶν ἑλληνικῶν, ἂν συνυπολογίσωμεν καὶ τοὺς ὑπὸ διαφόρων λογίων κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους ποιηθέντας. Διατηροῦμεν ὅμως οἱ Ἕλληνες τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχήν, ἂν προσθέσωμεν εἰς τοὺς παλαιοὺς καρκίνους καὶ τοὺς μετὰ κόπων καὶ μόχθων κατασκευασθέντας ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Ἀμβροσίου τοῦ Παμπέρεως. Οὗτος ἐν ἔτει 1802 ἐξέδωκεν ἐν Βιέννῃ «Ποίημα καρκινικὸν μετὰ » σχολίων, καὶ τῶν περιεχομένων αὐτῷ ἱστορι- » ῶν, εἰς πλείστην ὠφέλειαν τοῖς ἀκριβῶς καὶ » μετὰ προσηκούσης προσοχῆς αὐτὸ μετιοῦσι». Τὸ ποίημα τοῦτο, ἐκ στίχων καρκινικῶν 416 ἐν ὅλῳ ἀποτελούμενον, θέμα ἔχει: «Τίνας ἂν εἶπε λό- » γους Αἰκατερίνη β' αὐτοκρατόρισσα πασῶν » τῶν Ῥωσσιῶν, ἐκστρατεύσασα κατὰ τοῦ Λέχου». Ὡσεὶ δὲ μὴ ἤρκουν τόσοι καρκίνοι, ὁ ποιήσας τούτους ἱερομόναχος προσέθηκε καὶ ἄλλους 51 στίχους ἐπιγραμμάτων καὶ 36 καρκινικῆς

[1]) Οἱ ἐκδόται νομίζουσιν, ὅτι ὁ καρκίνος οὗτος εἶναι ἐφθαρμένος καὶ ἀτελής, διότι γράφουσιν «εἰς ὅλα καλὸς εἶ, καλὸς εἶ...» Διορθοῦται ὅμως διαγραφομένων τῶν δύο τελευταίων λέξεων.

[2]) Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 551 χειρογράφου ἑλληνικοῦ κώδικος τῆς ἐν Μονάχῳ βιβλιοθήκης φ. 29υα.

Digitized by Google

ἀφιερώσεως εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρον τὸν Α'. Ἀγνοοῦμεν ἂν ὁ τσάρος ἐκολακεύθη πολὺ ἐκ τῆς καινοφανοῦς ἀφιερώσεως, ἧς ἕκαστος στίχος δίκην ἀμφιτάπητος διπλῆν ἔχει ἐγκωμιαστικὴν ὄψιν· βεβαίως ὅμως οὔτε ἐκεῖνος, οὔτε κἀνεὶς ἐκ τῶν σοφῶν τῆς εὐρείας αὐτοκρατορίας του, θὰ ἠδυνήθησαν νὰ ἐννοήσωσιν ἕνα κἂν στίχον τῆς ἀφιερώσεως ἢ τῶν πεπλασμένων καρκινικῶν λόγων τῆς αὐτοκρατείρας. Τοῦτο συναισθανόμενος κάπως καὶ ὁ ποιητὴς συνέστησε τοῖς ἀναγνώσταις ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιγραφῇ τὴν «μετὰ προσηκούσης προσοχῆς» μελέτην τοῦ ἔργου του, ὑποσχόμενος πρὸς ἀνταμοιβὴν πλείστην τὴν ἐκ ταύτης ὠφέλειαν, προσέθηκε δὲ καὶ ὑφ' ἕκαστον στίχον σχόλια ἑρμηνευτικά, ἐν οἷς προσποιούμενος ὅτι ἐξηγεῖ τὰ ἀνεξήγητα καὶ ἀσυνάρτητα, ὑποδηλοῖ οὐχὶ τί λέγει, ἀλλὰ μᾶλλον τί προετίθετο νὰ εἴπῃ. Ὅπως παράσχωμεν ἔννοιάν τινα τῶν τε καρκινικῶν στίχων τοῦ Παμπέρεως καὶ τῆς ἑρμηνευτικῆς μεθόδου αὐτοῦ, παραθέτομεν ὧδε τοὺς δύο πρώτους τοῦ ποιήματος στίχους.

Ρυπαρά, ἄνομα τά, ὦτα μόνα, ἆρα πῦρ.
Ἔθνη, ἧ νομῇ. πᾶσα κημονὴ ἤνθε.

Σχόλια : 1. Ὡς μιαρὰ καὶ βέβηλα ὧν ἀκήκοα! ἡλίκης γέμει ἀσεβείας ἡ προῦπτος αὕτη καὶ ἄθεσμος ζημία! πυρὸς ἄντικρυς μόνου δεῖται πρὸς ἄμυναν. (Ἔστι δὲ τὸ σχῆμα ἀσύνδετον.)

2. Ἀνωτέρω περιήλγει, καὶ οἱονεὶ ἐπωδύρετο, βεβλημένη τῇ λύπῃ τῆς συμφορᾶς· ἐνταῦθα δὲ τὸν τὴν ἀφορμὴν παρασχόντα αἰτιωμένη, ἐκ τῆς αὐτοῦ ἐπιβλαβοῦς ἀρχῆς πάντα τὰ κακὰ ἀναφῦναι μαρτύρεται.»

—

Τὰ περιεργότατα ἀναντιρρήτως τῶν στιχουργικῶν παιγνίων εἰσὶ τὰ **τεχνοπαίγνια,** ἐν οἷς τὸ μῆκος καὶ ἡ διάταξις τῶν στίχων ἀπαρτίζουσι σχῆμα ἔχον σχέσιν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ποιήματος. Τοιούτων τεχνοπαιγνίων τέσσαρα ὅλα βιβλία συνέθετο Σιμμίας ὁ Ῥόδιος, γραμματικὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ζήσας περὶ τὸ 300 π. Χ. Ὅμοια ἐποίησε καὶ ὁ συμπολίτης καὶ σύγχρονος τοῦ Σιμμίου Δωσιάδας. Καὶ τοῦ μὲν Σιμμίου σώζονται δύο τεχνοπαίγνια, ὁ *πέλεκυς* καὶ *αἱ πτέρυγες Ἔρωτος*· ὁ πέλεκυς ἐκλήθη οὕτω «ἐπεὶ κατὰ μίμησιν πελέκεως συντέθειται,» ἀπεικάζων πέλεκυν ἀμφίστομον. Ἀποτελεῖται ἐκ στίχων δώδεκα, ὧν μείζονες ὁ πρῶτος καὶ ὁ τελευταῖος, χοριαμβικοὶ ἑξάμετροι καταληκτικοί, ἐλάσσονες δ' ὁ ἕκτος καὶ ὁ ἕβδομος, μονόμετρος ἰαμβικὸς καταληκτικὸς ὤν. Τὸ ποίημα ἀναγινώσκεται συναπτομένων τῶν ταὐτομέτρων καὶ ἰσοσυλλάβων στίχων, ἤτοι τοῦ πρώτου μετὰ τοῦ τελευταίου, τοῦ δευτέρου μετὰ τοῦ προτελευταίου καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐκ δώδεκα ὁμοίως στίχων ἀποτελοῦνται καὶ αἱ Πτέρυγες Ἔρωτος τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ, κατὰ τὸ αὐτὸ σύστημα πεποιημέναι.

Τοῦ δὲ Δωσιάδου περιεσώθησαν δύο βωμοί, ὧν τὸν ἕτερον παρατίθεμεν ὧδε·

Ὀλὸς οὔ με λιβρὸς ἱρῶν
Λιβάδεσσιν, οἷα κάχλην
Ὑπὸ φοινίησι τέγγει·
Μαύλιες δ' ὕπερθε πέτρης Ναξίας θοούμεναι
Παμάτων φείδοντο Πανός· οὐ στροβίλων λιγνὺϊ
Ἶξὸς εὐώδης μελαίνει τρεχνέων με Νυσίων.
Ἐς γὰρ βωμὸν ὁρῇς με μήτε χρυσοῦ
Πλίνθοις, μητ' Ἀλύβης παγέντα βώλοις·
Οὐδ' ὃν Κυνθογενὴς ἔτευξε φύτλη,
Λαβὼν τὰ μηκάδων κέρα,
Λισσαῖσιν ἀμφὶ δειράσιν
Ὅσσαι νέμονται Κυνθίαις
Ἰσόρροπος πέλοιτό μοι.
Σὺν Οὐρανοῦ γὰρ ἐκγόνοις
Εἰνάς μ' ἔτευξε γηγενής·
Τάων δ' ἀείζωον τέχνην
Ἔνευσε πάλμυς ἀφθίτων.
Σὺ δ' ὦ πιὼν κρήνηθεν, ἣν
Ἶνις κόλαψε Γοργόνος
Θύοις τ' ἐπισπένδοις τέ μοι
Ὑμηττιάδᾶν πολὺ λαροτέρην
Σπονδήν· ἄδην ἴθι δὴ θαρσέων
Ἐς ἐμὴν τεῦξιν· καθαρὸς γὰρ ἐγὼ
Ἰὸν ἱέντων τεράων, οἷα κέκευθ' ἐκεῖνος
Ἀμφὶ νέαις Θρηϊκίαις, ὃν σχεδόθεν Μυρίνης.
Σοί, Τριπάτωρ, πορφυρέου φὼρ ἀνέθηκε κριοῦ.

Ὡς βλέπει ἕκαστος, ὁ Δωσιάδης μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰς ἀρχιτεκτονικὰς δυσκολίας τοῦ ποιήματός του, προσέθηκε καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀκροστιχίδος. Ἐκ τῆς ἀκροστιχίδος δὲ ταύτης «Ὀλύμπιε, πολλοῖς ἔτεσι θύσειας!» εἰκάζομεν ὅτι τὸ ποίημα ἐστάλη εἰς φίλον ἐν εἴδει συγχαρητηρίου, ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων του, ἢ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Κρονίων.

Ἄλλα τεχνοπαίγνια γνωστὰ ἡμῖν εἰσὶν ἡ εἰς τὸν Θεόκριτον ἀποδιδομένη *Σύριγξ,* πεποιημένη ἐν σχήματι τῆς σύριγγος τοῦ Πανός, καὶ τὸ *ᾠὸν χελιδόνος,* ὅπερ ἄλλοι μὲν λέγουσι ποίημα Βησαντίνου τοῦ Ῥοδίου, ἄλλοι τοῦ Δωσιάδα καὶ ἄλλοι τοῦ Σιμμίου.

Πλὴν τῶν τεχνοπαιγνίων τοῦ Σιμμίου, τὰ λοιπὰ ἔχουσι γλῶσσαν στρυφνήν, σκοτεινὴν καὶ κακόζηλον, δικαίως δ' ὁ Λουκιανὸς καλεῖ τὸν Δωσιάδην κακοδαίμονα τὴν φωνήν. Οἱ ποιηταὶ τούτων προσεπάθουν ἰδίως νὰ διαγράψωσιν ἐπιτυχῶς τὸ ἐπιζητούμενον σχῆμα, ἀδιαφοροῦντες περὶ τοῦ περιεχομένου. Ἂν οἱ βωμοὶ εἶναι ἀρχιτεκτονικῶς ἄψογοι, καὶ τὰ ᾠὰ τῶν χελιδόνων φυσιολογικῶς ἀνεπίληπτα, οὔτε αἱ ἔννοιαι ὅμως, οὔτε ἡ γλῶσσα, οὔτε τὸ μέτρον εἶναι ἀνεκτά.

Κατὰ μίμησιν τῶν Ἑλλήνων ἠσχολήθη εἰς τοιαῦτα τεχνοπαίγνια ὁ ἐπὶ Κωνσταντίνου ζήσας Ῥωμαῖος ποιητὴς Πόπλιος Ὀπτατιανὸς Πορφύριος, ὅστις ἐποίησεν ἐπίσης ἕνα Βωμόν, μίαν Σύριγγα καὶ ἓν Ὄργανον. Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὁ διάσημος Γάλλος συγγραφεὺς Ῥαβελαὶ ἐν τῷ *Πανταγρουέλῳ* παρεμβάλλει μίαν δέησιν εἰς τὴν θείαν φιάλην ἐν σχήματι φιάλης καὶ ἓν ἕτερον ποίημα ἐν σχήματι ποτηρίου. Δύο ὅμοια ποιήματα ἤτοι φιάλην καὶ κύπελλον, ἀλλὰ τεχνικώτερα τὸ

Digitized by Google

σχῆμα ἐστιχούργησεν ἕτερος Γάλλος, ὁ Panard. Βωμοὺς δὲ κατὰ μίμησιν τῶν τοῦ Δωσιάδα ποιηθέντας ὑπό τινος τῶν ἡμετέρων λογίων, ἐδημοσίευσεν ὁ Ἀσώπιος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων.

—

Ταῦτά εἰσι τὰ γνωστὰ ἡμῖν εἴδη τῶν στιχουργικῶν παιγνίων, ὅσα ἢ πρὸς χαριεντισμόν, ἢ παρεκτραπέντες τῶν κανόνων τῆς ποιητικῆς τέχνης καὶ τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ ἀπολέσαντες ἐπενόησαν ποιηταὶ ἢ στιχουργοί. Ὀφείλεται δ' ἡ ἐπίνοια πάντων τῶν εἰδῶν τούτων εἰς Ἕλληνας, ὧν τὴν εὐθύνην διὰ τὰ κακόζηλα καὶ ἀποφώλια ἐξ αὐτῶν ἐλαφρύνει ἡ προθυμία τῶν λοιπῶν λαῶν πρὸς δουλικὴν τούτων μίμησιν καὶ ἐπανάληψιν.

Ν. Γ. Π.

ΔΥΣΤΗΝΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ!

Ἦτο κύων μικρός, ἰσχνὸς καὶ λευκός, ἔχων μακρὰς καὶ λεπτὰς τρίχας, κεκομμένα ὦτα, μαύρην κηλῖδα ἄνωθεν τοῦ ἑνὸς ὀφθαλμοῦ, καὶ ἡμίσειαν μόνον οὐράν· τὰς ἑσπέρας, περὶ τὸ λυκόφως, ἠρεύνα κατὰ μῆκος τῶν ῥυάκων ἁπάσας τὰς γωνίας εἰς ἃς οἱ πτωχοὶ ῥίπτουσι τὰ λείψανα τοῦ φαγητοῦ αὐτῶν. Ἂν δὲν ἐζήτει μόνος τὴν τροφήν του, βεβαίως θὰ ἐτρέφετο κάκιστα, διότι ἂν καὶ ὁ κύριός του τὸν ἠγάπα ὡς θὰ ἠγάπα τὸν ἥλιον ἂν οἱ τυφλοὶ ὀφθαλμοί του ἠδύναντο νὰ τὸν ἴδωσιν, ἂν καὶ τὸν ἐλάτρευεν ὡς ἐλάτρευε τὴν μνήμην τῆς συζύγου, τῆς θυγατρὸς καὶ τῆς ἐγγονῆς του, ἐν τούτοις ὁ δυστυχὴς μόνον ἀγάπην εἶχε νὰ τῷ προσφέρῃ. Ἀλλ' ὅσον ἰσχυρὰ καὶ ἂν ἦνε ἡ ἀγάπη, μὲ αὐτὴν οὔτε μίαν οὐγγίαν ἄρτου δύναται ν' ἀγοράσῃ τις οὔτε ἐν ὀστοῦν διὰ πτωχὸν πειναλέον κύνα νὰ εὕρῃ.

Ὁ Καλὲβ ἦτο τυφλὸς ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν. Καλὸς καὶ ῥωμαλέος ἐργάτης, οὐδέποτε ἐκάθησεν εἰς τὴν τράπεζάν του χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἐπ' αὐτῆς φαγητόν, καὶ οὐδέποτε ἡ ἑστία του ἐστερήθη πυρός. Τὰ πάντα ἔβαινον καλῶς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη. Νυμφευθεὶς ὑγιᾶ νέαν, ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς ὡραῖον κοράσιον, ἔχον ξανθὴν κόμην καὶ κυανοῦς ὀφθαλμούς, τὸ ὁποῖον ὠνόμασε Μάρθαν, πάντες ὅμως τὸ ἐκάλουν Ματή. Πράγματι, τὸ ὑποκοριστικὸν τοῦτο ὄνομα κάλλιστα ἥρμοζεν εἰς τὸ χάριεν ἐκεῖνο πλάσμα. Ἡ Ματὴ ἐστάλη εἰς τὸ σχολεῖον, ἔνθα ἔμαθε νὰ κεντᾷ καὶ νὰ ῥάπτῃ. Δὲν ἐφαίνετο γεννηθεῖσα, ὡς ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ της, διὰ τὰς χονδρὰς ἐργασίας. Ὁ Θεὸς προφανῶς τῇ ἐπεφύλασσε γλυκυτέραν ζωήν. Ἂν δὲ ἡμέραν τινά, ὅταν οἱ γέροντες γονεῖς της δὲν θὰ ἠδύναντο πλέον νὰ ἐργάζωνται δι' αὐτήν, ἐπαρουσιάζετο καλὸς νέος ἄξιος αὐτῆς, θὰ τῷ τὴν ἔδιδον μετὰ τῆς εὐχῆς των.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἡ Ματὴ γείνῃ δεκαέτις, πρὶν ἢ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς προσεγγίσωσι τὰ ὅρια τοῦ γήρατος, ἐπῆλθεν ἡ μεγάλη συμφορὰ τοῦ Καλέβ. Ἐξερράγη μεγάλη πυρκαϊὰ ἐν τῷ ἐργοστασίῳ ἔνθα εἰργάζετο, καὶ ὁ Καλέβ, ἐν τῷ ζήλῳ αὐτοῦ ὅπως διασώσῃ τὴν περιουσίαν τοῦ κυρίου του ἔκαυσε σοβαρῶς τὸ πρόσωπον, τοὺς βραχίονας καὶ τὸ στῆθός του. Μετηνέχθη εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ἔνθα ἐπεριποιήθησαν αὐτόν, μετὰ ἕνα δὲ μῆνα ἐξῆλθε θεραπευθεὶς μὲν τὰ μέλη καὶ τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ τυφλός.

Πόσον θὰ ἔκλαιεν ἡ σύζυγός του ἂν εἶχε καιρόν! Ἀλλ' ὁ καιρὸς εἶνε χρῆμα, καὶ ἤρξατο ἐργαζομένη ὅπως κερδίζῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον. Ἡ μικρὰ Ματὴ ἔπαυσε πλέον κεντῶσα καὶ ἤρξατο ῥάπτουσα, διότι ῥάπτουσα διὰ τοὺς πτωχοὺς γείτονας ἠδύνατο νὰ κερδίζῃ ὀλίγα χρήματα.

Τοῦτο ἐξηκολούθησεν ἐπὶ δέκα ἔτη. Ὁ Καλέβ, ἀναλαβὼν ἔργα οἰκοκυρᾶς, ἡτοίμαζε τὸ λιτὸν γεῦμα τῆς οἰκογενείας, καὶ ἐτακτοποίει τὰ τῆς οἰκίας ἐφ' ὅσον ἠδύνατο. Ἀπ' ἐναντίας αἱ γυναῖκες ἐγένοντο ἄνδρες, ὡς συμβαίνει συνήθως κατὰ τὰς τοιαύτας περιστάσεις. Ἐργαζόμεναι ἐκέρδιζον, ἐκ δὲ τοῦ κέρδους αὐτῶν, μολονότι οἱ καιροὶ ἦσαν δύσκολοι, ἠδύναντο ἐνίοτε νὰ βοηθῶσιν ἀδελφόν τινα ἢ ἀδελφὴν δυστυχεστέραν αὐτῶν.

Ἐπῆλθεν εἶτα ἑτέρα μεταβολή. Ἐπιδημία πυρετοῦ ἐνέσκηψεν ἐν τῇ συνοικίᾳ πρῶτον δ' αὐτοῦ θῦμα ὑπῆρξεν ἡ δυστυχὴς μήτηρ. Ὁ Καλὲβ ἦτο ἀπηλπισμένος. Ἡ Ματὴ ἀφοῦ ἔχυσε ποταμοὺς δακρύων ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν αὐτῆς, ἀλλὰ μὲ ὀλιγώτερον ζῆλον. Ὁ Καλὲβ μετέβαινε ψηλαφῶν ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν, ἐπαιτῶν ἐργασίαν, καὶ προτείνων νὰ πράττῃ ὅ,τι δήποτε ἀντὶ ἓξ *πενῶν* καθ' ἑκάστην. «Ἦτο, ἔλεγε, δυνατὸς ὡς γίγας. — Ἀληθὲς τοῦτο, ἐπανελάμβανεν ὁ κόσμος· ἀλλὰ τυφλὸς γίγας εἰς οὐδὲν χρησιμεύει, καὶ εἴμεθα τόσον πτωχοί, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ χάνωμεν ἓξ πένας καθ' ἑκάστην.»

— Θὰ ὑπάγω εἰς τὸ Πτωχοκομεῖον, εἶπεν ὁ Καλέβ· δὲν θέλω νὰ λέγουν ὅτι ζῶ, χωρὶς νὰ κάμνω τίποτα, ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῆς θυγατρός μου.

Τότε ἡ Ματὴ ἐνηγκαλίσθη τὰ γόνατά του, ἱκετεύουσα αὐτὸν νὰ μὴ τὴν ἐγκαταλείψῃ, δακρυρροοῦσα δὲ τῷ ἐνεπιστεύθη μυστικόν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε τολμήσει νὰ ἐμπιστευθῇ πρὸς τὴν θανοῦσαν μητέρα της· εἶχε νυμφευθῆ κρυφίως ἕνα ὡραῖον νέον, ὅστις τὴν ἐγκατέλειψε χωρὶς νὰ εἴπῃ ποῦ μετέβαινε, καὶ χωρὶς νὰ τὴν πείσῃ κἂν ὅτι τὸ ὄνομα ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἶχε νυμφευθῆ ἦτο ἰδικόν του.

Τοῦτο διὰ τὸν Καλὲβ ὑπῆρξε νέον τραῦμα καὶ νέα εὐκαιρία νὰ καταρασθῇ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐτυφλώθη.

Digitized by Google

— Ἂν εἶχα ἀκόμη τὰ 'μάτια μου θὰ ἔκαμνα τὸν κόσμον ἄνω κάτω διὰ νὰ εὕρω τὸν ἄθλιον, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὴν ἐντροπὴν εἰς τὸ σπίτι μου. Θεέ μου! πολὺ σκληρὰ μ' ἐτιμώρησες! ἀνέκραξεν ὑψώσας τὰς ἀναισθήτους κόρας τῶν ὀφθαλμῶν του εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἡ Ματὴ ἔφθινεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Ἐξηντλεῖτο ὅπως διατηρήσῃ τὴν πελατείαν της. Μετ' ὀλίγον ἐγεννήθη δευτέρα Ματή, πλάσμα μικρόν, ξανθόν, κυανόφθαλμον ὡς ἡ μήτηρ της. Διὰ τὸν δυστυχῆ Καλέβ, καταρασθέντα τὸν ἄνδρα, τὸν τοσούτῳ ἀτίμως ἐγκαταλείψαντα τὴν σύζυγον καὶ τὸ τέκνον του, ἡ γέννησις τοῦ θυγατρίου ὑπῆρξεν ὡσεὶ ἡλιακὴ ἀκτὶς ἐν τῇ σκοτεινῇ αὐτοῦ ζωῇ. Ὁ τυφλὸς πάππος ἐπεριποιεῖτο τρυφερῶς τὸ προσφιλὲς βρέφος.

Ὁ Καλὲβ ἐγήρασκε προώρως καθὰ στερούμενος ἐργασίας καὶ καλῆς καὶ ὑγιοῦς τροφῆς. Τί τὸ ἄπορον λοιπὸν ἂν ἡ ῥάχις αὐτοῦ ἐκυρτώθη, ἂν ῥυτίδες διηυλάκιζον τὸ μέτωπόν του, ἂν ἡ κεφαλή του ἐγένετο φαλακρὰ καὶ ἡ κόμη του φαιά!

Οὐδεὶς ἐννόει πῶς τὰ τρία δυστυχῆ ἐκεῖνα πλάσματα ἔζησαν ἐπὶ πέντε ἔτη. Τὰ ἔπιπλα τοῦ μικροῦ δωματίου των ἠλαττοῦντο καθ' ἑκάστην· ἔτρωγον ξηρὸν μόνον ἄρτον, ἀλλὰ καὶ οὗτος δὲν ἐπήρκει ὅπως καταπαύσωσι τὴν πεῖναν αὐτῶν. Δὲν ἤρκεσε μόνον τοῦτο· κατὰ τὰς ἀρχὰς ἑνὸς χειμῶνος, ἡ Ματή, ἡ μήτηρ ἤρξατο βήχουσα καὶ πάσχουσα ἐκ τοῦ στήθους. Τότε ὁ Καλὲβ ἐψιθύρισέ τι εἰς τὸ οὖς τῆς μικρᾶς Ματή, καὶ τὸ κοράσιον ὡδήγησε τὸν πάππον αὐτοῦ κατὰ μῆκος τῶν ὁδῶν τῆς μεγαλοπόλεως μέχρις ἑνὸς τοίχου ὑπὸ τοῦ ἡλίου προσβαλλομένου, ἔνθα διήρχοντο πολλοὶ διαβάται καὶ ἔνθα ὁ τυφλὸς τείνων τὸν πῖλόν του εὕρισκεν ἐντὸς αὐτοῦ πρὸς τὸ ἑσπέρας μικρά τινα χαλκονομίσματα, τὰ ὁποῖα ἐκόμιζε περιχαρὴς εἰς τὴν οἰκίαν.

Οἱ πτωχοί, οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν, καιρίως ἐθλίβοντο ὅταν συνήντων τὸν γέροντα καὶ τὸ κοράσιον εἰς τὴν κλίμακα καὶ ἤκουον βήχουσαν τὴν πάντοτε εἰς τὸ ῥάψιμον αὐτῆς κύπτουσαν δυστυχῆ μητέρα. Ἔσειον δὲ τὴν κεφαλὴν λέγοντες μεταξύ των· «Αὐτὸ δὲν θὰ βαστάξῃ πολὺν καιρό· καὶ τί θὰ ἀπογίνουν οἱ δύο ἄλλοι χωρὶς αὐτήν!» Ὡς ἐκ τούτου ἔδιδον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὴν μικρὰν Ματὴ ἓν κύπελον τείου ἢ ἓν τεμάχιον τυροῦ διὰ νὰ τὸ φέρῃ πρὸς τὴν μητέρα της. Αὕτη ἔπινε τὸ τεῖον καὶ ἔδιδε τὸ τυρίον εἰς τὴν μικράν, λέγουσα ὅτι δὲν ἐπεινα.

Ἡμέραν τινὰ ἓν παιδίον ἐκ τῶν εἰς τὴν οἰκίαν κατοικούντων εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον κρατοῦν εἰς τὰς ἀγκάλας του μικρὸν κύνα. «Ὁ πατέρας μου ἤθελε νὰ τὸν πνίξῃ· τοῦ εἶπα ὅτι θὰ τὸν ἀγαποῦσετε καὶ 'μποροῦσε νὰ ὁδηγῇ τὸ γέρο.» Ἡ μικρὰ Ματὴ ἔλαβε τὸν κύνα μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ τὸν ὠνόμασεν Ἰάκωβον, ὡς ἐκαλεῖτο ὁ φίλος της. Ἔδεσαν μικρὸν σχοινίον ἀπὸ τοῦ τραχήλου τοῦ Ἰακώβου, καθ' ἑκάστην δὲ ὁ γέρων, τὸ κοράσιον καὶ ὁ κύων ἐβάδιζον ὁμοῦ ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων διευθυνόμενοι μέχρι τοῦ εὐηλίου τοίχου.

Μίαν ἄλλην ἡμέραν, ἡμέραν ἰδίως ἀπαισίαν, ἡμέραν τοῦ Μαρτίου, καθ' ἣν βορειοδυτικὸς ἄνεμος ἤγειρε νέφη κονιορτοῦ, ἐνῷ καὶ οἱ τρεῖς ἐστάθμευον εἰς τὴν συνήθη θέσιν, μία γειτόνισσα ἔσπευσε πρὸς αὐτούς.

— Καλέβ, εἶπεν, ἐπίστρεψε γρήγωρα ἂν θέλῃς νὰ ἴδῃς ἀκόμη τὴν κόρη σου νὰ ζῇ.

Ἐλησμόνει ὅτι ὁ Καλὲβ δὲν εἶχεν ἰδεῖ τὴν θυγατέρα του ἀπὸ δέκα ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα· ἀλλ' οἱ πτωχοὶ δὲν ἔχουσι πάντοτε καιρὸν νὰ ἐκλέγωσι τὰς φράσεις των.

Ἡ Ματὴ λοιπόν, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ πάππος τρέχοντες ἔφθασαν εἰς τὴν οἰκίαν πρὸ τῆς νυκτὸς καὶ εὗρον τὴν μεγαλειτέραν Ματὴ (ἡ δυστυχὴς ἦτο μόνον εἰκοσιπενταέτις) ἐπὶ τῆς κλίνης· ἡ σινδόνη εἶχε κηλίδας αἵματος, αἱ δὲ χεῖρες καὶ οἱ πόδες ἦσαν ἤδη ψυχροί.

— Πεθαίνει, εἶπε μία γυνὴ ἱσταμένη παρὰ τὸ προσκεφάλαιον αὐτῆς.

— Θεέ μου! ἀνέκραξεν ὁ Καλὲβ γονυπετῶν πρὸ τῆς κλίνης, ἂς ἠμποροῦσα μονάχα μία στιγμὴ νὰ ἔβλεπα αὐτὰ τὰ γαλανὰ ματάκια πρὶν κλειστοῦν γιὰ πάντα!

Ματαία ἐπιθυμία! ἡ ζωὴ τῆς Ματῆς ἐσβέσθη μετὰ τῆς ἡμέρας, τὴν δ' ἐπιοῦσαν ὑπῆρχεν ἕτερος σωρὸς προσφάτως ἀνασκαφέντος χώματος ἐν τῷ μεγάλῳ νεκροταφείῳ τῶν πτωχῶν, ἐκτὸς τῆς πόλεως.

— Καὶ ἐγὼ ζῶ ἀκόμη, ἔλεγεν ὁ Καλέβ, λαμβάνων καθ' ἑκάστην τὴν θέσιν αὐτοῦ κατὰ μῆκος τοῦ εὐηλίου τοίχου, ἔχων τὴν Ματὴν παρ' αὐτὸν καὶ τὸν Ἰάκωβον πρὸ αὐτοῦ. Τὰ ἐνδύματα τῆς μικρᾶς σχεδὸν δὲν τὴν ἐκάλυπτον πλέον, τὰ δὲ ὑποδήματά της δὲν ἐστέκοντο εἰς τοὺς μικροὺς πόδας της. Τὰ ὑπὸ τῆς μητρὸς ἀφεθέντα πενιχρὰ ἀντικείμενα ἓν πρὸς ἓν μετέβαινον παρὰ τῷ μεταπράτῃ, ἀποφέροντα μόλις χάλκινά τινα νομίσματα, ἢ τὸ πολὺ ἓξ πένας. Τὸν χειμῶνα τὸ κοράσιον ἤρξατο νὰ ὠχριᾷ καὶ νὰ βήχῃ ὡς καὶ ἡ μήτηρ του, καὶ νὰ κρατῇ τὴν ἀναπνοήν του, ὡσεὶ ἡ ἀναπνοὴ ἐξέσχιζε τὸ στῆθός του. Οἱ γείτονες ἔσειον καὶ πάλιν τὴν κεφαλὴν λέγοντες· «Πέρνει τὸ δρόμο τῆς μάνας της· δὲν θὰ ζήσῃ πολύ».

Τοῦτο ἦτο ἀληθέστατον· πρὶν ἢ ἡ χιὼν τοῦ πρώτου χειμῶνος λευκάνῃ τὸν τάφον τῆς μητρός, τὸ κοράσιον δὲν ἔζη πλέον.

Καὶ ὁ Καλέβ; Τοῦ ἔμενεν ὁ σκύλος του, τὰ ῥάκη του, ὁ εὐήλιος τοῖχός του. Οἱ πτωχοὶ δὲν δύνανται νὰ τὰ ἔχωσιν ὅλα.

Ὅταν ἡ μικρὰ Ματὴ ἔκειτο λευκὴ καὶ ψυχρὰ

Digitized by Google

ἐπὶ τοῦ κατὰ γῆς ἐξηπλωμένου στρώματος (ἡ ξυλίνη κλίνη εἶχεν ἀναχωρήσει) οἱ γείτονες ἐπεριποιήθησαν ὅσον ἠδύναντο τὸ μικρὸν ἐκεῖνο πτῶμα· διότι οἱ πτωχοὶ ἔχουσι πλέον εὐαίσθητον καρδίαν ἀφ' ὅσον τινὲς νομίζουσιν· μεγάλως συμβοηθοῦνται καὶ δεικνύουσι λεπτότητα ἄγνωστον εἰς τὴν ὑψηλὴν κοινωνίαν. Μία ἔφερε λευκὴν σινδόνην διὰ νὰ περιτυλίξωσι τὴν μικρὰν νεκράν, ἄλλη ἐκτένισε τὴν ξανθὴν κόμην της, τρίτη δ' ἔθηκεν εἰς τὰς μικρὰς ἐσταυρωμένας χεῖράς της κλαδίσκον πτερίδος καὶ ἓν γεράνιον.

— Εἶνε πολὺ νόστιμη ἔτσι! εἶπε πρὸς τὸν πάππον μία γραῖα, ἥτις εἶχεν ἐνταφιάσει γενεάς.

— Παντοδύναμε! ἀνέκραξεν ὁ Καλὲβ ὑψῶν τὰς χεῖρας, κάμε αὐτὴν τὴν φορὰ ν' ἀνοίξουν μία στιγμὴ τὰ 'μάτια μου διὰ νὰ ἰδῶ αὐτὸ τὸ προσωπάκι, τὸ ὁποῖον ἀγάπησα τόσο πολὺ χωρὶς νὰ τὸ γνωρίσω.

Οἱ παριστάμενοι ἐσίγων, περιμένοντες σχεδὸν ἓν θαῦμα. Δὲν εἶχον ἀκούσει ὅμοια πράγματα εἰς τὰς ἐκκλησίας;

Ματαία προσδοκία· οὐδεμία διαταγὴ προῆλθεν ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καθὼς ἄλλοτε ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ Χριστοῦ ὅταν ἀπέδωκε τὴν ὅρασιν εἰς τὸν τυφλὸν τῆς Ἱεριχώ. Αἱ χεῖρες τοῦ γέροντος κατέπεσαν ἀδρανεῖς, ὁ δὲ Ἰάκωβος ἐξελθὼν τῆς γωνίας αὐτοῦ ἔλειχεν αὐτάς. Εἶτα ἡ Ματὴ μετηνέχθη εἰς τὸ μέγα νεκροταφεῖον εἰς ὃ ἡ μήτηρ της ἐκοιμᾶτο ἤδη.

*

Ὁ Καλὲβ τοῦ λοιποῦ ἦτο μόνος· τῷ ἔμενε πλέον μόνον ὁ Ἰάκωβος. Ἀλλ' εἷς κύων κάτι εἶνε διὰ τυφλὸν γέροντα, οὐδὲν ἐν τῇ ζωῇ περιμένοντα, καὶ ὅστις θεωρεῖ ἑαυτὸν εὐτυχῆ ὅταν ἔχῃ τεμάχιον ἄρτου διὰ νὰ φάγῃ, ὀλίγον ἄχυρον διὰ νὰ κοιμηθῇ τὴν νύκτα καὶ ἕνα τοῖχον εἰς τὸν ἥλιον διὰ νὰ στηριχθῇ τὴν ἡμέραν.

Οἱ γείτονες ἔλεγον ὅτε τὸν ἀπήντων εἰς τὴν κλίμακα·

— «Πῶς ἠμπορεῖ νὰ ζῇ;... «Τώρα δι' αὐτὸν ὁ σκύλος εἶνε ὡσὰν παιδί», ἐπρόσθετον ὅταν ἔβλεπον τὸν Ἰάκωβον ἀνακαθήμενον ἐπὶ τῆς οὐρᾶς του καὶ περιμένοντα νὰ διαβῶσιν αἱ ἅμαξαι ὅπως ὁδηγήσῃ τὸν κύριόν του εἰς τὸ σύνηθες αὐτοῦ μέρος.

Τότε ὁ Ἰάκωβος ἤρχιζε ζητῶν ὁ ἴδιος τὴν τροφήν του. Ἐφ' ὅσον ἔζων αἱ δύο κυρίαι του, ὑπῆρχε πάντοτε ὄπισθεν τῆς θύρας μία παροψὶς λειψάνων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὑποφερτῶν, τὰ ὁποῖα τὸν περιέμενον κατὰ τὴν ἐκ τῆς πρωϊνῆς ἐργασίας του ἐπιστροφήν· ἀλλ' ὅταν αὗται ἀπῆλθον, τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ὁ Καλὲβ μετὰ μεγάλου κόπου ἐκέρδιζε τὸν ἄρτον του καὶ τὸ ἐνοίκιον τῆς τρώγλης ἣν κατεῖχεν ὑπὸ τὴν στέγην τῆς οἰκίας· τούτου ἕνεκεν, ὅταν ἐπανήρχετο ἐκ τῆς ἡμερησίας περιοδείας του μὲ ἓν τεμάχιον ἄρτου καὶ ὀλίγα χαλκονομίσματα, ἔλυε τὸ περὶ τὸν τράχηλον τοῦ Ἰακώβου σχοινίον, τὸ δὲ δυστυχὲς ζῶον ἠρεύνα διὰ λογαριασμόν του εἰς τὰς στενωποὺς καὶ τοὺς διαδρόμους τῆς συνοικίας. Ὁ Ἰάκωβος ὡς πρὸς τοῦτο ἦτο ἀκριβέστατος εἰς τὰς ἕξεις του. Τὸν χειμῶνα κατὰ τὴν τετάρτην ὥραν ἦτο ἐλεύθερος· εἶχεν ἀνάγκην μιᾶς σχεδὸν ὥρας ἵνα εὕρῃ τὸ γεῦμά του, κατὰ δὲ τὴν πέμπτην ἀκριβῶς ὥραν, μὲ τὸ ὡρολόγιον εἰς τὴν χεῖρα, ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ αὐτὸν ὀλισθαίνοντα κατὰ μῆκος πλαγίας ὁδοῦ, μὲ ἓν ὀστοῦν ἢ λείψανον ἰχθύος μεταξὺ τῶν ὀδόντων, παρακάμπτοντα δεξιῶς τὰ προσκόμματα μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ κυρίου του ἐτελείωνεν ἡσύχως γεῦμα μετὰ κόπου ἀποκτηθέν, εἰς ὃ ὁ Καλὲβ ἐπρόσθετε πάντοτε μέρος τοῦ ἰδικοῦ του, ὅσον ἰσχνὸν καὶ ἂν ἦτο τοῦτο.

Ὁ χειμὼν τοῦ 1881 ὑπῆρξεν ἰδίως σκληρὸς διά τε τὸν ἄνθρωπον καὶ διὰ τὸν σκύλον. Κατὰ τὸ θέρος ἡ τύχη των ὑπῆρξεν ἧττον κακή· οἱ διαβάται εἶχον ὀλίγον πλειότερα χρήματα νὰ δαπανήσωσι, καὶ τὰ μικρὰ χαλκονομίσματα ἔπιπτον ἧττον σπανίως ἐν τῷ πίλῳ τοῦ τυφλοῦ. Ὁ Ἰάκωβος ἀφ' ἑτέρου ἐλάμβανεν ὁτὲ μὲν δίπυρον ἢ τεμάχιον ἄρτου, ἄλλοτε δὲ μίαν θωπείαν ἐπὶ τῆς καλῆς καὶ νοήμονος αὐτοῦ κεφαλῆς· κατὰ τὸν χειμῶνα ὅμως οὐδαμῶς συνέβαινε τὸ τοιοῦτον. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι τῆς οἰκίας τοὺς ἐλυποῦντο. Μία γείτων ἐπιδιώρθωνε τὰ ῥάκη τοῦ γέροντος Καλέβ· ἄλλη ἐτακτοποίει τὸ πτωχὸν δωμάτιόν του· πάντες ἐθώπευον τὸν πιστὸν Ἰάκωβον, τὸν μόνον ἤδη σύντροφον καὶ προστάτην τοῦ γέροντος. Δὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσι πλειότερα· ὅταν ἔχῃ τις ἀκριβῶς ὅ,τι ἀπαιτεῖται ὅπως ζήσῃ αὐτὸς καὶ τὰ τέκνα του, δὲν δύναται νὰ δίδῃ ἄρτον ἢ νὰ σκορπίζῃ λείψανα πρὸς διατροφὴν τῶν σκύλων καὶ τῶν γάτων τοῦ ἄλλου. Τούτου ἕνεκα ὅταν ἐπῆλθεν ὁ πάγος, πλέον ἢ ἅπαξ ὁ Καλὲβ καὶ ὁ Ἰάκωβος ἐκοιμήθησαν νήστεις.

— Οἱ καιροὶ εἶνε κακοί, παλαιέ μου φίλε, ἔλεγεν ὁ τυφλὸς ὅταν ὁ Ἰάκωβος ἔλειχε τὰς χεῖράς του ὡσεὶ ὅπως τῷ εὐχηθῇ καλὴν νύκτα καὶ τῷ ἀποδείξῃ ταυτοχρόνως ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην του, ὁ κύριός του δὲν ἦτο ἀξιόμεμπτος. Τότε κατεκλίνοντο, ὁ Καλὲβ ἐπὶ τοῦ ἀχύρου αὐτοῦ (διότι τὸ στρῶμα εἶχε παρακολουθήσει τὴν ξυλίνην κλίνην) ὁ δὲ πιστὸς Ἰάκωβος συνεστέλλετο εἰς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου του.

Δὲν θὰ ἤρχετο λοιπὸν ἡ τῆξις τῶν πάγων; Αἱ ὡραῖαι κυρίαι ὑπὸ τὰς μηλωτὰς αὐτῶν εὕρισκον τὸν τοιοῦτον χειμῶνα εὐχάριστον· οἱ δροσεροὶ καὶ ῥοδοκόκκινοι νέοι, φοροῦντες τὰ παγοπέδιλα αὐτῶν, ἐξεθείαζον τὰ θέλγητρα τοῦ *ὡραίου πάγου*· ἀλλ' ὁ Καλὲβ καὶ ὁ Ἰάκωβος, τοποθετούμενοι κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου, τὸν ὁποῖον ὁ ἥλιος δὲν ἐθέρμαινε πλέον, οὐδαμῶς συνεμερίζον-

Digitized by Google

το τὴν γνώμην ταύτην. Οὐδέποτε ὁ βορρᾶς ἔπνευσε πλειότερον χρόνον· οὐδέποτε αἱ ὁδοὶ ὑπῆρξαν τόσον ἔρημοι. Ἐπῆλθε τρομερὰ ἡμέρα, ψυχροτέρα τῶν λοιπῶν, καθ' ἣν ὁ Καλὲβ καὶ ὁ Ἰάκωβος ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν των μίαν ὥραν πρὸ τῆς εἰθισμένης — πρός τί νὰ περιμένωσι τὴν μὴ ἐρχομένην ἐλεημοσύνην — τοῦ μὲν Καλὲβ ἔχοντος ἡμίσειαν μόνον πέναν ἐν τῷ πίλῳ αὐτοῦ, προσφορὰν πτωχοῦ καπνοδοχοκαθαριστοῦ ῥιγοῦντος, καὶ θεωρήσαντος ἑαυτὸν ἧττον ἀξιολύπητον τοῦ ἐπαίτου.

Μικρὸν τεμάχιον ἄρτου ὑπῆρξε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὅλη ἡ τροφὴ τοῦ Καλέβ.

— Θὰ ἔχῃς τὸ μερίδιόν σου, καλέ μου Ἰάκωβε, εἶπε παρουσιάζων αὐτῷ τὰ ψυχία ἐντὸς τοῦ κοίλου τῆς χειρός του, διότι ξεύρω ὅτι θὰ 'βρῇς σήμερα 'στοὺς δρόμους μονάχα χιόνια καὶ πάγους.

Οὐχ ἧττον ὁ Ἰάκωβος ἀνεχώρησε διὰ τὴν συνήθη αὐτοῦ ἀναζήτησιν.

. . . .

Τί ἄρα νὰ ἐκράτει αὐτὸν τοσοῦτον καιρὸν ἐκτὸς κατὰ τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο ψῦχος; Μήπως ἐχάθη ἐντὸς χιονοστιβάδος;

Ταῦτα ἐσκέπτετο ὁ Καλὲβ ὄρθιος πρὸ τῆς ἀνοικτῆς αὐτοῦ θύρας καὶ ἀκροώμενος μήτοι θὰ ἤκουε θόρυβον τεσσάρων μικρῶν ποδῶν ἐπὶ τῆς κλίμακος.

Ἐσήμανον ἕξ, ἑπτά, ὀκτὼ ὧραι καὶ ὁ Ἰάκωβος δὲν ἐφάνη· ὁ Καλὲβ κατεκλίθη τρέμων καὶ τὸν θάνατον ἔχων ἐν τῇ ψυχῇ.

Ἡ χιὼν καὶ ὁ βορρᾶς ἐλύσσων καθ' ὅλην τὴν νύκτα καὶ ἐξηκολούθουν μετὰ τῆς ἡμέρας.

— Ἔχεις σκοπὸ νὰ 'βγῇς μ' αὐτὸν τὸν καιρό; τῷ εἶπε μία καλὴ γυνή, ἀπαντήσασα αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίμακος· δὲν εἶνε ἔξω ψυχή· δὲν θὰ βγάλῃς σήμερα τὸ ψωμί σου.

— Πηγαίνω νὰ ζητήσω τὸν Ἰάκωβό μου καὶ ὄχι τὸ ψωμί μου, ἀπήντησεν ὁ γέρων. Πρέπει νὰ 'χάθηκε μέσα 'στὸ χιόνι τὴν νύκτα, καὶ βέβαια, μὲ περιμένει 'στὸν τοῖχό μου. Θέλεις, γειτόνισσα, νὰ μοῦ δώσῃς τὸ χέρι σου, καὶ νὰ μὲ ὁδηγήσῃς ὡς ἐκεῖ;

Ἡ γείτων ὡδήγησεν αὐτὸν μέχρι τοῦ τοίχου, διὰ μέσου τοῦ ὁρμητικοῦ ἀνέμου καὶ τῆς χιόνος, ἀλλ' ὁ Ἰάκωβος δὲν ἦτο ἐκεῖ.

— Πηγαίνωμε νὰ 'δοῦμε 'στοῦ ψωμᾶ, εἶπεν ὁ Καλέβ, ὅστις, ἐνθυμηθεὶς τὰ πρὸς τὸν κύνα μικρὰ φιλοδωρήματα τῆς ἀρτοπώλιδος, ἐσκέφθη ὅτι, ἴσως ἡ ἀξιόλογος γυνὴ τῷ παρέσχεν ἄσυλον διὰ τὴν νύκτα.

Ἐνῷ εὑρίσκοντο ἐν τῷ ἀρτοπωλείῳ ἐρωτῶντες περὶ τοῦ ἀπολεσθέντος κυνός, ἦλθον δύο παιδία καὶ διηγήθησαν μίαν παράδοξον ἱστορίαν, ἱστορίαν ὡς ἐκ τῆς ὁποίας τὸ αἷμα τοῦ Καλὲβ ἐπάγωσεν εἰς τὰς φλέβας του. Εἶδον τὴν προτεραίαν ἕνα σκύλον, τοῦ ὁποίου τὰ χαρακτηριστικὰ ὡμοίαζον πρὸς τὰ τοῦ Ἰακώβου, συρόμενον διὰ σχοινίου περὶ τὸν λαιμὸν ὑπὸ δύο ἀνδρῶν. Οὗτοι ὡμίλουν καὶ ἐγέλων μεγαλοφώνως. Ὁ εἷς ἔλεγε·

— Δὲν πρέπει νὰ ἦνε τινὰς πολὺ εὐαίσθητος μὲ τέτοιον καιρό. Ἡ ζωὴ ἑνὸς ἀνθρώπου εἶνε προτιμότερη ἀπὸ τὴ ζωὴ ἑνὸς σκύλου.

Ὁ ἄλλος ἐπρόσθεσεν·

— Ὁ γιατρὸς θὰ μᾶς δώσῃ βέβαια δι' αὐτὸν ἕνα τάλληρο, καὶ δὲν θὰ ῥωτήσῃ ποῦ τὸν 'βρήκαμε.

Ὁ Καλὲβ ἔτρεμεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

— Ὁδηγῆστέ με σ' αὐτὸν τὸ γιατρό, ἀνέκραξε μὲ φωνήν, ἡ ὁποία ἐφόβισε τὰ παιδία, διότι ἔπαλλεν ὡς σάλπιγξ διατάσσουσα ἐπίθεσιν.

Ὅταν τὰ παιδία ἔφθασαν πρὸ τῆς θύρας τοῦ ἰατροῦ, ἀφῆκαν τὸν τυφλὸν καὶ ἀπεμακρύνθησαν μέχρι τῆς γωνίας τῆς ὁδοῦ, ὁπόθεν παρετήρουν. Εἷς ὑπηρέτης ἤνοιξε τὴν θύραν.

— Τὸ σκύλο μου! εἶπεν ὁ τυφλὸς μὲ φωνὴν τρέμουσαν ἐκ τῆς συγκινήσεως. Τί τὸν ἐκάμετε; Εἶχεν ἄσπραις τρίχαις, καθὼς ταῖς ἰδικαῖς μου, ἦτον ἰσχνὸς 'σὰν κ' ἐμένα, καὶ 'μποροῦσε τινὰς νὰ μετρήσῃ τὰ πλευρά του.

Τὸ ψῦχος ἦτο τόσον δριμύ! Ὁ βόρειος ἄνεμος καὶ ἡ χιὼν ἐμάστιζον τὸ πρόσωπον τοῦ ὑπηρέτου, ὅστις εὗρεν ὅτι ἐγένετο κακὴ ἐκλογὴ τῆς στιγμῆς ὅπως συνδιαλεχθῇ ἐν ὑπαίθρῳ μὲ γέροντα τυφλόν.

— Τὸν σκύλο σου; εἶπε· μωρολογᾷς, καλέ μου ἄνθρωπε, ἐδῶ δὲν ἔχομεν σκύλους.

Ἡτοιμάζετο νὰ κλείσῃ τὴν θύραν, ἀλλ' ὁ Καλέβ, ταχύτερος αὐτοῦ, ἔθηκε τὴν ῥάβδον του διὰ μέσου τοῦ κατωφλίου.

— Τὸν σκύλο μου! ἐπανέλαβε κραυγάζων ἰσχυρότερον, θέλω τὸν σκύλο μου!

Εἷς κύριος κατέβαινε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν κλίμακα, φορῶν καθαρώτατα μαῦρα ἐνδύματα καὶ λευκότατον περιλαίμιον. Ἐμειδία αὐταρέσκως.

— Τί τρέχει; εἶπεν ἡσύχως προχωρῶν εἰς τὴν θύραν. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ ἐλεημοσύνην; Δὲν ἀγαπῶ τοὺς ἐπαίτας... Ἕνας σκύλος, λέγετε, κάτισχνος καὶ λευκός; Ναί, μοῦ τὸν ἔφερον ἐδῶ χθὲς τὸ ἑσπέρας μὲ δύο ἄλλους. Ἄθλιον ζῷον! Δὲν ἤξιζε τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα μοῦ εἶχε στοιχίσει. Ἔκλαιεν ὅλην τὴν νύκτα καὶ ἠναγκάσθην νὰ τοῦ κόψω τὸν λαιμὸν πρὶν δυνηθῶ νὰ τὸν χρησιμοποιήσω.

— Ἄθλιον! λέγετε!

— Μὴ αὐθαδιάζεις, γέρο· εἶμαι φυσιολόγος, καὶ οἱ νόμοι μὲ προστατεύουν, καὶ πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑποκείμενα πρὸς μελέτην. Φύγε, προσέθηκε μὲ ἀλαζονικὴν χειρονομίαν Θέλεις τὸ σῶμά του; Ὢ! ὅσον δι' αὐτό, εὐχαρίστως. Δός το, Ἰωσήφ, εἰνε εἰς τὴν ὀπισινὴν αὐλήν!

Καὶ ὁ φυσιολόγος, μέλος δωδεκάδος σοφῶν

Digitized by Google

εταιριῶν ἐν Εὐρώπῃ, μεγίστης ἀπολαύων ὑπολήψεως καθ' ἅπασαν τὴν Μεγάλην Βρετανίαν διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ, διηυθύνθη εἰς τὸ γραφεῖόν του ὅπως ἐκθέσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν πειραμάτων, τὰ ὁποῖα ἐποίησε τὴν προτεραίαν ἐπὶ τριῶν κυνῶν, ὧν ὁ εἷς ἦτο ὁ ταλαίπωρος Ἰάκωβος.

Ὁ Καλὲβ ἔλαβε μὲ οἶκτον εἰς τὰς ἀγκάλας του τὸ ἀκρωτηριασμένον σῶμα τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ φίλου, μετὰ σπαρακτικῆς δὲ στοργῆς περιέφερε τὰς χεῖράς του ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, τοῦ καθημαγμένου τραχήλου καὶ τῶν ἐξεχουσῶν πλευρῶν.

— Θεέ μου! εἶπεν ἀκίνητος πρὸ τῆς κλεισθείσης θύρας, τώρα σ' εὐλογῶ, διότι δὲν ἔχω 'μάτια διὰ νὰ ἰδῶ τὸ βδελυρὸν ἔργον τῶν πλασμάτων σου.

Εἶτα, ἐξαγαγὼν τῶν θυλακίων αὐτοῦ παλαιὸν ῥάκος χρησιμεῦον αὐτῷ ὡς ῥινόμακτρον, ἐτύλιξε τὸ λείψανον τοῦτο, πολυτιμότερον θησαυροῦ δι' αὐτόν.

Τὰ δύο παιδία, τὰ ὁποῖα τὸν παρεμόνευον ἐκ τῆς γωνίας τῆς ὁδοῦ ἔσπευσαν παρ' αὐτῷ καὶ τὸν ὡδήγησαν μέχρι τῆς θύρας του.

Μετά τινας ὥρας οἱ γείτονες ἐκπλαγέντες διότι δὲν ἤκουον αὐτὸν κινούμενον, καὶ φοβούμενοι μήτοι ἦτο ἀσθενής, εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ εὗρον τὸν Καλὲβ καθήμενον κατὰ γῆς καὶ κρατοῦντα ἐπὶ τῶν γονάτων του τὸ σῶμα τοῦ δυστυχοῦς Ἰακώβου. Ἐννόησαν τότε τὴν ἄφωνον ἀπελπισίαν τοῦ γέροντος.

*

Ζῇ πάντοτε ὁ γέρων τυφλὸς μόνος καὶ ἄνευ συντρόφου. Οἱ γείτονές του πράττουσι δι' αὐτὸν ὅ,τι δύνανται, σπανίως δὲ στερεῖται τεμαχίου ἄρτου καὶ ἑνὸς κυπέλλου τείου. Κατὰ πᾶσαν ἑσπέραν, ὅταν σημάνῃ ἡ πέμπτη ὥρα, ἐγείρεται τῆς χωλῆς καθέκλας του, ἀνοίγει τὴν θύραν του, καὶ ἀκροᾶται μήτοι τέσσαρες μικροὶ πόδες ἀντηχοῦσιν ἐπὶ τῆς κλίμακος.

Τρελλός! θὰ εἴπωσιν, ἔγεινε τρελλός!

Φεῦ! Οἱ σοφώτεροι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶνε πολλάκις ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ὀνομάζουσι τρελλούς;

Belgravia.

Ἡ δόξα ἀναγκάζει συνήθως τὸν ἔντιμον ἄνθρωπον νὰ ὑποστῇ τὰς αὐτὰς δοκιμασίας, τὰς ὁποίας τῷ ἐπιβάλλει καὶ ἡ τύχη, τουτέστιν ἀμφότεραι τὸν ἀναγκάζουσι, πρὶν ἢ τὸν ἀφήσωσι νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτῶν, νὰ πράξῃ ἢ νὰ ἀνεχθῇ πράγματα ἀνάξια τοῦ χαρακτῆρός του. Ὁ ἀνὴρ ὅμως ὁ ἔχων ἄτρεπτον τὴν ἀρετὴν ἀπωθεῖ τότε ἀμφοτέρας, καὶ ἀποσύρεται ἐν τῇ ἀφανείᾳ ἢ ἐν τῇ ἀτυχίᾳ.

Ἡ ὑπὸ τὸν κάτωθι τίτλον οἰκογενειακὴ μελέτη, ἣν δημοσιεύομεν σήμερον, μετεφράσθη ἐκ τοῦ νεωτάτου συγγράμματος τοῦ γνωστοῦ γάλλου λογογράφου Γουστάβου Δρόζ: *Τὸ παιδίον*. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς μετὰ παρατηρητικότητος σπανίας καὶ χάριτος ἀπαραμίλλου μελετᾷ τὸ παιδίον, σπουδάζει τὸν ἐν αὐτῷ κατὰ μικρὸν διαμορφούμενον ἄνθρωπον καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ, περιγράφει δ' ἐπαγωγότατα τὴν σχέσιν τῶν γονέων πρὸς τὸ μικρὸν καὶ ἐπέραστον πλάσμα, τὰς συγκινήσεις αὐτῶν καὶ τὰς ἀνησυχίας, λίαν ἐντέχνως ἅμα παρεισάγων τὰ περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδίων βαθέα πορίσματα αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀξιανάγνωστα κεφάλαια θέλομεν παράσχει τοῖς ἀναγνώσταις τῆς *Ἑστίας*.

Σ. τ. Δ.

ΠΑΤΗΡ ΚΑΙ ΤΕΚΝΟΝ

Περὶ τὸ τρίτον ἢ τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του μεταμορφοῦται μεγάλως τὸ παιδίον καὶ ἐκδηλεῖ ἐναργῶς τὸ γένος αὐτοῦ. Διασπαράσσει τοὺς ναστοχαρτίνους ἵππους του, θραύει τὰ τύμπανά του, φυσᾷ εἰς σάλπιγγας μετ' ἀπελπιστικῆς ἐπιμονῆς, καταστρέφει τὰ εὔθραυστα ἔπιπλα καὶ δεικνύει θορυβώδεις ἐχθρικὰς διαθέσεις πρὸς τὰ ὑαλικά... Ἔγεινε πλέον ἀνήρ.

Ἡ ἐπιεικὴς μήτηρ αὐτοῦ, εἶν' ἀληθές, διαβεβαιοῖ μειδιῶσα ὅτι τὰ παιδία ἔχουν ἀνάγκην κινήσεως καὶ ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ αὕτη ζωηρότης εἶνε ἀσφαλὲς τεκμήριον τῆς ὑγιείας αὐτοῦ, ἀλλ' εἶνε βέβαιον ἐπίσης ὅτι πολλοὶ φίλοι τῆς οἰκογενείας, μεμψίμοιροι ἀναμφιβόλως καὶ δύστροποι, δὲν ἔρχονται ὅσον ἄλλοτε συχνὰ εἰς τὴν οἰκίαν, ἢ ἐκλέγουσι διὰ τὰς ἐπισκέψεις των τὰς ὥρας καθ' ἃς τὸ παιδίον κοιμᾶται ἡσύχως κουρασμένον.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ καταδικάσωμεν καθ' ὁλοκληρίαν τοὺς φίλους τούτους, διότι τὸ παιδίον καταντᾷ πράγματι ἀνυπόφορον. Αὐτὸς ὁ πατήρ του, ὅστις εἶνε ἡ προσωποποίησις τῆς πρᾳότητος, ἀναγκάζεται νὰ τὸ ὁμολογῇ ἐνίοτε. Ἐν τούτοις ὅταν πράττῃ τοῦτο, ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του διαψεύδει τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων του οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν καταλείπουσα ὅτι δὲν εἶνε τόσον δυσηρεστημένος ὅσον προσπαθεῖ νὰ φαίνεται.

Μολονότι ὀργίζεται καὶ κραυγάζει κ' ἐπιπλήττει, εὐχερῶς δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν ὅτι αἱ ἀταξίαι τοῦ υἱοῦ του προξενοῦσιν εἰς αὐτὸν μεγάλην χαράν· ἀκούων τὸν κρότον τῶν θραυομένων πιναχίων αἰσθάνεται νέαν τινὰ καὶ ἰδιάζουσαν στοργήν, ἣν οὐδέποτε τέως εἶχεν αἰσθανθῆ. Ἐναβρύνεται διὰ τὰ κατορθώματά του, ἅτινα κατ' αὐτὸν ἐξαγγέλλουσιν ἀνδρικὸν τὸν χαρακτῆρα τοῦ υἱοῦ του.

Ἂν τὸ παιδίον ξεκοιλιάζῃ τοὺς ἵππους του, αἰτία τούτου εἶνε ὅτι θὰ γείνῃ γενναῖος ἀνήρ· ἂν φυσᾷ ἀδιακόπως εἰς λευκοσιδηροῦς σωλῆνας, τοῦτο προέρχεται διότι αἰσθάνεται ἀκατανίκητον κλίσιν πρὸς τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα. Καὶ διατί ἄλλο, σᾶς παρακαλῶ, συντρίβει τὰς ὑάλους τῶν παραθύρων εἰμὴ διὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι βραδύτερον θὰ καταστῇ δραστηριώτατος ἀνήρ; Ἂν προσέξῃ

τις μάλιστα συντόνως δύναται νὰ ἴδῃ ὅτι μαρτυρεῖ πολλὴν τόλμην ὁ τρόπος αὐτοῦ δι' οὗ τραβᾷ τὴν οὐρὰν τοῦ σκύλλου, ἢ σταματᾷ τὸ ἐπὶ τοῦ τοίχου ὡρολόγιον.

Πῶς φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε κοριτσάκι ὁ υἱόκας του! τὸ ἔχει τὸ αἷμα βλέπετε. «Τέτοιοι εἴμεθα ὅλοι μας εἰς τὴν οἰκογένειάν μας, ψιθυρίζει ὁ εὐτυχὴς πατήρ· ἀμὴ κ' ἐγὼ δὰ εἰς τὴν ἡλικίαν του δὲν ἤμην καλλίτερος, ἤμην σωστὸς διάβολος!»

Τὸ παιδίον λοιπὸν καθίσταται κάτοπτρον, ἐν ᾧ ὁ πατὴρ ἀρέσκεται νὰ ἐμβλέπῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα. Τῷ φαίνεται ὅτι ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ὄντος ἐκείνου ἀρχίζει ἐκ νέου ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ, ὅτι ἀναβιοῖ, ἀναγεννᾶται. Ποίαν ἐπίδρασιν θὰ ἔχω ἐπὶ τοῦ παιδίου τούτου τὸ ὁποῖον εἶνε ἄλλος ἐγώ! λέγει καθ' ἑαυτόν· θ' ἀφαιρέσω ἀπ' αὐτοῦ ὅλα τὰ ἐμπόδια τὰ παρακωλύσαντα τὴν πορείαν μου, θ' ἀπομακρύνω ἀπὸ τὸν δρόμον του τοὺς λίθους εἰς οὓς προσέκρουσα, θὰ τὸ βοηθήσω μὲ τὰς συμβουλάς μου καὶ μὲ τὴν πεῖράν μου!.. Θὰ τὸ καταστήσω εὐτυχές· θὰ τὸ κάμω ἄνθρωπον μὲ ἀξίαν, μὲ προτερήματα, περιζήτητον, ἀπὸ τὰς δάφνας δὲ ἃς ἀφθόνως θέλει δρέψει θὰ κρατήσω τὸ εἰς ἐμὲ ἀνῆκον μερίδιον.

Ἀνθρωπίνη ἀδυναμία!

Ὦ, βεβαίως, κανεὶς δὲν ἀρνεῖται ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ τέκνου κερδοσκοπία τοῦ πατρὸς εἶνε ἀδυναμία, ἀλλὰ τὸ παράγον τὴν ἀδυναμίαν ταύτην αἴσθημα εἶνε ἡ ἀφοσίωσις. Τίς θὰ μεμφθῇ τὸ διαυγὲς ῥυάκιον διότι συμπαρασύρει ἐνίοτε καὶ ὀλίγην ἰλύν;

Τὰ βαθέα αἰσθήματα ἔχουσιν ἀναριθμήτους ῥίζας περιβαλλούσας τὴν καρδίαν, διευθυνομένας κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν, τρεφομένας ἐξ αὐτῆς καὶ ἀπορροφώσας ταὐτοχρόνως ἐλαττώματα καὶ προτερήματα. Ἀνευρίσκομεν μὲν ἐν τῇ πατρικῇ στοργῇ πάσας τὰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας, ἀνευρίσκομεν ὅμως καὶ πάντα τὰ μεγάλα αἰσθήματα, διὰ τοῦτο ἐπιεικῶς πρέπει νὰ ψέγωμεν τοὺς δυστυχεῖς πατέρας.

Ἡ ματαιότης αὐτῶν εἶνε ἄλλως τε χορδὴ ἀκαταπαύστως δονουμένη, καὶ ἂν θέλετε νὰ εὐαρεστήσετε εἴς τινα ἐξ αὐτῶν, ἀδιάφορον ποῖον, εἰπέτε τῳ ἀδιστάκτως:

— Μὰ πόσο σᾶς ὁμοιάζει ὁ υἱός σας! ποτέ μου δὲν εἶχα ἰδεῖ τέτοια ὁμοιότητα. Σᾶς βεβαιῶ!

Ὁ πατὴρ φιλαρέσκως τότε θ' ἀπαντήσῃ:

— Ὄχι δὰ καὶ τόσο.,. ναί, δὲν λέγω, ἔχετε δίκαιον, πρὸ πάντων ὅταν τὸ βλέπετε ἀπὸ τὸ πλάγι.

Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἀπέλθετε θὰ προσείπῃ:

«Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἔχει βλέμμα ἀετοῦ· τί διαβολοξυδέρκεια πάλιν εἶν' αὐτή· τίποτε δὲν τοῦ διαφεύγει!»

Ἡ ὁμοιότης αὕτη τοῦ υἱοῦ του πρὸς αὐτὸν τὸν εὐχαριστεῖ μέχρι τοῦ βάθους τῆς καρδίας του, θὰ ᾐσθάνετο δὲ μυχίαν καὶ μυστικὴν χαρὰν καὶ ἂν ἔτι ἡ ὁμοιότης αὕτη ἐξεδηλοῦτο διὰ μικροῦ τινος φυσικοῦ ἐλαττώματος, μυωπίας παραδείγματος χάριν, ἢ ῥινὸς ὑπερμεγέθους, ἢ ἄλλης δυσαρέστου ἀρρυθμίας τοῦ προσώπου.

Μὴ νομίσητε ἐν τούτοις ὅτι ὁ πατὴρ οὗτος εἶνε τέρας! Ἐνώπιον δύο ἢ τριῶν φίλων, θὰ μεμψιμοιρήσῃ πρῶτος κατὰ τῆς κληρονομικῆς ταύτης μεταβιβάσεως τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἐλαττωμάτων, ἀλλ' ἅμα μείνῃ μόνος συνδιαλλακτική τις φωνὴ θὰ ψιθυρίσῃ εἰς τὸ οὖς του:

« — Δὲν ἐννοεῖς δά, καϋμένε, ὅτι αὐτὴ ἡ πελωρία μύτη εἶνε ὡς ὑπογραφὴ τοῦ ἔργου σου καὶ ἐπίσημος ἀναγνώρισις τῶν δικαιωμάτων σου; Παρεπονέθης ποτέ σου κατὰ τῆς ῥινικῆς ταύτης προεξοχῆς τὴν ὁποίαν σοὶ μετεβίβασαν οἱ γονεῖς σου;—χωρὶς νὰ τὸ θέλουν, ἐννοεῖται, διὰ νὰ εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν.—Βεβαίως ὄχι· ποτὲ δὲν παραπονέθης. Τότε λοιπὸν διατί θέλεις καὶ καλὰ καὶ σώνει νὰ σοῦ μεμφθῇ ὁ υἱός σου διὰ τὴν οἰκογενειακὴν αὐτὴν κληρονομίαν; Οὔτε σὺ δὲν τὸ ἔκαμες ἐκ κακεντρεχείας. Πίστευσέ με, μὴ θεωρῇς ὡς ἐλάττωμα τὴν μεγαλοπρέπειαν ταύτην τῆς ῥινός, ἥτις ἐπὶ τέλους ἀποτελεῖ διακριτικὸν γνώρισμα προσμαρτυροῦν τὴν προσωπικότητά σου καὶ καθιστῶν στενοτέραν τὴν μεταξύ σας ἀλληλεγγύην. Ἀγάπα τον περισσότερον διὰ τὸ ἀσύνηθες ἀλλ' εὐάρεστον εἰς σὲ κληροδότημά σου.»

Οὕτω ψιθυρίζει ἡ συνδιαλλακτικὴ φωνή, συνήθως δὲ κρίνεται ὡς ὀρθὰ λέγουσα. Οὐ μόνον διὰ τὴν φυσικὴν ταύτην ὁμοιότατα εὐχαριστεῖται ὁ πατήρ, ἀλλ' ἰδίᾳ διὰ τὴν ὁμοιότητα ἣν τὸ τέκνον του ἐκ μιμήσεως πρὸς αὐτὸν θέλει νὰ ἔχῃ προσπαθοῦν νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ὅσον τὸ δυνατὸν ἐκφανεστέραν.

Ὀλίγον φροντίζει τὸ παιδίον περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἰδεῶν, τῶν κλίσεων καὶ τῶν ἕξεων τοῦ πατρός· μιμεῖται τὰ πάντα ἀνεξετάστως, ἀνεξελέγκτως, τὰ προσοικειοῦται δ' ὡς ὠθούμενον ὑπὸ ὁρμεμφύτου ἀνάγκης.

Χονδραίνει τὴν φωνήν του ὅπως ὁμοιάζει πρὸς τὸν πατέρα του, μιμεῖται τὰς χειρονομίας του. Φαίνεται προστατεῦον τὴν μητέρα του ὅτε ἐξέρχεται μετ' αὐτῆς, θέλει θυλάκια ἐπὶ θυλακίων εἰς τὰ ἐνδύματά του. «Ἐγώ, νὰ τὸ ξεύρετε, λέγει ἐξαπτόμενον, σὰν μεγαλώσω θὰ ἔχω μουστάκια, καὶ μπαστοῦνι, καὶ ψηλὸ καπέλο, καὶ δὲν θὰ φοβοῦμαι τὴν νύκτα καὶ θὰ λέγω: «Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος! ὅπως ὁ πατέρας.»

Μελετήσατε τὸ παιδίον τὴν ὥραν τοῦ γεύματος, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν προσηλοῖ τοὺς μεγάλους παρατηρητικοὺς ὀφθαλμούς του ἐπὶ τοῦ ὀξυθύμου πατρός του λέγοντος «Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος!» καὶ μὲ στόμα κεχηνός, κρατοῦν τὸ κοχλιάριον εἰς τὴν χεῖρά του μελετᾷ τὸ προσφιλὲς αὐτῷ πρότυπον μετ' ἐκφράσεως ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ.

Digitized by Google

Ἡ πρὸς τὸν πατέρα ἀφοσίωσις αὕτη τοῦ τέκνου μοὶ ἐνθυμίζει τὴν θελκτικὴν φρᾶσιν παιδίου μεθ' οὗ συνεβάδιζόν ποτε.

Διελθόντες ὁδόν τινα εἴδομεν εὐρύωμον καὶ ῥωμαλέον κλητῆρα.

— Οἱ κλητῆρες δὲν εἶνε ἀπ' ὅλους πειὸ δυνατοί; μὲ ἠρώτησε.

— Ναί, μικρέ μου, εἶνε πολὺ δυνατοί.»

Ἐσκέφθη ἐπὶ στιγμὴν καὶ μετὰ βαθείας πεποιθήσεως προσεῖπε:

— Ναί, ἀλλὰ δὲν εἶνε δυνατοὶ σὰν τὸν μπαμπᾶ!

Ἂν ἐξέφερον τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ῥώμης τοῦ πατρός του, ὅστις ἄλλως τε ἦτο πᾶν ἄλλο ἢ ῥωμαλέος, αἱ σχέσεις ἡμῶν ἤθελον διακοπῆ διὰ παντός.

Ἐκ τούτου ἕπεται, καλέ μου φίλε, ὅτι εἶσαι τὸ ἰδανικὸν τοῦ τέκνου σου ὁ τύπος τῆς ἰσχύος, τῆς καλλονῆς, τῆς νοημοσύνης.

— Ποσάκις ἀπατᾶται! θὰ μοῦ εἴπῃς.

Ἐδίσταζον νὰ κάμω τὴν παρατήρησιν ταύτην ἀλλὰ λεχθεῖσαν ἤδη τὴν συμμερίζομαι καὶ ὁμολογῶ ὅτι ὁ φλογερός του θαυμασμὸς ὑπερβαίνει τὰ ὅρια.

Διὰ τοῦτο δὲν σὲ συγκινεῖ ἡ ὑπερβολὴ τῆς πλάνης του ἀλλ' ἡ εἰλικρίνεια αὐτῆς· δὲν σὲ συγκινεῖ ἡ ὑπερβολικὴ ἀξία ἣν σοὶ ἀποδίδει, ἀλλ' ἡ πίστις ἣν ἔχει πρὸς τὴν ἀξίαν ταύτην. Μειδιᾷς ὅταν ἀκόπως σὲ μεταμορφόνῃ εἰς ἥρωα, ἀλλ' ἔρχονται δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου ὅταν σκέπτεσαι ὅτι πιστεύει εἰς τὸν φαντασιώδη ἡρωϊσμόν σου μόνον καὶ μόνον διότι σὲ ἀγαπᾷ πολύ, καὶ ὅτι ὅλαι αἱ περὶ σοῦ ὀνειροπολήσεις του, κωμικαὶ ἐνίοτε, μαρτυροῦσι στοργήν, καὶ στοργὴν τυφλήν, ἀπόλυτον.

Κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς αὐστηρᾶς ἠθικῆς, δὲν τὸ ἀγνοῶ, πρέπει νὰ διορθώνωμεν τὰς πεπλανημένας αὐτοῦ ἰδέας, νὰ ἐντείνωμεν τὴν κρίσιν του, ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἔκτακτος γενναιότης, ὅπως εἴπωμεν εἰς αὐτό:

— Βλέπε με ὅπως εἶμαι καὶ ὄχι καλλίτερον· παρατήρει τὰ ἐλαττώματά μου, καὶ μὴ τὰ μιμῆσαι.

Πολὺ δ' εὐκολώτερον εἶνε εἰς τὸν πατέρα νὰ διορθώσῃ τὰ σφάλματα αὐτοῦ, νὰ λάβῃ ὡς ὑπογραμμὸν τὴν ἰδανικὴν εἰκόνα ἣν ὁ μικρὸς ποιητὴς ἐζωγράφησεν ἐν τῇ καρδίᾳ του ὅπως μὴ φανῇ ὅτι ἠπατήθη τὸ παιδίον τοιοῦτον ὀνειρευθὲν τὸν πατέρα του.

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐνασκοῦμεν ἐπὶ τοῦ τέκνου μας μεγίστην ἐπίδρασιν, πολλάκις δὲ ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν καὶ παρὰ τὴν θέλησίν μας.

Ὁ βίος ἡμῶν εἶνε τὸ κατώφλιον τοῦ ἰδικοῦ του. Διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μας βλέπει τὸν κόσμον.

Ἐπωφελήθητε, νεαροὶ πατέρες, τὰς πρώτας στιγμὰς τῆς ἀθωότητος τοῦ τέκνου σας· προσπαθήσατε νὰ εἰσέλθητε εἰς τὴν μικρὰν καρδίαν του καθ' ἣν στιγμὴν διανοίγεται καὶ ἐνοικήσατε εἰς αὐτήν.

Ν' ἀγαπώμεθα ὑπὸ τοῦ ὄντος τὸ ὁποῖον ἀγαπῶμεν, τοῦτο δὲ εἶνε τὸ μέγα πρόβλημα τοῦ βίου καὶ τὸ μόνον ἴσως ἄξιον μερίμνης; Ὁ κερδαίνων τὴν ἀγάπην τοῦ τέκνου του, οἰκονομεῖ εὐτυχίαν διὰ τὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος. Ἕκαστον ἔτος, φίλε μου, θ' ἀφαιρῇ ἀπὸ σοῦ ἓν μέρος τοῦ βίου σου· τὸ πνεῦμά σου κατὰ μικρὸν θ' ἀπολέσῃ τὴν ἰκμάδα του καὶ θ' ἀπαιτήσῃ ἀνάπαυλαν, ἐφ' ὅσον δὲ ζῇς ὀλιγώτερον διὰ τοῦ πνεύματος, θὰ ζῇς περισσότερον διὰ τῆς καρδίας, ὥστε ἡ ἀγάπη τῶν ἄλλων, ἥτις τέως σοὶ ἦτο ἁπλῶς εὐάρεστον ἐπιδόρπιον θέλει καταστῇ διὰ σὲ ἀναγκαία τροφή.

Ἀλλ' ἡ υἱικὴ στοργὴ δὲν γεννᾶται διὰ μιᾶς· Ἡ φωνὴ τοῦ αἵματος εἶνε φωνὴ ποιητικὴ μᾶλλον ἢ ἀληθής. Ἡ ἀγάπη τῶν τέκνων ἀποκτᾶται, κερδαίνεται· εἶνε συνέπεια καὶ ὄχι αἰτία, ἡ δ' εὐγνωμοσύνη εἶνε ἡ ἀρχὴ αὐτῆς.

Πρέπει λοιπὸν πρὸ παντὸς ἄλλου τὸ παιδίον νὰ αἰσθανθῇ εὐγνωμοσύνην πρὸς σέ. Μὴ ἀπατᾶσαι δὲ νομίζων ὅτι εὐγνῶμον θὰ σοι εἶνε διὰ τὴν περὶ αὐτοῦ ἐνδελεχῆ μέριμναν, διὰ τὰ περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ ὄνειρα ἢ διὰ τὴν πλουσίαν προῖκα ἣν θὰ συναγάγῃς δι' αὐτό, ἂν τὸ τέκνον σου εἶνε κόρη.

Ἡ τοιαύτη εὐγνωμοσύνη ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν μικρὸν ἐγκέφαλον σκέψεις ἀνωτέρας τῆς ἀντιλήψεώς του καὶ κοινωνικὰς γνώσεις ὑπερτέρας τῆς ἡλικίας του.

Ἡ εὐγνωμοσύνη αὐτοῦ ἔσται κατ' ἀρχὰς ὑπολογισμὸς ἐγωϊστικός, φυσικὸς καὶ ὀλίγον περίπλοκος· ἂν τὸ ἔκαμες νὰ γελάσῃ, ἂν τὸ διασκέδασες, θὰ ἐπιθυμῇ τὴν παρουσίαν σου καὶ θὰ τείνῃ πρὸς σὲ τοὺς μικρούς του βραχίονας κραυγάζον «Κι' ἄλλο!» Καὶ βραδέως ἡ εὐγνωμοσύνη θέλει γεννηθῇ ἐν αὐτῷ ὡς ἡ ἔκφρασις τῆς εὐχαριστείας ἀναβαίνει εἰς τὰ χείλη ἐκείνου τὸν ὁποῖον κατεστήσαμεν εὐτυχῆ.

Λοιπόν, καλέ μου φίλε, μάθε τὴν τέχνην τοῦ διασκεδάζειν τὸ τέκνον σου. Οὐ μόνον ἡ καρδία σου θὰ εὕρῃ ἐν τούτῳ τὰς ἡδυτέρας τῶν συγκινήσεων, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμά σου θὰ δυνηθῇ νὰ δείξῃ ὅλην τὴν ὀξύτητα καὶ διορατικότητα αὐτοῦ. Τί ἁβρότερον, τί συγκινητικώτερον, ἀλλὰ καὶ τί φιλοσοφικώτερον τῆς πρὸς τὰ μικρὰ παιδία ἐπαφῆς ταύτης;

Ἂν αἱ θύραι τῆς οἰκίας σου εἶνε κλεισταί, μὴ διστάζῃς, καλέ μου φίλε, μιμήθητι τὴν φωνὴν τοῦ πετεινοῦ. Ἀπάντησον μετὰ προθυμίας εἰς τὰς μυρίας ἐρωτήσεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον παραλόγους, τὰς ὁποίας θὰ σοι ἀποτείνῃ τὸ χαριτωμένον παιδάκι, καὶ αἵτινες εἶνε ἠχὼ τῶν θελκτικῶν του ὀνείρων. Καὶ ἂν μάλιστα ἀπαιτήσῃ νὰ κάμῃ ἕνα μικρὸν περίπατον ἐπὶ τῶν

Digitized by Google

ὤμων σου, ἢ σοῦ τραβήξῃ ὀλίγον τὰ γένειά σου, ἐν ᾧ σοῦ προσφέρῃ τὰ ῥόδινά του χείλη, θερμὰ ἐκ τῶν φιλημάτων, τί κακὸν τάχα θὰ πάθῃς;

Μὴ νομίσῃς ὅτι ὁ τοιοῦτος τρόπος τοῦ φέρεσθαι θὰ μειώσῃ τὸ πατρικόν σου γόητρον. Τοὐναντίον δι' αὐτοῦ θ' ἀποκτήσῃς ἐπὶ τοῦ τέκνου σου βαθεῖαν καὶ διαρκῆ ἐπίδρασιν, προερχομένην ἐκ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης. Ἡ ἐκτίμησις καὶ ὁ σεβασμὸς συμβιβάζονται κάλλιστα πρὸς τὴν στοργήν· δύνασαι νὰ μειδιᾷς χωρὶς ν' ἀπαρνηθῇς τὴν πατρικήν σου ἐξουσίαν καὶ νὰ ἐπιβάλῃς ὑπακοὴν χωρὶς νὰ εἶσαι αὐστηρός.

Εἶνε ἀνάγκη νὰ σὲ φοβῆται τὸ μικρὸν πλάσμα, ἂν φοβῆται μὴ σὲ δυσαρεστήσῃ καὶ σὲ λυπήσῃ;

Ἄκουσέ με λοιπὸν τί θὰ σοῦ εἰπῶ. Συναναστρέφου καὶ παῖζε μαζί του, τόσον ἀκριβῶς ὥςτε νὰ ἔχῃς τὸ δικαίωμα νὰ μείνῃς φίλος του. Κρύπτε τὴν πατρικήν σου ἐξουσίαν καὶ μόνον ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ δείκνυε αὐτήν. Πρότρεπε μετ' ἀγαθότητος καίτοι δύνασαι νὰ προστάττῃς ὡς κύριος· ἡ ὑποταγή του πρέπει νὰ εἶνε τοιαύτη ὥςτε νά σοι προξενῇ εὐχαρίστησιν· ἐν τῇ εὐπειθείᾳ του φρόντισε νὰ ἐνυπάρχῃ πολλὴ ἀγάπη. Συλλογίσου ὅτι τὰ παιδία ἔχουν ὀξύτητα κρίσεως, ζωηρότητα ἀντιλήψεως ἣν ἡμεῖς οὔτε φανταζόμεθα κἄν, ἐκτὸς ἂν μελετήσωμεν αὐτάς· συλλογίσου ὅτι ἔχουν τὸ ὁρμέμφυτον τοῦ δικαίου καὶ ὅτι λέξεις τινὲς τραχεῖαι καὶ ἄδικοι, τυχαίως ἐκστομισθεῖσαι, μένουσιν ἐγκεχαραγμέναι εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας των καὶ ἀναμιμνήσκονται αὐτῶν καθ' ὅλον τὸν βίον των.

Συλλογίσου ὅτι τὸ παιδίον σου αὐτὸ θὰ γείνῃ ἀνὴρ τοῦ ὁποίου ἡ στοργὴ θὰ θερμάνῃ τὰς ἡμέρας τοῦ γήρατός σου· σεβάσθητι αὐτὸ διὰ νὰ σὲ σεβασθῇ καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι καὶ τὸ ἐλάχιστον μέρος τοῦ σπόρου ὅστις ἐρρίφθη εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, θᾶττον ἢ βράδιον, θὰ παραγάγῃ τὸν καρπόν του.

Εὑρίσκονται πνεύματα τινὰ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λίκνου ἀτίθασσα καὶ ἀνυπότακτα θὰ μοῦ εἰπῇς. Πιθανόν· ἀλλ' εἶσαι βέβαιος ὅτι ἡ πρώτη λέξις ἣν ἤκουσαν τὰ μοχθηρὰ ταῦτα ὄντα δὲν ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς εἰς τὸ κακὸν ῥοπῆς αὐτῶν; Ποσάκις ἡ ἀπείθεια εἶνε συνέπεια ἀδεξίου καὶ ἀδίκου καταπιέσεως!

Μεταξὺ τῶν κακῶν ὁρμεμφύτων εὑρίσκεται συχνὰ καὶ ἓν καλόν, μικρὸν καὶ κεκρυμμένον, εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ δυνάμενον νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ ὡς ὅπλον ὅπως καταπολεμήσωμεν τὰ ἄλλα. Τοῦτο ἀπαιτεῖ, βεβαίως, καὶ κόπον πολὺν καὶ ἀγάπην, καὶ δεξιότητα· ἀλλ' ἡ ἀμοιβὴ πάντων τούτων θὰ εἶνε τόσον ἡδεῖα!

Καὶ ἐκτὸς τούτου τὰ παιδία εἶνε ἀξιαγάπητα, εἴτε λασπωμένα εἶνε, εἴτε ἀμέμπτως ἐνδεδυμένα, εἴτε τρέχουν εἰς τὸν ἥλιον καὶ εἰς τοὺς δρόμους καὶ κυλίονται εἰς τὴν κόνιν, εἴτε συνοδεύουν τὰς μητέρας των εἰς τὸν περίπατον, εἴτε τσαλαβοῦτοῦν μὲ τὰ παπάκια τὰ ὁποῖα κάμνουν *κουὶ κουί*, εἴτε συσσωρεύουν ἄμμον ἐν παραλίᾳ τινὶ ὑπὸ ἀριστοκρατικοῦ κόσμου θαμιζομένῃ, εἴτε πτωχὰ εἶνε ἐν ἑνὶ λόγῳ εἴτε πλούσια εἶνε ἐπέραστα. Καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δὲ ἔχουν τὴν αὐτὴν χάριν, τὴν αὐτὴν κωμικὴν σοβαρότητα, τὴν αὐτὴν ἀθωότητα, τὴν αὐτὴν ἀμεριμνησίαν, τὸ αὐτὸ θέλγητρον· θέλγητρον ἀνέκφραστον καὶ ἀκαταμάχητον, ὅπερ εὑρίσκομεν ἐν πάσῃ τῇ φύσει ἀπὸ τοῦ καλυκίζοντος ἄνθους μέχρι τῆς ὑποφωσκούσης ἠοῦς, μέχρι τοῦ εἰσερχομένου εἰς τὴν ζωὴν παιδίου.

Gustave Droz K.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΦΥΟΜΕΝΩΝ ΞΥΛΩΔΩΝ ΦΥΤΩΝ

Σκοποῦντες νὰ ἐκδώσωμεν προσεχῶς βοτανικήν, δασολογικὴν καὶ ὑλουργικὴν περιγραφὴν πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι φυομένων ξυλωδῶν φυτῶν[1]) καὶ ἐπιθυμοῦντες ὅπως τὸ ἔργον ἡμῶν καταστῇ ὅσον ἔνεστι τελειότερον, δημοσιεύομεν σήμερον ἀλφαβητικὸν πίνακα τῶν γνωστῶν ἡμῖν δημωδῶν ὀνομάτων αὐτῶν μετὰ παραθέσεως τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν, παρακαλοῦντες τοὺς λογίους ἁπασῶν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, ὡς καὶ πάντα ἄλλον, ἵνα συνδράμωσι τὸ ἐπιχειρούμενον ἔργον, ἀνακοινοῦντες ἡμῖν διὰ τοῦ Γραφείου τῆς *Ἑστίας* δημώδη ἢ καὶ ἀρχαῖα ὀνόματα ξυλωδῶν φυτῶν, ἔτι δὲ καὶ φράσεις, λέξεις δημώδεις τε καὶ ἀρχικὰς ἀναγομένας εἰς δασικὰ καὶ ὑλουργικὰ σχετικὰ πρὸς τὴν ὑλοτομίαν, κατεργασίαν, μεταφορὰν καὶ χρησιμοποίησιν τῆς ξυλείας καὶ παντὸς ἄλλου δασικοῦ προϊόντος ἔργα ἢ ἀντικείμενα. Ἐπίσης δηλοῦμεν ὅτι εὐγνωμόνως ἀποδεξόμεθα πᾶσαν διόρθωσιν καὶ ἐπίκρισιν τῶν τυχὸν ἐσφαλμένως ἐνταῦθα ἀναγραφομένων.

Ἀθήνησι, τῇ 15 Ἀπριλίου 1885.

Δρ. Ν. Χλωρος
ἐπιθεωρητὴς τῶν δασῶν.

Ἀβυζηὰ (Κεφαλληνία) Sambucus Ebulus, Lin.

Ἀγιόκλημα *Περικλύμενον* (Διοσκορ.) Lonicera etrusca santi.

Ἀγιόφυλλον (Κεφαλληνία) *Αἰγόκλημα* (?) Lonicera caprifolium, Lin.

[1]) Εἰς τὰ ξυλώδη φυτὰ ὑπάγονται ὡς γνωστὸν τὰ δένδρα, οἱ θάμνοι καὶ τὰ φρύγανα.

Digitized by Google

'Αγκορτσηὰ καὶ Γκορτσηὰ *'Αχρὰς* (Θεοφρ.) Pyrus amygdaliformis, Vill.
'Αγλαβιτσηὰ *Φιλλυρέα* (Θεοφρ.) Phillyrea angustifolia, Lin. *Φιλλυρέα*. (Διοσκ.). Phillyrea media, Lin.
'Αγλανιδηὰ *Φιλλυρέα* (Phillyrea).
'Αγλαντζινηὰ *Φιλλυρέα* (Phillyrea).
'Αγλαντινηὰ (Στερεὰ 'Ελλὰς) *Φιλλυρέα* (Phillyrea).
'Αγλέουρας (Κεφαλλ.) Euphorbia biglandulosa Desf.
'Αγράμπελη (Κεφαλληνία) *Κληματὶς ἑτέρα* (Διοσκορ.). Clematis flammula, Lin.
'Αγριάμπελο. *Ἄμπελος ἀγρία* τῶν ἀρχαίων. Vitis vinifera var. Sylvestris, Lin.
'Αγριαμυγδαληὰ *'Αμυγδαλῆ πικρὰ* τῶν ἀρχαίων. Amygdalus communis, Lin. var. a amara.
'Αγριαπιδηὰ *'Αχρὰς* (Θεοφρ.). Pyrus amygdaliformis, Vill.
'Αγριαχλαδηὰ *'Αχρὰς* (Θεοφρ.) Pyrus amygdaliformis, Vill.
'Αγριοβαλανιδηὰ *Δρῦς*. Quercus pubescens, Willd.
'Αγριόβατος *Χαμαίβατος* (Θεοφρ.) Rubus tomentosus, Lin.
'Αγριοβερικοκκηὰ Prunus Pseudoarmenica ~~Heldr. et~~ Sart.
'Αγριοζιζυφηὰ *'Ελαίαγνος* (Διοσκορ.) Elaeagnus angustifolia, Lin.
'Αγριοκερασηὰ *Πάδος*? (Θεοφρ.) Prunus Mahaleb, Lin.
'Αγριόκλημα *Ἄμπελος ἀγρία* τῶν ἀρχαίων. Vitis vinifera var. Sylvestris, Lin.
'Αγριοκορομηληὰ *ἀγρία Κοκκυμηλέα*? (Θεοφρ.) Prunus pseudoarmeniaca Heldr. et Sart.
'Αγριοκουμαρηὰ *'Ανδράχνη* (Θεοφρ.) Arbutus andrachne Lin.
'Αγριοκουτσουπηὰ (Κεφαλληνία) *Κερκὶς* (Θεοφρ.) Cercis Siliquastrum Lin.
'Αγριοκυδωνιὰ *Στύραξ* (Διοσκορ.) Styrax officinalis Lin.
'Αγριοκυδωνιὰ *Κράταιγος* (Θεοφρ.) Sorbus aria Crants. var. b. Græca.
'Αγριοκυπαρίσσι. *Ἄρκευθος* (Διοσκορ.) Juniperus Phoenicea, Lin.
'Αγριόλευκα | 'Αγριολεύκη } Populus tremula, Lin.
'Αγριομηληὰ. *Μηλέα* τῶν ἀρχαίων Pyrus malus Lin.
'Αγριομηληὰ (Κρήτη) Eriobotrys Japonica Lindl = ἡ Μεσπιλέα ἡ ὀξυνοὺς παράγουσα καρπούς.
'Αγριομοσκηὰ ἢ ἀγριομουσκηὰ Rosa sempervirens, Lin.
'Αγριόπευκο. *Πεύκη ἰδαία* (Θεοφρ.) Pinus laricio Poir.
'Αγριοπλάτανος. Σφένδαμνος γλεῖνος? (Θεοφρ.) Acer platanoides Lin.
'Αγριοσιναμική. *Κολυτέα* (Θεοφρ.) Colutea Arborescens, Lin.
'Αγριοσταφυληὰ. *Ἄμπελος ἀγρία* τῶν ἀρχαίων Vitis vinifera var. Sylvestris, Lin.
'Αγριοσυκηά. *'Ερινεὸς* τῶν ἀρχαίων. Ficus carica, Lin. var. caprifica.
'Αγριοτζιτζυφηά. *'Ελαίαγνος* (Διοσκορ.) Elaeagnus angustifolia, Lin.
'Αγριοτριανταφυληὰ. *Κυνόσβατος* (Θεοφρ.) Rosa canina, Lin.
'Αγριοφασκομηλιά. *Κίστος θῆλυς* Cistus parviflorus, Lam.
'Αγριοφραγκοστάφυλα. Ribes grossularia, Lin.
'Αγρουγκηά. *Κράταιγος* (Θεοφρ.) Crataegus monogyna Willd.
'Αζόγερας. *'Ανάγυρος* τῶν ἀρχαίων. Anagyris foetida, Lin.
'Αηλιάκα (Κεφαλληνία) *Σμῖλαξ τραχεῖα* (Διοσκορ.) Smilax aspera. Lin. ὁ κοινῶς *ἀρκουδόβατος*.
'Αληφασκηά. *'Ελελίσφασκος* τῶν ἀρχαίων. Salvia calycina Sibth. καὶ S. triloba.
'Αλμυρίκη. *Μυρίκη* (Θεοφρ.) Tamarix.
'Αμπελίνα. *Κληματὶς ἑτέρα* (Διοσκορ.) Clematis frammula, Lin.
'Αμυγδαληά. *'Αμυγδαλῆ* τῶν ἀρχαίων amygdalus communis dulcis, Lin.
'Ανάγυρος. *'Ανάγυρος* τῶν ἀρχαίων. Anagyris foetida, Lin.
'Ανδραχλας (Σύμη) *'Ανδράχνη* (Θεοφρ.) arbutus andrachre, Lin.
'Ανδραχλας (Κεφαλληνία) *'Ανδράχνη* (Θεοφρ.) Arbutus andrachne, Lin.
'Απιδηά. *Ἄπιος* τῶν ἀρχαίων. Pyrus communis, Lin.
'Αρεός. *'Αρία* (Θεοφρ.) Quercus ilex, Lin.
'Αριά. *'Αρία* (Θεοφρ.) Qnercus ilex, Lin.
'Αριά. = 'Αριά.
'Αρκουδόβατος. *Σμῖλαξ τραχεῖα* (Διοσκορ.) Smilax aspera, Lin.
'Αρκουδοπούρναρο ἢ 'Αρκουδοπούρνι. *Κήλαστρον* (Θεοφρ.) Ilex aquifolium, Lin.
'Αλμυρίκη. *Μυρίκη* (Θεοφρ.) Tamarix.
'Αλμυρίχη (Κεφαλληνία) Salicicornia fruticosa, Lin.
'Ασίλακας (Κρήτη) Quercus ilex, Lin.

Digitized by Google

Ἄσπρο ἔλατο *Ἐλάτη*· abies apollinis Link (abies Sinae? κατ' Ὀρφανίδην).

Ἀσπρομουρηά *Μορέα* τῶν ἀρχαίων. Morus alba, Lin.

Ἀσπρόξυλον *Τετραγωνία* (Θεοφρ.) Evonymus europaeus, Lin.

Ἀτζόγερο (Κεφαλληνία) Anagyris foetida, Lin.

Ἀφάνα *Στοιβὴ* (Διοσκορ.) Poterium Spinosum Lin.

Ἀφροξυληά *Ἀκτὴ* τῶν ἀρχαίων, Sambucus nigra, Lin.

Ἀχλαδηά *Ἄπιος* τῶν ἀρχαίων Pyrus Communis, Lin.

Ἀχυροστουβηά (Κεφαλληνία) Στοιβὴ (Διοσκορ.) Poterium Spinosum, Lin.

Ἀψιθιά *Ἀψίνθιον* ἀρχαίων. Artemisia arborescens, Lin.

—

Βαϊηά (Βαγιά) *Δάφνη* (Θεοφρ.) Laurus nobilis, Lin.

Βάτος *Βάτος* ἀρχαίων Rubus amoenus Port.

Βάτος (Κεφαλληνία) Rubus discolor W. et Nees.

Βελανιδηά *Δρῦς φηγός*? τῶν ἀρχαίων Quercus macrolepis, Ky.

Βελανιδηά ἥμερη *Δρῦς φηγός*? ἀρχαίων Quercus ægilops, Lin.

Βερικοκκηά Prunus armeniaca, Lin.

Βρίσσα (Τρίκκαλα Πελοπον.) *Πτελέα* (Θεοφρ.) Ulmus campestris, Lin. καὶ Ulmus nemoralis Ait.

Βρωμοκλάρι (Δωρὶς) *Ἀνάγυρος* ἀρχαίων. Anagyris foetida, Lin.

Βρωμόξυλον *Ἀνάγυρος* ἀρχαίων. Anagyris foetida, Lin.

Βυρσηά *Ῥοῦς* τῶν ἀρχαίων Rhus coriaria. Lin.

Βυσσινηά *Κέρασος* (Θεοφρ.) Prunus Cerasus, Lin.

—

Γαζία, Acacia farnesiana, Willd.

Γαϊδουροαφάνα. *Φλόμος ἀγρία* (Διοσκορ. κατὰ Sibthorp). Phlomis fruticosa, Lin. ἡ κοινῶς Σφάκα καλουμένη.

Γαῦρος *Ὀστρύα, Ὀστρυὶς* καὶ *Ὄστρυς* (Θεοφρ.) Ostrya Carpinifolia Scop.

Γκαβγκηά (Ἀγυιὰ) *Λωτὸς τὸ δένδρον* (Θεοφρ.) Celtis australis, Lin. ἡ συνήθως Μελιχοκκηὰ καλουμένη.

Γκοριτσηὰ καὶ / Γκορτσηὰ } *Ἀχρὰς* (Θεοφρ.) Pyrus amygdaliformis, Willd.

Γκρέος καὶ / Γκρεοσηὰ } (Ἀγυιὰ) Phillyrea.

Γρανίτσα (Ἀγυιὰ) Quercus Esculus, Lin. Auct.

Γρανίτσια (Κρήτη) *Δρῦς*. Quercus brachyphylla Ky.

Γριντζενηά. *Λωτὸς τὸ δένδρον* Celtis australis, L. ἡ συνήθως Μελικοκκηὰ καλουμένη.

Γρυνόξυλον *Ῥάμνος*? ἀρχαίων. Rhamnus alaternus, Lin.

—

Δαμασκηνηὰ Prunus domestica, Lin.

Δάφνη *Δάφνη* ἀρχαίων Laurus nobilis, Lin.

Δενδρολίβανον *Λιβανωτὶς* (Θεοφρ.) Rosmarinus officinalis, Lin.

Δένδρον *Δρῦς* ἀρχαίων Quercus.

Δένδρος Δρῦς Quercus conferta Kitaibel.

Δζέρο (Δύμη) *Δρῦς ἢ φηγός*? τῶν ἀρχαίων. Quercus Aegilops, Lin.

—

Ἔβενος (Ῥόδος) Medicago arborea, Lin.

Ἐγλενιὸς καὶ / Ἐγλενὸς } Phillyrea καὶ acer campestre, Lin.

Ἔλατος *Ἐλάτη* τῶν ἀρχαίων abies.

Ἐληά *Ἐλαία* ἀρχαίων. Olea Europaea var. sativa DC. culta Lin.

—

Ζογύρι (Ἀστακὸς) *Ἀνάγυρος* Anargyris foetida, Lin.

Ζουγγραχνηὰ (Ἀγρίνιον) *Τετραγωνία* (Θεοφρ.) Evonymus europeaus, Lin.

—

Ἡμεράδι *Δρῦς ἢ φηγός*? τῶν ἀρχέων Quercus Esculus, Lin. (Q. Dalechampii Tenor)

Ἥμερη βελανηδηά. *Δρῦς ἢ φηγὸς* τῶν ἀρχαίων(?) Quercus macrolepis, Ky.

Ἥμερο πουρνάρι. *Κήλαστρον* (Θεοφρ.) Ilex aqui folium, Lin.

Ἥμερος κέδρος. *Ἄρκευθος* ἀρχαίων. Juniperus, phoenicea, Lin.

—

Θρούμπα (Κεφαλληνία) / Θρούμπη / Θρώμπα (Κεφαλληνία) } *Θύμβρα* (Θεοφρ.) Satureja thymbra, L.

Θυμάρι. *Θύμος* (Θεοφρ.) Thymbpa capitata Grisebach. Thymus capitatus, Lindl.

—

Ἰξὸς *Ἰξὸς* ἀρχαίων Viscum album, Lin. καὶ Loranthus europaeus, Lin.

Ἴταμος. *Μίλος* (Θεοφρ.) Taxus baccata, Lin.

Ἰτηά. *Ἰτέα* τῶν ἀρχαίων. Salix.

—

Καβάκι[1] *Αἴγειρος* τῶν ἀρχαίων Populus nigra, Lin.

Κακατσομηληά (ἡ κοινῶς Μελίκοκκηά) *Λωτὸς τὸ δένδρον* τῶν ἀρχαίων: Celtis australis, Lin.

[1] Καβάκι = λέξις τουρκική.

Digitized by Google

Καλάμι. *Κάλαμος* τῶν ἀρχαίων, Arundo donax, L.
Καλοκρασηὰ (Ἀγυιὰ) *Κίστος* (?) τῶν ἀρχαίων Cistus.
Καραγάτσι (¹) *Πτελέα* τῶν ἀρχαίων Ulmus campestris, Lin.
Καρουπιὰ (²) (Κεφαλληνία) *Κερωνία* (Θεοφρ.) Ceratonia siliqna, Lin.
Καρουπηὰ (Ἄνω Κυλλήνη) *Οὴ* (Θεοφρ.) Sorbus domestica, Lin.
Καρυδηά. *Καρύα βασιλικὴ* (Θεοφρ.) Juglans regia, Lin.
Καστανηά. *Καστανέα, Διοσβάλανος,* Καρύα εὐβοϊκὴ (Θεοφρ.) Castanea vesca, Lin.
Κατσαφάνα (Τριφυλία) Genista acantoclada DC.
Κατσιδοπούρναρο. *Πρῖνος* ἀρχαίων, Quercus Coccifera, Lin. a. genuina.
Κέδρος *Ἄρκευθος* τῶν ἀρχαίων Juniperus.
Κελάνι *Δρῦς.* Quercus pubescens, Willd.
Κέντρος *Ἄρκευθος* Juniperus.
Κερασηὰ ἀγρία. *Πάδος* (?) prunus mahaleb., Lin.
Κηκιδηὰ Quercus infectoria Oliv.
Κισσὸς *Κισσὸς* τῶν ἀρχαίων Hedera Helix, Lin.
Κιστάρι *Κίστος* (?) ἀρχαίων Cistus parviflorus, Lam.
Κιτρινόξυλον *Ῥάμνος* (?) ἀρχαίων Rhamnus alaternus, Lin.
Κλῆθρα *Κλῆθρα* (Θεοφρ). Alnus glutinosa, Willd.
Κληματσίδα *Κληματὶς ἑτέρα* (Διοσκορ). Clematis flammula, Lin.
Κοκκιδηὰ (Λακωνία) *Ἡμερὶς* (?) (Θεοφρ.) Quercus Tozza Bose. Var.
Κοκκορεβιθηὰ *Τέρμινθος* (Θεοφρ). Pistacia terebinthus, Lin.
Κοκκορέβιθος (Κεφαλληνία) *Τέρμινθος* (Θεοφρ.) Pistacia terebinthus, Lin.
Κοκκορέτσα ἢ Κοκορετσηὰ } *Τέρμινθος* (Θεοφρ). Pistacia terebinthus, Lin.
Κόστινος (Αἰγινῆται) Κότινος (Θεοφρ). = ἀγριελαία.
Κοκκούκινα (Μέγαρα), Κερκὶς (Θεοφρ). Cercis siliquastrum, Lin.
Κοκκωναρηὰ *πεύκη ἥμερος* ἢ *πεύκη κωνοφόρος* (Θεοφρ.) Στρόβιλος (Διοσκορίδ.)
Κορομηληὰ *Κοκκυμηλέα*? (Θεοφρ). Prunus insititia, Lin.
Κουμαρηὰ *Κόμαρος* (Θεοφρ). arbutus unedo Lin.

(¹) (²) Ἀμφότεραι τουρκικαὶ λέξεις σημαίνουσαι ὅτι αἱ ἀντίστοιχοι Ἑλληνικ. Καραγάτσι κατὰ λέξιν=μαῦροδένδρο.

Κουνούκλα καὶ Κουνουκληὰ } *Κίστος* (?) ἀρχαίων. Cistus.
Κουτσοκκηὰ Κουτσουπηὰ } *Κερκὶς* (Θεοφρ.) Cercis siliquastrum, Lin.
Κουφοξυληὰ *Ἀκτὴ* (Θεοφρ.) Sambucus nigra, Lin.
Κρανειὰ *Κρανεία* (Θεοφ. καὶ Διοσκορ.) Cornus Mas, Lin.
Κρέκεζος (Ὀλυμπία) *Σφένδαμνος* ἀρχαίων. Acer Campestre, Lin.
Κυδωνιὰ *Κυδώνιος Μηλέα* (Θεοφρ.) Cydonia vulgaris, Pers.
Κυπαρίσσι *Κυπάρισσος* ἀρχαίων. Cupressus sempervirens, Lin.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΗΧΟΙ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

Ἀπό τινος χρόνου φαινόμενόν τι, πιστούμενον ὑπὸ πολυαρίθμων παρατηρήσεων, ἀπασχολεῖ τινὰς τῶν εὐρωπαίων ἐπιστημόνων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶνε ἡ ἰδιότης τῆς ἀντιλήψεως ὡρισμένων χρωμάτων, ὅταν τὸ οὖς πλήσσεται ὑπὸ ὡρισμένων ἤχων. Ἀπὸ τοῦ 1875, εἰς ὃ ἀνάγεται τὸ πρῶτον δημοσίευμα ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὑπὸ τοῦ δόκτορος Nüssbaumer, τὸ ζήτημα ἐμελετήθη ὑπὸ διαφόρων ἐν Γερμανίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ.

Ἰδοὺ τινες τῶν χαρακτηριστικωτέρων παρατηρήσεων:

Ἄτομόν τι προσδέχεται τὸ αἴσθημα τοῦ χρώματος διάφορον δι' ἑκάστην μουσικὴν φωνήν, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ τὸν σαφῆ καθορισμὸν τῶν χρωμάτων. Δύο γειτονικαὶ φωναὶ τῷ παρίστανται σχεδὸν ὁμοιόχρωμοι. Ὅ,τι δύναται νὰ βεβαιώσῃ δι' ἑαυτὸν εἶνε ὅτι αἱ ὑψηλότεραι φωναὶ συνοδεύονται ὑπὸ λαμπρῶν χρωμάτων, αἱ δὲ χαμηλαὶ ὑπὸ ἀμαυρῶν. Ἡ συμφωνία εἰς μεῖζον *fà* παράγει κίτρινον χρῶμα, ἡ δὲ εἰς ἔλαττον *la* συμφωνία χρῶμα ἰόχρουν. Ἓν τεμάχιον μουσικῆς παιζόμενον ἐπὶ διαφόρων ὀργάνων παραλλάσσει κατὰ τοὺς χρωματισμούς. Ἡ βρετανικὴ μελῳδία *An Hollaika,* ψαλλομένη ὑπὸ ἀγγλοφώνου τενόρου ἢ ἐκτελουμένη ἐπὶ ἁρμονίου, εἶνε κιτρίνη, κυανῆ ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου, καὶ ἐρυθρά, ὅταν ἐκτελῆται ὑπὸ κλαρινέττου.

Πᾶς θόρυβος προκαλεῖ χρωματικὴν ἀντίληψιν, ἀλλὰ τὰ χρώματα εἶνε πάντοτε σκοτεινά, φαιὰ ἐν γένει· ὅσῳ ἐντείνεται ὁ θόρυβος, τοσούτῳ διευκρινίζεται τὸ χρῶμα. Λίαν ὑπόκωφος θόρυβος, ὡς π. χ. ὁ προξενούμενος ὑπὸ μεμακρυσμένης βοῆς τηλεβόλου, δὲν διεγείρει ἢ φωταυγῆ τινα ἄχρουν αἴσθησιν· ὅταν ὁ κρότος καθίσταται συ-

Digitized by Google

ρικτικὸς καὶ ἐπὶ μᾶλλον ὀξύτερος, ἡ ἀναλογοῦσα ἴασθησις τοῦ χρώματος τρέπεται εἰς τὸ ἐρυθρόν, μετέχουσα διαδοχικῶς τοῦ κιτρίνου, τοῦ λευκοφαίου καὶ τοῦ κυανοῦ. Ἡ ἔντασις τοῦ ἤχου ἐπιφέρει τὴν ἔντασιν καὶ ἀκρίβειαν τοῦ χρώματος. Ὅταν ὁ ἦχος εἶνε ἀσθενής, τὸ χρῶμα ὑφίσταται διακυμάνσεις ἀνακαλούσας τὰς δονήσεις τοῦ ἀέρος· τοὐναντίον δὲ τὸ χρῶμα καθίσταται σταθερὸν καὶ σαφῶς ὡρισμένον, ὅταν ὁ ἦχος εἶνε σαφὴς καὶ διαυγής.

Οἱ κατὰ τὴν συνομιλίαν προφερόμενοι λόγοι προκαλοῦσι χρωματικὰς ἀντιλήψεις, ἐξαρτωμένας ἐκ τῆς ποιότητος τῆς φωνῆς. Ἡ δύναμις τῶν ἀντιλήψεων τούτων ἐξαρτᾶται οὐχὶ ἐκ τῶν συμφώνων, ἅτινα χωριστὰ προφερόμενα διεγείρουσιν ἀσθενεστάτην τὴν συναίσθησιν τοῦ χρώματος, ἀλλ' ἐκ τῶν φωνηέντων. Τὰ φωνήεντα *ι* καὶ *ε* συνοδεύονται ὑπὸ τῶν λαμπροτάτων χρωμάτων· τὸ *ου* παράγει τὸ ἀμαυρότερον χρῶμα, τὸ *α* καὶ *ο* μεσαῖα χρώματα. Αἱ φωναὶ φαίνονται χρωματιζόμεναι διαφόρως κατὰ τὴν φύσιν αὐτῶν. Τὸ ἐν ἀρχῇ μνημονευθὲν ἄτομον ἀνεγνώρισε φωνὰς κιτρίνας, ἐρυθράς, πρασίνας καὶ κυανᾶς· αἱ κυαναῖ φωναὶ εἶνε αἱ συνηθέστεραι, σπανιώταται δὲ αἱ πράσιναι.

Ἕτερός τις ἰατρός, Ἰταλός, τεσσαρακοντούτης περίπου, ὅτε ἀκόμη ἦτο σπουδαστής, παρετήρησε μίαν ἡμέραν μετ' ἐκπλήξεως ὅτι δι' αὐτὸν τὸ *α* ἦτο μέλαν, τὸ *ε* κίτρινον, τὸ *ι* κόκκινον, τὸ *ο* λευκὸν καὶ τὸ *ου* καφόχρουν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης αἱ ἐντυπώσεις του δὲν παρήλλαξαν καὶ τῷ φαίνεται ἀδύνατον νὰ τὰς μεταβάλῃ ὅσῳ καὶ ἂν προσπαθήσῃ· ὅταν ἐνώπιόν του προφέρεται τὸ γράμμα *ε* π. χ, παρευθὺς ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ παράγεται αἴσθησις ὁμοία πρὸς ἐκείνην τὴν ὁποίαν θὰ ἐδοκίμαζεν, ἂν αἴφνης ἤκουε προφερομένην τὴν λέξιν *κίτρινος*. Ἐν τῇ συνδιαλέξει, ἡ ταχεῖα διαδοχὴ τῶν λέξεων ἐμποδίζει τὸν ἐν λόγῳ ἰατρὸν νὰ ἀντιληφθῇ ἀκριβῶς τὸ προσῆκον εἰς ἕκαστον φωνῆεν χρῶμα, ἐκτὸς ὅταν τὰ φωνήεντα ταῦτα ἐπαναλαμβάνονται πλειστάκις ἐν τῇ λέξει· οὕτω δι' αὐτὸν αἱ λέξεις ballata εἶνε μαύρη, oroscopo λευκή, nèvé κιτρίνη, liri ἐρυθρά, maï ἐρυθρομέλαινα. Ἡ χρωματακουστικὴ του κλῖμαξ περιλαμβάνει τὸ λευκόν, τὸ μαῦρον, τὸ ἐρυθρόν, τὸ πορτοκαλόχρουν, τὸ κίτρινον, τὸ καφόχρουν, ἀλλὰ στερεῖται τοῦ κυανοῦ καὶ τοῦ πρασίνου.

Ὁ ἡμέτερος δόκτωρ ἐφαρμόζει καὶ οὗτος τὰ χρώματα εἰς τὰ μουσικὰ ὄργανα. Οἱ ἦχοι τοῦ πλαγιαύλου δὲν εἶνε σταθερῶς ἐρυθροί, ἀλλὰ κυμαίνονται μεταξὺ τοῦ βαθέος ἐρυθροῦ ἐν ταῖς βαρείαις φωναῖς καὶ τοῦ ζωηροῦ ἐρυθροῦ ἐν ταῖς ὀξείαις. Τὸ κίτρινον χρῶμα κυριεύει ἐν τῷ ἤχῳ τοῦ κλαρινέττου· ἡ κιθάρα καὶ ἡ σάλπιγξ διαχέουσαι χρυσοκίτρινον, λευκὸν δὲ χρῶμα τὸ κλειδοκύμβαλον. Ἐκ τῶν ἤχων, οἵτινες ἐμποιοῦσιν εἰς αὐτὸν τὴν σαφεστέραν ἐντύπωσιν, εἶνε οἱ συριγμοὶ τῶν ἀναχωρούντων ἀτμοπλοίων, τῶν ὁποίων ἡ μεταλλικὴ ὀξύτης ποικίλλουσα ἀπὸ τοῦ ἀμαυροῦ ἐρυθροῦ εἰς τὸ ζωηρότερον κόκκινον ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἰατρὸν νὰ λέγῃ: «Τὸ σύριγμα αὐτοῦ τοῦ πλοίου εἶνε περισσότερον κόκκινον ἀπὸ τὸ σύριγμα τοῦ ἄλλου.» Τὰ συρίγματα τῶν ἀτμομηχανῶν, τὰ ποικιλώτερον διακυμαινόμενα, χωροῦσιν ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ εἰς τὸ λευκόν.

Τέλος ἐπὶ 596 ἀτόμων ἐρωτηθέντων ἐν Γερμανίᾳ, 75 ἀπεκρίθησαν ἀναλλοιώτως ὅτι τὸ *α* ἦτο μέλαν, τὸ *ο* λευκόν, καὶ τὸ *ι* ἐρυθρόν. Δύο ἀδελφοί, σπουδάζοντες ἐν Παδούῃ ἔβλεπον τὰς βαρείας φωνὰς μελαίνας καὶ τὰς ὀξείας ἐρυθράς.

Κ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Νέα οὐσία ἀνεκαλύφθη πρὸς κατασκευὴν χάρτου, ἡ σχηματιζομένη ἐκ τῶν τριμμάτων τοῦ στελέχους τοῦ ζαχαροκαλάμου, μετὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἐξαγωγὴν τῆς σακχάρεως. Τὴν οὐσίαν ταύτην μετεχειρίζοντο μέχρι τοῦδε μόνον πρὸς θέρμανσιν τῶν λεβήτων ἐν τοῖς σακχαροποιείοις ἢ πρὸς τροφὴν τῶν κτηνῶν. Τῶν ἐκ βάμβακος, λινοῦ ἢ καννάβεως ῥακῶν καταστάντων ἀνεπαρκῶν, ἐγένετο προσφυγὴ εἰς τὰ ἄχυρα τῆς ὀρύζης καὶ τὰ ξύλινα φύρματα, εἰς ἃ ὀφείλει ὁλόκληρον βιομηχανικὸν πλοῦτον ἡ Γερμανία. Ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Νέας Αὐρηλίας ἐπεδείχθησαν τὸ πρῶτον δείγματα χάρτου κατασκευασθέντος ὑπὸ τῆς ἐν λόγῳ οὐσίας τοῦ ζαχαροκαλάμου καὶ δὲν εἶνε μὲν ἀκόμη τὸ προϊὸν τοῦτο πρώτης ποιότητος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦδε χρησιμεύει πρὸς ἐκτύπωσιν ἐφημερίδων, δὲν θέλει δὲ βραδύνει καὶ αὐτοῦ ἡ τελειοποίησις.

Οἱ Ἰάπωνες ὀδοντοϊατροὶ ἐκβάλλουσι τοὺς ὀδόντας μεταχειριζόμενοι ὡς μόνα ἐργαλεῖα ἐκ τῶν δακτύλων αὐτῶν τὸν λιχανὸν καὶ τὸν ἀντίχειρα. Ὅπως ἀποκτήσωσι τὸν βαθμὸν τοῦτον τῆς ἐπιτηδειότητος ἀπαιτεῖται μεγάλη ἐξάσκησις. Πρὸς τοῦτο ὁ μαθητευόμενος ὀδοντοϊατρὸς διδάσκεται παρὰ τῷ διδασκάλῳ ὀδοντοϊατρῷ. Ὀφείλει ἐν πρώτοις νὰ ἐξασκηθῇ ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ ἐξάγειν ξυλίνας αἰχμὰς ἐμπεπηγμένας ἐπὶ σανίδων ἐλαφρῶς ἐν ἀρχῇ, ἀκολούθως στερρῶς προσηλουμένας διὰ κτυπημάτων σφυρίου ἐπὶ δρυΐνων ξύλων. Ὅταν ὁ μαθητὴς κατορθώσῃ νὰ ἐκβάλλῃ διὰ μιᾶς μόνης προσπαθείας καὶ ἄνευ κλονισμοῦ τὸν ξύλινον ὀδόντα, τότε δύναται νὰ τῷ ἐμπιστευθῶσιν ἀνθρώπου σιαγόνα· ἀλλὰ μετὰ τοιαύτην ἐξάσκησιν, οὐδεὶς ὀδοὺς δύναται νὰ ἀντισταθῇ εἰς αὐτόν, ἔστω καὶ προσηλωμένος ἐπὶ χαλυβδίνων οὔλων. Εἷς ἱκανὸς ὀδοντοχειροῦργος Ἰάπων δύναται εἰς διάστημα τριάκοντα δευτερολέπτων καὶ δίχως νὰ ἐκβάλῃ τοὺς δύο δακτύλους του ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ θύματος νὰ ἐξαγάγῃ ἡμίσειαν δωδεκάδα ὀδόντων.

Digitized by Google

'Αγγέλλεται ἐκ Γενεύης καὶ Βερολίνου ὅτι ἡ χρῆσις τῶν μολυβδίνων σφαιρῶν, καταδικασθεῖσα ὑπὸ πλείστων στρατιωτικῶν χειρούργων, Ἑλβετῶν καὶ Γερμανῶν, πρόκειται ὅσον οὔπω νὰ ἐκλίπῃ. Ὑπολείπεται μόνον νὰ διατεθῶσιν ἐπωφελῶς εἰς οἱανδήποτε ἄλλην χρείαν αἱ προμήθειαι τῶν μολυβδίνων φυσιγγίων, ἃς τηροῦσι τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη ἐν τοῖς ὁπλοστασίοις αὐτῶν, διότι δὲν θὰ διατίθενται πλέον πρὸς πόλεμον. Καὶ ὁ λόγος τῆς καταργήσεως αὐτῶν εἶνε ὅτι προξενοῦσι μεγάλην βλάβην. Οὕτως ἀποφαίνονται διάφοροι ἐπίσημοι ἰατροί, οἵτινες πειραματικῶς διευκρίνισαν ἐπὶ διαφόρων ζῴων τὰ ἀποτελέσματα, ἅτινα προξενεῖ ἡ σφαῖρα τοῦ μολύβδου ἐπὶ τῆς σαρκὸς καὶ τῶν ὀστῶν, ὁσάκις ἐξακοντίζηται ἀπὸ ἰσχυροῦ ὅπλου ὁμοίου πρὸς τὰ ἤδη ἐν χρήσει. Ὑπ' αὐτῶν ἐβεβαιώθη ὅτι τὰ οὕτω παραγόμενα τραύματα εἰσὶν ἐπίσης βαρέα καθ' ἅπερ καὶ τὰ προξενούμενα ὑπὸ τῶν ἐκρηκτικῶν σφαιρῶν, ὧν ἐντελῶς ἀπαγορεύει τὴν χρῆσιν ὁ κῶδιξ τοῦ πολέμου. Προξενεῖ δ' ὁ μόλυβδος βαρεῖαν καταστροφήν, διότι θραύεται εἰσδύων εἰς τὸ σῶμα, καὶ ἐκτεινόμενος οὕτω διασχίζει τὰς σάρκας εἰς πολλὰ μέρη. Σκληροτέρα τις οὐσία, π. χ. ὁ χρυσός, θὰ παρῆγε πληγὰς εὐθείας καὶ κανονικάς, εὐχερῶς ἐπιγινωσκομένας καὶ ἐπιδενομένας. Ὅθεν ὠφέλιμον θὰ ἦτο εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἀντικατάστασις τῶν μολυβδίνων διὰ χρυσῶν σφαιρῶν. Ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ οἰκονομικὰ τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν δὲν ἐπιτρέπουσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν χρῆσιν φυσιγγίων, τῶν ὁποίων ἕκαστον ἤθελε τιμᾶσθαι πρὸς 60 δραχμάς. Ἀπὸ τῆς στενοχωρίας ταύτης ἀπαλλάσσει ἡμᾶς ὁ ἐν Ποτσδάμῃ δόκτωρ Roger, ἐφευρὼν καὶ προσφέρων ἐν πάσῃ πεποιθήσει ἑτέρου εἴδους σφαῖραν, τὴν σφαῖραν Lorenz, ὡς ἐπικαλεῖται. Εἶνε αὐτὴ πᾶν ὅ,τι δύναταί τις νὰ ποθήσῃ· δὲν εἶνε μὲν ἐκ φελλοῦ, ἀλλ' οὔτε ἐκ μολύβδου... ὅλη· σύγκειται ἐκ χαλυβδίνου περικαλύμματος, ἐν ᾧ χύνουσι διαλελυμένον μόλυβδον. Ἡ ἐν λόγῳ σφαῖρα δὲν ἐκρήγνυται, καὶ ἄν τις φονευθῇ ὑπ' αὐτῆς, ἀποθνήσκει μετὰ τῆς εὐαρέστου συναισθήσεως ὅτι ἀπόλλυται ὑπ' ἀδόλου καὶ ἐξηκριβωμένης πληγῆς, ἡ ὁποία παρέχει εἰς τοὺς ἁρμοδίους χειρούργους ἐξαιρέτους καὶ ἐπαινετὰς ἰδιότητας! Φονεύεταί τις, ἀλλὰ τιμίως!

~~~~~~

Ὁ νῦν αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας, γεννηθεὶς τῷ 1871, πρόκειται ἤδη νὰ συμπληρώσῃ τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, μεθ' ὅ, κατὰ τὰ νόμιμα, θὰ νυμφευθῇ ὡς τάχιστα ἐννέα γυναῖκας, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη θὰ ἔχῃ τὸν βαθμὸν καὶ τὸν τίτλον αὐτοκρατείρας, αἱ λοιπαὶ δὲ ὀκτώ, βασιλισσῶν. Ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐννέα ἐπισήμων συνεύνων βασίζεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τοῦ κάλλους αὐτῶν, τελεῖται δ' ὡς ἑξῆς: Ἡ μήτηρ τοῦ αὐτοκράτορος ὑποδέχεται ἐν τοῖς ἀνακτόροις πάσας τὰς κυρίας, αἵτινες ἔχουσιν εἴσοδον ἐν τῇ αὐλῇ. Ἐκείνη δ' ἥτις κατὰ γενικὴν γνώμην κηρυχθῇ ἡ ὡραιοτέρα, ὁρίζεται διὰ τὸν βαθμὸν τῆς αὐτοκρατείρας· τὸν βαθμὸν δὲ τῆς βασιλίσσης προσλαμβάνει ἑκάστη τῶν ὀκτὼ δεσποινῶν, αἵτινες ἀκολουθοῦσιν ὡς ὡραιότητες μετ' αὐτήν. Αἱ δὲ ἐπιλαχοῦσαι κατατάσσονται εἰς τὰς κυρίας τῆς τιμῆς. Κατὰ συνέπειαν, τὸ πλεῖστον τῶν γυναικῶν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ χαρεμίου ἐξέρχεται ἐκ τῶν προνομιούχων τάξεων. Ἀλλὰ συμβαίνει πολλάκις νεάνιδες ἐκ τῶν ταπεινοτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων νὰ εἰσάγωνται εἰς τὸ χαρέμιον, ἐνίοτε δὲ νὰ ἀνυψῶνται εἰς αὐτοκρατείρας. Ἐν αὐταῖς μνημονεύεται μία, ἥτις ἐπώλει καρποὺς πρὸ τῆς θύρας τοῦ παλατίου, μέχρις οὗ παρατηρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ταουκουάγκ, ἐγένετο μετ' οὐ πολὺ αὐτοκράτειρα.

~~~~~~

Ἓν ἐργοστάσιον τοῦ Breslau κατέχει καπνοδόχον ἐκ χάρτου ὕψους 16μέτρων. Παρετηρήθη ὅτι ἡ ζύμη τοῦ συμπεπιεσμένου χάρτου ἀντέχει ἰσχυρῶς εἰς τὸ πῦρ. Συνιστᾶται δὲ ἡ κατασκευὴ θυρῶν ἐκ τοιαύτης οὐσίας, ὅταν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀντέχωσιν αὗται εἰς τὰς φλόγας.

~~~~~~

Ὡς κανόνα ἔχει ὁ Βίσμαρκ, πιθανῶς παραδεχόμενον ὅταν τὸ βιβλίον τῷ εἶνε ἐνδιαφέρον, νὰ μὴ ἀναγινώσκῃ τὰ διὰ λατινικῶν χαρακτήρων τετυπωμένα γερμανικὰ συγγράμματα. Ἡ ἀντιπάθεια αὕτη ἐξεδηλώθη τὸ πρῶτον ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ, ἀλλ' ἐκ Γάλλων καταγομένου φιλοσόφου Charles-Louis-Michelet ἀποσταλείσης αὐτῷ Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας του, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὡς ἔλεγε, νὰ σώσῃ τὸν μέγαν πολιτικὸν ἀπὸ ἀναποφεύκτου καταστροφῆς. Τότε ὁ Βίσμαρκ τῷ ἀπήντησε: «Λυποῦμαι πολὺ μὴ δυνάμενος νὰ ἀναγνώσω τὸ βιβλίον σας, καθ' ὅ τετυπωμένον μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρας.»

~~~~~~

Ὁ Φοντενέλλος ἠγάπα πολὺ τὰ σπαράγγια, μάλιστα ὅταν ἦσαν μαγειρευμένα μὲ τὸ λάδι. Ὁ Ἀβ-βᾶς Τερασών, ὅστις τοὐναντίον τὰ ἤθελε μὲ τὸ βούτυρον, ἦλθεν ἡμέραν τινὰ εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Φοντενέλλου, ὅστις τὸν προσεκάλεσε νὰ γευματίσῃ μετ' αὐτοῦ, λέγων ὅτι θὰ ἔκαμνε τὴν θυσίαν νὰ τῷ παραχωρήσῃ τὰ ἡμίση τῶν σπαραγγίων, τὰ ὁποῖα εἶχε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ διέταξεν ὄντως νὰ τὰ παρασκευάσωσι μὲ τὸ βούτυρον. Ἀλλὰ ὀλίγον πρὸ τοῦ γεύματος ὁ ἀββᾶς αἰσθάνεται τὸν ἑαυτόν του ἄσχημα, καὶ μετ' ὀλίγον πίπτει ἀπόπληκτος. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Φοντενέλλος σηκόνεται ἀμέσως καὶ τρέχει πρὸς τὸ μαγειρεῖον φωνάζων:

—Ὅλα μὲ τὸ λάδι, τώρα· ὅλα μὲ τὸ λάδι νὰ γείνουν!...

~~~~~~

— Λαμβάνετε, κυρία μου, τὴν «Mode Illustrée»;

— Ἐγώ; Ὄχι, mon ami,—jamais! Δὲν θὰ μιμηθῶ ποτὲ ἤθη ξένα καὶ φραγκικά. Δὲν θέλω νὰ διαφθείρω διὰ τῆς μόδας τὰ ἑλληνικὰ φρονήματά μου! Quelle horreur!

~~~~~~

Δύο λωποδύται εἰσδύσαντες εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ποιητοῦ κ. Π* ζητοῦσιν ἐν τῷ σκότει νὰ ἁρπάξωσιν ὅ,τι εὕρωσιν. Ὁ ποιητὴς ἐξυπνᾷ ἐκ τοῦ θορύβου καὶ ἐννοεῖ περὶ τίνος πρόκειται.

— Βρὲ χαμένοι, ἐγὼ δὲ 'βρίσκω τίποτε τὴν ἡμέρα μὲ τόσο φῶς καὶ θὰ εὕρετε σεῖς 'ς τὰ θεοσκότεινα;

— Νὰ σᾶς δώσω ἕνα τάλληρο, ἰατρέ, ἀφοῦ μ' ἐθεραπεύσετε τὸ σκυλί; Εἶνε λίγο, γιατρέ;

— Μπά, κύριε, καὶ τί μ' ἐπήρατε, γιὰ γιατρὸν ἀνθρώπων;

~~~~~~

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 —Β', 1038.

Digitized by Google
~~~~~~

'Αριθ. 488 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Επὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 5 Μαΐου 1885

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία **Γεωργίας Σάνδ**.—Μετάφρασις **Α. Β.**)

Α'

'Επιστολὴ πρὸς τὴν Κυρίαν Καμίλλην 'Εβδέρ.

Εἰς Δ....διὰ τοῦ *Βλοά*.

Μὴν ἀνησυχῇς δὰ πάλιν τόσον, ἀγαπητή μου ἀδελφή. 'Ιδού, ἔφθασα εἰς Παρισίους, χωρὶς νὰ μοῦ συμβῇ τίποτε, καὶ χωρὶς κόπον. 'Εκοιμήθην ὀλίγας ὥρας, ἐπρογευμάτισα μ' ἓν φλυτζάνι καφέ, ἐσυγυρίσθην, καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν θὰ πάρω ἓν ὄχημα νὰ ὑπάγω εἰς τῆς Κυρίας Δαργλάδ, διὰ νὰ μὲ παρουσιάσῃ εἰς τὴν Κυρίαν Βιλλεμέρ. Θὰ σοῦ γράψω ἀπόψε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπισήμου συνεντεύξεως, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ σοῦ στέλλω τὰς ὀλίγας αὐτὰς λέξεις διὰ νὰ σὲ καθησυχάσω περὶ τοῦ ταξειδίου μου καὶ τῆς ὑγείας μου. Ἔχε θάρρος, Καμίλλη μου, ὅπως ἔχω κ' ἐγώ. Ὅλα θὰ ὑπάγουν καλά. 'Ο Θεὸς δὲν ἀφίνει ὅσους ἔχουν τὰς ἐλπίδας των εἰς αὐτὸν καὶ προσπαθοῦν νὰ βοηθήσουν τὴν πρόνοιάν του. Ὅ,τι περισσότερον μ' ἐλύπησεν εἰς τὴν ἀπόφασίν μου εἶνε τὰ δάκρυά σου καὶ τὰ δάκρυα τῶν ἀγαπητῶν μας μικρῶν. Ὅταν τὸ συλλογίζωμαι, μόλις κρατῶ τὰ ἰδικά μου. 'Αλλὰ τί θέλεις! ἔπρεπε νὰ γείνῃ. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μείνω μὲ σταυρωμένας τὰς χεῖρας, ἐνῷ σὺ ἔχεις ν' ἀναθρέψῃς τέσσαρα τέκνα. 'Αφοῦ ἔχω θάρρος καὶ ὑγείαν, καὶ δὲν ἔχω ἄλλον δεσμὸν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον εἰμὴ τὴν ἀγάπην μου πρὸς σὲ καὶ τοὺς μικρούς σου ἀγγέλους, ἐγὼ ἔπρεπε ν' ἀναχωρήσω καὶ νὰ φροντίσω διὰ τὴν ζωάρκειάν μας. Θὰ τὸ κατορθώσω, νὰ ἦσαι βεβαία. 'Ενθάρρυνέ με, ἀντὶ νὰ μὲ λυπῆσαι καὶ νὰ μὲ συγκινῇς· ἄλλο δὲν σοῦ ζητῶ. Καὶ τόρα, ἀγαπητή μου ἀδελφή, σὲ φιλῶ, μὲ ὅλην μου τὴν καρδίαν, καθὼς καὶ τὰ λατρευτὰ μικρά μας. Ὅταν τοὺς δμιλῇς δι' ἐμέ, μὴ τὰ κάμνῃς νὰ κλαίουν. Κύτταζε μόνον νὰ μὴ μὲ λησμονήσουν. Αὐτὸ θὰ μ' ἐλύπει πολύ.

3 'Ιανουαρίου 1845.

Καρολίνα Σαὶν-Ζενέ.

Δευτέρα ἐπιστολή.—Πρὸς τὴν αὐτήν.

Νίκη, μεγάλη νίκη, καλή μου ἀδελφή. 'Επέστρεψα πρὸ μικροῦ ἀπὸ τὴν μεγάλην μας κυρίαν, καὶ ἡ ἐπιτυχία ἦτον ἀνέλπιστος, καθὼς θὰ ἰδῇς. Ἔχω ἀκόμη μίαν ἑσπέραν ἐλευθέραν, τὴν τελευταίαν ἴσως, καὶ τὴν ὠφελοῦμαι διὰ νὰ σοῦ διηγηθῶ τὰ τῆς συνευτεύξεώς μας. Θὰ μὲ φανῇ ὅτι δμιλῶ πάλιν μαζύ σου, κοντὰ εἰς τὴν ἑστίαν, ἐνῷ νανουρίζω τὸν Κάρολον μὲ τὴν μίαν χεῖρα, καὶ διασκεδάζω τὴν Λιλὴν μὲ τὴν ἄλλην. Δὲν φαντάζονται βέβαια ὅτι εἶμαι ὁλομόναχη εἰς ἓν μελαγχολικὸν δωμάτιον ξενοδοχείου· διότι φοβηθεῖσα μὴ βαρύνω τὴν κυρίαν Δαργλάδ, κατέλυσα εἰς ἓν μικρὸν ξενοδοχεῖον· ἀλλὰ θὰ εἶμαι πολὺ καλὰ εἰς τῆς μαρκησίας, καὶ ἡ μοναξία μου τῆς ἑσπέρας αὐτῆς θὰ μοῦ χρησιμεύσῃ νὰ συνέλθω ὀλίγον καὶ νὰ συλλογισθῶ ὅλους σας ἐν ἀνέσει. 'Εκτὸς δὲ τούτου ἔκαμα πολὺ καλὰ ὅτι δὲν ἐδέχθην τὸ κατάλυμα, τὸ ὁποῖον μοῦ προσεφέρετο, διότι ἡ κυρία Δαργλάδ λείπει, καὶ ἠναγκάσθην νὰ παρουσιασθῶ μ' ὅλον τὸ θάρρος μόνη μου εἰς τὴν μαρκησίαν Βιλλεμέρ.

Μοῦ παρήγγειλες νὰ σοῦ κάμω τὴν εἰκόνα της· ἰδού: εἶνε ἑξηκοντοῦτις περίπου, ἀλλὰ ἀσθενικὴ καὶ μόλις σπανίως ἀφίνει τὸ ἀνάκλιντρόν της· τοῦτο δὲ καὶ τὸ νοσηρόν της πρόσωπον τὴν κάμνουν νὰ φαίνεται δεκαπέντε ἔτη γεροντοτέρα. Δὲν πιστεύω νὰ ἦτο ποτέ της ὡραία οὔτε εὔσωμος· ἀλλ' ἡ φυσιογνωμία της ἔχει ἔκφρασιν καὶ χαρακτῆρα. Εἶνε πολὺ μελαγχροινή· ἔχει ὀφθαλμοὺς θαυμασίους, τραχεῖς ὀλίγον ἀλλ' εἰλικρινεῖς. Ἡ ῥίς της εἶνε εὐθεῖα καὶ καταβαίνει πολὺ πρὸς τὸ στόμα της, τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις φαίνεται πάλιν ἀρκετὰ καὶ εἶνε πολὺ ἄσχημον· τὸ στόμα αὐτὸ εἶνε συνήθως περιφρονητικόν· ἀλλ' οὐχ ἧττον ἡ μορφή της ὅλη φαιδρύνεται καὶ ἱλαρύνεται ὅταν μειδιᾷ, καὶ μειδιᾷ πολὺ εὐκόλως. Ἡ πρώτη μου ἐντύπωσις ὑπῆρξε σύμφωνος μὲ τὴν τελευταίαν. Νομίζω ὅτι ἡ κυρία αὐτὴ εἶνε ἀγαθοτάτη ἐκ σκέψεως μᾶλλον ἢ ἐκ φύσεως, καὶ καρτερικὴ μᾶλλον ἢ εὔθυμος. Ἔχει πνεῦμα καὶ μάθησιν. Δὲν διαφέρει τέλος πάντων πολὺ ἀπὸ τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν μοῦ εἶχε κάμει ἡ κυρία Δαργλάδ.

Ἦτο μόνη, ὅτε μὲ εἰσήγαγον εἰς τὸ δωμάτιον

Digitized by Google

της. Μ' ἐκάθισε πλησίον της μὲ πολλὴν εὐμένειαν, καὶ ἰδοὺ ἐν συνόψει τί εἴπαμεν.

— Μ' εἴσθε πολὺ συστημένη ὑπὸ τῆς κυρίας Δαργλάδ, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχω ἄπειρον ὑπόληψιν. Γνωρίζω ὅτι ἀνήκετε εἰς ἐξαίρετον οἰκογένειαν, ὅτι ἔχετε πολλὰ προτερήματα, κάλλιστον χαρακτῆρα καὶ βίον ἄμεμπτον. Ἐπιθυμῶ ἐπομένως πολὺ νὰ κατορθώσωμεν νὰ συνεννοηθῶμεν καὶ νὰ συμφωνήσωμεν ἀμοιβαίως. Πρὸς τοῦτο δύο πράγματα ἀπαιτοῦνται· τὸ μέν, νὰ σᾶς φανοῦν ἀρκετὰ ὅσα δύναμαι νὰ σᾶς δίδω· τὸ δέ, νὰ μὴν ἦνε πολὺ ἀντίθετα τὰ φρονήματά μας, διότι ἄλλως θὰ ἔχωμεν συχνὰς δυσαρεσκείας. Ἂς ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ πρώτου. Σᾶς προσφέρω χίλια διακόσια φράγκα τὸ ἔτος.

— Μὲ τὸ εἶπαν, κυρία, καὶ δέχομαι.

— Ἐμὲ μὲ εἶπαν, ὅτι θὰ σᾶς ἐφαίνοντο ἴσως ἀνεπαρκῆ.

— Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εἶνε ὀλίγα ὡς πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς θέσεώς μου· ἀλλ' ἡ κυρία, ἐννοεῖται, ἔχει νὰ κρίνῃ ἐκ τῆς ἰδικῆς ἐπόψεως, καὶ ἀφοῦ ἦλθα....

— Ὁμιλήσατε ἐλευθέρως· δὲν σᾶς φαίνονται ἀρκετά;

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ αὐτό. Ἴσως εἶνε μάλιστα περισσότερα παρ' ὅσον ἀξίζουν αἱ ὑπηρεσίαι μου.

— Δὲν λέγω αὐτό, ἐγώ, καὶ σεῖς τὸ λέγετε ἀπὸ μετριοφροσύνην. Ἂν φοβῆσθε, μὴ τὸ ποσὸν αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ πρὸς συντήρησίν σας, ἡσυχάσατε· ἐγὼ τ' ἀναλαμβάνω ὅλα. Δὲν θὰ ἔχετε ἐδῶ ἄλλα ἔξοδα εἰμὴ μόνον διὰ τὸν στολισμόν σας· ἐγὼ δὲ στολισμὸν δὲν ἀπαιτῶ. Τὸν ἀγαπᾶτε σεῖς;

— Ὦ, ναί, κυρία, πολύ, ἀλλὰ θὰ τὸν ἀποφύγω, ἀφοῦ δὲν τὸν ἀπαιτεῖτε.

Ἡ εἰλικρίνεια τῆς ἀπαντήσεώς μου ἐφάνη ὅτι ἐξέπληξε τὴν μαρκησίαν. Ἴσως δὲν ἔπρεπε νὰ ὁμιλήσω τόσον αὐθορμήτως, ὡς συνειθίζω. Ἤργησεν ὀλίγον νὰ μ' ἀπαντήσῃ· τέλος ἐμειδίασε καὶ μοῦ εἶπε:

— Ὦ! καὶ διατί ἀγαπᾶτε τὸν στολισμόν; Εἴσθε νέα, εὔμορφη καὶ πτωχή· οὔτε ἀνάγκην ἔχετε οὔτε δικαίωμα νὰ στολίζεσθε.

— Τόσον ὀλίγον ἔχω τὸ δικαίωμα, ἀπήντησα, ὥστε βλέπετε πόσον ἁπλᾶ εἶμ' ἐνδυμένη.

— Ἐξαίρετα· ἀλλὰ λυπεῖσθε βέβαια ὅτι δὲν εἴσθε κομψοτέρα.

— Διόλου, κυρία, δὲν λυποῦμαι, ἀφοῦ ἄλλως δὲν γίνεται. Βλέπω ὅτι ὡμίλησα ἀπερισκέπτως, ὅταν σᾶς εἶπα ὅτι ἀγαπῶ τὸν στολισμόν, καὶ ὅτι ἐκ τούτου θὰ ἐκρίνατε τὸν νοῦν μου πολὺ μέτριον. Σᾶς παρακαλῶ νὰ θεωρήσητε τὸ πρᾶγμα ὡς ἁπλῆν εἰλικρίνειαν. Μὲ ἠρωτήσατε περὶ τῶν ὀρέξεών μου, καὶ σᾶς ἀπήντησα ὡς ἂν εἶχα τὴν τιμὴν νὰ μὲ γνωρίζετε. Ἦτον ἄτοπον ἴσως, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσετε.

— Τοῦτο δηλαδὴ σημαίνει, ὑπέλαβεν, ὅτι ἂν μ' ἦσθε γνωστή, θὰ ἐγνώριζα ὅτι δέχεσθε ἀγογγύστως τὰς ἀνάγκας τῆς θέσεώς σας;

— Μάλιστα, κυρία, ἀκριβῶς αὐτό.

— Τὸ ἄτοπον λοιπὸν ἐκεῖνο, ἂν ὑποτεθῇ ἄτοπον, δὲν μὲ δυσαρεστεῖ παντάπασιν. Ἀγαπῶ ὑπὲρ πάντα τὴν εἰλικρίνειαν· τὴν ἀγαπῶ ἴσως πλειότερον τοῦ λογικοῦ, καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὁλόκληρον τὴν παρρησίαν σας. Τί σᾶς ἔπεισε νὰ δεχθῆτε τόσῳ μικρὰν ἀμοιβὴν διὰ νὰ κάμνετε συντροφιὰν εἰς γραῖαν ἀνάπηρον καὶ ἴσως τρομερὰ πληκτικήν;

— Ἐν πρώτοις, κυρία, μὲ εἶπαν ὅτι ἔχετε πολὺ πνεῦμα καὶ πολλὴν ἀγαθότητα, καὶ δὲν ἐνόμισα ἐπομένως ὅτι θὰ ἔπληττα πλησίον σας. Ἔπειτα, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ἔμελλον νὰ ὑποφέρω, καθῆκόν μου ἦτο νὰ διέλθω τὰ πάντα μᾶλλον παρὰ νὰ μένω ἄεργος. Ὁ πατήρ μου δὲν μᾶς ἀφῆκε περιουσίαν· ἀλλ' ἡ ἀδελφή μου τοὐλάχιστον εἶχε κάμει καλὸν γάμον κ' ἔμενα μαζύ της, χωρὶς νὰ στενοχωρῆται ἡ συνείδησίς μου· ὁ σύζυγός της ὅμως, οὗτινος ἡ εὐπορία ὅλη ἦτον ὁ μισθός του, ἀπέθανεν ἐσχάτως μετὰ μακρὰν καὶ ὀδυνηρὰν ἀσθένειαν, ἡ ὁποία ἀπερρόφησεν ὅλας τὰς οἰκονομίας τῆς οἰκογενείας. Φυσικῶς λοιπὸν ἰδικόν μου καθῆκον εἶνε νὰ βοηθήσω τὴν ἀδελφήν μου καὶ τὰ τέσσαρα τέκνα της.

— Μὲ χίλια διακόσια φράγκα; ἀνεφώνησεν ἡ μαρκησία. Ὄχι δὲν εἶνε δυνατόν. Ἀλλὰ ἡ κυρία Δαργλὰδ δὲν μὲ τὰ εἶπεν αὐτά. Ἐφοβήθη ἴσως τὴν δυσπιστίαν, τὴν ὁποίαν ἐμπνέει ἡ δυστυχία· ἀλλ' ὡς πρὸς ἐμὲ εἶχεν ἄδικον. Ἡ ἀφοσίωσίς σας μοῦ ἐμπνέει συμπάθειαν, καὶ ἂν ἄλλως συμφωνήσωμεν, ἐπιθυμῶ νὰ αἰσθανθῆτε πόσον σᾶς ἐκτιμῶ. Ἐμπιστευθῆτε εἰς ἐμέ· θὰ κάμω ὅ,τι δυνατὸν καλλίτερον.

— Ὦ, κυρία, τῆς ἀπήντησα, εἴτε ἔχω τὸ εὐτύχημα νὰ μ' ἐκλέξετε εἴτε ὄχι, ἀφῆτε νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὴν ἀγαθὴν αὐτὴν ὁρμὴν τῆς καρδίας σας!

Κ' ἐφίλησα ὁρμητικῶς τὴν χεῖρά της, — πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν τὴν δυσηρέστησε.

— Ἐν τοσούτῳ, εἶπε μετὰ νέαν σιωπήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφαίνετο δυσπιστοῦσα πρὸς τὴν πρώτην της ἔμπνευσιν, ἂν ἦσθε κάπως ἐλαφρὰ καὶ ὀλίγον ἐρωτότροπος;

— Οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο.

— Ἐλπίζω ὄχι. Ἐν τούτοις εἴσθε εὔμορφη. Καὶ αὐτὸ δὲν μὲ τὸ εἶπαν, καὶ σᾶς εὑρίσκω μάλιστα ὅσον περισσότερον σᾶς βλέπω, πολὺ πολὺ εὔμορφην. Αὐτὸ μ' ἀνησυχεῖ ὀλίγον, δὲν σᾶς τὸ κρύπτω.

— Διατί, κυρία;

— Διατί; βέβαια, ἔχετε δίκαιον. Αἱ ἄσχημοι νομίζουν ὅτι εἶνε ὡραῖαι, καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀρέσουν γίνονται γελοῖαι. Ἴσως εἶνε καλλίτερον νὰ ἠμπορῆτε ν' ἀρέσκετε..., ἀρκεῖ νὰ μὴν κάμνετε κατάχρησιν. Ἂς ἴδωμεν τώρα· ἔχετε

Digitized by Google

τὴν καλωσύνην καὶ τὴν γενναιότητα νὰ μοῦ διηγηθῆτε ὀλίγον τὴν παρελθοῦσαν ζωήν σας; Εἴχατε ἕως τόρα κανὲν μυθιστόρημα; Εἴχατε· πῶς; Ἀδύνατον νὰ μὴν εἴχατε. Εἶσθε εἰκοσιδύο, εἰκοσιτριῶν ἐτῶν....

— Εἶμαι εἰκοσιτεσσάρων, καὶ τὸ μόνον μυθιστόρημα, τὸ ὁποῖον εἶχα, θὰ σᾶς τὸ διηγηθῶ εἰς δύο λέξεις. Ὅταν ἤμην δεκαπέντε ἐτῶν, μ' ἐζήτησεν εἰς γάμον εἷς νέος, ὅστις μὲ ἤρεσκε, καὶ ὅστις ἀπεσύρθη ἅμα ἔμαθεν ὅτι ὁ πατήρ μου ἀφῆκε περισσότερα χρέη παρὰ χρήματα. Ἐλυπήθην πολύ, ἀλλὰ τὸ ἐλησμόνησα καὶ ὡρκίσθην νὰ μὴν ὑπανδρευθῶ.

— Αὐτὸ εἶνε πεῖσμα, δὲν εἶνε λήθη.

— Ὄχι, κυρία, εἶνε σκέψις. Ἀφοῦ δὲν εἶχα τίποτε καὶ ᾐσθανόμην ὅτι εἶμαι κἄτι, δὲν ἠθέλησα νὰ κάμω γάμον ἀνόητον, καὶ ἀντὶ νὰ αἰσθανθῶ πεῖσμα, ἐσυγχώρησα μάλιστα ἐκεῖνον, ὅστις μ' ἐγκατέλειψε. Τὸν ἐσυγχώρησα δὲ μάλιστα καθ' ἣν ἡμέραν εἶδα τὴν ἀδελφήν μου καὶ τὰ τέσσαρά της τέκνα χωρὶς ἄρτον, κ' ἐνόησα τὴν λύπην οἰκογενειάρχου, ὅστις ἀποθνήσκει ἐκ τῶν κόπων του καὶ δὲν ἀφίνει τίποτε εἰς τὰ ὀρφανά του.

— Καὶ τὸν εἴδατε πλέον ἐκεῖνον τὸν ἀχάριστον;

— Ποτέ. Ἐνυμφεύθη, καὶ οὐδὲ τὸν συλλογίζομαι πλέον.

— Ἔκτοτε δὲν ἐσυλλογίσθητε ἄλλον;

— Κανένα, κυρία.

— Πῶς τοῦτο;

— Δὲν ἠξεύρω. Νομίζω ὅτι δὲν εἶχα καιρὸν νὰ συλλογισθῶ τὸν ἑαυτόν μου. Ὅταν τις εἶνε πολὺ πτωχὸς καὶ δὲν θέλει νὰ καταντήσῃ εἰς ἐντελῆ ἔνδειαν, ἔχει πῶς ν' ἀπασχολήσῃ τὰς ἡμέρας του.

— Ἀλλὰ θὰ σᾶς ἐστενοχώρησαν βεβαίως πολύ, ὡραία ὡς εἶσθε.

— Ὄχι, κυρία· κανεὶς δὲν μ' ἐστενοχώρησε. Δὲν πιστεύω τὰς καταδιώξεις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐνθαρρύνονται.

— Κ' ἐγὼ τὸ αὐτὸ φρονῶ, καὶ χαίρω διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον μοῦ ἀπαντᾶτε. Δὲν φοβεῖσθε λοιπὸν τίποτε εἰς τὸ μέλλον;

— Τίποτε.

— Καὶ ἡ μόνωσις αὐτὴ τῆς καρδίας σας δὲν θὰ σᾶς κάμῃ μελαγχολικήν, κατηφῆ;

— Δὲν τὸ πιστεύω διόλου. Εἶμαι φύσει φαιδρά, καὶ διετήρησα τὸ θάρρος μου ἐν μέσῳ τῶν σκληροτέρων δοκιμασιῶν. Δὲν ἔχω εἰς τὴν κεφαλήν μου κανὲν ἐρωτικὸν ὄνειρον· δὲν εἶμαι ῥωμαντικὴ καὶ θὰ ἦτο πολὺ παράδοξον ν' ἀλλάξω. Ἰδού, κυρία, πᾶν ὅ,τι δύναμαι νὰ σᾶς εἴπω περὶ ἐμοῦ. Μὲ δέχεσθε τοιαύτην ὁποία προσφέρομαι μὲ θάρρος, ἀφοῦ ἄλλως δὲν δύναμαι νὰ ὑποσχεθῶ παρ' ὅ,τι εἶμαι;

— Ναί, καὶ σᾶς λαμβάνω ὁποία εἶσθε, τουτέστιν ἐξαίρετος κόρη, πλήρης εἰλικρινείας καὶ θελήσεως. Μένει τώρα νὰ ἴδοῦμεν ἂν ἔχετε τὰ μικρὰ προτερήματα, τὰ ὁποῖα ζητῶ.

— Τί πρέπει νὰ κάμνω;

— Ἐν πρώτοις νὰ ὁμιλῆτε, καὶ περὶ τούτου εἶμαι ἐντελῶς εὐχαριστημένη. Ἔπειτα θέλω ὀλίγην ἀνάγνωσιν καὶ ὀλίγην μουσικήν.

— Δοκιμάσατέ με εὐθύς, καὶ ἂν εὐχαριστηθῆτε μὲ τὴν μικράν μου ἱκανότητα...

— Ναί, ναί... εἶπε καὶ μὲ ἔδωκεν ἓν βιβλίον. Ἀναγνώσατε· δὲν βλέπω τὴν ὥραν νὰ μείνω ἐντελῶς μαγευμένη μαζύ σας.

Μετὰ μίαν σελίδα μοῦ ἐπῆρε τὸ βιβλίον, κατευχαριστημένη. Ἔμενεν ἡ μουσική. Εἰς τὸ δωμάτιον ἦτο ἓν κλειδοκύμβαλον. Μὲ ἠρώτησεν ἂν ἤξευρα νὰ παίζω ἐκ τοῦ προχείρου. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸ εἶνε ἡ μόνη μου ἱκανότης, κατώρθωσα νὰ τὴν εὐχαριστήσω καὶ ὡς πρὸς τοῦτο. Ἐπὶ τέλους μὲ εἶπεν ὅτι ἐγνώριζε πῶς γράφω, ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς μου τὰς ὁποίας τῆς εἶχε δείξει ἡ κυρία Δαργλάδ, καὶ ὅτι ἤλπιζεν ὅτι θὰ εἶμαι ἐξαίρετος γραμματεύς. Μοῦ ἔδωκε τὴν χεῖρα πρὸς ἀποχαιρετισμὸν καὶ μοῦ εἶπεν ὀλίγους πολὺ καλοὺς λόγους· τῆς ἐζήτησα νὰ μοῦ ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν αὔριον, διὰ νὰ ἰδῶ τὰς ὀλίγας μου γνωριμίας ἐδῶ, κ' ἔδωκε διαταγὰς διὰ νὰ μ' ἐγκαταστήσουν τὸ σάββατον...

Ἀγαπητή μου ἀδελφή, ἔρχονται καὶ μὲ διακόπτουν. Τί εὐχάριστος ἔκπληξις! Εἶνε ἐπιστολὴ τῆς κυρίας Βιλλεμέρ, ἐπιστολὴ ὀλίγων γραμμῶν, τὰς ὁποίας σοῦ ἀντιγράφω:

«Ἐπιτρέψατέ μου, ἀγαπητή μου κόρη, νὰ σᾶς
» στείλω μικρὰν προκαταβολὴν διὰ τὰ τέκνα
» τῆς ἀδελφῆς σας κ' ἓν μικρὸν φόρεμα διὰ σᾶς.
» Ἀφοῦ ἀγαπᾶτε τὸν στολισμόν, πρέπει τις νὰ
» συμπαθῇ τὰς ἀδυναμίας ἐκείνων, τοὺς ὁποίους
» ἀγαπᾷ. Μένομεν σύμφωνοι, ὅτι θὰ λαμβάνετε
» ἑκατὸν πεντήκοντα φράγκα τὸν μῆνα, καὶ ὅτι
» ἀναλαμβάνω ἐγὼ τὴν ἐνδυμασίαν σας».

Τί καλοὶ καὶ μητρικοὶ λόγοι, αἴ; Βλέπω ὅτι θ' ἀγαπήσω αὐτὴν τὴν γυναῖκα μ' ὅλην μου τὴν καρδίαν, καὶ ὅτι δὲν τὴν εἶχα κρίνει πολὺ καλὰ ἐκ πρώτης ὄψεως. Εἶνε πολὺ πλέον αὐθόρμητος παρ' ὅσον ὑπέθετα. Σοῦ ἐσωκλείω τὸ χαρτονόμισμα τῶν πεντακοσίων φράγκων. Γρήγορα! Ξύλα εἰς τὸ ὑπόγειον, μάλλινα μεσοφόρια τῆς Λιλῆς, ἡ ὁποία δὲν ἔχει, καὶ κανὲν πουλί, πότε καὶ πότε εἰς τὸ πτωχόν σας τραπέζι. Ὀλίγον κρασὶ διὰ σέ· τὸ στομάχι σου εἶνε ἀφανισμένον, καὶ δὲν χρειάζεται πολὺ διὰ νὰ τὸ διορθώσῃ. Νὰ ἐπισκευάσῃς καὶ τὴν ἑστίαν τοῦ δωματίου, ἡ ὁποία καπνίζει φοβερά. Εἶνε ἀνυπόφορος· ἠμπορεῖ νὰ βλάψῃ τὰ 'μάτια τῶν παιδιῶν, καὶ ἡ βαπτιστική μου ἔχει τόσον εὔμορφα!

Ἐγὼ ἐντρέπομαι μὲ τὸ φόρεμα, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐστάλη, φόρεμα μεταξωτὸν θαυμάσιον, σταχτό-

Digitized by Google

χρουν ἀνοικτόν. Τί ἀνόητος ποῦ ἤμουν νὰ εἰπῶ ὅτι μ' ἀρέσκει ἡ ὡραία ἐνδυμασία! Φόρεμα σαράντα φράγκων θὰ μοῦ ἦτο καὶ πολύ, καὶ τώρα θὰ ἔχω εἰς τὴν ῥάχιν μου ἓν διακοσίων φράγκων, ἐνῷ ἡ ἀδελφή μου διορθώνει τὰ ῥάκη της! Δὲν ἠξεύρω πῶς νὰ κρυφθῶ· μὴ νομίσῃς ὅμως ὅτι ᾐσθάνθην ταπείνωσιν δι' αὐτὸ τὸ δῶρον. Θὰ τὰς πληρώσω εὐσυνειδήτως αὐτὰς τὰς καλωσύνας, ἡ καρδία μου μοῦ τὸ λέγει.

Βλέπεις, Καμίλλη, πῶς μᾶς ἐπιτυγχάνουν ὅλα, ὅταν θελήσω! Μὲ ῥίπτει εὐθὺς ἡ τύχη μου εἰς μίαν γυναῖκα ἐξαίρετον, κερδίζω περισσότερα παρ' ὅσα ἐδεχόμην, καὶ μὲ μεταχειρίζονται εὐθὺς ὡς κόρην, τὴν ὁποίαν θέλουν νὰ περιπτυχθοῦν καὶ νὰ χαϊδεύσουν. Καὶ ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι ἓξ μῆνας τώρα μ' ἐμπόδιζες, καὶ ὑπέφερες μυρίας στερήσεις, κ' ἐτραβοῦσες τὰ μαλλιά σου μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἐργασθῶ διὰ σέ! Καλή μου ἀδελφή, ἦσο λοιπὸν κακὴ μητέρα; Δὲν ἔπρεπε νὰ συλλογισθῶμεν πρὸ πάντων τὰ ἀγαπητὰ μικρά μας, καὶ νὰ σιωπήσῃ δι' αὐτὰ ἡ ἀγάπη μας; Ἀ! κ' ἐν τούτοις ἐφοβήθην μὴν ἀποτύχω, — σοῦ τὸ ἐξομολογοῦμαι σήμερον, — ὅταν ἐπῆρα μαζύ μου τὰ τελευταῖά μας λουδοβίκεια διὰ νὰ πληρώσω τὸν ναῦλόν μου, κ' ἔτρεχα τὸν κίνδυνον νὰ ἐπιστρέψω χωρὶς ν' ἀρέσω εἰς αὐτὴν τὴν κυρίαν! Ὁ θεὸς ἔβαλε τὸ χέρι του, ἀδελφή μου! Τί προσευχὴν τοῦ ἔκαμα σήμερον, μὲ ὅλην μου τὴν καρδίαν! Πῶς τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ κάμῃ ἀγαπητήν, ἀρεστήν, πειστικήν... — Τώρα πηγαίνω νὰ κοιμηθῶ, διότι εἶμαι ἀφανισμένη ἀπὸ τὴν κούρασιν. Ἠξεύρεις, καλή μου ἀδελφή, πῶς σὲ ἀγαπῶ! περισσότερον παρ' ὅ,τι δήποτε εἰς τὸν κόσμον, καὶ πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἐμέ. Μὴ μὲ λυπεῖσαι λοιπόν· εἶμαι ἡ εὐτυχεστέρα κόρη τοῦ κόσμου σήμερον, καὶ ὅμως δὲν εἶμαι πλησίον σου, καὶ δὲν βλέπω κοιμώμενα τὰ μικρά μας! Βλέπεις ὅτι ὁ ἐγωϊσμὸς δὲν φέρει τὴν ἀληθινὴν εὐτυχίαν, ἀφοῦ, μόνη τώρα ὅπως εἶμαι, χωρισμένη ἀπὸ ὅ,τι ἀγαπῶ, αἰσθάνομαι νὰ κτυπᾷ ἡ καρδία μου ἀπὸ χαρὰν ἐνῷ δακρύουν οἱ ὀφθαλμοί μου, καὶ πηγαίνω νὰ γονατίσω καὶ νὰ εὐχαριστήσω τὸν θεόν, πρὶν ἀποκοιμηθῶ.

Καρολίνα.

Ἐνῷ ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ ἔγραφεν εἰς τὴν ἀδελφήν της, ἡ μαρκησία Βιλλεμὲρ συνωμίλει μετὰ τοῦ νεωτέρου τῶν υἱῶν της ἐν τῇ μικρᾷ αἰθούσῃ αὐτῆς κατὰ τὸ προάστειον τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ. Ὁ οἶκος ἦτο εὐρύχωρος καὶ προσοδοφόρος. Ἀλλ' ἡ μαρκησία, πλουσία ἄλλοτε καὶ σήμερον στενοχωρημένη, θὰ μάθωμεν μετ' ὀλίγον διατί, κατῴκει ἀπό τινος τὸ δεύτερον πάτωμα, ἵνα ὠφελῆται ἀπὸ τὸ πρῶτον.

— Λοιπόν, ἀγαπητή μου μητέρα, ἔλεγεν ὁ μαρκήσιος, εἶσθε εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν νέαν σας σύντροφον; Ἔμαθα ὅτι ἦλθε.

— Τί νὰ σὲ εἰπῶ, υἱέ μου, ἀπήντησεν ἡ μαρκησία· μ' ἐμάγευσε.

— Ἀλήθεια; εἰπέτε μου λοιπόν.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν εἰξεύρω ἂν πρέπῃ· φοβοῦμαι μήπως σ' ἐνθουσιάσω περισσότερον τοῦ δέοντος.

— Μὴ φοβεῖσαι, ἀπήντησε μελαγχολικῶς ὁ μαρκήσιος, ὃν προσεπάθησε νὰ φαιδρύνῃ ἡ μήτηρ του. Καὶ ἂν ἤμην τόσον εὔφλεκτος, ἠξεύρω τί ὀφείλω εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ οἴκου σου καὶ τὴν οἰκιακήν σου εἰρήνην.

— Ναί, φίλε μου, ναί! Κ' ἐγὼ γνωρίζω ὅτι δύναμαι νὰ εἶμαι ἥσυχη μαζύ σου, ὁσάκις πρόκειται περὶ ζητήματος λεπτότητος καὶ τιμῆς. Ἠμπορῶ λοιπὸν νὰ σοῦ εἰπῶ, ὅτι ἡ μικρὰ αὐτὴ Δαργλὰδ μ' εὕρηκεν ἕνα μαργαρίτην, ἕνα ἀδάμαντα, καὶ ὅτι ὁ μαργαρίτης αὐτὸς εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν μ' ἔκαμε νὰ κάμω τρέλλας.

Διηγήθη δὲ ἡ μαρκησία τὸν μετὰ τῆς Καρολίνας διάλογον αὐτῆς, καὶ τὴν περιέγραψε.

— Δὲν εἶνε οὔτε ὑψηλή, οὔτε κοντή. Εἶνε καλοκαμωμένη, ἔχει μικροὺς πόδας, χεῖρας παιδίου, κόμην ξανθὴν ἀμαυρὰν ἄφθονον, χρῶμα κρίνου καὶ ῥόδων, χαρακτηριστικὰ λεπτότατα, ὀδόντας ὡς μαργαριτάρια, μικρὰν εὔμορφην μύτην καὶ ὀφθαλμοὺς μὲ χρῶμα θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι σὲ βλέπουν μὲ θάρρος, χωρὶς ῥεμβασμούς, χωρὶς πλαστὴν δειλίαν, μὲ ἀφέλειαν καὶ εἰλικρίνειαν, οἱ ὁποῖοι ἀρέσουν καὶ σὲ κερδίζουν ἀμέσως. Δὲν ἔχει τίποτε ἐπαρχιωτικόν, καὶ οἱ τρόποι της εἶνε ἐξαίρετοι, διότι ἀκριβῶς προσπαθεῖ νὰ μὴν εἶνε. Ἡ ἐνδυμασία της πτωχή, ἀλλὰ μὲ πολλὴν καλλαισθησίαν· τέλος πάντων πᾶν ὅ,τι ἐφοβούμην καὶ τίποτε ἀφ' ὅσα ἐφοβούμην, δηλαδὴ ἡ ὡραιότης ἡ ὁποία μ' ἐνέπνεε δυσπιστίαν καὶ καμμία προσποίησις καὶ ἀπαίτησις, αἱ ὁποῖαι ἠδύναντο νὰ δικαιολογήσουν τὴν δυσπιστίαν αὐτήν. Ἐκτὸς δὲ τούτου φωνὴ καὶ προφορά, αἵτινες καθιστῶσι τὴν ἀνάγνωσίν της ἀληθινὴν μουσικήν, ἱκανότης μουσικὴ ἔκτακτος, καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα ὅλα τὰ πρόδηλα χαρακτηριστικὰ τοῦ πνεύματος, τῆς λογικῆς, τῆς φρονήσεως καὶ τῆς ἀγαθότητος,.... τόσον ὥστε ἐσυμπάθησα εὐθὺς καὶ συνεκινήθην ἐκ τῆς ἀφοσιώσεώς της πρὸς πτωχὴν οἰκογένειαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶδα ὅτι θυσιάζεται, κ' ἐλησμόνησα τὰ περὶ οἰκονομίας σχέδιά μου καὶ τῆς ὑπεσχέθην οὐδ' ἐγὼ δὲν ἠξεύρω τί.

— Ἔκαμε συμφωνίας λοιπόν; ἠρώτησεν ὁ μαρκήσιος.

— Τοὐναντίον, ἐδέχετο ὅ,τι εἶχα ἀποφασίσει νὰ τῆς δώσω.

— Τότε ἔκαμες κάλλιστα μητέρα, καὶ εἶμ' εὐτυχὴς ὅτι εὗρες τέλος πάντων σύντροφον ἀξίαν σου. Ἐκράτησες παραπολὺ τὴν λαίμαργον ἐκείνην καὶ ὑπνηλὴν γεροντοκόρην, ἡ ὁποία σοῦ ἐπρόξενει τόσην ἀγανάκτησιν, καὶ θὰ εἶχες ἀδι-

Digitized by Google

κον νὰ ὑπολογίσῃς τὴν δαπάνην, ὅταν πρόκειται νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃς δι' ἑνὸς θησαυροῦ.

— Ναί, ὑπέλαβεν ἡ μαρκησία, αὐτὸ μὲ λέγει καὶ ὁ ἀδελφός σου. Οὔτε σὺ οὔτε αὐτός, ἀγαπητά μου τέκνα, δὲν θέλετε νὰ λογαριάσετε, καὶ φοβοῦμαι ὅτι πολὺ ἐβιάσθην εἰς αὐτήν μου τὴν συμφωνίαν, ὅσην εὐχαρίστησιν καὶ ἂν μοῦ προξενεῖ.

— Ἡ εὐχαρίστησις αὐτὴ σοῦ ἦτο ἀναγκαία, εἶπε ζωηρῶς ὁ μαρκήσιος, καὶ τόσον ὀλιγώτερον πρέπει νὰ τὴν συλλογίζεσαι, ὅσον τὸ ἀπεφάσισες μάλιστα χάριν ἀγαθοεργίας.

— Τὸ ὁμολογῶ, ἀλλ' ἴσως ἔσφαλα, ἀπήντησεν ἡ μαρκησία περίφροντις· δὲν ἔχει κανεὶς πάντοτε τὸ δικαίωμα νὰ ἀγαθοεργῇ.

— Ὦ, μητέρα! ἀνεφώνησεν ὁ υἱὸς μετ' ἀγανακτήσεως συνάμα καὶ λύπης, ἂν καταντήσῃς νὰ στερηθῇς τὴν χαρὰν τῆς ἐλεημοσύνης, πολὺ φοβερὸν θὰ ἦνε τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον ἔκαμα.

— Κακόν; σύ; τί κακόν; ὑπέλαβεν ἡ μήτηρ ἔκπληκτος καὶ ἀνήσυχος. Σὺ ποτέ σου δὲν ἔκαμες κακόν, ἀγαπητέ μου υἱέ.

— Συγχώρησόν με, εἶπεν ὁ μαρκήσιος συγκεκινημένος πάντοτε. Ἔπραξα ἔγκλημα τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὑπεχρεώθην, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς σέ, νὰ πληρώσω τὰ χρέη τοῦ ἀδελφοῦ μου.

— Σιώπα! ἀνεφώνησεν ὠχριῶσα ἡ μαρκησία. Ἂς ἀφήσωμεν αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν· δὲν θὰ συμφωνήσωμεν.

Καὶ ἔτεινε τὰς χεῖράς της πρὸς τὸν μαρκήσιον, ἵνα μετριάσῃ τὴν ἀκουσίαν πικρίαν τῆς ἀπαντήσεώς της. Ἐκεῖνος δὲ τὰς ἠσπάσθη καὶ ἀπεσύρθη μετά τινας στιγμάς.

Τὴν ἐπαύριον ἡ Καρολίνα Σαὶν-Ζενὲ ἐξῆλθεν ἵνα ῥίψῃ εἰς τὸ ταχυδρομεῖον τὴν χρηματοφόρον ἐπιστολὴν ἣν ἔστελλεν εἰς τὴν ἀδελφήν της καὶ ἴδῃ τὰ ὀλίγα πρόσωπα, μεθ' ὧν ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἐπαρχίας της εἶχε διατηρήσει σχέσεις. Ἦσαν παλαιοὶ φίλοι τῆς οἰκογενείας της, οὓς δὲν εὗρεν ὅλους, ἀλλ' ἀφῆκεν εἰς αὐτοὺς τὸ ὄνομά της χωρὶς τῆς διευθύνσεώς της, ἀφοῦ δὲν ἔμελλε πλέον νὰ ἔχῃ ἰδίαν κατοικίαν. Καὶ ἠσθάνθη μὲν λύπην τινά, ὅτι διετέλει οὕτω ἄστεγος καὶ προσηρτημένη οὕτως εἰπεῖν εἰς οἶκον ξένον, ἀλλὰ δὲν ἐσκέφθη καὶ πολὺ περὶ τῆς τύχης της. Ἐκτὸς ὅτι ἀπόφασιν εἶχε νὰ διώξῃ τοῦ πνεύματός της πᾶσαν μελαγχολίαν παράγουσαν εἰς ἀποθάρρυνσιν, δὲν ἦτο δειλοῦ χαρακτῆρος, καὶ οὐδεμία δοκιμασία, ὅσῳ δυσάρεστος καὶ ἂν ὑπῆρξεν, δὲν εἶχεν ἐμπνεύσει εἰς αὐτὴν ἰδέας ἀπελπιστικάς. Ὑπῆρχεν ἐν τῷ ὀργανισμῷ αὐτῆς ζωτικότης ἔκτακτος καὶ πυρετώδης δραστηριότης, τοσούτῳ μᾶλλον ἀξιοπαρατήρητος ὅσῳ συνεδέετο πρὸς μεγίστην πνεύματος ἠρεμίαν καὶ παράδοξον προσωπικὴν ἀμεριμνησίαν. Ὁ ἐξαιρετικὸς οὗτος χαρακτὴρ θέλει ἀναπτυχθῇ καὶ ἐξηγηθῇ ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς ἡμετέρας διηγήσεως, ὅσον τὸ δυνατόν· ἀλλ' εἶνε ἀναγκαῖον νὰ ἐνθυμῆται ὁ ἀναγνώστης τοῦτο, ὅπερ ἄλλως πάντες γνωρίζουσιν, ὅτι δηλαδὴ οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξηγήσῃ ἐντελῶς μηδὲ νὰ δηλώσῃ ἀπολύτως τὸν χαρακτῆρα ἄλλου ἀνθρώπου. Ἕκαστον ἄτομον ἔχει ἐνδόμυχόν τι μυστήριον ἰσχύος ἢ ἀδυναμίας, ὅπερ τοσούτῳ μᾶλλον ἀδυνατεῖ ν' ἀποκαλύψῃ ὅσῳ καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ ἀγνοεῖ. Ἡ ἀνάλυσις πρέπει νὰ φαίνεται ἐπαρκὴς ὁσάκις πλησιάζει εἰς τὴν ἀλήθειαν· δὲν δύναται ὅμως νὰ συλλάβῃ αὐτὴν αὐτόφωρον, χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἀτελῆ ἢ σκοτεινὴν ἄποψίν τινα οἱανδήποτε τοῦ αἰωνίου προβλήματος τῆς ψυχῆς.

Β'

Ἡ Καρολίνα ἦτο ὁτὲ μὲν φαιδρὰ ὁτὲ δὲ κατηφής, περιερχομένη κατάμονος, πεζῇ ἢ ἐπὶ λεωφορείου, τοὺς εὐρεῖς ἐκείνους Παρισίους, ὅπου εἶχεν ἀνατραφῆ ἐν εὐπορίᾳ, καὶ οὓς εἶχε καταλίπει κατεστραμμένη ἐντελῶς καὶ ἄπελπις περὶ τοῦ μέλλοντος, ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν θάλλει εὐανθὴς ὁ βίος. Ἂς ἀφηγηθῶμεν ἐν ὀλίγοις, ἵνα μὴ τὰ ἐπαναλάβωμεν πλέον, τὰ σοβαρὰ μὲν ἀλλὰ καὶ ἁπλούστατα γεγονότα, ἅτινα συνώψισεν αὕτη πρὸς τὴν μαρκησίαν Βιλλεμέρ.

Ἦτο κόρη εὐπατρίδου τῆς κάτω Βρετάνης, κατοικοῦντος περὶ τὸ Βλοά, καὶ δεσποινίδος τινος Δὲ Γραζάκ, καταγομένης ἐκ τοῦ Βελαί. Ἡ Καρολίνα μόλις ἐγνώρισε τὴν μητέρα της. Ἡ κυρία Σαὶν Ζενὲ ἀπέθανε τὸ τρίτον ἀπὸ τοῦ γάμου της ἔτος, κατὰ τὸν τοκετὸν τῆς Καμίλλης, λαβοῦσα τὴν ὑπόσχεσιν τῆς Ἰουστίνης Λανιὼν ὅτι ἤθελε παραμείνει ἔτη πολλὰ πλησίον τῶν τέκνων της.

Ἡ Ἰουστίνα Λανιών, σύζυγος τοῦ Πεϋράκ, ἦτο ῥωμαλέα καὶ ἀγαθὴ χωρικὴ τοῦ Βελαί, συγκατένευσε δὲ νὰ μείνῃ ὀκτὼ ἔτη παρὰ τῷ Κ. Σαὶν-Ζενέ. Εἶχε θρέψει τὴν Καρολίναν, εἶτα δὲ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκογένειάν της, κ' ἐπανῆλθε πάλιν ἵνα δώσῃ τὸ γάλα τοῦ δευτέρου της τέκνου εἰς τὴν δευτέραν θυγατέρα τῆς ἀγαπητῆς της *κυρᾶς*. Χάρις εἰς αὐτήν, ἡ Καρολίνα καὶ ἡ Καμίλλη ἀπήλαυσαν τῆς θεραπείας καὶ τῶν θωπειῶν δευτέρας μητρός. Ἀλλ' ἡ Ἰουστίνα δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὸν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα της. Ἠναγκάσθη τέλος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν τόπον της, καὶ ὁ Κ. Σαὶν-Ζενὲ ἔφερε τὰς θυγατέρας του εἰς Παρισίους, ὅπου ἀνετράφησαν ἐντὸς ἑνὸς τῶν περιλαλήτων τότε μοναστηρίων.

Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἦτο τόσον πλούσιος ὥστε νὰ ζῇ ἐν Παρισίοις, ἐμίσθωσεν ἐκεῖ μικρὸν κατάλυμα καὶ ἤρχετο δὶς τοῦ ἔτους, τὸ Πάσχα καὶ τὰς διακοπάς. Ἦσαν δὲ ἀληθῶς αἱ ἐπισκέψεις αὗται αἱ διακοπαὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρός. Οἰκονομῶν ὅλον τὸ ἔτος, ἐταμίευεν ἵνα σπαταλήσῃ χάριν τῶν θυγατέρων του κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας πατρι-

Digitized by Google

αρχικῆς ἀληθῶς ἀγαλλιάσεως. Περίπατοι τότε, καὶ συναυλίαι, καὶ ἐπισκέψεις μουσείων, καὶ ἐκδρομαὶ εἰς τὰς βασιλικὰς ἐπαύλεις, καὶ γεύματα ἐκλεκτά, καὶ διασκεδάσεις πατρικαὶ μὲν καὶ ἀφελεῖς ἀλλὰ καὶ ἀφρονέσταται συγχρόνως. Ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐλάτρευε τὰς θυγατέρας του, ὡραιοτάτας ἀμφοτέρας ἀλλὰ καὶ ἀγαθωτάτας ἐπίσης. Ἡ ἐρωτοτροπία του ἦτο νὰ περιάγῃ αὐτὰς περικόσμους, ὡραιοτέρας καὶ φαιδροτέρας τῶν νεοκόπων ἐσθήτων καὶ ταινιῶν των, καὶ νὰ τὰς ἐπιδεικνύῃ ὑπὸ τὸν ἥλιον καὶ τὰ φῶτα τῶν ἀκτινοβόλων Παρισίων, ὅπου ὀλίγους μὲν ἀνθρώπους ἐγνώριζεν ἀλλ' ἐξετίμα τὰ βλέμματα τοῦ πρώτου τυχόντος διαβάτου πολὺ πλέον ἢ οἱονδήποτε τῆς ἐπαρχίας του πανηγυρισμόν. Τὸ ὄνειρόν του ἦτο νὰ καταστήσῃ παρισινάς, ἀληθεῖς παρισινὰς τὰ δύο ἐκεῖνα χαριέστατα πλάσματα. Ἦτο ἕτοιμος νὰ δαπανήσῃ πρὸς τοῦτο ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν του, καὶ τὴν ἐδαπάνησε.

Ὁ ἀκαταμάχητος οὗτος ἔρως τῆς παρισινῆς ἁβροδιαίτης ἦτο μοῖρα παράδοξος, εἰς ἣν ὑπέκυπτον, πρό τινων ἔτι ἐτῶν, οὐ μόνον οἱ πλεῖστοι τῶν εὐπόρων ἐπαρχιωτῶν ἀλλὰ καὶ ὁλόκληροι κλάσεις κοινωνικαί. Πᾶς ὁπωσοῦν μορφωμένος ἀλλοδαπὸς μεγάπλουτος ὥρμα πρὸς τοὺς Παρισίους ὡς ὁ ἐν διακοπαῖς σχολάζων μαθητής, κατέλειπεν αὐτοὺς ἐν ὀδύνῃ καὶ ἠσχολεῖτο ἐν τῇ πατρίδι του τὸν ὑπόλοιπον χρόνον πῶς ν' ἀποκτήσῃ τὸ διαβατήριον δι' οὗ νὰ ἐπανέλθῃ καὶ πάλιν ἐκεῖ. Σήμερον ἔτι, ἂν δὲν ἦσαν τοσοῦτον αὐστηροὶ οἱ νόμοι, οἱ καταδικάζοντες τοὺς Ῥώσους νὰ ζῶσιν ἐν τῇ Ῥωσίᾳ καὶ τοὺς Πολωνοὺς ἐν τῇ Πολωνίᾳ, κολοσσιαῖαι περιουσίαι θὰ ἤρχοντο νὰ καταποντισθῶσιν ἡ μία μὲ τὴν ἄλλην εἰς τὰς ἡδονὰς τῶν Παρισίων.

Αἱ δεσποινίδες Σαὶν-Ζενὲ διαφόρως ὠφελήθησαν ἐκ τῆς ἁβρᾶς αὐτῶν ἀνατροφῆς· Ἡ Καμίλλη, νεωτέρα καὶ ὡραιοτέρα τῶν δύο — ὅπερ δὲν ἦτο μικρὸν πρᾶγμα — ἐμεθύσθη ὡς ὁ πατήρ της, εἰς ὃν ὡμοίαζε τήν τε μορφὴν καὶ τὸν χαρακτῆρα. Ἠγάπησεν ἐμπαθῶς τὴν πολυτέλειαν καὶ οὐδέποτε ἐφαντάσθη, ὅτι ὁ βίος της ἠδύνατο ν' ἀπολήξῃ εἰς πενίαν. Ἠπία, φιλόστοργος, ἀλλὰ μετρίως νοήμων, οὐδὲν ἄλλο ἔμαθεν ἢ νὰ ἦνε θυγάτηρ ἐντελής, κατά τε τὸ ἦθος καὶ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τοὺς τρόπους. Ἐπιστρέφουσα εἰς τὸ μοναστήριον μετὰ τὰς διακοπάς, ἐτήκετο ὑπὸ πόθου τρεῖς ὅλους μῆνας, εἰργάζετο κάπως τρεῖς ἄλλους πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς ἀδελφῆς της, ἥτις τὴν ἐπέπληττε, καὶ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον ὠνειρεύετο τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πατρός της καὶ τὰς διασκεδάσεις.

Ἡ Καρολίνα ὡμοίαζε μᾶλλον τὴν μητέρα της, ἥτις ἦτο γυνὴ δραστηρία καὶ σοβαρά. Ἦτο ἐν τούτοις φαιδρὰ καὶ ἀπήλαυε τῶν ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας διασκεδάσεων μετὰ πολὺ πλείονος ζωηρότητος ἢ ἡ ἀδελφή της. Ἔσπευδε πλειότερον αὐτῆς νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τοῦ στολισμοῦ, τῶν περιπάτων καὶ τῶν θεαμάτων, ἀλλ' ἀπήλαυεν αὐτῶν πάντῃ διαφόρως. Ἦτο ἀπείρως νοημονεστέρα τῆς Καμίλλης, εἶχε δὲ νοημοσύνην οὐχὶ καλλιτεχνικῶς δημιουργόν, ἀλλὰ προσιτὴν καὶ εὐαίσθητον εἰς τὰς ἀληθεῖς ἐκδηλώσεις τῆς τέχνης. Εἶχεν ἔμφυτον γεννωμένη τὸ τάλαντον νὰ ἐκφράζῃ δεξιῶς καὶ περιφανῶς τὴν ξένην διάνοιαν. Ἀπήγγελλε τὴν ποίησιν καὶ ἀνεγίνωσκε τὴν μουσικὴν μετὰ καταπληκτικῆς νοημοσύνης. Ἐλάλει ὀλίγα, κάλλιστα πάντοτε καὶ μετὰ σαφηνείας ἀποκλειούσης πᾶσαν ἀνάπτυξιν. Ὁσάκις δὲ ἡ ἀνάπτυξις παρείχετο αὐτῇ ὑπὸ τοῦ βιβλίου ἢ τῆς μουσικῆς, περιέβαλλε διὰ νέας αἴγλης τὴν γραπτὴν ἔννοιαν. Ἐφαίνετο οἱονεὶ τὸ ἀναγκαῖον τῆς μεγαλοφυΐας ὄργανον, μεγαλοφυῒα καὶ αὐτὴ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἑρμηνείας, ἂν ἡ μεγαλοφυΐα αὕτη εἶχεν ἀναπτυχθῇ προσηκόντως.

Δὲν ἀνεπτύχθη ὅμως. Ἡ Καρολίνα εἶχεν ἀρχίσει δεκαέτις τὴν ἀνατροφήν της, διέκοψε δὲ αὐτὴν ἑπτὰ καὶ δεκαέτις. Ἰδοὺ τί εἶχε συμβῆ. Ὁ κ. Σαὶν-Ζενέ, ἔχων πρόσοδον ἐτησίαν δώδεκα μόλις χιλιάδων φράγκων, ὀνειρευόμενος δὲ μέλλον τῶν θυγατέρων του ἄξιον τῆς καλλονῆς αὐτῶν, εἶχε παρασυρθῇ ἐν οἰκτρᾷ ἁπλότητι εἰς κερδοσκοπίας, αἵτινες ἔμελλον νὰ τετραπλασιάσωσι τὴν περιουσίαν του, ἀλλὰ τὴν κατεβρόχθισαν ἐν μιᾷ στιγμῇ.

Ἡμέραν τινὰ ἦλθεν ὠχρὸς καὶ ὡσεὶ ἐμβρόντητος νὰ ζητήσῃ τὰς θυγατέρας του ἐν Παρισίοις. Ἀπήγαγεν αὐτὰς εἰς τὸν μικρὸν ἐπαρχιακόν του πύργον, χωρὶς νὰ εἴπῃ τι, καὶ προσποιούμενος μόνον ὅτι εἶχεν ὀλίγον πυρετόν. Ἐκεῖ ἐτάκη ἐπὶ τρεῖς μῆνας καὶ ἀπέθανε τέλος ἐκ τῆς λύπης, ἐξομολογηθεὶς τὴν καταστροφήν του εἰς τοὺς δύο μέλλοντας γαμβρούς του, διότι ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῶν δεσποινίδων Σαὶν-Ζενὲ ἐν Βλοά, πολλοὶ μνηστῆρες εἶχον παρουσιασθῇ, καὶ δύο μεταξὺ ἄλλων γενόμενοι δεκτοί.

Ὁ μνηστὴρ τῆς Καμίλλης ἦτο ὑπάλληλος, ἔντιμος ἀνήρ, καὶ εἰλικρινῶς ἀγαπῶν αὐτήν. Τὴν ἐνυμφεύθη ὅπως δήποτε. Ὁ τῆς Καρολίνας ἦτο κτηματίας. Ἐσκέφθη ὡριμώτερον, προυφασίσθη τὴν θέλησιν τῶν γονέων του καὶ ἀπεσύρθη. Ἀλλ' ἡ Καρολίνα ἦτο γενναία. Ἡ ἀδελφή της, ἀσθενεσθέρα, θ' ἀπέθνησκεν ἀπὸ τὴν λύπην της, δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐγκατελείφθη. Ἡ ἀδυναμία εἶνε πολλάκις μᾶλλον σεβαστὴ τῆς δυνάμεως. Ἡ ἠθικὴ ἰσχὺς εἶνέ τι ἀόρατον, συντριβόμενον ἐν σιγῇ καὶ ἀπαρατήρητον. Ὁ φόνος τῆς ψυχῆς οὐδὲν καταλείπει ἴχνος. Δι' αὐτὸ οἱ μὲν ἰσχυροὶ κακοπαθοῦσι πάντοτε, οἱ δὲ ἀσθενεῖς πάντοτε ἐπιπλέουσιν.

Εὐτυχῶς ἡ Καρολίνα δὲν εἶχεν ἀγαπήσει ἐμπαθῶς. Εἶχε μὲν αἰσθανθῇ συμπάθειάν τινα ἢ

Digitized by Google

καρδία της, ἀλλ' ἡ μυστηριώδης μελαγχολία καὶ ἡ δεινουμένη ἀσθένεια τοῦ πατρός της ἀπησχόλησαν αὐτὴν ἐντὸς ὀλίγου τοσοῦτον ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ πολὺ περὶ τῆς ἰδίας της εὐτυχίας. Ὁ ἔρως εὐγενοῦς κόρης εἶνε ἄνθος θάλλον ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς ἐλπίδος· ἀλλὰ πᾶσα προσωπικὴ ἐλπὶς τῆς Καρολίνας ἐσβέσθη ὅτε εἶδε ταχέως φθίνουσαν τὴν ζωὴν τοῦ πατρός της· τὸν μνηστῆρά της δὲν ἐθεώρησε πλέον ἢ ὡς φίλον συγκατανεύοντα νὰ συγκλαύσῃ μετ' αὐτῆς. Ἠσθάνθη πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην καὶ ὑπόληψιν, ἀλλ' ἡ λύπη της ἀπέπνιξε τὴν μέθην καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν, καὶ τὸ πάθος δὲν ἀνεπτύχθη.

Ἡ ἐγκατάλειψις ἑπομένως τὴν προσέβαλε μᾶλλον ἢ τὴν κατέβαλε. Τοσοῦτον ἠγάπα τὸν πατέρα της καὶ τοσοῦσον βαθέως ἐλυπήθη ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ του, ὥστε ἡ ἀπώλεια τοῦ ἰδίου της μέλλοντος τῇ ἐφάνη δευτερεύουσα ὅλως λύπη. Οὐδὲν ἐξεδήλωσε πεῖσμα, ἀλλὰ συνῃσθάνθη βαρέως τὴν ὕβριν· καίτοι δὲ ἐξεδικήθη διὰ τῆς λήθης μόνης, διετήρησεν ὅμως ἐν τῇ καρδίᾳ της ἀόριστόν τινα μνησικακίαν κατὰ τῶν ἀνδρῶν, ἥτις ἐθωράκισεν αὐτὴν κατὰ πάσης εὐπιστίας πρὸς τὸν ἔρωτα ἢ πρὸς τὰς κολακείας, ὅσαι ἀπετείνοντο εἰς τὴν καλλονήν της, μέχρι τῆς ἡλικίας, καθ' ἣν εὑρίσκομεν αὐτὴν σήμερον θεραπευμένην ἐντελῶς, γενναίαν καὶ νομίζουσαν καλῇ τῇ πίστει ὅτι εἶνε ἀπρόσιτος εἰς οἱονδήποτε ἐρωτικὸν γόητρον.

Περιττὸν εἶνε νὰ διηγηθῶμεν πῶς παρῆλθον τὰ μεταξὺ ἔτη. Πάντες γνωρίζουσιν, ὅτι ἡ ἀπώλεια μικρᾶς ἢ μεγάλης περιουσίας δὲν εἶνε γεγονὸς συντελούμενον ὁρατῶς ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας. Προσπαθεῖ τις νὰ ἐπιτύχῃ ἀναβολὰς παρὰ τῶν δανειστῶν, νομίζει ὅτι δύναται νὰ σώσῃ ὀλίγα τινα ναυάγια, ὑφίσταται πολλὰς ἀβεβαιότητας, ἐκπλήξεις, ἀπογοητεύσεις, μέχρις οὗ βλέπων ματαιούμενον τὸν ἀγῶνα, ἀποδέχεται οὕτως ἢ ἄλλως τὴν πραγματικότητα. Ἡ Καμίλλη κατεβλήθη μεγάλως ἐκ τῆς συμφορᾶς αὐτῆς, ἣν μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς δὲν ἐπίστευεν· ἀλλ' ἦτο ἤδη νυμφευμένη καὶ δὲν ᾐσθάνθη πράγματι τὴν πενίαν. Ἡ Καρολίνα, προνοητικωτέρα, ᾐσθάνθη ὀλιγώτερον κατὰ τὸ φαινόμενον τὴν παντελῆ ἀπορίαν, εἰς ἣν κατ' ἀνάγκην περιῆλθεν. Ὁ γαμβρός της δὲν ἠθέλησε νὰ γίνῃ λόγος περὶ χωρισμοῦ, καὶ προσέφερεν εἰς αὐτὴν γενναίως τὴν εὐπορίαν τῆς οἰκογενείας του· ἀλλ' ἐκείνη ᾐσθάνθη πάραυτα ὅτι ὁ βίος της ἦτο κατεστραμμένος, καὶ ἡ ὑπερηφάνειά της ηὔξησεν ἐκ τούτου. Βλέπουσα ὅτι ἡ ἀδελφή της ἐστερεῖτο τάξεως καὶ ἐργατικότητος, καὶ ὅτι κατ' ἔτος σχεδὸν ὑφίστατο τὰς ἐκ νέου τοκετοῦ ὠδῖνας καὶ μερίμνας, ἐγένετο ἡ οἰκονόμος τῆς οἰκίας, ἡ παιδαγωγὸς τῶν τέκνων της, ἡ πρώτη ἑνὶ λόγῳ ὑπηρέτρια τοῦ οἴκου, καὶ τὴν βαρεῖαν αὐτὴν λειτουργίαν ἐξεπλήρου μετὰ τοσαύτης χάριτος, εὐθυκρισίας καὶ προθυμίας, ὥστε καθίστα πάντας περὶ αὐτὴν εὐτυχεῖς, καὶ ἀπέδιδε πολλαπλάσια ὅσων ἐλάμβανεν. Ἐπῆλθεν ἔπειτα ἡ ἀσθένεια καὶ ὁ θάνατος τοῦ γαμβροῦ της, χρέη τινὰ καθυστεροῦντα, ἅτινα οὗτος εἶχεν ἀποκρύψει, ἐλπίζων νὰ κατορθώσῃ τὴν ἐκ τοῦ μισθοῦ του βαθμηδὸν πληρωμήν των, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἡ παντελὴς πενία, ἡ φρίκη καὶ ἀπόγνωσις τῆς νεαρᾶς χήρας.

Εἶδεν ἤδη ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ἡ Καρολίνα ἐδίστασεν ἐπί τινα χρόνον, φοβουμένη ἀφ' ἑνὸς νὰ καταλίπῃ ἀβοήθητον τὴν ἀδελφήν της καὶ ἐπιθυμοῦσα ἀφ' ἑτέρου νὰ σώσῃ αὐτὴν διὰ τῆς ἐργασίας της. Ἀνήρ τις πλούσιος, οὐχὶ νέος οὐδ' ἐπίχαρις, ἐσυλλογίσθη αὐτὴν ὡς πρότυπον οἰκοδεσποίνης, κ' ἐπρότεινε νὰ τὴν νυμφευθῇ. Ἡ δὲ Καρολίνα ᾐσθάνθη ἀορίστως, καὶ μετ' ὀλίγον ἀρκετὰ σαφῶς, ὅτι ἡ Καμίλλη ἐπεθύμει τὴν θυσίαν της αὐτήν. Ἀπεφάσισε τότε νὰ θυσιασθῇ ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον. Ἦτο πρόθυμος νὰ δώσῃ τὴν ἐλευθερίαν της, τὴν ἀνεξαρτησίαν της, τὸν καιρόν της· ἀλλ' ὑπελάμβανε ὑπερβολικὴν τὴν θυσίαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος αὐτῆς, ἵνα παράσχῃ περισσοτέραν κἄπως ὑλικὴν εὐημερίαν εἰς τὴν οἰκογένειαν. Ἐσυγχώρησεν εἰς τὴν μητέρα τὸν ἐγωϊσμὸν τῆς ἀδελφῆς, καὶ χωρὶς κἂν νὰ φανῇ ὅτι τὸν ἐμάντευσε, ἀπεφάσισεν ὅ,τι εἴπομεν. Ἀφῆκε τὴν Καμίλλην ἐν μικρῷ ἐξοχικῷ οἰκίσκῳ, ὅστις εἶχε μισθωθῇ κατὰ τὰ περίχωρα τοῦ Βλοά, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Παρισίους, ὅπου γνωρίζομεν ἤδη πόσον καλῶς ὑπεδέχθη αὐτὴν ἡ κυρία Βιλλεμέρ, ἧς ἀπομένει ἡμῖν νὰ διηγηθῶμεν ἐπίσης ἐν ὀλίγοις τὴν ἱστορίαν.

Πᾶσα οἰκογένεια ἔχει τὴν πληγὴν αὐτῆς καὶ πᾶσα περιουσία τὸ ῥῆγμά της, δι' ὧν ἐκφεύγει τὸ αἷμα τῆς καρδίας καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς ὑπάρξεως. Ἡ εὐγενὴς οἰκογένεια Βιλλεμὲρ εἶχεν ἀκοίμητον σκώληκα τὰς παρεκτροπὰς τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τῆς μαρκησίας. Ἡ μαρκησία εἶχε νυμφευθῇ εἰς πρῶτον γάμον τὸν Δοῦκα Ἀλερίαν, ἱσπανὸν ἀλαζόνα, φοβερὸν τὸν χαρακτῆρα, ὅστις εἶχε καταστήσει αὐτὴν δυστυχεστάτην, ἀλλὰ τῇ ἀφῆκεν ὅμως, μετὰ πενταετῆ συμβίωσιν, μεγίστην περιουσίαν καὶ υἱὸν ἐρασμιώτατον, πρᾶον, νοήμονα, οὗτινος προορισμὸς ἦτο νὰ καταστῇ ἐντελῶς ἄπιστος, βασιλικῶς σπάταλος καὶ οἰκτρῶς παράλυτος.

Νυμφευθεῖσα ἐκ νέου, τὸν μαρκήσιον Βιλλεμέρ, γενομένη δὲ καὶ πάλιν μήτηρ καὶ χήρα, ἡ μαρκησία ἀπέκτησε φίλον ἀφωσιωμένον καὶ γενναῖον· ἦτο δὲ ὁ δεύτερος υἱός της Οὐρβανός, αὐστηρὸς τὰ ἤθη ὅσον διεφθαρμένος ἦτο ὁ ἀδελφός του, καὶ ἱκανῶς ἀπὸ τοῦ πατρός του πλούσιος, ὥστε νὰ μὴ λυπῆται διὰ τὴν ἀνέχειαν τῆς μητρός του, διότι καθ' ἣν ἐποχὴν γνωρίζομεν τὰ τρία ταῦτα πρόσωπα ἡ μαρκησία οὐδὲν σχεδὸν πλέον εἶχε, χάρις εἰς τὸν βίον, ὃν εἶχε διαγάγει ὁ νεαρὸς δούξ.

Digitized by Google

Εἶχεν οὗτος τότε τριάκοντα ἓξ ἐτῶν ἡλικίαν συμπεπληρωμένην, ὁ δὲ μαρκήσιος τριάκοντα τριῶν. Ἡ δούκισσα Ἀλερία δὲν ἐβράδυνεν, ὡς βλέπει τις, νὰ μεταβληθῇ εἰς μαρκησίαν Βιλλεμέρ. Οὐδεὶς δὲ ἐπὶ τούτῳ τὴν κατέκρινε. Τὸν δεύτερον σύζυγόν της ἠγάπησε περιπαθῶς· λέγεται μάλιστα, ὅτι εἶχεν ἀγαπήσει αὐτόν, ἀκατακρίτως ἐννοεῖται, πρὶν ἢ γείνῃ χήρα τοῦ πρώτου. Ἡ μαρκησία ἦτο φύσις γενναία καὶ ἱκανῶς ἐξημμένη. Ὁ δὲ πρόωρος θάνατος τοῦ δευτέρου ἀνδρός της κατέστησεν αὐτὴν σχεδὸν παράφρονα ἐπὶ ἓν ἢ δύο ἔτη· ἀπομονωθεῖσα, οὐδένα πλέον ἠθέλησε νὰ βλέπῃ, καὶ ἀπεξενώθη καὶ αὐτά της τὰ τέκνα· τοῦτο δὲ βλέπουσαι αἱ οἰκογένειαι τῶν δύο της ἀποθανόντων συζύγων ἐσκέφθησαν ν' ἀπαγορεύσωσιν αὐτὴν καὶ νὰ μεριμνήσωσι περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν υἱῶν της. Τότε συνῆλθεν αἴφνης ἡ μαρκησία· ἡ φύσις ἀντέδρασεν, ἡ ψυχή της ἐγαληνίασεν, ἡ μητρότης ἐξηγέρθη, καὶ ἡ περιπαθὴς κρίσις καθ' ἣν ἐνηγκαλίσθη πάλιν καὶ ἐθώπευσε κλαίουσα τοὺς δύο της υἱούς, ἀπέδωκεν αὐτῇ καὶ λογικὸν καὶ θέλησιν. Ἀπέμεινεν ἀσθενική, ἀνάπηρος, γραῖα πρὸ τῆς ὥρας, ἰδιότροπος ἐν πολλοῖς ἀλλ' ἐνεργὸς τὸ ἦθος μεγάλη τὸ αἴσθημα καὶ εὐγενὴς κατὰ τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὸν κόσμον· τότε διεκρίθη τὸ πνεῦμά της, ὅπερ κοιμηθὲν ἐπὶ μακρὸν ὑπὸ τὴν ὀδύνην καὶ τὴν στοργήν, ἀφυπνίσθη καὶ κατεδείχθη ἐν τῇ καρτερίᾳ.

Τὰ ἀνωτέρω ἀρκοῦσιν εἰς ἀπεικόνισιν τῆς θέσεώς της. Ἀφίνομεν τώρα εἰς τὴν Καρολίναν τὴν περὶ τῆς μαρκησίας καὶ τῶν δύο υἱῶν της κρίσιν.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΦΥΟΜΕΝΩΝ ΞΥΛΩΔΩΝ ΦΥΤΩΝ

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον.)

Λαγομηληὰ *Στύραξ* (Διοσκορ.) Styrax officinalis, Lin.

Λαδζοχεριὰ *Ῥάμνος* (?) (Θεοφρ.) Rhamnus græca Boiss et Rent.

Λάσσικα *Ἰξός*? τῶν ἀρχαίων. Loranthus Europæus, Lin.

Λαῦρος *Κήλαστρον* (Θεοφρ.) Ilex aquifolium, Lin.

Λαφόκλαδον *Σέσελι αἰθιοπικὸν* (Διοσκορ.) Bupleurum fruticosum, Lin.

Λεπτοκαρυὰ ἢ / Λεφτοκαρυὰ } Coryllus avellana καὶ colurna, Lin.

Λεύκα *Λεύκη* (Θεοφρ.) Populus alba, Lin.

Ληόπρινο *Κήλαστρον* (Θεοφρ.) Ilex aquifolium, Lin.

Λίπα [1]) *Φίλυρα* (Θεοφρ.) Tilia intermedia, DC.

Λουτσιὰ (Κρήτη) *Λύκιον* (Διοσκορ.) Berberis cretica, Lin.

Λυγαρηὰ / Λυγηὰ } *Ἄγνος* (Θεοφρ.) καὶ *λύγος* Vitex agnus castus, Lin.

Λυκόλουρος (Δωρὶς) *Χαμελαία* (Διοσκορ.) Daphne Oleoides Schreb.

Λωτόμηλα=καρπὸς λωτοῦ τοῦ δένδρου (Μελικοκκιᾶς).

Λωτὸς (ἐπαρχία Βόλου) *Λωτὸς τὸ δένδρον* (Θεοφρ. καὶ Διοσκορ.) Celtis australis ἡ κοινῶς μελικοκκηὰ λεγομένη.

—

Μαμούκαλα (Μεσσηνία) *Κερκὶς* (Θεοφρ.) Cercis siliquastrum, Lin.

Μαυραγκαθιὰ *Ῥάμνος*? (Θεοφρ.) Rhammus græca Bois, et Reut.

Μαυροβέρι Θωλυκράνεια (Θεοφρ.) Cornus Sanguina, Lin.

Μαυρομουρηὰ Συκαμηνέα ἀρχαίων Morus nigra, Lin.

Μελᾶ ἢ Μελᾶς *ἰξὸς* ἢ *ἰξία* τῶν ἀρχαίων. Viscum album, Lin.

Μέλεγος *Μελία* (Θεοφρ. καὶ Διοσκ.) Fraxinus excelsior, Lin. καὶ F. ornus, Lin.

Μεληκουκκηὰ *Λωτὸς τὸ δένδρον* τῶν ἀρχαίων Celtis australis, Lin.

Μελιόγαυρος *Ὀστρύα* καὶ ὀστρυὶς (Θεοφρ.) Ostrya carpinifolia, Scop.

Μελιὸς *Μελία* (Θεοφρ. Διοσκ.) Fraxinus excelsior καὶ ornus, Lin.

Μεράδι (Εὔβοια) *Δρῦς ἡμερίς*? (Θεοφρ.) Quercus brachyphylla, Ky.

Μερεχληὰ (Τολοφῶν Δωρίδος) Tamarix.

Μηληὰ *Μηλέα* τῶν ἀρχαίων Pyrus Malus, Lin.

Μηλοέλατο *πεύκη ἰδαία* (Θεοφρ.) Pinus Laricio Poir.

Μηλόκεδρο / Μηλόκεθρο } *Βράθυ ἕτερον* (Διοσκ.) καὶ *Κεδρελάτη* Juniperus foetidissima, Willd

Μικροκούκκι *Λωτὸς τὸ δένδρον* (Θεοφρ.) Celtis australis, Lin.

Μοσχοέλατο *Πεύκη ἰδαία* (Θεοφρ.) Pinus laricio Poir.

Μοσχοϊτηὰ *Ἐλαίαγνος* καὶ Ἐλαία αἰθιοπικὴ (Διοσκ. κατὰ Σιβθόρπιον) Elaeagnus angustifolia, Lin.

Μοσχοστουβηὰ (Κεφαλλην.) Satureja cuneifolia Tenor.

Μουζεληὰ (Κεφαλληνία) *Ποντικὴ Καρύα* ἢ

[1]) Σλαβικὴ λέξις ἐν χρήσει μόνον ἐν Πελοποννήσῳ καὶ σημαίνουσα ὅ,τι ἡ ἀντίστοιχος ἑλληνική.

Digitized by Google

MΟΥΣΙΚΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΜΗ ΞΕΧΝΑΣ

ΥΠΟ Δ. ΒΙΚΕΛΑ

Μὴ ψυχρὰ με κυττάζῃς θυμήσου
πῶς πετοῦσα χθὲς βράδυ μαζῆ σου
's τὸν χορό,—μὴ ξεχνᾷς!
Χθὲς τὸ βράδυ σε εἶχ' ἀγκαλιὰ
κ' ἡ καρδιαῖς μας κοντὰ ἐκτυποῦσαν,
κ' εἰς τὰ χείλη μ' ἐμπρὸς κυματοῦσαν
τὰ εὐώδη ξανθά σου μαλλιά,
καὶ τὰ ἔδιδα χίλια φίλια
μυστικά,—μὴ ξεχνᾷς!

Ἀκουσέ με! Χθὲς βράδυ, θυμήσου,
σ' ἐρωτοῦσα νὰ πῇς ἡ ψυχή σου
τί ποθεῖ;—μὴ ξεχνᾷς!
Μὲ φωνὴ 'ντροπαλὴ καὶ γλυκεῖα,
μὲ τὰ μάτια σου κάτω γυρμένα
μὲ ἐρώτησες τότε κι' ἐμένα
τί ποθεῖ κ' ἡ δική μου καρδιά.
Κι ἀπεκρίθηκα λόγια θερμά,
μυστικά. — μὴ ξεχνᾷς!

ΜΗ ΞΕΧΝΑΣ

ΣΤΙΧΟΙ Δ. ΒΙΚΕΛΑ. ΤΟΝΙΣΘΕΝΤΕΣ ΥΠΟ ΤΗΣ Κας Α.Κ.

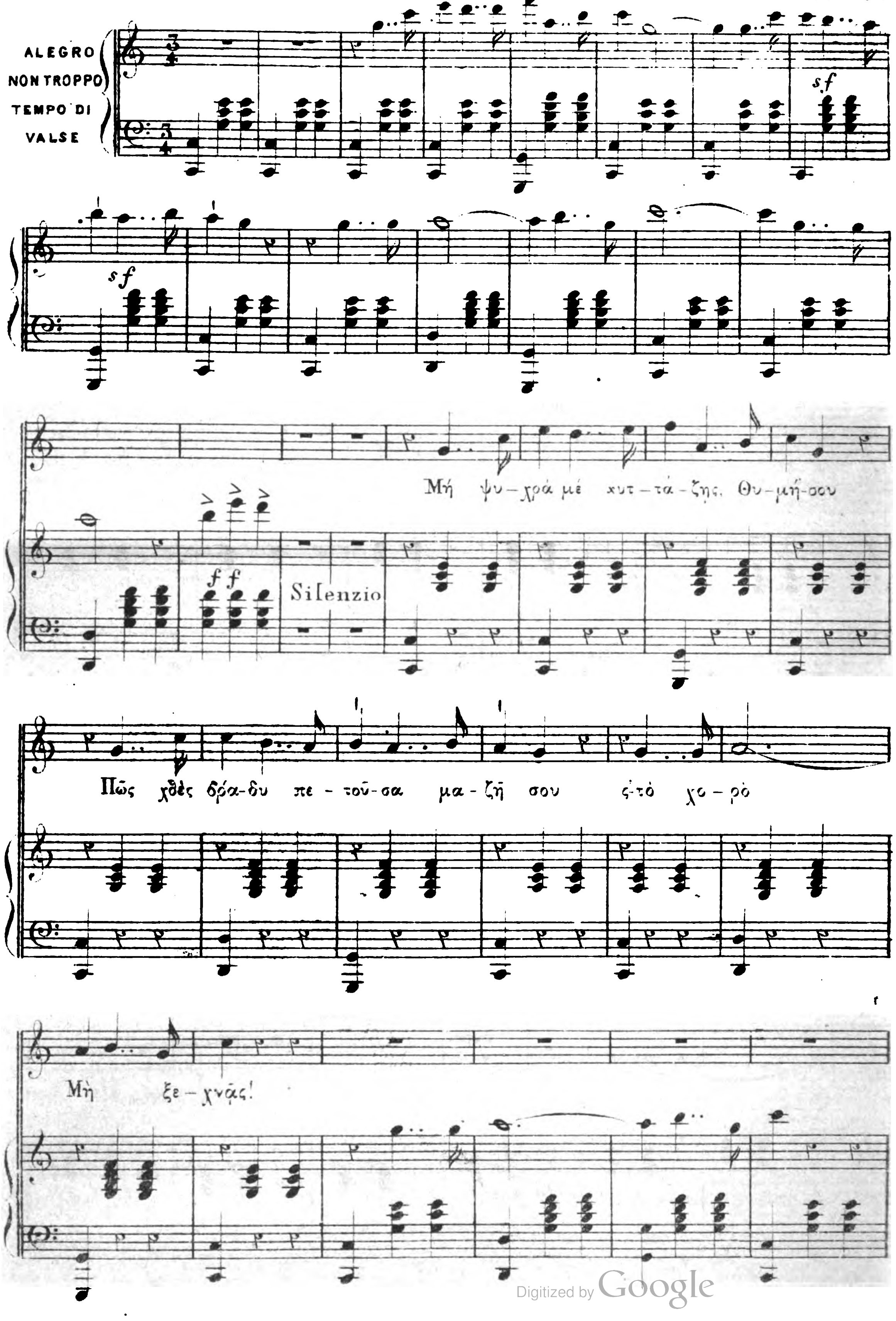

Digitized by Google

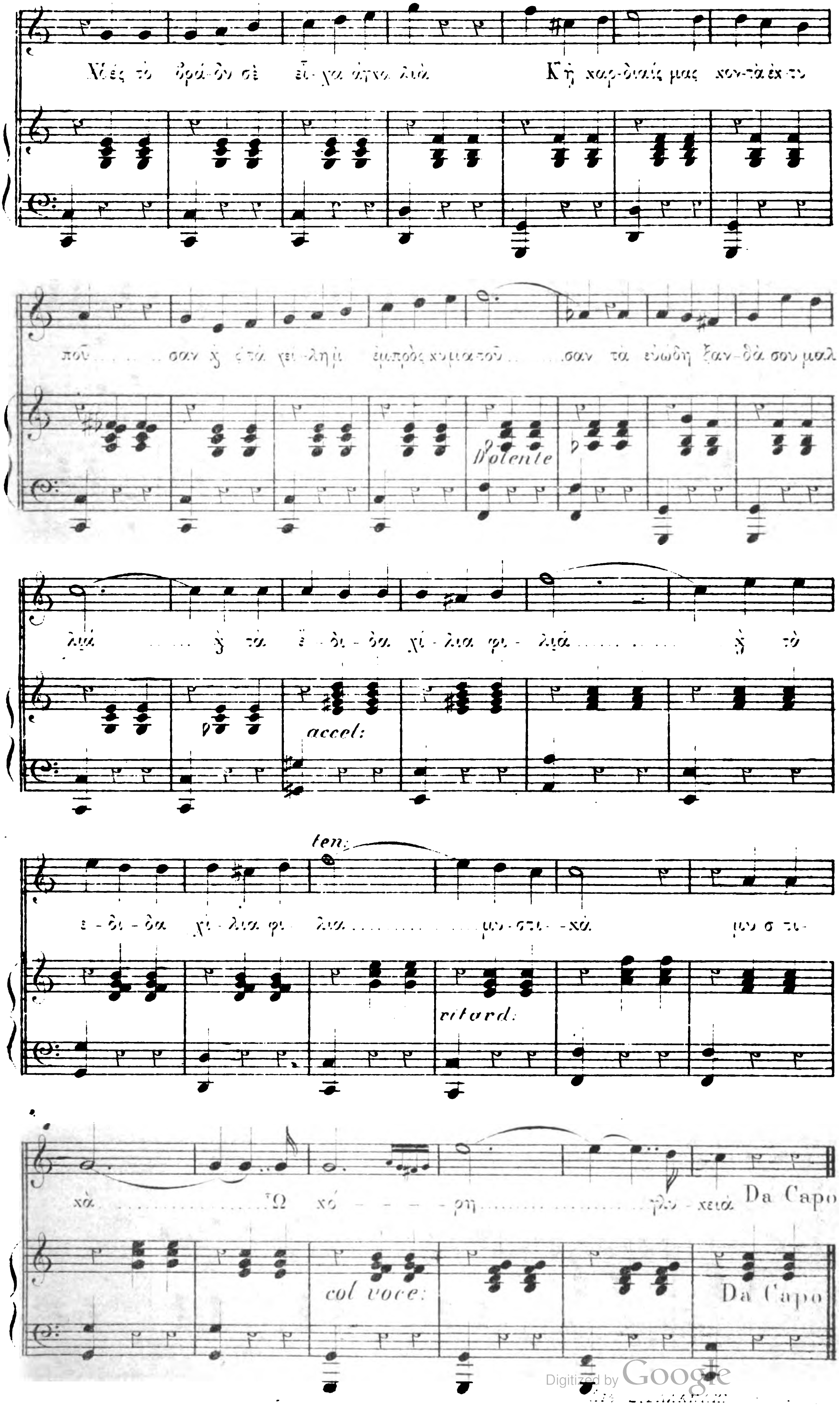

Digitized by Google

Ἡρακλεωτικὴ Καρύα τῶν ἀρχαίων Corylus avellana, Lin.
Μουρζηὰ (Κεφαλληνία) Cratægus.
Μουρηὰ *Μορέα* τῶν ἀρχαίων Morus alba, Lin.
Μουμουτζυληὰ (Ἀττικὴ) *Κράταιγος* (Θεοφρ.) Cratægus monogyna, Willd.
Μπαμπζίνα (Τολοφὼν Δωρίδος) *Νήριον* (Διοσκ.) Nerium oleander, Lin.
Μπερκηὰ Cratægus pycnophylla, Bois.
Μπλεζίνα *Κληματὶς ἑτέρα* (Διοσκορ.) Clematis flammula, Lin.
Μπουρμουτσεληὰ Cratægus oxyacantha πιθανῶς ἡ *Ὀξυάκανθα* τοῦ Διοσκορίδου.
Μπορίτσα [1]) *Πεύκη ἰδαία* Pinus Laricio Poir.
Μυγδαληὰ *Ἀμυγδαλῆ* τῶν ἀρχαίων Amygdalus Communis dulcis, Lin.
Μυρσίνη / Μυρτηὰ } *Μύρτος* ἀρχαίων Myrtus communis, Lin.

—

Νιζάρο *Δρῦς φηγός*? (ἀρχαίων) Quercus aegilops, Lin. καὶ Q. Macroleqis Ky.
Νεροκάλαμον *Κάλαμος* Arundo donax, Lin.
Νεροπλάτανος *Σφένδαμος γλεῖνος*? (Θεοφρ.) Acer platanoides, Lin.

—

Ξυλοκερατηὰ *Κερωνεία* (Θεοφρ.) Ceratonia Siliqua, Lin.
Ξυνομουρηὰ *Συκαμινέα* ἀρχαίων Morus nigra, Lin.

—

Ὀξυὰ *Ὀξύα* καὶ *Ὀξύη* (Θεοφρ.) Fagus sylvatica, Lin.
Ὀξυάκανθα (Ἀττικὴ) *Κράταιγος* (Θεοφρ.) Cratægus monogyna, Willd.
Ὀξυάκανθα (Κρήτη) *Λύκιον* (Διοσκορ.) Berberis, cretica, Lin.
Ὀρνιὸς ἢ / Ὀρνὸς } *Ἐρινεὸς* ἀρχαίων. Ficus carica, Lin. var. caprifica καὶ caprificus insectifera Gasp.
Ὀστρυὰ (Πήλιον καὶ Λακωνία) *Ὀστρύα* (Θεοφρ.) Ostrya carpinifolia, Scop.
Οὖβα (Τραπεζοῦς) *Οὔη* καὶ *Ὄη* (Θεοφρ.) Sorbus domestica, Lin.
Παλιούρι *Παλίουρος* ἀρχαίων. Paliurus aculeatus, Lin.
Πασχαληὰ Styrax vulgaris, L.
Πεύκα / Πεῦκος } *Πεύκη Παραλία* (Θεοφρ.) Pinus halepensis Miller.
Πεῦκος ἄγριος. *Πεύκη ἰδαία* (Θεόφρ.) Pinus Laricio Poir.

[1]) Ἡ λέξις εἶνε σλαβικὴ ἐν χρήσει μόνον ἐν Γορτυνίᾳ καὶ σημαίνει ὅ,τι ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἡ *πεύκη* ἡ *ἰδαία*.

Πικροδάφνη *Νήριον* (Διοσκορ.) Nerium oleander, Lin.
Πικρομυγδαληὰ *Ἀμυγδαλῆ πικρὰ* Amygdalus Communis, L. var. amara.
Πιπερηὰ Schinus molle, Lin.
Πισταχηὰ (Κεφαλλ.) *Πιστάκη* ἀρχαίων Pistacia vera, Lin.
Πλατάνα (Λακεδαίμων) *Πλάτανος* ἀρχαίων. Platanus. orientalis, Lin.
Πλάτανος. *Πλάτανος* ἀρχαίων. Platanus orientalis, Lin.
Πολυκόμβι καὶ / Πολύκομβος } Ephedra Campylopoda. C. a. Meyer.
Πορδαληά. *Κοκκυγέα* (Θεοφρ.) Rhus cotinus, Lin.
Πουρνάρι *Πρῖνος* ἀρχαίων Quercus coccifera, Lin.
Πουρνεληά Prunus insititia, Lin.
Πρινάρι. *Πρῖνος* Quercus coccifera, Lin.
Πριναρόδενδρο *Πρῖνος* ἀρχαίων Quercus calliprinos, Webb.
Πτελέα *Πτελέα* ἀρχαίων. Ulmus campestris, Lin.
Πυξάρι *Πύξος* ἀρχαίων Buxus sempervirens, Lin.

—

Ῥάμνος *Ῥάμνος* (Θεόφρ. καὶ Διοσκορ.) Lycium mediterraneum Dunal.
Ῥείκι *Ἐρείκη* ἀρχαίων. Erica arborea, Lin. καὶ E. verticillata Forsk.
Ῥένια. *Δρῦς*. Quercus pedunculata Hoffm.
Ῥιζάρι. *Ἐρυθρόδανον* ἀρχαίων. Rubia tinctorum, Lin.
Ῥοδακινηά Persica vulgaris Miller.
Ῥοδηὰ *Ῥόα* καὶ *Ῥοιὰ* (Θεόφρ.) Punica granatum, Lin.
Ῥοδοδάφνη *Νήριον* (Διοσκορ.) Nerium Oleander, Lin.
Ῥοδόδενδρον *Νήριον* (Διοσκορ.) Nerium Oleander, Lin.
Ῥοϊδηὰ *Ῥόα* καὶ *Ῥοιὰ* (Θεοφρ.) Punica granatum, Lin.
Ῥοτσόκι *Δρῦς*. Quercus pubescens, Willd.
Ῥοῦδι Rhus coriaria, Lin.
Ῥουπάκι (Κεφαλληνία) *Δρῦς*. Quercus sessiliflora Sm.
Ῥωγδηὰ (Κεφαλληνία *Ῥόα* καὶ *Ῥοιά* (Θεοφρ.) Punica granatum, Lin.

—

Σάρωμα (Ἀθῆναι) Anthyllis Hermaniae, Lin.
Σβέντσα (Φθιῶτις) *Κοκκυγέα* (Θεοφρ.) Rhus cotinus, Lin.
Σέμα (Γύθειον) *Νήριον* (Διοσκορ.) Nerium Oleander, Lin.

Digitized by Google

Σκαμνηὰ (Κεφαλληνία) *Μορέα* (Θεοφρ.) Morus alba, Lin.
Σκῖνος *Σχῖνος* ἀρχαίων. Pistacia Lentiscus, Lin.
Σκίντο (Ὀλυμπία)=Σκῖνος.
Σκλήθρα καὶ Σκλῆθρο } *Κλήθρα* (Θεοφρ.) Alnus glutinosa Willd.
Σκυλόγαυρος *Ὀστρυὶς θήλεια* (Θεοφρ.) Carpinus duinensis Scop.
Σμεουρηὰ *Βάτος ὀρθοφυὴς* (Θεοφρ.) Rubus Idaeus, Lin.
Σουμάκι = φύλλα ξηρὰ τοῦ Ῥουδίου Rhus coriaria, Lin.
Σουμάκι *Ῥοῦς* (Διοσκορ. κατὰ Sibthorp) Lonicera xylosteum, Lin.
Σουρβηὰ *Ὄη* καὶ *Οὔη* (Θεόφρ.) Sorbus domestica, Lin.
Σπάλαθος *Ἀσπάλαθος* (ἀρχαίων) Calycotome Villosa, Link.
Σπαλάχτρι (Δωρὶς) *Ἀσπάλαθος* (ἀρχαίων) Calycotome villosa, Link.
Σπαράγγι καὶ Σπαραγγηὰ } *Ἀσπάραγος* (Διοσκορ.) Asparagus.
Σπάρτον Σπάρτος } *Σπάρτιον* (Διοσκορ.) Spartium junceum, Lin.
Σπιθήστρα *Κοκκυγέα* (Θεοφρ.) Rhus cotinus, Lin.
Σπλόνος (Κεφαλληνία) Euphorbia dendroides, Lin.
Στουρέκι *Στύραξ* (Διοσκορ.) Styrax officinalis, Lin.
Στροφιληά (Ἦλις καὶ Ὀλυμπία) *Πεύκη ἥμερος ἢ πεύκη κωνοφόρος* (Θεοφρ.) *Στρόβιλος*? (Διοσκορ) Pinus Pinea, Lin. = ἡ κοινὴ Κοκκωναρηά.
Στυρακηὰ *Στύραξ* (Διοσκορ.) Styrax officinalis, Lin.
Συκηὰ *Συκῆ* (ἀρχαίων) Ficus carica, Lin.
Σφάκα *Φλόμος ἀγρία* (Διοσκορ.) Plomis fruticosa, Sieb.
Σφάκα (Κρήτη) *Νήριον* Nerium Oleander, Lin.
Σφενδάμι *Σφένδαμνος* (Θεοφρ.) Acer.
Σχῖνος *Σχῖνος* (ἀρχαίων) Pistacia leutiscus, Lin.

—

Τετραγκαθηὰ Τετράγκαθο } Astragalus.
Τετράμυθος (?) Ὀστρύα (Θεοφρ.) Ostrya carpinifolia, Scop.
Τζιτζυφηὰ Zizyphus vulgaris Lam.
Τοπόλι ([1]) (Λακωνία) Populus tremula, Lin.
Τραπεζωνηὰ (Ὑπάτη) Diospyros Lotus, Lin.
Τσαπουρνηὰ (Δωρὶς) *Σποδιάς* (?) (Θεοφρ.) Prunus spinosa, Lin.
Τσερνόκι *Δρῦς*. Quercus pubescens Willd.
Τσικνιδηὰ (Λακωνία) *Ὀρειπτελέα* (Θεοφρ.) Ulmus effusa, Lin.
Τσίκουδα=καρπὸς Τερμίνθου Pistacia terebinthus, Lin.
Τσικουδηὰ *Τέρμινθος* (Θεοφρ.) Pistacia terebinthus, Lin.
Τρικοκκηὰ *Λύκιον* (Διοσκ.) Berberis cretica, L.
Τρικοκκηὰ *Κράταιγος* (Θεοφρ.) Crataegus monogyna, Willd.
Τσάϊ ἑλληνικὸν Siderites.

—

Φελίκι *Φιλλυρέα* Phillyrea.
Φελίκι (Κεφαλλ.) Φιλύκι } *Φιλλυρέα* (Θεοφρ.) Phillyrea.
Φιρικηὰ *Ἐλαίαγνος ἐλαία αἰθιοπικὴ* (Διοσκορ.) Elæagnus angustifolia, Lin.
Φιστηκηὰ *Πιστάκη* (ἀρχαίων) Pistacia vera, L.
Φλαμουρηὰ ([2]) Φλαμοῦρι } *Φίλυρα* (Θεοφρ.) Tilia.
Φλομὸ (Κρήτη) *Φλόμος ἀγρία* (Διοσκορ.) Phlomis fruticosa, Lin.
Φλομπρίτζα (δῆμος Δολόπων Εὐρυτανίας) *Μίλος* (Θεοφρ.) Taxus baccata, Lin.
Φουντοκηὰ ([3]) *Ποντικὴ Καρύα ἢ Ἡρακλεωτικὴ Καρύα* (ἀρχαίων) Coryllus avellana, Lin.
Φράξος *Μελία* (Θεοφρ.) Fraxinus excelsior, Lin.
Φροξυληὰ *Ἀκτῆ* (Θεοφρ.) Sambucus nigra, L.
Φτεληὰ *Πτελέα* (Θεοφρ.) Ulmus campestris, Lin. καὶ U. nemoralis.
Φιλλουρηὰ Φιλλυρέα (Θεοφρ.) Phillyrea.
Φιλουρηὰ (Ἀγυιά) *Φίλυρα* (Θεοφρ.) Tilia

—

Χαμοθρούμπι (Κεφαλλ.) Thymus striatus Vall.
Χαμοκουκηὰ (Κεφαλλ.) *Κίκι* τῶν ἀρχαίων. Ricinus communis, Lin.
Χαμοληὰ *Χαμελαία* (Διοσκορ.) Daphne oleoides Schreb.
Χαρουπηὰ ([4]) *Κερωνία* (Θεοφρ.) Ceratonia siliqua, Lin.
Χρυσόξυλον *Κοκκυγέα* (Θεοφρ.) Rhus cotinus, Lin.

Δρ. Ν. Χλωρος.

([1]) Λέξις σλαυϊκὴ σημαίνουσα *Λεύκην*.
([2]) Λέξις τουρκικὴ δηλοῦσα ὅ,τι ἡ λέξις φίλυρα.
([3]) καὶ ([4]) Τουρκικαὶ ὀνομασίαι.

Digitized by Google

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza]

Συνέχεια· ἴδε σελίδα 223.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Τὸ ἔνδυμα εἶνε μέρος ζῶν τοῦ σώματός μας. — Διάταγμα τοῦ Ἐρρίκου Β' βασιλέως τῆς Γαλλίας. — Γενικὴ ὑγιεινὴ τῶν ἐνδυμάτων. — Ἀποθέωσις τῆς *φλανέλλας*. — Βάμβαξ, λῖνον, κάναβις, μηλωταί. — Τὸ χρῶμα τῶν ὑφασμάτων. — Ἀξία τῆς λευκότητος καὶ φαντασιώδεις κίνδυνοι τοῦ ἐρυθροῦ. — Ὁ πῖλος καὶ οἱ δευτερότοκοι ἀδελφοί του. — Λαιμοδέται καὶ ὑποκάμισα. — Περιθωράκιον (μποῦστος) καὶ αἱ ἐξ αὐτοῦ βλάβαι. — *Ἐσώβρακα*, περισκελίδες καὶ τὰ παρόμοια. — Χειρόκτια. — Αἱ *κάλτσαι* καὶ μία ἀδυναμία τοῦ Φραγκίσκου Πετράρχου. — Ὑγιεινὴ τοῦ ποδὸς τοῦ στρατιώτου. — Διάλογος περὶ ἐνωτίων.

L' abito non fa il monaco
Τὸ ἔνδυμα δὲν κάμνει τὸν μοναχόν.

Ἰταλικὴ παροιμία.

L' abito fa il monaco
Τὸ ἔνδυμα κάμνει τὸν μοναχόν.

Ἀντιπαροιμία τοῦ συγγραφέως.

Kleider glückselige erfindung!
Ὦ ἐνδύματα, εὐτυχὴς ἐπινόησις!

Rubener.

La brute se couvre, le riche ou le sot se pare, l' homme élégant s'habille.
Τὸ ζῶον καλύπτεται, ὁ πλούσιος ἢ ὁ μωρὸς στολίζεται, ὁ φιλόκαλος ἄνθρωπος ἐνδύεται.

Balzac.

La toilette est tout à la fois une science, un art, une habitude, un sentiment.
Ὁ καλλωπισμὸς εἶνε συνάμα ἐπιστήμη, τέχνη, ἕξις, καλλαισθησία.

Balzac.

Τὸ ἐνδύεσθαι δὲν εἶνε προνόμιον τοῦ *σοφοῦ ἀνθρώπου, Homo sapiens*. Καὶ αὐτὸς ὁ μεταξοσκώληξ κατά τινας στιγμὰς πολὺ σοβαρὰς καὶ ἐπισήμους τῆς ζωῆς του, ὅτε πρέπει νὰ μεταμορφώσῃ ἕνα πτωχὸν σκώληκα εἰς χαρίεσσαν καὶ ἐρωτόληπτον χρυσαλλίδα, ὑφαίνει τὸ ἔνδυμα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν *βόμβυκα*.

Πολλὰ ἔντομα γινώσκουσι νὰ ὑφαίνωσιν ἐπενδύτας ξυλίνους, ψαθίνους, ἐξ ἀμμοκονίας, καὶ ὁ πονηρὸς σὴς κλέπτει ἀπὸ τὰ ὑφάσματα τῶν ἐνδυμάτων μας καὶ τῶν ἐπίπλων μας ἱστοὺς παντὸς χρώματος, ὅπως προφυλάξῃ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ νεογνὸν ἀπὸ τὸ ψῦχος, ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας.

Ὅμως μόνος ὁ ἄνθρωπος, τὴν ἀνάγκην νὰ σκεπάσῃ καὶ νὰ προφυλάξῃ τὸ δέρμα ἀπὸ τὰς μετεωρολογικὰς προσβολάς, ἀνεβίβασεν εἰς ὁλόκληρον τέχνην πολλαπλασιάζουσαν ἐπ' ἄπειρον τὰς καλλονάς του, καὶ μετασχηματίζουσαν αὐτὸν σχεδὸν εἰς τόσα πρόσωπα, ὅσα εἶνε τὰ περιβλήματα, δι' ὧν δύναται νὰ περιβληθῇ.

Ὑποθέτω μεταξὺ ἡμῶν τὸν πρῶτον φιλόσοφον τοῦ κόσμου, τὸν ἐπισημότερον καταφρονητὴν τῆς φιλοκαλίας καὶ τοῦ συρμοῦ. Ἀλλ' ἤθελον νὰ ἴδω, ἐὰν οὗτος δεχόμενος κατὰ βραχὺ διάλειμμα χρόνου τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον, ἐνδεδυμένον ὡς στρατηγόν, ὡς ἐργάτην, ἢ ὡς ἐπαίτην, δὲν ἤθελε δεχθῇ αὐτὸν κατὰ τρεῖς διαφόρους τρόπους, καὶ δὲν ἤθελε λάβει ἐξ αὐτοῦ τρεῖς διαφόρους ἐντυπώσεις.

Αἱ παροιμίαι ὅλων τῶν γλωσσῶν ἀποδεικνύουσι στεντορείᾳ τῇ φωνῇ, τὴν μεγίστην σημασίαν τοῦ ἐνδύματος ἐπὶ τῶν συνηθειῶν, τῶν ἐθίμων, τῶν νόμων, τῆς ἠθικῆς, τῆς θρησκευτικῆς λατρείας, ἐπὶ παντὸς τέλος ἐφ' οὗ ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ σκεφθῇ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ, ν' ἀγαπήσῃ καὶ νὰ μισήσῃ.

Οἱ Λατῖνοι ἔλεγον.

Vis bone vestitus, pro vestibus esse peritus, creditur a mille, quamvis idiota sit ille.

Ἀνὴρ καλῶς ἐνδεδυμένος δύναται νὰ πιστευθῇ ἔξοχος ἀνήρ, καὶ ἂν ἦνε ἠλίθιος.

Τὴν παροιμίαν ταύτην οἱ Σάρδοι ἐλευθέρως μετέφρασαν διὰ τῆς ἑξῆς ἄλλης παροιμίας:

Sor bestires component finzas s'ainu.

«*Τὰ ἐνδύματα ἐπιδεικνύουν καὶ τὸν ὄνον.*»

Καὶ χωρὶς νὰ ἐξέλθωμεν τῆς Σαρδηνίας εὑρίσκομεν καὶ τὰς ἑξῆς παροιμίας.

Una bona cappa ogni male tappat.

«*Μία καλὴ κάπα σκεπάζει κάθε κακόν.*»

Su bestire a geniu de totu, su mandigu a geniu meu.

«*Τὸ ἔνδυμα κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν ἄλλων, τὸ φαγητὸν κατὰ τὴν διάθεσιν μου.*»

Ἡ τελευταία αὕτη παροιμία ἀνομολογεῖ τὴν παντοδυναμίαν τοῦ συρμοῦ.

Τὸ ἔριον, ἡ μέταξα, ὁ βάμβαξ, αἱ μηλωταί, ὅλα ἐν γένει τὰ ὑφάσματα τὰ λαμβανόμενα ἀπὸ τὰ βασίλεια τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ἀφοῦ προσαρμοσθῶσιν ἐπὶ τοῦ σχήματος τοῦ σώματός μας καὶ ἔλθωσιν εἰς συνάφειαν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιδερμίδα, συγχέονται μετὰ τῆς ἡμετέρας προσωπικότητος, *ἀνθρωπίζονται*, ἐὰν μοὶ ἐπιτρέπεται ἡ τολμηρὰ αὕτη ἔκφρασις. Καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἡμεῖς ῥίπτοντες ἓν βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἐνδεδυμένου ἀνθρώπου, ἀναγκαζόμεθα νὰ περιλάβωμεν ἐν τῇ αὐτῇ θέᾳ, τὸ ἀνάστημα καὶ τὰ ὑφάσματα, τὰς γραμμὰς τοῦ προσώπου καὶ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, τὴν κομψότητα τοῦ ἀναστήματος καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ἐπιφορίου καὶ τῶν περισκελίδων.

Τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου φορούμενον ἔνδυμα γίνεται πρᾶγμα ζῶν, τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ, κινεῖ τὴν χαρὰν ἢ τὴν λύπην, ὠθεῖ εἰς τὸν γέλωτα ἢ εἰς τὴν μελαγχολίαν, συνάμα δὲ ἐνδεικνύει τὸ φῦλον, τὸν χαρακτῆρα, καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ φέροντος αὐτό.

Δύνασθε διὰ τῶν τεχνασμάτων τῆς δραματικῆς τέχνης νὰ μεταμορφώσετε τὸν ἄνδρα εἰς γυναῖκα, τὸν χωρικὸν εἰς ὑπουργόν, τὸν μόλις ψελ-

Digitized by Google

λίζοντα τὸ ἀλφάβητον εἰς φιλόσοφον. Ἀλλὰ ταῦτα εἶνε ψεύδη ἀποδεικνύοντα πάντοτε τὴν παντοδυναμίαν τοῦ ἐνδύματος ἐπὶ τῶν πρώτων ἐντυπώσεών μας. Καὶ ἐὰν πάντες δύνανται νὰ φορέσωσιν οἱονδήποτε ἔνδυμα προσαρμοζόμενον εἰς τὸ σῶμά των κατὰ μῆκος καὶ πλάτος, ὅμως δὲν δύνανται καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς εἰς ἄλλην νὰ μάθωσι νὰ ἐνδύωνται ὡς στρατηγοί, ὡς ἱερεῖς, ὡς τηβενοφόροι καθηγηταί. Καὶ τοῦτο διότι ἐκτὸς τοῦ ὑφάσματος, ἐκτὸς τοῦ σχήματος τοῦ ἐνδύματος, ὑπάρχει καὶ ὁ τρόπος τοῦ φέρειν αὐτό, ὅστις εἶνε τέχνη ὁλόκληρος, γλῶσσα ὁλόκληρος μὴ ἐκμανθανομένη εἰς μίαν ἡμέραν.

Χωρὶς τὸ ἔνδυμα, ἤθελεν ἐκλείψει ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς ἱστορίας τοῦ γυναικείου φύλου, καὶ μέγα μέρος τῆς ἱστορίας τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Ἐντὸς τοῦ λουτροῦ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ θυρωρὸς εἶνε ἴσοι ἐνώπιον τῆς γυμνῆς φύσεως, καὶ πολλοὶ νόμοι ἐτόλμησαν νὰ ἐπιβάλλωσι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τοὺς τρόπους τοῦ ἐνδύεσθαι εἰς ἑκάστην τάξιν, ὅπως τηρῆται δεόντως σεβαστὴ ἡ κλίμαξ τῆς κοινωνικῆς ἱεραρχίας, καὶ ὅπως μὴ ταράττηται διὰ κακοφωνιῶν ἡ ἁρμονία τῶν Θρόνων, τῶν Δυνάμεων, τῶν Ἀγγέλων, τῶν Ἀρχαγγέλων καὶ τῶν Χερουβίμ.

Μεταξὺ χιλίων ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐγγράφων κειμένων, ἀναγνώσατε ἓν περιεργότατον, τὸ ὁποῖον τηρεῖται χειρόγραφον ἐν Παρισίοις ἐν τῷ Μουσείῳ τῶν Ἀρχείων.

Εἶνε τοῦτο Διάταγμα τοῦ Ἐρρίκου Β' ἀπαγορεῦον εἰς τοὺς τεχνίτας καὶ εἰς τὰς συζύγους των νὰ φορῶσιν ἐνδύματα εὐγενῶν. Φέρει χρονολογίαν 17 Ἰουλίου 1549.

«*Ἡμεῖς, Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἐλέῳ Θεοῦ, ἀπαγορεύομεν διὰ τοῦ παρόντος, εἰς πάντας τοὺς τεχνίτας μηχανῶν, τοὺς χωρικούς, τοὺς μικροκτηματίας καὶ τοὺς ἐργάτας, νὰ φέρωσι περιθοράκιον, περισκελίδας καὶ περιβραχιόνια πλατέα ἐκ σηρικοῦ. Ἐπειδὴ δὲ πολλαὶ κόραι τῆς μέσης τάξεως ἐνδύονται σχεδὸν ὡς δεσποινίδες, ἀπαγορεύεται εἰς τὰς εἰρημένας κόρας νὰ ἐνδύωνται ἄλλως ἢ ὡς ἁρμόζει εἰς τὴν τάξιν των, παρεκτὸς ἐὰν οἱ σύζυγοι αὐτῶν εἶνε ἐκ τῶν ἐχόντων τὸ δικαίωμα νὰ φέρωσι ξίφος ἢ ἐκ τῆς τάξεως τῶν Εὐγενῶν.*»

Ἡμεῖς σήμερον περιγελῶμεν τὸν Ἐρρῖκον Β' καὶ τὰς ἀξιώσεις του, ἀλλ' ἐπίσης περιγελῶμεν καὶ τὸν θέλοντα νὰ ἐνδυθῇ διὰ τρόπου μὴ προσήκοντος εἰς τὴν κοινωνικὴν τάξιν του, καὶ ἄνευ Βασιλικοῦ Διατάγματος ἕκαστος χωρὶς νὰ τὸ εἰξεύρῃ, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ἐνδύεται ὅπως σκέπτεται, ὅπως ἀπαιτεῖ ὁ συρμός, ὅστις εἶνε ἀπαύγασμα τῆς γενικῆς καλαισθησίας, ἢ ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ ἰδία ἑαυτοῦ καλλαισθησία, ἥτις διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους εἶνε ὁ ἀληθὴς συρμός.

Ἀλλὰ περὶ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ ἐνδύματος, ὡς καὶ περὶ τῆς μεγίστης αὐτοῦ ἐπιρροῆς ἐπὶ τῆς καλλονῆς, θέλομεν ὁμιλήσει παρακατιόντες. Ἤδη ἀνάγκη νὰ παρατηρήσωμεν ὁποῖον μέρος ἔχει ἐπὶ τῆς ὑγείας καὶ ἐπὶ τῆς εὐεξίας ἡμῶν τὸ εἶδος τοῦ φλοιοῦ ἐν τῷ ὁποίῳ περιβάλλομεν τὰ μέλη ἡμῶν.

Ὀλίγα λόγια καὶ ἐπαρκῆ ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Ὁ θνησιμότης τῶν πτωχῶν εἶνε μεγαλειτέρα τῆς τῶν πλουσίων, οὐ μόνον διότι τρώγουσιν ἀνεπαρκῶς καὶ κακῶς, ἀλλὰ καὶ διότι ἐνδύονται δι' ἀνεπαρκῶν καὶ ἀθλίων ἐνδυμάτων.

Τὸ ὑγιεινῶς ἐνδύεσθαι παρατείνει τὴν πολύτιμον ζωὴν τοῦ γέροντος, ὅπως σώζῃ τὴν ζωὴν ἀπείρων μικρῶν ὄντων ἀποθνησκόντων ὑπὸ τοῦ ψύχους.

Ἡ αὔξουσα καλλιέργεια τοῦ βάμβακος κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον, ἀντικαθιστῶσα διὰ διαφόρων πανικῶν ὑφασμάτων τὰ ἐριοῦχα ὑφάσματα, ἀναμφιβόλως συνετέλεσεν εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φθισικῶν.

Ἡ νέα ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας τοῦ ἐρίου ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀμερικῇ καὶ ἐν τῇ Αὐστραλίᾳ, θέλει ἐπαναφέρει τὸ ὑγιεινὸν ἰσοζύγιον. Καὶ ἐγὼ πρῶτος, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ καλήτερος στρατηγός, θέλω λάβει τὰ ὅπλα, καὶ θέλω τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς *φλανέλλας* καὶ τῶν διαφόρων ἐριούχων τῶν κατασκευαζομένων ἐκ τοῦ *χρυσομάλλου δέρατος* τῶν προβάτων, καὶ θέλω πολεμήσει τὰ πανικὰ ὑφάσματα *(μανταπολάμ, τσίτια*, κτλ.). Καὶ ἔσται ὁ ἀγὼν οὗτος ἀγὼν εὐτυχής, ἀπὸ τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ λείψῃ ἡ νίκη.

Ἓν ἔνδυμα ὑγιεινὸν δέον νὰ ἦνε πολὺ ἐλαφρόν, κακὸς ἀγωγὸς τοῦ θερμαντικοῦ, καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν λευκὸν ἢ χρώματος ἀνοικτοῦ.

Τὰ ὑφάσματα δι' ὧν καλύπτομεν ἑαυτούς, ὑπερασπίζουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ψύχους ὄχι μόνον διότι οἱ ἱστοὶ αὐτῶν εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγωγοὶ τοῦ θερμαντικοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι διατηροῦσι τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα ἐντὸς τῶν νημάτων καὶ τῶν τριχῶν αὐτῶν. Ἐπιπροσθέτοντες ἔνδυμα ἐπὶ ἐνδύματος, ἀποχωρίζαμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ἀτμοσφαίρας διὰ πολλαπλασιαζομένων στρωμάτων θερμοῦ ἀέρος. Διὰ τοῦτο μεταχειριζόμενοι πλατέα ἐνδύματα, ὑποφέρομεν ὀλιγότερον ἀπὸ τὸ ψῦχος, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ἦνε παρὰ πολὺ ἀνοικτὰ περὶ τοὺς καρποὺς καὶ τὸν λαιμόν.

Ἐξερχόμενοι εἰς τὸ ψῦχος ἀπὸ δωματίου θερμοῦ, πρέπει νὰ περιβαλλώμεθα ἐνδύματα θερμότερα, καὶ νὰ ἐνδυώμεθα οὕτως ὥστε τὰ στρώματα τοῦ ἀέρος τὰ ὁποῖα φέρομεν ἐγκεκλεισμένα, μὴ ἀφαιρῶσιν ἐκ τοῦ ἰδίου ἡμῶν θερμαντικοῦ.

Digitized by Google

Εἶνε ἀρίστη συνήθεια νὰ θερμαινώμεθα παρὰ τὴν πυρὰν πρὶν ἢ ἐξερχόμεθα κατὰ τὰς ψυχρὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος. Ἀφοῦ διεμείναμεν ἐπί τινα καιρὸν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν ἀέρα, ἐὰν συγκρίνωμεν τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ἀέρος μεταξὺ δύο στρωμάτων τῶν ἐνδυμάτων μας, θέλομεν παρατηρήσει, ὅτι αὕτη γίνεται βαθμιαίως ψυχροτέρα, ἐφ' ὅσον μεταβαίνομεν ἀπὸ τῶν ἐσωτερικῶν πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ ἐνδύματά μας.

Σᾶς εἶπον, ὅτι τὸ ὕφασμα τῶν ἐνδυμάτων μας δέον νὰ ἦνε κακὸς ἀγωγὸς τοῦ θερμαντικοῦ, δηλαδὴ δέον νὰ ἔχῃ ὀλίγην τάσιν εἰς τὸ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὰ ἔξω τὸ θερμαντικὸν τοῦ σώματος, καὶ νὰ ἔχῃ ἀπ' ἐναντίας τὴν ἰδιότητα νὰ κρατῇ τὴν θερμότητα ἣν δέχεται· ἤγουν ἐφ' ὅσον τὸ ὕφασμα θερμαίνεται, νὰ διατηρῇ τὴν θερμότητα ἐπὶ μακρόν, καὶ νὰ δίδῃ εἰς τὴν ἀφὴν τὴν συναίσθησιν τῆς θερμότητος.

Τὰ καλύπτοντα ἡμᾶς ἐνδύματα πρέπει νὰ ἦνε λίαν πορώδη, διὰ νὰ ἐπιτρέπωσι τὴν ἀποχώρησιν τῶν δερμικῶν ἀναθυμιάσεων, αἱ ὁποῖαι εἶνε πραγματικὰ διαχωρήματα τοῦ ἡμετέρου ὀργανισμοῦ. Ὅλα τὰ καλούμενα *ἀδιαπέραστα* ὑφάσματα καὶ δέρματα εἶνε λίαν ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ὑγείαν, καὶ τόσον μᾶλλον ἐπιβλαβῆ ὅσον μεγαλητέρα εἶνε ἡ ἐπιφάνεια τοῦ σώματος τὴν ὁποίαν καλύπτουσιν. Εἶνε ταῦτα ἀληθεῖς ἐπιχρίσεις τοῦ δέρματος ἡμῶν.

Κάτω τὰ Μάκιντος, τὰ ἀδιάβροχα, τὰ ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμιος ὑποδήματα, τὰ παντοειδῆ ἀδιαπέραστα.

Ἄφετε πάντα ταῦτα εἰς τοὺς ἁμαξηλάτας, εἰς τοὺς ὑπονομεῖς, εἰς ὅλους ἐκείνους οἵτινες ἕνεκα τοῦ ἐπαγγέλματός των εἶνε ὑπόχρεοι νὰ ζῶσιν ὡς ἰχθύες. Ἐκτὸς τῶν περιστάσεων τούτων, καλὰ ἐνδύματα καὶ καλὰ ὑποδήματα ἀρκοῦσι καὶ εἰς τοὺς μᾶλλον ἁβροδιαίτους.

(Ἕπεται συνέχεια].

Ο ΑΖΩΡ

— Μὴ πλησιάζεις πολὺ εἰς τὴν λίμνην, μικρά μου Μαρκέλλα. Ἔλα ἀπ' ἐδῶ· ἰδέ, τὰ ἄνθη εἶνε πολὺ ὡραιότερα, εἶπεν ἡ κυρία Χάγελ.

Τὸ ὡραῖον τριετὲς μικρόν, πρὸς ὃ ἀπευθύνοντο οἱ λόγοι οὗτοι, ὑπήκουσε πάραυτα καὶ ἐλθὸν ἐξηκολούθησε νὰ συλλέγῃ λευκάνθεμα κατὰ τὴν ἄκραν τοῦ δάσους.

Τὸ μικρὸν ἠσχολεῖτο εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην μὲ σοβαρότητα, καὶ ἔκαμνε καλλίστην τῶν ἀνθέων ἐκλογήν· ἀπέρριπτεν ἀδυσωπήτως ὅσα δὲν ἦσαν ἐντελῶς ἀκηλίδωτα.

Ἡ κυρία Χάγελ ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα μικρὸν κάνιστρον κομψότατον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἡ Μαρκέλλα ἔρριπτε τὰ ἄνθη της. Ἀλλὰ τὸ κάνιστρον δὲν ἐπληροῦτο ταχέως, διότι ἡ μικρὰ ἔφερε τὰ ἄνθη ἀνὰ ἓν μὲ χαράν, εἰς ἣν ἡ μήτηρ της ἀπήντα διὰ μειδιάματος, θωπείας ἢ φιλήματος.

Ἡ μήτηρ καὶ τὸ παιδίον ἠκολούθουν δρόμον συνδέοντα δύο χωρία, ὁ ὁποῖος ἦτο πάντοτε σχεδὸν ἔρημος. Πρὸς τ' ἀριστερὰ εὑρίσκετο ἡ λίμνη, ἧς τὸ ὕδωρ ἦτο διαυγὲς καὶ ἤρεμον, δεξιόθεν ὑπῆρχε δάσος, καὶ εἰς τὸ βάθος ὡσεὶ πλαίσιον τοῦ τοπείου ὑψηλοὶ λόφοι, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἠδύνατό τις νὰ διακρίνῃ μακρόθεν τὴν θάλασσαν καὶ ν' ἀκούσῃ τὴν βοὴν αὐτῆς ἀσθενῆ ἐκ τῆς ἀποστάσεως.

Ἡ κυρία Χάγελ ἐβάδιζε βραδέως κανονίζουσα τὸ βῆμα αὐτῆς πρὸς τὰς ἰδιοτρόπους λοξοδρομίας τῆς θυγατρός της. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔρριπτε ταχὺ βλέμμα ἐπὶ τῆς πέριξ φύσεως, ἀλλὰ πάραυτα ἐπανέφερε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ προσφιλοῦς μικροῦ, οὗτινος ἡ θέα ἦτο δι' αὐτὴν γλυκυτέρα τῆς χλοερᾶς θέας τοῦ δάσους, τῆς διαφανείας τῶν ὑδάτων καὶ τοῦ κυανοῦ ὁρίζοντος.

Ἂν τὸ παιδίον ἦτο ἐξαίσιον ὑπὸ τὴν χαρίεσσαν αὐτοῦ ἐνδυμασίαν, ἀφίνουσαν γυμνοὺς τοὺς λακκίσκους τῶν βραχιόνων καὶ τῶν μικρῶν αὐτοῦ γονάτων, καὶ ἡ νέα μήτηρ ἦτο ἐπίσης ὡραιοτάτη. Ὑπὸ τὴν λεπτὴν καὶ ἀνοικτοῦ χρώματος ἐσθῆτα αὐτῆς διεφαίνετο ἐντελέστατος σχηματισμὸς σώματος. Ξανθή, ἔχουσα γλυκυτάτους κυανοῦς ὀφθαλμούς, λεπτὴν ἑλληνικὴν κατατομὴν καὶ σκιαζομένη ὑπὸ ἐαρινοῦ πίλου, ὡμοίαζε μίαν τῶν θελκτικῶν ζωγραφιῶν τοῦ Watteau, ἣν θεία πνοὴ ἐμψυχώσασα ἐξήγαγε τοῦ πλαισίου αὐτῆς.

Αἴφνης ἡ κυρία Χάγελ παρατηρεῖ ἡμικεκλιμένον ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ δάσους ἄνθρωπόν τινα, ὃν ἡ καμπὴ τῆς ὁδοῦ δὲν τῇ ἐπέτρεψε νὰ παρατηρήσῃ ταχύτερον. Πλησίον αὐτοῦ ἦτο ἐξηπλωμένος κύων στηρίζων τὸ ῥύγχος ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Ἐν τῇ ὡραίᾳ χώρᾳ ἡμῶν, τῇ Γαλλίᾳ, ἡ χάρις καὶ τὰ θέλγητρα τῆς γυναικὸς ἐξασκοῦσιν ἐπιρροὴν προστατεύουσαν ἐπαρκῶς τὸ ἀσθενὲς τοῦτο πλάσμα κατὰ τῆς κτηνωδίας τῶν χυδαιοτέρων ἀνθρώπων, εἰσὶ δὲ σπανιώτατοι οἱ ἀνίκανοι νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἐπιρροὴν ταύτην· ἀλλὰ πρὸς τοὺς τοιούτους ὀφείλει τις ν' ἀρνηθῇ τὸν τίτλον ἀνθρώπου· εἶνε κτήνη.

Ἡ νέα γυνὴ ἐξηκολούθει τὸν περίπατον αὐτῆς ἄνευ δυσπιστίας.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τινων μόνον βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κυνός, ἀμφότεροι ἠγέρθησαν. Εἶχον τοσούτῳ ἀποτρόπαιον θέαν, ὥστε ἡ μικρὰ Μαρκέλλα κατέφυγεν ἔντρομος πλησίον τῆς μητρός της.

Ὁ ἄνθρωπος εἶχε φυσιογνωμίαν βάναυσον καὶ κτηνώδη· πλησίον αὐτοῦ οὐραγγοτάγκος θὰ ἐφαίνετο ὡραῖος ὡς ὁ Ἀπόλλων. Τὰ ῥάκη αὐτοῦ καὶ

Digitized by Google

τὸ ῥόπαλον, τὸ ὁποῖον ἐκράτει εἰς χεῖρας ηὔξανον τὴν κακὴν ἐντύπωσιν ἣν παρῆγε τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο. Ὁ κύων κάτισχνος, ὀλιγόθριξ, ψωραλέος, ἐφαίνετο ἄξιος τοιούτου κυρίου!

— Ἐλέησέ με, κυρία, εἶπεν ὁ ἀνὴρ μετὰ τόνου, ἐξ οὗ ἐμάντευέ τις ὅτι ἄρνησις θὰ ἐτύγχανε κακῆς ὑποδοχῆς.

— Κύριε, ἀπεκρίθη ἡ κυρία Χάγελ, πολὺ λυποῦμαι, ἀλλὰ δὲν ἔχω μαζῆ μου χρήματα. Ζητήσατε τὸ κτῆμα τοῦ κ. Χάγελ, ὅλοι τὸ γνωρίζουν. Θὰ ἐπιστρέψω εἰς αὐτὸ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν, ὁ σύζυγός μου δὲ καὶ ἐγὼ θὰ κάμωμεν ὅ,τι δυνατὸν διὰ νὰ σᾶς φανῶμεν ὠφέλιμοι.

Ὁ ἄνθρωπος εἶπεν ἐμπαικτικῶς·

— Δὲν ἔχεις χρήματα; Νὰ πηγαίνω 'στοῦ κ. Χάγελ. Ὄχι! δὲν θέλω νὰ μὲ γνωρίσουν 'στὸν τόπο. Ὁ Χάγελ; Τὸν γνωρίζω ἐγώ.... Δὲν εἶνε ναυπηγός;

— Εἶνε ὁ πενθερός μου, εἶπεν ἡ νέα γυνή, ἥτις ἤρχισε νὰ φοβῆται.

— Ἐδούλεψα κοντά του, εἶνε τώρα πολὺς καιρός. Μ' ἐδίωξεν ἐπειδὴ ἔκλεψα ἐργαλεῖα ἀπὸ τοὺς συντρόφους μου. Ἀπὸ τότε ἐγλίστρησα. Πῆγα παντοῦ, ἀκόμη καὶ 'στὸ κάτεργο, ἐδραπέτευσα ὅμως ἀπὸ αὐτό. Καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ φταίει ὀλίγο καὶ ὁ γέρο Χάγελ· ἔπρεπε νὰ μὲ κρατήσῃ!... Τότε αὐτὸ τὸ κουνοῦπι εἶνε ἐγγονάκι του;

Ἡ μήτηρ ἤδη πράγματι ἐφοβήθη, οἱ δ' ὀφθαλμοί της περιεπλανῶντο πανταχοῦ ὡσεὶ ὅπως ζητήσῃ προστασίαν, βοήθειαν.

— Λοιπόν, δὲν ἔχεις χρήματα; ἐπανέλαβεν ὁ ἄνθρωπος μὲ ἦθος ἀπειλητικόν.

— Ὄχι, ἐψέλλισεν ἡ κυρία Χάγελ, ἀλλ' ἰδού, λάβε τὰ δακτυλίδιά μου, καὶ ἄφησέ με, παρακαλῶ, ν' ἀναχωρήσω.

— Γιὰ νὰ μὲ τσακώσουν 'σὰν θελήσω νὰ τὰ πουλήσω. Ὄχι αὐτά. Θέλω χρήματα.

— Δὲν ἔχω, ἐπανέλαβεν ἡ μήτηρ ἱκετευτικῶς.

— Καλά, καλά, ἐγόγγυσεν ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ γυνὴ ἔλεγεν ἀλήθειαν. Ἐκεῖνος ἦτο βέβαιος περὶ τούτου. Ἡ δυστυχὴς εὑρισκομένη εἰς τὴν ἐξουσίαν του, εἰς τὸ ἀπόκεντρον ἐκεῖνο μέρος, δὲν θὰ ἐτόλμα οὔτε νὰ τὸν ἀπατήσῃ οὔτε νὰ τὸν ἐρεθίσῃ. Ὁ ἄνθρωπος ἐποίησε δύο ἢ τρία βήματα ὅπως ἀπομακρυνθῇ.

Ἀλλὰ τί συνέβη ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τοῦ λῃστοῦ; Τὸν κατέστησε μανιώδη ἡ ἰδέα ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ φορολογήσῃ γυναῖκα πλουσίαν; Ἐσκέφθη ὅτι ἠδύνατο ἐντὸς μιᾶς στιγμῆς νὰ καταστήσῃ τὴν ὡραίαν ἐκείνην καὶ νέαν γυναῖκα, τὴν ἀγαπῶσαν ἐκείνην καὶ ἀγαπωμένην σύζυγον, τὴν περιχαρῆ καὶ θριαμβεύουσαν ἐκείνην μητέρα, ἀθλιεστέραν αὐτοῦ, ὄντος ἀποτροπαίου, σύροντος τὴν ἀθλιότητα αὐτοῦ, καὶ κρυπτομένου ἀπὸ τῶν χωροφυλάκων; Ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ἀρχαῖον κύριόν του, διότι τὸν ἐδίωξεν ἀπὸ τὸ ναυπηγεῖόν του ἐπειδὴ εἶχε κλέψει; Ἐνόμισεν ὅτι ἱκανοποιεῖ τὴν δῆθεν νόμιμον ἐκδίκησιν τῶν ἀμαθῶν, ὀκνηρῶν, μεθύσων καὶ διεφθαρμένων κατ' ἐκείνων, οἵτινες διὰ τῆς ἐργασίας, τῆς νοημοσύνης καὶ τῆς δραστηριότητος ἐγένοντο εὐτυχεῖς;

Θηριώδης ἔκφρασις ἀπεικονίσθη ἐπὶ τῆς χυδαίας αὐτοῦ φυσιογνωμίας. Ὥρμησεν ἐπὶ τῶν θυμάτων του, τὰ ὁποῖα ἤρχιζον νὰ καθησυχάζουν, καὶ ἀποσπῶν παρὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς τὴν ἀθῴαν Μαρκέλλαν, τὴν ἔρριψεν ἐντὸς τῆς λίμνης.

— Νά! ἀνέκραξε, θὰ πῆς 'στὸν γέρο Χάγελ πῶς ἀπάντησες τὸν Μανιγοῦ.

Ἡ μήτηρ ἐξέβαλε σπαρακτικὴν κραυγήν.

Ὥρμησεν ἐξαγριωμένη καὶ μὲ βραχίονας τεταμένους εἰς τὸ βάραθρον, τὸ ὁποῖον ἐκλείσθη ἐπὶ τοῦ θυγατρίου αὐτῆς.

Ὁ ἄθλιος τὴν ἥρπασεν ἀπὸ τῆς χειρός.

— Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο, εἶπε διὰ τῆς βραχνώδους αὐτοῦ φωνῆς, γνωρίζω τὸ μέρος. Ἔχει ὀχτὼ ποδάρια νερό. Θὰ πνιγῇς καὶ σύ, μικρούλα μου. Μὴν τὸ κάμῃς αὐτό. Πρέπει νὰ πᾷς καὶ νὰ πῇς τὸ πρᾶγμα 'στὸ γέρο.

Ἡ δυστυχὴς μήτηρ παρακωλυθεῖσα ἐν τῇ ἐφορμήσει αὐτῆς ὑπὸ τῆς περισφίγξεως ταύτης, ἥτις ἐπλήγωνε τὴν λεπτὴν αὐτῆς χεῖρα, ἐγονυπέτησεν ἀπευθύνουσα πρὸς τὸν Θεὸν ἀπηλπισμένην κραυγήν:

— Θεέ μου! λυπήσου με!

Ἐν τούτοις ἡτοιμάζετο ν' ἐγερθῇ καὶ νὰ παλαίσῃ, αὐτή, τὸ ἀδύνατον πλάσμα κατὰ τοῦ ἰσχυροῦ ἐκείνου κτήνους τοῦ παρακωλύοντος αὐτὴν νὰ σώσῃ τὸ τέκνον της ἢ ν' ἀποθάνῃ μετ' αὐτοῦ, ὅταν αἴφνης ᾐσθάνθη ὅτι ἀπηλλάγη τοῦ βαναύσου Μανιγοῦ.

— Ἀζώρ, ἐδῶ Ἀζώρ! ἐκραύγαζε φρικαλέως βλασφημῶν.

Ὁ κύων, ἂν καὶ ἀποτρόπαιος τὴν μορφήν, ὡς καὶ ὁ κύριός του, διετήρησεν οὐχ ἧττον τὸ ἐνστικτον αὐτοῦ ὡς γενναίου καὶ καλοῦ ζῴου.

Ἰδὼν τὸ παιδίον βυθισθὲν ἐντὸς τοῦ ὕδατος ὥρμησεν, ἐβυθίσθη ὄπισθεν αὐτοῦ καὶ ἔσυρεν ἐκτὸς τῆς λίμνης τὸ μικρόν, σύρων αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἐνδυμάτων του.

Πρὸς τὴν θέαν ταύτην ἡ μήτηρ ἐξέβαλε χαρμόσυνον κραυγήν. Παρηκολούθει ἀγωνιωδῶς τὰς κινήσεις τοῦ ζῴου καὶ ἐπλησίασεν ὅπως παραλάβῃ τὸ θυγάτριόν της.

Ὁ Μανιγοῦ δὲν ἐτόλμησε νὰ κωλύσῃ τὸν κύνα ὅπως καταθέσῃ τὸ φορτίον αὐτοῦ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρός του. Αὕτη, μὲ βλέμμα ἄγριον ἐπετήρει τὸν λῃστήν, ὀπισθοχωρήσαντα ἐνώπιον πάλης, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας θὰ ἔπιπτον καὶ οἱ δύο ἐντὸς τῆς λίμνης· ἡ πάλη ἄλλως ἦτο ἀνωφελὴς διότι δύο ἄνδρες, ἀκούσαντες ἐκ τοῦ ἀπέναντι μέρους τῆς λίμνης τὰς κραυγὰς ἐπήδησαν ἐντὸς

Digitized by Google

μιᾶς λέμβου καὶ ἔσπευδον πρὸς βοήθειαν τῆς κυρίας Χάγελ.

— Βρωμόσκυλο! ἐκραύγασε μηκώμενος ὁ Μανιγοῦ, καταφέρων ἰσχυρὸν ῥαβδοκόπημα κατὰ τοῦ σωτῆρος τῆς μικρᾶς Μαρκέλλας.

Ὁ κύων ὠλόλυξεν ἐκ πόνου καὶ ὠπισθοχώρησε κατά τινα βήματα, εἶτα ἐλθὼν ὠσφραίνετο τὸ πρόσωπον τοῦ παιδίου, τὸ ὁποῖον ἡ μήτηρ, γονυπετὴς ἐπὶ τῶν χόρτων κατησπάζετο καὶ κατεθώπευεν.

Ἡ μικρὰ Μαρκέλλα ἔμεινε μόνον δευτερόλεπτά τινα ὑπὸ τὸ ὕδωρ. Μόλις εἶχε λιποθυμήσει, κατ' ἐκείνην δὲ τὴν στιγμὴν ἠνέωξε τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ζῇ, ἀνέκραξεν ἡ κυρία Χάγελ, Θεέ μου, σ' εὐχαριστῶ! Ζῇ.

Καὶ ἡ νέα μήτηρ βλέπουσα πλησίον της τὸν κύνα, ἔλαβεν ἐντὸς τῶν χειρῶν αὐτῆς τὴν κεφαλὴν τοῦ γενναίου ζώου, τοῦ ψωραλέου ἐκείνου ζώου, τὸ ὁποῖον ἐξελθὸν τοῦ ὕδατος ἦτο πολὺ δυσειδέστερον ἢ πρότερον, ἐστήριξεν ἐπ' αὐτῆς τὰ δροσερὰ χείλη της, καὶ τοῦ ἔδωκε φίλημα περιπαθέστερον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον μία γυνὴ δύναται νὰ δώσῃ ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ ἀνδρός, τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷ ἐμμανῶς. Εἶτα στραφεῖσα πρὸς τὸν Μανιγοῦ:

— Ζῇ! Ζῇ τὸ παιδί μου! ἀνέκραξε. Ἄφησέ μου τὸν σκύλον σου, ἄφησέ μού τον. Σοῦ τὸν πληρόνω πεντακόσια φράγκα, χίλια φράγκα, δύο χιλιάδας φράγκα· σὲ παρακαλῶ, ἄφησέ μου τὸν σκύλον σου.

Ἀλλ' ἡ λέμβος ἐπλησίαζεν. Ὁ Μανιγοῦ εἰσεχώρησεν ἐντὸς τοῦ δάσους, προσκαλῶν διὰ συριγμοῦ τὸν κύνα του.

— Μεῖνε μαζῆ μου, καλόν μου ζῶον, εἶπεν ἡ κυρία Χάγελ, θέλουσα νὰ κρατήσῃ τὸν κύνα.

Ἀλλ' ἐκεῖνος ὑλάκτισεν, ἀντέστη, ἠθέλησε νὰ δαγκάσῃ, ἐκείνη δὲ τὸν ἀφῆκεν.

Εὐγενὲς ζῶον! Εἶχε κύριον, ὁ ὁποῖος μόλις τὸ ἔτρεφεν, ὁ ὁποῖος τὸ ἐκτύπα, ὁ ὁποῖος εἶχε πρὸς αὐτὸ μόνον τὴν στοργήν, τὴν ὁποίαν ἔχει τις εἰς ἓν πρᾶγμα, ἀλλ' ἦτο κύριός του· καθῆκον εἶχε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ἀληθῶς, μόνον οἱ κύνες ἀγαπῶσι τοιουτοτρόπως!

Οὐχ ἧττον ὑπῆρξεν εὐτυχὴς καὶ ἄκων. Κατ' αἴτησιν τοῦ κ. Χάγελ οἱ χωροφύλακες καταδιώξαντες τὸν Μανιγοῦ συνέλαβον αὐτόν, ὁ δὲ κύων ἐδόθη πρὸς τοὺς συζύγους κατ' αἴτησιν αὐτῶν. Μετά τινα χρόνον ὡς ἐκ τῶν περιποιήσεων οὐδεὶς θὰ ὑπέθετεν ὅτι ὁ βλέμμα ἔχων ζωηρὸν καὶ δέρμα στιλπνόν, ὡραῖος κύων, ὁ περιφερόμενος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Χάγελ, ἦτο ὁ σύντροφος τοῦ Μανιγοῦ. Τὰ πρῶτα φαγητά, τὰ ὁποῖα τῷ ἐδόθησαν παρὰ τῶν νέων κυρίων του, θὰ τῷ ἐφάνησαν ἀπροσδόκητα, ἀλλὰ ταχέως ἐξοικειοῦταί τις μὲ τὰ καλὰ πράγματα. Ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ἠγάπησαν καὶ ἐπεριποιοῦντο τὸν καλὸν κύνα, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἠγάπα πάντας.

Ἐν τούτοις, τίς οἶδεν ἂν τὸ γενναῖον ζῶον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλούτου του ἐλησμόνησέ ποτε τὸν Μανιγοῦ;

G. Riboulet.

ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΣ

Ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ περιοδικῷ «ἡ Φύσις» ἐδημοσιεύθη ἡ εἰκὼν γυναικὸς ὑπερεκατοντούτιδος, ζώσης ἔν τινι χωρίῳ τῆς Γαλλίας. Γεννηθεῖσα τὴν 16 Μαρτίου 1761, καθ' ἃ μαρτυρεῖ ἡ σωζομένη πρᾶξις τοῦ βαπτίσματος αὐτῆς, φέρει ἡλικίαν 124 ἐτῶν. Πολυάριθμοι περιηγηταὶ καὶ ταξειδιῶται, διαβαίνοντες ἀπὸ τοῦ χωρίου της, σπεύδουσι νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν πρεσβῦτιδα, ἥτις παρὰ τὸ βαθὺ γῆράς της, ἀπολαύει ἔτι ἐξαιρετικῆς ὁράσεως, καὶ δύναται νὰ ῥάπτῃ ἄνευ χρήσεως ὀμματοϋαλίων. Μέχρι τοῦ 1882 κατεσκεύαζε πλεκτὰς πρὸς κατασκευὴν ἀχυρίνων πίλων, μεθ' ὃ παρήτησε τὴν ἐργασίαν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὰ νέα ἄχυρα, ἅτινα τῇ ἐπρομήθευον, δὲν ἦσαν ἐπίσης λεπτὰ ὡς τὰ ἄλλοτε ὑπ' αὐτῆς μεταχειριζόμενα.

Τοιαύτη δ' ἐξηκριβώθη ἡ δίαιτα τῆς ὑπερεκατοντούτιδος: Τρώγει δὶς τῆς ἡμέρας ἐλαφρῶς, τὴν ἑνδεκάτην τῆς πρωΐας καὶ εἰς τὰς τέσσαρας ἢ πέντε τῆς ἑσπέρας. Ἕκαστον φαγητὸν συνίσταται πάντοτε σχεδὸν ἐκ ζωμοῦ ὀσπρίων, πρὸ πάντων δὲ γεωμήλων, καὶ ἄρτου. Μετὰ τὸ φαγητὸν πίνει ἐνίοτε ποτήριον οἴνου, ἀλλὰ συνηθέστερον μικρὸν ποτήριον οἰνοπνεύματος. Οὐδέποτε τρώγει κρέας. Ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐγείρεται καὶ κατακλίνεται σχεδὸν ἅμα τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ τὸ θέρος κοιμᾶται ὀλιγώτερον. Μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τῆς πατρίδος της ὥρισε δι' αὐτὴν χρηματικὸν βοήθημα, πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν, ἐξήρκει εἰς πᾶσαν οἰκιακὴν ἐργασίαν της, μόνη δ' ἐπρομηθεύετο τὸ ὕδωρ καὶ τὴν τροφήν της. Ἡ ἀκοή της εἶνε ὀλιγώτερον ἀκμαία τῆς ὁράσεώς της, ἀλλ' ἀρκεῖ τις νὰ ὑψώσῃ τὴν φωνήν, ὅπως ἀκούσῃ ἐντελῶς. Αἱ πλεῖσται τῶν ἀπαντήσεών της εἶνε ἀρκούντως νουνεχεῖς, ἐκτὸς ὅταν ἐνοχλῆται ὑπὸ πολλῶν ἐρωτήσεων. Ἡ μνήμη εἶνε ἀσθενεστέρα τῶν ἄλλων δυνάμεών της, καθ' ὅτι δὲν ἐνθυμεῖται πλέον οὔτε τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς της, οὔτε τοὺς γονεῖς, οὔτε σχεδὸν τὸν σύζυγόν της, ὅστις ἀναμφιβόλως ἀπέθανε πρὸ πολλοῦ χρόνου, διότι οἱ γέροντες τοῦ τόπου ἤκουσαν νὰ ὁμιλῶσι περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐγνώρισαν.

* *
*

Ἐπὶ τῇ ἀνωτέρω εὐκαιρίᾳ ἀναγράφομεν ἱστορικά τινα παραδείγματα ἐκτάκτου μακροβιότητος.

Τῷ 1635 ἐτελεύτησεν ἐν Ἀγγλίᾳ γεωργός τις

Digitized by Google

ἐν ἡλικίᾳ 152 ἐτῶν. Ἐτάφη δ' ἐν Οὐεστμίνστερ μεταξὺ ὁμοτίμων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν. Ἡ τελετὴ τῆς πλύσεως τῶν ποδῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Αὐστρίας, ἡ κατὰ τὰ εἰθισμένα τελεσθεῖσα ἐν Βιέννῃ τῇ 29 Μαρτίου 1714, ἐγένετο εἰς 38 γέροντας ἀριθμοῦντας ὁμοῦ 3,695 ἔτη. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1764 ἀπέθανεν ἐν Ἰρλανδίᾳ ὁ Patrice O'Neil 120 ἐτῶν. Ἔσχεν ἑπτὰ συζύγους, ἐξ ὧν τὴν τελευταίαν ἐνυμφεύθη ἐν ἡλικίᾳ 116 ἐτῶν. Ὁ τοσοῦτον ἄπληστος τοῦ γάμου ἀνὴρ οὗτος εἶχεν ὑπηρετήσει εἰς διάφορα στρατιωτικὰ σώματα μέχρι τοῦ 1740. Ἡ δίαιτα αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἁπλῆ· μόνον ζῦθον ἔπινεν, ἐτρέφετο πάντοτε διὰ φυτῶν, οὐδέποτε δ' ἔφαγε κρέας. Ἠγείρετο καὶ ἐκοιμᾶτο μὲ τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν τοῦ ἡλίου, οὐδέποτε δ' ἔμεινεν ἄνευ ἀσχολίας τινός. Τὴν 23 Ὀκτωβρίου 1789 ἐν Παρισίοις ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἐδέξατο ἐν πλήρει συνεδριάσει τὴν ἐπίσκεψιν γέροντος 120 ἐτῶν, ὅστις ἤρχετο νὰ εὐχαριστήσῃ ταύτην ἐπὶ τῇ ἀπὸ τῆς δουλείας ἀπαλλαγῇ τῆς πατρίδος του. Γενομένης δεκτῆς τῆς προτάσεως πληρεξουσίου τινός, ὅπως ἡ Συνέλευσις «ἐν ὀνόματι τοῦ σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον πάντοτε ἐπέσπασε τὸ γῆρας ἐγερθῇ ἅμα τῇ εἰσόδῳ τοῦ γέροντος», εἰσάγεται οὗτος, ἐνῷ οἱ πληρεξούσιοι ἐπευφημοῦσιν ὄρθιοι, ὁδηγεῖται εἰς τιμητικὴν θέσιν ἀπέναντι τοῦ προεδρείου, καὶ ἡ Συνέλευσις ψηφίζει ὑπὲρ αὐτοῦ σύνταξιν. Τῷ 1768 γεωπόνος τις ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 115 ἐτῶν, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸν τάφον ἅπαντας τοὺς ὀδόντας του. Ἐν ἡλικίᾳ δὲ 158 ἐτῶν ἀπέθανεν ὁ Πριοῦ, τῷ 1838, θεωρούμενος ὡς ὁ πρύτανις τῶν ἐν Γαλλίᾳ μακροβίων κατά τε τοὺς ἀρχαίους καὶ νεωτέρους χρόνους. Ἔπινε μόνον ὕδωρ καὶ ἔζη λιτότατα.

Κ'

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὡς γνωστόν, δύο συστήματα σιδηροδρόμων ὑπάρχουσι πρὸς λειτουργίαν ἐντὸς τῶν μεγάλων πόλεων, οἱ ἐναέριοι καὶ οἱ ὑπόγειοι σιδηρόδρομοι. Ἐν τῇ Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐφαρμόζεται τὸ πρῶτον σύστημα καὶ ἐν Λονδίνῳ τὸ δεύτερον. Ἐν Παρισίοις σκέψεως γενομένης ἀπὸ ἐτῶν περὶ τοῦ καταλληλοτέρου διὰ τὴν πόλιν συστήματος, ἡ πλάστιγξ ἐφαίνετο κλίνουσα πρὸς τοὺς ὑπογείους σιδηροδρόμους, οἵτινες ὅμως παρέσχον ἀφορμὴν εἰς πολυαρίθμους ἐπικρίσεις. Αἱ σπουδαιότεραι τούτων συνοψίζονται εἰς τὸ ἐπικίνδυνον τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπό τε τὴν ἔποψιν τῶν ἐργασιῶν καὶ τῆς δημοσίου ἀσφαλείας. Ἐν Παρισίοις αἱ οἰκίαι εἶνε πολὺ ὑψηλότεραι τῶν ἐν Λονδίνῳ, καὶ δύναταί τις νὰ φαντασθῇ τὴν ἐνόχλησιν, τὴν ὁποίαν θέλει παρέχει εἰς αὐτὰς ἡ διάβασις ὑπογείου σιδηροδρόμου καὶ τὸν κλονισμὸν τὸν ὁποῖον θὰ ὑφίστανται ἐκ τῆς δονήσεως, τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἐν Παρισίοις μέχρι καὶ τῶν ὑψηλοτέρων ὀροφῶν ἡ διάβασις βαρείας ἁμάξης. Ἕτερος κίνδυνος εἶνε ὁ ἐκ τῆς πλημμύρας, εἴτε αὕτη προέρχεται ἐκ τῶν ὑπογείων ὑδάτων, ἅτινα ὑπάρχουσιν ὑπὸ πάσας τὰς οἰκίας τὰς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σηκουάνα, εἴτε ἐκ τῆς ὑψώσεως τῶν ὑδάτων τοῦ Σηκουάνα, ἅτινα κατακλύζουσιν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ἕκαστον χειμῶνα τὰ ὑπόγεια τῶν οἰκιῶν.

Ἡ ἐπιτυχία καὶ ἀνάπτυξις τῶν μητροπολιτικῶν σιδηροδρόμων τοῦ Λονδίνου ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀπέραντον ἔκτασιν τῆς πόλεως, καὶ εἰς τὰς μεμακρυσμένας ἀποστάσεις τῶν σημείων, ἅτινα ἐπικοινωνοῦσι διὰ τῶν σιδηροδρόμων αὐτῶν, εἰς τὰς ἕξεις τῶν κατοίκων, διαμενόντων μακρὰν τοῦ κέντρου τῶν ἐργασιῶν των, τέλος εἰς τὴν φύσιν τοῦ κλίματος, ἐξ οὗ ὁ κάτοικος τοῦ Λονδίνου εὑρίσκεται ἀείποτε ἐν μέσῳ ἀτμῶν, καπνῶν καὶ σκότους, δίχως νὰ παραπονῆται, καὶ δίχως νὰ ποθῇ πολὺ τὰς ζοφερὰς καὶ ὑγρὰς ὁδοὺς τῆς πόλεώς του.

Δὲν ἔχει ὅμως οὕτως ἐν Παρισίοις. Ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὸν πληθυσμόν, οἱ ἑπόμενοι ἀριθμοὶ παρέχουσιν ἰδέαν τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν δύο μητροπόλεων. Τὸ Λονδῖνον κατέχει ἐπιφάνειαν 350 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, καὶ 3,243,000 κατοίκων, ἤτοι 9,265 κατοίκους δι' ἕκαστον χιλιόμετρον. Οἱ Παρίσιοι δὲ ἐκτείνονται ἐπὶ ἐπιφανείας 80 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, καὶ περιλαμβάνουσι πληθυσμὸν 2,156,000 κατοίκων, ἤτοι 27,000 δι' ἕκαστον χιλιόμετρον.

Πρὸ μακροῦ καιροῦ προσπάθειαι καταβάλλονται ὑπὸ Ἀμερικανῶν ἐφευρετῶν, ὅπως γείνῃ χρῆσις τῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, οἷον δυναμίτιδος, νιτρογλυκερίνης, πρὸς πλήρωσιν τῶν πολεμικῶν βλημάτων. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος Μαρτίου ἐνδιαφέροντα πειράματα πρὸς τοῦτο ἐγένοντο ἐν τοῖς περιχώροις τῆς Βασιγκτῶνος. Ἐκ τῶν πειραμάτων τούτων ἀπεδείχθη ὅτι διὰ τῆς χρήσεως ἐβουζίων, πεπληρωμένων νιτρογλυκερίνης ἐπιτυγχάνεται διὰ τηλεβόλων μικρᾶς διαμέτρου τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, ὅπερ μέχρι τοῦδε δὲν ἠδύνατο νὰ κατορθωθῇ ἢ διὰ μεγίστων κανονίων. Ἐν Γαλλίᾳ πρῶτος ὁ ἐπιφανὴς ἐπιστήμων Berthelot ἐπρότεινε τὴν εἰσαγωγὴν τῆς νιτρογλυκερίνης ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν ὅλμων, δύο δὲ μόνον δυσκολίαι, ἡ ἀνάγκη ἐπακριβοῦς κατασκευῆς τῆς κινδυνώδους ταύτης οὐσίας καὶ ἡ μέχρις ὡρισμένου χρόνου ἐξασφάλισις ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως, εἶχον σταματήσει τὰς περαιτέρω προσπαθείας. Ἀλλὰ μετὰ τὰ ἐν Ἀμερικῇ πειράματα αἱ δυσχέρειαι αὗται λύονται.

Κατὰ τὰ ἐν λόγῳ πειράματα ἐν Βασιγκτῶνι τὰ ῥιπτόμενα ἐβούζια ἐδόνουν τοσοῦτον τὸν ἀέρα, ὥστε ἐθραύσθησαν αἱ ὕαλοι τῶν παραθύρων πολλῶν οἰκιῶν, ᾠκοδομημένων ὑπὲρ τὰ 500 μέτρα ἐκεῖθεν τοῦ τόπου τῆς σκοποβολῆς.

Ἀνακριτής. — Πόσο εἶνε μακρυὰ τὸ κρασοπουλειὸ ἀπὸ τὴν κατοικίαν σου; Πόσην ὥρα κάνεις ἀπ' ἐκεῖ ἕως τὸ σπίτι του;

Μάρτυς. — Κατὰ τὴν περίστασι, κύριε ἀνακριτά. Ὅταν πηγαίνω, πηγαίνω γρήγορα, ὅταν γυρίζω, τὸν ἴδιο δρόμο τὸν κάνω.... ὀλίγο ἀργότερα.

Ἀνευλαβὴς σκέψις περὶ γυναικῶν φιλοσόφου μισογύνου:

Αἱ συναναστροφαὶ τῶν κυριῶν εἶνε συνήθως μέρη, ἔνθα αἱ κορῶναι διηγοῦνται εἰς τὰς καρακάξας πόσον μαῦροι εἶνε οἱ κόρακες.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 1049

Digitized by Google

’Αριθ. 489 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι΄.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ΄ | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 89. | 12 Μαΐου 1885

Η ΖΩΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΑΙ ΤΙΜΟΘΕΟΣ Ο ΓΑΖΑΙΟΣ

Α΄

Εἰς τὸν Ἀριστοτέλη ἀνάγεται ἡ ἵδρυσις τῆς ζῳολογίας ὡς ἐπιστήμης. Διὰ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ περὶ ζῴων ἱστορίας, περὶ μορίων ζῴων, περὶ κινήσεως ζῴων ἔθηκε τὰς πρώτας βάσεις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐξετάσεως τοῦ ζωικοῦ βασιλείου, μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ λογικῆς δεινότητος καὶ ὀξυνοίας ταξινομήσας τὰς παρατηρήσεις τῆς μακρᾶς αὐτοῦ πείρας καὶ τῆς ἐπιμελοῦς παρατηρήσεως. Ἀναντιρρήτως δ' οὐκ ὀλίγον συνέτεινεν εἰς τὸ μέγα ἔργον τοῦ φιλοσόφου ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος. Οὗτος εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἠδύνατο ἅμα μὲν νὰ ἐκτιμήσῃ ὡς γνήσιος τοῦ Σταγειρίτου μαθητὴς τὰς μελέτας τοῦ μεγάλου διδασκάλου, ἅμα δὲ νὰ συνεργήσῃ ὡς κοσμοκράτωρ εἰς ὅσον ἔνεστι λυσιτελεστέραν τῶν μελετῶν τούτων διεξαγωγὴν πρὸς τέρψιν μὲν καὶ χαρὰν ἑαυτοῦ, διδασκαλίαν δὲ τοῦ κόσμου ὅλου. Διὸ κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Πλινίου ὁ μέγας βασιλεὺς ἔθηκεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀριστοτέλους πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων ἔν τε Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ, κυνηγέτας, ὀρνιθοθήρας, ἁλιεῖς, ποιμένας, μελισσοκόμους, ἰχθυοτρόφους καὶ ἰξευτάς, εἰς οὓς ἐδόθη ἡ ἐντολὴ νὰ συλλέγωσι καὶ ἐργάζωνται κατὰ τὰς διαταγὰς καὶ ὁδηγίας τοῦ περιφανοῦς παρατηρητοῦ. Ἡ ἀληθῶς βασιλικὴ αὕτη προστασία ἀνεπλήρωσε κατὰ μέγα μέρος τὰς εὐκολίας ἃς παρέχει εἰς τὸν φυσιοδίφην τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἡ ὕπαρξις μεγάλων βιβλιοθηκῶν, εἰδικῶν φυσιογραφικῶν πινάκων, μεγάλων ζῳολογικῶν μουσείων, πρὸς δὲ ἡ ταχύτης καὶ ἡ εὐχέρεια τῆς συγκοινωνίας. Ἐπὶ τοιούτων δὲ βάσεων ἐργασθεὶς ἐγέννησεν ἔργα, ἅτινα παρ' ὅλην τὴν πρόοδον τῶν περὶ τὰ ζῷα μελετῶν ἥτις ἐγένετο διὰ τῶν αἰώνων θεωροῦνται ἔτι καὶ νῦν ἄξια τοῦ ὀνόματος τοῦ μεγάλου φιλοσόφου.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἔμεινεν ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς συστηματικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ζῳολογίας. Καὶ δὲν ἔπαυσε μὲν ὁ ἐπιγενέστερος ἑλληνικὸς κόσμος ἀγαπῶν καὶ μελετῶν τὰ ζῷα· ἀλλ' ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἔργου μετεβλήθη, τὸ διαπνέον τὸν Σταγειρίτην πνεῦμα τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως μετετράπη εἰς τάσιν πρὸς ἀποταμίευσιν βιωφελῶν περὶ ζῳολογίας εἰδήσεων ἢ πολυπράγμονα ζήτησιν τοῦ ἐν τοῖς ζῴοις ξένου καὶ παραδόξου. Δὲν ἐμελετῶντο πλέον ἡ ἀνατομικὴ διάπλασις καὶ ἡ φυσιολογικὴ σύστασις τῶν ζῴων ὡς τοῦτο ἔπραξεν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ βαίνων καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ συνοψίζων ἐν τοῖς *Ζωϊκοῖς* αὐτοῦ Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος, ἀλλ' ἠρευνᾶτο ἡ πρακτικὴ χρησιμότης τῆς κυνηγεσίας τῶν ζῴων ἢ τῆς ἁλιείας, ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἀπὸ ἐπικινδύνων θηρίων βλάβης, ἡ θεραπεία κατοικιδίων ζῴων, ἢ ἐπεζητοῦντο διηγήσεις περιέργων περὶ ζῴων ἱστορημάτων, ἐξεγείρουσαι μᾶλλον τὴν φαντασίαν ἢ φωτίζουσαι τὸν νοῦν. Οὕτως ἔγραψε κατὰ τὸν δεύτερον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ὁ Κολοφώνιος Νίκανδρος εἰς ἡρωϊκοὺς στίχους τὰ *Θηριακὰ* αὐτοῦ, ἅτινα ἔχουσιν ἀντικείμενον τὰ δήγματα δηλητηριωδῶν θηρίων· οὕτως ἐποίησεν ὁ ἐκ Κιλικίας Ὀππιανὸς ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Καρακάλλα ἐπικὰ ποιήματα, ὧν αἱ ἐπιγραφαὶ χαρακτηρίζουσι τὴν ὕλην, τὰ *Ἁλιευτικὰ* καὶ *Κυνηγετικά*, εἰς ἃ προσθετέα καὶ τὰ *Ἰξευτικά*. Ἡ δὲ ἤδη κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀρξαμένη ἐργασία ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν θεραπείαν τῶν κυνῶν καὶ ἵππων συλλεχθεῖσα βραδύτερον κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους ἐχρησίμευσεν εἰς σύνταξιν τῶν περιέργων *Ἱππιατρικῶν* καὶ *Κυνοσοφίων*, ἐν οἷς ἀναγνωρίζομεν ἀξίαν μελέτης ἐγκατάμιξιν τῶν πρακτικῶν πορισμάτων τῆς κτηνιατρικῆς πρὸς τὴν μωρόσοφον πλάνην τῆς λαϊκῆς δεισιδαιμονίας. Τὴν δὲ τάσιν τῆς περισυναγωγῆς παραδόξων ἱστορημάτων περὶ ζῴων ἐπιφανέστατα δεικνύει *τὸ περὶ ζῴων ἰδιότητος* σύγγραμμα τοῦ Αἰλιανοῦ, ὅστις διὰ δεκαεπτὰ ὅλων βιβλίων καταλέγει περίεργα ἀνέκδοτα καὶ σπάνια ἐπεισόδια ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν ζῴων, ἄνευ τάξεως καὶ συστήματος, ἐπιδιώκων μᾶλλον τὴν τέρψιν καὶ τὴν ψυχαγωγίαν ἢ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀναγνώστου. Ἡ δὲ τοιαύτη τάσις τῆς ζῳολογικῆς παραδοξογραφίας ἐξηκολούθησε καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις, ὧν κυριώτατος ἀντιπρόσωπος ἐν τῷ εἴδει τούτῳ εἶνε ὁ

Digitized by Google

Μανουὴλ Φιλῆς κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα, συνθεὶς ποίημα ἰαμβικὸν *περὶ ζώων ἰδιότητος* συγκείμενον ἐξ ἑκατὸν τριῶν κεφαλαίων. Καὶ κατ' αὐτὸν δὲ τὸν ις' αἰῶνα τελευτῶντα Δαμασκηνὸς ὁ Στουδίτης ὁ πρότερον μὲν ἐπίσκοπος Λιτῆς καὶ Ῥενδίνης, εἶτα δ' ἀρχιεπίσκοπος Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης ἔγραψε ζωολογικὴν συγγραφὴν τὸν αὐτὸν φέρουσαν χαρακτῆρα. Τὸ ἔργον τοῦτο σώζεται μὲν καὶ ἐν χειρογράφοις, ἐξεδόθη δὲ καὶ τύποις. Ἡ ἔκδοσις τοῦ 1744, γενομένη ἐν Βενετίᾳ παρὰ Νικολάῳ τῷ Σάρῳ, ἣν εἶδον, φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Μερικὴ διάγνωσις »ἐκ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων περὶ φύσεως καὶ »ἰδιωμάτων τινῶν ζώων, συναθροισθεῖσα παρὰ »τοῦ ἐν ἀρχιερεῦσι λογιωτάτου Δαμασκηνοῦ τοῦ »Στουδίτου. Καὶ τώρα πάλιν μὲ πολλὴν ἐπι»μέλειαν διορθωμένη καὶ μετατυπωμένη.» Ἡ συνάθροισις αὕτη ἐγένετο ἐκ χωρίων τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Αἰλιανοῦ, τοῦ Φιλῆ καὶ ἄλλων συγγραφέων, ἐπικρατεῖ δ' ὁ χαρακτὴρ τῆς ζητήσεως τῶν σπανίων ζώων καὶ τῶν παραδόξων ἱστορημάτων.

Εἰς παλαιοτέρους δὲ χρόνους ἀνήκει ἡ εἰς τὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντίας τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐπιφάνιον, βιώσαντα κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα μ. Χ., ἀναφερομένη συγγραφὴ *Περὶ τοῦ Φυσιολόγου*. Αὕτη περιέχει εἰκοσιπέντε κεφάλαια, ἐν ἑκάστῳ τῶν ὁποίων μετὰ σύντομον περιγραφὴν ζώου τινὸς τετραπόδου ἢ πτηνοῦ, ἕπεται ἑρμηνεία, ἀλλοκότως σχετίζουσα τὴν περιγραφεῖσαν τοῦ ζώου ἰδιότητα πρὸς χριστιανικήν τινα ἀρετὴν ἣν ὑπεμφαίνει δῆθεν ἐν παραβολῇ ὁ βίος ἢ ὁ χαρακτὴρ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζώου.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονήσωμεν καὶ δύο περίεργα ποιήματα γεγραμμένα κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον πιθανῶς αἰῶνα εἰς ἀνομοιοτελεύτους πολιτικοὺς στίχους, τὴν *Διήγησιν παιδιόφραστον τῶν τετραπόδων ζώων* καὶ τὸν *Πουλολόγον*. Καὶ σκοπὸς μὲν ἀμφοτέρων τῶν στιχουργημάτων τούτων εἶνε, ὡς ῥητῶς ἀναγράφεται ἐν τῇ Διηγήσει τῶν τετραπόδων, *ἔνωσις μαθήσεως καὶ πόθου*, παρέχει δ' ἑκάτερον ὑπὸ τύπον ἀστείας συνελεύσεως τῶν τετραπόδων ἢ τῶν ὀρνίθων καὶ ἐν ἀμοιβαίαις τῶν ζώων τούτων ἀντεγκλήσεσι τὴν γνῶσιν τῶν κυριωτάτων χαρακτήρων ἑκάστου αὐτῶν. Τὰ ποιήματα ταῦτα, γεγραμμένα μετὰ χάριτος καὶ ὑπ' ἀνδρὸς παρατηρητικοῦ, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς πρακτική τις δημώδης ζωολογία, ἐν ᾗ ὁ λαὸς εὐφραίνεται καὶ διδάσκεται μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθῶν τὰς κοινοβουλευτικὰς φιλοφρονήσεις τῶν τετραπόδων καὶ ὀρνίθων, συναγελαζομένων τῶν μὲν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ λέοντος, τῶν δὲ ὑπὸ τὴν τοῦ ἀετοῦ, ὅστις

Κλειτοῦριν εἶχεν καὶ χαρὰν καὶ γάμον τοῦ υἱοῦ του,
τὸ πλῆθος ὅλον τῶν ὀρνεῶν εἶχέν το καλεσμένον.

Β'

Εἷς τῶν κυριωτάτων ζωολόγων τῶν βυζαντιακῶν χρόνων ὑπῆρξε καὶ Τιμόθεος ὁ ἐκ Γάζης τῆς Συρίας ζήσας ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἀναστασίου τοῦ Δικόρου (491—518 μ. Χ.), ὅστις καὶ ἄλλα τινὰ ἔργα ἔγραψεν, ὧν σώζονται *κανόνες καθολικοὶ περὶ συντάξεως*. Τὸ ζωολογικὸν σύγγραμμα τοῦ Τιμοθέου φαίνεται ὅτι ἐκρίνετο ἄξιον λόγου ὑπὸ τῶν Βυζαντίνων, διότι μνείαν αὐτοῦ ποιοῦνται ὅ τε Σουίδας καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος καὶ ὁ Τζέτζης. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Τιμοθέου δὲν περιεσώθη ὁλόκληρον, μόνον δ' ἐν ἀπανθίσμασιν εἶνε ἡμῖν γνωστόν. Καὶ μέχρι μέν τινος εἴχομεν μόνον ἐκλογήν τινα γενομένην κατὰ τὸν ἑνδέκατον αἰῶνα ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου καὶ τυπωθεῖσαν τὸ πρῶτον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος. Νῦν δὲ πρόκεινται ἡμῖν καὶ πολλὰ ἄλλα ἀποσπάσματα τοῦ Βυζαντίου ζωολόγου περιληφθέντα ἐν τῇ κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου τὸν δέκατον αἰῶνα γενομένῃ ἐκλογῇ τῶν ζωολογικῶν συγγραμμάτων τῶν ἀρχαίων.

Ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἔργου τοῦ Τιμοθέου, οἷον φαίνεται ἐκ τῶν σωζομένων ἀπανθισμάτων αὐτοῦ, εἶνε ὁ ἐπικρατῶν ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ ἑλληνικῇ ζωολογίᾳ, ἡ τάσις δῆλα δὴ πρὸς τὸ παράδοξον καὶ ξένον. Παραδοξογράφος εἶνε ὁ Τιμόθεος μᾶλλον ἢ παρατηρητής. Ποιεῖται λόγον μᾶλλον περὶ τῶν σπανίων καὶ ἐξωτικῶν ζώων ἢ περὶ τῶν συνήθων· ἂν δέ ποτε περιγράφῃ κοινὰ ἢ κατοικίδια κτήνη, ἀναλέγει περὶ αὐτῶν ἀλλοκότους προλήψεις καὶ παράδοξα ἱστορήματα. Οὕτω δ' ἡ ζωολογικὴ αὐτοῦ συλλογὴ ἀποβαίνει λίαν ἐνδιαφέρουσα καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν δημωδῶν περὶ ζώων προλήψεων ἐξεταζομένη.

Τῶν δὲ προλήψεων τούτων τινὲς μὲν ἔχουσι παλαιὰν τὴν γένεσιν, ὡς ἀποδεικνύει ὁ συσχετισμὸς αὐτῶν πρὸς τὰς συγγραφὰς τοῦ Ἀππιανοῦ καὶ τὰ ἱστορήματα τοῦ Πλουτάρχου, ἄλλαι δὲ στηρίζονται εἰς μύθους περὶ ζώων ἀρχαίους. Οὕτω λέγει ὁ Τιμόθεος περὶ τῶν παρδάλεων ὅτι, γυναῖκες οὖσαι τὸ πρότερον, ἦσαν τροφοὶ τοῦ Διονύσου, τοῦ δὲ Πενθέως ἀτιμάσαντος τὸν Διόνυσον, ηὐχήθησαν νὰ γίνωσι θηρία· τελεσθείσης δὲ τῆς εὐχῆς αὐτῶν διεσπάραξαν τὸν ἐξυβριστὴν τοῦ ὑπ' αὐτῶν παιδαγωγουμένου θεοῦ. Περὶ δὲ τοῦ ἀσπάλακος ἀναγράφει τὸν μῦθον, ὅτι οὗτος εἶνε ὁ Φινεύς, ὅστις ἐκ χόλου τοῦ Ἡλίου ἐκκοπεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς μετεβλήθη εἰς ἀσπάλακα, ζῷον μὴ ἀνεχόμενον νὰ καταλίπῃ τὸν ὑποχθόνιον ζόφον, διὸ ἄν ποτε τύχῃ νὰ ἴδῃ αὐτὸν ὁ ἥλιος, ἀδυνατεῖ ὁ ἀσπάλαξ νὰ κρυβῇ πάλιν ὑπὸ τὴν γῆν, πλανᾶται δὲ μάτην ἐπιζητῶν τὸν οἰκεῖον αὐτῷ σκότον.

Περίεργοι δ' εἶνε ἄλλοτε αἱ διηγήσεις περὶ ζώων ἃς ἀναγράφει ὁ Τιμόθεος κατὰ τὸν τρόπον

Digitized by Google

τῶν αἰλιανείων ἱστορημάτων. Οὕτω διηγεῖται περί τινος φύλακος καμήλου, ὅτι τύψας ἐκ τύχης τὸ ἐμπεπιστευμένον αὐτῷ ζῷον ἐγένετο μάρτυς πρωτοφανοῦς ἀποπείρας ἀντεκδικήσεως καὶ αὐτοκτονίας τοῦ ζῴου. Ἡ κάμηλος ἐξ ὀργῆς ζητοῦσα νὰ ἐκδικηθῇ τὸν φύλακά της, ὑπέβλεπεν εἰς τὴν εὐνὴν ὅπου συνήθως ἐκοιμᾶτο ὁ ἀνήρ. Ἀλλ' οὗτος ἐννοήσας τὴν μελετωμένην ἐκδίκησιν, προςποιεῖται μὲν ὅτι κατεκλίθη, ὑπεκφυγὼν δ' ἔκρυψεν εἰς τὴν εὐνὴν ἀσκὸν πλήρη ἀέρος καὶ ἀπεμακρύνθη ἀποσκοπῶν τὸ μέλλον συμβῆναι. Τότε προσέρχεται εἰς τὴν κοίτην ἡ κάμηλος, μὴ εὑροῦσα δὲ τὸν ὑβριστὴν αὐτῆς, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ὥσπερ εἰς χλεύην ἐγκείμενον τὸν ἀσκόν, βράζουσα ὑπ' ἀγανακτήσεως, τοῦτον μὲν ἀκοντίζει εἰς ὕψος, πλήξασα δὲ τὴν κεφαλὴν κατὰ τῆς φάτνης μόλις οὕτω διὰ τοῦ θανάτου ἐπαύσατο τῆς ὀργῆς.

Ἄλλα δὲ τῶν διηγημάτων τοῦ Τιμοθέου πηγὴν ἔχουσι προφανῶς τὰς παρατηρήσεις τῶν ἀγροτῶν. Τοιοῦτον εἶνε τὸ περὶ λύκου, ὅτι βορώτατον ὄντα ἡ φύσις μέτρα παιδεύει τροφῆς· διότι λέγεται ὅτι ὅταν γένηται διακορὴς καὶ ὑποπλησθῇ τὴν γαστέρα, ἐξοιδεῖται αὐτοῦ ἡ γλῶσσα καὶ φράσσει τὸν λαιμὸν αὐτοῦ. Οὕτω δὲ τιμωρεῖται ὁ λύκος διὰ τὴν ἀδηφαγίαν αὐτοῦ. Τοιαύτης πρακτικῆς σοφίας προϊὸν εἶνε καὶ ἡ ἄγρα τῶν ἀσπαλάκων οἵτινες θηρεύονται κατὰ τὸν Τιμόθεον ὑπὸ τῶν γεωπόνων ἀναγκαζόμενοι διὰ τῆς ὀσμῆς πράσου ἢ κρομμύου νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῶν σκοτεινῶν βαράθρων ἐν οἷς κρύπτονται εἰς τὸ ζαλίζον αὐτοὺς φῶς τοῦ ἡλίου. Καὶ ὁ τρόπος δὲ τοῦ θηρεύειν τὰς ἐλάφους ὃν διηγεῖται φαίνεται παρειλημμένος ἐκ τῆς πράξεως τῶν χρόνων αὐτοῦ· λέγει δῆλα δὴ ὅτι συλλαμβάνονται ὑπὸ τῶν κυνηγῶν περικαλυπτόντων τὸ σῶμα διὰ κλάδων νεοθαλῶν. Ἡ ἔλαφος πλησιάζει πρὸς τὸν περισκεπῆ θηρευτὴν ἐκλαμβάνουσα αὐτὸν ἀντὶ δένδρου καὶ σπεύδουσα ἐπὶ τὰ φύλλα· ἀλλ' ἀγρεύεται πικρῶς πληγεῖσα ὑπὸ τοῦ βέλους ὅπερ ἐκτινάσσει ὁ κυνηγὸς ἔχων ἐκτεταμένον ὑπὸ τὰ φύλλα τὸ τόξον.

Ἐκ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων ἐνδεικνύεται τὸ πρακτικὸν καὶ παρατηρητικὸν τῆς ζῳολογίας τοῦ Τιμοθέου. Ἀλλ' οἱ χαρακτῆρες οὗτοι, ὅταν μάθησίς τις δὲν στηρίζηται εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀκριβῆ ζήτησιν τῆς ἀληθείας, εὐκόλως ἐπιφέρουσι τὴν μετάπτωσιν καὶ τὴν εὔπιστον ἀποδοχὴν τῶν πεπλανημένων δοξασιῶν τοῦ ἁπλοῦ λαοῦ. Ἐντεῦθεν βλέπομεν τὸν Γαζαῖον ζῳολόγον ἀζητήτως καὶ μωρῶς ἀναγράφοντα τὰς περὶ ζῴων πίστεις τῶν ἀγροτῶν, πιστεύοντα εἰς τὰς ἀδεσπότους ἰδιότητας τῶν ζῴων τὰς παραδόξους δι' αὐτῶν θεραπείας, τὰς τερατώδεις περὶ αὐτῶν διηγήσεις. Οὕτω δ' ὁ ζῳολόγος γίνεται καὶ ἄκων παραδοξογράφος.

Τοιαῦτα παράδοξα πολλὰ μυθογραφεῖ περὶ τοῦ λύκου. Διηγεῖται ὅτι ὁ λύκος ἂν προφθάσῃ νὰ ἴδῃ πρότερος τὸν ἄνθρωπον ποιεῖ αὐτὸν ἐνεὸν καὶ ἄφθογγον. Τὸ κατὰ τῶν προβάτων μῖσος τοῦ ζῴου εἶνε οὕτω μέγα, ὥςτε οὐδ' αὐτὸς ὁ θάνατος ἐπιφέρει τὴν συνδιαλλαγήν· καὶ ἄν ποτε τύχῃ εἰς κιθάραν ἔχουσαν χορδὰς προβάτων νὰ συμμιγῇ μία χορδὴ λύκου, ταύτην μὲν θέλεις ἀκούσει ὑποφθεγγομένην ἄμουσόν τι καὶ ἀπῳδόν, αἱ δὲ λοιπαὶ χορδαί, αἱ ἀπὸ προβάτου, σιωπῶσιν, ὡςεὶ φοβηθεῖσαι τὴν παρουσίαν τοῦ χαλεποῦ γείτονος. Ὅταν ὁ λύκος νοσήσῃ καὶ στερῆται τροφῆς, διηγεῖται ὁ Τιμόθεος ὅτι ἐσθίει χοῦν καὶ διατηρεῖται διὰ ταύτης τῆς τροφῆς. Ὅπως τις σωθῇ ἀφόβως ἀπὸ τῶν λύκων, ἀρκεῖ νὰ κρεμάσῃ ἀπὸ τοῦ αὐχένος ὀδόντα τούτου τοῦ ζῴου. Ἵππος δὲ φορῶν ὀδόντα λύκου γίνεται ταχύτατος. Κρατῶν ἐν χερσὶν ὠμοπλάτην φρύνου δύνασαι νἀποκοιμίσῃς τὸν λύκον.

Ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων ζῴων οὐχ ἧττον παράδοξα διηγεῖται ὁ Τιμόθεος. Αἱ παρδάλεις ἀγαπῶσι τὸν οἶνον, ὅςτις γίνεται αἴτιος τῆς ἀγρεύσεως αὐτῶν κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον. Οἱ θηραταὶ πληρώσαντες ἀμφορεῖς οἴνου καταλείπουσιν αὐτοὺς ἐν γῇ ἀνύδρῳ· αἱ δὲ παρδάλεις φθάσασαι αὐτόσε καὶ ἁλισκόμεναι ὑπὸ τῆς δίψης πίνουσιν οἶνον μέχρι κόρου, ὑφ' οὗ μεθυσκόμεναι πίπτουσιν εἰς βαθὺν ὕπνον καὶ συλλαμβάνονται εὐχερῶς. — Περίεργος εἶνε ὁ τρόπος τῆς ὑπεκφυγῆς τῶν κυνῶν. Ὁ φορῶν ὑποδήματα κατεσκευασμένα ἐκ δορᾶς ὑαίνης δύναται νὰ διέλθῃ ἀβλαβὴς διὰ μέσου κυνῶν ὑλακτούντων. Περὶ δὲ τῆς ὑαίνης διηγεῖται καὶ τὸ ἑξῆς παράδοξον· ὅτι κύνα καθήμενον ἐπὶ στέγης δύναται νὰ κρημνίσῃ κάτω ἂν σελήνης ὑπολαμπούσης προςελθοῦσα λάθρα προλάβῃ καὶ πατήσῃ τὴν κατὰ γῆς σκιὰν αὐτοῦ, χωρὶς ὁ κύων μηδὲν νὰ νοήσῃ· ἄλλως ἐννοήσας φεύγει καὶ ἀποκρύπτει τὴν σκιάν του γνωρίζων τί μέλλει νὰ πάθῃ. Ἂν δ' ἐντύχῃ ἀνδρὶ κοιμωμένῳ, παραμετρεῖ ἑαυτήν· καὶ ἂν μὲν εὕρῃ ὅτι εἶνε ἐκείνη μακροτέρα, ἐπιπίπτει κατ' αὐτοῦ, ἐννοοῦσα ὅτι θὰ ἐπικρατήσῃ αὐτοῦ· εἰ δὲ μή, ἀντιπαρέρχεται, φοβουμένη τὴν μέλλουσαν αὐτῆς ἧτταν. Ἡ αὐτή, διωκομένη μὲν ἐπ' ἀριστερὰ ὑπὸ τοῦ θηρατοῦ, εἶνε εὐθήρατος, ὁ δ' ἐπὶ δεξιὰ διώκων μάτην θ' ἀγωνισθῇ νὰ τὴν συλλάβῃ.

Οὐκ ὀλίγαι δ' εἶνε αἱ παράδοξοι θεραπεῖαι ὧν μνείαν ποιεῖται ὁ Τιμόθεος. Οὕτω λέγει ὅτι ἡ χολὴ τῆς ὑαίνης ὠφελεῖ εἰς τοὺς πάσχοντας τοὺς ὀφθαλμούς, ἰδίως τὸν χειμῶνα. Λέβης πλήρης ἐλαίου ὅσον τὸ δυνατὸν παλαιοῦ διατήξας ζῶσαν ἀλώπεκα παρέχει σπουδαίας χάριτας εἰς τοὺς πάσχοντας ὑπὸ ποδάγρας. Ὁ μυελὸς τῆς ἐλάφου εἶνε ἤπιον φάρμακον ἐν νόσοις, ἐκ δὲ τοῦ δακρύου αὐτῆς κατασκευάζεται ἡ χαλβάνη ἥτις εἶνε ἀμυντήριον πολλῶν νόσων. Ἡ χολὴ τοῦ ἐχίνου λειαινο-

Digitized by Google

μένη μετὰ κηροῦ καταφέρει τὰ τεθνηκότα ἔμβρυα.

Ἠθέλομεν ὑπὲρ τὸ δέον ἀπασχολήσει τὸν ἀναγνώστην ἂν κατελέγομεν ἐνταῦθα ἅπαντα τὰ παράδοξα ὅσα περιέχει ἡ συγγραφὴ τοῦ Τιμοθέου, εἰ καὶ μικρὰ εἶνε τὰ περισωθέντα αὐτῆς μέρη. Ἀλλ' ἀρκοῦσι τὰ ὀλίγα ὅσα ἀνεγράψαμεν πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς ἀκρίτου αὐτοῦ εὐπιστίας. Ὅμως ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι τινὰ τῶν παραδόξων αὐτοῦ ἱστορημάτων ἀναγράφει οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ ὁ Ὀππιανὸς καὶ ὁ Πλίνιος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Γαληνὸς καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης. Πολλὰ δ' αὐτῶν διετηρήθησαν ἀπαραμείωτα παρά τε τοῖς μεταγενεστέροις Βυζαντίνοις καὶ ἴσως καὶ παρ' ἡμῖν.

Γ

Ἀλλ' ἂν ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ὁ Τιμόθεος δύναται νὰ καταλεχθῇ μᾶλλον εἰς τοὺς παραδοξογράφους ἢ εἰς τοὺς ζῳολόγους, δὲν εἶνε ἀναξία λόγου ἡ συγγραφὴ αὐτοῦ ἄλλως ἐξεταζομένη. Κυρίως ἄξιαι προσοχῆς εἶνε αἱ συμβολαὶ αὐτοῦ εἰς τὴν γνῶσιν σπανίων τινῶν ζῴων, ὀλίγον γνωστῶν εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους, κυρίως εἰς τὸν Ἀριστοτέλη, ἢ ὅλως νέων, ὧν πρῶτος αὐτὸς παρέχει τὴν περιγραφήν. Οὐδ' εἶνε τοῦτο ἀνεξήγητον. Μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης παρ' ὅλας τὰς χορηγηθείσας αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ μαθητοῦ του εὐκολίας δὲν εἶχε τὴν εὐκολίαν νὰ ἴδῃ καὶ σπουδάσῃ τόσα ἤδη ζῴων, ὅσα ὁ ἐπιγενέστερος ῥωμαϊκὸς καὶ βυζαντιακὸς κόσμος, καθ' οὓς χρόνους ἡ μονονοὺ παγκόσμιος τοῦ κράτους ἔκτασις καὶ ἰσχὺς ὑπεβοήθει τὴν περιεργίαν τῶν φιλοθεαμόνων. Περιοριζόμενοι εἰς ἓν μόνον παράδειγμα λέγομεν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης γνωρίζει τὸν ἱπποπόταμον, τὸν ποτάμιον ἵππον ὡς καλεῖ αὐτόν, ἀλλ' εἶνε λίαν ἀμφίβολον ἂν εἶδε τὸ νειλῷον τοῦτο ζῷον, ὡς οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ τοὺς ἐπὶ Σκαύρου τῷ 52 π. Χ. ἀγῶνας. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ζῷα δὲν εἶδεν ὁ Ἀριστοτέλης οἷα ἔπειτα ἐν Ῥώμῃ καὶ Βυζαντίῳ ἐπεδεικνύοντο εἰς τὰ πλήθη. Οὕτως ὁ Τιμόθεος μετ' ἰδιαζούσης ἀκριβείας ποιεῖται τὴν περιγραφὴν ζῴου ἀγνώστου τῷ Ἀριστοτέλει, τῆς καμηλοπαρδάλεως. Καὶ ταῦτα διότι εἶδε τὸ ζῷον ἐν τῇ πατρίδι του ὁ Γαζαῖος ζῳολόγος, ὡς ἀναφέρει, ὅτε διῆλθεν ἐκεῖθεν Ἰνδός τις φέρων δύο καμηλοπαρδάλεις καὶ ἐλέφαντα εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς δῶρον εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀναστάσιον τὸν Δίκορον. Ὅτι δὲ τὰ ζῷα ταῦτα ἦσαν καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς Βυζαντίνους σπάνιον θέαμα ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας μνείας ἥτις γίνεται αὐτῶν καὶ πάλιν ὅτε μετὰ πεντακόσια ἔτη καὶ ὑπερέκεινα προσήχθησαν εἰς Κωνσταντῖνον τὸν Μονομάχον ἐξ Ἰνδίας καὶ ἐπεδεικνύοντο ἑκάστοτε εἰς τὸν λαὸν ἐπὶ τοῦ θεάτρου *ὡς θαῦμα*. Ἐπ' ἴσης δὲ περιγράφει ὁ Τιμόθεος καὶ τὸν λεόπαρδον καὶ τὸν πάνθηρα καὶ τὴν πάρδαλιν καὶ τὸν ἱππέλαφον καὶ τὴν ἱππότιγριν καὶ τὸν ὄναγρον καὶ τὸν βούβαλον καὶ τὸν σοῦβον καὶ τὸν ῥινόκερων καὶ τὸν σπίγγον καὶ καὶ τὸν ἵππαγρον καὶ τὴν σφίγγα, ζῷα ὧν τινὰ εἶνε ἄγνωστα εἴς τε τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τοὺς μεταγενεστέρους ζῳολόγους. Τινῶν ἐκ τῶν ζῴων περὶ ὧν ποιεῖται λόγον οὐδ' αὐτὸ τὸ ὄνομα εἶνε γνωστὸν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λεξικοῖς· τοιαῦτα εἶνε ὁ *κορκότης*, ὁ *κατῶβλεψ*, ὁ *ἀρκτόμυς*, ὁ *τυφώς*, ὡς λέγεται ὁ αἰγύπτιος ὄνος. Τέλος ὁ Τιμόθεος εἶνε ὁ πρῶτος συγγραφεὺς ὁ ποιούμενος λόγον περὶ τῶν ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων καλουμένων κυνῶν τοῦ ἁγίου Βερνάρδου, καὶ διεφύλαξε τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα τοῦ κυνείου τούτου εἴδους, ὄνομα νέον εἰς τὰ ἑλληνικὰ λεξικὰ, ἀλλὰ χαρακτηριστικώτατον, τοῦθ' ὅπερ ἀνεπιφυλάκτως πρέπει εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μεταχειζώμεθα πρὸς δήλωσιν αὐτῶν. Ἰδοὺ τί λέγει αὐτὸς ὁ Τιμόθεος ἔνθα ποιεῖται λόγον περὶ τῶν ἐκ μίξεως ἑτερογενῶν κατὰ τὴν θεωρίαν του προερχομένων νέων ζῴων· «οἶδα δὲ καὶ ἄρκτον » κυνὶ συνελθοῦσαν, ἐξ ὧν ἕλκει τὸ γένος ἃς κα» λοῦσιν ἀρκτόκυνας, αἳ καὶ τὰ ἤθη κατὰ τὰς » Ἄλπεις ἔχουσι.» Τί ἄλλο εἶνε ἡ *ἀρκτοκύων* ἡ κατὰ τὰς Ἄλπεις διαβιοῦσα παρὰ τὸν κύνα τοῦ ἁγίου Βερνάρδου;

Τοιαύτη ἡ συγγραφὴ τοῦ Τιμοθέου, ἣν γνωρίζων ὁ Σουΐδας διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν αὐτῇ ζήτησιν τοῦ παραδόξου καὶ περιέργου ἔγραψεν ὅτι ὁ Γαζαῖος ζῳολόγος συνέταξε βιβλίον *περὶ ζῴων τετραπόδων θηρίων τῶν παρ' Ἰνδοῖς καὶ Ἄραψι καὶ Αἰγυπτίοις καὶ ὅσα τρέφει Λιβύη καὶ περὶ ὀρνέων ξένων τε καὶ ἀλλοκότων καὶ ὄφεων*. Ἂν δὲ ταύτην, ὡς φαίνεται πιθανὸν, τὴν συγγραφὴν τοῦ Τιμοθέου ἐννοῇ ὁ Σουΐδας καὶ οὐχὶ ἄλλο αὐτοῦ ζῳολογικὸν βιβλίον, τὸ ἔργον τοῦ Τιμοθέου ἦτο κατ' ἀρχὰς γεγραμμένον εἰς στίχους, ὡς καὶ τὰ Ἁλιευτικὰ καὶ τὰ Κυνηγετικὰ τοῦ Ὀππιανοῦ. Ἀλλ' ἐν ταῖς σωζομέναις τὴν σήμερον μεταγενεστέραις ἐκλογαῖς ἐκ τοῦ ἔργου αὐτοῦ πλὴν ποιητικῶν τινων λέξεων οὐδὲν ἄλλο περιεσώθη ἴχνος τῆς πρώτης ἐμμέτρου συνθέσεως. Καὶ τὸ μὲν ζήτημα τοῦτο θὰ ἐπασχολήσῃ εἰδικώτερον τοὺς φιλολόγους γνωριζομένου εὐρύτερον τοῦ Τιμοθέου μετὰ τὴν γενομένην δημοσίευσιν τῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου συνταχθείσης Συλλογῆς τῆς περὶ ζῴων ἱστορίας[1]. Ἐνταῦθα δ' ἐρρήθησαν ὅσα ἐθεωρήθησαν ἀρκετὰ ὅπως γνωρίσωσιν οἱ ἀναγνῶσται τῆς *Ἑστίας* τὸ τέως σχεδὸν πάντως ἄγνωστον ἔργον τοῦ Ἕλληνος ζῳολόγου.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

[1] Supplementum Aristotelicum editum consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae. Vol. I. pars I. Excerptorum Constantini de natura animalium libri duo. Aristophanis historiae animalium epitome sabjunctis Aeliani Timothei aliorumque eclogis. Edidit Spyridon P. Lambros. Berolini. MDCCCLXXXV.

Digitized by Google

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Κυρίαν Καμίλλην Ἑδδέρ.

Ἐν Παρισίοις, τῇ 15 Μαρτίου 1845.

Ἀλήθεια, ἀγαπητή μου ἀδελφή, καθὼς σοῦ προέγραφα, εἶμαι ἐγκατεστημένη λαμπρά. Ἔχω εὔμορφον δωμάτιον, ὡραίαν φωτιάν, ἅμαξαν, ὑπηρέτας, καὶ φαγητὸν θαυμάσιον. Ὀλίγην θέσιν ἂν ἔχω, ἠμπορῶ νὰ πιστεύσω ὅτι εἶμαι πλουσία καὶ μαρκησία, ἀφοῦ εἶμαι πάντοτε σχεδὸν πλησίον τῆς γραίας μου κυρίας καὶ συμμερίζομαι ἀναγκαίως ὅλας τὰς ἀναπαύσεις τῆς ζωῆς της.

Μὲ μέμφεσαι ὅτι σοῦ γράφω πολὺ σύντομα γράμματα. Ὁ λόγος εἶνε ὅτι ἕως τώρα εἶχα πολὺ ὀλίγον καιρὸν διαθέσιμον. Ἀλλὰ τέλος πάντων ἡ μαρκησία, ἥτις ἤθελε, νομίζω, νὰ μὲ δοκιμάσῃ κἄπως, φαίνεται νὰ ἐννόησεν ὅτι τῆς εἶμαι εἰλικρινῶς ἀφωσιωμένη καὶ μοῦ ἐπιτρέπει ν' ἀποσύρωμαι τὸ μεσονύκτιον. Θὰ ἠμπορῶ λοιπὸν νὰ ὁμιλῶ μαζύ σου, χωρὶς ν' ἀναγκάζωμαι νὰ πλαγιάζω εἰς τὰς τέσσαρας τὸ πρωΐ, διότι ἡ μαρκησία δέχεται ἕως εἰς τὰς δύο, καὶ μὲ ἐκράτει ἀκόμη μίαν ὥραν ἀργότερα διὰ νὰ ὁμιλοῦμεν περὶ τῶν προσώπων τὰ ὁποῖα εἴχομεν ἰδεῖ· αὐτό, σοῦ ὁμολογῶ, ὅπως τὸ ὡμολόγησα καὶ εἰς αὐτήν, εἶχεν ἀρχίσει νὰ μὲ κουράζῃ πολύ. Ἐνόμιζεν, ὅτι ἐξύπνουν κ' ἐγὼ ἀργά, ὅπως αὐτή. Ὅταν ὅμως ἔμαθεν, ὅτι ἤμην πάντοτε ἔξυπνη εἰς τὰς ἕξ, καὶ δὲν ἠδυνάμην πλέον νὰ κοιμηθῶ ἐκ νέου, ἐφάνη ἐπιεικὴς πρὸς τὸ *ἐπαρχιωτικὸν αὐτὸ ἐλάττωμα*. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν πρωῒ καὶ ἑσπέρας εἶμαι ἰδική σου, ἀγαπητή μου Καμίλλη.

Ναί, τὴν ἀγαπῶ, τὴν ἀγαπῶ πολύ, τὴν γραῖαν αὐτήν. Ἔχει μέγα δι' ἐμὲ θέλγητρον, καὶ τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ἀσκεῖ ἐπὶ τοῦ πνεύματός μου, προέρχεται πρὸ πάντων ἐκ τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς καθαρότητος τοῦ ἰδικοῦ της. Ἔχει βεβαίως προλήψεις, καὶ ἰδέας πολλάς, τὰς ὁποίας οὔτε ἔχω οὔτε θὰ ἔχω ποτέ μου· ἀλλὰ δὲν τὰς ὑποκρίνεται· καὶ αἱ ἀντιπάθειαι, τὰς ὁποίας ἐκφράζει, δὲν τρομάζουν, διότι καὶ αὐταὶ αἱ προκαταλήψεις της εἶνε πλήρεις χρηστότητος καὶ καλῆς πίστεως.

Ἔπειτα ἀπὸ τριῶν ἤδη ἑβδομάδων, καθ' ἃς βλέπω τὸν μεγάλον κόσμον—διότι ἡ μαρκησία, χωρὶς νὰ δίδῃ ἑορτάς, δέχεται πολλὰς ἐπισκέψεις καθ' ἑσπέραν—παρατηρῶ γενικήν τινα ἀσημότητα καὶ οὐδαμινότητα, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε εἶχα φαντασθῆ ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἐπαρχίας μου. Σὲ βεβαιῶ, ὅτι μεθ' ὅλους τοὺς καλοὺς των τρόπους καὶ μὲ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν ὑπεροχήν των, οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ εἶνε φοβερὰ ἀσήμαντοι. Δὲν ἔχουν πλέον γνώμην περὶ οὐδενὸς πράγματος, παραπονοῦνται δι' ὅλα καὶ δι' οὐδὲν εὑρίσκουν θεραπείαν. Κακολογοῦν ὅλον τὸν κόσμον καὶ τὰ ἔχουν μὲ ὅλους καλά· ἀγανάκτησις δὲν ὑπάρχει πλέον ἀλλὰ μόνον κακολογία. Προλέγουσιν ὅμως ἀδιακόπως τρομερὰς καταστροφάς, καὶ ζῶσιν ὡς ἂν ἀπήλαυον πληρεστάτην ἀσφάλειαν. Εἶνε κενοὶ καὶ κοῦφοι ὡς ἡ ἀβεβαιότης, ὡς ἡ ἀδυναμία, ἐν μέσῳ δὲ τῶν τεταραγμένων αὐτῶν πνευμάτων καὶ τῶν τετριμμένων πεποιθήσεων ἀγαπῶ τὴν γραῖαν αὐτὴν μαρκησίαν, ἥτις ἔχει τόσον ἀνυποκρίτους τὰς ἀντιπαθείας της καὶ εἶνε τόσον εὐγενῶς εὐπρόσιτος εἰς πάντα συμβιβασμόν. Μοῦ φαίνεται ὅτι βλέπω πρόσωπόν τι τοῦ ἄλλου αἰῶνος, θηλυκόν τινα δοῦκα Σαὶν-Σιμών, τηροῦντα τὸ σέβας τῆς κοινωνικῆς τάξεως καὶ θρησκείας καὶ οὐδόλως ἐννοοῦντα τὴν ἰσχὺν τοῦ χρήματος, ἐναντίον τῆς ὁποίας τοσοῦτον ἀσθενῶς καὶ τοσοῦτον ψευδῶς διαμαρτύρονται οἱ περὶ αὐτόν.

Εἰξεύρεις δὲ πόσον, τὸ κατ' ἐμέ, μ' ἀρέσει ἡ καταφρόνησις τῶν χρημάτων! Αἱ δυστυχίαι μου δὲν μὲ μετέβαλον, διότι δὲν ὀνομάζω χρῆμα τὸ ἱερὸν αὐτὸ πρᾶγμα, τὸν μισθὸν τὸν ὁποῖον κερδίζω ὑπερηφάνως καὶ κάπως ἀλαζόνως, τὴν στιγμὴν αὐτήν. Αὐτὸ εἶνε καθῆκον, εἶνε ἐξασφάλισις τῆς τιμῆς. Καὶ ἡ πολυτέλεια αὐτή, ὅταν εἶνε συνέχεια ἢ ἀμοιβὴ βίου ἀνωτέρου, δὲν μοῦ ἐμπνέει τὴν φιλοσοφικὴν ἐκείνην περιφρόνησιν, ἥτις ἐγκρύπτει πάντοτε ὀλίγον φθόνον. Ἀλλ' ὁ πλοῦτος ὁ ἐπιζητούμενος, ὁ ποθούμενος, ὁ ἐπιδιωκόμενος καὶ ἀγοραζόμενος ἀντὶ πάσης τιμῆς διὰ κενοδόξων συνοικεσίων, δι' εὐστροφίας τῆς πολιτικῆς συνειδήσεως, διὰ κληρονομικῶν οἰκογενειακῶν ῥαδιουργιῶν, αὐτὸ ἀναντιρρήτως εἶνε τὸ ῥυπαρὸν χρῆμα, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο φρονῶ κ' ἐγὼ ὅπως ἡ μαρκησία, ἥτις οὐδέποτε συγχωρεῖ τοὺς ἐκ συμφέροντος ἀσυμφώνους γάμους, καὶ πᾶσαν ἄλλην ταπείνωσιν δημοσίαν ἢ ἰδιωτικήν.

Διὰ τοῦτο δὲ ἡ μαρκησία βλέπει καθ' ἑκάστην, χωρὶς λύπην καὶ χωρὶς τρόμον, νὰ πίπτῃ εἰς τὸ βάραθρον ὅλη της ἡ περιουσία. Σοῦ ὡμίλησα ἤδη περὶ τούτου. Σοῦ εἶπα ὅτι ὁ δοὺξ Ἀλερίας ὁ πρῶτός της υἱός, τὴν κατέστρεφε, ἐνῷ ὁ δεύτερος, ὁ μαρκήσιος, ὁ υἱὸς τοῦ τελευταίου της συζύγου τὴν ἐπεριποιεῖτο διὰ πάσης θεραπείας κ' ἐχορήγει ἀφθόνως, ἵνα καθιστᾷ τὸν βίον της ὅλως ἄνετον.

Πρέπει νὰ σοῦ ὁμιλήσω τώρα περὶ τῶν δύο αὐτῶν κυρίων, περὶ τῶν ὁποίων ὀλίγας μόνον λέξεις σοὶ ἔγραψα μέχρι τοῦδε. Τὸν μαρκήσιον εἶδον τὴν πρώτην εὐθὺς ἡμέραν τῆς ἐγκαταστάσεώς μου. Καθ' ἡμέραν, ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς μιᾶς, καὶ καθ' ἑσπέραν ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ἔρχεται εἰς τῆς μητρός του. Ἐκτὸς δὲ τούτου γευματίζει ἐκεῖ

Digitized by Google

πολὺ συχνά. Ἔλαβα λοιπὸν τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὸν παρατηρήσω, καὶ πιστεύω ὅτι τὸν γνωρίζω ἤδη ἀρκετὰ καλά.

Εἶνε νέος ἀνήρ, ὅστις μοὶ φαίνεται ὅτι δὲν ὑπῆρξε νέος. Ἔχει ὑγείαν ἀδύνατον, καὶ τὸ πνεῦμά του, τὸ ὁποῖον εἶνε ὑψηλὸν καὶ πολὺ καλὰ μορφωμένον, φαίνεται παλαῖον ἐναντίον λύπης κρυφίας ἢ φυσικῆς τινος τάσεως πρὸς τὴν μελαγχολίαν. Ἀδύνατον νὰ ἔχῃ τις ἐξωτερικὸν ὀλιγώτερον ἔκτακτον ἐκ πρώτης ἀπόψεως καὶ συμπαθέστερον καθ' ὅσον ἀποκαλύπτεται ἡ φυσιογνωμία του. Δὲν εἶνε οὔτε ὑψηλὸς οὔτε κοντός· οὔτε εὔμορφος, οὔτε ἄσχημος. Ἡ ἐνδυμασία του δὲν εἶνε οὔτε ἐπιμελημένη οὔτε παρημελημένη. Φαίνεται ὅτι ἔχει φυσικὴν ἀποστροφὴν πρὸς πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ἑλκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν βλεμμάτων. Ἐν τούτοις παρατηρεῖ τις ἀμέσως ὅτι δὲν εἶνε κοινὸς ἄνθρωπος. Αἱ ὀλίγαι λέξεις, τὰς ὁποίας σοῦ λέγει, ἔχουσι λεπτὸν καὶ βαθὺ τὸ νόημα, καὶ οἱ ὀφθαλμοί του, ὁσάκις δὲν τοὺς στενοχωρῇ ἡ δειλία, εἶνε τόσον ὡραῖοι, τόσον ἀγαθοί, τόσον νοήμονες, ὥστε μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν ἀπήντησα ἄλλους ὁμοίους.

Ἡ πρὸς τὴν μητέρα του διαγωγή του εἶνε θαυμασία καὶ τὸν χαρακτηρίζει ὁλόκληρον. Ἐδαπάνησε πολλὰ ἑκατομμύρια, ὁλόκληρον τὴν ἰδίαν του περιουσίαν, διὰ νὰ πληρώσῃ τὰς τρέλλας τοῦ πρωτοτόκου, χωρὶς κἂν νὰ συνοφρυωθῇ, ἀδιστάκτως, χωρὶς παρατήρησιν, χωρὶς λύπην ἢ ἀγανάκτησιν. Ὅσον ἡ μήτηρ του ὑπῆρξεν ἀσθενὴς πρὸς τὸν ἀχάριστον καὶ μισητὸν ἐκεῖνον υἱόν, τόσον ὁ μαρκήσιος ἐφάνη φιλόστοργος καὶ πλήρης ἀφοσιώσεως. Βλέπεις, ὅτι ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ ἐκτιμήσῃ τις τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, καὶ τὸ κατ' ἐμὲ αἰσθάνομαι πρὸς αὐτὸν εἶδός τι σεβασμοῦ.

Ἐκτὸς δὲ τούτου ἔχει πολὺ εὐάρεστον τὴν συναναστροφήν. Οὐδέποτε σχεδὸν ὁμιλεῖ μεταξὺ πολλῶν· μεταξὺ οἰκείων ὅμως, καὶ ἀφοῦ νικήσῃ τὴν συστολήν του, λαλεῖ μὲ πολὺ θέλγητρον. Δὲν εἶνε ἁπλῶς πεπαιδευμένος, ἀλλὰ πολυμαθέστατος. Νομίζω ὅτι πάντα ἀνέγνωσε, διότι ἐφ' οἱουδήποτε θέματος τὸν προκαλέσῃ τις, ὁμιλεῖ σπουδαίως καὶ φαίνεται ὅτι ἐνεβάθυνε. Ἡ συνομιλία του εἶνε τόσον ἀναγκαία εἰς τὴν μητέρα του, ὥστε ὁσάκις ὑπόθεσίς τις παρεμποδίζῃ ἢ βραχύνῃ τὴν συνήθη του ἐπίσκεψιν, εἶν' ἐκείνη ἀνήσυχος καὶ ἀμίλητος ὅλην τὴν ἐπίλοιπον ἡμέραν.

Τὸ κατ' ἀρχὰς ὅταν τὸν ἔβλεπον εἰσερχόμενον τὸ πρωῒ εἰς τῆς μητρός του, ἀπεσυρόμην ἐκ διακρίσεως, τόσῳ μᾶλλον ὅσον καὶ αὐτὸς ὁ ἀνώτερος ἄνθρωπος καὶ ἐπομένως καθ' ὑπερβολὴν μετριόφρων, ἐφαίνετο πτοούμενος τὴν παρουσίαν μου. Τοῦτο βεβαίως μ' ἐτίμα πολύ. Ἀλλὰ μετὰ τρεῖς τέσσαρας ἡμέρας ἐνεθαρρύνθη τόσον, ὥστε μὲ ἠρώτητε προσηνῶς διατί μὲ ἔτρεπεν εἰς φυγήν. Δὲν θὰ ἐνόμιζα τοῦτο ἀρκετόν, ἵνα μείνω καὶ στενοχωρήσω ὁπωσδήποτε τὰς μεταξὺ μητρὸς καὶ υἱοῦ διαχύσεις· ἀλλὰ μὲ παρεκάλεσε καὶ αὐτὴ νὰ μὴν ἀναχωρήσω, καὶ ἐπέμεινε μάλιστα, καὶ μοὶ ἔδωκε κατόπιν καὶ τὸν λόγον, μὲ τὴν συνήθη της εἰλικρίνειαν. Ἰδοὺ ὁ παράδοξος αὐτὸς λόγος:

—Ὁ υἱός μου, μὲ εἶπεν, εἶνε πνεῦμα μελαγχολικόν· ἐγὼ δὲν ἔχω αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα. Εἶμαι σκυθρωπὴ ἢ ζωηρά, ἀλλ' οὐδέποτε ρεμβώδης, καὶ ὁ μελαγχολικὸς ρεμβασμὸς τῶν ἄλλων μὲ πειράζει· τοῦ υἱοῦ μου μὲ λυπεῖ, μὲ ἀνησυχεῖ. Ποτὲ δὲν κατώρθωσα νὰ τὸν συνειθίσω. Ὅταν τὸ ἑσπέρας μὲ περικυκλοῦσι δεκαπέντε ἢ εἴκοσιν ἄνθρωποι, εἶνε κατευχαριστημένος, καὶ ἀποσύρεται εἰς μίαν γωνίαν. Δὲν ἀπολαύω δὲ πραγματικῶς τὸ πνεῦμά του, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν μόνην μου εὐτυχίαν καὶ εὐχαρίστησιν, εἰμὴ ὁσάκις εἶνε παρὼν τρίτος τις, καὶ ἰδίως ἄνθρωπος δικεκριμένος. Τότε ὁ μαρκήσιος ἀποφασίζει νὰ γείνῃ εὐχάριστος, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξ ἀβροφροσύνης, ἔπειτα κατ' ὀλίγον ἐκ φιλαυτίας, μολονότι οὐδὲ κἂν τὸ αἰσθάνεται. Ἐν ὀλίγοις, εἶνε ἄνθρωπος ὅστις ἔχει ἀνάγκην νὰ περισπᾶται ἀπὸ τοὺς διαλογισμούς του. Εἶνε δὲ τόσον περιποιητικὸς πρὸς ἐμέ, ὥστε οὔτε τὸ δικαίωμα οὔτε τὴν θέλησιν ἔχω νὰ κάμω ἐγὼ αὐτὸν τὸν ἀγῶνα· ἐνῷ ἡ παρουσία τρίτου τινὸς προσώπου, τὸ ὁποῖον φαίνεται μόνον ὅτι τὸν ἀκούει, χωρὶς νὰ ὁμιλῇ, τὸν ἀναγκάζει νὰ ὁμιλῇ ὀλίγον, διότι φοβεῖται μὲν μήπως φανῇ σχολαστικός, ὁμιλῶν πολλά, φοβεῖται ὅμως περισσότερον μὴ φανῇ προσπεποιημένος μένων βυθισμένος εἰς τὰς σκέψεις του. Διὰ τοῦτο, ἀγαπητή μου, μᾶς κάμνετε μεγάλην χάριν, καὶ εἰς τοὺς δύο μας, νὰ μὴ μᾶς ἀφίνετε παρὰ πολὺ μόνους.

—Ἐν τούτοις, κυρία, τῆς ἀπήντησα, ἂν ἔχετε τυχὸν νὰ ὁμιλήσετε ὅλως ἰδιαίτερα πράγματα, πῶς νὰ τὸ μαντεύσω;

Μοῦ ὑπεσχέθη τότε, ἂν αὐτὸ συμβῇ, νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ ἐρωτῶσά με, ἂν τὸ *ἐκκρεμὲς δὲν πηγαίνει ὀπίσω.*

Γ'.

Συνέχεια τῆς πρὸς τὴν Κ. Ἐδδὲρ ἐπιστολῆς.

Ἐξακολουθῶ τὴν ἐπιστολήν μου, τὴν ὁποίαν ὁ ὕπνος μὲ ἠνάγκασε χθὲς νὰ διακόψω. Ἐπειδὴ δὲ εἶνε μόνον ἐννέα ἡ ὥρα, καὶ δὲν βλέπω τὴν μαρκησίαν πρὸ τῆς μεσημβρίας, ἔχω καιρὸν νὰ συμπληρώσω ὅλας τὰς λεπτομερείας, αἱ ὁποῖαι θὰ σοὶ δώσουν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς θέσεώς μου.

Μοὶ φαίνεται ὅμως ὅτι ἀρκετὰ σοῦ περιέγραψα τὸν μαρκήσιον, καὶ ὅτι δύνασαι κάλλιστα νὰ τὸν

Digitized by Google

φαντασθῇς. Διὰ ν᾽ ἀπαντήσω δὲ εἰς ὅλας σου τὰς ἐρωτήσεις, θὰ σοῦ εἰπῶ πῶς περνοῦν αἱ ἡμέραι μου.

Τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον ἦτο κάπως βαρύ, σοῦ τὸ ἐξομολογοῦμαι τόρα ὅτε κατώρθωσα μίαν ἀναγκαίαν τροποποίησιν. Ἠξεύρεις πόσην ἀνάγκην ἔχω κινήσεως, καὶ πόσον ἐνεργητικὴ ἦτο ἡ ζωή μου ἀπὸ τὴν ἡλικίαν ἕξ ἐτῶν. Ἀλλ᾽ ἐδῶ δυστυχῶς οὔτε οἰκίαν εἶχα νὰ συγυρίσω καὶ νὰ διατρέξω ἑκατοντάκις τῆς ἡμέρας, οὔτε παιδία νὰ περιπατήσω καὶ νὰ παίξω μαζύ των, οὔτε κἂν ἕνα σκύλον νὰ τρέξω μαζύ του ἐπὶ προφάσει ὅτι τὸν διασκεδάζω. Ἡ μαρκησία ἀποστρέφεται τὰ ζῶα. Ἐξέρχεται δὲ μόνον ἅπαξ ἢ δὶς τῆς ἑβδομάδος, καὶ διατρέχει ἐφ᾽ ἁμάξης τὴν λεωφόρον τῶν Ἠλυσίων. Τοῦτο ὀνομάζει κίνησιν. Ἀσθενὴς καὶ μὴ δυναμένη ν᾽ ἀναβαίνῃ τὴν κλίμακα, ἂν δὲν στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ὑπηρέτου,—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον φοβεῖται πολύ, διότι τὴν ἀφῆκαν ποτὲ νὰ πέσῃ —δὲν ἀνταποδίδει ἐπισκέψεις. Διάγει τὴν ζωήν της δεχομένη. Ὅλη της ἡ ἐνεργητικότης, ὅλος ὁ χυμὸς οὕτως εἰπεῖν τῆς ζωῆς της, εἶνε εἰς τὴν κεφαλήν της καὶ εἰς τοὺς λόγους της. Ὁμιλεῖ ὡραιότατα καὶ τὸ γνωρίζει· ἀλλὰ δὲν ὑπερηφανεύεται δι᾽ αὐτό, καὶ συλλογίζεται μᾶλλον νὰ εἴπῃ τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματά της παρὰ ν᾽ ἀκουσθῇ.

Εἶνε, ὡς βλέπεις, φύσις ἐνεργὸς καὶ ἔχει παράδοξον ζέσιν εἰς τὰς γνώμας της ἐπὶ παντὸς πράγματος, καὶ ἐπὶ ἐκείνων ἀκόμη ἅτινα εἰς ἐμὲ φαίνονται πάντη ἀδιάφορα. Δὲν φαίνεται νὰ ὑπῆρξε ποτὲ της εὐτυχής· δὲν εἶνε δὲ καὶ εὔκολος ἡ εὐτυχία ὡς τὴν θέλει, καὶ μ᾽ ὅλον τὸ γόητρον αὐτῆς, θὰ ἦτο ἀληθὴς κόπος διαρκὴς καὶ ἀδιάλειπτος μετ᾽ αὐτῆς συμβίωσις. Αἱ χεῖρές της εἶν᾽ ἐντελῶς ἀργαί· ἔχει ἐν τούτοις ἱκανῶς ὀξεῖαν τὴν ὅρασιν καὶ τοὺς δακτύλους εὐκινήτους ἀκόμη, διότι παίζει πολὺ καλὰ κλειδοκύμβαλον. Ἀλλ᾽ ἀποστρέφεται πᾶν ὅ,τι διακόπτει τὸν διάλογον, καὶ οὔτε μουσικὴν οὔτε ἀνάγνωσιν μοῦ ἐζήτησε μέχρι τοῦδε. Λέγει ὅτι ἐπιφυλάττει τὴν ἱκανότητά μου διὰ τὴν ἐξοχήν, ὅπου ἔχει ὀλιγώτερον κόσμον, καὶ ὅπου μεταβαίνομεν μετὰ δύο μῆνας. Δὲν βλέπω τὴν ὥραν πότε θὰ ὑπάγωμεν, διότι ὁ φυσικὸς ἐδῶ βίος εἶνε πολὺ περιωρισμένος. Ἔπειτα ἡ ἀγαθὴ αὐτὴ μαρκησία ἔχει συνήθειαν νὰ ζῇ ἐντὸς θερμοκρασίας ἀληθῶς ἀφρικανικῆς. Εἶνε δὲ γεμάτη ἀπὸ ἀρώματα καὶ τὸ δωμάτιόν της πλῆρες πάντοτε ἀνθέων μὲ ὀσμὴν βαρυτάτην. Εἶνε εὔμορφον τὸ θέαμα, ἀλλὰ καταντᾷ νὰ μὴν ἠμπορῇ τις ν᾽ ἀναπνεύσῃ.

Ἐκτὸς τούτου πρέπει νὰ μένῃ τις ἀργὸς ὡς αὐτή. Ἐδοκίμασα τὸ κατ᾽ ἀρχὰς νὰ κεντῶ πλησίον της· ἀλλ᾽ εἶδα εὐθὺς ὅτι τῆς ἐπείραζε τὰ νεῦρα. Μὲ ἠρώτα ἂν εἶχα ἡμερομίσθιον νὰ κερδήσω, ἂν ἡ ἐργασία μου ἦτο πολὺ κατεπείγουσα, πολὺ ἀναγκαία, καὶ μὲ ἀπησχόλει κάθε στιγμήν, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἀφήσω τὴν ἐργασίαν μου ἥτις τὴν ἐτάραττε. Τέλος ἠναγκάσθην νὰ τὴν παραιτήσω, διότι ἄλλέως θὰ ἠσθένει. Μὲ ηὐχαρίστησε δι᾽ αὐτό, καὶ διὰ νὰ προλάβῃ πᾶσαν νέαν μου ἀπόπειραν, μοῦ ἐξήγησεν ἀφελῶς τὰς ἰδέας της. Ἰσχυρίζεται ὅτι αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἀσχολοῦν τὰς χεῖράς των καὶ τοὺς ὀφθαλμούς των εἰς ἐργόχειρα, δαπανοῦν εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν πολὺ περισσότερον πνεῦμα παρ᾽ ὅσον φαντάζονται. Τοιουτοτρόπως, λέγει, ἀποκτηνοῦνται διὰ ν᾽ ἀποφεύγουν τὴν πλῆξιν τῆς ζωῆς. Ἐννοεῖ τὸ πρᾶγμα μόνον διὰ τὰς πτωχὰς καὶ τὰς καταδίκους. Ἔπειτα διώρθωσε κάπως τοὺς λόγους της, προσθέτουσα ὅτι τὸ ἐργόχειρον μὲ καθίστα ὁμοίαν μὲ θαλαμηπόλον, καὶ ὅτι ἐπεθύμει νὰ φαίνωμαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους δέχεται φίλη της μᾶλλον καὶ σύντροφός της. Μὲ ἀναγκάζει λοιπὸν νὰ ὁμιλῶ, καὶ μὲ ἐρωτᾷ συχνότατα διὰ νὰ μὲ κάμῃ *νὰ δεικνύω τὸ πνεῦμά μου,* πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἀποφεύγω, διότι διόλου δὲν αἰσθάνομαι νὰ ἔχω πνεῦμα, ὅταν μὲ βλέπουν καὶ μὲ ἀκούουν.

Κάμνω ἐν τούτοις ὅ,τι δύναμαι διὰ νὰ κινοῦμαι κάπως, καὶ λυποῦμαι πολύ, ὅτι ἡ γραῖα μου φίλη, ἀφοῦ φίλην μὲ θέλει, δὲν δέχεται νὰ τῆς κάμω τὴν ἐλαχίστην ὑπηρεσίαν. Τοὐναντίον, καλεῖ τὴν θαλαμηπόλον της, διὰ νὰ τῆς δώσῃ τὸ μανδήλιόν της, ἂν τῆς πέσῃ χαμαὶ καὶ δὲν προφθάσω νὰ τὸ ἀρπάσω, καὶ μὲ μέμφεται μᾶλλον διὰ τὴν ὑπερβολικήν μου ἀφοσίωσιν, χωρὶς νὰ βλέπῃ πόσον ὑποφέρω, διότι μοῦ λείπει οἱαδήποτε ἀφοσιώσεως ἀφορμή.

Ἀπορεῖς βεβαίως, διατὶ μὲ προσέλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της. Νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ. Δὲν δέχεται πρὸ τῶν τεσσάρων· ἕως τότε δέ, ἅμα δηλαδὴ ἀναχωρήσῃ ὁ μαρκήσιος, ἀκούει τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐφημερίδων καὶ κάμνει τὴν ἀλληλογραφίαν της. Ἐγὼ δέ, ἐννοεῖται, τῆς ἀναγινώσκω καὶ τῆς γράφω. Διατὶ δὲν ἀναγινώσκει οὔτε γράφει μόνη, ἀγνοῶ, ἐνῷ δύναται κάλλιστα νὰ τὸ κάμῃ. Ὑποθέτω ὅτι ἀποστρέφεται φοβερὰ τὴν μοναξίαν, καὶ ὅτι δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ πολεμήσῃ τὴν φρίκην, τὴν ὁποίαν τῆς ἐμπνέει δι᾽ ἀσχολίας οἱασδήποτε. Ἔχει βεβαίως ἐντός της κάτι τί ἀλλόκοτον, τὸ ὁποῖον δὲν φαίνεται, κρυπτόμενον εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας της ἢ τοῦ ἐγκεφάλου της. Ἴσως εἶνε ὀργανισμὸς τὸν ὁποῖον διέστρεψαν κάπως αἱ ἐξωτερικαὶ σχέσεις. Δὲν τὴν ἐδίδαξαν ἴσως νὰ ἐργάζεται, καὶ δὲν δύναται πιθανῶς οὐδὲ νὰ σκεφθῇ κἂν ὁσάκις εἶνε μόνη.

Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι ὅταν τὴν μεσημβρίαν εἰσέρχωμαι εἰς τὸ δωμάτιόν της, τὴν εὑρίσκω ὅλως διόλου διάφορον παρ᾽ ὅ,τι τὴν ἀφῆκα τὴν προτεραίαν ἐν μέσῳ τῆς αἰθούσης της. Φαίνεται δὲ ὡς νὰ γηράσκῃ κατὰ δέκα ἔτη κατὰ πᾶσαν

Digitized by Google

νύκτα. Ἠξεύρω ὅτι αἱ θαλαμηπόλοι της τὴν στολίζουν ἐπὶ πολλὰς ὥρας, κατὰ τὰς ὁποίας οὐδ' ἀποτείνει κἂν πρὸς αὐτὰς τὸν λόγον, διότι περιφρονεῖ φοβερὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅσοι ἔχουν χυδαίαν τὴν ὁμιλίαν. Τόσον τὴν στενοχωρεῖ ἡ παρουσία τῶν ταλαιπώρων αὐτῶν ὑπηρετριῶν, — ἴσως δὲ πάσχει καὶ ἀϋπνίας τῶν ὁποίων ἡ πλῆξις θὰ εἶνε ἀπελπιστική, — ὥστε εἶνε κάτωχρος καὶ σχεδὸν ἡμίνεκρος, ὅταν τὴν πλησιάζω. Ἀλλὰ μετὰ δέκα λεπτὰ οὐδὲ τῆς φαίνεται πλέον, ἐξυπνᾷ, ἀναζῇ, καὶ ὅταν ὁ μαρκήσιος ἔρχεται, ἀνέκτησεν ἤδη τὰ δέκα ἔτη, τὰ ὁποῖα ἔχασε τὴν νύκτα.

Ἡ ἀλληλογραφία της, περὶ τῆς ὁποίας δὲν πρέπει νὰ σοῦ εἴπω τίποτε, μολονότι δὲν ἔχει κανὲν μυστικόν, δὲν εἶνε ἀλληλογραφία ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῆς θέσεώς της, ἢ τῶν συμφερόντων της. Εἶνε ἁπλῆ ἀνάγκη συνομιλίας μετὰ τῶν ἀπόντων φίλων της. Εἶνε, λέγει, διάλογος καὶ αὐτός, ἀνταλλαγὴ ἰδεῶν, ποικιλία τῆς μόνης ἡδονῆς ἣν γνωρίζει, τῆς διαρκοῦς συγκοινωνίας πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἄλλου.

Ἂς ἦνε. Τὸ κατ' ἐμέ, ἂν εἶχα ὥρας διαθεσίμους, δὲν θὰ τὰς ἀπησχόλουν βεβαίως τοιουτοτρόπως. Θὰ μ' ἤρεσκε νὰ συναναστρέφωμαι μόνον ὅσους ἀγαπῶ· ἡ δὲ μαρκησία δὲν ἀγαπᾷ βεβαίως πολὺ τοὺς τεσσαράκοντα ἢ πεντήκοντα, εἰς τοὺς ὁποίους γράφει, οὔτε τοὺς διακοσίους ἢ τριακοσίους, τοὺς ὁποίους δέχεται καθ' ἑβδομάδα.

Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ τῶν ἰδικῶν μου ὀρέξεων, οὔτε θέλω νὰ ἐπικρίνω τὴν γυναῖκα, εἰς τὴν ὁποίαν παρεχώρησα τὴν ἐλευθερίαν μου. Θὰ ἦτο ἄνανδρον, διότι, τὸ κάτω κάτω, ἂν δὲν ἐσεβόμην καὶ δὲν ἐτίμων αὐτὴν τὴν γυναῖκα, θὰ ἤμην ἐλευθέρα νὰ ζητήσω θέσιν ἀλλοῦ. Ἔπειτα, καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι μικρά τινα ἐλαττώματα δύναντ' ἐνίοτε νὰ ψυχράνουν τὸ σέβας καὶ τὴν ὑπόληψίν μας, μὴ δὲν θὰ εὕρισκα παντοῦ τὰ αὐτὰ καὶ ἴσως χειρότερα; Δὲν ἔχω ἑπομένως λόγον νὰ παρατηρῶ μὲ τὸ μικροσκόπιον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀπόφασιν ἔχω νὰ ὑποστῶ μὲ φιλοσοφικὴν γαλήνην καὶ φαιδρότητα. Ὥστε, ἀγαπητή μου ἀδελφή, ἂν μοῦ συμβῇ νὰ ἐπικρίνω ἢ περιπαίξω κανὲν πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, εἰπὲ ὅτι μοῦ ἐξέφυγε μεταξὺ λόγων, καὶ ὅτι δὲν φυλάττομαι μαζύ σου· ἀλλ' ἔσο βεβαία ὅτι τίποτε δὲν μὲ λυπεῖ πραγματικῶς.

Τὸ συμπέρασμα εἶνε, ὅτι ἐν τῇ ψυχῇ τῆς μαρκησίας ἐνυπάρχει κἄτι τι θερμόν, δυνατόν, εἰλικρινὲς ἑπομένως, τὸ ὁποῖον μοὶ ἐμπνέει ἀληθινὴν πρὸς αὐτὴν συμπάθειαν καὶ μοῦ καθιστᾷ εὐχάριστον τὴν φροντίδα τοῦ νὰ τὴν φαιδρύνω καὶ νὰ τὴν διασκεδάζω. Ἠξεύρω κάλλιστα, μὲ ὅ,τι καὶ ἂν λέγῃ, ὅτι εἶμαι πλησίον της κἄτι τι χειρότερον ἀκολούθου. Εἶμαι δούλη· ἀλλ' εἶμαι διότι τὸ θέλω, καὶ ἑπομένως αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτόν μου ἐλεύθερον ὡς τὸν ἀέρα. Τί ἐλευθερώτερον ἢ τὸ πνεῦμα δεσμώτου ἢ προγεγραμμένου χάριν τῆς πίστεώς του;

Δὲν εἶχα σκεφθῆ ὅλ' αὐτά, ὅταν σὲ ἀφῆκα, ἀδελφή μου. Ἐνόμιζα ἀληθῶς ὅτι θὰ εἶχα πολλὰς πικρίας. Τόρα βλέπω, ὅτι ἐκτὸς τῆς ἐλλείψεως κινήσεως, ἥτις εἶνε φυσικὴ μόνον στέρησις, δὲν ὑπέφερα διόλου· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ στέρησις ἐθεραπεύθη πλέον, καὶ μὴ τὸ συλλογίζεσαι. Ἠναγκάσθην νὰ τ' ὁμολογήσω. Καὶ τόρα εἶμ' ἐλευθέρα νὰ πλαγιάζω ἐνωρίς, καὶ ἠμπορῶ νὰ περιπατῶ τὸ πρωῒ εἰς τὸν κῆπον τῆς οἰκίας, ὅστις δὲν εἶνε μὲν ἐκτεταμένος, ἀλλ' ὅπου κατορθώνω νὰ κάμνω δρόμους μακρυνούς, συλλογιζομένη σὲ καὶ τὰς μεγάλας μας πεδιάδας, καὶ φανταζομένη ὅτι ἔχω ἀκόμη τριγύρω μου τὰ μικρά μας. Εἶν' εὔμορφον ὄνειρον, τὸ ὁποῖον δὲν ἠξεύρεις πόσον καλὸν μοῦ κάμνει.

Ἀλλὰ βλέπω ὅτι δὲν σοῦ εἶπα τίποτε ἀκόμη περὶ τοῦ Κ. Δουκός Ἔρχομαι λοιπὸν εἰς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον.

Μόλις πρὸ τριῶν ἡμερῶν τὸν εἶδα τέλος πάντων. Σοῦ ὁμολογῶ ὅτι δὲν εἶχα μεγάλην ἀνυπομονησίαν. Αἰσθάνομαι ἀκουσίως ἓν εἶδος φρίκης πρὸς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ὅστις κατέστρεψε τὴν μητέρα του καὶ ἔχει, καθὼς λέγουν, ὅλα τὰ ἐλαττώματα. Τί νὰ σὲ εἰπῶ! Ἡ ἔκπληξίς μου ὑπῆρξε μεγάλη· καὶ διαρκεῖ μὲν ἀκόμη ἡ ἀποστροφή μου πρὸς τὸν χαρακτῆρά του, ἀλλ' ἀναγκάζομαι νὰ ὁμολογήσω ὅτι προσωπικῶς δὲν μοῦ εἶνε ἀντιπαθής, ὡς ἐφανταζόμην.

Τόσον τὸν ἐτρόμαζα, ὥστε ὑπέθετα ὅτι θὰ εἶχεν ὄνυχας καὶ κέρατα, ὡς διάβολος. Ἄκουσε ἐν τούτοις πῶς ἐπλησίασα αὐτὸν τὸν δαίμονα, χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζω. Πρέπει νὰ ἠξεύρῃς, ὅτι αἱ σχέσεις του πρὸς τὴν μητέρα του εἶνε πολὺ ἄτακτοι. Ἑβδομάδας πολλάκις καὶ μῆνας ὁλοκλήρους ἔρχεται καὶ τὴν βλέπει καθ' ἡμέραν. Ἔπειτα ἐξαφανίζεται, καὶ δὲν τὸν ἀκούει κανεὶς ἐπὶ μῆνας πάλιν καὶ ἑβδομάδας, ὅταν δὲ ἀναφαίνεται, κανεὶς δὲν γίνεται λόγος περὶ τοῦ πράγματος, ὡς ἂν ἡ ἀπουσία του διήρκει ἀπὸ τῆς χθὲς μόνον. Δὲν ἠξεύρω ἀκόμη τί φρονεῖ δι' ὅλ' αὐτὰ ἡ μαρκησία. Τὴν ἤκουσα πολλάκις ν' ἀναφέρῃ τὸν πρωτότοκόν της μ' ὅσην γαλήνην καὶ προσοχὴν ὁμιλεῖ περὶ τοῦ μαρκησίου, ἐννοεῖς δὲ ὅτι οὔτε ἐτόλμησα νὰ ἐρωτήσω τὸ παραμικρὸν ἐπὶ ἀντικειμένου τόσον λεπτοῦ. Ἅπαξ μόνον εἶπεν ἐνώπιόν μου, χωρὶς κανὲν σχόλιον, ὅ,τι πρὸ μικροῦ σοὶ ἔλεγον περὶ τῆς ἀταξίας τῶν ἐπισκέψεών του.

Ἐπερίμενα νὰ τὸν ἰδῶ καμμίαν ἡμέραν ἐξαφνικά, ἀλλ' οὐδὲ κἂν τὸ ἐσυλλογιζόμην, ὅτε μίαν ἡμέραν, εἰσερχομένη μετὰ τὸ γεῦμα εἰς τὴν αἴθουσαν, διὰ νὰ ἰδῶ, κατὰ τὴν συνήθειάν μου, ἂν ἦσαν ὅλα τακτοποιημένα κατὰ τὰς διαθέσεις τῆς μαρκησίας, δὲν ἐπρόσεξα ἕνα κύριον,

Digitized by Google

ὅστις ἐκάθητο εἰς μίαν γωνίαν, βυθισμένος ἐντὸς τοῦ ἀνακλίντρου. Ἀφοῦ ἡ μαρκησία γευματίσῃ, πηγαίνει εἰς τὸ δωμάτιόν της, ὅπου αἱ θαλαμηπόλοι της τὴν ψιμυθιώνουν ὀλίγον, μένει δὲ ἐκεῖ ἓν τέταρτον περίπου τῆς ὥρας, ἐνῷ ἐγὼ ἐπιθεωρῶ τὰς λυχνίας καὶ τὰς φυτοδόχας τῆς αἰθούσης. Κατεγινόμην λοιπὸν εἰς τὸ σοβαρὸν αὐτὸ ἔργον, καὶ ὠφελουμένη ἀπὸ τὴν εὐκαιρίαν τὴν ὁποίαν εἶχα νὰ κινηθῶ, περιεφερόμην γρήγορα εἰς τὴν αἴθουσαν κ' ἐτραγῴδουν ἓν ᾆσμα τοῦ τόπου μας, ὅτε εὑρέθην αἴφνης ἀπέναντι δύο μεγάλων κυανῶν ὀφθαλμῶν, ἐκτάκτου διαυγείας. Ἐχαιρέτισα ζητοῦσα συγγνώμην. Ἐκεῖνος ἠγέρθη καὶ μοὶ ἐζήτησε ἐπίσης συγγνώμην, ἐγὼ δὲ ἠναγκασμένη νὰ τοῦ κάμω ὑποδοχὴν καὶ μὴ γνωρίζουσα τί νὰ εἰπῶ εἰς πρόσωπον νέον, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὡς νὰ μὲ ἠρώτα ποία ἤμην, ἐπροτίμησα νὰ μὴν εἰπῶ τίποτε.

Ὁ κύριος εἶχεν ἐγερθῇ, ὡς σοῦ εἶπα, καὶ στηρίξας τὰ νῶτά του εἰς τὴν ἑστίαν μὲ παρηκολούθει διὰ τῶν βλεμμάτων του, μὲ ἦθος εὐμενείας μᾶλλον ἢ ἀπορίας. Εἶνε ἀνὴρ ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ὀλίγον παχύς, μὲ πρόσωπον μεγάλον καί, τὸ παραδοξότερον μὲ φυσιογνωμίαν ὡραιοτάτην. Δὲν γίνεται ἔκφρασις γλυκυτέρα, προσηνεστέρα, ἀφελεστέρα μάλιστα. Ὁ ἦχος τῆς φωνῆς του εἶνε ἐσβεσμένος καὶ συμπαθής, ἡ δὲ προφορά του καθὼς καὶ οἱ τρόποι του ἀληθῶς διακεκριμένοι. Προσθέτω μάλιστα, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα κινήματα αὐτοῦ τοῦ κροταλίου ὄφεως ἔχουσι κἄτι μαγευτικὸν καὶ ὅτι τὸ μειδίαμά του εἶνε μειδίαμα παιδίου.

Τὸ ἐξηγεῖς σὺ αὐτό; τὸ κατ' ἐμέ, τόσον ὀλίγον ὑπώπτευα τὴν ἀλήθειαν, ὥστε ἐπλησίασα εἰς τὴν ἑστίαν, αἰσθανομένη οὕτως εἰπεῖν ὅτι μὲ εἵλκυε τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο βλέμμα, καὶ ἑτοίμη νὰ τοῦ ἀπαντήσω εὐμενέστατα, ἂν μοὶ ἀπέτεινε τὸν λόγον. Ἐφαίνετο ἐπιθυμῶν ν' ἀνοίξῃ ὁμιλίαν καὶ τὸ ἔκαμεν εὐθὺς χωρὶς περιστροφάς.

— Ἡ δεσποινὶς Ἐσθὴρ εἶνε ἀσθενής; μοὶ εἶπε διὰ τῆς γλυκείας του φωνῆς καὶ μὲ τόνον εὐγενέστατον.

— Ἡ δεσποινὶς Ἐσθὴρ δὲν εἶνε πλέον ἐδῶ πρὸ δύο μηνῶν, ἀπήντησα. Δὲν τὴν ἐγνώρισα· τὴν ἀντικατέστησα ἐγώ.

— Ἀδύνατον.

— Μὲ συγχωρεῖτε, μάλιστα.

— Εἰπέτε λοιπὸν ὅτι τὴν διεδέχθητε! Ἡ ἄνοιξις δὲν ἀντικαθιστᾷ τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ τὸν κάμνει νὰ λησμονηθῇ.

— Ἔχει ὅμως καὶ ὁ χειμὼν τὰ καλά του.

— Ὤ, δὲν τὴν ἐγνωρίσατε σεῖς τὴν Ἐσθήρ· ἦτο δριμεῖα ὡς ἄνεμος χειμερινός, καὶ ὅταν ἐπλησίαζε ᾐσθάνετο κανεὶς ῥευματισμούς.

Καὶ ἤρχισε νὰ ζωγραφίζῃ τὴν πτωχὴν αὐτὴν Ἐσθὴρ φαιδρότατα, χωρὶς πικρίαν, ἀλλὰ τόσον κωμικῶς, ὥστε δὲν κατώρθωσα νὰ κρατήσω τὸν γέλωτα.

— Δόξα τῷ θεῷ, προσέθηκε. Σεῖς γελᾶτε. Θ' ἀκουσθῇ λοιπὸν καὶ ὀλίγος γέλως εἰς αὐτὴν τὴν οἰκίαν. Γελᾶτε τοὐλάχιστον συχνά;

— Ὤ, ναί, ὅταν ὑπάρχῃ ἀφορμή.

— Διὰ τὴν Ἐσθὴρ δὲν ὑπῆρχεν ἀφορμή. Ἔπειτα, εἶχε καὶ δίκαιον· ἂν ἐγέλα θὰ ἐφαίνοντο τὸ 'δόντια της. Ἐλᾶτε μὴ κρύπτετε τὰ ἰδικά σας. Τὰ εἶδα, καὶ ἐν τούτοις δὲν σᾶς εἶπα τίποτε. Δὲν γνωρίζω ἀνοητότερον πρᾶγμα ἀπὸ τὰς φιλοφρονήσεις. Εἶναι αὐθάδεια νὰ σᾶς ἐρωτήσω τὸ ὄνομά σας;... Ἀλλ' ὄχι, μὴ μοῦ τὸ εἴπῆτε. Τὸ ὄνομα τῆς Ἐσθὴρ τὸ εἶχα μαντεύσει. Τὴν εἶχα βαπτίσει Ρεβέκκαν. Ἐμυρίσθην, βλέπετε, τὴν φυλήν. Ἤθελα νὰ μαντεύσω καὶ τὸ ἰδικόν σας.

— Ἐλᾶτε, μαντεύσατε.

— Τὸ ὄνομά σας θὰ εἶνε.... κανὲν ἀληθῶς γαλλικὸν ὄνομα, Λουΐζα, Λευκή, Καρλόττα;

— Τὸ ηὕρατε· ὀνομάζομαι Καρολίνα.

— Βλέπετε; Καὶ ἔρχεσθε ἀπὸ ἐπαρχίαν;

— Ἀπὸ χωρίον.

— Μπᾶ! καὶ πῶς δὲν ἔχετε κόκκινα χέρια; Σᾶς ἀρέσκει νὰ ἦσθε εἰς τοὺς Παρισίους;

— Διόλου.

— Στοιχηματίζω ὅτι οἱ γονεῖς σας σᾶς ἠνάγκασαν.

— Ὤ, ὄχι, κανεὶς δὲν μὲ ἠνάγκασε.

— Ἀλλὰ πλήττετε ἐδῶ· ὁμολογήσατε ὅτι πλήττετε.

— Ποσῶς· δὲν πλήττω ποτέ.

— Δὲν εἶσθε εἰλικρινής.

— Σᾶς ὁρκίζομαι.

— Τότε εἶσθε λοιπὸν πολὺ... λογική;

— Τὸ καυχῶμαι.

— Θετικὴ ἴσως;

— Ὄχι.

— Ρωμαντικὴ λοιπόν;

— Οὔτε.

— Ἀλλὰ τί;

— Τίποτε.

— Πῶς τίποτε;

— Τίποτε τὸ ὁποῖον ν' ἀξίζῃ τὴν ἐλαχίστην προσοχήν. Ἠξεύρω ν' ἀναγινώσκω, νὰ γράφω καὶ νὰ ἀριθμῶ. Παίζω ὀλίγον κλειδοκύμβαλον. Εἶμαι πολὺ εὐπειθής, ἐκτελῶ εὐσυνειδήτως τὸ καθῆκόν μου καὶ αὐτὰ εἶνε ὅσα μοῦ ἀναγκαιοῦν διὰ τὴν ἐδῶ θέσιν μου.

— Λοιπὸν νὰ σᾶς εἰπῶ; Δὲν γνωρίζετε τὸν ἑαυτόν σας· ἔχετε πνεῦμα καὶ ψυχὴν ἐξαίρετον.

— Νομίζετε;

— Εἶμαι βέβαιος. Ἐγὼ βλέπω ἀμέσως καὶ

Digitized by Google

κρίνω ὀρθῶς. Σεῖς δέ; Σχηματίζετε καὶ σεῖς ἀμέσως ἰδέαν περὶ τῶν ἀνθρώπων;

— Ναί,... κάπως.

— Αἴ! λοιπόν, τί φρονεῖτε περὶ ἐμοῦ, παραδείγματος χάριν.

— Φυσικῷ τῷ λόγῳ φρονῶ περὶ ὑμῶν ὅ,τι καὶ σεῖς φρονεῖτε περὶ ἐμοῦ.

— Ἐξ εὐγνωμοσύνης ἢ φιλοφροσύνης;

— Ὄχι.... αὐθορμήτως.

— Λοιπόν... σᾶς εὐχαριστῶ. Ἀλήθεια,... αὐτὸ μοῦ προξενεῖ πολλὴν εὐχαρίστησιν. Ὄχι τὸ *πνεῦμα,* ὄχι· τὸ ἔχουν ὅλοι, καὶ ὅταν δὲν ἔχουν τὸ μανθάνουν· ἀλλ' ἡ *ἀγαθότης*. Δὲν μὲ νομίζετε κακόν, πῶς; Τότε... ἐλᾶτε, μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς σφίγξω τὴν χεῖρα;

— Διατί;

— Μετ' ὀλίγον θὰ σᾶς τὸ εἰπῶ. Ἀρνεῖσθε; Βεβαιωθῆτε ὅτι δὲν ὑπάρχει τι ἐντιμότερον τοῦ αἰσθήματος, τὸ ὁποῖον μοὶ ὑπαγορεύει αὐτὴν τὴν αἴτησιν.

Ἡ μορφὴ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ἐξέφραζον τόσην ἀλήθειαν καὶ τόσην ἐνδόμυχον συγκίνησιν, ὥστε, ὅσον παράδοξος καὶ ἂν σοὶ φανῇ ἡ αἴτησίς του καὶ ἀκόμη περισσότερον ἡ συναίνεσίς μου, ἔτεινα πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρά μου μὲ πλήρη ἐμπιστοσύνην. Ἔσφιγξεν αὐτὴν ὀλίγον καὶ τὴν ἐκράτησε μόλις ἓν δευτερόλεπτον. Ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοί του ἐδάκρυσαν, καὶ μὲ εἶπε, πνιγόμενος σχεδὸν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν:

— Εὐχαριστῶ,... περιποιεῖσθε, σᾶς παρακαλῶ, τὴν πτωχήν μου μητέρα!

Τὸ κατ' ἐμέ, ἐννόησα τέλος ὅτι ἦτον ὁ δοὺξ Ἀλερία, καὶ ὅτι εἶχα ἐγγίσει τὴν χεῖρα τοῦ διεφθαρμένου ἐκείνου παραλύτου, υἱοῦ χωρὶς θρησκείαν, ἀδελφοῦ χωρὶς καρδίαν, ἀνθρώπου τέλος πάντων χωρὶς χαλινὸν καὶ χωρὶς συνείδησιν, καὶ ᾐσθάνθην ὅτι ἐλύγιζον αἱ κνῆμαί μου. Ἐστηρίχθην εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ ὠχρίασα, φαίνεται, τόσον, ὥστε τὸ παρετήρησεν ἐκεῖνος, καὶ ἐκινήθη νὰ μὲ ὑποστηρίξῃ, λέγων:

— Καλὲ σεῖς θὰ λιποθυμήσετε!

Ἀλλ' ἐστάθη βλέπων τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀποστροφὴν τὴν ὁποίαν μοῦ ἐνέπνεε, ἢ διότι ἴσως εἰσήρχετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ μήτηρ του. Ἡ μαρκησία παρετήρησε τὴν ταραχήν μου καὶ ἐθεώρησε τὸν δοῦκα ὡσανεὶ τὸν ἥρωτα τὴν αἰτίαν. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως, ἐφίλησε τρυφερὰ τὴν χεῖρά της, καὶ τὴν ἠρώτησε πῶς ἦτο. Ἐξῆλθα ἀμέσως καὶ διὰ νὰ συνέλθω, καὶ διὰ νὰ τοὺς ἀφήσω μόνους.

Ὅταν ἐπανῆλθα εἰς τὴν αἴθουσαν, εἶχον ἔλθει πολλοί, καὶ ἤρχισα νὰ συνομιλῶ μὲ τὴν κυρίαν Δ..., ἥτις μοῦ δεικνύει συμπάθειαν καὶ μοῦ φαίνεται ἐξαίρετος γυνή. Δὲν ἠμπορεῖ ἐν τούτοις νὰ ὑποφέρῃ τὸν δοῦκα, καὶ αὐτὴ μοῦ ἔμαθε ὅσα κακὰ γνωρίζω περὶ αὐτοῦ. Αὐθόρμητός τις ἀντίδρασις πρὸς τὴν συμπάθειαν, τὴν ὁποίαν μοῦ εἶχεν ἐμπνεύσει ὁ δούξ, μ' ἐνέπνευσεν ἀναμφιβόλως νὰ ἐκλέξω κατὰ προτίμησιν τὴν συνομιλίαν αὐτῆς τῆς γυναικός.

— Λοιπόν, μοῦ εἶπεν, ὡς ἂν εἶχε μαντεύσει τί συνέβαινεν ἐντός μου, καὶ θεωροῦσα τὸν δοῦκα, ὅστις ἐκάθητο πλησίον τῆς μητρός του καὶ ὡμίλει πρὸς πάντας. Λοιπόν, τὸν εἴδατε τέλος πάντων τὸν *κατακάρην;* Πῶς σᾶς ἐφάνη;

— Εἶνε χαριέστατος καὶ ὡραῖος, τοῦτο δέ, νομίζω, τὸν καταδικάζει ἀκόμη περισσότερον.

— Ἀλήθεια. Εἶνε ἀναντιρρήτως λαμπρὰ φύσις· καὶ εἶνε ἀπίστευτον ὅτι εἶνε ἀκόμη τόσον ὡραῖος καὶ τόσον πνευματώδης μετὰ τὴν ζωὴν τὴν ὁποίαν ἔζησεν. Ἀλλὰ μὴ ἐμπιστεύεσθε εἰς τὴν ἐπιφάνειαν! Εἶνε τὸ πλέον διεφθαρμένον ὄν, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει, καὶ δὲν τὸ ἔχει διὰ τίποτε νὰ ὑποκριθῇ ἀπέναντί σας τὸν ὅσιον διὰ νὰ σᾶς ἐκθέσῃ.

— Ἐμέ; πῶς γίνεται; Ἡ ταπεινότης τῆς θέσεώς μου μὲ προφυλάττει ἀπὸ τὴν προσοχήν του.

— Διόλου. Θὰ ἴδητε. Δὲν σᾶς λέγω ὅτι ἡ ἀξία σας θὰ νικήσῃ τὴν θέσιν σας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶνε καταφανὲς εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἀλλ' ἀρκεῖ ὅτι θὰ εἶσθε ἔντιμος διὰ νὰ ἐπιθυμήσῃ νὰ σᾶς ἀποπλανήσῃ.

— Μὴ ζητεῖτε νὰ μὲ τρομάξετε. Δὲν θὰ ἔμενα ἐδῶ, κυρία, οὐδὲ μίαν ὥραν ἂν ὑπέθετα ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ προσβληθῶ.

— Ὄχι, ὄχι, δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ φόβος. Εἶνε ἄνθρωπος καθὼς πρέπει, ὅταν εὑρίσκεται μεταξὺ ἀνθρώπων καθὼς πρέπει, καὶ ποτὲ δὲν θὰ σᾶς φερθῇ ἀπρεπῶς. Τοὐναντίον, ἂν δὲν προσέξετε, θὰ σᾶς πείσῃ ὅτι εἶνε μετανοῶν ἄγγελος, ἴσως ἴσως καὶ ἅγιος παραγνωριζόμενος, καὶ .. θὰ γίνετε θῦμα τῆς ὑποκρισίας του.

Ἡ κυρία Δ. εἶπε τοὺς τελευταίους αὐτῆς λόγους μὲ εἶδος οἴκτου, τὸ ὁποῖον μ' ἐπείραξε. Ἡτοιμαζόμην ν' ἀπαντήσω, ἀλλ' ἐνθυμήθην ὅ,τι εἶχ' ἀκούσει ἀπὸ μίαν ἄλλην γραῖαν κυρίαν: ὅτι δηλαδὴ ἡ κόρη τῆς κυρίας Δ. εἶχε πολὺ ἐκτεθῆ ὑπὸ τοῦ δουκός. Ἡ ταλαίπωρος κυρία θὰ ὑποφέρῃ βεβαίως πολὺ ὅταν τὸν βλέπῃ, καὶ μοῦ φαίνετ' εὐεξήγητον ὅτι ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ μὲ τόσην πικρίαν, ἐνῷ εἶνε τόσον ἐπιεικὴς πρὸς ὅλους. Δὲν ἠμπορῶ ὅμως νὰ ἐξηγήσω διατί, μ' ὅσην ἀποστροφὴν αἰσθάνεται νὰ τὸν βλέπῃ καὶ ν' ἀκούῃ τ' ὄνομά του, μοῦ ὁμιλεῖ πάντοτε περὶ αὐτοῦ μὲ τόσην ἐπιμονήν, ὁσάκις κατορθώνῃ νὰ μοῦ ὁμιλήσῃ ἰδιαιτέρως. Θὰ ἔλεγέ τις, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι μὲ νομίζει προωρισμένην νὰ πέσω εἰς τὰς παγίδας τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ ἐρωτοθήρα, καὶ ὅτι ἐκδικεῖται κατ' αὐτοῦ ἀγωνιζομένη ν' ἀποσπάσῃ τὴν ψυχήν μου ἀπὸ τοὺς ὄνυχάς του.

Μετὰ στιγμιαίαν σκέψιν μ' ἐφάνη κάπως γελοῖος ὁ τρόμος της, καὶ μὴ θέλουσα νὰ θυμώσω

Digitized by Google

μήτε νὰ ἐξεγείρω τὸ αἴσθημα τοῦ πόνου της, ἀπέφυγα ἔκτοτε νὰ τῆς ὁμιλήσω περὶ τοῦ ἐχθροῦ της. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ δοὺξ δὲν μοῦ ἀπέτεινε πλέον τὸν λόγον τὴν ἑσπέραν ἐκείνην καὶ οὐδ' ἐφάνη ἔκτοτε.

Ἂν διατρέχω κινδύνους, δὲν τὸ παρετήρησα ἀκόμη. Ἀλλὰ ἠμπορεῖς νὰ ἦσαι ἐντελῶς περὶ τούτου ἥσυχη, ὡς καὶ ἐγώ· δὲν φοβοῦμαι τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους δὲν ὑπολήπτομαι...

Ἡ συνέχεια τῆς ἐπιστολῆς τῆς Καρολίνας ἀνεφέρετο εἰς ἄλλα πρόσωπα καὶ πράγματα, ἅτινα τῆς εἶχαν κάμει πλειοτέραν ἢ ὀλιγωτέραν ἐντύπωσιν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ λεπτομέρειαι αὐταὶ δὲν συνδέονται ἀμέσως πρὸς τὴν διήγησιν ἡμῶν, τὰς ἀποκόπτομεν, μέχρις οὗ τὰς ἐπαναφέρῃ ὁ ροῦς αὐτῆς.

(Ἕπεται συνέχεια).

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ὁ φλογερὸς πόθος τῆς δόξης ἢ τοῦ κέρδους, ὁ πυρετώδης ἀγὼν τοῦ βίου ἀπομακρύνουσι τὸν ἄνδρα τῆς οἰκογενείας ἢ στέλλουσιν αὐτὸν μακρὰν ἐν τῇ ξένῃ, μετ' ὀλίγον δὲ παύουσιν ἡδύνοντα αὐτὸν τὰ πράγματα, ἅτινα τὸ πρῶτον εἶχον καταθέλξει αὐτόν.

Ἀλλὰ μόλις ἐπιπνεύσῃ ὁ ψυχρὸς τῆς δυστυχίας ἄνεμος, ὁ ἀνὴρ ὑποστρέφει εἰς τὰ ὀπίσω, ζητεῖ περὶ αὐτὸν ἔρεισμά τι, αἴσθημά τι ὅπως ἀντικαταστήσῃ τὸ ἐξαφανισθὲν ὄνειρόν του καὶ κλίνει τὸ μέτωπόν του ἐπὶ τοῦ τέκνου του· λαμβάνει τὴν χεῖρα τῆς συζύγου αὐτοῦ καὶ τὴν θλίβει. Φαίνεται ἐπικαλούμενος τὰ δύο ἐκεῖνα ὄντα νὰ μοιρασθῶσι τὸ βαρὺ τῆς ὀδύνης φορτίον του. Βλέπων δάκρυα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν προσφιλῶν αὐτοῦ αἰσθάνεται τὰ ἰδικά του ἧττον πικρά. Ὡς ὁ πνιγόμενος ἐν τῇ ἐσχάτῃ στιγμῇ τοῦ κινδύνου δράττεται εὐθραύστου σανίδος, ὁ δύστηνος καὶ βαρυαλγῶν ἀνὴρ ἐναγκαλίζεται στερρῶς τὴν σύζυγόν του καὶ τὸ τέκνον του. Αἰτεῖται παρ' αὐτῶν βοήθειαν, προστασίαν, θάλπος. Εἶνε δὲ συγκινητικὸν τὸ βλέπειν τὸν ἰσχυρὸν καταφεύγοντα εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ ἀσθενεστέρου καὶ ἀναθαρροῦντα ἐκ τοῦ φιλήματος αὐτοῦ. Τὰ παιδία ὁρμεμφύτως κατανοοῦσι τοῦτο, τὴν μεγίστην δὲ τῶν συγκινήσεων αἰσθάνονται ἂν ἴδωσι κλαίοντα τὸν πατέρα αὐτῶν.

Ἀναμνήσθητι, ἀναγνῶστά μου, τῶν πορρωτάτων ἐντυπώσεών σου, ἐρεύνησον τὸ παρελθόν σου, ὅπερ ὅσῳ ἀπώτερον εὑρίσκεται τόσῳ καθαρώτερον σοὶ φαίνεται.

Ἡμέραν τινὰ εἶδες ὅτι ὁ πατήρ σου ὑπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ δακρύβρεκτα ἔχων τὰ ὄμματα ἐκάθησε παρὰ τὴν ἑστίαν. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἐτόλμησες νὰ πλησιάσῃς πρὸς αὐτόν· τόσον τὸ δάκρυ ἐκεῖνο τὸ τρέμον ἐπὶ τῶν βλεφαρίδων του σοὶ ἐφαίνετο μυστηριῶδες καὶ τρομερόν. Πόσον μεγάλην λύπην ἔχει διὰ νὰ εἶνε δακρυσμένα τὰ 'μάτια του! εἶπες καθ' ἑαυτόν. Καὶ τότε ᾐσθάνθης ὅτι δεσμός τις σὲ συνέδεε πρὸς τὴν ὀδυνωμένην ἐκείνην καρδίαν, ὅτι τὸ βαρὺ ἐκεῖνο ἄγνωστον δυστύχημα ἐπέσκηπτε καὶ ἐπὶ σοῦ, ὅτι μέρος αὐτοῦ σοὶ ἀνῆκεν αὐτοδικαίως καὶ ὅτι ἦσο καὶ σὺ δυστυχής, ἀφ' οὗ ἦτο δυστυχὴς ὁ πατήρ σου.

Οὐδεὶς ἐννοεῖ κάλλιον τοῦ παιδίου τὴν ἀλληλεγγύην ταύτην τῆς οἰκογενείας εἰς ἣν ὀφείλει τὰ πάντα.

Ἠσθάνθης λοιπὸν πάντα ταῦτα· ἡ καρδία σου ἐθλίβη, καὶ οἱ λυγμοὶ ἐξερράγησαν ἐν ᾧ, ἀγνοῶν διατί, ἔτεινες τοὺς βραχίονάς σου πρὸς τὸν πατέρα σου.

Ἐστράφη καὶ σὲ εἶδε, ἐνόησε τί συνέβαινε, δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ ἐπὶ πλεῖον τὴν ὀδύνην του, καὶ πάντες ἐμείνατε ἐνηγκαλισμένοι, πατήρ, μήτηρ καὶ τέκνον, οὐδὲν λέγοντες ἀλλὰ παρατηροῦντες ἀλλήλους καὶ συνεννοούμενοι.

Εὗρες ἐν τούτοις τὴν πραγματικὴν αἰτίαν τῆς βαθείας ἐκείνης ὀδύνης;

Οὐδαμῶς. Ἐλυπεῖσο διότι ἐλυπεῖτο· οὐδὲν πλέον.

Καὶ ἰδοὺ διατὶ περιεβλήθη διὰ ποιήσεως ἡ υἱϊκὴ στοργὴ καὶ ἡ πατρικὴ φιλοστοργία, ἰδοὺ διατὶ ἡ οἰκογένεια εἶνε ἱερά· διότι ἀνευρίσκομεν ἐν αὐτῇ τὴν δροσερὰν πηγὴν τῆς ἀνάγκης τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης, τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας, τῆς ἀμοιβαίας ὑποστηρίξεως, ἥτις ἐνίοτε, κατὰ μακρὰ διαστήματα, καταλαμβάνει σύμπαν τὸ ἔθνος καὶ ζωογονεῖ αὐτὸ διὰ τῆς θείας πνοῆς, τῆς καλουμένης φιλοπατρίας.

Σπανίως βλέπομεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ λαὸν ὅλον συνασπιζόμενον καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ αἰσθήματος φρίσσοντα.

Ἀνάγκη φρικώδους ἀναστατώσεως ὅπως ἑκατοντακισμύριοι ἄνθρωποι τείνωσι πρὸς ἀλλήλους τὴν χεῖρα καὶ συνεννοηθῶσι μόνον διὰ τοῦ βλέμματος — ἀνάγκη ὑπερανθρώπου ἀγῶνος ὅπως ἡ οἰκογένεια καταστῇ ἔθνος, καὶ τὰ ὅρια τῆς ἑστίας ἐπεκταθῶσι μέχρι τῶν συνόρων.

Ἀρκεῖ εἷς στεναγμός, ἓν δάκρυ ὅπως ὁ ἀνήρ, ἡ γυνή, τὸ παιδίον συνενώσωσιν εἰς μίαν τὰς τρεῖς των καρδίας.

Εἶν' εὐχερὲς τὸ σκώπτειν τὸν γάμον. Πάντα τ' ἀνθρώπινα συμβόλαια συνεπάγονται καὶ ἀπάτας, ἡ δὲ ἀπάτη φαίνεται κωμικὴ εἰς τοὺς μὴ γενομένους θύματα αὐτῆς. — Σύζυγοί τινες ἐξαπατῶνται, τὸ πρᾶγμα εἶνε ἀναντίρρητον· ὁσάκις δὲ βλέπομεν ἄνθρωπον πίπτοντα, καὶ ἂν ἔθραυσεν ἔτι τὴν κεφαλήν του, τὸ πρῶτον κίνημα ἡμῶν εἶνε νὰ γελάσωμεν. Ἐκ τούτου ἡ ἀκατά-

Digitized by Google

σχετος καὶ αἰωνία εὐθυμία ἣν ἐμπνέει ὁ Σγαναρέλλος τοῦ Μολιέρου.

Ἀλλ' ἐρεύνησον βαθύτερον καὶ ἴδε ὅτι ὑπὸ τὴν κόνιν ταύτην τῆς συντριβείσης ματαιοδοξίας, τῆς γελοίας πλάνης καὶ τῶν κωμικῶν παθῶν, κρύπτεται αὐτὸς ὁ πυρὴν τῆς κοινωνίας καὶ κατανόησον τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου, καθόσον τὸ αἴσθημα τῆς οἰκογενείας, τὸ προστατεῦον τὸν κόσμον, ἀποτελεῖ συγχρόνως τὴν παρηγορίαν καὶ τὴν χαρὰν αὐτοῦ.

Ἡ τιμὴ καὶ τὸ σέβας πρὸς τὴν σημαίαν, ἡ φιλοπατρία, πάντα τὰ παρακινοῦντα τὸν ἄνθρωπον νὰ λησμονήσῃ ἑαυτὸν καὶ ν' ἀφοσιωθῇ εἴς τι ἢ εἴς τινα πηγάζουσιν ἐκ τοῦ αἰσθήματος τούτου.

Ὁ οἰκογενειακὸς βίος, ὁμολογῶ, εἶνε συνήθως ἤρεμος καὶ κοινός, ἡ ἐν τῇ ἑστίᾳ κοχλάζουσα χύτρα οὐδόλως εἶνε ποιητική, καὶ οὐχὶ σπανίως ἐλαφρά τινα νέφη ἀνίας ἐπικρέμανται τῆς οἰκιακῆς στέγης.

Ἐννοῶ κάλλιστα ὅτι ἡ σάλπιγξ τοῦ μικροῦ παιδίου προξενεῖ πολὺν θόρυβον, ὅτι τὰ παιγνίδια φαίνονται εἰς τὸν πατέρα φρικωδῶς ἀκριβά, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τρίχαπτα τῆς συζύγου του, ὅτι ἡ κυρία ἔχει τοὺς καπνούς της, τὰς ἰδιοτροπίας της, τὰς ἀπαιτήσεις της, ἐννοῶ ἐπίσης ὅτι ὁ ἀνὴρ ὁ ἔχων εὔδαιμον τὸ ἐνεστὼς καὶ εὔελπι τὸ μέλλον θεωρεῖ ταῦτα πάντα ὡς ἐμπόδια, ὡς τροχοπέδας παρακωλυούσας τὴν πορείαν τοῦ θριαμβευτικοῦ του ἅρματος.

Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν συντριβῇ τὸ ἅρμα τοῦτο, καὶ ῥυτιδωθῇ ὑπὸ τῆς συννοίας τὸ μέτωπον αὐτοῦ, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ δυστυχία πλήξῃ αὐτὸν κατακέφαλα, τότε αἱ τροχοπέδαι ἐκεῖναι ἃς κατηρᾶτο πρὸ ὀλίγου, θὰ τῷ χρησιμεύσωσιν ὡς δεκανίκια βοηθοῦντα αὐτὸν νὰ βαδίσῃ.

Παραδέχομαι ὅτι Ἀλέξανδος ὁ Μέγας καὶ ὁ Πρῶτος Ναπολέων, ἐν τῷ ἀνεμοστροβίλῳ τῆς ζωῆς αὐτῶν σπανίως ᾐσθάνθησαν τὸ θέλγητρον τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ κοινοὶ καὶ ἄσημοι ἄνθρωποι, οἱ ἄνευ μεγαλοφυΐας καὶ φιλοδοξίας, πρέπει ν' ἀπολαύσωμεν τοῦ θελγήτρου τούτου καὶ ὡς σύζυγοι καὶ ὡς πατέρες.

Δὲν πιστεύω ὅτι εἶνε εὐτυχὴς ὁ γέρων ὁ μείνας ἄγαμος, δὲν πιστεύω ὅτι εἶνε εὐτυχῆ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ὄντα τὰ ὁποῖα ἐξ ὑπολογισμοῦ ἀπέφυγον νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν κάλλιστον τῶν κοινωνικῶν νόμων. Πολλὰ ἔχουσι λεχθῆ περὶ τούτου καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἐπαυξήσω τὴν δικογραφίαν τῆς δίκης ταύτης· ἀλλ' ὁμολογήσατε πάντες ὑμεῖς ὅσοι ἠκούσατε τὴν κραυγὴν τοῦ ἀρτιγενοῦς τέκνου σας καὶ ᾐσθάνθητε τὴν καρδίαν σας σφοδρῶς παλλομένην, ὁμολογήσατε ὅτι εἴπατε καθ' ἑαυτούς :

« Εἶμαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ. Οὗτος καὶ μόνον οὗτος εἶνε ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου. Εἰσέρχομαι εἰς τὴν κοινήν, τὴν κεχαραγμένην, τὴν πεπατημένην ἀλλ' εὐθεῖαν ὁδόν. Δὲν ἀπεπλανήθη· βαδίζω ἐν τῇ κόνει ἐφ' ἧς ἐπάτησεν ὁ πατήρ μου. Τὸ τέκνον μου, ἐπ' αὐτῆς ταύτης τῆς ὁδοῦ, θ' ἀνεύρῃ τὰ ἴχνη τῶν βημάτων μου καὶ ἴσως βλέπον ὅτι δὲν παρεξετράπην τῆς ὁδοῦ εἴπῃ καὶ αὐτό: « Ἂς μιμηθῶ τὸ πατρικὸν παράδειγμα, ἂς ἀκολουθήσω τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν καὶ ἂς μὴ καταπατήσω καλλιεργημένους ἀγρούς » :

Πολὺς λόγος γίνεται περὶ προόδου, δικαιοσύνης. γενικῆς εὐζωΐας, ἀναμαρτήτου πολιτικῆς, φιλοπατρίας καὶ ἀφοσιώσεως... Ἐκτιμῶ σφόδρα πάντα ταῦτα ἀλλὰ νομίζω ὅτι πηγὴ αὐτῶν εἶνε ἡ οἰκογενειακὴ ἀγάπη.

Ἕκαστος ἡμῶν ἀγαπᾷ πρὸ πάντων τοὺς περικυκλοῦντας αὐτόν. Τοῦτο εἶνε τὸ φυσικὸν αἴσθημα καὶ τοῦτο πρέπει νὰ εὐρύνωμεν, νὰ ἐκτείνωμεν, νὰ καλλιεργήσωμεν. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἐν τῇ οἰκογενειακῇ ἀγάπῃ συμπεριλαμβάνεται ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ τῆς ἀνθρωπότητος Ἐκ τῶν πατέρων σχηματίζονται οἱ πολῖται.

Ἡ ἀγάπη μεταδίδοται εὐκόλως. Ἡ ἀγάπη τῶν τριῶν, τοῦ πατρός, τῆς μητρὸς καὶ τοῦ τέκνου, μετ' ὀλίγον ἀπαιτεῖ πλεῖον διάστημα· ἀνοίγει τοὺς τοίχους τῆς οἰκίας καὶ κατὰ μικρὸν προσκαλεῖ τοὺς γείτονας. Τὸ σπουδαιότατον λοιπὸν εἶνε νὰ γεννηθῇ ἡ ἀγάπη αὕτη τῶν τριῶν, διότι νομίζω ὅτι εἶνε παραφροσύνη νὰ ἐπιβάλωμεν εὐθὺς ἀμέσως εἰς τὴν στοργὴν ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀνθρώπινον γένος ὁλόκληρον. Δὲν καταπίνεται διὰ μιᾶς καὶ ἀπροπαρασκεύως τόσον χονδρὸν πρᾶγμα.

Πρέπει ν' ἀγαπῶμεν τοὺς οἰκείους ἡμῶν πρὶν δυνηθῶμεν ν' ἀγαπήσωμεν τοὺς ἄλλους.

Εἶνε κτηνῶδες, ἐγωϊστικὸν ἴσως, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ μεταβάλωμεν· διὰ τῶν μικρῶν ἐλαττωμάτων δημιουργοῦνται ἐνίοτε μεγάλαι ἀρεταί. Ἔχεις δ' ἐντελῶς ἄδικον νὰ παραπονεθῇς, διότι ἡ φιλαυτία αὕτη εἶνε ἡ πρώτη πέτρα τοῦ οἰκοδομήματος ὅπερ καλεῖται *κοινωνία*.

(Gustave Droz)

K

ΦΩΛΕΑΙ ΠΤΗΝΩΝ

Τὰ διάφορα πτηνὰ ἔχουσι καὶ διάφορα εἴδη φωλεῶν· τινὲς εἶνε λίαν ἁπλαῖ καὶ ἀκατέργαστοι, ἄλλαι δὲ θαυμάσιαι διὰ τὸ σχέδιον καὶ τὸν τρόπον, δι' ὧν εἶνε ἐκτισμέναι.

Τὰ πτηνὰ δύνανται ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν φωλεῶν νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας, ἤτοι εἰς τὰ κτίζοντα τὰς φωλεάς των ἐπὶ τῆς γῆς ἢ ἐντὸς τῆς γῆς καὶ εἰς τὰ ἔχοντα αὐτὰς ὑπεράνω τῆς γῆς, ἐπὶ δένδρων κτλ. Μεταξὺ

Digitized by Google

τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κτιζόντων τὰς φωλεάς των συγκαταλέγονται ὅλα τὰ καταδύοντα ὑπὸ τὸ ὕδωρ, σχεδὸν ὅλα τὰ κολυμβητικὰ πτηνὰ καὶ πολλὰ τῶν ζώντων εἰς τὴν παραθαλασσίαν ὡς καὶ τῶν βαδιζόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Τινὰ ἂν καὶ συγκαταλεγόμενα μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κτιζόντων τὰς φωλεάς των, δὲν κατασκευάζουσι ποσῶς τοιαύτας. Οὕτω πολλὰ ὑδρόβια πτηνὰ ἐναποθέτουσι τὰ ὠά των ἐπὶ ἀποκρήμνων βράχων ἢ ἐπὶ τῆς ἄμμου παρὰ τὴν παραλίαν. Ὁ νυκτοκόραξ, ὡς καὶ τινα ἄλλα ἐκ τῶν χερσαίων πτηνῶν, γεννᾷ τὰ ὠά του ἐπὶ γυμνῶν βράχων καὶ κάποτε ἐπὶ τῆς ἐπιπέδου στέγης τῶν οἰκιῶν. Ἄλλα ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κτιζόντων τὰς φωλεὰς σκάπτουσιν ἐντὸς τῆς ἄμμου διὰ νὰ προφυλάξωσι τὰ ὠὰ αὐτῶν, καὶ ἄλλα κτίζουσι φωλεὰς ἐκ καλάμων, κλάδων καὶ φύλλων ἐπὶ τοῦ χείλους τῶν βράχων, πλησίον τοῦ ὕδατος. Μεταξὺ τούτων εἶνε πολλαὶ θαλάσσιαι νῆσσαι, χῆνες, κύκνοι καὶ λάροι. Τῆς νήσσης ἡ φωλεὰ εἶνε εἶδός τι ἐπιπέδου, τὸ ὁποῖον αὐτὴ κατασκευάζει μὲ φύκη καὶ σχοίνους, καλύπτουσα ἀκολούθως αὐτὸ διὰ *πτίλων*, τὰ ὁποῖα ἀποσπᾷ ἀπὸ τὸ στῆθός της.

Λέγεται ὅτι τὰ θαλάσσια πτηνὰ κτίζουσι πάντοτε τὰς φωλεάς των ἐπὶ ἐκείνου τοῦ μέρους τῶν βράχων, τὸ ὁποῖον εἶνε ἐστραμμένον δυτικῶς ἢ νοτιοδυτικῶς. Τὸ μεταξὺ τῶν Φεροῶν καὶ τῶν Σχετλανδικῶν νήσων ἀρχιπέλαγος εἶνε ἀγαπητὸν τῶν θαλασίων πτητῶν ἐνδιαίτημα. Εὑρίσκονται ἐκεῖ εἴκοσι πέντε μεγάλοι βράχοι, ὀνομαζόμενοι *Πτηνῶν βράχοι*, ὅπου πλεῖστα εἴδη πτηνῶν κτίζουσι κατ' ἔτος τὰς φωλεάς των. Εἷς ἐξ αὐτῶν εἶνε μέγας μέλας βράχος ἔχων ὕψος περισσότερον τοῦ τετάρτου τοῦ μιλίου καὶ σχηματιζόμενος ἀπὸ σειρὰν κρημνῶν μέχρι τῆς κορυφῆς. Πλοῖα δὲν δύνανται νὰ τὸν πλησιάσωσιν, εἰμὴ ἐν ἄκρᾳ νηνεμίᾳ, ὅταν ἡ θάλασσα εἶνε ὅλως γαληνιαία εἰς τοὺς πρόποδάς του. Ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε τρικυμιώδης, ἡ θάλασσα μυκᾶται καὶ βράζει πέριξ αὐτοῦ· συντριβόμενα δὲ τὰ κύματα ἐπὶ τῶν ἀποτόμων καὶ ὑψηλῶν πλευρῶν του, πίπτουσιν ἔπειτα ὡς ἀφρώδης βροχή. Τὸν βράχον τοῦτον κατοικοῦσι χιλιάδες πτηνῶν, τὰ ὁποῖα πλησίον ἀλλήλων κτίζουσι τὰς φωλεάς των ἐπὶ τῶν κρημνῶν, ὅπου μένουσι διαρκῶς κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπωάσεως, ἔχοντα ὅλα τὰς κεφαλὰς ἐστραμμένας πρὸς τὴν θάλασσαν. Τὰ διάφορα εἴδη τῶν πτηνῶν δὲν κτίζουσι τὰς φωλεάς των ἀναμὶξ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἀλλ' ἑκάστη τάξις ἔχει ἰδιαιτέραν περιοχήν. Ὑψηλότερα ὅλων εἶνε αἱ φωλεαὶ τῶν μελανοπτέρων λάρων, κατόπιν αὐτῶν ἔρχονται αἱ τῶν λευκῶν λάρων, ἀκόμη δὲ χαμηλότερα κεῖνται αἱ φωλεαὶ ἄλλων πτηνῶν, ὡς τῶν θαλασσοβατίδων, τῶν χηνῶν καὶ τῶν νησσῶν. Ἐνῷ αἱ θήλειαι κάθηνται εἰς τὰς φωλεάς των, οἱ ἄρρενες ἵστανται πλησίον των καὶ φαίνονται προσπαθοῦντες νὰ τὰς διασκεδάζωσι· διὰ τοῦ κροταλίσματος τοῦ ράμφους των καὶ διὰ τῶν φωνῶν των.

Ἐν Αὐστραλίᾳ ὑπάρχει εἶδός τι ἰνδικῆς ὄρνιθος, ἡ ὁποία σχηματίζει μέγαν σωρὸν ξηρῶν φύλλων, χόρτου κλπ. Ὅταν διὰ τῆς σήψεως τῶν φυτικῶν τούτων οὐσιῶν ἀναπτυχθῇ θερμότης ἐντὸς τοῦ σωροῦ, ἡ ἰνδικὴ αὕτη ὄρνις σκάπτει ἐπὶ τῆς κορυφῆς λάκκον ἔχοντα δύο σχεδὸν ποδῶν βάθος, γεννᾷ τὰ ὠά της καὶ τὰ θάπτει ἐντὸς αὐτοῦ, ἀφίνουσα αὐτὰ νὰ ἐκκολαφθῶσι διὰ τῆς θερμότητος. Οἱ σωροὶ οὗτοι ἔχουσι πάντοτε σχῆμα πυραμίδος καὶ περιέχουσιν ἐνίοτε μεγάλην ποσότητα φύλλων καὶ χόρτου. Ἄλλο εἶδος πτηνοῦ κατασκευάζει τοιούτους σωροὺς ἐξ ἄμμου, χόρτου καὶ φύλλων, ἄλλο δὲ θάπτει τὰ ὠά του εἰς σωροὺς χώματος ἔχοντας ἐνίοτε ὕψος περισσότερον ἢ τὸ διπλάσιον τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Τινὰ σκάπτουσι βαθεῖς λάκκους ἐν τῇ γῇ καὶ κατασκευάζουσιν ἐν αὐτοῖς τὰς φωλεάς των ἢ μεταχειρίζονται πρὸς τοῦτο τρώγλας ἄλλων ζώων. Ἡ ἀλκυονὶς σκάπτει πλησίον τῶν ἀκτῶν θολωτὴν στοὰν ἔχουσαν μῆκος ἀνθρωπίνου σώματος καὶ ἀνοίγει εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς ὀπήν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐναποθέτει τὰ ὠά της. Ὁ κύψελος ζῇ κατ' οἰκογενείας ἢ κοινότητας· κτίζει δὲ τὴν φωλεάν του εἰς λάκκους ἔχοντας τριῶν ποδῶν βάθος, πλησίον εἰς σύρτεις. Ἂν ἡ ἄμμος εὑρεθῇ πολὺ χονδρή, σκάπτει βαθύτερον ἕως οὗ εὕρῃ ἄμμον λεπτήν. Τὸ πτηνὸν τοῦτο ἀρχίζει τὴν κατασκευὴν τῆς φωλεᾶς ἐξάγον τὴν ἄμμον διὰ τοῦ ράμφους καὶ κρατούμενον ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀνοιγομένης ὀπῆς διὰ τῶν ὀξέων ὀνύχων του, ἅμα ὅμως ἡ ὀπὴ γείνῃ ἀρκετὰ μεγάλη διὰ νὰ εἰσχωρῇ ἐντὸς αὐτῆς, σκάπτει διὰ τῶν ποδῶν καὶ ἐκβάλλει τὴν ἄμμον διὰ τῶν πτερύγων του. Ἡ κοινὴ θαλασσοβάτις κατασκευάζει ἑλικοειδῆ ὑπόνομον παρὰ τὴν ἀκτήν, χωρὶς δὲ νὰ ἑτοιμάσῃ ἐντὸς αὐτῆς ἰδιαιτέραν φωλεάν, ἐναποθέτει ἐκεῖ τὰ ὠά της κατὰ γῆς. Ἡ ὑπόνομος αὕτη εἶνε κάποτε πολὺ μακρά, στρεφομένη πότε πρὸς τὸ ἓν μέρος καὶ πότε πρὸς τὸ ἄλλο, ἐπανερχομένη δὲ ἐκεῖ ὅθεν ἤρχισεν, ἀπολήγει εἰς δωμάτιον κάτωθεν τῆς ὀπῆς ὡς ἔγγιστα. Εἶδός τι γλαυκὸς ἐν Καλλιφορνίᾳ κατασκευάζει τὴν φωλεάν του εἰς τρώγλας σκιούρων καὶ ἄλλων ζώων.

Σχεδὸν ὅλα τὰ πτηνὰ τῶν τάξεων, εἰς ἃς ἀνήκουσιν ἡ κοινὴ ὄρνις, ἡ ἰνδικὴ ὄρνις, ὁ ταώς, ὁ φασιανός, ὁ τέτραξ, ἡ πέρδιξ καὶ ἡ ὄρτυξ κατασκευάζουσι τὰς φωλεάς των ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ ἀγρία ἰνδικὴ ὄρνις κρύπτει αὐτὴν ἐντὸς ὑψηλοῦ χόρτου καὶ καλύπτει τὰ ὠά της μὲ φύλλα ὁσάκις ἀναγκάζεται νὰ ἐξέλθῃ πρὸς εὕρεσιν τροφῆς. Ἡ ὄρτυξ, ὁ κορυδαλὸς καὶ ἄλλα πτηνὰ κρύπτουσι τὰς φωλεάς των ὄπισθεν σωρῶν χόρτου, κατασκευάζοντα εἶδος κυρτοῦ στεγάσματος ἐπ' αὐτῶν. Καὶ πολλὰ

Digitized by Google

δὲ ἄλλα εἴδη ἀμερικανικῶν στρουθίων κορυδαλοί, κίχλαι καὶ ἄλλα μικρὰ πτηνὰ κτίζουσιν ὡσαύτως τὰς φωλεάς των ἐπὶ τῆς γῆς.

Αἱ πλέον ἀξιοθαύμαστοι φωλεαὶ εἶνε αἱ κατασκευαζόμεναι ἐπὶ θάμνων, δένδρων καὶ ἄλλων ὑψηλῶν θέσεων. Τινὲς κατασκευάζονται ἐκ πηλοῦ, τὸν ὁποῖον τὰ πτηνὰ πλάττουσι διὰ τοῦ ράμφους των, ἄλλαι ἀνοίγονται ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ξύλου τῶν δένδρων, ἄλλαι ὑφαινόμεναι χαριέντως διὰ χόρτου καὶ τριχῶν κρεμῶνται εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων ἢ τοποθετοῦνται ἐπὶ τῶν ἑνώσεων τῶν κλάδων, ἄλλαι κατασκευάζονται διὰ φύλλων συρραπτομένων τόσον ἐντέχνως ὅσον ἂν ἐγίνετο χρῆσις βελόνης καὶ κλωστῆς. Μεταξὺ τῶν πτηνῶν τὰ ὁποῖα κατασκευάζουσι τὰς φωλεάς των ἐκ πηλοῦ εἶνε ἡ τῶν βράχων χελιδών, ἡ ἀγροδίαιτος χελιδὼν τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἡ κοινὴ χελιδὼν τῆς Εὐρώπης. Ἡ τῶν βράχων χελιδὼν κατασκευάζει τὴν φωλεάν της ἀποκλειστικῶς ἐκ πηλοῦ ἐν σχήματι φιάλης, προσκολλᾷ δὲ αὐτὴν εἰς τὰ πλάγια ὑψηλῶν βράχων καὶ κρημνῶν. Ἓξ ἢ ἑπτὰ πτηνὰ ἐργάζονται συνήθως διὰ μίαν φωλεάν, πετῶντα καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ ἐπιστρέφοντα μὲ τὸ ράμφος πλῆρες πηλοῦ, τὸν ὁποῖον ἀπαλύνουν πρὶν ἐπιθέσωσιν εἰς τὴν κατασκευαζομένην φωλεάν. Ἓν ἐξ αὐτῶν, τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἀρχιτέκτονα (ἐνῷ τὰ λοιπὰ εἶνε ἁπλῶς κτίσται), μένον ἐντὸς τῆς φωλεᾶς, καθομαλύνει τὸν πηλὸν καὶ ἐπιστατεῖ ὥστε ἡ ἐργασία νὰ γίνηται καλῶς. Ὁ πηλὸς ψηνόμενος ὑπὸ τοῦ ἡλίου γίνεται σκληρότατος. Ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε ὑγρός, αἱ χελιδόνες ἐργάζονται ταχύτατα καὶ ἐντὸς ὀλίγου τελειόνουσι τὴν φωλεάν των. Ἂν ὅμως εἶνε ξηρασία, τότε ἐργάζονται μόνον πρωΐαν καὶ ἑσπέρας, ὅτε ὁ πηλὸς εἶνε ὑγρός. Αἱ ἀγροδίαιτοι χελιδόνες κατασκευάζουσι τὰς φωλεάς των κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν τρόπον μὲ μικρὰν μόνον διαφορὰν ὡς πρὸς τὸ σχῆμα, καὶ ἀναμιγνύουσαι μετὰ τοῦ πηλοῦ τεμάχια χόρτου. Τὰς προσκολλῶσι δὲ ἐπὶ τοῦ γείσου καὶ ἐπὶ τῶν δοκῶν τῶν ἀχυρώνων, κάποτε δὲ καὶ τῶν οἰκιῶν. Σχεδὸν πάντοτε κατασκευάζουσι μικρὸν ἐξώστην, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἄρρεν κάθηται καὶ ᾄδει πρὸς τέρψιν τῆς συντρόφου του, ἐνόσῳ αὕτη μένει ἐντὸς τῆς φωλεᾶς. Λέγουσιν ὅτι ὅταν προμηνύεται ψῦχος, ἡ φωλεὰ κτίζεται σχεδὸν κλειστὴ μετὰ μικρᾶς ὀπῆς διὰ τὴν ἔξοδον καὶ εἴσοδον μόνον τοῦ πτηνοῦ, ὅταν δὲ προμηνύεται καύσων, τότε ἡ φωλεὰ ἀφίνεται ὅλη ἀνοικτὴ πρὸς τὴν κορυφήν.

Τὰ πτηνά, τὰ ὁποῖα ἀνοίγουσι τὰς φωλεάς των ἐντὸς τοῦ ξύλου τῶν δένδρων, ὀνομάζονται ξυλοκόπα. Τὸ κυριώτερον μεταξὺ αὐτῶν εἶνε ὁ δρυοκολάπτης, ὅστις πελεκῶν διὰ τοῦ ὀξέος ράμφους του τρυπᾷ καὶ τὸ σκληρότατον ξύλον. Πρῶτον ἀνοίγει μικρὰν σήραγγα κλίνουσαν πρὸς τὰ ἄνω, ἔχουσαν τόσον πλάτος ὅσον ἀρκεῖ ὅπως ἐν μόνον πτηνὸν διέρχηται δι' αὐτοῦ. Ἔπειτα κατασκευάζει πρὸς τὰ κάτω καὶ πρὸς τὸ κέντρον τοῦ δένδρου μεγαλειτέραν ὀπήν, ἔχουσαν κάποτε βάθος τριῶν ἢ τεσσάρων ποδῶν. Τὰ ᾠὰ ἐναποτίθενται εἰς τὸ βάθος τῆς ὀπῆς ταύτης ἐπὶ τῶν μικρῶν θραυσμάτων τῶν ξύλων, τὰ ὁποῖα ἔπεσαν ἐντὸς αὐτῆς. Τό τε ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ ἐργάζονται ἐναλλὰξ εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς φωλεᾶς των, σπανίως ἀναπαυόμενα πρὶν συντελεσθῇ τὸ ἔργον των.

Ὁ ἀετὸς καί τινα ἄλλα πτηνὰ κτίζουσι τὰς φωλεάς των ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοτάτων δένδρων, διὰ κλάδων καὶ ξυλαρίων συμπλεκομένων τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ σχηματίζωσιν ἐπίπεδον δυνάμενον νὰ φέρῃ τὸ βάρος ἀνθρώπου. Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τούτου ἡ θήλεια γεννᾷ τὰ ᾠά της καὶ ἐκκολάπτει τοὺς νεοσσοὺς αὐτῆς. Ἀετοί τινες ἐν τούτοις ἐναποθέτουσι τὰ ᾠά των ἐπὶ τοῦ χείλους ἀποτόμων κρημνῶν, σχεδὸν ἐπὶ γυμνοῦ βράχου. Καὶ αἱ περιστεραὶ κτίζουσι τοιαύτας φωλεὰς ἐκ ξυλαρίων, ἀλλὰ τόσον χαλαρῶς τὰ συμπλέκουσιν, ὥστε μόλις ὑποβαστάζονται τὰ ἐπ' αὐτῶν ᾠά.

Πτηνά τινα πλέκουσι μεταξὺ τῶν κλάδων τῶν δένδρων ἄτεχνα ἐκ ξυλαρίων κάνιστρα, ἐντὸς τῶν ὁποίων κατασκευάζουσιν ἁπαλὰς φωλεάς. Ἡ κίσσα, ἥτις εἶνε πανοῦργον καὶ δόλιον πτηνόν, κλέπτει δὲ καὶ τρώγει τὰ ᾠὰ καὶ τοὺς νεοσσοὺς τῶν ἄλλων, καταβάλλει μεγάλας φροντίδας εἰς προφύλαξιν τῆς φωλεᾶς της, κτίζουσα πρὸς τοῦτο πέριξ αὐτῆς ὀχύρωμα ἐκ ξύλων καὶ ἀκανθῶν συμπεπλεγμένων. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς φωλεᾶς ταύτης εἶνε ἐκ ριζῶν, ξυλαρίων καὶ πτερῶν ἀναμεμιγμένων μετὰ πηλοῦ. Ὁ σκὼψ ἐπίσης κατασκευάζει τὴν φωλεάν του ἐκ ριζῶν συμπεπλεγμένων μετ' ἀκανθῶν. Ἐκ τῶν περιεργοτέρων φωλεῶν εἶνε καὶ αἱ τῶν πτηνῶν τῶν καλουμένων *πλοκέων*, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται αἱ χλωρίδες καὶ ἄλλα. Ἡ ὡραία πυραλὶς ἡ χρυσῆ πλέκει ἐκ διαφόρων χόρτων μακρὸν στρογγύλον θύλακα, ἀνοικτὸν πρὸς τὴν κορυφήν, καὶ τὸν προσδένει ἐπὶ τῶν κλάδων δένδρου, τοὺς ὁποίους ἐνίοτε συμπλέκει μετ' αὐτοῦ. Ἡ φωλεὰ αὕτη κατασκευάζεται λίαν ἐντέχνως, διότι αἱ ἐκ χόρτου κλωσταὶ διασταυροῦνται καὶ συμπλέκονται ὡς διὰ βελόνης. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα εἴδη πλοκέων ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ. Αἱ φωλεαί των εἶνε πάντοτε ἐξηρτημέναι ἐκ κλάδων καὶ συνήθως ἄνωθεν τοῦ ὕδατος, ἕνεκα τῶν πιθήκων καὶ τῶν ὄφεων, οἵτινες πλεονάζουσιν εἰς τὰ θερμὰ κλίματα καὶ εἶνε οἱ χειρότεροι ἐχθροὶ τῶν πτηνῶν. Κλάδοι δυνάμενοι νὰ φέρωσι φωλεὰς πτηνῶν δὲν εἶνε ἀρκετὰ δυνατοὶ διὰ νὰ φέρωσι καὶ τὸ βάρος τοῦ πιθήκου, ὅστις εἶνε ἱκανῶς πανοῦργος, ὅπως μὴ ἐμπιστευθῇ ἑαυτὸν ἐπὶ ἀσθενοῦς κλάδου, ὅστις θραυόμενος δύναται νὰ συμπαρασύρῃ καὶ αὐτὸν ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Ὑ-

Digitized by Google

πάρχει καὶ ἄλλο εἶδος πλοκέως ἐν Ἀφρικῇ, ὀνομαζομένου *κοινωνικοῦ πλοκέως*, ὅστις κτίζει ἐν κοινῷ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν δένδρων μεγάλας σκιάδας ἐκ χόρτου, στερεῶς πεπλεγμένας εἰς σχῆμα ἀλεξιβρόχου, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἕκαστον ζεῦγος κατασκευάζει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φωλεάν. Εἶνε δὲ τόσον στερεὰ καὶ πυκνὴ ἡ πλοκὴ τῶν σκιάδων τούτων, ὥστε χρησιμεύουσιν ὡς στέγη καὶ προφυλάττουσιν ἀπὸ τὴν βροχὴν τὰ πτηνά.

Ὁ *ράπτης* τῶν Ἰνδιῶν κατασκευάζει φωλεὰν περιεργοτέραν ἀκόμη τῆς τοῦ πλοκέως, διότι ράπτει πραγματικῶς τὰ ἄκρα τῶν φύλλων. Ἀφοῦ ἐκλέξῃ φύλλον ἱκανῶς μέγα διὰ τὴν φωλεάν, διατρυπᾷ κατὰ μῆκος τὰ ἄκρα αὐτοῦ διὰ τοῦ ὀξέος ράμφους του καὶ κατόπιν τὸ ράπτει εἰς σχῆμα θύλακος διὰ μικρᾶς ἰνὸς χόρτου, ἥτις χρησιμεύει ὡς ἐξαίρετος κλωστή. Ἐὰν τὸ φύλλον δὲν εἶνε ἀρκούντως μέγα, φέρει καὶ ἕτερον, τὸ ὁποῖον προσράπτει εἰς τὸ πρῶτον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Λέγουσιν ὅτι τὸ πτηνὸν τοῦτο δένει πάντοτε *κόμβον* εἰς τὴν ἄκραν τῆς κλωστῆς του ὅπως μὴ ἐξολισθαίνῃ αὕτη. Ὁ θύλαξ οὗτος εἶνε τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ οἴκου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὸ πτηνὸν κατασκευάζει θερμὴν καὶ χνοώδη φωλεάν. Εὑρίσκεται δὲ πάντοτε εἰς τὴν ἄκραν εὐκάμπτου κλωνός, ὥστε οὐδὲν κακοποιὸν ζῶον δύναται νὰ τὴν φθάσῃ· ἄλλως τε εἶνε καλῶς κεκρυμμένη, διότι ἔξωθεν εἶνε ὁμοία κατὰ τὸ χρῶμα πρὸς τὰ φύλλα τοῦ δένδρου. Ὑπάρχει καὶ ἄλλο πτηνὸν τὸ ὁποῖον ράπτει, μεταχειριζόμενον ὅμως μικρὰ τεμάχια ράμματος, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἅπαξ μόνον διαπερᾷ τὰς ἀντιστοίχους ὀπὰς τοῦ φύλλου, δένεται δὲ εἰς τὴν ἄκραν ἑκάστοτε διὰ *κόμβου*. Τὸ πτηνὸν τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν ᾠδικῶν πτηνῶν, ἔχει οὐρὰν εἰς σχῆμα ριπίδος καὶ εὑρίσκεται πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης.

Α*.

ΗΓΕΜΟΝΙΔΕΣ ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΙ

Εἶνε γνωστὸν ὅτι πολλαὶ ἡγεμονίδες διακρίνονται σήμερον ὡς ποιήτριαι, συγγραφεῖς καὶ τεχνήτριαι. Οὕτως ἡ μὲν βασίλισσα τῆς Ρουμανίας εἶνε γνωστὴ ὡς ποιήτρια διαπρεπής, ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας γράφει *σοννέτα* καὶ ἐκτυπώνει αὐτὰ ἡ ἰδία δι' ἰδίου πιεστηρίου, ἡ δὲ πριγγίπισσα Λουδοβίκη Φερδινάνδη τῆς Βαυαρίας καταλέγεται καὶ αὐτὴ μετὰ τῶν εὐφαντάστων ποιητριῶν· καὶ ἡ πριγγίπισσα δὲ Θηρεσία τῆς Βαυαρίας γράφει λίαν ἐνδιαφερούσας περιηγήσεις. Γνωστὸν δὲ πρὸ πολλοῦ ὅτι τὰ ἡμερολόγια τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας ἐξεδόθησαν εἰς πολλὰς ἐκδόσεις. Ἡ βασίλισσα τῆς Ἰταλίας Μαργαρίτα ἀσχολεῖται ἐπίσης γράφουσα ἐπικρίσεις δραματικῶν ἔργων, ἃς ἀφοῦ ἐπιδείξῃ εἰς εἰδήμονας, μεταφέρει εἰς τὰ κριτικὰ αὐτῆς ἡμερολόγια, ἅτινα βεβαίως δὲν εἶνε προωρισμένα διὰ τὴν δημοσιότητα. Ἡ σύζυγος τοῦ διαδόχου τῆς Πρωσσίας εἶνε καλὴ ἀγαλματοποιὸς καὶ ζωγράφος. Καλῶς ἐπίσης χειρίζεται τὸν χρωστῆρα καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς πριγγίπισσα Βεατρίκη τῆς μεγάλης Βρετανίας. Ἡ βασίλισσα τῆς Δανίας εἶνε ζωγράφος ἔξοχος, ἡ δὲ πριγγίπισσα τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκα Καρλόττα διακρίνεται ὡς συνθέτις μουσικῶν ᾀσμάτων. Ὅλως πρωτότυπος καὶ ἰδιάζουσα φαίνεται ἡ ἐνασχόλησις ἑτέρας ἐξόχου γυναικὸς εἰς εἶδος ὅπερ, καθόσον γνωρίζομεν, σπανιώτατα ἐκαλλιεργήθη ὑπὸ γυναικῶν μέχρι τοῦδε, ἤτοι εἰς τὴν χρυσοχοϊκὴν τέχνην, εἰς ἣν ἐνασχολεῖται ἡ ἡγεμονὶς Μαρία Θηρεσία, σύζυγος τοῦ ἡγεμόνος Καρόλου Λουδοβίκου, ἥτις διδάσκεται τανῦν τὴν τέχνην ταύτην ὑπὸ εἰδικοῦ τινος τεχνίτου ἐν Μερὰν καὶ ἥτις, καθ' ἃ λέγεται, δεικνύει μεγίστην πρὸς τὴν τέχνην ταύτην εὐφυΐαν καὶ ἐπιδεξιότητα.

Κυρία Σ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Πλούσιός τις Ἄγγλος γαιοκτήμων ἔσχε τὸ ἀτύχημα πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους ν' ἀπολέσῃ τὴν σύζυγόν του. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μακαρῖτις τῷ ἦτο λίαν προσφιλής, ὡρκίσθη νὰ μὴ χωρισθῇ ποτὲ τῶν λειψάνων της, πρᾶγμα ὅπερ καὶ ἔπραξε κατὰ παράδοξον ὅλως καὶ πρωτότυπον τρόπον. Ἔφερε τὸ πτῶμα τῆς συζύγου του εἰς τὴν πόλιν Κόττα τῆς Σαξωνίας, ἔκαυσεν αὐτὸ μεθ' ὅλης τῆς ἐπισημότητος καὶ πομπῆς, συνέλεξεν ἐπιμελῶς τὴν τέφραν καὶ ἐπιστρέψας οἴκαδε ἔπινε καθ' ἑκάστην πρὸ τοῦ γεύματος ποσότητά τινα τῆς πολυτίμου ταύτης τέφρας μεμιγμένην μετὰ ἀρίστου οἴνου. Οὕτω ὁ ἀπαρηγόρητος χῆρος πίνει ἀδιακόπως καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως τὴν προσφιλῆ σύζυγον, χωρὶς νὰ παραβλαφθῇ τὸ παράπαν ἡ πέψις του. Αὐτὸς οὗτος διισχυρίζεται μάλιστα ὅτι ἔκτοτε διατελεῖ ὑγιέστατος, κυρίως δὲ ὅτι ἔκτοτε αἰσθάνεται εὐεργετικὴν ἠρεμίαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Μὴ νομίσῃ δέ τις ὅτι ὁ κύριος οὗτος ἔχει τεταραγμένας τὰς φρένας· τοὐναντίον μάλιστα, θεωρεῖται ὡς εὐφυέστατος ἐν ταῖς συναναστροφαῖς καὶ ταῖς συναλλαγαῖς, ἀγαπᾶται ὑφ' ὅλων καὶ κάμνει εὐεργεσίας πολλὰς εἰς πτωχοὺς καὶ ἀξίους προστασίας.

Ὁ πῖλος τοῦ μεγάλου φυσιοδίφου Cuvier φυλάσσεται ἔτι, εἶνε δὲ τόσον μέγας, ὥστε εἰς πάντα ἄλλον, ὅστις ἤθελε δοκιμάσει αὐτόν, κατέρχεται μέχρι τῶν ὤμων. Ὅταν ἀπέθηκαν ἐντὸς τοῦ φερέτρου τὸν νεκρὸν τοῦ Cuvier, προσήρμοσαν τὴν τεραστίαν μεγέθους κεφαλήν του ἐπὶ τοῦ φερέτρου διαπεράσαντες διὰ σιδηροῦ ὀβελοῦ, ὅπως μὴ κλαπῇ ὑπὸ τῶν τυμβωρύχων.

Digitized by Google

Ὁ «Τρομερὸς» εἶνε τὸ μέγιστον θωρηκτὸν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τῆς Γαλλίας. Ἡ καθέλκυσις αὐτοῦ ἐγένετο τῇ 16 Ἀπριλίου ἐν Lorient μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας. Ἡ διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ τὸν ἐξοπλισμὸν αὐτοῦ δαπάνη ἀνέρχεται εἰς 28 ἑκατομμύρια. Οὐδέποτε πολεμικὸν πλοῖον ἀπήτησε τοσαύτην δαπάνην. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶνε 104 μέτρων, τὸ πλάτος 21 μέτρων καὶ 15 μέτρων τὸ ὕψος. Τὸ πάχος τοῦ θώρακος εἶνε 55 ὑφεκατόμετρα. Ἡ κινητήριος αὐτοῦ δύναμις ἀναλογεῖ πρὸς δύναμιν 8,500 ἵππων. Τὸ πλήρωμά του ἀποτελεῖται ἐκ 500 ἀνδρῶν, εἶνε δ' ὡπλισμένον διὰ 39 κανονίων διαφόρων μεγεθῶν καὶ εἰδῶν. Ὁ «Τρομερὸς» δὲν εἶνε προωρισμένος διὰ μεγάλους πλοῦς. Ἕνεκα τοῦ μεγέθους του δὲν δύναται νὰ διέλθῃ τὸν πορθμὸν τοῦ Σουέζ, ἡ δὲ κατασκευή του δὲν τῷ ἐπιτρέπει νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰς γαλλικὰς ἀκτάς· στερεῖται δὲ ἱστίων παντελῶς.

Ἐγένετο ἐσχάτως ἐν Παρισίοις, ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει τοῦ «Γενικοῦ Συνδέσμου τῶν Σωτήρων» ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀπονομὴ βραβείου εἰς διαφόρους, οἵτινες διέσωσαν προκινδυνεύσαντες τὰς ζωὰς τῶν ἄλλων. Μεταξὺ τῶν βραβευθέντων διὰ τιμητικῶν μεταλλίων μνημονεύεται ὁ στρατηγὸς Γαλλιφέ, διασώσας μίαν γυναῖκα καὶ ἓν παιδίον καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλον νὰ διαμελισθῶσιν ὑπὸ κινουμένης ἀτμομηχανῆς. Ὁ στρατηγὸς ἀπεμάκρυνε βιαίως τὸ παιδίον καὶ τὴν γυναῖκα, ρίψας ἀμφοτέρους ἐκτὸς τῆς γραμμῆς, καὶ εὑρεθεὶς αὐτὸς ἐκτεθειμένος εἰς τὸν κίνδυνον, ἀφοῦ παρασυρθεὶς μόλις ἀπηλλάγη φέρων τραῦμα ἐπὶ τῆς ὠμοπλάτης. Μνημονεύομεν πρὸς τούτοις τὸν Ἰωάννην Poëncet, εἰς ὃν τὸ τέταρτον ἤδη ὁ ὑπουργὸς ἀπένειμεν ἐφέτος χρυσοῦν μετάλλιον, τὸν S. L. Brun, ἀστυνομικὸν φύλακα, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1871 δὲν ἀριθμεῖ ὀλιγώτερα τῶν δέκα σωστικὰ ἀνδραγαθήματα, τὸν S. Prestavoine, ναύτην, ὅστις ἑνδεκάκις ἔσωσε κινδυνεύοντας ἐν θαλάσσῃ, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνωτέρω μόλις δεκαπενταετῆ, ὅστις ἐγλύτωσεν ἤδη δύο παιδία, τὸν Πελισσιέ, μαθητὴν τοῦ λυκείου Καρολομάγνου, μὲ κίνδυνον τῆς ἰδίας ζωῆς σώσαντα γυναῖκα ἐν ᾧ ἐπνίγετο ἐν τῇ Μάρνῃ, καὶ τὸν Κάρολον Μαγκὲν ἑπτὰ ἐτῶν, ὅστις ἀπέσυρε τὴν ὀκταετῆ ἀδελφήν του κάτωθεν τῶν πάγων.

Εἰς ἓν τῶν καφενείων τοῦ Βερολίνου ἐργάζεται ἠλεκτρικὴ συσκευή, διὰ τῆς ὁποίας οὐ μόνον παρέχεται φῶς, ἀλλὰ καὶ ἀλέθεται καὶ παρασκευάζεται ὁ καφές. Τοῦτο κατορθοῦται διὰ τῆς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καταστήματος ἐγκαθιδρύσεως κυλικείου, ἐφ' οὗ ὑπάρχει μικρὰ ἠλεκτρικὴ μηχανὴ κινοῦσα ἕνα καφόμυλον. Τὸ ὕδωρ θερμαίνεται ἐντὸς μεγάλων ὑελίνων φιαλῶν, ἐν αἷς βυθίζεται σπειροειδὲς μετάλλινον σύρμα διαπερώμενον ὑπὸ τοῦ ρεύματος· τέταρτον ὥρας ἀρκεῖ ὅπως φέρῃ τὸ ὕδωρ εἰς ἀναβρασμόν. Δὲν ὑπάρχουσιν ὑπηρέται πρὸς ὑπηρεσίαν τῶν πελατῶν, ἑκάστης τραπέζης συγκοινωνούσης πρὸς τὸ κυλικεῖον διὰ μέσου μικροῦ ἠλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου, ὅστις φέρει τὰς προμηθείας εἰς αὐτούς. Ἡ τοιαύτη συσκευὴ εὐαρεστεῖ ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς θαμίζοντας ἐν τῷ καφενείῳ πρὸ πάντων ἕνεκα τῆς καταργήσεως τῶν πρὸς τοὺς ὑπηρέτας φιλοδωρημάτων, καὶ μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας λειτουργεῖ.

Κατά τι τηλεγράφημα ἐκ Σεβίλλης ἐν τῇ Ἱσπανικῇ ἐπαρχίᾳ Πολτάνᾳ ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς κλιτύος τῶν Πυρηναίων ἀνεφάνη ἡφαίστειος κρατήρ. Ἡ ἀλήθεια ἐπὶ τῆς παραδόξου εἰδήσεως εἶνε ὅτι πρὸς τὸ ἑσπέρας τῆς 22 Ἀπριλίου ᾐσθάνθησαν ἐν Πολτάνᾳ σεισμὸν ἄνευ ἰσχυρῶν δονήσεων καὶ πτώσεως οἰκοδομῶν. Οἱ κάτοικοι τοῦ μέρους ἐκείνου δὲν ἠννόησαν οὔτε κλονισμοὺς οὔτε κυμάνσεις ἐδάφους, ἀλλ' ἤκουσαν ὑπόγειον θόρυβον, ὅμοιον πρὸς τὸν παραγόμενον ὑπὸ ὀχήματος δρομαίως διαβαίνοντος τῆς ὁδοῦ. Ἀλλ' ἂν αἱ δονήσεις ὑπῆρξαν ἀσθενεῖς, ἡ γῆ διερράγη βαθύτερον. Τὸ ἔδαφος εἰς τὰ περίχωρα τῆς Πολτάνας, ἐν χιλιόμετρον ἀπέχοντα ταύτης, διερράγη καὶ κατεσχίσθη ἐπὶ ἐκτάσεως 70 μέτρων μήκους καὶ 20 μέτρων πλάτους. Διὰ τῆς εὐρείας ταύτης ρωγμῆς ἀνέδυσαν ἀέρια, καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτόπτου, καπνοί, καὶ συμπεπυκνωμένοι ἀτμοί.

Κατὰ προσφάτους στατιστικὰς πληροφορίας, ὁ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἰνδικὸς πληθυσμὸς βαίνει σταθερῶς ἐλαττούμενος. Ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἰνδικοῦ πληθυσμοῦ, κατὰ τὸ 1884, ἀνήρχετο εἰς 265,000, ἐξ ὧν 63,000 πεπολιτισμένοι ἐν τῇ ἰνδικῇ περιφερείᾳ, καὶ 19,000 ἄγριοι. Αἱ ὑπολειπόμεναι τοῦ πληθυσμοῦ 183,000 ἰνδῶν εἶνε διεσκορπισμέναι ἐπὶ γηπέδων εἰς 13 ἐπικρατείας καὶ ἐντὸς τῶν ὀκτὼ περιφερειῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ζωῆς ἡμῶν ἡ συνείδησις διακηρύττει τὸ ἐλεύθερον τῆς βουλήσεως. Ἡμεῖς εὐθυνόμεθα δι' αὐτὴν ὡς καὶ διὰ τὴν κακὴν ἢ καλὴν διεύθυνσιν ἣν λαμβάνει. Αἱ ἕξεις καὶ αἱ ἐπιθυμίαι πρέπει νὰ ὑπακούωσιν καὶ ὄχι νὰ κυριεύωσιν ἡμᾶς· ἡ συνείδησίς μας, καὶ ἀφοῦ ἐνδώσωμεν, εἰσέτι λέγει ὅτι ἠδυνάμεθα νὰ ἀνθέξωμεν, καὶ ὅτι ἀρκεῖ, ὅπως νικήσωμεν ἐν τῷ ἀγῶνι, νὰ ποιήσωμεν χρῆσιν τῆς θελήσεως. Οὐδεμία ἀπόφασις τοσοῦτον δύσκολος εἶνε, ὥστε νὰ ὑπερβαίνῃ τὴν ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου δύναμιν.

Καθηγητής. — Ἰδού, κύριοι, εἰς τὸ φωσφόρον αὐτό, τὸ ὁποῖον κρατῶ εἰς χεῖράς μου, ἀντιπροσωπεύονται καὶ τὰ τρία βασίλεια τῆς φύσεως. Τὸ ξύλον ἀνήκει εἰς τὸ φυτικὸν βασίλειον, τὸ θεῖον εἰς τὸ τῶν ὀρυκτῶν, ἡ δὲ χεὶρ ἡ ὁποία τὸ κρατεῖ ἀνήκει εἰς τὸ βασίλειον τῶν ζῴων.

Ὁ Κ* ἐνυμφεύθη θελκτικὴν νεάνιδα, ἣν ἠγάπα ἀλλ' ἥτις τὸν ἀπεστρέφετο. Φίλος συναντήσας αὐτὸν τὸν συνελυπεῖτο ἐπὶ τούτῳ λέγων ὅτι θὰ ἦτο πολὺ δυστυχής :

— Ὄχι, φίλε μου· δυστυχὴς εἶνε ἐκείνη, καὶ ὄχι ἐγώ, ἀπήντησεν ὁ νεόνυμφος, διότι εἶνε ὑποχρεωμένη νὰ βλέπῃ καθ' ἑκάστην ἄνδρα τὸν ὁποῖον ἀποστρέφεται, ἐν ᾧ ἐγὼ βλέπω γυναῖκα τὴν ὁποίαν ἀγαπῶ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» 1885 — 12.

Digitized by Google

'Αριθ. 490 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 19 Μαΐου 1885

ΠΕΤΡΟΣ ΒΕΛΩΝΙΟΣ

Πρό τινος χρόνου ἐν τῇ γαλλικῇ πόλει Μάνς, πρωτευούσῃ τοῦ νομοῦ Σάρθης, συνεστήθη ἐπιτροπὴ πρὸς ἔγερσιν δι' ἐράνου ἀνδριάντος ἐν αὐτῇ εἰς Πέτρον Βελώνιον, διάσημον φυσιοδίφην τῶν ἀρχῶν τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἕνα τῶν πρώτων Εὐρωπαίων περιηγητῶν τῆς Ἑλλάδος, Αἰγύπτου, Παλαιστίνης, καὶ Μικρᾶς Ἀσίας.

Ὁ βίος τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὡς περιηγητοῦ καὶ ὡς συγγραφέως περιηγητικοῦ συγγράμματος συνδέεται πρὸς τὴν Ἑλλάδα· διότι ἡ συγγραφὴ τῶν περιηγήσεών του εἶνε μοναδικὴ πηγὴ εἰδήσεων περὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως πολλῶν ἠπειρωτικῶν καὶ νησιωτικῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν, κατὰ τὴν 19ην ἑκατονταετηρίδα· διὸ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐγέρσεως ἀνδριάντος εἰς αὐτὸν πρέπον εἶνε νὰ διαλάβωμεν ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» βραχέα τινὰ περὶ τοῦ βίου τοῦ ἀνδρός.

Ὁ Βελώνιος ἐγεννήθη ἐν τῷ χωρίῳ Σουλτιὲρ τοῦ νομοῦ Σάρθης τῷ 1517. Ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Μὰνς ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Παρισίοις, ἔνθα ἀνηγορεύθη διδάκτωρ. Μετὰ ταῦτα διέτρεξε τὴν Γερμανίαν μετὰ τοῦ διασήμου τότε, καὶ φήμην μεγάλην ἔχοντος βοτανικοῦ Βαλερίου Κόρδου, παρ' ᾧ ἤκουσε καὶ μαθήματα βοτανικῆς ἐν Βυρτεμβέργῃ.

Ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους ἔτυχεν ἑτέρας συνδρομῆς τῶν καρδιναλίων τοῦ Τουρνών, Λορραίνης καὶ Κλερμὼν πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν του· ἰδίᾳ δὲ ὁ τελευταῖος ἐχορήγησεν αὐτῷ πᾶσαν χρηματικὴν συνδρομὴν πρὸς ἐπέκτασιν τῶν γνώσεών του, καὶ πρὸς ἐπιχείρησιν μεγάλου ταξειδίου εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἐν τῷ ταξειδίῳ τούτῳ ὁ Βελώνιος, ἀκολουθῶν τὴν ἐπιστημονικὴν μέθοδον τῶν χρόνων του, ἔργον εἶχεν, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ συγγράμματός του, νὰ σπουδάσῃ τὰ φυτὰ τοῦ Θεοφράστου καὶ Διοσκορίδου, καὶ τὰ ζῷα τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς αὐτὰς τὰς πατρίδας των, πλὴν τούτου δὲ νὰ μελετήσῃ τὰ ἰατρικὰ φυτὰ καὶ βότανα, καὶ ἄλλας ὕλας χρησίμους εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἃς τὸ ἐμπόριον ἐκόμιζεν εἰς τὴν Δύσιν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τῶν ὁποίων ἦσαν γνωστὸν τὸ ὄνομα μόνον καὶ ἡ ἀξία, οὐχὶ δὲ καὶ ὁ τόπος τῆς ἐξαγωγῆς, καὶ ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς. Τὸ ταξείδιον τοῦτο τοῦ Βελωνίου ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν συγχρόνων του ὡς ἐπιχείρησις τολμηρά, καὶ ὡς μέγα γεγονός· διότι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ταξείδιον εἰς τὴν ἀπωτάτην Ἀνατολήν, ὑφ' ἑνὸς ἀνδρὸς ἐπιχειρούμενον, συνεπῆγε πολλοὺς κινδύνους καὶ πολλὰς περιπετείας. Τούτου δ' ἕνεκα ἡ ἀποδημία τοῦ Βελωνίου ὑμνήθη καὶ διὰ στίχων ὑπὸ τοῦ συγχρόνου ποιητοῦ Ῥονσὰρ (Ronsard), ὡς περιβαλοῦσα αὐτὸν τιμὴν καὶ δόξαν.

Ἐκ τῆς Γαλλίας ὁ Βελώνιος ἀνεχώρησε τῷ 1546, καὶ ἐπανέκαμψε τῷ 1549. Κατὰ πρῶτον ἐπεσκέφθη τὴν Κρήτην, ἔνθα φαίνεται διέμεινεν ἐπὶ πολύ, διότι πλειότερα περὶ ταύτης ἀναφέρει. Περιγράφει δὲ ταύτης συντόμως τὰς πόλεις, καταγράφει τὰ φυτά, τὰ ζῷα, ἐν οἷς τὸν ἰχθὺν σκάρον, ὃν καὶ ἀπεικονίζει, γνωστὸν ὄντα τότε ἐκ τοῦ ὀνόματος μόνον καὶ ἐξ ἀτελοῦς περιγραφῆς, ἀπεικονίζει ὡσαύτως τὰς ἀγρίας ἐρίφους τῆς νήσου, (κοινῶς ἀγρίμια), περιγράφει ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων, ἐν οἷς καὶ τὸν πυρρίχιον χορόν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διαλαμβανόμενα. Σημειοῖ ὥς τι ἄγνωστον εἰς τοὺς συγχρόνους ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχον ἀποβάλει τὰς ἀρχαίας ὀνομασίας τῶν πραγμάτων. Ἔνθα δ' ἐν Κρήτῃ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἑλληνικαῖς χώραις ἀναφέρει φυτά, ζῷα, ὀρυκτὰ ἢ ἄλλας ὕλας, παραθέτει τὸ κοινὸν ὄνομα καὶ δημῶδες πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ἐφ' ὅσον ἦτο αὐτῷ γνωστόν, πρὸς δὲ καὶ τὸ ἀντίστοιχον γαλλικόν. Οὕτω δὲ τὸ βιβλίον του κατέστη πηγὴ πλουσίας ὕλης διὰ τοὺς λεξικογράφους· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἡμέτερος Κοραῆς συνεχῶς μνημονεύει τοῦ Βελωνίου ἐν ταῖς μελέταις αὐτοῦ ἐπὶ γλωσσολογικῆς ὕλης.

Ἐκ Κρήτης μετέβη εἰς Λῆμνον, τῆς ὁποίας ἐν ὀλίγοις περιγράφει τὰ ἀρχαῖα ἐρείπια, καὶ ἐκτείνεται πλειότερον εἰς τὸ περὶ τῆς Λημνίας μίλτου, ἥτις ἦτο ἐν χρήσει ἐν τῇ ἐμπορίᾳ ὡς ἐρυθρὰ βαφή. Ἐπεσκέφθη κατόπιν τὴν Θάσσον καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος, οὕτινος καταγράφει τὴν χλωρίδα· περιγράφει δ' ἐνταῦθα καὶ τὴν κατάστασιν τῶν μοναχῶν, τὰ ἤθη αὐτῶν, τὴν βιομηχανίαν,

Digitized by Google

καὶ τὸν ἀσκητικὸν βίον, ἔνθα καὶ περὶ τῆς ἐν γένει διοικήσεως καὶ καταστάσεως τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Ἐκ Λήμνου περιῆλθε πᾶσαν τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν χώραν Μακεδονίας καὶ Θρᾴκης ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, τῶν ὁποίων περιέγραψε πᾶν ὅ,τι εἶδε ἀξιοπερίεργον σχετικῶς πρὸς τὸν σκοπόν του, ἐν οἷς τὰ μεταλλεῖα τῆς Σιδεροκάψας, τὴν κατασκευὴν τῆς στυπτηρίας· ἐσημείωσε δὲ καί τινα περὶ τῶν ἀρχαίων Φιλίππων, ἴσως δὲ καὶ πρῶτος διέκρινε τὰ ἴχνη, τὰ σωζόμενα ἐν Θρᾴκῃ, τῆς μεγάλης ῥωμαϊκῆς στρατιωτικῆς ὁδοῦ Ἐγνατίας. Εἰς τὰ περὶ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Προποντίδος ἐν ἄλλοις διὰ μακρῶν περιγράφει τὸν τρόπον τῆς ἁλιείας τῶν Ἑλλήνων ἁλιέων· παραθέτει δ' ἐνταῦθα καὶ σχεδιογράφημα ἀτελὲς τοῦ Θρᾳκικοῦ Βοσπόρου. Τὰ ἐρείπια τῆς Τρῳάδος ἐφείλκυσαν ἐπίσης τὴν προσοχήν του. Ἐκ Θρᾴκης ἔπλευσεν εἰς Λέσβον καὶ Χίον, ἀναφέρει δὲ εἰς τὸν περὶ τούτων λόγον ὅτι εἶδεν ἐκ τοῦ πλοίου του, παραπλέων ταύτας, τὴν νῆσον τῶν Ψαρρῶν, ἥτις ἦτο τότε ἔρημος κατοίκων, χρησιμεύουσα ὡς βοσκὴ ὄνων ἀγρίων.

Ἐκ τῆς Ῥόδου, ἔνθα παρέμεινεν ἱκανὸν χρόνον, ἔπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἣν περιγράφει καὶ παραθέτει σχέδιον τῆς πόλεως, ὅπερ, ὅσον ἀτελὲς καὶ στοιχειῶδες καὶ ἂν ὑποτεθῇ, μαρτυρεῖ τὸ διαφέρον, ὅπερ αὕτη εἶχεν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν δὲ τὸ Καΐρον, αἱ παρόχθιοι πόλεις τοῦ Νείλου, αἱ Πυραμίδες, τὸ ὄρος Σινᾶ, ἡ Ἐρυθρὰ Θάλασσα, τὸ Σουέζ, ἡ Παλαιστίνη, ἰδίᾳ ἡ Ἱερουσαλήμ, ἡ Δαμασκός, τὸ ὄρος τοῦ Λιβάνου, ἡ Καισάρεια, ὁ Ὄλυμπος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ Προῦσσα καὶ ἄλλαι πόλεις καὶ χῶραι ὑπῆρξαν τόποι τῆς περιοδείας τοῦ Βελωνίου, πρώτου αὐτοῦ ποικίλα περὶ τῆς χλωρίδος, τῶν ζῴων, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, ἰδίᾳ τῶν Τούρκων ἀναγράψαντος. Πρῶτος δέ, καθ' ἃ λέγουσιν, ἀπεικόνισε τὸν ἰχνεύμονα, τὸν ἱπποπόταμον, τὸν χαμαιλέοντα, τὸν κροκόδειλον καὶ ἄλλα ζῷα, ἰδίως πτηνὰ γνωστὰ ἐκ τῶν ἀρχαίων, καὶ παρέστησεν εἰς τοὺς ἐν Εὐρώπῃ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένους· ἐπὶ πολὺ δὲ αἱ εἰκόνες του παρελαμβάνοντο εἰς τὰ συγγράμματα τῶν μετ' αὐτὸν ζῳολόγων.

Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν ἐδημοσίευσε σύγγραμμα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Les observations de plvsieurs singvlaritez et choses mémorables trouuées en Grèce, Asie, Judée, Egypte, Arabie etc. Paris 1554», ἐν τῷ ὁποίῳ κατέγραψεν ὅ,τι εἶδε καὶ ἤκουσε κατὰ τὸ τριετὲς διάστημα τῆς περιοδείας του διὰ λόγου φυσικοῦ, ἀρχαϊκοῦ, ἀπερίττου καὶ ἁπλοῦ.

Ὁ Βελώνιος ἐξέδωκε καὶ πολλὰς ἄλλας μονογραφίας περὶ ἰχθύων, πτηνῶν, καὶ φυτῶν, ἐν αἷς συγκατέμιξε πολλὰς τῶν γνώσεων, ἃς ἀπεκόμισεν ἐκ τῆς περιοδείας του, αἱ ὁποῖαι ἐχρησίμευσαν ὡς βάσεις εἰς τελειοτέρας ἐρεύνας τῶν μεταγενεστέρων· ἰδίᾳ δὲ ἡ περὶ πτηνῶν μονογραφία του ἐθεωρήθη ὡς ἡ σπουδαιοτέρα τῶν ὀρνιθολογιῶν τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος, μνημονευομένη ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ζῳολόγων καὶ φυτολόγων.

Σήμερον πᾶσα αὕτη ἡ ἐργασία ἠμαυρώθη ὑπὸ τῆς λάμψεως, ἣν διέχυσεν ἐπὶ τῆς φύσεως ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη· μόνον ἡ ἱστορία τῆς ἀναπτύξεως τῆς ζῳολογίας καὶ τῆς βοτανικῆς λαμβάνει ταύτην ὑπ' ὄψιν, ἐξετάζουσα ὁποίαν συμβολὴν προσήνεγκεν εἰς αὐτάς, καὶ κατὰ πόσον συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόοδον αὐτῶν καὶ βελτίωσιν. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ δὲ τῆς ζῳολογίας τὰ ἔργα τοῦ Βελωνίου κατατάσσονται ἐν τῇ περιόδῳ τῶν Ἐγκυκλοπαιδικῶν ὑποτυπώσεων, μεθ' ἣν ἕπεται ἡ περίοδος τῆς Συστηματικῆς, εἶτα ἡ τῆς Μορφολογίας, σήμερον δὲ ἡ τῆς Φυσιολογίας. Οὐχ ἧττον ἡ ἐργασία τοῦ Βελωνίου πρέπει νὰ ἐκτιμηθῇ κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἔζη, δικαίως δὲ ἡ πόλις τοῦ Μὰνς ἐγείρει αὐτῷ ἀνδριάντα γεραίρουσα τὴν μνήμην μεγάλου αὐτῆς ἀνδρός.

Ὁ Βελώνιος ἀπεβίωσε τῷ 1564, θῦμα γενόμενος δολοφονίας, καθ' ὃν χρόνον εἰργάζετο, μετὰ τὰς γνώσεις, ἃς ἀπέκτησεν ἐκ τῆς περιηγήσεως, εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Θεοφράστου καὶ Διοσκορίδου.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ὡς περιηγητὴς ἀνήκει καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς προείπομεν. Ἐκ τούτου καὶ μόνου σήμερον γνωρίζομεν πλείστας εἰδήσεις ἀναγομένας εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰ ἔθιμα, τὴν γλῶσσαν, τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ἐμπορίαν, τὴν ἐκκλησίαν, τὴν δημώδη ἰατρικὴν καὶ τὰ φάρμακα, δι' ὧν πληροῦται μέγα κενὸν ἐν τῇ σπάνει Ἑλλήνων λογογράφων τῶν χρόνων ἐκείνων· ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡ περιήγησις τοῦ Βελωνίου κατέχει σπουδαίαν θέσιν ἐν τοῖς μνημείοις τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος. Σκοπῶν νὰ καταστήσῃ ὁ Βελώνιος γνωστὴν τὴν Ἀνατολὴν εἰς τὴν Δύσιν, κατέθετε συνάμα καὶ λίθον πολύτιμον διὰ τὸ οἰκοδόμημα τῆς νέας ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, οὕτω δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπέβη σεβαστόν, καὶ ἡ μνήμη ἀγήρατος παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησι.

Μηνὶ Μαΐῳ.

Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

Οὐδέποτε ἀληθῶς ἐγένετο τοσαύτη χρῆσις τῆς ἀναγνώσεως ὅση σήμερον, ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε τοσοῦτον ἠδικήθη ἡ μελέτη ὥστε καθ' ἑκάστην αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων, οἵτινες ἔλαβον ἐπιπόλαιόν τι ἄλειμμα παιδείας, ἀλλὰ πράγματι μένουσιν ἀμαθεῖς. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καλὸν νὰ ἐνθυμούμεθα τὸ «οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ πολύ».

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Δ΄

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Καρολίνα ἔλαβεν ἐπιστολήν, ἥτις βαθέως τὴν συνεκίνησε, καὶ ἣν ἀντιγράφομεν ἐνταῦθα:

«Ἀγαπητή μου Καρολίνα — ἄφησε τὴν καλήν σου τροφὸν νὰ σὲ ὀνομάζῃ πάντοτε τοιουτοτρόπως, — ἔμαθα ἀπὸ τὴν μεγάλην σου ἀδελφήν, ἡ ὁποία μοῦ ἔκαμε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ μοῦ γράψῃ, ὅτι ἔφυγες ἀπὸ τὸ σπίτι κ' ὑπῆγες εἰς τὸ Παρίσι νὰ ἔμβῃς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μιᾶς κυρίας. Δὲν ἠμπορῶ νὰ σοῦ περιγράψω τὴν λύπην μου ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι μία κυρία, ὅπως εἶσαι, τὴν ὁποίαν εἶδα νὰ γεννηθῇ μέσα εἰς τὴν εὐτυχίαν, ἀναγκάζεται νὰ ἦνε ὑποκάτω εἰς ἄλλους· καὶ ὅταν σκέπτωμαι ὅτι τὸ ἔκαμες ἀπὸ τὴν καλήν σου καρδίαν, καὶ διὰ νὰ βοηθήσῃς τὴν Καμίλλην καὶ τὰ παιδιά της, δὲν ἠμπορῶ νὰ κρατήσω τὰ δάκρυά μου. Ἀγαπητή μου κυρία, ἕνα μόνον πρᾶγμα ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ. Ἂν περνῶ σήμερον καλά, δόξαν νὰ ἔχῃ ὁ Θεός, τὸ χρεωστῶ εἰς τοὺς γονεῖς σου. Ὁ ἄνδρας μου ἔχει καλὴν ἐργασίαν, κάμνει ὀλίγον ἐμπόριον, καὶ κατωρθώσαμεν νὰ ἀγοράσωμεν ἕνα σπιτάκι καὶ ὀλίγον χωράφι. Ὁ υἱός μου εἶνε στρατιωτικὸς καὶ ἡ κόρη μου ποῦ ἐβύζαξα μαζύ σου εἶνε ὑπανδρευμένη πολὺ καλά. Τὸ λοιπόν, ἂν χρειασθῇς ποτέ σου τίποτε χρήματα, θὰ εἴχαμεν πολλὴν εὐχαρίστησιν νὰ σοῦ τὰ δανείσωμεν δι' ὅσον καιρὸν τὰ θέλεις, καὶ χωρὶς κανένα τόκον. Ἂν καταδεχθῇς, θὰ κάμῃς εὐχαρίστησιν καὶ τιμὴν εἰς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι πάντοτε σὲ ἀγαποῦσαν, διότι καὶ ὁ σύζυγός μου αὐτός, ὁ ὁποῖος σὲ γνωρίζει ἀπὸ ὅσα ἐγὼ τοῦ εἶπα, σὲ ἔχει εἰς μεγάλην ὑπόληψιν καὶ μοῦ λέγει συχνά: «Ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ ἐδῶ, νὰ καθήσῃ μαζύ μας ὅσον καιρὸν θέλει. Ἀφοῦ εἶνε δυνατὴ καὶ τῆς ἀρέσει νὰ περιπατῇ πολύ, θ' ἀνέβαινε νὰ ἰδῇ τὰ βουνά μας. Ἂν ἤθελε, ἠμποροῦσε νὰ γείνῃ καὶ διδασκάλισσα εἰς τὸ χωρίον μας· δὲν θὰ εἶχε βέβαια μεγάλα εἰσοδήματα, ἀλλὰ δὲν θὰ εἶχε καὶ κανὲν ἔξοδον, ὥστε θὰ τῆς ἦτον τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὸ Παρίσι, ὅπου ἡ ζωὴ εἶνε τόσον ἀκριβή!» Σοῦ τὰ λέγω ἁπλᾶ ὅλ' αὐτά, ὅπως τὰ λέγει ὁ Περάκ, καὶ ἂν τυχὸν σοῦ ἔλθῃ ὄρεξις, θὰ σοῦ ἔχωμεν μίαν εὔμορφην καμαροῦλαν ἕτοιμην, καὶ θὰ ἔχῃς νὰ ἰδῇς ἕνα εὔμορφον καὶ ἄγριον τόπον. Αὐτὸ δὲν σὲ φοβίζει βέβαια, ἀφοῦ, ὅταν ἦσουν μικρά, ἤθελες νὰ σκαρβαλώνῃς παντοῦ, ὥστε καὶ ὁ καϋμένος ὁ πατέρας σου σ' ἔλεγεν ἀγριοκάτσικον. Σκέψου λοιπόν, ἀγάπη μου Καρολίνα, ἂν δὲν ἦσαι καλὰ ὅπου ἦσαι, ὅτι εἰς ἕνα μικρὸν τόπον, τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζεις, ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἠξεύρουν ὅτι εἶσαι ἡ καλλιτέρα ψυχὴ τοῦ κόσμου, καὶ προσεύχονται εἰς τὸν Θεὸν διὰ σὲ πρωῒ καὶ βράδυ, καὶ τὸν παρακαλοῦν νὰ ἔλθῃς νὰ τοὺς ἰδῇς.

» Ἰουστίνα ».

Ἡ Καρολίνα ἀπήντησεν εὐθύς:

«Καλή μου Ἰουστίνα, ἀγαπητή μου φίλη, ἔκλαυσα ὅταν ἀνέγνωσα τὴν ἐπιστολήν σου. Ἔκλαυσα ἀπὸ χαρὰν καὶ εὐγνωμοσύνην. Εἶμαι εὐτυχής, ὅτι μὲ ἀγαπᾷς πάντοτε τόσον τρυφερά, καθὼς καὶ τὴν ἡμέραν τὴν ὁποίαν ἐχωρίσθημεν, πρὸ δεκατεσσάρων ἐτῶν. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐνθυμοῦμαι, ὡς μίαν ἀπὸ τὰς πλέον λυπηρὰς τῆς ζωῆς μου. Δὲν ἐγνώριζα ἄλλην μητέρα ἀπὸ σέ, καὶ ὅταν σ' ἔχασα ἐνόμισα ὅτι ὠρφάνευσα ἐκ δευτέρου. Καλή μου τροφός! Μὲ ἠγάπας τόσον, ὥστε σχεδὸν εἶχες λησμονήσει δι' ἐμὲ τὸν καλόν σου ἄνδρα καὶ τὰ ἀγαπητά σου τέκνα. Ἀλλὰ σ' ἐφώναζαν νὰ ὑπάγῃς ὀπίσω, καὶ εἶχες καθῆκον νὰ τὸ κάμῃς καὶ ἔβλεπα ἀπὸ τὰ γράμματά των πόσην εὐτυχίαν σοῦ ἐφύλαττον. Αὐτὸς ἐπλήρωνε τὸ χρέος μου — διότι πολλὴν εὐτυχίαν σοῦ ἐχρεώστουν — καὶ πολλάκις ἐσυλλογίσθην, ὅτι ἂν ἔχω κἄτι καλόν, τὸ ἔχω διότι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ἐγνώρισα μὲ ἠγάπησε τόσον πολὺ καὶ μὲ μετεχειρίσθη μὲ τόσην φρόνησιν καὶ μὲ τόσην γλυκύτητα. Θέλεις τόρα νὰ μοῦ προσφέρῃς τὰς οἰκονομίας σου, καλή μου καὶ ἀγαπητή. Αὐτὸ μαρτυρεῖ ὅτι ἔχεις μητρικὴν τὴν καρδίαν καθὼς πάντοτε, καὶ ὅτι ὁ σύζυγός σου, ὅστις δὲν μὲ γνωρίζει, ἔχει ψυχὴν μεγάλην. Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς, ἀγαπητοί μου φίλοι, ἀλλὰ δὲν ἔχω καμμίαν ἀνάγκην. Ὅπου εἶμαι δὲν μοῦ λείπει τίποτε, καὶ μακρὰν τῆς ἀγαπητῆς μου οἰκογενείας εὑρίσκομαι ὅσον τὸ δυνατὸν καλλίτερον. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν πειράζει. Ἔχω πάντοτε τὴν ἐλπίδα νὰ ἔλθω μίαν ἡμέραν νὰ σᾶς εὕρω. Ὅσα μοῦ γράφεις διὰ τὴν μικρὰν καμαροῦλαν καὶ διὰ τὸν ἄγριον τόπον σου μοῦ ἐμπνέουν τρομερὰν ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσω τὸ χωρίον σου καὶ τὰ κατὰ σέ. Δὲν ἠξεύρω πότε θὰ ἔχω δεκαπέντε ἡμέρας εἰς τὴν διάθεσίν μου, ἀλλ' ἔσο βεβαία, ὅτι ἄν ποτε τὰς ἔχω, θὰ τὰς δώσω εἰς τὴν ἀγαπητήν μου τροφόν, τὴν ὁποίαν φιλῶ ἐξ ὅλης μου τῆς καρδίας».

Ἐνῷ ἡ Καρολίνα ἠσχολεῖτο εἰς τὴν τρυφερὰν αὐτὴν καὶ ἀφελῆ διάχυσιν, ὁ δοὺξ Γαετάνος Ἀλερίας, μεγαλοπρεπῆ φορῶν ἀνατολικὸν κοιτωνίτην, συνωμίλει μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅστις εἶχεν ἐπισκεφθῆ αὐτὸν πρωϊνὸς ἐν τῇ λαμπρᾷ του κατοικίᾳ κατὰ τὴν ὁδὸν Εἰρήνης.

Εἶχον ὁμιλήσει περὶ χρηματικῶν ὑποθέσεων καὶ ζωηρὰ συζήτησις εἶχε γεννηθῆ μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν.

— Ὄχι, φίλε μου, ἔλεγεν ὁ δοὺξ ἀποφασιστι-

Digitized by Google

κῶς· αὐτὴν τὴν φορὰν θὰ δείξω ἐπιμονήν· ἀρνοῦμαι τὴν ὑπογραφήν σου. Δὲν θὰ πληρώσῃς τὰ χρέη μου.

— Θὰ τὰ πληρώσω, ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος ἐπίσης ἀποφασιστικῶς. Πρέπει, εἶνε καθῆκόν μου. Ἐδίστασα, δὲν σοῦ τὸ κρύπτω, πρὶν μάθω τὸ ποσόν, καὶ ἡ ὑπερηφάνειά σου δὲν πρέπει νὰ πειραχθῇ διὰ τὸν δισταγμὸν αὐτόν, τὸν ὁποῖον ὁμολογῶ. Ἐφοβούμην μὴ ἀναλάβω ὑποχρεώσεις ἀνωτέρας τῶν δυνάμεών μου. Ἀλλὰ τόρα γνωρίζω, ὅτι θὰ μοῦ μείνουν ἀρκετὰ διὰ νὰ διατηρήσω τὴν εὐημερίαν τῆς μητρός μας. Εἶμαι λοιπὸν ἀποφασισμένος νὰ σώσω τὴν τιμὴν τῆς οἰκογενείας, καὶ δὲν δύνασαι ν' ἀντιστῇς.

— Ἀνθίσταμαι. Δὲν μοῦ ὀφείλεις αὐτὴν τὴν θυσίαν. Δὲν ἔχομεν τὸ ἴδιον ὄνομα.

— Εἴμεθα υἱοὶ τῆς αὐτῆς μητρός, καὶ δὲν θέλω ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ ἐντροπὴν καὶ λύπην, βλέπουσα ὅτι εἶσαι ἀναξιόχρεως.

— Ἀλλὰ κ' ἐγὼ δὲν τὴν θέλω αὐτὴν τὴν ἐντροπήν. Θὰ νυμφευθῶ.

— Διὰ χρήματα; Αὐτό, ὡς κάλλιστα γνωρίζεις, θὰ ἦτο χειρότερον, καὶ διὰ τὴν μητέρα μας, καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ σὲ τὸν ἴδιον.

— Λαμβάνω λοιπὸν θέσιν.

— Χειρότερον, ἀκόμη χειρότερον.

— Ὄχι· δι' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει ἄλλο χειρότερον ἀπὸ τὴν λύπην τοῦ νὰ σᾶς καταστρέψω οἰκονομικῶς.

— Δὲν θὰ καταστραφῶ διόλου.

— Τέλος πάντων δὲν ἠμπορῶ νὰ μάθω τὸ ποσὸν τῶν χρεῶν μου;

— Περιττόν. Ἀρκεῖ νὰ μοῦ δώσῃς τὸν λόγον σου ὅτι δὲν ἔχεις χρέη, τὰ ὁποῖα ν' ἀγνοῇ ὁ συμβολαιογράφος, ὅστις θ' ἀναλάβῃ τὴν ἐκκαθάρισιν. Σοῦ ἐζήτησα μόνον νὰ θεωρήσῃς μερικὰ τῶν ἐγγράφων, διὰ νὰ βεβαιώσῃς τὴν ἀκρίβειάν των. Τὴν ἐβεβαίωσες· αὐτὸ ἀρκεῖ· τὰ λοιπὰ δὲν σὲ ἀποβλέπουν.

Ὁ δοὺξ συνέπτυξεν ὀργίλως τὰ ἔγγραφα, ἐβάδισε μεγάλοις βήμασιν ἐντὸς τοῦ δωματίου, μὴ εὑρίσκων λέξιν ἐκφράζουσαν τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ἀγωνίαν, ἀνῆψεν ἔπειτα ἓν σιγάρον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐκάπνισε, καὶ ἔπεσε κάτωχρος εἰς ἕνα κλιντῆρα.

Ὁ μαρκήσιος ἐνόησε τί ὑπέφερε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ ὑπερηφάνειά του, ἴσως καὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ.

— Ἡσύχασε, τῷ εἶπεν. Ἐννοῶ τὴν ὀδύνην σου. Μοῦ φαίνεται ἀγαθή, καὶ ἐλπίζω εἰς τὸ μέλλον. Λησμόνησε τὴν ὑπηρεσίαν τὴν ὁποίαν προσφέρω εἰς τὴν μητέρα μου πολὺ μᾶλλον παρὰ εἰς σέ, ἀλλὰ μὴ λησμονήσῃς ὅτι ὅ,τι μοῦ μένει ἀνήκει τοῦ λοιποῦ εἰς αὐτὴν μόνην. Συλλογίσου ὅτι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν τὴν εὐτυχίαν νὰ μᾶς ζήσῃ ἀκόμη πολύ, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ στερῆται. Χαῖρε· θὰ σ' ἐπανίδω μετὰ μίαν ὥραν, διὰ νὰ κανονίσωμεν τὰς τελευταίας λεπτομερείας.

— Ναί, ἄφησέ με μόνον, σὲ παρακαλῶ, ἀπήντησεν ὁ δούξ. Βλέπεις ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμὴν μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ σοῦ εἰπῶ λέξιν.

Ἅμα ὡς ἀπῆλθεν ὁ μαρκήσιος, ὁ δοὺξ ἐσήμανε, διέταξε νὰ μὴ ἐπιτραπῇ εἰς κανένα ἡ εἴσοδος, καὶ ἤρχισε πάλιν βαδίζων διὰ τοῦ δωματίου ἐν ταραχῇ καὶ ἀπογνώσει. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὑφίστατο τὴν ἀναπόφευκτον καὶ ὑψίστην κρίσιν τοῦ βίου του. Ἐν οὐδεμιᾷ τῶν καταστροφῶν του εἶχεν αἰσθανθῇ ἑαυτὸν τοσοῦτον ἔνοχον οὐδ' εἶχε τόσον βαθέως συγκινηθῇ.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχε σπαταλήσει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περιουσίαν, ἀπαθὴς καὶ ἀμέριμνος, ὡς ὁ μόνον ἑαυτὸν ζημιῶν. Εἶχεν, οὕτως εἰπεῖν, ἀσκήσει δικαίωμά του. Εἶτα, σχεδὸν ἐν ἀγνοίᾳ του, εἶχε καταβροχθίσει, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ τὸ μητρικὸν κεφάλαιον, ἀναισθητῶν βαθμηδὸν πρὸς τὴν ταπείνωσιν, ὅτι ἄφινεν εἰς τὸν ἀδελφόν του μόνον τὸ βάρος τῆς ἐξ ἰδίων συντηρήσεως τῆς μητρός των.

Ὅ,τι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ εἰς συγχώρησιν τοῦ δουκός, ἦσαν αἱ ὑπερβολικαὶ τῆς μητρός του θωπεῖαι. Ἐν τῇ μητρικῇ καρδίᾳ ἀπήλαυεν ὁ δοὺξ προδήλου προτιμήσεως. Ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις αὐτὴ εἶχε φανῇ ἐπίσης πρὸς αὐτὸν μεγαλόδωρος. Ὑψηλότερος, ὡραιότερος, ἰσχυρότερος, ἐπιδεικτικώτερος, δραστηριώτερος κατ' ἐπιφάνειαν τοῦ ἀδελφοῦ του, προσηγορώτερος αὐτοῦ καὶ θωπευτικώτερος, εἶχεν ἀπὸ παιδὸς φανῇ εἰς πάντας ἐρασμιώτερος ἐκείνου καὶ εὐφυέστερος. Ὁ μαρκήσιος, ἀσθενικὸς ἐπὶ μακρὸν χρόνον καὶ σιωπηλός, δὲν εἶχεν ἐκδηλώσει πάθος ἄλλο ἢ πρὸς μελέτην μόνον· ὅ,τι δὲ δι' ἁπλοῦν ἀστὸν θὰ ἦτο μέγα προτέρημα, ἐθεωρήθη παράδοξος ἰδιοτροπία δι' εὐγενῆ. Οὕτω κατεπολεμήθη μᾶλλον ἢ ἐνισχύθη ἡ πρὸς τὴν σπουδὴν ἐκείνη τάσις, καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς κατέστη πάθος· πάθος ὅπερ ἀπερρόφησε μὲν πᾶσαν ἄλλην διανοητικὴν ἀσχολίαν τοῦ νέου κ' ἐστείρευσε πᾶσαν πηγὴν ἐξωτερικῆς αὐτοῦ διαχύσεως, ἀνέπτυξε δὲ τοὐναντίον ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἔκτακτον ἐσωτερικὴν εὐαισθησίαν καὶ ἐνθουσιασμὸν τοσούτῳ θερμότερον ὅσῳ ἦτο περιωρισμένος. Ὁ μαρκήσιος ἦτο ἀπείρως τοῦ ἀδελφοῦ του εὐαισθητότερος, καὶ ὅμως ὑπελαμβάνετο γενικῶς ὡς ἄνθρωπος ψυχρός, ἐνῷ ὁ δούξ, φύσει προσηνὴς καὶ κοινωνικός, ἐθεωρήθη ἐπὶ μακρὸν ὡς πυρίνη καρδία, χωρὶς ν' ἀγαπήσῃ ἀποκλειστικῶς οἰονδήποτε.

Τὴν θερμὴν αὐτὴν κρᾶσιν, τὴν τοσοῦτον ἀπατηλήν, εἶχε κληρονομήσει ὁ δοὺξ παρὰ τοῦ πατρός του, εἶχε δὲ ἀνησυχήσει ἀληθῶς ἡ μήτηρ του κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς του, ἐκ τῆς ζωηρότητος τοῦ ἤθους αὐτοῦ. Εἴπομεν ἤδη, ὅτι

Digitized by Google

μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δευτέρου συζύγου της ἡ μαρκησία εἶχε μεγάλως ταραχθῆ, καὶ ὅτι ἐπὶ ἓν σχεδὸν ἔτος ἐπτοεῖτο τὴν θέαν τῶν τέκνων της. Ὅτε δὲ ἡ ἠθικὴ αὐτὴ νόσος κατενικήθη ὑπὸ τῶν αἰσθημάτων τῆς φύσεως, πρώτη αὐτῆς ὁρμὴ ὑπῆρξε νὰ σφίγξῃ εἰς τὰς ἀγκάλας της τὸν υἱὸν τοῦ ἀγαπηθέντος συζύγου. Ἀλλ' οὗτος, ἐκπλαγεὶς καὶ τρομάξας οὕτως εἰπεῖν ἐκ τῆς παραφορᾶς ἐκείνης τῶν θωπευμάτων, ἅτινα δὲν ἐνθυμεῖτο πλέον, ἤρχισε κλαίων χωρὶς νὰ γνωρίζῃ διατί. Ἦσαν ἴσως τὰ κλαύματά του αὐθόρμητος καὶ ἀνεπίγνωστος μομφὴ κατὰ τῆς προτέρας ἐγκαταλείψεως. Ὁ δοὺξ, πρεσβύτερος μὲν κατὰ τρία ἔτη ἀλλ' ἐλαφρότερος ἐκείνου, οὐδεμίαν στέρησιν εἶχεν αἰσθανθῆ. Ἀπήντησε διὰ φιλημάτων εἰς τὰ φιλήματα τῆς μητρός του, καὶ ἡ ταλαίπωρος γυνὴ ἐνόμισεν ὅτι αὐτὸς εἶχε κληρονομήσει τὴν καρδίαν της, ἐνῷ ὁ μαρκήσιος εἶχε κληρονομήσει, ὡς τῇ ἐφαίνετο, τὸν ἐκ πατρὸς πάππον του, γηραιὸν σοφόν, σχεδὸν μονομανῆ. Προετιμήθη λοιπὸν ὁ δοὺξ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ δὲν ἠγαπήθη μὲν περισσότερον τοῦ ἄλλου, διότι ἡ μαρκησία εἶχε βαθὺ τὸ αἴσθημα τῆς θρησκευτικῆς ἰσότητος, ἀλλ' ἐθωπεύθη μᾶλλον ἐκείνου, διότι αὐτὸς μόνον, διελογίζετο ἡ μαρκησία, ᾐσθάνετο τί ἤξιζον τὰ θωπεύματα.

Ὁ Οὐρβανὸς — ὁ μαρκήσιος — ᾐσθάνθη τὴν προτίμησιν ταύτην καὶ ἐλυπήθη· ἀλλ' οὐδέποτ' ἐτόλμησε νὰ παραπονεθῇ, καὶ κρίνων ἴσως ἤδη ὀρθῶς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ του, δὲν ἠθέλησε νὰ παλαίσῃ πρὸς αὐτὸν περὶ τοσούτου ἀσημάντου πράγματος.

Μετά τινα χρόνον ἡ μαρκησία ἀνεγνώρισεν ὅτι εἶχεν ἀπατηθῆ, ὅτι ἔπρεπε νὰ κρίνῃ τὰ αἰσθήματα ἐκ τῶν ἔργων μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν λόγων. Ἀλλ' εἶχεν ἤδη συνειθίσει νὰ θωπεύῃ τὸν ἄσωτον υἱόν, καὶ βαθμηδὸν συνείθισεν ἐπίσης νὰ αἰσθάνεται τρυφερόν τινα οἶκτον πρὸς τὰς πλάνας αὐτοῦ, αἵτινες ἔμελλον νὰ τὸν φέρωσιν εἰς τὸν ὄλεθρον. Ματαιότης τὸ κατ' ἀρχάς, ἔπειτα μέθη, καὶ τέλος ἔκλυσις πάσης ἀντιδράσεως καὶ τυραννικὴ ἐπικράτησις τῆς διαφθορᾶς — ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις συνοψιζομένη ἡ ἱστορία τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις ἦτο ἀξιέραστος χωρὶς νὰ ἔχῃ λεπτόν τι γόητρον ἡ καρδία του, ἀγαθὸς χωρὶς νὰ ἔχῃ μεγαλεῖον ἡ ψυχή του, ἄπιστος χωρὶς νὰ ἦνε ἄθεος. Καθ' ἣν ἡλικίαν τὸν περιγράφομεν μέγα κενὸν ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἡ συνείδησις· ἀλλὰ τὸ κενὸν τοῦτο προήρχετο ἐξ ἀπουσίας οὐχὶ ἐκ θανάτου τῆς συνειδήσεως. Ἐπανήρχετο αὕτη ἐνίοτε κ' ἐπάλαιε πολλάκις, σπανιώτερον μὲν καὶ βραχύτερον ἢ κατὰ τὴν νεότητά του, ἀλλὰ πολὺ ζωηρότερον. Ἡ πάλη δ' ἐκείνη, ἥτις κατὰ τὴν περίστασιν αὐτὴν ἐτελεῖτο ἐντός του, ἦτο τοσοῦτον ὀδυνηρά, ὥστε πολλάκις οὗτος ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς ἓν τῶν πολυτελῶν του ὅπλων, ὡς εἰ κατεδίωκεν αὐτὸν τὸ φάσμα τῆς ἀπελπισίας. Ἀλλ' ἀνελογίσθη τὴν μητέρα του, ἀπώθησε καὶ ἐκλείδωσε τὰ ὅπλα του, κ' ἔδραξε τὴν κεφαλήν του διὰ τῶν δύο του χειρῶν, φοβούμενος μὴ παραφρονήσῃ.

Εἶχε πάντοτε θεωρήσει τὸ χρῆμα ὡς ἀνάξιον λόγου πρᾶγμα. Ἡ δὲ μήτηρ του, διὰ τῶν περὶ εὐγενοῦς ἀφιλοκερδείας θεωριῶν αὐτῆς, εἶχε μεγάλως βοηθήσει τὴν ἀπὸ τῆς ἰδέας αὐτῆς εἰς τὸ σόφισμα ἐξολίσθησιν. Εἶχεν ἐν τούτοις ἐννοήσει, ὅτι καταστρέφων οἰκονομικῶς τὴν μητέρα του ὑπερέβαινε τὸ δικαίωμά του. Παραζαλισθείς, προέβη βαθμηδὸν μέχρις ἄκρων, ἀπόφασιν μὲν ἔχων καθ' ἑαυτὸν νὰ σταματήσῃ πρὸ τῆς περιουσίας τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλ' ἐπιβαλὼν τέλος χεῖρα καὶ εἰς αὐτήν. Τὸ ἀληθὲς ὅμως εἶνε ὅτι δὲν ἔπραξε τοῦτο ἐν γνώσει. Ὁ μαρκήσιος δὲν εἶχεν ἀνακοινώσει, ἐξ ἀβρότητος, οὐδεμίαν εἰς αὐτὸν λεπτομέρειαν, καὶ οὐδέποτε θὰ ὡμίλει εἰς αὐτὸν περὶ τούτου, ἂν δὲν παρίστατο ἡ ἀνάγκη νὰ σωθῇ τὸ ὑπολειπόμενον. Οὕτω δὲ ὁ δοὺξ συνησθάνετο ὅτι δὲν εἶχε πταίσει ἐξ ἐσκεμμένου ἐγωϊσμοῦ, καὶ εἰλικρινῶς ἐμέμφθη τὸν Οὐρβανὸν ὅτι δὲν τῷ ἀνεκοίνωσεν ἐνωρίτερον τὴν ἀλήθειαν. Ἔβλεπε τέλος χαῖνον πρὸ αὐτοῦ τὸ βάραθρον, ὅπερ εἶχεν ἀνοίξει ἡ παραλυσία καὶ τὸ ἀμέριμνον αὐτοῦ. Ἠσθάνετο καιρίαν ταπείνωσιν, ὅτι ἐζημίου τὸ μέλλον τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ ὅτι οὐδὲν εἶχε μέσον νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ λάθη του χωρὶς νὰ παραβῇ τὴν αὐστηρότητα ἀρχῶν τινων, ἃς ἐπέβαλλεν εἰς αὐτὸν ἡ μήτηρ του καὶ ἡ ἀνατροφή του.

Τὸ τελευταῖον ἐν τούτοις πταῖσμά του δὲν ἦτο τοσοῦτον βαρὺ ὅσον ἡ προτέρα ἀπογύμνωσις τῆς μητρός του· ἀλλ' ὁ δοὺξ ἐφρόνει ἄλλως. Εἶχε πάντοτε νομίσει, ὅτι ἡ περιουσία τῆς μητρός του ἦτο καὶ ἰδική του, ἐνῷ ἀπέναντι τοῦ ἀδελφοῦ του ἡ ὑπερηφάνεια τὸν ἐδίδασκε τὴν μεταξὺ τοῦ *ἐμοῦ* καὶ τοῦ *σοῦ* διάκρισιν. Πλὴν δὲ τούτου — ἂς τὸ εἴπωμεν — δὲν ὑπῆρχε μὲν ἔχθρα μεταξὺ δύο ἀδελφῶν τοσοῦτον διαφόρων, ἀλλ' ὑπῆρχεν ὅμως ἔλλειψις συμπαθείας καὶ ἐμπιστοσύνης. Ἡ ζωὴ ἐκείνου ἦτο διαρκὴς διαμαρτύρησις πρὸς τούτου τὴν ζωήν. Ὁ Οὐρβανὸς εἶχε καταβάλει μέγαν ἀγῶνα ὅπως ἀκούσῃ ἐκ τῶν μυχῶν τῆς καρδίας του φωνὴν φιλίας πρὸς τὸν ἀδελφόν του· ἀλλ' ὁ Γαετάνος οὐδένα. Ἀρκούμενος εἰς τὸν ἄχολον χαρακτῆρά του, ἐνόμιζεν ἐπιτετραμμένον νὰ ἐμπαίζῃ τ' αὐστηρὰ ἤθη τοῦ μαρκησίου. Οὕτω δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ πρὸς ἀλλήλους σχέσεις αὐτῶν συνωψίζοντο εἰς μομφὴν μὲν ἐκείνου, ἀβρῶς συγκαλυπτομένην, εἰρωνείαν δὲ τούτου, ἀκάκως ἐπανισταμένην.

— Λοιπόν! ἀνεφώνησεν ὁ δούξ, βλέπων ἐπιστρέφοντα τὸν μαρκήσιον, ἐτελείωσε; Βλέπω ἀπὸ τὸ πρόσωπόν σου ὅτι ὑπέγραψες!

Digitized by Google

— Ναί, ἀδελφέ, ἀπήντησεν ὁ Οὐρβανός. Ἐτακτοποιήθησαν ὅλα, καὶ σοῦ μένουν δώδεκα χιλιάδες φράγκα ἐτήσιον εἰσόδημα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐπέτρεψα νὰ συμπεριληφθοῦν εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν.

— Μοῦ μένουν;... ὑπέλαβεν ὁ Γαετάνος, θεωρῶν αὐτὸν ἀτενῶς. Ὄχι! μὲ ἀπατᾷς! δὲν μοῦ μένει τίποτε. Σύ, ἀφοῦ μ' ἐξεχρέωσες, μοῦ δίδεις καὶ σύνταξιν!

— Ἔστω,... ναί! ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος, διότι θὰ ἐμάνθανες ὁπωσδήποτε μίαν ἡμέραν ὅτι δὲν εἶσαι κύριος ν' ἀπαλλοτριώσῃς τὸ κεφάλαιον.

Ὁ δοὺξ, ὅστις οὐδὲν εἶχεν ἔτι ἀποφασίσει, ἔτριψε τὰς χεῖράς του, τὴν μίαν διὰ τῆς ἄλλης, κ' ἔμεινε πάλιν σιωπηλός.

Ὁ μαρκήσιος προσεπάθησε νὰ νικήσῃ τὴν συνήθη του ψυχρότητα, καὶ καθήσας πλησίον τοῦ ἀδελφοῦ του ἔδραξε τὰς συνεσπασμένας αὐτοῦ χεῖρας, αἵτινες δὲν ἀπεφάσιζον ἔτι νὰ ἐκταθῶσι πρὸς αὐτόν.

— Φίλε μου, τῷ εἶπε, πολλὴν ὑπερηφάνειαν ἔχεις ἀπέναντί μου. Δὲν θὰ ἔκαμνες ἆρά γε δι' ἐμὲ ὅ,τι κάμνω διὰ σέ;

Ὁ δοὺξ ᾐσθάνθη καταβαλλομένην τὴν ἀλαζονείαν του, καὶ ἀνελύθη εἰς δάκρυα.

— Ὄχι! εἶπε, σφίγγων ἰσχυρῶς τὰς χεῖρας τοῦ ἀδελφοῦ του. Οὔτε θὰ ἤξευρα οὔτε θὰ ἠδυνάμην νὰ τὸ κάμω, διότι μοῖρα ἰδική μου εἶνε νὰ βλάπτω, καὶ ποτέ μου δὲν θὰ ἔχω ἐγὼ τὴν εὐτυχίαν νὰ σώσω κανένα.

— Ὁμολογεῖς τοὐλάχιστον, ὅτι αὐτὸ εἶνε εὐτυχία, ὑπέλαβεν ὁ Οὐρβανός. Θεώρει με λοιπὸν ὡς ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ὑπεχρέωσες, καὶ δός μου τὴν ἀγάπην σου, ἡ ὁποία κινδυνεύει νὰ ἐξαφανισθῇ.

— Οὐρβανέ! ἀνέκραξεν ὁ δούξ, ὁμιλεῖς περὶ τῆς ἀγάπης μου... Ἔπρεπε τὴν στιγμὴν αὐτὴν νὰ σ' εὐχαριστήσω μὲ διαβεβαιώσεις στοργῆς καὶ ἀγάπης, καὶ ὅμως δὲν τὸ κάμνω. Ποτέ μου δὲν θὰ ταπεινωθῶ τόσον, ὥστε νὰ καταφύγω εἰς τὴν ὑπόκρισιν. Ἠξεύρεις, ἀδελφέ μου, ὅτι πάντοτε μετρίως σὲ ἠγάπησα;

— Τὸ γνωρίζω, καὶ τὸ ἐξηγῶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ὀρέξεων καὶ τοῦ χαρακτῆρός μας. Ἀλλὰ δὲν ἦλθεν ἆρά γε ἡ στιγμὴ ν' ἀγαπηθῶμεν καλλίτερον;

— Ὤ! εἶνε φοβερὰ πρὸς τοῦτο ἡ στιγμὴ αὐτή! εἶνε στιγμὴ τοῦ θριάμβου σου καὶ τῆς ταπεινώσεώς μου. Εἰπέ μου ὅτι, ἂν δὲν ἦτο ἡ μήτηρ μας, θὰ μὲ ἄφινες ἀβοήθητον! Ναί! αὐτὸ πρέπει νὰ μὲ εἴπῃς, καὶ τότε δύναμαι νὰ σοῦ συγχωρήσω ὅ,τι κάμνεις.

— Δὲν σοῦ τὸ εἶπα ἤδη;

— Εἰπέ μου το ἀκόμη!... Διστάζεις; Εἶνε λοιπὸν ζήτημα τιμῆς;

— Ναί, ἀκριβῶς ζήτημα τιμῆς.

— Καὶ δὲν θέλεις νὰ σ' ἀγαπῶ σήμερον περισσότερον ἢ ἄλλοτε;

— Ἠξεύρω, ἀπήντησε μελαγχολικῶς ὁ μαρκήσιος, ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι πλασμένος διὰ ν' ἀγαπῶμαι.

Ὁ δοὺξ ᾐσθάνθη ὅτι δὲν εἶχε πλέον δύναμιν ν' ἀντιστῇ, καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἀδελφοῦ του.

— Ἔλα! ἀνέκραξε, συγχώρησέ με. Εἶσαι πολὺ καλλίτερός μου. Σὲ ὑποληπτομαι, σὲ θαυμάζω, σχεδὸν σὲ σέβομαι. Ἠξεύρω, αἰσθάνομαι ὅτι εἶσαι ὁ καλλίτερος φίλος μου. Θεέ μου! Τί νὰ κάμω διὰ σέ; Ἀγαπᾷς καμμίαν γυναῖκα; Νὰ φονεύσω τὸν ἄνδρα της; Νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Κίναν νὰ σοῦ ἀναζητήσω κανὲν πολύτιμον χειρόγραφον εἰς καμμίαν παγόδαν, μὲ κίνδυνον μαστιγώσεως;

— Συλλογίζεσαι μόνον πῶς νὰ ἐξοφλήσῃς, Γαετάνε. Ἀγάπα με ὀλίγον καὶ μ' ἐξοφλεῖς χιλιάκις.

— Σ' ἀγαπῶ ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς, ἀπήντησεν ἐντόνως ὁ δοὺξ ἐναγκαλιζόμενος αὐτόν, καὶ κλαίω, βλέπεις, ὡς παιδίον. Ἔλα τόρα, δός με καὶ σὺ ὀλίγην ὑπόληψιν. Θὰ διορθωθῶ, εἶμαι νέος ἀκόμη, τί διάβολον! Τριάκοντα ἓξ ἐτῶν ὅταν εἶνε κανείς, δὲν εἶνε ἀκόμη χαμένος! Τριμμένος μόνον ὀλίγον. Τόρα θὰ τακτοποιηθῶ, ἀφοῦ μάλιστα εἶνε ἀνάγκη. Τόσον τὸ καλλίτερον! Θ' ἀποκτήσω πάλιν τὴν ὑγείαν μου, τὴν νεότητά μου. Θὰ ὑπάγω νὰ περάσω τὸ θέρος εἰς τὴν ἐξοχὴν μὲ τὴν μητέρα μου καὶ μαζύ σου. Θὰ σᾶς διηγοῦμαι ἀνέκδοτα... Θὰ σᾶς κάμω νὰ γελᾶτε... νὰ ἰδῇς. Ἔλα, ἔλα... νὰ κάμωμεν σχέδια... βοήθησέ με ν' ἀνεγερθῶ, παρηγόρησέ με,... διότι,... τί νὰ σοῦ εἰπῶ, δὲν ἠξεύρω ποῦ εὑρίσκομαι, καὶ εἶμαι πολὺ δυστυχής!

Ὁ μαρκήσιος εἶχεν ἤδη παρατηρήσει, χωρὶς νὰ φανῇ, ὅτι τὰ πρὸ μιᾶς ὥρας πρόχειρα ὅπλα εἶχον ἐξαφανισθῇ. Εἶχε δὲ ἄλλως ἀναγνώσει ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ ἀδελφοῦ του τὴν φοβερὰν κρίσιν ἣν εἶχεν ὑποστῇ, κ' ἐγνώριζεν ὅτι τὸ ἠθικὸν αὐτοῦ θάρρος δὲν ὑπερέβαινε πᾶσαν δοκιμασίαν.

— Ἐνδύσου, τῷ εἶπε, κ' ἔλα νὰ προγευματίσῃς μαζύ μου. Θὰ ὁμιλήσωμεν καὶ θὰ πλάσωμεν ὡραῖα σχέδια περὶ τοῦ μέλλοντος. Τίς οἶδε μὴ σὲ πείσω, ὅτι εἰς μερικὰς περιστάσεις ἀρχίζει τις νὰ πλουτῇ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν γείνῃ πτωχός.

Ε'

Ὁ μαρκήσιος ἀπήγαγε τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλώνης, ὅπερ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἦτο θαυμάσιος ἀγγλικὸς κῆπος, ἀλλ' ἄλσος πλῆρες σκιᾶς καὶ μυστηρίου. Ἦσαν αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ Ἀπριλίου, ὁ καιρὸς ἦτο θαυμάσιος, ὑπὸ τὰς λόχμας ἐφύοντο ἄφθονα τὰ ἴα καὶ

Digitized by Google

μυριάδες αἰγιθαλῶν ἐφλυάρουν ἤδη περὶ τοὺς νεοθαλεῖς βλαστούς, ἐνῷ αἱ κίτριναι χρυσαλλίδες τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ ἔαρος ἐφαίνοντο, ἔκ τε τοῦ σχήματος καὶ τοῦ χρώματος καὶ τῆς πτήσεως αὐτῶν, ὡς νέα φύλλα φερόμενα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου.

Ὁ μαρκήσιος ὑπετίθετο ὅτι ἔτρωγε συνήθως οἴκοι. Πράγματι ὅμως δὲν ἔτρωγεν, ὡς ἐννοοῦσιν οἱ γαστρίμαργοι τὴν λέξιν. Ἐγεύετο ἁπλούστατόν τι φαγητόν, ὅπερ κατέπινε ταχέως, χωρὶς ν' ἀποσπᾷ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τοῦ παρ' αὐτῷ ἀνοικτοῦ βιβλίου. Τὴν λιτότητα δὲ αὐτὴν ὑπηγόρευε καὶ αὐστηρᾶς οἰκονομίας νόμος, καθότι οὐδὲν περιττὸν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῆς τραπέζης του ὁ μαρκήσιος, ἵνα παρατίθεται ἡ τῆς μητρός του ἄφθονος καὶ ἐκλεκτή.

Ἐπιθυμῶν νὰ κρύψῃ τὴν θέσιν του ταύτην εἰς τὸν ἀδελφόν του φοβούμενος δὲ μᾶλλον μὴ τὸν λυπήσῃ διὰ τῆς θέας τῆς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ κρατούσης σκληραγωγίας, ἔφερεν αὐτὸν εἰς ἓν τῶν ἑστιατορίων τοῦ δάσους, καὶ παρήγγειλεν εὐπρόσωπον ἄριστον, ἀναλογιζόμενος ὅτι θὰ ἠγόραζε βιβλία τινὰ ὀλιγώτερα καὶ θὰ ἐφοίτα ἐν ἀνάγκῃ εἰς τὰς δημοσίας βιβλιοθήκας, ἀπαράλλακτα ὡς πένης τις λόγιος. Τὸν μαρκήσιον οὐδόλως ἐλύπουν οὐδ' ἐτρόμαζον ὁσαιδήποτε μικραὶ τοιαῦται θυσίαι. Οὐδ' αὐτὴν τὴν εὐπαθῆ ὑγείαν του ἐσυλλογίζετο, εἰς ἣν ὁ καθιστικὸς βίος ὑπηγόρευεν ἄνεσιν καὶ ὑλικὴν εὐμάρειαν. Ἠσθάνετο ἑαυτὸν εὐτυχῆ ὅτι εἶχεν οἰκειωθῆ πρὸς τὸν Γαετάνον καὶ ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν στοργὴν αὐτοῦ. Οὗτος δέ, ὅστις ἦτο πάντοτε ὠχρὸς καὶ νευρικῶς τεταραγμένος, συνῆλθε βαθμηδὸν ἐκ τῆς πνοῆς τῆς ἐαρινῆς αὔρας, ἥτις εἰσέπνεεν ἐλευθέρως διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου. Τὸ πρόγευμα ἔφερε μετὰ μικρὸν εἰς ἰσοζύγιον τὰς ψυχικάς του δυνάμεις, διότι ἦτο φύσις ῥωμαλέα, ἀνίκανος νὰ ὑποστῇ οἱανδήποτε ὑλικὴν στέρησιν, ἡ δὲ μήτηρ του, ἥτις εἶχεν ἀξιώσεις τινὰς συγγενείας πρὸς τὴν πρώην βασιλεύουσαν οἰκογένειαν, ἔλεγε μετά τινος ματαιότητος, ὅτι ὁ δοὺξ εἶχε τὴν λαμπρὰν ὄρεξιν τῶν Βουρβώνων.

Μετὰ μίαν ὥραν ὁ δοὺξ ὑπῆρξε χαριέστατος πρὸς τὸν ἀδελφόν του, ἐφάνη δηλαδὴ πρὸς αὐτόν, τότε πρῶτον ἐπὶ ζωῆς του, τοσοῦτον ἐράσμιος καὶ ἀνεπιτήδευτος ὅσον ἦτο πρὸς πάντας. Οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνθρωποι εἶχον ἴσως ἐνίοτε μαντεύσει ἀλλήλους, χωρὶς ὅμως ποτὲ νὰ ἐννοηθῶσι, καὶ οὐδέποτε βεβαίως εἶχον ἐξετάσει ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Ὁ μαρκήσιος ἐκ δειλίας, ὁ δοὺξ ἐξ ἀδιαφορίας. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὁ δοὺξ ᾐσθάνθη ἀληθῶς τὴν ἀνάγκην νὰ γνωρίσῃ τὸν ἄνδρα, ὅστις πρὸ μικροῦ εἶχε σώσει τὴν τιμήν του καὶ ἐξησφάλιζε τὸ μέλλον του. Τὸν ἠρώτησε λοιπὸν μετὰ τῆς οἰκειότητος ἐκείνης, ἥτις οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχε προσεγγίσει τοὺς δύο ἀδελφούς.

— Ἐξήγησέ μου τὴν εὐτυχίαν σου, τῷ εἶπε, διότι εἶσαι εὐτυχής, σύ· δὲν σὲ ἤκουσα τοὐλάχιστον ποτὲ νὰ παραπονηθῇς.

Ἡ ἀπάντησις τοῦ μαρκησίου τὸν ἐξέπληξε μεγάλως.

— Ἡ γενναιότης μου, τῷ εἶπε, δὲν ἔχει ἄλλην ἐξήγησιν ἢ τὴν ἀφοσίωσίν μου πρὸς τὴν μητέρα μου καὶ τὴν ἀγάπην μου πρὸς τὴν σπουδήν· Εὐτυχίαν οὐδέποτε εἶχα οὔτε θὰ ἔχω ποτέ. Αὐτὸ δὲν ἦτο ἴσως πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ σοῦ εἰπῶ, διὰ νὰ σὲ προσελκύσω εἰς τὸν ἤρεμον καὶ μονήρη βίον. Ἀλλὰ θὰ ἐθεώρουν ἁμάρτημα νὰ μὴ φανῶ εἰλικρινὴς πρὸς σέ· ἄλλως δέ, δὲν θέλω καὶ νὰ μ' ἐκλάβῃς ὡς σχολαστικὸν τῆς ἀρετῆς, μολονότι μοῦ κατηγόρησες κάπως αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα.

— Ἀλήθεια· καὶ εἶχον ἄδικον, τὸ βλέπω. Ἀλλὰ πῶς καὶ διατί εἶσαι δυστυχής, πτωχέ μου ἀδελφέ; Ἠμπορεῖς νὰ μοῦ τὸ εἰπῇς;

— Ὄχι νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ· νὰ σοῦ τὸ ἐμπιστευθῶ θέλω. Ἠγάπησα.

— Σύ; ἠγάπησες γυναῖκα; καὶ πότε;

— Πρὸ πολλοῦ, καὶ τὴν ἠγάπησα ἐπὶ πολύ.

— Καὶ δὲν τὴν ἀγαπᾷς πλέον;

— Δὲν ὑπάρχει πλέον.

— Ἦτο ὕπανδρος;

— Ναί· καὶ ὁ σύζυγός της ζῇ ἀκόμη. Μοῦ ἐπιτρέπεις νὰ μὴ σοῦ τὴν ὀνομάσω.

— Θὰ ἦτον ἐντελῶς περιττόν· ἀλλά... θὰ παρηγορήθῃς βέβαια;

— Δὲν ἠξεύρω· ἕως τώρα δὲν τὸ κατώρθωσα.

— Ἀπέθανε πρὸ πολλοῦ;

— Πρὸ τριῶν ἐτῶν.

— Καὶ σὲ ἠγάπα πολύ;

— Ὄχι!

— Πῶς, ὄχι;

— Μὲ ἠγάπα ὅσον ἠμπορεῖ ν' ἀγαπήσῃ μία γυνή, ἥτις οὔτε δύναται οὔτε θέλει νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της.

— Ἆ, μπᾶ! αὐτὸ δὲν εἶνε λόγος. Τοὐναντίον τὰ ἐμπόδια ὑποθάλπουν τὸ πάθος.

— Ἀλλὰ καὶ τὸ κατατρίβουν. Εἶχε βαρυνθῆ ν' ἀπατᾷ κ' ἑπομένως νὰ πάσχῃ. Ὁ φόβος μόνον ὅτι θὰ μ' ἔφερεν εἰς ἀπελπισίαν τὴν ἐμπόδιζε νὰ διακόψῃ πᾶσαν σχέσιν μαζύ μου· ἐγὼ δὲν εἶχα γενναιότητα· τοιουτοτρόπως δὲ ἀπέθανεν ἐκ τῆς πάλης ἐκείνης... κ' ἐγὼ πταίω.

— Διόλου, διόλου! τί εἶν' αὐτὰ τὰ ὁποῖα φαντάζεσαι πρὸς βάσανόν σου;

— Δὲν φαντάζομαι τίποτε, καὶ ἡ λύπη μου εἶνε ἀθεράπευτος, ὡς εἶνε ἀσυγχώρητον τὸ ἁμάρτημά μου. Θὰ ἴδῃς· εἰς μίαν τῶν περιπαθῶν ἐκείνων στιγμῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ἐπιθυμεῖ τις, ἐναντίον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, νὰ ἰδιοποιηθῇ οὕτως εἰπεῖν αἰωνίως τὸ ἀγαπώμενον ὄν, κατέστησα αὐτήν... μητέρα. Μοῦ ἔδωκεν υἱόν, τὸν

Digitized by Google

ὁποῖον ἔσωσα, ἔκρυψα, καὶ ὁ ὁποῖος ζῇ. Ἀλλ' ἐκείνη, μὴ θέλουσα νὰ γεννήσῃ ὑποψίας, ἀνεφάνη εἰς τὸν κόσμον εὐθὺς τὴν ἐπαύριον τοῦ τοκετοῦ. Ἦτο ὡραία καὶ ζωηρά· ὡμίλει κ' ἐπεριπάτει μ' ὅλον της τὸν πυρετόν, ἀλλά... μετὰ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας ἀπέθνησκε! Οὐδεὶς ποτε ὑπωπτεύθη τίποτε. Ἐθεωρεῖτο γυνὴ αὐστηροτάτων ἠθῶν...

— Γνωρίζω ποία εἶνε. Ἡ κυρία Γ...

— Ναί. Σὺ μόνος εἰς τὸν κόσμον ἠξεύρεις αὐτὸ τὸ μυστικόν.

— Ὦ! ἔσο ἥσυχος. Ἡ μητέρα δὲν ὑποπτεύεται...

— Τίποτε.

Ὁ δοὺξ ἐσίγησεν ἐπί τινας στιγμάς, εἶτα εἶπε στενάζων:

— Πτωχέ μου ἀδελφέ! τὸ παιδίον αὐτό, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει καὶ τὸ ὁποῖον ἀγαπᾷς πιθανῶς...

— Βεβαίως.

— Τὸ κατέστρεψα καὶ αὐτό!

— Τί σημαίνει. Ἀρκεῖ νὰ μάθῃ νὰ ἐργάζεται, νὰ γείνῃ ἀνήρ, καὶ ἄλλην ἐπιθυμίαν δι' αὐτὸ δὲν ἔχω. Δὲν ἠμπορῶ ποτὲ νὰ τὸ ἀναγνωρίζω ἐπισήμως, καὶ οὐδὲ θέλω νὰ τὸ ἔχω πλησίον μου ἐπί τινα ἔτη. Εἶνε πολὺ ἀδύνατον, καὶ τὸ ἀνατρέφω εἰς τὴν ἐξοχήν, ὑπὸ χωρικῶν. Πρέπει ν' ἀποκτήσῃ ῥώμην φυσικήν, τὴν ὁποίαν ποτέ μου δὲν εἶχα, καὶ δι' αὐτὸ ἴσως δὲν εἶχα καὶ ἠθικὴν δύναμιν. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ κύριος Γ... τὴν τελευταίαν στιγμήν, ἐξ ἑνὸς ἀπερισκέπτου λόγου τοῦ ἰατροῦ, ὑπώπτευσε τὸ πρᾶγμα. Δὲν πρέπει λοιπὸν ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ φανῇ πλησίον μου ἓν παιδίον, τοῦ ὁποίου ἡ ἡλικία θὰ συνέπιπτε μὲ τὸ ὀλέθριον συμβάν. Βλέπεις, ἀδελφέ,... οὔτε εἶμαι, οὔτε δύναμαι νὰ ἦμαι εὐτυχής.

— Αὐτὸ λοιπὸν τὸ πάθος σ' ἐμπόδισε νὰ νυμφευθῇς;

— Εἶχον ὁρκισθῇ νὰ μὴ νυμφευθῶ ποτέ μου.

— Τώρα ὅμως πρέπει νὰ τὸ σκεφθῇς.

— Σὺ μοῦ συμβουλεύεις τὸν γάμον;

— Ἐγώ, διατί ὄχι; Δὲν περιφρονῶ ἐγὼ τὸν γάμον, ὡς νομίζεις. Ἐκήρυξα τὴν ἀντιπάθειαν αὐτήν, διὰ ν' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὸν κόπον νὰ ζητήσω γυναῖκα, ὅτε εἶχα ἀκόμη ἡλικίαν νὰ τὴν ἐκλέξω. Ἀφοῦ κατεστράφην οἰκονομικῶς, τὸ πρᾶγμα ἔγεινεν, ἐννοεῖς, ἀκόμη δυσκολώτερον. Ἡ μήτηρ μου δὲν θὰ μοῦ ἐπέτρεπε ποτὲ νὰ δεχθῶ περιουσίαν χωρὶς ὄνομα. Ἐπειδὴ δ' ἐγὼ ὄνομα μόνον ἔχω, μόνον περιουσίαν θὰ ἠδυνάμην ν' ἀξιώσω. Γνωρίζεις ὅτι, ὅσον ἐλεεινὸς καὶ ἂν ἦμαι, δὲν ἠθέλησα ποτὲ νὰ προσβάλω τὰς ἰδέας τῆς μητρός μου. Εἶδα λοιπὸν ταχέως ἐλαττουμένας τὰς πιθανότητας τοῦ νὰ νυμφευθῶ, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ὁμιλοῦμεν θὰ εἶχα τὴν χειρίστην ἰδέαν περὶ οἱασδήποτε κόρης ἢ χήρας, πλουσίας κἄπως ἢ ἀπὸ γένος, ἥτις θὰ μὲ ἤθελε. Θὰ εἶχα τὴν πεποίθησιν, ὅτι διὰ νὰ δεχθῇ ἓν κάθαρμα ὡς ἐγώ, θὰ ἔχῃ βεβαίως κανένα μυστηριώδη καὶ σκότιον λόγον. Ἀλλ' ἡ ἰδική σου θέσις, Οὐρβανέ, εἶνε ἄλλη. Κατέστησα τὴν θέσιν σου μετρίαν... σ' ἔκαμα ἴσως πτωχόν. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν βλάπτει διόλου τὴν προσωπικήν σου ἀξίαν. Ἀπεναντίας μάλιστα τὴν αὐξάνει δι' ὅσους μάθουν τὴν αἰτίαν τῆς οἰκονομικῆς σου στενοχωρίας. Διόλου λοιπὸν ἀπίθανον νὰ σ' ἐκτιμήσῃ καὶ νὰ σ' ἀγαπήσῃ κόρη τις ἁγνή, εὐγενὴς καὶ πλουσία. Μοῦ φαίνεται μάλιστα ὅτι ἀρκεῖ νὰ φανῇς καὶ νὰ τὸ θελήσῃς.

— Ὄχι,... ὅπου φανῶ βλάπτομαι. Ὁ κόσμος μὲ παραλύει, καὶ ἡ φήμη μου ὡς σοφοῦ μὲ ζημιοῖ μᾶλλον ἢ μὲ ὠφελεῖ. Ὁ κόσμος δὲν ἐννοεῖ, πῶς ἄνθρωπος γεννηθεὶς διὰ τὸν κόσμον δὲν προτιμᾷ αὐτὸν παντὸς ἄλλου πράγματος. Ἔπειτα, βλέπεις, μοῦ εἶνε καὶ ἀδύνατον νὰ θελήσω ν' ἀγαπήσω. Ἔχω πολὺ μαύρην καὶ πολὺ βεβαρημένην τὴν καρδίαν.

— Ἀλλὰ διατί νὰ κλαίῃς τόσον καιρὸν μίαν γυναῖκα, ἡ ὁποία δὲν ἠθέλησε νὰ εὐτυχήσῃ ἐκ τῆς ἀγάπης σου;

— Τὴν ἠγάπων, ἐγώ. Καὶ ἀγαπῶν αὐτὴν ἠγάπων ἴσως τὸν ἔρωτά μου. Δὲν εἶμαι ἀπὸ τὰς ἀειθαλεῖς φύσεις, αἵτινες ἀναθάλλουσι πάντοτε τὸ ἔαρ. Πᾶν ἀτύχημα ἀνορύσσει φοβερὰν ἄβυσσον ἐντός μου.

— Ἀναγινώσκεις καὶ σκέπτεσαι περισσότερον τοῦ δέοντος.

— Ἴσως. Ἔλα εἰς τὴν ἐξοχήν, ἀδελφέ μου. Μὲ τὸ ὑπεσχέθης· θὰ μὲ βοηθήσῃς, θὰ μοῦ κάμῃς καλόν. Ἔρχεσαι; Ἔχω ἀληθῶς ἀνάγκην φίλου καὶ δὲν ἔχω φίλον. Πάθος βωβὸν ἀπερρόφησεν ὅλην μου τὴν ζωήν. Ἡ ἀγάπη σου θὰ μὲ ἀνανεώσῃ.

Ὁ δοὺξ συνεκινήθη βαθύτατα ἐκ τῆς γλυκείας ἐκείνης καὶ ἀφελοῦς οἰκειότητος τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἀνέμενε διδαχάς, συμβουλάς, παρηγορίας, αἵτινες θὰ ἔφερον αὐτὸν εἰς τὴν θέσιν ἀνθρώπου ἀδυνάτου ἐνώπιον ἀνθρώπου ἰσχυροῦ. Ἔβλεπε δὲ τοὐναντίον ὅτι παρ' αὐτοῦ ἐζήτει ὁ Οὐρβανὸς ἰσχὺν καὶ συμπάθειαν. Εἴτε ἐξ ἀνάγκης ἀληθοῦς, εἴτε ἐξ ἄκρας ἁβρότητος ἔπραττεν οὕτω ὁ μαρκήσιος, ὁ δοὺξ εἶχεν ἀρκετὴν εὐφυΐαν ἢ ὥστε νὰ μὴ παρατηρήσῃ τὴν ἀμοιβαίαν ταύτην ἐναλλαγὴν τῆς θέσεώς των. Ἐξεδήλωσε λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ζωηροτάτην στοργήν, τρυφερωτάτην ἀγάπην, καὶ ἀφοῦ συνωμίλησαν ὅλην τὴν μετὰ μεσημβρίαν περιπατοῦντες ἐν τῷ δάσει, οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐπέβησαν ὀχήματος ἵν' ἀπέλθωσι νὰ γευματίσωσι παρὰ τῇ μητρί των.

(Ἕπεται συνέχεια).

Πολὺ ὁμοιάζει ὁ βίος ἡμῶν μὲ τὸν οἶνον, ὅστις, ὅταν εἰς τὸ τέλος ὑπολειφθῇ ὀλίγος, γίνεται ὄξος.

Digitized by Google

ΚΩΜΟΙ ΚΑΙ ΚΩΜΑΖΟΝΤΕΣ

Ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων νυκτῶν τοῦ Μαΐου, ἂν καὶ πρὸ πολλοῦ εἶχον παρέλθει τὰ μεσάνυκτα, ἐβασανιζόμην κακῇ μοίρᾳ ἄγρυπνος ἐπὶ τῆς κλίνης μου ὑπὸ ἀνιλέων βασανιστῶν, τῶν ἐπὶ τοῦ στρώματός μου θερινῶν ἐντόμων καὶ τῶν ὑπὸ τὰ παράθυρά μου θερινῶν κωμαστῶν, καὶ τούτων καὶ ἐκείνων ζώων ἀνηκόντων εἰς διάφορα γένη, ἀλλ' οὐσιώδεις ὁμοιότητας ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, τὴν κατὰ τὰς νύκτας τοῦ θέρους ἐμφάνισιν, τὴν στέρησιν τοῦ ὕπνου, καὶ τὴν δυσχερῆ ἐξάλειψιν, μόλις κατορθουμένην διὰ δραστηρίων φαρμάκων. *Κῶμος* δὲ καὶ *κωμάζοντες* εἶνε τὰ ὀνόματα, δι' ὧν ἀνάγκη νὰ τιτλοφορηθῶσιν ὡς ὑπὸ ἄλλων καὶ ὑπ' ἐμοῦ καὶ τὸ ἔγκλημα καὶ οἱ ἐγκληματίαι τῆς ἐν λόγῳ νυκτός. Ἴσως ἄλλη τις λέξις ἠδύνατο ἁρμοδιώτερον νὰ ὁρίσῃ ἀμφότερα, καθ' ὃ ἀκριβέστερον ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὰ πράγματα καὶ ὑπὸ πάντων καταληπτή· ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι ἀνήκω εἰς τοὺς λατρεύοντας τὰς λέξεις εἰδωλολατρικῶς, ἐν τῷ ὑλικῷ αὐτῶν κάλλει, οὐκ οἶδα δὲ τίνα δύσηχον ἀσχημίαν ἀναδίδει δι' ἐμὲ ἡ παραμεμορφωμένη καὶ ξενικὴ *πατινάδα*. Ὑπάρχουσιν ὅμως πλεῖσται λέξεις ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς ἀρχαίας ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν, αἵτινες διασώζουσι μὲν ἅπασαν τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν ἀκεραιότητα, ἀλλ' ἢ κατήντησαν ἁπλᾶ μεταφορικὰ κοσμήματα, ἢ τὰ ὑπ' αὐτῶν ἐκδηλούμενα οὐδόλως ἢ λίαν ἀτελῶς ἀναλογοῦσι πρὸς τὰς ἰδέας ἢ τὰ πράγματα τὰ ὑπ' αὐτῶν σημαινόμενα ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν δευτέρων ὑπάγεται καὶ ἡ λέξις *κῶμος*. Ὁποίας παραστάσεις διανοίγει εἰς τὸ πνεῦμα ὁ κῶμος τῶν ἀρχαίων, καὶ ὁποῖοι εἶνε οἱ κῶμοι τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Ἐντεῦθεν μὲν νυκτερινὰ μελῳδήματα, συνήθως πρὸς τοὺς ἤχους κιθάρας ἢ ἁρμονίου ἁρμοζόμενα, μονότονον θρηνολογικὸν χαρακτῆρα ἔχοντα, καὶ ὅταν ἔτι ἁρμονικῶς καὶ φιλοκάλως ἐκτελῶνται, ἀπειρόκαλοι *ἀμανέδες* ἢ ξενότροποι *καντάδαι*, ὑπὸ νυκτοβίων πλανήτων ὡς ὑπὸ φασμάτων ᾀδόμενα.

Ἐντεῦθεν δὲ πανηγύρεις, αἵτινες ἐν πλήρει φωτὶ καὶ φρενητιώδει φαιδρότητι ἄγονται κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Διονύσου φερόμεναι ἀνὰ τὰς ὁδούς, ὑπὸ τῶν φαλλοφόρων καὶ μετημφιεσμένων κωμαστῶν ἐν ἀτάκτῳ ὀρχήσει καὶ θορυβώδει ᾠδῇ, ὑπὸ τὴν συνοδείαν τοῦ ταραχώδους Φρυγίου αὐλοῦ, ἢ εὐπρεπέστεροι καὶ σεμνότεροι χοροί, ἐν οἷς ψάλλονται τὰ ἐπινίκεια τοῦ Πινδάρου. Πιστότατον μέτρον τῆς διαφόρου φύσεως τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος δηλουμένων πραγμάτων δύναται νὰ παράσχῃ ἡμῖν ἡ *Πατινάδα*, ᾀσμάτιον νεωτέρου Ἕλληνος ποιητοῦ, ἐν πάσαις ταῖς ἀνθολογίαις ἀπαντῶν, καὶ ὁ περιγραφόμενος κῶμος ἐν τῇ *Ἡρακλέους Ἀσπίδι*, ποιήματι τοῦ Ἡσιόδου. Δυστυχῶς δὲν ἔχομεν ἤδη ὑπ' ὄψιν τοὺς ὀλίγους στίχους τῆς *Πατινάδας*· ἀλλ' ἡ εἰκὼν ἐν αὐτοῖς, καθ' ὅσον ἐνθυμούμεθα, εἶνε μελαγχολικὴ καὶ ἀμαυρά· ὁ ποιητὴς «ὑγρὸν ἀπὸ τὰ δάκρυα ἀφῆκε προσκεφάλι» καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἀπολαύσῃ τοῦ εὐεργετικοῦ ὕπνου καὶ δεινῶς ὑπὸ τοῦ ἔρωτος νυσσόμενος, καταφεύγει ὑπὸ τὸν οἶκον τῆς ἐρωμένης καὶ τραγουδεῖ τὸν πόνον του, καὶ μονῳδεῖ λυρικῶς, δακρύων, στενάζων, καὶ θανατιῶν. Ἀλλ' ἐν τοῖς ἁπλοῖς ἐπικοῖς στίχοις τοῦ μεγάλου ἀοιδοῦ τῆς ἀρχαιότητος ὁποία λάμψις ἐν τῇ εἰκόνι καὶ πλοῦτος χρωμάτων καὶ ποικιλία καὶ εὐρύτης καὶ ἄφατος ἱλαρότης! Ὁ περιγραφόμενος κῶμος συνοδεύει γαμικὴν πομπήν, χωροῦσαν ὑπὸ τὸ ἄπλετον σέλας τῶν δᾴδων, τὰς ἐξ ἁπαλῶν στομάτων λιγυρὰς αὐδὰς τῶν συρίγγων, ἐξ ὧν ταράσσεται πέριξ ἡ ἠρεμοῦσα ἠχώ, χοροῦ ἱμερόεντος ἑπομένου καὶ φορμίγγων κρουομένων·

> Ἔνθεν δ' αὖθ' ἑτέρωθε νέοι κώμαζον ὑπ' αὐλοῦ·
> τοίγε μὲν αὖ παίζοντες ὑπ' ὀρχηθμῷ καὶ ἀοιδῇ,
> τοίγε μὲν αὖ γελόωντες, ὑπ' αὐλητῆρι ἕκαστος
> πρόσθ' ἔκιον...

Πρὸς τοὺς Ἡσιοδείους κωμαστὰς στενότερον προσεγγίζουσιν οἱ τῶν ἡμετέρων γαμηλίων τελετῶν *συμπέθεροι*, οἱ ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν ἐγχωρίων ὀργάνων περιφερόμενοι καὶ πανηγυρίζοντες, ἐλάχιστα ὅμως καὶ αἱ τὰς νυκτερινὰς ἠχοῦς συνταράσσοντες καὶ τοὺς κύνας ἐξεγείροντες καὶ τοὺς κοιμωμένους βασανίζοντες καὶ τὰς γειτονίας ἀναστατοῦντες ἀδιάκριτοι, οἵτινες κατὰ τὴν ἐν λόγῳ, ὡς καὶ κατὰ πᾶσαν σχεδὸν νύκτα, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ εὐαρεστήσωσιν εἰς τὰ πέριξ ἐντυγχάνοντα τρυφερὰ ὦτα καὶ συγκινήσωσι παρθενικὰς καρδίας, ἀφαιροῦσι τὴν ἡσυχίαν ὁλοκλήρου συνοικίας, οὐδενὸς κλητῆρος ἀναλαμβάνοντος νὰ μεταστρέψῃ αὐτοὺς εἰς τὴν πραγματικότητα... τῶν ἀστυνομικῶν ὑπογείων, ἐν ἀνάγκῃ.

Ὁ Ῥουσσῶ, ζῶν εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν οἱ κῶμοι καὶ οἱ κωμάζοντες διετέλουν ἐν ἀκμῇ ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, ἔνθα σήμερον διατελοῦσιν ἐν καταπτώσει, γράφει που ὅτι «ἡ νυκτερινὴ σιωπή, ἀφαιροῦσα πάντα περισπασμόν, καθιστᾷ πολυτιμοτέραν καὶ ἡδυπαθεστέραν τὴν μουσικήν.» Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐν Ἀθήναις ἡ νυκτερινὴ σιωπὴ καθιστᾷ ἐπαισθητοτέραν καὶ ἀηδεστέραν τὴν ἀμουσίαν τῶν νυκτίων κιθαρῳδῶν, τῶν ὁποίων συνήθως αἱ ᾠδικαὶ συμφωνίαι ἐμποιοῦσι τὴν αὐτὴν τέρψιν εἰς τὸ πνεῦμά μου οἵαν καὶ τὰ καθ' ἑκάστην ἀπόκρεων αὐτοσχεδιάσματα τοῦ ποιητοῦ τοῦ κάρρου καὶ αἱ τοιχογραφίαι τῶν καπηλείων παρ' ἡμῖν, εἴτε ἐκτελοῦσιν ἀρρύθμως δημοτικόν τι ἑπτανήσιον ᾆσμα, εἴτε παρῳδοῦσι κατατριβέντα ἦχον ἰταλικοῦ μελοδράματος, εἴτε ἀνατολικήν τινα θρηνῳδίαν ἐξερεύγονται, ἥτις δύναται καὶ ἐκείνη τεχνηέντως ἀποδιδομένη, νὰ συγ-

Digitized by Google

κινήσῃ καὶ εὐαρεστήσῃ, μὲ ὅλην τὴν πρὸς ταύτας περιφρόνησιν ἡμῶν τῶν παντοιοτρόπως πειρωμένων νὰ ἐπιδεικνύωμεν ἐξευρωπαϊσθεῖσαν τὴν φιλοκαλίαν μας. Καὶ οἱ νυκτερινοὶ κῶμοι δύνανται νὰ συγκατααχθῶσι μετ' ἐκείνων, ἅτινα ὅπως ἐπιτύχωσι τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν, δὲν ἐπιδέχονται μετριότητα. Ἐνίοτε, εἶνε ἀληθές, ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς νυκτὸς γλυκυτάτη, καὶ ὑπερτέρα τῶν συνήθων κώμων, μελῳδία τις ἀνυψουμένη μέχρι τοῦ ὑμετέρου κοιτῶνος πληροῖ καὶ καθηδύνει τὰ βάθη τοῦ ὕπνου σας· καὶ ἤ, κατὰ τὸν ὡραῖον στίχον τοῦ Οὐγγώ, ἔχετε κεκλεισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀνοιγμένα τὰ ὦτα εἰς τὸν ἡδὺν θόρυβον μὴ κοιμώμενοι ἢ δι' ὕπνου διαφανοῦς, ἢ τὸ ᾆσμα ἐκεῖνο μετασχηματίζεται ἐν ὑμῖν εἰς τερψίθυμον εὐδαιμονίας ὄνειρον, ἢ ἀποτινάσσοντες τὴν νάρκην τοῦ Μορφέως, βυθίζεσθε, ἐξεγειρόμενοι, εἰς τοῦ ᾄσματος τὴν νάρκην, καὶ ἀναπολεῖτε ἐν τῇ μυστηριώδει ὥρᾳ τῆς καθευδούσης σαρκὸς καὶ τῆς ἐγρηγορούσης ψυχῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῶν ὀνείρων καὶ τὰ κύματα τῶν ᾀσμάτων ὅ,τι βαθύτερον καὶ τιμαλφέστερον ἐγκλείετε ἐν τῇ καρδίᾳ, τὴν πατρίδα, τὴν μητέρα, τὴν ἀγάπην σας, παλαιοὺς καιρούς, παιδικὰ παιγνίδια, μίαν φιλοδοξίαν, μίαν ἀφοσίωσιν, καὶ τόσα, καὶ τόσα... Ἀλλ' εἶνε τοσούτῳ σπάνιοι ἐν Ἀθήναις φιλότεχνοι κωμασταὶ γινώσκοντες νὰ τηρῶσιν ἄσπιλον τὴν ποίησιν τοῦ νυκτίου κώμου! Ἀντ' αὐτῶν δὲ διατρέχουσι νύκτιοι τὰς ἀγυιὰς χυδαῖοι τῶν ὤτων σπαράκται, καὶ συνηθέστατα αἱ Ἀθηναϊκαὶ ἐφημερίδες δημοσιεύουσιν, ἐν ὀνόματι τῶν κατοίκων τῆς δεῖνα συνοικίας, παρακελεύσεις καὶ διαμαρτυρήσεις πρὸς τὴν ἀστυνομίαν, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὰς ἐν ὀνόματι τῆς ἁρμονίας ἀναστατουμένας νύκτας των.

Ἐν Ἑλλάδι, ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου, τῆς κατ' ἐξοχὴν χώρας τῶν ᾀσμάτων, οὐδέποτε διεδραμάτισαν οἱ κῶμοι σημαντικὸν μέρος ὡς ἔτι καὶ νῦν ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, ὡς πάλαι ποτὲ ἐν Γερμανίᾳ. Ἐν Ἱσπανίᾳ οἱ ψάλλοντες ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς ὡραίας των, ἀνέμενον ὡς τεκμήριον τοῦ εὐπροσδέκτου τοῦ ᾠδικοῦ θυμιάματος αὐτῶν νὰ ἴδωσι καταπίπτον πρὸ τῶν ποδῶν των ἓν ῥόδον· ἀλλ' οὐχὶ σπανίως διέκοπτε τὸ ᾆσμά των ἡ ἀκωκὴ Τολεδικοῦ ἐγχειριδίου. Ἡ Ἰταλία δὲν ἐλησμόνησεν ἔτι τὸν τὸν τύπον τοῦ *bravo*, τοῦ φιλοτέχνου δορυφόρου ἑκάστου κωμαστοῦ, ὅστις οὐχὶ σπανίως πωλούμενος εἰς τὸν ἀντίζηλον τοῦ κυρίου του, ἔδιδε τὸ σύνθημα τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως, καὶ οὕτως αἱ ποιητικαὶ *σερενάδαι* κατέληγον εἰς αἱματηρὰς ῥήξεις. Ἀλλ' ἐν ταῖς ἄνω μεσημβριναῖς χώραις ἔχουσιν αὗται ῥιζώσει ἐν τοῖς ἤθεσι τῶν κατοίκων. Ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἤρξατο ἡ ταχεῖα ἐπίδοσις αὐτῶν ἐν Γερμανίᾳ, ἔκτοτε δὲ χρονολογοῦνται οἱ φωνητικοὶ κῶμοι οἱ ἐκ τριφωνιῶν, τετραφωνιῶν καὶ πενταφωνιῶν συγκείμενοι. Ἀλλὰ περιέργως ἅμα τῇ ἀρξαμένῃ προόδῳ αὐτῶν προσέκρουσαν ἐναντίον δεινοῦ πολεμίου, τοῦ ἐπιφανοῦς ἱεροκήρυκος τοῦ Στρασβούργου Geiler, ὅστις ἐν ταῖς διδαχαῖς αὐτοῦ καταμέμφεται πικρῶς τῶν κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἕξεων τῶν κωμαζόντων. Τὰ μέρη ταῦτα τῶν διδαχῶν του διηρμηνεύθησαν ἀρκετὰ κωμικῶς ἐν εἰκονογραφίαις αἵτινες συνοδεύουσιν ἀρχαίαν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ ἱεροκήρυκος. Οὕτως εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν οἱ νεανίαι κωμασταὶ ὡπλισμένοι διὰ κιθαρῶν καὶ λαγούτων ἵστανται κεχηνότες καὶ ψάλλοντες πρὸ θύρας κεκλεισμένης, ἧς ὑπέρκειται θυρίς. Ἐκ ταύτης προφαίνεται τῶν ὀνείρων καὶ ᾀσμάτων αὐτῶν ἡ κόρη ἡμίγυμνος, ἐν τῷ ἀμφιβόλῳ ἀμφιεσμῷ τῆς νυκτός, κρατοῦσα ἐν τῇ χειρὶ ὕποπτόν τι ἀγγεῖον, οὗτινος ῥίπτει τὸ περιεχόμενον κατὰ τῆς κεφαλῆς των. Ἡ εἰκὼν αὕτη δύναται καὶ ἤδη, μετ' ἐλαχίστων παραλλαγῶν ἀνατυπουμένη, νὰ παράσχῃ ἀρκοῦσαν ἰδέαν τῶν ἀνὰ πάσας τὰς ἡμετέρας ἐπαρχιακὰς πόλεις συνήθων λύσεων τῶν νυκτερινῶν κώμων. Ἡ ψυχρολουσία, καὶ βαρύτερον ἔτι τὸ εἶδος βάπτισμα, ἐν ᾧ πρωταγωνιστεῖ, ἂν οὐχὶ ἡ σεμνὴ ἑλληνὶς κόρη, ἀλλ' ὁ ἄτεγκτος καὶ ἄμουσος γονεὺς ἢ ἀδελφός, ἀντικατέστησε πολλάκις τὰ ἱσπανικὰ ἐγχειρίδια καὶ τὰ βενετικὰ *στυλέτα*. Ἀλλὰ πρὸ πάντων τὰς *σερενάδας* πανταχοῦ τοῦ κόσμου κατέστησαν ἀθανάτους τὰ μουσικὰ ἐκεῖνα καλλιτεχνήματα, ἅτινα, ἐδανείσθησαν τὸ ὄνομα ἐξ αὐτῶν,, προωρισμένα, ὅπως ᾄδονται ἢ ἐκτελῶνται τὴν νύκτα. Τὸν τύπον τοῦ εἴδους τούτου παρέσχεν, ὡς γινώσκεται, ὁ Μόζαρτ, ἐν τῷ *Δὸν Ζουάν*. Ἀλλὰ συνήθως οὐδὲν κοινὸν ἔχουσιν αἱ μουσικαὶ αὗται συνθέσεις πρὸς τοὺς ὑπαιθρίους κώμους. Ὁ Βετχόβεν ὠνόμασε *σερενάδαν* ἓν τῶν ὡραιοτέρων αὐτοῦ ἔργων, ὅπερ βεβαίως δὲν ἔγραψε διὰ τὴν νύκτα, τὸ ὕπαιθρον καὶ τὰ παράθυρα, ἀφ' οὗ ἐκτελεῖται διὰ τετραχόρδου, βαρβίτου καὶ κλειδοκυμβάλου· γνωτὸν δὲ ὅτι οὐδενὸς εἴδους κλειδοκύμβαλον δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς κῶμον, ἐκτὸς ἐκείνων ἅτινα διέτρεφεν ἐν τῇ ἀχαλινώτῳ φαντασίᾳ του ὁ σύγχρονος Ἕλλην μυθιστοριογράφος, ὅταν πρό τινων ἐτῶν ἔγραφε περὶ τοῦ ἥρωός του ὅτι «λαβὼν... τὸ κλειδοκύμβαλον, ἔκρουσεν ὑπὸ τὰ παράθυρά της!»

Πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος αἱ μελῳδίαι τὰς ὁποίας πρὸς κιθάραν ἢ ἄνευ αὐτῆς ψάλλουσιν ἐν συμφωνίᾳ φιλόμουσοι Ἑπτανήσιοι, παρέχουσι τὸν ἀκραιφνῆ καὶ εὐαρεστότατον τύπον τῶν ἐπικωμίων ᾀσμάτων. Καὶ ἔξω τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος διατρίβοντες ἀνὰ τὴν Στερεὰν καὶ τὴν Πελοπόννησον, ἀσχολούμενοι τὴν ἡμέραν εἰς τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν, ὄντες κουρεῖς, ὑποδηματοποιοί, ῥάπται, πραγματευταί, λεμβοῦχοι κτλ. συνενοῦνται ἀδελφικώτατα τὴν νύκτα μεταβαλλόμενοι εἰς ἀοιδούς. Μετὰ τοὺς μόχθους τοῦ ἐπαγ-

Digitized by Google

γέλγατος, ἡ μακαριότης τοῦ ᾄσματος προσομοιάζει αὐτοὺς πρὸς τὴν μάγισσαν τοῦ παραμυθίου, ἥτις γραῖα καὶ δυσειδὴς ἐν τῷ ἡλιακῷ φωτί, ἅμα τῷ σκότει, δυνάμει μαγικοῦ τινος περιδεραίου ἀνελάμβανε τῆς νεότητος τὸ κάλλος τὸ θεσπέσιον. Καὶ μὲ ποίαν σεμνότητα τὰ ἥμερα τῶν νήσων τέκνα ἐκτελοῦσι τὰς ἑσπερινὰς αὐτῶν συμφωνίας! Ἐν τῇ σεμνῇ αὐτῶν εὐθυμίᾳ μὴ παρεκτρεπόμενοι εἰς οὐδεμίαν ἄσχετον πρὸς τὸ ᾆσμα ζωηρότητα ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς δὲν παρεκτρέπονται εἰς οὐδεμίαν παραφωνίαν, τηροῦνται βεβυθισμένοι ἐν τῷ ᾄσματί των, ὡς οἱ ἱερεῖς ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ· αἱ ἰταλίζουσαι μελῳδίαι των περιέχουσι ποῦ καὶ που ὑπολανθάνουσαν ἀνατολικήν τινα ἡδυπαθῆ μελαγχολίαν, οἱ στίχοι των πλήρεις ἀνθέων, ἀρωμάτων, δρόσου, παραπόνων καὶ στεναγμῶν, ὅταν δὲν εἶνε ἐμπνεύσεις τοῦ Σολωμοῦ, εἶνε ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐνέπνευσαν αὐτόν. Ὅταν δὲ κωμάζωσιν ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι κατὰ τὰς ὡραίας θερινὰς νύκτας καθ' ἃς τὸ Ἰόνιον εἶνε πλούσιον

Ἀπὸ τὴν μυρωδίαν
Τῶν χρυσῶν κίτρων,
Καὶ τὸ ἑσπέριον ἄστρον
Ὁ οὐρανὸς ἀνάπτῃ
Καὶ πλέουν γέμοντα ἔρωτος
Καὶ φωνῶν μουσικῶν
Θαλάσσια ξύλα,

ὡς λέγει ἐν τῇ πρὸς τὴν Ζάκυνθον ᾠδῇ αὐτοῦ ὁ ὑψηλορρήμων Κάλβος καὶ βλέπετε τοὺς πέριξ διαβάτας ἱσταμένους, ὅπως ἀκροασθῶσι μετὰ προσοχῆς τὸ ἀντηχοῦν ᾆσμα ἢ καταρτίζοντας ἐκ τοῦ προχείρου ἐκεῖ πέραν ἕτερον ᾠδικὸν θίασαν, καὶ ἀκούετε τὰ παράθυρα ὑπεράνω διανοιγόμενα, καὶ διακρίνετε γυναικείας μορφὰς κυπτούσας ὄπισθεν τῶν κιγκλίδων, καὶ ἀκροᾶσθε ἐνίοτε τρυφεροῦ ἐπιφωνήματος διαφεύγοντος ἐκ τοῦ ἐνθουσιώδους αὐτῶν στήθους, τότε κατανοεῖτε διατί ἡ νέα ἐκείνη ἥτις πρὸ ἑξήκοντα περίπου ἐτῶν ἐδηλητηριάσθη ἐν Ζακύνθῳ ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τὴν κακολογίαν καὶ νὰ ἐξαγνισθῇ μόνον ἀφοῦ ἤρξατο περιᾳδομένη εἰς πάντων τὰ στόματα, ὡς *Φαρμακωμένη* τοῦ Σολωμοῦ.

Ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ᾠδικοῦ αἰσθήματος ἐν τῇ Στερεᾷ ἀρκούντως ἐπέδρασεν ἡ μουσικὴ εὐφυΐα τῶν Ἑπτανησίων. Οἱ νέοι Ρουμελιῶται, ὁσάκις ἐγκαταλείπωσι τὰ κλέφτικα τραγούδια των μὲ τὸν μονότονον, ἀλλ' ἀγέρωχον ρυθμόν των, εὐχερῶς ἁρμόζουσι τὴν ᾠδικὴν αὐτῶν ἱκανότητα πρὸς τοὺς κανόνας τῆς νησιωτικῆς μελῳδίας. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων οἱ ὀλιγωτέραν περὶ τὸ ᾄδειν δεξιότητα ἐπιδεικνύοντες εἶνε οἱ Πελοποννήσιοι. Ἐν τῇ Δημοτικῇ ἡμῶν ἀνθολογίᾳ τὰ πλεῖστα καὶ τὰ κάλλιστα τῶν ᾀσμάτων εἶνε ἄνθη τῆς Ρούμελης· μόλις ὀλίγων τραγουδιῶν τοῦ χοροῦ, ὑποδεεστέρων σχετικῶς ἔν τε τῇ ποιήσει καὶ τῇ μελῳδίᾳ, δύνανται, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, νὰ διαμφισβητήσωσιν οἱ Πελοποννήσιοι τὴν πατρότητα. Ὅταν δ' ἐνίοτε ἀποπειρῶνται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ ἄδυτα τῆς εὐρωπαϊκῆς καλουμένης μελῳδίας, τότε δυσκόλως ἀνευρίσκουσι καὶ τὴν ἰδιοφυᾶ αὐτῶν χάριν περὶ τὸ ψάλλειν τὰ ᾀσματικὰ προϊόντα τοῦ τόπου των καὶ ἐκπίπτουσιν εἰς εἶδός τι ᾠδικῆς βαβυλωνίας. Ἐννοεῖται ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῶν ἀκραιφνῶν καὶ καθαρῶν τὸ αἷμα καὶ εὐφυῶν κατὰ πάντα τὰ ἄλλα ἀπογόνων τοῦ Πέλοπος, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν ἀναμφιβόλως, ὡς καὶ πανταχοῦ, ἐξαιρέσεις. Ἐνθυμοῦμαι νύκτα τινὰ ἐν τῇ πόλει Κ.... ἣν διῆλθον ἡρωϊκῶς ἀκροώμενος τὰς μακρὰς ποικιλῳδίας δύο διαδοχικῶν θιάσων κωμαστῶν, ὧν ἕκαστος ἀνῆκεν εἰς διάφορον σχολήν. Ὁ πρῶτος θίασος, συνοδευόμενος ὑπὸ *φυσαρμόνικας*, ἐξέχυνεν ἀφροντίστως εἰς τὴν ἐκπληττομένην ἠχώ, παντοῖα τετράστιχα καὶ δίστιχα αἰσθηματικά, ἄλλα μὲν ἐγνωσμένα, ἄλλα δὲ τότε ἴσως αὐτοσχεδιαζόμενα, πάντα δὲ παραδόξως μετενηνεγμένα εἰς ὅσον ἔνεστι ἐλληνίζοντα τύπον ἐξ ἀπροσδοκήτου σεβασμοῦ, ἂν ὄχι πρὸς τὴν ἁρμονίαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν γραμματικήν. Οὕτως οἱ στίχοι τοῦ Τυπάλδου

Τὰ μαλλιά σου ἔπεφταν πλῆθος
Εἰς τὸν κάτασπρο λαιμὸ
Καὶ σοῦ στόλιζε τὸ στῆθος
Ρόδ' ὡραῖο παρθενικὸ

ἐκαθαρίσθησαν εἰς

Τὰ μαλλιά σου ἔπιπτον πλῆθος
Εἰς λαιμόν σου τὸν λευκόν,
Καὶ τὸ στῆθός σου ἐκόσμει
Ρόδον ὡραῖον παρθενικὸν

Καὶ δύο ἔτι δίστιχα

Τὰ μάτια *λέγουν* τῆς καρδιᾶς· καρδιά γιατ' ἔχεις λύπη;
Εἶσθε τυφλά ; δὲν βλέπετε τὸ *ζεῦγος* ποῦ σᾶς λείπει;

Ἂς παύσῃ ὁ καλλωπισμός, ἂς παύσῃ τὸ ὡραῖον,
Ἂς παύσῃ τὸ ψιμμύθιον... δὲν εἶνε ὥρα πλέον!

Καὶ ἐψάλλοντο ταῦτα ἐν παρῳδίᾳ ἑπτανησιακῶν ἤχων καὶ λαρυγγισμοῖς *ἀμανέ!* Ἀποχωρήσαντα τὸν πρῶτον διαδέχεται μέχρι τῆς πρωΐας ὁ δεύτερος θίασος· αὐτοῦ αἱ ἀξιώσεις εἶνε ὑψηλότεραι, ἀποδίδοντος ἐν ἀνηκούστῳ πολτῷ ἑλληνικῶν λέξεων καὶ ξενοφώνων συλλαβῶν τὰς μελῳδίας τοῦ προσφάτως ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐγκαθιδρυθέντος ἐξ Ἰταλίδων ᾠδικοῦ καφενείου, ἀνακρουομένας καὶ συνοδευομένας πάσας... δι' ἑνὸς ταμπουρᾶ.

Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ, ἂν κρίνωμεν ἐκ τῶν κατὰ τὰς νύκτας τελουμένων κώμων, ἢ ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην ἀνὰ τὰ χείλη τῶν νέων φερομένων ᾀσμάτων καὶ ἤχων, δὲν δυνάμεθα εὐνοϊκῶς νὰ ἀποφανθῶμεν περὶ τῆς παρ' ἡμῖν ἐνυπαρχούσης ᾠδικῆς φιλοκαλίας. Ἡ αἰτία τούτου εἶνε ἡ ἔλλειψις καταλλήλων ᾀσμάτων, ἡ ἔλλειψις καταλλήλων καλλιτεχνῶν πρὸς μελοποί-

Digitized by Google

ησιν αὐτῶν, βέβαιον εἶνε ὅτι ἀμφοτέρων στερούμεθα, ἀφ' οὗ οἱ μὲν παρ' ἡμῖν εὐδόκιμοι περὶ τὴν μελοποιΐαν, ἐκτὸς ἐντίμων τινῶν ἐξαιρέσεων, δὲν καταναλίσκουσι καιρὸν ὅπως τονίσωσιν ἑλληνικὰ ποιήματα, ἅτινα οὐδεμία καλῶς ἀνατεθραμμένη δεσποινὶς θέλει καταδεχθῇ νὰ ἐκτελέσῃ ἐπὶ τοῦ ἀριστοκρατικοῦ κλειδοκυμβάλου της, τὰ δὲ ἁρμόδια πρὸς μολπὴν ἢ ἐπὶ γνωστῶν ἤχων ἡρμοσμένα ᾀσμάτια παράκεινται ἀργοῦντα ἢ συναναφύρονται ἐν ταῖς ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐκδιδομέναις καὶ ἐπαυξανομέναις ἀνθολογίαις, ὀλίγα μετὰ πολλῶν τερατωδῶν καὶ ἠλιθίων προϊόντων, ἀκαταλλήλων καὶ πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ πρὸς ᾠδήν, καὶ πρὸς γέλωτα ἔτι. Πρὸ ἐτῶν ξένος τις λόγιος, συγγράψας βιβλίον περὶ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ποιήσεως, ἀνέφερεν ὅτι τὰ ποιήματα τοῦ Δημητρίου Παπαρρηγοπούλου δημοτικώτατα φέρονται ψαλλόμενα ἀνὰ τὰ στόματα τῶν λεμβούχων τοῦ Πειραιῶς. Ἀλλ' ἡμεῖς γινώσκομεν ὅτι οὐδὲ ὁ ἀείμνηστος ποιητὴς ἠξίωσέ ποτε ὅτι τὰ μεταφυσικὰ καὶ ἀνώμαλα αὐτοῦ φιλοσοφήματα ἦσαν κατάλληλα εἰς ᾠδικὸν ἐντρύφημα λεμβούχων, ἀλλ' οὐδὲ ὅτι τὰ χαριέστατα ᾀσμάτια τοῦ Ραγκαβῆ, τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Ταντταλίδου, καὶ τινα τῶν νέων ἡμῶν ποιητῶν ἐκτελοῦσι τὸν σκοπὸν αὐτῶν, ἄλλα μὲν ἀγνοούμενα, ἄλλα δὲ εἰς μάτην ἀναμένοντα τὸ ζωογόνον μέλος, ἐν τῇ αὐτῇ παραλλήλῳ κείμενα μετὰ τῶν μὴ διδασκομένων δραμάτων καὶ τῶν μὴ νυμφευομένων δεσποινίδων. Τοὐναντίον ἀποκτῶσι περίσσειαν δημοτικότητος ἀνὰ τὰ στόματα πάντων ἐκτρωματικά τινα στιχουργήματα παντὸς ἀμοιροῦντας καλλιτεχνικοῦ στοιχείου, ἐξ ὧν μέχρι τῆς χθὲς διέτρεχον θριαμβευτικῶς ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ ἐπαρχίας καὶ πρωτεύουσαν καὶ περιπαθῶς ἀνεμέλποντο καὶ ἀνεκρούοντο ὑπὸ τῶν νέων εἰς συμπόσια καὶ πανηγύρεις καὶ κώμους καὶ συνεκίνουν καρδίας καὶ κατέλειβον δάκρυα ᾄσματα ἐκ τοιούτων στίχων:

Συγχώρησόν με, ἂν εἶμ' αὐθάδης,
'Ιδοὺ ὁ ᾅδης
Μὲ προσκαλεῖ.
Γονεῖς μου, μὴ λυπεῖσθε, διότι ἀποθαίνω,
'Στὸν ᾅδην κατεβαίνω,
'Εκεῖ θὰ σᾶς ἰδῶ.
Φέρετε δὲ μαζῆ σας τὸν νέον π' ἀγαποῦσα,
Μ' ἐκεῖνον σὰν ἐζοῦσα,
Μαζῆ του νὰ χαθῶ.

Ἤκουσα κατὰ πρῶτον ψαλλομένους τοὺς ἀνουσίους στίχους πρό τινων ἐτῶν, ἐν ᾧ διέπλεον τὴν λίμνην τοῦ Μεσολογγίου· ἦτον γαληνιαία καὶ ὁλόδροσος ἑσπέρα τοῦ Αὐγούστου, καὶ ἦσαν τὰ πάντα ἐκεῖ πέραν ἀπαράμιλλα ἐν τῇ μαγείᾳ των, οὐρανὸς καὶ λίμνη, ἡ δίδυμος ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς λίμνης πανσέληνος, ὁ ἄπειρος ὁρίζων, ἡ μαρμαρίνη ἠρεμία τῶν ὑδάτων, μετὰ γλυκυτάτου φλοίσβου φρικιώντων ἐκ τῶν διαπλεόντων ἐπ' αὐτῶν πλοιαρίων. Τὸ ᾆσμα ἐψάλλετο ὑπὸ νέων σπουδαστῶν ἐν συμφωνίᾳ καὶ συνοδείᾳ κιθάρας.

Αἴφνης ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς λίμνης, ἐκεῖ πρὸς τὸ ὑποτρέμον φῶς τῆς ἁλιευτικῆς ἐκείνης καλύβης, ἀνυψοῦται, μεγαλύνεται, διαχέεται, καὶ διακρίνεται διαυγής, ἀπροσποίητος, τρομώδης καὶ μεταλλικὴ φωνή, τραγουδοῦσα ἐν τῷ γνωστῷ ἐκείνῳ, δημοτικῷ καὶ περιπαθεστάτῳ σκοπῷ τοὺς στίχους τούτους, οἵτινες εἶνε ἐκ τῶν σεμνωμάτων τῆς ποιήσεως τοῦ λαοῦ:

Κόρη μ', ὅταν σ' ἐφίλησα, νύχτα ἦταν, ποιός μᾶς εἶδε;
Μᾶς εἶδ' ἡ νύχτα κι' ἡ αὐγή, τἄστρι καὶ τὸ φεγγάρι,
Καὶ τἄστρι ἐχαμήλωσε, τῆς θάλασσας τὸ λέει,
Θάλασσα τόειπε τοῦ κουπιοῦ καὶ τὸ κουπὶ τοῦ ναύτη,
Κι' ὁ ναύτης τὸ τραγούδησε 'ς τῆς λιγερῆς τὴν πόρτα.

Τὸ ᾆσμα καθίστα δὶς ἁρμονικώτερον ἡ ὥρα, ὁ τόπος, ἡ γαλήνη, ἡ ἀπόστασις, ὁ ἐκ τῆς ἐργασίας ἐπιστρέφων καὶ ἀφροντίστως ψάλλων αὐτὸ πτωχὸς ἁλιεύς, ἡ ἀντίθεσις ἡ ἐνυπάρχουσα ἐν τῇ λαχταριστῇ ποιήσει αὐτοῦ καὶ τῇ νεκρᾷ πεζολογίᾳ τοῦ ἄλλου, ἐν τῇ ἀξέστῳ ἀλλὰ χαρακτηριστικῇ μουσικῇ αὐτοῦ, καὶ τῇ ἐπιτετηδευμένῃ μελῳδίᾳ ἐκείνου, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ λαοῦ, ὅστις ἀσυνειδήτως παρέδιδε τὴν μολπήν του εἰς τὰς νυκτίας ἠχοῦς καὶ τοῖς λογίοις νέοις, οἵτινες ἐκώμαζον, ὀνειροπολοῦντες κατακτήσεις καὶ σαγήνας, ὡς ἀμοιβὴν τῶν ᾀσμάτων αὐτῶν. Τοῦ ὁρίζοντος τὸ κάλλος, ἡ σεληναία αἴγλη, ἡ ζωτικότης τοῦ ἀέρος, καὶ ἡ μεθύουσα γλαυκὴ μονοτονία ἐξ αἰθέρος καὶ θαλάσσης, ἀντηνακλῶντο πάντα ἐν τῷ μελῳδικῷ ᾄσματι τοῦ ἁλιέως. Ἐπὶ τῇ βάσει τοιούτων μελῳδιῶν καὶ ἐπὶ τοιούτων χρυσοτεύκτων στίχων ἂν καταρτίσῃ ὁ μέλλων τοῦ ἔθνους μελοποιὸς τὸ ἔξοχον αὐτοῦ ἔργον, ἀναγεννᾶται τὸ μουσικὸν αἴσθημα παρ' ἡμῖν, ἡ ᾠδικὴ φιλοκαλία ἀναπτύσσεται, καὶ κῶμοι καὶ κωμάζοντες ἐπανευρίσκουσι τὴν πρὸ πολλοῦ ἀπολεσθεῖσαν ποίησιν αὐτῶν.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΠ' ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΣ ΚΗΦΙΣΙΑΝ

Τὸ σύνθημα τῆς ἀναχωρήσεως ἐδόθη· ἡ ἁτμάμαξα συρίζει ὀξέως· ἡ ἁμαξοστοιχία συγκλονεῖται, ἀπομακρύνεται, ἠρέμα κατ' ἀρχὰς τοῦ σταθμοῦ καὶ ἀρχίζει αἴφνης παράφορον διὰ τῶν ἀγρῶν καλπασμὸν ἐπὶ τῶν σιδηρῶν γραμμῶν.

Καὶ τὸ βλέμμα δὲν προφθάνει νὰ ἴδῃ καλῶς, δὲν προφθάνει ν' ἀναπαυθῇ ἐπὶ τῶν θελκτικῶν ἢ μεγαλοπρεπῶν τοπίων, ἅτινα περιβάλλει διὰ γοήτρου ἡ ἱερὰ τῆς ἀρχαιότητος ποίησις ἢ τὸ γραφικὸν τῆς θέσεως αὐτῶν.

Ἐκεῖ κάτω διακρίνω τὸν Κολωνόν, ἐρυθρὸν

Digitized by Google

τὴν κορυφὴν ὡς ἐξ αἴσχους ἐπὶ τῇ μεταμορφώσει αὐτοῦ εἰς λαχανόκηπον.

Ἡ πεδιὰς ἀντιπαρέρχεται τετμημένη εἰς ἀκατάπαυστον σειρὰν τοπογραφιῶν· παρελαύνουσι συστάδες δένδρων, ὧν τὰ φύλλα κινουμένην ῥίπτουσι σκιάν, ἀγροὶ θερισμένοι κιτρινίζοντες, ἢ καταπράσινοι καὶ μηκωνόσπαρτοι, ἄμπελοι μετὰ κανονικῶν αὐλακίων καὶ στοίχων κλημάτων, λόφοι χλοεροὶ καὶ κοιλώματα κατάφυτα, ἓν κοπάδι προβάτων διεσπαρμένον εἰς τὸ λειβάδι· αἴφνης χωμάτινος τοῖχος ἀνυψοῦται ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ὁ ἐντρυφῶν γηθοσύνως εἰς τὴν δρόσον καὶ τὴν πρασινάδαν ἀναμιμνήσκεται ὀδυνηρῶς τῶν κονιορτωδῶν καὶ καταλεύκων τῶν Ἀθηνῶν ὁδῶν· ἀλλ' εὐτυχῶς τὸ παραπέτασμα καταπετάννυται, καὶ ἐμφανίζεται αὖθις ἡ θαυμασία σκηνογραφία.

Σταματῶμεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὸ Ἡράκλειον τὸ ὑπὸ Βαυαρῶν ἐπὶ Ὄθωνος συνοικισθὲν χωρίον. Τὸ γοτθικὸν κωδωνοστάσιον τοῦ δυτικοῦ ναοῦ του ξενίζον ἐπὶ τοῦ καταφύτου ἐκείνου μέρους τῆς Ἀττικῆς σὲ μετάγει νοερῶς εἰς κοιλάδα τινὰ τῆς Γερμανίας.

Ἀλλ' ἐπανέρχεσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα διακρίνων τὴν *ὤμορφη ἐκκλησία* καὶ τὸν ὀφιοειδῆ διὰ τῆς χλόης ἕρποντα δρομίσκον της.

Δεξιὰ ἐκτείνεται γραφικωτάτη ἡ πεδιὰς τοῦ Χαλανδρίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ μετὰ καλλιτεχνικῆς ἁρμονίας παραλλάσσουσι ὅλαι τοῦ πρασίνου χρώματος αἱ ἀποχρώσεις. Ὦ φύσις, εἶσαι, καὶ θὰ εἶσαι ὁ μεγαλοφυέστατος coloriste, εἶσαι ὑπερτέρα παντὸς ζωγράφου ὅσον εἶνε τὸ πρωτότυπον τοῦ ἀντιγράφου!..

Ἀφίνομεν ὀπίσω μας τὸ Βραχάμι, ταῖς *Παληόκκλησιαις*, τὰς ποιητικωτάτας ἐν τῇ ἐγκαταλείψει αὐτῶν, καὶ φθάνομεν εἰς τὸ πενιχρὸν τὴν ὄψιν Ἀμαρούσιον. Κατέρχονται κατεσπευσμένως χωρικοί τινες φέροντες ἐπ' ὤμου τοὺς σάκκους των καὶ ἀπὸ ῥυτῆρος ἐλαυνούσης τῆς ἁτμαμάξης παρερχόμεθα τὸ ἐντὸς πυκνοῦ δάσους μέγαρον τοῦ κυρίου Συγκροῦ διερχόμεθα τὴν ἁψίδα τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ Κεφαλαρίου, παρακάμπτομεν τὸ ἐπὶ χλοεροῦ λόφου ὑπερκειμένου τῆς πεδιάδος περίοπτον παρεκκλήσιον τοῦ προφήτου Ἠλία καὶ φθάνομεν εἰς Κηφισιάν.

* * *

Εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν εἶνε ἡ μικρὰ πλατεῖα, ἐν ᾗ ὁ ἱστορικὸς πλάτανος.

Τί εἶδε καὶ τί ἤκουσε τὸ τανυσίκλαδον τοῦτο δένδρον, ὅπερ οὔτε ἐφαλάκρωσε τὸ γῆρας οὔτε ἐλεύκανε οὐδ' ἐκύρτωσε, ἐν ᾧ τὰ πάντα κατέρρευσαν περὶ αὐτὸ καὶ τυραννία τουρκικὴ καὶ δυναστεία, καὶ τῶν μυριάδων ἀπ' αἰώνων ἀτενισάντων αὐτὸ ὀφθαλμῶν οὐδὲ αἱ κόγχαι περισώζονται ὑπὸ τὸ χῶμα...

Ὑπὸ τὸ δένδρον τοῦτο ἠρέσκοντο πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως νὰ συνέρχωνται οἱ τοῦρκοι μπέηδες, διότι ὡς γνωστόν, ἡ Κηφισιὰ ἦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν τουρκοχώριον· ἐκάθηντο ὀκλαδὸν ἐπὶ παχέων ταπήτων, κρατοῦντες τὴν σύριγγα τοῦ ναργιλέ, ἀναποδογυρίζοντες τὴν εὐρωπαϊκὴν ἰσορροπίαν ἐν καγχασμοῖς ἢ διηγούμενοι μετ' εὐαρεσκείας τὰ βάσανα ἅτινα ἐπενόουν ὅπως βασανίσωσι τοὺς γκιαουράδες· ἀλλοίμονον ἂν διήρχετο ἐκεῖθεν τάλας τις χριστιανός· ἀμέσως ἐπεφορτίζετο μὲ ἀγγαρείαν ἐξευτελιστικήν. Ἀλλὰ καὶ μᾶλλον βδελυρὰ θεάματα εἶδεν ὁ πλάτανος, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ ὁποίου ἁβραὶ νεάνιδες τώρα, μόνον διὰ τῶν χειλέων των ἢ τῶν ἐπὶ τῶν πετάσων αὐτῶν ῥόδων φέρουσαι εἰς τὸν νοῦν τὸ χρῶμα τοῦ αἵματος, ἀκούουσι τὰ γοργὰ μέλη τῶν εὐρωπαϊκῶν στροβίλων τοῦ Σάϊλερ ἢ τοῦ Καίσαρη. Ἀπὸ τῶν κλώνων τούτων πολλὰ σώματα ἐταλαντεύθησαν ἐν ἡμέραις ἀπαισίαις, μὲ τὸν βρόχον εἰς τὸν λαιμόν, μὲ πρόσωπον πελιδνὸν καὶ τὴν γλῶσσαν κρεμαμένην ἔξω. Ἀλλ' ἐξεδικήθη ὁ ἑλληνικὸς πλάτανος, παρασχὼν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοὺς χονδροὺς αὐτοῦ κλάδους πρὸς κατασκευὴν διευθετῶν τῶν τηλεβόλων τῆς Ἀκροπόλεως.

Κατέναντι εἶνε τζαμίον, οὗτινος οὐχὶ πρὸ πολλοῦ κατερρίφθη ὁ μιναρές· παρὰ τὰ θεμέλια τούτου εἰσὶν αἱ τέσσαρες λάρνακες, αἱ ἀποδιδόμεναι εἰς Ἡρώδην τὸν Ἀττικὸν ἀποθανόντα ὡς γνωστὸν ἐν Κηφισιᾷ καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ.

Ἐν τῷ κήπῳ τῆς οἰκίας τοῦ κ. Λεωνίδα Σκυλίτση ἀνάκειται ὁ ἀνδριὰς τοῦ Ἡρώδου ἄνευ κεφαλῆς δυστυχῶς και χειρῶν, καὶ ὑποβαθρόν τι μετ' ἐπιγραφῆς εὐαναγνώστου. Εἶχεν ἀνευρεθῆ καὶ ἡ περικαλλεστάτη κεφαλὴ τῆς συζύγου τοῦ Ἡρώδου, ἀλλ' ἐκλάπη ὑπὸ ἀρχαιοκλόπου τινὸς ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς ῥηθείσης οἰκίας.

Παρὰ τὴν κρήνην εἶνε ἡ δεξαμενή, ἐν ᾗ ὁ διαβόητος μπέης Μαλιόκας ἐβασάνιζε τοὺς εἰς τὴν δικαστικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν περιπίπτοντας· διέτασσεν αὐτοὺς νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸ ὕδωρ, αὐτὸς δ' ἐπὶ τοῦ χείλους καθήμενος ἔσυρεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τὴν αἰχμηρὰν σπάθην αὐτοῦ· ὁ δυστυχὴς χριστιανὸς περίτρομος ἐβύθιζεν ὑπὸ τὸ ὕδωρ τὴν κεφαλὴν ὅπως μὴ ἀποκοπῇ· ἀλλ' ἐνίοτε τὸ αἱμοβόρον ὁρμέμφυτον τοῦ Τούρκου ἐξήπτετο καὶ τὸ ὕδωρ ἐπορφυροῦτο ὑπὸ τοῦ αἵματος καὶ ἡ κεφαλὴ ἐβυθίζετο μόνη, νεκρά, χωρὶς τοῦ σώματος.

Τοὺς ἀπαισίους ἐκείνους χρόνους ἐκτὸς τοῦ τεμένους ἐνθυμίζουσιν ἔτι δύο πύργοι, ἠρειπωμένοι καὶ ἑτοιμόρροποι, φοβερὰ ἐπὶ τουρκοκρατίας δικαστήρια καὶ νῦν ἀποθῆκαι σανοῦ.

Θελκτικωτάτη τοποθεσία εἶνε τὸ Κεφαλάρι, ἐκτὸς τῆς Κηφισιᾶς, ἀρχαῖον ὑδραγωγεῖον ἐξ οὗ ἀναβρύει δροσερώτατον ὕδωρ, ἀπαισίως συνδέσαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετὰ τοῦ πρό τινων ἐτῶν ἐπισκήψαντος κοιλιακοῦ τύφου. Ἐντεῦθεν φαίνεται ἡ ὑπώρεια τοῦ ἀλαζόνος Πεντελικοῦ ἐκπί-

Digitized by Google

πτοντος τοῦ ὕψους του πρὸ τοῦ Κεφαλαρίου, ὡς μέγας ἀνὴρ πρὸ τοῦ θαλαμηπόλου του.

Γοητευτικώτατον τοπίον εἶνε ἡ *Μπίρρα,* πρὸς τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν κατάφυτον καὶ παραδεισίαν Δεκέλειαν ὁδόν. Φαντάσθητε, ὅσοι δὲν εἴδατε αὐτήν, κοίτην ποταμοῦ εἰς ἑλιγμοὺς περισπωμένην· ἑκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν σειρὰν πλατάνων καὶ κισσόν, διὰ μυρίων βραχιόνων σφιγκτὰ ἐναγκαλιζόμενον τὸν κορμὸν αὐτῶν, κοιλότητας καὶ ἐξοχὰς ἀκανονίστους, διδούσας ἀγρίαν τινὰ καλλονὴν εἰς τὴν τοποθεσίαν, φερούσας εἰς τὴν μνήμην κλέφτικα λημέρια, καὶ συριγμὸν ὀξὺν ὄπισθεν τοῦ φυλλώματος καὶ αἰφνιδίαν τῆς λερῆς φουστανέλλας ἐμφάνισιν. Τὴν ἀγρίαν ποίησιν τοῦ τοπίου ἐπαυξάνει ἡ κατάπτωσις τῶν ὀγκωδῶν βράχων οἵτινες ἀπετέλουν τὸν θόλον ἀρχαίου σπηλαίου *Ἄντρου τῶν νυμφῶν* καλουμένου ὅπου, κατὰ τὴν παράδοσιν, τὸ πάλαι αἱ ὑπερβᾶσαι τὴν ἀκμὴν τῆς νεότητος νεάνιδες καὶ σφοδρῶς ἀνησυχοῦσαι μὴ διὰ παντὸς τοῦ βίου μόνον δι' ἑαυτὰς παρασκευάζουσι τὴν κλίνην των, μετέβαινον νύκτωρ καὶ ἠρώτων τὰς νύμφας τὸ ὄνομα τοῦ εὐτυχοῦς θνητοῦ τοῦ μέλλοντος νὰ χαρῇ τὰ κάλλη των, ἅτινα ἀκριβῶς ὥριμα ὄντα ἀνέμενον κατάλληλον χεῖρα νὰ τὰ δρέψῃ. Φωνὴ τότε ἠκούετο ἀπὸ τὸ σπήλαιον, φωνὴ ἐπίσημος, ἣν μετὰ ρίγους ἤκουεν ἡ ἐρωτῶσα, καὶ ἓν ὄνομα ἠγγέλλετο. Ἐλάμβανε τὸ ὄνομα ἐκεῖνο ἡ αἰτουμένη καὶ ἀπήρχετο εὐτυχὴς ἀλλ' ἡ παράδοσις δὲν προσθέτει ἂν ἐλάμβανε καὶ τὸν γαμβρόν.

Τὴν *Μπίρραν* ἠγάπα πολὺ ὁ ἀείμνηστος Ὄθων. Ἐζεύγνυε τὰς δύο ὄχθας διὰ ξυλίνου δαπέδου, καὶ ἐγευμάτιζε ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν πλατάνων, τὸν γοητευτικὸν περιβλέπων ὁρίζοντα τοῦ πρασίνου φυλλώματος φρίσσοντος εἰς τοὺς ἀσπασμοὺς τῆς αὔρας, ὡς χνοώδης αὐχὴν νεάνιδος ὑπὸ θερμὰ φιλήματα, ἀκούων τὸν ῥόχθον τοῦ καταρράκτου ὅστις ἐσχηματίζετο ὑπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ Κεφαλαρίου ἐκεῖ καταβιβαζομένου, καὶ ἐθραύετο ἀφρίζων ἐπὶ τῶν βράχων.

Ὅσοι θέλουσι νὰ ἴδωσι τὴν ἰδιάζουσαν ἑλληνικὴν φυσιογνωμίαν τῆς Κηφισιᾶς ἃς σπεύσωσι νὰ τὴν ἐπισκεφθῶσι, διότι ὁ *πολιτισμὸς* εἰσήλασεν ἤδη καὶ εἰς αὐτήν, μὲ τὸν ζῦθον, τὸ σαλάμι, τὸ τυρὶ τῆς *Βίτσερης,* ἅτινα κρατεῖ ἐν χερσὶν εἰσερχόμενος εἰς τὰ ἑλληνικὰ χωρία.

Βλέπεις μὲν ῥεῖθρα ποτιστικοῦ ὕδατος ἐν ταῖς ὁδοῖς, καὶ χωματίνους τοίχους, *καλούπια,* καὶ χλοαζούσας ἀτραπούς, καὶ ῥυάκια ἐν οἷς κολυμβῶσι παίζοντα κιτρινοκέφαλα νησσάρια καὶ εὐφραίνεσαι νομίζων ὅτι εὑρίσκεσαι ἐν χωρίῳ· ἀλλ' ἐν τῷ ξενοδοχείῳ βλέπεις θεράποντας ἐν οἰκοστολῇ, καταλόγους φαγητῶν γαλλιστὶ γεγραμμένους — ἀνορθογράφως μέν, ἀλλὰ γαλλιστί! — ἐπὶ τῶν τοίχων οἰκιῶν τινων στίλβοντα σήματα πυρασφαλιστικῶν ἑταιριῶν, εἰσέρχεσαι εἰς καπηλεῖον καὶ εὑρίσκεις τὴν εἰκονογραφημένην réclame τῆς γαλλικῆς ἐφημερίδος Ζιλβλὰς διὰ τὸ τελευταῖον μυθιστόρημα τοῦ Zola τοιχοκολληθεῖσαν ἐκεῖ ὡς εἰκόνα, καὶ ἀνιᾷς βλέπων ὅτι εὑρίσκεσαι ἐν πόλει.

Ἡ Κηφισιὰ ὁμοιάζει νῦν πρὸς τὰς ἐπαρχιώτιδας, αἵτινες εἶνε ἑλληνίδες τὴν κεφαλὴν καὶ φράγκισσαι τὴν ὀσφύν, φοροῦσι κόκκινον φέσι μὲ χρυσοῦν παπάζι ἀλλὰ καὶ κορσὲν καὶ ἐσθῆτα κατὰ τὸν συρμόν. Προφθάσατε νὰ τὴν ἴδητε, πρὶν πετάξῃ καὶ τὸ φέσι της καὶ φορέσῃ καπελῖνον!

* *
*

Συριγμὸς ἀκούεται καὶ πάλιν· ἡ ἀτμάμαξα ἀσθμαίνει βαρέως, καὶ μετ' ὀλίγον ὡς πελώριος ὄφις πῦρ πνέων ἕρπει συστρέφων τοὺς δακτυλίους καὶ τανύων αὐτούς. Ἀπὸ τῶν θυρίδων τῶν ἁμαξῶν προκύπτουσι κεφαλαί· ἡ πεδιὰς μετέβαλεν ὄψιν· τὰ φύλλα τῶν δένδρων ῥιγοῦσιν ὑπὸ τὴν ψυχρὰν πνοὴν τῆς ἑσπερίας αὔρας· τὸ πράσινον χρῶμα ἀπώλεσε τὰς ἀποχρώσεις του καὶ κατέστη ἀμαυρόν. Ἡ Πάρνης περικαλύπτεται δι' ὁμίχλης ὡς διὰ σινδόνης, ὅπως ἀποκοιμηθῇ. Μόνον ὁ σιδηρόδρομος θορυβεῖ ἐν μέσῳ τῆς γλυκείας ἠρεμίας τῶν ἀγρῶν· τὰ ἀρνάκια ἐπέστρεψαν εἰς τὴν στάνην των νὰ κοιμηθοῦν· τὰ φυτὰ ἀλληλοφιλοῦνται, τὰ δένδρα καληνυκτίζονται καὶ αὐτὸ τὸ νερὸν τοῦ ῥυακίου τρέχει, νομίζεις, σιγὰ σιγά, ὡς νὰ πηγαίνῃ νὰ πλαγιάσῃ. Μὲ αὐτὰ κλείει τὰ ὡραῖα ὄμματά της καὶ ἡ γλυκεῖά μου ἀναγνώστρια, ἣν ἀπεκοίμησε βεβαίως τὸ ἄρθρον μου.

Ε.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΠΑΝΤΑΛΟΝΙ

Ὁ μεγαλείτερος πόθος τοῦ παιδίου εἶνε νὰ γείνῃ ἀνήρ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς ἀνδρότητος εἶνε ἡ χρῆσις τῆς περισκελίδος, τὸ ἀφελὲς πλᾶσμα ἐπιθυμεῖ διακαῶς τὸ πολύτιμον καὶ συμβολικὸν τοῦτο ἔνδυμα, δι' οὗ νομίζει ὅτι ἐπισήμως προβιβάζεται εἰς ἀνωτέραν βιωτικὴν τάξιν.

Ἡ ἐμφάνισις λοιπὸν τοῦ πρώτου πανταλονίου εἶνε σπουδαῖον γεγονός, ὅπερ ὁ μὲν πατὴρ ποθεῖ, ἡ δὲ μήτηρ φοβεῖται. Ἡ μήτηρ θεωρεῖ τοῦτο ὡς ἀρχὴν ἐγκαταλείψεως αὐτῆς. Παρατηρεῖ μὲ δακρύβρεκτον ὄμμα τὸ διὰ παντὸς ἐγκαταλιμπανόμενον φουστανάκι. «Ἄχ! ἐπέρασεν ἡ νηπιακή του ἡλικία! λέγει καθ' ἑαυτήν! Τί γρήγορα, Θεέ μου! Πόσον βραχὺ ὑπῆρξε τὸ ὄνειρον. Δὲν θὰ μ' ἔχῃ πλέον ἀνάγκην, θὰ τῷ εἶμαι σχεδὸν ἀνωφελής, θ' ἀποκτήσῃ νέας ὀρέξεις καὶ ἐπι-

Digitized by Google

θυμίας! δὲν θὰ τὸ ἔχω ὁλόκληρον τὸ παιδί μου. Ἔπαυσε πλέον νὰ εἶνε ἄλλο ἐγώ· ἡ προσωπικότης του καταφαίνεται ζωηρότερον κάθε ἡμέραν, εἶνε κἄτι ξεχωριστὸν ἀπ' ἐμέ, εἶνε ἀγόρι.»

Ὁ πατὴρ τοὐναντίον εἶνε ἔμπλεως χαρᾶς. Γελᾷ ὑπὸ τὸν μύστακά του βλέπων τὰς παχουλάς του κνήμας ἐξερχομένας τῆς μικρᾶς περισκελίδος· ψηλαφεῖ τὸ ἁβρὸν σῶμα, ὅπερ διαγράφεται καθαρῶς ὑπὸ τὸ νέον ἔνδυμα, καὶ ψιθυρίζει μετ' εὐαρεσκείας· «Ἔγεινε σωστὸς ἀνθρωπάκος πειά, ὁ κύριος· ὅλα τὰ ἔχει, δὲν τοῦ λείπει τίποτε· θὰ μοῦ ὁμοιάσῃ εἰς τοὺς ὤμους καὶ εἰς τὸ ἀνάστημα. Κύττα μὲ τί λεβεντιὰ στέκει 'ς τὰ πόδια του!» Ἀναγνωρίζει ἤδη ἑαυτὸν ἐν τῷ ὄντι ἐκείνῳ τῷ ἐξ αὐτοῦ προερχομένῳ· τὸ βλέπει διὰ νέων ὀφθαλμῶν καὶ τότε τὸ πρῶτον αἰσθάνεται ἀπερίγραπτον θέλγητρον καλῶν αὐτό, *ἀγόρι μου.*

Τὸ δὲ παιδίον εἶνε καταμαγευμένον, ἐνθουσιασμένον, μολονότι ἀδυνατεῖ νὰ κυβερνήσῃ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καί, μὴ πρὸς κακοφανισμόν του, ὁμοιάζει πρὸς τὰ μικρὰ ἐκεῖνα κυνάρια τὰ ὁποῖα κουρεύουν τὴν ἄνοιξιν. Τὸ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο στενοχωροῦν τὸ δυστυχὲς παιδίον εἶνε τὸ παρελθὸν αὐτοῦ. — Ὁπόσοι τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν ὑφίστανται τὸ αὐτὸ πάθημα! — Ἐννοεῖ κάλλιστα ὅτι τὸ πανταλόνιον ἐπιβάλλει καθήκοντα, ὅτι πρέπει ν' ἀναλάβῃ νέον τρόπον τοῦ φέρεσθαι, νὰ μεταβάλῃ τόνον φωνῆς· ὅτι πρέπει τέλος νὰ ῥυθμίσῃ ἑαυτὸν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς καταστάσεώς του καὶ ἄρχεται κατοπτεύων μακρόθεν τὰς κινήσεις τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅστις ἄλλως τε δὲν δυσαρεστεῖται τὸ παράπαν ἐπὶ τούτῳ· ἀποπειρᾶται ἀδεξίως ἀνδρικήν τινα χειρονομίαν, συσπᾷ τὰς ὀφρῦς, βλέπει τὰς τροφοὺς μετὰ προφανοῦς περιφρονήσεως, βαδίζον ἐκτελεῖ μεγάλους διασκελισμοὺς πρὸς οὓς αἱ μικραί του κνῆμαι εἶνε ὅλως ἀπροπαράσκευοι, ἀπαιτεῖ πελωρίαν ῥάβδον, φορεῖ στραβὰ τὸν πῖλον του, καὶ εἰς τὸν περίπατον ἐννοεῖ νὰ μὴ χειραγωγῆται πλέον. Ἡ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος αὕτη πάλη καθιστᾷ ἐπί τινα χρόνον τὸ βάδισμα αὐτοῦ κωμικώτατον. Τὸ φουστανάκι του τὸν καταδιώκει, νομίζεις, καὶ τὸ παιδίον πνέει τὰ μένεα κατ' αὐτοῦ.

Ὦ ἀγαπητὸν πρῶτον πανταλόνι! σὲ ἀγαπῶ διότι εἶσαι πιστὸς φίλος καὶ διότι σ' ἐπανευρίσκω ἀνὰ πᾶν βῆμα τοῦ βίου, σὲ καὶ τὴν θελκτικὴν τῶν ὀνείρων σου συνοδείαν. Μὴ δὲν εἶσαι ἡ ζῶσα εἰκὼν τῆς θωπευούσης τὴν ματαιοδοξίαν ἡμῶν νέας χιμαίρας; Σύ, ἀξιωματικέ μου, ὅστις ἐνώπιον τοῦ καθρέπτου τοῦ θαλαμίσκου σου, στρείβεις ἀκόμη τοὺς λεπτοὺς ξανθοὺς μύστακάς σου, καὶ ἐφόρεσες πρὸ ὀλίγου τὸ πρῶτον ἤδη τὰς ἐπωμίδας καὶ τὴν χρυσῆν ζώνην, τί ᾐσθάνεσο, σὲ παρακαλῶ, καταβαίνων τὴν κλίμακά σου, ὅτε ὁ κολεὸς τῆς σπάθης σου ἐκρότει ἐπὶ τῶν βαθμίδων, ὅτ' ἐν στολῇ, κτενισμένος, φορῶν τὰ ὑποδήματά σου, τὸ πηλίκιον ἐπὶ τοῦ ὠτίου ἔχων, εὑρέθης ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐρείας λεωφόρου, καὶ ὑπὸ δυνάμεως ἀκαταμαχήτου ὠθούμενος παρετήρησες αὐταρέσκως τὴν εἰκόνα σου ἐν τοῖς κατόπτροις τῶν καφενείων; Τόλμησε νὰ εἴπῃς ὅτι δὲν ἐστάθης ὅπως ἀποθαυμάσῃς τὴν εἰκόνα σου.

Τὸ πρῶτον πανταλόνι πάντοτε, καλέ μου ὑπολοχαγέ.

Καὶ ὅταν γίνῃς λοχαγός, φίλε μου, καὶ ὅταν προβιβασθῇς! Καὶ βραδύτερον ὁπόταν καταστῇς στρυφνὸς γέρων καὶ ἀσπρίσουν οἱ μύστακές σου καὶ λάβῃς νεαρὰν γυναῖκα σύντροφον τοῦ βίου σου ὅπως ἀρυσθῇς νεότητα ἐξ αὐτῆς, δὲν θὰ τὸ ξαναφορέσῃς τὸ χαριτωμένον ἐκεῖνο παντολόνι; Εἶν' ἀληθὲς ὅτι τότε ἡ ὡραία σου σύζυγος θὰ σὲ βοηθῇ εἰς τὸ νὰ τὸ φορῇς.

Τὴν ἡμέραν δ' ἐκείνην, ὦ ἀξιωματικέ μου, καθ' ἣν ἀπορρίψῃς αὐτό, φεῦ! τὴν ἡμέραν ἐκείνην θὰ εἶσαι πολὺ δυστυχής. Ἡ ὕπαρξις ἡμῶν συνίσταται εἰς τὸ νὰ φορῶμεν τὸ πρῶτον ἡμῶν πανταλόνι, νὰ τὸ ἐκβάλλομεν καὶ νὰ τὸ ξαναφορῶμεν καὶ ν' ἀποθνήσκωμεν προσβλέποντες αὐτό.

Εἶνε ἄρα ἀληθὲς ὅτι αἱ πλεῖσται εὐφροσύναι ἡμῶν δὲν ἔχουσι σπουδαιοτέραν αἰτίαν τῆς τῶν παιδικῶν; Εἴμεθα λοιπὸν τοσοῦτον ἀφελεῖς; — Ὦ! ναί, καλέ μου φίλε, εἴμεθα τόσον ἀφελεῖς ὥστε οὔτε κἂν πιστεύομεν ὅτι εἴμεθα τοιοῦτοι. Οὐδέποτε θ' ἀπαλλαγῶμεν παντελῶς τῶν σπαργάνων ἡμῶν, πίστευσέ με· ὑπολείπεται ἄκρον τι αὐτῶν. Ἐν ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ ὑπολανθάνει τὸ νήπιον ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν πάντες καὶ ἀνδρούμενοι παραμένομεν νήπια.

Καὶ σεῖς, κυρία, δὲν αἰσθάνεσθε, κατὰ πᾶσαν μεταλλαγὴν ἐσθῆτος τὴν χαρὰν ἐκείνην ἣν προξενεῖ συνήθως ἡ νέα στολή;

Οὐχὶ παίζων ἀλλὰ σπουδάζων λέγω ὅτι ἡ στολὴ ἐπιδρᾷ τὰ μέγιστα ἐπὶ τοῦ ἤθους ὑμῶν.

Διατί, ἐπὶ παραδείγματι, ἐπεστρέψατε προχθὲς τόσον εὐχαριστημένη ἐκ τῆς ἐκκλησίας; διατὶ σᾶς ἐφάνη τόσον καλὸς ὁ σύζυγός σας καὶ ἐδείξατε πρὸς αὐτὸν τὰ τρυφερὰ αἰσθήματα τῶν πρώτων τοῦ γάμου σας μηνῶν; Διότι, κυρία, ὁμολογήσατέ το εἰλικρινῶς, διότι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐφορέσατε τὸ πρῶτον τὸν κομψότατον κίτρινον πῖλόν σας ὅστις σᾶς πηγαίνει τόσον λαμπρά, ὅπως εἰξεύρετε, καὶ διπλασιάζει τὴν καλλονήν σας.

Ἐν ᾧ τοὐναντίον προχθὲς εἴσθε ἐν καταστάσει νευροπαθείας ἀνεξηγήτῳ. Οὐδέν, ἀπολύτως οὐδὲν σᾶς ἤρεσκε. Ὅτε δὲ μετὰ τὸν περίπατον ὑπεστρέψατε οἴκαδε ἡ μὲν αἴθουσα σᾶς ἐφάνη στενόχωρος ὁ δὲ σύζυγός σας ὑπὲρ τὸ δέον εὔσαρκος.

Θὰ ἦτο πάντῃ ἀδύνατον νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν μεταβολὴν ταύτην τοῦ ἤθους ὑμῶν ἂν μὴ ἐνθυμούμεθα κάλλιστα ὅτι χθὲς διεπράξατε τὴν ἀπε-

Digitized by Google

ρισκεψίαν νὰ φορέσητε τὸν φρικώδη ἐκεῖνον ἰόχρουν πῖλον, περὶ τοῦ ὁποίου ἐκφράζεσθε μετὰ τόσης περιφρονήσεως. Τὸ χαριέστατον παιδίον σας δὲν ἐκφράζεται ἄλλως περὶ τῆς μικρᾶς νηπιακῆς του ἐσθῆτος, ἣν ἀπαξιοῖ πλέον νὰ φορέσῃ.

Θέλετε καὶ τελευταῖον παράδειγμα; Παρατηρήσατε τὸν σύζυγόν σας. Χθές, ἀπῆλθε τῆς οἰκίας δυσηρεστημένος — δὲν ηὐχαριστήθη ἐκ τοῦ γεύματος — τὴν δ' ἑσπέραν, περὶ τὴν ἑβδόμην ὥραν ἐπανῆλθεν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου φαιδρότατος, μειδιῶν διά τε τῶν χειλέων καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. Σᾶς ἐφίλησεν ἐνθουσιωδῶς ἐπὶ τοῦ μετώπου... εἶνε φυσικόν, βεβαίως, κυρία, ἀλλὰ δὲν θ' ἀρνηθῆτε ὅτι εἶνε καὶ κολακευτικόν. Ἔπειτα ἔρριψε μετ' εὐαρεσκείας ἐπὶ τοῦ παρατυχόντος τραπεζίου τετράδιά τινα καὶ ἄλλα ἔγγραφα· εἰς τὴν τράπεζαν τὰ φαγητὰ πάντα ἀνεξαιρέτως τῷ ἐφάνησαν ἀπαράμιλλα καὶ τὰ κατεβρόχθισε ἀπλήστως.

— Μὰ τί ἔχει ὁ ἄνδρας μου; ἐλέγατε μὲ τὸν νοῦν σας.

— Νὰ σᾶς τὸ ἐξηγήσω ἐγώ, κυρία. Ὁ σύζυγός σας ἠγόρευσε τὸ πρῶτον χθὲς ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν πατέρων τοῦ ἔθνους. Εἶπε (ἦτο θυελλώδης ἡ συνεδρία καὶ πεισματωδεστάτη ἡ συζήτησις) εἶπεν (ἐν μέσῳ τῶν κραυγῶν καὶ τοῦ θορύβου πλήξας τὸ πρὸ αὐτοῦ ἀναλογεῖον διὰ τῆς ῥάβδου του) εἶπε:

— «Δὲν ἀκούομεν τίποτε!»

Ἐπειδὴ δὲ αἱ λέξεις αὗται ἔτυχον τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας, ἐπειδὴ πανταχόθεν ἀνεφώνησαν: *Πολὺ καλά! Εὖγε!* ἀνηγέρθη καὶ πάλιν καὶ ἐπὶ τὸ κοινοβουλευτικώτερον διατυπώσας τὴν ἰδέαν αὐτοῦ προσεῖπε:

— Ἡ φωνὴ τοῦ ἐντίμου ἀγορεύοντος δὲν φθάνει μέχρις ἡμῶν!

Ἡ διακοπὴ αὕτη βεβαίως οὐδόλως ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς συζητήσεως, ἀλλὰ τὸ πρῶτον τοῦτο βῆμα ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὸν σύζυγόν σας. Ἂς εἴπωμεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν· ἡ διακοπὴ αὕτη εἶνε θρίαμβος τοῦ συζύγου σας, διότι ἓξ ἤδη ὅλα ἔτη ὁ πρόσφιλὴς ῥήτωρ ἀναβάλλει ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ ἐκστομίσῃ τὴν πρώτην του λέξιν. Τώρα πλέον ἐρρίφθη ὁ κύβος. Ὁ εὐτυχὴς βουλευτὴς ἐφόρεσε τὸ πρῶτόν του πανταλόνι!

Ἀδιάφορον ἂν ἡ αἰτία εἶνε παιδαριώδης ἢ σπουδαία· ἀρκεῖ ὅτι καθιστάμεθα εὐτυχέστεροι. Οὐδὲν σημαίνει ἂν τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν εἶνε πῖλος, ἢ σκοῦφος ἢ χρυσοῦν στέμμα, ἀρκεῖ ὅτι φοροῦντες αὐτὸ θεωροῦμεν ἑαυτοὺς σπουδαιοτέρους, ἱκανοτέρους, καλλιτέρους.

Λοιπόν, μὴ σκώπτε πολύ, ἀναγνῶστά μου, τὸ ἀφελὲς παιδίον, ὅτε ἀνάπλεων χαρᾶς ἐπὶ τῇ ἀποκτήσει τοῦ πρώτου πανταλονίου του καὶ φέρον τὸ ἔνδοξον τοῦτο ἔμβλημα, βλέπει μακροτέραν τὴν σκιὰν αὐτοῦ καὶ χαμηλότερα τὰ δένδρα. Ἀρχίζει τὸ ἀνδρικόν του στάδιον, τὸ προσφιλὲς πλάσμα.

Ἀφότου ἐδημιουργήθη ὁ κόσμος οὗτος πόσα πράγματα ἔδωκαν ἀφορμὴν πρὸς ματαιοδοξίαν! Ἐπὶ βασιλέως τινὸς τῆς Γαλλίας ἐθεωρεῖτο τιμὴ ἡ μεγάλη ῥὶς ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν βασιλέα ὁμοιότητος, ὡς ἡ μεγάλη φενάκη ἐπὶ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', βραδύτερον δὲ ὑπῆρξαν οἱ ἐναβρυνόμενοι διὰ τὴν καλὴν ὄρεξιν ἢ τὴν εὐσαρκίαν αὐτῶν. Πολλοὶ καυχῶνται διὰ τὴν γυναῖκά των, ἄλλοι διὰ τὴν ὀκνηρίαν των, ἢ τὴν εὐφυΐαν των, ἢ τὴν ἀνοησίαν των, διὰ τὸ γένειον, ἢ διὰ τὸν περὶ τὸν λαιμόν των λαιμοδέτην, ἢ διὰ τὸν ἐπὶ τῆς ῥάχεώς των ὕβον· καὶ πῶς νὰ μὴν ἀγαλλιᾷ τὸ μικρὸν παιδίον διὰ τὸ πρῶτόν του πανταλόνι;

(Gustave Droz.) Κ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐκ περιέργου μελέτης τοῦ Γάλλου ἐπιστήμονος Regnard περὶ τῆς μορφινομανίας μανθάνομεν ὅτι ἡ χρῆσις τῆς μορφίνης ἤρξατο ἐπεκτεινομένη ἀνὰ πάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις ἀπὸ τοῦ τελευταίου Γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Ὄντως, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου, οἱ Γερμανοὶ ἰατροί, ὁσάκις δὲν ἐπήρκουν εἰς περιποίησιν τῶν τραυματιῶν, κατηύναζον συνηθέστατα τὰς ὀδύνας τῶν ἐστερημένων ἑτέρας περιθάλψεως δυστυχῶν δι' ὑποδορίων ἐνέσεων μορφίνης. Ὡς ἐκ τούτου οἱ πληγωμένοι, εἰ καὶ τὰ τραύματά των ἐπεδένοντο ἀτελῶς, δὲν ᾐσθάνοντο πόνους, ἠδύναντο δὲ νὰ ἀναμένωσι τὰς ἀποτελεσματικὰς βοηθείας ἐπὶ πλείστας ὥρας καὶ ἐνίοτε ἐπὶ μίαν ἢ δύο ἡμέρας. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρξαντο προστρέχοντες εἰς τοιαύτας ἐνέσεις ἐν τοῖς γερμανικοῖς νοσοκομείοις καὶ βραδύτερον ἐν τοῖς γαλλικοῖς δι' ἕκαστον τραυματίαν κατά τε τὰς ἐπιδέσεις καὶ τὰς ἐγχειρίσεις. Ἡ μέθοδος αὕτη καθίστα εὐκολωτέραν τὴν μεταφορὰν τῶν τραυματιῶν καὶ ταχυτέραν διὰ τοὺς νοσοκόμους, ὀλιγώτερον δὲ ὀδυνηρὰν δι' αὐτοὺς τοὺς τραυματίας διότι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς μορφίνης ἠδύναντο νὰ ὁδοιπορῶσιν οἱ ἀσθενεῖς ἐπὶ ὁλόκληρον ἡμέραν, χωρὶς νὰ παρίσταται ἀνάγκη νυχθημέρων καὶ πολυώρων σταθμῶν, ὅπως ἀποφεύγωσιν οἱ πληγωμένοι τοὺς παρατεταμένους κλονισμούς.

Μετὰ τὸν πόλεμον, ἐπανελθόντες εἰς τὰς ἑστίας των οἱ στρατιῶται οἱ ὑπαχθέντες εἰς τὴν δίαιταν ἐκείνην τὴν τόσον γλυκεῖαν δι' αὐτούς, ἀπέκτησαν τὴν κακὴν ἕξιν νὰ προστρέχωσιν εἰς ἐνέσεις μορφίνης, ὁσάκις ἔπασχον ὑπὸ νευραλγίας ἢ ὑπὸ ἑτέρου δεινοῦ. Βαθμηδὸν δ' ἐπεξέτειναν τὰ ἀπατηλὰ εὐεργετήματα τῆς μορφίνης εἰς τὰς οἰκογενείας των, εἰς τοὺς φίλους καὶ γνωρίμους, καὶ μέγας ἀριθμὸς ἀνθρώπων κατέστησαν οὕτω μορφινομανεῖς. Τῆς αὐτῆς μεθόδου ἐγένετο χρῆσις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον Ῥωσσοτουρκικὸν πόλεμον.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» 1885 — 24.

Digitized by Google

'Αριθ. 491 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 26 Μαΐου 1885

Ο ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Σκοπὸς τοῦ παρόντος ἄρθρου δὲν εἶνε ἡ ἀνάλυσις τῶν ἔργων, οὐδὲ ἡ ἀπεικόνισις τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ. Ὁ μέγας ποιητὴς γινώσκεται παρὰ πᾶσι τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς, μετεφράσθη εἰς πάσας τὰς γλώσσας, ἐπέδρασεν ἐπὶ πάσης φιλολογίας. Καθ' ὅλον τὸ ἥμισυ, καὶ πλέον, τοῦ αἰῶνος καθ' ὃ ἐπλήρου τὴν Γαλλίαν διὰ τῆς δόξης του, ἐπληροῦντο δι' αὐτὸν σελίδες, βιβλία κατηρτίζοντο, ἐν οἷς διαδοχικῶς ἐγένετο τὸ ἀντικείμενον κρίσεων καὶ κατακρίσεων, δισταγμῶν καὶ παραινέσεων, θαυμασμοῦ καὶ ἀποθεώσεων. Ἀντὶ τῆς συνοψίσεως πάντων τούτων κρίνομεν ἤδη ἐπικαιρότερον νὰ παραμείνωμεν μᾶλλον εἰς ἁπλῆν ἐπισκόπησιν τοῦ ἔργου του ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς δημοτικότητος αὐτοῦ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ κοινῷ, τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιδράσεως αὐτοῦ ἐπὶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας, καὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς μεγαλοφυΐας του.

Ὁ Οὐγκὼ εἶνε μετὰ τὸν Δουμᾶν ὁ μᾶλλον γνωστὸς παρ' ἡμῖν ἐκ τῶν Γάλλων συγγραφέων, καὶ ὁ καταφανεστέραν ἀσκήσας ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν πνευμάτων πολλῶν ἐκ τῶν νέων θεραπόντων τῶν Μουσῶν. Καὶ ὅμως ὁ γάλλος ποιητὴς εἶν' ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ὑπὲρ πάντα ἄλλον δύνανται νὰ παραπλανήσωσι τοὺς προσπαθοῦντας νὰ ἀπομιμηθῶσιν αὐτόν. Ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ ὑπῆρξεν ὁ κινδυνωδέστερος σκόπελος τῶν τολμηρῶν θαλασσοπόρων τοῦ πνεύματος. Ἐπίσης δυσχερεστάτη καθίσταται μετάφρασις ἔργων καὶ μάλιστα στίχων τοῦ Οὐγκώ, κατ' ἐξοχὴν ἐπιβαλλομένου καὶ θαμβοῦντος διὰ τοῦ σχήματος, μεγάλου καλλιτέχνου τοῦ ῥυθμοῦ, τοῦ χρώματος, τοῦ ἤχου, χαρισμάτων ἅτινα εἵμαρται συνήθως νὰ διαφεύγωσι παντὸς χρόνου καὶ πάσης ἀξίας μεταφραστάς. Διὰ τοῦτο ἐνῷ παρ' ἡμῖν ἐγένετο ἀπόπειρα συστηματικωτέρας μεταγλωττίσεως ποιημάτων τοῦ Λαμαρτίνου, καὶ αὐτῶν τῶν ᾀσμάτων τοῦ Μυσσέ, οἵτινες μεθ' ὅλον τὸ δαιμόνιον αὐτῶν δὲν παρουσιάζουσι τὰς τεχνικὰς δυσχερείας τοῦ περιδόξου ἀντιζήλου των, καθ' ὃ ποιηταὶ μᾶλλον ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ αἰσθήματι, οὐδεμία τοιαύτη ἀπόπειρα ἐγένετο μεθερμηνεύσεως τῶν ᾠδῶν τοῦ Οὐγκώ, εἰ μή τις ἄτακτος τοιαύτη σποραδικῶς ἐργασία ἔνθεν κἀκεῖθεν ὑπὸ διαφόρων ἐκ τῶν ἀπεράντων λειμώνων τῆς μούσης αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν εὐθηνοτέρων καὶ ἧττον πολυτίμων ἀνθέων μεταφύτευσις εἰς τὸν ἡμέτερον πενιχρὸν λειμῶνα τῶν γραμμάτων. Καὶ ὅμως ἐν ταῖς ᾠδαῖς αὐτοῦ ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ εἶνε κατ' ἐξοχὴν *ἐκεῖνος*, καὶ ἐν ταῖς ᾠδαῖς αὐτοῦ ἐνεπνεύσθη ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐκ τῆς πολεμιστηρίου αἴγλης τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Οὐχ ἧττον συγκομισθέντα ἐκ πάντων σχεδὸν τῶν λυρικῶν τόμων τοῦ Οὐγκώ, οἵτινες προσεγγίζουσι τὴν εἰκοσάδα, εἶδον τὸ φῶς παρ' ἡμῖν κατὰ περιόδους διάφορα ποιήματα, πολυτρόπως μεθηρμηνευμένα. Ἀμέσως ἅμα τῇ συστάσει τοῦ νεαροῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου εἰσήλασεν ἐν αὐτῷ ὁ μόλις ἀναθάλλων τότε καὶ ἀκμαῖος ῥωμαντισμὸς τῆς γαλλικῆς ποιήσεως, εὐπρόσδεκτος γενόμενος παρὰ τῇ ἑλληνικῇ νεολαίᾳ, ἥτις τεταλαιπωρημένη ἐκ τῶν μαχῶν ἐδίψα αἰσθημάτων καὶ ποιήσεως, χάρις τῷ γοήτρῳ ἣν ἐξήσκουν αἱ δίδυμοι λύραι τῶν Σούτσων. Καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰσήρχοντο εἰς τὴν πατρίδα, συμμιγνύμενα μετὰ τῶν νικηφόρων σωμάτων τοῦ ἀγῶνος, τὰ βαυαρικὰ στρατεύματα, ἀφ' ἑτέρου δέ, αναμεμιγμένοι μετὰ πρωτοτύπων τινῶν σατυρικῶν στίχων καὶ ἀραιῶν ᾀσμάτων ἐμπνευσμένων ὄντως ἐκ τῶν ἐθνικῶν κλεῶν, οἱ ῥεμβασμοί, τὰ θέματα, οἱ τρόποι, τὰ ὄνειρα, αἱ ὀδύναι, αἱ νευροπάθειαι τοῦ Λαμαρτίνου, τοῦ Βαρθελεμῆ, τοῦ Βερανζέρου, τοῦ Οὐγκώ, τοῦ Βύρωνος. Καὶ τὴν μὲν ἀντίθεσιν τῶν ξενοτρόπων δορυφόρων τοῦ Ὄθωνος πρὸς τοὺς ἡμετέρους ὁπλίτας κατανοοῦντες πάντες κατέσκωπτον· ἀλλ' ἀμφιβάλλομεν, ἂν ὑπῆρχον τότε πολλοὶ διαγινώσκοντες τὸ ἀνάρμοστον τῶν αἰσθημάτων ξένων λαῶν καὶ τῶν μεταρρυθμιστικῶν ἐκλάμψεων πρεσβυτικῶν φιλολογιῶν πρὸς τὰ ἡμέτερα ἁπλοϊκὰ καὶ ὅλως ἰδιοφυῆ αἰσθήματα καὶ φρονήματα καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς μόλις ἀναγεννωμένης ὑπὸ τὴν βροντὴν τῆς πυρίτιδος καὶ τοὺς ἤχους τῶν κλεφτι-

κῶν ᾀσμάτων ποιήσεως ἡμῶν. Οἱ τῆς κλασικῆς σχολῆς ἐν Γαλλίᾳ ματαίως ὑπερεμαχουν μετὰ πείσματος τοῦ ὡραίου κόσμου τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ ἀρχαιότητος, ὅστις μαρανθεὶς καὶ παρακμάσας ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, ἐθρυμματίζετο καὶ ἐφυγαδεύετο ὑπὸ τοῦ πελέκεως καὶ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ῥωμαντισμοῦ. Ἀλλ' οὐδεὶς εὑρίσκετο τότε ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ὁ δυνάμενος νὰ σκεφθῇ περὶ φιλοξενίας, ἀναθερμάνσεως καὶ νέας ζωῆς τοῦ ἐριτίμου φυγάδος ἐν τῷ πατρίῳ ἐδάφει... Ἡ γλῶσσα δὲ τοῦ κλέφτου ἐθεωρεῖτο χυδαία.

Δὲν ἐνθυμούμεθα κατὰ ποῖον ἀκριβῶς ἔτος ἐκ τῶν πρώτων τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ βασιλείου ἐξεδίδετο συλλογή τις ποιημάτων, λίαν δυσεύρετος σήμερον, γραφέντων ὑπὸ Νικολάου Σούτσου, ποιητοῦ ἀγνώστου σχεδὸν ἤδη παρὰ τῷ κοινῷ. Μεταξὺ τῶν ποιηματων ἐκείνων, ἅτινα γεγραμμένα εἰς τὴν καθαρεύουσαν γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς, καὶ πλήρη ῥεμβασμῶν καὶ ἀπογοητεύσεων, εἶνε ἐπιτυχεῖς ἀπομιμήσεις ἐξ ἀναγνώσεων τῶν τότε ἀκμαζόντων ῥωμαντικῶν, εὑρίσκονται αἱ πρῶται εἰς δεκαεξασυλλάβους παραφράσεις ᾠδῶν τινων τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ, ἐν αἷς ἡ περίφημος «Hier, la nuit d' été, κτλ.» τῶν *Ἀσμάτων τοῦ Λυκαυγοῦς*, ἐν ᾗ ὁ ποιητὴς ἐν ἅρπᾳ Δαβὶδ καὶ βιβλικῇ μεγαλοπρεπείᾳ ἐξυμνεῖ τὸν ἔρωτα. Ἔκτοτε μέχρι τῆς σήμερον μετεφράσθησαν κατὰ καιροὺς περιληφθέντα ἐν συλλογαῖς ἢ ἐν περιοδικοῖς ποιήματά τινα ἐκ τῶν *Ἀνατολικῶν*, ἐκ τῶν *Ἐνδομύχων φωνῶν*, ἐκ τῶν *Ὠδῶν καὶ αἴνων*, ἐκ τῶν *Θεωριῶν*, ἐκ τοῦ *Θρύλου τῶν αἰώνων*, ἐκ τοῦ *Τρομεροῦ ἔτους*. Τὸ «Εἰς γυναῖκα» ᾀσμάτιον τῶν *Φθινοπωρινῶν φύλλων*, μετεφράσθη παρὰ πολλῶν. Τὰ *Φάσματα* τῶν Ἀνατολικῶν μετήνεγκον παρ' ἡμῖν ὁ Ἄγγελος Βλάχος καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος. Τοῦ γνωστοτάτου ἐν τῷ Ῥουΐ-Βλὰς ᾄσματος «A quoi bon entendre κλπ.» τρεῖς γινώσκομεν μεταφραστάς, ἐλευθεριώτερον μὲν τὸν κ. Γ. Παράσχον, πιστοτέρους δὲ τοὺς κ. κ. Α. Βλάχον καὶ Εὐγ. Ζαλοκώσταν. Τὰ ἐν τοῖς *Στίχοις* τοῦ κ. Βικέλα *Ὀρφανὰ* εἶνε παράφρασις τῆς *Μάμμης* τῶν Ὠδῶν. Ἡ ἐν τῇ *Πανδώρᾳ* δημοσιευθεῖσα ἔμμετρος μετάφρασις τοῦ *Πατροκτόνου*, ἐν ᾧ διήκει ἡ χορδὴ τοῦ φρικώδους καὶ καταπληκτικοῦ, εἶνε ἔργον τοῦ Παρμενίδου. Ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Ἑλληνιστοῦ Wyndham μετηνέχθησαν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἰδίωμα δύο ποιήματα ἐκ τῶν *Τιμωριῶν* δημοσιευθέντα ἀνωνύμως πρὸ δεκαετίας ἐν τῷ «Παρθενῶνι» τῷ τότε ἐκδιδομένῳ, καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει. Μόνη δὲ μετάφρασις ὁλοκλήρου ποιητικοῦ τόμου τοῦ Οὐγκὼ εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ ἐν Σμύρνῃ κ. Σολωμονίδου τοῦ μεγάλου ποιήματος *Θρησκεῖαι καὶ θρησκεία*, ἐκ τῶν ποιητικῶν προϊόντων τοῦ γήρατος αὐτοῦ.

Ἅπαντα τὰ δράματα τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ, ἐκτὸς τοῦ Κρόμβελλ καὶ τοῦ μελοδράματος τῆς *Ἐσμεράλδας* εὑρίσκονται μεταφρασμένα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ. Αἱ πλεῖσται τούτων μετὰ σπουδῆς παρασκευασθεῖσαι δὲν ἔχουσι πολλὰς φιλολογικὰς ἀξιώσεις. Μόνον τρεῖς ὑπάρχουσιν ἐξ αὐτῶν ἔμμετροι καὶ πεφροντισμέναι, ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Παρασχου εἰς δεκαπεντασυλλάβους ὁμοιοκαταλήκτους μετάφρασις τοῦ *Ἐρνάνη*, τῆς ὁποίας ἀποσπάσματα μόνον ἐγένοντο γνωστά, ἐκτὸς τῆς πεζῆς τοῦ Ῥαπτάρχου, ἡ τοῦ κ. Εὐγ. Ζαλοκώστα μετάφρασις τοῦ δράματος *Ὁ βασιλεὺς διασκεδάζει*, καὶ ἡ τοῦ *Τορκουεμάδα* ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ κ. Βουτυρᾶ. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐδιδάχθησαν καὶ ἐξ Ἑλλήνων ἠθοποιῶν. Πρὸ ὀλίγου καιροῦ εἶχον ἀναβιβασθῇ ἐνταῦθα εἰς τὴν σκηνὴν ὑφ' ἑνὸς τῶν δραματικῶν θιάσων οἱ *Βυργράβοι*. Γνωστὸν ὅτι οἱ Βυργράβοι εἶνε τὸ ἧττον ἀπὸ τῆς Παρισινῆς σκηνῆς εὐδοκιμῆσαν δρᾶμα τοῦ ποιητοῦ, τὸ μᾶλλον δὲ παρέχον σκηνικὰς δυσχερείας ἕνεκα τῆς πληθύος τῶν προσώπων καὶ τοῦ πολυτελοῦς διακόσμου. Καὶ ὅμως ἡ φιλοκαλία καὶ ἡ μετριοφροσύνη τῶν ἠθοποιῶν ἐκ πάντων τοῦτο ἐξέλεξαν πρὸς ἐπίδειξιν τῆς ἰδίας ἀξίας.

Ὡσαύτως καὶ ἀπὸ αὐτοσχεδίων ἐπαρχιακῶν θεάτρων ἠκούσθησαν πολλάκις ὑπὸ τοῦ καταπλησσομένου, ἀλλὰ μὴ συγκινουμένου καὶ παραπλανωμένου κοινοῦ, οἱ μεταφυσικοὶ καὶ πλήρεις παραδόξων ἀντιθέσεων ἥρωες τῶν Οὐγείων δραμάτων.

Κατὰ τὴν ὁμόφωνον σχεδὸν γνώμην τῆς κριτικῆς ἡ ἐν τῷ δράματι δύναμις τοῦ μεγάλου καινοτόμου ὑπολείπεται τῆς ἐν τῇ ᾠδῇ καὶ τῷ μυθιστορήματι. Τὰ δράματα αὐτοῦ θαμβοῦντα μόνον τοὺς ὀφθαλμούς, κηλοῦντα τὴν ἀκοήν, ἀφίνουσι ψυχρὰς τὰς καρδίας· διότι ἐλλείπει ἐξ αὐτῶν ὁ χαρακτήρ, ὁ ἠθικὸς ἄνθρωπος, τὸ ἀληθῶς δραματικόν. Αἰτία δὲ τῆς ἀπὸ σκηνῆς ἐνθουσιώδους ἐπιτυχίας αὐτῶν παρὰ τῇ γαλλικῇ νεότητι ἦσαν, καθ' ἃ διατείνεται εἷς τῶν κριτικωτέρων συγγραφέων, οὐχὶ αἱ σκηναὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἡ ἀπαράμιλλος τὴν λυρικότητα ποίησις. Ἔχοντες δὲ ὑπ' ὄψιν τὰς ὠχρὰς μεταγλωττίσεις τῶν πλείστων, ἐν αἷς ἀπώλλυντο τὰ γόητρα τοῦ λυρισμοῦ ἐκείνου, τὴν πενιχρότητα τῶν ἡμετέρων σκηνῶν, ἐφ' ὧν ἐγελοιογραφεῖτο ἡ ἀλλαχοῦ ἐκθαμβοῦσα ὑλικὴ μεγαλοπρέπεια, τὴν ἄγνοιαν τῶν ὑποκριτῶν, καὶ τὸ ἀπαράσκευον τοῦ κοινοῦ πρὸς τοιαῦτα πάντη ἔκφυλλα καὶ ὑπ' οὐδεμιᾶς φιλολογικῆς ἢ ἑτέρας ἀνάγκης ὑποδεικνυόμενα θεάματα, δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν πόσον ὀλίγη εἶνε ἡ ἐξ αὐτῶν παραγομένη καλλιτεχνικὴ τέρψις, πόσον ἀμφίβολος ἡ ἠθικὴ ὠφέλεια, καὶ πόσον τερατωδῶς διαστρέφονται ἐκ τούτων ἡ φιλοκαλία, τὸ φρόνημα, ἡ ἔννοια τοῦ θεάτρου παρὰ τῷ πνεύματι τοῦ πτωχοῦ ἕλληνος ἀκροατοῦ.

Digitized by Google

Ἀλλὰ κυρίως τὴν ὑψίστην δημοτικότητα τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ ἐν Ἑλλάδι ἀποτελοῦσιν οἱ *Ἄθλιοι*. Τὸ ῥηθὲν παρ' αὐτοῦ τοῦ Οὐγκὼ ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Ἀθλίων ἐξέφρασε τὴν συμπάθειάν του πρὸς τὰς ἀτυχίας πάντων τῶν λαῶν ἐξηγεῖ ἴσως τὸν παγκόσμιον ἐνθουσιασμὸν τὸν παραχθέντα ἐκ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῶν. Καὶ τὰ μυθιστορικὰ ἔργα του πάντα ἐγένοντο γωστὰ παρ' ἡμῖν διὰ μεταφράσεων ἀπὸ *Χὰν τοῦ Ἰσλανδοῦ* μέχρι *Τοῦ 93*, τοῦ τελευταίου αὐτοῦ μυθιστορήματος, εἴδομεν δ' ἐναλλὰξ μεταγλωττιζόμενα τὸν *Βουκ-Ζαργάλ*, *Κλαύδιον τὸν Πένητα*, τὰς *Τελευταίας Ἡμέρας καταδίκου*, κοινωνικὴν μελέτην, τοὺς *Ἐργάτας τῆς Θαλάσσης*, μέρος τι τοῦ *Γελῶντος ἀνθρώπου*, καὶ τὴν *Παναγίαν τῶν Παρισίων*. Τῆς τελευταίας ἡ μετάφρασις ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ποιητοῦ Καρασούτσα, ἐκδοθεῖσα κατὰ τὸ 1865, εἶναι ἀνταξία τοῦ πρωτοτύπου, ἑνὸς ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ἔργων τοῦ διδασκάλου, τελειοτέρου καὶ αὐτῶν τῶν *Ἀθλίων* κατὰ τὴν ἑνότητα καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν διάπλασιν, ἀλλὰ ἐλαττουμένου αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπιβολήν, τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλὰ τίς ἀγνοεῖ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σκυλίσση μετάφρασιν τῶν *Ἀθλίων*; Τίνος καρδίαν δὲν συνεκίνησε τὸ εἰδύλλιον τοῦ Μαρίου καὶ τῆς Τιτίκας, τίνος καρδίαν δὲν συνέτριψε τὸ ὑψηλὸν μαρτύριον τοῦ Ἀγιάννη, τίνος πνεῦμα δὲν κατέπληξεν ἡ εἰκὼν τῆς ἐν Βατερλῶ μάχης, τίνος ψυχὴν δὲν ἐνθουσίασεν ὁ ἡρωϊσμὸς τοῦ Ἐνζολορᾶ καὶ τῶν συντρόφων του; Καὶ ὁ νέος καὶ ἡ κόρη καὶ ὁ μεσῆλιξ καὶ ὁ πρεσβύτης καὶ ὁ λόγιος καὶ ὁ ἐργάτης, πᾶσα ἡλικία καὶ πᾶσα τάξις, εὑρίσκουσιν ἐντὸς τῶν σελίδων ἐκείνων τὴν αἰωνίαν αὐτῶν ἱστορίαν, ἥτις συγκινεῖ βαθύτατα.

Περιφανὲς δὲ τεκμήριον τῆς ἐντυπώσεως τὴν ὁποίαν ἐνεποίησε παρὰ τῷ ἑλληνικῷ κοινῷ εἶνε τὸ ἔκτακτον διὰ τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν φαινόμενον τῶν ἑπτὰ ἐκδόσεων τῶν *Ἀθλίων* ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ 1864 ἐμφανίσεως αὐτῶν. Ἐξ αὐτῶν αἱ δύο ἐκδόσεις περιέχονται εἰς ἐπιφυλλίδας τῆς Τεργεσταίας *Ἡμέρας* καὶ τῶν *Νέων Ἰδεῶν*. Ἡ τελευταία ἔκδοσις τῶν *Ἀθλίων* χρονολογεῖται ἀπὸ δύο τριῶν ἐτῶν, ἀνάρπαστος τότε γενομένη καὶ πυρετώδεις εὑροῦσα ἀναγνώστας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐνθυμούμεθα ὅτι θερινήν τινα ἑσπέραν ἐν ἀποκέντρῳ καφενείῳ τῶν Ἀθηνῶν παρέστημεν ἄφωνοι ἀκροαταὶ περιεργοτάτης συνδιαλέξεως: τὰ πρόσωπα τοῦ διαλόγου ἀπήρτιζον γηραιός τις ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου, νέος τις σπουδαστής, εἷς μικρέμπορος καὶ ὁ καφεπώλης· πάντες οὗτοι, οἱ μὲν προσφάτως ἀναγνόντες, οἱ δὲ ἀναγινώσκοντες ἔτι τοὺς *Ἀθλίους*, ἀνεκοίνουν πρὸς ἀλλήλους τὰς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐντυπώσεις των, ἀναπαρίστων τὰς σκηνάς, καὶ ἀνέλυον τοὺς ἥρωας αὐτῶν, ἕκαστος κατὰ τὸν οἰκειότερον αὐτῷ τρόπον καὶ μᾶλλον ἀναλογοῦντα πρὸς τὴν θέσιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ· ὁ καφεπώλης ἐξεχύνετο εἰς χυδαίας ἐπιφωνήσεις θαυμασμοῦ, ὁ ἔμπορος ἐζήτει διασαφήσεις περὶ σκοτεινῶν τινων μερῶν, ὡς περὶ ἀνεκκαθαρίστων λογαριασμῶν, ὁ ὑπάλληλος ὑπέβαλλε τὰς παρατηρήσεις του ἐν τῇ ἐπιμεμελημένῃ γλώσσῃ τῶν δημοσίων ἐγγράφων, καὶ ἀπεφαίνετο περὶ Οὐγκὼ μεθ' οἵου σεβασμοῦ περὶ τοῦ ἐξοχωτάτου προϊσταμένου αὐτοῦ, ὁ δὲ σπουδαστὴς ὡμίλει ἐπὶ τὸ ἀκαδημαϊκώτερον, καὶ ἔλυε τὰς ἀναφυομένας ἀπορίας· ἦτο la haute critique, ὡς θὰ ἔλεγον οἱ γαλλίζοντες. Παρ' αὐτοὺς εἷς ὑπηρέτης τοῦ καφενείου καὶ ἕτεροί τινες θαμῶνες ἵσταντο κεχηνότες, ἀκούοντες καὶ ἀποθαυμάζοντες. Πάντες οὗτοι ἀντεπροσώπευον τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ τὸ εὐρὺ καὶ ποικίλον σύνολον τῶν ἑλλήνων ἀναγνωστῶν τῆς κοινωνικῆς ἐποποιίας τῶν *Ἀθλίων*.

Ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον παραπλανώντων τοὺς τολμῶντας ν' ἀτενίζωσιν εἰς αὐτόν. Οὐδεὶς δύναται ἀτιμωρητὶ νὰ προσπελάσῃ τὰς Σειρῆνας. Ὑπῆρξεν ἐποχὴ ἐν Γαλλίᾳ καθ' ἣν γενεὰ ὅλη ποιητῶν καὶ φιλολόγων, μετὰ τὴν εὐτυχῆ καὶ νικηφόρον γενεὰν τοῦ 1830, περιστοιχίσασα τὸν μέγαν διδάσκαλον, διέφθειρε καὶ ἐγελοιοποίησε καὶ εἰς τὸ μὴ περαιτέρω κατήγαγε τὸν ῥωμαντισμόν· ὅ,τι παρὰ τῷ διδασκάλῳ ἦτο πρωτοτυπία καὶ δύναμις κατέστη παρ' αὐτοῖς ἀκολασία καὶ ἐπιτήδευσις. Καὶ παρ' ἡμῖν κατὰ διαφόρους περιόδους ἀνεφάνησαν κρούσματα τῆς νόσου ταύτης, ἥτις δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἔχῃ ἐπικινδυνωδέστερον καὶ γελοιότερον χαρακτῆρα, ἕνεκα τῶν διαφορῶν τοῦ τόπου, τῆς γλώσσης καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς, τῆς ἰδιοσυγκρασίας, τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς μόλις μορφουμένης φιλολογίας ἡμῶν. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἠδύνατό τις πολλὰ σαφέστερον καὶ ἀκριβέστερον νὰ διαλάβῃ, ἂν ἐπήρκουν πρὸς τοῦτο τὰ ὅρια τοῦ παρόντος ἄρθρου. Ἐκ τῶν ποιητῶν ἡμῶν ὁ μᾶλλον προσοικειωθεὶς τῇ τέχνῃ τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ εἶνε, ὡς γνωστόν, ὁ Βαλαωρίτης, ἀλλὰ καὶ ὁ μόνος ἴσως κατορθώσας νὰ ἐνωτισθῇ τοῦ ᾄσματος τῶν Σειρήνων, διασωθεὶς μέν, ὡς ὁ Ὀδυσσεύς, ἀλλὰ διὰ μικρᾶς τινος ἀπωλείας βάρους ἐκ τῆς φιλολογικῆς ἀξίας του. Ὁ Βαλαωρίτης κατεῖχε τὴν δύναμιν τοῦ εὐφυῶς προσοικειοῦσθαι τὰ ἄξια καὶ δυνατὰ μιμήσεως στοιχεῖα, καὶ τοῦ περιβάλλειν ὀθνείας ἐπιδράσεις δι' ἐθνικωτάτου μανδύου. Καὶ πάλιν εἶνε ὑπέρτερος, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ κ. Ροΐδου, ὅταν τῆς ῥωμαντικότητος τοῦ Εὐρωπαίου ὑπερισχύῃ παρ' αὐτῷ ἡ ἔμφυτος τῷ Ἕλληνι πλαστικότης. Ἐνταῦθα δὲ ὄντος τοῦ λόγου δὲν εἶνε ἄσκοπον νὰ προσθέσωμέν τινα περὶ τῆς μήπω ἐπαρκῶς παρατηρηθείσης σχέσεως τῶν *Μνημο-*

Digitized by Google

σύνων τοῦ Ἕλληνος ῥαψῳδοῦ πρὸς τὰ *Ἀνατολικὰ* τοῦ Γαλάτου Βάρδου. Ἀναδιφῶντες ἐσχάτως τὰς σελίδας τῶν τελευταίων τούτων ἀνεμνήσθημεν ἄκοντες εἰς ὡρισμένα ποιήματα καὶ στροφὰς αὐτῶν ὡρισμένα τῶν Μνημοσύνων ᾄσματα· ἡ συγγένεια αὕτη ἐκδηλοῦται ἄλλοτε μὲν σαφέστερον, ἄλλοτε δὲ μόλις ὑποδηλοῦται εἰς τὸν προσεκτικὸν παρατηρητήν. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ τοῦ Λευκαδίου ποιητοῦ ἡ ἀνεξαρτησία, καὶ τοῦ μεγάλου ψάλτου τὸ ἀπαραβίαστον, οὐδόλως ἐκ τούτου θίγονται. Οὕτως ἡ πέμπτη στροφὴ τοῦ *Δερβίση* ἐν τοῖς *Ἀνατολικοῖς* φαίνεται ὅτι ἐνέπνευσε τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ *Θανάση Βάγια*, ἐν ᾧ ἐξεικονίζεται ἡ τῶν νεκρῶν ἐπιδρομὴ κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ὁ *Βράχος καὶ τὸ κῦμα* τοῦ Βαλαωρίτου νομίζετε ὅτι περιέχει τῆς συλλήψεως αὐτοῦ τὸ σπέρμα ἐν τῷ ἑπομένῳ τῷ Δερβίσῃ ᾄσματι Τὸ *φρούριον*. Ἡ *Κατάρα* ἐνθυμίζει τὴν ἀρχὴν τοῦ *Κατσαντώνη*, καὶ ὁ ἵππος ὁ φέρων τὸν Μαζέππαν, τὸ ἄτι τῆς *Φυγῆς*, τὸ σῶζον τὸν Ἀλῆ πασαν. Ἀκόμη καὶ ἡ *Αἰχμάλωτος*, εἰ καὶ ἐντελῶς ἀνομοία, παρουσιάζει ἀκουσίως εἰς τὸ πνεῦμα τὴν *Σκλάβαν*. Καὶ τέλος, ὅπως φανῇ ἐντελεστέρα ἡ περίεργος αὕτη σχέσις, ἡ ἀποθαμένη κόρη τοῦ παθητικοῦ *Ψυχοσαββάτου* ἐν μέσῳ τῶν ἀρειμανίων ἡρώων καὶ τῶν μεγάλων εἰκόνων τῶν ἄλλων ᾀσμάτων κατέχει οἵαν θέσιν ἐν μέσῳ τῶν εἰκόνων καὶ ἡρώων τῶν Ἀνατολικῶν ἡ νέα Ἱσπανὶς τῶν *Φασμάτων*.

Ὑπολείπεται ἤδη, ἀναστρέφοντες τὸ θέμα, νὰ διαλάβωμεν συντομώτατά τινα περὶ τῆς ἐπιδράσεως ἣν ἔσχεν ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ, ἡ αἰωνία πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ λατρείας παρὰ παντὸς χρόνου τοῖς ποιηταῖς. Εἴκοσι καὶ δύο μόλις ἐτῶν, ἀποχαιρετίζων ὁ νέος Βίκτωρ τὸν Βύρωνα, ἀποθανόντα ἐν Μεσολογγίῳ, ἔγραφε πρὸς τοῖς ἄλλοις: « Ἰδίως ἡμεῖς βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην χρεωστοῦμεν εἰς τὸν Βύρωνα, διότι ἀπέδειξεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι οἱ ποιηταὶ τῆς νέας σχολῆς, ἂν δὲν λατρεύωσι πλέον τοὺς Θεοὺς τῆς ἐθνικῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἀείποτε ὅμως θαυμάζουσι τοὺς ἥρωας αὐτῆς, καὶ ἂν ἀπέστησαν τοῦ Ὀλύμπου, οὐδέποτ' ἐγκατέλιπον τὰς Θερμοπύλας». Ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ συνοψίζεται εἷς τῶν κυριωτέρων χαρακτήρων τῆς τότε μετὰ τῆς ἀνατολῆς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος συνανατελλούσης νέας ποιήσεως τῶν Βερανζὲ καὶ τῶν Δελαβίν, τῶν Λαμαρτίνων καὶ τῶν Οὐγκώ. Οἱ νέοι αἱρεσιάρχαι καταρρίψαντες ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τὰς κλασικὰς θεότητας καὶ παντας τοὺς ἐξ αὐτῶν κανόνας ἔν τε τῇ μορφῇ καὶ τῇ οὐσίᾳ τῆς τέχνης, καθίδρυσαν τὴν λατρείαν τῶν πρωτακούστων ἡρώων τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἀντὶ τῶν ἀποσβεσθέντων ὀνομάτων τοῦ Ἄρεως, τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ Κάλχα, τῶν Μουσῶν, τῶν ἡμιθέων, καὶ τῆς Δωδώνης καὶ τῶν Δελφῶν, ἐπλήρωσαν τοὺς στίχους των διὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ Βότσαρη, τοῦ Κίτσου, τοῦ Ἰωσήφ, τῶν Σουλιωτισσῶν, τῶν κλεφτῶν, καὶ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῶν Ψαρρῶν. Ὁ ὑψηλότερον καὶ περιφανέστερον ἀντηχήσας ἐπὶ τῆς λύρας αὐτοῦ τῆς ἡμετέρας πατρίδος τοὺς θριάμβους καὶ τὰς νίκας, τὰς σφαγὰς καὶ τὰ μαρτύρια, τίς ἄλλος εἶνε ἢ ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, Ὅμηρος, οὗτινος ὁ Ζεὺς ὀνομάζεται Κανάρης, κρατῶν ἀντὶ σκήπτρου πυρσόν; Ἐκ τῶν τεσσαράκοντα ᾀσμάτων τῶν Ἀνατολικῶν πλειότερα τῶν δέκα σπινθηροβολοῦσι καὶ ὡραΐζονται ἐκ τοῦ κατὰ Τούρκων μίσους, ἐκ τοῦ πρὸς τοὺς ἥρωας θαυμασμοῦ, ἐκ τοῦ ἔρωτος πρὸς τὰς ἑλληνίδας, ἐκ τοῦ πόθου τῶν ἑλληνικῶν ὁριζόντων καὶ τοπείων. Ἐν μέσῳ μεθύοντος κόσμου, πλήρους ἁρμονικῶν ψιθύρων καὶ βαθέων ἀπόψεων, ἀπροσδοκήτων ῥυθμῶν καὶ ἀδαμαντίνων λάμψεων, παρίστανται πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἕλληνος ἀναγνώστου, ὀλίγον αὐθαιρέτως ἐνίοτε πλαττόμενοι καὶ λίαν ποιητικοί, θαμβοῦντες τὰς αἰσθήσεις μόνον τοῦ ξένου, ἀλλὰ τοῦ ἕλληνος καὶ τὴν καρδίαν συγκινοῦντες οἱ Κανάραι καὶ οἱ Βοτσάρεις, οἱ Ἰωσὴφ καὶ οἱ Μάγερ, ὁ Ἰβραήμης καὶ ὁ Ἀλῆς, ἡ ἐρωμένη τοῦ Κλέφτου καὶ ἡ κόρη τοῦ παπᾶ, αἱ Ἀθῆναι καὶ ὁ Παρθενών, ἡ Χίος καὶ ἡ Σμύρνη.

« Εἰς τὴν Ἑλλάδα! εἰς τὴν Ἑλλάδα!... Χαίρετε, σεῖς ὅλοι! πρέπει νὰ φύγω! Μετὰ τὸ αἷμα τῶν ἡρώων ἂς ῥεύσῃ τέλος τὸ χυδαῖον αἷμα τῶν δημίων! ὦ φίλοι μου, εἰς τὴν Ἑλλάδα! ἐκδίκησις! ἐλευθερία! δότε μοι τὸ ξίφος, ἑτοιμάσατε τὸν ἵππον μου! Ἄγωμεν! Φαβιέρε, ὁδήγει μας, ὡς ἡγεμὼν εἰς τὰς μάχας..... » Ἀλλ' ὁ εἰκοσιπενταέτης Τυρταῖος, ὁ τοιαύτην φωνὴν ἀνατείνων κατὰ τὸ 1827 αἴρεται, ἀλλὰ δὲν σύρεται ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του· ὁ Μαζέπας κατορθεῖ νὰ χαλιναγωγήσῃ τὸν ἀκατάσχετον ἵππον του. Ὁ ποιητὴς δὲν θὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰ μὴ ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς φαντασίας του. Οἱ γέροντες καὶ τὰ παιδία τὸν κρατοῦσι πλησίον των. Ἔχει μεγάλην ἀποστολὴν νὰ ἐκπληρώσῃ παρ' αὐτοῖς καὶ παρ' ἁπάσῃ τῇ ἀνθρωπότητι. Μετὰ ἑξήκοντα περίπου ἐτῶν πάροδον ἀπὸ τοῦ πλήκτρου τῆς ἀκοιμήτου λύρας του ἡ αὐτὴ θεσπεσία κραυγὴ ἀναδίδεται: *Εἰς τὴν Ἑλλάδα!* Οὕτως ἐπιγράφεται τὸ ὡραιότερον ἴσως ᾆσμα ἐν τῷ τελευταίῳ τόμῳ *Τοῦ Θρύλου τῶν αἰώνων*. Ὁ γαλήνιος πρεσβύτης τοῦ 1883 δὲν εἶνε πλέον ὁ πολεμικὸς νεανίας τοῦ 1827· ἀλλ' ἐπαναβλέπων τὸ ἔσχατον ἤδη διὰ τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν τὴν Ἑλλάδα τοῦ ἰδεώδους του, αἴρεται ὑπεράνω πάσης ἡλικίας, ἐπανευρίσκων τοὺς γλυκυτάτους φθόγγους τῆς νεότητος,

Digitized by Google

τὴν θειοτάτην γλῶσσαν τοῦ ἔρωτος, καὶ προσκαλῶν τὴν ἐρωμένην του ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος, ὄχι πλέον τῆς τῶν παλληκαρίων, τῆς πυρίτιδος καὶ τοῦ Κανάρη, ἀλλὰ τῆς Ἑλλάδος τῶν Μουσῶν καὶ τῆς Ἀφροδίτης, τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῶν Ἀμφικτυόνων, τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Ὀλύμπου, τοῦ Σωκράτους καὶ τῆς Ἀσπασίας. Τὸ ᾆσμα τοῦτο διὰ τῆς πλαστικότητος, τῆς γλυκύτητος, καὶ τοῦ πυρὸς αὐτοῦ ἐκπλήττει ἅπαντῶν ἐν μέσῳ ζοφερῶν καὶ ὑπερφυῶν συλλήψεων, ὡς τὸ *Ἆσμα τῶν Ἀσμάτων* ἐν μέσῳ τῶν σελίδων τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς.

Ἀλλ' ὁ Οὐγκὼ δὲν εἶνε μόνον ὑψηλὸς ὡς ποιητής, ἔξοχος ὡς ἀρχηγὸς Σχολῆς, μέγας εἶνε καὶ ὡς πολίτης. Καὶ ὡς πολίτης ἠγωνίσθη καὶ ὕψωσε τὴν φωνήν του ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Μετὰ τὴν ποίησιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀγῶνος ἐπῆλθον αἱ ἡμέραι τῆς θετικότητος καὶ τῶν συμφερόντων. Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐψάλλετο οὐδ' ἐθαυμάζετο, ἀλλὰ κατεφρονεῖτο καὶ ὑπεβλέπετο. Ἀλλ' ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἐξορίας του δὲν ἐλησμόνει τοὺς ἀδικουμένους· καὶ ἀντὶ ᾀσμάτων συνέτασσε προκηρύξεις καὶ ἀπηύθυνεν ἐπιστολάς. Γνωστὴ εἶνε ἡ κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1856 ἐπιστολή του πρὸς τὸν κ. Ρηγόπουλον Ἀλλ' ἰδίως οἱ ἀγῶνες τῆς Κρήτης εὗρον παρ' αὐτῷ τὸν ἔνθερμον προασπιστὴν καὶ κήρυκα. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1867 εἰς τὴν προκήρυξιν τῶν ἐπαναστατῶν Κρητῶν ἀπαντᾷ, ὡς ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας, ὁ γηραιὸς ἐξόριστος τῆς Γκερνεσεϋ. Ἡ ἐπισημοτάτη τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ εἶνε ἡ κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1869 ἀπευθυνθεῖσα πρὸς τοὺς Ἀμερικανούς, δι' ἧς προσεκάλει ἐκείνους νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν τῆς Κρήτης. «Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἡ Γαλλία ἀπελευθέρωσε τὴν Ἀμερικήν· κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ὁποία μεγαλοπρεπὴς ἀνταπόδοσις, ἡ Ἀμερικὴ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἑλλάδα! Ἀμερικανοί, χρεωστεῖτε πρὸς ἡμᾶς τὸ μέγα ἐκεῖνο χρέος, τὴν Ἐλευθερίαν! Ἐλευθερώσατε τὴν Ἑλλάδα, καὶ σᾶς ἀπαλλάττομεν αὐτοῦ. Νὰ τὸ πληρώσετε εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶνε ὡς νὰ τὸ πληρώσετε εἰς τὴν Γαλλίαν!» Ἔκτοτε πολλάκις μέχρι τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἡμερῶν τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος ἐξῆλθε πανηγυρικῶς ἀπὸ τῶν χειλέων του.

Ὡς ἓν τῶν καλλίστων ᾀσμάτων τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ κρίνεται τὸ περιεχόμενον ἐν τῇ συλλογῇ τῶν *Φθινοπωρινῶν Φύλλων* καὶ «Τί ἀκούει τις ἐπὶ τοῦ ὄρους» ἐπιγραφόμενον. Ὁ ποιητὴς ἀπὸ τῆς οὐρανογείτονος τοῦ ὄρους κορυφῆς περιλαμβάνει διὰ τῶν βαθέων αὐτοῦ ὀμμάτων ἔνθεν μὲν τὴν γῆν, ἔνθεν δὲ τὴν θάλασσαν, ἀφ' ὧν ἀκούει αἴφνης ἀνερχόμενον συγκεχυμένον τινὰ μέγαν καὶ ἀνέκφραστον βόμβον· ἀλλ' ὁ βόμβος οὗτος μετ' οὐ πολὺ διευκρινίζεται εἰς δύο φωνάς, διασταυρουμένας ἐν τῷ ἀπείρῳ, ὡς ἀντίθετα ῥεύματα ὑπὸ τὸ κῦμα. Ἐν ἑκατέρᾳ τῶν φωνῶν τούτων, ἐν ταύτῃ μὲν τῇ ἀπὸ τοῦ ὠκεανοῦ διαχεομένῃ ψάλλει ἡ φύσις τὸν μεγαλοπρεπῆ πρὸς τὴν δημιουργίαν ὕμνον, ἐν ἐκείνῃ δέ, τῇ ἀπὸ τῆς γῆς, κραυγάζει ἡ ἀνθρωπότης, ἀδικουμένη, καταρωμένη, καὶ κλαίουσα.

Ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ εἰκονικώτατα, νομίζομεν, χαρακτηρίζεται ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ Εἰς τὸν ἐπισκοποῦντα ἐν τῷ συνόλῳ τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ παρίσταται τοῦτο ὡς ὁ εὐρὺς καὶ βαθὺς βόμβος, «ὁ πλήρης λαμπρῶν συμφωνιῶν, ἡδέων ψιθύρων, γλυκὺς ὡς ἑσπέριον ᾆσμα, ἰσχυρὸς ὡς ὅπλων σύρραξις, ὅταν ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν σαλπίγγων ἐκρήγνυται ἡ μάχη μανιώδης, ἄρρητος μουσική, ὑφ' ἧς ἡ κτίσις ἅπασα κατέχεται, ὡς ὑπὸ τοῦ ἀέρος.» Εἰς τὸν θέλοντα δὲ νὰ διευκρινίσῃ καὶ λεπτομερέστερον ἐρευνήσῃ τὸ ἔργον τοῦ Οὐγκὼ παρίσταται τοῦτο διαχωριζόμενον εἰς δύο μεγάλα τμήματα· δύο διακεκριμέναι ἁρμονίαι ἐξ ἑκατέρου διαχέονται, ὡσεὶ δύο Μοῦσαι καθοδηγοῦσιν ἐναλλὰξ τὸ πλῆκτρον ἐπὶ τῆς μυριοχόρδου λύρας τοῦ ποιητοῦ, ἀντηχούσης ἐν ἴσῃ δυνάμει τὸ ᾆσμα τῆς φύσεως καὶ τὴν κραυγὴν τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ ὄντως· ἡ φύσις καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἀντανακλῶνται ἐφ' ἁπάντων τῶν εἰδῶν τῆς φιλολογίας, ἐφ' ὧν ἐπέθηκε τὴν σφραγῖδα τῆς μεγαλοφυΐας του, ἐπὶ ᾠδῶν, μυθιστορημάτων, δραμάτων, ἐπῶν καὶ σατυρῶν, ἢ διερμηνεύων τὴν γλῶσσαν τῶν οὐρανῶν, τῶν ὠκεανῶν καὶ τῶν δρυμώνων, ἢ ἐξυμνῶν τὰς εὐεργετικὰς δυνάμεις τοῦ σύμπαντος, τὰς ὑπηρετούσας τὴν πρόοδον, ἢ ἀνασκαλεύων τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν, ἢ βυθιζόμενος εἰς τὰς χαρὰς καὶ τὰς ὀδύνας τῆς ἐνδομύχου ζωῆς, ἢ ὑπερμαχῶν τῶν πτωχῶν, τῶν ἐκπιπτόντων, τῶν προγεγραμμένων, ἢ πλήττων τὰς κοινωνικὰς προλήψεις καὶ ἀθλιότητας ἢ ἀνακαλῶν εἰς τὸ εἶναι τὰς παρῳχημένας γενεάς, ἢ καὶ ὑπερπηδῶν ἔτι τὰ ὅρια τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ μὴ χαράσσων εἰκόνας ὡς ποιητής, ἀλλ' ἀποκαλύπτων ὀπτασίας ὡς προφήτης. Ὅπως δ' ἐπὶ μᾶλλον καταδείξωμεν τὴν ἀκρίβειαν τῆς παρομοιώσεως, σημειοῦμεν ὅτι τὸ ἀνωτέρω μνημονευόμενον ποίημα τῶν *Φθινοπωρινῶν φύλλων* χαρακτηρίζει τὸ ἔργον τοῦ Οὐγκὼ καὶ κατὰ τύπον ἔτι· τὸ ποίημα τοῦτο βασίζεται ἐπὶ μιᾶς ἀντιθέσεως· γνωστὸν δ' ὅτι ἡ ἀντίθεσις τυγχάνει ἐκ τῶν προσφιλεστέρων σχημάτων, ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῷ βίῳ ἔτι τοῦ Βίκτορος. Οὐγκώ.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Digitized by Google

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία **Γεωργίας Σάνδ.**—Μετάφρασις **Α. Β.**)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Ἀπό τινων ἡμερῶν ἡ μαρκησία ὑφίστατο μεγάλην ἐσωτερικὴν ταραχήν. Εἶχε φοβηθῆ μὴ ἀντιστῇ ὁ Οὐρβανὸς μανθάνων τὸ ποσὸν τῶν χρεῶν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὅσον πολὺ καὶ ἂν τὸν ἐξετίμα, δὲν προέβλεπεν εἰς πόσον ἠδύνατο νὰ προβῇ ἡ ἀφιλοκέρδειά του. Μὴ ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀνησύχει σπουδαίως, ὅτε, καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ καθίσῃ εἰς τὴν τράπεζαν, εἶδεν ἀφικνουμένους τοὺς δύο ἀδελφούς. Εἶδε τὰς μορφὰς των ἀκτινοβολούσας ἐν γαλήνῃ καὶ στοργῇ καὶ ἐμάντευσεν ἀμέσως τί εἶχε συμβῆ. Ἔπειτα ἐπειδὴ παρέμενεν ἔτι παρ' αὐτῇ ἐπισκέπτης τις, βραδύνων ν' ἀπέλθῃ, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς ἐρωτήσῃ, ἐφοβήθη ὅτι ἠπατᾶτο, καὶ ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐγνώριζε τὴν ἀλήθειαν.

Ἀλλ' ὅτε ἐκάθισαν εἰς τὴν τράπεζαν, παρετήρησεν ὅτι οἱ δύο ἀδελφοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους διὰ τοῦ ἑνικοῦ. Ἐνόησε πάντα, καὶ ἐπειδὴ ἡ παρουσία τῆς Καρολίνας καὶ τῶν ὑπηρετῶν της ἐμπόδιζον αὐτὴν νὰ ἐκφράσῃ τὴν συγκίνησίν της, προσεποιήθη εὐθυμίαν ἵνα κρύψῃ τὴν χαράν της, ἐνῷ ἁδρὰ συμπαθῆ δάκρυα κατελείβοντο ἐπὶ τοῦ μειδιάματος τῶν μαραμμένων αὐτῆς παρειῶν. Ἡ Καρολίνα παρετήρησε τὰ δάκρυα ταῦτα καθ' ἣν στιγμὴν καὶ ὁ μαρκήσιος, καὶ τὸ ἀνήσυχον αὐτῆς βλέμμα ἀπετάθη ἀφελῶς πρὸς τὸ βλέμμα του, οἱονεὶ ἐρωτῶν ἂν ἡ μαρκησία ὑπέκρυπτε χαράν τινα ἢ λύπην. Ὁ μαρκήσιος, ἀπαντῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, καθησύχασε τὴν μέριμνάν της, ὁ δὲ δούξ, ὃν δὲν διέφυγεν ὁ ταχὺς ἐκεῖνος καὶ σιωπηλὸς διάλογος, ἐμειδίασεν ἐξ εὐμενοῦς πονηρίας. Οὔτε ἡ Καρολίνα οὔτε ὁ μαρκήσιος παρετήρησαν τὸ μειδίαμά του. Ἡ ἀμοιβαία πρὸς ἀλλήλους συμπάθειά των ἦτο ἐξ ἀγαθῆς ἀληθῶς γνώμης. Ἡ Καρολίνα διετήρει πάντοτε τὴν πρὸς τὸν δοῦκα ἀποστροφήν της καὶ ἔλλειψιν πάσης ἐκτιμήσεως, ἀγανακτοῦσα κατ' αὐτοῦ, ὅτι ἦτο τόσον ἐράσμιος καὶ ἐφαίνετο τόσον ἀγαθός. Ἐφρόνει μὲν ὅτι ἡ κυρία Δ. εἶχε πως εἰκονίσει ὑπερβολικὴν τὴν κακίαν του· ἀλλὰ κατειλημμένη ἐξ ἀνοήτου καὶ ἀορίστου φόβου, ἀπέφευγε νὰ τὸν βλέπῃ, καὶ καθημένη ἀπέναντί του, προσεπάθει νὰ λησμονήσῃ τὴν μορφὴν αὐτοῦ. Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ἐξῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἡ συνομιλία ἐγένετο κἄπως οἰκειοτέρα. Ἡ Καρολίνα ἠρώτησε τότε δειλῶς τὴν μαρκησίαν, ἂν δὲν ἐνόμιζεν ὅτι τὸ ἐκκρεμὲς ἐπήγαινεν ὀπίσω.

— Ὄχι, ὄχι ἀκόμη, ἀγαπητή μου κόρη, ἀπήντησεν ἀγαθῶς ἡ γραῖα.

Ἡ Καρολίνα ἐνόησεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ μείνῃ μέχρις οὗ ἠγείροντο ἀπὸ τῆς τραπέζης.

— Λοιπόν, ἀγαπητοί μου, εἶπεν ἡ μαρκησία ἀπευθυνομένη εἰς τοὺς υἱούς της, ἐπρογευματίσατε οἱ δύο μόνοι σας εἰς τὸ δάσος;

— Ὡς Ὀρέστης καὶ Πυλάδης, ἀπήντησεν ὁ δούξ· καὶ δὲν ἠμπορεῖτε ἀγαπητὴ μαμά, νὰ φαντασθῆτε τί ὡραῖα ποῦ ἦτον! Ἔπειτα ἔκαμα καὶ μίαν λαμπρὰν ἀνακάλυψιν,— ὅτι ἔχω ἕνα χαριτωμένον ἀδελφόν. Ὤ! ἡ λέξις σᾶς φαίνεται ἴσως πολὺ ἐλαφρὰ δι' αὐτόν· ἀλλ' ἐγὼ δὲν τὴν ἐννοῶ διόλου μὲ ἐλαφρὰν ἔννοιαν. Ἡ χάρις τοῦ πνεύματος εἶνε πολλάκις χάρις τῆς καρδίας, καὶ ὁ ἀδελφός μου ἔχει καὶ τὰ δύο. Ἡ μαρκησία ἐμειδίασε καὶ πάλιν, ἀλλὰ κατέστη σκεπτική, καὶ νέφος ἐλαφρὸν ἐκάλυψε τὴν ψυχήν της. Ὁ Γαετάνος, διενοήθη, θὰ ἐδέχθη χωρὶς λύπην καὶ στενοχωρίαν τὴν θυσίαν τοῦ ἀδελφοῦ του. Φαίνεται κατευχαριστημένος... Δὲν ἔχει πλέον ἴσως ὑπερηφάνειαν! τότε ἐχάθη.

Ὁ Οὐρβανὸς εἶδε τὸ νέφος ἐκεῖνο, κ' ἔσπευσε νὰ τὸ διαλύσῃ.

— Ἐγώ, εἶπεν εὔθυμος, ἀποτεινόμενος εἰς τὴν μητέρα του, δὲν θ' ἀπαντήσω ὅτι ὁ ἀδελφός μου εἶνε πολὺ πλέον χαριτωμένος παρ' ἐμέ· αὐτὸ εἶνε πανθομολογούμενον, ἀλλὰ θὰ εἰπῶ, ὅτι ἔκαμα καὶ ἐγὼ μίαν ἀνακάλυψιν — ὅτι ἔχει πολλὴν σοβαρότητα τὸ πνεῦμα του, καὶ σέβας ἀναλλοίωτον πρὸς πᾶν ὅ,τι εἶνε ἀληθές. Ναί, προσέθηκεν, ἀποτεινόμενος αὐθορμήτως εἰς τὸ βαθέως ἐκπεπληγμένον βλέμμα τῆς Καρολίνας, ὑπάρχει ἐντός του ἄβυσσος ἀγαθότητος καὶ ἀθωότητος, τὴν ὁποίαν κανεὶς δὲν ὑποπτεύει καὶ οὐδ' ἐγὼ αὐτὸς εἶχα ἐκτιμήσει ἀκόμη.

— Τέκνα μου, εἶπεν ἡ μαρκησία, πολλὴν χαρὰν μοῦ κάμνετε νὰ ὁμιλῆτε τοιουτοτρόπως ὁ εἷς διὰ τὸν ἄλλον· ἡ ὑπερηφάνειά μου εὐχαριστεῖται εἰς ὅ,τι ἔχει εὐαισθητότερον, καὶ πιστεύω ὅτι ἔχετε δίκαιον καὶ οἱ δύο.

— Ὡς πρὸς ἐμέ, ὑπέλαβεν ὁ δούξ, σκέπτεσθε τοιουτοτρόπως διότι εἶσθε ἡ καλλίστη τῶν μητέρων· ἀλλ' ἡ στοργή σας σᾶς τυφλώνει· ἐγὼ δὲν ἀξίζω τίποτε, καὶ τὸ μελαγχολικὸν μειδίαμα τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενὲ σᾶς ἐπιβεβαιώνει ὅτι ἀπατᾶσθε ὡς καὶ ὁ ἀδελφός μου.

— Ἐμειδίασα, ἐγώ; καὶ μὲ μελαγχολίαν; Θὰ ἤμην ἑτοίμη νὰ ὁρκισθῶ, ὅτι δὲν ἔπαυσα νὰ θεωρῶ αὐτὴν τὴν φιάλην, καὶ ὅτι ἤμην βυθισμένη εἰς βαθυτάτας σκέψεις περὶ τῆς ποιότητος τοῦ ὑάλου τῆς Βοημίας.

— Μὴν ἐλπίζετε νὰ πιστεύσωμεν, ὑπέλαβεν ὁ Γαετάνος, ὅτι τὰς σκέψεις σας ἀπασχολοῦν μόνον αἱ οἰκιακαὶ φροντίδες. Νομίζω ὅτι ὑψοῦσθε πολὺ ὑπεράνω τῆς σφαίρας τῶν φιαλῶν, καὶ κρίνετε ἐξ ἀνωτέρας περιωπῆς καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα.

Digitized by Google

— Δὲν τολμῶ νὰ κρίνω κανένα, κύριε δούξ.

— Τόσον τὸ χειρότερον δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶνε ἄξιοι ν' ἀπασχολήσωσι τὴν κρίσιν σας. Θὰ ἐκέρδιζα βεβαίως νὰ τὴν ἐμάνθανα, ὅσον αὐστηρὰ καὶ ἂν ἦνε. Ἐγώ, παραδείγματος χάριν, ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ κρίνωμαι ὑπὸ τῶν γυναικῶν. Προτιμῶ ν' ἀκούω τὴν ἀπροσποίητον καταδίκην των παρὰ νὰ βλέπω τὴν περιφρονητικὴν ἢ τὴν δύσπιστον σιωπήν των. Θεωρῶ τὰς γυναῖκας ὡς τὰ μόνα ὄντα, τὰ δυνάμενα νὰ ἐκτιμήσουν ἀληθῶς τὰ ἐλατττώματα καὶ τὰ προτερήματά μας.

— Ἀλλά, κυρία μαρκησία, εἶπεν ἡ Καρολίνα ἀπευθυνομένη μετὰ φαιδρᾶς ἀμηχανίας πρὸς τὴν κυρίαν Βιλλεμέρ, εἰπέτε, σᾶς παρακαλῶ, εἰς τὸν κύριον δοῦκα, ὅτι δὲν εἶχα τὴν τιμὴν νὰ τὸν γνωρίζω, καὶ ὅτι δὲν εἶνε ἀποστολή μου νὰ συνεχίσω τὴν χαρακτηρογραφίαν τοῦ Λαβρυγέρου!

— Ἀγάπη μου, ἀπήντησεν ἡ μαρκησία, ἡ ἀποστολή σας εἶνε νὰ ἦσθε θετή μου κόρη, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλα εἶνε ἐπιτετραμμένα, διότι εἶνε γνωστὴ ἡ λατρευτὴ μετριοφροσύνη σας καὶ ἡ ἐξαίρετος διάκρισίς σας. Ἀπαντήσατε λοιπόν, χωρὶς νὰ στενοχωρηθῆτε, εἰς τὸν κύριον υἱόν μου, καὶ μὴ ταράττεσθε ἀπὸ τὰ φιλικὰ πειράγματά του. Ἠξεύρει κάλλιστα, ὡς τὸ εἰξεύρω καὶ ἐγώ, ποία εἶσθε, καὶ δὲν θὰ παραβῇ ποτὲ τὸ σέβας, τὸ ὁποῖον σᾶς ὀφείλεται.

— Τόρα, μητέρα, ἀποδέχομαι τὸ φιλοφρόνημά σας, ὑπέλαβεν ὁ δοὺξ ἐν πλήρει εἰλικρινείᾳ. Ἔχω σέβας βαθύτατον πρὸς πᾶσαν γυναῖκα ἁγνήν, γενναίαν καὶ ἀφωσιωμένην, ἑπομένως καὶ εἰς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενὲ ἰδιαιτέρως.

Ἡ Καρολίνα δὲν ἠρυθρίασεν οὐδ' ἐψέλλισεν εὐχαριστίας, ὡς τις σεμνότυφος παιδαγωγός. Προσεῖδεν ἀτενῶς τὸν δοῦκα, ἐνόησεν ὅτι δὲν τὴν ἐνέπαιζε, καὶ ἀπήντησεν εὐμενῶς:

— Διατί λοιπόν, κύριε δούξ, ἀφοῦ ἔχετε τόσον καλὴν ἰδέαν περὶ ἐμοῦ, ὑποθέτετε ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχω κακὴν περὶ ὑμῶν;

— Ὢ! ὑπέλαβεν ἐκεῖνος, ἔχω τοὺς λόγους μου, καὶ θὰ σᾶς τοὺς εἰπῶ ὅταν μὲ γνωρίσετε περισσότερον.

— Διατὶ ὄχι ἀμέσως τόρα; εἶπεν ἡ Μαρκησία· εἶνε πολὺ καλλίτερον.

— Ἔστω! ὑπέλαβεν ὁ δούξ· ἔχω ἓν ἀνέκδοτον νὰ σᾶς διηγηθῶ. Προχθὲς εὑρισκόμην μόνος εἰς τὴν αἴθουσάν σας καὶ σᾶς ἐπερίμενα. Ἐρρέμβαζα εἰς μίαν γωνίαν, καὶ ἀνεπαυόμην θαυμάσια εἰς ἓν ἀπὸ τὰ ἀνάκλιντρά σας,—διότι εἶχα γυμνάσει τὴν πρωΐαν ἕνα βαρυκέφαλον ἵππον, καὶ ἤμην κατάκοπος. Ἐσυλλογιζόμην λοιπὸν τὴν χρησιμόμητα τῶν δι' ἀνάπαυσιν καθισμάτων ἐν γένει, ἀπαράλλακτα ὡς ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ ἐσυλλογίζετο πρὸ μικροῦ τὴν χρησιμότητα τῶν βοημικῶν φιαλῶν, καὶ ἔλεγα κατ' ἐμαυτόν: «Πόσον θὰ ἐξεπλήττοντο ὅλα αὐτὰ τὰ ἀνάκλιντρα καὶ τὰ ἀναπαυτικὰ καθίσματα ἂν εὑρίσκοντο αἴφνης εἰς κανένα σταῦλον· καὶ πῶς θὰ ἐταράσσοντο ὅλαι αἱ ὡραῖαι κυρίαι, ὅσαι θὰ ἔλθουν ἐδῶ μετ' ὀλίγον, ἂν ἀντὶ νὰ εὕρουν τὰς ὡραίας αὐτὰς καθέδρας εὕρισκον μόνον ἄχυρον στρωμένον κατὰ γῆς!....

— Ἀλλὰ οἱ ῥεμβασμοί σου εἶνε ἐντελῶς ἀστεῖοι, εἶπε γελῶσα ἡ μαρκησία.

— Εἶνε ἀλήθεια, ὑπέλαβεν ὁ δούξ· ἦσαν σκέψεις ἀνθρώπου ὀλίγον... μεθυσμένου.

— Τί λέγεις, υἱέ μου;

— Δὲν λέγω τίποτε ἄτοπον, ἀγαπητή μου μαμά. Εἶχα ἐπιστρέψει εἰς τὴν οἰκίαν μου πεινασμένος, διψασμένος, ἀφανισμένος ἀπὸ τὴν κούρασιν καὶ σχεδὸν ἤδη ζαλισμένος ἀπὸ τὸν ὕπαιθρον ἀέρα. Ἠξεύρετε ὅτι τὸ νερὸν μὲ βλάπτει· ἀλλ' ἐγὼ ἐδίψων, . . . ἔπρεπε νὰ πίω, καὶ πίνων. . . εἶχα μεθύσει. Αὐτὸ ἦτον ὅλον. Ἠξεύρετε ὅμως ἐπίσης ὅτι αὐτὸ διαρκεῖ τὸ πολὺ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, καὶ ὅτι κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα μένω ἐντελῶς ἥσυχος. Δι' αὐτὸ δέ, ἀντὶ νὰ ἔλθω ἀμέσως νὰ φιλήσω τὴν χεῖρα σας, ἐνῷ ἦσθε εἰς τὴν τράπεζαν, ἐμβῆκα κρυφίως εἰς τὴν αἴθουσαν διὰ νὰ συνέλθω.

— Ἔλα, ἔλα, εἶπεν ἡ μαρκησία· ἄφησέ τα τώρα αὐτά· εἰς τὸ προκείμενον.

— Ἀλλ' εἰς τὸ προκείμενον εἶμαι, ὑπέλαβεν ὁ δούξ. Θὰ ἴδῆτε.

Ἐνῷ δὲ ἀνελάμβανε τὸ νῆμα τοῦ λόγου του, καταπίνων μετά τινος κόπου τὸν σίελον αὐτοῦ, ἡ Καρολίνα παρετήρησεν, ὅτι ὁ δοὺξ εὑρίσκετο ἀκριβῶς εἰς τὴν πνευματικὴν κατάστασιν, ἣν ἀφηγεῖτο, καὶ ὅτι οἱ γενναῖοι οἶνοι τῆς μητρός του ἦσαν ἴσως ἀπό τινων στιγμῶν ἡ ἀφορμὴ τῆς διαχύσεώς του. Οὐχ ἧττον ἐκεῖνος κατέστειλε ταχέως τὴν ὀλίγην σύγχυσιν τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ, κ' ἐπανέλαβεν εὐπρεπέστατα:

— Ἐρρέμβαζα, τ' ὁμολογῶ, ἀλλὰ δὲν εἶχα χάσει τὰς ἰδέας μου. Τοὐναντίον μάλιστα εἶδα καὶ ὀπτασίας ποιητικωτάτας. Ἀπὸ τὸ ἄχυρον ἐκεῖνο, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ φαντασία μου εἶχε στρώσει τὸ πάτωμα, εἶδα ν' ἀνακύπτουν ἀναρίθμητοι παράδοξοι μορφαί. Ἦσαν ὅλαι γυναῖκες, ἄλλαι στολισμέναι ὡς διὰ χορὸν τῆς παλαιᾶς αὐλῆς, ἄλλαι ὡς διὰ φλαμανδικὴν πανήγυριν. Ἐκεῖναι ἦσαν καταστενοχωρημέναι μὲ τὰ κωφινοειδῆ των φορέματα καὶ τὰ τριχαπτά των, ἐπὶ τοῦ νωποῦ ἐκείνου ἀχύρου, τὸ ὁποῖον ἐμπόδιζε τὰ βήματά των καὶ ἐκέντα τοὺς μικροὺς ὡραίους των πόδας. Αὐταί, μὲ κοντὰ φορέματα, μὲ χονδρὰ ξυλοπέδιλα, ἐπήδων φαιδρῶς ἐπὶ τοῦ ἀχύρου καὶ ἐξεκαρδίζοντο μὲ τὰς ἄλλας. Τὸ μέρος αὐτὸ τοῦ πίνακος ἦτον, ὡς λέγεται διὰ τὰς εἰκόνας τοῦ Ῥοῦβενς, ἡ ἑορτὴ τῆς σαρκός. Χεῖρες μεγάλαι, παρειαὶ κατακόκκιναι, ὦμοι εὔρωστοι, ῥῖνες ἁδραὶ

Digitized by Google

ἐπὶ προσώπων εὐθύμων, ὀφθαλμοὶ θαυμάσιοι καὶ θέλγητρα παχύτατα ὡς τὰ ἀνάκλιντρα τῆς αἰθούσης σας, ἅτινα εἶχον πάθει διὰ τῆς φαντασίας μου τὴν μαγικὴν αὐτὴν μεταμόρφωσιν, καὶ τὰ ὁποῖα, βεβαίως, ὑπῆρξαν ἀφορμὴ ὅλης τῆς φαντασμαγορίας μου.

Αἱ ῥοδοκόκκιναι αὐταὶ θεραπαινίδες καταδιεσκέδαζον. Ἐπήδων ἐπὶ τοῦ πατώματος τόσον βαρέως, ὥστε ἐσείοντο καὶ ἔτριζον αἱ σταγμοδόχαι τῶν κηροπηγίων· ἄλλαι ἐκυλίοντο ἐπὶ τοῦ ἀχύρου καὶ ἀνηγείροντο πάλιν μὲ τὴν ξανθήν των κόμην γεμάτην στάχεις. Ἀπέναντι δὲ αὐτῶν αἱ ἡγεμονίδες τοῦ ῥιπιδίου ἐδοκίμαζον νὰ χορεύσουν κόσμιόν τινα χορόν, χωρὶς νὰ τὸ κατορθώνουν. Τὰ ἄχυρα περιεπλέκοντο εἰς τὰς πτυχὰς τῶν φορεμάτων των, ἡ θερμότης τῆς ἀτμοσφαίρας ἐξεκόλλα τὸ ψιμμύθιόν των, καὶ ἡ παιπάλη ἔπιπτεν ἀπὸ τοὺς ὤμους των καὶ κατέφαινε τὴν ἰσχνότητά των. Οἱ ἐκφραστικοί των ὀφθαλμοὶ ἐξέφραζον θανάσιμον ἀγωνίαν. Ἐφοβοῦντο προδήλως τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐπὶ τῶν δανείων θελγήτρων των, κ' ἔβλεπον φρυάττουσαι ὅτι ἡ πραγματικότης τῆς ζωῆς ἤρχετο νὰ τὰς ἐξαφανίσῃ.

— Ἄκουσε, υἱέ μου, εἶπεν ἡ μαρκησία· ποῦ θὰ καταντήσῃς, καὶ τί σημαίνουν ὅλ' αὐτά; Ἔχεις σκοπὸν νὰ πανηγυρίσῃς τὰ ἀνδρογύναικα;

— Δὲν ἔχω κανένα, ἀπήντησεν ὁ δούξ· διηγοῦμαι ἁπλῶς. Δὲν ἐπινοῶ τίποτε. Ἤμην ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ὀπτασίας, καὶ δὲν ἠξεύρω, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ποῦ θὰ μ' ἔφερεν ἐπὶ τέλους, ὅτε ἤκουσα φωνὴν γυναικός, ἥτις ἔψαλλε πλησίον μου...

Καὶ ὁ Γαετάνος ἔψαλεν εὐαρέστως τὸ ἀγροτικὸν ᾆσμα, οὗτινος εἶχε πιστῶς ἀπομνημονεύσει τὸν σκοπόν. Ἡ δὲ Καρολίνα ἤρχισε νὰ γελᾷ, ἐνθυμουμένη, ὅτι εἶχε ψάλει τὴν ἐπῳδὸν ἐκείνην τοῦ τόπου της, πρὶν ἢ παρατηρήσῃ τὸν δοῦκα.

Ὁ δοὺξ ἐξηκολούθησεν.

— Ἐξύπνησα τότε καὶ τὸ ὄνειρόν μου διελύθη ἐντελῶς. Δὲν ὑπῆρχε πλέον ἄχυρον ἐπὶ τοῦ πατώματος· τὰ μαλακὰ καθίσματα μὲ τοὺς ξυλίνους των πόδας δὲν ἦσαν πλέον ὑπηρέτριαι μὲ ξυλοπέδιλα, οὐδὲ τὰ ὑψηλὰ κηροπήγια ἦσαν ἰσχναὶ κυρίαι μὲ κοφινοειδῆ φορέματα. Ἤμην μόνος ἐντὸς τῆς φωτισμένης αἰθούσης καὶ εἶχα ἐντελῶς τὰς αἰσθήσεις μου, ἀλλ' ἤκουα νὰ τραγῳδοῦν ἓν ᾆσμα ἀγροτικὸν τόσον εὔμορφα, τόσον θελκτικά, μὲ τόσην ἀληθῆ ἔκφρασιν καὶ τόσον δροσερὰν φωνήν, τῆς ὁποίας βεβαίως δὲν κατώρθωσε νὰ σᾶς δώσῃ οὔτε ἰδέαν κἂν ἡ ἰδική μου.—Μπᾶ! ἀνέκραξα κατ' ἐμαυτόν· μιὰ χωρική! χωρικὴ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς μητρός μου.— Ἔμεινα ἀκίνητος, χωρὶς νὰ προφέρω λέξιν, καὶ ἡ χωρικὴ ἐφάνη. Παρῆλθε δὶς ἐνώπιόν μου, χωρὶς νὰ μὲ ἰδῇ, περιπατοῦσα γρήγορα, καὶ ἐγγίζουσά με σχεδὸν μὲ τὸ στακτερὸν μεταξωτόν της φόρεμα.

— Ἆ! ἐφώνησεν ἡ μαρκησία, ἦτον λοιπὸν ἡ Καρολίνα.

— Ἦτο μία ἄγνωστος, ὑπέλαβεν ὁ δούξ, μία παράδοξος χωρική, θὰ τὸ ὁμολογήσετε, διότι ἦτο ἐνδυμένη ἁπλούστατα καὶ εὐπρεπέστατα. Ἦτο κτενισμένη μόνον μὲ τὴν ἰδικήν της κόμην, κόμην ξανθὴν ὡς στέφανον ἀκτινοβόλον περὶ τὴν κεφαλήν της, καὶ δὲν ἐδείκνυε οὔτε τοὺς βραχίονας, οὔτε τοὺς ὤμους της· ἀλλ' ἔβλεπον τὸν χιονώδη τράχηλόν της, τὴν μικρὰν χεῖρά της, καὶ τὸν πόδα της ἐπίσης, διότι δὲν ἐφόρει ξυλοπέδιλα.

Ἡ Καρολίνα ἱκανῶς στενοχωρηθεῖσα ἐκ τῆς σωματικῆς αὐτῆς περιγραφῆς της, γινομένης ὑπὸ νέου διαβοήτου ἐπὶ διαφθορᾷ, ἐθεώρησε τὸν μαρκήσιον ὡσεὶ διαμαρτυρομένη. Ἐξεπλάγη δὲ βλέπουσα τὴν μορφήν του ἐκφράζουσαν ἀμηχανίαν, καὶ τὸ βλέμμα του ἀποφεῦγον αὐτήν, ἐνῷ συνεσπῶντο ἐλαφρῶς αἱ ὀφρῦς του.

Ὁ δούξ, ὃν οὐδὲν διέφευγεν, ἐξηκολούθησε·

— Τὸ ἀξιολάτρευτον ἐκεῖνο φάσμα μὲ κατέπληξε τόσῳ περισσότερον ὅσῳ μ' ἐφάνη συνδέον τοὺς δύο τύπους τῆς ἐξαφανισθείσης ὀπτασίας μου καὶ διατηροῦν ὅ,τι καλλίτερον εἶχεν ἕκαστος αὐτῶν. Τὴν εὐγένειαν τῶν γραμμῶν καὶ τὸ ἀνθηρὸν τῆς χροιᾶς, τὴν ἁβρότητα τῶν χαρακτήρων καὶ τὸ σφρίγος τῆς ὑγείας. Ἦτο βασίλισσα συγχρόνως καὶ ποιμενίς.

— Ἡ εἰκὼν δὲν κολακεύει βεβαίως τὸ πρωτότυπον, εἶπεν ἡ μαρκησία, ἀλλὰ γίνεται τόσον ἀποτόμως, ὥστε κινδυνεύει ν' ἀποτύχῃ τοῦ σκοποῦ. Δὲν μὲ λέγεις, υἱέ μου,.. μήπως εἶσαι ἀκόμη ὀλίγον.. ταραγμένος;

— Μὲ διετάξατε νὰ ὁμιλήσω, ὑπέλαβεν ὁ δούξ, ἂν ὁμιλῶ περισσότερον τοῦ πρέποντος, διατάξατέ με νὰ σιωπήσω.

— Ὄχι, εἶπε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα, ἥτις, βλέπουσα τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ μαρκησίου ἀπαθῆ καὶ πλήρη ὑποψίας, ἐπεθύμει νὰ μὴ ἀφήσῃ ἀόριστα τὰ τῆς πρώτης αὐτῆς συνεντεύξεως μετὰ τοῦ δουκός. Δὲν ἀναγνωρίζω τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνος· καὶ περιμένω νὰ τῷ δώσῃ καὶ γλῶσσαν ὁ κύριος δούξ.

— Ἐνθυμοῦμαι κάλλιστα, καὶ δὲν θὰ ἐπινοήσω τίποτε, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος. Ἑλκυόμενος ὑπὸ αἰφνιδίας καὶ ἀκαταμαχήτου συμπαθείας, ἀπέτεινα τὸν λόγον εἰς τὴν ἐξοχικὴν ἐκείνην δεσποινίδα· ἡ φωνή της, τὸ βλέμμα της, αἱ καθαραὶ καὶ εἰλικρινεῖς ἀπαντήσεις της, τὸ ἦθός της τὸ ἀγαθόν, τὸ πλῆρες ἀληθοῦς ἀθωότητος, τόσον μ' ἐγοήτευσαν, ὥστε τῆς ἐξέφρασα τὴν ὑπόληψιν καὶ τὸν σεβασμόν μου ἐντὸς πέντε λεπτῶν τῆς ὥρας, ὡς ἂν τὴν εἶχα γνωρίσει ὅλην μου τὴν ζωήν, καὶ ᾐσθάνθην ὅτι ἐπεθύμουν καὶ ἐγὼ τὴν ὑπό-

Digitized by Google

ληψίν της, ὡς ἂν ἦτο ἀδελφή μου. Εἶνε ἡ ἀλήθεια, τόρα, δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ;

— Δὲν γνωρίζω, κύριε δούξ, τὰ ἐνδόμυχα αἰσθήματά σας, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, ἀλλὰ μ' ἐφάνητε τόσον προσηνής, ὥστε οὐδ' ἐφαντάσθην κἂν ὅτι ἦτο δυνατὸν ὁ οἶνος νὰ σᾶς καθιστᾷ τόσον εὐπαθῆ, καὶ ᾐσθάνθην ἀληθῶς εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν εὐμένειάν σας. Βλέπω τόρα, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ πάρω ὅλα τοῖς μετρητοῖς καὶ ὅτι ἀρκετὴ εἰρωνία ὑπῆρχεν εἰς τοὺς λόγους σας.

— Καὶ πόθεν τὸ βλέπετε, αὐτό, σᾶς παρακαλῶ;

— Ἀπὸ τοὺς ὑπερβολικοὺς ἐπαίνους, οἱ ὁποῖοι φαίνονται ὅτι θέλουν νὰ διεγείρουν τὴν ματαιότητά μου. Ἀλλ' ἐγὼ ἀμύνομαι, καὶ θὰ ἐπράττετε ἴσως γενναιότερον νὰ μὴν ἐπιτεθῆτε ἐναντίον κόρης ἀόπλου καὶ τόσον ἀσημάντου, ὡς ἐγώ.

— Τί νὰ γίνῃ! εἶπεν ὁ δούξ, στρεφόμενος πρὸς τὸν ἀδελφόν του ὅστις ἐφαίνετο μὲν πᾶν ἄλλο συλλογιζόμενος, ἀλλ' ἤκουεν, ὡσεὶ ἄκων, πάντα τὰ λεγόμενα. Ἐπιμένει! μὲ ὑποπτεύεται καὶ θεωρεῖ τὸ σέβας μου ὡς προσβολήν. Μήπως σὺ μ' ἐκακολόγησες;

— Δὲν τὸ συνειθίζω, ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος, μ' ὅλην τὴν ἠπιότητα τῆς ἀληθείας.

— Ἆ! ὑπέλαβεν ὁ δούξ, ἠξεύρω τόρα ποῖος διέστρεψε τοιουτοτρόπως τὸ φρόνημα τῆς δεσποινίδος. Εἶνε μιὰ γραῖα, τῆς ὁποίας ἡ ψαρὰ κόμη εἶνε στακτερὴ ὡς αἱ πλάκες τοῦ γραψίματος, καὶ αἱ χεῖρες τόσῳ ἰσχναί, ὥστε κάθε πρωὶ τῆς εὑρίσκουν τὰ δακτυλίδιά της εἰς τὰ σκουπίδια. Ὡμίλησε περὶ ἐμοῦ ταῖς προάλλαις εἰς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, καὶ ὅτε ἀνεζήτησα τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνο βλέμμα τὸ ὁποῖον εἶχε δώσει νεότητα εἰς τὴν καρδίαν μου, δὲν τὸ ἐπανεῦρον πλέον ὡς δὲν τὸ ἐπανευρίσκω καὶ σήμερον. Βλέπεις, μαρκήσιε,.. Ἀποτυχία πλήρης. Αἲ! διατί δὲν ὁμιλεῖς σὺ πλέον; Εἶχες ἀρχίσει νὰ μ' ἐπαινῇς, καὶ ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ φαίνεται νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην εἰς σέ. Δὲν ἀρχίζεις πάλιν ὀλίγον:...

— Τέκνα μου, εἶπεν ἡ μαρκησία, ἀφήσετε τόρα τὴν συζήτησιν καὶ τὴν ἐπαναλμβάνετε μίαν ἄλλην ἡμέραν. Ἔχω νὰ ἐνδυθῶ, καὶ νὰ σᾶς ὁμιλήσω πρὶν ἔλθουν νὰ μὲ ἀπασχολήσουν. Ἴσως καὶ τὸ ἐκκρεμὲς πηγαίνει ὀλίγον ὀπίσω.

— Πολὺ νομίζω, εἶπεν ἐγειρομένη ἡ Καρολίνα, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν ἀφίνουσα τὸν δοῦκα καὶ τὸν μαρκήσιον νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν μαρκησίαν μέχρι τοῦ θαλάμου της. Προσεδόκα νὰ εὕρῃ κόσμον ἐν τῇ αἰθούσῃ, διότι τὸ γεῦμα εἶχε παραταθῆ παρὰ τὸ σύνηθες. Ἀλλ' οὐδεὶς ἦτο ἔτι ἐκεῖ, καὶ ἀντὶ νὰ διατρέξῃ τὴν αἴθουσαν ᾄδουσα, ἐκάθισε σκεπτικὴ πλησίον τῆς ἑστίας.

ΣΤ'

Ἡ Καρολίνα ἤρχιζεν ἤδη, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, νὰ θεωρῇ ὡς κάπως ταπεινωτικὴν τὴν θέσιν της. Εἶχε προσπαθήσει τὸ κατ' ἀρχὰς ν' ἀπατήσῃ ἑαυτὴν ὡς πρὸς τὸν ὑπηρετικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔργου ὅπερ τόσον ἡρωϊκῶς ἀνελάμβανεν. Ἀλλ' ἀδύνατον ἦτο εἰς αὐτὴν νὰ νικήσῃ διὰ τῆς θελήσεως τὴν καρδίαν της. Ἠσθάνετο ἤδη πόσον τὴν προσέβαλλεν ἡ ἐπίμονος ἢ προσποίητος προσοχὴ ἣν παρεῖχεν εἰς αὐτὴν ὁ δοὺξ Ἀλερίας, κ' ἔβλεπεν ὅτι ἦτο ἠναγκασμένη νὰ καταστέλλῃ τὴν ἀγανάκτησιν ἢ τὴν περιφρόνησίν της.

— Εἰς τὸν πτωχὸν οἶκον τῆς ἀδελφῆς μου διελογίζετο, δὲν θὰ ἤμην βεβαίως ὑποχρεωμένη ν' ἀκούω τὰ φιλοφρονήματα τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Θὰ τὰ ἔπαυα μὲ μίαν μου λέξιν. Θὰ μ' ἐθεώρει ἴσως σεμνότυφον, ἀλλὰ θὰ μοῦ ἦτο ἀδιάφορον. Θὰ ἐδιώκετο ἀπὸ τὴν οἰκίαν καὶ τὸ πρᾶγμα ἐτελείωνεν. Ἐδῶ πρέπει νὰ ἦμαι εὔθυμος καὶ ἀπαθὴς ὡς κυρία τοῦ κόσμου, νὰ τὰ ἐκλαμβάνω ὅλα ἐπὶ τὸ ἐλαφρότερον, καὶ νὰ μὴ νομίζω διόλου προσβλητικοὺς τοὺς ἐρωτύλους τρόπους ἀνθρώπου διεφθαρμένου. Πρέπει νὰ μαντεύσω τὴν ἐπιστήμην τῶν γυναικῶν αἵτινες ἔχουν ἀσκηθῆ εἰς τὴν τακτικὴν αὐτήν. Ἂν φανῶ ἀπότομος, ὡς ὑπαγορεύει ἡ εἰλικρίνειά μου, ὁ δοὺξ θὰ ὀργισθῇ καὶ θὰ μὲ συκοφαντήσῃ πρὸς ἐκδίκησιν, ἴσως καὶ ἐπὶ σκοπῷ νὰ μὲ ἀποβάλουν. Νὰ μὲ ἀποβάλουν! Βεβαίως, εἰς τὴν θέσιν ὅπου εὑρίσκομαι, δύναταί τις νὰ γίνῃ θῦμα σκευωρίας καὶ νὰ διωχθῇ ὡς ἁπλοῦς ὑπηρέτης. Ἰδοὺ εἰς ποίους κινδύνους καὶ ποίας προσβολὰς εἶμαι ἐκτεθειμένη. Ἔκαμα κακὰ νὰ ἔλθω ἐδῶ. Ἡ κυρία Δαργλὰδ δὲν μοῦ εἶχεν ὁμιλήσει περὶ αὐτοῦ τοῦ δουκός, καὶ ἐνόμισα δυνατόν, ὅ,τι εἶνε ἀδύνατον.

Ἡ Καρολίνα δὲν εἶχε διστακτικὸν τὸν χαρακτῆρα. Ἅμα τῆς ἦλθεν ἡ ἰδέα ν' ἀναχωρήσῃ, ἤρχισεν εὐθὺς ν' ἀναζητῇ τίνι τρόπῳ ἠδύνατο νὰ συντηρήσῃ τὴν ἀδελφήν της. Εἶχε λάβει προκαταβολὰς παρὰ τῆς μαρκησίας, κ' ἔπρεπε νὰ προμηθευθῇ ἄλλοθεν ἵνα τὰς ἀποδώσῃ, ἂν οἱ τρόποι τοῦ δουκὸς δὲν τῇ ἐπέτρεπον νὰ μείνῃ παρ' αὐτῇ ὅσον χρόνον ἀπῄτει ἡ μικρὰ χρηματικὴ ποσότης, ἣν εἶχεν ἀποστείλλει εἰς τὴν Καμίλλην. Ἐσυλλογίσθη τότε τὰς ὀλίγας ἑκατοντάδας φράγκων, ἃς τῇ προσέφερεν ἡ τροφός της, ἧς τὸ γράμμα, ληφθὲν τὴν πρωίαν, εὑρίσκετο ἔτι ἐν τῷ θυλακίῳ της. Ἀνέγνω καὶ πάλιν τὴν ἀφελῆ ἐκείνην καὶ μητρικὴν ἐπιστολήν, καὶ ἀναλογιζομένη πόσην πολλάκις ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ πτωχοῦ δύναται νὰ ἔχῃ ἠθικὴν σημασίαν, συνεκινήθη καὶ πάλιν βαθύτατα καὶ ἔκλαυσε.

Ὁ μαρκήσιος εἰσῆλθε τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ κατέλαβεν αὐτὴν σπογγίζουσαν τοὺς ὀφθαλμούς της. Συνέπτυξεν αὐτὴ ταχέως τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὴν ἔθηκεν ἀπροσποιήτως εἰς τὸ θυλάκιόν της,

Digitized by Google

μὴ σπεύδουσα νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησιν αὐτῆς ὑπὸ ψευδῆ φαιδρότητα. Παρετήρησεν οὐχ' ἧττον ἐλαφράν τινα εἰρωνείαν ἐπὶ τῆς τοσοῦτον εὐμενοῦς συνήθως μορφῆς τοῦ κ. Βιλλεμέρ. Ἐθεώρησεν αὐτόν, οἱονεὶ ἐρωτῶσα, τίνα εἶχε διάθεσιν νὰ εἰρωνευθῇ, ἐκεῖνος δὲ περιέστη πως εἰς ἀμηχανίαν, προσεπάθησε νὰ εὕρῃ λέξεις, καὶ ἐπὶ τέλους ἠρώτησεν αὐτὴν ἁπλῶς:

— Ἐκλαίετε;

— Ναί, ἀπήντησεν ἐκείνη, ἀλλ' ὄχι ἀπὸ λύπην.

— Ἐλάβατε καμμίαν καλὴν εἴδησιν;

— Ὄχι; ἁπλοῦν δεῖγμα φιλίας.

— Θὰ λαμβάνετε συχνὰ τοιαῦτα.

— Δὲν εἶνε πάντοτε ὅλα ἐπίσης εἰλικρινῆ.

— Σήμερον φαίνεσθε ἐξαιρετικῶς δύσπιστος, δὲν εἴσθε ὅπως καθ' ἡμέραν.

— Ὄχι· φυσικῶς δὲν εἶμαι δύσπιστος. Καὶ σεῖς, κύριε μαρκήσιε;

Ὁ Οὐρβανὸς ἐπτοεῖτο πάντοτε τὰς ἀπευθυνομένας εἰς αὐτὸν ἐρωτήσεις. Αὐτὸς ἐρωτῶν κατέβαλε κόπον. Ἐννοεῖται δὲ πόσον ἐταράσσετο ἐρωτώμενος.

— Ἐγώ.., ἀπήντησε μετὰ στιγμιαῖον δισταγμόν, δὲν ἠξεύρω. Θὰ ἐδυσκολευόμην πολὺ νὰ σᾶς εἴπω τί εἶμαι, μάλιστα κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν.

— Ναί,... φαίνεται ὅτι κἄτι τί σᾶς ἀπασχολεῖ, ὑπέλαβεν ἡ Καρολίνα. Μὴ κοπιάζετε διὰ νὰ μοῦ ὁμιλήσετε, κύριε μαρκήσιε.

— Μὲ συγχωρεῖτε, ... Θέλω... ἤθελα νὰ ὁμιλήσω μαζύ σας· ἀλλ' εἶνε τόσον λεπτὴ ἡ ὑπόθεσις, ὥστε δὲν ἠξεύρω πῶς ν' ἀρχίσω.

— Ἆ! ἀληθῶς; μὲ ἀνησυχεῖτε κἄπως. Καὶ ὅμως μὲ φαίνεται ὅτι θὰ ἦτο πολὺ καλὸν δι' ἐμὲ νὰ ἤξευρα τί σκέπτεσθε αὐτὴν τὴν στιγμήν.

— Λοιπόν, ἔστω· ἔχετε δίκαιον. Ἀλλὰ γρήγορα, διότι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθουν ἄνθρωποι. Δὲν ἔχω ἀνάγκην, ἐλπίζω, νὰ εἴπω πολλὰ διὰ νὰ μ' ἐννοήσετε. Ἀγαπῶ τὸν ἀδελφόν μου· σήμερον μάλιστα τὸν ἀγαπῶ πολύ. Εἶμαι βέβαιος περὶ τῆς εἰλικρινείας του. Ἀλλ' ἔχει φαντασίαν πολὺ ζωηράν...πρὸ μικροῦ τὸ παρετηρήσατε· τέλος πάντων,... ἂν τυχὸν ἤθελεν ἐπιμείνει πολὺ νὰ διαλύσῃ προλήψεις σας τινας... τὰς ὁποίας ἴσως δὲν ἔχετε, καὶ τῶν ὁποίων, ἐν πάσῃ περιπτώσει, δὲν εἶνε ἄξιος ἐντελῶς, σᾶς παρακαλῶ νὰ ὁμιλήσετε περὶ τούτου εἰς τὴν μητέρα μου, εἰς μόνην τὴν μητέρα μου. Μὴ μ' ἐκλάβετε ἰδιότροπον καὶ ἀδιάκριτον, ὅτι τολμῶ νὰ σᾶς δώσω τὴν γνώμην μου. Μοῦ εἶνε τόσον ἀναγκαῖον νὰ βλέπω τὴν μητέρα μου εὐτυχῆ, καὶ βλέπω τόσον καθαρὰ ὅτι συντελεῖτε κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν εὐτυχίαν της, τῆς εἶνε δὲ τόσον ἀναγκαία ἡ συναναστροφὴ νεάνιδος νοήμονος καὶ μὲ ἀξίαν, καὶ θὰ τῆς ἦτο τόσον ἀδύνατον νὰ σᾶς ἀντικαταστήσῃ, ὥστε ἐπεθύμουν νὰ ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι εἴσθε καὶ σεῖς εὐτυχὴς καὶ εὐχαριστημένη πλησίον της, καὶ ὅτι θὰ τῆς μείνετε πάντοτε. Ἰδοὺ τὸ μόνον ἀντικείμενον τῶν σκέψεών μου.

— Σᾶς εὐχαριστῶ δι' αὐτὴν τὴν ἐξήγησιν, κύριε μαρκήσιε, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, καὶ σᾶς ὁμολογῶ ὅτι τὴν ἀνέμενα παρὰ τῆς εὐθύτητός σας.

— Τῆς εὐθύτητός μου; ἀλλ' ὅλη μου ἡ ἐξήγησις συνίσταται εἰς τοῦτο· ὅτι ὁ ἀδελφός μου εἶνε φαιδρός, ἐράσμιος, καὶ ὅτι ἂν ἡ φαιδρότης του ἤθελε σᾶς καταστῇ ἐνοχλητική, ἡ μήτηρ μου ἥτις γνωρίζει νὰ τὴν περιστέλλῃ καὶ ἔχει ἐπ' αὐτοῦ ὡς πρὸς τοῦτο ἐπιρροήν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχω ἐγώ, θὰ σᾶς καθησύχαζεν ἐντελῶς, καὶ θὰ περιώριζε συγχρόνως εἰς τὸ πρέπον τὴν ζωηρότητα τῆς γλώσσης τοῦ ἀδελφοῦ μου.

— Ναί, ναί, ἐννοούμεθα, ὑπέλαβεν ἡ Καρολίνα, ἀλλὰ δὲν συμφωνοῦμεν ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς θεραπείας τῆς . . . φαιδρᾶς ζωηρότητος τοῦ κυρίου δουκός. Σεῖς πιστεύετε ὅτι ἡ κυρία μαρκησία δύναται νὰ μὲ προφυλάξῃ ἀπ' αὐτῆς. Ἐγὼ νομίζω ὅτι μεταξὺ υἱοῦ λατρευομένου καὶ μητρὸς φιλοστόργου οὐδεὶς δύναται οὔτε ὀφείλει νὰ παρεμβάλῃ οἱονδήποτε παράπονον. Ἐνώπιον δικαστῶν τινων οὐδεὶς ἔχει ποτὲ δίκαιον. Ἐσυλλογιζόμην ἀκριβῶς τὴν θέσιν μου αὐτήν, καὶ προέβλεπον μὲ λύπην μου, ὅτι δυνατὸν νὰ ἔλθῃ στιγμή, καθ' ἣν ν' ἀναγκασθῶ...

— Νὰ μᾶς... ν' ἀφήσητε τὴν μητέρα μου; εἶπεν ὁ μαρκήσιος μετὰ ζωηρότητος πολλῆς, ἣν ἀμέσως κατέστειλεν. Ἂ! σᾶς ἐπῆλθεν ἤδη αὐτὴ ἡ ἰδέα, λυποῦμαι πολύ, ἀλλὰ δὲν μοῦ φαίνεται δικαιολογημένη. Προσέξατε μὴ φανῆτε ἄδικος. Ὁ ἀδελφός μου ἦτο πολὺ συγκινημένος σήμερον. Ἰδιαιτέρα τις περίστασις, ὑπόθεσις οἰκογενειακή, . . . αἰσθηματικὴ κἄπως τὸν εἶχεν ἐξάψει σήμερον τὸ πρωί. Ἦτον ἑπομένως ἀπόψε εὐτυχής, ἀγαθός, πλήρης ἐκχύσεως. Ὅταν τὸν γνωρίσετε καλλίτερα...

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐσήμανεν ἡ θύρα. Ὁ μαρκήσιος ἀνεσκίρτησεν. Ἤρχοντο οἱ οἰκεῖοι. Ἠναγκάζετο ν' ἀφήσῃ ἐκκρεμῆ πολλὰ πράγματα, ἅτινα ἤθελεν ἴσως καὶ νὰ εἴπῃ καὶ νὰ μὴν εἴπῃ. Ἔσπευσε δὲ νὰ προσθέσῃ:

— Τέλος πάντων, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ὄνομα τῆς μητρός μου, μὴ σπεύσετε νὰ προβῆτε εἰς ἀπόφασιν, ἡ ὁποία θὰ τῆς ἦτο τόσον ὀδυνηρά. Ἂν ἐτόλμων, ἂν εἶχον τὸ δικαίωμα, θὰ σᾶς ἱκέτευον νὰ μὴν ἀποφασίσετε τίποτε, πρὶν μὲ συμβουλευθῆτε...

— Τὸ σέβας τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει ὁ χαρακτήρ σας, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, σᾶς δίδει καὶ τὸ δικαίωμα νὰ μὲ συμβουλεύσετε, ὥστε δὲν διστάζω νὰ σᾶς ὑποσχεθῶ ὅ,τι μοῦ ζητεῖτε.

Ὁ μαρκήσιος δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ, διότι εἰσήρχοντο ἤδη ἄνθρωποι εἰς τὴν αἴθουσαν· ἀλλὰ τὸ βλέμμα του ὑπῆρξεν εὔγλωτ-

Digitized by Google

τότατον, καὶ ἡ Καρολίνα ἀνεῦρεν ἐν αὐτῷ τὴν στοργὴν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην, αἵτινες τῇ ἐφάνησαν ἀμυδραὶ μόλις ἐν ἀρχῇ τῆς συνομιλίας των. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ μαρκησίου εἶχον τὸ ὑπερφυσικὸν ἐκεῖνο κάλλος, τὸ πηγάζον ἐκ φλογερᾶς ψυχῆς καὶ ἁγνότητος διανοημάτων. Ἦτο δὲ τὸ βλέμμα του ἡ μόνη αὐτοῦ ψυχικὴ ἐκδήλωσις, ἣν δὲν κατώρθου νὰ παραλύῃ ἡ δειλία του. Ἡ Καρολίνα τὸ εἶχεν ἐντιμήσει, καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἐτάραττεν οὔτε ἀνησύχει αὐτὸν ἡ γλῶσσα τῶν διευγῶν ἐκείνων ὀφθαλμῶν, οὓς ἠρώτα πολλάκις ὡς γνώμονα τοῦ ἤθους καὶ τῶν πράξεων αὐτῆς.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Τὸ τηλέφωνον, ὁ τηλέγραφος καὶ ἡ ἐπιστολογραφία. — Τηλεγραφικὴ μετάβασις ἰδιογράφων ἐπιστολῶν. — Οἱ Παρίσιοι εἰς ἀπόστασιν μιᾶς μόνον ὥρας τοῦ Λονδίνου. — Οἱ ὑπόγειοι *πνευματικοὶ σωλῆνες* πρὸς μεταφορὰν ἐπιστολῶν καὶ ἡ λειτουργία αὐτῶν. — Τὸ ἐν Παρισίοις λειτουργοῦν ταχυδρομικὸν τοῦτο σύστημα. — Μεταφορὰ τοῦ ἀέρος τῆς ἐξοχῆς καὶ τῆς ποντιάδος αὔρας εἰς τὰς μεγάλας πόλεις δι' ὑπογείων πνευματικῶν σωλήνων. — Ἡ ἐπιστήμη καὶ αἱ ἐφευρέσεις αὐτῆς πρὸς βελτίωσιν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ὑγιεινῶν συνθηκῶν καὶ παράτασιν τῆς διαρκείας τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. — Μικρὰ περίεργος στατιστικὴ μακροβιότητος.

Ἐν τῷ προηγουμένῳ ἡμῶν *Χρονικῷ* ἐπραγματεύθημεν ἐν γένει περὶ τοῦ *τηλεφώνου*, τῆς νέας ταύτης ἐφευρέσεως τῆς προωρισμένης ἴσως νὰ ἐπισκιάσῃ τὸν *τηλέγραφον*, τὸ πεπαλαιωμένον πλέον τοῦτο θαῦμα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Καὶ διὰ τοῦ μὲν καὶ διὰ τοῦ δὲ μεταδίδονται σήμερον καὶ ἀνταλλάσσονται ἐν ἀκαρεῖ αἱ ἰδέαι τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐν τούτοις καὶ παρὰ τοὺς δύο τούτους δεινοὺς ἀντιπάλους αἱ ἐπιστολαὶ — τὸ γλυκύτερον καὶ προσφιλέστερον ὄργανον τῶν ἐνδοτέρων τοῦ βίου ἡμῶν σχέσεων, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποκαλύπτομεν εὐχαρίστως πάντας τοὺς διαλογισμούς μας ἢ ὁλόκληρον... τὴν καρδίαν μας — αἱ ἐπιστολαὶ κατὰ μυριάδας δὲν παύουσιν οὐχ ἧττον νὰ διασταυρῶσι καθ' ἑκάστην τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις γῆς τε καὶ θαλάσσης καὶ νὰ φέρωσι μακρὰν ἐκφράσεις καὶ διαχύσεις αἰσθημάτων, συγκινήσεις οἰκογενειακὰς ἢ ἀγγελίας ἐνδιαφερούσας, μετ' ἀγωνίας πολλάκις ἀναμενομένας.

**

Ἐπί τινα χρόνον μετὰ τὰς ἐφευρέσεις τοῦ τηλεγράφου καὶ τοῦ τηλεφώνου ἐνόμισαν, ὅτι ἡ ἐπιστολογραφία λαμβάνει δι' αὐτῶν καίριον τραῦμα καὶ καταστρέφεται διὰ παντός. Ἀλλ' ἐσφαλμένοι ὑπῆρξαν οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι, καθόσον παραπλεύρως τῆς μεγίστης ἀναπτύξεως τῶν δύο τούτων ταχέων μέσων τῆς διανοητικῆς ἐπικοινωνίας τὰ ταχυδρομεῖα καθ' ἑκάστην ἐπίσης πολλαπλασιάζονται καὶ ἀναπτύσσονται γιγαντιαίως, καθ' ὅσον βεβαίως οὐδέποτε ἓν τηλεγράφημα θὰ δυνηθῇ νὰ ἔχῃ τὴν ἀξίαν μιᾶς ἐπιστολῆς· καὶ ὑπάρχουσι πλεῖσται περιστάσεις, καθ' ἃς μία φιλόφρων ἐπιστολὴ ἀξίζει περισσότερον μυρίων ξηρῶν καὶ ἰσχνῶν τηλεγραφημάτων τῆς στιγμῆς!...

Καὶ ἐν τούτοις αἱ ἐπιστολαὶ σήμερον ἔτι, παρὰ πᾶσαν τὴν ἐκπληκτικὴν ἀνάπτυξιν τῆς συγκοινωνίας καὶ τῆς παντοιοτρόπου ταχείας ἐπικοινωνίας, ἀπαιτοῦσι τόσας ὥρας ὅπως φθάσωσιν εἰς τὸν πρὸς ὃν ἀπευθύνονται. Τόσαι ὧραι! σήμερον, ὅτε ὁ χρόνος εἶνε πολύτιμος καὶ ὑπολογίζεται κατὰ δευτερόλεπτα!...

**

Εὐτυχῶς ὅμως ἰδού, ὅτι μηχανικός τις Γάλλος ὀνόματι Berlier προτείνει νὰ συντομεύσῃ εἰς ἀπίστευτον βαθμὸν τὸν χρόνον τῆς μεταβιβάσεως τῶν ἐπιστολῶν. Ἐκ Παρισίων ἡ ἐπιστολὴ ἀναχωροῦσα διὰ τοῦ προτεινομένου συστήματος τοῦ Berlier, θὰ φθάνῃ εἰς Λονδῖνον μετὰ 1 ὥραν, εἰς Μασσαλίαν δὲ μετὰ 2 περίπου ὥρας! Τὸ σύστημα ἄλλως τε τοῦτο τὸ προτεινόμενον ὑπὸ τοῦ Berlier δὲν εἶνε ὅλως νέον, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ λειτουργεῖ ἀπό τινος χρόνου διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἐπιστολῶν ἐντὸς τῶν πλείστων μεγαλοπόλεων καὶ ἰδίᾳ εἰς Παρισίους.

Καὶ ἄλλοτε ἐν τοῖς *Χρονικοῖς ἡμῶν ἐκ Παρισίων*, προκειμένου περὶ δημιουργίας ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ μικροῦ ταχυδρομικοῦ ὑπογείου σιδηροδρομίσκου προωρισμένου ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ταχεῖαν μεταφορὰν τῶν ἐπιστολῶν, περιεγράψαμεν τὸ ὑπάρχον ἐν Παρισίοις καὶ λειτουργοῦν πρὸ πολλοῦ χρόνου μέσον ταχυτάτης μεταφορᾶς τῶν ἐπιστολῶν διὰ *πνευματικῶν ὑπογείων σωλήνων*.

Τὰ διάφορα ἀπομεμακρυσμένα σημεῖα τῆς εὐρείας πόλεως τῶν Παρισίων συνδέονται ἀλλήλοις διὰ συμπλέγματος τοιούτων ὑπογείων μεταλλίνων σωλήνων, ἐν οἷς διὰ καταλλήλων μηχανῶν δύναται νὰ συμπυκνοῦται ἢ ἀραιοῦται ὁ ἐμπεριεχόμενος ἀήρ. Κύλινδρος κενὸς πληρούμενος ἐπιστολῶν, αὐτὸς δὲ πληρῶν δίκην ἐμβόλου ἀκριβῶς τὴν χωρητικότητα τῶν σωλήνων ὠθεῖται εὐχερῶς καὶ διολισθαίνει ἐντὸς τῶν σωλήνων μετὰ μεγίστης ταχύτητος ἐκ τοῦ ἑνὸς σταθμοῦ πρὸς τὸν ἕτερον ὑπὸ τῆς τάσεως τοῦ ὄπισθεν αὐτοῦ συμπεπιεσμένου ἀέρος, ἐνῷ τοὐναντίον ὁ πρὸ αὐτοῦ ἀὴρ διὰ καταλλήλων μηχανῶν εὕρηται ἀραιωμένος. Ὁ κύλινδρος δὲ οὗτος ταξειδεύων ἐντὸς τῶν σωλήνων φέρει ἅμα ἐν τῇ κοιλότητι αὐτοῦ ἐλαφρὰ ἐπιστολάρια, ἅτινα μόλις ἀφικνούμενα εἰς τὸν προσήκοντα σταθμὸν παρευθὺς διανέμονται εἰς τοὺς παραλήπτας.

Τὸ εὐφυὲς καὶ λίαν πρόσφορον τοῦτο σύστημα,

Digitized by Google

ὅπερ πρὸ πολλοῦ χρόνου εἶνε ἐν χρήσει εἰς Παρισίους, καὶ οὕτινος τὰς λαμπρὰς ὠφελείας καὶ ἡμεῖς πολλάκις ἐχρησιμοποιήσαμεν ἐκεῖ, σήμερον ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰ περίχωρα, ὧν τὰ πλεῖστα συνδέονται ἀπό τινος πρὸς τὴν πόλιν διὰ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν σωλήνων.

**

Τὸ σύστημα δὲ τοῦτο καὶ ὁ μηχανικὸς Berlier μελετήσας καλῶς ἐπρότεινε νὰ ἐπεκτείνῃ διὰ τὴν ταχίστην συγκοινωνίαν καὶ μεγάλων ἀποστάσεων. Ἐξήτασε δ' ἐπισταμένως καὶ εὗρεν ὅτι οὐδόλως εἶνε ἀπραγματοποίητος τοιαύτη ἐπιχείρησις, καθ' ὅσον οὐ μόνον ὑπελόγισε τὰ ἔξοδα, ἅτινα θὰ καλύπτωνται κάλλιστα ἐκ τῶν ἐσόδων, ἀλλὰ καὶ ἐβεβαιώθη περὶ τῆς ἀπροσκόπτου καὶ κανονικῆς λειτουργίας τοῦ ἔργου.

Ἡ μεγάλη ἀπόστασις τῶν δύο μεγαλοπόλεων οὐδὲν παρέχει πρόσκομμα εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν *πνευματικῶν σωλήνων*. Μία ἁπλουστάτη μικρὰ κινητήριος μηχανὴ δυνάμεως δύο μόνον ἵππων θὰ δύναται εὐχερῶς ν' ἀραιοῖ τὸν ἐντὸς τοῦ μακροῦ σωλῆνος ἀέρα. Θέλουσι δὲ τεθῆ δύο πνευματικοὶ σωλῆνες μεταξὺ Παρισίων καὶ Λονδίνου· εἷς διὰ τὴν ἀποστολὴν καὶ ἕτερος παραπλεύρως τοῦ πρώτου διὰ τὴν παραλαβὴν τῆς ἀλληλογραφίας. Καθ' ὁδόν, ἐννοεῖται, εἰς τὰς ἐπισημοτέρας τῶν πόλεων, δι' ὧν θὰ διέρχωνται οἱ σωλῆνες, θέλουσιν ἱδρυθῆ σταθμοὶ χρησιμοποιοῦντες καὶ δι' ἑαυτοὺς τὴν ταχυδρομικὴν λειτουργίαν τῶν σωλήνων.

Ἕκαστος κύλινδρος μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ δέματος τῶν ἐπιστολῶν θὰ ἔχῃ βάρος δέκα χιλιογράμμων. Θὰ φθάνῃ δὲ εἰς Λονδῖνον μετὰ μίαν ὥραν περίπου· οὐχ ἧττον θὰ εἶνε δυνατὸν ἐντὸς τῶν σωλήνων ἀλλεπαλλήλως ν' ἀποστέλλωνται τοιοῦτοι κύλινδροι κατὰ πᾶν δέκατον λεπτὸν τῆς ὥρας εἰς τρόπον, ὥστε νὰ διατηρῆται συνεχής, οὕτως εἰπεῖν, μεταβίβασις ἐπιστολῶν. Τοιουτοτρόπως Παρισινὸς γράφων εἰς Λονδῖνον μετὰ 3 ἢ 4 ὥρας θὰ δύναται νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς του!

**

Διὰ δαπάνης 34 ἑκατομμυρίων φράγκων ἡ λαμπρὰ αὕτη ἐπιχείρησις συντελεῖται· ὑπελογίσθη δέ, ὅτι διὰ τέλους μόνον εἰκοσιπέντε λεπτῶν ἐπὶ ἑκάστης ἐπιστολῆς 15 γραμμαρίων, ἕκαστος ἀποστελλόμενος κύλινδρος θέλει ἀποφέρει *κέρδος καθαρὸν* 19 φρ. καὶ $^{85}/_{00}$ κατ' ἔτος δὲ δι' ἀποστολὴν ἐν ὅλῳ 84,400 κυλίνδρων θέλει μένει καθαρὸν κέρδος 1,671,200 φράγκων. Ἐπιχείρησις ἐπικερδὴς ἅμα καὶ ὠφέλιμος. Ὁποίαν δὲ πρόοδον θέλει ἐγκαινίσει εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν! Διὰ τηλεγραφικῆς περίπου ταχύτητος θὰ μεταφέρωνται ἰδιόγραφοι ἐπιστολαὶ διὰ πολλῷ μικροτέρας δαπάνης καὶ χωρίς ποτε τὸ περιεχόμενον νὰ τίθηται εἰς τὴν διάκρισιν τῆς ἀκριτομύθου πολλάκις ἐχεμυθίας τῶν τηλεγραφικῶν ὑπαλλήλων.

Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἐπιτυγχάνουσα ἐνταῦθα θέλει ἐπεκταθῆ τάχιστα εἰς τὸν ταχυδρομικὸν σύνδεσμον πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ προώρισται νὰ φέρῃ πάλιν μέγιστα ἀγαθὰ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

**

Ἐν μέσῳ τῆς ζωηρᾶς καὶ ἀκαταπαύστου προοδευτικῆς ἐργασίας τὰ πάντα φαίνονται σήμερον δυνατὰ γενέσθαι· καὶ πόσα πράγματα ἅτινα μέχρι τῆς χθὲς ἐνομίζοντο ἀδύνατα, σήμερον εἶνε πραγματικότης. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ φανῇ τολμηρὸν καὶ τὸ νῦν ἀνακοινούμενον ὅτι δὲν ἀπέχει ἴσως πολὺ ἡ ἐποχή, καθ' ἣν θὰ ἐπιτύχωμεν νὰ μεταφέρωμεν εὐχερῶς τὴν ἐξοχὴν εἰς τὰς πόλεις. Ναί! οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων, τῶν μεγάλων αὐτῶν ἑστιῶν τῶν νοσηρῶν καὶ δηλητηριωδῶν ἀναθυμιάσεων καὶ μιασμάτων, δὲν θέλουσι στερεῖσθαι καὶ αὐτοὶ τοῦ καθαροῦ ἀέρος τῶν ἐξοχῶν, οὔτε τοῦ ἰωδιούχου θαλασσίου ἀέρος.

Τοῦτο τοὐλάχιστον ὑπόσχεται ἡμῖν ἕτερος Γάλλος ἐπιχειρηματίας ὁ Delore, ὅστις — ὑπὲρ πᾶν ἄλλο γνωρίζων καλῶς, ὅτι *ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῇ μόνον ἐκ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ κρέατος, ἀλλ' ἐπίσης ζῇ καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος*, — ἐπρότεινε πρό τινος μόλις διὰ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν σωλήνων καὶ διὰ καταλλήλων ἀεραντλιῶν νὰ μεταφέρῃ καὶ διασκορπίζῃ εἰς ὅλας τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων ἀέρα καθαρὸν καὶ ὑγιεινὸν φέροντα τὸ βαλσαμῶδες καὶ τονωτικὸν ἄρωμα τοῦ θύμου καὶ τῆς ἐλάτης τῆς ἐξοχῆς, ἢ τὴν ζωογόνον δροσερότητα τῆς ποντιάδος αὔρας.

**

Λαμπρὸν ἅμα καὶ φιλάνθρωπον σχέδιον, τοῦ ὁποίου οὕτως ἢ ἄλλως ὁ σκοπὸς δὲν θέλει, νομίζομεν, βραδύνει νὰ ἐκπληρωθῇ σήμερον μάλιστα, ὅτε ἤρξατο ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων νὰ μελετᾶται μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος ἡ ὅσον οἷόν τε ὑγιεινὴ καθαριότης τῶν πόλεων καὶ νὰ ἐπινοῶνται μυρίαι ἐφευρέσεις ἐναντίον πληθύος νοσοποιῶν αἰτίων βραχυνόντων μεγάλως τὴν φυσικὴν διάρκειαν τοῦ βίου τῶν ἐν ταῖς πόλεσι διαβιούντων.

Πρό τινων ἔτι ἐτῶν, περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅτε αἱ γνώσεις τῆς ὑγιεινῆς ἦσαν λίαν περιωρισμέναι, ὁ μέσος ὅρος τοῦ βίου ἦτο 30 ἔτη περίπου, καὶ σήμερον, ὅτε τὰ παραγγέλματα τῆς ὑγιεινῆς ἐκτιμῶνται ὑπερβαλλόντως, ὁ μέσος ὅρος ἀνῆλθεν εἰς 40 καὶ πλέον ἔτη!

Κατὰ τὸν διάσημον Γάλλον φυσιολόγον Flourens πραγματευθέντα περὶ τῆς διαρκείας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς 1) ἡ μέση διάρκεια τοῦ βίου εἶνε κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐν Εὐρώπῃ 36—40 ἐτῶν· 2) ἡ συνήθης δὲ διάρκεια εἶνε περίπου

Digitized by Google

75 ἐτῶν· 3) ἡ ἀσυνήθης καὶ ἀνώμαλος διάρκεια εἶνε περίπου ἑνὸς καὶ ἡμίσεος αἰῶνος· καὶ 4) *ἡ φυσικὴ διάρκεια τῆς ζωῆς δὲν εἶνε μικροτέρα τῶν 100 ἐτῶν*.

Ὥστε κατὰ τὸν ἐπιστήμονα τοῦτον πᾶς τις ὀφείλει, σωφρόνως καὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς ζῶν, νὰ συμπληρώσῃ, ἐὰν μὴ ἐπισυμβῇ τι αὐτῷ αἴφνης ἀπευκταῖον, τὴν ἑκατονταετηρίδα αὐτοῦ. Ἀλλ' ἀτυχῶς οὐ δέδοται τοῖς πᾶσι τὸ εὐτύχημα τοῦτο. Βεβαίως οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἤθελε ποτὲ δυσαρεστηθῇ ἐὰν ἠδύνατο νὰ διέλθῃ ἥσυχος τὸν μακρὸν αὐτοῦ αἰῶνα τῆς ὑπάρξεως, πλὴν ἀτυχῶς κατατρυχόμεθα ὑπὸ μυρίων δεινῶν, πρὸ τῶν ὁποίων συνήθως ὑποκύπτομεν πρὶν ἢ ἔτι δυνηθῶμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ *φυσικὸν* αὐτὸ τέρμα τῆς ἐπιγείου ὁδοιπορίας μας.

**

Ἐν τούτοις ὑπάρχουσιν ἄλλοι — καὶ οὗτοι εἰσὶν ἀτυχῶς ὀλίγιστοι — οἵτινες ἀκμαῖοι χαιρετῶσι τὴν ἀνατολὴν καὶ δευτέρου δι' ἑαυτοὺς αἰῶνος! Πολλῶν τοιούτων μακροβίων ὁ βίος περιεγράφη ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων· ἡ δὲ ἱστορία ἐπίσης ἀναφέρει διαφόρους τοιούτους.

Ὁ Hongo πρόξενος τῆς Βενετίας ἐν Σμύρνῃ ἀπεβίωσεν ἐν ἡλικίᾳ 115 ἐτῶν· ἐνυμφεύθη πεντάκις καὶ ἀπέκτησε 49 τέκνα· εἰς ἡλικίαν δὲ 100 ἐτῶν ἔσχε νέαν ὀδοντοφυΐαν καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνεφύησαν ἐκ νέου· ἡ ἱστορία ἐνταῦθα δὲν ἀναφέρει ἂν τοὺς ὀδόντας ἐφύτευσεν ἐπιδέξιός τις ὀδοντοϊατρός, τὰς δὲ τρίχας ἐπιτήδειος τοῦ συρμοῦ κομμωτής! Ἕτερος Ἄγγλος, εὐτυχέστερος οὗτος, ἀναφέρεται ζήσας ἐπὶ 169 ἔτη· ἐγεννήθη τῷ 1483 καὶ ἀπεβίωσε τῷ 1652· εἶδε βασιλεύσαντας τοῦ ἔθνους του δέκα μονάρχας· τὸ περίεργον δὲ εἶνε, ὅτι ἐν ἡλικίᾳ 101 ἐτῶν ἐτιμωρήθη ὑπὸ τῶν δικαστηρίων τῆς πατρίδος του, ὡς μετὰ νεαρᾶς τινος κόρης λάθρα... τεκνοποιήσας!

Κατά τινα στατιστικὴν τοῦ Ἄγγλου Easton καταρτισθεῖσαν ἐκ μόνων τῶν δημοσιευθέντων κατὰ καιροὺς θανάτων:

1311	ἄτομα	ἀπέθανον	ἐν	ἡλικίᾳ	100—110	ἐτῶν
277	»	»	»	»	110—120	»
84	»	»	»	»	120—130	»
26	»	»	»	»	130—140	»
7	»	»	»	»	140—150	»
3	»	»	»	»	150—160	»
2	»	»	»	»	160—170	»
4	»	»	»	»	170—185	»

Κατ' ἄλλην δὲ στατιστικὴν Γερμανοῦ τινος:

1000	ἄτομα	ἔζησαν	100—110	ἔτη
60	»	»	110—120	»
29	»	»	120—130	»
15	»	»	130—140	»
6	»	»	140—150	»
1	»	»	169	»

**

Διὰ τὴν μακροχρόνιον τοῦ βίου διατήρησιν πλεῖστοι παράγοντες συντελοῦσιν· ἐκτὸς τῆς ἰδίας τοῦ ὀργανισμοῦ κατασκευῆς καὶ τῶν περιβαλλουσῶν κλιματικῶν καὶ ἄλλων μετεωρολογικῶν συνθηκῶν, συντελεῖ ἔτι καὶ ὁ τρόπος τοῦ ζῆν τῶν ἀτόμων αὐτῶν ἀναλόγως τῶν ἕξεων καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς κοινωνίας, ἧς ἀποτελοῦσι μέρος. Συνήθως ὅμως ἡ μακροβιότης πολὺ συχνότερον ἀπαντᾷ εἰς ἐξοχάς, ὅπου ὁ βίος εἶνε ἁπλούστερος, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐξωτερικαὶ συνθῆκαι πολλῷ ἀνώτεραι καὶ καλλίτεραι ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν ἢ ἐν ταῖς πόλεσιν.

Τὰ ἐπαγγέλματα καὶ αἱ καθημεριναὶ τῶν ἀτόμων ἀσχολίαι ἐξασκοῦσι μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν μακροβιότητα· οἱ κληρικοί, οἱ ὑπὸ οὐδεμιᾶς σπουδαίας καὶ ἐπιμόχθου βιωτικῆς μερίμνης συνήθως κατατρυχόμενοι, ἔχουσι πάντων τὰς μεγαλειτέρας ἐλπίδας μακροβιότητος· εἶτα ἔρχονται κατὰ τάξιν οἱ γεωργοί, οἱ ἐμπορευόμενοι, οἱ στρατιωτικοί, οἱ δικηγόροι, οἱ καλλιτέχναι, οἱ διδάσκαλοι, καὶ ὕστατοι ὅλων οἱ ἰατροί, οἱ γενναῖοι οὗτοι καὶ φιλάνθρωποι στρατιῶται τῆς ἐπιστήμης οἱ φθείροντες τὴν ὑγείαν των ἐν ταῖς καθημεριναῖς αὐτῶν προσπαθείαις, ὅπως σώσωσι καὶ παρατείνωσιν, ὅσον οἷόν τε, τὸν βίον τῶν ὁμοίων των, οἱ ἑκουσίως καὶ ἀξιεπαίνως ἐκτιθέμενοι ἐν τῇ καθημερινῇ ἐνασκήσει τῆς ἐπιστήμης των εἰς παντοίους κινδύνους μεταδοτικῶν νοσημάτων, οἱ ἀόκνως ἐργασθέντες καὶ μοχθήσαντες ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν, ὅπως ἀποκτήσωσιν ἓν *δίπλωμα* ἰσοδυναμοῦν οὐδὲν ἧττον ἢ πρὸς ἀληθῆ καταδίκην ἰσοβίων καταναγκαστικῶν ἔργων.

**

Ἄλλη ἀτυχὴς μεγάλη κοινωνικὴ τάξις, παρέχουσα προώρως πολλὰ θύματα, εἶνε ἡ τῶν ἐργατῶν τῶν μεγαλοπόλεων, οἵτινες ἐν μέσῳ παντοίων στερήσεων ἐργάζονται εἰς μέρη πολλάκις ἀκάθαρτα καὶ ἀποδίδοντα μυρίας δηλητηριώδεις ἀναθυμιάσεις· ἰδίως μάλιστα οἱ ἐργαζόμενοι οὐσίας ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν ὑγείαν, ὡς λ. χ. τὸν μόλυβδον, τὸν ὑδράργυρον κλπ.

Σήμερον ὅμως εὐτυχῶς, ὅτε αἱ γνώσεις τῆς ὑγιεινῆς διαδίδονται παρὰ τῷ λαῷ, ὅτε δίδεται μεγίστη προσοχὴ ὑπό τε τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν κυβερνήσεων εἰς τὴν δημοσίαν ὑγιεινὴν καὶ τὴν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς κατασκευὴν τῶν πόλεων, βαθμηδὸν ἡ μέση διάρκεια τοῦ βίου ἐν ταῖς πόλεσιν ὁσημέραι αὐξάνει εἰς βαθμὸν λίαν εὐχάριστον.

Εἶνε δ' ἑπομένως ἱκανῶς εὐχάριστος καὶ ἡ μετ' ὀλίγον μέλλουσα ἐφαρμογὴ τοῦ προτεινομένου ὑπὸ τοῦ Delore συστήματος ἀερισμοῦ τῶν πόλεων, ὅπερ προώρισται νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς πνεύμονας ἰδίως τῆς τάξεως τῶν ἐργατῶν τῶν πόλεων καθαρὸν τῆς ἐξοχῆς ἀέρα, διαβιούντων νῦν καὶ διεξαγόντων τὰ ἐπίπονα καὶ ἐπιβλαβῆ πολλάκις

Digitized by Google

εἰς τὴν ὑγεῖαν ἔργα των ἐν μέσῳ ῥυπαρῶν καὶ ἀκαθάρτων συνοικιῶν καὶ νοσηρῶν ἀναθυμιάσεων.

("Επεται τὸ τέλος). ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ

Η ΥΓΕΙΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

['Εκ τῶν τοῦ 'Ιταλοῦ Paolo Mantegazza]

Συνέχεια· ἴδε σελ. 317.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Τὸ ἔριον εἶνε τὸ ἄριστον τῶν ὑφασμάτων. Κακὸς ἀγωγὸς καὶ καλὸς ἀκτινοβολεὺς τοῦ θερμαντικοῦ, πορῶδες, διεγερτικὸν τῆς τριχοειδοῦς κυκλοφορίας τοῦ δέρματος, κατάλληλον πρὸς κατασκευὴν ὑφασμάτων ἐλαφρῶν, τὸ ἔριον κατέχει πάντα τὰ πλεονεκτήματα ἀξιολόγου ἐνδύματος.

Μὴ φοβεῖσθε νὰ συνειθίσετε εἰς ὑπερβολικὴν ἁβρότητα διαίτης. Μεταχειρίζεσθε πάντοτε, νέοι καὶ γέροντες, περιπόδια ἐξ ἐρίου τὸν χειμῶνα καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος. Φέρετε ἐσωτερικῶς τὴν φλανέλλαν ἐπὶ τέσσαρας ἢ ἐπὶ ἓξ μῆνας.

Ἐὰν εἶσθε ἀδύνατοι ἢ διατεθειμένοι εἰς ἀρρωστίαν τοῦ στήθους, φέρετε τὴν φλανέλλαν καὶ τὸ θέρος, ἀλλ' ἐλαφροτέραν.

Ἐὰν ἔχετε ἐπιδερμίδα ὑπερβολικῶς εὐερέθιστον εἰς τὴν πρὸς τὸ ἔριον ἐπαφήν, φέρετε τὴν φλανέλλαν ἐπὶ βαμβακεροῦ ὑπενδύτου, ἀλλὰ προτιμότερον εἶνε νὰ συνειθίσετε αὐτήν.

Ἡ συνήθης χρῆσις τῆς φλανέλλας ἀρκεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅπως ὑπερασπίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ συχνῶν ψυχράνσεων καὶ ῥευματισμῶν, καὶ προστατεύσῃ ἀπὸ τῆς φθίσεως πολύτιμον ὕπαρξιν. Πιθανῶς οἱ Ῥωμαῖοι ἔπασχον ὀλιγώτερον ἡμῶν ὑπὸ τοῦ μιάσματος τῆς Ῥώμης (malaria), διότι ἔφερον πάντοτε ἐριοῦχα ἐνδύματα.

—

Διαρκοῦντος μεγάλου πολέμου ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, ὁ ἰατρὸς Rush παρετήρησεν, ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ οἱ φοροῦντες ἐπὶ τοῦ δέρματος τὴν φλανέλλαν, ἦσαν πολὺ σπανιώτερον τῶν ἄλλων ἄρρωστοι.

—

Ὁ ἰατρὸς Ballingall παρετήρησεν, ὅτι κατὰ τὴν εἰς Ἱσπανίαν ἐκστρατείαν, τὰ στρατεύματα ὅσα ἐφόρουν ἐριοῦχα ἐνδύματα, εἶχον τὸν ὀλιγώτερον ἀριθμὸν τῶν ἀρρώστων.

—

Ὁ πλοίαρχος Murray, ἀφοῦ διέτριψε δύο ἔτη μετὰ τοῦ πλοίου του ἐν τοῖς πάγοις τοῦ Λαβραδόρ, διετάχθη νὰ μεταβῇ εἰς τὰς Ἀντίλλας νήσους. Προσέθεσε τότε εἰς τὰ ἐνδύματα ἑνὸς ἑκάστου ναύτου, δύο ζεύγη ἐσωβράκων καὶ ὑποκαμίσων ἐκ φλανέλλας. Καθ' ἑκάστην δὲ ἐπεθεώρει προσεκτικῶς, ὅπως βεβαιωθῇ, ὅτι τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἔφερε τὰ ἐριοῦχα ταῦτα ἐνδύματα. Οἱ ἄνδρες οὗτοι δὲν ἐνόουν διατί ἔπρεπεν ἤδη νὰ ἐνδύωνται θερμότερον, ἐνῷ μετέβαινον ἀπὸ τῶν πάγων τοῦ πόλου εἰς τὸν ἥλιον τῶν τροπικῶν. Ἀλλ' ὁ πλοίαρχος Murray ἠδιαφόρει περὶ τῶν σκέψεων τούτων.

Ἐν τούτοις ἀνεχώρησε μὲ πλήρωμα 150 ἀνδρῶν, ἐπεσκέφθη σχεδὸν ὅλας τὰς νήσους τῆς Ἀμερικῆς καὶ τινας λιμένας τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου χωρὶς νὰ χάσῃ οὔτε ἕνα ἄνθρωπον, καίτοι διῆλθεν ὅλους τοὺς κινδύνους τῆς ἀπὸ ἑνὸς εἰς ἄλλο ἀντίθετον κλίμα μεταβάσεως.

—

Ὁ ἰατρὸς Hope ἐσυνείθιζε νὰ ἐρωτᾷ πάντοτε τοὺς ἀρρώστους αὐτοῦ τοὺς πάσχοντας ἐκ πνευμονίας, ἐκ πλευρίτιδος, ἢ ἐξ ὀξέος ῥευματισμοῦ, ἐὰν οὗτοι εἶχον τὴν καλὴν συνήθειαν νὰ φορῶσι φλανέλλαν. Βεβαιοῖ δέ, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρρώστων τούτων ἀπεκρίνοντο, ὅτι δὲν ἐφόρουν αὐτήν.

—

Ἐπιτραπήτω μοι μετὰ τὰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις, νὰ προσθέσω γεγονὸς ἐξ αὐτοψίας γνωστὸν εἰς ἐμέ.

Πρὸ καιροῦ ὄχι μακροῦ οἱ χωρικοί μας τοῦ Lago Maggiore, μόλις ἤρχετο ὁ ὀκτώβριος, ἐνεδύοντο ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν διὰ χνανῶν ἐνδυμάτων ἐξ ἐριούχου ὑφάσματος ὑπ' αὐτῶν ὑφαινομένου. Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ἐνδυμασίᾳ των ταύτῃ μᾶλλον κωμικοὶ ἢ ὡραῖοι. Ἀλλ' ἤδη ἐνδύονται διὰ λινοβάμβακος καὶ δι' ἄλλων ὑφασμάτων μᾶλλον βαμβακερῶν ἢ ἐριούχων. Ὅλοι οἱ ἰατροὶ συμφωνοῦσι, ὅτι ἡ φθίσις καὶ αἱ ὀξεῖαι στηθικαὶ ἀρρωστίαι ηὔξησαν μεγάλως μεταξὺ τῶν ἐν λόγῳ χωρικῶν. Εἶνε δὲ βέβαιον, ὅτι ἡ ἔλλειψις τοῦ ἐρίου συνετέλεσεν εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο.

Εἶχε λοιπὸν δίκαιον ὁ Σαιξπῆρος λέγων· «*Εἶδός τι μαγικῆς δυνάμεως ἐνοικεῖ εἰς τὴν φλανέλλαν.*»

Ὄχι ἀπὸ οἰκονομίαν, μὲ λέγετε σεῖς, ὄχι διὰ τὸν συρμόν, περιμένομεν τὰ δριμύτερα ψύχη, ὅπως φορέσωμεν τὸν ἐριοῦχον χιτωνίσκον ἢ τὴν φλανέλλαν, ἀλλὰ διότι δὲν θέλομεν νὰ γείνωμεν παρὰ πολὺ εὐπαθεῖς.

Δίδομεν εἰς τὰ τέκνα μας χιτωνίσκους βαμβακεροὺς καὶ ὄχι ἐριούχους, ὅπως ἀσκήσωμεν αὐτὰ εἰς τὰς κακοκαιρίας, ὅπως καταστήσωμεν αὐτὰ εὐρωστότερα.

Πρόληψις τοῦτο, πρόληψις, ἐλεεινὴ πρόληψις!

Διότι προτιμότερον πολὺ εἶνε ν' ἀντιτασσώμεθα πρὸς τὴν βροχὴν καὶ τὰς χιόνας μὲ τὸ σῶμα καλῶς κεκαλυμμένον, ἢ νὰ μιμώμεθα δῆθεν

Digitized by Google

τὸν Σπαρτιάτην παρὰ τὴν πυρὰν τῆς ἑστίας. Προτιμότερον εἶνε ν' ἀποκτῶμεν ὑγίειαν καὶ ὄρεξιν εἰς τὸν ἀνοικτὸν ἀέρα φέροντες θώρακα οὕτως εἰπεῖν ἐκ φλανέλλας, ἢ νὰ φρικιῶμεν καὶ νὰ τρέμωμεν κατ' οἶκον μὲ χιτωνίσκον καὶ περιπόδια βαμβακερά.

Ὅ,τι εἰξεύρω νὰ σᾶς εἴπω εἶνε, ὅτι ἡ πρόθεσις νὰ δημιουργήσωμεν Σπαρτιάτας διὰ τοῦ φυράματος τῶν σημερινῶν παίδων, εἶνε πρόθεσις ἀνθρωποκτόνος, πληροῦσα τὰ νεκροταφεῖα πολλῶν θυμάτων καὶ ἀφίνουσα βίον πλήρη ἀρρωστιῶν εἰς τοὺς ἐπιζῶντας.

—

Ἡ μέταξα ἔρχεται εὐθὺς μετὰ τὸ ἔριον ὡς πρὸς τὰ ὑγιεινὰ πλεονεκτήματα. Διατηρεῖ τὸ θερμαντικὸν κάλλιον ἢ ὁ βάμβαξ καὶ τὸ λῖνον, καὶ οὕτω ἔχει τὴν πολύτιμον ἰδιότητα νὰ δίδῃ εἰς τὴν ἐπιδερμίδα ἐξαισίας συναισθήσεις, τὰς ὁποίας οὔτε τὸ ἐριοῦχον οὔτε τὸ βαμβακερὸν ὕφασμα δύνανται νὰ παράσχωσιν.

Εἴς τινας ἡ μέταξα ἐρχομένη εἰς ἄμεσον πρὸς τὸ δέρμα ἐπαφήν, διαταράσσει τὴν ἠλεκτρικὴν αὐτοῦ κατάστασιν καὶ δύναται νὰ προκαλέσῃ ἐξάνθημα. Ἀλλὰ τὸ μέγιστον τῶν μειονεκτημάτων αὐτῆς εἶνε, ὅτι εἶνε πολυδάπανος.

Τὰ μετάξινα περιπόδια, δι' ὃν δύναται ν' ἀγοράσῃ αὐτά, εἶνε ἄριστον πρᾶγμα.

—

Ὁ βάμβαξ διατηρεῖ τὸ σῶμα θερμότερον ἢ τὸ λῖνον, ἀπορροφᾷ ὀλιγώτερον τούτου τὴν ὑγρασίαν καὶ ἑπομένως δὲν καταστρέφει τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀντανακλαστικὴν ἰδιότητα διὰ κακοῦ ἀγωγοῦ, οἷον εἶνε τὸ ὕδωρ ἀντὶ κακοῦ ἀγωγοῦ οἷος εἶνε ὁ ξηρὸς ἀήρ.

Τὰ βαμβακερὰ ὑποκάμισα εἶνε προτιμότερα τῶν λινῶν ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν πάντοτε μέν, ἀλλ' ἰδίως τὸ θέρος εἰς τὰς θερμὰς χώρας, καίτοι ταῦτα δὲν δίδουσι τὰς εὐαρέστους ἐκείνας συναισθήσεις τῆς δρόσου, ἃς δίδει τὸ λῖνον καὶ ἡ κάνναβις. Αἱ πλατεῖαι καὶ γωνιώδεις ἶνες τοῦ βαμβακεροῦ ὑφάσματος διερεθίζουσι τὴν ἁβρὰν ἐπιδερμίδα, καὶ εἰς τὰς χώρας τῶν τροπικῶν, ὅπου ἡ ἐπιδερμὶς πλέον ἢ ἀλλοῦ ἔχει ἐξαισίαν ὑπερευαισθησίαν, εἶδον πολλὰς *siniorítas* μὴ δυναμένας κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἀνεχθῶσι τὸν βάμβακα οὔτε δι' ὑποκάμισα, οὔτε διὰ σινδόνας.

—

Τὸ *λῖνον* διακρίνεται εἰδικῶς ἀπὸ τὰ ἄλλα ὑφάσματα διὰ τὴν οἱονεὶ στρογγυλότητα καὶ τὴν μαλακότητα τῶν ἱστῶν του, δι' ὧν τὰ ἐξ αὐτοῦ ὑφάσματα ἔχουσιν ἁβρότητα καὶ μαλακότητα ἐπιζητουμένην παρὰ τῶν εὐαισθήτων καὶ ἀπαιτητικῶν προσώπων.

Ἀλλὰ τὸ ἀριστοκρατικὸν λῖνον ἔχει τὸ σπουδαῖον κακὸν νὰ ἦνε καλὸς ἀγωγὸς καὶ κακὸς ἀκτινοβολεὺς τοῦ θερμαντικοῦ, διὸ ἔχει ἀκριβῶς ἰδιότητας ἐναντίας πρὸς τὰς ἀπαιτουμένας δι' ἔνδυμα ὑγιεινόν. Ἐκ τούτου προκύπτει, ὅτι τὸ ὕφασμα τοῦτο τηρεῖ ψυχρὸν τὸ δέρμα. Τὸ δὲ θέρος ἀπορροφᾷ εὐκολώτατα τὸν ἱδρῶτα, ὅστις ἀντικαθιστᾷ τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα τὸν ἐντὸς τῶν πλεγμάτων αὐτοῦ περικλειόμενον. Ἐπειδὴ δὲ μεταβάλλεται οὕτως εἰς ἔτι μᾶλλον καλὸν ἀγωγὸν τοῦ θερμαντικοῦ, ψυχραίνει ἀποτόμως καὶ σχεδὸν πάντοτε παρακαίρως τὸ σῶμά μας.

Προσθέσατε ὕστερον τὸ ἄλλο κακόν, ὅτι τὸ ὑγρὸν δι' οὗ τὸ λινὸν ὕφασμα τόσον εὐκόλως διαβρέχεται, συνεχῶς ἐξατμίζεται, καὶ ἐξατμιζόμενον ὁλονὲν ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ δέρματος τὸ θερμαντικόν. Πολλαὶ ψυχράνσεις καὶ πολλοὶ ῥευματισμοὶ συμβαίνουσι τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, ἕνεκα τῆς συνηθείας τοῦ φορεῖν λινᾶ ὑποκάμισα.

Ἐὰν σᾶς φαίνεται παρὰ πολὺ χυδαῖον τὸ φέρειν βαμβακερὸν ὑποκάμισον, διότι εἶνε εὐθηνόν, φορέσατε ἐπὶ τοῦ βαμβακεροῦ καὶ ἄλλο ὑποκάμισον λινόν, καὶ οὕτω ἡ ὑγιεινὴ καὶ ἡ ματαιότης θὰ φθάσωσιν εἰς φιλικὸν συμβιβασμόν. Ἄλλως τε θέλω σᾶς παρηγορήσει λέγων ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ αὐτὸς ἐγνώρισα πολλοὺς λόρδους τοῦ *West-Sud*, τοῦ ὑψηλοῦ *fashion*, οἵτινες ἔφερον πάντοτε ὑποκάμισα βαμβακερά, καὶ δὲν ᾐσχύνοντο ἐπὶ τούτῳ.

—

Ἡ κάνναβις ὀλίγον διαφέρει τοῦ λίνου ὡς πρὸς τοὺς φυσικοὺς χαρακτῆρας της.

—

Αἱ μηλωταὶ εἶνε διὰ τὰ κλίματά μας ὑπερβολικὸν σκέπασμα, καὶ μόνη ἡ πολυτέλεια δύναται κατὰ τὸν χειμῶνα νὰ καταστήσῃ αὐτὰς ἀναγκαίας.

Μὲ ἔρχεται νὰ γελάσω, καὶ πλέον ἢ μίαν φοράν, ὅταν εἰς τὸ μέτριον κλῖμα τῆς Τοσκάνης ἢ εἰς τὰς θερμὰς ὁδοὺς τῆς Νεαπόλεως, συναντῶμαι μετά τινος Κυρίου σκεπασμένου διὰ μηλωτῶν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Τί ἤθελον κάμει αὐτοὶ οἱ ἥρωες, ἐὰν ἦσαν εἰς τὴν Στοκχόλμην ἢ εἰς τὴν Πετρούπολιν;

—

Τὰ καλήτερα ἐνδύματα εἶνε τὰ λευκά· καὶ τῷ ὄντι τὰ βαθέα καλούμενα χρώματα εἶνε καλοὶ ἀκτινοβολεῖς τοῦ θερμαντικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπορροφῶσιν ἐπίσης μετὰ μεγάλης εὐκολίας, ἐνῷ τὸ λευκὸν χρῶμα ἀντανακλᾷ τὰς ἀκτῖνας τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ θερμαντικοῦ, καὶ εἶνε ἑπομένως κακὸς ἀγωγὸς καὶ κακὸς ἀκτινοβολεύς, καὶ διὰ τοῦτο τὸ χρῶμα τοῦτο εἶνε κατάλληλον διὰ τὰ ἐνδύματα καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους.

Τὸ λευκὸν χρῶμα ἐμποδίζει τὸ θέρος μὲν τὴν διάβασιν τῆς ἐξωτερικῆς θερμότητος, τὸν χειμῶνα δὲ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἰδίας ἡμῶν θερμότητος Πάντες γνωρίζουσι τὸ ὡραῖον πείραμα τοῦ Φραγκλίνου, ὅστις ἀφοῦ ἐξέτεινεν ἐπὶ τῆς χιόνος τινὰ ἀπό-

Digitized by Google

μακτρα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος ἀλλὰ διαφόρως χρωματισμένα, εὗρε μετὰ παρέλευσιν χρονικοῦ τινος διαστήματος, ὅτι ἡ χιὼν ἡ καλυπτομένη ὑπὸ μελανῶν ἀπομάκτρων εἶχεν ἀναλυθῆ εἰς μεγαλητέραν ποσότητα, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας εἰς πολὺ ὀλιγωτέραν ποσότητα εἶχεν ἀναλυθῆ ἡ χιὼν ἡ καλυπτομένη ὑπὸ λευκῶν ἀπομάκτρων. Ὁ δὲ Stark ἀνεκάλυψε καὶ ἄλλο πλεονέκτημα τῶν λευκῶν ὑφασμάτων, ὅτι ἀπορροφῶσιν εἰς μικροτέραν ποσότητα τὰς ὀζούσας ὕλας ἢ τὰ μελανὰ ὑφάσματα, διὸ εἶνε καταλληλότερα εἰς τοὺς ἰατροὺς καὶ εἰς ὅλους ἐκείνους, οἵτινες ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός των πρέπει νὰ εὑρίσκωνται εἰς συνάφειαν πρὸς δυσώδεις ὕλας. Εἶχον δίκαιον οἱ Ῥωμαῖοι νὰ ἐνδύωνται διὰ λευκῶν ἐνδυμάτων, καὶ εἶχε δίκαιον ὁ συρμὸς κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη θέλων νὰ ἐπανέλθῃ καὶ τὸν χειμῶνα εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἀνοικτῶν χρωμάτων.

Δὲν ἔπαυσα ἀκόμη τὸν πανηγυρικὸν τῶν ὑφασμάτων τῶν ἐχόντων ἀνοικτὸν χρῶμα. Ταῦτα ἐπιβάλλουσι πλειοτέραν καθαριότητα ἢ τὰ ἔχοντα βαθέα χρώματα, διὸ καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην καθίστανται χρήσιμα εἰς τὴν ὑγείαν.

Ὁ Balzac ἀνέγραψε τὸ ἑξῆς χρυσοῦν παράγγελμα:

«*Τὸ ξέσχισμα εἶνε ἀτύχημα· ἡ κηλὶς εἶνε κακοήθεια*».

Ἐσχάτως αἱ ἰατρικαὶ καὶ αἱ πολιτικαὶ ἐφημερίδες κατεφόβισαν πάντας τοὺς φέροντας περιπόδια καὶ ὑποκάμισα ἐρυθρά, διηγούμεναι, ὅτι ἀγαθός τις ναύτης τῆς Νάντης ἀπέθανε διότι ἐφόρεσεν ὑποκάμισον βαφὲν διὰ χρώματος ἐρυθροῦ ἐκ κοραλλίνης.

Καὶ οἱ χημικοὶ καὶ οἱ ἰατροὶ σχολιάζουσι τὴν περίπτωσιν, καὶ ἐκθέτουσι τὴν χημικὴν ἱστορίαν τῆς κοραλλίνης, καὶ περιγράφουσι τὰ ἀποστήματα καὶ τὰς πληγὰς τοῦ δέρματος, καὶ τὴν ἀπορρόφησιν ὕλης, ἥτις εἰσερχομένη εἰς τὸ αἷμα ἐνεργεῖ ὅπως τὰ δραστηριώτατα δηλητήρια.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἦσαν βέβαια κατ' ἐξοχὴν *ἀντιγαριβαλδινοί*, κινοῦντες πόλεμον κατὰ τῶν ἐρυθρῶν ὑποκαμίσων, καὶ παριστῶντες αὐτὰ ὡς τόσους χιτῶνας τοῦ Νήσου.

Οἱ σοφοὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην γελοίως ἐπλανήθησαν.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ὁ γάμος τῆς Ἀιογέννητης.

—Ἄλλοί του κι' ἂν τὸν ἤξερα σὰν ποιὸς 'μπαίνει 'ς τἀμπέλι
Καὶ μοῦ πατεῖ τὰ κλήματα καὶ μοῦ χαλᾷ τὴ φράκτη
Καὶ τρώει καὶ τὰ σταφύλια μου τὰ μοσχομυρωδᾶτα.
Ἂν εἶνε σκύλος τοῦ χωριοῦ νὰ φάῃ τὴν κεφαλή του,
Κι' ἂν ἴσως εἶνε κι' ἀλεποῦ, κακὴ προβιὰ νὰ γένῃ,
Κι' ἂν ἴσως εἶνε κι' ἄνθρωπος, νὰ μὴν τὸν εὗρ' ὁ χρόνος!
Μὰ 'γὤχω στήσῃ δόκανο καὶ τσάκαις σιδερένιαις
Κι' ὅποιος νὰ πᾷ θὲ νὰ πιαστῇ καὶ θὲ νὰ ἰδῶ ποιὸς εἶνε.

Αὐγὴν αὐγὴ σηκώθηκε κινᾷ καὶ πάει 'ς τἀμπέλι·
Βρίσκει τὸ δόκανο ἀνοικτό, τὴν τσάκα μαγκωμένη,
Μηδὲ σκυλί, μηδ' ἀλεποῦ, μηδ' ἄνθρωπο πιασμένο.
Ἡ τσάκα δὲ βαστᾷ μαλλί, μόνο βασσάει ἀχτίδες
Κι' ἀνάμεσα 'ς τὰ δόντια της ἡ πούλια χρυσοφέγγει.
Θαμπώνει ὁ νιὸς ποῦ τὴ θωρεῖ, σφαλᾷ τὰ δυό του μάτια
Καὶ πάλι τὴ ματαθωρεῖ καὶ ξεπετᾷ ἡ καρδιά του.
Σκύφτει, κρατεῖ 'ς τὰ χέρια του γυναίκειο πασουμάκι,
Μικρό, καὶ χρυσοκέντητο, διαμαντοστολισμένο.
Τὸ βάνει μέσ' 'ς τὸν κόρφο του καὶ 'σπίτι του παγαίνει
Κι' ὅλο καὶ τὸ ματακυττᾷ καὶ τὸ γλυκορωτάει:
—Ἄχ, πασουμάκι μ' ὄμμορφο μὲ τὰ πολλὰ διαμάντια,
'Σὰν ποιὰ κερὰ νὰ σὲ πατῇ, ποιὸ ποδαράκι σ' ἔχει;
—Μένα ἡ κερὰ ποῦ μὲ πατεῖ δὲν εἶνε γιὰ τἀσένα,
Δὲν εἶνε μηδὲ χωριανή, μηδὲ καὶ βοσκοποῦλα,
Μόν' εἶνε ἡ Ἀιογέννητη, τοῦ Ἥλιου ἡ θυγατέρα,
Ποῦ κοιμισμένη περπατεῖ κι' ὁλογυρνᾷ τὴς νύχτες.
Ὅλοι τοῦ λένε 'ς τὸ χωριὸ νὰ πᾷ νὰ τὸ πουλήσῃ,
Νὰ κάνῃ βιὸς ἀμέτρητο, νὰ γένῃ νοικοκύρης,
Κ' ἡ μάννα του ἡ διαβόλισσα μονάχα δὲν ἀφίνει:
—Σύρε 'ς τἀμπέλι, γιόκα μου, τὴς τσάκαις σου νὰ στήσῃς,
Νὰ πιάσῃς καὶ ταΐταίρι του γιὰ νὰ τὰ ζευγαρώσῃς.
Κι' ὁ νιὸς ἀκούει τὴ μάννα του καὶ δὲν ἀκούει τὸν κόσμο.
Πάει 'ς τἀμπέλι τὴν αὐγὴ καὶ φέρνει καὶ ταΐταῖρι.
Κι' ὅλοι τοῦ λένε 'ς τὸ χωριὸ νὰ πᾷ νὰ τὰ πουλήσῃ,
Νὰ κάνῃ βιὸς ἀμέτρητο, νὰ γένῃ νοικοκύρης,
Κ' ἡ μάννα του ἡ διαβόλισσα μονάχα δὲν ἀφίνει:
—Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα πάρε τὸν ταμπουρᾶ σου
Καὶ σύρε 'ς τῆς Ἀιογέννητης τὰ 'ψηλοπαραθύρια,
Καὶ πὲς τραγούδια τῆς καρδιᾶς καὶ λόγια τῆς ἀγάπης
Καὶ μεσ' τὰ λόγια τὰ καλὰ καὶ τὰ γλυκὰ τραγούδια
Πές της πῶς ταὖρηκες ἐσὺ τὰ δυό της πασουμάκια.
Καὶ νὰ μὴ μ' ἔχῃς μάννα σου καὶ νὰ μὴ σ' ἔχω γιό μου,
Ἂν δὲν τὴν κάνῃς ταίρι σου, κι' ἂν δέν την κάνω νύφη.
Κι' ὁ νιὸς ἀκούει τὴ μάννα του καὶ δὲν ἀκούει τὸν κόσμο.

—Ἔξυπνα, κυρὰ Ἀιογέννητη, τοῦ Ἥλιου θυγατέρα,
Κ' ἔβγα 'ς τὸ παραθύρι σου νὰ γέν' ἡ νύχτα 'μέρα.
Ἄσπρη, γλυκειὰ σὰ' ζάχαρι, ξανθοῦλα 'σὰν τὸ μέλι.
Τὴ νύχτα τ' ἤθελες νὰ 'μπῇς μέσα 'ςὲ ξένο ἀμπέλι;
Κορμάκι ῥοδοζύμωτο καὶ δαφνοφουντωμένο,
Ὁ νοικοκύρης εἶχ' ἐκεῖ τὸ σίδερο στημένο.
Ἐσὺ ἔχεις Λάμιας πονηριὰ κ' ἔχεις Νεράϊδας χάρι,
Ἐπιάστηκε 'ς τὸ σίδερο τἀφρᾶτό σου ποδάρι.
Φεύγεις, πετᾷς σὰν τὸ πουλὶ καὶ ξεγλυστρᾷς σὰν χέλι,
Ἐγλύστρησες καὶ 'ξέφυγες ἀπ' τὸ δικό μου ἀμπέλι.
Μέρα καὶ νύχτα 'ξαγρυπνῶ γιὰ νά σε καμαρόνω·
Κι' ἀπόμεινε 'ς τὸ σίδερο τὸ πασουμάκι μόνο.
Θὰ γένω σκλάβος ταπεινὸς 'ς τἀμετρητά σου κάλλη·
Πῆγες καὶ δεύτερη νυχτιὰ καὶ πιάστηκες καὶ πάλι.
Ἐγὤχω πόνο γιὰ τἀσέ, κ' ἔχω καϋμὸ μεγάλο·
Καὶ πάλι μεταγλύστρησες κι' ἀπόμεινε καὶ τἄλλο.
Πεθαίνω, σβύνω, χάνομαι καὶ σὺ γελᾷς μὲ 'μένα
Ἐγὼ τὰ βρῆκα καὶ τὰ δυὸ καὶ τἄχω φυλαγμένα.
Ἔβγα 'ς τὸ παραθύρι σου νὰ φέξ' ἡ γειτονιά σου,
Πάρε τὰ πασουμάκια σου καὶ δός μου τὴν καρδιά σου.

Γλυκοξημέρωσ' ἡ αὐγὴ κ' ἐσκόρπισαν τἀστέρια,
Κ' ἐσκόρπισαν καὶ τὰ πουλιὰ καὶ πᾶνε 'ς τὴ βοσκή τους.
Πᾶν' ἡ λεβένταις 'ς τὴ δουλειὰ κ' ἡ λιγεραὶς 'ς τὸν τρύγο
Κ' ἡ κόρη πάει 'ς τὸ βασιλιᾶ καὶ τοῦ φιλεῖ τὸ χέρι:
—Πατέρα μου, θὰ 'παντρευτῶ καὶ δός μου τὴν εὐχή σου.
—Πενῆντα βασιλόπουλα προξενητᾶδες στεῖλαν
Καὶ τὰ πενῆντα εἶνε καλὰ κι' ὅποιο σ' ἀρέσῃ πάρε.
—Δὲν θέλω βασιλόπουλο καὶ καστροπολεμάρχη
Νὰ σκοτωθῇ 'ς τὸν πόλεμο καὶ νἀπομείνω χήρα,
Μόν' θέλω τὸν τραγουδιστὴ ποῦ τραγουδᾷ τὴ νύχτα,
Ὁπὤχει μέλι 'ς τὴ φωνὴ καὶ ζάχαρι 'ς τὰ λόγια
Ὁπὤχει ἀγάπη 'ς τὴν καρδιὰ καὶ χάνεται γιὰ μένα.
—Μιὰ κόρη μοὔδωσ' ὁ Θεός, κι' ὅτι θελήσῃ ἂς κάνῃ
Κι' ὅποιον διαλέξῃ γι' ἄντρα της, τὸν κάνω 'γὼ παιδί μου.

Διαλαλητάδες βγαίνουνε καὶ διαλαλοῦν 'ς τὴ χώρα:
—Χαρῆτε, κάμποι καὶ βουνά, χωριὰ καὶ βιλαέτια·
Παντρεύετ' ἡ Ἀιογέννητη τοῦ Ἥλιου ἡ θυγατέρα
Καὶ παίρνει τὸν τραγουδιστή, τὸν ὄμμορφο λεβέντη!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» 1885 — 26.

Ἀριθ. 492 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 89. 2 Ἰουνίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Α'

Ἂν ἡ μικρὰ αὐτὴ γωνία τοῦ ἀπεράντου Μακεδονικοῦ, Ῥωμαϊκοῦ καὶ Ὀσμανικοῦ κράτους, ἡ καλουμένη Ἑλλάς, ἐπὶ δύο ὅλας χιλιετηρίδας λησμονημένη καὶ σχεδὸν διαγεγραμμένη ἀπὸ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, κατώρθωσε νὰ περισωθῇ ἐκ τοῦ μεγάλου κατακλυσμοῦ ἐν ᾧ ἐπνίγησαν τοσαῦτα ἱστορικὰ ἔθνη, ἂν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰν ἔθνος κατέλαβε μίαν τῶν λαμπροτέρων σελίδων τῆς ἱστορίας τοῦ αἰῶνος τούτου, ἂν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες δὲν κατῄσχυναν τοὺς προγόνους, ἂν ὁ τέως ἐπικρατῶν ἐν ἁπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ χριστιανικὸς μισελληνισμὸς μετετράπη εἰς πολιτικὸν φιλελληνισμόν, ὅλα ταῦτα ὀφείλομεν εἰς τὸν ἁρματωλόν.

Ἁρματωλὸν δὲ ἐννοῶ οὐχὶ μόνον τὸν φουστανελλᾶν τῆς Ῥούμελης καὶ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ καὶ τὸν βρακᾶν Νησιώτην.

Χαρακτηριστικὴ ἰδιότης τοῦ Ἕλληνος ἁρματωλοῦ εἶνε αὐτὸς ὁ ἀνέκαθεν διακρίνας τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν χαρακτὴρ τοῦ ἀμφιβίου πολεμιστοῦ. Ὁ Κρὴς καὶ ὁ Μανειάτης εἶνε ὁ αὐτὸς κατὰ ξηρὰν τε καὶ θάλασσαν. Πρὶν οἱ Ὑδραιοσπετσιῶται ἀναδειχθῶσιν ἐν τῇ θαλάσσῃ, διέπρεψαν ἐν τοῖς Ἀργολικοῖς πεδίοις ὡς ἄρισται ἱππεῖς. Ὁ Νικοτσάρας, ὁ Βλαχάβας, καὶ οἱ Λαζαῖοι διωχθέντες ἀπὸ τὸν Ὄλυμπον, καταλαμβάνουσι τὴν νῆσον Σκίαθον, καὶ ἀπὸ τολμηρῶν κλεπτῶν μεταμορφοῦνται εἰς τολμηροτέρους πειρατάς. Τὰ δημοτικὰ ᾄσματα ψάλλουσι τὴν ἐν Κασσάνδρᾳ ναυμαχίαν τοῦ Ἀκαρνᾶνος Σταθᾶ, ὅστις ἀπὸ τὰ βουνά του κάποτε εἶδε τὸ χρῶμα τῆς θαλάσσης· ὁ Βοιωτὸς Λάμπρος Κατσόνης εἶνε ὁ πρῶτος ναύαρχος τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, ὁ δ' Εὐβοεὺς γεωργὸς Βῶκος μετοικήσας εἰς Ὕδραν ἀναδεικνύεται ὁ ναύαρχος Μιαούλης. Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν καὶ τῶν ἐνετικῶν χρόνων Πελοποννήσιοι, Κεφαλλῆνες καὶ Ἠπειρῶται φημίζονται ὡς ἄριστοι πεζομάχοι καὶ ναυμάχοι. Ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Γαλλίας οἱ Ἕλληνες θαλασσινοὶ μάχονται ἐν τῇ ξηρᾷ φέροντες τὸ ὄνομα Καραβήσιοι, les carabins [1]. Περὶ τὰ τέλη τῆς ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας οἱ Κίλικες, οἱ Κρῆτες καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων γίνονται κύριοι τῆς Μεσογείου καὶ πολιορκοῦσι καὶ αὐτὴν τὴν Ῥώμην ἐν τῷ ἀπογείῳ οὖσαν τῆς δόξης. Καταστραφέντος τοῦ πειρατικοῦ στόλου ὑπὸ Πομπηΐου, οἱ αὐτοὶ Κίλικες καὶ Ἴσαυροι μεταμορφοῦνται εἰς ἀπελάτας ἢ κλέπτας, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἐξορμῶσιν ἀπὸ τὰ ἐλεύθερα βουνὰ διὰ νὰ φέρωσι τὴν φρίκην καὶ τὸν ὄλεθρον εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν Ἀσίαν.

Ὁ ἀμφίβιος οὗτος χαρακτὴρ τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν ἐπιδρᾷ καὶ ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης· οἱ ναυτικοὶ ὅροι συναλλάσσονται πρὸς τοὺς τῆς ξηρᾶς· οὕτω, ἡ στρατιωτικὴ *τοῦρμα* τῶν Βυζαντινῶν σημαίνει παρ' ἡμῖν τὸ ναυτικὸν πλήρωμα, τσοῦρμα· τὸ ταξειδεύω δηλοῖ ὁδοιπορῶ καὶ πλέω, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ πλοῦς ἐδήλου πλὴν τῆς ναυσιπλοΐας καὶ τὴν ὁδοιπορίαν· ἡ στρατιωτικὴ caterva τῶν Λατίνων μεταβάλλεται εἰς τὸ ναυτικὸν κάτεργον· ἐν τοῖς Ἀκριτικοῖς ποιήμασι τὸ κάτεργον δηλοῖ πλὴν τοῦ πλοίου καὶ τὸν στρατὸν τῆς ξηρᾶς. Αὐτὸ τὸ ὄνομα armatus, armatura, ἐξ οὗ παράγεται ὁ ἁρματωλός, σημαίνει παρὰ τοῖς παλαιοῖς βυζαντινοῖς οὐ μόνον τὸν ἐν ξηρᾷ πολεμιστήν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν θαλάσσῃ, καὶ αὐτὰ τὰ πολεμικὰ πλοῖα. Ὁ λεβέντης (levis = εὔζωνος) δηλοῖ τὸν στρατιώτην καὶ τὸν ναύτην.

Ὁ κατ' ἐξοχὴν ὅμως ἀμφίβιος Ἕλλην εἶνε ὁ λεγόμενος Μαρδαΐτης. Ὅταν οἱ πρῶτοι τοῦ Μωάμεθ διάδοχοι κατέκλυσαν τὴν ἑλληνικὴν Ἀσίαν, μία μυριὰς Μαρδαϊτῶν ἐπήδησεν εἰς τὸν Ταῦρον, καὶ καταλαβοῦσα τὰς δυσχωρίας τοῦ Ἀμανοῦ καὶ τοῦ Λιβάνου ἤγειρε κατὰ τοῦ ἰσλαμικοῦ χειμάρρου *χάλκεον τεῖχος*, ὡς γράφουσιν οἱ εἰς τοιαύτας ποιητικὰς ἐκφράσεις ἀσυνείθιστοι τοῦ

[1] Ἡ παρὰ Λιττρὲ ἐτυμολογία τῆς λέξεως carabin ἐκ τοῦ Καλαβρὸς εἶνε γλωσσικῶς ἀδύνατος, καὶ ἱστορικῶς ἀνυπόστατος. Ἐπίσης σφάλλει ὁ σοφὸς λεξικογράφος ἐτυμολογῶν τὸν Estradiot ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ Stradiotta, ἐνῷ ἀμφότεραι αἱ λέξεις παράγονται ἐκ τῆς ἑλληνικῆς, Στρατιώτης.

Digitized by Google

Βυζαντίου χρονογράφοι. Ἀλλ' ἐνῷ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Μαρδαΐται κατὰ ξηράν, ἡ Μικτὴ ἱστορία καὶ ὁ Πορφυρογέννητος λέγουσιν ὅτι ἦσαν καὶ ναυτικοί. Οἱ Μαρδαΐται οὗτοι ἦσαν Ἕλληνες, ἑλληνικώτεροι μάλιστα ἄλλων ὑπηκόων τοῦ Βυζαντίου, ὡς ῥητῶς γράφουσιν οἱ σύγχρονοι συγγραφεῖς, Βυζαντινοὶ καὶ Λατῖνοι, Σύροι καὶ Ἀρμένιοι· καὶ ἀπορῶ ποῦ στηριζόμενοί τινες τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν ἐφαντάσθησαν αὐτοὺς ἀπογόνους τῶν Μάρδων τῆς Ὑρκανίας, τῶν Δρούσων, τῶν Μαρωνιτῶν, τῶν Κούρδων καὶ ἄλλων βαρβάρων, ἐλθόντων εἰς τὴν δυστυχισμένην Ἑλλάδα ὅπως ῥοφήσωσι καὶ τὴν τελευταίαν ῥανίδα παλαιοῦ αἵματος, τὴν ὁποίαν μᾶς ἠλέησαν οἱ τρομεροὶ πλὴν ἀνύπαρκτοι Σλάβοι [1]).

Συγχρόνως τοῖς Μαρδαΐταις ἡ μεσαιωνικὴ Ἑλλὰς ἀνέδειξε καὶ ἕτερον σύστημα πολεμιστῶν, τοὺς λεγομένους Στρατιώτας, ἢ Στραθιώτας, ὡς οἱ Κρῆτες τοὺς ἀποκαλοῦσιν ἔτι. Ὁ Στρατιώτης οὗτος οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν ἔτι καὶ νῦν ἐπικρατοῦσαν ἑλληνικὴν σημασίαν τῆς λέξεως *στρατιώτης*, ἀλλὰ πρὸς ἑτέραν παλαιοτέραν τῆς αὐτῆς λέξεως σημασίαν, πιθανῶς Πελασγικήν, τὴν ὁποίαν συχνὰ ἀναφέρει ὁ Στράβων ὁσάκις λαλεῖ περὶ Πελασγῶν καὶ Θρᾳκῶν, τὴν τοῦ πλάνητος, ἢ ὡς νῦν λέγει ὁ λαὸς *στρατοκόπου*, ἢ *στρατολάτου* [1]). Διὸ καλῶς ὁ Tasso ψάλλων τὴν ἐν Τάρῳ ἀνδραγαθίαν τῶν Ἑλλήνων Στρατιωτῶν ἀποκαλεῖ αὐτοὺς Greci erranti, ὁ δὲ κόμης Bussy—Raboutin, ὅστις ἐπὶ πολὺ ἐδιοίκησε τοὺς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Γαλλίας Στρατιώτας (Estradiots), μεταφράζει αὐτοὺς batteurs d' estrade. Περὶ τούτου καὶ ἄλλοτε ἔγραψα· ἀγνοῶ δὲ ποῦ στηριζόμενος ὁ κ. Τιμ. Βούλγαρις ἰσχυρίσθη τὸ ἐναντίον, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ ὑπ' αὐτοῦ παρατιθέμενος στίχος, ὁ ἄλλοτε ᾀδόμενος ἐν τῇ παρελάσει τῶν ἐν Κερκύρᾳ Στρατιωτῶν εἶνε ἁπλῆ ἐπικύρωσις τῶν λεγομένων μου:

διαβάταις ποῦ διαβαίνετε,
Στρατιώταις ποῦ περνᾶτε.

Ἀπὸ τοῦ Χρονικοῦ Πασχαλίου, τὸ ὁποῖον πρῶτον μνημονεύει τοὺς κατὰ τῶν Ἀβάρων πολέμους τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν, μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων τὸ ὄνομα Στρατιώτης δηλοῖ τὸν κατ' ἐξοχὴν ἱππέα. Ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ οὐ μόνον ὁ Στρατιώτης, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀχώριστος αὐτοῦ δορυφόρος, παλληκάρι, φέρουσι τὰ λατινικὰ ὀνόματα ἁρμάτος (ἁρματωλὸς) καὶ πούερ (παιδί). Ἐν τῇ τακτικῇ τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου ὁ ἁρμάτος μνημονεύεται ὡς ὑπασπιστὴς τοῦ ὀπτιμάτου, ἤτοι ἐκλεκτοῦ στρατιώτου. Ὁ διάδοχος ὅμως τοῦ Μαυρικίου Φωκᾶς φέρει τὸν τίτλον Στρατιώτης [1]). Ἔκτοτε ἡ λέξις παραμένει ἐν τῇ ἱστορίᾳ μέχρι τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἐξαφανισθέντος καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Εὐρώπῃ τοῦ Stadiota, Estradiot, ἀναφαίνεται ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τὸ παλαιὸν ὄνομα τοῦ ἁρμάτου, ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον ἁρματωλοῦ λεγομένου. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ τελευταῖοι ἁρματωλοί, οὓς οἱ πατέρες ἡμῶν ἐγνώρισαν, ἦσαν πεζοί· πάντες ὅμως οἱ παλαιότεροι, ἱππεῖς· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Κολοκοτρῶναι ὡς τοιοῦτοι ἔτι ψάλλονται.

καβάλλα πᾶν 'ς τὴν ἐκκλησιά, καβάλλα προσκυνᾶνε,
καβάλλα παίρν' ἀντίδωρο ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.

Β'

Ἐν ἔτει 626 οἱ Ἄβαροι καὶ οἱ Πέρσαι στενῶς ἐπολιόρκησαν τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου εἰς τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας ἐγκαταλειφθεῖσαν Κωνσταντινούπολιν. Οἱ χρονογράφοι γράφουσιν ὅτι ἡ ἀπηλπισμένη χώρα ἐσώθη διὰ μόνης τῆς χάριτος τῆς Θεοτόκου, καὶ μέχρι σήμερον δὲ ἡ ἐκκλησία ψάλλει τὸν ἐπὶ τῇ θαυμασίᾳ σωτηρίᾳ γνωστὸν ἀκάθιστον ὕμνον.

Εἷς ὅμως σύγχρονος, χριστιανικώτατος χρονογράφος, ὁ συντάκτης τοῦ Χρονικοῦ Πασχαλίου μᾶς πληροφορεῖ ὅτι πλὴν τῆς θείας προστασίας ἡ Πόλις ὀφείλει τὴν σωτηρίαν της καὶ εἰς ἀρκετὰς χιλιάδας γενναίων Ἑλλήνων μαχητῶν. Τοὺς ὑπερασπιστὰς τούτους τῆς Πόλεως ἀποκαλεῖ ὁ προρρηθεὶς χρονογράφος «ἐφίππους γενναιοτάτους Στρατιώτας» μετὰ τῶν *παλληκαρίων* των. Ἐπειδὴ δὲ σημειοῦται καὶ ὁ στρογγύλος ἀριθμὸς τῶν γενναιοτάτων τούτων ἱππέων Στρατιωτῶν εἰς 12,000, ἕκαστος δὲ στρατιώτης εἶχεν ἕνα τοὐλάχιστον δορυφόρον, ἢ παλληκάρι, πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπὲρ τῆς Πόλεως προκινδυνευσάντων εἰς 24,000.

Οἱ Στρατιῶται οὗτοι ἦσαν ἐκ τῶν λεγομένων καβαλλαρικῶν θεμάτων τῆς Θρᾴκης, Μακεδονίας, καὶ Ἑλλάδος, ἢ μᾶλλον τῆς Μακεδονίας, διότι ὑπὸ τὸ τελευταῖον ὄνομα οἱ Βυζαντινοὶ περιελάμβανον καὶ μέρος τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου καὶ σχεδὸν πᾶσαν τὴν Θρᾴκην ἕνεκα τῶν διεσπαρμένων Μακεδονικῶν ἀποικιῶν. Αὐτὸ τὸ ἐπίθετον *γενναιότατοι*, δι' οὗ τὸ Πασχάλιον χαρακτηρίζει τοὺς Στρατιώτας, διαρκῶς ἀπαντᾷ ὡς ἀχώριστος τίτλος τῶν Ἑλλήνων ἱππέων. Ὁ χρο-

[1]) Καὶ ἂν πᾶσαι αἱ περὶ ἑλληνικῆς καταγωγῆς τῶν Μαρδαϊτῶν σύγχρονοι μαρτυρίαι ἔλειπον, αὐτὴ ἡ ὁμολογουμένη ἐν θαλάσσῃ εὐδοκίμησίς των ἀποδεικνύει ὅτι οὐδὲν κοινὸν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες οὗτοι ναυβάται πρὸς τοὺς Πέρσας καὶ ἄλλους Ἀσιανούς, τοὺς ἀνέκαθεν τὴν θάλασσαν ἀποστραφέντας· «οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται», λέγει ὁ Ἡρόδοτος. Περὶ Μαρδαϊτῶν βλέπε τὸν πρόλογον τοῦ Δ' τόμου τῶν Μνημείων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας.

[1]) «Τοὺς δὲ Πελασγοὺς... τὸ ἀνέκαθεν Ἀρκάδας ὄντας ἑλέσθαι στρατιωτικὸν βίον... διὰ τὸ πλανήτας εἶνε... αἴτιον δὲ τὸ τοὺς ἐπήλυδας βαρβάρους καὶ στρατιώτας ὄντας, μὴ βεβαίως κατέχειν τὴν κρατηθεῖσαν, ἀλλὰ πλανήτας εἶναι». Στράβων 221,564. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἔχει παρὰ Νόννῳ (ΙΓ' 287) ὁ «Ἀρκὰς ἀλήτης».

[1]) Σημειούσθω ὅτι ὁ Φωκᾶς δὲν εἶνε ἁπλοῦς στρατιώτης, ἀλλ' ἑκατόνταρχος (κένταρχος).

Digitized by Google

νογράφος Λεόντιος ὁ Μαχαιρᾶς διηγούμενος τὸν πρὸς τοὺς Γενουηνσίους πόλεμον τῶν ἐν Κύπρῳ Στρατιωτῶν ἀποκαλεῖ τούτους «ἀνδριωμένους Στρατιώτας». Εἰς τὰ Κυπριακὰ ᾄσματα ᾄδονται ἔτι οἱ Στρατιῶται ἱππεῖς:

ἡ Κύπρο ἔν' ἐξακουστὴ ποῦ βγάλλει παλληκάρια,
βγάλλει στρατιώταις μ' ἄππαρους, στρατιώταις μὲ κοντάρια.

Εἰς τὰ περὶ Στρατιωτῶν ἀπειράριθμα ἔγγραφα τῆς ἐνετικῆς καγγελλαρίας τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων τούτων ἱππέων συνοδεύεται ἀείποτε διὰ τοῦ τίτλου «il strenuo domino». Ἐν τῇ ἐνετικῇ διαλέκτῳ, ὡς καὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς ἰταλικοῖς λεξικοῖς, τὸ ὄνομα Stradioto ἀπαντᾷ ἐν τῇ σημασίᾳ strenuo, bravo· οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν ὁ δορυφόρος τοῦ Στρατιώτου, τὸ *παλληκάρι*, ἐκ τῆς σημασίας τοῦ *νέου* μετέπεσεν ἐν τῇ τοῦ κατ' ἐξοχὴν γενναίου ἀνδρός. Εἰς τὰ Κρητικὰ ᾄσματα ὁ ἀντριωμένος σημαίνει τὸν πλούσιον τιμαριοῦχον, ὁ δὲ Στραθιώτης τὸν ἀνδρεῖον παῖδα· «*γεννᾷ δύο παιδιὰ Στραθιώταις*». Τοιαύτην σημασίαν εἶχε καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς ὁ Στρατιώτης. Ὁ Βαλσαμὼν ἐπεξηγῶν συνοδικὸν κανόνα γράφει «θηριομαχοῦσι δὲ καὶ βασιλεῖς Στρατιῶται εἰς ἀνδρείας ἐπίδειξιν». Ἰδοὺ πῶς χαρακτηρίζει Ἄννα ἡ Κομνηνὴ Θεόδωρον Γαβρᾶν, τὸν ἀνεξάρτητον ἡγεμόνα τῆς Τραπεζοῦντος· «Στρατιώτης περιφανὴς γενόμενος ἐπί τε φρονήσει καὶ ἀνδρείᾳ ὑπερέχων ἁπάντων, μικροῦ καὶ μηδέποτε ἔργου ἀψάμενος καὶ ἀστοχήσας, ἀλλὰ πάντων ἀεὶ τῶν πολεμίων κρατῶν, καὶ αὐτὴν δὴ τὴν Τραπεζοῦντα ἑλὼν καὶ ὡς ἴδιον λάχος ἑαυτῷ ἀποκληρωσάμενος, ἄμαχος ἦν». Εἰς τὰ μεσαιωνικὰ ἔγγραφα τῆς Κρήτης οἱ Στρατιῶται καλοῦνται καὶ *ἄρχοντες, ἀρχοντόπουλοι*· τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο φέρουσι καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, διότι βλέπομεν τὸν Ἀλέξιον Κομνηνὸν ἱδρύοντα τὸ τάγμα τῶν Ἀρχοντοπούλων· «συλλεξάμενον ἁπανταχόθεν τοὺς τῶν ἀποπεπτωκότων Στρατιωτῶν υἱεῖς», ὡς γράφει ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Ἄννα.

Εἶνε λοιπὸν ὁ Στρατιώτης τιμαριοῦχος, λαβὼν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος γεωργήσιμον χώραν, ἐκτάσεως ἀναλόγου πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ χορηγουμένην εἰς τὸ κράτος στρατιωτικὴν συνδρομήν· ἡ ἐλαχίστη ἀξία τῆς Στρατιωτικῆς γῆς ὁρίζεται ὑπὸ τῶν Βασιλικῶν εἰς τέσσαρας λίτρας χρυσοῦ· ἡ μείζων εἶνε ἄγνωστος· συνεχῶς ὅμως μνημονεύονται Στρατιῶται κατέχοντες ὁλόκληρον ἐπαρχίαν. Τὰ Κρητικὰ ᾄσματα λέγουσιν ὅτι μόνος ὁ οἶκος τοῦ ἀντριωμένου πλουτεῖ ὅλων τῶν ἀγαθῶν:

Ἕλλην στρατιώτης.

Τὸν ἀντριωμένο μὴν τὸν κλαῖς, ὄνταν κι' ἂν ἀστοχήσῃ,
μ' ἂν ἀστοχήσῃ μιὰ καὶ δυό, πάλ' ἀντριωμένος εἶνε·
πάντα 'ν' ἡ πόρτα του ἀνοιχτή, κ' ἡ τάβλα του στρωμένη,
καὶ τ' ἀργυρό του τὸ σκαμνὶ ὄμορφα στολισμένο·
χαροκοποῦν οἱ φίλοι του, κάθονται τρῶν καὶ πίνουν.

Διὰ τὴν τιμὴν ταύτην, ἢ τὸ τιμάριον [1]) ὁ

[1]) Τὰ Βασιλικὰ ἀποκαλοῦσι τὸ στρατιωτικὸν τιμάριον Στρατεῖαν «στρατείας, ἤτοι τῆς ἱππικῆς» ἡ λέξις *τιμάριον*

Digitized by Google

Στρατιώτης ὤφειλε νὰ συνεκστρατεύῃ τῷ βασιλεῖ, ἢ κατ' ἐξαιρετικὴν παραχώρησιν νὰ χορηγῇ ἀνθ' ἑαυτοῦ ἀνάλογον ἀριθμὸν ἱππέων καὶ ἵππων. Ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ἐν τῇ Τακτικῇ του συνιστᾷ τὴν προσωπικὴν ἐκστρατείαν τῶν πλουσιωτέρων Στρατιωτῶν.

Ἀγνοοῦμεν ὁπόσος ὁ ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν χορηγούμενος ἀριθμὸς εἰς τὴν βασιλικὴν ὑπηρεσίαν· λαμβάνοντες ὅμως ὑπ' ὄψει ὅτι ἐν ἔτει 859 συνεξεστράτευσαν τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ Γ' κατὰ τῶν Ἀράβων 40,000 Θρακο-Μακεδόνες, εὐκόλως συμπεραίνομεν ὅτι οἱ Στρατιῶται ἀπετέλουν τὴν κυρίαν δύναμιν τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ καὶ ὅτι ἐκ τῆς πρὸς τὰς ἐκστρατείας προθυμίας ἢ ὀλιγωρίας τούτων ἐξήρτητο ἡ δόξα ἢ ἡ ἀδοξία τῶν Βυζαντινῶν ὅπλων. Τὰ λεγόμενα ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ ὤφειλον τοὺς στρατιωτικοὺς θριάμβους των εἰς μόνους τοὺς μισθοφόρους βαρβάρους, ἢ τοὺς λεγομένους φοιδεράτους, ἐλέγχονται ἐπιχειρήματα ἀνθρώπων ἐπιπολαίως μελετησάντων τὴν ἱστορίαν ἢ ἐκ συστήματος διαστρεφόντων τὴν ἀλήθειαν. Ἀληθεύει μέχρι τινὸς ὅτι ἐπὶ τῆς μεγάλης τῶν Γότθων εἰσβολῆς οἱ αὐτοκράτορες ἐκ πολιτικῆς ἀνάγκης συνδυασμένης πρὸς θρησκευτικὸν ζῆλον ἐμισθοδότησαν τοὺς ἐπικινδύνους τούτους Ἀρειανούς, οὐδαμοῦ ὅμως μνημονεύονται τοιοῦτοι φοιδεράτοι ὁριστικῶς ἐγκατεστημένοι καὶ διαρκῶς νεμόμενοι στρατιωτικὰ προνόμια. Μικρὰ ἀπόμοιρα τῶν Γότθων τούτων ἐναπομείνασα ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον σῶμα τῶν Γραικογότθων. Καίτοι δ' ἐντελῶς ἐξελληνισμένοι, οὔτε στρατιωτικὰς γαίας κατέχουσιν, οὔτε μνημονεύονται διαπρέψαντές ποτε ἐν ἐκστρατείᾳ. Πλὴν τῶν ἀπὸ τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος ἀναφερομένων αὐτοκρατορικῶν σωματοφυλάκων Βαράγγων, οὐδεὶς ἄλλος ξένος ὑπηρετεῖ διαρκῶς ἐν τῷ βυζαντινῷ στρατῷ, οἱ δὲ σπανίως προσλαμβανόμενοι μισθωτοὶ βάρβαροι μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκστρατείας ἀπήρχοντο εἰς τὰ ἴδια.

Ἐνῷ, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ὁ αὐτοκράτωρ Λέων συνιστᾷ τὴν προσωπικὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν, παραδόξως ἐπὶ αὐτοῦ τούτου πρῶτον μνημονεύονται οἱ Πελοποννήσιοι στρατιῶται διαφυγόντες τὴν ἐκστρατείαν διὰ χρηματικῆς ἀποζημιώσεως, ἥτις ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ ὑπολογίζεται εἰς χιλίους ἵππους σελλοχαλινωμένους καὶ 7200 χρυσᾶ νομίσματα. Ὁ υἱὸς τοῦ Λέοντος, Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, εὑρὼν τὴν παλαιὰν στρατιωτικὴν τάξιν χαλαρωμένην διὰ τοιούτων ὑπεκφυγῶν, μέμφεται τοὺς ἀρνουμένους τὴν προσωπικὴν ὑπηρεσίαν, λέγων ὅτι δι' αὐτὸ τοῦτο ἐλέγοντο καὶ Στρατιῶται «Στρατιωτῶν δὲ ἐκείνων τῶν ἐν τοῖς βασιλικοῖς τάγμασι τεταγμένων.»

Ἡ πρὸς τὴν ἐκστρατείαν ἀπέχθεια τῶν Πελοποννησίων ἀνέτρεχε πιθανῶς εἰς χρόνους προγενεστέρους τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος, ἀφοῦ βλέπομεν τὸν πατέρα αὐτοῦ, Βασίλειον τὸν Α', καταφεύγοντα εἰς παράδοξον στρατήγημα ὅπως πειθαναγκάσῃ τοὺς Στρατιώτας καὶ Μαρδαΐτας ἵνα ἐπιβῶσιν εἰς τὸν κατὰ τῆς Σικελίας ἀπερχόμενον στόλον.

Ἡ ἐν Σικελίᾳ παρουσία τῶν Στρατιωτῶν ἀπέδειξεν ὅτι δικαίως οὗτοι ἐσεμνύνοντο ἐπὶ τῷ τίτλῳ «ἀνδριωμένοι». Ἔκτοτε, λέγει ὁ Ἀμάρης, οἱ θαλασσοκρατοῦντες Ἄραβες πολιορκοῦνται κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν, ἀπὸ δὲ διωκτῶν μεταβάλλονται εἰς θύματα. Ἐν τῇ ἁλώσει τῶν Συρακουσῶν (878) οἱ αἰχμαλωτισθέντες Πελοποννήσιοι ἀσπλάγχνως κρεουργοῦνται ὑπὸ νικητῶν, τοὺς ὁποίους ὁ ἄλλως πρὸς τοὺς Ἄραβας συμπαθῶν ἱστορικὸς ἀποκαλεῖ empii. Καὶ ὅμως μετὰ δύο ἔτη (880) ἕτεροι Πελοποννήσιοι Στρατιῶται, ὑπείκοντες εἰς τὴν βασιλικὴν κέλευσιν, ἀποβιβάζονται εἰς Σικελίαν, ἔνθα μίαν μόνην γωνίαν κατεῖχον οἱ Βυζαντινοί.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἂν ποτε οἱ Στρατιῶται ἔδειξαν ἀπέχθειαν πρὸς τὰς μακρυνὰς ἐκστρατείας, τὴν τοιαύτην μισοστρατείαν πρέπει ν' ἀποδώσωμεν οὐχὶ εἰς ἔλλειψιν στρατιωτικῆς φιλοτιμίας, οὐδὲ εἰς ἄλλα ταπεινότερα αἰσθήματα, ἀλλ' εἰς καθαροὺς οἰκογενειακοὺς λόγους, τῶν ὁποίων τὸν μυστηριώδη πέπλον ἀποκαλύπτουσιν αὐτὰ τὰ δημοτικὰ ἡμῶν ᾄσματα.

Γ'

Καὶ ἄλλοτε εἶπον ὅτι τὰ ἀρχαιότερα καὶ ὡραιότερα τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων ἀποτελοῦσι τὸν λεγόμενον Στρατιωτικὸν κύκλον· τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἐφεῦρον ἐγώ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ λαός· οἱ Κρῆτες ἀποκαλοῦσιν ἔτι «Τραγούδια τῆς Στράτας» ὡρισμένον εἶδος τοιούτων ᾀσμάτων, καὶ εἰς ἄλλα δὲ μέρη ἀκούεται τὸ ὄνομα. Τὰ ᾄσματα ταῦτα, ὡς καὶ τὰ συγγενῆ αὐτοῖς τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου, ἐξυμνοῦσι τοὺς κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἀγῶνας τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἥτις οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὸν ἐν Ἀσίᾳ προαιώνιον αὐτῆς ἐχθρόν, ἀφοῦ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ *Ἐρωτοκρίτῳ* ζωηρότατα εἰκονίζεται τὸ πρὸς τὸν Ἕλληνα ἄσβεστον μῖσος τοῦ Καραμανίτου, ὁ δὲ Καραμανίτης οὗτος δὲν εἶνε ὁ σημερινὸς τῆς Καραμανίας Τοῦρκος, ἀλλ' ἡ προσωποποίησις τοῦ βαρβάρου Ἀσιανοῦ:

Δὲν ἐπροσκύνα οὐδ' οὐρανόν, οὐδ' ἄστρα, οὐδὲ σελήνην,
τὸν κόσμον ἐφοβέριζε μὲ τὴν θωριὰν ἐκείνην,
εἰς τὸ σπαθί του 'πίστευεν, ἐκεῖνο ἐπροσκύνα,
πάντα πολέμους κ' ἔχθριταις, πάντα μαλιαῖς ἐκίνα,
ἤτονε κακοσύβαστος καὶ δύσκολος περίσσα,
εἰς τὴν μαλιὰ ἐχαίρετο καὶ τὴν ἀγάπην 'μίσα

ἀπαντᾷ ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἰωαννίτας ἐπιστολῇ τοῦ Σινὰν πασᾶ (1431) «οἱ ἄρχοντες ὅσοι ἔχουν τιμάρια.» Ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Κρήτῃ τὰ κληρονομικὰ τιμάρια ἐλέγοντο *καβαλλαρία*, κατὰ μετάφρασιν τῆς ἱππικῆς τῶν Βυζαντινῶν, τὰ δὲ προσωπικά, *πρόνοιαι*, provisioni ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν.

Digitized by Google

Ἀναφέρω τὸν *Ἐρωτόκριτον* παρὰ τὰ δημοτικὰ ᾄσματα, διότι ἀμφότερα τὰ ἀδελφὰ ταῦτα μνημεῖα ἀποτελοῦσι τὸ μόνον διαυγὲς κάτοπτρον, ἐν ᾧ ἐξεικονίζεται ἀνόθευτος, καὶ ἄνευ ἴχνους σχολαστικοῦ ψιμμυθίου οὐ μόνον ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν γλῶσσα, ἀλλὰ καὶ ἡ καρδία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ὅταν καὶ παρ' ἡμῖν ἀναπτυχθῇ ἱστορικὴ συνείδησις, καὶ ἀναζητηθῶσιν αἱ ἀρχαὶ τῆς ἡμετέρας ἐθνικότητος, καὶ τῆς ἐθνικῆς γλώσσης, τὰ τραγούδια καὶ ὁ Ἐρωτόκριτος θὰ ἐκτιμηθῶσιν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα, διότι ὁπωσδήποτε ταῦτα καὶ μόνα ἀποτελοῦσι τὸν ἐσκωριασμένον, ἀλλ' ἀληθῆ κρίκον τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ, τὸν συνδέοντα ἡμᾶς πρὸς τὴν χρυσῆν ἅλυσιν τῶν προγόνων.

Κακῶς νομίζεται ὅτι ὁ Ἐρωτόκριτος ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κεφαλῆς Βιτζέντζου τοῦ Κορνάρου. Ὁ Ἑνετόκρης οὗτος ἔζη ἐν Σιτείᾳ μετερχόμενος τὸν μνήμονα, ἐκ δὲ τοῦ διασωθέντος πολυτόμου συμβολαιογραφικοῦ του ἀρχείου πειθόμεθα ὅτι μόλις ἐψέλλιζε τὸ τότε ἐν Κρήτῃ ὁμιλούμενον ἰδίωμα, ἀγνοῶν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας, ἀφοῦ γράφει τὰ ἑλληνικὰ διὰ λατινικῶν γραμμάτων. Ἡ κρητικὴ διάλεκτος εἶχε τοσοῦτον ἐπηρεασθῆ ὑπὸ τῆς ἑνετικῆς, ὥστε οὐ μόνον τὰ τότε συντεταγμένα ἐπίσημα ἔγγραφα βρίθουσι ξενισμῶν πρωτακούστων, ἀλλὰ καὶ ἡ νῦν ἔτι λαλουμένη τηρεῖ μέγαν ῥύπον ξενικῆς ἐπιδράσεως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, πῶς εἶνε δυνατὴ ἡ ὑπόθεσις, ὅτι εἷς πτωχὸς ἀλλόγλωσσος τῆς Σιτείας συμβολαιογράφος κατώρθωσε νὰ συνθέσῃ τόσον μακρὸν ἔπος, καὶ τὸ παραδοξότερον νὰ γινώσκῃ τόσον καλῶς τὴν μεσαιωνικὴν γεωγραφίαν, τοὺς ἐν Θεσσαλίᾳ Βλάχους, τὴν Μακεδονίαν, τὸ Βυζάντιον, καὶ ἄλλα ὀνόματα λησμονημένα καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν συγχρόνων τοῦ Βιτζέντζου λογίων; Περὶ τοῦ ποιήματος θὰ γράψω ἐν ἐκτάσει ὅταν ἐκδώσω τὸ ἀληθὲς κείμενον ἐκ τοῦ ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ κώδικος, ἐπειδὴ ὅμως νῦν ὁμιλῶ περὶ Στρατιωτῶν, ὁ δὲ *Ἐρωτόκριτος* εἶνε καθαρὸν Στρατιωτικὸν ποίημα, ἀναφέρω ὅτι ὁ ἀρχικὸς τοῦ ἔπους πυρὴν πρέπει ν' ἀναζητηθῇ ἐκτὸς τῆς Κρήτης, ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Θεσσαλίᾳ, ὅθεν μετηνάστευσεν εἰς Κρήτην διὰ τῶν ἐνταῦθα ἱδρυθεισῶν μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀραβοκρατείας Στρατιωτικῶν ἀποικιῶν· ἐν τῇ νήσῳ δ' ἐγκλιματισθὲν ἀνεπτύχθη ἐν τῷ σημερινῷ αὐτοῦ τύπῳ διὰ τῆς παρενθέσεως τοῦ μεγάλου ἐπεισοδίου τῆς πρὸς τὸν Καραμανίτην μονομαχίας τοῦ Κρητὸς ἀρχοντοπούλου, ὁ δὲ Κορνάρος ἀντιγράψας ἢ καὶ ἐλαφρῶς διασκευάσας τὸ πρωτότυπον προσέθηκε τὴν ἐν τέλει περὶ αὐτοῦ δήλωσιν.

Ἀσχέτως τοῦ ἐπεισοδίου τοῦ Καραμανίτου, ὁ ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ εἰκονιζόμενος Στρατιωτικὸς βίος περιστρέφεται περὶ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν μονομαχίαν, δύο ἐπεισόδια ἀλληλένδετα καὶ κοινότατα ἐν τῇ ἱπποτικῇ ποιήσει τῆς Δύσεως. Ἡ ταὐτότης τοῦ ἑλληνικοῦ θέματος πρὸς τὰ πλεῖστα τῶν ἱπποτικῶν ποιημάτων ἐκέντησε πολλῶν τὴν περιέργειαν εἰς ἀναζήτησιν τῆς φραγκικῆς πηγῆς, ἐξ ἧς ἐλήφθη ὁ Ἐρωτόκριτος· καὶ αὗται ὅμως αἱ ἀπόπειραι τῶν πολυμαθεστέρων καὶ ἐνθουσιωδεστέρων κριτῶν καὶ ἐκτιμητῶν τῆς ἱπποτικῆς ποιήσεως εἰς προσχεδιασμένον ἐκμηδενισμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔπους ἐναυάγησαν· ἐξ ἐναντίας δὲ ἀπό τινος ἐνεκαινίσθησαν νέαι ἔρευναι τείνουσαι εἰς ἄρνησιν τῆς πρωτοτυπίας οὐ μόνον τῆς ἱπποτικῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἱπποτικοῦ θεσμοῦ, ἀφοῦ διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς περὶ Διγενοῦς Ἀκρίτου ἐποποιίας ἐβεβαιώθη ὅτι καὶ οἱ βυζαντινοὶ τιμαριοῦχοι ἔζων σχεδὸν ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ ἐν τῇ Δύσει ὁμότιμοι, οὐδὲν κοινὸν ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους, πλὴν τοῦ ὀνόματος [1]), ἀμφότεροι κατὰ πᾶσαν βεβαιότητα παραλαβόντες τὸν θεσμὸν ἐκ μιᾶς ἀρχαίας καὶ μυστηριώδους πηγῆς [2]). Τοῦτο ὑπωπτεύθησαν καὶ οἱ παλαιοὶ ἑρμηνευταὶ τῆς ἐν τῇ Δύσει ἄλλοτε ἰσχυούσης τιμαριωτικῆς νομοθεσίας, ἐπισυνάψαντες ἐν τέλει τοῦ κώδικος καὶ τὰς περὶ Στρατιωτικῶν κτημάτων Νεαρὰς τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων· μόνη δ' ἐπισταμένη μελέτη τοῦ ἑλληνικοῦ μεσαιῶνος δύναται νὰ διαλευκάνῃ ἓν τῶν σκοτεινοτέρων καὶ σπουδαιοτέρων ζητημάτων τῆς ἱστορίας.

Εἴπομεν ὅτι ὁ πρὸς τὸν Σπιθολέοντα διαπληκτισμὸς τοῦ Χαριδήμου ἀποτελεῖ χωριστὸν ἐπεισόδιον, προσωποποιοῦν τὴν πρὸς τὴν Ἀσίαν προαιώνιον πάλιν τοῦ ἑλληνισμοῦ· τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο εἶνε τὸ σημεῖον τῆς ἑνώσεως, ἢ μᾶλλον συγχωνεύσεως τοῦ Ἐρωτοκρίτου πρὸς τὰ Στρατιωτικὰ ποιήματα, τῶν ὁποίων κύριον θέμα εἶνε οἱ πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς πόλεμοι τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν. Ἀλλ' ἂν ὁ Ἐρωτόκριτος ἐξεικονίζῃ τὴν ἡρωϊκὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Στρατιωτικοῦ βίου, τὰ δημοτικὰ ᾄσματα παριστῶσιν ἐν ὅλῃ τῇ γυμνότητι αὐτὰς τὰς οἰκιακὰς πληγὰς τῶν Στρατιωτῶν. Ὅθεν διὰ τῆς μελέτης τῶν μνημείων τούτων δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὸν ἄλλως μυστηριώδη λόγον τῆς πρὸς τὰς ἐκστρατείας ἀπεχθείας τῶν κατ' ἐξοχὴν τέκνων τούτων τῶν μαχῶν, καὶ τῆς διὰ χρημάτων ἀναπληρώσεως τῶν προσώπων.

Λαμβάνων ὁ Στρατιώτης τὴν βασιλικὴν κέλευσιν ἐχρεώστει νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν τιμήν του καὶ προσφέρῃ τὸ σῶμά του εἰς τὸν αὐτοκράτορα

([1]) Ὁ βυζαντινὸς *ἀκρίτας* σημαίνει ἀκριβῶς ὅ,τι ὁ τῶν δυτικῶν μαρκήσιος, δηλαδὴ φύλαξ τῶν ἄκρων, γαλλιστὶ **marches**.

([2]) Ὁ Ἀλφρέδος Ῥαμβὼ γράψας σπουδαίαν μελέτην περὶ τῶν βυζαντινῶν τιμαρίων (fiefs) λέγει· «ἐν ᾧ ὁ τιμαριωτισμὸς ὠργανίζετο ἐν ταῖς βαρβάροις χώραις τῆς Δύσεως ὑπὸ τὸ κράτος ἀγράφων συνηθειῶν, θεσμὸς ὅλως ἀνάλογος κανονικῶς ἐλειτούργει ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὑπὸ τὸ κῦρος αὐτοκρατορικῶν διατάξεων... Ἡ μεταξὺ τῶν δύο θεσμῶν ἀναλογία ἦν τόσον μεγάλη, ὥστε οἱ κατακτηταὶ τῆς Πελοποννήσου φράγκοι ἐξεπλάγησαν, εὑρόντες ὀργανισμὸν ὅμοιον πρὸς ὃν ἀφῆκαν ἐν τῇ Δύσει.»

Digitized by Google

πρὸς ὃν ὡρκίσθη τυφλὴν ὑπακοὴν χάριν τῶν προνομίων, τὰ ὁποῖα τὸν ἀνεδείκνυον ἄρχοντα τῶν ὁμοεθνῶν του[1]· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ὁ νεόνυμφος, ὁ τρυφερὸς πατὴρ ὤφειλε νὰ θυσιάσῃ καὶ συζυγικὸν ἔρωτα καὶ πατρικὴν στοργήν, καὶ κωφὸς εἰς τὰ δάκρυα καὶ τοὺς θρήνους νὰ ξενιτευθῇ, δηλαδὴ ἀπὸ ἄρχοντος νὰ μεταβληθῇ εἰς ἀκατονόμαστον νούμερον τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου, περιπλανώμενον εἰς ξένας καὶ ἀγνώστους χώρας.

Εἰς τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους ὁ συζυγικὸς δεσμὸς ἦν τοσοῦτον στενός, ὥστε τὸ λεγόμενον ἀνδρόγυνον ἀποτελοῦσι δύο ὄντα συνεζευγμένα εἰς μίαν ἀδιαχώριστον ζυγήν, τὸ λεγόμενον ταῖρι· ἡ ἀπώλεια τοῦ ἑνὸς ὄντος καθίστα τὴν ζυγὴν ἀταίριαστον, διότι ἔχανε τὸ ἓν αὐτῆς ταῖρι, ὡς λέγει ἔτι ὁ λαός· ὅταν τὸ ἓν ταῖρι ἀπουσίαζεν, ἡ ζυγὴ διῃρεῖτο εἰς δύο ἡμίση, διὸ καὶ ἡ συζυγικὴ ἀπουσία λέγεται ἀκόμη 'μισευμός, καὶ τὸ ἀπουσιάζω 'μισεύω. Εἰς τὰ δημοτικὰ ᾄσματα ἡ ἀποδημία χαρακτηρίζεται ὡς τὸ πικρότερον δηλητήριον τῆς συζυγικῆς εὐτυχίας:

'Ο μισευμὸς εἶνε κακός, τὸ ἔχε 'γειὰ φαρμάκι.

Τὰ ταξείδια τῶν τότε ἀνθρώπων δὲν ἦσαν ὡς σήμερον ἀπόλαυσις καὶ τέρψις, ἀλλ' ἀληθὴς κατάρα, ἐκθέτουσα τὸν ταξειδεύοντα εἰς μυρίας στερήσεις, κινδύνους καὶ πικρίας· καὶ θὰ ἦτο εὐτυχὴς ἄν, μετὰ τὸ πέρας τῆς Ὀδυσσείας του, ὁ Στρατιώτης ἐπιστρέφων ἐπανεύρισκε τὴν πιστὴν αὐτοῦ Πηνελόπην· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως οἱ περιπλάνητοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ἀπήντων ἐν τῷ οἴκῳ Αἰγίσθους καὶ Κλυταιμνήστρας. Τὰ δημοτικὰ ᾄσματα ὑμνοῦσι τὰς φοβερὰς συνεπείας τῆς συζυγικῆς ἀπιστίας, διότι ἀπὸ τῶν Τρωϊκῶν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἡ ἐκδίκησις τῆς τιμῆς εἶνε τὸ μόνον αἴσθημα τὸ ἀποθηριοῦν τὴν φύσει λεπτὴν τοῦ Ἕλληνος καρδίαν. Ἰδοὺ πῶς τὰ τραγούδια ψάλλουσι δύο δράματα τοῦ Στρατιωτικοῦ βίου.

'Ο Κωνσταντῖνος ὁ μικρός, ὁ μικροπαντρεμένος
τὸν Μάϊ φυτειὰν ἐφύτεψε, τὸν Μάϊ γυναῖκα 'πῆρε,
τὸν Μάϊ τοὖρθε μήνυμα νὰ πάγῃ 'ς τὸ σεφέρι[2]),
τὸν παραστέκ' ἡ κόρη του καὶ στεφανωτικιά του.
—Μισεύεις, Κωνσταντάκη μου, κ' ἐμένα ποῦ μ' ἀφίνεις;
—Πρῶτα σ' ἀφίνω 'ς τὸ θεό, καὶ δεύτερα 'ς τς' ἁγίους,
καὶ τρίτα 'ς τὴ μανοῦλά μου, 'ς τὰ δυὸ γλυκὰ μ' ἀδέρφια.
Μήτ' ἕνα μίλι λείπ' ὁ νειός, μήτ' ἕνα, μήτε δύο,
'ς τὸ σκάνιο τὴν ἐβάλλανε, καὶ τὴν τριχοκουρέψαν,
τῆς κόψαν τὰ ξανθὰ μαλλιά, τὴν ὤμορφη πλεξίδα,
τῆς δίνουν γιδοπρόβατα κ' ἐκεῖνα ψωριασμένα,
τῆς δίνουνε κ' ἕνα σκυλί, κ' ἐκεῖνο λυσσασμένο,
τῆς δίνουνε καὶ τρία ψωμιά, κ' ἐκεῖνα μουχλιασμένα,
κι' ἀπὸ τὸ χέρι τὴν κρατοῦν καὶ τσ' ἄμοιρης τῆς λένε:
—Θωρεῖς ἐκεῖνο τὸ βουνό, τὸ βαρυχιονισμένο,
ἐκεῖ θὰ πᾷς νὰ βραδιαστῇς, κ' ἐκεῖ νὰ κατοικήσῃς,
κι' ἂν δὲν χιλιάσῃς πρόβατα, κι' ἂν δὲν μυριάσῃς γίδια,
'ς τὸν κάμπον νὰ μὴ κατεβῇς νὰ τὰ περιβοσκήσῃς,
καὶ 'ς τὸ ποτάμι μὴν ἔρθῃς νὰ τὰ περιποτίσῃς.
Παίρνει τὴν στράτα ἡ ὀρφανή, παίρνει τὸ μονοπάτι,
κι' ὡς τὤθελεν ἡ μοῖρά της, τ' ὡργιό τὸ ῥιζικό της,
τ' ἀρνὶ τσ' ἀρνὶ τῆς γένναγε, κ' ἡ προβατίνα πέντε,
κ' ἐχίλιασε τὰ πρόβατα, κ' ἐμύριασε τὰ γίδια.
Καὶ σὰν ἐχίλιασε τ' ἀρνιά, κ' ἐμύριασε τὰ γίδια,
περάσαν χρόνοι καὶ χρονιαῖς, καὶ μῆνες κ' ἑβδομάδες,
'ς τοὺς κάμπους ἐκατέβηκε νὰ τὰ περιβοσκήσῃ,
καὶ 'ς τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ νὰ τὰ περιποτίσῃ.
Νά σου κι' ὁ Κώστας πὤρχουνταν 'ς τὸν κάμπο καβαλλάρης.
—Γειά σου, χαρά σου, πιστικέ.—Καλῶς τὸ παλληκάρι.
—Ποιανοῦ 'ν' αὐτὰ τὰ πρόβατα, ποιανοῦ 'ν' αὐτὰ τὰ γίδια;
—Τὰ πρόβατά 'νε τῆς βροντῆς, τῆς ἀστραπῆς τὰ γίδια.
—Ποιανοῦ 'ν' κι' ὁ γαϊδοπιστικός, πὤχ' ἀηδονιοῦ λαλίτσα;
—'Ο πιστικὸς ποῦ τὰ βοσκεῖ, τοῦ Κώστα ἡ γυναῖκα.
—Καλὰ τὤπ' ἡ καρδούλα μου, καλὰ τὤπ' ἡ καρδιά μου.
Βουτσιὰ δίνει τοῦ μαύρου του, 'ς τὸ σπίτι του παγαίνει.
—Γειά σου, χαρά σου, μάνα μου.—Καλῶς το τὸ παιδί μου.
—Μάνα, ποὖν' ἡ γυναῖκά μου; μάνα ποὖν' ἡ καλή μου;
—Παιδί μου, 'κείνη πέθανε ἐδῶ καὶ τόσους χρόνους.
—Δεῖξέ μου τὸ μνημοῦρί της, νὰ πάω νὰ τὸ συγκλάψω,
νὰ βάλω κερολίβανο γιὰ τὸ μνημόσυνό της.
—'Εκεῖνο γυιέ μου, χόρτιασε, καὶ γνωρισμοὺς δὲν ἔχει,
τὸ πλάκωσε ξεραγκαθιά, τὸ σκέπασε τσουκνίδα.
—Κι' ἂν ἦν' ἀκόμα ζωντανή, τί θέλεις νὰ σοῦ κάμω;
—Ἂν ἦν' ἀκόμα ζωντανή, κόψε μου τὸ κεφάλι.
—Μάνα μ' ἄξια ἡ κρίσις σου, κι' ὁ Θεὸς νὰ σ' τὸ πληρώσῃ
Βουτσιὰ δίνει τοῦ μαύρου του 'ς τὸν κάμπο καταιβαίνει,
κι' ὁ μαῦρος ἐγονάτισε κ' ἡ κόρη ἀπάνω εὑρέθη,
πάλε βουτσιὰ τοῦ βάρεσε, 'ς τὸ σπίτι του γυρίζει.
—Μάνα, νὰ ἡ γυναῖκά μου, μάνα, νὰ ἡ καλή μου.
—Κώστα μου, σὰν τὴν εὕρηκες, κόψε μου τὸ κεφάλι.

---

[1]) Μέσ' τ' 'Αϊ-Γεωργιοῦ τοὺς πλάτανους γένονταν πανηγύρι.
χορὸς ἐδῶ, χορὸς ἐκεῖ, ἄργανα καὶ τραγούδια,
καὶ χίλια ψένονταν σφαχτὰ 'ς ὅλο τὸ πανηγύρι.
—Φᾶτε καὶ πιέτε, μπρὲ παιδιά, χορέψτε, τραγουδᾶτε,
μὴν πάῃ κ' ἔρθῃ ὁ Τσαμαδός, καὶ μᾶς ἀνατρομάξῃ.
'Ακόμα ὁ λόγος ἔστεκε, κι' ὁ Τσαμαδὸς ἐφάνη,
ποῦ ῥοβολάει ἀπ' τὸ βουνὸ κατὰ τὸ πανηγύρι·
πατεῖ καὶ σειέται τὸ βουνό, κράζει κι' ἀχᾶν οἱ λόγκοι,
κ' ἐκράταε 'ς τὸν ὦμό του δένδρο ξερριζωμένο,
κι' ἀπάνου 'ς τὰ κλωνάριά του θεριὰ 'χε κρεμασμένα.
Φθάνοντας ἔπαψ' ὁ χορός, χαλάσαν τὰ τραπέζια,
κι' ὁ κόσμος παραμέρισε, κι' ἔστεκε τρομασμένος.
—Ποιὸς ἔχ' ἀστῆθι μάρμαρο καὶ χέρια σιδερένια,
γιὰ νἄρθῃ νὰ παλαίψωμε 'ς τὸ μαρμαρένι' ἁλῶνι.
Ἄλλος κανεὶς δὲν βρέθηκε, κανεὶς δὲν ἀπεκρίθη,
καὶ μόν' τῆς χήρας τὸ παιδί, τῆς χήρας ὁ λεβέντης
ἐβγῆκε νὰ παλαίψουνε 'ς τὸ μαρμαρένι' ἁλῶνι.
'Εκεῖ ποῦ ἐπάτα ὁ Τσαμαδός, ἐβούλιαζε τ' ἁλῶνι·
κ' ἐκεῖ ποῦ πάτα τὸ παιδί, ἐβούλιαζε κ' ἐβύθαε·
ἐκεῖ ποῦ βάρειε ὁ Τσαμαδὸς τὸ γαῖμα πάει ποτάμι,
κ' ἐκεῖ ποῦ χτύπαε τὸ παιδὶ τὰ κόκκαλα τσακίζει.
—Γιὰ στάσου, μπρὲ λεβέντη μου, στάσου νὰ σ' ἐρωτήσω·
ποιὰ σκύλλα μάνα σ' ἔκαμε, ὁ κύρης σου ποιὸς ἦτον;
—'Η μάνα μ' ὅταν χήρεψε δὲν μ' εἶχε γεννημένον,
κι' ὠμοίασα τοῦ πατέρα μου, καὶ θὰ τὸν ἀπεράσω.
'Απὸ τὸ χέρι τ' ἅρπαξεν ὁ Τσαμαδὸς καὶ τρέχει
νὰ πᾶν ναὑροῦν τὴν μάνα του, τὸ σπίτι της νὰ μάθῃ.
'Η χήρα τοὺς ἀγνάντευε, κ' ἑτοίμασε τραπέζι,
κι' ἐκεῖ ποῦ 'τρῶγαν κ' ἔπιναν ἡ χήρα τοὺς κερνοῦσε,
κ' ἔχυσε τοῦ παιδιοῦ κρασί, τοῦ Τσαμαδοῦ φαρμάκι.

Ἕπεται συνέχεια.

Κ. Σαθας

---

[1]) 'Ο αὐτοκράτωρ Λέων ἀποκαλεῖ τούτους «ἡμετέρους συστρατιώτας», ὁ δ' 'Ερωτόκριτος καὶ τὰ δημοτικὰ ᾄσματα, *αὐθέντας, ῥηγάδες*.

[2]) 'Η λέξις σεφέρι = ἐκστρατεία παρεισήχθη ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Τὸ αὐτὸ ᾆσμα ἐν Κρήτῃ φέρει τὴν λέξιν *πόλεμος*, ἐν δὲ Τραπεζοῦντι τὴν βυζαντινὴν *στρατεία*.

([1]) 'Εξ ἄλλων ποιημάτων δηλοῦται, ὅτι τὸ παρὸν ᾆσμα ψάλλει τὴν ἀπιστίαν τῆς γυναικὸς τοῦ Τσαμαδοῦ, ἥτις ἐγέννησεν ἐν τῇ ἀποδημίᾳ τοῦ ἀνδρὸς τὸν ἐν τῷ παρόντι ᾄσματι ἁπλῶς ὀνομαζόμενον «υἱὸν τῆς χήρας», ἐν ἄλλοις δὲ «μοῦλον τοῦ Τσαμαδοῦ»· ἐνῷ δ' ἐν τῷ παρόντι ἡ σύζυγος δηλητηριάζει τὸν ἄνδρα, ἐν τῷ παρὰ Ζαμπελίῳ αὐτὸς ὁ νόθος υἱὸς φονεύει τὸν πατέρα.

Digitized by Google

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ. —Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Ἡ Καρολίνα ᾐσθάνετο ἀληθῆ σεβασμὸν πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, οὗτινος ἐξετίμων μὲν πάντες τὸν χαρακτῆρα, δὲν διεγίνωσκον ὅμως καὶ τὴν διάνοιαν οὐδ' ἐμάντευον τὴν λεπτοφυΐαν. Ἐν τούτοις ὅσην καὶ ἂν ᾐσθάνετο ἐκ τῆς συνομιλίας αὐτῶν εὐχαρίστησιν, προσεπάθει νὰ συνοψίσῃ καὶ σαφηνίσῃ αὐτὴν ἐν τῇ διανοίᾳ της. Οἱ διαλογισμοί της ἦσαν ταχεῖς. Ἐνῷ δὲ περιήρχετο τὴν αἴθουσαν, ἵνα περιποιηθῇ τοὺς προσερχομένους διὰ τῆς χάριτος ἐκείνης καὶ συστολῆς ἃς τῇ ἐπέβαλλεν ἡ θέσις της, καὶ ὧν τὸ μυστήριον εἶχε κάλλιστα καὶ μόνη της ἐννοήσει, ἠπόρει καθ' ἑαυτὴν διατί ὁ μαρκήσιος ἐφάνη ταλαντευόμενος μεταξὺ δύο τριῶν ἀλληλοδιαδόχων ἰδεῶν ἐνῷ τῆς ὡμίλει. Τὸ κατ' ἀρχὰς εἶχε φανῆ διατεθειμένος νὰ τὴν μεμφθῇ ὅτι ἐπίστευσεν εἰς τὰς κολακείας τοῦ δουκός. Εἶτα συνεβούλευσεν αὐτὴν φιλικῶς περὶ τοῦ πρακτέου, ἂν αἱ προσβολαὶ ἐκείνου ἐξηκολούθουν, καὶ τέλος, ὅτε αὐτὴ ἐξέφρασε τὴν δυσαρέσκειαν ἣν ἐξ αὐτῶν ᾐσθάνετο, ἔσπευσε νὰ τὴν καθησυχάσῃ. Οὐδέποτε εἶχεν ἰδεῖ αὐτὸν διστάζοντα, καὶ ἂν ἐνίοτε ἦτο δειλὸς τοὺς λόγους, οὐδέποτε ἦτο δειλὸς τὸ φρόνημα.

— Ἀφ' ἑνὸς μέν, διελογίσθη, θὰ μ' ἔκρινεν ἀπερίσκεπτον, καὶ θὰ γνωρίζῃ ὅτι ὁ ἀδελφός του διάθεσιν ἔχει νὰ καταχρασθῇ τὴν ἀπερισκεψίαν μου· ἀφ' ἑτέρου θὰ ἔγεινα, φαίνεται, ἤδη πραγματικῶς πολὺ περισσότερον ἀναγκαία εἰς τὴν ἀγαπητήν του μητέρα, παρ' ὅσον ἦτο δυνατὸν νὰ φαντασθῶ. Ὅπως δήποτε ὑπάρχει κάτι τι εἰς ὅλα αὐτά, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζω καὶ τὸ ὁποῖον θὰ μοῦ ἐξηγήσῃ, ἐλπίζω, βραδύτερον. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἶμαι ἐλευθέρα. Πεντακόσια φράγκα δὲν θὰ μὲ δεσμεύσουν, οὔτε μίαν ἡμέραν οὔτε μίαν ὥραν, εἰς θέσιν ταπεινωτικήν. Δὲν ἔστειλα ἀκόμη τὴν ἀπάντησίν μου εἰς τὴν Ἰουστίναν.

Βλέπει τις ὅτι ἡ εὐθεῖα καὶ χρηστὴ συνείδησις τῆς δεσποινίδος Σαὶν — Ζενὲ οὐδόλως ἡρμήνευε τὰς ἀποσιωπήσεις τοῦ μαρκησίου ὡς ὑποκρυπτούσας ἄτοπόν τι αἴσθημα ἢ ζηλίας ὁρμήν. Ἂν ὅμως ἠρωτᾶτο τὴν στιγμὴν αὐτὴν καὶ ὁ μαρκήσιος, ἠδύνατο ἆρά γε ν' ἀπαντήσῃ μεθ' ὁμοίας πεποιθήσεως: «οὐδὲν ἄλλο αἰσθάνομαι ἢ συμπαθῆ ὑπόληψιν καὶ μέριμναν υἱικήν;»

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ μαρκήσιος ἦτο δυσηρεστημένος πρὸς τὸν ἀδελφόν του καὶ ἤκουεν αὐτὸν μετὰ πολλῆς δυσθυμίας. Ὁ δούξ, ἐπιστρέψας εἰς τὴν αἴθουσαν μετὰ τῆς μητρός του, ἐκάθισε πλησίον του, ὄπισθεν τοῦ κλειδοκυμβάλου, ὅπου ἐκάθητο συνήθως ὁ μαρκήσιος, διότι ἡ θέσις ἦτο κεκρυμμένη οὕτως εἰπεῖν καὶ μεμονωμένη, καὶ ὡμίλει πρὸς αὐτὸν ταπεινῇ μὲν τῇ φωνῇ ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ζωηρότητος.

— Λοιπόν! τῷ ἔλεγε· τὴν εἶδες μόνην πρὸ μικροῦ· τῆς ὡμίλησες δι' ἐμέ;

— Παράδοξος ἡ ἐπιμονή σου! ἀπήντησεν ὁ Κ. Βιλλεμέρ.

— Διόλου παράδοξος, ὑπέλαβεν ὁ δούξ, ὡσεὶ ἐξακολουθῶν ἐκμυστήρευσιν γενομένην ἤδη. Εἶμαι κατάπληκτος, συγκεκινημένος,... ἐρωτευμένος, ἂν θέλῃς. Ἐρωτευμένος μαζύ της, εἰς τὴν τιμήν μου! Δὲν ἀστειεύομαι! Θὰ μὲ μεμφθῇς δι' αὐτό, ὅταν πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν μου σοῦ ἐμπιστεύομαι τὰ μυστικά μου; Δὲν τὰ ἐσυμφωνήσαμεν σήμερον τὸ πρωΐ; Δὲν ὡρκίσθημεν νὰ λέγωμεν ὅλα μεταξὺ μας καὶ νὰ εἴμεθα οἱ καλλίτεροι φίλοι; Σὲ ἠρώτησα ἂν ᾐσθάνεσο τίποτε διὰ τὴν δεσποινίδα Σαὶν—Ζενέ, καὶ μοῦ ἀπήντησες σοβαρώτατα ὄχι. Μὴ σοῦ φαίνεται λοιπὸν παράδοξον ὅτι σοῦ ζητῶ νὰ μοῦ χρησιμεύσῃς πλησίον της.

— Φίλε μου, ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος, ἔκαμα ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον ἀφ' ὅ,τι ζητεῖς· τῆς εἶπα νὰ μὴν ὑποθέτῃ ὅτι σπουδαιολογεῖς.

— Ἆ, προδότα! ἀνέκραξεν ὁ δοὺξ ἐν εἰλικρινεῖ καὶ ἀβιάστῳ φαιδρότητι, ἥτις ἐφαίνετο ἐπικυροῦσα τὰς παλαιὰς αὐτοῦ προκαταλήψεις κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του· τοιουτοτρόπως λοιπὸν ὑπηρετεῖς σὺ τοὺς φίλους σου! Θαυμάσιος Πυλάδης, μὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἀπὸ τὴν πρώτην εὐθὺς στιγμὴν παραιτεῖται! Μὲ μίαν του πνοὴν διαλύει τὰ ὄνειρά μου καὶ σβύνει τὰς ἐλπίδας μου! Μὰ τί λοιπὸν θέλεις νὰ γείνω, ἀφοῦ μ' ἐγκαταλείπεις τοιουτοτρόπως;

— Διὰ τοιούτου εἴδους ὑπηρεσίας, τὸ βλέπεις, εἶμ' ἐντελῶς ἄχρηστος.

— Βέβαια· ἡ πρώτη δυσκολία σ' ἀποθαρρύνει. Ἐγὼ ὅμως τοὐναντίον ἐπιμένω. Εἰς τὴν καρδίαν μου δὲν ἔχω πλέον ἄλλον παρὰ σέ, καὶ εἰς σὲ μόνον τοῦ λοιποῦ θὰ ὁμιλῶ περὶ τῶν νέων μου ἐρώτων.

— Δι' αὐτὸν τοὐλάχιστον περὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται, μοῦ δίδεις τὸν λόγον σου ὅτι θὰ τὸ κάμῃς;

— Τί, φοβεῖσαι μήπως τὴν ἐκθέσω;

— Θὰ ἐλυπούμην πολὺ ἂν συνέβαινε.

— Καὶ διατί; λέγε νὰ ἰδοῦμεν.

— Διότι εἶνε ὑπερήφανος, εὐέγγικτος ἴσως, καὶ διότι θὰ ἐγκατέλειπεν ἐπὶ τέλους τὴν μητέρα, ἡ ὁποία τὴν τρελλαίνεται, δὲν τὸ παρετήρησες;

— Ναὶ καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς μ' ἐτρέλλανε. Πρέπει ἀληθῶς νὰ ἦνε κόρη μὲ πολὺ πνεῦμα καὶ μὲ πολλὴν καρδίαν! Ἡ μητέρα τὸ ἐνόησε θαυμάσια. Ἀπόψε, ἀφοῦ μ' ἐπέπληξεν ὀλίγον διὰ τὰς ἀστειότητάς μου, ὡς τὰς ὀνομάζει, τὴν ἀνύψωσεν εἰς τοὺς πέντε οὐρανούς. Δὲν ἐφέρθης, μοῦ εἶπε.

Digitized by Google

καθὼς ἔπρεπε μὲ τὴν Καρολίναν. Εἶνε κόρη, τὴν ὁποίαν δὲν σοῦ εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ βάζῃς εἰς τὸν νοῦν σου. Τί ὀργή! ἠμπορεῖ κανείς, μοῦ φαίνεται, νὰ ὀνειρεύεται. Αὐτὸ δὲν βλάπτει κανένα. Κύτταξε ὅμως τί εὔμορφη ποῦ εἶνε! τί ζωντανὴ μέσα εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς ἀλειμμένας γυναῖκας. Τὸ φῶς κυματίζει οὕτως εἰπεῖν ἐπὶ τῆς φυσικῆς χροιᾶς τοῦ προσώπου της· ἡ μορφή της δὲν ἔχει τὴν ἀπότομον ἐκείνην ἐπιφάνειαν, μὲ τὴν ὁποίαν περιβάλλει τὸ ψιμύθιον τῶν ἄλλων γυναικῶν τὰ πρόσωπα. Τί τὰ θέλεις! ἡ ὡραιότης της εἶνε ἀνωτέρα τῆς θέσεώς της. Ἡ μητέρα δὲν θὰ ἠμπορέσῃ ποτὲ νὰ τὴν κρατήσῃ. Θ' ἀνάψῃ κύκλῳ της πυρκαϊάν, καὶ ἂν μείνῃ φρόνιμη, θὰ τὴν ζητήσουν εἰς γάμον.

— Ἐπομένως, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, δὲν πρέπει νὰ τὴν συλλογίζεσαι.

— Διατί ὄχι; ἠρώτησεν ὁ δούξ. Δὲν εἶμαι πτωχός, χωρὶς περιουσίαν; Δὲν εἶνε ἀπὸ γένος; Ἡ ὑπόληψίς της δὲν εἶνε ἄθικτος; Τί θὰ εἶχε νὰ εἰπῇ ἡ μητέρα; αὐτή, ἡ ὁποία τὴν ὀνομάζει ἤδη κόρην της καὶ θέλει νὰ τὴν σέβωμαι ὡς νὰ ἦτον ἀδελφή μας;

— Ὁ ἐνθουσιασμός σας εἶνε ὑπερβολικός,... ἢ μᾶλλον ἡ ἀστειότης σας, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, κατάπληκτος ἐξ ὅσων ἤκουε.

—Ἆ, ἆ! διελογίσθη ὁ δούξ, μοῦ ὁμιλεῖ τώρα μὲ *σᾶς*...

Κ' ἐξηκολούθησεν ὑποστηρίζων σοβαρώτατα, ὅτι ἦτο ἱκανὸς καὶ νὰ νυμφευθῇ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ τὴν δεσποινίδα Σαὶντ—Ζενέ.

— Θὰ ἐπροτίμων, προσέθηκεν, ἁπλῆν ἀπαγωγήν. Ἀλλὰ δὲν ἔχω πλέον δυστυχῶς, τὰ μέσα ν' ἀπαγάγω... οὐδὲ τὴν πλύστριάν μου. Ἔπειτα εἶνε καὶ καιρὸς ν' ἀλλάξω βίον. Σὲ τὸ εἶπα, καὶ ἀφοῦ σὲ τὸ εἶπα, ἐτελείωσε. Ἀπὸ σήμερον γενικὴ μεταμόρφωσις. Θὰ ἴδῃς ἄνθρωπον νέον, ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον οὐδ' ἐγὼ ὁ ἴδιος γνωρίζω, καὶ ὁ ὁποῖος θὰ ἐκπλήξῃ καὶ ἐμὲ τὸν ἴδιον. Ἀλλ' αἰσθάνομαι ἤδη, ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶνε ἱκανὸς ὅλα νὰ τὰ κάμῃ, νὰ πιστεύσῃ, νὰ ἀγαπήσῃ, καὶ νὰ νυμφευθῇ ἀκόμη. Τόρα, καλὴν νύκτα, ἀδελφέ. Σοῦ εἶπα τὴν τελευταίαν μου λέξιν. Ἂν δὲν τὴν ἐπαναλάβῃς εἰς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν θέλεις νὰ συντελέσῃς εἰς τὴν ἀναμόρφωσίν μου.

Ὁ δοὺξ ἀπεμακρύνθη, καὶ ὁ ἀδελφός του ἀπέμεινε κατάπληκτος, τὸ μὲν ἀναγκαζόμενος νὰ πιστεύσῃ εἰλικρινὲς τὸ στιγμιαῖον πάθος του, τὸ δὲ ἀγανακτῶν ἐπὶ τῇ σκευωρίᾳ ἧς ἐκαλεῖτο νὰ γείνῃ συνένοχος.

— Ὄχι, ὄχι,... ἔλεγεν ἐπιστρέφων οἴκαδε. Ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἀποτελέσματα τῆς φυσικῆς του εὐθυμίας, τῆς ἀνοησίας του, τῆς ἐλαφρότητός του, ἴσως καὶ τοῦ οἴνου! Σήμερον ἐν τούτοις εἰς τὸ δάσος μὲ ἠρώτησε περὶ τῆς Καρολίνας μὲ τόσον παράδοξον ἐπιμονήν, καὶ σχεδὸν ἐν μέσῳ τῶν ἰδικῶν μου ἐκμυστηρεύσεων περὶ τοῦ παρελθόντος, τὰς ὁποίας ἀπεδέχθη μὲ ἀληθῆ συγκίνησιν καὶ μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τί ἄνθρωπος λοιπὸν εἶνε ὁ ἀδελφός μου! Πρὸ δώδεκα ὡρῶν ἐσυλλογίζετο ν' αὐτοκτονήσῃ. Ἐμίσει ἐμὲ καὶ ἐβδελύσσετο τὸν ἑαυτόν του. Ἔπειτα ἐνόμισα ὅτι ἐνίκησα τὴν καρδίαν του. Ἔκλαυσεν εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Ὅλην τὴν ἡμέραν ἦτο ἀφελής, πλήρης τρυφερότητος καὶ ἀγαθότητος καὶ διαχύσεως, καὶ τόρα .. δὲν ἠξεύρω πλέον τί εἶνε. Μήπως τὸ λογικόν του ἐβλάφθη ἐν μέσῳ τῆς ἀχαλινώτου ζωῆς τὴν ὁποίαν ἔζησεν ἕως τώρα, ἢ μήπως μ' ἐπερίπαιζε σήμερον ὅλην τὴν ἡμέραν; Εἶμαι ἆρά γε θῦμα τῆς ἀνάγκης τὴν ὁποίαν αἰσθάνομαι ν' ἀγαπήσω; Θὰ μετανοήσω, ἢ μὴ ἀνέλαβον τὸ βαρὺ καθῆκον νὰ νοσοκομήσω ἀσθενῆ ἐγκέφαλον;

Ὁ μαρκήσιος ἀπεδέχθη φρίττων τὴν τελευταίαν ταύτην ὑπόθεσιν ὡς τὴν ἧττον φοβεράν. Πλὴν τούτου ὅμως εἶχε καὶ ἄλλην ἀγωνίαν. Ἠσθάνετο ὅτι προσεβάλλετο ἐν τῇ καρδίᾳ του καὶ ἄλλο τι αἴσθημα, ὅπερ δὲν ὡμολόγει κἂν πρὸς ἑαυτὸν οὐδὲ ἤξευρε τί ἀκριβῶς ἦτο. Ἠθέλησε νὰ ἐργασθῇ καὶ εἰργάσθη κακῶς. Κατεκλίθη καὶ ἐκοιμήθη ἔτι χεῖρον.

Ὁ δοὺξ ἐν τούτοις ἔτριβεν ἀφελῶς τὰς χεῖράς του.

— Ἐπέτυχα! ἔλεγε καθ' ἑαυτόν. Ηὗρα τὸ ἀντιδραστήριον κατὰ τῆς ἀπελπισίας του. Πτωχέ μου ἀδελφέ! Τοῦ ἐσήκωσα τὰ μυαλά, τοῦ ἐξύπνησα τοὺς πόθους του, καὶ διήγειρα τὴν ζηλοτυπίαν του Τόρα εἶνε ἐρωτευμένος! Θὰ θεραπευθῇ καὶ θὰ ζήσῃ! Τὸ πάθος μόνον διὰ τοῦ πάθους θεραπεύεται! Ἡ μητέρα βεβαίως δὲν ἐφαντάζετο αὐτὸ τὸ ἰατρικόν. Ἂν δὲ προκύψῃ κανὲν σκάνδαλον, θὰ μὲ συγχωρήσῃ χωρὶς ἄλλο ὅταν μάθῃ ὅτι ὁ ἀδελφός μου θ' ἀπέθνησκεν ἀπὸ τὴν λύπην του καὶ τὴν ἀρετήν του.

Ὁ δοὺξ δὲν ἠπατᾶτο ἴσως· ἄλλος δέ τις φρονιμώτερος θὰ ἦτο πολὺ ὀλιγώτερον εὐφυής. Θὰ προσεπάθει νὰ συνδιαλλάξῃ τὸν μαρκήσιον πρὸς τὴν ζωὴν διὰ τοῦ πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτος, διὰ τῆς υἱικῆς στοργῆς, διὰ τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς,... πραγμάτων ἀξιολόγων ἀναντιρρήτως· ἅτινα ὅμως ὁ ἀσθενὴς ἀπὸ μακροῦ ἤδη μάτην ἐπεκαλεῖτο εἰς θεραπείαν του. Ἀλλ' ὁ δοὺξ ἐφαντάζετο, ἐξ ἰδίας ἀπόψεως κρίνων τὰ πράγματα, ὅτι κατώρθωσε τὰ πάντα νὰ σώσῃ, καὶ δὲν ὑπέθετεν ὅτι πρὸς φύσιν τοσοῦτον ἐμπαθῆ ὡς ἡ τοῦ ἀδελφοῦ του ἡ θεραπεία ἠδύνατο ν' ἀποβῇ χείρων τῆς νόσου. Γνωρίζων ἐξ ἰδίων τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, ὑπελάμβανεν ἀδυνάτους σχετικῶς καὶ πάσας τὰς γυναῖκας, ἀνεξαιρέτως. Ἐνόμιζεν ὅτι ἡ Καρολίνα δὲν ἤθελε κἂν παλαίσει, ἐπίστευε δὲ ὅτι ἦτο ἤδη ἱκανῶς διατεθει-

Digitized by Google

μένη ν' ἀγαπήσῃ τὸν μαρκήσιον. Οὐδ' ἐσκέπτετο κἂν ὅτι ἡ τοῦ γάμου ἐλπὶς θὰ ἦτο ἀναγκαία ἵνα νικηθῇ.

— Εἶνε καλὴ κόρη, διελογίζετο, ἀφιλοκερδὴς καὶ διόλου φιλόδοξος. Τὴν ἔκρινα ὀρθῶς ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ ἡ μήτηρ μου βεβαιοῖ ὅτι δὲν ἀπατῶμαι. Θὰ ἐνδώσῃ διότι θὰ αἰσθανθῇ τὴν ἀνάγκην νὰ ἀγαπήσῃ, ἴσως καὶ διότι θὰ γοητευθῇ. Ὁ ἀδελφός μου ἔχει πολλὰ γόητρα διὰ γυναῖκα νοήμονα. Ἂν τοῦ ἀντιστῇ δι' ὀλίγον καιρόν, τόσον τὸ καλλίτερον. Ἡ μήτηρ μου δὲν θὰ ἐννοήσῃ τίποτε, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐννοήσῃ θὰ εὕρῃ ἀσχολίαν.... νὰ διασκεδάσῃ τὴν πλῆξίν της. Θὰ παρακινέσῃ τὴν ἀρετήν, καὶ θὰ ὑποκύψῃ τέλος εἰς τὴν συγκίνησιν. Εἶνε καλή.

Ὁ δοὺξ ὑπελόγιζεν ἀτελέστατα ταῦτα πάντα, ὧν βάσις ἦτο ἡ ἀνηθικότης. Συνεκινεῖτο δὲ καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν ὑπολογισμῶν του, παιδαριωδῶς σκεπτόμενος, ὡς ἐνίοτε συμβαίνει εἰς τοὺς ἐκ διαφθορᾶς ἐξηντλημένους. Ἐμειδία καθ' ἑαυτόν, φανταζόμενος ἤδη τὴν ὡραίαν κόρην πίπτουσαν θῦμα τῶν σκευωριῶν του, καὶ ἄν τις τὸν ἠρώτα τὴν στιγμὴν ἐκείνην, θ' ἀπεκρίνετο γελῶν ὅτι ἠσχολεῖτο εἰς κατασκευὴν εἰδυλλιακοῦ μυθιστορήματος, ἵνα προοιμιάσῃ τὸν αἰσθηματικὸν καὶ ἀθῶον βίον, ὃν ἔμελλε ν' ἀσπασθῇ.

Ἔμεινεν ὅλην τὴν ἑσπέραν εἰς τῆς μητρός του καὶ κατώρθωσε νὰ τύχῃ τὴν Καρολίναν καὶ νὰ τῆς ὁμιλήσῃ.

— Ἡ μητέρα μου μ' ἐμάλωσε, τῇ εἶπε. Φαίνεται ὅσι σᾶς ἐφέρθην πολὺ ἀνόητα; Δὲν τὸ ἐφανταζόμην κἄν, ἀφοῦ μάλιστα ἐπιθυμία μου ἦτο νὰ σᾶς δείξω ὅλον μου τὸ σέβας. Τέλος πάντων ἡ μητέρα μου μ' ἐζήτησε τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου, νὰ μὴ σκεφθῶ κἂν ἐρωτολογίαν μαζύ σας, καὶ τὸν ἔδωκα χωρὶς νὰ διστάσω. Εἶσθε ἥσυχος τώρα;

— Τόσον περισσότερον ὅσον οὐδέποτε εἶχα ἀνησυχήσει.

— Ἐξαίρετα. Ἀφοῦ ἡ μητέρα μου μὲ ἀναγκάζει νὰ εἴπω ἀγροίκως εἰς μίαν γυναῖκα ὅ,τι ποτὲ δὲν λέγεται πρὸς αὐτήν, ἂς γείνωμεν φίλοι, καὶ ἂς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴν εἰλικρίνειαν. Ὑποσχεθῆτέ μου νὰ μὴ μὲ κακολογήσητε πλέον εἰς τὸν ἀδελφόν μου.

— *Πλέον;* Καὶ πότε σᾶς ἐκακολόγησα;

— Δὲν παρεπονέθητε ἀπόψε εἰς αὐτὸν κατὰ τῆς αὐθαδείας μου;

— Εἶπα ὅτι ἐφοβούμην τοὺς ἐμπαιγμούς σας, καὶ ὅτι ἂν ἐξηκολούθουν, θ' ἀνεχώρουν, ... τίποτε ἄλλο.

— Πολὺ καλά, διελογίσθη ὁ δούξ, εἶνε ἤδη εἰς πολὺ καλλιτέρας σχέσεις παρ' ὅσον ἤλπιζα. Ἂν σᾶς ἤρχετο ἡ ἰδέα ν' ἀφήσετε τὴν μητέρα μου ἕνεκα ἐμοῦ, ὑπέλαβε, θὰ μὲ κατεδικάζετε ν' ἀπομακρυνθῶ κ' ἐγώ.

— Δὲν θὰ εἶχε νόημα! Υἱὸς νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς ξένην.

— Καὶ ὅμως τὸ ἔχω ἀπόφασιν, ἂν σᾶς δυσαρεστῶ καὶ σᾶς τρομάζω. Μείνατε ὅμως, σᾶς παρακαλῶ, καὶ διατάξατέ με ὅ,τι θέλετε Θέλετε νὰ μὴ σᾶς βλέπω, νὰ μὴ σᾶς ἀποτείνω τὸν λόγον, νὰ μὴ σᾶς χαιρετῶ κἄν;

— Καμμίαν προσποίησιν, οἱανδήποτε, δὲν ἀπαιτῶ. Εἶσθε τόσον πνευματώδης καὶ τοῦ κόσμου ἄνθρωπος, ὥστε ἐνοήσατε βεβαίως, ὅτι δὲν κατέχω τὴν τέχνην ἐκείνην τοῦ λόγου, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται διὰ νὰ πολεμήσω μαζύ σας.

— Εἶσθε πολὺ μετριόφρων. Ἀλλ' ἀφοῦ δὲν θέλετε ἡ ἔκφρασις τοῦ θαυμασμοῦ ν' ἀναμιγνύεται μὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ σεβασμοῦ μου, καὶ ἀφοῦ σᾶς φοβίζει καὶ σᾶς λυπεῖ τόσον ἡ προσοχὴ τὴν ὁποίαν διεγείρετε, ἡσυχάσετε, ἡ παραγγελία σας ἀρκεῖ. Δὲν θὰ ἔχετε πλέον ἀφορμὴν παραπόνων ἐναντίον μου· τὸ ὁρκίζομαι εἰς ὅ,τι ἱερώτερον ἔχει ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸ ὄνομα τῆς μητρός μου.

Ἐπανορθώσας οὕτω τὸ σφάλμα του ὁ δοὺξ καὶ ἡσυχάσας τὴν Καρολίναν, ἧς ἡ ἀναχώρησις θὰ διεκινδύνευε τὰ σχέδιά του, ἤρχισε λαλῶν πρὸς αὐτὴν περὶ τοῦ Οὐρβανοῦ μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ. Τοσαύτην δὲ εἶχον οἱ περὶ αὐτοῦ λόγοι του εἰλικρίνειαν, ὥστε πᾶσα προκατάληψις τῆς δεσποινίδος Σαὶν—Ζενὲ διελύθη. Τὸ πνεῦμά της ἀνέλαβε τὴν προτέραν του γαλήνην, κ' ἔσπευσε νὰ γράψῃ εἰς τὴν Καμίλλην ὅτι πάντα εἶχον καλῶς, ὅτι ὁ δοὺξ ἦτο ἀναντιρρήτως πολὺ καλλίτερος τῆς φήμης του, καὶ ὅτι ὁπωσδήποτε εἶχεν ὑποσχεθῇ ἐπὶ λόγῳ τιμῆς νὰ τὴν ἀφήσῃ ἥσυχον.

Ἐφ' ὅλον τὸν μετέπειτα μῆνα ἡ Καρολίνα εἶδε πολὺ ὀλίγον τὸν μαρκήσιον Βιλλεμέρ. Εἶχεν οὗτος ν' ἀσχοληθῇ περὶ τὰς λεπτομερείας τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν χρεῶν τοῦ ἀδελφοῦ του, εἶτα δὲ ἀνεχώρησε, λέγων μὲν εἰς τὴν μητέρα του ὅτι ἀπήρχετο εἰς Νορμανδίαν νὰ ἴδῃ ἱστορικόν τινα πύργον, οὗτινος τὸ σχέδιον ἦτο ἀναγκαῖον διὰ τὸ σύγγραμμά του, τραπεὶς δὲ ἀληθῶς πάντη ἀντίθετον δρόμον, κ' ἐμπιστευθεὶς εἰς τὸν δοῦκα μόνον, ὅτι ἀπήρχετο νὰ ἴδῃ, πάντῃ ἀγνώριστος, τὸν υἱόν του.

Καὶ ὁ δοὺξ δὲ ἀφ' ἑτέρου ἠσχολεῖτο πολὺ περὶ τὴν μεταβολὴν τῆς οἰκονομικῆς του καταστάσεως. Ἐπώλησε τοὺς ἵππους του καὶ τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ· ἀπέβαλε τοὺς ὑπηρέτας του καὶ κατ' αἴτησιν τῆς μητρός του κατῴκησε προσωρινῶς εἰς τὸν διάμεσον ὄροφον τοῦ μεγάρου της, ὅπερ ἔμελλε μὲν νὰ πωληθῇ καὶ αὐτό, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι ὁ μαρκήσιος θὰ ἔμενεν ἐπὶ δεκαετίαν ὁ κύριος αὐτοῦ ἐνοικιαστής, καὶ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οὐδόλως θὰ μετεβάλλοντο τὰ δώματα τῆς μητρός του. Ὁ Οὐρβανὸς δὲ ἀνέβη εἰς τὸν τρίτον ὄροφον, κ' ἐσώρευσε τὰ βιβλία του ἐντὸς μετριωτάτου οἰκήματος, διαβεβαιῶν ὅτι εὐ-

Digitized by Google

ρίσκετο ἐξαίρετα, καὶ ὅτι ἀπήλαυεν ἐκεῖθεν λαμπρᾶς θέας πρὸς τὰ Ἠλύσια. Διαρκούσης τῆς ἀπουσίας του παρεσκευάσθη ἡ εἰς τὴν ἐξοχὴν μετάβασις, καὶ ἡ Καρολίνα ἔγραφεν εἰς τὴν ἀδελφήν της: «Μετρῶ τὰς ἡμέρας αἱ ὁποῖαι μᾶς χωρίζουν ἀκόμη ἀπὸ τὴν μακαρίαν αὐτὴν ἐξοχήν, ὅπου θὰ ἠμπορέσω τέλος πάντων νὰ περιπατῶ ὅσον θέλω καὶ ν' ἀναπνέω καθαρὸν ἀέρα. Ἔχω πολλὰ ἄνθη τὰ ὁποῖα μαραίνονται ἐπὶ τῆς ἑστίας. Ἐπεθύμησα ἄνθη τοῦ ἀγροῦ.»

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμ· φύλλον).

Ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις ὑποσκάπτει τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος.— Οἱ λόγιοι ἀνεπιτήδειοι εἰς τεκνοποιΐαν.— Ἐπίκρισις τῆς θεωρίας ταύτης. — Ἡ ἐπιστήμη ἀνθρωποκτόνος —Οἱ ἐφευρέται τῶν ἀνθρωποκτόνων ὀργάνων.— Μικρὰ πολεμικὴ ἐπιθεώρησις. — Τὰ ναύκλαστρα καὶ ἱστορία τῶν εὐφλέκτων πολεμικῶν μιγμάτων.— Νέαι ἀνακαλύψεις ἐν τῇ πολεμικῇ ἐπιστήμῃ. — Τὸ ταχυβόλον ὅπλον τοῦ αὐστριακοῦ Kropatschek.— Νέα μυδροβόλος καὶ μηχανισμὸς αὐτῆς.— Νέα ἐκρηκτικὰ ὀξέα ἐκ νιτρογλυκερίνης.— Μία παρήγορος σκέψις.

Ἐνῷ ἀκριβῶς σκοπεῖ ἡ ἐπιστήμη διὰ τῶν παντοειδῶν ἐφευρέσεων καὶ ἀνακαλύψεων νὰ βελτιοῖ τὰς ὑγιεινὰς συνθήκας τῆς ζωῆς, ἰδίως τῆς λαϊκῆς καὶ κατωτέρας τάξεως, πρὸς παράτασιν, ὅσον τὸ δυνατόν, μεγαλειτέραν τῆς διαρκείας τοῦ βίου καὶ τὴν αὔξησιν οὕτω τοῦ πληθυσμοῦ· ἐνῷ, λέγομεν, ἡ ἐπιστήμη ἀναπτυσσομένη καὶ προοδεύουσα ἐργάζεται ἀνενδότως διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος, φαίνεται, ὅτι ἐξ ἄλλου αὐτὴ βαίνει ἐν τῇ προόδῳ ὑποσκάπτουσα τὴν ἀριθμητικὴν αὔξησιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῆς ἀνθρωπότητος, περιορίζουσα μεγάλως τὴν ἀνθρωπίνην γένεσιν καὶ ἀναπαραγωγήν.

Τοὐλάχιστον τὸ παράδοξον τοῦτο θέμα ὑπεστήριξεν ἐσχάτως ἐν πλήρει συνεδριάσει τῆς ἐν Παρισίοις *Ἀκαδημίας τῆς Ἰατρικῆς* εἷς τῶν αὐτόθι διακεκριμένων ἰατρῶν καὶ καθηγητῶν, ὁ ἀκαδημαϊκὸς Hardy, προκειμένου ὑπὸ συζήτησιν *τοῦ αἰτίου τῆς ὁσημέραι ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας*.

Κατὰ τὸν Hardy, *ἡ ἐλάττωσις τῶν γεννήσεων εἶνε τὸ ἐναργὲς τεκμήριον καὶ τὸ παρήγορον σύμπτωμα τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀνθρώπου!* Καθ' ὅσον δηλαδὴ εὐρύνεται ὁ κύκλος τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων κατὰ τοσοῦτον περιορίζεται ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος· καθ' ὅσον δὲ λαός τις προοδεύει εἰς τὴν ἐκπολιτιστικὴν κίνησιν, καθ' ὅσον τὸ ἄτομον ὑψοῦται ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ πνεύματος καὶ ἀναπτύσσεται ἡ διανοητικὴ παραγωγή, κατ' ἀντίστροφον λόγον ἐλαττοῦται ἡ δύναμις τῆς τοῦ σώματος παραγωγῆς.

Ἐκ τούτων δὲ ὁ σοφὸς ἐπιστήμων ἐξάγει τὸ κατ' αὐτὸν λίαν εὐχάριστον συμπέρασμα: *Ἐσμὲν καταγοητευμένοι, ὅτι δὲν τεκνοποιοῦμεν πλέον συχνὰ ὡς πρότερον, διότι τοῦτο εἶνε διαπρύσιος ἀπόδειξις τοῦ ὑψηλοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, εἰς ἣν ἐφθάσαμεν!*...

**

Τὴν παράδοξον δὲ ταύτην θεωρίαν ὁ Hardy ὑπεστήριξε διὰ τῆς στατιστικῆς ἐξετάσεως τῶν παραγωγῶν γεννητικῶν δυνάμεων μόνων τῶν μελῶν τῆς *Γαλλικῆς Ἀκαδημίας*, οἵτινές βεβαίως, δὲν δύναταί τις ν' ἀρνηθῇ, ὅτι παριστῶσι τὸ ἐπίλεκτον ἄνθος τῶν λογίων τῆς Γαλλίας.

Ἐν τῇ *Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ* εἰσὶν ἐν ὅλῳ ἤδη 34 μέλη, ὧν τὰ 5 ἄγαμα· ἐκ τῶν ὑπολειπομένων 29 ἐγγάμων, οἱ μὲν 9 εἰσὶν ἄτεκνοι, ἤτοι τὸ $1/_3$ περίπου τῶν ἐγγάμων· οἱ δὲ 20 γόνιμοι ἔχουσι πάντες ὀλίγιστα τέκνα 1—2—3 μόνον, ἐκτὸς ἑνός, ὅστις κέκτηται 7 τέκνα.

Ἐπομένως κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ Hardy, ὅσῳ βαίνομεν εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, τοσούτῳ γινόμεθα ἀνεπιτήδειοι εἰς τεκνοποιΐαν καὶ ἐπομένως, ὡς φαίνεται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθάσῃ εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, δὲν θέλει τότε ἀπέχει πολὺ καὶ ἐκ τῆς συντελείας τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς!...

**

Ὁ καθητὴς καὶ διδάσκαλος ἡμῶν Hardy εἶνε εἷς τῶν διακεκριμένων ἰατρῶν πεπροικισμένος ὑπὸ φαντασίας καὶ πνεύματος λίαν εὐφυοῦς, ἐπὶ πλέον δὲ περιβάλλεται ὑπὸ τῆς ἀκαδημαϊκῆς χλαμύδος τῆς ἀπονεμούσης αὐτῷ τὸν τίτλον καὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ *ἀθανάτου* (immortel), πλὴν ἀτυχῶς ἢ εὐτυχῶς καί περ ἀθάνατος δὲν εἶνε καὶ ἀναμάρτητος. Ἀκριβῶς δὲ ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς παραδόξου ταύτης θεωρίας του ἡμάρτησε μεγάλως παραβλέψας τόσα ἄλλα παραγωγὰ αἴτια τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἐκ τῆς στατιστικῆς 29 μόνον γάμων ἐπιχειρήσας νὰ οἰκοδομήσῃ θεωρίαν κρίνουσαν τοσοῦτον τολμηρῶς περὶ τοῦ μέλλοντος ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων!

Τὴν θεωρίαν ταύτην δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ν' ἀποδείξωμεν ἐσφαλμένην ἀναφέροντες ἐνταῦθα πληθὺν ἄλλων ἐγγάμων σφόδρα διακρινομένων ἐπὶ ἐκτάκτῳ γονιμότητι πνεύματος ἅμα καὶ τέκνων· καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἐσχάτως εἰσελθόντος ὡς μέλους εἰς τὴν *Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν* Φερδινάνδου Λεσσέψ τὰ σπλάγχνα καταβοῶσι τῆς θεωρίας ταύτης, διότι ὁ ἀνὴρ καὶ ἐκτάκτου διανοητικῆς ἀναπτύξεως εἶνε καὶ πατὴρ 18 ἐν ὅλῳ τέκνων ἐγέ-

Digitized by Google

νετο, χωρὶς ἀκόμη νὰ ἔχῃ τὴν διάθεσιν νὰ παραδεχθῇ, ὅτι τὸ 18ον τέκνον αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ τελευταία του... λέξις! Οἱ Γερμανοὶ δὲ ἴσως σήμερον εὕρηνται ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ βλέποντες τὴν παρ' αὐτοῖς ὁσημέραι ἐπίφοβον αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ, ἂν καὶ ἁμιλλῶνται ἢ ἴσως καὶ ὑπερτεροῦσιν ὡς πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοὺς Γάλλους.

**

'Αλλαχοῦ ἔγκειται λοιπὸν τὸ αἴτιον τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἢ καὶ ὅπου ἄλλοθι παρατηρουμένης μειώσεως τοῦ πληθυσμοῦ. 'Αφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸν λίαν δαπανηρὸν σημερινὸν βίον, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου οἱ μὲν ἄγαμοι δυσκόλως ἀποφασίζουσι νὰ ἔλθωσιν εἰς γάμον, οἱ δὲ ἔγγαμοι μετ' ἀνησυχίας μεγάλης προσβλέπουσιν εἰς πᾶσαν αὔξησιν τῆς οἰκογενείας των, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ὁσημέραι τελειοποίησιν τῶν περὶ τὸν βίον παντοειδῶν διασκεδάσεων καὶ καταχρήσεων, αἵτινες πολλοὺς μὲν ἄνδρας πολλὰς δὲ γυναῖκας καθιστῶσιν ἀγόνους· ἐξ ἄλλου δὲ ἔτι αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ σημερινοῦ βίου αἱ εὐρύνουσαι μεγάλως τὰς πολυτελεῖς τῶν συζύγων αἰθούσας δαπάνῃ τῶν κοιτώνων τῶν τέκνων, ἅτινα ὁ νῦν πολιτισμὸς περιορίζει εἰς γλίσχρα καὶ περιωρισμένα δωμάτια· καὶ αἱ ἐπιβλαβεῖς ἕξεις τῆς κοινωνίας αἱ καλλιεργοῦσαι τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις καὶ ἐπιδείξεις ἐπὶ βλάβῃ τῆς οἰκογενειακῆς εὐδαιμονίας!

'Ιδού, καθ' ἡμᾶς, τὰ πρώτιστα τῶν αἰτίων τῆς μειώσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἔθνους τινός, πρὸς τὰ ὁποῖα ***οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις αὐτοῦ***. Τότε δὲ μόνον λαός τις, ἔθνος τι, θέλει ἴδει τὸν πληθυσμὸν αὐτοῦ αὐξάνοντα σταθερῶς, ὅταν ὁ ἐν αὐτῷ βίος καταστῇ εὔκολος, ἧττον δαπανηρός, ἀνεξάρτητος καὶ πρὸ πάντων ἀσφαλέστερος καὶ ἠθικώτερος, ὅτε πλέον καὶ ὁ γάμος δὲν θέλει προξενεῖ φόβον, ἕκαστον δὲ τέκνον γεννώμενον δὲν θέλει θεωρεῖσθαι ὡς βάρος ἢ καὶ δυστύχημα μέγα, ἀλλ' ὡς ***εὐλογία Θεοῦ***, κατὰ τὴν ἱερὰν βίβλον.

**

Παραπλεύρως τῶν ἐφευρετῶν, οἵτινες θερμῶς ἐργάζονται διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπάρχουσιν ἕτεροι, οἵτινες κατατρίβουσιν τὸν βίον αὐτῶν ἐνδελεχῶς ἀναζητοῦντες τὰ καταλληλότερα καὶ εὐχερέστερα μέσα εἰς τὴν ταχυτέραν καὶ ἧττον δαπανηρὰν καταστροφὴν καὶ κατερήμωσιν τοῦ κόσμου εἰ δυνατόν. 'Αποτρόπαιοι ἐφευρέται ἀληθῶς οἱ ἔνθερμοι αὐτοὶ λάτραι τοῦ Ἄρεως! 'Εν μέσῳ τῆς τοιαύτης προόδου διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς ἀνθρωπότητος καθ' ἑκάστην περίπου ἀκούομεν ἀνατέλλον μέγα πολεμικὸν μηχάνημα. Ὁ μὲν προτείνει ναύκλαστρα, ὁ δὲ σφαίρας ἐκπυρσοκροτικὰς ἐκ δυναμίτιδος ἢ ἄλλης ἐκρηκτικῆς ὕλης, ἄλλος δὲ ταχυβόλα ὅπλα ἢ πυροβόλα ἢ μυδροβόλα, ἀσφαλέστερον καὶ ταχύτερον σπείροντα τὸν θάνατον καὶ τὴν καταστροφήν.

'Ενθυμούμεθα δέ, ὅτι πρό τινος ἀνέγνωμεν πραγματείαν ἐνθέρμου τινὸς θεράποντος τοῦ Ἄρεως, ἐν ᾗ περίπου ἔγραφεν: «Εἶνε ἀπελπιστικόν, εἶνε οἰκτρὸν σήμερον ἔτι εἰς τὸν αἰῶνα τῆς προόδου νὰ φονεύωσι κακῶς καὶ λίαν δαπανηρῶς! Ὁ ἄνθρωπος, ὅστις θέλει λύσει τὸ μέγα πρόβλημα νὰ φονεύωνται πολλοὶ ταὐτοχρόνως, ἀσφαλῶς καὶ διὰ σχετικῶς μικρᾶς δαπάνης, θὰ εἶνε ὁ μεγαλείτερος ἀνὴρ τοῦ αἰῶνός του. Οὗτος θέλει προσφέρει μεγίστην ὑπηρεσίαν εἰς τὰ ἔθνη, εἰς τὴν ἀνθρωπότητα!...»

**

Ἡ γνώμη αὕτη, ὡς φαίνεται, εἶνε γενικῶς σήμερον ἀσπαστή, καὶ παρ' ἅπασι σχεδὸν τοῖς ἔθνεσι πυρετώδεις καταβάλλονται ἐργασίαι περὶ τὴν ἐφεύρεσιν καὶ τελειοποίησιν τοιούτων ἀνθρωποκτόνων μηχανημάτων. Δὲν θέλει δὲ εἶναι ἐστερημένη κοινοῦ ἐνδιαφέροντος μικρά τις ἐνταῦθα πολεμικὴ ἢ *ἀνθρωποκτονικὴ* ἐπιθεώρησις.

**

Εἰσὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη γνωστὰ τὰ *ναύκλαστρα*, τὰ καταστρεπτικὰ ταῦτα ὑποβρύχια ἐκρηκτικὰ μηχανήματα, ἅτινα ἰδίως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔλαβον μεγίστην ἀνάπτυξιν ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος αὐτῶν, καὶ σήμερον ἔτι εἰσὶν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῶν στρατιωτικῶν μας παρασκευῶν.

Τὰ εὔφλεκτα ταῦτα μηχανήματα ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐτέθησαν εἰς χρῆσιν· ἔλαβον δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν κατὰ πρῶτον ἐν 'Ασίᾳ. Πρῶτοι οἱ 'Ινδοί, Σίναι καὶ Μογγόλοι κατεσκεύαζον εὔφλεκτα μίγματα ἐκ πισσασφάλτου, νάφθας καὶ ἄλλων παρομοίων φλογιστικῶν ὑλῶν, ἅτινα εἶχον τὴν ἰδιότητα νὰ προσκολλῶνται εἰς ἀντικείμενα, καθ' ὧν ἐρρίπτοντο, καὶ νὰ ἀναφλέγωσι ταῦτα.

Εἶτα οἱ Ἕλληνες τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, τῇ ἐπινοήσει Καλλινίκου τινὸς Συρίου, μετεχειρίσθησαν τὸ φοβερὸν *ὑγρὸν πῦρ*, ὅπερ ἐξηκοντίζετο ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης πρὸς τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα διὰ σιφώνων ἐπιτηδείων.

Οἱ Σαρακηνοὶ εἶτα μετεχειρίσθησαν καὶ ἐν τῇ ξηρᾷ ἄλλας εὐφλέκτους ὕλας, ἃς διὰ καταλλήλων μηχανημάτων ἐξηκόντιζον κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου ἢ πρὸς πολιορκούμενα φρούρια. Κατὰ τοὺς πολέμους δὲ τῶν σταυροφόρων οἱ Σαρακηνοὶ ἐξέπληττον καὶ ἐφόβιζον αὐτοὺς διὰ *πυρραντηρίων ῥοπάλων* ἐξ ὑέλου, ἅτινα περιεῖχον τοιαύτας εὐφλέκτους οὐσίας. Σαρακηνοὶ ἱππεῖς ἐκράτουν τὰ ῥόπαλα ταῦτα καὶ ἐν καταλ-

Digitized by Google

λήλῳ στιγμῇ θραύοντες καὶ ἀνάπτοντες τὸ περιεχόμενον διεσκόρπιζον εἰς τοὺς μαχομένους σταυροφόρους ἐμβάλλοντες αὐτοὺς εἰς σύγχυσιν καὶ τρόμον μέγαν.

**

Τὰ καταστρεπτικὰ ταῦτα μηχανήματα βαθμηδὸν ἐτελειοποιοῦντο, μάλιστα μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν καὶ τῆς πυρίτιδος. Πρῶτος ὁ Ἀμερικανὸς David Buschvell περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος δι' ὑποβρυχίου ἐκρηκτικοῦ μηχανήματος κατώρθωσε ν' ἀνατινάξῃ εἰς τὸν ἀέρα πλοῖόν τι. Μετ' αὐτὸν ὁ διάσημος μηχανικὸς Fulton ἀμερικανὸς ἐπίσης περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος κατεσκεύασεν εἶδος ναυκλάστρων ὑποβρυχίων, πρὸς ἃ ἐτίθετο πῦρ δι' ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος· τῷ 1810 δὲ ἐδημοσίευσε περὶ τούτων ἐν Ἀγγλίᾳ πραγματείαν. Αἱ συμβουλαὶ καὶ ὁδηγίαι αὗται τοῦ Fulton ἐτέθησαν εἰς μεγίστην χρῆσιν κατὰ τὸν ἐν Ἀμερικῇ ἐμφύλιον πόλεμον, καθ' ὃν κατεστράφησαν περὶ τὰ 20 πλοῖα τοῦ στόλου τῆς Ὁμοσπονδίας.

Ἐκ τοῦ πολέμου τούτου τὰ ναύκλαστρα εἶτα εἰς πάντας τοὺς ἐπιγενομένους πολέμους ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος καὶ βαθμηδὸν ἐτελειοποιήθησαν εἰς καταπληκτικὸν βαθμόν. Οὐ μόνον κατεσκευάσθησαν τοιαῦτα οὕτως, ὥστε νὰ κατευθύνωνται πρὸς τὸν σκοπὸν μόνα των διὰ καταλλήλων μηχανημάτων, ἀλλὰ καὶ πληροῦνται σήμερον ἐκ διαφόρων φοβερῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, οἷον βαμβακοπυρίτιδος, δυναμίτιδος, παγκλαστίτιδος καὶ τόσων ἄλλων οὐσιῶν, διὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῶν ὁποίων καταναλίσκεται τόσον πνεῦμα καὶ τόση εὐφυΐα πρὸς εὐχερεστέραν διεθνῆ ἀλληλοκτονίαν.

Ἰδίως κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους μῆνας αἱ δοκιμασίαι καὶ αἱ μελέται τῶν ναυκλάστρων τελοῦνται ἐπανειλημμένως πανταχοῦ, ἰδίως εἰς τὰς *κραταιὰς* καλουμένας *δυνάμεις*, ποιούσας καθ' ἑκάστην μεγάλας προμηθείας τῶν φοβερῶν αὐτῶν καταστρεπτικῶν ὀργάνων, ἅτινα ἐν μιᾷ μόνῃ στιγμῇ καταστρέφουσιν αὔτανδρα καὶ κατασυντρίβουσι τὰ πλέοντα αὐτὰ ἀριστουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, διὰ τὴν ἐφεύρεσιν καὶ κατασκευὴν τῶν ὁποίων μέχρι σήμερον ἐχρειάσθη τοσούτων ἐτῶν διανοητικὴ ἐργασία, καὶ δαπάνη τοσούτων ἑκατομμυρίων!

**

Ἆρά γε τὸ ναύκλαστρον εἶνε ἡ τελευταία λέξις τοῦ αἱμοχαροῦς καταστρεπτικοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς μας; Ἀμφιβάλλομεν· αἱ ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις ἐν τῇ ἀνθρωποκτόνῳ ἐπιστήμῃ βαίνουσιν ἀτυχῶς ταχεῖ βήματι. Ἀλλεπάλληλα βλέπουσι τὸ φῶς νέα πολεμικὰ μηχανήματα, ἢ τροποποιήσεις προηγουμένων, ὄχι ἐννοεῖται, πρὸς τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐν Γαλλίᾳ ἐργάζονται ἤδη περὶ τὴν κατασκευὴν νέου πυροβόλου ὅπλου αὐστριακοῦ ἐφευρέτου Kropatscheck δυναμένου *διὰ μιᾶς νὰ πληρωθῇ* δι' ἐννέα φυσιγγίων, ἅτινα ἐκπυρσοκροτοῦσεν ἀλλεπάλληλα κατὰ βούλησιν δι' ἁπλουστάτου μηχανισμοῦ. Εἰς 1 λεπτὸν ὥρας δι' αὐτοῦ δύναταί τις ἐξησκημένος νὰ ἀναφλέξῃ μέχρι 32 φυσιγγίων.

**

Ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ προσφάτως ἔτι ἐγίνοντο ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως πειράματα νέας τινὸς *μυδροβόλου* αὐτομάτου ἐφευρεθείσης ὑπό τινος ἀμερικανοῦ, καὶ ἥτις νομίζεται ὅτι εἶνε τὸ ἄκρον ἄωτον τῶν καταστρεπτικῶν πολεμικῶν ὀργάνων. Ἡ μυδροβόλος αὕτη ἔχει τὸν μηχανισμὸν περίπου περιστρόφου πυροβόλου ἐπερειδομένου ἐπὶ τρίποδος στηρίγματος.

Εἰς πάντα τὰ ἐκπυρσοκροτοῦντα ὅπλα συμβαίνει πρὸς τὰ ὀπίσω ἀνατιναγμὸς αὐτῶν ἄλλοτε ἄλλος τὴν δύναμιν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκπυρσοκροτήσεως, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς μέχρι σήμερον ἐπρόσεξε νὰ χρησιμοποιήσῃ. Ὁ ἀνατιναγμὸς λοιπὸν οὗτος ἐν τῇ περὶ οὗ ὁ λόγος μυδροβόλῳ δὲν ἀπόλλυται, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν αὐτόματον ἀποβολὴν τοῦ κενοῦ χρησιμεύσαντος φυσιγγίου καὶ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ διὰ νέου, ὅπερ ἅμα εἰσελθὸν ἐκπυρσοκροτεῖ παρευθύς. Ἐὰν δὲ ἐξακολουθῇ τις νὰ παρέχῃ τῇ μυδροβόλῳ ταύτῃ ἀενάως φυσίγγια, αὕτη ἐξακολουθεῖ αὐτομάτως τὸ ἔργον της μέχρι τοῦ τελευταίου φυσιγγίου! Ἀρκεῖ λοιπὸν νὰ θέσῃ τις αὐτὴν ἐπὶ τὸν σκοπόν, νὰ τὴν ἑτοιμάσῃ καὶ νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ ἐπιτελέσῃ αὐτὴ μόνη εἶτα τὸ καταστρεπτικὸν ἔργον της, ὡς ὡρολόγιον, ὅπερ λειτουργεῖ μόνον του μετὰ τὴν διόρθωσίν του.

Τὰ φυσίγγια 333 τὸν ἀριθμὸν εἰσὶ προσηρτημένα ἐπὶ ταινίας ἥτις περιελίσσεται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς μυδροβόλου ἐξέχουσα μόνον ὀλίγον κατὰ τὸ ἕτερον αὐτῆς ἄκρον. Ὅταν κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς μυδροβόλου τὰ φυσίγγια πλησιάζουσι νὰ ἐξαντληθῶσιν, ἀρκεῖ νὰ προσδεθῇ εἰς τὸ ἐξέχον ἄκρον τῆς πρώτης ταινίας ἑτέρα ταινία μετὰ τῶν 333 φυσιγγίων, ὅπως ἡ μυδροβόλος μὴ παύσῃ ἐκπυρσοκροτοῦσα· οὕτω δὲ δύναταί τις διὰ προσθήκης ἀλλεπαλλήλων νέων ἐνσφαίρων ταινιῶν νὰ διατηρήσῃ ἀκατάπαυστον τὴν λειτουργίαν τῆς μυδροβόλου.

Ἡ συχνότης τῆς ῥιπῆς τῆς μυδροβόλου κανονίζεται κατὰ τὰς περιστάσεις, δύναται δ' ἐν ἀνάγκῃ νὰ φθάσῃ τὸν ἀριθμὸν 600 βολῶν εἰς 1 λεπτὸν τῆς ὥρας! Εἷς μόνον ἐξησκημένος πυροβολητὴς ἀρκεῖ νὰ θέτῃ αὐτὴν ἐπὶ τὸν σκοπὸν καὶ νὰ τὴν διευθύνῃ πρὸς πάσας τὰς διευθύνσεις, καθ' ὅσον αὕτη ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ βάλλῃ.

Ὁποίας φοβερὰς συνεπείας θέλει ἔχει εἰς τὰ

Digitized by Google

πολεμικὰ τὸ νέον τοῦτο φοβερὸν ὄργανον! Μία μόνη τοιαύτη μυδροβολοστοιχία τεθειμένη εἰς γραμμὴν καὶ διευθυνομένη ὑπὸ εὐαρίθμων στρατιωτῶν εἶνε ἀπρόσβλητος ὑπὸ ὁλοκλήρου στρατοῦ. Ποῖοι θὰ εἶνε οἱ γενναῖοι, οἵτινες θέλουσι τολμήσει πλέον νὰ προχωρήσωσιν ἀπέναντι βεβαίας καταστροφῆς, ἐνώπιον τοιαύτης φοβερᾶς φονικῆς γραμμῆς πυρὸς ἀκαταπαύστου;

**

Καὶ δὲν ἀρκεῖται εἰς τοὺς θριάμβους μόνον αὐτοὺς ἡ νεωτέρα ἀνθρωποβόρος πολεμικὴ τέχνη· αἱ φοβεραὶ ἐργασίαι ἐξακολουθοῦσι· μάλις ἔτι κατὰ τὸν παρελθόντα Μάρτιον ἐν Οὐασιγκτῶνι ἐγένοντο νέα πειράματα πυροβολικοῦ μέλλοντα καὶ ταῦτα νὰ φέρωσιν ἀληθῆ ἐπανάστασιν εἰς τὴν τέχνην τοῦ πολέμου. Ἐπρόκειτο ἐν αὐτοῖς περὶ τῆς δοκιμασίας νέων ὀβουζίων πεπληρωμένων δι' ἐκρηκτικῆς νιτρογλυκερίνης 11 λιτρῶν, ἥτις ἐκρηγνυμένη. ὅταν φθάσῃ εἰς τὸν σκοπόν, ἐπιφέρει μεγίστας καὶ φοβερὰς καταστροφάς!

**

Εἰς ὁποίαν ἀληθῶς καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τελειότητα ἔφθασε σήμερον ἡ πολεμικὴ τέχνη! Εἶνε λυπηρὰ ἡ πρόοδος αὕτη ἡ εὐνοοῦσα τὴν καταστροφήν. Παρηγορηθῶμεν ὅμως μὲ τὴν ἰδέαν, ὅτι ἴσως ποτὲ ἡ τοιαύτη ἔκτακτος τελειοποίησις τῆς πολεμικῆς τέχνης, ἂν δὲν κατηργήσῃ ἐντελῶς, θέλει τοὐλάχιστον καταστήσῃ σπανιωτέρους τοὺς πολέμους, διότι οἱ ἰθύνοντες τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν θέλουσιν ὀπισθοχωρεῖ ἀπέναντι τῶν φοβερῶν καταστροφῶν καὶ τῆς πανολεθρίας, ἃς θέλουσι τότε φέρει οἱ πόλεμοι!

Ἐκ Σύρου, Ἀπρίλιος 1885.

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΠΕΡΙ ΒΙΚΤΟΡΟΣ ΟΥΓΚΩ

Ὁ θαυμασμός, ὃν ἐμπνέει ὁ μέγας ποιητὴς εἶνε τόσον μέγας, καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ ἐνδιαφέρον τόσῳ πάγκοινον, ὥστε ἐλπίζομεν ὅτι εὐχάριστον ἀνάγνωσμα παρέχομεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἑστίας» παραθέτοντες ἐνταῦθα περιέργους τινὰς πληροφορίας περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ, ἐξαχθείσας ἐκ τοῦ ἄρτι ὑπὸ τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Ἀλφρέδου Ἀσσελίνου δημοσιευθέντος ἔργου «Victor Hugo intime».

Ὡς γνωστὸν ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ σύζυγον ἔλαβε τὴν Ἀδέλαν Φουσέ, ἣν θερμῶς ἠγάπησεν. Ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος ταύτης ἐγνωρίσθη ἐν Παρισίοις μετὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ποιητοῦ, εἰσηγητοῦ ὄντος ἐν τῷ στρατιωτικῷ συμβουλίῳ, ἐν ᾧ ὁ Φουσὲ ἦτο γραφεύς. Ἐνυμφεύθη πρῶτος ὁ Οὐγκώ, μετά τινα δὲ χρόνον ὁ Φουσέ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος ὁ στρατηγός, λίαν εὔθυμος ὤν, ἐπλήρωσε κύπελλον οἴνου καὶ προπιὼν εἶπε:

— Κάμε κόρην, ἐγὼ θὰ κάμω υἱὸν καὶ θὰ τοὺς ὑπανδρεύσωμεν. Προπίνω εἰς ὑγείαν τοῦ ζεύγους!

Τὸ παράδοξον τῆς εὐχῆς ταύτης εἶνε ὅτι ἐξεπληρώθη.

**

«Ὁ νέος Βίκτωρ Οὐγκώ, γράφει ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι του ὁ πενθερὸς τοῦ Φουσέ, ἤρχετο συχνὰ εἰς Ζεντιλλῆ· κατέλυεν εἰς τὸν πυργίσκον μας ὅπου ἔγραψε τὴν μικρὰν αὐτοῦ ᾠδήν, *Νυκτερίδα*, καὶ μέρος τῶν λυρικῶν αὐτοῦ συλλογῶν. Τὸν εἴχον ἴδει κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, καχεκτικόν, ἀσθενικὸν παιδίον καὶ μὴ παρέχοντα πολλὰς ἐλπίδας ζωῆς. Ἐν Ζεντιλλῆ ἦτο νέος ὑγιέστατος, ἐν ὅλῃ τῇ ἀκμῇ τῆς διανοίας αὐτοῦ. Τὰ ποιήματα αὐτοῦ εἶχον ἤδη ἀναδείξει αὐτόν· ἡμεῖς ἐξετιμῶμεν ἰδίᾳ τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ καὶ τὴν ἁγνότητα τῶν ἠθῶν.»

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἐρασθεὶς τῆς Ἀδέλας, μεθ' ἧς συνανεστράφη, ἐδήλωσεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ νυμφευθῇ αὐτήν. Ὁ πενθερός του ὅμως βλέπων αὐτὸν ἄνευ ἀσφαλοῦς μέλλοντος καὶ μὴ ἔχων μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὴν φιλολογίαν ἠθέλησε νὰ μεταπείσῃ αὐτόν, ἢ τοὐλάχιστον ν' ἀναβάλῃ τὸν γάμον μέχρι βελτιώσεως τῆς τύχης του. Ἀλλὰ τὸ αἴσθημα τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ δὲν ὑπέκυπτεν εἰς τοιούτους περιορισμούς. Ἐν ᾧ πάντες ἐνόμιζον αὐτὸν ἐν Παρισίοις, ὁ νεαρὸς ποιητὴς πεζὸς μετέβη εἰς Dreux, ὅπου ἔμενεν ἐπί τινας ἡμέρας ἡ οἰκογένεια τοῦ Φουσέ. Ὁ μέλλων πενθερός του τὸν εἶδε περιφερόμενον τριγύρω τῆς οἰκίας, ἣν κατῴκουν. Ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐξήγησιν μετ' αὐτοῦ. Ὁ ποιητὴς ἔδειξε στερροτάτην ἀπόφασιν, ἀνήρεσεν ἓν πρὸς ἓν ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Φουσέ. Ἐθεώρει βέβαιον τὸ μέλλον αὐτοῦ, ἡ μήτηρ του εἶχεν ἀποθάνει, ὁ δὲ πατὴρ συνεφώνει πρὸς αὐτόν. Καὶ πράγματι μετ' ὀλίγον ἐστάλη ἐπιστολὴ τοῦ στρατηγοῦ, δι' ἧς ἐζητεῖτο διὰ τὸν υἱόν του τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς τοῦ φίλου του. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἦσαν τὰ πράγματα ὅτε ὁ ποιητὴς ἦλθεν εἰς Ζεντιλλῆ. Μετά τινας ἡμέρας κατῆλθε τοῦ πυργίσκου του, ὅπως ὡς σύζυγος συμμετάσχῃ τῆς κατοικίας τῆς δεσποινίδος Φουσέ.

**

Ἡ μήτηρ τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ ἦτο γυνὴ μεγάλης ἀξίας. Ἐνέπνευσε διὰ τοῦ παραδείγματος ἀνδρικὰς ἀρετὰς εἰς τοὺς υἱούς της, ἦτο δὲ κατὰ πάντα ἀξία τῆς λατρείας ἣν ᾐσθάνετο ὁ νεώτατος πρὸς αὐτήν. Ὁ ποιητὴς ἐξύμνησε τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἔργοις του. Εἶνε πασίγνωστος ὁ στίχος:

Digitized by Google

Je vous baise, ô pieds froids de ma mère endormie!

* *
*

Ἐν Ἰερσέῃ, ὅπου μετέβη τὸ πρῶτον μετὰ τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ, ὁ Οὐγκὼ ἠγείρετο ἅμα τῇ ἠοῖ· Ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὸ βλέμμα του ἐξετείνετο εἰς ἄπειρον ὁρίζοντα οὐρανοῦ καὶ θαλάσσης ὁμιχλώδους· εἶτα δὲ ἐπελαμβάνετο τῆς ἐργασίας ὡς χειρῶναξ, τὸ καθημερινὸν ἐκτελῶν ἔργον.

Μέχρι μεσημβρίας εἶχεν ἤδη γεγραμμένους ἑκατὸν στίχους ἢ εἴκοσι σελίδας πεζοῦ λόγου· εἶτα δὲ καταβεβλημένας αἰσθανόμενος τὰς κνήμας του, διότι ἔγραφεν ὀρθὸς καὶ ἐβάδιζε σκεπτόμενος, κατέβαινεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν τέκνων του. Ἀμέσως δὲ μετεβάλλετο· ὁ ποιητὴς μετεμορφοῦτο εἰς ἀγαθὸν πατέρα καὶ σύζυγον φιλόφρονα καὶ προσήγορον.

Τὴν μεσημβρίαν ἐγευμάτιζον φαιδρῶς καὶ συνδιελέγοντο ἐπὶ μακρόν. Ἡ πατρικὴ ἀκτὶς κατηύγαζε πάντων τὰ μέτωπα.

* *
*

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἔγραψεν ἐν Γερνεσέῃ τοὺς *Ἐργάτας τῆς Θαλάσσης*, οὓς ἀφιέρωσεν εἰς τὴν νῆσον ταύτην διὰ τῶν ἑξῆς:

« Ἀφιερῶ τὸ βιβλίον τοῦτο εἰς τὸν φιλόξενον καὶ ἐλεύθερον βράχον, εἰς τὴν γωνίαν ταύτην τῆς παλαιᾶς νορμανδικῆς γῆς, ὅπου ζῇ ὁ εὐγενὴς μικρὸς ναυτικὸς λαός, εἰς τὴν νῆσον Γερνεσέην, σοβαρὰν καὶ χαρίεσσαν, ἄσυλόν μου ἐπὶ τοῦ παρόντος, πιθανῶς δὲ τάφον μου. »

Ὁ Οὐγκὼ χάριν ἀκριβείας περὶ τὴν στολὴν τῆς ἡρωΐδος τοῦ μυθιστορήματος τούτου Δουρουσέτης, ἠθέλησε νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν ἐνδυμασίαν κομψῆς γερνεσαίας τοῦ 1768. Αἱ γυναῖκες λοιπὸν τῆς νήσου προσήνεγκον αὐτῷ κομψοτάτην πλαγγόνα φέρουσαν τὴν αὐθεντικὴν τούτων στολήν.

Τὴν πλαγγόνα ἐδωρήσατο ὁ Οὐγκὼ πρὸς τὴν μικρὰν ἀνεψιάν του, θυγατέρα τοῦ γράψαντος τὰ περὶ Οὐγκὼ ἀπομνημονεύματα ταῦτα Ἀσσελίνου, ἥτις τὴν διετήρησεν μέχρι τοῦ ἑνδεκάτου αὐτῆς ἔτους. Εἶχεν αὐτὴν περὶ πολλοῦ, καὶ μόνον ὅτε μετεβλήθη εἰς ῥάκη συγκατετέθη νὰ παραιτήσῃ αὐτήν. Τὴν ἀπεκάλει « κούκλαν τοῦ μεγάλου ἀνθρώπου». Ὅτε δέ ποτε ἠρώτησαν αὐτήν:

— Ποῖον εἶνε τὸ καλλίτερον ἔργον τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ ποῦ ἔκαμε εἰς τὴν ἐξορίαν του;

Ἀπεκρίθη.

— Ἡ κοῦκλά μου!

* *
*

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ συνεκάλει εἰς ἑβδομαδιαῖον κατὰ πέμπτην γεῦμα τὰ πτωχότερα παιδία τῆς νήσου Γερνεσέης. Κατὰ τὴν ἑορτὴν δὲ τῶν Χριστουγέννων προσέφερεν εἰς αὐτὰ καὶ ἐνδύματα καὶ παιγνίδια, καὶ γλυκίσματα· ἡ σύζυγος τοῦ Οὐγκὼ περιγράφει διὰ βραχέων τὴν συγκινητικὴν ταύτην σκηνήν. « Τὰ ἐνδύματα, ἀσπρόρουχα, ὑποδήματα διανέμονται εἰς αὐτά, ἀφ' οὗ ὁ σύζυγός μου τοῖς ἀποτείνει πατρικὰς συμβουλάς. Ἔπειτα τὰ παιδία μεταβαίνουν εἰς μικρὰν ἀγροτικῶς ἐσκευασμένην αἴθουσαν, εἰς τὴν ὁποίαν λάμπει τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων. Παιγνίδια, κηρία ἀναμμένα, ὀπῶραι, πορτοκάλλια κρέμανται ἀπὸ τοὺς κλάδους των. Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἔκπληξιν τῶν παιδίων. Ὅλα αὐτὰ τὰ ὡραῖα πράγματα κληροῦνται, καὶ καταβιβαζόμενα ἀπὸ τὸ δένδρον μεταβαίνουσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν εὐτυχῶν παιδίων ».

Μ·

ΠΕΡΙ ΛΟΥΤΡΩΝ

Πολλὰ τῆς ἀρχαιότητος ἔθνη, ἰδίως οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Ἑβραῖοι, ἐθεώρουν τὸ λούεσθαι ὡς καθῆκον θρησκευτικόν. Κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Μωάμεθ πρέπει πεντάκις τῆς ἡμέρας νὰ πλύνωσιν οἱ πιστοὶ τὸ πρόσωπον, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου τὸ ὕδωρ εἶνε σπανιώτατον, τὸ θρησκευτικὸν τοῦτο καθῆκον ἐκτελεῖται δι' ἄμμου.

Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ δημόσια λουτρὰ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν αὐτοκρατόρων ἦσαν πολυτελέστατα. Τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ οἰκοδομηθέντα ἦσαν τόσῳ μεγάλα, ὥστε δεκαοκτὼ χιλιάδες ἀνθρώπων ἠδύναντο νὰ λούωνται συγχρόνως ἐν αὐτοῖς, τὰ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Καρακάλα εἶχον ἐμβαδὸν μεγαλείτερον ἑνὸς τετάρτου τετραγωνικοῦ μιλίου. Περιεῖχον λουτῆρας θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ὕδατος, λουτῆρας θερμοῦ ἀέρος καὶ ἀτμοῦ, δεξαμενὰς διὰ κολύμβημα, προθαλάμους, δωμάτια πρὸς ἐνδυμασίαν καὶ αὐλὰς δι' ἀγῶνας καὶ γυμνάσια, ὅλα δὲ ταῦτα κεκοσμημένα διὰ μωσαϊκῶν, μαρμάρων, εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων.

Τὸ *τουρκικὸν λουτρὸν* εἶνε μίμησις τοῦ ἀρχαίου διὰ θερμοῦ ἀέρος ἀραβικοῦ λουτροῦ, τὸ ὁποῖον ἦτο τὰ μάλιστα ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις. Ὁ λουόμενος εἰσέρχεται κατὰ πρῶτον ἐντὸς δωματίου ὅπου ὁ ἀὴρ εἶνε θερμός, ὅταν δὲ ἡ ἐφίδρωσις ἀρχίσῃ, μεταβαίνει εἰς ἄλλο δωμάτιον ἀκόμη θερμότερον, ὅπου ὁ ἀὴρ εἶνε τόσῳ θερμός, ὥστε ἐντὸς αὐτοῦ δύναται νὰ βράσῃ ᾠόν. Ἅμα δὲ ἱδρώσῃ ἀφθόνως ἐκεῖ ὁ λουόμενος ὁδηγεῖται εἰς τὸ πλυντήριον, ὅπου τὸ σῶμά του τρίβεται καὶ καθαρίζεται διὰ σάπωνος ἐν μέσῳ ἀφθόνου ὕδατος. Ἔπειτα σφογγίζεται καὶ μεταβαίνει εἰς ἄλλο δωμάτιον, ὅπου ἀναπαύεται, ἕως οὗ τὸ σῶμά του στεγνώσῃ ἐντελῶς καὶ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν φυσικήν του θερμοκρασίαν.

Digitized by Google

Τὸ *ῥωσσικὸν λουτρὸν* ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸ τουρκικόν, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τοῦτο ἀντὶ θερμοῦ ἀέρος γίνεται χρῆσις θερμοῦ ἀτμοῦ καὶ προσέτι κατάδυσις εἰς ψυχρὸν ὕδωρ. Τὸ ῥωσσικὸν λουτρὸν δύναται νὰ φθάσῃ εἰς πολὺ μεγαλειτέραν θερμότητα ἢ τὸ τουρκικόν. Τὰ λουτρὰ ταῦτα γινόμενα μετὰ προσοχῆς εἶνε λίαν ὠφέλιμα εἰς τὴν ὑγείαν, ἐὰν ὅμως γείνωσιν εἰς ὑπερβολὴν θερμά, θερμαίνουσι παραπολὺ τὸ αἷμα καὶ ἑπομένως καθίστανται ἐπικίνδυνα.

Τὸ *ψυχρὸν λουτρὸν* ἐπιφέρει πάντοτε εἰς τὸν λουόμενον αἰφνίδιον κατὰ τὴν κατάδυσιν ῥῖγος, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀκολουθεῖ ἀμέσως συναίσθησις θερμότητος καὶ εὐεξίας καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Ἐὰν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ λουόμενος καὶ σπογγισθῇ καλῶς, θέλει αἰσθανθῆ ἑαυτὸν ἐλαφρὸν καὶ ἔντονον, ἐὰν ὅμως παραμείνῃ ἐντὸς τοῦ ὕδατος μετὰ τὴν ἀντίδρασιν, θὰ ψυχρανθῇ πάλιν καὶ θὰ αἰσθανθῇ τὸ σῶμά του ἐξησθενημένον. Ἑπομένως τὸ ψυχρὸν λουτρὸν καλῶς μὲν λαμβανόμενον εἶνε ὠφέλιμον, κακῶς δὲ ἐπιβλαβές. Μόνον εὔρωστοι καὶ ὑγιεῖς ἄνθρωποι δύνανται νὰ λούωνται ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος, πρέπει δὲ καὶ οὗτοι νὰ ἀποφεύγωσιν αὐτό, ὅταν τὸ σῶμα εἶνε καταπεπονημένον ἢ πολύ, μετὰ σωματικὴν ἄσκησιν, θερμόν.

Τὸ *χλιαρὸν λουτρὸν* εἶνε λίαν εὐχάριστον καὶ δὲν προξενεῖ ἀπότομον ἐντύπωσιν εἰς τὸν λουόμενον· δίδει ἐλαφρὰν τινα θερμότητα εἰς ὅλον τὸ σῶμα, κατευνάζει τὰ νεῦρα καὶ ἐπιταχύνει τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος· ἀλλὰ δὲν εἶνε τονικὸν ὡς τὸ ψυχρὸν λουτρόν, οἱ δὲ ποιοῦντες συνεχῶς χρῆσιν χλιαρῶν λουτρῶν, καθίστανται εὐαίσθητοι εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς θερμοκρασίας. Τὸ καλλίτερον ἅμα δὲ καὶ εὐχρεστότερον λουτρὸν δι' ὑγιᾶ ἄνθρωπον εἶνε τὸ χλιαρόν.

Τὸ *θερμὸν λουτρὸν* φέρει τὸ αἷμα ταχέως πρὸς τὰ ἄκρα, καθιστᾷ τὸ δέρμα ἐρυθρὸν καὶ τὸν σφυγμὸν ταχύτερον. Ὁ ποιούμενος αὐτοῦ χρῆσιν αἰσθάνεται βάρος εἰς τὴν κεφαλὴν καθὼς καὶ κόπωσιν καὶ ἐξασθένησιν εἰς τὸ σῶμα. Ὑγιεῖς ἄνθρωποι δέον νὰ ἀποφεύγωσι τὴν συνήθειαν τῶν θερμῶν λουτρῶν, ὁσάκις δὲ ἡ ἀνάγκη τὸ ἀπαιτήσῃ, πρέπει ὁ λουόμενος νὰ ἀρχίζῃ διὰ χλιαροῦ λουτροῦ, θερμαινομένου ὀλίγον κατ' ὀλίγον, νὰ ἐξέρχηται δὲ ἅμα αἰσθανθῇ τὰς δυνάμεις ἐκλειπούσας, περιχυνόμενος εὐθὺς κατόπιν διὰ ψυχροῦ ὕδατος καὶ νὰ τρίβῃ τὸ σῶμα διὰ χειρομάκτρου χονδροῦ.

Τὸ *θαλάσσιον λουτρὸν* εἰς κατάλληλον καιρὸν γινόμενον εἶνε ὑγιεινόν. Ἀλλὰ ἀπαιτεῖται προσοχή, ὥστε νὰ μὴ μένῃ τις πολὺ ἐντὸς τοῦ ὕδατος, διότι τότε ἡ ἀντίδρασις παρέρχεται καὶ ὁ λουόμενος καταλαμβάνεται ὑπὸ ῥίγους. Τὸ σῶμα εὐθὺς ὡς ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ὕδατος πρέπει νὰ σφογγισθῇ δυνατὰ καὶ νὰ ἐνδυθῇ ἀμέσως. Δὲν πρέπει νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν θάλασσαν πρὶν παρέλθουν δύο ἢ τρεῖς ὧραι μετὰ τὸ γεῦμα.

Α*.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑι

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ἀπηύθυνεν εἰς τὸν πρόεδρον τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἔκθεσιν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς ποινικῆς Δικαιοσύνης κατὰ τὸ 1883 ἐν Γαλλίᾳ. Ἐκ ταύτης ἐν γένει ἐξάγεται ὅτι τὸ ἔγκλημα οὐδόλως ὑπέστη ἐκεῖ ἐλάττωσίν τινα μαρτυροῦσαν τροπὴν ἐπὶ τὰ βελτίω.

Καὶ καθ' ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐνόρκων ἀναγομένας ὑποθέσεις, αἱ ἐπ' αὐτῶν στατιστικαὶ ἔρευναι σημειοῦσιν ἐπαισθητὴν βελτίωσιν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγκλημάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ ὁρκωτοὶ ἐξέδωκαν ἐτυμηγορίας, ἀνῆλθε κατὰ τὸ 1883 εἰς 3,299, ἀπέναντι 3,644, κατὰ τὸ 1882, καὶ 3,580 κατὰ τὸ 1881. Ἡ παράθεσις τῶν στατιστικῶν, αἵτινες ὁρίζουσι τὴν φύσιν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κριθεισῶν ὑποθέσεων παρέχει ὁμοίως ἀνάλογα ἐξαγόμενα. Οἱ φόνοι, οἱ βιασμοί, αἱ πλαστογραφίαι, αἱ κλοπαὶ ἐπαισθητῶς ἐλαττοῦνται, κατὰ τὸ 1883, τῶν προγενεστέρων ἐτῶν. Μόνον ἀνεπαίσθητός τις αὔξησις παρατηρεῖται εἰς τὰς παιδοκτονίας καὶ εἰς τὰς δολίας χρεωκοπίας.

Ἀλλὰ τοὐναντίον τοῦ προσδοκωμένου ἡ ἀναλογία τῶν ἐγγραμμάτων ἐγκληματιῶν οὐσιωδῶς αὐξάνει. Ἀπὸ τοῦ 1871—1875 ἀνῆλθεν εἰς 64 τοῖς %, κατὰ τὴν ἀκόλουσον πενταετίαν ἀνεβιβάσθη εἰς 70 τοῖς % καὶ ἀπὸ τοῦ 1881-1883 εἰς 74 τοῖς %. Ἡ αὔξησις αὕτη ὑπὸ ἔποψίν τινα εἶνε ἀναμφιβόλως ἡ λογικὴ συνέπεια τῆς αὐξήσεως τῆς προκαταρκτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀφοῦ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγραμμάτων ἐλαττοῦται καθ' ἑκάστην. Ἀλλ' αἱ πρόοδοι τῆς ἠθικῆς δὲν ὑπῆρξαν ἴσαι μὲ τὰς τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἀφ' ἑτέρου ἀποβλέπων τις εἰς τὰ ἐγκλήματα ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ζητήματος τῆς κατοικίας, εὑρίσκει λίαν λυπηρὰν πρόοδον ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν δικασθέντων, οἵτινες στεροῦνται ὡρισμένης κατοικίας. Κατὰ τὸ 1883, 434 ἐξ αὐτῶν περιείχοντο ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ· ἡ ἀναλογία εἶνε 10 τοῖς %. Ἔκτοτε δ' ἤρξατο αὐξανομένη. Τὸ ἐξαγόμενον τοῦτο χρήζει προσοχῆς, καθ' ὃ συμπίπτον μετ' ἐπαισθητῆς αὐξήσεως τῶν τυχοδιωκτῶν.

Ἐπίσης ἐν τῇ στατιστικῇ τῶν πλημμελημάτων καὶ πταισμάτων παρατηροῦνται οὐσιώδεις αὐξήσεις, κατὰ τὸ 1883, ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὰς τῶν ἄλλων ἐτῶν.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Συγχρόνως τῇ τελουμένῃ ἐν Παρισίοις Καλλιτεχνικῇ ἐκθέσει ὁ Ἰάπων ζωγράφος Γιαμαμότο διωργάνωσεν αὐτόθι ἰδίαν ἔκθεσιν ἔργων αὐτοῦ, ἅτινα κρίνονται ἀξιόλογα. Αἱ ἐν λόγῳ εἰκόνες ἀνήκουσιν εἰς πάντα τὰ εἴδη τῆς ζωγραφικῆς, παριστῶσαι τοπεῖα, ζῷα, θρύλους, ἱστορικὰς καὶ οἰκογενειακὰς σκηνάς, εἶνε δὲ πίνακες διὰ Κινεζικῆς μελάνης, ὑδρογραφίαι ἐπὶ μετάξης, ἐλαιογραφίαι κτλ. ἀπεικονίζουσαι πάσαι ὑποθέσεις καθαρῶς Ἰαπωνικάς.

Ἡ ζωγραφικὴ ἐν Ἰαπωνίᾳ πληροῖ ἀναπόδραστον κοινωνικὴν ἀνάγκην οὐ μόνον παρὰ τοῖς ὑψηλοῖς στρώμασιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ ὄχλῳ. Χρῆσιν ποιοῦνται ταύτης πανταχοῦ εἰς διακοσμήσεις παραπετασμάτων καὶ ὀροφῶν καὶ παντοίων ἔτι ἀντικειμένων χρησίμων ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ. Ἡ ζωγραφικὴ ἐν Ἰαπωνίᾳ διατηρεῖ τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, καθ' ὃ προστατευομένη ὑπὸ τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου, ὅπερ ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ μένει ξένον ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὸν ἐπιτηδευόμενον ἐξευρωπαϊσμὸν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί τινων εὐγενῶν. Τὸ πλεῖστον τῶν ἰαπωνικῶν εἰκόνων παριστᾷ ἢ βουδικοὺς θρύλους ἢ σκηνὰς εἰλημμένας ἐκ τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας καὶ πρόσωπα φέροντα τὰς πολυτελεῖς ἐνδυμασίας τῆς ἀρχαίας Ἰαπωνίας. Ἂν κρίνῃ τις ἐκ τοῦ πλήθους τῶν φωτογραφικῶν ἐκτύπων, αὗται εἶνε αἱ πλειότεραι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ζητούμεναι. Μετ' αὐτὰς ἀκολουθοῦσι συνήθως ἐν ταῖς ἰαπωνικαῖς ἐκθέσεσι, λόγῳ ποσότητος, αἱ ζωγραφίαι ἀνθέων, πολλάκις θαυμασίως ἀπεικονιζομένων. Αἱ ὀλιγώτερον ἐπιζητούμεναι ὑποθέσεις εἶνε αἱ παριστῶσαι οἰκογενειακὰς σκηνάς· μολονότι αὗται εἶνε τοσοῦτον εὐάρεστοι ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ ὑπὸ τῶν εὐρωπαίων φιλοτέχνων τοσοῦτον θαυμαζομένου Ἰάπωνος καλλιτέχνου Hokousaï, οἱ Ἰάπωνες θεωροῦσι τὰς τοιαύτας εἰκόνας του ὡς ἀνηκούσας εἰς ὑποδεέστερον εἶδος τέχνης.

Κατὰ τὸν τελευταῖον συρμὸν τῶν Παρισίων οἱ γυναικεῖοι πῖλοι δὲν κατασκευάζονται πλέον ἐξ ἀχυροειδῶν ὑφασμάτων οὔτε ἀπομιμοῦνται πλέγματα ἐκ κλάδων ἰτεῶν ἢ σχοίνων δίκην καλαθίων, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν φλοιῶν τῶν δένδρων ἢ ἐξ ἀπομιμήσεων τούτων. Τοὺς πίλους δὲ τούτους περικοσμοῦσιν οὐχὶ διὰ τριχάπτων ἢ ἄλλων ὁμοίων τεχνητῶν κοσμημάτων, ἀλλὰ διὰ πιστῶς ἀπεικασμένων ἀγρίων καρπῶν, οἷον χαμοκεράσων, βατομούρων, φύλλων δρυὸς μετὰ βαλάνων, κλαδίσκων φουντουκιῶν ἢ καρυῶν κ.τ.λ.

Νέον ἔθος ὡς πρὸς τὰ δῶρα τοῦ γάμου ἤρξατο εἰσαγόμενον τελευταῖον ἐν Ἀγγλίᾳ. Εἰς ζεύγη, ἅτινα δὲν διακρίνονται διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῶν καὶ τὴν εὐπορίαν, ἀντὶ νὰ δίδωνται δῶρα βαρύτιμα συνιστάμενα εἰς ἄχρηστα καὶ περιττὰ εἴδη πολυτελείας, δίδεται τὸ ἀντίτιμον εἰς χρήματα μετρητά, πρᾶγμα ὅπερ εἶνε μὲν ἥκιστα ποιητικὸν ἔχει ὅμως καὶ τὰ πρακτικὰ αὐτοῦ προτερήματα. Ἐὰν συλλογισθῇ τις ὅτι ἐνίοτε τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον δωρεῖται ἑξάκις ἢ δεκάκις ὑπὸ διαφόρων καὶ ὅτι τὸ νεαρὸν ζεῦγος ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του πολυαρίθμους ἀνθοδόχας, ἢ σερβίτσια τοῦ καφὲ ἢ τοῦ τείου, ἢ τραπεζίδια τοῦ παιγνίου ἢ ὅτι λαμβάνει δῶρα ὅλως ἐνίοτε ἄχρηστα, ἐν ᾧ στερεῖται τῶν ἀναγκαιοτάτων οἰκιακῶν σκευῶν, θέλει ἐκτιμήσει δεόντως τὸ πρακτικὸν τοῦ νέου ἔθους. Ὅτε δὲ πρὸ ὀλίγων ἑβδομάδων ὁ αἰδέσιμος Στέφανος Γλάδστων, ἱερεύς, καὶ γηραιότερος υἱὸς τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀγγλίας, ἐνυμφεύθη τὴν Mis Annie Ghrorthwaite, θυγατέρα τοῦ Δέκτορος C. Wilson, ἐν Λιβερπούλῃ, δὲν ἐξεπλάγη βεβαίως δυσαρέστως ὅταν μεταξὺ τῶν διαφόρων δώρων ἔλαβε καὶ δύο συναλλαγματικὰς ἐξ 100 λιρῶν ἑκάστην, ἃς ἔστελλεν αὐτῷ ὁ Δοὺξ τοῦ Westminster.

Αἱ τὸν συρμὸν ἀκολουθοῦσαι κυρίαι τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξεως τῆς Νέας Ὑόρκης εὑρίσκουσιν ἰδιάζουσαν τέρψιν νὰ ἐπιδεικνύωσιν ὅλως ἰδιοτρόπως ὀρέξεις καὶ κλίσεις εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸν ἱματισμόν, καὶ διὰ παντὸς μέσου νὰ ἑλκύωσι τὴν γενικὴν προσοχήν. Συρμὸς τοιοῦτος εἶνε τανῦν ἡ ἀπασχόλησις μετὰ παραδόξων ἐπιστηθίων ζῴων, ἀντὶ τῶν κυναρίων, ἅτινα ὄχι μόνον ἀνατρέφουσιν οἴκαδε ἀλλὰ καὶ συμπαραλαμβάνουσιν ἐν τῇ συναναστροφῇ. Οὕτω ἀριστοκρατική τις τοιαύτη κυρία ἔχει χελώνην προσφιλῆ, ἣν παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτῆς εἰς τὸ θέατρον καὶ τῆς ὁποίας ἐξυμνεῖ ἐνθουσιωδῶς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν πίστιν. Τὸ ζῷον εἶνε ἐνδεδυμένον δι' ἀτλαζίνου ὑφάσματος κυανοῦ χρώματος ἐφ' οὗ εἶνε προσδεδεμένος κυανοῦς ἐπίσης ἱμάς. Ἄλλη τις κυρία ἔχει δέκα λευκοὺς ὀροφίας ποντικούς, οὓς φέρει ἐπίσης μεθ' ἑαυτῆς εἰς τὸ θεωρεῖον τοῦ θεάτρου, πρὸς μέγιστον ἐξοργισμὸν καὶ σκάνδαλον τῶν γειτόνων. Πάσας ὅμως ὑπερβαίνει ἡ εὐγενὴς κυρία Stout, ἥτις τρέφει 60 μικροὺς καὶ μεγάλους λευκοὺς ποντικούς, ἐκτάκτως ἡμέρους, ἐν ἰδίᾳ αἰθούσῃ. Ἡ κυρία αὕτη δαπανᾷ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου εἰς θεραπείαν τῶν ζωαρίων τούτων, ἐπιδεικνύει δὲ τὸ θηριοτροφεῖόν της μεθ' ὑπερηφανείας εἰς ἕκαστον τῶν ἐπισκεπτῶν της.

Ἔν τινι χορῷ δόκιμος τοῦ ναυτικοῦ ἐρωτᾷ ἄλλον ποία εἶνε ἡ φρεγάτα ἐκείνη ἡ θεόρατη, ἐννοῶν κυρίαν ὑψηλὴν ἱσταμένην πλησίον του. Μετ' ὀλίγον προσέρχεται ὅπως καλέσῃ αὐτὴν εἰς τὸν χορόν.

— Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε δόκιμε. Μία φρεγάτα ὁδηγεῖται πάντοτε ἀπὸ καπετάνιο.

Ἀσθενής. — Πότε 'μπορῶ νὰ 'μιλήσω μὲ τὸν ἐξοχώτατο;

Ὑπηρέτρια. — Ὅποτε θέλετε· ὅλη τὴν ἡμέρα εἶνε 'ς τὸ 'σπίτι.

Ἀσθενής. — Ναί, μὰ ἤθελα νὰ τὸν εὕρω ἐντελῶς μοναχό.

Ὑπηρέτρια. — Τότε ἐλᾶτε ἀπὸ τὰς 2-3. Εἶνε ἡ ὥρα ποῦ δέχεται ἐπισκέψεις 'ς τὸ 'σπίτι. Τότε εἶνε καταμόναχος πάντοτε.

Ἐν συναναστροφῇ.

Καβαλλιέρος. — Θέλετε, κυρία, κανὲν ἀναψυκτικόν;

— Ἀναψυκτικόν; Ὄχι. Ἀναψυχὴν θέλω. Ἀφήσατέ με ὀλίγον μοναχήν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 41.

Digitized by Google

'Αριθ. 493 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ'. Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Επὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 9 'Ιουνίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 376.

Δ'

'Εμακρολόγησα ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν λόγων τῆς ἀπεχθείας τῶν Στρατιωτῶν πρὸς τὰς βασιλικὰς ἐκστρατείας, ἢ τὰ λεγόμενα ταξείδια, διότι αὐτὴ ἡ ἀστρατεία τῶν ἰθαγενῶν πολεμιστῶν εἶνε ἡ πρωτίστη, ἢ μᾶλλον ἡ μόνη ἀφορμὴ τῆς παρακμῆς τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καὶ τῆς ὑποδουλώσεως τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ὑπὸ τῶν 'Οσμανιδῶν, τῶν κατ' ἐξοχὴν τούτων ἐκστρατευτῶν.

Εἶνε ἀξιοπαρατήρητον γεγονὸς ὅτι ἐνῷ ἡ 'Ελλὰς ἔτρεφε μυριάδας στρατιωτικῶν ἀρχόντων, τοὺς ὁποίους θαυμάζουσι τὰ Φραγκικὰ Χρονικὰ τῆς Πελοποννήσου, ὅτι ἐνῷ ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν Τούρκων οἱ αὐτοὶ Στρατιῶται διασπαρέντες ἀνὰ τὴν Δύσιν ἀπέδειξαν, ὡς ὁμολογοῦσιν οἱ σύγχρονοι ἱστορικοί, ὅτι οὔτε ἡ ἑλληνικὴ ἀνδρεία εἶχε χαθῇ, οὔτε ἡ παλαιὰ τακτικὴ λησμονηθῇ, μία δρὰξ Γάλλων πολεμιστῶν σχεδὸν ἀμαχητεὶ ὑπέταξε τὴν Πελοπόννησον, ἐν δὲ τῇ ἁλώσει οὐδεὶς τῶν 'Ελλήνων Στρατιωτῶν προμαχεῖ ὑπὲρ τῆς Πόλεως. 'Αλλ' αὐτὰ τὰ προμνημονευθέντα Χρονικὰ ἐξηγοῦσι τὸν λόγον τῶν ἀκατανοήτων θριάμβων τῶν Γάλλων ἐν Πελοποννήσῳ. Οἱ Στρατιῶται οὗτοι δὲν ἐπολέμησαν πρὸς τοὺς ἐπιδρομεῖς, ἀλλ' ἑκόντες ὑπετάγησαν ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει τῆς τηρήσεως τῶν προνομίων των:

Τ' ἀρχοντολόγι τοῦ Μοραιῶς καὶ ὅλης τῆς Μεσαρέας
ἐποίκασιν συμβίβασιν μετὰ τὸν Καμπανέσην,
ὅτι ὅλα τὰ ἀρχοντόπουλα ποῦ εἴχασι προνοίαις,[1])
νὰ ἔχουσιν ὁ καθε εἷς πρὸς τὴν οὐσιὰν ὁποῦ εἶχε
τὴν ἀνθρωπιὰν καὶ τὴν στρατειὰν τόσον νὰ τοῦ ἀναμένῃ,
καὶ οἱ χωριάταις τῶν χωριῶν νὰ στέκουν ὡς ἂν τοὺς ηὗραν.
"Αρχοντας ἔξη ἔβαλαν, καὶ ἄλλους ἔξη Φράγκους,
ὅπως νὰ ἐμοιράσωσι τοὺς τόπους καὶ προνοίαις.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι τὴν συνθηκολόγησιν ταύτην δὲν ἐδέχθησάν τινες τῶν στρατιωτικῶν ἀρχόντων, καὶ ἰδίως ὁ ἄρχων τοῦ Ναυπλίου καὶ "Αργους Λέων ὁ Σγουρός, τὰ δὲ αὐτὰ Χρονικὰ διηγοῦνται τί ὑπέφεραν οἱ Γάλλοι ἀπὸ τὸν «φοβερὸν ἐκεῖνον Στρατιώτην.»

'Επὶ τοιαύταις συνθήκαις μένουσιν ἐν Πελοποννήσῳ οἱ 'Ενετοί, μισθοδοτοῦντες μάλιστα ἁδρῶς τοὺς Στρατιώτας· ὁσάκις δὲ θρασύς τις προβλεπτὴς ἐτόλμησεν ἢ νὰ δολιευθῇ τὰς συνθήκας, ἢ νὰ ἐξυβρίσῃ τὸν Στρατιώτην, ἡ ἀνταρσία ἐπήρχετο ὡς φοβερὰ Νέμεσις.

Τὰ αὐτὰ δὲ ἤθελον διατηρηθῇ καὶ ἐπὶ Τούρκων, ἂν ἡ ἐξωμοσία τῶν 'Αλβανῶν δὲν διήρει τὰς δύο ἀδελφὰς φυλὰς εἰς προνομιούχους καὶ διωκομένους Στρατιώτας. 'Εκ πηγῆς αὐθεντικῆς, τῆς χρονογραφίας τοῦ πατριάρχου Νεκταρίου, γινώσκομεν ὅτι μέχρι τῶν μέσων τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος «ὁ Μωρέας εἶχε Τούρκους ὀλίγους (καλὰ καὶ νὰ τὸν ὥριζεν ὁ βασιλεὺς τῶν Τουρκῶν), διὰ τοῦτο οἱ "Αρχοντες τοῦ τόπου, οἱ Χριστιανοί, ὥριζαν τοὺς τόπους καὶ τὰ χωρία, ὁποῦ ἔχουσι τώρα οἱ Τοῦρκοι οἱ λεγόμενοι Σπαΐδες· καὶ ἦσαν "Αρχοντες χριστιανοὶ Σπαΐδες ἀπάνω εἰς τὸν τόπον, καὶ εἰς καιρὸν πολέμου ἔκαναν καὶ αὐτοὶ σιφέρι ὁμοίως μὲ τοὺς Τούρκους.» 'Απὸ τοῦ προρρηθέντος διαζυγίου μεταξὺ 'Ελλήνων καὶ 'Αλβανῶν Στρατιωτῶν, διαζυγίου τὸ ὁποῖον εἶνε τὸ μεγαλείτερον πολιτικὸν κατόρθωμα τῶν Τούρκων, τὸ περικόψαν τὰς πτέρυγας τοῦ ἑλληνικοῦ ἀετοῦ, χρονολογεῖται ἡ ἐμφάνισις τοῦ κλέφτου καὶ ἐλευθερωτοῦ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

Κι' ἂν τὰ δερβένια τούρκεψαν, τὰ 'πῆραν 'Αρβανίταις,
ὅσο 'νε ὁ Στέριος ζωντανὸς πασᾶ δὲν προσκυνάει·
πᾶμε νὰ λημεριάσωμε, ποῦ λημεριάζουν λύκοι.

Ε'

Δὲν ἠξεύρω ποῦ βασιζόμενοί τινες τῶν ἱστορικῶν ἰσχυρίσθησαν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ὀφείλουσι τοὺς θριάμβους των εἰς τὸ ὑπ' αὐτῶν πρώτων ἐφευρεθὲν στρατιωτικὸν σύστημα, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν διατήρησιν μονίμου τιμαριωτικοῦ στρατοῦ. "Οστις λάβῃ τὸν κόπον νὰ μελετήσῃ τὰς περισωθείσας πολλὰς τακτικὰς πραγματείας τῶν Βυζαντινῶν θὰ ἴδῃ ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἁπλῶς ἀπεμιμήθησαν αὐ-

---

[1]) Τὸ γαλλικὸν κείμενον φέρει «les gentilhommes grecs qui tenaient fiefs et terres et les casaux du pays.

Digitized by Google

τάς, καὶ οὐδέν, ἀπολύτως οὐδὲν προσέθηκαν. Καὶ πρῶτον, ἐπειδὴ περὶ Στρατιωτῶν ὁ λόγος, ἀναφέρομεν τὰ ἑξῆς· μέχρι τοῦ Ὀρχάνου οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐγνώριζον ἄλλον στρατὸν πλὴν τῶν λεγομένων Ἀκιντσίδων, δηλαδὴ ἱππέων στρατιωτῶν· ὅτι δὲ οἱ Ἀκιντσίδες οὗτοι εἶνε ἀπομίμησις τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν, πειθόμεθα ἐκ τῶν παλαιῶν Ἑνετῶν χρονογράφων, οἵτινες μνημονεύοντες τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπεξηγοῦσι διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ: Akinzis, cioè Stradioti. Καὶ αὐτοὶ οἱ ὕστερον ὀργανισθέντες Σπαΐδες οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ οἱ ἡμέτεροι τιμαριοῦχοι. Ὁ ἐν τῇ ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδι γράψας τὴν Ἀριθμητικὴν Γλυζώνιος, φέρων παράδειγμα τῆς διαιρέσεως τῶν προσόδων τιμαριωτικοῦ χωρίου μεταξὺ πολλῶν συγκατόχων, ἀποκαλεῖ τοὺς κατόχους τοιούτων χωρίων «Σπαΐδες, ἤγουν Στρατιώταις.»

Ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ λεγομένου τάγματος τῶν Γιανιτσάρων, θεωρουμένου ὡς καθαρᾶς Τουρκικῆς ἐφευρέσεως, εὑρίσκομεν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τὴν ἀρχὴν μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος. Ὡς οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Juniores εἶχον καὶ οἱ Βυζαντινοὶ τοὺς Νεωτέρους, Ἄραβας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξωμότας· τοιοῦτος πρὸς τοῖς ἄλλοις ἦν καὶ ὁ κατὰ τῶν Ῥώσων ἀνδραγαθήσας Ἀνεμᾶς, ὁ υἱὸς τοῦ τελευταίου ἐμίρου τῆς Κρήτης, Κουρουπᾶ. Οἱ ἐξωμόται οὗτοι, λεγόμενοι καὶ *γαμβροὶ Σαρακηνοί*, κατετάσσοντο συνήθως εἰς τὰ πεζικὰ τάγματα τῶν Τσακώνων. Ἀλλ' ἴσως παρατηρηθῇ ὅτι οἱ Σαρακηνοὶ οὗτοι γαμβροὶ ἐνυμφεύοντο πρὸς χριστιανάς, ὡς τὸ ὄνομα δηλοῖ, ἐνῷ οἱ Γιανίτσαροι ἔμενον ἄγαμοι ζῶντες ὡς στρατιωτικοὶ καλόγηροι. Καὶ οἱ Βυζαντινοὶ ὅμως εἶχον τάγματα στρατιωτικῶν καλογήρων, ἐφίππων μάλιστα, τοὺς ὁποίους περιγράφει οὕτως ὁ Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης: «Ὢ τοῦ τῶν Μελαγχλαίνων τοῦδε φουσάτου! ἐῶ τοὺς ψιλοὺς καὶ πεζαιτέρους· ἀλλ' ὢ τῶν ἱππικωτάτων μοναχῶν, τῶν οὐ παραπολὺ Κενταύρων, ὧν ἐκεῖνο καὶ μόνον θαυμάζειν ἄξιον, ὡς οἱ μηδέποτε εἰς ὄνον γοῦν ἀναβεβλημένοι, δεξιοὶ τὰς ἱππικὰς ἐξελίξεις μετὰ τὴν κουρὰν ἀναβεβήκασι, δαιμονοφόρητον ἱππασίαν ταύτην δεδιδαγμένοι. Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐδὲ ἡμιόνοις ἐθέλουσι χρᾶσθαι, ἀλλὰ δι' ἵππων εὐγενῶν κατορχεῖσθαι πραγματεύονται καὶ αὐτῶν ὠκυπόδων καὶ δρομάδων, ὡς ἐξανεμοῦσθαι εἰς τάχος, εἴ που διώκειν ἢ φεύγειν δεήσει. Βαρύνουσι δὲ καὶ τὴν δεξιὰν κορύναις οἱ βριαρόχειρες, καὶ εἴ τις αὐτοῖς ἐμπελάσει μισούμενος καταφέρουσιν ἀφορήτοις, καὶ συντρίβοντες τὸν πληγέντα, εἶτα καυχῶνται ὡς γενναῖοι καὶ παλαμναῖοι πεπλασμένοι. Πολλοὶ δὲ τῶν τοιούτων καὶ τοξοφοροῦσι καὶ ἀφιᾶσι βέλη, καὶ ἐντυχόντες ἀνακαγχάζουσι.» Τοιοῦτοι στρατοκαλόγηροι βεβαίως ἦσαν καὶ οἱ δορυφόροι τῶν πατριαρχῶν, οὓς ῥητῶς ὀνομάζει ὁ Συρόπουλος *γιανιτσάρους*, τοιοῦτοι καὶ οἱ τὰς Θερμοπύλας ἐπὶ Ἀλαρίχου φρουροῦντες καὶ προδόντες τὴν Ἑλλάδα μαυροφόροι [1]).

Ὡς ἐκ θρησκευτικοῦ λόγου οἱ πρῶτοι Βυζαντινοὶ ἵδρυον ἐν τῷ κράτει ἀποικίας Σαρακηνῶν γαμβρῶν, οὕτω καὶ οἱ νεώτεροι εἶχον τοὺς λεγομένους Τουρκοπούλους, ἤτοι ἐκχριστιανισμένους Τούρκους. Ἔκ τινων μάλιστα ἱστορικῶν δεδομένων εἰκάζεται ὅτι αἱ ἀποικίαι τῶν τελευταίων τούτων ἐξωμοτῶν εἶνε ἐπίσης ἀρχαῖαι ὡς καὶ αἱ τῶν Σαρακηνῶν γαμβρῶν, εἰ μὴ ἀρχαιότεραι. Πρῶτος ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς Β' ἵδρυσεν ἐν Μακεδονίᾳ ἀποικίαν Τούρκων Βουλγάρων, συστήσας τὸ λεγόμενον θέμα τοῦ Στρυμόνος, ἢ τὸ τῶν Τούρκων Βαρδαριωτῶν. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι βεβαίως εἶνε οἱ ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν τῶν σταυροφοριῶν μνημονευόμενοι Turcopuli. Μέχρι τῶν ἐνετικῶν χρόνων περιεσώθη ἐν Κύπρῳ ἀποικία τοιούτων Τουρκοπούλων. Ὁ Παχυμέρης καὶ ὁ Γρηγορᾶς διὰ μακρῶν ἐξιστοροῦσι πῶς ὁ Σουλτάνος Ἀζετίν, διωκόμενος ὑπὸ τῶν Μογγόλων ἐζήτησεν ἄσυλον ἐν Βυζαντίῳ, καὶ πῶς μετὰ τὸν θάνατόν του (1265) μέρος τῆς πολυαρίθμου αὐτοῦ ἀκολουθίας ἐγκατέστη ἐν Δοβρούτσᾳ τῆς Βουλγαρίας, χίλιοι δὲ λογάδες ἀσπασθέντες τὸν χριστιανισμὸν κατετάχθησαν ἐν τῷ βυζαντινῷ στρατῷ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Τουρκόπουλοι*.

Ἐκ τούτων δηλοῦται ὅτι παρὰ τῶν Βυζαντινῶν διδασκάλων καὶ Σαρακηνοὶ καὶ Τοῦρκοι ἐδιδάχθησαν ὁποίας σπουδαίας ὑπηρεσίας δύναται νὰ παράσχῃ τῇ νέᾳ πίστει ὁ διὰ καταλλήλου διδασκαλίας φανατιζόμενος ἐξωμότης. Οἱ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ προφήτου μαχόμενοι Ἕλληνες ἐξωμόται ἔφερον συνήθως τὸ ὄνομα Ῥωμνηογενεῖς, ἐνίοτε ὅμως ὀνομάζονται ὡς οἱ ὑπὸ τὸν Σταυρὸν πολεμοῦντες ἐν θρησκευτικῇ ἀσυνειδησίᾳ συνάδελφοι, Τουρκόπουλοι, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν πρώτων δημιουργηθὲν ὄνομα ἐδήλου οἱονδήτινα ἐξωμότην. Τὸ ἑξῆς παλαιὸν δημοτικὸν ᾆσμα ἀφορᾷ εἰς ἕνα τῶν Ἑλλήνων Τουρκοπούλων.

Ἡ κυρὰ Ῥήνη τοῦ Σκληροῦ κ' ἡ Ἀρετὴ τοῦ Δούκα,
κ' ἡ Χρυσοκουβουκλιώτισσα, πανεύνοστα κορίτσια,
βγῆκαν νὰ περπατήσουνε, καὶ 'ς τὸ Λουτρὸ νὰ πᾶνε.
Ἡ μάνα της ἡ Σκλήραινα — κάτσε, Ῥηνειώ, τῆς λέγει·
κι' ὁ κύρης της ἀντίλεγε — σύρε, Ῥηνηώ μου, σύρε,
σύρε, κ' ἐγὼ γιὰ χάρι σου τρεῖς βίγλαις θὰ καθίσω·
τὴ μιὰ καθίζω 'ς τὸ βουνό, τὴν ἄλλη 'ς τ' ἀκρογιάλι,
τὴν τρίτη τὴν καλλίτερη μέσ' τοῦ λουτροῦ τὴν πόρτα.
Ἀκόμη ὁ λόγος ἔστεκε κ' ἡ συντυχιὰ ἀποκράτει,
φωνάζ' ἡ βίγλα τοῦ βουνοῦ — μιὰ φοῦστα [2]) καταιβαίνει!
ἀφροκοπάει 'ς τὰ κύματα, τὸν Πλάτανο διαβαίνει!
Φωνάζ' ἡ βίγλα τοῦ γιαλοῦ - δυὸ φούσταις ἀρμενίζουν,
βάνουνε πλώρη 'ς τὸ Καστρί, καὶ 'ς τοῦ Λουτροῦ τὴν πόρτα!

---

[1]) «Τοιαύτας αὐτῷ τὰς πύλας ἀπέδειξε τῆς Ἑλλάδος ἡ τῶν τὰ φαιὰ ἱμάτια ἐχόντων ἀκωλύτως προσπαρεισελθόντων ἀσέβεια», γράφει ὁ ἐθνικὸς Εὐνάπιος. Ὅτι δὲ διὰ τῶν φαιῶν ἱματίων δηλοῦνται οἱ μαυροφόροι μοναχοί, βλέπε καὶ Ζώσιμον, σελ. 279, ἐκδ. Βόννης.

[2]) Λῃστρικὸν πλοῖον.

Digitized by Google

Φωνάζει κ' ἡ καλλίτερη — κορίτσια, πιάκανέ σας!
Ὥστε ν' ἀλλάξ' ἡ Ἀρετή, ν' ἀναζωσθῇ ἡ Εἰρήνη,
κ' ἡ Χρυσοκουδουκλιώτισσα τὸ δέμα της νὰ βάλῃ,
ἄλλοι ἀπ' τὴν πόρτα μπαίνουνε, κι' ἄλλοι ἀπ' τὸ παραθύρι,
τὴν ἀκριβῆ τῆς Σκλήραινας ἀνάγερα τὴν πάνε.
Τουρκόπουλο τὴν δέχεται 'ς τὰ ὁλόχρυσα 'ντυμένο,
ἀπὸ τὸ χέρι τὴν κρατεῖ, 'ς τὴν φούστα τὴν ἐμπάζει,
'ς τὰ κλάμματα τηνὲ φιλεῖ, τήνε σφιχταγκαλιάζει.
Πουλάκι πῆγε 'κάθησε 'ς τῆς τέντας του τὰ ξύλα·
δὲν ἐκηλάδειε σὰν πουλί, κι' οὔτε σὰν χελιδόνι,
μόν' ἐκηλάδειε κ' ἔλεγε μ' ἀνθρώπινη ὁμιλία:
—Πολὺ κακὸ ποῦ τὤπαθες, Σκλήραινα, τέτοια 'μέρα,
'ς τὴ Ρήνη σου τὴν ἀκριβῆ τὴν μοσχαναθρεμμένη,
ὁποῦχε ρῆγαν ἀδελφό, ποῦχε καὶ ρῆγα κύρη!
Δὲν εἶνε κρίμα κι' ἄδικο, δὲν εἶνε καὶ κατάρα,
νἄχῃ ὁ ἀδελφὸς τὴν ἀδελφὴ 'ς τὸ κόρφο του κλεισμένη,
σὰ νύφη νὰ τηνὲ φιλῇ, σὰν ἄντρας νὰ τὴν βλέπῃ!
—Ἀκοῦς, ἀκοῦς, Τουρκόπουλε, τί λέει τὸ πουλάκι;
—Πουλάκ' εἶνε κι' ἂς κηλαδῇ, πουλάκ' εἶνε κι' ἂς λέῃ.
—Γιὰ νὰ σοῦ 'πῶ, Τουρκόπουλε, ποιὸς εἶσαι, πῶς σὲ λένε;
Εἶχ' ἀδελφὸ 'ς τὴν ξενητειὰ καὶ πρωτοταξειδιάρη,
ἄλλοι μᾶς λέν' πῶς χάθηκε, κι' ἄλλοι μᾶς λέν' ποῦ 'πνίγη,
κι' ἄλλοι μᾶς λέν' ποῦ τούρκεψε 'ς τῆς Ἀραπιᾶς τὰ μέρη.
—Πές μου καὶ σύ, κορίτσι μου, ποῦθε κρατεῖ ἡ σειρά σου;
—Καὶ τί κερδίζεις νὰ σοῦ πῶ ποῦθε κρατεῖ ἡ σειρά μου;
ἂς ἦν' ἀπὸ τ' ἀνάθεμα καὶ τὴν ἀνεμοζάλη!
—Πές μου νὰ ζήσῃς, λιγερή, πῶς λέν τὰ γονικά σου;
—Ἡ μάνα μ' ἀπ' τὴ Κόριθο, κι' ὁ κύρης μου ἀπ' τ' Ἀνάπλι,
Σκληρὸ τὸν λένε 'ξάκουστο, κ' ἐμένα κυρὰ Ρήνη.
—Πιάσ' ἀδελφή μ', τὴν τσέπη σου, πιάσε καὶ τὴν ποδιά σου.
'Σ τὴν τσέπη βάζει τὰ φλωριά, καὶ 'ς τὴν ποδιὰ τὰ γρόσια.
—Σύρε, Ρηνηώ, 'ς τὸ σπίτι μας, σύρε 'ς τὰ γονικά μας,
κ' ἐγὼ ἀπὸ πίσω σου ἔρχομαι ναύρω νὰ σὲ παντρέψω.
Τόνε φιλεῖ σὰν ἀδελφό, πάλε ματαφιλεῖ τον,
τηνὲ φιλεῖ σὰν ἀδελφή, καὶ 'ς τὸ Λουτρὸ τὴ βγάζει [1]).

Ἐκ τῆς ἱστορίας μανθάνομεν ὅτι πληθὺς Ἑλλήνων ἐξωμοτῶν οὐ μόνον συνεπύκνωσαν τὰς ἀραιὰς φάλαγγας τῶν πρώτων Ὀσμανιδῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην διδάξαντες αὐτοὺς πρῶτοι τοῖς ἔδειξαν τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Ἑλλάδα ἄγουσαν. Ὁ Παχυμέρης καὶ ὁ Γρηγορᾶς γράφοντες ἐν ᾗ ἐποχῇ οἱ Τοῦρκοι ἦσαν ἀφανὴς ὀρδή, ὑποτελὴς τῶν Σουλτάνων τοῦ Ἰκονίου, λέγουσιν ὅτι τὸ κυριώτερον αἴτιον τῶν ἐν Ἀσίᾳ προόδων τῶν Τούρκων Σελδουκιδῶν καὶ ἡ τῆς χώρας ἐρήμωσις ἦν ἡ κατάργησις τῶν Στρατιωτικῶν τιμαρίων. Ἀπὸ τῆς πολιτικῆς ταύτης μελέτης ἀρχόμενος τῆς μεγάλης χρονογραφίας ὁ ὀξυδερκὴς δικαιοφύλαξ διὰ μακρῶν ἐξετάζει τὸ ζήτημα τῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ κράτους διὰ τῆς καθιδρύσεως στρατιωτικῶν τιμαρίων ἐν τοῖς ὀρεινοῖς ἰδίως μέρεσιν. Ἐπὶ Μιχαὴλ ὅμως Παλαιολόγου ὁ σταυλάρχης αὐτοῦ Χαδηνὸς ἔπεισε τὸν βασιλέα περὶ τοῦ ἀσυμφόρου τῆς διατηρήσεως τοιούτων κρατιδίων, καὶ σταλεὶς ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ εἰς ἐπιθεώρησιν τῶν Ἀνατολικῶν ἄκρων, ἢ ἀκριτικῶν θεμάτων ὡς λέγουσιν αἱ Τακτικαί, «εὑρὼν ἄνδρας βαθυπλούτους, καὶ κτήμασι καὶ θρέμμασι βρίθοντας» κατέγραψεν αὐτοὺς ὡς ἁπλοῦς στρατιώτας, καὶ ὁρίσας εἰς ἕνα ἕκαστον ἐτήσιον ἐπιχορήγησιν τεσσαράκοντα νομισμάτων, διέταξεν ἵνα τὰ ὑπόλοιπα εἰσοδήματα τῶν ὑπ' αὐτῶν κατεχομένων κτημάτων εἰσκομίζωνται εἰς τὸ βασιλικὸν ταμεῖον. Ἡ ἐπισφαλὴς αὕτη πρᾶξις, ὡς τὴν ἀποκαλεῖ ὁ ἱστορικός, ἐμάρανε τὸν ζῆλον καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ κράτους προθυμίαν τῶν ἀκριτῶν καὶ παρέλυσε τὰς δυνάμεις αὐτῶν [1]). Καὶ δὴ τῆς ἀσθενείας καὶ ἀπροθυμίας τῶν τιμαριωτῶν τούτων ἐπωφελούμενοι οἱ Τοῦρκοι ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν καὶ ἀκόπως ἐνιδρύθησαν εἰς τὰ ἀπρόσιτα ὀχυρώματά των. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν ἐχορηγοῦντο αἱ ὑπὸ τοῦ Χαδηνοῦ ὁρισθεῖσαι ῥόγαι (μισθοὶ) τῶν 40 νομισμάτων, οἱ φρουροῦντες τὰ ἄκρα ὁπωσδήποτε ἀντεῖχον, «ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ ταύτας (τὰς ῥόγας) οἱ ἄρχοντες ἐγλίσχοντο», οἱ Στρατιῶται ἀδυνατοῦντες νὰ διατηρηθῶσιν, οἱ μὲν ἔπεσαν πολεμοῦντες, οἱ δὲ ἡνώθησαν πρὸς τοὺς ἐχθρούς, ἄλλοι δὲ ἀλλαχοῦ μετῴκησαν.

Οὕτως ἀρξάμεναι αἱ πρὸς τοὺς Τούρκους λιποταξίαι ἐξηκολούθησαν μέχρι τῆς τελικῆς καταλύσεως τοῦ κράτους. Πρὸς τοῖς ἄλλοις μνημονεύεται καὶ ὁ διαβόητος ἄρχων τῆς στρατιωτικῆς κώμης Κιρμακίας, Μιχάλης, ὁ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπονομασθεὶς Σφηνοπώγων (Καιζές), φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ αὐθέντου τοῦ Ἐσκισέχρ, ἐπὶ τέλους δὲ ἀδελφοποιητὸς καὶ πολύτιμος σύμβουλος τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ Ὀσμανικοῦ κράτους Ὀσμάνου. Τὰ αὐτὰ δὲ συνέβησαν καὶ ἐν Ἑλλάδι· ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ μεγάλη μερὶς τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Στρατιωτῶν ὁριστικῶς ἀπέκλινε πρὸς τοὺς Τούρκους, ὁ δὲ πρῶτος ἐν Εὐρώπῃ ἀνδραγαθήσας γιανίτσαρος, Χαμουζᾶς, ἦν Πελοποννήσιος. Ἡ χαλάρωσις ἀφ' ἑνὸς τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ἐν πάσῃ ἑλληνικῇ καρδίᾳ βασιλεῦον ἔνστικτον τῆς φιλοπρωτίας εἶνε τὰ μόνα αἴτια τῆς μετὰ τῶν Τούρκων συνεννοήσεως τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν. Εἶνε ζήτημα ἂν εἰς τὰς φλέβας τῶν ἐν πάσῃ τῇ Ἑλλάδι ἐγκατεστημένων Τούρκων προυχόντων ῥέει ἡ ἐλαχίστη ῥανὶς Τουρκικοῦ αἵματος, ὡς εἶνε ζήτημα ἄν ποτε ἡ Ἑλλὰς ἐπόθησε τὴν εὐημερίαν τοῦ Βυζαντίου.

Δυστυχῶς οἱ βυζαντινοὶ καλόγηροι, παραγνωρίσαντες τὴν ἱερὰν ἀρχὴν τῆς διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀληθοῦς ἀνακαινίσεως καὶ ἀνυψώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐνόμισαν ὅτι ἐξεχριστιάνισαν τὴν Ἑλλάδα μεταβαλόντες τοὺς ἀρχαίους ναοὺς εἰς ἐκκλησίας, ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐνόμισαν ὅτι ἐκήρυξαν τὴν βασιλείαν τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Ἰσλάμ, μεταβαλόντες τοὺς ὀρθοδόξους ναοὺς εἰς λατινικοὺς καὶ τσαμία, καὶ εἰσαγαγόντες ἀντὶ ἀληθοῦς θρησκείας τερατώδεις τινὰς δεισιδαιμονίας, τὰς ὁποίας τρομάζει ὁ ἀμαθὴς καὶ οἰκτείρει ὁ ἀνεπτυγμένος ἄνθρωπος. Ἐνῷ ὁ Πορφυρογέννητος διαβεβαιοῖ ὅτι ἐπὶ τοῦ πάππου του Βασιλείου εἶχεν ἐκχριστιανισθῇ καὶ

[1]) Ζαμπελίου. «Πόθεν ἡ λέξις τραγουδῶ», σελ. 41—43.

[1]) Δριμύτερον τοῦ Παχυμέρη στιγματίζει τὸ πολιτικὸν τοῦτο λάθος ὁ Γρηγορᾶς ἀποκαλῶν «ἀτύχημα καὶ τῶν μάλα μεγίστων αἴτιον συμφορῶν.»

Digitized by Google

ἡ Μάνη, μεταγενέστερα καὶ αὐτοῦ τοῦ Πορφυρογεννήτου ἁγιογραφικὰ μνημεῖα διαβεβαιοῦσιν ὅτι ἐν Λακωνίᾳ ἐβασίλευον ἄρχοντες μὴ χριστιανοί, τρομεροὶ μοναχοφάγοι· ἐνῷ ὁ Oriens christianus καταγράφει τὴν σειρὰν ὅλων τῶν ἐν τῇ χριστιανικῇ Ἀνατολῇ ἐπισκοπευσάντων, αἱ ἑλληνικαὶ ἐπισκοπαὶ δὲν ἔχουσι σειρὰς ἐπισκόπων, αἱ πλεῖσται δὲ ὁμολογοῦνται ὡς ἱδρύματα τῆς Τουρκοκρατίας· ἐνῷ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει λεπτολογοῦσι περὶ τῆς γεωμετρικῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἷς Πελοποννήσιος τιμαριοῦχος τολμᾷ νὰ κηρύξῃ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτῆς τῆς χριστιανικῆς λατρείας διὰ τῶν παλαιῶν τῆς Ἑλλάδος θεῶν· ἐνῷ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Νεῖλος ὁ Καβάσιλας συγγράφει φοβεροὺς τόμους κατὰ τοῦ Πάπα καὶ τῶν αἱρετικῶν, κρύφα ἐπιπλήττει τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνεψιόν του, ὅτι πολὺ ἐβιάσθη νὰ κηρύξῃ ἐνώπιον τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς τὸν Ἑλληνισμόν, ἐνῷ ὤφειλε νὰ μιμηθῇ τοὺς ἐξύπνους ἐμπόρους, οἵτινες ἀείποτε λέγουσι τὰ καταθύμια τῶν πρὸς οὓς συναλλάσσονται, χωρὶς ποτε νὰ γυμνώσωσι τὴν καρδίαν των. Ἐκ τῆς ἀκατονομάστου ἀκηδείας τῶν Βυζαντινῶν εἰς ἀληθῆ χριστιανικὴν ἀγωγὴν τῆς Ἑλλάδος, προῆλθον καὶ δι' ἐκείνους πληγαὶ φοβεραί, καὶ δι' ἡμᾶς φοβερώτεραι· ἂν ἡ θρησκευτικὴ ἀδιαφορία εἶνε νόσος, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος πάσχει δεινότερον παντὸς ἄλλου λαοῦ· ὅταν ὅλος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀναγνωρίσῃ ὅτι μόνη ἡ νηστεία δὲν ἀποτελεῖ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ χριστιανικοῦ οἰκοδομήματος, θὰ προκύψῃ ἐν Ἑλλάδι θρησκευτικὸν χάος ἀπαράλλακτον τοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ, ἀφοῦ καὶ οἱ ψευδομουσουλμάνοι οὗτοι ἤρχισαν ἀναγνωρίζοντες ὅτι ὁ σουλτάνος δὲν εἶνε πλέον ὁ πλουτοδότης πατισάχ, μόνον δὲ τὸ κοράνιον δὲν ἀρκεῖ εἰς παραγεμισμὸν πεινῶντος στομάχου. Οἱ Βυζαντινοὶ κλείσαντες τὰς ἐν Ἑλλάδι φιλοσοφικὰς σχολάς, δὲν ἐνόησαν ὅτι ὤφειλον συγχρόνως ν' ἀναπετάσωσι τὰς θύρας χριστιανικῶν φροντιστηρίων, ἀπ' ἐναντίας δὲ νομίσαντες ὅτι τὸ σκότος εἶνε ὁ ἀσφαλέστερος τοῦ προσηλυτισμοῦ τῶν ἐθνικῶν ἐπίκουρος, περιέζωσαν τὴν Ἑλλάδα διὰ παχυτάτου περιβόλου ἀμαθείας· μόνος ὁ φιλέλλην Ψελλὸς προϊδὼν τὸν ἐκ τοῦ ἀτόπου τούτου κίνδυνον ὕψωσε γενναίαν φωνὴν ὑπὲρ διαδόσεως ὀλίγου χριστιανικοῦ φωτὸς καὶ ἐν τῇ ἀποκλήρῳ χώρᾳ· δυστυχῶς ὅμως ὑπερίσχυσε μέχρι τέλους ἡ παλαιὰ παράδοσις, καὶ οἱ ἐν Βυζαντίῳ, βδελυσσόμενοι τοὺς Ἕλληνας ἀδελφοὺς ὡς ἐναγεῖς, ὕβριζον ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς «απαναπίστους, πονηρούς, βαρβάρους, Σκύθας, Μασσαγέτας, ἀπεσθλαβωμένους δούλους τῶν Ῥωμαίων, ἀθεωτέρους τῶν Τούρκων.» Ἡ βυζαντινὴ παράδοσις ἐπικρατεῖ καὶ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, ἀφοῦ ὁ πρῶτος ὑπόδουλος πατριάρχης, ὁ Θεσσαλὸς Γεννάδιος γράφει κατὰ Ἑλλήνων καὶ διαρρήδην ἀποκηρύττει τὴν ἑλληνικὴν καταγωγήν του, εἰς πολλὰ δὲ διασωθέντα προσευχητάρια ὁ Θεὸς ἐπικαλεῖται ἵνα σώσῃ τὸν δεόμενον «ἀπὸ μυσαρῶν Ἑβραίων καὶ Ἑλλήνων.» Ἐν τούτοις ἐν μέσῳ τῆς ζοφερᾶς ἐκείνης ἀγροικίας διετηρήθη λάμπων ὡς καθαρὸς ἀδάμας ὁ ἑλληνικὸς νοῦς, ὅταν δὲ τὸ ψυχορραγοῦν Βυζάντιον ἐπικαλῆται τὴν ἀρωγὴν τῶν ὁμαιμόνων, οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀδελφοὶ ἀδιαφοροῦσιν, ἐν μέσῳ δὲ τῶν θρήνων τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰσλὰμ ἀπειλουμένης ἐκκλησίας ἐκπυρσοκροτεῖ ἐν Σπάρτῃ ὁ ἀντιχριστιανικὸς πύραυλος τοῦ Πλήθωνος. Ἡ ἀληθὴς ἀναγέννησις τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῶν πρώτων ἐν Ἑλλάδι σχολείων, ἐν οἷς παραδόξως βλέπομεν αὐτοὺς τοὺς καλογήρους διδασκάλους, ἐμπνέοντας εἰς τοὺς ἀκροατάς των ἴσην πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν πίστιν ἀγάπην· ἐν ὀνόματι δὲ τοῦ Λεωνίδα καὶ τοῦ Χριστοῦ πίπτουσιν ἐν Θερμοπύλαις δύο καλόγηροι, ὁ Διάκος καὶ ὁ Ἠσαΐας [1]).

ΣΤ'

Εἴπομεν ὅτι πλὴν τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, καὶ τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Ἕλληνος αἴσθημα τῆς φιλοπρωτίας συνετέλεσεν εἰς χαλάρωσιν τῶν πρὸς τὸ Βυζάντιον δεσμῶν τῶν Ἑλλήνων τιμαριωτῶν. Ἰδιάζων χαρακτὴρ τῶν Στρατιωτῶν ἦν ἡ διχόνοια προερχομένη ἐκ πνεύματος ζηλοτύπου ἰσότητος. Ὁ ἀνώνυμος ἐγκωμιαστὴς τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ ἔγραψε φρικώδη εἰκόνα τοῦ βίου τῶν ἐν Πελοποννήσῳ τιμαριωτῶν, ἐξ ἧς παραθέτω τὴν ἑξῆς περικοπήν· «γένος Ἑλλήνων, οὐκ ἀσφαλεῖ γλώττῃ χρώμενον, ἔργῳ δὲ τὸ πᾶν ἄθεοι, καὶ θηρίων ἁπάντων ὠμότεροι, μήτε θεῷ, μήτε φύσεως ὅροις πειθόμενοι, ἀλλὰ πλεονεξίᾳ καὶ ἁρπαγῇ καὶ τοῖς τῶν ὁμοφύλων αἵμασι χαίροντες, ἀνδραποδιστὰς περὶ κακίας ἄθλων μιμούμενοι, στεφανηφοροῦσιν ἀσέβειαν, αὐτοὺς πρὸς ὑπερβάλλοντες.... τοιούτοις ἔθεσιν ἐξαιρέτως προσέχοντες ἀργαλεωτάτων δεινῶν καὶ ἀπεχθεστάτων αἴτια γίγνονται, ἀναλαβόντες ἄνωθεν ἐκ προγόνων αὐτὸ (τὸ ἔθος τῆς ἀλληλομαχίας) κατά τινα συγγενείας διαδοχήν, καὶ κλῆρον ἀ-

1) Ἴσως φανῇ τοῖς πολλοῖς παράδοξον ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Ἠσαΐας καὶ ὁ Διάκος ἐπολέμησαν καὶ ἀπέθανον ἐν Θερμοπύλαις ἐν ὀνόματι τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ Λεωνίδα, ἀλλὰ τοῦτο ἀκριβῶς πληροφορεῖ ἐπιστολὴ αὐτῶν τῶν μαρτύρων, τὴν ὁποίαν εἶδεν ἰδίοις ὄμμασιν ὁ ἐν Ἀθήναις πρόξενος τῆς Αὐστρίας, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἑξῆς περικοπῆς τῆς ἐκθέσεώς του δημοσιευθείσης ἐν τῷ ἐπισήμῳ Osservatore Triestino (1821, σελ. 273) «Abbiamo qui (ἐν Ἀθήναις) veduto uno scritto firmato da tre vescovi e da molti capi dei ribelli, il quale chiama i Greci *in nome dela Croce e di Leonida* a radunarsi nelle Termopile. Questo scritto datato dai 30 marzo vecchio stile istruisce gli abitanti di Atene di cio che arrivò in Salona e in Livadia, e gl' invita a fare altrettanto nella loro città.»

Digitized by Google

νόσιον ἅμα καὶ ἀπαραίτητον, σεμνυνόμενοι μᾶλλον αὐτοῖς (τοῖς προγόνοις) ἢ τῇ σφενδόνῃ Γύγης, καὶ πλατάνῳ Κῦρος χρυσῇ». Ἐπιεικέστερον τούτου εἰκονίζει τοὺς Πελοποννησίους τοπάρχας ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς «Οὔτε γὰρ κακοπραγία, οὔτ' εὐημερία, οὔτε χρόνος ὁ πάντα λύων διαλύειν δύναται αὐτοῖς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἔχθραν, ἀλλὰ διὰ βίου τε πολέμιοί εἰσιν ἀλλήλοις, καὶ μετὰ τελευτὴν ὥσπερ τινὰ πατρῷον κλῆρον καταλείποντες τὴν πρός τινας διαφοράν. Καὶ τῶν Λυκούργου νόμων πάντων ἀμελήσαντες, ἑνὸς μόνου τοῦ Σόλωνος ἐξέχονται τοῦ Ἀθηναίου ἀκριβῶς, ὅς ἀτίμους ποιεῖ τῶν πολιτῶν τοὺς ἐν στάσει μηδεμιᾷ μερίδι προσκειμένους». Τὸν ἐν Μάνῃ πόλεμον τῶν φατριῶν κατέπαυσεν ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις.

Τὰ Χρονικὰ τῆς Πελοποννήσου ρητῶς λέγουσιν ὅτι, ἐπειδὴ ἔλειψεν ὁ ἐν Βυζαντίῳ βασιλεύς, ἦλθον οἱ Φράγκοι νὰ τὸν ἀντικαταστήσωσιν· ἰδοὺ δὲ τί ἔλεγε πρὸς τοὺς Πελοποννησίους ἄρχοντας ὁ Βιλλαρδουΐνος:

Ἄρχοντες, φίλοι καὶ ἀδελφοὶ καλοί μου καὶ συντρόφοι,
ἐσεῖς θωρεῖτε, ἐβλέπετε τὸν αὐθέντην ἐτοῦτον,
ὁποῦ ἦλθεν ἐδῶ εἰς τοὺς τόπους σας, ὅπως νὰ τοὺς κερδίσῃ,
μηδὲν σκοπήσετε, ἄρχοντες, ὅτι διὰ κοῦρσον ἦλθε,
νὰ πάρῃ ροῦχα καὶ ζῷα, καὶ νὰ μισέψῃ ἀπ' ἐδῶ·
ὡς φρόνιμους ὁποῦ σᾶς θωρῶ, πληροφοριὰν σᾶς λέγω,
αὐθέντης εἶνε βασιλεὺς καὶ ἦλθε νὰ κερδίσῃ,
ἐσεῖς αὐθέντην οὐκ ἔχετε τοῦ νὰ σᾶς συμμαχήσῃ.

Τὸ ἐν Ἑλλάδι τιμαριωτικὸν σύστημα διαφέρει τοῦ ἐν τῇ Δύσει, ὡς ἔχον καὶ δημοκρατικὴν χροιάν· ὁ Ἕλλην Στρατιώτης ὑποχρεοῦται ν' ἀκούῃ καὶ τὴν γνώμην τῶν ὑποτελῶν του, οἵτινες λέγονται παιδιά του καὶ γενειά του, οὐδέποτε δὲ δοῦλοι, ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ τὸν ἀνέχονται οἰκειοθελῶς, καὶ οὐχὶ τυραννικῷ δικαιώματι. Ὅταν ὁ Βιλλαρδουΐνος ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν Λακώνων ἔκτισε τὸν Μιστρᾶν, ὡς προμαχῶνα κατὰ τούτων, οἱ ἀρχηγοὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀντιστῶσιν, ἀλλ' ὁ λαὸς προκρίνας τὴν ὑπὸ ὅρους ὑποταγὴν ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ἄρχοντάς του τὴν ἀπόφασίν του.

Ἰδόντες γὰρ οἱ ἄρχοντες κ' οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ δρόγγου,
ὅτι τὸ κοινὸν ἐθέλασι νὰ ἔχουν προσκυνήσει,
μαντατοφόρους ἔστειλαν 'ς τὸν πρίγκηπα Γουλιάμον,
συμβίβασιν ἐζήτησαν τοῦ νὰ ἔχουσιν ἐγκούσιον,
τέλος οὔτε δεσποτικὸν νὰ ποιήσουσι ποτέ τους,
καθὼς οὐδὲν τὸ ἔποικαν πώποτε οἱ γονεοί τους,
προσκύνημα νὰ δίδουσι, δουλείαν τῶν ἁρμάτων,
ὥσπερ τὸ ἐπολεμούσασιν ὁμοίως τοῦ βασιλέως.

Ἐρρέθη ὅτι οἱ Στρατιῶται ἀνεγνώρισαν τὴν φραγγικὴν κυριαρχίαν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς τηρήσεως πάντων τῶν προνομίων, ἃ καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ἀπήλαυον, ἡ δ' ἔλλειψις ἐπαναστάσεων ἀποδεικνύει ὅτι οἱ κυρίαρχοι ἐσεβάσθησαν τὰς συνθήκας. Ἐν ἔτει 1295 ὁ Καλαβρυτινὸς τιμαριοῦχος Φώτης κακοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ ἡγεμόνος, φονεύει τὸν Φράγκον ἡγεμόνα τῆς Βοστίτσης, ἐκλαβὼν τοῦτον ὡς αὐτὸν τὸν ἐχθρόν του, πρὸς ὃν πολὺ ὡμοίαζε· καίτοι δὲ ὁ φόνος οὗτος μεγάλην ἐπροξένησεν αἴσθησιν, ὁ Ἕλλην τιμαριοῦχος οὐδὲν ἔπαθε, διότι πάντες ἀνεγνώρισαν ὅτι αὐτὸς ὁ ἀνεψιός τοῦ ἡγεμόνος ἦν ἡ κυρία ἀφορμὴ τοῦ κακοῦ. Τὰς συνθήκας ὅμως ταύτας δὲν ἐσεβάσθησαν ὡς οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἑνετοί· διὰ τὸν λόγον τοῦτον βλέπομεν πρεσβείαν τῶν ὑπὸ τούτους ἑλληνικῶν χωρῶν ἐρχομένην εἰς Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνὸν καὶ προτείνουσαν αὐτῷ τὴν ἐπάνοδόν των εἰς τὴν βυζαντινὴν κυριαρχίαν· ἡ πρεσβεία ἀπετελεῖτο ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Κορώνης καὶ τοῦ Στρατιώτου Ἰωάννου Σιδέρου, τοὺς δὲ ὅρους ὑφ' οὓς ἐπροτείνετο ἡ ἀνάκτησις τῶν χωρῶν μνημονεύει ὁ Καντακουζηνὸς ὡς ἑξῆς: ν' ἀναγνωρίσωσι πάντες ὡς καὶ πρότερον τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως, νὰ πληρόνωσι τοὺς αὐτοὺς φόρους ὡς καὶ εἰς τοὺς Λατίνους, νὰ παρέχωσι τὴν ὡρισμένην στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ δέχωνται τὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως πεμπόμενον στρατηγόν, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ ἡγεμονεύωσιν αὐτοὶ οἱ Στρατιῶται τῶν πόλεων ἐν αἷς ἄρχουσιν. Ὁ Καντακουζηνὸς ἐδέχθη εὐμενῶς τοὺς πρέσβεις, καὶ ἤκουσεν εὐχαρίστως τὰς αἰτήσεις των, ἀλλὰ συγχρόνως ἐμελέτησε καὶ τὴν παράβασιν τῶν συνθηκῶν, διότι ἀντὶ τοῦ συμπεφωνημένου ἐτησίου στρατηγοῦ [1]) πέμπεται μόνιμος δεσπότης τῆς Σπάρτης αὐτὸς ὁ υἱός του Μανουὴλ ὁ Καντακουζηνὸς μετὰ συνοδίας Ἀκαρνάνων καὶ ἄλλων δορυφόρων (1348), οὐχὶ ὅπως παραλάβῃ τὴν χώραν, ἀλλ' ἵνα τὴν κατακτήσῃ. Πάντες οἱ ἄρχοντες τότε ῥαδιουργούμενοι ὑπὸ τοῦ Λαμπουδίου ἔλαβον τὰ ὅπλα, ἔκτοτε δὲ ἄρχεται ὁ μεταξὺ Στρατιωτῶν καὶ τῆς ἐν Σπάρτῃ ἡγεμονίας ἀδελφοκτόνος ἀγών, εἰς ὃν ἔθηκε τέρμα ἡ Τουρκικὴ εἰσβολή. Εἰς πεῖσμα τῶν ἀνταρτῶν οἱ ἐν Σπάρτῃ δεσπόται πωλοῦσι καὶ Ἄργος καὶ Κόρινθον καὶ αὐτὴν τὴν Σπάρτην εἰς τοὺς Ἑνετοὺς καὶ τοὺς Ἰωαννίτας ἱππότας, καὶ πυρπολοῦσι τὴν εὐδαίμονα Γλαρέντσαν, εἰς μεγάλην θλῖψιν τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων, θρηνούντων ἐπὶ τῇ ἀκατονομάστῳ ἐκείνῃ ἀδελφοκτονίᾳ.

Ὦ Κωνσταντῖνε βασιλεῦ, κακὸν ριζικὸν ποῦ 'χες,
καὶ τύχην πάνυ βλαβερήν, μοῖραν ἀτυχεστάτην
καὶ σκοτεινὴν καὶ δολερήν, ἀστραποκαϊμένην,
ἐχάλασες. βαρυόμοιρε, τὸ κάστρον τῆς Κλαρέντσας,
τοὺς πύργους, τὰ θεμέλιά του ὅλα ξερρίζωσές τα·
οἱ ἄρχοντες μὲ τοὺς πτωχοὺς μεγάλην λύπην εἶχαν,
τὰ σπίτιά των ἐχάλασες, ἐκεῖνοι ἐξωρισθῆκαν,
γυναῖκες καὶ παιδία των ὅλα 'ξολοθρευθῆκαν,
ὅλοι ἐξορισθήκασι, μεγάλον κρίμαν ἦτον!
τίς ἦτον ὅπου σ' ἔδωκεν τὴν συμβουλὴν ἐκείνην,
κακὴ βουλὴ 'τον εἰς ἐσὲ ὡς ἔδειξεν τὸ τέλος,
καὶ ἀπὸ τότε ἔδειξεν ἡ ἄτυχός σου μοῖρα [2]).

Εἰς ἀντεκδίκησιν οἱ Στρατιῶται ληΐζουσι τὰς

---

[1]) Πρὸ τῆς φραγκοκρατίας ὁ ἐν Πελοποννήσῳ στρατηγός, ἐτησίως ἀντικαθιστάμενος, ἦν ἁπλῆ τοῦ βασιλέως σκιά.

[2]) Γεωργιλᾶ, θρῆνος. Τὴν ὑπὸ Κωνσταντίνου καταστροφὴν τῆς Γλαρέντσας μνημονεύει καὶ ὁ σύγχρονος Ἱσπανὸς περιηγητὴς Πέτρος Ταφούρ.

Digitized by Google

ὑποκειμένας τῇ δεσποτείᾳ χώρας, κρημνίζουσι τὸ ἐν Ἰσθμῷ τεῖχος καὶ συνεννοοῦνται πρὸς τὸν σουλτάνον Μουράτ, τινὲς δὲ καὶ αὐτομολοῦσι πρὸς τοὺς Τούρκους. Σημαντικὸν δὲ φαινόμενον τῶν χρόνων ἐκείνων τῆς πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀποσυνθέσεως εἶνε, ὅτι ἐν τῷ περὶ ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν ζητήματι οἱ Πελοποννήσιοι διάκεινται ἀείποτε ἐχθρικῶς πρὸς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπικρατοῦν θρησκευτικὸν ῥεῦμα, καὶ ἂν μὲν οἱ Βυζάντιοι ἀποκλίνωσιν εἰς τὴν ἕνωσιν, οἱ Στρατιῶται διακηρύττουσιν ὅτι οὐδέποτε θὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν Πάπαν, ἂν δ' ἐκεῖνοι ἀπομακρύνονται τῆς Ῥώμης, οὗτοι προσποιοῦνται τὸν παπολάτρην, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας Ἰωάννου τοῦ Εὐγενικοῦ.

Ἕπεται συνέχεια.

Κ. Σαθας

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία **Γεωργίας Σάνδ.**—Μετάφρασις **Α. Β.**)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Ζ'

Ἐπιστολὴ τοῦ Μαρκησίου Βιλλεμὲρ πρὸ τὸν Δοῦκα Ἀλερίαν.

Πολινιάκ, 1 Μαΐου 1845.

(Διὰ τοῦ Le Puy—Ἄνω Λείγηρ)

Ἡ διεύθυνσις τὴν ὁποίαν σοῦ γράφω εἶνε μυστικόν, τὸ ὁποῖον εἶμ' εὐτυχὴς ὅτι σοῦ ἐμπιστεύομαι. Ἂν αἰφνιδίως συμβῇ ν' ἀποθάνω μακράν σου, γνώριζε ὅτι πρέπει νὰ στείλῃς ἀμέσως ἐδῶ, καὶ νὰ φροντίσῃς ὥστε τὸ παιδίον νὰ μὴ παρκμεληθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἔχω ἐμπιστευθῇ. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν μὲ γνωρίζουν, οὔτε τὸ ὄνομά μου ἠξεύρουν οὔτε τὸν τόπον μου, οὐδὲ κἂν ὅτι εἶμαι πατὴρ τοῦ παιδίου. Ὅλαι αὐταὶ αἱ προφυλάξεις εἶνε ἀναγκαῖαι, καθὼς ἄλλοτε σοῦ εἶπα. Ὁ κ. Γ. ἔχει πάντοτε ὑποψίας, τῶν ὁποίων συνέπεια θὰ ἦτο ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς γνησιότητος τῆς κόρης του, ἥτις ἐν τούτοις εἶνε ἀληθεστάτη. Ὁ φόβος οὗτος ἐβασάνισε δυστυχῆ μητέρα, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθην νὰ κρατήσω μυστικὴν τὴν ὕπαρξιν τοῦ Διδιὲ μέχρις οὗ ἤθελεν ἐξασφαλισθῇ ἡ τύχη τῆς Λαύρας. Παρετήρησα πολλάκις, ὅτι τὰ διαβήματά μου κατεσκοπεύοντο μὲ πολλὴν περιέργειαν. Ἐννοεῖς λοιπὸν πόσον πρέπει νὰ φυλάττωμαι.

Διὰ τοῦτο ἐτοποθέτησα τὸν υἱόν μου τόσον μακράν μου, καὶ εἰς ἐπαρχίαν ὅπου οὐδεμίαν ἔχω σχέσιν καὶ δὲν κινδυνεύω ἐπομένως νὰ προδοθῶ ἐκ τυχαίων συναντήσεων. Οἱ ἄνθρωποι εἰς τοὺς ὁποίους ἐνεπιστεύθην μοῦ παρέχουν πᾶσαν ἀσφάλειαν τιμιότητος, ἀγαθότητος καὶ ἐχεμυθίας, διότι οὔτε ἐρωτοῦν οὔτε μ' ἐξετάζουν. Ἡ τροφὸς εἶνε ἀνεψιὰ τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου γέροντος ὑπηρέτου, τὸν ὁποῖον ἐχάσαμεν πέρυσιν. Αὐτὸς μὲ τὴν εἶχε συστήσει· ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἠξεύρει ποῖος εἶμαι. Μὲ γνωρίζει ὑπὸ τὸ ὄνομα Βερνιέ. Εἶνε νέα, ὑγιὴς καὶ εὐπροσήγορος, ἁπλῆ χωρικὴ ἀλλὰ εὔπορος. Δὲν τὴν κατέστησα πλουσιωτέραν, διότι ἐφοβήθην μὴ ἀναπτύξω ἔτι μᾶλλον τὴν ἐρριζωμένην φιλοχρηματίαν καὶ τὰς ταμιευτικὰς διαθέσεις τῶν ἐδῶ ἀγροτῶν, κ' ἐπεθύμουν ν' ἀναπτυχθῇ μὲν τὸ πτωχὸν αὐτὸ παιδίον ὑπὸ τοὺς ἀληθεῖς ὅρους τοῦ ἀγροτικοῦ βίου, νὰ μὴ μαρανθῇ ὅμως ἐκ τῆς ὑπερβολῆς αὐτῶν.

Οἱ ξένοι μου,—διότι ἐκ τῆς κατοικίας των σοῦ γράφω,—εἶνε μισθωτοὶ καὶ φύλακες τοῦ κτήματος, ὅπου, ἐπὶ βραχώδους ὀροπεδίου, ἐγείρεται ἓν τῶν ἀγριωτέρων φρουρίων τοῦ μεσαιῶνος, κοιτὶς τῆς οἰκογενείας ἐκείνης, ἧς οἱ τελευταῖοι ἀπόγονοι διεδραμάτισαν τόσον ἀτυχὲς πρόσωπον κατὰ τὰς τελευταίας περιπετείας τῆς μοναρχίας μας. Καὶ τῶν προγόνων των δ' ἐπίσης ἡ ἐνέργεια ὑπῆρξε λίαν λυπηρὰ εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν, καὶ σπουδαιοτάτη καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ τιμαριῶται ἐπεκράτουν τῶν Βασιλέων. Εἶνε λίαν ἐνδιαφέρουσα ἐργασία, διὰ τὴν ἱστορικὴν διατριβὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἀσχολοῦμαι, νὰ περισυναχθῶσιν αἱ ἐδῶ παραδόσεις καὶ νὰ μελετηθῇ ἡ φυσιογνωμία τοῦ πύργου καὶ τῆς χώρας. Ὥστε δὲν ἐψεύσθην, βλέπεις, ἐντελῶς, πρὸς τὴν μητέρα, ὅτε τῆς εἶπα ὅτι ἐπεχείρουν περιοδείαν *πρὸς διδασκαλίαν μου*.

Πολλά τις ἀληθῶς ἔχει νὰ μάθῃ ἐν μέσῳ τῆς ὡραίας αὐτῆς Γαλλίας, ἣν ἀδύνατον εἶνε νὰ ἐπισκεφθῇ τις, καὶ ἥτις ἐπομένως κρύπτει ἔτι τὰ ποιητικά της μυστήρια καὶ τοὺς ἐπιστημονικούς της θησαυροὺς εἰς ἀπροσίτους γωνίας. Ὁ τόπος ἐδῶ οὔτε δρόμους ἔχει οὔτε ὁδηγούς, οὔτε εὐκολίαν συγκοινωνίας οἱανδήποτε· πᾶσα δ' ἀνακάλυψις πρέπει νὰ κατακτηθῇ διὰ κινδύνων καὶ κόπων. Καὶ αὐτοὶ οἱ κάτοικοί του τὸν ἀγνοοῦν ὡς οἱ ξένοι. Ὁ καθαρὸς ἀγροτικὸς βίος περιορίζει ἐντὸς στενοτάτου ὁρίζοντος τὰς γνώσεις ἑκάστου μέρους. Ἀδύνατον λοιπὸν εἶνε νὰ διδαχθῇ τις ὁδοιπορῶν, ἐκτὸς ἂν γνωρίζῃ τὸ ὄνομα καὶ τὴν σχετικὴν θέσιν ἑκάστου χωριδίου. Ἂν δὲν εἶχα μαζύ μου χάρτην λεπτομερῆ, τὸν ὁποῖον συμβουλεύομαι εἰς ἕκαστον βῆμά μου, μολονότι ἔρχομαι ἐδῶ τρίτην ἤδη φορὰν ἐντὸς δύο ἐτῶν, ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Διδιέ, θὰ ἤμην ἠναγκασμένος νὰ διευθύνωμαι κατ' εὐθεῖαν γραμμήν, πρᾶγμα ἀκατόρθωτον ἐπὶ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον διατέμνουν βαθύταται φάραγγες, διασχίζουσιν ὑψηλότατα τείχη λάβας καὶ διαπερῶσι πολυάριθμοι χείμαρροι.

Ἀλλὰ δὲν ἔχω καὶ ἀνάγκην νὰ προχωρήσω μακράν, ἵνα ἐκτιμήσω τὸν παράδοξον καὶ ἰδιόρ-

Digitized by Google

ρυθμον χαρακτῆρα τοῦ τόπου. Τίποτε, φίλε μου, δὲν δύναται νὰ σοῦ παραστήσῃ τὴν γραφικὴν καλλονὴν τοῦ λεκανοπεδίου τούτου, καὶ δὲν γνωρίζω θέσιν, τῆς ὁποίας ὁ χαρακτὴρ δύναται δυσκολώτερον νὰ περιγραφῇ. Ὀλιγώτερον ἀγρία τῆς Ἑλβετίας, καὶ περισσότερον ὡραία τῆς Ἰταλίας,... εἶνε ἡ κεντρικὴ Γαλλία, μ' ὅλα της τὰ ἐσβεσμένα ἡφαίστεια, τὰ ὁποῖα περιβάλλει θαυμασία βλάστησις. Δὲν εἶνε ἐν τούτοις οὔτε ἡ Ὠβέρνη οὔτε ἡ Λιμόζα, τὰς ὁποίας γνωρίζεις. Δὲν ἔχεις ἐδῶ τὴν πλουσίαν Λιμάνην, πεδίον εὐρὺ σιτοφόρων ἀγρῶν καὶ λειμώνων φρασσομένων μακρὰν εἰς τὸν ὁρίζοντα ὑπὸ συμπαγῶν ὀρέων, οὔτε ὀροπέδια εὔφορα περιβαλλόμενα ὑπὸ τάφρων φυσικῶν· ὄχι. Πανταχοῦ ἐδῶ εἶνε κορυφαὶ καὶ χαράδραι· μόλις δ' εὑρίσκει στενούς τινας μυχοὺς ἡ γεωργία καὶ ἀποτόμους κλιτύας. Ἐκεῖ καταφεύγει, αὐτὰ καταλαμβάνει, σπείρουσα ὅπου δύναται τοὺς χλοερούς της τάπητας, τὰ σιτηρά της καὶ τὰ ὄσπρια, ἅτινα τόσον ἀγαπῶσι τὴν γόνιμον τέφραν τῶν ἡφαιστείων, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν στενῶν ῥαγάδων τῶν ἐκ λάβας ρευμάτων, ἅτινα κατακλύζουσι πανταχόθεν τὴν χώραν. Ἀνὰ πᾶσαν γωνιώδη καμπὴν τῶν ῥευμάτων αὐτῶν, ἀπαντᾷ τις νέον λαβύρινθον, ὅστις φαίνεται ἐπίσης ἀδιάβατος, ὡς ὁ πρὸ μικροῦ. Ἀλλ' ὅταν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ὀφρύος τοῦ πολυδαιδάλου ἐκείνου περιβόλου δυνηθῇ τις νὰ θεωρήσῃ αὐτὸν ἐκ περιωπῆς, θαυμάζει τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ ἤρεμον ἁρμονίαν εἰκόνος λαμπρᾶς εἰς ἣν οὐδὲν δύναται νὰ προσθέσῃ ἡ φαντασία.

Ὁ ὁρίζων εἶνε πλήρης μεγαλείου. Ἐν πρώτοις ἔχει τις ἐνώπιόν του τὰς Σεβέννας. Μακρὰν δέ, ἐν μέσῳ ὁμίχλης, διακρίνεται τὸ Μεζέγκον μὲ τὰς ἀποτόμους καὶ ἀπορρῶγας πλευράς του, καὶ ὄπισθεν αὐτῶν ἡ *Θημωνιὰ τῶν Βύρλων* (Gerbier-de-Joncs), ἡφαίστειος τόπος ἀναμιμνήσκων τὸ Σοράκτον, ἀλλὰ πολὺ πλέον ἐκείνου ἐπιβάλλων ἕνεκα τῆς μεγαλοπρεποῦς του βάσεως. Ἄλλα δὲ πέριξ βουνὰ ποικιλόσχημα, τὰ μὲν ἡμισφαιρικὰ ὡς αἱ κορυφαὶ τῶν Βοσγίων, τὰ δὲ ὅμοια πρὸς κάθετα ὀδοντωτὰ τείχη, περιβάλλουσι διάστημα εὐρὺ ὡς ἡ πεδιὰς τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ βαθὺ ὡς κύλιξ ὑπερμεγέθης, ὡς ἂν ὅλα τὰ ἡφαίστεια ἅτινα συνετάραξαν τὴν χώραν ταύτην περιελαμβάνοντο κατ' ἀρχὰς ἐντὸς κρατῆρος μυθωδῶν διαστάσεων.

Κατωτέρω δὲ τῆς μεγαλοπρεποῦς αὐτῆς ζώνης αἱ λεπτομέρειαι τοῦ πίνακος παρίστανται πολλάκις ἐν θαυμαστῇ εὐκρινείᾳ. Βλέπει τις πολλαχοῦ δευτέραν, τρίτην καὶ τετάρτην ἐνίοτε σειρὰν ὀρέων ἐπίσης ποικίλων τὴν μορφήν, ταπεινουμένων δὲ βαθμηδὸν περὶ τὴν κεντρικὴν ἐπιφάνειαν, ἣν καλοῦσιν ἐδῶ πεδιάδα, καὶ ἣν διασχίζουσι τρεῖς ποταμοί. Ἀλλ' ἡ πεδιὰς αὐτὴ εἶνε φαινομένη μόνον· διότι δὲν ὑπάρχει σημεῖον τοῦ ἐδάφους, ὅπερ νὰ μὴ ἀνεκίνησαν, συνετάραξαν ἢ διέρρηξαν οἱ γεωλογικοὶ σπασμοί. Ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς κοιλάδος ταύτης προέκυψαν ὄγκοι κολοσσιαῖοι, οἵτινες ἀπογυμνωθέντες ὑπὸ τῶν ὑδάτων, ἀποτελοῦσι σήμερον τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα ἡφαιστειογενῆ τειχώματα, ἅτινα ἀπαντῶνται μὲν καὶ ἐν Ὠβέρνῃ ἀλλ' ἐδῶ ἔχουσιν ἄλλα σχήματα καὶ πολὺ μεγαλειτέρας διαστάσεις. Εἶνε βράχοι μεγάλοι ἐρυθρομέλανες, οὓς θὰ ὑπελάμβανέ τις φλέγοντας ἀκόμη καὶ οἵτινες, δύοντος τοῦ ἡλίου, ὁμοιάζουσιν ἡμίσβεστον ἀνθρακιάν. Ἐπὶ τῶν μεγάλων καὶ καθέτως ἀποτόμων ὀροπεδίων των, ὧν αἱ πλευραὶ ὀγκοῦνται πολλαχοῦ δίκην πύργων καὶ προμαχώνων, οἱ κάτοικοι ἔκτισαν ναοὺς τὸ κατ' ἀρχάς, εἶτα φρούρια καὶ ἐκκλησίας, καὶ τέλος χωρία καὶ πόλεις. Τὸ Πουὶ κεῖται ἐν μέρει ἐπὶ τῆς βάσεως ἑνὸς τῶν ἡφαιστειογενῶν αὐτῶν τειχωμάτων, τοῦ βράχου Κορνηλίου, ὄγκου ὁμογενοῦς, συμπαγοῦς καὶ ἀληθῶς μεγαλείου, οὗ τινος ἡ κορυφὴ καθιερωμένη τὸ πάλαι εἰς τοὺς Γαλατικοὺς καὶ εἶτα εἰς τοὺς Ῥωμαϊκοὺς θεούς, φέρει ἔτι τὰ ἐρείπια φρουρίου μεσαιωνικοῦ, καὶ δεσπόζει τῶν θόλων θαυμασίας Βασιλικῆς οἰκοδομηθείσης ἐκ τῶν ἐγκάτων του.

Ἡ Βασιλικὴ αὐτὴ εἶνε μνημεῖον μεγαλοπρεπὲς ἐν μέσῳ τῆς μεγαλοπρεποῦς αὐτῆς φυσικῆς σκηνογραφίας. Διαγράφεται μεγάλη καὶ ἐπιβάλλουσα ἐπὶ τοῦ ἀτμώδους μακρυνοῦ ὁρίζοντος τῆς πεδιάδος, διότι ἐκ τοῦ συνόλου τῆς εἰκόνος αὐτῆς μόνος ὁ τῶν Σεβεννῶν ὁρίζων φαίνεται καθαρὸς ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοῦτο εἶνε νομίζω τὸ μυστήριον τῆς μαγικῆς της ἀπόψεως. Αἱ ἐγγὺς λεπτομέρειαι ἀναδεικνύουσιν οὕτω ἔτι μᾶλλον τὸ σκιερὸν βάθος τοῦ πίνακος καὶ παρίστανται ἐπίσης ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν ἀπωτέρων ἐκείνων ὄγκων. Ἡ ἐντελὴς ἀπομόνωσις τῆς Ῥώμης ἐν μέσῳ τοῦ ἀπείρου αὐτῆς ὁρίζοντος εἶνε ὁ κύριος λόγος δι' ὃν δυσκόλως δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον τῶν μνημείων αὐτῆς ὁ πλησίον ἱστάμενος. Ἐδῶ ἔπρεπε νὰ κεῖται ἡ Ῥώμη. Ἐπὶ τοῦ γιγαντιαίου αὐτοῦ μονολίθου βάθρου ἔπρεπεν ἡ διάνοια τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου ν' ἀνατείνῃ εἰς τῶν αἰθέρων τὰ ὕψη τὸν θαυμάσιον θόλον τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Ἀλλ' ἀπορῶ ἐν τούτοις, διατί ἡ πνευματικὴ ἡμῶν αὐτὴ λατρεία πρὸς τὴν Ῥώμην καὶ τὸν Ἅγιον Πέτρον, — πόλιν βδελυρὰν ἐγκλείουσαν σεβαστὰ ἐρείπια, καὶ νομίζουσαν ὅτι ἀντικατέστησε πάντα διὰ κτιρίου ἀπειρομεγέθους, ὅπερ εἶνε μὲν — τὸ παραδέχομαι — ἀριστούργημα ἀρχιτεκτονικῆς ἐπιστήμης ἀλλ' ὄχι καὶ ἀριστούργημα αἰσθήματος καὶ καλαισθησίας. Ἤκουσα λεγόμενον, ὅτι ἡ ἀξία τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ὄγκου εἶνε τοῦτο ἀκριβῶς, ὅτι δὲν ἀποκαλύπτει τὸ μέγεθος αὐτοῦ καὶ τὸ ὕψος ἄνευ τῆς βοηθείας τῆς σκέψεως καὶ τῆς συγκρίσεως, καὶ ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐννόησα τίποτε. Ἐγὼ τοὐλά-

Digitized by Google

χιστον ὑπέθετον πάντοτε, ὅτι τῆς τέχνης ἔργον εἶνε νὰ μεγαλουργῇ διὰ μικρῶν, καὶ ὅτι τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον δὲν συνίσταται εἰς τὴν ὕλην ἣν μεταχειρίζεται ἀλλ' εἰς τὸ παραγόμενον ἀποτέλεσμα. Ὀλίγον μὲ μέλει, ἂν ὅν τι ἢ πρᾶγμα μετρεῖται εὐκόλως, ὅταν ὁ ὀφθαλμός μου δὲν τὸ μετρεῖ ὁ δὲ νοῦς μου τὸ μεγαλοποιεῖ ἄκων καὶ ἀνεπιγνώστως. Τῶν ναῶν ὡς καὶ τῶν ὀρέων τὸ μεγαλεῖον συνίσταται εἰς τὰς σχετικὰς αὐτῶν ἀναλογίας, καὶ τὴν ἁρμονίαν τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς φαντασίας μας. Καὶ εἰς τῆς φύσεως καὶ εἰς τοῦ ἀνθρώπου τὰ ἔργα ὑπάρχουν ἀριστοτεχνήματα, φέροντα τὸν τύπον μεγάλης ἐμπνεύσεως, καὶ ἄλλα οὐδὲν ἄλλο μαρτυροῦντα ἢ ἀφθονίαν μόνον, κόπωσιν ἴσως ἢ καὶ ἁπλῆν ἰδιοτροπίαν.

Διὰ τοῦτο δὲ ἀπέμεινα πολλάκις ἀπαθὴς ἐνώπιον πραγμάτων καθιερωμένων ὑπὸ τοῦ γενικοῦ θαυμασμοῦ ἢ θέσεων διασήμων ἐκ τῆς κοινῆς φήμης. Δὲν ἀγαπῶ τὴν θάλασσαν, ὡς ἠξεύρεις, ὁσάκις δὲν τὴν βλέπω διὰ πολλῶν δένδρων ἢ διασχιζομένην ὑπὸ πολλῶν βράχων. Μὲ φαίνεται δυσανάλογος, ὁσάκις καταλαμβάνει πολὺ τῆς ἀπόψεως μέρος, καὶ μὲ φαίνεται ἐπίσης δυσανάλογος ὁ οὐρανὸς ὅπου εἶνε λίαν ὕπαιθρος ἡ χώρα. Ἔχω ἴσως ἐντός μου πνεῦμα ἀντιδραστικόν, ὡς μὲ κατηγορεῖ ἡ μήτηρ μου· τὸ πνεῦμα αὐτὸ εἶνε σιωπηρόν, ἀλλὰ ἰσχυρογνῶμον, πολὺ ἐμοῦ ἰσχυρότερον, ἐπανιστάμενον κατὰ πάσης πιέσεως.

Καὶ ὅμως ἀγαπῶ τὰς φοβερὰς τοποθεσίας· μ' ἐμέμφεσο δὲ διὰ τοῦτο ὅτε ἤμεθα μαζὺ εἰς τὰ Πυρηναῖα. Ἠγανάκτεις κατ' ἐμοῦ ὅτι ἀνεζήτουν πάντοτε κρημνούς, καὶ μ' ἔσυρες εἰς τὸ Βιαρρίτζ, ὅπου εὕρισκες θάλασσαν ν' ἀναπαύῃς τὰ βλέμματά σου, ἅτινα εἶχον κουράσει αἱ χαράδραι καὶ οἱ καταρράκται. Ἂν τὸ καλοσκεφθῇς, θὰ ἴδῃς ὅτι ἦσο κατὰ τοῦτο ποιητικώτερός μου. Σοῦ ἤρεσκεν ἡ θέα τοῦ φαινομένου ἀπείρου. Ἐγὼ εἶμαι ἴσως καλλιτέχνης καὶ οὐδὲν πλέον. Ἔχω ἀνάγκην πραγμάτων περιωρισμένων· τὰ θέλω μεγάλα, εἶν' ἀληθές· ἀλλὰ διὰ νὰ μοῦ φανοῦν ὡραῖα πρέπει νὰ ἔχωσι μεγάλην τὴν ὄψιν, ἀδιάφορον πόσην κατέχουσιν ἔκτασιν· τὸ ὕψος τοῦ ὄγκου πρέπει ν' ἀνακινῇ ὑψηλήν τινα ἐνδόμυχον ὁρμήν μου, ἡ ἠρεμία τῶν χρωμάτων νὰ πραΰνῃ τὸ αἴσθημά μου, καὶ ἡ ἔξαψις αὐτῶν νὰ τὸ ἐξάπτῃ. Δὲν θέλω νὰ φαντάζωμαι τὴν φύσιν, οὐδὲ νὰ ἐπικρίνω ἢ ν' ἀνασκευάζω διὰ τῆς διανοίας μου τὰ ἔργα τῆς τέχνης. Παραδίδομαι εἰς ὅ,τι ζητῶ, καὶ ἂν οὐδὲν μ' ἑλκύῃ, σημαίνει ὅτι οὐδὲν εὑρίσκω.

Πλανῶνται ὡς παντὸς ἄλλου αἱ κρίσεις μου, ἴσως καὶ πλέον παντὸς ἄλλου, διότι ἔχω πολλάκις ἐντός μου φοβερὰς συγκινήσεις, κόπωσιν ἀνήκουστον ἢ παιδαριώδη εὐπάθειαν, καὶ οὐδεμίαν αἰσθάνομαι δύναμιν πρὸς πάλην, ὅταν ἦμαι μόνος. Παραδίδομαι ἐντελῶς εἰς ὅ,τι ἀγαπῶ, οὐδεμίαν ἔχω τῆς ἀγάπης μου συνείδησιν, οὔτε ἀναλογίζομαι λόγον αὐτῆς οἱονδήποτε ἢ εὐθύνην. Διὰ τοῦτο ἀρέσκομαι πολλάκις εἰς πράγματα ἀνύπαρκτα σχεδὸν καθ' ἑαυτά, ἀλλ' ἀρκοῦντα ὅμως εἰς τὴν ψυχικήν μου κατάστασιν, ὅπου ἄλλοτε πλημμυρεῖ καὶ ἄλλοτε στειρεύει ἡ ζωή!

Ἐδῶ εἶμαι ἤρεμος, καὶ παρατηρῶ πάντα. Ἡ ἠρεμία μ' ὠφελεῖ. Μὲ καταλαμβάνει ὁλόκληρον καὶ μὲ βαυκαλᾷ. Μοῦ ἐνθυμίζει τὰς παλαιάς μου ἀγάπας, τὸν δεσποτισμόν της, δν τοσοῦτον ὑπέστην κατὰ τὰ νεαρά μου ἔτη, καὶ τὰς ἐσκεμμένας πρὸς αὐτὴν ἀπιστίας μου, ὅτε τοῦ καθήκοντος ἡ φωνὴ ἐπεκράτησε τῆς φωνῆς της. Καὶ τὰς ἀπιστίας μου αὐτὰς μοῦ τὰς συγχωρεῖ, — τί λέγω; — μ' ἀνταμείβει μάλιστα δι' αὐτάς, ὡς ἂν μὴ τὰς ἐννόει. Καὶ διατί τάχα νὰ μὴ τὰς ἐννοήσῃ; Δὲν εἶνε ὄν καὶ ἡ ἐρημία, μέγα, πολλαπλοῦν ὄν, ἡ φωνὴ αὐτὴ καὶ ἡ ἀγκάλη τῆς φύσεως, ἥτις μᾶς ὁμιλεῖ καὶ μᾶς περιβάλλει; Δὲν εἶνε ἡ κοινὴ μήτηρ, ἡ ἀνεξάντλητος πηγὴ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ ὡραίου; Δὲν τὴν τροποποιοῦμεν, ὁσάκις ζητοῦμεν παρ' αὐτῆς τὴν γαλήνην ἢ τὴν δραστηριότητα, ἃς ὁ ψευδὴς ἐν τῇ κοινωνίᾳ βίος ἡμῶν καταστρέφουσι πάντοτε καὶ ταράττουσιν; Ὑπάρχουσιν ἀναντιρρήτως ὧραι, καθ' ἃς, χωρὶς νὰ ἤμεθα ζωγράφοι, συγγραφεῖς, καλλιτέχναι ἢ σοφοί, μελετῶμεν ἢ ἐξετάζομεν τὴν φύσιν διὰ τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ τοῦ πνεύματος, ὡς ἂν εἰ ἀνεμένομεν ἀπὸ τοῦ μειδιάματος ἢ τῆς ἀπειλῆς της τὴν κατεύνασιν ἢ τὸν κλυδωνισμὸν τῶν διανοημάτων ἡμῶν. Διὰ τοῦτο ἀρεσκόμεθα εἴς τινας θέσεις, ὡσανεὶ ἡ ἄψυχος ἐπιφάνεια ἀπεκάλυπτεν ἡμῖν τὴν πανταχοῦ λανθάνουσαν ψυχήν, καὶ πάσχομεν ἀπέναντι ἄλλων, ὡς εἰ τὸ ἐν τῇ ὕλῃ κεκρυμμένον πνεῦμα ἠρνεῖτο νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ μυστήριον τῆς ζωτικότητος αὐτῶν.

Ἀνεξαρτήτως τῶν ῥεμβασμῶν μου αὐτῶν, εἶμ' ἐδῶ ἐξαίρετα, καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἐκλέξω οἱανδήποτε μόνωσιν, θὰ ἔζων ἐνταῦθα πολὺ εὐχαρίστως. Ὁ τόπος εἶνε τραχὺς καὶ φαιδρὸς συνάμα, ἀλλ' ἐπικρατεῖ ἡ τραχύτης, τὴν δὲ φαιδρότητα πρέπει τις μετὰ κόπου ν' ἀναζητήσῃ. Τὸ κλῖμα εἶνε δριμύ, ψυχρότατον τὸν χειμῶνα καὶ θερμότατον τὸ θέρος. Ἡ ἄμπελος δὲν ὡριμάζει καλῶς καὶ παράγει οἶνον ξυνόν, οὗτινος οἱ κάτοικοι κάμνουσι κατάχρησιν, ὡς πανταχοῦ ὅπου ὁ οἶνος εἶνε κακός. Αἱ κορυφαὶ τῶν Σεβεννῶν καλύπτονται πολλάκις ὑπὸ παγερῶν ἀτμῶν, οἵτινες καταπίπτουσιν εἰς βροχὴν ἐπὶ τῶν κοιλάδων, ὁσάκις σαρώνει αὐτοὺς ὁ ἄνεμος. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὁ καιρὸς εἶνε πολὺ ἰδιότροπος. Πότε σωροὶ συννέφων παράδοξοι καὶ αἰφνίδιαι ἡλίου ἐκλείψεις, πότε διαυγὴς καὶ ψυχρὰ αἰθρία, ὁποία θὰ ἦτο πιθανῶς ἡ πρώτη τοῦ κόσμου αὐγή, καθ' ἣν *ἐγένετο φῶς*,

Digitized by Google

ὅτε δηλαδὴ ἡ γηΐνη ἀτμοσφαῖρα, ἀπαλλαγεῖσα τῶν κλυδώνων της, ἀφῆκε τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας νὰ πέσωσιν ἐπὶ τὸν κατάπληκτον νεαρὸν πλανήτην. Ὑπῆρχον τότε ἄνθρωποι; Ὑποθέσεις! Ὑπῆρχον ὅμως βεβαίως καθ' ἣν ἐποχὴν αἱ περικυκλοῦσαι με φοβεραὶ λάβαι κατέκλυσαν καὶ συνετάραξαν τὴν γῆν. Ἀνευρέθησαν ἀνθρώπων ὀστᾶ ἀπολιθωμένα εἰς τοὺς πρόποδας γειτονικοῦ ὄρους, ὑπὸ σωροὺς βασάλτου καὶ σκωριῶν, ἐντὸς συμπαγεστάτων ὄγκων - λείψανα γέροντος καὶ παιδίου. Ὁ ἄνθρωπος εἶδε λοιπὸν τὰ μεγάλα ἐκεῖνα δράματα τῆς φύσεως, ὧν ἡ παράδοσις εἶχε τοσοῦτον ἀπολεσθῆ, ὥστε ἐδέησε νὰ ἐπέλθῃ τῆς ἐπιστήμης ἡ ἀπόφασις, ἵν' ἀνακτήσῃ αὐτὰ ἡ ἱστορία τῆς γηΐνης σφαίρας ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ τῆς Γαλλίας. Ἔτι δὲ παραδοξότερον εἶνε ὅτι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γηΐνου στρώματος, ὅπου εὑρίσκονται τὰ ἀνθρώπινα ὀστᾶ, εὑρίσκονται καὶ λείψανα ζώων, διαιτωμένων σήμερον μόνον εἰς τὰς διακεκαυμένας ζώνας. Καὶ τίγρεις καὶ ἐλέφαντες φαίνονται συνυπάρξαντες ἐδῶ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλως δὲ καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν σπηλαίων ὅπου καταφαίνονται ἴχνη χονδρᾶς χειροτεχνίας, ἀποδεικνύεται ἡ ὕπαρξις φυλῆς ἀγρίας, οἰκησάσης τὰ μέρη ταῦτα ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἀνθρωπότητος. Ἂν δὲ αἱ ὑψηλότεραι χῶραι, ὧν ἐφείσθησαν αἱ παλίρροιαι τῆς θαλάσσης, πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς κοιτίδες τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ μετὰ πάσης πιθανότητος, ὅτι ὁ τόπος οὗτος εἶνε μία τῶν γνησιωτέρων. Ἀλλὰ τοῦτο ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῶν ἐρευνῶν μου· ὅ,τι ἐνδιαφέρει ἐμέ, εἶνε ν' ἀνεύρω μεταξὺ τῶν σημερινῶν ὄντων τὰ ἴχνη τῶν κοινωνικῶν περιπετειῶν. Εὑρίσκω ἐνταῦθα φυλὴν ἐντελῶς ἰδιόρρυθμον ἐν πλήρει φυσικῇ ἁρμονίᾳ πρὸς τὸ φέρον αὐτὴν ἔδαφος: ἰσχνήν, σκυθρωπήν, τραχεῖαν καὶ γωνιώδη οὕτως εἰπεῖν κατά τε τὴν μορφὴν τοῦ σώματος καὶ τὰς ὁρμὰς τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ παρατηρῶ ἰδίως ἐπ' αὐτῆς τὸν ζῶντα τύπον τοῦ τιμαριωτικοῦ συστήματος. Πνεῦμα τυφλῆς ὑποταγῆς ἀντιδρᾷ διαρκῶς πρὸς ἀγρίας στασιαστικὰς τάσεις, καὶ ἡ πᾶσαν κατάχρησιν ἀποδεχομένη δεισιδαιμονία παλαίει ἀπαύστως πρὸς τὰ βίαια πάθη ἅτινα ἀναρριπίζει. Οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ κατέστη δεσποτικώτερος ὁ ζυγὸς τοῦ ἱερέως, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἐπίσης ἡ κατὰ τοῦ ἱερέως ἐπαναστατικὴ ἀντίδρασις ἐγένετο — καὶ θὰ ἐγίνετο πάλιν εὐκαιρίας δοθείσης — ἀγριωτέρα. Ἐσυλλογίσθην τὴν πεδιάδα τῆς Ῥώμης, ὅτε σοῦ περιέγραφον τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Πουΰ, τὸ ὁποῖον οὐσιωδῶς διαφέρει αὐτῆς, ἴσως διότι μ' ἔκαμεν ἐντύπωσιν οὐχὶ φυσική τις ὁμοιότης μεταξὺ τοῦ ναοῦ τούτου, δεσπόζοντος τῆς ὅλης εἰκόνος διὰ τῆς σοβαρότητος καὶ τοῦ μεγαλείου του, καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ῥώμης δεσπόζοντος τῆς πέριξ ἐρήμου διὰ τοῦ ὄγκου του, ἀλλ' ὁμοιότης τις διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ τοῦ πνεύματος τῶν κατοίκων. Ἐκτὸς τῆς μεγάλης διαφορᾶς, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς φυσικῆς φιλοκερδείας καὶ φιλοπονίας τῶν ὀρεσιβίων, ὁ ἐδῶ λαὸς ὁμοιάζει μεγάλως πρὸς τὸν λαὸν τῶν Ῥωμαϊκῶν κρατῶν. Ἡ ἐμπαθὴς εἰκονολατρεία, λείψανον τῶν εἰδωλολατρικῶν χρόνων, ἡ ἀνόητος πίστις εἰς τὰ μικρὰ τοπικὰ θαύματα, αἱ μοναστικαὶ κακίαι, τὸ μῖσος πρὸ πάντων καὶ ἡ ἐκδίκησις, ἀποτελοῦσιν οὐχὶ τὸν σημερινὸν χωρικὸν τοῦ Βελαί—διότι μεγάλως ἐβελτιώθη ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν,—ἀλλὰ τὴν ἀνὰ πᾶν βῆμα ἱστορίαν αὐτοῦ, καὶ τὰ μνημεῖα της. Ὁ στενὸς τῶν ὀρέων του κύκλος ὑπέθαλψε τὰς αὐθαδεστάτας ληστείας τοῦ τιμαριωτισμοῦ καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν φιλάρπαγα δεσποτείαν τοῦ κλήρου. Ὑπέφερεν ἐκ τούτων ὁ λαὸς ἀλλὰ τὰς ὑπέστη, ἡ δὲ θεοσέβειά του καὶ τὰ ἤθη του διετήρησαν τὰ ἴχνη τῶν βιαίων ἀγώνων καὶ τῶν βαρβάρων προλήψεων τοῦ μεσαιῶνος. Θεότης τις της ἀρχαίας Αἰγύπτου, μετενεχθεῖσα, λέγουσιν, ἐκ Παλαιστίνης ὑπὸ τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου, ἦτο τὸ εἴδωλον ὅπερ συνέτριψεν ἡ ἐπανάστασις μετὰ αἰῶνας ὅλους λατρείας. Ἐνεκαινίσθη ἔκτοτε νέα *μαύρη παναγία,* ἀλλ' εἶνε πανθομολογούμενον ὅτι δὲν εἶνε γνησία καὶ ὅτι δὲν θαυματουργεῖ ὅσον ἡ Παλαιά. Εὐτυχῶς διατηροῦνται ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τῆς Μητροπόλεως αἱ λαμπάδες, ἃς ἐκράτουν οἱ ἄγγελοι, ὅτε κατέβησαν οὐρανόθεν ἵνα τοποθετήσωσι μόνοι των ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης τὸ ξόανον τῆς Ἴσιδος, καὶ δεικνύονται εἰς τοὺς εὐλαβεῖς πιστούς. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν. Ἀλλ' ἐν τῷ καπηλείῳ τὰ πράγματα μεταβάλλονται. Ἕκαστος φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τὴν μάχαιράν του, κ' ἐμπήγει αὐτὴν ὑπὸ τὴν τράπεζαν μεταξὺ τῶν κνημῶν του. Οὕτω δὲ ὁμιλοῦσι, πίνουσι, φιλονεικοῦσιν, ἐρεθίζονται καὶ ἀλληλοσφαγοῦσιν. Αἱ ἔμφυτοι αὗται των ἰδιότητες ἐκλείπουσιν ὁσημέραι, δόξα τῷ Θεῷ, ἀλλὰ δὲν ἐξέλιπον ὅμως ἀκόμη, ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1845. Καὶ αἱ διασκεδάσεις ἐδῶ τῶν κατοίκων ἔχουσιν ἄγριον τὸν χαρακτῆρα. Αἱ γυναῖκες ἀποκλείονται αὐτῶν, διότι οἱ ἱερεῖς ἀπαγορεύουσιν εἰς αὐτὰς νὰ χορεύωσι καὶ νὰ περιπατῶσι κἂν μετὰ τοῦ ἄλλου φύλου. Οἱ ἄνδρες λοιπὸν οὐδένα ἔχουσι χαλινόν, οὐδὲ σέβας οὐδὲ ἁβρότητα οἱανδήποτε κατὰ τὰς σχέσεις των. Ἀποκρούουσι μὲν πάντες τὴν ἄμεσον τοῦ ἱερέως ἐπίδρασιν, καὶ καταλείπουσιν εἰς αὐτὸν τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ διατηροῦσιν ὅμως τὸ πάθος ὅλον τῶν θρησκευτικῶν πολέμων, ἐρίζουσι πίνοντες περὶ δόγματος καὶ ἀλληλοκτονοῦσι Τοιαύτη των ἡ ἱστορία.

Ὡς πρὸς τὰς ἕξεις των, εἰσὶν ἀποτέλεσμα φυσικὸν τοῦ ἐξημμένου καὶ ἐριστικοῦ των βίου. Τὴν τραχύτητα τῶν ἠθῶν γεννᾷ τῶν ἰδεῶν ἡ τραχύτης. Ὁ ἄνθρωπος, ὅστις κακῶς ἐννοεῖ τὸ πνεῦμα τῆς θρησκείας, ἐννοεῖ καὶ τὸν βίον κακῶς καὶ φθείρει αὐτὸς ἑαυτόν. Ὁ τόπος, καίτοι ξηρὸς

Digitized by Google

πολλαχοῦ, ἔχει πλοῦτον μέγαν, πηγὰς θαυμασίας γονιμότητος; λειμῶνας ἐξαισίους καὶ κατοίκους ἐκτάκτως φιλεργούς. Ἀλλ' ὁ χωρικὸς — καὶ ἐννοῶ τὸν καλλιεργοῦντα τὰ ἴδια ἑαυτοῦ κτήματα, διότι ὁ ἄλλος εἶνε πάντῃ ἄπορος — οὐδεμίαν ἔχει ἀπόλαυσιν καὶ οὐδεμίαν φαίνεται ἔχων ἀνάγκην. Ὁ οἶκος του ἔχει ἀνήκουστον ρυπαρίαν. Ἡ ὀροφή, καλυπτομένη διὰ πλέγματος ἐκ πεταύρων εἶνε φυλακεῖον παντὸς τροφίμου καὶ παντὸς συνάμα φάκους τῆς οἰκίας. Πνίγεταί τις εἰσερχόμενος, ἐκ τῆς ναυτιώδους ὀσμῆς τοῦ ταγγοῦ λαρδίου, καὶ τῆς ἀποφορᾶς ἣν ἀναδίδουσι τὰ κρεμάμενα ἐκεῖθεν, δίκην πολυελαίων, παντοειδῆ ἀκάθαρτα πράγματα: ἀλειμματοκήρια καὶ κομβολόγια ἀλάντων, λευχείματα ρυπαρὰ καὶ παλαιὰ πέδιλα ἀνάμικτα μὲ τὸν ἄρτον καὶ τὸ κρέας. Καὶ ἡ κατασκευὴ αὐτὴ τῶν οἰκιῶν τὰς καθιστᾷ ὁμοίας μὲ φρούρια μᾶλλον καὶ στρατόπεδα. Ὁ οἶκος ὑψοῦται ἐπὶ βάσεως ὑψηλῆς, ταπεινοῦται δὲ ὑπὸ χαμηλὴν ὀροφήν, ὅπου ἀναρριχᾶται τις διὰ κλιμάκων. Ἐντὸς μιᾶς ἐκ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, ὅπου κατὰ τύχην εἰσῆλθον, εἶδον εἰκόνας ἱερὰς ἐπὶ τῶν τοίχων ἐγγὺς ἄλλων εἰκόνων ἀσέμνων. Ἀλλ' ἦτο πανδοχεῖον, τόπος ὅπου οὐδέποτε εἰσέρχονται τίμιαι γυναῖκες. Ἤκουσα τοὺς πίνοντας χωρικούς, καὶ οἱ λόγοι των ἦσαν μίγμα ἀνάλογον πρὸς τὰς εἰκόνας τῶν τοίχων, σύμφυρμα ὅρκων, ἀναμιμνησκόντων λόγους ἱερούς, καὶ βδελυρῶν αἰσχρολογιῶν. Πρόσθετος καὶ αὐτὴ ὁμοιότης πρὸς τὴν γλῶσσαν τῶν χωρικῶν τῶν περιχώρων τῆς Ῥώμης· φαίνεται ὅτι πᾶσα φανατικὴ λατρεία τῶν ἐξωτερικῶν θρησκευτικῶν τύπων γεννᾷ καὶ δίψαν βλασφημίας.

Ὅσα σοῦ γράφω ἀναφέρονται εἰς τοὺς ὀρεινοὺς χωρικούς· οἱ ἐγγύτερον τοῦ κέντρου τοῦ λεκανοπεδίου καὶ τῶν πόλεών του εἶνε περισσότερον πολιτισμένοι. Ἄλλως δέ, καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι, ὡς καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, ἔχουσι, πλὴν τῶν ἐλαττωμάτων αὐτῶν, καὶ μεγάλας ἀρετάς. Εἶνε χρηστοὶ καὶ ὑπερήφανοι. Ἡ ὑποδοχή των οὐδὲν ἔχει τὸ δουλικόν, ἡ δὲ φιλοξενία των εἶνε αὐθόρμητος καὶ ἀνυπόκριτος. Ἔχουσιν ἀναμφιβόλως εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν τὰς τραχύτητας καὶ τὰς καλλονὰς τῆς χώρας των καὶ τοῦ οὐρανοῦ των. Ὅσοι ἐξ αὐτῶν εἶνε πιστοὶ καὶ χωρὶς ψευδευλάβειαν, εἶνε βεβαίως ἀληθῶς εὐσεβεῖς· ὅσοι δὲ ἐταξείδευσαν κἄπως καὶ ἔλαβον ἀτελῆ τινα πρακτικὴν ἐκπαίδευσιν ἐκφράζονται μὲ ἀπερίστροφον καὶ κἄπως ἀλαζονικὴν εἰλικρίνειαν, ἥτις δὲν δυσαρεστεῖ βεβαίως τὸν μὴ ἔχοντα φυλετικὰς προλήψεις.

Αἱ γυναῖκες ἔχουσιν ὅλαι τὸ ἦθος εὐπαρρησίαστον καὶ φιλόφρον. Μὲ φαίνονται ἀγαθαὶ καὶ βίαιαι, στεροῦνται δὲ χάριτος μᾶλλον ἢ καλλονῆς. Αἱ κεφαλαί των, ἃς καλύπτουν διὰ μικροῦ πετάσου ἐκ πιλήματος κοσμουμένου μὲ χάνδρας καὶ πτερά, ἔχουσι κατὰ τὴν νεότητά των ἱκανὸν θέλγητρον καὶ κατὰ τὸ γῆρας ἀξιοπρεπῆ τινα σοβαρότητα. Ἀλλὰ τὸ ἐξωτερικόν των ἐν γένει εἶνε πολὺ ἀρρενωπόν. Οἱ ὦμοι των εἶνε εὐρεῖς καὶ τετράγωνοι, δυσανάλογοι πρὸς τὸ ἰσχνὸν σῶμα των, ἡ δὲ παντελὴς ἔλλειψις καθαριότητος καθιστᾷ τὴν ἐνδυμασίαν αὐτῶν λίαν δυσάρεστον θέαμα. Ἐπὶ τῶν βουνῶν δὲν βλέπει τις ἄλλο ἢ διαρκῆ ἔκθεσιν ρακῶν ἄνευ χρώματος, κρεμαμένων ἐπὶ μακρῶν κνημῶν, γυμνῶν καὶ πηλοφόρτων, χωρὶς νὰ λείπωσιν, ἐννοεῖται, χρυσᾶ κοσμήματα, καὶ ἀδάμαντες πολλάκις εἰς τὰ ὦτα καὶ τὸν τράχηλον. Ἀντίθεσις οἰκτρὰ πολυτελείας καὶ πενίας, ἥτις μ' ἀνέμνησε τὰς ἐπαίτιδας τῶν Τιβούρων.

Ἐν τούτοις αἱ γυναῖκες ἐδῶ εἶνε φίλεργοι. Ἡ τέχνη τῶν τριχάπτων παραδίδεται ἀπὸ μητρὸς εἰς θυγατέρα. Εὐθὺς ὡς ἀρχίσῃ τὸ παιδίον νὰ ψελλίζῃ, θέτουσιν ἐπὶ τῶν γονάτων του μίαν μεγάλην τολύπην καὶ ἓν δέμα πηνίων εἰς τὰς χεῖρας του, ὅταν δὲ γείνῃ δεκαπέντε ἢ δεκαὲξ ἐτῶν ἡ κόρη ἐκτελεῖ θαυμάσια ἐργόχειρα ἢ κηρύττεται ἄλλως ἠλιθία καὶ θεωρεῖται ἀναξία τοῦ ἄρτου τὸν ὁποῖον τρώγει. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ὡραίας καὶ λεπτῆς αὐτῆς τέχνης, ἥτις τοσοῦτον ἁρμόζει εἰς τὴν καρτερικὴν δεξιότητα τῆς γυναικός, αἱ καλλίτεραι τεχνίτριαι ὑφίστανται καὶ ἄλλην, πλὴν τῆς τοῦ κλήρου, τυραννίαν: τὴν τυραννίαν τῶν ἐμπόρων οἵτινες τὰς ἐκμεταλλεύονται. Ἐπειδὴ πᾶσαι τοῦ Βελαὶ καὶ τῆς Ὠβέρνης αἱ χωρικαὶ ἠξεύρουσι νὰ κατασκευάζουσι τρίχαπτα, ὑπόκεινται πᾶσαι ἀναγκαίως εἰς τὸν νόμον τῆς εὐθηνίας, καὶ φρίττει τις ἀληθῶς ἐκ τῆς πενιχρότητος τοῦ ἡμερομισθίου των. Ὁ ἔμπορος κερδαίνει ἐδῶ οὐχὶ ἑκατὸν τοῖς ἑκατόν, ὡς αὐτὸς συνήθως νομίζει ἀναγκαῖον—καὶ δίκαιον—ἀλλὰ πεντάκις ἑκατὸν ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Εἶνε ὅμως ἀληθές, ὅτι οἱ ἔμποροι τιμωροῦνται συχνάκις δι' οὗ ἁμαρτάνουσι, καὶ καταστρέφονται ἀμοιβαίως διὰ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ ὡς κατεστράφησαν αἱ χωρικαὶ ἐκτελοῦσαι τὸ αὐτὸ ἔργον. Αὐτὸ εἶνε ὁ νόμος καὶ ἡ τιμωρία τοῦ ἐμπορίου.

Ἀλλ' ἀρκετὰ σοῦ εἶπα πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὑποσχέσεώς μου, καὶ γενικήν τινα περιγραφὴν τοῦ τόπου. Μοῦ ἐζήτησες, ἀγαπητέ μου ἀδελφέ, μακρὰν ἐπιστολήν, προβλέπων ὅτι, κατὰ τὰς μονήρεις καὶ ἀΰπνους μου ὥρας, θὰ ἐσυλλογιζόμην ἄλλως παρὰ πολὺ τὸν ἑαυτόν μου, τὸν ἄχαριν βίον μου καὶ τὸ ὀδυνηρόν μου παρελθόν, πλησίον τοῦ παιδίου ἐκείνου, τὸ ὁποῖον κοιμᾶτ' ἐκεῖ ἔμπρός μου ἐνῷ σοῦ γράφω. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ παρουσία του ἀναξέει πολλὰς πληγάς, καὶ σοῦ χρεωστῶ χάριν ἀληθῶς, ὅτι μὲ ἠνάγκασες νὰ λησμονήσω κἄπως τὸν ἑαυτόν μου διὰ γενικωτέρων ἐντυπώσεων. Ἐν τούτοις μοὶ παρέχει καὶ αὐτὸ συγκινήσεις οὐχὶ ἀμιγεῖς γλυκύτητος. Νὰ κλείσω τὴν ἐπιστολήν μου, χωρὶς νὰ σοῦ ὁμιλήσω περὶ

Digitized by Google

αὐτοῦ; Βλέπεις, διστάζω, καὶ φοβοῦμαι ὅτι θὰ προκαλέσω τὸ μειδίαμά σου. Ἰσχυρίζεσαι ὅτι ἀποστρέφεσαι τὰ μικρά· ἐγώ, χωρὶς νὰ αἰσθάνωμαι τὴν ἀποστροφήν σου, ἐφοβούμην ἄλλοτε τὴν ἐπαφὴν τῶν ὄντων αὐτῶν, ὧν ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ ἀθωότης ἐτρόμαζον τὸ λογικόν μου. Σήμερον ὅμως μετεβλήθην ὅλως. Ὅσον δὲ καὶ ἂν μὲ περιπαίζῃς, θὰ σοῦ ἀνοίξω ὅλην μου τὴν καρδίαν. Ναί, ναί, φίλε μου, πρέπει νὰ τὸ κάμω. Πρέπει νὰ καταστείλω τὴν ἀδικαιολόγητον ἐντροπήν μου διὰ νὰ μὲ γνωρίσῃς ὁλόκληρον.

Τὸ παιδίον αὐτὸ—τί τὰ θέλεις—τὸ λατρεύω, καὶ βλέπω ὅτι ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ καταστῇ ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος τοῦ βίου μου. Δὲν μὲ φέρει τὸ καθῆκον μόνον πλησίον του· τὰ σπλάγχνα μου αὐτὰ μὲ καλοῦσιν πρὸς αὐτό, ἂν ὀλίγος μόνον καιρὸς παρέλθῃ χωρὶς νὰ τὸ ἰδῶ. Εἶνε πολὺ καλὰ ἐδῶ· δὲν στερεῖται τίποτε, ἐνδυναμοῦται, ἀγαπᾶται. Οἱ θετοί του γονεῖς εἶνε ἐξαίρετοι ἄνθρωποι, καὶ βλέπω ὅτι τὸ περιποιοῦνται ἐξαίρετα, ὄχι μόνον ἐκ συμφέροντος ἀλλὰ καὶ καὶ ἐξ αἰσθήματος. Κατοικοῦσι τὸ περισωζόμενον ἔτι καὶ προσηκόντως ἐπισκευασθὲν μέρος τοῦ πύργου, τὸ δὲ παιδίον ἀνατρέφεται ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων αὐτῶν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ μεγάλου αὐτοῦ βράχου, ὑπὸ λαμπρὸν οὐρανὸν καὶ καθαρὸν ἀέρα, καὶ ὑπὸ περιποιητικῶν καὶ καθαρίων ἀνθρώπων. Ἡ γυνὴ ἐκατοίκησεν εἰς Παρισίους. Ἐννοεῖ πόσην δόσιν ἐνεργείας καὶ ἠπιότητος συγχρόνως χρειάζεται ἡ διάνοια παιδίου ἁβροτέρου τῶν ἰδικῶν της, ἀλλ' ἐπίσης εὐρώστου. Ἠδυνάμην λοιπόν, ὡς βλέπεις, νὰ μὴ ἔχω ἀνησυχίαν, καὶ ν' ἀναμένω τὴν ἡλικίαν του ἐκείνην, καθ' ἣν θὰ παραστῇ ἀνάγκη ἄλλης πλὴν τῆς σωματικῆς του θεραπείας. Καὶ ὅμως ἀνησυχῶ ὁπωσδήποτε, ὁσάκις εἶμαι μακράν του. Ἡ ὕπαρξίς του μοῦ παρίσταται τότε ὡς διαρκής τις ἀγωνία καὶ κλύδων τοῦ βίου μου. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς τὸ ἰδῶ, παρέρχεται ὁ τρόμος μου καὶ ἀνακουφίζεται ἡ λύπη μου. Τί νὰ σοῦ εἰπῶ; τὸ ἀγαπῶ! Αἰσθάνομαι ὅτι μοῦ ἀνήκει καὶ τοῦ ἀνήκω ἐπίσης. Αἰσθάνομαι ὅτι εἶνε ἐγώ, ναί, ἐγώ, πολὺ περισσότερον ἢ ἡ ταλαίπωρος μήτηρ του. Καθ' ὅσον σαφηνίζονται τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ αἱ διαθέσεις του, μάτην προσπαθῶ ν' ἀνεύρω ἐπ' αὐτοῦ ἴχνος ἐκείνης, οὐδ' ἐλπίζω κἂν νὰ τὸ ἀνεύρω ποτέ. Παρὰ τὸν κοινότατον νόμον, καθ' ὃν τὰ ἄρρενα ὁμοιάζουσι τῆς μητρός των περισσότερον ἢ τὰ θήλεα, τὸ παιδίον αὐτὸ θὰ ὁμοιάσῃ τοῦ πατρός του ἂν ἐξακολουθήσῃ ἀναπτυσσόμενον ὡς φαίνεται ἀπὸ τοῦδε. Ἔχει ἤδη τὴν ἀπάθειαν ἐκείνην καὶ τὴν ἀγρίαν δειλίαν τῆς νηπιακῆς μου ἡλικίας, περὶ ὧν τόσα συχνάκις διηγεῖται ἡ μήτηρ μου, καὶ τὰς αἰφνιδίας τρυφερότητάς μου, αἵτινες τὴν ἔκαμνον ὡς λέγει, νὰ μὲ συγχωρῇ καὶ νὰ μὲ ἀγαπᾷ μάλιστα. Ἐφέτος μὲ παρετήρησεν πλησίον του τὸ πρῶτον. Κατ' ἀρχὰς ἐφοβήθη, ἀλλὰ τώρα μοῦ μειδιᾷ καὶ προσπαθεῖ νὰ μοῦ ὁμιλήσῃ. Τὸ μειδίαμα καὶ τὸ ψέλλισμά του μὲ κάμνουν ν' ἀνασκιρτῶ, καὶ ὅταν ζητῇ τὴν χεῖρα μου διὰ νὰ περιπατήσῃ, δὲν εἰξεύρω πόσην αἰσθάνομαι πρὸς αὐτὸ εὐγνωμοσύνην καὶ γεμίζουν οἱ ὀφθαλμοί μου δάκρυα.

Ἀλλ' ἀρκεῖ· δὲν θέλω νὰ ἐκλάβῃς κ' ἐμὲ παιδίον. Σοῦ τὰ εἶπα ὅλ' αὐτά, διὰ νὰ μὴν ἀπορῇς πλέον, ὅταν δὲν θέλω ν' ἀκούω τὰ περὶ ἐμοῦ σχέδιά σου. Ἐννοεῖς, ἀδελφέ μου, ὅτι οὔτε περὶ ἔρωτος οὔτε περὶ γάμου δύνασαι πλέον νὰ μοῦ κάμῃς λόγον. Δὲν ἔχει ἀρκετὴν εὐτυχίαν ἡ ψυχή μου, ὥστε νὰ δώσῃ καὶ εἰς ὕπαρξιν ἄλλην ἥτις ἤθελε παρεντεθῇ νέα εἰς τὴν ζωήν μου. Ἡ ζωὴ αὐτὴ μόλις θ' ἀρκέσῃ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων μου. Τὸ αἰσθάνομαι ἐκ τῆς ἀγάπης μου πρὸς τὸν Διδιέ, τὴν μητέρα καὶ σέ. Μὲ τὴν δίψαν δὲ αὐτὴν τῆς σπουδῆς, ἥτις τόσον συχνάκις καταλήγει εἰς πυρετόν, ποῦ θὰ εὕρισκον ἐγὼ καιρὸν νὰ θέλξω τὴν ζωὴν νεαρᾶς γυναικός, ποθούσης εὐτυχίαν καὶ φαιδρότητα; Ὄχι, ὄχι· μὴ τὰ συλλογιζώμεθα αὐτά· καὶ ἂν ἡ ἰδέα τῆς βιωτικῆς μου αὐτῆς ἀπομονώσεως εἶν' ἔτι ἐνίοτε τρομερὰ εἰς ἄνθρωπον τῆς ἡλικίας μου, βοήθει με νὰ τὴν ὑποφέρω μέχρις οὗ φθάσῃ ὁ καιρός, καθ' ὃν θὰ ἦνε φυσική. Ὀλίγα ἔτη ὑπολείπονται. Ἡ ἀγάπη σου θὰ τὰ βραχύνῃ, τὸ εἰξεύρεις. Διατήρησέ την πάντοτε, ἐπιεικῆ πρὸς τὰ ἐλαττώματά μου καὶ γενναίαν πρὸς τὴν ἐμπιστοσύνην μου.

Υ. Γ. Ὑποθέτω ὅτι ἡ μήτηρ μου ἀνεχώρησε διὰ τὸ Σεβὰλ μετὰ τῆς δεσποινίδος Σχὶν-Ζενέ, καὶ ὅτι τὰς συνώδευσες. Ἂν τυχὸν ἡ μήτηρ ἀνησυχήσῃ δι' ἐμέ, εἰπέ της, ὅτι σοῦ ἔγραψα, καὶ ὅτι εὑρίσκομαι πάντοτε εἰς τὴν Νορμανδίαν.

Ἕπεται συνέχεια.

ΤΑΣΟΥΛΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἦτο ἡ σειρὰ τῆς *μάγγας* του νὰ φρουρήσῃ ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην μέχρι τῆς ὥρας τοῦ ἐγερτηρίου· ἀπὸ δύο δ' ὡρῶν ὁ Κίμων εἶχεν ἀναγκάσει τὸν φρουροῦντα σύντροφόν του, καταπεπονημένον ἐκ τῆς τελευταίας πορείας, νὰ ὑπάγῃ ν' ἀναπαυθῇ, καὶ αὐτός, εἰ καὶ *μαγγαδόρος*, μὴ ὑποχρεούμενος εἰς τοῦτο, εἶχε λάβει τὴν θέσιν του, φρουρῶν πρὸ τῆς κλειστῆς θύρας τοῦ χαμηλοῦ οἰκοδομήματος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐστρατωνίζετο τὸ σῶμα τῶν ἐθελοντῶν, εἰς οὓς καὶ αὐτὸς κατελέγετο. Εἶχεν ἤδη ἐξημερώσει· ὁ αὐτοσχέδιος στρατὼν — τέσσαρες χαμηλοὶ ξηρότοιχοι, ὧν οἱ δύο μακρότεροι, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀντὶ στέγης

Digitized by Google

στρῶμα χώματος συνεχόμενον ἐπὶ συμπεπλεγμένων κλάδων,— ἦτο ἀκόμη σιωπηλὸς ὡς ἂν ἦτο ἔρημος· καὶ αὐτὰ τοῦ Κίμωνος τὰ βήματα ἀπεσβοῦντο ἐν τῇ ἀρτιγενεῖ χλόῃ, ἐν ᾗ ἐβυθίζοντο τὰ τσαρούχια του· ὑπὲρ τὰς εὐρώστους κνήμας του, περιβαλλομένας ὑπὸ μαλλίνων χονδρῶν περικνημίδων, ὅλον τὸ σῶμά του ἐσκέπετο ἀπὸ τὴν φαιὰν βαρεῖάν του *κάππαν*, ἀφ' ἧς προέκυπτεν ἡ κεφαλή του μόλις, κεχωσμένη ἐντὸς μαλλίνου μαύρου σκούφου, καὶ τὸ ὅπλον του, ἐπ' ὤμου. Ἡ πρωΐα ἦτο ψυχρὰ καὶ ὁμιχλώδης· πρωΐα τοῦ Μαρτίου 1878, καθ' ὃν ἐπέπρωτο νὰ σβεσθῇ ἡ θεσσαλικὴ ἐπανάστασις καὶ μετὰ ταύτης τόσαι πατριωτικαὶ ἐλπίδες, τόσα ἑλληνικὰ ὄνειρα.

Ὁ οὐρανὸς φαιός, ὑπὸ συννέφων κεκαλυμμένος, βαρὺς ἡπλοῦτο ἐπὶ τῶν κορυφῶν τοῦ Πηλίου, ὧν αἱ ὑψηλότεραι διεφαίνοντο χιονοσκεπεῖς. Ἀπὸ τοῦ μικροῦ ὀροπεδίου, ἐφ' οὗ ἔκειτο ὁ στρατὼν τῶν ἐθελοντῶν καὶ ἔνθα ἐφρούρει ὁ Κίμων, κάτω, ἐν μέσῳ εὐρείας καὶ ἀνωμάλου κοιλάδος, καθωρᾶτο ἡ Μακρυνίτσα, καλυπτομένη ὑπὸ ἐλαφρᾶς ὁμίχλης, μὲ τὰς βαθέως ἐρυθρωπὰς στέγας τῶν οἰκίσκων της, ἀτάκτως ἐκτισμένων τῶν μὲν ἐπὶ τῶν δέ, καὶ τῶν ὁποίων τινὲς ἀνέδιδον πυκνότερον τῆς ὁμίχλης καπνόν, βαθμηδὸν εἶτα ἀραιούμενον καὶ μετὰ ταύτης συγχεόμενον. Πέραν ἔτι καὶ κάτω, μαῦρος ἐξετείνετο ὁ *κάμπος* τοῦ Βώλου, ἐλαιῶνες ἀπέραντοι καὶ οὐδὲν πλέον· νοτιοανατολικῶς, πρὸς τὸ ἕτερον τῆς Μακρυνίτζας μέρος, διεκρίνετο ἀμυδρῶς ἡ Πορταριά, μικρὸν χωρίον ἀνῆκον μετὰ τῆς Μακρυνίτζης καὶ δέκα ἄλλων εἰς τὰ δώδεκα *Ζαλοχώρια* τὰ ἐγκατεσπαρμένα ἀπὸ τῶν κλιτύων τοῦ Πηλίου καὶ κατὰ μῆκος τῆς μακρᾶς χερσονήσου τῆς περικλειούσης τὸν Παγασητικὸν κόλπον.

Ὁ Κίμων σταματῶν ἐνίοτε, περιέφερε τὰ βλέμματά του ἐπὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ πανοράματος, καὶ ἀπὸ βουνοῦ εἰς βουνὸν καὶ κάτω διὰ τῆς κοιλάδος καὶ τοῦ ἀχανοῦς ἐλαιοφύτου πεδίου πλανῶν αὐτὰ ἠκολούθει διὰ τῆς φαντασίας τὰς εἰκόνας τῶν ἰδεῶν του, τῶν ἀναπολήσεων, τῶν πόθων ὅσοι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐν ἑαυτῷ ἐξηγείροντο.

Ἀπὸ τεσσάρων ἤδη μηνῶν παρέμενεν εἰς τὰς θεσσαλικὰς ἀκτὰς καὶ τὰ ὄρη τὸν μάταιον ἀγῶνα μετὰ τῶν συντρόφων του διεξάγων. Τέσσαρες εἶχον παρέλθει μῆνες, πλήρεις στερήσεων, κακουχιῶν ἀρρήτων, ἀπογοητεύσεως, ἔστιν ὅτε ἀπογνώσεως· τὸν πόλεμον διεξῆγον οἱ ἐθελονταὶ κατὰ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους ἕνεκα τῆς ἀταξίας τῆς μὴ ἐπιτρεπούσης οὐδένα ὀργανισμὸν μεταξὺ τῶν διαφόρων μικρῶν σωμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγοὺς διῃροῦντο οἱ ἐπαναστάται. Καθ' ἃ αὐτοὶ ἔλεγον, αἱ σπάνιαι καὶ βραχεῖαι μάχαι ἦσαν αἱ μόναι ὧραι ἀναψυχῆς, αἱ μόναι ἑορταὶ ὧν ἀπήλαυον.

Ἀνεπόλει τὰς Ἀθήνας του, τοὺς συντρόφους του· ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ στρατοῦ, εἶχε καταλίπει τὰς τάξεις του σπεύδων ὅπου ἡ πατρὶς δούλη καὶ περιπαθέστερον τὸν ἐκάλει, κατατασσόμενος ἁπλοῦς ὁπλίτης εἰς τοὺς ἐθελοντάς. Ἀνεπόλει τὴν ἡμέραν καθ' ἣν εἶχεν ἀπέλθει τοῦ πατρικοῦ του οἴκου. Ἡ μήτηρ του ἔκλαιεν, οἱ μικροί του ἀδελφοὶ ἐπειρῶντο νὰ καταστείλωσι τὰ δάκρυά των, ὁ πατήρ του, γέρων στρατιωτικός, αὐτὸς μόνος κατηφής, περίλυπος, ἀλλὰ νικητὴς ἑαυτοῦ ἐσίγα. Τελευταῖος αὐτὸς ἐπέθηκε τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του εὐλογῶν τὸν υἱόν του· εἶτα τὰ στόματά των ἡνώθησαν εἰς ἓν φίλημα, καὶ ἀπὸ τὰ τρέμοντα τοῦ γέροντος χείλη σταθερῶς ἐξῆλθον αἱ λέξεις αὗται:

— Πήγαινε, υἱέ μου...

Καὶ τῷ ἔδωκαν τὴν δύναμιν ν' ἀποσπασθῇ βιαίως τῆς περιβαλλούσης αὐτὸν μητρός του, νὰ ἐκφύγῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν πειραμένων νὰ τὸν κρατήσωσιν ἀδελφῶν. Ἔφυγε· διῆλθε τὴν αὐλήν· ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ὑπερέβαινε τὸν οὐδὸν τῆς πύλης ἀπὸ τοῦ ἄνωθεν ἠνεῳγμένου παραθύρου μία φωνὴ ἀπεγνωσμένη, οἰμωγὴ ὀδύνης ἔπληξε τὸ οὖς του:

— Παιδί μου!...

Ἦν ἡ φωνὴ τοῦ πατρός του ἡττηθέντος ὑπὸ τοῦ πόνου καὶ ἀνακαλοῦντος αὐτόν· ἔστη κρύος, ἀπολιθωμένος· μία στιγμὴ ἀκόμη καὶ θὰ ἐπέστρεφεν ἀλλ' ἐκεῖ, εἰς τὸν δρόμον, εἶδε τινὰς τῶν φίλων του, τῶν συστρατιωτῶν του, οἵτινες τὸν ἀνέμενον· στρατιώτης, ἐνθυμήθη τὸν λόγον του. Ἀπῆλθε δάκνων τὰ χείλη του καὶ κρατῶν τὰ δάκρυά του.

Τώρα ἐσυλλογίζετο τὴν στιγμὴν τῆς ἐπιστροφῆς του, ἂν ἐπέστρεφεν· τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἤθελε πέσει εἰς τὸν τράχηλον τοῦ γέροντος πατρός του, τῆς καλῆς του μητρός, καθ' ἣν ἤθελε καταφιλήσει τοὺς ἀδελφούς του, ἐπανίδει τοὺς φίλους του· καὶ αἴφνης ἀπὸ μέσου τῶν μορφῶν τούτων τῆς ἀγάπης ἀνέκυπτεν ὡραία τῆς Τασούλας ἡ ὄψις, τῆς Τασούλας τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ἔβλεπε πλέον.

Ἦτο ἡ Τασοῦλα θυγάτηρ ἀνθρακέως τῆς Μακρυνίτσας· εὔρωστος χωρική, ξανθὴ καὶ μελανόφθαλμος, εἰκοσαέτις. Ἀφ' ἧς στιγμῆς τὴν εἶχε γνωρίσει ὁ Κίμων, τὴν ἀνεπόλει πάντοτε, ἐπεζήτει τὴν συνάντησίν της ὅταν τὸ ἀπόσπασμά του ἐπλησίαζε παρὰ τὴν Μακρυνίτζαν, καὶ οὐδεμιᾶς εἶχεν ὀλιγωρήσει εὐκαιρίας ἵνα εἴπῃ εἰς αὐτὴν ὅτι ἦτον ὡραία, ὅτι δὲν ἐλησμόνει ποτὲ τὰ χρυσᾶ της μαλλιά. Ἀλλ' ἡ Τασοῦλα ἀπέφευγε τὸν εὔθυμον καὶ ζωηρὸν ἐθελοντὴν ἢ ἠδιαφόρει εἰς τοὺς λόγους του. Ἡ πρώτη συνάντησίς των μάλιστα εἶχε προκαλέσει τὴν ἔχθραν τῆς Θεσσαλῆς χωρικῆς πρὸς τὸν Ἀθηναῖον.

Πρωΐαν τινὰ ὁ Κίμων εἶχε καταφθάσει πρὸ

Digitized by Google

τῆς Μακρυνίτζας ὁδηγῶν ἀπόσπασμα ἐθελοντῶν ἵνα προμηθευθῶσι τροφάς.

Πρὶν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πολίχνην, πρό τινος τῶν μᾶλλον ἀπομεμακρυσμέρων αὐτῆς οἰκίσκων, εἶδον αἴφνης ἀγέλην ὀρνίθων, ὁ δὲ Κίμων ὑπείκων εἰς τὰς ἁρπακτικὰς ὁρμάς, αἵτινες ἐν τῇ ἀγρίᾳ τοῦ κλεφτοπολέμου ζωῇ εἶχον ἐν αὐτῷ ἐξεγερθῆ, πρὶν ἢ ἀποταθῇ πρός τινα, ἀλλάξας ἐν ἀκαρεῖ τὴν βολὴν τοῦ πυροβόλου διὰ σφαιριδίων ἐπυροβόλησε κατὰ τῶν ἀθώων πτερωτῶν διπόδων, καὶ ἐθανάτωσε δύο ἢ τρία ἐξ αὐτῶν. Εἰς τὸν κρότον τῆς βολῆς δειλῶς εἶδε πρόκύπτουσαν τῆς θύρας τοῦ οἰκίσκου τὴν πεφοβισμένην μορφὴν νεαρᾶς χωρικῆς — τῆς Τασούλας — ἥτις ἀναγνωρίσασα τοὺς ἐθελοντάς, ἐχώρησε πρὸς αὐτοὺς καὶ ἰδοῦσα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιτυχούσης ἀποπείρας τοῦ Κίμωνος ἐναντίον τῶν ὀρνίθων της, ἄνευ σεβασμοῦ ἢ ἐκτιμήσεως κἂν πρὸς τὴν ἐλευθερωτικὴν ἀποστολὴν τοῦ ἐθελοντοῦ, ἤρξατο βοῶσα καὶ κατακραυγάζουσα καὶ καταρωμένη αὐτοῦ καὶ τῶν συντρόφων του.

Ὁ Κίμων ἐζήτησε νὰ τὴν πραΰνῃ διὰ λόγων φιλοφρόνων, τοῦθ' ὅπερ δυσκόλως κατώρθου, ὀφείλων συγχρόνως νὰ συνέχῃ καὶ ἐξουδετεροῖ τὰς ἧττον ἁβρὰς καὶ ἱπποτικὰς ἀνακραυγὰς καὶ ἀνταπαντήσεις τῶν συντρόφων του εἰς τὰς ζωηροτάτας ἐκφράσεις τῆς Τασούλας.

Διαρκούσης τῆς λογομαχίας ἐκείνης ὁ Κίμων παρατηρῶν μετὰ προσοχῆς τὴν χωρικὴν εἶχεν ἀνακαλύψει ὅτι ἦτο σχεδὸν ὡραία, εὔρωστος, καλλιμελής, ξανθὴ καὶ συμπαθεστάτη τὴν ὄψιν· οἱ ὑπὸ τῆς ὀργῆς ἀστράπτοντες μαῦροι ὀφθαλμοί της, αἱ ὑπὸ τῆς ἐξάψεως ἐρυθρούμεναι παρειαί της, τὸ ὑπὸ τὸ σφιγκτὸν *τζιποῦνι* της ἀναπαλλόμενον ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς θυέλλης στῆθός της ἐξήγειρον αἴφνης ἐν αὐτῷ μυρία αἰσθήματα ἀπὸ πολλοῦ σιγῶντα.

Ὅταν ἡ Τασοῦλα οὐ μόνον ἐπραΰνθη ἀλλὰ καὶ συνεχώρησεν αὐτοῖς ν' ἀποκομίσωσι τὰς θανατωθείσας ὄρνιθας, ἀδόξου ἐφόδου γέρας, ὁ Κίμων τολμηρότερος γενόμενος ἐζήτησε παρ' αὐτῆς ἓν φίλημα. Τότε ἡ Τασοῦλα ἐξωργίσθη καὶ πάλιν, ἀπεδίωξε τὸν Κίμωνα καὶ μαζεύσασα τὰς συναθροισθείσας καὶ πάλιν ὄρνιθάς της εἰσῆλθεν ἐν τῷ πατρικῷ οἰκίσκῳ κατακλείσασα βιαίως τὴν θύραν.

Μετὰ τὴν πρώτην ταύτην συνάντησιν ὁ Κίμων πολλάκις εἶχεν ἐπανίδει τὴν Τασοῦλαν. Εἶχεν ἀποτείνει αὐτῇ λόγους γλυκεῖς, ἀλλὰ συγχέων τὴν στρατιωτικὴν μετὰ τῆς ἐρωτικῆς τακτικῆς, μόλις κατέκτα τὸ πλεονέκτημα νὰ συμφιλιωθῇ μετ' αὐτῆς, ἐπέσπευδε τὴν ἔφοδον, πειρώμενος νὰ περιπτυχθῇ αὐτήν, καὶ διὰ στιγμιαίας ἐνίοτε ἐπιτυχίας, παρομοίας πρὸς νίκην Πύρρου, ἀπέβαλλε τὰ κεκτημένα πλεονεκτήματα, καὶ ἡ Τασοῦλα τὸν ἀπέφευγε, δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἴδῃ, δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀκούσῃ.

Τὴν πρωΐαν αὐτὴν τοῦ Μαρτίου εἰς τοιοῦτο σημεῖον εὑρίσκοντο αἱ σχέσεις τοῦ Κίμωνος πρὸς τὴν Τασοῦλαν.

Ἐσυλλογίζετο αὐτὴν καὶ δὲν ἔβλεπε τὴν στιγμὴν νὰ τὴν ἐπανίδῃ· ἀνυπομονῶν ἐσκέπτετο ὅτι ἡ φρουρά του ἀπέβαινε μακρά, ἀτελεύτητος, ὅτι οἱ σύντροφοί του ἐκοιμῶντο πολύ, παραπολύ, καὶ ἐπέσπευδε τὸ βῆμά του προσηλῶν τοὺς ἀνησύχους ὀφθαλμούς του ἐπὶ τῆς κλειστῆς θύρας τοῦ στρατῶνος, ἀπελπιστικῶς ἀκινήτου, βωβῆς....

Ὅταν ἐπὶ τέλους εἶδε τὴν θύραν ἀνοιγομένην, στεναγμὸς ἀνακουφίσεως ἐξέφυγε τοῦ στήθους του.

Ὁ ἐξελθὼν ἦτο εἷς ἐκ τῶν πέντε Ἀθηναίων τῶν ἀποτελούντων τὴν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του *μάγγαν*· ὠνομάζετο Μιχάλης, ἦτο τεχνίτης καὶ εἶχε καταταχθῆ μετὰ τοῦ Κίμωνος, πρὸς ὃν βαθεῖα στοργὴ ἀδελφοῦ καὶ τυφλὴ ἀφοσίωσις ἱκέτου συνέδεον αὐτόν.

— Καλημέρα, Μῶμο — ἦτο τοῦτο τὸ ὑποκοριστικὸν ὄνομα τοῦ Κίμωνος δι' οὗ προσηγόρευον αὐτὸν οἱ συστρατιῶται του.

— Καλημέρα, Μιχάλη· καὶ οἱ ἄλλοι; ἀκόμη κοιμῶνται; πάει μιὰ ὥρα ποῦ 'ξημέρωσε.

— Σοῦ φαίνεται ἀργὰ 'σένα ποῦ εἶσαι ἄγρυπνος· ἀλλὰ συλλογίσου καὶ τὴν χθεβραδινὴ κούρασι καὶ τὸ μούσκεμα· ἓξ ὥραις δρόμο μὲ τὴνβροχὴν ὡς ποῦ νὰ φθάσωμεν! ἐκακάρωσαν ὅλοι· ὁ Κώστας ποῦ τοὔκανες τὸ χατῆρι νὰ φυλάξῃς σκοπὸς 'ς τὸν τόπο του, κοιμᾶται ἀκόμη σὰν ξύλο· θὲς νὰ φυλάξω τώρα ἐγὼ νὰ πᾷς καὶ σὺ νὰ ἡσυχάσῃς 'λίγο;

— Ὄχι, ὄχι· μήτε κουρασμένος εἶμαι μήτε νυστάζω· περιμένω νὰ ξυπνήσῃ ὁ ἀρχηγὸς νὰ τοῦ τὸ πῶ, νὰ πάω 'ς τὴ Μακρυνίτζα: ἔρχεσαι;

— Ναί, πάμε νὰ τραβίξωμε μιά· ἀγκαλὰ σὺ ἀλλοῦ ἔχεις τὸν νοῦν σου· καὶ ἐμειδίασεν ἀτενίζων ἐκφραστικῶς τὸν Κίμωνα: νὰ 'δοῦμε ἂν ἔρχεται κι' ἄλλος.

Ἡ συνομιλία μεταξὺ τῶν δύο νεανιῶν ἐξηκολούθησεν ἔτι ἐπὶ βραχύ· διεκόπη δὲ ὑπὸ τῆς προσελεύσεως δύο ἔτι ἐθελοντῶν, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἔλαβε τὴν θέσιν τοῦ Κίμωνος ὡς σκοπός, τούτου ἐπαναστρέψαντος μετὰ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ οἰκοδόμημα, ἔνθα ἐστρατωνίζετο τὸ σῶμα.

Ὁ ἀρχηγὸς ἔδωκε τὴν ἄδειαν εἰς τὸν Κίμωνα, τὸν Μιχάλην καὶ ἄλλους δύο νὰ μεταβῶσιν εἰς Μακρυνίτζαν ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ὅτι ἤθελον ἐπαναχάμψει πρὸ τῆς μεσημβρίας· καὶ οἱ τέσσαρες δὲ φέροντες τὰ ὅπλα καὶ τὰς κάππας των, ἐν εἴδει μικροῦ ἀποσπάσματος, εὔθυμοι καὶ ταχύποδες, ἔλαβον τὴν πρὸς τὴν πολίχνην ἄγουσαν ἀτραπόν.

Εὐθυμότερος πάντων ἦτο ὁ Κίμων, ὅστις μόλις πιὼν ὀλίγον οἰνόπνευμα ἐλησμόνει καὶ τὴν μα-

Digitized by Google

κρὰν ἐγρήγορσιν καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀϋπνίας καὶ τοῦ ψύχους κάματον καὶ ἔτρεχε μᾶλλον ἡγούμενος τῶν συντρόφων του, οἱ ὁποῖοι γελῶντες καὶ ἐπισπεύδοντες μετ' αὐτὸν τὸ βῆμα ἀπηύθυνον ἑκάστοτε φιλικὰ σκώμματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Κίμων δὲν ἀπήντα ἢ ἀνακινῶν τὴν κεφαλὴν καὶ τονίζων ᾀσμάτιόν τι.

Ὅταν ὁ μικρὸς οἰκίσκος τῆς Τασούλας ἐφάνη εἰς ἑκατὸν βημάτων ἀπόστασιν, ὁ Κίμων ἔστη καὶ στρεφόμενος πρὸς τοὺς συντρόφους του μετ' ἐκφράσεως μὴ ἐπιδεχομένης πλέον *χωρατὰ* τοῖς εἶπε:

— Σ' τὸ γυρισμό σας θὰ μ' εὕρετ' ἐδῶ.

Οἱ σύντροφοί του ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των ἀποχαιρετίσαντες αὐτὸν διὰ τῶν μειδιαμάτων των καὶ ἑνὸς

— Γειά σου, Μῶμο!

Ἀνέμεινεν ἐπί τινα λεπτὰ μέχρις οὗ οἱ συστρατιῶταί του ἀπομακρυνθέντες ἐξηφανίσθησαν εἰς τὴν καμπὴν τῆς ἀτραποῦ.

Ὁ οἰκίσκος τῆς Τασούλας εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν ἐκτὸς αὐτῆς ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ μικροῦ καλλιεργημένου ἀγροῦ, τοῦ ὁποίου μέρος ἐχρησίμευεν ὡς κῆπος λαχανικῶν καὶ ἑτέρωθεν ἄλλο μικρὸν μέρος περιτοιχισμένον ὡς μάνδρα δι' ὀλίγα τινὰ κτήνη. Ὁ οἰκίσκος χαμηλὸς καὶ μονώροφος ἓν μόνον μικρὸν παράθυρον εἶχεν ἐπὶ τῆς προσόψεως καὶ τὴν θύραν ἡμιάνοικτον. Ὁ Κίμων ἐπλησίασε προσπαθῶν νὰ καταστείλῃ μικράν τινα συγκίνησιν, ἡ ὁποία ἐθόλου τὰ βλέμματά του καὶ ἠλλοίου τὴν ὄψιν του· πρὸ τῆς θύρας ἐστάθη ἀκουμβῶν τὸ ὅπλον του ἐπὶ τοῦ κατωφλίου. Εἰς τὸν ἐκ τούτου κρότον μικρός τις θόρυβος ἀπήντησεν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς οἰκίας καὶ φωνὴ εὔηχος καὶ δροσερά,

— Ποιός εἶνε;

Εὐθὺς δ' ἐπεφάνη προσελθοῦσα νεαρὰ χωρικὴ πτωχῶς ἀλλὰ καθαρίως καὶ ἐπιμελῶς ἐνδεδυμένη. Ἦτο αὐτή.

Ἅμα ἰδοῦσα τὸν νέον δὲν ἐδυνήθη νὰ συγκρατήσῃ μικρὰν ἀνακραυγὴν ἐκπλήξεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ πᾶς ἄλλος ἐκτὸς τοῦ Κίμωνος θὰ διέκρινε καὶ ἕνα τόνον χαρᾶς· τὸ βλέμμα της ἔλαμψεν, ἡ μορφή της ἐπορφυρώθη· ἀλλ' εὐθὺς ἀναλαμβάνουσα ὕφος σοβαρὸν καὶ σχεδὸν σκυθρωπάζουσα ἐχαμήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς.

— Καλημέρα, Τασοῦλα.

— Καλή σου 'μέρα· ἀπήντησε δειλῶς αὕτη· καὶ προσέθηκεν ὑψοῦσα ἐπ' αὐτοῦ τὰ ὄμματα ἔμπλεα παιδικοῦ φόβου:

— Πάλι ἦλθες; πάλι ἤλθετε; δὲν ξέρετε πῶς οἱ Τοῦρκοι πιάσανε τὸν κάμπο μὲ τ' ἄλογα καὶ εἶνε σὲ μιὰ ὥρ' ἀπὸ τῆς Κερασιές;

Ὁ Κίμων ἔμεινε κατάπληκτος· αἱ εἰδήσεις αὗται ἦσαν ἐντελῶς νέαι δι' αὐτόν· οὐδεὶς ἐφαντάζετο τοὺς Τούρκους τόσον πλησίον καὶ τοιαύτας θέσεις κατέχοντας· καὶ ὁ ἀρχηγὸς λοιπὸν τὸ ἠγνόει;

— Ποιός σοῦ τὦπεν; ἠρώτησεν ἀνησύχως τὴν νεάνιδα.

— Ὁ πατέρας μου ἦλθε χθὲς τὸ βράδυ ἀπὸ τὸν κάμπο καὶ ἔτρεξε νὰ τὸ 'πῇ τοῦ καπετὰν Μήτσα. Οἱ Τοῦρκοι εἶνε μπουλοῦκι, ἀμέτρητοι.

Ὁ Κίμων ἐν τῷ τεταραγμένῳ βλέμματι τῆς χωρικῆς, ἐνῷ τῷ ὡμίλει ἔβλεπε τὸν κίνδυνον· ἐν τῷ ἤχῳ τῆς φωνῆς της ᾐσθάνετο αὐτόν· ἀορίστως ἐνόει ὅτι τὴν φορὰν ταύτην ἡ προσπέλασις τῶν Τούρκων ἦτο πράγματι κίνδυνος· δὲν ἐπρόκειτο περὶ συνήθους τοῦ πολέμου περιπετείας, περὶ ἐπικειμένης μάχης, ἥτις εἶχεν ἐπιζητηθῆ, ἢ τὴν ὁποίαν οὐδεὶς θὰ ἐσκέπτετο ν' ἀποφύγῃ.

Πολλὰ σώματα ἐθελοντῶν ὑπὸ διαφόρους ὁπλαρχηγοὺς εὑρίσκοντο ἐγκατεσπαρμένα εἰς τὰ Ζαλοχώρια· καὶ οἱ Τοῦρκοι κατέχοντες διὰ μεγάλων δυνάμεων τὴν πεδιάδα τοῦ Βώλου καὶ τὰς Κερασιάς, τὰ ἐκράτουν ἐντελῶς ἀποκεκλεισμένα ἐπὶ τῆς στενῆς χερσονήσου· πᾶσα πρὸς τὸ Πήλιον διέξοδος τοῖς ἦτο ἀδύνατος.

Ὅλαι αὐταὶ αἱ ἰδέαι συγχρόνως ἐξεγειρόμεναι ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Κίμωνος τὸν ἄφινον ὡς ἀπολιθωμένον πρὸ τῆς Τασούλας, ἡ ὁποία ἔτι μᾶλλον διήνοιγε τοὺς μεγάλους ὀφθαλμούς της, βλέπουσα ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας τοῦ νέου ὁποῖα ἀποτελέσματα ἐπέφερον οἱ λόγοι της.

Καὶ αὐτὸς τὴν ἠτένιζε, καὶ ἐνῷ πρώτη του ἰδέα, πρώτη του ὁρμὴ εἶχεν ὑπάρξει τὸ νὰ δράμῃ εἰς τὸ στρατόπεδον ὅπως μεταδώσῃ εἰς τὸν ἀρχηγὸν τὰς σοβαρὰς εἰδήσεις, δὲν τὸ ἀπεφάσιζε, καὶ συνερχόμενος ἐκ τῆς ἐκπλήξεως καὶ προσπαθῶν ν' ἀναλάβῃ ὕφος ἀδιαφορίας καὶ μειδιῶν,

— Καλὰ εἶσαι, Τασοῦλα; τὴν ἠρώτησε· πόσος καιρὸς ποῦ δὲν σὲ βλέπω! εἶσαι 'λίγο χλωμή· γιατί;

— Σοῦ φαίνεται· εἶμαι καλά· μὰ σεῖς θὰ χτυπηθῆτε σήμερα αὔριο μὲ τοὺς Τούρκους...

— Αὐτὸ θέλουμε καὶ 'μεῖς· μὲ 'θυμώσουνα καμμιὰ φορὰ αὐτὸν τὸν καιρὸ ποῦ δὲν 'δωθήκαμε;

— Μὰ τὸ 'ξέρατε σεῖς ποῦ εἶνε οἱ Τοῦρκοι;

— Δὲν θέλω νὰ 'ξέρω τίποτε, Τασοῦλα, ὅταν σὲ βλέπω· πές μου λοιπὸν ἂν μ' ἀγαπᾷς λιγάκι...

— Πάλι τὰ ἴδια! δὲν θὲς νὰ τ' ἀφήσῃς αὐτὰ τὰ λόγια καὶ τὰ καμώματα;

— Σ' ἀγαπῶ, Τασοῦλα· ἐσένα πάντα συλλογίζομαι, ἐσένα ὀνειρεύομαι· γιατί δὲν μὲ πιστεύεις;

— Ἄσ' τα αὐτά· νὰ πᾷς νὰ τὰ πῇς 'ς τὰ κορίτσια τοῦ τόπου σου· ἐγὼ δὲν εἶμαι γιὰ σένα μήτε σὺ γιὰ 'μένα· πήγαινε, πήγαινε νὰ φέρῃς τὰ μαντάτα 'ς τοὺς συντρόφους σου.

— Ἔχεις δίκαιο, πρέπει νὰ πάω· ἴσως θὰ

Digitized by Google

κτυπηθοῦμε ἀπόψε ἢ αὔριο· ποιὸς ξέρει ἂν θὰ σὲ ξαναϊδῶ· αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν θὰ μοῦ δώσῃς ἕνα φιλί;

— Ἄϊντε, ἄϊντε... καὶ ἡ μορφή της ὠχρία καὶ κατένευε τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ διὰ φωνῆς ἐσβεσμένης προσέθηκε· Πήγαινε 'ς τὸ καλὸ καὶ ἡ Παναγιὰ μαζύ σας.

Ὁ Κίμων ἔκαμε κίνημα ὡς θέλων νὰ περιβάλῃ αὐτὴν διὰ τοῦ βραχίονος· ἡ νεᾶνις ἀπεσύρθη βιαίως καὶ συσπῶσα τὰς ὀφρῦς προσήλωσεν ἐπὶ τοῦ ἐθελοντοῦ βλέμμα πλῆρες ὀργῆς καὶ θλίψεως.

— Φύγε! ἀνεφώνησεν.

— Ἐκάκιωσες πάλι;

— Φύγε!

— Μὲ διώχνεις, Τασοῦλα; ἐγὼ κακὸ δὲν σῶκαμα· γιατί; Καὶ ἡ φωνή του ἐγένετο γλυκεῖα καὶ περιπαθής.

Ἡ νεᾶνις ἐφάνη ὡς μετανοοῦσα διὰ τὸ απότομον τῶν λόγων της καὶ μετριάζουσα τῆς φωνῆς της τὸν τόνον ἐπανέλαβε:

— Πήγαινε, πήγαινε μὲ τὸν Θεό.

— Κίμων! Κίμων! ἠκούσθη αἴφνης φωνὴ καλοῦσα αὐτόν.

Ἦσαν οἱ τρεῖς σύντροφοί του ἐπαναστρέφοντες δρομαίως. Κάποιος βεβαίως θὰ εἶχεν ἀναγγείλει αὐτοῖς τὰ διατρέχοντα.

— Ἔλα, ἔλα, Κίμωνα, μὴ χάνωμε καιρό!

Ὁ Κίμων ἐστράφη τελευταίαν φορὰν πρὸς τὴν Τασοῦλαν ἀποτείνων αὐτῇ χαιρετισμὸν διὰ τῆς χειρός.

— Ἔχε γειά, Τασοῦλα 'περήφανη. Καὶ ἔσπευσε πρὸς τοὺς συντρόφους του μεθ' ὧν δρομαίως ἔλαβε τὴν πρὸς τὸ ὀροπέδιον ἀτραπόν.

Ἡ Τασοῦλα προέκυψε τῆς θύρας καὶ τὸ βλέμμα της ἔνδακρυ, μεστὸν μελαγχολίας ἠκολούθησεν ἐπὶ βραχὺ τὸν ἀπερχόμενον ἐθελοντήν, καὶ ἀφοῦ αὐτὸς δὲν ἐφαίνετο πλέον, ἀκίνητος προσήλου τοὺς ὀφθαλμούς της ἀπλανεῖς πρὸς τὸ αὐτὸ σημεῖον οὐδὲ κἂν σκεπτομένη ν' ἀπομάξῃ τὰ θαλερὰ δάκρυα, ἅτινα διὰ τῶν παρειῶν της σιωπηλῶς ἔρρεον.

(Ἕπεται τὸ τέλος). Α. Γ. Η.

Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΟΥΓΚΩ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑΝ

Ἦτο Δευτέρα, 5 Σεπτεμβρίου 1870, ἐπαύριον τῆς πτώσεως τῆς αὐτοκρατορίας, ὅτε ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ παρουσιάζετο εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τῶν Βρυξελλῶν, ἔνθα διένεμον τὰ διὰ τὴν Γαλλίαν εἰσιτήρια, καὶ διὰ φωνῆς, ἥτις ἀκουσίως αὐτοῦ ἔτρεμεν ὑπὸ συγκινήσεως, ἐζήτει «ἓν εἰσιτήριον διὰ Παρισίους». Ἀκόμη τὸν βλέπω καὶ τὸν ἀκούω. Ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοῦ Σεδάν, ἠκολούθησα τὴν ὁδὸν τῶν Βρυξελλῶν, ἔνθα ἐν εὐνοήτῳ ἀγωνίᾳ, μεταβαίνων ἀπὸ τοῦ ταχυδρομείου εἰς τὸ τηλεγραφεῖον, διῆλθον τὴν πυρετώδη ἡμέραν τῆς 4 Σεπτεμβρίου. Τὴν ἑσπέραν, ἐπὶ τῇ εἰδήσει τῆς ἀνακηρύξεως τῆς δημοκρατίας, συνεφωνήθη ὅπως τὴν ἐπαύριον ἀναχωρήσῃ διὰ τοὺς Παρισίους ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, παρὰ τῷ ὁποίῳ εἶχον τὴν τιμὴν νὰ δειπνῶ. Ὁ κ. Ἀντώνιος Προύστ, τὸν ὁποῖον εἶχον ἐπανεύρει ἐπὶ τῶν βελγικῶν συνόρων, ἐπανερχόμενον ἐκ Σεδάν, συνωδοιπόρει μεθ' ἡμῶν.

Ἑκουσίως ἐξόριστος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς εἰς αὐτὸν χορηγηθείσης ἀμνηστείας ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ διέμενε μακρὰν τῆς Γαλλίας μετὰ τῆς ἀμεταστρέπτου ἀποφάσεως νὰ τηρήσῃ τὸν δὶς ὀμωθέντα ὅρκον αὐτοῦ, τὸ πρῶτον ἐν ταῖς *Τιμωρίαις*, εἶτα δὲ ἐν ταῖς δημοσιευθείσαις ἐπιστολαῖς του: «Θὰ ἐπανέλθω, ὅταν ἐπανέλθῃ ἡ ἐλευθερία!».

Δὲν ἠπειλεῖτο πλέον ἡ ἐλευθερία τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ φεῦ! ἠπειλεῖτο ἡ ἀνεξαρτησία της. Ὁ Οὐγκὼ ἠδύνατο καὶ ὤφειλε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ πολιορκούμενα Παρίσια. Εἴχομεν τὴν τιμὴν νὰ εἴμεθα ἐκ τῶν συνοδοιπόρων τοῦ ποιητοῦ, καὶ αἱ ἐλάχισται λεπτομέρειαι τοῦ ταξειδίου ἐκείνου δὲν διέφυγον τῆς μνήμης μας.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς 5 Σεπτεμβρίου ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, φέρων πῖλον καστόρινον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ παρὰ τὸ πλευρὸν δερμάτινον δισάκκιον συγκρατούμενον διὰ λωρίου, ὠχροπρόσωπος καὶ συγκεκινημένος, παρετήρησεν ὁρμεμφύτως τὸ ὡρολόγιόν του, ὅταν ἐπροχώρησε νὰ ζητήσῃ εἰσιτήριον. Ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤθελε νὰ γινώσκῃ ἀκριβῶς τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐτελείωνεν ἡ ἐξορία του. Τοσαῦτα ἔτη εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐδέησε νὰ ἐγκαταλίπῃ ἐντὸς τῶν Παρισίων, ἅτινα εἶχε γοητεύσει ἡ μεγαλοφυΐα του, νὰ ἐγκαταλίπῃ οἰκίαν, βιβλία, ἔπιπλα, εἰκόνας μέχρι τῶν ὑγρῶν ἔτι ἐκ τῶν τελευταίων στίχων του τετραδίων. Ἀλλ' ἤδη οὐχὶ κατὰ μῆνας, ἀλλὰ κατὰ λεπτὰ ὑπελόγιζε τὸν χρόνον, ὅστις τὸν ἐχώριζε τῆς στιγμῆς καθ' ἣν θὰ ἀνεφώνει: Ἰδοὺ ἡ Γαλλία!

Ἀφοῦ παρετήρησε τὸ ὡρολόγιόν του, μοὶ εἶπεν, ὠχρότατος:

— Ἰδοὺ δεκαεννέα ἔτη ἐπερίμενα αὐτὴν τὴν στιγμήν!

Πιστοὶ φίλοι συνώδευσαν μέχρι τοῦ σταθμοῦ τὸν Οὐγκὼ ἐπανακάμπτοντα εἰς τὴν πατρίδα. Ὁ ἀγαθὸς καὶ γενναῖος Κάμιλλος Βερρύ, τὸν ὁποῖον ὁ Κάρολος Οὐγκὼ εἶχε χαρακτηρίσει ἐν τοῖς *Ἐξορίστοις* αὐτοῦ, ἔκλαιε σκεπτόμενος ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀκολουθήσῃ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἐθαύμαζε καὶ ἠγάπα. Τὸ *τραῖνον* ἀνεχώρησε, καὶ ὁ Οὐγκὼ διέμενεν ἀκίνητος ἀπέναντι ἐμοῦ, παρατηρῶν διὰ τῆς θυρίδος, ἀγωνιῶν ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι ὑπερέβη τὰ σύνορα, καὶ ὅτι ἔμελλον νὰ ἀπο-

Digitized by Google

καλυφθῶσι πρὸ αὐτοῦ τὰ δένδρα, οἱ λειμῶνες, τὸ ἔδαφος, ὁ ἀὴρ καὶ ὁ οὐρανὸς τῆς πατρίδος.

Ἐντὸς τῆς φερούσης ἡμᾶς ἁμάξης εἶχον καταλάβει θέσιν ὁ Κάρολος Οὐγκώ, ἡ Κυρία Δρουέ, ὁ κ. Ἀντώνιος Προύστ, καὶ ἡ μέλλουσα καὶ θελκτικὴ κυρία Ἐδουάρδου Λοκροά. Νομίζω, ἂν καὶ δὲν εἶμαι βέβαιος, ὅτι οἱ πρίγγιπες τῆς Αὐρηλίας διὰ τοῦ αὐτοῦ τραίνου ἐπανέκαμπτον εἰς τὴν πατρίδα των.

Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν βαθεῖαν καὶ ὑψηλὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς τὸν μέγαν ποιητήν, ἡλικίας τότε ἑξήκοντα ἑπτὰ ἐτῶν, καὶ λευκανθέντα ἐν τῇ ἐξορίᾳ, ἡ θέα τοῦ πρώτου γάλλου στρατιώτου, τὸν ὁποῖον διέκρινεν ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἁμάξης.

Ὅμιλος ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Βινοά, ἄνδρες κατακουρασμένοι, ἐσκονισμένοι, βορβορόστικτοι, πελιδνοί, ἀποτεθαρρημένοι, ἐξετείνοντο, καθήμενοι ἢ ἐξηπλωμένοι, κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ. Ἔφευγον τοὺς πλησιάζοντας οὐλάνους, καὶ ἐπανήρχοντο εἰς τὴν μεγάλην πόλιν. Ἀνεγινώσκετο ἡ ἧττα εἰς τὰ βλέμματά των, ἡ ἠθικὴ ἀδυναμία ἐν τῇ στάσει των· ἦσαν σκυθρωποί, ρυπαροί, συνηρπασμένοι ὑπὸ τῆς τροπῆς, ὡς χάλικες ὑπὸ τῆς λαίλαπος. Ἀλλὰ πῶς! ἦσαν στρατιῶται τῆς Γαλλίας μας, ἐφόρουν τὴν προσφιλῆ στολήν της, τὸν κυανοῦν ἐπενδύτην, τὸ ἐρυθρὸν πανταλόνιον, καὶ ἐτήρουν ἐν τῇ καταστροφῇ τὰς τρίχρους σημαίας των.

Παχέα δάκρυα ἐπλήρωσαν αἴφνης τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ, καὶ προκύψας, εἶτα δὲ κλίνας ἐπὶ τῆς θυρίδος, ἀνέκραξε δι' ἠχηρᾶς, διαυγοῦς καὶ ἐνθουσιώδους φωνῆς :

—Ζήτω ἡ Γαλλία! Ζήτω ὁ στρατός! Ζήτω ὁ γαλλικὸς στρατός! Ζήτω ἡ πατρίς!

Οἱ στρατιῶται, συντετριμμένοι ὑπὸ τοῦ καμάτου, παρετήρουν αὐτὸν ἀορίστως καὶ σκυθρωπῶς, δίχως νὰ ἐννοοῦσί τι.

Ἐκεῖνος ἐξηκολούθει ἀπευθύνων πρὸς αὐτοὺς ἐνθαρρύνσεις καὶ ἐπευφημίας, ὡς ἤχους σάλπιγγος· «Ὄχι, ὄχι! δὲν πταίετε σεῖς· σεῖς ἐπράξατε τὸ καθῆκόν σας!»

Καὶ ὅταν τὸ *τραῖνον* ἐπανελάμβανε τὴν πορείαν του, τὰ δάκρυα ἔπιπτον ἠρέμα ἐπὶ τῶν παρειῶν του καὶ ἐξωλίσθαινον ἐντὸς τῆς λευκῆς γενειάδος του.

Εἶχε ζήσει ἕως τότε ἐν τῇ ὑπερηφάνῳ καὶ ὑψηλόφρονι ἀπάτῃ ὅτε ἡ Γαλλία ἦτο ἀνίκητος. Υἱὸς στρατιώτου, εἶχε πιστεύσει ὅτι οἱ στρατιῶται τῆς πατρίδος του ἦσαν προωρισμένοι εἰς τὴν δόξαν, καὶ ὄχι εἰς τὸ αἶσχος. Πατριώτης, εἶχεν ἐπιφυλάξει διὰ τὸν τόπον του τὴν κινδυνωδεστέραν καὶ ὡραιοτέραν ἐκ τῶν θέσεων, τὴν πρώτην, τὴν ἐμπροσθοφυλακήν. Καὶ πᾶσα ἐλπὶς κατέρρεε! Τὸν ἤκουσα τότε ψιθυρίζοντα ὑποκώφως μεθ' ὕφους βαθείας ὀδύνης·

— Εἴθε ποτὲ νὰ μὴ ἐπανέβλεπα τὴν Γαλλίαν, ἂν πρόκηται νὰ τὴν ἐπανίδω καταμερισμένην, ἠλαττωμένην, τοιαύτην ὁποία ἦτο εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ΙΓ'. Λουδοβίκου!

Καὶ ἐπανέβλεπα εἰς τοὺς μαύρους ὀφθαλμοὺς τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ τὰ δάκρυα τῆς πατριωτικῆς ὀδύνης καὶ ἤκουα πάντοτε τὴν φωνήν του:

— Ὦ! νὰ τοὺς ἐπανίδω εἰς τοιαύτην θέσιν! Νικημένους νὰ τοὺς ἐπανίδω! Τοὺς στρατιώτας τῆς πατρίδος!

Τὸ πρῶτον αὐτοῦ γεῦμα ἐπὶ γαλλικοῦ ἐδάφους ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἔλαβεν ἐν Τερνιὲ (Tergnier). Ἡ ἄφιξίς του εἶχε προαγγελθῆ, καὶ ἡ αἴθουσα τοῦ ἑστιατορίου ἦτο πλήρης περιέργων, συνωστιζομένων. Ἀλλὰ φαγητὸν δὲν ὑπῆρχε.

— Δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο παρὰ ψωμί, τυρὶ καὶ κρασί, εἶπον εἰς τὸν Οὐγκώ.

— Εἶνε ἀρκετόν.

Τότε ἐζήτησα παρ' αὐτοῦ νὰ μοὶ χορηγήσῃ τὴν τιμὴν ὅπως τῷ προσφέρω τὸ πρῶτον γεῦμα, ὅπερ θὰ ἐλάμβανεν ἐν τῇ Γαλλίᾳ.

— Ἐπιμένετε; μοῦ εἶπε μειδιῶν.

— Σᾶς παρακαλῶ!

— Ἔστω! εὐχαρίστως!

Περατωθέντος τοῦ γεύματος, ἔλαβεν ἐν συγκινήσει μεθ' ἑαυτοῦ τεμάχιον ἄρτου, τοῦ πρώτου ὃν συνήντα ἐν τῇ πατρίδι του, καὶ ἀνήλθομεν εἰς τὸ *τραῖνον*. Διετήρησε τὴν μνήμην τοῦ ἄρτου ἐκείνου τοῦ Τερνιέ, ὅστις ὑπῆρξε σχεδὸν πᾶν ὅ,τι εἶχε φάγει τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ ἐνίοτε ἠγάπα νὰ ὁμιλῇ περὶ αὐτοῦ εἰς τὰς συνδιαλέξεις του.

— Σεῖς μοῦ ἐπροσφέρατε τὸ πρῶτον φαγητόν, τὸ ὁποῖον ἔλαβον ἐπανερχόμενος εἰς τὴν πατρίδα! μοὶ εἶπε πολλάκις. Ἔγραψα μάλιστα στίχους εἰς τὸ τεμάχιον ἐκεῖνο τοῦ ἄρτου, τοὺς ὁποίους θὰ εὕρουν μίαν ἡμέραν.

Καθ' ὅσον ἐπλησιάζομεν εἰς Παρισίους, ὁ Οὐγκὼ καθίστατο σκεπτικός, συγκεκινημένος, ὠχρότερος.

— Ἤθελον νὰ ἐπέστρεφα σιωπηλὸς καὶ μόνος εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν, ἔλεγε· νὰ φθάσω νύκτα, ἔρημος, ὅπως εἶχα ἀναχωρήσει ἀπὸ αὐτήν.

Τὴν δεκάτην τῆς νυκτὸς τὸ *τραῖνον* ἐσταμάτα εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Βορρᾶ· ὁ Μερίς, ὁ Βακκερῆ, ὁ Φραγκῖσκος Οὐγκώ, εὑρισκόμενοι εἰς Παρισίους, ὥρμων πρὸς τὴν θυρίδα, τὸν περιεπτύσσοντο, τὸν ἀπῆγον.

— Σιγά! εἶπεν ὁ Οὐγκώ, δεικνύων εἰς αὐτοὺς *τραῖνα* τινά· ἐκεῖ μέσα εἶνε πληγωμένοι.

Ἔξω, τὸ πλῆθος ἀνέμενεν ὅπως τὸν ἐπευφημήσῃ. Τότε εἶπεν·

— Ἔρχομαι ἐδῶ νὰ πράξω τὸ καθῆκόν μου.

Συνοδευθεὶς ὑπὸ τοῦ πλήθους μέχρι τινός, ηὐχαρίστησεν αὐθις, ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς ὁδοῦ Λαβάλ, εἰπών:

— Εἰς μίαν ὥραν μοῦ πληρώνετε δεκαεννέα ἔτη ἐξορίας!

(Ιουλιος Κλαρετη)

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 45.

Digitized by Google

'Αριθ. 494 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 16 Ἰουνίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 387.

Ζ'

Εἷς τῶν σπουδαιοτέρων, ἢ μᾶλλον ὁ πρῶτος καὶ σπουδαιότερος τῶν ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως ἀναφανέντων ἱστορικῶν, ὁ Παῦλος Ἰόβιος ἐπίσκοπος Νοκέρας [1]), κάλλιστα γνωρίσας τοὺς ἐν τῇ Δύσει πολεμοῦντας Στρατιώτας, γράφει ὅτι οἱ περιλάλητοι οὗτοι μισθοφόροι ὤφειλον τοὺς θριάμβους των εἰς τὴν διάσωσιν τῆς ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων ἐθνῶν παντελῶς ἀγνοουμένης παλαιᾶς τακτικῆς ἐπιστήμης· «ut praeclare constet non omnino exoluisse equestris militiae disciplinam tantopere apud eas gentes antiquis scriptoribus celebratam.» Ὅταν ἔγραφε ταῦτα ὁ Ἰόβιος οὐδὲν τῶν διασωθέντων τακτικῶν βιβλίων, πλὴν τοῦ περὶ ἱππικῆς τοῦ Ξενοφῶντος, εἶχε διὰ τοῦ τύπου ἐκδοθῇ, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ φιλοπερίεργος ἐπίσκοπος ἠρύσθη τὴν εἴδησιν παρ' αὐτῶν τῶν Στρατιωτῶν, ἀφοῦ μάλιστα οἱ νεώτεροι κριτικοὶ θεωροῦσιν ὡς τὴν κυριωτέραν ἀρετήν, ἢ κατ' ἄλλους κακίαν, τῶν ἱστοριῶν τοῦ Ἰοβίου, τὴν πρὸς τὰς ἐκθέσεις αὐτῶν τῶν δρώντων προσώπων πίστιν.

Τὴν πολεμικὴν τέχνην τῶν Στρατιωτῶν γινώσκομεν ἐκ παλαιῶν περιγραφῶν, καὶ τοῦ ἐν ἔτει 1634 δημοσιευθέντος κειμένου πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν, τῶν διαρκῶς ὑπηρετούντων ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Συγκρίνοντες τὴν στρατιωτικὴν ταύτην προπαίδειαν πρὸς τὰς διασωθείσας πολλὰς τῶν Βυζαντινῶν τακτικάς, οὐδεμίαν εὑρίσκομεν σχέσιν. Ἐνῷ ἐν αὐτῇ τῇ ἑλληνικῇ τακτικῇ τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου τὰ στρατιωτικὰ προστάγματα ἀπαγγέλλονται ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ, ὡς torna, move, verte, ad conto clina κλπ., ἐνῷ ἡ τακτικὴ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ῥητῶς σημειοῖ ὅτι τὰ παρ' Ἀρριανῷ φερόμενα κελεύσματα εἶχον περιπέσει εἰς ἀχρηστίαν [1]), αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ ἐν τῷ βυζαντινῷ κειμένῳ ἐκλατινισμένα, ἢ ὡς ἄχρηστα καὶ ἀσαφῆ θεωρούμενα ἑλληνικὰ προστάγματα ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἑξῆς ἀντιπαραβολῆς:

Ἀρριανοῦ τέχνη τακτικὴ § 32.	*Μέθοδοι καὶ παραγγέλματα, 1634 σ. 4.*
σίγα· κάθες τὰ δόρατα· τήρει τὰ διαστήματα.	σταθῆτε· στήσετε ταῖς πίκαις εἰς τὴν γῆν· πιάσετε ταῖς ἀναμεσάδαις σας· σιωπήσετε.

Καὶ ἐπὶ τῶν ἁρματωλικῶν δὲ χρόνων τὰ διασωθέντα προστάγματα ἀπαγγέλλονται ἐν καθαρᾷ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, πλὴν τοῦ τουρκικῶς λεγομένου *γιουρούσι*, ἀλλὰ καὶ ἡ λέξις αὕτη ἀπαντᾷ οὐχὶ ὡς πρόσταγμα, ἀλλ' ὡς ἁπλῆ δήλωσις τῆς ἐφόδου, λεγομένης ἐν προστάγματι «ἀπάνω τους! πάρτε τους!»

Ἀλλ' ἂν ἡ πολεμικὴ τέχνη τῶν Στρατιωτῶν οὐδεμίαν ἔχῃ σχέσιν πρὸς τὰς αὐτοκρατορικὰς τακτικάς, σχετίζεται ὅμως στενώτατα πρὸς μίαν τούτων, προελθοῦσαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ κέντρου πρὸς ὃ συνδέονται οὐ μόνον οἱ παλαιοὶ καὶ νεώτεροι Στρατιῶται, ἀλλὰ καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς ἁρματωλοὶ καὶ τὰ δημοτικὰ ᾄσματα, πρὸς τοὺς λεγομένους Ἀκρίτας.

Πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐπίσημοι τῶν Βυζαντινῶν τακτικαί, τὰς ὁποίας ὠνόμασα αὐτοκρατορικάς, ὡς συντεταγμένας ὑπ' αὐτῶν τῶν αὐτοκρατόρων, δὲν διετηρήθησαν ἐν τῷ στρατῷ ἀπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων κατ' ἀδιάκοπον παράδοσιν, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς· ἐκταφεῖσαι οὕτως εἰπεῖν ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν ἐφηρμόσθησαν ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς γυμνασίοις. Ἡ μεγάλη τῶν Γότθων εἰσβολὴ παρέλυσεν ἐντελῶς καὶ ἀπηρχαιώ-

[1]) Παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς φέρει τὰ πρωτεῖα ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστοριογραφίᾳ ὁ Guiciardini· ἀλλ' οὗτος ἔγραψεν ειδικὴν ἱστορίαν τῆς Ἰταλίας, ὁ δὲ Ἰόβιος καθολικήν, καὶ νῦν ἔτι θεωρουμένην ὡς τὴν μόνην σπουδαίαν πηγὴν τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀνατολῇ τότε συμβάντων.

[1]) «Τὰ δὲ προστάγματα ἄγε τὰ ὅπλα, σίγα καὶ πρόσεχε τῷ παραγγελλομένῳ, ἄνω τὰ δόρατα, κάθες τὰ δόρατα, τήρει τὰ διαστήματα.... ἀλλὰ ταῦτα διά τε τὸ ἀσαφὲς καὶ τὴν ἀχρηστίαν τέως παρείδομεν.» Λέοντος Τακτικά, VII, 88.

Digitized by Google

σε τὴν τέως ἐπικρατοῦσαν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην τῶν Ρωμαίων, νέα δὲ πολεμικὰ ἤθη ἐπεκράτησαν μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου τοῦ Α', ὅστις πρῶτος ἐπανήγαγε τὸν βυζαντινὸν στρατὸν ἐν τῇ παλαιᾷ τάξει, δημιουργήσας ἐκ τοῦ βαρβαρικοῦ χάους τὰς περιλαλήτους ἐκείνας στρατιάς, δι' ὧν ἐθριάμβευσεν ὕστερον ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν Ἀσίᾳ, Εὐρώπῃ καὶ Ἀφρικῇ. Τότε ἀνενεώθη καὶ ἡ παλαιὰ τακτική, ἥτις περιελθοῦσα ἡμῖν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὑπάτου Οὐρβικίου, φημίζεται ὡς αὐτὴ ἡ ἄλλοτε δοξάσασα τὰ ῥωμαϊκὰ ὅπλα ἐπὶ Ἀδριανοῦ, καθὰ λέγει τὸ εἰς αὐτὴν ἐπίγραμμα:

Ἦν πάρος Ἀδριανὸς μὲν ἄναξ ἔχεν ἐν πολέμοισι,
κρύψε δ' ἀεργίη χρόνον ἄσπετον ἐγγύθι λήθης,
ἀλλ' ὑπὸ καρτερόχειρος Ἀναστασίου βασιλῆος
ἤλυθον ἐς φάος αὖθις, ἵνα στρατιῇσιν ἀρήξω.

Ἔκτοτε μέχρις Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἡ αὐτὴ τακτικὴ τέχνη διαφοροτρόπως ἀλλοιουμένη, μένει ὡς ὁ ἐπίσημος κῶδιξ τῆς στρατιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Παρὰ τὰς αὐτοκρατορικὰς ὅμως τακτικάς, τὰς ὁπωσδήποτε διασωζούσας τὸν παλαιὸν ῥωμαϊκὸν τύπον, ἀπὸ τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος, παρουσιάζεται καὶ ἑτέρα, ἡ ἐπ' ὀνόματι Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ [1]), ἥτις οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσα πρὸς ἐκείνας εἶνε τὸ μόνον πρωτότυπον σύγγραμμα τῆς βυζαντινῆς στρατηγικῆς. Ἡ τακτικὴ αὕτη ἐφαρμοζομένη ἰδίᾳ εἰς τοὺς κατὰ τῶν Ἀράβων πολέμους ἐν ταῖς κλεισούραις τοῦ Ταύρου φέρει τὸν τίτλον «περὶ παραδρομῆς πολέμου», ὅστις ἀκριβῶς ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἡμέτερον κλεφτοπόλεμον, διότι παραδρομὴ ἐλέγετο τότε ἡ ἐνέδρα, ἤτοι ἡ ἐκφραστικώτερον ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἁρματωλῶν λεγομένη *χωσιά*, ἢ *καρτέρι*.

Αἱ δύο αὗται λέξεις μὲ σύρουσιν εἰς μικρὰν γλωσσολογικὴν παρέκβασιν, ἥτις ὅμως δὲν εἶνε ἄσχετος πρὸς τὸ θέμα, ἀφοῦ πρόκειται περὶ τοῦ ἐτύμου τῶν κυριωτέρων ὅρων τῆς Στρατιωτικῆς τακτικῆς.

Ἀγνοῶ ποῦ στηριζόμενοι γλωσσολόγοι τινὲς διεκδικοῦσι τὴν μὲν *χωσιὰν* ὡς σλαβικὴν λέξιν, τὸ δὲ *καρτέρι* ὡς βάρβαρον· ἀμφότεραι αἱ λέξεις εἶνε ἑλληνικώταται· ἡ χωσιὰ παράγεται ἐκ τοῦ ἀρχαίου ῥήματος χώννυμι, χωννύω, τοῦ χώνω τοῦ ἡμετέρου λαοῦ, σημαίνοντος κρύπτω, καλύπτω, σκεπάζω· τὸ ἐπίρρημα κρύβδην καλεῖ ὁ λαὸς χωστά, καὶ σκεπά, καὶ γενικώτερον κρυφτὰ καὶ σκεπαστά· ἡ ἁρματωλικὴ *χωσιὰ* σημαίνει τὴν ἐνέδραν, λεγομένην καὶ ἔγκρυμμα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων. Ἐκ τῆς χωσιᾶς ταύτης ἐμορφώθη ὁ ἐν ταῖς βυζαντιναῖς τακτικαῖς λεγόμενος χωσιάριος στρατιώτης, δηλ. ὁ ἔνεδρος. Ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος τακτικῇ ἡ ὑπὸ τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ ἐκτελουμένη ἐνέδρα ὀνομάζεται *σάκα*, ἡ τσάκα τοῦ ἡμετέρου λαοῦ = παγίς, (ἀρχ. σάγη)· ἐκ τῆς λέξεως ταύτης παράγονται οἱ Τσάκονες, οὐδὲν ἄλλο ὄντες ἢ χωσιάριοι = παγιδευταί, ἔνεδροι· περὶ τούτων πολλὰ εἶπον ἐν προλεγομένοις τοῦ Δ' τόμου τῶν Μνημείων. Εἶνε γνωστὸν ὅτι παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς στρατοῖς διατηρεῖται ἔτι ὁ Χουσάρος, Hussard. Ἐπειδὴ τοιούτους ἐλαφροὺς ἱππεῖς ἀνέδειξεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ Οὐγγαρία, οἱ πατριῶται μαγυάροι ἔπλασαν τὸν ἀστεῖον μῦθον, ὅτι ἡ λέξις χουσάρος εἶνε οὐγγρική, παραγομένη ἐκ τῆς λέξεως húsz = εἴκοσι, διότι δῆθεν ὁ βασιλεὺς Ματθαῖος Κορβῖνος (1458) πρῶτος ἐστρατολόγησε τοιούτους ἱππεῖς, λαβὼν ἐκ τῶν χωρικῶν τὸν εἰκοστὸν ἀριθμόν, husz-ár. Πολλὰς ὅμως ἑκατονταετηρίδας πρὸ τοῦ Κορβίνου αἱ βυζαντιναὶ τακτικαὶ ὀνομάζουσι τοὺς χωσαρίους, ὁρίζουσαι οὕτω τὴν ἀποστολήν των· «ἔστωσαν δὲ καὶ χωσάριοι πλεῖστοι καὶ ἐπιτήδειοι... καὶ συνεχῶς ἄλλοι ἀλλαχόθι τῆς χώρας εἰσίτωσαν πρὸς τὸ αἰχμαλωτίζειν ἀνθρώπους, ἵνα δι' αὐτῶν ἀκριβῶς αἱ τῶν πολεμίων ἀναδιδάσκωνται βουλαί [1])». Ὁ Graux καλῶς μεταφράζων τοὺς χωσαρίους τούτους, eclaireurs, ἡμαρτημένως θεωρεῖ τὴν λέξιν παρεφθαρμένην ἐκ τοῦ κουρσάρος· ὅτι ὁ χωσάριος εἶνε λέξις καθαρὰ ἑλληνικὴ ῥητῶς τὸ λέγουσιν αἱ προειρημέναι τακτικαί, σημειοῦσαι ὅτι τοὺς ὑπὸ τῶν Δυτικῶν (κατοίκων τῆς Ἑλλάδος) οὕτω λεγομένους χωσαρίους, οἱ Ἀνατολικοὶ (κατοικοι Ἀσίας) ἀποκαλοῦσι τραπεζίτας, τασιναρίους ἢ τασινάκια. Ἡ τελευταία λέξις ἡμαρτημένως σημειουμένη ὡς Ἀρμενική, φαίνεται μᾶλλον παλαιὰ τουρκική, διότι καὶ νῦν ἔτι οἱ Τοῦρκοι λέγουσι τὸν κατάσκοπον, τσασούς, τσασούδ, τσασίτ. Πρὸς τὰ τασινάκια τῶν Βυζαντινῶν ἀντιστοιχεῖ ὁ ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τοῦ λαοῦ λελόμενος τσασίτης = κατάσκοπος. Ἐπειδὴ δὲ περὶ χουσάρων ὁ λόγος, σημειοῦμεν ὅτι καὶ ἑτέρας λέξεως τοῦ στρατιωτικοῦ λεξικοῦ δύναται ν' ἀναζητηθῇ ἡ ἀμφισβητουμένη ἐτυμολογία, τοῦ Δραγόνου, dragon, εἰς τὰς στρατιωτικὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀγνοῶ πῶς ὁ λόγιος ἱστορικὸς τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ, στρατηγὸς Susane, δέχεται τὴν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ tragen ἐτυμολογίαν τοῦ δραγόνου, ἐνῷ ἄλλοι λογιώτεροι τούτου, ὡς ὁ Rich καὶ ὁ Littré προτείνουσιν ὡς πιθανωτέραν τὴν ἐκ τοῦ λατινικοῦ draco, draconarius, παραγωγήν, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Susane

[1]) Τῆς τακτικῆς ταύτης ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Χάζε 25 κεφάλαια ἐν τέλει Λέοντος Διακόνου, ἕτερα δὲ ἀποσπάσματα ὑπὸ Graux ἐν τῷ Annuaire des Etudes Grecques (τόμ. Θ'), μένουσι δ' ἔτι καὶ ἄλλα κεφάλαια ἀνέκδοτα.

[1]) Τὸ αὐτὸ ἔργον ἐξετέλουν καὶ οἱ ἡμέτεροι Στρατιῶται «De cavali leggeri (Στρατιωτῶν) erano molte squadre, le quali scorrendo or quà or là, riportavano ai capitani ciò che si faceva nel paese d' intorno», γράφει τῇ 18 Μαΐου 1509 ὁ Luigi da Porto (Lettere).

Digitized by Google

προηγουμένως ἐδέχθη τὴν τοιαύτην ἐτυμολογίαν [1]). Τὴν ἐκ τοῦ δράκοντος παραγωγὴν τοῦ δραγόνου ἐνισχύουσι καὶ τὰ δημοτικὰ ἡμῶν ᾄσματα, μνημονεύοντα εἶδος Στρατιωτῶν οὕτω καλουμένων, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ ἑξῆς ἀρχαίου ᾄσματος τῶν ἐν Πόντῳ Ἑλλήνων:

Ἀπ' τὸν βασιλειὰν χαρτὶν ἔρθεν—Δράκοι, δρακοντοποῦλα,
Δράκοι καὶ δρακοντόπουλα, Ῥωμαίϊκα παλληκάρια,
ζωστῆτε τὰ λωρίτσια σας, κρεμᾶστε τὰ σπαθία,
δράκοι καὶ παλληκάριά μου καὶ πάρτε τὰ ῥαχία.
δράκοι μ' ν' ἀκούγω μιὰν λαλιάν, Ἑλλενικὴν λαλίαν [2])

Ἀλλ' ἡ περὶ χουσάρων καὶ δραγόνων παρέκβασις μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὸ καρτέρι ὥστε πρέπει νὰ ἐκπληρώσωμεν καὶ τὴν περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως ταύτης ὑπόσχεσιν.

Ὁ Ἀρνόλδος Πάσσωβ ἐπιτυχῶς ἐτυμολογήσας τὸ καρτέρι ἐκ τοῦ ῥήματος καρτερῶ, ἀπέτυχεν ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει τῆς λέξεως, defensio = ὑπεράσπισις. Τὸ σημερινὸν ῥῆμα καρτερῶ, ἀποβαλὸν τὴν παλαιὰν σημασίαν, σημαίνει περιμένω, τὸ δὲ περιμένω καὶ παραμένω ἐσήμαινον παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς τὸ ἐνεδρεύω, καὶ ἡ παραμονὴ τὴν ἐνέδραν καὶ τὸν ἔνεδρον στρατιώτην. Ὁ λαὸς λέγει ἔτι παραμονεύω καὶ καραμονεύω ἐν τῇ καθαρᾷ σημασίᾳ τοῦ ἐνεδρεύω. Κατὰ τὴν ἡμετέραν τακτικὴν οἱ ἐν τῇ ἐνέδρᾳ τασσόμενοι στρατιῶται ὤφειλον νὰ παραμείνωσιν ἢ καρτερήσωσιν ἐπὶ δέκα καὶ πέντε ἡμέρας, μεθ' ἃς ἀντικαθίσταντο ὑπ' ἄλλων: «καρτερεῖν δὲ αὐτοὺς ἡμέρας πεντεκαίδεκα ἐν τῇ τῶν ὁδῶν φυλακῇ, ἐπιφερομένους καὶ τὴν διαρκοῦσαν αὐτοῖς τροφὴν τῶν αὐτῶν ἡμερῶν.» Ἀκίνητοι, οὐδὲ πρὸς ὕδρευσιν δυνάμενοι νὰ μετακινηθῶσιν, ἀνέμενον ἐν τῇ χωσιᾷ τὸν ἐχθρὸν ὡς ἀετοί, ἵνα τῷ ἐπιτεθῶσιν ἐξ ἀπροόπτου. Ἐντεῦθεν ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐνέδρα δὲν ἦτο εὔκολον πρᾶγμα, καὶ μόνοι οἱ καρτερικοὶ ἄνδρες ἠδύναντο νὰ ἐγκαρτερήσωσιν ἐν τοιαύτῃ πολυημέρῳ ἀκινησίᾳ. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐνέδρας ἐπικρατεῖ καὶ παρὰ τοῖς ἀπελάταις ἢ κλέφταις τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος, τὸ δὲ καρτέρι ἦτο ἡ πρώτη σπουδαία δοκιμασία παντὸς μαθητευομένου ἀπελάτου. Ὅταν ὁ Βασίλειος Διγενὴς προσῆλθεν εἰς τὸν Φιλόππαπον ζητῶν ἵνα καταταχθῇ ἐν τῇ συμμορίᾳ του, ὁ γέρων λῄσταρχος τῷ λέγει:

Ἂν καυχηθῇς, νεώτερε, νὰ γίνῃς ἀπελάτης,
τὴν ῥάβδον ταύτην ἔπαρε καὶ κάτελθε εἰς βίγλαν,
καὶ ἂν νηστεῦσαι δύνασαι ἡμέρας δεκαπέντε,
μηδ' ὕπνον εἰς τὰ βλέφαρα λάβῃς τῶν ὀφθαλμῶν σου,
καὶ μετὰ ταῦτα ἀπελθὼν λέοντας νὰ σκοτώσῃς,
κ' ἐκείνων τὰ δερμάτια ἂν φέρῃς ἐδῶ πάντα,
[καὶ] ὅταν περνοῦν οἱ ἄρχοντες μετὰ πολλοῦ τοῦ πλήθους,
ἔχοντες νύμφην καὶ γαμβρόν, νὰ ἔμβῃς εἰς τὴν μέσην,
νὰ πάρῃς νύμφην καὶ γαμβρὸν ἐνθάδε νὰ ἔλθῃτε,
τότε πληροφορήθητι νὰ γίνῃς ἀπελάτης.

Εἰς ὁμοίας σκληραγωγίας ἐξετίθεντο καὶ οἱ δόκιμοι τῶν ἁρματωλικῶν χρόνων, καὶ ἂν δὲν ἐπαρουσίαζον δορὰς λεόντων εἰς ἀρχηγόν, οὐδὲν ἧττον ὤφειλον νὰ ὑποστῶσιν ἀγογγύστως καὶ πεῖναν καὶ δίψαν καὶ ψῦχος καὶ καύσωνα, καρτεροῦντες ἐν τῇ τεταγμένῃ θέσει. Τὸ ἐν Στερεᾷ Ἑλλάδι συχνάκις ἀκουόμενον ῥητὸν «τὸ καλὸ τὸ παλληκάρι 'ς τὸ καρτέρι φαίνεται» ἐκφραστικώτατα χαρακτηρίζει τὴν ἐνέδραν, ἢ καρτέρι, ὡς ἔργον ἐξαιρετικῆς καρτερίας.

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ τακτικήν. Ἐκ τοῦ προοιμίου δηλοῦται ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ δὲν συνέταξεν, ἀλλ' ἐσχεδίασε τὸ σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον ἀληθῶς συνετάχθη ὑπὸ λογίου στρατιωτικοῦ, εἰς ὃν ὁ Φωκᾶς παρέδωκε τὸ σχεδίασμά του μὲ τὴν ἐντολὴν «καθ' ὅσον οἷόν τε ἀκριβῶς περὶ αὐτῆς συγγράψαι καὶ παραδοῦναι τοῖς μεθεξῆς.» Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δυνάμεθα νὰ ὑποπτευθῶμεν μήπως τὸ πρωτότυπον γραφὲν ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ ἐν τῇ καθομιλουμένῃ στρατιωτικῇ γλώσσῃ, μετεφράσθη ἐν τῇ λεγομένῃ λογίᾳ, ἤτοι νεκρᾷ, ὡς τοῦτο δυστυχῶς συνέβη καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων βυζαντινῶν συγγραμμάτων [1]). Θεωρῶ μάλιστα ζήτημα ἂν καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ συνέταξε τὸ πρωτότυπον, ἀφοῦ ὁ συγγραφεὺς ὁμολογεῖ ὅτι ἡ ἐν λόγῳ τακτική, κατὰ καιροὺς *ἀφανισθεῖσα*, ἀνενεώθη ὑπὸ διαφόρων στρατηγῶν, παλαιῶν καὶ νεωτέρων, ἐπὶ τέλους δὲ ὑπὸ Βάρδα καὶ Λέοντος Φωκᾶ, πατρὸς καὶ ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου. Ἀλλὰ πῶς ἠδύνατο νὰ γίνῃ τοιαύτη ἀνανέωσις τέχνης ἠφανισμένης, ἄνευ γραπτοῦ μνημείου; κατωτέρω θ' ἀναφέρωμεν παλαιὰς τακτικὰς σχετιζομένας πρὸς τὴν «παραδρομήν».

Ἂν τὸ βιβλίον εἶχεν ἁπλῆν φιλολογικὴν ἀξίαν, δικαίως οἱ ἀναγνῶσται τῆς «Ἑστίας» θὰ κατεδίκαζον ὡς μακρολογίαν πᾶσαν περὶ αὐτοῦ λεπτολογίαν· ἀλλὰ τοῦτο τὰ μέγιστα ἐνδιαφέρει τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, διότι εἶνε ἴσα ἴσα αὐτὴ ἡ μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως ὑπὸ τῶν ἁρματωλῶν καὶ τῶν κλεφτῶν κατὰ παράδοσιν διασωθεῖσα τακτικὴ τέχνη· ἄνευ δὲ τῆς γνώσεως ταύτης ἀδύνατον νὰ νοήσωμεν τὸν βίον καὶ τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιτυχεῖς ἀγῶνας τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τὸ ἐθνικὸν διαφέρον καθιστᾷ ἀνεκτὴν καὶ τὴν πλέον μακρὰν λεπτολογίαν.

Τὸ βιβλίον, καίτοι ἐπιγραφόμενον «περὶ παραδρομῆς πολέμου», ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ καταλληλότερον «Ἀκριτικὴ τακτική», διότι χάριν τῶν λεγομένων ἀκριτικῶν θεμάτων συνε-

[1]) Histoire de la cavalerie Française par le général Susane. Paris 1874, τόμ. β' σελ. 272—3. Παράβ. καὶ τόμ. Δ', σελ. 74.

[2]) Σάβ. Ἰωαννίδου, Ἱστορία Τραπεζοῦντος, σελ: 286. «Δράκοι ἐν τοῖς ᾄσμασιν εἶνε οἱ Ἕλληνες πολεμισταί.»

[1]) Περὶ τούτων βλέπε προλεγόμενα ἕκτου τόμου Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης.

Digitized by Google

τάχθη, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ προοιμίου τοῦ δευτέρου κεφαλαίου: «τοὺς τῶν μεγάλων καὶ ἀκριτικῶν θεμάτων τὴν πρόνοιαν ἀναδεχομένους, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐπικράτειαν τὰς κλεισούρας ἔχοντας, πάσῃ μηχανῇ καὶ προθέσει καὶ ἀγρύπνῳ ἐπιμελείᾳ προσήκει σπουδάζειν καὶ ἀγωνίζεσθαι τὰς τῶν Ῥωμαίων χώρας διαφυλάττειν τῆς τῶν πολεμίων ἐπιδρομῆς ἀσινεῖς καὶ ἀνεπηρεάστους, βιγλάτορας ἐφιστῶντας ῥωμαλέους καὶ ἐπιτηδείους, καὶ τὰς ὁδοὺς εἰς ἄκρον ἐπισταμένους.» Παρέθηκα ἐπίτηδες ὅλην ταύτην τὴν παράγραφον, διότι ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς δικαιοδοσίας καὶ τῶν πρὸς τὸ κράτος ὑποχρεώσεων τῶν ἀκριτῶν, οἱ ἐνθυμούμενοι ἔτι τοὺς ἡμετέρους ἁρματωλοὺς εὐκόλως ἀνευρίσκουσι τούτους. Τίνες ἦσαν οἱ ἀκρῖται οὗτοι, οἱ ὡς ἀνεξάρτητοι ἡγεμονίσκοι ἀναγνωριζόμενοι, ἐπὶ τῇ ὑποχρεώσει νὰ προασπίζωσι τὰς βασιλικὰς χώρας, θέλομεν εἰπεῖ τινα προσεχῶς· ὅσοι γνωρίζουσι τὴν ἐποποιίαν τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα ἠξεύρουσιν ὅτι ὁ ἀπελάτης ἔχει πρὸς τὸν ἀκρίταν τὴν αὐτὴν σχέσιν, οἵαν καὶ ὁ κλέφτης πρὸς τὸν ἁρματωλόν. Εἰς τὰ ἀνωτέρω περὶ καρτερίου σημειωθέντα παρετέθησαν στῖχοί τινες ἐκ τοῦ ποιήματος τούτου, ἐν οἷς εἴδομεν ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ἀπελάταις ἐπεκράτει ἡ αὐτὴ περὶ ἐνέδρας τάξις, μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δεκαπέντε ἡμερῶν. Ἕτερα προφανῆ ἴχνη ἀκριτικῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ τακτικῆς εἶνε αἱ λέξεις *πρόνοια* καὶ *προνοοῦμαι*, αἵτινες ἔχουσι καθαρὰν τιμαριωτικὴν σημασίαν, ὡς θὰ εἴπωμεν κατωτέρω, καὶ ἕτεραι, ἑλληνικαὶ μέν, πλὴν παρὰ μόνοις τοῖς τότε ἀκρίταις διασωζόμεναι, ὡς ἡ *ἀτραπός*· «εἰ δὲ καὶ ἑτέρας ὁδοὺς λέγεται εἶνε..., ἃς οἱ ἀκρῖται ἀτραποὺς καλοῦσι.»

Πρὸ μικροῦ ἐξεφράσαμεν τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ἡ ἀκριτικὴ αὕτη τακτικὴ εἶνε πολὺ παλαιοτέρα τῶν Φωκάδων, ἀφοῦ βλέπομεν τοὺς περὶ τὸν Βελισάριον Στρατιώτας διὰ τῆς τακτικῆς ταύτης καταστρέφοντας τοὺς δῃοῦντας τὴν Θράκην Οὔνους (559) [1], καὶ τὸν αὐτοκράτορα Μαυρίκιον συνιστῶντα τὴν ἐνέδραν ἐν τοῖς κατὰ τῶν Ἀβάρων πολέμοις. Ἀλλὰ καὶ εἰς παλαιότερον σύγγραμμα, τοὺς λεγομένους Κεστοὺς τοῦ Ἰουλίου Ἀφρικανοῦ ἀπαντῶσι πολλὰ κεφάλαια στενῶς σχετιζόμενα πρὸς τὴν «Παραδρομήν». Περὶ τῶν Κεστῶν θὰ λαλήσωμεν παρακατιόντες.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν ἔτει 950 ὁ Βάρδας Φωκᾶς ἐπιτυχῶς ἐφήρμοσε τὴν παραδρομὴν κατὰ τῶν ἐν Κιλικίᾳ Ἀράβων· ἐπίσης ὅμως ἀληθεύει ὅτι καὶ οἱ ἀπελάται αὐτὴν καὶ μόνην ἐπετηδεύοντο πρὶν καταπονηθῶσι καὶ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν ἔτι ὑπὸ τοῦ λαοῦ ᾀδόμενον Διγενὴν Ἀκρίταν. Εἶνε λοιπὸν πολὺ πιθανόν, ἢ μᾶλλον βέβαιον, ὅτι ἀπὸ τὸν Διγενὴν τοῦτον ἐδιδάχθη ταύτην ὁ Βάρδας. Ὅστις ἀνέγνω τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Ἀκριτικὴν ἐποποιίαν δὲν ἐλησμόνησεν ὅτι ὁ Διγενὴς οὗτος διωρίσθη ὑπὸ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπηνοῦ στρατάρχης (δομέστικος) τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ὅτι ὑπὸ τοῦτον ὑπηρέτησε καὶ ὁ Βάρδας Φωκᾶς, ὁ ἐν ἔτει 942 διαδεχθεὶς ἐκεῖνον ἐν τῇ στρατάρχίᾳ. Ἀκόμη ὁ λαὸς ψάλλει τὰς μεταξὺ τῶν Φωκάδων διενέξεις τοῦ Διγενῆ, ὅστις ὠχυρωμένος ἐν τῇ ἄκρᾳ του περιφρονεῖ καὶ Φωκάδες καὶ αὐτὸν τὸν εὐνοοῦντα τούτους Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον.

Ἐβγῆκε, διαλαλήθηκε, κανέναν δὲν φοβᾶται,
οὔτε τὸν Βάρδα τὸν Φωκᾶ, οὔτε τὸν Νικηφόρο,
κι' ἂν εἶν' καὶ δίκηος πόλεμος οὔτε τὸν Κωνσταντῖνο.

Ἐνῷ ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τῆς Παραδρομῆς ἐπιδαψιλεύει σωρὸν ἐπαίνων εἰς τὸν Βάρδαν, ὁ Κεδρηνός, ἢ μᾶλλον ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἀντιγραφόμενος Σκυλίτσης, γράφει ὅτι ὁ νέος δομέστικος τῆς Ἀνατολῆς «οὐδὲν ὅ,τι καὶ λόγου ἄξιον ἀπειργάσατο.» Περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βάρδα, Λέοντος τοῦ Φωκᾶ, ἐφαρμογῆς τῆς αὐτῆς τακτικῆς ἐν Κιλικίᾳ ἀξιολόγους εἰδήσεις μεταδίδει ἡμῖν Λέων ὁ Διάκονος, διασώσας καὶ τὴν περίεργον τούτου δημηγορίαν πρὸς τὸν στρατόν, ἐν ᾗ ὁ στρατηγὸς δικαιολογῶν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ κλεφτοπολέμου μεταχειρίζεται τὰ αὐτὰ σχεδὸν ἐπιχειρήματα καὶ φράσεις, δι' ὧν συνιστᾷ τὴν πραγματείαν ὁ ἀνώνυμος συντάκτης. Τὰς αὐτὰς περίπου φράσεις εὑρίσκομεν καὶ ἐν τῇ δημηγορίᾳ τοῦ Βελισαρίου κατὰ τὴν προμνημονευθεῖσαν ἐν Μελαντιάδι μάχην, καὶ ἐν τῷ Στρατηγικῷ τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου, πράγματα ἀποδεικνύοντα ὅτι καὶ παλαιὸν κείμενον ἐσώζετο, καὶ πρὸ πάντων ὅτι ἡ ἑλληνικὴ αὕτη τακτικὴ σπουδαίως προσέκρουε πρὸς τὰς λεγομένας ῥωμαϊκὰς τακτικάς, τὰς ὁποίας τοσάκις προσεπάθησαν οἱ Βυζαντινοὶ νὰ ἐπιβάλωσιν ἐν τῷ στρατῷ. Ἡ κατὰ τῆς τακτικῆς ταύτης καταφορὰ τῶν Ῥωμαϊζόντων καταφαίνεται ἐν τῇ διηγήσει τοῦ Ἀγαθίου· ὁ Ἀνατολίτης οὗτος ψευδο-Ρωμηὸς ἔγραψε καὶ ἐπιγράμματα, ἐν οἷς ψάλλων τοὺς Τρῶας χαιρεκακεῖ ὅτι ἡ Ἑλλὰς δουλεύει ὑπὸ τοὺς ἐκδικητὰς τοῦ Αἰνείου, δηλαδὴ τοὺς Ρωμηοὺς τοῦ Βυζαντίου! Διὰ μακρῶν περιγράφων τὴν ἐν Μελαντιάδι μάχην σκώπτει τους μετὰ τοῦ Βελισαρίου πολεμήσαντας Στρατιώτας, ἐπὶ τῷ παραδόξῳ λόγῳ ὅτι ὀλιγάριθμοι ὄντες ἠφάνισαν δι' ἐνέδρας τὰ σμήνη τῶν Κουτριγούρων, καὶ διότι ὀλίγοι ὄντες εἶχον μεγάλην ἰδέαν περὶ τῆς ἀξίας των: «καὶ τοιούτῳ φρονήματι ἐνεπίμπλαντο, ὁποίῳ δὴ πάλαι φασὶ τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδαν Λακεδαιμονί-

[1]) Ἀγαθίας, σελ. 372—382, ἔκδ. Λειψίας. Τούτους ἀποκαλῶν σχολαρίους ὁ ἱστορικός, θεωρεῖ ἐπεισάκτους ἐν ταῖς σχολαῖς, ἤτοι τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις· οἱ φουστανελλάδες (φαιδροείμονες) οὗτοι σχολάριοι εἶνε οἱ ὕστερον λεγόμενοι Παραμοναί, ἔργον ἔχοντες «ἐς τὸ διημερεύειν τε καὶ διανυκτερεύειν ἐν τῇ αὐλῇ.» Περὶ τῆς σχέσεως τῶν Παραμονῶν πρὸς τοὺς Τσάκωνας, Μαρδαΐτας καὶ Στρατιώτας βλέπε πρόλογον Δ' τόμου Μνημείων.

Digitized by Google

ους ἐν Θερμοπύλαις:.. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν πανωλεθρίᾳ διεφθάρησαν... οἱ δὲ ἀμφὶ Βελισάριον Ρωμαῖοι παρρησίᾳ μὲν ἐχρῶντο Λακωνικῇ, πάντας δὲ τοὺς πολεμίους ἐτρέψαντο ἀνὰ κράτος, καὶ πλείστους ὅσους διεχειρίσαντο, οὐδὲν αὐτοὶ ἄχαρι πρὸς αὐτῶν ὅ,τι καὶ λόγου ἄξιον πεπονθότες ». Ὥστε κατὰ τὸν πρωτότυπον τοῦτον ἱστορικὸν οἱ νικηταὶ τῆς Μελαντιάδος καὶ ἐλευθερωταὶ τῆς Θράκης, καὶ αὐτῆς τῆς ἀπειλουμένης Πόλεως ὤφειλον νὰ διαφθαρῶσι πανωλεθρίᾳ, ἵνα ἀποδείξωσιν ὅτι ἦσαν ἀληθεῖς Λακεδαιμόνιοι!

Κατὰ τὴν ὁμολογίαν Λέοντος τοῦ Διακόνου καὶ τοῦ ἀνωνύμου συντάκτου τῆς παραδρομῆς, εἰς ταύτην ὀφείλονται αἱ ἐν Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ περιφανεῖς νίκαι τοῦ στρατηγοῦ Λέοντος Φωκᾶ, υἱοῦ τοῦ Βάρδα καὶ ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου. Ἡ κατὰ τῶν Βουλγάρων νυκτερινὴ ἐπίθεσίς του ἀναπολεῖ τὸν πρὸς τοὺς Σκοδριάνους ἡρωϊκὸν νυκτοπόλεμον τοῦ Μάρκου Μπότσαρη. Τὸ προτελευταῖον κεφάλαιον τῆς Παραδρομῆς ἀφιεροῦται ὁλόκληρον εἰς διδασκαλίαν τοῦ νυκτοπολέμου· ἀλλ' ὁ ἐν τῇ ἁρματωλικῇ γλώσσῃ διατηρήσας τὸ ὄνομά του, νυχτοπόλεμος, φαίνεται παλαιότατος, ἀφοῦ εἰς τοῦτον ὀφείλει ὁ Αἰτωλὸς Διομήδης τὴν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ὑμνουμένην ἀριστείαν.

Βὰν ῥ' ἴμεν ὥστε λέοντε δύω διὰ νύκτα μέλαιναν,
ἂμ φόνον, ἂν νέκυας, διὰ τ' ἔντεα καὶ μέλαν αἷμα.

Κατωτέρω θὰ ἴδωμεν ὅτι λεπτομερέστερον τῆς Παραδρομῆς περιγράφει τὸν νυκτοπόλεμον τακτική, συγγραφεῖσα ἑπτὰ ὅλας ἑκατονταετηρίδας πρὸ ταύτης.

Διὰ τῆς ἀκριτικῆς ἐνέδρας νικᾷ ὁ προρρηθεὶς Φωκᾶς τοὺς Ἄραβας ἐν τῇ κλεισούρᾳ τοῦ Κυλίνδρου, παραδόξως δὲ μετὰ ἓξ ὅλας ἑκατονταετηρίδας βλέπομεν ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Παδούης (1509) ἐφαρμοζόμενον ὑπὸ τοῦ Στρατιώτου Μεγαδούκα τὸ αὐτὸ στρατήγημα, δι' οὗ ὁ ἐμίρης τοῦ Χαλεπίου ἐσώθη ἐκ τῆς ἐνέδρας, τὴν ἀπασχόλησιν δηλονότι τῶν ἐνέδρων εἰς περισυναγωγὴν τοῦ διασπειρομένου χρυσοῦ.

Ἀλλ' ἂν διὰ τοῦ κλεφτοπολέμου ἀνεδείχθησαν οἱ Φωκάδες, μετὰ τὸν Νικηφόρον ἡ Παραδρομὴ μένει εἰς μόνα τὰ ἀκριτικὰ θέματα, οὔτε ἠδύνατο ν' ἀναγνωρισθῇ ὡς ἐπίσημος τακτικὴ κράτους, τὸ ὁποῖον μέχρι τῆς πτώσεώς του εἶχε τὴν ματαιότητα ν' ἀποκαλῇ προγόνους καὶ διδασκάλους τοὺς Ἀδριανοὺς καὶ τοὺς Τραϊανούς. Ἐν ἔτει 838 ὁ μέχρι κουρᾶς ῥωμαΐζων αὐτοκράτωρ Θεόφιλος προτιμᾷ ν' ἀπολέσῃ τὴν ἐν Ἄνζῃ κρίσιμον πρὸς τοὺς Ἄραβας μάχην, ἢ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Μιχαὴλ καὶ τοῦ Θεοφόβου συνιστώμενον νυκτοπόλεμον. Οἱ Ρωμηοὶ ἐπιγραμματοποιοὶ ἐκφαυλίζοντες τὴν ἑλληνικὴν τακτικὴν ὡς ἀπολέσασαν τὴν *μητέρα Τροίαν*, [1]) ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν ἐνέδραν καὶ δόλον!

ἦν δόλος Ἀτρείδαις ἐσθλότερος πολέμου.

Ἐν τούτοις ὁ Ἡράκλειος δὲν ἐδίστασε νὰ ἐφαρμόσῃ κατὰ τῶν πολυαρίθμων Περσῶν τὴν ἐνέδραν τῶν κλεισουρῶν, καὶ τὸν νυκτοπόλεμον. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ μοναχὸς Θεοφάνης ἀποκαλεῖ τὴν τακτικὴν ταύτην « ἐν νυκτὶ κλέψαι τὸν πόλεμον », διὰ τοῦ κλεφτοπολέμου ὅμως τούτου ὁ μέγας στρατηγὸς καὶ χριστιανὸς ἔσωσε τὸ ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν ἀπειλούμενον χριστιανικὸν κράτος.

Δημηγορῶν ὁ Φωκᾶς ἐν ταῖς κλεισούραις τοῦ Ἀμανοῦ προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς στρατιώτας περὶ τοῦ ὠφελίμου τῆς παραδρομῆς, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἀνώνυμος συντάκτης μετὰ πολλῆς συστολῆς τολμᾷ νὰ συστήσῃ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς τακτικῆς ταύτης, οὐχὶ ὡς ὑπερτέρας τῶν ῥωμαϊκῶν, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς λυσιτελοῦς « οὐδ' ὅτι ταύτην ἐξαίρομεν τῶν λοιπῶν στρατηγημάτων, καὶ ἐπιτηδευμάτων τῆς τακτικῆς».

Ἡ πρὸς τὰς ἑλληνικὰς τακτικὰς ἀπέχθεια τῶν Βυζαντινῶν εἶνε τοσοῦτον παράδοξος, ὅσον αὐτοὶ οἱ ἀληθεῖς Ρωμαῖοι ὁμολογοῦσιν ὅτι πᾶσαν τὴν τακτικὴν ἐπιστήμην ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων παρέλαβον. Πλὴν τοῦ Φροντίνου καὶ ἄλλων παλαιῶν τακτικῶν, αὐτὸς ὁ Βεγέτιος μετ' ἐνθουσιασμοῦ λαλεῖ περὶ τῆς στρατηγικῆς τέχνης τῶν Ἑλλήνων, δι' ἧς κατώρθωσαν οἱ ὀλίγοι νὰ νικήσωσι τοὺς πολλούς, μηδ' αὐτῶν τῶν Ρωμαίων ἐξαιρουμένων, « non virtute sed arte ». Ἡ τοιαύτη παράλογος τακτικὴ τῶν Βυζαντινῶν ὁμολογεῖται ὡς μία τῶν κυριωτέρων ἀφορμῶν τῆς ἐπικρατήσεως τῶν βαρβάρων καὶ τῆς διαλύσεως τῆς μεγάλης αὐτοκρατορίας. Ὁ διάσημος ὑπασπιστὴς Φριδερίκου τοῦ Μεγάλου, γάλλος Guischard, ὁ δίτομον συγγράψας πραγματείαν περὶ τῶν στρατηγικῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων, μετὰ πολλῆς περιφρονήσεως λαλεῖ περὶ αὐτῆς τῆς μνημονευθείσης τακτικῆς τοῦ Οὐρβικίου, δι' ἣν οἱ ἐπιγραμματοποιοὶ ἀνακηρύττουσι τὸν Ἀναστάσιον ὑπέρτερον τοῦ Τραϊανοῦ. Ἐνῷ τὸ ἀπειράριθμον τῶν βαρβάρων ἱππικὸν προήλαυνεν ἀκράτητον, οἱ πεζοὶ τοῦ Βυζαντίου φορτωμένοι μὲ καταπέλτας καὶ ἑλεπόλεις καὶ ἄλλα ἄχρηστα

[1]) Τῆς ψώρας τῆς Τρωϊκῆς παραδόσεως δὲν ἀπηλλάγησαν καὶ οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοί, οἱ διδάξαντες τοὺς Τούρκους, ὅτι εἶνε αὐτοὶ οἱ Τεῦκροι. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ σπουδαῖος ἱστορικὸς Κριτόβουλος πλάττει τὸν Μωάμεθ Β' ἐπισκεπτόμενον τὰ ἐρείπια τῆς Τρῳάδος, ὡς ἄλλον Σκιπίωνα, καὶ ἀνακράζοντα «ἐμὲ τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῶν ταύτης οἰκητόρων ἐν τοσαύταις περιόδοις ἐτῶν ἐκδικητὴν ἐταμιεύσατο ὁ Θεός. Ἕλληνες γὰρ ἦσαν καὶ Μακεδόνιοι καὶ Θετταλοὶ καὶ Πελοποννήσιοι οἱ ταύτην πάλαι πορθήσαντες, ὧν οἱ ἀπόγονοι τοσαύταις ἐς ὕστερον περιόδοις ἐνιαυτῶν, νῦν ἐμοὶ τὴν δίκην ἀπέτισαν, διά τε τὴν τότε εἰς τοὺς Ἀσιανοὺς ἡμᾶς καὶ πολλάκις ὕστερον ὕβριν αὐτῶν».

Digitized by Google

μάγγανα ώπισθοχώρουν, καὶ μὴ ἐννοοῦντες ὅτι μόνη ἡ κλεισοῦρα ἦτο τὸ ἀληθὲς χαλκοῦν τεῖχος κατὰ τοῦ βαρβαρικοῦ χειμάρρου, ἐφαντάζοντο ὅτι ῥίπτοντες τοὺς ὑπὸ τοῦ Οὐρβικίου ἀνανεωθέντας κανόνας, (chevaux de frise), θ' ἀνέκοπτον τὴν ὁρμήν του [1]).

Ἀλλ' ἐνῷ ἡ αὐλικὴ στρατοκρατία οὕτω ἐπεριφρόνει τὴν παραδρομήν, δι' αὐτῆς ἐδοξάζοντο τὰ βυζαντινὰ ὅπλα ἐν Ἀσίᾳ, καὶ ἄσημοι κλεισοῦραι μετεσχηματίζοντο εἰς μεγάλα ἀκριτικὰ θέματα, πρὸ τῶν ὁποίων συνετρίβη ὁ μουσουλμανικὸς ἡρωϊσμός· ἤθελον δὲ συντριβῆ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄσημοι Ὀσμανίδαι, ἂν τὸ προμνημονευθὲν λάθος τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου δὲν μετέβαλλε τοὺς πιστοὺς φύλακας τῶν ἄκρων εἰς ἐπικινδύνους ἐξωμότας [2]).

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Η'

Καθ' ἣν ἡμέραν ὁ μαρκήσιος ἔγραφεν εἰς τὸν ἀδελφόν του, ἡ Καρολίνα ἔγραφεν εἰς τὴν ἀδελφήν της καὶ τῇ περιέγραφε κατ' ἴδιον αὐτῇ τρόπον τὸν τόπον ἐν ᾧ εὑρίσκετο.

Σεβάλ, πλησίον τοῦ Σαμπὸν
(ἐν Κρέζῃ), Α' Μαΐου 1845

Ἤλθαμεν, τέλος πάντων, ἀδελφή μου καὶ ἤλθαμεν εἰς ἐπίγειον παράδεισον. Ὁ πύργος εἶνε παλαιὸς καὶ μικρός, ἀλλ' ἀρκετὰ ἀνέτως διεσκευασμένος καὶ γραφικώτατος. Ὁ δενδρὼν εἶνε ἀρκετὰ ἐκτεταμένος, ὄχι ἐπιμελημένος πολύ, οὐδὲ κατ' ἀγγλικὸν ῥυθμόν, — χάριτι θείᾳ — πλήρης ὡραίων γηραιῶν δένδρων φορτωμένων μὲ κισσόν, καὶ αὐτοφυῶν θάμνων. Ἡ χώρα εἶνε μαγευτική. Εὑρισκόμεθα εἰς τὴν Ὠβέρνην, — ἀνεξαρτήτως τῆς νέας ὁροθετήσεως — ἐγγὺς τῶν παλαιῶν ὁρίων τῆς Μάρχης, εἰς μιᾶς λεύγης ἀπόστασιν ἀπὸ μικρὰν τινα πόλιν, ὀνομαζομένην Σαμπόν, τὴν ὁποίαν ἐπεράσαμεν διὰ νὰ φθάσωμεν ἐδῶ εἰς τὸν πύργον. Ἡ μικρὰ αὐτὴ πόλις κεῖται εἰς ὡραίαν τοποθεσίαν, φθάνει δέ τις εἰς αὐτήν, δι' ὀρεινοῦ κατηφόρου ἢ μᾶλλον διὰ τῆς ῥωγμῆς βαθείας χαράδρας, διότι ὄρος κυρίως εἰπεῖν δὲν ὑπάρχει. Καταλείπει τις ὀροπέδια μεγάλα, ὑγρᾶς καὶ ἀφόρου γῆς, καλυπτομένης ὑπὸ δένδρων ῥικνῶν καὶ μεγάλων θάμνων, καὶ καταβαίνει εἰς φάραγγα ἑλικοειδῆ καὶ μακράν, ἥτις πολλαχοῦ εὐρύνεται εἰς κοιλάδα. Διὰ τοῦ μυχοῦ τῆς φάραγγος αὐτῆς, ἥτις μετ' ὀλίγον διακλαδοῦται, ῥέουσι ποταμοὶ κρυστάλλινοι, ὄχι πλωτοί, χείμαρροι μᾶλλον ἢ ποταμοί· δὲν ἀπειλοῦσιν, ἐννοεῖται, κανένα καὶ παρέρχονται ταχεῖς, παφλάζοντες ὀλίγον. Τὸ κατ' ἐμέ, ἥτις δὲν γνωρίζω τὰς μεγάλας μας πεδιάδας, οὔτε τοὺς μεγάλους μας ποταμούς, βλέπω φυσικῷ τῷ λόγῳ πάντα τὰ πέριξ μου ὑψηλὰ καὶ φοβερά· ἀλλ' ἡ μαρκησία, ἥτις εἶδε τὰς Ἄλπεις καὶ τὰ Πυρρηναῖα, μὲ περιπαίζει, καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι ὅλ' αὐτὰ εἶνε μικρὰ ὡς ἐπιτραπέζια κοσμήματα. Διὰ τοῦτο ἀποφεύγω μὲν πρὸς σὲ πᾶσαν ἐνθουσιώδη περιγραφήν, διὰ νὰ μὴ παραπλανήσω τὴν κρίσιν σου· ἀλλ' ὅ,τι καὶ ἂν κάμῃ ἡ μαρκησία, ἡ ὁποία δὲν ἀγαπᾷ τὴν φύσιν, δὲν θὰ μ' ἐμποδίτῃ νὰ μαγεύωμαι ἐξ ὅσων βλέπω.

Ὁ τόπος ἐδῶ εἶνε τόπος χόρτων καὶ φύλλων, ἄλσος χλοερὸν ἀδιάκοπον. Ὁ διὰ τῆς χαράδρας καταρρέων ποταμὸς ὀνομάζεται Βουέζ, εἶτα δέ, ἀναμιγνυόμενος παρὰ τὸ Σαμπὸν μὲ τὸν Τὰρδ γίνεται ὁ Σάρ, καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς πρώτης κοιλάδος καλεῖται Σέρ, ὃν ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει. Ἐγὼ προτιμῶ τὸ ὄνομα Σὰρ ([1]), διότι ἀληθῶς τὸ ποτάμιον αὐτὸ κυλίει τὰ ῥεῖθρά του ὡς ἅμαξα τρέχουσα ἐπὶ ἠρέμου κλιτύος, ὅπου οὐδὲν ἀπαντᾷ πρόσκομμα προκαλοῦν ἅλματα καὶ σκιρτήματα. Ἡ ὁδὸς ἐπίσης εἶνε ὁμαλὴ καὶ ἀμμόστρωτος ὡς κήπου δενδροστοιχία, φρασσομένη ἑκατέρωθεν διὰ μεγαλοπρεπῶν φηγῶν, δι' ὧν φαίνονται μακρὰν ἀνελισσόμενοι φυσικοὶ λειμῶνες, ἀνθόσπαρτοι τάπητες τὴν ὥραν αὐτὴν τοῦ ἔτους. Τί ὡραῖα λειβάδια, ἀγαπητή μου Καμίλλη. Πόσον ὀλίγον ὁμοιάζουν μὲ τὰ τεχνητά μας λειβάδια, ὅπου βλέπει τις πάντοτε τὸ αὐτὸ φυτὸν ἐπὶ γῆς παρεσκευασμένης καὶ διῃρημένης εἰς κανονικὰς πρασιάς. Ἐδῶ αἰσθάνεται τις ὅτι βαδίζει ἐπὶ διπλοῦ καὶ τριπλοῦ φυτικοῦ ἐδάφους, ἐν μέσῳ βρύων, βύρλων, ἰρίδων, ἀπείρων εἰδῶν ἀγρωστιδος, ὧν τὸ ἓν εἶνε ὡραιότερον τοῦ ἄλλου, ἀετίτι-

[1]) Παράβ. Guischard, mémoires militaires sur les Grecs et les Romains, τομ. II, σελ. 57—58, καὶ τὰς εἰς τὸν Βεγέτιον σημειώσεις τοῦ Bongars (ἐν τῇ συλλογῇ Nisard).

([2]) Συμβουλεύσας ὁ Χαδηνὸς τὴν κατάργησιν τῶν ἀκριτικῶν φρουρῶν ἐξώρλει παλαιὰν πρὸς τοὺς ἀφελεῖς τούτους ἥρωας ἀπέχθειαν τοῦ αὐλικοῦ στρατιώτου. Ἡ ἀκριτικὴ ἐποποιΐα ἀναφέρει ὅτι ὁ Ρωμανὸς Α', ἀκούσας τὰς κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἀνδραγαθίας τοῦ Διγενῆ, τῷ ἔγραψεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ προσωπικῶς, ἀλλ' αὐτὸς ἀπεποιήθη νὰ παρουσιασθῇ ὅπως ἀποφύγῃ τὰ σκώμματα τοῦ βασιλικοῦ στρατοπέδου:

μήπως ἀπάρξωνται τινὲς ἐκ τούτου τοῦ μὲ ψέγειν.

Φυσικῶς οἱ ἁβροδίαιτοι τῆς αὐλῆς στρατιῶται ἐμίσουν τοὺς ἀξέστους τούτους συναδέλφους, ὧν τὰ κλέη ᾖδεν οὐ μόνον ὁ λαός, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς, ὡς πληροφορούμεθα ἐκ τῶν δημοτικῶν ποιημάτων Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου. Ὁ Ζώσιμος καὶ ὁ Προκόπιος μνημονεύουσι τὴν πρὸς τοὺς ἀκρίτας ἢ λιμιτανέους ἐπιβουλὴν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

([1]) Char (ἅμαξ). Σ. Μ.

Digitized by Google

δος, μυοσωτίδος,... ἠξεύρω κ' ἐγώ! Εἶνε ἀπὸ ὅλα, καὶ ὅλα αὐτὰ φύονται μόνα των, καὶ φύονται πάντοτε! Δὲν ἀναστρέφουν ἐδῶ τὴν γῆν ἀνὰ πᾶν τρίτον ἢ τέταρτον ἔτος, διὰ ν' ἀερίσουν τὰς ῥίζας κ' ἐπαναρχίσουν τὴν αἰωνίαν ἐκείνην ἀπόξεσιν τῶν παρασίτων φυτῶν τὴν ὁποίαν ἀπαιτοῦν αἱ ὀκνηραί μας γαῖαι. Ἐδῶ ἀφίνουν, τὴν γῆν ἀκαλλιέργητον· καλλιεργοῦν κακῶς, ὡς φαίνεται, καὶ εἰς πᾶσαν γωνίαν παρημελημένην κ' ἐγκαταλελειμμένην ἡ φύσις γίνεται μόνη της — δὲν ἠξεύρεις πόσον — ὡραία καὶ ἀγρία. Βλαστάνει βάτους, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν τέλος, καὶ σκολύμους μεγαλοπρεπεῖς, τοὺς ὁποίους ὑπολαμβάνει τις ἀφρικανικὰ φυτά, τόσον εἶνε μεγαλοπρεπεῖς μὲ τὰ μεγάλα καὶ τραχέα σχιστά των φύλλα.

Ὅτε διήλθομεν τὴν κοιλάδα — σοῦ ὁμιλῶ περὶ τῆς χθές, — ἀνερριχήθημεν φοβερὸν καὶ ἀπότομον ἀνήφορον. Ὁ καιρὸς ἦτο ὑγρός, ἀτμώδης, χαριέστατος. Ἐζήτησα τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγω πεζή, καὶ ἐξ ὕψους πεντακοσίων ἢ ἑξακοσίων ποδῶν ἀπήλαυσα ἐν συνόλῳ τὸ θέαμα τῆς ὡραίας ἐκείνης χλοερᾶς φάραγγος Μακρὰν ὑπὸ τοὺς πόδας μου συνεθλίβοντο ἐπάλληλα τὰ δένδρα περὶ τὰς ὄχθας τοῦ χειμάρρου, μῦλοι δὲ ἀγροτικοὶ καὶ ῥευματοφράγματα διέχεον εἰς τὸν ἀέρα τὸ ρυθμικὸν αὐτῶν πλατάγημα. Εἰς πάντα ταῦτα ἀνεμιγνύετο ὁ ἦχος ἀσκαύλου ἀοράτου, ἐπαναλαμβάνοντος μέχρι κόρου ἐπῳδόν τινα εὐάρεστον. Χωρικός τις, βαδίζων πρὸ ἐμοῦ ἤρχισε νὰ ψάλλῃ κατὰ τὸν σκοπόν, παρατείνων μάλιστα τὸ ᾆσμα, ὡς ἂν ἤθελε νὰ ἀποσπάσῃ τὸν μουσικὸν ἀπὸ τὴν μονότονον ἐπῳδόν του. Αἱ λέξεις τοῦ ᾄσματος, χωρὶς ἐννοίας καὶ εἱρμοῦ, μ' ἐφάνησαν τόσον περίεργοι, ὥστε σοῦ τὰς ἀντιγράφω:

Εἶν' ἀπὸ πέτρα τὰ βουνά·
τῆς πέτραις δὲν τῆς λυώνει
καὶ ἥλιος καὶ φεγγάρι!
Κρίμα ς' τὸ νειὸ ποῦ τριγυρνᾷ
καὶ κυνηγάει ἀγάπη.
Κρίμα ς' τὸ παλληκάρι!

Τὰ ᾄσματα τοῦ χωρικοῦ ἔχουσι πάντοτε κἄτι μυστηριῶδες, καὶ ἡ μουσική των δ' αὐτή, πλημμελὴς ὡς οἱ στίχοι των, εἶνε μυστηριώδης ἐπίσης, πολλάκις μελαγχολική, καὶ ρεμβασμὸν ἐμπνέουσα. Τὸ κατ' ἐμέ, ἥτις εἶμαι καταδικασμένη νὰ μὴ ἔχω στιγμὴν ἀνέσεως πρὸς ρεμβασμόν, — ἀφοῦ ἀπεξένωσα τὴν ζωήν μου — ἡ στροφὴ ἐκείνη μ' ἔκαμεν ἐντύπωσιν, καὶ ἠπόρησα διατί καὶ αὐτὸ *τὸ φεγγάρι* δὲν δύναται νὰ διαλύσῃ τοὺς βράχους. Μήπως ἔννοια τῶν στίχων εἶνε, ὅτι καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα ὁ πόνος τοῦ ἐρωτευμένου χωρικοῦ εἶνε βαρὺς ὡς βουνόν;

Κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς ἀκτῆς, ἥτις εἶνε κατεσπαρμένη μὲ μεγάλους τραχεῖς βράχους — ἡ μαρκησία λέγει ὅτι εἶνε μικροὶ ὡς κόκκοι ἄμμου, ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶδα τόσον ὡραίαν ἄμμον — εἰσήλθαμεν εἰς μικρὰν ἀτραπὸν πολὺ στενοτέραν τῆς ὁδοῦ, καὶ μετὰ βραχεῖαν πορείαν διὰ μέσου δρόμων βαθέων καὶ συνδένδρων εὑρέθημεν πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ πύργου, ὅστις σκιαζόμενος πανταχόθεν δὲν ἔχει μὲν ἐπιβάλλουσαν τὴν πρόσοψιν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους δεσπόζει τῆς ὡραίας κοιλότητος, ἣν εἴχομεν πρὸ μικροῦ διατρέξει. Ἀναβλέπει τις ἐκεῖθεν τὴν βαθεῖαν κλιτὺν μὲ τοὺς βράχους καὶ τοὺς θάμνους της, τὸν ποταμὸν μὲ τὰ δένδρα του, τὰ λειβάδιά του, τοὺς μύλους του καὶ τὴν ἑλικοειδῆ του πορείαν ἀνὰ μέσον ὀχθῶν στενῶν καὶ περιχώστων. Ἐντὸς τοῦ δρυμοῦ ὑπάρχει ὡραία πηγή, ἥτις καταλείβεται ἐκεῖθεν εἰς βροχὴν ἐπὶ τοῦ βράχου. Ὁ κῆπος εἶνε θαλερώτατος, τὸ δὲ ὀπισθαύλιον γέμει ζώων ποικίλων ἅτινα ἀφέθησαν εἰς τὴν διοίκησίν μου. Ἔχω θάλαμον μαγευτικώτατον, μεμονωμένον, μὲ θέαν ὡραιοτάτην. Ἡ βιβλιοθήκη εἶνε τὸ μεγαλείτερον δωμάτιον τῆς οἰκίας. Ἡ αἴθουσα τῆς μαρκησίας ὁμοιάζει πολύ, κατὰ τὴν διασκευὴν καὶ τὸν εὐτρεπισμόν, τὴν ἐν Παρισίοις· εἶνε ὅμως εὐρυτέρα, ἠχηροτέρα καὶ πολὺ πλέον ἀερική. Τέλος πάντων εὑρίσκομαι καλά, εἶμ' εὐχαριστημένη, κ' αἰσθάνομαι ὅτι ἀναγεννῶμαι. Ἐξυπνῶ ἅμα φέξῃ, καὶ μέχρις οὗ ἐξυπνήσῃ ἡ μαρκησία, ἥτις χάρις τῷ Θεῷ ἐγείρεται κ' ἐδῶ ἀργὰ ὡς καὶ ἐν Παρισίοις, δύναμαι νὰ διαθέσω εὐαρέστως τὸν καιρόν μου. Ὢ! πῶς θὰ περιπατῶ, πῶς θὰ σοῦ γράφω, πῶς θὰ σὲ συλλογίζωμαι ἐλευθέρως! Ἀλλ' ἂς εἶχα μαζύ μου καὶ ἓν ἀπὸ τὰ παιδιά μας, τὴν Λιλὴν ἢ τὸν Κάρολον! πῶς θὰ τὰ ἐπεριπατοῦσα, πῶς θὰ τὰ ἐμάνθανα ὅλα τὰ πράγματα τῆς ἐξοχῆς! Συμπαθῶ τρομερὰ εἰς ὅσα μικρὰ ἀπαντῶ καθ' ὁδόν, ἀλλ' ἡ συμπάθειά μου διαρκεῖ ὀλίγον. Μετὰ μίαν στιγμὴν τὰ παραβάλλω μὲ τὰ ἰδικά σου, καὶ συναισθάνομαι ὅτι οὐδεὶς θὰ γείνῃ ποτὲ σπουδαῖος ἀντίπαλός των ἐντὸς τῆς καρδίας μου... Καὶ ἐνῷ καταχαίρω ὅτι εὑρίσκομαι εἰς τὴν ἐξοχήν, ἐνθυμοῦμαι ἀμέσως ὅτι εἶμαι πολὺ πλέον μακράν σας ἢ πρότερον. Καὶ πότε θὰ σᾶς ἐπανιδῶ;

Φεῦ! πόσον σκληροὶ εἶνε βράχοι! καὶ πόσον μάταια εἶνε ἡ πάλη ἐναντίον τῶν ἐπιπροσθούντων εἰς τὴν ζωὴν τῶν μικρῶν ἀνθρώπων ὡς ἡμεῖς! Πρέπει νὰ κάμω τὸ καθῆκόν μου καὶ ν' ἀφοσιωθῶ εἰς τὴν μαρκησίαν. Δὲν εἶνε δύσκολον νὰ τὴν ἀγαπήσῃ τις. Καθ' ἑκάστην φαίνεται εὐμενεστέρα πρὸς ἐμέ. Μοῦ φέρεται σχεδὸν ὡς μήτηρ ἀληθῶς, καὶ αἱ θωπεῖαί της μὲ κάμνουν πολλάκις νὰ λησμονῶ τὴν ἀληθινήν μου θέσιν.

Ἐνομίζαμεν ὅτι θὰ εὕρωμεν ἐδῶ τὸν μαρκήσιον, ὅπως εἶχε συμφωνήσει μὲ τὴν μητέρα του. Δὲν θὰ βραδύνῃ ὅμως νὰ ἔλθῃ. Ὁ δοὺξ θὰ φθάσῃ, νομίζω, τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα· ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ πρὸς ἐμὲ διαγωγή του θὰ ἦνε ἐπίσης καλὴ ὡς εἰς Παρισίους, καὶ ὅτι δὲν θὰ μὲ ἀναγκάσῃ πλέον εἰς ἐπίδειξιν πνεύματος...

Digitized by Google

Δι' ἄλλης ἐπιστολῆς ἡ Καρολίνα ἐξέθετεν εἰς τὴν ἀδελφήν της τὴν περὶ τοῦ ἐξοχικοῦ βίου γνώμην τῆς μαρκησίας.

— Ἀγαπητή μου κόρη, μ' ἔλεγε πρὸ μικροῦ, διὰ ν' ἀγαπᾷ τις τὴν ἐξοχήν, πρέπει ν' ἀγαπᾷ ἀνοήτως τὴν γῆν ἢ παραλόγως τὴν φύσιν. Δὲν ὑπάρχει μέσος ὅρος μεταξὺ τῆς ἀποκτηνώσεως καὶ τοῦ παραλογισμοῦ. Ἠξεύρετε δέ, ὅτι ἂν τὸ πνεῦμα μου εἶνε ὀλίγον ἐξημμένον, ἡ ἔξαψίς του ἀφορμὴν ἔχει τὰ κοινωνικὰ μᾶλλον πράγματα ἢ τοὺς φυσικοὺς νόμους οἵτινες εἶνε πάντοτε οἱ αὐτοί. Τοὺς νόμους αὐτοὺς τοὺς ἔκαμεν ὁ Θεός· ἑπομένως εἶνε καλοὶ καὶ ὡραῖοι, ὁ δὲ ἄνθρωπος κατ' οὐδὲν δύναται νὰ τοὺς μεταβάλῃ. Ὁ ἔλεγχός του, ἡ παρατήρησίς του, ὁ θαυμασμὸς αὐτοῦ καὶ ὅλη ἡ περιγραφική του εὐγλωττία δὲν προσθέτουσι τίποτε εἰς τὴν φύσιν. Ὅταν μένετε ἐν ἐκστάσει ἐνώπιον ἀνθούσης μηλέας, δὲν ἔχετε, κατ' ἐμέ, ἄδικον· ἔχετε τοὐναντίον παρὰ πολὺ δίκαιον καὶ μοῦ φαίνεται μάταιος ὁ κόπος νὰ πανηγυρίζετε τὴν μηλέαν ἐκείνην, ἡ ὁποία δὲν σᾶς ἀκούει, οὐδὲ ἀνθεῖ διὰ νὰ σᾶς προξενήσῃ εὐχαρίστησιν, καὶ θ' ἀνθῇ ἐπίσης εἴτε ὁμιλεῖτε σεῖς εἴτε σιωπᾶτε. Προσέξατε, ὅτι, ὅταν ἀναφωνῆτε «Τί ὡραία εἶνε ἡ ἄνοιξις» εἶνε τὸ ἴδιον, ὡς νὰ ἐλέγατε: Ἡ ἄνοιξις εἶνε ἡ ἄνοιξις. Βεβαίως! Κάμνει ζέστην τὸ θέρος διότι ὁ θεὸς ἐδημιούργησε τὸν ἥλιον, ὁ ποταμὸς εἶνε διαυγής, διότι εἶνε ῥέον ὕδωρ, διότι ἡ κοίτη του εἶνε κατωφερής. Ὅλ' αὐτὰ εἶνε ὡραῖα, διότι τὰ διέπει μεγάλη ἁρμονία. Ἀλλ' ἂν δὲν ὑπῆρχεν αὐτὴ ἡ ἁρμονία, δὲν θὰ ὑπῆρχον καὶ ἐκεῖνα.

Βλέπεις ἐξ αὐτῶν ὅτι ἡ μαρκησία δὲν εἶνε διόλου καλλλιτεχνικὴ φύσις, καὶ ὅτι κατορθώνει διὰ συλλογισμῶν νὰ μὴ ἐννοῇ ὅ,τι δὲν αἰσθάνεται· ἀλλὰ διαφέρει ἆρά γε κατὰ τοῦτο τῶν ἄλλων, καὶ δὲν κάμνομεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἴδιον, ὅπου καὶ ὁσάκις δὲν ἀντιλαμβανόμεθα;

Ἐνῷ μοῦ ὡμίλει τοιουτοτρόπως, καθημένη εἰς ἑδώλιόν τι τοῦ κήπου, καὶ κατάκοπος ἐκ τῆς *κινήσεως*, δηλαδὴ περιπάτου ἑκατὸν βημάτων ἐπὶ ἀμμοστρώτου δενδροστοιχίας, χωρικός τις ἦλθεν εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου διὰ νὰ πωλήσῃ ψάρια εἰς τὴν μαγείρισσαν, ἥτις ἤρχισε νὰ πραγματεύεται τὴν τιμήν των. Ἀνεγνώρισα τὸν χωρικόν, ὅστις ἐβάδιζε πρὸ ἡμῶν τὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς μας κ' ἔψαλλε τὸ ᾆσμα τῶν *σκληρῶν βράχων*.

— Τί συλλογίζεσθε; μ' εἶπεν ἡ μαρκησία, βλέπουσα ὅτι τὸν παρετήρουν.

— Ὁ καλὸς αὐτὸς χωρικός, ἀπήντησα, μὲ κάμνει καὶ συλλογίζομαι. Αὐτὸς οὔτε μηλέα εἶνε, οὔτε ποταμός, ἀλλ ἔχει ὅμως ἰδιαιτέραν τινὰ φυσιογνωμίαν ἡ ὁποία μοῦ κάμνει ἐντύπωσιν.

— Τί φυσιογνωμίαν; ἂς ἴδωμεν.

— Τί νὰ σᾶς εἰπῶ. Ἂν δὲν ἐφοβούμην νὰ μεταχειρισθῶ λέξιν τινὰ τοῦ συρμοῦ, ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι σᾶς ἐμπνέουν φρίκην, θὰ σᾶς ἔλεγα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔχει χαρακτῆρα.

— Πόθεν τὸ ἠξεύρετε; Μήπως διότι ἐπιμένει εἰς τὴν τιμὴν τῶν ψαριῶν του; ἆ! ἐννόησα! μὲ συγχωρεῖτε! Χαρακτῆρα! Ἐξέλαβα ἀλλέως τὴν λέξιν. Ἐλησμόνησα τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν τῆς δίδουν σήμερον οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ συγγραφεῖς. Σήμερον καὶ τὸ ὕφασμα, καὶ τὸ σκαμνίον καὶ ἡ χύτρα ἔχουν χαρακτῆρα· ἡ χύτρα δηλαδὴ ἔχει σχῆμα χύτρας, τὸ σκαμνίον φαίνεται σκαμνίον, καὶ τὸ ὕφασμα κάμνει τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ὑφάσματος. Ἢ μὴ τυχὸν συμβαίνει τὸ ἐναντίον; τὸ ὕφασμα νὰ ἔχῃ σχῆμα συννέφου, τὸ σκαμνίον σχῆμα τραπέζης, καὶ ἡ χύτρα τὴν μορφὴν φρέατος; Δὲν θὰ παραδεχθῶ ποτὲ τὴν λέξιν σας, σᾶς προειδοποιῶ.

Ἔπειτα μοῦ ὡμίλησε περὶ τῶν χωρικῶν τοῦ τόπου.

— Δὲν εἶνε κακοὶ ἄνθρωποι, εἶπεν· ὑποκριταὶ μᾶλλον καὶ περιποιητικοὶ παρὰ πονηροί! Εἶνε φιλοχρήματοι, διότι στεροῦνται ὅλα· ἀλλὰ δὲν ἀποκτῶσι τίποτε μὲ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα κερδίζουσι. Θησαυρίζουσι διὰ ν' ἀγοράσωσι, καὶ ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μεθύουν ἀπὸ τὴν χαράν, ἀγοράζουσι περισσότερα τοῦ δέοντος, δανείζονται μὲ ὑπερόγκους τόκους, καὶ καταστρέφονται. Οἱ ἐννοοῦντες τὰ συμφέροντά των γίνονται τοκογλύφοι, κερδοσκοποῦν ἐπὶ τῆς μανίας τῶν ἄλλων -τοῦ ν' ἀγοράζουν κτήματα- καὶ εἶνε βέβαιοι ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ περιέλθωσιν εἰς αὐτοὺς αἱ γαῖαι διὰ τίποτε, ὅταν οἱ ὀφειλέται των χρεωκοπήσωσι. Δι' αὐτὸ μερικοὶ χωρικοὶ γίνονται αὐθένται, καὶ οἱ περισσότεροι ἀφανίζονται. Αὐτὴ εἶνε ἡ λυπηρὰ ὄψις τῶν φυσικῶν νόμων, διότι τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς κυβερνᾷ ἔμφυτός τις ὁρμή, τυφλὴ καὶ μοιραία ὅσον καὶ ἡ ὁρμὴ ἡ γεννῶσα τὰ ἄνθη τῆς μηλέας. Δι' αὐτὸ ὁ χωρικὸς οὐδόλως μ' ἐνδιαφέρει. Βοηθῶ τοὺς ἀναπήρους, τὰς χήρας, τὰ παιδία, τὰ νήπια, ἀλλ' οἱ εὔρωστοι καὶ οἱ ὑγιεῖς μοῦ εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφοροι· εἶνε πολὺ πλέον σκληροτράχηλοι τῶν ἡμιόνων των.

— Ἀλλὰ τί λοιπόν, κυρία, εἶν' ἐδῶ τὸ ἄξιον ἐνδιαφέροντος;

— Τίποτε. Ὁ κόσμος ἔρχεται ἐδῶ, διότι ὁ ἀὴρ εἶνε καλός, καὶ διότι ἡ διαμονὴ εἶνε ὑγιεινὴ καὶ οἰκονομική. Ἔπειτα εἶνε καὶ συνήθεια. Ὅλοι φεύγουν ἀπὸ τοὺς Παρισίους, καθ' ἣν στιγμὴν ἀκριβῶς ἡ πόλις αὐτὴ γίνεται ὑποφερτή. Ἀλλὰ φεύγουν διότι φεύγουν ὅλοι.

Εἶδον ὅτι ἡ μαρκησία ἔπληττε φοβερά, καὶ προσεπάθησα νὰ τὴν διασκεδάσω δι' ἐρωτήσεων.

— Δὲν ἔχετ' ἐδῶ κανένα γείτονα γελοῖον, νὰ σᾶς διασκεδάζῃ;

— Αἴ, ἀγαπητή μου! Δὲν ὑπάρχουν πλέον γελοῖα. Κακίαι μόνον ὑπάρχουν καὶ δυστυχήματα. Ἡ κίνησις τοῦ πολιτισμοῦ σας, οἱ σιδηρόδρομοί σας, θὰ καταστρέψουν ἐντὸς ὀλίγου ὅλην

Digitized by Google

τὴν φυσιογνωμίαν τῶν ἐπαρχιῶν. Μετὰ μικρὸν δὲν θὰ ὑπάρχουν πλέον ἐπαρχιῶται, καὶ δὲν ἠξεύρω ποῦ θὰ τρέχωμεν νὰ ζητῶμεν τὰ τελευταῖα των ἴχνη. Σήμερον ἤδη οἱ εὔποροι ἀγρόται ὁμοιάζουν μὲ τοὺς παρισινοὺς ἀστούς, καὶ αἱ αἴθουσαι τῆς ὑποδοχῆς, ὅπου συνάζονται οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου, εἶνε παντοῦ ἐπίσης ἀνόητοι καὶ γελοῖαι. Ὅ,τι εἶδα εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιφερείας κατὰ τὴν νεότητά μου δὲν εὑρίσκεται πλέον εἰς κανὲν μέρος.

— Εἰπέτε μου, σᾶς παρακαλῶ, τί ἐβλέπατε;

— Ἦσαν τύποι ἀποτόμως διακεκριμένοι. Κτηματίαι ἑτοιμαζόμενοι ἐπὶ τριετίαν ὁλόκληρον διὰ νὰ μεταβῶσι καὶ μείνωσιν, ἅπαξ ἐπὶ ζωῆς των, ἕνα μῆνα ἐν Παρισίοις: Ἔκαμνον τὴν διαθήκην των, ἀγάπη μου! Δὲν ἀστειεύομαι· ἠμπορῶ νὰ σοῦ ἀναφέρω εἴκοσι, ζῶντας ἀκόμη. Ἀλλ' ὅ,τι περισσότερον καὶ οἰκειότερον εἶδα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχήν, ἦσαν οἱ ἀγρόται εὐγενεῖς, ὅπως τότε τοὺς ὠνόμαζον. Ἦσαν μικροὶ καὶ ἀγαθοὶ χωρικοὶ εὐπατρίδαι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔλαβον κἂν ἀνάγκην νὰ μάθωσι γράμματα, ὑπὸ τὴν ἐπαναστατικὴν κυβέρνησιν, κ' ἐκαυχῶντο, ὡς οἱ μεσαιωνικοὶ δεσπόται, ὅτι μόλις ἤξευρον νὰ γράφωσι τὸ ὄνομά των. Ὡμοίαζον κἄπως μὲ χωρικούς, διόλου δὲ μὲ ἀνθρώπους τῆς μέσης τάξεως. Ἐφόρουν χονδρὰ φορέματα, ἐνίοτε ξυλοπέδιλα, καὶ ἔβαζον—σημείωσε καὶ τοῦτο—παιπάλην εἰς τὴν κόμην των. Δὲν εἶχον ὅμως διόλου τὸ ἀπαθὲς καὶ ὑποκριτικὸν ἦθος τοῦ χωρικοῦ. Τοὐναντίον ἦσαν ἀλαζόνες, μεγάλαυχοι, δυσηρεστημένοι κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ πάντοτε ὠργισμένοι,—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μᾶς κατεδιεσκέδαζε, ἐμὲ καὶ τὴν ἀδελφήν μου. Ἤμεθα παιδία, ἀμέριμνα ἐντελῶς διὰ τὰ πολιτικά,... κ' ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη πῶς ἐπνίγαμεν τοὺς γέλωτάς μας, ὅτε ἠκούαμεν τοὺς εὐπατριδίσκους ἐκείνους ν' ἀπειλοῦν τὸν *Κύριον Βουοναπάρτην* καὶ νὰ κραυγάζωσιν, ὅτι τὰ ξίφη των δὲν ἦσαν ἀκόμη σκωριασμένα! Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, δὲν ἐβλέπαμεν τοὺς γείτονάς μας τόσον συχνὰ ὅπως σήμερον, ἀλλὰ τοὺς ἐβλέπαμεν περισσότερον. Αἱ ἐπισκέψεις των διήρκουν μίαν ἑβδομάδα, καὶ θέλοντες μὴ θέλοντες ἐσχετιζόμεθα μὲ ὄντα πληκτικὰ μὲν ἀλλ' ἀφωσιωμένα ἐν ἀνάγκῃ. Ἐπειδὴ ὁδοὶ δὲν ὑπῆρχον, ἵππευον τὰ πενιχρὰ ἱππάρια τῶν κτημάτων των, καὶ ἤρχοντο ὀκτὼ καὶ δέκα λεύγας μακρόθεν, φέροντες *τὴν κυρίαν* των ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τοῦ ζώου καὶ τὸ παιδίον των ἐνίοτε ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων. Ἦσαν καὶ τινες κομψοπρεπεῖς χωρικοὶ νεανίαι, ἐνδυόμενοι ἀκόμη ὡς οἱ *ἀπίστευτοι* (1) τοῦ 1810. Ἤρχοντο καὶ αὐτοὶ ἔφιπποι, μὲ κάλτσας λευκὰς καὶ μὲ κομψὰ πέδιλα, τυλιγμένα ὅλ' αὐτὰ ἐντὸς χονδρῆς ἀναξυρίδος, τὴν ὁποίαν ἀπέβαλον ἐντὸς τοῦ σταύλου πρὶν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν αἴθουσαν. Καὶ ὅμως ἦσαν κοσμιώτεροι αὐτοὶ παρὰ τοὺς σημερινοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι κάμνουν τὰς πρωϊνάς των ἐπισκέψεις μὲ ὑψηλὰ ὑποδήματα καὶ δερμάτινα περισκέλια, καὶ ἀποπνέουν ὀσμὴν ἀλόγου,... χωρὶς ἐκ τούτου νὰ ἐνοχλῶνται διόλου αἱ γυναῖκες, διότι ἡ μυρωδιὰ τοῦ σιγάρου τῶν κυρίων αὐτῶν διέφθειρεν ἐντελῶς τὴν ὄσφρησίν των. Βεβαίως ὁ σημερινὸς ἀγρότης εὐπατρίδης φαίνεται πολὺ πλέον μορφωμένος ἢ ἐκεῖνοι περὶ ὧν ὁ λόγος. Γνωρίζει πολλὰ πράγματα, περὶ τῶν ὁποίων ὅλοι δύνανται νὰ ὁμιλήσωσιν. Ἀναγινώσκει ἐφημερίδας, ἐξεπαιδεύθη ἢ περιῆλθε μεγάλας τινὰς πόλεις. Ἀλλ' ἀπετρίβη ὑπὸ τὸ γενικὸν ἐκπολιτιστικὸν ῥεῦμα, τὸ ὁποῖον στρογγυλεύει ἐπίσης ὅλα τὰ χαλίκια. Δὲν ἔχει πλέον τὴν ἀφέλειαν ἐκείνην, ἥτις ἐφαίνετο τόσον ἀστεία. Δὲν ἐρωτᾷ πλέον, ἂν δύναταί τις τὴν ἑσπέραν νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων, χωρὶς φόβον ληστῶν, καὶ ἂν αἱ γυναῖκες περιφέρονται ὁλόγυμνοι εἰς τὰ Ἠλύσια. Δὲν φιλεῖ πλέον τὸ χειρόκτιον τῶν κυριῶν πρὶν ἢ τὸ ἀποδώσῃ, ἀλλὰ καὶ δὲν τὸ ἀναλαμβάνει πλέον ἂν πέσῃ κατὰ γῆς. Δὲν περιφρονεῖ πλέον μερικὰς μόνον γυναῖκας, τὰς περιφρονεῖ ὅλας· καὶ τοὺς ληστάς, δὲν τοὺς φοβεῖται πλέον. Δὲν ἔχει λεπτόν, καὶ μεταβαίνει εἰς Παρισίους, μόνον διὰ νὰ παίξῃ εἰς τὸ Χρηματιστήριον ἢ διὰ νὰ δανεισθῇ ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους.

Βλέπεις, ἀγαπητή μου Καμμίλη, ἀπὸ τὸ δεῖγμα τοῦτο τῆς συνδιαλέξεώς μας, ὅτι ἡ μαρκησία βλέπει μὲ μελανὰ χρώματα τοὺς σημερινοὺς καιρούς, καὶ ἠμπορεῖς τοιουτοτρόπως νὰ φαντασθῇς τὴν ἀργολόγον αὐτὴν ζωὴν τὴν ὁποίαν μοῦ γράφεις ὅτι δὲν ἐννοεῖς. Περὶ παντὸς ἀντικειμένου ἔχει κριτικὴν ἑτοίμην καὶ ἠτιολογημένην, ἄλλοτε εὔθυμον καὶ εὐμενῆ ἄλλοτε δύσθυμον καὶ τραχεῖαν. Ὡμίλησε παρὰ πολὺ εἰς τὴν ζωήν της καὶ αὐτὸ βλάπτει τὴν εὐτυχίαν της. Τὸ νὰ σκέπτεταί τις ἀδιακόπως μετ' ἄλλων, δύο τριῶν ἢ τριάκοντα, χωρὶς ποτὲ νὰ σκέπτεται μόνος του εἶνε, μοῦ φαίνεται, μέγα κακόν. Δὲν ἐξετάζει τις οὕτω πλέον τὸν ἑαυτόν του. Ἐπινεύει πάντοτε, διότι ἄλλως παύει ὁ διάλογος καὶ ἐκπνέει ἡ ὁμιλία. Βιαζομένη εἰς τοιαύτην ἄσκησιν, θὰ κατεβαλόμην ταχέως ἐκ τοῦ δισταγμοῦ ἢ ἐξ ἀηδίας τῶν ὁμοίων μου, ἂν δὲν εἶχον εἰς τὴν διάθεσίν μου τὰς πρωΐας, ὅπως μένω μόνη καὶ ἀνευρίσκω τὸν ἑαυτόν μου. Μολονότι δὲ ἡ μαρκησία Βιλλεμέρ, καὶ διὰ τοῦ πνεύματος καὶ διὰ τῆς ἀγαθότητός της θέλγει ὅσον τὸ δυνατὸν τὴν ἄγονον αὐτὴν χρῆσιν τοῦ χρόνου, προσδοκῶ ἀνυπομόνως τὴν ἔλευσιν τοῦ μαρκησίου, ἵνα μετάσχῃ καὶ αὐτὸς τῆς ἀργολογίας μας.

1) Incroyables ἐκαλοῦντο ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Διευθυντηρίου (Directoire) οἱ καλλωπισταὶ νεανίαι, οἱ muscadins πρότερον καλούμενοι καὶ κληθέντες βραδύτερον dandys, fashionables, lions, gommeux, κλπ.

Digitized by Google

Ὁ μαρκήσιος ἀφίκετο πράγματι μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἀλλ' ἔμφροντις καὶ περιεσκεμμένος· ἐφάνη δὲ εἰς τὴν Καρολίναν, ὅτι ἦτο ψυχρότατος πρὸς αὐτήν. Ἐνέκυψεν ἀμέσως εἰς τὰς ἀγαπητάς του μελέτας, καὶ μόνον κατὰ τὸ γεῦμα ἐφαίνετο. Ἡ ζωὴ αὐτὴ τοσοῦτον μᾶλλον ὑπῆρξεν ἐπαισθητὴ εἰς τὴν Δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, ὅσῳ ὁ μαρκήσιος ἐφαίνετο πολὺ πλέον ἢ κατὰ τὸ παρελθὸν ἀσμενίζων τὴν μετὰ τῆς μητρός του συζήτησιν· καὶ τοῦτο πρὸς μεγάλην ἐκείνης εὐχαρίστησιν, ἥτις ἐτρόμαζεν ἰδίως τὴν σιωπὴν καὶ τὴν σκέψιν. Οὕτω δὲ ἡ Καρολίνα, βλέπουσα ὅτι καθίστατο πλέον περιττή, ἵνα ζωογονῇ κάπως τὴν συνομιλίαν, καὶ ὑπολαμβάνουσα ὅτι ἐπτόει μᾶλλον ἢ ἐξυπηρέτει τὸν μαρκήσιον, ἀπέσχε νὰ παραμένῃ ἐνώπιόν του, καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀποσύρεται τὸ βράδυ ἐνωρίτερον.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΤΑΣΟΥΛΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμ. φύλλον).

Οἱ διάφοροι ὁπλαρχηγοὶ εἶχον συνεννοηθῆ πρὸς ἀλλήλους καὶ συνενώσει τὰς δυνάμεις των ὅπως δεχθῶσι τὴν μάχην πρὸς τὸν τουρκικὸν στρατόν· μάχην ἀναπόφευκτον καὶ ἀποφασιστικήν. Ἡ τύχη ὄχι μόνον τῆς ἐπαναστάσεως ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐθελοντῶν καὶ τῶν ἐπαναστατημένων χωρίων ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς μάχης αὐτῆς. Οἱ ἐπαναστάται, μετὰ πεντακοσίων περίπου χωρικῶν, συνεποσοῦντο εἰς δισχιλίους· ὀκτακισχίλιοι δὲ Τοῦρκοι κατεῖχον τὸ Πήλιον καὶ τὴν πρὸς τὴν παραλίαν πεδιάδα.

Τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον αἱ πολυαριθμότεραι δυνάμεις τῶν ἐπαναστατῶν εἶχον συνέλθει τὴν ἐπαύριον τῆς συνεντεύξεως τοῦ Κίμωνος μετὰ τῆς Τασούλας, ἦσαν ἀκριβῶς οἱ ὑπερκείμενοι τῆς Μακρυνίτσας μικροὶ λόφοι· τὸ σῶμα εἰς ὃ ἀνῆκεν ὁ Κίμων οὐδ' εἶχε κινηθῆ ἀπὸ τοῦ μικροῦ ὀροπεδίου ἔνθα κατηυλίζετο.

Ἀπὸ πρωΐας ἡ μάχη εἶχεν ἀρχίσει ἀκροβολιστικῶς· τὰ πρῶτα σώματα τῶν ἐθελοντῶν μετὰ τῶν χωρικῶν, καταλείποντα τὸ βορειοδυτικῶς τῆς Μακρυνίτσας χωρίον Κερασιές, ἔνθα μᾶλλον εἶχον προσπελάσει οἱ Τοῦρκοι, ὑπεχώρουν ἐν τάξει πρὸς τὴν πολίχνην καταλαμβάνοντα τὰ ὑψώματα. Οἱ Τοῦρκοι ἀφ' ἑτέρου προὐχώρουν ὁλονέν· περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς Μακρυνίτσης ἀπόστασιν ἡ μάχη εἶχεν ἀνάψει.

Οἱ Τοῦρκοι συμπαγεῖς, ἐν τάξει προήλαυνον πρὸς τὰ ὑψώματα ὑπερασπιζόμενα ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν· οἱ τουφεκισμοὶ ἀδιάλειπτοι ἐπλήρουν τὸν ἀέρα κρότου καὶ καπνοῦ· πλησιέστερον ἠκούοντο αἱ κραυγαὶ τῶν μαχομένων, λοιδορίαι, σκώμματα, βλασφημίαι, ὕβρεις. Πλέον ἢ ἅπαξ οἱ ἐπαναστάται καταλείποντες τὰ φυσικὰ των ὀχυρώματα εἶχον ὁρμήσει πρὸς τὰ στίφη τῶν Τούρκων μετ' ἀκαθέκτου ὁρμῆς, καὶ οἱ ἐχθροὶ εἶχον ἀναγκασθῆ νὰ ὀπισθοχωρήσωσι βήματά τινα· ἔπειτα ἐπανήρχοντο εἰς τὰς θέσεις των καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐπανέκτων εὐθὺς τὸ ἀπολεσθὲν διάστημα. Ἐπὶ μακρὸν ἡ ἔκβασις τῆς μάχης ἐκυμαίνετο ἀβεβαία. Οἱ Ἕλληνες ἤλπιζαν ὅτι σῶμα τριακοσίων περίπου ἐθελοντῶν κινῆσαν ἀπὸ τὰ πλησιέστερα πρὸς τὸ χωρίον Κερασιὲς παράλια θὰ κατέφθανεν ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς εἰς ἄλλην ἐπιπίπτον κατὰ τῶν Τούρκων ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῆς Μακρυνίτσης ὑψωμάτων, ὅθεν ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀσφαλεῖς. Ἐν τούτοις ἡ μάχη ἐξηκολούθει δι' αὐτοὺς νὰ εἶνε πανήγυρις. Ἐν μέσῳ γελώτων καὶ ἀστεϊσμῶν ἀπὸ τῶν ἀραιῶν αὐτῶν καὶ ἀτάκτων στίχων τὸ πῦρ ἀκατάπαυστον καὶ φονικὸν ἐδεκάτιζε τοὺς πειρωμένους ν' ἀνέλθωσι μέχρι τῶν ὀχυρωμάτων των Τούρκους. Ἡ ἐλπὶς ἀποφασιστικῆς ἐξόδου, ἥτις θὰ ἔτρεπεν εἰς φυγὴν τοὺς ἐχθρούς, ἠκτινοβόλει εἰς τὰ ὄμματα ὅλων· ἀνεμένετο μόνον ἡ κατάλληλος στιγμή.

Αἴφνης ὅμως ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ὑψωμάτων, ἀφ' ὧν ἀνεμένετο ἡ ἐπικουρία, ἤρξαντο ἀναφαινόμενα τὰ ἐρυθρὰ φέσια τῶν Νιζάμ· αἱ κλιτύες τῶν λόφων γοργῶς ἐλάμβανον ὄψιν ἀγρῶν ἐγκατεσπαρμένων ὑπὸ μηκώνων. Κραυγὴ λύσσης ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων· τὰ νῶτα αὐτῶν εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διὰ περιστροφῆς, ἣν αἱ ἀνωμαλίαι τοῦ ἐδάφους εἶχον ἀποκρύψει· πυρίνη ζώνη τοὺς περιέσφιγγεν ἤδη· οὐ μόνον ἡ ἐλπὶς τῆς νίκης ἐξέλειπεν αὐτοστιγμεί, ἀλλὰ καὶ πανολεθρία ἠπείλει αὐτοὺς ἀνηλεής, ἀναπόφευκτος.

— Εἴμεθα χαμένοι!

Ἀπὸ πολλῶν τὰ χείλη αἱ λέξεις αὗται στυγναὶ ὡς ὁ θάνατος εἶχον ἐκφύγει.

Οἱ ἀναμενόμενοι δὲν θὰ ἐπρόφθανον ἤδη νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῶν μαχομένων· οἱ Τοῦρκοι τοὺς *ἔκοπτον* ἔξω. Πᾶσα ὑπεράσπισις ἀπέβαινε ματαία, ἀδύνατος· μετὰ δύο ὥρας οἱ ἐχθροὶ συσφίγγοντες αὐτοὺς ἀπὸ τριῶν πλευρῶν, θὰ τοὺς συνέτριβον ὁλοτελῶς. Μία μόνη διέξοδος ἀπέμενε πρὸς ὀπισθοχώρησιν, πρὸς τὸ χωρίον Πορταριὰ καὶ τ' ἄλλα ἐκεῖσε χωρία Μηλιαὶς, Ἅγ. Λαυρέντιον, Προμῆρι.

Ἡ ὑποχώρησις ἀπεφασίσθη, αἱ διαταγαὶ ἐδόθησαν ὅπως τηρηθῇ ἡ ἐφικτὴ τάξις. Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ κρατηθῶσιν οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τοῦ βορειοανατολικοῦ μέρους, ὅπως εἰς τοὺς ὑποχωροῦντας δοθῇ καιρός· τὸ ὀροπέδιον ἐφ' οὗ ἐμάχετο ἀκόμη τὸ σῶμα τοῦ Κίμωνος ἐκρίθη τὸ προσφυέστερον σημεῖον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὑποχωρήσεως· τίς θὰ

Digitized by Google

παρέμενεν ἐκεῖ θυσιάζων ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἄλλων; Ὁ ἀρχηγὸς εἶχε πληγωθῆ κατὰ τὸν μηρὸν καὶ οἱ ὁπλῖταί του θέλοντες νὰ τὸν σώσωσιν ἐπέσπευδον τὴν ὑποχώρησιν· ἡ ἀταξία ἐπὶ τοῦ μικροῦ ὀροπεδίου ἦτο ἀπερίγραπτος. Ὁ ἀρχηγὸς ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ τὰ τρία *πρωτοπαλλήκαρα* ἐν οἷς καὶ ὁ Κίμων.

— Παιδιά, εἶμαι πληγωμένος· ὅ,τι δὲν εἰμπορῶ νὰ κάμω ἐγὼ πρέπει νὰ τὸ καμετε σεῖς.

— Διάταξε, ἀρχηγέ.

— Πρέπει νὰ κρατήσετε τοὺς Τούρκους 'ς αὐτὸ ἐδῶ τὸ μέρος ὥς που νὰ φύγουν οἱ 'δικοί μας.

— Καλά, ἀρχηγέ, μένομ' ἐμεῖς.

— Ἂς μείνουν ὅσοι θέλουν· ἐγὼ ἀντὶ νὰ σᾶς βοηθήσω, καθὼς εἶμαι, θὰ σᾶς ἔκαμνα κακό· δὲν 'μπορῶ νὰ κουνηθῶ· μοῦ φθάνουν δυὸ *παλληκάρια* νὰ μὲ βαστάξουν ὥς που νὰ φθάσω τοὺς ἄλλους.

Ἡ θέλησις ἢ μᾶλλον ἡ διαταγὴ ἐγένετο εὐθὺς γνωστὴ μεταξὺ τῶν ἐθελοντῶν· ὅλοι οἱ παρόντες ἔμειναν· δύο μόνον μὴ δυνάμενοι ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὰς παρακλήσεις του τὸν συνώδευσαν ὑποβαστάζοντες αὐτὸν χωλαίνοντα.

— Βαστᾶτε, παιδιά!

Ἦτο ἡ τελευταία παρότρυνσις αὐτοῦ καὶ ὁ ἀποχαιρετισμός.

Οἱ απομείναντες περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα σιγηλοὶ περιεκύκλωσαν τὸν Κίμωνα· ἐνστίκτως ἡ ἐμπιστοσύνη ἔστρεφε τὰ βλέμματά των πρὸς αὐτὸν μόνον.

— Καρδιά, μωρὲ παιδιά, καὶ δὲ θὰ μᾶς φᾶνε οἱ σκύλοι! ἀνέκραξεν εὐθύμως καὶ διέθεσε τοὺς συστρατιώτας του εἰς ἡμικύκλιον ἐπὶ τοῦ μικροῦ ὀροπεδίου ὄπισθεν φυσικῶν ὀχυρωμάτων.

— Φωτιά! καὶ μὴ κουνιέστε!

Καὶ τὸ πῦρ συνεχές, ἀδιάλειπτον, ἤρξατο ἐκ νέου κατὰ τῶν βραδέως πρὸς τὸ μικρὸν βουνὸν προχωρούντων ἐχθρῶν.

Οἱ πυκνοὶ καὶ ζωηρότεροι πυροβολισμοὶ ἠνάγκασαν μετ' ὀλίγον τοὺς Τούρκους νὰ στραφῶσι μετὰ μείζονος προσοχῆς καὶ πείσματος πρὸς τὸ ὀροπέδιον μεταβληθὲν εἰς φρούριον· αἱ σφαῖραι πολλαὶ καὶ συνεχεῖς ἐσύριζον πέριξ τῶν ἐθελοντῶν. Ὁ Κίμων εἶχε παρ' ἑαυτόν, εἰς μικρὰς ἀποστάσεις, τοὺς συντρόφους τῆς *μάγκας* του· ἡ φωνή του ὑψοῦτο ὑπὲρ τὰς τῶν ἄλλων ὑπερβάλλουσα ἐνίοτε τὸν βαρυν καὶ συνεχῆ πάταγον τῶν τουφεκισμῶν τῶν μαχομένων.

— Κρατεῖτε, παιδιά!

— Ἄ! καὶ τὸν ἔφαγα τὸ Γκέγκη!

— Βάρ' του, βάρ' του ἐκείνου μὲ τὸ μακρὺ σπαθί!

— Σ' ἔφαγα, Μαχμούτη!

— Φυσέκια, παιδιά, φυσέκια!....

Τὰ φυσίγγια ὠλιγόστευον, ὁ κίνδυνος ηὔξανε.

Κάτω, ἀπὸ τοὺς πλησιεστέρους τῆς Μακρυνίτσας γηλόφους, ὁμάδες χωρικῶν, γυναῖκες ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐθεῶντο ἀπὸ πρωΐας τὴν μάχην· αἱ ποικίλαι αὐτῆς περιπέτειαι ἐφαίνοντο ἀποτυποῦσαι ἐπὶ τοῦ πλήθους ἐκείνου διαφόρους συγκινήσεις.

Τὰς μικρὰς ἐπιτυχίας τῶν ἐπαναστατῶν ἐχαιρέτων κραυγαὶ ἐνθουσιώδεις καὶ ζωηραὶ κινήσεις, ὑφ' ὧν οἱ μικροὶ ὅμιλοι ἀνεκυμαίνοντο συνεχῶς μετατοπιζόμενοι· ὅταν ὁ κίνδυνος τῶν Ἑλλήνων ἐθελοντῶν ἐγένετο καταφανής, σιγὴ καὶ ἀκινησία πρῶτον οἱονεὶ ἀπελίθωσεν ὅλον τὸ πλῆθος ἐκεῖνο· μετὰ μικρὸν δέ, ἀνεπαισθήτως ἡ πολίχνη ἀπερρόφησε καὶ πάλιν τοὺς κατοίκους της· οὐδεὶς ἐφαίνετο πλέον· οἱ μικροὶ λόφοι ἀπέμειναν ἔρημοι.

Ἀλλ' ὁ ἐκ τοῦ μικροῦ ὀροπεδίου δεινὸς καὶ ἄπαυστος πυροβολισμὸς προσείλκυσεν ἐκ νέου τολμηροτέρους τινὰς νεανίσκους καὶ γυναῖκας ἔξω τῶν μικρῶν οἰκημάτων· εἶδον τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἐνόησαν τὸ ἔργον τῶν ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου μαχομένων. Μετὰ βραχὺν ἐτασμὸν τῶν πέριξ καθ' ὃν τὰ βλέμματα ἀνήσυχα καὶ λάμποντα περιειργάζοντο τὰς τοποθεσίας, τὰς διευθύνσεις, καὶ εἰς τ' ἀσθμαίνοντα στήθη πεφοβισμέναι αἱ καρδίαι βιαίως ἔπαλλον, ὡς εἰ μία μόνη φωνὴ εἰς τὰς ψυχάς των νὰ ἐλάλει, τινὲς ἐκινήθησαν δρομαῖοι....

Διὰ τῆς στενῆς ἀτραποῦ τῆς ἀγούσης πρὸς τὸ ὀροπέδιον μετὰ μικρὸν νεανίσκοι καὶ χωριατοποῦλαι ἔσπευδον κομίζουσαι ἄρτον, ὕδωρ, φυσίγγια, ἀπὸ μικρᾶς ἐν Μακρυνίτσᾳ ἀποθήκης, πανία διὰ τοὺς πληγωμένους, πᾶν ὅ,τι ἐνομίζετο ἀναγκαῖον διὰ τοὺς μαχητάς....

Ὅταν ἀπὸ τὰς *ποδιὰς* τῶν χωρικῶν τὰ φυσίγγια ἐξεχύθησαν πρὸ τῶν μαχομένων ἐπαναστατῶν, κραυγαὶ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἐκάλυψαν ἐπὶ στιγμὴν τὸν πάταγον τῆς μάχης.

Καὶ ὅταν εἶδον τὸν ἄρτον καὶ τὸ ὕδωρ οἱ ὁπλῖται ἐνθυμήθησαν ἐξαίφνης τὴν πεῖναν καὶ τὴν δίψαν, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τοσούτων ὡρῶν ἐβασάνιζον αὐτοὺς λανθάνουσαι ὑπὸ τὸν βαρὺν τῆς πάλης κάματον. Ἐρρίφθησαν ἐπ' αὐτῶν ἀπλήστως ἀναλαμβάνοντες δυνάμεις νέας, εὔθυμοι, περιχαρεῖς, σχεδὸν ἐλπίζοντες.... τί;

Οἱ Τοῦρκοι ἀμέτρητοι κάτωθεν ἀνήρχοντο πρὸς αὐτοὺς πάντοτε ὡς πλήμμυρα μαύρη καὶ ἐρυθρά, ἀκράτητος.

Οἱ τὰ βορειοανατολικὰ ὑψώματα καταλαβόντες ἐξαπίνης εἶχον πειραθῆ μακρὸν ἑλιγμὸν ὅπως ἀνακόψωσι τὸν δρόμον εἰς τοὺς ὑποχωροῦντας· ἀλλ' οὗτοι εὑρίσκοντο ἤδη ἐκτὸς κινδύνου, ἐνῷ τὸ πολὺ τῶν τουρκικῶν δυνάμεων εἰς μάτην ἐπεκτεινόμενον πρὸς δίωξιν αὐτῶν, ὁλονὲν ἀπεμακρύνετο τοῦ ὀροπεδίου.

Οἱ τοῦτο πειρώμενοι νὰ ὑπερβάλωσι λυσσῶντες πρὸ τῆς κρατερᾶς ἀντιστάσεως ὁλονὲν ἐπλησίαζον πρὸς τοὺς ὑπερασπιστάς του· αἱ στιγμαὶ

Digitized by Google

τούτων ἦσαν ἠριθμημέναι· ἡ ἑσπέρα ἐπήρχετο ἤδη, κατηφής, ἀνιαρά, ἐμβάλλουσα εἰς τὴν ψυχὴν τὸ κρύος τῆς ἀθυμίας, τῆς ἀπογνώσεως.

Ὁ Κίμων ἐντείνων ἀδιαλείπτως τὴν προσοχήν του πρὸς τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν δὲν ἔπαυε παροτρύνων τοὺς συστρατιώτας του εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ διαθέτων αὐτοὺς καταλλήλως δι' ἐπανειλημμένων διαταγῶν.

— Φυσέκια, φυσέκια! φέρ' τε κι' ἄλλα! ἐκραύγαζε πρὸς τοὺς χωρικούς...

Αἴφνης ἡ φωνή του ἐσβέσθη ἐπὶ τὰ χείλη του· μεταξὺ αὐτῶν εἶχεν ἀναγνωρίσει τὴν Τασοῦλαν.

— Τασοῦλα, ἀνέκραξε συνερχόμενος ἐκ τῆς ἐκπλήξεως· καὶ σὺ ἦλθες ἐδῶ;

Ἡ Τασοῦλα ὅλη ἐρυθρὰ καὶ ἀσθμαίνουσα ἐκ τοῦ δρόμου προσῆλθε παρ' αὐτὸν ἀλλάσσουσα ὀλίγον ὄψιν· ἔφερε μεταξὺ τῶν βραχιόνων της, ἀκουμβοῦσα αὐτὴν ἐπὶ τοῦ στήθους, στάμνον ὕδατος.

— Εἶσαι κακιωμένη ἀκόμη μαζύ μου;

Ἡ κόρη δὲν ἀπήντησε καὶ ἐχαμήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὁ Κίμων ἀποσπῶν αἴφνης τὰ βλέμματά του ἀπ' αὐτῆς ἐστράφη ζωηρῶς καὶ σκοπεύσας ἐκένωσε τὸ ὅπλον του· εἶτα ἐνθέτων ἐν αὐτῷ νέαν βολήν, τῇ ἀπέτεινε καὶ πάλιν τὸν λόγον·

— Ἂν μ' εὕρισκε τώρα τούρκικο βόλι, θὰ μ' ἐλυπώσουνα Τασοῦλα;

Ἡ νεᾶνις ὠχρίασε...

— Μὴ τὸ λές, μὴ τὸ λές....

— Τώρα ποῦ θὰ μὲ χάσῃς γιὰ πάντα θὰ μὲ θυμᾶσαι καμμιὰ φορά;

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς κόρης ἐθολώθησαν ἀπὸ τὰ δάκρυα.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην κραυγὴ ὑπερτάτης ὀδύνης ἠκούσθη δύο ἢ τρία βήματα μακρὰν τοῦ Κίμωνος· οὗτος ἐστράφη περίτρομος· ὁ Μιχάλης ὁ φίλος του, ἐκτάδην κατακείμενος, ἔσφιγγε διὰ τῶν χειρῶν τὸ αἱματόφυρτον μέτωπόν του.

— Μοῦ τὸν ἔφαγαν τὰ σκυλιά! ᾤμωξεν ὁ νεανίας ῥιπτόμενος παρὰ τὸ σῶμα τοῦ φίλου του.

Οὗτος ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς· εἶδε τὸν Κίμωνα κύπτοντα ἐπὶ τὴν κεφαλήν του, διήνοιξε τὰ χείλη του ἀγωνιῶν νὰ προφέρῃ λέξεις τινάς· ἄναρθρος ῥόγχος ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτῶν· τὸ σῶμά του ἐτανύσθη ἐν ἐσχάτῳ σπασμῷ· ἦτο νεκρός.

— Μιχάλη! Μιχάλη! ἐφώνησεν ὁ Κίμων μὲ φωνὴν πνιγομένην εἰς τὰ δάκρυα. Μὲ τρέμουσαν χεῖρα ἀφήρεσεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ πτώματος τὸν μαῦρον σκοῦφον καὶ παρεμέρισε τὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου μετὰ τοῦ αἵματος συμμεμιγμένην κόμην· ἡ σφαῖρα τυχοῦσα αὐτὸν ὑπεράνω τοῦ δεξιοῦ κροτάφου, ὑπὲρ τὸ κοῖλον τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶχε κατασχίσει τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς καὶ συντρίψει τὸ κρανίον.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς συγκινήσεως ὁ Κίμων ἀπέμεινεν ἐκεῖ ἀκίνητος καὶ ἐκτεθειμένος εἰς τὰς τουρκικὰς σφαίρας· δύο ἢ τρεῖς ἐσύριξαν ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του· καθ' ἣν δὲ στιγμὴν νικῶν τῆς ψυχῆς του τὴν θύελλαν ἀνηγείρετο ὠχρὸς ὡς τὸ πτῶμα τοῦ φίλου του ᾐσθάνθη ἰσχυρὸν κτύπον ἐπ' τῆς ἀριστερᾶς του ὠμοπλάτης καὶ αὐτοστιγμεὶ ἡ χλιαρότης τοῦ αἵματος τὸν ἔκαμε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἦτο πληγωμένος. Ἔσπευσε νὰ καταλάβῃ τὴν προτέραν του θέσιν. Ἡ πληγή του ἦτο ἐλαφρά· πόνον δὲν ᾐσθάνετο. Ἐκ τῶν συστρατιωτῶν του πέντε ἢ ἓξ κατέκειντο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ πληγωμένοι· αἱ χωρικαὶ γονατισμέναι παρ' αὐτοὺς τοῖς ἐπεδαψίλευον τὰς φροντίδας των. Ἡ Τασοῦλα ὠχρὰ καὶ ἀπολιθωμένη ἵστατο εἰς τὴν αὐτὴν πάντοτε θέσιν.

Ὁ Κίμων βλέπων αὐτὴν εἶχε συνέλθει ἐκ τῆς συγκινήσεώς του· μηχανικῶς ἔψαυε διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὴν πληγωμένην ὠμοπλάτην του, ἐφ' ἧς τὸ αἷμα εἶχε κηλιδώσει ἐξωτερικῶς τὸν ἐπενδύτην.

— Πληγώθηκες! ἀνεφώνησεν ἡ Τασοῦλα βλέπουσα τὸ αἷμα.

— Δὲν εἶνε τίποτα· δός μου 'λίγο νερό.

Ἡ νεᾶνις μόλις κρατουμένη εἰς τοὺς πόδας της ὑπήγειρε τὸ σταμνίον πλησιάζουσα αὐτὸ εἰς τὰ χείλη τοῦ Κίμωνος, ὅστις ἔπιεν ἀπλήστως.

— Σ' εὐχαριστῶ, Τασοῦλα· μοῦ δρόσισες τὴν ψυχή· εἶδες... ὁ καϋμένος ὁ Μιχάλης σκοτώθηκε.

Ἡ νεᾶνις ἐξερράγη εἰς λυγμούς.

— Φύγε! φύγε! θὰ σᾶς πιάσουν!...

Ὄντως πᾶσα ἀντίστασις ἀπέβαινε τοῦ λοιποῦ ματαία. Μετ' ὀλίγον οἱ Τοῦρκοι θὰ κατελάμβανον τὸ ὀροπέδιον.

Αἱ χωρικαὶ πλήρεις τρόμου πρὸ τοῦ ἐπικειμένου ἀφεύκτου κινδύνου ἀπήρχοντο ἤδη τρέχουσαι καὶ κραυγάζουσαι πρὸς τοὺς μαχητάς·

— Φευγᾶτε! φευγᾶτε!

Ὁ Κίμων εἶδεν ὅτι ὀλίγαι στιγμαὶ τοῖς ὑπελείποντο ὅπως πειραθῶσι νὰ ἐκφύγωσι κατερχόμενοι τοῦ μικροῦ βουνοῦ πρὸς τὸ μέρος τῆς Πορταριᾶς, μὴ καταληφθὲν ἔτι ὑπὸ τῶν Τούρκων.

— Παιδιά! ἀπ' ἐδῶ καὶ ἕτοιμοι!

Οἱ ἐθελονταὶ διετέθησαν πρὸς τὴν ὑποχώρησιν ἢ μᾶλλον πρὸς φυγήν· τινὲς ὑπεστήριζον τοὺς ἐλαφρῶς πληγωμένους· οἱ ἄλλοι ἔπρεπε νὰ καταλειφθῶσιν εἰς τὸ ἔλεος τῶν Τούρκων...

Ἡ Τασοῦλα ὠχρά, περίδακρυς δὲν ἀπέσπα τοὺς ὀφθαλμούς της ἀπὸ τοῦ Κίμωνος, καὶ διὰ φωνῆς πνιγομένης ὑπὸ τῶν λυγμῶν ἐπανελάμβανε·

— Φύγε, φευγᾶτε...

— Δὲν θὲς νὰ σκοτωθῶ, αἴ, Τασοῦλα; μὰ δὲν μοῦ κάμνει καρδιὰ νὰ σ' ἀφήσω... Ἔλα μαζύ μου, Τασοῦλα! πῶς θὰ ξεφύγῃς μόνη σου;

— Ὄχι, ὄχι! φύγε! γλύτωσε, πρόφθασε, φύγε!

Digitized by Google

— Πᾶμε! πᾶμε, Κίμωνα! ἐφώναζον οἱ ἐθελονταί...

Ὁ Κίμων στρεφόμενος ἐπιμόνως πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐχθρῶν, μὲ τὰ βλέμματα ἀτενῆ, τοὺς μυκτῆρας διηνοιγμένους, βιαίως ἀναπνέων, ὠχρός, διὰ σπασμωδικῶν κινήσεων ἐξηκολούθει πυροβολῶν, καὶ μόνον ἀπέσπα ἀπ' αὐτῶν τὰ βλέμματα ἵν' ἀτενίσῃ τὴν Τασοῦλαν ἐπαναλαμβάνων ὡς ἀλλοφρονῶν:

— Ἔλα, ἔλα μαζύ μου!

— Ὄχι! ὄχι! ἀπήντησε καὶ πάλιν ἡ νεᾶνις, κινοῦσα ἀπελπιστικῶς τὴν κεφαλήν.... Φύγε, φύγε σύ...

— Ἔλα, Κίμωνα!

Ἐβόησαν καὶ πάλιν οἱ σύντροφοί του.

— Τώρα, τώρα· ἄλλη μιὰ τουφεκιά... Ἐμπρὸς σεῖς ἀπ' αὐτοῦ, κάτω.

— Πήγαινε, φύγε καὶ σύ, ἐπανελάμβανεν ἔνδακρυς μὲ φωνὴν ἱκέτιδα ἡ Τασοῦλα, πλησιάσασα ἔτι μᾶλλον πρὸς αὐτὸν καὶ σχεδὸν ἁπτομένη τοῦ βραχίονός του...

— Γιατί θέλεις νὰ φύγω; τί σὲ μέλει ἐσένα ἀφοῦ δὲν θὲς νὰ ἔλθῃς μαζύ μου;

— Γιὰ τὸ Θεό, Κίμωνα! ἔλα, ἄς την· ἐκραύγαζον οἱ ἐθελονταί.

Ἡ χωρικὴ ἡμιθανὴς ἐκ τοῦ τρόμου καὶ τῆς ὀδύνης ἐπέθηκε καὶ τὰς δύο χεῖράς της ἐπὶ τὸ στῆθός του καὶ κλαίουσα ἐπανέλαβεν:

— Ἄσε με, ἄσε με 'μένα! φύγε σύ, Κίμωνά μου....

Ὁ Κίμων ἀνεσκίρτησε βιαίως· ἦτο ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν τὸν ἀπεκάλει διὰ τοῦ ὀνόματός του καὶ τὸν ἀπεκάλει *Κίμωνά της*.

— Πές το, Τασοῦλα, πές το πάλι τ' ὄνομά μου...

Παράφορος αὐτὴ ἐρρίφθη εἰς τὸν τράχηλόν του κρύπτουσα τὸ πρόσωπόν της εἰς τοὺς κόλπους του.

— Μὲ πονεῖς, Τασοῦλα;

— Σ' ἀγαπῶ, σ' ἀγαπῶ, σ'ἀγαπῶ!

Καὶ ὡς εἰ ὅλη ἡ ψυχή της νὰ ἐξεχύθη εἰς τὰς τρεῖς αὐτὰς λέξεις, ὠχρά, ἐγκαταλελειμμένη ἐπὶ τὸ στῆθός του, ἐφαίνετο λιποθυμοῦσα.

Διὰ τῆς δεξιᾶς του χειρὸς αὐτός, τρέμων, παράφορος ἀνήγειρε τὴν κεφαλήν της καὶ τὰ χείλη των ἡνώθησαν εἰς ἓν μακρὸν περιπαθὲς φίλημα. Ἀπέμειναν ἐνηγκαλισμένοι· ὁ Κίμων διὰ τοῦ δεξιοῦ του βραχίονος περιέβαλλε τὴν κεφαλήν της σφιγκτά, ἐνῷ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, συσταλμένης σπασμωδικῶς ὑπὸ τοῦ πόνου τῆς πληγῆς ἐκράτει πάντοτε τὸ ὅπλον του.

Τρεῖς ἐκ τῶν ἐθελοντῶν ἐπλησίασαν τρέχοντες τοὺς ἐραστὰς καὶ ἁρπάζοντες τὸν Κίμωνα τὸν ἔσυραν πρὸς ἑαυτοὺς ἀποτόμως.

— Ἔλα! ἄφησε τὰ παιδιάστικα! ἐχαθήκαμε!

Καὶ ἄκοντα, σκοτοδινιῶντα, κλονούμενον τὸν ἀπήγαγον, μηχανικῶς τρέχοντα διὰ τῆς κατωφερείας χωρὶς πλέον νὰ αἰσθάνεται, χωρὶς νὰ ἐννοῇ τίποτε.

Οἱ ὀλίγοι Ἕλληνες εἶχον ἐκφύγει, εἶχον σωθῆ. Οἱ Τοῦρκοι τραπέντες, ματαίως, εἰς δίωξιν αὐτῶν, εἶχον ἐγκαταλείψει τὸ μετὰ τοσούτου αἵματος διαφιλονεικηθὲν ὀροπέδιον· ἡ σιγὴ ἤδη ἐβασίλευεν ἐπ' αὐτό· δύο ἢ τρεῖς πληγωμένοι, κατακείμενοι ὄπισθεν πετρῶν, συνεῖχον τὰς οἰμωγάς των ὅπως μὴ προκαλέσωσι τὴν προσοχὴν τῶν ἐχθρῶν.

Ἐπὶ μεγάλου λίθου, κατακειμένη ὡς ἄπνουν σῶμα ἡ Τασοῦλα, κρατοῦσα τὴν κεφαλήν της μὲ τὰς χεῖρας βυθισμένας ἐντὸς τῆς πλουσίας της κόμης, ἀτάκτου καὶ λυτῆς, σιωπηλὴ ἔκλαιεν, ἀπηλπισμένη καὶ ἔρημος ὡς ἡ δύστηνος πατρίς τις, ἣν οἱ ἐθελονταὶ δεκατισμένοι καὶ αἱματόφυρτοι εἶχον ἐγκαταλείψει ὑπὸ τὴν δουλείαν πάλιν καὶ τὴν συμφοράν.

Ἡ νὺξ εἶχεν ἤδη ἐπέλθει καλύπτουσα μὲ τὸν μαῦρόν της πέπλον τὴν ὠρφανισμένην γῆν, ἡ ὁποία εἶχεν ἐλπίσει εἰς τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν τάλαιναν κόρην, ἡ ὁποία μὲ τὸν θάνατον ἐν τῇ ψυχῇ εἶχεν ἴδει διὰ παντὸς ἐκλείποντα τὸν μόνον της ἔρωτα, τὴν ἀγάπην της ἐκείνην εἰς τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε πιστεύσει μὴ τολμῶσα καὶ νὰ ἐλπίσῃ...

Α. Γ. Η.

ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Προχθὲς ἔρχεται καὶ μ' εὑρίσκει ὁ φίλος μου Κλαρᾶς, περιλύπως δὲ κινῶν τὴν κεφαλήν του, ὡς νὰ τῷ ἐπῆλθε δυστύχημά τι, μοῦ εἶπεν ἀναστενάζων:

— Εἶδές τα πάλι, εἶδές τα!

— Τί τρέχει; εἶπα μὲ ἀνησυχίαν, τί συνέβη;...

— Ταὶς ἀκακίαις τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ποῦ ταὶς ἔβαλαν μέσα σὲ σιδερένια κάγκελα...

— Αἴ;...

— Ἄρχισαν νὰ ταὶς σπάνουν!

Διὰ νὰ ἐννοήσητε μὲ ποῖον τόνον εἶπε τὰς λέξεις ταύτας ὁ φίλος μου Κλαρᾶς, πρέπει νὰ τὸν γνωρίζετε. Λαμβάνω λοιπὸν τὴν τιμὴν νὰ σᾶς τὸν συστήσω· εἶνε γέρων ὁμῆλικός μου, σχεδὸν πενῆντα πέντε ἕως ἑξῆντα ἐτῶν, μὲ *φαβορίταις* καὶ ὑψηλὸν πῖλον. Ἔμεινεν εἴκοσι περίπου ἔτη εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἐμπορευόμενος βαμβακερὰ καὶ μελετῶν τὸν εὐρωπαϊκὸν βίον ὡς πρακτικὸς ἄνθρωπος. Ἐνόσῳ ἔχει τὸ στόμα του κλειστὸν τὸν ἐκλαμβάνετε ὡς Εὐρωπαῖον, ἀλλ' ἅμα τὸ ἀνοίξῃ γίνεται ἀμέσως Χῖος. Τί τρομερὸν πρᾶγμα εἶνε αὐτὴ ἡ χιακὴ προφορά! Ὁ καθαρὸς Χῖος δυνατὸν νὰ ζήσῃ εἴκοσι, τριάκοντα ἔτη εἰς τὴν Εὐρώπην... εἰς

Digitized by Google

τὴν Ἀσίαν, τὴν Ἀφρικήν, τὴν Ἀμερικὴν ἢ τὴν Ὠκεανίαν, δυνατὸν νὰ λησμονήσῃ σχεδὸν τὴν γλῶσσάν του, ἀλλὰ τὴν προφοράν του, δὲν τὴν λησμονεῖ· πίπτουν οἱ ὀδόντες του, πίπτει ἡ κόμη του· ἀλλ' ἡ προφορὰ μένει. Ὁ φίλος μου Κλαρᾶς εἶνε πρὸς τούτοις καὶ ἄνθρωπος μὲ μεγάλην καλαισθησίαν. Ἰδίως δ' ἐπῆρε κατάκαρδα τὸ ζήτημα τοῦ καλλωπισμοῦ τῶν Ἀθηνῶν. Τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος τὴν θέλει ὡραίαν «διὰ νὰ μὴν ἔρχωνται καὶ τὴν βλέπουν οἱ φράγκοι καὶ μᾶς ὑβρίζουν ὡς βαρβάρους». Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο μετεβλήθη εἰς πάθος, καὶ μονομανίαν. Μεριμνᾷ περὶ τῶν Ἀθηνῶν ὡς νὰ ἦσαν κτῆμά του. Τὰς εἰδήσεις τὰς ὁποίας δημοσιεύουν ἐφημερίδες τινὲς περὶ καθαριότητος τῆς πόλεως τὰς στέλλει αὐτός. Ὅταν γείνῃ τι πρὸς ἐξωραΐσιν τῆς πόλεως, σᾶς πλησιάζει, μειδιῶν, τρίβων τὰς χεῖρας ἐξ εὐφροσύνης· τὸ ἐννοεῖτε δίχως νὰ σᾶς τὸ εἰπῇ.

Φαντάζεσθε λοιπὸν μὲ ποῖον ἀληθῆ πόνον μοὶ εἶπεν ὅτι ἤρχισαν νὰ θραύουν τὰ δενδρύλλια τῆς ὁδοῦ Σταδίου.

Μετά τινας στιγμὰς σιγῆς, ἐξηκολούθησε·

— Τί τὰ θέλεις φίλε μου, εἴμεθα βάρβαροι ἀκόμη· ὅταν μᾶς τὸ λέγουν οἱ ξένοι, θυμόνομεν, καὶ ἡ ἀξιοπρέπειά μας ἀπαιτεῖ νὰ θυμόνωμεν, ἀλλὰ μεταξύ μας πρέπει νὰ τὸ ὁμολογοῦμεν· ὁ λαός μας εἶνε πολὺ ὀπίσω· δὲν ἔχει ἀνατροφήν, ἀλλὰ δὲν πταίει αὐτός· κανεὶς δὲν ἐφρόντισε δι' αὐτόν· τὸν ἄφησαν εἰς τὸν ἑαυτόν του, τὸν ἐγκατέλειψαν μὲ τὰ ἔνστικτά του.

— Ἐν μέρει ἔχεις δίκαιον, φίλε μου Κλαρᾶ, δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, ἀλλ' εἶσαι ὑπερβολικός.

— Ὑπερβολικός! Ὅλο αὐτὸ μοῦ κοπανᾷς, ὑπερβολικός! Δὲν μοῦ λέγεις, σὲ παρακαλῶ, τί ἔγεινε τὸ ἄγαλμα τοῦ γάλλου γλύπτου Δαβίδ, τὸ ἀριστούργημα ἐκεῖνο ποῦ ἔβαλεν ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ Μάρκου Βότσαρη; τὰ παληκάρια μας τὸ ἔβαλαν σημάδι, καὶ τὸ ἀκρωτηρίαζαν μὲ γέλια, καὶ ὅταν ἐπῆγεν ὁ γέρων γλύπτης εἰς τὸ Μεσολόγγι, ἐξόριστος, καὶ τὸ εἶδεν, ἐσκέπασε τὸ πρόσωπόν του μὲ τὰς χεῖράς του καὶ ἔκλαυσε καὶ εἶπε τῆς κόρης του· «Γρήγορα, γρήγορα, νὰ φύγωμε ἀπ' ἐδῶ!»

— Δὲν συλλογίζεσαι καὶ τὴν ἐποχήν; οἱ Ἕλληνες τοὺς χρόνους ἐκείνους ὡς μόνην των ἀνατροφὴν ἐλάμβανον νὰ πολεμοῦν καὶ ν' ἀποθνήσκουν διὰ τὴν πατρίδα· πότε ἤθελες νὰ μάθουν νὰ ἐκτιμοῦν καλλιτεχνικὰ ἔργα;....

Ὁ φίλος μου Κλαρᾶς ἐξέβαλε τὴν ταμπακέραν του καὶ ἐστούμπωσεν τοὺς ῥώθωνάς του ἐπανειλημμένως διὰ ταμβάκου, τοῦτο δὲ ἦτο σημεῖον ὅτι ἦτο πολὺ τεταραγμένος.

— Ἄ! ἔτσι; ἐγὼ θαρρῶ πῶς τοὺς ἔφθανε νὰ φανοῦν γενναῖοι 'ς τοὺς Τούρκους, δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ δείξουν τὴν παληκαριά τους 'ς τὸ μαρμάρινο κορίτσι· ἀλλ' ἂς εἶνε· αὐτοὺς ἂς τοὺς συγχωρήσωμεν· μὰ τί θὰ μοῦ εἰπῇς διὰ τὰ μνημεῖα τοῦ Λενορμὰν καὶ τοῦ Μυλλέρου, κοντὰ εἰς τὸν Κολωνόν, ποῦ τἄχουν σπασῃ, ἀκρωτηριάσῃ, καταστρέψῃ; εἰμπορεῖς νὰ μοῦ φέρῃς καμμίαν γενναιότητα πάλιν διὰ νὰ μοῦ δικαιολογήσῃς αὐτὴν τὴν σκληρότητα, τὴν ἀπανθρωπίαν; Τώρα, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, ἔγεινεν αὐτὴ ἡ βεβήλωσις. Ὑπερβολικός! εἰπὲ καὶ πάλιν ὅτι εἶμαι ὑπερβολικός!

— Ἄκουσέ με, φίλε μου Κλαρᾶ, τῷ εἶπον, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ μας βεβαίως δὲν εἶνε μεγάλη· δὲν εἴξευρε ποῖος ἦτο οὔτε ὁ Λενορμὰν οὔτε ὁ Μύλλερος· κατέστρεψε πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἴξευρε τί ἦτο· εἰπέ τον ἀμαθῆ, ὄχι ὅμως βάρβαρον.

— Ὡραῖον ἐπιχείρημα! τότε λοιπὸν διότι δὲν εἰξεύρει τί εἶνε ὁ Παρθενὼν ἂς ὑπάγῃ νὰ τὸν κρημνίσῃ διὰ νὰ κάμῃ ἀσβέστη· ὡραία δικαιολογία! πρέπει ν' ἀθωωθῇ ὁ κατηγορούμενος ὡς ἀκαταλόγιστος· ἀλλ' ἐγὼ θὰ σοῦ φέρω ἄλλα παραδείγματα· ὅταν ἐμβαίνῃ εἰς μίαν ἅμαξαν τοῦ σιδηροδρόμου, τί κάμνει ὁ πελάτης σου, ὁ λαός, διὰ τὸν ὁποῖον σήμερα ἐγὼ ὁμιλῶ ὡς εἰσαγγελεὺς καὶ σὺ ὡς συνήγορος; καταστρέφει ἢ θραύει τὴν ὕαλον τοῦ παραθύρου· ξεσχίζει διὰ τῆς μαχαίρας του τὸ ἀνάκλιντρον· ὅταν πηγαίνῃ περίπατον τί κάμνει; καταστρέφει τὰ ἑδώλια τῶν δενδροστοιχιῶν· νομίζω ὅτι τὰ πράγματα αὐτὰ εἶνε ἀρκετὰ χαμηλὰ ὥστε τὰ φθάνει ἡ ἀνάπτυξίς του· ἀλλὰ πράττει τὸ κακὸν ἐν ἐπιγνώσει, ἐκ χαιρεκακίας· ὄχι διὰ νὰ ὠφεληθῇ, ἀλλ' ἁπλῶς διὰ νὰ κάμῃ ζημίαν· δὲν ἔχει συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος· δὲν ἔμαθε νὰ σέβεται τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἄλλου.

Ἐξέβαλε καὶ πάλιν τὴν ταμπακέραν του καὶ πυρετωδῶς ἐπλήρωσε τὴν ῥῖνά του.

— Ἀμ' αὐταὶς ταὶς ἀκακίαις, ποῦ εἶνε ὁ στολισμὸς τῆς ὁδοῦ Σταδίου τί τοῦ ἦλθε νὰ ταὶς πειράξῃ:... τί τὸν ἔβλαπταν; δὲν ἔχουν οὔτε χέρια οὔτε πόδια νὰ κακοποιοῦν· μένουν ἥσυχα ῥιζωμέναι εἰς τὴν θέσιν των, μέσα εἰς τὰ κάγκελά των· σὲ βεβαιῶ, ὅτι ἂν δι' ὅλα τἆλλα εἰμπορῶ νὰ φανῶ ἐπιεικὴς πρὸς τὸν πελάτην σου λαόν, διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀκακιῶν ὅμως θὰ ἐζήτουν τὴν παραδειγματικὴν τιμωρίαν του.

— Διατί; ἠρώτησα.

— Διότι ὅταν θραύῃ μίαν ὕαλον ἢ ξεσχίζῃ ἕνα καναπέν, κάμνει τοῦτο εἰς τὴν παραφορὰν τοῦ ὁρμεμφύτου· πιθανὸν ἔπειτα νὰ μετανοῇ· ἀλλὰ ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ δι' αὐτὸ ἴσα ἴσα ἔκλεισεν εἰς κάγκελα τὰ μικρὰ δένδρα τῆς ὁδοῦ Σταδίου· διὰ νὰ τὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν πρώτην ὁρμήν. Λέγουν διὰ τὸν Ἰούλιον Καίσαρα ὅτι ὅταν ἐθύμωνε διὰ νὰ μὴν εἰπῇ τίποτα κακὸν ἔλεγε τὸ Ἀλφάβητον ἕως ὅτου νὰ τοῦ περάσῃ ὁ θυμός του·

Digitized by Google

ἀλλ' οἱ καταστροφεῖς τῶν ἀκακιῶν δὲν σταματοῦν πρὸ τῶν κιγκλίδων· ἐπιμένουν· ἐκτελοῦν μὲ ψυχρὰν σκέψιν τὸ κακόηθες ἔργον των· ἐκ προμελέτης!...

Ἐγὼ ἔμεινα σιωπῶν διότι δὲν εὕρισκον οὐδὲν ν' ἀπαντήσω· ἤθελον δι' ἑνὸς ἰσχυροῦ ἐπιχειρήματος ν' ἀνατρέψω ὅλα ὅσα εἶπε, νὰ δικαιολογήσω, νὰ ἐξαγνίσω τὸν λαόν.

Ἀλλ' ὁ φίλος μου Κλαρᾶς δὲν ἐσεβάσθη τὴν σιωπήν μου· ἀνηλεής, εἰρωνικὸν τόνον δοὺς εἰς τὴν φωνήν του, ἐξηκολούθησε:

— Καὶ ἔπειτα μοῦ θέλετε καὶ δημοκρατίαν μὲ τέτοιον λαόν! καθόλου δὲν ἀπόρησα ὅταν ἤκουσα νὰ συγχέεται ἡ δημοκρατία μὲ τὸν κοινωνισμόν· νὰ δώσῃς ὅλην τὴν ἐξουσίαν εἰς λαὸν ἀμόρφωτον, ἀπαιδαγώγητον, εἶνε ὡς ν' ἀνοίγῃς κλωβὸν τίγρεων καὶ λεόντων· θὰ ὁρμήσουν ἐν μέσῳ τῆς κοινωνίας, θὰ σπαράξουν, θὰ ξεσχίσουν, θὰ σκορπίσουν αἷμα, καταστροφήν, καὶ θάνατον. Αἴ, φίλε μου! ὁ λαὸς ἔχει ἀνάγκην ἀνατροφῆς· μορφώσατέ τον· σεῖς οἱ ὁποῖοι θέλετε νὰ σᾶς κυβερνᾷ ὁ λαός, φροντίσατε ν' ἀναθρέψητε τὸν κυβερνήτην σας.

Μὲ εἶχε καταλάβῃ ἀπερίγραπτος δυσθυμία· ἀγαπῶ θερμῶς τὸν λαόν· ἐμεμφόμην ἐμαυτὸν διότι δὲν εὕρισκόν τι νὰ τὸν ὑπερασπίσω· ἐνόμιζα ἐμαυτὸν ὡς ἄνανδρον ἱστάμενον μὲ σταυρωμένας χεῖρας ἐν ᾧ ἔπληττον πλησίον μου ἀγαπητόν μοι ὄν.

— Ἆ! ἔχεις ἄδικον, ἐφώναξα αἴφνης· ἔχεις ἄδικον νὰ κατηγορῇς ὁλόκληρον τὸν ἑλληνικὸν λαόν, διότι δύο, τρεῖς, δέκα ἄνθρωποι βεβηλώνουν καὶ καταστρέφουν· ἑκάστη κοινωνία ἔχει καὶ τὰ καθάρματά της· τὸ ὡραιότερον κρασὶ ἔχει τὸ καταπάτι του· ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἶνε ἀμαθής, ἔχει ἀνάγκην μορφώσεως, ταχέως μάλιστα, ἀλλ' εἶνε εὐάγωγος, ἔχει ἀγαθὴν φύσιν. Καὶ εἶσαι ὑπερβολικός, φίλε μου Κλαρᾶ. Διὰ νὰ κάμῃς ὡραίας τὰς Ἀθήνας, εἶσαι ἱκανὸς νὰ καταδικάσῃς ὅλους τοὺς Ἀθηναίους. Ναί, εἶσαι ὑπερβολικός.

— Πιθανόν! μοὶ ἀπήντησεν ὁ φίλος μου Κλαρᾶς.

ΓΕΡΟΣΤΑΘΗΣ

Χίων φυγάδες ἐλθόντες εἰς Σπάρτην πολλὰ κατηγόρουν τοῦ παρ' αὐτοῖς μένοντος Σπαρτιάτου Παιδαρήτου· προσκαλέσασα δὲ αὐτοὺς ἡ μήτηρ ἐκείνου Τελευτία καὶ ἀκούσασα τὰς κατηγορίας, ἐπειδὴ τῇ ἐφάνη ὅτι πράγματι σφάλλει ὁ υἱός της, ἐπέστειλεν αὐτῷ ταῦτα· «*Ἡ μήτηρ τῷ Παιδαρήτῳ*· ἢ ἄλλαξε διαγωγήν, ἢ μένε αὐτοῦ διὰ παντός, καὶ μὴ ἀποφασίσῃς νὰ πατήσῃς ποτὲ εἰς τὴν Σπάρτην».

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ἀλφάβητον τῆς ἀγάπης.

Ἄρχισε γλῶσσα, νὰ λαλῇς καὶ τὸ τραγοῦδι ἂς τρέχῃ,
Γιατ' ἡ ἀγάπη ἔχει ἀρχὴ καὶ τελειωμὸ δὲν ἔχει.

Βοτάνι εἶν' ἡ ἀγάπη μου, μαγιάτικο τριφύλλι,
Ῥιζόνει μέσα 'ς τὴν καρδιὰ κι' ἀνθεῖ 'ς τὰ δυό μου χείλη.

Γλυκοξημέρωσ' ἡ αὐγὴ καὶ νύχτα εἶν' ἀκόμα·
Τὴν νύχτα ἔχεις 'ς τὰ μάτια σου καὶ τὴν αὐγὴ 'ς τὸ στόμα.

Δεμένο ἂν μ' ἔχουν 'σὲ σκλαβιὰ τὰ σίδερά μου ἀνοίγω·
Δεμένο μ' ἔχουν δυὸ 'ματιαὶς καὶ δὲν 'μπορῶ νὰ φύγω.

Ἐγὼ εἶμ' ἕνα μικρὸ δεντρί, καὶ σὺ πουλάκι ἂν ἦσαι,
Πέταξε κ' ἔλα 'ς τὸ δεντρί καὶ τὴ φωλιά σου χτίσε.

Ζωὴ κι' ἀγάπη, ἡ δυὸ μαζὶ τὶ ταιριαστὸ ζευγάρι:
Εἶν' ἡ ἀγάπη λούλουδο κι' εἶν' ἡ ζωὴ κλωνάρι.

Ἤθελα νἄχα δυὸ καρδιαίς, δυὸ γνώμαις 'ς τὸ κεφάλι,
Σὰν θὰ πονοῦσ' ἡ μιὰ καρδιὰ νὰ χαίρονταν ἡ ἄλλη.

Θέλεις νὰ ἰδῇς ἂν σ' ἀγαπῶ; γιὰ κύτταξέ με πρῶτα·
Τὰ δυό μου χείλη μὴ ῥωτᾷς, τὰ δυό μου μάτια ῥώτα.

Ἰτιά, ποῦ πίνεις τὰ νερά, κακότυχη, στοχάσου·
Μὴν πιῇς ἀγάπης δάκρυα καὶ κάψῃς τὰ κλαριά σου.

Καὶ μ' ἀγαπᾷς καὶ σ' ἀγαπῶ· κρυφὸ καθένας τὦχει,
Ἐγὼ δὲν εἶπ' ἀκόμη *ναὶ* — καὶ σὺ δὲν εἶπες *ὄχι*.

Λαλοῦν τ' ἀηδόνι' ἅμα σὲ ἰδοῦν, ῥοδακινιὰ ἀνθισμένη,
Μον' ἡ καρδιά μου, κι' ἂν λαλῇ, ἅμα σὲ ἰδῇ σωπαίνει.

Μέτρησε, Νύχτα, τἄστρα σου, κι ἂν λείπῃ ἕνα ζευγάρι,
Ῥώτησ' ἐμένα νὰ σοῦ 'πῶ, ποιὸς κλέφτης σ' τἄχει πάρῃ

Νικᾷ ἡ 'μέρα τὴν αὐγή, καὶ ὁ ἥλιος τὸ φεγγάρι,
Νικᾷ ἡ 'δική σου ἡ ἐμμορφιὰ κἄθ' ἐμμορφιὰ καὶ χάρι

Ξάστερα μάτια, φωτερά, σὰν τὰ οὐράνια 'μοιάζουν
Καὶ ψυχαλίζουν κἄποτε χωρὶς νὰ συννεφιάζουν.

Ὁ βράχος, ὁ ξερόβραχος 'λίγο νερὸ σταλάζει·
Ἄχ! ἡ 'δική σου ἡ ἀπονιὰ μηδὲ μὲ βράχο 'μοιάζει.

Ποιός λέει: ἀγάπη ἀληθινὴ μὲ τὸν καιρὸν στερεύει;
Σκορπάει ὁ μόσχος μυρωδιὰ χωρὶς νὰ 'λιγοστεύῃ.

Ῥιζόν' ἡ ἀγάπη 'σὰν μηλιὰ 'ς ἑνὸς γκρεμνοῦ τὴ μέση,
Κι' ὅποιος τὰ μῆλά της ζητᾷ μεσ' τὸν γκρεμνὸ θὰ πέσῃ.

Σ'τὴ γῆ ποῦ θὰ μὲ θάψουνε τὸ χῶμα θὰ πυρώσῃ
Κι' ἀπ' τὴ φωτιὰ δὲν θὰ 'μπορῇ χορτάρι νὰ φυτρώσῃ.

Τὴν ὥρα ποῦ γεννήθηκες σὲ μοίρωσαν ἡ Μοίραις·
Ἐπῆρες χάραις κ' ἐμμορφιαίς, μόνον *καρδιὰ* δὲν 'πῆρες.

Ὑπομονή! τί γιατρικό! θαρρεῖς πῶς σὲ γιατρεύει,
Κ' ἐνῷ τὸν πόνο σοῦ περνᾷ, κρυφὰ σὲ φαρμακεύει.

Φτωχὴ καρδιά, ῥαγίστηκες σὰν νὰ ἦσουνε κρυστάλλι·
Τὸ χέρι ὁποῦ σὲ ῥάγισεν, ἂς μὴ ῥαγίσῃ κι' ἄλλη.

Χαρὰ 'ς ἐκείνη τὴν ψυχὴ τὴ σιδεροπλασμένη
Ποῦ ἀπ' τὴν ἀγάπη τρέφεται κι' ἀπ' τὸν καϋμ' ὀμμορφαίνει,

Ψαρᾶς θὰ γείνω 'ς τὴ στεριὰ μ' ἀγκίστρια δολωμένα
Γιὰ νὰ ψαρέψω μιὰ καρδιὰ ποῦ δὲν πονεῖ γιὰ μένα.

Ὠιμέ! πικρὸς ὁ χωρισμός· καϋμὸ καὶ πόνο φέρνει,
Γίνεται Χάρος ζωντανὸς κι' ὅ,τι ἀγαπᾷς σ' τὸ παίρνει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Digitized by Google

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΟΥΓΚΩ

Αἱ ἐφημερίδες ἐξακολουθοῦσι δημοσιεύουσαι πολλὰ καὶ περίεργα ἀνέκδοτα περὶ Οὐγκώ. Τινὰ ἐξ αὐτῶν παραθέτομεν ἐνταῦθα:

Μία ἐκ τῶν ἰδιοτροπιῶν τοῦ Οὐγκὼ ἦν ὅτι, καίπερ δεχόμενος ἀσμένως φίλους κατ' οἶκον, αὐτὸς οὐδένα ἐπεσκέπτετο. Ὅτε ἐν ἔτει 1849 ἐπρόκειτο νὰ ἐκλεχθῇ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας ὁ πρίγκηψ Ἱερώνυμος Ναπολέων, πλησιάσας μίαν ἡμέραν τὸν ποιητήν, εἶπεν αὐτῷ· «Ὁ ἐξάδελφός μου Λουδοβῖκος σᾶς ἐπεσκέφθη καὶ δὲν σᾶς εὗρε κατ' οἶκον. Δὲν θὰ ἀποδώσητε τὴν ἐπίσκεψιν;— Οὐχί, διότι, ὡς γινώσκετε, οὐδένα ἐπισκέπτομαι». Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Οὐγκὼ μετοικήσας ἐτακτοποίει ἰδίᾳ χειρὶ ἔπιπλα ἐν τῷ νέῳ του οἰκήματι, ὅτε ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ ἐφάνη ὁ Λουδοβῖκος Ναπολέων. «Ἠναγκάσθην νὰ ἐκβιάσω τὴν εἴσοδον», εἶπεν. Ὁ Οὐγκὼ κατῆλθεν ἐκ κινητῆς κλίμακος, ἐξ ἧς προσήρτα εἰκόνα εἰς τὸν τοῖχον, ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπῆρχον πρόχειροι ἕδραι, καὶ αὐτὸς καὶ ὁ πρίγκηψ ἐκαθέσθησαν ἐπὶ κιβωτίων. «Μὲ διέβαλον πρὸς ὑμᾶς, εἶπεν ὁ πρίγκηψ καὶ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην ν' ἀπολογηθῶ». Ἤρξατο τότε ἡ περίεργος συνδιάλεξις, ἣν ὁ Οὐγκὼ ἀφηγήθη βραδύτερον ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ ἑνὸς ἐγκλήματος». Ὁ μέλλων Καῖσαρ ἀπέκρουσεν ὡς ὕβριν πᾶσαν πρόθεσιν ἐπιβουλῆς κατὰ τῆς δημοκρατίας, διεβεβαίωσε δ' ὅτι ἦν εἰλικρινέστατος. Τὴν εὐπιστίαν του ἀπέτισεν ὁ Οὐγκὼ δι' εἰκοσαετοῦς ἐξορίας. Ὅτε βραδύτερον ἐδημοσιεύθησαν τὰ «Ἀντίποινα», ἡ αὐτοκράτειρα Εὐγενία, ζητήσασα τὸ φοβερὸν βιβλίον, ἀφοῦ ἀνέγνω ὀλίγας σελίδας, ἔρριψεν αὐτὸ ἐν ὀργῇ λέγουσα· «Τί ἐκάμαμεν εἰς αὐτὸν τὸν κύριον»; Ὁ Οὐγκώ, μαθὼν ἐν Γουερνεσέῃ τὴν φράσιν, ἀνέκραξε· «Τί μοῦ ἔκαμαν; Τὸ κακούργημα τῆς 2 Δεκεμβρίου». Μετὰ τὸ πραξικόπημα, ἡ ναπολεόντειος ἀστυνομία κατεδίωκεν ἀπηνῶς τὸν προγεγραμμένον κρυπτόμενον ἔτι ἐν Παρισίοις. Ὁ γέρων Δυμᾶς, μαθὼν τοῦτο, ἔγραψε πρὸς κοινὸν φίλον· «Ἐὰν γινώσκεις ποῦ εὑρίσκεται ὁ Οὐγκώ, εἰδοποίησέ τον ὅτι ἐτάχθη ἀμοιβὴ 25,000 φράγκων εἰς ὅντινα προσαγάγῃ αὐτὸν νεκρὸν ἢ ζῶντα.».

— Ἀπὸ τῆς ἐπανόδου του εἰς Παρισίους μετὰ τὸ Σεδάν, ὁ Οὐγκὼ ἐπετήδευε δημοκρατικὴν ἀπέχθειαν πρὸς τὰς ἐστεμμένας κεφαλάς. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Βρασιλίας Δὸν Πέτρος, ἀποθεὶς πᾶσαν ἐθιμοτυπίαν, ἀπῆλθε πρῶτος εἰς τὸν οἶκον τοῦ ποιητοῦ. «Εἶμαι ὀλίγον δειλὸς καὶ πρέπει νὰ μ' ἐνθαρρύνητε, εἶπεν εἰσερχόμενος, καταλαβὼν δὲ θέσιν παρὰ τὸν Οὐγκώ, προσέθηκεν εὐφυῶς· «Σήμερον πρώτην φορὰν ἔχω τὴν συναίσθησιν ὅτι κάθημαι ἐπὶ θρόνου». Γενομένου λόγου περὶ τῶν ἡγεμόνων τοῦ θείου δικαίου, ὁ φιλελεύθερος μονάρχης παρετήρησεν· «Ἔστε ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς συναδέλφους μου. Πλανῶνται, ἐπιτηροῦνται, διατελοῦσιν ἀποκεκομμένοι ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύνανται νὰ συμμερίζωνται τὰς ἰδέας μας». Ὁ αὐτοκράτωρ ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὸν ἔγγονον τοῦ Οὐγκώ, ὅτε δ' ὁ ποιητὴς παρουσίασεν αὐτὸν «εἰς τὴν Μεγαλειότητά του», ὁ Δὸν Πέτρος διέκοψεν αὐτὸν καὶ εἶπεν εἰς τὸ μειράκιον· «Ἐδῶ ὑπάρχει μία μόνη μεγαλειότης καὶ εἶνε αὐτή», ἔδειξε δὲ τὸν ποιητήν. Αὐτοκράτωρ καὶ ποιητὴς διηγήθησαν ἀλλήλοις πῶς ἐχρησιμοποίουν τὸν καιρόν των. Ὅτε ὁ Δὸν Πέτρος ἀνέφερε «τὰ δικαιώματά του», διορθώσας ἑαυτὸν προσέθηκεν· «Σύγγνωτε, δὲν ἔχω δικαιώματα. Ἔχω μόνον δύναμίν τινα, ἣν ὀφείλω εἰς τὴν τύχην τῆς γενέσεως».—«Εἴσθε, ὑπέλαβεν ὁ Οὐγκώ, μέγας πολίτης, ἔγγονος τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου».

— Ὁ Οὐγκὼ κατεκρίνετο ὡς φιλάργυρος. Ἀλλὰ πράγματι, καίπερ γινώσκων νὰ πορίζηται τὸ νόμιμον ἐκ τῶν ἔργων του κέρδος καὶ νὰ ὑπερασπίζῃ τὰ δικαιώματά του κατὰ τῶν ἐκδοτῶν καὶ τῶν διευθυντῶν τῶν θεάτρων, ἦτον ἐλεήμων· Ἐν Γουερνεσέῃ παρέθετε δὶς τῆς ἑβδομάδος γεῦμα εἰς τὰ πτωχὰ παιδία τῆς νήσου, πολλάκις δὲ παρέσχε τροφὴν καὶ στέγην εἰς ἀπόρους λογίους. Ὅτε ἐν ἔτει 1878, ἐκφωνήσας τὸν πανηγυρικὸν τοῦ Βολταίρου, προσεπόρισε μέγα ποσὸν εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν Παρισίων, ἠγόρασε τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ εἰσιτήριον ἀντὶ χιλίων φράγκων. Κατ' ἔτος ἔστελλε σπουδαῖον ποσὸν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν ἱπποσιδηροδρόμων, ὅπως διανέμῃ αὐτὸ εἰς τοὺς ἡνιόχους καὶ ὁδηγοὺς τῶν δύο γραμμῶν, ἐφ' ὧν ἐποίει καθ' ἑκάστην ἐκδρομάς. Ἴδιον ὄχημα δὲν εἶχε, προετίμα δὲ τὰς ἀγοραίας ἁμάξας. Πολλοὶ τῶν ἁμαξηλατῶν, ἀναγνωρίζοντες τὸν ποιητήν, ἠρνοῦντο νὰ δεχθῶσι παρ' αὐτοῦ χρήματα. Μίαν ἡμέραν ὁ Οὐγκώ, μὴ ἠξεύρων πῶς νὰ ἐκφράσῃ πρὸς ἕνα ἐξ αὐτῶν τὴν εὐγνωμοσύνην του, τὸν ἐκάλεσεν εἰς γεῦμα. Ὁ ἁμαξηλάτης προσῆλθεν εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος, ἐκαθέσθη εἰς τὴν θέσιν τῆς τιμῆς καὶ προσηνέχθη λίαν κοσμίως. Ἀλλὰ κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ἐγερθεὶς ἐζήτησε τὴν ἄδειαν ν' ἀναγνώσῃ στίχους πρὸς τιμὴν τοῦ ποιητοῦ. Οἱ συνδαιτυμόνες ἔμειναν ἐμβρόντητοι, οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι ἐκ φιλοφροσύνης ἐχειροκρότησαν τὴν ἔμμετρον πρόποσιν. Ἀλλ' ὁ ἁμαξηλάτης, ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς ἐπιτυχίας, ἤρχισεν ἀναγινώσκων καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ποίημα, ἕως οὗ οἱ συνδαιτυμόνες διὰ σιωπηλῆς συνεννοήσεως παρέτειναν τὰς χειροκροτήσεις ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐδόθη εἰς τὰς Κυρίας καιρὸς νὰ ἐγερθῶσι τῆς τραπέζης καὶ νὰ ἀναχωρήσωσιν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 57.

Digitized by Google

'Αριθ. 495 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' — Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. — 23 Ἰουνίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ
ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 403.

Η'

Ὅσον καὶ ἂν θαυμάζωμεν τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων πολέμους τῶν ἁρματωλῶν καὶ κλεφτῶν, πρέπει νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψει ὅτι καὶ οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι ἦσαν ἄνθρωποι, ἑπομένως εἶχον καὶ ὅλας τὰς ἀδυναμίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Εἴπομεν προηγουμένως ὅτι προθύμως οἱ στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἄρχοντες ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Φράγκους ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τῆς διατηρήσεως τῶν παλαιῶν προνομίων. Τὸ αὐτὸ δὲ ἤθελε συμβῆ καὶ ἐπὶ τῶν Τούρκων, ἂν οἱ βάρβαροι οὗτοι ἐγνώριζον τί ἐστὶ λόγος καὶ πίστις. Εὑρόντες παλαιὰν στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν ἀριστοκρατίαν, ἐν τῇ πρώτῃ ἀνάγκῃ ὑπεσχέθησαν πλειότερα τῶν αἰτουμένων, ὕστερον ὅμως διὰ δόλου καὶ ἐγκλημάτων ἥρπασαν καὶ τὰ εναπομείναντα ψιχία. Καὶ οἱ μὲν πολιτικοί, κάλλιον σπουδάσαντες τὸν χαρακτῆρα τοῦ κατακτητοῦ, κατώρθωσαν διὰ δουλικῶν ὑποκλίσεων καὶ ἄλλων ἐξευτελισμῶν ἀρεσκόντων εἰς ἀξέστους Ἀνατολίτας νὰ μείνωσιν, ἂν μὴ ἄλλο, τοὐλάχιστον ἀνεκτοί· καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι συχνάκις οὗτοι ἔβλαψαν τὴν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν, ἐξ ἴσου ὅμως ἀληθεύει ὅτι καὶ πολλάκις ἐξυπηρέτησαν ταύτην σκοπιμώτερον τῶν κλεφτικῶν πολέμων. Ἡ πολιτικὴ ὅμως τῶν ὑποκλίσεων ἦτο ἄγνωστος εἰς τὸν τραχὺν ἁρματωλόν, ὁ δ' ἐξευτελισμὸς ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν στρατιωτικὴν φιλοτιμίαν του. Ἀφ' ἑτέρου καὶ οἱ Τοῦρκοι δὲν ἔδειξαν πρὸς τοὺς στρατιωτικοὺς ἄρχοντας οὔτε τὴν πρέπουσαν περιποίησιν, οὐδ' ἁπλῆν ἀνοχήν, ἐκ σειρᾶς δὲ πολλῶν παθημάτων ὁ ἁρματωλὸς ἐπείσθη ὅτι ὁ ἄπιστος δεσπότης δὲν ἐνόει ν' ἀφήσῃ τὰ ὅπλα εἰς χεῖρας τοῦ ραγιᾶ. Ὅ,τι δὲν κατωρθώθη διὰ τῆς ὑποταγῆς, ἐπεβλήθη διὰ τῆς μαχαίρας. Ὅλοι οἱ πόλεμοι τῶν ἁρματωλῶν ἕνα καὶ μόνον ἔχουσι σκοπόν, τὴν ἀνάκτησιν καὶ διατήρησιν τοῦ πατρογονικοῦ καπιτανάτου. Προαισθανόμενος ὁ γερο-Πάλας τὸν θάνατον, δὲν λυπεῖται ἐπὶ τούτῳ, ὅσον ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι οἱ *ἄπιστοι*

> θὰ μοῦ πατήσουν τὰ χωριά, τὸ πατρικό μου κόλι.

Πρώτη πρᾶξις παντὸς ἁρματωλικοῦ θριάμβου εἶνε ἡ διανομὴ τῆς κατακτηθείσης γῆς εἰς καπιτανάτα:

> Ἐκεῖ μοιράζουνε φλωριά, ἐκεῖ καπιτανάτα·
> τοῦ Νίκου πέφτ' ἡ Ποταμιά, τοῦ Χρήστου ἡ Ἀλασῶνα,
> ὁ Τόλιας καπιτάνεψε φέτος 'ς τὴν Κατερίνα,
> καὶ τὸ μικρὸ Λαζόπουλο πῆρε τὴν Πλαταμῶνα.

Ἐπανακτῶν τὴν πατρογονικὴν κλεισοῦραν, ἢ δερβένι, ὁ ἁρματωλὸς προθύμως προστατεύει τοὺς ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ του ὁμοεθνεῖς ὡς ὑπηκόους, καὶ ἐγγυᾶται τὴν ἀσφαλῆ διὰ τῶν στενῶν συγκοινωνίαν, ἀφοῦ καὶ ὁ σουλτάνος ἐνδίδων εἰς τὴν βίαν ἀναγνωρίζει τὰ τετελεσμένα, καὶ ἀπὸ κλέφτου μετονομάζει ἁρματωλὸν τὸν νικητήν. Τοῦτο κατώρθωσεν ὁ κλέφτης, οὐχὶ διότι ἦτο ἱκανὸς ν' ἀντιστῇ εἰς τ' ἀναρίθμητα σμήνη τῶν Ὀσμανιδῶν, ἀλλὰ διότι ἐγίνωσκεν ἓν μυστήριον διδάσκον πῶς ἡ μονὰς καταπολεμεῖ τὴν χιλιάδα. Τὸ μυστήριον ἐν ᾧ συγκεντροῦται ἅπασα ἡ ἀξία τοῦ μεσαιωνικοῦ Στρατιώτου καὶ τοῦ ἁρματωλοῦ εἶνε ἡ προρρηθεῖσα μέθοδος τῆς Παραδρομῆς, ἢ ὁ κλεφτοπόλεμος, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει οὕτως αὐτὸ τὸ προοίμιον τῆς πολλάκις μνημονευθείσης τακτικῆς: «αὕτη τοίνυν κατὰ τοσοῦτον ἔχει τὸ χρήσιμον, ὅτι περ οἱ ταύτην μετῆλθοσαν μετ' ὀλίγου μαχίμου λαοῦ μέγιστα καὶ ἀξιομνημόνευτα ἐξετέλεσαν ἔργα. Καὶ γὰρ ἅτινα μὴ κατορθῶσαι ἴσχυσεν ἢ ἐτόλμησεν ἡ Ῥωμαίων σύμπασα στρατιά, ὅτε τὰ τῶν Κιλίκων καὶ τοῦ Χαμβδᾶ ἤκμαζεν, εἷς ἐνίοτε τῶν ἀρίστων στρατηγῶν σὺν μόνῳ τῷ τοῦ ὑπ' αὐτὸν θέματος λαῷ, φρονίμως καὶ ἐμπείρως τοὺς πολεμίους ἐπιτηδευσάμενος, καὶ συνετῶς διατιθεὶς καὶ στρατηγήσας, ἀπήρτισε.» Ἐνόσῳ ὁ πόλεμος ἀναγνωρίζεται ὡς ἀναγκαῖον κακόν, ἡ στρατηγική, δηλαδὴ ὁ δόλος, ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα πάσης νίκης, ὅθεν καὶ ὁ Βεγέτιος κάλλιστα χαρακτηρίζει τὴν ἑλληνικὴν τακτικὴν ὡς ἔργον εὐφυΐας μᾶλλον, ἢ γενναιότητος.

Digitized by Google

Ἅπασα ἡ μέθοδος τῆς Παραδρομῆς συνίσταται εἰς τὸν διοργανισμὸν τῆς ἐνέδρας, οὐχὶ ἐνέδρας ἀτίμου, ἀλλ' ἐπιστημονικῆς καὶ παρεσκευασμένης καθ' ὅλους τοὺς ἐντίμους κανόνας τῆς στρατηγικῆς, καὶ εἰς ἐπιτυχίαν τῆς ὁποίας ἀπαιτεῖται καὶ ὀφθαλμὸς στρατηγικός, καὶ ἀνδρεία χειρός, καὶ πεῖρα μακρά. Αὕτη εἶνε ἡ ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ λεγομένη τέχνη καὶ μαστοργιά [1]), ἥτις καὶ ἐν τῇ μονομαχίᾳ ἐφαρμοζομένη ἀναδεικνύει νικητὴν τὸν ἔνεδρον, χωρὶς νὰ τὸν ἀτιμάζῃ ὡς δολοφόνον:

Πολλὰ μεγάλην δύναμιν ἔχ' ὁ Καραμανίτης,
πλειᾶς τέχνης καὶ πλειᾶς μαστοργιᾶς εἶν' τὸ παιδὶ τῆς Κρήτης,
καὶ μὲ τὴν τέχνη συντηρᾷ τὴν ὥρα ποῦ μαλλόνει,
τὴν χέρα τοῦ Σπιθόλιοντα σὲ ποιὰ μεριὰ ξαμόνει,
κ' ἐξώφευγε ταῖς κοπανιαῖς, κ' ἔβλεπε τὸ σπαθί του,
κι' ὡσὰν ἀετὸς ἐπᾶ κ' ἐκεῖ ἐπέτα τὸ κορμί του.

Ὁ γράψας τὰ χρονικὰ τοῦ Μοραίως συγκρίνει ἐν τοῖς ἑξῆς στίχοις τὴν μεταξὺ Φράγκων καὶ Ἑλλήνων διαφορὰν ἐν τῷ μάχεσθαι:

... οἱ Ῥωμαῖοι οὐδὲν ἔνε στρατιῶταις
νὰ πολεμοῦν εἰς πρόσωπον ὡσὰν ἐμεῖς οἱ Φράγκοι·
διατί ἔχουν πονηριὰν καὶ πολεμοῦν μὲ τέχνην [2]).

Διὰ τῆς τακτικῆς τῶν Πελοποννησίων Στρατιωτῶν κατεβλήθησαν τ' ἀπειράριθμα στίφη τῶν Γερμανῶν ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Tagliacozzo (1268). Τὴν διὰ τῆς ἐνέδρας ταύτης νίκην ἀποκαλεῖ ὁ Δάντης «vincere senz' arme.»

Τὰ ἐγκρύμματα καὶ ταῖς χωσιαῖς ἐχῶσαν εἰς τοὺς τόπους,
ὁποῦ ἔπρεπε κ' ἐτύχαινε καὶ ἦτον ἐπιδέξιοι...
οὕτως τοὺς ἐκατάσφαξαν ὡσὰν ἀγριοχοιρίδια.

Διὰ τῆς αὐτῆς δὲ τέχνης δύο ὕστερον ἑκατονταετηρίδας ὁ Κάρολος Η' ἐπερικυκλώθη καὶ πολλὰ ἔπαθεν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν ἐν Φορνόβῳ (1495).

Τὰ δημοτικὰ ᾄσματα ψάλλοντα τοὺς κλεφτικοὺς πολέμους μελαγχολικῶς ἀναπολοῦσι τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν λόγους τῆς ἀκριτικῆς τακτικῆς, ὅτι μόνον διὰ τῆς τέχνης δύναται ὁ μικρὸς ν' ἀντισταθῇ πρὸς τὸν μέγαν:

Ἀνάρηα ἀνάρηα τἄρριχναν οἱ κλέφταις τὰ τουφέκια,
γιατ' εἶν' οἱ μαῦροι διαλεχτοί, γιατ' εἶν' οἱ μαῦροι 'λίγοι.

Θ'

Πολλάκις ἐμνημονεύσαμεν Στρατιώτας καὶ ἁρματωλούς, κλέφτας, καὶ ἀπελάτας, καὶ ἀκρίτας, οὐχὶ συγχέοντες τὰ πράγματα, ἀλλὰ θεωροῦντες ταῦτα τοσοῦτον συναφῆ, ὥστε ἀδύνατον νὰ ὁρισθῇ ἂν ὁ ἀπελάτης παρήγαγε τὸν ἀκρίταν ἢ ὁ κλέφτης τὸν ἁρματωλόν. Ἡ αὐτὴ σχέσις ἐπικρατεῖ καὶ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι τοσοῦτον στενή, ὥστε δύσκολος ἡ διάκρισις τοῦ ἀκριτικοῦ ἀπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ κύκλου. Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς τουρκοκρατίας γινώσκομεν ὅτι πολλάκις ὁ ἁρματωλὸς μετεβλήθη εἰς κλέφτην, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ὁ κλέφτης ἀνεγνωρίσθη ἁρματωλός· διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἔχομεν κλέφτην ἄγριον καὶ κλέφτην ἥμερον, ὡς οἱ Βυζαντινοὶ εἶχον ἀπελάτην τῶν βουνῶν καὶ ἀπελάτην ἀξιωματικὸν τῆς αὐλῆς. Παρὰ Σουΐδᾳ ὁ ἀπελάτης συγχέεται πρὸς τὸν Στρατιώτην, ἢ μᾶλλον ἀποτελεῖ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον: «πελάτην Στρατιώτην τῶν ἐκ τοῦ καταλόγου ἐκώλυσε παρεῖναί τινι.» [1]). Τοιαύτην σύγχυσιν μεταξὺ ἀπελάτου καὶ Στρατιώτου ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Μοραίως. Ἐνῷ τὸ ἑλληνικὸν κείμενον ἀποκαλεῖ τὸν ἄρχοντα τῆς Ἀργολίδος Λέοντα τὸν Σγουρὸν «φοβερὸν Στρατιώτην», τὸ γαλλικὸν (σελ. 36) τὸν ὀνομάζει apeleres et vaillant, τὸ δὲ πρωτάκουστον ἐν τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ apeleres οὐδὲν ἕτερον εἶνε ἢ παραφθορὰ τοῦ ἀπελάτης. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων διδομένων πληροφορούμεθα ὅτι ὁ ἀκρίτας, ὁ Στρατιώτης καὶ ὁ ἁρματωλός, εἶνε τοσοῦτον συνδεδεμένοι, ὥστε ὁ εἷς συμπαρέλκει καὶ τοὺς δύο ἑτέρους ὁμοτέχνους. Ἐξετάσαντες τὰς ἐν τῇ Παραδρομῇ ἀκριτικὰς λέξεις ἐσημειώσαμεν καὶ τὴν πρόνοιαν καὶ τὸ προνοοῦμαι, ὑποσχεθέντες εἰδικώτερον περὶ τούτων λόγον, καὶ εἶνε καιρὸς νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ὑπόσχεσιν.

Τὰ χρονικὰ τοῦ Μοραίως συνηθέστατα ἀναφέρουσι *ταῖς προνοιαῖς τῶν ἀρχοντοπούλων*, οἵτινες διὰ τοῦτο ἐλέγοντο καὶ προνοιασμένοι, προνοιατόροι, καὶ ἐν ἐνετικοῖς ἐγγράφοις progniati. Ἐν ἀρχῇ ἐσημειώσαμεν ὅτι ἐπὶ ἐνετοκρατίας ἡ πρόνοια ἦν μικρὸν τιμάριον, ἡ λεγομένη provisione· ἀλλ' εἰς τὰ προρρηθέντα μνημεῖα βλέπομεν πολλάκις τοὺς προνοιασμένους, ἢ προνοιάτορας, ἀποτελοῦντας ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον πρὸς τοὺς Στρατιώτας, ἀκρίτας καὶ ἁρματωλούς· οὕτως ἐν στίχῳ 748 ἀναγινώσκομεν:

ἐκεῖνοι ποῦ ἐπρονοιάζασι ταῖς χώραις τῶν Στρατιώτων,

ἐνῷ ἐν στίχοις 645-6 ὁ προνοιάτωρ ἐκπληροῖ καθαρὸν ἔργον ἁρματωλοῦ τῆς τουρκοκρατίας.

Ἐκεῖνοι ὅπου εἶχαν ταῖς προνοιαῖς, ὅπως τοὺς ἐπρονοιάσαν
διὰ νὰ βασταίνουν ἅρματα τὸν τόπο νὰ φυλάττουν.

Ἐν δὲ σελ. 75 περιγράφεται ὁ προνοιάτωρ ἐκπληρῶν καὶ καθήκοντα ἀκρίτου, διότι πρὸς ταῖς ἄλλαις ὑποχρεώσεσιν ὀφείλει:

νὰ ἐκπληρώνῃ ὁ καθεὶς τοὺς τέσσερους του μῆνας
εἰς γαρνιζοῦν καθολικήν, ἔνθα ὁρίσει τ' αὐθέντου.

---

[1]) Ἐν τῷ περὶ ἀκριτικῶν θεμάτων ὁρισμῷ τῆς Παραδρομῆς ἡ ἐνέδρα λέγεται μηχανή, λέξις ἀκριβῶς ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν μαστοργιάν, ἐν δὲ τῇ δημηγορίᾳ τοῦ Φωκᾶ, μηχανεύομαι: «Δεῖ οὖν Ῥωμαίους ὄντας μεμηχανῆσθαί τε καὶ βεβουλεῦσθαι δεόντως ἐν τοῖς ἀπόροις ἐξευρίσκειν τὰ πρόσφορα, αἱρεῖσθαί τε πρὸ τῶν δεινῶν τὰ ξυμφέροντα.» Λέων Διάκονος.

[2]) Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Φωκᾶς ἐν τῇ δημηγορίᾳ του· «μὴ οὖν ἀλογίστῳ φορᾷ καὶ παραβόλοις τολμήμασιν εἰς προὖπτον αὐτομολήσωμεν ὄλεθρον».

[1]) Ἡ αὐτὴ σύγχυσις καὶ παρὰ Λέοντι Διακόνῳ, ὡς παρετήρησεν ὁ Hase.

Digitized by Google

ἡ δὲ καθολικὴ αὕτη γαρνιζοῦν (garnison) εἶνε αὐτὴ ἡ τοῦ ἀκρίτου πρωτίστη ὑποχρέωσις, garnison de frontière, ὡς λέγει τὸ γαλλικὸν κείμενον τῶν αὐτῶν χρονικῶν, guarnison à las fronteras, ὡς γράφει τὸ νῦν δημοσιευόμενον ἀραγωνικὸν κείμενον.

Αἱ τοιαῦται συγχύσεις, ἢ μᾶλλον συγχωνεύσεις τοσούτων διαφόρων πρὸς ἄλληλα ἐπιτηδευμάτων καὶ ἀξιωμάτων ἔχουσιν ἱστορικὸν λόγον, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ὁποίου θὰ μᾶς χειραγωγήσῃ εἰς κατανόησιν οὐ μόνον τῆς στρατιωτικῆς ταύτης πολυωνυμίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος τακτικῆς.

Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς Ἀκριτικῆς ἐποποιίας [1]) ἐξετέθη πῶς ὁ Διγενὴς νικήσας καὶ καθυποτάξας τοὺς ἐν Μεσοποταμίᾳ ἀπελάτας, διὰ τῆς συμπράξεως τούτων ἠλευθέρωσε τὰς ὑπὸ τῶν Ἀράβων κρατουμένας χώρας, τὰς ὁποίας ἡ ἐν Βυζαντίῳ κυβέρνησις τῷ παρεχώρησεν εἰς ἴδιον κλῆρον. Καίτοι ὅμως ὁ μεσαιωνικὸς οὗτος Ἡρακλῆς ἐξυμνεῖται ὡς ὁ μόνος ἐλευθερωτὴς τῆς χριστιανικῆς Ἀσίας, καὶ ἄλλοι συγχρόνως αὐτῷ διοργανώσαντες, τῇ συναινέσει τῶν ἀρχῶν, λῃστρικὰς συμμορίας ἔπραξαν ἀκριβῶς τὰ αὐτά, καὶ τὴν αὐτὴν ἔλαβον τοῦ ἐγχειρήματος ἀμοιβήν.

Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, παρασιωπῶν τὸ ὄνομα τοῦ περιᾳδομένου Διγενῆ [2]), ἐξιστορεῖ πῶς ἐπὶ τοῦ πατρός του Λέοντος, ὁ Ἀρμένιος Μελίας «ἐκράτησε τὸ παλαιὸν κάστρον τὴν Λυκανδόν, καὶ ἔκτισεν αὐτὸ καὶ ὠχυροποίησε, καὶ ἐκεῖσε ἐκαθέσθη, καὶ ὠνομάσθη παρὰ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως Κλεισοῦρα· καὶ μετὰ τοῦτο διεπέρασεν ἀπὸ Λυκανδοῦ εἰς τὸ ὄρος τῆς Τσαμανδοῦ, κἀκεῖσε τὸ νῦν ὂν κάστρον ἔκτισε, καὶ ὡσαύτως κἀκεῖνο Κλεισοῦρα ἐκαλεῖτο· ἐκράτησε δὲ καὶ τὸ Συμπόσιον, ποιήσας αὐτὸ τουρμαρχᾶτον. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου... γέγονεν ἡ Λυκανδὸς στρατηγίς, καὶ πρῶτος Λυκανδοῦ στρατηγὸς ὠνομάσθη ὁ πατρίκιος Μελίας, τῷ τότε καιροῦ αὐτοῦ κλεισουράρχου ἐν Λυκανδῷ τυγχάνοντος· ὁ δὲ αὐτὸς Μελίας διὰ τὴν συνοῦσαν αὐτῷ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ῥωμαίων πίστιν, καὶ τὰς πολλὰς καὶ ἀπείρους αὐτοῦ κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἀνδραγαθίας, μετέπειτα μάγιστρος ἐτιμήθη» [3]). Ὁ αὐτὸς αὐτοκράτωρ ἀλλαχοῦ διηγεῖται ὅτι ὁ Μελίας οὗτος μετὰ τεσσάρων ἄλλων Ἀρμενίων εἶχον προτείνει εἰς τὸν στρατηγὸν Χαρσιανοῦ Εὐστάθιον τὸν Ἀργυρὸν ὅτι, ἂν ἀναγνωρισθῶσι διὰ χρυσοβούλλου κύριοι τῶν παρευφρατείων κλεισουρῶν Λαρίσσης, Συμποσίου καὶ Τρυπίων, ἀνελάμβανον τὴν ἀπὸ τῶν Ἀράβων ἐλευθέρωσιν τῶν τόπων τούτων. Καὶ τότε μὲν ἀπέτυχεν ἡ ἐπιχείρησις, ὁ διάδοχος ὅμως τοῦ Ἀργυροῦ Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας, ἐνεθάρρυνε τὸν Μελίαν εἰς νέαν ἀπόπειραν πρὸς κατάκτησιν τῶν κλεισουρῶν. «Ἔρημος γὰρ ἦν τὸ πρότερον καὶ ἀοίκητος (ἡ Λυκανδὸς) καὶ ἡ καλουμένη Τσαμανδὸς καὶ τὰ συμπαρακείμενα μέρη τῶν Ἀρμενίων, καὶ οὐκ ἦν ὄνομα αὐτῶν οὔτε ἐν λόγῳ, οὔτε ἐν ἀριθμῷ... Μελίας δὲ εὐφυὴς ὢν καὶ πρὸς λῃστουργίαν βαρβαρικὴν ἐπιτήδειος, συμμορίαν τινὰ τῶν Ἀρμενίων ἀναλεξάμενος καὶ ταυτησὶ τῆς πόλεως τὴν ἄκραν κατοχυρώσας, ὡς ἠδύνατο, καὶ κατὰ μικρὸν προϊὼν ὅλην ὡς εἰπεῖν τὴν πόλιν τοῦ πτώματος ἤγειρε, καὶ προβαίνουσα ἐπὶ τὸ πρόσθεν πᾶσα ἡ χώρα μεστὴ γέγονε τῶν Ἀρμενίων, κουροτρόφος οὖσα ἀγαθή τε καὶ ἱππόβοτος, καὶ βοσκημάτων εἰς τροφὴν ἐπιτήδειος· διὸ καὶ θέμα κατωνομάσθη, καὶ εἰς στρατηγίδα περίδοξον ἀνήχθη σπουδῇ τουτουῒ τοῦ Μελίου καρτερόφρονος».

Ἡ περὶ Μελίου διήγησις τοῦ Πορφυρογεννήτου τοσοῦτον συμφωνεῖ πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς ἐποποιίας καὶ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων περὶ Διγενῆ ᾀδόμενα, ὥστε, ἂν σπουδαῖοι λόγοι δὲν ἐκώλυον, εὐχερῶς θ' ἀνεγνωρίζομεν ἐν τῷ Μελίᾳ αὐτὸν τὸν Διγενῆν.

Ὁ αὐτὸς αὐτοκράτωρ διηγεῖται πῶς ἐπὶ Ῥωμανοῦ Α' προήχθη εἰς ἀκριτικὸν θέμα καὶ ἡ ἐν Κιλικίᾳ Σελεύκεια, ἥτις «κλεισοῦρά τις ἦν καὶ φυλακὴ διὰ τὰς ἐκδρομὰς τῶν ἐκ τῆς Ταρσοῦ Σαρακηνῶν, διὰ τὸ εἶναι τὸν τόπον δυσπρόσοδον·» ἀλλὰ δὲν μνημονεύει τίς ὁ μεταβαλὼν εἰς στρατηγίδα καὶ τὴν κλεισοῦραν ταύτην, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι ἱστορικοὶ δὲν μνημονεύουσι πῶς ἐσχηματίσθησαν τὰ ὑπὸ τῆς Παραδρομῆς ἀναφερόμενα μεγάλα «ἀκριτικὰ θέματα», καὶ ἰδίως πῶς ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείου κατεστράφη ἡ ἑνότης τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως ἀνεξαρτήτων στρατιωτικῶν θεμάτων, ἐν οἷς σὺν τῷ χρόνῳ ἀπωλέσθη καὶ αὐτὴ ἡ μνήμη τοῦ ῥωμαϊκοῦ ὀνόματος, ὡς μετά τινος βαρυθυμίας αὐτὸς ὁ Πορφυρογέννητος γράφει· «νυνὶ δὲ στενωθείσης κατά τε ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς τῆς ῥωμαϊκῆς βασιλείας, καὶ ἀκρωτηριασθείσης ἀπὸ τῆς ἀρχῆς Ἡρακλείου τοῦ Λίβυος, οἱ ἀπ' ἐκείνου κρατήσαντες, οὐκ ἔχοντες ὅποι καὶ ὅπως καταχρήσονται τῇ αὐτῶν ἐξουσίᾳ, εἰς μικρά τινα μέρη κατέτεμον τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν καὶ τὰ τῶν Στρατιωτῶν τάγματα, μάλιστα καὶ ἑλληνίζοντες καὶ τὴν πάτριον καὶ τὴν ῥωμαϊκὴν γλῶτταν ἀποβαλόντες... αὐτὸ γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ θέματος ἑλληνικόν ἐστι καὶ οὐ ῥωμαϊκόν, ἀπὸ τῆς θέσεως ὀνομαζόμενον.»

Ὅ,τι ἡ ἐπίσημος ἱστοριογραφία ἀποκρύπτει, δύναται ἄλλοθεν ν' ἀποκαλυφθῇ. Καὶ ἐν πρώτοις

---

[1]) Sathas et Legrand, les exploits de Digénis Akritas. Paris. 1875.

[2]) Περὶ τῶν λόγων τῆς παρασιωπήσεως ταύτης βλέπε τὸ αὐτὸ σύγγραμμα.

[3]) Τόμ. 3, σελ. 227—8.

Digitized by Google

ἡ λέξις *θέμα* ἡ τοσοῦτον ἀπαρέσκουσα εἰς τὸν Πορφυρογέννητον, καὶ δι' ἧς ἀπὸ τοῦ Ἡρακλείου δηλοῦνται αἱ στρατιωτικαὶ διοικήσεις, ἔχει καθαρὰν ἀκριτικὴν σημασίαν, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν *στάσιν* ἢ *στασίδιον*, τὴν statio τῶν Ρωμαίων, λέξιν σημαίνουσαν τὸν στρατιωτικὸν σταθμὸν καὶ τὴν σκοπιάν, ἤτοι τὴν λεγομένην ἔτι ὑπὸ τοῦ λαοῦ βίγλαν. Ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς δικαιοδοσίας καὶ τῶν καθηκόντων τῶν προνοητῶν τῶν ἀκριτικῶν θεμάτων ἡ Παραδρομὴ σημειοῖ «καὶ οἱ τυπωθέντες βιγλάτορες σῶοι τῷ ἀριθμῷ καὶ μὴ ἐλλιπεῖς ἀπέρχωνται, καὶ μὴ καταλιμπάνωσι τὰς στάσεις αὐτῶν, ἐν αἷς βλέπειν καὶ φυλάττειν τὰς ὁδοὺς ἐτάχθησαν, μήτε χρονίζειν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν στασιδίοις.» Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ *στάσις*, *στασίδιον* σημαίνει καὶ τιμαριωτικὸν διαμέρισμα, ἢ ἁπλῶς τιμαριωτικὸν χωρίον, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ φραγκικώτερον λεγομένην κατοῦναν (canton). Ἐν χρυσοβούλλοις τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου μνημονεύονται «τὸ στάσιον τοῦ Ἠλία» καὶ τὸ «στασὶν τοῦ Χασανῆ», ἐν δὲ ἑνετικοῖς ἐγγράφοις αἱ statio τῶν στρατιωτικῶν ἀρχόντων τῆς Τήνου καὶ Μεθώνης. Ὅτι δὲ τὸ θέμα εἶνε καθαρὰ ἀκριτικὴ λέξις δηλοῦται καὶ ἐκ τούτου· διοργανώσαντες οἱ Ρωμαῖοι τὰ *λίμιτα* ἢ ἀκριτικὰ θέματα, περὶ ὧν κατωτέρω, συμπεριέλαβον τὰς ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου μέχρις Ἰσαυρίας χώρας εἰς τὸ λεγόμενον Limen Orientale, ἐξελληνισθὲν ὕστερον εἰς θέμα τῶν Ἀνατολικῶν· ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο, πρῶτον μνημονευόμενον ἐν ἔτει 669, φαίνεται ἀρχαιότερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἡρακλείου, διότι ὁ Θεοφάνης (6113) διηγούμενος τὴν κατὰ Περσῶν ἐκστρατείαν τοῦ βασιλέως γράφει «ἐντεῦθεν (ἐκ τῶν Κιλικίων πυλῶν) ἐπὶ τὰς *τῶν θεμάτων* χώρας ἀφικόμενος», ἐξ ὧν δηλοῦται, ὅτι τὸ Ἀνατολικὸν λίμιτον, τὸ ὕστερον ὀνομασθὲν θέμα τῶν Ἀνατολικῶν, ἀπετελεῖτο ἐκ *θεμάτων*, δηλαδὴ στασιδίων· διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον τὸ αὐτὸ θέμα ὀνομάζεται ἐν τῇ Παραδρομῇ «τὰ μεγάλα ἀκριτικὰ θέματα». Πότε ἀκριβῶς ἐξελληνίσθη τὸ limen τοῦτο εἰς θέματα ἀγνοοῦμεν· ἀμφιβάλλομεν ὅμως ἂν ὁ κατὰ τῆς ἐξελληνίσεως ταύτης διαμαρτυρόμενος Πορφυρογέννητος ἐγίνωσκε τὴν ἀντίστοιχον λατινικὴν λέξιν, ἀφοῦ ὁ πολὺ λογιώτερος καὶ παλαιότερος τούτου Θεοφάνης διαφθείρει τὴν λέξιν εἰς *λιμωτόν*.

Ἐν ἀρχῇ εἴπομεν ὅτι συγχρόνως τῇ εἰσβολῇ τοῦ Ἡρακλείου εἰς τὰ ἀνατολικὰ θέματα μνημονεύονται καὶ οἱ Στρατιῶται μετὰ τῶν παληκαρίων των προκινδυνεύοντες κατὰ τῶν Ἀβάρων. Τότε δὲ καὶ οἱ Μαρδαῖται καταλαβόντες τὰς κλεισούρας τοῦ Λιβάνου, ἀνεγνωρίσθησαν ἀνεξάρτητοι, ὡς γράφει ὁ Εὐόδιος. Ἡ ὑπὸ Ἡρακλείου πρώτη ἐκκοπὴ στρατιωτικῶν νομισμάτων φερόντων τὴν ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν «Ἀνανέωσις», συμπίπτει πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου μεμφομένην κατατομὴν τοῦ ἑνιαίου τῆς Ρωμαϊκῆς ἀρχῆς *εἰς μικρά*. Ἐν τούτοις εἶνε πολὺ περίεργος ἡ παρὰ Θεοφάνει διήγησις περὶ στάσεως τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν κατὰ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, παρ' οὗ ἀπήτησαν τὴν στέψιν καὶ τῶν δύο ἑτέρων ἀδελφῶν του. Ὁ βασιλεὺς ταραχθεὶς ὑπεσχέθη τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς εὐχῆς τῶν ἀκριτῶν τούτων, ἀλλ' ἀποστείλας τὸν πατρίκιον Θεοφάνην «ἔλαβεν τὰ *πρωτεῖα* αὐτῶν τοῦ ἀνελθεῖν ἐν τῇ Πόλει καὶ μετὰ τῆς συγκλήτου βουλεύσασθαι, καὶ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτῶν. Εὐθέως δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτοὺς ἐφούλκισε... τοὺς δὲ ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐρρινοκόπησε.» Τὸ γεγονὸς τοῦτο εἶνε ἀξιοσημείωτον, διότι ἀφ' ἑνὸς βλέπομεν τοὺς ἀκρίτας ἐπιτηροῦντας αὐτὰ τὰ βασιλικὰ νόμιμα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν βασιλείαν ὑποσχομένην μὲν τὴν συζήτησιν τῆς προτεινομένης παρανομίας μετὰ τῆς συγκλείστου, κρύφα δ' ἐπιβουλευομένην τοὺς ἀναμιγνυομένους εἰς τὰ βασιλικὰ πράγματα· τὸ περιεργότερον δὲ ὅτι τὸ θέμα κυβερνᾶται ὑπὸ *πρωτείων*, τὰ ὁποῖα ἀναπολοῦσι τὰ ἁρματωλικὰ *πρωτάτα*, συσκεπτόμενα μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ ἐν ἴσῃ ψήφῳ. Ἡ πρὸς τοὺς Μαρδαΐτας διαγωγὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ Β', αἱ πρὸς τὸν Διγενὴν διενέξεις τοῦ Πορφυρογεννήτου, αἱ προσπάθειαι τοῦ Ἀλεξίου εἰς σύλληψιν τοῦ ἐλευθερωτοῦ καὶ ἀνεξαρτήτου δουκὸς τῆς Τραπεζοῦντος Θεοδώρου τοῦ Γαβρᾶ, ὁ κατὰ τῶν ἀκριτῶν πόλεμος Κωνσταντίνου τοῦ Α', Ἰουστινιανοῦ, καὶ αὐτοῦ ἐπὶ τέλους τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἐν ἀνάγκῃ οἱ βασιλεῖς ἀποταμόντες τὴν ἀρχήν, ὕστερον προσεπάθησαν ν' ἀναλάβωσι τὰς δοθείσας ἢ ἐλευθερωθείσας χώρας. Οὕτω καὶ αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἀναγνωρίζουσιν ἐξ ἀνάγκης τοὺς ἁρματωλούς, πολλὰ ὅμως ἐν σκότει μηχανῶνται εἰς ἐξόντωσίν των· τὰ δημοτικὰ ᾄσματα ἀφελῶς ἐξεικονίζουσι τοὺς φόβους τῶν τελευταίων προσκαλουμένων ὑπὸ τῶν ἀρχῶν εἰς συνέντευξιν:

— Σκιάζομαι, μπρέ μ', σκιάζομαι, τὴν ἀπιστιὰ φοβᾶμαι.

Διὰ τῆς αὐτῆς περίπου γλώσσης καὶ ὁ Διγενὴς ἀποφεύγει τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος προτεινομένην ὁμιλίαν. Ἐκ τοῦ Πορφυρογεννήτου μανθάνομεν, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ περιοδεύων, ἅμα ἔφθανεν εἰς τὰ ὅρια ἀκριτικοῦ θέματος, ὤφειλε ν' ἀποβάλλῃ τὴν ἀκολουθίαν του, καὶ ὑπὸ μόνων ἀκριτῶν συνοδευόμενος νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸ θέμα.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ὀρθῶς εἶπεν ὁ Ἀντισθένης ὅτι οἱ θέλοντες νὰ ζῶσιν ἀσφαλῶς ἔχουσιν ἀνάγκην ἢ φίλων γνησίων ἢ ἐχθρῶν διαπύρων· διότι οἱ μὲν φίλοι νουθετοῦντες τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀποτρέπουσιν αὐτοὺς τῶν σφαλμάτων, οἱ δὲ ἐχθροὶ λοιδοροῦντες αὐτούς.

Digitized by Google

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Θ'

Ὅτε, μετὰ μίαν ἑβδομάδα, ἔφθασε καὶ ὁ δούξ, ἐξεπλάγη ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων καταστάσεως. Συγκεκινημένος ἐκ τῆς ἐπιστολῆς, ἣν εἶχε γράψει εἰς αὐτὸν ὁ ἀδελφός του ἐκ Πολινιάκ, ἀλλὰ μαντεύων ὅτι ἐπάλαιε μᾶλλον πρὸς ἑαυτὸν ὁ μαρκήσιος ἢ εἶχεν ἀποφασίσει ὅ,τι δήποτε, ἐβράδυνε σκοπίμως τὴν ἐμφάνισίν του, ὅπως ἀφήσῃ καιρὸν εἰς τὴν μόνωσιν καὶ τὴν ἐξοχικὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τῶν δύο ἐκείνων καρδιῶν, ἃς εἶχεν ἐλπίσει ὅτι ἠδύνατο νὰ συγκινήσῃ διὰ τῶν λόγων του καὶ προσεδόκα νὰ εὕρῃ ἐντελῶς συμφώνους. Δὲν εἶχε προΐδει ὅτι ἡ Καρολίνα θὰ ἐστερεῖτο ἐρωτοτροπίας καὶ φαντασίας, οὐδ' ὅτι ὁ μαρκήσιος θὰ ἀνθίστατο σπουδαίως, πτοούμενος ἴσως καὶ παλαιῶν πρὸς ἑαυτόν. Τί λοιπὸν συμβαίνει; διενοήθη ἀπορῶν, βλέπων ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ πρὸς φιλίαν διάθεσις εἶχεν ἐκλείψει. Ἡ ἠθικὴ ἄρα ἔσβεσε τόσῳ ταχέως τὸ πῦρ; Ἀπεπειράθη ἄρα γε ὁ ἀδελφός μου ματαίαν ἀπόπειραν; Εἶνε φόβος ἢ πεῖσμα ἡ αὔξουσα κατήφειά του; Σεμνότυφος εἶνε αὐτὴ ἡ κόρη; Ὄχι! φιλόδοξος; ὄχι! Ἴσως ὁ μαρκήσιος δὲν ἐξεφράσθη καλῶς. Ἐφύλαξεν ὅλον του τὸ πνεῦμα διὰ τὰ βιβλία, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ τὸ μεταχειρισθῇ ὑπὲρ τοῦ ἀρτιγενοῦς πάθους του.

Δὲν ἔσπευσεν ἐν τούτοις ὁ δοὺξ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἀλήθειαν. Δὲν ἤξευρε τί ν' ἀποφασίσῃ, καὶ σπουδαῖοι λόγοι ἐπέτεινον τὴν ἀμηχανίαν του. Εἶχε κατορθώσει νὰ μάθῃ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ μαρκησίου. Δὲν ἀπέμενε πλέον εἰς αὐτὸν ἢ τριάκοντα χιλιάδων φράγκων εἰσόδημα, ὧν δώδεκα χιλιάδες κατεβάλλοντο ὡς σύνταξις εἰς τὸν ἀδελφόν του· τὸ ὑπόλοιπον ἦτο σχεδὸν ὁλοκλήρως διατεθειμένον εἰς συντήρησιν τῆς μητρός του, αὐτὸς δὲ ἔζη ἐν τῷ κτήματί του, δαπανῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τόσα μόνον, ὅσα ἤθελε δαπανήσει καὶ ὁ μετριώτερος τῶν ξένων του.

Ὁ δοὺξ ἐθλίβετο βαθέως ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης, ἥτις αὐτοῦ μὲν ἦτο ἔργον, τὸν δὲ μαρκήσιον οὐδ' ἐφαίνετο κἂν ἀπασχολοῦσα. Εἶχεν ὑποστῆ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἔκπτωσιν ἀδιαφόρως καὶ μεγαθύμως, στερηθεὶς δὲ πολλοὺς συνευωχητάς, ἀνεγνώρισεν ὅτι εἶχε καὶ πολλοὺς πιστοὺς φίλους. Ἡ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψις τοῦ κόσμου εἶχεν αὐξήσει· βλέποντες δὲ ὅτι ἀπέτιεν ὑπερηφάνως καὶ καρτερικῶς τὸν φλογερὸν καὶ ἀχαλίνωτον αὐτοῦ βίον, τῷ ἐσυγχώρουν πολλοὶ τὰ σκάνδαλα, δι' ὧν εἶχεν ἄλλοτε συνταράξει τὰς οἰκογενείας. Κατενόησεν οὕτω εὐφυῶς ὁποία ἦτο ἡ προσήκουσα ἐν τῷ μέλλοντι διαγωγή του. Ἀλλὰ μετάνοιά τις ἐτάραττε τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ἰσορροπίαν, ἐθάμβου τὴν ὀξυδέρκειαν καὶ παρέλυε τὴν ἀποφασιστικότητά του. Ἀγαθὸς κατὰ βάθος, καίτοι πολλάκις παραλογιζόμενος, ἀνεζήτει τί ἠδύνατο νὰ πράξῃ ὅπως καταστήσῃ τὸν ἀδελφόν του εὐτυχῆ. Καὶ ὁτὲ μὲν ἐπείθετο ὅτι ἔπρεπε νὰ παρεισαγάγῃ τὸν ἔρωτα εἰς τὸν μονήρη καὶ αὐτάρκη ἐκείνου βίον, ὁτὲ δὲ διελογίζετο νὰ ἐξωθήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν φιλοδοξίαν, ἐκβιάζων τὰς ἀντιπαθείας αὐτοῦ καὶ ὑποβάλλων αὐτῷ καὶ πάλιν τὴν ἰδέαν περιφανοῦς τινος γάμου.

Τοῦτο δὲ ἦτο καὶ τῆς μαρκησίας τὸ ὄνειρον, ἥτις πολλάκις τὸ εἶχεν ὀνειρευθῆ κ' εὐαρέστως ὑφίστατο τὴν γοητείαν του, πιστεύουσα ὅτι ἤθελεν εὑρεθῆ πλουσία τις καὶ ἀξιόλογος κληρονόμος ἥτις νὰ συμμερισθῇ τὸν ὑπὲρ τῆς γενναιότητος τοῦ μαρκησίου μητρικόν της ἐνθουσιασμόν. Ἐνεπιστεύθη δὲ τότε εἰς τὸν δοῦκα, ὅτι διεπραγματεύετο μετὰ τῆς φίλης της δουκίσσης Δυνιέρ, ἵνα νυμφεύσῃ τὸν Μαρκήσιον μετά τινος ὀρφανῆς τὸ γένος Ξεντραΐγ, πλουσιωτάτης καὶ λεγομένης ὡραίας, ἥτις ἔπληττε μὲν φοβερὰ ἐν τῷ μοναστηρίῳ της, εἶχε δὲ μεγάλας ἀξιώσεις περὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς ποιότητος τοῦ μέλλοντος συζύγου της. Καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς πληροφορίας τὸ πρᾶγμα ἦτο δυνατόν. Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ συναινέσῃ ὁ Οὐρβανός. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν συνῄνει, λέγων ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐνυμφεύετο, ἂν ἡ εὐκαιρία δὲν ἤρχετο νὰ τὸν εὕρῃ, καὶ ὅτι ἦτο ἀνικανώτατος πάντων νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον γυναικὸς ἵνα προσποιηθῇ νὰ τῇ ἀρέσῃ.

—Προσπάθησε, υἱέ μου, εἶπεν ἡ μαρκησία εἰς τὸν δοῦκα, εὐθὺς τὴν ἐπαύριον τῆς ἀφίξεώς του, νὰ τοῦ ἐκριζώσῃς αὐτὴν τὴν ἀγριότητα. Ἐγὼ ἀπηλπίσθην.

Ὁ δοὺξ ἐπεχείρησε κ' εὗρε τὸν ἀδελφόν του διστάζοντα, ἀπαθῆ, μὴ λέγοντα μὲν ὄχι, ἀλλ' ἀρνούμενον πᾶσαν ἐνέργειαν, καὶ ἰσχυριζόμενον ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναμείνῃ ἀπὸ τῆς τύχης τὴν συνάντησιν τῆς νύμφης, καὶ ὅτι ἂν τῷ ἤρεσε, θὰ προσεπάθει βραδύτερον νὰ μάθῃ, ἂν κ' ἐκείνη δὲν τὸν ἀπεστρέφετο. Δὲν ἦτο δὲ καὶ βία, ἔλεγεν, ἀφοῦ διέμενον εἰς τὴν ἐξοχήν. Αὐτὸς δὲν ᾐσθάνετο ἑαυτὸν δυστυχέστερον τοῦ συνήθους, εἶχε δὲ καὶ τόσην ἐργασίαν...

Ἡ μαρκησία ἠγανάκτησε διὰ τὰς ἀναβολὰς ταύτας, κ' ἐξηκολούθησε νὰ γράφῃ, γραμματεύοντος τοῦ δουκός, περὶ τῆς ὑποθέσεως, ἥτις διέφευγε τὴν ἁρμοδιότητα τῆς Καρολίνας.

Ὁ δοὺξ βλέπων ὅτι ἐπὶ ἓξ ὅλους μῆνας ὁ γάμος αὐτὸς δὲν ἤθελε προχωρήσει οὐδὲ βῆμα, ἤρχισε πάλιν διανοούμενος νὰ διασκεδάσῃ τὸν ἀδελφόν του δι' ἀγροτικοῦ τινος μυθιστορήματος.

Digitized by Google

Ἡ ἡρωῒς ἦτο πρόχειρος, καὶ ἦτο θελκτικωτάτη. Ἔπασχε δὲ ἴσως ἐκ τῆς προφανοῦς ψυχρότητος τοῦ μαρκησίου. Ὁ δοὺξ προσεπάθησε νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς ψυχρότητος αὐτῆς, ἀλλ' ἀπέτυχεν ἐντελῶς. Ὁ μαρκήσιος ὑπῆρξεν ἀνεξερεύνητος, ἐφάνη δὲ ἀπορῶν πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ ἀδελφοῦ του.

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι οὐδέποτε εἶχε διανοηθῆ νὰ ἐρωτολογήσῃ μετὰ τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ. Θὰ ἦτο βαρὺ διὰ τὴν συνείδησίν του, πρὸς ἣν οὐδεὶς συμβιβασμὸς ἦτο δι' αὐτὸν δυνατός. Εἶχεν ἀνεπαισθήτως αἰσθανθῆ τὸ ἀληθὲς καὶ ζωηρὸν γόητρον τῆς Καρολίνας, καὶ ὑπέστη αὐτό, οὐδένα σκοπὸν ἄλλον ἀναλογιζόμενος. Εἶτα δὲ ὁ ἀδελφός του προσπαθῶν νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ζηλοτυπίαν του, τὸν ἔκαμε ν' ἀνακαλύψῃ ὅτι ἦτο ἀληθὴς καὶ ζωηρὰ κλίσις ἡ ἀνώνυμος ἐκείνη συμπάθεια. Μεγάλη ἐκ τούτου ὑπῆρξεν ἡ βάσανός του ἐπί τινας ἡμέρας. Ἐξήτασεν ἑαυτὸν ἂν ἦτο ἐλεύθερος, καὶ εἶδεν ὅτι εὑρίσκετο μεταξὺ μητρὸς εὐχομένης ὑπὲρ αὐτοῦ περιφανῆ τινα γάμον, καὶ υἱοῦ εἰς ὃν ὤφειλε τὰ ναυάγια τῆς περιουσίας του. Εἶχε δὲ ἄλλως προΐδει ὅτι ἡ εὔθικτος ὑπερηφάνεια τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενὲ ἤθελεν ἀντιστῆ ἀνενδότως, κ' ἐγνώριζεν ἤδη ἀρκετὰ τὸν χαρακτῆρά της, ὥστε νὰ ἦνε βέβαιος, ὅτι οὐδέποτ' ἐκείνη θὰ συγκατένευε τὰ τεθῇ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς μητρός του. Ἀποφασίσας οὕτω ν' ἀποφύγῃ ἐπίσης καὶ τὴν ἀνοησίαν ἀνωφελῶν ὀχλήσεων καὶ τὴν ἀνανδρίαν τῆς ἐξαπατήσεως ἁγνῆς ψυχῆς, ἠγωνίσθη νὰ νικήσῃ ἑαυτόν, κ' ἐφάνη ὡς ἐκ θαύματος νικηθείς. Ὑπεκρίθη δὲ τόσον καλῶς τὸ μέρος του, ὥστε ὁ δοὺξ ἠπατήθη. Τοσαύτη γενναιότης καὶ ἁβρότης ἦσαν ἴσως ὑπέρτεραι τῆς περὶ τοιούτων καθηκόντων συνειδήσεως τοῦ δουκός.

— Ἠπατήθην, διελογίσθη. Τὸν ἀδελφόν μου ἀπερρόφησεν ἐντελῶς ἡ ἱστορικὴ ἐπιστήμη. Περὶ τοῦ βιβλίου του πρέπει νὰ τοῦ ὁμιλήσω.

Ἔκτοτε ὁ δοὺξ ἐσκέφθη πῶς ἠδύνατο ν' ἀπασχολήσῃ τὴν φαντασίαν αὐτοῦ ἐπὶ ἑξάμηνον ἀργὸν βίον. Πνεῦμα εὐτράπελον καὶ ἀνήσυχον, ὡς τὸ πνεῦμα του, δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀρκεσθῆ εἰς θήραν, ἀνάγνωσιν μυθιστορημάτων, συνομιλίαν μετὰ τῆς μητρός του καὶ σύνθεσιν ᾀσματίων. Ἤρχισε δὲ φυσικῶς συλλογιζόμενος τὴν Καρολίναν, ὡς τὸ μόνον πρόσωπον, ὅπερ ἠδύνατο νὰ παράσχῃ ποιητικήν τινα καὶ αἰσθηματικὴν ἀσχολίαν εἰς τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ. Ἀπόφασιν εἶχε νὰ διανύσῃ τὸ ἥμισυ τοῦ ἔτους ἐν Σεβάλ, ἦτο δὲ γενναία ἀληθῶς ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀνθρώπου μὴ ἀγαπῶντος τὴν ἐξοχὴν ἄλλως ἢ ἐν πολυτελείᾳ καὶ θορυβώδει βίῳ. Ἤθελε νὰ ζήσῃ ὀλιγαρκέστατα παρὰ τῷ ἀδελφῷ του, ἓξ μῆνας κατ' ἔτος, παραιτούμενος ἑκουσίως τοῦ ἡμίσεος τῆς συντάξεώς του, ἢ δαπανῶν αὐτό,—ἂν ὁ μαρκήσιος ἠρνεῖτο τὴν θυσίαν—εἰς διορθώσεις καὶ ἐπισκευὰς τοῦ ἀδελφικοῦ κτήματος. Ἀλλ' ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην καί τινος ἐρωτιδίου, εἰς ἀμοιβὴν τοσαύτης ἀρετῆς· καὶ πρὸ τῆς ἀνάγκης ταύτης ἵστατο διστάζουσα ἡ ἀρετή του.

— Πῶς νὰ κάμω, διενοεῖτο, ἀφοῦ καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὴν μητέρα μου ἔδωκα τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου νὰ μὴ ἀσχοληθῶ περὶ *αὐτῆς*; Ἓν μόνον μέσον ὑπάρχει, καὶ ἁπλούστερον ἴσως ὅλων τῶν συνήθων καὶ τετριμμένων μέσων. Νὰ τῆς φέρωμαι περιποιητικώτατα ὑπὸ τὸ φαινόμενον ἐντελοῦς ἀφιλοκερδείας. Νὰ τῆς δεικνύω σεβασμόν, χωρὶς φιλαρέσκειαν, καὶ καθαρὰν εἰλικρινῆ φιλίαν, ἥτις νὰ τῆς ἐμπνεύσῃ πλήρη ἐμπιστοσύνην. Ἐπειδὴ δέ, ἐννοεῖται, εἰς ὅλα αὐτὰ δὲν μοῦ ἀπαγορεύεται νὰ ἔχω πνεῦμα καὶ χάριν, καὶ νὰ ἦμαι φιλόφρων καὶ ἀφωσιωμένος ὅσον θὰ ἤμην ἂν ἤθελον νὰ δείξω τὰς ἀξιώσεις μου, φυσικώτατον εἶνε νὰ συγκινηθῆ ἐπὶ τέλους καὶ νὰ μ' ἀπαλλάξῃ βαθμηδὸν μόνη της τοῦ ὅρκου μου. Μία γυνὴ ἐκπλήττεται πάντοτε, ὅτι μετὰ δίμηνον ἢ τρίμηνον προσηνῆ οἰκειότητα δὲν ἀκούει ἕνα ἐρωτικὸν λόγον. Ἔπειτα, θὰ στενοχωρηθῆ καὶ αὐτή, ἀφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου δὲν τῆς λέγουν πλέον τίποτε... Νὰ ἴδοῦμεν! Θὰ ἦτο περίεργον καὶ πολὺ νόστιμον νὰ κατακτήσῃ τις καρδίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμπνέει τρόμον χωρὶς νὰ φαίνεται, καὶ νὰ ἴδῃ ἀρετὴν ἀφοπλιζομένην, χωρὶς νὰ προκαλέσῃ τὸν ἀφοπλισμόν της. Εἶδα πολλὰς ἐρωτοτρόπους καὶ σεμνοτύφους ἀκολουθούσας αὐτὴν τὴν τακτικήν. Εἶμαι δὲ περίεργος νὰ ἰδῶ πῶς ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, ἥτις οὔτ' ἐρωτότροπος οὔτε σεμνότυφος εἶνε, θὰ διατρέξῃ τὸν παράδοξον αὐτὸν δρόμον.

Ἀσχολούμενος οὕτω ἐκ παιδαριώδους φιλοτιμίας, ὁ δοὺξ δὲν ᾐσθάνθη πλέον πλῆξιν. Οὐδέποτε εἶχεν ἀγαπήσει τὴν κτηνώδη παραλυσίαν, αἱ δὲ παρεκτροπαί του εἶχον πάντοτε πρόσχημά τι κοσμιότητος. Τοσαύτην εἶχε κάμει χρῆσιν καὶ κατάχρησιν τῆς ζωῆς του ὥστε εὐκόλως ἠδύνατο νὰ καταστείλῃ ἑαυτόν. Ἐπιθυμίαν δὲ εἶχεν, ὡς ἔλεγε, ν' ἀνακτήσῃ πως τὴν ὑγείαν καὶ τὴν νεότητά του, κ' ἐφαντάζετο ἐνίοτε ὅτι ἠδύνατο ἴσως ν' ἀνακτήσῃ καὶ τῆς καρδίας του τὴν νεότητα, ἧς διετήρουν πάντοτε τὴν ἐπιφάνειαν οἱ τρόποι του καὶ ἡ γλῶσσά του. Διανοούμενος τὴν πλοκὴν κακοήθους μυθιστορήματος, ὑπέθετεν ὅτι ἠδύνατο ἔτι νὰ γείνῃ ῥωμαντικός.

Προσηνέχθη δὲ τόσον ἐπιτηδείως, ὥστε ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ ἠπατήθη ἀφελῶς ἐκ τῆς καθ' ὑπόκρισιν χρηστότητός του. Βλέπουσα ὅτι οὐδέποτ' ἐζήτει νὰ μένῃ μόνος μετ' αὐτῆς, δὲν τὸν ἀπέφευγε πλέον. Ἐνῷ δ' ἐκεῖνος, παρακολουθῶν αὐτὴν πάντοτε διὰ τοῦ βλέμματος, ἐπροκάλει φυσικῶς, καὶ κατ' ἐπιφάνειαν ἀπροσδοκήτως, τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὴν συναντᾷ κατὰ τοὺς περιπάτους

Digitized by Google

του, ὠφελεῖτο συνάμα ἐκ τῶν συναντήσεων αὐτῶν, ἵνα φαίνεται ὅτι οὐδόλως ἐπεθύμει νὰ τὰς παρατείνῃ, καὶ ἀπεμακρύνετο μετὰ διακρίσεώς τινος κ' ἐπιπλάστου λύπης, ἥτις συνεκίρνα οὕτω τὴν ἁβρὰν φιλοφροσύνην μετὰ τῆς προκλητικῆς ἀδιαφορίας.

Ὅλην αὐτήν του τὴν ἐπιστήμην ἀνέπτυξε, χωρὶς ἡ Καρολίνα νὰ ὑποπτευθῇ τὸ ἐλάχιστον. Ἡ ἰδία αὐτῆς εἰλικρίνεια τῇ ἀπηγόρευε τὴν μαντείαν οἱουδήποτε τοιούτου σχεδίου. Μετὰ ὀκτὼ δὲ ἡμέρας αἱ πρὸς αὐτὸν σχέσεις της ἦσαν εὔκολοι καὶ ἀβίαστοι, ὡσεὶ οὐδέποτε εἶχε δυσπιστήσει πρὸς αὐτόν, καὶ ἡ Καρολίνα ἔγραφε πρὸς τὴν Κυρίαν Ἑδβέρ:

«Ὁ δοὺξ ἐβελτιώθη πολὺ ἀπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ συμβάντος, τὸ ὁποῖον τὸν ἔκαμε νὰ συνέλθῃ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οὐδέποτε ἦτον ἄξιος τῶν κατηγοριῶν τῆς κυρίας Δ. Τοῦτο δὲ ἴσως εἶνε τὸ ἀληθές, διότι δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω ὅτι ἄνθρωπος ἔχων τόσον εὐγενεῖς τοὺς τρόπους καὶ τὰ αἰσθήματα ἠθέλησε ποτὲ νὰ καταστρέψῃ μίαν γυναῖκα, πρὸς μόνην εὐχαρίστησιν νὰ διασαλπίσῃ τὸ θῦμά του. Ἡ Κυρία Δ. ἰσχυρίζετο, ὅτι ὁ δοὺξ ἐφέρθη τοιουτοτρόπως πρὸς ὅλας του τὰς κατακτήσεις ἐξ ἀκολασίας καὶ ματαιότητος. Δὲν ἠξεύρω ἀκριβῶς τί δύναται νὰ ἦνε ἡ ἀκολασία ἀνθρώπου ὑψηλὴν κατέχοντος θέσιν κοινωνικήν. Ἔζησα μὲ ἀνθρώπους σώφρονας καὶ δὲν εἶδον ἄλλην παραλυσίαν, εἰμὴ τὴν τῶν πτωχῶν ἐργατῶν, οἵτινες παραφρονοῦσιν ἐκ μέθης καὶ δέρουσι τὰς γυναῖκας των εἰς στιγμὴν ἐξάλλου μανίας. Ἂν τὴν διαφθορὰν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἀποτελεῖ ἡ ἔκθεσις τῆς ὑπολήψεως τῶν μεγάλων γυναικῶν, πρέπει τότε νὰ ὑπάρχωσι πολλαὶ τοιαῦται κυρίαι, τῶν ὁποίων ἡ ὑπόληψις δύναται νὰ ἐκτεθῇ, ἀφοῦ τόσον πολλὰ ἀριθμοῦνται τὰ θύματα τοῦ δουκὸς Ἀλερία. Ἐγὼ δὲν τὸν βλέπω ν' ἀσχολῆται μὲ τὰς γυναῖκας οὐδὲ τὸν ἀκούω νὰ κακολογῇ οἱανδήποτε. Τοὐναντίον πανηγυρίζει τὴν ἀρετήν, καὶ βεβαιοῖ ὅτι πιστεύει εἰς αὐτήν. Φαίνεται ὅτι οὐδεμίαν αἰσθάνεται τύψιν συνειδήσεως ἐξ ἀπιστίας, διότι διακρίνει αὐστηρῶς μεταξὺ τῶν γυναικῶν, αἵτινες συναινοῦσιν εἰς τὸν ὄλεθρόν των καὶ ἐκείνων αἵτινες δὲν συναινοῦσιν. Ἀγνοῶ ἂν προσποιεῖται, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἠγάπησε πάντοτε μετὰ σεβασμοῦ καὶ εἰλικρινείας. Οὔτε ἡ μήτηρ του οὔτε ὁ ἀδελφός του φαίνονται ν' ἀμφιβάλλωσι περὶ τούτου, ἐγὼ δὲ πιστεύω ὅτι εἶνε φύσις εἰλικρινὴς ἀλλ' ἄστατος, καὶ ὅτι μόνον λίαν εὔπιστος ἢ λίαν ματαία γυνὴ ἦτο δυνατὸν νὰ φαντασθῇ ὅτι ἠδύνατο νὰ τὸν δεσμεύσῃ. Ὅτι ὑπῆρξε μεγαλόδωρος μέχρι ὑπερβολῆς, παίκτης, ἐπιλήσμων των οἰκογενειακῶν του καθηκόντων, ἄπληστος τρυφῆς καὶ παιδαριωδῶν ἀσχολήσεων αναξίων σοβαροῦ ἀνθρώπου,—περὶ τούτου δὲν ἀμφιβάλλω, κ' ἐκ τούτου συμπεραίνω τὴν ἀσθένειαν τῆς κρίσεώς του καὶ τὴν ματαιοδοξίαν του. Ἀλλ' αὐτὰ ὅλα εἶνε κακαὶ καὶ ἀτυχεῖς συνέπειαι τῆς ἀνατροφῆς καὶ εὐδαίμονος νεότητος. Εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς δὲν ὑπέδειξε τὸ καθῆκον ἡ δυστυχία· ἐδιδάχθησαν δ' ἐκ νεότητος πᾶν ὅ,τι ἐναντίον τῆς φειδοῦς καὶ προμηθείας. Δὲν κατεστράφη οὕτω καὶ ὁ πατήρ μας; Καὶ τίς θὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἔπταιεν αὐτός; Περιφιλαυτίας ἐπίσης οὐδὲ ἴχνος εὑρίσκω εἰς τὸν δοῦκα. Εἶνε ἁπλοῦς ὡς ἀγαθός τις ἀγροτικὸς εὐπατρίδης. Φορεῖ ἔνδυμα τριάκοντα φράγκων, κ' ἑλκύει ὅλων τὰς καρδίας διὰ τῆς ἁπλότητος καὶ ἀφελείας του. Οὐδέποτε ὑπαινίττεται τοὺς παλαιούς του θριάμβους, οὐδ' ἐπιδεικνύει κανὲν τῶν προτερημάτων του, ἅτινα ἐν τούτοις εἶνε πραγματικά, διότι ἔχει πνεῦμα χαριέστατον. Εἶνε πάντοτε ὡραιότατος, ψάλλει θαυμάσια, καὶ συνθέτει ὀλίγον, — ὄχι περίφημα πράγματα, ἀλλὰ κομψὰ καὶ μὲ χάριν. Ὁμιλεῖ λαμπρά, ἀλλ' ἐπιπολαίως, διότι ἐπιπόλαια μόνον πράγματα ἀνέγνωσε καὶ ἐνθυμεῖται. Ὁμολογεῖ ὅμως τοῦτο ἀνυποκρίτως, καὶ δὲν ἀπαρέσκεται εἰς τὰ σπουδαῖα, διότι ἐρωτᾷ περὶ παντὸς τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸν ἀκούει μὲ σέβας καὶ νοημοσύνην.

Ὁ ἀδελφός του εἶνε πάντοτε κάτοπτρον ἀκηλίδωτον, ὑπόδειγμα πάσης ἀρετῆς καὶ πάσης ἀγαθότητος, προσωποποίησις τῆς μετριοφροσύνης. Καταγίνεται πολὺ εἰς ἱστορικήν τινα ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ἐκθειάζει ὁ ἀδελφός του, καὶ τοῦτο διόλου δὲν μ' ἐκπλήττει. Θὰ ἦτο πολὺ παράλογος ἡ φύσις, ἂν τοῦ εἶχεν ἀρνηθῇ τὴν δύναμιν νὰ ἐκφράσῃ τὸν κόσμον ὅλον ἀβρῶν νοημάτων καὶ αἰσθημάτων ἀληθινῶν ἅτινα ἐπροίκισε τὴν ψυχήν του. Ὑπάρχει ἐντός του οἱονεὶ θρησκευτική τις προσήλωσις καὶ ἀφοσίωσις εἰς τὸ ἔργον του. Τοῦτο δὲ φαίνεται τὸν καθιστᾷ μᾶλλον ἐπιφυλακτικὸν ἀπέναντί μου καὶ οἰκειότερον πρὸς τὴν μητέρα του καὶ τὸν ἀδελφόν του ἢ ἄλλοτε. Χαίρω δι' αὐτούς. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲ οὐδόλως δυσαρεστοῦμαι. Φυσικώτατον εἶνε νὰ μὴ περιμένῃ παρ' ἐμοῦ φῶς οἱονδήποτε ἐπὶ τοιούτων σοβαρῶν πραγμάτων, καὶ ν' ἀποτείνεται μᾶλλον εἰς πρόσωπα ὡριμώτερα καὶ ἐμπειρότερα τῶν ἀνθρωπίνων. Ἐν Παρισίοις μοῦ εἶχε δείξει πολὺ ἐνδιαφέρον, ἰδίως τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ ἀδελφός του ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ μὲ πειράξῃ. Ἂν ὅμως ἔκτοτε δὲν μ' ἔδειξε πλέον τὸ ἐνδιαφέρον αὐτό, δὲν νομίζω ὅτι ἔπαυσε τοῦτο, καὶ δὲν θ' ἀνεφαίνετο πάλιν εὐκαιρίας δοθείσης. Ἀλλ' εὐκαιρία τοιαύτη δὲν θ' ἀναφανῇ πλέον, ἀφοῦ ὁ δοὺξ ἐβελτιώθη τόσον ἐντελῶς. Εὐγνωμονῶ οὐχ ἧττον ὅτι μοῦ ἔδωκε τὴν πολύτιμον αὐτοῦ προστασίαν.»

Ἐκ τούτων φαίνεται, ὅτι ἂν ἡ Καρολίνα ἐθλίβετο ἐνδομύχως ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τῶν τρόπων τοῦ Κ. Βιλλεμέρ, ἐθλίβετο ἐν ἀγνοίᾳ της, οὐδὲ συναίσθησιν εἶχε τοῦ ἀορίστου αὐτῆς πόνου, οὐδ'

Digitized by Google

ἀνεμίγνυτο ποσῶς εἰς τὴν θλίψιν αὐτῆς ἡ γυναικεία της φιλοτιμία. Ἠσθάνετο ὅτι δὲν εἶχε καταστῆ ἀναξία τῆς ὑπολήψεώς του, κ' ἐπειδὴ οὐδὲν πλέον προσεδόκα οὐδ' ἐπεθύμει, ἀπέδιδε πάντα εἰς ἀσχολίαν σοβαρὰν καὶ ἀξίαν σεβασμοῦ.

Οὐχ ἧττον, καίτοι δὲν ὡμολόγει αὐτήν, ἤρχισεν αἰσθανομένη πλῆξιν. Ἀπέφυγεν ὅμως νὰ τὸ γράψῃ εἰς τὴν ἀδελφήν της, ἥτις ἦτο ἀνίκανος νὰ τῇ ἐμπνεύσῃ θάρρος, καὶ τῇ ἔγραφε μὲν τρυφερωτάτας ἐπιστολάς, ἀλλὰ πλήρεις πάντοτε συλλυπητηρίων καὶ παραπόνων διὰ τὴν θυσίαν καὶ τὴν ἀπομάκρυνσίν της. Ἡ Καρολίνα ἐφείδετο τῆς πρᾳείας ἐκείνης καὶ δειλῆς ψυχῆς, ἣν εἶχε συνειθίσει ν' ἀγαπᾷ ὡς μήτηρ καὶ ἣν προσεπάθει νὰ ὑποστηρίξῃ δεικνυομένη πάντοτε ὁμοίως ἰσχυρὰ καὶ ἤρεμος, ὡς ἦτο ἄλλως καὶ ὁ χαρακτήρ της. Ἀλλ' εἶχεν ὅμως στιγμάς, καθ' ἃς ᾐσθάνετο ἑαυτὴν κεκμηκυῖαν καὶ τῆς μονώσεως ἡ φρίκη συνέθλιβε τὴν καρδίαν της. Καίτοι ἐφ' ἱκανὸν μέρος τῆς ἡμέρας ἦτο αἰχμάλωτος κ' ἐξηρτημένη πολὺ πλέον ἢ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς οἰκογενείας της, εἶχε κἂν τὰς πρωΐας καὶ τὰς τελευταίας ὥρας τῆς ἑσπέρας, ὅπως ἀπολαύῃ τὸ ἐπιβάλλον γόητρον τῆς μοναξίας καὶ ἀνερωτᾷ τὴν ἰδίαν αὐτῆς μοῖραν. Τὴν κινδυνώδη αὐτὴν ἐλευθερίαν οὐδέποτε εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν της, ὅτε καθῆκόν της ἦτο νὰ μεριμνᾷ περὶ τεσσάρων τέκνων καὶ οἴκου ἀπόρου. Κατέφευγεν εἰς τὴν ποίησιν τῶν θεωριῶν καὶ τῶν ὀνειροπολημάτων κ' εὕρισκεν ἐν αὐτῇ γλυκύτατον πολλάκις γόητρον. Ἄλλοτε δὲ πάλιν ἀναίτιον καὶ ἄσκοπον ἄλγος καθίστα τὴν φύσιν ὅλην ἐχθράν της, παρέλυε τὸ βῆμα της κ' ἐβάρυνε τὸν ὕπνον αὐτῆς.

Ἐπάλαιε μὲν καρτερικῶς, ἀλλ' αἱ περιοδικαὶ αὐτῆς μελαγχολίαι δὲν διέφευγον τὸ προσεκτικὸν βλέμμα τοῦ δουκὸς Ἀλερία. Παρετήρει πολλάκις βαπτόμενον κυανοῦν τὸ κοῖλον τῶν ὀφθαλμῶν της καὶ τοὺς μῦς τοῦ προσώπου της ἀκουσίως οὕτως εἰπεῖν ἀνθισταμένους εἰς τὸ μειδίαμά της. Ἐνόμισεν ὅτι ἡ ὥρα ἤγγιζε, καὶ ἀνέπτυξεν ἔτι μᾶλλον το σύστημά του. Ἔγινε περιποιητικώτερος καὶ φιλοφρονέστερος· ὅτε δ' ἔβλεπεν ἐκείνην εὐγνωμονοῦσαν, ἔσπευδε νὰ τῆς ἐνθυμίζῃ ἐπιδεξίως, ὅτι οὐδόλως μετεῖχεν ὁ ἔρως τῶν τρόπων καὶ τῶν λόγων του.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς πολεμικῆς του ἀπέβη εἰς μάτην. Ἡ Καρολίνα ἦτο τόσον ἁπλῆ, ὥστε οἱαδήποτε πρὸς αὐτὴν ἐπιτηδειότης θ' ἀπετύγχανεν. Ὅτε ὁ δοὺξ περιέβαλλεν αὐτὴν δι' ἁβρᾶς θεραπείας, ἐπίστευεν ἐκείνη εἰς τὴν φιλίαν του. Ὅτε δὲ οὗτος τὴν ἐκέντα δι' ἀποσιωπήσεων, ἔχαιρεν αὐτὴ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι διέβλεπε τὴν φιλίαν. Τυφλώττων ὁ δοὺξ ἐξ αὐταρκείας, ἠπατήθη ὡς πρὸς τὴν δευτέραν ταύτην φάσιν τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Ὑπῆρχε μὲν ἤδη πλήρης μεταξὺ αὐτῶν ἐμπιστοσύνη· ἀλλ' ἂν ἡ Καρολίνα ἤνοιγεν αἴφνης τοὺς ὀφθαλμούς, δὲν ἤθελεν αἰσθανθῆ λύπην, ἀλλ' ἔκπληξιν μόνον καὶ περίφρονα οἶκτον. Ὁ δοὺξ ἤλπιζε πᾶσαν πρωΐαν νὰ ἴδῃ γεννώμενον τὸ πεῖσμα ἢ τὴν ἀγανάκτησίν της. Ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο παρετήρει, ἢ μελαγχολίαν τινά, ἧς ὑπελάμβανεν ἀφελῶς τὸν ἑαυτόν του αἴτιον, καὶ ἥτις ηὐχαρίστει μὲν αὐτὸν ἀλλὰ δὲν τῷ ἤρκει ἐντελῶς.

— Τὴν ἐνόμιζα ζωηροτέραν, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν· ἡ λύπη της ἔχει ἀδράνειαν μᾶλλον καὶ ἠρεμίαν ἢ θερμότητα.

Ἡ ἠρεμία αὕτη βαθμηδὸν τὸν ἔθελξε. Τοιαύτην τινὰ ἐγκαρτέρησιν, ὁποίαν αὐτὸς τὴν ὑπέθετεν, οὐδέποτε εἶχεν ἰδεῖ. Ἔβλεπεν ἐν αὐτῇ ἐνδόμυχον μετριοφροσύνην, ἀποθάρρυνσιν ἐντελῆ φιλαρεσκείας καὶ συμπαθῆ τινα ὑποταγήν, αἵτινες τὸν συνεκίνησαν.

— Εἶνε πρὸ παντὸς ἀγαθή, ἔλεγε πάλιν, ἀγαθὴ ὡς ἄγγελος. Θὰ ἦτο τις εὐτυχέστατος μὲ γυναῖκα τόσον εὐγνώμονα καὶ τόσον ἠπίαν. Ἀγνοεῖ ἀληθῶς τί θὰ εἰπῇ νὰ προξενήσῃ λύπην εἰς ἄλλον· τὰς φυλάττει ὅλας διὰ τὸν ἑαυτόν της.

Ἐνεδρεύων ἀδιακόπως τὸ θῦμά του ὁ δοὺξ ᾐσθάνθη βαθμηδὸν γοητείαν καὶ τρυφερὰν συγκίνησιν. Ἠναγκάσθη ν' ἀναγνωρίσῃ, ὅτι ἐταράττετο πλησίον της, καὶ ὅτι ἡ σκληρότης αὐτῆς τὸν ἔφερεν εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν.

Μετὰ ἕνα μῆνα ἤρχισεν ἀνυπομονῶν καὶ διαλογιζόμενος ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν λύσιν. Ἀλλὰ τοῦτο τῷ ἐφάνη αἴφνης ἐκτάκτως δύσκολον.

Ἡ ἀρετὴ τῆς Καρολίνας δὲν θὰ τῷ ἐπέτρεπε βεβαίως νὰ παραβῇ τὸν λόγον του. Κατέστρεφε δὲ τὰ πάντα, ἂν ἐπεχείρει νὰ ἐπισπεύσῃ ἀποτόμως τὸ πρᾶγμα.

Ἡμέραν τινά, ἐρχόμενος πρὸς τὴν μητέρα του,

— Διεσκέδασα πολὺ πρὸ μικροῦ, εἶπεν, ἱππεύων ἐν ἱππάριον τοῦ κτήματός σας. Ὁμοιάζει ἀγριόχοιρον καὶ τριποδίζει ἀπαράλλακτα. Ἔχει ζωηρότητα, κνήμας λαμπρὰς καὶ εἶνε πολὺ ἥμερον. Ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Σενὲ ἠμποροῦσε νὰ τὸ ἱππεύσῃ, ἂν τυχὸν ἀγαπᾷ τὴν ἱππασίαν.

— Τὴν ἀγαπῶ πολύ, ἀπήντησεν ἐκείνη. Ὁ πατήρ μου τὸ ἤθελε, κ' ἔκαμνα τὴν θέλησίν του μὲ εὐχαρίστησιν.

— Τότε στοιχηματίζω ὅτι θὰ ἱππεύετε λαμπρά.

— Ὄχι· ἔχω ἁπλῶς θάρρος κ' ἐλαφρὰν χεῖρα, ὅπως ὅλαι αἱ γυναῖκες.

— Ὅσαι ἱππεύουν καλά, διότι ἐν γένει αἱ γυναῖκες εἶνε νευρικαὶ καὶ θέλουν νὰ διοικοῦν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους. Ἀλλὰ σεῖς δὲν ἔχετε αὐτὸν τὸν χαρακτῆρα.

— Ὡς πρὸς τοὺς ἄνδρας δὲν ἠξεύρω· δὲν ἐδοκίμασα ποτέ μου νὰ διοικήσω κανένα.

Digitized by Google

— Θὰ δοκιμάσετε καμμίαν ἡμέραν.

— Δὲν εἶνε πιθανόν.

— Ὄχι, εἶπεν ἡ μαρκησία, δὲν εἶνε πιθανόν. Δὲν θέλει νὰ νυμφευθῇ, καὶ εἰς τὴν θέσιν της ἔχει πολὺ δίκαιον.

— Ὦ, βεβαίως, ὑπέλαβεν ὁ δούξ, γάμος χωρὶς περιουσίαν θὰ ἦνε κόλασις.

Ἐθεώρησε δὲ τὴν Καρολίναν, παρατηρῶν ἂν τοιαύτη τις δήλωσις τὴν συνεκίνησεν. Ἀλλ' ἐκείνη ἔμεινεν ἀπαθής, εἰλικρινῶς ἤδη καὶ ἀνεπιστρεπτεὶ ἀρνηθεῖσα τὸν γάμον.

Ὁ δούξ, ἐπιθυμῶν νὰ ἐξιχνιάσῃ ἂν ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ ἀπόφασιν εἶχε ἀδιάσειστον ν' ἀντιστῇ κατὰ παραπτώματος ἀνεπανορθώτου, καὶ μὴ θέλων νὰ διακινδυνεύσῃ σοβαρῶς τὰ πράγματα, προσέθηκε :

— Βεβαίως θὰ ἦνε κόλασις, ἐκτὸς ἐὰν πάθος τι σπουδαῖον ὑπαγορεύσῃ τὸν ἡρωϊσμόν, ὅστις ὑποφέρει τὰ πάντα.

Ἡ Καρολίνα ἀπέμεινε πάλιν ἐπίσης ἀπαθὴς καὶ οἱονεὶ ξένη πρὸς τὸ ζήτημα.

— Ἀλλὰ υἱέ μου! εἶπεν ἡ μαρκησία· τί ἀνοησίας λέγεις; ὁμιλεῖς ἐνίοτε ὡς παιδίον.

— Δὲν ἠξεύρετε ὅτι εἶμαι ἀκόμη παιδίον; ἠρώτησεν ὁ δούξ. Καὶ εἶμαι κ' ἐλπίζω νὰ μείνω παιδίον πολὺν καιρόν.

— Εἶνε ὅμως παρὰ πολὺ παιδαριῶδες νὰ προσδοκᾷ τις εὐτυχίαν ἀπὸ τὴν πενίαν, εἶπεν ἡ μαρκησία, ἥτις ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ φιλονεικήσῃ. Ἡ πενία φονεύει ὅλα καὶ αὐτὸν τὸν ἔρωτα.

— Τὸ φρονεῖτε καὶ σεῖς, δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ; ὑπέλαβεν ὁ δούξ.

— Δὲν ἔχω γνώμην, ἀπήντησεν ἐκείνη. Δὲν γνωρίζω τὴν ζωήν, εἰ μὴ εἰς κύκλον πολὺ στενόν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου κλίνω μᾶλλον νὰ πιστεύσω τὴν μητέρα σας παρὰ σᾶς. Ἐγνώρισα τὴν πενίαν καὶ ᾐσθάνθην τὸ βάρος της ὄχι ἐπ' ἐμοῦ ἀλλ' ἐπὶ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἠγάπων. Δὲν πρέπει τις λοιπὸν οὔτε νὰ ἐκτείνῃ, οὔτε νὰ περιπλέκῃ τὴν ζωήν του, ὅταν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶνε δύσκολος. Εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ ζητῇ μόνος του τὴν ἀπελπισίαν.

— Αἴ!...Ὅλα εἶνε σχετικά, ὑπέλαβεν ὁ δούξ. Ἡ πενία μερικῶν εἶνε πλοῦτος δι' ἄλλους. Δὲν θὰ ἦσθε σεῖς πλουσιωτάτη μὲ δώδεκα χιλιάδων φράγκων εἰσόδημα;

— Βεβαιότατα, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, μὴ ἐνθυμηθεῖσα μηδὲ γνωρίζουσα ἴσως ὅτι τόση ἦτο ἡ σύνταξις τοῦ δουκός.

— Λοιπόν, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος, ὅστις ἤθελε νὰ παράσχῃ μὲν ἐλπίδα διὰ μιᾶς του λέξεως, νὰ τὴν ἀποσύρῃ δὲ δι' ἄλλης —ἁπλῶς ἵνα ταράξῃ τὴν ἤρεμον ἐκείνην καὶ δειλὴν καρδίαν —ἂν κανεὶς σᾶς προσέφερε τοιαύτην τινὰ ζωὴν καὶ ἔρωτα ἀληθινόν...;

— Δὲν θὰ ἐδεχόμην, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα· ἔχω νὰ θρέψω καὶ ν' ἀναθρέψω τέσσαρα τέκνα, καὶ τοιοῦτο παρελθὸν κανεὶς σύζυγος δὲν θὰ τὸ ἐδέχετο.

— Εἶνε χαριτωμένη! ἀνεφώνησεν ἡ μαρκησία, ὁμιλεῖ περὶ τοῦ παρελθόντος της ὡς χήρα.

— Ὦ! δὲν ὡμίλησα περὶ τῆς χήρας, τῆς πτωχῆς μου ἀδελφῆς. Μ' ἐμὲ καὶ μὲ μίαν γραῖαν ὑπηρέτριαν, ἡ ὁποία μᾶς εἶνε ἀφωσιωμένη καὶ θὰ μοιρασθῇ μαζύ μας τὸ τελευταῖον τεμάχιον τοῦ ἄρτου μας, εἴμεθα σωστοὶ ἑπτά. Φαντασθῆτε τώρα τὸν γαμβρὸν μὲ τὰς δώδεκα χιλιάδας του. Ἀναντιρρήτως δὲν θὰ ἔκαμνε καλὴν ἐπιχείρησιν.

Ἡ Καρολίνα ὡμίλει πάντοτε περὶ τῆς θέσεώς της μετ' ἀνυποκρίτου φαιδρότητος, ἥτις κατεδείκνυε τὴν εἰλικρίνειαν τῆς ψυχῆς της.

— Ἀλήθεια, ἔχετε δίκαιον, εἶπεν ὁ δούξ· θὰ ζήσετε πολὺ καλλίτερα μόνη μὲ τὸ λαμπρὸν αὐτὸ θάρρος σας καὶ τὴν ψυχικήν σας καρτερίαν. Νομίζω ὅτι σεῖς κ' ἐγὼ εἴμεθα οἱ μόνοι ἀληθινοὶ φιλόσοφοι. Θεωρῶ τὴν πτωχείαν ὡς πρᾶγμα ἐντελῶς ἀσήμαντον, ὅταν τις ἔχῃ μόνον τὴν εὐθύνην τῆς ἀτομικῆς του θελήσεως, καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι οὐδέποτε ἤμην εὐτυχέστερος παρ' ὅτι εἶμαι.

— Τόσον τὸ καλλίτερον, υἱέ μου, εἶπεν ἡ μαρκησία, ὑποδηλοῦσα συγκεκαλυμμένην τινὰ μομφήν, ἣν ᾐσθάνθη ἀμέσως ὁ δούξ, διότι ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ :

— Θὰ εἶμαι δ' ἐντελῶς εὐτυχὴς τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ ἀδελφός μου ἀποφασίσῃ τὸν γάμον περὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται· δὲν εἶνε ἀλήθεια μητέρα;

Ἡ Καρολίνα ἐστράφη ἵνα θεωρήσῃ τὸ ἐκκρεμές.

— Ὄχι, ὄχι· πηγαίνει καλά, εἶπεν ἡ μαρκησία· δὲν ἔχω πλέον μυστικὰ διὰ σᾶς, ἀγάπη μου, καὶ πρέπει νὰ μάθετε ὅτι ἔλαβον καλὰς εἰδήσεις σήμερον περὶ μεγάλου τινὸς σχεδίου, τὸ ὁποῖον ἔχω διὰ τὸν υἱόν μου. Ἂν δὲν μετεχειρίσθην τὸ ὡραῖον σας γράψιμον πρὸς διαπραγμάτευσιν τῆς ὑποθέσεως, τὸ ἔκαμα δι' ἄλλους λόγους, ὄχι ἀπὸ δυσπιστίαν. Ἰδού, ἀναγνώσατέ μου αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ὁ υἱός μου δὲν γνωρίζει.

Ἡ Καρολίνα θὰ ἐπροτίμα ν' ἀπόσχῃ πάσης τοιαύτης ἀναμίξεως εἰς τὰ μυστικὰ τῆς οἰκογενείας καὶ ἰδίως τὰ τοῦ μαρκησίου. Ἀπήντησε δὲ κατόπιν δισταγμοῦ :

— Ὁ Κύριος μαρκήσιος δὲν εἶν' ἐδῶ· καὶ δὲν ἠξεύρω ἂν θὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην διὰ τῆς ὁποίας μὲ τιμᾶτε...

— Ὦ, βεβαίως, ἀπεκρίθη ἡ μαρκησία. Ἂν ἀμφέβαλλον, δὲν θὰ σᾶς παρεκάλουν ν' ἀναγνώσετε· ἐλᾶτε, ἀγαπητή μου.

Περαιτέρω ἔνστασις πρὸς τὴν μαρκησίαν δὲν ἦτο δυνατή, καὶ ἡ Καρολίνα ἀνέγνω τὰ ἑπόμενα:

Digitized by Google

«Ναί, ἀγαπητή μου φίλη, τὸ πρᾶγμα πρέπει νὰ ἐπιτύχῃ καὶ θὰ ἐπιτύχῃ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ περιουσία τῆς δεσποινίδος Ξ... ἀναβαίνει εἰς τέσσαρα ἑκατομμύρια τοὐλάχιστον, ἀλλ' αὐτὴ τὸ γνωρίζει καὶ δὲν κομπάζει διὰ τοῦτο. Τοὐναντίον μάλιστα, μετὰ νέαν μου ἀπόπειραν, μοῦ εἶπε σήμερον τὸ πρωΐ: «Ἔχετε δίκαιον ἀγαπητή μου ἀνάδοχε. Ἔχω τὸ δικαίωμα καὶ τὴν δύναμιν νὰ πλουτίσω ἄνθρωπον ἀληθοῦς ἀξίας. Ὅσα μοῦ λέγετε περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς φίλης σας μοῦ ἐμπνέουν μεγάλην ἰδέαν περὶ αὐτοῦ. Ἀφῆτε με νὰ τελειώσω τὸ πένθος μου εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ τὸ προσεχὲς φθινόπωρον συναινῶ νὰ τὸν ἰδῶ εἰς τὴν οἰκίαν σας.»

«Ἐννοεῖται ὅτι εἰς ὅλα αὐτὰ δὲν ἀνέφερα ὄνομα. Ἀλλὰ τὰ ἀφορῶντα τοὺς δύο υἱούς σας καὶ σᾶς τὴν ἰδίαν εἶνε τόσον γνωστά, ὥστε βεβαίως ἐμάντευσεν ἡ προσφιλής μου Ἄρτεμις. Δὲν ἐνόμισα δὲ ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποσιωπήσω τὴν ἐπ' ἐσχάτων ὡραίαν διαγωγὴν τοῦ μαρκησίου, καὶ νὰ καταδείξω ὅλην τὴν ἀξίαν της. Αὐτὸς ὁ ἀδελφός του δοὺξ τὴν ἐκήρυξε παντοῦ, μετὰ συγκινήσεως ἥτις τὸν τιμᾷ. Μὴ παρατείνετε λοιπὸν πολὺ τὴν φθινοπωρινὴν διαμονήν σας εἰς Σεβάλ. Δὲν πρέπει ἡ Ἄρτεμις νὰ ἰδῇ πολὺν κόσμον πρὸ τῆς συνεντεύξεως. Ὁ κόσμος ἀφαιρεῖ πάντοτε ἀπὸ αὐτὰς τὰς πλέον ἀθώας ψυχὰς τὴν πρώτην ἐκείνην ἀγνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς γενναιότητος, τὴν ὁποίαν συντηρῶ ὅσον δύναμαι εἰς τὴν καρδίαν τῆς βαπτιστικῆς μου. Θὰ ἐξακολουθήσετε δὲ τὸ ἔργον μου, καλή μου φίλη, ὅταν γίνῃ κόρη σας. Εἶνε ὁ θερμότερος τῶν πόθων μου νὰ ἰδῶ τὸν ἀγαπητόν σας υἱὸν ἀνακτῶντα τὴν προσήκουσαν κοινωνικήν του θέσιν. Εἶνε δὲ θαυμάσιον ὅτι τὴν ἐθυσίασε μόνος του χωρὶς νὰ σκυθρωπάσῃ, καὶ τὸ ὡραιότερον ἔργον εὐγενοῦς νεανίδος εἶνε νὰ τοῦ τὴν ἀποδώσῃ. Εἶνε καθῆκον τῶν θυγατέρων τῶν εὐπατριδῶν ἡρώων νὰ δίδωσι τοιαῦτα λαμπρὰ μεγαλοθυμίας παραδείγματα εἰς τοὺς σημερινοὺς ὀψιπλούτους· κ' ἐπειδὴ εἶμαι κ' ἐγὼ μία ἀπὸ τὰς θυγατέρας αὐτάς, ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ ἐπιτύχω, κ' ἐργάζομαι πρὸς τοῦτο ἐξ ὅλης μου τῆς καρδίας, δι' ὅλης μου τῆς καρδίας καὶ μεθ' ὅλης μου τῆς πρὸς ὑμᾶς ἀφοσιώσεως.

Δούκισσα Δυνιέρ, τὸ γένος Φοντάρκ.

Ἂν ὁ δοὺξ παρετήρει τὴν Καρολίναν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, καθ' ἣν ἡ φωνή της οὐδόλως ἐταράχθη, οὐδένα κόπον ἤθελε παρατηρήσει οὐδ' αἴσθημά τι προσωπικὸν μὴ σύμφωνον πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εὐχαρίστησιν. Ἀλλ' οὐδόλως ἐσκέφθη νὰ τὴν παρατηρήσῃ. Ἀπέναντι τοσούτον σπουδαίας οἰκογενειακῆς ὑποθέσεως, ἡ πτωχὴ Καρολίνα ἔμενεν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ δευτερεύουσα πάντως καὶ παρεμπίπτουσα σκέψις, θὰ ὑπελάμβανε δὲ ἁμάρτημά του νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ὑπῆρχε κἄν, ἐνῷ διέβλεπεν ἐν τῷ μέλλοντι τοῦ ἀδελφοῦ του τὴν θείαν πρόνοιαν ἐπανορθοῦσαν τὸ κακόν, ὅπερ αὐτὸς εἶχε προξενήσει.

— Ὤ, ναί! ἀνέκραξε, φιλῶν μετὰ χαρᾶς τὰς χεῖρας τῆς μητρός του, θὰ γίνετε πάλιν εὐτυχὴς καὶ θὰ παύσω νὰ κοκκινίζω ἀπὸ ἐντροπήν. Ὁ ἀδελφός μου θὰ γίνῃ ὁ ἀνήρ, ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας. Ὁ κόσμος θὰ γνωρίσῃ τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ ἀξίαν, διότι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν πολλῶν οὔτε ἡ ἀξία οὔτε ἡ ἀρετὴ ἀρκοῦσι, χωρὶς τὸν πλοῦτον. Θὰ τὰ ἔχῃ τοιουτοτρόπως ὅλα, ὁ ἀγαπητός μου ἀδελφός, δόξαν, τιμήν, ἐπιρροήν, δύναμιν, καὶ ὅλ' αὐτὰ εἰς τὸ πεῖσμα τῶν μικροευγενῶν τῆς ἀστυκῆς αὐλῆς, καὶ χωρὶς νὰ ὑποχωρήσῃ κεραίαν εἰς τὰς δῆθεν πολιτικὰς ἀνάγκας. Ἐδείξατε, μητέρα τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Οὐρβανόν;

— Βεβαίως.

— Κ' εἶνε εὐχαριστημένος; Τὰ πράγματα εἶνε τόσον καλά, ἡ νύμφη προκατειλημμένη ὑπὲρ αὐτοῦ... δέχεται ἐκ τῶν προτέρων, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ἰδῇ...

— Ναί, υἱέ μου· μοῦ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ δεχθῇ νὰ παρουσιασθῇ...

— Νίκη! ἀνεφώνησεν ὁ δούξ. Εὐθυμία λοιπόν, καὶ τρέλλα! Μοῦ ἔρχεται ὄρεξις νὰ πηδήσω εἰς τὴν ὀροφήν, ... νὰ περιπτυχθῶ... οἱονδήποτε! Μοῦ ἐπιτρέπετε, ἀγαπητή μου μητέρα, νὰ ὑπάγω νὰ φιλήσω τὸν ἀδελφόν μου;

— Ἐννοεῖται· ἀλλὰ μὴ τὸν συγχαίρεις πολύ. Κάθε νέον τὸν τρομάζει, ἠξεύρεις.

— Ὤ, ἡσυχάσετε· τὸν γνωρίζω.

Καὶ ὁ δούξ, εὐκίνητος πάντοτε, καίτοι πως εὔσαρκος καὶ τὰς ἀρθρώσεις δυσκάμπτους ἔχων, ἔφυγε πηδῶν ὡς νεαρὸς μαθητής.

(Ἕπεται συνέχεια).

Η ΥΓΕΙΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ **Paolo Mantegazza**]

[Συνέχεια· ἰδὲ σελ. 368]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ὁ πῖλος καὶ οἱ δευτερότοκοι ἀδελφοί του.

A tout seigneur, tout honneur! Ὁ πῖλος εἶνε ὁ βασιλεὺς τῶν ἐνδυμάτων, ὅπως ἡ κεφαλὴ εἶνε ὁ ἡγεμὼν τῶν μελῶν τοῦ σώματος.

Ἡ φύσις ἔδωκεν εἰς τὴν κεφαλὴν τὸ ἔνδυμα τῆς κόμης, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας προσέθεσεν εἰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς παντοειδεῖς σκούφους, καὶ προσθέτους κόμας ὁμοίας πρὸς

Digitized by Google

πύργους. Ἀλλὰ τὸ ἔνδυμα τῆς φύσεως ὡσεὶ αἰσθανόμενον ὅτι κατέστη περιττὸν καὶ ἄχρηστον καταπίπτει· εἰς τὸ κρανίον δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλαι τρίχες ἢ αἱ πωλούμεναι πρὸς τόσα τὸ δράμιον εἰς τὸ κομμωτήριον, καὶ δὲν μένει πλέον ἄλλο τῆς κεφαλῆς κάλυμμα ἢ τὸ ὑπὸ τοῦ πιλοποιοῦ πωλούμενον.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐτήρουν συνήθως τὴν κεφαλὴν γυμνήν, ἐσκέπαζον δὲ αὐτὴν μόνον κατὰ τὰς ὁδοιπορίας ἢ τὰς στρατείας, ἢ ὅτε ἦσαν ἄρρωστοι. Ἦτο τὸ προνόμιον τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος περιηγητῶν, τῶν ἀλλοδαπῶν, τῶν πασχόντων καὶ τῶν ἰατρῶν, τὸ ἐμφανίζεσθαι ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ μετὰ τοῦ πίλου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς (causia παρὰ Ῥωμαίοις). Σήμερον ἀπ' ἐναντίας καλύπτομεν τὴν κεφαλὴν καὶ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰς τὸ ὕπαιθρον, καὶ εἰς τὸν ἥλιον καὶ εἰς τὴν σκιὰν καὶ ἀκόμη τὴν νύκτα. Καὶ ἡ φενάκη καὶ ὁ σκοῦφος καὶ οἱ πυργοειδεῖς κύλινδροι δὲν ἀρκοῦσι· διότι ὅπως προασπίζωμεν τὴν κόμην φέρομεν πρόσθετον κόμην· καὶ ὅπως προασπίζωμεν τὴν κόμην ἀπὸ τὸν ἥλιον φέρωμεν ἐπὶ ἓξ μῆνας τοῦ ἔτους τὸ ἀλεξήλιον, καὶ τίς οἶδε ἐὰν μετ' ὀλίγον δὲν θὰ ἔχωμεν καὶ ἄλλο εὐφυὲς ὄργανον ὅπως προασπίζωμεν καὶ τὸ ἀλεξήλιον ἀπὸ τὴν κακοκαιρίαν.

Ἰδοὺ ποῖα εἶνε τὰ πλεονεκτήματα καλοῦ πίλου.

Ὁ πῖλος πρέπει νὰ εἶνε εἰς πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους ἐλαφρότατος· πρέπει νὰ μᾶς προφυλάττῃ ἀπὸ τὸ ψῦχος καὶ ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν διαρκοῦντος τοῦ χειμῶνος, καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον διαρκοῦντος τοῦ θέρους· δὲν πρέπει νὰ πιέζῃ τὴν κεφαλήν, καὶ πρέπει νὰ εἶνε πορώδης. Καλὸν δὲ εἶνε νὰ τὸν ἔχωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον καιρὸν εἰς τὸ ἑρμάριον, καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον καιρὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

—

Ὁ καλήτερος πῖλος εἶνε ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον δὲν φέρομεν.

—

Τὸν χειμῶνα ἔπρεπε νὰ φέρωμεν πῖλον ἐξ ἐριούχου εὐκάμπτου καὶ πορώδους, καὶ τὸ θέρος πῖλον ψάθινον ἢ τὸν καλούμενον **παναμᾶ.**

Τὸ δὲ θέρος πῖλον λευκὸν ἢ χρώματος ἀνοικτοῦ· καὶ τὸν χειμῶνα πῖλον ἐξ οἱουδήποτε χρώματος θέλητε.

—

Οἱ Ἄγγλοι οἱ ἐν Ἰταλίᾳ ταξειδεύοντες φέρουσι περίβλημα ἐκ καλυμμάτων λευκῶν ἐπὶ τοῦ πίλου, ὑπερασπιζόντων καλῶς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμὸν ἀπὸ τὰς φλογερὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Σαχάρας καὶ ἐν τῇ Βρασιλίᾳ. Φέρουσι δὲ τὸ περίβλημα τοῦτο καὶ ἐν Ἰταλίᾳ ὄχι διότι εἶνε ἀναγκαῖον, ἀλλ' εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν τῇ πατρίδι των ὁμίχλης. Εἶνε τοῦτο ἰδιοτροπία ἀθῶα, τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα χωρὶς νὰ γελῶμεν.

—

Μεταξὺ τῶν πίλων οὓς φέρουσιν οἱ στρατιῶται, ὑπάρχουσί τινες ἐπιβλαβεῖς, ἢ διότι εἶνε παρὰ πολὺ βαρεῖς ἢ ἀνεπαρκεῖς κατὰ τοῦ ψύχους καὶ κατὰ τοῦ θάλπους, ἢ διότι λίαν ὑψηλοὶ ὄντες ἀπαιτοῦσιν ἐπιμόχθους συστολὰς τῶν μυώνων τῆς κεφαλῆς, ὅπως τηροῦνται ἐν ἰσοσταθμίᾳ.

Ἐπαναλαμβάνω ἄλλην μίαν φοράν, καὶ προσέξατε διότι θὰ τὸ ἐπαναλάβω ἀκόμη· εἶνε κακίστη συνήθεια τὸ καλύπτειν τὴν κεφαλὴν ὅτε εἴμεθα εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ οἱ παντοειδεῖς σκοῦφοι προκαλοῦσι συμφορήσεις εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπιταχύνουσι τὴν πτῶσιν τῶν τριχῶν αὐτῆς. Καὶ τὴν νύκτα ἀκόμη πρέπει νὰ συνειθίσωμεν νὰ τηρῶμεν τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ.

Οἱ εἰδήμονες λέγουσιν, ὅτι ὁ νυκτερινὸς σκοῦφος ὑπό τινων συζύγων φορούμενος ἤρκεσε πολλάκις ὅπως καταστήσῃ αὐτοὺς γελοίους εἰς τὰς γυναῖκάς των.... Ἐὰν εἶνε τοῦτο ἀληθὲς (τὸ ἐπ' ἐμοὶ δηλῶ, ὅτι εἶμαι ἀναρμόδιος νὰ λύσω τὸ πρόβλημα), τότε τὸ καλύπτειν τὴν κεφαλὴν τὴν νύκτα εἶνε δὶς ἐπιβλαβὲς μέτρον...

—

Οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν θεωρίαν τῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν πίθηκον δὲν μετεχειρίσθησαν ποτέ, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, τὸ σπουδαιότατον ἐπιχείρημα ὅπως ὑποστηρίξωσι τὴν ὑπόθεσίν των. Μετριοφρόνως προτείνω αὐτὸ εἰς τὴν συζήτησιν τῶν *μονογενιστῶν* ἢ τῶν *πολυγενιστῶν*, τῶν *δαρβινιστῶν* ἢ τῶν *ἀντιδαρβινιστῶν*.

Ὁ πίθηκος εἶνε τὸ ζῶον τὸ πλέον σοβαρῶς γελοῖον καὶ τὸ πλέον γελοίως σοβαρόν, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἢ ὑπῆρξέ ποτε ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὁ φέρων ὑψηλὸν πῖλον εἶνε ἐπίσης τὸ ὂν τὸ μᾶλλον κωμικῶς σοβαρὸν καὶ τὸ μᾶλλον σοβαρῶς κωμικόν, τὸ ὁποῖον ἐθεάθη ποτέ. Ἀναμφιβόλως δὲ ὁ ὑψηλὸς πῖλος ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὁ τελευταῖος ἐπίγονος τῆς σειρᾶς τῶν πιθήκων.

—

Ὁ ὑψηλὸς πῖλος εἶνε διὰ τὸν ἄνθρωπον ὅ,τι τὸ κυανοῦν πτερὸν τοῦ ὁποίου ἡ ἐμφάνισις ἐν τῇ πτέρυγι λευκῆς περιστερᾶς ἀποδεικνύει τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς κυανῆς Εὔας, τῆς μητρὸς ὅλων τῶν περιστερῶν τοῦ κόσμου, τῆς καλουμένης *Columba livia*.

Ὁ κυλινδροειδὴς πῖλος ὁ προωρισμένος νὰ προφυλάττῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ ἀπὸ τὴν βροχήν, ἀλλ' ὅστις προφυλάτ-

Digitized by Google

τει αὐτὸν μόνον ἀπὸ τὰς κεράμους· ὁ κυλινδροειδὴς πῖλος ὁ προωρισμένος νὰ προφυλάττῃ ἀπὸ τὸν ἄνεμον, ἀλλ' ὅστις ὑποχρεοῖ τὸν ἄνθρωπον νὰ εἶνε συνεχῶς ἕτοιμος ὅπως στηρίζῃ αὐτὸν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ κρανίου· ὁ κυλινδροειδὴς πῖλος ὅστις πιέζει τὸ μέτωπον, δὲν προστατεύει δὲ οὔτε ἀπὸ τὸ ψῦχος, οὔτε ἀπὸ τὴν ζέστην, οὔτε ἀπὸ τὸ ὑπερβολικὸν φῶς, οὔτε ἀπὸ τὸν ἄνεμον, οὔτε ἀπὸ τὴν βροχήν· ὁ κυλινδροειδὴς πῖλος, λέγω, εἶνε δι' ὅλα τὰ ἀνωτέρω τὸ στερεώτερον, τὸ μᾶλλον ἀκαταμάχητον, τὸ μᾶλλον ἀπρόσβλητον ἐπιχείρημα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς καταγωγῆς ἡμῶν ἀπὸ τὸν πίθηκον. Ἀλλ' ὁ συρμὸς ἐπιβάλλει αὐτόν, ὅλοι τὸν κατηγοροῦμεν καὶ ὑπείκομεν εἰς αὐτόν.

Καλῶς εἶπε μέγας φιλόσοφος καὶ ποιητής.

Coutume, opinion, reines de notre sort
Vous reglez des mortels et la vie et la [mort.

« Ἕξις, κοινὴ γνώμη, κυρίαρχοι τῆς τύχης μας· σεῖς τῶν θνητῶν κανονίζετε καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον ».

Καὶ ἐγὼ ὁ γράψας τὴν παρεκβολὴν ταύτην κατὰ τοῦ πιθηκικοῦ κυλίνδρου, φέρω αὐτὸν ὅπως καὶ σεῖς, διὸ κτυπῶν τὸ στῆθός μου, ψιθυρίζω ταπεινῶς μετὰ τοῦ Σενέκα.

Si quando fatuos delectari volo, non est mihi longe quaerendus, video me et rideo.

« Ἐὰν κατά τι θέλω νὰ περιγελάσω τοὺς καλλωπιστάς, δὲν ἔχω νὰ ζητήσω μακράν. Προσβλέπω εἰς ἐμαυτὸν καὶ γελῶ».

—

Περὶ τοῦ πίλου τῶν γυναικῶν περιττὸν εἶνε νὰ ὁμιλήσωμεν, διότι εἶνέ τι ἀνύπαρκτον, ἢ ἀνῆκον εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν. Ὁ πῖλος τῆς γυναικὸς εἶνε κάνιστρον ἀνθοφόρον ἢ φυτοφόρον ἢ ὀπωροφόρον, ἢ κλωβός, ἢ πρόσθετος πλόκαμος, ἢ ἀμφιβληστροειδές τι δοχεῖον, ἢ ἄλλο τι ὅ,τι θέλετε, ἀλλ' οὐδέποτε εἶνε πῖλος.

Ὦ! διατί αἱ γυναῖκές μας δὲν μιμοῦνται τὰς καλὰς ἐκείνας Κυρίας, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μετέτρεπον τὴν κεφαλήν των εἰς κηπάρια, ἐφ' ὧν ηὔξανον ζῶντα βότανα καὶ ἀνέθαλλον ἄνθη φυσικά. Θὰ ἦτο τοῦτο πάντοτε προτιμότερον ἢ νὰ μετατρέπωσι τὴν κεφαλήν των εἰς ὀρνιθολογικὸν μουσεῖον, ἢ εἰς θάλαμον νεκροθάπτου. Ἰδοὺ τί ἀναγινώσκομεν εἰς τὰ *Ἀπομνημονεύματα* τῆς ἐπιφανεστάτης δεσποίνης βαρωνίδος d' Oberkirch, ὑπὸ χρονολογίαν 6 Ἰουνίου 1782.

« Ὤφειλον νὰ κτενισθῶ καὶ νὰ ἐνδυθῶ ἐπίσημον στολὴν ὅπως μεταβῶ εἰς τὰς Βερσαλλίας. Αἱ αὐλικαὶ αὗται διακοσμήσεις εἶνε ἀτελεύτητοι, καὶ τὸ ἀπὸ Παρισίων εἰς Βερσαλλίας ταξείδιον εἶνε κοπιαστικώτατον, μάλιστα ὅταν φοβώμεθα νὰ πιέσωμεν (ἐντὸς τῆς ἁμάξης) τὸ φόρεμα καὶ τοὺς *φαλμπαλᾶδες*. Θέλω νὰ δοκιμάσω διὰ πρώτην φορὰν ἓν κτένισμα ὀχληρὸν μέν, ἀλλὰ τὰ μάλα τοῦ συρμοῦ. Ἐπιτίθενται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φιαλίδια πεπλατυσμένα καὶ κυρτωμένα κατὰ τὴν μορφὴν τῆς κεφαλῆς, περιέχοντα ὀλίγον ὕδωρ διὰ τὸν κλόνον τῶν φυσικῶν ἀνθέων καὶ τηροῦντα ταῦτα ζωηρὰ ἐν μέσῳ τῆς κόμης. Τοῦτο δὲν εὐδοκιμεῖ πάντοτε. Ἀλλ' ὅταν ἐπιτυγχάνεται ὁ σκοπός, εἶνέ τι ὡραῖον. Τὸ ἔαρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐν μέσῳ τῆς ὡς τὴν χιόνα λευκῆς κόνεως, ἀποτελεῖ θέαμα μαγικόν » ! (¹)

Λαιμοδέται καὶ περιλαίμια.

Ἡ *κραβάτα* (λαιμοδέτης) ἔχει ἄχαριν ἐτυμολογίαν, διότι Κροάται ἐλθόντες εἰς Γαλλίαν τῷ 1660 ἐδίδαξαν εἰς τοὺς Γάλλους τὴν χρῆσιν τοῦ περὶ τὸν λαιμὸν μανδιλίου· διὸ τοῦτο ὠνομάσθη κατ' ἀρχὰς μὲν *κροάτα* καὶ ἔπειτα *κραβᾶτα*.

Καὶ ἐὰν δὲν μὲ πιστεύετε, σᾶς παραπέμπω εἰς τὸν Percy (²).

Ὅμως οἱ ἀνατολικοὶ λαοί, οἱ Πολωνοί, καὶ οἱ χωρικοὶ ὅλων σχεδὸν τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν οὐδέποτε παρεδέχθησαν τὸν κροατικὸν χαλινόν, καὶ μετὰ μεγάλης αὐτῶν ὠφελείας, διότι πάσχουσι πολὺ ὀλιγώτερον ἡμῶν ἀπὸ κυνάγχας καὶ ἀπὸ ἄλλας τοῦ λαιμοῦ παθήσεις.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι δὲν φέρομεν πλέον τὴν *κραβάταν* τῶν πατέρων ἡμῶν, ἀλλὰ τὰ λίαν στενὰ καὶ ὑψηλὰ *φοκόλια* εἶνε ἀληθεῖς *κραβάται*, μετὰ μόνης ταύτης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἀντὶ νὰ εἶνε μελαναί, εἶνε λευκαί.

Ὁ λαιμοδέτης δέον καὶ τὸν χειμῶνα ἀκόμη μίαν μόνην νὰ ἔχῃ περιστροφὴν περὶ τὸν λαιμόν, τὸν ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ πιέζῃ. Χρήσιμον εἶνε νὰ προασπίζωμεν τὸν λαιμὸν ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, ἀπὸ τὸ ψῦχος, καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τὰς αἰφνιδίας μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ τηρῶμεν αὐτὸν πολὺ θερμόν, διότι καθιστάμεθα οὕτω πολὺ εὐαίσθητοι εἰς τὰς παραμικροτέρας ταλαντεύσεις τοῦ θερμομέτρου καὶ εὐπαθεῖς εἰς τὰς ψυχράνσεις. Διὰ τοῦτο δὲν ἐγκρίνω τὰ καλούμενα cachenez (δι' ὧν καλύπτομεν τὸν λαιμόν, τὸ στόμα καὶ τὴν μύτην). Τὸ εἶπον ἀλλαχοῦ, ὅτι ταῦτα εἶνε ἐφόδια ἔκτακτα τοῦ ὁδοιπόρου, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἶνε πάντως ἀγνω-

(¹) Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Γαλλίᾳ Κύριοι καὶ Κυρίαι ἐπέρριπτον ἐπὶ τῆς κόμης των ἄφθονον λευκὴν κόνιν.

(²) Ὁ Percy ἦτο ἐπιφανὴς γάλλος χειρουργὸς καὶ στρατιωτικὸς ἀρχίατρος ἐπὶ τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας καὶ ἐπὶ τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Α'. Ἐκφράζεται δ' ὁ Mantegazza οὕτω καταφρονητικῶς περὶ τῶν Κροατῶν, διότι ἐπὶ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ αὐστριακῆς κατοχῆς ἐθεωροῦντο οὗτοι ὡς οἱ σκαιότατοι τῶν αὐστριακῶν στρατιωτῶν.

Digitized by Google

στα εἰς τὸν φιλήσυχον τῆς πόλεως κάτοικον, τὸν ζῶντα πάντοτε μεταξὺ τῶν τεσσάρων τοίχων τῆς πόλεώς του.

Συνταγματάρχης τις ἐπέτρεψέ ποτε εἰς τοὺς στρατιώτας του ν' ἀφαιρέσωσι τὸν λαιμοδέτην, ἐνῷ ἔμελλον νὰ διαβῶσιν ὀρεινὴν φάραγγα, ἠσθένησαν δ' ἑξήκοντα ἄνδρες ἕνεκα τῆς ἁπλῆς ταύτης παραβιάσεως τῆς στοιχειωδεστέρας ὑγιεινῆς.

Ὑποκάμισον.

Τὸ ὑποκάμισον εἶνε ὁ πρῶτος πέπλος δι' οὗ ἡ στοργὴ τῶν γονέων καλύπτει ἡμᾶς ἐρχομένους εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὁ ὕστατος ὁ ὑπὸ τοῦ οἴκτου παραχωρούμενος ὅταν ἐπανερχώμεθα εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς φύσεως. Εἶνε τοῦτο κάλυμμα λεπτὸν καὶ σχεδὸν διαφανές, καὶ ὅμως ἰσχυρότατον ὅπως προασπίσῃ τὴν αἰδῶ καὶ τὴν ἀρετήν· εἶνε ἔνδυμα μεταβάλλον ἓν ζῶον λάγνον καὶ γυμνὸν εἰς ἄνθρωπον σεβόμενον ἑαυτόν, ἓν βρέφος εἰς ἄγγελον, μίαν γυναῖκα εἰς ἁγίαν.

Τὸ ὑποκάμισον εἶνε ὁ θώραξ τῆς παρθένου· εἶνε ὁ πρῶτος φραγμὸς ἀπὸ τοῦ ὁποίου λήγει ὁ ζωώδης ἄνθρωπος καὶ ἄρχεται ὁ λογικὸς ἄνθρωπος· εἶνε τὸ μόνον ἔνδυμα πολλῶν λαῶν· εἶνε τὸ τελευταῖον σκέπασμα, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ ἁρπακτικώτατος λῃστὴς ἀφίνει εἰς τὸ θῦμά του. Θυσιαστήριον ἅμα καὶ φλοιός, τὸ ὑποκάμισον εἶνε τὸ σεβαστότερον, τὸ ποιητικώτερον, τὸ ἐπικινδυνωδέστερον καὶ τὸ ἁγιώτερον τῶν ἐνδυμάτων.

—

Φορεῖτε πάντοτε ὑποκάμισον βαμβακερόν, τοὐλάχιστον τὸ θέρος· ἀλλάσσετε αὐτὸ συχνά, τοὐλάχιστον δὶς ἢ τρὶς τῆς ἑβδομάδος, ἀλλὰ κάλλιον καθ' ἑκάστην.

Μὴ φορεῖτε τὴν νύκτα τὸ ὑποκάμισον τῆς ἡμέρας, διότι τοῦτο ἐκπέμπει τὴν ὀσμὴν καὶ τὴν ὑγρασίαν, τὰ ὁποῖα ἀπερρόφησεν.

Μὴ κοιμᾶσθε ποτὲ ἄνευ ὑποκαμίσου.

Ἀλλάσσετε συχνὰ τὸ ὑποκάμισον καὶ εἰς τοὺς ἀρρώστους καὶ εἰς τὰς λεχούς. Ἀλλάσσετε, ὦ γυναῖκες, τὸ ὑποκάμισόν σας συχνότερον τοῦ συνήθους κατά τινας ἐποχάς... Μὴ φοβεῖσθε!

Μὴ φορεῖτε ποτὲ ὑποκάμισον ὑγρόν· θερμαίνετε πρῶτον τὸ ὑποκάμισον δι' οὗ θὰ ἐνδύσετε τὸ σῶμα τοῦ ἀσθενοῦς βρέφους, τοῦ ἀναρρωνύοντος ἀνδρός, τῆς ἀδυνάτου γυναικός. Διὰ τῆς ἁπλῆς ταύτης προφυλάξεως θ' ἀποφύγετε πολλοὺς ῥευματισμοὺς καὶ πολλὰς νευραλγίας.

—

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν εἶχον πραγματικὸν ὑποκάμισον, ἀλλ' ἐφόρουν χιτωνίσκον ἐκ λίνου ἐπὶ ἄλλου ὑποχιτωνίσκου ἐξ ἐριούχου. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐφόρουν ὑποκάμισα ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου καὶ κατόπιν. Κατὰ δὲ τὸν 13ον αἰῶνα, ἡ εἰσαγωγὴ τῆς καννάβεως κατέστησε κοινὴν τὴν χρῆσιν τοῦ ὑποκαμίσου.

Ἕπεται συνέχεια.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΓΑΛΛΙΑΣ

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφήν, ἥτις ἐγένετο ἐν Γερμανίᾳ τῇ 1 Δεκεμβρίου 1880, ὁ πληθυσμὸς τῆς Αὐτοκρατορίας ἀνήρχετο εἰς 45, 234,061 κατοίκους. Τῷ 1870 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους εὑρισκομένων ἀτόμων ἦτο 40,816,240. Ὅθεν ἐγένετο αὔξησις κατὰ 4. 417,812 ἄτομα κατὰ τὴν παρελθοῦσαν δεκαετίαν, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν μεταναστῶν. Ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ὁ πληθυσμὸς τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας αὐξάνει κατὰ ἥμισυ περίπου ἑκατομμύριον κατοίκων. Ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἐξακολουθεῖ ἡ τοιαύτη αὔξησις, μετὰ ἑξήκοντα ἔτη ὁ πληθυσμὸς τῆς Γερμανίας θέλει ἀνέλθει εἰς τὸ διπλοῦν.

Μετὰ τοὺς καταστρεπτικοὺς πολέμους τοῦ Ναπολέοντος, τῷ 1816 τὰ κράτη τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, ἅτινα σήμερον συνεχωνεύθησαν μετὰ τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἠρίθμουν ὁμοῦ 24 ἑκατομμύρια κατοίκων. Δύνανται νὰ ἔχωσιν 170 ἑκατομμυρίων πληθυσμὸν πρὸς τὸ τέλος τοῦ προσεχοῦς αἰῶνος, κατὰ τὸ λέγειν τινῶν στατιστικολόγων, ἀναλογούντων 315 ἄτομα ἐφ' ἑκάστου τετραγωνικοῦ χιλιομέτρου, ἄνευ ἐδαφικῆς αὐξήσεως. Παραβαλλόμενος πρὸς τὴν ἐπίφοβον πρόοδον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, ὁ πληθυσμὸς ἐν Γαλλίᾳ μένει σχεδὸν στάσιμος, μόλις ἀνερχόμενος εἰς 37,321,186 κατοίκους ἀπὸ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1881, ἀπέναντι 32,569,223 τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1831, ἤτοι 6—7 φορὰς κατώτερος, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῆς στατιστικῆς, πρὸς τὴν ἀριθμητικὴν αὔξησιν τῶν Γερμανῶν.

Μετὰ τὴν Ῥωσσίαν ἡ Γερμανία εἶνε ἡ μᾶλλον κατῳκημένη ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Λαμβανομένων ἐν συνόλῳ τῶν Κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ἡ Γερμανία παρουσιάζει ἀναλογίαν 13 μέχρι 14 τοῖς 100 ἐπὶ τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ. Ἅπας ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς ὑπολογίζεται εἰς 1439 ἑκατομμύρια, παρέχων οὕτω κατὰ μέσον ὅρον πυκνότητα 10 κατοίκων ἀνὰ ἓν τετραγωνικὸν χιλιόμετρον. Ἐν Εὐρώπῃ ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ ἀνέρχεται εἰς 34 κατὰ χιλιόμετρον, τιθεμένου ὅτι κατοικεῖται ὑπὸ 330 ἑκατομμυρίων. Ἐν Γερμανίᾳ ἡ πυκνότης αὕτη ὑπολογίζεται εἰς 84, ἐν Γαλλίᾳ εἰς 71, ἐν Ἀλσατίᾳ — Λωρραίνῃ εἰς 128. Μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ἡ

Digitized by Google

Γερμανία ἀκολουθεῖ, λόγῳ ἀριθμητικῆς ἰσχύος, ἀμέσως μετὰ τὴν Ρωσσίαν, περιέχουσαν ἤδη 84 ἑκατομμύρια κατοίκων, μὴ ὑπερβαινομένη, ἔξω τῆς Εὐρώπης, εἰμὴ ὑπὸ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (50,000,000), τῆς Κίνας (350,000,000) καὶ τῶν Βρεττανικῶν Ἰνδιῶν (248,000,000).

Ὑπὸ τὴν βασιλείαν Λουδοβίκου ΙΔ', πρὸς τὸ 1700, ἡ Γαλλικὴ μοναρχία, περιέχουσα 19 ἑκατομμύρια κατοίκων, κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν. Κατὰ τὸ 1789, εἰ καὶ ὁ πληθυσμὸς ηὔξησε κατὰ 7 ἑκατομμύρια, ἡ σχετικὴ κατάστασις τῆς Γαλλίας φαίνεται ἤδη ἐλαττουμένη. Τὰ ἄλλα κράτη ηὔξανον· ἡ Ρωσσία εἰσήρχετο ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ σκηνῇ, ἔχουσα 25 ἑκατομμύρια, ἐν ᾧ ἡ Γαλλία δὲν παρουσιάζει ἤδη ἢ ἀναλογίαν 27 τοῖς 100 ἐν τῷ ὁλικῷ πληθυσμῷ τῶν τεσσάρων μεγάλων δυνάμεων. Μετὰ τοὺς πολέμους τῆς Ναπολεοντείου αὐτοκρατορίας, τῷ 1815, συνεπείᾳ τῆς προσχωρήσεως τῆς Πρωσσίας εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν συνέδριον, ἡ ἀναλογία τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ περιεστάλη εἰς 20 τοῖς 100. Ἀπὸ τῆς προσελεύσεως τῆς Ἰταλίας, τῷ 1870, ἡ ἀναλογοῦσα μερὶς τῇ Γαλλίᾳ ἐν τῷ συνόλῳ τῶν ἓξ μεγάλων δυνάμεων κατῆλθεν εἰς 14 τοῖς 100.

Ἀπὸ τοῦ 1820 μέχρι τοῦ 1880 οἱ γάλλοι ηὔξησαν κατὰ 7 ἑκατομμύρια, καὶ οἱ γερμανοὶ κατὰ 19. Ἀκριβῶς δὲν εἶνε τοῦτο ὀπισθοδρόμησις διὰ τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ἐν σχέσει πρὸς τὴν αὔξησιν τῆς Γερμανίας παρίσταται αὕτη ὁσημέραι ἐπὶ μᾶλλον καθυστεροῦσα. Εἰς ἕκαστον γάμον ἐν Γερμανίᾳ ἀναλογοῦσι 5 παιδία, ὡς καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν ᾧ ἐν Γαλλίᾳ 3 μόνον. Κατ' ἔτος ὑπολογίζεται ἐν Γερμανίᾳ 1 γέννησις ἐπὶ 25 κατοίκων, ἐν ᾧ ἐν Γαλλίᾳ 1 γέννησις ἐπὶ 37 κατοίκων. Ἀπὸ τοῦ 1871 μέχρι τοῦ 1880 ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων ἐν Γαλλίᾳ ὑπῆρξε κατὰ μέσον ὅρον 937,243, ἐν ᾧ ἐν Γερμανίᾳ 1,771,334. Ἑκάστη γαλλικὴ οἰκογένεια σύγκειται ἐξ ὀλίγων μελῶν, ἐνῷ πολυάριθμος εἶνε ἑκάστη οἰκογένεια ἐν Γερμανίᾳ.

Κ*

ΑΠ' ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΣ ΛΑΥΡΙΟΝ

Τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην ἐγένετο ἡ ἐπίσημος παραλαβὴ τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Λαύριον σιδηροδρόμου ὃν συνετέλεσεν ἡ Ἑταιρία τῶν Μεταλλουργείων τοῦ Λαυρίου, ἔκτοτε δ' ὁ σιδηρόδρομος λειτουργεῖ, κίνησιν καὶ ζωὴν ἐμπνέων εἰς τοὺς πολλαπλοῦς σταθμοὺς ὅθεν διέρχεται. Τὸ ἔργον ὑπὸ ἔποψιν τεχνικὴν ὁμολογεῖται ἄριστον ὑπὸ τῶν εἰδημόνων, τὸ δὲ εἰς Λαύριον ταξείδιον θὰ ἀποβῇ νέα ἐκδρομῆς ἀφορμὴ εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Ὁμολογῶ ὅτι πρῶτον νῦν ἐγνώρισα τὸ Λαύριον, καὶ οἱ σταθμοὶ ὅθεν διῆλθον μοὶ ἦσαν γνωστοὶ μόνον ἐκ τῶν ἑκάστοτε ἐκλογῶν τῆς Ἀττικῆς ὅτε ἤκουον ὅτι εἰς τὸ Μαρκόπουλον ὑπερτερεῖ ὁ Α ἐνῷ εἰς τὴν Κερατέαν ὑπερισχύει ὁ Β ὑποψήφιος. Καὶ δυστυχῶς εἶναι ἀληθές, διότι ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως συγκοινωνίας παρ' ἡμῖν, πολλοὶ καί περ ἀνελθόντες τὸ Ῥιγκὶ ἢ ἐπισκεφθέντες τὸν καταρράκτην τοῦ Σαφάουζεν οὐδέποτε ἐπατήσαμεν τὸν πόδα εἰς τὴν Κάντζαν.

Καὶ ὅμως πόσας καλλονὰς ἐνέχει ἡ Ἀττική, τοῦτο τοὐλάχιστον τὸ τμῆμα τῶν μεσογείων ὅπερ προχθὲς διῆλθον.

Μέχρις Ἡρακλείου, τοῦ πρώτου ἀπ' Ἀθηνῶν σταθμοῦ, ἡ γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου ταυτίζεται μετὰ τῆς εἰς Κηφισσίαν ἀναχωρούσης διακλαδώσεως αὐτοῦ καὶ σοὶ ἀναμιμνήσκει τοπεῖον Γερμανικόν, ἀφοῦ μάλιστα πλησιέστατα αὐτοῦ μέγα ἀνιδρύθη ἐργοστάσιον εὐρωπαϊκὸν ὅλως πρὸς κατασκευὴν πλίνθων. Ἐξ Ἡρακλείου, ἀφοῦ ἡ ἁμαξοστοιχία διέλθῃ τὸν ἀχλαδόκαμπον καὶ τὰς πλουσίας πέριξ ἀμπελοφυτείας φθάνει εἰς Χαλάνδριον καὶ ἐκεῖθεν πλήρει ταχύτητι βαίνει πρὸς τὸ Λιόπεσι ἀφοῦ σταθῇ εἰς Γέρακα καὶ Κάντζαν. Εἶναι τὸ καλλίτερον τμῆμα τῆς ὁδοῦ. Τὸ μοναστηριακὸν κτῆμα τοῦ Γέρακα εἶναι ὡραιότατον, αἱ δὲ μεγαλοπρεπεῖς αὐτοῦ ἐλαῖαι καὶ τὰ καταπράσινα πεῦκα ἐν γραφικωτάτῃ συνδέσει ἀποτελοῦσι τοποθεσίαν ἀπαράμιλλον. Εἶναι λυπηρὸν ὅτι ἡ διαμονὴ ἐνταῦθα δὲν εἶναι εὐχάριστος, καθότι τελματώδης ὁ τόπος καὶ παραγωγὸς πυρετῶν. Ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἀποζημιώνει τὸν ὁδοιπόρον ἡ ὀλίγον ἀπωτέρω κειμένη Κάντζα.

Ἡ γραμμὴ διέρχεται διὰ τῶν κτημάτων τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν ἀδελφῶν Καμπᾶ, ἅτινα εἶναι ἄριστα καλλιεργημένα. Ἡ Κάντζα παρέχει πάντα τὰ συστατικὰ κομψοῦ ἀγροτικοῦ συνοικισμοῦ, πλὴν τοῦ ἀσήμου αὐτῆς ὀνόματος. Μόλις τρία τέταρτα διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἀπέχουσα τῶν Ἀθηνῶν, ἀφετηρία οὖσα πάντων τῶν πλησιοχώρων χωρίων, ἔχει ὕδωρ, ἔχει σκιάν, ἔχει ἡσυχίαν καὶ δύναται νὰ συγκεντρώσῃ τοὺς εἰλικρινεῖς τῆς ἐξοχῆς ἐραστάς, τοὺς ἐννοοῦντας τὴν ἐξοχὴν ἐν τῇ ἐξοχῇ. Καὶ θὰ τοὺς συγκεντρώσῃ.

Τὸ Λιόπεσι εἶναι ἐκ τῶν πλουσιωτέρων χωρίων τῶν Μεσογείων. Ἐθαύμασα τοὺς βόσκοντας ἵππους καὶ ἡμιόνους τῶν χωρικῶν. Εἶναι ἐμμελέστατοι καί τις τῶν συνοδοιπορούντων παρετήρησεν ὅτι ἐκ τῆς καλῆς τῶν ἵππων καταστάσεως καταφαίνεται συνήθως ὁ πλοῦτος τοῦ χωρίου ἐν Ἀττικῇ.

Ἀπὸ Λιοπεσίου εἰς Μαρκόπουλον σταθμὸς εἷς, τὸ Κορωπί, διέρχεσαι δ' ἀμπελοφυτείας πυκνὰς καὶ αἱ ἄρτι συσσωρευθεῖσαι θημωνιαὶ ἀποδει-

Digitized by Google

κνύουσιν ὅτι ὁ σῖτος καλλιεργεῖται ἀρκούντως. Ἡ θέα δὲ τῶν πέριξ εἶναι γοητευτικὴ καὶ ὁ ὀφθαλμὸς μέχρι καὶ τῶν ἀπωτάτων ἀναπαύεται ἐπὶ τοῦ χλοεροῦ τῶν ἀμπελώνων χρώματος.

Τὸ Μαρκόπουλον εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ δήμου Κρωπίας, δὲν εἶναι ὅμως καὶ τὸ πολυπληθέστερον χωρίον τοῦ δήμου, διότι τὸ Κορωπὶ τὸ ὑπερβαίνει κατὰ χιλίους περίπου κατοίκους, ἀριθμοῦν 2500 ἐνῷ ἐκεῖνο ἔχει 1500. Ὁ σταθμὸς τοῦ Μαρκοπούλου εἶναι ὁ μέγιστος πάντων τῶν κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς ἀνεγερθέντων, κομψότατος καὶ ἔχει κυλικεῖον ὅπερ διευθύνει περιποιητικὸς Μαρκοπουλίτης. Εὕρομεν ἐκεῖ καὶ ᾠὰ νωπότατα καὶ τυρὸν ἄριστον καὶ ἐπὶ πᾶσι ῥητινίτην ἐκλεκτόν, ὅστις φημίζεται ἐπὶ γεύσει. Τὸ κυλικεῖον τοῦ Μαρκοπούλου σὲ ἀνακουφίζει καὶ σὲ εὐχαριστεῖ, θὰ ἀναπτυχθῇ δὲ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ θὰ παρέχῃ εὐάρεστον ἀναψυχήν.

Ἀπὸ Μαρκοπούλου ἀρχίζει νὰ ἐκλείπῃ ἡ γραφικότης τῆς τοποθεσίας, καὶ ἀφοῦ παρέλθῃ τις μάλιστα καὶ τὸν σταθμὸν Καλύβια Κουβαρᾶ ἡ ὁδὸς πρὸς τὸν σταθμὸν Κερατέας εἶναι μονότονος. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ὑποφαινομένη μεγάλη ἐργασία ἧς κατόπιν ἐν Λαυρίῳ θὰ ἴδωμεν τὰς λεπτομερείας. Ἀριστερὰ μετὰ τὴν Κερατέαν εἶναι ὁ σταθμὸς τοῦ Δασκαλειοῦ, ἐν ᾧ ἀπὸ τῶν ἐκεῖ ὑπερκειμένων λόφων ἡ ἑταιρία τῶν μεταλλουργείων ἐξορύσσει σιδηρολίθους, οὓς δι' εἰδικῶν ἁμαξοστοιχιῶν ἀποστέλλει κάτω πρὸς φόρτωσιν. Καὶ τὰ πέριξ εἶναι πάντα μελανὰ καὶ φαίνονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ αἱ ὀπαὶ τῶν φρεάτων καὶ σωροὶ σιδηρολίθου κεῖνται τῇδε κἀκεῖσε.

Προχωροῦμεν, καὶ ἰδοὺ μετ' ὀλίγον ἀναφαίνονται οἱ καπνοδόχοι τῶν ἔργων τῆς Ἑταιρίας, βλέπομεν τὴν θάλασσαν καὶ καταφθάνομεν εἰς Θορικὸν ὅπου τὸ νοσοκομεῖον τῆς Γαλλικῆς Ἑταιρίας καὶ αἱ ὑπ' αὐτῆς ἐγκατεστημέναι ἐργασίαι. Ἤδη τὰ Ἐργαστήρια κεῖνται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας, καὶ μετ' ὀλίγον φθάνομεν, παρατεταμένον συριζούσης τῆς μηχανῆς.

Τὰ Ἐργαστήρια παρουσιάζουσιν ἀληθῶς παράδοξον φύσιν πόλεως. Αἱ παλαιαὶ οἰκοδομαὶ ἃς εἶχεν ἀνεγείρει τὸ κατ' ἀρχὰς ὁ κ. Σερπιέρης καὶ κατόπιν ἡ ἑλληνικὴ ἑταιρία κεῖνται ἀριστερὰ τῶν καμίνων κατὰ σειρὰν ἰσόγειοι, ὁμοιόμορφοι καὶ ἀπέριττοι τὴν κατασκευήν. Κατόπιν ἔρχεται σειρὰ μαγαζείων ἐπὶ τῆς λεωφόρου τῆς ἀγορᾶς, ἥτις εἶναι τὸ κέντρον τῆς πόλεως καὶ ἡ ζωὴ αὐτῆς. Καὶ εἶναι ἀληθῶς λεωφόρος ἡ πλατεῖα αὕτη ὁδὸς καὶ ἀπολήγει ἐξ ἑνὸς μὲν εἰς τὰς καμίνους τῆς Ἑταιρίας, ἀφ' ἑτέρου δ' εἰς τὸ προάστειον Κυπριανός. Ὄπισθεν τῆς λεωφόρου ἔρχεται παράλληλος αὐτῇ ὁδὸς μὲ μαγαζεῖα καὶ τὸ Πλυντήριον τῆς Ἑταιρίας. Οἰκίαι δὲ κυρίως ἀνεγείρονται εἰς τρία μέρη, τὴν Ἁγίαν Παρασκευήν, τὴν Νεάπολιν καὶ τὸ Νυκτοχῶρι.

Ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἐργαστηρίων τοῦ Λαυρίου εἶναι πολυσύνθετος. Ἕλληνες πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν, Ἰταλοί, Μαυροβουνιῶται, Ὀθωμανοί, Ἀλβανοί, ὅσοι εἶναι ἐργάται εἰς τὰς διαφόρους τῶν δύο Ἑταιριῶν ἐργασίας, μετὰ τῶν οἰκογενειῶν τῶν πολλοί, ἀνερχόμενοι πάντες εἰς τρισχιλίους πεντακοσίους ἢ εἰς τετρακισχιλίους. Οἱ δὲ λοιποὶ χίλιοι ἢ χίλιοι πεντακόσιοι εἶναι ὑπάλληλοι τῆς Ἑταιρίας μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ ὁ ἐμπορικὸς πληθυσμὸς τοῦ Λαυρίου ὁ διατρέφων καὶ ἐνδύων πάντας, πρὸ πάντων δ' ὁ παρέχων τὰ πρὸς πόσιν, διότι δυσανάλογα πρὸς τὸν πληθυσμὸν εἶναι τὰ πολλὰ οἰνοπωλεῖα καὶ πνευματοπωλεῖα, ἀλλ' εὐεξήγητα ὡς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐργατῶν, οἵτινες ἕνεκα τοῦ δεινοῦ ἔργου των πίνουσι μᾶλλον ἢ τρώγουσιν. Ἀπὸ τῶν ἐμπορικῶν δὲ τούτων τῶν πολυποικίλων δὲν ἐλλείπουσιν οὔτε κομψότατα καταστήματα ὑφασμάτων, οὔτε κάλλιστα παντοπωλεῖα καὶ ἀποθῆκαι ἐδωδίμων ξένων καὶ ποτῶν καὶ ῥαφεῖα Ἀθηναϊκά, καὶ *Λοταρτζίδες* εἰς τὰς ὁδούς, καὶ πρακτορεῖον ἐφημερίδων ἐν ᾧ τρεῖς μόναι ἐκ τῶν πρωϊνῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων εὑρίσκονται, ἡ *Ἐφημερίς*, ἡ *Ἀκρόπολις* καὶ ὁ *Χρόνος*.

Ἡ μικρὰ αὕτη περιγραφὴ ἠδύνατο νὰ συμπληρωθῇ καὶ διὰ τῆς ἐπισκέψεως εἰς τὰς ἐν Λαυρίῳ μεταλλευτικὰς ἐργασίας τῶν δύο ἑταιριῶν τῆς τε Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς, ἀλλὰ περὶ τούτων πολλὰ πολλάκις ἐγράφησαν. Διὰ τοῦτο ἀποφεύγω νὰ μνημονεύσω καὶ τῆς εἰς Καμάριζαν ἐκδρομῆς ὅπου τὰ ἄξια σπουδαίου λόγου ἱδρύματα τῆς Γαλλικῆς ἑταιρίας, καὶ τῆς ἐκεῖ διὰ τοῦ φρέατος Σερπιέρη καθόδου εἰς τὰς ὑπογείους μεταλλευτικὰς ἐργασίας, ἔνθα εἰς βάθος ἑκατὸν ὀγδοήκοντα περίπου μέτρων ὑπερπεντακόσιοι ἐργάζονται ἐργάται καὶ ἑκατὸν ἵπποι καὶ ἡμίονοι ἐξορύσσοντες μόλυβδον ἔνθειον καὶ ἀνθρακικὸν ψευδάργυρον. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίσκεψις νύκτωρ εἰς τὸ πλυντήριον τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας φωτιζόμενον διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς εἶναι ὅ,τι μαγικώτερον δύναταί τις νὰ φαντασθῇ, σκηνογραφία θεατρικὴ μᾶλλον ἢ πραγματικότης, καὶ ἡ ἐν προκεχωρημένῃ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς διατριβὴ ἐν ταῖς τῶν Ἐργαστηρίων καμίνοις καθ' ἣν στιγμὴν αὗται ἀνοίγονται πρὸς ἐκροὴν τοῦ μολύβδου κάλλιστα παραβάλλεται πρὸς ὅραμα Κολάσεως ἐπιγείου κατὰ τὴν περιγραφὴν τῶν συναξαρίων ἢ τοῦ Δάντου.

Τοιοῦτον ἐν μικρᾷ ἀπόψει τὸ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Λαύριον ταξείδιον διὰ τοῦ νέου σιδηροδρόμου, ὅπερ διαρκεῖ ἔλαττον τῶν δύο καὶ ἡμισείας ὡρῶν. Πηγαίνει τις δὲ καὶ ἐπιστρέφει ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν, ἀφοῦ δὲ διῆλθε δύο τῶν σπουδαιοτέρων δήμων τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἀφοῦ ἐπεσκέφθη ἐν Λαυρίῳ καὶ ἐθαύμασε τὰς προόδους τῆς μεταλλευτικῆς ἐπιστήμης.

Digitized by Google

Ἓν μόνον ἐν Λαυρίῳ κατὰ τὴν μικρὰν ταύτην ἐκδρομὴν δὲν δύναταί να κατορθώσῃ, νὰ κοιμηθῇ, καὶ τοῦτο ἐκ δύο λόγων: τῶν ἀπειραρίθμων στρατιῶν τῶν κωνώπων καὶ τῶν ἐκ μυρίων λόγων προερχομένων ὀξέων συριγμάτων τῶν ποικίλων ἀτμομηχανῶν ἅτινα σὲ ἀνατινάσσουσι κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς κλίνης.

Ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι δὲν εἶναι οὐδόλως ζημία ἡ ἀπώλεια τοῦ ὕπνου μιᾶς νυκτός.

Μ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Γάλλος τις ἐπιστήμων κατέγινε περὶ τὸ ζήτημα τοῦ χρώματος τῶν ὀφθαλμῶν, τοὺς ὁποίους ἀνάγει εἰς δύο εἴδη· εἰς ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς καὶ ὀφθαλμοὺς μαύρους. Ἐκ πασῶν τῶν στατιστικῶν ἐρευνῶν, αἵτινες μέχρι τοῦδε ἐγένοντο, ἐξάγεται ὅτι εἰς τὰς γυναῖκας ἀπαντῶνται συχνότερον οἱ μέλανος χρώματος ὀφθαλμοὶ παρὰ εἰς τοὺς ἄνδρας, ἂν καὶ κατὰ γενικὸν κανόνα αἱ γυναῖκες ἔχουσιν ἀνοικτότερον χρῶμα τῶν ἀνδρῶν. Ἐπὶ 100 προσώπων 80 κληρονομοῦσιν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸ χρῶμα τῶν πατρικῶν καὶ μητρικῶν ὀμμάτων· ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες δὲν ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς γονεῖς των κατὰ τὸ χρῶμα ὁμοιάζουσι πρὸς τὸ χρῶμα τοῦ πάππου καὶ τῆς μάμμης. Οἱ γεννώμενοι ὑπὸ γονέων ἐχόντων ἑκάτερος ὀφθαλμοὺς διαφορετικοῦ χρώματος συνηθέστερον ἔχουσι μαύρους, παρὰ γλαυκοὺς ὀφθαλμούς, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ἡ ἀναλογία τῶν μαύρων ὀφθαλμῶν αὐξάνει ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ἡ παρατήρησις αὕτη συμφωνεῖ πρὸς τὰ στατιστικὰ ἐξαγόμενα τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὸν χρωματισμὸν τῶν ἵππων. Ἐσημειώθη ὅτι ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην, καὶ εἰς τὰς βορείους ἔτι χώρας, οἱ ἵπποι τείνουσι νὰ κατασταθῶσιν ὁμοιοχρώμως βαθεῖς, ἐλαττουμένου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ξανθῶν καὶ αὐξάνοντος τοῦ τῶν μαύρων. Ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς ἐπιστήμων παραδέχεται ὅτι ἡ ἀντίθεσις τῶν χρωμάτων θέλγει, ὡς ἐκφαίνεται ἐν τῇ στατιστικῇ τῶν γάμων· αἱ μελανόφθαλμοι γυναῖκες προτιμῶσι συζύγους ἔχοντας γαλανοὺς ἢ φαιοὺς ὀφθαλμούς· ἀφ' ἑτέρου αἱ γλαυκώπιδες γυναῖκες ὑπανδρεύονται μελανοφθάλμους. Πρὸς τούτοις οἱ ἔχοντες μαύρους ὀφθαλμοὺς συχνότερον τελοῦσι γάμους μεταξύ των, παρὰ οἱ ἔχοντες γλαυκοὺς ὀφθαλμούς. Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν παρατηρήσεων τούτων, καὶ ἄλλων ἀσημοτέρων ἔτι, ἐξηγεῖται ἡ πλειονότης τῶν μαύρων ὀφθαλμῶν.

Κατ' αὐτὰς ἑορτάζεται εἰς τὴν πλησίον τοῦ Καλαὶ πόλιν Guines ἡ ἑκατονταετηρὶς τῆς πρώτης διαβάσεως τοῦ στενοῦ τῆς Μάγχης ἐν ἀεροπόρῳ ὑπὸ τῶν ἀεροναυτῶν Blanchard καὶ Seffries, κατὰ τὸ 1785. Ἡ πανήγυρις αὕτη, γινομένη τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τῆς ἐν λόγῳ πόλεως, θέλει παράσχει ἀφορμὴν εἰς ὀργάνωσιν παντοίων θεαμάτων, ἀγροτικῶν χορῶν, ἀγώνων σκοποβολῆς, πυροτεχνημάτων κ.τ.λ. Ὁ ἀεροναύτης Lhoste θέλει ἐκτελέσει ἐναέριον ταξείδιον, πλεῖστα δὲ μέλη τῆς ἀεροναυτικῆς Ἀκαδημίας, ὡς καὶ ἀπόγονοι τοῦ Seffries θέλουσι παρευρεθῆ εἰς τὴν ἑορτήν. Ἐπίσης τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τῆς Boulogne—sur—Mer παρασκευάζεται νὰ ἑορτάσῃ κατὰ τὸν προσεχῆ μῆνα τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ θανάτου τοῦ Pilâtre de Rozier καὶ τοῦ Romain, τῶν πρώτων μαρτύρων τῆς ἐν τῷ ἀέρι ναυσιπορίας. Τὸ Μουσεῖον τῆς ἀνωτέρω πόλεως διοργανίζει ἔκθεσιν λειψάνων ἀνηκόντων εἰς τοὺς δύο ἀτυχεῖς ἀεροναύτας.

Ὀσκὰρ Βὶλδ ὀνομάζεται ὁ ἐξ Ἀμερικῆς ἀφικόμενος εἰς Παρισίους μεταρρυθμιστὴς τῆς ἀνδρικῆς ἐνδυμασίας. Ὁ Βὶλδ οὗτος δοξάζει ὅτι πρέπει τὸ ἀνδρικὸν φῦλλον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ' τρόπον τοῦ ἐνδύεσθαι, ἀνακαλλωπιζόμενον οὕτω δι' εὐρύθμων καὶ χαριεσσῶν ἐσθήτων. Κατ' αὐτόν, τὸ νῦν ἐν χρήσει ἔνδυμα δύναται μὲν νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ὑπόληψιν, ἀλλ' οὐδὲν ἐξασκεῖ φυσικὸν γόητρον. Ὁ παράδοξος οὗτος ἀναμορφωτής, πρῶτος δίδων τὸ παράδειγμα, φέρει ῥοδόχρουν ἐπενδύτην, κιτρίνας περισκελίδας, καὶ πράσινα περιπόδια, πτερὰ ἐπὶ τοῦ πίλου, τρίχαπτα ἐπὶ τοῦ ὑποκαμίσου, εἶνε π ο υ δ ρ α ρ ι σ μ έ ν ο ς, καὶ ἀποπνέει ἀρώματα μόσχου. Πρὸς διάδοσιν τοῦ κηρύγματός του ἐπρόκειτο νὰ ὁμιλήσῃ δημοσίως ἐν τῷ χειμερινῷ ἱπποδρομίῳ.

Οἱ ψιττακοὶ καταλέγονται μεταξὺ τῶν μακροβιωτέρων ζώων. Ἰδιοκτήτης τις κατέχει ψιττακὸν ἀπὸ 35 ἐτῶν, ἕτερος δὲ ἀπὸ 45 ἐτῶν. Ἀμφότεροι, μὴ γεννηθέντες παρὰ τοῖς κυρίοις αὐτῶν, ἔχουσι προφανῶς ἡλικίαν ἀνωτέραν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτῶν τὰ ὁποῖα διήνυσαν παρ' ἐκείνοις.

(Καλοενδεδυμένος ἐπαίτης). — Σᾶς παρακαλῶ, κύριε.... μίαν μικρὰν ὑποστήριξιν. Εἶμαι 'ς τὸν κόσμον ἔρημος. Δὲν ἔχω οὔτε φίλους, οὔτε οἰκογένειαν.

— Πῶς; δὲν ἔχεις οὔτε φίλους οὔτε οἰκογένειαν; Τότε εἶσαι εἰς καλλιτέραν θέσιν ἀπὸ ἐμέ· φύγε ἀπ' ἐδῶ, ἄθλιε.

Ἐν τῷ πλημμελειοδικείῳ.

— Κατηγορούμενε, πάλιν σὲ βλέπω 'μπροστά μου! Μοῦ φαίνεται πῶς γνωριζόμεθα καὶ ἀπὸ ἄλλοτε.

— Μάλιστα, κύριε πρόεδρε. Τί κάνει ἡ κυρία, τὰ παιδιά;.....

Ὁ κ. Π. ἐπιστρέφει ἐκ τοῦ νεκροταφείου μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τῆς συζύγου του. Ὁ κ. Δ. τὸν πλησιάζει.

— Δὲν εἶνε ἡ κατάλληλος στιγμή, Κύριε Π., ἀλλ' ἐπειδὴ θέλω τὸ καλό σου δὲν πειράζει. Ἔχω νὰ σοῦ δώσω τώρα μιὰ κοπέλλα σπανία... καὶ παράδες... μὴν τὰ 'ρωτᾷς...

— Καϋμένε, ἔρχεσαι πολὺ ἀργά. Μοῦ προξένεψαν ἄλλη ἐνῷ πηγαίναμε τὴ μακαρίτισσα.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 63.

Digitized by Google

'Αριθ. 496 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 30 Ἰουνίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 419.

Ι'

Ἂν ἀληθῶς ἀπὸ τῶν Ἡρακλειδῶν ἤρξατο ἡ κατατομὴ τοῦ κράτους, ἡ τοιαύτη διαίρεσις εἶχε βεβαίως τὸν αὐτὸν λόγον ὡς καὶ ἐπὶ Πορφυρογεννήτου, τὴν ἐλευθέρωσιν δηλονότι τῆς ὑπὸ τῶν βαρβάρων κατεχομένης γῆς. Αὐτὸς ὁ Πορφυρογέννητος μνημονεύει πῶς ἐπὶ τοῦ τελευταίου τῶν Ἡρακλειδῶν ἐξ ἁπλῆς κλεισούρας ἐσχηματίσθη τὸ θέμα τοῦ Στρυμόνος.

Ἀλλ' ἡ ἵδρυσις τῶν πρώτων ἀκριτικῶν θεμάτων ἀνέρχεται εἰς παλαιοτέρους χρόνους, ἢ μᾶλλον εἶνε σύγχρονος πρὸς αὐτὴν τὴν ἵδρυσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Αὔγουστος πρῶτος μετὰ πολλοῦ ζήλου ἠσχολήθη εἰς ὀχύρωσιν καὶ ἐξασφάλισιν τῶν ἀνατολικῶν καὶ βορείων μεθορίων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἱδρύσας παρὰ τὸν Εὐφράτην καὶ Δούναβιν φρούρια καὶ στρατιωτικὰς φρουράς. Ὁ αὐτὸς διαιρέσας εἰς δύω τὴν Γερμανίαν ἀνήγειρεν ἑκατέρωθεν τοῦ Ῥήνου σειρὰν φρουρίων καὶ ἀπῴκισε διαφόρους Γαλάτας ἐν Σουαβίᾳ· ἡ ἀποικία αὕτη θεωρεῖται ὡς τὸ ἔμβρυον τοῦ ὕστερον ἀναπτυχθέντος ἀκριτικοῦ συστήματος. Ὁ Τάκιτος (Germ. 29) ἀποκαλῶν τὴν ἀποικίαν ταύτην limen, ἤτοι ἄκρον, προσθέτει ὅτι τὴν Σουαβικὴν ἄκραν κατέλαβον ῥιψοκίνδυνοι τυχοδιῶκται, οἵτινες διὰ σειρᾶς εὐτυχῶν πολέμων ἐπηύξησαν τὰ ὅρια αὐτῆς (levissimus quisque...et inopia audax)· τοιοῦτοι ῥιψοκίνδυνοι καὶ τολμηροὶ τυχοδιῶκται μεταβάλλουσι καὶ τὰς βυζαντινὰς κλεισούρας εἰς θέματα. Συστηματικώτερον ὅμως διωργανώθησαν τὰ Ῥωμαϊκὰ λίμιτα ἐπὶ τῶν Σύρων καὶ Θρακῶν βασιλέων. Ὁ ὡς ἱδρυτὴς τοῦ Συριακοῦ οἴκου θεωρούμενος Σέπτιμος ὁ Σεβῆρος, διαλύσας τοὺς πραιτωριανούς, μετὰ τῆς ἰδιαζούσης εἰς τὸ ὄνομά του αὐστηρότητος ἀναδιωργάνωσε τὸν στρατὸν καὶ ἐτακτοποίησε τὰς μεθορίους φρουράς· εἶνε γνωστὸς ὁ φιλελληνισμὸς τῶν διαδόχων τοῦ Σεβήρου, ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι ὅμως ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιγραφῶν δηλοῦται ὅτι αὐτὸς ὁ Σέπτιμος, ἢ μᾶλλον ἡ σύζυγός του Ἰουλία Δόμνα, μετέδωκε τὰ φιλελληνικὰ αἰσθήματα εἰς τὸν ἴδιον οἶκον· ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταύταις ἡ διάσημος ἐπὶ κάλλει καὶ μαθήσει αὐτοκράτειρα ἀποκαλεῖται «μήτηρ τῶν κάστρων, ἢ μήτηρ τῶν στρατοπέδων», ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Σεβήρου ἑλληνικὴ λατρεία εἶχε καθαροὺς στρατιωτικοὺς λόγους. Καὶ τῳόντι πρὸς τὸν Σεβῆρον συνδέονται τὰ ἐν Ἑλλάδι στρατιωτικὰ γένη διὰ δεσμῶν ἀγνώστων ἡμῖν, ἀφοῦ, καίπερ διαλύσας τὸ σῶμα τῶν πραιτωριανῶν καὶ καταργήσας οὕτω τὴν παλαιὰν συνήθειαν ἵνα καὶ ἐκ τῆς Μακεδονίας στρατολογῶνται οὗτοι, οὐδὲν ἧττον χαίρει τὴν συμπάθειαν τῶν ἑλλήνων στρατιωτῶν· ὁ κατὰ τοῦ Σεπτίμου ἐπαναστὰς Νίγρος Πεσκένιος, διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν Θράκην, Μακεδονίαν, καὶ Ἑλλάδα, ἀναγκάζεται νὰ φονεύσῃ multos illustres viros, ὡς λέγει ὁ Σπαρτιανός, διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐννοῶν οὐχὶ τοὺς Ῥωμαίους στρατιώτας, οὓς κατωτέρω ὀνομάζει de exercitu, ἀλλὰ τοὺς ἰθαγενεῖς στρατιωτικοὺς ἄρχοντας.

Τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Σεβήρου, Ἀντωνῖνον τὸν Καρακάλλαν, ἀποκαλεῖ ὁ Δίων *φιλαλεξανδρότατον*, διὰ τὴν πρὸς τὸν Μακεδόνα ἀληθῆ λατρείαν του· συλλέξας δεκαὲξ χιλιάδας Μακεδόνων, κατήρτισε τὴν λεγομένην φάλαγγα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐκ Σπαρτιατῶν δὲ συνεκρότησε τὸν λεγόμενον Λακωνικὸν καὶ Πιτανάτην λόχον. Ἡ πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἰδίως τοὺς Μακεδόνας ἀφοσίωσις τοῦ Καρακάλλα καὶ τοῦ ὕστερον βασιλεύσαντος Ἀλεξάνδρου Σεβήρου, ἡ τοσοῦτον πικρῶς στηλιτευομένη ὑπὸ τοῦ Ἡρωδιανοῦ, δὲν πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς ψυχολογικήν τινα ἰδιοτροπίαν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τυφλὴν πεποίθησιν ὅτι μόνον διὰ τῶν Ἑλλήνων δύναται νὰ καταβληθῇ ὁ προαιώνιος τῆς Ῥώμης ἐχθρός, οἱ Πάρθοι· τοῦτο τοὐλάχιστον δυνάμεθα νὰ ὑποπτευθῶμεν ἐκ στρατηγικοῦ βιβλίου συγγραφέντος ἐπὶ τῶν βασιλέων τούτων, τῶν λεγομένων ***Κεστῶν*** τοῦ Σύρου Ἰουλίου τοῦ Ἀφρικανοῦ. Περὶ τοῦ βιβλίου τούτου ὑ-

Digitized by Google

πεσχέθημεν νὰ εἴπωμέν τινα συναφῆ πρὸς τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς θέμα τῆς ἀκριτικῆς τακτικῆς.

Ἡ ὑπὸ τὸν παράδοξον τίτλον *Κεστοὶ* περιελθοῦσα ἡμῖν τακτικὴ εἶνε μῖγμα τακτικῶν κανόνων, γοητειῶν, γνώσεως φαρμάκων καὶ θεραπείας τραυμάτων. Ἀτελέστατα ἐκδεδομένη ἡ τακτικὴ τοῦ Ἀφρικανοῦ, οὐ μόνον δὲν ἐξετιμήθη κατ' ἀξίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοβούλως ἐθεωρήθη ὡς βυζαντινὸς κέντρων, νεώτερος καὶ αὐτῆς τῆς τακτικῆς τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι περιέχει κανόνας γνωστοὺς καὶ εἰς τοὺς Βυζαντινούς, ὡς ἂν ἐξηκριβώθη τάχα τί οἱ βυζαντινοὶ ἐγίνωσκον καὶ τί δὲν ἐγίνωσκον. [1]) Βιβλίον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐξαῖρον τὴν ἑλληνικὴν τέχνην καὶ τοὺς Ἕλληνας, δὲν ἠδύνατο ν' ἀνεχθῇ ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν τακτικῶν, ἂν δὲ διωρθοῦτο, πρῶτον αὐτὸ τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ὤφειλε νὰ ἐκλείψῃ ἢ ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, κατὰ τὴν τότε συνήθειαν. Καὶ πιθανὸν ὅτι τὸ βιβλίον ὑπέστη ἐλαφράς τινας ἀλλοιώσεις, μόνη ὅμως αὐστηρὰ κριτικὴ δύναται νὰ ὁρίσῃ τὸν βαθμὸν τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ ἀρχικοῦ πυρῆνος. Ἐξετάζων τοὺς Κεστοὺς εὑρίσκω τοσαύτην ὁμοιότητα πρὸς τὴν Παραδρομήν, ὥστε οὐδόλως δυσκολεύομαι ν' ἀναγνωρίσω ἔν τισι κεφαλαίοις αὐτὴν τὴν μήτραν, ἐν ᾗ διεπλάσθη ἡ ἀκριτικὴ τακτική. Ἀνωτέρω μνημονεύσας τὸν νυκτοπόλεμον, εἶπον ὅτι διὰ μόνης τῆς Παραδρομῆς δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ Σκοδριάνων νυκτερινὴν ἔφοδον τοῦ Λέοντος Φωκᾶ καὶ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη· ἤδη ὅμως προσθέτω ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ Σύρου τακτικοῦ περιγραφόμενος νυκτοπόλεμος τοσοῦτον συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἐν Καρπενησίῳ μάχην, ὥστε ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ Μάρκος ἀνεγίνωσκε τοιαῦτα βιβλία, θὰ ἐδεχόμεθα ὅτι ἐκ τῶν Κεστῶν μᾶλλον ἢ τῆς Παραδρομῆς ἐνεπνεύσθη τὸ ἡρωϊκόν του κτύπημα· οὔτε ἡ προηγηθεῖσα τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου κατασκόπευσις, οὔτε τὸ σκοτάδι τῆς σελήνης, οὔτε ἡ διὰ σημείων ἐξακρίβωσις τῶν ἐχθρικῶν τοποθεσιῶν ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ 69 κεφαλαίου τοῦ ἐπιγραφομένου «περὶ νυκτοπολέμου.» Ἀλλ' ἐν τοῖς Κεστοῖς εὑρίσκομεν καὶ ἑτέραν διάταξιν ἐλλείπουσαν ἐν τῇ Παραδρομῇ, καὶ διασωθεῖσαν παρὰ τοῖς ἡμετέροις κλέφταις καὶ τοῖς ἀπελάταις τοῦ Διγενῆ, τὴν διατήρησιν συνθηματικῶν πυρσῶν χρησιμευόντων ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἰς τηλεγραφικὴν συνεννόησιν. Ἡ ἐπὶ τῶν Κεστῶν ὑπεροχὴ τῆς Παραδρομῆς συνίσταται ἐν τῇ πολλάκις μνημονευθείσῃ ἐνέδρᾳ, διότι, ἐνῷ αὕτη ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς δευτέρας, οἱ Κεστοὶ γράφουσιν ὅτι τὴν ἐνέδραν ἀτελῶς γινώσκουσι «καὶ οἱ σήμερον Ρωμαῖοί τε καὶ Ἄραβες καὶ πολλὰ τῶν ἐθνῶν», προσθέτοντες ὅτι τότε μόνον αὕτη δύναται νὰ φέρῃ μεγάλα ἀποτελέσματα, ὅταν προσηκόντως ἐφαρμοσθῇ.

Εἶπον ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ Ἀφρικανοῦ μοὶ ἐμβάλλει τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι πλὴν πλατωνικοῦ φιλελληνισμοῦ καὶ πρακτικόν τι στρατιωτικὸν συμφέρον ὑπηγόρευσε τὴν πρὸς τοὺς Μακεδόνας ἀφοσίωσιν τῶν διαδόχων τοῦ Σεπτίμου Σεβήρου: «Πολλάκις ἐθαύμασα τὴν αἰτίαν τῆς διαφόρου τῶν ἐνόπλων ἀγώνων ῥοπῆς, καὶ ἐκ τούτων μὲν ὑπὸ Ρωμαίων Ἕλληνας, Ἕλληνας δὲ τοὺς Πέρσας, *μηδέπω δὲ ὑπὸ Ρωμαίων Πέρσας νενικῆσθαι»*, λέγει *προοιμιαζόμενος ὁ συγγραφεύς*.

Ὁπωσδήποτε, ὁ φιλομακεδὼν Ἀλέξανδρος Σεβῆρος αὐξήσας τὴν Μακεδονικὴν φάλαγγα εἰς 30,000 καὶ περιστοιχούμενος ὑπὸ τοῦ ἀγήματος τῶν χρυσασπίδων καὶ ἀργυρασπίδων ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Περσῶν (232), ὧν τότε ἡγεμόνευεν ὁ διάσημος Ἀρδεσχὶρ ὁ ἱδρυτὴς τῆς δυναστείας τῶν Σασανιδῶν. Ἡ Historia Augusta γράφει ὅτι ἐνικήθησαν οἱ ἐχθροὶ «καὶ τότε πρῶτον ἐθεάθησαν Πέρσαι δοῦλοι παρὰ Ῥωμαίοις», ὁ Ἡρωδιανὸς ὅμως, πολὺ ὑποτιμῶν τὸ μέγεθος τῆς νίκης, οὐδὲν ἧττον σημειοῖ· «δεῖγμα δὲ τοῦτο οὐ μικρὸν τῆς τῶν βαρβάρων κακώσεως· ἐτῶν γοῦν τριῶν ἢ τεττάρων ἡσύχασαν, οὐδ' ἐν ὅπλοις ἐγένοντο». Οἱαδήποτε ὅμως καὶ ἂν ἦτο ἡ κατὰ τοῦ Ἀρδεσχὶρ νίκη τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι οἱ phalangarii, ὡς τοὺς ἀποκαλεῖ ὁ Λαμπρίδιος, δὲν κατήσχυναν οὐδὲ τότε τὴν παλαιὰν φήμην τῆς μακεδονικῆς ἀνδρείας.

Ἀλλ' ὁ βαθμὸς τῆς κατὰ Περσῶν νίκης τοῦ Σεβήρου δὲν ἔχει τόσην δι' ἡμᾶς σημασίαν, ὅσην τὸ γεγονός, ὅτι ὀλίγον μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐμφανίζονται ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ τὰ πρῶτα καθαρὰ στρατιωτικὰ τιμάρια ἢ *φέουδα*. Μετὰ τὰς κατὰ Περσῶν, Μαυριτανῶν καὶ Ἰλλυριῶν νίκας, λέγει ἡ Historia Augusta, ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος «ἐχάρισε τὰς κατακτηθείσας ἐχθρικὰς χώρας εἰς τοὺς ἀκρίτας στρατηγοὺς καὶ στρατιώτας (limitaneis ducibus et militibus) ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἵνα αἱ γαῖαι αὗται περιέρχωνται εἰς τοὺς κληρονόμους των, ἐνόσῳ οὗτοι ἀσκοῦσι τὰ πολεμικά, διότι οὐδέποτε δύνανται νὰ ἐκλαϊκευθῶσι· εἰς καλλιέργειαν τῶν ἀκριτικῶν τούτων γαιῶν ὁ αὐτοκράτωρ ἐδώρησε κτήνη τε καὶ δούλους, ἵνα μὴ ἐξ ἀμελείας ἀνθρωπίνης ἢ γήρατος τῶν κατόχων ἐρημωθῶσιν αἱ ὅμοροι τοῖς βαρβάροις χῶραι, εἰς ἀτιμίαν τοῦ κράτους». Ἰδοὺ ἡ ἀρχὴ τοῦ τιμαρίου (est igitur haec species quaedam Feudi), λέγει ὁ σοφὸς σχολιαστὴς τοῦ Θεοδοσιανοῦ κώδικος, Γοδοφρέδος, «c' est le commencement d' un ordre nouveau de proprietés», γράφει ὁ Duruy.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ προσημειωθὲν ἐπί-

[1]) Ἐξ ἐναντίας βλέποντες εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι Κωνσταντίνου υἱοῦ τοῦ Βασιλείου Α' τακτικὴν ἀντιγραφόμενον ἐκ τῶν Κεστῶν τὸ περὶ νυκτοπολέμου κεφάλαιον, πειθόμεθα ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἀδελφὸς τοῦ προειρημένου Κωνσταντίνου Λέων πολλὰ ἐκ τῆς αὐτῆς βίβλου παρέλαβε.

Digitized by Google

σημον κείμενον δὲν μνημονεύει τὴν κλεισοῦραν, ἥτις, ὡς εἴπομεν, ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἀφετηρίαν παντὸς ἀκριτικοῦ θέματος· μνημονεύουσα ὅμως ἡ αὐτὴ Historia Augusta τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Πρόβου ἵδρυσιν νέου λιμίτου ἐν Ἰσαυρίᾳ, ἀναφέρει καὶ τὰς angustas, περὶ ὧν σημειοῖ ὁ προρρηθεὶς Γοδοφρέδος «ubi *loca quae anguste* adeuntur, sunt loca ubi sunt fauces montium, Graeci πύλας, posterior aetas clusuras dixit, etiam Graeci κλεισούρας».

Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ διοργανισμοῦ τῶν λιμίτων ἢ ἀκριτικῶν θεμάτων παρὰ Ῥωμαίοις καὶ Βυζαντινοῖς θὰ λαλήσωμεν ἐν ἄλλῃ προσεχεῖ εὐκαιρίᾳ, νῦν ὅμως δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν ὅτι τὰ Βασιλικὰ καὶ αἱ Νεαραὶ διατάττουσι τὸ ἀναπαλλοτρίωτον τῶν λεγομένων στρατοτοπίων, ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τὸ ὑπαγορεῦσαν εἰς Ἀλέξανδρον τὸν Σεβῆρον τὴν πρώτην ἵδρυσιν αὐτῶν· τὰ αὐτὰ δὲ περίπου λέγει καὶ ὁ Παχυμέρης περὶ τῶν λιμίτων ἢ ἀκριῶν· «ἀτελείαις μὲν τοὺς πάντας, *προνοίαις* δ' ἐκ τούτων τοὺς ἐπιδεξιωτέρους καὶ οἷς τολμῆεν τὸ φρόνημα γράμμασιν (οἱ βασιλεῖς) ἐσωροῦντο βασιλικοῖς».

Εἴπομεν ὅτι ὁ ἀκρίτας καὶ ὁ ἀπελάτης συγχέονται ὡς ὁ ἁρματωλὸς καὶ ὁ κλέφτης, διότι φυσικῶς ἀμφότερα τὰ ἐπαγγέλματα ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀποτελοῦσιν, ὡς ἀποδεικνύει καὶ αὐτὴ ἡ Historia Augusta, ἐκθέτουσα οὕτω τὴν ὑπὸ Πρόβου ἵδρυσιν τοῦ Ἰσαυρικοῦ λιμίτου: «παρεχώρησεν εἰς τοὺς παλαιστράτους πάσας τὰς ὑπὸ κλεισουρῶν περιεχομένας χώρας, διατάξας ὅπως τὰ ἄρρενα τέκνα τούτων εἰσέρχωνται ἐν τῷ στρατῷ ἀπὸ τοῦ δεκάτου καὶ ὀγδόου ἔτους, ἵνα μή, ἔλεγεν ὁ αὐτοκράτωρ, διδαχθῶσι τὴν τέχνην τῆς λῃστείας πρὸ τῆς τοῦ πολέμου». Ὁ Μελίας καὶ ὁ Διγενὴς κατακτῶσι τὰς παρευφρατείους κλεισούρας διὰ λῃστῶν (ἀπελατῶν), διὰ μεγάλων δὲ παραχωρήσεων προσοικειοῦται τοὺς λῃστακρίτας τούτους ὁ αὐτοκράτωρ, ὡς ἐν ἔτει 824 Μιχαὴλ ὁ ἐξ Ἀμορίου διὰ χρυσοβούλλου ὑπόσχεται εἰς τὸν Γαζαρηνὸν καὶ τὸν Χοιρέαν, οἵτινες κατέχοντες τὴν Καβάλαν καὶ τὴν Σαγιάναν «λῃστρικῶς καὶ τυραννικῶς ἔζων», ὅτι τοῖς δίδει τὸν τίτλον τοῦ μαγίστρου, ἂν ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ὡς αὐτοκράτορα ἀντὶ τοῦ φονευθέντος ἀντάρτου Θωμᾶ.

Βεβαίως ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς ἱδρύσεως τῶν στρατιωτικῶν τιμαρίων εἶνε ἡ ἀμοιβὴ ἐντίμου ἐκδουλεύσεως, πολλάκις ὅμως καὶ αὐτὴ ἡ τιμὴ εἶνε τοσοῦτον ἀόριστος, ὥστε ἀπαντῶμεν ἐν ἱστορικαῖς περιόδοις τιμώμενον ὅ,τι νῦν ψέγομεν καὶ ἀποτροπιάζομεν. Τὴν ἡρωϊκὴν Ἑλλάδα δὲν ἐννοεῖ ὁ τὸν σίδηρον καταθέμενος Ἀθηναῖος, ἐνῷ ὁ ἐπὶ Θουκυδίδου ἔτι σιδηροφορῶν Ἀκαρνὰν καὶ Αἰτωλὸς θεωροῦσι τὴν λῃστείαν ὡς ἔντιμον καὶ ἔνδοξον ἔργον. Γράφων ὁ About τὸν *Βασιλέα τῶν Βουνῶν* εἶχεν ὑπ' ὄψει τὰς μεταμορφώσεις τοῦ Ἀπουλαίου, ἐξεικονίζοντος τὴν ἐν Ἑλλάδι λῃστείαν ἐπιστημονικῶς οὕτως εἰπεῖν διωργανωμένην. Ἐσυνειθίσαμεν νὰ φανταζώμεθα τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος ὡς πρότυπον εὐημερίας καὶ εὐνομίας, καὶ ὅμως ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Αὐγούστου ἤκμαζεν ὁ λῃστὴς Κλέων ὁ ἐκ Γορδίου κώμης, ὅστις σύμμαχος ὢν καὶ φίλος τοῦ Πομπηΐου καὶ Αὐγούστου ἀνεγνωρίσθη ἐπὶ τέλους δυνάστης τῆς Μωρινῆς (Στράβων). Τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις ἑτέρου μεγάλου λῃστοῦ, τοῦ Τιλλιβόρου, συνέγραψε σπουδαῖος ἱστορικὸς ὁ Ἀρριανός, ὡς λέγει ὁ Λουκιανὸς γράφων περὶ τοῦ φοβεροῦ τούτου ἀπελάτου· «οὐ Μυσίαν μόνην, οὐδὲ τὴν Ἴδην κατατρέχων, οὐδὲ ὀλίγα τῆς Ἀσίας μέρη τὰ ἐρημότερα λεηλατῶν, ἀλλὰ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐμπλήσας τῆς λῃστείας αὐτοῦ». Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Σεπτίμου, τοῦ αὐστηρωνύμου αὐτοκράτορος, ὁ λῄσταρχος Βούλλας ἐπὶ κεφαλῆς 600 ὀπαδῶν ἐρημοῖ ἐπὶ δύο ἔτη τὴν Ἰταλίαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν λεγεώνων. Ὁ Ἰουλιανὸς ὑποθάλπει τὰς λῃστρικὰς ἐπιδρομὰς τοῦ Χαριέτωνος κατὰ τῶν Κουάδων (Ζώσιμος). Ἐπὶ τῆς ἐνετοκρατίας οἱ ἐν Ναυπάκτῳ Στρατιῶται καὶ οἱ provisionati (προνοιάτορες) λαμβάνουσι παρὰ τῶν ἀρχῶν τὴν ἄδειαν ὅπως ἐξέρχωνται εἰς λῃστείαν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ πληρώνωσι τῷ ἁρμοστῇ τὸ δέκατον τῆς λείας.

Ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους αὐτὴ ἡ ἐξουσία δὲν εἶχε διευκρινήσει τὴν πρὸς τὸν λῃστὴν διαφορὰν τοῦ εἰρηνικοῦ ὑπηκόου, ἀφοῦ οὕτως ὑπέθαλπε καὶ ἀντήμειβε τὸν πρῶτον. Ὅταν ὁ προρρηθεὶς Βούλλας συνέλαβεν ἑκατόνταρχον τοῦ Σεβήρου, ξυρίσας τοῦτον ὡς ἔπραττον καὶ οἱ Ἕλληνες λῃσταί, τὸν ἀπέλυσε λέγων: «ἄγγελλε τοῖς δεσπόταις σου, ὅτι τοὺς δούλους ὑμῶν τρέφετε ἵνα μὴ λῃστεύωσι», οἱ δὲ λόγοι οὗτοι συμφωνοῦσι πρὸς τὸ περιλάλητον ᾆσμα τῶν κλεφτῶν τοῦ Βάλτου:

Βρὲ Τοῦρκοι χάμετε καλά,
γιατὶ σᾶς καῖμε τὰ χωριά·
γλήγορα τ' ἀρματωλῆκι,
τὶ σᾶς πέφτομε σὰν λύκοι.

Ὅταν ἡ Βαυαροκρατία ἔρριψεν εἰς τοὺς δρόμους τοὺς ἀγωνιστάς, ἐξεφύτρωσεν ἐν Ἑλλάδι τοιαύτη λῃστεία, ὥστε μόνη ἡ ἐπιείκεια τῶν στρατοδικῶν ἔσωσεν ἀπὸ ἀτιμωτικοῦ θανάτου πολλοὺς ἁρματωλοὺς φέροντας τὰς ἐνδόξους πληγὰς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος. Οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους ἐν Λαμίᾳ ἀπὸ τοῦ ἰκριώματος εἶπεν ὁ Λουκᾶς Δαδιώτης «σκοτόνετε τὴν τέχνην ὁποῦ σᾶς ἐλευθέρωσε» ἔχουσι βαθὺ νόημα. Ὁ βδελυρὸς Τάκος εἶνε ὁ τελευταῖος ἀντιπρόσωπος τῆς ἠτιμασμένης κλεφτουριᾶς, εἰς τὸ θηρίον δὲ τοῦτο ἀποτείνονται οἱ τελευταῖοι στόνοι τῆς ἐκπνεούσης δημοτικῆς ποιήσεως, τὴν ὁποίαν ἔχει τοὺς λό-

Digitized by Google

γους του ὁ λαὸς ἀποκαλῶν «κλέφτικα τραγούδια».

Ὡς ὁ κλέφτης καὶ ὁ ἀπελάτης συγχέονται πρὸς τὸν ἁρματωλὸν καὶ τὸν ἀκρίταν, οὕτω καὶ ὁ Στρατιώτης καὶ ὁ προνοιασμένος πρὸς τούτους. Εἴδομεν ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι Στρατιῶται καὶ Μαρδαῖται ὑπείκοντες εἰς τὴν βασιλικὴν κέλευσιν ἐκστρατεύουσιν εἰς Σικελίαν. Ὁ Αὔγουστος Boeckh, σχολιάζων ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν ἀνακαλυφθεῖσαν ἐν Ἐρύκῃ, εἰκάζει ὅτι ὁ ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σεβήρου συγκροτηθεὶς Πιτανάτης λόχος ἐφρούρει ἐν τῇ Σικελικῇ ταύτῃ πόλει [1]). Ἐν τῇ Δ'. ἑκατονταετηρίδι βλέπομεν σῶμα Ἀρκάδων Στρατιωτῶν (cuneus equitum Arcadum) φρουροῦν ἐν τῷ λεγομένῳ Σκυθικῷ λιμίτῳ τῆς Μοισίας, καὶ ἑδρεῦον ἐν τῷ φρουρίῳ Θαλαμονίῳ κειμένῳ ἐγγὺς τῇ σημερινῇ Τούλτσᾳ· ἕτερον σῶμα ἁρματωλῶν (cuneus equitum Armigerorum) φρουρεῖ παρὰ τοῖς Ἀρκᾶσιν ἐν τῷ φρουρίῳ Αἰγίσσῳ, ἤτοι τῇ νῦν Τούλτσᾳ. Ἄλλο σῶμα ἱππέων Ἀρκάδων ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην πέμπτην Vexillatio Palatina [2]). Δίων ὁ Κάσσιος (55,24) ἀναφέρει «τὸ πρῶτον στρατόπεδον τὸ Ἀθηναίων τὸ ἐν Γερμανίᾳ τῇ κάτω» ἐπὶ Δομιτιανοῦ φρουροῦν· εἶνε γνωστὸν «τὸ πέμπτον Μακεδονικὸν στρατόπεδον», ἡ Legio V Macedonica ἡ ἀπὸ Ἀδριανοῦ σταθμεύουσα μεταξὺ τοῦ νῦν Γαλαζίου καὶ Βραΐλας εἰς φρούρησιν τῆς παλαιᾶς Δακίας· ἐκ νομισμάτων γινώσκεται ὅτι ἡ αὐτὴ Μακεδονικὴ λεγεὼν ἐφρούρει ἐν Κοίλῃ Συρίᾳ, ἐν δὲ τῇ Δ' ἑκατονταετηρίδι τέσσαρες præfecturæ τοῦ Μακεδονικοῦ στρατοπέδου φρουροῦσιν ἐν Σουσιδάβᾳ καὶ Βαριάνᾳ τῆς Δακίας, ἐν Κέδρῳ τῆς Μοισίας, καὶ ἐν Οἴσκῳ τῶν Τριβαλλῶν [3]). Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι ἕνεκα τῶν Μακεδονικῶν ἀποικιῶν ἐν Θράκῃ, ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν καλεῖται *Μακεδονία* πᾶσα ἡ μεταξὺ Ἴστρου καὶ Ὀλύμπου χώρα, οἱ δὲ Ἀλβανοὶ μέχρι τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος φέρουσι τὸ ὄνομα *Μακεδόνες*. Μία μοῖρα τῶν Μακεδόνων τούτων Ἀλβανῶν ἐγκαθιδρύεται ἐν Κύπρῳ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, ἵνα ἐπὶ μισθῷ φρουρῇ τὰ παράλια ἀπὸ τῶν πειρατῶν. Οἱ Ἀλβανοὶ οὗτοι ἀποκαλοῦνται ὑπὸ μὲν τοῦ ἀρχαιοτέρου τῆς Κύπρου χρονογράφου «λᾶς τῶν ἁρμάτων» ἤτοι ἁρματωλοί, ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων ἱστορικῶν καὶ τῶν ἐνετικῶν ἐγγράφων Στρατιῶται: νέα καὶ τοῦτο ἀπόδειξις τῆς πρὸς τοὺς ἁρματωλοὺς συγχύσεως τῶν Στρατιωτῶν· ἀλλὰ τὸ ἔργον, ὅπερ ἐκτελοῦσιν οὗτοι ἐν Κύπρῳ, εἶνε τὸ τῶν Ῥωμαίων λιμιτανέων, τῶν ἡμετέρων ἀκριτῶν. Ἐνῷ δὲ οἱ ἄλλοι Στρατιῶται νέμονται τὰς χορηγηθείσας αὐτοῖς γαίας, οἱ ἐν Κύπρῳ Ἀλβανοὶ λαμβάνουσι provisione (μισθὸν) ἤτοι συγκεντροῦσιν ἐν αὑτοῖς καὶ τὴν ἰδιότητα τῶν προνοιασμένων (pronisionati).

Ἡ ἱστορία τῶν ἐν Κύπρῳ Στρατιωτῶν εἶνε γνωστὴ [1]), καὶ ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα ὑπὸ ἐθνολογικὴν ἔποψιν, διότι ἐξ αὐτῆς γινώσκομεν τὴν ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς σκηνῆς ἐμφάνισιν τῶν Ἀλβανῶν Ἠπειρωτῶν, φερόντων ἀπὸ τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος τὸ μέχρι τοῦδε διακρίνον τούτους ὄνομα. Ἀγνοῶ δὲ τί παθὼν ὁ ἐν Γρὰτς καθηγητὴς Γουσταῦος Μέγερ δὲν παραδέχεται τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οἱ μὲν Χὰν καὶ Χὸπφ λέγουσιν ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο μόνον ἀπὸ τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος, αὐτὸς δὲ δοξάζει ὅτι οἱ νῦν Ἀλβανοὶ εἶνε ἔθνος Βαλτικὸν (διατί οὐχὶ καὶ Τσεχικόν;) Αἱ τοιαῦται βαλτικαὶ θεωρίαι δύνανται νὰ συνταυτίζωνται πρὸς τὴν νῦν ἐν Βιέννῃ ἐπικρατοῦσαν Ἀνατολικὴν πολιτικήν, οὐδέποτε ὅμως θὰ τύχωσιν οἱουδήποτε ἐπιστημονικοῦ κύρους, ἐπὶ τῷ ἁπλουστάτῳ λόγῳ ὅτι οἱ ταύτας γράφοντες αὐστριακοὶ καθηγηταὶ δὲν εἶνε προητοιμασμένοι διὰ τῶν ἀπαραιτήτων εἰς τοιαύτας συζητήσεις ἱστορικῶν, γλωσσικῶν καὶ ἐθνολογικῶν γνώσεων. Οἱ ἐν Αὐστρίᾳ λόγιοι μετασχηματίσαντες τὴν ἐπιστήμην εἰς ταπεινὴν θεραπαινίδα πολιτικῶν σκοπῶν μόνους ἑαυτοὺς ἀδικοῦσι, διότι παρῆλθε πλέον ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν αἱ ἐπίσημοι περιγραφαὶ τῆς Αὐστριακῆς αὐτοκρατορίας ἐντελῶς ἀπεσιώπων τὸ ὄνομα τῶν πέραν τοῦ Δουνάβεως οἰκούντων ἑκατομμυρίων Ῥωμούνων, ὁ δὲ Τυρόλιος Φαλλμεράγερ ἐκήρυττε τὴν ἱστορικὴν πανωλεθρίαν τῶν ὑπὸ τοῦ μεγάλου του ἀρχικαγγελλαρίου προγεγραμμένων ἀνταρτῶν.

Ἐμακρολόγησα· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνω ὅτι τὸ θέμα θεωρῶ ἀντάξιον τῆς προσοχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ. Ἄνευ τῆς μακρᾶς ταύτης εἰσαγωγῆς οἱ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν Στρατιῶται καὶ ἡ ἀναγέννησις τῆς ἑλληνικῆς τακτικῆς θὰ εἶχον ἁπλῆν ἱστορικὴν ἀξίαν, οἵαν ἔχουσι καὶ οἱ ἐκπατρισθέντες Ἕλληνες λόγιοι, οἱ διὰ παντὸς ἐγκαταλιπόντες τὸ εἰς τοὺς ὄνυχας ἀγρίου νικητοῦ αἱμάσσον σῶμα τῆς πατρίδος· οἱ Στρατιῶται ἐξ ἐναντίας καὶ πολλάκις ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρικὴν γῆν, καὶ τὰς πρώτας κατὰ τοῦ τυράννου ἐξύφαναν συνωμοσίας, καὶ ἡρωϊκῶς ἔπεσαν ὑπὲρ ἐλευθερίας, καὶ ἐπὶ τέλους καταφθαρέντες διὰ λυσσώδους καταδιώξεως ἀφῆκαν διαδόχους ἐκδικητὰς καὶ ἐλευθερωτὰς τοῦ ἑλληνικοῦ γένους.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

[1]) Ἑλλην. ἐπιγραφαί, ἀριθ. 5501. Ὁ γάλλος Βίκτωρ Langlois ἰσχυρίσθη ὅτι ἀνεκάλυψεν ἐν ταῖς κλεισούραις τοῦ Ταύρου ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς δηλούσας τὴν ἐν Κιλικίᾳ διαμονὴν τοῦ Λακωνικοῦ λόχου μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων (Voyage en Cilicie). Ἀλλ' ὁ καλὸς ἀρμενολόγος φαίνεται παρανοήσας τὰ πράγματα.

[2]) Notitia Dignitatum, ἔκδ. Boecking, τόμ. 1, 99, 187, 444.

[3]) Αὐτ. τόμ. 1, σελ. 108, 506—507.

[1]) Miller et Sathas, Chroniques de Machéras, τόμ. Β', πρόλ.

Digitized by Google

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία **Γεωργίας Σάνδ**.—Μετάφρασις **Α. Β.**)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Γ'

Εὗρε τὸν μαρκήσιον βαθέως ἐνησχολημένον εἰς τὸ ἔργον του.

—Σὲ ταράττω; ἠρώτησε. Τόσον τὸ χειρότερον! Πρέπει νὰ σὲ σφίγξω εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Ἡ μητέρα μοῦ ἀνέγνωσε πρὸ μικροῦ τὴν ἐπιστολὴν τῆς Κυρίας Δυνιέρ.

—Ἀλλὰ φίλε μου, δὲν ἔγεινεν ἀκόμη αὐτὸς ὁ γάμος, ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος δεχόμενος τὴν ἀδελφικὴν περίπτυξιν.

—Ἔγεινεν, ἂν τὸν θέλῃς, καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ τὸν θέλῃς.

—Ἴσως τὸ νὰ θέλω δὲν θὰ ἦτο ἀρκετόν. Χρειάζεται γόητρον πολὺ διὰ ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν λαμπρὰν φήμην, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐδημιούργησεν ἡ γραῖα αὐτὴ δούκισσα, ἀδικοῦσα σέ, ὡς φρονῶ.

—Ἡ δούκισσα ἔκαμε λαμπρά, καὶ δὲν εἶπε μάλιστα ὅσα ἔπρεπε νὰ εἴπῃ. Μοῦ ἔρχεται ὄρεξις νὰ ὑπάγω νὰ τὴν ἰδῶ, νὰ τῆς τὰ εἰπῶ ὅλα. Κύτταξε, νὰ νομίζῃ ὅτι δὲν ἔχει γόητρον! Τί καλὰ γνωρίζεις τὸν ἑαυτόν σου!

—Τὸν γνωρίζω καλλίτερα παρ' ὅσον χρειάζεται, ὑπέλαβεν ὁ κ. Βιλλεμέρ, καὶ δὲν ἀπατῶμαι.

—Ἀλλὰ τί ὀργή! Νομίζεις ὅτι εἶσαι λύκος; Δὲν ἐμάγευσες τὴν Κυρίαν Γ..., τὴν πλέον φρόνιμον γυναῖκα τοῦ κόσμου;

—Σὲ παρακαλῶ, μὴ μοῦ ὁμιλῇς περὶ αὐτῆς. Μοῦ ἐνθυμίζεις τί ὑπέφερα, πρὶν κατορθώσω νὰ τῆς ἐμπνεύσω ἐμπιστοσύνην, καὶ τί ὑπέφερα κατόπιν διὰ νὰ τὴν διατηρήσω. Τί τὰ θέλεις..... προσέθηκεν ὁ μαρκήσιος, λησμονούμενος ὀλίγον, οἱ ἐμπαθεῖς ἄνθρωποι δὲν ἔχουν πνεῦμα! Σὺ τὸ ἀγνοεῖς αὐτό, διότι ἐμάγευες ἐκ πρώτης ὄψεως, καὶ δὲν ἐπεζήτεις ἀποκλειστικὸν καὶ ἰσόβιον ἔρωτα. Ἐγὼ μίαν μόνην λέξιν ἠξεύρω νὰ εἰπῶ εἰς γυναῖκα: *ἀγαπῶ*· καὶ ἂν δὲν ἐννοήσῃ, ὅτι ὅλη μου ἡ ψυχὴ περιέχεται εἰς αὐτὴν τὴν λέξιν, ποτέ μου δὲν θὰ κατορθώσω νὰ προσθέσω ἄλλην.

—Αἴ, λοιπόν, θ' ἀγαπήσῃς τὴν Ἄρτεμιν Ξαιντραΐγ, καὶ θὰ τὴν ἐννοήσῃ, αὐτή, τὴν μόνην καὶ ὑπερτάτην σου λέξιν.

—Ἀλλ' ἂν ἐγὼ δὲν τὴν ἀγαπήσω;

—Ἀλλ' εἶνε χαριτωμένη, φίλτατέ μου! Τὴν εἶδα μικράν· εἶνε ἄγγελος.

—Ὅλος ὁ κόσμος τὸ λέγει· ἀλλ' ἂν ἐμὲ δὲν μ' ἀρέσει; Μὴ μοῦ εἴπῃς ὅτι εἶνε περιττὸν νὰ λατρεύῃ τις τὴν γυναῖκά του, ὅτι ἀρκεῖ νὰ τὴν ἐκτιμᾷ καὶ νὰ τὴν εὑρίσκῃ εὐχάριστον. Περὶ τούτου δὲν φιλονεικῶ· εἶνε περιττόν. Ἄς ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα τοῦ νὰ γίνω δεκτός. Ἄν δὲν ἀγαπῶ, δὲν θὰ κατορθώσω ν' ἀγαπηθῶ· καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν νυμφεύομαι.

—Μὰ τὴν ἀλήθειαν, φαίνεται ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἐλπίζεις, ἐφώνησεν ὁ δοὺξ μετ' ἀληθοῦς λύπης. Ἆ, ἡ πτωχὴ ἡ μητέρα, ἡ ὁποία εἶνε τόσον εὐτυχὴς μὲ τὴν ἐλπίδα της! Κ' ἐγώ, ὅστις ἐνόμιζα ὅτι μὲ ἠθώωσε τέλος πάντων ἡ τύχη! Εἴμεθα λοιπόν, Οὐρβανέ, καὶ οἱ τρεῖς κατηραμένοι;

—Ὄχι! ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος, συγκεκινημένος. Μὴ ἀπελπιζώμεθα. Καταγίνομαι νὰ μεταβάλω τὸν ἄγριον χαρακτῆρά μου. Εν τιμῇ, καταγίνομαι μὲ ὅλας μου τὰς δυνάμεις. Θέλω νὰ περάνω τὴν τεταραγμένην αὐτὴν καὶ ἄγονον ὕπαρξίν μου. Ἀφῆτέ με τὸ θέρος ἐλεύθερον νὰ νικήσω τὰς ἀναμνήσεις μου, τοὺς δισταγμούς μου, τοὺς φόβους μου. Σὲ βεβαιόνω, θέλω νὰ σᾶς κάμω εὐτυχεῖς, καὶ θὰ μὲ βοηθήσῃ ἴσως ὁ Θεός

—Εὐχαριστῶ, ἀδελφέ μου· εἶσαι ὁ καλλίτερος τῶν ἀνθρώπων! ἀπήντησεν ὁ δούξ, ἐναγκαλιζόμενος αὐτὸν καὶ πάλιν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ μαρκήσιος ἦτο βαθέως τεταραγμένος, ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς περίπατον, ἵνα τὸν διασκεδάσῃ ἀπὸ τῆς ἐργασίας του καὶ ὑποστηρίξῃ τὰς ἀγαθάς του διαθέσεις.

Ἔπραξε δὲ τότε ὅ,τι ὁ Οὐρβανὸς εἶχε πράξει πρὸς κατάκτησιν αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πρώτης ἐκείνης ἀδελφικῆς των διαχύσεως. Παρέστη ἀσθενὴς καὶ πάσχων τὴν καρδίαν, ἵνα ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν ἰσχὺν καὶ θέλησιν. Ἐξέφρασε ζωηρῶς τὰς τύψεις τοῦ συνειδότος του καὶ τὴν ἀνάγκην ἣν ᾐσθάνετο ἠθικοῦ στηρίγματος.

—Δύο δυστυχεῖς, τῷ εἶπε, δὲν δύνανται νὰ βοηθήσουν ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Ἡ μελαγχολία σου μὲ παραλύει. Τὴν ἡμέραν μόνον κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ σὲ ἰδῶ εὐτυχῆ, θ' ἀνακτήσω τὴν δραστηριότητά μου καὶ θὰ αἰσθανθῶ χαρὰν ὅτι ζῶ.

Ὁ Οὐρβανὸς συγκινηθεὶς ἐπανέλαβε τὴν ὑπόσχεσίν του. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὴ ἦτο λίαν ὀδυνηρὰ δι' αὐτόν, προσεπάθησε νὰ τὴν λησμονήσῃ, προκαλῶν τὴν εὔθυμον στωμυλίαν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἐγένετο δὲ τοῦτο ἀμέσως, διότι ὁ δοὺξ ἀσμένως ἔδραξε θέμα ἀρεστότατον εἰς αὐτόν.

—Νὰ ἴδῃς! τῷ εἶπε, βλέπων αὐτὸν μειδιῶντα· θὰ μοῦ φέρῃς τύχην εἰς ὅλα! Ἐνθυμοῦμαι τώρα ὅτι πρό τινων ἡμερῶν μὲ δυσηρέστει κάτι φοβερά. Ἤμην ἄχαρις, ἀδέξιος· δὲν ἤξευρα τί σκέπτομαι. Εἶχα καταντήσει ἠλίθιος. Εἶμαι βέβαιος τώρα ὅτι θ' ἀνακτήσω τὰς διανοητικάς μου δυνάμεις.

—Καμμία γυναικεία ἱστορία πάλιν: εἶπεν ὁ

Digitized by Google

μαρκήσιος, καταστέλλων ἀόριστον καὶ αἰφνίδιον ἀνησυχίαν.

—Τί ἄλλο; αὐτὴ ἡ μικρὰ Σαὶν-Ζενὲ μὲ ἀπασχολεῖ περισσότερον ἴσως ἀφ' ὅ,τι πρέπει.

—Καὶ δὲν πρέπει, ἀπήντησεν ζωηρῶς ὁ μαρκήσιος. Δὲν τὸ ὡρκίσθης εἰς τὴν μητέρα; Μὲ τὸ εἶπε. Θ' ἀπατήσῃς τὴν μητέρα μας;

—Διόλου· ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ ἠναγκαζόμην εἰς τοῦτο.

—Νὰ ἀναγκασθῇς; Δὲν σ' ἐννοῶ.

—Δυστυχῶς αὐτοῦ κατήντησα.

Καὶ ὁ δοὺξ ἀφηγήθη, πῶς εἶχε ψευσθῆ τὸ κατ' ἀρχὰς πρὸς αὐτόν, ὑποκρινόμενος ἔρωτα πρὸς τὴν Καρολίναν, ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ προθέσει νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς ἐκεῖνον ἔρωτα· πῶς, βλέπων ὅτι ἀπετύγχανε, διενοήθη ν' ἀγαπηθῇ ὁ ἴδιος χωρὶς ν' ἀγαπήσῃ· καὶ πῶς ἐπὶ τέλους εἶχεν ἐρωτευθῆ πραγματικῶς χωρὶς καμμίαν νὰ ἔχῃ βεβαιότητα ὅτι ἀντηγαπᾶτο. Προσέθηκεν ἐν τούτοις, ὅτι ἤλπιζε νὰ νικήσῃ, ἤρκει μόνον νὰ μὴ δηλώσῃ τὸν ἔρωτά του, καὶ διηγήθη ταῦτα πάντα διὰ λέξεων τόσον λεπτῶν καὶ διφορουμένων, ὥστε ἀδύνατον ἀπέβη εἰς τὸν μαρκήσιον νὰ νουθετήσῃ αὐτὸν χωρὶς νὰ φανῇ γελοῖος. Εἶτα δέ, ὅτε αὐτὸς συνελθὼν ἐκ τῆς καταπλήξεώς του ἀπεπειράθη νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς ἡσυχίας τῆς μητρός των καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ οἴκου των, μὴ τολμῶν ἐν τῇ ταραχῇ του ν' ἀρθρώσῃ λόγον οἱονδήποτε περὶ τοῦ ὀφειλομένου εἰς τὴν Καρολίναν σεβασμοῦ, ὁ δοὺξ, φοβηθεὶς αἴφνης τοιαύτην παραίνεσιν, ὤμοσεν ὅτι οὐδὲν ἤθελεν ἐπιχειρήσει πρὸς ἀποπλάνησίν της ἀλλ' ὅτι ἂν αὐτὴ αἴφνης γενναίως, ἄνευ ὅρων καὶ ὑπολογισμῶν, προσεφέρετο εἰς αὐτόν, ἦτο ἱκανὸς νὰ τὴν νυμφευθῇ.

Ἦτο ἆρά γε εἰλικρινής; Ἴσως ναί, ὡς ὑπῆρξε πάντοτε, ὁσάκις ἡ ἐπιθυμία προέτρεπεν αὐτὸν εἰς ἐπιχείρησιν, ὅθεν τὸν ἀπέτρεπε κατόπιν τὸ πάθος.

Ἐπειδὴ δὲ ὡμίλει μετά τινος πεποιθήσεως, ὁ μαρκήσιος δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐκφρασθῇ κατὰ τῆς παραδόξου ταύτης ὑποτροπῆς. Ἤξευρεν ὅτι ἡ μήτηρ του δὲν ἤλπιζεν εὐπρόσωπόν τινα γάμον τοῦ υἱοῦ της ἐκείνου, οὗτινος δὲν ἐξετίμα τὸν χαρακτῆρα· ὁ δὲ δοὺξ τῷ ἀπεδείκνυε δι' ἰσχυρῶν ἐπιχειρημάτων ὅτι ἐκεῖνος ἀκριβῶς, εἰς ὃν οὐδεμία πλέον φιλοδοξία ἦτο ἐπιτετραμμένη, ἦτο τοῦ μέλλοντός του ὁ κύριος.

—Βλέπεις, τῷ εἶπε συμπεραίνων, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶνε σοβαρώτατα. Ἠθέλησα καὶ πάλιν, τὸ ἐξομολογοῦμαι, νὰ στήσω παγίδα, ἀλλ' ἀπόφασιν εἶχα νὰ μὴ ὠφεληθῶ, καὶ τοῦτο, ἐννοεῖς, ἦτο ἀστειότης ἁπλῆ χωρὶς καμμίαν σπουδαιότητα. Ἀλλὰ συνελήφθην εἰς τοὺς βρόχους μου, καὶ τώρα πάσχω πολύ. Δὲν σοῦ ζητῶ νὰ μὲ βοηθήσῃς, ἀλλὰ σοῦ ἀπαγορεύω, ἐν ὀνόματι τῆς ἀγάπης μας, νὰ ἐπενεργήσῃς εἰς οἱονδήποτε, διότι ἂν φοβήσῃς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, θὰ μ' ἐξερεθίσῃς ἴσως, καὶ τότε δὲν ἐγγυῶμαι τίποτε. Ἤ, ἂν κατορθώσῃς νὰ μὲ κάμῃς νὰ παραιτηθῶ, θὰ ἐξερεθισθῇ ἴσως ἐκείνη καὶ θὰ κάμῃ καμμίαν τρέλλαν. Ἀφοῦ τὰ πράγματα ἔφθασαν ὅπου ἔφθασαν, καὶ μόνον τὸ ἀπρόοπτον δύναται νὰ φέρῃ τὴν λύσιν, μὴ ἀναμιγνύεσαι, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ φερθῶ εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ προσβάλω τὴν λεπτότητά σου, μήτε νὰ ταράξω τὴν ζωὴν τῆς μητρός μας, καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς φιλοξενίας τὴν ὁποίαν μοῦ χορηγεῖς.

ΙΑ'

Διαρκοῦντος τοῦ ἀλγεινοῦ τούτου διὰ τὸν μαρκήσιον διαλόγου, ἡ Καρολίνα εἶχε μετὰ τῆς μαρκησίας συνομιλίαν, ἥτις δὲν τὴν ἐτάραττε μὲν ἀλλὰ καὶ δὲν τὴν ἐφαίδρυνεν. Ἡ μαρκησία, προσηλωμένη ὅλη εἰς τὰ σχέδιά της, ἀπεκάλυψεν εἰς τὴν νεαρὰν αὐτῆς ἔμπιστον οἰκογενειακὴν φιλοδοξίαν τοιαύτην, ὁποίαν ἐκείνη οὐδὲ κἂν ὑπώπτευεν. Ὅ,τι ἰδίως ἠγάπα κ' ἐθαύμαζε τῆς μαρκησίας, ἦτο ἡ ἱπποτική της ἀφιλοκέρδεια, καὶ ἡ ἐγκαρτέρησις αὐτῆς πρὸς τὰ τετελεσμένα γεγονότα καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πλούτου της. Ἀλλ' ἔβλεπε νῦν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐλαττώσῃ τὸν θαυμασμόν της, καὶ ὅτι πᾶσα ἐκείνη ἡ μεγάθυμος φιλοσοφία ἦτο ἔνδυμα μόνον ὡραῖον ὡραίως φερόμενον. Καὶ δὲν ὑπεκρίνετο μὲν ἡ μαρκησία, διότι γυνὴ τοσοῦτον μεταδοτικὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐνεργῇ ἐκ σκέψεως καὶ προμελέτης. Ἀλλ' ἁρμοζομένη πρὸς τὰς περιστάσεις, οὐδόλως ἐνόμιζεν ἑαυτὴν ἀσυνεπῆ, ἰσχυριζομένη μὲν ὅτι θὰ προετίμα ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης ἢ νὰ ἴδῃ ἕνα τῶν υἱῶν της πλουτοῦντα δι' ἐξευτελισμοῦ, ἀλλὰ καὶ λέγουσα συγχρόνως, ὅτι εἶνε σκληρότατον ν' ἀποθάνῃ τις τῆς πείνης, ὅτι ἡ ζωή της ἦτο ζωὴ στερήσεων καὶ ἡ τοῦ μαρκησίου ἀληθὲς καθαρτήριον, καὶ ὅτι τέλος δὲν δύναταί τις νὰ ἦνε εὐτυχής, ὁσάκις μεθ' ὅλης τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπερηφανείας, ἣν δικαιολογεῖ ἄμωμος συνείδησις, δὲν ἔχει τοὐλάχιστον καὶ διακοσίων χιλιάδων φράγκων εἰσόδημα.

Ἡ Καρολίνα ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ τολμήσῃ γενικάς τινας ἐνστάσεις, ἃς ἡ μαρκησία ἀπέκρουσε ζωηρότατα.

—Δὲν πρέπει, εἶπεν, οἱ υἱοὶ τῶν μεγάλων οἰκογενειῶν νὰ ὑπερέχωσι πάσης κοινωνικῆς τάξεως; Τὸ δόγμα αὐτὸ ἔπρεπε νὰ τὸ ἔχετε καὶ σεῖς, ἥτις κατάγεσθε ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας. Ἔπρεπε νὰ ἐννοῆτε, ὅτι οἱ εὐπατρίδαι ἔχουσιν ἀνάγκας μεγαλοδωρίας, αἵτινες καὶ δίκαιαι εἶνε καὶ ὑποχρεωτικαὶ ἴσως, καὶ ὅτι ὅσον ὑψηλότερον εὑρίσκονται τὰ πρόσωπα ταῦτα, τόσον περισσότερον ἐπιβάλλεται εἰς αὐτὰ νὰ ἔχωσι περιου-

Digitized by Google

σίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν ὑψηλήν των θέσιν. Ὑποφέρω φρικτά, σᾶς ὁμολογῶ, ὅταν βλέπω τὸν μαρκήσιον νὰ κάμνῃ μόνος του τοὺς λογαριασμοὺς του μὲ τοὺς μισθωτούς του, νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ἀποφυγῆς τῶν περιττῶν ἀλλ' ἀναποφεύκτων πολλάκις ἐξόδων, καὶ ν' ἀσχολῆται πολλάκις ἐν ἀνάγκῃ καὶ εἰς αὐτοὺς τοῦ μαγειρείου μου τὰς λεπτομερείας. Ὅστις γνωρίζει τὴν ἀπορίαν μου, πρέπει νὰ θαυμάσῃ ἀληθῶς βλέπων αὐτὸν βασανιζόμενον τόσον διὰ νὰ μὴ στερηθῶ ἐγὼ τίποτε. Ἀλλ' ὅστις δὲν τὴν φαντάζεται ἀκριβῶς, μᾶς νομίζει βεβαίως φιλαργύρους, καὶ ὁμοίους πρὸς τοὺς μικροὺς ἀστοὺς τῶν πόλεων.

— Ἀφοῦ λοιπόν, εἶπεν ἡ Καρολίνα, σᾶς στενοχωρεῖ τόσον ἡ ζωή σας, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζον ἄνετον, ἔντιμον, ἔνδοξον μάλιστα, εὔχομαι ὁ γάμος αὐτὸς νὰ ἐπιτύχῃ, διότι ἄλλως, ἐν ἀποτυχίᾳ, θὰ σᾶς ἐχρειάζετο νέα προμήθεια θάρρους. Ἐν τούτοις ἂν μοῦ ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ ἔχω γνώμην...

— Πάντοτε πρέπει νὰ ἔχῃ τις γνώμην. Εἰπέτε την, ἀγαπητή μου.

— Νομίζω ὅτι τὸ φρονιμώτερον καὶ τὸ ἀσφαλέστερον εἶνε ν' ἀποδεχθῆτε τὸ παρὸν ὡς ἀνεκτόν, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ παραιτηθῆτε τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος συνοικεσίου.

— Καὶ τί σημαίνει ἂν πλανηθῶ, καλή μου κόρη; Τὸ φοβεῖσθε σεῖς δι' ἐμέ; Ἡ διάλυσις τῶν ἐλπίδων δὲν φονεύει, ἐνῷ ἡ ἐλπὶς ζωογονεῖ. Ἀλλὰ διατί ἀμφιβάλλετε περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἰδικῶν μου ἐλπίδων;

— Ὤ! δὲν ἀμφιβάλλω, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα. Διατί ν' ἀμφιβάλλω, ἂν ἡ δεσποινὶς Ξαιντράϊγ εἶνε τόσον τελεία ὅσον τὴν λέγουν;

— Εἶνε τελεία, τὸ βλέπετε, ἀφοῦ ἐκλέγει τὴν ἀξίαν καὶ ἀρκεῖται εἰς τὰ ἰδικά της πλούτη.

— Τοῦτο δὲν μοῦ φαίνεται δύσκολον, διενοήθη ἡ Καρολίνα.

Ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ εἴπῃ τί, καὶ ἡ μαρκησία ὑπέλαβεν.

— Ἔπειτα... Ξαιντράϊγ! συλλογίζεσθε, ἀγάπη μου τὸ γόητρον τοιούτου ὀνόματος; Δὲν βλέπετε ὅτι κόρη τοιούτου γένους δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἀτελὲς μεγαλεῖον; Σεῖς, — τὸ παρετήρησα ἐνίοτε — δὲν ἔχετε πολλὴν πεποίθησιν εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ γένους ἀρετάς. Ἴσως ἐφιλοσοφήσατε περὶ τούτου περισσότερον τοῦ δέοντος. Μὴ πιστεύετε ὅμως τὰς νέας αὐτὰς προλήψεις καὶ τὰς ἀξιώσεις τῶν κυρίων ὀψιπλούτων! Εἰς τὸ πεῖσμά των, οἱ οὐδαμινοὶ ἄνθρωποι δὲν ἔχουσιν εὐγένειαν καρδίας. Τὸ κληρονομικὸν ἁμάρτημα τῆς φειδοῦς καὶ τῆς φιλαργυρίας θὰ πνίγῃ πάντοτε τὰς ὁρμάς των. Δὲν θὰ τοὺς ἴδῆτε ποτὲ νὰ θυσιάσωσι τὴν περιουσίαν των καὶ τὴν ζωήν των ὑπὲρ μιᾶς ἰδέας, ὑπὲρ τῆς θρησκείας των, τοῦ ἡγεμόνος των, τοῦ ὀνόματός των.. Ἠμποροῦν ν' ἀνδραγαθήσουν ἐκ φιλοδοξίας· ἀλλὰ θὰ τὸ κάμουν πάντοτε πρὸς ἀτομικὸν συμφέρον, νὰ ἦσθε βεβαία.

Ἡ Καρολίνα ἐπειράχθη ἐκ τοῦ ἀκράτου αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῆς μαρκησίας ὑπὲρ τῆς εὐγενείας· εὗρε δὲ μέσον ν' ἀλλάξῃ ὁμιλίαν. Ἀλλὰ διαρκοῦντος τοῦ γεύματος ἀπησχόλησεν αὐτὴν ἡ σκέψις, ὅτι ἡ γηραιά της φίλη, ἡ φιλόστοργος θετή της μήτηρ ἔτασσεν αὐτὴν ἐν δευτέρᾳ ὅλως μοίρᾳ. Ἐνόμισεν ἴσως ἐκείνη ὅτι ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ τοιουτοτρόπως πρὸς κόρην εὐγενοῦς, φυσικὴν ὀπαδὸν τοῦ συστήματος τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν. Ἡ Καρολίνα ὅμως ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, καὶ δικαίως, ὅτι ἡ εὐγένειά της ἦτο λίαν πενιχρὰ καὶ ἀμφίβολος ἴσως. Οἱ πρόγονοί της παλαιοὶ δημοτικοὶ ἄρχοντες ἐν ἐπαρχίᾳ, εἶχον ἐξευγενισθῆ ὑπὸ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ', ὁ δὲ πατήρ της οὐδεμίαν ᾐσθάνετο ὑπερηφάνειαν φέρων τὸν τίτλον τοῦ ἱππότου. Ἔβλεπε λοιπόν, ὅτι ἡ περιφρόνησις τῆς μαρκησίας πρὸς τὰς κατωτέρας τάξεις ἦτο ζήτημα ποσοῦ, καὶ ὅτι κατὰ φυσικὴν συνέπειαν ἐθεώρει ἔτι μᾶλλον ὑποδεεστέραν κόρην τινὰ πτωχὴν καὶ μικρὰν ἔχουσαν τὴν εὐγένειαν.

Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη δὲν προυξένει ἀνόητον λύπην εἰς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, ἀλλ' ἡ φυσική της εὐθύτης ἐπανίστατο κατὰ τοιαύτης ἀδικίας, ἐπιβαλλομένης τοσοῦτον αὐθεντικῶς δίκην καθήκοντος εἰς τὰς πεποιθήσεις της.

— Πῶς λοιπόν, διενοεῖτο, ἡ ζωή μου, ζωὴ πτωχείας, ἀφοσιώσεως, θάρρους καὶ ἐν τούτοις εὐθυμίας, ἡ ἑκουσία μου ἀπάρνησις πάσης βιωτικῆς χαρᾶς, οὐδὲν σημαίνουσιν ἀπέναντι τοῦ ἡρωϊσμοῦ μιᾶς Ξαιντράϊγ, ἥτις φρονεῖ ὅτι δύναται ν' ἀρκεσθῇ εἰς διακοσίων χιλιάδων φράγκων εἰσόδημα, ἵνα νυμφευθῇ τέλειον ἄνδρα; Αὐτῆς ἡ ἐκλογὴ εἶνε ἀξιοθαύμαστος διότι κατάγεται ἀπὸ τοὺς Ξαιντράϊγ, κ' ἐμοῦ ἡ θυσία εἶνε πρᾶγμα κοινὸν καὶ ἁπλῆ ὑποχρέωσις διότι κατάγομαι μόνον ἀπὸ τοὺς Σαὶν-Ζενέ;

Ἡ Καρολίνα ἀπεδίωξε βαθμηδὸν τὰς σκέψεις ταύτας, ἃς ἐγέννα δικαία προσβληθεῖσα φιλοτιμία, ἀλλὰ τὰ ἴχνη των παρέμειναν ἐλαφρὰ ἐπὶ τῆς ἐκφραστικῆς της μορφῆς. Ἡ ἀληθὴς καὶ νεαρὰ καλλονὴ οὐδὲν δύναται νὰ κρύψῃ. Ὁ δοὺξ παρετήρησε τὴν μαρτυρίαν αὐτήν, καὶ ἀπέδωκεν εἰς ἑαυτὸν τὴν κρυφίαν ἐκείνην λύπην. Ηὔξησε δὲ ἡ πλάνη του, ὅτε εἶδε τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενὲ ἔτι μᾶλλον περιεσκεμμένην, καίτοι προσπαθοῦσαν ν' ἀνακτήσῃ τὴν συνήθη αὐτῆς εὐθυμίαν. Τούτου ὅμως ἀληθὴς αἰτία ἦτο ἄλλη. Ἡ Καρολίνα εἶχεν, ὡς συνήθως, ἀποτείνει τὸν λόγον εἰς τὸν μαρκήσιον περί τινων λεπτομερειῶν τῆς ἑσπερινῆς τοῦ οἴκου διοικήσεως, ἐκεῖνος δέ, ὁ τοσοῦτον συνήθως ἀβρόφρων, τὴν ἠνάγκασε, μὴ προσέχων, νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν λόγον. Ἐνόμισεν αὕτη ὅτι εἶχε κ' ἐκεῖνος μερίμνας ἐνδομύχους. Ἀλλὰ δὶς καὶ τρὶς ἀπήντησε τὸ ψυχρὸν καὶ πε-

Digitized by Google

ριφφονητικὸν σχεδὸν βλέμμα του. Καταπλαγεῖσα καὶ περίτρομος ἀπέμεινε σκυθρωπὴ καὶ ἠναγκάσθη, ἐρωτηθεῖσα, νὰ προφασισθῇ ἡμικρανίαν.

Ὁ δοὺξ ὑπώπτευσεν ἀμυδρῶς τὴν ἀλήθειαν, ὡς πρὸς τὸν ἀδελφόν του· ἀλλ' ἡ ὑποψία αὕτη διελύθη, εὐθὺς ὡς εἶδεν αὐτὸν ἀνακτῶντα τὴν φαιδρότητά του. Δὲν ἐμάντευσεν ὁποία ἀπόγνωσις καὶ ἀντίδρασις ἐκυρίευεν ἀλληλοδιαδόχως τῆς τεταραγμένης ἐκείνης ψυχῆς, καὶ νομίζων ὅτι ἠδύνατο ἀταράχως ν' ἀσχοληθῇ περὶ τὴν Καρολίναν, τῇ εἶπεν:

— Σεῖς πάσχετε, βλέπω· πάσχετε πολύ. Προσέξατε, μητέρα, πρό τινος καιροῦ ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ εἶνε συχνάκις ὠχρά.

— Νομίζεις; ἀπήντησεν ἡ μαρκησία, θεωροῦσα συμπαθῶς τὴν Καρολίναν. Εἶσθε ἀδιάθετος, ἀγαπητή μου; Μὴ μοῦ τὸ κρύπτετε.

— Εἶμαι θαυμάσια, ἀπεκρίθη ἡ Καρολίνα. Σήμερον μὲ προσέβαλεν ὀλίγον ὁ ἥλιος· ἀλλὰ δὲν εἶνε τίποτε.

— Τοὐναντίον, εἶνε κἄτι, εἶπεν ἡ μαρκησία, παρατηροῦσα αὐτήν. Ὁ μαρκήσιος ἔχει δίκαιον. Εἶσθε πολὺ χαλασμένη. Νὰ ἐξέλθετε ὀλίγον εἰς τὸν δροσερὸν ἀέρα, ἢ τὸ καλλίτερον ἴσως, ν' ἀποσυρθῆτε εἰς τὸ δωμάτιόν σας. Ἐδῶ κάμνει πολλὴν ζέστην. Περιμένω ἀπόψε ἕνα σωρὸ γείτονας. Δὲν σᾶς χρειάζομαι καὶ σᾶς δίδω τὴν ἐλευθερίαν σας.

— Ξεύρετε τί θὰ σᾶς ὠφελοῦσε; εἶπεν ὁ δοὺξ πρὸς τὴν ταλαίπωρον Καρολίναν, ἣν μεγάλως ἠνώχλει ἡ πρὸς αὐτὴν ἐστραμμένη γενικὴ προσοχή. Νὰ ἱππεύσετε ὀλίγον. Τὸ μικρὸν ἐκεῖνο ἀγροτικὸν τετράποδον, περὶ τοῦ ὁποίου σᾶς ὡμίλουν πρὸ ὀλίγου, εἶνε πολὺ ἥσυχον καὶ ἔχει κνήμας λαμπράς. Θέλετε νὰ δοκιμάσετε;

— Μόνη της; εἶπεν ἡ μαρκησία. Ἵππον ἐντελῶς ἄγνωστον;

— Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ δεσποινὶς Καρολίνα θὰ διεσκέδαζε. Εἶνε γενναία καὶ δὲν φοβεῖται τίποτε, τὸ ἠξεύρω. Ἔπειτα θὰ τὴν προσέξω ἐγώ, ἐγγυῶμαι.

Ἐπέμεινε δὲ τόσον, ὥστε ἡ μαρκησία ἠρώτησε τὴν Καρολίναν, ἂν πραγματικῶς μικρός τις ἔφιππος περίπατος δὲν θὰ τὴν εὐχαρίστει.

— Ναί, ἀπήντησεν ἐκείνη, παρασυρομένη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, ἣν ᾐσθάνετο ν' ἀποσείσῃ τὴν βαρυθυμίαν αὐτῆς. Εἶμαι ἀρκετὰ παιδί, ὥστε νὰ αἰσθανθῶ εὐχαρίστησιν. Ἀλλὰ θὰ ἐπροτίμων ἄλλην ἡμέραν. Δὲν ἤθελον νὰ γίνω θέαμα εἰς τοὺς ξένους τοὺς ὁποίους περιμένετε, τόσον μᾶλλον ὅσον ἡ πρώτη μου ἀπόπειρα θὰ εἶνε πιθανῶς πολὺ ἀδεξία.

— Πηγαίνετε εἰς τὸν δρυμόν, εἶπεν ἡ μαρκησία. Εἶνε τόσον βαθὺς καὶ σύσκιος, ὥστε δὲν θὰ ἰδῇ κανεὶς τὴν πρώτην σας δοκιμήν. Ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ἀκολουθήσῃ κἄποιος ἔφιππος. Ὁ γέρων Ἀνδρέας, παραδείγματος χάριν. Ἱππεύει καλά, κ' ἔχει ἄλογον φρόνιμον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐν ἀνάγκῃ ἠμπορεῖτε ν' ἀνταλλάξητε τὸ ἰδικόν σας, ἂν ἦνε πολὺ τρελλόν.

— Ναί, ἔτσι νὰ γίνῃ! εἶπεν ὁ δούξ. Ὁ Ἀνδρέας ἱππεύει τὴν γραῖαν λευκήν, ἐγὼ ἐπιστατῶ εἰς τὴν ἀναχώρησιν, καὶ τὸ πρᾶγμα πηγαίνει θαυμάσια.

— Ἀλλ' ἐφίππιον γυναικεῖον; παρετήρησεν ἡ μαρκησία, ἀδιαφοροῦσα κατὰ τὸ φαινόμενον περὶ τὴν ἱππικὴν αὐτὴν ἐκδρομήν.

— Ὑπάρχει ἕν, τὸ εἶδα εἰς τὴν ἀποθήκην, ἀπήντησε ζωηρῶς ὁ δούξ· πηγαίνω νὰ φροντίσω.

— Καὶ ἀμαζών; εἶπεν ἡ μαρκησία.

— Ἀρκεῖ ἓν οἱονδήποτε μακρὸν φόρεμα, εἶπεν ἡ Καρολίνα, ἀποφασίσασα αἴφνης ν' ἀντιταχθῇ κατὰ τοῦ δυσμενοῦς ἤθους τοῦ μαρκησίου καὶ νὰ φύγῃ τὴν παρουσίαν του.

Ἡ μαρκησία τῇ ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ ἑτοιμασθῇ, καὶ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ δευτέρου υἱοῦ της ἀπῆλθεν εἰς προϋπάντησιν τῶν ἐρχομένων ἐπισκέψεων.

Ὅτε ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ κατέβη τὴν περίστροφον κλίμακα τοῦ παρακειμένου εἰς τὸ δωμάτιόν της πυργίσκου, εὗρε τὸν ἵππον ἐπισεσαγμένον καὶ κρατούμενον παρὰ τοῦ δουκὸς αὐτοῦ, ἐνώπιον τῆς μικρᾶς ἀψιδωτῆς θύρας ἥτις ἤνοιγε πρὸς τὴν αὐλήν. Παρίστατο δὲ καὶ ὁ Ἀνδρέας, ἱππεύων γηραιὰν τινα φορβάδα χρησιμεύουσαν εἰς μετακόμισιν λαχάνων, παροιμιακῆς ἰσχνότητος καὶ οἰκτρῶς συνεσκευασμένην, διότι ὁ σταῦλος ἦτο εἰς ἐντελῆ παραλυσίαν. Ὁ Μαρκήσιος, στενοχωρημένος οἰκονομικῶς πολὺ περισσότερον ἢ ὅτι ὡμολόγει, εἶχε προφασισθῇ ἔλλειψιν προνοίας, ὁ δὲ δούξ, μαντεύων τὴν ἀλήθειαν, εἶχε δηλώσει, ὅτι τὸ κατ' αὐτόν, ἐπροτίμα νὰ ἀπέρχεται εἰς θήραν πεζός, ἵνα πολεμᾷ τὴν εὐσαρκίαν του.

Ἡ συσκευὴ τοῦ Ζακὲ — οὕτως ἐκαλεῖτο τὸ ἀγροτικὸν ἱππάριον, ὅπερ ἀπὸ δώδεκα ὡρῶν εἶχε προβιβασθῇ εἰς τὸ ἀξίωμα ἵππου ἱππασίας — δὲν ἦτο εὔκολον πρᾶγμα, ὁ δὲ Ἀνδρέας, ἐνεὸς ἐκ τῆς αἰφνιδίας ταύτης ἱππασίας, δὲν θὰ κατώρθου βεβαίως νὰ εὕρῃ τόσον γρήγορα τὸ γυναικεῖον ἐφίππιον καὶ νὰ τὸ καταστήσῃ χρήσιμον. Ὁ δοὺξ μόνος του συνετέλεσε πάντα ἐντὸς τετάρτου τῆς ὥρας, μετὰ θαυμασίας ταχύτητος καὶ δεξιότητος. Ἦτο κάθιδρος, ἡ δὲ Καρολίνα κατεθορυβήθη ὅτε τὸν εἶδε κρατοῦντα τὸν πόδα της, ἵνα τὴν βοηθήσῃ νὰ ἱππεύσῃ, διορθοῦντα τὸ ἱπποστόμιον καὶ σφίγγοντα τὴν μασχαλιστῆρα ὡς ἐξ ἐπαγγέλματος ἱπποκόμος, γελῶντα περὶ τῆς δυσαρμονίας ὅλων αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ ἀποδεχόμενον φαιδρῶς τὴν κατάστασιν αὐτὴν μετὰ μυρίων ἐνδείξεων ἀδελφικῆς μερίμνης.

Ἕπεται συνέχεια.

Digitized by Google

Η ΔΙΦΘΕΡΙΤΙΣ

Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου νεάνιδος.

... Αἱ καλλίτεραί μου ἡμέραι ἦσαν ἐκεῖναι κατὰ τὰς ὁποίας ἤρχετο ἡ ράπτρια. Ἐπειδὴ ἡ κατοικία μας ἦτο μικρά, ἡ γυνὴ ἐκείνη εἰργάζετο εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Νομίζω ὅτι τὴν βλέπω ἀκόμη τὴν καϋμένην τὴν Ἑλένην νὰ κάθηται πλησίον τοῦ παραθύρου μὲ γελαστὸν πρόσωπον. Ἐνῷ ἔρραπτε μοῦ ὡμίλει περὶ τοῦ νοικοκυριοῦ της, περὶ τοῦ συζύγου της, ὅστις ἦτο διανομεὺς τοῦ ταχυδρομείου, καὶ περὶ τῶν τέκνων της τὰ ὁποῖα ἀνέθρεψε μὲ τόσον κόπον. Μὲ τὸ θάρρος καὶ τὴν καρτερίαν της ἀπηλλάγη ἀπὸ πολλὰ βάσανα· ἀφ' οὗ δὲ μοῦ διηγεῖτο καμμίαν ἀπὸ τὰς περασμένας μεγάλας λύπας της, τὸ πρόσωπόν της ἠκτινοβόλει ἀπὸ χαράν.

— Αἴ, τί τὰ θέλετε, ἡ εὐτυχία εἶνε δι' ὅλους, κυρία Εὐτέρπη, μοὶ εἶπεν ἡμέραν τινά... ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἰμποροῦν νὰ εἶνε εὐτυχεῖς!

— Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἰμποροῦν νὰ εἶνε εὐτυχεῖς! Αὐτὸ εἶνε παρηγορητικόν, καλή μου Ἑλένη, ἀλλὰ δὲν θὰ μοῦ ἀρνηθῇς ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι γεννῶνται δυστυχεῖς καὶ ἀποθνήσκουν δυστυχεῖς.

— Διότι δὲν ἀγαποῦν κανένα· οἱ ἴδιοι πταίουν.

— Μολαταῦτα, πέρυσι ὅταν ἀρρώστησε τὸ παιδάκι σου, καὶ ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀποθάνῃ, ἂν τὸ ἀγαποῦσες ὀλιγώτερον, θὰ ἦσουν ὀλιγώτερον δυστυχής.

Ἐνόουν ὅτι ἔλεγα ἀνοησίαν, ἀλλ' ᾐσθανόμην μεγάλην εὐχαρίστησιν ὁσάκις τὴν ἤκουα νὰ ὁμιλῇ διὰ τὸν ἑαυτόν της καὶ τοὺς οἰκείους της.

— Ὡραῖος λογαριασμὸς αὐτός, μὰ τὴν ἀλήθεια! Θαρρῶ ὅτι ἀστειεύεσθε μαζί μου, κυρία Εὐτέρπη. Εἶνε σὰν νὰ μοῦ λέγετε ὅτι εἶνε συμφέρον μας νὰ μᾶς κόψουν τὰ δυὸ πόδια μας διὰ νὰ οἰκονομήσωμε τὰ ὑποδήματά μας. Θὰ ἰδῆτε σὲ 'λίγο, τί εἶνε ἡ ἀγάπη τῶν παιδιῶν. Εἶνε λύπη ἀλλὰ εἶνε καὶ χαρά. Ἄς ἐτολμοῦσε κανεὶς νὰ μοῦ εἰπῇ: Μὴν ἀγαπᾷς δὰ τόσον τὸ ἀγοράκι σου, κουτή, γιατὶ θὰ ὑποφέρῃς πολλὰς ἀνησυχίας. Εἴξευρα ἐγὼ πῶς νὰ τοῦ ἀπαντήσω, ὅταν ἐκρατοῦσα 'πάνω εἰς τὰ γόνατά μου τὸ καϋμένο τὸ παιδάκι μου μισαποθαμμένο, καὶ ζητοῦσε μὲ τὰ δυὸ μαραμμένα χειλάκια του ἀέρα... Τὸ πρόσωπό του ἦτανε μελανὸ καὶ τὰ χεράκια του ἄσπρα σὰν κεριά... Τί νὰ σᾶς 'πῶ, τὥνοιωθε ὁ καθεὶς πῶς ἡ μηχανὴ ἀπὸ μέσα δὲν εἰμποροῦσε πειὰ νὰ δουλέψῃ. Καὶ ὅμως εἶχε καρφωμένα ἐπάνω μου τὰ δυὸ μεγάλα μάτια του... Ἐγὼ τοῦ ἐχαμογελοῦσα, ἐννοεῖται, ἀλλὰ δὲν τὸ καλοέβλεπα ἀπὸ τὰ δάκρυα ποῦ δὲν ἤθελα νὰ τὰ σκουπίσω ἐμπρός του καὶ προσπαθοῦσα νὰ τὰ καταπίνω. Τί ἁρμυρὰ ποῦ εἶνε αὐτὰ τὰ δάκρυα, κυρία Εὐτέρπη! Ὁ καϋμένος ὁ ἄνδρας μου ἦτο γονατιστὸς ἐμπρὸς εἰς τὸ μικρὸ καὶ τοῦ ἔκαμνε χάρτινους κοκόρους καὶ τοῦ ἐτραγουδοῦσε ἕνα τραγουδάκι ποῦ τὸ ἔκαμνε ἄλλοτε κ' ἐγελοῦσε. Σὲ μερικαὶς λέξεις τοῦ τραγουδιοῦ, ὅπου τοῦ ἐνθύμιζαν κανὲν ἀστεῖο πρᾶγμα, ἔβλεπες κ' ἐσηκόνοντο τὰ δυὸ ἄκρα τοῦ στόματός του καὶ τὰ μάγουλά του ἐφούσκωναν ὀλίγο κάτω ἀπὸ τὰ 'μάτια του. Γελοῦσε καὶ τότε ἀλλὰ ὅπως εἰμποροῦσε... Ἦταν μία λύπη νὰ τὸ βλέπῃς. Ἄχ! δὲν εἰμπορῶ οὔτε νὰ τὸ συλλογισθῶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, χωρὶς νὰ μοῦ ἔλθουν δάκρυα. Νά, μὲ συγχωρεῖτε.

Καὶ ἡ δυστυχὴς Ἑλένη ἐξέβαλε τὸ μανδίλι της ἀπὸ τὴν τσέπην καὶ ἤρχιζε νὰ κλαίῃ. Ἀνάμεσα εἰς τὰ δάκρυα ἐγελοῦσε κ' ἔλεγε:

— Θὰ περάσῃ... Δὲν εἶνε τίποτε... Τί ἀνόητη ποῦ εἶμαι! τὰ δάκρυά μου πίπτουν ἐπάνω εἰς τὸ φόρεμά σας ποῦ ράπτω....

Ἔλαβα τὴν χεῖρά της καὶ τὴν ἔσφιξα.

— Δὲν πιστεύω νὰ τὰ πιστεύετε αὐτὰ ποῦ ἐλέγατε τώρα; μοῦ εἶπε.

— Τί πρᾶγμα;

— Ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀγαποῦμε τὰ παιδιά μας μὲ ὅλην τὴν καρδιά μας γιὰ νὰ μὴν ἔχωμε βάσανα. Αὐταὶς αἱ ἰδέαις εἶνε ἡ βρῶμαις τοῦ μυαλοῦ· καὶ ὅποιος τὰς ἔχει πρέπει νὰ καθαρίζῃ τὸ μυαλό του· νὰ μὲ συγχωρεῖτε ποῦ 'μιλῶ ἔτσι.

— Ἔχεις δίκαιον, καλή μου Ἑλένη, ἐγὼ τὸ εἶπα αὐτὸ χάριν ἀστειότητος. . Καὶ πῶς ἔγεινε καλά, τὸ παιδί σου;

— Σταθῆτε νὰ τελειώσω τὸ ράψιμό μου καὶ νὰ σᾶς τὸ διηγηθῶ· εἶνε σωστὸ θαῦμα· τί λέγω θαῦμα; θαύματα, διότι δυὸ θαύματα ἔγειναν, ἕνα ποῦ ἔσωσε ὁ Θεὸς τὸ παιδί μου, καὶ δεύτερο ποῦ ἐγνωρίσαμε ἕνα ἄνθρωπο μὲ μεγάλη ἐπιστήμη καὶ μεγάλη καρδιά, τὸν ἰατρὸ Φαρόν. Εἶνε περίφημος ἰατρός. Ὁ Θεὸς 'ξεύρει πλέον πόσοι τὸν ζητοῦν καὶ πόσα τοῦ δίδουν... Ἀπορεῖς τώρα πῶς ἔκαμε ἐγχείρισι τοῦ μικροῦ μου... Ἀπ' ἐδῶ ἴσα ἴσα ἀρχίζει τὸ θαῦμα. Ὁ ἄνδρας μου βλέποντας ὅτι τὸ παιδί μας ἐκόντευε νὰ ἀποθάνῃ, τὰ εἶχε χάσει. Ἔξαφνα τὸν βλέπω καὶ σηκόνεται, παίρνει γρήγορα ἀπὸ τὸ σεντοῦκι τὸ καινούργιο του φόρεμα, τὸ μαῦρό του καπέλο κ' ἐνδύνεται γρήγορα.

— Ποῦ πᾷς;

— Θὰ πάγω νὰ εὕρω τὸν Φαρόν.

Ἦτο τὸ ἴδιο σὰν νὰ μοῦ ἔλεγε πάγω νὰ ὕρω τὸν ὑπουργὸ τῶν ἐξωτερικῶν.

— Καὶ θαρρεῖς ὅτι ὁ ἰατρὸς ὁ Φαρὸν θὰχῃ τὴν ἔννοιά σου;... Καϋμένε, θὰ σὲ διώξουν ἀπὸ τὸ σπίτι του ἅμα πᾷς.

Τίποτε· 'ς τοῦ κουφοῦ τὴν πόρτα ὅσο θέλεις

Digitized by Google

βρόντα· ἦτο εἰς τὴν σκάλα καὶ τὸν ἄκουα νὰ καταβαίνῃ τὰ σκαλιὰ σὰν νὰ εἶχε πιάσει φωτιὰ τὸ σπίτι. Φωτιά! ἦτο χειρότερο ἀπὸ φωτιά.

Βάλετε τώρα μὲ τὸν νοῦ σας ἐμένα μονάχη μὲ τὸ καϋμένο τὸ μικρό μου. Δὲν ἤθελε νὰ μείνῃ 'ς τὸ κρεββατάκι του, τοῦ ἄρεσκε νὰ τῶχω 'ς τὴν ἀγκαλιά μου κουκουλωμένο μὲ τὸ παπλωματάκι του. Ἔλεγα μέσα μου: Τώρα δὰ θὰ τελειώσῃ, θὰ κλείσῃ τὰ ματάκια του καὶ πάει πλειά· κ' ἐκρατοῦσα τὴν ἀναπνοή μου διὰ ν' ἀκούσω τὴν ἰδική του ποῦ ἐγίνετο ὁλοένα πειὸ ἀδύνατη.

Ὕστερ' ἀπὸ μιὰ ὥρα ἀκούω ν' ἀναβαίνουν. Ἀνοίγει ἡ θύρα καὶ ἐμβαίνει ὁ ἄνδρας μου. Ἔπλεε 'ς τὸν ἵδρωτα καὶ μόλις εἰμποροῦσε νὰ ὁμιλήσῃ· τόσο λαχανιασμένος ἦτο. Χίλια χρόνια νὰ ζήσω δὲν θὰ λησμονήσω μὲ τί φωνὴ μοῦ εἶπε:

— Αἴ, τὸ παιδί;

— Ὄχι χειρότερα· καὶ ὁ ἰατρός;

— Θὰ ἔλθῃ.

Αὐτὸς ὁ λόγος μοῦ ἔχυσε βάλσαμο 'ς τὴν καρδιά μου· ἐνόμισα ὅτι μοῦ ξανάδινε 'πίσω κανεὶς τὸ παιδί μου. Ἄχ, νὰ ξέρατε τί ἀγάπη ἔχουν αὐτὰ τὰ παιδιά! Ἐφιλοῦσα τὸ μικρό, ἐφιλοῦσα τὸν πατέρα του, ἐγελοῦσα, ἔκλαια· ἤμουν ἥσυχη πλειά. Γιατί, βλέπετε, ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ θάρρος· ὁ Θεὸς μᾶς στέλλει κἄποτε τέτοιαις ἐλπίδες. Καὶ ὅμως ἦτο σωστὴ τρέλλα ἡ χαρά μου, γιατὶ ὁ Φαρὸν ἠμποροῦσε νὰ μὴν ἔλθῃ.

Λέγω εἰς τὸν ἄνδρα μου:

— Τὸν εὐρῆκες 'ς τὸ σπίτι του;

Τότε μοῦ διηγήθη μὲ χαμηλὴ φωνὴ τί ἔκαμε, κ' ἔκοπτε τὴν ὁμιλίαν του κάθε στιγμὴν γιὰ νὰ σκουπίσῃ τὸ μέτωπόν του καὶ ν' ἀναπνεύσῃ.

— Ἔτρεξα εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῶν παιδιῶν· ἐπειδὴ εἶνε διευθυντής, ἤλπιζα νὰ τὸν εὑρῶ ἐκεῖ. Ὁ θυρωρὸς μοῦ λέγει νὰ 'πάγω σὲ μία χαμηλὴ πόρτα τῆς αὐλῆς· κτυπῶ, ἐμβαίνω κ' εὑρίσκομαι μέσα σὲ σύννεφο καπνοῦ ἀνάμεσα σὲ καμμιὰ δεκαριὰ νέους ποῦ ἔπιναν τσιγάρο κ' ἐγελοῦσαν 'σὰν τρελλοί.

— Ἄχ! οἱ ἀπάνθρωποι, μέσα 'ς τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἀπέθνησκαν...

— Μὴν τοὺς κατηγορᾷς πρὶν ἀκούσῃς ὅλη τὴν ὁμιλία. Τί θέλεις, φίλε μου; μοῦ λέγει ἕνας ἀπ' αὐτούς, ἕνας 'ψηλὸς μὲ ἄσπρη ποδιὰ καὶ μαῦρο σκοῦφο. Καὶ ἅμα μὲ εἶδε τόσο καταλυπημένο, μ' ἔβγαλε ὄξω 'ς τὴν αὐλή.

— Τί τρέχει; 'πές μου.

— Κύριε, νὰ μὲ συγχωρῇς, ποῦ σὲ ἀνησύχησα.

— Ἄφησε τὰ κοπλιμέντα· τί θέλεις;

— Ἦλθα νὰ εὑρῶ τὸν κύριον Φαρὸν γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸ παιδί μου ποῦ πεθαίνει ἀπὸ διφθερῖτι. Δὲν εἶμαι πλούσιος, μὰ θὰ δώσω ὅ,τι 'μπορέσω.

— Ναί, ναί, καλά. Πόσων ἐτῶν εἶνε τὸ παιδί σου;

— Τεσσάρων.

— Ποιὸς τὸ περιποιεῖται;

— Ἕνας ἰατρὸς ποῦ τοῦ δίδει κἄτι μικρά, μικρούτσικα χαπάκια σὲ πολὺ νερό.

— Ἀ! πολὺ καλά, εἶπε χαμογελῶντας. Μὴ λυπῆσαι.

Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγε αὐτά, βγάζει τὴν ποδιά του, βάζει τὸν σκοῦφό του 'πάνω σὲ μιὰ καθέκλα καὶ γράφει σ' ἕνα χαρτί.

— Τρέχα καὶ δόσε αὐτὸ τὸ γραμματάκι 'ς τὸν κύριον Φαρόν. Νὰ ἡ διεύθυνσίς του. Ποῦ κάθεσαι; Στάσου νὰ πάρω τὰ χειρουργικά μου ἐργαλεῖα κ' ἔρχομαι κατόπι σου.

— Ἄ! τί καλὸς ποῦ εἶσθε, κύριε! — Μοῦ ἤρχετο νὰ τὸν φιλήσω.

— Εἶσαι λογᾶς βλέπω, μοῦ λέγει, ἔλα, τρέχα, ἄφησε τὰ λόγια· γρήγορα.

Τρέχω εἰς τοῦ ἰατροῦ μὲ τὸ γράμμα· ἦτο καλεσμένος σὲ σπίτι· λέγω εἰς τὸν ὑπηρέτη του ποῦ ἐκρατοῦσε μισανοιγμένη τὴν θύρα:

— Πές μου ποῦ εἶνε καλεσμένος ὁ ἀφέντης σου;

— Δὲν ξέρω, μοῦ εἶπε καὶ ἔκλεισε τὴν πόρτα.

Τότε μὲ πιάνει ὁ θυμός· ἔβλεπα ἐμπρός μου τὸ παιδί μας ν' ἀποθνήσκῃ. Σκουντῶ τὴν πόρτα κ' ἐμβαίνω μέσα.

— Δὲν φεύγω ἔτσι· ἔρχομαι ἀπὸ μέρος ἑνὸς ἰατροῦ τοῦ νοσοκομείου, καὶ θὰ μοῦ εἰπῇς ποῦ εἶνε ὁ ἀφέντης σου, καὶ ἀμέσως.

Δὲν ἀστειευόμουν, φαίνεται, γιατὶ μοῦ ἔδωκε ἀμέσως τὴν διεύθυνσιν τοῦ σπιτιοῦ λέγοντάς μου:

— Τώρα ἄφησέ με ἥσυχο καὶ κλεῖσε τὴν θύρα.

Παίρνω τὰ πόδια μου 'ς τὸ λαιμὸ καὶ 'πάγω 'ς τὴν ὁδὸν Λίλης. Ἡ αὐλὴ ἦτο γεμάτη ἀμάξια, ὅλα τὰ παράθυρα ἔλαμπαν· μὰ ἐγὼ ἀναβαίνω, δὲν μὲ 'νοιάζει: Ἔλεγα μέσα μου: Τὸ παιδί μου 'πεθαίνει, τὸ παιδί μου 'πεθαίνει! καὶ ἀπ' τὴ βία μου ἐπατοῦσα ὅποιον εὕρισκα ἐμπρός μου. Ἕνας γέρων ὑπηρέτης μὲ σταματᾷ.

— Ποῦ πᾶτε δά, κύριε, ἔτσι;

— Θέλω νὰ ὁμιλήσω τοῦ ἰατροῦ Φαρόν· εἶνε μεγάλη ἀνάγκη· εἰδοποίησέ τον, σὲ παρακαλῶ.

Ὁ γέρων μὲ κυττάζει καλά, ἔπειτα μὲ γλυκὸ τρόπο μοῦ λέγει:

— Καθῆστε μιὰ στιγμή· ἀφ' οὗ εἶνε τόση βία, θὰ 'πάγω νὰ ἰδῶ ἂν εἶνε τρόπος νὰ τοῦ ὁμιλήσω.

Δὲν εἰξεύρω γιατί, ἀλλ' ἅμα εὑρέθηκα ἐκεῖ ἀνάμεσα σὲ τόσους ὑπηρέτας ποῦ ἐπηγαινοέφερναν δίσκους, ἔννοιωθα ὅτι ἀπὸ τὰ 'μάτια μου ἔπεφταν δάκρυα, καὶ ἀδύνατον νὰ τὰ κρατήσω.

Ἔπειτα ἀπ' ὀλίγο ἕνας κύριος μὲ λευκὸ λαιμοδέτη ἐμβαίνει εἰς τὴν κάμαρη ποῦ ἤμουν.

Digitized by Google

— Πού εἶνε ὁ ἄνθρωπος πού μὲ ζητεῖ; λέγει μὲ φωνὴ θυμωμένη.

Μὲ εἶδε ἀμέσως εἰς τὴν γωνία ποῦ ἤμουν κ' ἐκατάλαβε τί λύπη εἶχα μέσα μου, γιατὶ ἀφ' οὗ μ' ἐκύτταξε μιὰ στιγμὴ ἤνοιξε τὸ γράμμα ποῦ τοῦ ἔδωκα καὶ μοῦ εἶπε μὲ μιὰ φωνὴ γλυκειά, μοῦ εἶπε:

— Πήγαινε, 'ς τὸ σπίτι σου, παληκάρι μου· θἄρθω κ' ἐγώ· καρδιά! ἔρχομαι, ἔρχομαι.

Τὴν στιγμὴ ὅπου μοῦ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ ἄνδρας μου, ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑλένη, ἤκουσα βήματα εἰς τὴ σκάλα. Ἦταν ὁ γιατρός. Θεέ μου!

Καὶ ξέρετε τί μᾶς εἶπε, ἐμβαίνοντας, μὲ μιὰ χονδρὴ φωνή.

— Ὀλίγο ἔλειψε νὰ σπάσω τὸ λαιμό μου 'ς τὴ σκάλα σας... τί διαβολόσκαλα εἶν' αὐτή; Ποῦ εἶνε τὸ παιδί;

— Νά το κὺρ γιατρέ, καλέ μου ἰατρέ.

Δὲν ἤξευρα πῶς νὰ τὸν εἰπῶ. Ἔβλεπα κάτω ἀπὸ τὸ 'πανωφόρι του τὸν ἄσπρο λαιμοδέτη του καὶ ἕνα σωρὸ σταυροὺς ποῦ κρέμονταν εἰς τὸ στῆθός του.

Ἔβγαλε τὸ 'πανωφόρι του, τὸ καπέλο του, ἐπλησίασε 'ς τὸ ἀγόρι μου, καὶ τὸ ἐγύρισε ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ μὲ ἐπιδεξιότητα, μὲ περιποίησι καλλίτερα ἀπὸ κάθε μητέρα· ἀκούμβησε τὸ κεφάλι του 'πάνω 'ς τὴ ῥάχι του καὶ 'ς τὸ στῆθός του. Τὸν ἐκύτταζα γιὰ νὰ καταλάβω ἀπὸ τὰ 'μάτια του τὴν ἰδέα του· μὰ δὲν ἔβλεπα τίποτε μέσα 'σ τὰ μάτια του, γιατὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι συνειθίζουν νὰ εἶν' εὐαίσθητοι ἀπὸ μέσα.

— Θὰ τοῦ κάνωμ' ἐγχείρισι· εἶνε καιρός, εἶπε.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἐμβῆκεν εἰς τὴ κάμαρά μας ὁ βοηθός του, ἐπῆγε κοντὰ εἰς τὸν ἰατρὸν καὶ τοῦ εἶπε σιγά:

— Εἶσθε δυσηρεστημένος μαζί μου διότι σᾶς ἠνώχλησα;

— Εἶμαι δυσηρεστημένος μαζί σου, διότι δὲν μὲ ἠνώχλησες γρηγορώτερα. Ἑτοίμασε ὅ,τι χρειάζεται.

Μὰ δὲν ξεύρω γιατὶ σᾶς τὰ διηγοῦμαι ὅλα αὐτά· καλλίτερα θὰ ἔκαμνα νὰ δουλεύω.

— Ἐξακολούθησε, καλή μου Ἑλένη, ἐξακολούθησε.

— Αἴ, λοιπόν, αὐτοὶ οἱ δύο ἰατροὶ ποῦ δὲν ἦσαν οὔτε συγγενεῖς μας οὔτε φίλοι μας τὰ ἐτοίμασαν ὅλα μόνοι των. Ἐν ᾧ ὁ ἄνδρας μου ἐπῆγε νὰ δανεισθῇ λάμπαις ἀπὸ τοὺς γειτόνους, ὁ ἰατρὸς ἔδενε μὲ σχοινιὰ ἕνα στρῶμα ἐπάνω 'ς τὸ τραπέζι καὶ ὁ μαθητής του ἀράδειαζε τὰ μικρὰ μαχαιράκια...

Μονάχα ὅποιος τὰ ὑπόφερε αὐτά, εἰμπορεῖ νὰ καταλάβῃ τί αἰσθάνεται μία μητέρα ποῦ ἔχει τὸ παιδί της ἐπάνω 'ς τὰ γόνατά της καὶ λέγει μέσα της: Ὅλα αὐτὰ θὰ τοῦ τὰ ἐμπήξουν 'ς τὸ κορμάκι του· κ' ἂν δὲν 'πάγῃ καλὰ τὸ χέρι των, θὰ μοῦ τὸ σκοτώσουν».

Ἀφ' οὗ ἔγειναν ὅλα ἕτοιμα, ὁ κύριος Φαρὸν ἔβγαλε τὸ λαιμοδέτη του, ἐπῆρε τὸ μικρὸ ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά μου, καὶ τὸ πλάγιασε 'ς τὸ στρῶμα, ἀνάμεσα 'ς ταὶς λάμπαις ποῦ ἦσαν τριγύρω· κ' ἔπειτα εἶπε 'ς τὸν ἄνδρα μου:

— Σὺ κράτα τὸ κεφάλι του, ἡ γυναῖκά σου ἂς κρατῇ τὰ πόδια του... ὁ Ἀριστείδης θὰ μοῦ δίδῃ τὰ ἐργαλεῖά μου. Ἔχεις μιὰ μικρὴ κάνουλα, παιδί μου;

— Ναί, κύριε καθηγητά.

Ὁ ἄνδρας μου ἦτο ἄσπρος σὰν μανδίλι· εἶδα πῶς σίμωσε τοῦ μικροῦ. Τὸ χέρι του ἔτρεμε καὶ μ' ἔπιασε φόβος. Εἶπα 'ς τὸν ἰατρόν:

— Καλέ μου ἰατρέ, ἀφῆστε σ' ἐμένα τὸ κεφάλι, κάνετέ μου τὴ χάρι.

— Κι' ἂν τρέμῃς;

— Ἀφῆστέ με, σᾶς παρακαλῶ.

— Καλά, ἂς εἶνε·

Καὶ μοῦ εἶπε χαμογελῶντας·

— Θὰ σοῦ γλυτώσω τὸ παιδάκι σου, κόρη μου· ἔχεις καρδιὰ καὶ σοῦ ἀξίζει νὰ τὤχῃς.

Καὶ μοῦ τὸ 'γλύτωσε!

— Καὶ δὲν ἔτρεμε τὸ χέρι σου, καλή μου Ἑλένη; ἠρώτησα.

— Βέβαια· γιατὶ θὰ σκότωνα τὸ παιδί μου.

— Καὶ πῶς τὸ κατώρθωσες νὰ μὴν τρέμῃ;

— Αἴ, 'ξέρω κ' ἐγώ; ἔγεινα πέτρα. Ὅταν εἶνε ἀνάγκη, θὰ 'πῇ πῶς εἶνε ἀνάγκη.

— Καὶ εἶδες ὅλην τὴν ἐγχείρησιν;

— Ναί, καὶ τέτοια ἐντύπωσι μοῦ ἔκαμε, ποῦ κάπου κάπου τὴν βλέπω 'ς τὸν ὕπνο μου.... Βλέπω τὸ λαιμάκι τοῦ παιδιοῦ μου σχισμένο, καὶ ταὶς φλέβαις ποῦ ἄνοιγε μὲ τὰ δάκτυλά του ὁ βοηθὸς καὶ τὴν ἀσημένια κάνουλα ποῦ ἔχωσε μέσα 'ς τὸ ἄνοιγμα, καὶ ὅλα, ὅλα... καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ μικροῦ μου ποῦ ἄλλαζε ὅσο ἔμβαινεν ὁ ἀέρας εἰς τὸ στηθάκι του. Φαντάσου μιὰ λάμπα ποῦ σβύνει καὶ βάζεις λάδι κ' ἀνάπτει μὲ μιᾶς· τὸ ἴδιο κ' ἀπαράλλακτο. Τὸ εἴχαμε βάλει ἐκεῖ μελανό, ἕτοιμο νὰ 'πεθάνῃ, μὲ σβυσμένα 'μάτια καὶ τὸ εὑρήκαμε κίτρινο ἀκόμη καὶ μὲ ξεθωριασμένα χείλια, μὰ τὸ 'μάτι του ἔλαμπε καὶ ἀνάπνεε ἀέρα ποῦ δὲν 'μποροῦσε τόσον καιρὸ ν' ἀναπνεύσῃ, τὸ παιδάκι μου.

— Φίλησέ το, κόρη μου, μοῦ εἶπεν ὁ κύριος Φαρὸν καὶ βάλε το 'ς τὸ κρεββάτι του· βάλε του ἕνα ἐλαφρὸ λαιμοδέτη ἐμπρὸς 'ς τὴν κάνουλα... καὶ διὰ τὸ καλλίτερο, ὁ Ἀριστείδης νὰ περάσῃ τὴ νύκτα μαζί σας ἀπόψε· καλὰ δὲν λέγω, παιδί μου, ὅτι θὰ μείνῃς ἐδῶ ἀπόψε; Ἐγὼ θὰ ἔλθω αὔριον τὸ πρωὶ πρὶν νὰ ὑπάγω εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Πᾶμε καλά, πολὺ καλά.

Ἐφόρεσε τὸν λαιμοδέτην του, τὸ ἐπανωφόρι του, καὶ ἐνῷ ἔφευγε καὶ μὲ τὸ ἕνα χέρι του ἐκα-

Digitized by Google

ληνύκτιζε τὸν ἄνδρα μου, ἐγὼ ἐπῆρα τὸ ἄλλο καὶ τοῦ τὸ ἐφίλησα. Ἀμπορεῖ νὰ ἔκαμα ἄσχημα, δὲν τὸ ξεύρω, μὰ τότε δὲν εἶχα καιρὸ νὰ σκεφθῶ. Ἐγέλασε δυνατὰ καὶ εἶπε 'ς τὸν ἄντρα μου:

— Δὲν ζηλεύεις; δὲν βλέπεις πῶς ἡ γυναῖκά σου μοῦ κάνει ἔρωτα; Καληννύκτα σας, παιδιά μου.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἦλθε εἰς τὰς πέντε καὶ μισὴ τὸ πρωὶ δροσερὸς καὶ ξυρισμένος πάλι. Μοῦ φάνηκε πειὸ χονδρὸς παρὰ ἀπὸ βραδύς, καὶ νὰ σᾶς 'πῶ τὸ γιατί· ἔφερε μαζύ του τέσσαρες μποτίλιαις μπορδώ, δυὸ εἰς ταὶς τσέπαις του καὶ δυὸ εἰς ταὶς μασχάλαις του.

— Πρέπει νὰ πιῇ ἀπ' αὐτὸ τὸ κρασὶ τὸ παιδί. Πῆγε καλά, ἀπόψε;

— Ναί, κύριε καθηγητά εἶπεν, ὁ Ἀριστείδης, ὁ βοηθός, λαμπρά.

Τὸν λέγω Ἀριστείδη· μὰ ἔμαθα τὴν ἄλλην ἡμέρα ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτο λαμπρὸς ἰατρὸς καὶ κοντὰ 'ς τἄλλα καὶ ἀνεψιὸς τοῦ κυρίου Φαρόν, ἀλλὰ ἔλεγε πάντα: «Ναί, κύριε καθηγητά ὄχι, κύριε καθηγητά», σὰν ἕνας στρατιωτικὸς ποῦ λέγει: «Ναί, στρατηγέ, ὄχι, στρατηγέ!»

Ὅλην τὴν ἑβδομάδα ἤρχοντο καὶ οἱ δύο κάθε ἡμέρα. Καὶ ὅταν ἤκουα τὴν ἅμαξαν νὰ ἐμβαίνῃ 'ς τὸ στενὸ δρόμο μας καὶ νὰ σταματᾷ ἐμπρὸς 'ς τὴν θύρα μας:

— Πῶς θὰ κάνωμε, Θεέ μου, νὰ τοὺς πληρώσωμε; ἔλεγα.

Εἴχαμε ἐρωτήσει δεξιὰ ἀριστερὰ καὶ ἐμάθαμε ὅτι ὁ κύριος Φαρὸν ἰάτρευε πρίγκιπας, πλουσίους κ' ἔπερνε χιλιάδαις.

Ἡμεῖς εἴχαμε καμμιὰ ἑκατοστὺ φράγκα· μὰ ἔλεγα μέσα μου: Ἂν μᾶς ζητήσῃ τὰ διπλᾶ ἢ τὰ τρίδιπλα; Τί νὰ κάνωμε; Τὸ εἶχα καϋμό. Ἕνα πρωὶ ποῦ ἦτο ἐκεῖ ὁ ἄνδρας μου, τὸ ἐπῆρα ἀπόφασι καὶ εἶπα:

— Ἐξοχώτατε, εἶσθε καλὸς ἄνθρωπος, πολὺ καλός· μᾶς ἐγλυτώσατε τὸ παιδί μας.

— Αὐτὸ εἶν' ἀλήθεια, κόρη μου, διότι ἐκινδύνευε· ἀλλὰ εἶνε τὸ ἐπάγγελμά μου, βλέπεις, νὰ γλυτώνω τὰ παιδιά...

— Ὄχι ὅμως καὶ τῶν πτωχῶν.

Καταλαμβάνεις, κυρία Εὐτέρπη, ἔφερνα μὲ τρόπο τὴν ὁμιλία εἰς τὸ προκείμενον.

— Πῶς ὄχι καὶ τῶν πτωχῶν; Τί εἶν' αὐτὰ ποῦ λέγεις! Ἴσα ἴσα τῶν πτωχῶν, διότι αὐτοὶ ἔχουν ἀνάγκην βοηθείας...

— Νοιώθω ὅτι ἔχετε πολὺ καλὴ καρδιά, ἐξοχώτατε, μά... δὲν πρέπει πάλι... τώρα ποῦ ἔγεινε καλὰ τὸ παιδί... θέλαμε... δὲν ἤμεθα πλούσιοι, ἀλλὰ τέλος πάντων...

Τὸ καταλάμβανα, ἤμην κόκκινη σὰν πετεινός, καὶ ὅσο ἐπροσπαθοῦσα νὰ τὰ καταφέρω καλὰ τόσο μπερδεύονταν ἡ γλῶσσά μου.

— Θέλετε νὰ μὲ πληρώσετε; διατί δὲν τὸ λέγετε καθαρά; Λοιπὸν ἐγὼ σᾶς λέγω ὅτι δὲν μοῦ χρωστᾶτε τίποτε· εἶσθε εὐχαριστημένοι;

— Ἀ! ὄχι, κύριε Φαρόν... μόνον αὐτὸ δὲν γίνεται... δὲν γίνεται!

— Ἄφησέ μας νὰ σᾶς δώσωμε ὅσα 'μποροῦμε, ἐξοχώτατε, εἶπεν ὁ ἄνδρας μου.

— Καλά, δὲν ἐννοῶ νὰ σᾶς προσβάλω, παιδιά μου. Θέλετε νὰ μοῦ πληρώσετε τὰς ἐπισκέψεις μου· καλά· πληρώσετε· εἴκοσι φράγκα. Καὶ ξεφορτωθῆτέ με!—ἦτο τόσο νόστιμος ὅταν ἔκαμνε τὸν θυμωμένον. Ξεφορτωθῆτέ με· μανία ποῦ σᾶς ἔπιασε μὲ τὴν πληρωμή! εἴκοσι φράγκα, οὔτε λεπτὸ ὀλιγώτερο. καὶ δὲν τὰ θέλω εἰς χαρτιά. θέλω τἄλληρα... Τὴν Κυριακὴν ποῦ μᾶς ἔρχεται ἔνδυσε τὸ ἀγόρι σου. Τὸ παιδὶ πρέπει νὰ πάρῃ ἀέρα καὶ νὰ κάμῃ ἕνα γύρο εἰς τὴν ἐξοχὴ μὲ ἅμαξα... θὰ στείλω τὴν ἅμαξα νὰ σᾶς πάρῃ

— Μὰ τὸ λοιπὸν εἶσαι καλὸς σὰν Θεός, κύριε Φαρόν.

— Ὀλίγαις φωναίς, παρακαλῶ. Μετὰ τὸν περίπατο, ἀναβῆτε 'ς τὸ σπῆτί μου νὰ μοῦ εἰπῆτε καλημέρα, καὶ τὸ παιδὶ ἂς μοῦ φέρῃ τότε τὰ χρήματα. Σύμφωνοι;

— Αἴ, κυρία Εὐτέρπη, προσεῖπεν ἡ Ἑλένη, τὸ ἴδιο βράδυ μᾶς ἔστειλε δέκα μποτίλιες κρασὶ μπορδῶ, ἂν καὶ μᾶς ἔμειναν ἀκόμη τρεῖς τέσσαρες. Τί ἄνθρωπος αἴ; Μὰ πάλι κ' ἐγὼ νὰ ξεύρω πῶς σήμερα τοῦ χρειάζεται τὸ δεξί μου χέρι, θὰ τοῦ πῶ ἀμέσως: Κόψε το, ἰατρέ!

Εἴκοσι φράγκα! εἴκοσι φράγκα. Θὰ ἔκανε νὰ τοῦ δίδωμε τοὐλάχιστο πεντακόσια. Μὰ τὰ πῆρε κι' αὐτὰ γιὰ νὰ μὴ μᾶς προσβάλῃ. Γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ θέλησα νὰ τοῦ κάνω ἕνα δῶρο. Ἀγόρασα πανί, τὸ πειὸ ὡραῖο πανὶ ποῦ 'μποροῦσε νὰ βρεθῇ καὶ τοῦ ἔκαμα μιὰ δωδεκάδα πουκάμισα.

— Καὶ πῶς τοῦ ἐπῆρες μέτρο; ἠρώτησα.

— Αὐτὸ μ' ἐδυσκόλευσε πολύ· μὰ ὅταν θέλω κάτι, βάζω πεῖσμα. Ἐπῆγα κ' εὑρῆκα τὸν ὑπηρέτη του. ποῦ μᾶς ἐγνώριζε γιατὶ μᾶς ἔφερνε τὸ κρασί· τοῦ εἶπα ὅτι ὁ ἰατρὸς μὲ παράγγειλε νὰ συνεννοηθῶ μὲ τὴν γυναῖκα ποῦ τὸν ἔπλενε διὰ νὰ διορθώσω τὰ ἀσπρόρρουχά του. Καλὰ ποῦ τὸ σκέφθηκα. Ἅμα ἔμαθα ποῦ ἐκάθητο ἡ πλύστρα ἐπῆγα καὶ τῆς εἶπα ὅτι ὁ ἰατρὸς μοῦ παράγγειλε 'πουκάμισα ὅμοια καὶ ἀπαράλλακτα μὲ αὐτὰ ποῦ φοροῦσε· ἐπῆρα μέτρο. Τότε ἴσα ἴσα ἔτυχε καὶ εἶχα βιαστικαὶς δουλειαὶς· ἀλλὰ ἐδούλευα τὴν νύχτα· τὴν νύκτα τἄρραψα τὰ δώδεκα 'πουκάμισα. Καὶ τὸ παράξενο εἶνε πῶς αὐτὴ ἡ ἀγρυπνία μ' εὐχαριστοῦσε ἀντὶ νὰ μὲ κουράζῃ.

Ἔλεγα μὲ τὸν νοῦ μου·

«Ἔβαλες πεῖσμα νὰ μὴν πάρῃς λεπτά, κὺρ ἰατρέ· μὰ δὲ θὰ μ' ἐμποδίσῃς νὰ ξενυκτῶ γιὰ σένα». Κ' ἐδούλευα, ἔρραπτα...

Digitized by Google

Καὶ ἔγειναν κἄτι 'πουκάμισα 'ς τὴν ἐντέλεια, κόψιμο, ῥάψιμο, κέντημα μοναδικό.

Μὰ τί φλυαρία εἶν' αὐτὴ ποῦ μ' ἔπιασε σήμερα, τὸ φόρεμα περιμένει.

Καὶ ἐξηκολούθησε τὸ ῥάψιμόν της...

(Gustave Droz) K.

ΑΚΟΣΜΙΑ ΤΩΝ ΟΔΩΝ

Κύριε Διευθυντά,

Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς *Ἀνατροφῆς τοῦ Λαοῦ* καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ φίλου μου Κλαρᾶ, οὗτινος ἐδημοσιεύθησαν αἱ ἰδέαι καὶ ἐπ' ὀνόματι ἐμοῦ, οὗτινος ἐδημοσιεύθη τὸ χειρόγραφον· οὐδέποτε ἕως τώρα ἐδημοσίευσα τίποτε οὐδέποτε δ' ἐφανταζόμην ὅτι τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου διερχόμενα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ στοιχειοθέτου λαμβάνουν τόσον γόητρον· τώρα ἐξηγῶ τὴν μανίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἀνεψιός μου νὰ γράφῃ καὶ νὰ τυπώνῃ — γράφει στίχους ὁ ταλαίπωρος καὶ ὅπως μοῦ λέγουν οἱ πραγματογνώμονες, στίχους εὐτελοῦς ἀξίας!... — καὶ ἀντὶ νὰ πάρῃ τὸ δίπλωμά του, διὰ τὸ ὁποῖον φροντίζομεν ὅλοι... ἐκτὸς αὐτοῦ, ὁ κύριος διηγεῖται εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τὰ αἰσθήματά του, διὰ τὰ ὁποῖα κανεὶς δὲν φροντίζει, καὶ κανεὶς δὲν ἐρωτᾷ. Φαντασθῆτε ἕνα ἄνθρωπον ν' ἀπαντᾷ δίχως νὰ τὸν ἐρωτοῦν... Δὲν σᾶς φαίνεται κωμικώτατος;

Τὸ συμπέρασμα πάντων τούτων εἶνε ὅτι ἐνθαρρυνθεὶς ἀπὸ τὴν φιλοξενίαν τῆς *Ἑστίας*, ὑποβάλλω ὑμῖν τὰς ἑπομένας σκέψεις περὶ ζητήματος σοβαρωτάτου.

Εἰξεύρετε πόσον δυσχερὲς καὶ περίπλοκον πρᾶγμα εἶνε ἡ ἀνατροφὴ τῶν τέκνων, καὶ εἰς ποίας μερίμνας ἐμβάλλει τοὺς δυστυχεῖς γονεῖς, ὅσους, ἐννοεῖται, συναισθάνονται ποίαν εὐθύνην ἔχουν, καὶ ἐννοοῦν νὰ τιμήσουν μέχρι τέλους τὴν ὑπογραφήν των εἰς τὰς συναλλαγματικὰς ταύτας τὰς ὁποίας ἐξέδωκαν.

Ἐν τοῖς κόλποις τῆς οἰκογενείας γίνεται ἡ ἡ ἱερὰ κατεργασία ἐντίμων καὶ ἐναρέτων μελῶν διὰ τὴν κοινωνίαν. Ὅπως δὲ εἰς τὴν βιομηχανίαν διὰ νὰ παραχθῇ ὡραῖον ὕφασμα, ἐπὶ παραδείγματι, ἀπαιτεῖται ἡ ἐπίπονος τοῦ ἐργοστασίου ἐργασία, ὁμοίως ἡ καλὴ ἀνατροφὴ τῶν τέκνων ὑποκρύπτει κόπους καὶ θυσίας τῶν γονέων. Γνωρίζω μητέρας καὶ πατέρας, οἵτινες μακρὰ ἐλαττώματα μετὰ τῆς ἡλικίας ῥιζωθέντα ἐν αὐτοῖς ἀπέσπασαν ἡρωϊκῶς ὅπως παράσχωσιν ἑαυτοὺς ἄμωμον ὑπόδειγμα εἰς τὰ τέκνα των.

Ἀλλὰ δυστυχῶς ὅ,τι κάμνει ἡ οἰκία τὸ καταστρέφει ἐν πολλοῖς ἡ ὁδός.

Ἡ ὁδός!

Δὲν εἶνε κανενὸς κτῆμα καὶ ἀνήκει εἰς ὅλους. Δι' αὐτὴν δύναται νὰ λεχθῇ ὅ,τι εἶπε διὰ τὴν μητρικὴν καρδίαν ὁ Οὐγκώ:

Chacun en a sa part et tous l' ont tout entier.

Ἀλλά τινες μεταχειρίζονται τὴν ὁδὸν ὡσανεὶ ἦτο ἰδική των ἀποκλειστικῶς· κάμνουν ὅ,τι θέλουν ὡς ἀπόλυτοι κύριοι· ἀδιαφοροῦσι διὰ τοὺς ἄλλους· δὲν σέβονται τίποτε, διότι δὲν ἔμαθον νὰ σέβωνται τὸν ἑαυτόν των. Ἀνακινοῦσι τὸν ἠθικὸν βόρβορον, ὅστις ἀπόζει δυσωδέστερον τοῦ ἄλλου καὶ ἐκπέμπει λοιμωδεστέρας ἀναθυμιάσεις εἰς τὴν ψυχήν· ἀσχημονοῦσιν, ὑβρίζουσιν. Δὲν σέβονται τὰς λευκὰς τρίχας τοῦ διερχομένου γέροντος, δὲν σέβονται τὴν αἰδῶ τῆς σεμνῆς νεάνιδος, δὲν σέβονται τὴν ἀθωότητα τοῦ παιδίου.

Ἐνίοτε πρέπει καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς οἰκίαις ὑμῶν νὰ βύωμεν τὰ ὦτα καὶ νὰ κλείωμεν τὰ ὄμματα, διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ κλείωμεν μόνον τὰ παράθυρά μας.

Δὲν δύναμαι νὰ λησμονήσω τὸ ἑξῆς ἐπεισόδιον, ὅπερ συνέβη εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον πρό τινος.

Ἐκαθήμεθα εἰς τὴν τράπεζαν· ἡ σύζυγός μου, αἱ δύο θυγατέρες μου, οἱ δύο μικροὶ υἱοί μου, κ' ἐγώ· ἦτο μεσημβρία· διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου τοῦ ἑστιατορίου ἤρχετο ἐλαφρὰ αὔρα δροσίζουσα τὸν μεσημβρινὸν καύσωνα· ἡσυχία πέριξ· οὐδὲ ὀπωροπώλου ἢ πλανοδίου μικρεμπόρου φωνή· ἤμεθα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ φαγητοῦ· δὲν ἀντηλλάσσομεν λέξιν.

Αἴφνης ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ὑπὸ βραχνῆς διεφθαρμένου φωνῆς ἐκπεμφθεῖσα ἔφθασε μέχρι τοῦ ἑστιατορίου, μέχρις ἡμῶν, μία ὕβρις.

Μία ὕβρις ἥτις θὰ μολύνῃ τὴν γραφίδα μου ἂν τὴν γράψω. Μία ὕβρις τόσον γυμνή, ὥστε δὲν ἀπῄτει διαφθορὰν ὅπως ἐννοηθῇ, εἰσήρχετο καὶ εἰς τὸ ἀθωότερον οὖς.

Πάντες διὰ μιᾶς συνεταράχθησαν.

Τὰ βλέμματά μου ὁρμεμφύτως διεσταυρώθησαν πρὸς τὰ τῆς συζύγου μου. Αἱ δύο θυγατέρες μου ἔκυπτον μετ' αἰδοῦς εἰς τὰ πινάκιά των· οἱ δύο μικροί μου υἱοὶ μὲ παρετήρουν ἀκίνητοι μὲ βλέμμα φοβισμένον ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς κακοηθείας.

— Κλεῖσε τὸ παράθυρον! ἐφώνησα ἔξαλλος πρὸς τὴν ὑπηρέτριαν. Ἀλλὰ τοῦτο ἐφώνησα διότι εἶχον ἀνάγκην νὰ φωνάξω, διὰ νὰ μὴ πνιγῶ ὑπὸ τῆς ἀγανακτήσεως. Ἡ φωνὴ ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσέλθῃ καὶ διὰ τοῦ κλειστοῦ παραθύρου· καὶ ἔτρεμεν ἡ καρδία μου μὴ τὴν ἀκούσω καὶ πάλιν...

Μόνοι οἱ γονεῖς, μόνοι ὅσοι κατέστησαν σκοπὸν τοῦ γήρατός των τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των, δύνανται νὰ ἐννοήσωσιν εἰς ποίαν θέσιν εὑρισκόμην.

Πῶς; ἡ ἀνατροφὴ τῶν τέκνων μου ἦτο εἰς

Digitized by Google

τὴν διάκρισιν ἑκάστου διεφθαρμένου; Ὅ τι ἐγείρω ἐγὼ ἔρχεται αὐτὸς καὶ τὸ κρημνίζει;

Κανεὶς μὴ μοῦ δισχυρισθῇ ὅτι ἡ βωμολοχία, ἡ ὕβρις, δὲν δύνανται νὰ βλάψωσι τὴν ἀθώαν καρδίαν.

Ποῖον ποταμάκι, διότι ῥέει διαυγές, δὲν θολοῦται ἂν διέλθῃ δι' αὐτοῦ λύκου πούς;

Καὶ ἔπειτα ἀφοῦ ἡμεῖς οἱ γονεῖς ἀγωνιζόμεθα νὰ ἐμβάλωμεν τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς, τὰ ἀξιώματα τῆς ἀρετῆς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τέκνων ἡμῶν, διὰ νὰ καταφεύγωσιν εἰς αὐτά, ὡς εἰς ἀποθησαυρισμένας οἰκονομίας, ἐν στιγμαῖς ἀνάγκης, ἐν ταῖς δυσχερείαις τοῦ βίου, πῶς νὰ μὴ φοβώμεθα ὅτι αἱ αἰσχραὶ ἰδέαι, καὶ ἂν οὐδόλως ἐπηρέασαν τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, καὶ ἂν δὲν ἔδωκαν διάφορον τροπὴν εἰς τὰς διαθέσεις καὶ εἰς τὴν θέλησίν των, δὲν θ' ἀνακινηθοῦν ἐν αὐτοῖς ἐν ταῖς στιγμαῖς ἠθικῆς διαταράξεως αὐτῶν, δὲν θ' ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὅ,τι μένει ἐν τῇ ὑποστάθμῃ.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς προφορικῆς κακοηθείας ὑπάρχει καὶ ἡ γραπτὴ κακοήθεια. Verba volant scripta manent! Ἐπιγραφαὶ μεγάλοις χρωματιστοῖς γράμμασιν ἐνίοτε κραυγάζουσιν ἀδιακόπως ἀπὸ τῶν τοίχων βρωμερὰς ἐννοίας, διὰ μιᾶς λέξεως ἀποκαλύπτουσι βδελυρὰ πράγματα. Καὶ τὸ βλέμμα προσπίπτει ἀκουσίως, καὶ τὰ παιδία διερχόμενα ἀναγινώσκουσιν ἐπὶ τῶν πινάκων ἐκείνων τὰ ἐξαίρετα ἀποφθέγματα!

Ἐν αὐτῷ τῷ Πολυτεχνείῳ, παρ' ἠκρωτηριασμένους ἀνδριάντας εὑρίσκονται τοιαῦται κακοήθεις ἐπιγραφαί. Λάβε λοιπὸν τὰ τέκνα σου καὶ ὁδήγησον αὐτὰ εἰς τὰ ἐν αὐτῷ Μουσεῖα, διὰ νὰ συμπληρώσῃς τὴν ἀγωγὴν αὐτῶν. Αἱ ἐπιγραφαὶ ἐκεῖναι θὰ τὴν συμπληρώσουν μιᾷ χαρᾷ... Εἶνε φοβερὸν ἡ κακοήθεια νὰ σὲ κυνηγῇ κατὰ πόδας, ἐν ταῖς ὁδοῖς, μέχρι τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων, μέχρι τῆς οἰκίας σου!

Ἂν ῥίψῃ τις λίθον κατὰ τῆς ὑάλου τοῦ παραθύρου μου θὰ τιμωρηθῇ, καὶ ἂν ῥίψῃ ὕβριν κατὰ τῆς ἠθικῆς τῶν προσφιλεστάτων μου ὄντων, μένει ἀτιμώρητος!

Θαυμάζω τὴν πολιτείαν, ἡ ὁποία μεριμνᾷ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν ὑάλων τῶν παραθύρων μου καὶ ἀδιαφορεῖ περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων μου.

Παρακολουθῶ μετ' ἐνδιαφέροντος τὰ δικαστικὰ τῶν ἐφημερίδων· οὐδέποτε εἶδόν τινα καταδικασθέντα ὡς προσβαλόντα τὰ δημόσια ἤθη. Θ' ἀναπνεύσω τὴν ἡμέραν ἐκείνην καθ' ἣν ἴδω ἑκατὸν καταδικαζομένους αὐστηρῶς, χαρακτηριζομένης ὡς προσβολῆς κατὰ τῶν δημοσίων ἠθῶν καὶ πάσης ὕβρεως ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ πάσης ἀσέμνου ἐπιγραφῆς. Τοιαῦτα δὲ λέγων ἀξιῶ οὐχὶ τυραννικὴ ἀλλὰ δικαία νὰ καταστῇ ἡ πολιτεία. Φαινομένη ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς κακοὺς δείκνυται ἄστοργος πρὸς τοὺς καλούς. Νομίζω ὅτι ὀφείλει νὰ ἔχῃ πρὸς τοὺς ἐναρέτους τὰ αὐτὰ τοὐλάχιστον καθήκοντα οἷα καὶ πρὸς τοὺς διεφθαρμένους. Ἐκτὸς τούτου δέ, νομίζω ὅτι ἡ τοιαύτη αὐστηρότης δὲν παραβιάζει τὸ παράπαν τὴν ἐλευθερίαν οὐδενός. «Ἡ ἐλευθερία πολίτου τινὸς λήγει ἔνθα ἄρχεται ἡ ἐλευθερία ἑτέρου πολίτου·» ἐθέσπισεν ἡ γαλλικὴ ἐθνοσυνέλευσις.

Λοιπὸν ἡ ἐλευθερία τῶν καθαρμάτων πρὸς βωμολοχίας ὀφείλει νὰ λήγῃ ἐκεῖ ὅπου ἄρχεται ἡ τῶν τιμίων ἀνθρώπων πρὸς ἀνατροφὴν τῆς οἰκογενείας των!...

Ο ΓΕΡΟΣΤΑΘΗΣ

ΛΙΜΟΙ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗι

Αἱ σιτοδεῖαι εἶνε διὰ τοὺς λαοὺς ὅ,τι ἡ πεῖνα διὰ τὰ ἄτομα, ὡς ἀποδεικνύεται τοῦτο ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν λιμῶν κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Γάλλος τις δόκτωρ, ὁ Βορδιὲ ἐν τῷ συγγράμματί του *Ἰατρικὴ Γεωγραφία* μνημονεύει τοὺς κυριωτέρους ἐκ τῶν λιμῶν, οἵτινες ἐνέσκηψαν ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος.

Ἀπὸ τοῦ 987 μέχρι τοῦ 1059 συνέβησαν 48 ἐπιδημίαι λιμοῦ. «Κατὰ τὸ ἔτος 1000, λέγει ἱστορικός τις, οἱ πλούσιοι κατέστησαν ἰσχνοὶ καὶ ὠχροί, καὶ οἱ πτωχοὶ ἔτρωγον ἀγρίας ῥίζας· πολλοὶ κατεβρόχθισαν ἀνθρωπίνους σάρκας. Ἐπὶ τῶν ὁδῶν οἱ ἰσχυροὶ συνελάμβανον τοὺς ἀδυνάτους, κατέσχιζον αὐτούς, καὶ ψήνοντες ἔτρωγον. Ἐν τῇ τρώγλῃ ἐπαίτου τινὸς ἀνεκάλυψαν 48 κεφαλὰς ἀνδρῶν καὶ παιδίων.

Κατὰ τὸ 1356 ἡ πεῖνα ὑπῆρξε φοβερά. Οἱ χωρικοί, μετὰ τὴν σιτοδείαν τοῦ Ποατιέ, περιεζωσμένοι ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν εὐγενῶν, δὲν ἠδυνήθησαν οὔτε νὰ συγκομίσωσι οὔτε νὰ σπείρωσι, καὶ ἀπέθανον ὑπὸ τῆς πείνης πολυάριθμοι.

Κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα τόσῳ μεγάλη ἦτον ἡ ἀθλιότης, ὥστε οἱ ὑποδηματοποιοὶ ὑπολογίσαντες τοὺς εἰς τὴν συντεχνίαν των ἀνήκοντας νεκρούς, εὗρον ὅτι εἶχον ἀποθάνει 1800 ἐξ αὐτῶν εἰς διάστημα δύο μηνῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην 24,000 οἰκίαι ἐν Παρισίοις ἔμειναν ἐγκαταλελειμμέναι, καὶ οἱ λύκοι, οἵτινες ἀνὰ συμμορίας διέτρεχον τοὺς ἀγρούς, εἰσήρχοντο τὴν νύκτα εἰς τὴν πόλιν.

Ἐν ἔτει 1638, ἱστορικός τις διηγεῖται ὅτι εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Μὲτς υἱός τις εἶχε φάγει νεκρὸν τὸν πατέρα του, εἶτα δὲ τὸν υἱόν, ἀποθανόντα, κατέφαγεν ἡ μήτηρ!» Μεταξὺ Μὲτς καὶ Νανσὺ ἐνήδρευον οἱ χωρικοὶ ὅπως, συλλαμβάνοντες καὶ φονεύοντες τοὺς διαβάτας, ἐσθίωσιν αὐτούς.

Digitized by Google

Ἡ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΕ' σύμβασις, ἡ διατάσσουσα τὴν ἀγορὰν τῶν γεννημάτων, ἔσχεν ὡς συνεπείας τοὺς λιμοὺς τοῦ 1740, 1741, 1742, 1745. Ἐνέσκηψαν πρὸς τούτοις λιμοὶ κατὰ τὸ 1767, 1768, 1775, 1776, 1784, καὶ 1789, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος.

Ἀπὸ τῆς προκηρύξεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἐξαγωγῆς οἱ λιμοὶ ἐξηφανίσθησαν, ἀλλ' ὄχι ἔτι πανταχόθεν. Ἐνίοτε ἐμφανίζονται ἐν Εὐρώπῃ ἕνεκα τῆς ἀτελοῦς ἐξελίξεως τῆς ἐργασίας, καὶ ἡ βιομηχανία προσομοιάζει ἔτι τὸν Κρόνον τοῦ μύθου τὸν κατεσθίοντα τὰ τέκνα του. Μάρτυς τούτου ὁ ἐν Φλανδρίᾳ λιμὸς κατὰ τὸ 1847. Ηὐξησαν κατὰ 87,000 αἱ ἀποβιώσεις, καὶ αἱ γεννήσεις ἠλαττώθησαν κατὰ 27,000.

Τῷ 1846 ὁ λιμὸς τρομερὸς ὑπῆρξεν ἐν Σιλεσίᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1880 ὁ λιμὸς ἐπικρατεῖ ἔτι ἐν Ἰρλανδίᾳ μετὰ τῶν ἀσθενειῶν, αἵτινες συνοδεύουσιν αὐτόν.

Κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα αἱ Ἰνδίαι κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. Ὁ τελευταῖος αὐτῶν, προξενηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀκρίδων, διήρκεσεν ὀκτωκαίδεκα μῆνας. Ἐπὶ 239 ἑκατομμυρίων κατοίκων 74,000,000 ὑπέστησαν αὐτόν, ἤτοι πλέον τοῦ τρίτου. Ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν θυμάτων ἀνῆλθεν εἰς 3,500,000.

Τῷ 1880 ὁ λιμὸς ἐπῆλθεν ἐν Ἀρμενίᾳ.

Κατὰ τὸ 1867-1868 τὴν Ἀλγερίαν ἐμάστιζον ἀκρίδες, πόλεμοι, καὶ ἀνυδρία. «Ὤφθησαν τότε, ἀφηγεῖταί τις, ἀνθρώπινοι οἰκογένειαι συναγειρόμεναι μετὰ θηριωδῶν τρόπων, ὑπὸ τὸ κέντρον τῆς πείνης, καὶ ἀγρίως ὁρμῶσαι κατὰ τῶν πόλεων». Ἀπωλέσθησαν τότε 217 χιλιάδες ἰθαγενῶν.

Τῷ 1875, ἐν Κίνᾳ, ἐπὶ διαστήματος 700,000 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, κατοικουμένου ὑπὸ 70 ἑκατομμυρίων, δὲν εἶχε καταπέσει οὐδὲ σταγὼν ὕδατος ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Ἡ πεῖνα ἦτο φρικώδης· οἱ νεκροί, ἐγκαταλελειμμένοι πανταχόθεν, κατεβιβρώσκοντο ὑπὸ τῶν ἐπιζώντων.

Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Κριμαίας, ὅτε ὁ στρατὸς κατεῖχε τὸ ἔδαφος τῆς χερσονήσου, στρατηγός τις ἔγραφεν: «ὁ στρατὸς εἶνε ὡς τὸ πλήρωμα πλοίου ταξειδεύοντος ἐν Ὠκεανῷ· τὸ ἔδαφος τῆς Κριμαίας κατέστη τοσούτῳ γυμνὸν καὶ ἄγονον, ὥστε ὁμοιάζει πρὸς κατάστρωμα πλοίου».

Ὑπάρχουσιν ἔτι ἄνθρωποι θεωροῦντες τοὺς λιμούς, τὰς ἐπιδημίας καὶ τοὺς πολέμους ὡς ἔργα προνοίας, ὡς ἀναγκαῖα κακά, ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ γῆ θὰ ἦτο λίαν στενὴ ὅπως περιλάβῃ πάντας τοὺς ἀγωνιζομένους τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα, ἀφ' ὧν μᾶς ἀπαλλάττει ὁ θάνατος.

«Πρὸς ἀπόκρισιν εἰς τοὺς τοιαῦτα δοξάζοντας, λέγει ὁ δόκτωρ Βορδιέ, ἀρκεῖ νὰ ὑποδείξωμεν εἰς αὐτοὺς πόσον μεγάλαι γῆς ἐκτάσεις μένουσιν ἔτι ἀκαλλιέργητοι, καὶ πόσον ἀραιὸς εἶνε ἀκόμη ὁ πληθυσμὸς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Πρὶν ἢ στέρξωσι τὴν ἐκ προνοίας κατάλυσιν τῶν πλείστων πρὸς ὄφελός τινων, οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ πρέπει νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ μετανάστευσις καὶ ὁ οἰκισμὸς ἐπὶ τόσων μερῶν γῆς παρθένων ἔτι ἐξασφαλίζουσι τοὺς ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου *ξεχειλίσματος* κινδύνους. Ἂς πεισθῶσιν ὅτι οἱ πόλεμοι, αἱ ἐπιδημίαι καὶ οἱ λιμοὶ θέλουσιν ἐξαφανισθῆ ὑπὸ τὸ ἐξογκούμενον κῦμα τῆς προόδου. Ἀλλὰ δὲν προσηγγίσαμεν ἔτι τὸν χρυσοῦν αἰῶνα».

Π.

Ο ΒΟΥΛΓΑΡΟΣ

Πατρίς, καὶ ξένους μάγεψε τῆς 'λευθεριᾶς σου τἄστρο,
Τὸ φῶς τοῦ Εἰκοσιένα!
Τοὺς εἶδε κάθε κάμπος σου, κάθε βουνὸ καὶ κάστρο
Νὰ σκοτωθοῦν γιὰ Σένα.

Τὸ Μισολόγγι ἔζωνεν ἡ λόγχη τοῦ 'Μπραΐμη,
Κι' ὁ λιάπης τοῦ Κιουτάγια,
Κι' ἐπάνω του παράστεκε μὲ τὰ τραγούδια ἡ Φήμη
Κι' ἡ δόξα μὲ τὰ βάγια.

Κι' ὅπως ἄνθρωποι ἀγνώριστοι καὶ ξένοι πέρα πέρα
Σὲ μιὰ ἐκκλησιὰ τρέχουν,
Κι' ἀδερφωμένοι στέκονται, γιατί, κοινὴ μητέρα,
Μιὰ πίστι ὅλοι ἔχουν,

Παρόμοια τῆς Ρούμελης καὶ τοῦ Μωριᾶ τ' ἀσκέρια
Καὶ τὰ καπετανάτα
'Σ τὸ Μισολόγγι ἀδέρφωσαν κ' ἐσμίξαν ταίρια ταίρια
Μὲ τῆς Φραγκιᾶς τὰ νιάτα.

Σκορποῦν πουλιὰ κάθε λογῆς ἀπὸ 'ψηλὸ πλατάνι
Μιὰ τρυφερὴ ἁρμονία·
Κ' εἰς γλώσσαις καθεμιᾶς λογῆς 'ς ταὐτιὰ τῶν Τούρκων φτάνει
Μιὰ λέξι: Ἐλευθερία!

Πρώτ' ἡ Ἀγγλία ἔτρεξεν ὁλόφωτη ἐλπίδα
Τὸν Μπάϋρον νὰ μᾶς φέρῃ.
Μᾶς στέλνει μὲ τὸ 'Μάγερ της τοῦ Τέλλου ἡ πατρίδα
Κοντύλι καὶ μαχαῖρι.

Δίνει τραγούδια, χρήματα καὶ χέρια ἡ Γαλλία,
Κ' οἱ Γερμανοὶ ξεχνοῦνε
Τὰ γαλανὰ κορίτσια των καὶ τὰ σοφὰ βιβλία,
Κ' ἐδῶ μ' ἐμᾶς πεινοῦνε.

Ὁ Ἰταλὸς τῆς σκλάβας του πατρίδος τὴν ἀγκάλη
Τὴν παραιτεῖ γιὰ σένα:
«Ἔχετε γειὰ τοῦ τόπου μου κιτριαίς, νεράκια, κάλλη
Μυριοτραγουδισμένα!»

Παραιτημένη ἀπὸ παντοῦ 'ς τοῦ Ρώσσου τὴ μανία,
Δὲ' βρίσκει ἕν' ἀντιστύλι,
Μὰ βρίσκει δύο της παιδιὰ κ' ἡ ἔρμ' ἡ Πολωνία
'Σ τὸ χῶμά σου νὰ στείλῃ.

Digitized by Google

Νεράϊδες δυὸ 'ς τῶν τάφων των σκορποῦν τὴν ἐρημία
Κλάϋματ', ἀκτίνες, κάλλη,
Κι' εἶνε ἡ δυὸ πατρίδες των· τοὺς γέννησεν ἡ μία,
Τοὺς δόξασεν ἡ ἄλλη!

Πατρίς, καὶ ξένους μάγεψε τὸ φῶς τοῦ Εἰκοσιένα,
Τῆς 'λευθεριᾶς σου τἄστρο!
Εὑρέθη κ' ἕνας Βούλγαρος καὶ κλείστικε γιὰ σένα
'Σ τὸ Τουρκοφάγο κάστρο.

...Σβύν' ἡ Ἑλλάς, λάμψι στερνὴ σὲ λίγο νὰ σκορπάει
Τὴ φοβερή "Εξοδό της...
Μονάχα ἕνας Βούλγαρος εὑρέθηκε, καὶ πάει
'Σ τὸν Ἰμπραΐμ προδότης!

Ἰούνιος 1885. ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Σοφός τις τοῦ γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου, ὁ κ. Brown-Sequard, ἀνέγνω ἐν αὐτῷ ὑπόμνημα περὶ τῆς καταργήσεως τοῦ ἄλγους. Ἐν τῷ ἐνδιαφέροντι αὐτοῦ ὑπομνήματι ὁ σοφὸς οὗτος λόγον ποιεῖται περὶ τοῦ φυσικοῦ ἄλγους, ἐξ οὗ κοινῶς πάσχομεν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι δυνάμενοι νὰ ὑπομένωσι τὰ ἠθικὰ ἄλγη· ἐὰν ἐξ αὐτῶν ἀφῃροῦντο καὶ τὰ σωματικὰ δεινά, θὰ εὕρισκον οἱ εὐδαίμονες οὗτοι, μὴ πονοῦντες οὐδὲ θλιβόμενοι, λίαν ὑποφερτὸν τὸν βίον. Ὁ κ. Brown-Sequard δὲν κατήργησεν ἀκόμη ἐντελῶς τὸ ἄλγος, ἀλλὰ μόνον ἰσχυρίσθη ὅτι δύναται νὰ κατορθωθῇ τοῦτο ἀκινδύνως. Καὶ εἶνε ἤδη ἀρκοῦσα πρόοδος καὶ αὕτη. Ἰδοὺ ἐπ' ἀκριβείας τὸ θέμα του· ἀπώλειά τις μᾶλλον ἢ ἧττον πλήρης τῆς αἰσθητικότητος τῶν αἰτίων τοῦ ἄλγους δύναται ἴσως νὰ ἐπιτευχθῇ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διαταράξεως τῶν φυσικῶν καὶ διανοητικῶν δυνάμεων. Ἐν ἄλλοις λόγοις δύναταί τις νὰ εἶνε παράλυτος ὡς πρὸς τὴν ὀδύνην χωρὶς ὡς ἐκ τούτου νὰ ἔχῃ παραλύσει οὐδὲν μέλος του οὐδὲ νὰ βλαφθῇ κανὲν ὄργανόν του.

Ἀλλὰ τὸ ἄλγος, λέγει χρονικογράφος τις, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν λέγῃ ἢ σκέπτηται ὁ κ. Brown-Sequard, εἶνε ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς. Τὸ ἄλγος μᾶς παρέχει ἑκάστοτε γνῶσιν τῶν κινδύνων τοὺς ὁποίους διατρέχομεν. Ἄνευ αὐτοῦ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν θὰ ἐψηνόμεθα μέχρι τοῦ μυελοῦ καὶ θὰ ἐκοπτόμεθα μέχρι τῶν κοκκάλων, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσωμεν· ἄνευ αὐτοῦ θὰ ἐχανόμεθα δίκην μυιῶν. Τὸ ἰδανικὸν πρὸς ὃ ὁ ἐν λόγῳ σοφὸς ζητεῖ νὰ προσομοιάσῃ ἡμᾶς εἶνε αἱ μηλολόνθαι· δὲν λαμβάνουσι γνῶσιν τοῦ πόνου, ἐπομένως δὲν ὑποφέρουσιν, ἀπρόσιτοι εἰς τὸ ἄλγος. Ἐν ᾧ τρώγουσιν εἰρηνικῶς πράσινα φύλλα, μικρόν τι ἀδιάκριτον ἔντομον τὰς πλήττει καὶ τὰς καταβροχθίζει χωρὶς νὰ ἔχωσι τὴν ἐλαχίστην περὶ τούτου συνείδησιν· ἐν ᾧ χρησιμεύουσιν ὡς φαγητά, ἐξακολουθοῦσι τὸ ἰδικόν των. Τὸ φοβερὸν αὐτὸ παράδειγμα ἔπρεπε νὰ καταστήσῃ προσεκτικώτερον τὸν κ. Brown-Sequard καὶ τὸν διδάξῃ ὅπως ἀφήσῃ τὸ ἄλγος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τὸ ἄλγος, ὅπερ εἶνε ἄγρυπνος καὶ ἀγαθὸς σύμβουλος. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι δηλητηριάζει τὸν βίον ἐν ᾧ μᾶς διαφυλάττει. Ἀλλὰ τί θέλετε; ὁ κόσμος δὲν εἶνε τέλειος.

Δὲν πρέπει νὰ περιφρονῶμεν τὰ ὄνειρα, διότι τὰ ὄνειρα ἐνίοτε ἔχουσι προφητικὴν δύναμιν, ἀλλὰ πάντοτε φεῦ! δύναμιν, προμηνύουσαν δυστυχήματα. Τοῦτο πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ ψυχολόγος τις ἔν τινι προσφάτῳ αὐτοῦ συγγράμματι, περισυλλέξας ἐκ τῆς ἱστορίας ἢ αὐτὸς οὗτος παρατηρήσας πλεῖστα παραδείγματα τοιούτων λίαν φιλαλήθων ὀνείρων. Ὁ Ἀρμάνδος Βιλλεναῖδ ὀνειρεύεται ὅτι ἐδήχθη εἰς τὴν κνήμην ὑπὸ κυνός· μετά τινας ἡμέρας ἡ κνήμη του κυριεύεται ὑπὸ γαγγραίνης. Ὁ ποιητὴς Γέσνερ βλέπει εἰς τὸν ὕπνον του ὅτι τὸν ἐδάγκασεν ὄφις εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευράν· ὀλίγον ὕστερον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μέρους ἀναπτύσσεται ἄνθραξ ὑφ' οὗ ἀποθνήσκει. Ὁ Μακάριος αἰσθάνεται ἐν ὀνείρῳ βίαιον πόνον κατὰ τὸν φάρυγγα· ἐγείρεται καλῶς ἔχων, ἀλλὰ μετά τινας ὥρας καταλαμβάνεται ὑπὸ δεινῆς ἀμυγδαλίτιδος. Ἄνθρωπός τις βλέπει καθ' ὕπνους ἕνα ἐπιληπτικόν· μετά τινα χρόνον αὐτὸς οὗτος προσβάλλεται ὑπὸ ἐπιληψίας. Γυνή τις ὀνειρεύεται ὅτι ὁμιλεῖ πρὸς ἄνθρωπον, ὅστις δὲν δύναται νὰ τῇ ἀποκριθῇ, διότι εἶνε βωβός· ἐξεγείρεται δὲ κατεχομένη ὑπὸ ἀφασίας. Ἀκριβῶς εἰπεῖν, τὰ ἐν λόγῳ ὄνειρα εἶνε κατ' ἐπιφάνειαν μόνον προφητικὰ καὶ ἀποκαλύπτουσι πράγματι κατάστασιν παροῦσαν, καὶ ὄχι μέλλουσαν. Καθὼς ἀκούομεν τὴν νύκτα θορύβους, τοὺς ὁποίους δὲν ἀντιλαμβανόμεθα τὴν ἡμέραν, οὕτω, διαρκοῦντος τοῦ ὕπνου, ἐν ᾧ ἀναπαύεται τὸ σῶμα, ἔχομεν συνείδησιν βλαβῶν τινων μόλις γεννωμένων, ἐλαφρῶν ἔτι, τοὺς ὁποίους δὲν αἰσθάνεται ὁ ἡμέτερος ὀργανισμὸς ἐν καταστάσει ἐγρηγόρσεως.

Νεαρά τις χήρα κατοικήσασα εἰς μίαν τῶν εὐπορωτέρων καὶ εὐγενεστέρων συνοικιῶν τοῦ Λονδίνου προσεκάλεσε τελευταῖον ἕνα τῶν πλουσιωτέρων συμβολαιογράφων τῆς πόλεως, νέον, ἀνύμφευτον, ὅπως διαθέσῃ τὴν περιουσίαν της, ἀνερχομένην εἰς 60,000 λίρας στερλίνας. Ὁ συμβολαιογράφος, εἰς ὃν ἡ περιουσία αὕτη ἔκαμε καλὴν ἐντύπωσιν, ἤρξατο ἐπισκεπτόμενος ἐπὶ διαφόροις προφάσεσι τὴν νεαρὰν χήραν καὶ δεικνύμενος ἀδιακόπως προσφιλέστερος μέχρις οὗ ἔκαμε καὶ πρότασιν γάμου, ἣν ἡ χήρα ἐδέχθη μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν. Μετὰ 4 ἑβδομάδας ἐγένετο ὁ γάμος καὶ ὁ συμβολαιογράφος ἦτο νῦν σύζυγος ἐπιτηδείας ἀπατεῶνος, ἥτις ἐκτὸς τῆς πονηρίας αὐτῆς οὐδεμίαν ἄλλην περιουσίαν εἶχε.

Διδάσκαλος. — Διὰ νὰ καταλάβετε τί εἶνε πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἂς σᾶς φέρω ἕνα παράδειγμα. Πηγαίνετε δύο περίπατον καὶ ὁ ἕνας γλυστρᾷ καὶ πέφτει 'ς ἕνα χανδάκι μὲ νερό. Τί ἀπαιτεῖ τώρα ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη; Τί θὰ ἔκαμνες σύ, Πέτρο;

Πέτρος. — Δὲν θὰ 'μποροῦσα νὰ βαστάξω ἀπὸ τὰ γέλοια!

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 70.

Digitized by Google

ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

1885

[ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 6—ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣΙ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ και ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.
1885

Digitized by Google

Digitized by Google

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Αἴσθημα, τὸ, τοῦ κινδύνου, σ. 703.
Ἀκροβάτης ἰατρὸς, διήγημα, σ. 844.
Ἀλιεία φαλαίνης, σ. 878.
Ἀμαρυλλὶς, διήγημα, σ. 787, 807, 819, 835, 851, 868.
Ἀναγνώστας. Πρὸς τοὺς—τῆς Ἑστίας, σ. 867.
Ἀναμνήσεις Δρέσδης: Τὸ Μουσεῖον Κέρνερ σ. 719. 868.
—Τὸ Ἰωάννειον σ. 815, 829.
Ἀνδραποδισταὶ, οἱ. σ. 784.
Ἀνέκδοτα ἐκ τοῦ βίου τοῦ Βολταίρου, σ. 512.
Ἀνωφελὴς θάνατος, σ. 795.
Ἀποχαιρετισμὸς, ποίημα, σ. 544.
Ἀφρικῇ. Ἐν τῇ—Ὁ Λίψ, σ. 801.

Βασίλισσα, ἡ, τῆς Ἀγγλίας ἐν Οὐίνδσωρ, σ. 672.
Βολταῖρος, ὁ, περὶ δυσπεψίας, σ. 674.
Βούλγαροι κλέφταις κατὰ τὰ δημώδη Βουλγαρικὰ ᾄσματα, σ. 755.
Βούλγαρος ἡγεμὼν καὶ Βυζάντιος διπλωμάτης, σ. 803.

Γνῶμαι καὶ σκέψεις, σ. 462, 482, 512, 559, 578, 593, 641, 734, 774, 847.

Διάττοντες, οἱ, σ. 818.
Διφθερίτιδος. Θεραπεία τῆς—σ. 754.

Ἔγγερος, Αἰμίλιος, σ. 621.
Ἐκδήλωσις, ἡ, τῶν αἰσθημάτων παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς, σ. 465.
Ἐλέφας. Ὁ παρὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην κολοσσιαῖος—σ. 623.
Ἐμβολιασμὸς. Ὁ κατὰ τῆς χολέρας προφυλακτικὸς—σ. 481.
Ἐνοικιάσεις καὶ μετοικήσεις, σ. 606.
Ἐπεισόδιον τῆς ἐν ἔτει 1770 ἐπαναστάσεως, σ. 864.
Ἐπίγραμμα, τὸ, παρ' Ἕλλησι καὶ ἡ ποίησις τῶν βυζαντιακῶν σφραγίδων, σ. 700, 716.
Ἐπιθεώρησις, ἡ, τοῦ συνταγματάρχου, σ. 684.
Ἐπίλογος εἰς τὰ τραγούδια τῆς πατρίδος μου, σ. 866.
Ἐπιρροὴ τῆς σελήνης εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, σ. 865.
Ἔρως, ὁ, τοῦ Νικολάου Πιέρη καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκία τῆς Κερκύρας, σ. 654, 670.
Ἔφεδροι, οἱ, σ. 721.
Ἐφημερίδες σ. 592.

Ἡμέρα, ἡ, τοῦ γάμου, σ. 459.
Ἡμερολόγιον. Ὑποδούλου Ἕλληνος, σ. 855, 873.

Θάνατος, ὁ, τοῦ Μάρκου Βότσαρη, κατὰ τὰς διηγήσεις αὐτοπτῶν, σ. 723, 739.
Θεοί. Οἱ ἀπὸ μετεώρων, σ. 623.
Θωμᾶς ὁ ἀγριάνθρωπος, διήγημα, σ. 825.

Ἰουδαία, ἡ, τῆς Ῥούδνιας, διήγημα, σ. 750.
Ἰσθμὸς, ὁ, τῆς Κορίνθου, σ. 587.
Ἰστόρημα, Σπετσιωτικὸν ναυτικὸν, σ. 657. — Σπετσιωτικὸν ἐν Ἱσπανίᾳ σ. 682.

Κατοικίαι καὶ ἐνοίκια ἐν Παρισίοις σ. 849.
Καῦσις, ἡ, τῶν νεκρῶν ἐν Ἰνδικῇ, σ. 544.
Κέρκυρα, ἡ, ἐν ἔτει 1836, σ. 766, 782, 799.
Κιβώτιον, τὸ, τοῦ Σἰδ, σ. 850.
Κονίκλου. Νοημοσύνη, σ. 737.

Λάνδερερ, Ξαυέριος, σημειώσεις, σ. 496.
Λογικὸν, τὸ, τῶν κυνῶν, σ. 640.

Μαγδαληνὴ, διήγημα, σ. 859.
Μαρκήσιος, ὁ, Βιλλεμὲρ, μυθιστορία, σ. 456, 471, 487, 503, 537, 547, 563, 583, 595, 611, 627, 649, 663.
Μεταφορὰ Ἀμερικανικοῦ κρέατος εἰς Ἀγγλίαν, σ. 786.
Μουσικοί. Πῶς ἐργάζονται οἱ μεγάλοι,—σ. 847.
Μπάμια, ἡ, σ. 688.

Νικοπόλεως. Ἀπὸ—εἰς Ὀλυμπίαν, σ. 643, 659, 675, 691, 707, 726, 743, 759, 774, 793, 811, 823, 839.
Νίλσων. Χριστίνα, σ. 543.

Ὀβράδοβιτς. Δοσίθεος—ὁ θεμελιωτὴς τῆς Σερβικῆς φιλολογίας, σ. 771.
Οἰκογένεια. Ἡ βασιλικὴ—τῆς Ἀγγλίας, σ. 735.
Ὀφρῦς, αἱ, ὡς διαγνωστικὸν μέσον τοῦ χαρακτῆρος, σ. 770.

Πάππος καὶ ἔγγονος, σ. 637.
Περίεργα. Ἐπιστημονικὰ—Ὁ ἱδρὼς, σ. 705.
Περιστεραὶ, αἱ, ἐν Γαλλίᾳ, σ. 687.
Ποίησις καὶ ὑπαλληλία, σ. 510.

Ῥαγκαβῆς. Ἀλέξανδρος Ρ. σ. 515.

Σημειώσεις: Αἴγειρος κολοσσιαία, σ. 513. Ἀχαΐα, σ. 802. Ἀκεραιότης δικαστοῦ, σ. 754. Ἀλεξικέραυνα, σ. 738. Ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας, σ. 706. Ἀνέκδοτα, σ. 498, 514, 546, 594, 626, 642, 674, 706, 738, 786, 802, 818, 834. Ἀξία ἑνὸς ῥόδου, σ. 513. Ἀπογραφὴ ἐν Μονάχῳ, σ. 770. Ἀσφαλέστερον μέρος ἁμαξοστοιχίας, σ. 610. Αὐτοκτονία ζώων, σ. 834. Βάρος παιδίων, σ. 754. Βρέχος λαλῶν, σ. 594. Βροχὴ πηλώδης, σ. 818. Γαιάνθρακος ἀντικατάστασις, δι' ἐλαίου, σ. 738. Διαζύγια, σ. 674. Διπλωμάτης μαῦρος, σ. 882 Δόλου ἐξέλεγξις, σ. 546. Ἐκθέσεις ἐν πλοίῳ, σ. 882. Ἐναέριαι τορπίλαι, σ. 513. Ἐντομοφάγα πτηνά, σ. 770. Εὐκάλυπτος, σ. 626. Ζῦθος, σ. 626. Ἠθοποιοὶ

Digitized by Google

Αμερικανοί, σ. 625. Ἠλεκτρικὴ μάστιξ, σ. 610. Ἰχθύων ζωτικότης, σ. 866. Καρδιναλίου θεραπεία, σ. 706. Κρούπ ὁπλοποιεῖον, σ. 594. Κυμάτων ὕψος καὶ εὖρος, σ. 625. Κύων τοῦ Λούμπωχ, σ. 786. Μεγαλόσαυρος, σ. 610. Μελισσῶν εὐερέθιστον, σ. 594. Μεταξοσκώληκος νέον εἶδος, σ. 882. Μοντεφιόρε, σ· 546 Μουσικὴ ἑταιρία, σ. 642. Μουστάρδα, σ. 754. Μυρμήκων ἤθη, σ. 802. Ναυμαχίαι τοῦ μέλλοντος, σ. 513. Ξεναγοί, σ. 688. Ὄρος κινούμενον, σ. 513. Ὀρφανοτροφεῖον Ἀθηνῶν, σ. 626. Ὄφις μυοφάγος, σ. 578. Παιδίον τεράστιον, σ. 498. Περιστεραὶ ταχυδρομικαί, σ. 802. Πνευματοπωλεῖα ἐν Βερολίνῳ, σ. 785. Πρεσβεία Μαροκίνων, σ. 642. Σιδηρόδρομοι Κίνας, σ. 498. Σιδηρῶν ὁδῶν μῆκος, σ. 866. Στρατιώτης Ῥωμαῖος, σ. 507. Στόλοι τηλεγράφων, σ. 738. Ταχυδρομεῖα ἐν Δοέλλᾳ, σ. 738. Τηλεγραφικαὶ ἀποστολαὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, σ. 466. Τηλεγραφικοὶ ὑπάλληλοι, σ. 770. Τηλεφωνικὰ γραφεῖα, σ. 594. Τολστόι, σ. 625. Τορπίλη τοῦ Howell, σ. 738. Ὑδατογραφίαι ἀρχαῖαι, σ. 706. Φαινόμενα αἰσθητικότητος, σ. 593. Φάρμακον νέον, σ. 850. Φιλανθρωπία ἐν Κωνσταντινουπόλει, σ. 738. Φιλοφροσύνη Φρειδερίκου Καρόλου, σ. 513. Φυτοφαγία, σ. 818. Φωλεαὶ χελιδόνων, σ. 754. Φωτισμὸς Ἀτλαντικοῦ, σ. 578. Φωτογραφία ἐξ ἀεροστάτου, σ. 514. Χάλαζα ἐρυθρά, σ. 770. Χαρτονομίσματα ῥωσικά, σ. 770. Χελιδὼν λευκή, σ. 866. Χήρα ἀρχιδουκός, σ. 594. Χρησιμοποίησις ἐγγείου θερμότητος, σ. 834. Χρυσοφόρα στρώματα, σ. 802.

Σιδηρόδρομοι. Οἱ καθ' ὅλην τὴν γῆν—σ. 624.

Σκοποβολή. Ἡ καθ' ἱπταμένων περιστερῶν—σ. 737.

Σπάθη, ἡ, τοῦ λόρδου Βύρωνος, σ. 769.

Στρατιῶται. Ἕλληνες—ἐν τῇ Δύσει καὶ ἀναγέννησις τῆς Ἑλληνικῆς τακτικῆς, σ. 451, 467, 483, 499, 520. 553, 569, 579, 600, 618.

Σύζυγος, ὁ, διήγημα, σ. 541.

Συνέντευξις τοῦ Στάνλεϋ καὶ τοῦ Βράτσα ἐν Ἀφρικῇ, σ. 848.

Σύστημα. Τὸ Φροβελιανὸν—ἐν Ἑλλάδι, σ. 608.

Σχολεῖα. Τὰ δημοτικὰ ἡμῶν—σ. 463, 476, 508.

Σώλσβαρυ. Ὁ λόρδος—ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, σ. 556.

Τέκνα ἐγγράμματα γονέων ἀγραμμάτων, σ. 572, 591, 603.

Τιμιότης, ἡ, κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, σ. 492.

Τορπιλλοβόλα, ὑποβρύχια, σ. 706.

Τραγούδι τοῦ θανάτου, σ. 482.

Ὑγιεινή. Εἶνε ὠφέλιμος ἡ—; σ. 832.

Ὑγιεινή, ἡ, τῆς καλλονῆς, σ. 634.

Ὑποδημάτια, τά. σ. 579.

Φίλημα. Πόσον στοιχίζει ἕν—σ. 497.

Φόβοι, οἱ, τῆς ἀπογραφῆς, σ. 561.

Φῶκαι, γεγυμνασμέναι, σ. 752.

Χάρισμα, τό, τοῦ Θεοῦ, ποίημα, σ. 625.

Χρῆστος Μηλιώνης, διήγημα, σ. 676, 695, 711, 731, 746, 761, 778.

Χρονικά, ἐπιστημονικά, σ. 559, 575.

Ὡρολόγιον. Εἰς τὸ—τῆς ἀγορᾶς, ποίημα, σ. 801.

Εἰκόνες τοῦ ΙΘ' καὶ Κ' τόμου.

Πανομοιότυπα τῶν ὑπογραφῶν τῶν βασιλοπαίδων, σ. 1.—Νικόλαος Γύζης σ. 5. Α. Ρ. Ῥαγκαβῆς σ. 515. Ἕλλην στρατιώτης σ. 373, 522.

Τὸ τάξιμον τῆς κόρης ὑπὸ Ν. Γύζη, ἐν παραρτήματι τοῦ φύλ. 470.—Λουομένη Μεγαρὶς ὑπὸ Ν. Λύτρα, ἐν φυλ. 486.—Μὴ ξεχνᾷς, στίχοι Δ. Βικέλα, τονισθέντες ὑπὸ τῆς Κας Α. Κ. ἐν φυλ. 488.—Ὁ κακὸς ἔγγονος ὑπὸ Γ. Ἰακωβίδου, ἐν φυλ. 491.—Πίναξ τῆς παρὰ τὸ Καρπενίσιον μάχης, ἐν φυλ. 513.—Τιμωρία ὀρνιθοκλόπου ὑπὸ Ν. Γύζη ἐν φυλ. 516.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κατὰ τὸ Ι' ἔτος αὐτῆς.

Αἱ κυρίαι: Αἰκατ. Λασκαρίδου, Μπέσση Μάσσωνος, Αἰκατ. Ἀρ. Οἰκονόμου, Σοφία Σλεῖμαν καὶ Ἐλίζα Σρούτσου.

Οἱ κύριοι: Χαρ. Ἄννινος, Ἀρ. Βαμπᾶς, Ἀθ. Βερναρδάκης, Δ. Βικέλας, Α. Σ. Βλάχος, Ἰω. Βρεττός, Ἀγησ. Γιαννόπουλος Ἠπειρώτης, Ν. Κ. Γουλιμῆς, Γ. Δ. Δημητριάδης, Γ. Δροσίνης, Κ. Ζησίου, Π. Θωμᾶ, Γ. Ἰακ. Καλαϊσάκης, Ἰω. Καμπούρογλους, Ἀρ. Π. Κουρτίδης, Μ. Π. Λάμπρος, Σ. Π. Λάμπρος, Γούσταβος Λαφών, Ἀντ. Μηλιαράκης, Σπ. Μηλιαράκης, Μ. Μητσάκης, Κ. Νεστορίδης, Σπ. Παγανέλης, Κ. Α. Παλαιολόγος, Κ. Παλαμᾶς, Α. Παπαδιαμάντης, Χ. Παπαμάρκος, Κ. Παπαρρηγόπουλος, Ἀχ. Παράσχος, Ἰω. Πολέμης, Ν. Γ. Πολίτης, Ἀρ. Προβελέγιος, Α. Ρ. Ῥαγκαβῆς, Ε. Δ. Ῥοΐδης, Α. Ν. Ῥούκης, Κ. Ν. Σάθας, Σ. Κ. Σακελλαρόπουλος, Γ. Σουρῆς, Χ. Τσούντας, Γ. Κοζάκης Τυπάλδος, Π. Ι. Φέρμπος, Ι. Φαυστάνος, Γ. Χατζιδάκης, Ν. Χλωρός.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885—285.

Digitized by Google

'Αριθ. 497 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 7 Ἰουλίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 435.

ΙΑ'.

Εἰδικὴ πραγματεία περὶ τῶν ἐν ἁπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ διασπαρέντων Ἑλλήνων Στρατιωτῶν θὰ μᾶς παρέσυρεν εἰς ἀτελευτήτους ἱστορικὰς διηγήσεις, αἵτινες εὐλόγως θὰ ἐξελαμβάνοντο ὡς κατάχρησις τῆς φιλοξενίας τῆς «Ἑστίας» καὶ τῆς εὐμενείας τῶν ἀναγνωστῶν της. Ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῶν Πυρηναίων καὶ Ἄλπεων ἀπαντῶσιν εὐδιάκριτα τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεως τῶν Ἑλλήνων ἱππέων· διὰ τοῦτο θὰ περιορισθῶ εἰς μόνους τοὺς ἐν τῇ ἐνετικῇ ὑπηρεσίᾳ Στρατιώτας.

Ἐνῷ ἀπὸ τοῦ 1298 ἡ κάτω Ἰταλία εἶδε τοὺς Πελοποννησίους Στρατιώτας, ἐν τῷ Ἐνετικῷ μόλις οὗτοι ἐφάνησαν μετὰ δύο ἑκατονταετηρίδας. Ὡς πρόδρομοι τῶν Στρατιωτῶν παρουσιάζονται ἐν ἔτει 1372 οἱ λεγόμενοι Μαρδαῖται τῆς Κρήτης· ὡς ἐκεῖνοι διὰ τῆς ἐνέδρας ἐνίκησαν τοὺς Γερμανοὺς ἐν Tagliacozzo, οὕτω καὶ οἱ πρῶτοι τῆς Ἐνετίας μισθοφόροι δὲν πολεμοῦσιν ἀναφανδὸν τοὺς στρατοὺς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Παδούης, Φραγγίσκου Α' τοῦ Καρραρίου, ἀλλ' ἀποδεκατίζουσιν αὐτοὺς *χωσιασμένοι* ἐν τοῖς παραθαλασσίοις τέλμασιν [1]). Ἀλλ' οἱ Κρῆτες τοξόται δὲν ἐφεῦρον τὴν χωσιάν, ἀφοῦ βλέπομεν ὅτι αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον φέρουσιν ἐν τῷ Τρεβιζικῷ χρονικῷ, Mortati, ἀκριβῶς δι' αὐτὴν τὴν χωσιὰν κατέστη περιώνυμον ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ, ἥτις ἀποκαλεῖ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ πολέμου «κρύπτεσθαι δίκην Μαρδαϊτῶν» [2]).

Προηγουμένως εἴπομεν ὅτι τὰ λεγόμενα περὶ πρωτοτυπίας τοῦ στρατιωτικοῦ διοργανισμοῦ τῶν πρώτων Τούρκων σουλτάνων εἶνε μῦθοι· ἂν δ' ἔλειπον ἄλλαι πρὸς τοῦτο μαρτυρίαι, αὐτοὶ οἱ Μαρδαῖται ἀρκοῦσιν εἰς διεκδίκησιν τῆς θρυλλουμένης πρωτοτυπίας. Λέγεται ὅτι ὁ Ἐρτογρούλης καὶ ὁ Ὀσμὰν ἐμόρφωσαν τὰ πρῶτα πεζικὰ τάγματα, τοὺς λεγομένους Ἀζάπιδες, ἤτοι εὐζώνους. Ὅτι οἱ Τοῦρκοι Ἀζάπιδες ἦσαν αὐτοὶ οἱ Μαρδαῖται ἢ Mortati τῶν Βυζαντινῶν βεβαιούμεθα ἐξ ἐνετικῶν ἐγγράφων· διαρκούσης τῆς ἐν Κρήτῃ μεγάλης ἐπαναστάσεως τῶν ἀποίκων, ἡ δημοκρατία διέταξε τῇ 20 Μαΐου 1365 τοὺς ναυάρχους ἵνα στρατολογήσωσιν ἐκ τῶν παραλίων τῆς ἑλληνικῆς Ἀσίας (Φωκαίας) καὶ χιλίους Μορτάτους ἢ Ἀζάπιδες «pigliare a soldo fino a mille Mortati overo Asapi» [1]). Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς γινώσκων τὴν ἱστορίαν του κάλλιον τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἱστοριογράφων, ὀνομάζει τοὺς Τούρκους Ἀζάπιδες *λεβέντας* (levis = ἐλαφρός, εὔζωνος)· ὅτι δὲ οἱ λεβένται οὗτοι ἦσαν ἐν ἀρχῇ Ἕλληνες διδάσκουσι καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Τούρκων χρονογράφοι, οἵτινες ὀνομάζουσι Lewendi τοὺς ἐν τῇ Θρᾳκικῇ πόλει Βίγγᾳ φρουροῦντας Ἕλληνας· τοὺς λεβέντας τούτους ἀγνοῶν ὁ Hammer ἔπλασεν Ἀλμογαβάρους καὶ Καταλωνίους! [2]).

Οἱ Μαρδαῖται δὲν εἶνε ἄγνωστοι εἰς τὸν ἡμέτερον ἀναγνώστην, ἐνθυμούμενον ὅτι ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ὁρίσαντες τὸν ἀμφίβιον χαρακτῆρα τοῦ Ἕλληνος, εἴπομεν ὅτι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπος τοῦ διφυοῦς πολεμιστοῦ εἶνε ὁ Μαρδαΐτης, μετ' ἴσης εὐδοκιμήσεως ἀγωνιζόμενος κατὰ ξηρὰν τε καὶ θάλασσαν. Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ Μαρδαῖται, ἤτοι χωσιάριοι, καταλαβόντες ἐπὶ Ἡρακλείου τὰς κλεισούρας τοῦ Ταύρου ἤγειραν *χάλκεον τεῖχος* κατὰ τοῦ μουσουλμανικοῦ χειμάρρου· καθὰ δὲ βεβαιοῖ ὁ Εὐόδιος, ἂν οἱ πολεμισταὶ οὗτοι δὲν ἠλευθέρουν τὸν Ταῦρον καὶ τὸν Λίβανον, θὰ διέτρεχε μέγαν κίνδυνον ὁ ἁπανταχόθεν ἀπειλούμενος χριστιανισμός· ἀλλ' οἱ ἐν τῇ ξηρᾷ τοιαῦτα διαπράξαντες ἦσαν ναυτικοί, ὡς ῥητῶς σημειοῖ ὁ Πορφυρογέννητος· «Μαρδαΐται, ἤτοι ὁ

---

[1]) «Arcerios de Candia, quos Mortatos appellabant, in palludibus per costam adversus exercitum Paduvanum locant». Chronicon Tarvisum, an. 1372.

[2]) Βλέπε προλεγόμενα Δ' τόμου Μνημείων Ἑλλ. ἱστορίας.

[1]) Giacomo Caroldo, secretario di X, historia, an. 1365. καὶ δουκικὸν γράμμα τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

[2]) Histoire de l' empire ottoman, 1, 226.

Digitized by Google

λαὸς τῶν γαλεῶν». Εἶνε δὲ περίεργον ὅτι μετὰ τοσαύτας ἑκατονταετηρίδας ἀναφαίνονται οἱ Κρῆτες πολεμισταὶ φέροντες ἀμφότερα τὰ ἄνω ὀνόματα, *Μορτάτοι* καὶ *γαλεῶται*.

Πεντήκοντα ἔτη μετὰ τὴν ἐν Παδούῃ χωσιάν, παρουσιάζονται οἱ ναυτικοὶ Κρῆτες πολεμοῦντες ἐπὶ τῶν Εὐγανικῶν βουνῶν, ὁ δὲ πόλεμος οὗτος ἀνέδειξεν ἕνα τούτων διὰ μεγαλεπηβόλου στρατηγήματος, τὸ ὁποῖον ἀπέσπασε τὰς ἐνθέρμους εὐφημίας τῆς Γερουσίας, καὶ τὸν θερμὸν ἔπαινον τοῦ πρώτου τῆς Ἑνετίας ἱστορικοῦ. Τὸ 1439 ἡ Δημοκρατία πολεμοῦσα πρὸς τοὺς Λομβαρδοὺς καὶ τοὺς συμμάχους των οὐ μόνον ἐμειονέκτει λόγῳ στρατηγικῶν θέσεων καὶ ἀριθμοῦ μαχητῶν, ἀλλὰ καὶ ἠδυνάτει νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῆς Βερώνης καὶ Βρεσκίας, τὰς ὁποίας σπουδαίως ἠπείλει ὁ ἐν τῇ λίμνῃ τῆς Γάρδας ἀκωλύτως πλέων ἐχθρικὸς στόλος. Ἐπὶ τέλους ὁ περιώνυμος στρατηγὸς Γατταμελάτας, καταλαβὼν τὴν ἐπίκαιρον θέσιν τῆς Πινέτρας, ἔγραψεν εἰς τὴν Γερουσίαν ὅτι διὰ μόνης τῆς καταλήψεως τῆς λίμνης δύναται νὰ καταχθῇ σπουδαῖον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ κτύπημα, καὶ ἐλευθερωθῶσιν αἱ κινδυνεύουσαι πόλεις. «Ἀλλὰ τὴν πρότασιν τοῦ στρατηγοῦ, γράφει ὁ Βερδιτσώτης, καθίστα ἀδύνατον ἡ ἔλλειψις ποταμίου συγκοινωνίας ἢ ξυλικῆς πρὸς ναυπήγησιν ἐπὶ τόπου πλοίων. Μετ' ἀλλεπαλλήλους συνεδριάσεις ἡ Γερουσία σταθμίσασα τὰς ἀνυπερβλήτους δυσκολίας ἔκλινεν εἰς ἐγκατάλειψιν τοῦ σχεδίου· ἐνῷ δὲ ἐν σιωπῇ τὸ ἐγχείρημα εἶχε καταδικασθῆ, εἷς Ἕλλην ναύτης (marinaro) ὀνομαζόμενος Σόρβολος, γηράσας ἐν τῇ πρὸς τὴν πολιτεῖαν πίστει, ἐπρότεινεν ὅτι αὐτὸς ἀναδέχεται νὰ ὁδηγήσῃ ναυτικὸν στόλον εἰς τὴν λίμνην τῆς Γάρδας. Ἡ ὥριμος ἡλικία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ δεδοκιμασμένη καρτερία τοῦ χαρακτῆρός του συνίστων εἰς σκέψιν τὴν πρότασιν, ἀλλ' αἱ ἤδη καλῶς μεμετρημέναι δυσκολίαι ἀπεθάρρυνον ἐκ τοῦ προτέρου πάντας. Ἐπὶ τέλους ἡ Γερουσία θεωρήσασα ὅτι ἐγχείρημα διαφεῦγον τὴν ειδικότητά της ἠδύνατο νὰ δοκιμασθῇ, ἀφοῦ μάλιστα ἀνταπεκρίνετο καὶ εἰς τὰς εὐχὰς ἁπάντων, παρεδέχθη τὴν πρότασιν. Οὕτω δὲ πανεύθυμος ὁ Σόρβολος ἐπεχείρησε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ κατορθώματός του» [1]).

Δὲν θέλω διηγηθῆ πῶς ὁ μεγαλεπήβολος τῆς Κρήτης ναύτης κατώρθωσε νὰ μεταφέρῃ διὰ τῆς βουνώδους ξηρᾶς τὰς ἑνετικὰς γαλέρας εἰς τὴν Γάρδαν, διότι τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονὸς ἐπραγματεύθη ὁ Μουστοξύδης ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Σαβελλίκου, ἑνὸς τῶν σχεδὸν συγχρόνων ἱστορικῶν, ὅστις ἐπιλέγει εἰς θαυμασμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπιχειρήματος· «Πολλάκις εἶδον τὰ ὄρη ἐκεῖνα, καὶ τοσοῦτος πάντοτε μὲ κατέσχε θαυμασμός, ὥστε οὐδεὶς ἤθελε μὲ πείσει ποτὲ ὅτι ἐπίνοια ἢ δύναμις ἀνθρωπίνη ἴσχυσε νὰ σύρῃ τηλικοῦτον ὄγκον διὰ τῆς ὀρεινῆς ἐκείνης τραχύτητος, ἐὰν ἐπὶ τοῦ κλίτους τοῦ ὄρους δὲν ἦσαν ἔτι καταφανῆ τὰ σημεῖα καὶ εὐδιάκριτοι οἱ ὁλκοὶ καὶ αἱ παλαιαὶ τῶν ἁμαξῶν τροχιαί, ἐξ ὧν ἐναργῶς ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ ἀξιομνημόνευτον τοῦτο ἔργον ἐπράχθη ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων» [1]).

Ἀλλὰ τὸ ἐγχείρημα τοῦ Σορβόλου, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῇ μεγαλεπήβολον, δὲν εἶναι τὸ πρῶτον ὑπὸ Ἕλληνος ναυτικοῦ ἐκτελεσθέν. Πεντακόσια πεντήκοντα ἔτη πρὸ τοῦ ἐν Γάρδᾳ πολέμου ὁ βυζαντινὸς ναύαρχος Νικήτας Αὐγορούφας, ἢ Ὠορύφας ὡς γράφουσιν οἱ λογιώτατοι χρονογράφοι, διαβιβάσας τὸν στόλον διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἐπέπεσεν ἐξ ἀπροόπτου κατὰ τῶν λυμαινομένων τὴν Πελοπόννησον Κρητῶν πειρατῶν καὶ κατηφάνισεν αὐτούς· τὸ αὐτὸ δ' ἐπράχθη καὶ ἐπὶ Μωάμεθ Β'. ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πιθανῶς κατ' εἰσήγησιν ἀνωνύμου τινὸς Σορβόλου ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων Ἑλλήνων ναυτῶν τοῦ σουλτανικοῦ στόλου.

Περὶ τοῦ Σορβόλου διετηρήθησαν καὶ τινα ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἐν τοῖς ἑνετικοῖς ἀρχείοις. Ὁ Μαρῖνος Σανοῦτος ἐν τῇ ἀνεκδότῳ χρονολογίᾳ του ὀνομάζει τοῦτον Ἀθανάσιον Carhavita, τὸ δὲ νέον τοῦτο ἐπώνυμον φαίνεταί μοι δυσερμήνευτον, ἐκτὸς ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Σανοῦτος ἀνέγνω τὸ ὄνομα Ἀθανάσιος Σόρβολος ὁ Καραβίτας, τὸ δὲ Καραβίτας τοῦτο δὲν εἶνε ἐπώνυμον, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Κρητός, καραβίτης, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸν marinaro τοῦ Βερδιτσώτη. Προσεχῶς θὰ ἴδωμεν ὅτι τάγμα Ἑλλήνων μισθοφόρων ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Γαλλίας ὀνομάζεται les Carabins, ἤτοι οἱ καραβήσιοι.

Κρῆτες Στρατιῶται δὲν μνημονεύονται ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Δημοκρατίας, ἥτις μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἁλώσεως τῆς νήσου λαμβάνει ἐντεῦθεν πολλὰς χιλιάδας ναυτῶν, τοὺς λεγομένους γαλεώτας (galiotti). Μεταξὺ τῶν ἐν ἔτει 1371 μισθοφόρων τοῦ βασιλείου τῆς Κύπρου μνημονεύεται καὶ ὁ Κρὴς κύρης Ἀλεξόπουλος, ὁ διὰ τρομεροῦ θανάτου ἀποτίσας τὴν πρὸς τὸν ἐξωμότην Ὑπάτιον, ἢ Τυπάτ ἀφοσίωσίν του· εἰς τὸν Ἀλεξόπουλον τοῦτον φαίνεται ἀποδίδων ὁ Μαχαιρᾶς τὸν τίτλον τοῦ Στρατιώτου. Ὁπωσδήποτε ὅμως τὸ στοιχεῖον τοῦ Κρητὸς εἶνε μᾶλλον ἡ θάλασσα παρὰ ἡ ξηρά· ἡ παλαιὰ παροιμία «ὁ Κρὴς τὴν θάλασσαν» οὐδέποτε ἠλήθευσε πλειότερον ἢ ἐπὶ τῆς ἑνετοκρατίας. Οἱ ἑνετοὶ γενόμενοι κύριοι τῆς νήσου εὗρον ἀκμάζον τὸ βυζαντινὸν σύστημα τῶν ἱππικῶν τιμαρίων ἢ στρατειῶν· οἱ νέοι κύριοι, ἀφοῦ ἐγύμνωσαν τοὺς ἰθαγενεῖς τῶν πατρογονικῶν στρατειῶν, ὡδήγησαν εἰς Κρήτην ἀποίκους, πρὸς οὓς ἐμοίρασαν τὰς λεγομένας cavallerie, καὶ διὰ τῶν νέων τιμαριούχων προσεπά-

[1]) Verdizzotti, Fasti Veneti, I, σελ. 473.

[1]) Ἑλληνομνήμων, σελ. 91.

Digitized by Google

θησαν νὰ δαμάσωσι τοὺς ἀνυποτάκτους Στρατιώτας. Εἶνε γνωστὸν διὰ τίνων αἱματηρῶν θυσιῶν διετηρήθη ἡ Ἑνετία ἐν τῇ δυστυχεῖ νήσῳ. Ἐπὶ τέλους καὶ αὐτοὶ οἱ ἄποικοι ἀδυνατοῦντες νὰ διατηρήσωσι τὰ καβαλλαρικὰ χωρία, ἐπώλησαν ταῦτα εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς, καὶ συγκεντρωθέντες ἐν τοῖς ἐνετικοῖς φρουρίοις ἔζων ἀπὸ τὰ λεγόμενα ὀφφίκια τῆς καγγελλαρίας, ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ πρὸ δύο ἑκατονταετηρίδων λῃστεύσαντες τοὺς Κρῆτας Τοῦρκοι σπαΐδες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ζῶσι νῦν ὑπὸ τὰ τηλεβόλα τῶν φρουρίων, μασσῶντες τὰ τελευταῖα ψιχία τῆς σουλτανικῆς ἐλεημοσύνης.

Ἀλλ' ἂν οἱ κατακτηταὶ ἀφήρεσαν ἀπὸ τοῦ Κρητὸς τὴν γῆν, οὐδέποτε κατώρθωσαν ν' ἀποκλείσωσι καὶ τὴν θάλασσαν εἰς αὐτόν, ὅστις διὰ μεγάλης ἐμπορίας καὶ ἡρωϊκῆς πειρατείας κατώρθωσε ν' ἀναδειχθῇ ὁ ἀληθὴς ἄρχων τῶν δεσποτῶν του. Εἴπομεν ὅτι ἡ λῃστεία καὶ ἡ συγγενὴς αὐτῇ πειρατεία δὲν ἐθεωροῦντο τότε ἄτιμα ἐπιτηδεύματα· μόνη ἡ πειρατεία ἐπλήρου τὰ ταμεῖα τῶν μικροσκοπικῶν ἡγεμονίσκων τοῦ Αἰγαίου, καὶ ἐπλούτει τοὺς ἄρχοντας τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἑπτανήσου διὰ φορτίων δούλων, ἐξ ὧν καὶ αἱ κυβερνήσεις ἐλάμβανον νόμιμον δεκάτην. Εἰς τὰ ποιήματά του ὁ Κρὴς ἔτι ᾄδει τὰ κλέα τῶν κουρσάρων του μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ μεθ' οὗ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι ὑμνοῦνται οἱ κλέφται. Τὰ κουρσαρικὰ ποιήματα ψάλλονται ἐν τῇ νήσῳ καὶ ὡς γαμήλια. Ὅταν ἡ Δημοκρατία, ὑποπτευομένη τὴν πίστιν σημαντικοῦ Κρητός, ἐπεθύμει νὰ τῷ ὁμιλήσῃ, ὁ τοιαύτας ἐπισήμους ὁμιλίας ὑποπτευόμενος ἄρχων *ἐκαβαλλίκευε τὴν φρεγάδαν*, ὡς λέγουσι τὰ ᾄσματα, καὶ μὲ τὰ σιδηρόφρακτα παλληκάριά του ἔτρεχεν εἰς τὰ ὑγρὰ κέλευθα. Ἀκούσωμεν καὶ δύο κουρσάρικα τῆς Κρήτης τραγούδια.

Γιὰ τὸν Μανώλη θὰ σᾶς 'πῶ, τὸν 'Αγιαποστολίτη,
ποῦ τὸν γυρεύγ' ἡ ἀφεντειὰ νὰ τὸν ἀναρωτήξῃ·
Μ' ὁ νειὸς 'πού τὴν πολλὴ σπουδὴ κι' ἀπού τὴν προκοπήν του,
φριγάδα καβαλλίκεψε, κ' ἐπῆρέν την καὶ πάει
ἐκεῖ ποῦ σμίγουν τὰ νερὰ καὶ οἱ παλῃοὶ χρουσάροι.

Σαράντα κάτεργά 'μεστα σὲ πόρτον ἀραμμένα,
μὰ τσ' 'Αγγελάκαινας ὁ γυιός, ὁ Δάρειος κιντυνεύγει
'ς τὸ γρέο κ' εἰς τὸν ἄνεμο, κ' εἰς τὴν βαρειὰ φουρτούνα.
Τὸ Δάρειο τὸν ἐπιάσανε καὶ πᾶν νὰ τὸν χαλάσουν,
χίλιοι τὸν σέρνουν ἀπ' ὀμπρὸς καὶ χίλιοι ἀπ' ὀπίσω,
κι' ὁ Δάρειος εἰς τὴ μέσην των θλιφτὸς καὶ μαρχμένος.
—Δάρειο, ποῦ εἶν' ὁ κύρης σου, καὶ ποῦ 'ν' οἱ ἀδελφοί σου;
—'Σ τὴν Κρήτη εἶν' ὁ κύρης μου, ἐκεῖ 'ν' κι' οἱ ἀδελφοί μου,
κι' ἂν πάῃς, μπέη, θὰ τσοῖ βρῇς, κι' ἀπόλαρέ μ' ἐμένα.
—Ἂν σ' ἀπολάρω, Δάρειό μου, θὰ βγῇς παλῃὸς χρουσάρης.
—Ἂν μὲ χαλάσῃς, μπέη μου, θενὰ τὸ μεταγνώσῃς,
ἔχ' ἀδερφὸ τὸν Στέφανο, ποῦ 'νε παλῃὸς χρουσάρης.
Κι' ὁ μπέης τὸν ἐχάλασε . . τὸ Στέφανο ξετρέχει,
ζητᾷ νὰ βρῇ τὸν Στέφανο σὲ πόρτον ἀραμμένο,
νἄχῃ τὴν σκόντράν του 'ς τὴ γῆς νὰ τήνε παλαμίζῃ.
Κι' ὁ Στέφανος ὡς τ' ἄκουσε ζητᾷ νὰ βρῇ τὸν μπέη,
καράβι βγάν' ἀπού τὴ Χιὸ καρσὶ 'ς τὴ Μιτυλήνη,
κ' ἔχ' 'Αλεξαντρινὰ πανιά, κι' ἀντέναις ἀτσαλένιαις,
καὶ παλληκάρια Κρητικὰ μὲ σίδερα ζωσμένα·
καὶ βγάνει βάρδια 'ς τὸ βουνὸ καὶ βάρδια 'ς τὸ κατάρτι.
Σκούζετ' ἡ βάρδια 'ς τὸ βουνό, σκούζεται 'ς τὸ κατάρτι,
σκούζεται 'ς τὴν ἀκρογιαλιὰ—Δάσκαλε Στεφανάκη.
καὶ τραγουδᾷ ὁ σαλιεριστής, καὶ χαίρουνται οἱ ναῦταις.
—Ὁ μπέης εἰς τὸ πέλαγος ἔδειξε μὲ τσ' ἀρμάδαις.
Καὶ τοτεσὰς ὁ Στεφανιὸς φωνάζει τῶ ναυτῶ του:
—Ὀρδινιαστῆτε, ναῦταίς μου, πιάσετε τ' ἅρματά σας,
νὰ ἰδῇ ὁ μπέης πόλεμο, τὸν κάνουν οἱ χρουσάροι [1].

Ἀλλὰ τὸ Κρητικὸν κοῦρσον δὲν εἶνε τόσον νέον· ἐπὶ τῆς **Ἀραβοκρατίας** οἱ Κρῆτες μετέρχονται τοῦτο, ἡ δὲ πλουσία Ἦλις καὶ ἡ Μιτυλήνη εἶνε ἡ Μυσικὴ λεία τῶν νησιωτῶν *φουστιορίων*, ὡς τοὺς ἀποκαλοῦσι τὰ βυζαντινὰ συναξάρια. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα τὸ κατωτέρω ᾆσμα, μὲ ὅλην τὴν ἐν αὐτῷ μνημονευομένην *κανονιάν*, ἀναφέρεται εἰς χρόνους πολὺ παλαιούς· τὸ Μιτυληναῖον τοῦτο κοῦρσον ἀναπολεῖ πως τὴν παρὰ Πλουτάρχῳ περιγραφὴν τῆς ἡρωϊκῆς πειρατείας τῶν Κιλίκων καὶ Κρητῶν· «ἤδη δὲ καὶ χρήμασι δυνατοὶ καὶ γένεσι λαμπροὶ καὶ τὸ φρονεῖν ἀξιούμενοι διαφέρειν ἄνδρες ἐνέβαινον εἰς τὰ λῃστρικὰ καὶ μετεῖχον ὡς καὶ δόξαν τινὰ καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἔργου φέροντος· στυλίσι χρυσαῖς καὶ παραπετάσμασι ἁλουργοῖς καὶ πλάταις ἐπαργύροις, ὥσπερ ἐντρυφώντων τῷ κακουργεῖν καὶ καλλωπιζομένων. Αὐλοὶ δὲ καὶ ψαλμοὶ καὶ μέθαι παρὰ πᾶσαν ἀκτήν, καὶ σωμάτων ἡγεμονικῶν ἁρπαγαὶ καὶ πόλεων αἰχμαλώτων ἀπολυτρώσεις ὄνειδος ἦσαν τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας [2]».

Βασιλοπούλα ἁρμάτωσε ὁλόχρυση φριγάδα,
βάνει κατάρτια μπρόντζινα, κι' ἀντέναις ἀτσαλένιαις,
καὶ τὰ κουπιά τση δαμασκὶ καὶ τὰ πανιὰ βελοῦδο.
Βάνει καὶ ναύταις ἑκατό, ἀπάρθενα κοράσια,
μπαίνουν κ' ἐλάμναν τὰ κουπιὰ δεξὰ 'ς τὴν Μιτυλήνη.
'Ρηγόπουλο τηνὲ θωρεῖ ἀπὸ 'ψηλὸ παλάτι,
χρυσῆ φριγάδ' ἁρμάτωσε, χρυσᾶ πανιὰ τσῆ βάνει,
βάνει καὶ ναύταις ἑκατό, ὄμορφα παλληκάρια,
μπαίνουν κι' ἐλάμναν τὰ κουπιὰ ζερβὰ 'ς τὴ Μιτυλήνη.
—Στάσου, καράβι 'ξακουστό, γιὰ θὰ σὲ πολεμήσω,
γιά θὰ σοῦ παίξω κανονιὰ νὰ σὲ παραλαντίσω.
—Πάτζης πῶς εἶμαι ῥήγισσα, καὶ θὰ μὲ πολεμήσῃς,
ῥήγας ἐσύ, ῥήγας κ' ἐγώ, κ' οἱ δυό 'μεστα ῥηγάδες,
κ' ἔλα νὰ πολεμήσωμε κι' ὁποῦ νικήσ' ἂς πάρῃ.
Μπαίνουν κ' ἐπολεμούσανε ἀπ' τὸ ταχὺ ὡς τὸ βράδυ,
καὶ θέλ' ὁ θειὸς κ' ἡ μοῖρά τση καὶ σκλάβο τόνε πιάνει,
'ς τὸ μεγαλείτερο κουπὶ πάει καὶ τόνε δένει.
—Δό μού το, κόρη, τὸ φιλὶ, δό μού το τοῦ καϋμένου,
καὶ τάξε πῶς ἐχάρισες ζωὴ τ' ἀποθαμένου.

Μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Ἑνετία, ἀπαυδήσασα ἐκ τῶν ἀδιακόπων ἐπαναστάσεων, εἶχε παραδώσει τὴν Κρήτην εἰς τοὺς ὄνυχας τῶν φεουδάτων, καὶ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ κατὰ τὸν μητροπολικὸν τύπον ἱδρυθέντος Συμβουλίου τῶν Δέκα. Καθὰ συνεχῶς σημειοῖ ὁ Σανοῦτος [3]), ἡ Κρήτη φαίνεται σχεδὸν ξένη πρὸς τὴν κεντρικὴν διοίκησιν· ἡ πρὸς τὴν μητρόπολιν συγκοι-

---

[1]) Γιανναράκης, σελ. 102, 236.

[2]) Πλουτ. Πομπήϊος, XXIV.

[3]) Διάσημος χρονογράφος γράψας εἰς 45 τόμους τὰ περιώνυμα ἡμερολόγια, τὰ ὁποῖα ἐκδίδει ὁ ἐν Ἑνετίᾳ ἱστορικὸς σύλλογος.

Digitized by Google

νωνία εἶνε τόσον παρημελημένη, ὥστε ἐξ ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν μανθάνει ἡ Γερουσία τὸν θάνατον τῶν ἐν τῇ νήσῳ δουκῶν πέντε ὅλους μῆνας μετὰ τὸ συμβάν. Τὴν Δημοκρατίαν ἀπασχολεῖ μᾶλλον ἡ εὐπειθὴς Μεθώνη ἐπονομαζομένη «il cuor della republica», ἡ εὐάγωγος Κέρκυρα, θεωρουμένη ὡς ὀφθαλμός, καὶ ἡ Ναύπακτος λεγομένη ὁ σιτοβολὼν τῆς Πολιτείας. Εἰς μάτην ἐν ἔτει 1499 ὁ δοὺξ ζητεῖ ὀλίγα χρήματα καὶ πυρίτιδα εἰς ἐξασφάλισιν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπειλουμένης νήσου, ἐπιλέγων «polvere, danari, iterum danari»· τὸ αὐτὸ ἔτος οἱ Κρῆτες τοξόται διαπρέψαντες ἐν τῷ πολέμῳ τῆς Νεαπόλεως ζητοῦσιν εὐσχήμως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ὅπως παραχωρηθῇ καὶ εἰς τὸν Κρητικὸν λαὸν κανὲν ὀφφίκιον τῆς καγγελλαρίας, τὰ ὁποῖα ἀποκλειστικῶς νέμονται οἱ ἄποικοι· αἱ ἐν Κρήτῃ ἀρχαὶ συνιστῶσι θερμῶς τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἀξιώσεως τῶν populani, γράφουσαι, «ἀφῆτε τὸ νερὸ νὰ τρέχῃ τὸν δρόμο του» ὡς γράφει ὁ Σανοῦτος.

Ἀλλὰ τὴν πρὸς τὴν Κρήτην ἀδικίαν δὲν συμμερίζεται καὶ ὁ προρρηθεὶς γερουσιαστής, ὅστις πρὸς τῇ ἀξίᾳ τοῦ μεγάλου χρονογράφου ἐκέκτητο καὶ σπανίαν πολιτικὴν ὀξυδέρκειαν. Ὁ Σανοῦτος προαισθανόμενος, ὅτι ὁ μάχιμος οὗτος λαός, ὁ ὑπὸ τὸ βάρος παλαιῶν ἁμαρτιῶν καταφθειρόμενος, ἠδύνατο ν' ἀποβῇ σπουδαῖος στρατιωτικὸς παράγων ἐν τῇ κυοφορουμένῃ τότε στρατιωτικῇ ἐπεμβάσει τῆς Δημοκρατίας ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἰταλίᾳ, προσεπάθησε διαφοροτρόπως νὰ διαλύσῃ τὰς κατὰ τῆς Κρήτης προλήψεις τῶν συναδέλφων του, παριστῶν τὰς πρὸ ὀφθαλμῶν στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας τῶν Κρητῶν ὡς ἀρκοῦν ἐχέγγυον μελλούσης πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως. Γνωρίσας ἐν Ἑνετίᾳ νοήμονα Κρῆτα πλοίαρχον, τὸν Θεόδωρον Βλασόπουλον, καλῶς γινώσκοντα τάς τε δυνάμεις τῶν Τούρκων, καὶ τὴν ἀξίαν τῶν συμπολιτῶν του, ὁ Σανοῦτος τῷ συνεβούλευσε νὰ γράψῃ ὑπόμνημα, ὅπερ αὐτὸς οὗτος ἐπαρουσίασε καὶ ἀνέγνω ἐν τῇ Γερουσίᾳ. Εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ὁ Βλασόπουλος ἔγραφε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἑξῆς· «ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν δύνασθε νὰ ἐξοπλίσητε ἐν Κρήτῃ τριάκοντα γαλέρας μετὰ τῶν κωπηλατῶν των ἄνευ οὐδεμιᾶς δαπάνης, ἂν μόνον ἀποφασίσητε ὅπως ἐξ ἑκάστου τῶν ἐν τῇ νήσῳ 8 ἕως 9 χιλιάδων ὑποδούλων χωρίων ἐλευθερωθῇ εἷς πάροικος· οὕτω δὲ ἀμισθὶ καὶ τάχιστα ἐξοπλιζόμεναι αἱ 30 αὗται γαλέραι θ' ἀντιστοιχῶσι πρὸς 50 ἐνταῦθα· ἅμα δὲ διαδοθῇ ὅτι ἡ Κρήτη ἐξώπλισε 30 γαλέρας, ἡ φήμη θὰ τὰς ἀναβιβάσῃ μέχρι Κωνσταντινουπόλεως εἰς 50.» Ἀλλὰ ἡ ἀναφορὰ τοῦ Βλασοπούλου δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψει, ὡς σημειοῖ βαρυθυμῶν ὁ εἰσηγητής της· « tamen li padri di collegio non ne fece stima, e judicio mio, feuo male.» Ἂν ὅμως μέχρι τοῦ 1499 ἡ Γερουσία οὔτε ἤθελε ν' ἀκούσῃ τὸ ὄνομα τῆς Κρήτης, ἡ ἐν τῷ ἐπομένῳ ἔτει ἐπελθοῦσα πτῶσις τῆς Ναυπάκτου, τῆς Πύλου, τῆς Μεθώνης καὶ τῆς Κορώνης ἐδίδαξεν αὐτὴν ὅτι ἡ Κρήτη ἦν ὁ ἀληθὴς τῆς Δημοκρατίας προμαχὼν ἐν Ἀνατολῇ, καὶ ὤφειλε νὰ σπεύσῃ εἰς περιποίησιν τοῦ ἡρωϊκοῦ τούτου λαοῦ, ἵνα μὴ ἐξ ἀνάγκης ῥιφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Τούρκου, ὅστις ἐπιδεξίως ἤρχισε νὰ προσκαλῇ τοὺς Κρῆτας εἰς συμμαχίαν, πολλὰ ὑποσχόμενος αὐτοῖς. Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Βλασοπούλου ἐθεωρήθη ὡς σπουδαία ἀφετηρία συμφιλιώσεως τῶν παλαιῶν ἐχθρῶν.

Μέχρι τοῦ 1500, ἐκτὸς τῶν πρωτευουσῶν πόλεων, καὶ 394 ὡρισμένων κωμῶν, αἵτινες ἀπετέλουν τὰς λεγομένας καβαλλαρίας ἢ στρατείας τῶν ἐνετῶν τιμαριούχων, οἱ ὑπόλοιποι τῆς νήσου κάτοικοι ἔζων κατὰ πατριάς, ἢ οἰκογενειακὰς ὁμάδας, ἀποτελοῦντες οὕτω τὰ ἀόριστα ἐκεῖνα χωρία τὰ ὁποῖα ὁ Βλασόπουλος ἀναβιβάζει εἰς 8 μέχρις 9 χιλιάδων· ἅπαντες οἱ χωρικοὶ οὗτοι, ἐξαρτώμενοι ἐκ τῶν ἐγγὺς καβαλλαριῶν, ἐθεωροῦντο καὶ ἦσαν δουλοπάροικοι· αἱ ἀγροτικαὶ αὗται ὁμάδες συγκεντρωθεῖσαι εἰς κεφαλοχώρια ἀπετέλεσαν τὰ ὕστερον ὀνομαζόμενα γαλεωτικὰ χωρία· τὰ χωρία ταῦτα ἐλευθερωθέντα παντὸς βάρους ὑπεχρεώθησαν νὰ χορηγῶσι τὸ τέταρτον τῆς ἐφήβου ἡλικίας εἰς τὰς ὑπὸ τῆς Κρήτης ἐτησίως ἢ καὶ ἐν πολεμικῇ χρείᾳ ἐξοπλιζομένας γαλέρας· ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία, huomini da fattione, ἦτο βεβαίως πολὺ μακρά, διότι ἀρχίζουσα ἀπὸ τοῦ 14 ἔτους ἔφθανε μέχρι τοῦ ἑξηκοστοῦ. Ἐκ τῆς ἡλικίας ταύτης τῶν γαλεωτικῶν χωρίων κατ' ἔτος ἐκληροῦτο τὸ τέταρτον, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς Κρητικαῖς γαλέραις ἐρετῶν κυμαίνεται μεταξὺ 7, 500 καὶ 13, 419, ἀριθμὸς βεβαίως πολὺ μέγας ἐπὶ ὀλικοῦ πληθυσμοῦ ψυχῶν 219,000, ἢ τὸ ἀληθέστερον 183,798, διότι πρέπει ν' ἀφαιρεθῶσιν οἱ εὐγενεῖς καὶ προνομιοῦχοι, ἀναβιβαζόμενοι εἰς 25, 202 ψυχάς.

Διὰ τῶν Κρητῶν γαλεωτῶν διεξήγαγεν ἡ Ἑνετία πολλοὺς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν πολέμους, κατὰ μέγα δὲ μέρος ἡ ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχία εἶνε ἔργον τῶν γαλεωτῶν τούτων, διὸ καὶ δικαίως ᾄδεται ἔτι ἐν τῇ νήσῳ ὁ πρὸς τὸν Ἀλῆν πόλεμος, ὡς καὶ ἐν Ἠπείρῳ καὶ ἀλλαχοῦ, διότι παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Κρητῶν ἐπολέμησαν καὶ Κερκυραῖοι καὶ Πάργιοι καὶ Κεφαλλῆνες. Ἄγνωστον ἂν ἐξ ἀρχῆς ἐδόθησαν εἰς τοὺς Κρῆτας καί τινα ἐπὶ τῶν γαλερῶν ἀξιώματα, περὶ τὰ τέλη ὅμως τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος ὁ Καστροφύλακας περιγράφων τὰς 13 γαλέρας τῆς Κρήτης σημειοῖ ὅτι ἅπαντες μὲν οἱ κατεργοκῦραι ἦσαν Ἑνετοί, ἐκ δὲ τῶν κομήτων οἱ 11 Ἕλληνες, καὶ δύο Ἑνετοί, ἅπαντες δὲ οἱ ὑποκόμητες καὶ οἱ ναυηγοὶ (peotti) Ἕλληνες.

Βεβαίως ἡ ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις θέσις τοῦ

Digitized by Google

γαλεώτου δὲν ἦτο εὐχάριστος, ἀφοῦ προσηλωμένος ἕκαστος ἐν τῷ θρανίῳ ὤφειλον νὰ κινῶσιν ἀενάως τὰς ὑπερμεγέθεις ἐκείνας κώπας, αἵτινες ἦσαν καὶ ἐλέγοντο αἱ πτέρυγες τοῦ πλέοντος πτηνοῦ· ἡ ἐνδυμασία των ἦτο ἀθλία, ἡ δὲ τροφὴ ἀνεπαρκής, συνισταμένη εἰς παξιμάδι, τυρόν, ὄσπρια, καὶ ὕδωρ. Συγκρινόμενος ὅμως ὁ βίος τοῦ γαλεώτου πρὸς τὸν τοῦ δουλοπαροίκου ἦτο προτιμότερος. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἐκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ δούλου, δὲν ἀληθεύει ὅμως ὅτι καὶ οἱ μεσαιωνικοὶ χριστιανοὶ μετεχειρίσθησαν τὸν δοῦλον φιλανθρωπότερον τῶν Ρωμαίων καὶ Ἑλλήνων. Μέχρι τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος ὁ πάροικος τῆς Κύπρου καὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ ἀληθὴς παρίας τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ δὲ γαιοκτήμονες ἐτυράννουν τὸν κατ' εἰκόνα ὅμοιον αὐτοῖς χριστιανὸν πολὺ χειρότερον ἢ οἱ Τοῦρκοι τοὺς ῥαγιάδες· διὰ τὸν λόγον τοῦτον βλέπομεν τοὺς Κυπρίους παροίκους ἑορτάζοντας ὡς σωτήριον ἡμέραν τὴν ἀπὸ τοῦ χριστιανικοῦ εἰς τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν μετάβασίν των.

Ὅσοι ἀνέγνωσαν τὴν ὡραίαν πραγματείαν τοῦ πολυμαθοῦς ναυάρχου Ἰουλιανοῦ De la Gravière «περὶ τῶν ἁλυσοδεμένων πληρωμάτων» ἔλαβον ἰδέαν περὶ τοῦ γαλεώτου τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης· ὅσοι δὲ διῆλθον τὰ δημοσιευθέντα ἔγγραφα περὶ τῶν γαλεωτῶν τοῦ παπικοῦ στόλου φυσικῶς θὰ ἠπόρησαν ἂν οἱ λεγόμενοι ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ ἐνεπνεύσθησάν ποτε ὑπὸ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀφοῦ εἰς τὰς ἁλύσεις τῶν χριστοφόρων κατέργων ἐστέναζον οὐ μόνον Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι χριστιανοὶ εὐπειθεῖς λατρευταὶ τοῦ Ποντίφηκος. Μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγωσιν οἱ ἱστοριογράφοι τῆς μεσαιωνικῆς νομιμοφροσύνης, ὁ λεγόμενος λαὸς μόλις ἀριθμεῖ ἕνα αἰῶνα ἀληθοῦς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Ὡς μεσαιωνικὸν κράτος καὶ ἡ Ἑνετία δὲν ἦτο ἀπηλλαγμένη τῶν ἐν τῷ ἄλλῳ Δυτικῷ κόσμῳ ἐπικρατουσῶν περὶ ἀνθρωπίνης σαρκὸς δοξασιῶν· συγκρινομένη ὅμως πρὸς τὴν σκληροκάρδιον Γένουαν, καὶ τὴν ἀπάνθρωπον ἱερὰν Μελίτην, ἀνέδειξεν ἀρχὰς ἀληθοῦς φιλανθρωπίας· οὔτε διὰ ληστρικῶν ἐφόδων ἠρήμωσεν ὁλοκλήρους νήσους καὶ παραλίους πόλεις ὅπως ἐμπορευθῇ ἀνθρωπίνους ψυχάς, οὔτε εἰς τοὺς ὑποτελεῖς σκληροὺς δεσπότας ἐπέτρεψεν ἵνα θανατώνωσιν ἀτιμωρητεὶ τοὺς δούλους, οὔτε εἰς τὰς καταχρήσεις τῶν ἰδίων ὀργάνων ἔκλεισέ ποτε τοὺς ὀφθαλμούς, οὔτε τοὺς γαλεώτας τῶν ὑποτελῶν χωρίων ἐδέσμευσε δι' ἁλύσου, πλὴν τῶν λεγομένων καταδίκων (condannati)[1], οὔτε αὐτὴν τὴν τροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν τῶν γαλεωτῶν της ἀφῆκεν ἀνεξέλεγκτον εἰς τὰς ἀσυνειδήτους χεῖρας τῶν τροφοδοτῶν. Κληρονόμος ἐν πολλοῖς τοῦ Βυζαντίου, ἡ Δημοκρατία δὲν συνετέλεσε βεβαίως εἰς ἐξημέρωσιν καὶ προαγωγὴν τῶν ὑπηκόων, διὰ πολλῶν ὅμως εὐεργετικῶν θεσμῶν ἀνεκούφισε τὴν δυστυχίαν, ἤγειρε στρατῶνας καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, καὶ ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος κατήργησε τὸν ἐπὶ τῶν δούλων φόρον, καὶ ἀπηγόρευσε τὴν ἄτιμον ἐμπορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἡ λέξις δι' ἧς ἐν τῇ ἑνετικῇ καγγελλαρίᾳ (1489) δηλοῦται ὁ δοῦλος anima, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ *ψυχάριον* τῶν Βυζαντινῶν, καὶ δηλοῖ φιλανθρωποτέραν πρὸς τὸ ψυχοφόρον ὂν συμπεριφοράν, ἣν δὲν ἐγνώρισεν ἡ ἄλλη δυτικὴ Εὐρώπη. Ἂν ἡ πολιτικὴ τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα δὲν ἐχώλαινεν ἐν τῷ θρησκευτικῷ ζητήματι, ἡ ἐν Ἑλλάδι ἑνετοκρατία ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς συνέχεια τῆς Βυζαντινῆς διοικήσεως.

Ἀπὸ τοῦ 1499 ἀναγράφουσι τὰ ἡμερολόγια τοῦ Σανούτου πολλὰς ἐκθέσεις ναυάρχων καταμηνυόντων εἰς τὴν Γερουσίαν, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς γαλεώτας χορηγουμένη τροφὴ ἦτο ἀνεπαρκής, τὸ δὲ παξιμάδι τόσον ἄθλιον, ὥστε οἱ γαλεῶται πρὸ τοῦ ἐγγίσωσιν ἔρριπτον αὐτὸ εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ πολυμαθὴς Ρῶσσος Βλαδιμῆρος Λαμάνσκης ἐδημοσίευσεν ἀρκετὰ ἀποσπάσματα τῆς περὶ γαλεωτῶν μελέτης τοῦ ἑνετοῦ ναυάρχου Χριστοφόρου Κανάλε (1562), τοῦ πρώτου φιλανθρώπως μελετήσαντος ζήτημα, πρὸς ὃ συνεδέετο αὐτὴ ἡ ὕπαρξις τοῦ ἑνετικοῦ στόλου. Καὶ τῳόντι εἰς αὐτὴν τὴν πρὸς τοὺς γαλεώτας φιλανθρωπίαν τῆς Ἑνετίας ὀφείλονται αἱ μεγάλαι προσελεύσεις Ἑλλήνων καὶ Δαλματῶν ναυτῶν, προτιμώντων νὰ ὑπηρετῶσιν εἰς τὰ ἑνετικὰ κάτεργα ἢ μένοντες ἐν τῇ πατρίδι νὰ δουλεύωσι τοὺς Τούρκους, καὶ τοὺς οὐχὶ φιλανθρωποτέρους φραγκάρχοντας τῆς Ἑλλάδος καὶ Δαλματίας.

Εἰς τοὺς κατὰ τῶν Γάλλων πολέμους τῆς Ἑνετίας ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως ἐπολέμησαν ἀρκετοὶ Κρῆτες γαλεῶται καὶ Πελοποννήσιοι Στρατιῶται. Ὁ Σανοῦτος λεπτομερῶς περιγράφων τὰς ἀνδραγαθίας τῶν τελευταίων, δημοσιεύει καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ παρὰ Φερδινάνδῳ τῷ Καθολικῷ ἑνετοῦ πρεσβευτοῦ Παύλου Καπέλλου (24 ἰουλίου 1496), ἐν ᾗ ἀναγινώσκεται· «ἡ Α. Μ. ἐπιστρέψας ἐκ τῆς μάχης μοὶ εἶπεν: Ἐκλαμπρότατε πρεσβευτά, τῇ ἀληθείᾳ ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι οἱ Στρατιῶται (Stradiotti) ἀνεδείχθησαν λαμπρῶς, καὶ ἐξετέλεσαν τὸ καθῆκόν των. Εἰς ταῦτα ἐγὼ ἀπήντησα: πάντοτε πράττουσι τὸ καθῆκόν των, ἐν τῇ περιστάσει ὅμως ταύτῃ τὸ ἐξετέλεσαν καλλίτερα.» Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς βασιλικῆς ταύτης διαβεβαιώσεως, ὁ ἀστὴρ τῆς Κρητικῆς ἀνδρείας κατὰ ξηρὰν εἶχεν ἐπισκιασθῇ ὑπὸ τῆς λάμψεως τῶν Στρατιωτῶν.

(1) Πολλοὶ ἄρχοντες παρέδιδον ἐπὶ μισθῷ τοὺς ἰδίους δούλους εἰς τὰς γαλέρας τῶν καταδίκων τούτων· τὸ ἄτοπον ὅμως τοῦτο αὐστηρῶς ἀπηγόρευσεν ἡ Γερουσία (20 δεκεμβρίου 1552). Βλ. Mutinelli, Lessico Veneto, σελ. 361.

Digitized by Google

Τοῦτο ἐγίνωσκε καὶ αὐτὸς ὁ Φερδινάνδος, γενόμενος μάρτυς τῆς ἐν θαλάσσῃ ἐπιδεξιότητος Κρητὸς γαλεώτου, τὸν ὁποῖον διὰ τοῦτο καὶ θερμῶς συνέστησεν εἰς τὴν Δημοκρατίαν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1483 πρώτης ἐμφανίσεως τῶν Στρατιωτῶν ἐν Ἰταλίᾳ, οἱ Ἕλληνες μισθοφόροι ἀναλαμβάνουσιν ἕκαστος τὸ οἰκεῖον στοιχεῖον, δικαιολογοῦντες οὕτω τὰς παλαιὰς παροιμίας «ὁ Κρὴς τὴν θάλασσαν —ὁ Ἀρκὰς στρατιώτης.» Ἀλλ' ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ χερσαίου ἀπὸ τοῦ θαλασσίου πολεμιστοῦ, οὐδόλως κωλύει τὸν πρῶτον νὰ μάχηται καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὡς ὁ δεύτερος ἐν τῇ ξηρᾷ· βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ἕκαστος ἔχει ἴδιον στοιχεῖον, ἐν ᾧ εὑρίσκεται ἀσφαλέστερος, ἢ πατῶν ἀλλότριον τῶν ἕξεών του ἔδαφος. Οἱ Ἀμφισσεῖς ἐμπαίζοντες τοὺς Γαλαξειδιώτας διηγοῦνται ὅτι εἷς τῶν θαλασσινῶν τούτων πεσὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου ἀνέκραξε:

κάλλιο θαλασσοφορτοῦνα,
παρὰ ἀλογοφορτοῦνα.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Γαλαξειδιῶται ἐμπαίζοντες τοὺς Ἀμφισσεῖς διηγοῦνται ὅτι εἷς τῶν χερσαίων τούτων εὑρεθεὶς ἐν θαλασσοφορτούνᾳ ἔλεγεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκλαμβάνον τοῦτο ὡς τὸν ἵππον του:

στάσου, μαῦρέ μου, νὰ ξεκαβαλλικέψω.

Ἰδοὺ ὁ λόγος δι' ὃν οἱ μὲν Κρῆτες ψάλλουσι τοὺς κουρσάρους, οἱ δὲ Ῥουμελιῶται τοὺς κλέφτας· τὴν πρὸς τὸν χερσαῖον ἀντίθεσιν τοῦ θαλασσινοῦ ἐξεικονίζει καὶ τὸ δημοτικὸν ᾆσμα:

Ἕνα πουλὶ θαλασσινὸ κ' ἕνα πουλὶ βουνήσιο,
τὰ δυὸ πουλιὰ μαλλόνανε, τὰ δυὸ πουλιὰ μαλλόνουν
γιὰ τὰ βουνά, γιὰ τὴ βοσκὴ καὶ γιὰ τὰ περιγιάλια.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Ὅτε ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, εὐχαριστήσασα αὐτὸν ἐγκαρδίως, ἀφῆκε τὸν ἵππον της τριποδίζοντα, καὶ παρεκάλεσε τὸν δοῦκα νὰ μὴ φροντίσῃ πλέον περὶ αὐτῆς, οὗτος ἀπέπεμψε τὸν Ἀνδρέαν, ἐπήδησεν ἐλαφρῶς ἐπὶ τὴν λαχανοφόρον φορβάδα, ἐπτέρνισε τὰ πλευρά της καὶ ἠκολούθησεν ἀδιστάκτως τὴν Καρολίναν ὑπὸ τὸν σύδενδρον δρυμόν.

— Πῶς, σεῖς εἶσθε; ἠρώτησεν ἐκείνη, ἱσταμένη μετὰ τὸν πρῶτον δρόμον. Σεῖς ἱππεύσατε αὐτὸν τὸν ἐλεεινὸν ἵππον κ' ἐλάβατε τὸν κόπον νὰ μὲ συνοδεύσετε; Ἀδύνατον! δὲν τὸ ἀνέχομαι, ἂς ἐπιστρέψωμεν.

— Τί; φοβεῖσθε τώρα, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, νὰ εὑρεθῆτε μόνη μαζῆ μου; Δὲν συνηντήθημεν τοσάκις ὑπὸ τὰς δενδροστοιχίας αὐτάς; Σᾶς ἠνώχλησα ποτὲ διὰ τῶν λόγων μου;

— Ὄχι, βέβαια, εἶπεν ἡ Καρολίνα, μετὰ πλήρους ἐμπιστοσύνης. Δὲν ἔχω τοιαύτας γελοιότητας, τὸ ἠξεύρετε· ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἵππος θὰ εἶνε διὰ σᾶς τρομερὰ τυραννία.

— Εἶσθε σεῖς καλὰ ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ σας;

— Ἐξαίρετα.

— Τότε ὅλα ἔχουσι καλῶς. Ἐμὲ μ' ἀρέσει πολὺ νὰ ἱππεύω τὴν Λευκήν. Δὲν φαίνομαι τάχα καλὰ ἐπάνω της, ὡς ἂν ἦτο ἵππος εὐγενοῦς καταγωγῆς; Ἂς ἀφήσωμεν τὰς προλήψεις καὶ ἂς διασκεδάσωμεν τρέχοντες.

— Ἂν ὅμως δὲν ἀντέχουν οἱ πόδες τοῦ ἵππου σας;

— Θ' ἀνθέξουν. Καὶ ἂν μὲ κρημνίσῃ, θὰ ἦνε εὐτύχημα δι' ἐμὲ ὅτι κρημνίζομαι πρὸς χάριν σας.

Τὴν κολακείαν αὐτὴν εἶπεν ὁ δοὺξ δι' ἤθους φαιδροτάτου, ὅπερ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φοβίσῃ τὴν Καρολίναν. Ἐκίνησαν οὕτω καλπάζοντες καὶ περιέδραμον τὸν δρυμόν. Ὁ Ζακὲ ἦτο ἐξαίρετον ζῶον, χωρὶς τινα οἱανδήποτε ἰδιοτροπίαν. Ἄλλως δὲ ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ ἤξευρε κάλλιστα ἱππασίαν, καὶ ὁ δοὺξ παρετήρησεν ὅτι ἦτο ἐπὶ τοῦ ἵππου οὐ μόνον ἐπίχαρις ἀλλὰ καὶ ἐπιδεξία καὶ ἄφοβος. Εἶχεν ἐκ τοῦ προχείρου αὐτοσχεδιάσει μακρὰν ἐσθῆτα, ἀνοίξασα μίαν διπλόην κοντοῦ φορέματος· εἶχε ῥίψει ἐπὶ τοὺς ὤμους της λευκήν τινα ἐπωμίδα, μικρὸν δὲ ἀχύρινον σκιάδιον, σκέπον τὴν ξανθὴν αὐτῆς καὶ λυτὴν κόμην, ἥρμοζεν αὐτῇ χαριέστατα. Ζωογονηθεῖσα ὑπὸ τῆς εὐχαριστήσεως τοῦ καλπασμοῦ, ἦτο τόσον θαυμασίως ὡραία, ὥστε ὁ δοὺξ, παρατηρῶν τὴν κομψότητα τοῦ σώματός της καὶ τὸ ἀκτινοβόλον μειδίαμα τοῦ παιδικοῦ της στόματος, ᾐσθάνθη ἀληθῆ σκοτοδίνην.

— Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος, διενοήθη, τὸν λόγον τῆς τιμῆς, τὸν ὁποῖον ἔδωκα χωρὶς νὰ τὸν συλλογισθῶ. Ποῖος νὰ μοῦ ἔλεγε, ὅτι θὰ ἐδοκίμαζα τόσον κόπον νὰ τὸν φυλάξω.

Ἀλλ' ὁ δοὺξ ἀνέμενε παρ' ἐκείνης τὸ πρῶτον βῆμα. Μάτην δὲ περιῆλθε καὶ πάλιν μετ' αὐτῆς βάδην τὸν δρυμόν, ἵνα ἀναπνεύσωσι δῆθεν τὰ ζῶα. Ἡ ὁμιλία της κατήλεγχεν ἐλευθερίαν πνεύματος καὶ ἀφελῆ προσήνειαν, ἀσυμβίβαστον πρὸς οἱανδήποτε ἰδέαν ἄλγους ἐρωτικοῦ.

— Ἆ! ἔτσι εἶνε; διενοήθη ὁ δούξ, καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχιζε πάλιν τὸ κάλπασμα. Νομίζεις ὅτι θὰ σπάσω ἐγὼ τὰ πλευρά μου ἐπάνω εἰς τὸ ἀποκαλυπτικὸν αὐτὸ ζῶον, διὰ νὰ ὁμιλῶ μαζῆ σου ὡς νὰ ἦτο παροῦσα ἡ μητέρα μου; Μὴ χειρότερα. Τώρα σὲ ἀφίνω μὲ τρόπον, καὶ νὰ ἰδοῦμεν πῶς θὰ σοῦ φανῇ.

— Φιλτάτη μου, εἶπεν εἰς τὴν Καρολίναν

Digitized by Google

—τὴν λέξιν αὐτὴν μετεχειρίζετο ἐνίοτε μετὰ προσηνοῦς εὐηθείας—εἶσθε ἀσφαλής τώρα μὲ τὸ ἄλογόν σας;

— Ἐντελῶς ἀσφαλής.

— Δὲν ἔχει καμμίαν ἰδιοτροπίαν; δὲν προσπαθεῖ νὰ σᾶς πάρῃ;

— Διόλου.

— Τότε λοιπόν, ἂν τὸ ἐπιτρέπετε, θὰ σᾶς ἀφήσω μόνην, καὶ σᾶς στέλλω τὸν Ἀνδρέαν.

— Ἔννοια σας, ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα· μὴ στέλλετε κανένα. Θὰ κάμω ἀκόμη ἕνα γῦρον, καὶ θὰ φέρω τὸ ζῶον εἰς τὸν Ἀνδρέαν. Θὰ εὐχαριστηθῶ πολύ, σᾶς βεβαιῶ, νὰ τρέξω μόνη μου, καὶ ἐλυπούμην πολὺ νὰ σᾶς βλέπω νὰ ὑποφέρετε τόσον.

— Ὦ! δὲν εἶνε αὐτό, ἀπήντησεν ὁ δούξ, ἀπόφασιν ἔχων τὰ ἐκβιάσῃ τὰ πράγματα. Δὲν εἶμ' ἀκόμη τόσον ἡλικιωμένος, ὥστε νὰ μὲ κουράζῃ ἓν ἀγύμναστον ἄλογον. Ἀλλ' ἐνθυμήθην, ὅτι ἡ Κ. Δαργλὰδ φθάνει ἀπόψε.

— Ὄχι ἀπόψε· αὔριον!

— Δὲν εἶνε βέβαιον, εἶπεν ὁ δούξ, προσέχων.

— Ἴσως ἔχετε καλλιτέρας πληροφορίας ἀπ' ἐμέ.

— Ἴσως, φιλτάτη· ἡ κυρία Δαργλάδ.... ἂς ἦνε!

— Ἀλήθεια; ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα γελῶσα. Δὲν τὸ ἤξευρα. Φεύγω, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ καὶ πάλιν ἀπειράκις διὰ τὴν καλωσύνην σας.

Ἀλλ' ἐνῷ ἔμελλε ν' ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν ἵππον της, ὁ δοὺξ τὴν ἐκράτησε.

— Δὲν εἶνε ὅμως πρέπον αὐτὸ τὸ ὁποῖον κάμνω· πῶς;

— Ὄχι μόνον πρέπον εἶνε, ἀλλὰ καὶ σᾶς εὐχαριστῶ μάλιστα πολύ.

— Ἆ! εἴχατε βαρυνθῇ τὴν συντροφιάν μου;

— Δὲν λέγω αὐτό. Λέγω ὅτι τοὐναντίον μοῦ δεικνύετε παντοιοτρόπως ἐμπιστοσύνην καὶ δι' αὐτὸ σᾶς εὐχαριστῶ.

— Σᾶς φαίνεται εὔμορφη, ἡ κυρία Δαργλάδ;

— Πολὺ εὔμορφη.

— Ποίας ἡλικίας εἶνε;

— Τῆς ἰδικῆς μου περίπου. Ἤμεθα μαζῇ εἰς τὸ μοναστήριον.

— Τὸ ἠξεύρω. Ἦσθε πολὺ φίλαι;

— Ὄχι πολύ. Ἀλλ' ἔπειτα μοῦ ἔδειξε πολλὴν συμπάθειαν εἰς τὰς δυστυχίας μου.

— Ναί· ἐκείνη σᾶς ἔστειλεν εἰς ἡμᾶς. Διατί δὲν τὰ εἴχατε καλὰ εἰς τὸ μοναστήριον;

— Δὲν τὰ εἴχαμεν κακά. Φίλαι μόνον δὲν ἤμεθα.

— Καὶ τώρα:

— Τώρα εἶνε πολὺ καλὴ πρὸς ἐμέ, κ' ἐγὼ ἐπομένως τὴν ἀγαπῶ.

—Ἀγαπᾶτε λοιπὸν ὅσους εἶνε καλοὶ πρὸς σᾶς;

— Δὲν εἶνε φυσικόν;

— Τότε λοιπὸν μ' ἀγαπᾶτε κ' ἐμὲ ὀλίγον; διότι μὲ φαίνεται ὅτι δὲν εἶμαι κακὸς ἐγὼ μαζῇ σας.

— Βεβαίως· εἶσθε ἐξαίρετος, καὶ σᾶς ἀγαπῶ πολύ.

— Πῶς τὸ λέγει! Ἀγαπῶ τὴν τροφόν μου, ἀλλ' ἀγαπῶ καλλίτερα νὰ πάγω περίπατον!— Πέτε μου, σᾶς παρακαλῶ, δὲν ἔχετε σκοπὸν νὰ μὲ κακολογήσετε εἰς τὴν φίλην σας, τὴν κυρίαν Δαργλάδ;

— Νὰ σᾶς κακολογήσω; Δὲν ἐννοῶ.

— Ἀλήθεια· μὲ συγχωρεῖτε. Σᾶς τὸ εἶπα διότι... βλέπετε, εἶνε τρομερὰ ὕποπτος, καὶ ἠμπορεῖ νὰ σᾶς ἐξετάσῃ. Θὰ τῆς εἰπῆτε βέβαια ὅτι δὲν σᾶς ἀπέτεινα ποτὲ ἐρωτολογίας.

— Ὦ! ὅσον δι' αὐτό, ἔχετε πεποίθησιν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα φεύγουσα.

Καὶ ὁ δοὺξ ἤκουσεν αὐτὴν καλπάζουσαν καὶ γελῶσαν.

— Εἰς μάτην ἐψεύσθην, διενοήθη· τὴν ἔπαθα ὡς ἀρχάριος. Δὲν ἀγαπᾷ κανένα, ἢ ἔχει κρυμμένον τὶς οἶδε ποῦ κανένα ἐρωμένον, μέχρις οὗ ἀποκτήσῃ χίλια τάλληρα, νὰ τὸν νυμφευθῇ. Πτωχὴ κόρη!. Ἂν τὰ εἶχα, θὰ τῆς τὰ ἔδιδα χωρὶς ἄλλο. Ἂς εἶνε! ὑπῆρξα γελοῖος. Καὶ ἴσως τὸ παρετήρησε. Ἴσως γελᾷ μαζῇ μου μὲ τὸν μυστικὸν φίλον της, εἰς τὸν ὁποῖον γράφει βέβαια μυστικά, διότι γράφει ἀδιάκοπα. Ἂν ἦτο ἀληθές!.... ἀλλ' ἔδωκα τὸν λόγον μου.

Ὁ δοὺξ ἀπεμακρύνθη, προσπαθῶν μὲν νὰ ἐμπαίξῃ ἑαυτόν, ἀλλὰ πειραγμένος ὅμως καὶ σχεδὸν δύσθυμος.

Ἐνῷ ἐξήρχετο τοῦ δρυμοῦ, εἶδεν ἄνθρωπόν τινα εἰσερχόμενον εἰς αὐτὸν μετὰ περισκέψεως. Εἶχεν ἤδη νυκτώσει, καὶ δὲν κατώρθωσε νὰ διακρίνῃ τι ἄλλο τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου ἢ τὴν προσπάθειαν αὐτοῦ νὰ εἰσχωρήσῃ ἀπαρατήρητος εἰς τὸν δρυμόν.

—Ἆ, ἄ! διενοήθη· εἶνε ἴσως μυστικὴ τις ἐπίσκεψις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐραστοῦ. Πρέπει νὰ ἐξιχνιάσω τὸ πρᾶγμα!

Ἀφιππεύσας καὶ μαστίσας τὴν Λευκήν, ἥτις ἔσπευσε νὰ τραπῇ τὴν εἰς τὸν σταῦλον ἄγουσαν, εἰσέδυ ὑπὸ τὰ δένδρα, πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἣν εἶχε λάβει ἡ Καρολίνα.

Δὲν ἦτο εὔκολον νὰ ἐπανεύρῃ τὸν ἄγνωστον ὑπὸ τὸ δάσος, ἐκινδύνευε δ' ἄλλως νὰ ἐννοηθῇ παρ' αὐτοῦ. Ἀσφαλέστερον ἦτο νὰ βαδίσῃ ἀψοφητεὶ ἐν τῷ σκότει, παρακολουθῶν μίαν τῶν δενδροστοιχιῶν, καὶ νὰ παρατηρήσῃ πῶς ἤθελον συναντηθῇ καὶ πλησιάσει ὁ εἷς τὸν ἄλλον.

Ἡ Καρολίνα οὐδὲ κἂν τὸν ἐσυλλογίζετο πλέον. Ἀπομακρυνθεῖσα, ὡς ἔπρεπεν, ἵνα μὴ ἀκούῃ πλέον ἀτόπους ἐκμυστηρεύσεις, αἵτινες ἐξέπληξαν αὐτὴν παρ' ἀνδρὸς τοσοῦτον καλῶς ἀνατεθραμμένου, ἐβράδυνε τὸ βῆμα τοῦ ἵππου της, φοβου-

Digitized by Google

μένη μὴ προσκρούσῃ κατὰ τῶν κλάδων ἐν τῷ σκότει, καὶ διάθεσιν ἔχουσα πρὸς ῥεμβασμὸν μᾶλλον ἢ δρόμον. Βαρυθυμία μεγάλη κατεῖχε τὸ πνεῦμα της. Τὸ πρὸς αὐτὴν ἦθος τοῦ μαρκησίου ἦτο ἀνεξήγητον, σχεδὸν προσβλητικόν. Ἀνεζήτει τὸν λόγον αὐτοῦ ἐντὸς τῶν βαθυτάτων μυχῶν τῆς συνειδήσεώς της, καὶ οὐδὲν ἀνευρίσκουσα τὸ ἐπιλήψιμον, ἐμέμφθη ἑαυτὴν ὅτι τοσοῦτον περὶ τούτου ἐσκέπτετο. Εἶχεν ἴσως, ἔλεγε, καὶ ὁ μαρκήσιος τὰ παράδοξά του, ὡς οἱ περὶ μέγα τι ἔργον ἀποκλειστικῶς ἀσχολούμενοι. Καὶ ἂν δέ, τέλος πάντων, εἶχε καταστῇ εἰς αὐτὸν ἀντιπαθής, ὁ γάμος του ἐπέκειτο ὅπως δήποτε, ἡ χαρὰ τῆς μαρκησίας θ' ἀπέβαινεν ἀμείωτος, καὶ ἡ πτωχὴ σύντροφος κόρη θὰ ἠδύνατο ν' ἀπομακρυνθῇ χωρὶς νὰ φανῇ ἀχάριστος.

Ἐνῷ οὕτως ἀνελογίζετο τὸ μέλλον της, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τούτου εἰς τὴν κ. Δαργλάδ, ἥτις θὰ τὴν ἐβοήθει πιθανῶς νὰ εὕρῃ ἄλλην ὑπηρεσίαν, ᾐσθάνθη αἴφνης ὅτι ὁ ἵππος της ἀνεχαιτίζετο ἀποτόμως καὶ εἶδε πλησίον της ἄνθρωπόν τινα, οὗτινος τὸ κίνημα τὴν ἐφόβισε.

— Σὺ εἶσαι, Ἀνδρέα; εἶπεν αἰσθανομένη ὅτι ὁ ἵππος της ἐφαίνετο ὑπείκων εἰς χεῖρα γνωστήν.

Οὐδεμίαν δὲ λαμβάνουσα ἀπάντησιν, οὐδὲ ἐνδυμασίαν τινὰ ἰδιαιτέραν διακρίνουσα, προσέθηκεν ἀνησύχως:

— Σεῖς, εἶσθε, κύριε δούξ; διατί μὲ σταματᾶτε;

Ἀλλ' οὐδεμίαν ἔλαβεν ἀπάντησιν. Ὁ ἄνθρωπος εἶχεν ἀφανισθῆ, καὶ ὁ ἵππος ἔμεινεν ἐλεύθερος.

Ἡ Καρολίνα ἐφοβήθη, ἀόριστον μὲν ἀλλὰ πραγματικὸν φόβον, καὶ μὴ τολμῶσα νὰ ἐπιστραφῇ προήλασε καλπάζουσα κ' ἐπέστρεψεν οἴκαδε χωρὶς νὰ ἴδῃ κανένα.

Ὁ δοὺξ ἀπεῖχε δέκα βήματα τῆς παραδόξου ταύτης συναντήσεως. Οὐδὲν εἶδεν, ἀλλ' ἤκουσε τὴν περίτρομον φωνὴν τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ, καθ' ἣν στιγμὴν ἀνεκόπη αἰφνιδίως ὁ ἵππος της.

Σπεύσας τότε, εὑρέθη ἀντιμέτωπος εἰς τὸν ἄγνωστον καὶ δραττόμενος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ περιλαιμίου ἐφώνησε:

— Ποῖος εἶσαι;

Ὁ ἄγνωστος ἐπάλαισε κρατερῶς, ἵνα διαφύγῃ πᾶσαν ἐξέτασιν. Ἀλλ' ὁ δούξ, ἡράκλειον ἔχων ῥώμην, ἔσυρεν ἑκόντα ἄκοντα τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ δρυμοῦ ἐν μέσῳ τῆς δενδροστοιχίας.

Ἀνέκφραστος ὑπῆρξεν ἐκεῖ ἡ ἔκπληξίς του ὅτε ἀνεγνώρισε τὸν ἀδελφόν του.

— Θεέ μου! ἀνέκραξε· μήπως σ' ἐκτύπησα, Οὐρβανέ; Δὲν πιστεύω... ἀλλὰ διατί δὲν μοῦ ἀπεκρίνεσο;

— Δὲν ἠξεύρω, ἀπήντησεν ὁ Μαρκήσιος, λίαν συγκεκινημένος. Δὲν ἀνεγνώρισα τὴν φωνήν σου! Μοῦ ὡμίλησες; Ποῖον μ' ἐξέλαβες;

— Τί νὰ σὲ εἰπῶ; Κακοποιόν τινα... Δὲν ἐτρόμαξες πρὸ ὀλίγου τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ;

— Ἐτρόμαξα ἴσως τὸ ἄλογόν της, χωρὶς νὰ τὸ θέλω. Τόρα ποῦ εἶνε;

— Ἔφυγε, φυσικά. Ἐφοβήθη. Δὲν ἀκούεις τὸ καλπασμά της;

— Διατί νὰ μὲ φοβηθῇ; ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος μετὰ παραδόξου πικρίας. Δὲν εἶχα σκοπὸν νὰ τὴν προσβάλω...

Καὶ ἀποβάλλων τέλος πᾶσαν ὑπόκρισιν, προσέθηκεν:

— Ἤθελα νὰ τῆς ὁμιλήσω μόνον.

— Περὶ τίνος; περὶ ἐμοῦ;

— Ἴσως· ἤθελα νὰ μάθω, ἂν σ' ἀγαπᾷ.

— Καὶ διατί δὲν τῆς ὡμίλησες;.

— Δὲν ἠξεύρω· δὲν κατώρθωσα νὰ εἰπῶ μίαν λέξιν.

— Μήπως πάσχεις;

— Ναί, εἶμαι ἀσθενής, δὲν εἶμαι διόλου καλὰ σήμερον.

— Ἐπιστρέφομεν, ἀδελφέ μου, εἶπεν ὁ δούξ. Αἰσθάνομαι ὅτι ἔχεις πυρετόν, καὶ εἶνε ὑγρασία.

— Ἀδιάφορον, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, καθήμενος ἐπί τινος κορμοῦ, παρὰ τὴν δενδροστοιχίαν. Ἤθελα νὰ εἶχα ἀποθάνει!...

— Οὐρβανέ! ἀνεφώνησεν ὁ δοὺξ καταπλαγεὶς πρὸς τὸ αἰφνίδιον φῶς, ὅπερ ἀνέλαμπε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του,... σὺ ἀγαπᾷς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ.

— Ἐγὼ νὰ τὴν ἀγαπῶ;.. Καὶ δὲν εἶνε... δὲν πρόκειται νὰ ἦνε... ἐρωμένη σου;

— Ποτέ, ἀφοῦ τὴν ἀγαπᾷς σύ. Δι' ἐμὲ ἦτον ἁπλῆ ἰδιοτροπία. Ἀργίας ἀποτέλεσμα, φιλοτιμίας ὑπαγόρευσις. Ἀλλὰ σοῦ ὁρκίζομαι, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πατρός μου, ὅτι οὐδεμίαν ἔχει πρὸς ἐμὲ συμπάθειαν, οὐδὲ κἂν ἐνόησε τὸ τέχνασμά μου. Εἶνε πάντοτε ἁγνή, ἐλευθέρα καὶ ὑπερήφανος ὅσον καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν καθ' ἣν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μας.

— Διατί τὴν ἀφῆκες μόνην εἰς τὸ δάσος, ἀφοῦ τὴν παρέσυρες ἐκεῖ;

— Ἆ! μὲ ὑποπτεύεσαι ἀκόμη, μετὰ τὸν ὅρκον τὸν ὁποῖον σοῦ ἔδωκα; Σὲ κατέστησε λοιπὸν παράφρονα ὁ ἔρως;

— Παρέβης τὸν λόγον σου περὶ αὐτῆς τῆς κόρης. Προκειμένου περὶ ἐρώτων, περιφρονεῖς σὺ τοὺς ὅρκους, τὸ γνωρίζω... Ἀλλέως, ἦτο δυνατὸν νὰ παραπείθετε τόσας γυναῖκας, σεῖς οἱ κατακτηταί; Δὲν ἠξεύρετε σεῖς νὰ ὑπεκφεύγετε τὰς ὑποχρεώσεις σας; Ἦτο χρηστὴ καὶ ἠθική, ὅλη αὐτὴ ἡ ἀνόητος ἀλλὰ σοφὴ ἴσως κατὰ σᾶς τακτική—τί ἠξεύρω ἐγὼ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα — διὰ νὰ τὴν ἑλκύσῃς βαθμηδὸν εἰς τὰς ἀγκάλας σου διὰ τῆς γοητείας, διὰ τοῦ πει-

Digitized by Google

σματος, διὰ πάσης ἀδυναμίας ἢ κακίας τῆς γυναικείας φύσεως; Σέβεσαι τίποτε, σύ; Δὲν θεωρεῖς τὴν ἀρετὴν ὡς ἀσθένειαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν νομίζεις καθῆκον σου νὰ θεραπεύσῃς ἀπόνηρον κόρην, χωρὶς στήριγμα καὶ χωρὶς πεῖραν: Ἡ ἄβυσσος, εἰς τὴν ὁποίαν ἤθελες νὰ τὴν ἴδῃς ῥιπτομένην μόνην της, δὲν εἶνε, κατὰ σέ, ἡ μόνη φυσικὴ καὶ λογικὴ κατάστασις,— ἀδιάφορον ἂν εὐτυχὴς ἢ ἀπαισία—νεάνιδος ἀπροίκου καὶ χωρὶς προγόνους; Λέγε, λέγε! Δὲν μ' ἐνέπαιζες, σήμερον τὸ πρωῒ ἀκόμη, προσπαθῶν νὰ μὲ πείσῃς ὅτι θὰ τὴν ἐνυμφεύεσο; Καὶ τόρα, πρὸ μιᾶς μόλις στιγμῆς, μοῦ λέγει: «Σὺ μόνον τὴν ἀγαπᾷς· ἐγὼ εἶχα ἁπλῆν ἰδιοτροπίαν ἦτο ἀργίας παίγνιον, ματαιότης». Ἄκουσε! εἶνε φοβερὰ ἡ ματαιότης σου αὐτή, ματαιότης παραλύτου! Προπηλακίζεις πᾶν ὅτι σὲ πλησιάζει! Τὰ βλέμματά σου μιαίνουσι τὴν γυναῖκα, καὶ τὸ κατ' ἐμέ, ἀρκεῖ καὶ περισσεύει ὅτι ἡ νεᾶνις αὐτὴ ὑπέστη ἤδη τὴν ὕβριν τῆς ἐπιθυμίας σου. Δὲν τὴν ἀγαπῶ πλέον.

Λαλήσας οὕτω πρὸς τὸν ἀδελφόν του, τὸ πρῶτον ἐπὶ ζωῆς αὐτοῦ, ὁ μαρκήσιος ἠγέρθη καὶ ἀνεχώρησε ταχύς, φοβερὸν ἐγκλείων μῖσος ἐν τῇ καρδίᾳ του καὶ κατάραν κατ' αὐτοῦ ἀνέκκλητον.

Ὁ δούξ, ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἠγέρθη ἐπίσης ἵνα ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ ἐπανόρθωσιν. Προέβη μάλιστα ὀλίγα βήματα κατόπιν του, ἀλλ' ἔστη ἀποτόμως, καὶ ἐπιστρέψας κατέπεσεν ἐπὶ τῆς θέσεως ἣν πρὸ μικροῦ κατεῖχεν ὁ ἀδελφός του. Φοβερὰν πάλην ὑφίστατο. Ἐξωργισμένος, ἐκμανής, ᾐσθάνετο ἐν τούτοις ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦ μαρκησίου ἦτο δι' αὐτὸν ἱερόν. Δὲν ἀνελογίζετο μὲν τὰ ἴδια ἑαυτοῦ πταίσματα, ἀλλὰ συνῃσθάνετο ἄκων πόσον τὸν συνέτριβεν ὁ λόγος τῆς ἀληθείας. Συνέστρεφε σπασμωδικῶς τὰς χεῖρας, καὶ ἀδροὶ θρόμβοι δακρύων, λύσσης καὶ ὀδύνης κατελείβοντο ἐπὶ τῶν παρειῶν του.

Ὁ Ἀνδρέας ἦλθεν εἰς ἀναζήτησίν του, σταλεὶς ὑπὸ τῆς μητρός του. Οἱ ἐπισκέπται εἶχον ἀναχωρήσει, ἀλλ' εἶχεν ἔλθει ἡ κυρία Δαργλάδ. Ἡ ἀπουσία του δὲν εἶχε προξενήσει ἔκπληξιν, μόνη δὲ ἡ μαρκησία, γνωρίζουσα ὅτι εἶχεν ἱππεύσει τὴν Λευκήν, ἐφοβήθη μὴ κατέπεσεν ὑπ' αὐτὸν τὸ ἀτυχὲς ζῶον.

Ἠκολούθησε μηχανικῶς τὸν ὑπηρέτην, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν εἰσήρχετο εἰς τὸν οἶκον, ἠρώτησεν αὐτόν:

— Ποῦ εἶνε ὁ κύριος μαρκήσιος;

— Εἰς τὸ δωμάτιόν του, κύριε δούξ· τὸν εἶδα ὅταν ἐπέστρεψε.

— Καὶ ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ;

— Εἰς τὸ δωμάτιόν της ἐπίσης. Ἀλλ' ἡ κυρία μαρκησία τῆς ἐμήνυσε ὅτι ἦλθεν ἡ κυρία Δαργλάδ, καὶ θὰ καταβῇ βεβαίως ἐντὸς ὀλίγου.

— Πολὺ καλά· πήγαινε νὰ εἴπῃς εἰς τὸν κύριον μαρκήσιον, ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ τοῦ ὁμιλήσω. Μετὰ δέκα λεπτὰ θ' ἀναβῶ εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Ἕπεται συνέχεια.

Η ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

— Ἀλλὰ ποῦ διάβολον πηγαίνομεν ἀπὸ ἐδῶ; ἠρώτησα τὸν φίλον μου Βενοᾶ, ὅστις ἀφήσας τὴν μεγάλην ὁδὸν εἰσῆλθεν εἰς χλοερὰν στενωπόν.

— Θὰ ἴδῃς! ἀπήντησε, μαστιγώσας τὸν ἐπὶ τοῦ δίφρου ἐζευγμένον ἵππον.

Μὲ τὸν κύριον Βενοᾶ ἐσχετίσθημεν πρὸ ὀλίγου μόνον καιροῦ, ἀλλ' ἦτο εἰλικρινὴς καὶ εὔθυμος, οἱ χαρακτῆρές μας συνεφώνησαν καὶ ἐγίναμεν στενοὶ φίλοι.

Τὴν πρωΐαν ἐλθὼν καὶ ἐξυπνήσας με μοῦ εἶπε·

— Θὰ ὑπάγωμεν σήμερον εἰς τὴν ἐξοχήν!

Καὶ τὸν ἠκολούθησα μετὰ τυφλῆς ἐμπιστοσύνης ἔχων τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἡμέρα μου θὰ ἦτο καλή.

Ἡ ὁδὸς τὴν ὁποίαν ἠκολουθοῦμεν ἦτο λίαν εὐάρεστος· ὑπῆρχον χλόη, ἄγρια ἄνθη, ὑψηλὰ δένδρα, μακρόθεν δὲ διεκρίνομεν τὴν θάλασσαν, ἀκτινοβολοῦσαν ἐκ τῶν πρώτων ἀκτίνων τοῦ ἡλίου.

Ἦτο πρωΐα ἀνοίξεως, πρωΐα ἀπριλίου· ἐν τῇ φύσει ὑπάρχει οἱονεὶ διττὴ ἐξέγερσις, ἐξέγερσις μετὰ τὴν νύκτα καὶ ἐξέγερσις μετὰ τὸν χειμῶνα. Ἐπὶ τῶν φρακτῶν ἡ λευκάκανθα ἦτο ἀνθισμένη καὶ τὸ πτηνὸν ἔψαλλεν. Ἐπὶ τῆς χλόης τὸ λευκάνθεμον ἡμιηνοίγετο καὶ ὁ κάνθαρος ἔλαμπεν ὡς ζῶν ἄνθος. Ζῷα καὶ ἄνθρωποι, ἔντομα καὶ πτηνά, τὰ πάντα ἦσαν ἤδη ἔξυπνα καὶ εἰργάζοντο. Οἱ μεγάλοι ἐρυθροὶ βόες περατοῦντες τὸ πρόγευμα αὐτῶν, ἵσταντο εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ καὶ μᾶς παρετήρουν διερχομένους. Ὀλίγον πορρωτέρω παχεῖαι δαμάλεις ἐθήλαζον τὰ μικρά των. Ἔτι πορρωτέρω ἀμνάδες ἵσταντο ἀκίνητοι, ἐνῷ κριοὶ καὶ πρόβατα ἔβοσκον πέριξ. Ὁ ὄνος ἐκυλίετο ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἔχων τοὺς τέσσαρας πόδας εἰς τὸν ἀέρα· ὁ σουλτάνος πετεινὸς ἵστατο ὑπερήφανος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χαρεμίου αὐτοῦ κτλ.

Ἐν τούτοις ὁ δίφρος ἐπροχώρει πάντοτε, ὅτε αἴφνης ὁ κ. Βενοᾶ ἔκραξεν·

— Ἐφθάσαμεν!

Εὑρισκόμεθα ἐνώπιον ὡραίας ἐπαύλεως, ὁμοιαζούσης μέγαρον, καὶ ᾠκοδομημένης ἐπὶ τῆς παραλίας.

— Ἄ! ἠρώτησα καταβαίνων ἀπὸ τοῦ δίφρου, ἀλλὰ τίνος εἶνε αὐτὴ ἡ ὡραία ἐξοχικὴ οἰκία;

— Τοῦ φίλου μου Βλανσέ· ἔμβαινε χωρὶς φόβον, ἔμβαινε...

Digitized by Google

Μόλις έπροχωρήσαμεν κατά τινα βήματα εις τον κήπον, και έσπευσε πρός συνάντησίν μας ο ευτυχής ιδιοκτήτης, ξανθός, εύθυμος, έχων συμπαθή φυσιογνωμίαν.

— Και ο γαμβρός; ηρώτησε μετά σπουδής ο ιδιοκτήτης.

— Θά έλθη ολίγον αργότερα, απήντησεν ο Βενοά· έμεινε ν' αγοράση μερικά πράγματα διά την σημερινήν εορτήν. Και στραφείς πρός εμέ μ' εσύστησεν εις τον φίλον του.

Είτα αποταθείς πρός τον κ. Βλανσέ τον ηρώτησε·

— Πού είνε η κόρη σου;

— Ιδού αυτή, έρχεται.

Φυσικώς το βλέμμα ημών ηκολούθησε την διεύθυνσιν του ιδικού του, και τότε παρετήρησα μίαν των ωραιοτάτων νεανίδων τας οποίας δύναταί τις ν' απαντήση. Ήτο δεκκεπταέτις το πολύ, ξανθή, ροδόχρους, λεπτοκαμωμένη, ευκίνητος... αγγλική ζωγραφιά, νηρηίς.

Και εν τούτοις ουδ' ο ελάχιστος καλλωπισμός προσέθετέ τι εις το γόητρον όπερ διέχεε περί αυτήν. Την κατελάβομεν εξ απροόπτου, εξερχομένην, ούτως ειπείν, της παρθενικής αυτής κλίνης. Εφόρει απλήν εσθήτα, επί δε των κινουμένων ώμων αυτής κατέπιπτεν η πλουσία κόμη της. Εκράτει εις χείρας στέφανον εξ ανθέων, εφ' ων υπήρχεν έτι η πρωϊνή δρόσος.

— Κακοκόριτσο! ανέκραξεν ο πατήρ, πώς τολμάς να παρουσιασθής τοιουτοτρόπως τοιαύτην ημέραν, την ημέραν του γάμου σου...

— Με συγχωρείτε, πατέρα, είπεν η νέα, ης το πρόσωπον έλαβε χρώμα ωραιότερον όλων των ρόδων του κήπου, με συγχωρείτε! Θά φορέσω αμέσως το άσπρον μου φόρεμα και επιστρέφω.

Και έφυγεν.

Εν τούτοις ο αγαθός Βλανσέ ηθέλησε να ζητήση αφ' ημών συγγνώμην διά την θυγατέρα του.

— Σιώπησε! ανέκραξεν ο Βενοά· εξ εναντίας, πρέπει να την ευχαριστήσωμεν διότι επαρουσιάσθη τοιουτοτρόπως, όσον δε το κατ' εμέ, έγεινα κατά είκοσιν έτη νεώτερος. Η κόρη σου είνε η ζώσα περίληψις της ωραίας αυτής ημέρας, είνε αληθινή πρωία του Απριλίου!

Ο ευτυχής πατήρ απήντησε μειδιών υπερηφάνως, και μας ωδήγησεν εις την οικίαν διά να καπνίσωμεν και να πίωμεν εν ποτήριον μαδέρας.

— Λοιπόν, είπον πρός τον Βενοά βαδίζοντα πλησίον μου, είμαι προσκαλεσμένος εις γάμον;...

— Και σε βεβαιώ ότι ο γάμος θά είνε εύθυμος.

— Το πιστεύω αν νύμφη είνε η αξιέραστος εκείνη νέα.

— Είνε η ιδία.

— Και πού είνε ο γαμβρός;

— Θά τον ίδης αργότερα.

— Έστω! Αλλά σε προειδοποιώ ότι θά ήμαι δύσκολος διότι διά τοιούτον θησαυρόν απαιτείται ανάλογος σύζυγος.

— Έσο ήσυχος· ο γαμβρός είνε άξιος της νύμφης!

— Είνε λοιπόν γάμος εξ έρωτος;

— Ακριβώς.

— Α! τόσο το καλλίτερον... Και αγαπώνται πρό πολλού;

— Πρό δεκαπέντε ετών!

— Αλλά!...

— Δεν πιστεύεις λοιπόν τους έρωτας των παιδίων;

— Ανέγνωσα τα *κατά Παύλον και Βιργινίαν* εν τούτοις...

— Θέλεις να σού αναγνώσω εν κεφάλαιον το οποίον ελησμονήθη;... αυτό βέβαια δεν αξίζει όσον τα άλλα... οπωσδήποτε όμως, έως ότου να ετοιμασθή το πρόγευμα;...

— Σε ακούω ευχαρίστως.

Και επειδή ο Βλανσέ μας άφηκε πρός στιγμήν επίαμεν εν ποτήριον μαδέρας, ηνάψαμεν τα σιγάρα μας ο δε Βενοά ήρχισεν.

**

— Έχω, φίλε μου, ένα υιόν, τον οποίον δεν σού επαινώ διά μακρών, διότι θά έκαμνα κατάχρησιν της πατρότητός μου. Σού λέγω μόνον ότι ήτο ωραίον και αξιαγάπητον παιδίον.

Κατ' εκείνην την εποχήν δεν ήμην ακόμη πλούσιος, αλλ' ειργαζόμην διά να γίνω. Κατώκουν εις Χάβρην, ο δε υιός μου Ιούλιος είχε πολλούς φίλους και ιδίως μίαν φίλην.

Ήτο θυγάτηρ φίλου και γνωστού μου, τα δε παιδία μας, φυσικώ τω λόγω, εμεγάλωσαν ομού. Όταν η Βαλεντίνη ήρχισε να περιπατή, ο Ιούλιος, ολίγον μεγαλείτερος αυτής, την εστήριζε, την ωδήγει και υπερησπίζετο την φιλτάτην μικράν γειτόνισσάν του. Αι πρώται συγκινήσεις των, τα πρώτα παιγνίδιά των, τα πρώτα των δάκρυα, το πρώτον των μειδίαμα, τα πάντα υπήρξαν πρός αυτά κοινά. Πάντοτε ήσαν ομού. Όταν ηκούομεν τας περιχαρείς φωνάς της Βαλεντίνης, ηκούομεν αμέσως και τας του Ιουλίου. Το εσπέρας εις την παραλίαν όταν έβλεπέ τις την μαύρην κόμην του τρέχοντος Ιουλίου, ήτο βέβαιος ότι θά έβλεπεν αμέσως και την ξανθήν της Βαλεντίνης.

Πρό ολίγου ανέφερες περί του Παύλου και της Βιργινίας· εις Χάβρην όλοι τα ωνόμαζαν τοιουτοτρόπως, και επειδή εις την πόλιν εκείνην υπάρχει το άγαλμα του διασήμου πατριώτου μας Βερναρδίνου Σαιμπιέρου, πρό των ποδών δε αυτού καλλιτέχνης έθεσε τα δύο παιδία, τα οποία είνε οι ήρωες του αμιμήτου αυτού βιβλίου, πολ-

Digitized by Google

λάκις ὅταν διεβαίνομεν ἐκεῖθεν μὲ τὰ δύο παιδία, παρετηρούσαμεν αὐτὰ καὶ τὰ ὀρειχάλκινα ὅπως ἀποκαταστήσωμεν μεταξὺ τῶν τεσσάρων ἀόριστον καὶ παιδικὴν ἀδελφοποίησιν. Πολλάκις ἠκούσαμεν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ νὰ λέγωσι δεικνύοντες τὸν Παῦλον καὶ τὴν Βιργινίαν· «Ὁ Ἰούλιος καὶ ἡ Βαλεντίνη!».

Πραγματικῶς ὅλοι τὰ ἐγνώριζον, τὰ ἐθαύμαζον, τὰ ἠγάπων. Εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι ἦσαν ὡραιότατα· ἦσαν δύο χερουβείμ.

Ἐπέρασαν ὀλίγα ἔτη. Ἡ Βαλεντίνη ἦτο ἓξ ἐτῶν ὁ δὲ Ἰούλιος ὀκτώ. Ἡ δεσποινὶς ἦτο ἤδη φιλάρεσκος ὁ δὲ κύριος ἤρχισε νὰ γίνεται φιλόφρων. Μὴ μειδιᾷς!... Ὅσον ἀθῶαι, ὅσον ἁγναί, ὅσον ἀγγελικαὶ καὶ ἂν ἦσαν αἱ τρυφερότητες αὐτῶν, ἐντοσούτω ἦτον ἤδη ἔρως.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔγεινεν εἷς γάμος πλησίον μας. Ὁ Ἰούλιος ἦτο παρὼν ὅτε ὁ μελλόνυμφος ἔδωκε τὰ δῶρα πρὸς τὴν μελλόνυμφον.

— Μπᾶ! εἶπε τὸ παιδίον, ὅταν ἀγαπᾷ κανεὶς μίαν νέαν καὶ θέλει νὰ τὴν νυμφευθῇ, τῆς δίδει δῶρα;

— Αὐτὴ εἶνε συνήθεια, εἶνε φιλοφροσύνη, ἀπήντησε κάποιος.

— Ἄ! εἶπεν ὁ Ἰούλιος ἀνοίγων ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμούς.

— *Τσακπινάκι!* εἶπον αἴφνης.

Καὶ ἐπροσποιήθην ὅτι τοῦ δίδω δύο φιλικὰ κολαφίσματα.

Ὁ Ἰούλιος ἔγεινε σκεπτικός. Ἡ Βαλεντίνη ἵστατο ἐκεῖ που πλησίον, τὸ δὲ παιδίον ἐνῷ ἐσκέπτετο τὴν παρετήρει.

— Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἡ Βαλεντίνη εἶχε μίαν ὡραίαν *κοῦκλαν* τὴν ὁποίαν ὠνόμαζε *μὶς Ῥοζαλίαν*. Ἡ μὶς Ῥοζαλία εἶχεν ὅλα τὰ φορέματά της ἀλλὰ τῆς ἔλλειπε τὸ καπέλο.

Αὐτὸ τὸ καπέλον ἡ Βαλεντίνη τὸ εἶχε ζητήσει εἰς μάτην ἀπὸ τὴν μητέρα της, ὡς ἐκ τούτου δὲ μεγάλως τὸ ἐπεθύμει. Τὴν προτεραίαν ἀκόμη εἶχεν εἰπεῖ πρὸς τὸν Ἰούλιον·

— Εἶμαι πολὺ δυστυχής· ἡ μαμὰ δὲν θέλει νὰ μοῦ δώσῃ ἕνα καπέλο διὰ τὴν μὶς Ῥοζαλίαν. Δὲν θὰ γελάσω ποτὲ ἂν δὲν μοῦ δώσῃ αὐτὸ τὸ καπέλο.

Καὶ ἐνῷ ἔλεγεν αὐτὰ ὑπῆρχον δάκρυα εἰς τοὺς μεγάλους κυανοὺς ὀφθαλμούς της, ἡ δὲ φυσιογνωμία της ἐξέφραζεν ἀπελπισίαν, ἀνυπομονησίαν, ἐπιθυμίαν!...

Ταῦτα πάντα ἐσκέπτετο ὁ Ἰούλιος εἰς τὴν ἄλλην τῆς αἰθούσης ἄκραν. Αἴφνης ἀνεσκίρτησεν ὡς νὰ συνέλαβεν αἰφνιδίαν ἰδέαν καὶ ἐξηφανίσθη τρέχων.

Ἐκεῖ πλησίον εὑρίσκετο ἡ *μοδίστρα* τῆς γυναικός μου, ὁ δὲ Ἰούλιος εἰσῆλθε τολμηρῶς εἰς τὸ κατάστημά της καὶ τῇ εἶπε·

— Κυρία, κάμνετε καὶ καπελάκια διὰ κοῦκλες;

— Βέβαια, μικρέ μου, ἀπεκρίθη ἡ μοδίστρα ἀπορήσασα διὰ τὴν ἐρώτησιν.

— Ἄ! εἶπεν ὁ Ἰούλιος, καὶ πόσα πέρνετε δι' ἕνα καπέλο κούκλας;

— Κατὰ τὸ καπέλο, φίλε μου.

— Θέλω ἕνα καπέλο πολὺ εὔμορφο, τὸ πλουσιώτερο καὶ νὰ ἦνε καὶ τῆς τελευταίας *μόδας*. Πόσο θὰ κοστίσῃ;

— Διὰ τοὺς ἄλλους θὰ κοστίσῃ πέντε φράγκα, ἀπήντησεν ἡ μοδίστρα χαμογελῶσα διὰ τὴν σοβαρότητα τοῦ νέου πελάτου της· ἀλλὰ διὰ σᾶς, κύριε Ἰούλιε, διὰ νὰ σᾶς κάμω *μουστερῆ*, θὰ κοστίσῃ μόνον δύο καὶ ἥμισυ φράγκα.

— Δύο καὶ ἥμισυ φράγκα;

— Ναί!

— Λοιπόν! περιμείνατέ με... Θὰ ἐπιστρέψω.

Ταῦτα εἰπὼν ἐχαιρέτησεν εὐγενῶς, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν ἀνέβη ταχέως εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Ἦτο ἐκεῖ ὁ *κουμπαρᾶς* του.

Διὰ νὰ κάμῃ γρηγορώτερα ὁ Ἰούλιος τὸν ἔσπασε.

Δυστυχία! φρικτή, μεγάλη δυστυχία!...: Ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχον μόνον ἕνα φράγκον καὶ ἑβδομῆντα λεπτά.

Ὁ μικρὸς ἐστάθη ἀπολιθωμένος.

Οὐχ ἧττον συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν μοδίστραν.

— Κυρία, τῇ εἶπε περίλυπος, ἠμπορεῖτε νὰ μοῦ κάμετε τὸ ὡραῖον καπέλον μὲ ἕνα φράγκον καὶ ἑβδομῆντα λεπτά;... δὲν ἔχω περισσότερα.

Καὶ διετύπωσε τὴν πρότασιν ταύτην μὲ βλέμμα τόσῳ παρακλητικόν, ὥστε θὰ συνεκινεῖτο καὶ τίγρις.

Ἀλλ' ἡ μοδίστρα ἀρεσκομένη εἰς τὸν ἀστεϊσμόν, καὶ θέλουσα νὰ διασκεδάσῃ ἐπροσποιήθη ὅτι ἀντιστέκεται.

— Ἀδύνατον! ἀπεκρίθη μὲ σοβαρότητα, σοῦ ἔκαμα ἔκπτωσιν πενῆντα τοῖς ἑκατόν, μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ κάμω μεγαλειτέραν.

— Λοιπόν, ἐπιμένετε εἰς τὰ δύο καὶ ἥμισυ φράγκα;

— Οὔτε λεπτὸν ὀλιγώτερον.

— Ἄ!...

Καὶ ὁ Ἰούλιος ἔφυγε περίλυπος· ἀλλ' αἴφνης σταματᾷ, τὰ χείλη του μειδιοῦν, τὸ δὲ βλέμμα του ἐξακοντίζει ἀστραπάς. Ἐν τῷ παιδικῷ ἐγκεφάλῳ του τῷ ἐπῆλθεν αἰφνιδία ἰδέα. Ταυτοχρόνως στρέφεται καὶ διευθύνεται ὑπερηφάνως εἰς τὸ ἐργαστήριον.

— Κυρία, ἐρωτᾷ, πότε θὰ εἶνε ἕτοιμο τὸ καπέλον;

— Τὴν ἐρχομένην Κυριακήν.

— Καλά! Ἀρχίσετέ το καὶ νὰ εἶνε πολὺ ὡ-

Digitized by Google

ραῖον! Τὴν Κυριακὴν τὸ πρωῒ θὰ σᾶς φέρω τὰ δύο καὶ ἥμισυ φράγκα σας.

Καὶ ἀπεσύρθη.

Ἦτο Τετάρτη. Τὰς δύο ἐπομένας ἡμέρας ὁ υἱός μου ἐστρέφετο περὶ ἐμὲ ὡσεὶ θέλων νὰ μοῦ ζητήσῃ τι ἀλλὰ μὴ τολμῶν. Βεβαίως ἂν μοῦ ἐζήτει ὀγδοήκοντα λεπτὰ δὲν θὰ ἠρνούμην, ἀλλ' ὁ Ἰούλιος δὲν ἐννοοῦσε τοῦτο. Ἤθελε ν' ἀγοράσῃ τὸ καπέλο μὲ χρήματα καθαρῶς ἰδικά του, καὶ ἰδοὺ τί ἐπενόησεν.

Ὁσάκις κανὲν δόντι του ἐκινεῖτο τοῦ ἔδιδα ἕνα φράγκον διὰ νὰ σταθῇ νὰ τοῦ τὸ ἐκβάλω. Σημείωσε ὅτι τὰ δεύτερα δόντια τότε μόνον φυτρώνουν καλῶς ὅταν τὰ πρῶτα ἐκριζωθοῦν ἐγκαίρως. Πολλάκις ἤδη τὸ μικρὸν τοῦτο δρᾶμα τοῦ 'δοντιοῦ παρεστάθη μεταξὺ τοῦ υἱοῦ μου καὶ ἐμοῦ. Ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν καὶ οἱ δύο γενναιότητα. Ἐγὼ κατώρθωνα νὰ φαίνωμαι γενναῖος, ἀλλ' ὁ Ἰούλιος, μολονότι ἀντημείβετο, ἐφοβεῖτο τρομερά.

Ἐξεπλάγην λοιπὸν μεγάλως ὅταν τὸ ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου πλησιάσας με μοῦ εἶπε·

— Πατεράκη, κουνιέται ἕνα δόντι μου· πρέπει νὰ μοῦ τὸ βγάλῃς ἀμέσως.

Ἠθέλησα νὰ βεβαιωθῶ περὶ τοῦ πράγματος. Τὸ 'δόντι τὸ ὁποῖον μοῦ ἐδείκνυε μόλις ἐκινεῖτο ὑπὸ τὸν δάκτυλόν μου.

— Δὲν εἶνε ἀκόμη ἀνάγκη, εἶπον· ἂς περιμείνωμεν!

— Ὄχι, ἀνέκραξε ζωηρῶς τὸ παιδίον μὲ ἦθος ἀποφασιστικόν, ὄχι· τώρα αἰσθάνομαι ὅτι ἔχω γενναιότητα· νὰ μοῦ τὸ βγάλετε τώρα! Ὑστερώτερα θὰ φοβοῦμαι. Τὸ δόντι μου κουνιέται, πατεράκι μου, σᾶς κάμνω ὅρκον· κουνιέται πολύ. Σᾶς παρακαλῶ... βγάλτε το... γρήγορα... γρήγορα...

Καὶ ἐκάθισεν εἰς τὰ γόνατά μου, μὲ παρεκάλει, μὲ ἐχάϊδευεν, ἐλάμβανε τὴν χεῖρά μου καὶ τὴν ἔβανεν ὁ ἴδιος μεταξὺ τῶν μικρῶν ῥοδοχρόων σιαγόνων του. Τέλος, τόσον παρεκάλεσε καὶ ἐπέμενεν ὥστε ἐνέδωκα.

Τὸ 'δόντι ἀπεσπάσθη.

Ὁ μικρὸς οὔτε ἐδίστασεν, οὔτε ἐκραύγασε.

Μόνον τὸ πρόσωπόν του ὠχρίασεν, ἔκαμε ταχὺν μορφασμὸν ὡς ἐκ τοῦ πόνου, νομίζω δὲ ὅτι τὸν ἀκούω ἀκόμη ψιθυρίζοντα·

— Εἶνε διὰ τὴν Βαλεντίνην!

— Τί λέγεις; τὸν ἠρώτησα ἔκπληκτος.

— Τίποτε, πατέρα,... τίποτε... Δόσατέ μου, σᾶς παρακαλῶ, τὸ φράγκον μου!...

Καὶ τὸ ἡρωϊκὸν παιδίον μοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα.

Πόσον θὰ τὸν ἐναγκαλιζόμην, φίλε μου, κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἂν ἐμάντευα τὸ μυστικόν του! Ἀλλὰ τὸ ἔμαθον ἀργότερα ἀπὸ τὴν σύζυγόν μου, ἡ ὁποία πάλιν τὸ ἐπληροφορήθη ἀπὸ τὴν μοδίστραν. Καὶ ὅμως τὴν ἐπαύριον ἐθαυμάζαμεν χωρὶς συγκίνησιν τὸ ὡραῖον καπέλον τῆς μὶς Ῥοζαλίας.

Ἐν τούτοις ἡ Βαλεντίνη ἦτο περιχαρὴς καὶ εὐγνώμων.

Καὶ ὁ Ἰούλιος!... Πόσον ἔχαιρε καὶ ὑπερηφανεύετο!...

Ἡ εὐτυχία τῆς μικρᾶς φίλης του δὲν ἦτο ἰδικόν του ἔργον; Δὲν τὴν ἐπλήρωσε μὲ τὸ αἷμά του;

Καὶ θ' ἀρνηθῇς τώρα, φίλε μου, ὅτι αὐτὰ τὰ δύο παιδία δὲν ἦσαν προωρισμένα τὸ ἓν διὰ τὸ ἄλλο; Θὰ εἴπῃς ὅτι δὲν ἦτον ἤδη ἔρως;

**

Καὶ ὁ ἀγαθὸς Βενοᾶ ἐσιώπησεν, ὑψώσας δὲ πρός με τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐφαίνετο περιμένων τὴν ἀπάντησίν μου.

— Καὶ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας;... εἶπον, μετὰ ταῦτα ἐρχόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα.

Ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ὁ Βενοᾶ μοὶ ἔνευσε νὰ τὸν ἀκολουθήσω εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον, καὶ μὲ πονηρὸν ἦθος ἀπεκάλυψε τὴν προῖκα τῆς δεσποινίδος Βλανσέ!

Ἄνωθεν τῶν πλουσίων δώρων τοῦ μελλονύμφου εὑρίσκετο μικρὸν κιβώτιον.

— Ἄνοιξέ το ὁ ἴδιος, μοῦ εἶπεν ὁ Βενοᾶ.

Ἐντὸς τοῦ κιβωτίου ὑπῆρχε πιλίδιον κούκλας, καὶ ἓν δακτυλίδιον, τοῦ ὁποίου ἡ σφενδόνη ἐφαίνετο ἐν πρώτοις ὅτι ἦτο μικρὸν ὀπάλλιον ὀλίγῳ ἀμαυρόν.

— Εἶνε τὸ 'δόντι, εἶπεν ὁ Βενοᾶ... καὶ τὸ ὡραῖον καπέλον τῆς μὶς Ῥοζαλίας.

Εἶτα δεικνύων μοι διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὴν δεσποινίδα Βλανσέ, ἥτις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤρχετο ἐπίσης ὡραία ἐν τῇ νυμφικῇ αὐτῆς στολῇ ὅσον καὶ ἐν τῇ πρωϊνῇ ἀτημελήτῳ:

— Ἰδοὺ ἡ Βαλεντίνη, προσέθηκε.

Τέλος, λαβὼν τὴν κεφαλήν μου μεταξὺ τῶν δύο χειρῶν του διὰ νὰ μὲ στρέψῃ πρὸς τὸ παράθυρον, μοῦ ἔδειξεν ἕνα δόκιμον τοῦ ναυτικοῦ ἐρχόμενον ἐν σπουδῇ εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἰδοὺ καὶ ὁ υἱός μου, εἶπεν, ἰδοὺ ὁ Ἰούλιος!

— Βενοᾶ, εἶπον καὶ ἐγώ, ἔχεις δίκαιον! Αὐτὸ τὸ ὀδόντι εἶνε πολύτιμον φυλακτήριον... θὰ φέρῃ πρὸς αὐτοὺς εὐτυχίαν!

Ch. Deslys.

Ἡ ἠθικὴ ἀνανδρία καταδεικνύεται καὶ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ. Ἤδη ὅτε τὰ πλήθη ἀσκοῦσι πολιτικὴν ἐξουσίαν, τάσις γενικὴ ὑπάρχει πρὸς περιποίησιν αὐτῶν καὶ κολακείαν· ὁμιλοῦσι πρὸς αὐτὰ διὰ λόγων γλυκέων. Προτιμῶσι νὰ φανῶσιν ἄνευ ἀρχῶν μᾶλλον παρὰ ἀντιδημοτικοί! Τοῦτο δὲ διότι εἶνε εὐκολώτερον διά τινας νὰ κύπτωσι καὶ κολακεύωσι, παρὰ νὰ φανῶσι μεγάλοι, ἀποφασιστικοὶ καὶ μεγαλόψυχοι. (Σμάϊλς).

Digitized by Google

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΗΜΩΝ ΣΧΟΛΕΙΑ

Τὸ τεῦχος τῶν ἐκθέσεων «τῶν κατὰ τὸ 1883 πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀποσταλέντων ἐκτάκτων ἐπιθεωρητῶν» πολλῷ μείζονος προσοχῆς ἦτο ἄξιον, ἡ δ' ἐξ αὐτοῦ ὀδυνηρὰ παραχθεῖσα ἐντύπωσις δὲν ἔπρεπε νὰ καλυφθῇ ὑπὸ τοῦ ματαιοσχόλου θορύβου τῶν βουλευτικῶν ἐξελέγξεων καὶ τῆς περὶ τὴν πολιτικὴν μανίας. Ἡμέραν τινὰ αἴφνης μανθάνομεν ὅτι ἡ κρηπὶς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς καταρρέει σεσηπυῖα, ὅτι δημοτικὴν παίδευσιν, περὶ ἧς ἅμα τῇ ἐλεύσει αὐτοῦ ὡς περὶ πρώτης τοῦ ἔθνους ἀνάγκης εἶχε μεριμνήσει ὁ ἀείμνηστος Καποδίστριας, δὲν ἔχομεν, ὅτι σχολεῖα δημιουργὰ τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου ὡς ἐκεῖνα ὑπὲρ τὰς θύρας τῶν ὁποίων ἀνήρτησεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας τὰς δάφνας τῶν κατὰ τῆς Γαλλίας νικῶν, δὲν ἔχομεν, ὅτι ἔχομεν δὲ ἀντὶ σχολείων τρώγλας καθύγρους καὶ δυσώδεις, ἐν αἷς ἀντὶ ἐντόμων διαιτῶνται ἐλεεινά τινα τήν τε περιβολὴν καὶ τὸ ἦθος ὄντα, ἄξεστα, ἀμαθῆ, ἔχοντα ἔργον νὰ ξηραίνωσι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἑλληνοπαίδων, ν' ἀποκτηνῶσι καὶ ἀποθηριῶσι τὴν μέλλουσαν γενεὰν— μανθάνομεν, λέγω, ταῦτα πάντα, καὶ δὲν ῥηγνύομεν κραυγὴν ἐσχάτου κινδύνου καὶ δὲν ἐξεγειρόμεθα ὑπ' αὐτοῦ κἂν τοῦ παγκοίνου τῆς αὐτοσυντηρησίας συναισθήματος, ὑπεσκαμμένα βλέποντες τὰ θεμέλια τοῦ ἐθνικοῦ οἰκοδομήματος καὶ κλονουμένην ἐπ' αὐτῶν τὴν Ἑλλάδα!...

Ἐφυλλομέτρησαν ἆρά γε τὰς ἐκθέσεις ταύτας οἱ βουλευταὶ ἡμῶν, τὰς μετὰ τηλικαύτης παρρησίας ἀποκαλυπτούσας τὴν ἀπελπιστικὴν ἐλεεινότητα τῆς δημοτικῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως; Ἂν οὐχί, ἂς λάβωσι τὸν κόπον νὰ τὰς ἀναγνώσωσι· εἶνε κατάμεστοι ζωηροτάτων περιγραφῶν, εὔθυμοι μόνον δὲν εἶνε, ἀλλὰ δὲν βλάπτει· ἐνέχει καὶ τὸ θλιβερὸν τὴν τέρψιν αὐτοῦ· ἑκατοντάδες Ἑλλήνων ἀγοράζουσι μετὰ τοῦ εἰσιτηρίου των τὸ δικαίωμα νὰ κλαύσωσιν ὡς νήπια ἐν τοῖς ὑπαιθρίοις θεάτροις διὰ τὰς φαντασιώδεις δυστυχίας τῶν ἡρωΐδων τοῦ Δεννερῆ· ἂς ἀναγνώσουν ὀλίγον καὶ τὰς ἐκθέσεις ταύτας, ἀφοῦ τόσον ὀρέγονται σπαραξικαρδίων θεαμάτων· θὰ εὕρωσιν ἐν αὐταῖς ἀληθῆ, οὐχὶ ψευδῆ, ἀφορμὴν δακρύων, θὰ νομίζωσιν ὅτι ἀναγινώσκουσι μυθιστόρημα τῆς πραγματικῆς σχολῆς· ὄντως, εἰς τὰς φοβερὰς σελίδας τῶν ἐκθέσεων τούτων ἄκων ἀναμιμνήσκεταί τις τῶν ἀμειλίκτων, σκληρῶν ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ λεπτομερείᾳ αὐτῶν περιγραφῶν τῆς ἀνθρωπίνου ἀθλιότητος, εἰς ἃς ἐνασμενίζουσιν οἱ σύγχρονοι μυθιστοριογράφοι· ἡ ἀνάγνωσίς των εἶνε ὀδυνηρά, πιέζει ὡς ἐφιάλτης τὴν καρδίαν· τὸ βαρὺ καταλαμβάνον τὸν ἀναγνώστην συναίσθημα εἶνε κρᾶμα ἀπογοητεύσεως περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος, ἀγανακτήσεως κατὰ τῆς ἀσυνειδησίας τῶν ἀνέκαθεν διευθυνόντων τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν, οἴκτου βαθέος πρὸς τοὺς τλήμονας διδασκάλους, καὶ ἀσθενοῦς ἐλπίδος περὶ θεραπεύσεως τοῦ κατατρύχοντος νοσήματος, διότι πιθανὸν ἕνεκα τῆς ὀξύτητος αὐτοῦ καὶ μόνης ἐν τέλει ν' ἀναγκασθῶμεν νὰ δείξωμεν τὴν βραδεῖαν προνοητικότητα τῶν χωρικῶν, οἵτινες προσφεύγουσιν εἰς τὸν ἰατρὸν ἐν ἐσχάτῳ πλέον κινδύνῳ.

Ἰδοὺ μὲ ποῖον πόνον περιγράφει τὴν ἀθλιότητα τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως προοιμιαζόμενος ὁ δευθυντὴς νῦν τοῦ ἐν Ἀθήναις διδασκαλείου, κ. Χαρίσιος Παπαμάρκου, ἐπιθεωρήσας τὰ ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1883 σχολεῖα:

«Ἐν εὐτυχίᾳ ἐκτάκτῳ 48,10 δρ. λαμβάνουσι κατὰ μῆνα οἱ τῶν κωμῶν δημοδιδάσκαλοι, 62,30 δὲ οἱ τῶν κωμοπόλεων· συνηθέστατα ὅμως λαμβάνουσιν οἱ μὲν μόλις 45, οἱ δὲ μόλις 30 δραχ. κατὰ μῆνα. Ἡ ἐργασία ἣν ἐν τοῖς σχολείοις ἐργάζονται οἱ ταλαίπωροι οὗτοι δημοδιδάσκαλοι θὰ ἦτο ἄδικον καὶ παράλογον, ἐὰν ἀπήτει τις νὰ ἦτο πολλῷ βελτίων τῆς ὑπαρχούσης, ἥτις γενικῶς εἰπεῖν, κακὴ οὖσα, εἶνε ἐν τούτοις ὅλως ἀνάλογος πρὸς τὴν θέσιν, ἣν ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατέχουσι καὶ οἱ τῶν εὐτελεστάτων ὑπηρετῶν καὶ τῶν χυδαιοτάτων ἱπποκόμων καὶ μαγείρων γλισχρότερον μισθοδοτούμενοι ἀξιολύπητοι τῆς Ἑλλάδος δημοδιδάσκαλοι. Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προσθέσῃ τις καὶ τὴν παντελῆ εἰς τὴν ἑαυτῶν τύχην ἐγκατάλειψιν αὐτῶν, τὴν παντοδαπὴν ἐξάρτησιν αὐτῶν ἐκ πολυμόρφων ἀρχῶν, τὴν ἔλλειψιν παντὸς μέσου διδακτικοῦ, τὴν ἄτακτον καὶ ἐλλιπῆ φοίτησιν τῶν ὀλιγίστων ἑλληνοπαίδων τῶν φοιτώντων εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα, τῶν διδακτηρίων τὴν ἀπαράμιλλον ἐλεεινότητα, τῶν διδακτικῶν βιβλίων τὴν ἀκαταλληλότητα, τὴν οὐδαμῶς οὐδέποτε κτηθεῖσαν διδασκαλικὴν αὐτῶν παιδείαν, τὰς παντοδαπὰς περιυβρίσεις καὶ ἐξευτελισμοὺς καὶ προπηλακισμοὺς καὶ ἀπειλὰς πάντων καὶ πασῶν, λογικὴν μὲν καὶ σφόδρα φυσικὴν θὰ εὕρῃ τὴν ἄμετρον ἐλεεινότητα τοῦ κρηπιδώματος τούτου τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν εὐημερίας, τῶν δημοτικῶν σχολείων, θαυμασμοῦ δὲ πολλοῦ ἄξιον καὶ ἐλπίδων χρηστῶν πάροχον τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ὑπάρχουσι καί τινες δημοδιδάσκαλοι, καὶ ἐν τοιούτοις κακοῖς ἀναστρεφόμενοι, ἄξιοι ἐπαίνων καὶ σεβασμοῦ ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ ἐν τοῖς τοιούτοις σχολείοις ἐργασίᾳ αὐτῶν».

Ἀποδεικνύων δὲ ὅτι περὶ τῆς στέγης τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς ἐφιλοτιμήθημεν νὰ μεριμνήσωμεν πρὶν μεριμνήσωμεν περὶ τῶν θεμελίων αὐτῆς, ἐπάγεται τὰ ἑξῆς εἰκονικώτατα:

«... Παρὰ τὴν γοητευτικῶς λαμπρὰν φύσιν τῆς ἑλληνικῆς γῆς τὰ ῥυπαρὰ καὶ ἑτοιμόρροπα καὶ δυσώδη καὶ ὀχληρῶν ζωυφίων κατάμεστα διδακτήρια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ· παρὰ τὴν σπιν-

Digitized by Google

θηρίζουσαν καὶ στίλβουσαν εὐφυΐαν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας διδάσκαλοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐχμηρὸς καὶ ὑπάγροικοι καὶ ἀπαίδευτοι, διδακτικὰ ὄργανα ἐλλιπέστατα καὶ ῥυπαρώτατα, βιβλία διδακτικὰ ἀνελλήνιστα, μέθοδοι διδακτικαὶ ἀψυχολόγητοι, παιδευτικοὶ τρόποι οὐχὶ πάντοτε οἱ ἀνθρωπικώτεροι· παρὰ τὸν διάθερμον ζῆλον καὶ τὴν ἄπλαστον ἀνθρωπίνην εὐγένειαν ἐνίων σεβασμίων διδασκάλων ἐφορευτικαὶ ἐπιτροπαὶ ἀμαθεῖς καὶ ὑβριστικαί, δήμαρχοι καὶ βουλευταὶ ἀπαιτητικοὶ καὶ ψυχροί, γονεῖς τῶν μαθητῶν ἄκοσμοι, ταμίαι καὶ τοκογλύφοι ἀκάρδιοι· παρὰ τὰς καταχρύσους στολὰς ἐνίων ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους τὰ ῥάκη τοῦ δημοδιδασκάλου, τοῦ οὐδενὸς δευτέρου ὑπαλλήλου τούτου τοῦ Κράτους·... παρὰ τὰς βιβλιοθήκας τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὰς ὀργανοθήκας τῶν Γυμνασίων καὶ διδασκαλείων καὶ τὰ παντοδαπὰ μουσεῖα, οἱ ἄχρηστοι τῆς ἀναγνώσεως πίνακες τοῦ Κωνσταντινίδου καὶ οἱ ἰσχνοὶ Ἄτλαντες τοῦ Λαζαρίδου κατάστικτοι, αἱ τεθραυσμέναι διδασκαλικαὶ τράπεζαι καὶ τὰ διὰ χονδροειδῶν καὶ ἀκατεργάστων ξύλων ὑποβασταζόμενα ξύλινα καὶ μελάντατα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ σκαμνία, αἱ δῆθεν διδασκαλικαὶ καθέδραι καὶ τὰ δῆθεν τῶν μαθητῶν βάθρα. Βεβαιότατα τὴν πρώτην ἡμέραν μετὰ τὴν ἐκ τῆς δουλείας καὶ τῆς ξενοκρατείας ἀπαλλαγὴν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους τοιαῦτα θὰ ἦσαν τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, διότι οὔτε ἀτελέστερος οὔτε χείρων τοῦ ὑπάρχοντος τύπου αὐτῶν εἶνε δυνατός. Εἰκὼν τῶν νῦν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἑλληνικῇ νήσῳ (τῇ Κερκύρᾳ) σχολείων παρομοία εὑρίσκεται ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ μόνον ἐν ταῖς σελίσι τῆς ἱστορίας τῆς παιδαγωγίας, ἐν αἷς περιγράφεται ἡ κατάστασις τῶν σχολείων τῆς Γερμανίας ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Λουθήρου, ἐν δὲ τῇ Τουρκίᾳ ἐν τοῖς ἀκόσμοις καὶ ἀτασθάλοις σχολείοις τῶν χοτζάδων καὶ ἐν ταῖς ῥυπαραῖς καὶ δυσώδεσιν ἀγέλαις τῶν Ῥαββίνων».

Πάντες οἱ ἐπιθεωρηταὶ τῆς τε Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων ὡς ἐκ συμφώνου διὰ μελανωτάτων χρωμάτων περιγράφουσι τὴν ἄκραν ἐλεεινότητα τῶν διδακτηρίων.

«Οἱ μαθηταὶ περιεφέροντο ἀνὰ τοὺς δρόμους, σημειοῦται ὁ κ. Παπαμάρκου περὶ τοῦ σχολείου Σπαρτίλας· διότι ὁ δήμαρχος δὲν ἐπλήρωνε τὸ ἐνοίκιον καὶ οἱ ἰδιοκτῆται τούτου ἕνεκα ἠρνοῦντο νὰ μισθώσωσιν εἰς αὐτὸν τὰς οἰκίας των. Ἡ δ' εὑρεθεῖσα, ἔνθα νῦν τὸ διδακτήριον, εἶναι κακίστη· ἀριστερᾷ τῷ εἰς τὸ διδακτήριον ἀνερχομένῳ διαμένουσι χοῖροι.»

«Τὸ διδακτήριον (Σκριπεροῦ) εἶνε ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν μοχθηρόν, στενόν, ῥυπαρόν, ἄνευ στέγης ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς ἐκκλησίας.»

«2800 κατοίκους ἔχει ἡ πλουσιωτάτη αὕτη κωμόπολις (Κορακιάνα τοῦ δήμου Ἀπηλιωτῶν) καὶ ἐν τούτοις μόνον 52 ἀμαθέστατοι καὶ ἀγροικότατοι καὶ σφόδρα ἀνάγωγοι μαθηταὶ φοιτῶσιν εἰς τὸ σαθρὸν καὶ ἑτοιμόρροπον μετὰ σταύλων καὶ ἐλαιοτριβείων συμπεφυρμένον καὶ εἰς τὸ ἀπώτατον μέρος τῆς κώμης κείμενον ἐλεεινὸν καὶ ἄθλιον σχολεῖον αὐτῆς.»

«Ἀρκετὰ μὲν ὑψηλὸν καὶ εὐάερον, κάκιστα δὲ ἀπόζον, ἄστεγον καὶ ἄνευ θυρίδων σχολεῖον τοῦτο (Γαρδελάδων) εἰς ὃ φέρει κλῖμαξ ὑψηλή, σαθροτάτη, ὅλη τρέμουσα ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἀνερχομένου.»

«Οὔτε οἱ πενέστατοι καὶ ῥυπαρώτατοι τῶν Ἑβραίων πέμπουσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς οὕτως ἄθλια σχολεῖα· οὐδεμία περιγραφὴ δύναται ν' ἀπεικονίσῃ τὴν ἀθλιότητα τοῦ ἐν Ἄφρᾳ σχολείου.»

«Τὸ σχολεῖον τοῦτο (Ἁγίου Ματθαίου) εἶναι ἐκ τῶν χειροτέρων τῆς νήσου· τὸ διδακτήριον εἶνε μὲν εὐάερον, ἀλλὰ πολὺ ὑπόσαθρον καὶ ῥυπαρόν, ἐκ δὲ τῶν διδακτικῶν ὀργάνων ὑπάρχουσι μόνον τέσσαρα κακὰ θρανία καὶ διάφοροι ῥυπαροὶ καὶ ἄχρηστοι πίνακες ἐξ ἀναιδεστάτων ἥλων διὰ ῥυπαρῶν σχοινίων αἰωρούμενοι.

«Τὸ διδακτήριον εἶνε καλὸν (Κάτω Γαρούνα), ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν πληρόνεται τὸ ἐνοίκιον εἰς τὸν ἰδιοκτήτην, οὗτος κατέστησε τὸ ἕτερον τῶν δωματίων αὐτοῦ *άχυρῶνα* ».

Ὁ κ. Χ. Πούλιος ἐπιθεωρήσας τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῶν ἐπαρχιῶν Πατρῶν Ἠλείας καὶ Ὀλυμπίας ἀποφαίνεται ὅτι αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ... φροντίζουσιν ὡς διδακτήρια νὰ ἐνοικιάζωσιν οἰκίας τῶν φίλων τοῦ κόμματος καταλλήλους μᾶλλον διὰ βόας καὶ χοίρους ἢ διὰ μαθητάς».

« Τί νὰ εἴπῃ τις περὶ τῶν χωρίων ἐκείνων, ἅτινα οὐδὲ διδακτήριον ἔχουν, καὶ ἐν οἷς ἡ διδασκαλία γίνεται ἐν ὑπαίθρῳ !» γράφει ὁ ἐπιθεωρητὴν τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης κ. Στέφανος Ρώσσης.

Τὸ διδακτήριον Μεγαλοπόλεως κατὰ τὸν ἐπιθεωρητὴν τῶν σχολείων τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας κ. Ι. Κοφινιώτην, εἶνε μὲν ὁπωσοῦν κατάλληλον, ἀλλὰ δυστυχῶς πολλάκις χρησιμεύει ὡς κατάλυμα τῶν ἐκεῖθεν διερχομένων στρατιωτῶν συνοδευόντων καταδίκους μεταφερομένους δι' ἄλλας φυλακὰς τοῦ Κράτους.

«Τὸ διδακτήριον τῶν θηλέων (Φαλαισίας) μόλις χρησιμεύει ὡς κατοικία ἐπαίτου τινός, ἢ πρὸς τόσῳ ὑψηλὸν σκοπόν. Στενὸν καὶ ἐστερημένον καὶ αὐτῶν τῶν βάθρων».

Περὶ τῶν διδακτηρίων τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας, ἧς τὰ σχολεῖα ἐπεθεώρησε, ὁ κ. Κωνστ. Λεοντίου γράφει : « Τὰ διδακτικὰ καταστήματα, μὴ ἐξαιρουμένων οὔτε τὰ τῶν πρωτευουσῶν τῶν ἐπαρχιῶν, ἦνε ἀνάξια λόγου ὡς πάντα ἑτοιμόρροπα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν χωρίων εἶνε τοιαῦτα ὥστε ἀπορῶ ἂν οἱ κ. κ. δήμαρχοι καὶ πάρεδροι ἀντὶ τῶν μαθητευομένων ἤθελον εὐχαριστοῦνται νὰ ἐγκλείωσιν ἐν αὐτοῖς τὰ ὑποζύγιά των, διότι καὶ πα-

Digitized by Google

ραθυροφύλλων καὶ στέγης τὰ πλεῖστα στεροῦνται, εἰς δὲ τοὺς τοίχους τοιαῦτα ῥήγματα καὶ ὀπαὶ ὑπάρχουσιν, ὥστε πανταχόθεν καὶ ἡ βροχὴ καὶ ὁ ψυχρὸς βορρᾶς καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτως προσβάλλουσι τῶν κτιρίων τὰ ἔνδον ».

« Ἀπὸ τῶν σχολείων ἀρχόμενοι λέγομεν, σημειοῦται ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν Δομοκοῦ καὶ Φθιώτιδος κ. Ἐλευθ. Γ. Κούσης, ὅτι τούτων τινὰ μὲν θρανίων στεροῦνται, πολλὰ μελάνων πινάκων καὶ ἀναγνώσεως καὶ ἀριθμήσεως καὶ γεωγραφικῶν, πολλῶν λείπουσιν αἱ ὕαλοι ἐκ τῶν παραθύρων, ἐνίων ὁ φωτισμὸς εἶνε ἀνεπαρκής, ἄλλα μελάνων πινάκων στερούμενα ἀναπληροῦσιν αὐτοὺς διὰ τῶν τοίχων, οἵ συνεχῆ μέλανα πίνακα ἀποτελοῦσιν οὐδέποτε, φαίνεται, ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεως αὐτῶν λευκανθέντες· τινῶν τὸ ἔδαφος εἶνε κατὰ τὸ ἥμισυ ἐπεστρωμένον, ἄλλα ἔχουσιν ἄνευ ὀροφῆς στέγην, ἄλλα στέγην τὴν βροχὴν μὴ στέγουσαν, καὶ διὰ τὰς πολλὰς ὀπὰς ἅπαντι ἀνέμῳ ἀναπεπταμένην· ἐνίων ἡ ὀροφὴ ἐκυρτώθη καὶ ἐπαπειλεῖ πτῶσιν καὶ δυστυχήματα... ἄλλα διὰ τὴν παντοειδῆ ἀθλιότητα πρὸς ἀχυρῶνας μᾶλλον ἢ πρὸς Μουσῶν ἐνδιαιτήματα ὁμοιάζουσι ».

Ὁ δὲ κ. Ν. Χ. Καραβᾶς, ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν Οἰτύλου καὶ Γυθείου, οὑτωσὶ περιγράφει τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις διδακτήρια· « Τοῦ καταστήματος (τοῦ σχολείου Μηλέας) ἡ στέγη εἶνε ἑτοιμόρροπος, τὸ πάτωμα εἰς πολλὰ μέρει ἐλεεινόν, μερικὰ παραθυρόφυλλα λείπουν, θρανίον οὐδὲ ἓν ὑπάρχει, ἡ δὲ θύρα εἶνε ἄνευ κλείθρου καὶ εἰς τὸν μυχὸν τῆς αἰθούσης ὑπόσαθρός τις ἕδρα ».

« Τὸ κατώγειον τοῦ καταστήματος (τοῦ σχολείου Οἰτύλου) χρησιμεύει ὡς κτηνοστάσιον καὶ ἐδῶ εἶνε οἱ πλυνοὶ τῶν γειτόνων· ἡ ὀσμὴ ἡ ἐκ τῶν κοπρώνων τοῦ κτηνοστασίου εἶνε φορτικὴ εἰς τὸν ἐπισκέπτην τοῦ σχολείου ἀναγκαζόμενον νὰ κλείῃ τὴν ῥῖνά του· τὰ πλεῖστα τῶν παραθύρων ἐλλείπουσι καὶ τὸ κενὸν εἶνε συντετοιχισμένον διὰ λίθων ἄνευ κολλητικῆς ὕλης καὶ ἀτάκτως ἐρριμμένων ».

« Τὸ κατάστημα (τοῦ σχολείου Κύττας) εἶνε ἐλεεινόν τι οἴκημα, οὗτινος ἡ στέγη εἶνε σεσηπυῖα, ἀπειλοῦσα πτῶσιν, μόλις καὶ μετὰ βίας ὑποστηριζομένων τῶν σαθρῶν αὐτῆς δοκῶν δι' ἀντηρίδων θρηπιδέστων. Ἡ στέγη εἶνε πλακίνη καὶ τὸ καταπῖπτον τὸν χειμῶνα ὕδωρ πλημμυρεῖ τὴν αἴθουσαν τοῦ σχολείου καθιστῶν ἂν ὄχι ἀδύνατον, τοὐλάχιστον δύσκολον καὶ ἰδίως κινδυνώδη διὰ τὴν ὑγείαν τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐργασίας».

Ἡ αὐτὴ τῶν περιγραφῶν μονοτονία· τὰς αὐτὰς σχεδὸν λέξεις μεταχειρίζονται πάντες, διότι τὸ αὐτὸ ἀπελπιστικὸν θέαμα προσβάλλει πάντων τὰ ὄμματα· ἐρείπια, δυσωδία, ἀκαθαρσία. Ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος ἐν τοιαύταις τρώγλαις διαιτῶνται οἱ Ἑλληνόπαιδες, ἐκεῖ μέσα διαμορφοῦται τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος!

Ἕπεται τὸ τέλος.

Κ'.

Η ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς.

Ἡ ἔκφρασις τῶν αἰσθημάτων παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς τῆς γῆς, ποικίλλουσα ἐν πολλοῖς, δὲν παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς εἰς τὰ γενικώτατα. Πανταχοῦ γελῶσι καὶ κλαίουσι, πανταχοῦ θωπεύονται πρὸς ἔκφρασιν τοῦ ἔρωτος, πανταχοῦ δεικνύουσι τὴν πυγμὴν ἢ ἐξάγουσι τὴν γλῶσσαν πρὸς μαρτυρίαν μίσους ἢ περιφρονήσεως. Μόνον ἐν ταῖς λεπτορεραίαις ἀναφαίνονται αἱ διαφοραί.

Βασιλεύς τις τῆς νέας Ζηλανδίας ὠλόλυζεν ὡς παιδίον διότι τῷ εἶχον ῥίψῃ ἄλευρον ἐπὶ τῶν ἑορτασίμων ἐνδυμάτων του. Ὁ Δάρβιν εἶδεν ἕνα Φουέγιον, ἀπολέσαντα τὸν ἀδελφόν του, ὅστις ἐξέβαλε μεγάλας κραυγὰς ἄλγους, εἶτα δ' αἰφνης ἐξερρήγνυτο εἰς γέλωτα πρὸ τοῦ ἐλαχίστου πράγματος, ὅπερ ἐκίνει τὴν προσοχήν του. Οἱ Ἄγγλοι εἶνε ἴσως ἐκ πάντων τῶν Εὐρωπαίων οἱ ὀλιγώτερον κλαίοντες, καθ' ὃ αἰσχυνόμενοι νὰ χύνωσι δάκρυα. Ὁ Wyatt Gill εἶδε νέαν Αὐστραλήν, ἥτις ἐθρήνει τὸν θάνατον τοῦ πατρός, τύπτουσα βιαίως τὸ στῆθος καὶ τὰς παρειὰς διὰ τῶν συνεσφιγμένων πυγμῶν της.

Ἀναμφίβολον ὅτι πάντες οἱ κάτοικοι τῆς γῆς γελῶσιν, καὶ ὅτι ὅταν γελῶσιν ὑπερβαλόντως, χύνουσι δάκρυα. Ἡ μὴ ὑπὸ τοῦ γέλωτος συνοδευομένη χαρὰ ἐπίσης ἐκφράζεται μυριοτρόπως. Παρετηρήθη ὅτι ἐν παρομοίᾳ περιστάσει εὐρύνονται καὶ λάμπουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ παρὰ τοῖς Αὐστραλοῖς, τοῖς Ἰνδοῖς, τοῖς Μάορσι καὶ τοῖς Δαϋάκαις. Παρά τισι κατωτέρις λαοῖς ἡ ἡδονὴ ἐκφράζεται διὰ γαστρονομικῶν συναισθήσεων. Οὕτως οἱ Μαῦροι τοῦ ἄνω Νείλου τρίβουσι τὴν κοιλίαν των ὁσάκις βλέπουσιν ὡραῖα ὑαλουργήματα, καὶ οἱ Αὐστραλοὶ κάμνουσιν ὡς νὰ μασῶσιν, ὅταν θεῶνται ἵππους, βοῦς καὶ κύνας. Οἱ Γροελανδοί, ὅταν ὁμιλῶσι περὶ πράγματος τὸ ὁποῖον τοῖς προξενεῖ εὐχαρίστησιν, εἰσπνέουσι τὸν ἀέρα μετ' ἰδιάζοντος ψόφου, ὡς ἂν κατέπινον καλόν τι τεμάχιον. Ἡμεῖς οἱ ἀνήκοντες εἰς ἀνεπτυγμένην φυλὴν καὶ καταγελῶντες τῆς ὑποδεεστέρας ταύτης μιμητικῆς, δὲν δυνάμεθα ἐν τούτοις νὰ διαψεύσωμεν ὅτι ἐνίοτε βλέποντες ὡραίαν γυναῖκα, προσλαμβάνομεν ἦθος ὡς ἂν ἐγευόμεθα ἐκλεκτοῦ τινος πράγματος.

Οἱ Αὐστραλοί, κατὰ τὴν μαρτυρίαν περιηγη-

Digitized by Google

του τινος, εμαρτύρουν την χαράν των γελώντες, φέροντες τας χείρας επί της κεφαλής και πλήττοντες το έδαφος διά των ποδών. Οι κάτοικοι της Αμβοάνης (Amboine), συνδιαλεγόμενοι μετά του αυτού περιηγητού, ενεψυχούντο παραδόξως, όταν ωμίλουν περί τινος νέας γυναικός, και φρικωδώς εμόρφαζον παραμορφούντες άπαν το πρόσωπον οσάκις επρόκειτα να αναφέρωσι περί γραίας τινός.

Ο Δάρβιν μας διαβεβαιοί ότι είνε άγνωστον το φίλημα παρά τοις Φουεγίοις, τοις Μάορσι, τοις Ταϊτίοις, τοις Παπούαις, τοις Αυστραλοίς, τοις Σομαλοίς της Αφρικής και τοις Εσκιμώοις. Αλλ' ο Wyatt Gill είδε Παπούας να φιλώνται, να περιπτύσσωνται και αμύσσωνται διά των ονύχων εις σημείον αγάπης.

Περιηγητής τις έτεινε την χείρα προς ένα Αυστραλόν, όστις έδωκε και την ιδικήν του μειδιών και υποκλινόμενος, εν ω ταυτοχρόνως εγείρων τον αριστερόν πόδα έφερε προς τα οπίσω, καθ' όσον έκλινε το σώμά του. Ο αυτός περιηγητής είδεν ιθαγενείς των *Νήσων των Φίλων* φιλουμένους διά του άκρου της ρινός. Το φίλημα της ρινός απαντά παρά πάσι σχεδόν τοις Μαλαίοις· οι Ανναμίται συμπληρούσι το φίλημά των δι' είδους τινός χρεμετισμού.

Εν Πολυνησία οι χαιρετισμοί είνε λίαν φιλόφρονες και συνοδεύονται υπό ποιητικών φράσεων. Αποχαιρετίζοντες αλλήλους εν Σαμόα λέγουσι: *Καλόν ύπνον*, και τούτο εις οιανδήποτε ώραν, διότι διά τους ανθρώπους εκείνους το κοιμάσθαι είνε το ιδεώδες της ευδαιμονίας.

Το μίσος, η οργή, η περιφρόνησις, εκφράζονται σχεδόν ομοίως παρά πάσαις ταις χώραις. Ο Δάρβιν αποδεικνύει τούτο διά παραδειγμάτων εκ των μάλλον διαφόρων φυλών. Ούτως οι ιθαγενείς νήσων τινών της Πολυνησίας εκφράζουσι την οργήν υψούντες το άνω χείλος και δεικνύοντες συνεσφιγμένους τους οδόντας, συνοφρυούμενοι, ταπεινούντες την κεφαλήν και στρέφοντες ταύτην προς το εξεγείρον την οργήν των αντικείμενον.

Οι Μονδουττόοι εκφράζουσι το θάμβος ανοίγοντες υπερμέτρως το στόμα και καλύπτοντες αυτό διά της χειρός των ανοικτής. Διά του αυτού τρόπου οι ιθαγενείς της βορείου Αμερικής εκφράζουσι την έκπληξιν.

Εάν εκ των απωτάτων αυτών φύλων μεταβώμεν εις τους ευρωπαϊκούς λαούς, ους κάλλιον γινώσκομεν, θέλομεν επίσης εύρει αξιοσημειώτους διαφοράς εν τη εκφράσει της αυτής συγκινήσεως.

Έκαστος ημών εξ ιδίας πείρας γινώσκει πόσον ο τρόπος της εκδηλώσεως διαφόρων αισθημάτων διαφέρει παρά τοις Γάλλοις, τοις Άγγλοις, τοις Ισπανοίς. Αλλά λίαν δυσχερής είνε η διάκρισις και περιγραφή των διαφορών αυτών.

Η εκδήλωσις των αισθημάτων παρά τοις διαφόροις λαοίς χρωματίζεται προ παντός διά των μάλλον εξεχόντων φυσικών αυτών χαρακτήρων.

Η λατρεία και ο διάπυρος έρως του ωραίου είνε αρεταί ανήκουσαι εις ημάς· μετ' αισχύνης αναλογιζόμεθα ότι επί αιώνας ηναγκαζόμεθα να υπακούωμεν εις μικρούς λαϊκούς και μεγάλους ρασοφόρους τυράννους. Εκάστη επαρχία της Ιταλίας κατέχει ίδιον τρόπον εν τη εκφράσει των συγκινήσεων. Η μιμητική των Γάλλων είνε διαχυτική, ορμητική και φαιδρά· η των Άγγλων υπερήφανος και τραχεία, η των Γερμανών βαρεία, ευμενής, και πάντοτε άχαρις. Οι Ισπανοί και οι Πορτογάλλοι ολίγων χειρονομιών χρήσιν ποιούνται· το πρόσωπόν των τηρούσιν απαθές, συνεπεία ασιατικής επιδράσεως κατά τι, αλλά προ πάντων ίνα μη ριψοκινδυνεύσωσι την *ιδαλγικήν* αυτών αξιοπρέπειαν. Πολλοί των σλαβικών λαών δεν παρατηρούσι κατά πρόσωπον, και έχουσι δολιωτάτην μιμητικήν. Εν όλη τη Ευρώπη οι Ιουδαίοι εκτελούσι τα αισθήματα αυτών κατά τρόπον στενόχωρον και δειλόν· δι' εκάστης κινήσεως αυτών φαίνονται ως να ζητώσι συγγνώμην ευρισκόμενοι εν τω κόσμω· φαίνονται πάντοτε έτοιμοι να υπεκφύγωσιν, ως γάτοι, οίτινες περιστρέφοντες ανησύχους οφθαλμούς, κυττάζουσι πώς να διαφύγωσιν κάτωθεν θύρας ή άνωθεν τείχους τινός. Δι' αυτό δεν πταίει η εβραϊκή φυλή, αλλ' ημείς οίτινες επί τοσούτους αιώνας κατεδιώξαμεν αυτήν μετά τόσω ευαγγελικής συμπαθείας.

Εν συνόλω δύναταί τις να είπη ότι υπάρχει εν Ευρώπη εκδήλωσις αισθημάτων διαχυτική και συγκεντρωτική. Η πρώτη ευρίσκεται παρά τοις Ιταλοίς, τοις Γάλλοις, τοις Σλάβοις, τοις Ρώσσοις, και η δευτέρα παρά τοις Γερμανοίς, τοις Σκανδιναυοίς, τοις Ισπανοίς. Δύναταί τις επίσης να είπη ότι υπάρχει ωραία και πλήρης χάριτος εκδήλωσις αισθημάτων, η των ελληνολατινικής καταγωγής φυλών, και ετέρα τραχεία, επιτετηδευμένη, άνευ αφελείας, ως η των Γερμανών, των Άγγλων, και των Σκανδιναυών.

Μετάφρασις. Μ'

Το ποσόν των εν Αγγλία τηλεγραφικών αποστολών καταπληκτικήν αύξησιν έλαβε κατά τα δώδεκα τελευταία έτη. Κατά το 1871 η επαρχία της κυρίως Αγγλίας απέστελλε 5,300,000 τηλεγραφήματα, το Λονδίνον 2,900,000 η Σκωτία 1,000,000 και η Ιρλανδία 606,000. Κατά το 1883—1884 η κυρίως Αγγλία απέστειλε 15,000,000, το Λονδίνον 12,700,000, η Σκωτία 3,300,000, η Ιρλανδία 2,000 000 ήτοι 32,000,000 τηλεγραφήματα απέναντι 9 εκατομμυρίων κατά το 1871. Αι εισπράξεις των τηλεγραφικών γραφείων εν Αγγλία από της 1 Απριλίου μέχρι της 31 του παρελθόντος Μαΐου ανέρχονται εις 7 εκατομμύρια δραχμών.

Εν Αθήναις εκ του τυπογραφείου «Ανδρέου Κορομηλά» και «Κοραή» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 78.

Digitized by Google

'Αριθ. 498 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 14 Ἰουλίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 451.

ΙΒ'

Εἴπομεν ὅτι οἱ Στρατιῶται ἦσαν ἱππεῖς τιμαριοῦχοι, ὑπὸ διαφόρους ὑποχρεώσεις νεμόμενοι τὰς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος χορηγουμένας αὐτοῖς στρατείας· αἱ στρατεῖαι αὗται σπανίως διδόμεναι εἰς ἁπλοῦς εὐνοουμένους τοῦ στέμματος, συνήθως κατεκτῶντο διὰ τῆς σπάθης· διὰ ταύτης μετέβαλον οἱ ἀκρῖται τὰς κλεισούρας εἰς θέματα. Τὸ αὐτὸ στρατιωτικὸν σύστημα ἐπικρατεῖ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Αἰτωλίᾳ ἐπὶ τῆς Ἑνετοκρατίας, ὡς μανθάνομεν ἐκ πολλῶν δουκικῶν διατάξεων ἢ βουλλῶν, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Σανούτου διηγουμένου πῶς ὁ Στρατιώτης Δημήτριος ὁ Παλαιολόγος ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς Γερουσίας τὴν ἄδειαν ν' ἀνεγείρῃ ἰδίᾳ δαπάνῃ τὰ φρούρια τοῦ Φαναρίου καὶ Καστρίου, ὅπως ἐκεῖθεν πολεμῇ τοὺς Τούρκους. Ἄλλοι Στρατιῶται λαμβάνουσι τὰ πρὸς τὸν λακωνικὸν κόλπον φρούρια τοῦ Ῥαμπάνου καὶ Βατίκων ὅπως ἐπιτηρῶσι τὰς ἀποβάσεις τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ εἰσβολὴ τῶν Τούρκων κατασυντρίψασα τοὺς Στρατιώτας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἔρριψε μέγαν ἀριθμὸν Ἀκαρνάνων, Αἰτωλῶν, Δωριέων καὶ Ἀγραφιωτῶν εἰς Πελοπόννησον· οὗτοι μὴ ἔχοντες ἰδίας στρατείας ἐπρονοιάσθησαν, δηλαδὴ ἐγένοντο μισθωτοὶ (provisionati) τῆς Δημοκρατίας· διὰ τοιούτων ἀλλεπαλλήλων μεταναστεύσεων ἐσχηματίσθη τὸ μέγα Στρατιωτικὸν φυτώριον τῆς Ἀργολίδος, ἐξ οὗ ἐπὶ μίαν ὅλην ἑκατονταετηρίδα παραλαμβάνονται οἱ εἰς ὑπηρεσίαν τῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς ἄλλης Εὐρώπης μισθοφόροι Στρατιῶται· διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ ὄνομα τῶν Στρατιωτῶν ἐν Γαλλίᾳ κατέστη συνώνυμον τῷ Ἀργείῳ ἢ Argoulet, ὡς ἔλεγον οἱ Γάλλοι διαφθείραντες τὴν πατρίδα τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν (Ἀργολίδα).

Ἐνῷ οἱ πρῶτοι ἱστορικοὶ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, οἱ καλῶς γνωρίσαντες τοὺς Argoulets, ἐτυμολογοῦσι τὸ ὄνομα ἐκ τῆς Ἀργολίδος, ὁ père Daniel προτιμᾷ νὰ θεωρήσῃ τὴν λέξιν ὡς μυστηριώδη· ὁ Littrè οὐδεμίαν ἐπρότεινεν ἑρμηνείαν· ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Susane ἐτυμολογεῖ τὸν argoulet ἐκ τοῦ ἀνυπάρκτου ἰταλικοῦ arcoleto, λέγων «οἱ argoulets, οὓς κλασικοί τινες ἱστορικοὶ ἐξέλαβον ὡς ἱππεῖς ἐξ Ἀργολίδος, ἦσαν *πιθανῶς* ἐν ἀρχῇ τοξόται Ἰταλοί, arcoleti. Ἐν ἔτει 1499 ἡ Γαλλία προσέλαβεν εἰς ὑπηρεσίαν της 2000 τοιούτους, ἀριθμὸν δυσανάλογον πρὸς τὸν πληθυσμὸν τοῦ παλαιοῦ βασιλείου τοῦ Ἀγαμέμνονος» [1]). Ἂν ὁ Γάλλος στρατηγὸς ἐγίνωσκε τὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις κατάστασιν τῆς Ἀργολίδος δὲν θὰ ἔγραφε τὸν τελευταῖον χαριεντισμόν· ὁ Χαλκοκονδύλης γράφει ὅτι ἐν τῇ ἁλώσει τοῦ Ἄργους ἐλήφθησαν ὑπὸ Μωάμεθ Β' τριάκοντα χιλιάδες αἰχμαλώτων, ἀποικισθέντες εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς λέγει ὁ Κριτόβουλος [2]). Ἐν ἔτει 1520 μόνη ἡ πόλις τοῦ Ναυπλίου περιεῖχε 9,431 ψυχὰς μετὰ δὲ τῆς περιοχῆς της 13,299, ὡς γράφει ἡ ἐπίσημος ἔκθεσις τοῦ ἁρμοστοῦ Βίκτωρος Διέδου [3]). Ἐν τῇ αὐτῇ πόλει φρουροῦσιν ἐν ἔτει 1500 Στρατιῶται 1500, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Ἱερωνύμου Κονταρίνη (ἐν Σανούτῳ). Ἀλλὰ ταῦτα οὐδὲν σημαίνουσιν ἀπέναντι ῥητῶν συγχρόνων μαρτυριῶν περὶ τῆς ἐξ Ἀργολίδος καταγωγῆς τῶν Στρατιωτῶν· παραλείπων τὸν Κοριολάνον Κιπικὸν καὶ τὸν Λουδοβῖκον da Porto, μνημονεύω μόνον τὸν Φίλιππον de Commines, διότι οἱ λόγοι τοῦ διασήμου τούτου πολιτικοῦ, τοῦ καλῶς γνωρίσαντος τοὺς ἐν Εὐρώπῃ Στρατιώτας, εἶνε ἀρκετὴ διὰ τὸν γάλλον στρατηγὸν μαρτυρία· ἰδοὺ δὲ τί ἐκεῖνος γράφει «ils etoient (οἱ Στρατιῶται) tous Grecs, venus des places que les Venitiens y ont, les uns de Napoli de Romanie, autres d' Albanie (VIII, 5)» καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ μνημονευόμενον γεγονὸς ἐπισφραγίζει τοὺς ἡμετέρους λόγους· καὶ πρῶτον ὀφείλομεν νὰ πα-

[1]) Histoire de la cavalerie Française, I, a. 72—73.

[2]) «Ἀνδράποδα δὲ λέγεται γενέσθαι ἐντεῦθεν τοῖς Τούρκοις ὡς τρισμύρια.» Χαλκ. Π. 51. Κριτόβουλος, XIV, 3.

[3]) Μνημεῖα ἑλλην. ἱστορίας, VI, σ. 249.

Digitized by Google

ρατηρήσωμεν ὅτι ὁ ἱστορικὸς τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ, σημειώσας ἐν ἔτει 1499 τὴν πρόσληψιν τῶν 2000 Στρατιωτῶν, ἐσύγχυσε χρονολογίας καὶ πράγματα· ἄλλοι οἱ ἐν ἔτει 1499 ὑπηρετήσαντες ἐν Γαλλίᾳ πρῶτοι Στρατιῶται, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὑπ' οὐδενὸς χρονογράφου ὁρίζεται, καὶ ἄλλοι οἱ 2000, οἱ μετὰ ὀκτὼ ἔτη παρευρεθέντες ἐν τῇ ἁλώσει τῆς Γενούης (1507)· στρατηγὸς τῶν τελευταίων τούτων ἦτο ὁ Μερκούριος Μπούας, ὃν οἱ γάλλοι ἱστορικοὶ ἀποκαλοῦσι «le capitaine grec Mercurio.» Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Μπούας ὑπηγόρευσε τὰ στρατιωτικά του κατορθώματα εἰς τὸν Στρατιώτην Ἰωάννην τὸν Κορωναῖον, ὅστις ἐξέθηκε ταῦτα ἐν μεγάλῳ ἱστορικῷ ποιήματι· τὸ σύγγραμμα ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις [1]), ὁλόκληρον δὲ τὸ δέκατον τμῆμα τοῦ ποιήματος ἀφορᾷ εἰς αὐτὴν τὴν ἅλωσιν τῆς Γενούης· αὐτὸς ὁ Στρατιώτης μᾶς λέγει ὅτι ἐγεννήθη ἐν Ναυπλίῳ, οἱ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ὁδηγηθέντες ἐν Γενούῃ ἱππεῖς ἦσαν Ἀλβανοί, Πελοποννήσιοι:

μὲ ἄλογα ἐκ τὸν Μορηὰν εἶχε Μακεδονίταις.

Ἐν τῇ λεπτομερεῖ καταγραφῇ τῶν ἐν Γενούῃ ὑπὲρ Γαλλίας πολεμησάντων ὁ γάλλος ταγματάρχης E. Hardy [2]) σημειοῖ μὲν τοὺς 2000 Στρατιώτας τοῦ Μερκουρίου, οὐδένα ὅμως Ἰταλὸν arcoleto.

ΙΓ'

Ἐνῷ οἱ δεσπόται τῆς Πελοποννήσου κατετρίβοντο εἰς παιδαριώδεις διαμάχας, καὶ ἐξευτελίζοντο πρὸ τῶν Τούρκων, οἱ Στρατιῶται μόνοι μνημονεύονται ὑπὸ Χαλκοκονδύλου, Σπανδουγινοῦ καὶ Κριτοβούλου ὡς διαπράξαντες ἡρωϊκά τινα ἔργα, τιμῶντα τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα. Τὸ ὑπὸ Μωάμεθ Β' λεχθὲν περὶ τοῦ γενναίου ὑπερασπιστοῦ τοῦ Μουχλίου, Παλαιολόγου τοῦ Γρίτσα «ὅτι μόνον τοῦτον εὗρεν ἄνδρα ἐν μέσῳ ἐλάφων», δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς τοὺς κατὰ τοῦ αὐτοῦ πορθητοῦ ἡρωϊκῶς ἀντιταχθέντας Στρατιώτας τοῦ Γαρδικίου, τοῦ Σαλμενίκου, τῆς Βαρδούνιας, τῆς Σπάρτης καὶ ἄλλων Πελοποννησιακῶν φρουρίων. Εἴδομεν τὸν αὐτοκράτορα Καντακουζηνὸν χαρακτηρίζοντα τοὺς Πελοποννησίους ὡς πολιτικομανεῖς, καὶ πρὸς ἀλλήλους μαχομένους. Τὸ παλαιὸν ἑλληνικὸν νόσημα, ἡ διχόνοια, εἶνε ἡ μόνη αἰτία δι' ἣν ἡ Ἑλλὰς δὲν ἀνέδειξεν ἕνα Καστριώτην, καὶ τοσοῦτοι ἡρωϊκοὶ βραχίονες κατέστησαν ἄχρηστοι ἐν τῇ πατρίδι ἵνα μισθοφορήσωσιν ἐν τῇ ξένῃ. Ὁ Κριτόβουλος χαρακτηρίζει οὕτω τοὺς Πελοποννησίους Στρατιώτας· «οἱ γὰρ ὑπὸ σφίσιν (τοῖς Δεσπόταις) ὄντες τῶν ἐν τέλει, καὶ ἀρχὰς ἔχοντες καὶ προσόδους μεγάλας πόλεων καὶ φρουρίων ἐπιστατοῦντες, οὐ καρπούμενοι (γράφε οὐκ ἀρκούμενοι) τούτοις, ἀλλ' ἀπληστίᾳ τε γνώμης καὶ μοχθηρίᾳ τρόπων ἀεὶ τοῦ πλείονος ἐφιέμενοι, καὶ νεωτέρων ἐπιθυμοῦντες, στασιάζοντές τε ἦσαν ἐν ἀλλήλοις αὐτοὶ καὶ πολεμοῦντες» (X, 19). Τὰς αὐτὰς ἀκριβῶς φράσεις γράφουσι καὶ οἱ Ἑνετοὶ προνοηταὶ εἰς χαρακτηρισμὸν τῶν αὐτῶν Στρατιωτῶν.

Οἱ Τοῦρκοι καλῶς σπουδάσαντες τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων Στρατιωτῶν, διὰ λεπτῆς πανουργίας κατώρθωσαν, προσοικειούμενοι τοὺς ἀσθενεστέρους τὸν χαρακτῆρα, καὶ διὰ τούτων προσηλυτίζοντες τοὺς δυσκάμπτους, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει τηρήσεως καὶ ἐπαυξήσεως τῶν οἰκογενειακῶν προνομίων, ν' ἀναρριπίσωσιν ἐν Πελοποννήσῳ τὸν ἄσβεστον δαυλὸν τῆς διχονοίας· ἡ τουρκικὴ πολιτικὴ διαφαίνεται ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ἰωαννίτας ἄρχοντας γνωστῇ ἐπιστολῇ τοῦ Σινὰν πασᾶ καὶ ἐν τῇ ἑξῆς αὐτοῦ τοῦ Μωάμεθ πρὸς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ Στρατιώτας· «ἐν πρώτοις ἄρχον κῦρ Σφρατζῆ, μὲ ὅλους τοὺς ἐδικούς σου, καὶ κῦρ Μανουὴλ Ραοὺλ, μὲ ὅλους τοὺς ἐδικούς σου, καὶ κῦρ Σοφιανέ, μὲ ὅλους τοὺς ἐδικούς σου, καὶ Λάσκαρι, κῦρ Δημήτρι, μὲ ὅλους τοὺς ἐδικούς σου, καὶ Διπλοβατατσαῖοι Καλακαῖοι, Παγωμεναῖοι, Φραγκοπουλαῖοι, καὶ Σγουρομαλλαῖοι, καὶ Μαυροπαπᾶ, καὶ Φιλανθρωκιναῖοι καὶ Πετρο-Μπούγιοι καὶ εἰς ὅσους ἄλλους θελήσουν νἄρθοῦν, ὅλους χαιρετᾷ σας ἡ αὐθεντία μου. Νὰ ἐγνωρίσετε τὸ πῶς ἦλθεν ἐδῶ ὁ τιμημένος μου ἄγος ὁ Χασάμπεϊς, καὶ ἀνέφερεν τῆς αὐθεντίας μου τὸ πῶς θέλετε νἄρθῆτε νὰ ἦσθε ἐδικοί μου· εἰς τοῦτο γυρεύετε ὁρισμὸν τῆς αὐθεντίας μου· εἰς τοῦτο στέλνω σας τὸν αὐτόν μου ὁρισμόν, καὶ ὁμνέγω σας εἰς τὸν μέγαν μας προφήτην τὸν Μουάμεθ, τὸν πιστεύομεν ἡμεῖς οἱ Μουσουλμάνοι καὶ εἰς τὰ ἑπτά μας μουσάφια, καὶ εἰς τὰς 324 χιλιάδας προφήτας μας, καὶ εἰς τὸ σπαθὶ ὁποῦ ζώνομαι, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πατρός μου τοῦ Χοδοβικιάρη, ὅτι ἀπὸ τὰ πράγματά σας καὶ ἀπὸ τὰ παιδιά σας, καὶ ἀπὸ τὰ κεφάλια σας, καὶ ἀπὸ πᾶσά σας πρᾶγμα τίποτας νὰ μὴν σᾶς ἐγγίσω, ἀμμὲ νὰ σᾶς ἀναπαύσω νὰ ἦσθε κάλλιον παροὺ πρῴην. Καὶ διὰ τὸ ἀξιόπιστον ἐδόθη ὁ αὐτός μου ὁρισμός.»

Τὴν αὐτὴν συνετὴν πολιτικὴν ἐφήρμοσαν οἱ Τοῦρκοι καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐν πολέμῳ ἡττηθέντας Στρατιώτας, ὡς γράφει ὁ Κριτόβουλος ἐν τῇ ἁλώσει τοῦ Γαρδικίου· «προσεφέρετο (ὁ Μωάμεθ Β') καλῶς γε τούτοις, καὶ πάντας ἐφύλασσε σῶς ἐν τοῖς ὑπάρχουσι πᾶσι, καὶ ἀσινεῖς ὅλως τῶν ἀπὸ τῆς στρατιᾶς καὶ τοῦ πολέμου κακῶν.» Ὡς εἴπομεν, ἡ πρὸς τοὺς Στρατιώτας πολιτικὴ τῶν σουλτάνων ἐνεκαινίσθη ὑπ' αὐτῶν τῶν ἱδρυτῶν τοῦ Ὀσμανικοῦ κράτους. Οἱ πρῶτοι ἐν Εὐρώπῃ περάσαντες σουλτάνοι ἐφαρμόζουσιν αὐτὸ τὸ παλαιὸν σύστημα τῶν λιμιταναίων ἢ ἀκριτῶν. Ὡς

[1]) Σάθα ἑλληνικὰ ἀνέκδοτα, τόμ. Α'.

[2]) Les Français en Italie, Paris 1880, σελ. 19.

Digitized by Google

οἱ Βυζαντινοὶ Στρατιῶται καὶ ἀκρῖται ἀνεγνωρίζοντο κύριοι τῆς ὑπ' αὐτῶν κατακτωμένης γῆς, οὕτω καὶ οἱ τὸν Ὀρχάνην καὶ Ἀμουράτην Α' συνοδεύσαντες ἐν Εὐρώπῃ Ἀσιανοὶ ἱππόδρομοι σχηματίζουσι τὰ ἐν Μακεδονίᾳ, Σερβίᾳ, Βλαχίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ πρῶτα τουρκικὰ τιμάρια, ὡς λέγει ὁ Χαλκοκονδύλης (II, 59). Οἱ ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ὀνομαζόμενοι ἱππόδρομοι εἶναι οἱ τουρκιστὶ λεγόμενοι Ἀκιντζῆδες (Στρατιῶται), οἱ corradori τῶν ἐνετῶν χρονογράφων. Μνημονεύσαντες τὸν πρῶτον διοργανισμὸν τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, εἴπομεν ὅτι οἱ Ἀκιντζῆδες ἦσαν αὐτοὶ οἱ ἡμέτεροι Στρατιῶται, ὡς δηλοῖ τό τε ὄνομα καὶ ἐπιτήδευμά των. Οὕτω τοὺς μεταφράζουσι καὶ αἱ ἐνετικαὶ ἐκθέσεις «Ackingi, zoè Stradiotti» [1]. Ἂν καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀναβιβάζουσι τὴν ἀρχὴν τῶν Ἀκιντζήδων εἰς τὸν Ἐρτογρούλην, τὸ πιθανώτερον, ἢ μᾶλλον βέβαιον εἶνε ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο ὀφείλουσιν οἱ πρῶτοι σουλτάνοι εἰς τὸν πρῶτον αὐτῶν πιστὸν φίλον καὶ σύμμαχον, τὸν ἐξωμότην Στρατιώτην Μιχάλην τὸν Σφηνοπώγωνα, διότι ἄλλως ἀποβαίνει ἀκατανόητον πῶς ἡ γενεὰ τοῦ Μιχάλη τούτου, οἱ Μιχάλογλοι, κληρονομικῶς διοικεῖ τοὺς Ἀκιντζῆδες, ὡς οἱ Ἐτμάνοι τοὺς Κοζάκους· δεύτερον σπουδαῖον τεκμήριον τῆς πρὸς τοὺς Στρατιώτας σχέσεως τῶν Ἀκιντζήδων εἶνε αὐτὴ ἡ παρ' αὐτοῖς ἐπικρατοῦσα παράδοσις ὅτι συγγενεύουσι πρὸς τοὺς ἡγεμονικοὺς οἴκους τῆς Σαβοίας καὶ Γαλλίας. Ὁ Hammer (V, 386) ἐξηγεῖ τὴν παράδοσιν ταύτην ἐκ συγγενείας τῶν Μιχαλόγλων πρὸς τοὺς Παλαιολόγους, τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶνε ὅτι ὁ Μιχάλης κατήγετο ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου ἐξ οὗ καὶ ὁ Στρατιώτης Κωνσταντῖνος Ἀριανίτης ὁ ἀντιβασιλεὺς τοῦ Μομφερράτου, περὶ οὗ κατωτέρω. Ἕτερον τεκμήριον τῆς μεταξὺ τῶν δύο στρατιωτικῶν ταγμάτων σχέσεως εἶνε ὅτι, καθὼς ὁ Στρατιώτης συγχέεται πρὸς τὸν κλέφτην, οὕτω καὶ ὁ Τοῦρκος ἱππόδρομος ἀντιστοιχεῖ πολλάκις πρὸς τὸν grassatore καὶ sacchegiatore τῶν Ἰταλῶν [2].

Ὁ Χαλκοκονδύλης δὲν μνημονεύει ὅτι τοιοῦτοι Ἀκιντζῆδες εἰσέβαλον καὶ κατῴκησαν ἐν Πελοποννήσῳ· καὶ μὲν ὁ Μερκούριος Μπούας λέγει

ἔγεμεν ὅλος ὁ Μορῃᾶς κουρσάρους χαραμῆδες,

ἀλλ ὁ στῖχος δύναται νὰ ἐννοῇ ἄλλους κουρσάρους· ἄλλως τε ἐκ τοῦ προμνημονευθέντος πατριάρχου Νεκταρίου βεβαιούμεθα ὅτι ἡ Πελοπόννησος κατείχετο ὑπὸ *μόνων χριστιανῶν σπαήδων*. Οὔτε δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι οἱ πρῶτοι νοήμονες σουλτάνοι διεχύθευον διὰ τοιούτου βιαίου μέτρου τὴν ἐπιτήδειον πολιτικὴν των συνισταμένην εἰς τὴν διὰ πάσης θυσίας προσοικείωσιν τῶν Στρατιωτῶν. Ἀποτέλεσμα τῆς αὐτῆς πολιτικῆς ἦτο καὶ ἡ ἵδρυσις τοῦ λεγομένου *πρωτογέρου τοῦ Μοραίως*, εἰς ὃν ἐδόθη μεγάλη ἐξουσία, ἀφοῦ ὁ πρωτόγερος οὗτος ἠδύνατο καὶ αὐτὸν τὸν σουλτάνον ν' ἀντιπροσωπεύῃ ἐν Ἑνετίᾳ. Οἱ πρωτόγεροι τῆς Πελοποννήσου ἦσαν Ἕλληνες τὴν καταγωγήν, τὴν γλῶσσαν καὶ αὐτὸ τὸ ἔνδυμα, ὡς γράφει ὁ Σανοῦτος, ὁ ἐντολῇ τῆς Γερουσίας ξενίσας τὸν πρωτόγερον Νικόλαον Ἀριανόν, ἐλθόντα εἰς Ἑνετίαν πρὸς διαπραγμάτευσιν ἐκκρεμῶν σουλτανικῶν ὑποθέσεων. Ὁ τότε πρωτόγερος ἦτο ὁ μεσάζων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. Ἀρχαιότερος φαίνεται ὁ πρωτόγερος τῆς Ρούμελης (gretia), ἐν ἀρχῇ Ἕλλην, ἀλλ' ὕστερον ὡς ἄχρηστος ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ Τούρκου. Οὕτω σὺν τῷ χρόνῳ ἐπιβουλευθεὶς καὶ ἐξευτελισθεὶς καὶ ὁ τῆς Πελοποννήσου πρωτόγερος, κατήντησεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν ἄσημον διαλαλητὴν τοῦ χωρίου, τὸν ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον *τελάλην* λεγόμενον. Τὴν τύχην τοῦ πρωτογέρου ἤθελεν ἐπὶ τέλους ὑποστῇ καὶ ὁ πρὸς τοὺς πονηροὺς Ἀσιανοὺς συνθηκολογήσας Στρατιώτης, ἂν ἡ φιλοτιμία δὲν τῷ ἐπέβαλε τὴν πρὸς τὰ βουνὰ ὁδὸν ὡς ἐντιμοτέραν τοῦ ἀστικοῦ ἐξευτελισμοῦ. Κατωτέρω θὰ ἴδωμεν γυμνοτέραν τὴν πρὸς τοὺς Στρατιώτας πονηρὰν πολιτικήν.

ΙΔ'

Ὑπερμεσούσης τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος ἡ Πελοπόννησος διεμερίζετο εἰς Στρατιώτας ὑπηκόους τοῦ σουλτάνου, καὶ ὑποτελεῖς τῆς Δημοκρατίας· οἱ τελευταῖοι φαίνονται πολυαριθμότεροι τῶν πρώτων, ἀφοῦ περὶ τὰ τέλη τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος μνημονεύονται ἐν μὲν τῇ Μεθώνῃ 7000, ἐν δὲ τῇ Κορώνῃ 5000, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις φρουρίοις ἀρκετοί. Οἱ πλεῖστοι τῶν Στρατιωτῶν τούτων, ἐπήλυδες ἐκ Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἀφοῦ ἐγυμνώθησαν τῶν τιμαρίων των ἦλθον εἰς τὰ ἐνετικὰ φρουρία καὶ ἔλαβον γενναίας ἐπιχορηγήσεις· ἀλλὰ καὶ οἱ διατηρήσαντες τὰς πατρικὰς στρατείας Πελοποννήσιοι, ὡς οἱ Ῥάλαι, οἱ Ἀνδρομίδαι, οἱ Κλαδάδες, καὶ οἱ Παλαιολόγοι παρεχώρησαν ταύτας εἰς τοὺς ἐνετοὺς ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἀσφαλείας τῶν γυναικοπαίδων καὶ τῆς κινητῆς αὐτῶν περιουσίας ἐν τοῖς ὀχυροῖς παραλίοις φρουρίοις. Πάντες οὗτοι ἐπιτρέχοντες τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχομένην χώραν, σφάζουσι, λεηλατοῦσι, πυρπολοῦσι, καὶ λαμβάνουσιν αἰχμαλώτους, οὓς ἐξαγοράζουσιν οἱ οἰκεῖοι· τὴν τιμὴν Τούρκου αἰχμαλώτου ὁρίζει ὁ Σανοῦτος εἰς 60 δουκάτα· οὐδεὶς σπείρει, οὔτε ἐμπορεύεται, πέριξ δὲ παντὸς Στρατιωτικοῦ φρουρίου ἐξαπλοῦται ἡ μεγάλη ἐκείνη ἐρημία, δι' ἧς οἱ ἀκρῖται ἐξασφαλίζουσι τὰς κλεισούρας των. Οἱ ἐν τῇ ἀν-

---

(1) Sanuto, Diarii, VII, 267.

(2) Hammer, Empire ottoman, V, 131. Ὁ Παῦλος Ἰόβιος τοὺς ἀποκαλεῖ «gran ladroni e stradaroli cruedeli»

Digitized by Google

τιπέραν ἀκτῇ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου Στρατιῶται συγκεντρωμένοι ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Ναυπάκτου ζῶσιν ἀπὸ μόνης τῆς λείας, ἀφ' ἧς πληρόνουσιν εἰς τὸν ἐνετὸν ἁρμοστὴν τὴν δεκάτην· οἱ Στρατιῶται οὗτοι περιγράφονται ὡς οἱ πτωχότεροι ἁπάντων, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ προνοιασμένοι λαμβάνουσι γλίσχρον μισθόν, πληρονόμενον εἰς ἑπτὰ μόνας μηνιαίας δόσεις, ἐξ ὧν αἱ μὲν δύο τοῖς μετρητοῖς, αἱ δὲ πέντε εἰς σῖτον· καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι δὲ ἡ Αἰτωλικὴ πόλις φημίζεται ἐπὶ τῇ πενίᾳ τῶν φρουρῶν της, ὅθεν ἡ παροιμία «φρουρήσεις ἐν Ναυπάκτῳ».

Παρὰ τοὺς Στρατιώτας τούτους μνημονεύονται καὶ οἱ λεγόμενοι Καμπῖται, ἤτοι πεδινοί, οἱ πρόγονοι τῶν Ὑδραίων, Πετσιωτῶν καὶ Κρανιδιωτῶν· κατέχοντες τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀραχναίου ὄρους μέχρι τοῦ Σκυλλαίου ἄκρου χώραν, ἐνέμοντο ὡσεὶ ἀνεξάρτητοι τὴν παλαιὰν Ἐπιδαυρίαν, Τροιζηνίαν καὶ Ἑρμονίδα. Ψιλῷ ὀνόματι ἀναγνωρίζοντες τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ ἐν Ναυπλίῳ ἁρμοστοῦ, κατασκηνοῦσιν εἰς ὀχυρὰς κατοῦνας (cantoni) ἢ φουσάτα, καὶ ζῶσιν ἀπὸ γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας· ἀκόμη δὲν ἐπάτησαν τὴν θάλασσαν, διότι οὐδὲν πλοῖον κατέχουσιν. Ἐν μέσῳ τῶν κατουνῶν τούτων ἐγείρονται τρία φρούρια, τὸ Καστρί, τὸ Θερμίσι καὶ τὸ Κρανίδι, ἐξ ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἀνήκει εἰς τοὺς τιμαριούχους Παλαιολόγους καὶ Ἀλβέρτους, τὸ ἀπόρθητον Θερμίσι ἐκτισμένον ἐπὶ ἀπορρῶγος βράχου, φρουρεῖται ὑπὸ Ἑνετῶν, καὶ προστατεύει τὰς ὑποκειμένας ἁλυκάς, ὧν ἡ πρόσοδος ἀναβαίνει εἰς 50, 000 μόδια ἢ 100, 000 ἐνετικὰ στάρα ἅλατος, ὡς καὶ τοὺς παρὰ τῷ φρουρίῳ ἐπεκτεινομένους ἀγροὺς τῶν ἐν Ναυπλίῳ Στρατιωτῶν· τὸ Κρανίδι μόλις μνημονευόμενον ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1531, ἀνῆκον ἄλλοτε εἰς τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ καταληφθὲν ὑπὸ τῶν Καμπιτῶν χρησιμεύει εἰς συνέντευξιν καὶ ἄσυλον τῶν κουρσευόντων τὰς Τουρκικὰς χώρας.

Οἱ Καμπῖται, καίτοι λαλοῦντες πρὸς τῇ ἑλληνικῇ καὶ τὴν Ἀλβανικήν, θεωροῦνται ὑπὸ τῶν περιοίκων Ἑλλήνων ὡσεὶ γηγενεῖς. Τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1480 ἦλθεν εἰς τὴν Ἀργολίδα ἐπιτροπὴ Τούρκων καὶ Ἑνετῶν πρὸς διευθέτησιν τῶν ἐν τῇ συνθήκῃ μνημονευομένων ὁρίων τοῦ Ναυπλίου· ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ παρὰ τῇ Πύλῃ Ἑνετοῦ πρεσβευτοῦ Ἰωάννου Δαρείου, τοῦ πρωτογέρου τῆς Ρούμελης Σινάνμπεη, τοῦ φλαμπουριάρου τοῦ Μοραίως καὶ ἁπάντων τῶν κατήδων, τοῦ ἐν Ναυπλίῳ ἁρμοστοῦ, τοῦ ἐπισκόπου, τῶν προὐχόντων πολιτῶν καὶ κληρικῶν, συνεζήτησε καὶ τὸ ζήτημα τῶν ἀλβανικῶν κατουνῶν· πλὴν τῶν ἄλλων ὁ ἐπίσκοπος Ναυπλίου, καὶ οἱ ὑπὸ τοὺς Ἑνετοὺς καὶ Τούρκους προὔχοντες ἐνόρκως κατέθεσαν ὅτι οἱ Καμπῖται κατέχουσι τὴν χώραν ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων (ab antiquo).

Οἱ Καμπῖται ὠνομάζοντο οὕτω, οὐχὶ μόνον διότι κατῴκουν πεδιάδας, ἀλλὰ καὶ πρὸς διάκρισιν ἑτέρων Στρατιωτῶν, οἵτινες ὠχυρωμένοι ἐπὶ τῶν ἀκρωρειῶν τοῦ Παρθενίου, τοῦ Πάρνωνος καὶ τοῦ Ταϋγέτου, ἤτοι ἐπὶ τῶν λεγομένων ζυγῶν τῆς Τσακονιᾶς, καὶ τῆς Μάνης ἔφερον διὰ τοῦτο τὸ ὄνομα Ζυγιῶται, δηλαδὴ ὀρεινοί· τὸ ὄνομα τῶν Ζυγιωτῶν, τοὺς ὁποίους εἷς λόγιος Ἕλλην συνέχυσε πρὸς τοὺς Ἀτζιγγάνους, παράγεται ἐκ τοῦ καὶ παρὰ τοῖς ἁμαρτωλοῖς λεγομένου ζυγοῦ, τοῦ λατινικοῦ jugum = ἀκρώρεια· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ κατέχοντες τὰς ἀκρωρείας τοῦ Βιθυνικοῦ Ὀλύμπου λέγονται Ζυγανοὶ (Παχυμέρης). Εἰς τὰ ἐνετικὰ ἔγγραφα οἱ ζυγοὶ τῆς Πελοποννήσου λέγονται καὶ trachie καὶ brazzi ὅθεν καὶ τὰ μέχρις ἡμῶν παρὰ τοῖς ἰταλοῖς ναυτικοῖς λεγόμενα Brazzo di Maina, καὶ Brazzo di Zaconia· καὶ τὸ μὲν trachie εἶνε καθαρὰ ἑλληνικὴ λέξις, τραχεῖα, ὁ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἔτι λεγόμενος τράχωνας, τὸ δὲ brazzo ἁπλῆ παραφθορὰ τοῦ ἑλληνικοῦ *βράχου*. Τοὺς ζυγιώτας τοῦ Ταϋγέτου ὁ Χαλκοκονδύλης ὀνομάζων Βράχους θεωρεῖ ὁμοφύλους τοῖς ἐν Πίνδῳ (Βλάχοις). Εἶνε δὲ ἀκατανόητον πῶς ὁ Hopf παρανοήσας τὸν Ἕλληνα ἱστορικόν, βασίζει ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου τὴν θεωρίαν του περὶ τῆς ἐκ Σλάβων καταγωγῆς τῶν Τσακόνων! Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ Ἀθηναῖος ἱστορικὸς συγχέει τοὺς Βλάχους πρὸς τοὺς Σλάβους, ἀλλ' ἡ πλάνη αὕτη ἀρχὴν ἔχουσα τὴν κοινότητα τῶν σλαβωνικῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἀκόμη διατηροῦσιν οἱ Ρωμοῦνοι ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βιβλίοις, καὶ παρ' ἄλλοις νεωτέροις ἐπεκράτησε. Τὸ ζήτημα εἶνε ὅτι ὁ μὲν Χαλκοκονδύλης ἀποκαλεῖ τοὺς Ζυγιώτας τοῦ Ταϋγέτου ὁμοφύλους πρὸς τοὺς ἐν Πίνδῳ Βλάχους, τούτους δὲ ὁ Κανταχουζηνὸς ὀνομάζει Ἀλβανούς· οὐδεὶς δὲ ἠρνήθη ὅτι Ἀρβανιτόβλαχοι κατῴκησαν ἐν Πελοποννήσῳ, οὐχὶ ὅμως καὶ οἱ πρὸς τούτους ὅλως διάφοροι Σλάβοι. Εἰς ἀπόδειξιν τοῦ παρὰ Βυζαντινοῖς ἐπικρατοῦντος ἐθνολογικοῦ κυκεῶνος ἀναφέρομεν ὅτι Κανανός τις Λάσκαρις θεωρεῖ τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ Ζυγιώτας ὡς ἐκ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης μεταναστεύσαντας, τὸν Κανανὸν δ' ἔχων ὑπ' ὄψει ὁ ἐν Γρατζ καθηγητὴς Μέγερ ἀνέλαβε τὸ φοβερὸν ἔργον νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ἀπαξάπαντες οἱ Ἀλβανοὶ ἀνήκουσιν εἰς μυστηριώδη τινὰ Βαλτικὴν φυλήν! Ἂν ἐπὶ τέλους ἐννοοῦμεν ὅτι ὀφείλομεν νὰ μελετήσωμεν εὐσυνειδήτως τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν, ἃς σπουδάσωμεν τὰς ἱστορικὰς πηγὰς διὰ μόνων τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν, καὶ οὐχὶ διὰ τῶν θαμβῶν διοπτρῶν τῶν ξένων. Εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἓν καὶ μόνον ἀντεγράφομεν καὶ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐφηρμόζομεν, τὸ πολυσήμαντον δόγμα τῶν Ἰταλῶν La Grecia farà da sè.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

Digitized by Google

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεώργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΒ'

Ἡ κυρία Δαργλὰδ εἶχε νυμφευθῆ ἀνώτερόν τινα ἐπαρχιακὸν ὑπάλληλον. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ εἶχεν εἰσαχθῆ παρὰ τῇ μαρκησίᾳ Βιλλεμέρ, ὅτε αὕτη διέμενε τὸ θέρος εἰς ἐκτεταμένον τι κτῆμά της, ὅπερ εἶχε πωλήσει ἔπειτα ἵνα ἐξοφλήσῃ τὰ χρέη τοῦ πρεσβυτέρου της υἱοῦ. Ἡ κυρία Δαργλὰδ εἶχε τὴν ἰδιοφυᾶ ἐκείνην φιλοδοξίαν, περιωρισμένην συνάμα καὶ ἐπίμονον, ἧς ἀξιοσημείωτα δείγματα παρέχουσι συνήθως αἱ γυναῖκες ὑπαλλήλων, μικρῶν ἢ μεγάλων. Ν' ἀναδειχθῇ ἵνα διακριθῇ, καὶ νὰ διακριθῇ ἵν' ἀναδειχθῇ, ἦτο ἡ μόνη σκέψις, τὸ μόνον ὄνειρον, ἡ μόνη ἀρχὴ τῆς μικρᾶς ἐκείνης γυναικός. Πλουσία ἀλλ' ὄχι ἐξ εὐγενῶν, προσήνεγκε τὴν προῖκά της εἰς εὐγενῆ τινα κατεστραμμένον, τὸ μὲν ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἐγγύησίς του πρὸς ἀπόκτησιν οἰκονομικῆς τινος θέσεως, τὸ δὲ ἵνα λαμπρύνῃ τὸν οἶκόν του. Εἶχε κάλλιστα ἐννοήσει, ὅτι οὕτως ἐχόντων τῶν τοῦ βίου, τὸ κάλλιστον μέσον πρὸς ἀπόκτησιν μεγάλης περιουσίας εἶνε νὰ ἔχῃ τις ἱκανὴν καὶ νὰ δαπανᾷ αὐτὴν μεγάλως. Εὔσαρκος, δραστηρία, εὔμορφος, ψυχρὰ καὶ ἐπιτηδεία, ὑπελάμβανε δόσιν τινὰ ἐρωτοτροπίας ὡς καθῆκον τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς θέσεως, κ' ἐκόμπαζεν ἐνδομύχως, ὅτι κατεῖχε καὶ ἤσκει τὴν βαθεῖαν ἐκείνην ἐπιστήμην, ἥτις συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑπόσχεταί τις διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀλλ' οὐδέποτε διὰ τοῦ καλάμου ἢ τῶν χειλέων, νὰ γεννᾷ ὀρέξεις ἀλλ' οὐχὶ αἰσθήματα, καὶ ν' ἀποκτᾷ τὸ ποθούμενον ἐκ συναρπαγῆς, χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι τὸ ἐπιθυμεῖ ἢ κἂν ὅτι τὸ ζητεῖ. Ἵνα ἔχῃ δὲ πάντοτε ἐν ἀνάγκῃ φίλους χρησίμους, ἐλάμβανεν αὐτοὺς ἀδιακρίτως, ἔβλεπε κ' ἐδέχετο πάντας χωρὶς ἐκλογῆς, ἐξ ἀγαθότητος ἢ προσποιητῆς ἐλαφρίας, εἰσεχώρει τέλος εἰς τοὺς αὐστηροτέρους τῶν οἴκων, καὶ κατώρθου ταχέως νὰ γίνεται ἀναγκαία.

Οὕτως ἡ κυρία Δαργλὰδ εἶχε παρεισδύσει μεταξὺ τῶν οἰκείων τῆς κυρίας Βιλλεμέρ, καίτοι πολλὰς εἶχεν ἡ εὐγενὴς κυρία προκαταλήψεις κατὰ τῆς καταγωγῆς της, τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς θέσεως καὶ τοῦ ἔργου τοῦ συζύγου της. Ἀλλ' ἡ Λεοντία Δαργλὰδ ἐπεδείκνυε παντελῆ ἔλλειψιν πολιτικῶν φρονημάτων, καὶ μετὰ πολλῆς λεπτότητος ἐφαίνετο ζητοῦσα παρὰ πάντων συγγνώμην διὰ τὴν οὐδαμινότητά της καὶ τὴν ὡς πρὸς τοῦτο παντελῆ αὐτῆς ἀνικανότητα, κατορθοῦσα οὕτως ἀσφαλῶς νὰ μὴ προσβάλλῃ κανένα καὶ νὰ καθιστᾷ ἀπαρατήρητον τὸν κατ' ἀνάγκην ζῆλον τοῦ συζύγου της ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς του μερίδος. Ἦτο φαιδρά, ἀπερίσκεπτος, ἀνόητος ἐνίοτε, γελῶσα διὰ τοῦτο καταγωδῶς, ἀλλὰ καὶ γελῶσα ἐνδομύχως διὰ τὴν ἁπλότητα τῶν ἄλλων, ἐπιτυγχάνουσα δὲ νὰ ἐκλαμβάνηται ὡς τὸ ἀφελέστατον καὶ ἀφιλοκερδέστατον ὂν τῆς γῆς, ἐνῷ πᾶν αὐτῆς διάβημα ἦτο λελογισμένον καὶ πᾶσα της ἀφέλεια μεμελετημένη.

Εἶχεν ἐξαίρετα ἐννοήσει ὅτι κοινωνική τις τάξις, ὅσον ἂν διαιρῆται ὑπὸ πολιτικῶν φρονημάτων, συγκρατεῖται ὅμως πάντοτε δι' ἀλύτου τινὸς δεσμοῦ συγγενείας ἢ κοινωνικῆς ἀνάγκης, καὶ ὅτι, εὐκαιρίας δοθείσης, συγχέει πάσας αὐτῆς τὰς ἀποχρώσεις τὸ φυλετικὸν πνεῦμα. Ἐγνώριζε λοιπὸν κάλλιστα, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχῃ σχέσεις πρὸς τὸ προάστειον τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ, ὅπου ὁ σύζυγός της ὀλίγον ἦτο δεκτός. Χάρις δὲ εἰς τὴν κυρίαν Βιλλεμέρ, ἧς εἶχεν ἐπιτηδείως σαγηνεύσει τὴν εὐμένειαν διὰ τῆς φλυαρίας της καὶ τῆς ἀκαμάτου αὐτῆς θεραπείας, κατώρθωσε νὰ πατήσῃ τὸν πόδα της εἴς τινας αἰθούσας ὅπου ἤρεσκε κ' ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπίχαρις καὶ ἀκίνδυνος ὕπαρξις.

Εἶχεν ἤδη εἰκοσιοκτὼ ἐτῶν ἡλικίαν, ἀλλὰ μόλις ἐφαίνετο εἰκοσιδύο ἢ εἰκοσιτριῶν, καίτοι οἱ χοροὶ τὴν εἶχον ἤδη καταβάλει. Εἶχε δὲ κατορθώσει νὰ διατηρήσῃ τοσαύτην ζωηρότητα καὶ ἀφέλειαν ὥστε δὲν παρετηρεῖτο ἡ εὐσαρκία της. Ἐδείκνυε γελῶσα μικροὺς καὶ καταλεύκους ὀδόντας, παρεμόρφου πως τὴν προφοράν της κομψευομένη, κ' ἐφαίνετο τρελλαινομένη τὸν στολισμὸν καὶ τὰς διασκεδάσεις. Ἁπλῶς εἰπεῖν εἰς οὐδένα ἐνέπνεε δυσπιστίαν, καὶ οὐδ' ἦτο ἴσως ἐπίφοβος, διότι τὸ κυριώτατον αὐτῆς συμφέρον ἦτο νὰ φαίνεται ἀγαθὴ καὶ νὰ καθίσταται ἀβλαβής. Ἀλλ' ἔπρεπέ τις ὅμως νὰ τὴν προσέχῃ πολύ, ἵνα μὴ εὑρεθῇ αἴφνης δεδεμένος δι' ὑποχρεώσεων.

Οὕτω δέ, χωρὶς νὰ νὸ ἐννοήσῃ, καὶ ἀπόφασιν ἀμετάθετον ἔχουσα νὰ μὴ ζητήσῃ ὅ,τι δήποτε παρὰ τῶν ὑπουργῶν τοῦ ἀστοῦ βασιλέως [1]), παρεσύρθη ἀνεπαισθήτως ἡ μαρκησία Βιλλεμὲρ νὰ ἐνεργήσῃ ἐμμέσως ἢ ἀμέσως ὅπως ἐξαγάγῃ τὴν κυρίαν Δαργλὰδ ἐκ τῆς ἐπαρχίας της. Χάρις εἰς αὐτὴν καὶ τὸν Δοῦκα Ἀλερίαν, ὁ κ. Δαργλὰδ διωρίσθη ἐν Παρισίοις, καὶ ἡ σύζυγός του ἔγραφεν εἰς τὴν μαρκησίαν: « Ἀγαπητή μου Κυρία, σᾶς ὀφείλω τὴν ζωήν· εἴσθε ὁ προστάτης ἄγγελός μου. Καταλείπω τὴν μεσημβρίαν, ἀλλὰ θὰ μείνω μόνον μίαν στιγμὴν εἰς Παρισίους· διότι πρὶν ἐγκατασταθῶ, πρὶν χαρῶ καὶ διασκεδάσω, πρὸ παντὸς ἄλλου τέλος πάντων, θέλω νὰ ἔλθω εἰς Σεβὰλ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, νὰ σᾶς προσκυνήσω ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας, καὶ κατὰ τὰς εἰκοσιτέσσαρας αὐτὰς ὥρας νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι σᾶς ἀγαπῶ καὶ σᾶς εὐλογῶ. — Θὰ εἶμαι αὐτοῦ τὴν

[1]) Οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος Φίλιππος Σ.τ.Μ.

Digitized by Google

δεκάτην Ἰουνίου· εἰς τὸν κ. δοῦκα εἰπέτε, ὅτι θὰ ἦμαι τὴν ἐννάτην ἢ ἑνδεκάτην, καὶ ὅτι τὸν εὐχαριστῶ ἀπὸ τοῦδε διότι ἐφάνη τόσον καλὸς πρὸς τὸν σύζυγόν μου, ὅστις θὰ τοῦ γράψῃ ὁ ἴδιος».

Ἡ ἀβεβαιότης αὕτη, ἣν ἐπεδείκνυεν ἡ κ. Δαργλὰδ περὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἀφίξεώς της, οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ εὐπροσήγορος ἀποδοχὴ τῆς ἀστειότητος, ἣν πολλάκις εἶχεν ἀποτείνει ὁ δοὺξ εἰς αὐτήν, περὶ τῆς ἀγνοίας δῆθεν ἐν ᾗ διετέλει πάντοτε ὡς πρὸς τὰς ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας. Ὁ δούξ, καίτοι τετραπέρατος τῶν γυναικῶν γνώστης, ἠπατᾶτο ὅμως παρὰ τῆς Λεοντίας. Τὴν ἐνόμιζεν ἐντελῶς κοῦφον, καὶ συνήθειαν εἶχε νὰ τῆς ὁμιλῇ ὡς ἑξῆς:

— Μάλιστα! πολὺ σωστά! Ἔρχεσθε νὰ ἴδῆτε τὴν μητέρα μου σήμερον, δευτέραν ἢ τρίτην ἢ κυριακήν, τὴν ἑβδόμην, πέμπτην ἢ ἕκτην τοῦ Νοεμβρίου, Σεπτεμβρίου ἢ Δεκεμβρίου, μὲ τὸ κυανοῦν, σταχτόχρουν ἢ ῥόδινον φόρεμά σας, καὶ θὰ μᾶς κάμετε τὴν τιμὴν νὰ δειπνήσετε, νὰ γευματίσετε, ἢ νὰ προγευματίσετε μαζύ μας μ' ἐκείνους ἢ μὲ τοὺς ἄλλους.

Ὁ δοὺξ δὲν ἦτο ἐρωτευμένος μαζῆ της. Τὸν διεσκέδαζε μόνον· ἡ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀναστροφή του, πλήρης ἀργολογίας καὶ ἀστειολογίας, οὐδὲν ἄλλο ὑπέκρυπτεν ἢ δοκιμὰς καὶ ἀποπείρας, ἃς ἡ κυρία Δαργλὰδ δὲν ἐφαίνετο μὲν κἂν ὅτι παρετήρει, κατώρθου ὅμως ν' ἀποτρέπῃ δεξιώτατα.

Ὅτε τὴν ἐπλησίασεν, ὁ δοὺξ ἦτο ἔτι σύννους, ἡ δὲ ἀλλοίωσις τῆς μορφῆς του κατέπληξε τὴν μαρκησίαν.

— Θεέ μου! ἀνεφώνησε· συνέβη τίποτε δυσάρεστον;

— Τίποτε, ἀγαπητή μου μητέρα· ἡσυχάσατε. Ὅλα ἐπῆγαν λαμπρά. Ἐκρύωσα μόνον ὀλίγον. Αὐτὸ εἶνε ὅλον.

Ἐρρίγει δὲ ἀληθῶς, καίτοι τὸ μέτωπόν του ἦτο ἔτι κάθιδρον ἐξ ὀργῆς καὶ λύπης. Ἐπλησίασεν εἰς τὸ πῦρ, ὅπερ ἔκαιε πάντοτε τὴν ἑσπέραν, κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους, ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς μαρκησίας. Ἀλλὰ μετά τινας στιγμὰς ἡ συνήθεια τοῦ νὰ νικᾷ ἑαυτόν, — ἥτις ἀποτελεῖ κυρίως τὴν βιωτικὴν ἐπιστήμην — ἡ στωμυλία τῆς Λεοντίας, καὶ οἱ γέλωτες αὐτῆς, διέλυσαν τὴν δυσθυμίαν του.

Ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ ἦλθε μετ' ὀλίγον κ' ἐνηγκαλίσθη τὴν παλαιὰν αὐτῆς συμμαθήτριαν.

— Καὶ σεῖς ὠχρὰ εἴσθε, εἶπεν ἡ μαρκησία εἰς τὴν Καρολίναν. Κάτι μοῦ κρύπτετε! Κάτι θὰ συνέβη μὲ τὰ κατηραμένα αὐτὰ ζῶα!

— Ὄχι, κυρία, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, τίποτε, σᾶς ὁρκίζομαι· καὶ διὰ νὰ σᾶς βεβαιώσω, σᾶς ὁμολογῶ ὅλην τὴν ἀλήθειαν· ἐφοβήθην.

— Ἀληθῶς! εἶπεν ὁ δούξ· τί ἐφοβήθητε; δὲν πιστεύω τὸ ἄλογόν σας.

— Ἴσως σᾶς, κύριε δούξ. Ἐλᾶτε, ὁμολογήσατέ το. Σεῖς βεβαίως διὰ ν' ἀστειευθῆτε, ἐκρατήσατε τὸν ἵππον μου, ὅτε ἤμην μόνη εἰς τὴν δενδροστοιχίαν.

— Ἔστω. Ἐγὼ ἤμην, ἀπήντησεν ὁ δούξ. Ἠθέλησα νὰ ἴδω ἂν εἶσθε τόσον γενναία ὅσον ἐφαίνεσθε.

— Καὶ δὲν ὑπῆρξα διόλου γενναία. Ἐτράπην εἰς φυγὴν ὡς λαγωός.

— Ἀλλ' οὔτ' ἐφωνάξατε, οὔτε τὰ ἐχάσατε. Καὶ αὐτὸ κάτι εἶνε.

Διηγήθησαν τότε εἰς τὴν κ. Δαργλὰδ τὴν ἱππικὴν ἐκδρομήν. Καὶ ὑπεκρίθη μὲν αὕτη ὅτι οὐδὲ κἂν προσεῖχεν εἰς τὴν ἀφήγησιν, ἀλλ' οὐδὲ λέξις αὐτῆς μία τὴν διέφυγε, καὶ διελογίσθη ἀμέσως ὅτι ὁ δοὺξ ἀπεπλάνησεν ἤδη ἢ ἤθελε ν' ἀποπλανήσῃ τὴν Καρολίναν, καὶ ὅτι ἠδύνατο ἴσως τοῦτο νὰ τῇ χρησιμεύσῃ μίαν ἡμέραν.

Ὁ δοὺξ ἀφῆκεν ὁμοῦ τὰς δύο γυναῖκας, καὶ ἀνέβη εἰς τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ὁ λόγος δι' ὃν ἡ Καρολίνα καὶ ἡ Λεοντία δὲν εἶχον οἰκειωθῆ ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἦν ἡ διαφορὰ τῆς ἡλικίας των. Τέσσαρα ἔτη εἶνε μεγάλη ἀπόστασις ἐν τῇ νεότητι. Ἡ Καρολίνα δὲν ἠθέλησε νὰ εἴπῃ τὸν ἀληθῆ τοῦτον λόγον εἰς τὸν δοῦκα, φοβουμένη μὴ φανῇ γηράσκουσα τὴν συμμαθήτριάν της, γνωρίζουσα δὲ ἄλλως ὅτι δὲν εἶν' εὐχάριστον εἰς τὰς πλείστας τῶν ὡραίων γυναικῶν τὸ νὰ ἐνθυμῆταί τις πιστῶς τὴν ἡλικίαν των. Σημειωτέον μάλιστα, ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ κ. Δαργλὰδ διέμενεν ἐν Σεβάλ, παρέστη πάντοτε ὡς ἡ νεωτέρα, καὶ ὅτι ἡ Καρολίνα ἀπεδέχθη ἐν πάσῃ ἀγαθότητι τὸ μνημονικὸν αὐτὸ λάθος, χωρὶς νὰ τὸ διαψεύσῃ.

Ἡ Καρολίνα ἐγνώριζε λοιπὸν πράγματι πολὺ ὀλίγον τὴν προστάτιδά της· οὐδὲ τὴν εἶχε κἂν ἐπανίδει, ἀφ' ὅτου, παιδίον μόλις, καθημένη ἐπὶ τῶν θρανίων τῆς *μικρᾶς τάξεως*, εἶδεν ἐξερχομένην τοῦ μοναστηρίου τὴν Λεοντίαν Λεκόντ, ἥτις ὀνειρευομένη νὰ νυμφευθῇ εὐγενῆ, οὐδεμίαν μὲν τῶν συμμαθητριῶν της ἀπεχωρίσθη μετ' ἀληθοῦς λύπης, ἀλλ' ἀπεχαιρέτισεν ὅμως πάσας τρυφερῶς, ἐπιτηδεία ἤδη καὶ πρωΐμως ἐσκεμμένη.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Καρολίνα καὶ ἡ Καμίλη Σαὶντ-Ζενέ, κόραι εὐγενεῖς καὶ πλούσιαι, ἦσαν ἄξιαι προσοχῆς καὶ θεραπείας διὰ τὸ μέλλον. Ἔγραψε λοιπὸν εἰς αὐτὰς ἡ Λεοντία συμπαθητικώτατον γράμμα, ὅτε ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς των. Ἀπαντῶσα εἰς αὐτὴν ἡ Καρολίνα δὲν τῇ ἀπέκρυψεν, ὅτι ἀπέμενεν οὐ μόνον ὀρφανὴ ἀλλὰ καὶ πάμπτωχος. Ἡ κ. Δαργλὰδ δὲν παρημέλησε τὴν φίλην της ἐν τῇ δυστυχίᾳ. Ἄλλαι συμμαθήτριαί της, ἃς ἔβλεπε συχνότερον, εἶπον εἰς αὐτὴν ὅτι αἱ Σαὶν-Ζενὲ ἦσαν ὡραιόταται καὶ ὅτι ἡ Καρολίνα, μορφωμένη καὶ εὔμορφος, θὰ ἐπετύγχανε βεβαίως ἐξαίρετον γάμον. Λόγοι νεα-

Digitized by Google

ρῶν γυναικῶν, ἀπείρων τοῦ κόσμου! Ἡ Λεοντία ἐσκέφθη καλῶς ὅτι ἠπατῶντο. Ἠδύνατο ὅμως ν' ἀποπειραθῇ νὰ νυμφεύσῃ τὴν Καρολίναν, καὶ νὰ εὑρεθῇ οὕτω ἀναμεμιγμένη εἰς λεπτὰ ἐμπιστοσύνης καὶ οἰκειότητος ζητήματα μετὰ πολλῶν οἰκογενειῶν. Διενοεῖτο ἔκτοτε νὰ δημιουργήσῃ σχέσεις, νὰ ἐκτείνῃ πανταχοῦ τὰς φιλίας της, καὶ ν' ἀποκτήσῃ ἐμπιστοσύνην ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι αὐτὴ ἐνεπιστεύετο. Ἠθέλησε νὰ ἑλκύσῃ τὴν Καρολίναν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εἰς τὴν ἐπαρχίαν της, προσφέρουσα εἰς αὐτὴν ἀβρῶς κ' ἐπιχαρίτως ἄσυλον καὶ οἰκογένειαν. Ἡ Καρολίνα συνεκινήθη ὑπὸ τοσαύτης ἀγαθότητος, ἀπήντησε δὲ, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ καταλίπῃ τὴν ἀδελφήν της, οὐδ' ἐπιθυμίαν εἶχε νὰ νυμφευθῇ, ἀλλ' ὅτι ἄν ποτε περιήρχετο εἰς ἀμηχανίαν, ἤθελε σπεύσει ν' ἀποταθῇ εἰς τὴν γενναίαν καρδίαν τῆς Λεοντίας, ἵνα τῆς εὕρῃ μικράν τινα θέσιν.

Ἔκτοτε ἡ Λεοντία, πλήρης πάντοτε ὑποσχέσεων καὶ ἐπαίνων, κατενόησεν ὅτι ἡ Καρολίνα δὲν ἐνόει νὰ ζήσῃ ἀπὸ βοηθημάτων, κ' ἔπαυσεν ἀσχολουμένη περὶ αὐτῆς, μέχρις οὗ παλαιαὶ φίλαι, εἰλικρινέστερον αὐτῆς ἴσως λυπούμεναι τὴν Καρολίναν, κατέστησαν γνωστὸν εἰς τὴν Λεοντίαν, ὅτι ἐζήτει θέσιν διδασκαλίσσης παρά τινι σπουδαίᾳ οἰκογενείᾳ ἢ ἀναγνωστρίας παρὰ γηραιᾷ καὶ νοήμονι κυρίᾳ. Ἡ Λεοντία ἀσμένως ἐπροστάτευε, καὶ εἶχε πάντοτε πρόχειρον αἴτησίν τινα ὑπέρ τινος. Παρείχετο δὲ εἰς αὐτὴν καὶ ἡ εὐκαιρία νὰ δειχθῇ καὶ νὰ ἀρέσῃ. Εὑρισκομένη ἐν Παρισίοις τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἔσπευσε πλειότερον τῶν ἄλλων, καὶ ἀναζητοῦσα πανταχοῦ εὗρεν ἐνώπιόν της τὴν μαρκησίαν Βιλλεμὲρ, ἥτις ἀκριβῶς ἀπέπεμπε τὴν ἀναγνώστριάν της. Ἐπεθύμει δὲ γραῖαν τὴν μέλλουσαν, ἕνεκα τοῦ κυρίου δουκὸς ὅστις ἠγάπα ὑπερβαλλόντως τὰς νέας. Ἡ κυρία Δαργλὰδ κατέδειξεν ἐξ ἑνὸς τὰ ἄτοπα τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας, ἥτις εἶχε καταστήσει δύστροπον τὴν Ἐσθήρ· ἐμείωσε δ' ἐξ ἑτέρου πολὺ τὴν νεότητα καὶ ὡραιότητα τῆς Καρολίνας. Παρέστησεν αὐτὴν ὡς νεάνιδα τριακοντούτιδα περίπου, ἥτις ἦτο μὲν *ἄλλοτε* ἀρκετὰ εὔμορφος, ἀλλ' εἶχε πολὺ ζημιωθῇ ὑπὸ τῶν παθημάτων. Ἔγραψεν ἔπειτα εἰς τὴν Καρολίναν, περιγράφουσα τὴν μαρκησίαν, συνιστῶσα νὰ ἐμφανισθῇ ταχέως καὶ προσφέρουσα εἰς αὐτὴν κατάλυμα ἐν Παρισίοις. Ἐλέχθη δὲ ἤδη, ὅτι ἡ Καρολίνα δὲν τὴν εὗρε πλέον ἐκεῖ, ἐνεφανίσθη μόνη εἰς τὴν μαρκησίαν, ἐξέπληξεν αὐτὴν διὰ τοῦ κάλλους της, τὴν ἐγοήτευσε διὰ τῆς παρρησίας της, καὶ κατώρθωσε διὰ τοῦ ἤθους αὐτῆς πολὺ πλέον τῶν περὶ αὐτῆς ἐλπίδων τῆς Λεοντίας.

Βλέπουσα νῦν ἡ Καρολίνα τὴν Λεοντίαν εὔσαρκον, ἀνθηρὰν καὶ ζωηροτάτην, διατηροῦσαν δὲ πάντοτε τὸ νεανικὸν αὐτῆς ἦθος καὶ τὴν παιδικὴν στρέβλωσιν τῆς προφορᾶς της, ἐξεπλάγη καὶ ἠπόρησεν ἂν ἡ ἐπιφάνεια ἐκείνη ἦτο ἀληθὴς ἢ προσποίητος. Ἀλλ' ἡ κρίσις αὐτῆς εὐμενῶς καὶ ταχέως συνεμερίσθη τὴν γενικὴν πλάνην· ἡ κυρία Δαργλὰδ ὑπῆρξε προσηνεστάτη πρὸς αὐτήν· τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ, ἐρωτήσασα ἤδη τὴν μαρκησίαν, εἶδε καταφανεῖς τὰς πρὸς τὴν Καρολίναν συμπαθείας τῆς γραίας. Ἡ κυρία Βιλλεμὲρ ἐκήρυττεν αὐτὴν καθ' ὅλα τελείαν, ζωηρὰν συνάμα καὶ σώφρονα, ἀνυπόκριτον καὶ ἠπίαν, ἔκτακτον ἔχουσα τὴν νοημοσύνην καὶ εὐγενέστατον τὸν χαρακτῆρα. Ηὐχαρίστησε δὲ θερμῶς τὴν κ. Δαργλὰδ, ὅτι ἐπρομήθευσεν εἰς αὐτὴν τὸν *μαργαρίτην* ἐκεῖνον, καὶ ἡ κυρία Δαργλὰδ εἶπε καθ' ἑαυτήν: «Ἐξαίρετα. Βλέπω ὅτι ἡ Καρολίνα δύναται νὰ μοῦ χρησιμεύσῃ καὶ μοῦ χρησιμεύει ἤδη. Καλὸν εἶνε νὰ μὴ περιφρονῇ τις μηδὲ νὰ παραμελῇ κανένα.» Καὶ αἱ πρὸς αὐτὴν θωπεῖαι καὶ περιποιήσεις της ἐφαίνοντο τοσοῦτον αὐθόρμητοι ὡς ἂν ἦσαν φιλικαὶ συμμαθητρίας διαχύσεις.

Πρὶν ἢ μεταβῇ πρὸς τὸν ἀδελφόν του, ἵνα προκαλέσῃ τὴν μετ' αὐτοῦ συνδιαλλαγὴν ὁ δοὺξ ἐβάδισεν ἐπί τινα λεπτὰ ἐν τῇ αὐλῇ. Ἠσθάνετο νέας ἐξάψεις ὀργῆς, καὶ ἐφοβεῖτο μὴ δὲν κατορθώσῃ νὰ κρατήσῃ ἑαυτοῦ, ἂν ὁ μαρκήσιος ἐπανελάμβανε τὰς ἐπιτιμήσεις του. Τέλος ἀπεφάσισεν, ἀνέβη καὶ διῆλθε μακρὸν διάδρομον, ἀκούων τὸ αἷμά του τοσοῦτον ἰσχυρῶς σφῦζον εἰς τοὺς κροτάφους του, ὥστ' ἐπνίγετο σχεδὸν ὁ κρότος τῶν βημάτων του.

Ὁ Οὐρβανὸς ἦτο μόνος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, ἥτις κατεῖχε δωμάτιον μακρὸν, γοτθικοῦ ῥυθμοῦ, μὲ ὑψηλοὺς θόλους, φωτιζόμενον ἀμυδρῶς διὰ μικρᾶς λυχνίας. Δὲν ἀνεγίνωσκεν, ἀλλ' ἀκούσας ἐρχόμενον τὸν δοῦκα, ἔθηκε ταχέως ἐνώπιόν του ἓν βιβλίον, αἰδούμενος νὰ φανῇ ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ἐργασθῇ.

Ὁ δοὺξ ἔστη μικρὸν θεωρῶν αὐτὸν, πρὶν ἢ τῷ ἀποτείνῃ τὸν λόγον. Ἡ ὠχρότης αὐτοῦ καὶ οἱ ἐκ τοῦ ἄλγους κοῖλοι ὀφθαλμοί του τὸν συνεκίνησαν βαθέως. Ἔμελλε δὲ νὰ τείνῃ πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτε ὁ μαρκήσιος ἐγερθεὶς τῷ εἶπε σοβαρῶς:

— Ἀδελφέ μου, σὲ προσέβαλα πολὺ πρὸ μιᾶς ὥρας. Ὑπῆρξα πιθανῶς ἄδικος, ἀλλ' ὁπωσδήποτε δὲν εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ σοῦ ἀποτείνω ἐπιτιμήσεις, ἐγὼ ὅστις, μίαν μόνον γυναῖκα ἀγαπήσας καθ' ὅλην μου τὴν ζωὴν, κατέστην ἔνοχος τοῦ ὀλέθρου καὶ τοῦ θανάτου της. Ἀναγνωρίζω λοιπὸν τὸ παράλογον, τὴν τραχύτητα καὶ τὴν κενότητα τῶν λόγων μου, καὶ σοῦ ζητῶ εἰλικρινῶς συγγνώμην.

— Κ' ἐγὼ σ' εὐχαριστῶ ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς, ἀπήντησεν ὁ Γαετάνος σφίγγων τὰς δύο του χεῖρας· μοῦ κάμνεις χάριν μεγάλην, διότι ἤμην ἐγὼ ἕτοιμος νὰ σοῦ ζητήσω συγχώρησιν. Ἂν μ'

Digitized by Google

ἐρωτήσης διατί, οὔτ' ἐγὼ δὲν ἠξεύρω. Ἀλλ' ἐσυλλογίσθην, ὅτι παλαίων μαζή σου ὑπὸ τὰ δένδρα ἐκεῖνα σοῦ ἠρέθισα τὰ νεῦρα. Ἴσως καὶ σ' ἐπόνεσα, διότι ἔχω βαρεῖαν τὴν χεῖρα... Διατί δὲν μοῦ ὡμίλεις; Ἔπειτα... ἔπειτα... Ἴσως καὶ πρὸ καιροῦ σ' ἔκαμα νὰ ὑποφέρῃς, χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρω. Ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μαντεύσω... Ἔπρεπεν ὅμως νὰ τὸ εἶχα μαντεύσει, καὶ δι' αὐτὸ σοῦ ζητῶ κ' ἐγὼ εἰλικρινῶς συγχώρησιν, πτωχέ μου ἀδελφέ. Ἄ! διατί δὲν μοῦ ἔδειξες ἐμπιστοσύνην, ὕστερα ἀπὸ τοὺς ὅρκους μας;

— Ἐμπιστοσύνην εἰς σέ! ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος. Αἴ! καὶ δὲν βλέπεις ὅτι εἶνε ἡ μεγαλειτέρα μου ἀνάγκη καὶ ἡ ζωηροτέρα μου δίψα, καὶ ὅτι ὅλος ὁ θυμός μου ἦτο πόνος μόνον ἐνδόμυχος; Ἔκλαια, ἔκλαια αἱματηρὰ δάκρυα, διότι μοῦ καθίστατο καὶ πάλιν ἀμφίβολος ἡ ἐμπιστοσύνη σου. Δός με την, ὤ, δός με την καὶ πάλιν. Δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ τὴν στερηθῶ.

— Τί νὰ κάμω; Λέγε. Εἶμ' ἕτοιμος πάντοτε εἰς πᾶσαν δοκιμασίαν, διὰ πυρὸς καὶ διὰ σιδήρου. Ὄχι ὅμως καὶ δι' ὕδατος, σὲ παρακαλῶ. Ἂν πρόκειται νὰ πίω νερόν...

— Ὤ! βλέπεις ὅτι ἀστειεύεσαι πάντοτε...

— Ἀστειεύομαι... διότι τοιουτοτρόπως ἐγὼ εὐχαριστοῦμαι, καὶ ἀφοῦ σὺ μ' ἀγαπᾷς πάντοτε, τὰ λοιπὰ δὲν μ' ἐνδιαφέρουν διόλου. Κ' ἔπειτα περὶ τίνος σπουδαίου πρόκειται; Τὴν ἀγαπᾷς τὴν χαριτωμένην αὐτὴν κόρην; Δὲν ἔχεις ἄδικον. Θέλεις νὰ μὴ τῆς ὁμιλήσω πλέον, νὰ μὴ τὴν ἀπαντήσω πλέον, νὰ μὴ τὴν κυττάξω ποτέ μου; Σοῦ τὸ ὁρκίζομαι, καὶ ἂν αὐτὸ δὲν σὲ ἀρκεῖ, ἀναχωρῶ αὔριον, ἀμέσως τόρα, ἂν θέλῃς. Δὲν βλέπω τί ἄλλο ἠμπορῶ νὰ κάμω;

— Ὄχι, ὄχι, μὴ φεύγῃς, μὴ μ' ἀφήσῃς!... Δὲν βλέπεις, Γαετάνε, ὅτι ἀποθνήσκω;...

— Θεέ μου! τί εἶν' αὐτὰ ποῦ λέγεις; ἐφώνησεν ὁ δούξ, ὑπεγείρων τὸ σκιάδιον τῆς λυχνίας καὶ θεωρῶν κατὰ πρόσωπον τὸν ἀδελφόν του.

Δραττόμενος δὲ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ μὴ κατορθῶν ν' ἀνεύρῃ ταχέως τὸν σφυγμόν του, ἐψηλάφησε τὸ στῆθος τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ᾐσθάνθη τοὺς ἀτάκτους παλμοὺς τῆς καρδίας τοῦ ἀσθενοῦς.

Τὸ πάθημα τοῦτο εἶχε σπουδαίως ἀπειλήσει τὴν ζωὴν τοῦ μαρκησίου κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ νεότητα. Θεραπευθὲν εἶχεν ἀφήσει εἰς αὐτὸν σωματικὴν εὐπάθειαν μεγάλην, νευρικὰς δυσφορίας, καὶ ἀποτόμους ἐναλλαγὰς ὀλιγοδρανείας καὶ ῥώμης. Ἀλλ' ἐν συνόλῳ ἡ ζωή του ἦτο ἐπίσης ἀσφαλὴς ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἰσχυρότεραι μὲν τὸ φαινόμενον ἀλλ' ἀσθενέστεραι κατὰ βάθος καὶ στερούμεναι τὸ ἐσωτερικὸν στήριγμα ὑγιοῦς θελήσεως καὶ ἠθικῆς δυνάμεως. Νῦν ὅμως εἶχεν ἀναφανῆ τὸ παλαιὸν πάθημα καὶ τοσοῦτον μάλιστα σφοδρῶς, ὥστε δικαίως ἐταράχθη ὁ Γαετάνος, βλέπων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ παντελῶς ἐκλελυμένον καὶ οἱονεὶ ἀγωνιῶντα.

— Μὴν εἰπῇς τίποτε εἰς τὴν μητέρα! εἶπεν ὁ μαρκήσιος ἐγειρόμενος καὶ ἀνοίγων τὸ παράθυρον. Δὲν πρόκειται ν' ἀποθάνω αὔριον. Ἔχω ἀκόμη δυνάμεις,... Ποῦ πηγαίνεις;

— Πηγαίνω νὰ ἱππεύσω καὶ νὰ τρέξω εἰς ἀναζήτησιν ἰατροῦ...

— Ποῦ; τίνος; Κανεὶς δὲν ὑπάρχει ἐδῶ ὅστις νὰ γνωρίζῃ τὸν ὀργανισμόν μου καὶ νὰ μὴ τρέχῃ τὸν κίνδυνον νὰ μὲ φονεύσῃ, ἂν ἐπιχειρήσῃ νὰ μὲ θεραπεύσῃ μὲ τὴν λογικήν του. Πρόσεξε, ἂν ἐξασθενήσω ἀκόμη, νὰ μὴ μ' ἀφήσῃς εἰς χεῖρας τῶν ἀσκληπιῶν τῶν περιχώρων, κ' ἐνθυμοῦ ὅτι μία ἀφαίμαξις θὰ μὲ σαρώσῃ ὡς σαρώνει ὁ ἄνεμος ἐν φθινοπωρινὸν φύλλον. Τόσα ἰατρικὰ ἐπῆρα πρὸ δέκα ἤδη ἐτῶν, ὥστε γνωρίζω τί μοῦ χρειάζεται καὶ θεραπεύομαι μόνος μου. Κύτταξε νὰ ἰδῇς, προσέθηκε δεικνύων πρὸς τὸν δοῦκα ξηρία διάφορα κατατεταγμένα ἐντὸς σύρτου τοῦ γραφείου του. Ἔχω ἐδῶ καὶ πραϋντικὰ καὶ διεγερτικά, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζομαι καταλλήλως, διότι γνωρίζω ἐξαίρετα καὶ τὸ νόσημά μου καὶ τὴν θεραπείαν του. Ἔσο βέβαιος, ὅτι, ἂν ἦνε δυνατὸν νὰ θεραπευθῶ, θὰ θεραπευθῶ, καὶ ὅτι θὰ κάμω πρὸς τοῦτο πᾶν ὅ,τι ὀφείλει νὰ κάμῃ ἄνθρωπος αἰσθανόμενος τὰ καθήκοντά του. Ἡσύχασε. Ἔπρεπε νὰ σοῦ εἰπῶ τί μὲ ἀπειλεῖ, διὰ νὰ μοῦ συγχωρήσῃ ἡ καρδία σου τὴν πυρετικήν μου παραφοράν. Ἀλλὰ μὴ τὸ εἰπῇς κανενός. Δὲν πρέπει νὰ τρομάζωμεν χωρὶς λόγον τὴν ταλαίπωρον μητέρα. Ἂν ἔλθῃ ἡ στιγμὴ νὰ τὴν προετοιμάσῃς... Θὰ τὸ προαισθανθῶ καὶ θὰ σὲ εἰδοποιήσω. Ἕως τότε μὴ ταράττεσαι,... σὲ παρακαλῶ.

— Σὺ πρέπει νὰ μὴ ταράττεσαι, ὑπέλαβεν ὁ δούξ, καὶ ὅμως σὲ ταράττει φοβερὰ τὸ πάθος· τὸ πάθος ἐξύπνησε τὴν πτωχήν σου καρδίαν καὶ φυσικῶς καὶ ἠθικῶς. Σοῦ χρειάζεται ἔρως, εὐτυχία, μέθη, αἴσθημα! Ἠτύχει· δὲν εἶνε ἀπελπισία! Θέλεις, — λέγε — νὰ σ' ἀγαπήσῃ αὐτὴ ἡ κόρη; Θὰ σ' ἀγαπήσῃ! Τί λέγω; Σ' ἀγαπᾷ, σὲ ἠγάπησε πάντοτε ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν. Τόρα τὰ ἐνθυμοῦμαι ὅλα. Βλέπω καθαρά. Σύ...

— Ἄφησε, ἄφησε! εἶπεν ὁ μαρκήσιος, πίπτων πάλιν ἐπὶ τοῦ κλιντῆρός του. Δὲν ἠμπορῶ ν' ἀκούω ὅ,τι μοῦ λέγεις... μὲ πνίγει...

Μετά τινα ὅμως στιγμὴν σιωπῆς, καθ' ἣν ὁ δοὺξ παρετήρει αὐτὸν ἀνησύχως, ἐφάνη βελτιωθεῖσα ἡ κατάστασίς του, καὶ εἶπεν, ἐνῷ ἱλαρὸν μειδίαμα ἐφώτιζε τὴν μορφὴν αὐτοῦ, ἀναλαβοῦσαν αἴφνης πᾶσαν τῆς νεότητος τὴν χάριν.

— Καὶ ὅμως εἶνε ἀληθὲς ὅ,τι λέγεις! Ἴσως εἶνε ὁ ἔρως καὶ τίποτε ἄλλο. Μ' ἐβαυκάλησες μὲ μίαν γοητευτικὴν πλάνην, καὶ μ' ἐκοίμισες ὡς παιδίον. Κύτταξε τὴν καρδίαν μου τόρα. Εἶν'

Digitized by Google

ἐντελῶς ἥσυχος. Τὸ ὄνειρον αὐτὸ ἔπνευσεν ὡς αὖρα καὶ τὴν ἐδρόσισε.

— Ἀφοῦ αἰσθάνεσαι τὸν ἑαυτόν σου καλλίτερα, τῷ εἶπεν ὁ δούξ, ἀφοῦ πρότερον ἐβεβαιώθη ὅτι ἐπῆλθε γαλήνη, θὰ ἔκαμνες καλὰ νὰ κοιμηθῇς ὀλίγον. Αἱ ἀγρυπνίαι σου εἶνε φοβεραί. Τὸ πρωὶ ὅταν πηγαίνω εἰς τὸ κυνῆγι, βλέπω πολλάκις νὰ καίῃ ἀκόμη ὁ λύχνος σου.

— Καὶ ὅμως πρὸ πολλοῦ ἤδη δὲν ἐργάζομαι πλέον τὴν νύκτα.

— Ἂν πάσχῃς ἀγρυπνίαν, κάθημαι κ' ἐγὼ καὶ ἀγρυπνῶ μαζῇ σου. Ἔλα... νὰ 'ξαπλωθῇς ὀλίγον εἰς τὸ κρεββάτι σου.

— Ἀδύνατον.

— Ἂν αὐτὸ σὲ στενοχωρῇ, ἠμπορεῖς νὰ κοιμηθῇς ὀλίγον καθήμενος. Θὰ καθίσω πλησίον σου, θὰ σοῦ ὁμιλήσω περὶ *ἐκείνης*, ἕως ὅτου νὰ μὴ μ' ἀκούῃς πλέον.

Καὶ ὁ δοὺξ ὡδήγησε τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸν θάλαμον αὐτοῦ, τὸν ἐκάθισεν εἰς εὐρὺν κλιντῆρα, τὸν ἐπεριποιήθη ὡς μήτηρ τὸ παιδίον της, κ' ἐκάθισεν ἐγγύς του κρατῶν τὴν χεῖρά του διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Ὅλη του ἡ ἀγαθὴ φύσις ἀνεφάνη, καὶ ὁ Οὐρβανὸς τῷ εἶπεν ἵνα τὸν εὐχαριστήσῃ:

— Ὑπῆρξα βδελυρὸς ἀπόψε. Εἰπέ μου ὅτι μὲ συγχωρεῖς;

— Ἀκόμη καλλίτερον· σ' ἀγαπῶ, ἀπήντησεν ὁ Γαετάνος, καὶ δὲν σὲ ἀγαπῶ μόνος ἐγώ. Καὶ ἐκείνη σὲ συλλογίζεται αὐτὴν τὴν στιγμήν.

— Ὦ! δὲν μοῦ λέγεις ἀλήθειαν· μὲ νανουρίζεις μὲ ᾆσμα μαγευτικόν, ἀλλὰ μοῦ λέγεις ψεύματα. Δὲν ἀγαπᾷ κανένα ἐκείνη, καὶ ποτὲ δὲν θὰ μ' ἀγαπήσῃ.

— Θέλεις νὰ τρέξω εἰς ἀναζήτησίν της, καὶ νὰ τῆς εἰπῶ ὅτι εἶσαι σπουδαίως ἀσθενής; Στοιχηματίζω ὅτι μετὰ πέντε λεπτὰ θὰ ἦνε ἐδῶ!

— Ἴσως, ἀπήντησεν ἠρέμα καὶ νωχελῶς ὁ μαρκήσιος. Εἶνε πλήρης χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως. Ἀλλὰ θὰ ἦτο δι' ἐμὲ πολὺ χειρότερον νὰ ἰδῶ τὸν οἶκτόν της καὶ τίποτε ἄλλο.

— Δὲν τὰ ἠξεύρεις σὺ αὐτὰ τὰ πράγματα. Ὁ οἶκτος εἶνε ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔρωτος. Κάθε πρᾶγμα πρέπει νὰ ἔχῃ μίαν ἀρχήν, ἡ ὁποία οὔτε μέση οὔτε τέλος εἶνε. Ἂν ἤθελες νὰ μ' ἀκούσῃς, ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν, σὲ βεβαιόνω...

— Ὦ τόρα μοῦ κάμνεις ἀκόμη περισσότερον κακόν. Ἂν ὁ ἔρως της ἦτο τόσον εὔκολος ὅσον νομίζεις, δὲν θὰ τὸν ἐπεθύμουν τόσον.

— Δὲν πειράζει· θὰ διαλυθῇ ἡ πλάνη σου καὶ θὰ ἡσυχάσῃς. Κέρδος καὶ αὐτό.

— Τὸ κέρδος αὐτὸ θὰ ἦτο τὸ τέλος μου, Γαετάνε, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, ζωογονούμενος καὶ ἐντείνων τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Τί δυστυχία νὰ μὴ μ' ἐννοῇς! Ἀλλὰ μᾶς χωρίζει ἄβυσσος. Πρόσεξε ἀδελφέ μου, πρόσεξε. Μία μόνη ἀπροσεξία, μία σου ἐλαφρότης, μία παραδρομὴ τῆς ἀγάπης σου, δύναται νὰ μὲ φονεύσῃ ἀμέσως, ὡς ἂν ἐλάμβανες πιστόλιον καὶ μ' ἐπυροβόλεις.

Ὁ δοὺξ εὑρίσκετο ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ. Ὑπελάμβανεν ἁπλουστάτην τὴν θέσιν δύο ὄντων, συμπαθούντων μᾶλλον ἢ ἧττον πρὸς ἄλληλα, καὶ χωριζομένων δι' ὑπερβολικῆς εὐλαβείας, ἣν αὐτὸς ἐθεώρει ἀναξίαν λόγου. Τὴν θέσιν ὅμως αὐτὴν περιέπλεκε, κατ' αὐτόν, ὁ μαρκήσιος διὰ παραδόξων λεπτολογιῶν καὶ δισταγμῶν. Ἠσθάνετο τὸν ἔρωτά του σβεννύμενον, ἂν ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ παρεδίδετο ἄνευ ἔρωτος· κ' ἐνῷ τὸ πάθος αὐτοῦ τὸν ἐφόνευεν ὑπάρχον, τὸν ἐφόνευεν ἔτι βιαιότερον ἐκλεῖπον. Τὰ πράγματα ἦσαν ἀδιέξοδα, καὶ ἀπήλπιζον τὸν δοῦκα τοσοῦτο μᾶλλον, ὅσῳ τὴν ἀδιέξοδον αὐτὴν περιπλοκὴν ἐπεθύμει καὶ ἤθελεν ὁ ἀδελφός του. Ἐξακολουθῶν νὰ ὁμιλῇ μετ' αὐτοῦ καὶ ἀνερευνῶν μετὰ προσοχῆς τὰ κρύφια τῆς καρδίας του, κατεῖδεν ἐπὶ τέλους, ὅτι ἡ μόνη δυνατὴ χαρά, ἣν ἠδύνατο νὰ τῷ παράσχῃ, ἦτο νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν νὰ μαντεύσῃ τὴν ἀγάπην τῆς Καρολίνας καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ αἴσθημά της θ' ἀνεπτύσσετο βαθμηδὸν καὶ ἠρέμα. Ἐνόσῳ ἡ φαντασία του ἐπλανᾶτο ἐν τῷ παραδείσῳ τῶν πρώτων ἁγνῶν καὶ αἰθερίων οὕτως εἰπεῖν ἐρωτικῶν συγκινήσεων, ὁ μαρκήσιος ἐβαυκαλᾶτο ὑπὸ ἰδεῶν χαρμοσύνων κ' ἐτέρπετο ἐν ἀγαλλιάσει. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς ὑπεδείκνυτο αὐτῷ ἡ στιγμή, καθ' ἣν θὰ ἠναγκάζετο νὰ προβῇ εἰς ἀπόφασιν ἢ νὰ τολμήσῃ ὁμολογίαν, ᾐσθάνετο πάραυτα ὡσεὶ ἐπικειμένην ἀναπόδραστον συμφοράν· καὶ δυστυχῶς δὲν ἠπατᾶτο. Ἡ Καρολίνα ἔμελλε ν' ἀρνηθῇ καὶ νὰ φύγῃ, ἤ, ἂν ἐδέχετο τὴν χεῖρά του, — διότι ἡ τιμὴ τοῦ μαρκησίου ἀπέκλειε πᾶσαν ἰδέαν ἀποπλανήσεως — ἡ γηραιά του μήτηρ ἔμελλε ν' ἀπελπισθῇ καὶ ν' ἀποθάνῃ ἴσως ἐκ τῆς διαλύσεως τῶν ἐλπίδων της.

Αἱ σκέψεις αὗται ἀπησχόλουν τὸν δοῦκα, διότι ὁ Οὐρβανὸς ἤρχισεν ἤδη ν' ἀποκοιμίζεται, λαβὼν πρῶτον τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ ὅτι ἤθελεν ἀπέλθει καὶ αὐτὸς ν' ἀναπαυθῇ ἅμα τὸν ἔβλεπε κοιμώμενον. Ὁ Γαετάνος ἠγανάκτει μὴ εὑρίσκων μέσον νὰ τὸν ὑπηρετήσῃ ἀποτελεσματικῶς. Διελογίζετο νὰ προειδοποιήσῃ τὴν Καρολίναν, νὰ ἀποταθῇ εἰς τὴν ἀγαθότητά της καὶ τὴν πρὸς τὸν μαρκήσιον ὑπόληψιν αὐτῆς, καὶ νὰ τὴν παρακαλέσῃ ὅπως περιποιηθῇ μὲν κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τοῦ νοσοῦντος, ἀποκρύψῃ δὲ εἰς αὐτὸν τὴν θέσιν τοῦ μέλλοντος καὶ τὸν διασκεδάσῃ δι' ἀορίστων ἐλπίδων καὶ ποιητικῶν ῥεμβασμῶν. Ἀλλ' οὕτω πράττων ἐξώθει τὴν ταλαίπωρον κόρην εἰς κινδυνώδη καὶ ὀλισθηρὰν κλιτύν, δὲν ἦτο δ' ἐκείνη τοσοῦτον παιδίον, ὥστε νὰ μὴν ἐννοήσῃ ὅτι διεκύβευεν οὕτω τὴν ἰδίαν

Digitized by Google

αὐτῆς τιμὴν ἴσως δὲ καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ βίου της. Ἡ μοῖρα, ἥτις εἶνε λίαν ἐνεργὸς εἰς τὰ δράματα ταῦτα, διότι ἡ ἐνέργειά της ἀπαντᾷ συνήθως ψυχὰς προδιατεθειμένας νὰ ὑποστῶσιν αὐτήν, ἔπραξεν ὅ,τι ὁ δοὺξ δὲν ἐτόλμα νὰ πράξῃ.

Ἕπεται συνέχεια.

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΗΜΩΝ ΣΧΟΛΕΙΑ

[Συνέχεια· ἴδε σελ. 463]

Ἄλλη μάστιξ τῆς δημοτικῆς ἐπαιδεύσεως εἶνε τὸ ἀμέθοδον τῆς διδασκαλίας καὶ τὸ ἀκατάρτιστον τῶν διδασκάλων, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην συναίσθησιν τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἀποστολῆς ἐχόντων.

«Ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας (τοῦ χωρίου Ἀγραφῶν) γράφει ὁ κ. Παπαμάρκου, ὑπάρχουσι θρανία τινὰ κακά· ἐπὶ τούτων κάθηνται 33 μαθηταὶ ῥυπαρώτατοι, ἀηδέστατα ἀπόζοντες, τέλεον ἀνάγωγοι, ἐπιτηδειότητά τινα μόνον ἐν τῇ ἀριθμητικῇ καὶ τῇ γραφῇ κεκτημένοι· ὁ τρόπος τῆς ἀναγνώσεως εἶνέ τι παράδοξον. Τοιοῦτό τι οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἀπήντησα κατὰ τὸν πολυχρόνιον διδασκαλικόν μου βίον ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις. Ἀνάλογόν τι τούτου συμβαίνει ἐν τοῖς τῶν κατωτάτων τάξεων τῶν Ἰουδαίων ἐλεεινοτάτοις σχολείοις. Δι' ἐρρίνου καὶ συρομένης καὶ μονοτόνως ἀπηχούσης μεγάλης φωνῆς ἀναγινώσκουσιν οἱ πρὸς τοῦτο πρῶτον ἐπιμελῶς καὶ σφόδρα γελοίως κατασχηματιζόμενοι μαθηταὶ κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀτέχνων καὶ βαναύσων ἐκείνων ἱεροψαλτῶν, οἵτινες ἀλαζονικώτατα παρασκευαζόμενοι ὅπως τὸ «εἰς τὸ ῥεῦμα τῆς ζωῆς μου» ψάλωσι, ἀηδίαν τοῖς παρισταμένοις ἀκροαταῖς οὐ σμικρὰν προξενοῦσι.»

Ὁ κ. Ν. Γ. Πολίτης ἐν τῇ ἐξαιρέτῳ αὐτοῦ περὶ τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας Βώλου ἐκθέσει ἐπάγεται τὰ ἑξῆς:

«Περὶ δὲ τῶν πλείστων ἐκ τῶν λοιπῶν σχολείων, ἂν κατὰ μέρος θέσωμεν τὰ γραμματοδιδασκαλεῖα περὶ ὧν οὐδὲ λόγος πρέπει νὰ γίνηται, δυνάμεθα ἀπολύτως νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ ἐξ αὐτῶν ἀπολυόμενοι παῖδες, ὡς ὁ ἀλλαντοπώλης τοῦ κωμικοῦ, οὐδὲν ἐπίστανται

πλὴν γραμμάτων καὶ ταῦτα μέν τοι κακὰ κακῶς.

Διότι κυρίως μόνον ἀνάγνωσιν διδάσκονται οἱ παῖδες καὶ ταύτην ξηράν, μονότονον, ἄψυχον, ἄνευ ὑποκρίσεως, καὶ ἐκτὸς τῆς ἀναγνώσεως ὀλίγην γραφὴν ἀλλ' ἄμορφον καὶ ἀφιλόκαλον. Εὐτυχεῖς δ' οἱ μαθηταὶ ὅσοι σὺν τούτοις ἀποκομίζουσι μετὰ τοῦ ἀπολυτηρίου καὶ ἐφόδιον μαθηματικῶν γνώσεων ἐπαρκὲς εἰς πρόχειρον καταστιχογραφίαν, διότι ὀλίγιστοι γινώσκουσι νὰ ἐκτελῶσιν ἀπταίστως τὰς τέσσαρας πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς.

«... Ὡς ἱκανῶς ἐνδεικτικὸν διδασκαλικῆς ἀπειροκαλίας σημειοῦμαι ὅτι ἔν τινι σχολείῳ ἤκουσα ἀπαγγελλόμενον ἐν ποίημα τοῦ μακαρίτου Σκόκου, τὴν *Ἑλλάδα καὶ τὸν Ὄθωνα,* ὅστις ὡς ἀπῄτει ἡ περίστασις, εἶχε βαπτισθῇ εἰς Γεώργιον μὲ μεγάλην θυσίαν τοῦ μέτρου. Ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ ἡ πάσχουσα Ἑλλὰς ζητεῖ τὴν ἀρωγὴν τοῦ Βασιλέως:

Τὸν βασιλέα θεωρεῖ ζητεῖ νὰ πλησιάσῃ
Ἐμπερδευμένη 'βρίσκεται εἰς θάμνους καὶ εἰς δάση.

«... Ὅπως ὦμεν δίκαιοι ὅμως ἀνάγκη ν' ἀποδώσωμεν τὴν ἔλλειψιν ταύτην (περὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν κορασίων) οὐχὶ πάντοτε εἰς τὴν ἀνικανότητα τῶν διδασκάλων ἀλλ' εἰς τὸ ἀμέθοδον τῆς διδασκαλίας ἐν τῷ Ἀρσακείῳ, ὅπου αὗται ἐκπαιδεύονται. Διότι καὶ αὐταὶ αἱ ἀριστεύσασαι τῶν διδασκάλων ἀκολουθοῦσιν ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν καὶ αἱ ἀνίκανοι μέθοδον ἢ μᾶλλον ἀμεθοδίαν. Διὰ τοῦτο οὐδαμῶς ἐξεπλησσόμην βλέπων κοράσια δυνάμενα νὰ ἐπαναλάβωσιν ἀπταίστως ἀπὸ στήθους ὁρμαθοὺς κανόνων τῆς γραμματικῆς ἢ τοῦ συντακτικοῦ, ἀνίκανα δὲ νὰ ἐφαρμόσωσι καὶ τοὺς ἁπλουστάτους αὐτῶν, μένοντα ἄναυδα ὁσάκις ἠρωτῶντο περί τινος ἱστορικοῦ θέματος, περὶ οὗ ἠδύναντο ἔπειτα τροχάδην ν' ἀπαγγείλωσι ἀπὸ στόματος ὁλοκλήρους σελίδας ἐκ τῆς ἱστορίας των εἰς τὸν γινώσκοντα νὰ ἐρωτᾷ αὐτὰ κατὰ τὸν ὡρισμένον τρόπον ἢ μετὰ κωμικῆς ἀκριβείας ἐπαναλαμβάνοντα ἐπὶ λέξει τὸ κείμενον, ἐγχειριδίου τινὸς οἰκιακῆς οἰκονομίας, ἐρωτώμενα πῶς γίνεται ἡ *μπουγάδα* ἢ πῶς ῥάπτεται ἡ *ἀπανωβελονιά.*»

«Ἐκ τῶν διδασκάλων, γράφει ὁ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῶν ἐπαρχιῶν Λαρίσης καὶ Ἀγυιᾶς ἐπιθεωρήσας κ. Π. Π. Οἰκονόμου, ὅλοι νομίζουσιν ὅτι ἡ ἄνους ἀνάγνωσις, ἡ γραφὴ καὶ ἡ ἀριθμητικὴ εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ σχολείου. Εἰς τὰς ἁπλουστάτας ἐρωτήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἐκ τριόδου παῖς ὁ μηδέποτε εἰς τὸ σχολεῖον πατήσας γελῶν ἀποκρίνεται, οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων Θεσσαλίας ἵστανται χάσκοντες ὁ δὲ διδάσκαλος θεᾶται ξηροκαταπίνων».

«Ὡς πρὸς δὲ τὰ σχολεῖα τῶν θηλέων ἐπικρατεῖ ἡ αὐτὴ ἀθλιότης καὶ ἡ αὐτὴ ἀδεξιότης εἰς τὸ διδάσκειν καὶ παιδαγωγεῖν».

«Οἱ πλεῖστοι τῶν διδασκάλων, σημειοῦται ὁ κ. Χ. Πούλιος, ὑπὸ ἐπιτροπῶν χειροτονηθέντες τοιοῦτοι, οὐ μόνον ἀγράμματοί εἰσι, ἀπαιδαγώγητοι καὶ ἀδαεῖς τοῦ διδασκαλικοῦ καθήκοντος, ἀλλὰ καὶ λίαν ὀκνηροὶ καὶ ἀμελεῖς ἓν καὶ μόνον κατορθοῦντες διὰ τῆς ἀπειλῆς καὶ τῶν ῥαβδισμῶν: οἱ μαθηταὶ αὐτῶν νὰ μανθάνωσι τὰ διάφορα τοῦ σχολείου μαθήματα ὡς ἄλλοι ψιττακοὶ

Digitized by Google

μηδὲν σχεδὸν ἐννοοῦντες ἐκ τῶν διδασκομένων· ἄρα διδακτικὴ μέθοδος ὅλως ἐλλείπει.»

Ὁ κ. Ἐλευθέριος Κούσης, οὗ ἐμνημονεύσαμεν ἤδη, ἐπάγεται περὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας τάδε: «Πλεῖστοι μὲν τούτων καὶ πεῖραν καὶ ἱκανότητα καὶ ζῆλον κέκτηνται, ἀλλ' ἐλάχιστα δύνανται νὰ ὑπερπηδήσωσι τὸν φραγμὸν τοῦ ψιττακισμοῦ καὶ μηχανισμοῦ τὸν ὑπὸ τῆς παλαιᾶς μεθόδου ἐγειρόμενον· οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν λοιπῶν ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων τῆς παλαιᾶς μεθόδου περιδεῶς ἐγκεκλεισμένοι, τῆς γραμματικῆς τοῦ Γενναδίου τῶν κανόνων καὶ τῶν σπανιωτάτων καὶ ποιητικῶν τύπων ἀπρὶξ ἔχονται καὶ τὴν χρηστομάθειαν τοῦ Ῥαγκαβῆ ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον μεταγειρίζονται».

«Ἔστειλα κ' ἔφερα, σημειοῦται ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν Οἰτύλου καὶ Γυθείου κ. Ε. Χ. Καραβᾶς, τὸν διδάσκαλον Προαστείου, ὃν ἐρωτήσας πόσους μαθητὰς ἔχει, ἂν φοιτῶσι τακτικά, τίνα μαθήματα ἐδίδαξε καὶ πῶς τὰ ἐδίδαξε ἔμαθον παρ' αὐτοῦ ὅτι μαθηταὶ φοιτῶσιν ὅσοι ἀνωτέρω ἐμνημόνευσα, μέθοδον δὲ ἠκολούθησε τὴν *τακτικήν!* καὶ ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὰ πάντα. Τότε, τῷ λέγω, «παρακαλῶ, κύριε, ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον, φέρ' εἰπεῖν, τί μετεχειρίσθης; — «Μὰ νά σοι εἰπῶ, μοὶ ἀπήντησε, δὲν εἰξεύρω καὶ ἐγώ.» Ἐν τούτοις ἤρχισε νὰ ἐξετάζῃ ἱστορίαν ἑλληνικὴν ὡς ἑξῆς: «Πὲ δεῖνα: *μετὰ δὲ ταῦτα ἐστράφη ὁ Ξέρξης*» κτλ. Ἤρχισεν ὁ μαθητής, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐτέθη εἰς κίνησιν ἡ μηχανή... Τότε ἔλαβον εἰς χεῖράς μου τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον καὶ εἶδον ὅτι περιέχει καὶ Πλάτωνα καὶ Δημοσθένη καὶ Ἀριστοφάνη καὶ Ἀριστοτέλη καὶ Πίνδαρον καὶ Θουκυδίδην καὶ Αἴσωπον καὶ Αἰλιανὸν καὶ μονονοὺ ἦτο εἰς ἐλεεινὸς κέντρων πρὸς ἄλλον σκοπὸν συνερραμμένος· τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν μαθητὴν ν' ἀναγνώσῃ καὶ ἤρχισεν ἡ σεσυρμένη καὶ μονότονος καὶ ἀσυνείδητος ἀνάγνωσις... Ὁ διδάσκαλος μονονουχὶ δακρύων ἐκ τῆς χαρᾶς ἀναθέτει εἰς αὐτοὺς ν' ἀπαγγείλωσι ἀπολυτίκια, κοντάκια, δὲν εἰξεύρω πόθεν, τὸ ἄρθρον μιᾶς ἐφημερίδος Ἀθηναϊκῆς, εἶτα δὲ ἤρχισεν ἡ παντομίμα καὶ συνέστελλον μετὰ στενοχωρίας τὸν γέλωτα.

«— Ἀρκεῖ, τοῦ λέγω, κύριε διδάσκαλε, ἀξιόλογα, θαυμάσια! διὰ νὰ μὲ ἀφήσῃ ἥσυχον. Ἐὰν δὲ εἶχον καὶ ἴχνος τι ἀμφιβολίας ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶνε εἰς κατάστασιν διανοητικῆς πτωχείας, ἀφίνω τὴν παντελῆ ἀπαιδευσίαν, μοὶ τὸ ἐξήλειψεν ὅταν τὸν εἶδον ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ πρὸ πάντων ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ σχολείου νὰ *κουρτίσῃ* ἓν σιγάρον, καὶ τὸ νοστιμώτερον ὅταν ἀπηρχόμην νὰ μοῦ φιλήσῃ τὴν χεῖρα.»

Τοιοῦτοι εἶνε οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν, εἰς οὓς τὸ ἔθνος ἀνέθηκε τὴν ὑψίστην τῶν ἐντολῶν, τὴν μόρφωσιν ἑλλήνων πολιτῶν, παρέδωκε χιλιάδας ψυχῶν, ἐνεπιστεύθη τὸ μέλλον αὐτοῦ: ὀκνηροί, ἄξεστοι, σηπόμενοι ἐν ῥυπαρίᾳ καὶ ἀπαιδευσίᾳ, σκοτεινὴν ἔχοντες τὴν διάνοιαν καὶ ἐσβεσμένην τὴν καρδίαν, ἄνευ συνειδήσεως, ἄνευ ἐνθουσιασμοῦ.

Ἀλλ' ἆρά γε οὗτοι πταίουσι τοιοῦτοι ὄντες; ἦτο δυνατὸν νὰ ἦσαν ἄλλοῖοι;

«Καὶ τοῦ Pestalozzi ἡ θερμοτάτη διδασκαλικὴ καρδία, ἀναφωνεῖ ὁ κ. Χ. Παπαμάρκου, καὶ τοῦ Trotzendorf ἡ δαιμονία διδασκαλικὴ φύσις καὶ τῶν μεγάλων τοῦ γένους ἡμῶν διδασκάλων ἡ πύρινος ἐθνικὴ ψυχὴ θὰ κατεμαραίνετο καὶ θ' ἀπεψύχετο περικυλινδουμένη ἐν σχολικαῖς περιστάσεσιν οὕτω χαλεπαῖς. Ὁ βουλευτής, ὁ δήμαρχος, ἡ ἐφορευτικὴ ἐπιτροπή, οἱ ἐπόπται, ὁ ταμίας, ὁ τοκογλύφος, οἱ γονεῖς τῶν παίδων, οἱ παῖδες αὐτοὶ λὰξ πατοῦσι τὸν ἀνίσχυρον καὶ ἀπροστάτευτον δημοδιδάσκαλον, ἀπειλοῦντες αὐτὸν ἑκάστοτε, περιφρονοῦντες αὐτόν, ἀφανίζοντες αὐτόν... Τί ἠδύνατο καὶ ὁ τεχνικώτατος καὶ ἐνθουσιωδέστατος γερμανός, ἑλβετὸς ἢ ἄγγλος διδάσκαλος νὰ πράξῃ ἐὰν αἴφνης ἐρρίπτετο εἰς τὴν μισγάγκειαν ταύτην τῆς παντοδαπῆς ἑλληνικῆς σχολικῆς ἀθλιότητος; ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν παρευρισκόμενος ἐν δημοτικοῖς σχολείοις λάμπουσιν ἐκ τῆς τοῦ Ἕλληνος δημοδιδασκάλου ἐργασίας· πάντως ἡ ἀπελπισία θὰ ἐμάραινεν αὐτόν· σφόδρα δὲ δυσανασχετῶν θὰ ἐγκατέλειπε καὶ σχολεῖον καὶ ἄρχοντας σχολικοὺς καὶ μισθάριον εὐτελέστατον καὶ θὰ ἐγίνετο κάπηλος ἢ κρεωπώλης, ἵνα εὐμαρέστερον καὶ μᾶλλον ἀνεξάρτητον βίον τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ παράσχῃ...

«... Τῇ ἀληθείᾳ ὅσον κακὴ καὶ ἂν εἶνε ἡ καθόλου ἐν τοῖς σχολείοις ἐργασία τῶν δημοδιδασκάλων, *πάντως* εἶνε πολλῷ ἀνωτέρα τῆς ἐργασίας ἀνθρώπων τόσον γλίσχρως, πρὸς καταφρόνησιν τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου, καὶ πρὸς περιύβρισιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας, μισθοδοτουμένων ταλαιπώρων ἑλλήνων δημοδιδασκάλων. Ὅταν δὲ εἰς ταῦτα προστεθῶσι καὶ αἱ λοιπαὶ περὶ τὴν λῆψιν τοῦ γλισχροτάτου μισθαρίου αὐτῶν ἐλεεινότητες καὶ ταλαιπωρίαι, θὰ θαυμάσῃ τις τὴν ἐν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ἐγκειμένην δύναμιν τῆς ὑπομονῆς.»

«Τίς λοιπὸν εἶνε ὁ λόγος, ἐρωτᾷ μετὰ πόνου ὁ κ. Ν. Σπαθῆς, δι' ὃν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπλεόνασεν ἡ ἀνικανότης, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ δημοδιδάσκαλοι ἀδιαφοροῦσι τοσοῦτον καὶ περὶ παύσεως, ἥτις εἶνε ἡ ποινὴ ἡ προσήκουσα εἰς τοὺς τὴν τάξιν των ἐγκαταλιμπάνοντας; Κατ' ἐμὲ τοῦ μὲν πρώτου λόγος εἶνε ἡ καθ' ὑπερβολὴν εὐποριστία τῶν διπλωμάτων, τῆς δὲ ἀδιαφορίας ἡ διὰ τὸ γλίσχρον τῆς μισθοδοσίας ἔλλειψις συμφέροντος... Καὶ εἰκότως· διότι ὁ τριτοβάθμιος δημοδιδάσκαλος... θ' ἀπέλθῃ εἰς τηλέχθονα κώμην πολλάκις εἰς ὑψηλὸν καὶ δυσβίοδον ὄρος κειμένην· ἐκεῖ θὰ ζήσῃ ἐν τῷ μέσῳ κοινωνίας ἀγροίκου καὶ πε-

Digitized by Google

νομένης ἢ φιλαργύρου ὡς ἐρημίτης στερούμενος πάσης καὶ ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς ἀπολαύσεως· λήξαντος τοῦ μηνὸς θὰ ἴδῃ τὸν ἀνεπαρκῆ μισθόν του ἔτι περικειρόμενον, διότι ἵνα λάβῃ αὐτόν, ἢ θὰ προσφύγῃ εἰς τὸν ἐν τῇ κώμῃ εἰσπράκτορα καὶ οὗτος θὰ κρατήσῃ τὸ πρόλημμα ἢ θὰ καταβῇ πρὸς τὸν ταμίαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας ἢ τοῦ νομοῦ, καὶ θὰ ὑποβληθῇ εἰς τὰς δαπάνας τοῦ ταξειδίου.... Οὕτω μεταξὺ ἀγροικίας καὶ πενίας διαβιῶν καὶ περὶ ἔργον ἀτερπὲς καὶ μᾶλλον ἀηδὲς ἐνασχολούμενος ὁ ῥιγῶν καὶ πειναλέος δημοδιδάσκαλος πῶς νὰ μὴν ἀπογοητευθῇ καὶ πῶς νὰ μὴ πάθῃ ἠθικῶς τε καὶ φυσικῶς; «Ἐρρέτω λοιπὸν καὶ ἡ θέσις μου!» δύναται οὗτος ἐπὶ τέλους ἐαρινήν τινα πρωΐαν νὰ εἴπῃ· «ἴσως ἡ παῦσίς μου ἀναγκάζουσά με νὰ ζητήσω ἄλλον πόρον ζωῆς μὲ φέρει εἰς εὐτυχίαν!» καὶ ταῦτα λέγων νὰ κλείσῃ τὸ ἤδη ἔρημον μαθητῶν διδακτήριόν του καὶ ν' ἀπέλθῃ πρὸς τοὺς γονεῖς ἢ τοὺς φίλους του ἵνα συσκεφθῇ μετ' αὐτῶν περὶ τοῦ μέλλοντός του. Εἶδόν ποτε γελοιογραφίαν ἐν Βαυαρίᾳ τοῦ ἀνεχομένου νὰ ζῇ ὑπὸ γλισχρότατον μισθὸν δημοδιδασκάλου δυναμένην νὰ χρησιμεύσῃ κάλλιστα καὶ διὰ τὸν ἕλληνα συνάδελφόν του· ἡ γραφὴ ἐξελίσσετο ἐν διπτύχῳ· καὶ ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ πτυχῇ παρίσταντο ἀγυιόπαιδες ἐν σχολείῳ φωνάζοντες, χειρονομοῦντες καὶ ἀμοιβαίως διὰ τῶν βιβλίων τυπτόμενοι, ἀπέναντι δὲ τούτων δημοδιδάσκαλος ῥακένδυτος καὶ ἰσχνὸς καὶ τὴν ὄψιν ἐλεεινὸς ἀγωνιζόμενος νὰ καθησυχάσῃ αὐτούς· ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ ἀγέλη χοίρων βόσκουσα ἐν σκιερῷ δάσει καὶ ὑπὸ θαλερὸν δένδρον χοιροβοσκὸς εὐσταλὴς τὸν ἱματισμὸν καὶ τὴν ὄψιν εὐτραφὴς καὶ ῥοδόχρους, ἔχων ἐν τῷ προσώπῳ τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἀπέναντι δημοδιδασκάλου· καὶ ὑπὸ τὸ δίπτυχον ἡ ἐπιγραφή: *ὑστερνὴ μου γνῶσι νὰ σὲ εἶχα πρῶτα!*»

«Ἐν ὅσῳ ὁ διδάσκαλος, σημειοῦται ὁ κ. Π. Π. Οἰκονόμου, εἶνε ἠναγκασμένος νὰ τρέμῃ ὑπὸ τὸ ξίφος τοῦ βουλευτοῦ ἢ δημάρχου, ἢ κομματάρχου, νὰ ἕρπῃ πρὸ τοῦ εἰσπράκτορος ἢ ταμίου διὰ νὰ λάβῃ δίκην ἐπαίτου τὸν δεδουλευμένον εὐτελῆ μισθόν του καὶ νὰ λαμβάνῃ αὐτὸν κατόπιν πολλῶν ἀναβολῶν καὶ ἀποπομπῶν καὶ εἰς τὸ χειρότερον νόμισμα, ἄς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ καλέσω τὴν τοιαύτην παιδείαν τὴν μεγαλειτέραν βαναυσίαν».

«Οἱ διδάσκαλοι τῆς Φθιώτιδος, γράφει ὁ ἐπιθεωρήσας τὰ σχολεῖα ταύτης κ. Ἐλευθέριος Κούσης, εἰσὶν ἠναγκασμένοι νὰ προσέλθωσιν πρὸς ἀπολαβὴν τοῦ μισθοῦ εἰς τὴν πρωτεύουσαν Λαμίαν, ἧς πολλοὶ καὶ 12 καὶ 18 ὥρας ἀπέχουσι· ἐνταῦθα δὲ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ἑβδομάδος εἰς ἑβδομάδα παραπεμπόμενοι τελευτῶντες, ἵνα μὴ τὸν γλίσχρον μισθὸν αὐτῶν εἰς ὁδοιπορικὰ καταναλώσωσιν εὑρίσκουσι φιλάνθρωπόν τινα καὶ συμπαθῆ, παρ' ᾧ ἐξαργυροῦσι μὲ ἔκπτωσιν 8-10 τοῖς %, τοὺς μηνιαίους μισθούς των».

«Πῶς δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν καλοὺς διδασκάλους, ἀναφωνεῖ ὁ μήπω μνημονευθεὶς ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων Γορτυνίας κ. Π. Παυλάτος, ἀφ' οὗ ὁ δημοδιδάσκαλος ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.... ὑβρίζεται, προπηλακίζεται, ἐξευτελίζεται καὶ ὡς Παρίας θεωρεῖται, ὥστε καὶ ἡ προσηγορία μόνον δημοδιδάσκαλος ἀρκεῖ ν' ἀφαιρέσῃ παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν ἐλαχίστην ἀξίαν; Καὶ δὲν εἶνε ἱκανὴ ἆρά γε ἡ τοιαύτη κατάπτωσις τοῦ δημοδιδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος ὅπως ἐξορίσῃ ἐκ τῆς χορείας τῶν δημοδιδασκάλων πάντα ἱκανὸν καὶ ἐγγράμματον δημοδιδάσκαλον;»

«Πρέπει ν' ἀκούῃ τις ἐκτραγῳδούμενα τὰ δεινά των, λέγει μετ' ὀδύνης ὁ κ. Ν. Χ. Καραβᾶς, πρέπει νὰ μάθῃ παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων ἀλγεινῶς διηγουμένων ὅτι ὁ γλίσχρος μισθός των περικοπτόμενος ἀπ' ἐδῶ, περικοπτόμενος ἀπ' ἐκεῖ, δεκατιζόμενος ἀπὸ τοὺς αἰσχροκερδεῖς τοκογλύφους, φορολογούμενος ἀπὸ τὸν ταμίαν, ὁ ὁποῖος —εἰρήσθω πρὸς τιμήν του!— δὲν λαμβάνει ὡς μοὶ εἶπον χρήματα ὅταν πρόκηται νὰ ἐξοφλήσῃ ἀπόδειξιν δημοδιδασκάλου, ἀλλ' ἀρκεῖται εἰς τὰ προσφερόμενα ὀρνίθια, ἀποβαίνει πολὺ μικρότερος τοῦ μισθοῦ ἑνὸς ἐπιστάτου ἢ δημοτικοῦ ἢ ἑλληνικοῦ σχολείου, πρέπει ἰδίοις ὠσὶ ν'ἀκούσῃ αὐτὰ καὶ ἂν δὲν ῥαγισθῇ ἡ καρδία του ἐκ τῆς συγκινήσεως, θὰ εἰπῇ ταὐτὸ ὅτι εἶνε ἄκαρδος!...»

Σταματήσωμεν ἐνταῦθα. Πρὸς τί νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὴν ζοφερὰν περιγραφὴν τῆς οἰκτροτάτης καταστάσεως τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως; πρὸς τί ν' ἀναφέρωμεν τὴν ἐκ τῆς ἀτάκτου φοιτήσεως τῶν μαθητῶν καὶ τῆς ἐπὶ μῆνας ὅλους ἀπουσίας αὐτῶν ἀποσύνθεσιν τοῦ σχολείου; πρὸς τί νὰ παραθέσωμεν χωρία τῶν ἐπιθεωρητῶν ἀφηγουμένων ὅτι πλεῖστοι πολλαχοῦ μαθηταὶ ἄνευ βιβλίων ἕνεκα πενίας ἢ φιλαργυρίας τῶν γονέων ἢ διὰ τὸ δυσπόριστον αὐτῶν φοιτῶντες εἰς τὸ σχολεῖον ἀνυπέρβλητον πρόσκομμα πρὸς πᾶσαν διδασκαλίαν ἀνεγείρουσι; πρὸς τί νὰ περιγράψωμεν τὰς ὕβρεις καὶ τοὺς ἐξευτελισμοὺς ἃς οἱ τάλανες δημοδιδάσκαλοι ὑφίστανται ὑπὸ ἀμαθῶν καὶ βαναύσων καὶ φατριαστικῶν ἐφορευτικῶν ἐπιτροπειῶν καὶ παρέδρων καὶ εὐτελεστάτων κομματαρχίσκων; Πρὸς τί νὰ διεκτραγῳδήσωμεν ταῦτα πάντα; Ἡ μηχανὴ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως κεῖται χαμαὶ παραλελυμένη ταχυτάτης δεομένη συνθέσεως.

Πρώτην φορὰν ἐλέχθη παρρησίᾳ ἐνώπιον τοῦ ἔθνους ἡ τοιαύτη φοβερὰ ἀλήθεια. Ἀξιέπαινον λίαν θεωροῦμεν τὸν ἐπὶ τῆς ὑπουργίας τοῦ κ. Δ. Βουλπιώτου διευθυντὴν τέως τῶν δημοτικῶν σχολείων κ. Σπυρίδωνα Π. Λάμπρον διὰ τὸ θάρ-

Digitized by Google

ρος μεθ' οὗ ἔπραξε τοῦτο, πρῶτος οὗτος ἐκδοὺς εἰς δημοσιότητα τοιαύτας ἐκθέσεις. Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς θεραπείαν τοῦ νοσοῦντος εἶνε ἡ διάγνωσις τοῦ νοσήματος. Ἡ διάγνωσις ἐγένετο καὶ τὸ δεινὸν νόσημα ἀναμένει τὰ φάρμακα. Τὸ ὑπουργεῖον, καθὰ ἐκ τῶν ἐκθέσεων ἐξάγεται, ἀποστεῖλαν ἐπιθεωρητὰς πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἐνετείλατο αὐτοῖς νὰ μὴ ἀρκεσθῶσιν εἰς διεκτραγῴδησιν τῆς ἀθλίας αὐτῶν καταστάσεως, ἀλλὰ νὰ ὑποδείξωσι καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς μέσα τῆς θεραπείας. Προσεχῶς θέλομεν ἐξετάσῃ ὁποῖα μέτρα τινὲς αὐτῶν προτείνουσι πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, τί ἐξ αὐτῶν ἐγένετο ἀπὸ τοῦ 1883 μέχρι σήμερον, τί εἶνε ἐν σχεδίῳ, καὶ τί εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ.

Κ'

ΤΑ ΥΠΟΔΗΜΑΤΙΑ

('Εκ τῶν τοῦ Gustave Droz')

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι πρωΐαν τινὰ ἐξελθὼν τοῦ δωματίου μου εἶδον ἐνώπιον τῆς θύρας, ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου παραταχθέντα, τὰ ὑποδήματά μου καὶ τὰ τοῦ μικροῦ μου παιδίου.

Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἦσαν ὑποδήματα μετὰ δεμάτων, τετριμμένα πως ἐκ τῆς τραχείας ἐργασίας εἰς ἣν τὰ ὑπέβαλλε. Τὸ πέλμα εἶχεν ἐκλεπτυνθῆ πρὸς τ' ἀριστερά, μικρὰ δὲ ὀπὴ ἠπειλεῖτο εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δεξιοῦ ποδός. Τὰ δέματα λυτὰ καὶ κουρασμένα ἐκρέμαντο ἑκατέρωθεν. Ἐκ τῆς ὀγκώσεως τοῦ δέρματος εὐχερῶς ἐνοεῖτο ἡ θέσις τῶν δακτύλων, πᾶσαι δ' αἱ συνήθεις κινήσεις τοῦ μικροῦ ποδὸς εἶχον ἀφήσει ἴχνη διὰ πτυχῶν ἀνεπαισθήτων ἢ βαθειῶν.

Διατί ἐτήρησα ταῦτα ἐν τῇ μνήμῃ μου; Ἀγνοῶ, τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι βλέπω εἰσέτι τὰ ὑποδημάτια τοῦ προσφιλοῦς μικροῦ, τεθειμένα ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ τάπητος, παρὰ τὰ ἰδικά μου. Ἦσαν τὰ καθημερινά του ὑποδημάτια, οἱ συμπαραστάται τῶν παιγνιδίων του. Ἦσαν ἀφωσιωμένα εἰς αὐτὸ καὶ μετεῖχον τόσον τῆς ὑπάρξεώς του, ὥστε διετήρουν κἄτι τι τοῦ τέκνου μου καὶ θὰ τ' ἀνεγνώριζον μεταξὺ χιλίων ζευγῶν. Δι' ἐμὲ εἶχον ἰδιαιτέραν τινὰ φυσιογνωμίαν, μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἀόρατος δεσμὸς τὰ συνέδεε πρὸς αὐτὸ καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ θεωρήσω τὸ μὴ εὐδιάγραπτον ἔτι σχῆμα αὐτῶν, τὴν κωμικὴν καὶ θελκτικὴν χάριν, χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῶ τὸν μικρὸν των κύριον καὶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι τῷ ὡμοίαζον.

Πᾶν ὅ,τι ἅπτεται τῶν νηπίων γίνεται καὶ αὐτὸ νήπιόν πως καὶ λαμβάνει τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀδεξίας καὶ ἀφελοῦς χάριτος, ἥτις προσιδιάζει εἰς αὐτά.

Παρὰ τὰ ὑποδημάτια ἐκεῖνα, τὰ γελαστά, τὰ φαιδρά, τὰ εὔθυμα, τὰ ζητοῦντα μόνον νὰ τρέξωσιν εἰς τοὺς ἀγρούς, τὰ ὑποδήματά μου ἐφαίνοντο τερατώδη, βαρέα, χονδροειδῆ, βλακώδη. Ἐκ τοῦ βάρους καὶ τοῦ ἀπογοητευμένου αὐτῶν ἤθους κατεφαίνετο ὅτι ὡς πρὸς αὐτὰ ὁ βίος ἦτο σοβαρός, οἱ δρόμοι μακροὶ καὶ τὸ ὑποβασταζόμενον φορτίον βαρύ.

Ἡ ἀντίθεσις ἦτο ζωηρὰ καὶ τὸ ἐκ ταύτης πόρισμα βαθύ· ἐπλησίασα εἰς τὰ ὑποδημάτια ἐκεῖνα ἠρέμα, ὅπως μηδένα ἀφυπνίσω, διότι πάντες ἐκοιμῶντο ἐν τῇ οἰκίᾳ. Τὰ ἔψαυον, τὰ ἔστρεφον καὶ τὰ περιέστρεφον, τὰ ἐθεώρουν πανταχόθεν καὶ ᾐσθανόμην θελκτικὸν μειδίαμα θάλλον ἐπὶ τῶν χειλέων μου...

Ἡ πατρικὴ ἀγάπη ἔχει, ὡς ἀγάπη, τὰς τρέλλας της, τὰς ἀδυναμίας της, εἶνε παιδαριώδης, ἢ πλήρης εὐγενείας, ἀλλ' ἐν οὐδεμιᾷ περιστάσει ἀναλύεται καὶ ἐξηγεῖται· κατεχόμεθα ὑπ' αὐτῆς καὶ διευθυνόμεθα.

Ὁ ἄνευ ἀδυναμίας πατὴρ πρῶτος βαλέτω ἐπ' ἐμὲ τὸν λίθον· αἱ μητέρες θὰ μ' ἐκδικήσωσι.

Συλλογισθῆτε ὅτι τὸ μετὰ δεμάτων ὑποδημάτιον ἐκεῖνο, τὸ τρυπημένον εἰς τὸ ἄκρον μοὶ ἐνεθύμιζε τὸν μικρὸν παχουλόν του πόδα, καὶ ὅτι μυρίαι ἀναμνήσεις συνεδέοντο πρὸς τὸ ἀγαπητὸν ἐκεῖνο ποδαράκι.

Τὸ ἐφανταζόμην, τὸ μικρόν μου, ὅτε ἔκοπτον τὰ 'νύχια του καὶ ἀνθίστατο σύρον τὰ μουστάκιά μου καὶ ἐγέλα ἀκουσίως, διότι ἐγαργαλίζετο.

Τὸ ἐφανταζόμην ὅτε τὴν ἑσπέραν, πλησίον τῆς ἑστίας, ἐξέβαλον τὰ μικρά του περιπόδια.— Τί εὐθυμία ἦτο ἐκείνη!

Ἔλεγον *ἕν... δύο...* Καὶ αὐτό, περιτετυλιγμένον εἰς τὸν μακρὸν νυκτικὸν χιτωνίσκον του, τὰς χεῖρας ἔχον χωμένας εἰς τὰς μακροτάτας χειρίδας, ἀνέμενε μὲ ἀστράπτον βλέμμα, ἕτοιμον νὰ ἀνακαγχάσῃ, τὸ περίφημον *τρία*.

Τέλος μετὰ μυρίας βραδύτητας, μυρία πειράγματα τὰ ὁποῖα ἐξῆπτον τὴν ἀνυπομονησίαν αὐτοῦ καὶ μοὶ ἐπέτρεπον νὰ ὑποκλέψω ἀπ' αὐτοῦ πέντε ἓξ φιλήματα, ἔλεγον: *τρία*.

Τὸ περιπόδιον ἐσφενδονᾶτο μακράν. — Τότε ἡ χαρά του δὲν εἶχεν ὅρια· ἀνετρέπετο ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου καὶ αἱ γυμναὶ κνῆμαί του ἐκινοῦντο εἰς τὸν ἀέρα. Ἀπὸ τὸ ὀρθάνοικτόν του στόμα, ἐν τῷ βάθει τοῦ ὁποίου ἔβλεπε στίλβοντας τοὺς λευκοὺς μαργαριτίσκους του, ἐξήρχετο ἀδιάκοπος, ἠχηρὸς γέλως.

Ἡ μήτηρ του, γελῶσα ὁμοίως, ἔλεγεν εἰς αὐτὸ μετά τινα στιγμήν:

« Φθάνει, παιδάκι μου· φθάνει πειά, θὰ κρυώσῃς, παιδάκι μου.

« Κράτησέ το δά... Δὲν κουράσθηκες ἀκόμη, διαβολάκι;

Ἤθελε νὰ μᾶς ἐπιπλήξῃ, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀνεύρῃ τὴν σοβαρότητα αὐτῆς ἐνώπιον τῆς

Digitized by Google

χαριτωμένης ξανθῆς ἐκείνης κεφαλῆς, ἥτις ἔκλινεν ἐπὶ τοῦ γόνατός μου.

Ἡ σύζυγός μου ἔλεγε θεωροῦσά με:

— Εἶνε ἀνυπόφορο... Θεέ μου, τί παιδί!

Ἀλλ' ἐνόουν ὅτι τοῦτο ἐσήμαινε:

« Κύττα τί εὔμορφο, τί ζωηρό, τί εὐτυχισμένο ποῦ εἶναι, τὸ παιδάκι μας, τὸ πλασματάκι μας, ὁ υἱός τῶν δυό μας!

Καὶ πράγματι ἀξιολάτρευτον ἦτο, τοὐλάχιστον τοιοῦτο τὸ ἔβλεπον.

Ἔκαμα πολὺ φρόνιμα — δύναμαι νὰ τὸ εἴπω τώρα ὅτε ἐλευκάνθη ἡ κόμη μου — μὴ ἀφήσας νὰ μοῦ διαφύγῃ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη τῶν στιγμῶν τούτων χωρὶς ν' ἀπολαύσω αὐτῆς πληρέστατα. Πόσον λυποῦμαι τοὺς γονεῖς, τοὺς μὴ γνωρίζοντας νὰ εἶνε πατέρες ὅσον τὸ δυνατὸν συχνότερον, τοὺς μὴ γνωρίζοντας νὰ κυλίωνται εἰς τὸν τάπητα, νὰ γίνονται ἄλογα τῶν παιδίων των, νὰ μιμῶνται τὴν ὑλακὴν τοῦ κυνὸς καὶ τὸν βρυχηθμὸν τοῦ λέοντος, νὰ δάκνωσι ἰσχυρῶς χωρὶς νὰ προξενῶσι πόνον, καὶ νὰ κρύπτωνται ὀπίσω τῶν ἀνακλίντρων ἀλλὰ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ φαίνωνται.

Εἰλικρινῶς λυποῦμαι τοὺς ἀτυχεῖς τούτους! Διότι ταῦτα δὲν εἶνε εὐάρεστοι παιδαριώδεις ἐνασχολήσεις, ἀλλὰ θελκτικαὶ ἀπολαύσεις, αἱ γλυκύτεραι καὶ ἁγνότεραι τοῦ βίου, διότι μετ' αὐτὰς οὐδεμίαν ἐπαφίνουσι πικρίαν, ὁ δὲ ἀπολαύσας αὐτῶν αἰσθάνεται ἑαυτὸν καλλίτερον· εἶνε τεμάχια, ψιχία τῆς συκοφαντουμένης εὐτυχίας, ἣν πλεῖστοι μέμφονται ὅτι δὲν ὑπάρχει, διότι περιμένουσι νὰ πέσῃ ἐξ οὐρανοῦ μονοκόμματος, ὡς χρυσῆ ῥάβδος, ἐν ᾧ εὑρίσκεται εἰς τοὺς πόδας αὐτῶν, ὡς λεπτὴ κόνις. Συναγάγωμεν τοὺς μικροὺς τούτους κόκκους καὶ μὴ μεμψιμοιρῶμεν· ἑκάστη ἡμέρα συνεπιφέρει τὸν ἐπιούσιον ἄρτον καὶ τὴν μερίδα τῆς εὐτυχίας της.

Βαδίζωμεν βραδέως, παρατηρῶμεν χαμαί, ἐρευνῶμεν περὶ ἡμᾶς, εἰς πάσας τὰς γωνίας. Αὐτοῦ ἡ Πρόνοια κρύπτει πολλάκις τὴν εὐτυχίαν.

Γελοίους ἀνέκαθεν ἐθεώρησα τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, οἵτινες διανύουσι τὸν βίον ἀπὸ ῥυτῆρος ἐλαύνοντες, διεσταλμένους ἔχοντες τοὺς μυκτῆρας, ἀνήσυχα τὰ ὄμματα καὶ τὸ βλέμμα ἀτενὲς πρὸς τὸν ὁρίζοντα. Φαίνεται ὅτι δὲν δύνανται νὰ ὑπομείνωσι τὸ παρὸν καὶ ὅταν εἴπῃ τις πρὸς αὐτούς:

— Σταματήσατε μίαν στιγμήν, καταβῆτε ἀπὸ τὸν ἵππον σας, πάρετε ἕνα ποτῆρι ἀπ' αὐτὸ τὸ ὡραῖο κρασί, ἂς ὁμιλήσωμεν ὀλίγον, ἂς γελάσωμεν ὀλίγον, ἂς φιλήσωμεν τὸ παιδάκι σας!

— Ἀδύνατον, σᾶς ἀποκρίνονται. Μὲ περιμένουν ἐκεῖ πέραν. Ἐκεῖ πέραν θὰ ὁμιλήσω· ἐκεῖ πέραν θὰ πίω ὡραῖο κρασί· ἐκεῖ πέραν θὰ φιλήσω τὸ παιδί μου· ἐκεῖ πέραν θὰ εἶμαι εὐτυχής... ἐκεῖ πέραν..» Καὶ ὅταν φθάσουν *ἐκεῖ πέραν* ἀσθμαίνοντες, ἀπηυδηκότες, καὶ ἀπαιτοῦν κραυγάζοντες τὸ ἀντίτιμον τῶν μόχθων αὐτῶν, τὸ παρόν, γελῶν, λέγει πρὸς αὐτούς:

— Κύριε τὸ ταμεῖον εἶνε κλειστόν.

Τὸ μέλλον ὑπισχνεῖται - ἀλλὰ τὸ παρὸν μόνον πληρόνει καὶ πρέπει νὰ δεικνύηταί τις νοήμων πρὸς τὸν κρατοῦντα τὰς κλεῖδας τοῦ ταμείου.

Διατί νομίζετε ὅτι σᾶς ἐξηπάτησεν ἡ Πρόνοια; Πιστεύετε, ὅτι ἔχει εὐκαιρίαν, ἡ ἀγαθὴ αὕτη Πρόνοια, νὰ παραθέτῃ εἰς ἕκαστον ἐντελῆ εὐτυχίαν, καλομαγειρευμένην, ἐντὸς χρυσῆς παροψίδος, καὶ πρὸς ἐπίμετρον νὰ παίζῃ καὶ μουσικὴν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος πρὸς ψυχαγωγίαν σας; Τοῦτο ἐν τούτοις ἀξιοῦσι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων.

Δέον νὰ εἴμεθα λογικοί, ν' ἀνασκουμπώσωμεν τὰς χειρίδας ἡμῶν, νὰ μεριμνήσωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ περὶ τοῦ φαγητοῦ ἡμῶν καὶ νὰ μὴν ἀπαιτῶμεν τὸ παράπαν νὰ λάβῃ ὁ οὐρανὸς τὸν κόπον νὰ ἐξαφρίσῃ τὸ μαγείρευμά μας.

Ταῦτα πάντα διενοούμην τὴν ἑσπέραν καθ' ἣν ἐκράτουν τὸ παιδίον μου ἐν τῇ ἀγκάλῃ μου, καὶ ἡ ὑγρὰ καὶ κανονικὴ αὐτοῦ ἀναπνοὴ προσέψαυε τὴν χεῖρά μου. Ἀνελογιζόμην τὰς εὐτυχεῖς στιγμὰς ἅς μοι εἶχεν ἤδη παράσχει καὶ ἤμην εὐγνώμων πρὸς αὐτό.

— Τί ἁπλοῦν πρᾶγμα εἶνε, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν, νὰ εἶνε κανεὶς εὐτυχής! Μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑπάγω εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου διὰ νὰ τὴν εὕρω τὴν εὐτυχίαν.

Καὶ ἡ σύζυγός μου τῆς αὐτῆς γνώμης ἦτο, ἐμένομεν δὲ μακρὰς ὥρας συνδαυλίζοντες τὸ πῦρ καὶ συνομιλοῦντες περὶ τῶν συναισθημάτων ἡμῶν.

— Σὺ φίλε μου, τὸ ἀγαπᾷς διαφορετικὰ ἀπὸ ἐμὲ τὸ παιδάκι μας, μοὶ ἔλεγε συχνά.— Οἱ πατέρες κάμνουν περισσοτέρους ὑπολογισμοὺς ἀπὸ ἡμᾶς... ἡ ἀγάπη των ὁμοιάζει μὲ ἀνταλλαγήν... Ἀγαποῦν ὅπως πρέπει τὸ παιδί των μόνον τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν κολακευθῇ ἡ φιλαυτία των. Ὁ πατὴρ εἶνε ὡσὰν ἰδιοκτήτης. Εἰμπορεῖτε ν' ἀναλύσετε τὴν πατρικὴν ἀγάπην, ν' ἀνεύρετε τὰς αἰτίας καὶ νὰ εἴπετε: Ἀγαπῶ τὸ παιδί μου διότι εἶνε τέτοιο καὶ τέτοιο.

Ἡ μητρικὴ ὅμως ἀγάπη εἶνε ἀδύνατον ν' ἀναλυθῇ· ἡ μήτηρ δὲν ἀγαπᾷ τὸ παιδί της διότι εἶνε ὡραῖον ἢ ἄσχημον, εὐφυὲς ἢ ἀνόητον, διότι τῇ ὁμοιάζει ἢ δὲν ὁμοιάζει πρὸς αὐτήν, διότι ἔχει τὰς κλίσεις, ἢ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῆς. Τὸ ἀγαπᾷ διότι δὲν εἰμπορεῖ νὰ κάμῃ ἄλλως, διότι εἶνε ἀνάγκη.

«Ἡ μητρικὴ ἀγάπη εἶνε αἴσθημα ἔμφυτον εἰς τὴν γυναῖκα.— Ἡ πατρικὴ ἀγάπη εἶνε ἀποτέλεσμα περιστάσεων. Εἰς τὴν μητέρα εἶνε ὡς ὁρμέμφυτον, εἰς τὸν πατέρα εἶνε ὑπολογισμὸς τοῦ ὁποίου δὲν ἔχει μὲν συνείδησιν, εἶνε ἀληθές, ἀλλ' ὁπωσδήποτε εἶνε ἀποτέλεσμα πολλῶν ἄλλων αἰσθημάτων... Ἴσως δὲν τὰ ἐννοεῖς αὐτά, ἄνδρα μου.

Digitized by Google

— Ἀ! βέβαια, ἀπήντησα πειραγμένος, τί θὰ 'πῇ, ἡμεῖς οἱ ἄνδρες δὲν ἔχομεν οὔτε καρδιὰ οὔτε σπλάγχνα... Εἶνε τερατώδη αὐτὰ ποῦ λέγεις!... Καὶ ἐκίνουν ἐν ταραχῇ τὴν πυράγραν χρημνίζων τοὺς δαυλοὺς τῆς ἑστίας.

Ἐν τούτοις ἡ γυναῖκά μου ἔχει δίκαιον, ὡμολόγουν πρὸς ἐμαυτόν. Ὅταν παιδίον τι γεννᾶται, ἡ μητρικὴ στοργὴ δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν πατρικήν. Ἡ στοργὴ αὐτὴ εἶνε ἤδη ἀγάπη. Ἡ μήτηρ φαίνεται ὡς νὰ γνωρίζῃ πρὸ πολλοῦ τὸ ἀξιολάτρευτον ἐκεῖνο πλάσμα. Ἅμα ἐκβάλῃ τὴν πρώτην κραυγὴν αὐτοῦ νομίζεις ὅτι τὸ ἐπανευρίσκει. «Αὐτὸ εἶνε!» λέγει. Καὶ τὸ λαμβάνει ἄνευ ἀμηχανίας, εἰς τοὺς δύο δὲ περιβάλλοντας αὐτὸ βραχίονας τὸ παιδίον εὑρίσκει ἀνάλογον τῷ ἀναστήματι αὐτοῦ θέσιν καὶ ἀποκοιμᾶται εὐτυχῶς ἐν τῇ δι' αὐτὸ παρασκευασθείσῃ ταύτῃ φωλεᾷ.

Ποῦ λοιπὸν ἐδιδάχθη ἡ μήτηρ τὴν μητρότητα; ποῦ ἐμαθήτευσε; Ὁ ἀνὴρ τοὐναντίον, ἅμα τῇ γεννήσει τοῦ παιδίου, αἰσθάνεται μεγάλην ταραχήν. Ὁ πρῶτος κλαυθμηρισμὸς τοῦ μικροῦ ὄντος τὸν συγκινεῖ· ἀλλ' ἐν τῇ συγκινήσει ταύτῃ ἐνυπάρχει περισσοτέρα ἔκπληξις ἢ ἀγάπη. Ἡ στοργὴ αὐτοῦ δὲν ἐγεννήθη εἰσέτι. Ἡ καρδία του ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐθισθῇ πρὸς τὸ νέον αἴσθημα. Τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς διδάσκεται, τῆς μητρὸς ὅμως οὐχί.

Ἂν ὁ πατὴρ εἶνε ἠθικῶς ἀδέξιος ὅπως ἀγαπήσῃ τὸ νεογέννητον, ὁμολογητέον ὅτι εἶνε καὶ φυσικῶς ἀδέξιος ὅπως ἐκδηλώσῃ πρὸς αὐτὸ τὴν στοργὴν αὐτοῦ.

Τρέμων, γελοίως διαστρέφων τὸ σῶμα αὐτοῦ, μετὰ βαρέος ἀγῶνος βαστάζει τὸ ἐλαφρὸν ἐκεῖνο φορτίον. Φοβεῖται μὴ συντρίψῃ τὸ νήπιον, ὅπερ συναισθάνεται τοῦτο καὶ κραυγάζει δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῶν πνευμόνων αὐτοῦ. Καταβάλλει μείζονα δύναμιν ὁ ταλαίπωρος, ὅπως σηκώσῃ τὸ τέκνον του ὅσης θ' ἀπῃτεῖτο ὅπως διαρρήξῃ θύραν. Ἂν τὸ ἀσπασθῇ, κεντᾷ αὐτὸ διὰ τοῦ γενείου· ἂν τὸ ἐγγίσῃ, οἱ χονδροί του δάκτυλοι τῷ προξενοῦν πόνον. Ὁμοιάζει μὲ ἄρκτον προσπαθοῦσαν νὰ βελονιάσῃ.

Καὶ ἐν τούτοις ὁ πατὴρ πρέπει ν' ἀγαπήσῃ τὸ τέκνον του, νὰ αἰσθανθῇ κλίσιν πρὸς τὸ νέον αὐτοῦ ἔργον, καὶ νὰ μὴ μείνῃ ὑπὲρ τὸ δέον ἄπειρος καὶ σκαιὸς ὡς νεοσύλλεκτος.

Ἡ φύσις ἐπρονόησε περὶ τούτου καὶ ὁ πατὴρ προβιβάζεται ὁριστικῶς εἰς δεκανέα τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τὸ νήπιον ψελλίσῃ τὰς πρώτας συλλαβάς:

Ὁμολογητέον ὅτι εἶνε γλυκύτατον τὸ πρῶτον ἐκεῖνο τοῦ παιδίου ψέλλισμα, καὶ τὸ *μπᾶ...μπᾶ...* ὅπερ τὸ μικρὸν ψιθυρίζει κατ' ἀρχὰς εἶνε θαυμασίως ἐκλελεγμένον ὅπως τὸν συγκινήσῃ. Δὲν εἶνε παράδοξον ὅτι ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου λέξις ἐκφράζει ἀκριβῶς τὸ βαθύτερον καὶ τρυφερώτερον πάντων τῶν αἰσθημάτων;

Συγκινητικὸν ὁμοίως δὲν εἶνε ὅτι τὸ δυστυχὲς νήπιον εὑρίσκει μόνον του τὴν λέξιν ἥτις μέλλει ἐξάπαντος νὰ συγκινήσῃ ἐκεῖνον, οὗτινος ἔχει περισσοτέραν ἀνάγκην; Ἡ λέξις ἐκείνη σημαίνει:

— «Εἶμαι ἰδικόν σου, ἀγάπα με, κάμε μου θέσιν εἰς τὴν καρδίαν σου, ἄνοιξέ μου τὴν ἀγκάλην σου· τὸ βλέπεις, δὲν ξεύρω ἀκόμη πολλὰ πράγματα· μόλις ἦλθα εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ σὲ συλλογίζομαι ἀπὸ τώρα, εἶμαι τῆς οἰκογενείας σου, θὰ τρώγω εἰς τὸ τραπέζι σου, καὶ θὰ φέρω τὸ ὄνομά σου...*μπα*...*μπα*...*μπα*...*μπα*»!

Διὰ μιᾶς ἀνεῦρε τὴν θελκτικωτάτην τῶν κολακειῶν. Λίαν τεχνηέντως εἰσέρχεται εἰς τὸν κόσμον.

Ἀ! τὸ ἀγγελάκι μου! μπᾶ...μπᾶ...μπᾶ...μπᾶ... Ἀκούω ἀκόμη τὴν διστάζουσαν μικρὰν φωνήν του, βλέπω ἀκόμη τὰ δύο κοράλλινα χείλη του ἀνοιγόμενα καὶ κλειόμενα. Ἀπετελοῦμεν κύκλον περὶ αὐτὸ γονυπετεῖς ὅπως φθάσωμεν εἰς τὸ ὕψος του. Τῷ ἔλεγον οἱ περὶ ἐμέ:

— Πάλι! Πάλι! 'πές μας ποῦ εἶνε ὁ *μπαμπᾶς*.

Καὶ αὐτό, πρὸς μεγίστην πάντων ἀγαλλίασιν μοὶ ἔτεινε τοὺς βραχίονας στρέφων συγχρόνως πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐνηγκαλίσθην θερμότατα αὐτὸ καὶ ᾐσθάνθην ὅτι δύο δάκρυα μὲ ἠμπόδιζον νὰ ὁμιλήσω.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἔγεινα πατήρ.

Κ.

Ο ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΧΟΛΕΡΑΣ

ΠΡΟΦΥΛΑΚΤΙΚΟΣ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ

τοῦ ἰατροῦ Φερράν

Ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων, ἐν μέσῳ ἐκτάκτου συνωθήσεως πλήθους, ὁ ἰατρὸς Βρουαρδὲλ ἀνεκοίνωσε τὴν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας ἔκθεσιν αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἀναγράφονται τὰ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς Ἱσπανίαν μετὰ δύο ἑτέρων ἰατρῶν πρὸς ἐξέτασιν τῆς ὑπὸ τοῦ δόκτορος Φερρὰν ἀνακαλυφθείσης μεθόδου πρὸς θεραπείαν τῆς χολέρας. Ὁ δόκτωρ Φερρὰν ἠρνήθη νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τοὺς ἰατροὺς τῆς Γαλλικῆς ἀποστολῆς τοὺς ἐν χρήσει παρ' αὐτῷ τρόπους πρὸς καλλιέργειαν τοῦ χολερικοῦ ἰοῦ, καὶ συνήνεσε μὲν νὰ ἐξετάσωσι τὰς παρασκευὰς ταύτας ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, νὰ παρασταθῶσιν εἰς τοὺς ἐμβολιασμοὺς καὶ νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, ἀλλὰ δίχως οὐδὲ σταγὼν ἐκ τοῦ παρασκευαζομένου ὑπ' αὐτοῦ ἰοῦ νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ἐργαστηρίου του. «Ἐὰν θέλετε νὰ γνωρί-

Digitized by Google

σητε τὸν τρόπον τῆς θεραπείας μου, εἶπεν ὁ δόκτωρ Φερρὰν πρὸς τοὺς Γάλλους συναδέλφους του, εἰπέτε μου ὑπὸ τίνας ὅρους ὁ ὑπουργὸς ὑμῶν δέχεται νὰ γείνῃ κάτοχος τοῦ μυστικοῦ μου».

Ὁ Ἱσπανὸς ἰατρὸς μεγάλα παράπονα ἐξήνεγκε κατὰ τῆς ἀχαριστίας καὶ τῶν καταδιώξεων τῆς κυβερνήσεως τοῦ τόπου του.

«Ἤμην διατεθειμένος, εἶπε, νὰ ἀποκαλύψω εἰς τὴν πατρίδα μου τὸ μυστικόν μου· ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν δικαιοῦμαι πλέον τοιαύτην θυσίαν, μετὰ τὰς ἐνοχλήσεις καὶ τὰς περιφρονήσεις, ἃς ὑπέστην. Ἐὰν ἐφέροντο πρὸς ἐμέ, ὡς πρὸς τὸν Κὼχ καὶ τὸν Παστὲρ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, θὰ ἔπραττον ὡς ἐκεῖνοι, οἵτινες δαψιλῶς ἀντημείφθησαν καὶ ἐτιμήθησαν, ἐν ᾧ ἐγὼ ἐν Ἱσπανίᾳ δὲν εὗρον ἢ ἀδικίαν καὶ ἔχθραν».

Τοὺς Γάλλους ἰατροὺς ἐδέξατο, ἐπὶ τίτλῳ συναδέλφων, ὁ Φερρὰν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, λίαν πτωχῶς διακεκοσμημένῳ, ἄνευ συσκευῶν καὶ ζώων πρὸς ἐκτέλεσιν πειραμάτων, καὶ μόνον περιέχοντι ἀνεπαρκῆ τινα ὄργανα. Ἐξέθηκε πρὸς αὐτοὺς ὅτι, τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου του περατωθέντος, δὲν ἀσχολεῖται σήμερον εἰ μὴ περὶ τὴν παρασκευὴν τοῦ προφυλακτικοῦ ὑγροῦ καὶ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐμβολιάσεων. Ἐνώπιον αὐτῶν ὁ δόκτωρ ἐμβολίασεν εἴκοσιν ἄτομα. Ἡ ἔνεσις γίνεται ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, διὰ μιᾶς ἀμυχῆς· οἱ ἐμβολιαζόμενοι δὲν καταλαμβάνονται ὑπὸ ἐμετῶν οὔτε ὑπὸ διαρροίας, οὐδ' ἐν τῷ αἵματι καὶ τοῖς ἀπορρίμμασιν αὐτῶν παρουσιάζονται νοσηρὰ φαινόμενα. Τὴν ἐπαύριον τοῦ ἐμβολιασμοῦ οἱ εἴκοσιν ἐμβολιασθέντες οὐδὲν σύμπτωμα νόσου παρουσιάζον. Πᾶν ὅ,τι δύναται τις θετικῶς νὰ εἴπῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τῶν ἐμβολιάσεων, εἶνε ὅτι αὗται εἰσὶν ἀβλαβεῖς.

Ὁ Βρουαρδὲλ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ προσεπάθησαν νὰ ἐξακριβώσωσι τὰ τοῦ προφυλακτικοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐμβολιάσεων. Συνεκέντρωσαν τὰς ἐρεύνας των ἐπὶ τῆς πόλεως Ἀλσίρας καὶ τῶν περιχώρων της, ἀλλὰ προσέκρουσαν κατ' ἀνυπερβλήτων προσκομμάτων, ἕνεκα τοῦ ἀδυνάτου τῆς στατιστικῆς ἐν Ἱσπανίᾳ, ἔνθα ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν κατοίκων διαμένει ἄγνωστος. Ἡ Ἀλσίρα λέγεται ὅτι ἔχει 16,000 κατοίκους, ἀλλὰ πράγματι δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὀλιγωτέρους τῶν 23,000. Καθ' ἃ γενικῶς ὑπολογίζεται ἐν Ἀλσίρᾳ, μεταξὺ τῶν μὴ ἐμβολιασθέντων συνέβησαν 374 κρούσματα χολέρας καὶ 169 θάνατοι, ἐν ᾧ μεταξὺ τῶν ἐμβολιασθέντων 37 κρούσματα καὶ 7 θάνατοι. Ἀναφέρονται καὶ ἄλλαι πρὸς τούτοις στατιστικαί, ἀλλ' ὄχι περισσότερον ἐξηκριβωμέναι καὶ σημαίνουσαι.

Ἐν συνόλῳ, συμπεραίνει ὁ Βρουαρδέλ, δὲν ἀπεδείχθη ἔτι ἡ προφυλακτικὴ ἀξία τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ δόκτορος Φερράν. Ἐν τούτοις φρονοῦμεν ὅτι ἡ μέθοδος τῆς παρασκευῆς τοῦ ἰοῦ θέλει παραμείνει ὡς μία τῶν γονιμωτάτων ἀνακαλύψεων τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἀλλὰ πρέπει ἐξ ἴσου νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν ὑπὲρ ταύτης πρόληψιν τῶν μέν, καὶ τὴν πρὸς ταύτην ἀντιπάθειαν τῶν ἄλλων. Πρὶν ἢ μετενεχθῇ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁ καλλιεργηθεὶς ἰός, ἀναγκαῖον νὰ ἀχθῇ ἡ μέθοδος εἰς τὴν ἐντέλειαν καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ πλέον οὐδεμία ἀμφιβολία περὶ τῶν δυνατῶν ἢ σταθερῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἔργου. Φρονοῦμεν ὅτι ὁ δόκτωρ Φερρὰν εἰσῆλθε λίαν προώρως εἰς τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς ἐνεργείας του».

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Οὐρανίᾳ Χατζηδημητρίου.

Τἄνθη καὶ τὰ τραγούδια, χαρούμενα στολίδια,
Ποῦ ζευγαρόνει ὁ κόσμος 'στὴν καθεμιὰ χαρά του,
Βαφτίζονται 'στὸ δάκρυ καὶ γίνονται τὰ ἴδια
Στολίδια τοῦ θανάτου.

Ἐγώ, πῶχω γιὰ πάντα τῆς λύρας μου σκοπὸ
Τὴ νιότη μὲ τὴ χάρι μαζὶ ἀδελφωμένη,
Καὶ πῶς 'μπορῶ τραγοῦδι θλιμμένο νὰ μὴν 'πῶ
'Σ τὴν κόρη ποῦ πεθαίνει;

Κοντὰ 'ς τὰ τόσα τἄνθη, ποῦ σὲ νεκροστολίζουν
Καὶ ξεψυχοῦν μαζί σου 'ς τοῦ τάφου σου τὸ χῶμα
Τὰ χείλη μου στολίδι δικό τους σοῦ χαρίζουν
Κ' ἕνα τραγοῦδι ἀκόμα.

Ἀλλοίμονο! ἂν 'μποροῦσε ὅποιον κανεὶς πονεῖ
Μὲ 'λίγα μοιρολόγια νὰ τὸν νεκρανασταίνῃ,
Ἀμέτρητοι θὰ ἦταν 'ς τὸν κόσμο οἱ ζωντανοὶ
Καὶ 'λίγοι οἱ πεθαμένοι.

Ἂν δὲν 'μπορῶ μὲ λόγια γλυκὰ καὶ μαγεμμένα
Ζωὴ νὰ ξαναδώσω 'ς τὸ πεθαμένο σῶμα,
Ἀκτῖνες νὰ χαρίσω 'ς τὰ μάτια τὰ σβυσμένα,
Κι' ἀνασασμὸ 'ς τὸ στόμα,

Ἡ λύπη μου ἂς πάρῃ τῆς μάννας τὴ φωνὴ
Καὶ 'σὰν παιδί, ποῦ τῶχουν μὲ χάδια ἀποκοιμίσῃ,
Τὸ θλιβερὸ τραγοῦδι ναννάρισμ' ἂς γενῇ
Γιὰ νὰ σὲ νανναρίσῃ!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Ὅταν ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ του βάθρου καταπέσῃ χαμαὶ ἀνδριάς, τότε μόλις βλέπει ὁ κόσμος πόσον μέγας ἦτο.... Ὅταν πέσωσιν οἱ κατέχοντες μεγάλα ἀξιώματα, τότε μόλις βλέπει ὁ κόσμος πόσον μεγαλείτεροι παρ' ὅ,τι ἦσαν ἐφαίνοντο.

Ὑπερβολικὸς ψόγος δυσαρεστεῖ μόνον, ἀλλ' ἀνεπαρκὴς ἔπαινος παροργίζει.

Ἡ ἀδιαφορία εἶνε τὸ χάσμημα τῆς καρδίας· δυσκόλως κρύπτεται καὶ εἶνε μεταδοτική.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 85.

Digitized by Google

Ἀριθ. 499 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 21 Ἰουλίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 467.

ΙΕ'

Εἰς τοὺς Στρατιώτας τούτους ἐστηρίζετο ἡ δύναμις τῆς Δημοκρατίας ἐν Πελοποννήσῳ, ὡς βεβαιοῖ αὐτὴ ἡ Γερουσία ἐν πολλοῖς δόγμασιν· οἱ πονηροὶ Τοῦρκοι γινώσκοντες κάλλιον τῶν Ἑνετῶν τὸ μυστήριον τῆς δυνάμεώς των, ὑπὸ διαφόρους πανούργους προφάσεις προσεπάθησαν νὰ γυμνώσωσι τοὺς Ἑνετοὺς τῶν Στρατιωτῶν· ἰδόντες δὲ ἀποτυχούσας τὰς πρὸς τοὺς τελευταίους τούτους πομπώδεις ὑποσχέσεις των, ἔστρεψαν τὰς δολοπλοκίας των εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἑνετούς. Τῷ 1479 ὁ φλαμπουριάρης τοῦ Μοραίως ἐν προκαταρκτικῇ συνεντεύξει πρὸς τὸν ἁρμοστὴν τοῦ Ναυπλίου περὶ τῆς ἐπικειμένης ὁροθεσίας, τῷ ὑπέδειξεν ὅτι μόνη ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν Στρατιωτῶν ἦτο τὸ ἀσφαλέστερον ἐχέγγυον διαρκοῦς καὶ εἰλικρινοῦς φιλίας καὶ εἰρήνης πρὸς τὸν σουλτάνον. Ἀκούσωμεν αὐτὸν τὸν εὔπιστον Μίνιον διαβιβάζοντα πρὸς τὴν Γερουσίαν τὰς τουρκικὰς προτάσεις· «Ὁ Τοῦρκος πασᾶς μοὶ εἶπεν: αὐτοὶ οἱ Ἀλβανοί σας εἶνε ἄνθρωποι κακῆς διαγωγῆς, διατί δὲν τοὺς διώκετε; Ἐγὼ τῷ ἀπεκρίθην· ἀληθεύει ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν Ἀλβανῶν ὡς καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων εὑρίσκονται καὶ κακοί, ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι εἶνε καλοὶ καὶ εὐάγωγοι ἄνθρωποι. Ὁ πασᾶς μοὶ εἶπεν· ἐὰν διώξετε τοὺς Ἀλβανοὺς ἐκ τῆς χώρας ταύτης, οὐδέποτε θὰ ἔχομεν διαφοράν τινα.» Αἱ προτάσεις τοῦ φλαμπουριάρου ἦσαν ἡ ἠχὼ πολιτικῆς μᾶλλον ἐντέχνως διεξαγομένης ἐν αὐτῇ τῇ Πύλῃ πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τῆς Δημοκρατίας.

Ἡ γερουσία καταπιοῦσα τὸ τουρκικὸν δέλεαρ ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔτους (1479) σπουδαίως συζητοῦσα τὸ ζήτημα τοῦ μετοικισμοῦ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Στρατιωτῶν. Συμβούλια ἐπὶ συμβουλίων συνελθόντα ὁριστικῶς ἀπεφάσισαν νὰ φέρωσιν εἰς Ἑνετίαν τοὺς γενναιοτέρους, καὶ ἐπὶ μισθῷ μεταχειρισθῶσιν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ πολέμους. Οἱ Στρατιῶται ἐγκαίρως παρεμβάντες ὑπέδειξαν τὸν κίνδυνον τῆς ἐκ Πελοποννήσου ἀπουσίας των· ἡ γερουσία ἐπέμεινεν, ἀλλὰ καὶ οἱ Στρατιῶται ὑπὸ διαφόρους προτάσεις ἐξοικονόμουν τὸν καιρόν, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πείσωσι τοὺς Ἑνετοὺς περὶ τοῦ ἐκ τῆς ἀποχωρήσεώς των κινδύνου τῆς χώρας. Τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1479 ἡ Γερουσία διατάσσει τὸν ναύαρχον ἵνα, ἀφοῦ ἐπιθεωρήσῃ τοὺς ἐν τοῖς φρουρίοις Στρατιώτας, ἐκλέξῃ ἐκ τούτων χιλίους καὶ μεταφέρῃ εἰς Ἑνετίαν. Τῇ 15 σεπτεμβρίου 1479 παρουσιασθέντες εἰς τὴν Γερουσίαν οἱ ἐπίτροποι τῶν Στρατιωτῶν εἶπον ὅτι θεωροῦσιν ἀσύμφορον τῇ πολιτείᾳ τὸν μετατοπισμὸν τούτων, καὶ ὅτι θὰ ὑπηρετήσωσι καλλίτερον φρουροῦντες τὴν πατρίδα των (providere rebus suis)· ἄλλως τε, προσέθηκαν, οἱ στρατιῶται ἐρχόμενοι εἰς Ἰταλίαν ὤφειλον νὰ λάβωσιν οὐχὶ χρήματα, ἀλλὰ καλλιεργησίμους γαίας, ὅπως ζήσωσι μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των. Ἡ γερουσία ἀπορρίψασα τὸν τελευταῖον ὅρον, τοῖς λέγει ὅτι μόνον διὰ μετρητῶν ἐννοεῖ νὰ πληρώσῃ τὰς ὑπηρεσίας των, καὶ ἐπιμένουσα εἰς τὴν πρώτην ἀπόφασιν, ἐπιτάσσει τῷ ναυάρχῳ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπιθεώρησιν καὶ στρατολογίαν. Τῇ 5 Ὀκτωβρίου διὰ νέου δόγματος προσκαλεῖται ὁ ναύαρχος νὰ ἐπιθεωρήσῃ τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Ναυπάκτῳ Στρατιώτας, καὶ ἐγκαταλείπων τοὺς διὰ τὰ φρούρια ἀρκοῦντας, νὰ μεταφέρῃ τοὺς ὑπολοίπους εἰς Ἑνετίαν· ἐν τῷ διατάγματι τούτῳ ὀνομάζονται καὶ ἀρχηγοὶ τῶν στρατιωτῶν, ὁ μὲν Μιχάλης Ράλης ἐπὶ 200, ὁ Κορκόντυλος Κλαδᾶς ἐπὶ 150, ὁ Θεόδωρος Παλαιολόγος καὶ ὁ υἱός του ἐπὶ 100. Νέον διάταγμα τῆς 19 Ὀκτωβρίου 1479 διατάσσει ἵνα προπληρωθῶσιν εἰς μὲν τὸν Ράλην 200 δουκάτα, εἰς τὸν Κλαδᾶν 100, εἰς τοὺς Παλαιολόγους ἀνὰ 40, εἰς τὸν Βερτῖνον Βοϊβόδαν 25, καὶ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Γεώργιον καὶ Νικόλαον Παγωμένους ἀνὰ 40. Ὁ ναύαρχος ἐπετάχθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν στρατολογίαν, διότι ὁ πρὸς τοὺς Φεραρρίους πόλεμος ἀπῄτει τὴν ταχεῖαν ἄφιξιν τῶν Στρατιωτῶν.

Ἀλλὰ τὰς διατάξεις ταύτας ἠκύρωσεν ἡ ἐ-

Digitized by Google

πανάστασις ἑνὸς Στρατιώτου, ὅστις ἀπέδειξεν εἰς τὴν Δημοκρατίαν ὅτι οἱ Στρατιῶται εἶνε οἱ ἀληθεῖς κύριοι τῆς Πελοποννήσου, ὅτι μόνους ἐχθροὺς ἔχουσι τοὺς Τούρκους, ὅτι ὑπὲρ μόνης τῆς πατρίδος ἦσαν πρόθυμοι νὰ χύσωσι τὸ αἷμά των, καὶ ὅτι ἡ Ἑνετία δὲν ἦτο ἀπόλυτος τοῦ τόπου δεσπότις, ἀλλὰ συνάρχων τῶν αὐτῇ ἐμπιστευθέντων τόπων.

Τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1480 καταπλεύσας εἰς Κορώνην ὁ προνοητὴς τοῦ στόλου, Ἱερώνυμος Μοροζίνης, ἐπεθεώρησε τοὺς ἐνταῦθα Στρατιώτας, καὶ ἐκτελῶν τὸ δόγμα τῆς γερουσίας ὠνόμασε τρεῖς ἀρχηγούς, καὶ ἐνδύσας τούτους διὰ χρυσοϋφοῦς στολῆς τοῖς ἀπένειμε τὸ παράσημον τοῦ ἁγίου Μάρκου. Μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων ἀρχηγῶν ἦτο καὶ ὁ Κορκόντυλος Κλαδᾶς, ὅστις πρὸς οὐδὲν θεωρήσας τὰς ἐπιδαψιλευθείσας αὐτῷ τιμὰς καὶ χρήματα, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἐκθέσῃ αὐτὴν τὴν Δημοκρατίαν πρὸς τὸν Μωάμεθ Β', ἀφ' οὗ μόλις πρὸ μικροῦ οἱ Ἑνετοὶ διὰ μεγάλων θυσιῶν εἶχον ἐξαγοράσει τὴν εἰρήνην, θυσιάσαντες καὶ αὐτὴν τὴν πατρίδα τοῦ Στρατιώτου. Κατέχων ὁ Κλαδᾶς τὸν ζυγὸν τῆς Μάνης, ὡς πατραγονικὸν κλῆρον, εἶχε παραχωρήσει τοῦτον τῇ Δημοκρατίᾳ ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἵνα καταλλήλως ὑπερασπισθῇ. Ἐν ἔτει 1477 οἱ Τοῦρκοι ἐκυρίευσαν τὰ Μπαρδούνια, ὁ δὲ Κλαδᾶς διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων ἀνακτήσας παρεχώρησεν ἐκ νέου εἰς τοὺς Ἑνετούς, οἵτινες νῦν, χωρὶς κἂν νὰ τὸν ἐρωτήσωσι, παρέδωκαν εἰς τὸν σουλτάνον ὁλόκληρον τὸν ζυγόν, ἐφ' οὗ ὁ Μωάμεθ ἔσπευσε νὰ ἱδρύσῃ τιμαράτους Τούρκους καὶ σουμπασῆδες. Τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1480 ὁ Κορκόντυλος μετὰ τοῦ σώματός του ἐξῆλθον κρύφα τῆς Κορώνης καὶ ἑνωθέντες πρὸς πολλοὺς κλέφτας (ladri bandisati) καταλαμβάνουσι τοὺς πύργους καὶ τὰ χωρία Τρικεφάλι, Βοίτυλον, Μαντίνειαν, Καστάνιαν, Πραστόν, Λεφτίνη καὶ ἄλλα, καὶ φονεύουσι τοὺς Τούρκους τιμαράτους καὶ σουμπασῆδες. Ἀλλαχοῦ διηγηθεὶς τὰ κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ταύτην ἀνταρσίαν, ἣν συμπληροῦσι τὰ ἐν τῷ ΣΤ' τόμῳ τῶν Μνημείων δημοσιευθέντα ἔγγραφα, δὲν θὰ ἐπαναλάβω τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἡρωϊκῶν ἀγώνων τῆς δρακὸς ταύτης πρὸς τὰς ἀπειραρίθμους Τουρκικὰς στρατιάς, θ' ἀναφέρω ὅμως ἓν ἐπεισόδιον τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου νῦν πρῶτον καλῶς γινωσκόμενον ἐκ τῶν ἐκθέσεων τοῦ ἐν Ναυπλίῳ ἁρμοστοῦ.

Ἅμα ὁ Κλαδᾶς ἀνεπέτασεν ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ του τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας, ἄλλοι Στρατιῶται, ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Θεόδωρον Μπούαν καὶ Δούμαν Μποζίκην ἐκ Ναυπλίου δραπετεύσαντες, ὥρμησαν εἰς τὸ Ἄργος καὶ συλλαβόντες 30 γιανιτσάρους καὶ φονεύσαντες τρεῖς διηυθύνθησαν πρὸς τὸν ζυγὸν τῆς Μάνης. Μετὰ διετεῖς ἀγῶνας ὁ Κλαδᾶς, πολεμούμενος ὑπό τε τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑνετῶν, ἐγκατέλιπε τὸν ζυγόν του καὶ μετέβη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, ὁ δὲ Μπούας παραδοθεὶς εἰς τὰς ἑνετικὰς ἀρχὰς καθείρχθη ἐν Μονεμβασίᾳ. Τὸ σῶμα ὅμως τῶν ἐκ Ναυπλίου ἀποδράντων Στρατιωτῶν, πολλάκις ζητήσαν παρὰ τοῦ Μινίου ἀμνηστείαν, καὶ μὴ τυχὸν ταύτης, κατέφυγεν εἰς τὰς κατούνας τῶν Καμπιτῶν καὶ ἐκεῖθεν ἐνώχλει τοὺς Τούρκους καὶ ἐπεριφρόνει τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Ἑνετοὺς διὰ κωμικῶν ἐπιδείξεων. Ὁ ἁρμοστὴς ἠρεθισμένος κατὰ τούτων πολλάκις διέταξε τοὺς Στρατιώτας νὰ συλλάβωσι τοὺς οὕτω περιφρονοῦντας τὴν Δημοκρατίαν, ἀλλ' οὗτοι ἐξερχόμενοι δῆθεν εἰς καταδίωξιν τοῖς ἔνευον διὰ τῆς σπάθης νὰ λάβωσιν ἄλλην διεύθυνσιν. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1481 ὁ Σινάνμπεης, εἷς τῶν πρώτων σουμπασήδων τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐμίνης ἤτοι τοποτηρητὴς τοῦ ἀπουσιάζοντος φλαμπουριάρου, ἐπὶ κεφαλῆς 150 ἱππέων προσέβαλε τοὺς ἐν ταῖς κατούναις ἀντάρτας, οἵτινες βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων ἐφόνευσαν 95 Τούρκους, καὶ συνέλαβον τὸν Σινὰν μετὰ δώδεκα ἑτέρων, τοὺς ὁποίους κατεκρεούργησαν (tagliati a pezzi).

Συγχρόνως τούτοις ἕτεροι Λάκωνες Στρατιῶται, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι τουρκικαὶ φοῦσται ἔβλαψαν τὰς ἐν τῷ φρουρίῳ Ραμπάνῳ ἰδιοκτησίας των, ἐξῆλθον εἰς κοῦρσον, καὶ ἑνωθέντες μετ' ἄλλων φυγάδων Ναυπλιέων Στρατιωτῶν συνεκρότησαν σῶμα ἐκ τριακοσίων καὶ ἤρχισαν νὰ προσβάλλωσι πανταχόθεν τοὺς Τούρκους· ὁ βοϊβόδας τοῦ Μοραίως ἐπὶ κεφαλῆς 500 θελήσας ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς τούτους, κατεκόπη μεθ' ἁπάντων τῶν ὀπαδῶν του. Ἓν σῶμα τῶν ἀνταρτῶν προχωρῆσαν μέχρι Κορίνθου ἐφόνευσε τὸν βοϊβόδαν τῆς πόλεως ταύτης, καὶ ἀπήγαγε λείαν ἀξίας 60 χιλιάδων δουκάτων (11 Δεκεμβρίου 1481). Κύριοι σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου οἱ Στρατιῶται οὗτοι ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ἑνετῶν, ὑποσχόμενοι τὴν ἐντελῆ ἀποδίωξιν τῶν Τούρκων. Ἀλλ' αἱ ἑνετικαὶ ἀρχαὶ οὐ μόνον ἐκώφευσαν εἰς τὰς προτάσεις ταύτας, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὑπερβολικοῦ πρὸς τὴν εἰρήνην ζήλου κατήγγειλαν διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαΐλου τὰ ἀπονενοημένα κινήματα ἀνθρώπων, οὓς ὡς κοινοὺς κακούργους ἀπεκήρυξαν. Ἡ πρὸς τοὺς ἀντάρτας ἀνοχὴ τῶν Τούρκων κατέπληξε τὰς ἑνετικὰς ἀρχάς, δὲν ἤνοιξεν ὅμως καὶ τοὺς ὀφθαλμούς των εἰς κατανόησιν τῆς ἑτοιμαζομένης παγίδος.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1482 ἐπανῆλθεν εἰς Πελοπόννησον ὁ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπουσιάζων φλαμπουριάρης· ἐνῷ δὲ οἱ Ἑνετοὶ ἀνέμενον ν' ἀκούσωσι τὴν φοβερὰν ἐκδίκησιν τοσούτων φόνων καὶ λεηλασιῶν, μετ' ἐκπλήξεως ἔμαθον ὅτι ὁ τοῦρκος πασᾶς συνενοεῖτο περὶ συμφιλιώσεως πρὸς αὐτὸν τὸν αὐτουργὸν τοῦ ἐν ταῖς κατούναις φόνου τοῦ τοποτηρητοῦ του, τὸν Μέξαν Μποζίκην. Ἐπὶ τέλους ὁ φλαμπουριάρης οὐ μόνον ἐξ ὅλης ψυχῆς

Digitized by Google

ἠμνήστευσε τοὺς ἀντάρτας, ἀλλὰ καὶ ηὐχαρίστει αὐτοὺς ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ Σινάνμπεη, ὡς γράφει ὁ ἀγνοῶν τὰς τουρκικὰς δολοπλοκίας Μίννιος ἐν τῇ πρὸς τὴν γερουσίαν ἐκθέσει του (15 Φεβρουαρίου 1482) «Ὅσον ἀφορᾷ τὸν θάνατον τοῦ Σινάνμπεη ὁ φλαμπουριάρης ἐξέφρασεν ἄκραν εὐχαρίστησιν, λέγων ὅτι ὁ φονευθεὶς ἦτο ἄνθρωπος κακῆς πίστεως, κακὸς δὲ χριστιανὸς γενόμενος καὶ χειρότερος Τοῦρκος, τοιοῦτον θάνατον ἤξιζε.»

Τῇ 19 Μαΐου 1482 ὁ ἁρμοστὴς τοῦ Ναυπλίου Μίνιος ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ ναυάρχου μετ' ἐγκλείστου δόγματος τῆς Γερουσίας προσκαλοῦντος τοῦτον εἰς στρατολόγησιν 200 μέχρι 220 Στρατιωτῶν. Μετὰ τὸ γεῦμα συγκαλέσας ἐν τῷ παλατίῳ τοὺς προνοιασμένους ἐξώρκισεν αὐτοὺς δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων «cum omni dolce parole et offerte» ὅπως συντελέσωσιν εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ δουκικοῦ δόγματος. Οἱ συνελθόντες τῷ ἀπεκρίθησαν, ὅτι εὑρισκόμενοι ἐν μεγάλῃ πενίᾳ ἕνεκα τῆς καταστροφῆς τῶν σπαρτῶν των συναινοῦσι νὰ ξενιτευθῶσιν, ἐκ καρδίας ὅμως προτιμῶσι τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πρὸς τοὺς Τούρκους πολέμου, διότι ὅταν εἰς τὸ παρελθὸν ἐπολέμουν τούτους αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἀληθεῖς σουμπασῆδες τῆς Πελοποννήσου, νεμόμενοι ὅλα τὰ χωρία· ἐπειδὴ ὅμως ἡ αὐθεντεία ἐπιμένει νὰ τοὺς ξενιτεύσῃ (se levare de questo luoco), τῇ ὑπομιμνήσκουσιν ὅτι οὔτε κἂν οἱ παλαιοὶ μισθοὶ τοῖς ἐπληρώθησαν. Ἀμέσως ὁ προνοητὴς προσήνεγκε πέντε μὲν δουκάτα εἰς μηνιαῖον μισθὸν τοῦ ἁπλοῦ Στρατιώτου, 8 εἰς τὸν προνοιασμένον, καὶ δέκα εἰς τοὺς ἀρχηγούς. Τὸ παρλαμέντον διήρκεσεν ἐπὶ τρεῖς ὥρας, πάντοτε μὲ *γλυκὰ λόγια* ἐκ μέρους τοῦ Μινίου. Τῇ ἐπαύριον, 20 Μαΐου, τοὺς συνεκάλεσεν ἐν τῇ καγγελλαρίᾳ· ἐν τῷ νέῳ ὅμως παρλαμέντῳ ἐπῆλθε θορυβώδης τις σκηνή, ἣν ὁ ἁρμοστὴς ἀποσιωπᾷ, σημειῶν μόνον ὅτι ἂν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψει τοὺς λόγους τῶν ἀγροίκων τούτων (zente barbara e senza alcuna umanita), ὤφειλεν ἀμέσως νὰ ἀνοίξῃ δικαστήριον· ἐν τούτοις usando tutte le dolcezze a me possibili, διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων, πλειοτέρων γλυκῶν λόγων, καὶ ὀλίγων μασσημένων ἀπειλῶν, κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ λάβῃ τὴν συναίνεσιν δέκα ἀρχηγῶν μετὰ διακοσίων ἱππέων· ἀλλ' ὕστερον ὁ πρωτεύων Πέτρος Μποζίκης, ὡσεὶ μετανοήσας τῷ διεκοίνωσεν ὅτι δὲν ἐννοεῖ νὰ ὑπάγῃ· νέαι πάλιν dolce parole πρὸς κατάπεισιν τοῦ πείσμονος Στρατιώτου. Τέλος πάντων τὴν ἐπιοῦσαν, 21 Μαΐου, προσεκλήθησαν οἱ καταγεγραμμένοι νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ λάβωσι τοὺς μισθούς των· ἐπαρουσιάσθησαν 170 Στρατιῶται καὶ 33 προνοιασμένοι· καὶ οὕτως ἔληξεν ἡ σκηνή.

Τὸν Μάρτιον τοῦ 1483 ὁ νέος φλαμπουριάρης τῆς Πελοποννήσου Σουλεϊμάνμπεης ἐμπιστευτικῶς καὶ διὰ ζώσης φωνῆς διεκοίνωσεν εἰς τὸν ἁρμοστὴν τοῦ Ναυπλίου ὅτι ὁ σουλτάνος τῷ ἐνεπιστεύθη τὸ φλάμπουρον τοῦ Μοραίως ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν τάξιν καὶ καλὴν διοίκησιν· πρώτιστος δὲ ὅρος τῆς καλῆς διοικήσεως ἦτο ἡ ἀποδίωξις τῶν κακῶν Ἀλβανῶν ἐκ τῆς Πελοποννήσου, τοῦτο ὅμως μὴ δυνάμενος νὰ πράξῃ μόνος του ἐπεκαλεῖτο καὶ τὴν σύμπραξιν τῶν Ἐνετικῶν ἀρχῶν· «ἀνάγκη, ἔλεγε, νὰ προσφερθῶμεν πρὸς τούτοις ἐν πάσῃ σκληρότητι, ὅπως οὕτως ἐξαγάγωμεν ὅλας τὰς κακὰς ἀκάνθας, καὶ οἱ ἡμέτεροι ὑπήκοοι ζήσωσιν ἐν εἰρήνῃ». Πρὸς τούτοις ὁ πονηρὸς Τοῦρκος ἐπρόσθετε «ἤκουσα ὅτι ἡ αὐθεντεία ἀπεφάσισε νὰ παραλάβῃ τοὺς ἐδῶ Στρατιώτας, καὶ πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν ὅπως αὐτοὶ οἱ λῃσταὶ Ἀλβανοὶ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς πλοῖα καὶ διωχθῶσιν ἀπὸ τὴν χώραν ταύτην· καὶ τῇ ἀληθείᾳ δύνασθε νὰ τοὺς μεταβιβάσητε εἰς Κύπρον, ἢ εἰς Κρήτην, ἢ εἰς Φριοῦλι, ἢ εἰς ἄλλην τινὰ νῆσον, διὰ νὰ μὴ ἀναφανῶσί ποτε εἰς αὐτὴν τὴν γῆν, καὶ οὕτω ἀφαιρουμένων τῶν κακῶν τούτων ἀκανθῶν, ὁ τόπος ζήσῃ ἡσύχως καὶ εἰρηνικῶς».

Ὁ Μίνιος ὑποπτευθεὶς τὸ μυστηριῶδες τοῦτο διὰ ζώσης διάγγελμα ἐσκέπτετο πῶς ν' ἀπαντήσῃ ἐπίσης διὰ στόματος, ἀκριβῶς ὅμως τότε ἔληξεν ὁ χρόνος τῆς ἁρμοστίας του, ἡ δὲ ἔκθεσις δι' ἧς ἀναγγέλλει τῇ γερουσίᾳ τὴν νέαν ἀπαίτησιν τοῦ πονηροῦ πασᾶ πρὸς ἀποδίωξιν καὶ τῶν ὑπολειπομένων male spine εἶνε τὸ τελευταῖον ἔγγραφόν του. Ἐν τούτοις διέκρινε σημεῖά τινα τῆς ἐξυφανθείσης Τουρκικῆς σκευωρίας, διότι πρώτη πρᾶξις τοῦ νέου φλαμπουριάρου ἦτο ἡ παρὰ τὰς συνθήκας κατεδάφισις τῶν φρουρίων Ἀρκαδίας, Καλαμάτας, Ραμπάνου καὶ Ἄργους, ὡς μὲν ἔλεγε, ὁ πασᾶς πρὸς αὐτὸ τὸ συμφέρον τῆς καλῆς γειτονίας τῶν Ἐνετῶν, ὡς ὅμως εἶπον οἱ Στρατιῶται τῷ ἁρμοστῇ πρὸς ματαίωσιν πάσης ἐλπίδος ἀνακτήσεως τῆς Πελοποννήσου. Οἱ Τοῦρκοι ἔχουσι παροιμίαν λέγουσαν «ὁ φρόνιμος συλλαμβάνει τὸν λαγὼν μὲ τὴν ἅμαξαν»· τοὺς καρποὺς τῆς ἀπὸ τοῦ 1479 ἐγκαινισθείσης πονηρᾶς πολιτικῆς των ἔδρεψαν μετὰ εἴκοσιν ἔτη, ὅταν δι' ἑνὸς κτυπήματος ἐκυρίευσαν Ναύπακτον, Κορώνην, Μεθώνην, Αἴγιναν καὶ Πύλον, καὶ περιώρισαν τοὺς Ἐνετοὺς εἰς μόνους τοὺς βράχους τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Μονεμβασίας. Τῷ 1533 Στρατιώτης ἐν ὑπηρεσίᾳ τοῦ σουλτάνου προέτρεψε τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας νὰ ἐπαναφέρωσι τοὺς ἐν Εὐρώπῃ περιπλανωμένους Στρατιώτας εἰς Πελοπόννησον, καὶ ἀπανταχόθεν ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ Ἀνδρέας Δόριας κυριεύσας τὴν Κορώνην καὶ τὰς Πάτρας ἠναγκάσθη νὰ τὰς ἀφήσῃ δι' ἔλλειψιν ὑπερασπιστῶν· τῷ αὐτῷ δ' ἔτει ἐν μεγάλῳ πολεμικῷ συμβουλίῳ τῆς Ἑνετίας, ὁ Μερκούριος Μπούας ἐπρότεινεν ὅπως ἀνακτηθῇ ἡ Πελοπόννησος· ἀλλ' ὁ δοὺξ τοῦ Οὐρβι-

Digitized by Google

νου, ἀρχιστράτηγος τῆς Δημοκρατίας, παρετήρησεν ὅτι δι' ἑκάστην ἐπιχείρησιν ἀπαιτοῦνται ἀρχηγοὶ καὶ ἄνδρες, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἐστερεῖτο ἀμφοτέρων· ἀληθὲς μυρολόγι τῆς Πελοποννήσου εἶνε τὸ ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίᾳ Ἀλβανῶν Στρατιωτῶν περιπαθῶς ᾀδόμενον ἔτι ᾆσμα:

Ὦ! ἐ μπούκουρα Μορέε,
τσὲ κούρε τὲ λάσσε,
μὴ νήγκε τὲ πέε!

(ὦ ὡραῖέ μου Μορηᾶ—ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ σ' ἄφησα— δὲν σὲ 'ξαναεῖδα πλειά!) [1].

ΙΣΤ'

Εἶνε γεγονὸς ἀξιοσημείωτον ὅτι, ἐνῷ τοσαύτας δυσκολίας παρεμβάλλουσιν οἱ Στρατιῶται διὰ τὴν εἰς Εὐρώπην μετάβασίν των, ἐξ ἐναντίας μετὰ πολλῆς προθυμίας ἐκστρατεύουσιν ὅπου πρόκειται αὐτοῖς ἀντιμέτωπος ὁ προαιώνιος ἐχθρὸς τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ὁ Ἀσιανός. Ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος ὁλόκληροι Στρατιωτικαὶ ἀποικίαι μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ σιδήρου ἐρημωθεῖσαν Δαλματίαν καὶ διοργανίζουσι στρατιωτικῶς τὴν χώραν. Ἐνῷ οἱ περὶ τὸν Κλαδᾶν ἐπανίστανται ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς εἰς Φερράραν μεταφορᾶς των, πεντήκοντα Στρατιῶται Κορωναῖοι ὑπὸ τὸν Γεώργιον Ράλην μεταβαίνουσιν εἰς Τραγούριον καὶ ἰσάριθμοι εἰς Σιβενῖκον· ἕτεροι δὲ 200 ὑπὸ τοὺς Γεώργιον Βουζύκην, Γκίνην Βλέσαν, Μαρῆν Κλημέντην, καὶ Τσόγγαν Καράτολαν ἀναχωροῦσιν εἰς τὸ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπειλούμενον Φριοῦλι. Περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΕ' αἱ ἐν Δαλματίᾳ Στρατιωτικαὶ ἀποικίαι εἶνε τόσον πολυάριθμοι, ὥστε δὲν ἀπαντᾷ φρούριον ἢ κλεισοῦρα, μὴ φρουρουμένη ὑπὸ Στρατιωτῶν· μία τῶν Ἰλλυρικῶν νήσων φέρει ἔτι τὸ ὄνομα isola dei Stratiotti, διὰ τὴν ἄνω αἰτίαν, ὡς λέγει ὁ Φαρλάτης. Αὐτὴ ἡ Ἰλλυρικὴ γλῶσσα διατηρεῖ ἔτι ἴχνη τῆς Στρατιωτικῆς ἐπηρείας, ὡς τὰς λέξεις strasa = φρουρά, strasar = φρουρός, stragiti = φρουρῶ· τὰ πλεῖστα τῶν Ἰλλυρικῶν ᾀσμάτων εἶνε ἠχὼ τοῦ Στρατιωτικοῦ καὶ ἀκριτικοῦ κύκλου· ἑτέρα ἰλλυρικὴ λέξις μὴ διατηρουμένη πλέον ἐν τῇ ζώσῃ γλώσσῃ, εἶνε ὁ Martoloso, παραφθορὰ τοῦ ἡμετέρου Ἀρματωλοῦ. Οἱ Μαρτολόζοι οὗτοι ἦσαν πεζοὶ Μορλάκοι [2]) καὶ Δαλματοί, διοργανισθέντες ὑπὸ τῶν ἡμετέρων Στρατιωτικῶν κατὰ τὸ ἀπελατικὸν ἢ κλεφτικὸν σύστημα. Εἴπομεν ὅτι ἐν τῇ τακτικῇ τοῦ Μαυρικίου μνημονεύονται οἱ armati, armaturæ, ὡς ὑπασπισταὶ τῶν optimati, ἤτοι ἐκλεκτῶν στρατιωτῶν· κατὰ τὸ αὐτὸ σύστημα εἶχον διοργανωθῇ καὶ οἱ Ἕλληνες χωρικοὶ ἢ βλάχοι, ὡς δηλοῖ τὸ μέχρι τοῦδε παραμένον αὐτοῖς ὄνομα *σκουτέραι*, ἤτοι ὑπασπισταί· ἀλλὰ περὶ τούτων προσεχῶς. Οἱ Ἰλλυριοὶ Μαρτολόζοι μνημονεύονται τὸ πρῶτον ἐν ἐγγράφῳ τοῦ ἐνετοῦ προνοητοῦ τῆς Ζάρας (23 Δεκεμβρίου 1504) ἐν ᾧ ἐκτίθεται ὅτι ὁ Νικόλαος Παλαιολόγος capo di Stradioti, μετατεθεὶς ἐκ τοῦ φρουρίου Νοβιγρὰδ εἰς Βράναν, ἀρνεῖται νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν συνεννοούμενος πρὸς τοὺς Μαρτολόζους, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Ἰλλυριοὶ κλέφται μόνον τοὺς καπιτάνους ἀνεγνώριζον, καὶ οὐχὶ τὰς ἀρχάς. Εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς Γερουσίας ῥητῶς λέγεται ὅτι εἰς τοὺς valenti e buoni Stradioti di Levante ὀφείλουσιν οἱ Δαλματοὶ (poveri nostri di Dalmatia) τὴν ἀπὸ τῶν τουρκικῶν ἐπιδρομῶν ἀπαλλαγήν των· οἱ φρουροὶ οὗτοι ἀποκαλοῦνται il principal fondamento τῆς χώρας, ὁ δὲ ὑπ' αὐτῶν ἐμπνευσθεὶς εἰς τοὺς Τούρκους τρόμος εὐφήμως ἀνακηρύττεται εἰς δουκικὰ δόγματα αὐξήσεως μισθοῦ καὶ προνομίων τῶν ἀριστέων. Ἐνῷ ὁ Κορκόντυλος ἐπαναστατεῖ διὰ νὰ μὴ μεταβῇ εἰς Φερράραν, οἱ ἀπόγονοί του διαρκῶς φρουροῦσιν ἐν Δαλματίᾳ. Ἐν τῷ ἐν Κεφαλληνίᾳ οἰκογενειακῷ ἐκκλησιδίῳ τῶν Κλαδαίων διατηροῦνται ἔτι τὰ αἱμοσταγῆ Δαλματικὰ λάφυρα τοῦ βριαρόχειρος Θεοδώρου τοῦ Κλαδᾶ, ὅστις δι' ἑνὸς δορατισμοῦ ἐξεσφενδόνιζεν ἀπὸ τῶν ἵππων τοὺς Τούρκους ἱππάρχους. Ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν Στρατιωτῶν μορφοῦνται πλὴν τῶν Μαρτολόζων καὶ τακτικὰ τάγματα Δαλματῶν καὶ Κροατῶν, οἵτινες μετ' ὀλίγον διεκδικοῦσι τὴν τέχνην πρὸς τοὺς διδασκάλους. Τὸ 1509 ἡ Ἐνετία, πρὸς ἐκδίκησιν τῶν κατ' αὐτῆς πολεμούντων ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ Ἑλλήνων Στρατιωτῶν, ἐστρατολόγησε σῶμα Κροατῶν καὶ Βοσνίων ἱππέων, οἵτινες ἐνεκαίνισαν τὸ πολεμικόν των στάδιον διὰ στήσεως ἐνέδρας ἔξω τῆς Παδούης· ἀλλ' οἱ Στρατιῶται ὁρμήσαντες ὑπὸ τὸν Μερκούριον Μπούαν συνέλαβον ἅπαντας ἐν αὐτῇ τῇ χωσιᾷ καὶ λυσσωδῶς τοὺς ἐκρεούργησαν [1]). Τῆς ἀντιζηλίας ταύτης ἡ ἠχὼ διεσώθη καὶ ἐν Στρατιωτικῷ ποιήματι δημοσιευθέντι τὸ 1558 ἐν Γερμανίᾳ. Οἱ ἐν Δαλματίᾳ Ἐνετοὶ προνοηταὶ γράφουσιν ὅτι «ἐνῷ οἱ Στρατιῶται ἐμπιστεύονται τοὺς Ἰταλούς, ἀποστρέφονται τοὺς Κροάτας.» Ἕτερον ἔγγραφον λέγει ὅτι οἱ ὡς Στρατιῶται παρουσιαζόμενοι Ἰλλυριοὶ δὲν εἶνε Ἀλβανοὶ «ma

[1]) Τὸ ἐκ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν Στρατιωτῶν ἐπελθὸν κενὸν ὁμολογοῦσι καὶ οἱ πολεμικώτεροι τῶν Ἠπειρωτῶν. Τὸ 1581 οἱ Χειμαριῶται ὑπόσχονται τὴν εἰς τὸν Πάπαν ὑποταγήν, ἂν οὗτος πείσῃ τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως καὶ τοῖς στείλῃ 3,000 ἐκ τῶν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ Στρατιωτῶν, ὅπως τεθῶσιν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀκεφάλων Πελοποννησίων καὶ Μακεδόνων καὶ πολεμήσωσι τοὺς Τούρκους.

[2]) Ἐν ἐγγράφοις τοῦ 1485 μνημονεύονται οἱ Μορλάκοι μετὰ τῶν Τούρκων δῃοῦντες τὴν Δαλματίαν· κατὰ τούτων πέμπονται 200 Σπαρτιᾶται στρατιῶται ὑπὸ τὸν Δημήτριον Μπόχαλην.

[1]) Βλέπε Κατορθώματα Μπούα, σελ. 103—104, καὶ βίον Βαγιάρδου ὑπὸ τοῦ Loyal Serviteur, κεφ. 40, 46.

Digitized by Google

Albanoni e Marcovichi». Ὁ τὸ ἄνω ποίημα δημοσιεύσας Δωριεὺς Ἰάκωβος Διασωρῖνος, πρώην ἴλαρχος τοῦ ἱππικοῦ Καρόλου τοῦ Ε', ἐκπλύνων δι' ὕβρεων τὸν ὑβριστὴν τῶν Ἑλλήνων Φράγκοβιτς, χαρακτηρίζει τοὺς ὁμοεθνεῖς τούτου ὡς ἔθνος «μεθυστικόν»· τὸ αὐτὸ ἐλάττωμα προσάπτει εἰς τοὺς Ἰλυρριοὺς καὶ ἐνετικὴ ἔκθεσις τοῦ 1599 λέγουσα· «οἱ Δαλματοὶ ἀπαιτοῦσιν οἶνον, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἀποβλακοῦνται καὶ ἀπρακτοῦσιν, ἐνῷ πίνοντες ἀναζωογονοῦνται καὶ ἐκπληροῦσι προθύμως πᾶσαν ὑπηρεσίαν [1]). Καὶ τῳόντι ἐν μόνῳ τῷ οἴνῳ συνίσταται ἡ διαφορὰ τοῦ Ἑλληναλβανοῦ ἀπὸ τοῦ Σλαύου πολεμιστοῦ. Ἐνῷ εἰς τὰ ἡμέτερα ᾄσματα μόνος ὁ ἀσθενῶν καὶ ὁ τὸ Πάσχα ἑορτάζων πολεμιστὴς πίνει οἶνον, ὁ δὲ Τσόλκας ὡς πρώτιστον παράγγελμα συνιστᾷ εἰς τὰ παλληκάριά του τὴν ἀποχὴν τοῦ οἴνου:

παιδιά μ' κρασὶ μὴν πίνετε, παιδιά μ' μὴ κοιμηθῆτε.
ὁ ὕπνος εἶνε θάνατος, καὶ τὸ κρασὶ 'νε πλάνος,

εἰς τὰ Ἰλλυρικὰ καὶ Σερβικὰ ᾄσματα οἱ ἥρωες μόνον μεμεθυσμένοι πολεμοῦσι καὶ νικῶσιν.

Εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι μόνον ἐχθρὸν ἔχουσιν οἱ Ἕλληνες Στρατιῶται τὸν Ἀσιανόν, ἀρκοῦσιν αὐτὰ τὰ τραγούδια, δι' ὧν ψάλλονται μόνον οἱ πρὸς Ἄραβας καὶ Τούρκους ἀγῶνες τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἅπαντες οἱ ἄλλοι ἐπιδρομεῖς ἐλησμονήθησαν, καὶ μόνον ἐν ἑνὶ μεμονωμένῳ τῆς Κρήτης ᾄσματι ᾄδεται ὁ πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς πόλεμος τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας. Ὁ ὅρκος τοῦ Ἀρμουροπούλου εἶνε τὸ ζωηρότερον τεκμήριον τοῦ πρὸς τοὺς Ἀσιανοὺς ἀδιαλλάκτου μίσους τοῦ ἕλληνος πολεμιστοῦ:

Ὅπου κι' ἂν βρῶ Σαρακηνὸν τὸ αἷμά του θὰ χύνω,
τὰ στενορρύμνια τῆς Συριᾶς κεφάλια θὰ γεμίσω.

Εἰς τελικὴν ἀπόδειξιν τῆς κατὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Τούρκων προθύμου ἐκστρατεύσεως τῶν Ἑλλήνων Στρατιωτῶν θὰ διηγηθῶ ἓν μέγα ἱστορικὸν κοῦρσον.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

[1]) Lamansky, σελ. 548—549.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΓ'

Καί τοι ὑπεσχέθη ὁ δοὺξ εἰς τὸν ἀδελφόν του νὰ μὴ εἰδοποιήσῃ κανένα, δὲν ἐτόλμησεν ὅμως ν' ἀναλάβῃ τὴν κινδυνώδη εὐθύνην τῆς ἀπολύτου σιγῆς. Ἐπίστευεν εἰς τοὺς ἰατρούς, καί τοι λέγων ὅτι δὲν ἐπίστευεν εἰς τὴν ἰατρικήν, καὶ ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Σαμπὸν ἵνα συνεννοηθῇ μετά τινος νέου, ὅστις τῷ εἶχε φανῆ μὴ στερούμενος γνώσεων καὶ νοημοσύνης, ὅτε ἡμέραν τινὰ τὸν εἶχε συμβουλευθῆ περὶ ἐλαφρᾶς ἀδιαθεσίας. Θὰ ἐξωμολογεῖτο εἰς αὐτόν, ὡς μυστικόν, τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τοῦ μαρκησίου καὶ θὰ τὸν παρεκάλει νὰ μεταβῇ τὴν ἐπαύριον εἰς τὸν πύργον, ἐπὶ προφάσει πωλήσεως μικροῦ τινος λειμῶνος, εἰσχωροῦντος εἰς τὰς γαίας τοῦ Σεβάλ. Τοιουτοτρόπως θὰ κατώρθωνε, διελογίζετο, νὰ ἴδῃ ὁ ἰατρὸς τὸν ἀσθενῆ, ἔστω ἵνα παρατηρήσῃ ἁπλῶς τὸ ἦθος καὶ τὴν φυσιογνωμίαν του, καὶ ἐκφράσῃ ἀνεπίσημον γνώμην. Ἡ γνώμη αὕτη θ' ἀνεκοινοῦτο εἰς τὸν κ. Βιλλεμέρ, ὅστις θὰ συνήνει ἴσως νὰ τὴν ἀποδεχθῇ. Τέλος ὁ δούξ, ὅστις δὲν εἶχε συνειθίσει ν' ἀγρυπνῇ ἐν τῇ ἠρεμίᾳ καὶ τῇ σιγῇ τῆς νυκτός, εἶχεν ἀνάγκην ἐνεργείας καὶ δράσεως ὅπως ἀποσείσῃ τὴν ἀνησυχίαν του. Ὑπελόγισεν, ὅτι ἐντὸς ἡμισείας ὥρας ἔφθανεν εἰς Σαμπόν, καὶ ὅτι τῷ ἤρκει μία ὥρα ἵνα ἐξυπνήσῃ τὸν ἰατρόν, ὁμιλήσῃ μετ' αὐτοῦ καὶ ἐπιστρέψῃ. Ἠδύνατο τοιουτοτρόπως, ὡς καὶ ὤφειλε, νὰ ἐπανέλθῃ, πρὶν ἢ ὁ ἀδελφός του, ὅστις ἐφαίνετο ἥσυχος καὶ κοιμώμενος, ἠγείρετο ἀπὸ τοῦ πρώτου του ὕπνου. Ὁ δοὺξ κατέλειπεν αὐτὸν ἀθορύβως, ἐξῆλθε διὰ τοῦ κήπου ἵνα μὴ ἀκουσθῇ παρ' οἱουδήποτε, καὶ κατέβη ταχεῖ τῷ βήματι πρὸς τὴν κοίτην τοῦ ποταμοῦ μέχρι μικρᾶς γεφύρας, χρησιμευούσης εἰς τὸν μύλον, καὶ στενῆς τινος ἀτραποῦ ἀγούσης κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν πόλιν.

Ἂν ἵππευε διὰ τῆς λεωφόρου ἤθελε προξενήσει ταραχήν, ὀλίγον δὲ μόνον θὰ ἐκέρδαινε χρόνον.

Ὁ μαρκήσιος, μὴ κοιμώμενος βαθέως, ἤκουσεν αὐτὸν ἐξερχόμενον τοῦ δωματίου του. Ἀλλ' ἀγνοῶν τὰ σχέδιά του καὶ μὴ θέλων ἄλλως νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ν' ἀναπαυθῇ, ὑπεκρίθη ὅτι οὐδὲν ἐνόησεν.

Ἦτο τότε μεσονύκτιον καί τι πλέον. Ἡ κ. Δαρχλὰδ εἶχε παρακολουθήσει τὴν Καρολίναν εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἵνα φλυαρήσῃ ἀκόμη, ἀφοῦ ἀπεχαιρέτισε τὴν μαρκησίαν.

— Λοιπόν, ἀγαπητή μου, τῇ ἔλεγεν, εἶσαι πραγματικῶς τόσον εὐχαριστημένη ἐδῶ ὅσον λέγεις; Εἰπέ μου εἰλικρινῶς, ἂν ἔχῃς τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ σὲ λυπῇ. Αἴ! κἄτι θὰ ἦνε πάντοτε,... ὠφελήσου ἀπὸ τὴν παρουσίαν μου καὶ εἰπέ μού το. Ἔχω κἄποιαν ἐπιρροὴν εἰς τὴν μαρκησίαν, χωρὶς νὰ τὴν ἐπιδιώκω, ἐννοεῖται. Ἀλλ' ἀγαπᾷ τὰς ζωηρὰς γυναῖκας,... Ἔπειτα ἐγώ, ἡ ὁποία δὲν στενοχωροῦμαι οὔτε χρειάζομαι τίποτε διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ὑπηρετῶ τοὺς φίλους μου....

— Εἶσαι πολὺ καλή, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα· ἀλλ' ἐδῶ εἶνε ὅλοι ἐπίσης καλοὶ πρὸς ἐμέ, καὶ ἂν εἶχα τίποτε δυσάρεστον, θὰ τὸ ἔλεγα χωρὶς συστολήν.

— Ἄ, ἐξαίρετα· σ' εὐχαριστῶ, εἶπεν ἡ Λεον-

Digitized by Google

τία ὑπολαμβάνουσα τὴν ὑπόσχεσιν ὡς εἰς αὐτὴν δοθεῖσαν. Καὶ ὁ δούξ, ἀλήθεια; δέν σ' ἐπείραξε ποτέ, ὁ ὡραῖος δούξ;

— Πολὺ ὀλίγον. Τόρα ἐτελείωσε.

— Καλά. Μ' εὐχαριστεῖ νὰ τὸ ἀκούω. Ἠξεύρεις, ὅτι ἀφοῦ σοῦ ἔγραψα νὰ ἔλθῃς ἐδῶ, ᾐσθάνθην τύψεις συνειδήσεως; Δὲν σοῦ εἶπα τίποτε περὶ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ κατακτητοῦ;

— Μ' ἐφάνη ὅτι ἐφοβεῖσο νὰ μοῦ κάμῃς λόγον περὶ αὐτοῦ.

— Τί νὰ φοβηθῶ: Ἁπλῶς τὸ εἶχα λησμονήσει. Εἶμαι τόσον ἀφῃρημένη! Ἀλλ' ἔπειτα εἶπα: «Εἶδες! νὰ μὴ προειδοποιήσω τὴν Καρολίναν νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ τὰ τεχνάσματα τοῦ δουκός.» Διότι ἔχει τεχνάσματα ὁ δούξ,... καὶ πρὸς ὅλον τὸν κόσμον μάλιστα.

— Πρὸς ἐμὲ δὲν ἔδειξε τίποτε.

— Τότε καλά, εἶπεν ἡ Λεοντία, ἥτις δὲν ἐπίστευσε διόλου τοὺς λόγους τῆς Καρολίνας.

Ἀφοῦ δὲ ὡμίλησε περὶ ἐνδυμασίας καὶ στολισμοῦ, ἀνεφώνησεν αἴφνης:

— Ἆ! ἐνύσταξα κ' ἐγώ! Εἶνε τῆς ὁδοιπορίας. Αὔριον λοιπόν, ἀγαπητή μου Καρολίνα. Ἐξυπνᾷς πρωΐ;

— Ναί, καὶ σύ;

— Ἐγὼ ὄχι δυστυχῶς· ἀλλ' ἅμ' ἀνοίξω τὰ μάτια μου — μεταξὺ τῶν δέκα καὶ ἕνδεκα, πῶς; — θὰ σ' εὕρω εἰς τὸ δωμάτιόν σου.

Καὶ ἀνεχώρησεν, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ ἐγερθῇ λίαν πρωΐ, νὰ περιπλανηθῇ πανταχοῦ, ὡς κατὰ τύχην, καὶ νὰ ἰχνηλατήσῃ πᾶσαν οἰκιακὴν λεπτομέρειαν. Ἡ Καρολίνα παρηκολούθησεν αὐτὴν ἵνα τὴν ἐγκαταστήσῃ εἰς τὸ δωμάτιόν της, κ' ἐπανῆλθεν εἰς τὸν μικρὸν αὐτῆς θάλαμον, ὅστις ἀπεῖχε μὲν πολὺ τῶν δωματίων τοῦ μαρκησίου, ἀλλ' εἶχε τὰ παράθυρά του ἀκριβῶς ἐστραμμένα ἀπέναντι τῶν ἰδικῶν του.

Πρὶν ἢ κατακλιθῇ, ἐτακτοποίησε τετράδιά τινα, διότι ἐμελέτα πολύ, καὶ ἠγάπα νὰ μανθάνῃ. Ἤκουσε σημαίνουσαν τὴν πρώτην μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ μετέβη νὰ κλείσῃ τὰ φύλλα τοῦ παραθύρου, πρὶν ἀποδυθῇ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἤκουσε κτύπον ἐπὶ τῶν ἀπέναντι ὑέλων, καὶ στρέφουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ κρότου εἶδε καταπίπτουσαν εἰς συντρίμματα μίαν ὕελον ἐκ τοῦ φωτισμένου παραθύρου τοῦ μαρκησίου. Ἐκπλαγεῖσα ἐκ τοῦ γεγονότος καὶ τῆς ἐπελθούσης σιγῆς, ἔτεινε τὸ οὖς, ἀλλ' οὐδένα ἤκουσε κινούμενον, διότι οὐδεὶς ἴσως εἶχεν ἀκούσει. Βαθμηδὸν ἦλθον εἰς τὴν ἀκοήν της συγκεχυμένοι τινὲς ἦχοι, ἀσθενεῖς οἰμωγαὶ τὸ κατ' ἀρχάς, εἶτα κραυγαὶ συμπεπνιγμέναι καὶ εἶδός τι ῥόγχου.

— Δολοφονοῦν τὸν μαρκήσιον! διενοήθη ἀμέσως, διότι ὁ ἀπαίσιος ἦχος προήρχετο προδήλως ἐκ τῆς κατοικίας του.

Τί νὰ πράξῃ; Νὰ φωνάξῃ, νὰ ἐξυπνήσῃ καὶ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν δοῦκα, ὅστις κατῴκει ἔτι ἀπωτέρω; Τὸ πρᾶγμα ἤθελε καιρόν. Ἄλλως δέ, πρὸς τοιαῦτα ἀγγέλματα οὐδεὶς ἐπετρέπετο δισταγμός. Ἡ Καρολίνα ἀνεμέτρησε διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἀπόστασιν. Εἴκοσι μόνον βήματα εἶχε νὰ διατρέξῃ. Ἂν οἱ κακοῦργοι εἶχον εἰσχωρήσει εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ μαρκησίου, εἶχον εἰσέλθει βεβαίως διὰ τῆς κλίμακος τοῦ πυργίσκου τῆς Γρυπός, ὅστις ἦτο ἀπέναντι τοῦ πυργίσκου τῆς Ἀλώπεκος. Ἐκαλοῦντο ἀμφότεροι οὕτω ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ τυμπάνου τῶν θυρῶν τῶν χονδροειδῶς γεγλυμμένων ἐμβλημάτων των. Ἡ κλίμαξ τῆς Ἀλώπεκος ἔφερεν ἐντεῦθεν εἰς τὰ δωμάτια τῆς Καρολίνας. Οὐδεὶς δὲ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ταχύτερον αὐτῆς, καὶ ἡ μόνη προσέλευσίς της ἠδύνατο νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τοὺς σφαγεῖς. Ἄλλως τε ἐν τῷ πυργίσκῳ τοῦ Γρυπὸς ὑπῆρχε καὶ μικρόν τι φυλακεῖον μετὰ σημάντρου. Ταῦτα πάντα διενοήθη τρέχουσα, κ' ἐνῷ τὰ διενοεῖτο ἔφθασεν ἤδη πρὸ τῆς θύρας, ἣν εὗρεν ἀνοικτήν. Εἶχεν ἐξέλθει ἐκεῖθεν ὁ δούξ, σκεφθεὶς νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν τὴν πρωΐαν χωρὶς νὰ προξενήσῃ θόρυβον, καὶ οὐδόλως φοβούμενος λῃστάς, — γένος ἄγνωστον ἐν τῇ χώρᾳ.

Ἐν τούτοις ἡ Καρολίνα, κατεχομένη τοὐναντίον ὑπὸ τοῦ φαντασιώδους αὐτοῦ φόβου, ἀνέβη ἀπνευστὶ τὴν περίστροφον λιθίνην κλίμακα. Οὐδὲν πλέον ἀκούουσα, προυχώρησεν εἰς τὸν διάδρομον καὶ ἔστη ἀσθμαίνουσα πρὸ τῆς θύρας τοῦ θαλάμου τοῦ μαρκησίου. Ἐτόλμησε δὲ καὶ νὰ κρούσῃ τὴν θύραν, ἀλλ' οὐδεὶς τῇ ἀπήντησεν. Ἐπείσθη ὅτι δὲν ἦσαν κακοῦργοι. Ἀλλὰ πόθεν λοιπὸν αἱ ἀκουσθεῖσαι κραυγαί; Δυστύχημα βεβαίως εἶχε συμβῇ, ἀλλὰ σοβαρὸν πάντως καὶ ταχεῖαν ἀπαιτοῦν τὴν βοήθειαν. Ὤθησε τὴν θύραν, ἥτις δὲν ἦτο κεκλεισμένη διὰ τοῦ σύρτου, καὶ εὗρε τὸν κ. Βιλλεμὲρ ἐκτάδην κείμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, πλησίον τοῦ παραθύρου ὅπερ δὲν εἶχε δυνηθῇ ν' ἀνοίξῃ, καὶ οὔτινος εἶχε θραύσει τὴν ὕελον, ὅπως ἀναπνεύσῃ, ὅτε ᾐσθάνθη κεραυνοβόλον τὴν ἔφοδον τῆς πνιγμονῆς.

Ὁ μαρκήσιος δὲν ἦτο λιπόθυμος. Παρελθούσης τῆς φρίκης τοῦ θανάτου, ᾐσθάνετο ἐπανερχομένην τὴν ζωήν. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸ παράθυρον, δὲν εἶδεν εἰσελθοῦσαν τὴν Καρολίναν, ἀλλ' ἤκουσεν αὐτήν, καὶ ὑποθέτων ὅτι ἦτον ὁ δούξ,

— Μὴ φοβεῖσαι, εἶπε δι' ἀσθενοῦς φωνῆς,... θὰ περάσῃ. Βοήθησέ με νὰ σηκωθῶ,... δὲν ἠμπορῶ μόνος μου.

Ἡ Καρολίνα προσέδραμε καὶ ἀνήγειρεν αὐτόν, ἀνδρουμένη διὰ τῆς ἰσχυρᾶς αὐτῆς θελήσεως. Τότε δὲ μόνον, ὅτε εὑρέθη καθήμενος, ἀνεγνώρισεν αὐτὴν ἢ ἐνόμισεν ὅτι τὴν ἀνεγνώρισε, διότι τὴν ὅρασιν αὐτοῦ, συγκεκαλυμμένην ἔτι, κατέκλυζον κύ-

Digitized by Google

ματα κυανᾶ, τὰ δὲ μέλη του εἶχον ἔτι ἀκαμψίαν, ἥτις καθίστα αὐτὰ ἀναίσθητα πρὸς τὴν ἐπαφὴν τῶν χειρῶν καὶ τῶν ἐνδυμάτων τῆς Καρολίνας.

— Θεέ μου! ὄνειρον εἶνε; εἶπε θεωρῶν αὐτὴν ἐν ἐκστάσει. Σεῖς εἶσθε; σεῖς;

— Βέβαια, ἐγὼ εἶμαι, ἀπήντησεν ἐκείνη. Σᾶς ἤκουσα νὰ στενάζετε... Τί ἔχετε; τί νὰ κάμωμεν; Νὰ φωνάξω τὸν ἀδελφόν σας, πῶς; Ἀλλὰ δὲν τολμῶ ἀκόμη νὰ σᾶς ἀφήσω. Πῶς εἶσθε; τί αἰσθάνεσθε;

— Τὸν ἀδελφόν μου! ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, ἀνακτῶν κατ' ὀλίγον τὴν μνήμην. Ἆ! αὐτὸς σᾶς ἔφερε; ποῦ εἶνε;

— Δὲν εἶν' ἐδῶ, δὲν γνωρίζει τίποτε.

— Δὲν τὸν εἴδετε;

— Ὄχι. Νὰ ὑπάγω νὰ τὸν φωνάξω;

— Ὦ! μὴ μ' ἀφίνετε.

— Ἔστω, μένω, ἀλλ' ἔχετε ἀνάγκην βοηθείας.

— Τίποτε, τίποτε. Ἠξεύρω τί εἶνε. Δὲν εἶνε τίποτε. Μὴ φοβεῖσθε, εἶμαι ἥσυχος. Καὶ σεῖς;... εἶσθε ἐδῶ, καὶ δὲν ἠξεύρατε τίποτε;

— Τίποτε ἀπολύτως. Πρό τινων ἡμερῶν σᾶς ἔβλεπα καταβεβλημένον... Ὑπέθετα ὅτι θὰ ἦσθε ἀσθενής, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξετάσω...

— Καὶ πρὸ ὀλίγου... λοιπόν... ἐφώναξα; πῶς; τί εἶπα;

— Τίποτε. Ἐσπάσατε αὐτὸ τὸ ὑαλί,... ὅταν ἐπέσατε ἴσως. Δὲν σᾶς ἐπλήγωσε;

Καὶ ἡ Καρολίνα, πλησιάσασα τὸ φῶς, παρετήρησε καὶ ἔψαυσε τὰς χεῖρας τοῦ μαρκησίου. Ἡ δεξιὰ εἶχεν ἀρκετὰ κοπῆ. Ἀπέπλυνε τὸ αἷμα, καὶ ἀφαιρέσασα δεξιῶς τὰ συντρίμματα τῆς ὑέλου, ἐπέδεσε τὴν πληγήν. Ὁ Οὐρβανὸς τὴν ἀφῆκε νὰ πράξῃ ὡς ἤθελε, καὶ τὴν ἐθεώρει ἔκπληκτος καὶ συγκεκινημένος, ὡς ὁ τραυματίας, ὅστις ἀποκομισθεὶς ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, αἰσθάνεται ὅτι εὑρίσκεται μεταξὺ φιλικῶν χειρῶν. Ἐπανελάμβανε δὲ δι' ἀσθενοῦς φωνῆς:

— Δὲν σᾶς εἶπε λοιπὸν τίποτε ὁ ἀδελφός μου, ἀλήθεια;

Ἀλλ' ἐκείνη οὐδόλως ἐνόει τὴν ἐρώτησιν καὶ τὴν ὑπελάμβανε μᾶλλον ὡς προϊὸν νοσηρᾶς τινος ἐπιμόνου ἰδέας. Ἵνα διαλύσῃ δ' αὐτὴν ἐντελῶς τῷ διηγήθη ὅτι τὸν ἐνόμισε θῦμα δολοφόνων.

— Ἦτο ἀνοησία βεβαίως, εἶπε προσπαθοῦσα νὰ τὸν φαιδρύνῃ· ἀλλὰ τί θέλετε; ὁ φόβος αὐτὸς μὲ κατέλαβε, καὶ ἔτρεξα εὐθύς, ὡς νὰ ἦτο πυρκαϊά, χωρὶς νὰ εἰδοποιήσω κανένα.

— Καὶ ἂν ὁ φόβος σας ἦτο πρᾶγμα, ἤρχεσθε λοιπὸν νὰ ῥιφθῆτε μόνη σας εἰς τὸν κίνδυνον;

— Δὲν ἐσυλλογίσθην, μὰ τὴν ἀλήθειαν, τὸν ἑαυτόν μου,... ἐσυλλογίσθην μόνον σᾶς καὶ τὴν μητέρα σας. Θὰ σᾶς ἐβοήθουν ὁπωσδήποτε νὰ ὑπερασπισθῆτε, δὲν ἠξεύρω διὰ τίνος μέσου, ἀλλὰ κἄτι θὰ εὕρισκα πάντοτε,... θὰ ἔφερα ὁπωσδήποτε περισπασμόν. Ἆ! ἰδού, ἡ πληγή σας ἐπεδέθη,.. δὲν εἶνε τίποτε. Ἀλλά, ἐκτὸς τούτου τί ἔχετε; Δὲν θέλετε νὰ μοῦ τὸ εἴπητε; Οἱ φίλοι σας ἐν τούτοις πρέπει νὰ ἠξεύρουν τί βοήθειαν νὰ σᾶς δώσουν. Ὁ ἀδελφός σας...

— Ὁ δοὺξ ἠξεύρει· ἀλλ' ἡ μήτηρ μου τίποτε.

— Ἐννοῶ, δὲν θέλετε... δὲν θὰ τῆς εἴπω τίποτε. Ἀλλὰ θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ φροντίσω ἐγώ, καὶ νὰ σκεφθῶ μετὰ τοῦ δουκὸς τί πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ νὰ σᾶς ἀνακουφίσωμεν. Δὲν θὰ σᾶς γίνω ἐνοχλητική. Ἠξεύρω πῶς πρέπει τις νὰ προσφέρεται πρὸς τοὺς πάσχοντας. Ὑπῆρξα νοσοκόμος τοῦ ταλαιπώρου πατρός μου, καὶ τοῦ συζύγου τῆς ἀδελφῆς μου. Ἐλᾶτε... μὴ δυσαρεστηθῆτε, ὅτι ἦλθα χωρὶς νὰ γνωρίζω... χωρὶς νὰ σκεφθῶ... Θὰ ἐσηκώνεσθε καὶ μόνος σας βεβαίως, ἀργότερα, τὸ ἠξεύρω. Ἀλλ' εἶνε δυσάρεστον νὰ πάσχῃ τις καὶ νὰ ἦνε μόνος. Μειδιᾶτε; Ἆ! νομίζω, κύριε μαρκήσιε, ὅτι εἶσθε καλλίτερα. Πῶς τὸ ἤθελα!

— Εἶμαι εἰς τοὺς οὐρανούς! ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος. Μὴ ἔχων δὲ συνείδησιν τῆς προκεχωρημένης ὥρας, προσέθηκε:

— Μείνατε ἀκόμη· δὲν εἶνε ἀργά. Ὁ ἀδελφός μου ἔμεινε ἀρκετὴν ὥραν ἀγρυπνῶν μαζῆ μου. ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἐπανέλθῃ.

Ἡ Καρολίνα οὐδεμίαν ἀπετόλμησεν ἔνστασιν, οὐδὲ διελογίσθη κἂν τί θὰ ἐσκέπτετο ὁ δοὺξ εὑρίσκων αὐτὴν ἐκεῖ, ἢ τί θὰ ἔλεγον οἱ ὑπηρέται βλέποντες αὐτὴν ἐπανερχομένην εἰς τὸ δωμάτιόν της. Οὐδ' ὑπέθετε κἂν τὴν ὕβριν τῆς ὑποψίας. Ἔμεινε.

Ὁ μαρκήσιος ἤθελε νὰ τῆς ὁμιλήσῃ ἀκόμη, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν δύναμιν.

— Μὴν ὁμιλῆτε, τῷ εἶπεν ἐκείνη. Προσπαθήσατε νὰ κοιμηθῆτε. Σᾶς ὁρκίζομαι νὰ μὴ κινηθῶ ἀπ' ἐδῶ.

— Θέλετε νὰ κοιμηθῶ; Ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ... Ὅταν ἀποκοιμῶμαι, πνίγομαι.

— Καὶ ὅμως εἶσθε κατάκοπος. Οἱ ὀφθαλμοί σας κλείονται μόνοι των. Πρέπει νὰ ἐνδώσετε εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως. Κοιμηθῆτε, καὶ ἂν σᾶς ἔλθῃ νέα κρίσις, θὰ εἶμ' ἐγὼ ἐδῶ, καὶ θὰ σᾶς βοηθήσω νὰ τὴν καταβάλετε.

Ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ἡ ἀγαθότης τῆς Καρολίνας ἐπήνεγκον μαγικὸν ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἀποτέλεσμα. Ἀπεκοιμήθη καὶ ἀνεπαύθη ἡσύχως μέχρι πρωΐας.

Ἡ Καρολίνα εἶχε καθίσει πλησίον μιᾶς τραπέζης, κ' ἐγνώριζεν ἤδη τί ἦτον ἡ νόσος του, καὶ ποία ἔπρεπε νὰ ἦνε ἡ θεραπεία της. Διότι ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐκείνης εἶχεν εὕρει γραπτὴν ἰατρικὴν παραγγελίαν, γεγραμμένην ὑφ' ἑνὸς τῶν πρώτων ἰατρῶν τῆς Γαλλίας, καὶ ἐνδεικνύουσαν τὴν

Digitized by Google

ἁπλῆν καὶ λογικὴν τοῦ νοσήματος θεραπείαν. Ὁ μαρκήσιος, ἵνα ἐνθαρρύνῃ τὸν ἀδελφόν του περὶ τοῦ τρόπου τῆς αὐτοθεραπείας του, εἶχε δείξει εἰς αὐτὸν τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο, ὅπερ οὕτω ἀπέμεινεν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Καρολίνας, ἀναγινωσκούσης αὐτὸ προσεκτικῶς. Ἐξ αὐτοῦ εἶδεν, ὅτι ὁ μαρκήσιος διητᾶτο, ἀφότου τὸν ἐγνώριζε, πάντῃ ἀντιθέτως πρὸς τὰ παραγγέλματα τοῦ ἰατροῦ, ὅτι δὲν ἠσκεῖτο σωματικῶς, ἔτρωγε κακῶς καὶ ἠγρύπνει ἀμέτρως. Ἠγνόει ἂν ἡ ὑποτροπὴ αὕτη θ' ἀπέβαινεν εἰς αὐτὸν θανάσιμος. Ἂν ὅμως παρήρχετο, ἀπόφασιν εἶχεν ἡ Καρολίνα νὰ ἐπαγρυπνήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ νὰ τολμήσῃ νὰ μεριμνήσῃ περὶ τῆς ὑγείας του, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς διετήρει ἀπέναντί της τὸ ψυχρὸν καὶ κατηφές του ἦθος, ὅπερ ἀπέδιδεν ἤδη ἐκείνη εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ δυσφορίαν.

Ὁ δοὺξ ἐπέστρεψε πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Μὴ εὑρὼν τὸν ἰατρόν, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ μεταβῇ πρὸς ἀναζήτησίν του εἰς Ἐβώ. Πρὶν ἢ ἀπέλθῃ ὅμως, ἠθέλησε νὰ ἴδῃ καὶ πάλιν τὸν ἀδελφόν του. Μόλις δ' ἐχάραττεν ἡ αὐγὴ τὴν πρώτην λευκὴν γραμμήν της εἰς τὸν ὁρίζοντα, ὅτε ἔφθασεν ἀθορύβως εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ μαρκησίου. Οὗτος ἐκοιμᾶτο τότε πραγματικῶς, ὥστε δὲν τὸν ἤκουσεν ἀναβαίνοντα· ἠδυνήθη δὲ οὕτως ἡ Καρολίνα νὰ δράμῃ εἰς ἀπάντησίν του ἐπὶ τῆς κλίμακος, ἵνα μὴ τοῦ ἐκφύγῃ κραυγή τις ἐκπλήξεως ἕνεκα τῆς παρουσίας της. Ἐξεπλάγη δὲ τῷόντι μεγάλως ὁ δούξ, ὅτε τὴν εἶδε κατερχομένην πρὸς αὐτὸν μὲ τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων, οὐδ' ἐνόησε τί εἶχε συμβῆ. Ὑπέλαβεν ὅτι ὁ μαρκήσιος τοῦ εἶχε κρύψει τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ Καρολίνα ἐγνώριζε τὸν ἔρωτά του, τὸν πόνον του, καὶ ὅτι εἶχεν ἔλθει νὰ τὸν παρηγορήσῃ.

— Ἆ! ἀγαπητή μου φίλη, εἶπε πρὸς αὐτήν, δραττόμενος τῶν χειρῶν της. Μοῦ τὰ ἐνεπιστεύθη ὅλα. Ἤλθατε;... εἶσθε ἀγαθή, θὰ τὸν σώσετε.

Καὶ ἔφερε τὰς χεῖρας τῆς Καρολίνας εἰς τὰ χείλη του, μετ' ἀληθοῦς στοργῆς.

— Ἀλλά, εἶπεν αὕτη μετά τινος ἐκπλήξεως, ἀφοῦ ἠξεύρατε ὅτι ἦτο τόσον κακά, διατί τὸν ἀφήσατε αὐτὴν τὴν νύκτα; Καὶ ἀφοῦ ἠλπίζατε ὅτι θὰ τὸν ἐπεριποιούμην, διατί δὲν μὲ εἰδοποιήσατε;

— Τί συνέβη λοιπόν; ἠρώτησεν ὁ δούξ, βλέπων ὅτι δὲν συνενοοῦντο.

Ἡ Καρολίνα τῷ διηγήθη τότε δι' ὀλίγων τὰ συμβάντα· ἐνῷ δ' ἐκεῖνος ἀνήσυχος ἐξ ὅσων ἐμάνθανε, συνώδευεν αὐτὴν διὰ τῆς αὐλῆς μέχρι τῆς κλίμακος τῆς Ἀλώπεκος, ἡ κυρία Δαργλάδ, ἥτις ἦτο ἤδη ὀρθία ὄπισθεν τοῦ παραθύρου της, εἶδεν αὐτοὺς παρερχομένους καὶ συνομιλοῦντας ταπεινῇ τῇ φωνῇ μετά τινος μυστηριώδους οἰκειότητος. Ἔστησαν δὲ πρὸ τῆς θύρας καὶ ὡμίλησαν πάλιν. Ὁ δοὺξ ἀφηγήθη εἰς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, ὅτι προσεπάθησε νὰ φέρῃ ἰατρὸν ἵνα ἴδῃ τὸν ἀδελφόν του, ἀλλ' ἐκείνη τὸν συνεβούλευσε νὰ παραιτηθῇ τῆς ἰδέας ταύτης. Ἐνόμιζεν ὅτι ἤρκει ἡ ἰατρικὴ ὁδηγία ἣν εἶχεν ἀναγνώσει, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἦτο φρόνιμον ν' ἀρχίσῃ νέα θεραπεία, ἀφοῦ τ' ἀποτελέσματα τῆς πρώτης ἦσαν ἤδη βέβαια. Ὁ δοὺξ τῇ ὑπεσχέθη ἀμέσως ν' ἀκούσῃ τὴν γνώμην της, καὶ νὰ ἔχῃ ἑπομένως πίστιν. Ἡ κυρία Δαργλὰδ εἶδεν αὐτοὺς σφίγγοντας τὰς χεῖρας, καὶ τὸν δοῦκα ἐπιστρέφοντα πάλιν καὶ ἀναβαίνοντα τὴν κλίμακα τοῦ Γρυπός.

— Ἀρκετὰ εἶδα! διενοήθη ἡ Λεοντία, καὶ εἶνε περιττὸν νὰ τρέχω ἔξω μὲ τὴν δρόσον τὴν ὁποίαν διόλου δὲν ἀγαπῶ. Ἠμπορῶ τόρα νὰ κοιμηθῶ μὲ τὴν ἡσυχίαν μου.

Ἐνῷ δ' ἀπεκοιμᾶτο πάλιν διελογίζετο:

— Εἶδες ἐκεῖ, αὐτὴν τὴν Καρολίναν! τὴν ἐνόησα ὅτι μ' ἔλεγε ψεύματα. Ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ σεβασθῇ ὁ δοὺξ τὴν ἀρετήν της! Ἀλλὰ τὸ γνωρίζω τόρα τὸ μυστικόν της. Καὶ ἂν ποτε λάβω τὴν ἀνάγκην της, θὰ κάμῃ ὅ,τι θέλω.

Ἡ Καρολίνα κατεκλίθη ταχέως, ἵνα κοιμηθῇ ταχέως καὶ ἀναλάβῃ πάλιν ταχέως τὴν περιποίησιν τοῦ ἀσθενοῦς της.

Τὴν ὀγδόην ὥραν ἦτο ὀρθία κ' ἐθεώρησε διὰ τοῦ παραθύρου της. Ὁ δοὺξ ἦτο εἰς τὸ παράθυρον τοῦ ἀδελφοῦ του κ' ἔνευσεν εἰς αὐτὴν ὅτι θὰ ἤρχετο εἰς αὐτὴν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς οἰκίας. Μετέβη καὶ αὐτὴ ἀμέσως ἐκεῖ, καὶ ἔμαθε παρὰ τοῦ Γαετάνου, ὅτι ὁ μαρκήσιος εὑρίσκετο κάλλιστα. Πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἐγερθῇ, καὶ εἶπεν ἀμέσως: — Περίεργον θαῦμα! Σήμερον πρώτην φορὰν ἐκοιμήθην μετὰ μίαν ὁλόκληρον ἑβδομάδα μαρτυρίου. Καὶ δὲν αἰσθάνομαι πλέον τίποτε, ἀναπνέω, μὲ φαίνεται ὅτι ἰατρεύθην. Εἰς *ἐκείνην* τὸ ὀφείλω.

— Καὶ εἶνε ἡ ἀλήθεια, ἀγαπητή μου φίλη, προσέθηκεν ὁ δούξ, σεῖς τὸν ἐσώσατε καὶ θὰ μᾶς τὸν διατηρήσετε, ἂν θελήσετε νὰ μᾶς εὐσπλαγχνισθῆτε.

Ὁ δοὺξ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μὴ εἴπῃ τίποτε. Τὸ εἶχεν ὁρκισθῇ εἰς τὸν ἀδελφόν του. Κ' ἐντούτοις ἐμαρτύρει ἄκων τὴν ἀλήθειαν, ἐνῷ ἐφρόνει ὅτι ἐτήρει πλήρη ἐχεμυθίαν.

Ἡ ἀλήθεια αὕτη διέλαμψεν ὡς ἀστραπὴ ἐν τῇ διανοίᾳ τῆς Καρολίνας.

— Τί λέγετε, κύριε δούξ; ἀνεφώνησε· τί εἶμαι ἐγώ; καὶ τί εἶμ' ἐδῶ, ὥστε νὰ ἔχω τόσην ἐπιρροήν;

Ὁ δοὺξ ἐπτοήθη τὸ κατεπτοημένον βλέμμα τῆς Καρολίνας.

— Ἐλᾶτε, μὲ ποῖον τὰ ἔχετε; τῇ εἶπεν ἀναλαμβάνων τὸ προσωπεῖον τοῦ ἠρέμου μειδιάματός του. Τί ἰδέαι σᾶς ἔρχονται; Δὲν βλέπετε ὅτι λατρεύω τὸν ἀδελφόν μου, ὅτι τρέμω μὴ τὸν

Digitized by Google

χάσω, καὶ ὅτι ἀναλόγως τῆς βοηθείας τὴν ὁποίαν τῷ ἐδώκατε αὐτὴν τὴν νύκτα, σᾶς ὁμιλῶ ὡς νὰ ἦσθε ἀδελφή μου; Εἶμαι εἰς πλήρη ἀμηχανίαν, δὲν ἠξεύρω τί νὰ σᾶς εἰπῶ, δὲν εἰξεύρω τί λέγω... Ὁ Οὐρβανὸς καταστρέφεται ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐργασίαν. Ἐγὼ δὲν ἔχω ἐπιρροὴν ἐπ' αὐτοῦ. Δὲν θέλει νὰ εἰπῶ εἰς τὴν μητέρα μας, ὅτι τὸ παλαιόν του νόσημα ἀνεφάνη καὶ πάλιν. Καὶ ἀληθῶς θὰ ἦτο ἐπικίνδυνον δι' αὐτήν. Εἶνε ἀσθενική.... καὶ θὰ ἤθελε νὰ μένῃ πάντοτε καὶ ν' ἀγρυπνῇ πλησίον του,... καὶ μετὰ δύο νύκτας θ' ἀπέθνησκε. Πρέπει λοιπὸν ἡμεῖς οἱ δύο νὰ σώσωμεν τὸν ἀδελφόν μου, χωρὶς νὰ φανῇ, χωρὶς ν' ἀναμίξωμεν ὑπηρέτας καὶ ὑπηρετρίας. Τὸ ὑπηρετικὸν εἶνε πάντοτε φλύαρον. Λοιπόν, εἶσθε γυνὴ μὲ κεφαλὴν καὶ μὲ καρδίαν, ὅπως εἶχα πάντοτε τὴν ἰδέαν; Θέλετε, δύνασθε, τολμᾶτε νὰ μὲ βοηθήσετε σοβαρῶς νὰ τὸν περιποιηθῶμεν μυστικά, ν' ἀγρυπνῶμεν ἀλληλοδιαδόχως πλησίον του πολλὰς ἑσπέρας, καὶ νύκτας πολλὰς ἐν ἀνάγκῃ, νὰ μὴ τὸν ἀφήσωμεν μόνον του μηδὲ μίαν ὥραν, ὥστε καὶ ἐπὶ μίαν μόνον ὥραν νὰ μὴ κατορθώσῃ ν' ἀσχοληθῇ μ' ἐκεῖνα τὰ κατηραμένα βιβλία του; Δὲν χρειάζεται τίποτε ἄλλο, εἶμαι πεπεισμένος, εἰμὴ πλήρη πνευματικὴν ἀνάπαυσιν, ὕπνον ἀρκετόν, ὀλίγον περίπατον, καὶ νὰ ἐνθυμῆται νὰ τρώγῃ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἡ δεσποτική, μάλιστα ἡ δεσποτικὴ αὐθεντεία προσώπου τὸ ὁποῖον νὰ μὴ στενοχωρῆται μήπως τὸν δυσαρεστήσῃ, καρδίας ἀφωσιωμένης, οὐχὶ λεπτολόγου, οὔτε ὑπερηφάνου, οὔτε δυσπίστου χωρὶς λόγον, ἥτις νὰ ὑποφέρῃ τὰς ἰδιοτροπίας του, καὶ τὰς αἰφνιδίας ὁρμὰς τῆς ἐξημμένης του εὐγνωμοσύνης, ἐν ἑνὶ λόγῳ φίλη ἀληθινή, ἥτις νὰ ἔχῃ ὅλην τὴν ἁβρότητα καὶ τὴν νοημοσύνην τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ ὑποφέρῃ καὶ ν' ἀγαπήσῃ ἴσως τὸν ζυγόν της. Λοιπόν, Καρολίνα, σεῖς μόνη ἐδῶ δύνασθε νὰ γείνετε αὐτὸ τὸ πρόσωπον. Ὁ ἀδελφός μου ἔχει πρὸς σᾶς μεγάλην ὑπόληψιν, βαθύτατον σέβας, νομίζω δὲ καὶ εἰλικρινῆ φιλίαν. Δοκιμάσετε νὰ τὸν κυβερνήσετε μίαν, δύο ἑβδομάδας, ἕνα μῆνα ἴσως, διότι ἂν δυνηθῇ σήμερον νὰ ἐγερθῇ, θὰ ἔλθῃ ἐδῶ πάλιν τὸ βράδυ νὰ φυλλολογήσῃ καὶ νὰ κρατῇ σημειώσεις. Ἂν κοιμηθῇ καὶ τὴν ἐπομένην νύκτα, θὰ νομίσῃ ὅτι ἔγεινε καλά, καὶ τὴν ἄλλην ἑσπέραν δὲν θὰ πλαγιάσῃ. Βλέπετε τί ἔργον πρέπει ν' ἀναλάβωμεν. Ἐγὼ ἔχω πᾶσαν ἀπόφασιν καὶ πᾶσαν ἀφοσίωσιν, ἀλλὰ μόνος μου δὲν θὰ κατορθώσω τίποτε. Θὰ τοῦ γείνω ὀχληρός, θὰ βαρυνθῇ νὰ βλέπῃ μόνον ἐμέ, καὶ ἡ ἀγανάκτησίς του θὰ ματαιώσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μερίμνης μου. Εἰς σᾶς ὅμως, ἥτις εἶσθε γυνή, ἥτις θὰ γείνετε ἑκουσίως φύλαξ του, γενναία, σταθερὰ καὶ ἠπία, ἥτις θὰ ἔχετε καὶ ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονήν, ὡς μόναι αἱ γυναῖκες τὸ κατορθοῦσι, σᾶς ἐγγυῶμαι ὅτι θὰ ὑποταχθῇ χωρὶς πεῖσμα, καὶ ὅτι βραδύτερον, ἀφοῦ παρέλθωσιν αἱ κρίσεις, θὰ σᾶς εὐλογήσῃ ὅτι τὸν ἐστενοχωρήσατε.

Ἡ δολερὰ αὐτὴ τῶν πραγμάτων παράστασις διέλυσεν ἐντελῶς τὴν ἀόριστον καὶ στιγμιαίαν ὑποψίαν τῆς Καρολίνας.

— Μάλιστα! ἀπήντησεν ἀδιστάκτως, θὰ γείνω τοιαύτη φύλαξ. Σᾶς τὸ ὑπόσχομαι. Σᾶς εὐχαριστῶ ὅτι μ' ἐξελέξατε, καὶ οὐδεμίαν μοὶ ὀφείλετε εὐγνωμοσύνην. Ἔχω συνειθίσει τὸ ἔργον τῆς νοσοκόμου, καὶ οὐδένα μοὶ προξενεῖ κόπον. Θεωρῶ τὸν ἀδελφόν σας, ὡς τὸν θεωρεῖτε καὶ σεῖς, τόσον σεβαστὸν καὶ τόσον ἀνώτερον παντὸς ὅ,τι γνωρίζω, ὥστε εἶν' εὐτύχημα καὶ τιμή μου νὰ τὸν ὑπηρετήσω. Ἐλάτε λοιπὸν νὰ συνεννοηθῶμεν πῶς θὰ διανείμωμεν τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ ἔργον, χωρὶς νὰ διεγείρωμεν κύκλῳ μας ὑποψίας περὶ τῆς καταστάσεώς του. Ἐν πρώτοις θὰ μένετε σεῖς τὴν νύκτα εἰς τὸ δωμάτιόν του.

— Δὲν θὰ θελήσῃ.

— Τότε κάμνομεν ἄλλο. Ἀπ' ἐδῶ ἡ ἀναπνοή του ἀκούεται. Εἰς αὐτὸν τὸν *σοφᾶν* ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ κοιμηθῇ ἐξαίρετα, τυλιγμένος μ' ἓν ἐπανωφόριον. Διανυκτερεύομεν ἐκεῖ ἀλληλοδιαδόχως, σεῖς κ' ἐγώ, καὶ κατόπιν βλέπομεν.

— Ἐξαίρετα.

— Τὸν ἐξυπνᾶτε πρωΐ, διὰ νὰ συνειθίσῃ νὰ κοιμᾶται τὴν νύκτα, καὶ τὸν φέρετε νὰ προγευματίζῃ μαζῆ μας.

— Ἂν τὸν καταφέρετε νὰ σᾶς τὸ ὑποσχεθῇ.

— Θὰ δοκιμάσω. Εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖον νὰ τρώγῃ πλέον ἢ ἅπαξ ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν. Τὸν πηγαίνομεν ἔπειτα ὀλίγον περίπατον ἢ τὸν κρατοῦμεν μαζῆ μας εἰς τὸ ὕπαιθρον μέχρι τῆς μεσημβρίας. Τὴν ὥραν αὐτὴν ἐπισκέπτεσθε ὁμοῦ τὴν μαρκησίαν. Ἔπειτα ἐργάζομαι ἐγὼ μαζῆ της ἕως εἰς τὰς πέντε, κατόπιν ἐνδύομαι...

— Μία ὥρα σᾶς ἀρκεῖ. Τότε πηγαίνετε καὶ τὸν ἐπισκέπτεσθε εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Θὰ ἦμαι κ' ἐγὼ ἐκεῖ.

— Ἔστω. Γευματίζομεν ἔπειτα μαζῆ, τὸν κρατοῦμεν εἰς τὴν αἴθουσαν ἕως εἰς τὰς δέκα, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν ἀκολουθεῖτε εἰς τὸ δωμάτιόν του.

— Ὅλα αὐτὰ εἶνε λαμπρά· ἀλλ' ὅταν ἡ μήτηρ μου ἔχῃ ἐπισκέψεις, μᾶς ἀφίνει ἐλευθέρους. δὲν ἠμπορούσατε, αὐτὰς τὰς στιγμάς, νὰ ἔρχεσθε νὰ συνομιλῆτε μαζῆ μας μίαν δύο ὥρας;

— Ὄχι συνομιλίαν, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα· θὰ ἔρχωμαι νὰ τοῦ ἀναγινώσκω κἄτι τί, διότι πρέπει νὰ σκεφθῆτε ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ διέρχεται ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸν χωρὶς ἀσχολίαν ἐνδιαφέρουσαν. Θ' ἀναγινώσκω δὲ εἰς τρόπον ὥστε νὰ τὸν ἀποκοιμίζω σιγά, σιγά. Εἴμεθα λοιπὸν σύμφωνοι. Ἀλλὰ σήμερον θὰ μᾶς ἐμποδίσῃ ὁ κ. Δαργλάδ.

Digitized by Google

— Σήμερον αναλαμβάνω εγώ όλα, και ή κυρία Δαργλάδ αναχωρεί αύριον το πρωΐ· ώστε ό αδελφός μου έσώθη και σεις είσθε εις άγγελος.

Έπεται συνέχεια.

Η ΤΙΜΙΟΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗΝ ΗΛΙΚΙΑΝ.

Ή τιμιότης είνε ιδιάζουσα όλως αρετή, καθότι υπάρχουσι ουχί μόνον βαθμίδες αλλά και κατηγορίαι τιμιότητος. Ολίγιστοι άνθρωποι έχουσι πάντα τα είδη της τιμιότητος. Ούτος μέν, δικαίαν κεκτημένος υπόληψιν τιμίου ανθρώπου, και ουδέ λεπτόν καταδεχόμενος να καταχρασθή έν δοσοληψία, πωλεί προς φίλον του άνευ τύψεως συνειδότος ίππον, όν γνωρίζει έχοντα αθεράπευτον ελάττωμα· ή τιμιότης του ανθρώπου τούτου σταματά πρό της θύρας του σταύλου. Άλλος, φρίττων μόνον εις την ιδέαν του να κλέψη χρήματα, ουδέποτε σας αποδίδει όσα εδανείσθη. Άλλος δε αποδίδει μέν τα χρήματά σας αλλ' ουχί και τα βιβλία σας.

Υπηρέται τιμιώτατοι άλλως υφαιρούσιν οπωρικά ή ποτήριον ποτού ή γλύκισμα· ή ελαστική των τιμιότης δέν περιλαμβάνει εις τα πράγματα, άτινα πρέπει να σέβωνται, όσα τρώγονται ή πίνονται. Πολλοί θα ενόμιζον εαυτούς ατιμασθέντας άν υπέθετον αυτούς ότι δολιεύονται εις το χαρτοπαίγνιον· αλλ' άν ή τύχη ή ό δόλος καταστήση αυτούς κοινωνούς μυστικού του οποίου ή κοινοποίησις θα επιδράση βεβαίως επί της τιμής των χρεωγράφων, τρέχουσι και παίζουσιν έν τω χρηματιστηρίω, ουδόλως θεωρούντες εαυτούς αξιομέμπτους.

Πόσοι απατούν το δημόσιον απαλλαττόμενοι, οσάκις δύνανται, των εις αυτό υποχρεώσεων υπό το πρόσχημα ότι το Κράτος δέν είνε ωρισμένον πρόσωπον! Άλλ' είνε πλέον τι του ενός προσώπου, είνε άθροισμα πολλών, αντιπροσωπευόντων ό,τι ιερώτατον έν τω κόσμω, τον νόμον. Έν τούτοις πολλοί με ελαφράν συνείδησιν εκτελούσι την απάτην ταύτην, άν και, διά ν' αγάγωσιν αυτήν εις πέρας, αναγκάζωνται ενίοτε να καταφεύγωσι και εις το ψεύδος.

Δέν δύναμαι ν' αναμνησθώ, ώς προς τούτο, χωρίς να γελάσω και συγκινηθώ συγχρόνως, φίλου μου τινός, όστις έν πάσαις του βίου ταις περιστάσεσι και πρό πάντων έν τοις χρηματικοίς ζητήμασι διατηρεί ακαμψίαν αρχών, απόλυτον τιμιότητα, έξοχον αβρότητα μέχρις ιπποτισμού προχωρούσαν. Ούτος λοιπόν ό φίλος μου επέστρεφεν εκ Βελγίου μετά της πενθεράς του. Ή κατά πάντα αρίστη γυνή είχεν αγοράσει κομψότατα τρίχαπτα, άπερ επιδεξίως είχε κρύψει έν τω κιβωτίω υπό τας εσθήτας αυτής. Ώς έφθασαν εις τα σύνορα, ό γαμβρός αυτής τη λέγει:

— Μή λησμονήσετε να δηλώσετε ταις *ταντέλαις* σας εις τον τελωνειακόν σταθμόν.

— Καθόλου απήντησεν αύτη! δέν έχω εις τον νουν μου να πληρώσω ένα σωρό τελωνειακά.

— Άλλά πρέπει να τα πληρώσετε.

— Πρέπει! διατί πρέπει;

— Διότι υπάρχει νόμος, ό οποίος υποβάλλει εις τέλος τα εισαγόμενα πράγματα.

— Νόμος!... μήπως εγώ τον έκαμα αυτόν τον νόμον; εζήτησαν την γνώμην μου όταν τον έκαμαν; Εμένα μου φαίνεται ανόητος αυτός ό νόμος· μου φαίνεται άδικος, καταθλιπτικός... και δέν εννοώ πώς ένας φιλελεύθερος σαν εσάς επιδοκιμάζει μίαν τέτοιαν τυραννίαν. Θα προσπαθήσω να τον αποφύγω αυτόν τον νόμον, είνε δικαίωμά μου.

— Άλλ' είνε λαθρεμπόριον, μητέρα, και το λαθρεμπόριον είνε απάτη...

— Αρκεί! είπε ξηρώς. Δέν έχετε την αξίωσιν, πιστεύω, να με διδάξετε τι πρέπει να κάμω. Λοιπόν σιωπήσατε.

Εσιώπησε· αλλ' όταν ήλθεν ή ώρα της εξετάσεως των κιβωτίων και ό τελώνης ηρώτησεν αυτούς άν είχόν τι προς δήλωσιν, ό φίλος μου, μετά της ιδιαζούσης εις αυτόν αταραξίας, απήντησε:

— Ναί, κύριε, ή κυρία έχει τρίχαπτα, τα οποία νομίζω πρέπει να πληρώσουν εισαγωγικόν τέλος.

Φαντάζεσθε την οργήν της πενθεράς. Ουδέν ηδύνατο να είπη παρόντος του τελώνου. Εδέησε ν' ανοίξη το κιβώτιον αυτής, ν' αναπτύξη πάντα τα τρίχαπτα και ν' αποτίση τέλος, όπερ εφάνη εις αυτήν υπερβολικόν. Εις έκαστον δέμα τριχάπτων όπερ εδείκνυε, εις έκαστον ποσόν χρημάτων όπερ κατέβαλλε εξηκόντιζε μανιώδη κατά του γαμβρού της βλέμματα και υποκώφους επιπλήξεις, άς ούτος εδέχετο με αδιάπτωτον απάθειαν. Άλλά το επεισόδιον έληξεν όλως απροσδοκήτως. Ή τιμιότης επιδρά ούτω και προς εκείνους έτι ούς καταδικάζει ή εξοργίζει, ώστε μετά την αναχώρησιν του τελώνου, ώς έμειναν μόνοι οι δύο ταξειδιώται, ή πενθερά του φίλου μου εστράφη προς αυτόν, και μετά στιγμιαίαν σιγήν εναγκαλισθείσα αυτόν:

— Γαμβρέ μου, τω είπε, είσαι λαμπρός άνθρωπος και πρέπει να σε φιλήσω.

Πού άγει ημάς ή μακρά αύτη προεισαγωγή; πού άγουσιν ημάς αι φιλοσοφικαί αύται σκέψεις; εις ιδιαίτερόν τι γεγονός εξ ού εγεννήθησαν, και όπερ αποτελεί το θέμα της μελέτης ταύτης, όπερ είνε ή τιμιότης κατά την παιδικήν ηλικίαν.

Από τινων ετών ευρίσκομαι εις εμπιστευτικάς σχέσεις μετά μητρός τινος, ήτις μ' αποκαλεί γε-

Digitized by Google

λῶσα ἠθολόγον σύμβουλόν της. Ὁσάκις δ' ἐν τῇ ἀνατροφῇ τῶν τέκνων της ἀναφύεται ἐνδιαφέρον τι ζήτημα, μοὶ τὸ ἀνακοινοῖ, ἐκ τούτου δὲ συνάπτεται μεταξὺ ἡμῶν ἀλληλογραφία, ἐν ᾗ ἡ μήτηρ μὲν ἐκτίθησιν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰ πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς ἀγωγῆς ἀναφερόμενα γεγονότα, ἐγὼ δ' ἀπαντῶ ἐκφέρων τὴν γνώμην μου.

Ἀφίνω τὸν λόγον λοιπὸν εἰς τὴν μητέρα.

2 Ἰουλίου 1876.

«Σεβαστέ μοι φίλε, ἀπὸ ὀκτὼ ἐτῶν ὁ υἱός μου, ὡς εἰξεύρετε, μοὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν πολλὰ πράγματα νὰ σκεφθῶ καὶ πολλὰ νὰ μάθω. Σήμερον μὲ φέρει εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν. Ὅλαι αἱ περὶ κληρονομικότητος ἰδέαι μου ἀνετράπησαν. Ἐπίστευα ὅτι τὸ καλὸν δένδρον καλοὺς θὰ παραγάγῃ καρπούς. Μία ἀπὸ τὰς χαράς μου, ὅτε ὑπανδρεύθην τὸν σύζυγόν μου, ἦτο ὅτι τὰ τέκνα τὰ ὁποῖα ἔμελλον ν' ἀποκτήσω ἀπὸ τοιοῦτον ἄνδρα θὰ ἦσαν ἐξόχως τίμια ἐκ γενετῆς. Γεγονός τι ἐτάραξεν ὅλας μου τὰς ἐλπίδας.

Ἡ γραῖα θεία μου, ἥτις συγκατοικεῖ μὲ ἡμᾶς ἔχει τὴν συνήθη παρὰ ταῖς ὁμιλίκοις αὐτῆς μανίαν τῶν προμηθειῶν. Ἐνθυμεῖσθε ὅτι τὰ πλήρη ἀσπρορρούχων ἑρμάρια ἦσαν ἡ ὑπερηφάνεια τῶν παλαιῶν οἰκοδεσποινῶν καὶ τὰ πλήρη γλυκισμάτων ἑρμάρια ἡ χαρά των. Ἡ γραῖα θεία μου ἔχει λοιπὸν ἓν συρτάριον, εἰς τὸ ὁποῖον κλείει δύο τρεῖς ὀκάδας σακχάρεως, εἰς τεμάχια, ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἐκ προτέρων καὶ ἐπὶ ἕνα μῆνα ὅτι ἄνευ ἐμποδίου τινὸς θὰ πίνῃ τὸν καφὲν μὲ τὸ γάλα της τὸ πρωῒ καὶ τὸ νερὸν μὲ τὸ ἀνθόνερον τὴν ἑσπέραν. Ἡ ἀνιχνευτικὴ ἐπιδεξιότης τοῦ ὀκταετοῦς υἱοῦ μου ἀνεκάλυψε ταχέως τὸν θησαυρὸν τοῦτον, ἅμα δὲ ἡ γραῖα θεία δὲν εἶνε ἐν τῷ δωματίῳ της, ὁ μικρὸς λαθροθήρας ἐμβαίνει εἰς αὐτὸ προσεκτικά, ξεκρεμᾷ τὸ κλειδίον τοῦ συρταρίου, οὗτινος ἀνεκάλυψε τὴν κρύπτην, λαμβάνει τεμάχιά τινα σακχάρεως καὶ ἀπέρχεται μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν. Ἕως ἐδῶ βεβαίως τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε σοβαρόν· ἡ ἠθικὴ πολλῶν παιδίων δὲν ὑψοῦται πάντοτε ὑπεράνω τῆς ἠθικῆς τῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες τὴν ὑφαίρεσιν ἐδέσματος ἢ ὀπώρας δὲν θεωροῦσι κλοπήν. Ἐν τούτοις ἓν πρᾶγμα μὲ λυπεῖ: ὅτι ξεκρεμᾷ τὸ κλειδίον!

Ἂν τὸ συρτάριον ἦτο ἀνοικτόν, ἂν ὁ πειρασμὸς κατελάμβανε αὐτὸ αἰφνιδίως, ἂν ὑπέκυπτεν εἰς αὐτὸν μίαν μόνην φοράν, θὰ τὸ συνεχώρουν, ἀλλ' ἡ προμελέτη, ὁ συνδυασμός, ἡ ὑποτροπὴ ἀποτελοῦσιν ἀληθῆ κλοπήν. Εἰξεύρει κάλλιστα ὅτι ἐκτελεῖ κακὴν πρᾶξιν, διότι ἐκτελεῖ αὐτὴν κρυφίως· ἡ μετριότης αὐτοῦ μάλιστα ἐν τῷ ποσῷ τῆς ἀφαιρουμένης σακχάρεως, ἡ τέχνη αὐτοῦ ὅπως κατὰ διαλείμματα ὑφαιρῇ αὐτὴν δεικνύει δολιότητα πνεύματος, ἡ ὁποία μὲ ἐμβάλλει εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν. Ἡ γραῖα θεία μου, ἡ ὁποία κρατεῖ τὸ συρτάριόν της ἐν τάξει ὡς κατάστιχον, μοὶ εἶπε: «Τὴν τρίτην ἐπῆρε δύο κομμάτια, τρία τὴν τετάρτην, καὶ ἓν μόνον τὴν κυριακήν»· ἐλυπήθην περισσότερον διὰ τὴν ἐπιδεξιότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ κρύψῃ τὴν μικρὰν κλοπήν του, παρὰ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν κλοπήν. Ἔχω ἄδικον νὰ λυπῶμαι; Ἀποκριθῆτέ μου.»

Τῇ ἀπήντησα ἀμέσως· «Μὴν ἀνησυχῆτε πολὺ οὐδὲ πολὺ γρήγορα. Τὰ παιδία πολλάκις ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τι προσιδιάζον εἰς τοὺς ἀγρίους. Οἱ ἄγριοι δὲ ἔχουσι λίαν συγκεχυμένην ἰδέαν τῆς ἰδιοκτησίας· ἡ διαφορὰ τοῦ *ἰδικοῦ σου* ἀπὸ *τὸ ἰδικόν μου* συνίσταται εἰς τὸ νὰ λαμβάνω τὸ ἰδικόν σου ὅπως τὸ καταστήσω ἰδικόν μου. Εἰς τὸν πολιτισμὸν ἀνήκει ἡ τιμὴ ὅτι ἀνύψωσεν εἰς περιωπὴν ἀρετῆς καὶ καθήκοντος τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἄλλου· ὡς καθῆκον λοιπὸν ἐμπεριλαμβάνεται ἐν τῇ ἀγωγῇ καὶ πρέπει νὰ διδαχθῇ εἰς τὸν υἱόν σας· προσθέσατε ὅτι σπουδαιότατος λόγος τῆς κλοπῆς ταύτης εἶνε ἡ λαιμαργία. Λοιπὸν μὴν ἀνησυχῆτε παρὰ πολύ. Οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν κλίσιν πρὸς τὸ κακὸν διαβλέπω ἐν τῷ υἱῷ σας. Ἀλλ' ἀρχίσατε τὴν θεραπείαν τὸ ταχύτερον».

Μετά τινας ἡμέρας ἔλαβον τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν·

10 Ἰουλίου 1876.

«Ἡ ἀνησυχία μου μετεβλήθη εἰς βαθεῖαν θλῖψιν. Οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία, ὁ υἱός μου δὲν εἶνε τίμιος. Κρίνατε μόνος σας. Ἑκάστην πρωΐαν μεταβαίνει εἰς γειτονικὸν ἐκπαιδευτήριον καὶ ἐπιστρέφει τὴν ἑσπέραν. Ἕνεκα τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ ἐπὶ ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν ἐκ τῆς οἰκίας προϋπελογίσαμεν ὅσα ἀπαιτοῦνται διὰ τὰ γεύματα αὐτοῦ καὶ τὰ παιγνίδια καὶ τῷ δίδομεν τ' ἀναγκαιοῦντα χρήματα.

Μολονότι δὲν κρατῶ τὰ κατάστιχά μου τόσον τελείως ὅσον ἡ θεία μου τὸ συρτάριόν της, ἐν τούτοις κάμνω κ' ἐγὼ τοὺς λογαριασμούς μου καὶ θέλω νὰ τοὺς κάμω. Μεγάλως λοιπὸν ἐξεπλάγην ὅτε ὑπώπτευσα ὅτι ὁ υἱός μου ἐφούσκωσε τὸ μαθητικόν του βαλάντιον δαπάναις τοῦ ἰδικοῦ μου. Κατ' ἀρχὰς ἀπέκρουσα τοιαύτην ὑπόνοιαν· μοὶ ἐφαίνετο ὅτι τὸν ἐσυκοφάντουν· ἀλλὰ χθὲς προσκληθεῖσα ἕνεκα ἐπισκέψεως εἰς τὸν κῆπον, ἀφῆκα τυχαίως παρὰ τὸ ἐργόχειρόν μου τὸ μικρὸν χρηματοφυλάκιόν μου, τοῦ ὁποίου πρὸ μικροῦ εἶχον ἀριθμήσει τὸ ἐμπεριεχόμενον. Ἦτο κυριακὴ καὶ ὁ υἱός μου δὲν ἔλειπεν εἰς τὸ σχολεῖον. Καταβαίνω εἰς τὸν κῆπον, ὅπου μ' ἐπερίμενε μία φίλη μου. Ὁ υἱός μου ἔπαιζε μὲ τὴν ἀδελφήν του. Εἰσέρχομαι εἰς τὴν δενδροστοιχίαν μετὰ τῆς φίλης μου, ὅτε αἴφνης διὰ μέσου τῶν δένδρων, βλέπω ὅτι τὸ παιδίον ἀνέβη εἰς τὸ παρὰ τὸν κῆπον δωμάτιον καὶ μετὰ δύο λεπτὰ ἐπανῆλθε, τετα-

Digitized by Google

ραγμένον. Ἀναβαίνω κ' ἐγὼ καὶ τρέχω εἰς τὸ χρηματοφυλάκιόν μου· ἔλειπεν ἓν φράγκον καὶ ἓν πεντηκοντάλεπτον. Ἡ λύπη μου δὲν εἶχεν ὅρια.

Κατέπεσα εἰς ἓν ἀνάκλιντρον κλαίουσα. Βεβαίως τὰ παιδία νομίζουν ὅτι εἶνε ἰδικά των ὅσα ἔχουν οἱ γονεῖς των, καὶ σκέπτονται ἴσως ὅτι ἀφαιροῦν ἰδικόν των πρᾶγμα. Τὸ σφάλμα των προέρχεται, ἃς τὸ πιστεύσω, ἐξ ἀμαθείας, ἐκ πλάνης τινὸς τῆς συνειδήσεως· ἀλλ' ἴσως εἶνε καὶ τὸ σπέρμα ἠθικῆς νόσου ἀνιάτου. Οἱ κακοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τοιαῦτα ἀρχίζουν. Τὴν πρόωρον αὐτὴν πρὸς τὸ κακὸν ῥοπὴν δεικνύουσιν ἐνίοτε τέκνα ἐντιμοτάτων γονέων. Ὁ υἱὸς ἑνὸς τῶν προσφιλεστάτων φίλων μας, ἀπεβλήθη, δεκαεξαέτης τοῦ Λυκείου ὅπου ἐσπούδαζε, διότι ἔκλεψε πέντε φράγκα ἀπὸ ἕνα συμμαθητήν του. Ἂν μᾶς συνέβαινε τοιοῦτο δυστύχημα, δὲν εἰξεύρω τί θὰ κάμῃ ὁ σύζυγός μου. Φρίττω συλλογιζομένη ὅτι δύναται νὰ μάθῃ τὴν κλοπὴν τοῦ υἱοῦ του! Τί νὰ κάμω; πῶς νὰ κόψω ἀπὸ τὴν ῥίζαν του, πῶς νὰ καταπνίξω μόλις γεννώμενον τὸ ἐλάττωμα τοῦτο; Ἐγὼ πιστεύω εἰς ἐκείνας μόνον τὰς ἠθικὰς θεραπείας, ὅσων ἰατρὸς εἶνε αὐτὸς ὁ πάσχων.

Μία δοκιμασία μοὶ χρειάζεται, μία ἀποφασιστική, ῥιζικὴ δοκιμασία, ἡ ὁποία νὰ μοὶ ἀνοίξῃ τὴν ψυχήν του καὶ νὰ τὴν ἀνοίξῃ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον. Πρέπει νὰ μάθω τί συμβαίνει ἐκεῖ μέσα, τί κρύπτεται... Πρέπει νὰ μάθω ὁποῖον εἶνε, ὁπόσον ἰσχυρὸν εἶνε τὸ εἰδεχθὲς αὐτὸ τέρας τὸ ἐμφωλεῦον εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ τέκνου μου. Ἂν εὕρετε κανὲν μέσον γράψετέ μοι, ἂν εὕρω ἐγὼ θὰ σᾶς τὸ γράψω.»

15 Ἰουλίου 1876.

« Εὕρηκα. Αὔριον θὰ κάμω τὴν ἀπόπειραν. Ἐπιχειρῶ σοβαρότατον, πρᾶγμα, ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη. Τρέμω ὅπως τὴν παραμονὴν ἐγχειρίσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἐξέλθῃ ἡ ἀπόφασις τοῦ ἰατροῦ, ὅστις θὰ εἴπῃ :– Ὁ υἱός σας θ' ἀποθάνῃ! » ἢ « Ὁ υἱός σας θὰ σωθῇ! »

Μετὰ δύο ἡμέρας.

« Ἰδοὺ τί συνέβη. Ἤμεθα καὶ οἱ τρεῖς ἐν τῇ μικρᾷ αἰθούσῃ, ὁ σύζυγός μου, ὁ υἱός μου καὶ ἐγώ. Τὸ παιδίον ἔγραφε τὸ μάθημά του. Τότε διὰ φωνῆς συγκεκινημένης, ἣν ἐν τούτοις προσεπάθουν νὰ καταστήσω ἥσυχον :

— Ἔχω μίαν δυσάρεστον εἴδησιν νὰ σοὶ ἀναγγείλω, εἶπα εἰς τὸν σύζυγόν μου.

— Ποίαν ;

— Ἀγαπᾷς ὅπως καὶ ἐγὼ τὸν μικρὸν ὑπηρέτην μας, τὸν Γιάννην ;

— Βέβαια· τὸν ἔχομεν ἀπὸ μικρὸ παιδὶ εἰς τὸ σπίτι μας. Εἶνε παιδὶ τιμίων γονέων καὶ πιστῶν ἀνθρώπων μας. Τὸν ἀγαπῶ πολύ. Τί συμβαίνει ;

— Οἱ ἔπαινοί σου καθιστοῦν δύσκολον τὴν ἀπάντησίν μου.

— Λέγε.

— Νομίζω ὅτι ὁ Γιάννης δὲν εἶνε τίμιος.

— Ὁ Γιάννης δὲν εἶνε τίμιος! ἀδύνατον.

— Ἀλλ' ἂν σοῦ ἔλεγα ὅτι εἶμαι σχεδὸν βεβαία ὅτι ἔκλεψε;

— Ἔκλεψε! ἀνέκραξεν ὁ σύζυγός μου· ὁ Γιάννης! Πότε ; ἀπὸ ποῖον ; Τί ; Ποίας ἀποδείξεις ἔχεις ;

— Ἀπόδειξιν ἀναμφισβήτητον· ἔκλεψεν ἰδικά μας χρήματα!

— Ἰδικά μας χρήματα! καὶ τοῦ ἐκάμαμεν τόσα καλά· τὸν ἀνεθρέψαμεν σὰν παιδί μας. Εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ ἔκλεπτεν ὁ ἴδιος ὁ υἱός μας. Πῶς τὸ ἐνόησες;

« Ἔμεινα στιγμήν τινὰ χωρὶς ν' ἀπαντήσω παρακολουθοῦσα διὰ τοῦ βλέμματος τὸν υἱόν μου.

« Εἶχε γείνει ὀλίγον ὠχρὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συνδιαλέξεως, μολονότι δ' ἔκυπτεν εἰσέτι ἐπὶ τοῦ τετραδίου του, ἡ γραφίς του εἶχε σταματήσει· ἠκροᾶτο.

« Ἐξηκολούθησα λοιπόν : Πρὸ δύο ἡμερῶν ἐλησμόνησα τὸ χρηματοφυλάκιόν μου, ἐδῶ, ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ τραπέζι.

(Ὁ υἱός μου ἤρχισε νὰ ὑποτρέμῃ).

« Εἶχα μετρήσει ἀκριβῶς πόσα εἶχα εἰς τὸ χρηματοφυλάκιόν μου.

(Ἕκαστος λόγος μου ἔκαμνε τὸν υἱόν μου νὰ τρέμῃ περισσότερον.)

« Κατέβην εἰς τὸν κῆπον, ἀφήσασα τὸν Γιάννην εἰς τὸ πλάγι, νὰ καθαρίζῃ τὴν βιβλιοθήκην. Μόνον αὐτὸς ἦτο εἰς τὰ δύο δωμάτια. Ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγων λεπτῶν περίπατον ἐπέστρεψα ἐξαφνα καὶ ἤκουσα βήματα βιαστικά. Ἐμβαίνω εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ὁ Γιάννης δὲν ἦτο ἐκεῖ. Τρέχω εἰς τὸ χρηματοφυλάκιόν μου, ἔλειπαν δύο ἀργυρᾶ νομίσματα.

(Ὁ υἱός μου εἶχε γείνει κάτωχρος).

« Ἡ κλοπὴ εἶνε φανερά. Τώρα τί πρέπει νὰ κάμωμεν. ;

Ὁ σύζυγός μου ἐσιώπα. Ἐφαίνετο βαθέως συγκεκινημένος. Ἡ συνήθως ἤρεμος φυσιογνωμία του ἐδείκνυε μεγάλην ταραχήν. Ἀπήντησε τέλος μὲ φωνὴν τρέμουσαν :

— Ἓν πρᾶγμα μᾶς μένει νὰ κάμωμεν... νὰ τὸν στείλωμεν εἰς τοὺς γονεῖς του. Οἱ καϋμένοι! πῶς θὰ τοὺς φανῇ! Εἶνε τόσο τίμιοι ἄνθρωποι! Τί θὰ γείνῃ ὁ πατήρ του ; Φαντάζομαι πῶς θὰ μοῦ ἐφαίνετο ἐὰν ἐμάνθανα ὅτι ὁ υἱός μου...

Ἐδῶ ἐσταμάτησε· ἡ συγκίνησις δὲν τὸν ἄφινε νὰ ὁμιλήσῃ.

« Παρετήρουν τὸν υἱόν μου· τὰ χείλη του ἔτρεμον.

« Τί θὰ εἴπῃς εἰς τοὺς γονεῖς του ; ἠρώτησα τὸν σύζυγόν μου.

Digitized by Google

— Όλα.

— Θὰ διώξῃς τὸν Γιάννην;

— Μ' ἐρωτᾷς ἂν θὰ τὸν διώξω! ἐφώναξε. Δὲν θέλω οὔτε νὰ τὸν ἰδῶ πλέον. Οἱ κλέπται μοῦ ἐμπνέουν φρικτὴν ἀπέχθειαν.

Ἐτρόμαξα ἐκ τοῦ μεγάλου φόβου ὃν ἐξέφραζεν ἡ φυσιογνωμία τοῦ υἱοῦ μου. Ἡμεῖς αἱ μητέρες δὲν δυνάμεθα νὰ μείνωμεν ἐπὶ πολὺ ἄκαμπτοι, ἐπανέλαβα δὲ ἠρέμα.

— Ἡσύχασε, φίλε μου! Συλλογίσου ὅτι ὁ Γιάννης εἶνε μόνον δεκατριῶν ἐτῶν. Εἶνε δυνατὸν ἀκόμη νὰ διορθωθῇ. Μερικὰ παιδιὰ δὲν ἔχουν συνείδησιν τῶν σφαλμάτων τὰ ὁποῖα κάμνουν.

(Ὡμίλουν περὶ τοῦ υἱοῦ μου, ὅπως τὸν συνδιαλλάξω ὀλίγον μὲ ἐμὲ αὐτήν).

« Δὲν εἶνε προτιμότερον ἐξηκολούθησα νὰ ἀποταθῶμεν εἰς τὴν συνείδησιν αὐτοῦ διὰ νὰ τὸν κάμωμεν νὰ ἐννοήσῃ μόνος του τὸ σφάλμα του;

— Μόνον αὐστηροτάτη τιμωρία εἰμπορεῖ νὰ τὸν διωρθώσῃ. Ἡ πρᾶξίς του εἶνε ἀδικαιολόγητος. Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ περιορίσω τὴν ὀργὴν τοῦ πατρός του. Τὸν γνωρίζω· θὰ εἶνε τρομερὸς ἅμα μάθῃ τὸ σφάλμα τοῦ υἱοῦ του. Ἀλλ' ἂν μοῦ ζητήσῃ τὴν συμβουλήν μου θὰ τῷ τὴν δώσω χωρὶς δισταγμόν.

— Καὶ τί θὰ τὸν συμβουλεύσῃς;

— Νὰ κλείσῃ τὸν υἱόν του τρεῖς μῆνας εἰς ἓν σωφρονιστήριον.

— Εἰς τὴν φυλακήν! ἀνέκραξα μετὰ φόβου, διότι οὐδ' ἐφαντάσθην κἂν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὅτι τὸ πρᾶγμα ἤθελε προχωρήσει μέχρι τοῦ σημείου τούτου.

(Ὁ υἱός μου ἦτο πελιδνότατος ἐκ τρόμου).

— Εἰς τὴν φυλακήν! ἐξηκολούθησα, εἰς τοιαύτην ἡλικίαν! Θὰ τὸ πιάσῃ ἀπελπισία!

— Τόσο τὸ καλλίτερον. Ὅσο αὐστηρὸν καὶ ἂν εἶνε τὸ μάθημα, τοῦ ἀξίζει. Πῶς! βλέπομεν κάθε ἡμέραν μικρὰ δυστυχῆ παιδία, τὰ ὁποῖα φυλακίζονται διὰ μικροκλοπάς, τὰς ὁποίας ἔπραξαν ἀπὸ πεῖναν, ἀμάθειαν, ἐγκατάλειψιν καὶ δὲν θὰ τιμωρήσωμεν μὲ αὐτὴν τὴν ποινὴν παιδία τὰ ὁποῖα κλέπτουν μόνον ἀπὸ κακίαν ψυχῆς!...

Ἀνετριχίασα ἀκούσασα τὴν λέξιν ταύτην.

« Ναὶ ἀπὸ κακίαν, διότι ἡ ἄνεσις εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν τὰ προφυλάττει ἀπὸ τὸν πειρασμόν. Μόνον μὲ αὐτὸ τὸ μέσον βλέπω ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ σωθῇ ὁ Γιάννης. Ἴσως δὲν εἶνε ἀδιόρθωτος, ἀλλ' αὐστηρὰ τιμωρία μόνον εἰμπορεῖ νὰ τὸν διορθώσῃ. Πρέπει πρὶν τὸν ἀποδώσωμεν εἰς τὴν κοινωνίαν νὰ μάθῃ διὰ τῆς λύπης, διὰ τῆς ταπεινώσεως πόσον μεγάλη ἀρετὴ εἶνε ἡ τιμιότης, ὅτι εἶνε ἡ βάσις τῆς κοινωνίας, διότι χωρὶς αὐτὴν ὁ κόσμος θὰ γεμίσῃ ἀπὸ ψεῦδος καὶ ἀτιμίαν, ἁρπαγὴν καὶ μῖσος. Θὰ γράψω εἰς τὸν πατέρα τοῦ Γιάννη.

« Ὁ σύζυγός μου τότε ἠγέρθη καὶ διηυθύνθη εἰς τὸ σπουδαστήριόν του· ἀλλ' ὁ υἱός μου, ὡς ὑπ' ἐλατηρίου κινηθείς, ἀνηγέρθη συγχρόνως καὶ ὁρμήσας πρὸς τὸν πατέρα του ἐρρίφθη εἰς τοὺς πόδας του. Ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤθελε νὰ πατηθῇ ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐκραύγαζε φοβερῶς κλαίων καὶ ὀλολύζων: Δὲν θέλω! Μὴ πᾷς! Μὴ γράψῃς! Δὲν πταίει διόλου ὁ Γιάννης! Ἐγώ! Ἐγὼ πταίω!

— Σύ! ἀνέκραξεν ὁ σύζυγός μου ἀνασηκώσας αὐτὸν βιαίως.

— Ναί! ἐγώ! εἶπε τὸ παιδίον, τοῦ ὁποίου ὁ φόβος ἐξηλείφθη ἐνώπιον τοῦ κινδύνου ὃν διέτρεχεν ὁ φίλος του. Ναί! ἐγώ! ἐγὼ ἐπῆρα τὰ λεπτὰ τῆς μητέρας. Ἐμένα νὰ στείλῃς 'ς τὴν φυλακή! Θέλω νὰ μὲ στείλῃς! Ἔχεις δίκαιον. Τιμώρησέ με! τιμώρησέ με! »

Καὶ ἡ φωνή του ἐπνίγετο εἰς τὰ δάκρυά του.

Ὁ σύζυγός μου εἶχε καταπέσει ἐπί τινος ἀνακλίντρου καταβληθεὶς ὑπὸ τῆς αἰφνιδίας λύπης. Ἐγὼ ἐπωφελήθην τὴν στιγμήν, καὶ λαβοῦσα τὸ παιδίον εἰς τοὺς βραχίονάς μου τὸ μετεκόμισα εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον εἰποῦσα εἰς αὐτό: Μεῖνε ἐδῶ! Ἔπειτα ἐπέστρεψα πρὸς τὸν σύζυγόν μου.

— Σοῦ εἶπε τὴν ἀλήθειαν! αὐτὸς εἶνε ὁ ἔνοχος! Τὸ εἴξευρον! Ἤμην τῆς ἰδέας, ὅπως καὶ σύ, ὅτι τῷ ἐχρειάζετο ἓν τρομερὸν μάθημα. Ἔκαμα τὴν δοκιμήν. Ὅσον σκληρὰ καὶ ἂν ὑπῆρξε δὲν μετανοῶ. Ἡ ὁμολογία του, καὶ πρὸ πάντων ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον τὴν ἔκαμε, ἐξαλείφει ὀλίγον τὸ σφάλμα του πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Ἐφάνη τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του καὶ ἡ ψυχὴ αὐτὴ δὲν εἶνε αἰσχρά. Μὴ λυπῆσαι, φίλε μου· συνετρίψαμεν τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφεως. Ὁ υἱός σου θὰ γείνῃ ἄξιος σοῦ.

« Ὁ σύζυγός μου δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ. Ἐν τούτοις ἀνηγέρθη, μὲ ἠκολούθησε καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸ δωμάτιον ὅπου εἶχα κρύψει τὸ παιδίον. Ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον ἐκεῖ. Ἔκπληκτος, σχεδὸν ἀνήσυχος, ὁρμῶ εἰς τὸ παράθυρον...καὶ τί βλέπω; Τὸν υἱόν μου τρέχοντα πρὸς τὸν Γιάννην, ἐναγκαλιζόμενον αὐτὸν καὶ διδόντα αὐτῷ τὸ μικρὸν ὡρολόγιόν του, ὅπερ εἶχεν ἀγοράσει διὰ τῶν χρημάτων τὰ ὁποῖα εἶχε λάβει ὡς δῶρον τῆς πρώτης τοῦ ἔτους. Ὁ Γιάννης ἀνθίστατο, δὲν ἤθελε νὰ δεχθῇ τὸ δῶρον.

— Πάρε το, Γιάννη, πάρε το, τῷ ἔλεγεν ὁ υἱός μου, σὲ παρακαλῶ πολύ!...

« Ἡ σκέψις του, ἣν ἐμάντευσα μὲ συνεκίνησε βαθέως. Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ τῆς ἐπανορθώσεως τῆς ἀδικίας, ἣν δὲν ἐπροξένησε ἀλλὰ μικροῦ δεῖν ἐπροξένησεν εἰς τὸν φίλον του, ἡ ἰδέα αὐτὴ νὰ τὸν ἀποζημιώσῃ διὰ τὴν ἄδικον ὑπόνοιαν ἡ ὁποία τὸν ἐπεβάρυνεν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, μοὶ ἐφάνη πηγάζουσα ἐκ γενναίας ψυχῆς, ἥτις ἦτο ἀδυνα-

Digitized by Google

τον νὰ μὴ εἶνε κατὰ βάθος ἔντιμος. Στραφεῖσα τότε πρὸς τὸν σύζυγόν μου: Ἐπῆρες ὀλίγον θάρρος; τῷ εἶπον.

— Τόσον σκληρὰ πληγὴ δὲν θεραπεύεται εὐκόλως, μοὶ ἀπεκρίθη. Συνεκινήθην, ἀλλὰ δὲν ἐπαρηγορήθην.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθον ὁ Γιάννης καὶ ὁ υἱός μου.

— Ἀφέντη, εἶπεν ὁ Γιάννης, αὐτὸ τὸ ρωλόγι θέλει καὶ καλὰ νὰ μοῦ τὸ δώσῃ ὁ Ἀριστείδης· μὰ ἐγὼ δὲν τὸ θέλω· δὲν πρέπει νὰ μοῦ τὸ δώσῃ.

Ὁ σύζυγός μου ἔμεινεν ἐπὶ στιγμὴν ὡς ἀναπολόγητος· δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του

— Πολὺ καλὰ κάμνεις, Γιάννη, εἶπεν εἰς τὸν μικρὸν ὑπηρέτην· τὸ νὰ μὴ λαμβάνῃ κανεὶς τὸ πρᾶγμα ποῦ δὲν τῷ ἀνήκει εἶνε τιμιότης· τὸ ν' ἀρνῆται ὅ,τι νομίζει πῶς δὲν πρέπει νὰ τὸ δεχθῇ καὶ ὅταν τοῦ τὸ δίδουν, εἶνε ἀκόμη καλλίτερον, εἶνε εὐγένεια. Μὲ τὴν διαγωγήν σου δίδεις εἰς τὸν υἱόν μου διπλοῦν μάθημα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ὠφεληθῇ, ἐλπίζω. Πάρε τὸ ὡρολόγιον αὐτό, σοῦ δίδω τὴν ἄδειαν. Πήγαινε τώρα, παιδί μου.

Ὁ Γιάννης ἐξῆλθε εὐτυχὴς καὶ συγκεκινημένος. Ὁ σύζυγός μου ἐχώρησε τότε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν υἱόν του καὶ τῷ εἶπε:

— Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ λησμονήσω τί συνέβη, ἀλλ' ὑπὸ ἕνα ὅρον: νὰ τὸ ἐνθυμῆσαι σὺ πάντοτε!

(Ernest Legouvé)

Κ'

ΞΑΥΕΡΙΟΣ ΛΑΝΔΕΡΕΡ

Σημειώσεις.

Ὁ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἀποβιώσας γηραιὸς Βαυαρὸς καθηγητὴς τῆς χημείας Ξαυέριος Λάνδερερ δὲν πρόκειται νὰ κριθῇ ἐνταῦθα ὑπὸ ἔποψιν ἐπιστήμονος. Καὶ ἡ *Ἑστία* ἐν τῷ δελτίῳ αὐτῆς καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Χρηστομάνος ἀρκούντως περιέγραψαν αὐτὸν ὡς τοιοῦτον. Ἐνταῦθα μόνον ἀτελῶς θὰ σκιαγραφηθῇ ἐν σημειώσεσιν, αἵτινες συνδέονται μὲ τόσα γεγονότα!

**

Ἦτο τὸ σωτήριον ἔτος 1861, ὁ δὲ Ὄθων ἐβασίλευεν ἀκόμη ἐν Ἑλλάδι. Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἦτο παιδίον ἔτι, καὶ μεταξὺ τῶν ὁμηλίκων ἡ φήμη τοῦ Λάνδερερ ἦτο μεγάλη. Καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ διευθυνομένῳ ὑπὸ τοῦ κ. Λυσάνδρου Καυταντζόγλου καὶ κειμένῳ τότε κατὰ τὴν ὁδὸν Πειραιῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ Σπηλιωτάκη, ἀκριβῶς ὅπου νῦν εἶναι ἐγκατεστημένη ἡ γ' δημοτικὴ Σχολὴ τῶν κορασίων, ἐγένετο διδασκαλία πρακτικῶν μαθημάτων τὴν πρωίαν χάριν τῶν πολλῶν. Ὁ Γρηγόριος Παπαδόπουλος ἐδίδασκεν ἱστορίαν, ὁ Ἰωσὴφ Μίνδλερ στενογραφίαν, ὁ Λάνδερερ ἐδίδασκε Φυσικὴν ἅμα καὶ Χημείαν.

Ἀλλ' ἡ αἴθουσα τῶν παραδόσεων ἦτο ἐνωρὶς μεστὴ πλήθους πολλοῦ καὶ ἡμεῖς οἱ μικρότεροι μετὰ δυσκολίας ἠδυνάμεθα νὰ βλέπωμεν. Ὁ Λάνδερερ προὐνόησε περὶ τούτου καὶ διὰ τοῦ συνήθους αὐτοῦ καλοκαγάθου ὕφους παρεκίνησε τοὺς ἀκροατὰς νὰ ἀφήσωσι κενὰς τὰς δύο πρώτας σειρὰς θρανίων διὰ τὰ καϋμένα *τὰ παιντιά*.

Οὕτως ἐγνωρίσθημεν καὶ ἀφοῦ ἐγινώσκομεν ὅτι ἡ θέσις μᾶς περιμένει ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἐπεσκεπτόμεθα τὸν Λάνδερερ ἐν τῷ χημείῳ κειμένῳ ἐν ἑνὶ τῶν ἰσογείων δωματίων τῆς αὐλῆς.

Συνέπεσε τότε νὰ ἀπέλθῃ ὁ παρασκευαστὴς τοῦ καθηγητοῦ καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἐδέχθη τὴν προσενεχθεῖσαν αὐτῷ θέσιν παρασκευαστοῦ, καὶ ἔκτοτε χρονολογεῖται φιλία καὶ σεβασμὸς ὅν, φεῦ, ὁ θάνατος μόνον ἔμελλε νὰ διακόψῃ.

**

Ἀργότερον τῷ 1862 ἐνθυμοῦμαι τὸν Λάνδερερ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Ἐδίδασκε τὴν πρωίαν ἀπὸ ὥρας 8-9 καὶ τὸ μάθημα αὐτοῦ ἦτο τὸ ἐντευκτήριον τῆς νεολαίας τῶν γυμνασίων, ἥτις κατελίμπανεν ὅ,τι μάθημα συνέπιπτε τὴν ὥραν ἐκείνην, ἵνα προσέρχηται εἰς τὸ μάθημά του. Παρέδιδεν εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τὸ νῦν λεγόμενον τῆς φυσικῆς καὶ συνέβαινεν ἐν τούτῳ τὸ ἐναντίον ἀφ' ὅ,τι εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, διότι ἐδῶ συνηρχόμεθα εἰς τὰ ἄνω θρανία καὶ δειλοὶ καὶ συνεσταλμένοι πρὸ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν πολιτῶν ἡμεῖς ἔτι τοῦ Γυμνασίου τρόφιμοι ἠκροώμεθα.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Λάνδερερ ἦτο ἁπλῆ καὶ εὔληπτος, μετεῖχε δέ πως διαλόγου οἰκογενειακοῦ μᾶλλον ἢ παραδόσεως ἀπὸ ἕδρας. Ἡ ξενίζουσα αὐτοῦ προφορὰ καὶ τὸ ἀπαραίτητον *λοιπόν*, ὅπερ δὲν ἐδίσταζε νὰ παρενθέτῃ καὶ μεταξὺ τῆς λέξεως, μᾶς ἔθελγον καὶ ἐγοήτευον. Ἦτο δὲ ζωηρότατος καὶ εὔθυμος, διότι δὲν εἶχεν ἔτι προσβληθῇ ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, ὑφ' ἧς ἐνόμιζεν ὅτι ἔπασχεν.

Τὸ χημεῖον τοῦ Πανεπιστημίου ἐγκατεστημένον τότε ἐν τοῖς ὑπογείοις ἔνθα νῦν φυλάττονται τὰ διπλᾶ καὶ πολλαπλᾶ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης βιβλία, ἦτο ἀληθὴς διαμονὴ ἀλχημιστοῦ. Τὰ πολυποίκιλα φιαλίδια, ἅτινα ἐσύναζεν ἁπανταχόθεν ὁ Λάνδερερ, τὰ ὑέλινα κέρατα ἀνόμοια πάντα τὸ σχῆμα, ἔτι δὲ παντοῖαι συλλογαὶ παραδόξων πραγμάτων, ἃς κατήρτιζεν ἑκάστοτε, ἀνθρώπινος σκελετὸς ὄρθιος ἔν τινι γωνίᾳ, κρανίον ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐφ' οὗ ἦσαν ἐγγεγραμμένα λατινικὰ ρητά, εἰκόνες περίεργοι καὶ

Digitized by Google

παράδοξοι καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις φῶς ὀλίγον τῆς ἡμέρας, ἐν δ' ἡμέραις χειμεριναῖς ἓν κηρίον διαχέον πένθιμον λάμψιν.

Ἰδιαιτέραν παρῆγον αἴσθησιν τὰ νυκτερινὰ λεγόμενα μαθήματα τοῦ Λάνδερερ. Δύο ἐγίνοντο τοιαῦτα κατ' ἔτος, ἓν κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ ἓν κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ Πάσχα, εἰς αὐτὰ δὲ συνήγετο ἡ πόλις δύναμαι εἰπεῖν πᾶσα. Οἱ διάδρομοι τοῦ Πανεπιστημίου, ἡ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν αὐλή, ἡ ὁδὸς ἔξω ἦσαν πλήρεις κόσμου. Ἡμεῖς οἱ εὐνοούμενοι εἴχομεν ἐνωρὶς τὴν εἴσοδον ἐξ ἄλλης θύρας καὶ πολὺ πρὸ τῆς ὥρας τοῦ μαθήματος ἡ αἴθουσα ἐπληροῦτο καὶ οἱ ἔξωθεν ὄντες ἀνέμενον μεθ' ὑπομονῆς τὰ ἐν τῇ αὐλῇ πειράματα.

Σκοπὸς τῶν νυκτερινῶν αὐτῶν μαθημάτων ἦτο ἡ ἐκτέλεσις τῶν πειραμάτων ἐκείνων ὅσα δὲν ἠδύναντο νὰ γείνωσιν ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας, ὡς τὰ τῆς καύσεως ἐν τῷ ὀξυγόνῳ, τὰ τῆς ἑνώσεως τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀντιμονίου μετὰ τοῦ χλωρίου καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀλλὰ πλὴν τούτων τῶν ἐπιστημονικῶν πειραμάτων προσέθετεν ὁ Λάνδερερ χάριν τῶν πολλῶν καὶ ἄλλα θεαματικώτερα.

Οὕτως ἐν τῇ αὐλῇ ἐκαίοντο βεγγαλικοὶ καὶ ῥωμαϊκοὶ πυρσοί, ὡς τοὺς ἀπεκάλει, πύραυλοι ἀνεπετῶντο εἰς τὸν ἀέρα καί ποτε ἐν αὐτῇ τῇ αἰθούσῃ ἐγένετο τὸ πείραμα τοῦ ὑγροῦ πυρός.

Ὁ μακαρίτης Λάνδερερ εἶχεν ἐφεύρει ἕνωσιν τινὰ περὶ ἧς διετείνετο ὅτι ἔκαιεν καὶ ὑπὸ τὸ ὕδωρ καὶ ἐβάπτισεν αὐτὴν τὸ ὑγρὸν πῦρ τῶν Βυζαντίνων. Ἡ συγκίνησις ἦτο μεγάλη καὶ ὡς εἰκὸς πολλοὶ ἔσπευσαν νὰ ἴδωσιν ἐν τῷ νυκτερινῷ μαθήματι τὴν νέαν ἐφεύρεσιν. Παρῆν δὲ καὶ ὁ τότε ἐπίσκοπος Ὕδρας Νεόφυτος, συνοδικὸς τυγχάνων ἐν Ἀθήναις. Σβύνονται τὰ ἐν τῇ αἰθούσῃ φῶτα, λαμβάνει ὁ Λάνδερερ τὸν πυρσὸν τοῦ ὑγροῦ πυρὸς ἀνὰ χεῖρας, καὶ νέος Καλλίνικος, τὸν ἐμβαπτίζει εἰς τὸ ὕδωρ, ἀναφωνῶν. «Τετέλεσται. Οἱ Τοῦρκοι κατεστράφησαν, πανιερώτατε».

Καὶ τοῦτο μὲν δὲν ἐγένετο, ἀλλ' ἐξ ἀβλεψίας τοῦ παρασκευαστοῦ ἀνεφλέχθη διὰ μιᾶς ὅλη ἡ σκευασία, ὁ ἀγαθὸς ἐπίσκοπος παρ' ὀλίγον κατεκαίετο καὶ τὰ ἴχνη τοῦ ἐπιγενομένου λάθους ἀκόμη καὶ νῦν ἐπιφαίνονται ἐν τῇ ὀροφῇ τοῦ ἀμφιθεάτρου τῆς φυσικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

**

Ἐπῆλθεν ἡ ἔξωσις τοῦ Ὄθωνος. Ὁ Λάνδερερ πολὺ κατεβλήθη ἐκ τούτου. Ἀλλὰ πιστὸς τοῦ καθήκοντος τηρητής, παρέμεινε μὲν ἐνταῦθα ἀλλὰ τετρωμένος τὴν καρδίαν. Ἐν τῇ πολυκυμάντῳ δὲ τότε προσωρινῇ καταστάσει κατῴκει ἐν τῷ Βασιλικῷ φαρμακείῳ, οὗ ἦτο διευθυντὴς ὅπως ἐπιβλέπῃ διαρκῶς καὶ φυλάττῃ. Τὸ βασιλικὸν φαρμακεῖον ἦτο ὅπου νῦν τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν καὶ κατὰ τοὺς δεινοὺς τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1863 ἐμφυλίους σπαραγμοὺς προσεβλήθη ὑπὸ τῶν ἀλληλομαχομένων. Ἐκεῖνος ἔκλεισε τὰς θύρας καὶ συναγαγὼν τὸ ὑπηρετικὸν προσωπικὸν ἡτοιμάσθη πρὸς ἄμυναν. Οὐδὲν ὅμως ἐγένετο.

Ὅτε ἀργότερον ἐν τῷ φαρμακείῳ τὸν ἠρώτων πῶς θὰ ἀπέκρουε τὴν προσβολὴν μὴ ἔχων ὅπλα, μηδὲ πυρίτιδα, μοὶ ἐπέδειξεν ἄνω τῆς λιτῆς κλίνης του δύο πυρσούς. Ἦσαν οἱ πυρσοὶ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς καὶ δι' αὐτοῦ διετείνετο ὅτι θὰ κατετρόπωνε τοὺς ἐπιδρομεῖς.

**

Ποσάκις ἔκτοτε, νέας τάξεως πραγμάτων ἐγκαθιδρυθείσης, μοὶ ἐπανελάμβανεν ὅτε προσεβάλλετο ὑπὸ τῶν πόνων τῆς ἀσθενείας, ὑφ' ἧς ἐνόμιζεν ὅτι πάσχει: «Ἃ! ποῦ ἐκεῖνοι οἱ καιροί! ἀφ' ὅτου ἔφυγεν ὁ Ὄθων ἠσθένησα καὶ πάσχω».

**

Δὲν γνωρίζω ἂν ἔπασχεν ἢ ὄχι. Πάντες οἱ περὶ αὐτὸν ἐνόμιζον ὅτι ὄχι· βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι διηγεῖτο πάντοτε τὴν ἀρχὴν τῆς ἀσθενείας του προελθοῦσαν ἐξ εἰσπνοῆς ἀτμῶν ὑδροκυανικοῦ ὀξέος, ὅτε διδάσκων τὴν δηλητηριώδη αὐτοῦ ἐνέργειαν ἐπεδείκνυεν αὐτὴν ἐπὶ μικροῦ κυνός, ὃν ἐπειράθη νὰ σώσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου.

Παρῆλθον ἔκτοτε εἴκοσιν ἔτη καὶ ὁ Λάνδερερ ἀπέθανεν ἐκ θανάτου ἀκαριαίου καὶ ἡσύχου, ὅλως ἐναντίου πρὸς τὴν ἀνήσυχον αὐτοῦ ζωήν.

Μ.

ΠΟΣΟΝ ΣΤΟΙΧΙΖΕΙ ΕΝ ΦΙΛΗΜΑ.

Πόσον παράδοξοι καὶ ἰδιότροποι ἰδέαι ἐπέρχονται ἐνίοτε ἕνεκα τῆς ἀργίας εἰς τοὺς διατρίβοντας εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Εὐρώπης, δεικνύει τὸ ἑξῆς συμβὰν ἐσχάτως ἐν Καρλσβάδῃ. Ἔν τινι τραπέζῃ οἰκείων καὶ φίλων ὁ κόμης Σ. ἐκάθητο ἀπέναντι τῆς βαρωνίδος φὸν Β, τῆς θελκτικωτέρας ἴσως ξανθῆς ὅσαι ἐπάτησάν ποτε εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Καρλσβάδης. Ὁ διάλογος, ὡς εἰκός, ἦτο φαιδρὸς καὶ ἤρεμος, καὶ ὁ λόγος ἐφέρετο ἐπὶ διαφόρων πραγμάτων, φυσικὸς καὶ πλήρης εὐφυολογιῶν. Αἴφνης ὁ λόγος ἦλθε καὶ εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα διοργανωθὲν παζάριον πρὸς φιλανθρωπικοὺς σκοπούς, καθ' ὃ κυρία τις ἐπώλησε τὸ περιστήθιον τρίχαπτόν της κατὰ ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου, καὶ ἑπομένως ὁ λόγος κατόπιν ἐστράφη περὶ τὴν ἐρώτησιν, πόσον στοιχίζει ἓν φίλημα· «—Ἑκατὸν λουδοβίκεια, ἀπήντησεν ὁ κύριος φὸν Δ. διορθῶν τὸν μύστακά του. «—Ἃ μπά! ἑκατὸν λουδοβίκεια!.. Ἐγὼ δίδω

Digitized by Google

κατὰ τὴν περίστασιν καὶ πεντακόσια, εἶπε ὁ βαρῶνος Β. « — Ἐγώ, ἀπήντησεν ἔνθους ζωγράφος τις παρακαθήμενος, δι' ἓν φίλημα ἐκείνης τῆν ὁποίαν λατρεύω δίδω τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. « — Τί γνώμην ἔχετε σεῖς, κυρία μου, ἠρώτησεν ἕτερος τὴν βαρωνίδα φὸν Β... Ἡ ὡραία ξανθὴ ἔσεισε μικρὸν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπήντησε πονήρως: « — Δὲν μοῦ φαίνονται πολλὰ ἑκατὸν λουδοβίκεια δι' ἓν φίλημα. « — Τότε λοιπόν, ἀναφωνεῖ ὁ κόμης Σ.. ταχέως ἐγερθείς, μοὶ δίδετε ἓν φίλημα ἀντὶ χιλίων λουδοβικείων ; « — Εὐχαρίστως, ἀπήντησεν ἡ βαρωνίς, ἂν πρόκηται τὰ χρήματα νὰ δοθῶσιν πρὸς φιλανθρωπικὸν σκοπόν· εἶτα δὲ σκεφθεῖσα ἐπὶ μικρὸν χρόνον ἔκλινε τὴν χαρίεσσαν αὐτῆς κεφαλὴν μειδιῶσα πρὸς τὸν κόμητα, μετὰ ἐπιφθόνου δὲ βλέμματος καὶ παλμῶν καρδίας εἶδον οἱ λοιποὶ κύριοι τὸν εὐτυχῆ βαρῶνον ἀσπαζόμενον τὰ εὐγενῆ καὶ χαριτόβρυτα χείλη.

Ἡ τιμὴ τοῦ φιλήματος μετά τινας ὥρας μετεβιβάσθη εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῶν λουτρῶν διὰ πτωχοὺς ἀσθενεῖς ἔχοντας ἀνάγκην περιθάλψεως.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἄρθρον τι τῆς μεταξὺ Κίνας καὶ Γαλλίας συνθήκης, ἥτις ὑπεβλήθη εἰς τὴν κύρωσιν τῶν Γαλλικῶν Βουλῶν, ἀναφέρει ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ Κίνα ἀποφασίσῃ τὴν κατασκευὴν σιδηροδρόμων δέον νὰ ἀποταθῇ εἰς τὴν γαλλικὴν βιομηχανίαν κτλ. Πρὸ πέντε ἢ ἓξ ἐτῶν οὐδεὶς πολιτικὸς τῆς αὐλῆς τοῦ Πεκίνου ἤθελε τολμήσει νὰ εἰσαγάγῃ ἐν ἐπισήμῳ ἐγγράφῳ τὸν λόγον μόνον σ ι δ η ρ ό δ ρ ο μ ο ς, ἢ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ αὐτοῦ ὡς περὶ νεωτερισμοῦ δυνατοῦ ἐν Κίνᾳ, ἀκόμη δ' ὀλιγώτερον ὡς περὶ πιθανοῦ ἐγχειρήματος. Ἡ συντηρικότης καὶ αἱ βαθύτεραι προλήψεις αἱ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν Κινέζων ἑδρεύουσαι ἤθελον ἐξεγερθῆ ἐναντίον τοῦ σχεδίου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἤθελε θεωρηθῆ βέβηλον καὶ ἱερόσυλον, ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ ἢ διὰ τῆς ἀπαλλοτριώσεως ἀγρῶν πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἀνηκόντων εἰς τὰς αὐτὰς οἰκογενείας, διὰ τῆς παραβιάσεως τῶν τάφων ἔνθα ἀναπαύονται οἱ πρόγονοι, διὰ τῆς διατρήσεως τῶν βουνῶν ἔνθα καταφεύγουσι τὰ προστατευτικὰ πνεύματα τῶν διαφόρων ἐποχῶν. Πρὸ δέκα μόλις ἐτῶν ἀγγλική τις ἑταιρία ἐγκαθιδρύσασα ἐξαπίνης μικρὸν σιδηρόδρομον μεταξὺ Σαγκάης καὶ Βουσούγκ ὑπεχρεώθη νὰ τὸν ἐγκαταλίπῃ ὑπὸ τῆς σινικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις κατέστρεψε, τὴν γραμμὴν καὶ μετέφερε τὸ ὑλικὸν εἰς Φορμόζαν. Ἐν συνόλῳ, ἡ ἀπόκτησις σινικῶν σιδηροδρόμων ἐλογίζετο μέχρι τοῦδε δυνατὴ εἰς τὰς ἑλληνικὰς καλένδας. Ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι τὸ μικρὸν ἄρθρον τῆς συνθήκης, τὸ ἀνωτέρω μνημονευθέν, ὑποδηλοῖ ὅτι ὁ Κινέζος πρωθυπουργὸς Λι-Χον-τσάν, εἰς ὃν ὀφείλεται ἡ σύνταξις τῆς συνθήκης, ἔχει σκοπὸν νὰ συνδέσῃ τὸ ὄνομά του πρὸς τὸ μέγα σχέδιον τῆς κατασκευῆς σιδηροδρόμων ἐν τῷ οὐρανίῳ Κράτει, καὶ ἀναμένει μόνον πρὸς τοῦτο τὴν ἐνηλικιότητα τοῦ νέου αὐτοκράτορος.

Αἱ ἐφημερίδες ἀναφέρουσιν ὅτι ἐν Πεκίνῳ προκαλεῖ ἀπό τινος μεγάλην αἴσθησιν τεράστιον παιδίον, οὗτινος ἡ χεὶρ εἶνε ἀληθὲς κάτοπτρον ἀντανακλῶν τὰ ἀντικείμενα ἀπὸ ὑπερμεγέθων ἀποστάσεων. Τὸ παιδίον εἶνε δωδεκαετὲς καὶ κατάγεται ἐξ ὀρεινῶν μερῶν, μετενεχθὲν δὲ εἰς Πεκῖνον, παρουσιάσθη πρὸς τὸν πρίγγιπα Χούν, τὸν πατέρα τοῦ αὐτοκράτορος. Καθημερινῶς ἐν τῷ παλατίῳ ὑποβάλλεται εἰς δοκιμασίαν τὸ ἐκπληκτικὸν αὐτοῦ χάρισμα. Ἡμέραν τινὰ ἠρώτων τὸ παιδίον τί συνέβαινεν ἐν Ἀννάμ. Τὸ παιδίον ἐρωτᾷ τὴν χεῖρά του καὶ ἀποκρίνεται : «Βλέπω ὅτι συγκρούονται, καὶ ὅτι νικᾷ ὁ αὐτοκρατορικὸς δράκων — ἡ τρίχρους σημαία ἔπεσε κατὰ γῆς». Μετὰ τρεῖς ἡμέρας τηλεγράφημα ἀνήγγειλεν ὅτι οἱ Κινέζοι εἶχον καταγάγει μεγάλην νίκην ἐν Τογκίνῳ. Τὸ παιδίον, λέγουσιν, οὐδέποτε ἀπατᾶται, ὅταν τῷ ὑποβάλλωσιν ἐρωτήσεις περὶ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ χρώματος κεκρυμμένου ἀντικειμένου, ἀλλ' ἐνίοτε ἀδυνατεῖ νὰ εἴπῃ ὁποῖον εἶνε τὸ ἀντικείμενον. Ὁ πρίγκιψ Χοὺν μεριμνᾷ λίαν περὶ τοῦ παιδίου, καί, καθ' ὃ πρακτικὸς ἄνθρωπος, κατέχων ἐκτάσεις ἐν αἷς λέγεται ὅτι περιέχονται γαιάνθρακες, προτίθεται νὰ μεταχειρισθῇ τὸ παιδίον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν μεταλλείων. Κατὰ τὴν πρώτην μετ' αὐτοῦ συνέντευξιν, θέλων νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἰδιότητός του ἠρώτησεν αὐτὸ εἰς τί ἠσχολεῖτο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ οἰκογένεια μανδαρίνου τινός, οὗτινος ἡ κατοικία ἀπεῖχε μίαν λεύγαν ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων. Ὁ μικρός, ἰδὼν τὴν χεῖρά του, ἀπεκρίθη ἀδιστάκτως· «Τρώγει μακαρόνια». Θεράπων ἀποσταλεὶς πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ῥηθέντος ὑπὸ τοῦ παιδός, ἐπανῆλθεν ἀναγγέλλων ὅτι ὄντως ἡ οἰκογένεια κατεγίνετο εἰς βρῶσιν μακαρονίων.

Κλέπτης εἰσέρχεται εἰς δωμάτιον ὑπηρέτου, εὑρισκομένου ἀκόμη εἰς τὴν κλίνην.

— Ἐὰν κουνηθῇς εἶσαι πεθαμένος, τῷ λέγει.

— Διάβολου· ἐὰν κουνηθῶ, ἀπαντᾷ ὁ ὑπηρέτης, εἶνε ἀπόδειξις πῶς εἶμαι ζωντανός.

Ἐξαίρετος οἰκονόμος.

Ὁ κ. Χ... προσεβλήθη ἐσχάτως ὑπὸ ἀποπληξίας. Παρευθὺς ἔδραμεν ὁ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ ἰατρός, ὅστις ἀρχίζει νὰ κόπτῃ μὲ τὸ ψαλίδιον δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὰ ἐνδύματα τοῦ ἐπιθανάτου.

— Ὤ! 'Σ τὴ ῥαφή, γιατρέ, ἀναφωνεῖ ὁ κ. Χ. ἱκετευτικῶς, 'ς τὴ ῥαφή, σᾶς παρακαλῶ!

— Ἐὰν ποτὲ σοῦ ἐπέλθῃ κατὰ νοῦν, εἶπε πατὴρ πρὸς τὸν υἱόν του, νὰ νυμφευθῇς χήραν, ἔκλεξε τοὐλάχιστον ἐκείνην, τῆς ὁποίας ὁ ἀνὴρ κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον· τοῦτο μόνον τὸ ὄνειδος θὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ μὴ κάμῃ δυσαρέστους παραβολὰς μεταξὺ σοῦ καὶ ἐκείνου.

— Δὲν εἰξεύρω καὶ ἐγὼ πῶς συμβαίνει, δεσποινίς, ὅταν ἔχω καταρροὴν δὲν εἰξεύρω τί λέγω, ἀποβλακώνομαι.

— Τότε, κύριε, τὸ πάθημά σας ἔγεινε χρόνιον. . .

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 99.

Digitized by Google

'Αριθ. 500 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. 'Επὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 89. | 28 'Ιουλίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 481.

'Εν ἔτει 1470 ἡ Γερουσία διώρισε ναύαρχον τὸν Πέτρον Μοτσενῖγον εἰς διαδοχὴν τοῦ Νικολάου Κανάλη, εἰς τὴν νωθρότητα τοῦ ὁποίου ὠφείλετο ἡ πτῶσις τῆς Χαλκίδος. Συγκεντρώσας ἐν Μεθώνῃ τὸν ἐνετικὸν στόλον ὁ νέος ναύαρχος, ἐνεκαρδίωσε τοὺς Πελοποννησίους ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς μεγάλης νήσου, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Τούρκους διὰ λεηλασίας. Ὅθεν συναθροίσας ἐκ διαφόρων ἑλληνικῶν φρουρίων Στρατιώτας ἐπεβίβασεν ἀνὰ δέκα ἐφ' ἑκάστης γαλέρας. Ὁ Σπανδουγῖνος ἀριθμεῖ εἰς πλέον τῶν ἑκατὸν τὰς ἐνετικὰς γαλέρας, ἑπομένως πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπὶ τοῦ στόλου ἀποβάντων στρατιωτῶν εἰς χιλίους τοὐλάχιστον [1]). Τὰς λεπτομερείας τοῦ Στρατιωτικοῦ κούρσου ἐξέθηκεν ἀνὴρ αὐτόπτης, ὁ ἐκ Τραγουρίου τῆς Δαλματίας Κοριολάνος Κιππικός, ὑποκόμης μιᾶς τῶν γαλερῶν τοῦ ὑπὸ τὸν Μοτσενῖγον στόλου. Τοὺς ἡμετέρους Στρατιώτας χαρακτηρίζει οὕτως ὁ μὴ συμπαθῶν πρὸς τούτους Ἰλλυριὸς συναθλητής: «εἰς πάσας τὰς ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν ἐν Πελοποννήσῳ κατεχομένας χώρας φρουροῦσι πολλοὶ 'Αλβανοὶ ἱππεῖς, φέροντες τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα Στρατιῶται, ἄνδρες μεγάθυμοι καὶ ἱκανοὶ πρὸς πᾶσαν ἀνδρείαν ἐπιχείρησιν. Οὗτοι δι' αἰφνιδίων ἐπιδρομῶν τοσοῦτον ἔφθειραν τὴν ὑπὸ τοὺς Τούρκους Πελοπόννησον, ὥστε μετεποίησαν τὸ μέρος τοῦτο εἰς ἀληθῆ ἐρημίαν· φύσει οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀγαπῶσι τὴν ἁρπαγήν, καὶ διαπρέπουσι μᾶλλον εἰς τὰ κοῦρσα, παρὰ εἰς τὰς ἐκ τοῦ συστάδην μάχας. Φέρουσιν ἀσπίδα, σπάθην καὶ λόγχην, ὀλίγοι θωράκιον, καὶ οἱ πλεῖστοι βαμβάκινον θώρακα δι' οὗ ὑπερασπίζονται κατὰ τῶν ἐχθρικῶν κτυπημάτων. 'Ανδρειότεροι πάντων εἶνε οἱ ἐν Ναυπλίῳ, πόλει κειμένῃ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν 'Αργείων» [1]).

Τὸ διοργανισθὲν κοῦρσον εἶχε καθαρὸν φυλετικὸν καὶ θρησκευτικὸν χαρακτῆρα, διὸ βλέπομεν τοὺς ἐπιδρομεῖς ἀπέχοντας πάσης λεηλασίας τῶν ὑπὸ τοὺς Τούρκους ἑλληνικῶν νήσων, ὡς κατοικουμένων ὑπὸ μόνων χριστιανῶν. Καταπλεύσας εἰς Λέσβον ὁ στόλος ἀπεβίβασε τοὺς Στρατιώτας εἰς τὰ παράλια τῆς Αἰολίδος. 'Αφοῦ ἔθυσαν καὶ ἀπώλεσαν τὰ τουρκικὰ χωρία, ἐνῷ ὡδήγουν τὴν λείαν εἰς τὸν στόλον περιεκυκλώθησαν ὑπὸ Τούρκων, δραμόντων εἰς ἀνάκτησιν τῶν ἀποκομιζομένων πραγμάτων· κατακόψαντες τούτους οἱ Στρατιῶται ἐπαρουσίασαν τὰς κεφαλὰς των εἰς τὸν ναύαρχον, ὅστις τοῖς ἐπλήρωσεν ἓν δουκάτον δι' ἑκάστην κεφαλήν. Ὁ Μοτσενῖγος ὀνομάσας τρεῖς τῶν ὑποκομήτων τῶν γαλερῶν καμερλέγγους ἀνέθετο τούτοις τὴν δικαίαν διανομὴν τῆς λείας. Οἱ Ἑνετοὶ οὗτοι καμερλέγγοι ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς κριτὰς τοῦ στρατοῦ τῶν Βυζαντινῶν. Εἴπομεν προηγουμένως ὅτι αἱ ἐν Ναυπάκτῳ ἀρχαὶ ἐλάμβανον τὴν δεκάτην ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς λείας, τὸ αὐτὸ δ' ἔθιμον πιθανῶς ἐπεκράτει καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Στρατιώταις, διότι βλέπομεν τοὺς καμερλέγγους παραχωροῦντας ἀμέσως τὸ δέκατον τῆς Αἰολικῆς λείας εἰς τὸν ναύαρχον. Ὅλοι οἱ αἰχμάλωτοι ἐπωλήθησαν ἐν δημοπρασίᾳ παρὰ τῶν κριτῶν, τὰ δ' ἐκ τῆς πωλήσεως εἰσπραχθέντα χρήματα διενεμήθησαν εἰς τρεῖς δόσεις· καὶ ἕκαστος μὲν Στρατιώτης αἰχμαλωτίσας ἕνα ἐχθρὸν ἔλαβε τρία δουκάτα, ἑτέραν μερίδα ἔλαβον οἱ ὑποκόμητες τῶν γαλερῶν εἰς ἀποζημίωσιν τῶν εἰς τοὺς στρατιώτας χορηγηθέντων ἵππων, τὰ δὲ ὑπόλοιπα διενεμήθησαν εἰς τὰς γαλέρας. 'Εκ τῆς τελευταίας ταύτης μερίδος ἔλαβον οἱ προνοηταὶ τὸ διπλοῦν, οἱ ὑποκόμητες τὸ τρίτον, καὶ τὰ ἀπομείναντα οἱ ὁπλῖται καὶ οἱ γαλεῶται.

Μετὰ τοῦτο ὁ στόλος ὡδήγησε καὶ ἀπεβίβασε τοὺς Στρατιώτας εἰς τὰ παράλια τῆς Καρίας, ἐξ ἧς ἐπίσης ἔλαβον πλουσίαν λείαν εἰς πράγματα καὶ αἰχμαλώτους. Πρὸς διανομὴν ταύτης ὁ στόλος κατέπλευσεν εἰς Δῆλον, ἔρημον κατοίκων, πλὴν διασώζουσαν πολλὰς ἀρχαιότητας ἐν αἷς

[1]) «Più di cento trireme armate e molti altri navigli grossi.» Commentarii, σ. 3 ἐκδ. Λούκας, σελ. 51.

[1]) Delle guerre de' Veneziani in Asia.

Digitized by Google

καὶ κολοσσιαῖον ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀνάθημα τῶν Ναξίων ὡς ἐδήλου ἡ ὑπὸ Κιππικοῦ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιγραφή, ὡς καὶ μεγάλας δεξαμενὰς πλήρεις ὕδατος. Ἐνταῦθα οἱ κριταὶ τοῦ στρατοῦ διένειμαν ὡς ἄνω τὴν λείαν καὶ ἐδημοπράτησαν τοὺς αἰχμαλώτους. Μετὰ τοῦτο ὁ στόλος ἐπανέφερε τοὺς Στρατιώτας εἰς τὴν Καρίαν. Ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Ἁλικαρνασσοῦ εἶχεν ἐγερθῆ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι φρούριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου μέχρι σήμερον οἱ Τοῦρκοι ὀνομάζουσι τὴν χώραν Πουτρούν· ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ κατεχομένῳ τότε ὑπὸ τῶν ἐν Ῥόδῳ Ξενοδόχων ἱπποτῶν εὗρον ἄσυλον πολυάριθμοι Ἕλληνες χριστιανοί· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι καταλαβόντες πάντα τὰ πέριξ ἐκράτουν τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ ἐν διηνεκεῖ πολιορκίᾳ. Οἱ καλλίτεροι τοῦ ἁγίου Πέτρου ὑπερασπισταὶ ἦσαν πεντήκοντα κύνες, οἵτινες τὴν νύκτα ἀπολυόμενοι τῶν δεσμῶν διέτρεχον τὰ πέριξ, τοὺς μὲν χριστιανοὺς ὁδηγοῦντες ἀβλαβεῖς εἰς τὸ φρούριον, τοὺς δὲ Τούρκους καταξεσχίζοντες, ὡς ἐλέγετο. Ὁ Μοτσενῖγος ἀποφασίσας νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν τουρκικῶν χωρίων, ὧν οἱ κάτοικοι ἐφημίζοντο ὡς οἱ μαχιμώτεροι τῶν Ἀσιανῶν, κατέπλευσε περὶ τὰ ἐξημερώματα καὶ ἀπεβίβασε τοὺς ςρατιώτας μετὰ μέρους ὁπλιτῶν. Τοὺς Τούρκους ἐπὶ πολὺ ἀντιστάντας ἐπὶ τέλους οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς ἔτρεψαν εἰς φυγήν, καὶ κατέκοψαν καὶ ἠχμαλώτισαν ἀρκετούς. Διαρπάσαντες τὰ τουρκικὰ χωρία, ἔλαβον πλουσιωτάτην λείαν, ἐν ᾗ διεκρίνοντο καὶ πλεῖστοι τάπητες κατεργαζόμενοι ὑπὸ τῶν ἐκεῖ τουρκισσῶν. Πάμπολλαι κεφαλαὶ ἐκομίσθησαν εἰς τὸν ναύαρχον ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν, ἐξ ὧν οὐδεὶς μὲν ἐφονεύθη, ἐπληγώθησαν ὅμως πεντήκοντα. Μετὰ ταῦτα ἐξέτειναν τὴν λεηλασίαν καὶ ἐπὶ τῶν πέριξ χωρῶν, ἔνθα ὁ Κιππικὸς εἶδε τὰ λείψανα τοῦ Μαυσωλείου. Ὁ στόλος ἤγαγε τὴν λείαν ἐν τῇ ἐρημονήσῳ Οἰνούσσῃ (Capraria), οἱ δὲ κριταὶ διένειμαν κατὰ τὴν τάξιν τὰ λάφυρα. Ἐνταῦθα ἔφθασε καὶ ὁ ὑπὸ τὸν καρδινάλιον Καράφφαν παπικὸς στόλος. Ὁ καρδινάλιος συνεχάρη τὸν Μοτσενῖγον διὰ τὴν ἐπιτυχῆ λεηλασίαν τῆς Ἀσίας καὶ τὴν ἐκδίκησιν τῶν χριστιανῶν κατὰ τῆς λύσσης τῶν ἀπίστων. Οἱ δύο στόλοι ἔπλευσαν εἰς Σάμον· ἡ νῆσος ἦτο τότε ἔρημος, ἔβριθεν ὅμως παντοειδῶν ἀγρίων ζῴων, καὶ ἄρκτων, μέλιτος, καὶ διαυγῶν ὑδάτων. Ἐνταῦθα ἀποβάντες οἱ Στρατιῶται, ὁπλῖται καὶ γαλεῶται ἀνεπαύθησαν, ἔφαγον, ἔπιον καὶ διὰ τραγουδίων ἔψαλαν τοὺς θριάμβους των. Οἱ δύο ναύαρχοι ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλωσι τὴν Ἀττάλειαν τῆς Παμφυλίας, μίαν τῶν τότε πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Ἀσιανῆς ἀκτῆς, μέγα ἐμπορεῖον τῶν Σύρων καὶ Αἰγυπτίων, καὶ λιμένα θεωρούμενον ἀπόρθητον ἕνεκα τῆς περικλειούσης αὐτὸν μεγάλης ἁλύσεως. Πρῶτοι οἱ Στρατιῶται ἀποβάντες εἰς τὴν ξηρὰν κατέλαβον τὸν ὑπερκείμενον λόφον, ὅθεν ἐξορμῶντες ἥρπαζον ἀνθρώπους καὶ πράγματα. Μετ' ὀλίγον ἐπόρθησαν καὶ τὴν ἄνω τῆς πόλεως ὀχυρὰν ἀποθήκην τῶν ἐμπορευμάτων, περικλείουσαν βαρύτιμα εἴδη, ὡς πιπέρι, κινάμωμον, γαρόφαλα καὶ τάπητας, τὰ ὁποῖα ἔφερον ἐπὶ τῶν γαλερῶν. Ὁ στόλος προσβαλὼν τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ λιμένος ἀπέτυχε, καὶ ἀπέπλευσεν, ἀφοῦ ἐπυρπόλησε τοὺς πέριξ τῆς πόλεως ὡραίους κήπους. Ἐπανελθὼν εἰς Καρίαν ἀπεβίβασε τοὺς Στρατιώτας εἰς τὴν ἀντικρὺ τῆς Κῶ χερσόνησον τῶν Τερμερίων, ἐξ ἧς οὗτοι ἐκόμισαν 137 κεφαλὰς καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων. Ἐκεῖθεν κατέπλευσαν εἰς Νάξον, ἔνθα τὸ πολεμικὸν συμβούλιον ἀπεφάσισε τὴν ἅλωσιν τῆς Σμύρνης. Ἐκ Νάξου ὁ στόλος διηυθύνθη πρὸς τὰ Ψύρα, τὰ νῦν Ψαρά, νῆσον ἀκατοίκητον καὶ διασώζουσαν ἐρείπια παλαιοῦ φρουρίου. Ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰωνίας ἐξ ἀπροόπτου προσβληθεῖσα ἡλώθη, διηρπάγη καὶ ἐπυρπολήθη. Ἐνῷ δὲ οἱ γαλεῶται ἐλεηλάτουν τὴν πόλιν, ὁ σούμπασης τῆς Σμύρνης Βαλαβάνης συναθροίσας ἀρκετοὺς Τούρκους ἔδραμεν εἰς βοήθειαν· ἀλλ' οἱ ἔξω τῆς πόλεως φρουροῦντες Στρατιῶται μετά τινων ὁπλιτῶν πρῶτοι ὥρμησαν κατὰ τῶν ἐπερχομένων. Αἱματηρὰ συνήφθη καὶ ἐπὶ πολὺ ἀμφίρροπος μάχη, ὅτε ὁ Ναυπλιεὺς Στρατιώτης Πέτρος Φρασίνας «uomo valoroso e tra nostri cavalieri di gran nome» ὁρμήσας κατὰ τοῦ Βαλαβάνου διεπέρασεν αὐτὸν διὰ τοῦ δόρατος καὶ κρημνίσας τοῦ ἵππου ἀπεκεφάλισε. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ ἀρχηγοῦ των οἱ Τοῦρκοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν, οἱ δὲ Στρατιῶται καταδιώξαντες τούτους ἐφόνευσαν καὶ ἠχμαλώτισαν πολλούς. Διακόσιαι δεκαπέντε κεφαλαὶ ἐκομίσθησαν εἰς τοὺς ναυάρχους, πλῆθος δὲ αἰχμαλώτων καὶ πλουσιωτάτη λεία ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὸν στόλον, ὅστις πλεύσας εἰς ἐρημόνησα διένειμε τὰ λάφυρα κατὰ τὴν διαγραφεῖσαν τάξιν. Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας οἱ Στρατιῶται ἀπέβησαν εἰς τὰς Κλαζομενάς, καὶ ἀφοῦ ἐλεηλατήθη ὁ τόπος, ἕνεκα τοῦ προσεγγίζοντος χειμῶνος ὁ στόλος καταφορτος ἐκ λείας ἐπανῆλθεν εἰς Μεθώνην. Ἐνταῦθα ἀπεχαιρέτισε τὸν Μοτσενῖγον ὁ παπικὸς ναύαρχος ἐπιλέγων «εἶμαι βέβαιος ὅτι, ὅταν διηγηθῶ εἰς τὸν Ποντίφηκα καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας τὰ ἔνδοξα ταῦτα ἀνδραγαθήματα, ἅπαντες θὰ ἐκπλαγῶσι καὶ θὰ μείνωσιν ἐνεοί».

Ἐν τῷ κούρσῳ τοῦ ἑπομένου ἔτους (1473) οἱ Στρατιῶται ὑπὸ τὸν Πέτρον Βουζύκην λεηλατοῦσι τὴν Μάκρην καὶ τὸν Φύσκον τῆς Λυκίας, καὶ φονεύουσι πολλοὺς Τούρκους. Ἰδίᾳ μνημονεύεται ὁ Βουζύκης διαπεράσας διὰ τοῦ δόρατος τὸν Ἀγιάσμπεην σούμπασην τῆς Μάκρης. Ἡ τοῦ ἑπομένου ἔτους ἐκστρατεία περιωρίσθη εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Κύπρου, ἐν ᾗ μεγάλη ἀνεκαλύφθη συνωμοσία κατὰ τῆς βασιλίσσης Αἰκατερί-

Digitized by Google

νης, καὶ εἰς βοήθειαν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκουμένης Σκόδρας· πολλοὶ Στρατιῶται ἔμειναν εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ Δυρραχίου, ἕτεροι δὲ ἡρωϊκῶς ἔπεσαν ἐν τῇ ἁλώσει τῆς Σκόδρας.

Τὸ ἱππικὸν τοῦτο κοῦρσον, ἢ *ἀλαβάνδα* ὡς λέγουσιν ἔτι οἱ Ἀκαρνᾶνες διατηρήσαντες τὴν παλαιτάτην λέξιν τῶν Καρῶν [1]), ἐνδιαφέρει εἰς τὸ ἡμέτερον θέμα καὶ ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν. Εἴδομεν ὅτι ὁ διοργανισμὸς τῶν καμερλέγγων καὶ ἡ ἐπὶ τῆς λείας δεκάτη τοῦ ἀρχηγοῦ ἀναπολοῦσι παλαιὰ ἔθιμα ἐπικρατοῦντα ἐν τῷ βυζαντινῷ στρατῷ καὶ παρὰ τοῖς Στρατιώταις [2]). Παρὰ ταῦτα ὅμως ἀναφέρεται καὶ ἕτερον περιεργότατον νόμιμον, ἀποδεικνύον ὅτι τὰ παλαίτατα ἀκριτικὰ ἔθιμα μένουσιν ἀμετάβλητα ὑπὲρ τὴν χιλιετηρίδα. Ὁ Κιππικὸς γράφει, ὅτι ἐν τῷ διοργανισμῷ τῆς διανομῆς τῆς λείας «ὁ Μοτσενῖγος ὑπεσχέθη εἰς τοὺς Στρατιώτας τὴν πληρωμὴν ἑκάστης παρουσιαζομένης αὐτῷ ἐχθρικῆς κεφαλῆς ἀνθ' ἑνὸς χρυσοῦ δουκάτου· τὸ δ' ἔθιμον τοῦτο διὰ παντὸς ἐπεκράτησεν». Ὁ ἱστορικὸς τῶν ἐν Ἰταλίᾳ μισθοφόρων Ercole Riccotti κακίζει τὴν Δημοκρατίαν ὡς ὑποθάλψασαν τὸ ἀντιχριστιανικὸν ὅλως καὶ βάρβαρον σύστημα τῆς χρηματικῆς ἀμοιβῆς ἐπὶ ἑκάστης ἐχθρικῆς κεφαλῆς. Ἀλλ' εἰς τοῦτο δὲν πταίει ἡ Ἑνετία, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ Στρατιῶται, οἱ προβάλλοντες τὴν τοιαύτην ἀμοιβὴν ὡς πρώτιστον ὅρον τῆς ὑπηρεσίας των, secondo la loro usanza. Αἱ usanze αὗται, ἢ νόμιμα ἦσαν τοσοῦτον ἰσχυρὰ καὶ σεβαστά, ὥστε πολλάκις ὁ Στρατιώτης προτιμᾷ νὰ φονεύσῃ τοὺς ἀδελφούς του, ἢ νὰ καταπατήσῃ τὰς παλαιὰς συνηθείας. Εἴδομεν ὅτι ἐν τῷ διοργανισμῷ τῆς λείας εἶχεν ὁρισθῆ καὶ ἡ δημοπρασία τῶν αἰχμαλώτων· ἐν ἔτει 1482 ἐν τῷ πολέμῳ τῆς Ἀπουλίας, γράφει ὁ Μαλιπιέρος, σῶμα Στρατιωτῶν ἀπελύτρωσε τοὺς αἰχμαλώτους του ἐπὶ πληρωμῇ ἐπιεικῶν λύτρων. Τοῦτο μαθόντες οἱ ἄλλοι Στρατιῶται ἀπεφάσισαν νὰ τιμωρήσωσι παραδειγματικῶς τοὺς ἀθετήσαντας τὸ παλαιὸν νόμιμον, καὶ ἐπιτεθέντες κατέσφαξαν τοὺς ἐν λόγῳ συναδέλφους [3]).

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ Ἑνετία, ὡς χριστιανικὸν κράτος ἠδύνατο ν' ἀπαιτήσῃ τὴν κατάργησιν τοῦ βαρβάρου ἐθίμου τῆς προσαγωγῆς τῶν ἐχθρικῶν κεφαλῶν, ἀλλὰ συγχρόνως εἶνε ζήτημα ἂν οἱ Στρατιῶται θὰ συνήνουν νὰ λησμονήσωσιν ἔθιμον νομιμοποιηθὲν αὐτοῖς ὑπ' αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων. Ἐν τῷ βυζαντινῷ στρατῷ δὲν φαίνεται ἐπικρατοῦν τὸ ἄγριον τοῦτο νόμιμον. Ἐξ ἐναντίας μάλιστα βλέπομεν τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα ὁρίζοντα τὸ χρυσοῦν νόμισμα οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ ἀποτέμνοντος ἐχθρικὴν κεφαλήν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ σώζοντος τὸν ἐν μάχῃ κινδυνεύοντα συνάδελφον. Ὁ Γρηγορᾶς σημειοῖ ὅτι πλὴν τῶν Βυζαντινῶν καὶ οἱ Θεσσαλοί, οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ Σέρβοι καὶ Βούλγαροι δὲν ἐβεβήλουν τοὺς νεκροὺς τῶν ἐχθρῶν [1]). Καὶ πιθανὸν μὲν ὅτι τὰ ἔθνη ταῦτα θρησκευτικῶς ἐξεπλήρουν «τὸν ἀκήρατον νόμον», τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι τὰ χρονικὰ τῆς Τραπεζοῦντος μνημονεύουσι πλὴν τῶν Στρατιωτῶν καὶ αὐτοὺς τοὺς αὐτοκράτορας ἀποκόπτοντας ἐχθρικὰς κεφαλὰς καὶ ἀποστέλλοντας εἰς τὸ παλάτιον τὰ αἱμοσταγῆ ταῦτα τρόπαια [2]). Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γρηγορᾶς ὁρίζει τὴν Θεσσαλίαν ὡς ὅριον τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἀκηράτου νόμου, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐλαφρῶς ἐπηρεασθέντες Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοὶ Στρατιῶται διετήρησαν τὸ ἐθνικὸν νόμιμον τῆς κεφαλοτομίας τοῦ ἐχθροῦ, ἀφοῦ μάλιστα βλέπομεν τοὺς μὲν Ἀλβανοὺς μέχρι σήμερον διατηροῦντας τὸ ἔθιμον τοῦτο, τοὺς δὲ Μανειάτας μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως κρεμῶντας ἐπὶ τῶν πύργων των τὰ ἐχθρικὰ κρανία, καὶ τοὺς ἁρματωλοὺς καὶ κλέφτας περὶ πολλοῦ ποιουμένους τὴν ἀποκοπὴν τουρκικῆς κεφαλῆς. Ὁ προμνημονευθεὶς Ἁρμουρόπουλος ὁρκίζεται *νὰ γεμίσῃ ἀπὸ κεφάλια τὰ στενορρύμνια τῆς Συρίας*. Εἶνε γνωστὸν ὁποίαν ἱερὰν σημασίαν εἶχε παρὰ τοῖς ἁρματωλοῖς ἡ κεφαλή, εἰς διεκδίκησιν τῆς ὁποίας πολλάκις συνεκροτεῖτο ἡ φονικωτέρα τῶν μαχῶν, ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ περὶ τὸν νεκρὸν τοῦ Λεωνίδου «Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὠθισμὸς ἐγένετο πολλός», καὶ περὶ τὸν ἐν Πλαταιαῖς πεσόντα Μασίστιον «μάχη ὀξέα περὶ τοῦ νεκροῦ γίνεται», ὡς γράφει ὁ ἱστορικός. Ὁ ἐν ἔτει 1322 περιηγηθεὶς τὴν Ἀνατολὴν Ἄγγλος Σιμεώνης μετ' ἀπορίας παρετήρησεν ὅτι μόνοι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἀλβανοὶ περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο τὸν καλλωπισμὸν τῆς κεφαλῆς, φοροῦντες μικροὺς λευκοὺς σκούφους πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ἐπικλινεῖς καὶ πρὸς τὰ ὄπισθεν ὀρθίους, ἵνα οὕτω κάλλιον φαίνεται

---

[1]) «Ἀλάβανδα... ὅ ἐστι κατὰ τὴν Καρῶν φωνὴν Ἱππόνικος· ἄλα γὰρ τὸν ἵππον, βάνδα δὲ τὴν νίκην καλοῦσιν· ἔνθεν δὲ καὶ παρὰ Ῥωμαίοις βάνδον τὴν νίκην φασίν». Στέφ. Βυζάντ. λ. Ἀλάβανδα· ἡ φράσις τῶν σημερινῶν Ἀκαρνάνων «'ς τὸν καιρὸν τῆς ἀλαμπάνδας» ἀντιστοιχεῖ «'ς τὸν καιρὸν τοῦ μεγάλου κούρσου», ὡς οἱ ἴδιοι λέγουσιν.

[2]) Ὁ τοιοῦτος ὀργανισμὸς τῆς διανομῆς τῆς λείας φαίνεται παλαιός, διότι ὁ Ἡρόδοτος γράφει ὅτι οἱ ἐν Πλαταιαῖς νικηταὶ «συμφορήσαντες τὰ χρήματα καὶ δεκάτην ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖς θεῷ . . . τὰ λοιπὰ διαιρέοντο καὶ ἔλαβον ἕκαστος τῶν ἄξιοι ἦσαν . . . Παυσανίᾳ δὲ πάντα δέκα ἐξῃρέθη τε καὶ ἐδόθη».

[3]) **Annali Veneti**, σελ. 264.

[1]) «Νόμος γὰρ οὗτος ἄνωθεν ἐκ διαδοχῆς ἀεὶ κατιὼν εἰς τοὺς ἀπογόνους ἀκήρατος, οὐ μόνον Ῥωμαίοις καὶ Θετταλοῖς, ἀλλὰ καὶ Ἰλλυριοῖς καὶ Τριβαλοῖς καὶ Βουλγάροις, διὰ τὴν τῆς πίστεως ταὐτότητα, τὰ μὲν πράγματα μόνα σκυλεύειν, τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνδραποδίζεσθαι, μηδὲ φονεύειν ἔξω τῆς πολεμικῆς παρατάξεως μηδένα». Γρηγορᾶς Δ', 7. Τὸ παρὰ Γρηγορᾷ ἀνδραποδίζεσθαι δὲν κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ αἰχμαλωτίζειν, διότι αἰχμαλώτους ἐλάμβανον ἅπαντες οἱ καταγραφόμενοι, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ λυμαίνεσθαι.

[2]) «Καὶ κροτήσας πόλεμον νικᾷ κατὰ κράτος ὁ βασιλεὺς καὶ διώκει αὐτούς, στείλας καὶ κεφαλὰς Ἀγαρηνικὰς ἐνταῦθα, καὶ τὴν τούτων σημαίαν.» Πανάρετος, σελ. 368.

Digitized by Google

ἡ εἰς πλοκάμους κυματίζουσα μακρὰ κόμη των, quia in crinium longitudine et pulchritudine summe gloriantur. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ πρὸς θανάσιμον μάχην παρασκευαζόμενος πολεμιστὴς ἐκαλλώπιζε τὴν κεφαλήν· «ἐπεὰν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέονται», λέγει ὁ Δημάρατος πρὸς τὸν Ξέρξην ἑρμηνεύων τὸ κτένισμα τῶν ἐν Θερμοπύλαις. Τὰ τραγούδιά μας ἐξηγοῦσιν ὁποίαν μεγάλην ἰδέαν εἶχον οἱ ἁρματωλοὶ περὶ τῆς κεφαλῆς. Ἑτοιμοθάνατος ὁ γηραιὸς Πάλλας παραγγέλλει εἰς τὰ παλληκάριά του νὰ ἀποκόψωσι τὴν κεφαλήν του καὶ παραδώσωσιν εἰς τοὺς ἀετοὺς «διὰ νὰ τὴν βάλλουν ταμποῦρι εἰς τὴν φωλειάν των»:

Κι' ἂν κατεβοῦν οἱ ἄπιστοι 'ς τὰ χώματα τοῦ Πάλλα,
νὰ πάρουν νὰ τὴ ῥίξουνε ἀνάμεσα 'ς τὰ ἀσκέρια,
γιὰ νὰ τὴν 'δοῦν οἱ ἄπιστοι καὶ πίσω νὰ γυρίσουν [1].

Ἐρίζων πρὸς τὴν κονιαροπατημένην Ὄσσαν ὁ γέρο-Ὄλυμπος καυχᾶται ὅτι ἔχει εἰς τὴν ὑψηλοτέραν του κορυφὴν ἀετὸν κρατοῦντα εἰς τοὺς ὄνυχάς του κεφαλὴν ἀνδριωμένου. Ὁ πρὸς τὸν Χάρον μονομαχῶν πολεμιστὴς μένει ἀνίκητος ἐνόσῳ ὁ φοβερὸς ἀντίπαλος δὲν ἐπιβάλλει χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ὡς ὁ πασᾶς ἐπιδεικνύει εἰς ἀτίμωσιν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἁρματωλοῦ, οὕτω καὶ ὁ Ξέρξης ἀτιμάζει τὸν ἐν Θερμοπύλαις νεκρὸν βασιλέα ἀποκόπτων τὴν κεφαλήν του. Ὅθεν κατὰ τὰς δοξασίας τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων ἡ κεφαλὴ εἶνε τὸ κατακόρυφον σημεῖον τῆς ἀνδρείας.

Ἀλλ' ἐνῷ οἱ Πέρσαι οὕτως ἀτιμάζουσι τοὺς πεσόντας, ἡ ἀποκοπὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἔργον *ἀνοσιώτατον*, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος ἐξιστορῶν ὅτι μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς νίκην ὁ Αἰγινήτης Λάμπων προέτρεψε τὸν Παυσανίαν νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ὑπὸ τῶν Περσῶν καρατομηθέντα νεκρὸν τοῦ Λεωνίδου. Ὁ Παυσανίας μετὰ βδελυγμίας ἀπέρριψε πρότασιν «ἢ πρέπει μᾶλλον βαρβάροισι ἢ Ἕλλησι». Τὸ ἔθιμον τῆς ἀποκοπῆς τῆς κεφαλῆς ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς Σκύθαις καὶ τοῖς Θρᾳξί· μία μοῖρα τῶν τελευταίων τούτων οἰκοῦσα ἐν τῷ Πόντῳ ἐπονομάζονται διὰ τοῦτο Σαραπάραι, ἤτοι Κεφαλοτόμοι, ὡς ἑρμηνεύει τὸ ὄνομα ὁ Στράβων, προσθέτων ὅτι οὗτοι ἦσαν «ἀπειθεῖς ὀρεινοί, περισκυθισταὶ καὶ ἀποκεφαλισταί». Ἀλλὰ καὶ ἕτερος ἐν τῷ Πόντῳ οἰκῶν λαός, οἱ Χάλυβες *ἀπέτεμνον τὰς κεφαλάς*, ὡς γράφει ὁ καλῶς τούτους γνωρίσας Ξενοφῶν. Βεβαίως παρὰ τῶν Ποντικῶν τούτων λαῶν παρέλαβον καὶ διετήρησαν οἱ αὐτοκράτορες τὸ ἀντιχριστιανικὸν τοῦτο ἔθιμον. Ἀλλὰ πόθεν τὸ παρέλαβον οἱ Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοὶ Στρατιῶται οἱ ἀποκαλοῦντες τοῦτο nostra usanza; Δὲν θέλω νὰ θίξω ζήτημα τόσον ἀκανθῶδες, οἷον τὸ τῆς σχέσεως τῶν Ἀλβανῶν πρὸς τοὺς Πελασγούς, ἐν τούτοις εἶνε περίεργον ὅτι ἐνῷ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀποβάλλεται τὸ ἔθιμον ὡς ἀνοσιώτατον, οἱ Τυρρηνοὶ ἐγνώριζον αὐτό, ὡς δηλοῦται ἐξ ἀναγλύφων εἰκονιζόντων πολεμιστὰς κρατοῦντας ἀποκομμένας κεφαλάς [1]). Ἀνατρέχων ὅμως εἰς νεωτέρους χρόνους εὑρίσκω τὸ ἔθιμον νομιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ἀκριβῶς ὅρους ὑφ' οὓς ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ἡμετέροις Στρατιώταις. Εἶνε γνωστὸν ὅτι αἱ περὶ τὸν Πόντον χῶραι ἀπετέλεσαν ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων τὸ λεγόμενον Ποντικὸν λίμιτον, ἢ ἀκριτικὸν θέμα ὡς ἔλεγον ὕστερον οἱ Βυζαντινοί. Οἱ ἐν Πόντῳ ἀκρίται ἔχουσι στενωτάτας σχέσεις πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἰδίως τὴν Μάνην, ἔνθα καὶ ἀποικία, οἱ λεγόμενοι Στεφανόπουλοι, ἐγκατέστη. «Ἐν γένει, γράφει ὁ κ. Ἰωαννίδης, οἱ ἐν Πόντῳ ἔχουσιν ὁμοιότητα εἰς τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν ἄλλην δίαιταν καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα εἴτε ποιμενικά, εἴτε γεωργικὰ καὶ λοιπά, μετὰ τῶν ἐν Ἠπείρῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι» [2]). Ἕκαστος γινώσκει ὅτι τὰ ἀκριτικὰ ποιήματα τῶν ἐν Πόντῳ Ἑλλήνων εἶνε αὐτὰ τὰ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι ᾀδόμενα. Ἡ ἐνδυμασία τῶν ἡμετέρων χωρικῶν πολὺ ὁμοιάζει πρὸς τοὺς ὑπὸ Ξενοφῶντος περιγραφομένους χιτωνίσκους τῶν Μοσσυνοίκων «ὑπὲρ γονάτων, πάχος ὡς λινοῦ στρωματοδέσμου», τὸ δὲ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» εἰκονιζομένου πρώτου Στρατιώτου ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ μνημονευόμενα «κράνη τιαροειδῆ» τοῦ Ποντικοῦ τούτου λαοῦ. Ἀλλ' ἀφίνοντες τὰς πρὸς τὸ Ποντικὸν λίμιτον σχέσεις τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν τὴν ἱστορικὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας ἐπικρατήσαντος Στρατιωτικοῦ νομίμου. Εἴπομεν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος Σεβῆρος πρῶτος διωργάνισε τὰ λίμιτα, θέσας τὰς βάσεις τοῦ μεσαιωνικοῦ τιμαριωτισμοῦ· ἀλλ' οὔτε πάντα τὰ λίμιτα διὰ μιᾶς ἱδρύθησαν, οὔτε ἡ διέπουσα ταῦτα ἔγγραφος ἢ ἄγραφος παράδοσις ἐνομιμοποιήθη ἐπὶ ἑνὸς βασιλέως. Ἡμίσειαν μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἑκατονταετηρίδα ὁ αὐτοκράτωρ Πρόβος διοργανίζει τὸ Ἰσαυρικὸν λίμιτον κατὰ τὸν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐπικρατήσαντα τύπον τῶν ἀκριτικῶν κλεισουρῶν· ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς αὐτοκράτορος νομιμοποιεῖται ἡ διὰ πᾶσαν ἐχθρικὴν κεφαλὴν χρηματικὴ ἀμοιβή, ἀπαραλλάκτως ὡς ἰσχύει καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις Στρατιώταις, διότι ὡς ὁ Μοτσενῖγος καὶ οἱ ἄλλοι δοῦκες ὑπόσχονται τὴν πληρωμὴν ἑκάστης κεφαλῆς ἀνθ' ἑνὸς χρυσοῦ δουκάτου, οὕτω καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Πρόβος ἱδρύσας νέον ἐν Γερμανίᾳ λίμιτον πληρόνει εἰς τοὺς λιμιταναίους ἓν χρυσοῦν

[1]) Χασιώτου, συλλογὴ δημ. ᾀσμάτων, σελ. 207.

[1]) Micali, atlas ἀριθ. 29, 30.

[2]) Σάββα Ἰωαννίδου, ἱστορία Τραπεζοῦντος, σελ. 177.

Digitized by Google

νόμισμα δι' ἑκάστην Γερμανικὴν κεφαλήν, ὡς γράφει ὁ Φλάβιος Βοπῖσκος· «εἰς τοὺς ἱδρυθέντας πέραν τοῦ Ῥήνου πρὸς φρούρησιν τοῦ τόπου παρεχώρησε γαίας, σιτοβολῶνας, οἴκους καὶ ζωοτροφίας· οὗτοι δὲν ἔπαυσαν μαχόμενοι, καὶ φέροντες κεφαλὰς τῶν βαρβάρων, δι' ἑκάστην τῶν ὁποίων ἐλάμβανον ἓν χρυσοῦν νόμισμα». [1])

Σημειωτέον ὅτι τὸ ἄνω ἔθιμον ἐπικρατεῖ καὶ παρὰ τοῖς γαλεώταις Ἕλλησιν, οἵτινες λαμβάνουσι τὸ δουκάτον ἐφ' ἑκάστης τουρκικῆς κεφαλῆς. [2])

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΔ'

Ὁ μαρκήσιος, μαθὼν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του τὰ συμφωνηθέντα, ὑπεβλήθη εἰς αὐτὰ μετ' εὐγνωμοσύνης. Ἦτο λίαν ἀδύνατος, ὡς ἂν διετέλει ἔτι ἐν ἀναρρώσει ἀπὸ τῆς ὀξείας ἐκείνης κρίσεως, ἥτις δὲν εἶχε μὲν ἐξαντλήσει αὐτόν, ἀλλὰ τὸν εἶχε καταβάλει ὅσον μακρά τις ἀσθένεια. Δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ πολεμήσῃ τὸν ἔρωτά του, ἡ ἀντίστασις αὐτοῦ εἶχε παραλύσει, μὴ αἰσθανόμενος δὲ ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ του τοὺς κλύδωνας καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ πάθους, παρεδίδετο ἡδέως εἰς τὴν τρυφερὰν θεραπείαν καὶ περιποίησιν ὧν ἦτο ἀντικείμενον. Ὁ δοὺξ δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ φροντίζῃ περὶ τοῦ μέλλοντος.

— Εἰς τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶσαι, τῷ ἔλεγε, δὲν δύνασαι νὰ ἀποφασίσῃς τίποτε. Ἡ κρίσις σου δὲν εἶνε ἐλευθέρα· χωρὶς σωματικὴν ὑγείαν δὲν ὑπάρχει πνευματικὴ ὀξυδέρκεια. Ἄφησε νὰ σὲ θεραπεύσωμεν, καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι ὅταν θεραπευθῇς, θ' ἀνακτήσῃς ὅλην τὴν ἀναγκαίαν δύναμιν, διὰ νὰ καταβάλῃς καὶ τὸ πάθος σου καὶ τοὺς δισταγμούς σου. Ἀλλ' ἕως τότε δὲν βλέπω λόγον νὰ τυραννῇς τὴν συνείδησίν σου, ἀφοῦ ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ δὲν ὑποπτεύει τίποτε, καὶ δὲν κάμνει τέλος πάντων ἄλλο παρ' ὅ,τι καὶ μία ἀδελφὴ θὰ ἔκαμνε.

Ὁ συμβιβασμὸς οὗτος κατηύνασε τὴν ταραχὴν τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐγερθεὶς δὲ μετέβη πρὸς τὴν μητέρα του, ἣν ἔπεισεν ὅτι ἐλαφρά τις ἀδιαθεσία ἦτο αἰτία τῆς ἀλλοιώσεως τῆς μορφῆς του. Ζητήσας δὲ τὴν ἄδειαν νὰ μὴ ἐμφανισθῇ πλέον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατώρθωσεν ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας, δηλαδὴ μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως τῆς κ. Δαργλάδ, ν' ἀπολαύσῃ πλήρους ἀναπαύσεως.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ δοὺξ καὶ ἡ Καρολίνα ἐφάνησαν διατελοῦντες ἐν συνεννοήσει καὶ ἀνταλλάσσοντες βλέμματα, ἅτινα εἶχον μὲν ἀληθῶς ἀντικείμενον τὴν κατάστασιν τοῦ μαρκησίου, ἀλλὰ συνετέλεσαν ὅμως τὴν πλάνην τῆς Λεοντίας. Ἀνεχώρησεν οὕτω βεβαία περὶ τῆς ἰδέας ἣν εἶχε συλλαβεῖ, χωρὶς ὅμως νὰ εἴπῃ τι εἰς τὴν μαρκησίαν, δυνάμενον νὰ ἐνδείξῃ οἱανδήποτε αὐτῆς ἀνακάλυψιν.

Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ὁ κ. Βιλλεμὲρ εἶχε θεραπευθῇ. Πᾶν σύμπτωμα ἀνευρυσμοῦ εἶχεν ἐκλείψει, καὶ μετὰ τὴν δίαιταν εἰς ἣν εἶχεν ὑποβληθῇ ἤρχισε μὲν ἐπανθοῦσα πάλιν ἡ ὑγεία του, ἐπανερχομένη δὲ ἡ ἀπὸ μακροῦ ἤδη ἀποῦσα ἐσωτερική του γαλήνη. Οὐδεὶς ἀπὸ δεκαετίας εἶχε μεριμνήσει περὶ αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐνδελεχείας ἐκείνης, τῆς ἀφοσιώσεως, τῆς ἠρεμίας τοῦ ἤθους καὶ τοῦ ἀνεκφράστου γοήτρου δι' ὧν περιέβαλλεν αὐτὸν ἡ δεσποινὶς Σὰν-Ζενέ. Δύναταί τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ὅτι οὐδέποτε εἶχε τύχει περιποιήσεως τοσοῦτον νοήμονος καὶ τρυφερᾶς· διότι ἡ μήτηρ του, ἐκτὸς ὅτι ἐστερεῖτο τὴν ἀναγκαίαν πρὸς τοῦτο φυσικὴν δύναμιν καὶ δραστηριότητα, εἶχε παράσχει εἰς αὐτὸν λίαν ἐξημμένην καὶ λίαν ἀνήσυχον θεραπείαν καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχε κινδυνεύσει ἡ ζωή του. Βλέπουσα νῦν τὸν υἱὸν αὐτῆς συχνότερον παρ' αὐτῇ διατρίβοντα καὶ ἀμελέστερον περὶ τὴν ἐργασίαν, ὑπώπτευσεν ὑποτροπήν τινα τῆς παλαιᾶς νόσου· ἀλλ' ὅτε ἡ ὑποψία τῆς ἐπῆλθεν, ἡ κρίσις εἶχεν ἤδη παρέλθει· ἡ μεταξὺ τοῦ δουκὸς καὶ τῆς Καρολίνας συμπεφωνημένη ἠρεμία, ἡ ἐντελὴς ἄγνοια τῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες ὀλιγάριθμοι ὄντες ἦσαν διὰ τοῦτο καὶ πλέον ἠσχολημένοι, ἡ γαλήνη τοῦ Μαρκησίου, συνετέλεσαν πάντα εἰς ἐνθάρρυνσιν αὐτῆς, καὶ μετὰ μίαν ἑβδομάδα παρετήρησε μάλιστα ὅτι ὁ υἱός της ἀνελάμβανεν ἦθος νεότητος καὶ ὑγείας, ὅπερ πολλὴν τῇ ἐπροξένησε χαράν.

Εἰς τὴν Κ. Δαργλάδ ἀπεκρύβη μετὰ προσοχῆς ἡ καταστασις τοῦ μαρκησίου. Ὁ δοὺξ οὐδόλως παρῃτεῖτο τοῦ περὶ τοῦ γάμου του σχεδίου. Κρίνων δὲ τὴν Λεοντίαν ἐλαφρόνουν καὶ φλύαρον, δὲν ἤθελε νὰ μάθῃ δι' αὐτῆς ὁ κόσμος, ὅτι ἡ ὑγεία τοῦ ἀδελφοῦ του ἠδύνατο ἐν δεδομένῃ στιγμῇ νὰ γεννήσῃ φόβους σπουδαίους. Εἶχε δὲ ἀνακοινώσει τοῦτο καὶ εἰς τὴν Καρολίναν, ἥν, πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀδελφοῦ του, ὁποῖον αὐτὸς τὸ ἐνόει, ἀφ' ἑνὸς μὲν παρεκίνει καὶ προδιέθετε βαθμηδὸν εἰς ἀμέριστον καὶ ἀπόλυτον ἀφοσίωσιν, ὑπεμίμνησκε δ' ἀφ' ἑτέρου ἀδιακόπως ὅτι τὸ μέλλον τῆς οἰκογενείας ὅλης ἐξήρτητο ἐκ τοῦ περιφήμου ἐκείνου γάμου. Οὕτως ἡ Καρολίνα δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὸ πρᾶγμα. Πιστεύ-

[1]) Historia Augusta, Probus 14.
[2]) Sanuto III, σελ. 991, 992.

Digitized by Google

ουσα δὲ εἰς τὴν χρηστότητα τῶν δύο ἀδελφῶν καὶ συνείδησιν ἔχουσα τοῦ ἰδίου αὐτῆς καθήκοντος καὶ τῆς έντελοῦς ἀφιλοκερδείας τῆς καρδίας της, ἔβαινεν εὐθὺ πρὸς τὸ χεῖλος βαράθρου, ὅπου ἀνεπιστρεπτεὶ ἠδύνατο νὰ καταποθῇ τὸ ἴδιον ἑαυτῆς μέλλον. Ὁ δὲ δοὺξ, ἀγαθὸς φύσει καὶ τὰς καλλίστας ἔχων διαθέσεις ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ του, εἰργάζετο ἀπαθῶς εἰς ὄλεθρον πτωχῆς κόρης, ἥτις ἐκ τῆς προσωπικῆς αὐτῆς ἀξίας ἐδικαιοῦτο νὰ κατέχῃ τὸν κολοφῶνα τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς τιμῆς.

Πρὸς εὐτυχίαν τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ, ἡ συνείδησις τοῦ μαρκησίου ἐνύσταζεν ἴσως ἀλλὰ δὲν ἐκοιμᾶτο ὅμως ἐντελῶς. Ἄλλως δὲ τὸ πάθος αὐτοῦ τοσοῦτον μετεῖχεν ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀληθοῦς στοργῆς, ὥστε ἐφάνη ἐξαλειφόμενον καὶ κατεστάλη ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς θελήσεώς του. Οὕτω δὲ ὁ μαρκήσιος ἀπήτησε νὰ παρίσταται πάντοτε ὁ δοὺξ κατὰ τὰς συνεντεύξεις των, καὶ ὀλίγου δεῖν ἀπήλλαττεν ἐν τῇ εἰλικρινείᾳ του τὴν Καρολίναν πάσης ἐπιτηρήσεως, ὑποσχόμενος αὐτῇ νὰ μὴ ἐπιληφθῇ πλέον ἐργασίας ἄνευ τῆς ἀδείας της. Ἦλθε μάλιστα στιγμή, καθ' ἣν τῇ ἔδωκε τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, ἵνα τὴν παρακαλέσῃ νὰ παύσῃ ἀγρυπνοῦσα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ. Πολλάκις εἶχεν εὕρει αὐτὴν ἐκεῖ, φρουροῦσαν σιωπηλῶς ἀλλ' αὐστηρῶς τὰ βιβλία καὶ τὰ τετράδιά του, ἅτινα, ὡς ἔλεγε, διετέλουν ἐσφραγισμένα μέχρι νεωτέρας διαταγῆς. Ἀλλ' ὁ δοὺξ ἐματαίωσε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς *ἀφροσύνης* αὐτῆς τοῦ ἀδελφοῦ του, λέγων ταπεινῇ τῇ φωνῇ εἰς τὴν Καρολίναν, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ὑπόσχεσιν, ἣν εἰλικρινῶς μὲν βεβαίως ἔδωκεν ὁ Οὐρβανός, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ τηρήσῃ.

— Δὲν γνωρίζετε, τῇ εἶπε, πόσον ἀφῃρημένος εἶνε. Ὁσάκις ἰδέα τις τὸν κατέχει, τὸν δεσπόζει ἐντελῶς καὶ τὸν κάμνει νὰ λησμονῇ οἱανδήποτε ὑπόσχεσιν. Εἰκοσάκις τὸν εὗρον νὰ σκαλεύῃ τὰ βιβλία του, ἐνῷ εἶχον ἐστραμμένα τὰ νῶτα, καὶ ὅταν τοῦ ἐφώναζα: «Αἴ, πάλιν λαθροχειρίας ἔχομεν!» ἐφαίνετο νὰ ἐξύπνα ἀπὸ κανὲν ὄνειρον καὶ μ' ἐκύτταζε μὲ ἀνέκφραστον ἔκπληξιν.

Ἡ Καρολίνα λοιπὸν δὲν παρητήθη τῆς ἐπιτηρήσεώς της. Ἡ βιβλιοθήκη ἦτο ἐγγυτέρα μὲν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ μαρκησίου ἢ εἰς τὸν θάλαμόν της, ἀλλ' ἦτο τοσοῦτον κεντρική, ὥστε ἡ ἐν αὐτῇ διαρκὴς παρουσία της, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φανῇ παράδοξος εἰς τοὺς ὑπηρέτας. Ἐφαίνετο δὲ ἐν αὐτῇ ὁτὲ μὲν μόνη ὁτὲ δὲ μετὰ τοῦ μαρκησίου ἢ τοῦ δουκὸς καὶ συχνότατα μετ' ἀμφοτέρων, καίτοι ὁ δοὺξ μυρίας εἶχε προφάσεις νὰ τὴν ἀφίνῃ μόνην μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκείνας τὰς στιγμάς, αἱ ἀνοικταὶ πάντοτε θύραι, τὸ ἀνὰ χεῖρας τῆς Καρολίνας βιβλίον, ἥτις ἀνεγίνωσκεν ἀληθῶς μετ' ἐνδιαφέροντος, καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων, πολὺ ἰσχυρότερα πάσης σκευωρίας, ἀπέκλειον πᾶσαν πρόφασιν καὶ πᾶσαν ὄρεξιν κακολόγου ἑρμηνείας.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἡ Καρολίνα ἦτο λίαν εὐτυχής, καὶ βραδύτερον μάλιστα συχνάκις ἀνεπόλησε τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὡς τὴν γλυκυτέραν φάσιν τοῦ βίου της. Εἶχεν ὑποφέρει ἄλλοτε ἐκ τῆς ψυχρότητος τοῦ Οὐρβανοῦ, καὶ νῦν ἀνεύρισκεν αὐτὸν εὐμενέστερον καὶ οἰκειότερον ἢ ὅσον εἶχεν ἐλπίσει. Οὕτω δέ, ἅμα ὡς ἐξέλιπε πᾶσα περὶ τῆς ὑγείας αὐτοῦ ἀνησυχία, ἐπῆλθε μεταξὺ αὐτῶν δεσμός, ὅστις διὰ τὴν Καρολίναν ἦτο ἀληθῶς ἀνέφελος εὐδαιμονία. Ὁ μαρκήσιος ἠρέσκετο μεγάλως ἀκούων αὐτὴν ἀναγινώσκουσαν, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ συνήνεσε νὰ βοηθῆται παρ' αὐτῆς κατὰ τὴν ἐργασίαν του. Ἠρεύνα ἡ Καρολίνα δι' αὐτόν, ἐλάμβανε σημειώσεις, καὶ συνέτασσεν αὐτὰς κατὰ τὸ πνεῦμά του, ὅπερ θαυμασίως ἐμάντευεν. Ἁπλῶς εἰπεῖν τοσοῦτον εὐχαρίστους τῷ προσήνεγκεν ὑπηρεσίας καὶ τοσοῦτον ἀνεκούφισε τὸ ξηρὸν καὶ δυσάρεστον τῶν σπουδῶν του μέρος, ὥστε ἠδυνήθη ἐκεῖνος ν' ἀρχίσῃ πάλιν γράφων ἀκόπως καὶ ἀπόνως.

Ὁ μαρκήσιος εἶχε βεβαίως πολὺ μείζονα γραμματέως ἀνάγκην ἢ ἡ μήτηρ του. Ἀλλ' οὐδέποτε εἶχε κατορθώσει νὰ δεχθῇ μεσάζον πρόσωπον μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν μελετῶν του. Νῦν ὅμως παρετήρησεν ὅτι ἡ Καρολίνα οὐ μόνον δὲν παρεπλάνα αὐτὸν εἰς ἰδέας ξένας τῶν ἰδεῶν του, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον δὲν ἄφινε ν' ἀποπλανᾶται εἰς ἀνωφελεῖς ἐρεύνας. Εἶχε θαυμασίαν διαύγειαν κρίσεως, καὶ συγχρόνως ἀδιάπτωτον εἱρμὸν ἰδεῶν — ἀρετὴν ἣν σπανίως ἔχουσιν αἱ γυναῖκες. Ἠδύνατο δέ, χωρὶς νὰ κουρασθῇ μηδὲ νὰ βαρυνθῇ, ν' ἀσχοληθῇ ἐπὶ μακρὸν περὶ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον. Οὕτω δὲ ὁ μαρκήσιος ἀνεκάλυψεν ὅ,τι ἔμελλε νὰ διαθέσῃ διὰ παντὸς τὴν καρδίαν του: ὅτι εἶχεν ἀπέναντί του διάνοιαν ὑπέροχον, οὐχὶ μὲν δημιουργὸν ἀλλ' ἐξόχως ἐρευνητικήν, καὶ τοιαύτην ἀκριβῶς ὕπαρξιν ὁποίας εἶχεν ἀνάγκην πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἰσορροπίαν τῆς ἰδίας αὐτοῦ διανοίας.

Ὁ Κ. Βιλλεμέρ, — ἂς τὸ εἴπωμεν ἀπὸ τοῦδε, — ἦτο ἀνὴρ ὑγιεστάτου πνεύματος, ὅπερ ὅμως δὲν εἶχεν ἔτι ὑποστῇ καὶ προσεδόκα πάντοτε τὴν κρίσιν τῆς ἀναπτύξεως. Ἐκ τούτου ἔπασχεν αὐτὸς καὶ ἐβράδυνεν ἡ ἐργασία του. Ἐσκέπτετο καὶ ἔγραφε ταχέως· ἀλλ' ἡ συνείδησις αὐτοῦ, ὡς φιλοσόφου καὶ ἠθικολόγου, παρενέβαλλε νέα πάντοτε προσκόματα εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν αὐτοῦ, ὡς ἱστοριογράφου. Περιεσπᾶτο ἀδιακόπως ὑπὸ δισταγμῶν, ὡς οἱ ἔχοντες εἰλικρινῆ μὲν ἀλλὰ νοσηρὰν τὴν εὐλάβειαν καὶ φανταζόμενοι πάντοτε ὅτι δὲν ἐξωμολόγησαν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν πνευματικὸν αὐτῶν. Ἤθελεν, αὐτός, νὰ ἐξομολογηθῇ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὴν κοινωνικὴν ἀλήθειαν, καὶ δὲν κατενόει ὅτι ἡ ἐπιστήμη τοῦ

Digitized by Google

ἀληθοῦς, καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ πραγματικοῦ, εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σχετικὴ πρὸς τοὺς καιρούς. Δὲν ἐπείθετο περὶ τούτου. Ἤθελε νὰ ἐκθάψῃ τὴν ἀπόκρυφον καὶ βαθεῖαν ἔννοιαν τῶν μυστηρίων τοῦ παρελθόντος· ἐκπληττόμενος δὲ ὅτι εὕρισκε πολλάκις ἀντιφασκούσας τὰς πενιχρὰς αὐτῶν ἐνδείξεις, ὅσας κατώρθου νὰ ἐξονυχίσῃ, ἐπτοεῖτο, ἐδυσπίστει πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὀξυδέρκειαν ἢ εὐθυκρισίαν, ἀνέστελλε τὴν κρίσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐργασίαν του, καὶ ἐπὶ ἑβδομάδας καὶ μῆνας ὅλους κατεβιβρώσκετο ὑπὸ ἀμφιβολίας φοβερᾶς καὶ ἀβεβαιότητος.

Ἡ Καρολίνα καίτοι δὲν ἐγνώριζε τὸ βιβλίον του, ὅπερ, ἡμίγραφον ἔτι, ἔκρυπτεν ἐκεῖνος μετὰ νοσηρᾶς δειλίας, ἐμάντευσεν ὅμως ταχέως τὸν λόγον τῆς ἀμηχανίας καὶ δυσφορίας του, συνομιλοῦσα μετ' αὐτοῦ καὶ ἀκούουσα τὰς σκέψεις του, ὁσάκις τῷ ἀνεγίνωσκε. Ἐξ ἐμπνεύσεως ἀντέταξεν εἰς αὐτὸν ἁπλουστάτας τινὰς σκέψεις, ἀπὸ τοσοῦτον ὅμως εὐθείας γνώμης, ὥστε οὐδεμία ἦτο δυνατὴ ἀπάντησις. Οὐδόλως ἐτάραττεν αὐτὴν — εἶπε — μικρά τις κηλὶς ἐπὶ μεγάλης ὑπάρξεως ἢ μικρὰ φωτεινὴ ἀκτὶς λογικοῦ ἐν καιρῷ γενικῆς παραφροσύνης. Ἐνόμιζε τοὐναντίον, ὅτι πρέπει νὰ θεωρῇ τις τὸ παρελθὸν ὡς θεωροῦμεν τὴν ζωγραφίαν, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως ἣν ἀπαιτεῖ ἑκάστου ἡ ὅρασις, ὅπως συμπεριλαμβάνωμεν τὸ σύνολον καί, ὡς οἱ μεγάλοι ζωγράφοι γράφοντες τοὺς πίνακας αὐτῶν, δυνηθῶμεν νὰ θυσιάσωμεν τὰς ἀσημάντους λεπτομερείας, αἵτινες φθείρουσι πολλάκις ἐν τῇ πραγματικότητι τὴν ἁρμονίαν καὶ αὐτὴν τὴν λογικὴν τῆς φύσεως. Παρετήρησεν, ὅτι ἀνὰ πᾶν βῆμα βλέπει τις ἐπὶ τοῦ τοπείου ἀπιθάνους συμπτώσεις φωτὸς καὶ σκιῶν, καὶ ὅτι ὁ μὲν χυδαῖος ἐρωτᾷ συνήθως: «Πῶς θὰ τὸ ἀπεικονίσῃ αὐτὸ ὁ ζωγράφος;» ὁ δὲ ζωγράφος θ' ἀπήντα βεβαίως: «δὲν θὰ τὸ ἀπεικονίσῃ διόλου». Παρεδέχθη μέν, ὅτι ὁ ἱστοριογράφος ὑποχρεοῦται πολὺ πλέον τοῦ καλλιτέχνου εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῶν πραγμάτων, ἀλλ ἠρνήθη ὅτι δύναται ἑκάτερος νὰ ὁρμηθῇ ἐκ διαφόρων ἀρχῶν. Τό τε παρελθὸν καὶ τὸ παρόν, εἴτε ἀτομικοῦ εἴτε περιληπτικοῦ βίου, μόνον ἐκ τοῦ συνόλου καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν εἶχον, κατ' αὐτήν, σημασίαν καὶ ἔννοιαν. Τὰ μικρὰ γεγονότα, αἱ διακυμάνσεις, αἱ παρεκτροπαὶ αὐτῶν ἔπρεπε νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μοιραῖα, καὶ νὰ καταλογίζωνται ἁπλῶς μεταξὺ τῶν τετελεσμένων γεγονότων. Ἵνα κατανοήσῃ τις μίαν ψυχήν, ἕνα λαόν, μίαν ἐποχήν, ἔπρεπεν, — ἐφρόνει ἡ Καρολίνα — νὰ ἴδῃ αὐτὰ φωτιζόμενα ὑπὸ τῶν γεγονότων ὡς τὴν πεδιάδα ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Τὰς ἰδέας ταύτας ἐτόλμησε νὰ ἐκφράσῃ μετὰ πολλῆς συστολῆς, καὶ ὡς ἀπορίας μᾶλλον, χωρὶς προκαταλήψεως καὶ σχεδὸν ἑτοίμη νὰ τὰς ἀνακαλέσῃ ἂν τυχὸν δὲν ἤρεσκον. Ἀλλ' ὁ Κ. Βελλεμὲρ κατεπλάγη ἐξ αὐτῶν, διότι συνησθάνθη ὅτι οἱ λόγοι της ἐμπεριεῖχον πεποίθησιν καὶ πίστιν ἐνδόμυχον, ἣν οὐδόλως θὰ μετέβαλλεν ἡ σιγή της. Ἐπολέμησεν ὅμως ὀλίγον, καὶ τῇ ὑπέβαλεν ἱκανὰ γεγονότα ἅτινα εἶχον περιαγάγει καὶ αὐτὸν εἰς ἀμηχανίαν.

Ἀλλ' ἐκείνη ἔκρινεν αὐτὰ δι' ὀλίγων λέξεων καὶ διὰ τῆς ὀρθῆς κρίσεως πνεύματος νέου καὶ καρδίας ἁγνῆς, ὁ δὲ μαρκήσιος ἀνέκραξε, θεωρῶν τὸν δοῦκα:

— Εὑρίσκει τὴν ἀλήθειαν διότι τὴν αἰσθάνεται, καὶ τοῦτο εἶνε ἀπαραίτητον διὰ νὰ βλέπῃ τις τὰ πράγματα ὀρθῶς. Οὐδέποτε τεταραγμένη συνείδησις οὐδὲ πνεῦμα διεστραμμένον θὰ ἐννοήσωσι τὴν ἱστορίαν.

— Διὰ τοῦτο δὲ ἴσως, παρετήρησεν ἐκείνη, δὲ πρέπει νὰ γράφεται ἡ ἱστορία ἐξ ἀπομνημονευμάτων, διότι πάντα σχεδὸν εἶνε ἔργα τῶν συγχρόνων προλήψεων ἢ παθῶν. Εἶνε συρμὸς σήμερον ν' ἀναδιφῶνται ὅλ' αὐτὰ ἐπιμελῶς, καὶ νὰ συνάγωνται πανταχόθεν λεπτομέρειαι γεγονότων σχεδὸν ἀγνώστων, ἅτινα οὐδ' ἀξίζουσι νὰ γείνωσι γνωστά.

— Ἀληθῶς· ἔχετε δίκαιον, ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος· ἐὰν ὁ ἱστορικός, ἀντὶ νὰ διατηρῇ τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ τὴν πρὸς τὰ μεγάλα λατρείαν του, παρασύρεται ἢ περισπᾶται ὑπὸ τῶν μικρῶν, ἡ ἀλήθεια κατακλύζεται ὑπὸ τῆς πραγματικότητος.

Τὰς διαλέξεις ταύτας, τὰς ἀτόπους ἴσως ἐν μυθιστορήματι, ἀναφέρομεν μόνον διότι εἶνε ἀναγκαῖαι, ἵνα κατανοηθῇ ἡ σοβαρότης καὶ ἡ κατ' ἐπιφάνειαν γαλήνη τῶν σχέσεων, αἵτινες συνέδεσαν ἐν τῷ Πύργῳ τοῦ Σεβὰλ τὸν πολυΐστορα σοφὸν καὶ τὴν ταπεινὴν ἀναγνώστριαν, καίτοι ἐκ παντὸς τρόπου ἐμερίμνα ὁ δοὺξ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς θύματα τῆς νεότητος καὶ τοῦ ἔρωτος. Ὁ Μαρκήσιος συνησθάνθη, ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν Καρολίναν, οὐ μόνον ἐξ ἐνθουσιασμοῦ, ἐξ ὀνειροπολήσεως καὶ ἐκ τῆς ἐνδομύχου αὐτοῦ ἀνάγκης ν' ἀναγάγῃ εἰς ἰδεώδη περιωπὴν τὴν καλλονὴν καὶ τὴν χάριν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ λογικοῦ ἔτι, ἐκ τῆς κρίσεως αὐτῆς καὶ τῆς βεβαιότητος ὅτι εὗρε τέλος τὸ ἰδεῶδες ἐκεῖνο. Οὕτω δὲ ἐσώθη ἡ Καρολίνα. Ἐπέβαλε τὸ σέβας τῆς ἀληθοῦς αὐτῆς ἀξίας, καὶ ὁ μαρκήσιος δὲν ἐφοβήθη πλέον μὴ παρασυρθῇ ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ τοῦ ἐγωϊσμοῦ.

Ὁ δοὺξ ἐξεπλάγη μεγάλως τὸ κατ' ἀρχὰς ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου αὐτοῦ ἀποτελέσματος τῆς οἰκειότητός των. Ὁ ἀδελφός του εἶχε θεραπευθῇ, ἦτο εὐδαίμων, καὶ ἐφαίνετο νικήσας τὸν ἔρωτα δι' αὐτῶν καὶ μόνων τῶν δυνάμεων τοῦ ἔρωτος. Ἀλλ' ὁ δοὺξ ἦτο εὐφυὴς καὶ ἐνόησεν. Κατελήφθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑπὸ σπουδαίου πρὸς τὴν Καρολίναν σεβασμοῦ. Αἱ ἀναγνώσεις αὐτῆς ἤρχισαν νὰ τῷ ἐμπνέωσι ἐνδιαφέρον, καὶ βαθ-

Digitized by Google

μηδόν, ἀντὶ ν' ἀποκοιμᾶται ἀπὸ τῶν πρώτων σελίδων, ἠθέλησε ν' ἀναγινώσκῃ καὶ αὐτὸς καὶ νὰ μεταδίδῃ τὰς ἐντυπώσεις του. Οὐδεμίαν μὲν αὐτὸς εἶχε πεποίθησιν, ἀλλὰ συνεκινεῖτο ὅμως καὶ παρεφέρετο ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως τῶν ἄλλων. Ὀλίγα σοβαρὰ πράγματα εἶχεν ἀναγνώσει κατὰ τὸν βίον του, ἀλλ' εἶχε θαυμασίως ταμιεύσει ἐν τῇ μνήμῃ του χρονολογίας καὶ κύρια ὀνόματα, καὶ εἰς τὸ ἀραιὸν αὐτῆς δίκτυον προσηρμόθησαν τὰ νήματα τῶν γνώσεων τοῦ ἀδελφοῦ του. Οὐδὲν ἄλλο ἦτο ξένον εἰς αὐτὸν ἢ μόνον ἡ λογικὴ καὶ βαθεῖα ἔννοια τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Καὶ εἶχε μὲν προλήψεις· ἀλλὰ τὸ κάλλος τῆς μορφῆς εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν δύναμιν νὰ τὰς κατασιγάζῃ, καὶ μία εὔγλωττος σελίς, εἴτε τοῦ Βοσσουέτου ἦτο εἴτε τοῦ Ῥουσώ, ἐνέπνεον εἰς αὐτὸν ἴσον ἐνθουσιασμόν.

Οὕτω δὲ ᾐσθάνθη καὶ αὐτὸς εὐχαρίστησιν ἐκ τῶν διατριβῶν τοῦ μαρκησίου καὶ τῆς μετὰ τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενὲ ἀναστροφῆς, καὶ—τὸ κάλλιστον πάντων—ἔπαυσε θεωρῶν τὴν Καρολίναν ὡς γυναῖκα, ἀφ' ἧς ἡμέρας κατενόησε τὰ πρὸς αὐτὴν αἰσθήματα τοῦ ἀδελφοῦ του. Εἶχε μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς αἰσθανθῆ συγκίνησίν τινα πλησίον αὐτῆς, ἐπί τινας ἡμέρας, καὶ ἡ ἀλήθεια κατέλαβεν αὐτὸν ἐν ὥρᾳ πείσματος καὶ πυρετοῦ. Ἀλλ' ἀπέβαλε πάραυτα πάντα κακὸν διαλογισμόν, καὶ βλέπων ὅτι ὁ μαρκήσιος, μετὰ φοβερὸν παροξυσμὸν ζηλοτυπίας, ἀνέλαβε πάλιν πᾶσαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην του, ἐγνώρισε, πρῶτον τότε ἐπὶ ζωῆς του, ἀληθινὴν καὶ ἀγαθὴν φιλίαν πρὸς γυναῖκα.

Τὸν Ἰούλιον μῆνα ἔγραφεν ἡ Καρολίνα πρὸς τὴν ἀδελφήν της:

«Μὴν ἀνησυχῇς. Πρὸ πολλοῦ δὲν ἐπιτηρῶ πλέον τὸν ἀσθενῆ, διότι ὁ ἀσθενὴς ποτέ του δὲν ἦτο τόσον καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν του. Ἀλλὰ διετήρησα πάντοτε τὴν συνήθειάν μου νὰ ἐξυπνῶ τὸ θέρος πρωΐ, κ' ἔχω πάντοτε τὴν πρωΐαν πολλὰς ὥρας ἐργασίας, ἀφοῦ μοῦ ἐπέτρεψε νὰ συνεργάζωμαι μαζῇ του. Κοιμᾶται τώρα πολὺ καλά, διότι ἀποσύρεται εἰς τὰς δέκα. Ἔχω δὲ κ' ἐγὼ τὴν ἄδειαν νὰ κάμνω τὸ ἴδιον. Ἔχω μάλιστα συχνότατα πολύτιμα ἐλευθερίας διαστήματα ἐντὸς τῆς ἡμέρας. Ἡ γειτονεία τῶν λουτρῶν τοῦ Ἐδὼ καὶ ἡ ὁδὸς τοῦ Βισὺ μᾶς φέρουν κόσμον καθ' ἣν ὥραν ἡ μαρκησία συνειθιζεν ἐν Παρισίοις νὰ μὴ δέχεται κανένα, τοῦτο δέ, μολονότι λέγει ὅτι τὴν κουράζει καὶ τὴν ταράττει, τὴν θέλγει ὅμως πραγματικῶς. Ἡ μεγάλη της ἀνταπόκρισις πάσχει ἐκ τούτου, ἀλλ' ἡ ἀνταπόκρισις αὐτὴ ἠλαττώθη αὐτομάτως μετὰ τὸ σχέδιον ἐκεῖνο περὶ τοῦ γάμου τοῦ Μαρκησίου. Τὸ σχέδιον αὐτὸ τοσοῦτον ἀπασχολεῖ τὴν κυρίαν Βιλλεμέρ, ὥστε αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνακοινώσῃ ἢ νὰ ὑπαινιχθῇ τὸ πρᾶγμα εἰς ὅλους της τοὺς καλοὺς φίλους. Ἔπειτα σκέπτεται, ἀναγνωρίζει ὅτι εἶνε ἀφροσύνη νὰ γίνεται τόσος περὶ αὐτοῦ λόγος, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσδοκᾷ τὴν ἐχεμυθίαν παρὰ τόσων ἀνθρώπων, καὶ ῥίπτομεν εἰς τὸ πῦρ τὰς ἐπιστολὰς τὰς ὁποίας μοῦ ὑπηγόρευσεν ἤδη. Διὰ τοῦτο μοῦ λέγει συχνάκις: «Καλλίτερα νὰ μὴ γράψωμεν. Προτιμῶ νὰ σιωπήσω, παρὰ νὰ μὴ κάμω λόγον περὶ πράγματος τὸ ὁποῖον μ' ἐνδιαφέρει».

«Ὅταν ἔχῃ ἐπισκέψεις, μοῦ κάμνει νεῦμα ὅτι δύναμαι ν' ἀπέλθω εἰς ἐντάμωσιν τοῦ μαρκησίου, διότι γνωρίζει ἤδη ὅτι τοῦ κρατῶ σημειώσεις. Ἀφ' οὗ παρῆλθεν ἡ ἀσθένειά του, δὲν ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε νὰ κρύψω τόσον ἁπλοῦν πρᾶγμα, καὶ ἡ μαρκησία μοῦ γνωρίζει χάριν, ὅτι ἀνακουφίζω τὸν υἱόν της κατὰ τὴν ἐργασίαν του. Εἶνε πολὺ περίεργος νὰ μάθῃ τί εἶνε τὸ ἀπόκρυφον αὐτὸ σύγγραμμα. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ τῆς μαρτυρήσω τίποτε, ἀφοῦ κ' ἐγὼ ἡ ἰδία δὲν ἔχω τὴν ἐλαχίστην περὶ αὐτοῦ ἰδέαν. Γνωρίζω μόνον, ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας, καὶ εἰδικώτερον εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ῥισελιέ. Ἀλλ' εἶνε περιττὸν νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι προαισθάνομαι ἀπὸ τοῦδε μεγίστην διαφωνίαν μεταξὺ μητρὸς καὶ υἱοῦ ἐπὶ πολλῶν σπουδαίων πραγμάτων.

«Μὴ μὲ λυπῆσαι, ὅτι ἀνέλαβον ἔργον διπλοῦν, καὶ ἀπέκτησα, ὡς λέγεις, δύο κυρίους ἀντὶ ἑνός. Τὸ πρὸς τὴν μαρκησίαν χρέος μου εἶνε ἱερὸν καὶ τὸ ἐκτελῶ μετὰ στοργῆς. Τὸ πρὸς τὸν μαρκήσιον εἶνε καθῆκον εὐχάριστον, καὶ τὸ ἐκπληρῶ μετὰ τοῦ σεβασμοῦ ἐκείνου περὶ οὗ συχνάκις σοῦ ὡμίλησα. Χαίρω πιστεύουσα ὅτι συνετέλεσα εἰς θεραπείαν του, ὅτι κατώρθωσα νὰ τὸν νοσοκομήσω χωρὶς νὰ τὸν φέρω εἰς ἀδημονίαν, καὶ νὰ τὸν πείσω σιγὰ σιγὰ ὅτι ἔπρεπε νὰ ζήσῃ, ὡς ὀφείλουσι νὰ ζῶσι πάντες διὰ νὰ ἦνε ὑγιεῖς. Μετεχειρίσθην δὲ ὡς ὅπλα μου αὐτὸ τὸ πρὸς τὴν ἐργασίαν πάθος του, καὶ τοῦ ἀπέδειξα ὅτι ἡ νόσος του ἠδύνατο νὰ ζημιώσῃ μεγάλως τὸ συγγραφικόν του τάλαντον, καὶ ὅτι δὲν ἐπίστευα εἰς τὴν διανοητικὴν διαύγειαν τοῦ πυρετοῦ. Δὲν φαντάζεσαι πόσον ἀγαθὸς ὑπῆρξε πρὸς ἐμέ, πῶς ἠνέχθη τὰς νουθεσίας καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς ἐπιτιμήσεις τῆς κυρίας ἀδελφῆς σου, πόσον μ' ηὐχαρίστησε διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν ἐνδιαφέρον μου, καὶ πῶς ὑπετάχθη εἰς ὅλας μου τὰς παραγγελίας. Κατήντησε νὰ μὲ συμβουλεύεται ἐπὶ τραπέζης τί πρέπει νὰ φάγῃ, καὶ ὅταν περιπατοῦμεν, ἀφίνεται, ὡς παιδίον, νὰ τὸν ὁδηγῶμεν ἐγὼ καὶ ὁ δούξ. Εἶνε ὡραία ψυχή, σὲ βεβαιῶ, καὶ καθ' ἑκάστην ἀνακαλύπτω νέας ἀρετάς του. Τὸν εἶχα νομίσει κάπως ἰδιότροπον καὶ πολὺ ἐπίμονον. Ὁ ταλαίπωρος! Ἦσαν ὅλα ἀποτελέσματα τῆς ἐπαπειλούσης αὐτὸν κρίσεως. Τοὐναντίον ἔχει ἔκτακτον προσήνειαν καὶ ὁμαλότητα χαρακτῆρος, τὸ δὲ θέλγητρον τῆς ἀναστρο-

Digitized by Google

φῆς του δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ εἰμὴ μὲ τὸ κάλος τῶν ῥείθρων τῆς κοιλάδος μας, ἅτινα διαυγῆ πάντοτε καὶ ἄφθονα, ἔχουσι μὲν ὁμαλὸν καὶ ἰσχυρὸν τὸ ῥεῦμα των ἀλλ' οὐδέποτε ὀργίλον ἢ ἰδιότροπον. Ἂν δὲ ἐξηκολούθουν τὴν παρομοίωσιν, ἠδυνάμην νὰ εἴπω, ὅτι τὸ πνεῦμά του ἔχει ἐπίσης ὄχθας ἀνθηρὰς καὶ χλοερὰς ὀάσεις, ὅπου δύναταί τις νὰ σταθῇ καὶ νὰ ῥεμβάσῃ γοητευτικῶς, διότι ὁ μαρκήσιος εἶνε ποιητής,... καὶ ἐκπλήττομαι πάντοτε, ὅτι ὑπέταξε τὰς ὁρμὰς τῆς φαντασίας του εἰς τὰς αὐστηρὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἱστορίας».

« Ἰσχυρίζεται δὲ ἄλλως ὅτι ἐγὼ ἔκαμα αὐτὴν τὴν ἀνακάλυψιν, καὶ ὅτι ἀρχίζει νὰ τὸ παρατηρῇ καὶ αὐτός. Πρό τινων ἡμερῶν παρετηροῦμεν ἐντὸς χαράδρας, ἐγκαρσίας εἰς τὴν κοίτην τοῦ Σάρ, τὴν ὡραιότητα τῶν λειμώνων, τοὺς ὁποίους ἐπλήρουν αἶγες καὶ πρόβατα. Ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἀποτόμου ταύτης φάραγγος ἐγείρονται ὑπεράνω τοῦ ὀροπεδίου ὀδοντωταί τινες βράχων κορυφαί, ἀποτελοῦσαι σχετικῶς πρὸς τὸ βαθύτερον ἔδαφος, ἱκανῶς ὑψηλὸν ὄρος, οὕτινος οἱ ὡραῖοι ἰότεφροι βράχοι ἀποκρύπτουσι τὴν πέραν ἐπίπεδον χώραν. Τοιουτοτρόπως δὲν βλέπει τις ἐντεῦθεν τὰ ὑψηλὰ μέρη τῶν ὀροπεδίων, καὶ δύναται νὰ ὑποθέσῃ ὅτι εὑρίσκεται εἰς γωνίαν τινὰ τῆς Ἑλβετίας. Αὐτὸ τοὐλάχιστον μοῦ λέγει ὁ Κ. Βιλλεμέρ, παρηγορῶν με διὰ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἡ μαρκησία θέλει νὰ χαλινώσῃ τοὺς θαυμασμούς μου.— Μὴν ἀνησυχῆτε δι' αὐτό, μοῦ ἔλεγε, καὶ μὴ φαντάζεσθε ὅτι πρέπει τις νὰ εἶδε πολλὰ μεγάλα πράγματα διὰ νὰ ἔχῃ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν αἴσθησιν τοῦ μεγαλείου. Τὸ μεγαλεῖον ὑπάρχει πανταχοῦ δι' ὅσους τὸ ἔχουν ἐντός των. Δὲν εἶνε δὲ τὸ αἴσθημά των αὐτὸ φαντασίας πλάνη, ἀλλ' ἀληθὴς ἀποκάλυψις τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῇ φύσει μεγαλείου, τὸ ὁποῖον εἶνε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐκπεφρασμένον. Αἱ ἀμβλεῖαι αἰσθήσεις ἔχουσιν ἀνάγκην ἀποτόμου ἐκδηλώσεως τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μεγέθους τῶν πραγμάτων. Δι' αὐτὸ πολλοὶ ἄνθρωποι, μεταβαίνοντες εἰς Σκωτίαν πρὸς ἀναζήτησιν τῶν περιγραφῶν τοῦ Οὐώλτερ Σκότт, δὲν τὰς εὑρίσκουσι καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ ποιητὴς ὑπερετίμησε τὴν χώραν του. Καὶ ὅμως αἱ εἰκόνες του ὑπάρχουσιν ἐκεῖ, εἶμαι βέβαιος, καὶ ἂν σεῖς μεταβῆτε εἰς τὴν Σκωτίαν θὰ τὰς εὕρητε ἀμέσως.

«Τοῦ ὡμολόγησα, ὅτι τὸ ἄπειρον τῆς πραγματικότητος μεγαλεῖον εἶχεν ἀνεξήγητον δι' ἐμὲ θέλγητρον, καὶ ὅτι ἔβλεπον συχνάκις εἰς τὠνειρόν μου ὄρη ἀνυπέρβατα καὶ δυσθεώρητα βάραθρα, ὅτι ἐνώπιον εἰκόνος παριστώσης τοὺς φοβεροὺς καταρράκτας τῆς Σουηδίας ἢ τοὺς πλανήτας ὄγκους τῆς παγερᾶς θαλάσσης, ᾐσθανόμην ὀπτασίας ἐξάλλους, αἵτινες μὲ παρέσυραν ἀδέσμευτον διὰ τοῦ ἀπείρου, καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἀφήγησις μακρᾶς ὁδοιπορίας, τῆς ὁποίας νὰ μὴ ἐλυπούμην ὅτι δὲν μετέσχον μ' ὅλους αὐτῆς τοὺς κινδύνους καὶ τὰς ταλαιπωρίας.

«Καὶ ὅμως, μὲ εἶπεν, ἐνώπιον τοῦ μικροῦ αὐτοῦ καὶ μαγευτικοῦ τοπείου, ἐφαίνεσθε πρὸ μικροῦ εὐτυχεστάτη καὶ ἀληθῶς εὐχαριστημένη. Μήπως ἔχετε ἀνάγκην σφοδρῶν συγκινήσεων καὶ ἐκπλήξεων μᾶλλον, ἢ ἠρέμου καὶ ἀσφαλοῦς εὐχαριστήσεως; Ἰδέτε πόσον ὡραία εἶνε ἡ γαλήνη! Ἰδέτε πῶς ἡ ὥρα αὐτὴ τῶν τελευταίων τοῦ φωτὸς ἀνταναχλάσεων τὰς ὁποίας διαστίζουσιν αἱ ἐπερχόμεναι σκιαί, αἱ ἀτμώδεις αὐταὶ ἀναθυμιάσεις αἵτινες θωπεύουσι τὰς πλευρὰς τῶν βράχων, τὸ ἀκίνητον αὐτὸ φύλλωμα τὸ ὁποῖον φαίνεται ὡς νὰ ῥοφᾷ σιωπηλῶς τὰς ἐσχάτας ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, πῶς ὅλη αὐτὴ ἡ γαληνιαία καὶ σιωπηλὴ σκηνὴ εἶνε ἡ ἀληθὴς ἔκφρασις τοῦ ἐν τῇ φύσει καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ! Κ' ἐγὼ ὅλ' αὐτὰ δὲν τὰ ἐγνώριζα! Πρὸ μικροῦ μόλις τὰ παρετήρησα. Ἔζων ἐντὸς κονιορτοῦ, ἐντὸς θανάτου, ἐντὸς ἀφῃρημένων θεωριῶν. Ἀνέπλαττον ἐν ὀνείροις τὰς εἰκόνας τῆς ἱστορίας, τὴν φαντασμηγορίαν τοῦ παρελθόντος. Εἶδον ἐνίοτε παραπλέοντα εἰς τὰ βάθη τοῦ ὁρίζοντος τὸν στόλον τῆς Κλεοπάτρας. Ἐνόμισα ὅτι ἤκουσα ἐν τῇ σιγῇ τῶν νυκτῶν τὸ πολεμικὸν σάλπισμα τοῦ Ρονσεβῶ. Ἀλλ' ἦσαν ὅλα ὄνειρα. Ἡ πραγματικότης ἐσιώπα. Ἀφότου σᾶς εἶδα νὰ παρατηρῆτε σιωπηλὴ τὸν ὁρίζοντα, καὶ τὸ ἦθος σας νὰ ἐκφράζῃ ἀνεκλάλητον εὐχαρίστησιν, ἀνηρώτησα ἐμαυτὸν ποῖον ἄρα γε εἶνε τὸ μυστήριον τῆς χαρᾶς σας, καὶ — ἂς σᾶς τὸ ὁμολογήσω — ὁ ἀσθενής σας ἐζηλοτύπησε τὴν εὐχαρίστησίν σας. Ἤρχισε καὶ αὐτὸς νὰ θεωρῇ ἀνησύχως,... καὶ εἶδεν ἐπὶ τέλους καὶ ἀνεγνώρισεν ὅτι ἠγάπα καὶ αὐτὸς ὅ,τι καὶ σεῖς ἀγαπᾶτε.»

«Ἐννοεῖς, ὅτι ὁμιλῶν τοιουτοτρόπως, ἀγαπητή μου ἀδελφή, ὁ μαρκήσιος ἔλεγε τρομερὰ ψεύματα, διότι ἐξ ὅλων του τῶν παρατηρήσεων καὶ ἐξ ὅλων του τῶν τρόπων φαίνεται ὅτι ἔχει ἀληθῆ καλλιτέχνου ἐνθουσιασμὸν πρὸς τὴν φύσιν καὶ πρὸς πᾶν τὸ ὡραῖον. Ἀλλ' ἡ εὐγνωμοσύνη του τὸν καθιστᾷ τόσον ἀγαθὸν πρὸς ἐμέ, ὥστε ψεύδεται καλῇ τῇ πίστει, καὶ φαντάζεται ὅτι μοῦ ὀφείλει τι νέον τοῦ διανοητικοῦ του βίου.»

Ἕπεται συνέχεια.

Στρατιώτης Ῥωμαῖος, ἔχων σπουδαίαν δίκην, παρεκάλεσε τὸν Αὔγουστον Καίσαρα νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ διέταξεν ἕνα τῶν περὶ αὐτόν, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς δίκης. Ἀλλ' ὁ στρατιώτης, μηδόλως ἐκ τούτου εὐχαριστηθείς, ἀπετόλμησε νὰ τῷ εἴπῃ· «Δέσποτα, ὅταν σὺ διεκινδύνευες ἐν Ἀκτίῳ, ἐγὼ δὲν προσηνέχθην ὁμοίως· ἐπολέμησα αὐτοπροσώπως καὶ δὲν ἔστειλα ἀντικαταστάτην.»

Digitized by Google

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΗΜΩΝ ΣΧΟΛΕΙΑ

Β΄

Θλῖψις καὶ ἀγανάκτησις καταλαμβάνει πάντα Ἕλληνα, οὗτινος δὲν ἀπημβλύνθη ἡ φιλοπατρία καὶ ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία, βλέποντα ἐν ταῖς ἐκθέσεσιν τῶν ἐπιθεωρητῶν τὴν ἀπαιδευσίαν καὶ ἀπογοήτευσιν τῶν δημοδιδασκάλων, τὴν ἐξουδένισιν, τὴν ἔνδειαν, τὴν παντοδαπὴν αὐτῶν ὑποχειριότητα, τὴν σαθρότητα καὶ δυσωδίαν καὶ παντελῆ ἐγκατάλειψιν τῶν διδακτηρίων, τὴν ἄστοργον ἀμεριμνησίαν περὶ παντὸς διδακτικοῦ σκεύους τὴν ἀτάσθαλον ἐπιδρομὴν τῆς πολιτικῆς εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν.

Ἀλλ' ἀποθάρρυσιν βαθεῖαν, ἀλλ' αὐτόχρημα ἀπελπισίαν αἰσθάνεται ὁ βλέπων μὲ ποίαν ἀπάθειαν ὑπεδέξατο τὴν φοβερὰν ταύτην ἀποκάλυψιν τὸ ἔθνος, ἡ δημοσιογραφία, τὸ κοινοβούλιον ἡμῶν. «Σχολεῖα δὲν ἔχομεν!» ἠκούσθη ὀξεῖα κραυγὴ καὶ οὐδεὶς ἐταράχθη· μικρὸς λίθος ἂν ῥιφθῇ εἰς τὸ ὕδωρ ταράσσει τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ σχηματίζων ὑγρὸν κινητὸν κύκλον· ἀλλ' ἐφάνη καταρρέουσα αἴφνης ἡ ἀκρόπολις τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τὰ κρημνισθέντα αὐτῆς τείχη οὐδ' ἀφρὸν ἐπροξένησαν εἰς τὴν νεκρὰν αὐτὴν θάλασσαν, ἥτις καλεῖται κοινὴ γνώμη. Αἱ ἐφημερίδες, ἐκτὸς μιᾶς ἢ δύο, αἱ ἄλλαι πᾶσαι, οὐδὲ γραμμήν, οὐδ' ἐπιφώνημα ἐν ἐθυσίασαν ὑπὲρ τῶν σχολείων, περὶ ὧν ὁ Ἰούλιος Σίμων εἶπε: «ὁ ἔχων τὰ καλλίτερα σχολεῖα λαὸς εἶνε πρῶτος λαός· ἂν δὲν εἶνε σήμερον θὰ εἶνε αὔριον·» ἢ ὁ Μαρτῖνος Λούθηρος: «Ἡ εὐτυχία τοῦ κράτους δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ *τῆς ἀφθονίας τῶν προσόδων*, τῆς στεῤῥότητος τῶν ὀχυρωμάτων καὶ τῆς καλλονῆς τῶν οἰκοδομῶν. Ἡ ἀπόκτησις πολιτῶν ἐγγραμμάτων, τιμίων, πεφωτισμένων εἶνε τὸ πρῶτον αὐτοῦ συμφέρον, ἡ σωτηρία αὐτοῦ καὶ ἡ δύναμις.» Ἡ δὲ Βουλή; Αὕτη ἔπραξε κάτι τι. Τὴν ἐπαύριον τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐκθέσεων τούτων ἐντὸς τοῦ Βουλευτηρίου ἠκούσθη φωνὴ προτείνουσα ... τὴν κατάργησιν πολλῶν δημοτικῶν σχολείων. Οὐδεὶς δὲ διέκοψεν αὐτήν, οὐδεὶς διεμαρτυρήθη!.. Χάριν τῆς σωτηρίας, πάντως, τῆς πατρίδος, ἔκαμε τὴν πρότασιν ταύτην ὁ ῥήτωρ, καὶ χάριν ταύτης οἱ ἄλλοι βουλευταὶ δὲν εὑρίσκουσι καιρὸν νὰ μεριμνήσωσι περὶ τῶν σχολείων· ἂν δὲν ἦσαν τόσον ἀπησχολημένοι, θὰ ἐφρόντιζον· δὲν πταίουν αὐτοί, πταίει ἡ φιλοπατρία των.

Ἡ τοιαύτη φιλοπατρία μοὶ ἐνθυμίζει τὰ ἑξῆς σωφρονέστατα τοῦ Σμάϊλς: «Ὅ,τι καλεῖται σήμερον φιλοπατρία εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον χυδαῖον σύμφυρμα μικρολογίας ... Ἡ ψευδὴς αὕτη φιλοπατρία ἐκδηλοῦται δι' ἐθνικῶν δεισιδαιμονιῶν καὶ ματαιοδοξιῶν. Δὲν δεικνύεται διὰ τῶν ἔργων ἀλλὰ διὰ τῆς κομπορρημοσύνης· χειρονομεῖ, ἐκπέμπει κραυγὰς καὶ ἀπελπιστικὰς ὠρυγάς... Τοιαύτη φιλοπατρία εἶνε ἴσως μία τῶν μεγαλειτέρων ἀρῶν ἐξ ὧν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπισκήψωσιν ἐπὶ χώρας τινός.»

Ἀλλὰ παρὰ τοὺς ἀπαθεῖς καὶ ἀδιαφόρους εἰσὶ καὶ οἱ σφόδρα ἀλγοῦντες ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τῶν σχολείων ἡμῶν καταστάσει, διότι κατανοοῦσι ὅτι τὸ σχολεῖον διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἰδίως διὰ τοὺς κρισιμωτάτους οὓς διανύομεν χρόνους εἶνε τὸ ὁπλοποιεῖον ἐξ οὗ θὰ ὁπλισθῶμεν οἱ Ἕλληνες πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ἰδεώδους, ὅτι ἡ ἀνοχὴ τοῦ κακοῦ σημαίνει τοῦτ' αὐτὸ συνέχισιν τοῦ κακοῦ καὶ ἡ ἀδιαφορία ἰσοδυναμεῖ πρὸς προδοσίαν τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ τοιοῦτοι φιλοπάτριδες ἐρωτῶσι βεβαίως:

«Ἄρδην εἶνε κατεστραμμένη ἡ δημοτικὴ παίδευσις ἡμῶν; οὐδεμία ἐλπὶς ἀνορθώσεως αὐτῆς ὑπολείπεται;

Οὐχί, δὲν εἶνε ἄρδην κατεστραμμένη καὶ δυνατὸν νὰ ἀνορθωθῇ. Ἴδωμεν, ἐν πρώτοις, ὁποῖα μέσα προτείνουσιν οἱ ἐπιθεωρηταὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων.

«Ἐν Ἀγγλίᾳ, σημειοῖ ὁ κ. Χ. Παπαμάρκου, παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν ναυτικῶν παράκειται καὶ ἄλλη ναυτικὴ ἀρχὴ σπουδαιοτάτη, τὸ ναυαρχεῖον, ἔνθα οἱ τῶν ναυτικῶν εἰδήμονες ἄνδρες, ἀπαρασάλευτοι ὑπὸ τῆς πολιτικῆς τῆς ἑκάστοτε ἐπικρατούσης, τὴν ἐπιμέλειαν τῶν κατὰ τὸ ναυτικὸν ἔργον ἔχουσιν. Τοῦτο δὲ διότι καλῶς σύνοιδεν ἡ Ἀγγλία ὅτι τὸ ναυτικὸν εἶνε τὸ ἀμεσώτατον ὄργανον τῆς ἐκφάνσεως τῆς δυνάμεως αὐτῆς καὶ τὸ ἰσχυρότατον μέσον τῆς συγκροτήσεως τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἀμειώτου παρατάσεως τῆς ὀλβιότητος αὐτῆς. Εἶναι δι' ἡμᾶς, — ὡς πέποιθα — ἡ ἐκπαίδευσις ὅ,τι εἶνε διὰ τὴν Ἀγγλίαν τὸ ναυτικόν.., Ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Ἐκπαιδεύσεως δέον νὰ συσταθῇ *γενικὴ ἐκπαιδευτικὴ ἀρχὴ* ἐκ τῶν ἐν τῷ ἑλληνικῷ κράτει τιμιωτάτων καὶ ἐμπειροτάτων καὶ ἀνωτάτων τῆς ἐκπαιδεύσεως λειτουργῶν συγκεκροτημένη, ὅλως ἄθικτος ὑπὸ τῆς πολιτικῆς καὶ ἀπαρασάλευτος ὑπὸ τῶν συχνοτάτων αὐτῆς περιδινήσεων καὶ μεταβολῶν... Ἄλλως οὔτε ἡ ἀντιγραφὴ ἔστω καὶ τῶν σοφωτάτων ἐκπαιδευτικῶν νόμων τῶν ἄλλων ἐθνῶν οὔτε καὶ τῶν ἀληθεστάτων ἐκπαιδευτικῶν ἐμπνεύσεων ἡ διάδοσις, οὔτε τῶν ἐποπτῶν ἡ ἐπιθεώρησις, οὔτε τῆς κυβερνήσεως αἱ ἐπιτιμήσεις ἢ αἱ βραβεύσεις δύνανταί ποτε γενναῖόν τι καὶ λυσιτελὲς νὰ καταπράξωσιν ἐν τῇ βελτιώσει τῆς ἐκπαιδεύσεως... Ἡ ἐνέργεια αὐτῆς θὰ εἶνε παρομοία τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ δενδροκόμου ἐκείνου, ὅστις ἀντὶ νὰ περικόψῃ καὶ κατακαύσῃ καὶ ἐκσπάσῃ τὰ σαπρὰ καὶ ἐπιῤῥώσῃ καταρδεύων καὶ πολλαχῶς θεραπεύων τὰ ὑγιᾶ τῆς ῥίζης τοῦ κατασεσηπότος δένδρου μετὰ στοργῆς καὶ ἐπιμελείας περικείρει τὰ ἑκάστοτε

κιτρινίζοντα φύλλα καὶ καταθλᾷ τὰ ξηραινόμενα κλωνάρια αὐτοῦ, ματαίως οὕτω τὴν ὑγείαν τοῦ ὅλου δένδρου ἐπιδιώκων καὶ ἀνωφελῶς ἐπὶ τῇ μὴ ἐμφανίσει αὐτῆς δυσανασχετῶν... Ἐὰν τοῦτο δὲν γείνῃ πάντα τὰ λοιπὰ ὡς ἀνωφελῆ ὅλως εἶνε περιττά.»

Εἶτα ὁ κ. Παπαμάρκου προτείνει κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας νὰ συσταθῶσι *τοπικαὶ ἐκπαιδευτικαὶ ἀρχαὶ* ἐν ἑκάστῃ Νομαρχίᾳ «ἐπίσης ἐκ τιμίων καὶ τῶν σχολικῶν εἰδημόνων ἀνδρῶν συγκεκροτημέναι ὅλως μὲν ὑπὸ τῶν κυμάνσεων καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς πολιτικῆς ἀνεξάρτητοι, ἐκ τῆς παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ δὲ μόνον τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐνιδρυμένης γενικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀρχῆς ἀμέσως καὶ ἀπολύτως ἐξαρτώμεναι».

Τρίτον πρὸς θεραπείαν τῆς κακῶς ἐχούσης δημοτικῆς παιδεύσεως μέσον, κατὰ τὸν κ. Παπαμάρκου, εἶνε ἡ χειραφέτησις, ἡ διδασκαλικὴ ἐκπαίδευσις, καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀνύψωσις τοῦ δημοδιδασκάλου.» Ὁ δημοδιδάσκαλος ν' ἀπαλλαγῇ πάντων τῶν πολυμόρφων ἀρχόντων αὐτοῦ, νὰ ἐξαρτᾶται δὲ μόνον ὑπὸ τῶν ἐν ἑκάστῃ Νομαρχίᾳ ἐνιδρυμένων ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν αἵτινες ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἀνωτάτης ἐκπαιδευτικῆς ἀρχῆς θὰ φροντίζωσι περὶ τῆς ὁμοειδοῦς καὶ κατὰ τὰς ἀληθινὰς ἐθνικὰς ἡμῶν ἀνάγκας διοργανώσεως τῶν σχολείων, περὶ τῶν ἐπωφελῶν καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀληθῶς συντελούντων διδακτικῶν βιβλίων κτλ. Τότε μόνον εἶνε δυνατὸν ἡ ἐν τῷ νόμῳ ἀναγεγραμμένη καταναγκαστικὴ καὶ καθολικὴ τοῦ ἔθνους παιδεία νὰ γείνῃ πράγματι τοιαύτη. Κατὰ τὸν νόμον ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ καταγγέλλῃ εἰς τὸν δήμαρχον τοὺς γονεῖς τῶν ἀπουσιαζόντων παίδων, ὁ δὲ δήμαρχος νὰ τιμωρῇ τὸν παραμελοῦντα τὰ πρὸς τὸ τέκνον αὐτοῦ καθήκοντα πατέρα. Ἀλλὰ πῶς νὰ τολμήσῃ νὰ πράξῃ τοῦτο ὁ δυστυχὴς δημοδιδάσκαλος, ἀφ' οὗ εἶνε βέβαιος ὅτι ὡς τάχιστα θὰ ἐκδιωχθῇ τῆς θέσεώς του; Ἐν ᾧ ὅταν ὁ διδάσκαλος ἐξαρτᾶται μόνον ὑπὸ τῆς ἐν ἑκάστῃ Νομαρχίᾳ ἐνιδρυμένης ἐκπαιδευτικῆς ἀρχῆς καὶ διαβιβάζῃ πρὸς ταύτην κατάλογον τῶν γονέων τῶν ἐλλιπῶς ἢ οὐδόλως φοιτώντων μαθητῶν καὶ τὸν κατάλογον τοῦτον διαβιβάζῃ ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἀρχὴ εἰς τὴν εἰσαγγελίαν, τότε τὸ κακὸν δύναται νὰ θεραπευθῇ καὶ ἡ δημοτικὴ παίδευσις νὰ γείνῃ πράγματι καταναγκαστικὴ καὶ καθολική.

Οὐ μόνον νὰ χειραφετηθῇ ἀλλὰ καὶ νὰ βελτιωθῇ πρέπει ὁ δημοδιδάσκαλος· ὅπως δὲ τοῦτο συντελεσθῇ «δέον πρῶτον αὐθωρεὶ νὰ παυθῶσι πάντες οἱ τέλεον ἄχρηστοι· δεύτερον τακτικῶς ἀνὰ πᾶν ἔτος — ἐπὶ μίαν πενταετίαν τοὐλάχιστον — νὰ φοιτῶσιν ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας ἀλλὰ κατὰ τοὺς σχολικοὺς μῆνας, εἰς τὰ ἑλληνικὰ διδασκαλεῖα καὶ πρότυπα σχολεῖα... οἱ εὐπλαστότεροι καὶ οἱ ἐπιδεκτικώτεροι βελτιώσεως δημοδιδάσκαλοι· τρίτον νὰ δοθῶσιν αὐτοῖς ἀναγνωστικὰ βιβλία σοφῶς συντεταγμένα κατὰ τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας τῶν ἐν ὑπαίθρῳ χώρᾳ πολιτῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ τὰς ἐθνικὰς ἀνάγκας τοῦ καθόλου ἑλληνισμοῦ.

Ὅπως δὲ κοινωνικῶς ἀνυψωθῇ ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ ζῇ ὡς ἐμπρέπει σπουδαίῳ ὑπαλλήλῳ. «Μεταβληθεισῶν τῶν συνθηκῶν τοῦ βίου ἂν ὁ μὲν τῶν κωμῶν δημοδιδάσκαλος δὲν λαμβάνῃ σήμερον καθαρὰς **120**, ὁ δὲ τῶν κωμοπόλεων **150** νέας δραχμὰς τοὐλάχιστον κατὰ μῆνα καὶ δὶς καὶ τακτικῶς καὶ ἀπροφασίστως καὶ ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ ἕκαστος τούτων ἐργάζεται, οὐδεμία ἐλπὶς νὰ βελτιωθῇ ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις.»

Τὴν βελτίωσιν καὶ κοινωνικὴν ἀνύψωσιν τοῦ δημοδιδασκάλου προτείνει καὶ ὁ κ. Ν. Σπαθῆς ἐπαγόμενος τάδε... Ἐν Γερμανίᾳ εἶδον λαμπρῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς γενναίας πρὸς τὸν δημοδιδάσκαλον ἀμοιβῆς· ἀναγινώσκων ἀδιαφόρως ποτὲ φύλλον τι τῆς *Βορειογερμανικῆς ἐφημερίδος* διέκοψα τὴν ἀνάγνωσιν μετὰ τοιοῦτόν τι χωρίον ἐν αὐτῇ: «ὁ δημοδιδάσκαλος Ἐρρῖκος Β' Κατσβὰχ ἐδίδαξε **35** μαθητάς, ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ Κορράδος Δ' Κατσβὰχ ἐδίδαξεν **29**...» διαπορῶν ἂν περὶ δημοδιδασκάλων ἢ περὶ δυναστείας τινὸς βασιλέων ἐγένετο λόγος, ἀλλὰ ταχέως ἐπείσθην, ἐπαναλαβὼν τὴν ἀνάγνωσιν ὅτι τῷ ὄντι προὔκειτο ὁ λόγος περὶ δυναστείας δημοδιδασκάλων, καὶ δὴ φερούσης τὸ σκῆπτρον ἤτοι τὴν μάστιγα, ὑπερδιακόσια ἔτη καὶ ὅτι καλῶς ἐν τῷ γερμανικῷ ἐκείνῳ κράτει πληρωνόμενοι οἱ δημοδιδάσκαλοι ἠγάπων τὸ ἐπάγγελμα τόσον ὥστε ὁ υἱὸς διεδέχετο ἐπὶ γενεὰς τὸν πατέρα· ἐπειδὴ δ' ἐπανήρχετο κατ' ἐναλλαγὴν ἐν τῇ παρόδῳ τῶν ἐτῶν τὸ αὐτὸ κύριον ὄνομα, διέκρινον τοὺς ὁμωνύμους ἀλλήλων δι' αὔξοντος ἀριθμοῦ ὡς τὰ μέλη βασιλικῆς δυναστείας.»

Τὰ αὐτὰ συνιστᾷ καὶ ὁ κ. Π. Π. Οἰκονόμου ἐπιλέγων: «Ὁ Γερμανὸς Ἰωάννης Μύλλερος εἶπεν ὅτι διὰ νὰ ὑπάρξῃ ὀργανισμός, ἀπαιτεῖται *φῶς* καὶ *θερμότης*. Τοῦτο δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ συστήσωμεν εἰς τὴν κυβέρνησιν ὡς ἀναγκαῖον ὅρον τῆς ζωῆς τῶν δημοτικῶν σχολείων. Καὶ φῶς μὲν δύναται νὰ δοθῇ εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους διὰ τῆς ἀσκήσεως, διὰ τῆς ἐκδόσεως εὐώνων καὶ εὐλήπτων βιβλίων, π. χ. φυσικῆς ἱστορίας, πινάκων φυσικῆς ἱστορίας, ἀριθμητικῆς. Θερμότης δὲ διὰ τῆς προστασίας τῆς Κυβερνήσεως κατὰ παντὸς κομματάρχου.....

Περὶ δὲ τῆς ἐγκαίρου καταβολῆς τοῦ μισθοῦ τοῦ δημοδιδασκάλου προστίθησι: ἐν Βερολίνῳ εἶνε κεκανονισμένον ὅπως οἱ διδάσκαλοι ἐξαιρετικῶς πληρόνωνται τὴν προτελευταίαν ἡμέραν τοῦ μηνὸς πρῶτοι πάντων τῶν ὑπαλλήλων, διότι πο-

Digitized by Google

νοῦσιν οἱ σοφοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι διὰ τὸν διδάσκαλον καὶ δὲν ἀνέχονται ὅπως οὗτος πεινᾷ.»

Τὰ αὐτὰ περίπου ἀποφαίνονται ὅ τε κ. Χαρίσης Πούλιος καὶ ὁ κ. Παυλᾶτος.

Σπουδαιοτάτη ἐπίσης αἰτία τῆς παντελοῦς ἐκλύσεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως παρ' ἡμῖν, ὡς εἴδομεν, εἶνε ἡ οἰκτρότης τῶν διδακτηρίων καὶ ἡ ἔλλειψις διδακτικῶν ὀργάνων.

Τὴν περὶ τούτων μέριμναν εἰς τὴν κυβέρνησιν συνιστῶν ὁ κ. Παπαμάρκου λέγει: «Ἡ Σ. Κυβέρνησις τὴν περὶ τούτων φροντίδα δέον ν' ἀναλάβῃ ἡ ἰδία· καιρὸς ν' ἀπελπισθῇ πλέον ἐκ τῆς φιλομουσίας καὶ τῆς γενναιότητος τοὐλάχιστον τῶν περισσσοτέρων δήμων, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν πτωχοὶ ὄντες ἀδυνατοῦσι... νὰ ὑποστῶσι τὴν δαπάνην τὴν ἀπολύτως ἀπαιτουμένην πρὸς οἰκοδόμησιν ἰδίων διδακτηρίων εἰς ἑκάστην κώμην καὶ προμήθειαν καὶ συντήρησιν καταλλήλων καὶ ἐπαρκῶν διδακτικῶν ὀργάνων... Τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχουσι καὶ οἱ κ. Ν. Σπαθῆς, Χ. Πούλιος, Ἰ. Κ. Κοφινιώτης, Ἐ. Κούσης καὶ Π. Παυλᾶτος, ὅστις προτείνει τὴν σύστασιν ταμείου τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως σκοποῦντος τὴν ἀνέγερσιν διδακτηρίων, τὴν προμήθειαν σκευῶν, ὀργάνων βιβλίων κλπ. τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ τῶν ἐπιθεωρητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων, τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ τῶν δημοδιδασκάλων καὶ τὴν διατήρησιν παιδαγωγικοῦ συγγράμματος.

Ἄλλο μέσον προτεινόμενον πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν εἶνε νὰ διαταχθῇ ὡς θεσμὸς ἐνεργὸς ἐν τῷ Κράτει ἡ *καθολικὴ ἐκπαίδευσις* ἥτις ἐπειδὴ κατ' ἀνάγκην συνεπάγεται τὴν ἀναγκαστικὴν παίδευσιν νὰ ληφθῶσι τοιαῦτα μέτρα ὥστε νὰ μὴ εἶνε δυνατὸς ὁ ἐμπαιγμὸς τῶν νόμων τοῦ Κράτους.

Πρὸς τοῦτο δὲ ὁ μὲν κ. Χ. Παπαμάρκου προτείνει ὅπως ἡ παρὰ τῆς Νομαρχίας ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ — κατὰ τὸ προτεινόμενον ὑπ' αὐτοῦ σύστημα—συνεννοουμένη μετὰ τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς ἐκβιάζῃ τοὺς δυστροποῦντας ἢ ἀπειροκάλους γονεῖς εἰς τὴν συμμόρφωσιν αὐτῶν πρὸς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς νόμους τοῦ Κράτους· οἱ δὲ κκ. Ν. Σπαθῆς, Π. Οἰκονόμος, Χ. Πούλιος, Ι. Κοφινιώτης καὶ Ε. Κούσης ἀποφαίνονται ὅπως ἡ πολιτεία δραστικῶς ἐπιβάλῃ σεβασμὸν εἰς τὸν νόμον διὰ προστίμων καὶ ποινῶν ἐξαναγκάζουσα τοὺς ὀλιγωροῦντας τῆς στοιχειώδους τῶν τέκνων αὐτῶν παιδεύσεως κερδαλεόφρονας ἢ ἀξέστους γονεῖς νὰ στέλλωσιν αὐτὰ εἰς τὸ σχολεῖον.

Τοιαῦτά εἰσι περίπου, παραλειπομένων τῶν ἐπουσιωδεστέρων, τὰ πρὸς θεραπείαν τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως προτεινόμενα μέτρα.

Δυσχερῶς μετακινεῖται κακὸν ἀπὸ ἡμίσεος αἰῶνος κείμενον, καὶ τὴν βαρεῖαν δύναμιν τῆς ἀδρανείας τῶν σωμάτων ἀποκτῆσαν. Ἀλλ' ὅπως κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον πίστις ὡς κόκκος συνάπεως ἤρκει νὰ μετατοπίσῃ ὄρη, οὕτω καὶ ζῆλος θερμουργὸς δύναται νὰ κινήσῃ, νὰ καταρρίψῃ καὶ μεταβάλῃ τὸ σαπρὸν οἰκοδόμημα τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως εἰς χρήσιμον, καὶ εὐεργετικὸν καὶ περικαλλὲς μαρμάρινον μέγαρον, ἀναπεπταμένον εἰς τὸν ἥλιον καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν ζωήν. Τινὰ τῶν προτεινομένων μέτρων ἐτέθησαν ἤδη εὐτυχῶς εἰς ἐφαρμογήν. Ἐν προσεχεῖ ἄρθρῳ θέλομεν ποιήσῃ τὸν λόγον περὶ αὐτῶν ὡς καὶ περὶ τῶν σπουδαιοτάτων ἔτι ὑπολειπομένων πρὸς ἐκτέλεσιν, ἄνευ τῶν ὁποίων ἀδύνατος ἡ πραγματικὴ ἀνύψωσις καὶ ἀνακαίνισις τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως.

Κ.

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΥΠΑΛΛΗΛΙΑ

Ποίησις καὶ ὑπαλληλία!... Εἶνε ποτὲ δυνατὸν νὰ εὑρεθῶσιν ἐν ἁρμονίᾳ αἱ δύο αὗται ἰδιότητες; Ἔχομεν πολλὰ ὀνόματα ποιητῶν χρηματισάντων ἐν δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ, ἀλλ' οἱ βιογράφοι αὐτῶν συνήθως διὰ μιᾶς μόνον λέξεως, ἢ καὶ ἁπλῆς χρονολογίας, ἀναφέρουσι τὴν περίοδον ταύτην τοῦ βίου των. Τὸ κενὸν τοῦτο ἐπιχειρῶ νὰ συμπληρώσω ἐνταῦθα ἀναφέρων ἓν παράδειγμα, ἄξιον πολλοῦ ἐνδιαφέροντος, τὸ τοῦ Ἀλφρέδου Μυσσέ.

Ὁ ἔνδοξος ποιητὴς διωρίσθη τῷ 1838 ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Γαλλίας. Ὁ ἐτήσιος αὐτοῦ μισθὸς ἦτο 3,000 φράγκα.

Πάντες οἱ ἐν τῷ ὑπουργείῳ ἐφιλοτιμοῦντο τίς νὰ φανῇ φιλοφρονητικώτερος πρὸς τὸν νέον συνάδελφον.

Ὁ ὑπουργός, κόμης Μονταλιβέ, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὸν διορισμόν του διὰ τῶν ἑπομένων:

«Εὐτυχῆ λογίζω ἐμαυτόν, Κύριε, ὅτι ἡ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν πρόσληψις ὑπαλλήλου ὡς ὑμᾶς μοὶ παρέχει τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀναθέσω εἰς τὴν ἐπιμέλειάν σας καθήκοντα, τὰ ὁποῖα θέλουσι σᾶς ἐπιτρέψει νὰ ἐπιδοθῆτε εἰς ἐργασίας συμφώνους πρὸς τὰς ὀρέξεις καὶ τὰς μελέτας ὑμῶν. Ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς εἶνε ἐντεταλμένος νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἐγκαταστάσεώς σας εὐθὺς ὡς *θὰ δυνηθῆτε* νὰ ἀναλάβητε τὰ καθήκοντά σας.»

Θὰ δυνηθῇ ἆρά γέ ποτε ν' ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του ὁ ψάλτης τοῦ *Ῥολλᾶ*;

Τοιαύτην διάθεσιν ἐξεδήλωσε τοὐλάχιστον ἅπαξ γράψας ἐπιστολὴν πρὸς τὸν γενικὸν γραμματέα καὶ ἐρωτῶν αὐτὸν εἰς τί συνίστατο ἡ ὑπηρεσία, τὴν ὁποίαν ἀνέθεσαν εἰς αὐτόν.

— Τί νὰ ἀπαντήσω εἰς τὸν κ. Μυσσέ; ἠρώ-

Digitized by Google

τησεν ὁ γενικὸς γραμματεὺς τὸν τμηματάρχην, εἰς οὗτινος τὴν δικαιοδοσίαν ὑπήγετο ἡ βιβλιοθήκη.

— Γράψατέ τῳ, ἀπεκρίθη οὗτος, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη ὑπάγεται εἰς τὸ τμῆμα τῶν καλῶν τεχνῶν, καὶ ὅτι ὀφείλει νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν τμηματάρχην τοῦ τμήματος ἐκείνου, ὅστις θὰ τὸν δεχθῇ λίαν εὐχαρίστως, πρόθυμος νὰ τῷ παράσχῃ πᾶσαν εὐκολίαν εἰς διεξαγωγὴν τῆς ὑπηρεσίας του. Προσθέσατε δὲ ὅτι ἀναγκαῖον εἶνε νὰ τὸν ἴδω καὶ ἐγὼ ταχέως, διότι πρόκειται λίαν προσεχῶς νὰ γείνῃ ἡ μεταφορὰ τῆς βιβλιοθήκης εἰς ἄλλο μέρος τοῦ ὑπουργείου.

Κατὰ τὸ πνεῦμα λοιπὸν τοῦτο συνετάχθησαν αἱ ὁδηγίαι αἱ ἀπευθυνθεῖσαι τῷ Μυσσέ, ὅπως ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του.

Ὡς βλέπει πᾶς τις, δὲν ἐπρόκειτο περὶ θέσεως ἀργομισθίας, ὁ δὲ νέος ὑπάλληλος, ἅμα ἐγκαθιστάμενος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ὤφειλε νὰ φροντίσῃ περὶ μεταφορᾶς ὁλοκλήρου βιβλιοθήκης, ἥτις δὲν περιεῖχεν ὀλιγωτέρους τῶν 30,000 τόμων.

Ὁ φόβος τοσοῦτον ἐπιπόνου ἐργασίας ἐκυρίευσε, φαίνεται, τὸ πνεῦμα τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ. Εἶχον παρέλθει πέντε μῆνες ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του, καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε φανῆ εἰς τὸ ὑπουργεῖον.

Ἔγραψαν λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ἐκ τοῦ ὑπουργείου: «Εἶνε κατεπείγουσα ἀνάγκη νὰ μετακομισθῇ ἡ βιβλιοθήκη εἰς τὸ μέρος ὅπερ ὡρίσθη δι' αὐτήν. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ σᾶς ἀνακοινώσωμεν, διότι εἰς ὑμᾶς ἀνήκει νὰ ὁρίσητε τὴν κατάλληλον τοποθέτησιν τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς βιβλιοθήκης, τῆς ὁποίας ἔφορος διατελεῖτε.

Εὐκταῖον δὲ εἶνε ἵνα ἀνυπερθέτως ἐνασχοληθῆτε εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.»

Ἡ πρόσκλησις αὕτη δὲν ἔχει πλέον τὸν φιλόφρονα ἐκεῖνον τύπον τῶν προηγουμένων ἐπιστολῶν· τὸ ξηρὸν αὐτῆς ὕφος δεικνύει ἀποχρώντως ὅτι ἐν τῷ ὑπουργείῳ δὲν ἦσαν παραπολὺ εὐχαριστημένοι ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ ὑπερόπτου συγγραφέως.

Ἐν τούτοις καὶ ἡ πρόσκλησις αὕτη εἰς οὐδὲν ἀπέληξεν ἀποτέλεσμα.

Ἡ βιβλιοθήκη μετεκομίσθη λοιπὸν ἄνευ τῆς συμπράξεως τοῦ ἐφόρου αὐτῆς, καὶ ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ἐξαπέστελλεν εἰς τοὺς ποιητὰς τῶν ὄχθων τοῦ Σπρέα τὴν ὑπερήφανον καὶ πατριωτικὴν ἀπάντησίν του: «*Σᾶς τὸν ἐπήραμεν ἡμεῖς, τὸν Γερμανικόν σας Ρῆνον*...»

Ἂς τὸ εἴπωμεν μεταξὺ μας: δὲν ἔπραξε καλλίτερον παρὰ νὰ φροντίζῃ περὶ μεταφορᾶς τῶν βιβλίων;

Ἤξευρε λοιπὸν καλὰ τί ἔγραφεν ὁ κόμης Μονταλιβέ, ὅταν τῷ ἐγνωστοποίει ὅτι θὰ ἐλαμβάνετο φροντὶς περὶ τῆς ἐγκαταστάσεώς του, «εὐθὺς *ὡς θὰ ἠδύνατο* νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του».

Ὁ Ἀλφρέδος Μυσσέ, ὅστις, καὶ αὐτός, ἤξευρε νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ νόημα τῶν γραφομένων, δὲν εἰμπόρεσε νὰ κρατήσῃ εἰς τὴν μνήμην του ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ὑπουργοῦ παρὰ τὴν ἐλαστικὴν ἐκείνην περικοπήν, καὶ συνεφώνησε μεθ' ἑαυτοῦ ὅτι ποτὲ *δὲν θὰ ἠδύνατο* νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του.

Τόσῳ δὲ μᾶλλον ἐκρατύνετο ἡ τοιαύτη ἰδέα του τοῦ νὰ μὴ μεταβῇ ποτὲ εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ὅσῳ εἰς τὴν ἀρχὴν ἑκάστου μηνὸς ἐλάμβανε τακτικὰ κατ' οἶκον τὸν μισθόν του, πεμπόμενον αὐτῷ μετ' ἀκριβείας ἀναλλοιώτου ὑπὸ νέου τινὸς καὶ ὑποχρεωτικοῦ ὑπαλλήλου, ἑνὸς τῶν ἀγνώστων θαυμαστῶν του, τοῦ κ. Β**

Ἡ τοιαύτη φιλοφροσύνη, ἐπὶ μακρὸν διαρκέσασα, ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ λησμονηθῇ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Ἀλφρέδος Μυσσὲ διερχόμενος τὴν ὁδὸν Γρενέλλης παρατηρεῖ ὑπεράνω τῆς θύρας μεγάλου κτιρίου τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην: *Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν*.

Σταματᾷ καὶ μένει σκεπτόμενος ἐπὶ στιγμήν. «Μπᾶ! λέγει καθ' ἑαυτόν, ἂς ἀναβῶ, τοὐλάχιστον διὰ νὰ εὐχαριστήσω τὸν ἀξιόλογον συνάδελφον, ὁ ὁποῖος φροντίζει νὰ μοῦ στέλλῃ τακτικὰ τὸν μισθόν μου.»

Ἀναβαίνει τὴν κλίμακα. Μετὰ δέ τινα στιγμὴν εὑρίσκεται ἐνώπιον τοῦ κ. Β**, ὅστις κατ' ἀρχὰς δὲν δύναται νὰ πιστεύσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του, μετὰ μικρὸν δὲ συνελθὼν ἐκ τῆς ἐκπλήξεως δεξιοῦται αὐτὸν μετὰ τοῦ σεβασμοῦ, ὃν τῷ ἐνέπνεεν ὁ μέγας ποιητής.

Ὁ Μυσσὲ σφίγγει λίαν συμπαθῶς τὴν χεῖρά του, καὶ τῷ ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ λίαν φιλοφρονητικῶν λόγων. Ἀνελογίζετο ἄλλως ὅτι θὰ εἶχεν ἀνάγκην καὶ εἰς τὸ μέλλον τῶν φιλικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπαλλήλου. Μετὰ τοῦτο ἀποχαιρετᾷ τὸν κ. Β** ἕτοιμος νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἤδη εἶχεν ἡμιανοίξει τὴν θύραν.

— Ἀλλά, λέγει στρεφόμενος, ἀφοῦ εὑρίσκομαι ἐδῶ, δὲν θὰ ἐθεωρεῖτο ἆρά γε ὑπερβολικὴ ἀπαίτησις ἐκ μέρους μου, ἐὰν σᾶς παρεκάλουν νὰ μοὶ δείξητε τὴν βιβλιοθήκην ΜΟΥ;

Τὸ *μοῦ* ἐκεῖνο ἐτόνισε περισσότερον συνοδεύων τὸν λόγον του καὶ δι' ἐκφραστικοῦ μειδιάματος.

Ὁ κ. Β** ἐμειδίασε καὶ αὐτός, προθυμότατα δὲ προσηνέχθη νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐνδόξου συναδέλφου του.

Ἡ βιβλιοθήκη ἦτο εἰς τὸ τελευταῖον πάτωμα.

Ἅμα εἰσαχθεὶς ἐκεῖ ὁ Μυσσὲ ῥίπτει βλέμμα περίεργον ἐπὶ τῆς βιβλιοθήκης του. Καὶ μένει ἔκπληκτος βλέπων αὐτὴν τόσον σπουδαίαν καὶ

Digitized by Google

πλουσιωτάτην εἰς βιβλία σπάνια καὶ πολύτιμα.

— Κύτταξε, κύτταξε! ἀναφωνεῖ διερχόμενος καὶ ἐξετάζων περιέργως τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο μέρος, ἐγὼ δὲν ὑπώπτευα ποτὲ ὅλα ταῦτα. Ἠξεύρετε, κύριε Β**, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη αὐτὴ εἶνε ἀληθῶς σπουδαία;.... Ἄ! μὰ θὰ ἐπανέλθω καὶ ἄλλοτε.

Οὐδέποτε ἐξαναπάτησε.

Τῷ 1848 διάταγμα φέρον τὴν ὑπογραφὴν Λεδροῦ-Ῥολλὲν ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν ἀστειότητα ἐκείνην.

Μετάφρασις. Μ'

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΛΤΑΙΡΟΥ

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ Γαλλία ἑώρταζε ἐφέτος τὴν μεγάλην αὐτῆς ἐθνικὴν ἑορτήν, τὴν 14 Ἰουλίου, ἀπεκαλύπτετο ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τοῦ πλήθους καὶ τοὺς πανηγυρικοὺς τῶν ῥητόρων ὁ ἀνδριὰς τοῦ Βολταίρου, ἑκατὸν ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἡ προσοχὴ τοῦ κοινοῦ ἰδιαιτέρως ἐστράφη αὖθις περὶ τὸν μέγαν φιλόσοφον, περὶ τοῦ βίου τοῦ ὁποίου ἀποσπῶμεν περιέργους τινὰς λεπτομερείας ἐκ βιβλίου πρό τινος ἐκδοθέντος καὶ περιγράφοντος τὸν ἰδιωτικὸν βίον τοῦ Βολταίρου.

Ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ἐκ Γαλλίας, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου ὅπως διαμείνῃ παρ' αὐτῷ, ὁ Βολταῖρος ἐγκατέλιπε μετά τινα ἔτη τὸ Βερολῖνον καὶ κατῴκησεν ὁριστικῶς εἰς Δελὶς καὶ Φερνέ. Μεγαλοπρεπῶς ἐκεῖ ἐγκαθιδρυθεὶς ἦγε πολυτελῆ ζωήν, στερεῖται δὲ ὑποστάσεως ὁ λόγος περὶ τῆς φιλαργυρίας, τὴν ὁποίαν πολλάκις τῷ προσῆψαν. Ἐὰν ἱκανῶς διεχειρίζετο τὰ κεφάλαιά του, ἀφ' ἑτέρου ἀφειδῶς ἐδαπάνα ταῦτα, καὶ οὐχὶ σπανίως ἔδειξεν ἐλευθεριότητα ἀνωτέραν τῆς περιουσίας του.

Ἐν Δελὶς διετήρει ὁλόκληρον μέγαρον. Εἶχεν ἓξ ἵππους, τέσσαρας ἁμάξας, δύο ἀκολούθους, μάγειρον Γάλλον, ὑπηρέτην καὶ δύο γραμματεῖς. Αἱ ἱπποσκευαί του, αἱ ὁποῖαι ἦσαν μᾶλλον εἰς τῶν φίλων του ἢ αὐτοῦ τὴν διάθεσιν, ἦσαν πλειότερον ἐπιδεικτικαὶ ἢ κομψαί. Ὅταν ἀπήρχετο εἰς Γενεύην, ἐπωχεῖτο πάντοτε τεθρίππου, θέαμα ἄγνωστον ἕως τότε εἰς τὴν αὐστηρῶς δημοκρατουμένην πόλιν· οὕτως ὁ ὄχλος συνέρρεεν ὅπως τὸν ἴδῃ παρελαύνοντα καὶ τὸν περιεκύκλου ὅπου ἐσταμάτα. Διηγοῦνται ὅτι ἡμέραν τινὰ βλέπων τοὺς περιέργους συνωστιζομένους πρὸ τῆς οἰκίας, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήρχετο αὐτῆς, ἀνέκραξε στεντορείως: «Τί χάσκετε τριγύρω μου; τί θέλετε; Μήπως θέλετε νὰ ἴδῃτε ἕνα σκελετόν; Ἰδού τον!» Καὶ ἀνεγείρας τὰ ἐνδύματά του, ἐπέδειξε τὸ κάτισχνον σῶμά του ἐν τῷ μέσῳ τῶν γελώτων καὶ τῶν ἐπευφημιῶν τοῦ πλήθους.

Ὁ Βολταῖρος ταχέως ἐμόρφωσε περὶ ἑαυτὸν κύκλον, οὗτινος ἦτο ἡ ψυχή. Ἡ μεγαλόδωρος φιλοξενία του, ἡ τράπεζά του ἀείποτε προσιτή, ἡ ἔξοχος αὐτοῦ φιλοφροσύνη ἐν τῇ μετὰ γυναικῶν ἀναστροφῇ, ἡ ζωηρότης τοῦ πνεύματός του, ἡ σπινθηροβόλος καὶ πάντοτε ποικίλλουσα συνδιάλεξίς του, τὸ ἕτοιμον τῶν ἀπαντήσεών του ἐξήσκουν ἐπὶ πάντων τῶν πλησιαζόντων αὐτὸν ἀκατανίκητον θέλγητρον.

Ὅταν ἐνεψυχοῦτο, τὸ πονηρὸν μειδίαμά του καὶ οἱ ὡς ἄνθρακες μαρμαίροντες ὀφθαλμοί του, ἐφώτιζον τὸ πρόσωπόν του. Θαυμασίως ἀναγινώσκων ἠγάπα νὰ γνωρίζῃ ὁ ἴδιος εἰς τοὺς εὐνοουμένους ξένους του τὰ νέα του ἔργα. Οὐδεὶς ὡς αὐτὸς ἀπήγγελλε τοσοῦτον φυσικῶς τοὺς κωμικοὺς στίχους, τοσοῦτον λεπτῶς καὶ χαριέντως. Ἐν τῷ κύκλῳ ἐκείνῳ ἕκαστος ἐστιχούργει, συνέθετεν, αὐτοσχεδίαζεν· ἀπὸ τῶν ποιημάτων μέχρι τῶν αἰνιγμάτων, ἕκαστος προσέφερε τὸν πνευματικὸν φόρον του.

Τὸ θέατρον ὑπῆρξε τὸ πάθος τῆς ζωῆς του· ἐξαιρέσει δὲ ἀδίκων τινῶν κρίσεων ἐναντίον τοῦ Κορνηλίου, καὶ παραδοξολογιῶν ἐναντίον τοῦ Σαίξπηρ, οὗτινος ὅμως αὐτὸς εἶχεν ἀποκαλύψει τὴν μεγαλοφυΐαν εἰς τὴν Γαλλίαν, αἱ περὶ θεάτρου συνδιαλέξεις του ἦσαν πλήρεις εὐφυῶν παρατηρήσεων.

Ἀκατάλληλον ὥραν ἐξέλεγεν ὁ τὴν πρωΐαν ἐπισκεπτόμενος τὸν Βολταῖρον, διότι δὲν ὑπέφερε νὰ τὸν διακόπτωσιν ἐν καιρῷ τῆς ἐργασίας του· τοῦτο μόνον ἤρκει ὅπως τὸν καταστήσῃ ἀδιάθετον. Δὲν εἶχεν ὡρισμένην τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ, καὶ ὅταν ἡ πρωϊνή του ἐργασία παρετείνετο, οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ τὸν διακόψῃ· ἔτρωγε δὲ ὅ,τι δήποτε εἰς ὁποιανδήποτε ὥραν.

Ἀπεριόριστος ἦτο ἡ ἀνησυχία του, καταγινομένου εἰς ἔργον τι. Μόλις τὸ ἤρχιζε καὶ ἤθελε νὰ τὸ ἴδῃ τελειωμένον· μόλις ἐτελείωνε καὶ ἀνυπομόνει νὰ τὸ ἴδῃ τυπωμένον. Πολλάκις ἔθετον ὑπὸ τὰ πιεστήρια βιβλία του ἡμιτελῆ. Ὅταν εἶχεν ὑγιῶς ὁ Βολταῖρος, ἔγραφεν ἰδιοχείρως· ἀλλ' ὅταν ἦτο ἀσθενής, ὑπηγόρευε μετ' ἀπιστεύτου εὐκολίας. Ἡ ἐργασία ἦτον ἀπαραίτητος εἰς τὸν βίον του, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀφιέρου εἰς ταύτην δώδεκα μέχρι δεκαέξ ὡρῶν καθ' ἑκάστην· καὶ καὶ κατὰ πᾶσαν νύκτα εἰργάζετο παρ' αὐτῷ εἷς γραμματεὺς ἐπὶ πολλὰς ὥρας.

Π'

Ἡ ἀγροικία εἶνε σιδηροῦν ῥόπαλον, ἡ εὐπροσηγορία χαλυβδίνη ἀσπίς.

Digitized by Google

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ πρόβλημα τορπιλλῶν ἐνεργουσῶν ἐν τῷ ἀερίῳ διαστήματι εἶνε ἓξ ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ οριστικὴ λύσις δὲν ἐπετεύχθη ἔτι. Ἐν πολλαῖς χώραις, ἔνθα ἡ ἐπιστήμη ἀνθεῖ, ἀσχολοῦνται περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν Ἀγγλίᾳ ἐσχάτως ἐγένετο κατὰ πρώτην φορὰν λόγος περὶ αὐτοῦ ἐν δημοσίᾳ διαλέξει. Ὁ Ἄγγλος Gower, συνεταῖρος τοῦ Graham-Bell ἐν τῇ ἐφευρέσει τοῦ τηλεφώνου, ἀνεκοίνωσεν ἐν ταύτῃ σύστημα ἴδιον ἀερίνων τορπιλλῶν, συγχρόνως δὲ καὶ πρόσφατα πειράματα γενόμενα ὑπ' αὐτοῦ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ τῆς κυβερνήσεως τῶν ἀεροστάτων, καθ' ὅτι ἀμφότερα τὰ ζητήματα κρίνονται συναφῆ. Ὁ κ. Gower ἐπὶ μακρὸν ἀσχολούμενος περὶ τὰ ζητήματα ταῦτα, ἀνεζήτησε τρόπον δι' οὗ νὰ δύναται νὰ προστεθῇ νέα μέθοδος εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει πολεμικὰς μεθόδους. Εἶνε δυνατὴ ἡ σπουδαία ἐπίθεσις ἐναντίον στρατῶν, φρουρίων καὶ ὁπλοστασίων ἀπὸ μέρους ὅλως νέου, ἤτοι ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς ἀτμοσφαίρας; Ὁ ἐφευρέτης οὗτος ἀποκρίνεται εἰς τὴν ἐρώτησιν ὑποσχόμενος νὰ μεταφέρῃ ἁπλῶς εἰς ἀνωτέρας σφαίρας τὸν τρόπον τοῦ διὰ τορπιλλῶν πολέμου ἐπ' εὐρυτέρας κλίμακος καὶ μετ' ἀποστάσεων ἀπείρως ἐκτεινομένων. Ἡ λέξις τορπίλλη δὲν ἐκφράζει ἀκριβῶς τὸ σύστημά του, ἐργασθέντος μᾶλλον πρὸς κατασκευὴν κανονοστοιχιῶν ἐναερίων.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τῆς τελείας ἐπιτυχίας τῶν πηδαλιουχουμένων ἀεροστάτων. Ἂν δυνάμεθα νὰ διαθέσωμεν ἀριθμόν τινα πηδαλιούχων ἀεροπόρων, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφοδιασθῶσι ταῦτα διὰ πολεμεφοδίων, ἅτινα ὑπ' ἐλάχιστον βάρος ἤθελον περιέχει καταπληκτικὴν ἐκρηκτικὴν ἰσχύν. Τοιαῦτα, κατὰ τὸν ἄγγλον ἐφευρέτην, εἶνε σφαῖραι ἐκ βαμβακοπυρίτιδος. Ῥίπτοντες ἀπὸ μεγάλου ὕψους μίαν τῶν νέων αὐτῶν σφαιρῶν ἐπιτυγχάνομεν τρομερὰ ἀποτελέσματα.

Εἷς τῶν μᾶλλον διαπρεπῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ, ὁ ναύαρχος σὶρ Γεώργιος Ἔλλιοτ, ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ ναυμαχίαι τοῦ μέλλοντος» περίεργον βιβλίον, κυρίως διὰ τὴν ἐλευθερίαν, μεθ' ἧς ἀποφαίνεται περὶ τῶν λεπτοτέρων ζητημάτων τῆς ναυτικῆς ὀργανώσεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα ἐρευνᾷ. Κατὰ τὸν συγγραφέα, ἡ τέχνη τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου διέρχεται ἤδη περίοδον μεταβάσεως, ἥτις δύναται ἴσως νὰ εἶνε κινδυνώδης, προκαλοῦσα τὴν παραδοχὴν τοῦ κακοῦ ἀφοῦ τὰ σπουδαιότερα ζητήματα δὲν ἐξηρευνήθησαν ἔτι πειραματικῶς. Ἡ νίκη ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἐξήρτᾶτο ποτὲ ἐκ τοῦ τηλεβόλου· ἡ ἀπώλεια τῶν ἱστῶν καὶ αἱ ἀβαρίαι τοῦ σκάφους ἦσαν τὰ πρῶτα συμπτώματα ἥττης. Τοῦ λοιποῦ ἡ νίκη θέλει ἀποφασίζεσθαι οὐχὶ μόνον ὑπὸ τοῦ τηλεβόλου, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τορπίλλης, οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῶν σφαιρῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν τορπιλλοθετῶν, οἵτινες θέλουσιν ἀπαρτίζει οὐσιῶδες μέρος ἑκάστου στόλου, σπουδαίως ἐπενεργοῦντες ἐν τῇ μάχῃ.

Ἐν τῷ βοτανικῷ κήπῳ τῆς Διζὸν ὑπάρχει αἴγειρος κολοσσιαία. Τὸ ὕψος τοῦ δένδρου τούτου εἶνε 40 μέτρων. Ἡ περιφέρεια αὐτοῦ παρὰ τὸ ἔδαφος εἶνε 14 μέτρων, καὶ εἰς 5 μέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους εἶνε 6 μέτρων καὶ ½. Ὁ ὄγκος αὐτῆς εἶνε 45 κυβικὰ μέτρα· πρὸ ἓξ ἐτῶν ὁ ὄγκος ἀνήρχετο εἰς 55 μέτρα, πρὸ τῆς πτώσεως ἑνὸς τῶν χονδροτέρων κλώνων. Κατὰ τὰς ἀκριβεστέρας ἱστορικὰς ἐρεύνας, αἵτινες ἐγένοντο ἐπὶ τῇ βάσει τῆς συγκρίσεως αὐτοῦ μετ' ἄλλων δένδρων ὁμοειδῶν, τῶν ὁποίων εἶνε γνωστὴ ἡ ἡλικία, εἶνε σχεδὸν βέβαιον ὅτι ἡ αἴγειρος τῆς Διζὸν ἔχει ἀρχαιότητα πέντε αἰώνων τοὐλάχιστον.

Πόσῳ φιλόφρων ἦτο πρὸς τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ ὁ ἀποθανὼν πρίγκηψ Φρειδερῖκος Κάρολος τῆς Πρωσσίας καὶ πόσον εὐθύμως συνδιελέγετο μετ' αὐτῶν δεικνύει τὸ ἑπόμενον ἀνέκδοτον. Ἐξελθὼν ποτε εἰς κυνήγιον μετὰ νεαροῦ τινος ὑπηρέτου παρετήρησεν, ἅμα θελήσας νὰ ἀνάψῃ τὸ ποῦρόν του, ὅτι ὁ ὑπηρέτης του δὲν ἐκάπνιζε. «— Διατί δὲν καπνίζεις; τὸν ἠρώτησεν ὁ πρίγκηψ.» «— Ὑψηλότατε, δὲν ἔχω τσιγάρον, τῷ ἀπήντησεν ὁ ὑπηρέτης. « — Ὁ σωστὸς κυνηγὸς πρέπει νὰ ἔχῃ πάντοτε τσιγάρα μαζῆ του, ἀπήντησεν ὁ πρίγκηψ, καὶ εἰσαγαγὼν τὴν χεῖρά του εἰς τὸ θυλάκιον, εἰς ὃ συνείθιζε νὰ ἔχῃ πάντοτε ἱκανὴν ποσότητα πούρων χυμένων, ἔδωσέ τινα εἰς τὸν ὑπηρέτην. Οὕτω δὲ ἐξηκολούθησαν βαδίζοντες ἀμφότεροι ὁμιλοῦντες περὶ ἄλλων πραγμάτων. Μετὰ ἡμίσειαν ὅμως ὥραν παρετήρησε πάλιν ὁ πρίγκηψ ὅτι ὁ συνοδός του ἔμενε πάλιν ἀργός, διὸ καὶ τὸν ἠρώτησε πάλιν διατί δὲν καπνίζει. «— Ὑψηλότατε, δὲν ἔχω τσιγάρα, τῷ ἀπήντησε καὶ πάλιν οὗτος. « — Μὰ ἐσύ, φίλε μου, τότε εἶσαι σωστὸ τζάκι, καπνίζεις σὰν καπνοδόχος, τῷ ἀπήντησεν ὁ πρίγκηψ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐκ νέου τσιγάρα.

Πρὸ μικροῦ ὁ δοὺξ τοῦ Μαρλβορούγ, ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ λόρδου Κούρσιλλ, ἐπεσκέφθη μετά τινος Κυρίας τὸ θερμοκήπιον περιφήμου ἀνθοκόμου. Εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων ἡ κυρία ἔρρηξε φωνὴν θαυμασμοῦ ἐπὶ τῇ θέᾳ ῥόδου ἐξαισίου τὸ χρῶμα καὶ τὸ μέγεθος. Ὁ ἱπποτικὸς δοὺξ δὲν ἐδίστασεν ἐπὶ στιγμὴν καὶ δρέψας ἰδίᾳ χειρὶ τὸ ῥόδον τὸ προσέφερεν εἰς τὴν χαρίεσσαν σύντροφόν του. Ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον ὁ ἀνθοκόμος ἐπέδωκεν αὐτῷ τὸν λογαριασμόν, ζητῶν διὰ τὸ ῥόδον 150 λίρας στερλίνας. Ὁ δούξ, καί περ βαθύπλουτος, ἠρνήθη νὰ πληρώσῃ, ἐνεκλήθη δ' εἰς τὸ δικαστήριον. Ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ ὁ ἀνθοκόμος ἀπολογούμενος εἶπε· «Τὸ ῥόδον ἐκεῖνο ἦτον τὸ ὡραιότατον τῆς συλλογῆς μου. Τὸ ἐπέτυχα μετὰ δεκαετῆ πειράματα, ἦτον δὲ μοναδικὸν καὶ τίς οἶδεν ἂν θὰ ἐπιτύχω ἄλλοτε τὸ αὐτὸ χρῶμα.» Ὁ δικαστὴς εὗρε τὰ ἐπιχειρήματα ὀρθὰ καὶ κατεδίκασε τὸν δοῦκα, ὅστις ἀναχωρῶν ἀνεφώνησε· «Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου κωλύετε τὴν πρὸς τὸ ὡραῖον φῦλον ἀβροφροσύνην».

Ἐν τῇ κομητείᾳ Churchill τῆς ἐπικρατείας Νεβάδα ὑπάρχει τὸ μοναδικὸν φαινόμενον ὄρους κινουμένου. Τὸ ὄρος τοῦτο εἶνε ἐσχηματισμένον ἐκ τε-

Digitized by Google

ραστίου ἀμμώδους ὄγκου, τὸν ὁποῖον οἱ ἄνεμοι ἐπισωρεύσαντες τηροῦσιν ἐν διηνεκεῖ κινήσει, δίκην ἀπειρομεγέθους πάγου χωροῦντος ἀπαύστως ὑπεράνω τῶν κοιλάδων διὰ μέσου τῶν στενῶν κλεισωρειῶν. Οἱ κόκκοι τῆς ἄμμου τριβόμενοι πρὸς ἀλλήλους ἀναδίδουσιν ἀσθενῆ τινα ἦχον, ἀνάλογον πρὸς τὸν καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἀκουόμενον, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, πέριξ τῆς Αἰγυπτίας σφιγγὸς καὶ γεννήσαντα τὸν θρύλον ὅτι τὸ λίθινον ἄγαλμα χαιρετίζει δι' ᾄσματος τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας. Τὸ κινούμενον ὄρος τοῦ Churchill παρουσιάζει ἰδιαιτέραν ἔτι ὄψιν. Ἐν ᾧ αἱ πλευραὶ αὐτοῦ εἶνε συμμετρικῶς μεμορφωμέναι εἰς πτυχὰς ἐπιτεθειμένας ἀλλήλαις ὡς ἀποκρυσταλλωμένα κύματα, δὲν σχηματίζει κῶνον ἐν τῇ κορυφῇ, ἀλλ' ἀντὶ νὰ καταλήγῃ ὡς ὀξύ, παρουσιάζει ἐν τῇ κορυφῇ μεγάλην ὀπὴν κοιλανθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ὅστις εἶνε ἀρκετὰ παράτολμος, ὅπως, ἀναρριχηθεὶς ἐπὶ τῶν κλιτύων, προσεγγίσῃ τὴν ὀπὴν ταύτην, διακινδυνεύει τὴν ζωήν του, καθ' ὅτι ἡ ὀλίγον στερεὰ ἄμμος ὑποχωρεῖ ὑπὸ τοὺς πόδας, καὶ ὅσῳ προσπαθεῖ ν' ἀποσυρθῇ τοσούτῳ βυθίζεται, πνιγόμενος ἐν τέλει ἐντὸς τῆς ἄμμου. Οἱ ἰνδοὶ μνημονεύουσι πλείστους ἐκ τῆς φυλῆς αὐτῶν ἀπολεσθέντας οὕτω, χωρὶς οὐδέποτε τὰ σώματά των νὰ ἀνευρεθῶσι.

~~~~~~~~

Ἀναμφισβήτητοι εἶνε αἱ σπουδαῖαι ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ παράσχωσιν εἰς τὴν τοπογραφίαν καὶ γεωγραφίαν αἱ τοῦ ἐδάφους φωτογραφήσεις ἐξ ἀεροστάτου ἀπὸ διαφόρου ὕψους. Τὸ σφόδρα ἐνδιαφέρον τὴν ἐπιστήμην ζήτημα τοῦτο δὲν ἐλύθη μέχρι τοῦδε πάντη ἐπαρκῶς, εἰ καὶ πολυάριθμα πειράματα πρὸς τοῦτο ἐγένοντο. Ἐν τούτοις ἱκανός τις ἐπιχειρηματίας Ἄγγλος, ὁ C-B Shadbolt, ἤχθη ἐν Λονδίνῳ εἰς ἀξιόλογα ἀποτελέσματα, ἅτινα σχεδὸν οὐδὲν κενὸν καταλείπουσι. Δύο φωτογραφίαι, αἵτινες ἐγένοντο ὑπ' αὐτοῦ, ἡ μὲν ἀπὸ ὕψους 600 μέτρων, ἡ δὲ ἀπὸ ὕψους 900 εἶνε ἀρκούντως καθαραὶ ὅπως διακρίνῃ τις καλῶς τὰς λεπτομερείας τοῦ ἐδάφους καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομάς. Ἐπίσης ἕτερα πειράματα ἀεροπόρου φωτογραφίας ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ γάλλου ἀεροναύτου Γάστωνος Τισσανδιὲ κατά τινα τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἀνυψώσεων, αἵτινες πληρέστατα ἐπέτυχον. Μία τῶν ἐξαχθεισῶν φωτογραφικῶν πλακῶν 605 μέτρα ὑπεράνω τῶν Παρισίων ἀπετύπου καθαρώτατα τὰ ἀντικείμενα. Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἀνάβασιν διάφορα πειράματα ἐγένοντο, φωτογραφήσεις διαφόρων μερῶν τῶν Παρισίων καὶ τῶν περιχώρων ἀπὸ ὕψους χωρήσαντος μέχρι 1100 μέτρων. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν φωτογραφιῶν τοῦ ἐδάφους ἀπόπειρα ἐγένετο φωτογραφήσεως τῶν ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἐκτεινομένων νεφῶν, ἀλλ' ὑπῆρξεν αὕτη ὀλιγώτερον ἐπιτυχής.

Τὰ πειράματα τοῦ Γάστωνος Τισσανδιὲ κατέδειξαν ὅτι καὶ ἐν ἀεροστάτῳ δύνανται νὰ παραχθῶσι φωτογραφήματα ἐπίσης ὡραῖα καὶ ζωηρὰ ὡς τὰ κάλλιστα τῶν ἐπὶ γῆς παραγομένων. Χάρις εἰς τὰς τελευταίας προόδους τῆς φωτογραφικῆς τέχνης, ἡ ἀεροπόρος φωτογραφία ἔχει εὐρὺ τὸ μέλλον πρὸ ἑαυτῆς. Θὰ δυνηθῇ βαθμηδὸν νὰ παράσχῃ θαυμάσια σχεδιογραφήματα ὑπερβαίνοντα κατὰ τὴν ἀκρίβειαν, τὴν λεπτότητα καὶ τὴν σαφήνειαν τὰ τελειότατα ἔργα ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ σπουδαίας βοηθείας νὰ προσενέγκῃ ἐν καιρῷ πολέμου διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν φρουρίων καὶ τῶν ἐχθρικῶν ἐργασιῶν. Εἰς ὕψος 600 μέτρων τὸ ἀερόστατον δὲν φθάνουσιν αἱ σφαῖραι, δύναται δ' ἐν αὐτῷ ὁ φωτογράφος νὰ ἐργασθῇ ἐπίσης ἀσφαλῶς ὡς ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του. Ὡσαύτως ἡ ἐν ἀεροπόρῳ φωτογραφία θέλει παράσχει πολύτιμον ἀρωγὴν εἰς τὴν φωτογραφίαν, παρέχουσα τὰ ἀπεικονίσματα τῶν ἀπροσίτων διὰ ξηρᾶς τόπων, ὑπεράνω τῶν ὁποίων θὰ δύναταί τις νὰ διέλθῃ ἐν ἀεροστάτῳ.

~~~~~~~~

Σελίς τις ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ νεαροῦ συζύγου κ. Κ. Δ. φέρει τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν «Βαρομετρικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἡμίσεός μου». Αἱ μετεωρολογικαὶ δὲ αὗται παρατηρήσεις ἔχουσιν ὡς ἑξῆς·

Δευτέρα. Νέφη πυκνά. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀόρατος.

Τρίτη. Συννεφιὰ καὶ ψύχρα, καιρὸς λίαν δυσάρεστος.

Τετάρτη. Ψῦχος κάτω τοῦ μηδενός. Ἡ ψυχρότης ἄρχεται νὰ γίνεται δριμυτάτη.

Πέμπτη. Οὐρανὸς νεφελώδης. Ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν ἐρυθρότατος. Ὅλα τὰ σημεῖα ὑποδεικνύουσι θύελλαν.

Παρασκευή. Τὴν πρωΐαν θύελλα μετὰ βροντῶν τρομακτική. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας ἄρχεται νὰ αἰθριάζῃ καταφανῶς.

Σάββατον. Ἥλιος λαμπρός, ἄρχεται χλιαρότης καιροῦ. Πρὸς τὸ ἑσπέρας πίπτει χάλαζα λογαριασμῶν.

Κυριακή. Πρωΐ πρωΐ ἐλαφρὸς ἐμβάτης, κατὰ τὸ δεῖπνον καιρὸς διαυγέστατος καὶ αἴθριος, τὸ ἑσπέρας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τοῦ θεάτρου θύελλα καὶ σεισμὸς τρομερός.

Δευτέρα. Νέφη πυκνὰ καὶ οὕτω καθεξῆς, ὅπως καὶ αἱ προηγούμεναι ἡμέραι.

~~~~~~~~

Ὁ γέρω-Στάμος, εἷς τῶν πλουσίων κατοίκων τῆς Πλάκας, ἀπέθανεν ἀφήσας ἱκανὴν περιουσίαν. Ὁ ἀνεψιός του Κωστάκης, φαντασθεὶς ὅτι εἶνε κληρονόμος, παρουσιάζεται εἰς τὸν συμβολαιογράφον, νομίζει δὲ καλὸν πρὶν ἀρχίσῃ συνομιλίαν περὶ τῆς κληρονομίας νὰ παραδοθῇ εἰς ζωηροτάτας ἐκδηλώσεις θλίψεως. Ὁ συμβολαιογράφος τὸν ἀφίνει νὰ ὀδύρεται καὶ μετὰ ταῦτα τῷ λέγει ἡσύχως.

— Γνωρίζεις ὅτι δὲν κληρονομεῖς ἀπὸ τὸν θεῖόν σου;

— Πῶς; ἀναφωνεῖ ὁ ἀνεψιός, ἀλλάσσων παρευθὺς ὕφος, δὲν κληρονομῶ; ἀλλὰ τότε τί μ' ἀφίνεις τόσην ὥραν νὰ θρηνῶ ὡς βλάξ;

~~~~~~

Πρὸ τῆς θύρας νεκροταφείου:

— Ἔλα, φίλε μου, θάρρος· τί κάνεις ἔτσι; τὰ δάκρυά σου δὲν θ' ἀναστήσουν τὴν καϋμένην τὴν γυναῖκά σου.

— Τί τὰ θέλεις; ἐγὼ μὲ τὸ παραμικρὸν κλαίω.

~~~~~~

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 100.

Digitized by Google
~~~~~~

'Αριθ. 501 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 4 Αὐγούστου 1885

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Εἶνε ἀναμφήριστον, ὅτι ἐκ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων λογίων οὐδεὶς εἶνε μᾶλλον γνωστὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβῆ ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν. Τὰ ἔργα του κυκλοφοροῦσιν ἐν μεταφράσεσι πολλαπλαῖς καὶ πολλάκις ἐν τῇ αὐτῇ γλώσσῃ δύναταί τις ν' ἀναγνώσῃ δύω καὶ τρεῖς μεταφράσεις τοῦ αὐτοῦ ἔργου. Τὸ εὐρωπαϊκὸν δημόσιον ἀναγινώσκει αὐτὰ εὐχαρίστως, οἱ δὲ ἐκδόται, ἀπὸ τῶν ἐπιχειρούντων τὰς μᾶλλον πολυτελεῖς ἐκδόσεις μέχρι τοῦ Φιλίππου Ρεκλάμ, τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς *Παγκοσμίου βιβλιοθήκης*, ἧς οἱ εἰκοσιπεντάλεπτοι τόμοι πλημμυροῦσι τὴν Γερμανίαν, προθυμοποιοῦνται νὰ τ' ἀποκτήσωσιν.

Ὁ ἀγὼν ἰδίως συνάπτεται περὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν διηγημάτων του. Καὶ ἐπειδὴ μετεφράσθησαν πλέον ὅλα, ἤρχισαν νὰ ἀναδημοσιεύωνται

Digitized by Google

μεταβαπτιζόμενα ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν πατρός. Οὕτως ὁ *Συμβολαιογράφος Τάπας* μετεφράσθη γερμανιστὶ καὶ ἐξεδόθη ἅπαξ ὑπὸ τὸ ἀληθές του ὄνομα, ἀλλ' ἀπό τινων μηνῶν μετατεθεὶς ἀπὸ Ἀργοστολίου εἰς Σῦρον καὶ μετονομασθεὶς *Ζερλέντης*, πληροῖ ἄνευ τῆς ἀδείας καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ συγγραφέως τὰς στήλας γερμανικοῦ τινος περιοδικοῦ, οὗτινος ὁ διευθυντὴς ἐπεθύμει νὰ παράσχῃ τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ «eine litterarische Seltenheit», ὡς ἔλεγεν

Ἀλλ' εἶνε μόνον ἡ φιλολογικὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀξία, ἥτις ἑλκύει τοὺς μεταφραστάς; Βεβαίως ὄχι. Οἱ ἐκ τῶν Εὐρωπαίων κάτοχοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης μεταφράζουσι κατὰ προτίμησιν τὰ ἔργα τοῦ Ῥαγκαβῆ, διότι τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶνε δημοτικὸν μεταξὺ τῶν ὁμοεθνῶν των. Τὴν δὲ δημοτικότητα ταύτην δὲν ἐδημιούργησαν μόνον αἱ πρὸς τὰ γράμματα ὑπηρεσίαι του, ἀλλὰ καὶ ἡ προσωπικότης αὐτοῦ ἔν τε ταῖς κοινωνίαις ὅπου ἔζησε καὶ τῇ διπλωματικῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ λόγιος, ὁ διπλωμάτης καὶ ὁ ἰδιώτης Ῥαγκαβῆς εἶνε τρεῖς ἄνθρωποι ὅλως ἰδιοφυεῖς, ἕκαστος ἰδίας μελέτης ἄξιος, ἀλλ' ἔχοντες ἓν κοινὸν χαρακτηριστικόν, τὸ πνεῦμα! Πνεῦμα σπινθηρίζον, διακεχυμένον ἐφ' ὅλων τῶν προϊόντων τῆς διανοίας του. Ἀναγνώσατε τὰ ἔργα τοῦ συγγραφέως καὶ εἶτα τὰ ἔγγραφα τοῦ διπλωμάτου, κατόπιν δὲ ἐπιζητήσατε τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνδειπνήσετε μετ' αὐτοῦ καὶ ἀκροασθῆτε τοῦ συνδαιτυμόνος: Ἐν ἑκάστῃ περιπτώσει θ' ἀναγνωρίσητε ἄλλον ἄνθρωπον, ἴδια ἑκάστοτε ἐπιδεικνύοντα χαρίσματα, ἐφ' ὧν ὅμως πάντοτε ἐπιπλέει ἡ αὐτὴ ἀκατάπαυστος τοῦ πνεύματός του λάμψις.

Τίς δύναται νὰ τῷ ἀρνηθῇ φιλοπατρίαν; Καὶ τίς δὲν συνομολογεῖ τὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκκρεμότητος τοῦ μεθοριακοῦ ἡμῶν ζητήματος σοβαρότητα τῆς θέσεώς του, ὡς πρέσβεως παρὰ τῇ αὐλῇ, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1870 κρατεῖ τὸ κέντρον τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας; Τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου εἶχεν ἐπιδικάσει ἡμῖν ἐδαφικὴν ἔκτασιν πρὸς βορρᾶν, ἀλλ' οὐδεμία τῶν μεγάλων δυνάμεων ἐδείκνυτο πρόθυμος νὰ προβῇ εἰς μέτρα οὐσιαστικά, ὅπως ἐξαναγκάσῃ τὴν γείτονα ἐπικράτειαν εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφασισθείσης παραχωρήσεως. Ὅλοι ἀναγνωρίζομεν τὸ μέγεθος τῶν περιστάσεων ἐκείνων καὶ οὐδεὶς ἤθελέ ποτε σκεφθῆ ἢ τολμήσει νὰ διαμφισβητήσῃ πρὸς τὸν Ῥαγκαβῆν τὴν ἀκριβῆ τῶν καιρῶν ἐκτίμησιν. Δὲν εἶνε λοιπὸν ἀκαίρου εὐφυολογίας ὄρεξις τὸ ἑπόμενον ἀπόσπασμα διπλωματικοῦ ἐγγράφου του τῆς περιόδου ἐκείνης, ἀλλ' ἀκούσιος ἔκρηξις τοῦ πνεύματός του, οὗ τοὺς σπινθῆρας δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποσβέσῃ τῆς διπλωματίας ὁ πάγος.

Ἰδοὺ λοιπὸν πῶς περιγράφει ἐν ἐγγράφῳ του πρὸς τὸν Κουμουνδοῦρον, δημοσιευθέντι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περὶ τοῦ μεθοριακοῦ ζητήματος κυανῇ βίβλῳ, τὴν μετὰ τοῦ κ. Ῥάδοβιτς συνέντευξίν του, τῇ 30 Νοεμβρίου 1880:

«Μεθαύριον, τὸ σάββατον, ἀναχωρεῖ ὁ πρέσβυς κ »Ῥάδοβιτς δι' Ἀθήνας, ὅπου θέλει φθάσει συγχρόνως μετὰ ταύτης τῆς ἐπιστολῆς. Σήμερον ἦτο παρ' »ἐμοί, ἀφοῦ διέμεινεν ἐπὶ δύω ἡμέρας παρὰ τῷ πρίγ»κιπι Βίσμαρκ, καὶ συνδιελέχθημεν διὰ μακρῶν».

«Μοὶ εἶπε κατ' ἀρχὰς ἀμέσως· «ὅτι ὑπέρποτε ἄλ»λοτε ἡ Ἑλλὰς τώρα πρέπει νὰ δείξῃ φρόνησιν, νὰ »μὴ προβῇ εἰς οὐδὲν βίαιον κίνημα, καὶ ἀφοῦ τῇ »ἐξησφαλίσθησαν δικαιώματα ἀναφαίρετα ἐν Βερολίνῳ, »διὰ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν νὰ μὴ σπεύσῃ ῥιπτομένη »εἰς ἀφεύκτους καὶ μεγάλους κινδύνους, δι' ὧν δύνα»ται ν' ἀπολέσῃ τὴν εὔνοιαν τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ ὑπομονήν.»

«Εἰς ταῦτα τῷ ἀπήντησα μειδιῶν, ὅτι ἂν ἀπέρχε»ται εἰς Ἀθήνας νὰ συμβουλεύσῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ »ὁπλισθῶσιν... ὑπομονήν, φοβοῦμαι ὅτι μόνον τὸ »πρῶτον ἥμισυ τῆς συμβουλῆς του θ' ἀκολουθήσωσιν»

Ἡ ἀβίαστος εὐφυολογία καὶ ἡ ἑτοιμότης τοῦ πνεύματος εἶνε παρὰ τῷ Ῥαγκαβῇ τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικόν. Εἰς τοῦτο δὲ ὀφείλει καὶ τὸ μέγιστον μέρος τῆς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ δημοτικότητός του. Ὅτε ἦτο πρέσβυς ἐν Παρισίοις, ὁ *Φιγαρὼ* μετέδιδε τακτικῶς τοῖς ἀναγνώσταις του ἀνεκδοτίδια τοῦ ἀντιπροσώπου μας. Τὴν δημοτικότητα λοιπόν, ἣν εἶχε προσπορίσει αὐτῷ τὸ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Λαβαλὲτ ὑπόμνημά του, δι' οὗ εἶχε συνοδεύσει τὴν ἐκ τοῦ παρισινοῦ συνεδρίου ἀποχώρησίν του, ἐπηύξησαν ἡ φιλολογικὴ αὐτοῦ μετὰ τοῦ γαλλικοῦ δημοσίου γνωριμία, τὰ λογοπαίγνιά του καὶ αἱ εὐφυολογίαι του. Οἱ διψῶντες νεωτερισμὸν παρισινοὶ ἐβάπτισαν διὰ τοῦ ὀνόματός του ἀμέσως ἓν χρῶμα, καὶ πλεῖστα ὅσα ἀντικείμενα τοῦ γυναικείου καὶ ἀνδρικοῦ καλλωπισμοῦ. Ὁ Ῥαγκαβῆς ἦτο τότε τοῦ συρμοῦ. Ἐν ταῖς ἐπιφυλλίσι τῶν ἐφημερίδων καὶ ταῖς στήλαις τῶν περιοδικῶν ἐδημοσιεύοντο μεταφράσεις τῶν ἔργων του, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ ἐπέτα ἀλλεπαλλήλως ἀπὸ τοῦ καλάμου τῶν λογίων εἰς τὰς ἀγγελίας τῶν ἐμπόρων. Βεβαίως ταῦτα μόνον δὲν ἤρκουν νὰ συγκαταλέξωσιν αὐτὸν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν μελῶν τοῦ γαλλικοῦ Πανακαδημίου (Institut). Ἐκεῖ ὅμως τῷ προητοίμασαν θέσιν ὁ γαλλιστὶ δημοσιευθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τόμος ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν καὶ αἱ διάφοροι ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ξένων ὑπομνημάτων (collection des mémoires étrangers) καταχωρισθεῖσαι ἀρχαιολογικαὶ διατριβαί του. Ταῦτα δὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ ἄλλαι ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις του ἤνοιξαν αὐτῷ διαδοχικῶς τὰς πύλας τῆς τε βασιλικῆς ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου καὶ τῆς βερολιναίας ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ὡς καὶ πεντήκοντα περίπου ἄλλων ἀκαδημιῶν, ἰνστιτούτων καὶ ἑταιριῶν ἀρχαιολογικῶν, ἐπιστημονικῶν ἢ φιλολογικῶν. Ἀλλ' ἰδίως ὡς ἀρχαιολόγος ὁ Ῥαγ-

Digitized by Google

καβῆς ἐγένετο γνωστὸς καὶ ἐξετιμήθη πλειότερον ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἢ ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ἴσως ἐλησμονήθη ἤδη καὶ ὅτι ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἱδρυτῶν — ἢ μᾶλλον ὁ πρῶτος συλλαβὼν τὴν ἰδέαν τῆς συστάσεως — τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε παρ' ἡμῖν πιθανῶς καὶ ἡ ποικιλία τῶν κλάδων ἐφ' ὧν ἑκάστοτε ἠσχολήθη. Ὁ φυλλομετρήσας ποτὲ τόμους τινὰς τῆς *Πανδώρας*, ἧς ὁ Ῥαγκαβῆς ὑπῆρξε συνεργάτης, θὰ εἶδε παρὰ ποίημά τι ἢ διήγημα αὐτοῦ μίαν ἀρχαιολογικὴν διατριβήν του ἢ πραγματείαν περὶ πνευματισμοῦ καὶ κινουμένων τραπεζῶν. Ἁπλῆ ἄλλως τε ἀναγραφὴ τῶν ἔργων του καὶ τῶν δημοσίων θέσεων, ἃς καθεῖξε κατὰ καιρούς, ἀρκοῦσι νὰ δώσωσιν εἰκόνα τοῦ πολυσχιδοῦς πνεύματός του. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν τ' ἀξιώματα ἅτινα περιεβλήθη συμβάλλουσιν εἰς τὸ νὰ σκιαγραφήσωσι τὸν ἄνδρα, θέλει γείνει μνεία αὐτῶν ἐν ταῖς βιογραφικαῖς ταύταις σημειώσεσι, ἀλλ' εἶνε εὐνόητον, ὅτι ἡ ἀπαρίθμησις τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ θέλει παραλειφθῆ, ἵνα μὴ αἱ γραμμαὶ αὗται ἀπὸ σκιαγραφίας μεταβληθῶσιν εἰς ψυχρὸν βιβλιογραφικὸν κατάλογον.

Ὅτε κατὰ τὸ 1831, ἐπὶ Κυβερνήτου ἔτι, κατέβη ὁ Ῥαγκαβῆς εἰς Ἑλλάδα ἐκ Μονάχου, ὅπου ἀποφοιτήσας τῆς ἐκεῖ στρατιωτικῆς σχολῆς ὑπηρέτει ἐπί τινα χρόνον ὡς ἀνθυπολοχαγὸς ἐν τῷ βαυαρικῷ στρατῷ, κατετάχθη μὲ τὸν αὐτὸν βαθμὸν εἰς τὸ πυροβολικὸν καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ ὁπλοστάσιον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγους μῆνας ἠναγκάσθη διὰ λόγους φιλοτιμίας νὰ ζητήσῃ τὴν ἀποχώρησίν του ἐκ τοῦ στρατοῦ. Διότι τότε οἱ ἐκ ξένων στρατῶν εἰς τὸν ἀρτισύστατον ἑλληνικὸν τακτικὸν κατατασσόμενοι ἐλάμβανον δύω βαθμοὺς ἀνωτέρους ἐκείνου, ὃν κατεῖχον ἐν ᾧ ὑπηρέτουν στρατῷ. Ἐν τούτοις τῷ Ῥαγκαβῇ οὐδὲ εἷς βαθμὸς ἀπενεμήθη ἀνώτερος ἐκείνου, ὃν ἔφερεν ἐν τῷ βαυαρικῷ στρατῷ, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἀποφασίσει πλέον τὴν κατάργησιν τοῦ μέτρου τούτου. Καὶ ὑπετάγη μὲν ἀγογγύστως εἰς τὴν ἀπόφασιν ποθῶν νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του καὶ ἀδιαφορῶν περὶ τῶν βαθμῶν, ἀλλ' ὅτε ὀλίγους μῆνας ἀργότερον ῥῶσσος ἀξιωματικὸς κατετάχθη μὲ δύω βαθμοὺς ἀνωτέρους ἐκείνου, ὃν ἔφερεν ἐν τῷ ῥωσσικῷ στρατῷ, τότε ὁ Ῥαγκαβῆς διαβλέπων ἐν τῇ ἐξαιρέσει ταύτῃ παραγκώνισιν τῶν ἑλλήνων καὶ ἐπιβλαβῆ ἀποθέωσιν τῶν ξένων ἐπέδωκε τὴν παραίτησίν του καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ φιλολογικὰς μελέτας.

Πρὸς τοιαύτας δὲ σπουδὰς δὲν ἦτο πάντη ξένος. Διότι παρεκτὸς ὅτι εἶχε διακούσει μαθήματα καὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, εἶχεν ἤδη δημοσιεύσει καὶ τὰ πρωτόλεια τοῦ φιλολογικοῦ του σταδίου, ἓν ποίημά του *Δῆμος καὶ Ἑλένη* καὶ μεταφράσεις τινὰς τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ποιήσεων τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Α'. Ἀλλὰ τὴν εἰς τὸ σπουδαστήριον αὐτοῦ ἀποχώρησιν διέκοψε τὸ ὀλέθριον τοῦ Κυβερνήτου τέλος. Ἀμέσως λοιπὸν μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Αὐγουστίνου ἐπὶ τὴν προεδρείαν ἀνεχώρησεν ἐκ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας, ὁπόθεν ἔσπευσεν εἰς συνάντησιν τῶν ὑπὸ τὸν Κωλέττην συνταγματικῶν, οἵτινες ἐζήτουν τὴν ἔλευσιν ἡγεμόνος.

Ἐν Περαχώρᾳ, ὅπου ἤδρευεν ἡ ἀντικυβέρνησις τοῦ Κωλέττη καὶ τὸ στρατηγεῖον τῆς ἐναντίον τοῦ Αὐγουστίνου ἀντιπολιτεύσεως, συνήντησεν ὁ Ῥαγκαβῆς τὸν ἄλλοτε οἰκοδιδάσκαλόν του Χρηστίδην, εἶδός τι πανθυπουργοῦ τότε ὑπὸ τὸν Κωλέττην ὄντα, ὅστις προσέλαβεν αὐτὸν ἐν τῷ γραφείῳ του. Ἐκεῖ συναδέλφους ἔχων τοὺς Ῥωσσέτον καὶ Οἰκονόμου, ἀνέπτυξεν ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀκαταπόνητον φιλεργίαν, ἥτις μέχρι σήμερον οὐδαμῶς τὸν ἐγκατέλιπεν. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ παράδειγμα τοῦ προϊσταμένου του ἐνεψύχωνεν αὐτόν. Διότι ὁ Χρηστίδης τότε ἔχων παρὰ στρωμνὴν σκληρὰν καὶ εὐτελῆ μικρὸν καὶ ἀφιλόκαλον γραφεῖον, εἰργάζετο ἡμέρας καὶ νυκτός, διακόπτων μόνον ἐπί τινας στιγμὰς τὴν ἀκατάπαυστον ἐκείνην ἐργασίαν, ὁσάκις ὁ ὕπνος καὶ ἡ κόπωσις κατέρριπτε τὸ σῶμα ἐπὶ τῆς βαναύσου ἐκείνης κλίνης, ἥτις ταὐτοχρόνως ἐχρησίμευεν αὐτῷ καὶ ὡς ἕδρα γραφείου καὶ ἐφ' ἧς ὀκλάδην μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐπανελάμβανε τὴν διακοπεῖσαν ἐργασίαν του.

Ἡ ἀφήγησις τῶν στερήσεων εἰς ἃς ὑπεβλήθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ πανθυπουργὸς μετὰ τῶν ὑπαλλήλων του εἶνέ τι ἀληθῶς κινοῦν τὸν θαυμασμὸν πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς πρώτης ἀποκαταστάσεως τῆς πατρίδος ἡμῶν. Διότι ὅσον μέγα καὶ ἂν θεωρῇ τις τὸ ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως, οὐδαμῶς δύναται νὰ ὑποτιμήσῃ τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες εἶχον ἀναλάβει νὰ πλάσωσι κράτος ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, καὶ νὰ μὴ ἀποθαυμάσῃ τὸ σθένος τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν προσπαθούντων ἐν μέσῳ τηλικούτων ἀτομικῶν στερήσεων νὰ φέρωσι τάξιν ἐν χώρᾳ ὅπου ἐβασίλευεν ἀναρχία καὶ ἀταξία. Μεθ' ὁπόσης συγκινούσης ἀληθῶς χάριτος διηγεῖται ἐνίοτε ὁ Ῥαγκαβῆς, ὅτι ἡ πολυτελεστέρα αὐτῶν τροφὴ ἦσαν τὰ χόρτα, αἱ ἐλαῖαι καὶ ὁ ξηρὸς ἄρτος. Εἰς τὸ θυλάκιον δὲν εἶχεν αὐτὸς τότε ὀβολόν. Διότι ὁ πατήρ του εἶχεν ἀποστείλει αὐτῷ χρήματα, καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀποστολὴ τῷ ἐκλάπη καθ' ὁδὸν πρὶν φθάσῃ εἰς χεῖράς του, ἡ δὲ δευτέρα εὐτυχήσασα νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ συνίσταται ἐκ νομισμάτων, ἅτινα οὐδεὶς ἐδέχετο πρὸς πληρωμήν. Ἀλλὰ παρηγορεῖτο βλέπων, ὅτι καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἠδύναντο ἐπίσης νὰ χρησιμεύσωσι τῷ Λουκιανῷ ὡς πρότυπα τοῦ περιφήμου μεταξὺ

Digitized by Google

Χάρωνος καὶ Μενίππου διαλόγου του. Εἷς μόνος ἦτο ὁ εὐτυχὴς θνητὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ ποιητὴς Ἀλέξανδρος Σοῦτζος, ὅστις κάτοχος ὢν ἱσπανικῆς *ντούμπιας* ἐπεδείκνυεν αὐτὴν καὶ ἐλάμβανεν ἐπὶ πιστώσει τρόφιμα χωρὶς οὐδέποτε νὰ τὴν ἀλλάξῃ, διὰ τὸ μὴ εἶναι τότε εἰς Περαχώραν πλούσιον, ὅστις ἠδύνατο ν' ἀλλάξῃ ἓν πεντάλιρον!

Μετ' ὀλίγον οἱ συνταγματικοὶ εἰσήρχοντο θριαμβευτικῶς εἰς Ναύπλιον, ὁ δὲ δυστυχὴς Αὐγουστῖνος σὺν τῇ ἥττᾳ ὑφίστατο ἐν τῷ πλοίῳ δι' οὗ ἐφυγαδεύθη καὶ τοὺς καυστικοὺς τοῦ Σούτζου στίχους:

Ἔγια μόλα, ἔγια λέσα!
ἕνας κόντες εἶνε μέσα!

Ὁ Ραγκαβῆς μετὰ τὴν νίκην ταύτην ἀπέκρουσε τὸν προσενεχθέντα αὐτῷ βαθμὸν ταγματάρχου μὴ ἐπιθυμῶν νὰ δικαιώσῃ ἑαυτὸν ἀδικῶν τοὺς ἄλλους. Βλέπων δὲ ὅτι ἡ πανελλήνιος ἐπικληθεῖσα κυβέρνησις ἐκείνη ἐπολιορκεῖτο αὐτόχρημα ὑπὸ ἀπαιτητῶν, ἀπεσύρθη καὶ πάλιν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του, ὁπόθεν τὸν ἐξήγαγεν ὁ θεῖός του Ρίζος, ὅστις κληθεὶς ἐπὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς παιδείας γραμματείας, διώρισεν αὐτὸν πάρεδρον τοῦ ὑπουργείου τούτου, τμηματάρχην, ὡς λέγομεν σήμερον, διευθύνοντα τὰ τῆς Παιδείας. Τὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διηύθυνε τότε ὁ Σκαρλάτος Βυζάντιος. Ὑπὸ τὴν συνεργασίαν δὲ καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ ἀκαταπονήτου ἐκείνου σοφοῦ ἀνδρὸς μορφωθεὶς ὁ Ραγκαβῆς εἰς ὑπάλληλον, ἀπέβη τότε ὁ ἱδρυτὴς τῶν πρώτων τεσσαράκοντα ἑλληνικῶν σχολείων μέχρις οὗ ἀργότερον ἐπὶ Ὄθωνος αὐτὸς ἦν ὁ τμηματάρχης ὁ προτείνας τὴν σύστασιν τοῦ πανεπιστημίου, ὅπερ μεθ' ὅλην τὴν ἀντίπραξιν τοῦ Ἄρμανσβεργ καὶ τὴν ἀπαισιοδοξίαν τοῦ Μανούση συνέστη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του περιλαμβάνον ἕνδεκα καθηγητάς, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἀλέξανδρον Σοῦτζον. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τοῦ τμηματάρχου τῆς ἀνωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, καθόσον τὸ τμῆμα τῆς κατωτέρας εἶχεν ἤδη διαιρεθῆ καὶ διηυθύνετο ὑπὸ τοῦ Κοκκώνη, παρέμεινεν ὁ Ραγκαβῆς μέχρι τοῦ 1840, ὅτε λόγοι ὅλως ἰδιωτικοὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν ν' ἀποχωρήσῃ.

Διωρίσθη λοιπὸν ἀργότερον διευθυντὴς τοῦ βασιλικοῦ τυπογραφείου καὶ εἶτα τμηματάρχης ἐπὶ τῶν δημοσίων ἔργων ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐσωτερικῶν, ἐν ᾗ θέσει διετηρήθη μέχρι τοῦ Συντάγματος, ὅτε ἀπελύθη ὡς ἑτερόχθων. Ἡ ἕδρα τοῦ γερμανοῦ καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας Ρὸς εἶχεν ἀπομείνει τότε κενή, καὶ εἶχε μὲν ἀναλάβει νὰ διδάσκῃ ἀρχαιολογίαν ὁ Μανούσης, ἀλλὰ κατόπιν περιωρίσθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας, καὶ ἀνέλαβε τὴν ἕδραν ἐκείνην ὁ Ραγκαβῆς. Ἀποσταλεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου μετά τινα ἔτη ὡς ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν βουλήν, ἐκλήθη ἐπὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καθ' ὃν καιρὸν διήρκει ἔτι ἐν Πειραιεῖ ἡ κατοχή. Ὑπὲρ τριετίαν διατελέσας ὑπουργὸς οὐδεμίαν ἡμέραν παρέλειψε τὴν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν τοῦ μαθήματός του. Καὶ εἶνε γνωστόν, ὅτι καθ' ἣν ἡμέραν κατηγορεῖτο ἐν τῇ γερουσίᾳ, ὡς ὑβρίσας διὰ τοῦ πρὸς τὸ ἐν Παρισίοις συνέδριον ὑπομνήματός του τὸν ἀγῶνα, μετέβη εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ἐδίδαξεν ὡς συνήθως τὸ μάθημά του καὶ ἐκεῖθεν κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς γερουσίας, ὅπως ἀπολογηθῇ.

Αἱ κακαὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γλῶσσαι — καὶ εἰς ποίαν ἐποχὴν ἔλλειψαν! — διέδιδον, ὅτι ἦτον εὐνοούμενος τῆς Ἀμαλίας καὶ εἰς τοῦτο ἀπέδιδον τὴν ἐπὶ τόσον καιρὸν καὶ ὑπὸ διαφόρους πρωθυπουργοὺς διατήρησίν του ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν. Τοῦτο σήμερον βεβαίως δὲν δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ. Ἀλλ' ὅτι ἡ βασίλισσα, ἡ ἐκβιάσασα τότε τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Καλέργη ἀπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, μόνον καὶ μόνον διότι ἠθέλησεν οὗτος νὰ ἐπιβάλῃ τῷ αὐλαρχείῳ τὴν εἰς τὸν χορὸν πρόσκλησιν κυρίας τινός, καὶ ἀναγκάσασα τὸν βασιλέα νὰ δεχθῇ τὴν ἕνεκα τούτου παραίτησιν τοῦ Μαυροκορδάτου, ἦτο σπουδαῖος παράγων τῆς ἐν μέσῳ τοσούτων μεταβολῶν διατηρήσεως ὑπουργοῦ τινος ἐν τῇ θέσει του, εἶνε ἀναμφισβήτητον! Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Ὄθωνος τὸ δόγμα «χάρις ἀντὶ χάριτος» ἦτον ἐν πλήρει ἰσχύϊ. Διότι ἂν ἀφ' ἑνὸς ἡ Ἀμαλία ἴσχυε νὰ διατηρήσῃ ὁ Ραγκαβῆς τὸ χαρτοφυλάκιόν του ἐν τῷ νέῳ ὑπουργείῳ, ἐνῷ πάντες οἱ μέχρι χθὲς συνάδελφοί του, τὰ μέλη τοῦ προκατόχου ὑπουργείου, εἶχον ἀποχωρήσει τῆς ἀρχῆς, ἤξευρεν ἀφ' ἑτέρου καὶ ὁ Ραγκαβῆς νὰ προσφέρῃ τῇ προστάτιδί του ἄλλας ὑπηρεσίας, οἷα φέρ' εἰπεῖν ἡ τῆς συμφιλιώσεως τῆς αὐλῆς μετὰ τοῦ Οὐάϊς, ὅστις αὐθαδῶς δὲν εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ λυθῇ ὁ ἀποκλεισμὸς τοῦ λιμένος Πειραιῶς, χάριν τοὐλάχιστον ὀλίγων ἀθώων ῥόδων, ἅτινα ἡ φιλόκαλος βασίλισσα μετεπέμπετο ἐξ Ἀλεξανδρείας διὰ τὸν κῆπόν της.

Εἶνε δὲ ἄγνωστον ἂν εἰς ἀνταμοιβὴν τοιούτων τινῶν ὑπηρεσιῶν ἢ ἵνα δείξῃ αὐτῷ τελευταίαν τινὰ εὔνοιαν ἐπέδρασεν ἡ Ἀμαλία ὅπως διορισθῇ διάδοχός του, ἄλλος μικρόσωμος, ὁ Ποτλῆς, ὡς εἶχε παρακαλέσει ὁ Ραγκαβῆς, μὴ ὁρίσας μὲν πρόσωπον, ἀλλ' ἐπιμείνας εἰς τὸ ἀνάστημα. Διότι ἡ παράδοσις μετέδωκεν ἡμῖν, ὅτι, ὅτε ἡ βασίλισσα ὡμιλοῦσά ποτε μετ' αὐτοῦ ἐπέμενεν ὅπως ὁ Ραγκαβῆς κατασκευάσῃ στολήν, οὗτος ἀφελῶς ἀπεκρίνατο:

Digitized by Google

— Εἶμαι πρόθυμος νὰ ὑπακούσω, μεγαλειοτάτη, ἂν μοὶ ὑπόσχεσθε, ὅτι ὁ διάδοχός μου θὰ ἔχῃ τὸ ἀνάστημά μου, ὥστε νὰ δυνηθῶ νὰ τῷ τὴν πωλήσω.

Καὶ ὅμως ἡ κατασκευασθεῖσα τότε στολὴ δὲν ἐπωλήθη τῷ Ποτλῇ. Ἀλλ' ἐχρησιμοποιήθη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς νέας βασιλείας τὸ πρῶτον μὲν ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ *Λευκοῦ οἴκου* ἐν Βασιγκτῶνι, εἶτα δέ, ἀπὸ τοῦ νέου κόσμου ἀσφαλῶς μετενεχθεῖσα, εἰς πολλὰς αὐλὰς τοῦ παλαιοῦ.

Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἀποχώρησίν του ἐπῆλθον οἱ ταραχώδεις καιροὶ τοῦ τέλους τῆς πρώτης βασιλείας καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας διατηρῶν τὴν θέσιν του ἐδημοσιογράφει κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν τῷ γαλλιστὶ ἐκδιδομένῳ Spectateur d' Orient, βραδύτερον δὲ κατὰ τὴν μεταπολίτευσιν ἐν τῇ *Εὐνομίᾳ*. Μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ Ὄθωνος ἀπεκλείσθη τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως χάριν τοῦ δικηγόρου Παντολέοντος. Διότι ἐθεωρεῖτο ὀθωνιστής, καίτοι πρῶτος αὐτὸς ὑπεστήριξε τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ δουκὸς Ὠμὰλ ἐπὶ τὸν ἑλληνικὸν θρόνον. Ἐν τούτοις ὅλαι ἐκεῖναι αἱ τότε προταθεῖσαι ὑποψηφιότητες ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀλφρέδου μέχρι τῆς τοῦ Λαμαρτίνου ἐναυάγησαν, ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἀφίκετο εἰς Ἑλλάδα καὶ κατέλαβε τὸν κενὸν θρόνον, ὁ δὲ Ῥαγκαβῆς ἐξηκολούθει διδάσκων ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ὅτε τῷ 1867 ἄρτι ἐκλεχθεὶς πρύτανις ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὡς πρέσβυς εἰς Ἀμερικήν.

Ἀνέκδοτόν τι τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν εἶνε ἀνάξιον νὰ μνημονευθῇ ἐνταῦθα, διότι ἀποδεικνύει ἰδιαιτέραν τινὰ παρὰ τῷ Ῥαγκαβῇ λεπτότητα τρόπων, ἢ μᾶλλον ἀδυναμίαν αὐτοῦ, νομίζοντος ὅτι πληγώνει τὴν φιλοτιμίαν τοῦ μεθ' οὗ σχετίζεται τὸ πρῶτον, ἂν φωραθῇ μὴ γνωρίζων, ἂν ὄχι τοὺς γονεῖς, τοὐλάχιστον ἕνα τῶν συγγενῶν, ἢ ἐπὶ τέλους ἕνα τῶν φίλων ἢ συμπατριωτῶν τούτου. Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ἵδρωσεν ἕως οὗ πείσῃ αὐτὸν κατὰ τὴν πρώτην γνωριμίαν των, ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὸν πατέρα του. Καὶ ἀφοῦ ὁ Ῥαγκαβῆς ἀπηλπίσθη, ἀνεζήτησεν ἕνα συγγενῆ μεταξὺ ὅλων τῶν ὁμωνύμων τῷ γράφοντι. Ἐπὶ τῇ διαβεβαιώσει δὲ τούτου, ὅτι πρὸς οὐδένα τῶν ἀπαριθμηθέντων συνδέεται διὰ συγγενείας, βλέπων, ὅτι διὰ πρώτην ἴσως φορὰν δὲν ἐγνώριζέ τινα τῶν οἰκείων ἕλληνος πρὸς αὐτὸν παρουσιαζομένου, δὲν ἠθέλησε νὰ πεισθῇ καὶ ἐπέμεινε ψιθυρίζων ἐν ἀπογοητεύσει:

— Πιθανόν...... Περίεργον ὅμως!

Ἡ ἀδυναμία του λοιπὸν αὕτη, βάσιν ἔχουσα φαναριωτικὴν λεπτότητα, ἐξεδηλώθη κατὰ τὸν ἑξῆς χαριέστατον τρόπον, ὅταν ὁ Ῥαγκαβῆς μεταβαίνων εἰς Ἀμερικὴν διῆλθε τῆς Τεργέστης, ὅπου μεταξὺ τόσων ἄλλων ἑλλήνων ἐπεσκέφθησαν αὐτὸν καὶ οἱ ἐκεῖ παρεπιδημοῦντες καλύμνιοι. Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην μετὰ τὰς συνήθεις φιλοφρονήσεις εἷς τούτων ἔλαβε τὸν λόγον:

— Βεβαίως θὰ ἐγνωρίσατε εἰς Ἀθήνας καὶ τὸν συμπατριώτην μας......

— Τὸν κύριον Καλύμνιον! διέκοψεν ὁ Ῥαγκαβῆς, καὶ πῶς ὄχι;

Οἱ δυστυχεῖς καλύμνιοι ἔμειναν ἄναυδοι. Διότι αὐτοὶ ἕνα μόνον συμπατριώτην ἐπίσημον εἶχον ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ δὲν ἐκαλεῖτο *Καλύμνιος*!

— Ὄχι δά! ὑπέλαβεν εἷς ἄλλος δειλῶς. Ἀλλὰ τὸν κ. Καλησπέρην.

— Μάλιστα, μάλιστα, τὸν κ. Καλησπέρην ἐννοῶ κ' ἐγώ, ἀπεκρίνατο ὁ Ῥαγκαβῆς ἐσπευσμένως, διότι καὶ αὐτὸς πλέον εἶχεν ὄρεξιν νὰ γελάσῃ μὲ τὸ πάθημά του.

Ἀπὸ τῆς Ἀμερικῆς μετατεθεὶς εἰς Παρισίους ἀπεστάλη μετὰ τὸ πέρας τοῦ τελευταίου ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ συνεδρίου εἰς Κωνσταντινούπολιν χάριν τοῦ ζητήματος τῆς ἰθαγενείας. Ἀνακληθεὶς ἐκεῖθεν μετά τινα καιρὸν διετέλεσε καὶ πάλιν πρέσβυς παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος τῶν γάλλων μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Δεληγεώργη καταργήσεως τῶν πρεσβειῶν. Κατὰ δὲ τὴν ἀνασύστασιν αὐτῶν τῷ ἔλαχεν ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ ἐν Βερσαλλίαις λαβόντος ὡς ἆθλον τῆς νίκης τὸ στέμμα τοῦ γερμανοῦ αὐτοκράτορος. Παρὰ τῷ δαφνοστεφεῖ ἡγεμόνι ἦτο βεβαίως persona grata, ἀφοῦ δύο τῶν υἱῶν του εἶχον συμπολεμήσει κατὰ τῶν γάλλων ὡς πρῶσσοι ἀξιωματικοί. Ἀλλὰ δὲν ἤργησε νὰ γείνῃ δημοτικὸς καὶ παρὰ τῷ λαῷ. Σήμερον δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐν Βερολίνῳ μὴ γνωρίζων τὸν πρέσβυν τῆς Ἑλλάδος ἐξ ὄψεως, διότι ἐκ φήμης τὸν γνωρίζουν ὅλοι οἱ γερμανοί.

Καὶ πάλιν δὲ τῆς δημοτικότητός του ταύτης ὁ μεγαλείτερος παράγων δὲν εἶνε μόνον ἡ φιλολογική του ἀξία — διότι αὕτη μόνον τὴν ἐκτίμησιν τῶν λογίων καὶ ἀνεπτυγμένων τῷ ἀπεκόμισεν — ἀλλὰ κυρίως ἡ σπινθηρίζουσα εὐφυΐα του. Ὁ γνήσιος βερολιναῖος ἀποθεώνει δύω τινά: *εὐφυολογίαν καὶ ἑτοιμολογίαν* (Witz und Schlagfertigkeit). Ἂν ὁ διάδοχος τοῦ γερμανικοῦ θρόνου εἶνε τόσον δημοτικὸς ἐν Βερολίνῳ, δὲν ὀφείλει τοῦτο μόνον εἰς τὰς πολεμικὰς δάφνας του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κατοχὴν τῶν δύο τούτων χαρισμάτων. Αἱ εὐφυολογίαι τοῦ διαδόχου παραδίδονται ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ τὸ προτέρημα, φαίνεται, ὅτι ἔγκειται ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Αὐτὸς ὁ γέρων αὐτοκράτωρ ὄχι μόνον εὐχαρίστως ἀκούει εὐφυολογίας, ἀλλὰ καὶ ἀρέσκεται νὰ ἐπιδεικνύῃ τὰς ἰδίας δυνάμεις ἐν ἀγῶνι τοιούτων. Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν κοινωνίᾳ δὲν ἦτο δύσκολον εἰς τὸν Ῥαγκαβῆν νὰ καταστῇ ἀγαπητὸς παρὰ πάσαις ταῖς τάξεσιν. Ἄλλως τε οἱ λάλοι διερμη-

Digitized by Google

νεῖς τῆς κοινῆς γνώμης, αἱ ἐφημερίδες, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην χαριτολογίαν τοῦ πρέσβεώς μας ἀφῆκαν μεταξύ τῶν τεσσάρων τοίχων τῆς αἰθούσης ἐν ᾗ ἐλέχθη. Πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν τὸ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ αὐτοῦ ἔκαμε τὸν γῦρον τῶν στηλῶν ὅλων τῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων.

Κατά τινα χορὸν ἐν τῇ αὐλῇ, ἐνῷ ὁ αὐτοκράτωρ ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσῃ τὸν συνήθη *κύκλον* τῶν διπλωματῶν ἀπὸ τοῦ πρυτάνεως τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, διασχίζει αὐτὸ καὶ προσελθὼν τῷ Ραγκαβῇ περιβάλλει, κολοσσὸς αὐτός, ὡς ἐν ἐναγκαλισμῷ τὸν μικρόσωμον διπλωμάτην, ἀποτεινόμενος δὲ πρὸς τοὺς κύκλῳ παρισταμένους:

— Δὲν δύνασθε, κύριοι, νὰ φαντασθῆτε, λέγει μεγαλοφώνως, πόσον μισῶ τὸν κύριον τοῦτον.

— Μεγαλειότατε, ἀπαντᾷ ἀμέσως ὁ Ραγκαβῆς ὑποκλινόμενος ὑπὸ τὸν περιβάλλοντα αὐτὸν βραχίονα, εἶνε ἡ μόνη περίστασις τοῦ βίου μου, καθ' ἣν τὰ αἰσθήματά μας δὲν συναντῶνται.

Μόνον χειροκροτήματα δὲν ἀπέσπασεν ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀπαντήσεως, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐπιχειρήσας νὰ περιαγάγῃ εἰς δύσκολον θέσιν τὴν πεφημισμένην ἑτοιμότητα τοῦ πρέσβεώς μας, γελῶν ὡμολόγησεν, ὅτι καταθέτει τὰ ὅπλα.

Ἀλλὰ τῶν ἐν Γερμανίᾳ κυκλοφορουσῶν εὐφυϊῶν τοῦ Ἕλληνος διπλωμάτου οὐκ ἔστιν ἀριθμός. Μίαν μόνον ὀφείλω ν' ἀναφέρω, γνωστὴν ἴσως, διότι, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἀπηθανατίσθη εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, ἀλλ' ἔχουσαν πάντοτε ἐνδιαφέρον, ὡς σχετιζομένην πρὸς τοὺς μυχιαιτάτους ἐθνικοὺς ἡμῶν πόθους.

Ὁ Βίσμαρκ παρέθετεν ἐν τῷ μεγάρῳ του τὸ σύνηθες ἐνιαύσιον δεῖπνον τοῖς ἀντιπροσώποις τῶν ξένων δυνάμεων καὶ ἀδυναμιῶν. Ἦτο καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχον ἤδη προσκληθῆ αἱ δυνάμεις εἰς συνέδριον ἐν Βερολίνῳ, θέμα δὲ παντὸς κύκλου ἦτον αἱ ἀξιώσεις τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλ' εἰς τὸ ἱστορικὸν τοῦτο παρὰ τῷ πρίγκιπι ἀρχικαγγελαρίῳ δεῖπνον ἀπαγορεύονται αἱ πολιτικαὶ συνδιαλέξεις. Ἡ ἐπακολουθοῦσα συνδιαλεκτικὴ ἑσπερὶς οὐδὲ ὑπὸ ἴχνους πολιτικῶν διαταράσσεται. Ἀντικείμενον ὁμιλίας εἶνε, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, διασκεδαστικὰ ἢ περίεργα ἐπεισόδια τοῦ σταδίου ἑκάστου τῶν προσκεκλημένων, ἀλλ' οὐδέποτε πολιτικὰ καὶ δὴ ἐκ τῶν τῆς ἡμέρας. Καὶ ὅμως τὸ πνεῦμα τοῦ Ραγκαβῆ δὲν ἠδύνατο νὰ δαμασθῇ ὑπὸ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ οἰκοδεσπότου. Ἡ εὐκαιρία δὲ δὲν ἔλειψεν. Ἐπὶ τῆς τραπέζης παρετέθη καὶ τὸ γνωστὸν ἔδεσμα, ὅπερ γαλλιστὶ macédoine ἤτοι *μακεδονία* καλεῖται. Ἀποτεινομένη δὲ πρὸς τὸν πρέσβυν ἡμῶν ἡ πριγκίπισσα Βίσμαρκ ὅλως ἀθώως καὶ ἀπὸ καθήκοντος φιλοξένου οἰκοδεσποίνης:

— Δὲν παίρνετε, κύριε πρέσβυ, καὶ ὀλίγην *μακεδονίαν*; ἐρωτᾷ φιλοφρόνως κατά τινα στιγμὴν σιγῆς μεταξὺ τῶν συνδαιτυμόνων.

— Ὀλίγην μόνον, ὑψηλοτάτη; Ὅλην! ὁλόκληρον! ἀπαντᾷ μεγαλοφώνως ὁ Ραγκαβῆς.

Τοῦ γενικοῦ γέλωτος τὸ σύνθημα ἔδωκε πρῶτος ὁ οἰκοδεσπότης, ὅστις ἀπαρέσκεται μὲν καὶ ἀποφεύγει τὰς πολιτικὰς συνδιαλέξεις — τοὐλάχιστον κατὰ ταύτην τὴν ἐτησίως διδομένην παρ' αὐτοῦ διπλωματικὴν συναναστροφὴν — ἐκτιμᾷ ὅμως παντοῦ καὶ πάντοτε ἐξόχως τὸ πνεῦμα.

Τοιοῦτος εἶνε ἐν ἀσθενεῖ σκιαγραφίᾳ ὁ Ραγκαβῆς ἐν τῷ δημοσίῳ καὶ τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ. Ἀλλ' ὡς λόγιος; Οὐδὲ λέξιν θὰ εἴπω περὶ τούτου. Δωδεκὰς τόμων τῶν *ἀπάντων* του εἶδε μέχρι τοῦδε τὸ φῶς περιέχουσα λυρικὰ καὶ ἐπικὰ ποιήματα, δραματικὰ ἔργα καὶ διηγήματα, μεταφράσεις καὶ μελέτας. Βίος φιλολογικὸς ὑπὲρ τὸ ἥμισυ αἰῶνος ἤδη, ἐξόχως παραγωγικὸς ὑπάρξας καὶ ὑπάρχων, οὐδὲ εἰς ἕνα τόμον εἶνε δυνατὸν νὰ σκιαγραφηθῇ. Βεβαίως δὲ τὰ ὑπὲρ πᾶσαν προσδοκίαν ὑπερπηδηθέντα ὅρια τῆς παρούσης σκιαγραφίας οὐδὲ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν καθαρῶς φιλολογικῶν ἔργων τοῦ σεβαστοῦ καὶ σοφοῦ συνεργάτου τῆς *Ἑστίας* ἐπιτρέπουσιν. Ἀλλοίμονον δὲ ἄν τις ἐπεχείρει νὰ προσθέσῃ εἰς ταῦτα καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθέντα διδακτικὰ συγγράμματα. Μία μόνη παρατήρησις πρέπει νὰ γείνῃ ἐνταῦθα καὶ περὶ τοῦ λογίου: Ὅτι οὐδέποτε παρέλειψε, δοθείσης εὐκαιρίας, νὰ ἐπιθέσῃ καὶ ἐπὶ τῆς φιλολογικῆς του παραγωγῆς τὴν σφραγῖδα τῆς εὐφυολογίας του, εἴτε στιχουργῶν, εἴτε συγγράφων. Δὲν θὰ φέρω παράδειγμα οὔτε τοὺς προλόγους του, οὔτε τὰς κριτικάς του, οὔτε τοὺς διαλόγους τῶν διηγημάτων του, οὔτε τὸν *Ἀγροικογιάννην* του ἢ τὸν *Γάμον τοῦ Κουτρούλη*, τὰς δύο εὐφυεστάτας κωμῳδίας του. Ἀλλὰ τίς προσφέρων τὴν φωτογραφίαν του ὡραίᾳ κόρῃ ἢ δεσποίνῃ δὲν ἐπεθύμησε νὰ εἶχε πρῶτος αὐτὸς συλλάβει ἵνα γράψῃ, ἤ, καὶ ἄνευ τοῦ δικαιώματος τούτου τῆς πνευματικῆς ἰδιοκτησίας, δὲν ἀντέγραψεν ἐπ' αὐτῆς τοὺς ἀκολούθους ὑπὸ τοῦ Ραγκαβῆ ἐπὶ φωτογραφίας του δωρηθείσης ὡραίᾳ κυρίᾳ γραφέντας στίχους; Κρίνατε:

Εἶν' ἡ εἰκὼν ὁμοία μου, ἂν νὰ πιστεύσω πρέπῃ.
Ὁμοία μου: Τί ὠφελεῖ;
Ὅταν τὴν στέλλω πρὸς ὑμᾶς, τὴν ἤθελον νὰ ὁμιλῇ,
πρὸ πάντων δὲ νὰ βλέπῃ.

Ὅστις τῶν ἀναγνωστῶν τῆς *Ἑστίας* δὲν ἐβαυκαλήθη ὑπὸ τῆς μουσικῆς ἁρμονίας τῶν στίχων τοῦ *Πλοῦ τοῦ Διονύσου* ἢ τῆς τρυφερᾶς χάριτος τῶν τοῦ *Ἀνθοπώλου* καὶ τοῦ *Τρύγου*, ὅστις δὲν ἀνέγνωσε τὸν *αὐθέντην τοῦ Μωρέως* καὶ δὲν ἐνετρύφησε εἰς τὰς σκηνὰς τῶν *Τριάκοντα τυράννων*, αὐτὸς εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι οὔτε τοῦ τυχόντος ἔργον εἶνε, οὔτε αὐτοσχεδιάζεται εἰς μίαν στιγμὴν ἡ κριτικὴ ἀνάλυσις τῶν ἔργων τοῦ Ραγκαβῆ ἢ ἡ μελέτη

Digitized by Google

περὶ τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ δραστηριότητος. Ἀλλ' ὁ γνωρίζων τὰ ἔργα του, ὁ ἀναγνοὺς ποτε ἔστω καὶ μέρος αὐτῶν, ὁ παρακολουθήσας αὐτὸν νῦν μὲν σταδιοδρομοῦντα ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ποιήσεως, εἶτα δὲ ἀγωνοδίκην ἐν αὐτῷ, ἐκεῖνος θέλει δικαιολογήσει καὶ τὴν δειλίαν καὶ τὴν ὀπισθοχώρησιν πρὸ τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ καὶ οὗτος καὶ ἐκεῖνος, ἀναγινώσκοντες τὰς γραμμὰς ταύτας θὰ στρέψωσι καὶ πάλιν τὴν πρώτην σελίδα ἵν' ἀτενίσωσι προσεκτικώτερον τοὺς ζωηροὺς χαρακτῆρας τῆς ἐκφραστικωτάτης μορφῆς ἑνὸς τῶν ἱδρυτῶν τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας. Ἡ ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι εἰκών, ἄρτι ἐν Βερολίνῳ φιλοτεχνηθεῖσα, ἀναπαριστᾷ πιστῶς τοὺς χαρακτῆρας τοῦ πρεσβύτου πρεσβευτοῦ, ὅστις ἀπεχαιρέτισεν ἤδη πρὸ πολλοῦ τὴν ἑβδόμην τοῦ βίου του δεκαετηρίδα. Ἴσως διὰ τοὺς μὴ ἰδόντας ποτὲ τὸν Ραγκαβῆν εἶνε μόνον ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν, ὅτι εἶνε μικροῦ ἀναστήματος, ὡς ζῶσα ἀλήθεια τῆς παροιμίας τῶν ἀγγλαμερικανῶν:

The most precious things are done up in the smallest bundles. [1])

Ρ.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 499.

ΙΖ'

Οἱ ἐν Ναυπλίῳ ὡς ἄνω στρατολογηθέντες Στρατιῶται εἶνε οἱ πρῶτοι ἐν τῇ ξένῃ ὑπηρετήσαντες. Ἂν δ' ὁ πρώτιστος ὅρος τῆς μισθοφορᾶς εἶνε αὐτὸς ὁ διακρίνων τὴν λέξιν μισθός, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τοιοῦτοι οἱ Ναυπλιεῖς Στρατιῶται, ἀφοῦ ῥητῶς ἀπορρίπτουσι τὸν ὑπὸ τοῦ Ἑνετοῦ προνοητοῦ προσφερόμενον αὐτοῖς τακτικὸν μισθὸν (tutti me ha risposo non voler danaro alcuno).

Τῇ 26 Μαΐου 1482, Κυριακῇ τοῦ Πάσχα, οἱ προειρημένοι Στρατιῶται εἰς 300 συμποσούμενοι, διότι εἰς τοὺς καταγραφέντας προσετέθησαν καὶ ἑκατὸν ἐθελονταί, ἐξῆλθον τῆς πόλεως, παρακολουθούμενοι ὑπὸ μεγάλης πομπῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ προνοητοῦ μέχρι τοῦ Καστελλάτσου, τελευταίου ὁρίου τῶν ἐν Ἀργολίδι ἐνετικῶν κτήσεων· ἐνταῦθα ἀπεχαιρέτησαν τοὺς οἰκείους, καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν εὐχῶν ἁπάντων (supplicando lo eterno Iddio li concedi felice vittoria) διέσχισαν ἀνενόχλητοι τὴν Τουρκικὴν χώραν, καὶ κατηυθύνθησαν ἀντικρὺ τῆς Ναυπάκτου, ὅπου ὁ Ἑνετὸς ναύαρχος παραλαβὼν μετήγαγεν εἰς Ἰταλίαν.

Ἀρχηγὸς τῶν Ναυπλιέων Στρατιωτῶν ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, ὀνομαστὸς υἱὸς περιωνύμου Στρατιώτου· ὁ πατὴρ τούτου Ἀνδρόνικος ἀριστεύσας ἐν τῷ Ἑξαμιλίῳ (1469) ἔλαβεν εἰς τιμάριον τὸ Καστρὶ τῶν Καμπιτῶν, ὅπερ ὕστερον περιῆλθεν εἰς Θεόδωρον Παλαιολόγον προσγενῆ του. Ὁ Ἰωάννης λαβὼν τὴν Λῆμνον εἰς τιμάριον παρὰ τοῦ ἐξαδέλφου του δεσπότου τῆς Πελοποννήσου παρέδωκεν ὕστερον τὴν νῆσον εἰς τὸν Ἑνετὸν ναύαρχον Ἀλούσιον Λορεδάνον, καὶ ἦλθεν εἰς Πελοπόννησον ἵν' ἀγωνισθῇ κατὰ τῶν Τούρκων· συνομολογηθείσης τῆς πρὸς Μωάμεθ Β' εἰρήνης (1480) ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐξαδέλφου του Στεφάνου βοεβόδα τῆς Βλαχίας ἦλθεν εἰς Ἑνετίαν ἵνα ὑπηρετήσῃ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἁγίου Μάρκου [1]).

Ἐνῷ οἱ ὑπὸ τὸν Παλαιολόγον τοῦτον Ναυπλιεῖς ἐμάχοντο ἐν Φερράρᾳ, ἕτεροι ἑξακόσιοι Στρατιῶται, στρατολογηθέντες ἐξ ἄλλων μερῶν, κατέπλευσαν μετὰ τοῦ ναυάρχου Βίκτωρος Σοράνζου εἰς Ἀπουλίαν καὶ Καλαβρίαν, χώρας ἀνηκούσας εἰς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, σύμμαχον τῶν Φερραρίων καὶ ἐχθρὸν τῆς Ἑνετίας. Ὁ Μαλιπιέρος ἁπλῶς σημειοῖ ὅτι διέπρεψαν καὶ ἐτιμήθησαν, ἀλλ' ἡ πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς ἀπείθειά των παρέσχε πράγματα τῇ Δημοκρατίᾳ [2])· ὁ ἱστορικὸς ὅμως τοῦ Φερραρικοῦ πολέμου Σανοῦτος γράφει ὅτι οἱ ἐν Ἀπουλίᾳ Στρατιῶται τοσοῦτον τρόμον ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς Νεαπολιτανούς, ὥστε οἱ φρουροῦντες ἀπόρθητα φρούρια, ὡς τὰ τοῦ Ziniul, παρέδιδον ταῦτα εἰς τοὺς Ἑνετούς, ἵνα μὴ ἀντιμετωπίσωσι τοὺς Ἕλληνας πολεμιστὰς (temendo la crudeltà degli Stradiotti) [3]). Διὰ τῶν Στρατιωτῶν τούτων οἱ Ἑνετοὶ ἐκυρίευσαν δεκαεπτὰ φρούρια τῆς Ἀπουλίας, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἐπλούτησαν λεηλατοῦντες τὰ πρὸ ποδῶν καὶ πωλοῦντες τοὺς αἰχμαλώτους. Ἡ φήμη τῆς ἐπιτυχίας καὶ ἰδίως τῶν λαφύρων τῶν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ ἀγωνιζομένων, ἐντέχνως καὶ ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον διασαλπιζομένη ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐνετικῶν ἀρχῶν, ἐκένησε τὴν ὄρεξιν καὶ τῶν μᾶλλον ἀποτροπιαζομένων τὴν ξενιτειὰν Στρατιωτῶν. Σύγχρονος ἐπι-

[1]) Τὰ μᾶλλον πολύτιμα πράγματα φυλάσσονται εἰς τὰς μικροτάτας θήκας.

[1]) Βλέπε ἀναφορὰν Δημητρίου Παλαιολόγου ἐν Μνημείοις ἑλλ. ἱστορίας, Ε' 211.

[2]) Annali di Malipiero, σελ. 264. Ὁ Ἑνετὸς χρονογράφος κακίζει τοὺς Στρατιώτας ὡς σφάζοντας τοὺς αἰχμαλώτους, ἐνῷ τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐπεκράτει τότε καὶ παρὰ τοῖς Ἑλβετοῖς καὶ ἄλλοις χριστιανοῖς, ἀποκαλούμενον la mauvaise guerre (Hardy, σελ. 16, σημ.)

[3]) Sanuto Commentarii della guerra di Ferrara σελ. 54.

Digitized by Google

στολὴ ἐκ Κερκύρας λέγει ὅτι 1500 Στρατιῶται ἦσαν ἕτοιμοι νὰ περάσωσιν εἰς Ἀπουλίαν al guadagno, ὁ δὲ προνοητὴς τοῦ στόλου Μελχίωρ Τριβιζάνος, ἀφοῦ μετεβίβασε τριακοσίους ἄλλους εἰς Saseno, ὅπως ἐντεῦθεν περάσωσιν εἰς Καλαβρίαν, ἐστρατολόγησε πλῆθος ἑτέρων Στρατιωτῶν ἐν Ζακύνθῳ καὶ Δυρραχίῳ[1]). Ἀλλὰ παρὰ τούτους καὶ ἄλλοι καθ' ἑκάστην ἔφθανον εἰς Ἑνετίαν ὅπως μεταβῶσιν εἰς Φερράραν, ἔνθα οἱ ὑπὸ τὸν Παλαιολόγον Ναυπλιεῖς ἐληλάτουν διὰ συνεχῶν ἐπιδρομῶν τὴν Ῥωμανίαν καὶ ἰδίως τὴν χώραν τοῦ Λούγου. Περὶ τῆς ἀφίξεως τῶν τελευταίων τούτων εἰς Ἑνετίαν ὁ αὐτόπτης Σανοῦτος γράφει τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπικυροῦσι τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένα περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἕξεων τῶν Στρατιωτῶν.

«Ἐκ Ναυπάκτου κατέπλευσαν ἐννενήκοντα Στρατιῶται μετὰ τῶν βαρβαρικῶν ἵππων των, καὶ ἀποβιβασθέντες ἐν Λίδῳ, τὴν ἐπιοῦσαν ἐξετέλεσαν παρέλασιν ἀποδείξασαν τὸν ταχύτατον δρόμον των εἰς τοὺς συρρεύσαντας ἀναριθμήτους πατρικίους καὶ πλήθη τοῦ λαοῦ. Τῇ 22 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατέπλευσεν ἕτερον πλοῖον φέρον 112 ἵππους καὶ Στρατιώτας ἐκ Κορώνης, καὶ οὕτω διαδοχικῶς ἔφθασαν ὀκτὼ φορτηγὰ κομίσαντα χιλίους Στρατιώτας μετὰ τῶν ἵππων των. Οἱ Στρατιῶται οὗτοι ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν αὐθεντίαν τὰς ἑξῆς τρεῖς χάριτας. Πρῶτον ὅπως μὴ θεωρηθῶσιν, ὡς οἱ ἄλλοι, μισθωτοὶ καὶ τοῖς πληρωθῶσι μηνιαῖα, ἀλλὰ μόνον νὰ τοῖς πληρόνωνται δύο μὲν δουκάτα διὰ πάντα ζῶντα αἰχμάλωτον, καὶ ἓν δι' ἑκάστην ἐχθρικὴν κεφαλήν, κατὰ τὴν συνήθειάν των. Δεύτερον, ὅπως τοῖς δοθῇ ὡς ἀρχηγὸς Ἑνετὸς εὐπατρίδης, καὶ οὐχὶ ξένος τις ὡς εἰς τοὺς ἄλλους στρατιώτας, διότι ἔχουσιν ὅλως διάφορα ἔθιμα. Τρίτον, ὅπως πληρωθῶσιν ἑκάστῳ τέσσαρα δουκάτα, διότι ἀναχωροῦντες ἐξώδευσαν τρία μηνιαῖα. Πᾶσαι αἱ συνθῆκαι αὗται μετὰ πολλῆς προθυμίας τοῖς παρεχωρήθησαν ἐν δουκικῷ σιγιλλίῳ. Ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν Κλητῶν (Pregadi) ἐξελέγη προνοητὴς τῶν Στρατιωτῶν ὁ Βαρθολομαῖος Μίνιος, διατρίβων ἐν Lago Scuro, πρῴην ἁρμοστὴς ἐν Ναυπλίῳ, καὶ πρὸς ταχεῖαν πληρωμὴν τῶν χρημάτων ἐπεβλήθησαν δύο δεκάται ἐπὶ τοῦ Monte nuovo, συνάμα δὲ ἀπεφασίσθη ἵνα στρατολογηθῶσι χίλιοι ἕτεροι Στρατιῶται καὶ χίλιοι Ζάγδαροι, ἤτοι πεζοί. Οἱ Ζάγδαροι εἶνε ἀπηλπισμένοι ἄνθρωποι, οὐδόλως ἐκτιμῶντες τὴν ζωήν των. Οἱ Στρατιῶται ὀνομαζόμενοι ὑπὸ τῶν λατίνων Ἠπειρῶται, Τοῦρκοι, Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοί, εἶνε ἄνδρες καρτερόθυμοι, καὶ πρόθυμοι εἰς πάντα κίνδυνον. Φύσει ἅρπαγες καὶ τῶν λεηλασιῶν φίλοι καταστρέφουσι τὴν χώραν διὰ τῶν ἐπιδρομῶν καὶ φονεύουσι τοὺς ἀνθρώπους πρὸς οὐδὲν θεωροῦντες τὸν θάνατον. Φέρουσιν ἀσπίδα, σπάθην καὶ λόγχην μετὰ σημαίας ἐν τῇ κορυφῇ, καὶ σιδηροῦν ῥόπαλον. Ὀλίγιστοι φοροῦσι θώρακας, ἐν γένει δὲ βαμβακίνους ἐπενδύτας, ἐρραμένους κατ' ἰδιάζοντα αὐτοῖς τρόπον. Οἱ ἵπποι των εἶνε μεγάλοι συνειθισμένοι εἰς τοὺς κόπους, τρέχουσιν ὡς πτηνοί, κρατοῦσιν ἀείποτε τὴν κεφαλὴν ὀρθίαν καὶ ὑπερβαίνουσιν ἅπαντας ἐν τῇ τάξει τοῦ πολέμου. Ἀπειράριθμοι τοιοῦτοι Στρατιῶται εὑρίσκονται ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἄλλοις τόποις τῆς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου ὑποκειμένοις τῇ αὐθεντίᾳ, καὶ θεωροῦσι τὰς τειχήρεις πόλεις των ὡς ἀληθῆ θώρακα καὶ λόγχην των.»[1])

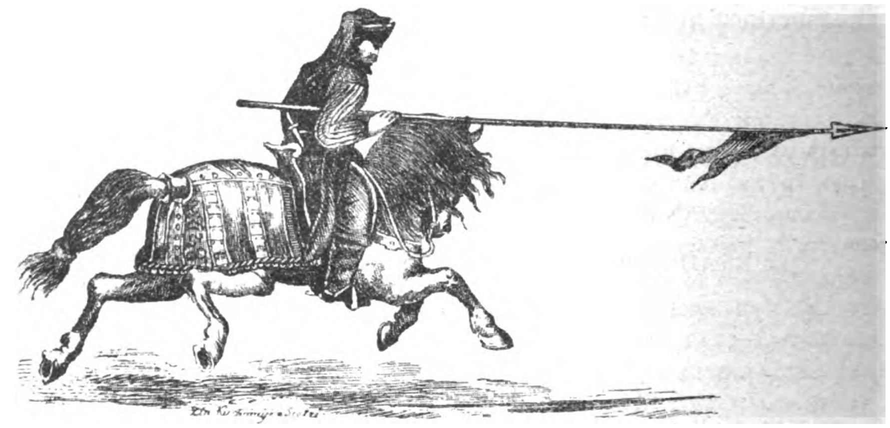

Ἕλλην στρατιώτης.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ἄνω ἐκθέσει τοῦ Σανούτου μνημονεύονται παρὰ τοῖς Στρατιώταις καὶ οἱ Ζάγδαροι, πρέπει νὰ εἴπωμεν τίνες οἱ φέροντες τὸ παράδοξον τοῦτο ὄνομα Ἕλληνες πολεμισταί.

Ἐκστρατεύων ὁ Στρατιώτης παρηκολουθεῖτο ὑπὸ τῶν ὑποτελῶν του, οὓς δὲν ἐθεώρει ὡς ὁ ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ τιμαριοῦχος ἁπλοῦς δούλους, ἀλλὰ μέλη οὕτως εἰπεῖν τοῦ ἰδίου οἴκου, διὸ καὶ

[1]) Sanuto, Comment. σελ. 125.

[1]) Sanuto, σελ. 114—115.

Digitized by Google

ἀπεκάλει τούτους γενεάν, φάραν, παιδιά, παλληκάρια, φαμέγιους. Εἶπον ἄλλοτε ὅτι οἱ φαμέγιοι, ὧν τὸ ὄνομα διατηρεῖται ἔτι ἐν Μάνῃ καὶ Κρήτῃ, ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς ἀφαμιώτας τῶν Δωριέων, καὶ συνώδευον τοὺς ἄρχοντας ἐν πολέμῳ, ὡς οἱ εἵλωτες τοὺς Σπαρτιάτας πολεμιστάς. Πρὸς τοὺς φαμέγιους τούτους πρέπει νὰ συγκριθῶσιν οἱ ἡμέτεροι ποιμένες, οἵτινες ἔτι ὀνομάζονται καὶ *σκουτέριδες*, ὡς κρατοῦντες τὴν ἀσπίδα (scutum) τοῦ ἄρχοντος πολεμιστοῦ. Ὅστις εἶδε τοὺς ἡμετέρους ὁπλαρχηγοὺς ἐπισκεπτομένους τὴν πρωτεύουσαν μετ' οὐρᾶς παλληκαρίων ἢ πελατῶν δύναται νὰ σχηματίσῃ ἀκριβῆ ἰδέαν τῶν μεσαιωνικῶν στρατιωτικῶν ἐθίμων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν παλληκαρίων τοῦ Στρατιώτου ὡς καὶ ὁ ὁπλισμός των ἐξήρτητο ἀπὸ τῶν πόρων τοῦ ἄρχοντος. Ἀλλὰ καὶ ἂν πλούσια ἦσαν τὰ μέσα τοῦ τιμαριούχου, δὲν ἠδύνατο οὗτος νὰ ἔχῃ ὅλα τὰ παλληκάριά του ἔφιππα, διότι αὐτὴ ἡ τακτική του ἀπῄτει καὶ πεζούς. Ἡ προμνημονευθεῖσα ἀκριτικὴ Παραδρομὴ συνιστᾷ ὡς ἀναγκαιοτάτην τὴν σύμπραξιν καὶ πεζῶν εἰς φύλαξιν τῶν κλεισουρῶν καὶ στῆσιν τῆς ἐνέδρας. Οἱ πεζοὶ οὗτοι, σφενδονισταὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πρῶτοι ἤνοιγον τὴν μάχην, ἀκροβολιστικῶς πολεμοῦντες τὸν ἐχθρόν, καὶ δι' ἐπιδεξίου ὑποχωρήσεως σύροντες τοῦτον ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ ἦτο χωσμένον τὸ ἱππικόν, ἤτοι ἡ λεγομένη τσάκα, τὸ *σάκα* τῆς Παραδρομῆς. Ὅταν οἱ Στρατιῶται ἦλθον εἰς Ἰταλίαν, ἵνα πολεμήσωσι τοὺς Γάλλους, συνωδεύοντο καὶ ὑπὸ τῶν παλληκαρίων των, ἃ ὁ Σανοῦτος ὀνομάζει ragazzi fameji. Διὰ λόγους ἀγνώστους ἡμῖν τὰ στρατιωτικὰ παλληκάρια ἀπέδρασαν εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Τῇ 15 Ἰουλίου 1496 οἱ Στρατιῶται προσβαλόντες τοὺς ἐν Νοβάρᾳ Γάλλους ἤραντο μέγαν θρίαμβον, ἐπικροτηθέντα ὑφ' ἁπάντων, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οἱ ἡμέτεροι ἱππεῖς ἐνίκησαν ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν πεζῶν «πρᾶγμα τέως ἀνήκουστον», ὡς σημειοῖ ὁ Σανοῦτος.

Τὰ πεζὰ ταῦτα παλληκάρια τῶν Στρατιωτῶν ἔφερον παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα *ριπταρισταὶ* καὶ τὸ λατινικὸν jactarii, ὅπερ διεφθάρει εἰς *ζάγδαρις* καὶ ἐν τῷ χρονικῷ τοῦ Μοραίως *τζάγδαρος*· ἀμφότεραι αἱ λέξεις παραγόμεναι ἐκ τοῦ *ρίπτω*, jaceo σημαίνουσι τοὺς συμμάχους τοῦ ἱππέως πεζοὺς σφενδονιστάς[1]. Ἀλλ' ὁ πεζὸς ριπτάριος ἢ ζάγδαρις μὴ ἔχων τιμάριον ἢ ἄλλην ἰδιοκτησίαν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν τοῦ Σπαρτιάτου πολεμιστοῦ εἵλωτα· διὰ τοῦτο δὲ βλέπομεν τὸν πρίγκιπα τῆς Πελοποννήσου Γουλιέλμον λέγοντα πρὸς τὸν Ἰωάννην Σεβαστοκράτορα, ὅστις ἠθέλησε ν' ἁρπάσῃ τὸ δεσποτάτον τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης ἁρπαγῆς θὰ τὸν καθίστα ἔρημον τζάγδαρον·

> Ἀλλ' ἐβουλήθης παντελῶς νὰ τὸν ἀποκληρώσῃς,
> νὰ ἐπάρῃς ἐκεῖνο ὅπου κρατεῖ ὅλον τὸ δεσποτάτον,
> κ' ἐκεῖνος νὰ ἔνῃ τζάγδαρος ἔρημος εἰς τὸν κόσμον.

Ὁ μετὰ τῶν Στρατιωτῶν πολεμήσας κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ ἰταλὸς Luigi da Porto χαρακτηρίζει ἐν ἔτει 1509 οὕτω τοὺς ζαγδάρους: «κομίζουσιν (οἱ Ἐνετοὶ) ἐξ Ἑλλάδος ἀρκετοὺς Στρατιώτας ἱππεῖς, καὶ μετ' αὐτῶν εἶδός τι πεζῶν, παραδόξων τὴν θέαν, τὸ ἔνδυμα καὶ τὸν ὁπλισμόν, ἀνθρώπων μᾶλλον πρὸς ἀριθμὸν ἢ ὠφελίμων ἐν τοῖς πολέμοις τῆς Δύσεως. Φοροῦσι πέδιλα ἐκ λωρίων καὶ ἔνδυμα μακρὸν μέχρι τοῦ πέλματος, ἀσπίδα κυρτὴν καὶ ἀκατάλληλον πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν κτυπημάτων, σπάθην καμπύλην καὶ πλατεῖαν ἐν τῷ πλευρῷ, καὶ μικρότατον σιδηροῦν ἀκόντιον εἰς τὴν χεῖρα. Ἕτερον ὅπλον δὲν φέρουσιν, ἀλλ' οὔτε ἔχουσι τάξιν τινά, ὀχληροὶ καὶ βραδυκίνητοι, κατὰ δὲ τὴν κρίσιν μου ὅλως ἀνωφελεῖς ἐν Ἰταλίᾳ»[1]

ΙΗ'

Ὁ Φερραρικὸς πόλεμος ἦτο τὸ προανάκρουσμα τῶν μεγάλων καὶ ἀτελευτήτων ἐμφυλίων σπαραγμῶν καὶ ξενικῶν ἐπεμβάσεων, αἵτινες ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη ἠφάνισαν τὴν Ἰταλίαν. Τῷ 1494 ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κάρολος ὁ Η', διεκδικῶν κληρονομικὰ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, διῆλθε τὰς Ἄλπεις ἐπὶ κεφαλῆς 50 χιλιάδων στρατοῦ καὶ ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν σχεδὸν ἀμαχητεὶ εἰσῆλθεν εἰς Νεάπολιν. Μόνον τὸ Βρεντήσιον, κατοικούμενον τότε ὑπὸ ἀποικίας Ἑλληναλβανῶν Στρατιωτῶν, δὲν ὑπετάγη εἰς τοὺς Γάλλους καὶ ἐχρησίμευσε μετ' οὐ πολὺ ἡ κυριωτέρα ἀφετηρία πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Κάρολος ἐν Νεαπόλει ἐσχεδίαζε τὴν εἰς Ἑλλάδα διάβασίν του, οἱ δὲ Τοῦρκοι περίτρομοι ἀπεσύροντο εἰς τὰ μεσόγεια φρούρια, ἡ Ἐνετία διωργάνιζε τὸν συνασπισμὸν τῆς Ἰταλίας κατὰ τοῦ ξένου, ἀπαλλάττουσα οὕτω καὶ τοὺς φίλους Τούρκους ἀπὸ φοβερᾶς δοκιμασίας. Καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα τοῦ 1494 ἡ Γερουσία πυρετωδῶς εἰργάσθη εἰς στρατολόγησιν Στρατιωτῶν, ἅμα δὲ τῷ ἔαρι τοῦ ἑπομένου ἔτους ἀλλεπάλληλα κατέφθανον τὰ κομίζοντα τοὺς πολυτίμους συμμάχους ἱππαγωγὰ πλοῖα (arsili). Ἀκούσωμεν τὸν αὐτόπτην Σανοῦτον περιγράφοντα τὴν ἄφιξιν καὶ δεξίωσιν τῶν Στρατιωτῶν.

«Τῇ 22 Ἀπριλίου ἔφθασεν ἡ πρώτη ἱππα-

[1] Οἱ ριπταρισταὶ ἢ ζάγδαροι δὲν ἐξεσφενδόνιζον μόνους λίθους, ἀλλὰ καὶ μικρὰ ἀκόντια τὰ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν λεγόμενα ῥιπτάρια καὶ βηρύται (λατ. verutum, ὅθεν τὰ βερετώνια τῶν χρονικῶν τῆς Κύπρου)· ἡ ἀντίστοιχος τοῦ ριπταρίου λατινικὴ λέξις sagda παρέμεινεν ἐν τῇ στρατιωτικῇ γλώσσῃ τῶν Ἰταλῶν ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ μικροῦ ἀκοντίου. Βλέπε Grassi dizionario militare, ἐν λέξει sagda. Ὁ Σανοῦτος γράφει ἀλλαχοῦ ὅτι οἱ Ἕλληνες ζάγδαροι εἶνε οἱ τῶν τούρκων ἀζάπιδες (Diarii, I, σ. 127).

[1] Lettere storiche di Luigi da Porto N° 8.

Digitized by Google

γωγὸς ναῦς φέρουσα ἑκατὸν ἑπτὰ Κορωναίους Στρατιώτας, οἵτινες ἀποβάντες ἐν Λίδῳ ἐξετέλεσαν τὴν εἰθισμένην παρέλασιν ἐνώπιον ἀπείρου πλήθους, θαυμάζοντος τὴν ταχύτητα τῶν ἵππων καὶ τὴν ἐπιδεξιότητα τῶν ἱππέων· ἡ γερουσία ἀπεφάσισε νὰ τοὺς στρατωνίσῃ ἐν Ῥαβένῃ καὶ διώρισεν ἀρχηγόν των τὸν Πέτρον Δουόδον ὑπουργὸν τῶν ἐν Στερεᾷ κτήσεων μετὰ μηνιαίου μισθοῦ ἑκατὸν δουκάτων. Οἱ Στρατιῶται εἶνε Ἕλληνες, καὶ φοροῦσι πλατεῖς ἐπενδύτας καὶ ὑψηλοὺς πίλους, τινὲς δὲ καὶ θώρακας· κρατοῦσι λόγχην εἰς τὴν χεῖρα καὶ ῥόπαλον, ἐν δὲ τῷ πλευρῷ κρεμῶσι σπάθην· τρέχουσιν ὡς πτηνοί, καὶ μένουσιν ἀπαύστως ἐπὶ τῶν ἵππων των, οἵτινες δὲν τρώγουσι χόρτον ὡς οἱ ἰταλικοί. Εἰθισμένοι εἰς ληστείας συνεχῶς δῃοῦσι τὴν Πελοπόννησον. Ἄριστος κατὰ τῶν Τούρκων προμαχῶν, διοργανίζουσι κάλλιστα τὰς ἐπιδρομὰς καὶ λεηλασίας, ἐπιτίθενται ἐξ ἀπροόπτου κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ εἶνε πιστοὶ εἰς τὸν κύριόν των. Δὲν αἰχμαλωτίζουσιν, ἀλλ' ἀποκόπτουσι τὰς κεφαλάς, ἐφ' ἑκάστης τῶν ὁποίων λαμβάνουσιν ἓν δουκάτον κατὰ τὴν συνήθειάν των. Τρώγουσιν ὀλίγον καὶ εὐχαριστοῦνται μὲ τὸ παρατυχόν, πολὺ δ' ἐπιμελοῦνται τοὺς ἵππους των. Μέγας τούτων ἀριθμὸς κατοικοῦσιν εἰς τὰς χώρας τῆς Αὐθεντείας, τὴν ὁποίαν προθύμως ὑπηρετοῦσι, διότι ἀριστεύοντες ὀνομάζονται ἱππόται καὶ λαμβάνουσι συντάξεις, μεταβιβαζομένας εἰς τοὺς υἱούς των.»

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας κατέπλευσε δευτέρα ἱππαγωγὸς ἀποβιβάσασα εἰς Λίδον τοὺς Ναυπλιεῖς Στρατιώτας· τούτων ἦσαν πολλοὶ συνταξιοῦχοι, ὡς διαπρέψαντες ἐν τῷ Φερραρικῷ πολέμῳ, καὶ ἐλάμβανον τέσσαρα μέχρι πέντε δουκάτα τὸν μῆνα· οἱ νεόστρατοι ἐλάμβανον τρία, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ ὀκτὼ δουκάτα· εἰς ἕκαστον προκατεβλήθησαν τέσσαρα μηνιαῖα, καὶ ἡ κριθὴ τῶν ἵππων των· ἀφοῦ ἐπεθεωρήθησαν ἡνώθησαν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Δουόδου.

Τῇ 5 Μαΐου κατέπλευσαν ἕτεροι Στρατιῶται· ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει τούτων ὡς καὶ τῶν προηγουμένων παρῆν καὶ ὁ διάσημος Φίλιππος de Commines, ἀπεσταλμένος τοῦ Καρόλου Η', ὅστις ἀντιμετωπίσας μετ' ὀλίγον ἐν Φορνόβῳ τοὺς ἡμετέρους πολεμιστὰς γράφει εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του (VIII, 5) «Οἱ Estradiots εἶνε Ἕλληνες, ὡς οἱ λεγόμενοι genetaires, πεζοί τε καὶ ἱππεῖς, ἐνδεδυμένοι ὡς οἱ Τοῦρκοι πλὴν τοῦ κεφαλοδέσμου (tolliban)· καρτερικοὶ ἄνδρες, κοιμῶνται καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐν ὑπαίθρῳ μετὰ τῶν ἵππων των· ἅπαντες Ἕλληνες τὸ γένος ἐλήφθησαν ἐκ τῶν φρουρίων, τὰ ὁποῖα οἱ Ἐνετοὶ κατέχουσιν, οἱ μὲν ἐκ Ναυπλίου τῆς Πελοποννήσου, οἱ δ' ἐξ Ἀλβανίας πρὸς τὸ Δυρράχιον· οἱ Ἐνετοὶ πολὺ τοὺς μεταχειρίζονται καὶ τοὺς ἐμπιστεύονται· τοὺς εἶδον ἀποβαίνοντας εἰς τὴν νῆσον ἔνθα κεῖται ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἦσαν 1500 τὸν ἀριθμόν. Οἱ Estradiots εἶνε γενναῖοι καὶ ἐνοχλοῦσι πολὺ τὸν στρατὸν καθ' οὗ ἐπιτίθενται· οὗτοι μᾶς ἐκυνήγησαν μέχρι τοῦ καταλύματος τοῦ στρατάρχου, καὶ ἀφοῦ ἐφόνευσαν τρεῖς τέσσαρας Γερμανοὺς ἀπήγαγον τὰς κεφαλὰς κατὰ τὴν συνήθειάν των.»

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας κατέπλευσαν τέσσαρες ἱππαγωγοὶ κομίζουσαι ἐκ Ναυπλίου 520 Στρατιώτας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πέτρου Βουζύκη διαπρέψαντος ἐν Φερράρᾳ καὶ λαβόντος τὸ παράσημον μετὰ κληρονομικῆς συντάξεως· αἱ κεφαλαὶ [1]) τῶν Στρατιωτῶν τούτων παρουσιασθεῖσαι εἰς τὸν δόγην ἀπῄτησαν τὴν παραδοχὴν τῶν ἑξῆς συνθηκῶν· πρῶτον, ὅτι θὰ λαμβάνωσι δώδεκα μηνιαῖα τὸ ἔτος· δεύτερον, ὅτι πάντες οἱ τὴν Δημοκρατίαν ὑπηρετήσαντες ἐπιστρέφοντες εἰς Ναύπλιον θὰ ἐγγραφῶσιν ἐν τοῖς Στρατιώταις τῆς φρουρᾶς πρὸς ἀπολαυὴν τῆς εἰθισμένης ἀσυδοσίας· τρίτον, ὅτι ὁ μισθὸς τοῦ ἀποθνήσκοντος συνταξιούχου θὰ μεταβαίνῃ εἰς τοὺς υἱούς του· τέταρτον, οἱ θνήσκοντες ἵπποι θ' ἀναπληρῶνται δαπάνῃ τῆς Πολιτείας· καὶ πέμπτον, ὅτι θὰ τοῖς χορηγῆται ὁ ἡμερήσιος ἄρτος καὶ ἡ κριθὴ τῶν ἵππων. Οἱ ὅροι ἐγένοντο δεκτοὶ πλὴν τοῦ τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ ἡμερησίου ἄρτου. Μετὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ ὑπουργὸς τοῦ Κολλεγίου Βερνάρδος ὁ Λορεδάνος ἵνα τοῖς μετρήσῃ τὰ χρήματα· ἀλλ' οἱ Στρατιῶται ἠρνήθησαν νὰ δεχθῶσι ταῦτα καὶ ἐκτελέσωσι τὴν παρέλασιν· ἐνῷ δ' ἔμπληκτος ἡ Γερουσία διαφοροτρόπως ἡρμήνευε τὴν ἄρνησιν ταύτην, μετὰ δύο ἡμέρας αἱ κεφαλαὶ παρουσιασθεῖσαι τῇ ἐξήγησαν ὅτι ἦσαν πολὺ ὠργισμένοι, διότι ὁ δόγης ἔδωκε τὴν χεῖρα εἰς μόνον τὸν Πέτρον Βουζύκην, ἐνῷ ὅλοι εἶνε ἴσοι καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου ἐννοοῦσι νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν Πολιτείαν. Ἡ Γερουσία ἀμέσως ἱκανοποιήσασα τὴν μικροφιλοτιμίαν ταύτην τῶν Στρατιωτῶν ἀπέστειλε τούτους εἰς τὴν χώραν τῆς Παδούης. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔφθασαν ἐπὶ πλοίου εἴκοσι Στρατιῶται· ὥστε μέχρι τῆς 20 Μαΐου κατέπλευσαν ἐν συνόλῳ 1200 Στρατιῶται ἐκ Μεθώνης, Κορώνης, Ζακύνθου, Ναυπάκτου, καὶ Ναυπλίου, ἅπαντες admirati del suo veloce correr· διαιρεθέντες εἰς δύο σώματα, οἱ μὲν ὀκτακόσιοι ὑπὸ τὸν Πέτρον Δουόδον διηυθύνθησαν εἰς Βονωνίαν, οἱ δὲ 625 ὑπὸ τὸν Βερνάρδον Κονταρίνην εἰς Μιλάνον· ἀμφότεροι οἱ Ἐνετοὶ οὗτοι εὐπατρίδαι ὠνομάσθησαν *προνοηταὶ τῶν Στρατιωτῶν* (provveditori di Stradiotti).

Πρῶτοι οἱ ἐν Λομβαρδίᾳ ἀποσταλέντες Στρατιῶται ἤρχισαν τὰς πρὸς τοὺς Γάλλους ἐχθρο-

[1]) Οὕτω καλοῦνται ἐν τοῖς ἐγγράφοις, caput, capita, οἱ ὑπ' αὐτῶν τῶν Στρατιωτῶν ἀναγνωριζόμενοι ἀρχηγοί, τὸ ὄνομα δὲ *κεφαλὴ* παραμένει ἔτι παρ' ἅπασι τοῖς Ἀλβανοῖς.

Digitized by Google

πραξίας καὶ διὰ σειρᾶς λαμπρῶν κατορθωμάτων οὐ μόνον ἔσωσαν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς ἐχθρικῆς λεηλασίας, ἀλλὰ καὶ μέχρι τέλους ἐμπόδισαν τὴν ἕνωσιν τῶν δύο στρατοπέδων. Ἐν ἀρχῇ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Καρόλου Η', ὁ γενναῖος δοὺξ τῆς Αὐρηλίας νικήσας τοὺς Γενουηνσίους καὶ Νεαπολιτανοὺς κατέλαβε τὸ ὀχυρὸν φρούριον τῆς Νοβάρας, καὶ διοργανίσας μεθοδικὴν τῶν πέριξ δῄωσιν ἐνέσπειρε τὸν τρόμον εἰς τὰ πέριξ. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς λεηλασίας, ἀπαράλλακτον πρὸς τὸ Στρατιωτικόν, βεβαίως ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν Γάλλον ἡγεμονίδην ὁ συμπολεμῶν αὐτῷ Κωνσταντῖνος Ἀριανίτης, υἱὸς τοῦ Ἀριανίτου Κομνηνοῦ δεσπότου τοῦ Μακεδονικοῦ φρουρίου τῶν Σερβίων· τὴν ἀδελφὴν τοῦ Κωνσταντίνου τούτου Ἑλένην, διάσημον ἐπὶ καλλονῇ, ἐνυμφεύθη ὁ μαρκήσιος τοῦ Μομφερράτου, καὶ ἐγέννησεν υἱόν, τὸν ὁποῖον στερηθέντα ἀμφοτέρων τῶν γονέων ἐκηδεμόνευεν ὁ θεῖος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος. Ἐχθρὸς ἄσπονδος τῆς ἐνετικῆς Δημοκρατίας, μέχρι θανάτου ἐπολέμησεν αὐτήν, συμμαχήσας πρὸς τοὺς ἐχθρούς της Κάρολον τὸν Η' καὶ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Μαξιμιλιανὸν τὸν Α', ὑφ' οὗ καὶ ἰδιαζόντως ἐτιμήθη, ὀνομασθεὶς τοποτηρητής του ἐν Ἰταλίᾳ. Ὁ Κωνσταντῖνος οὗτος πρῶτος χαιρετήσας τοὺς εἰς Ἰταλίαν καταβάντας Γάλλους διωργάνισε μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Δυρραχίου Μαρτίνου μεγάλην ἐν Ἑλλάδι συνωμοσίαν προτιθεμένην τὴν σφαγὴν καὶ ἀποδίωξιν τῶν Τούρκων ἅμα ὁ Κάρολος Η' ἐπέρα ἐκ Νεαπόλεως εἰς Ἤπειρον. Ἀλλ' ἡ Ἐνετία τοῦτο μαθοῦσα συνέλαβε καὶ ἐδηλητηρίασε τὸν προειρημένον ἐπίσκοπον, καὶ ἐμήνυσεν εἰς τὸν Σουλτάνον τὰ τεκταινόμενα· μὴ δυνηθεῖσα δὲ νὰ προσοικειωθῇ τὸν ἐπίφοβον Ἀριανίτην, ἀπεφάσισε ν' ἀπαλλαγῇ τούτου διὰ τοῦ δηλητηρίου, ἢ τῆς δολοφονίας (1508). Ὁ Κωνσταντῖνος, ὡς λέγει ὁ κάλλιστα τοῦτον γνωρίσας Commines, διεξεδίκει ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν, ὡς πατρογονικὸν κλῆρον αὐτοῦ καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἐξ' οὗ κατήγετο [1]). Εἰς τὸν Στρατιώτην τοῦτον ἐπίτροπον τοῦ Μομφερράτου ἀνῆκε βεβαίως ἡ ἐν τῇ βασιλικῇ ὁπλοθήκῃ τοῦ Τουρίνου διασωζομένη ὡραία σπάθη, κληρονομικῷ δικαιώματι περιελθοῦσα εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς Σαβοΐας. Περὶ τοῦ Κωνσταντίνου Ἀριανίτου θὰ λαλήσωμεν καὶ κατωτέρω.

Ἡ λεηλασία τῶν περὶ τὴν Νοβάραν χωρῶν εἶχεν ἐμπνεύσει τοιοῦτον εἰς τοὺς κατοίκους τρόμον, ὥστε ἐχαιρέτησαν τοὺς Στρατιώτας ὡς ἀληθεῖς σωτῆρας. Ἀκούσωμεν τὸν Σανοῦτον ἀφελῶς ἐπιτέμνοντα τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις· «ὅλη ἡ πόλις τοῦ Μιλάνου ἐπληρώθη ἀνθρώπων ἐλθόντων νὰ ἴδωσι τοὺς παραξένους Στρατιώτας· ὁ δοὺξ καὶ ἡ δούκισσα ἵππευσαν μεθ' ἁπάσης τῆς αὐλῆς καὶ ἦλθον εἰς τὴν πλατεῖαν διὰ νὰ τοὺς παρατηρήσωσιν· ὁ ἡγεμὼν ἐκ καρδίας συγχαρεὶς τῷ Κονταρίνῃ τὸν παρεκάλεσεν νὰ τῷ δείξῃ τρέχοντας τοὺς Στρατιώτας, οἵτινες ἔδραμον μὲ τὰς λόγχας καὶ τὰ ῥόπαλα πρὸς μεγάλην τοῦ πλήθους εὐχαρίστησιν. Μετὰ τοῦτο οἱ Στρατιῶται μετέβησαν εἰς τὰ ὡρισμένα αὐτοῖς καταλύματα, ἔνθα τοῖς εἶχον παρατεθῇ τράπεζαι φαγητῶν.» Ἐκ Μιλάνου μετέβησαν εἰς Βεζέβενε, ὅπου τοὺς ὑπεδέχθησαν ἐν μεγάλῃ πομπῇ ὁ φρούραρχος Γαλεάτσος Σανσεβερῖνος, οἱ αὐθένται Φρακάσος καὶ Ἀντώνιος Σανσεβερῖνοι, ὁ αὐθέντης Νικόλαος ὁ Κορέζιος, ὁ κόμης Οὖγος Σανσεβερῖνος καὶ ὁ κόμης Σκαραμούτσας Βισκόντης. Ἰδοὺ τί ἔγραψε τότε πρὸς τὴν Γερουσίαν ὁ προνοητὴς τῶν Στρατιωτῶν Κονταρίνης· «Ἐλθόντες οἱ Στρατιῶται εἰς Βεζέβενε ἐνεκαρδίωσαν καὶ παρηγόρησαν τοὺς κατοίκους. Ἐνῷ ὁ δοὺξ τῆς Αὐρηλίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐλεηλάτει, τώρα ἦλθεν ἡ σειρὰ τῶν Στρατιωτῶν». Καὶ τῷ ὄντι ἅμα στρατωνισθέντες ἐν Βεζέβενε ἐξῆλθον «διὰ νὰ ἴδωσιν ἂν οἱ ἐχθροὶ ἔχωσι καρδίαν διὰ νὰ μετρηθῶσιν· ἡ ἐμπροσθοφυλακή των προχωρήσασα ἓν μίλιον συνήντησε 40 βαρυσιδήρους ἱππεῖς, 100 τσαγράτορας καὶ τρεῖς τοξότας, καὶ ὁρμήσασα κατ' αὐτῶν συνέλαβεν εἴκοσιν ἓξ αἰχμαλώτους, καὶ ἐφόνευσεν 9 καὶ 12 ἵππους· ἂν δὲ ἦσαν πολυαριθμότεροι, οὐδεὶς θὰ ἐσώζετο. Τέλος πάντων, τελευτᾷ ἡ ἔκθεσις, οἱ Γάλλοι εὗρον τὸν ἀντίπαλον, καὶ καθ' ἑκάστην οἱ Στρατιῶται μας κάτι κάμνουσι». Μετ' ὀλίγον πεντήκοντα Στρατιῶται διευθύνονται πρὸς αὐτὸ τὸ γαλλικὸν στρατόπεδον διὰ νὰ ἴδωσιν, ὡς ἔλεγον «ὁποῖον εἶδος ἀνθρώπων ἦσαν αὐτοὶ οἱ Γάλλοι». Δύο ἀδελφοὶ τοῦ Πέτρου Βουζύκη ἔφθασαν σχεδὸν εἰς τὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα· 17 γάλλοι ἱππεῖς ὁρμῶσι κατ' αὐτῶν, οἱ δὲ δύο Στρατιῶται προσποιηθέντες φυγήν, στρέφονται διὰ ταχυτάτου ἑλιγμοῦ καὶ φονεύουσι δύο καὶ αἰχμαλωτίζουσιν ἰσαρίθμους. Τὴν ἐπιοῦσαν οἱ Στρατιῶται στήσαντες ἐνέδραν φονεύουσιν ἐννέα καὶ αἰχμαλωτίζουσι τριάκοντα· τότε εἷς τῶν υἱῶν τοῦ Πέτρου Βουζύκη διώκων τοὺς ἐχθρούς, δὲν ἠδυνήθη νὰ σταματήσῃ τὸν ἵππον του, ὅστις πηδήσας εἰς τὰ ἐχθρικὰ χαρακώματα συνελήφθη μετὰ τοῦ ἵππεώς. Ὁ προνοητὴς ἐπρότεινε τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ νεαροῦ Στρατιώτου πρὸς πλειοτέρους Γάλλους· εἰκάζεται ὅμως ὅτι ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἐξωργισμένων ἐχθρῶν.

Ἐκ Βεζέβενε οἱ Στρατιῶται ἦλθον εἰς τὸ Casuol, καὶ ἐντεῦθεν διατρέχοντες τὰ πέριξ αἰχμαλωτίζουσι καὶ φονεύουσι γάλλους. 22 ἱππεῖς ἔχοντες ὁδηγὸν Λομβαρδὸν τοξότην προσβάλλουσι τὸ φρούριον Βιλλανόβα, φρουρούμενον ὑπὸ 12 Γάλλων, οἵτινες ἀμέσως παρεδόθησαν ἐπὶ τῇ ὑποσχέ-

[1]) **Lamansky, Secrets d' état de Venise, σελ 292 — 300.**

Digitized by Google

σει ἀσφαλείας ζωῆς. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἕτεροι Στρατιῶται καταλαμβάνουσι τὰ φρούρια Τσεράνο καὶ Τράκανο. Ἐν τοῖς φρουρίοις τούτοις ἐστρατωνίσθησαν 200 Στρατιῶται, οἱ δὲ ὑπόλοιποι ἔρχονται μέχρις αὐτῶν τῶν πυλῶν τῆς Νοβάρας, οὐδένα συναντήσαντες ἐχθρόν. Οἱ ἐν τοῖς δύο φρουρίοις ἐξελθόντες προσβάλλουσι τὸ στρατόπεδον τοῦ δουκὸς καὶ φονεύουσι καὶ αἰχμαλωτίζουσιν 25. Ἐνταῦθα ἐφονεύθη ὁ πρῶτος Στρατιώτης, τοῦ ὁποίου ὁ ἵππος ἐπιστρέφει εἰς τὸ στρατόπεδον, perochè questo costume hanno i loro cavalli. Οἱ ἐν Νοβάρᾳ δὲν τολμῶσι νὰ ἐξέλθωσι πλέον. Μίαν ἡμέραν Στρατιῶται ἰδόντες 40 πεζοὺς ἐν ἐνέδρᾳ, ὁρμῶσι κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς συλλαμβάνουσιν ἅπαντας senza snudar spada.

Ἐν τούτοις οἱ ἐν Νοβάρᾳ δὲν ἐπολιορκοῦντο μόνον, ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξέλθωσι καὶ ἑνωθῶσι πρὸς τὸ εἰς τὰ Ἀπεννῖνα βαῖνον βασιλικὸν στρατόπεδον ἐξέθετον εἰς κίνδυνον οὐ μόνον ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα. Εἰς μάτην ὁ Κάρολος προσεκάλει τὸν δοῦκα τῆς Αὐρηλίας νὰ ἐξέλθῃ καὶ μεταβῇ εἰς ἕνωσίν του ἐν Πλακεντίᾳ· ἐπιστολὴ αὐτοῦ τοῦ δουκὸς συλληφθεῖσα καὶ δημοσιευομένη ὑπὸ τοῦ Σανούτου εἰκονίζει κάλλιστα τὴν θέσιν τῶν ἐν Νοβάρᾳ: «Χριστιανικώτατε βασιλεῦ, μὲ διατάσσεις νὰ ἔλθω μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ ἑνωθῶμεν ἐν Πλακεντίᾳ· σὲ διαβεβαιῶ ὅμως ὅτι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ δουκὸς τοῦ Μιλάνου εὑρίσκονται κάποιοι ἄνθρωποι, ὑπ' αὐτῶν ὀνομαζόμενοι Στρατιῶται, ἀγνοῶ ὅμως ἂν εἶνε Τοῦρκοι ἢ διάβολοι, διότι τόσα κακὰ μᾶς ἔκαμαν ὥστε ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν Νοβάραν. Μᾶς φονεύουσι καὶ φέρουσι τὰς κεφαλὰς ἐπὶ τῶν λογχῶν των, καθ' ἑκάστην δὲ ἐπιτρέχουσι μέχρι τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, ὡς ἡμεῖς πρότερον ἐδηοῦμεν μέχρι τοῦ Βεζέβενε· ὥστε εἶνε ἀδύνατον νὰ ἔλθωμεν, διότι οἱ ἡμέτεραι στρατιῶται φοβοῦνται καὶ δὲν θέλουσι νὰ ἐξέλθωσι· τῇ ἀληθείᾳ δὲ ἐὰν ἐξέλθωμεν θὰ τραπῶμεν καὶ φονευθῶμεν ὅλοι».

Ἐνῷ τοιαῦτα συνέβαινον πρὸ τῆς Νοβάρας, ἕτερα σημαντικώτερα διεδραματίζοντο ἐπὶ τῶν Ἀπεννίνων. Ὁ Κάρολος Η' ἐγκαίρως ἰδεασθεὶς τὸν κατ' αὐτοῦ συνασπισμόν, ἀφῆκε τὴν Νεάπολιν, καὶ σπεύδων νὰ διέλθῃ τὰ Ἀπεννῖνα πρὸ τῆς συγκεντρώσεως τῶν συμμάχων, ἐκ Λούκας διηυθύνθη πρὸς τὴν κλεισοῦραν τοῦ Ποντρεμόλη, ἣν ὁ Κομμίνης ἐθεώρει ὡς τὴν μᾶλλον ἐπικίνδυνον δίεξοδον. Εὐτυχῶς τὸ ἐν Ποντρεμόλῃ φρούριον φυλαττόμενον ὑπὸ 400 πεζῶν ἀμαχητεὶ παρεδόθη. Οὕτως ὁ βασιλικὸς στρατὸς διηρημένος εἰς τρία μεγάλα σώματα ἔφθασεν εἰς τὴν ὀρεινὴν κώμην Τάππικον. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ διοικουμένη ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Ζιὲ διέκρινεν ἤδη τοὺς συμμάχους, οἵτινες συμποσούμενοι εἰς 20 χιλιάδας πεζοὺς καὶ 10 χιλιάδας ἱππέων ἐστρατοπέδευον εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Πάρμας μεταξὺ Γερόλας καὶ Φορνόβου. Ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἱππέων συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ ὑπὸ τὸν Πέτρον Δουόδον ἑπτακόσιοι Στρατιῶται, ἕτεροι διακόσιοι ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον δοῦκα τῆς Μαντούης, ἑκατὸν ὑπὸ Ἰωάννην τὸν Ἕλληνα (Παλαιολόγον), καὶ 35 ὑπὸ τοὺς Ταλιὰν Κάρπην καὶ Ἀννίβαν τὸν Βεντιβόλιον. Ἅπαντας τούτους ἀποκαλεῖ ὁ Βενέδικτος «Graecos milites levius armatos», προσθέτων ὅτι πλὴν τούτων παρῆσαν καὶ 365 κατάφρακτοι ἱππεῖς ὑπὸ Φίλιππον τὸν Μακεδόνα [1]).

Τῇ 1 Ἰουλίου σῶμα τῆς γαλλικῆς ἐμπροσθοφυλακῆς ἐκ δισχιλίων πεζῶν ἐπειράθη νὰ καταλάβῃ τὴν ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Τάρου παραρρεομένην κώμην Φορνόβον, ἀλλ' ἑξακόσιοι Στρατιῶται ὁρμήσαντες ἔτρεψαν τούτους εἰς φυγήν, αἰχμαλωτίσαντες δώδεκα καὶ φονεύσαντες 30, ὧν τὰς κεφαλὰς ἔφερον εἰς τοὺς ἀρχηγούς. Ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἦν καὶ Ἑλβετὸς σωματάρχης ἐξαγοράσας ἑαυτὸν διὰ πεντακοσίων δουκάτων, τὰ ὁποῖα μεθ' ἑαυτοῦ ἔφερε καὶ τεσσάρων δακτυλίων. Ἕτερος σημαντικὸς Γάλλος αἰχμάλωτος ὁρίσας ὁ ἴδιος τὰ λύτρα εἰς χίλια δουκάτα, ἐμέτρησε ταῦτα εἰς τοὺς Στρατιώτας. Μετ' ὀλίγον οἱ αὐτοὶ Στρατιῶται ἐφορμήσαντες κατὰ τῶν ἐν τῷ ὑπερκειμένῳ ὄρει Γάλλων ἐπανῆλθον φέροντες πολλὰς κεφαλὰς καὶ πλουσιωτάτην λείαν

«Ἐκ τῶν νικῶν τούτων, γράφει ὁ Σανοῦτος, κατεπλούτησαν, διότι οἱ φονευθέντες καὶ αἰχμαλωτισθέντες ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν πολλὰ χρήματα καὶ πολυτίμους δακτυλίους, ὧν ἕκαστος ἤξιζεν εἴκοσι πέντε δουκάτα. Ἐπαρουσίασαν τὰς κεφαλὰς εἰς τὸν προνοητήν, φιλοῦντες τὴν χεῖρά του ala Greca, καὶ λαμβάνοντες ἐφ' ἑκάστης τὸ ὡρισμένον δουκάτον. Εἰς τὸν αὐτὸν ἀρχηγὸν ἐπαρουσιάσθησαν καὶ πάντες οἱ δακτύλιοι, οἵτινες ζυγισθέντες ἐξετιμήθησαν πλέον τῶν 1500 δουκάτων. Πάντες συνεχαίροντο διὰ τῆς χειρὸς τοὺς Στρατιώτας κραυγάζοντες ἐν χαρᾷ: Ζήτω ὁ ἅγιος Μάρκος! Ὁ πρῶτος Στρατιώτης ὁ παρουσιάσας ἐχθρικὴν κεφαλὴν εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον ἀντημείφθη διὰ δέκα δουκάτων, καὶ ἀσπασμοῦ ἐν μέσῳ τῷ στόματι, ὅπερ οἱ στρατιῶται θεωροῦσιν ὡς τὸν ὕπατον βαθμὸν τῆς ἐκτιμήσεως.» Οἱ θρίαμβοι οὗτοι ἑωρτάσθησαν ὡς μεγάλη νίκη· ἐν τούτοις οἱ Στρατιῶται διεκήρυξαν ὅτι οἱ Γάλλοι ἦσαν ἀνδρεῖοι (valentuomini).

Μετὰ τοῦ Καρόλου συνεξεστράτευε καὶ ὁ περιώνυμος Λομβαρδὸς ἀρχηγὸς Ἰωάννης Τριβούλτσης, γινώσκων κάλλιστα τὴν χώραν καὶ τοὺς πολεμιστάς της. Εὑρισκόμενος ἐν τῇ ἐμπροσθοφυλακῇ τοσοῦτο κατεπλάγη ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ φοβερῶν τού-

[1]) Sanuto, la spedigione di Carlo VIII in Italia, Venezia 1883, σ. 447-48. Benedicti, de rebus Caroli, σελ. 1592, ἐκδ. Eccard.

Digitized by Google

των ἐπιθέσεων, ὥστε ἤρχισε νὰ σκέπτηται σπουδαίως περὶ τοῦ ἀπρονοήτου τούτου κινδύνου. Ἀποσυρθεὶς ἐν τῇ ἐσχατιᾷ τοῦ ὄρους ἀνέμεινεν ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας τὸν ὄπισθεν βραδέως μετὰ τοῦ πυροβολικοῦ ἐρχόμενον βασιλέα. «Ἐὰν τότε, λέγει ὁ καρδινάλιος Βέμβος, ὁ μαρκήσιος τῆς Μαντούης τὸν προσέβαλλεν, ὁ Τριβούλτσης δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀντιστῇ· τούτου δὲ συλληφθέντος, ἀκόπως θὰ ἐνικᾶτο καὶ ὁ ἐπίλοιπος τοῦ βασιλέως στρατός». Ὁ βασιλεὺς στρατοπεδεύσας ἐν Βάρσᾳ, κατὰ συμβουλὴν πιθανῶς τοῦ Τριβούλτση ἐζήτησε δι' ἀπεσταλμένου τὴν ἐλευθέραν διάβασιν. Οἱ Στρατιῶται ἐκ νέου ὁρμήσαντες ἔφθασαν μέχρι τῶν βασιλικῶν σκευῶν, καὶ λαβόντες λάφυρα καὶ κεφαλὰς ἐπέστρεψαν ἀνενόχλητοι.

Τῇ 5 Ἰουλίου ἀπόσπασμα Γάλλων ὥρμησεν ἀπὸ τοῦ ὄρους cosi disperati πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Τάρου· ἀλλ' οἱ Στρατιῶται μετὰ τῶν Ἰταλῶν ἐλαφρῶν ἱππέων ἀπέκρουσαν αὐτούς. Εἷς Στρατιώτης ἀπεκεφάλισε σημαντικὸν Γάλλον, 24 δὲ ὁρμήσαντες κατὰ ὀγδοήκοντα ἐφόνευσαν τοὺς δέκα, καὶ διεσκόρπισαν τοὺς λοιπούς.

Τῇ 6 Ἰουλίου ὁ Κάρολος μὴ τυχὼν τὴν αἰτηθεῖσαν ἐλευθέραν διάβασιν ἀπεφάσισε νὰ ἐκβιάσῃ ταύτην διὰ τῶν ὅπλων. Ὁ Κομμίνης θεωρῶν τὴν θέσιν ὡς λίαν ἐπικίνδυνον, ἀποδίδει τὴν σωτηρίαν εἰς ἀληθῆ ἀποτύφλωσιν τῶν συμμάχων· καὶ τῳόντι συνέβησαν πράγματα δυσεξήγητα, ἐφ' ὧν σιωπᾷ μὲν ὁ τοσοῦτο λεπτολόγος Σανοῦτος, οὐχὶ ὅμως καὶ ὁ ἐπίσημος τῆς Ἑνετίας ἱστοριογράφος ὁ καρδινάλιος Βέμβος, ὁμολογῶν ὅτι οὔτε ὁμόνοια ἐπεκράτει, οὔτε πάντες οἱ σύμμαχοι ἐπεθύμουν τὴν καταστροφὴν τῶν Γάλλων καὶ τὴν ἀνάδειξιν τῆς ἐπικινδύνου τῇ Ἰταλίᾳ Δημοκρατίας. Τῇ ἄνω ἡμέρᾳ οἱ δύο στρατοὶ ἐπὶ τέλους συνεπλάκησαν, καὶ οἱ Γάλλοι φονεύσαντες 3500 συμμάχους καὶ ἀπολέσαντες 300 κατώρθωσαν ὅ,τι ἐπεζήτουν, τὴν ἐκβίασιν τῆς διαβάσεως. Ἐπὶ τῇ νίκῃ ταύτῃ τοῦ βασιλέως εὐθύνονται καὶ οἱ ἡμέτεροι Στρατιῶται, πλειότερον ὅμως τούτων αὐτοὶ οἱ Ἰταλοὶ ἀρχηγοὶ καὶ τὸ ἐλαφρὸν των ἱππικόν. Ἅμα ἤρχισεν ἡ μάχη, οἱ Ἰταλοὶ ψιλοὶ ἱππεῖς καὶ οἱ Στρατιῶται διετάχθησαν νὰ διαβῶσι τὸν ποταμὸν Τάρον καὶ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ κλίτους τοῦ ὄρους ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν πλευρῶν τοῦ δευτέρου σώματος καὶ τῆς ὀπισθοφυλακῆς. Πρῶτοι δὲ οἱ Ἰταλοί, ὡς λέγει ὁ Βέμβος, διακρίναντες τὴν βασιλικὴν ἀποσκευὴν ἐλησμόνησαν τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς διαταγὴν καὶ ὥρμησαν εἰς λαφυραγώγησιν. Οἱ Στρατιῶται τούτους μιμηθέντες ἔπραξαν τὸ αὐτό, καὶ μόνοι οἱ ἀρχηγοὶ των πιστῶς ἐκπληρώσαντες τὸ καθῆκον ἔπραξαν ἔργα ἀντάξια τῆς Στρατιωτικῆς φήμης. Ὁ αὐτόπτης Κομμίνης γράφει ὅτι εἰς μόνην τὴν περὶ τὰ λάφυρα ἀπασχόλησιν τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ ὤφειλον οἱ Γάλλοι τὴν σωτηρίαν. «Ἐὰν οἱ 5000 ἐλαφροὶ οὗτοι ἱππεῖς ὥρμων καθ' ἡμῶν μὲ τὴν σπάθην εἰς τὴν χεῖρα, θὰ κατεστρεφόμεθα παντελῶς, ἀλλ' ὁ θεὸς μᾶς ἐβοήθησε!»

Λεηλατήσαντες οἱ Στρατιῶται τὴν βασιλικὴν ἀποσκευὴν ἔλαβον ἀναρίθμητα πράγματα μεγάλης ἀξίας· ἐν τούτοις μνημονεύονται ἡ περικεφαλαία, καὶ ἡ σπάθη τοῦ βασιλέως, εἷς πολύτιμος σταυρός, ποτήριον καὶ ἄλλα ἱερὰ σκεύη τῆς βασιλικῆς καπέλλας. Ὁ Τάσσος ἀναφέρει καὶ τὰ στέμματα τῶν βασιλέων τῆς Νεαπόλεως (le coronne di Ferranto). Ἄλλη πολύτιμος λεία ἀποτελουμένη ἐξ ὀγδοήκοντα φορτίων ἐστάλη εἰς Κρέμαν ὑπὸ φρουρὰν ἑκατὸν Στρατιωτῶν. Τὸ Συμβούλιον τῶν Δέκα δυσαρεστηθὲν ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ διαγωγῇ των διέταξε τὴν κατάσχεσιν τῶν ἐν Κρέμᾳ φορτίων, ἄδηλον ὅμως ἂν ἐξεπλήρωσε καὶ τὴν ἀπειλήν του, διότι ἀμέσως μετὰ τὴν ἐν Τάρῳ μάχην οἱ Στρατιῶται σταλέντες μόνοι κατόπιν τῶν Γάλλων σπουδαίως ἠνώχλησαν τὴν ὀπισθοφυλακήν των, φονεύσαντες ἀρκετοὺς ὧν τὰς κεφαλὰς ἐπαρουσίασαν εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον· ὁ ἱστορικὸς τῆς μάχης ταύτης Ἀλέξανδρος ὁ Βενέδικτος, [1]) ἀποκαλῶν τοὺς ἡμετέρους πολεμιστὰς Stratiotae Victores, λέγει ὅτι ἡ ὑπὸ τούτων ληφθεῖσα λεία ὑπολογίσθη εἰς 200,000 χρυσῶν νομισμάτων, «inter socios Graecos divisa».

Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἐνεκαίνισαν τὸ πολεμικόν των στάδιον δύο ὁμήλικες πολεμισταί, οἵτινες δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς οἱ τελευταῖοι ἀντιπρόσωποι τοῦ γαλλικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ τιμαριωτισμοῦ, καὶ οἱ πρῶτοι τύποι τῆς ἀναγεννωμένης τακτικῆς ἐπιστήμης, ὁ Βαγιάρδος ὁ ἐπιλεγόμενος Ἄσπιλος ἱππότης, καὶ ὁ Ἀκαρνὰν κόμης Μερκούριος Μπούας, ὁ εἰς τὸν Πύρρον ἀνάγων τὸ γένος καὶ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ βασιλέως τῶν Ἠπειρωτῶν μαχόμενος. Δύο πιστοὶ ὑπηρέται καὶ τυφλοὶ θαυμασταὶ τοῦ λεγομένου ὑπὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων κλεφτοπολέμου, ὑπὸ δὲ τῶν τότε Γάλλων la guerre folle, συνέγραψαν τὰ κατορθώματα τῶν αὐθεντῶν των, ὁ μὲν ἀνώνυμος loyal serviteur ἐν πεζῷ ἰδιώματι, ὁ δὲ Στρατιώτης Ἰωάννης Κορωναῖος εἰς στίχους· καὶ ἐν μὲν τῷ ἑλληνικῷ ποιήματι παρέρχεται ἀμνημόνευτος ὁ Bayard, ἐν τῇ γαλλικῇ ὅμως ἱστορίᾳ συνεχῶς ἀναφέρεται le seigneur Mercure, ἐν μὲν Φορνόβῳ ἀντίπαλος τοῦ γάλλου ἱππότου, ὕστερον ὅμως σύμμαχος, διότι ἀμφότεροι μάχονται ἐν Παδούῃ ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ. Ὁ Βαγιάρδος, ὅστις εἶδε τὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέως του διαρπαζομένην ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν, συμμορφοῦται ὕστερον πρὸς τὰς ἕξεις καὶ τὰ νόμιμα τούτων καὶ more Stratiotarum vivens, συζῇ

[1]) Διάσημος ἰατρὸς τῶν ἑνετικῶν στρατευμάτων καὶ χρονογράφος τῆς ἐν Τάρῳ μάχης.

Digitized by Google

μετ' Ἀλβανῶν, διοργανίζει ἐπιτυχεῖς ἐνέδρας καὶ ἐπιβάλλει εἰς τοὺς αἰχμαλώτους του βαρέα λύτρα, παρὰ τὰς αὐστηρὰς διατάξεις τῶν βασιλέων του περὶ ἐξαγορᾶς αἰχμαλώτων. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο πολεμιστῶν διαφορὰ συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ὁ μὲν Βαγιάρδος ἔχει πατρίδα καὶ βασιλέα, ὁ δὲ Μπούας ἀμφοτέρων στερούμενος μάχεται ὑπὲρ ξένων ἡγεμόνων καὶ ξένης γῆς. Φανταζόμενος ὅτι ἂν ἡ τύχη τὸν ἠδίκησεν, ἡ ἱστορία δικαιοτέρα τῆς τυφλῆς θεᾶς, θ' ἀνακηρύξῃ τὰ κατορθώματά του, δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψει ὅτι ἦτο μισθοφόρος, δηλαδὴ λεμόνιον ἀπορριπτόμενον μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ζωμοῦ, καὶ ὅτι πρὸς τοὺς ξένους εἶνε ἄδικος καὶ αὐτὴ ἡ ἱστορία. Αὐτὸς ὁ loyal serviteur λεπτομερέστατα ἐξιστορῶν τὰ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Γενούης κατορθώματα τοῦ Βαγιάρδου, οὔτε κἂν μνημονεύει καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας μαχόμενον Μερκούριον μετὰ δύο χιλιάδων Στρατιωτῶν. Ἀλλ ὅ,τι παρέλειψεν ὁ βιογράφος τοῦ γάλλου ἱππότου, ἀνεπλήρωσεν ἕτερος αὐτόπτης, ὁ maréchal de Fleurange σημειῶν ἐν τοῖς πολεμισταῖς καὶ le seigneur Mercure, capitaine grec avecques deux mille Albanoys, καὶ ἰδίᾳ ὁ χρονογράφος τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ', Ἰωάννης D' Authon, Ἐλάσσων μοναχός, πολλὰ καὶ περίεργα ἀπομνημονεύσας περὶ τῶν ἐν Γενούῃ πολέμων τοῦ Ἀκαρνᾶνος Στρατιώτου.

Ὁ Σανοῦτος, μὴ θέλων νὰ φανερώσῃ τοὺς ἀληθεῖς αἰτίους τῆς ἐν Φορνόβῳ ἀποτυχίας, σημειοῖ ὅτι μόνη ἡ εἰς τὰ λάφυρα ῥοπὴ τῶν Στρατιωτῶν ἦτο ἡ ἀφορμὴ τῆς σωτηρίας τῶν Γάλλων. Καὶ ὁ Τάσσος δὲ ψάλλων τὴν αὐτὴν μάχην λέγει ὅτι μόνα τὰ λάφυρα ἐγένοντο ἡ ἀφορμὴ τοῦ νὰ διαφύγῃ ἡ νίκη ἐκ τῆς χειρὸς τῶν Ἑλλήνων.

> Ma sin da prima la ritenne e torse
> il leggier Greco alle rapine intento,
> che dalla pugna a depredar trascosse
> del tesoro del re l' oro e l' argento
> le corone di "errando . . . .

Εἴδομεν ὅτι ὁ καρδινάλιος Βέμβος, παραβλέπων τὰς πατριωτικὰς ταύτας μικροφιλοτιμίας, θεωρεῖ τοὺς Στρατιώτας οὐχὶ πρωτουργούς, ἀλλ' ἁπλοῦς μιμητὰς τῆς λαφυραγωγίας· ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς σημειοῖ, ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Στρατιωτῶν δὲν ἐμιμήθησαν τοὺς ἄλλους, ἀλλ' εὐσυνειδήτως ἐξετέλεσαν τὸ καθῆκόν των. Οἱ ἀρχηγοὶ οὗτοι ἦσαν ὁ Ζακύνθιος Δημήτριος Λάσκαρις, οἱ Πελοποννήσιοι Ἰωάννης καὶ Θεόδωρος Παλαιολόγοι, ὁ Μακεδὼν Φίλιππος, ὁ Ναυπλιεὺς Βουζύκης, καὶ ὁ Μερκούριος Μπούας· οὗτος πολὺ διαπρέψας καὶ ὕστερον περιφρονεῖ τὰ χρήματα καὶ τὰ λάφυρα, καὶ μάχεται μόνον καὶ μόνον διὰ ν' ἀκουσθῇ εἰς τὸν κόσμον, ὡς ὁ ἁρματωλὸς διὰ νὰ τοῦ βγάλουν τραγοῦδι· ἰδοὺ τί ἔλεγε πρὸς τὸν δοῦκα τοῦ Μιλάνου·

> Γίνωσκε, ὁ πλανήτης μου νὰ στέκω 'ς ἀμελείαν
> οὐδόλως δὲν μοῦ ἔδωκε, μὰ νὰ ὁρίζω Στρατείαν,
> νὰ κάμω ἔργα θαυμαστά, 'ς τὸν κόσμον 'παινεμένα,
> κ' εἰς τοὺς μεταγενέστερους νὰ εὑρεθοῦν γραμμένα.

Συλλαβὼν αἰχμάλωτον ἐν Φορνόβῳ τὸν δοῦκα Ματθαῖον de Bourbon τὸν ἐπιλεγόμενον le Bâtard χαρίζει τοῦτον ἄνευ λύτρων εἰς τὸν μαρκήσιον τῆς Μαντούης· ὁ Σανοῦτος ὅμως γράφει ὅτι αὐτὸς ὁ μαρκήσιος ᾐχμαλώτισε τὸν αὐτῷ δωρηθέντα· ὁ δὲ Τάσσος καὶ ἄλλο τοῦ Μερκουρίου κατόρθωμα ἀποδίδει εἰς τὸν ὑμνούμενον ἀρχιστράτηγον, τὴν καταδίωξιν τοῦ βασιλέως Καρόλου.

> incontra Carlo e 'l suo drappel gagliardo·
> che dirò prima, o poscia? a morte ei pose
> trafitto da sua spada il Gran Bastardo.

Ὁ Στιχουργὸς ὅμως Στρατιώτης, ὁ οὐδόλως ἁμιλλώμενος τῷ Τάσσῳ τὴν φαντασίαν, ἄλλως ἐξιστορεῖ τὰ κατορθώματα ταῦτα τοῦ αὐθέντου του, ὧν πιθανῶς καὶ διετέλεσε μάρτυς αὐτόπτης·

> Κ' ἦτον ἀλόγων βρουχισμὸς καὶ κτύπος τῶν ἁρμάτων,
> κι' ὄχλος πολὺς καὶ ταραχὴ εἰς ὅλον τὸ φουσᾶτον·
> κι' ὁ κόντος ὁ Μερκούριος, θέλω σοὶ ἀποδείξει,
> τὸν ῥῆγαν πάντα 'ξέτρεχε ἐκ τ' ἄλογον νὰ ῥίξῃ [1]),
> κ' ἐκεῖ τὸν ῥῆγαν εὕρηκε μὲ δίστομον μαχαῖρι,
> 'ς τὸ πρόσωπον τὸν ἐλάβωσε μὲ τὸ δεξί του χέρι·
> κ' ἕνα του καπετάνιον μὲ τὰ ἴδιά του χέρια
> πρεζοῦνον. [2]) μπῆκε κ' ἔπιασε μέσ' ἀπὸ τὰ μαχαίρια,
> κ' ἦτον ὁ δοῦκας ντὲ Μπουρμπόν, τὸν λέγαν Γρὰν Βαστάρδον,
> κι' ὁ κόντος τὸν ἐσκλάβωσε μαζὶ μὲ τὸν στεντάρδον,
> καὶ ὁ μαρκέζης Μάντουας τὸν ζήτησε τοῦ κόντου,
> γιατὶ τοῦ ἦτον γενεὰ κι' εἶχέ τον ἐδικόν του·
> κι' ὁ κόντος τὸν ἐχάρισε δι' ὄνομα μαρκέζη.

Οἱ ἄλλοι πόλεμοι τῶν Στρατιωτῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ μέχρι τῶν μέσων τῆς ἐπομένης ἑκατονταετηρίδος δὲν ἐνδιαφέρουσιν εἰς τὸ ἡμέτερον θέμα, πρὸς ὃ στενῶς συνδέονται οἱ ἐν Νοβάρᾳ πολιορκούμενοι Γάλλοι.

Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἐν Φορνόβῳ μάχης (7 Ἰουλίου) δώδεκα Στρατιῶται στήσαντες ἐνέδραν πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Νοβάρας ἐφόνευσαν ἐννέα Γάλλους καὶ ἀπήγαγον ἓξ ἵππους· οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ παρατηρήσαντες τὸ ὀλιγάριθμον τῶν ἐνεδρευτῶν ἐξέρχονται κατ' αὐτῶν, ἀλλ' οὗτοι καλέσαντες εἰς βοήθειαν τοὺς ἑταίρους ἐφορμῶσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν, συνισταμένων εἰς 450 ἱππεῖς καὶ πεζούς, καὶ τοὺς διώκουσι μέχρι τῶν πυλῶν, φονεύσαντες 15 καὶ αἰχμαλωτίσαντες 17 καὶ ἵππους 32. Τῇ 15 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ προνοητὴς Κονταρίνης ἐπὶ κεφαλῆς τριακοσίων Στρατιωτῶν προχωρεῖ πρὸς τὸ φρούριον· οἱ πλεῖστοι τούτων εἰσπηδήσαντες εἰς τὰ προάστεια ἐγύμνωσαν καὶ κατηρήμωσαν αὐτά, χωρὶς νὰ τολμήσωσιν οἱ Γάλλοι νὰ τὰ ὑπερασπισθῶσιν· ὁ προνοητὴς συγκεντρώσας καὶ

---

[1]) Ὡς γράφει ὁ Κομμίνης, ὁ βασιλεὺς ὤφειλε τὴν ἀπὸ τῶν Στρατιωτῶν λύτρωσίν του εἰς τὴν ταχύτητα τῆς ἵππου του la Savoye.

[2]) prisonnier, αἰχμάλωτον.

Digitized by Google

τοὺς ὑπολοίπους Στρατιώτας διαιρεῖ εἰς τρία σώματα ἐν εἴδει πτέρυγος· ἅπαντες τρέχουσιν ἀνευφημοῦντες τοὺς πάτρωνας τῆς Δημοκρατίας καὶ τῶν Στρατιωτῶν, Μάρκε! Ἅγιε Γεώργιε! Οἱ ἐχθροὶ κατετροπώθησαν, πολλοὶ δὲ ἱππεῖς ἐφονεύθησαν καὶ συνελήφθησαν· «ἡ νίκη αὕτη, γράφει ἡ παρὰ Σανούτῳ ἔκθεσις, ἐκερδήθη ἄνευ οὐδεμιᾶς βοηθείας πεζῶν, πᾶσα δὲ ἡ τιμὴ ἀνήκει εἰς τοὺς Στρατιώτας, i quali venivano adorati in tutto il campo.» Ὁ δοὺξ τοῦ Μιλάνου γράφει πρὸς τὴν ἐνετικὴν Γερουσίαν (17 Ἰουλίου 1495) μυρίας εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν Στρατιωτῶν, οἵτινες ἀποκλείσαντες τὸν ἐχθρὸν ἔσωσαν τὴν χώραν.

Ὁ ἀποκλεισμὸς τῶν ἐν Νοβάρᾳ Γάλλων καθίσταται ὀχληρότερος καὶ φονικώτερος διὰ τῆς συγκεντρώσεως καὶ τῶν ἐν Τάρῳ Στρατιωτῶν· ἐν τούτοις διέπρεψαν οἱ ὑπὸ Μερκούριον τὸν Μπούαν, φονεύσαντες καὶ αἰχμαλωτίσαντες, κατὰ τὸν Κορωναῖον, περὶ τοὺς ὀκτακοσίους· ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις τούτοις ἦτο καὶ ὁ monseigneur Louis de Sansonaye.

Καὶ ὁ σινιὸρ Μερκούριος κόντρα του 'ς τὴν Νοβάρα
πολέμους ἐκατόρθωσεν ὁποῦ 'σαν μιὰ τρομάρα·
κ' ἐκεῖ μπατάγιαις 'δόθηκαν καὶ φοβεροὶ πολέμοι,
κ' ἐπιλαλοῦσαν τ' ἄλογα σὰν τρέχουν οἱ ἀνέμοι.

ΙΘ'.

Ἡ ἐν Τάρῳ μάχη θεωρεῖται ὡς τὸ τέλος τοῦ λεγομένου μεσαιῶνος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς νεωτέρας ἱστορικῆς περιόδου, ἥτις ἐν τῇ ἐπιστήμῃ φέρει καὶ τὸ ὄνομα Ἀναγέννησις. Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς ἱστορικοῦ σημείου ἄρχεται καὶ ἡ ἀναγέννησις τῆς τακτικῆς ἐπιστήμης, ἥτις εἶνε ἔργον τῶν Ἑλλήνων πολεμιστῶν, ὡς ἐκείνη τῶν ἡμετέρων λογίων.

Ὁ κόμης Rabutin de Bussy, ἀρχηγὸς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' (1654—1665) γράφει τὰ ἑξῆς· «τὸ ἐλαφρὸν ἱππικὸν ἐγνωρίσθη ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείας Καρόλου τοῦ Η'. Τότε ὁ ἀλβανὸς ἄρχων Γεώργιος Καστριώτης προϋπαντήσας τὸν βασιλέα προσήνεγκεν αὐτῷ τετρακοσίους ἱππεῖς φέροντας λόγχας μακροτέρας τῶν ὑπὸ τῶν καταφράκτων Γάλλων κρατουμένων· οἱ Οὔγγροι ἐποίουν χρῆσιν τοῦ ὁπλισμοῦ τούτου μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος. Οἱ ἱππεῖς οὗτοι ἐκαλοῦντο ὡς καὶ νῦν Στρατιῶται, τὸ δὲ ὄνομά των προέρχεται ἐκ τῆς *στράτας*, διότι ἡ κυριωτέρα αὐτῶν λειτουργία συνίσταται εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῆς ὁδοῦ· (ces cavaliers s' appelloient Stradiots, de Strada, c' est-à-dire chemin, parceque leur principal fonction étoit de battre l' estrade ce qui se dit encore)· διὰ τῆς ὑπὸ τούτων ἐπιθεωρήσεως τῆς ὁδοῦ ἐξασφαλίζεται ὁ στρατὸς ἀπὸ παντὸς ἀπροόπτου κινδύνου. Ὁ Γεώργιος Καστριώτης ἐγκαταλιπὼν τὸν δοῦκα τῆς Μαντούης, φέροντα τότε τὸν τίτλον μαρκησίου, προσεκολλήθη εἰς τὸν βασιλέα, καὶ ζητήσας τὴν διοίκησιν τοῦ ἱππικοῦ, ἔλαβε καὶ ηὔξησε τοὺς ἱππεῖς εἰς χιλίους. Ὅταν ὁ δοὺξ τῆς Μαντούης ἐγκολπωθεὶς τὸν πάπαν Ἰούλιον καὶ τοὺς Ἑνετοὺς ἐγκατέλιπε τὸν βασιλέα, οἱ φύσει νεωτερισταὶ Γάλλοι μετωνόμασαν τὸ σῶμα τοῦτο *ἐλαφρὸν ἱππικόν*» [1]).

Τὰ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ λογίου στρατηγοῦ περιέχουσι πολλὰς ἀνακριβείας, οὔσας φυσικὸν ἀποτέλεσμα τῆς συγχύσεως τῶν παραδόσεων τῶν ὑπ' αὐτοῦ διοικουμένων τότε Στρατιωτῶν. Ὅταν ὁ Κάρολος Η' ἐξεστράτευσεν εἰς Ἰταλίαν ἦτο πάπας ὁ Ἀλέξανδρος ΣΤ' καὶ οὐχὶ ὁ μετὰ ὀκτὼ ἔτη παπεύσας Ἰούλιος Β', ὁ δὲ μαρκήσιος τῆς Μαντούης ἦτο οὐχὶ φίλος ἀλλ' ἐχθρὸς τοῦ βασιλέως, διότι ἦτο ἀρχιστράτηγος τῶν ἐν Τάρῳ κατὰ τῶν Γάλλων πολεμησάντων συμμάχων, ἀλλ' οὔτε ὁ Γεώργιος Καστριώτης ἔζη, ἀποθανὼν τὸ 1468, οὔτε αὐτὸς ὁ μονογενὴς υἱὸς τούτου Ἰωάννης, ἀποβιώσας τὸ 1485 ἐν Νεαπόλει ὡς δοὺξ τοῦ ἐν Γαλαντίνᾳ ἁγίου Πέτρου καὶ μαρκήσιος τοῦ Σπολέτου. Ἐν τοῖς ἑξῆς θὰ ἴδωμεν τίς ὁ μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Μαντούης ὕστερον ὑπὲρ τῶν Γάλλων πολεμήσας Στρατιώτης, ὁ ἀρχηγὸς καὶ διοργανωτὴς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας σταλεὶς εἰς βοήθειαν τοῦ πάπα Ἰουλίου· ἐν τούτοις ἡ παρὰ Bussy συγκεχυμένη Στρατιωτικὴ παράδοσις διασώζει ἀληθῆ ἱστορικὴν ἀνάμνησιν. Τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1494, ἐνῷ ὁ Κάρολος Η' ἐστρατοπέδευεν ἐν Τουρίνῳ, ἦλθεν εἰς ἐπίσκεψίν του ὁ Κωνσταντῖνος Ἀριανίτης, γυναικάδελφος τοῦ Γεωργίου Καστριώτου [2]), μετὰ τριακοσίων ἱππέων. Εἴπομεν ἐν τοῖς πρόσθεν ὅτι ὁ Μακεδὼν οὗτος, διεκδικῶν κληρονομικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας καὶ τιτλοφορούμενος δοὺξ τῆς Ἀχαΐας, συνεπιτρόπευε τότε μετὰ τῆς ἀσθενούσης ἀδελφῆς του χήρας μαρκησίας τοῦ Μομφερράτου τὸν ἀνήλικον ταύτης υἱὸν Βονιφάτιον, καὶ διωργάνιζεν ἀληθῆ κατὰ τῶν Τούρκων σταυροφορίαν, ἣν ἐματαίωσεν ἡ μέχρις ἐγκλήματος ἐπέμβασις τῶν Ἑνετῶν· προηγουμένως ὁ δοὺξ τῆς Αὐρηλίας ἐλθὼν εἰς Καζὰλ ἐπεσκέφθη τὴν ἐν λόγῳ μαρκησίαν, ἥτις ἐσυγγένευε πρὸς τὸν βασιλικὸν τῆς Γαλλίας οἶκον· καὶ ὁ βασιλεὺς δὲ Κάρολος ἐλθὼν εἰς Τουρῖνον ἐδήλωσε τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα ἐπισκεφθῇ τὴν ἐπὶ κάλλει πολυθρύλητον συγγενῆ· ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐλθὼν ὁ Ἀριανίτης μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Βονιφατίου προσεκάλεσε τὸν βασιλέα εἰς Καζὰλ καὶ τῷ προσήνεγκεν εἰς ὑποτέλειαν τὴν αὐθεντείαν

[1]) Traité de la cavalerie legère de France (ἐν Mémoires de messire Roger de Rabutin Bussy. Amsterdam, 1711, τόμ. 1, σελ. 378—379).

[2]) Ἡ σύζυγος τοῦ Γεωργίου Καστριώτου ἦτο ἡ Ἀνδρονίκη Ἀριανίτου ἀδελφὴ τοῦ Κωνσταντίνου τούτου.

Digitized by Google

τοῦ Μομφερράτου· ὕστερον ὁ Κωνσταντῖνος ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας ἐπολέμησεν ἐν Νοβάρᾳ καὶ διέμεινε πιστὸς σύμμαχος τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΒ'. Εἶνε πιθανὸν ὅτι αὐτὸς ἐπρόσφερεν εἰς τὸν Κάρολον, ἢ μᾶλλον ὕστερον εἰς τὸν Λουδοβῖκον τοὺς ὑπὸ Bussy μνημονευομένους 400 Στρατιώτας· τοῦτο δέ πως ὑποστηρίζεται καὶ ὑπὸ ἐπισήμων γαλλικῶν ἐγγράφων. Διάταγμα τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' ἐκδοθὲν ἐν Beauvais τῇ 30 Ἰουλίου 1499 ὀνομάζει τὸν κύριον de Fontrailles γενικὸν ἀρχηγὸν τῶν ἐν τῇ βασιλικῇ ὑπηρεσίᾳ Ἀλβανῶν καὶ ἐλαφρῶν ἱππέων [1]. Ὁ Brantôme γράφων ὅτι ἀληθῶς ὁ Fontrailles ἐχρημάτισεν ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Γαλλίας Στρατιωτῶν, προσθέτει, «οὗτοι οἱ Στρατιῶται μᾶς ἐδίδαξαν τὸν διοργανισμὸν τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, τὸ ὁποῖον πρότερον ἥκιστα ἐτιμᾶτο ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐστερεῖτο πάσης τάξεως» [2].

Πρὶν ἐξιστορήσωμεν τὰς περιπετείας τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Γαλλίας Στρατιωτῶν ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὀλίγα περὶ τοῦ τότε στρατιωτικοῦ διοργανισμοῦ τῆς Εὐρώπης ἐν παραβολῇ πρὸς τὸν τῶν βυζαντινῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν Στρατιωτῶν.

Κ'

Μέχρι τῶν μέσων ἢ μᾶλλον μέχρι τοῦ τέλους τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος ἡ Εὐρώπη οὔτε μονίμους στρατοὺς ἐγνώριζεν, οὔτε ἰδέαν εἶχε τῆς τακτικῆς ἐπιστήμης. Οἱ στρατοὶ ἀπετελοῦντο ἐκ νενομισμένου ἀριθμοῦ βαρέως ὡπλισμένων ἱππέων μετὰ τῶν δορυφόρων, τοὺς ὁποίους οἱ ὑποτελεῖς τιμαριοῦχοι ὑπεχρεοῦντο νὰ προσφέρωσιν ἐν πάσῃ βασιλικῇ ἀνάγκῃ, ὁ δὲ πόλεμος ἦτο καθαρὰ μονομαχία ἱππέως πρὸς ἱππέα.

Παρὰ τὸν τιμαριωτικὸν τοῦτον στρατόν, ὅστις μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐκστρατείας ἐπανήρχετο εἰς τὸ ἄροτρον καὶ τὰς ἄλλας βιωτικάς του ἀνάγκας, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς μυστηριωδῶς ἐπαρουσιάζοντο πλανώμενα στρατόπεδα τυχοδιωκτῶν, τὰ ὁποῖα ὡς σμήνη ἀκρίδων κατέτρωγον ὅ,τι ἡ φιλοπονία εἶχε παρασκευάσει. Τοιαύτην φοβερὰν μάστιγα εἶδε καὶ τὸ Βυζάντιον, τὴν μεγάλην Κομπανίαν τῶν Καταλάνων, τῶν ὁποίων τὰ μὲν ληστρικὰ κατορθώματα περιέγραψαν οἱ ἱστορικοί, τὸ δὲ ὄνομα παραμένει ἔτι παρὰ τῷ λαῷ εἰς στιγματισμὸν τοῦ ἀπανθρώπου κακούργου. Ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία καὶ ἰδίως ἡ Ἰταλία, λέγει διάσημος ἱστορικός, ἔγεμον τοιούτων νομάδων, τῶν ὁποίων ἡ πατρὶς ἦτο τὸ τῇδε κἀκεῖσε πλανώμενον στρατόπεδον, θεὸς ὁ ἄργυρος καὶ δίκαιόν των ἡ σπάθη. Εἷς τῶν φοβερῶν τούτων τυχοδιωκτῶν, ὁ δοὺξ Γουαλτιέρης, ἀπόγονος τῶν δουκῶν τοῦ Σπολέτου, εἶχε χαράξει ἐπὶ τῆς πανοπλίας του τὴν βδελυρὰν ταύτην ἐπιγραφήν: «Εἶμαι ὁ δοὺξ Γουαλτιέρης, ἀρχηγὸς τῆς μεγάλης Κομπανίας, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἡσυχίας» Προτιμητὴ λεία τῶν ἀγρίων τούτων στιφῶν ἦτο ἡ ὡραία Ἰταλία. Γάλλοι, Ἄγγλοι, Γερμανοί, Πολωνοί, Βοεμοὶ καὶ Οὔγγροι, ὡσεὶ ὑπείκοντες εἰς μυστηριῶδες σύνθημα, συ εκεντρώθησαν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ ἐδῄουν καὶ κατέστρεφον αὐτήν. Μεγάλοι τιμαριοῦχοι δὲν ἠσχύνοντο νὰ κατατάσσωνται εἰς τὰς *μαοράδας* ταύτας, τὰς ὁποίας ἐξ ἀνάγκης ἐμίσθου πᾶσα πόλις καὶ πᾶς ἡγεμών. Ὁ διοργανισμός των ἀναπολεῖ τοὺς ὑπὸ Ἀπουλαίου περιγραφομένους Ἕλληνας λῃστὰς τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, αἱ δὲ πράξεις των ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ χριστιανισμὸς δὲν εἶχεν ἔτι ἡμερώσει τὸ ἀνθρώπινον θηρίον.

Περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος ἡ Ῥώμη προσεπάθησε ν' ἀπαλλαγῇ τῶν φοβερῶν τούτων συμμοριῶν, ῥίπτουσα αὐτὰς ἐν τῇ Ἀνατολῇ πρὸς νέαν κατὰ τοῦ Τούρκου σταυροφορίαν, διότι καὶ τῶν παλαιῶν Σταυροφοριῶν πρώτιστος σκοπὸς ἦτο ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς χριστιανικῆς Δύσεως ἀπὸ παρομοίων ἐπικινδύνων χριστιανῶν, καὶ δευτερεύων ἡ λύτρωσις τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῶν ἀπίστων.

«Αἱ συμμορίαι αὗται, γράφει ὁ Γρηγορόβιος, ἦσαν ἀληθῆ νομαδικὰ στρατιωτικὰ κράτη διωργανισμένα ἐν θαυμασίᾳ τάξει. Οἱ ἀρχηγοὶ σιδηρόφρακτοι ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τοῦ πέλματος τῶν ποδῶν ἐπερικυκλοῦντο ὑπὸ συμβουλίου τεσσάρων καπιτανέων ἀντιπροσωπευόντων τοὺς ἱππεῖς καὶ ἰσαρίθμων ἀντιπροσώπων τοῦ πεζικοῦ. Τὰ σπουδαῖα ζητήματα ὑπεβάλλοντο δημοκρατικῷ τῷ τρόπῳ εἰς συζήτησιν τοῦ παρλαμέντου ὅλων τῶν δεκαρχῶν, διότι αἱ συμμορίαι διετήρουν τὴν ἱεραρχίαν τῶν βαθμῶν, ἔχουσαι στρατηγούς, λοχαγοὺς καὶ λοχίας, διῃρημένους εἰς σημαίας ἢ σώματα. Εἶχον νοταρίους, κριτὰς καὶ ταμίας πληρόνοντας τὴν λείαν καὶ τοὺς μισθοὺς καὶ διοικοῦντας τὰ οἰκονομικὰ τῆς ἑταιρίας. Στίφη ἁρπαγεισῶν μοναχῶν ἢ ἑταιρῶν ἐθελοστράτων συνώδευον τὰς συμμορίας, εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῶν ὁποίων πάντες ἔφευγον ὡς ἀπὸ εἰσβολῆς πανώλους νόσου. Τὸ στρατόπεδόν των, ἀλλόκοτον μῖγμα ἐνδυμασιῶν ὅλων τῶν χρωμάτων, ἦτο ἐμπορεῖον ἐν ᾧ ὄχλοι ἐμπόρων ἠγόραζον τὴν ἐκ τῶν μονῶν καὶ τῶν πόλεων ἁρπαγεῖσαν λείαν, μεγάλοι δὲ τῆς Ἰταλίας τραπεζῖται, κρατοῦντες εἰς παρακαταθήκην τὰ κλοπιμαῖα χρήματα, διετέλουν εἰς τακτικὰς δοσοληψίας πρὸς τοὺς ἀρχηγούς. Αἱ συμμορίαι διεπραγματεύοντο ἐν διπλωματικῷ τύπῳ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὰς πολιτείας, ἴσος πρὸς ἴσον· τὰ ἀγγέλματα ὑπεβάλλοντο εἰς τὸ μικρὸν πολεμικὸν συμβούλιον ἢ καὶ εἰς τὸ μέγα παρ-

[1]) Susane, Histoire de la cavalerie Française, 1, σελ. 42. Ὁ στρατηγὸς συγχέει χρονολογίας καὶ πράγματα θέτων τὸν Καστριώτην τοῦ Bussy μετὰ τὸν Μερκούριον Μπουαν.

[2]) Père Daniel, Histoire de la milice, σελ 166.

Digitized by Google

λαμέντον· ἐπέμποντο ἐπίτροποι καὶ πρεσβευταὶ εἰς τὰς πολιτείας, ἐδέχοντο δὲ καὶ συνωμολογοῦντο συνθῆκαι, τὰς ὁποίας ἕκαστος ἀρχηγὸς ἐπεκύρου διὰ μολυβδίνης σφαγῖδος ἢ ἐρυθροῦ κηροῦ· σκοπὸς δ' ὅλων τούτων τῶν διαπραγματεύσεων ἦτο ἡ ἀργυρολογία. Ὅταν ὁ Καρδινάλιος Ἀλβορνὸς παρεκάλεσε διὰ πρέσβεων τὸν κόμητα Λανδάου νὰ ἐξέλθῃ τῆς παπικῆς ἐπικρατείας, ὁ συμμοριάρχης οὗτος ἀπήντησε μετ' ἀναιδοῦς εἰλικρινείας· «Κύριοί μου, ὅλοι γνωρίζετε πῶς ζῶμεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ· ἡμέτερον νόμιμον εἶνε ἡ κλοπή, ἡ λεηλασία καὶ ὁ φόνος τοῦ ἀνθισταμένου· τὰ εἰσοδήματά μας ἀποτελοῦνται ἐξ ὑποθηκῶν, τὰς ὁποίας ἐγγράφομεν εἰς τὰς εἰσβαλλομένας χώρας. Ὅστις ἀγαπᾷ τὴν ζωὴν ἂς ἀγοράσῃ ἀφ' ἡμῶν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν διὰ μεγάλων φόρων. Ἐὰν λοιπὸν ὁ λεγᾶτος τοῦ Πάπα θέλῃ νὰ διαπραγματευθῇ πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἡσυχίαν ὅλων αὐτῶν τῶν πόλεων, ἂς πράξῃ ὅ,τι πράττει καὶ ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος, ἂς πληρώσῃ, καὶ ἂς πληρώσῃ! Φέρετε αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸν ὑμέτερον κύριον, καὶ φύγετε, διότι δὲν ἐγγυῶμαι τὴν ἀσφάλειαν τῶν ὑμετέρων σεβαστῶν σωμάτων, ἂν μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ὥρας σᾶς εὕρω ἀκόμη ἐδῶ.». Καὶ ὁ μέγας καρδινάλιος, ἐρυθριῶν ἔπραξεν ὅ,τι ὅλος ὁ κόσμος ἔπραττεν, ἐπλήρωσε!» [1]).

Τοιαῦται τυχοδιωκτικαὶ ἀγέλαι ἐλυμαίνοντο τὴν Εὐρώπην μέχρι τῶν μέσων τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος· καὶ οὐ μόνον κατέστρεφον τὴν χώραν, ἀλλὰ παρέλυον καὶ αὐτὴν τὴν παλαιὰν τιμαριωτικὴν τάξιν, διότι πολλοὶ τῶν εὐγενῶν ἐπροτίμων νὰ ζῶσιν ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς Κομπανίας ἀνεξάρτητοι καὶ ἀτιμωρητεὶ ἐκπληροῦντες τὰς κτηνώδεις ὀρέξεις των, ἢ νὰ φονεύωνται ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. Ἐπὶ Καρόλου τοῦ Ζ' ἡ Γαλλία ἐγένετο ἀνάστατος ὑπὸ τῶν λεγομένων Écorcheurs (ἐκδορέων) συστηματικῶς διωργανισμένων καὶ διοικουμένων ὑπὸ ἰσχυρῶν τιμαριωτῶν. Οἱ βασιλεῖς, ἀδυνατοῦντες νὰ καταβάλωσι τοὺς φοβεροὺς λεηλατιστάς, προσεπάθησαν νὰ προσοικειωθῶσι τούτους διὰ τακτικῶν μισθῶν· ἐντεῦθεν χρονολογεῖται ἡ πρώτη ἀπόπειρα πρὸς σχηματισμὸν μονίμου καὶ τακτικῶς μισθοδοτουμένου στρατοῦ ἐν Εὐρώπῃ.

«Τὸ 1438, γράφει ὁ Ὀλιβιέρος dela Marche, ἡ μὲν περιφέρεια τῆς Γαλλίας ἦτο περιεζωσμένη ἀπὸ φρούρια, τῶν ὁποίων οἱ φύλακες ἔζων ἐκ λείας καὶ κλοπῆς, ἐν δὲ τοῖς μεσογείοις ἐπλανῶντο αἱ συμμορίαι τῶν Écorcheurs ζητοῦσαι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ἀπὸ ὁρίου εἰς ὅριον ζωοτροφίας καὶ ἀφορμὰς ζωῆς καὶ κέρδους· οὔτε τὰς χώρας τοῦ βασιλέως, οὔτε τὰς τοῦ δουκὸς τῆς Βουργονδίας καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων σεβόμεναι, τὰ πάντα ἐλεηλάτουν.»

Τὸ ἑπόμενον ἔτος (1439) συνελθόντες οἱ ἀντιπρόσωποι ἐν Αὐρηλίᾳ ἐψήφισαν τὸν σχηματισμὸν μονίμου ἐφίππου δυνάμεως, καὶ τὸν περιορισμὸν τῶν ἄλλων πολεμιστῶν· τὸ ψήφισμα τοῦτο μόλις ἐφηρμόσθη μετὰ πέντε ἔτη (1444), ὅτε ὁ κοντόσταυλος Richemond ἐστρατολόγησεν ἐκ τῶν Écorcheurs δεκαπέντε τάγματα, ὧν ἕκαστον ἀποτελούμενον ἐξ 600 ἐφίππων (gens d'armes) μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν των, ἤτοι τριῶν τοξοτῶν, ἑνὸς μαχαιροφόρου, καὶ ἑνὸς παλληκαρίου (page) ἐδιοικεῖτο ὑφ' ἑνὸς καπιτανίου ἢ ταγματάρχου, ἑνὸς λοχαγοῦ, δύο σημαιοφόρων καὶ ἑνὸς καταλυματίου· τὸ ὅλον τοῦ στρατοῦ τούτου ἀνέβαινεν εἰς 9000 ἀνδρῶν, εἰς συντήρησιν τῶν ὁποίων ἐπεβλήθη εἰδικὸς φόρος. Οἱ ἀρχηγοὶ ἐλάμβανον 3,000 φράγκα, καὶ ὁ ἱππεὺς 500 ἐτησίως· «περὶ τακτικῆς οὐδεὶς λόγος, γράφει ὁ κ. Σουζάν, ἐξηκολούθησαν νὰ μάχωνται κατὰ τὸ παλαιὸν σύστημα». Ὁ Παῦλος Ἰόβιος ἰδὼν ἐν Ῥώμῃ τὸ ἱππικὸν τοῦ Καρόλου Η' περιγράφει τοῦτο ὡς ἑξῆς· «Οἱ ἱππεῖς τοῦ βασιλέως ἔφερον μεταξωτοὺς ἐπενδύτας, περιλαίμια καὶ βραχιόνια χρυσᾶ, ἐπιβαίνοντες μεγάλων καὶ δυνατῶν ἵππων, ἐχόντων κεκομμένα τὰ ὦτα καὶ τὴν οὐράν· τὰ ὅπλα των συνίσταντο εἰς μεγάλην καὶ χονδρὰν λόγχην μετὰ σιδηρᾶς αἰχμῆς καὶ ῥόπαλον σιδηρωμένον· συνοδεύεται ἕκαστος ὑφ' ἑνὸς παιδός, καὶ δύο ἀκολούθων.

Ἀλλ' ἐνῷ τοσοῦτον ἀτελὴς ἦτο ὁ ὀργανισμὸς τοῦ πρώτου τῆς Εὐρώπης τακτικοῦ στρατοῦ, τὸ πρὸ μικροῦ πεσὸν Βυζάντιον ἐπὶ πλέον τῆς χιλιετηρίδος διετήρησε τοιοῦτον μόνιμον στρατόν, ἐντελέστερον ὠργανισμένον ἢ ἡ πρώτη ἐν Γαλλίᾳ ἀπομίμησίς του, διότι αὐταὶ αἱ ὑπὸ τῶν γάλλων τότε λεγόμεναι Ordonnances οὐδὲν ἕτερον ἦσαν ἢ ἁπλῆ μέχρις αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ἀπομίμησις τῶν βυζαντινῶν ταξεωτῶν, ἢ ταξάτων.

Μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου ὅλος ὁ βυζαντινὸς στρατὸς συνεποσοῦτο εἰς 645 χιλιάδας, ὡς σημειοῖ ὁ σχεδὸν σύγχρονος Ἀγαθίας (V, 13) καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεύς· ἀμφότεροι οἱ χρονογράφοι οὗτοι κακίζουσι τὸν Ἰουστινιανὸν ὡς καταβιβάσαντα τὸν ἀριθμὸν τοῦτον εἰς 150,000· ἐν τούτοις ἡ βασιλεία τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀνεδείχθη ἡ εὐκλεεστέρα ὑπὸ στρατιωτικὴν ἔποψιν· καὶ εἶνε ἀπίστευτον ὅτι οὗτος ἔπραξε τὸ λάθος ν' ἀπολύσῃ τῶν τάξεων ἥμισυ σχεδὸν ἑκατομμύριον πολεμιστῶν, δυναμένων ν' ἀποβῶσι κινδυνωδέστεροι ἁπάντων τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος κατατροπωθέντων βαρβάρων· ἐξ ἐναντίας δὲ πιθανώτερον εἶνε ὅτι εἰς τὸν πρῶτον ἀριθμὸν συμπεριελαμβάνετο καὶ ὁ ἐπαρχιακὸς στρατός, ὃν ὁ αὐτοκράτωρ ὁρίσας εἰς φρούρησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθέντων ἀπειραρίθμων φρουρίων, περιώρισεν ὡς πρὸς τὸν ἀ-

[1]) Ferd. Gregorovius, Gesch. d. Stadt Rom im mittelalter XII, 1. 3.

Digitized by Google

ριθμὸν τῶν ἐμμίσθων εἰς 150,000. Ἐνῷ πάντες οἱ κατὰ Περσῶν καὶ Γότθων πολεμοῦντες στρατιῶται ἁπλῶς ὀνομάζονται ὑπὸ Προκοπίου «ὁ βασιλέως στρατός, ὁ Ῥωμαίων στρατός, οἱ Ῥωμαῖοι», μόνοι οἱ Ἴσαυροι, οἱ Θρᾷκες καὶ οἱ Ἕλληνες φέρουσι τὸ διακρῖνον τούτους ἐθνικὸν ὄνομα, *ὁ στόλος τῶν Ἰσαύρων, οἱ Ἴσαυροι, οἱ Θρᾷκες, ὁ στόλος τῆς Ἑλλάδος*, καὶ διοικοῦνται ὑπὸ ἰθαγενῶν ἀρχηγῶν· τοῦτο σημαίνει ὅτι οὗτοι ἀφωρισμένοι εἰς φρουρὰν τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν δὲν ἀπετέλουν μέρος τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ἦλθον εἰς Ἰταλίαν ὡς ἐπικουρία τούτου, ὡς καὶ εἰς ἄλλας μεταγενεστέρας ἐκστρατείας συμμετέχουσι Πελοποννήσιοι, Ἰόνιοι καὶ Ἠπειρῶται ἐπὶ ὡρισμένῃ ἀμοιβῇ· ὅτι δὲ καὶ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ οἱ ἐν Ἑλλάδι ἐφρούρουν τὰς ἐν τῷ τόπῳ κλεισούρας καὶ φρούρια δηλοῦται ἐκ τῶν ὑπὸ Προκοπίου λεγομένων περὶ τῆς ἐν Θερμοπύλαις καὶ τῶν πέριξ φρουρᾶς· «ἀγροίκων τε τῶν ἐπιχωρίων τινὲς ἐκ περιτροπῆς ἐνταῦθα ἐφρούρουν»· ἐπειδὴ δὲ ὁ ἱστορικὸς γράφει *ἐφρούρουν*, πιθανὸν ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς ἀνακαινίσας τὰ ἐν Στερεᾷ φρούρια ἐγκαθίδρυσε καὶ βασιλικοὺς φρουρούς, οὗτοι ὅμως, ἂν ὑποτεθῶσιν ὡς τοιοῦτοι, μετέβησαν μετ' οὐ πολὺ εἰς βοήθειαν τῆς ὑπὸ τῶν Γότθων ἀπειλουμένης Κρότωνος, ὡς ὁ αὐτὸς γράφει· «βασιλεὺς δὲ μαθὼν τὰ ἐν Κρότωνι πραττόμενα πέμψας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκέλευσε τοὺς ἐν Θερμοπύλαις φρουροὺς ἔς τε τὴν Ἰταλίαν πλεῖν κατὰ τάχος καὶ τοῖς ἐν Κρότωνι βοηθεῖν.» Ὅτι δὲ αἱ φρουραὶ δὲν ἦσαν καθαραὶ βασιλικαί, πληροφορούμεθα ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Προκοπίου περὶ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Κρότωνος λεγομένων «Κροτωνιᾶται καὶ στρατιῶται.» Ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς μνημονεύων τὴν ἐν Θρᾴκῃ στρατολογίαν τοῦ Γερμανοῦ λέγει ὅτι οἱ στρατολογηθέντες ἦσαν οἱ δυσηρεστημένοι *δορυφόροι καὶ ὑπασπισταὶ τῶν ἐκεῖσε ἀρχόντων*.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὁρισθεῖσα δύναμις τοῦ μονίμου καὶ ἐμμίσθου στρατοῦ διαμένει σχεδὸν ἀμετάβλητος μέχρι τῆς Ι' ἑκατονταετηρίδος, ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ ὑπουργὸς τοῦ καλίφου Μουταμίδ, ὑπολογίζων εἰς 120,000 τὸν ἔμμισθον τακτικὸν στρατὸν τῶν Βυζαντινῶν [1]. Οἱ βασιλικοὶ οὗτοι στρατιῶται ὠνομάζοντο *ταξεῶται* ἢ *ταξᾶτοι*, μετάφρασις δὲ τῆς βυζαντινῆς λέξεως εἶνε τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου τῆς Γαλλίας τακτικοῦ στρατοῦ, Ordonnances du Roy· ὅτι δὲ οἱ ταξεῶται οὗτοι διέφερον τῶν τιμαριωτικῶν ἐπαρχιακῶν στρατῶν, πρὸς τοῖς ἄλλοις διδάσκει καὶ ὁ Πορφυρογέννητος γράφων ὅτι μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου ἐν τῷ κάστρῳ τῆς Χερσῶνος «οὐκ ἦν στρατηγὸς ἀπ' ἐντεῦθεν (τοῦ βασιλέως) ἀποστελλόμενος, ἀλλ' ἦν τὰ πάντα διοικῶν ὁ λεγόμενος Πρωτεύων [1]) μετὰ τῶν ὀνομαζομένων πατέρων τῆς πόλεως»· ἀφοῦ δὲ ὁ βασιλεὺς κατέλαβεν αὐτό, ἔκτοτε «ταξεῶται καθίζονται κατὰ χρόνον ἐναλλασσόμενοι». Ἐν Ἑλλάδι ῥητῶς διακρίνονται οἱ βασιλικοὶ *Ταξᾶτοι* ἀπὸ τῶν ἰθαγενῶν Στρατιωτῶν καὶ Μαρδαϊτῶν [2]). Ὡς δ' ἐκ τῶν πλανήτων Ecorcheurs ἐστρατολογήθησαν οἱ πρῶτοι τῆς Γαλλίας τακτικοί, οὕτω πολλάκις καὶ οἱ Βυζαντινοὶ ἠναγκάζοντο νὰ προσλαμβάνωσι τοιούτους ἐπικινδύνους πλάνητας στρατιώτας εἰς τὰς βασιλικὰς τάξεις, ἢ τοὺς ταξατεῶνας. Κατὰ τὴν στρατιωτικὴν τάξιν οἱ ἐπαρχιακοὶ στρατοὶ λαμβάνοντες μέρος ἐν βασιλικῇ ἐκστρατείᾳ ὤφειλον μετὰ τὸ πέρας ταύτης νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια. Τινὲς ὅμως τούτων προτιμῶντες τὴν συνέχειαν τοῦ ἀπόνου ἐν ὅπλοις βίου ἀπὸ τῆς ἐπιμόχθου καλλιεργείας τῶν ἀγρῶν, ἐπλανῶντο ζῶντες ἀπὸ τῆς ἁρπαγῆς· οἱ τοιοῦτοι πλάνητες στρατιῶται ἔφερον δύο ταὐτόσημα ὀνόματα *βάγοι* καὶ *ῥεμβοί*, ὧν τὸ πρῶτον προερχόμενον ἐκ τοῦ λατινικοῦ vagus εἶνε μετάφρασις τοῦ δευτέρου ἑλληνικοῦ· ὁ vagus πλὴν τοῦ πλάνητος σημαίνει καὶ τὸν ἐλεύθερον, ἢ ἐλαφρὸν στρατιώτην, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ὁ λεβέντης (levis = εὔζωνος) πλὴν τοῦ ἐλαφροῦ στρατιώτου δηλοῖ καὶ αὐτὸν τὸν ἀντάρτην· ἡ δημοτικὴ φράσις «τὸ 'βάρεσε 'ς τὸ λεβέντικο» σημαίνει ἐκηρύχθη ἀντάρτης. Τοιούτους ῥεμβομένους ἢ ῥεμβάζοντας στρατιώτας ἐγνώριζον καὶ οἱ παλαιοί· «ῥεμβόμενον ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου καὶ τὴν τάξιν ἐκλείποντα» γράφει ὁ Πλούταρχος ἐν Φαβίῳ (20). Ὁ βάγος ἐλέγετο καὶ βαγγάριος, λατ. vagarius, ἐκ τροπῆς δὲ τοῦ β εἰς γ [3]) *γαγγάριος*· ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀποκαλεῖ ἔτι πάντα πλάνητα ἢ νομάδα γάγγαριν, καὶ γαγγαραῖον, ὡς τοὺς σκηνίτας Βλάχους καὶ Ἀτζιγγάνους. Πρὸς τὴν αὐτὴν λατινικὴν λέξιν σχετίζεται καὶ ὁ Γκόγγας = Βλάχος τῶν Ἠπειρωτῶν, πιθανῶς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Γκέκας Ἀλβανός· εἰς τοιαύτην δὲ φυγοστρατείαν ὀφείλουσι καὶ οἱ ἰθαγενεῖς Ἀθηναῖοι τὸ ἐπώνυμον Γαγγαραῖοι, ὅπερ τοῖς προσάπτουσιν οἱ ἐν τῇ Ἀττικῇ Ἀλβανοί. Ὁ ἑλληνικὸς ῥεμβὸς παράγεται ἐκ τοῦ ῥήματος ῥέμβω, ῥεμβάζω (πλανῶμαι), λεγομένου καὶ ῥυμβέω καὶ ῥομβάω. Πρὸς τὸν ῥεμβὸν τοῦτον σχετίζεται ὁ rebellis τῶν λατίνων, ῥέμβελλος τοῦ λαοῦ, πρὸς δὲ τὸ ῥομβέω τὰ ἐν τῷ χρονικῷ τῆς Πελοποννήσου ῥήματα ῥοβελεύω, ῥοβελεύομαι, ῥοβολιάζω

[1]) Le livre des routes et des provinces d' Ibn Khordadbeh, had. C. Barbier, Paris. 1885, σελ. 230.

[1]) Ἡ Χερσὼν ἀπετέλει αὐτόνομον πολιτείαν. Εἴδομεν ὅτι τὸ ὄνομα πρωτεύων, πρωτεῖον, ἐδήλου ἐπὶ τῶν Ἡρακλειδῶν τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀκριτικῶν θεμάτων.

[2]) «Μαρδαϊτῶν καὶ Ταξατῶν, Στρατιωτῶν καὶ Μαρδαϊτῶν». Θεοφάνους συνέχ. 311, 319.

[3]) Ἡ πρὸς τὸ β ἐναλλαγὴ τοῦ γ, σπανιωτάτη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, εἶνε συνήθης ἐν τῷ μεσαιωνικῷ καὶ νεωτέρῳ ἑλληνισμῷ, Γασμοῦλος καὶ Βασμοῦλος, γλέπω καὶ βλέπω, γλέφαρα καὶ βλέφαρα, βάρδια, guardia.

Digitized by Google

καὶ ῥοβολῶ = ἐπαναστατῶ. Τὸ ῥοβολῶ ἀπαντᾷ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασιν, ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ πλανῶμαι, περιφέρομαι:

Βγαίνουν οἱ κλέφταις τοῦ Δελῆ καὶ τοῦ Δελῆ Ἀχμέτη,
καὶ ῥοβολᾶν 'ς τὰ Φέρσαλα 'ς τὴν μέση ἀπὸ τὸν κάμπο...
Ῥοβόλα κάτω 'ς τὸ 'γιαλό, κάτω 'ς τὸ περιγιάλι...
Ῥοβόλα, βλάχα μ', 'ς τὰ βουνά...

Ὁ Πάσσωβ ἀγνοῶν τὴν σημασίαν τοῦ ῥοβολῶ τούτου, προτείνει τὴν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ rulare παραγωγήν του!

Ὅταν ἡ Βαυαροκρατεία διέλυσε τὰ ἁρματωλικὰ τάγματα, οἱ πλεῖστοι τῶν διωχθέντων ἐρροβόλησαν εἰς τὰ βουνά, ὅταν δὲ ὕστερον ἐκ τῶν ῥεμβῶν τούτων ἐσχημάτισεν ἡ βασιλεία τὰ εὐζωνικὰ τάγματα, ταῦτα διετήρησαν τὸ παλαιὸν ὄνομά των «οἱ ῥέμπελοι».

Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ τακτικοῦ Ῥούφου οἱ ἀφεθέντες στρατιῶται πλανώμενοι (βαγεύοντες), ἐστεροῦντο τῆς στρατείας, ἤτοι τοῦ τιμαρίου των [1]· ἐπὶ Λέοντος ὅμως τοῦ Σοφοῦ οἱ τοιοῦτοι ῥεμβοὶ διὰ τῆς βίας προσελαμβάνοντο εἰς διηνεκῆ βασιλικὴν φρουράν, ἤτοι ταξατεῶνα [2]). Διὰ τοιαύτης βίας καὶ οἱ Ecorcheurs μετεβλήθησαν εἰς ordonnances du Roy.

Ὁ προμνημονευθεὶς ὑπουργὸς τοῦ καλίφου Μουταμὶδ προσθέτει ὅτι ὁ βασιλικὸς τοῦ Βυζαντίου στρατὸς διετέλει ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν δώδεκα πατρικίων ἢ στρατηγῶν, διότι πᾶς στρατηγὸς ἔφερε τοὺς τίτλους ἀνθυπάτου καὶ πατρικίου, ὧν ἕκαστος εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγάς του δύο τουρμάρχας, πέντε χιλιάρχους, πέντε κόμητας ἢ διακοσιάρχους, πέντε ἑκατοντάρχους καὶ δέκα δεκάρχους. Ὁ μισθὸς τῶν ἀξιωματικῶν ἦτο ἀπὸ τεσσαράκοντα λιτρῶν μέχρι μιᾶς, ὁ δὲ τοῦ στρατιώτου ἀπὸ 8 μέχρι δώδεκα δηναρίων, ἤτοι 80 μέχρις 120 φράγκων· εἰς μισθοδοσίαν τοῦ στρατοῦ τούτου ἦτο ἀφωρισμένος ὁ ἐπὶ τῶν σιτηρῶν φόρος. Κατὰ τὸν Πορφυρογέννητον ὁ ἀνώτερος μισθὸς (ῥόγα) τοῦ στρατηγοῦ ἦτο, ὡς καὶ ὁ Ἄραψ ὑπουργὸς σημειοῖ, τεσσαράκονται λίτραι ἀντιστοιχοῦσαι πρὸς σημερινὰ φράγκα 41,770, ὁ δὲ κατώτερος, τὰ ἡμίση· τινὲς τῶν στρατηγῶν τούτων δὲν ἐλάμβανον μισθοὺς εἰς μετρητά, ἀλλ' ἐνέμοντο τὰς τελωνιακὰς εἰσπράξεις τῶν ὑπ' αὐτοὺς κομμερκίων (τελωνείων). Οἱ στρατηγοὶ τῆς Ἑλλάδος, Πελοποννήσου, Κεφαλληνίας, Ἠπείρου, Θεσσαλονίκης, Δυρραχίου, Δαλματίας καὶ Χερσῶνος «οὐκ ἐρογεύοντο, διὰ τὸ λαμβάνειν αὐτοὺς τὰς ἰδίας αὐτῶν συνηθείας κατ' ἔτος». Οἱ βασιλικοὶ κλεισουράρχαι ἐλάμβανον πέντε λίτρας ἢ φράγκα 5221 κατ' ἔτος, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἦσαν ἀνεξάρτητοι, συντηρούμενοι ἀπὸ τῶν προσόδων τῶν κλεισουρῶν των, ὡς καὶ οἱ ἀκρῖται, ὧν οὐδεμία μισθοδοσία σημειοῦται ἐν τῇ Βασιλείῳ Τάξει.

Οἱ ταξᾶτοι διῃροῦντο εἰς πεζοὺς καὶ ἱππεῖς· οἱ πρῶτοι ἦσαν σκουτᾶτοι (μεγαλάσπιδες), καὶ ἐλαφροί· οἱ μεγαλάσπιδες ἔφερον μέγαν στρογγύλον θυρεὸν (σκουτάριον), δόρυ καὶ σπάθην, οἱ δ' ἐλαφροὶ μικρὰς ἀσπίδας, τόξα καὶ *ῥικτάρια*, ἤτοι ζάγδας, ἐξ ὧν καὶ τὸ προσημειωθὲν ἐπώνυμόν των *Ζάγδαροι*. Οἱ ἱππεῖς ἦσαν κατάφρακτοι, ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τοὺς τῶν Γάλλων gens d'armes, καὶ ἐλαφροί, οἱ chevaux-legers. Ὁ ὁπλισμὸς τῶν καταφράκτων συνίστατο εἰς ἀσπίδα ἐπιμήκη σπιθαμῶν τεσσάρων καὶ ἡμισείας, δόρυ ὀκτάπηχυ ἔχον αἰχμὴν σιδηρᾶν μιᾶς σπιθαμῆς καὶ φλάμουλον (φλάμπουρον) ἢ μικρὰν σημαίαν, θώρακα ἁλυσιδωτὸν τέλειον μέχρι τῶν ἀστραγάλων διήκοντα [1]), ξῖφος μέγα δίστομον ἀπὸ τοῦ ὤμου κρεμάμενον καὶ μικρὸν παραμήριον· ἀπὸ τοῦ ἐφιππίου ἐκρέμαντο τὸ λεγόμενον βαρδούκιον ἢ σιδηρορράβδιον, καὶ σελλοπούγγια (*ταγάρια*) περιέχοντα παξημάδιον ἢ κέγχρον ἀλεσμένην, ἐν τῇ κεφαλῇ ἔφερον κράνος σιδηροῦν μετὰ θυσάνων ἐν τῇ κορυφῇ. Ἕκαστος κατάφρακτος παρηκολουθεῖτο ὑφ' ἑνὸς ἢ πλειοτέρων δορυφόρων ἱππέων, ὡπλισμένων ἐλαφρότερον τοῦ κυρίου. Οἱ ἐλαφροὶ ἱππεῖς, διῃρημένοι εἰς ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, ἔφερον οἱ μὲν πρῶτοι ἀνὰ δύο ἢ τρία ἀκόντια δώδεκα σπιθαμῶν, δόρυ ὀκτάπηχυ καὶ ἀσπίδα ἐπιμήκη σπιθαμῶν τεσσάρων, ἢ καὶ περιφερῆ τρισπίθαμον, οἱ δὲ τοξόται τόξα, παραμήριον ξῖφος, κράνος καὶ τὰ σελλοπούγγια.

Ἐκ τούτων βλέπομεν ὅτι οἱ ψιλοὶ πεζοὶ συμφωνοῦσι μόνον τὸν ὁπλισμὸν πρὸς τοὺς Ζαγδάρους τῶν Στρατιωτῶν, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν ἐνδυμασίαν, διότι ἐνῷ ἡ τῶν τελευταίων ἀναπολεῖ τὴν στολὴν τῶν Πάρθων μᾶλλον, ἢ τὴν τῶν ἡμετέρων χωρικῶν, πλὴν τῶν πλεκτῶν *τσαρουχίων*, ἐξεναντίας ἡ ἐνδυμασία τῶν ἐν τῇ τακτικῇ πεζῶν εἶνε αὐτὴ ἡ τῶν ἡμετέρων χωρικῶν καὶ κλεφτῶν, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἑξῆς περιγραφῆς· «τὰ ἱμάτια τῶν πεζῶν ἁπάντων ἔστωσαν κοντὰ μέχρι γονάτων αὐτῶν... τὰ δὲ ὑποδήματα μὴ ἔχειν ὀξείας ἔμπροσθεν» ἐκ τῆς τελευταίας περικοπῆς δηλοῦται ὅτι ἐπὶ Λέοντος ἐφόρουν οἱ σκουτᾶται ἢ σκουτέριδες, ὡς καὶ οἱ νῦν χωρικοί, δύο εἰδῶν καρβατίνας ἢ τσαρούχια, τὰ λεγόμενα πλεκτὰ καὶ τὰ μυτερά, ἤτοι τελατίνια· τὰ τσαρούχια ἔλεγον οἱ Βυζαντινοὶ τσουρούχια, ἀποκαλοῦντες καὶ τοὺς χωρικοὺς ἱερεῖς «τσουρούχους» ἢ ὡς ἡμεῖς *παπάδες τσαρουχάδες*, ἡ δὲ λέξις

---

[1]) «Εἴ τις τολμήσει βαγεῦσαι ὑπὲρ τὸν χρόνον τοῦ κομμεάτου (ἀφέσεως) τῆς στρατείας ἐκβληθήσεται». Παρὰ Μεουρσίῳ ἐν λέξει βαγεύω «βαγεύειν, πλανητεύειν». Σουίδας ἐν λέξει.

[2]) «Ἐάν τις τολμήσῃ βαγεῦσαι... εἰς διηνεκῆ ταξατεῶνα καταχριθῇ» Τακτική, 8, 4.

[1]) Ὁ ἁλυσιδωτὸς θώραξ ἐλέγετο καὶ ζάβα, οἱ δὲ τοῦτον φέροντες καὶ ζαβᾶτοι· νῦν ζάβας λέγουσιν οἱ χωρικοὶ τοὺς χιαστὶ ἐπὶ τοῦ στήθους κρεμαμένους ἀργυροῦς ὅρμους, χρησιμεύοντας ὡς κόσμημα καὶ προφύλαξις.

Digitized by Google

φαίνεται παραγομένη ἐκ τοῦ ξυρίζω, λεγομένου τότε τσουρουχίζω:

καὶ τσουρουχίζουν τὸν παπᾶν, ἄτυχε, φεῦ τὸ κρῖμαν [1].

Ὁ ὁπλισμὸς τοῦ Βυζαντινοῦ ἱππικοῦ δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸν τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν· ἅπαντες οὗτοι ἐλαφροὶ (λεβέντιδες, ἄλογα λιντσέρα, ὡς λέγει ὁ Ἰωάννης Κορωναῖος) ἔφερον ἐν μὲν τῇ κεφαλῇ εἶδος τιάρας πρὸς τὰ ὄπισθεν ἐστραμμένης (εἰκὼν Α'), ἢ σκούφους μακροτάτους (εἰκὼν Β'), ἢ καὶ μικρὰ σιδηρᾶ κράνη [2]· τὸ τιαροειδὲς κράνος ἔφερον μόνοι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ἦτο πορφυροῦν τὸ χρῶμα· ἐπειδὴ δέ, ὡς σημειοῖ ὁ Μουντάνερ, μόνος ὁ πῖλος ἦτο τὸ διακριτικὸν σημεῖον τοῦ στρατιωτικοῦ βαθμοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς [3]), ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἡ πορφυρόχρους αὕτη τιάρα ἦτο αὐτὸ τὸ σημεῖον τοῦ ἡγεμόνος, ἢ τῶν πρεσβευτῶν τῶν πόλεων· ἀπαράλλακτον ἐρυθρὰν τιάραν φοροῦσι οἱ Ἀκαϊόλαι ἡγεμόνες τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἐξεικονίζονται ἐν Φλωρεντίᾳ [4]), τοιοῦτος δὲ ἦτο πιθανῶς καὶ ὁ πῖλος τῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν σταλέντων ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ἵνα ζητήσωσι παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν τιμωρίαν τῶν καταπατούντων τὰ προνόμια τῆς πόλεως ἀγάδων.

Ὅσαις φοραῖς ἐφαίνονταν 'μπροστά του οἱ Ἀθηναῖοι
'π' ὅλα τὰ γένη καὶ φυλαῖς ἐδείχτασιν ὡραῖοι·
μὲ παλαιὰ φορέματα καθὼς τὰ 'φέρναν πάντα,
καὶ μὲ τὰ σκιάδια τὰ 'ψηλὰ ποῦ εἶχαν 'ς τὸ κεφάλι,
στολίζοντάς τους τὸ κορμὶ μὲ δόξαν τους μεγάλη [5]).

Ὅμοιον σχεδόν, ἀλλ' οὐχὶ ἐπικλινῆ πῖλον φέρει καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος ἐν τῷ γνωστῷ μεταλλίῳ τοῦ Πιζάνου [6])· διὰ τὸ παράδοξον σχῆμα τοῦ πίλου των οἱ ἡμέτεροι Στρατιῶται ἐπωνομάσθησαν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν Cappelletti (πιλοφόροι) [7]), ὡς καὶ πρότερον διὰ τὸ σχῆμα τοῦ κράνους των (barbuta) οἱ πλάνητες τυχοδιῶκται ἔφερον τὸ ἐπώνυμον Barbute.

Ὁ ἐπενδύτης τῶν ἀρχηγῶν ἦτο χρώματος πορφυροῦ, πεποικιλμένος διὰ χρυσῶν σειρητίων, καὶ κατερχόμενος μέχρι γόνατος, σχεδὸν ἀπαράλλακτος πρὸς τὸν *δουλαμᾶν* [1]) τῶν ἡμετέρων ὁπλαρχηγῶν, καὶ τῶν σημερινῶν ἡγεμόνων τῆς Μιρδιτίας· ὅτι δὲ οὗτος δηλοῖ στρατιωτικὴν ἡγεμονίαν, ἀπόδειξις ὅτι εἰς οὐδένα τῶν πλουσίων Ἀλβανῶν ἐπιτρέπεται τὸ ἐρυθρὸν χρυσοποίκιλτον ἔνδυμα, ἀλλὰ μόνον τὸ ἰόχρουν· οἱ ἁπλοῖ Στρατιῶται, ἀντὶ τοῦ πολυτελοῦς τούτου ἐπενδύτου, ἔφερον τὴν λεγομένην *σάρικαν*, ἐρυθρὰν ἐπίσης τὸ χρῶμα, ἀλλ' ἄνευ χρυσῶν σειρητίων· ἡ σάρικα αὕτη εἶνε ἡ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν λεγομένη Ἰσαυρική, διότι τὴν ἐφόρουν οἱ Ἴσαυροι· ὁ Κεδρηνὸς ἐξ ἀγνώστου παλαιᾶς πηγῆς ἐρανισθεὶς γράφει ὅτι ὁ ἐπενδύτης οὗτος τῶν Ἰσαύρων εἶνε αὐτὴ ἡ ἐνδυμασία τῶν Πελασγῶν, ἐξ ἧς οἱ Ρωμαῖοι ἀπεμιμήθησαν τὴν toga praetexta [2])· φαίνεται δὲ ὅτι παλαιὰ παράδοσις τὴν ἀπέδιδε καὶ εἰς τὸν Ἀχιλλέα· ὁ Προκόπιος μνημονεύων τὸν κολοσσιαῖον τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔφιππον ἀνδριάντα λέγει «ἔσταλται δὲ Ἀχιλλεὺς ἡ εἰκών»· ὁ ἀνδριὰς οὗτος διασωθεὶς μέχρι τοῦ 1520 ἐκαμινεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ὁ Γρηγορᾶς ὅστις ἐγνώρισε «τὸ κάλλιστον τοῦτο θέαμα τῆς βασιλευούσης» περιγράφει οὕτω τὸν ἐπενδύτην· «τὸ δὲ ἱμάτιον αὐτοῦ ἐστὶν ἀστράσι σεσημασμένον καὶ ἔτι φύλλοις καὶ κλάδοις πεποικιλμένον καὶ ἀκριβῶς ἐξεικασμένον ἐστὶν οἷς τῶν ἄνωθεν ἐκ Σηρικῆς κομιζομένων». Εἰς τὰς διασωθείσας δημοτικὰς Ἀχιλλεΐδας ὁ ἥρως φορεῖ αὐτὸς μὲν «κατακόκκινον ὁλόχρυσον ἱμάτιν», ὁ δὲ ἀείποτε *μαῦρος* ἵππος του «κουβέρταν χρυσοκόκκινην». Ἄλλοτε ὅμως ὁ Ἀχιλλεὺς ἐνδύεται «ἱμάτιν χρυσοπράσινον μετὰ λιθομαργάρων». Πρασίνου χρώματος ἦτο τὸ βρακίον τῶν στρατιωτῶν ὁμοιάζον πρὸς τὰ Περσικὰ σαράβαρα, τὰ σαλιβάρια τοῦ ἡμετέρου λαοῦ.

Ἐν γένει ἡ ἐνδυμασία τῶν Στρατιωτῶν ἦν ἐρυθρά, καὶ ἀναπολεῖ τοὺς ὑπὸ Ξενοφῶντος μνημονευομένους «φοινικοῦς χιτωνίσκους» τῶν Μυρίων. Ὁ Κορωναῖος παραβάλλει τοὺς Στρατιώτας

ὡς ἕνα κάμπον ποῦ νὰ ἰδῇς παπαρούναις στρωμένον,
καὶ φαίνεται ἀπὸ μακρειὰ ὅτι ἐν' πανὶ βαμμένον,
κ' ἡ γῆς οὐδόλως φαίνεται, μόνον ἡ κοκκινάδα [3]).

Ἀλλὰ τὸ χρῶμα τοῦτο τοῦ αἵματος δὲν ἦτο ἡ μόνη ἐνδυμασία τῶν Στρατιωτῶν· Λεονάρδος ὁ Φόρτιος γράφων πρὸς Ἰάκωβον Λάσκαριν «εὐζώνιον παλληκάριν» τῷ συνιστᾷ τὴν ἀπόκτησιν τεσσάρων εἰδῶν στολῶν, κυανῆς, πορφυρᾶς, μελαίνης καὶ λευκῆς (στ. 33-40).

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω ἀνεφέρομεν τὸν Ξενοφῶντα,

---

[1]) Πουλολόγος, ἔκδ. Βάγνερ, σελ. 193.

[2]) Εἰκὼν ἐν Daniel, histoire de la milice, σελ. 171, planche 12.

[3]) Chronique de Ramon Muntaner, σελ. 416, ἔκδ. Buchon.

[4]) Conte Litta, Famiglie italiane (ἐν Acciaioli).

[5]) Θρῆνος τῆς περιφήμου πόλεως Ἀθηνῶν, σελ. 135, ἔκδ. Legrand.

[6]) Μ. Ρενιέρη, ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος (ἐν τέλει).

[7]) Ὁ Λουδοβῖκος da Porto, ὁ γράψας τὸ περὶ Ῥωμαίου καὶ Ἰουλιέττας μυθιστόρημα, ἐξ οὗ ὁ Σαικσπεῖρος ἠρύσθη τὴν ὑπόθεσιν τῆς τραγῳδίας, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπολέμησεν ἐν τοῖς τάγμασι τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν· οἱ ἀρνούμενοι τὴν ἱστορικὴν ὕπαρξιν τῶν ἐν Βερώνῃ Καπουλέτων, διϊσχυρίζονται ὅτι ὁ Πόρτος περιέγραψε τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἔρωτας ὡς Cappelletto (βλ. Lettere storiche di Luigi da Porto, Firenze, 1857, σελ. 427—428. «sono il medesimo i Cappelletti che gli Stradiotti». Guicciardini. Παρ. Grassi, dizionario militare, ἐν λ. Cappelletti.

[1]) Δουλαμᾶς, τὸ δελματίκιον τῶν Βυζαντινῶν, λεγόμενον καὶ ταμπάρον, ὡς νῦν.

[2]) «Ἐκ τῶν λεγομένων Πελασγῶν, φοροῦντας χλαμύδας ἐχούσας ταβλία ῥούσια, καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰσαυρίας χώρας». Κεδρηνός, τόμ. Α, σελ. 61 ἔκδ. Migne.

[3]) Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα, σελ. 33.

Digitized by Google

σημειοῦμεν ὅτι καὶ ἕτερον ὑπὸ τούτου μνημονευόμενον παλαίτατον ἔθιμον ἐτηρήθη παρὰ τοῖς ἡμετέροις τιμαριούχοις. Ὁ Ὅμηρος περιγράφων τὸ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Νέστορος δεῖπνον σημειοῖ τὸ κρόμμυον ὡς τὸ πρώτιστον τῶν ἐδεσμάτων :

ἣ σφῶϊν πρῶτον μὲν ἐπιπροΐηε τράπεζαν
καλὴν κυανόπεζαν ἐΰξοον, αὐτὰρ ἐπ' αὐτῆς
χάλκεον κάνεον, ἐπὶ δὲ κρόμμυον, ποτῷ ὄψον,
ἠδὲ μέλι χλωρόν, παρὰ δ' ἀλφίτου ἱεροῦ ἀκτήν,
πὰρ δὲ δέπας περικαλλές . . (Ιλ. Λ. 628).

Ἐπεξηγῶν ὁ Ξενοφῶν τὸ ὁμηρικὸν τοῦτο κρόμμυον λέγει· «τῷ εἰς μάχην ὁρμωμένῳ καλῶς ἔχειν κρόμμυον ὑποτρώγειν, ὥσπερ ἔνιοι τοὺς ἀλεκτρυόνας σκόροδα σιτίσαντες συμβάλλουσιν» [1]). Ἐπὶ Ξενοφῶντος τὸ κρόμμυον ἀπετέλει τὴν κυριωτέραν τροφὴν τῶν πολεμιστῶν [2])· εἰς τὰ ἀκριτικὰ ποιήματα τὸ ἀγριοκρόμμυον εἶνε τὸ ἀπαραίτητον ἔδεσμα πάσης πολυτελοῦς τραπέζης, διότι εἶνε τὸ ἐκλεκτὸν φαγητὸν τῶν ἀνδρειωμένων·

Καλῶς ἤρτεν ὁ Χάροντας νὰ φάῃ νὰ πιῇ μετά μας,
νὰ φάῃ ἄγριν τοῦ λαγοῦ, νὰ φάῃ ὀρτὸν περδίκιν,
νὰ φάῃ ἀρκοκεράμυον ποῦ τρῶν ἀντρειωμένοι
νὰ πιῇ γλυκόποτον κρασίν, ποῦ πίνουν φουμισμένοι,
ὁποῦ τὸ πίνουν ἄρρωστοι καὶ 'βρίσκονται γιαμένοι [3]).

Μεταξὺ τῆς ὁμηρικῆς καὶ τῆς ἀκριτικῆς τραπέζης δὲν διακρίνω διαφοράν· καὶ νῦν παρὰ τῷ λαῷ ἐπικρατεῖ ἡ αὐτὴ περὶ κρομμύου πρόληψις, ἐκ δὲ τοῦ ἀγριοκρομμύου (σκίλλης) κατασκευάζεται ἔτι εἶδος κομπόστας, τὸ λεγόμενον μαντσοῦνι, τὸ ὁποῖον τρώγουσιν οἱ ἀσθενεῖς τὸ στῆθος ὡς δυναμωτικόν· καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἡ σκίλλα ἤτοι ἀσφόδελος ἐν τῷ ὄξει κατεργαζόμενος ἦτο ἰατρικόν, καὶ καρύκευμα τοῦ γερανίου κρέατος· εἰς τὴν στρατιωτικὴν βεβαίως ταύτην παράδοσιν ὀφείλει καὶ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκογενείᾳ ἀνῆκον λευκὸν λείριον τὸ ἐπώνυμον «αἷμα τοῦ Ἄρεως» [4]).

Ὁ ὁπλισμὸς τῶν Στρατιωτῶν συνίστατο εἰς δόρυ, λεγόμενον *λάντσα* ἐπὶ τὸ ἰταλικώτερον, μακρὺ ὡς τὸ Βυζαντινὸν καὶ ἔχον σιδηρᾶν αἰχμὴν (*στόκον*) καὶ σημαίαν (*φλάμπουρον*), μικρὰν ἀσπίδα, μικρὸν δίστομον μαχαίριον ἐν τῇ ζώνῃ [5])· ἐνταῦθα φέρουσι τὸ μαχαίριον τοῦτο καὶ οἱ ἀκρῖται·

Καὶ τάνα 'ς τὴν κοξούδαν σου ἔχ' ἀργυρὸν φηκάριν,
μέσα 'ς τ' ἀργυροφήκαρον ἔχ' ἀργυρὸν μαχαῖρι [6]).

Ἀπὸ τῆς ζώνης κρέμαται καὶ ἡ μεγάλη τοῦ Στρατιώτου σπάθη, ὁμοία πρὸς τὴν πάλαν τῶν ἡμετέρων ἁρματωλῶν, καὶ ὀνομαζομένη «σπαθὶ διμισκὶ» οὐχὶ ὡς προερχομένη ἐκ τῆς Δαμασκοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ σιδήρου ἐξ οὗ κατεσκευάζετο, ὡς γράφει ὁ πατριάρχης Νεκτάριος [1]).

Τὸ φοβερώτερον ὅμως ὅπλον τῶν Στρατιωτῶν ἦτο ἡ σιδηρᾶ κόρυνα (mas d' armes), λεγομένη ἀπελατίκιον ἀπὸ τῶν ἀπελατῶν ἢ κλεφτῶν, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν ταύτῃ ἐχρῶντο· ἐν τῇ ἐποποιΐᾳ τοῦ Διγενῆ ὀνομάζεται ῥαβδί, καὶ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον τούτου ὅπλον· τ' ἀκριτικὰ ᾄσματα παραβάλλουσι τὰ κτυπήματα τοῦ ἀπελατικίου πρὸς βροντὰς καὶ ἀστραπάς:

κάπου 'στράφτει, κάπου βροντᾷ, κάπου χαλάζι ῥίχνει,
κάπου Θεὸς ἠθέλησε μιὰν χώραν γιὰ νὰ κλύσῃ...
μηδὲ στράφτει, μηδὲ βροντᾷ, μηδὲ χαλάζι ῥίχνει,
μηδὲ Θεὸς ἠθέλησε μιὰν χώραν γιὰ νὰ κλύσῃ,
παρ' ἔν' ξυλιὰ τοῦ Διγενῆ, χαρὰ 'ς τον ποῦ τὴν ἔφα [2]).

Τὸ ἀπελατίκιον, λεγόμενον ὑπὸ τῶν τακτικῶν σιδηρορράβδιν καὶ ματσούκα, δὲν ἦτο εὐχερὲς τοῖς πᾶσι, διότι ἀπῄτει μεγάλην ἐπιδεξιότητα καὶ μυῶνας δυνατούς. Ἐν τῇ κατὰ τῶν Ῥώσσων ἐκστρατείᾳ τοῦ Τσιμισκῆ, γράφει Λέων ὁ Διάκονος «Θεόδωρος, ὁ τὴν κατεπωνυμίαν Λαλάκων, ἀνὴρ κατά τε ἀλκὴν καὶ σώματος ῥώμην δυσάντητος καὶ ἀκαταγώνιστος, πλείστους τῶν δυσμενῶν σιδηρᾷ κορύνῃ ἀπέκτεινεν· ἰσχύϊ γὰρ χειρὸς ταύτην καταφέρων αὐτῇ κυνῇ καὶ τὴν ταύτῃ περιστελλομένην συνέθλαττε κεφαλήν»· τὸ ἀπελατίκιον τοῦτο, ἐκ σιδήρου ἢ ξύλου κρανείας κατεσκευασμένον, ἦτο διαφόρων σχημάτων, διότι ἐν μὲν τῇ Α' εἰκόνι εἰκονίζεται κομψόν, ἐν τῷ παρὰ Daniel ὅμως παρισταμένῳ Στρατιώτῃ εἶνε μέγα, καὶ ἔχει σχῆμα ἀληθοῦς ῥοπάλου τοῦ Ἡρακλέους.

Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης δηλοῦται ὅτι ἡ ἐνδυμασία καὶ ὁ ὁπλισμὸς τῶν Στρατιωτῶν ἦτο μῖγμα παλαιοτάτων ἑλληνικῶν καὶ ἀνατολικῶν ἀναμνήσεων· εἰς παλαιότατα μυστηριώδη ἀνάγλυφα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰκονίζονται πολεμισταὶ φέροντες ἀκριβῶς τὸν αὐτὸν τιαροειδῆ πῖλον, τὸν ἐπενδύτην, καὶ ὡς μόνον ὅπλον τὸ ἀπελατίκιον, καὶ τσαρούχια μυτερὰ (ἀσούρια), ὅμοια πρὸς τὰ τῶν ἡμετέρων τελατίνια [3]) ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι ἡ ἐνδυμασία τῶν πολεμιστῶν, ἂν δὲν ἦτο ἡ ἀληθὴς Πελασγική, εἶνε ὅμως ἀρχαιοτάτη ἑλληνασιανή.

Μέγα μέρος τῆς ἀξίας του ὤφειλεν ὁ Στρατιώτης εἰς τὸν ἵππον του, τὸν ὁποῖον ἐπεριποιεῖτο καὶ ἔτρεφε κάλλιον ἑαυτοῦ· τοὺς Στρατιωτικοὺς ἵππους ἀποκαλεῖ ὁ Σανοῦτος Barbari, ὁ δὲ κό-

[1]) Συμπ. IV, 9.

[2]) Ἀνάβασις, VII, 1.

[3]) Σακελλαρίου, Κυπριακὰ ᾄσματα, σελ. 47.

[4]) Langkavel, Botanik der späteren Griechen, σελ. 111, 115.

[5]) Κορωναῖος, σελ. 112· ἄλλοτε ἔμπροσθεν, ἄλλοτε δ' ὄπισθεν.

[6]) Σακελλάριος, σελ. 5. Κοξούδα καὶ κόξα ἐκ τοῦ λατινικοῦ coxa=ζώνη.

[1]) «Ἁρμάτωσε δὲ τὸ φουσᾶτόν του μὲ παλαιὰ ἅρματα, τὰ ὁποῖα, ὡς λέγουσιν, εἶνε ὅλα ἀπὸ Διμισκί· τὸ ὁποῖον Διμισκὶ γίνεται εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ τὸ χαλκεύουσιν ἀπὸ σίδερον καὶ ἀτσάλι μὲ κάποιον νερὸν χορταρίου, ὁποῦ εἰς ἄλλον τόπον δὲν γίνεται». Ἱεροκοσμικὴ ἱστορία, σελ. 319.

[2]) Σακελλάριος σελ. 49.

[3]) Ch. Texier, Asie Mineure, pl. III, ἀνάγλυφα Πτερίου.

Digitized by Google

μης Βουσσύ, Moresques, ἐκ συγκρίσεως πρὸς τοὺς ἐν τῇ Δύσει γνωστοὺς τότε Ἀραβικούς· ὡς ῥητῶς ὅμως γράφει ὁ Κορωναῖος πάντες οἱ Στρατιωτικοὶ ἵπποι προήρχοντο ἐξ Ἑλλάδος·

Καὶ εἶχε τὸν Μερκούριον μὲ ἄλογα λιντσέρα
ποῦ 'κ τὴν Ἑλλάδα τὴν κλυτὴν 'ς τὴν Ἰταλίαν 'φέραν,
τριακόσια ἦταν τὸν ἀριθμὸν ἅπαντα διαλεμμένα,
ἀφόβητα 'ς τὸν πόλεμον νὰ 'μπαίνουν μαθημένα (σελ. 42).
—μὲ ἄλογα ἐκ τὸν Μορηὰν εἶχε Μακεδονίταις (σελ. 69, 74, 84).

Τὸ χρῶμα τῶν Στρατιωτικῶν ἵππων ἦτο ἐρυθρόφαιον (μπάλιον), καὶ λευκόχρουν (γριβιόν)· καὶ σπανίως μὲν εἰς τὰ δημοτικὰ ποιήματα μνημονεύεται ὁ γρίβας ἵππος, καὶ ὁ ἐρυθρόφαιος, ἤτοι ὁ λεγόμενος σιδέρικος, συνηθέστατα ὅμως ὁ ἵππος εἶνε μέλας τὸ χρῶμα, διὸ καὶ τὸ ἐπίθετον *μαῦρος* ἁπλῶς σημαίνει τὸν ἵππον· ἐν τῇ δημοτικῇ Ἀχιλλεΐδι ὁ ἵππος τοῦ ἥρωος εἶνε ἀείποτε μαῦρος· παρ' Ὁμήρῳ ὅμως δύο τοῦ Ἀχιλλέως ἵπποι φέρουσιν ὀνόματα δηλοῦντα ὅτι τὸ μέλαν δὲν ἦτο τὸ ἐπικρατοῦν χρῶμα·

Ξάνθον καὶ Βαλίον τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην,
τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ Ἅρπυια Ποδάργη.

Ἡ ὑμνουμένη ταχύτης τῶν ἵππων τοῦ Ἀχιλλέως ἦτο ἡ πρωτίστη ἀρετὴ τοῦ Στρατιωτικοῦ ἵππου, ὅστις ἐκράτει ἀείποτε ὀρθίαν τὴν κεφαλήν, ὡς γράφει ὁ Σανοῦτος. Ἐν τῇ περὶ ἵππων πραγματείᾳ ὁ Ξενοφῶν ἐπαινεῖ τὸν ὑψαύχενα πολεμιστήριον ἵππον, «ὥσπερ ἀλεκτρυόνος ὀρθὸς πρὸς τὴν κορυφὴν ἥκει.» Ἄννα ἡ Κομνηνὴ (σελ. 11) περιγράφουσα τὸ ἱππικὸν τοῦ Βρυεννίου, συγκείμενον ἐκ Θρᾳκῶν καὶ Μακεδόνων, λέγει «πάντες δ' ἐφ' ἵπποις Θετταλοῖς ἐποχούμενοι καὶ τοῖς σιδηροῖς θώραξι καὶ τοῖς κράνεσιν ἐξαστράπτοντες, *τῶν τε ἵππων διεγειρομένων εἰς ὀρθὸν οὖς·* » ὅθεν δηλοῦται ὅτι καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἡ Θεσσαλία ἐξηκολούθει οὖσα ἡ πατρὶς τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις περιωνύμων ἵππων. Ὁ Θρᾷξ Αἰθικὸς γράφων ἐν τῇ Δ' ἑκατονταετηρίδι χαρακτηρίζει τοὺς Θεσσαλικοὺς ἵππους «eminentiores et velociores quam in alias terras equos·» αὐτὴ δὲ ἡ ταχύτης, il velocissimo correr, διακρίνει τοὺς Στρατιωτικοὺς ἵππους· ὁ Κορωναῖος τοὺς ἀποκαλεῖ «ἄλογα ἐκλεκτά, γοργότερα τ' ἀνέμου.» Τοιοῦτοι ὑμνοῦνται οἱ ἵπποι τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν καὶ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι:

Μαῦρέ μου, μαυρογόνατε κι' ἀνεμοκυκλοπόδη [1].
Φτερνηστιριὰ τοῦ ἔδωκε, 'ς τοὺς οὐρανοὺς ἐπέτα...
μαῦρέ μου, μαυρογόνατε, μαῦρέ μου μ' ἀνεμοπόδα [2].

Οἱ στρατιωτικοὶ ἵπποι δὲν ἔτρεχον μόνον ὡς πτηνοί, ἀλλὰ καὶ ἐπάτουν ἐλαφρότατα. Τὸν χειμῶνα τοῦ 1491 πήξαντος τοῦ διαχωρίζοντος τὴν Βενετίαν μεγάλου θαλασσίου σωλῆνος (grande canale) «στρατιῶταί τινες ὡπλισμένοι μετὰ τῶν ἵππων ἐδορατίσθησαν πρὸς ἀλλήλους τρέχοντες ἐπὶ τοῦ πάγου», γράφει ὁ Βέμβος (σελ. 64).

Ἡ τροφὴ τῶν Στρατιωτῶν ἦτο λιτοτάτη· ὁ Μερκούριος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς οἱ Φράγκοι δαπανῶσι τοσοῦτον χρόνον εἰς τὸ *τραπέζι*, καὶ ἐνῷ κινδυνεύουσι δὲν σκέπτονται περὶ τούτου, ἀλλὰ περὶ ποικιλίας ἐδεσμάτων· τὰ δεῖπνά των, ἅπερ ὀνομάζουσιν ὡς οἱ παλαιοὶ *ἀκρατισμούς*, [1]). ποιοῦσιν ἐν ἀνάγκῃ καὶ ὄρθιοι.

Τοῦ δείπνου δ' ὥρα ἤτονε, κ' εἶπεν—ὦ παλληκάρια,
λάβετε εἰς τὰς χεῖράς σας τὰ μακρειὰ κοντάρια,
κι' ἀκρατισμὸν στεκάμενοι ποιήσετε τοχέως,
ὅτι δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ τρώγωμεν βραδέως.
Λοιπὸν ὡς τοὺς ἐπρόσταξεν ὡς λύκοι πεινασμένοι
ἁρπάσασι τὸ φαγητὸν ὀρθοὶ καὶ ἁρματωμένοι (σ. 77).

Ὁ Σανοῦτος μετ' ἀπορίας παρετήρησεν ὅτι οἱ στρατιωτικοὶ ἵπποι ἔτρωγον κριθήν, ἐνῷ οἱ Ἰταλικοὶ χόρτον.

Ἐμακρολόγησα ὀλίγον περὶ τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῆς τροφῆς τῶν Στρατιωτῶν, διότι ἀμφότερα τὰ ζητήματα ταῦτα εἶνε πολὺ σπουδαῖα, ὑπ' οὐδενὸς δὲ ἐξηρευνήθησαν· ὁ δυνηθεὶς ν' ἀνεύρῃ τὴν ἱστορικὴν ἀρχὴν τοῦ σχήματος καὶ τοῦ ὀνόματος τῶν διαφόρων ἐνδυμάτων τῶν ἡμετέρων πατέρων θὰ προσθέσῃ σπουδαιοτάτην σελίδα ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ· ἐθνικὸν ἔνδυμα οὐδέποτε ἐγνώρισαν οἱ Βυζαντινοί, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς περιεβάλλοντο διαφόρους βαρβαρικὰς στολάς, ὁτὲ μὲν Παρθικάς, ὁτὲ δὲ Οὐνικὰς καὶ Λατινικάς. Μιχαὴλ ὁ Στρατιωτικὸς ἠθέλησε νὰ κανονίσῃ τὰ ἐπὶ τῶν ἐσθήτων κοσμήματα, μόνος δὲ ὁ Ἰωάννης Βατάτσης ἐν Νικαίᾳ αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν παντὸς ξενικοῦ ὑφάσματος, ἐπιβαλὼν εἰς τοὺς ὑπηκόους του «μόνα ὅσα ἡ Ῥωμαίων γῆ γεωργεῖ, καὶ αἱ Ῥωμαίων ἀσκοῦσι χεῖρες» [2]). Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ νῦν ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον λεγόμενος Περσικὸς *τσουμπὲς* ἐπεκράτησεν, ἀλλὰ καὶ οὗτος πολλοὺς ὑπέστη μετασχηματισμοὺς ὑπὸ τῆς ἰδιοτροπίας τῶν καλλωπιστῶν· οἱ αὐτοκράτορες καὶ τὸ ἱερατεῖον διετήρησαν κάπως ἀναλλοίωτα τὰ λεγόμενα ῥάσα, συγχρόνως ὅμως ἐνεδύοντο καὶ ἄλλας στολὰς ἰδιορρύθμους· ἡ στολὴ τοῦ πένθους ἦτο ἄλλοτε μὲν λευκὴ [3]), ἄλλοτε δὲ μέλαινα, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν κόμην ἐκείροντο Οὐνικῶς [4]), ἢ ἔτρεφον μακρὰν ὡς οἱ Ἕλληνες. Ἰδοὺ τί γράφει ὁ Γρηγορᾶς· περὶ τοῦ ἐν τῇ ἐνδυμασίᾳ τούτου κυκεῶνος· «τί δ' ἂν τις

[1]) Κρητικὰ ᾄσματα.
[2]) Κυπριακά, σελ. 5.

[1]) «Τὸ πρωϊνὸν ἔμβρωμα, ὃ ἡμεῖς ἀκρατισμὸν καλοῦμεν, διὰ τὸ ἐν ἀκράτῳ βρέχειν καὶ προΐεσθαι ψωμούς». Ἀθήν. Α, 11. Ἡ συνήθεια τοῦ ἐμβάπτειν ἐν ἀκράτῳ οἴνῳ περικεκαυμένον ἄρτον ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς χωρικοῖς ἰδίως τῆς Ἀττικῆς, οἵτινες θεωροῦσι τὸ πρωϊνὸν τοῦτο δεῖπνον ὡς τονικώτατον τοῦ στομάχου.
[2]) Γρηγορᾶς, Β, κεφ. 6.
[3]) Κανταχουζηνός, Γ, 27.
[4]) «Διὸ δὴ καὶ Οὐνικὸν τὸ τοιοῦτον εἶδος (τῆς κουρᾶς) ἐκάλουν.» Προκόπιος, Γ, σελ. 48, ἔκδοσις Βόννης.

Digitized by Google

φαίη καὶ περὶ τῶν ἐνδυμάτων, ὅσα κἂν τούτοις παρηνομήθη, καὶ ὅπως ἐκτετόπισται τοῦ γνωρίμου τε καὶ συνήθους ἡ πολιτεία, ὡς μηδὲ γινώσκεσθαι ἔτι ὅστις Ῥωμαίων καὶ ὅστις τῶν ἄλλως ἐχόντων γενῶν· οὔτε γὰρ Περσική τις ἄκρατος ἡ στολὴ γέγονεν ἤδη Ῥωμαίοις, οὔτε Λατινικὴ κυρίως, οὔτε μὴν Γοτθικὴ καθάπαξ, οὔτε εἴ τις Τριβαλλῶν καὶ ἅμα Μυσῶν καὶ Παιόνων· ἀλλ' ἐκ πασῶν τὸ διὰ πασῶν εἰπεῖν τῆς μουσικῆς.. ἀντέστραπται εἰς ἅπαν μίγμα καὶ συμφόρημα· καὶ ὁρῶμεν τῶν ἱερῶν περιβόλων εἴσω τοὺς τῶν φίλων παῖδας τὴν μὲν κεφαλὴν ἐοικότας Λατίνοις, τὸ δὲ σῶμα πᾶν Περσικῶς τε καὶ Μηδικῶς ἐσταλμένον, καὶ τοὐναντίον ἐς τὴν ὑστεραίαν τοὺς αὐτοὺς νῦν μὲν ἄλλως, νῦν δ' ἄλλως, νῦν δ' οὐδετέρως.» [1])

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

[1]) Χρονογραφία, ΑΖ, 12.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΕ'

Πρωΐαν τινα, ἐνῷ ἔγραφεν ὁ μαρκήσιος ἐπὶ τῆς μεγάλης τραπέζης τῆς βιβλιοθήκης, ἡ δὲ Καρολίνα ἐφυλλολόγει χάρτας κατὰ τὸ ἄλλο ἄκρον, ἀπέθηκεν ἐκεῖνος τὸν κάλαμον καὶ τῇ εἶπε μετὰ συγκινήσεως:

— Δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐξεφράσατε ἐνίοτε τὴν εὐμενῆ ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσετε αὐτὴν τὴν ἐργασίαν μου, καὶ ἐνόμιζα ὅτι δὲν θὰ κατώρθωνα ποτὲ νὰ τὸ ἀποφασίσω. Ἀλλὰ τόρα,.. ναὶ τόρα αἰσθάνομαι ὅτι θὰ ἦμαι εὐτυχὴς νὰ σᾶς τὴν ὑποβάλω. Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶνε μᾶλλον ἰδικόν σας ἔργον παρὰ ἰδικόν μου, διότι δὲν εἶχα πίστιν εἰς αὐτό, καὶ σεῖς μὲ ἐπείσατε ὅτι ἦτο σεβαστὴ ἡ ὁρμὴ ἥτις μοῦ τὸ ὑπηγόρευσε. Ἀφότου δὲ μοῦ ἐνεπνεύσατε τὴν πεποίθησιν, ἐγείνατε ἀφορμὴ νὰ προχωρήσῃ ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς ἡ ἐργασία μου περισσότερον παρ' ὅσον εἶχε προχωρήσει ἐντὸς δέκα ἐτῶν. Εἴσθε δὲ ἐπίσης αἰτία ὅτι θὰ τελειώσω τοιουτοτρόπως ἔργον, τὸ ὁποῖον θὰ διέκοπτα καὶ θὰ ἐπανήρχιζα ἴσως μέχρι τελευταίας μου στιγμῆς. Καὶ δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἡ τελευταία αὐτὴ στιγμή· τὴν ᾐσθανόμην ἐρχομένην ταχέως, καὶ ἔσπευδα πυρετωδῶς, καὶ ἤμην ἀπηλπισμένος ὅτι μόνον τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου προσήγγιζε. Μὲ διετάξατε νὰ ζήσω καὶ ἔζησα, νὰ καταπραΰνθῶ καὶ ἐπραΰνθην, νὰ πιστεύσω εἰς θεὸν καὶ εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἐπίστευσα. Τόρα ὅτε πιστεύω εἰς τὴν ἰδέαν μου, πρέπει νὰ μοῦ ἐμπνεύσετε πίστιν καὶ εἰς τὴν ἱκανότητά τά μου, διότι νομίζω ὅτι ἡ μορφὴ εἶνε πάντοτε ἀναγκαία ἵνα περικοσμήσῃ τὴν ἀλήθειαν. Λάβετε, φίλη μου, καὶ ἀναγνώσατε.

— Μάλιστα! ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα. Βλέπετε ὅτι δὲν διστάζω οὐδὲ ἀρνοῦμαι, μολονότι οὔτε φρόνιμον οὔτε μετριόφρον εἶνε ὅ,τι κάμνω. Ἐν τούτοις δὲν αἰσθάνομαι ἀμηχανίαν. Εἶμαι τόσον βεβαία περὶ τῆς ἱκανότητός σας, ὥστε δὲν φοβοῦμαι μὴ ἀναγκασθῶ νὰ ἦμαι εἰλικρινής. Πιστεύω δὲ τόσον εἰς τὴν συμφωνίαν τῶν γνωμῶν μας, ὥστε ἐλπίζω ὅτι θὰ ἐννοήσω καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα, ὅσα θὰ διέφευγον ἄλλως τὴν ἀντίληψίν μου.

Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἔτεινε νὰ λάβῃ τὸ χειρόγραφον, ἡ Καρολίνα, μετὰ μικρὸν δισταγμόν, ἠρώτησεν ἂν θὰ μετεῖχε καὶ ὁ δοὺξ τῆς εὐχαριστήσεως ἐκείνης.

— Ὄχι, ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος· ὁ ἀδελφός μου δὲν θὰ ἔλθῃ σήμερον. Ἐξέλεξα τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὑπῆγε νὰ κυνηγήσῃ. Δὲν θέλω νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐργασίαν μου πρὶν τελειώσῃ. Δὲν θὰ τὴν ἐνόει. Αἱ ἐκ τοῦ γένους προλήψεις του εἶν' ἐναντίαι. Νομίζει ἐν τούτοις ὅτι ἔχει μερικὰς ἰδέας *τολμηράς*, ὡς τὰς ὀνομάζει, καὶ γνωρίζει ὅτι ἐγὼ προχωρῶ πολὺ περαιτέρω. Ἀλλὰ δὲν ὑποπτεύει πόσον παρεξετράπην τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν μοὶ εἶχε χαράξει ἡ ἀνατροφή. Ἡ ἐπανάστασίς μου κατὰ τοῦ παρελθόντος θὰ τοῦ ἐπροξένει φρίκην, καὶ τοῦτο θὰ μ' ἐτάραττεν ἴσως πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἐργασίας μου. Ἀλλά.. καὶ σεῖς ἴσως θ' ἀνησυχήσετε ὀλίγον.

— Ἐγὼ δὲν ἔχω πρόληψιν, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, καὶ πιθανώτατον εἶνε νὰ συμμερισθῶ τὰς ἰδέας σας ἀφοῦ τὰς γνωρίσω. Καθίσατε λοιπὸν καὶ θ' ἀναγνώσω μεγαλοφώνως, καὶ διὰ σᾶς καὶ δι' ἐμέ. Θέλω ν' ἀκούσετε τοὺς λόγους σας. Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶνε καλλίτερον αὐτὸ παρὰ ν' ἀναγινώσκῃ τις μόνος ὅ,τι ἔγραψε.

Ἡ Καρολίνα ἀνέγνωσε τὴν πρωΐαν ἐκείνην ἥμισυν τόμον· ἐπανέλαβε δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ἐντὸς τῆς ἡμέρας καὶ τὴν ἐπαύριον. Ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπήγγειλεν οὕτως εἰς τὸν μαρκήσιον τὴν σύνοψιν πολυετῶν σπουδῶν. Καίτοι δὲ ἡ γραφὴ τοῦ μαρκησίου ἦτό πως δυσανάγνωστος, ἡ Καρολίνα ἀνεγίνωσκεν ὡς ἂν ἦτο ἔντυπος, καὶ μετὰ τοιαύτης εὐκρινείας, μετὰ τοσοῦτον θαυμασίας νοημοσύνης καὶ ἁπλότητος, ζωογονουμένη καὶ συγκινουμένη ὁσάκις ἡ ἀφήγησις ὑψοῦτο μέχρι λυρισμοῦ, ἐν μέσῳ τῆς ἱστορικῆς ἐποποιΐας, ὥστε ὁ συγγραφεὺς ᾐσθάνθη αἴφνης καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ πάσας τὰς διεσπαρμένας πρότερον ἀκτῖνας τῶν μελετῶν του συγκεντρουμένας εἰς ἕνα φωτεινὸν καὶ ἀληθῆ βεβαιότητος ἥλιον.

Ἡ εἰκὼν ἦτο ὡραία. Εἶχε κάλλος πρωτότυπον, κ' ἔφερε τὸν τύπον ἀληθοῦς μεγαλείου. Ὑπὸ τὴν ἁπλῆν ταύτην καὶ μυστηριώδη ἐπιγραφήν: *Ἱστο-*

Digitized by Google

ρία τῶν τίτλων ἀνεκίνει πλῆθος τολμηρῶν ζητημάτων, ὧν ἡ τελικὴ λύσις ἐκύρου γενικῶς, ἀνεπιστρεπτεὶ καὶ ἀπεριορίστως τὴν ἰδέαν τῆς ἐπαναστατικῆς νυκτὸς τῆς 4 αὐγούστου 1789. Ὁ υἱὸς ἐκεῖνος οἴκου μεγάλου καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον προνομιούχου, ὁ ἀνατραφεὶς ἐν τῇ ἀλαζονείᾳ τῆς εὐγενείας καὶ τῇ περιφρονήσει τοῦ ὄχλου, παρίστατο πρὸ τῆς νεωτέρας κοινωνίας κατήγορος τῶν πατρικίων, φέρων ἐν χερσὶ τὰ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ κατηγορητηρίου του ἔγγραφα καὶ πᾶσαν ἀπόδειξιν σφετερισμοῦ, κακοηθείας καὶ κακουργίας, καὶ ἀπήγγελλε τὴν ἔκπτωσιν αὐτῶν ἐν ὀνόματι τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἰσότητος, ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως, ἐν ὀνόματι ἰδίως τῆς χριστιανικῆς ἰδέας τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐπετίθετο κατὰ τῆς παραδόσεως δέκα καὶ ὀκτὼ αἰώνων, τῆς σκοπούσης νὰ συμβιβάσῃ τὴν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἀποκαλυφθεῖσαν ἰσότητα πρὸς τὴν συνθηματικὴν καὶ ψευδῆ πολιτικὴν καὶ θεοκρατικὴν ἱεραρχίαν. Παραδεχόμενος ἐν πάσῃ κοινωνικῇ τάξει τὴν πολιτικὴν μόνον καὶ διοικητικὴν ἱεραρχίαν τοῦ ἀξιώματος, τῆς προσωπικῆς ἀξίας καὶ τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας, ἑνὶ λόγῳ τὴν ἱεραρχίαν τῶν ὑπηρεσιῶν, κατεδίωκε τὸ ἀπὸ τοῦ γένους προνόμιον μέχρι τῆς ἐπικρατούσης ἔτι σήμερον γνώμης, μέχρι τῶν τελευταίων αὐτοῦ ἐπιδράσεων, καὶ διέγραφε διὰ σταθερᾶς χειρὸς τὴν ἱστορίαν πάσης ἀντιποιήσεως καὶ σφετερισμοῦ ἰσχύος, ἀπὸ τῆς τιμαριωτικῆς δημιουργίας τῆς εὐγενείας μέχρι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Ἀνέπλαττεν οὕτω τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας ἐκ νέας ειδικῆς ἀπόψεως, ὑπὸ τὸ κράτος ἰδέας ὡρισμένης, ἀπολύτου, ἀκάμπτου, ἀδυσωπήτου, καὶ ἐξ ἀφετηρίας αἰσθήματος θρησκευτικοῦ, ὅπερ ἡ εὐγένεια, ἢ τὸ θεῖον δίκαιον ὡς ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ οἰκοδομήματος αὐτῆς ἐπικαλουμένη, δὲν ἠδύνατο νὰ πολεμήσῃ χωρὶς αὐτοκτονίας.

Δὲν ἐκτεινόμεθα περισσότερον περὶ τοῦ βιβλίου τούτου, οὗτινος ἡ κριτικὴ διαφεύγει τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν. Ἀλλ' ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ἐφρόνει τις περὶ τῶν δογμάτων τοῦ συγγραφέως, δὲν ἠδύνατο ν' ἀρνηθῇ τὸ θαυμάσιον αὐτοῦ τάλαντον, τὰς εὐρείας αὐτοῦ γνώσεις καὶ τὴν κρατερὰν ἐφ' ἑαυτὸ πεποίθησιν τοῦ διακεκριμένου πνεύματός του. Τὸ ὕφος ἰδίως ἦτο λαμπρόν, καὶ τοσούτῳ δαψιλές, ὥστε ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑποπτεύσῃ τις ἐξ αὐτοῦ τὴν συνήθη βραχυλογίαν τοῦ μαρκησίου. Τὸ βιβλίον αὐτοῦ δὲν ἦτο συζητητικόν. Μετ' ὀλιγοσέλιδον ἀλλ' αὐστηρὰν καὶ θερμὴν ἔκθεσιν τῶν ἀφορμῶν καὶ τῶν πρώτων λημμάτων τῶν ρευνῶν αὐτοῦ, ὁ συγγραφεὺς ἐπελαμβάνετο ἀμέσως τῶν γεγονότων καὶ κατέτασσεν αὐτὰ ἱστορικῶς μετ' εὐγλώττου σαφηνείας. Ἡ εὔχαρις ἀφήγησίς του μετεῖχε τοῦ δράματος καὶ τῆς μυθιστορίας, ὅτε, ἀναδιφῶν τὰ σκοτεινὰ οἰκογενειακὰ ἀρχεῖα, ἀπεκάλυπτε τὸ φρικῶδες τῶν τιμαριωτικῶν χρόνων τὰ παθήματα καὶ τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ ὄχλου. Πλήρης ἐνθουσιασμοῦ, καὶ ὁμολογῶν αὐτόν, συνῃσθάνετο βαθύτατα τὰ κακουργήματα τῶν ἀσθενῶν κατὰ τῆς δικαιοσύνης, τῆς αἰδοῦς καὶ τοῦ ἔρωτος, πολλαχοῦ δὲ ἡ ψυχή του, διακαιομένη ἐξ ἀγάπης τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καλοῦ, ἐρρήγνυτο εἰς εὔγλωττον καὶ περιπαθῆ κραυγήν, ἥτις ἀπεκάλυπτεν αὐτὴν ὁλόκληρον. Πολλάκις ἡ Καρολίνα ᾐσθάνθη ἑαυτὴν ἀναλυομένην εἰς δάκρυα, καὶ ἀπέθηκε τὸ βιβλίον, ἵνα συνέλθῃ.

Ἡ Καρολίνα οὐδεμίαν ἐξέφρασεν ἐπίκρισιν. Δὲν εἶνε ἔργον ἡμῶν νὰ ἀναγράψωμεν ἂν ἔπρεπε νὰ ἐκφράσῃ τοιαύτας, ἢ ἂν δὲν παρεῖχε τὸ βιβλίον ἀφορμὴν ἐπικρίσεων. Ἀλλ' ὀφείλομεν μόνον νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐκείνη οὐδένα εὗρε λόγον παρατηρήσεως· τοσοῦτον εἶχεν παρασύρει αὐτὴν ὁ πρὸς τὸν συγγραφέα θαυμασμὸς καὶ ἡ πρὸς τὸν ἄνδρα ὑπόληψις. Ὁ μαρκήσιος Βιλλεμὲρ παρέστη πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῆς ὡς ὃν τοσοῦτον ὑπέρτερον παντὸς ὅ,τι εἶχε τέως γνωρίσει ἡ Καρολίνα, ὥστε συνέλαβεν εὐθὺς ἔκτοτε τὴν ἰδέαν ν' ἀφοσιωθῇ εἰς αὐτὸν χωρὶς ἐπιφυλάξεως καὶ δι' ὅλου αὐτῆς τοῦ βίου.

Λέγοντες ἄνευ ἐπιφυλάξεως, ἐξαιροῦμεν, ἐννοεῖται μίαν, ἣν ἤθελε καὶ ἐκείνη ἐξαιρέσει, ἂν τὴν διενοεῖτο. Ἀλλὰ δὲν τὴν διενοήθη. Ἡ ὑπόθεσις ὅτι τοιοῦτος ἀνὴρ ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτῆς θυσίαν τιμῆς, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν διετάραξε τὴν γαλήνην τοῦ ἐνθουσιασμοῦ της. Δὲν τολμῶμεν ὅμως νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός της οὗτος δὲν περιέλαβεν ἔκτοτε καὶ τὸν ἔρωτα, ὡς ἀπαραίτητον αὐτοῦ συμπλήρωμα· ἀλλ' ὁ ἔρως δὲν ὑπῆρξεν ἀφετηρία. Ὁ μαρκήσιος δὲν εἶχεν ἕως τότε δυνηθῆ ν' ἀποκαλύψῃ πάντα τὰ θέλγητρα τῆς διανοίας καὶ τῆς μορφῆς του. Ἦτο συνεσταλμένος πάντοτε, ἀσθενικὸς καὶ τεταραγμένος. Ἡ Καρολίνα δὲν εἶδεν αἴφνης καὶ διὰ μιᾶς τὴν βαθμιαίαν καὶ ἀνεπαίσθητον μεταβολήν, ἥτις κατέστησεν αὐτὸν εὔγλωττον, ὡραῖον καὶ νέον, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ ἡμέραν παρ' ἡμέραν καὶ ὥραν μεθ' ὥραν τὴν ὑγείαν, τὴν ἐφ' ἑαυτὸν πεποίθησιν, τὴν βεβαιότητα τῆς δυνάμεώς του καὶ τὸ γόητρον δι' οὗ περιβάλλει ἡ εὐτυχία τὰς ἐπὶ μακρὸν ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας σκιασθείσας εὐγενεῖς φυσιογνωμίας.

Ὅτε παρετήρησε πάσας ἐκείνας τὰς γοητευτικὰς μεταμορφώσεις, εἶχεν ἤδη ἄκουσα ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν,—ἤγγιζε δὲ τὸ φθινόπωρον.

Ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Παρισίους· ἡ δὲ Κ. Βιλλεμὲρ ὑπὸ τῆς σταθερᾶς αὐτῆς ἰδέας κατεχομένη, ἔλεγε καθ' ἑκάστην εἰς τὴν νεαρὰν αὐτῆς ἔμπιστον.

— Ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων, ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν, ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος, γίνεται ἡ *περίφημος* συνέντευξις τοῦ υἱοῦ μου μὲ τὴν δεσποινίδα Ξαιντρὰϊγ.

Ἡ Καρολίνα ᾐσθάνθη τότε φρικώδη ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς της σπαραγμόν, κατάπληξιν, τρό-

Digitized by Google

μον, καὶ αἰφνιδίαν φοβερὰν ἀποκάλυψιν τοῦ εἴδους τῆς ἀγάπης αὐτῆς πρὸς τὸν μαρκήσιον. Τοσοῦτον εἶχε συνοικειωθῆ πρὸς τὴν ἀόριστον ἰδέαν τοῦ ἀπέχοντος ἔτι συνοικεσίου ἐκείνου, ὥστε οὐδέποτε εἶχεν ἔτι ἐρωτήσει τὴν καρδίαν της, ἂν ἔπασχεν ἐκ τούτου. Ἐθεώρει τὸ πρᾶγμα ἀναπόφευκτον, ὡς τὸ γῆρας καὶ τὸν θάνατον. Ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατον καὶ τὸ γῆρας ἀποδέχεταί τις πραγματικῶς μόνον καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέρχονται. Ἡ δὲ Καρολίνα ᾐσθάνετο νῦν ὅτι ἐλιποψύχει καὶ ἀπέθνησκεν, ἀναλογιζομένη τὸν προσεχῆ καὶ παντελῆ ἐκεῖνον ἀποχωρισμόν.

Εἶχεν ἐπὶ τέλους πιστεύσει, ὡς ἐπίστευε καὶ ἡ μαρκησία, ὅτι ὁ γάμος αὐτὸς ἦτο ἀσφαλὴς καὶ βέβαιος· οὐδέποτε εἶχε τολμήσει νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τούτου τὸν μαρκήσιον, ὁ δὲ δοὺξ εἶχεν ἀπαγορεύσει τοῦτο εἰς αὐτήν, ἐν ὀνόματι τῆς πρὸς τὴν οἰκογένειαν στοργῆς της. Κατ' αὐτὸν ὁ μαρκήσιος δὲν ἤθελεν ἀποφασίσει ἂν δὲν τὸν ἄφινον ἥσυχον, ἐγνώριζε δὲ ὁ δοὺξ ὅτι ἡ ἐλαχίστη τῆς Καρολίνας ἀνησυχία θὰ συνετάραττε πάντας τοῦ ἀδελφοῦ του τοὺς διαλογισμούς.

Ὁ δοὺξ, ἀφοῦ εἰλικρινῶς ἐθαύμασε τὴν ἀγνότητα τῶν σχέσεων αὐτῶν, ἤρχιζεν ἤδη ν' ἀνησυχῇ.

— Τὸ πρᾶγμα, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, λαμβάνει ὄψιν αἰσθήματος σοβαροῦ, καὶ κανεὶς δὲν δύναται νὰ προΐδῃ τὰς συνεπείας του. Θὰ ἦτο πολὺ καλλίτερον διὰ τὸν ἀδελφόν μου νὰ ἐθεραπεύετο αὐτό του τὸ πάθος. Δὲν θὰ παρεμπόδιζε σήμερον τὸ μέλλον του. Εἶνε δυνατὸν νὰ πιστευθῇ, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἐφόνευσε τὸν ἔρωτα; Πότε! Ἡ ἀρετὴ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶνε διπλασιασμὸς τῆς δυνάμεως τοῦ ἔρωτος.

Ὁ δοὺξ δὲν ἠπατᾶτο.

Ὁ μαρκήσιος οὐδόλως ἐθλίβετο ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ γάμου, εἰς ὃν ἀπόφασιν εἶχε πλέον νὰ μὴ ἀντιστῇ. Ἐλυπεῖτο μόνον ὅτι ἡ ἐν Παρισίοις διαμονὴ ἔμελλε νὰ μεταβάλῃ πρὸς ὥραν τὰς μετὰ τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενὲ σχέσεις του, τὴν ἀπροσποίητον αὐτῶν ἀδελφότητα, τὰς ἀπὸ κοινοῦ μελέτας των, καὶ τὴν διαρκῆ ἐκείνην ἤρεμον γαλήνην, ἣν δύσκολον ἦτο ν' ἀνεύρωσιν ἀλλαχοῦ. Ὡμίλει δ' εἰς αὐτὴν περὶ τούτου μετὰ πολλῆς λύπης. Τὴν λύπην αὐτὴν ᾐσθάνετο καὶ ἐκείνη, ἀλλ' ὑπελάμβανεν ὡς λόγον αὐτῆς τὴν πρὸς τὴν ἐξοχὴν ἀγάπην της καὶ τὴν διατάραξιν τοῦ ἐν αὐτῇ ἠρέμου καὶ ὡραίου βίου της.

Ἐν τούτοις ᾐσθάνθη εὐχάριστον καὶ γλυκεῖαν ἔκπληξιν, ἀφιχθεῖσα εἰς Παρισίους. Εὗρεν ἐκεῖ τὴν ἀδελφήν της, ἥτις ἀνέμενεν αὐτὴν μετὰ τῶν τέκνων της, κ' ἔμαθεν ὅτι ἡ Καμίλλη ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ἐγγύτερον αὐτῆς, κατοικοῦσα ἐν Ἐτάμπῃ μικρόν τινα κομψὸν καὶ δροσερὸν οἰκίσκον, μεταξὺ πόλεως καὶ ἐξοχῆς, εὐάερον καὶ ἔχοντα τὴν χρῆσιν εὐρυχώρου κήπου. Θ' ἀπεῖχεν οὕτω τῶν Παρισίων ἡ ἀδελφή της μίαν μόλις ὥραν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ἔμελλε δὲ νὰ τοποθετήσῃ τὴν Λιλῆν εἰς οἰκοτροφεῖόν τι τῶν Παρισίων, ὅπου εἶχε κατορθώσει νὰ τύχῃ ὑποτροφίας. Οὕτως ἡ Καρολίνα θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν βλέπῃ καθ' ἑκάστην. Εἶχε τέλος δοθῆ εἰς αὐτὴν ὑπόσχεσις ὑποτροφίας καὶ διὰ τὸν μικρὸν Κάρολον, εὐθὺς ὡς ἡ ἡλικία του ἤθελεν ἐπιτρέψει νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Λύκειον.

— Μ' ἐγέμισες ἔκπληξιν καὶ χαράν! ἐφώνησεν ἡ Καρολίνα, σφίγγουσα τὴν ἀδελφήν της εἰς τὰς ἀγκάλας της. Καὶ ποῖος τὰ ἔκαμεν ὅλ' αὐτὰ τὰ θαύματα;

— Σύ! ἀπήντησεν ἡ Καμίλλη· σὺ καὶ μόνη.

— Δὲν εἶνε δυνατόν! Ἤλπιζα νὰ ἐπιτύχω αὐτὰς τὰς ὑποτροφίας, νὰ τὰς ἐπιτύχῃ δηλαδὴ ἡ Λεοντία, ἡ ὁποία εἶνε τόσον ὑποχρεωτική. Ἀλλὰ δὲν ἐπίστευα νὰ γείνῃ τὸ πρᾶγμα τόσον γρήγορα.

— Ὄχι, ὄχι! ὑπέλαβεν ἡ κυρία Ἐδβέρ· αὐτὰ δὲν εἶνε ἔργα τῆς Λεοντίας. Προέρχονται ἀπ' ἐδῶ.

— Ἀδύνατον! δὲν εἶπα ποτὲ τίποτε εἰς τὴν μαρκησίαν. Ἤξευρα ὅτι δὲν τὰ ἔχει καλὰ μὲ τὴν κυβέρνησιν, καὶ δὲν θὰ ἐτόλμων ποτέ μου...

— Ἐτόλμησε ἄλλος νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τοὺς ὑπουργούς, καὶ ὁ ἄλλος αὐτός... δὲν θέλει νὰ ὀνομασθῇ· ἐνήργησε χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρῃς, ἀλλὰ θὰ σοῦ τὸν προδώσω, διότι μαζύ σου δὲν ἠμπορῶ νὰ ἔχω μυστικά· εἶνε ὁ μαρκήσιος Βιλλεμέρ.

— Ἀ!.. μήπως τοῦ ἔγραψες νὰ τὸν παρακαλέσῃς...;

— Διόλου· αὐτὸς μ' ἔγραψε νὰ μοῦ ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τῆς θέσεώς μου καὶ τῶν δικαιωμάτων μου, μὲ τόσην καλωσύνην, μὲ τόσην εὐγένειαν... Ἄχ! Καρολίνα μου, τί δίκαιον εἶχες νὰ ἐκτιμᾷς τὸν χαρακτῆρά του. Κύτταξε, ἔφερα μαζύ μου τὰς ἐπιστολάς του. Πρέπει νὰ τὰς ἀναγνώσῃς.

Ἡ Καρολίνα ἀνέγνω τὰς ἐπιστολὰς ἐκείνας, καὶ εἶδεν ὅτι, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἤρχισεν αὐτὴ περιποιουμένη τὸν μαρκήσιον, εἶχε καὶ αὐτὸς μεριμνήσει περὶ τῆς οἰκογενείας της μετὰ πολλῆς καὶ ἀνενδότου συμπαθείας. Προλαβὼν τοὺς μυχίους αὐτῆς πόθους, εἶχε φροντίσει περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδίων. Εἶχε προβῆ δι' ἐπιστολῶν εἰς ταχέα καὶ ἀσφαλῆ διαβήματα, χωρὶς κἂν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῆς ἐνεργείας του αὐτῆς, καὶ ἀρκεσθεὶς μόνον νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Καμίλλης τὰς ἀναγκαίας περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ συζύγου της πληροφορίας. Ὅτε δὲ ἀνήγγειλεν αὐτῇ τὴν ἐπιτυχίαν, ἠρνήθη πᾶσαν εὐχαριστίαν, λέγων ὅτι πολὺ ἔτι ἀπεῖχε τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους αὐτοῦ πρὸς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ. Τὰς ἀγαθὰς αὐτὰς εἰδήσεις εἶχε λάβει ἡ Καμίλλη, διαρκούσης τῆς ὁδοιπορίας, ἣν ἡ Καρολίνα διήνυε βραδέως καὶ κατὰ μικροὺς σταθμοὺς μετὰ τῆς μαρκησίας βδελυσσομένης τὰς ταχυδρομικὰς ἁμάξας καὶ τοὺς σιδηροδρόμους.

Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἐν Ἐτάμπῃ κατοικία τῆς Κα-

Digitized by Google

μίλλης ἦτο ἰδέα• καὶ προσφορὰ τοῦ μαρκησίου. Εἶχεν ἐκεῖ, ἔλεγε, μικρὸν ἀπρόσοδον κτῆμα, κληροδοτηθὲν εἰς αὐτὸν ὑπὸ γηραιοῦ συγγενοῦς, καὶ παρεκάλει τὴν Κ. Ἑδδὲρ νὰ δεχθῇ νὰ τὸ κατοικήσῃ. Κ' ἐδέχθη μὲν ἐκείνη, δηλώσασα ὅτι ἀνελάμβανε τὰς ἐπισκευάς· ἀλλ' εὗρε τὸν οἰκίσκον εἰς καλλίστην κατάστασιν, ηὐτρεπισμένον μετ' ἐπίπλων, κ' ἔχοντα μάλιστα προμήθειαν ξύλων, οἴνου καὶ ὀσπρίων δι' ἓν ἔτος. Ὅτε δὲ ἠρώτησε τὸ πρόσωπον, ὅπερ εἶχεν ἐπιφορτίσει ὁ μαρκήσιος τὰς λεπτομερείας ταύτας, περὶ τοῦ ἐνοικίου, ἤκουσεν ὡς ἀπάντησιν, ὅτι διαταγὴν εἶχον νὰ μὴ δεχθῶσι χρήματα, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο πάντῃ ἀσήμαντον, καὶ ὅτι ὁ μαρκήσιος δὲν ἐνόει ποτὲ νὰ ἐκμισθώσῃ εἰς ξένους τὴν οἰκίαν τοῦ γηραιοῦ ἐξαδέλφου του.

Ἡ Καρολίνα συνεκινήθη μὲν βαθέως ἐκ τῶν χαρίτων τούτων τοῦ φίλου της, κ' ἐχάρη βλέπουσα τοσοῦτον βελτιωθεῖσαν τὴν μοῖραν τῆς οἰκογενείας της, ἀλλ' ᾐσθάνθη ὅμως βαθὺ ἐν τῇ καρδίᾳ της ἄλγος. Τῇ ἐφάνη ὅτι πάντα ταῦτα ἦσαν ἀποχαιρετισμὸς ἐκείνου, οὗτινος ὁ βίος ἔμελλεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτῆς ἐσαεί, καὶ οἱονεὶ ἐξόφλησις τῆς εὐγνωμοσύνης του. Ἀλλὰ κατέπνιξε τὸ ἄλγος της, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπησχόλησε τὰς προμεσημβρινάς της ὥρας περιάγουσα τὴν ἀδελφήν της καὶ τὰ τέκνα της, ἀγοράζουσα τὸν ἱματισμὸν τῆς μικρᾶς οἰκοτρόφου, καὶ ἐγκαθιστῶσα αὐτὴν εἰς τὸ σχολεῖόν της. Ἡ μαρκησία ἠθέλησε νὰ ἴδῃ τὴν κυρίαν Ἑδδὲρ καὶ τὴν μικρὰν Ἐλισάβετ, ἥτις ἔμελλε ν' ἀπολέσῃ ἐντὸς τῆς μονῆς τὸ εὔηχον ἐπώνυμον: *Λιλή*. Ἐφάνη προσηνεστάτη πρὸς τὴν ἀδελφὴν τῆς Καρολίνας, κ' ἐχάρισεν ὡραῖα δῶρα εἰς τὴν μικράν. Ἐπέτρεψε δύο ἡμερῶν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Καρολίναν, ἵν' ἀσχοληθῇ περὶ τῆς οἰκογενείας της, τὴν ἀποχαιρετίσῃ καὶ τὴν συνοδεύσῃ εἰς τὸν σιδηρόδρομον. Μετέβη δὲ καὶ ἡ ἰδία εἰς τὸ μοναστήριον, ἵνα συστήσῃ τὴν Ἐλισάβετ Ἑδδὲρ ὡς προστατευομένην της.

Ἡ Καμίλλη εἶχεν ἰδεῖ ἐπίσης τὸν μαρκήσιον καὶ τὸν δοῦκα εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρός των. Καὶ δὲν ἐτόλμησε μὲν αὐτὴ νὰ παρευσιάσῃ εἰς τὸν εὐεργέτην της, πλὴν τῆς Λιλῆς, τὰ ἄλλα της τέκνα, διότι δὲν ἦσαν, ἔλεγε, πολὺ εὔτακτα. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἠθέλησε νὰ τὰ ἴδῃ πάντα, καὶ μετέβη εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῶν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ὅπου εὗρε καὶ τὴν Καρολίναν ἐν μέσῳ τῶν παιδίων ἅτινα τὴν ἐλάτρευον. Ἐφάνη δ' εἰς αὐτὴν οὐχὶ ἀφηρημένος ἀλλ' ἐν ἐκστάσει οὕτως εἰπεῖν διατελῶν πρὸ τῶν περιποιήσεων καὶ τῶν θωπειῶν αὐτῆς πρὸς τὰ μικρά. Παρετήρει ἕκαστον τῶν παιδίων μετὰ συμπαθείας καὶ συγκινήσεως, καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτὰ ὡς ἄνθρωπος ἀνεπτυγμένον ἤδη ἔχων τὸ πατρικὸν φίλτρον. Ἡ δὲ Καρολίνα, ἀγνοοῦσα ὅτι ἦτο πατήρ, διενοήθη στενάζουσα ὅτι ἀνελογίζετο ἐκεῖνος τὰς μελλούσας οἰκογενειακὰς αὐτοῦ χαράς.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ἀφοῦ εἶδε τὴν ἀδελφήν της ἐπιβαίνουσαν τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἀπερχομένην εἰς Ἐτάμπην, ᾐσθάνθη ἑαυτὴν ἐν φοβερᾷ ἀπομονώσει, καὶ πρῶτον τότε ὁ γάμος τοῦ μαρκησίου παρέστη εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῆς ὡς ἀνεπανόρθωτος τοῦ βίου της συμφορά. Ἐξῆλθε ταχέως τοῦ σταθμοῦ, ἵνα κρύψῃ τὰ δάκρυά της, ἀλλ' ἐν τῇ αὐλῇ εὗρεν ἐνώπιόν της τὸν Κ. Βιλλεμέρ.

— Πῶς! εἶπε πρὸς αὐτὴν προσφέρων τὸν βραχίονά του, κλαίετε; τὸ ἐπερίμενα, καὶ ἔμεινα μίαν στιγμὴν ἐδῶ, ὅπου τὸ κοινὸν ἔχει πάντοτε πρόφασιν νὰ μένῃ, διὰ νὰ σᾶς ὑποστηρίξω ὀλίγον εἰς αὐτὴν τὴν τόσον φυσικὴν λύπην σας, καὶ νὰ σᾶς ἐνθυμίσω ὅτι ἔχετε φίλους εἰλικρινεῖς.

— Ἤλθατε ἐδῶ δι' ἐμέ; ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, σπογγίζουσα τὰ δάκρυά της.! Ὢ πῶς, ἐντρέπομαι διὰ τὴν παροδικὴν λιποψυχίαν μου! Εἶνε ἀληθῶς ἀχαριστία πρὸς σᾶς, ὅστις κατηυεργετήσατε τὴν οἰκογένειάν μου, ὅστις τὴν ἐφέρατε πλησίον μου καὶ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εὐλογῶ χαίρουσα, ἀντὶ νὰ παραδίδωμαι εἰς τὴν λύπην χωρισμοῦ, τοῦ ὁποίου θὰ ἦνε μικρὰ ἡ διάρκεια. Ἡ ἀδελφή μου θὰ ἠμπορῇ νὰ ἔρχεται συχνὰ νὰ βλέπῃ τὴν κόρην της, κ' ἐγὼ θὰ τὴν βλέπω βεβαίως ἀκόμη συχνότερα. Ὄχι, ὄχι! δὲν εἶμαι λυπημένη. Εἶμαι εὐτυχὴς τοὐναντίον, καὶ τοῦτο χάρις εἰς σᾶς.

— Διατί λοιπὸν κλαίετε ἀκόμη; εἶπεν εἰς αὐτὴν ὁ μαρκήσιος, ὁδηγῶν αὐτὴν εἰς τὴν ἅμαξαν ἣν εἶχε φέρει ἐπίτηδες. Νευρικὸν εἶνε βεβαίως, ἀλλὰ μ' ἀνησυχεῖ. Ἂς ἐπιστρέψωμεν μίαν στιγμὴν ὑπὸ τὸν σταθμόν, ὡς νὰ ἐζητοῦμεν κανένα. Δὲν θέλω νὰ σᾶς ἀφήσω μὲ τὰ δάκρυα. Σᾶς βλέπω πρώτην φορὰν νὰ κλαίετε, καὶ αὐτὸ μὲ λυπεῖ πολύ! Ἰδού! εἴμεθα δύο βήματα μακρὰν τοῦ Δενδροκομείου. Εἶνε ὀγδόη ὥρα τῆς πρωΐας, καὶ δὲν ὑπάρχει κίνδυνος ν' ἀπαντήσωμεν κανένα γνώριμον. Ἔπειτα μὲ τὸ ἐπανωφόριον αὐτὸ καὶ τὴν καλύπτραν σας κανεὶς δὲν θὰ σᾶς γνωρίσῃ. Ὁ καιρὸς εἶνε ὡραῖος. Πηγαίνωμεν νὰ ἴδῃτε τὴν *Ἑλβετικὴν κοιλάδα*; Θὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὴν ἐξοχήν, καὶ ὅταν χωρισθῶμεν θὰ ἦμαι βέβαιος ,.. ἐλπίζω τοὐλάχιστον ὅτι δὲν θὰ πάσχετε πλέον.

Τοσαύτην φιλικὴν μέριμναν ἐξέφραζεν ἡ φωνὴ τοῦ μαρκησίου, ὥστε ἡ Καρολίνα δὲν διενοήθη ν' ἀρνηθῇ τὴν προσφορὰν αὐτοῦ. Τίς οἶδεν, εἶπε καθ' ἑαυτήν, ἂν δὲν θέλῃ νὰ μοῦ εἴπῃ ἓν ἀδελφικὸν ἀποχαιρετισμὸν πρὶν ἀρχίσῃ νέαν ζωήν. Δὲν εἶνε ἀπηγορευμένον αὐτό,... ἴσως τὸ ἀξίζομεν μάλιστα. Οὐδέποτε ἕως τώρα μοῦ ὡμίλησε περὶ τοῦ γάμου του. Θὰ ἦτο παράδοξον νὰ μὴ μοῦ κάμῃ λόγον, καὶ νὰ εὑρεθῶ ἀπαράσκευος εἰς τὴν ὁμιλίαν του.

(Ἕπεται συνέχεια).

Digitized by Google

Ο ΣΥΖΥΓΟΣ

Διήγημα Οὐγγρικόν.

Τίς δὲν γνωρίζει ὁποῖος εἶνε ὁ βίος εἰς τὰς μικρὰς πόλεις; Ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὰ δι' ἄμμου ὡρολόγια. Ὅπως εἰς ταῦτα ἡ ἄμμος ἀθορύβως χύνεται ἐκ τῆς ἄνω σφαίρας εἰς τὴν κάτω, καὶ ἂν ἀναστρέψωμεν τὴν πυξίδα, ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ ἀκριβῶς ἐργασία — οὕτω καὶ εἰς τὰς μικρὰς πόλεις· ὅ,τι ἦτο χθὲς ἐπαναλαμβάνεται καὶ σήμερον, θὰ ἐπαναληφθῇ καὶ αὔριον... Καὶ τοῦτο ἐξακολουθεῖ πάντοτε. Ἐν τούτοις ἡ τοιαύτη ζωὴ εἰς τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους δὲν εἶνε ποσῶς φορτική. Καὶ εἰς τὸ μᾶλλον ἀσήμαντον γεγονός, τὸ ὁποῖον οὐδεμιᾶς προσοχῆς εἶνε ἄξιον, αὐτοὶ εὑρίσκουσιν τοσοῦτον ἐνδιαφέρον, ὅσον καὶ ὁ κάτοικος τῆς πρωτευούσης εἰς τὸν ταραχώδη ῥοῦν τῶν πραγμάτων. Ὁ κύκλος των εἶνε περιωρισμένος, καὶ διὰ τοῦτο εἶνε πολὺ εὐτυχεῖς. Ὅστις δὲν ἔχει πολλὰς ἐπιθυμίας, ἀρκεῖται καὶ εἰς τὸ μικρόν.

Τοιοῦτος εἶνε ἐν γένει ὁ βίος εἰς τὰς μικρὰς πόλεις. Ἐνίοτε μεταξὺ τῶν κατοίκων κατ' ἐξαίρεσιν βιοῦσι τινὲς ὅλως διαφόρως τῶν λοιπῶν, μᾶλλον πολυπράγμονες καὶ ζωηροί· ἄλλοι πάλιν, ἀκόμη ἡσυχώτεροι καὶ τῶν μᾶλλον ἡσύχων, ζῶσι μεμονωμένοι. Οἱ πρῶτοι θεωροῦνται ὡς ταραχώδεις καὶ ἐπισύρουσι καθ' ἑαυτῶν ἐπικρίσεις. Ὅσον διὰ τοὺς δευτέρους, μολονότι οὗτοι ἀποφεύγουσι τὰς γνωριμίας, θέλοντες νὰ παραστήσωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν πλήρη μυστηρίων καὶ παρελθόντος θυελλώδους, ἀποκαλύπτουσι μυστήριόν τι, πολλάκις ὅμως ἀνύπαρκτον.

Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ κατετάσσετο καὶ ὁ Ἀδάντης. Οὗτος ἦτο κύριος ἐκτεταμένων γαιῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτους, ἐπώλησε πάντα καὶ ἦλθεν ἐδῶ νὰ ἡσυχάσῃ. Ἔζη πολὺ λιτῶς ἐν μικρῷ οἰκίσκῳ, οὐχὶ ἀναλόγως πρὸς τὴν μεγάλην περιουσίαν του. Πολὺ ὀλίγοι ἠδύναντο νὰ καυχηθῶσι, ὅτι ἐπέτυχον νὰ ὁμιλήσωσι μετὰ τοῦ Ἀδάντη· καὶ διὰ τοὺς ἐγγυτέρους γείτονας, τοῦτο ἦτο πολὺ σπάνιον. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Ἀδάντης δὲν εἶχε φίλους· οὐδεὶς δὲ ἐγνώριζέ τι θετικὸν περὶ τοῦ οἰκιακοῦ του βίου. Τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας του ἦτο ἀπροσπέλαστον εἰς τοὺς ἄλλους· ὁ μόνος πλησιέστερος πρὸς αὐτὸν ἦτο γέρων ὑπηρέτης ἀπὸ μακρῶν χρόνων ὑπηρετῶν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ Ἀδάντη.

Εὐνόητον ὅτι ἡ τοιαύτη τοῦ Ἀδάντη ζωή, ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν ὅλης τῆς πολίχνης. Καὶ τί δὲν ἔλεγον οἱ ἀγαθοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι! Ἔλεγον λ. χ. ὅτι ὁ Ἀδάντης πρὸ πολλοῦ, πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν, ἀπώλεσε τὴν γυναῖκά του, καὶ ἔκτοτε νομίζει ὅτι δι' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει ἄλλος εἰς τὸν κόσμον. Ἄλλοι διηγοῦντο ὅτι κατὰ τὴν νεανικήν του ἡλικίαν διέπραξε μικρὰς ἁμαρτίας, τὰς ὁποίας ἐξαγνίζει τώρα.

Βεβαίως ὁ Ἀδάντης εἶχε κἄτι τι· ἀλλὰ τοῦτο ἦτο αἴνιγμα εἰς ὅλους καὶ ὅσον καὶ ἂν προσεπάθουν δὲν κατώρθωναν νὰ εὕρωσιν αὐτό.

Ἑσπέραν τινά, ὅτε πυκνὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτε τὴν πολίχνην, ἠκούσθη κρότος διερχομένης ἁμάξης· οἱ περίεργοι κάτοικοι ἀψηφοῦντες τὴν βροχὴν καὶ τὸν βόρβορον, ἔτρεξαν νὰ ἴδωσι τίς ἤρχετο τοιαύτην ὥραν. Ἡ ἅμαξα ἔστη πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀδάντου. Μετ' ὀλίγον ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῆς ἀνήρ τις ἡλικιωμένος, περιβεβλημένος μέλανα μανδύαν, ἐξήγαγε μικρὸν φανὸν καὶ παρατηρήσας τὸν ἀριθμὸν τῆς οἰκίας, ἀνέπνευσεν ὡσεὶ εἶχεν εὕρει τὸ ζητούμενον. Εἶτα ἐσήμανε τὸν κώδωνα τῆς οἰκίας. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ ἐφάνη ὁ γέρων ὑπηρέτης μετὰ περιεργίας θεωρῶν τὸν ξένον.

— Ὁ κύριος Ἀδάντης εἶνε μέσα; ἠρώτησεν ὁ ξένος.

— Ναί, ἀπήντησεν ὁ γέρων, εἶνε εἰς τὸ γραφεῖόν του.

— Δόξα τῷ Θεῷ, προσέθηκεν ὁ ξένος καὶ προσελθὼν εἰς τὴν ἅμαξαν, προσεπάθει ν' ἀνασύρῃ ἐξ αὐτῆς μακρὸν ξύλινον κιβώτιον. Τὸ κιβώτιον ἦτο κατὰ τὸ φαινόμενον πολὺ βαρύ, ἀλλὰ ὁ ξένος δὲν ἐδέχθη τὴν βοήθειαν τοῦ ἁμαξηλάτου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ γέρων ὑπηρέτης ὑπὸ περιεργίας κινούμενος προσῆλθεν εἰς τὴν ἅμαξαν καὶ ἔμαθε παρὰ τοῦ ἁμαξηλάτου ὅτι εἶνε πολὺ βαρύ, καὶ ὅτι διόλου ἀπίθανον νὰ εἶνε τίποτε παράξενον πρᾶγμα, *διότι εἶνε πολὺ βαρύ*, ἐπανέλαβεν ὁ ἁμαξηλάτης.

Ὁ ξένος μετὰ πολλοῦ κόπου ἐξήγαγε τὸ κιβώτιον καὶ προσεκάλεσε τὸν γέροντα καὶ τὸν ἁμαξηλάτην νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτό. Μετὰ ταῦτα εἰσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ἀδάντου.

— Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὁμιλῶ μετὰ τοῦ κυρίου Γεωργίου Ἀδάντου;

— Μάλιστα. Εἰς τὰς διαταγάς σας.

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ λόρδος Δάβιδσον. Μὴ παραξενεύεσθε διότι ὁμιλῶ τόσον εὐκόλως τὴν Οὐγγρικήν· θὰ τὸ ἐννοήσητε ἅμα σᾶς εἴπω ὅτι χάρις εἰς λίαν ἀγαπητόν μοι πρόσωπον ἔμαθον τὰ Οὐγγρικά. Μὲ συγχωρεῖτε νὰ καθίσω;

— Ναί, ἂς καθίσωμεν.

— Ἡ σύζυγός μου ἦτο Οὐγγρὶς γνησία. Ἐγνωρίσθην μὲ αὐτὴν τὴν γυναῖκα, τὸν ἀδάμαντα ὅλων τῶν γυναικῶν, κατὰ πολὺ περίεργον σύμπτωσιν. Εἶνε περίστασις ἐξ ἐκείνων, αἵτινες δὲν συμβαίνουσι πολὺ συχνά, καὶ δὲν ἔχω λόγους νὰ παραπονῶμαι δι' αὐτήν· τοὐναντίον εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος. Μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς διηγηθῶ αὐτὸ τὸ συμβάν;

Digitized by Google

— Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ὑμᾶς, μιλόρδε. Λέγετε· σᾶς ἀκούω.

— Εἶνε πολλὰ ἔτη ὅτε περιηγούμενος τὴν Εὐρώπην διῆλθον διὰ τῆς Βούδα-Πέστης. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ Βούδα καὶ ἡ Πέστη συνείχοντο διὰ ξυλίνης γεφύρας. Ἑσπέραν τινὰ ὅτε ἔβρεχε κρουνηδὸν καὶ ἔπνεε σφοδρὸς ἄνεμος, ἠναγκάσθην νὰ ὑπάγω πεζὸς εἰς Πέστην δι' ἐπείγουσαν ὑπόθεσιν μὴ ἐπιδεχομένην ἀναβολήν. Εἰς τὰς ὁδοὺς ψυχὴ ζῶσα δὲν ἐφαίνετο, ἀφοῦ καὶ οἱ φρουροὶ αὐτοὶ ἐκρύφθησαν ἀποφεύγοντες τὴν θύελλαν. Εἰς τὴν ἄκραν μιᾶς ὁδοῦ παρετήρησα γυναῖκα διευθυνομένην πρὸς τὸ αὐτὸ πρὸς ὃ καὶ ἐγὼ μέρος. Ἔτρεχε πολὺ ταχέως καὶ φθᾶσα εἰς τὸ μέσον τῆς γεφύρας ἐπήδησε τὰς κιγκλίδας καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸ ὕδωρ. Ἐγὼ χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν ἐρρίφθην ἀμέσως εἰς τὸ ὕδωρ, ἵνα σώσω τὴν δυστυχῆ. Ἂν καὶ ἤμην ἄριστος κολυμβητής, μόλις ἠδυνάμην νὰ κρατῶμαι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν κυμάτων. Ἐπὶ τέλους κατώρθωσα νὰ τὴν συλλάβω καὶ διὰ πολλοῦ κόπου ἔφθασα εἰς τὴν ὄχθην μὲ τὸ βαρὺ φορτίον. Δὲν θὰ περιγράψω τὸν μαρτυρικόν μου ἀγῶνα πρὸς τὰ ἐξηγριωμένα κύματα τοῦ Δουνάβεως· παράδοξον πῶς δὲν ἐλιποθύμησα, ἅμα ἐπάτησα τὸ ἔδαφος. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἐξῆλθον εἰς τὴν παραλίαν. Νὰ ἀναπαυθῶ δὲν ἦτο καιρός, καὶ κατάκοπος ὢν ἔπρεπε νὰ φέρω τάχιστα βοήθειαν εἰς τὴν σωθεῖσαν. Ἐκύτταξα πέριξ μὴ τυχὸν ἴδω διαβάτην τινά.

Κατ' εὐτυχῆ σύμπτωσιν ἐφάνη ἅμαξά τις· ἔκραξα τὸν ἁμαξηλάτην, καὶ τῇ βοηθείᾳ του ἐφέραμεν ἐντὸς τῆς ἁμάξης τὴν δυστυχῆ, καὶ διηυθύνθημεν πρὸς τὸν πλησιέστερον ἰατρόν. Τῇ συντόνῳ προσπαθείᾳ τοῦ ἰατροῦ ταχέως συνῆλθεν, ἀλλ' ὢ τῆς δυστυχίας!.. Ἡ ἄγνωστος κυρία δὲν ἦτο μόνον δυστυχὴς—ἦτο παράφρων!

Οὐδὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τῶν λόγων της. Εἰς τὴν ἐρώτησίν μου περὶ τοῦ ὀνόματός της αὐτὴ ἀπήντησε: εἶμαι ἡ Μήδεια. Περιττὸν νὰ προσθέσω ὅτι αὐτὴ ἡ ἀπάντησις δὲν μὲ ἱκανοποίησε ποσῶς.

Ἡ ἀσθενὴς διῆγε πολὺ ἡσύχως· ἀπεφάσισα νὰ λάβω αὐτὴν μαζῇ μου εἰς Ἀγγλίαν, καὶ ἐκεῖ νὰ ὑποβάλω αὐτὴν εἰς θεραπείαν, παρά τινι γνωστῷ ψυχιάτρῳ. Καὶ πόσον ἐπεθύμουν, πόσον καλὰ θὰ ἦτο, ἐὰν μετὰ καιρὸν ἐπιτευχθείσης τῆς θεραπείας ἐπιστρέψω αὐτὴν εἰς τὴν οἰκογένειάν της ὑγιᾶ!

Ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον. Τὸ σχέδιον ἐπέτυχε. Ἡ δυστυχὴς ἐκείνη διῆγε τόσον ἡσύχως, ὥστε οὐδεὶς ποτε ἠδύνατο νὰ ὑποπτευθῇ τὸ φοβερὸν πάθημα. Μόνον οἱ ἀσυνάρτητοι λόγοι της προέδιδον τὴν παραφροσύνην.

Ὅτε ἔφθασα εἰς Λονδῖνον ἐσκέφθην ὅτι ἡ θέσις μου ὡς κηδεμόνος ὑπὸ μίαν ἔποψιν ἦτο δυσάρεστος. Ἡ ἀσθενὴς ὡμίλει μόνον Οὐγγρικά, ἐν ᾧ ἐγὼ οὐδὲ λέξιν τῆς γλώσσης ταύτης ἐγνώριζον. Ἀπεφάσισα ἐπὶ τέλους νὰ προσλάβω προγυμναστήν, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου ἤρχισα μετὰ ζέσεως νὰ μανθάνω τὴν Οὐγγρικὴν διὰ νὰ δύναμαι νὰ συνεννοοῦμαι μετὰ τῆς ἀσθενοῦς, καὶ νὰ εὐκολύνω οὕτω τὸ ἔργον τοῦ ἰατροῦ.

Παρῆλθεν ἓν ἔτος. Ἡ ἀσθενὴς ἰάθη ἐντελῶς καὶ μόνον ἐλαφρὰ συμπτώματα μελαγχολίας ἀνεμίμνησκον τὴν παρελθοῦσαν ἀσθένειαν. Μετ' οὐ πολὺ παρῆλθε καὶ τοῦτο.

Δὲν δύναμαι νὰ ἐκφράσω τὴν χαράν, ἣν ᾐσθάνθην, ὅτε ἐκείνη διὰ πρώτην φορὰν μοὶ ὡμίλησε διὰ τῆς φυσικῆς, τῆς ἀργυροήχου φωνῆς της, ἐκ τῆς ὁποίας ἔλειπεν ἡ κακοφωνία ἐκείνη, τὸ σημεῖον τῆς παραφροσύνης. Οἱ ὡραῖοι ῥεμβαστικοὶ ὀφθαλμοί της μὲ προσείλκυσαν... κατεθέλχθην ὑπὸ τῆς ὡραίας Οὐγγρίδος. Ἀλλὰ μὲ συγχωρεῖτε, μοὶ φαίνεται, ὅτι ἡ διήγησίς μου σᾶς ἐνοχλεῖ. Σᾶς παρακαλῶ, μὴ στενοχωρεῖσθε...

Ὁ Ἀδάντης δὲν ἐνόει τίποτε ἀπολύτως· ἡ ἐπίσκεψις αὐτη, ἡ ἱστορία τῶν ἐρώτων του... τί πρὸς τὸν Ἀδάντην; Ἐκ φιλοφροσύνης ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ὑπομείνῃ.

— Ἀ! τίποτε· ἐξακολουθήσατε, μιλόρδε!

— Μόλις ἡ ἀσθενής μου ἀπέκτησεν ἐντελῶς τὰς φρένας, τῇ εἶπον· «καθὼς φαίνεται εἰς τὴν πατρίδα σας δὲν ἔχετε κανένα, τὸν ὁποῖον νὰ ἐπιθυμῆτε νὰ ἰδῆτε, καὶ ὁ ὁποῖος νὰ ἐνδιαφέρεται δι' ὑμᾶς ἢ νὰ φροντίζῃ;—Δὲν ἔχω κανένα, ἀπήντησε.—Μήπως θέλετε νὰ μὲ ἀφήσετε;—Διόλου. —Τότε λοιπὸν θέλετε, ἐξηκολούθησα μὲ τρέμουσαν ἐκ τῆς συγκινήσεως φωνήν, νὰ γείνετε σύζυγός μου; Καὶ λέγων ταῦτα ἔλαβον τὴν χεῖρά της. Αὐτὴ ἔκυψε σεμνῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ κοράλλινα χείλη της ἐψέλλισαν μίαν μόνον λέξιν «Ναί.» Ἄχ! ἐκεῖνα τὰ ὡραῖα χείλη, ἐκεῖνοι οἱ γλυκεῖς ὀφθαλμοί....

Ὁ Ἀδάντης ὕψωσε τοὺς ὤμους· τί σχέσιν εἶχεν αὐτὸς μὲ τοὺς ἔρωτας τοῦ Ἄγγλου;

— Καὶ οὕτω ἐνυμφεύθην τὴν ὡραίαν Οὐγγρίδα. Εἴμεθα καθ' ὅλα εὐτυχεῖς. Ποτὲ δὲν ἠρώτησα αὐτὴν περὶ τῆς οἰκογενείας, περὶ τοῦ παρελθόντος αὐτῆς, καὶ οὔτε κἂν πλαγίως προσεπάθουν νὰ μάθω τι. Ἐνόησα ὅτι θὰ εἶχε σοβαροὺς λόγους νὰ κρύπτῃ τὸ παρελθόν της καὶ δὲν ἤθελον ὡς ἐκ τούτου νὰ λυπήσω αὐτὴν χωρὶς καμμίαν ἀνάγκην. Ἤμην ἐντελῶς εὐδαίμων καὶ τοῦτο μοὶ ἦτον ἀρκετόν. Εὗρον πιστὴν φίλην καὶ καλὴν σύντροφον ἵνα διανύσω τὴν ἥκιστα ῥοδίνην ὁδὸν — τὴν τοῦ βίου. Αἱ πρόσοδοί μου ἤρκουν ἵνα ζῶμεν πλουσίως· καὶ δὲν ἐσκεπτόμεθα περὶ τῆς αὔριον.

Τώρα σᾶς παρακαλῶ νὰ εἶσθε ὑπομονητικώτερος· θὰ σᾶς διηγηθῶ τὸν ἐπίλογον τοῦ συμβεβηκότος τούτου.

Μέχρι σήμερον παρῆλθον τρεῖς μῆνες καὶ δύο ἡμέραι, ἀφ' ὅτου ἀπέθανεν ἡ ἀγαπητή μου σύ-

Digitized by Google

ζυγος. Ἡ λύπη μου ἦτο ἀνέκφραστος· ἠδυνάμεθα νὰ ζήσωμεν πολλὰ ἀκόμη ἔτη εὐτυχεῖς!

Ἡ φωνὴ τοῦ λόρδου, τρέμουσα ἐκ συγκινήσεως, ἐγεινέ πως ὑπόκωφος, ὡς ἂν ἐπνίγετο ἐντὸς τοῦ στήθους, ὅτε ὡμίλει περὶ τοῦ θανάτου τῆς γυναικός του. Ἐν τούτοις ἡ συγκίνησις ταχέως παρῆλθε καὶ ὁ λόρδος ἀνέλαβε τὴν συνήθη ἔκφρασιν.

— Ὅτε ἔπνεε τὰ λοίσθια, μὲ ἔκραξε καί μοι εἶπεν· «Ἀγαπητέ μου, ἐφέρθης πρός ἐμὲ τόσον εὐγενῶς καὶ ἐγὼ σὲ ἠπάτησα δοῦσα τὴν χεῖρά μου. Διέπραξα μέγα ἁμάρτημα. Ναί, σὲ ἠπάτησα. Διότι τότε ἐγὼ ἤμην ὑπανδρευμένη. Καὶ ὁ σύζυγός μου ζῇ ἀκόμη. Ὅταν ἀποθάνω, κάμε μου τὴν τελευταίαν χάριν — νὰ ἀποδώσῃς τὸ πτῶμα εἰς τὸν σύζυγόν μου. Τὰς πληροφορίας περὶ τῆς διαμονῆς αὐτοῦ θὰ εὕρῃς ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ δέματος»· Ταῦτα λέγουσα μοὶ ἐμειδίασε διὰ τελευταίαν φορὰν καὶ μοὶ ἔρριψεν ἓν βλέμμα πλῆρες ἀγάπης· ἓν πολύτιμον δάκρυ ἀπεσπάσθη ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της... καὶ ἐξέπνευσεν...

Ψυχρὸς ἱδρὼς περιέρρευσεν τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀδάντη, καὶ ὅτε ὁ λόρδος ἐτελείωσε τὴν διήγησίν του, ἠγέρθη καὶ ἤρχισε νὰ περιπατῇ ἐντὸς τοῦ δωματίου ὡς παράφρων.

— Τί λέγετε, μιλόρδε; ἦτο ὑπανδρευμένη; ἀνέκραξε διὰ φωνῆς ἀγωνιώσης.

Ὁ Ἄγγλος ἀντὶ ἀπαντήσεως ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου του δέμα, τὸ ὁποῖον τῷ ἐνεχείρισεν ἡ ἀποθανοῦσα σύζυγός του.

— Τὸ γνωρίζετε; ἠρώτησεν ἡσύχως τὸν Ἀδάντην, λάβετέ το παρακαλῶ. Ἐν αὐτῷ ἐκτὸς τῆς διευθύνσεώς σας βεβαίως θὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα δὲν παρετήρησα. Τὸ κιβώτιον τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτησα ἔξω τοῦ δωματίου περιέχει τὸ πτῶμα τῆς ἀποθανούσης. Ἐγὼ ἐξεπλήρωσα τὸ καθῆκόν μου, ἐκτελῶν τὴν τελευταίαν θέλησίν της. Λυποῦμαι πολὺ ὅτι σᾶς ἀνησύχησα καὶ ὅτι σᾶς ἔφερα οὐχὶ εὐχαρίστους εἰδήσεις. Πιστεύω καὶ ὑμεῖς ἐὰν εἴσθε εἰς τὴν θέσιν μου θὰ ἐκάμνετε τὸ αὐτό. Ἂς ἀναπαυθῇ εἰς τὸ ἐδῶ νεκροταφεῖον κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν της. Ἡ γῆ τῆς πατρίδος εἶνε ἐλαφροτέρα τῆς ξένης. Ἐπαναλαμβάνω, λυποῦμαι ἐκ καρδίας διότι σᾶς ἀνησύχησα καὶ σᾶς εὐχαριστῶ. Ἦτο εὐγενὴς γυνὴ καὶ πιστὴ σύζυγος.

Λέγων αὐτὰς τὰς λέξεις ἔσφιγξε τὴν χεῖρα τοῦ Ἀδάντη, ὡσεὶ ηὐχαρίστει αὐτὸν διὰ τὴν καλοσύνην του· καὶ πρὶν ἢ ἀκόμη ὁ Ἀδάντης συνέλθῃ, ὁ λόρδος εὑρίσκετο ἐντὸς τῆς ἁμάξης.

Ὁ Ἀδάντης ἔμεινεν ὡς ἀπολιθωμένος· ἀκούων τὸν ἦχον τῆς ἀπομακρυνομένης ἁμάξης ἤρχισε νὰ συνέρχηται. Ἀντήχουν ἀκόμη εἰς τὰ ὦτά του αἱ λέξεις «ἦτο πιστὴ σύζυγος!» Ἀσυνειδήτως ἤνοιξε τὸ δέμα, τὸ ὁποῖον ἐκράτει μέχρι τοῦδε εἰς τὰς χεῖράς του. Ἐκεῖ εὗρεν ἐκτὸς ἄλλων καὶ μικρὰν σημείωσιν ὅπου ἦτο γεγραμμένον: «Ὅ,τι ἐχώρισεν ἡ ζωὴ θὰ τὸ ἑνώσῃ ἐκ δευτέρου ὁ θάνατος».

Ὁ Ἀδάντης ἐξῆλθε τοῦ γραφείου καὶ ἐξερχόμενος προσέκρουσεν εἰς τὸ κιβώτιον· ἐν αὐτῷ περιείχετο μολυβδίνη νεκροδόχη. Ἀνοίξας αὐτὴν εἶδε τὸ ὠχρὸν πρόσωπον τῆς ὡραίας συζύγου του, ἣν εἶχεν ἀποβάλει τῆς οἰκίας του πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν ὀργισθεὶς ἀδίκως.

Ἀκόμη ἦτο ὡραία καὶ τὸ παγερὸν ἐπὶ τῆς μορφῆς της μειδίαμα ἐφαίνετο ὅτι ἔλεγε: «συγχωρῶ καὶ ζητῶ συγχώρησιν». Ὢ! πόσον ἐπεθύμει ὁ Ἀδάντης νὰ ἀκούσῃ αὐτοὺς τοὺς λόγους ὅτε ἔζη ἡ σύζυγός του!

Ὑπῆρχεν ἆρά γε ἓν δάκρυ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Ἀδάντη, ὅτε οὗτος ταχέως καὶ μὲ βαρὺν στεναγμὸν ἔκλειε τὴν θυρίδα τῆς νεκροδόχης;

Maurice Jokai. **Κ. Γ.**

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΝΙΛΣΩΝ

Ἡ διάσημος ἀοιδὸς Χριστίνα Νίλσων ἀπεφάσισε νὰ ἀποσυρθῇ εἰς Λονδῖνον, ἔνθα πρόκειται νὰ οἰκοδομήσῃ ἔπαυλιν ἐν τῇ συνοικίᾳ South-Kensington. Μία ἐκ τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, αἵτινες ἀναφέρουσι τὴν εἴδησιν ταύτην, παρέχει τὰς ἀκολούθους πληροφορίας περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ σταδίου τῆς ἀοιδοῦ.

Ἡ Νίλσων ἐγεννήθη τῇ **20** Ἀπριλίου **1843** ἐν χωρικῇ καλύβῃ κειμένῃ ἐντὸς δάσους εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Σουηδικῆς πολίχνης, τοῦ Βεξίου. Ἦτο τὸ ἕβδομον τέκνον πτωχοῦ δασοφύλακος, ὅστις μουσόληπτος ἂν ἔπαιζε βιολίον, καὶ μετέδιδεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας του ὅ,τι ἐγίνωσκεν ἐκ τῆς μουσικῆς. Ἡ Χριστίνα ὑπερέβαλλε πάντας τοὺς ἀδελφούς της διὰ τῆς περὶ τὸ μανθάνειν εὐχερείας. Ἑπταέτις ἔτι ἔψαλλε τὰ ᾄσματα τοῦ τόπου διὰ μικρᾶς, ἀλλὰ διαυγοῦς καὶ ἀκριβοῦς φωνῆς, συνοδεύουσα διὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ βιολίου. Εἷς ἐκ τῶν ἀδελφῶν της συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς εὐφυΐας της, καὶ τὴν κατέπεισέ ποτε νὰ ὑπάγῃ μαζῆ του εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ Βεξίου, ὅπως εἰ δυνατόν, ἐπιδειχθῇ δημοσίᾳ. Καὶ τὰ δύο παιδία ἀνεχώρησαν διὰ μέσου τοῦ δρυμῶνος γυμνόποδα, διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν εἶχον ὑποδήματα. Ὁ πρῶτος αὐτῶν σταθμὸς ὑπῆρξε χωρίον τι, ἔνθα ἤρχισαν νὰ ψάλλωσιν ἐν πλήρει ὑπαίθρῳ, συνέλεξαν δ' ἐκ τῆς πρώτης ταύτης καλλιτεχνικῆς δοκιμασίας των τὸ σημαντικὸν ποσὸν ἑπτὰ σολδία. Οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχον εὑρεθῇ κύριοι τοσούτου κεφαλαίου.

Οἱ νεαροὶ φιλότεχνοι ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν των, ἀφίκοντο εἰς Βέξιον, καὶ ἐκεῖ πρὸ τῶν πανηγυριζόντων ὁμίλων ἐπανέλαβον τὴν δοκιμα-

Digitized by Google

σίαν. Ἡ Χριστίνα μόλις ἔφθανεν εἰς τὸ ἀνάστημα τὸ βιολίον της, καὶ τὸ παράδοξον τῆς ἀντιθέσεως ἀναμφιβόλως συνήργησεν εἰς τὸ νὰ συναθροίσῃ περὶ αὐτὴν πολυπληθὲς ἀκροατήριον. Ἀγαθῇ τύχῃ, εὑρέθη ἐν αὐτῷ φιλόκαλός τις κύριος, ὀνόματι Τόρνερξελν, δικαστικὸς τὸ ἐπάγγελμα, ὅστις κατεπλάγη ὑπὸ τῆς ἐκτάκτου ποιότητος καὶ τοῦ ὅλως ἰδιοφυοῦς ἤχου τῆς παιδικῆς ἐκείνης φωνῆς. Οὗτος ἐξετάσας τὴν παιδίσκην, ἐπληροφορήθη παρ' αὐτῆς, περὶ τῆς κατοικίας τῶν γονέων της, καὶ μετά τινας ἡμέρας πορευθεὶς παρ' αὐτοῖς, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀγωγήν της. Ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ εὐχαρίστως. Ὁ κ. Τόρνερξελν εἶχεν ἤδη ὁμιλήσει περὶ τῆς μικρᾶς θαυματουργοῦ εἰς τὴν δεσποινίδα Βαλλερίου, γνωστὴν εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς βαρώνης Lenhusen, ἥτις λαμβάνει αὐτὴν εἰς τὸν οἶκόν της καὶ τῇ παρέχει τοὺς ἀναγκαίους διδασκάλους. Ὁ πρῶτος αὐτῆς καθηγητὴς τῆς ᾠδικῆς ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὴν κάμῃ νὰ χάσῃ τὴν φωνήν της. Ἀλλ' εὐτυχῶς δι' αὐτὴν καὶ τὴν τέχνην παρεδόθη μετά τινα χρόνον εἰς τὸν Βάρτελ, ὅστις παρεσκεύασε τὴν ὁδόν της. Ἐν ᾧ εἰργάζετο ἔτι ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του, ὁ Μάγερβερ ἀκούσας περὶ τῆς νέας ἀοιδοῦ τῇ προσέφερε τὸ μέρος τῆς Ἰνὲς ἐν τῇ *Ἀφρικανῇ*. Ἀλλ' αὕτη ἔσχε τὸ θάρρος νὰ μὴ δεχθῇ τὴν δελεαστικὴν προσφορὰν καὶ νὰ ἀναμένῃ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν της, ὅπως παρουσιασθῇ πρὸ τοῦ κοινοῦ.

Εἰς τὸν κ. Καρβαλὼ προώριστο ἡ τιμὴ νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸν μουσικὸν κόσμον τὸν ἀρτιλαμπῆ ἀστέρα. Μόλις τὴν ἤκουσεν ψάλλουσαν τὰς «Variations» τοῦ Rhode, καὶ τὸ «Robert, toi que j'aime», καὶ τὴν ἐσυμφώνησε διὰ τὸ λυρικὸν θέατρον ἐπὶ μισθῷ 2,000 φρ. κατὰ μῆνα διὰ τὸ πρῶτον ἔτος, 2,500 φρ. διὰ τὸ δεύτερον καὶ 3,000 διὰ τὸ τρίτον ἔτος. Ἡ Χριστίνα Νίλσων ἀνεφάνη τὸ πρῶτον πρὸ τοῦ κοινοῦ τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1864 ἐν τῇ *Τραβιάτα*, ειδικῶς μεταφρασθείσῃ πρὸς τοῦτο. Τῇ ἐπαύριον ἦτο διάσημος, καὶ τὸ ὄνομά της ἐξήρχετο ἀπὸ πάντων τῶν στομάτων. Ἡ ἐπιτυχία της ἐστερεώθη κατὰ τὰς παραστάσεις *τῆς Μάρθας*, *τοῦ Δὸν Ζουάν*, καὶ ἰδίᾳ τοῦ *Μαγικοῦ αὐλοῦ*. Εἶχε δὲ κατ' ἔτος τρίμηνον ἄδειαν ἀπουσίας ἐκ τοῦ Λυρικοῦ Θεάτρου.

Κατὰ τὸ 1866, διατελοῦσα ἐν ἀδείᾳ, ἔψαλλεν ἐν Λονδίνῳ καὶ συνῆψε μετά τινος Ἀμερικανοῦ θεατρώνου συμβόλαιον διὰ μίαν περίοδον ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις. Ἐκεῖθεν ἐπανῆλθε φέρουσα ἑνὸς ἑκατομμυρίου καθαρὸν κέρδος, ὅπερ ἀπώλεσε μετ' ὀλίγον ἕνεκα χρεωκοπίας τινός, ἀλλὰ τὸ ἀντικατέστησε διὰ νέου πλούτου κτηθέντος ἐπίσης ταχέως ὡς ὁ πρῶτος. Γνωστὴ εἶνε τοῦ γάμου της ἡ ἱστορία μετὰ τοῦ Ῥουζῶ καὶ ὁ ἐπίλογος τοῦ γάμου τούτου, τουτέστιν ἡ πρόσφατος δίκη, τὴν ὁποίαν ἐκέρδισεν ἡ Νίλσων πρὸ τῶν παρισινῶν δικαστηρίων. Μεταξὺ τῶν καλλιτεχνημάτων, ἅτινα θέλουσι χρησιμεύσει πρὸς διακόσμησιν τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτῆς ἀναχωρητηρίου ἐν South-Kensington εὑρίσκεται εἰκών τις τοῦ Φραγονὰρδ παριστῶσα μικρὰν πλανόδιον ἀοιδόν. Εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην ἀσμενίζει ἰδίως ἀνευρίσκουσα ἐν αὐτῇ τὰς ταπεινὰς ἀπαρχὰς τοῦ σταδίου της.

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Λουλούδια εἶν' οἱ στίχοι μου κομμέν' ἀπ' τὴν καρδιὰ
κι' ἔχουνε τὴν ἀγάπη μου γιὰ μόνη μυρωδιά.
Κι' ἐγὼ θερίζω ἀπ' τὴν καρδιὰ στίχους πολλοὺς γιὰ σένα,
καὶ σ' τοὺς ἀφίνω ἐνθύμημα τώρα ποῦ πάω 'ς τὰ ξένα.

Ὅσο τοὺς βλέπεις, κόρη μου, 'ς ἕνα χαρτὶ ἐκεῖ
χλωμοί, χλωμοὶ καὶ ἄχαροι, θλιμμένοι, φτωχικοί,
νὰ κιτρινοφυλλιάζουνε σὰν ἄνθη πατημένα,
θὰ πῇ πῶς ζῶ μαύρη ζωὴ μακρυὰ ἀπὸ σὲ 'ς τὰ ξένα.

Κι' ἂν κάποια 'μέρα τοὺς ἰδῇς μὲ ξαφνικὴ χαρὰ
νὰ πάρουν δεύτερη ζωή, καὶ τἄνθη τὰ ξηρὰ
ν' ἀπλώσουνε τὰ φύλλα τους χλωρὰ καὶ μυρισμένα,
τότε θὰ πῇ πῶς ἔρχουμε καὶ πάλι ἀπὸ τὰ ξένα.

Ἂν ὅμως μέσ' 'ς τὴν πλειὸ γλυκειὰ τῆς νειότης σου γιορτὴ
ἰδῇς πῶς ξάφνω ἐσβύστηκαν οἱ στίχοι ἀπ' τὸ χαρτί,
λυπήσου καὶ τοὺς στίχους μου, λυπήσου με κ' ἐμένα,
γιατὶ θὰ πῇ πῶς πέθανα ἐκεῖ μακρυὰ 'ς τὰ ξένα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΚΑΥΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

ΕΝ ΙΝΔΙΚΗι

Ὀλίγοι τόποι παρουσιάζουσιν εἰς τοὺς περιηγητὰς τοσαῦτα θέλγητρα ὡς ἡ μεγάλη χερσόνησος τοῦ Ἰνδοστάν. Ἐπὶ τῆς παραδόξου ταύτης γῆς ἀπέραντον διανοίγεται πεδίον μελετῶν πρὸ τοῦ καλλιτέχνου, τοῦ σοφοῦ, τοῦ φιλοσόφου. Οἱ σιδηρόδρομοι ἐχάραξαν ἐπ' αὐτῆς τὰ ἐκπολιτιστικά των ἴχνη, ἀλλὰ τὸ μυστηριῶδες νέφος τὸ συγκαλύπτον τὴν ἀνεξερεύνητον ταύτην χώραν πυκνοῦται αὖθις μετὰ τὴν διάβασιν τῶν ἀτμομηχανῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὀξέα συρίγματα εἰς μάτην προσπαθοῦσι νὰ ἐξεγείρωσι λαὸν ὑπνωτισμένον ὑπὸ τῶν εἰδώλων του.

Ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς ἰνδικήν τινα χώραν ὁ Εὐρωπαῖος κατέχεται ὑπὸ ζωηροῦ θαυμασμοῦ ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν μεγαλοπρεπῶν ναῶν, εἰς τῶν ὁποίων τὰ βάθη οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ διεισδύσῃ· αἰσθάνεται δ' ἑαυτὸν ἐν πλήρει ἀπομονώσει. Οἱ κάτοικοι ἀπομακρύνονται εἰς τὴν προσέγγισίν του, αἱ οἰκίαι κλείονται εἰς τὴν διάβασίν του, τὸ

Digitized by Google

πᾶν εἶνε μυστήριον περὶ αὐτόν, καὶ θὰ τῷ εἶνε λίαν δυσχερὲς νὰ ἐξιχνιάσῃ τὰ ἀπόκρυφα τοῦ κεκρυμμένου ἔτι πολιτισμοῦ ἐκείνου. Ἐὰν εὑρίσκεται ἐν τῇ πόλει, εἶνε σπάνιον νὰ μὴ ἴδῃ παρελαυνούσας πρὸ αὐτοῦ θρησκευτικὰς λιτανείας, ἀποτελουμένας ὑπὸ λαμπρῶν ὁμίλων ἀγόντων ἀγενῆ εἴδωλα ἐπὶ μεγαλοπρεπῶν ἁρμάτων· ἀπωτέρω θὰ συναντήσῃ τεραστίους ἐλέφαντας πλουσίως ἐπισεσαγμένους, ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῶν ὁποίων διαυγάζει νεαρῶν Ἰνδῶν ζεῦγος, διακοσμήτων ὑπ' ἀνθέων καὶ ἀκτινοβόλων κοσμημάτων: εἶνε γάμου τελετή, προπεμπομένη ὑπὸ ποικιλόχρου πλήθους δι' εὐθύμων ᾀσμάτων. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ πένθιμοι ἦχοι διήκοντες μέχρις αὐτοῦ τῷ ἀναγγέλλουσι κηδείαν.

Ἐν ταῖς Ἰνδίαις λατρεύεται πᾶν εἶδος θρησκεύματος· ἀλλ' ἡ ἐπίσημος καὶ ἀρχαιοτάτη λατρεία ἀπευθύνεται πρὸς τὸν *Τριμούρτην*, τριάδα περιλαμβάνουσαν τὸν Βράχμαν, τὸν Βισνοῦ καὶ τὸν Σίβαν. Ὅθεν μόνον παρὰ τοῖς ὀπαδοῖς τῶν τριῶν θεοτήτων ἀποτεφροῦνται οἱ νεκροί. Οἱ λοιποὶ ἐνταφιάζουσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν, ἄλλοτε κεκλιμένους, ἄλλοτε ὀρθίους, καὶ ἄλλοτε καθημένους. Ὅταν ἀποθνήσκῃ εἷς Ἰνδός, οὗτινος τὸ σῶμα ὀφείλει νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν πυράν, μετακομίζεται τὸ πτῶμά του εἰς τὴν κεντρικὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας, ἔνθα ἐκτίθεται ὑπὸ στέγασμά τι ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐγερθέν. Τότε δὲ κῆρυξ περιερχόμενος ἐν τῇ πόλει ἀναγγέλλει τὴν θλιβερὰν εἴδησιν, ἐγκωμιάζων τὸ ὄνομα καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ μακαρίτου. Πάραυτα δὲ καταφθάνουσιν εἰς τὴν πενθοῦσαν οἰκίαν μουσικοί, τοποθετούμενοι πρὸ τῆς εἰσόδου, καὶ ἀρχόμενοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πενθίμων ἀνακρουσμάτων. Ταὐτοχρόνως πολυάριθμοι διατυπώσεις τελοῦνται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς οἰκίας.

Ἅμα ἠχήσῃ τῆς κηδείας ἡ ὥρα, φέρεται τὸ φορεῖον καὶ τίθεται πρὸ τῆς οἰκίας. Τὸ φορεῖον τοῦτο μετ' ἐξόχου ἰδιορρυθμίας κατεσκευασμένον σύγκειται ἐκ ξυλίνης κλίνης ἐγειρομένης ἐπὶ τεσσάρων μικρῶν ποδῶν, τῆς ὁποίας αἱ τέσσαρες πλευραὶ φέρουσι πλουσίας γλυφάς· ὑπεράνω ταύτης ἐγείρεται ὑπερμεγέθης θόλος ὅλως ἰδιόρρυθμος τὸ σχῆμα ἐκ μακρῶν ῥάβδων ἰνδοκαλάμου, κεκαλυμμένων διὰ βοείου δέρματος. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ θόλου πληροῦται ὑπὸ ποικιλόχρων ἐκ χάρτου ἀνθέων καὶ συμβολικῶν σχημάτων κατεσκευασμένων ἐκ φύλλων βανανέας. Ὁ νεκρὸς μετακομίζεται εἰς τὸ φορεῖον, ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ ὁποίου ἡπλώθη προηγουμένως παχεῖα στρωμνὴ ἐξ ἀχύρων ὀρύζης· ἡ κεφαλή του κεκαλυμμένη ἀναπαύεται ἐπὶ προσκεφαλαίου· τὸ σῶμα διευθετεῖται ἐντὸς πολυτελοῦς μεταξίνου ὑφάσματος, ἐρυθροῦ συνήθως, κεκοσμημένου διὰ μεγάλων χρυσίνων ῥαβδώσεων. Ὀκτὼ φορεῖς ἐγείρουσι τότε τὸ φορεῖον ἐπὶ τῶν ὤμων των, τῇ βοηθείᾳ δύο χονδρῶν ἰνδοκαλάμων, καὶ ἡ ἐπικήδειος συνοδεία τίθεται εἰς κίνησιν.

Διπλοῦς στοῖχος Ἰνδῶν, κρατούντων χλωροὺς κλάδους βανανεῶν, ἡγεῖται τῆς συνοδείας. Ἀκολουθοῦσι δὲ οἱ μουσικοὶ ἀμέσως πρὸ τοῦ φορείου βαδίζοντες, οὗτινος ἕπεται Βραχμὰν περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν φίλων τοῦ τεθνεῶτος. Οὐδέποτε αἱ γυναῖκες παρίστανται εἰς κηδείαν· ἐμφανιζόμεναι μόνον εἰς τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας, ἐξ ἧς ὁ νεκρὸς ἐξάγεται, τῷ ἀπευθύνουσι τὰς τελευταίας κραυγὰς τῆς λύπης των. Ἡ ὀρχήστρα σύγκειται ἐκ σαλπίγγων καὶ ὀρειχαλκίνων κεράτων· οἱ βαρεῖς καὶ παρατεταμένοι ἦχοί των ἀκούονται ἐξ ἀπωτάτου διαστήματος. Ἕκαστος μουσικὸς διερμηνεύει τὴν λύπην κατ' ἴδιον τρόπον, ἐξ οὗ προκύπτει εἶδός τι μονοτόνου καὶ ἐκνευριστικῆς κακοφωνίας, ἥτις ἐκπλήττουσα ἐν ἀρχῇ, κατορθοῖ ἐν τέλει νὰ μεταδώσῃ τὴν θλῖψιν. Ἡ κηδεία χωρεῖ βραδέως διὰ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως βαίνουσα ἐπὶ μακρῶν ταπήτων ἐκ λευκοῦ ὑφάσματος, τοὺς ὁποίους Ἰνδοὶ θεράποντες ἐξαπλοῦσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, φροντίζοντες νὰ ἀποκομίζωσι μετὰ τὴν διάβασιν τῆς κηδείας, ὅπως ἐξαπλώσωσι πάλιν αὐτοὺς πρὸ τῆς συνοδείας.

Εὐκόλως ἀναγνωρίζεται ὁ τόπος τῆς καύσεως, κείμενος συνήθως εἰς τὴν ἄκραν μιᾶς ὁδοῦ. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τὸ ἔδαφος καλύπτεται ὑπὸ πυκνοῦ στρώματος τέφρας, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας διακρίνονται λείψανα πηλίνων σκευῶν καὶ ὀστᾶ. Ὀλίγον ἀπωτέρω παρατηρεῖ τις μικρὰ ὑψώματα γῆς, ἔχοντα ὅλα διεύθυνσιν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον· εἶνε τάφοι παιδίων, τῶν ὁποίων τὰ σώματα δὲν καίονται πρὸ τῆς ἡλικίας τῶν ἓξ ἐτῶν. Πρὸς ἑτοιμασίαν τῆς πυρᾶς θέτουσιν ἐντὸς μικρᾶς κοιλότητος, διευθετοῦντες ἐγκαρσίως καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος, σειρὰν ξυλαρίων, ἅτινα καλύπτουσι διὰ στρώματος βοείου κόπρου ἀπεξηραμένης, ἥτις εἶνε ἡ καλλιτέρα καύσιμος ὕλη, καὶ εἶνε σχεδὸν ἱερὰ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς. Αἱ γυναῖκες ἐπιφορτίζονται τὴν συγκομιδὴν αὐτῆς, καὶ μεθ' ὅλα τὰ πολυάριθμα τιμαλφῆ καὶ τὰ πλούσια ἐνδύματα, ἅτινα φέρουσι, δὲν διστάζουσι νὰ συνάγωσιν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ νὰ κομίζωσιν αὐτὴν ἐντὸς τῶν χειρῶν εἰς τὰς κατοικίας των, ἔνθα τὴν ἁπλώνουσιν ὅπως ἀποξηρανθῇ εἰς τὸν ἥλιον.

Ὅταν ἡ συνοδία φθάσῃ εἰς τὸν τόπον τῆς πυρᾶς, γίνεται δεκτὴ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν καύσεων ἐπαγρυπνοῦντος φύλακος.

Τὸ φορεῖον κατατίθεται παρὰ τὴν πυράν. Ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ τηρεῖται πάντοτε πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς μεσημβρίας, τὴν αὐτὴν δὲ πρὸς τοὺς τάφους τῶν παιδίων διεύθυνσιν ἔχουσιν αἱ πυραί. Τότε ἄρχονται διάφοροι διατυπώσεις ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἑνὸς Βραχμάνος, ὅστις ἀγγέλλει

Digitized by Google

ἑκάστην ἐξ αὐτῶν διὰ τραχέος ἤχου, τὸν ὁποῖον ἐκβάλλει φυσῶν ἐντὸς ὀστράκου. Ἡ οἰκογένεια, περιστοιχίζουσα τὴν πυράν, ἀπευθύνει πλῆθος ἐρωτήσεων καὶ παρακλήσεων πρὸς τὸν νεκρόν· προσφέρει εἰς αὐτὸν ὀρύζιον, θέτει εἰς τὸ στόμα του ὀλίγα κλωνία, καὶ τέλος ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτοῦ τὰ κοσμήματα, πρὸ πάντων ἀπὸ τῶν νεκρῶν τῶν γυναικῶν, αἵτινες εἶνε κατάφορτοι ὑπ' αὐτῶν. Μετά τινας ἔτι διατυπώσεις ὁ πλησιέστερος τῷ ἀποθανόντι συγγενὴς λαμβάνων δαυλὸν ἐξ ἐρυθροξύλου ρίπτει αὐτὸν ἐν μέσῳ τῶν ξυλαρίων τῆς πυρᾶς, ἅμα δὲ ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ καλύπτεται διὰ μεταξίνου πέπλου, ὅστις καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις χρίεται δι' ἀφθόνου ποσότητος βουβαλίνου βουτύρου. Μετ' ὀλίγον ἡ πυρὰ ἄρχεται ἀναδίδουσα φλόγας. Ὁ φύλαξ τίθησι τότε ἐπὶ τοῦ πτώματος καὶ περὶ αὐτὸ μέγα ποσὸν ξηρᾶς κόπρου, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ταύτης καλύπτει αὖθις διὰ κοίτης ἀργιλώδους γῆς ἐλαφρῶς ὑγρᾶς. Ἡ ἐργασία αὕτη τελεῖται συνοδευομένη ὑπὸ τῶν δακρύων καὶ τῶν ἀποχαιρετισμῶν τῆς οἰκογενείας, καὶ τῶν ὀλολυγμῶν τῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες ὑπὸ τῆς καταχρήσεως τοῦ οἰνοπνεύματος ἔχουσιν ἄφθονα τὰ δάκρυα.

Περατωθείσης τῆς κηδείας, τὸ πλῆθος ἀποσύρεται λάλον, οἱ δὲ συγγενεῖς μεταβαίνουσιν ὅπως λουσθῶσιν ἐν τῇ ἱερᾷ λίμνῃ παγόδας τινός. Μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς μυριοφλόγου πυρᾶς ἀνέρχεται πυκνὸς καὶ κυανόλευκος καπνὸς μετ' ὀξείας ὀσμῆς σαρκὸς καιομένης. Ἡ διάρκεια τῆς ἀποτεφρώσεως δὲν ὑπερβαίνει συνήθως τὸ ἑξάωρον· βαθμηδὸν καὶ καθ' ὅσον αὕτη προχωρεῖ, τὸ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ἀργιλλῶδες στρῶμα χαμηλούμενον, δὲν ἀφίνει γυμνὸν οὐδὲν μέρος αὐτοῦ.

Αἱ κηδεῖαι τελοῦνται πάντοτε μετὰ μεσημβρίαν. Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον οὐδὲν ἴχνος τῆς πυρᾶς διακρίνεται· μόνον ἡ μικρὰ τάφρος εἶνε πλήρης τέφρας, ἐφ' ἧς διακρίνονται ὀστᾶ καὶ λείψανα ἀγγείων, τὰ ὁποῖα συνειθίζουσι νὰ θραύωσι παρὰ τὰς πυράς.

Κ*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τηλεγραφικῶς ἀνηγγέλθη ἐκ Λονδίνου ὁ θάνατος τοῦ διασήμου ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ βαθυπλούτου ἰσραηλίτου Μωϋσῆ Μοντεφιόρε, οὗτινος τὸ παρελθὸν ἔτος εἶχεν ἑορτασθῆ ἡ ἑκατοστὴ ἐπέτειος τῆς γεννήσεως. Ὁ Μοντεφιόρε ἐγεννήθη ἐν Λιβόρνῳ, ἀλλ' ἐξεπαιδεύθη ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα ἔκτοτε κατῴκησε, νυμφευθεὶς τῷ 1812 τὴν δεσποινίδα Κόχεν, γυναικαδέλφην τοῦ Νάθαν Ρόσχιλδ. Γενόμενος κάτοχος μεγάλης περιουσίας, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἰσραηλίτης, εἰς ὃν ἀπενεμήθη ὁ τίτλος ἱππότου· τῷ 1837, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀνόδου τῆς βασιλίσσης, ἀπεσύρθη τοῦ ἐμπορίου καὶ ἀφιέρωσε τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς του εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῶν ἰσραηλιτῶν πάσης χώρας.

Πλειστάκις ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐπεχείρησε ταξείδια εἰς Ρωσσίαν καὶ Ἀνατολήν, ἅπαξ δὲ εἰς Δαμασκόν, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐξόχου γάλλου δικηγόρου Κρεμιέ. Τῷ 1846, ὅτε ὁ Τσάρος συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς ἐκ τῆς ρωσσικῆς Πολωνίας ἐξώσεως χιλιάδων ἑβραϊκῶν οἰκογενειῶν, ὁ Μοντεφιόρε ἀπῆλθε μετὰ τῆς συζύγου του εἰς Πετρούπολιν καὶ κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον ὅπως ἐγκαταλίπῃ τὸ σχέδιόν του.

Τῷ 1858 ἀφίκετο εἰς Ρώμην, ὑποστηριζόμενος κρύφα ὑπὸ τοῦ Γ Ναπολέοντος, διὰ νὰ προσπαθήσῃ ν' ἀποδοθῇ εἰς τοὺς γονεῖς του μικρόν τινα Ἰουδαῖον διὰ τῆς βίας βαπτισθέντα ἐν Βολωνίᾳ καὶ καθειρχθέντα εἰς μοναστήριον,

Μακρὰ θὰ ἦτο ἡ ἀπαρίθμησις παντὸς διαβήματος γενομένου ὑπὸ τοῦ Μοντεφιόρη πρὸς τὸ καλὸν τῶν ὁμοθρήσκων του καὶ πάσης ὑλικῆς θυσίας, ἣν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπέστη. Ἐφ' ἁπάσης τῆς ὑφηλίου ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ προσωποποίησις τῆς εὐποιΐας. Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις διάφοροι κοινότητες φέρουσι τὸ ὄνομά του.

Ἐργάτης μεγάλου βιομηχανικοῦ καταστήματος, δεχθεὶς ἐν κτύπημα ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, διϊσχυρίζετο ὅτι καθ' ὁλοκληρίαν ἀπώλεσε τὴν ὅρασιν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκείνου. Ἐν τούτοις ἡ προσεκτικὴ παρατήρησις τοῦ ὀφθαλμικοῦ ὀργάνου δὲν ἐδείκνυε βλάβας ἐπαρκεῖς ὅπως ἐξηγήσωσι τὴν ἀμαύρωσιν ταύτην. Προκειμένου νὰ δοθῇ εἰς τὸν παθόντα ἐργάτην βαρεῖα ἀποζημίωσις ὑπὸ τῶν πατρώνων αὐτοῦ, προσεκλήθη ὀφθαλμολόγος πρὸς βεβαίωσιν τοῦ παθήματος, οὗτινος μόνον ἡ ἐξέτασις ἀνεκάλυψε τὸν ἐνυπάρχοντα δόλον ὡς ἑξῆς· Ὁ ἰατρὸς ἐχάραξεν ἐπὶ φύλλου μέλανος χάρτου γράμματα πράσινα. Ἐὰν πειραθῇ τις νὰ ἀναγνώσῃ τὰ γράμματα ταῦτα θέτων πρὸ ὀφθαλμῶν τεμάχιον ἐρυθρᾶς ὑάλου, θέλει ἐκπλαγῇ μὴ διακρίνων οὐδόλως τὰ γράμματα. Διότι ἡ συνάντησις τοῦ ἐρυθροῦ μετὰ πρασίνου παράγει τὸ μέλαν χρῶμα, καὶ φυσικῷ τῷ λόγῳ δὲν δύναταί τις νὰ διακρίνῃ ἐπὶ μαύρου πίνακος μαῦρα γράμματα. Ὅθεν ὅταν ἐτέθη πρὸ τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἐργάτου, μηδὲν ὑποπτευομένου, ἐρυθρὰ ὕαλος, ἀνέγνω οὗτος εὐχερῶς τὰ ἐπὶ τοῦ χάρτου γράμματα, συλληφθεὶς τοιοτοτρόπως εἰς τὴν παγίδα. Διότι ἀφοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναγνώσῃ ταῦτα διὰ τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ του ὑπὸ τὴν ἐρυθρὰν ὕαλον, τὰ διέκρινε βεβαίως διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, τὸν ὁποῖον ἰσχυρίζετο ὅτι ἀπώλεσε.

Ἔν τινι τῶν ἐνταῦθα ξενοδοχείων:

Ὁ ὑπηρέτης, ἀνοίγων τὴν θύραν τῆς ἁμάξης εἰς ἕνα τῶν πελατῶν ἀπερχόμενον, τῷ ὑπενθυμίζει τὸ φιλοδώρημά του:

— Μὴ λησμονεῖτε, κύριε, τὸ γκαρσόν.

— Ἔννοια σου· θὰ σοῦ γράψω ἀπὸ τὸν Βῶλον, ἀπαντᾷ ἐκεῖνος.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 107.

Digitized by Google

'Αριθ. 502 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 11 Αὐγούστου 1885

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία **Γεωργίας Σάνδ**.—Μετάφρασις **Α. Β.**)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΣΤ'

Ὁ μαρκήσιος ἔνευσεν εἰς τὴν ἄμαξαν ν' ἀκολουθήσῃ, καὶ ὡδήγησε τὴν Καρολίναν πεζῇ, ὁμιλῶν εἰς αὐτὴν ἠρέμα περὶ τῆς ἀδελφῆς της καὶ τῶν τέκνων της. Ἀλλ' οὔτε κατὰ τὸν βραχὺν αὐτὸν δρόμον, οὔτε ὑπὸ τὰς σκιερὰς δενδροστοιχίας τῆς Ἑλβετικῆς κοιλάδος τοῦ Δενδροκομείου ὡμίλησεν εἰς αὐτὴν περὶ ἑαυτοῦ. Μόνον ὅτ' ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψωσι καὶ ὑπὸ τοὺς κρεμαμένους κλῶνας τῆς κέδρου τοῦ Ζουσιέ, ἔστη καὶ εἶπεν εἰς αὐτὴν μειδιῶν καὶ ἀβιάστως:

— Ἠξεύρετε ὅτι σήμερον πρόκειται νὰ γίνῃ ἡ ἐπίσημος παρουσίασίς μου εἰς τὴν δεσποινίδα Ξαιντραΐγ:

Εἰς τὸν μαρκήσιον ἐφάνη ὅτι ᾐσθάνθη σκιρτῶντα τὸν βραχίονα τῆς Καρολίνας, ὅστις ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ βραχίονός του. Ἀλλ' ἐκείνη ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν μετ' εἰλικρινοῦς εὐσταθείας:

— Ὄχι δὲν ἤξευρα ὅτι ἦτο διὰ σήμερον.

— Σᾶς κάμνω λόγον περὶ τούτου, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος, διότι γνωρίζω ὅτι καὶ ἡ μήτηρ μου καὶ ὁ ἀδελφός μου σᾶς ὡμίλησαν ἤδη περὶ τοῦ ὡραίου αὐτοῦ σχεδίου. Ἐγὼ δὲν σᾶς ὡμίλησα ποτὲ περὶ αὐτοῦ διότι δὲν ἤξιζε τὸν κόπον.

— Ἐνομίσατε λοιπόν, ὅτι ἤμην ἀδιάφορος εἰς τὴν εὐτυχίαν σας;

— Τὴν εὐτυχίαν μου! Καὶ εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξαρτᾶται ἡ εὐτυχία μου ἀπὸ μίαν ἄγνωστον; Καὶ εἶνε δυνατὸν σεῖς ἡ φίλη μου νὰ τὸ λέγητε αὐτό, σεῖς ἡ ὁποία μὲ γνωρίζετε;

— Τότε... λέγω τὴν εὐτυχίαν τῆς μητρός σας, ἥτις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ γάμου αὐτοῦ.

— Αὐτὸ εἶνε ἄλλο ζήτημα, ὑπέλαβε ζωηρῶς ὁ μαρκήσιος. Θέλετε ν' ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον εἰς αὐτὸ τὸ κάθισμα, καὶ ἀφοῦ ἔχομεν ἐδῶ μοναξίαν, μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς ὁμιλήσω ὀλίγον περὶ τῆς θέσεώς μου;

Ἐκάθισαν.

— Δὲν κρυώνετε; Ἠρώτησεν ὁ μαρκήσιος, διευθετῶν περὶ τοὺς ὤμους τῆς Καρολίνας τὰς πτυχὰς τοῦ ἐπανωφορίου της.

— Διόλου· Καὶ σεῖς;

— Ὤ, ἐγὼ τόρα, χάρις εἰς σᾶς ἔχω ὑγείαν λαμπράν, καὶ δι' αὐτὸ συλλογίζονται σπουδαίως νὰ μὲ κάμουν οἰκογενειάρχην. Ἀλλὰ τὴν εὐτυχίαν αὐτὴν δὲν τὴν χρειάζομαι ὅσον ὑποθέτουσιν. Ἔχει τις ἐνίοτε παιδία, τὰ ὁποῖα ἀγαπᾷ... ὅπως σεῖς παραδείγματος χάριν ἀγαπᾶτε τὰ παιδία τῆς ἀδελφῆς σας. Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν αὐτά, καὶ ἂς ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ πόθος μου εἶνε ν' ἀποκτήσω πολυαρίθμους ἀπογόνους! Ἠξεύρετε ὅτι δὲν θὰ τὸ ἐπεθύμουν ἐξ οἰκογενειακῆς ὑπερηφανείας· γνωρίζετε τὰς περὶ τούτου ἰδέας μου. Οἱ περὶ ἐμὲ σκέπτονται ἀλλέως· ἀλλὰ δυστυχῶς διὰ τοὺς περὶ ἐμὲ δὲν ἠμπορῶ νὰ μεταβάλλω τὰς ἰδέας μου. Αὐτὸ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ.

— Τὸ γνωρίζω, ἀπεκρίθη ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ. Ἀλλ' ἔχετε τόσον τελείαν τὴν ψυχήν, ὥστε ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴν ἐπιθυμῆτε νὰ γνωρίσητε τὴν ἱερωτέραν καὶ θερμοτέραν στοργὴν τοῦ βίου.

— Ὑποθέσατε ὡς πρὸς τοῦτο ὅ,τι θέλετε, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, ἀλλ' ἀναγνωρίσατε ὅπως δήποτε ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῆς μητρὸς τῶν τέκνων μου εἶνε τὸ σπουδαιότατον τῆς ζωῆς μου ζήτημα. Νομίζετε ὅτι τὴν ἱερὰν αὐτὴν καὶ σοβαρωτάτην ἐκλογὴν δύναται νὰ κάμῃ τις ἄλλος ἀντ' ἐμοῦ; Παραδέχεσθε ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἐξαίρετος μήτηρ μου δύναται νὰ ἐξυπνήσῃ ἐν πρωῒ καὶ νὰ εἴπῃ: Ὑπάρχει κάπου κόρη τις μὲ μέγα ὄνομα καὶ μεγάλην περιουσίαν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ νυμφευθῇ ὁ υἱός μου, διότι καὶ οἱ φίλοι μου καὶ ἐγὼ νομίζομεν τὸ πρᾶγμα ὠφέλιμον καὶ συμφέρον; Ὁ υἱός μου δὲν τὴν γνωρίζει, . . . ἀδιάφορον! δὲν θὰ τοῦ ἀρέσῃ ἴσως διόλου· καὶ τοῦτο ἀδιάφορον. Θὰ εὐχαριστηθῇ ὅμως ὁ πρωτότοκος υἱός μου, ἡ φίλη μου ἡ δούκισσα καὶ ὅλοι μου οἱ σχετικοί. Πρέπει νὰ ἦνε ἐντελῶς ἀφιλόστοργος ὁ υἱός μου ἂν δὲν ἐθυσίαζε τὰς ἀντιπαθείας του εἰς τὴν ἐπιθυμίαν μου. Καὶ ἂν τυχὸν ἡ δεσποινὶς Ξαιντραΐγ δὲν τὸν εὕρῃ τέλειον, θὰ φανῇ ἀναξία τοῦ ὀνόματός της!...» Βλέπετε κάλλιστα, φίλη μου, ὅτι ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἀνόητα, καὶ θὰ μοῦ ἐφαίνετο παράδο-

Digitized by Google

ξον ἂν τὰ ἐνομίσατε σπουδαῖα ἔστω καὶ μίαν μόνον στιγμήν.

Ἡ Καρολίνα μάτην προσεπάθησε νὰ καταστείλῃ τὴν ἄρρητον χαράν, ἣν ἐπροξένει εἰς αὐτὴν ἡ δήλωσις αὕτη. Ἀλλ' ἐνεθυμήθη ταχέως τοὺς λόγους τοῦ δουκὸς καὶ τὸ πρὸς ἑαυτὴν καθῆκόν της.

— Καὶ σεῖς μὲ φαίνεσθε παράδοξος, ὑπέλαβε. Δὲν ἐδώκατε τὸν λόγον σας εἰς τὴν μητέρα σας καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν σας νὰ ἴδῆτε κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν τὴν δεσποινίδα Ξαιντραΐγ;

— Ναί, καὶ θὰ τὴν ἰδῶ ἀπόψε. Εἶνε συνέντευξις ἥτις παρεσκευάσθη ὡς κατὰ τύχην προερχομένη καὶ οὐδεμίαν θὰ μοῦ ἐπιβάλῃ ὑποχρέωσιν.

— Δὲν παραδέχομαι τὴν ὑπεκφυγὴν αὐτὴν παρὰ τῆς συνειδήσεως τοῦ μαρκησίου Βιλλεμέρ. Ἐδώκατε τὸν λόγον σας νὰ κάμετε ὅ,τι δυνατὸν διὰ νὰ ἐκτιμήσητε τὴν ἀξίαν τῆς κόρης αὐτῆς καὶ νὰ ἐκτιμηθῆτε παρ' αὐτῆς.

— Κ'ἐγὼ τὸ ἐπιθυμῶ νὰ κάμω πρὸς τοῦτο ὅ,τι δυνατόν! ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος, γελῶν ἤρεμον καὶ γλυκὺν γέλωτα, ὅστις τοσοῦτον ἐκάλλυνεν αὐτόν, ὥστε ἡ Καρολίνα ἐθαμβώθη ἐκ τοῦ βλέμματος ὅπερ ἠτένισεν ἐπ' αὐτήν.

— Ἐπεριπαίξατε λοιπὸν τὴν μητέρα σας; ὑπέλαβεν ἡ Καρολίνα, ἀμυνομένη μέχρις ἐσχάτων. Δὲν σᾶς ἐνόμιζα ἱκανὸν νὰ τὸ κάμετε.

— Καὶ ἀληθῶς εἶμαι ἀνίκανος! ἀπήντησεν ὁ κ. Βιλλεμέρ, ἀναλαμβάνων πᾶσαν αὐτοῦ τὴν σοβαρότητα. Ὅτε μ' ἐβίασαν νὰ δώσω τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην, δὲν ἐγέλων, σᾶς τὸ ὁρκίζομαι. Ἤμην δυστυχέστατος καὶ βαρέως ἀσθενής. Ἠσθανόμην ὅτι ἀπέθνησκον, καὶ ἐνόμιζα ὅτι ἡ ψυχή μου εἶχεν ἤδη ἀποθάνει. Ἐνέδωκα εἰς φιλοστόργους ἀλλὰ σκληρὰς πιέσεις, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ μὲ ἄφινον νὰ τελειώσω ἐν εἰρήνῃ. Ἀλλ' ἀνεκλήθην καὶ πάλιν εἰς τὴν ζωήν. Ἔκαμα νέαν μαζῆ της συμφωνίαν καὶ αἰσθάνομαι τόρα τὸν ἑαυτόν μου πλήρη νεότητος καὶ μέλλοντος. Ὁ ἔρως σφριγᾷ ἐντός μου, ὅπως οἱ χυμοὶ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ δένδρου. Ναί! ὁ ἔρως, δηλαδὴ ἡ πίστις, ἡ δύναμις, τὸ αἴσθημα τῆς ἀθανάτου μου ὑπάρξεως, τῆς ὁποίας ὀφείλω λόγον εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὄχι εἰς τὰς ἀνθρωπίνους προλήψεις: Θέλω νὰ εὐτυχήσω, ἐγώ, νὰ ζήσω, καὶ νὰ νυμφευθῶ μόνον ἂν ἀγαπήσω μὲ ὅλας τῆς ψυχῆς μου τὰς δυνάμεις! — Μὴ μοῦ λέγετε, ἐξηκολούθησεν ἀμέσως, πρὶν ἢ λάβῃ καιρὸν ἡ Καρολίνα ν' ἀπαντήσῃ, ὅτι ἔχω καθήκοντα ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος. Δὲν εἶμαι ἀσθενὴς καὶ ἀναποφάσιστος ἄνθρωπος. Δὲν τρέφομαι μὲ κενὰς καὶ τετριμμένας συνθηματικὰς φράσεις, οὐδὲ θέλω νὰ γίνω θῦμα καὶ δοῦλος τῶν χιμαιρῶν τῆς φιλοδοξίας. Ἡ μήτηρ μου ἐπιθυμίαν της ἔχει ν' ἀποκτήσῃ τὸν πλοῦτον καὶ ἀπατᾷ ἑαυτήν. Ἡ ἀληθὴς της εὐτυχία καὶ ἡ ἀληθής της δόξα εἶνε ὅτι κατώρθωσε νὰ στερηθῇ τὰ πλούτη διὰ νὰ σώσῃ τὸν πρωτότοκον υἱόν της. Εἶνε δὲ τόρα πολὺ πλουσιωτέρα, ἀφ' ὅτου ἠσφάλισα τὴν ὕπαρξίν της διὰ τῶν λειψάνων τῆς ἰδικῆς μου περιουσίας, ἢ πρὸ δέκα ἐτῶν, ὅτε ἔζη βίον περίτρομον καὶ ἀκροσφαλῆ, ὅστις ἐπρόκειτο νὰ χειροτερεύσῃ ἔτι μᾶλλον. Βλέπετε ὅτι ἔπραξα ὑπὲρ αὐτῆς ὅ,τι ἠδυνάμην νὰ πράξω! Ἔχω ἰδέας ἐξημμένας, ἕνεκα τῶν σπουδῶν καὶ τῶν μελετῶν ὅλου μου τοῦ βίου. Τὰς κατέστειλα. Ὑπέφερα ὀδύνας καὶ λύπας φρικτὰς τὰς ὁποίας ποτέ της δὲν ἐγνώρισε. Ὑπέστην ἀληθινὰς βασάνους ὑπὸ τῆς ἰδίας μου καρδίας, καὶ τὴν ἀπήλλαξα τῆς λύπης τοῦ νὰ ἴδῃ κἂν τὰ μαρτύριά μου. Ἐταλαιπωρήθην μάλιστα ἕνεκα αὐτῆς, καὶ οὐδέποτε παρεπονέθην. Εἶδα, ἐξ αὐτῆς τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, ὅτι ᾐσθάνετο ἐξαιρετικὴν ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ μου στοργήν, καὶ γνωρίζω ὅτι ἐνόμιζεν αὐτὴν καθῆκόν της πρὸς τὸν πρεσβύτερον καὶ μεγαλειτέρους τίτλους ἔχοντα υἱόν της. Κατέπνιξα τὴν πικρίαν αὐτῆς τῆς ὀδύνης μου, καὶ καθ' ἣν ἡμέραν ὁ πρωτότοκος ἀδελφός μου μ' ἐπέτρεψε νὰ τὸν ἀγαπήσω, τὸν ἠγάπησα περιπαθῶς. Ἀλλὰ πόσας ὅμως, πρὸ τούτου, κατέπιον κρυφίας περιφρονήσεις καὶ πικροὺς χλευασμοὺς καὶ αὐτοῦ καὶ τῆς μητρός μου, ἥτις συνεμάχει μετ' ἐκείνου κατὰ τῆς σοβαρότητος δῆθεν τῆς διανοίας μου καὶ τῆς ζωῆς μου! Δὲν ἐπειραζόμην δι' αὐτό, διότι κατενόουν τὰς πλάνας των καὶ τὰς προλήψεις των. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανωνται μ' ἐπροξένουν ὀδύνην μεγάλην....

Ἐν μέσῳ τόσης ἀηδίας, ἓν μόνον πρᾶγμα ἠδύνατο νὰ ἑλκύσῃ μοναστικὸν ἄνθρωπον — ὡς ἐγώ, — ἡ ἀπὸ τῶν γραμμάτων δόξα. Ἠσθανόμην ἐντός μου ἀόριστόν τινα φλόγα, ὁρμὴν πρὸς τὸ ὡραῖον, δυναμένην νὰ μοῦ περιποιήσῃ πολλὰς συμπαθείας. Ἀλλ' εἶδον ὅτι καὶ ἡ δόξα αὐτὴ ἤθελε προσβάλει τὰς ἰδέας καὶ τὰς πεποιθήσεις τῆς μητρός μου, καὶ ἀπεφάσισα νὰ κρυβῶ ὑπὸ τὴν ἀνωνυμίαν καὶ νὰ μὴ ἀφήσω νὰ ὑποπτευθῇ κἂν ἡ πατρότης τοῦ ἔργου μου. Εἰς σᾶς μόνον ἐξεμυστηρεύθην τὸ μυστικόν μου, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε πρέπει ν' ἀποκαλύψετε δὲν προσθέτω ἐνόσῳ ζῇ ἡ μήτηρ μου διότι βδελύττομαι τὰς νοερὰς ταύτας ἀποσιωπήσεις, τοὺς πατροκτόνους αὐτοὺς διαλογισμούς, οἵτινες φαίνονται ἐπικαλούμενοι τὸν θάνατον ἐπ' ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν περισσότερον ἡμῶν τῶν ἰδίων. Εἶπα *οὐδέποτε*, διὰ νὰ μὴ ἔχω τὸ προαίσθημα προσωπικῆς εὐχαριστήσεως, δυναμένης νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς μητρός μου λύπην μου.

— Σᾶς ἐγκρίνω εἰς ὅλα αὐτά, καὶ σᾶς θαυμάζω, ὑπέλαβεν ἡ δεσποινὶς Σαιν-Ζενέ· ἀλλὰ μὲ φαίνεται, ὅτι τὰ περὶ τοῦ γάμου σας δύνανται κάλλιστα νὰ διορθωθοῦν, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς

Digitized by Google

οἰκογενείας σας καὶ τὰς ἰδικάς σας ἐπιθυμίας. Ἀφοῦ λέγεται, ὅτι ἡ δεσποινὶς Ξαιντραῖγ εἶνε ἀξία σας, διατί, πρὶν βεβαιωθῆτε περὶ τούτου, λέγετε ἐκ τῶν προτέρων ὅτι εἶνε ἀδύνατον αὐτὸ καὶ ἀπίθανον; Ἐδῶ δὲν σᾶς ἐννοῶ διόλου καὶ ἀμφιβάλλω ἂν ἔχετε νὰ μοῦ εἰπῆτε λόγους σπουδαίους καὶ εὐλόγους.

Ἡ Καρολίνα ἐλάλει τοσοῦτον εὐσταθῶς, ὥστε μετεβλήθησαν αἴφνης αἱ διαθέσεις τοῦ μαρκησίου. Ἦτο ἕτοιμος ν' ἀνοίξῃ πρὸς αὐτὴν τὴν καρδίαν του, τὰ πάντα κινδυνεύων, καὶ ᾐσθάνετο ὅτι ἀμυδρά τις ἐλπὶς τὸν παρώρμα εἰς τοῦτο. Ἐκείνη διέλυσεν αὐτὴν τὴν ἐλπίδα, καὶ ἀπέμεινεν αὐτὸς περίλυπος καὶ καταβεβλημένος.

— Βλέπετε λοιπόν, ὑπέλαβεν ἡ Καρολίνα, ὅτι δὲν ἔχετε τί νὰ μοῦ ἀπαντήσετε;

— Ἔχετε δίκαιον, ἀπήντησεν ἐκεῖνος. Δὲν εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι ἡ δεσποινὶς Ξαιντραῖγ θὰ μοῦ ἦτο βεβαίως ἀδιάφορος. Τὸ γνωρίζω, ἀλλὰ σεῖς δὲν δύνασθε νὰ κρίνετε ποῖοι μυστικοὶ λόγοι μοῦ παρέχουσι τὴν περὶ τούτου βεβαιότητα. Ἂς μὴ γείνῃ πλέον λόγος περὶ αὐτῆς. Ἤθελα μόνον νὰ σᾶς πείσω, ὅτι ἔχω ἐπὶ τοῦ προκειμένου πλήρη ἐλευθερίαν πνεύματος, καὶ ὅτι ἡ συνείδησίς μου ἀσκεῖ ἀμείωτα τὰ δικαιώματά της. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ἐπέλθῃ αἴφνης τοιαύτη τις σκέψις: Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ θὰ νυμφευθῇ χάριν χρημάτων, ὑπολήψεως καὶ ἐπιρροῆς! Ὢ! αὐτὸ φίλη μου, σᾶς ἱκετεύω, μὴ τὸ πιστεύσετε ποτέ! Τοιαύτη ταπεινὴ δι' ἐμὲ ἰδέα σας θὰ ἦτο τιμωρία, τῆς ὁποίας δὲν κατέστην ἄξιος δι' οὐδέν μου παράπτωμα, δι' οὐδέν μου σφάλμα πρὸς ὑμᾶς ἢ πρὸς τὴν οἰκογένειάν μου. Ἐπιθυμῶ ἐπίσης ἐξ ἑτέρου νὰ μὴ μὲ μεμφθῆτε, ἂν τύχῃ καὶ ἀναγκασθῶ ν' ἀντιταχθῶ εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῆς μητρός μου περὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς μου. Ἐνόμισα ὅτι καθῆκον εἶχα νὰ σᾶς εἰπῶ ὅ,τι δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν δῆθεν ἰδιοτροπίαν μου. Μὲ κηρύττετε τόρα ἀθῷον ἐκ τῶν προτέρων, ἂν ἀργὰ ἢ γρήγορα εὑρεθῶ εἰς θέσιν νὰ δηλώσω εἰς τὴν μητέρα μου καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν μου ὅτι δύναμαι νὰ δώσω εἰς αὐτοὺς τὸ αἷμα μου, τὴν ζωήν μου, τοὺς τελευταίους μου πόρους, καὶ αὐτὴν τὴν τιμήν μου, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν ἠθικήν μου ἐλευθερίαν καὶ τὰς ἐνδομύχους μου πεποιθήσεις; Αὐτὸ ποτέ, ποτέ! Αὐτὸ εἶνε ἰδικόν μου εἶνε ὁ μόνος πλοῦτος τὸν ὁποῖον φυλάττω, διότι αὐτὸ μοῦ τὸ ἔδωκεν ὁ Θεός, καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν ἐπ' αὐτοῦ δικαίωμα!

Οὕτως ὁμιλῶν ὁ μαρκήσιος εἶχε θέσει τὴν χεῖρα του ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ ἔθλιβεν αὐτὴν ἰσχυρῶς. Ἡ ἐνεργὸς καὶ χαρίεσσα συνάμα μορφή του ἐξέφραζε πίστιν ἀπεριόριστον καὶ πλήρη ἐνθουσιασμοῦ. Ἡ δὲ Καρολίνα, ἔξαλλος, ἐφοβήθη μὴ ἐνόησεν αὐτὸν καὶ ἐφοβήθη ἐπίσης μήπως ἠπατᾶτο. Ἀλλ ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν συνέβαινεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς, χωρὶς ἐκείνη νὰ τὸ θέλῃ, ἔπρεπε νὰ φανῇ ὅτι οὐδ' ὑπέθετε κἂν ὅτι ὁ μαρκήσιος τὴν ἐσυλλογίζετο. Ἡ Καρολίνα εἶχεν πολλὴν γενναιότητα καὶ ἀρκετὴν μάλιστα ὑπερηφάνειαν. Ἀπήντησε λοιπὸν ὅτι δὲν προσῆκεν εἰς αὐτὴν νὰ ἐκφρασθῇ περὶ τοῦ μέλλοντος, ἀλλ' ὅτι, τὸ κατ' αὐτήν, τοσοῦτον εἶχεν ἀγαπήσει τὸν πατέρα της, ὥστε θὰ ἐθυσίαζεν εἰς αὐτὸν καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν της, ἂν ἠδύνατο διὰ τοιαύτης ἀνεπιφυλάκτου θυσίας νὰ παρατείνῃ τὴν ζωήν του.

— Προσέξατε, προσέθηκε μετ' ὀλίγον μετὰ πολλῆς θέρμης, καὶ ὅ,τι δήποτε ἀποφασίσετε σήμερον ἢ βραδύτερον, μὴ λησμονήσετε τοῦτο: ὅτι, ὅταν οἱ ἀγαπητοὶ μας γονεῖς δὲν ὑπάρχωσι πλέον, φοβερὰν ἔχει ἐπὶ τῆς ψυχῆς μας εὐγλωττίαν πᾶν ὅ,τι ἠδυνάμεθα νὰ πράξωμεν, καὶ δὲν τὸ ἐπράξαμεν, ἵνα παρατείνωμεν καὶ ἐνισχύσωμεν τὴν ζωήν των. Ἡ ἐλαχίστη ἀμέλεια κορυφοῦται τότε εἰς ἁμάρτημα μέγα, οὐδεμίαν δ' εὐτυχίαν οὐδ' ἀνάπαυσιν δύναταί τις νὰ αἰσθανθῇ, ὅταν ἀναλογίζεται, ὅτι ἐξήσκησε μὲν τὰ δικαιώματα τῆς προσωπικῆς του ἐλευθερίας, ἀλλ' ἐλύπησεν ὅμως προσφιλῆ μητέρα ἥτις δὲν ζῇ πλέον.

Ὁ μαρκήσιος ἔσφιγξε σιωπηλῶς καὶ σπασμωδικῶς τὴν χεῖρα τῆς Καρολίνας. Οἱ λόγοι της εἶχον βάλει κατὰ σκοποῦ, καὶ πολλὴν ὀδύνην ἐπροξένησαν εἰς αὐτόν.

Ἐκείνη ἠγέρθη τότε, καὶ αὐτὸς ἔτεινε πάλιν τὸν βραχίονά του, ἵνα τὴν συνοδεύσῃ μέχρι τῆς ἁμάξης.

— Μείνατε ἥσυχος, τῇ εἶπε λύων τὴν σιωπὴν καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεχωρίζετο αὐτῆς· δὲν θὰ πληγώσω ποτὲ ἀποτόμως τὴν καρδίαν τῆς μητρός μου. Εὐχηθῆτε δὲ νὰ ἔχω, ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμή, τὴν εὐγλωττίαν νὰ τὴν πείσω! Ἂν δὲν τὸ κατορθώσω... διὰ σᾶς θὰ ἦνε ἀδιάφορον· τόσῳ τὸ χειρότερον δι' ἐμέ.

Εἶπεν εἰς τὸν ἁμαξηλάτην τὴν διεύθυνσιν κ' ἔγεινεν ἄφαντος.

ΙΖ'

Δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν εἰς τὴν Καρολίναν νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τοῦ πάθους τὸ ὁποῖον ἐνέπνεε. Ἓν δὲ μόνον μέσον ἀμύνης τῇ ἀπέμεινεν, ἵνα μὴ ἀνταποκριθῇ εἰς αὐτό· ἢ νὰ μὴ τὸ μαντεύσῃ ποτέ, ἢ νὰ μὴ φανῇ κἂν ἀποδεχομένη, ὅτι ὁ μαρκήσιος ἤθελε τολμήσει νὰ τῇ ὁμιλήσῃ καὶ πάλιν περὶ αὐτοῦ, ἔστω καὶ πλαγίως. Ἀπεφάσισε ν' ἀποθαρρύνῃ αὐτὸν τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ πλέον τὸν λόγον, καὶ νὰ μὴ εὑρεθῇ πλέον μόνη μετ' αὐτοῦ, ὅπως στερήσῃ αὐτὸν τὴν εὐκαιρίαν νὰ νικήσῃ τὴν φυσικήν του δειλίαν διὰ τῆς αὐξούσης συγκινήσεως.

Ἀποφασίσασα οὕτω περὶ τοῦ πρακτέου, ὑπέλαβεν ἑαυτὴν ἥσυχον· ἀλλ' ἠναγκάσθη ἐν τού-

Digitized by Google

τοις νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν φύσιν, καὶ ᾐσθάνθη τὴν καρδίαν αὐτῆς ἀναλυομένην εἰς λυγμούς. Παρεδόθη δὲ εἰς τὴν ὀδύνην της ταύτην, διανοουμένη ὅτι, ἀφοῦ τὰ πράγματα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβληθῶσι, καλλίτερον ἦτο νὰ ἡττηθῇ τις ὑπὸ παροδικῆς ἀδυναμίας ἢ νὰ παλαίῃ πρὸς ἑαυτὸν μέχρις ἀδυνάτου. Ἐγνώριζε κάλλιστα ὅτι παλαίων τις ἐκφανῶς, ἀρύεται μείζονα δύναμιν ἐκ τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ ὁρμεμφύτων, κ' εὑρίσκει τέλος διέξοδόν τινα, συμβιβαζόμενος πρὸς τὴν αὐστηρότητα τοῦ καθήκοντος ἢ κάμπτων τὴν ἀμείλικτον μοῖραν. Ἀπεφάσισε δὲ οὕτω νὰ μὴ ὀνειροπολῇ πλέον μηδὲ νὰ σκέπτεται. Προτιμότερον ἦτο δι' αὐτὴν νὰ ταφῇ καὶ νὰ κλαύσῃ.

Δὲν ἐπανεῖδε πλέον τὸν Κ. Βιλλεμὲρ ἢ τὸ ἑσπέρας, περὶ τὸ μεσονύκτιον καθ' ἣν ὥραν ἀπεχώρουν οἱ οἰκεῖοι. Ἦλθε δὲ οὗτος μετὰ τοῦ δουκός, κ' ἔφερον ἀμφότεροι ἐνδυμασίαν ἑσπερινῆς ἐπισκέψεως, διότι ἤρχοντο ἀπὸ τῆς δουκίσσης Δυνιέρ.

Ἡ Καρολίνα ἠθέλησε ν' ἀποχωρήσῃ καὶ αὐτὴ ἀλλ' ἡ μαρκησία τὴν ἐκράτησε, λέγουσα·

— Τί νὰ γείνῃ, ἀγάπη μου! Θὰ κοιμηθῆτε ἀπόψε ὀλίγον ἀργότερα. Ἀλλ' ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ἰδοῦμεν τί ἀπέγεινεν.

Ἡ ἐξήγησις δὲν ἐβράδυνεν.

Ὁ δοὺξ εἶχε τὸ ἦθος διστάζον καὶ οἱονεὶ ἐκπεπληγμένον· ἀλλὰ τοῦ μαρκησίου ἡ μορφὴ ἦτο ἤρεμος καὶ ἀνεπίπλαστος.

— Μητέρα, εἶπεν, εἶδα τὴν δεσποινίδα Ξαντραΐγ. Εἶνε ὡραία, χαριεστάτη, θελκτικωτάτη. Δὲν ἠξεύρω, τῇ ἀληθείᾳ, ποῖα αἰσθήματα δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς ἐκεῖνον ὅστις θὰ εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ τῆς ἀρέσῃ, ἀλλ' ἐγὼ δυστυχῶς δὲν εἶχα αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν. Δὲν μ' ἐκύτταξε κἂν δευτέραν φοράν, διότι ἡ πρώτη, φαίνεται, τῆς ἤρκεσε νὰ μὲ κρίνῃ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ μαρκησία ἐσίγα κατάπληκτος, ὁ μαρκήσιος λαβὼν ἠσπάσθη τὰς χεῖρας της, καὶ προσέθηκε:

— Ἀλλ' αὐτὸ δὲν πρέπει διόλου νὰ σᾶς λυπήσῃ. Τοὐναντίον μάλιστα, ἐπιστρέφω πλήρης ἐλπίδων, ὀνείρων καὶ σχεδίων. Ἐμυρίσθην... ὤ! τὸ ἐμυρίσθην ἀμέσως, ἓν ἄλλο συνοικέσιον, τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς προξενήσῃ πολὺ περισσοτέραν χαράν.

Ἡ Καρολίνα ἐξ ἑκάστης λέξεως ἣν ἤκουεν, ᾐσθάνετο ἑαυτὴν κυμαινομένην μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου. Ἀλλ' ᾐσθάνετο ἐπίσης ὅτι ὁ δοὺξ εἶχεν ἐπ' αὐτῆς προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμούς του, διενοεῖτο δὲ ὅτι καὶ ὁ μαρκήσιος τὴν ἐθεώρει κρυφίως. Προσεποιήθη ἑπομένως ἀπάθειαν. Ἐφαίνετο μὲν ὅτι εἶχε κλαύσει· ἀλλ' ἡ ἀναχώρησις τῆς ἀδελφῆς της ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ὑποτεθῇ ἡ μόνη τῶν δακρύων της αἰτία. Καὶ αὐτὴ τὸ εἶχεν εἰπεῖ, καὶ ὁ μαρκήσιος ὑπῆρξε μάρτυς αὐτῶν, ὅτε ἡ ἀδελφή της ἀνεχώρει.

— Ἔλα, υἱέ μου, εἶπεν ἡ μαρκησία, μὴ μὲ τυραννεῖς.... καὶ ἂν ὁμιλῇς σπουδαίως...

— Ὄχι, ὄχι, εἶπεν ὁ δοὺξ χαριεντιζόμενος ἐρωτοτρόπως, δὲν εἶνε σπουδαῖον...

— Τοὐναντίον! ἀνεφώνησεν ὁ Οὐρβανός, ὅστις ἦτο ἐκτάκτως εὔθυμος. Τὸ πρᾶγμα φαίνεται πιθανώτατον καὶ πολὺ εὐχάριστον...

— Τοὐλάχιστον εἶνε παράδοξον... καὶ ἀρκετὰ ῥωμαντικόν! ὑπέλαβεν ὁ δούξ.

— Ἐλᾶτε τώρα! ἀνέκραξεν ἡ μαρκησία, τελειώσατε τὰ αἰνίγματά σας!

— Λοιπόν, διηγήσου, εἶπεν ὁ δοὺξ μειδιῶν εἰς τὸν ἀδελφόν του.

— Εὐθύς, ἀμέσως, ἀπεκρίθη ὁ μαρκήσιος. Ἀλλ' εἶνε διήγημα ὁλόκληρον, καὶ πρέπει νὰ προχωρήσω μὲ τάξιν. Φαντάσου, μητέρα, ὅτι φθάνομεν εἰς τῆς δουκίσσης ὡραῖοι καὶ οἱ δύο καθὼς μᾶς βλέπετε... Ὄχι! ἀκόμη ὡραιότεροι, διότι καὶ τῶν δύο μας ἡ φυσιογνωμία εἶχεν ἦθος κατακτήσεως, τὸ ἦθος ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τόσον πολὺ ἁρμόζει εἰς τὸν ἀδελφόν μου, καὶ τὸ ὁποῖον πρώτην φορὰν ἀνελάμβανον ἐγώ, ἀνεπιτυχῶς, καθὼς θὰ ἴδῃτε ἐντὸς ὀλίγου.

— Δηλαδή, ὑπέλαβεν ὁ δούξ, ἐφαίνεσο τρομερὰ ἀφῃρημένος, καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν εὐθύς, ἀντὶ νὰ κυττάξῃς τὴν δεσποινίδα Ξαιντραΐγ, ἤρχισες νὰ κυττάζῃς μίαν εἰκόνα τῆς Ἄννης τῆς Αὐστριακῆς, ἡ ὁποία πρὸ μικροῦ εἶχε τεθῆ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς δουκίσσης.

— Ἆ! εἶπεν ἡ μαρκησία στενάζουσα, καὶ ἦτο τόσον ὡραία αὐτὴ ἡ εἰκών;

— Ὡραιοτάτη! ἀπήντησεν ὁ Οὐρβανός. Θὰ μοῦ εἴπῆτε ἴσως, ὅτι δὲν ἦτο ἡ ὥρα νὰ τὸ παρατηρήσω· ἀλλὰ θὰ ἴδῃτε, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦλθε λαμπρά! Ἡ δεσποινὶς Ἄρτεμις ἐκάθητο πλησίον τῆς ἑστίας μὲ τὴν δεσποινίδα Δυνιὲρ καὶ μὲ δύο τρεῖς ἄλλας δεσποινίδας εὐγενῶν οἰκογενειῶν, μὲ ἀγγλικὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φυσιογνωμίαν. Ἐνῷ οἱ ἀφῃρημένοι ὀφθαλμοί μου προσηλοῦντο εἰς τὸ στρογγύλον πρόσωπον τῆς μακαρίτιδος βασιλίσσης, ὁ ἀδελφός μου, νομίζων ὅτι τὸν παρακολουθῶ, προχωρεῖ ἔμπρος ὡς πρωτότοκος, χαιρετᾷ ἐν πρώτοις τὴν δούκισσαν, κατόπιν τὴν θυγατέρα της, καὶ γενικῶς μετὰ τοῦτο τὸν νεαρὸν ὅμιλον, καὶ ἀναγνωρίζει εὐθύς, μὲ τὸ ἀέτειον βλέμμα του, τὴν ὡραίαν Ἄρτεμιν, τὴν ὁποίαν εἶχε νὰ ἴδῃ ἀφ' ὅτου ἦτο πενταετής. Ἀφοῦ προσεμειδίασε εἰς τὸν προνομιοῦχον ἐκεῖνον κύκλον καὶ περιῆλθε τοὺς ἄλλους μετὰ τῆς μετριόφρονος ἀλλὰ καὶ θριαμβευτικῆς συνάμα κομψότητος, τὴν ὁποίαν μόνον αὐτὸς γνωρίζει, ἔρχεται πάλιν πρὸς ἐμέ, ὅστις τὴν στιγμὴν ἐκείνην διευθυνόμην πρὸς τὴν δούκισσαν, καὶ μοῦ λέγει, ὠργισμένος μὲν ἀλλὰ ταπεινῇ τῇ φωνῇ. «Ἔλα λοι-

Digitized by Google

πόν! τί κάμνεις αὐτοῦ;» Ὁρμῶ τότε, χαιρετῶ κ' ἐγὼ τὴν δούκισσαν, καὶ προσπαθῶ ν' ἀτενίσω τὴν μνηστήν μου... ἀλλὰ μοῦ ἔστρεφεν ἀκριβῶς τὰ νῶτα! Κακὸς οἰωνός! Ὀπισθοχωρῶ πρὸς τὴν ἑστίαν, διὰ νὰ φανῶ κ' ἐγὼ κἄπως, ἡ δὲ δούκισσα μοῦ ἀποτείνει τὸν λόγον, μὲ τὴν φιλάνθρωπον πρόθεσιν νὰ μοῦ δώσῃ ἀφορμὴν νὰ διακριθῶ. Ἤμην ἕτοιμος, σᾶς ὁρκίζομαι, νὰ ὁμιλήσω ὡς βιβλίον· ἀλλὰ θὰ ἦτο μάταιος ὁ κόπος. Ἡ δεσποινὶς Ξαιντραῗγ δὲν μ' ἔβλεπε διόλου, οὐδὲ μὲ ἤκουε. Ὡμίλει σιγὰ μὲ τὰς ἄλλας συνομηλίκους της. Τέλος πάντων στρέφεται καὶ μὲ θεωρεῖ μὲ πολλὴν ἔκπληξιν καὶ μὲ πολὺ περισσοτέραν ψυχρότητα. Μὲ παρουσιάζουν εἰς τὴν γείτονά της τὴν δεσποινίδα Δυνιέρ, νεάνιδα κυφὴν καὶ ἀρκετὰ πνευματώδη, ὡς μ' ἐφάνη, ἥτις κουντᾷ τὸν βραχίονά της, ἀλλὰ εἰς μάτην, καὶ ἀναγκάζομαι πάλιν ἐγὼ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ βῆμά μου, δηλαδὴ εἰς τὴν ἑστίαν, χωρὶς κἂν νὰ προκαλέσω ἓν ἐρύθημα. Δὲν τὰ χάνω ὅμως διόλου καὶ ἐπαναλαμβάνων τὴν συνδιάλεξίν μου μετὰ τοῦ δουκός, λέγω μερικὰς φράσεις λίαν συνετὰς περὶ τῆς συνεδριάσεως τῆς βουλῆς, ὅτε ἀκούω συναυλίαν γελώτων καταπνιγομένων ἀπὸ τοῦ κύκλου τῶν κορασίδων. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μ' ἐθεώρουν ἠλίθιον. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐγὼ δὲν τὰ χάνω διόλου. Ἐξακολουθῶ, καὶ ἀφοῦ εὐκόλως κατέδειξα τὴν εὐφράδειάν μου, ἐρωτῶ περὶ τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης εἰκόνος πρὸς μεγίστην εὐχαρίστησιν τοῦ δουκὸς Δυνιέρ, ὅστις βεβαίως πολὺ ἐπεθύμει νὰ καταδείξῃ τὴν ἀξίαν τοῦ κτήματός του. Ἐνῷ δ' ἐκεῖνος μὲ φέρει πλησίον τῆς εἰκόνος, διὰ νὰ μὲ κάμῃ νὰ θαυμάσω τὸ κάλλος τῆς ἐργασίας της, ὁ ἀδελφός μου λαμβάνει τὴν θέσιν μου, καὶ ὅταν ἐγὼ ἐπιστρέφω, τὸν εὑρίσκω καθήμενον μεταξὺ τῆς δουκίσσης καὶ τῆς θυγατρός της, δύο βήματα μακρὰν τῆς δεσποινίδος Ἀρτέμιδος, καὶ ἀναμεμιγμένον ἐντελῶς εἰς τὴν ὁμιλίαν τῶν κορασίδων.

— Εἶν' ἀλήθεια, υἱέ μου; εἶπεν ἡ μαρκησία εἰς τὸν δοῦκα μετά τινος ἀνησυχίας.

— Ἀληθέστατον! ἀπεκρίθη ἀφελῶς ὁ δούξ. Εἶχα ἀρχίσει τὴν πολιορκίαν, καὶ ἤλπιζα ὅτι ὁ Οὐρβανὸς θὰ ἐκινεῖτο διὰ νὰ μὲ πλησιάσῃ. Ἀλλά, παντάπασιν! Μ' ἀφίνει ὁ προδότης μόνον ἐκτεθειμένον εἰς τὸ πῦρ τῆς μάχης, καὶ μὰ τὸν Θεόν, ἐπολέμησα κ' ἐγὼ ὅπως ἠμπόρεσα. Τί συνέβη κατ' αὐτὸ τὸ διάστημα, θὰ σᾶς τὸ εἴπῃ ὁ ἴδιος.

— Τὸ φαντάζομαι! ὑπέλαβεν ἄπελπις ἡ μαρκησία. Θὰ ἐσυλλογίζετο κάθε ἄλλο πρᾶγμα.

— Μὲ συγχωρεῖτε, μητέρα, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος. Οὔτε σκοπὸν οὔτε καιρὸν εἶχα, διότι ἡ δούκισσα ἀφῆκε τὸν Γαετάνον μὲ τὰς κορασίδας, μ' ἐπῆρε κατὰ μέρος καὶ γελῶσα χωρὶς νὰ θέλῃ μοῦ εἶπε τοὺς ἀξιομνημονεύτους αὐτοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους σᾶς ἀναφέρω κατὰ λέξιν:

— Ἀγαπητέ μου μαρκήσιε, συμβαίνει ἐδῶ κάτι ἀπόψε, τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει φοβερὰ μὲ σκηνὴν κωμῳδίας. Φαντασθῆτε ὅτι ἡ κόρη,... τὴν ὁποίαν εἶνε περιττὸν νὰ ὀνομάσω, σᾶς ἐκλαμβάνει ὡς τὸν ἀδελφόν σας, κ' ἐπιμένει ἑπομένως νὰ θεωρῇ τὸν ἀδελφόν σας ὡς σᾶς. Εἰς μάτην τῆς λέγομεν ὅτι ἀπατᾶται. Ἰσχυρίζεται ὅτι θέλομεν νὰ τὴν γελάσωμεν, ὅτι αὐτὴ δὲν γελᾶται, καί... νὰ σᾶς τὰ εἰπῶ ὅλα τέλος πάντων; — Βεβαίως, κυρία δούκισσα· εἴσθε καλὴ φίλη τῆς μητρός μου, καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μ' ἀφήσετε εἰς πλάνην. — Πολὺ σωστά! Δὲν πρέπει νὰ σᾶς ἀφήσω εἰς πλάνην. Θὰ ἐλυπούμην πολὺ δι' αὐτό, καὶ πρέπει νὰ μάθετε ἀμέσως ποῦ εὑρίσκονται τὰ πράγματα. Ὁ δοὺξ τῆς φαίνεται θελκτικώτατος, καὶ σεῖς... — Κ' ἐγὼ φοβερός! ἐλᾶτε, εἰπέτε το. — Σεῖς δὲν τῆς φαίνεσθε τίποτε· δὲν σᾶς βλέπει, δὲν θεωρεῖ, δὲν ἀκούει ἄλλον παρὰ τὸν δοῦκα· ἂν δὲν ἤξευρα πόσον ἀγαπᾶτε τὸν ἀδελφόν σας, δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα...

Καθησύχασα ἀμέσως τὴν δούκισσαν, καὶ τόσην χαρὰν τῆς ἐξέφρασα ὅτι ὁ ἀδελφός μου ἦτο δυνατὸν νὰ προτιμηθῇ ἀπ' ἐμέ, ὥστε ἐπανέλαβεν: ἀλλὰ τότε λοιπὸν ἔχομεν σωστὸν μυθιστόρημα! Πιστεύετε ὅτι, ὅταν γίνῃ γνωστὴ ἡ προτίμησις τοῦ δουκός, δὲν θὰ φωνάξῃ... — Ποῖος νὰ φωνάξῃ; Σεῖς, κυρία δούκισσα; — Ἐγὼ ἴσως, ἀλλ' *ἐκείνη* βεβαίως. Τὸ πρᾶγμα πρέπει νὰ καθαρισθῇ. Ἐλᾶτε νὰ ἰδοῦμεν τί συμβαίνει· δὲν πρέπει νὰ τελειώσῃ ἡ συνέντευξις μὲ μίαν παρανόησιν.

— Ὄχι, ὄχι! ἀπήντησα εἰς τὴν δούκισσαν· πρέπει πρῶτον νὰ μ' ἀκούσετε. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν παρεντίθεται ἄλλος, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἄλλου αὐτοῦ ἐνδιαφέρομαι πολὺ περισσότερον παρὰ ὑπὲρ ἐμοῦ. Εἴπατε πρὸ μικροῦ λέξιν τινά, ἥτις μὲ πειράζει καὶ τὴν ὁποίαν σᾶς παρακαλῶ νὰ ἀνακαλέσετε. Φαίνεσθε διατεθειμένη ν' ἀποφανθῆτε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ προσφιλής σας βαπτιστικὴ ἤθελε τὸν συγχωρήσει ὅτι τὸν ἐξέλαβεν ἀντ' ἐμοῦ. Ἐπειδὴ τόρα εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ τὸν συγχωρήσῃ δι' αὐτὸ πολὺ εὐκόλως, ἂν δὲν τὸν ἐσυγχώρησεν ἤδη, ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τί ἔχετε ἐναντίον του διὰ νὰ τὸ πολεμήσω. Ὁ ἀδελφός μου, ὡς ἐκ τῶν πατρικῶν του προγόνων, εἶνε καταγωγῆς πολὺ διασημοτέρας τῆς ἰδικῆς μου. Ἔχει ὅλα τὰ προτερήματα ἀληθοῦς εὐγενοῦς καὶ ὅλα τὰ θέλγητρα ἐπαγωγοῦ ἀνθρώπου. Ἐγὼ δὲν εἶμαι κἂν ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, καί, νὰ σᾶς τὸ ὁμολογήσω, ἔχω ἐνίοτε ἰδέας πολὺ φιλελευθέρας....

Ἡ δούκισσα ἐξέφρασε φρίκην σιωπηλήν, ἀλλ' ἐγέλασεν ὑποθέτουσα ὅτι ἀστειεύομαι.

— Βλέπουσα ὅτι ἀστειεύεσαι, υἱέ μου! εἶπεν ἡ μαρκησία μετά τινος μομφῆς.

— Καλὴ ἢ κακή, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος,

Digitized by Google

ἡ ἀστειότης μου δὲν ἔκαμε κακὴν ἐντύπωσιν.

Ἡ δούκισσα μὲ ἄφησε ν' ἀναπτύξω τὴν ἀξίαν τοῦ ἀδελφοῦ μου, συνεφώνησε μετ' ἐμοῦ, ὅτι ἄνθρωπος εὐγενής, μὴ παραβὰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τιμῆς, ἔχει δικαίωμα νὰ πτωχύνῃ, ὅτι ζωὴ διασκεδάσεων δὲν εἶνε πρᾶγμα ἀξιοκατάκριτον ἐντὸς τοῦ μεγάλου κόσμου, ὅταν τις ἐγκαίρως σταματᾷ καὶ ἀποδέχεται γενναίως τὴν ἔνδειαν. Ἐπεκαλέσθην τέλος τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν τῆς δουκίσσης, τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ὁποίαν εἶχε νὰ συγγενεύσῃ μαζί σας ἡ βαπτιστική της, καὶ κατώρθωσα νὰ τὴν πείσω νὰ μὴν ἐπηρεάσῃ τὴν ἐκλογὴν τῆς δεσποινίδος Ξαιντραΐγ.

— Ἄχ! υἱέ μου! τί ἔκαμες; ἀνέκραξεν ἡ μαρκησία τρέμουσα· ἀναγνωρίζω τὴν καρδίαν σου, ἀλλ' εἶνε ὄνειρα αὐτά! Κόρη ἀνατραφεῖσα εἰς τὸ μοναστήριον εἶνε δυνατὸν νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὸν παράλυτον αὐτὸν κατακτητήν...

— Στάσου, μητέρα, στάσου! ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, δὲν ἐτελείωσα ἀκόμη τὴν διήγησίν μου. Ὅταν ἐπλησιάσαμεν πάλιν τὰς νεάνιδας, ἡ δεσποινὶς Ἄρτεμις ὠνόμαζε τὸν ἀδελφόν μου καθαρῶς καὶ ἀπεριστρόφως *κύριον δοῦκα*. Ὡμίλει καὶ ἐγέλα μαζύ του, ἔλαβον δὲ καὶ ἐγὼ ἀφορμὴν νὰ τὸν βοηθήσω νὰ δείξῃ τὰ προτερήματά του. Δὲν εἶχεν ὅμως καὶ πολλὴν ἀνάγκην τῆς βοηθείας μου, διότι τὸν ἐβοήθει εἰς τοῦτο ἐκείνη, ἡ ὁποία μεγάλην ἐπίσης ᾐσθάνετο εὐχαρίστησιν ἐπιδεικνύουσα τὸ πνεῦμα της καὶ τὴν εὐθυμίαν της.

— Ἡ ἀλήθεια εἶνε, εἶπεν ὁ δοὺξ παρασυρόμενος ὑπὸ ἀκαταμαχήτου αὐταρκείας, ὅτι εἶνε χαριεστάτη ἡ μικρὰ αὐτὴ Ἄρτεμις, τὴν ὁποίαν εἶδα νὰ παίζῃ μὲ τὴν κοῦκλαν της. Τῆς τὸ ἐνθύμισα μάλιστα, διότι δὲν ἤθελα νὰ τὴν ἀφήσω εἰς πλάνην περὶ τῆς ἡλικίας μου.

— Ἐγὼ δέ, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος, προσέθηκα ὅτι ἐψεύδεσο· ὅτι ἐγὼ εἶχα ἰδεῖ τὴν κοῦκλαν της, καὶ ὅτι σὺ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἔπαιζες ἀκόμη τὸ *στεφάνι*. Ἀλλ' ἡ δεσποινὶς Ἄρτεμις δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποθέσω, ὅτι ἐξηκολούθει ἀκόμη νὰ μὲ θεωρῇ ὡς δοῦκα.

«Ὄχι, ὄχι, κύριε μαρκήσιε, εἶπε γελῶσα· ὁ κύριος ἀδελφός σας εἶνε τριάκοντα ἓξ ἐτῶν· τὸ γνωρίζω κάλλιστα...» Καὶ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ μ' ἕνα κάποιον τρόπον...

— Ὥστε νὰ μὲ τρελλάνῃ! συμφωνῶ, εἶπεν ὁ δοὺξ ἐγειρόμενος καὶ ἀναρρίπτων πρὸς τὴν ὀροφὴν τὰ δίοπτρα τῆς μητρός του ἅτινα ἔδραξε πάλιν δεξιώτατα· ἀλλ' αὐτὰ ὅλα εἶνε ἀνοησίαι! Ἡ δεσποινὶς Ἄρτεμις εἶνε ἀφελεστάτη καὶ χαριτωμένη μικρὰ ἐρωτότροπος, ἀληθὴς κόρη τοῦ σχολείου, μεθυσμένη κάπως μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι προσεχῶς πηγαίνει εἰς τὸν κόσμον, κ' ἑτοιμαζομένη νὰ γυρίσῃ πολλὰς κεφαλὰς μέχρις οὗ γυρίσῃ καὶ ἡ ἰδική της. Ἀλλ' αὐτὰ εἶνε ἀκόμη πρόωρα!... Αὔριον τὸ πρωΐ, ἀφοῦ σκεφθῇ... Κ' ἔπειτα θὰ τῆς εἰποῦν τόσα κακὰ πράγματα περὶ ἐμοῦ!

— Αὔριον τὸ βράδυ θὰ τὴν ἰδῇς καὶ πάλιν, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, καὶ θὰ κατορθώσῃς ἐξαίρετα νὰ πολεμήσῃς πᾶσαν κακὴν ἐπήρειαν, ἂν ὑπάρχῃ, τὸ ὁποῖον δὲν πιστεύω. Μὴ φαντάζεσαι τὸν ἑαυτόν σου φοβερώτερον παρ' ὅ,τι εἶσαι, κύριε ἀδελφέ μου! Ἔπειτα ἡ δούκισσα εἶνε τώρα μὲ τὸ μέρος σου, καὶ ὅταν ἀνεχώρεις σοῦ εἶπεν: «*Ἐπαναβλεπόμεθα! Καθ' ἑσπέραν εἴμεθα ἐδῶ. Εἰς τὸν κόσμον θὰ ὑπάγωμεν μετὰ τὰ Χριστούγεννα*· τὸ ὁποῖον σημαίνει σαφέστατα καὶ καθαρώτατα τὰ ἑξῆς: Ἔχομεν ἀκόμη ἕνα σωστὸν μῆνα, καθ' ὃν ἐγὼ καὶ ἡ βαπτιστική μου δὲν θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν κόσμον. Εἰς σᾶς ἀπόκειται νὰ τῆς ἀρέσετε, πρὶν μεθυσθῇ μὲ τὴν χαρὰν καὶ τοὺς στολισμούς. Νέους δὲν δεχόμεθα σχεδὸν διόλου. Ἔπειτα δὲ ἔργον σας εἶνε νὰ γείνετε ὁ νεώτερος πάντων, τουτέστι ὁ προθυμότερος καὶ εὐτυχέστερος.»

— Θεέ μου! εἶπεν ἡ μαρκησία, νομίζω, πτωχέ μου δούξ, ὅτι ὀνειρεύομαι. Ποῦ νὰ σὲ συλλογισθῶ! Ποῦ νὰ φαντασθῶ ὅτι ἦτο δυνατὸν σύ, ὅστις ἐγέλασες τόσας γυναῖκας, νὰ εὕρῃς πλέον γυναῖκα ἀρκετὰ ἁπλῆν,... ἀρκετὰ γενναίαν,... ἀρκετὰ φρόνιμον...,— διότι τέλος πάντων ἐδιορθώθης πλέον, ὑποθέτω, καὶ νομίζω ὅτι θὰ καταστήσῃς εὐτυχεστάτην τὴν δούκισσαν Ἀλερία.

— Αὐτό, μητέρα, σᾶς τὸ ἐγγυῶμαι! ἀνεφώνησεν ὁ δούξ. Ὅ,τι μ' ἔκαμε κακὸν ἦτο ἡ ἀμφιβολία, ἡ πεῖρα, αἱ ἐρωτότροποι γυναῖκες, αἱ φιλόδοξοι. Ἀλλὰ νεᾶνις χαριεστάτη, κόρη δεκαὲξ ἐτῶν, ἡ ὁποία νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ἐμέ, πάμπτωχον ὡς εἶμαι... θὰ μὲ κάμῃ πάλιν ἐξ ἀρχῆς παιδίον. Αὐτὸ θὰ σᾶς κάμῃ καὶ σᾶς εὐτυχῆ, πῶς; Καὶ σὲ Οὐρβανέ, ὅστις ἐφοβεῖσο τόσον μὴ ἀναγκασθῇς νὰ νυμφευθῇς;

— Τί, μήπως ἔταξε νὰ μείνῃ ἄγαμος; εἶπεν ἡ μαρκησία θεωροῦσα φιλοστόργως τὸν μαρκήσιον.

— Διόλου! ἀπεκρίθη ζωηρῶς ὁ Οὐρβανός. Ἀλλὰ βλέπετε ὅτι εἶνε καιρὸς ἀκόμη ἀφοῦ ὁ μεγαλείτερος ἀδελφός μου κάμνει τόσας λαμπρὰς κατακτήσεις. Ἂν μ' ἀφήσετε νὰ σκεφθῶ ἀκόμη ὀλίγους μῆνας...

— Πραγματικῶς ὑπέλαβεν ἡ μαρκησία, δὲν εἶνε βία, καὶ ἀφοῦ ἔχομεν τόσον καλὴν τύχην, ἐμπιστεύομαι εἰς τὸ μέλλον... καὶ εἰς σὲ καλέ μου υἱέ.

Καὶ ἠσπάσθη ἀμφοτέρους τοὺς υἱούς της. Ἔξαλλος ἐξ ἐλπίδος καὶ χαρᾶς, ἠσπάσθη καὶ τὴν Καρολίναν, λέγουσα:

— Καὶ σύ, εὔμορφη καὶ καλή μου ξανθοῦλα, νὰ χαρῇς ἐπίσης.

Digitized by Google

Ἡ Καρολίνα εἶχε διάθεσιν νὰ χαρῇ πολὺ πλειότερον ἢ ὅσον ἐνδομύχως ὡμολόγει. Κεκμηκυῖα ἐκ τῶν συγκινήσεων ὁλοκλήρου ἡμέρας, ἀπεκοιμήθη γλυκύτατα, διανοουμένη ὅτι ἡ κρίσις εἶχεν ἀναβληθῇ, καὶ ὅτι ἐπί τινα ἔτι χρόνον δὲν θὰ ἔβλεπε τὸ ἀνέκκλητον κώλυμα τοῦ γάμου παρεντιθέμενον μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Κ. Βιλλεμέρ.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 521.

ΚΑ΄

Παραβαλλόμενοι οἱ Στρατιῶται πρὸς τοὺς βαρυσιδήρους καὶ ἀτελῶς κατηρτισμένους ἱππεῖς τῆς Εὐρώπης, ὑπερεῖχον τούτων ἐν πᾶσι, διότι καὶ ἐλαφρῶς ἦσαν ἐσκευασμένοι, καὶ καρτερικῶς ὑπέφερον τὰ πάντα, καὶ τακτικὴν καὶ πειθαρχίαν καὶ στρατιωτικὴν τιμὴν ἐγνώριζον· ὡς οἱ παλαιοὶ μισθοφόροι, ἔμενον πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των, ἡττωμένου δὲ τοῦ ἡγεμόνος των ἐπροτίμων ν' ἀποθάνωσι παρὰ νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα: «πρόσθεν ἂν ἀποθάνοιεν ἢ τὰ ὅπλα παραδοῖεν» ἔλεγον καὶ οἱ Μύριοι εἰς τὸν νικητὴν Ἀρταξέρξην. Ἐνῷ ἅπαντες οἱ Ἰταλοὶ στρατιῶται παραδίδονται ἀμαχητεὶ εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΒ΄, μόνοι οἱ Στρατιῶται μένουσι πιστοὶ εἰς τὴν Βενετίαν, ὡς γράφει αὐτὸς ὁ εἰς τὰς τάξεις τοῦ νικητοῦ κατ' αὐτῶν πολεμῶν Μερκούριος:

Οἱ Ταλικοὶ δὲ ἅπαντες τῆς Αὐθεντιᾶς ἐφύγαν,
καὶ δημεγέρται 'γίνησαν μὲ τοὺς ἐχθροὺς ἐπῆγαν,
κι' οὐδεὶς οὐδὲν ἀπέμεινε, μόνον οἱ Στρατιῶται
Πελοποννήσιοι ὁμοῦ καὶ οἱ Μακεδονίταις [1].

Ὁ maréchal dela Marck γράφει εἰς τ' ἀπομνημονεύματά του (XX) ὅτι ἐν ἔτει 1510 δύο Στρατιῶται ὑπηρετοῦντες ὁ μὲν τὴν Γαλλίαν ὁ δὲ τὸν Πάπαν τοσοῦτον λυσσωδῶς συνεπλάκησαν, ὥστε ἀμφότεροι ἔπεσαν νεκροί, πρὸς μεγίστην λύπην τοῦ στρατάρχου ἐπισημειοῦντος «et fut grand dommage, car ils estoient tous deux gentils compagnons entre les Albanois».

Ὁ προμνημονευθεὶς Μερκούριος δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς ὁ ἀρχιστράτηγός του Γαλεάτσος ὁ Σανσεβερῖνος παρεδόθη ζῶν εἰς τοὺς Γάλλους, ἐνῷ οἱ ὑπὸ τὸν Μερκούριον ἱππεῖς ἐνίκησαν, καὶ φονεύσαντες πολλοὺς ἐχθροὺς ἐντίμως ὑπεχώρησαν.

Οἴμοι, κακὸν ποῦ ἦτονε, 'ς τὸν κόσμον ποῦ ἐφάνη,
ὅτ' εἰς κεῖνον τὸν πόλεμον 'φοβήθη ν' ἀποθάνῃ,
καὶ ἐστερήθη τῆς τιμῆς, πάντες ν' τὸν ὀνειδίζουν,
μεγάλοι τε καὶ οἱ μικροὶ ὡς ποτε ζῇ νὰ 'βρίζουν!
ὤ, τὸν μωρὸν καὶ ἄνανδρον τί τὸν 'φελεῖ ἡ ζωή του,
τοὺς πάντας νὰ αἰσχύνεται, νὰ μ' ἔχῃ τὴν τιμή του
ν' ἀφήσῃ φήμην αἴσχιστον εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας,
κι' ἀεὶ νὰ κατακρίνεται εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας! [1].

Ἀληθῆ τέκνα τοῦ πολέμου, δὲν πολεμοῦσι διὰ τὸν μισθόν, ἀλλὰ διὰ τὴν δόξαν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς πατρίδος. Ὁ παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν πολεμῶν ὑπὸ τὰς ἀγγλικὰς σημαίας Θωμᾶς ὁ Ἀργεῖος παρορμᾷ εἰς μάχην τοὺς Στρατιώτας διὰ τῆς ἑξῆς δημηγορίας, τὴν ὁποίαν μεταφέρει ὁ αὐτήκοος Νίκανδρος Νούκιος· «Ἑλλήνων ἐσμὲν παῖδες καὶ βαρβάρων σμῆνος οὐ πτοούμεθα· τοίνυν τὴν πρέπουσαν ἡμῖν ἀρετὴν καὶ ἐν τῷ πολέμῳ καρτερίαν ἀποδείξωμεν, ἵν' ἅπαντες λέγειν ἔχοιεν, ὡς οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἐν τοῖς Εὐρωπαίοις μέρεσιν εὑρεθέντες ἔργα χειρὸς ἀρίστης ἐπεδείξαντο... Τοιγαροῦν, ὦ ἄνδρες, ἀνδρείως καὶ συντεταγμένως τοῖς ἐχθροῖς ἐπιβάλωμεν, καὶ τὴν Ὠκεάνειον ἀκτὴν αἵμασιν ἐναντίων φοινίξωμεν, καὶ τὴν πάλαι θρυλλουμένην Ἑλλήνων ἀνδρείαν ἔργοις αὐτοῖς φανερὰν ποιήσωμεν.» Οὕτω περίπου καὶ ὁ Μερκούριος δημηγορεῖ εἰς τοὺς ὀπαδούς του:

Πεφιλημένοι μου ἀδελφοί, παιδιά μου ἀγαπημένα,
ποῦ πάντα ἐπολεμήσατε ἄξια κ' ἐπαινεμένα,
γονεῖς σας ἐτιμήσατε ὁμοίως καὶ πατρίδα [2].

Δὲν ἦλθεν εἰς Ἰταλίαν οὔτε ὑπὲρ τῆς Βενετίας νὰ πολεμήσῃ, οὔτε χρήματα νὰ κερδίσῃ, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον «διὰ νὰ τὸν γνωρίσουν ὅλοι:

οἱ ἀνδρειωμένοι κ' εὐγενεῖς ὅλοι νὰ μὲ τιμήσουν.

Ἕνα καὶ μόνον ἐπιδιώκει σκοπόν, «πῶς τ' ἀλλότρια γένη

νὰ τὰ νικήσῃ, καὶ φανῇ ὡς ἄλλος Παλαμήδης,
ἀνδρεῖός τε καὶ συνετός, λέγω, ὡς Διομήδης.

Τὸν ἔστειλεν ὁ πλανήτης του διὰ ν' ἀρχῃ στρατειῶν,

νὰ κάμῃ ἔργα θαυμαστά, 'ς τὸν κόσμον 'παινεμένα,
κ' εἰς τοὺς μεταγενέστερους νὰ εὑρεθοῦν γραμμένα.

Θέλει νὰ ὁμοιάσῃ πρὸς τὸν συμπατριώτην του Παλαμήδην, καὶ ἰδίως πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα συχνότατα φέρεται ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Κορωναίου:

μ' ὅλους τοὺς Στρατιώτας του ὥρμησ' ὡς Ἀχιλλέας.
ἔχει τὴν γνῶσιν Νέστορος, κ' ἀνδρείαν Ἀχιλλέως.

Κατενθουσιάσθη, ὅταν ἤκουσε τὸν στρατηγὸν Νάρδον προσφωνοῦντα αὐτόν:

[1]) Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα σελ. 85.

[1]) Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα σελ. 38.
[2]) Αὐτόθι. σελ. 70.

Digitized by Google

Λοιπὸν Ἑλλήνων ἐκλογή, περίφραγμα Ἀλβάνων,
εἰς πᾶν γε πρᾶγμα ὅμοιε τῶν στρατηγῶν Ρωμάνων,
καὶ περιττὲ 'ς τὴν ἀνδρειὰν παρὰ τὸν Ἀχιλλέα,
φρόνιμε δὲ κ' ἐξακουστὲ παρὰ τὸν Ὀδυσσέα (σελ. 96).

Ἀλλὰ καὶ ἀληθῶς φαντάζεται ὅτι ἔφθασεν ἢ καὶ ὑπερέβη τὸ πρότυπόν του, διότι συνομιλεῖ πρὸς τὸν ποταμὸν τῆς Alessandria, ὡς ἐκεῖνος πρὸς τὸν Σκάμανδρον:

Εὐθὺς δὲ τοῦ Μερκουρίου ὁ ποταμὸς τοῦ εἶπε:
ὦ ἔνδοξε Μερκούριε, κράτησε τὸ σπαθί σου,
ὅτι ὅλον μὲ κατέστησες αἷμα διὰ τὴν τιμήν σου,
καὶ ἄλλαξες τὴν φύσιν μου, καὶ ὅλοι μὲ μισοῦσι,
κι' ὡς καὶ τὰ ζῷα τ' ἄλογα 'ς ἐμὲ δὲν θὲ νὰ πιοῦσι...
Τοιαῦτα λόγια ἀκούσαντας λυπήθη ἡ ψυχή του (σελ. 38).

Ἀγάλλεται ἀκούων τὸν δόγην τῆς Βενετίας διακηρύσσοντα ὅτι ἀληθῶς ἡ δόξα του ἀντανακλᾷ εἰς αὐτὴν τὴν πατρίδα:

Πᾶς τόπος καὶ περιοχὴ πρέπει νὰ σὲ δοξάζῃ,
καὶ πλέον ἡ πατρίδα σου, γιατ' ἔλαβε πλειὸ χάρι
ἀπὸ ταὶς χώραις ἅπασαις τὸν στέφανον νὰ πάρῃ [1]).

Δι' αὐτὴν τὴν δόξαν μάχονται καὶ οἱ μεσαιωνικοὶ ἡμῶν πολεμισταί:

Κι' ἀπολογᾶται ὁ βασιλειᾶς τοῦτον τὸν λόγον λέγει:
ποιὸς πάγει πέρα 'ς τὸ Περόν, 'ς τὸ μέγα Σουλτανίκιν,
νὰ κάμῃ δίκηον πόλεμον, νὰ ξακουσθῇ 'ς τὸν κόσμον; [2])

Διὰ τὸ τραγοῦδι πολεμεῖ καὶ ὁ ἁρματωλὸς καὶ ὁ κλέφτης.

Ὡς προερρέθη, οἱ στρατοὶ τῆς τότε Εὐρώπης μαχόμενοι κατὰ τὸ παλαιὸν ἱπποτικὸν σύστημα, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἰδέαν εἶχον τῆς λεγομένης τακτικῆς μεθόδου· διὰ τοῦτο συλλαμβάνονται ἀγεληδὸν ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν, οἵτινες καὶ ἐνέδρας διοργανίζουσι, καὶ διὰ κατασκόπων πληροφοροῦνται περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολεμίων, καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν κατεχομένων θέσεων· ὡς δὲ οἱ ἀκρῖται ἐν τῇ Παραδρομῇ γινώσκουσιν ἄριστα πάσας τὰς ἀτραποὺς, οὕτω καὶ οἱ Στρατιῶται ἀμέσως ἀνακαλύπτουσι καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐντοπίων μὴ καλῶς γινωσκόμενα μονοπάτια· εἰς τοῦτο δὲ τοὺς βοηθεῖ καὶ ἡ ἀρετὴ τῶν ἵππων των διαπερώντων ὁρμητικοὺς ποταμούς, καὶ ἀναρριχωμένων εἰς τραχύτατα ὄρη. Ὁ μετ' αὐτῶν ἀγωνισθεὶς Λουδοβῖκος da Porto (1509) περιγράφει οὕτω τοὺς ἡμετέρους ἱππεῖς· «μὴ ἀρκούμενοι νὰ ἐπιτρέχωσι μέχρι τοῦ Βασάνου, τῆς Βικεντίας ἢ καὶ τοῦ Λενιάλου, ὅθεν δύνανται νὰ ἐπιστρέφωσι τὸ ἑσπέρας εἰς τὰ καταλύματά των, συχνάκις ἀδιαφοροῦντες περὶ τῶν ὄπισθέν των κατεσκηνωμένων ἐχθρῶν, περῶσι κολυμβῶντες τὸν Ἄδιγιν καὶ τὸν Μίγκιον, καὶ διερχόμενοι ὄρη τραχύτατα φθάνουσι μέχρι τῆς περιοχῆς τῆς Βριξίας, καὶ ἐξ ἀπροόπτου ἐπιτιθέμενοι προξενοῦσι μεγίστας φθοράς. Οὐδεμίαν ὁδὸν ἀφίνουσιν ἀφύλακτον, ἐγκρατέστατοι δὲ καὶ καρτερικώτατοι οὔτε ὑπὸ τῆς πείνης, οὔτε ὑπὸ τῆς δίψης, οὔτε ὑπὸ τῶν ἀγρυπνιῶν ταλαιπωροῦνται· θαυμασίως διοργανίζουσι τὰς ἐπιδρομὰς καὶ γινώσκουσι τὰς πλέον μυστηριώδεις καὶ ἀβάτους ἀτραπούς» [1]).

[1]) Μερκουρίου ἀνδραγαθήματα σελ. 147.
[2]) Σακελλάριος, σελ. 9.

Ὁ διοργανισμὸς τῆς ἐνέδρας καὶ τῆς κατασκοπίας τῶν Στρατιωτῶν εἶνε αὐτὸς ὁ ἐν τῇ Παραδρομῇ τοῦ Φωκᾶ διατυπούμενος, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῆς ἑξῆς ὑπὸ Κορωναίου μνημονευομένης ἐν Παδούῃ χωσιᾶς, πρὸς τὴν Παραδρομὴν (σελ. 201, 207. ἐκδ. Hase):

Εἴκοσιν ἄνδρας διάλεξε ἀπ' ὅλην τὴν στρατειάν του,
εἰς πόλεμον καρτερικούς, ὡς ἤθελ' ἡ καρδιά του,
καὶ εἰς ταῖς τένταις τῶν ἐχθρῶν τοὺς ἔστειλε νὰ πᾶσι,
ὁ κάθε εἷς ἀπὸ κεινοὺς ὡς λεοντάρι νὰ δράσῃ..
'ς τὸν τόπον δ' αὐτὸς ἔμεινε μὲ τοὺς ἄλλους Στρατιώτας
καὶ χωσιασμὸν ἐποίησε μὲ τοὺς Μακεδονίτας.
Ἀφοῦ δὲ εἶδαν οἱ ἐχθροὶ τὴν τόλμην τὴν περίσσαν,
μουντάρμοι [2]) τριακόσιοι πρὸς τούτους τότ' ὡρμῆσαν.
Ἐκεῖνοι δ' ὡς τοὺς εἴδασιν, ὡς ἦσαν διδαγμένοι,
ὡρμήσασι καὶ ἔφυγαν, καὶ ὡς ἄνανδροι ἐδεῖχναν,
οἱ δὲ ἐχθροὶ τοὺς ἐδίωχναν καὶ λαντζονιαῖς τῶν ῥίχναν.
Ὡς ὁ καλὸς ψαρᾶς λοιπὸν τὸ δόλος ὁποῦ βάνει,
'ς τὴν ἄγκιστρον, ἔξω 'ς τὴν γῆν τὸ ψάρι διὰ νὰ βγάνῃ,
οὕτω καὶ ὁ Μερκούριος μὲ εἴκοσιν ἀνδριωμένους,
τοὺς ἐναντίους ἀπίστησε, τοὺς πολυφημισμένους.
Ἀφοῦ δ' ἐκεῖθ' ἀπέρασαν ὁποῦ 'τονε κρυμμένος,
τότε φωνῇ ἐβόησε πολλὰ προθυμουμένως:
— Ἔστι καιρός, ὦ ἄνδρες μου, τώρα γιὰ νὰ φανοῦμεν,
'ς τὸν πόλεμον κατὰ ἐχθρῶν, πάντες νὰ τιμηθοῦμεν!
Κι' ὥσπερ λεοντάρια ὡρμήσασι καὶ ὀπίσω των πηγαῖναν,
καὶ τούτων τὰ κοντάρια εἰς τοὺς ἐχθροὺς σεβαῖναν·
κι' αὐτοίνοι δὲ οἱ ἄθλιοι δὲν 'μπόρουν νὰ γυρίσουν,
οὔτε νὰ δείξουν πρόσωπον, οὔτε νὰ πολεμήσουν...
Ἄρχοντας ὀγδοήκοντα ἔπιασαν καὶ ἔδεσάν τους,
καὶ μέσα εἰς τὴν Πάδουβαν πιστάγκωνα ἔφεράν τους·
'ς τὴν βάρκαν δὲ τοὺς ἔβαλε πάντας καλὰ δεμένους,
κ' εἰς Βενετιὰν τοὺς ἔφερεν ὀπισθαγκωνισμένους,
καὶ μὲ μεγάλην παρρησιὰν εἰς τὸ παλάτι διέβη,
καὶ ἔδωκε τὰ αἰχμάλωτα 'ς τὸν πρίγκηπα ποῦ 'σέβη [3]).

Περὶ τῶν κατασκόπων γράφει τὰ ἑξῆς ὁ Κορωναῖος:

Εἰς τοῦτο οἱ κατάσκοποι γοργὰ ἂς ὑπᾶν νὰ 'δοῦσι,
τὸ τί ποιοῦσιν οἱ ἐχθροί, καὶ πόσον στρατὸν ἔχουν,
καὶ ἂν τὴν νύκτα αἱ βίγλαις των ἄνω καὶ κάτω τρέχουν [4])
Στρατιώτην ἕνα διαλεκτόν, πιστὸν κι' ἀνδριωμένον,
νὰ ξεπατήσῃ ἔστειλεν, ἄνδρα δοκιμασμένον.
Ὡς δὲ σκυλὶ λαγωνικὸν ἀφοῦ 'δε πάντα τόπον,
μετὰ κινδύνου περισσοῦ καὶ μὲ μεγάλον κόπον [5]).

Καὶ δὲν κατεσκόπευον μόνον τὸν ἐχθρόν, ἀλλ' ἐξηκρίβουν καλῶς καὶ τὴν ἐν τῷ μάχεσθαι τάξιν του, καὶ ἀναλόγως τῶν ἕξεών του ἐφήρμοζον τὴν κατ' αὐτοῦ τακτικήν. Ὅταν ὁ Μερκούριος ἦλθεν εἰς Βαυαρίαν ἵνα πολεμήσῃ κατὰ τῶν Βοεμῶν, οὓς οὐδέποτε εἶχεν ἰδεῖ, ἐξέθηκεν εἰς τὸν κόμητα παλατῖνον τὴν ἐν τῷ μάχεσθαι τάξιν τῶν

[1]) Lettere Storiche, ἀριθ. 28. Ἐν τῇ τακτικῇ τοῦ messire du Bellay (1534) οἱ ἐλαφροὶ ἱππεῖς τῆς Γαλλίας ὑποχρεοῦνται νὰ περῶσι κολυμβῶντες ποταμοὺς καὶ ἀναβαίνωσιν εἰς τραχέα ὄρη.
[2]) Βαρεῖς ἱππεῖς.
[3]) Κορωναῖος, σελ. 115—117.
[4]) Σελ. 19.
[5]) Σελ. 103.

Digitized by Google

ἐχθρῶν του καὶ τὸ κατάλληλον πρὸς καταστροφήν των μέσον:

Αὐτοὶ ἔχουν συνήθειαν τ' ἁμάξιά τους νὰ δένουν,
κι' ὡς τεῖχος νὰ τὰ κάμνουσι καὶ μέσα νὰ 'σεβαίνουν,
καὶ σφαλισμένοι γύρωθεν καὶ καλ' ἀσφαλισμένοι,
ἐχθρούς των νὰ φονεύωσι αὖθις ὡς ἀνδριωμένοι.
Κ' ἐκεῖ πρὸς τὸ 'ξημέρωμα πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐσῶσε,
φραγμοὺς οὐδὲν τοὺς ἄφησε νὰ ποίσουν, ἀλλ' ἐσκοτῶσε
πολὺ μέρος ἐκ τοὺς ἐχθροὺς καὶ διεσκόρπισέ τους [1].

Ἐνῷ οἱ συμπολεμισταί των Εὐρωπαῖοι παραδίδονται εἰς εὐωχίας καὶ ὕπνον, οἱ Στρατιῶται μένουσιν ἄγρυπνοι, φυλάσσοντες τὸ στρατόπεδον, καὶ ἰδίως συλλογιζόμενοι πῶς νὰ ὑπερνικήσωσιν ἀπρόοπτόν τι κώλυμα. Ἡ μέχρι πρωΐας ἀγρυπνία τοῦ Μερκουρίου πρὸ τῆς γεφύρας τοῦ Γαριλιάνου (σελ. 60—61) ἀναπολεῖ τὴν ἀγρυπνίαν τοῦ Ξενοφῶντος περὶ τῆς σωτηρίας τῶν Μυρίων. Ἐνῷ οἱ πολεμισταὶ Γάλλοι κοιμῶνται, ὁ ἀκοίμητος Στρατιώτης ἐπενόησε τὸ μέγα στρατήγημά του, τὸ ὁποῖον ἀμέσως ἐφαρμοσθὲν ἀνέδειξε νικητὰς τοὺς Γάλλους, αὐτὸν δὲ στρατηγὸν τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ', καὶ κόμητα τοῦ Ἀκίνου καὶ τῆς Ρόκκας Σέκας.

Εἴδομεν ὅτι ὁ Brantôme θεωρεῖ τοὺς Στρατιώτας ὡς τοὺς πρώτους διοργανωτὰς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ τῆς Γαλλίας. Ταῦτα δ' ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ seigneur de Courbusson ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ [2]). Καὶ σήμερον δ' ἔτι, μ' ὅλας τὰς προόδους τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης, μέρη τινὰ τῆς τακτικῆς καὶ τοῦ ὁπλισμοῦ τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν διατηροῦνται ἀναλλοίωτα ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς στρατοῖς. Ὁ ταγματάρχης Hardy περιγράφων τὴν λόγχην τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Γαλλίας πρώτων ἑλλήνων ἱππέων σημειοῖ «c' est absolument la lance moderne» [3]). Ἀκολούθως θέλομεν ἴδει πῶς αὐτόπτης μάρτυς περιγράφει τὴν ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν στηθεῖσαν φοβερὰν ἐνέδραν ἐν Γενούῃ (1507), εἰς ἣν ὁ Λουδοβῖκος ΙΒ' ὀφείλει τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐπαναστάσης πόλεως. Ἡ ἐν τῷ ἐπισήμῳ κανονισμῷ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ἐν ἔτει 1875 διατυπουμένη ἐνέδρα εἶνε ἀκριβῶς ἡ Στρατιωτικὴ καὶ ἡ παλαιὰ ἀκριτική.

Ἰδοὺ τί λέγει τὸ ἄρθρον 109 τῆς νῦν ἰσχυούσης ἐν τῷ γαλλικῷ ἱππικῷ ὁδηγίας: «Ἐνέδρα εἶνε κεκρυμμένη θέσις, τὴν ὁποίαν λαμβάνει σῶμά τι πρὸς σκοπὸν ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἢ παρεμποδίσεως τῆς καταδιώξεώς του. Τὸ μυστικὸν εἶνε ὁ πρῶτος ὅρος τῆς ἐπιτυχίας. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ πρὸς ἐνέδραν ὡρισμένον ἀπόσπασμα πρέπει ν' ἀναχωρήσῃ τὴν νύκτα, ὅπως φθάσῃ πρὸ τῶν χαραγμάτων τῆς ἡμέρας ἐν τῇ ἐκλεγείσῃ θέσει. Ἡ ἐνέδρα δύναται νὰ στηθῇ οὐ μόνον ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διερχομένῃ ὁδῷ, ἀλλ' ἔτι καὶ ὅπως προσελκυσθῇ οὗτος διὰ μικρῶν ἀποσπασμάτων προσποιουμένων τὴν φυγήν» [1]).

Ὁ Ἡρακλῆς Riccotti, ὁ τὴν τελευταίαν καὶ πληρεστέραν συγγράψας πραγματείαν περὶ τῶν μισθοφόρων, παραδεχόμενος ὅτι εἰς τοὺς Στρατιώτας ὀφείλει ἡ Ἰταλία τὸν διοργανισμὸν τοῦ ἱππικοῦ, ἐπιφέρει· «οὗτοι ἐλθόντες εἰς Ἰταλίαν παρέστησαν ἄριστος τύπος ἱππέων συνειθισμένων νὰ μάχωνται δι' ἀκοντίου, νὰ κατασκοπεύωσι καὶ ἐπιτηρῶσι τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ, νὰ ἐπισφαγίζωσι τὴν νίκην, ἢ νὰ ἐξασφαλίζωσι τὴν ὑποχώρησιν» [2]).

Ἀλλ' ἐνῷ οἱ Στρατιῶται οὕτως ὑπερέχουσι τῶν συγχρόνων συναδέλφων, μειονεκτοῦσι πρὸς τούτους κατὰ τὸ χριστιανικὸν αἴσθημα καὶ ἰδίως τὴν φιλανθρωπίαν. Δὲν συνοδεύονται ὑπὸ ἱερέων, ἐξ ἐναντίας μάλιστα μισοῦσι τούτους, θεωροῦντες ὡς κακίστους οἰωνούς, πολλάκις δὲ καὶ κεφαλαὶ ἀθώων λατίνων ἱερέων ἀνεμίχθησαν εἰς τὰ αἱμοσταγῆ τρόπαιά των, ὡς λέγει ὁ ἱστορικὸς τοῦ Μιλάνου [3]). Ἰδίως δὲ δὲν θέλουσι ν' ἀφήσωσι τὸ βάρβαρον ἔθιμον τῆς ἀποκοπῆς τῶν κεφαλῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως, συναναστρεφόμενοι πρὸς τοὺς ἄλλους συναδέλφους, ἡμεροῦνται, καὶ ἐνῷ μεταδίδουσιν εἰς τούτους τὰ μυστήρια τῆς τακτικῆς των, παραλαμβάνουσι τὰ χριστιανικὰ αὐτῶν αἰσθήματα· μετ' οὐ πολὺ καὶ Ἕλληνας ἱερεῖς βλέπομεν εἰς τὰ τάγματα τῶν Στρατιωτῶν, καὶ αὐτοὺς ἀπαιτοῦντας ἀπὸ τῆς Δημοκρατίας τὴν ἄδειαν θεμελιώσεως ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Οὔτε κεφαλαὶ τῶν ἐχθρῶν ἀποκόπτονται, οὔτε οἱ αἰχμάλωτοι σφάζονται, ἀλλὰ δεδεμένοι ὀπισθάγκωνα ὁδηγοῦνται ἐν πομπῇ εἰς τὰς πόλεις καὶ παραδίδονται εἰς τὸ ἔλεος τοῦ ἡγεμόνος. Ἡ κατάργησις τοῦ ἐθίμου τῆς κεφαλοτομίας δὲν ὀφείλεται εἰς μόνην τὴν ψυχικὴν ἡμέρωσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον. Βλέποντες τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας σήμερον πολεμοῦντας καὶ αὔριον συμφιλιουμένους, ἀνεγνώρισαν ὅτι οἱ ἐν Εὐρώπῃ πόλεμοι δὲν ἦσαν ὡς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀδιάλλακτοι φυλετικοὶ ἀγῶνες, ἀλλὰ καθαρῶς πολιτικοί· ἐπειδὴ δ' οὕτω ὁ σημερινὸς ἀντίπαλός των θὰ ἦτο ὁ σύμμαχος τῆς αὔριον, συμφέρον εἶχον νὰ μὴ ἔχωσι ἐκκρεμεῖς λογαριασμοὺς αἵματος. Τοῦτο πρῶτος ἀνεγνώρισεν ὁ ὀξυδερκὴς Μερκούριος, ὅστις, ἐπανειλημμένως προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ', ἐπὶ πολὺ ἐδίσταζεν ἂν ἔπρεπε νὰ δεχθῇ τὴν ὑπηρεσίαν βασιλέως, ἀφ' οὗ τὸν ἐχώριζον αἱ ἐν Τάρῳ καὶ Νοβάρᾳ γαλλικαὶ κεφαλαί. Ἀλλ' ἂν τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐλησμονήθη διὰ τοὺς Εὐρωπαίους, ἰσχύει ἔτι ἐναντίον τῶν

[1]) Κορωναῖος σελ. 90.

[2]) Βλ. Daniel, histoire de la milice française. 166-171.

[3]) E. Hardy, les Français en Italie, Paris 1880, σελ. 93.

[1]) Instruction practique de 1875 sur le service de la cavalerie française en campagne (ἐν Hardy, σελ. 122, 127).

[2]) Storia delle compagnie di ventura in Italia. Torino 1884, τομ. III, σελ. 247-248.

[3]) Bern. Corio, Storia di Milano, Padova 1646 σ. 944.

Digitized by Google

Τούρκων καὶ Κροατῶν. Ὁ αὐτὸς Μερκούριος, ὁ μετὰ πομπῆς ὁδηγῶν τοὺς αἰχμαλώτους του εἰς τὰς πόλεις, ἐν ἔτι 1510 ἀνηλεῶς κρεουργεῖ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Bayard τοὺς αἰχμαλωτισθέντας Μουσουλμάνους, Βοσνίους καὶ Κροάτας, λέγων qu' ils n' estoient pas chrestiens (κεφ. 40). Ὁ αὐτὸς Στρατιώτης αἰχμαλωτίσας ἐν Βερώνῃ ὁμοεθνεῖς ἀντιπάλους, τοὺς στέλλει μετὰ δώρων εἰς τὴν πατρίδα:

Ὅσους δ' αἰχμαλώτευε τότ' ἐκ τοὺς Στρατιώτας
τ' ἀνήμερα λεοντάρια, λέγω Μακεδονίτας,
πάντας ἐλεημόνα τους, κ' ἐλευθέρονέ τους,
καὶ ὄπισθεν τοὺς ἔστελνε, καὶ χρήματα ἔδιδέ τους·
γιατ' ἦταν 'κ τὴν πατρίδα του, κ' ἐκ τὸ αἷμά των νὰ χύσῃ
τελείως ἐλυπᾶτονε τοιοῦτο πρᾶγμα νὰ ποίσῃ.
Κ' ἐκείνους δὲ οὐκ ἔμελεν εἶτα νὰ τὸν σκοτώσουν
καὶ εἰς τὴν κόνιν χρυερὰν μέσα νὰ τόνε χώσουν,
γιατὶ μόνον ἐκεῖνον ἐφοβοῦντο εἰς τὴν μάχην,
κι' ὅταν τὸν ἤθελαν ἰδεῖν ἐδεῖχνάν του τὴν ράχην [1].

Ἐκ τῶν τελευταίων στίχων δεικνύεται ὅτι οἱ Στρατιῶται ἦσαν ἀληθεῖς Ἕλληνες, διότι πάσας τὰς ἀρετάς των ἐπεσφράγιζεν ἡ πατρογονικὴ ἁμαρτία τῆς μέχρι φθόνου ἰσότητος. Τὴν κακίαν ταύτην τοῖς προσάπτουσι καὶ οἱ Βυζαντινοί. Εἴδομεν ὅτι ἐν ἔτει 1494 παρ' ὀλίγον νὰ διαδραματισθῇ φοβερὰ τραγῳδία ἐν Βενετίᾳ, διότι οἱ Στρατιῶται ἰδόντες τὸν δόγην χαιρετήσαντα ἕνα μόνον ἀρχηγόν, τὸν Βουζίκην, ἐμελέτησαν ἀνταρσίαν, ὡς προσβληθείσης τῆς ἰσότητος. Ἀναντιρρήτως ὁ Μπούας διέπρεψε παρ' ἅπαντας τοὺς ἄλλους, διὸ καὶ ἐπαξίως ἐτιμήθη δι' ἐξαιρετικῶν τίτλων. Ἀνάγων τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους του εἰς αὐτὸν τὸν Πύρρον, κατῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, ἀφοῦ ἀπώλεσε τὴν πατρογονικὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀγγελοκάστρου, καὶ ἔλαβε δι' αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλλων βασιλικά τινα φρούρια ἐν τῇ χερσονήσῳ. Καίτοι δὲ διακηρύττων ὅτι ἦτο Ἕλλην τὸ γένος, ὡς πάντες οἱ ἄλλοι ἐντόπιοι, οὗτοι τὸν ἀπεκάλουν *ξένον*:

Κι' ἄλλοι ποῦ δὲν τὸ ξέρουσι λέγουσ' ὅτ' εἶνε ξένος (σελ 4).

Ἀφοῦ δ' ἐμεγάλωσεν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, οἱ ἄλλοι Στρατιῶται θεωροῦντες ὡς κλέπτην τῆς ἰδίας δόξης δυσφημοῦσιν αὐτόν, καὶ εὔχονται τὴν καταστροφήν του. Ἀφελὴς Στρατιώτης, ὁ Ἰωάννης Κορωναῖος, ὅστις εἰκότως δύναται νὰ ἐπονομασθῇ ὁ loyal serviteur τοῦ Ἕλληνος Βαγιάρδου καταρᾶται οὕτω τοὺς φθονοῦντας τὸν κύριόν του ἄλλους ὁπλαρχηγούς:

Λάσκαροι, Κανταχουζηνοί, Καβάκες καὶ Ραλαῖοι,
καὶ Παλαιολόγοι, καὶ Φραντζῆς μᾶλλον καὶ Μποχαλαῖοι,
ὅλ' οἱ Ρωμαῖοι μιὰ φορὰ δὲν δύνονται νὰ σώσουν
τὴν ἀφεντιά σου, οὐδὲ ποσῶς τὸ χἄν εἰς τὸ μισό σου,
καὶ πάλιν σὲ κακίζουσι, δὲν θέλουν νὰ σὲ 'δοῦσι,
ἀμμὴ ἔπρεπε ποῦ τοὺς τιμᾷς ὅλοι νὰ σ' ἀγαποῦσι,
νὰ σ' ἔχουν σὰν τὰ 'μμάτιά τους, νὰ σὲ μυριοδοξάζουν,
τί δίχως σένα ὅλοι τους τίποτες δὲν ἀξάζουν...
ὅσὸ 'πρεπε νὰ σ' ἀγαποῦν καὶ νὰ σ' εὐχαριστοῦσι,
ποῦ σ' ἔχουν πάντα βοηθὸν εἰς εἴ τι σὲ χρειαστοῦσι,
φθονῶντας σὲ κακίζουσι, κι' ἀντὶς εὐχαριστία
ἂν ἠμπυροῦσαν ζωντανὸν σ' ἐβάναν 'ς τὴν ἑστία.
Κακίαν νἄχουν κι' οὐ δύναμιν, κι' ὁ Κύριος νὰ τοὺς πέψῃ
τὴν πλερωμὴν 'ς τὰ ἔργα τους καὶ νὰ τοὺς ἀντημέψῃ [1].

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

[1]) Κορωναῖος, σελ. 100.

[1]) Κορωναῖος, σελ. 151—152.

Ο ΛΟΡΔΟΣ ΣΩΛΣΒΑΡΥ

ΕΝ ΤΩι ΟΙΚΩ ΑΥΤΟΥ

Ἀναμνήσεις.

Πρὸ δύο περίπου ἐτῶν εἶχον ἀναχωρήσει εἰς Ἀγγλίαν. Ὁ λόρδος Σώλσβαρυ ἐζήτει ἕνα Γάλλον, ὅστις νὰ δύναται, συνδιαιτώμενος ὡς φίλος ἐν τῷ οἴκῳ του, νὰ ἐξασκῇ τὰ τέκνα του εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς. Τὴν θέσιν ταύτην προσέφερον εἰς ἐμέ. «Ἐξαίρετος εὐκαιρία διὰ σᾶς, μοῦ ἔλεγον, νὰ ἴδητε ἐγγύθεν τὴν ὑψηλὴν ἀγγλικὴν κοινωνίαν».

— Ναί· ἀλλ' ἐγώ, δεδηλωμένος δημοκρατικός, θὰ ἀποτελῶ παραφωνίαν ἐντὸς τοῦ ὁμίλου τῶν τόρεων, στερούμενος ὅλως τῆς πρακτικότητος καὶ τῶν χαρισμάτων ἐκείνων. Εἶμαι τάχα βέβαιος ὅτι δὲν θὰ μοῦ διαφεύγουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν λόγοι καὶ δὲν θὰ ἐκδηλῶ αἰσθήματα, ἀπαρέσκοντα εἰς τοὺς ξενίζοντάς με;

— Ἡσυχάσατε· εἶνε λίαν συγκαταβατικοὶ καὶ ἐλευθέριοι, ὥστε θὰ ζήσετε μαζί των ἐν πλήρει συμπνοίᾳ, χωρὶς μάλιστα νὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ προσέχετε εἰς τοὺς λόγους σας». Οὕτω συγκατανεύσας, ἐγκατέλιπον τοὺς Παρισίους, τὴν ἰατρικήν, τὸ δίκαιον, καὶ τὴν Σχολὴν τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ μάθῃ τις μένων παρ' ἑαυτῷ· ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ διαμονή μου μὲ κατέστησεν ἐνήμερον ἐνδιαφερόντων πραγμάτων!

Α'

Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1883 ὁ λόρδος Σώλσβαρυ κατῴκει μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς Διέππην, ἐν τῷ ἐαρινῷ οἰκίσκῳ Σέτιλ, ὅστις εἶνε κτῆμά του, καὶ καλεῖται ἐκ τοῦ πατρωνυμικοῦ του ὀνόματος.

Μόλις ἀφικόμενον περὶ τὴν μεσημβρίαν, μὲ παραλαμβάνει ὁ ὑπηρέτης ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ καὶ μὲ ὁδηγεῖ εἰς ξενοδοχεῖον. Μόλις δ' εἶχον εἰσέλθει εἰς τὸ δωμάτιόν μου, καὶ παρουσιάζεται θαρρούντως ὑψηλὸς νεανίσκος ὡς δεκαπέντε ἐτῶν μὲ ζωηρὰν καὶ ἑλκύουσαν ὄψιν. Ἦτο ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ λόρδου, ὅστις ἦλθεν ἐπ' ὀνόματι τῆς μητρός του νὰ ζητήσῃ συγγνώμην, καθ' ὅτι μόνον μετὰ δύο ἡμέρας θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγκατασταθῶ εἰς

Digitized by Google

τὴν οἰκίαν, ἥτις ἦτο τότε πλήρης ξένων. Εὐτρεπίζομαι μετὰ σπουδῆς ὅπως πορευθῶ εἰς ἐπίσκεψιν τῶν γονέων του· ἀλλ' ὁ νέος εὑρίσκει ὅτι παρὰ πολὺ ἐπιμελοῦμαι τὴν ἐνδυμασίαν μου καὶ ἐπιμένει νὰ ὑπάγω ἐνδεδυμένος ὡς οἷόν τε ἀπερίττως.

Ἐν τῷ μεταξὺ λαμβάνει ἓν βιβλίον ἀπὸ ἑνὸς κιβωτίου μου· τὸ βιβλίον ἔτυχε νὰ εἶνε ἡ περὶ *Ῥοβέρτου Πὴλ* μελέτη τοῦ Γκυζῶ.

— Τὸ ἐδιαβάσατε; μοῦ λέγει.

— Ναί· τί ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ Πήλ!

— Τὸν ἀποστρέφομαι! ἀποκρίνεται· εἶνε *προδότης*». Τὸν παρατηρῶ μετ' ἐκπλήξεως.

—Εἶμαι *συντηρητικός*, ἐξακολουθεῖ· σεῖς εἶσθε φιλελεύθερος;

— Ναί.

— Θὰ συνεννοηθῶμεν μετ' ὀλίγον, θὰ ἴδητε».

Ἀφοῦ ἐτελείωσεν ὁ καλλωπισμός μου, μὲ ἀναγκάζει νὰ ἀνέλθω μαζί του δρομαίως τὴν ἀπορρῶγα ἀκτήν, ἐφ' ἧς ἐγείρεται ἡ οἰκία. Καταφθάνω πνευστιῶν, μὴ δυνάμενος νὰ προφέρω οὐδὲ λόγον, καὶ ὁδηγοῦμαι ἐντὸς μεγάλης αἰθούσης πλήρους ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους κατ' ἀρχὰς δὲν διακρίνω. Ἡ πρεσβυτέρα κόρη χωρήσασα πρὸς ἐμέ·

—Σᾶς περιμένομεν, λέγει, εἰς τὸ πρόγευμα· ἡ μητέρα θὰ ἔλθῃ μετ' ὀλίγον.

Εἰσερχόμεθα καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἑστιατόριον, ἔνθα ἀνταλλάσσομεν συγκεκομμένας τινὰς φράσεις περὶ καιροῦ, ὅστις εἶνε πολὺ κακός, καὶ περὶ τοῦ ταξειδίου μου. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον προσέρχονται εἰς αὐτὸ καὶ οἱ ἄλλοι κεκλημένοι. Μόλις ἀπευθύνουσιν ἕνα χαιρετισμὸν καί... παρατηρῶ ὅτι οὔτε μὲ κυττάζουν κἄν, ἐμὲ ὅστις ἤλπισα ὅτι θὰ μὲ κατοπτεύουν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ ἀπὸ πολλῶν ἑβδομάδων προπαρεσκευαζόμην πρὸς τοιαύτην κατόπτευσιν. Ἐφανταζόμην ὅτι, χωρὶς νὰ καθίσταταί τις ἀδιακρίτως περίεργος, δὲν ἦτο δυσάρεστον νὰ ἀντικρύζῃ διὰ τῆς ἄκρας κἂν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἕνα ξένον, ὅστις μέλλει νὰ εἶνε καθημερινὸς συνδαιτυμών. Εὕρισκον ἐμαυτὸν λίαν ἁρμόζοντα πρὸς σπουδὴν καὶ σχεδὸν ἐψυχραινόμην ἐκ τῆς βαθείας ταύτης ἀδιαφορίας. Πρὸς τούτοις πολὺ μὲ ἠνώχλει ἡ συνήθεια, τὴν ὁποίαν εἶχον νὰ προγευματίζωσιν ἄνευ χειρομάκτρου, ὡς καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ ὑπηρετῶμαι μόνος ἐν τῇ τραπέζῃ, καθ' ὅτι ἀποσύρονται οἱ ὑπηρέται μετὰ τὰς πρώτας ὑπηρεσίας. Ἐν τούτοις ὁμολογῶ ὅτι ἐν τέλει βλέπων τὴν παράδοξον κατάστασιν, εἰς ἣν περιῆλθον, εἶχα ὄρεξιν νὰ γελάσω.

Βαθμηδὸν ἐκενώθη ἡ αἴθουσα, ὡς ἐπληρώθη, καὶ ἐκινδύνευα νὰ μείνω μόνος, ὅτε εἰσῆλθε ἡ Λαίδη Σώλσβαρυ. Ἐγείρομαι, μοὶ τείνει τὴν χεῖρα, ὡς ἂν ἐγνωριζόμεθα πρὸ εἰκοσαετίας, μὲ ἐρωτᾷ περὶ τῶν ἀφορώντων με, ὁμιλεῖ περὶ βροχῆς καὶ εὐδίας... καὶ τίποτε περισσότερον.

Μετὰ παρέλευσιν δέκα λεπτῶν, εἰσέρχεται μὲ τὴν σειράν του ὁ λόρδος Σώλσβαρυ. Ἐπαναλαμβάνονται αἱ αὐταὶ φιλοφρονήσεις. Θλίβομεν τὰς χεῖρας ἀλλήλων φιλικώτατα, ἀλλ' ἐντελῶς κλείομεν τὸ στόμα. Μὴ ὑπαρχόντων πλέον ἐν τῇ αἰθούσῃ ὑπηρετῶν, ὁ λόρδος ὑπηρετεῖται μόνος, πηγαινοέρχεται περὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τέλος κάθηται.

Ἀνυπομόνως περιμένω τὴν ἔγερσιν τοῦ λόρδου ἢ τῆς μυλαίδης· τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας ἔχουσιν ἐξέλθει τοῦ ἑστιατορίου, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω ἂν πρέπει νὰ τὰ μιμηθῶ. Καὶ τί δὲν θὰ ἔδιδα νὰ ἤλλασσα θέσιν καὶ νὰ εἶχα ἓν χειρόμακτρον!

Τέλος πάντων ἐγείρεται ἡ μυλαίδη, καὶ προθύμως τὴν μιμοῦμαι ἀκολουθῶν εἰς τὴν αἴθουσαν.

Εὑρίσκω ἐκεῖ δύο κυρίας, τὴν μίαν ἀδελφήν, τὴν ἄλλην ἐξαδέλφην τῆς οἰκοδεσποίνης, αἵτινες δὲν εἶχον λάβει μέρος εἰς τὸ πρόγευμα. Ἡ ἀδελφὴ τῆς μυλαίδης εἶνε ἡ Ἀγγλὶς θεία, ἡ κλασικὴ θεία. Εἶνε λίαν ἀξιάγαστος, καὶ εἷς ἐκ τῶν γλυκυτέρων πόθων της εἶνε ἡ συνδιάλεξις. Ἀρχίζομεν λοιπὸν νὰ συνομιλοῦμεν, ἀναμιγνυομένου ἐπί τινα λεπτὰ καὶ τοῦ πρωτοτόκου εἰς τὴν συνομιλίαν μας. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν παρατηρῶ ὅτι πάντες εἶχον ἐγκαταλίπει τὴν αἴθουσαν, καὶ ὅτι ἤμην μόνος μετὰ τῆς θείας, ἥτις ἐπιλαμβάνεται τῆς ἀναγνώσεως ἐφημερίδος.

Εἰς μάτην ἀναζητῶ τὴν λαίδην Σώλσβαρυ διὰ νὰ τὴν ἐρωτήσω τίνι τρόπῳ ὤφειλον νὰ κανονίσω τὴν παρ' αὐτῇ διαμονήν μου. Εἶχεν ἐξέλθει καὶ μὲ τί κακοκαιρίαν!

Εἰσέρχεται μετ' ὀλίγον ἡ νεωτέρα κόρη δηλοῦσά μοι ὅτι εἰς τὴν βιβλιοθήκην θέλω εὕρει «πολλὰ γαλλικὰ μυθιστορήματα» καὶ τὰ πρὸς γραφὴν χρειώδη. Μετ' ὀλίγον καταφθάνει ὁ λόρδος Σώλσβαρυ φέρων μοι τὸν *Φίγαρω*. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα δὲν ἐξωμάλυνον τὴν θέσιν μου.

Κατ' εὐτυχίαν διακρίνας τὴν μυλαίδην διερχομένην τὸν κῆπον, σπεύδω πρὸς αὐτὴν καὶ τῇ ὑποβάλλω ἐρωτήσεις τινάς. Ἀλλ' ἡ ἀπόκρισις αὐτῆς μοὶ προξενεῖ δυσάρεστον ἔκπληξιν, καθ' ὃ ἄλλους περιέχουσα ὅρους ἢ ἐκείνους τοὺς ὁποίους εἶχον ἀποδεχθῆ. Δὲν πρόκειται πλέον περὶ ἁπλῆς συνδιαλέξεως, ἀλλὰ περὶ διώρου παραδόσεως μαθήματος εἰς τὰς δύο μικροτέρας κόρας τῆς οἰκογενείας: Κηρύττομαι πρὸς τοῦτο ἀναρμόδιος, προφασιζόμενος ὅτι ἤμην ἀπαρασκεύαστος πρὸς τοιαύτην ὑποχρέωσιν ὑπερβαίνουσαν τὰς δυνάμεις μου. Ἀλλ' ἡ μυλαίδη, ὡς μὴ εἶχε τίποτε ἐννοήσει, μοὶ λέγει κατ' ἐπανάληψιν δίς·

— Εἶμαι πεπεισμένη ὅτι ὅλα θὰ πηγαίνουν καλά, καὶ ὅ,τι κάμετε θὰ εἶνε καλὰ καμωμένον.

Παρ' αὐτῆς πληροφοροῦμαι ὅτι ἡ πρωτότοκος θυγάτηρ της μέλλει νὰ νυμφευθῇ πρὸς τὰ τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου ἐν Λονδίνῳ μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ λόρδου σφραγιδοφύλακος. Μετὰ τὸν γάμον, ὁ λόρδος μετὰ τῆς μυλαίδης καὶ τῆς δευτεροτόκου θυγατρὸς θέλουσι ταξιδεύσει εἰς Hatfield, ἐξ οὗ θὰ ἐπανέλ-

Digitized by Google

θωσι τὸν Δεκέμβριον· οἱ δὲ τρεῖς μεγαλήτεροι υἱοὶ θέλουσιν ἐπανέλθει εἰς Ὀξφόρδην. Ὡς πρὸς ἐμέ, θέλω διέλθει μετὰ τῶν δύο ἄλλων τέκνων ἑβδομάδας τινὰς εἰς Bournemouth, μετέπειτα ὀλίγας ἡμέρας εἰς Cranborn, καὶ πᾶσα ἡ οἰκογένεια θέλει συνενωθῇ εἰς Hatfield διὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων.

Ἡ συνδιάλεξις ὑπῆρξε βραχεῖα. Ἀνῆλθον εἰς τὴν βιβλιοθήκην ὅπως γράψω ἐπιστολάς τινας καὶ ἀναγνώσω «τὰ μυθιστορήματα». Πρὸς τὰς πέντε, θόρυβός τις διεχέεται, ὁ θόρυβος τοῦ παρασκευαζομένου τείου. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς λήψεως αὐτοῦ, ἀφοῦ ἀντήλλαξα ὀλίγας λέξεις μετὰ τῆς νεωτέρας, ἀνέμεινα μετὰ ταῦτα ἐν ὑπομονῇ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου.

Περὶ τὴν ἑβδόμην καὶ ἡμίσειαν παρατίθεται τὸ δεῖπνον, εἰς ὃ παρακάθηνται ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐνστολῇ. Ὡς ἐν τῷ προγεύματι, ἐπίσης ἀδιαφόρως εἶχον πρὸς ἐμὲ οἱ παρακαθήμενοι, οἵτινες εἶχον ἀνταλλάξει τὸ ἔνδυμα τῆς ἡμέρας δι' ἑορτασίμου περιβολῆς, ὑφιστάμενοι οὕτω πλήρη μεταμόρφωσιν. Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχει βεβαίως διαφορά τις μεταξὺ ἐνδυμασίας ἡμέρας καὶ νυκτός, ἀλλ' αὕτη εἶνε πολὺ ὀλιγώτερον αἰσθητή. Καθ' ὅτι ὁ Ἄγγλος δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ εἶνε κομψός, ἀρκούμενος εἰς τὸ νὰ εἶνε ἐνδεδυμένος, ἐν ᾧ ὁ Γάλλος καλλωπίζεται. Ἄλλως τε διὰ νὰ παίζῃ τις *κρίκετ*, ἢ νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς λεμβοδρομίας, δὲν εἶνε πολὺ σωστὸν νὰ φέρῃ ἔνδυμα καλλωπισμοῦ.

Β'

Ποῖος πατὴρ καὶ ποία μήτηρ, ὡς ἐκεῖνοι, ἐφάνησάν ποτε περισσότερον εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν τύχην των! Εἶνε σχεδὸν ὁμήλικες, πρᾶγμα κοινότατον ἐν Ἀγγλίᾳ. Πολλάκις εἶχον ἀκούσει κατ' ἐπανάληψιν ὅτι ὁ λόρδος Σώλσβαρυ εὑρίσκετο ὑπὸ τὸ κράτος δυσθυμίας, προερχομένης ἐκ στομαχικῆς παθήσεως· ὁμολογῶ ὅτι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὅλως τοὐναντίον παρετήρησα. Εἶνε ὑψηλός, εὐρύνωτος, μὲ μαύρην, πυκνήν, καὶ ἄφθονοῦσαν γενειάδα διὰ λευκῶν τριχῶν κατεσπαρμένην, μὲ μακρὰν κόμην, καὶ φαλακρὸν μέτωπον. Ἡ φυσιογνωμία του εἶνε ἀγαθή, εἰ καὶ οἱ ὀφθαλμοί του καὶ αἱ γωνίαι τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκφράζουσιν ἐλαφρῶς πονηρίαν τινά. Εἶνε καυστικώτερος ἐν τοῖς ἔργοις ἢ ἐν ταῖς συνομιλίαις αὐτοῦ, καὶ ὅταν ἀπαγγέλλῃ τοὺς λόγους του, φαίνεταί μοι ὅτι τελέως ἀποβάλλει τὸ διακρῖνον αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ πρᾶον καὶ πατρικὸν ὕφος.

Φέρεται δὲ φιλοφρονέστατα πρός με. Πάντοτε δράττεται τῆς εὐκαιρίας νά μοι ἀπευθύνῃ φιλοφροσύνην τινά, καί, ὡς ἐκ καθήκοντος, οὐδέποτε σιωπᾷ πρὸς ἐμέ, ὁσάκις εὑρισκόμεθα κατ' ἰδίαν. Οὐδέποτ' ἐπέτυχα ὅπως τὸν πείσω νὰ εἰσέλθῃ πρὸ ἐμοῦ εἰς αἴθουσάν τινα. Γλυκὺς εἶνε ὁ ἦχος τῆς φωνῆς του μέχρι θωπείας.

Μόνος αὐτὸς ἐκ τῆς οἰκογενείας δέχεται ἐλευθέρως τὴν «Καλημέραν», διὰ τῆς ὁποίας τὸ πρωῒ τοὺς χαιρετῶ. Νομίζω ὅτι πολὺ ἐνοχλοῦνται οἱ ἄλλοι, ὅταν ἐκπληρῶ τὸ ἐν λόγῳ καθῆκον, καὶ ἐπὶ τέλους θὰ καταργήσω τὸν τύπον τοῦτον, ὅστις τοὺς στενοχωρεῖ... πρὸ πάντων τὴν Λαίδην Σώλσβαρυ.

Ἡ Λαίδη εἶνε ὡραία καὶ μεγαλοπρεπής, πρὸ πάντων ὅταν εἶνε ἐν ἐπισήμῳ περιβολῇ. Ἡ φυσιογνωμία της εἶνε εἰλικρινής, διαχυτική, σπινθηροβολοῦσα ἐκ νοημοσύνης, καὶ ἐκφράζουσα ἀγαθότητα. Εἶνε λίαν εὐπαίδευτος, καὶ πεπροικισμένη διὰ πολλῆς φιλοκαλίας καὶ ἀσφαλεστάτης κρίσεως. Ὁμιλεῖ πολὺ καλὰ τὴν γαλλικήν, ἀλλ' εἴτε διότι εἶνε πάντοτε δυσάρεστον νὰ συνδιαλέγηταί τις εἰς ξένην γλῶσσαν, εἴτε διότι ἀμφοτέρων τῶν φύλων οἱ Ἄγγλοι δὲν δύνανται ἐπὶ μακρὸν νὰ συνδιαλεχθῶσι, κατὰ γενικὸν κανόνα, τηρεῖ πρὸ ἐμοῦ ὄχι εὐάρεστον σύστημα. Ὁμιλεῖ ἐπὶ πέντε λεπτά, καὶ μόλις οἰκειοῦταί τις πρὸς τὸ θέλγητρον τῆς ὁμιλίας της σταματᾷ ἀποτόμως.

Τοὐναντίον αἱ δεσποινίδες θεωροῦσι καθῆκον ὑπὸ τῆς εὐγενείας ἐπιβαλλόμενον νὰ συνδιαλέγωνται διαρκέστερον μετ' ἐμοῦ. Ἡ πρεσβυτέρα εἶνε λίαν ἐμβριθὴς καὶ μοὶ φαίνεται φύσις ὑπέροχος. Ἡ νεωτέρα εἶνε σωματώδης καὶ δηκτική, ἀλλ' ἄνευ κακοτροπίας. Ἀμφότεραι δύνανται νὰ συνδιαλεχθῶσι καλῶς περὶ πάντων· ἑκατέρας τοὺς λόγους ἴδιον διαπνέει θέλγητρον. Εἶνε πλήρεις ἁπλότητος καὶ πλήρεις γνώσεων, ἄνευ σχολαστικότητος. Ἐν Γαλλίᾳ δὲν βλέπει τις σχεδὸν ἢ νεάνιδας σχολαστικάς, ἢ βωβάς, ἢ αὐθάδεις.

Ἐὰν αἱ Ἀγγλίδες δὲν ἔχωσι λάμπουσαν ἐπιφάνειαν, ὡς αἱ συμπολίτιδες ἡμῶν, ἀλλ' εὑρίσκεται παρ' ἐκείναις βαθύτης, ἀντέχουσα εἰς πᾶσαν δοκιμασίαν. Τὸ πνεῦμα τῆς Ἀγγλίδος συντελεῖ πρὸς αὔξησιν τῆς μαθήσεως αὐτῆς, καὶ εἶνε δῶρον διὰ τὸ ὁποῖον οὐδόλως ματαιοφρονεῖ. Γινώσκει, θέλει νὰ γινώσκῃ, πρὸς δὲ θέλει νὰ μεταδίδῃ ὅ,τι γινώσκει. Ἡ Γαλλὶς μόνον πνευματώδης εἶνε· ὡς πρὸς τὰς γνώσεις, ὀλίγα γνωρίζει καὶ ἀρκετὰ κακά. Ἡ μάθησις αὐτῆς εἶνε ἓν ἐπὶ πλέον κόσμημα· διὰ τὴν Ἀγγλίδα εἶνε ἀντικείμενον τῆς πρώτης ἀνάγκης.

Ὁ λόρδος Σώλσβαρυ ἔχει ἑπτὰ τέκνα. Ὁ πρεσβύτερος εἶνε εἴκοσι δύο ἐτῶν, λίαν δειλὸς ἐν τῇ πρός με συναναστροφῇ. Λίαν σοβαρός, λίαν ἐμπεφορημένος τῆς σπουδαιότητος τῶν κοινωνικῶν αὐτοῦ καθηκόντων, ἅτινα ἐκπληροῖ μετ' εὐσυνειδησίας ἀνωτέρας παντὸς ἐπαίνου. Θρῆσκος ἄνευ «θρησκομανίας» ὡς λέγει ἡ θεία του, φιλεργότατος, δεξιώτατος ἱππεύς, φιλόστοργος ἀδελφός, ἡδέως ἀποτίνων τὸν φόρον τοῦ ἀδελφικοῦ σεβασμοῦ. Προώρισται εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον. Κατ' ἀρχὰς θέλει εἰσέλθει εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων. Ἀλλ' εἶνε ακαταδι-

Digitized by Google

χασμένος νὰ εἶνε λόρδος», ὡς μοὶ ἔλεγε στενάζουσα ἡ μήτηρ του. « Δυστυχῶς, θὰ εἶνε λόρδος». Εἶνε δὲ ὀλίγον μελαγχολικὸς ἕνεκα τῶν φροντίδων τοῦ μέλλοντος.

Ὁ δεύτερος υἱός, μανιώδης ἱπποδρόμος, εἶνε ὡραῖος καὶ εὔρωστος νεανίας, πλήρης ζωῆς, εὐκινησίας, πρακτικότητος καὶ εὐθυκρισίας σπανίας εἰς τὴν ἡλικίαν του. Προώρισται εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐπάγγελμα. Ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι οὐδαμῶς ἐπικοινωνεῖ μετὰ τῶν εὐλαβῶν. Ὁ ἐπίδοξος οὗτος κληρικός, ὅστις ζῇ ἐν τῷ κόσμῳ, τρέχει εἰς τὰ κυνήγια καὶ τοὺς χορούς, καὶ «θὰ νυμφευθῇ χαριτωμένην γυναῖκα», ὡς λέγει ἡ μήτηρ του, εἶνε τύπος ἐκπλήττων πως ἐμέ, Παρισινὸν καὶ καθολικόν, κατοικοῦντα οὐ μακρὰν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου.

Ὁ τρίτος υἱὸς εἶνε λίαν δηκτικὸς τὸ πνεῦμα, καὶ προορίζεται εἰς τὸ δικηγορικὸν στάδιον· θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, καὶ εὐτυχέστερος τοῦ ἀδελφοῦ του, θὰ παραμείνῃ ἐν αὐτῇ.

Ὁ τέταρτος ἔχει πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται διὰ νὰ γείνῃ τις καλὸς στρατιωτικός. Ὡς πρὸς τὸν τελευταῖον, τὸν ὁποῖον θὰ μορφώσωσιν εἰς διπλωμάτην, δὲν διστάζω νὰ κηρύξω ὅτι εἶνε ἐκπληκτικὴ ἡ νοημοσύνη του. Δυστυχῶς εἶνε σαθρὰ ἡ ὑγεία του.

Καταλλήλως δύναμαι νὰ τελειώσω τὴν ἀπαρίθμησιν τῆς ὡραίας ταύτης οἰκογενείας, παρουσιάζων εἰς ὑμᾶς τὸν μνηστῆρα τῆς πρωτοτόκου τῶν θυγατέρων, ἀγγλικὸν τύπον ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ λαμπρότητι, ὡραῖον νέον. Διὰ τῶν διαυγῶν γαλανῶν ὀφθαλμῶν του δύναταί τις νὰ διακρίνῃ τὴν ψυχήν του. Ὁ πατήρ του εἶνε Λόρδος σφραγιδοφύλαξ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τοῦ Γλάδστωνος. Πόσον ἤλλαξαν οἱ καιροί! Ἡ κόρη τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπολιτεύσεως νυμφεύεται τὸν υἱὸν Οὐΐγου ὑπουργοῦ, ἄνευ θορύβου εἰμὴ τοῦ ἐκ τῶν γαμηλίων ἑορτῶν!

Ἐν τῇ ζωογόνῳ καὶ λίαν εὐαρέστῳ πρὸς διαμονὴν οἰκίᾳ ταύτῃ ἀπολαύει τις ἐντελοῦς ἐλευθερίας. Εἶχον ἔλθει τρέφων τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ ἄγγλος πατὴρ εἶνε εἶδός τι δεσπότου, κατὰ τοῦ ὁποίου δὲν τολμῶσι νὰ προσκρούσωσι τὰ τέκνα. Πάντη ἄλλως ἔχουσι τὰ πράγματα, τοὐλάχιστον ἐν ᾗ εὑρίσκομαι οἰκίᾳ. Ὁ πατὴρ ἀκολουθεῖ τὴν ζωηρὰν φαιδρότητα τῶν τέκνων. Παρὰ τῷ λόρδῳ Σώλσβαρυ δὲν ἐδοκίμασα ἔτι τὴν ἀνίαν. Ἀλλὰ μοὶ λέγουν ὅτι ἔτυχον παρ' ὅλως ἐξαιρετικῇ οἰκογενείᾳ.

(Dr F. Coppini).

Ἐρωτηθεὶς ὁ Χίλων ποία πολιτεία φαίνεται αὐτῷ ἀρίστη, ἀπεκρίθη· «Ἐκείνη, ἐν ᾗ οἱ πολῖται μάλιστα μὲν τῶν νόμων, ἥκιστα δὲ τῶν ῥητόρων ἀκούουσιν».

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Μεγάλη καὶ εὔωνος διάδοσις τῶν καλλιτεχνημάτων.— Ἡ βιομηχανία καὶ αἱ ὡραῖαι τέχναι.— Ἡ εὐρεῖα καλλιτεχνικὴ βιομηχανία τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν.— Τὰ ἐκ ξύλου πολύτιμα ἀνάγλυφα καὶ νέα μέθοδος ταχίστης παραγωγῆς αὐτῶν.— Ἡ χαρτοποιία καὶ ἡ τεραστία ἀνάπτυξις αὐτῆς.— Παραγωγὴ χάρτου ἐκ ξύλων.— Σύντομος ἱστορία τῆς κατασκευῆς τοῦ χάρτου.— Παραγωγὴ χάρτου στερεοῦ, σκληροῦ καὶ ἀδιαβρόχου χρησίμου εἰς τὴν κατασκευὴν προϊόντων διαφόρων βιομηχανικῶν κλάδων.

Τὰ καλλιτεχνήματα σήμερον κατακλύζουσι τὸν κόσμον. Αἱ ὡραῖαι τέχναι συμπληρούμεναι ἢ μᾶλλον ἀντικαθιστάμεναι κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τῆς βιομηχανίας δύνανται σήμερον νὰ ἐπιδεικνύωσι τὰ λαμπρὰ αὐτῶν ἀριστουργήματα καὶ ἐν τῇ μᾶλλον πενιχρᾷ καλύβῃ τοῦ ἀγρότου, ἥτις ἀντὶ εὐτελοῦς τιμήματος θὰ ἔχῃ μετ' ὀλίγον καὶ αὐτὴ τὸ εὐτύχημα νὰ περικοσμῆται δι' ἑνὸς τοιούτου ἀριστουργήματος, μέχρι τινὸς κτήματος ἀποκλειστικοῦ τῶν πλουσίων αἰθουσῶν τῶν πολυταλάντων θνητῶν.

Ἡ σύγχρονος βιομηχανία ἀπὸ πολλοῦ ἔθηκε τὸν ἀείποτε προοδεύοντα πόδα αὐτῆς ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ σηκοῦ τῶν ὡραίων τεχνῶν, ἀφ' οὗ πρότερον ἐξήρχοντο ὡς ἀπὸ θείας τινὸς ἐμπνεύσεως τόσα ἀριστουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Τὰ σπάνια καὶ βαρύτιμα ταῦτα καλλιτεχνήματα τὰ κρυπτόμενα ἄλλοτε μετὰ φθόνου μακρὰν τῶν κοινῶν ὀφθαλμῶν ὑπὸ τῶν ὀλβίων κτητόρων των, σήμερον διὰ τῆς ἀφθόνου καὶ εὐώνου παραγωγῆς τῆς βιομηχανίας ὁσημέραι πολλαπλασιάζονται καὶ διαδίδονται μεγάλως.

Ἡ καλλιτεχνικὴ βιομηχανία σήμερον ἀντιγράφουσα ὅσον οἷόν τε πιστῶς τὰ πρωτότυπα ἢ παράγουσα αὐτὴ ἄλλα τοιαῦτα καλλιτεχνικὰ προϊόντα καὶ ἀδιαφοροῦσα ὡς πρὸς τὴν ὕλην καὶ τὰ μέσα τῆς κατασκευῆς, διὰ τῶν εὐώνων τούτων προϊόντων, ἅτινα παράγει ταχέως δι' ἰδίων μεθόδων καὶ ἐξ ὑλικῶν καὶ πλαστικῶν μιγμάτων ὀλιγοδαπάνων, καλλιεργεῖ ἐπίσης παρὰ τῷ λαῷ τὴν αἰσθητικὴν φιλοκαλίαν καὶ ἀναπτύσσει παρ' αὐτῷ τὸν ἔρωτα τοῦ καλοῦ καὶ ὡραίου.

**

Εὐρεῖα καλλιτεχνικὴ βιομηχανία ὑπάρχει πρὸ πολλοῦ εἰς τὰ διάφορα ἔθνη, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐν Ἰταλίᾳ, ἥτις καταπλημμυρεῖ τὸν κόσμον ὁλόκληρον διὰ τῶν ὡραίων αὐτῆς βιομηχανικῶν καλλιτεχνημάτων ἐξ ἀλαβάστρου καὶ πρὸ πάντων ἐξ ἀργιλώδους ἢ κεραμώδους γῆς ἀποσκληρυνομένης διὰ τοῦ πυρός. Ἐκ τῆς εὐπλάστου ταύτης ὕλης διὰ τύπων ἢ ἄλλων ἐπιτηδείων μηχανημάτων καὶ διὰ μικρᾶς κατόπιν ἐργασίας τῆς σμίλης ἢ κοπίδος ἀντιγράφονται κατὰ τὸ μᾶλ-

Digitized by Google

λον ἢ ἧττον πιστῶς τά τε ἀρχαῖα καὶ σύγχρονα ἀριστουργήματα κατὰ μυριάδας.

**

Καὶ δὲν εἶνε μόνον τὰ ἐκ μαρμάρων καλλιτεχνήματα, ἅτινα ἐν ἀπομιμήσει παράγονται σήμερον ἐξ ἄλλων μιγμάτων ἄφθονα καὶ εὔωνα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ ξύλου βαρύτιμα σκαλίσματα ἀγγέλλεται ἐσχάτως, ὅτι κατασκευάζονται εὐχερῶς ἐν βιομηχανικοῖς ἐργοστασίοις.

Ὁ Γάλλος ἐργοστασιάρχης Asnier ἀνεκάλυψε τρόπον, δι' οὗ παράγει ταχέως καὶ λίαν εὐώνως διάφορα ἔπιπλα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, ἐφ' ὧν ὑπάρχει εὐφυεστάτη ἀπομίμησις διαφόρων ἐκ ξύλου ἀναγλύφων παριστανόντων διάφορα καλλιτεχνικὰ σχήματα καὶ ποικίλματα κατασκευασθέντα οὐχὶ διὰ τῆς σμίλης καὶ τῆς κοπίδος καλλιτέχνου, ἀλλὰ δι' ἁπλῆς ἐντὸς ἐπιτηδείων τύπων ἐκτυπώσεως τοῦ βιομηχάνου.

Οὕτως ἐν τῷ ἐργοστασίῳ αὐτοῦ κατασκευάζει *τύπους* ἐκ μετάλλου, εἰς τοὺς ὁποίους δίδει διάφορα καλλιτεχνικὰ σχήματα. Οἱ τύποι οὗτοι φέρονται διπλοῖ, ὁ εἷς προεξέχων ἐν ἀναγλύφῳ καὶ ὁ ἕτερος κοῖλος ἐν διαγλύφῳ οὕτως, ὥστε νὰ ἐφαρμόζωνται ἀκριβῶς ὁ εἰς ἐντὸς τοῦ ἄλλου. Ὅπως παραγάγῃ τὰ ἐκ ξύλου καλλιτεχνήματα, μεταχειρίζεται φύλλα λεπτὰ ἐκ ξύλου οἱουδήποτε, οἷον ἐβένου, καρύας κλπ. ἅτινα κατ' ἀρχὰς ἐπαλείφει ἀπὸ τῆς μιᾶς μόνης πλευρᾶς διὰ κόλλας ἐξ ἀλεύρου, ὅπως τὸ ξύλον διυγρανθῇ, καὶ εἶτα, ἀφοῦ τοῦτο ἀπορροφήτῃ ἐν μέρει τὴν ὑγρασίαν τῆς κόλλας καὶ καταστῇ μαλακόν, τίθεται μεταξὺ τῶν ἄνωθι μνημονευθέντων διπλῶν μεταλλίνων τύπων οἱουδήποτε σχήματος ἢ εἰκόνος, καὶ συμπιέζεται βαθμηδὸν ἰσχυρῶς μεταξὺ αὐτῶν. Τὸ μαλακὸν ἤδη ἐκ τῆς ὑγρασίας φύλλον τοῦ ξύλου ὑπείκει κατ' ὀλίγον εἰς τὴν πίεσιν καὶ λαμβάνει ὅλας τὰς μορφὰς καὶ τὰ σχήματα τῶν μεταλλίνων τύπων. Μετά τινα χρόνον, ὅταν τὸ συμπεπιεσμένον φύλλον ξύλου διὰ τῆς θερμότητος ἀποξηρανθῇ, ἐξάγεται φέρον τὴν εἰκόνα τοῦ προτύπου ἐν ἀναγλύφῳ. Τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ οὕτως ἐπιτευχθέντος λεπτουργήματος, τὸ καὶ κοῖλον, πληροῦται εἶτα διὰ κολλητικοῦ τινος μίγματος, ὅπερ ἀποξηραινόμενον ἐπίσης μετ' ὀλίγον δίδει τὴν ἐπιθυμητὴν στερεότητα τοῦ ὅλου. Ἤδη δὲν ὑπολείπεται ἢ νὰ λειανθῇ καὶ στιλβωθῇ ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ καλλιτεχνήματος τοῦ οὕτω κατασκευασθέντος καὶ νὰ ἐπικολληθῇ ἢ προσηλωθῇ ἐπὶ τοῦ ἐπίπλου ἢ ἀντικειμένου διὰ τὸ ὁποῖον ἦτο προωρισμένον.

Οὕτω δὲ οὐ μόνον ταχεῖα εἶνε ἡ κατασκευὴ διαφόρων ἐκ ξύλου λεπτουργημάτων, ἅτινα διὰ τῆς σμίλης ἤθελον ἀπαιτήσει χρόνον μακρὸν καὶ ἐπιδεξιότητα καλλιτέχνου οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἀλλὰ καὶ δι' ἑνὸς μόνον τύπου δύνανται ἀλλεπαλλήλως νὰ ἐξαχθῶσιν εἰς μεγάλην ποσότητα. Οὕτω δὲ ἔπιπλα γέμοντα ἀξιολόγων ἀναγλύφων κατεσκευασμένων διὰ τῆς μεθόδου ταύτης πωλοῦνται εἰς εὐτελῆ τιμήν, προσιτὴν καὶ εἰς τὰ ἰσχνότερα βαλάντια. Ἐννοεῖται ἤδη βεβαίως, ὅτι ὡς πρὸς τὴν πραγματικὴν ὡραιότητα δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἀξίαν οἵαν τὰ ἐκ τῆς σμίλης προερχόμενα, πλὴν ἐκ πρώτης ὄψεως ἔχουσι μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς ἐκεῖνα.

**

Εἶνε γνωστόν, ὅτι ὁ χάρτης παντὸς εἴδους κατασκευάζεται ἐκ τῶν ῥακῶν ὑφασμάτων παντοίων, ἅτινα περισυλλέγουσιν ἀνὰ τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία στρατὸς πολυάριθμος ῥακοσυλλεκτῶν, ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀποζώντων καὶ ὑπὸ τῆς πλήρους μυθικῶν περιπετειῶν ἀφηγηματικῆς ἱστορίας ἀπαθανατισθέντων. Μέχρι πρό τινων ἐτῶν ἡ κατασκευὴ τοῦ χάρτου ἐγίνετο ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν ἀπορριπτομένων αὐτῶν ῥακῶν, ἅτινα δι' ἐπιτηδείας κατεργασίας καὶ καταλλήλων μηχανημάτων μετεβάλλοντο εἰς μᾶζαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συνεκτικὴν καὶ καθαράν, ἥτις εἶτα ἡπλοῦτο εἰς φύλλα λεπτότατα συνιστῶντα τὸν χάρτην· πλὴν ἐνώπιον τῆς όσημέραι τεραστίας καταναλώσεως τοῦ χάρτου, ἡ πηγὴ αὕτη τῆς παραγωγῆς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ καὶ ἐδέησε πρὸ πολλῶν ἐτῶν νὰ μελετῶνται διάφοροι τρόποι πρὸς εὕρεσιν καὶ ἄλλης τινὸς ὕλης ἀφθονωτέρας καὶ ἧττον δαπανηρᾶς διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ χάρτου.

**

Πρῶτος ὁ γερμανὸς μηχανικὸς Walter ἐπενόησε μηχανὴν πρὸς κατασκευὴν μάζης ἐκ κατειργασμένου καὶ τετριμμένου ξύλου ἐπιτηδείας διὰ τὴν παραγωγὴν χάρτου, ἣν μάλιστα ἐξέθηκε καὶ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1867.

Ἔκτοτε ἡ βιομηχανία αὕτη τῆς κατασκευῆς τοῦ χάρτου ἐκ ξύλου ἔλαβε μεγάλας διαστάσεις, καὶ ὑπολογίζεται σήμερον ὅτι ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Σουηδίᾳ παράγονται κατ' ἔτος περὶ τὰ 250 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων μάζης ἐκ ξύλου πρὸς κατασκευὴν χάρτου.

Κατ' ἀρχὰς ἡ ἐκ ξύλου αὕτη μᾶζα κατεσκευάζετο διὰ μύλων κατασυντριβόντων εἰς πόλτον τὸ ξύλον. Τοῦτο ὅμως κατασυνέτριβεν ἐπίσης καὶ τὰς φυσικὰς ἶνας τοῦ ξύλου, ἐξ οὗ ἡ μᾶζα δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην συνεκτικότητα διὰ τὴν στερεότητα καὶ καλὴν ποιότητα τοῦ χάρτου. Ἀπό τινων ἐτῶν ὅμως ἀντὶ τῶν μύλων αὐτῶν μεταχειρίζονται διὰ τὴν κατεργασίαν τοῦ ξύλου εἰς πόλτον τὴν καυστικὴν σόδαν, ἥτις εἰς ὑψηλὴν θερμοκρασίαν διαλύει τὸ ξύλον χωρὶς νὰ συντρίβῃ καὶ τὰς ἶνας αὐτοῦ οὕτως, ὥστε μεταβάλλει τὸ ξύλον εἰς εἶδός τι πόλτου συνισταμένου ἐκ μακρῶν καὶ χνοωδῶν

Digitized by Google

ινῶν καθ' ὅλα ἐπιτηδείων εἰς τὴν κατασκευὴν χάρτου καλῆς ποιότητος εὐκάμπτου καὶ στερεοῦ.

* *

Ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ νέος οὗτος τρόπος τῆς παραγωγῆς τοῦ χάρτου δὲν συνιστᾷ ἐφεύρεσιν πραγματικήν. Αἱ φυτικαὶ ἶνες ἐπιτηδείως παρασκευαζόμεναι ἐχρησίμευον ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων διὰ τὴν γραφήν. Οἱ ἀρχαῖοι μὴ γνωρίζοντες τὸν χάρτην ἔγραφον κατὰ πρῶτον ἐπὶ φύλλων φοίνικος, ἐπὶ διαφόρων φλοιῶν δένδρων, ἐπὶ ἀβακίων ἐπικεχρισμένων διὰ λεπτοῦ στρώματος κηροῦ, ἐπὶ πλακῶν μολύβδου, καὶ τέλος οἱ Αἰγύπτιοι ἔγραφον ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τοῦ *παπύρου*, καλαμοειδοῦς φυτοῦ φυομένου ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Νείλου, τὸν ὁποῖον διὰ καταλλήλου ἐπεξεργασίας μετέβαλλον εἰς λαμπράν, λείαν καὶ μαλακὴν ἐπιφάνειαν ἐπιδεκτικὴν πολυχρονίου διατηρήσεως. Ὁ πάπυρος ἐφ' ἱκανὸν χρόνον διετέλεσεν ἀποκλειστικὸν κτῆμα τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, οἵτινες, ἵνα μή ποτε ἐξαντληθῇ, ἐφρόντισαν νὰ καθιερώσωσι τὸ δενδρύλλιον καὶ νὰ εἰσαγάγωσι νόμον ἀπαγορεύοντα τὴν πώλησιν αὐτοῦ εἰς τοὺς ξένους. Μετὰ τὴν κατάκτησιν ὅμως τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, κατ' ἀρχὰς οὗτοι ἠγόραζον ἐν Αἰγύπτῳ ἱερὰ βιβλία ἐκ παπύρου, ἅτινα ἐν Ῥώμῃ πλύνοντες καὶ καθαρίζοντες ἐχρησιμοποίουν πρὸς γραφήν. Ὀλίγον πρὸ Χριστοῦ ἀνεκαλύφθησαν *αἱ περγαμηναί*, τὰς ὁποίας μετεχειρίζοντο ἐπίσης διὰ τὴν γραφήν, κληθεῖσαι οὕτω διότι ἐν Περγάμῳ τὸ πρῶτον κατεσκευάσθησαν ἐκ προβείου δέρματος καταλλήλως εἰργασμένου.

Μόνον δὲ περὶ τὸν Ι' αἰῶνα εἰσήχθη κατ' ἀρχὰς εἰς Εὐρώπην ὁ ἐκ ῥακῶν χάρτης ὑπὸ Ἀράβων, γνωστὸς ἤδη ὢν πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐν Σινικῇ καὶ Ἰαπωνίᾳ, ἔνθα κατεσκευάζετο τοιοῦτος ἐκ μετάξης καὶ βάμβακος καὶ κανναβεως. Μετά τινα χρόνον, ὅπως καταστήσωσι τὸν χάρτην στερεώτερον καὶ συνεκτικώτερον, ἀναμίγνυον τὴν ἐκ ῥακῶν μᾶζαν μετὰ ἑτέρας μάζης κατασκευαζομένης ἐξ ἀχύρων ἢ τοῦ *alfa*, ἀγρωστοειδοῦς φυτοῦ τῆς Ἀλγερίας.

Ἕπεται τὸ τέλος. ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ

ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ

Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ βασιλέως τῶν Ἰουδαίων Δαβίδ, τοῦ ἐξοργίσαντος τὸν θεὸν διὰ τῆς διαταχθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἀπογραφῆς τοῦ λαοῦ του καὶ προκαλέσαντος ἕνεκα ταύτης κατὰ τὰς ἑβραϊκὰς δοξασίας, τὸν θάνατον μυριάδων ὑπηκόων του, μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, τὰ ἀπογραφικὰ τῶν κυβερνήσεων μέτρα ἦσαν εἰς τοὺς λαοὺς δυσάρεστα, παρανοούμενα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ κακῶς πάντοτε ἐκτιμώμενα. Ἀλλ' ἡ μὲν δυσπιστία τοῦ ἡμετέρου λαοῦ πρὸς τὰ τοιαῦτα μέτρα ἐξηγεῖται τοὐλάχιστον, ἂν μὴ δικαιολογῆται, διὰ λόγων ἱστορικῶν· ἡ ἀπογραφὴ ἔν τε τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος μέχρι τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, καὶ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐφαίνετο ἔχουσα μόνον σκοπὸν τὴν ἐπιμέτρησιν καὶ τὸν κανονισμὸν τῶν φορολογικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεων τῶν πολιτῶν. Ἀκατανόητοι ὅμως εἶναι οἱ φόβοι οὓς διεγείρει ἡ ἀπογραφὴ παρὰ λαοῖς μᾶλλον ἡμῶν προηγμένοις εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ γράμματα, καὶ τὸν γέλωτα κινοῦσι τὰ ὑπὸ τούτων περὶ τῆς ἀπογραφῆς πιστευόμενα ἀποκυήματα παχυλῆς ἀμαθίας καὶ μωρίας τερατώδους. Ἐκ τῶν πολλῶν προκειμένων παραδειγμάτων τοιούτων ἀνοήτων φόβων, ἀρκούμεθα νὰ διαλάβωμεν περὶ ἑνὸς μόνον, ἐπ' ἐσχάτων παρατηρηθέντος ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων περιέργου, ἀριδήλως δὲ μαρτυροῦντος ὅτι εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ ἐκπαίδευσις, ἂν μὴ παρῇ ἐκ φύσεως νοῦς ὑγιής.

Πρό τινος ἡ ἐν Βερολίνῳ γερμανικὴ ἀνθρωπολογικὴ ἑταιρία παρεκάλεσε τὸ πρωσσικὸν ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως νὰ διατάξῃ ἀπογραφὴν τῶν μαθητῶν τῶν δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων, μετ' ἀκριβοῦς σημειώσεως τοῦ χρώματος τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς κόμης καὶ τοῦ δέρματος. Ἐζήτει δὲ τοῦτο ἡ ἑταιρία, ὅπως τὰ πορίσματα τῆς τοιαύτης ἀπογραφῆς χρησιμεύσωσιν αὐτῇ εἰς ἀνθρωπολογικὰς καὶ ἐθνολογικὰς μελέτας, καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἑταιρίας κατανοοῦσα καὶ ἐγκρίνουσα ἡ κυβέρνησις διέταξε τοὺς διευθυντὰς πάντων τῶν δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων νὰ καταγράψωσι τοὺς μαθητὰς κατὰ τὸ χρῶμα τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς κόμης καὶ τοῦ δέρματος αὐτῶν. Ἀλλὰ μόλις ἤρχισεν ἡ ἐκτέλεσις τῆς ὑπουργικῆς διαταγῆς καὶ μεγάλη ἀνησυχία κατέλαβε τοὺς γονεῖς. Τί ὑπέκρυπτεν ἆρα ἡ τοιαύτη πρωτοφανὴς καὶ παράδοξος ἀπογραφή; Τί σκοπὸν εἶχεν ἡ κυβέρνησις ζητοῦσα νὰ μάθῃ τὸ χρῶμα τῆς κόμης τῶν τέκνων των; Ὅτι ἐσκόπει διὰ τούτου νὰ ἐπιβάλῃ νέον τινὰ φόρον δὲν τοῖς ἐφαίνετο πιθανόν· διότι τότε ἔπρεπε μᾶλλον νὰ πληροφορηθῇ περὶ τοῦ χρώματος τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς κόμης τῶν γονέων, τῶν πληρωνόντων τοὺς φόρους. Οὐδὲ ἐμελέτα αὔξησιν τῆς στρατολογίας, ἀφ' οὗ ἐν τῇ ἀπογραφῇ συγκατελέγοντο ἀδιακρίτως καὶ αἱ μαθήτριαι. Πάντως ὅμως δεινόν τι θὰ ἐμηχανᾶτο, καὶ διὰ τοῦτο ὤφειλον καὶ αὐτοὶ νὰ προφυλαχθῶσι δεόντως. Οὕτως ἄλλοι μὲν ἐκράτουν κατ' οἶκον τὰ τέκνα των, ἄλλοι μετέβαινον εἰς τὸ σχολεῖον καὶ παρελάμβανον αὐτά, ἐξυβρίζοντες τοὺς διδασκάλους ὡς συνενόχους τῶν τεκταινομένων. Ἀλλὰ βαθμηδὸν ἤρχισε νὰ ἐξηγῆται τὸ πρᾶγμα. Ἐν τοῖς χωρίοις τῆς πρωσσικῆς Πολωνίας ἐκρατύνθη ἡ πεποίθησις ὅτι προε-

Digitized by Google

μελετᾶτο *παιδομάζωμα*, καὶ ὅτι τὰ παιδία ἐπρόκειτο νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ὅπου θὰ ἐβιάζοντο νὰ ἀσπασθῶσι τὸ ἀνατολικὸν δόγμα, καὶ τὰ ἄρρενα θὰ κατετάσσοντο εἰς τὸν ῥωσσικὸν στρατόν. Ἡ ἐξήγησις αὕτη ἐφάνη πιθανωτάτη. Ἀπὸ τῶν χωρίων διεδόθη εἰς τὰς κώμας καὶ τὰς πόλεις. Πολλαχοῦ τῆς διοικήσεως Δάντσιχ, οἱ γονεῖς προσήρχοντο κατηφεῖς καὶ τεταραγμένοι πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ ἠρώτων αὐτοὺς ἂν εἶναι ἀληθές, ὅτι ὅλα τὰ παιδία τῶν καθολικῶν, ὅσα ἔχουσι μαύρην κόμην καὶ γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς θὰ σταλῶσιν εἰς τὴν Ρωσσίαν. Εἷς εὐφυὴς διδάσκαλος καθησύχαζε τοὺς ἐρωτῶντας αὐτόν, ἀνακοινῶν εἰς αὐτοὺς ἐμπιστευτικῶς ὅτι σκέπτεται μὲν ἡ κυβέρνησις νὰ μαζεύσῃ παιδία, ἀλλὰ θὰ ἐκλέξῃ ἐκεῖνα μόνον, ὅσα ἔχουσι κυανῆν κόμην καὶ πρασίνους ὀφθαλμούς. Ἐπειδὴ δὲ τὰ παιδία τοῦ ἐρωτῶντος δὲν εἶχον ὡς ἦτο ἑπόμενον τὰ σπανιώτατα ταῦτα φυσικὰ πλεονεκτήματα, ἐπείθετο οὗτος ὅτι ἄλλους γονεῖς καὶ οὐχὶ αὐτὸν θὰ εὕρῃ τὸ κακόν, καὶ ἀπήρχετο εἰς τὰ ἴδια ἥσυχος.

Ἐν Πίννε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀγορᾶς, οἱ ἀναγκαζόμενοι νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ δι' ὑποθέσεις των χωρικοὶ ἐκράτουν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὰ παιδία των. Ἐρωτώμενοι δὲ διατί τὰ σύρουσι μεθ' ἑαυτῶν, ἀπεκρίνοντο δακρύοντες, ὅτι μεγάλη συμφορὰ θὰ εὕρῃ τὰ παιδία. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ὀφείλει νὰ παραδώσῃ ἐντὸς ὀλίγου εἰς τὸν Τσάρον τῆς Ῥωσσίας πολλὰς χιλιάδας γαλανόφθαλμα καὶ ξανθὰ παιδία, τὰ ὁποῖα ἔχασεν εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον. Καὶ διὰ τοῦτο αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἐξήταζον οἱ διδάσκαλοι ποῖα παιδιὰ εἶνε ξανθὰ καὶ γαλανά, διὰ νὰ τὰ σημειώσουν νὰ παραδοθοῦν εἰς τοὺς Ῥώσσους. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν περιμένεται ἓν κλειστὸν ἁμάξιον, τὸ ὁποῖον θὰ πάρῃ τὰ παιδιά. Διὰ νὰ μὴ τοὺς συμβῇ λοιπὸν τὸ κακόν, ὅτε θὰ ἔλειπον αὐτοὶ ἀπὸ τὸ χωριό, τὰ ἔφεραν μαζί των. Ἄλλοι πάλιν ἔλεγον, ὅτι ὁ Βίσμαρκ, καὶ ὄχι ὁ αὐτοκράτωρ, ἔχασεν εἰς τὰ χαρτιὰ τὰς χιλιάδας τῶν παιδιῶν. Οἱ συνετώτεροι ὅμως, ὅσοι ἀναγινώσκοντες ἐφημερίδας παρηκολούθουν τὴν πολιτικὴν κίνησιν, ἐβεβαίουν, ὅτι τὰ διαδιδόμενα περὶ ἀπωλείας ἐν τῷ χαρτοπαιγνίῳ παιδίων ἦσαν ἀβάσιμα, τὸ δὲ ἀληθὲς ἦτο, ὅτι εἶχε σύμβασιν ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος νὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Τσάρον τόσα παιδιά, εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς οὐδετερότητος αὐτοῦ ἐν τῷ γαλλογερμανικῷ πολέμῳ. Ἀλλὰ τί τὰ ἤθελε τὰ παιδία ὁ Τσάρος; Ἐν τῇ Πολωνίᾳ εἶχον πρόχειρον τὴν ἐξήγησιν. Ἡ ῥωσσικὴ κυβέρνησις ἐπώλησεν εἰς ἕνα βασιλέα τῶν Ἀράπηδων ἀντὶ ὑπερόγκου τιμήματος ἓξ χιλιάδας ὡραῖα κοράσια, ὅλα ξανθά. Τούτου ἕνεκα πανικὸς φόβος κατέλαβε τὰς ἀγάμους ξανθὰς χωρικάς· καὶ πλεῖσται ἔσπευσαν νὰ νυμφευθῶσι μὴ προσέχουσαι παραπολὺ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ γαμβροῦ, τοῦτο δὲ μόνον ζητοῦσαι, νὰ ἀποφύγωσι τὸν βασιλέα τῶν Ἀράπηδων.

Ἀλλαχοῦ τὸν Τσάρον ἀντικαθίστη ὁ Σουλτάνος. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κούλμ Θόρνερ ἔλεγον, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας παίζων χαρτιὰ μὲ τὸν Σουλτάνον ἔχασε δέκα χιλιάδας παιδιά· ὅτι ὁ Σουλτάνος ἔστειλε Ἀράπηδες, διὰ νὰ παραλάβωσι τὰ παιδιά, ὅτι θὰ τὰ ἁρπάσωσιν ἐξερχόμενα τοῦ σχολείου, ὅτι οἱ διδάσκαλοι εἶναι συνεννοημένοι καὶ θὰ τοὺς βοηθήσωσι, διότι ἔχουσιν συμφέρον, ἐπειδὴ θὰ λάβωσι πέντε γερμανικὰ τάλληρα διὰ κάθε παιδί, τὸ ὁποῖον θὰ παραδώσουν εἰς τοὺς Ἀράπηδες. Ἡ Ἀστυνομία πολλαχοῦ ἠναγκάσθη νὰ παρέμβῃ ὅπως προστατεύσῃ τοὺς διδασκάλους, σώζουσα αὐτοὺς ἀπὸ τῆς μανίας τοῦ πλήθους. Ἐν τῷ διαμερίσματι Κροτοσίνου διεδόθη ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ὤφειλεν ἀπὸ τὸ χαρτοπαίγνιον εἰς τὸν Σουλτάνον τῶν Τούρκων 40,000 ξανθὰ καὶ γαλανὰ παιδία, ὡρίζετο δὲ καὶ ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἡ παράδοσις αὐτῶν. Ἔν τινι χωρίῳ τοῦ δήμου Πλέσεν, ὀλίγον πρὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἐπεσκέφθη τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων. Τὰ ὀλίγα παιδία, τὰ ὁποῖα εὑρίσκοντο ἐν τῷ σχολείῳ, ἅμα εἶδον νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἄγνωστος ξένος, ἐτράπησαν περιδεῆ εἰς φυγήν, ἄλλα ἀπὸ τὴν θύραν, ἄλλα ἀπὸ τὰ παράθυρα, καὶ ἔτρεξαν νὰ κρυβῶσιν εἰς τοὺς ἀγρούς. Αἱ δὲ μητέρες καὶ οἱ πατέρες ὥρμησαν ὡπλισμένοι εἰς τὸ σχολεῖον. διὰ φωνῶν καὶ ἀπειλῶν ζητοῦντες νὰ προστατεύσωσι τὰ τέκνα των. Τὰ αὐτὰ συνέβησαν καὶ ἐν ἑτέρῳ δήμῳ. Ἐν Σδούνῃ διεδίδετο, ὅτι δὲν θὰ δοθῶσι τὰ παιδία εἰς τὸν Σουλτάνον, ἀλλ' εἰς τοὺς μαύρους τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπωλήθησαν· ὡρίζετο δὲ ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν πωληθέντων καὶ οἱ ὅροι τῆς ἀγορᾶς.

Καθ' ὃν χρόνον ἐπεκράτουν παρὰ τῷ λαῷ τοιοῦτοι φόβοι, ἔφθασαν κατὰ κακὴν τύχην εἰς τὴν πόλιν Πόσεν μαῦροι Ἀφρικανοί, οὓς ἑταιρία τις περιῆγεν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἐπιδεικνύουσα πρὸς χρηματισμόν. Αἱ ἀόριστοι ὑπόνοιαι προσέλαβον σάρκας καὶ ὀστᾶ, ἐν ἀκαρεῖ δὲ διεδόθη ἀνὰ τὴν πόλιν, ὅτι ἦλθον οἱ Ἀράπηδες, οἱ ὁποῖοι θὰ πάρουν τὰ παιδιά. Μεγάλη ἡ ἐκ τούτου ταραχὴ τῶν πολιτῶν, πολλὰ δὲ ἀτακτήματα ἐπηκολούθησαν ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ μετὰ δυσκολίας ἐδυνήθη ἡ δημοσία δύναμις νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν.

Οὕτως ἡ ἐν Βερολίνῳ γερμανικὴ ἀνθρωπολογικὴ ἑταιρία, πλὴν τῶν ζητημάτων ἅτινα ἐσκόπει νὰ ἐρευνήσῃ διὰ τῆς ἀπογραφῆς, ἣν προεκάλεσεν, ἔλαβεν εὐκαιρίαν νὰ προβῇ καὶ εἰς προσθέτους ἐθνολογικὰς μελέτας, ὧν τὰ πορίσματα δὲν εἶναι βεβαίως πολὺ εὐάρεστα, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς νοημοσύνης μεγάλου μέρους τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ.

··Π

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 122.

Digitized by Google

'Αριθ. 503 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 18 Αὐγούστου 1885

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΗ'

Ἡ Μαρκησία δὲν ἐκοιμήθη διόλου.

Ἔπνιγεν αὐτὴν ἡ προσδοκία τῆς αὔριον· ἡ δὲ ἀϋπνία κατέστησεν αὐτὴν δύσθυμον.

Ὅλα τῆς ἐφάνησαν μελανά, καὶ ἀνέμενε νὰ ἴδῃ διαλυομένας τὰς ἐλπίδας της. Ἀλλ' ὅτε ἡ Καρολίνα ἔφερεν εἰς αὐτὴν τὰ γράμματά της, εὗρε μεταξὺ αὐτῶν ἐπιστολὴν τῆς δουκίσσης, ἥτις ἐπλήρωσεν αὐτὴν χαρᾶς. «Φίλη μου, ἔλεγεν ἡ κυρία Δυνιέρ, ἡ σκηνογραφία μετεβλήθη εἰς μίαν στιγμὴν καθὼς εἰς τὸ θέατρον. Δὲν πρόκειται πλέον περὶ τοῦ πρεσβυτέρου σας υἱοῦ. Ὡμίλησα πρὸ μικροῦ μὲ τὴν Ἄρτεμιν, ἅμα ἐξύπνησε. Δὲν ἐχρωμάτισα μαῦρον τὸν δοῦκα, ἀλλ' ἡ πεποίθησίς μου μὲ ὑπεχρέου νὰ μὴ τῆς κρύψω τὴν ἀλήθειαν. Μοῦ ἀπήντησεν, ὅτι ὅλ' αὐτὰ τῆς τὰ εἶχα ἤδη εἰπεῖ, ὅτε τῆς ὡμίλησα περὶ τοῦ μαρκησίου, ὅτι περὶ πάντων εἶχε σκεφθῇ, καὶ ὅτι, ἀφοῦ ἐσκέφθη, ᾐσθάνθη ὁμοίαν συμπάθειαν καὶ πρὸς τοὺς δύο ἀδελφούς, τῶν ὁποίων μεγάλως ἐξετίμα τὴν φιλίαν· ἀλλ' ὅτι, ἀναλογιζομένη τὴν θέσιν τοῦ δουκός, ἐνόμιζεν ὅτι θὰ εἶχε δι' αὐτὴν πολὺ περισσοτέραν ἀξίαν νὰ ἀναλάβῃ βάρος εὐγνωμοσύνης, παρὰ νὰ πράξῃ χάριν ἐκ καθήκοντος. Ἐπρόσθεσε δὲ ὅτι, ἀφοῦ τὴν ἐσυμβούλευσα νὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ καὶ πλούσιον ἄνθρωπον διακεκριμένης ἀξίας, ᾐσθάνετο τὴν ἐπιθυμίαν νὰ πράξῃ τοῦτο πρὸς ἐκεῖνον μᾶλλον, ὅστις θὰ τῆς ἐγνώριζε πλείονα δι' αὐτὸ χάριν. Τέλος πάντων τὰ ἀκαταμάχητα θέλγητρα τοῦ καταχθονίου υἱοῦ σας συνετέλεσαν τὸ ἔργον. Ἐκτὸς δὲ τούτου νομίζω ὅτι δὲν πλανῶμαι, ὑποθέτουσα ὅτι ἡ Ἄρτεμις θεωρεῖ τὸν τίτλον τῆς δουκίσσης ὡραιότερον δι' αὐτήν. Ἡ φύσις της εἶνε ν' ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, ἐπειδὴ δὲ πρό τινος δὲν ἠξεύρω ποῖος τῆς εἶχεν εἰπεῖ ὅτι ὁ μαρκήσιος δὲν ἀγαπᾷ τὸν κόσμον διόλου, τὴν ἔβλεπα πολὺ ἀνήσυχον χωρὶς νὰ γνωρίζω διατί. Ἀλλὰ μοῦ τ' ὡμολόγησε. Μὲ εἶπεν, ὅτι ὡς ἀδελφόν, δὲν θὰ ἐπεθύμει καλλίτερον τοῦ μαρκησίου, ἀλλ' ὅτι ὡς σύζυγος, ὁ δοὺξ τῇ παριστάνει εὐθυμότερον τὸν βίον. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἀγαπητή μου, μοῦ φαίνεται ὅτι ἔχει ἤδη ὁριστικὴν ἀπόφασιν, καὶ εἰς ἐμὲ δὲν μένει ἄλλο εἰμὴ νὰ σᾶς χρησιμεύσω καὶ κατὰ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν περίστασιν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἄλλην. Θὰ σᾶς φέρω τὴν κόρην μου αὔριον τὸ πρωΐ, καὶ ἐπειδὴ θὰ εἶνε μαζύ μας καὶ ἡ Ἄρτεμις, θὰ τὴν ἴδῃτε χωρὶς νὰ φανῆτε ὅτι ἠξεύρετε τίποτε.. Ἀλλὰ θὰ τὴν γοητεύσετε ἐντελῶς, εἶμαι βεβαία.»

Ἐνῷ ἡ μαρκησία καὶ ὁ δοὺξ παρεδίδοντο εἰς τὴν εὐτυχίαν, ἡ Καρολίνα ἦτό πως περισσότερον ἀπομεμονωμένη, διότι μήτηρ καὶ υἱὸς εἶχον ἐντὸς τῆς ἡμέρας μακρὰς συνομιλίας, εἰς ἃς ἐκείνη, ἐννοεῖται, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παρίσταται, ἠσχολεῖτο δὲ μουσουργοῦσα ἢ γράφουσα ἐπιστολάς της ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἥτις ἔμενε πάντοτε ἔρημος μέχρι τῆς πέμπτης ὥρας. Ἐκεῖ οὐδένα ἐτάραττε, ἠδύνατο δὲ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ν' ἀποκριθῇ εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς μαρκησίας.

Ἡμέραν τινὰ ὁ μαρκήσιος εἰσῆλθε κρατῶν βιβλίον, καὶ καθίσας μὲ ἦθος παραδόξως τολμηρὸν καὶ ἤρεμον συγχρόνως παρὰ τὴν τράπεζαν ἐφ' ἧς ἐκείνη ἔγραφε, τῆς ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἐργασθῇ ἐντὸς τῆς αἰθούσης, ὅπου ἀνέπνεέ τις ἐλευθερώτερον ἢ ἐντὸς τοῦ μικροῦ του δωματίου.

— Ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως, εἶπε, νὰ μὴ σᾶς τρέψω εἰς φυγήν, διότι βλέπω κάλλιστα ὅτι ἀπό τινων ἡμερῶν μὲ ἀποφεύγετε· μὴ τὸ ἀρνεῖσθε! προσέθηκε, βλέπων ὅτι ἦτο ἑτοίμη ν' ἀπαντήσῃ. Ἔχετε πρὸς τοῦτο λόγους τοὺς ὁποίους σέβομαι, ἀλλ' οἵτινες δὲν εἶνε βάσιμοι. Ὁμιλήσας εἰς ὑμᾶς περὶ ἐμοῦ, ὡς ἐτόλμησα νὰ τὸ πράξω εἰς τὸ Δενδροκομεῖον, ἐφόβησα ἴσως τὴν λεπτότητα τῆς συνειδήσεώς σας. Ἐνομίσατε ὅτι σκοπὸν εἶχα νὰ σᾶς ἐμπιστευθῶ προσωπικόν τι σχέδιόν μου δυνάμενον νὰ ταράξῃ τὴν εἰρήνην τῆς οἰκογενείας μου, καὶ δὲν ἠθέλατε νὰ καταστῆτε ἔστω καὶ παθητικῶς συνένοχος τῆς ἀνταρσίας μου.

— Ἀκριβῶς αὐτό, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, κ' ἐμαντεύσατε κάλλιστα τοὺς στοχασμούς μου.

— Θεωρήσατε λοιπὸν ὡς μὴ λεχθέντα ὅ,τι

σᾶς εἶπον, ὑπέλαβεν ὁ Οὐρβανὸς μετ' εὐλαβοῦς ἠρεμίας, ἐπιβαλλούσης τὸ σέβας τῶν λόγων αὐτοῦ.

—Δὲν σᾶς λέγω νὰ τὰ λησμονήσετε, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀσχοληθῆτε διόλου περὶ αὐτῶν, καὶ νὰ μὴ φοβηθῆτε ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ φέρω εἰς σύγκρουσιν τὴν πρὸς τὴν μητέρα μου ἀφοσίωσίν σας καὶ τὴν πρὸς ἐμὲ εὐμενῆ φιλίαν σας.

Ἡ Καρολίνα ἐνικήθη ὑπὸ τῆς εἰλικρινοῦς ἐκείνης παρρησίας.

Δὲν ἐνόησε πᾶν ὅ,τι συνέβαινεν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ μαρκησίου, καὶ ποίαν σταθερὰν ἀπόφασιν ἐκάλυπτον οἱ λόγοι του. Ἐπίστευσεν ὅτι εἶχεν ἀπατηθῇ, ἢ ὅτι εἶχε τρομάξει περισσότερον τοῦ δέοντος ἐκ παροδικῆς ἐπιθυμίας τοῦ μαρκησίου, ἣν εἶχεν ἤδη ἐκεῖνος καταβάλει. Ἀπεδέχθη δὲ οὕτω ἐνδομύχως τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ φίλου της ὡς ὁριστικὴν διάλυσιν στιγμιαίας ταραχῆς, καὶ ἀνεῦρε πάλιν τὸ θέλγητρον καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς φιλίας.

Ἔβλεπον ἔκτοτε ἀλλήλους καθ' ἑκάστην, ἐπὶ πολλὰς πολλάκις ὥρας, ἐν τῇ αἰθούσῃ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοὺς τῆς μαρκησίας, ἥτις ἔχαιρε βλέπουσα τὴν Καρολίναν ἐξακολουθοῦσαν νὰ βοηθῇ τὸν υἱόν της κατὰ τὰς ἐργασίας του. Πράγματι ὅμως οὐδεμίαν σχεδὸν παρεῖχε πλέον εἰς αὐτὸν βοήθειαν. Εἶχεν ἐκεῖνος προμηθευθῆ ἐκ τῆς ἐξοχῆς ὅσα τῷ ἐχρησίμευον ἔγγραφα, καὶ ἔγραφε τὸν τρίτον καὶ τελευταῖον του τόμον μετὰ θαυμαστῆς εὐχερείας καὶ ταχύτητος. Ἡ παρουσία τῆς Καρολίνας τὸν ἐνεθάρρυνε μόνον καὶ τὸν ἐνέπνεε. Παρ' αὐτῇ δὲν εἶχε πλέον δισταγμοὺς οὔτε κόπωσιν ᾐσθάνετο. Τοσοῦτον εἶχε καταστῆ ἀναγκαία εἰς αὐτὸν ὥστε τῇ ὡμολόγησεν ὅτι περὶ οὐδενὸς πλέον εἶχε διαφέρον, ὁσάκις ἦτο μόνος. Ἦτο εὐτυχὴς ὅτε τῷ ἀπέτεινε τὸν λόγον ἐν μέσῳ τῆς ἐργασίας του. Ἀντὶ νὰ τὸν ταράττῃ, ἡ ἀγαπητὴ ἐκείνη φωνὴ ἐκράτυνε τὴν ἁρμονίαν τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ καὶ τὸ ὕψος τοῦ ὕφους του. Προσεκάλει αὐτὴν νὰ τὸν ταράττῃ, τὴν παρεκάλει ν' ἀναγινώσκῃ μουσικὴν ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου, καὶ τὴν διεβεβαίου ὅτι οὐδεμίαν οὕτω θὰ τῷ ἐπροξένει ταραχήν. Τοὐναντίον, ἀπολαύων οὕτω τῆς παρουσίας της, ᾐσθάνετο θερμαινομένην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, διότι ἡ Καρολίνα δὲν ἦτο πλέον δι' αὐτὸν ἄλλο τι πρόσωπον, ἐνεργοῦν πλησίον του, ἀλλὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ πνεῦμα, ὅπερ συνῃσθάνετο ζῶν ἀπέναντί του.

Τὸν πρὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐνθουσιώδη σεβασμὸν τῆς Καρολίνας παρηκολούθει ὁ προσωπικὸς πρὸς ἐκεῖνον σεβασμός της. Ἐθεώρει καθῆκόν της ἱερὸν ν' ἀποφεύγῃ πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ διαταράξῃ τὴν ἀναγκαίαν ἰσορροπίαν τῆς ὡραίας τοῦ μαρκησίου φύσεως, καὶ οὐδ' ἐτόλμα πλέον νὰ σκεφθῇ περὶ ἑαυτῆς. Οὐδὲ διενοεῖτο κἄν, ἂν διέτρεχεν οὕτω κίνδυνόν τινα, καὶ ἄν, ἐν δεδομένῃ στιγμῇ, θὰ εἶχε πλέον ἱκανὴν δύναμιν, ὥστε ν' ἀποσπασθῇ τῆς οἰκειότητος ἐκείνης, ἥτις καθίστατο θεμέλιον τῆς ἰδίας αὐτῆς ὑπάρξεως.

Ὁ γάμος τοῦ δουκὸς Ἀλερία μετὰ τῆς δεσποινίδος Ξαιντράϊγ προέβαινε μετὰ χαρμοσύνου ταχύτητος. Ἡ ὡραία Ἄρτεμις ἦτο σπουδαίως ἐρωτευμένη καὶ οὐδὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ κατὰ τοῦ Γαετάνου. Ἡ δούκισσα Δυνιέρ, ἥτις καὶ αὐτὴ εἶχε νυμφευθῆ ἐξ ἔρωτος παλαιόν τινα γυναικοθήραν, σωφρονήσαντα μετὰ ταῦτα καὶ καταστήσαντα αὐτὴν εὐτυχῆ, συνεμάχει μετὰ τῆς βαπτιστικῆς της καὶ τοσοῦτον θερμῶς τὴν ὑπεστήριζεν, ὥστε καὶ κηδεμόνες καὶ συγγενικὸν συμβούλιον ἠναγκάσθησαν νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὴν θέλησιν τῆς κληρονόμου.

Ἐδήλωσε δὲ αὕτη εἰς τὸν μνηστῆρά της πρὶν ἢ κἂν ἐκεῖνος ἐκφράσῃ τὴν περὶ τούτου ἐπιθυμίαν του, ὅτι σκοπὸν εἶχε νὰ πληρώσῃ τὰ πρὸς τὸν μαρκήσιον χρέη του, ὁ δὲ μαρκήσιος ἠναγκάσθη να δεχθῇ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς ἀποδόσεως ταύτης, ἣν ἡ γενναία καὶ ὑπερήφανος κόρη καθίστα ἀπαραίτητον ὅρον τοῦ γάμου της. Κατώρθωσε μόνον ὁ μαρκήσιος νὰ μὴ τῷ ἀποδοθῇ ἡ ἐκ τῆς μητρικῆς κληρονομίας μερίς του, ἧς εἶχε παραιτηθῇ ὅτε ἡ κυρία Βιλλεμὲρ ἐπλήρωσε τὸ πρῶτον τὰ χρέη τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ της. Ἡ μήτηρ του, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσῃ ζῶσα τὴν περιουσίαν της, αὐτὸς δὲ οὐδεμίαν εἶχεν ἄλλην ἀποζημιώσεως ἀξίωσιν, ἀφοῦ ἡ μαρκησία δὲν θὰ ἔμενε πλέον εἰς βάρος του, μέλλουσα νὰ κατοικήσῃ τὸ μέγαρον Ξαιντράϊγ καὶ τοὺς πύργους τῆς νύμφης της, πολὺ λαμπροτέρους καὶ ἐγγυτέρους τῶν Παρισίων ἢ τὸ πτωχὸν καὶ μικρὸν κτῆμα τοῦ Σεβάλ.

Κατὰ τὰς οἰκογενειακὰς ταύτας συμφωνίας προσηνέχθησαν πάντες μετ' ἐξαιρέτου ἁβρότητος καὶ γενναιότητος ἀξιεπαίνου. Ἡ δὲ Καρολίνα ἐνόμισε καθῆκόν της νὰ παρατηρήσῃ τοῦτο εἰς τὸν μαρκήσιον, καὶ νὰ τὸν προτρέψῃ νὰ μνημονεύσῃ δικαίως ἐν τῷ βιβλίῳ του τῶν οἰκογενειῶν ἐκείνων, ἐν αἷς τὸ τῆς εὐγενείας αἴσθημα ἀπετέλει ἔτι τὴν βάσιν ἀληθινῶν ἀρετῶν.

Ἀληθῶς δὲ πάντες ἔπραξαν τὸ καθῆκόν των. Ἡ δεσποινὶς Ξαιντράϊγ δὲν ἤθελε συμβόλαιον γάμου ἐξασφαλίζον τὴν περιουσίαν της κατὰ πάσης ἐνδεχομένης σπατάλης τοῦ συζύγου της καὶ περιλαμβάνον οὕτως ὅρους προσβλητικοὺς τῆς ὑπερηφανείας του· ὁ δὲ δοὺξ τοὐναντίον ἀπῄτησε νὰ δεθῶσι διὰ τοῦ *προικῴου συστήματος* αἱ πτέρυγες τῆς μεγαλοδώρου ἀπρονοησίας του. Ἐγράφη λοιπὸν καὶ ὑπεγράφη ἐν τῷ συμβολαίῳ, ὅτι ὁ ὅρος οὗτος συνεφωνεῖτο ἐπὶ τῇ ῥητῇ αἰτήσει καὶ θελήσει τοῦ μελλονύμφου.

Κανονισθέντων οὕτω τῶν πραγμάτων, τῆς μαρκησίας ὁ βίος ἠσφαλίζετο ἄνετος καὶ πλούσιος· καί τοι δ' αὐτὴ ἐδήλωσεν ὅτι ἤρκεῖτο εἰς ἁπλῆν

Digitized by Google

ὑπόσχεσιν, καὶ ὅτι ἀφίετο εἰς τὴν διάκρισιν τῶν τέκνων της, τῇ ἐξησφαλίσθη σύνταξις λαμπρὰ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου συμβολαίου, οὗτινος τοσοῦτον γενναίως εἶχεν ὑπαγορεύσει τοὺς ὅρους ἡ νύμφη. Ὁ δὲ μαρκήσιος ἀνέκτα κεφάλαιον, ὅπερ καθίστα αὐτὸν εὐπορώτατον, καὶ περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀνέκτησεν αὐτὸ μεθ' ὅσης ἀταραξίας τὸ εἶχεν ἀποξενωθῇ.

Ἐνῷ δὲ κατεγίνοντο οἱ ἄλλοι εἰς κατασκευὴν τῆς προικὸς τῆς νύμφης, ὁ δοὺξ ἠσχολεῖτο μεγάλως περὶ τὰ γαμήλια δῶρα, ὧν τὴν δαπάνην ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ δεχθῇ ὁ ἀδελφός του, ὡς ἴδιον αὐτοῦ δῶρον. Τί σπουδαία καὶ μεγάλη ὑπόθεσις διὰ τὸν δοῦκα, νὰ ἐκλέγῃ ἀδάμαντας καὶ τρίχαπτα καὶ λαχώρια! Ἐγνώριζε πάντα ταῦτα κάλλιον πάσης γυναικός, καὶ αὐτῆς τῆς ἐντριβεστάτης περὶ τὴν ὑψηλὴν ἐπιστήμην τοῦ καλλωπισμοῦ. Δὲν εἶχε πλέον καιρὸν νὰ φάγῃ, καὶ ὅλον του τὸν καιρὸν διῆγε περιέπων τὴν μνηστὴν αὐτοῦ, συνεννοούμενος πρὸς τοὺς ἀδαμαντοπώλας, τοὺς κατασκευαστὰς καὶ τὰς κεντητρίας, καὶ διηγούμενος εἰς τὴν μητέρα του, ἣν κατεζάλιζε, τὰς μυρίας περιπετείας καὶ τὰ δραματικὰ πολλάκις ἐπεισόδια τῶν θαυμασίων αὐτοῦ προμηθειῶν.

Ἐν μέσῳ τῆς τύρβης ταύτης, ἧς μετρίως μετεῖχεν ὁ Οὐρβανὸς καὶ ἡ Καρολίνα, παρεισέδυ αἴφνης ἄκουσα ἡ κυρία Δαργλάδ.

Σοβαρὸν γεγονὸς ἐπῆλθε συνταράξαν τὸν βίον καὶ τὰ σχέδια τῆς Λεοντίας.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος ὁ σύζυγός της, πρεσβύτερος αὐτῆς εἴκοσιν ἔτη καὶ ἀπὸ μακροῦ ἐπισφαλής, ἀπέθανεν ἐκ νόσου χρονίας, καταλείπων εἰς αὐτὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν λίαν περίπλοκον, ἐξ ἧς ὅμως ἐκείνη ἐξῆλθε θριαμβευτικῶς, χάρις εἰς εὐτυχῆ χρηματιστικὴν ἐπιχείρησιν· διότι ἔπαιζεν ἀπὸ μακροῦ, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Κ. Δαργλάδ, καὶ εἶχε τέλος κατορθώσει νὰ τύχῃ καλὸν λαχνὸν ἐν τῷ μεγάλῳ λαχείῳ. Εὑρίσκετο λοιπὸν οὕτω χήρα, νέα καὶ θελκτικὴ ἔτι, πολὺ δὲ πλουσιωτέρα ἢ ἄλλοτε, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ ἐμποδισθῶσι τὰ δάκρυα καὶ οἱ θρῆνοι της. Τοσοῦτον δ' ἔκλαιε τὸν συζυγόν της, ὥστε ἔλεγον πολλοὶ θαυμάζοντες: «Ἡ καϋμένη! μολονότι ἐφαίνετο ἐλαφρά, ἦτον ἀφωσιωμένη εἰς τὸ καθῆκον της. Δὲν ἦτο βέβαια ὁ Δαργλὰδ σύζυγος νὰ τρελλάνῃ γυναῖκα, ἀλλ' αὐτὴ ἔχει τόσην καρδίαν, ὥστε εἶνε ἀπαρηγόρητος!»

Καὶ τὴν ἐλυποῦντο, καὶ προσεπάθουν νὰ τὴν διασκεδάσωσιν. Ἡ δὲ μαρκησία, σπουδαίως συγκεκινημένη, ἀπήτησε νὰ διάγῃ παρ' αὐτῇ τὰς μονήρεις μεταμεσημβρινὰς της ὥρας. Οὐδὲν τούτου εὐπρεπέστερον. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ῥηθῇ, ὅτι ἤρχετο εἰς τὸν κόσμον, ἀφοῦ ἡ μαρκησία δὲν ἐδέχετο πρὸ τῆς τετάρτης ἢ πέμπτης ὥρας. Οὐδὲ θὰ ἐφαίνετο κἂν ἐξερχομένη τοῦ οἴκου της, διότι ἠδύνατο νὰ ἔρχεται ἐφ' ἁμάξης, ἀκαλλώπιστος καὶ οἱονεὶ *ἄγνωστος*. Ἡ Λεοντία παρηγορεῖτο καὶ διεσκέδαζε θεωροῦσα τὰς προετοιμασίας τοῦ γάμου, ἐνίοτε δὲ κατώρθωνεν ὁ δοὺξ νὰ προκαλῇ τὸν αἰφνίδιον γέλωτά της, — ὅπερ παρεῖχεν εἰς αὐτὴν τὴν εὐπρόσωπον εὐκαιρίαν νὰ μεταπίπτῃ εἰς ἄλλην νευρικὴν κρίσιν καὶ νὰ κρύπτῃ ἐν λυγμοῖς τὸ πρόσωπον εἰς τὸ μανδήλιόν της, λέγουσα:

— Εἶνε σκληρὸν νὰ μὲ κάμνετε νὰ γελῶ! δὲν ἠξεύρετε τί κακὸν μοῦ κάμνει!

Ἐν πάσῃ ὅμως τῇ ἀπελπισίᾳ αὐτῆς ἡ Λεοντία κατελάμβανε τὴν οἰκειότητα καὶ ἐμπιστοσύνην τῆς μαρκησίας, καὶ προσεπάθει νὰ ὑποσκελίσῃ ἀνεπαισθήτως τὴν Καρολίναν, ἥτις οὐδὲ κἂν τὸ παρετήρει οὐδ' ἐμάντευε τὰ σχέδιά της.

Ἰδοὺ δὲ ποῖον ἦτο τὸ μέγα καὶ κύριον σχέδιον τῆς Λεοντίας.

Βλέπουσα φθίνοντα τὸν δυσάρεστον σύζυγόν της, ἐνῷ ηὔξανεν αὐτὴ τὸ ἰδιαίτερόν της χρημάτιον, ἡ Κυρία Δαργλὰδ διενοήθη ὁποῖον τινὰ διάδοχόν του ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐγνώριζεν ἔτι τὸν ἀποφασισμένον ἤδη γάμον μετὰ τῆς δεσποινίδος Ξαιντραῒγ, εἶχεν ἐποφθαλμιάσει τὸν δοῦκα Ἀλερίαν. Ὡς εἶχον τὰ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, τὰ τοῦ γένους καὶ τῆς ἡλικίας του, ἡ Λεοντία ἐνόμιζεν αὐτὸν *μὴ νυμφεύσιμον*, ἐσκέπτετο δέ, ἀλόγως καὶ ἀπιθάνως, ὅτι ἡ χήρα εὐγενοῦς πλουσίου καὶ ἀτέκνου ἦτο ἡ καλλιτέρα νύμφη, ἣν ἠδύνατο νὰ ὀνειρευθῇ πτωχός τις γυναικοθήρας, ἀναγκαζόμενος νὰ ἐξέρχεται πεζῇ καὶ νὰ ἐξελέγχῃ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ὑπηρέτου του. Δὲν ἀμφέβαλλε λοιπὸν περὶ τῆς ἐπιτυχίας, καὶ ἐνῷ ἠσχολεῖτο νοημονέστατα περὶ τῆς τοποθετήσεως τῶν κεφαλαίων της, ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν μετὰ κλασικῆς ἠρεμίας:

— Τόρα, ἐτελείωσε! Ἔχω ἀρκετὰ χρήματα! δὲν θὰ παίξω πλέον, οὔτε θὰ ῥαδιουργήσω. Ἡ φιλοδοξία μου εἶνε κατὰ τοῦτο εὐχαριστημένη, καὶ πρέπει νὰ στραφῇ ἀλλοῦ. Πρέπει νὰ ἐξαλείψω τὴν προπατορικὴν κηλῖδα τῆς ἀγενείας, ἥτις μὲ στενοχωρεῖ κάπως εἰς τὸν κόσμον. Πρέπει ν' ἀποκτήσω τίτλον, καὶ ὁ τίτλος τῆς δουκίσσης ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὸν συλλογισθῇ κανείς!

Καὶ τὸν ἐσυλλογίσθη μὲν ἐκείνη ἐγκαίρως, ἀλλ' ὁ Κ. Δαργλὰδ ἐβράδυνε ν' ἀποθάνῃ. Μόλις εἶχεν ἀποβάλει τὴν πρώτην αὐτῆς πένθιμον σκέπην κ' ἔμαθε παρὰ τῆς μαρκησίας, κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς ἐπίσκεψιν, ὅτι δὲν ἔπρεπε πλέον νὰ συλλογίζεται ὅσα ἐσυλλογίζετο.

Ἐτράπη τότε πρὸς τὸν μαρκήσιον Βιλλεμέρ. Δὲν ἦτο τόσον λαμπρὸν τὸ πρᾶγμα καὶ ἦτο πολὺ δυσκολώτερον· ἀλλ' ὁ τίτλος ἦτο εὐπρόσωπος, καὶ δὲν τῆς ἐφαίνετο ἀδύνατος ἡ ἐπιτυχία. Ἡ μαρκησία ἀνησύχει μεγάλως, βλέπουσα ὅτι ὁ ἄγαμος βίος ἐφαίνετο εὐχαριστῶν τὸν ἀμέριμνον τοῦ υἱοῦ της βίον. Ἐλάλει δὲ περὶ τούτου ἐμπιστευ-

Digitized by Google

ικῶς καὶ ἀνυποκρίτως εἰς τὴν Κ. Δαργλάδ.

— Αὐτός, ἔλεγε, μὲ φοβίζει πολὺ μὲ τὸ ἥσυχον ἦθος του. Φοβοῦμαι μήπως ἔχει προλήψεις — δὲν ἠξεύρω ποίας, — κατὰ τοῦ γάμου ἴσως καὶ κατὰ τῶν γυναικῶν ἐν γένει. Δέν εἶνε μόνον δειλός, εἶνε ἄγριος. Καὶ ὅμως εἶνε χαριέστατος, ὅταν κατορθώσῃ τις νὰ τὸν ἡμερώσῃ. Ἔπρεπε νὰ εὕρῃ γυναῖκα, ἡ ὁποία νὰ τὸν ἀγαπήσῃ πρώτη καὶ νὰ θελήσῃ ν' ἀγαπηθῇ παρ' αὐτοῦ.

Ἡ Λεοντία ὠφελεῖτο ἐκ τῶν ἀποκαλύψεων τούτων.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ! ἀπεκρίνετο ἀπερισκέπτως, ὁ μαρκήσιος θὰ ἤθελε γυναῖκα τῆς ἡλικίας μου περίπου, τῆς περιουσίας μου καὶ τοῦ χαρακτῆρος μου, ἀλλ' ἀνωτέρας κοινωνικῆς θέσεως, ἐννοεῖται, καὶ ἡ ὁποία νὰ μὴν εἶνε χήρα τοῦ καλλίστου τῶν συζύγων.

— Ὁ χαρακτήρ σας, ἀγάπη μου εἶνε, παραπολὺ ζωηρὸς δι' ἄνθρωπον τόσον συνεσταλμένον.

— Ἀλλὰ δι' αὐτὸ ἴσα ἴσα μία σύζυγος μὲ τὸν ἰδικόν μου χαρακτῆρα θὰ τὸν ἔσωζε. Τὰ ἄκρα, καθὼς ἠξεύρετε... Ἐγώ, ἂν ἦτο δυνατὸν ν' ἀγαπήσω, — πρᾶγμα ἀδύνατον πλέον, — θὰ ἠγάπων ἀκριβῶς ἄνδρα σοβαρὸν καὶ ψυχρόν. Μήπως δὲν ἦτο τοιοῦτος ὁ μακαρίτης; Ἡ σοβαρότης του ἐμετρίαζε τὴν ζωηρότητά μου, καὶ ἡ εὐθυμία μου ἐφαίδρυνε τὴν μελαγχολίαν του. Ὁ ἴδιος μοῦ τὸ ἔλεγε συχνά. Δὲν εἶχε ποτέ του ἀγαπήσει, πρὶν μὲ γνωρίσῃ, καὶ εἶχε καὶ αὐτὸς μεγάλην ἀποστροφὴν πρὸς τὸν γάμον. Ὅταν μάλιστα μὲ εἶδε κατὰ πρῶτον, ἐφοβήθη τὴν ἐλαφρότητά μου. Ἀλλ' ἔπειτα διὰ μιᾶς παρετήρησε ὅτι ἤμην ἀναγκαία εἰς τὴν ὕπαρξίν του, διότι ἡ φαινομένη ἐκείνη ἐλαφρότης, ἡ ὁποία, καθὼς γνωρίζετε, δὲν μ' ἐμποδίζει νὰ ἔχω καρδίαν, ἐφώτιζε τὴν σκυθρωπότητά του, καὶ ἦτον, — καθὼς ἔλεγεν ὁ ἴδιος — βάλσαμον τῆς ψυχῆς του. Ἆ! σᾶς παρακαλῶ, μὴ κάμνωμεν πλέον λόγον περὶ μελλονύμφων. Αἱ ὁμιλίαι αὐταὶ μοῦ ἐνθυμίζουν ὅτι εἶμαι τοῦ λοιποῦ μόνη ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἡ Λεοντία εὗρεν ἀφορμὴν νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν περὶ τούτου λόγον τοσοῦτον συνεχῶς καὶ ὑπὸ τοιαύτας διαφόρους μορφάς, τοσοῦτον δ' ἐπικαίρως ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ἀπαρασκεύου καὶ τοσοῦτον περιποιητικῶς ὑπὸ τὸ πρόσχημα παντελοῦς ἀφιλοκερδείας, ὥστε ἡ ἰδέα εἰσεχώρησεν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς μαρκησίας χωρὶς διόλου νὰ τὸ ἐννοήσῃ. Ὅτε δὲ ἡ κ. Δαργλὰδ εἶδεν αὐτὴν διατεθειμένην νὰ μὴ τὴν ἀποκρούσῃ ἐν ὥρᾳ εὐθέτῳ, ἤρχισε τὴν ἀπ' εὐθείας ἐπίθεσιν αὐτῆς κατὰ τοῦ κ. Βιλλεμέρ, τὰς αὐτὰς μεταχειριζομένη πανουργίας, τὰς αὐτὰς ἐπιχαρίτους ἀπερισκεψίας, τὰς αὐτὰς ἀποσιωπήσεις περὶ τῆς συζυγικῆς ἀπελπισίας της καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀφελεῖς ὑπαινιγμούς, πάντα δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ συστάδην οὕτως εἰπεῖν, καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτὰ τῆς Καρολίνας, περὶ ἧς οὐδόλως ἀνησύχει.

Ἀλλ' ἡ φλυαρία τῆς κ. Δαργλὰδ ἦτο ἀντιπαθὴς εἰς τὸν μαρκήσιον· δὲν τὸ εἶχε δ' ἐκείνη ποτὲ παρατηρήσει, διότι οὐδέποτε τὸν εἶχε προκαλέσει ν' ἀσχοληθῇ περὶ αὐτῆς. Ὁ κ. Βιλλεμὲρ οὐ μόνον ἄγριος καὶ ἄπειρος δὲν ἦτο, ὡς ὑπετίθετο, ἀλλ' εἶχε μάλιστα λεπτοτάτην τὴν περὶ γυναικῶν κρίσιν. Οὕτω δὲ ἀπὸ τῶν πρώτων ἐφόδων τῆς Λεοντίας κατενόησε τὰς προθέσεις αὐτῆς, ἐμάντευσε τὴν στρατηγικήν της, καὶ τοσοῦτον καλῶς τὸ ὑπέδειξεν εἰς αὐτήν, ὥστε καίριον ᾐσθάνθη ἡ καρδία της τραῦμα.

Ἤνοιξε τότε τοὺς ὀφθαλμούς της, καὶ ἐκ μυρίων λεπτῶν ἐνδείξεων ἐνόησε τὸν ἄπειρον ἔρωτα ὃν ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ ἐνέπνεεν εἰς τὸν μαρκήσιον. Ἐσκέφθη δὲ ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐκδικηθῇ, καὶ ἀνέμεινε τὴν εὔκαιρον στιγμήν.

Ὁ γάμος τοῦ δουκὸς εἶχεν ὁρισθῇ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου. Ἀλλὰ τοσοῦτον ἐξήγειρε τὴν κατακραυγὴν σκληρῶν τινων αἰθουσῶν τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ ἡ εὐκολία μεθ' ἧς ἡ δούκισσα Δυνιὲρ εἶχεν ἀποδεχθῇ τὴν αἴτησιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἐνόχου, ὥστε ἀπεφάσισεν αὕτη πρὸς ἀποφυγὴν πάσης μομφῆς ἐπὶ σπουδῇ, ν' ἀναβάλῃ ἐπὶ τρεῖς μῆνας τὴν εὐτυχίαν τῶν δύο μελλονύμφων, καὶ νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τούτοις τὴν βαπτιστικὴν αὐτῆς εἰς τὸν κόσμον. Ἡ βραδύτης αὕτη δὲν ἐτρόμαξε τὸν δοῦκα, ἀλλὰ δυσηρέστησε μεγάλως τὴν μαρκησίαν, ἥτις δὲν ἔβλεπε τὴν ὥραν ν' ἀνοίξῃ τὰς αἰθούσας της καὶ νὰ κοσμήσῃ αὐτὰς διὰ χαριεστάτης νύμφης, ἥτις ἔμελλε νὰ ἑλκύσῃ περὶ αὐτὴν νεαρὰ πρόσωπα. Ἡ κ. Δαργλὰδ προφασιζομένη ὑποθέσεις, ἐγένετο σπανιωτέρα, καὶ ἡ Καρολίνα ἐπανέλαβε τὸ ἔργον της.

Εἶχε δὲ αὕτη πολὺ ὀλιγωτέραν τῆς μαρκησίας ἀνυπομονησίαν νὰ κατοικήσῃ τὸ μέγαρον Ξαιντραῖγ καὶ νὰ μεταβάλῃ ἕξεις. Ὁ μαρκήσιος δὲν εἶχεν ἀπόφασιν νὰ δεχθῇ οἴκημα παρὰ τῷ ἀδελφῷ του, οὐδ' ἐξεφράζετο περὶ τῶν προσωπικῶν του σχεδίων. Καὶ ἀνησύχει μὲν ἐκ τούτου ἡ Καρολίνα, ἀλλ' ἡ ἔλλειψις αὕτη πάσης σπουδῆς τοῦ μαρκησίου, ὅπως συγκατοικήσῃ μετ' αὐτῆς, τῇ παρεῖχε τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἠρέμου ἐκείνου αἰσθήματος ὅπερ ἀπῄτει παρ' αὐτοῦ. Εἶχεν ὅμως περιέλθει εἰς τὴν φάσιν ἐκείνην τοῦ πάθους, καθ' ἣν ἡ λογικὴ ἐλέγχεται πολλάκις σφάλλουσα παρὰ τῆς καρδίας. Ἀπήλαυεν ἐν σιγῇ τῶν τελευταίων ὡραίων της ἡμερῶν, καὶ ὅτε ἦλθε τὸ ἔαρ, πρῶτον ἐπὶ ζωῆς της ἐπόθησε τὸν χειμῶνα.

Ἡ δεσποινὶς Ξαιντραῖγ εἶχεν αἰσθανθῇ μεγάλην ὑπόληψιν καὶ φιλίαν πρὸς τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, τοὐναντίον δὲ ᾐσθάνετο βαθυτάτην ἀντιπάθειαν πρὸς τὴν κυρίαν Δαργλάδ, ἣν συνήντα σπανίως τὴν πρωΐαν παρὰ τῇ μελλούσῃ πενθερᾷ της, πρὸς ἣν ἤρχετο καὶ αὐτὴ οὐχὶ ἐπισήμως, ἀλλὰ κατὰ τὰς ὥρας τῆς τῶν οἰκείων ὑποδοχῆς, μετὰ τῆς κυρίας καὶ τῆς δεσποινίδος Δυνιέρ.

Digitized by Google

Ἡ Λεοντία δὲν ἐφάνη παρατηροῦσα τὸ περίφρον ἦθος τῆς ὡραίας Ἀρτέμιδος. Ἐπίστευεν ὅτι ἐκράτει τὴν εὐτυχίαν της καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐκδικηθῇ καὶ αὐτὴν καὶ τὴν Καρολίναν.

Δὲν προσεκλήθη εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ γάμου, διότι τὸ πένθος της δὲν τὸ ἐπέτρεπε. Οὐχ' ἧττον χάριν τῆς μαρκησίας, πρὸς ἣν ἡ Ἄρτεμις ἐμαρτύρει πάντα σεβασμόν, ἐλέχθησαν πρὸς αὐτὴν ὀλίγαι τινὲς λέξεις λύπης ἐπὶ τῷ κωλύματι τούτῳ. Τόσον μόνον. Ἡ δὲ Καρολίνα τοὐναντίον ἐξελέχθη ὡς παράνυμφος κόρη κ' ἐπληρώθη δώρων ὑπὸ τῆς μελλούσης δουκίσσης Ἀλερία.

Ἔφθασε τέλος ἡ μεγάλη ἡμέρα, καὶ πρῶτον τότε ἀπὸ μακρῶν ἤδη ἐτῶν ἄλγους καὶ πτωχείας, ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, κεκοσμημένη δι' ἐξαιρέτου καλαισθησίας καὶ πλουσίως διὰ τῶν δώρων τῆς νύμφης, ἐπεφάνη ἐν πάσῃ τῇ αἴγλῃ τοῦ κάλλους αὐτῆς καὶ τῆς χάριτος. Προὐξένησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν, καὶ πάντες ἠρώτησαν τίς κ ὶ πόθεν ἡ μαγευτικὴ ἐκείνη ἄγνωστος. Ἡ δὲ Ἄρτεμις ἀπήντα: «Εἶνε φίλη μου, κόρη ἀληθῶς διακεκριμένη, προστατευομένη τῆς πενθερᾶς μου, καὶ τὴν ὁποίαν εἶμαι εὐτυχὴς ὅτι θὰ ἔχω πλησίον μου».

Ὁ μαρκήσιος ἐχόρευσε μετὰ τῆς νύμφης καὶ τῆς δεσποινίδος Δυνιέρ, ἵνα δυνηθῇ νὰ χορεύσῃ κατόπιν καὶ μετὰ τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ. Ἡ Καρολίνα τοσοῦτον ἐξεπλάγη, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ τοῦ εἴπῃ μειδιῶσα: «Πῶς, ἀφοῦ συνειργάσθημεν εἰς τὴν χειραφεσίαν τῶν κοινοτήτων καὶ τὴν ἵδρυσιν τῆς ἐλευθέρας ἰδιοκτησίας, θὰ χορεύσωμεν τόρα καὶ τὸν ἀντίχορον;»

— Βέβαια, ἀπήντησεν ἐκεῖνος ζωηρῶς, καὶ τοῦτο εἶνε πολὺ καλλίτερον, ἀφοῦ θὰ αἰσθανθῶ τὴν χεῖρά σας εἰς τὴν χεῖρά μου.

Πρῶτον τότε ὁ μαρκήσιος ἐδείκνυεν ἐκφανῶς εἰς τὴν Καρολίναν συγκίνησιν, ἧς μετεῖχόν πως καὶ αἱ αἰσθήσεις του, διότι ἀληθῶς ᾐσθάνθη ἐκείνη τὴν χεῖρά του φρίσσουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς του καταβιβρώσκοντας αὐτήν. Ἐφοβήθη, ἀλλὰ διενοήθη ὅτι καὶ ἄλλοτε ἤδη εἶχε φανῆ ὅτι ἦτο ἐρωτευμένος πρὸς αὐτήν, κατώρθωσεν ὅμως νὰ νικήσῃ τὸν κακὸν αὐτὸν διαλογισμόν του. Ἔχουσα ἀπέναντί της ἄνδρα τοσοῦτον ἁγνὸν καὶ ἠθικόν, ἔπρεπε νὰ φοβηθῇ ἐκ στιγμιαίας λήθης; Ἄλλως δέ, μήπως καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία δὲν ᾐσθάνετο τὴν ἀόριστον αὐτὴν μέθην τοῦ ἔρωτος, ἣν πρὸ μικροῦ ἔτι θέλησιν εἶχε νὰ κατανικήσῃ; Ἀδύνατον ἦτο νὰ μὴ συναισθανθῇ ὅτι ἦτο ἐξαισίως ὡραία, διότι ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ τὸ ἔλεγον. Ὑπερέβαλλε καὶ αὐτὴν τὴν νεόνυμφον, δεκαεπταέτιδα μόλις, ἀδαμαντοστόλιστον καὶ φέρουσαν ἐπὶ τῶν χειλέων τὸ ἐπίχαρι νικηφόρον μειδίαμά της. Αἱ πρεσβύτιδες ἔλεγον εἰς τὴν δούκισσαν Δυνιέρ: «Ἡ πτωχὴ αὐτὴ ὀρφανὴ εἶνε παραπολὺ ὡραία· κακὸν πρᾶγμα.» Καὶ αὐτοὶ τῆς δουκίσσης οἱ υἱοί, νέοι μεγάλων ἐλπίδων καὶ ὑπερήφανοι τὸ ἦθος, ἐθεώρουν τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενὲ κατὰ τρόπον δικαιολογοῦντα τοὺς φόβους τῶν πεπειραμένων ἐκείνων γραιῶν. Ὁ δοὺξ συγκεκινημένος ὅτι ἡ γενναία του σύζυγος οὐδ' ἐσυλλογίζετο κἂν νὰ ζηλοτυπήσῃ, καὶ εὐγνωμονῶν πρὸς τὴν Καρολίναν διὰ τὸ μεμετρημένον τῶν τρόπων της, ἐπεδείκνυε πρὸς αὐτὴν ἰδιαιτέρας περιποιήσεις. Ἡ δὲ μαρκησία, μὴ θέλουσα νὰ σκιάσῃ τὴν ὡραίαν αὐτὴν ἡμέραν, προσεφέρετο πρὸς αὐτὴν ἔτι μητρικώτερον καὶ προσεπάθει νὰ ἐξαλείψῃ πᾶσαν ἐπιφάνειαν ὑποτελείας. Ἁπλῶς εἰπεῖν ἡ Καρολίνα εὑρίσκετο εἰς στιγμήν τινα τοῦ βίου ἐξ ἐκείνων, καθ' ἃς, παρὰ πᾶσαν τῆς τύχης ἰδιοτροπίαν, ἡ φυσικὴ δύναμις ἣν ἀσκοῦσιν ἡ νοημοσύνη, ἡ τιμὴ καὶ τὸ κάλλος φαίνεται ἀνακτῶσα τὰ δικαιώματα αὐτῆς καὶ τὴν προσήκουσαν ἐν τῷ κόσμῳ θέσιν της.

Καὶ ἀνεγίνωσκε μὲν ἡ Καρολίνα τὸν θρίαμβόν της ἐπὶ παντὸς προσώπου, ἀλλ' ἐκ τῶν βλεμμάτων ἰδίως τοῦ μαρκησίου ἠδύνατο νὰ βεβαιωθῇ περὶ αὐτοῦ. Παρετήρει δ' ἐπίσης πόσον ὁ μυστηριώδης ἐκεῖνος ἄνθρωπος εἶχε μεταμορφωθῇ ἀφ' ἧς ἡμέρας τὸ πρῶτον εἶχεν ἰδεῖ αὐτὸν δειλόν, ἀφῃρημένον καὶ προσπαθοῦντα νὰ μὴ φαίνεται κἄν. Εἶχε τόρα τοὺς τρόπους κομψοὺς ὅσον καὶ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός του, μετὰ πλείονος ἔτι ἀληθοῦς χάριτος καὶ πραγματικῆς εὐγενείας. Διότι ὁ δούξ, καίτοι βαθέως ἐπιστήμων περὶ τὴν τέχνην τοῦ φέρεσθαι, εἶχεν ὅμως ὀλίγον ἐπιτετηδευμένον καί πως θεατρικὸν τὸ ἦθος, ὡς ἔχουσιν αὐτὸ συνήθως οἱ ἱσπανοί. Ὁ μαρκήσιος ἦτο ὁ γαλλικὸς τύπος, καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἄτεχνον ἀφέλειαν, μετὰ πάσης τῆς προσηνοῦς αὐτοῦ χάριτος καὶ μετὰ τοῦ γοήτρου ἐκείνου, ὅπερ δὲν ἐπιβάλλεται ἀλλ' ἑλκύει. Ἐχόρευεν — τουτέστιν ἐβάδιζε — τὸν ἀντίχορον μετὰ πλείονος ἢ πᾶς ἄλλος ἁπλότητος. Ἀλλ' ἡ ἀγνότης τοῦ βίου του περιέβαλλεν αὐτόν, καὶ τὴν μορφήν του καὶ πᾶσαν του κίνησιν ὡσεὶ δι' ἐξαιρέτου τινὸς ἀρώματος νεότητος. Ἐφαίνετο τὴν ἑσπέραν ἐκείνην κατὰ δέκα ἔτη νεώτερος τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀνεξήγητος δέ τις ἐλπίδος ἀνταύγεια, οἱονεὶ ἀνατελλούσης νέας ζωῆς, ἐφώτιζε τὸ βλέμμα του.

ΙΘ'

Τὸ μεσονύκτιον ἀνεχώρησαν ἀπαρατήρητοι οἱ νεόνυμφοι, ἡ δὲ μαρκησία ἔνευσεν εἰς τὸν υἱόν της, ὅτι ἦτο κατάκοπος κ' ἐπεθύμει ν' ἀποσυρθῇ ἐπίσης.

— Δός με τὸν βραχίονά σου, παιδί μου, τῷ εἶπεν ὅτε ἦλθε πλησίον της. Ἂς μὴ ταράξωμεν τὴν Καρολίναν, ἡ ὁποία χορεύει· τὴν ἀφίνω ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς κυρίας Δ...

Ἐνῷ δὲ ὁ μαρκήσιος ὑπεστήριζεν αὐτὴν διὰ

Digitized by Google

τοῦ διαδρόμου, ὅστις ἔφερεν εἰς τὰ ἰσόγαια δώματά της— διότι φροντὶς εἶχε ληφθῆ ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ἀναβάσεως κλιμάκων,—

— Ἀγαπητέ μου υἱέ, εἶπεν εἰς αὐτόν, δὲν θὰ ἔχῃς πλέον τὸν κόπον νὰ φέρῃς εἰς τὰς ἀγκάλας σου τὴν πτωχήν σου γραῖαν μητέρα. Τὸ ἔκαμνες τόσον συχνὰ εἰς τὴν ἄλλην οἰκίαν, κ' ἐγὼ σ' ἐλυπούμην διὰ τὸν κόπον σου...

— Καὶ ἐγὼ θὰ λυποῦμαι, ὅτι δὲν λαμβάνω πλέον αὐτὸν τὸν κόπον, εἶπεν ὁ Οὐρβανός.

— Τί ὡραῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς εἶνε ὁ χορὸς αὐτός· ὑπέλαβεν ἡ μαρκησία, ὅτε ἔφθασαν εἰς τὰ δωμάτιά της. Καὶ ἡ Καρολίνα! βασίλισσα τοῦ χοροῦ! Δὲν ἐχόρταινα νὰ θαυμάζω τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν χάριν της.

— Μητέρα, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, εἶσθε ἀληθῶς πολὺ κουρασμένη; Ἂν σᾶς παρεκάλουν νὰ ὁμιλήσωμεν μαζῆ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας!.

— Νὰ ὁμιλήσωμεν, υἱέ μου! ἀνεφώνησεν ἡ μαρκησία. Ἐκουράσθην, διότι δὲν εἶχα εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσω μ' ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἀγαπῶ. Ἔπειτα ἐφοβούμην μὴ φανῶ γελοία, ὁμιλοῦσα πολὺ περὶ τῆς εὐτυχίας μου. Ἂς ὁμιλήσωμεν τώρα περὶ αὐτῆς,.. ἂς ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου.. καὶ περὶ σοῦ ἐπίσης. Δὲν θὰ μοῦ δώσῃς καὶ σὺ μίαν ἄλλην ἡμέραν ὁμοίαν μὲ αὐτήν;

— Αγαπητή μου μητέρα, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, γονυπετῶν πρὸ τῆς μητρός του, καὶ δραττόμενος τῶν χειρῶν αὐτῆς, ἀπὸ σᾶς ἐξαρτᾶται νὰ ἔχω κ' ἐγὼ ἐντὸς ὀλίγου τὴν ἡμέραν τῆς ὑπερτάτης μου χαρᾶς.

— Τί λέγεις; ἀλήθεια; λέγε λοιπὸν γρήγορα!

— Ναί, θὰ σᾶς τὰ εἰπῶ ὅλα... Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐπερίμενα. Ἐπερίμενα καὶ ηὐχόμην ἐκ βάθους καρδίας νὰ ἔλθῃ ἡ εὐλογημένη αὐτὴ ὥρα καθ' ἣν ὁ ἀδελφός μου, συνδιαλλαττόμενος πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς τὸν ἑαυτόν του, θὰ ἔθλιβεν εἰς τὴν ἐξάγνισθεῖσαν ἀγκάλην του σύζυγον ἀξίαν νὰ γείνῃ κόρη σας. Τὴν στιγμὴν δὲ αὐτὴν ἀπόφασιν εἶχα νὰ σᾶς εἰπῶ τὰ ἑξῆς: Κ' ἐγὼ μῆτέρ μου ἔχω νὰ σᾶς παρουσιάσω δευτέραν κόρην πολὺ πλέον ἀξιαγάπητον τῆς πρώτης κ' ἐπίσης ἁγνήν. Ἀγαπῶ ἐμπαθῶς πρὸ ἑνὸς ἔτους τὸ ἐντελέστερον πλᾶσμα τοῦ κόσμου. Τὸ ἐμάντευσεν ἴσως ἀλλὰ δὲν τὸ γνωρίζει. Τὴν σέβομαι καὶ τὴν ἐκτιμῶ τόσον, ὥστε ἐγνώριζα ὅτι οὐδέποτε θὰ μοῦ ἀνταπέδιδε τὸ σέβας καὶ τὴν ἐκτίμησίν της, χωρὶς τὴν ἰδικήν σας συναίνεσιν. Αὐτὸ τοὐλάχιστον μ' ἔκαμε νὰ ἐννοήσω μίαν ἡμέραν, τὴν μόνην καθ' ἣν τὸ μυστικόν μου ἦτο ἕτοιμον νὰ μοῦ ἐκφύγῃ χωρὶς νὰ τὸ θέλω, πρὸ τεσσάρων μηνῶν, κ' ἔκλεισα πάλιν αὐστηρῶς τὰ χείλη μου καὶ πρὸς αὐτὴν καὶ πρὸς σᾶς. Καθῆκον εἶχα ν' ἀποφύγω πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ στενοχωρήσῃ τὴν ὕπαρξίν σας. Ἀλλ' εὐτυχῶς τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Καὶ ἡ τύχη σας, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἡ τύχη καὶ ἡ ἰδική μου εἶνε ἀσφαλεῖς ἐντελῶς τοῦ λοιποῦ. Εἶμαι τώρα ἀρκετὰ πλούσιος κ' ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ μὴ ἐπιζητήσω αὔξησιν περιουσίας ἀλλὰ νὰ νυμφευθῶ κατὰ τὴν καρδίαν μου. Ἔχετε ὅμως καὶ σεῖς νὰ μοῦ κάμετε μίαν θυσίαν, καὶ ἡ μητρική σας στοργὴ δὲν θὰ μοῦ τὴν ἀρνηθῇ, ἀφοῦ ἐξ αὐτῆς ἐξαρτᾶται ὅλης μου τῆς ζωῆς ἡ εὐτυχία. Ἡ κόρη αὐτὴ ἀνήκει εἰς ἔντιμον οἰκογένειαν, ἐβεβαιώθητε δὲ περὶ τούτου καὶ σεῖς ἡ ἰδία ὅτε τὴν ἐδέχθητε εἰς τὸν κύκλον τῶν οἰκείων σας. Δὲν ἀνήκει ὅμως εἰς οἰκογένειαν ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων καὶ διασήμων, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἔχετε ἀποκλειστικὴν συμπάθειαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐννοῶ παντάπασι νὰ πολεμήσω. Σᾶς εἶπα ὅτι ἔπρεπε κἄτι νὰ μοῦ θυσιάσετε. Θέλετε; Τὸ κάμνει ἡ ἀγάπη σας; Ναί, μητέρα, ναί! ἡ καρδία σας τὴν ὁποίαν ἀκούω νὰ πάλλῃ θ' ἀποδεχθῇ χωρὶς λύπην, καὶ μὲ τὴν ἄπειρον μητρικήν σας ἀγαθότητα, τὴν παράκλησιν υἱοῦ ὅστις σᾶς λατρεύει.

— Ἄχ Θεέ μου! περὶ τῆς Καρολίνας μ' ὁμιλεῖς; ἀνέκραξε τρέμουσα ἡ μαρκησία. Στάσου, υἱέ μου, στάσου νὰ συνέλθω. Αὐτὸ δὲν τὸ ἐπερίμενα!

— Ὦ, μὴ τὸ λέγετε αὐτό, ὑπέλαβεν ὁ μαρκήσιος μετὰ πάθους. Ἂν τὸ πρᾶγμα σᾶς φαίνεται φοβερόν, ἂς μὴ γείνῃ! Δὲν νυμφεύομαι ποτέ...

— Νὰ μὴ νυμφευθῇς!... Θὰ ἦτο χειρότερον! Στάσου λοιπὸν νὰ συνέλθω· ἴσως τὸ πρᾶγμα χωνεύεται εὐκολώτερον παρ' ὅτι φαίνεται. Δὲν εἶνε τόσον τὸ γένος... ὁ πατήρ της ἦτον ἱππότης· ὀλίγον εἶνε... ἀλλὰ τέλος πάντων, ἂν ἦτο μόνον αὐτό! Εἶνε ἡ παντελὴς πτωχεία, ἡ ὁποία ἔπεσεν ἐπάνω της... Θὰ μοῦ εἰπῇς ἴσως, ὅτι χωρὶς ἐσὲ θὰ μοῦ συνέβαινε τὸ ἴδιον. Ἀλλ' ἐγὼ θ' ἀπέθνησκα, ἐνῷ αὐτὴ εἶχε τὸ θάρρος νὰ ἐργασθῇ διὰ νὰ ζήσῃ, καὶ νὰ δεχθῇ θέσιν ὑπηρετικήν...

— Θεέ μου! ἀνεφώνησεν ὁ μαρκήσιος, θὰ τὴν κατηγορήσετε δι' ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν μεγάλην ἀρετὴν τοῦ βίου της;

— Ὄχι, ὄχι, ἐγώ! ὑπέλαβε ζωηρῶς ἡ μαρκησία. Τοὐναντίον· ἀλλ' ὁ κόσμος εἶνε τόσον...

— Τόσον ἄδικος καὶ τόσον τυφλός!...

— Ἀληθὲς καὶ αὐτό, καὶ ἔχω ἄδικον νὰ μὲ μέλει. Ἔστω! ἀφοῦ εὑρισκόμεθα εἰς τοὺς ἐξ ἔρωτος γάμους, μίαν μόνην ἔχω ἀκόμη ἔνστασιν. Ἡ Καρολίνα εἶνε εἰκοσιπέντε ἐτῶν...

— Κ' ἐγὼ ἐπέρασα τὰ τριάκοντα τέσσαρα.

— Δὲν λέγω αὐτό. Εἶνε νεωτάτη, ἂν ἡ καρδία της εἶνε τόσον ἁγνὴ καὶ νέα ὅσον ἡ ἰδική σου, ἀλλὰ ἠγάπησεν...

— Ὄχι! γνωρίζω ὅλην της τὴν ζωήν, ὡμίλησα μὲ τὴν ἀδελφήν της. Ἦτο λόγος νὰ νυμφευθῇ, ἀλλὰ ποτέ της δὲν ἠγάπησε πραγματικῶς.

Digitized by Google

— Ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ ἀποτυχόντος αὐτοῦ γάμου καὶ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μας παρῆλθον ἔτη ὁλόκληρα...

— Ἔλαβα πληροφορίας. Γνωρίζω τῆς ζωῆς της πᾶσαν ὥραν σχεδόν. Σᾶς λέγω δὲ ὅτι ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ εἶνε ἀξία καὶ ὑμῶν καὶ ἐμοῦ· διότι τὸ γνωρίζω. Δὲν μὲ κατέστησε τυφλὸν ἀνόητον πάθος, ὄχι! Ἔρως σοβαρός, θεμελιούμενος ἐπὶ τῆς κρίσεως, τῆς παραβολῆς πρὸς ὅλας τὰς ἄλλας γυναῖκας, καὶ τῆς βεβαιότητος, μοῦ ἔδωκε τὴν δύναμιν νὰ σιωπήσω, νὰ περιμείνω καὶ νὰ θελήσω νὰ σᾶς πείσω ἐν πλήρει συνειδήσει.

Ὁ μαρκήσιος ὡμίλησεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν μητέρα του, καὶ ἐθριάμβευσεν. Ἡ εὐγλωττία τοῦ πάθους του καὶ ἡ υἱϊκή του στοργή, ἧς τοσαῦτα εἶχε παράσχει δείγματα, συνεκίνησαν τὴν μαρκησίαν καὶ ἐνέδωκε.

— Λοιπόν! ἀνεφώνησεν ὁ μαρκήσιος, μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ τὴν καλέσω ἐδῶ ἐκ μέρους σας; Θέλετε νὰ τῆς εἰπῶ πρώτην φορὰν ἐνώπιόν σας, εἰς τοὺς πόδας σας, ὅτι τὴν ἀγαπῶ; Βλέπετε, δὲν τολμῶ νὰ τῆς τὸ εἰπῶ μόνος πρὸς μόνην. Ἓν βλέμμα της ψυχρόν, μία λέξις δυσπιστίας θὰ μοῦ συνέτριβε τὴν καρδίαν. Ἐδῶ ὅμως, ἐπὶ παρουσίᾳ σας, θὰ ὁμιλήσω καὶ θὰ δυνηθῶ νὰ τὴν πείσω.

—Υἱέ μου, εἶπεν ἡ μαρκησία, ἔχεις τὸν λόγον μου. Βλέπεις, ἐξηκολούθησε θλίβουσα αὐτὸν ἐν τῇ ἀσθενεῖ της ἀγκάλῃ, ὅτι δὲν σοῦ τὸν ἔδωκα μὲν μὲ αὐθόρμητον χαρὰν ἀλλὰ τοὐλάχιστον μὲ στοργὴν ἀπεριόριστον καὶ χωρὶς ἐπιφύλαξιν. Ἓν μόνον ἀπαιτῶ, νὰ σκεφθῇς εἰκοσιτέσσαρας ὥρας περὶ τῆς θέσεώς σου. Τὰ πράγματα μετεβλήθησαν, διότι ἔχεις ἤδη τὴν συναίνεσίν μου, περὶ ἧς οὐδεμίαν εἶχες βεβαιότητα πρὸ μιᾶς ὥρας. Πρὶν τὴν λάβῃς, ἐνόμιζες ὅτι σ' ἐχώριζον ἀπὸ τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενὲ ἐμπόδια τὰ ὁποῖα ὑπέθετες δυσυπέρβλητα, καὶ τὰ ὁποῖα ὑπέθαλπον ἴσως τὴν ἐπιθυμίαν σου. Μὴ σείῃς τὴν κεφαλήν. Ποῦ τὸ ἠξεύρεις; Ἔπειτα δὲν σοῦ ζητῶ καὶ μεγάλα πράγματα. Εἰκοσιτέσσαρας μόνον ὥρας νὰ μὴ τῆς εἴπῃς τίποτε. Κ' ἐγὼ ἡ ἰδία ἔχω ἀνάγκην νὰ συνοικειωθῶ, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, μὲ τὴν ἀπόφασιν τὴν ὁποίαν ἔλαβον, ὥστε τὸ πρόσωπόν μου, ἡ ταραχή μου, τὰ δάκρυά μου ἴσως νὰ μὴ προδώσωσιν εἰς τὴν Καρολίναν πόσον ἡ ἀπόφασις αὐτὴ ὑπῆρξε δι' ἐμὲ δύσκολος.

— Ναί, ναί! ἔχετε δίκαιον! ἀνεφώνησεν ὁ μαρκήσιος. Ἂν τὸ ἐμάντευε, δὲν θὰ μὲ ἄφινεν ἴσως νὰ ὁμιλήσω. Αὔριον λοιπόν, καλή μου μῆτερ! Εἰκοσιτέσσαρας ὥρας εἴπατε; Πολλαὶ εἶνε!... Κ' ἔπειτα... εἶνε μία μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Θ' ἀγρυπνήσητε λοιπὸν καὶ αὔριον;

— Βεβαίως, ἀφοῦ ἔχομεν συναυλίαν αὔριον εἰς τὰς αἰθούσας τῆς νέας δουκίσσης. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ κοιμηθῶμεν ἀπόψε. Μήπως ἔχεις σκοπὸν νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὸν χορόν;

— Δότε μου τὴν ἄδειαν. Εἶνε ἀκόμη ἐκεῖ... καὶ εἶνε τόσον εὔμορφη μὲ τὸ λευκόν της φόρεμα καὶ μὲ τοὺς μαργαρίτας της. Σᾶς βεβαιῶ δὲν τὴν εἶδα ἀρκετά. Δὲν ἐτόλμων. Τώρα μόνον θὰ τὴν ἰδῶ καλά.

— Ὄχι! κάμε μου καὶ σὺ αὐτὴν τὴν θυσίαν, νὰ μὴ τὴν ἴδῃς καὶ νὰ μὴ τῆς ὁμιλήσῃς, ἕως αὔριον τὸ βράδυ. Ὁρκίσου μου, ἀφοῦ βεβαίως δὲν θὰ κοιμηθῇς, νὰ συλλογισθῇς αὐτήν, ἐμὲ καὶ σὲ αὐτὸν μόνος σου, ἐπί τινας ὥρας καὶ αὔριον τὸ πρωὶ ἀκόμη. Νὰ μὴν ἔλθῃς ἐδῶ πρὸ τῆς ὥρας τοῦ γεύματος. Πρέπει· ὁρκίσου μέ το!

Ὁ μαρκήσιος ὡρκίσθη κ' ἐτήρησε τὸν λόγον του. Ἀλλ' ἡ μόνωσις, ἡ νύξ, ἡ λύπη ὅτι δὲν ἔβλεπε τὴν Καρολίναν καὶ ἄφινεν αὐτὴν ἐν μέσῳ ξένων βλεμμάτων καὶ θωπειῶν, ηὔξησαν τὴν ἀνυπομονησίαν του καὶ ἀνερρίπισαν τὴν φλόγα τοῦ πάθους του. Ἄλλως δὲ αἱ προφυλάξεις τῆς μητρός του, καί τοι φρόνιμοι καθ' ἑαυτάς, ἦσαν παιδαριώδεις ἀπέναντι ἀνδρὸς ὅστις ἀπὸ καιροῦ ἤδη ἐσκέπτετο καὶ ἤθελε.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 553.

ΚΒ'.

Μετὰ τὰς ἐν Τάρῳ καὶ Νοβάρᾳ μάχας οἱ Στρατιῶται ἐξακολουθοῦσι τὸν κατὰ τῶν Γάλλων πόλεμον ἐν Νεαπόλει καὶ Καλαβρίᾳ. Ὅ,τι ἔπαθον ὁ Κάρολος καὶ ὁ δοὺξ τῆς Αὐρηλίας, τὰ αὐτὰ καὶ χειρότερα ἐδοκίμασαν οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ βασιλέως Γιλβέρτος de Montpensier, καὶ Στούαρτ d' Aubigny. Μετὰ τῶν Στρατιωτῶν πολεμοῦσιν ἐν Καλαβρίᾳ καὶ οἱ γαλεῶται [1]). Διάφοροι τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν διαπρέψαντες τότε ἔλαβον ἁδρὰς συντάξεις ἐν Ζακύνθῳ, Κερκύρᾳ, καὶ ἐν τῇ μετ' ὀλίγον διὰ τῆς συνδρομῆς των κατακτηθείσῃ Κεφαλληνίᾳ, ὡς καὶ ἐν Λευκάδι, γενόμενοι οἱ γενάρχαι τοῦ ἀρχοντολογίου τῆς Ἑπτανήσου. Πολλὰ ψηφίσματα τῆς Γερουσίας εὐφήμως ἀνακηρύττουσι τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας καὶ τοὺς θριάμβους τῶν Στρατιωτικῶν ἀρχόντων Βουζύκη, Φροσύνα καὶ Θεράκη Ναυπλιέων, Καρυοδόντα ἄρχοντος τοῦ Δοκοῦ, ἀδελφῶν Ἀν-

[1]) Sanuto, la spedizione di Carlo VIII, σελ. 493.

δρομηδαίων ἀρχόντων τῆς Πεδιάδος, Θεοδώρου καὶ Ἰωάννου Παλαιολόγου Λεονταριτῶν, Παγωμένου Δριμῆ καὶ Βασκοῦ Κορωναίων, Θεοδώρου Κόντου, Λέκα Προγόνου καὶ Δημητρίου Πρωτοστράτορα Μονεμβασιωτῶν, τριῶν Ῥάλλιδων, δύο Μποχαλαίων καὶ Καβάκου Σπαρτιατῶν, Μενάγια, Καρούσου, Κομποθέκρα καὶ Μάτεση Μεθωναίων ἐγκαταστάντων ἐν Κεφαλληνίᾳ, Λάσκαρη, Μεγαδούκα καὶ Λούζη Ζακυνθίων, καὶ τῶν Αἰτωλῶν Νικολίτσα, Μαλακάση, Μέχρα, ἀδελφῶν Σκιαδοπούλων κλπ.

Ὀνομαστότερος ὅμως ὅλων τούτων ἐγένετο ὁ προρρηθεὶς Μερκούριος Μπούας· ἀληθὴς ἀπόγονος τοῦ Πύρρου, ἐπὶ τριάκοντα συνεχῆ ἔτη πολεμεῖ ὡς οὗτος ἄνευ ὡρισμένου σκοποῦ, μόνον καὶ μόνον διὰ ν' ἀκουσθῇ εἰς Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, ὡς συνεχῶς λέγει ὁ βιογράφος του. Λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως πλούσιον τιμάριον ἐν Νεαπόλει, ὀνομασθεὶς ὑπὸ μὲν τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' ἀρχηγὸς τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ καὶ κόμης τοῦ Ἀκουΐνου καὶ τῆς Ῥόκας-Σέκας, ὑπὸ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ στρατηγὸς καὶ κόμης τοῦ Ἰλὰζ καὶ τοῦ Σοάβε, φορτωμένος ἐκ βαρυτίμων βασιλικῶν περιδεραίων, παρασήμων, χρυσοκεντήτων σημαιῶν καὶ ἐνδυμασιῶν, ἐνῷ δύναται ν' ἀπολαύῃ ἐν ἀνέσει τὸν δι' αἱματηρῶν ἱδρώτων ἀποκτηθέντα πλοῦτόν του, προτιμᾷ νὰ περιπλανᾶται ἐν ὅλῃ τῇ Εὐρώπῃ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πεντακοσίων ἢ χιλίων Λεονταριτῶν, Σπαρτιατῶν καὶ Μακεδόνων ἱππέων του, ζητῶν τὸ στοιχεῖόν του· εἰς τὸν ἀνήρεμον τοῦτον πολεμιστὴν ἀκριβῶς ἐφαρμόζεται ὁ ὑπὸ Ξενοφῶντος διαγραφεὶς χαρακτὴρ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Μυρίων, τοῦ Κλεάρχου· «ταῦτα οὖν φιλοπολέμου μοι δοκεῖ ἀνδρὸς ἔργα εἶναι, ὅστις ἐξὸν μὲν εἰρήνην ἔχειν ἄνευ αἰσχύνης καὶ βλάβης, αἱρεῖται πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ ῥαθυμεῖν βούλεται πονεῖν ὥστε πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ χρήματα ἔχειν ἀκινδύνως, αἱρεῖται πολεμῶν μείονα ταῦτα ποιεῖν. Ἐκεῖνος δὲ ὥσπερ εἰς παιδικὰ ἢ εἰς ἄλλην τινὰ ἡδονὴν ἤθελε δαπανᾶν εἰς πόλεμον. Οὕτω μὲν φιλοπόλεμος ἦν» Ἀνάβ. Β, 6,6.

Συστάσει καὶ προτροπῇ τοῦ διασήμου Τριβούλτση ὁ Λουδοβίκος ΙΒ' ἐζήτησε τὸν Μερκούριον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ του ἅμα ἀνερρήθη βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ ἀπεφάσισε τὴν εἰς Λομβαρδίαν ἐκστρατείαν (1498). Ἀλλ' ὁ Ἕλλην πολεμιστὴς θεωρῶν ἀκόμη νωπὸν τὸ ὑπ' αὐτοῦ χυθὲν γαλλικὸν αἷμα, ἅμα δὲ καὶ συνδεδεμένος δι' ἀτομικῆς φιλίας πρὸς τὸν δοῦκα τοῦ Μιλάνου, Λουδοβῖκαν Σφόρτσαν, ἐπροτίμησε νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ τούτου. Καὶ οὐ μόνον ἀνδρείως ἠγωνίσθη πρὸς τοὺς εἰσβαλόντας Γάλλους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ὑφ' ἁπάντων τῶν ἄλλων Στρατιωτῶν καὶ οἰκείων ἐγκαταλειφθέντα ἡγεμόνα παρέμεινεν ὁ μόνος πιστὸς ἑταῖρος καὶ φύλαξ, διασώσας τοῦτον μετὰ τῆς οἰκογενείας ἐκ μέσου πολυαρίθμων ἐχθρῶν, καὶ ἀσφαλῶς ὁδηγήσας εἰς Βαυαρίαν. Ἐντεῦθεν ἐπανελθὼν μετὰ τοῦ Σφόρτσα ἐπὶ κεφαλῆς Γερμανῶν καὶ Ἑλβετῶν, πολεμεῖ πρὸς τοὺς Γάλλους ἐν Νοβάρᾳ καὶ Μορτάρᾳ μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1500 παραδόσεως τοῦ δουκὸς εἰς τοὺς Γάλλους ὑπ' αὐτῶν τῶν μισθοφόρων Ἑλβετῶν.

Ἐν ἔτει 1502 κηρυχθέντος τοῦ πρὸς Ἱσπανοὺς πολέμου τῶν Γάλλων, ὁ ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' ὀνομασθεὶς ἀρχιστράτηγος μαρκέσιος τῆς Μαντούης, κατέπεισε τὸν παλαιὸν συναθλητὴν ἵνα, μιμούμενος αὐτόν, δεχθῇ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαλλίας.

...... 'ς ἄλογα τετρακόσια
μὲ Μακεδόνας ἐκλεκτούς· πάντες δὲ τότ' ὡμόσαν
'ς τὸν ῥῆγαν νὰ εἶν' ἀεὶ πιστοί, δι' αὐτόνον ν' ἀποθάνουν
ἀνδρείως, καὶ τὸ αἱμά των κάτω 'ς τὴν γῆν νὰ ῥάνουν.

Ἀριστεύσας ὁ Μερκούριος ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Γαρηλιάνου (1503) ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΒ' κόμης καὶ ἀρχηγὸς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ:

Εἰς τὰ λιντζέρα τ' ἄλογα ποῦ 'σαν ἔξη χιλιάδες,
καπετάνιον τὸν ἔποικε, ποῦ δούλευαν ῥηγάδες.

Οἱ ἱστορικοὶ τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ δὲν ἐξηκρίβωσαν ἔτι πῶς διωργανίσθη τὸ ἱππικὸν τῆς Γαλλίας, οὔτε ποῖοι ἦσαν οἱ πρῶτοι αὐτοῦ διοικηταί· εἴδομεν ὅτι ἐν ἔτει 1499 ὁ de Fontrailles ὠνομάσθη ὁ πρῶτος ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ βασιλέως Ἑλλήνων Στρατιωτῶν· ἐν τούτοις ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Γενούης (1507), ὁ μὲν de Fontrailles διοικεῖ σῶμα πεντακισχιλίων πεζῶν Γάλλων καὶ Ἰταλῶν, τὸ δ' ἐλαφρὸν ἱππικὸν διοικεῖται ὑπὸ τοῦ Μερκουρίου· ἀλλ' ὁ Στρατιώτης δὲν παρέλαβε τὸ ἱππικὸν ἀπὸ τοῦ προειρημένου πρώτου ἀρχηγοῦ, ἀλλ' ἀπό τινος διαδόχου του ἀνήκοντος εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς Γαλλίας, ὡς ὑποδηλοῖ ὁ Κορωναῖος· ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸν ἐφάμιλλον τοῦ Βαγιάρδου καὶ τοῦ Φοντραΐλ Λουδοβῖκον d' Ars, μνημονεύονται πρὸ τοῦ Μερκουρίου ὑπηρετοῦντες Στρατιῶται. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1500 ὁ προρρηθεὶς ἱππότης καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Λομβαρδῶν ἔφθασε μετὰ τοῦ σώματός του πρὸ τοῦ παραρρέοντος τὴν Νοβάραν ποταμοῦ Τεκίνου, τοῦ ὁποίου τὰς γεφύρας εἶχον καταστρέψει οἱ χωρικοί. Ἐνῷ δὲ ἠπόρει πῶς νὰ περάσῃ, «εἷς Ἀλβανός, γράφει ὁ χρονογράφος Ἰωάννης d' Auton, εὑρὼν τρόπον νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν ἔφθασεν εἰς Γαλιάτην, ἔνθα εὗρε τὸν κόμητα de Ligny, πρὸς ὃν ἀνήγγειλε τὰ κατὰ τὸν Ἄρς.» Τὰ γεγονότα ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι οἱ ἀπὸ τοῦ 1499 παραληφθέντες ἐν Γαλλίᾳ Στρατιῶται οὔτε ἓν σῶμα ἀπετέλουν, οὔτε τὴν τακτικὴν των ἀμέσως ἐδίδαξαν εἰς τοὺς συναδέλφους. Κατὰ τὸν προμνημονευθέντα Porto μία τῶν κυριωτέρων ἀρετῶν τῶν Ἑλλήνων ἱππέων ἦτο ἡ διάβασις τραχυτάτων ὀρέων καὶ ποταμῶν. Τὸ 1509 ὁ Μερκούριος καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μαξι-

Digitized by Google

μιλιανοῦ Ροδόλφος de Anhalt πολιορκοῦντες τὸ φρούριον Castel Nuovo di Quer, ἀπεδεκατίζοντο ὑπὸ τῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ ἐστρατοπεδευμένων Κόρσων. Ἐν συμβουλίῳ ἀνεγνωρίσθη ὅτι τὸ μόνον μέσον πρὸς νίκην ἦτο ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ὁ Γερμανὸς στρατηγὸς τῷ παρετήρησε:

Λοιπὸν ἡ συντροφία μου δὲν 'πορει νὰ περάσῃ,
τὸν ποταμόν, γιατ' ἔν' βαθύς, καὶ τὴν ζωὴν θὰ χάσῃ.
μὲ τ' ἄλογά σου νὰ σεβῇς οὐδόλως σὲ ἀναγκάζω,
ὅτ' εἶν' πολὺς ὁ κίνδυνος, ὥσπερ ἐγὼ δοξάζω....
γιατὶ ἐγὼ δὲν δύναμαι βοήθειαν νὰ σοῦ δώσω..

Ἀλλ' ὁ Μερκούριος ἐπρότεινεν ὅτι αὐτὸς θὰ περάσῃ τὸν ποταμὸν μετὰ τῶν τετρακοσίων ἱππέων του:

Οὕτως εἶπε· καὶ ἔπειτα τὴν συντροφιά του ὁρίζει,
νὰ ἐσεβοῦν 'ς τὸν ποταμόν, 'κεῖνος δὲ πρῶτος ὁρμίζει.
κολύμβου τὸν ἐπέρασαν καὶ 'ς τὴν ἄκραν διαβῆκαν..
'ς τὴν μέσην τοὺς ἐκτύπησαν καὶ ὅλους τοὺς ἐσκορπίσαν.
Οἱ δὲ Τουδέσκοι ἔπειτα 'κ τὸ κάστρον ἐπερνοῦσαν,
καὶ τὸν σινιὸρ Μερκούριον πολλὰ τὸν ἐπαινοῦσαν.
ὅτι πρᾶγμα ποῦ τὸ 'ποικεν ἦτονε νὰ θαυμάζουν,
καὶ Ρώμης ἄλλον Καίσαρα 'κεῖνον νὰ παρεικάζουν.

Ἐν τῷ στρατιωτικῷ ὀργανισμῷ τῷ ἐν ἔτει 1534 συνταχθέντι ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου du Bellay, πρῶτον μνημονεύεται ἐν τῷ γαλλικῷ στρατῷ ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ἀνωτέρω δύο Στρατιωτικῶν γυμνασίων «οἱ τουφεκοφόροι, οἱ στρατιῶται (estradiots), καὶ οἱ ἐλαφροὶ ἱππεῖς ὀφείλουσι νὰ γυμνάζωνται ὅπως περῶσιν ἔφιπποι καὶ καθωπλισμένοι μεγάλους ποταμοὺς καὶ ἀναρριχῶνται εἰς τὰ μᾶλλον ἀπότομα ὄρη, καὶ καταβαίνωσι καλπάζοντες.»[1]

Ἀλλὰ καὶ ἡ πολλάκις μνημονευθεῖσα ἐνέδρα δὲν φαίνεται πρὸ τοῦ Μερκουρίου γνωστὴ ἐν τῷ Γαλλικῷ στρατῷ, ἀφοῦ ἐν τῇ μάχῃ τῆς Γενούης (1507) εἰς αὐτὸν τὸν Μερκούριον ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἡ στῆσις τῆς ἐνέδρας, ἥτις τὰ μάλιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν μεγάλην νίκην. Ἰδοὺ πῶς περιγράφει τὸ γεγονὸς τοῦτο ὁ προμνημονευθεὶς σύγχρονος χρονογράφος d' Auton· «Ὁ βασιλεὺς καλέσας τὸν Μερκούριον τῷ εἶπε — ἱππεύσατε μεθ' ὅλων τῶν ὑμετέρων Στρατιωτῶν καὶ ἀρχίσατε ἐλαφρὸν ἀκροβολισμὸν πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ἐχθροῦ, τὸ εὑρισκόμενον ἐγγύτερον εἰς τὸν προμαχῶνα. Στήσατε ὄπισθεν τοῦ βουνοῦ ἐνέδραν ἐξ ὑμετέρων ἀνδρῶν, πεζῶν καὶ ἱππέων ὅπως ἐν ἀνάγκῃ σᾶς βοηθήσῃ. Μετὰ τὸν ἀκροβολισμὸν θέλετε προσποιηθῇ ὑποχώρησιν ὅπως σύρητε τοὺς ἐχθροὺς μέχρι τῆς ὑμετέρας ἐνέδρας, καὶ ἐκεῖ δώσετέ τοις ἕνα καλὸν χαιρετισμόν. Συγχρόνως θὰ διατάξω ν' ἀναβῶσιν εἰς τὸ βουνὸν ἀρκετοὶ πεζοὶ καὶ βαρεῖς ἱππεῖς ὅπως ὑποστηρίξωσιν ἄνωθεν τοὺς ἡμετέρους ἄνδρας καὶ ἀρχίσωμεν τὴν μάχην.

[1] Hardy, σελ. 269.

«Τούτων λεχθέντων, ὁ κύριος (messire) Μερκούριος μετὰ ἑκατὸν Στρατιωτῶν καλῶς ἐξωπλισμένων καὶ κρατούντων εἰς χεῖρας τὰ ἀκόντια μετὰ τῶν σημαιῶν των ἤρχισε ν' ἀναρριχᾶται τὴν πρὸς τὸν προμαχῶνα φέρουσαν ὁδόν Πολλοὶ Γάλλοι καὶ Ἰταλοὶ ἱππόται τὸν παρηκολούθησαν, μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ μαρκέσιος τῆς Μαντούης ἱππεύων καὶ ὡπλισμένος κατὰ τὸ ἔθος τῶν Στρατιωτῶν (all Albanaise), ὁ Φραγκῖσκος de Maugiron, καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

«Ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ προχωρήσωσι 3000 Ἑλβετοὶ καὶ 6000 Γάλλοι πεζοί. Ἤχουν αἱ σάλπιγγες καὶ ἐκρότουν διὰ τῶν χειρῶν τὰ μεγάλα τῶν Ἑλβετῶν τύμπανα. Οἱ πρίγκηπες καὶ οἱ ἀκόλουθοι μεθ' ὅλων τῶν βαρέων ἱππέων κρατούντων τὴν λόγχην ἐπὶ τοῦ μηροῦ περιεκύκλουν τὸν βασιλέα.

«Οἱ Γενουήνσιοι ἑτοιμοπόλεμοι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, ἅμα παρετήρησαν τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Ἑλβετοὺς ἁπανταχόθεν ἐλαύνοντας παρεσκευάζοντο νὰ κτυπήσωσι τοὺς πρώτους ἐφορμήσοντας, ὅτε ὁ κύριος Μερκούριος τοποθετήσας ἤδη ἐν ἐνέδρᾳ μέρος τῶν ἀνδρῶν του, ἐπαρουσιάσθη ἐξ ἀπροόπτου ἀπὸ μιᾶς χαράδρας καὶ ἤρξατο τὸν ἀκροβολισμὸν ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ἄλλου στρατοῦ. Οἱ Γενουήνσιοι τὸν ἐδέχθησαν μὲ τοξεύματα καὶ βλήματα. Τινὲς μάλιστα ἀφῆκαν τὰς τάξεις των ἵνα προσβάλωσι τοὺς Στρατιώτας μὲ τὰς λόγχας κατωφερεῖς. Ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀμέσως ἐστράφησαν καὶ κεντῶντες διὰ τῆς σιδηρᾶς αἰχμῆς τῶν δοράτων τοὺς εἰς τοιούτους ὀρεινοὺς ἀκροβολισμοὺς γυμνασμένους ἵππους των, ὑπεχώρησαν πολεμοῦντες μέχρι τοῦ σώματός των, ὅπερ ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μακρὸν ἀκροβολίζον. Ἓξ Γενουήνσιοι ἐφονεύθησαν, δύο Στρατιῶται ἐπληγώθησαν καὶ εἷς ἐφονεύθη.

«Οἱ Ἑλβετοὶ διαμένοντες κάτω μετὰ τοῦ βασιλέως, ἅμα εἶδον ἀρχίσαντα τὸν ἀκροβολισμὸν ἐγονάτισαν ἅπαντες καὶ ἐφίλησαν τὴν γῆν. Διαρκοῦντος τούτου, ἔμενον γονατιστοὶ καὶ μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας.

«Ὅταν ὁ κύριος Μερκούριος διέκρινε μακρόθεν τὴν βοήθειαν ταύτην, ἐξεσφενδόνισε κατὰ τῶν πλησιεστέρων Γενουηνσίων τὰ τελευταῖα βλήματα καὶ ἐπροσποιήθη ὑποχώρησιν μετὰ τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων του. Παραχρῆμα τὸ ἐχθρικὸν σῶμα ἐγκαταλιπὸν τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ ἔδραμεν εἰς καταδίωξιν τῶν Στρατιωτῶν. Οἱ ἄλλοι τους ἠκολούθησαν τρέχοντες, καὶ ὅλοι ἀγρίως ἐφώναζον accarne! accarne! (εἰς τὸ κρέας! εἰς τὸ κρέας!) Αἱ κραυγαὶ τῶν διωκόντων τοὺς Στρατιώτας Γενουηνσίων ὡς κεραυνὸς ἠκούοντο ἀπὸ μιᾶς λεύγης.

«Ἅμα ὅμως οἱ Γενουήνσιοι ἐπλησίασαν, ἐρρίφθησαν ἐν μέσῳ αὐτῶν δύο μεγάλα πυροβόλα.

Digitized by Google

Συγχρόνως δὲ οἱ ἐν τῇ ἐνέδρᾳ κεκρυμμένοι ἐξελθόντες ἠνώθησαν εἰς τὰ δύο σώματα τῶν Ἑλβετῶν καὶ τῶν Γάλλων πεζῶν. Τότε καὶ οἱ ἄλλοι Στρατιῶται παρακάμψαντες ἠνώθησαν πρὸς τοὺς ἐλαφροὺς ἱππεῖς τοῦ βασιλέως, τοῦ μαρκησίου τῆς Μαντούης καὶ τοῦ κυρίου de Maugiron. Ἅπαντες δὲ ὁμοῦ ἱππεῖς καὶ πεζοὶ ἐπέπεσαν τόσον ὁρμητικῶς κατὰ τοῦ πρώτου σώματος τῶν ἐχθρῶν, ὥστε τοῦτο ἔστρεψε τὰ νῶτα. Τὸ παρακολουθοῦν δεύτερον σῶμα ἰδὸν τοὺς μὲν τραπέντας διευθυνομένους πρὸς αὐτούς, τοὺς δὲ Γάλλους ὄπισθεν φονεύοντας τούτους, πολὺ ἐφοβήθη. Ὁ Δόγης Παῦλος Νόβης καὶ ὁ Πιζαῖος Ἰάκωβος Κόρσος εἰς μάτην ἐπροσπάθησαν νὰ διατηρήσωσι τὴν τάξιν καὶ ἐμποδίσωσι τὴν φυγήν· οἱ πάντες ἔφυγον».

«Ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων Γενουηνσίων ὑπελογίσθη εἰς 1400, Γάλλοι δ' ἐφονεύθησαν 39, ἀλλ' ἐπληγώθησαν πολλοί».

«Οὕτως ὁ βασιλεὺς κερδίσας τὴν μάχην ἐπορεύθη πάνοπλος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἀββαδίας τοῦ Boschetto καὶ ἐδόξασε τὸν θεόν.» [1])

Ὁ Κορωναῖος συμφωνῶν πρὸς τὸν χρονογράφον τοῦ βασιλέως γράφει ὅτι ἀληθῶς ὁ Λουδοβῖκος ΙΒ' παρήγγειλεν εἰς τὸν Μερκούριον νὰ πράξῃ ὅ,τι ἔπραξεν».

Σὺ δὲ σινιὸρ Μερκούριε σύρ' ἐκ τὸ χαμαιβοῦνι,
νὰ δίδῃς ἕνα πόλεμον, κ' ἡμεῖς ἐδῶθεν ἄλλον.

Συγχρόνως ὅμως διὰ μακρῶν περιγράφει καὶ ἕτερον κατὰ τῶν Γενουηνσίων πόλεμον, διεξαχθέντα διὰ τῆς αὐτῆς τακτικῆς. Παρακαλέσας τὸν βασιλέα νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πολεμήσῃ «ὡς εἶνε μαθημένος» διὰ νυκτὸς διῆλθε τὸ πρὸ τῆς Γενούης τραχύτατον ὄρος, καὶ ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου ἐμφανισθεὶς ἐξ ἀπροόπτου εἰς τοὺς ἐχθρούς, κατέφθειρεν αὐτούς:

Ἐκεῖθεν δὲ ἐξέβηκαν κι' ὁλονυκτὶ περπάτουν,
κ' εἰς τὰ βουνὰ τὰ ἄβατα τ' ἀλογά τους ἐπάτουν,
τὴν στράταν δὲ τὴν ἄβατον περπατικῶς τὴν ποῖκε,
κ' ἡλίου ἀνατέλλοντος εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἐμπῆκε·
τοὺς εὕρηκεν ἀρδίνιαστους 'ς ἐκείνην τὴν μεριάν,
γιατὶ δὲν ἐπιστεύασι νὰ λάβουν κονταρία,
τινὰς ἐκ τὴν μεριὰν αὐτήν, γιατὶ δὲν ἐπατήθη,
ἀπ' ἄλογον, οὐδ' ἄνθρωπον, οὐδὲ ἐπερπατήθη.
δύο χιλιάδες κόψασι, καὶ χίλιους ἐλαβῶσαν,
καὶ πεντακόσιους ἄρχοντας εὐγενικοὺς σκλαβῶσαν.
ταῦτα δ' ὁ ρήγας βλέπωντας μετὰ χαρὰν μεγάλην,
τὰς χεῖράς του 'ς τὸν τράχηλον τοῦ Μερκουρίου βάλλει.
καὶ ἐκ τὰ δύο μάγουλα ἐγλυκοφίλησέ τον,
πολλὰ δὲ 'ς τὸ στρατόπεδον μέσα εὐφήμισέ του [2]).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δηλοῦται ὅτι ἀληθῶς μὲν ἀπὸ τοῦ 1499 ὁ Λουδοβῖκος ΙΒ' προσέλαβεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ του Στρατιώτας, πιθανῶς τοὺς ὑπὸ Ἀριανίτου προσενεχθέντας αὐτῷ 400, ἡ εἰσαγωγὴ ὅμως τῆς Στρατιωτικῆς τακτικῆς καὶ ὁ κατ' αὐτὴν διοργανισμὸς τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων ἤρχισε κυρίως ἀφοῦ ὁ Μερκούριος ὠνομάσθη ἀρχηγὸς ἅπαντος τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, καὶ ἐπὶ ἓξ ἔτη πιστῶς ὑπηρέτησε τὴν Γαλλίαν (1503-1509). Ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ πολιορκίᾳ τῆς Γενούης ἅπας ὁ στρατὸς τοῦ βασιλέως συνεποσοῦτο εἰς 50000 ἀνδρῶν, ἐξ ὧν μόνοι 2000 ἐλαφροὶ ἱππεῖς οἱ ὑπὸ Μερκουρίου διοικούμενοι. Οὗτοι δὲν ἀνῆκον πάντες αὐτῷ, διότι ὁ βιογράφος του, λέγει ὅτι τὸ ἐν Γενούῃ ἴδιον σῶμά του ἀπετελεῖτο ἐκ 500 Στρατιωτῶν, Μακεδόνων (Ἀλβανῶν) ἐκ Πελοποννήσου. Ὥστε οἱ ὑπόλοιποι 1500 ἦσαν ἄλλοι Στρατιῶται πρὸ αὐτοῦ ὑπηρετοῦντες ἐν Γαλλίᾳ, ἢ καὶ Γάλλοι διωργανισμένοι Στρατιωτικῶς, ὡς ὁ προσημειωθεὶς μαρκέσιος τῆς Μαντούης.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. ΣΑΘΑΣ

[1]) Ἐν Hardy, σελ. 92, 97.

[2]) Κορωναῖος, σελ. 78.

ΤΕΚΝΑ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ernest Legouvé]

Α'

Οὐδεὶς εἶνε ἀληθῶς πατὴρ ἂν δὲν ἐνδιαφέρηται περὶ τῶν ἄλλων πατέρων. Ὅσῳ μᾶλλον συμβιῶ μετὰ τοῦ υἱοῦ μου τόσῳ μᾶλλον συνδέομαι πρὸς πάσας τὰς ἄλλας ψυχάς. Ἡ φαντασία μου ὑπὸ τῆς καρδίας μου ἐλαυνομένη εἰσδύει εἰς ὅλας τὰς οἰκογενείας, κατέρχεται εἰς πάσας τὰς συνειδήσεις. Ἔχω ἀνάγκην νὰ μάθω τί συμβαίνει ἐν τῷ βάθει τῆς ζωῆς καὶ τῆς καρδίας τῶν ἐν τῷ καθήκοντι καὶ τῇ στοργῇ ἑταίρων μου.

Πρό τινων ἡμερῶν, ὑπὸ τοιαύτης μερίμνης κατειλημμένος, ἔκρουσα τὴν θύραν ἀνδρὸς σοβαροῦ καὶ ἐμπείρου εἰς τὰ τῆς ἀγωγῆς. Εἶνε διευθυντὴς μεγάλης σχολῆς, κατὰ πάντα δὲ κατάλληλος διὰ τὴν θέσιν ταύτην ἕνεκα τῆς εὐθύτητος τοῦ πνεύματός του καὶ τῆς ἀκάμπτου πως στερρότητος τοῦ χαρακτῆρός του. Ἐπελήφθην ἀμέσως τοῦ θέματος:

— Ἀπὸ πόσων ἐτῶν εἶσθε διευθυντὴς τῆς σχολῆς ταύτης;

— Ἀπὸ δεκαπέντε ἐτῶν.

— Ποίους μαθητὰς συνήθως ἔχετε;

— Υἱοὺς μικρῶν ἐμπόρων, τεχνιτῶν, γεωργῶν, κατωτέρων ὑπαλλήλων, ὑπηρετῶν.

— Ποῖα μαθήματα περιλαμβάνει τὸ πρόγραμμά σας;

— Τὰς ὠφελίμους τέχνας, τὰς ζώσας γλώσσας, φιλολογικάς τινας γνώσεις.

— Ὥστε ἐκ τούτου προέρχεται μεγάλη ἀνισότης μαθήσεως μεταξὺ τῶν τέκνων καὶ τῶν γονέων των;

— Πολὺ μεγάλη.

— Ποίαν ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ ἡ ἀνισότης αὕτη

Digitized by Google

ἐπὶ τῶν οἰκογενειακῶν αἰσθημάτων καὶ δεσμῶν;

Ὁ φίλος μου, ὅστις ἕως τότε εἶχεν ἀποκριθῇ εὐκρινῶς εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις μου, ἐσταμάτησε. Τὸ μέτωπόν του συνωφρυώθη ὑπὸ συννοίας, ἔπειτα δὲ μοὶ εἶπε:

— Αὐτὸ εἶνε πολὺ λεπτὸν ζήτημα.

— Διὰ τοῦτο ἦλθα εἰς σᾶς νὰ τὸ λύσετε.

— Νὰ τὸ λύσω; δὲν εἰξεύρω ἂν πρέπει.

— Διατί;

— Τὸ θέμα τοῦτο δὲν ἀπασχολεῖ μόνον τὸ ἰδικόν σας πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὴν συνείδησίν μου. Δι' ὑμᾶς εἶνε ἁπλοῦν ζήτημα παρατηρήσεως, περιεργείας· δι' ἐμὲ εἶνε ἀντικείμενον πρακτικοῦ καθήκοντος. Εἰξεύρετε ὅτι αὐτὸ εἶνε ἓν ἀπὸ τὰ ἠθικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα μὲ ταράττουν περισσότερον ἀπὸ δώδεκα ἐτῶν;

— Τὸ πιστεύω.

— Εἰξεύρετε ὅτι ἐκ τοῦ προβλήματος τούτου καὶ ἐκ τῆς γνώμης μου περὶ τοῦ προβλήματος τούτου ἐξαρτᾶται ἡ ἠθικότης τοῦ ἐπαγγέλματός μου;

Πρόκειται ν' ἀποφασίσω ἂν ἐνασκῶ ἐπάγγελμα ὠφέλιμον ἢ ἐπιβλαβές· ἂν διδάσκων γράμματα εἰς τὰ παιδία, δὲν καταστρέφω αὐτὰ ἠθικῶς· ἂν διαχέω φῶς ἢ ἂν πωλῶ δηλητήριον.

— Βλέπω ὅτι εἶχα δίκαιον ν' ἀποταθῶ πρὸς ὑμᾶς, διότι αὐταὶ αἱ σκέψεις εἶνε ἀκριβῶς καὶ αἱ ἰδικαί μου.

— Ἔστω, λοιπόν! ἐξηκολούθησεν ἀποφασιστικῶς. Ἄλλως τε ἡ συνδιάλεξις αὕτη δυνατὸν νὰ εἶνε καὶ εἰς ἐμὲ ὠφέλιμος ὅπως καὶ εἰς ὑμᾶς. Ἐρωτήσατέ με, θ' ἀποκριθῶ.

— Ὅλαι μου αἱ ἐρωτήσεις περιλαμβάνονται εἰς τὰς λέξεις ταύτας: Ποίαν ἐπίδρασιν ἔχει ἐπὶ τῶν σχέσεων τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων ἡ ἀνισότης τῆς ἐκπαιδεύσεως;

Ὁ φίλος μου μετὰ βραχεῖαν σιγήν, ἀπήντησεν·

— Ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν.

— Ὡς πρὸς τί ὀλεθρίαν;

— Ἡ ἀνισότης αὕτη κλονίζει τὸ σέβας, καταστρέφει τὴν ἐμπιστοσύνην, ἀπομονοῖ τοὺς υἱοὺς τῶν πατέρων καὶ ἀνατρέπει τέλος τὴν ἱεραρχίαν τῆς οἰκογενείας θέτουσα τὸν ἀρχηγὸν ὑπὸ τὸν ὑποδεέστερον.

— Κατ' ἐξαίρεσιν βέβαια! ἀπήντησα ζωηρῶς.

— Δώδεκα φορὰς ἐπὶ εἴκοσι.

— Τί μοῦ λέγετε; ἀνέκραξα· δώδεκα φορὰς ἐπὶ εἴκοσι; Καὶ τὸ λέγετε σεῖς ὁ ὁποῖος λαμβάνετε ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς προόδου;

— Ὁμιλῶ καὶ σκέπτομαι οὕτω διότι εἶμαι ἀφωσιωμένος εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Ἀφῆτέ με νὰ τελειώσω καὶ μὴ μὲ καταδικάζετε τόσον ταχέως. Ἐπιδοκιμάζω καὶ θαυμάζω τὴν ἀφοσίωσιν, ἥτις παρακινεῖ τοὺς γονεῖς ν' ἀπαλλάττωσι τὰ τέκνα των ἀπὸ πᾶσαν διανοητικὴν ἢ ἠθικὴν ἔνδειαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ὑπέφεραν. Ἐπιδοκιμάζω τοὺς υἱούς, οἵτινες θέλουν νὰ μάθουν ὅσα ἠγνόουν οἱ γονεῖς των· θεωρῶ δικαίαν καὶ νόμιμον τὴν ἀνύψωσιν ταύτην τῶν κατωτέρων τάξεων πρὸς τὸ φῶς, ἐπειδὴ δὲ βλέπω παγκοσμίαν τὴν τάσιν ταύτην, διαβλέπω ἐν αὐτῇ τὸν δάκτυλον τῆς θείας Προνοίας. Ἀλλ' ὅσον βαθεῖαι καὶ ἂν εἶνε αἱ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου πεποιθήσεις μου, δὲν δύνανται νὰ μ' ἐμποδίσωσι τοῦ νὰ ἴδω καὶ εἴπω ὅ,τι μοὶ ἀπέδειξεν ὡς ἀληθὲς δεκαπενταέτης πεῖρα. Ἀπὸ δεκαπέντε ἐτῶν διῆλθον τῶν χειρῶν μου δεκακισχίλια παιδία· ἔζησα μὲ δεκακισχιλίας οἰκογενείας ἐργατῶν ἢ πωλητῶν· γνωρίζω τὰ ἀπόκρυφα τοῦ βίου τούτων, ἀγνώστου τοῖς πᾶσι, καὶ τῶν ψυχῶν τούτων ἀγνώστων πρὸς ἑαυτάς. Ἐξήγαγον λοιπὸν ὡς συμπέρασμα ἐκ τῆς μακρᾶς ταύτης πείρας ὅτι ὅσον ἡ παίδευσις εἰσχωρεῖ εἰς τὰς οἰκογενείας ταύτας, τόσον παραβλάπτονται αἱ οἰκογενειακαὶ ἀρεταί.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ἀνηγέρθην, καταληφθεὶς ὑπὸ φόβου.

— Νὰ συνεννοούμεθα ἐξηκολούθησε ζωηρῶς ὁ φίλος μου. Ὁμιλῶ περὶ τῶν ἀρετῶν μόνον τῶν τέκνων, διότι αἱ ἀρεταὶ τῶν γονέων εὑρίσκουσιν ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ καταστάσει θαυμασίας ἀφορμὰς ν' ἀναφανῶσι καὶ ἀναπτυχθῶσι. Ἡμέραν τινὰ εἶδον πρὸ τῆς οἰκίας μου δύο ἐργάτας ἐργαζομένους ἐπιμόχθως εἰς τὴν λιθόστρωσιν τῆς ὁδοῦ. Ἀναγνωρίζω τοὺς πατέρας δύο τῶν μαθητῶν μου· ἦσαν γέροντες καὶ τὸ ἔργον ἦτο τραχύτατον. Φλογερὸς ἥλιος κατέφλεγεν αὐτοὺς καὶ ἱδρὼς ἔσταζεν ἀπὸ τῶν μετώπων των. Οἱ βραχίονες αὐτῶν μόλις ἠδύναντο νὰ ἐγείρωσι τὸ σιδηροῦν ἐργαλεῖον! Αἴφνης ὁ πρεσβύτερος σταματᾷ:

— «Ἀφωρεσμένη δουλειά· δὲν 'μπορῶ πειά!

— Κουράγιο! τῷ ἀπαντᾷ ὁ ἄλλος· τὰ παιδιά μας δὲν θὰ δουλεύουν σὰν κ' ἐμᾶς.

Αἱ συγκινητικαὶ αὗται λέξεις συγκεφαλαιόνουν μυρίας ἀφοσιώσεις ὧν ἐγενόμην μάρτυς ἐν ταῖς πτωχαῖς οἰκογενείαις. Εἶδον πατέρας προσθέτοντας εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἡμέρας τὴν ἐργασίαν τῆς νυκτὸς διὰ νὰ πληρώσουν τὰ δίδακτρα τῶν τέκνων των· εἶδον μητέρας ὑποβαλλομένας εἰς τὰς βαρυτέρας ἐργασίας ὅπως προμηθεύσωσι προγυμναστὴν εἰς τὸν υἱόν των· εἶδον ἀμφοτέρους, πατέρας καὶ μητέρας ἀποκόπτοντας, μετ' αὐταπαρνησίας οὐδὲ στιγμὴν ἐλαττωθείσης, ἐκ τῶν ἀναγκαιοτάτων τῆς ζωῆς πραγμάτων, ἐκ τῆς τροφῆς, ἐκ τῶν ἐνδυμάτων, ἐκ τῆς θερμάνσεως ὅπως ὁ υἱός των μεταβῇ ἑκάστην πρωίαν εἰς τὸ σχολεῖον μὲ καλάθιον πλῆρες καὶ κόσμιον ἔνδυμα· τί νομίζετε δὲ ὅτι τὰ παιδία φέρουν τὴν ἑσπέραν εἰς τὴν οἰκίαν;

— Φέρουν τὸ φῶς! ἀπεκρίθην εἰς τὸν φίλον μου διακόψας αὐτόν. Δὲν ἔζησα ὅπως ὑμεῖς ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ τῶν πόλεων, ἀλλὰ γνωρίζω τοὺς

Digitized by Google

ἀγρότας· εἶδον παιδία ἀμπελουργῶν, παιδία κηπουρῶν, παιδία ὑλοτόμων, τὰ εἶδα ἐπιστρέφοντα τὴν ἑσπέραν ἐκ τοῦ σχολείου εἰς τοὺς ἀγραμμάτους καὶ σκαιοὺς γονεῖς των, φέροντα τὴν μικρὰν προμήθειαν τῶν γνώσεών των. Ποῖος ἐπωφελεῖται περισσότερον; οἱ γονεῖς. Ὁ υἱὸς γράφει διὰ τὸν πατέρα τὰς ἐργασίμους ἡμέρας, διὰ τὴν μητέρα τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ οἰκοκυρείου· τοῖς μανθάνει ὅσα ἔμαθε, τοῖς διηγεῖται ὅσα ἀπεμνημόνευσε· μετὰ τῶν θυγατέρων εἰσέρχονται τὴν ἑσπέραν δύο οἰκογενειακαὶ ἀρεταὶ συνηθέστατα ἄγνωστοι εἰς τοὺς ἀγρότας, ἡ εὐγένεια ὡς πρὸς τὴν συμπεριφορὰν καὶ ἡ καθαριότης. Δὲν δύναμαί ποτε νὰ ἴδω ἄνευ συγκινήσεως τὰς ἀληθεῖς μεταμορφώσεις αἱ ὁποῖαι ἔγειναν καὶ γίνονται ἀκόμη καθ' ἑκάστην εἰς τὸ χωρίον μας ὑπὸ τοῦ σχολείου. Οἱ γονεῖς ἐμπιστεύονται εἰς τὰς διδασκαλίσσας κοράσια ῥυπαρά, χονδροειδῆ, βάρβαρα τὴν συμπεριφοράν· μετὰ ἓν ἔτος τοῖς δίδουν καλοαναθρεμμένας κόρας, γνωριζούσας νὰ ὁμιλοῦν καὶ νὰ φέρωνται, χαιρετώσας ὅσους συναντοῦν, καὶ ἐχούσας τὰ χείλη των τόσον καθαρὰ ἀπὸ κάθε ἀπρεπῆ λόγον ὅσον καὶ τὰ ἐνδύματά των ἀπὸ κάθε κηλῖδα. Ἀσκοῦσι γλυκεῖάν τινα δεσποτείαν ἐπὶ τῶν γονέων των. Αἱ ἕξεις τῆς εὐσεβείας, ἡ ἀποστροφὴ αὐτῶν πρός τινας λέξεις μεταδίδονται κατὰ μικρὸν εἰς τὴν μητέρα καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸν πατέρα. Τέλος θυγατέρες καὶ υἱοὶ εἰσάγουσιν ὑπὸ τὴν στέγην τῶν ἀμαθῶν γονέων τὴν σωστικωτέραν τῶν τέρψεων, τὴν γλυκυτέραν συνοδὸν τῶν χειμερινῶν ἀγρυπνιῶν, τὴν γεγωνυίᾳ φωνῇ ἀνάγνωσιν, δηλαδὴ τὴν διανοητικὴν ζωὴν καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς πᾶν ὅ,τι ἐνδιαφέρον συμβαίνει ἐν τῇ χώρᾳ των καὶ ἐκτὸς τῆς χώρας των. Παρέστην ἐγὼ εἰς πολλὰς τοιαύτας ταπεινὰς καὶ συγκινητικὰς σκηνάς· εἶδον τοὺς δυστυχεῖς γονεῖς περὶ τὸν μικρὸν ἀναγνώστην· εἶδον τὴν ἀκτινοβολοῦσαν φυσιογνωμίαν τῶν μητέρων· εἶδον τοὺς πλήρεις θαυμασμοῦ ὀφθαλμοὺς τῶν πατέρων, ἤκουσα τὰς ἐπιφωνήσεις, τὰς σκέψεις, τὰς ἐπιδοκιμασίας, τὰς ἀγανακτήσεις τῶν ἁπλῶν τούτων καὶ εἰλικρινῶν ὄντων· εἶδον τὴν πρώτην ἐξέγερσιν τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας των καὶ τὴν χαράν των ὅτι τὴν ἐξέγερσιν ταύτην τὴν ὀφείλουν εἰς τὸν υἱόν των· παρηκολούθησα αὐτοὺς εἰσερχομένους μετὰ τῶν ὁδηγῶν των εἰς τὸν κόσμον τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐπιστήμης, καὶ τὸν βίον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, εἰς τὴν θέαν τῶν μεγάλων ἰδεῶν... Δύναται νὰ ὑπάρξῃ θελκτικωτέρα εἰκὼν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου; Δὲν συσφίγγονται οὕτω οἱ δεσμοὶ τῆς οἰκογενείας ἐν ᾧ σεῖς διισχυρίζεσθε ὅτι ἐκλύονται; Ἀπαντήσατε!

—Μίαν μόνην λέξιν θ' ἀπαντήσω ἀλλὰ χαρακτηριστικήν. Ὅσα λέγετε εἶνε ἀληθῆ ὡς πρὸς τὴν προκαταρκτικὴν παίδευσιν, ἀληθῆ διὰ τοὺς ἀγρότας, ἀληθῆ διὰ τὰ κοράσια, ἀληθῆ διὰ τὰ ἄρρενα τέκνα μέχρις ἡλικίας τινός· ἀλλὰ ἔλθετε εἰς τὰς πόλεις, ἐξέλθετε τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων καὶ θὰ ἴδητε τοὺς θλιβεροὺς καρποὺς τῆς ἀνισότητος ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν. Τὸ γνωρίζετε· τὸ μᾶλλον ἀθεράπευτον καὶ ταπεινότερον ἐλάττωμα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸ ἀνθιστάμενον εἰς πάντα καὶ εἰς ὃ οὐδὲν ἀνθίσταται, τὸ γονιμώτερον εἰς ἀχαριστίαν καὶ εἰς ἐξευτελισμόν, εἶνε ἡ ματαιοδοξία, τὸ δ' ἐλάττωμα τοῦτο γεννᾷ ἡ ἀνισότης αὕτη. Μέχρι τοῦ δεκάτου τρίτου ἢ δεκάτου τετάρτου ἔτους τὸ παιδίον ὑποφέρει ὀλίγον ἐκ τῆς ἐνδείας καὶ ἀσημότητος, εἰς ἣν ἐγέννήθη καὶ ὀλίγον λυπεῖ τοὺς γονεῖς του· πρῶτον μὲν διότι δὲν εἶνε τόσον κατάδηλοι, εἶτα δὲ διότι τὰς αἰσθάνεται ὀλιγώτερον. Ἀλλ' ἡ ἡλικία τῶν δεκατεσσάρων ἢ δεκαπέντε ἐτῶν εἶνε ἐποχὴ κρίσεως διὰ τὴν ψυχὴν τῶν παιδίων ὡς καὶ διὰ τὸ σῶμα αὐτῶν. Ἐν ᾧ ὁ χνοῦς φύεται εἰς τὸν πώγωνα αὐτῶν, ἐν τῇ καρδίᾳ φύονται πάντα τὰ προσιδιάζοντα εἰς τὴν νεότητα ἐλαττώματα, ἡ τάσις πρὸς ἐπίδειξιν, ἡ ὑπεροψία, τὸ πνεῦμα τῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ ὅλη ἡ γενεαλογία τῆς ματαιοδοξίας. Δεκατετραετὲς παιδίον ἤρχετο καθ' ἑκάστην εἰς τὸ σχολεῖόν μου συνοδευόμενον ὑπὸ γέροντος πτωχῶς ἐνδεδυμένου.

—Ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ γέρος ποῦ σὲ φέρει ἐδῶ; τὸν ἐρώτησεν εἷς συμμαθητής του.

—Εἶνε ὁ θυρωρὸς τοῦ σπιτιοῦ μας, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον.

Ἦτο ὁ πατήρ του. Εἶχον ὡς θυρωρὸν ἐν τῷ σχολείῳ ἄνθρωπόν τινα νοήμονα καὶ τιμιώτατον καὶ ἐπελήφθην τῆς ἀγωγῆς τοῦ υἱοῦ του· ἐφ' ὅσον τὸ παιδίον ἦτο παιδίον κατὰ τὰς ὥρας τοῦ διαλείμματος ἔπαιζεν εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ πατρός του· ὅταν ἔγεινε δεκαπενταετές, ὁ πατὴρ ἦλθε ἡμέραν τινά, μοῦ ἐζήτησε τὸν λογαριασμὸν καὶ ἀνεχώρησε μὲ λύπην ἀλλὰ χωρὶς λέξιν ἐξηγήσεως οὔτε ἐκ μέρους του οὔτε ἐκ μέρους μου. Ἐμάντευσα τί εἶχεν αἰσθανθῆ: τὴν βαρεῖαν ὀδύνην τοῦ υἱοῦ του ὡς ἐκ τῆς ταπεινῆς θέσεως τοῦ πατρός του. Τὰ μερικὰ ταῦτα γεγονότα ἀρκοῦσιν ὅπως ἐννοήσῃ τις τί συμβαίνει ἐν γένει. Ὁ μᾶλλον ἐγγράμματος τοῦ πατρός του νέος τρέμει μὴ εὑρεθῇ μετ' αὐτοῦ ἐνώπιον ξένων· φοβεῖται μὴ ὑποπέσῃ εἰς λάθος τι ἐξ ἀμαθείας δι' ὃ νὰ ἐρυθριᾷ. Εἶδον πολλοὺς τῶν μαθητῶν μου νὰ μὴ θέλουν νὰ ἐξέλθουν μετὰ τῆς μητρὸς των διότι ἐφόρει *φακιόλι* ἢ μετὰ τοῦ πατρός των διότι ἐφόρει *βέσταν*.

—Λησμονεῖτε, εἶπον, ὅτι ὁ Λαπλὰς περιεπάτει εἰς τὸν κῆπον τοῦ Κεραμεικοῦ ἐνώπιον τοῦ ἀριστοκρατικωτέρου κόσμου κρατῶν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν πατέρα του, ὅστις ἐφόρει ἐνδυμασίαν χωρικοῦ.

—Μέγα κατόρθωμα! ἀπεκρίθη ὁ καθηγητής, ὅταν κανείς, λέγεται Λαπλάς. Καὶ πρῶτον πιστεύω ἡ μεγαλοφυΐα συνοδεύεται καὶ ὑπὸ εὐγενείας τινὸς τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ἀποδιώκει τὰ

Digitized by Google

ταπεινὰ ἐλαττώματα... Ἔπειτα ἡ κατάβασις ἀπὸ τόσον ὑψηλὰ εἶνε εἶδος ἀναβάσεως ἀκόμη ὑψηλότερα. Εἶνε εὔκολον νὰ γείνετε ἁπλοῦς, ὅταν ὅλοι θαυμάζουν τὴν ἁπλότητά σας καὶ ἡ φιλαυτία τότε ἱκανοποιεῖται. Ἀλλὰ λάβετε μετρίας ψυχάς, λάβετε ταπεινοὺς ἀνθρώπους, ἐκτεθειμένους εἰς τὸν γέλωτα καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν ἄλλων διὰ τὴν ἄσημον αὐτῶν κατάστασιν, καὶ θὰ ἴδητε ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῶν καλλίστων ἐξ αὐτῶν θὰ γεννηθῇ ἡ ὀλεθρία αἰσχύνη.

Ὁ ἅγιος Βικέντιος ὡμολόγησεν ὅτι ἠρυθρίασεν ἡμέραν τινὰ εὑρεθεὶς ἐν πληθούσῃ ὁμηγύρει μετὰ συγγενοῦς του κακῶς ἐνδεδυμένου. Ἂς μὴν φοβούμεθα λοιπὸν νὰ ὁμολογῶμεν ὅ,τι ὁμολογοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι.

— Ἔστω, ἀλλ' ὁμολογήσατε καὶ σεῖς ὅτι ἡ υἱικὴ αὕτη αἰσχύνη δὲν εἰσέρχεται κατὰ πάντων ἐκ ματαιοδοξίας. Ὅταν ὁ υἱὸς ἐρυθριᾷ διὰ τὸν πατέρα του, ἐρυθριᾷ δι' ἐλάττωμά τι, ἐνίοτε δὲ ὑπὲρ τοῦ πατρός του καὶ οὐχὶ κατὰ τοῦ πατρός του ἐρυθριᾷ. Ἡ ὀδυνηρὰ αἰδὼς ἣν αἰσθάνεται κατέναντι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μεθυσμένου, χυδαίου, βαρβάρου εἶνε ἔπαινος καὶ οὐχὶ κατηγορία τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἀγωγῆς παρὰ τῷ υἱῷ· προσθέσατε ὅτι ἡ ὑπεροχὴ αὕτη καθίσταται ἐνίοτε ἡ σωτηρία τῆς μητρός. Πολλοὶ υἱοὶ ἐπιβαλλόμενοι εἰς τὸν πατέρα διὰ τῆς διαφορᾶς τῆς ἀγωγῆς αὐτῶν σταματῶσιν εἰς τὰ χείλη τοῦ κτηνώδους συζύγου τὴν ὕβριν, ἥτις ἔμελλε νὰ ἐξακοντισθῇ κατὰ τῆς συζύγου ἢ κρατοῦσι τὸν βραχίονα ὅστις ἔμελλε νὰ τύψῃ αὐτήν.

— Δυστυχῶς φίλε μου, ἐπανέλαβε, ζωηρῶς ὁ παιδαγωγός, πρέπει, ὡς βλέπω, νὰ σᾶς εἴπω πάντα. Διατί μὲ ἀναγκάζετε ν' ἀντιτάξω εἰς τὴν συγκινητικὴν καὶ πιστὴν ἀναμφιβόλως, ἀλλ' ἐξαιρετικὴν εἰκόνα ταύτην, τὴν σκληρὰν καὶ γενικὴν ἀλήθειαν; Λοιπόν, ἰδοὺ ἡ ἀλήθεια: ἡ ἑνότης τῶν οἰκογενειῶν ἐπαπειλεῖται ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσει ἐν τῷ υἱῷ ἡ ὑπεροχὴ τῆς παιδεύσεως αὐτοῦ. Τί δίδομεν, πράγματι, εἰς αὐτόν, μετὰ τῶν γνώσεων τὰς ὁποίας τῷ διδάσκομεν; Ἕξεις καλλιεπεστέρας ἐκφράσεως, τάσεις πρὸς ἐκλεκτοτέρας τέρψεις, εὐγενεστέρας διανοητικὰς ἀνάγκας, κλίσιν πρὸς ἐξωτερικήν τινα κομψότητα καὶ μάλιστα εὐγενεῖς πόθους πρὸς ὑψηλοτέρας ἰδέας, καὶ σχέδια γάμου ὑπέρτερα τῆς κοινωνικῆς καταστάσεώς του. Ταῦτα πάντα εἶνε ἀφορμαὶ παρεξηγήσεων καὶ ἀποχωρισμοῦ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ. Δὲν ὁμιλοῦν πλέον τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, δὲν ἐνδιαφέρονται πλέον περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων, δὲν ἔχουν πλέον τὰς αὐτὰς ἕξεις. Τί ἐπέρχεται τότε; Ὁ υἱὸς ἀπομακρύνεται τῆς οἰκίας, ἤ, ὅπερ χειρότερον, ἂν μείνῃ, ἀπομονοῦται καὶ σιγᾷ. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἔτι τῶν γονέων του, καὶ παρ' αὐτοὺς ἔτι καθήμενος, εἶνε μακρὰν διὰ τῆς σκέψεως· καὶ ἡ σιγὴ ἣν ἐπιβάλλει εἰς ἑαυτὸν κατὰ τὸ φαινόμενον ὡς ἔνδειξιν σεβασμοῦ, εἶνε κατὰ βάθος ἐκδήλωσις περιφρονήσεως. Καὶ πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ γείνῃ ἄλλως; Τὸ ὑφ' ἡμῶν ἀνατρεφόμενον παιδίον δύναται ἐπιστρέφον εἰς τὸν οἰκίσκον τῆς θυρωροῦ μητρός του, εἰς τὸ μαγαζεῖον τοῦ παντοπώλου πατρός του, εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ξυλουργοῦ πατρός του, εἰς τὸ ὑπόστεγον τοῦ ὑπηρέτου, δύναται, λέγω, νὰ προφυλάξῃ ἑαυτὸ ἀπὸ τὸ αἴσθημα τῆς ταπεινώσεως καὶ πλήξεως; Δύναται νὰ ἐπιθυμῇ ἄλλο τι ἢ νὰ ἐξέλθῃ αὐτοῦ; Εἶδον, παραθέτω δὲ ἓν παράδειγμα ἐκ πολλῶν, εἶδον τὸν υἱὸν ἑνὸς κρεοπώλου, νοήμονα νεανίαν, δραστήριον, εὐπαίδευτον τοιαύτην λύπην νὰ αἰσθανθῇ διὰ τὴν βαναυσότητα καὶ τὴν ἀκρασίαν τοῦ πατρός του, ὥστε παρῃτήσεν αἴφνης τὴν παίδευσίν του, καὶ μετέβη εἰς Ἀλγερίαν ὡς *ζουάβος*, ὅθεν ἐπανῆλθε μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του.

(Ἕπεται τὸ τέλος) Κ'

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Κατασκευὴ θυρῶν, παραθύρων καὶ ὁλοκλήρων οἰκιῶν ἐκ χάρτου. —Τροχοὶ σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν ἐκ χάρτου στερεώτεροι τῶν ἐκ χυτοῦ σιδήρου.— Βαρέλια ἐκ χάρτου πρὸς ἐναπόθεσιν πετρελαίου.— Φιάλαι διάφοροι καὶ σωλῆνες φωταερίου ἐκ χάρτου.— *Χαρτόστρωσις* τῶν ὁδῶν τῶν πόλεων.— Κατασκευὴ λέμβων καὶ πλοιαρίων ἐκ χάρτου.— Δύο μακραὶ ἐκδρομαὶ ἐπὶ χαρτίνου ἀκατίου.— Οἱ ἐκ χάρτου χιτῶνες καὶ τὰ πρόσθετα αὐτῶν περιλαίμια καὶ περιχειρίδια.— Νέα περίεργος ἐφεύρεσις κατασκευῆς προσθέτου θώρακος χιτώνων.— Παραγωγὴ χάρτου μὴ ἀναφλεξίμου.— Ἐφεύρεσις μίγματος καὶ ὀθόνης ἀλεξιπύρου.— Ἐτησία παγκόσμιος παραγωγὴ χάρτου.— Ἡ χαρτοποιία ἐν Ἑλλάδι.

Σήμερον, ὡς εἴπομεν προηγουμένως, ἡ κατασκευὴ τοῦ χάρτου γίνεται κατὰ μέγα μέρος πάλιν ἐκ φυτικῶν ἰνῶν, ἐκ τοῦ ξύλου. Πᾶν δὲ ξύλον ἐλαφρῶς ἰνῶδες χρησιμεύει καὶ μεταβάλλεται εἰς μᾶζαν διὰ χάρτην.

Πλὴν δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τοῦτο ἡ βιομηχανία αὕτη τοῦ χάρτου· διὰ καταλλήλων μηχανημάτων κατώρθωσε νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς ἄνωθι μάζης χάρτην συμπεπιεσμένον στερεώτατον χρησιμεύοντα πάλιν ἀντὶ ξυλείας, πρὸς τὴν κατασκευὴν διαφόρων προϊόντων στερεῶν παραγομένων ἐξ ἄλλων βιομηχανικῶν κλάδων.

Οὕτως ἀπό τινος ἡ κατασκευὴ χάρτου τοιούτου συμπεπιεσμένου ἀποτελεῖ σχεδὸν ἴδιον ὅλον κλάδον βιομηχανίας παρέχοντα ὑλικὸν λίαν στερεὸν πρὸς διαφόρους ἄλλας ἐπιτυχεῖς ἐφαρμογάς.

Ἐν Ἀμερικῇ, τῇ ἐξαιρετικῇ ταύτῃ τῶν ἐφευρέσεων χώρᾳ, ἐγένοντο αἱ πρῶται ἀπόπειραι καὶ δοκιμασίαι πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ συμπεπιεσμένου χάρτου εἰς τὴν ξυλουργίαν· καὶ σήμερον ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι πολλὰ ἐργοστάσια χάρ-

Digitized by Google

του συμπεπιεσμένου ἰσχυρῶς ὑπὸ μηχανημάτων εἰς σχῆμα καὶ μορφὴν καὶ μέγεθος τὸ κατάλληλον, καὶ καθισταμένου διὰ χημικῆς μεθόδου ἐντελῶς ἀδιαβρόχου εἰς ὑγρὰς οὐσίας. Ὁ λίαν σκληρὸς οὗτος καὶ στερεὸς χάρτης συνίστησιν εἶδος ξύλου ἐπιδεκτικοῦ λειάνσεως καὶ στιλβώσεως πρὸς κατασκευὴν διαφόρων χρησίμων εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον ἀντικειμένων.

**

Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἐν Ἀμερικῇ κατασκευάζουσιν οἰκίας ἐξ ὁλοκλήρου συνισταμένας ἐκ συμπεπιεσμένου χάρτου ἀντέχοντος ἄριστα εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ καὶ διατηρουμένου ἐπὶ μακρόν. Ἐπίσης ὁ συμπεπιεσμένος χάρτης εὔχρηστος εἶνε καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν θυρῶν καὶ παραθύρων ἐξαιρέτου στερεότητος καὶ διαρκείας, ἀντὶ τοῦ ξύλου, ὅπερ, ὡς πάντες γνωρίζομεν, συστέλλεται καὶ κυρτοῦται πολυτρόπως καὶ διαρρήγνυται πολλαχοῦ καὶ χρῄζει συχνῆς ἐπισκευῆς, ἐνῷ ὁ συμπεπιεσμένος χαρτης, ἐπιχριόμενος δι' οὐσίας καθιστώσης αὐτὸν, ἀδιάβροχον, οὐδὲν τῶν ἐλαττωμάτων τούτων ἔχει, τοὐναντίον μάλιστα εἶνε στερεὸς καὶ τῆς αὐτῆς συστάσεως πάντοτε.

Ἐπίσης σήμερον κατασκευάζουσιν ἐκ χάρτου τοὺς τροχοὺς τῶν σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν, οἵτινες ἀπεδείχθησαν διὰ πειραμάτων, γενομένων μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ Jersey, ὅτι ἀνθίστανται ἐντελῶς εἰς δρόμον 900,000 χιλιομέτρων, ἐνῷ οἱ τροχοὶ ἐκ χυτοῦ σιδήρου καθίστανται ἐντελῶς ἄχρηστοι μετὰ δρόμον 850,000 χιλιομέτρων μόνον. Τὰ πειράματα ταῦτα ἐσχάτως ἀνενεώθησαν καὶ ἐν Γερμανίᾳ, καὶ φαίνεται, ὅτι τὰ εὐχάριστα ἀποτελέσματα αὐτῶν ἐβεβαιώθησαν, διότι μεγάλη τις γερμανικὴ εταιρία σιδηροδρόμων ἐσχάτως ἀναφέρεται, ὅτι παρήγγειλεν εἰς τὸ μέγα ἐργοστάσιον Krupp σιδηροῦς χοίνικας (κέντρα δι' ὧν διέρχεται ὁ ἄξων) τροχῶν σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν, ὧν τὰς ἀκτῖνας καὶ τοὺς ἄντυγας (ἐξωτερικοὺς κύκλους τῶν τροχῶν) θέλει κατασκευάσει ἐργοστάσιον συμπεπιεσμένου χάρτου.

Ἐν Ἀμερικῇ κατασκευάζονται ἀπό τινος καὶ βαρέλια ἐκ συμπεπιεσμένου χάρτου, περιδεόμενα διὰ σιδηρῶν στεφανῶν, πρὸς ἐναπόθεσιν πετρελαίου. Τρία ἤδη ἐργοστάσια ἐν Cléveland, Martfond καὶ Toledo ἱδρυθέντα εἰδικῶς πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν αὐτὸν κατασκευάζουσι καὶ παραδίδουσιν εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν καθ' ἑκάστην περίπου χίλια βαρέλια.

Ἐσχάτως ἐπεξέτειναν ἔτι τὴν βιομηχανίαν ταύτην καὶ εἰς παραγωγὴν φιαλῶν ἐκ χάρτου συμπεπιεσμένου σκληροῦ καὶ ἀδιαχωρήτου. Αἱ φιάλαι αὗται κατασκευάζονται συμπιεζομένων φύλλων χάρτου ἐντὸς δύο μεταλλίνων τύπων θερμῶν, ὅπως σχηματίσωσι τὸ ἑκάτερον ἥμισυ τῆς φιάλης, ἅτινα εἶτα ἀνὰ δύο συγκολλώμενα ἀσφαλέστατα ἀπαρτίζουσι τὴν ὅλην φιάλην. Ἡ συμπίεσις καὶ ἡ θερμότης καθιστῶσι τὴν φιάλην ἀπρόσβλητον καὶ ἀδιαχώρητον ἀπὸ τὰ διάφορα ὑγρά, οἷον τὸν οἶνον, τὸ οἰνόπνευμα, κλπ. Αἱ φιάλαι αὗται εἰσὶ καλλίτεραι τῶν ὑελίνων, καθ' ὅσον εἰσὶ στερεαί, ἀδιάβροχοι καὶ ἀδιάρρηκτοι, αἵτινες μάλιστα οὐδὲ κοιλαίνονται πίπτουσαι ἀπὸ ὕψους τινός.

Καθ' ὅμοιον τρόπον κατασκευάζονται ἐκ χάρτου συμπεπιεσμένου καὶ σωλῆνες φωταερίου· φύλλα τοιούτου χάρτου περιελίσσονται ἐπὶ καταλλήλου κυλίνδρου, ἀφοῦ πρότερον ἐμβραχῶσιν ἐντὸς ἀσφάλτου, καὶ εἶτα συμπιέζονται ἰσχυρῶς.

Ἐν Ἀμερικῇ, διότι φαίνεται αὕτη προώρισται σήμερον ν' ἀνοίγῃ πρώτη τὴν ὁδὸν εἰς ἑκάστην νέαν ἐφεύρεσιν, πολλαὶ πόλεις μελετῶσιν ἤδη καὶ νὰ ἐπιστρώσωσι τὰς ὁδοὺς αὐτῶν διὰ καταλλήλων τεμαχίων τοιούτου συμπεπιεσμένου, σκληροῦ, ἀδιαβρόχου καὶ ἐν ἀσφάλτῳ ἐμβεβρεγμένου χάρτου.

**

Ἐν τῇ τελευταίᾳ παγκοσμίῳ ἐκθέσει ἐν Παρισίοις ἐργοστάσιόν τι συμπεπιεσμένου χάρτου ἐν Meurthe τῆς Γαλλίας εἶχεν ἐκθέσει μεταξὺ ἄλλων ἀντικειμένων ἐκ τοιούτου χάρτου κατεσκευασμένων στερεῶς, οἷον θυρῶν, παραθύρων κλπ. καὶ μίαν λέμβον ἐκ χάρτου, ἥτις ἔπλεεν ἄριστα.

Τὸ παρελθὸν δὲ ἔτος ὁ γάλλος Tanneguy de Wogan δι' ἑνὸς τοιούτου ἐκ χάρτου ἀκατίου καλουμένου *Qui-Vive*, ἔχοντος μῆκος 5 μέτρων καὶ πλάτος 65 ὑφεκατομέτρων ἀνῆλθε πλέων ἐκ Μασσαλίας μέχρι Παρισίων διὰ τῶν ποταμῶν Ῥοδανοῦ καὶ Σηκουάνα καὶ τῶν συνδεουσῶν αὐτοὺς διωρύγων.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ πρώτου τούτου ταξειδίου ὁ Tanneguy de Wogan ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις γεωγραφικῆς ἑταιρίας ἀνεχώρησεν ἐκ δευτέρου ἐκεῖθεν ἐπὶ τοῦ ἀκατίου του Qui-Vive, ὅπως διὰ τοῦ Σηκουάνα, τοῦ πορθμοῦ τῆς Μάγχης καὶ τοῦ Ῥήνου πλεύσῃ μέχρι τοῦ Δουνάβεως πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν πηγῶν αὐτοῦ.

**

Πρὸ ἐτῶν πολλῶν εἶνε γνωστὰ ἤδη καὶ εὔχρηστα οὐ μόνον ὁ πρὸς ἐπίστρωσιν τῶν τοίχων χάρτης καὶ διακόσμησιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ χάρτου παντοῖα παραπετάσματα καὶ τὰ πρόσθετα περιλαίμια τῶν χιτώνων καὶ τὰ περιχειρίδια αὐτῶν καὶ οἱ χιτῶνες καὶ τὰ ποδήρη τῶν γυναικῶν ὑποχιτώνια. Ἤδη ἔχομεν σὺν τούτοις καὶ προσθέτους θώρακας ὑποκαμίσων κατεσκευασμένους κατὰ περίεργον ὅλως τρόπον.

Γνωρίζετε ὅλοι τοὺς ὡραίους ἡμεροδείκτας τοῦ

Digitized by Google

Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ ἡμερομηνίαι εὕρηνται τετυπωμέναι ἐπὶ τετραγώνων φύλλων ἐπιτεθειμένων ἀλλήλοις, τῶν ὁποίων ἀποκολλῶσιν ἀνὰ ἓν φύλλον ἑκάστην πρωΐαν.

Οἱ ἐν τῇ πρακτικότητι πάντοτε πρωτότυποι Ἀμερικανοί, οἱ ἐπωφελούμενοι καὶ τοῦ ἐλαχίστου νεωτερισμοῦ, ὅπως προσθέσωσι νέαν τινὰ ἐφεύρεσιν, ἐφαντάσθησαν ἐσχάτως νὰ ἐφαρμόσωσι λίαν περιέργως τὴν διάταξιν ταύτην τῶν ἡμεροδεικτῶν. Δι' ἑπτὰ φύλλων χάρτου καταλεύκων ἐπαλλήλως ἐπιτεθειμένων συνιστῶσιν ἕνα θώρακα ὑποκαμίσου λευκότατον, ὃν ἕκαστος δύναται νὰ ἐπιθέτῃ καὶ προσκολλᾷ διὰ τεσσάρων κομβίων εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ ὑποκαμίσου του. Ἑκάστην πρωΐαν ἀποκολλᾷ ἓν φύλλον ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἔχει οὕτως ὅλως νέον θώρακα ὑποκαμίσου λευκότητος ἀψόγου. Ὁ γάλλος συγγραφεὺς Louis Figuier εὔφημον λόγον ποιούμενος τῆς ἐφευρέσεως ταύτης καὶ ἐπαινῶν μεγάλως τὸ οἰκονομικὸν καὶ βιομηχανικὸν πνεῦμα τῶν Ἀμερικανῶν ὑποδεικνύει λίαν εὐφυῶς αὐτοῖς νέαν χρησιμοποίησιν τῶν φύλλων τούτων, τουτέστι νὰ ἐκτυποῦνται ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας ἑκάστου φύλλου διάφοροι ἐμπορικαὶ εἰδοποιήσεις, ἵνα ἕκαστος κάτοχος τοιούτου θώρακος ὑποκαμίσου ἑκάστην πρωΐαν ἀποσπῶν τὸ φύλλον τῆς προτεραίας ἀναγιγνώσκῃ τὰς εἰδοποιήσεις ταύτας. Ἡμεῖς δὲν βλέπομεν τὸ κώλυμα, διατὶ νὰ μὴ ἐπεκταθῇ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς δημοσιότητος καὶ ἐπὶ ἄλλα ἀντικείμενα ἐπιστημονικά, τῆς ἐλαφρᾶς φιλολογίας κλπ. οὕτως ὥστε ἕκαστος ἐν αὐτοῖς νὰ εὑρίσκῃ πνευματικὴν τροφὴν ἀναλόγως τῶν κλίσεών του, τοῦθ' ὅπερ βεβαίως δὲν θέλει γείνει ἄνευ τινὸς βλάβης τῶν νῦν ὑπαρχόντων περιοδικῶν ἐφημερίδων!

**

Ἡ μεγίστη ὅμως πάντων καὶ λίαν εὐεργετικὴ πρόοδος ἡ γενομένη κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς χαρτοποιΐας ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς τὴν τελευταίαν εὐτυχῆ ἐφεύρεσιν, δι' ἧς ὁ χάρτης κατασκευάζεται οὐ μόνον συμπεπιεσμένος, ἱκανῶς σκληρὸς καὶ ἀδιάβροχος, ἀλλὰ καὶ *μὴ ἀναφλέξιμος*. Διὰ διαφόρων εὐφυῶν μεθόδων, δι' ὧν συνδυάζουσι στενῶς εἰς τὴν ζύμην τοῦ χάρτου καὶ ὀρυκτὰς οὐσίας, ἰδίως τὸν *ἀμίαντον* λίθον καὶ τὸ *πυριτικὸν νάτριον ἢ κάλιον,* κατώρθωσαν, ἵνα ὁ χάρτης ἀντέχῃ εἰς τὴν καταστρεπτικὴν δύναμιν τοῦ πυρός. Οὕτω σήμερον αἱ ἐκ χάρτου οἰκίαι, τὰ παράθυρα, αἱ θύραι, καὶ πᾶν ἄλλο ἀντικείμενον εἰσὶν οὐ μόνον στερεά, ἀλλὰ καὶ ἀνθίστανται κατὰ τοῦ πυρός. Μόλις πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους ἐν Παρισίοις, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ μεγάλου θεάτρου τοῦ Μελοδράματος ἐγένοντο μετ' ἐπιτυχίας πειράματα πιστοποιοῦντα περιφανῶς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐφευρέσεως. Ἐνώπιον ἐπιτροπῆς παρεδόθησαν εἰς τὸν ἐφευρετὴν Meyer διάφοροι ξύλιναι σκηνογραφίαι, τὰς ὁποίας οὗτος περιβαλὼν δαὶ λεπτοῦ χάρτου ἀδιαφλέκτου ἐξέθηκεν εἰς πυρὰν ἀνημμένην ἐφ' ἱκανὸν χρόνον χωρὶς οὐδόλως ν' ἀναφλεχθῶσιν. Ταὐτοχρόνως περίπου ἐν Βαρκελόνῃ τῆς Ἱσπανίας ἐτελοῦντο δημοσίᾳ παρεμφερῆ πειράματα ὑπό τινος μηχανικοῦ Martin δοκιμάζοντος τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ μέθοδον, τὴν ὁποίαν καταλλήλως ἀπεκάλεσεν *ἀλεξίπυρον*. Τὰ γενόμενα πειράματα ἦσαν τὰ ἑξῆς· α') μία στρατιωτικὴ ξυλίνη σκοπιὰ ἐπιχρισθεῖσα διὰ τοῦ ἀλεξιπύρου μίγματος ἀντέσχεν εἰς τὸ πῦρ. β') κατεσβέσθη ἀκαριαίως ὑπὸ τοῦ ἀλεξιπύρου μίγματος τὸ πῦρ καπνοδόχης ἀναφλεχθείσης δι' εὐφλέκτων ὑλῶν, καὶ γ') προεφυλάχθησαν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς διάφορα εὔφλεκτα ἀντικείμενα δι' ἁπλῆς περιβολῆς αὐτῶν ὑπὸ λεπτῆς ὀθόνης ἀλεξιπύρου· οὕτω βυτίον μικρὸν πλῆρες πυρίτιδος περιβληθὲν διὰ τῆς ὀθόνης ταύτης προεφυλάχθη ἀπὸ τοῦ πυρός· ἐπίσης βυτίον πετρελαίου. Ἐν Δοκαὶ τῆς Γαλλίας εἰς δημόσια πειράματα σχετικά, μεταξὺ ἄλλων ὁ πειραματιζόμενος ἔθηκε πυρίτιδα ἐπὶ πινακίου καὶ καλύψας αὐτὴν ἁπλῶς διὰ λεπτοτάτης ὀθόνης ἀλεξιπύρου ἀνέφλεξεν ὑπεράνω αὐτῆς ὁλόκληρον ἐφημερίδα χωρὶς ν' ἀναφλεχθῇ ἡ πυρῖτις.

Σήμερον πολλαὶ διευθύνσεις θεάτρων προνοοῦσαι διὰ πᾶσαν τυχοῦσαν ἐν τῷ μέλλοντι πυρκαϊὰν ἐπέχρισαν τὰς σκηνογραφίας καὶ ἄλλα ἀναφλέξιμα ἀντικείμενα διὰ τοῦ ἀλεξιπύρου αὐτοῦ μίγματος τοῦ Martin. Ἐπίσης τὸ Μελόδραμα τῶν Παρισίων ἐπήλειψε δι' αὐτοῦ πολλὰς σκηνογραφίας τῇ προτάσει τοῦ ἀρχιτέκτονος αὐτοῦ Ch. Garnier. Τὰ μεγάλα καὶ εὐρέα ἐν Παρισίοις ἐμπορικὰ καταστήματα τοῦ Λούβρου ἐπίσης προμηθευθέντα μεταχειρίζονται τοιαύτας ὀθόνας ἀλεξιπύρους. Ἐν γένει δὲ τὸ *ἀλεξίπυρον* σήμερον μεγάλως ἐπεκτείνεται καὶ δημοσίᾳ ἀνομολογεῖται πανταχοῦ ὁ εὐεργετικὸς καὶ σωτηριώδης σκοπὸς αὐτῶν.

**

Πρὶν ἔτι περάνωμεν τὸ ἄρθρον μας τοῦτο, χάριν περιεργείας παρατιθέμεθα ὧδε ποία εἶνε σήμερον ἡ παγκόσμιος παραγωγὴ τοῦ χάρτου καὶ ποία ἑπομένως ἡ εὐρεῖα κατανάλωσις αὐτοῦ.

Ὑπάρχουσι σήμερον 3985 χαρτοποιεῖα ἐν ἁπάσῃ τῇ ὑφηλίῳ παράγοντα κατ' ἔτος 952 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων χάρτου. Τὸ ἥμισυ τοῦ χάρτου αὐτοῦ, ἤτοι 476 ἑκατομμύρια, χρησιμεύει διὰ τὴν τυπογραφίαν, καὶ τούτων τῶν 476 ἑκατομμυρίων τὰ 300, ἤτοι τὰ $^2/_3$ περίπου, χρησιμεύουσιν ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς ἐφημερίδας! Τὸ ὑπολειπόμενον ἕτερον ἥμισυ τοῦ ὅλου ποσοῦ τῆς ἐτησίας παραγωγῆς χρησιμεύει διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν κυβερνήσεων, τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς ἰδιωτικῆς ἀλ-

Digitized by Google

ληλογραφίας, κτλ. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἔχουσι σήμερον 900 χαρτοποιεῖα, ἡ Ἀγγλία 800, ἡ Γαλλία 300 καὶ ἡ Ἑλλὰς 1 μόνον, τὸ τοῦ Βασιλείου Βαρουξάκη ἐν Φαλήρῳ ἱδρυθὲν τὸ πρῶτον τῷ 1875 καὶ παράγον κατ' ἔτος περίπου 1,000,000 χιλιογράμμων χάρτου.

Ἐπιτήδειός τις καὶ ἄγαν καρτερικὸς στατιστικὸς ὑπελόγισεν, ὅτι ὁ Ῥῶσσος καταναλίσκει 1 λίτραν χάρτου κατ' ἔτος, ὁ Ἱσπανὸς 1 $^1/_2$, ὁ Μεξικανὸς 2, ὁ Ἰταλὸς καὶ ὁ Αὐστριακὸς ἀνὰ 3 $^1/_2$, ὁ Γάλλος 7 $^1/_2$, ὁ Γερμανὸς 8, ὁ Ἀμερικανὸς 10 $^1/_4$ καὶ ὁ Ἄγγλος 11 $^1/_2$.

Ἡ βιομηχανία τοῦ χάρτου εἰς πάντα τὰ ἔθνη προστατεύεται μεγάλως, διότι εἶνε βιομηχανία παράγουσα προϊὸν κατασταθὲν σήμερον τῆς πρώτης ἀνάγκης, χρησιμοποιοῦσα ὡς πρώτην ὕλην ἀντικείμενα ἄχρηστα καὶ ἀπορριπτόμενα, ἅτινα ἡ βιομηχανία αὕτη μεταβάλλει *εἰς χρῆμα*. Εὐχόμεθα, ὅπως ἥ τε κυβέρνησις τῆς χώρας ἡμῶν καὶ τὸ ἔθνος ὁλόκληρον ὑποστηρίξῃ τὴν χρήσιμον ταύτην βιομηχανίαν ἐν Ἑλλάδι.

Ἐκ Σύρου Ἰούλιος 1885.

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ἡ τιμὴ καὶ τὸ κέρδος δὲν εὑρίσκονται πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ σάκκῳ.

—

Ἂν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἄνδρα τὴν γυναῖκα δεσπότην, ἤθελεν ἐξαγάγει αὐτὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς του· ἂν ἤθελε νὰ τὴν καταστήσῃ δούλην του, ἤθελεν ἐξαγάγει αὐτὴν ἐκ τῶν ποδῶν του. Ἀλλὰ θέλων νὰ καταστήσῃ αὐτὴν σύντροφον καὶ ἴσην του ἔπλασεν αὐτὴν ἐκ τῆς πλευρᾶς του.

—

Εἰπέ μοι ποῖον θαυμάζεις καὶ θὰ σοὶ εἴπω ὁποῖος εἶσαι.

—

Ὅστις κάμνει ὅ,τι ὀφείλει εἶνε δίκαιος· ὅστις κάμνει ὑπὲρ τὸ ὀφειλόμενον εἶνε γενναῖος.

—

Ὄντα τινὰ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ μηδενικά· ἂν προηγῆται αὐτῶν ἀριθμός τις, δεκαπλασιάζεται ἡ ἀξία των.

—

Ὅπου σπείρει ἡ ὀργὴ θερίζει ἡ μεταμέλεια.

—

Ἡ εὐγνωμοσύνη εἶνε ἡ μνήμη τῆς καρδίας.

—

Τὸ σκῶμμα εἶνε συχνάκις ἔνδεια πνεύματος.

—

Ὁ ἐν τῇ μάχῃ θάνατος εἶνε ὕπνος τῶν ἀνδρείων.

—

Ὁ ἔρως εἶνε ἡ ἀσχολία τοῦ ἀέργου, ἡ διασκέδασις τοῦ πολεμιστοῦ, καὶ ὁ σκόπελος τοῦ ἡγεμόνος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Αἱ ἀμερικανικαὶ ἐφημερίδες ἀσχολοῦνται περὶ ζήτημα, οὗτινος σπουδαία εἶνε ἡ χρησιμότης διὰ τὴν ὑπερωκεάνειον ναυσιπλοΐαν καὶ ἡ ἐκτέλεσις δὲν παρουσιάζει σοβαρὰς δυσχερείας, εἰ μὴ χρηματικὰς μόνον· ἀλλὰ τὸ σημαντικὸν τῆς δαπάνης δὲν λογίζεται εἰς οὐδὲν ἀπέναντι τῶν προσδοκωμένων ὠφελειῶν. Πρόκειται περὶ τοῦ φωτισμοῦ τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦσι τὰ πλοῖα πλέοντα ἀπὸ τῆς Μάγχης πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Καθ' ἃ ὑποβάλλει τὸ Δελτίον τῆς Ἑταιρίας τῶν μηχανικῶν, ὁ φωτισμὸς οὗτος δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ὡς ἑξῆς: Δέκα πλευστοὶ φάροι μεγάλης δυνάμεως θέλουσι τεθῇ ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ εἰς διακοσίων μιλλίων ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων. Οἱ πλευστοὶ οὗτοι φάροι, ὅπως μὴ μεταβάλλωσι θέσιν, θέλουσι συνδέεσθαι πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὰς ἀκτὰς ἀμφοτέρων τῶν ἠπείρων δι' ἠλεκτρικῶν κάλων καὶ σχηματίζει οὕτω τηλεγραφικοὺς σταθμούς, ἔνθα τὰ πλοῖα θὰ δύνανται νὰ δέχωνται καὶ ἀφίνουσιν ἀνακοινώσεις. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ζητήματος τοῦ φωτισμοῦ, προφανὴς εἶνε ἡ χρησιμότης τῶν σταθμῶν τούτων, δι' ὧν ἐν περιπτώσει ἀβαρίας ἢ ἄλλου ἀπευκταίου θὰ καθίσταται ὡς ἔγγιστα γνωστὴ ἡ θέσις τοῦ κινδυνεύοντος πλοίου.

Τὸ τμῆμα τῶν ἑρπετῶν τοῦ φυσιολογικοῦ Μουσείου τῶν Παρισίων ἐπλουτίσθη δι' ὄφεως κολοσσιαίων διαστάσεων, ὁποῖον μέχρι τοῦδε δὲν εἶχον ἴδει ἐν Εὐρώπῃ οὕτως ἀξιοπερίεργον. Τὸ ζῶον ἀνήκει εἰς τὸ εἶδος τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ μυοφάγου ὄφεως καὶ ἀπαντᾶται εἰς τὰ θερμὰ μέρη τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, ἰδίως ἐν Γουϊάνῃ καὶ Βρασιλίᾳ. Εἶνε τῶν ὄφεων τὸ γιγαντωδέστερον εἶδος. Ὁ δὲ θαυμαζόμενος ἤδη ἐν τῷ τμήματι τοῦ μουσείου ἐκτείνεται ὑπὲρ τὰ ἓξ μέτρα. Ἀλλ' οἱ τοῦ εἴδους αὐτοῦ δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς μεγαλειτέρας διαστάσεις ἔτι, ἀφ' οὗ συγγραφεύς τις φυσικῆς ἱστορίας ἐφόνευσε, κατὰ τὴν ὁμολογίαν του, τοιοῦτον ὄφιν ἔχοντα μῆκος 23 ποδῶν. Ἐν τῷ στομάχῳ αὐτοῦ εὑρέθησαν μία σαῦρα τεσσάρων ποδῶν περίπου, εἷς μυρμηκοφάγος δύο ποδῶν, καὶ ἕτερόν τι ζῶον, καταποθέντα ἀρτίως. Ὁ ἐν λόγῳ βόας ἀρέσκεται νὰ διαιτᾶται μᾶλλον εἰς τὸ ὕδωρ. Ἡ κατασκευή του εἶνε ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὸ εἶδος τῆς διαίτης του. Οἱ ὀφθαλμοί του καὶ οἱ μυκτῆρες, ἀνορθούμενοι ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τῆς κεφαλῆς του τῷ ἐπιτρέπουσι νὰ ἀναπνέῃ μένων σχεδὸν ὅλος ὑπὸ τὸ ὕδωρ. Τὸ χρῶμά του ἐλαιῶδες κατεσπαρμένον ὑπὸ μεγάλων μαύρων κηλίδων συγχέεται μετὰ τοῦ χρώματος τῶν ἑλῶν, εἰς τὰ ὁποῖα κατοικεῖ, ἀναμένων τὴν δίοδον ζῴου τινός, ὅπερ καθίσταται λεία του.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 123

Digitized by Google

'Αριθ. 504 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. 28 Αὐγούστου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 569.

ΚΓ'

Ἐκ τῶν εἰρημένων δηλοῦται ὅτι ἡ Εὐρώπη ἀγνοοῦσα τὸ ἐλαφρὸν ἱππικὸν ἐδιδάχθη τοῦτο παρὰ τῶν Στρατιωτῶν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν Γαλλίᾳ διεκρίνοντο οἱ ἐλαφροὶ ἱππεῖς (chevau-legers) ἀπὸ τῶν Στρατιωτῶν (Estradiots), τὸν λόγον ὅμως τῆς διακρίσεως ταύτης διασαφηνίζει ὁ de Bussy γράφων «οἱ φύσει νεωτερισταὶ Γάλλοι νομίσαντες ὅτι μεταβάλλοντες τὸ ὄνομα κατορθοῦσί τι, μετωνόμασαν τοὺς Στρατιώτας cavalerie legère.»

Οἱ Στρατιῶται δὲν ἐχρησίμευσαν εἰς διοργανισμὸν μόνου τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ ἀλλὰ καὶ τῶν βαρέων ἱππέων καὶ αὐτοῦ τοῦ τιμαριωτικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1534 συγγραφεῖσαν Discipline militaire τοῦ Bellay, ἕκαστος Γάλλος τιμαριοῦχος ὤφειλεν ἀπὸ ἡλικίας δεκαεπτὰ ἐτῶν νὰ ὑπηρετήσῃ ἐπὶ ἓξ μέχρις ἐννέα ἐτῶν εἰς τὰς τρεῖς σχολὰς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, τὰς λεγομένας τῶν τουφεκοφόρων, τῶν Στρατιωτῶν καὶ τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων, ἵνα μάθῃ ὅλην τὴν ἐπιστήμην καὶ καταρτισθῇ ἄξιος τοῦ ὀνόματος πολεμιστής [1].

Ὁ τελευταῖος ἱστορικὸς τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ παραδέχεται, ὅτι ὁ ὀργανισμὸς τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ μετήχθη ἔξωθεν εἰς Γαλλίαν, ὡς δηλοῖ καὶ αὐτὸ τὸ μὴ γαλλικὸν ὄνομά του chevau-legers, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸ cavallarmati τῶν Ἰταλῶν. Ἂν ὁ στρατηγὸς Susane ἐγίνωσκε τὴν ἱστορίαν τῶν Στρατιωτῶν, θὰ ἔβλεπεν ὅτι οἱ chevau-legers εἶνε τὰ *γοργὰ ἄλογα* [2]. Ὁ Riccotti θεωρεῖ ἀνεπίδεκτον συζητήσεως, ὅτι οἱ Ἕλληνες Στρατιῶται ἐδίδαξαν τοὺς Ἰταλοὺς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ ἱππικοῦ. Ὁ Σανοῦτος συνεχῶς μνημονεύει παρὰ τοὺς Στρατιώτας πολεμοῦντας καὶ Ἰταλοὺς ἐλαφροὺς ἱππεῖς vestiti à modo di Stradiotti. Εἴδομεν ὅτι ὁ μαρκήσιος τῆς Μαντούης ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Γενούης πολεμεῖ μετὰ Μερκουρίου, ἱππεύων καὶ ὡπλισμένος al Albanaise. Πλὴν τῶν μαρτυριῶν τούτων καὶ ὁ ὀργανισμὸς τῶν ἐν Ἑλλάδι Στρατιωτῶν πείθει ὅτι τὸ εὐρωπαϊκὸν ἱππικὸν διεμορφώθη κατὰ τὸν Στρατιωτικὸν τύπον· οἱ ἐν Κύπρῳ τιμαριοῦχοι διαιροῦνται εἰς Στρατιώτας καὶ τουφεκοφόρους, ὡς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ· [1]) κατωτέρω θὰ συγκρίνωμεν τοὺς ὑπὸ τῶν γάλλων λεγομένους Argoulets καὶ Carabins πρὸς τοὺς προσημειωθέντας ζαγδάρους τῶν Στρατιωτῶν.

Εἴτε ὁ Ἀριανίτης, εἴτε ἄλλος τις συγγενὴς τοῦ Καστριώτου προσήνεγκεν εἰς Κάρολον τὸν Η' τοὺς πρώτους Στρατιώτας καὶ ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ, τὸ βέβαιον ὅτι οὗτος ἐξεγύμνασε κατὰ τὸ Στρατιωτικὸν σύστημα καὶ Γάλλους καὶ ἐμόρφωσεν οὕτω τὸν πρῶτον πυρῆνα τοῦ ἐλαφροῦ ἱππικοῦ, τὸ ὁποῖον εὗρεν ὁ Μερκούριος ἐν ἔτει 1503 εἰς τρεῖς χιλιάγας «ἄλογα λιντσέρα» συμποσούμενον. Εἰ καὶ οἱ Γάλλοι ὕστερον ἐκ πνεύματος καινοτομίας διῄρεσαν τὸ ἱππικὸν τῶν Στρατιωτῶν εἰς τουφεκοφόρους, Στρατιώτας καὶ ἐλαφροὺς ἱππεῖς, οὐδὲν ἧττον ἅπαν τὸ ἱππικὸν τοῦτο διατηρεῖ τὸ ἰδιάζον ὄνομα Estradiots, Albanais, cavalerie Albanaise.

Τὴν κατωτέραν βαθμίδα τῆς Στρατιωτικῆς τάξεως κατεῖχον οἱ λεγόμενοι arquebusiers ἢ τουφεκοφόροι, οὕτως ὀνομασθέντες ἀπὸ τῶν πυροβόλων ὅπλων τὰ ὁποῖα ἔφερον· οἱ αὐτοὶ ἔφερον παρὰ Γάλλοις καὶ τὸ ἐπώνυμον Argoulets, δηλοῦν τὴν ἐξ Ἀργολίδος καταγωγήν των· πρῶτος μνημονεύει τοὺς Στρατιώτας ὑπὸ τὸ ὄνομα Argoulets, ὁ στρατάρχης de Montluc ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασί του (1519-1559).

---

[1]) Βιβλ. 1, κεφ. 11.

[2]) Κορωναῖος, σελ. 47. Λέγονται καὶ λιντζέρα ἄλογα.

[1]) «stipendiarii a cavallo, cioè Stradiotto o archibusero». Ἔκθεσις Δουόδου (1561) περὶ τῶν ἐν Κύπρῳ Στρατιωτῶν (ἐν Lamansky, σελ. 618)

Digitized by Google

Οἱ τουφεκοφόροι [1]) Argoulets, ἤτοι Ἀργεῖοι ἦσαν οἱ πρόμαχοι τῶν Στρατιωτῶν, συνοδεύοντες ἔφιπποι τούτους, καὶ πρῶτοι ἐφορμῶντες κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καθ' οὗ ἐξηκόντιζον ἐν τάξει τὰ βλήματά των, ἐν ἀρχῇ μὲν ῥιπτάρια (ζάγδας), ὕστερον δὲ πυροβόλα μακρὰ πιστόλια διὰ φυτιλίου ἐκπυρσοκροτοῦντα, καὶ ἐπὶ τέλους τὰ πλατύστομα τρομπόνια. [2]). Οἱ ὑπασπισταὶ οὗτοι ἢ παλληκάρια τῶν Στρατιωτῶν ἔφερον καὶ τὸ ὄνομα Ζάγδαροι ἀπὸ τῶν ἀκοντιζομένων ῥιπταρίων ἤτοι ζαγδῶν. Οὕτω προκινδυνεύοντες ἐξετίθεντο παρὰ τοὺς ἄλλους εἰς προφανῆ κίνδυνον, διὸ καὶ ὁ γνωρίσας τούτους Σανοῦτος ἀποκαλεῖ uomini disperati che non istimano la propria vita. Διὰ τὴν αὐτὴν ἀφορμὴν καὶ οἱ προκινδυνεύοντες ἀκροβολισταὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἱππικοῦ φέρουσι συνήθως τὸ ὄνομα les enfants perdus.

Ὁ παλαιὸς ἱστορικὸς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ Montgomerri-Courbusson περιγράφει οὕτω τοὺς ἐν Γαλλίᾳ ὑπηρετοῦντας Στρατιώτας καὶ Ἀργείους (Argoulets): «οἱ Στρατιῶται ἦσαν ὡπλισμένοι ὡς οἱ chevau-legers, μόνον δ' ἀντὶ περιβραχιονίων καὶ χειρίδων ἐφόρουν χειροψέλλια καὶ χειρόκτια συρματόπλεκτα. Ἀπὸ τοῦ πλευροῦ των ἐκρέματο πλατεῖα σπάθη, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐφιππίου τὸ ἀπελατίκιον (masse)· ἐκράτουν ὀβελοειδῆ ῥάβδον, μακρὰν δέκα μέχρι δώδεκα ποδῶν, ἐσιδηρωμένην καὶ μυτερὰν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἄκροις [3])· Ἐνεδύοντο ἐπενδύτην κοντὸν καὶ ἄνευ χειρίδων [4])· ἀντὶ σημαίας (cornette) ἔφερον μέγα φλάμουρον ἐν τῷ ἄκρῳ τῆς λόγχης, ὑφ' ὃ συνηνοῦντο. Τὴν κεφαλὴν ἐκάλυπτον διὰ κοπτοῦ κράνους (salade).

«Οἱ Ἀργεῖοι (Argoulets) ἦσαν ὡπλισμένοι ὡς οἱ Στρατιῶται, πλὴν τῆς κεφαλῆς ἣν ἐκάλυπτον διὰ πετάσου (cabasset) μὴ κωλύοντος τούτους ἀπὸ τοῦ νὰ σημαδεύωσι· τ' ἀμυντικά των ὅπλα συνίσταντο εἰς σπάθην ἐν τῷ πλευρῷ, ἀπελατίκιον ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκυστρίῳ τοῦ ἐφιππίου καὶ δεξιόθεν μακρὸν τουφέκιον δύο ποδῶν καὶ ἡμίσεος ἐντὸς θήκης βραστοῦ δέρματος (cuir bouilli). Ἄνω τῶν ὅπλων των ἔφερον ἐπενδύτην κοντὸν ὡς ὁ τῶν στρατιωτῶν, καὶ μακρὺ φλάμουρον ὑφ' ὃ συνηνοῦντο.» [1]).

Ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Dreux οἱ Ἀργεῖοι οὗτοι ἐπολέμησαν ὑπὸ τὸν Κάρολον Θ', μνημονεύονται δὲ καὶ ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς καταστίχοις τῶν ἐτῶν 1562 καὶ 1563, ὕστερον ὅμως δι' ἄγνωστον αἰτίαν ἀφανίζονται, τὸ δὲ ὄνομά των παρέμεινεν ἐν τῇ στρατιωτικῇ γλώσσῃ εἰς δήλωσιν τοῦ νωθροῦ καὶ ἀσημάντου ἀνθρώπου «c' est un chetif argoulet.»

Ὁ Daniel προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ὑπὸ τῶν γάλλων μυκτηριζόμενον ὄνομα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν Στρατιωτῶν τούτων, συνισταμένου εἰς κατασκόπευσιν τοῦ ἐχθροῦ, τὴν ἐν ὑποχωρήσει καταδίωξίν του καὶ τὴν ἐν τῷ μάχεσθαι ἀταξίαν τῶν Argoulets. Ὁ στρατηγὸς Susane ὑποθέτει ὅτι ὁ ἐξευτελισμὸς τῶν Ἀργείων προῆλθεν ἐκ στρατιωτικῶν ἀτυχημάτων.

Τοὺς ἀφανισθέντας Argoulets, ἀντικαθιστῶσιν οἱ λεγόμενοι Carabins.

Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τούτου πολλὰ ἐγράφησαν. Κατὰ τὸν Montgomerri ὁ Καραβινὸς Στρατιώτης, παραγόμενος ἐκ τῆς ἱσπανικῆς λέξεως Kara (πρόσωπον) καὶ τῆς λατινικῆς binus (διπλοῦς) ἐδήλου τὸν διπρόσωπον, διότι οὗτοι ἐμάχοντο ὡς οἱ παλαιοὶ Πάρθοι ὑποχωροῦντες καὶ στρεφόμενοι. Ὁ Cazeneuve προτιμᾷ τὴν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ Carabul (πρόσκοπος) ἐτυμολογίαν τοῦ Καραβινοῦ. Ὁ Daniel οὐδεμίαν τῶν ἐτυμολογιῶν τούτων δεχόμενος, θεωρεῖ τὴν λέξιν δυσερμήνευτον. Ὁ Diez ἀνεζήτησεν ἐν τῇ προβηγκιανῇ διαλέκτῳ τὸ ἔτυμον, ὁ δὲ Littré ἐσχέτισε τὸν Καραβινὸν πρὸς τὸν Καλαβρόν.

Ἀλλ' οἱ Καραβινοὶ οὗτοι εἶνε αὐτοὶ οἱ Argoulets, ὡς γράφει ὁ καλῶς γνωρίσας τούτους ἱστορικὸς Σκηπίων Dupleix. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εὔκολος καθ' ἡμᾶς ἡ ἐξήγησις τῆς μετωνυμίας. Εἴπομεν ὅτι εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Ἄργους κατεσκήνουν οἱ λεγόμενοι Καμπῖται Στρατιῶται, οἵτινες μέχρι μὲν τῶν μέσων τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος δὲν εἶχον πλοῖα, ὕστερον ὅμως πιεσθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ συνῴκισαν τὰς νήσους Ὕδραν καὶ Πέτσαν. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβω ὅτι πολλάκις οἱ Ἕλληνες θαλασσινοὶ εὐδοκίμως ἐπολέμησαν ἐν τῇ ξηρᾷ· οἱ γαλεῶται μάχονται μετὰ τῶν Στρατιωτῶν ἐν Καλαβρίᾳ κατὰ τῶν ὑπὸ τὸν Aubigny γάλλων· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Carabin τῶν Γάλλων εἶνε μικρὰ παραφθορὰ τοῦ Ἕλληνος Καραβινοῦ ἢ Καραβησίου (ναυτικοῦ), ὡς ὁ Estradiot τοῦ Στρατιώτου, καὶ ὁ

---

[1]) Τοιούτους τουφεκοφόρους ἀκροβολιστὰς εἶχον καὶ οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοὶ καὶ οἱ Τοῦρκοι, ὡς γράφει ὁ Κριτόβουλος· «καὶ πρῶτα μὲν ἀκροβολισμοῖς ἰσχυροῖς ἐχρήσαντο πρὸς ἀλλήλους ἑκάτεροι, τοῖς τε ἀπὸ τῶν τοξοτῶν βέλεσι τοῖς τε ἀπὸ τῶν σφενδονητῶν λίθοις καὶ τοῖς ἀπὸ μηχανῶν καὶ τουφάκων ἀφιεμένοις σιδηροῖς καὶ μολυβδίνοις βόλοις» (σελ. 93.) Τὸ τουφέκιον (τούφαξ παρὰ Κριτοπούλου) δὲν εἶνε λέξις τουρκική, ὡς κακῶς ἐσημείωσεν ὁ Κόντος, ἀλλ' ἑλληνικὴ σχηματισθεῖσα κατ' ὀνοματοποιίαν ἐκ τοῦ κρότου (τουφ), ὡς σημειοῖ σύγχρονος λόγιος.

[2]) Πάντες γινώσκουσι τὰ τρομπόνια τῶν ἡμετέρων ναυτικῶν· ἡ λέξις παράγεται ἐκ τῆς tromba τῶν Ἰταλῶν· οἱ ἐνετοὶ ὀνομάζουσι τὰ πυροβόλα ταῦτα tromboni καὶ spazzacampagna.

[3]) Οὗτος εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ Κορωναίου λεγόμενος στόχος· ἡ Στρατιωτικὴ ῥάβδος, ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν γάλλων Estradiotte, zagaie, ἦτο φοβερὸν ὅπλον εἰς χεῖρας τούτων, δυναμένων νὰ πλήττωσιν ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, καὶ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις.

[4]) Ὅμοιον πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον τζιποῦνι.

[1]) Daniel, 166-168.

Digitized by Google

Argoulet τοῦ ἐξ Ἀργολίδος. Ἀνωτέρω περὶ Σορβόλου παρετηρήθη, ὅτι ὁ marinaro οὗτος πολεμιστὴς φέρει καὶ τὸ ἐπώνυμον Καραβινός.

Ὁ Sieur de Bellon περιγράφει οὕτω τοὺς Καραβινούς: «φοροῦσι θώρακα καὶ πέτασον, ἢ καὶ κοπτὸν κράνος. Ὅπλα ἐπιθετικὰ μεταχειρίζονται χονδρὸν πυροβόλον τριῶν ποδῶν ἢ πλέον τὸ μῆκος, πλατύτατον τὸ στόμιον, σπάθην καὶ πιστόλαν. Ἐν ἀνάγκῃ φοροῦσιν ἐπενδύτην καὶ πέδιλα ἀντὶ στιβαλίων, καὶ οὕτως ἐξ ἱππέων μετασχηματίζονται εἰς πεζούς. Ὡς εἶνε ὡπλισμένοι εὐκόλως δύνανται νὰ μάχωνται πεζῇ καὶ ἀφ' ἵππου, ἢ καὶ ἀνάμικτοι πρὸς τὸ ἱππικόν.» Πληρέστερον τούτου περιγράφει τοὺς Καραβινοὺς ὁ Montgomerri· «διῃρημένοι εἰς σώματα μέχρι πεντήκοντα ἀνδρῶν προσεκολλῶντο ἐν ἑκάστῳ λόχῳ ἐλαφρῶν ἱππέων, τῶν ὁποίων ἀνεγνώριζον τὸν ἀρχηγὸν καὶ τὴν σημαίαν, διότι ἀμφοτέρων ἐστεροῦντο, ἔχοντες μόνον τοποτηρητὴν καὶ δύο λοχίας. Τ' ἀμυντικὰ των ὅπλα συνίσταντο εἰς θώρακα κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, χειρόκτιον σιδηρόπλεκτον πρὸς κράτησιν τοῦ χαλινοῦ καὶ πέτασον. Ὡς ἐπιθετικὰ δὲ μετεχειρίζοντο μακρὸν τουφέκιον τριῶν ποδῶν καὶ ἡμίσεος τοὐλάχιστον, καὶ πιστόλιον· ἐμάχοντο συνήθως σχηματίζοντες μικρὰν ἴλην βαθεῖαν μᾶλλον ἢ πλατεῖαν, βαδίζουσαν δεξιόθεν τῶν ἐλαφρῶν εἰς οὓς ἀνῆκον. Εἰς σύνθημα τοῦ ἀρχηγοῦ ἐπροχώρουν κατὰ τῶν βαρέως ὡπλισμένων ἱππέων τοῦ ἐχθροῦ εἰς ἀπόστασιν διακοσίων ἢ ἑκατὸν βημάτων, καὶ ἀφοῦ ἐν τάξει ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἔρριπτον τὰ βλήματά των ὑπεχώρουν ὄπισθεν τοῦ σώματός των. Ἂν οἱ ἐχθροὶ εἶχον Καραβινούς, οὗτοι ὤφειλον νὰ τοὺς προσβάλωσι καὶ ἐμποδίσωσι τὴν κατὰ τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων ἐπίθεσίν των.» Οἱ Καραβινοὶ δὲν ἤρχιζον μόνον ὡς ἄνω τὴν μάχην, ἀλλὰ καὶ δι' ἀκροβολισμῶν ἐξησφάλιζον τὴν ὑποχώρησιν ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ προρρηθέντες Ζάγδαροι καὶ οἱ τῶν Βυζαντινῶν ῥιπταρισταί.

Οἱ δίμαχοι οὗτοι καὶ καλοὶ σκοπευταὶ Στρατιῶται ἀπέβησαν ὠφελιμώτατοι εἰς τοὺς ἐλαφροὺς ἱππεῖς, οἵτινες ἐπὶ τέλους, ὡσεὶ ἐπισκιασθέντες ὑπὸ τῶν Καραβινῶν, ἀπήτησαν τὸν ἀπὸ τούτων χωρισμόν των. Ἐν ἔτει 1622 συγκεντρωθέντες οἱ Καραβινοὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Ῥοχέλλης ἐσχημάτισαν χωριστὸν σῶμα, τοῦ ὁποίου διοικητὴς διωρίσθη ὁ στρατηγὸς Ἰσαὰκ d' Arnaud. Ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ 1661 διατηροῦνται αὐθύπαρκτοι, φέροντες τὸ ὄνομα Carabins d' Arnaud, καὶ διαπρέπουσιν εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ῥοχέλλης, Σαβοΐας, Λαγγεδόκης καὶ Λορραίνης. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τάγμα τοῦ Ἀρνῶ ἀπετέλουν Γάλλοι καὶ Ἑλληναλβανοί, οἱ τελευταῖοι ἀποχωρισθέντες σχηματίζουσιν ἴδιον σῶμα ὑπὸ τὸν δοῦκα Saint-Simon, τότε μὲν ἐπονομασθέντες *οἱ ξένοι Καραβινοί,* ὕστερον δὲ les Carabins de Saint-Simon· παρευρέθησαν εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἱσπανίας, Φλανδρίας, Πικαρδίας κλπ. μέχρι τοῦ 1661, ὅτε καὶ ἀφέθησαν [1]). Ὡς οἱ Ζάγδαροι ἐπεριφρόνουν τὴν ζωήν, οὕτω καὶ οἱ Καραβινοὶ ἐθεωροῦντο ὡς οἱ μᾶλλον ῥιψοκίνδυνοι τῶν στρατιωτῶν· «gens determinés, comme le furent depuis les Dragons dela Ferté», λέγει ὁ Daniel.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δηλοῦται ὅτι οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Καραβινοὶ ἦσαν οἱ αὐτοί, ὑπὸ μὲν τῶν ἀρχαίων λεγόμενοι ἱππακοντισταί [2]), ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν ῥιπταρισταὶ καὶ ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν ζάγδαροι. Ἡ πολλάκις μνημονευθεῖσα Παραδρομὴ τοῦ Φωκᾶ διατυποῖ ὅτι αἱ προφυλακαὶ τοῦ ἀκριτικοῦ ἱππικοῦ συγκείμεναι ἐξ ἑκατὸν ἱππέων ὤφειλον ν' ἀκροβολίζωσι τοὺς ἐχθροὺς καὶ μάχωνται πεζῇ τε καὶ ἀφ' ἵππου [3]). Ὡς οἱ θαλάσσιοι Καραβινοὶ μάχονται ἐν τῇ ξηρᾷ, οὕτω καὶ οἱ βυζαντινοὶ ῥιπταρισταὶ πολεμοῦσιν ἐν ξηρᾷ τε καὶ θαλάσσῃ [4]).

Καθὼς οἱ Ἀργεῖοι ἀφανισθέντες ἐν Γαλλίᾳ ἀφῆκαν αὐτὸ τὸ ὄνομά των εἰς δήλωσιν τῆς ἐκεῖθεν διαβάσεώς των, οὕτω καὶ οἱ διαδεχθέντες τούτους Καραβινοὶ ἐπιζῶσιν ἔτι ἐν τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ. Ἄλλοτε carabins ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν Γάλλων πάντες οἱ μαθητευόμενοι ἐπιστήμονες, νῦν δὲ μόνοι οἱ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς φοιτηταί. Εἰς τούτους ὀφείλει τὸ ὄνομά του καὶ τὸ γνωστὸν ὅπλον ἡ *καραμπῖνα*, καλουμένη ἄλλοτε καὶ *μουσκέττον* κατ' ἰταλικὴν μετάφρασιν τοῦ εἴδους τῶν βλημάτων, τὰ ὁποῖα οἱ Βυζαντινοὶ τακτικοὶ ὠνόμαζον *μυίας* (la mosca).

Ἡ παρὰ τῷ ποιητῇ Regnard ἀπαντῶσα κωμικὴ φράσις orchestre de carabin ἀποδεικνύει ὅτι ἡ μουσικὴ καὶ ὁ χορὸς τῶν Καραβινῶν ἐνεποίησεν εἰς τοὺς Γάλλους τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν οἵαν καὶ παρὰ τοῖς Βενετοῖς. Ὁ προσφιλὴς χορὸς τῶν Στρατιωτῶν ἦτο ἡ πυῤῥίχη, ἡ μέχρις ἡμῶν διασωζομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα Τσάμικος, ἢ κλέφτικος χορός. Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν τὴν πυῤῥίχην ἐχόρευον οἱ λεγόμενοι ἁρμάτοι, ἢ ἁρματοῦραι, ἤτοι τὰ παλληκάρια τῶν Στρατιωτῶν, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Πτολεμαίου·«ὁπλορχισταί, οἵπερ εἰσὶν οἱ μεθ' ὅπλων ὀρχούμενοι, οὓς καλοῦσιν ἁρματοῦρας.» [5]). Ἡ πυῤῥίχη τῶν Στρατιωτῶν δὲν ἦτο ἁπλοῦς χορός, ἀλλὰ καθαρὰ πολεμικὴ παράστασις, ἐν ᾗ οἱ ὁπλορχισταὶ διαιρούμενοι εἰς δύο πολεμικὰ στρατόπεδα παρίστων Σαρακηνοὺς ἢ Τούρκους καὶ Ἕλληνας μαχομένους, μέχρις οὗ οἱ πρῶτοι καταπονούμενοι ὑπὸ

[1]) Susane, histoire de la Cavalerie Française, τόμ. Γ', σελ. 128, 133. Παράβ. Daniel, histoire dela milice, σελ. 166-171.

[2]) Τακτικὴ αὐτοκράτορος Λέοντος, VII, 33.

[3]) Περὶ Παραδρομῆς πολέμου, σελ. 208.

[4]) Λέοντος, περὶ ναυμαχίας, XIX, 13.

[5]) Γλωσσάριον Μεουρσίου ἐν λέξ. Ἀρματοῦρα.

Digitized by Google

τῶν δευτέρων παρεδίδοντο ὡς αἰχμάλωτοι. Μίμησις τῆς Στρατιωτικῆς ταύτης πυρρίχης εἶνε ἡ παρὰ τοῖς Βενετοῖς διαμείνασα Moresca, οὕτω λεγομένη οὐχὶ διότι ἀπὸ τῶν Mori (Αράβων) ἐλήφθη, ἀλλὰ διότι παρίστα τοὺς Μόρους ἡττωμένους ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν. Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Κρήτης παρίστατο ἡ πυρρίχη ὡς μεσοσκήνιος τοῦ δράματος.

Πλὴν τῆς πυρρίχης ὁ ἦχος τῶν Στρατιωτικῶν τραγουδίων ἐπροξένησε μεγάλην ἐντύπωσιν· ἐν γένει μὲν ἐπῃνεῖτο ἡ πρωτοτυπία τοῦ ῥυθμοῦ καὶ ὁ μέχρι μελαγχολίας παθητικὸς τόνος, ἄλλοι ὅμως ἔψεγον τὰ ᾄσματα ταῦτα ὡς μονότονα καὶ πέραν τοῦ δέοντος ἐνθουσιῶντα τοὺς ψάλλοντας. Ἀλλὰ καὶ κακόφωνοι καὶ περιαυτολόγοι Στρατιῶται συνετέλεσαν εἰς διακωμῴδησιν τῆς μουσικῆς των. Περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΣΤ ἑκατονταετηρίδος οἱ διασημότεροι τῆς Ἰταλίας μουσικοδιδάσκαλοι τονίσαντες διάφορα ᾄσματα κατὰ τὸν Στρατιωτικὸν ἦχον ἐδημοσίευσαν ταῦτα εἰς ὄνομα τοῦ Μανώλη Βλέσση, Ναυπλιέως Στρατιώτου, γνωστοῦ διὰ τὸν περιπλάνητον βίον του καὶ ἰδίᾳ τὰς γελοίας περιαυτολογίας του. Ὁ ἐνετὸς Μολῖνος συνέγραψε μέγα ποίημα, ἐν ᾧ κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀριόστου διακωμῳδεῖ τὸν Ἕλληνα Orlando Furioso. Καὶ πιθανὸν μὲν ὅτι ἐφάμιλλος τοῦ Βλέσση Καραβινὸς συνετέλεσεν ἐν Γαλλίᾳ εἰς διακωμῴδησιν τῆς Στρατιωτικῆς μουσικῆς, ὡς δηλοῖ ἡ προσημειωθεῖσα γαλλικὴ φράσις, ἐν γένει ὅμως αὕτη πολὺ ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν εἰδημόνων, καὶ εἰς πολυτελῆ ἡγεμονικὰ δεῖπνα μνημονεύονται καὶ Στρατιῶται παίζοντες τὸ θαμποῦρι (ταμπουρᾶν) καὶ κατακηλοῦντες τοὺς συνδαιτυμόνας διὰ τοῦ ᾄσματός των. Ἰδοὺ πῶς περιγράφει ὁ Σανοῦτος ἕνα τῶν ἀοιδῶν στρατιωτῶν παρευρεθέντα εἰς τὸ μέγα διπλωματικὸν δεῖπνον τοῦ καρδιναλίου Γριμάνη (1505)· «Εἰσῆλθεν ὁ Ἀλβανός, καλούμενος Βαρλέττας, ἐνδεδυμένος χρυσοῦφῆ ἐνδύματα καὶ κρατῶν ταμπουρᾶν ὅλον ἐξ ἀργύρου κατεσκευασμένον, συνωδευμένος ὑπὸ συντρόφου κρατοῦντος μικρὰν λύραν, καὶ ἀμφότεροι ἐν τῷ αὐτῷ ῥυθμῷ ἔπαιξαν ᾄσματά τινα θελκτικά, λεπτὰ καὶ πολὺ εὐχάριστα»[1]).

Οἱ ἐν Γαλλίᾳ Στρατιῶται οὔτε πολυάριθμοι ἦσαν, οὔτε ἠδύναντο νὰ ἐπισκιάσωσι τὴν ἀξίαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἑλβετῶν μισθοφόρων, εἶνε μάλιστα ἄπορον πῶς μετὰ τὴν ἐν Μαρινιὰν μάχην δὲν ἐζήτησαν ἀλλαχοῦ εὐρύτερον στάδιον. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πλὴν τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐπολέμησαν ὑπὲρ Φραγκίσκου τοῦ Α' καὶ ἅπαντες οἱ τὴν σύμμαχον Ἐνετίαν ὑπηρετοῦντες Στρατιῶται, καὶ ἰδίως τὸ ὑπὸ τὸν Μερκούριον τάγμα. Εἶνε γνωστὸν ὅτι τὴν ἐν Μαρινιὰν κατὰ τῶν Ἑλβετῶν μάχην, τὴν δικαίως ἐπικληθεῖσαν «μάχην γιγάντων» ἐκέρδισεν ἐπὶ τέλους ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ὅστις θαυμάζων τὴν ἀνδρείαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταπονηθέντων λεόντων τῶν Ἄλπεων συνωμολόγησε πρὸς τούτους τὴν περιώνυμον συνθήκην (1516), δι' ἧς μέχρι τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐξησφαλίσθη ἡ μισθοφορὰ τῶν Ἑλβετῶν ἀντὶ ἐτησίου ἐπιχορηγήσεως 700 χιλιάδων λιτρῶν.

Ἡ πρὸς τοὺς ξένους προτίμησις αὕτη βαθέως ἐπλήγωσε τὴν φιλοτιμίαν τοῦ ἀναγεννωμένου γαλλικοῦ στρατοῦ, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ἐν τῇ τακτικῇ τοῦ Bellay παραπόνων. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ γάλλος εὐπατρίδης ἐπικρίνει τὴν πρὸς τοὺς Ἑλβετοὺς καὶ Γερμανοὺς τυφλὴν τῶν βασιλέων ἀφοσίωσιν, δὲν συμπεριλαμβάνει ἐν τῇ μομφῇ καὶ τοὺς Στρατιώτας, ἐξ ἐναντίας μάλιστα συνιστᾷ τὰ γυμνάσιά των ὡς ἀπαραίτητα εἰς τὴν στρατιωτικὴν μόρφωσιν παντὸς Γάλλου εὐπατρίδου.

Μεταξὺ Ἑλβετῶν καὶ Στρατιωτῶν ἐπικρατεῖ ἡ ἀμοιβαιότης ἐκείνη τῆς ἐκτιμήσεως, ἡ διακρίνουσα τοὺς ἀληθῶς γενναίους. Ἐνετοὶ ἐκ θαυμασμοῦ θεωροῦσιν ἐν Γενούῃ τοὺς Στρατιώτας προσβάλλοντας τὸν ἐχθρικὸν προμαχῶνα, καὶ ἐν ᾧ χρόνῳ διαρκεῖ ἡ φοβερὰ προσβολὴ «φιλοῦσιν οἱ Ἑλβετοὶ τὸ χῶμα καὶ μένουσιν ἀκίνητοι μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους.» Εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς ἐκτιμήσεως οἱ ἐν Μαρινιὰν ἀγωνισθέντες κατ' αὐτῶν Στρατιῶται, τοὺς ἀποκαλοῦσι «παλληκάρια, λέοντας μανισμένους, τεχνίτας εἰς τὸ μάχεσθαι, πολεμικούς, κι' ἀνδρείους».

Συλλαβὼν ὁ Μερκούριος τριακοσίους Ἑλβετούς, δὲν περιάγει καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τούτους ὀπισθοδεμένους εἰς τὰς πόλεις, ἀλλ' ἀμέσως τοὺς ἐλευθεροῖ καὶ γενναίως φιλοδωρήσας ἀποστέλλει εἰς τὰς πατρίδας των.

Εἴτε ἐν Ἀγγλίᾳ, εἴτε ἐν Γαλλίᾳ, εἴτε ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ καὶ Πολωνίᾳ πολεμοῦσιν οἱ Στρατιῶται, δὲν ἀποσπῶσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῆς πατρίδος. Οἱ παλαίστρατοι ἐπιστρέφοντες φέρουσιν εἰς τοὺς νέους καὶ γνώσεις καὶ πεῖραν καὶ ἰδίως τὰ ὁλονὲν τελειοποιούμενα πυροβόλα ὅπλα, εἰς χειρισμὸν τῶν ὁποίων γυμνάζουσιν αὐτούς. Οἱ ἁρματωλοὶ ἀντικαθιστῶσι τὸ τόξον διὰ τοῦ μακροῦ τουφεκίου τῶν Ἀργείων, οἱ δὲ ναυτικοὶ διὰ τοῦ τρομπονίου τῶν Καραβινῶν. Ἐν τῇ ξένῃ λησμονοῦνται αἱ τοπικαὶ ἀντιζηλίαι, ζωογονεῖται τὸ πατριωτικὸν αἴσθημα καὶ ῥιζοβολεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡ χριστιανικὴ πίστις, ἡ μόνη παρηγορία τοῦ δούλου. Οἱ ἁπανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος συρρεύσαντες ἐν Εὐρώπῃ λόγιοι καὶ ἔμποροι, οἱ διὰ παντὸς ἀποχαιρετήσαντες τὴν ἀπολεσθεῖσαν πατρίδα, μετ' ἐκπλήξεως ἀκούουσιν ὅτι τὸ δόρυ τοῦ Στρατιώτου τιμᾷ καὶ δοξάζει τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα, καὶ προσπαθοῦσι νὰ γνωρίσωσι καὶ προσοικειωθῶσι τοὺς χρησίμους τούτους προστάτας τῆς δυστυχίας, τοὺς μέλλοντας ἐλευθερωτὰς τοῦ ζῶντος γένους. Πολεμῶν ἐν Γερμανίᾳ

[1]) Sanuto Diarii, VI, σελ. 174.

ὁ Δωριεὺς Διασωρῖνος παρακαλεῖ τὸν Μελάγχθωνα ἵνα ὑψώσῃ τὴν κραταιὰν φωνήν του καὶ ὑπὲρ τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος, ὁ δ' αὐτὸς Στρατιώτης προσενεγκὼν εἰς Φίλιππον τὸν Ε' ὡραῖον κώδικα τῶν Στρατηγικῶν τοῦ Αἰλιανοῦ τὸν ἱκετεύει ἵνα ἐλευθερώσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιλέγων· «ἐνθυμοῦ τὰς Ἀθήνας (μνώεο Κεκρωπίης)».

(Ἕπεται τὸ τέλος) Κ. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΗ'

Ἡ Καρολίνα ἐξεπλάγη, μὴ βλέπουσα ἐπανερχόμενον τὸν μαρκήσιον, καὶ ἀπεσύρθη ἐκ τῶν πρώτων, πειθομένη ὅτι δὲν εἶχεν ἀπατηθῆ, πιστεύσασα ὅτι ταχέως ἤθελεν ἐκεῖνος γίνει πάλιν κύριος ἑαυτοῦ. Οὐδόλως ἐμάντευε τὴν ἀλήθειαν.

Ἡ Κ. Δαργλὰδ εἶχε κατασκόπους ἐν τῷ χορῷ, κ' ἕνα ἰδίως μεταξὺ αὐτῶν, γραμματέα πρεσβείας, ὅστις ἤλπιζε νὰ τὴν νυμφευθῇ, καὶ ὅστις τὴν ἐπαύριον εὐθὺς πρωΐαν τῇ ἀνήγγειλε τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν τῆς *συντρόφου δεσποινίδος*. Τὸ περιπαθὲς ἦθος τοῦ μαρκησίου δὲν εἶχε διαφύγει τὴν ὀξυδέρκειαν τῆς κακεντρεχείας, ὁ δὲ νεαρὸς διπλωμάτης εἶχε μάλιστα ὀσφρανθῆ σπουδαῖόν τινα διάλογον μεταξὺ τοῦ μαρκησίου καὶ τῆς μητρός του καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεχώρησαν ὁμοῦ τῆς αἰθούσης.

Ἡ Λεοντία ἐφάνη ἀκροασθεῖσα τὴν *ἀναφορὰν* ταύτην μετὰ πλήρους ἀδιαφορίας. Διενοήθη ὅμως, ὅτι καιρὸς ἦτο νὰ ἐνεργήσῃ, καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐφάνη παρὰ τῇ μαρκησίᾳ, καθ' ἣν στιγμὴν εἰσήρχετο πρὸς αὐτὴν ἡ Καρολίνα.

— Μίαν στιγμήν, ἀγαπητή μου φίλη, τῆς εἶπεν· ἄφησέ με νὰ εἰσέλθω πρώτη· εἶνε ὑπόθεσις κατεπείγουσα· πρόκειται περὶ βοηθείας πτωχῶν ἀνθρώπων, οἵτινες θέλουν νὰ μείνωσιν ἄγνωστοι.

Μόλις δὲ μείνασα μόνη μετὰ τῆς μαρκησίας, ἐζήτησε παρ' αὐτῆς συγγνώμην ὅτι ἐν ἡμέραις χαρᾶς ἤρχετο νὰ τῇ ὁμιλήσῃ περὶ πτωχῶν.

— Τόρα τοὐναντίον εἶνε ἡμέρα τῶν πτωχῶν, ἀπήντησεν ἡ γενναία γυνή. Εἰπέτε μου. Μεγάλη χαρά μου θὰ ἦνε νὰ δύναμαι τόρα νὰ κάμνω περισσότερον καλὸν παρ' ἄλλοτε.

Ἡ Λεοντία εἶχεν ἐξαίρετα παρεσκευασμένην τὴν πρόφασιν αὐτῆς. Ἀφοῦ ἐξέθηκε τὴν αἴτησίν της κ' ἐνέγραψε τὴν μαρκησίαν εἰς τὸν κατάλογον τῶν συνδρομῶν, προσεποιήθη ὅτι ἤθελε ν' ἀπέλθῃ ταχέως, ἵνα προκαλέσῃ τὴν μαρκησίαν νὰ τὴν κρατήσῃ. Περιττὸν δὲ νὰ μνημονεύσωμεν τῶν ἐπιτηδείων περιστροφῶν, δι' ὧν ἡ μοχθηρία της ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τὸ κύριον τῆς συνομιλίας ἀντικείμενον. Τὰς ἀτιμίας ταύτας τῆς καρδίας, κοινοτάτας δυστυχῶς, ἐνθυμοῦνται πάντες ὅσοι ᾐσθάνθησαν τὰ σκληρὰ των ἀποτελέσματα, ὀλίγιστοι δὲ εἶνε δυστυχῶς οἱ λησμονηθέντες ὑπὸ τῆς συκοφαντίας.

Ἔγεινε φυσικῶς λόγος περὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ Γαετάνου καὶ τῶν προτερημάτων τῆς νεαρᾶς δουκίσσης.

— Τὸ καλλίτερόν της προτέρημα κατ' ἐμέ, εἶπεν ἡ Λεοντία, εἶνε ὅτι δὲν ζηλεύει κανένα, οὐδ' αὐτήν... Συγγνώμην! παρ' ὀλίγον μοῦ ἔφευγε τὸ ὄνομα.

Ἐπανέλαβε δὲ τρὶς τὸ πρᾶγμα ἀρνουμένη πάντοτε νὰ εἴπῃ τὸ ὄνομα ἐκεῖνο, ὅπερ ἤρχιζε ν' ἀνησυχῇ τὴν μαρκησίαν. Τέλος τῆς διέφυγε καὶ τὸ ὄνομα, ἦτο δὲ τὸ ὄνομα τῆς Καρολίνας.

Κ' ἔσπευσε μὲν νὰ τὸ ἀνακαλέσῃ, λέγουσα ὅτι ὠλίσθησεν ἡ γλῶσσα της. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐντὸς δέκα λεπτῶν ἡ μαρκησία περιέστη εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀκούσῃ αὐτὴν ὁρκιζομένην, ὅτι εἶχεν ἰδεῖ, ἰδίοις ὄμμασιν, ἐν Σεβάλ, τὸν δοῦκα συνοδεύοντα περὶ τὰ χαράγματα τὴν Καρολίναν εἰς τὸ οἴκημά της, κρατοῦντα τὰς χεῖράς της διὰ τῶν χειρῶν του, καὶ ὁμιλοῦντα πρὸς αὐτὴν μετὰ διαχύσεως ἐπὶ τρία ὅλα λεπτά, κάτω τῆς κλίμακος τῆς Ἀλώπεκος.

Μετὰ τοῦτο δὲ ἀπῄτησεν ἐνόρκως παρὰ τῆς μαρκησίας — ἧς ἐγνώριζε πόσην σοβαρότητα εἶχον οἱ λόγοι — νὰ μὴ τὴν προδώσῃ, νὰ μὴ δημιουργήσῃ ἐχθροὺς εἰς αὐτήν, ἥτις οὐδέποτε εἶχεν ἐχθρούς, λέγουσα ὅτι φοβερὰ ἐλυπεῖτο διὰ τὴν ἐπιμονὴν ἐκείνην τῆς μαρκησίας, ἥτις ἠνάγκασεν αὐτὴν ν' ἀποκαλύψῃ ὅ,τι δὲν ἤθελεν, ὅτι καλλίτερα θὰ ἔκαμνε νὰ παρακούσῃ, ὅτι ἠγάπα ἀληθῶς τὴν Καρολίναν, ἀλλ' ὅτι τέλος πάντων, ἀφοῦ αὐτὴ εἶχεν ἐγγυηθῆ περὶ τῶν ἠθῶν της, τὸ καθῆκόν της ἦτο νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι εἶχεν ἀπατηθῆ.

— Καλὲ δὲν εἶνε τίποτε! εἶπεν ἡ μαρκησία, ἐντελῶς κυρία ἑαυτῆς, ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἀσήμαντα πράγματα. Ἠμπορεῖ νὰ ἦτο φρονιμωτάτη καὶ νὰ ἐνέδωσεν εἰς τὸν ἀκαταμάχητον αὐτὸν δοῦκα. Εἶνε πολὺ ἐπιτήδειος αὐτός! Μὴ φοβῆσθε τίποτε! Θὰ προσποιηθῶ ἐντελῆ ἄγνοιαν, καὶ θὰ ἐνεργήσω ἐν ἀνάγκῃ ὅπως πρέπει, χωρὶς νὰ φανῇ.

Ὅτε εἰσῆλθεν ἡ Καρολίνα, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξήρχετο ἡ Λεοντία, τῇ ἔτεινεν αὐτὴ εὐθύμως τὴν χεῖρα, λέγουσα ὅτι ἡ φήμη τῆς χθεσινῆς της ἐπιτυχίας εἶχε φθάσει καὶ εἰς τὰς ἀκοάς της, καὶ ὅτι τὴν συνέχαιρεν ἐγκαρδίως.

Digitized by Google

Ἡ Καρολίνα εὗρε τὴν μαρκησίαν τοσοῦτον ὠχράν, ὥστε ἀνησύχησεν, ὅτε δὲ τὴν ἠρώτησε τὸν λόγον, ἔλαβε ψυχροτάτην ἀπάντησιν.

— Εἶνε ἀπὸ τὴν κούρασιν αὐτῶν τῶν καθημερινῶν ἑορτῶν, τῇ εἶπε. Θὰ περάσῃ. Κάμετέ μου τὴν χάριν νὰ μ' ἀναγνώσετε τὰς ἐπιστολάς μου.

Ἐνῷ ἡ Καρολίνα ἀνεγίνωσκεν, ἡ μαρκησία δὲν ἤκουεν. Ἐσυλλογίζετο τί νὰ εἴπῃ. Κατέστελλεν ἐν τῇ καρδίᾳ της βαθυτάτην κατὰ τῆς κόρης ἐκείνης ἀγανάκτησιν καὶ σφοδροτάτην λύπην διὰ τὸ τραῦμα ὅπερ ἔμελλε νὰ ὑποστῇ ὁ μαρκήσιος. Πρὸς τὸ μητρικὸν δὲ τοῦτο ἄλγος ἀνεμίγνυτο ἐν τούτοις ἡ ἀκουσία χαρὰ τῆς ἐξ εὐγενῶν κυρίας, ὅτι ἐλύετο τῆς δοθείσης πικρᾶς συναινέσεως, ἣν μετὰ φρίκης ἀνελογίζετο ἀπὸ δώδεκα ἤδη ὡρῶν.

Ὅτε τέλος ἀπεφάσισε, διέκοψεν ἀποτόμως τὴν ἀναγνώστριαν καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ψυχρότατα:

— Ἀρκεῖ, δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ. Ἔχω νὰ σᾶς ὁμιλήσω περὶ σοβαρῶν πραγμάτων. Εἷς τῶν υἱῶν μου, περιττὸν νομίζω νὰ εἰπῶ ποῖος, ἐφάνη αἰσθανθεὶς πρὸς ὑμᾶς ἐσχάτως αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐνεθαρρύνατε, ὑποθέτω;

Ἡ Καρολίνα κατέστη ὠχροτέρα τῆς μαρκησίας. Ἀλλ' ἀτάραχον ἔχουσα τὴν συνείδησιν, ἀπήντησεν ἀδιστάκτως:

— Ἀγνοῶ τί μὲ λέγετε, κυρία. Κανεὶς τῶν υἱῶν σας δὲν μοῦ ἐξέφρασε ποτὲ αἴσθημα, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ μὲ φοβίσῃ σπουδαίως.

Ἡ μαρκησία ὑπέλαβε τὴν ἀπάντησιν ταύτην ἀναίσχυντον ψεῦδος. Ἠκόντισε πρὸς τὴν ταλαίπωρον κόρην βλέμμα περιφρονήσεως, καὶ ὑπέλαβεν·

— Δὲν σᾶς ὁμιλῶ περὶ τοῦ δουκός. Περὶ αὐτοῦ εἶνε περιττὴ πᾶσα ἀπολογία σας.

— Οὔτε κατ' αὐτοῦ ἔχω παράπονον οὔτε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα.

— Τὸ πιστεύω! εἶπεν ἡ μαρκησία κ' ἐμειδίασε μετὰ φοβερᾶς περιφρονήσεως. Ἀλλ' ἐγὼ θὰ εἶχα μεγάλα παράπονα, ἂν εἴχετε τὴν ἀξίωσιν....

Ἡ Καρολίνα διέκοψε τὴν μαρκησίαν μεθ' ὁρμῆς, ἣν δὲν κατώρθωσε νὰ καταστείλῃ:

— Καμμίαν ἀξίωσιν δὲν εἶχα ποτέ μου, ἀνεφώνησε, καὶ κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μοῦ ὁμιλῇ ὡς ἂν ἤμην ἔνοχος ἢ καὶ ἁπλῶς κἂν γελοία!.. Μὲ συγχωρεῖτε, κυρία, προσέθηκε βλέπουσα τὴν μαρκησίαν περίτρομον ἐκ τῆς παραφορᾶς της. Σᾶς διέκοψα,.. σᾶς ἀπήντησα κατὰ τρόπον ἀπρεπῆ!... Μὲ συγχωρεῖτε. Σᾶς ἀγαπῶ, σᾶς εἶμαι ἀφωσιωμένη μέχρι θυσίας τῆς ζωῆς μου. Δι' αὐτὸ μία μόνη ἁπλῆ σας ὑποψία μὲ πειράζει τόσον, ὥστε μοῦ ταράττει τὸν νοῦν... Ἀλλ' ὀφείλω νὰ κρατηθῶ.. καὶ θὰ κρατηθῶ!.. Βλέπω ὅτι ὑπάρχει παρεννόησίς τις μεταξύ μας. Λάβετε τὴν καλωσύνην νὰ ἐξηγηθῆτε... ἢ νὰ μ' ἀνακρίνετε. Θ' ἀπαντήσω μ' ὅσην ἀταραξίαν μου εἶνε δυνατόν.

—Ἀγαπητή μου Καρολίνα, εἶπεν ἡ μαρκησία πραϋνθεῖσα, δὲν σᾶς ἀνακρίνω, σᾶς εἰδοποιῶ ἁπλῶς. Δὲν ἔχω πρόθεσιν νὰ σᾶς εὕρω ἔνοχον οὔτε νὰ σᾶς λυπήσω δι' ἀνωφελῶν ἐρωτήσεων. Ἦσθε κυρία τῆς καρδίας σας...

— Ὄχι, κυρία, δὲν ἤμην...

— Ἔστω· τότε σᾶς ἐξέφυγε χωρὶς νὰ τὸ θέλετε! εἶπεν ἡ μαρκησία, ἀναλαμβάνουσα τὴν εἰρωνικὴν αὐτῆς περιφρόνησιν.

— Ὄχι, μυριάκις ὄχι! ὑπέλαβεν ἐντόνως ἡ Καρολίνα· δὲν ἠννόουν αὐτό. Γνωρίζουσα ὅτι μοῦ ἦτο ἀπηγορευμένον, ἐκ πολλῶν καθηκόντων ἐπίσης σοβαρῶν νὰ τὴν διαθέσω, δὲν τὴν ἔδωκα εἰς κανένα!

Ἡ μαρκησία ἐθεώρησε τὴν Καρολίναν μετ' ἐκπλήξεως.

— Τί ὡραῖα ψεύδεται! διενοήθη.

Εἶτα δ' ἐσκέφθη, ὅτι, καθόσον ἀπέβλεπε τὸν δοῦκα, ἡ πτωχὴ ἐκείνη κόρη δὲν ἦτο ἠναγκασμένη νὰ ἐξομολογηθῇ, ὅτι ἡ πρὸς αὐτὸν παροδική της συμπάθεια δὲν ἔπρεπε κἂν νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ἀφοῦ ὁπωσδήποτε δὲν περιήγαγεν ἐκεῖνον εἰς ἀμηχανίαν οὐδ' ἐγέννησε δικαιώματα δυνάμενα νὰ ζημιώσωσι τὸν γάμον του.

Ἡ ἰδέα αὐτή, πρῶτον ἤδη ἐπερχομένη εἰς τὸν νοῦν τῆς μαρκησίας, μετέβαλεν αἰφνιδίως τὰς διαθέσεις αὐτῆς. Βλέπουσα δέ, ὅτι ἡ σιωπή της κατελύπει τὴν Καρολίναν, ἧς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπλήρουν δάκρυα φλογερά, ἀνέλαβε τὴν πρὸς αὐτὴν φιλίαν της καὶ ᾐσθάνθη νέαν, ἄλλου εἴδους, ὑπόληψιν πρὸς αὐτήν.

— Συγχωρήσατέ με, ἀγαπητή μου, τῇ εἶπε τείνουσα πρὸς αὐτὴν τὰς χεῖρας. Σᾶς ἐπείραξα,.. ἐξεφράσθην κακῶς. Ὑπῆρξα ἴσως καὶ ἄδικος πρὸς στιγμήν. Κατὰ βάθος σᾶς γνωρίζω καλλίτερα παρ' ὅσον ὑποθέτετε, καὶ ἐκτιμῶ πολὺ τὴν διαγωγήν σας. Εἶσθε ἀφιλοκερδής, φρόνιμος, γενναία καὶ σώφρων. Ἂν σᾶς συνέβη... νὰ συγκινηθῆτε κάπως περισσότερον παρ' ὅσον ἔπρεπε — χάριν τῆς εὐτυχίας σας—ἔκ τινων ἐπιμόνων περιποιήσεων,... εἶνε οὐχ ἧττον βέβαιον ὅτι ὑπήρξατε πάντοτε πρόθυμος νὰ θυσιασθῆτε ἐν ἀνάγκῃ, καὶ ὅτι καὶ πάλιν, ὑποθέτω, θὰ ἦσθε πρόθυμος νὰ τὸ κάμετε:

Ἡ Καρολίνα δὲν ἐνόει οὐδὲ ἠδύνατο νὰ νοήσῃ ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι περιεῖχον ὑπαινιγμοὺς περὶ τοῦ γάμου τοῦ Γαετάνου. Ἐνόμισεν ὅτι περὶ τοῦ ἀδελφοῦ του μόνον ἐπρόκειτο. Ἐπειδὴ δὲ συνείδησιν εἶχεν, ὅτι ἔπραξε πάντοτε αὐστηρῶς τὸ καθῆκον της, ἔκρινεν ὅτι ἡ μαρκησία δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀναδιφᾷ τὰ ἀλγεινὰ τῆς ψυχῆς της μυστήρια.

—Δὲν μοῦ ἐδόθη ποτὲ ἀφορμὴ νὰ θυσιάσω τίποτε! ἀπήντησεν ὑπερηφάνως. Ἂν ἔχετε τίποτε νὰ μὲ διατάξετε, εἰπέτε το κυρία, καὶ μὴ ὑποθέσετε ὅτι θὰ ἦνε μέγα κατόρθωμα νὰ σᾶς ὑπακούσω.

Digitized by Google

—Θέλετε νὰ εἰπῆτε .... λέγετε, φιλτάτη μου, ὅτι δὲν συνεμερίσθητε ποτὲ τὰ πρὸς ὑμᾶς αἰσθήματα τοῦ μαρκησίου;

— Δὲν τὰ ἔμαθον ποτέ!

— Δὲν τὰ ἐμαντεύσατε;

— Ὄχι, κυρία, καὶ δὲν τὰ πιστεύω. Τίς σᾶς εἶπε τὸ ἐναντίον; Ὄχι αὐτὸς βέβαια.

— Μὲ συγχωρεῖτε, αὐτὸς ἀκριβῶς. Βλέπετε πόσην ἐμπιστοσύνην σᾶς ἔχω! Σοῦ λέγω τὴν ἀλήθειαν... παραδίδομαι ἀνεπιφυλάκτως εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν σας· Ὁ υἱός μου σᾶς ἀγαπᾷ καὶ πιστεύει ὅτι δύνασθε νὰ τὸν ἀγαπήσετε.

— Ὁ Κ. μαρκήσιος ἠπατήθη παραδόξως, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, πειραχθεῖσα ἐκ τῆς ὁμολογίας ἐκείνης, ἥτις οὕτω γινομένη ἦτο σχεδὸν προσβολή.

— Ἀ! λέγετε τὴν ἀλήθειαν, τὸ βλέπω, ἀνέκραξεν ἡ μαρκησία, ἀπατηθεῖσα ἐκ τῆς ὑπερηφανείας τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ· θέλουσα δὲ νὰ κερδήσῃ αὐτὴν ἐντελῶς διὰ τῆς φιλοτιμίας, τὴν ἠσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον καὶ προσέθηκεν:

— Εὐχαριστῶ, κόρη μου! Οἱ λόγοι σας μοῦ ἔδωκαν νέαν ζωήν! Εἴσθε εἰλικρινὴς καὶ ἡ εὐγένεια τῆς καρδίας σας δὲν θέλει νὰ παίξῃ μὲ τὴν ἡσυχίαν τῆς ζωῆς μου, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ κατὰ τῆς ὑποψίας μου. Δότε μου λοιπὸν τὴν ἄδειαν νὰ εἰπῶ εἰς τὸν υἱόν μου τὸν Οὐρβανόν, ὅτι εἶδεν ὄνειρον, καὶ ὅτι ὁ γάμος αὐτὸς εἶνε ἀδύνατος, ὄχι ἕνεκα τῆς ἰδικῆς μου ἀλλὰ τῆς ἰδικῆς σας θελήσεως.

Ὁ ἄφρων αὐτὸς λόγος ἐφώτισε τὴν Καρολίναν.

Κατενόησε τὴν θαυμασίαν ἁβρότητα, ἥτις εἶχε παρορμήσει τὸν μαρκήσιον ν' ἀποταθῇ εἰς τὴν μητέρα του πρῶτον, πρὶν ἢ ἐκδηλώσῃ εἰς αὐτὴν τὸ πάθος του. Δὲν κατεχράσθη ὅμως τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην, διότι εἶδε πόσον ἡ μαρκησία ἀπέκρουε τὴν ἰδέαν τοῦ γάμου των. Ἀπέδωκε τὴν αὐστηρότητα ταύτην εἰς τὴν φιλοδοξίαν της, ἣν ἐγνώριζε καὶ ἣν ἀπὸ πολλοῦ εἶχεν ἤδη προϊδεῖ. Οὐδ' ὑπώπτευσε κἂν ὅτι ἡ μαρκησία, ἀφοῦ εἶχεν ἤδη ἐνδώσει χωρὶς πολλῆς ἀντιστάσεως, ἀπέσυρε τὸν λόγον αὐτῆς μόνον διότι ἐπίστευεν εἰς κηλῖδα παραπτώματος.

—Κυρία Μαρκησία, ἀπήντησε μετά τινος αὐστηρότητος, ἐννοῶ ὅτι σεῖς οὐδέποτε πρέπει νὰ φανῆτε πταίουσα ἀπέναντι τοῦ υἱοῦ σας· τὸ καὶ ἐμὲ δὲ οὐδεμίαν μομφήν του ἔχω νὰ φοβηθῶ, ἀποποιουμένη τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ μοῦ προσφέρῃ. Εἰπέτε του ἐπομένως ὅ,τι νομίζετε πρέπον νὰ τοῦ εἰπῆτε. Δὲν θὰ ἦμαι παροῦσα διὰ νὰ σᾶς διαψεύσω.

— Πῶς! Θέλετε νὰ μ' ἀφήσετε; ἀνέκραξεν ἡ μαρκησία περίφοβος ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος, ὅπερ δὲν προσεδόκα τόσον αἰφνίδιον, καίτοι ἐνδομύχως τὸ ἐπεθύμει. Ὄχι, ὄχι! ἀδύνατον! Θὰ κατεστρέφοντο τὰ πάντα...ὁ υἱός μου σᾶς ἀγαπᾷ μὲ πάθος...τοῦ ὁποίου δὲν φοβοῦμαι μὲν τὰς συνεπείας εἰς τὸ μέλλον, ἂν μὲ βοηθήσετε νὰ τὰς πολεμήσω, ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅμως τὴν ζωηρότητα κατὰ τὴν πρώτην στιγμήν. Θὰ σᾶς ἀκολουθήσῃ ἴσως...εἶνε εὔγλωττος,..θὰ κατανικήσῃ τὴν ἀντίστασίν σας, θὰ σᾶς φέρῃ ὀπίσω, καὶ θὰ ἠναγκαζόμην τότε νὰ τοῦ εἰπῶ ὅ,τι δὲν θέλω νὰ τοῦ εἰπῶ ποτέ!

— Δὲν θέλετε νὰ τοῦ εἰπῆτε ποτὲ *ὄχι*! ὑπέλαβεν ἡ Καρολίνα, πλανωμένη πάντοτε καὶ οὐδόλως αἰσθανομένη ἀπειλοῦν αὐτὴν τὸ δῆθεν παράπτωμά της. Πρέπει νὰ τοῦ τὸ εἰπῶ ἐγώ; Ἔστω, θὰ τοῦ γράψω, καὶ τὴν ἐπιστολήν μου θὰ τοῦ τὴν δώσετε σεῖς.

— Ἀλλ' ἡ λύπη του..ἡ ὀργή του ἴσως..δὲν τὰς συλλογίζεσθε;

— Ἀφήσατέ με νὰ φύγω, κυρία! ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα, ἣν ἡ ἰδέα τῆς λύπης αὐτῆς συνεκίνησε μέχρις ἐγκάτων. Δὲν ἦλθα ἐδῶ διὰ νὰ ὑποφέρω τόσον! Ὅταν μ' ἔστειλαν ἐδῶ, δὲν μοῦ εἶπαν κἂν ὅτι ἔχετε υἱούς. Ἀφῆτέ με νὰ φύγω χωρὶς ταραχὴν καὶ χωρὶς μομφήν. Δὲν θὰ ἰδῶ ποτὲ πλέον τὸν Κ. μαρκήσιον Βιλλεμέρ,... αὐτὸ μόνον ἠμπορῶ νὰ σᾶς ὑποσχεθῶ. Ἂν μ' ἀκολουθήσῃ...

— Μὴν ἀμφιβάλλετε! Δι' ὄνομα θεοῦ, ὁμιλεῖτε σιγώτερα,...μὴ σᾶς ἀκούσῃ κανείς! Ἂν σᾶς ἀκολουθήσῃ, τί θὰ κάμετε;

— Δὲν θὰ ἦνε δυνατὸν νὰ μ' ἀκολουθήσῃ. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ κανονίσω τὰ περὶ τούτου κατὰ τὴν φρόνησίν μου. Μετὰ μίαν ὥραν, θὰ ἐπιστρέψω νὰ σᾶς ἀποχαιρετίσω, κυρία μαρκησία.

Κ'

Ἡ Καρολίνα ἐξῆλθε τοσοῦτον ἀποφασιστικῶς καὶ ἀδιστάκτως, ὥστε ἡ κυρία Βιλλεμὲρ δὲν ἐτόλμησε νὰ προσθέσῃ λέξιν, ἵνα τὴν κρατήσῃ. Ἠσθάνετο ὅτι ἦτο ἐξωργισμένη καὶ προσβεβλημένη, ἐμέμφθη δ' ἑαυτὴν ὅτι τοσοῦτον πολὺ τῆς ὑπέδειξεν ὅτι τὰ *ἐγνώριζεν ὅλα*, ἐνῷ ἡ ταλαίπωρος γραῖα οὐδὲν ἐγνώριζεν, ἀφοῦ δὲν ἔβλεπε τὸν ἀληθῆ ἔρωτα τῆς Καρολίνας.

Τοὐναντίον μάλιστα προσεπάθησε νὰ πεισθῇ, ὅτι ἡ Καρολίνα ἠγάπα πάντοτε τὸν δοῦκα, ὅτι εἶχε θυσιασθῆ εἰς τὴν εὐτυχίαν του, καὶ ὅτι ἴσως, ὡς κόρη πρακτική, εἶχεν ἀποδεχθῆ τοὺς ὅρους του καὶ προσεδόκα τὴν ἀνάκτησιν τῆς φιλίας του μετὰ τὴν πάροδον τοῦ μηνὸς τοῦ μέλιτος. «Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐσκέφθη ἡ μαρκησία, θὰ ἦτο ἐπικίνδυνον νὰ μείνῃ εἰς τὴν οἰκίαν. Ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν ἠδύνατο νὰ καταστραφῇ ἡ εὐτυχία τῶν νεονύμφων μου. Ἀλλ' ἐν τούτοις θὰ ἦτο πολὺ πρόωρος ἡ ἀπότομος αὐτὴ ἀναχώρησίς της. Ὁ μαρκήσιος θὰ γίνῃ ἔξω φρενῶν! Θὰ ἡσυχάσῃ ὅμως ἐλπίζω, θὰ κάμῃ τὰ σχέδιά της, καὶ ὅταν ἔλθῃ νὰ μοῦ τὰ ὑποβάλῃ, θὰ τὴν πείσω νὰ δεχθῇ τὰ ἰδικά μου».

Digitized by Google

Ἐπὶ μίαν ὥραν ἡ μαρκησία ἔκαμε τὰ σχέδιά της.

Θὰ ἔβλεπε τὸν υἱόν της τὸ ἑσπέρας, ὡς ἦτο συμπεφωνημένον, καὶ θὰ τῷ ἔλεγεν ὅτι ἐξήτασε τὰς διαθέσεις τῆς Καρολίνας καὶ ὅτι τὴν εὗρε ψυχρὰν πρὸς αὐτόν. Θ' ἀπέφευγεν ὅμως ἐπί τινας ἡμέρας τὴν ὁριστικὴν ἐξήγησιν. Θὰ ἐκέρδαινεν οὕτω καιρόν, καὶ θὰ κατέφερε τὴν Καρολίναν νὰ τὸν ἀποθαρρύνῃ αὐτὴ ἡ ἰδία, ἠπίως ὅμως καὶ φρονίμως. Ἐπίστευσεν οὕτω, ὅτι ἦτο κυρία πλέον τῶν πραγμάτων, ὅτε παρετήρησεν ὅτι ἡ ὥρα εἶχε παρέλθει καὶ ἡ Καρολίνα δὲν ἐφαίνετο. Τὴν ἐζήτησεν, ἔμαθε δὲ ὅτι εἶχεν ἐξέλθει ἐφ' ἁμάξης μ' ἓν μικρὸν δέμα, καὶ ὅτι ἀφῆκε δι' αὐτὴν τὴν ἑπομένην ἐπιστολήν :

«Κυρία μαρκησία,

» Λαμβάνω τὴν λυπηρὰν εἴδησιν ὅτι ἓν τῶν τέκνων τῆς ἀδελφῆς μου ἀσθενεῖ βαρέως. Συγχωρήσατέ μου νὰ δράμω, χωρὶς νὰ σᾶς ζητήσω τὴν ἄδειαν. Ἔχετε κόσμον. Ἔπειτα γνωρίζω πόσον εἶσθε καλή. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ἀπουσίαν εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν. Αὔριον τὸ ἑσπέρας θὰ ἐπιστρέψω. Δέχθητε τὴν ἔκφρασιν τοῦ τρυφεροῦ καὶ βαθέος σεβασμοῦ μου.

Καρολίνα».

— Λαμπρά! εἶπε καθ' ἑαυτὴν ἡ μαρκησία μετὰ στιγμιαίαν ἔκπληξιν. Ἐνεργεῖ κατὰ τὰς ἰδέας μου. Κερδίζω τοιουτοτρόπως τὴν πρώτην ἑσπέραν, ἥτις εἶνε βεβαίως καὶ ἡ δυσκολωτέρα. Ὑποσχομένη ὅτι ἐπιστρέφει αὔριον, ἐμποδίζει τὸν υἱόν μου νὰ τρέξῃ εἰς τὴν Ἐτάμπην. Αὔριον δὲ ἴσως θὰ εὕρῃ νέαν ἄλλην πρόφασιν διὰ νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ. Ἀλλὰ προτιμῶ νὰ μὴ γνωρίζω ,τί θὰ κάμῃ. Δὲν θὰ φοβοῦμαι τοιουτοτρόπως νὰ προδώσω εἰς τὸν μαρκήσιον τὴν ἀλήθειαν.

Ἡ ἑσπέρα ἐν τούτοις ἔφθασε ταχύτερον ἢ ὅσον ἐπεθύμει καὶ οἱ φόβοι της ηὔξησαν ὅτε εἶδε πλησιάζουσαν τὴν ὥραν τοῦ κοινοῦ γεύματος. Ἂν ἡ Καρολίνα ἔφευγεν ἀληθῶς ἀπωτέρω τῆς Ἐτάμπης, ἔπρεπε νὰ κερδίσῃ καιρὸν ἡ μαρκησία. Καὶ τοιουτοτρόπως ἀπεφάσισε νὰ ψευσθῇ.

Δὲν ὡμίλησεν εἰς τὸν υἱόν της πρὶν ἢ καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ προσεπάθησε νὰ ἦνε πάντοτε ἐν μέσῳ κόσμου. Ἦτο μέγα, ἐπίσημον γεῦμα. Μὴ δυναμένη ὅμως νὰ ὑποστῇ τὸ ἐναγώνιον βλέμμα, ὅπερ προσήλου ἐπ' αὐτὴν ὁ υἱός της, εἶπε, πρὶν καθίσῃ, εἰς τὴν νεαρὰν δούκισσαν, οὕτως ὥστε ν' ἀκουσθῇ παρὰ τοῦ μαρκησίου :

— Ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ δὲν θὰ ἔλθῃ εἰς τὸ γεῦμα. Ἔχει εἰς τὸ μοναστήριον ἀσθενῆ μίαν μικράν της ἀνεψιάν, καὶ μοῦ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ τὴν ἴδῃ.

Εὐθὺς μετὰ τὸ γεῦμα ὁ μαρκήσιος, ὅστις ὑφίστατο μαρτύριον, προσεπάθησε νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν μητέρα του, ἀλλ' ἐκείνη τὸν ἀπέφυγε καὶ πάλιν. Βλέπουσα ὅμως ὅτι ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ, ἔνευσεν εἰς αὐτὸν νὰ πλησιάσῃ, καὶ τοῦ εἶπεν εἰς τὸ οὖς :

— Δὲν ὑπῆγεν εἰς τὸ μοναστήριον, ἀλλ' εἰς τὴν Ἐτάμπην.

— Καὶ διατὶ πρὸ μικροῦ εἴπατε ἄλλως ;

— Ἠπατώμην. Δὲν εἶχα ἀναγνώσει καλὰ τὴν ἐπιστολήν της, τὴν ὁποίαν ἀπόψε μοῦ ἔδωκαν. Δὲν πρόκειται περὶ τῆς μικρᾶς, ἀλλὰ περὶ ἄλλου παιδίου. Αὔριον ὅμως τὸ πρωὶ ἐπιστρέφει. Ἔλα! δὲν εἶνε τίποτε ἐπίφοβον! Πρόσεχε, υἱέ μου! ἡ τεταραγμένη μορφή σου ἐκπλήττει ὅλον τὸν κόσμον. Εἶνε παντοῦ κακοὶ ἄνθρωποι. Φαντάσου νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι ζηλοτυπεῖς τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀδελφοῦ σου! Γνωρίζουν ὅτι κατ' ἀρχὰς περὶ σοῦ ἰδίως...

— Καλὲ ποῖος τὰ συλλογίζεται αὐτά, μητέρα! Μοῦ κρύπτετε κάτι! Ἡ Καρολίνα εἶνε ἀσθενής. Εἶν' ἐδῶ, εἶμαι βέβαιος! Δότε μου τὴν ἄδειαν νὰ ἐρωτήσω ἐκ μέρους σας...

— Θέλεις λοιπὸν νὰ τὴν ἐκθέσῃς; Δὲν εἶνε τὸ καλλίτερον μέσον νὰ τὴν διαθέσῃς εὐνοϊκῶς...

— Εἶνε λοιπὸν πολὺ ἀσθενής ;... Μητέρα, τῆς ὡμίλησες!...

— Ὄχι, δὲν τὴν εἶδα. Ἔφυγε σήμερον τὸ πρωΐ...

— Πρὸ ὀλίγου ἐλέγατε, ὅτι ἡ ἐπιστολή της ἦτον αὐτῆς τῆς ἑσπέρας.

— Μοῦ τὴν ἔφεραν... πρὸ μικροῦ, δὲν εἰξεύρω πότε. Ἀλλ' αὐταὶ αἱ ἐρωτήσεις σου υἱέ μου μὲ προσβάλλουν! Κάμε μου τὴν χάριν, ἡσύχασε,... μᾶς βλέπουν!

Ἡ ταλαίπωρος μήτηρ δὲν ἤξευρε νὰ ψευσθῇ. Ὁ τρόμος καὶ τὸ ἄλγος τοῦ υἱοῦ της μετεδίδοντο εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς ψυχήν, καὶ ἐπὶ μίαν ὅλην ὥραν ἀντέστη κατ' αὐτοῦ τοῦ θεάματος. Ὁσάκις ἐκεῖνος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν θύραν, τὸν παρηκολούθει περίφοβος διὰ τοῦ βλέμματος, νομίζουσα ὅτι ἀνεχώρει. Τὰ βλέμματά των συνηντῶντο, καὶ ὁ μαρκήσιος ἔμενε, δεσμευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐναγωνίου ἤθους τῆς μητρός του. Ἐπὶ τέλους δὲν ἀντέσχεν ἡ μαρκησία. Κατάκοπος ὑπὸ τῶν συγκινήσεων εἰκοσιτεσσάρων ὅλων ὡρῶν, ἐκ τῆς τύρβης τῶν ἑορτῶν ἃς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἠθέλησε νὰ ζωογονήσῃ διὰ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς εὐθυμίας της, ἰδίως δ' ἐκ τῶν ἀγώνων οὓς κατέβαλεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ γεύματος, ἵνα φανῇ ἀτάραχος, μετέβη εἰς τὰ δώματά της, κ' ἐλιποθύμησεν ἐκεῖ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ μαρκησίου, ὅστις τὴν εἶχε παρακολουθήσει.

Ὁ Οὐρβανὸς παρέσχεν εἰς αὐτὴν τρυφερωτάτην θεραπείαν, μεμφόμενος ἑαυτὸν ὅτι τὴν ἐτάραξεν, ὁρκιζόμενος ὅτι αὐτὸς ἦτο ἐντελῶς ἥσυχος, καὶ ὑποσχόμενος νὰ μὴ τὴν ἐρωτήσῃ πλέον πρὶν ἢ συνέλθῃ. Ἠγρύπνησε παρ' αὐτῇ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ τὴν ἐπαύριον, βλέπων τὴν μητέρα του ἀναλαβοῦσαν ἐντελῶς, ἀπετόλμησε δειλὰς

Digitized by Google

τινας ἐρωτήσεις. Ἐκείνη ἔδειξε πρὸς αὐτὸν τὸ γράμμα τῆς Καρολίνας, καὶ ὁ μαρκήσιος ἐνεκαρτέρησε περιμένων μέχρι τῆς ἑσπέρας. Τότε ἔφθασε νέα τῆς Καρολίνας ἐπιστολὴ ἐξ Ἐτάμπης, ἀγγέλλουσα ὅτι τὸ παιδίον ἦτο καλλίτερα, ἀλλ' ἔπασχε πάντοτε, καὶ ὅτι ἡ κ. Ἑδβὲρ ἐπεθύμει νὰ κρατήσῃ ἀκόμη τὴν Καρολίναν ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας.

Ὁ μαρκήσιος ὑπεσχέθη νέαν εἰκοσιτετράωρον ὑπομονήν. Ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον, ἀπατήσας τὴν μητέρα του καὶ προσποιηθεὶς ὅτι ἤθελε συνοδεύσει εἰς τὸ δάσος τὸν ἀδελφόν του καὶ τὴν νύμφην του, ἀνεχώρησεν εἰς Ἐτάμπην.

Ἐκεῖ ἔμαθεν ὅτι ἡ Καρολίνα εἶχεν ἔλθει πραγματικῶς, ἀλλ' εἶχε καὶ πάλιν ἀναχωρήσει εὐθὺς εἰς Παρισίους, καὶ ὅτι τοιουτοτρόπως διεσταυρώθησαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Εἰς τὸν μαρκήσιον ἐφάνη, ὅτι κατὰ τὴν ἄφιξίν του, ἥτις ἀληθῶς προσεδοκᾶτο, ἔκρυψαν ἓν τῶν παιδίων κ' ἐπέβαλον σιωπὴν εἰς τὰ ἄλλα. Ἠρώτησε περὶ τῆς ὑγείας τοῦ μικροῦ ἀσθενοῦς κ' ἐπεθύμησε νὰ τὸν ἰδῇ. Ἀλλ' ἡ Καμίλη ἀπήντησεν ὅτι ἐκοιμᾶτο, κ' ἐφοβεῖτο νὰ τὸν ἐξυπνήσῃ. Ὁ Κ Βιλλεμὲρ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐπιμείνῃ καὶ ἀνεχώρησεν πάλιν εἰς Παρισίους, σπουδαίως ἀμφιβάλλων περὶ τῆς εἰλικρινείας τῆς Κ. Ἑδβὲρ καὶ μὴ γνωρίζων πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἐπί τινας στιγμὰς ἀμήχανον ἦθός της.

Ἔδραμε πρὸς τὴν μητέρα του, ἀλλ' ἡ Καρολίνα δὲν εἶχε φανῆ. Ἴσως ἦτο εἰς τὸ μοναστήριον. Μετέβη ἐκεῖ καὶ τὴν ἀνέμεινε παρὰ τὴν κιγκλιδωτὴν θύραν, μετὰ μίαν δὲ ὥραν ἀπεφάσισε νὰ τὴν ζητήσῃ ἐκ μέρους τῆς κυρίας Βιλλεμέρ. Τῷ ἀπήντησαν ὅτι δὲν τὴν εἶχον ἰδεῖ πρὸ πέντε ἡμερῶν. Ἐπέστρεψε τότε πάλιν εἰς τὸ μέγαρον Ξαιντραῒγ, καὶ ἀνέμεινε τὴν ἑσπέραν, καταστέλλων τὴν ταραχὴν αὐτοῦ, διότι ἡ μήτηρ του ἔπασχεν ἔτι. Τέλος τὴν ἐπαύριον, μὴ ἀντέχων πλέον, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας της ὀλολύζων καὶ ἱκετεύων αὐτὴν νὰ τῷ ἀποδώσῃ τὴν Καρολίναν, ἣν ἐνόμιζεν κρυπτομένην εἰς τὸ μοναστήριον κατὰ διαταγήν της.

Ἡ κυρία Βιλλεμὲρ δὲν ἤξευρε πλέον καὶ αὐτὴ τί νὰ ὑποθέσῃ, καὶ ἤρχιζε ν' ἀνησυχῇ ὡς ὁ υἱός της. Ἐν τούτοις ἡ Καρολίνα δὲν εἶχε λάβει μεθ' ἑαυτῆς ἢ μικρὸν δέμα ἐνδυμάτων. Χρήματα βεβαίως δὲν εἶχε, διότι ἔστελλε κατ' ὀλίγον ὅ,τι ἐλάμβανεν εἰς τὴν οἰκογένειάν της. Εἶχε δὲ ἀφήσει τὰ κειμήλιά της, τὰ βιβλία της, καὶ δὲν ἠδύνατο ἑπομένως νὰ ἦνε μακράν.

Ἐνῷ ὁ μαρκήσιος ἐπέστρεφε καὶ πάλιν εἰς τὸ μοναστήριον φέρων ἐπιστολὴν τῆς μητρός του, ἥτις εἰλικρινῶς, νικηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἄλγους του, προσεπάθει νὰ τοῦ ἀνεύρῃ τὴν Καρολίναν, αὕτη, κεκαλυμμένη ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, κατήρχετο ταχυδρομικῆς ἁμάξης, ἐρχομένης ἀπὸ τὸ Βριούδ, καὶ φέρουσα μόνη τὸ δέμα της, κατηυθύνετο, διὰ τῆς γραφικωτάτης λεωφόρου τῆς πόλεως τοῦ Πουὺ ἐν Βελαί, πρὸς τὸν σταθμὸν ἄλλης μικρᾶς δημοσίας ἁμάξης ἥτις ἀνεχώρει τὴν στιγμὴν ἐκείνην διὰ τὸ Ἰσενζώ.

Οὐδεὶς εἶδε τὸ πρόσωπόν της οὐδ' ἐπρόσεξεν εἰς αὐτήν. Οὐδεμίαν πληροφορίαν ἐζήτει κ' ἐφαίνετο γνωρίζουσα καλλιστα τὸν τόπον καὶ τὰς συνηθείας του.

Καὶ ὅμως πρώτην φορὰν τὸν ἐπεσκέπτετο· Ἀλλὰ πλήρης θάῤῥους, ἐνεργείας καὶ φρονήσεως, εἶχεν ἀγοράσει, ἐξελθοῦσα τῶν Παρισίων, ἕνα ὁδηγὸν καὶ ἓν σχέδιον τῆς πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας καὶ τῶν περιχώρων, ὅπερ ἐμελέτησε καθ' ὁδόν. Ἐπέβη λοιπὸν τῆς ἁμάξης τοῦ Ἰσενζώ, καὶ εἶπεν εἰς τὸν ἁμαξηλάτην ὅτι θὰ κατέβαινεν εἰς Βρὶδ, ἤτοι εἰς μιᾶς λεύγης ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Πουύ. Φθάσα ἐκεῖ, ἀπέβη παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Λείγηρος, καὶ ἠφανίσθη χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ παρ' οὐδενὸς τὸν δρόμον της. Ἤξευρεν ὅτι ἔπρεπε νὰ παρακολουθήσῃ τὸν ποταμὸν μέχρι τῆς συμβολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Γάνην, εἶτα δὲ νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὸν Κόκκινον βράχον, ἀκολουθοῦσα τὸν παραῤῥέοντα χείμαρον καὶ προχωροῦσα ἐναντίον τοῦ ῥεύματός του μέχρι τοῦ πρώτου χωρίου. Δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀπατηθῇ. Εἶχεν οὕτω νὰ διατρέξῃ πεζῇ τριῶν περίπου λευγῶν δρόμον, ἔρημον, καὶ ἐν ὥρᾳ μεσονυκτίου. Ἀλλ' ἡ ὁδὸς ἦτο ὁμαλή, καὶ ἡ σελήνη προέκυπτε φαεινὴ διὰ πυκνῶν λευκῶν νεφελῶν, ἃς δροσερὰ μαίτις αὔρα ἐδίωκε πρὸς τὰ βάθη τοῦ ὁρίζοντος.

[Ἕπεται συνέχεια]

Τὰς ἡμέρας ταύτας ἐκδίδεται τὸ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων βραβευθὲν σύγγραμμα τοῦ κ. Α Βερναρδάκη «Περὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐμπορίου». Ἐξ αὐτοῦ δημοσιεύομεν ἐνταῦθα λίαν ἐνδιαφέρον κεφάλαιον, τὸ περὶ τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου, εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως παραχωρηθὲν τῇ «Ἑστίᾳ».

Σ. τ. Δ.

Ο ΙΣΘΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Ἡ ἀρχαία Κόρινθος, ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως, ηὐνοήθη ἐκτάκτως ὑπὸ τῆς φύσεως, καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων κατέχει σημαντικὴν θέσιν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ· ἡ ἐξαίρετος αὐτῆς θέσις τὴν κατέστησεν ἀγοράν, κέντρον τοῦ ἐμπορίου τοῦ τότε πεπολιτισμένου κόσμου. Ἡ βασιλὶς αὕτη τοῦ ἐμπορίου καθημένη ἐπὶ δύο θαλασσῶν κατέστη οὐχὶ μόνον ἡ πλουσιωτάτη τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ καταστρεφομένη καὶ πυρπολουμένη, ἀνεγεννᾶτο πάντοτε λαμπρὰ καὶ πλουσία.

Ἡ μεταξὺ Κρήτης καὶ τῶν μεσημβρινῶν ἀκτῶν τῆς Πελοποννήσου ληγουσῶν κυρίως εἰς ἀκρωτήρια ἐκτεινομένη θάλασσα ἦτο καὶ εἶναι θυελλώδης καὶ ἄξενος· δι' ὃ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον «Μαλέαν κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε». Τὸ ἄξενον

Digitized by Google

λοιπὸν ἀφ' ἑνὸς τῆς θαλάσσης ταύτης καὶ ἡ ἀπώλεια, ἣν ὑφίστατο τὸ ναυτικόν, ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἢ Σικελίαν, ἢ τοὐναντίον ἐκ τῶν χωρῶν τούτων εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὸν Ἑλλήσποντον, τὸν Εὔξεινον, ἢ εἰς τὰ παράλια τῆς Θεσσαλίας, τῆς Μακεδονίας ἢ τῆς Θράκης, ἠνάγκαζον τοὺς ναυτιλλομένους νὰ προτιμῶσι νὰ προσορμίζωνται εἰς τὸν λιμένα τοῦ Λεχαίου ἢ τῶν Κεγχρεῶν καὶ διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἤτοι διὰ ξηρᾶς, νὰ μεταβιβάζωσι τὰ ἐμπορεύματα εἰς τὴν ἑτέραν θάλασσαν, ἔνθα ταῦτα ἐπιβιβαζόμενα ἐπὶ ἄλλου πλοίου διηυθύνοντο εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Τὸ πρᾶγμα ὅμως τοῦτο συνεπῆγεν οὐ μικρὰς δαπάνας, φθορὰν καὶ ἀπώλειαν χρόνου· διὸ μετ' οὐ πολὺ κατώρθωσαν διὰ τοῦ *διόλκου*, ἤτοι ἐπὶ τροχιαστῆς ὁδοῦ, δι' ἁμαξῶν, ὡς ἀπεδείχθη σήμερον, νὰ μεταφέρωσιν αὐτὰ τὰ πλοῖα. Τὸ πρᾶγμα δὲ τοῦτο ἦτο συνηθέστατον ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἀκολούθως κατὰ διαφόρους ἐποχάς· σήμερον δὲ καὶ ἐν Ἀμερικῇ. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς μεταφορᾶς ἦτο δαπανηρός, καὶ δὲν ἐθεράπευε καὶ ἐξ ὁλοκλήρου τὰς ἀνάγκας, διὸ καὶ ταχέως ἐπῆλθεν ὁ στοχασμὸς τῆς τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ. Περίανδρος ὁ τῆς Κορίνθου τύραννος, Δημήτριος ὁ Πολιορκητής, ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, ὁ Καλιγούλας, ὁ Νέρων καὶ Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς συνέλαβον τὸν στοχασμόν, τινὲς δὲ καὶ ἐπεχείρησαν τὴν πραγματοποίησιν τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουὲζ ἐκίνησεν ἐκ νέου πρὸ δεκαπενταετίας τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ ἡ τότε κυβέρνησις ἔπεμψεν ἐπιτροπὴν ἐκ μηχανικῶν, ἵνα ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα τῆς τομῆς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης συνετάχθη νομοσχέδιον· βραδύτερον δὲ διὰ νόμου παρεχωρήθη ἡ ἐπιχείρησις αὕτη εἰς ἄτομον· ἀκολούθως δὲ εἴς τι ἄλλο ἐπὶ βάσεων ἀρκετὰ ἐπωφελῶν διὰ τοὺς ἀναλαμβάνοντας τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην· ἀλλ' ἀμφότερα τὰ ἄτομα ταῦτα ἦσαν ἀκατάλληλα, δὲν ἐπεχείρησαν δὲ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, ὅπερ ἐπρόκειτο βεβαίως νὰ συντελέσῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου καὶ εἰς οὐκ ὀλίγα εὐρωπαϊκὰ συμφέροντα. Ἰδοὺ ἐν περιλήψει ὁ νόμος ΤΜϚ' τῆς 17 Νοεμβρίου 1869 καὶ τὸ Β. Δ. τῆς 18 Μαΐου 1881 καὶ τῆς 31 Μαρτίου 1882, δυνάμει τῶν ὁποίων παρεχωρήθη ἡ τομὴ τοῦ Ἰσθμοῦ, εἰς τὸν στρατηγὸν Σ. Τύρρ.

Ἡ διάρκεια τοῦ προνομίου ὡρίσθη εἰς 99 ἔτη, τὰ δ' ἔργα τῆς τομῆς πρέπει νὰ περατωθῶσιν ἐντὸς 6 ἐτῶν. Τὸ βάθος τῆς διώρυγος ὁρίζεται εἰς 8 μ. καὶ τὸ πλάτος εἰς 22. Ἡ ἑταιρία ὀφείλει νὰ κατασκευάσῃ δύο γεφύρας, ὥστε νὰ μὴ διακοπῇ ἡ μεταξὺ Στερεᾶς καὶ Πελοποννήσου συγκοινωνία, κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῶν ἔργων ἡ συγκοινωνία αὕτη δὲν πρέπει νὰ ἐμποδισθῇ.

Ἡ κυβέρνησις παραχωρεῖ εἰς τὴν Ἑταιρίαν τὰς γαίας ἃς θὰ καταλάβῃ ἡ διῶρυξ, τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς διώρυγος χαραχθησομένας ὁδούς, τοὺς ἐσωτερικοὺς λιμενίσκους, λίμνας, ἐὰν τοιαῦται θὰ κατασκευασθῶσι. Τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν ἐκβολῶν τῆς διώρυγος κείμενα γήπεδα μήκους μὲν 1000 μέτρων, πλάτους δὲ 500, ὡς καὶ τὰς ἐγκριθησομένας θαλασσίας ἐκτάσεις, ἃς ἡ Ἑταιρία θὰ ἐπιχώσῃ πρὸς κατασκευὴν προκυμαιῶν, τὰ πέριξ πηγαῖα ὕδατα, ὡς καὶ ὅσα ἀνακαλύψῃ.

Ἡ Ἑταιρία ἀπαλλάσσεται παντὸς τελωνιακοῦ καὶ δημοτικοῦ φόρου εἰσαγωγῆς διὰ τὰς μηχανάς, ἐργαλεῖα καὶ ὑλικὰ χρήσιμα εἰς τὴν διώρυγα καὶ τὰ παραρτήματα τοῦ ἔργου.

Δὲν ὑπόκεινται εἰς τέλος διοδίων τὰ ἑλλην. πολεμικὰ καὶ τὰ μὴ ὑπερβαίνοντα τοὺς 3 τόννους. Τὰ διὰ τῆς διώρυγος διερχόμενα ἐμπορεύματά εἰσιν ἐλεύθερα παντὸς τέλους ἢ ἄλλης φορολογίας.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ προνομίου ἡ Ἑταιρία θὰ παραδώσῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν διώρυγα μεθ' ἁπάντων τῶν παραρτημάτων της ἐν καλῇ καταστάσει ἐπὶ πληρωμῇ 5 ἑκατ. φρ.

Τὴν 22 Ἀπριλίου 1882 ἐγένετο ἔναρξις τῶν ἔργων καὶ τὴν 27 τοῦ αὐτοῦ ἡ ἔκδοσις τοῦ ἑταιρικοῦ κεφαλαίου ἐκ 30 ἑκατομ. φρ. ὅπερ ἐκαλύφθη πολλάκις.

Τὸ μῆκος τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου εἶναι 5,726 μέτρα.

Τὸ ἔδαφος ὑψούμενον βαθμηδὸν ἑκατέρωθεν λήγει εἰς ὀροπέδιον κείμενον ἐν μέσῳ σχεδὸν τῆς ὅλης ἀποστάσεως, οὗτινος τὸ μῆκος εἶναι 2,094 μ. τὸ μέσον δὲ ὕψος αὐτοῦ εἶναι 65. 39/00, τὸ δὲ κορυφαῖον 78,83/00.

Τὸ βάθος τῆς διώρυγος κατὰ τὸν ἀπὸ 17 Νοεμβρίου 1869 νόμον πρέπει νὰ ἔχῃ 6 μ. 50 κατ' ἐλάχιστον ὅρον.

Τὸ πλάτος τῆς κοίτης τῆς διώρυγος ἔσεται τοὐλάχιστον 42 μ., τὸ δὲ πλάτος τῆς γραμμῆς τοῦ ὕδατος ἀνάλογον τοῦ βάθους.

Τὸ ἔδαφος εἶναι στερεόν, αἱ δὲ ὄχθαι τῆς ἀνασκαφησομένης διώρυγος δύνανται νὰ ἀποκλίνωσιν εἰς ὀρθὴν γωνίαν σχεδόν, ἀφοῦ καὶ τὸ ἀπὸ τόσου χρόνου ἀνασκαφὲν μέρος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Νέρωνος διατηρεῖται καὶ νῦν ἐν καλῇ καταστάσει· τὸ πρᾶγμα δὲ τοῦτο θὰ ἐπιφέρῃ οὐ μικρὰν οἰκονομίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου.

Αἱ ἐκβολαὶ τῆς διώρυγος θὰ λήγωσιν ἐπὶ ἀκτῆς, ἧς τὸ βάθος ἑκατέρωθεν θὰ ἐπιτρέπῃ τὴν ἀκίνδυνον προσπέλασιν τῶν μεγαλητέρων πλοίων.

Ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὴν δαπάνην τῶν 16—18 ἑκατ. δραχμῶν.

Τὰ ἐκ τῆς Ἀδριατικῆς εἰς τὴν Ἀνατολὴν διευθυνόμενα πλοῖα, διαβαίνοντα διὰ τοῦ πορθμοῦ τούτου, θὰ συντέμνωσι τὸν πλοῦν των κατὰ 165 μίλια, τὰ δὲ ἐκ τῆς Μεσογείου κατὰ τὸ ἥμισυ τῆς ἀποστάσεως ταύτης.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν ὑπε-

Digitized by Google

λογίσαμεν τὸ βάθος τῆς διώρυγος εἰς 7 μέτρα, τὸ δὲ πλάτος εἰς 50 μ. ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἀπόστασις τῶν 2 χιλιομέτρων ἡ σχηματίζουσα οροπέδιον δὲν κοπῇ ἐξ ὁλοκλήρου, ἀλλὰ μόνον διατρηθῇ εἰς ὕψος 20 μ. ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, (καὶ τοιοῦτον ὕψος ἐπιτρέπει τὴν διάβασιν καὶ εἰς τὰ μεγαλήτερα πλοῖα), τὸ πλάτος τῆς διώρυγος διαιρούμενον εἰς δύο ἴσα μέρη, ἤτοι εἰς εἴσοδον καὶ ἔξοδον, θέλει καταστήσῃ ὄχι μόνον τὴν σύγκρουσιν τῶν πλοίων ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον στερεόν, διότι τὸ ἐκ 2—8 μέτρων πάχος τοῦ χωρίσματος ἢ μεσότοιχον θέλει ὑποβαστάζει δεόντως τὸ ἄνωθεν ἄθικτον οροπέδιον, καθιστῶν ἅμα περιττὸν πᾶν τεχνητὸν ἔργον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον· τὸ εἶδος τοῦτο τῆς τομῆς ὄχι μόνον σπουδαίως θὰ συντελέσῃ κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν δαπανῶν, ἀλλὰ καὶ θὰ καταστήσῃ περιττὴν τὴν κατασκευὴν μιᾶς ἐκ τῶν δύο γεφυρῶν, ἃς ἡ Κυβέρνησις δικαίως ἀπαιτεῖ ἐκ τῶν προτέρων, ἵνα ἡ μεταξὺ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος συγκοινωνία μὴ διακοπῇ· αἱ δὲ δαπάναι τῶν γεφυρῶν τούτων δὲν θὰ ἦναι μικραί. Ἡ διῶρυξ κατασκευαζομένη τοιουτοτρόπως δὲν θ' ἀπαιτήσῃ οὔτε τὸ ἥμισυ τῶν δαπανῶν τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑπολογισθεισῶν, ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι ὥρισε τὰς δαπάνας τοῦ ἔργου μᾶλλον ἐξ ἀναλογίας πρὸς τὴν διώρυγα τοῦ Σουὲζ παρὰ ἐξ ὑπολογισμῶν· αἱ ἐξορυχθησόμεναι γαῖαι τῆς μὲν διώρυγος δὲν θὰ ὑπερβῶσι τὰ 2 ἑκατομμ. κυβικῶν μέτρων, τῆς δὲ σύριγγος ἐπίσης 2 ἑκατομμύρια κυβικῶν μέτρων. Ἀγνοοῦντες τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, ἅμα δὲ καὶ τὰ τεχνικὰ ἔργα, ἅτινα θὰ ἀπαιτήσῃ—ἐὰν θ' ἀπαιτήσῃ ἡ ἐπιχείρησις—πρὸ πάντων δὲ στερούμενοι βάσεως ὡς πρὸς τὴν δαπάνην τῆς ἐξορύξεως ἑκάστου κυβικοῦ μέτρου, ὅπερ ἄλλως διὰ 5—10 δοκιμαστικῶν φρεάτων δύναται νὰ γείνῃ, δὲν δυνάμεθα, ὡς εἰκός, νὰ προϋπολογίσωμεν τὴν δαπάνην τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ πάντως 8—10 ἑκατ. δραχμῶν κατὰ τὸ ἄνω σχέδιον ἀρκοῦσιν.

Ἔκ τινων στατιστικῶν σημειώσεων συλλεχθεισῶν πρὸ δεκαοκταετίας διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, ἡ χωρητικότης τῶν πλοίων τῶν ἐχόντων συμφέρον νὰ διέλθωσι τὴν διώρυγα τῆς Κορίνθου ἀνήρχετο κατὰ μέσον ἐτήσιον ὅρον τοῦ 1856—65 εἰς 4 περίπου ἑκατομ. τόννων· ὅταν δὲ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν αὔξησιν τῆς κινήσεως τῆς ναυτιλίας, ἥτις βεβαίως θὰ ἐπῆλθεν ἔκτοτε, ἅμα δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πλεονεκτήματα, ἅτινα ἡ κυβέρνησις διὰ τῆς παραχωρήσεως παρέχει εἰς τὸ ἔργον, τὸ ἔργον τοῦτο μοὶ φαίνεται σπουδαῖον οὐ μόνον ὑπὸ ἐθνικὴν ἔποψιν, ἀλλὰ καὶ ὡς καθαρὰ ἐπιχείρησις. Διὰ τὴν Ἑλλάδα ἰδίως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι σπουδαιότατοι λόγοι, οἱ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, χάριν τοῦ ὁποίου πρέπει ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ προσπαθήσωμεν ἵνα ἐπιτευχθῇ τὸ ἔργον. Τὸ ἔδαφος δυστυχῶς εἶναι πολὺ σκληρότερον ἢ ὅσον ὑπετίθετο, οὐχ ἧττον τὰ ἔργα βαίνουσιν ἀπροσκόπτως καὶ ἡ τομὴ θὰ τελεσθῇ σχεδὸν ἐγκαίρως.

Τὸ ἐν τῇ Μεσογείῳ μέρος τῆς παγκοσμίου ἐμπορικῆς γραμμῆς εἶναι ἡ ἀπὸ Σουὲζ καὶ Ἀλεξανδρείας εἰς Μασσαλίαν γραμμή, ἐκμεταλλευομένη σήμερον νήσους τινὰς τοῦ Αἰγαίου πελάγους, καθὼς καὶ ἄλλας νήσους καὶ παράλια τῆς Ἑλλάδος καὶ ἅπαντα τὰ παράλια καὶ νήσους τῆς Μεσογείου, μάλιστα δὲ τὰ τῆς Ἰταλίας, καὶ τροφοδοτουμένη σπουδαίως διὰ πολλῶν διακλαδώσεων, ἰδίᾳ δὲ τῆς γραμμῆς τῆς διερχομένης τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Μαύρης θαλάσσης, τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, τὰ τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου κτλ. Πᾶσα ἐργασία ἢ ὑπηρεσία, ἐλαττοῦσα τοὺς ἐξυπηρετοῦντας αὐτὴν πράκτορας, ὄχι μόνον λειτουργεῖ ταχύτερον καὶ εὐκολώτερον, ἀλλὰ καὶ εὐθηνότερον· ἡ παγκόσμιος λοιπὸν ἐμπορικὴ γραμμὴ μετατοπιζομένη ὡς ἑξῆς θὰ συντελέσῃ περισσότερον εἰς τὸν σκοπόν της ἐλαττοῦσα καὶ ἐν μέρει τὰς ἑαυτῆς δαπάνας.

Οἱ διὰ τὰς μεσημβρινὰς πόλεις τῆς Εὐρώπης, τοὺς Παρισίους καὶ τὸ Λονδῖνον ἐπιβάται καὶ τὰ ἐμπορεύμταα ἀντὶ νὰ διευθύνωνται εἰς Μασσαλίαν ἢ εἰς τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον, θὰ ἀρχίσωσι (καὶ τοῦτο ἤρχισεν ἤδη νὰ γίνηται) βαθμηδὸν νὰ διευθύνωνται εἰς Βρεντήσιον, ὄχι πλέον διὰ τῆς συνήθους σημερινῆς γραμμῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Ἐπίσης δὲ οἱ ἐπιβάται καὶ τὰ ἐμπορεύματα διὰ Βιέννην, Βερολῖνον, Πετρούπολιν καὶ τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐν γένει βορείους πόλεις, θὰ μετακομίζωνται εἰς τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον διὰ τῆς Κορινθιακῆς διώρυγος· ὅταν δὲ ὁ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς τὰ τουρκικὰ μεθόρια σιδηρόδρομος κατασκευασθῇ, καὶ συνδεθῇ μὲ τοὺς ἐν Τουρκίᾳ, μέρος σπουδαῖον τῆς γραμμῆς ταύτης θὰ μεταβαίνῃ εἰς τὴν βόρειον Εὐρώπην διὰ τῶν σιδηροδρόμων.

Αἱ γραμμαὶ αὐταὶ εἰσὶν ὄχι μόνον αἱ φυσικώτεραι, ἀλλὰ καὶ αἱ βραχύτεραι, ὡς δύναταί τις νὰ πεισθῇ δι' ἁπλοῦ βλέμματος ῥιπτομένου ἐπὶ τοῦ τυχόντος γεωγραφικοῦ χάρτου ἢ διὰ γραμμῶν συρομένων ἐπ' αὐτοῦ, ἢ καὶ διὰ τεχνικῶν καταμετρήσεων. Νομίζω περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψω ἐνταῦθα διὰ νὰ ἀποδείξω τὸ ἡμαρτημένον τῆς γνώμης [1]) τῶν δισχυρισθέντων, ὅτι ἡ ἀπὸ Σουὲζ καὶ Ἀλεξανδρείας ἐμπορικὴ παγκόσμιος γραμμὴ εἶναι ἡ διὰ Θεσσαλονίκης εἰς Βιέννην ἄγουσα, ὅπερ ἀδύνατον. Διότι τὸ ἐκ Σουὲζ ἀναχωροῦν ἀτμόπλοιον θὰ φέρῃ τότε τὸ πολὺ πολὺ τὸ διὰ Θεσσαλονίκην, Βιέννην, Βερολῖνον καὶ Πετρούπολιν ταχυδρομεῖον, τοὺς ἐπιβάτας, τὰ ἐμπορεύματα τῶν μερῶν τούτων καὶ οὐδὲν πλέον, ὅπερ βεβαίως δὲν εἶναι ἀρκετόν, ἀφοῦ τὸ διὰ τὴν Ἑλλάδα,

1) Ὁ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Λαμίαν σιδηρόδρομος. Οἰκον. Ἐπιθ. 1873, σελ. 417.

Ἰταλίαν, τὰ μεσημβρινὰ μέρη τῆς Αὐστρίας, τὴν Γαλλίαν, τὸ Λονδῖνον καὶ τὰς παρακειμένας πόλεις τῆς ἀπὸ Βρεντησίου εἰς Παρισίους γραμμῆς ταχυδρομεῖον, οἱ ἐπιβάται, καὶ τὰ ἐμπορεύματα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διευθυνθῶσι διὰ Θεσσαλονίκης εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον των. Ἡ Θεσσαλονίκη λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατασταθῇ τὸ ἐπίνειον τῆς ἀπὸ Σουὲζ διὰ τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην γραμμῆς, ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς ἕνεκα τῆς θέσεώς της, μάλιστα μετὰ τὴν τομὴν τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ διὰ τοῦ Σουὲζ ἐμπορικὴ γραμμὴ φέρει τὰ ἐμπορεύματα καὶ τοὺς ἐπιβάτας τοῦ Εὐέλπιδος Ἀκρωτηρίου, τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, τῆς Ἰάβας, τοῦ Σίδνεϊ, τῆς Κίνας καὶ τῆς Ἰαπωνίας, οἵτινες διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης συγκεντροῦνται εἰς Σουὲζ, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Εὐρώπην, καὶ ὅτι ἐξ ἀνάγκης θὰ διέρχηται διὰ τῆς Κορινθιακῆς διώρυγος ἡ γραμμὴ αὕτη, ἥτις πρὶν πραγματοποιηθῇ, θὰ διασπᾶται καὶ θὰ διακλαδοῦται ἐξ ἀνάγκης.

Κατὰ τὰς ἀκριβεστέρας μέχρι τοῦδε γενομένας καταμετρήσεις, ἡ ἐξ Ἀλεξανδρείας μέχρι Πειραιῶς ἀπόστασις εἶναι **511** μιλίων, μέχρι Θεσσαλονίκης δὲ **670** (ἤτοι **16** ὡρῶν διαφορά!) Ὥστε οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ κεντρικὸς λιμὴν πασῶν τούτων τῶν γραμμῶν εἶναι ἡ Κόρινθος. Εἶναι ἀνάγκη νὰ καταδείξωμεν τὰ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα τῶν διεθνῶν ἐμπορικῶν γραμμῶν, ἅτινα ἐπιφέρουσιν εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους, δι' ὧν διέρχονται; Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς κατεστράφη κυρίως, ὅταν ἡ ἐμπορικὴ παγκόσμιος γραμμή, ἥτις δι' αὐτῆς διήρχετο καὶ καθίστα ἅμα αὐτὴν κέντρον, μετετοπίσθη εἰς τὴν Ῥώμην καὶ Ἀλεξάνδρειαν.

Αθ. Βερναρδακης.

ΤΕΚΝΑ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ernest Legouvé]

Ἕως τώρα σᾶς ὡμίλησα μόνον περὶ τῶν αἰσθημάτων τῶν τέκνων· ἀλλὰ τί νὰ εἴπω περὶ τῶν γονέων; τί ἄλλο ἢ ὅτι οὗτοι διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν χειρῶν ἐργάζονται εἰς τὴν κατάπτωσίν των. Ἐν ᾧ ὁ υἱὸς γίνεται φαντασμένος καὶ τραχὺς ἐξ ἀλαζονείας, ὁ πατὴρ ὑποχωρεῖ ἐξ ἀδυναμίας, ἡ μήτηρ ταπεινοῦται ἐξ ὑπερβολικῆς ἀγάπης. Ἡ λατρεία αὕτη τῶν μητέρων καθίστησιν αὐτὰς θεραπαινίδας τῶν υἱῶν των. Ταῖς φαίνεται φυσικώτατον νὰ καθαρίζουν τὰ ἐνδύματά των, νὰ στιλβόνουν τὰ ὑποδήματά των, νὰ ὑπακούουν εἰς τὰς διαταγάς των· δὲν εἶνε αὐτοὶ πλέον οἱ γονεῖς καὶ οἰκοδεσπόται, εἶνε ὁ υἱός. Προσκαλεῖ τοὺς φίλους του, δέχεται τοὺς φίλους του, ἑστιᾷ τοὺς φίλους του. Ποῖος τοὺς ὑπηρετεῖ εἰς τὴν τράπεζαν; Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ. Ποία εἶνε ἡ ἀμοιβὴ τῆς φιλοφροσύνης των; Σκῶμμά τι ὑβριστικόν, ἂν τολμήσωσι ν' ἀναμίξωσι παρατήρησιν τινὰ ἢ συμβουλὴν κατὰ τὴν συνδιάλεξιν. Ποίαν στάσιν λαμβάνουσιν ἀπέναντι τῶν σκωμμάτων τούτων; Ταπεινοῦσι τὴν κεφαλήν των καὶ δέχονται ταῦτα. Δὲν ἀπέχουσι πολὺ τοῦ νὰ πιστεύσωσι ὅτι ὁ υἱός των ἔχει δίκαιον. Οἱ γονεῖς σήμερον εἶνε ταπεινοὶ πρὸ τῶν τέκνων των.

Πᾶσαι αἱ ἐκ τῆς πείρας προερχόμεναι παρατηρήσεις συγκεφαλαιοῦνται εἰς τοῦτο: ὁ υἱὸς δὲν πιστεύει πλέον εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ πατρός, ὁ πατὴρ δὲν πιστεύει πλέον εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀξίαν καὶ οὕτω καταστρέφεται ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τὸ ζωτικώτατον αὐτῆς στοιχεῖον, τὸ πνεῦμα τῆς διευθύνσεως. Δὲν ὑπάρχει πλέον χεὶρ διὰ τὸ πηδάλιον. Τὸ συμπέρασμα ἀφορᾷ, ἐννοεῖται, μόνον εἰς τὰ δύο πέμπτα τῶν οἰκογενειῶν, ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ αὐτὰς εἶνε ἀπόλυτον.

Εἶχον ἀκούσει τοὺς λόγους τούτους μὲ ὀδυνηρὰν προσοχήν. Ἀπεκρίθην μετὰ στιγμιαίαν σιγὴν καὶ ἀτενῶς θεωρῶν τὸν φίλον μου:

— Πῶς λοιπὸν παραμένετε ἀκόμη εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐκπαιδευτηρίου σας; ἂν κατὰ τὴν γνώμην σας ἡ παίδευσις ἀποκτᾶται μὲ θυσίαν τόσων οἰκογενειακῶν ἀρετῶν, ἡ παίδευσις εἶνε φοβερὸν δυστύχημα! Σεῖς ὁ ἴδιος γίνεσθε συνένοχος δημοσίας βλάβης, καὶ ἡ συνείδησίς σας ἐπιβάλλει ν' ἀπέλθετε τῆς θέσεώς σας.

— Καὶ θὰ τὸ ἔκαμνα, ἂν δὲν ἤμην δεσμευμένος εἰς τὴν θέσιν μου ἀπὸ τὰς πεποιθήσεις μου καὶ τὸ καθῆκόν μου.

— Ποῖαι εἶνε αἱ πεποιθήσεις σας; Ποῖον εἶνε αὐτὸ τὸ καθῆκον; Πρὸς ποῖον σκοπὸν ἀποβλέπετε;

— Ἰδοὺ ποῖος εἶνε ὁ σκοπός μου: Ὅσον μᾶλλον ἐμελέτησα καὶ ἐσκέφθην, τόσον σταθερωτέραν ἐσχημάτισα τὴν ἑξῆς ἰδέαν: Ὅτι εἰς τὴν στιγμὴν τῆς κρίσεως τὰ πάντα εἶνε κρίσις· ὅτι ἑκάστη πρόοδος ἐξαγοράζεται δι' ἀνησυχίας καὶ λύπης· ὅτι οὐδεμία μεταρρύθμισις δύναται νὰ συντελεσθῇ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἢ τῇ οἰκογενείᾳ χωρὶς νὰ κλονήσῃ ἐν μέρει τὴν κοινωνίαν ἣν ἀνακαινίζει, καὶ τὴν οἰκογένειαν ἣν ἠθικοποιεῖ· ὅτι τέλος εἶνε νόμος τῆς γῆς ταύτης ἐφ' ἧς καὶ τὸ ἐλάχιστον φύτρον δὲν δύναται νὰ βλαστήσῃ χωρὶς νὰ σχίσῃ τὸ περιβάλλον αὐτὸ περικάλυμμα.

Ἐνώπιον λοιπὸν τοῦ νόμου τούτου τί πρέπει νὰ πράξῃ ὁ εἰς τὴν ἰδέαν τῆς προόδου ἀφωσιωμένος ἄνθρωπος; νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸ ἔργον διὰ τοὺς κινδύνους τοῦ ἔργου: Ὄχι! πρέπει ἐκ τῆς συναισθήσεως ἀκριβῶς τῶν δυσχερειῶν καὶ τῶν κωλυμάτων νὰ δανεισθῇ θάρρος καὶ νὰ εὕρῃ μέσον πρὸς καταπολέμησιν καὶ κατανίκησιν τοῦ κακοῦ.

Digitized by Google

— Ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ καταπολεμήσῃ; πῶς νὰ τὸ νικήσῃ; πῶς ἐλπίζετε ὅτι δύναται νὰ γείνῃ;

— Ἡ ἐλπίς μου στηρίζεται κατὰ πρῶτον καὶ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τοῦ γενικοῦ τούτου ἀξιώματος, ὅτι πᾶν κακὸν ἐκ τοῦ καλοῦ προερχόμενον εἶνε κατ' ἀνάγκην μεταβατικόν, καὶ ὅτι πρέπει νὰ θεωρῶμεν αὐτὸ ὡς φόρον ταχθέντα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ πᾶσαν πρόοδον, ὅπως μᾶς ἀναγκάσῃ νὰ γείνωμεν ἄξιοι, καὶ μετάσχωμεν αὐτῆς. Ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἶνε ἀναμφισβήτητον. Διότι ποῖον εἶνε τὸ νόσημα, περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλοῦμεν; Νόσημα φοβερόν, ἀναμφιβόλως, δὲν τὸ ἀποκρύπτω, ἀλλ' ἐπιτόπιον, περιωρισμένον ἐκ τῆς φύσεώς του εἰς τάξιν τινὰ τῆς κοινωνίας καὶ ἐπὶ ὡρισμένα ἔτη. Πράγματι ἂς παρέλθωσιν μία ἢ δύο γενεαί· οἱ σήμερον υἱοὶ ἂς γείνωσι πατέρες,καὶ ἡ ἀνισότης τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐξαλείφεται μεθ' ὅλων αὐτῆς τῶν ἀταξιῶν· διότι οἱ παρ' ἡμῶν ἀνατρεφόμενοι θὰ δυνηθοῦν ἀναμφιβόλως ν' ἀναθρέψωσι καλλίτερον τὰ τέκνα των, ἀλλὰ τὸ μεταξυ αὐτῶν διαστημα θὰ εἶνε μικρότερον· μεταξὺ αὐτῶν θὰ ὑπάρχῃ διαφορὰ οὐχὶ ὅμως ἄβυσσος.

Τὸ ζήτημα τῆς ἡλικίας προσέτι μοὶ δίδει θάρρος. Σᾶς ἔκαμα λόγον περὶ τῆς ἠθικῆς κρίσεως, ἥτις ἐκδηλοῦται παρὰ τοῖς νεανίσκοις δεκατεσσάρων ἢ δεκαπέντε ἐτῶν. Πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι ἡ ἐποχὴ τῶν εἴκοσι πέντε μέχρι τριάκοντα ἐτῶν ἐπιφέρει ἄλλην ὅλως διάφορον καὶ σωστικὴν ὅσον ἡ πρώτη ὑπῆρξεν ὀλεθρία.

Ἀφοῦ διασκεδασθοῦν αἱ πρῶται ἐξάψεις, οἱ πρῶτοι καπνοὶ τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας καὶ ὁ νεανίας γείνῃ ἀνήρ, καὶ διδαχθεὶς ὑπὸ τὰς πείρας τοῦ βίου ἀνοίξῃ τους ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ βλέπει τί εἶνε ἀληθές, ἐννοεῖ τί εἶνε δίκαιον, ἐκτιμᾷ τι εἶνε καλόν.

Ἡ ἀχαριστία τῶν τέκνων εἶνε ἐνίοτε τὸ πρῶτον δέρμα τὸ πίπτον μετὰ τῆς ἡλικίας. Ἡ διαχείρισις τῶν πραγματων εἶνε δευτέρα ἀγωγὴ διορθοῦσα καὶ συμπληροῦσα τὴν πρώτην. Τέλος δὲ τρίτη ἀφορμὴ διδουσά μοι θάρρος καὶ ἐλπίδα, εἶνε ὅτι ἀπὸ δεκαοκτὼ ἐτῶν ἐργάζομαι ὅπως ἱδρύσω ἐν τῷ σχολείῳ ἡμῶν παρὰ τὴν παίδευσιν τὴν ἠθικὴν ἀγωγήν. Πρέπει νὰ προστεθῇ, καὶ τὸ κατ' ἐμὲ προσέθηκα, εἰς ἑκάστην τῶν τάξεών μας μάθημα ἠθικῆς εὐλαβείας. Τὸ πρόγραμμά μου εἶνε ἁπλούστατον· σκοπῶ νὰ καταστήσω τὰ παιδία τόσον εὐγενῆ τὴν καρδίαν, ὥστε νὰ αἰσθάνωνται εὐγνωμοσύνην καὶ σεβασμὸν πρὸς τοὺς γονεῖς των καὶ ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς ἀποστάσεως,ἥτις τοὺς ἀποχωρίζει. Διότι τὴν ἀπόστασιν ταύτην ποῖος τὴν ἐδημιούργησε; Αὐτοὶ οἱ γονεῖς. Πῶς; διὰ μεγάλων θυσιῶν καὶ θερμῆς στοργῆς. Ἀρκεῖ λοιπὸν νὰ κάμωμεν τους υἱοὺς νὰ ἐννοήσωσι τὴν ἀξίαν τῆς πρὸς αὐτοὺς δειχθείσης ἀγάπης, ὅπως αἰσθανθῶσι τὴν ἀνάγκην, τὸ πάθος, τὴν δύναμιν, νὰ ὑψωθῶσιν ἐξ εὐγνωμοσύνης μέχρι τοῦ ὕψους αὐτῆς τῆς ἀγάπης. Εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἰδέας ταύτης προσκαλῶ πάντας τοὺς βοηθούς, ὅσους ἔχω περὶ ἐμέ·— τοὺς καθηγητὰς τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν μαθημάτων, καὶ πάντας ἐν γένει τοὺς καθηγητάς. Εὑρίσκω τὰ κατάλληλα βιβλία, διδασκω τὴν ἠθικὴν τοῦ καθημερινοῦ βίου, ἐπικαλοῦμαι τὴν βοήθειαν ὅλων τῶν ψυχολογούντων συγγραφέων. Ἔλθετε καὶ σεῖς εἰς βοήθειάν μου· βλέπω ὅτι ἐνασχολεῖσθε εἰς τὰ προβλήματα τῆς ἀγωγῆς, δύνασθε νὰ μοῦ παρουσιάσετε νέαν τινὰ ἰδέαν, ἐνδιαφέροντα τινὰ γεγονότα. Πάντα δύνανται νὰ μὲ ὠφελήσωσι διότι πάντα μοὶ εἶνε ἀναγκαῖα. Ἐρευνήσατε, μελετήσατε, ἐπανέλθετε καὶ εἰς τὴν πρώτην μας συνάντησιν θὰ σᾶς ἀνακοινώσω μίαν ἄλλην ἰδέαν ἣν ἐγκυμονῶ τώρα ἐν τῇ κεφαλῇ μου, καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἐκτέλεσις δύναται ἴσως νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ προχωρήσωμεν μέγα βῆμα πρὸς τὸν σκοπὸν ὃν ἐπιδιώκομεν.

Ἀπῆλθον συγκεκινημένος, τεταραγμένος, ὑποσχεθεὶς νὰ φανῶ ἄξιος τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπικλήσεώς του.

Μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ἔκρουον τὴν θύραν τοῦ σπουδαστηρίου τοῦ φίλου μου.

— Πάλιν ἐγώ! τῷ εἶπον γελῶν.

— Φέρετε πολλὰς σκέψεις σας;

— Πολλὰς σκέψεις ὄχι· ἀλλὰ σᾶς φέρω ἓν γεγονὸς πολὺ ἐνδιαφέρον.

— Διηγηθῆτέ το· ὁ Βερανζέρος ἔλεγε: Τὰ γεγονότα εἶνε οἱ πατέρες τῶν ἰδεῶν Ἂν ἡ διήγησίς σας ἔχῃ ἁπλῶς τὴν ἀξίαν διηγήματος, θὰ τὸ χρησιμοποιήσω μεταχειριζόμενος αὐτὸ ὡς παράδειγμα εἰς καμμίαν παράδοσίν μου. Ἂν ἐγκλείῃ γενικάς τινας ἀληθείας, θὰ τὰς ἀνακαλύψω καὶ θὰ τὰς ἐξαγάγω. Ἀρχίσατε λοιπὸν καὶ ὁμιλήσατε ὅσον δύνασθε ἐν ἐκτάσει.

— Ἰδοὺ τί εἶδον, ἀπεκρίθην. Ἕκαστον φθινόπωρον διαμένω εἰς μικρὸν χωρίον τῆς Τουραίνης ὀνομαζόμενον Δαμμαρτέν. Πρὸ πέντε ἐτῶν κατὰ τύχην ἐσχετίσθην μὲ ξυλουργόν τινα ὀνομαζόμενον Βιλνέβ, τοῦ ὁποίου μοὶ ἔκαμεν ἐντύπωσιν ὁ ἰσχυρὸς χαρακτήρ, καὶ τὸ ζωηρὸν ἂν καὶ ἀκαλλιέργητον πνεῦμα. Ἂν καὶ καταστηματάρχης, ἦτο πράγματι ἐργάτης, διότι εἰργάζετο πρακτικῶς. Αἱ γνώσεις του περιωρίζοντο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν καὶ ἀμυδράς τινας ἰδέας ἰχνογραφίας· ἀλλὰ διηύθυνε κάλλιστα τοὺς δέκα ἢ δεκαπέντε ἐργάτας, οὓς εἶχεν εἰς τὸ κατάστημά του· εἶχε τὸ χάρισμα τοῦ διοικεῖν. Τὸν χειμῶνα τοῦ 185. . .ὁπότε ξυλίνη τις γέφυρα παρεσύρθη ὑπὸ τῶν ὑδάτων πλημμυρήσαντος χειμάρρου, ὁ Βιλνὲβ ἔδειξεν ἐν τῇ κρισίμῳ ἐκείνῃ περιστάσει ἀπίστευτον γενναιότητα καὶ ἐπινοητικὸν πνεῦμα.

Μείνας μόνος μετὰ τοῦ υἱοῦ του μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του, ἠθέλησεν ἵνα τὸ παιδίον ἀνατραφῇ διαφορετικὰ ἀπ' αὐτόν. Δωδεκαέτη τὸν εἰσήγαγεν εἰς ἐκπαιδευτήριον καὶ δεκαπενταέτη τὸν ἔστειλεν εἰς σχολὴν γεφυροποιΐας.

Digitized by Google

Γείτονες καὶ φίλοι τὸν ἔψεξαν ὅτι ἐσπούδαζε τὸν υἱόν του ὡς νὰ ἦτο εὐγενής.

— Ὑπέφερα πολὺ ἀπὸ τὴν ἀγραμματοσύνην μου, εἶπε, καὶ δὲν ἀφίνω ἀγράμματον τὸν υἱόν μου.

Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν σχολὴν ἐκείνην εἶδον ἰδίοις ὄμμασι τὸν ἀποχαιρετισμὸν υἱοῦ καὶ πατρός, καὶ ἔμεινα κατασυγκινημένος ἐκ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς φιλοστοργίας τοῦ ἄλλου. Τοὺς ἐπανεῖδον ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του. Ποία μεταβολή! Οὐχὶ ὅτι ὁ υἱὸς διέψευσε τὰς ἐλπίδας τοῦ πατρός. Εἶχεν ἀναδειχθῇ ὁ ἄριστος μαθητὴς τῆς σχολῆς. Ἐθεωρεῖτο ὡς εἷς τῶν καλλίστων μηχανικῶν, ἀλλ' ἡ χαρὰ τοῦ πατρὸς εἶχεν ἀποπτῇ· ὁ υἱὸς δὲν καταλύει πλέον εἰς τὴν οἰκίαν του ἢ κατὰ τύχην μόνον, τὴν ἐποχὴν τοῦ κυνηγίου· ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ, οἱ ἔπαινοι τῶν ἀνωτέρων του, ὁ βλακώδης θαυμασμὸς τῶν χωρικῶν τὸν κατέστησαν ἀλαζόνα. Μόλις ἐπιστρέψας ἐκ τῆς σχολῆς, μετέβαλε τὰ πάντα ἐν τῇ οἰκίᾳ· ἡ λέξις ξυλουργὸς γεγραμμένη ἐπὶ τῆς θύρας προσέβαλλε τὴν ματαιοδοξίαν του· ἐξήλειψεν αὐτὴν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀγνοῶ ὁποίας ἐπιδιορθώσεως καὶ δὲν ἐπανέθηκεν αὐτήν. Ὁ πατὴρ ἐλυπήθη ὡς εὐπατρίδης βλέπων ἀφαιρούμενα τὰ ἐμβλήματα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ θυρεοῦ του. Ἐντούτοις ἐσιώπησε, στερρὰν ἀπόφασιν ἔχων νὰ καταπίῃ ἐν σιγῇ καὶ μέχρι πυθμένος τὸ πικρὸν ποτήριον. Ὁ πάνινος βραχὺς ἐπενδύτης ὃν ἔφερεν ὁ Βιλνὲβ εἰς τὰς ὥρας τῆς ἐργασίας του ἐταπείνου τὸν υἱόν· ἠθέλησεν ἵνα ὁ γέρων ἐργάτης ἀπαρνηθῇ τὸν πιστὸν τοῦτον τῆς ζωῆς του σύντροφον καὶ φορέσῃ ἀγνοῶ ὁποῖον γελοῖον ἔνδυμα. Ἀλλ' εἰς τοῦτο ὁ πατὴρ ἠνωρθώθη καὶ τῷ εἶπε διὰ φωνῆς σθεναρᾶς: — Αὐτό, ὄχι, δὲν θὰ τὸ κάμω. Εἶνε σκυθρωπός, σιγηλός, περίλυπος, ἀλλὰ δὲν δεικνύει τὴν λύπην του οὐδὲ τὰ δάκρυά του. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ νέου πρὸς αὐτὸν ἐπαυξάνει τὴν θλῖψίν του. Ὁ υἱός του ἐντούτοις δὲν ἔγεινε κακὸς υἱός. Οὐδὲ στιγμὴν ἔδειξε τραχύτητα ἢ ἀνευλάβειαν πρὸς τὸν πατέρα του· θὰ τὸν συκοφαντήσω ἂν εἴπω ὅτι δὲν ἀγαπᾷ τὸν πατέρα του. Τὸν ἀγαπᾷ ἀλλὰ τὸν περιφρονεῖ. Ὅτε ὁ πατὴρ του ἠθέλησε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ περὶ τῶν σπουδῶν του, ὑπεξέφυγε ν' ἀπαντήσῃ κ' ἐμειδίασε. Τὸ ἑπόμενον γεγονός, οὗτινος ὑπῆρξα μάρτυς χθές, μοὶ ἀπεκάλυψε ὅλον τὸ βάθος τοῦ κακοῦ.

Ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ τοῦ Βλοᾶ εἶχε προκηρύξει διαγωνισμὸν πρὸς κατασκευὴν φραγμοῦ κατὰ τῆς ἐκχειλίσεως τοῦ ποταμοῦ Σέρ, ὁ δὲ νέος ἔπεμψεν εὐφυὲς σχέδιον εἰς ὃ ἐβοήθησαν αὐτὸ αἱ πρῶται αὐτοῦ περὶ ξυλουργίας γνώσεις ἃς ἔμαθε παρὰ τοῦ πατρός του. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐνεκρίθη παμψηφεί. Ὁ νομάρχης, ἄλλοτε συμμαθητής μου, περιοδεύων καὶ διελθὼν ἐκ τοῦ χωρίου, ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὸν νέον. Φαντασθῆτε ποίαν ἐντύπωσιν ἐπροξένησε τοῦτο εἰς τὸ χωρίον. Ἤμην ἐκεῖ· καὶ ὁ πατὴρ ἦτο, ἀλλ' οἴμοι, εἰς μίαν γωνίαν, ἐν μέσῳ τόσων θεατῶν, χωρὶς ὁ υἱός του, μεθυσθεὶς ἀπὸ τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρῃ κἂν αὐτὸν εἰς τὸν νομάρχην. Ἀγανακτήσας ἐκ τῆς λήθης ταύτης παρέλαβον τὸν γέροντα ἐργάτην ἐκ τοῦ μέσου τοῦ πλήθους καὶ ὡδήγησα αὐτὸν ἄκοντα εἰς τὸν νομάρχην.

— Κύριε νομάρχα, συγχαρῆτε καὶ τὸν πατέρα, διότι ὁ υἱὸς δὲν θὰ ἦτο ὅ,τι εἶνε ἄνευ τοῦ πατρός..

Ὄχι, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσω, ὁ υἱὸς δὲν ἐξηγόρασε τὴν παροδικήν του ἀχαριστίαν δι' ὁρμῆς γενναίας τῆς καρδίας του. Ἐφαίνετο μᾶλλον ἀμηχανῶν διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του ἢ πρόθυμος ὅπως καταστήσῃ καὶ αὐτὸν κοινωνὸν τοῦ θριάμβου του. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ νομάρχου ἐζητήσαμεν ἀπὸ τὸν νέον νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὸ σχέδιόν του. Ἐδέχθη μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν, ἣν ἐμπνέει ἡ ἱκανοποιουμένη φιλαυτία. Ὁ γέρων ξυλουργὸς προσέθηκε παρατηρήσεις τινὰς εἰς τοὺς ἐπαίνους του, ὑπέδειξεν αὐτῷ πολλὰς δυσχερείας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου, ἃς προεῖδεν ἕνεκα τῆς μακρᾶς του πείρας, ἀλλ' ὁ νέος ἀπέρριψε μετ' ἀνυπομονησίας καί τινος πείσματος ὅ,τι ἐτάραττεν αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θριάμβου του. Ὁ πατὴρ δὲν ἐπέμεινε πλέον καὶ ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἔστρεψε πρός με βλέμμα ἐν ᾧ ἀνέγνων τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ ὀδύνην.

[Ἕπεται τὸ τέλος] Κ·

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Κατὰ τὸ 1826 αἱ ἐπὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων ἐκδιδόμεναι ἐφημερίδες ὑπελογίσθησαν εἰς 3,168. Μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη, κατὰ τὸ 1866, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ἐφημερίδων ἀνήρχετο εἰς 12,500· ἀρτίως δέ, καθ' ὑπολογισμοὺς δημοσιευθέντας ἐν τῷ *Φιγαρῷ* τῶν Παρισίων, ἀναβιβάζεται ὁ ἀριθμός των εἰς 35,000. Τὰ ἀγγλιστὶ ἐκδιδόμενα φύλλα εἶνε τὰ πολυπληθέστερα. Ὄντως τῷ 1826 ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἐξεδίδοντο 1378 ἐφημερίδες, τῷ 1866 ὑπερέβαινον τὰς 5,000, καὶ ἤδη τὰς 16,000.

Ἀναμφισβήτητον εἶνε ὅτι ἡ ἐφημερὶς ἐγεννήθη ἐν Κίνᾳ, ἀλλ' ἄνευ τοῦ ἐπισήμου σχήματος ὅπερ ἤδη φέρει· σήμερον ἂν ἐξαιρέσωμεν ἀγγλικόν τι φύλλον ἐν Σαγκάῃ, ὅπερ ἐκδίδεται καὶ κινεζιστί, οὐδὲν ἄλλο φύλλον δημοσιεύεται καθ' ἅπασαν τὴν Σινικὴν ἐπικράτειαν. Ἐν τούτοις οἱ Κινέζοι ἀγαπῶσι τὰς ἐφημερίδας, διότι ἐν Χογκόγκῃ, Ἁγίῳ Φραγκίσκῳ καὶ πανταχοῦ ἔνθα ἀποτελοῦσιν ἐπαρκῆ ἀριθμόν, ἐκδίδουσι τοιαύτας.

Digitized by Google

Αἱ πρῶται πολιτικαὶ ἐφημερίδες ἐξεδόθησαν ἐν Βενετίᾳ, πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας. Ἐτιτλοφοροῦντο *Φύλλα γνωστοποιήσεων*, καὶ συνετάσσοντο τῇ διαταγῇ τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας, ἵνα τηρῶσιν ἐνήμερον τὸ κοινὸν παντὸς συμβάντος ἀξίου λόγου. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἁγίου Μάρκου τηρεῖται ἔτι πλήρης συλλογὴ τῶν φύλλων τούτων, περιλαμβάνουσα τὰ ἔτη 1595—1596 καὶ 1597.

Ἐν Γαλλίᾳ βραδεῖα ἐπῆλθεν ἡ πρόοδος τῆς δημοσιογραφίας. Ἡ πρώτη ἐφημερίς, ὀνόματι *Ἑρμῆς*, ἀνεφάνη τὸ 1631, καὶ κατὰ τὸ 1781 μόλις ὑπῆρχεν ἐν Παρισίοις τριακοντὰς περιοδικῶν δημοσιευμάτων. Σήμερον μακρὰς στήλας πληροῖ ὁ κατάλογος τῶν παρισινῶν φύλλων.

Κατὰ τὸν *Φιγαρώ*, περὶ τὰς 6,800 ἐφημερίδες ἐκδίδονται γαλλιστί. Ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ περιλαμβάνονται πᾶσαι αἱ ἐκδιδόμεναι ἐν Ἀλγερίᾳ, ἐν ταῖς ἀποικίαις, ἐν τῇ Βελγικῇ, ἐν Καναδᾷ, Χαϊτὶ κλπ. ὡς καὶ αἱ πρὸς χρῆσιν τῶν Γάλλων ἐν ξένοις τόποις, ὡς ἐν Λονδίνῳ, Ῥώμῃ, κλπ. Πᾶσαι δ' αἱ ἐφημερίδες αἱ ἀναφαινόμεναι ἐν Γαλλίᾳ δὲν συντάσσονται εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν, τινὲς δὲ γράφονται εἰς τὸ βρετανικὸν ἰδίωμα.

Ὑπάρχει ἀριθμός τις ἐφημερίδων αὐτογράφων (autographiés) ὡς τὸ *Πρακτορεῖον Χαβᾶς* καὶ τὰ τῶν ἀγγλικῶν Ἰνδιῶν ἐγχώρια φύλλα, ἄλλαι δὲ εἶνε λιθογραφημέναι (calligraphiés) ὡς ἡ *Ἐπιστημονικὴ Ἀνταπόκρισις τῶν Παρισίων*. Ὑπάρχει ἐφημερίς τις πρὸς χρῆσιν τῶν τυφλῶν τυπουμένη διὰ γραμμάτων ἐκτύπων τῇ βοηθείᾳ τῆς στίξεως, τῆς ὁποίας ἐφευρέτης εἶνε ὁ τυφλὸς *Louis Braille*, οὗτινος ἡ ἐφημερὶς φέρει τὸ ὄνομα. Ὁ ἀρχισυντάκτης αὐτῆς εἶνε ὁμοίως ἐστερημένος τῆς ὁράσεως, χάρις δ' εἰς τὰς προσπαθείας του τὸ φύλλον ἔχει μεγάλην διάδοσιν, ἂν καὶ εὐτυχῶς μικρὸς εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν της. Πάντες οἱ ἐγγράμματοι τυφλοὶ ζητοῦσι νὰ προμηθευθῶσι τὸ φύλλον τοῦτο, οὗτινος ἡ ἐτησία συνδρομὴ εἶνε τρίδραχμος.

Ἡ μεγίστη πασῶν ἐφημερὶς εἶνε ὁ *Χρόνος* τοῦ Λονδίνου, ὅστις πρὸ μικροῦ ἑώρτασε τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ. Ἡ ἐλαχίστη δὲ τῶν ἐφημερίδων, τοὐλάχιστον τῶν ἐν Παρισίοις ἡμερησίων, εἶνε τὸ *Ἠλεκτρικὸν Σύρμα*, τετρασέλιδον φύλλον εἰς σχῆμα ὅμοιον περίπου τῇ *Ἑστίᾳ*.

Πολυάριθμοι ἐφημερίδες, ἰδίως πολιτικαί, συνοδεύουσι τὸ κείμενον αὐτῶν, κυρίως ἐν Ἰταλίᾳ, διὰ ζιγκογραφιῶν. Μία μόνη ἡμερησία ἐφημερὶς μετ' εἰκόνων ἐκδίδεται ἀπὸ δωδεκαετίας ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς διοργανώσεως ἀεροπόρου ἐκδρομῆς πρὸς διάβασιν τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Ἕνεκα τοῦ τελευταίου Γαλλοκινεζικοῦ πολέμου ἐγεννήθησαν ἐν Κίνᾳ πλῆθος φυλλαρίων, σκοπούντων τὴν ἀφήγησιν τῶν πολεμικῶν συμβάντων.

Κ*

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Οἱ γέροντες εἶνε καλοὶ διὰ τὴν συμβουλήν, οἱ νέοι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν.

—

Οἱ ψευδεῖς φίλοι ὁμοιάζουσι τὰς χελιδόνας, τὰς ὁποίας βλέπομεν μόνον ὁσάκις ὁ καιρὸς εἶνε καλός.

—

Ὅπου ὁ λαὸς εἶνε ἀπαθὴς αἱ κυβερνήσεις εἶνε διεφθαρμέναι.

—

Ἡ γυνὴ δὲν πρέπει νὰ εἶνε δεινὴ εἰς τὰ πολιτικὰ ἀλλ' εἰς τὰ οἰκονομικά.

—

Ἡ ὑπόληψις εἶνε ἵππος, ὃν πάντες θέλουσι νὰ ἱππεύσωσιν, ἀλλ' οὐδεὶς θέλει νὰ θρέψῃ.

—

Ἔσο πιστὸς καὶ ἀκριβὴς ἐν τοῖς σμικροῖς καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὸ φαινόμενον μᾶλλον ἀσημάντοις πράγμασι τοῦ καθημερινοῦ βίου. Ἐκ μικρῶν σταγόνων ὕδατος ἀποτελεῖται ὁ μέγας ὠκεανός· ἐξ ἐλαχίστων στιγμῶν συνίσταται ὁ βίος. Ἀπὸ διηνεκοῦς συμπλοκῆς χρηστῶν καὶ γενναίων φρονημάτων ἐν τοῖς σμικροῖς κατορθοῦται τὸ μέγα τῆς ἀρετῆς φρόνημα ἐν τοῖς μεγάλοις, καὶ ἀπὸ τῆς εὐαρεστήσεως ἑκάστης στιγμῆς παράγεται ἡ τοῦ ὅλου βίου ἐνδόμυχος εὐδαιμονία.

—

Ἡ γυνὴ εἶνε εὐφραδεστάτη ὁσάκις κατηγορῇ τὴν πενθεράν της.

—

Αἱ φιλάρεσκοι εἶνε ἀληθεῖς ἀνεμοδεῖκται· ἡσυχάζουν μόνον ὅταν σκωριάσουν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Πειράματα γενόμενα πρὸ χρόνου εἰς κεφαλὴν κυνός, ἀποκεχωρισμένην τοῦ σώματος, ἀπέδειξαν ὅτι τὰ φαινόμενα τῆς αἰσθητικότητος, τῆς ἀντιλήψεως, καὶ τῆς νοημοσύνης δύνανται νὰ ἐμφανισθῶσιν αὖθις εἰς κεφαλὴν κεχωρισμένην τοῦ σώματος, δυνάμει ἀρτηριακοῦ αἵματος ἐγχεομένου εἰς αὐτήν. Ἐσχάτως δὲ ἐπιστήμονές τινες ζητοῦντες νὰ μάθωσι τί δύναται νὰ συμβῇ ἂν εἰς τὴν τοῦ κυνὸς ὑποκαθίστατο κεφαλὴ ἀνθρωπίνη, ἐξετέλεσαν τοιαῦτα πειράματα ἐπὶ καρατομηθέντων καταδίκων. Ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐπιχειρούντων τοιαύτας ἐρεύνας δριμὺς ἀντεπεξῆλθεν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν ὁ διαπρεπὴς Paul Bert, ἰσχυριζόμενος μὲν ὅτι ἐξ αὐτῆς τῆς λεπτῆς αὐτοῦ φύσεως ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται, μετὰ τὴν βίαν τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ, νὰ ἐπανεύρῃ τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ κυρίως φρονῶν ὅτι τοιούτου εἴδους πειράματα εἶνε ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν δικαιούμεθα νὰ ἐκτελῶμεν. Πρέπει δὲ ἂν

Digitized by Google

ἀπαγορευθῇ τὸ νὰ ζητῶσι νὰ ἐπαναφέρωσι φαινόμενα νοητικότητος ἐν τῇ κεφαλῇ τῶν δυστυχῶν, οἵτινες ἐπλήρωσαν τὸ χρέος των πρὸς τὴν δικαιοσύνην. Ὁ νόμος τοῦ 1791 καθιερῶν τὴν ἀρχὴν ὅτι «ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου συνίσταται εἰς τὴν ἁπλῆν στέρησιν τῆς ζωῆς», ἔχων δ' ὑπ' ὄψιν τὴν κατάργησιν τῶν προτέρων βασάνων, φαίνεται ὡς νὰ προέβλεψεν ὅτι οἱ φυσιολόγοι θὰ προέβαινον μέχρι τοῦ νὰ βασανίσωσι τοὺς νεκρούς. Ἐὰν δὲ τὰ ἐν λόγῳ πειράματα ἐπιτύχωσιν, ὁ εἰς ταῦτα ὑποβαλλόμενος δυστυχὴς δὶς θέλει ὑφίστασθαι τὸν θάνατον.

~~~

Ἐν Ἀμερικῇ ὑπελογίζοντο μέχρι τῆς 1 Ἰανουαρίου 1885 772 τηλεφωνικὰ γραφεῖα, ἔχοντα 164,000 χιλιομέτρων σύρματα, 5,168 ὑπαλλήλους καὶ 134,847 συνδρομητάς. Αἱ τιμαὶ τῶν συνδρομῶν εἶνε ὑπέρογκοι. Ἐξ αὐτῶν αἱ κυριώτεραι εἶνε: Ἐν Κιγκινάττῃ 875 φράγκα ἐτησίως, ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ 750 φρ. ἐν Σικάγῳ 650 φρ. ἐν Βοστόνῃ καὶ Βαλτιμόρῃ, ἐν Φιλαδελφείᾳ καὶ Νέᾳ Αὐρηλίᾳ 625 φρ.

~~~

Μικρός τις δῆμος ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Γεωργίας φέρει τὸ ὄνομα ὁ λαλῶν βράχος. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπεδόθη εἰς τὸν δῆμον τοῦτον, διότι ἐν τῇ περιφερείᾳ του ποτὲ εἷς ἄνθρωπος ἀνεῦρεν ὑπερμεγέθη λίθον ἐφ' οὗ ἀνεγινώσκετο διὰ κεχρωματισμένων γραμμάτων: Γύρισέ με! Ὁ λίθος ἀνεστράφη, καταβληθείσης πρὸς τοῦτο ἐκτάκτου ῥώμης, εὑρέθη δὲ γεγραμμένον ἐπὶ τοῦ ἀντιστρόφου αὐτοῦ μέρους: «Τώρα ξαναγύρισέ με ὅπως ἤμουν προτήτερα, καὶ ἄφησέ με νὰ γελάσω καὶ ἄλλον!»

~~~

Κατὰ προσφάτους παρατηρήσεις, δημοσιευθείσας ἐν τῷ ἀγγλικῷ περιοδικῷ Φύσις, αἱ μέλισσαι κατέχουσι τὴν δύναμιν τοῦ προσημαίνειν τὴν προσέγγισιν τῆς καταιγίδος. Πολυάριθμα πειράματα κατέδειξαν ὅτι αἱ ἀβλαβέσταται ἐν καιρῷ εὐδίας μέλισσαι εἶνε τοσοῦτον εὐόργητοι ὀλίγῳ πρὸ τῆς καταιγίδος, ὥστε ἐπιτίθενται κατὰ παντὸς πλησιάζοντος εἰς τὰς κυψέλας των. Πολλαὶ περιστάσεις μνημονεύονται, καθ' ἃς ἐνῷ ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας ἐφαίνετο ὑποδεικνύουσα προσέγγισιν τρικυμίας, αἱ μέλισσαι οὐδὲν τοιοῦτον προήγγελλον, καὶ πάντοτε αὗται ἐπηλήθευσαν. Ἄλλοτε δὲ μολονότι τὰ βαρόμετρα δὲν σημειοῦσιν οὐδὲν φαινόμενον τρικυμιῶδες, ἡ καταιγὶς ἐκσπᾷ ὀλίγον χρόνον ἀφ' οὗ παρετηρήθη παρὰ ταῖς μελίσσαις ὁ ἔκτακτος οὗτος ἐρεθισμός. Μόνον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν βροχήν, τὰ βαρόμετρα δεικνύουσι τὴν προσέγγισίν της ἀσφαλέστερα τῶν μελισσῶν.

~~~

Τὸ περίφημον ὁπλοποιεῖον τοῦ Κρούπ ἐν Ἔσσεν ἐπασχολεῖ ἐν ὅλῳ 20,000 ἐργάτας, ὑπολογιζομένων δὲ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ Κρούπ ζῇ πληθυσμὸς ἐξ 60,000 ψυχῶν, οὗ τὸ ἥμισυ κατοικεῖ εἰς τὰ προσηρτημένα τοῖς ἐργοστασίοις οἰκήματα. Τὰ καταστήματα τοῦ Κρούπ διαιροῦνται εἰς ὀκτὼ τμήματα, — τὰ ἐργοστάσια τοῦ Ἔσσεν ἐν Βεστφαλίᾳ, τρία ἀνθρακωρυχεῖα παρὰ τὸ Ἔσσεν καὶ τὸ Βόχουν, τὰ σιδηρουργεῖα τοῦ Βιλβάου ἐν Ἱσπανίᾳ, τοὺς ὑψηλοὺς κλιβάνους καὶ τὸ πεδίον τῶν δοκιμῶν τῶν τηλεβόλων ἐν Μέππεν. Πλὴν τῶν 11 ὑψηλῶν κλιβάνων ὑπάρχουσι καθ' ἑκάστην εἰς ἐνέργειαν 1542 κλίβανοι, 439 λέβητες καὶ 450 ἀτμοκίνητοι μηχαναί, ἔχουσαι ὁμοῦ δύναμιν 18500 ἵππων. Μόνα τὰ ἐν Ἔσσεν ἐργοστάσια περιέχουσι σιδηροδρόμους ἐκτάσεως 59 χιλιομέτρων, 88 ἀτμομηχανάς, 893 ἀτμαμάξας, 191 αὐτοκινήτους ἁμάξας, τηλέγραφον ἐκτάσεως 65 χιλιομέτρων, 35 τηλεγραφικοὺς σταθμοὺς καὶ 55 μηχανήματα ἠλεκτρικοῦ φωτός.

~~~

Ἐν τῇ μαγευτικῇ θερινῇ διατριβῇ τοῦ Ἄουσσε ἀπεβίωσε γυνή, ἧς ὁ βίος εἶνε ἀληθὲς μυθιστόρημα. Γεννηθεῖσα ὡς θυγάτηρ πτωχοῦ ταχυδρόμου, ἀπέθανε κόμησσα, χήρα ἀρχιδουκός, συγγενὴς αὐτοκράτορος. Ἐν ἔτει 1827 ὁ ἀρχιδοὺξ Ἰωάννης, ὁ φιλελεύθερος καὶ εὐφυὴς ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου, ὅστις, ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ «εἶμαι δημοκρατικὸς πορφυρογέννητος», ἀφίχθη αἰφνιδίως τὴν νύκτα εἰς τὸν μικρὸν ταχυδρομικὸν σταθμὸν τοῦ Ἄουσσε ζητῶν ἅμαξαν καὶ ἵππους. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχε πρόχειρος ἡνίοχος, καὶ ὁ ταχυδρόμος διετέλει εἰς ἀληθῆ ἀπόγνωσιν, ὅτε ἡ περικαλλὴς αὐτοῦ θυγάτηρ ἀνέλαβε νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὴ τὸν ἐπιφανῆ ξένον. Μόνον καθ' ὁδὸν ἐνόησεν ὁ ἀρχιδοὺξ ἐκ τοῦ παραστήματος ὅτι ὁ ἡνίοχός του ἦτον γυνή, δελεασθεὶς δὲ καὶ ἐκ τῶν εὐφυῶν ἀπαντήσεων τοῦ κορασίου, διεκάη ὑπὸ ἔρωτος, ὅστις ἀπέληξεν εἰς κρύφιον γάμον πρὸς τὴν Ἄνναν Πλόχελ. Ὁ αὐτοκράτωρ παρωργίσθη κατ' ἀρχὰς σφοδρῶς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, βραδύτερον ὅμως ἐσυγχώρησεν αὐτὸν καὶ ἀπένειμεν εἰς τὴν σύζυγόν του τὸν τίτλον κομήσσης τοῦ Μεράν. Ἄλλως τε, ἡ διαγωγὴ τῆς κομήσσης διεσκέδασε πολλὰς τῶν περὶ τοῦ γένους προλήψεων. Αἱ σπάνιαι αὐτῆς ἀρεταὶ εἵλκυσαν τὸν σεβασμὸν τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας καὶ τὴν λατρείαν τοῦ συζύγου της, ὅστις συνέζησεν εὐδαίμων μετ' αὐτῆς τριάκοντα καὶ δύο ὅλα ἔτη, ἀνηγορεύθη δ' ἐν ἔτει 1848 τοποτηρητὴς τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος Ἰωσὴφ ἐτίμα ἐξαιρέτως τὴν κόμησσαν.

~~~

Ὁ κ. Β*, διευθυντὴς σπουδαίου τραπεζιτικοῦ οἴκου, συνείθιζε νὰ ἐξέρχεται μὲ ῥυπαρότατον πῖλον.

Εἷς τῶν φίλων του, τὸν ὁποῖον ἡ μανία αὐτὴ ἔφερεν εἰς ἀπορίαν, ἐπέπληξεν αὐτὸν μίαν ἡμέραν:

— Πῶς σύ, μὲ πενήντα χιλιάδας φράγκων εἰσόδημα, ἐξέρχεσαι μὲ παρόμοιον καπέλλο; Δὲν 'ντρέπεσαι;

— Τί τὰ θέλεις, ἀγαπητέ μου, ἀπαντᾷ ὁ Β*, ἡ γυναῖκά μου μίαν ἡμέραν μοῦ εἶπεν: «Ὅσον καιρὸν φορεῖς αὐτὸ τὸ καπέλλο δὲν θὰ ἔβγω μαζί σου.»

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885— 138.

Digitized by Google

'Αριθ. 505 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 1 Σεπτεμβρίου 1885

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία **Γεωργίας Σάνδ**.—Μετάφρασις **Α. Β.**)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΗ'

Ποῦ μετέβαινεν οὕτω ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ διὰ νυκτός, ἀνὰ μέσον ἐρήμου καὶ ὀρέων;

Δὲν ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνῶσται, ὅτι εἶχεν ἐκεῖ πέραν, ἐν τῷ χωρίῳ Λαντριάκ, φίλους ἀφωσιωμένους καὶ τὸ ἀσφαλέστατον πάντων καταφύγιον; Ἡ ἀγαθὴ τροφός της, σύζυγος τοῦ Περὰκ καὶ ἄλλοτε Ἰουστίνη Λανιών, εἶχε γράψει εἰς αὐτὴν καὶ δευτέραν ἐπιστολήν, πρὸ ἓξ περίπου ἑβδομάδων· ἡ δὲ Καρολίνα, ἐνθυμουμένη ἀσφαλῶς, ὅτι οὐδέποτε εἶχε λάβει ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὸν μαρκήσιον, μήτε εἰς ἄλλον τινὰ ἐκ τῆς οἰκογενείας του, περὶ τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν, τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τοῦ τόπου των, διενοήθη νὰ μεταβῇ ἐκεῖ καὶ νὰ διαμείνῃ ἕνα ἢ δύο μῆνας, βεβαία ὅτι θὰ κατώρθωνεν οὕτω νὰ ἐξαλείψῃ ἐντελῶς τὰ ἴχνη της. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ πᾶσαι αὐτῆς αἱ προφυλάξεις, ὅπως μηδεὶς τὴν ἴδῃ καθ' ὁδὸν καὶ μηδεμίαν ἐγείρῃ περιέργειαν διὰ τῶν ἐρωτήσεών της.

Μεταβᾶσα εἰς Ἐτάμπην ἐνηγκαλίσθη τὴν ἀδελφήν της· ἀφοῦ δὲ τῇ διηγήθη καὶ τῇ ἐνεπιστεύθη πάντα, πλὴν τοῦ κρυφίου αἰσθήματος ὅπερ τὴν ἐτάραττε, προέβη εἰς τὰ ἄκρα, καὶ τῇ ἀφῆκεν ἐπιστολήν, ἥτις ἔμελλε ν' ἀποσταλῇ μετὰ μίαν ἑβδομάδα εἰς τὴν κυρίαν Βιλλεμέρ. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀνήγγελλεν, ὅτι ἀπήρχετο εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ἰσχυριζομένη ὅτι εὗρε θέσιν καὶ παρακαλοῦσα νὰ μὴ ἀνησυχήσωσι περὶ αὐτῆς.

Στενοχωρουμένη ὑπὸ τοῦ δέματος, ὅπερ ἔφερε, διενοεῖτο νὰ τὸ ἀφήσῃ εἰς τὴν πρώτην οἰκίαν, ἣν ἤθελε κατορθώσει νὰ τῆς ἀνοίξωσιν, ὅτε εἶδε συνοδίαν ἁμαξίων συρομένων ὑπὸ βοῶν ἐρχομένην κατόπιν της. Ἐστάθη καὶ τὴν ἀνέμεινε. Οἰκογένεια βουκόλων νέων καὶ γερόντων, καὶ γυνή τις κρατοῦσα παιδίον κοιμώμενον ὑπὸ τὴν καλύπτραν της, μετέφερον κορμοὺς δένδρων μεγάλους, πελεκημένους ἤδη τετραγωνικῶς, καὶ προωρισμένους εἰς οἰκοδομήν, διὰ ζεύγους μικρῶν καὶ χονδρῶν τροχῶν, δεδεμένων μὲ σχοινία εἰς τὰ ἄκρα ἑκάστου ξύλου. Ἦσαν δὲ ἓξ τοιοῦτοι κορμοί, συρόμενοι ἕκαστος ὑπὸ ζεύγους βοῶν, καὶ πλησίον ἑκάστου ζεύγους ἔβαινεν εἷς βουκέντης. Ἦτο συνοδία ὁλόκληρος κατέχουσα μακρὰν ἔκτασιν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ.

— Ἡ πρόνοια, διενοήθη ἡ Καρολίνα, βοηθεῖ πάντοτε ὅσους ἐλπίζουν εἰς αὐτήν. Ἰδοὺ ὀχήματα πρόχειρα... καὶ εἶμαι κατάκοπος.

Ἀπετάθη εἰς τὸν πρῶτον βουκόλον, ἀλλ' ἐκεῖνος ἔσεισε τὴν κεφαλήν. Δὲν ἐνόει γαλλικά· ὡμίλει μόνον τὴν ἀγροτικὴν γλῶσσαν. Ὁ δεύτερος ἐσταμάτησε, καὶ ἀφοῦ ἐκείνη ἐπανέλαβε τὴν φράσιν της, ὕψωσε τοὺς ὤμους καὶ παρῆλθε, μὴ ἐννοῶν ἐπίσης. Ὁ τρίτος τῇ ἔνευσε ν' ἀποταθῇ εἰς τὴν γυναῖκα, ἥτις ἐκάθητο ἐφ' ἑνὸς τῶν κορμῶν, στηρίζουσα τοὺς πόδας εἰς σχοινίον. Ἡ Καρολίνα τὴν ἠρώτησεν, ἐνῷ ἐβάδιζεν, ἂν μετέβαινεν εἰς τὸ χωρίον Λωσόν. Δὲν ἤθελε νὰ εἴπῃ τὸ Λαντριάκ, ὅπερ ἔκειτο ἐγγύτερον ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ. Ἡ γυνὴ ἀπήντησε γαλλιστί, διὰ τραχείας ἐπαρχιωτικῆς προφορᾶς, ὅτι διηυθύνετο πρὸς τὸ Λωσόν, καὶ ὅτι ἦτο ἀκόμη *πολὺ μακρυά*.

— Μοῦ συγχωρεῖτε νὰ θέσω αὐτὰ τὰ ροῦχα εἰς ἓν ἀπ' αὐτὰ τὰ ξύλα;

Ἡ γυνὴ ἔσεισε τὴν κεφαλήν.

— Μοῦ ἀρνεῖσθε; ὑπέλαβεν ἡ Καρολίνα. Αὐτὸ μόνον σᾶς ζητῶ· πληρώνω.

Ὁμοία ἀπάντησις. Ἡ ὀρεινὴ δὲν εἶχεν ἐννοήσει ἄλλο ἐκ τῶν λόγων τῆς Καρολίνας ἢ μόνον τὴν λέξιν *Λωσόν*.

Ἡ Καρολίνα δὲν ἐγνώριζε τὴν ἀγροτικὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου. Ἡ τροφός της δὲν τὴν εἶχε διδάξει εἰς αὐτήν. Ἀλλ' ἡ μουσικὴ τῆς προφορᾶς της εἶχε διατηρηθῇ ἐν τῇ μνήμῃ της, καὶ τῇ ἐπῆλθεν ἡ εὐτυχὴς ἰδέα νὰ τὴν μιμηθῇ. Τοσοῦτον δ' ἐπέτυχεν, ὥστε ἠνοίχθησαν ἀμέσως τὰ ὦτα τῆς χωρικῆς. Κατενόει τὴν γαλλικὴν οὕτω προφερομένην καὶ τὴν ὡμίλει μάλιστα.

— Καθίσατ' ἐκεῖ, εἰς αὐτὸ τὸ δένδρον κατόπιν μου, εἶπε, καὶ δόσατε τὸ δέμα σας εἰς τὸν ἄνδρα μου. Δὲν κάμνει τίποτε, κόρη μου.

Digitized by Google

Ἡ Καρολίνα ηὐχαρίστησε καὶ ἐκάθισεν.

Ὁ χωρικὸς διεσκεύασε δι' αὐτὴν ἓν εἶδος ἀναβολέως, ὅμοιον πρὸς τὸν στηρίζοντα τοὺς πόδας τῆς συζύγου του, καὶ ἡ ἀγροτικὴ συνοδία ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον της, ὃν τὰ παρεμπεσόντα οὐδόλως εἶχον διακόψει. Ὁ σύζυγος, ὅστις ἐβάδιζε πλησίον της, οὐδ' ἀπεπειράθη κἂν νὰ συνάψῃ ὁμιλίαν. Ὁ χωρικὸς τῶν Σεβενῶν εἶνε σοβαρός, οὐδὲ καταδέχεται νὰ δείξῃ τὴν περιέργειάν του, ἂν ἔχῃ. Ἀρκεῖται ἀκούων τὰ γλωσσεύματα τῶν γυναικῶν, αἵτινες περὶ πάντων ἐρωτῶσιν. Ἀλλ' οἱ κορμοὶ τῶν δένδρων ἦσαν μακροί, ἡ δὲ Καρολίνα εὑρίσκετο μακρὰν τοῦ ξύλου ἐφ' οὗ ἐκάθητο ἡ ὀρεινή, καὶ δὲν ἦτο τοιουτοτρόπως ἐκτεθειμένη εἰς τὰς ἐρωτήσεις της.

Παρῆλθεν οὕτω ἐγγὺς τοῦ Κοκκίνου Βράχου ὃν ἐξέλαβε τὸ κατ' ἀρχὰς ὡς ὑπερμεγέθη κατηρειπωμένον πύργον. Ἀλλ' ἐνθυμηθεῖσα τὰς διηγήσεις τῆς Ἰουστίνης περὶ τοῦ ἀξιοπεριέργου αὐτοῦ τῆς χώρας της, ἀνεγνώρισεν εὐθὺς τὸ κολοσσιαῖον ἐκεῖνο τεῖχωμα, ἄφθιτον ἡφαιστειογενὲς μνημεῖον, οὗτινος διῆλθε τὴν ὑπὸ τῆς σελήνης προβαλλομένην ὠχρὰν σκιάν.

Ἡ στενὴ καὶ ἑλικοειδὴς ὁδὸς ὑψώθη βαθμηδὸν ὑπεράνω τοῦ χειμάρρου, καὶ τοσοῦτον ἐπὶ τέλους ἐστενώθη, ὥστε ἡ Καρολίνα ἐτρόμαξε βλέπουσα τοὺς πόδας της κρεμαμένους ἐν τῷ κενῷ ἄνωθεν φοβερῶν βαράθρων. Οἱ τροχοὶ ἐχάραττον τὸ ὑγρὸν ἀπὸ τῶν βροχῶν χῶμα, κατὰ τὸ χεῖλος αὐτὸ τῆς τρομερᾶς ἐκείνης κλιτύος· ἀλλ' οἱ μικροὶ βόες οὐδὲ γραμμὴν παρεξέκλινον, ὁ βουκόλος ἐτραγῴδει, μένων ὀπίσω, ὁσάκις δὲν εὕρισκε θέσιν πλησίον τοῦ κορμοῦ του, ἡ δὲ τροφὸς ἐταλαντεύετο καθ' ὅλον της τὸ σῶμα κατὰ τρόπον δεικνύοντα ὅτι μάτην ἐπάλαιε κατὰ τοῦ ὕπνου.

— Θεέ μου, εἶπεν ἡ Καρολίνα εἰς τὸν σύζυγον, δὲν φοβεῖσθε διὰ τὴν γυναῖκά σας καὶ τὸ παιδί σας;

Ἐκεῖνος ἐνόησε τὸ κίνημά της ἂν ὄχι τοὺς λόγους της, ἐφώνησε πρὸς τὴν γυναῖκα του νὰ μὴ ἀφήσῃ τὸ μικρὸν νὰ πέσῃ, καὶ ἤρχισε πάλιν τὸ μελαγχολικόν του ᾆσμα, ὅπερ ὡμοίαζε πρὸς ἐκκλησιαστικὸν ψαλμόν.

Ἡ Καρολίνα συνείθισεν ἐντὸς ὀλίγου τὸν ἴλιγγον, δὲν ἠθέλησε δὲ νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα πρὸς τὸ βάραθρον, ὡς ἔνευεν εἰς αὐτὴν ὁ χωρικός. Ὁ τόπος ἦτο τόσον ὡραῖος καὶ τόσον παράδοξος, ἐφαίνετο δὲ τόσον φοβερὸς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης, ὥστε δὲν ἤθελε νὰ στερηθῇ θέαμα πρωτοφανὲς δι' αὐτήν. Κατὰ τὰς καμπὰς τῆς κλιτύος, ὁσάκις οἱ βόες εἶχον ἤδη στρέψει τοὺς ἐμπροσθίους τροχούς, ὁ δὲ κορμὸς τοῦ δένδρου παρέσυρεν ἀποτόμως τοὺς ὀπισθίους καὶ ὀλίγου δεῖν κατεκρήμνιζεν αὐτοὺς εἰς τὸ βάραθρον, ἡ κατάπληκτος ὁδοιπόρος ἐνέτεινεν ἀκουσίως πως τοὺς πόδας της πρὸς τὸν σχοίνινον ἀναβολέα. Ὁ βουκόλος ἐλάλει τότε ἠρέμα καὶ ἠπίως πρὸς τὰ ζῶά του, ἡ δὲ φωνὴ ἐκείνη ἥτις ἐφαίνετο ῥυθμίζουσα τὸ εὐπειθὲς αὐτῶν βῆμα πρὸς τὴν ἐλαχίστην τοῦ ἐδάφους πτυχήν, ἐνεθάρρυνε τὴν Καρολίναν ὡς φωνὴ πνεύματος μυστηριώδους διέποντος τὴν τύχην της.

— Καὶ διατί νὰ φοβηθῶ; ἔλεγε καθ' ἑαυτήν. Τί θέλγητρον θὰ εἶχε δι' ἐμὲ ζωὴ φρικώδης τοῦ λοιποῦ, τῆς ὁποίας τὸ μέλλον εἶνε μυριάκις τρομερώτερον τοῦ θανάτου; Ἂν ἔπιπτον ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸ βάραθρον, θὰ ἐσυντριβόμην στιγμιαίως. Καὶ ἂν δὲ ὑπέφερα, μίαν δύο ὥρας πρὶν ἐκπνεύσω τί θὰ ἦσαν αὐταὶ ἀπέναντι ἐτῶν ὅλων λύπης, μονώσεως καὶ ἀπελπισίας, τὰ ὁποῖα μὲ περιμένουν;

Βλέπει τις ἐκ τούτου, ὅτι ἡ Καρολίνα ἀνωμολόγει τέλος τὸν ἔρωτα καὶ τοὺς πόθους της. Δὲν ἀνεμέτρει ὅμως ἔτι πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἔντασιν· ἀναλογιζομένη δὲ τὴν ἔμφυτον ἐκείνην φιλοζωΐαν ἥτις εἶχε προξενήσει πρὸ μικροῦ φρίκην εἰς αὐτήν, —τὴν τοσοῦτον ἀτρόμητον—ἔτεινε νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἦτο αὕτη προαίσθημά τι καὶ οἱονεὶ θεία τις ἐπαγγελία προσεχοῦς θεραπείας.

— Τίς οἶδεν! ἔλεγε καθ' ἑαυτήν. Ἴσως λησμονήσω ταχύτερον παρ' ὅτι νομίζω. Καὶ μήπως ἔχω ἐγὼ τὸ δικαίωμα ν' ἀποθάνω; ἢ μὴ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ παραδοθῶ εἰς τὰ δάκρυα καὶ νὰ χάσω τὰς δυνάμεις μου; Εἶνε δυνατὸν ἡ ἀδελφή μου καὶ τὰ τέκνα της νὰ μὲ στερηθῶσιν; Ἢ μήπως θέλω νὰ ζήσωσιν ἀπὸ τὸν οἶκτον ἐκείνων, οἵτινες μὲ ἠνάγκασαν νὰ φύγω; Δὲν πρέπει ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐργασθῶ; καὶ διὰ νὰ ἐργασθῶ, δὲν πρέπει νὰ λησμονήσω πᾶν ὅ,τι δὲν εἶν' ἐργασία;

Εἶτα δὲ καὶ αὐτὴ ἡ γενναιότης της τῇ ἐπροξένει ἀνησυχίαν.

—Ἀρκεῖ, ἔλεγε πάλιν καθ' ἑαυτήν, νὰ μὴ ἦνε καὶ τὸ θάρρος μου αὐτὸ παγὶς τῆς ἐλπίδος.

Ἐνθυμεῖτο τότε λέξεις τοῦ κ. Βιλλεμὲρ καὶ φράσεις τοῦ βιβλίου του, μαρτυρούσας θέλησιν ἔκτακτον καὶ ὀξυδέρκειαν καὶ ἐπιμονήν. Τοιοῦτος ἄνθρωπος ἦτο δυνατὸν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀποφάσεώς του, ν' ἀποπλανηθῇ διὰ στρατηγικῶν τεχνασμάτων καὶ νὰ μὴ ἔχῃ τὴν μαντικὴν αἴσθησιν τοῦ ἔρωτος, ἔρωτος ἐντεταμένου εἰς τὴν ὑπερτάτην αὐτοῦ δύναμιν;

— Ὅ,τι καὶ ἂν κάμω, θὰ μ' ἐπανεύρῃ, ἂν θέλῃ. Μάτην εἶμ' ἐδῶ, ἑκατὸν πεντήκοντα λεύγας μακράν του. Φαίνεται ἀδύνατον νὰ μὲ ὑποθέσῃ ἐδῶ μᾶλλον ἢ ἀλλοῦ· ἀλλ' ἂν μὲ ἀγαπᾷ μ' ὅλην του τὴν δύναμιν, θὰ τὸ μαντεύσῃ. Θὰ ἦτο λοιπὸν παιδαριῶδες νὰ φεύγω καὶ νὰ κρύπτωμαι, ἂν αὐτὴ μόνη ἦτο ὅλη ἡ δύναμις τῆς ἀμύνης μου. Πρέπει νὰ ὁπλισθῇ καὶ ἡ καρδία μου ἐναντίον του, πρέπει εἰς πᾶσαν ὥραν καὶ ὁπουδήποτε νὰ ἦμ' ἑτοίμη νὰ τὸν συναντήσω καὶ

Digitized by Google

νὰ τοῦ εἰπῶ: «Πάσχε εἰς μάτην ... ἀπόθανε ἐν ἀνάγκῃ ... δὲν σ' ἀγαπῶ!»

Ταῦτα διαλογιζομένη, κατελήφθη αἴφνης ἡ Καρολίνα ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ κλίνῃ πρὸς τὰ ἔμπρός, ν' ἀφήσῃ τὸν ἀναβολέα καὶ νὰ κρημνισθῇ εἰς τὴν ἄβυσσον· τέλος ἡ κόπωσις κατέβαλε τὴν ταραχήν της. Ἡ ὁδὸς ἀνέβαινε πάντοτε, ἀλλ' ὀλιγώτερον ἀποτόμως καὶ απομακρυνομένη τοῦ χείλους τῆς χαράδρας, ὥστε δὲν ὑπῆρχε πλέον κίνδυνος. Ἡ βραδεῖα δὲ πορεία, τὸ μονότονον λίκνισμα τοῦ κορμοῦ ἐφ' οὗ ἐκάθητο καὶ ὁ ρυθμικὸς τριγμὸς τῶν ζυγῶν τριβομένων ἐπὶ τοῦ ρύματος, ἐνάρκωσαν τὸ πνεῦμα της. Ἔβλεπε παρερχομένους βραδέως ἐνώπιόν της τοὺς φανταστικῶς φωτιζομένους βράχους καὶ τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων, ὧν τὸ νεαρὸν φύλλωμα ὡμοίαζε μὲ διαφανεῖς νεφέλας. Τὸ ψῦχος ἀπέβαινεν ἱκανῶς δριμὺ καθόσον ὁ δρόμος ὑψοῦτο ὑπεράνω τῶν κοιλάδων, τὸ αἴσθημα δὲ τοῦ ψυχροῦ ἐκείνου ἀέρος ἐπέφερε νάρκην. Ὁ χείμαρρος ἠφανίζετο εἰς τὸ βάθος, ἀλλ' ἡ ἰσχυρά του φωνὴ ἐπλήρου δι' ἀγρίας ἁρμονίας τὴν νύκτα. Ἡ Καρολίνα ᾐσθάνθη βαρυνόμενα τὰ βλέφαρά της, σκεφθεῖσα δὲ ὅτι δὲν ἦτο μακρὰν τοῦ Λαντριὰκ καὶ μὴ θέλουσα νὰ προχωρήσῃ ἐποχουμένη μέχρι τοῦ Λωσόν, ἐπήδησε κατὰ γῆς καὶ ἐβάδισεν ἵνα ἀφυπνισθῇ.

Ἐγνώριζεν ὅτι τὸ Λαντριὰκ ἔκειτο ὄπισθεν καμπῆς τινος τοῦ βουνοῦ, καὶ ὅτι θὰ εὑρίσκετο πολὺ πλησίον του ἅμα ὡς ἔπαυε νὰ βλέπῃ τὸν χείμαρρον τῆς Γάνης. Πράγματι δὲ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν πορείας εἶδε τὰς οἰκίας του διαγραφομένας ὑπεράνω τῶν βράχων, ἀνέλαβε τὸ δέμα της, ἠνάγκασε μετὰ πολλοῦ κόπου τὸν χωρικὸν νὰ δεχθῇ μικράν τινα χρηματικὴν ἀμοιβήν, ἀπέφυγε τὰς ἐρωτήσεις τῆς γυναικός του, κ' ἔμεινεν ὀπίσω, ἵνα διέλθωσιν οἱ τῆς συνοδείας πρῶτοι τὸ χωρίον, ὑποστῶσι τὰς ὑλακὰς τῶν κυνῶν καὶ ταράξωσι τὸν ὕπνον τῶν κατοίκων, οὓς ἐπεθύμει αὐτὴ νὰ εὕρῃ κοιμωμένους κατὰ τὴν εἴσοδόν της

Ἀλλ' οὐδὲν ταράττει τὸν ὕπνον τῶν κατοίκων χωρίου τοῦ Βελαί, οὐδ' ἀφυπνίζει τοὺς κύνας των. Ἡ συνοδεία παρῆλθεν, ἐνῷ ἔψαλλον πάντοτε οἱ βουκόλοι, οἱ δὲ τροχοὶ ἀνεπήδων βαρέως ἐπὶ τῶν ἐκ λάβας ὄγκων, αἵτινες χρησιμεύουσι δῆθεν ὡς λιθόστρωμα τῶν ἀξένων ἐκείνων χωρίων, ἀποτελοῦσι δ' ἀληθῶς ὀχυρώματα πολὺ πλέον δυσπρόσιτα τῶν ἀκροσφαλῶν των ὁδῶν.

Ἡ Καρολίνα βλέπουσα ὅτι βαθεῖα σιγὴ διεδέχετο τὸν κρότον τῶν ἁμαξίων, εἰσῆλθεν ἀδιστάκτως εἰς τὴν στενὴν καὶ σχεδὸν καθέτως ἀπότομον ἀτραπόν, ἥτις ὑπετίθετο ὅτι ἦτο παράτασις τῆς ὁδοῦ. Ἐκεῖ ἐτελείωνον αἱ τοπικαὶ γνώσεις της. Ἡ Ἰουστίνα δὲν εἶχεν ὑποδείξει εἰς αὐτὴν ποῦ ἀκριβῶς ἔκειτο ἡ οἰκία της. Ἡ δὲ ὁδοιπόρος, θέλουσα νὰ εἰσέλθῃ λάθρα εἰς αὐτὴν καὶ ἀθορύβως, καὶ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας ἵνα μὴ γνωσθῇ τὸ ὄνομά της, ἀπεφάσισε νὰ μὴ κρούσῃ εἰς καμμίαν θύραν, νὰ μὴ ἐξυπνήσῃ κανένα, καὶ ν' ἀναμείνῃ τὴν αὐγήν, ἥτις δὲν ἔμελλε πλέον νὰ βραδύνῃ.

Ἀπέθηκε τὸ δέμα της πλησίον αὐτῆς ἐπὶ ξυλίνου σκάμνου κ' ἐκάθισεν ὑπὸ τὸ γεῖσον τῆς πρώτης τυχούσης θύρας. Ἐθεώρησε τὴν παράδοξον καὶ γραφικὴν εἰκόνα ἣν ἀπετέλουν αἱ στέγαι, ἀνωμάλως καὶ ἀποτόμως διαγραφόμεναι ἐπὶ τοῦ λευκονεφέλου οὐρανοῦ. Ἡ σελήνη διέβαινε διὰ τῆς στενῆς ζώνης, ἣν ἄφινον ὕπαιθρον τὰ ἑκατέρωθεν προέχοντα γεῖσα τῶν θυρῶν, μικρὰ δὲ λεκάνη πηγῆς ἐδέχετο ἀκώλυτον τὸ ζωηρὸν αὐτῆς φέγγος καὶ τὸ ἀκτινοβολοῦν νᾶμα ὅπερ κατελείβετο ἐντός της. Ἡ ἤρεμος θέα καὶ ὁ διαρκὴς καὶ σιγηλὸς θροῦς τοῦ ἀργυροῦ ἐκείνου ῥείθρου ἀπεκοίμισαν ταχέως τὴν ὁδοιπόρον, ἥτις ἦτο κατάκοπος.

— Τί μεταβολὴ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν! διενοεῖτο ἐνῷ διευθέτει τὸ δέμα της ἵνα στηρίξῃ ἐπ' αὐτοῦ τὴν κατάπονον κεφαλήν της. Τὴν παρελθοῦσαν πέμπτην ἡ δεσποινὶς Σαὶν - Ζενέ, φοροῦσα φόρεμα τούλλινον καὶ στολισμένη εἰς τὸν λαιμὸν καὶ τοὺς βραχίονας μὲ ἀληθεῖς μαργαρίτας, ἐχόρευε μὲ τὸν μαρκήσιον Βιλλεμὲρ ὑπὸ τὸ φῶς μυρίων κηρίων, ἐντὸς μιᾶς τῶν πολυτελεστάτων αἰθουσῶν τῶν Παρισίων. Τί θὰ ἔλεγε σήμερον ὁ Κ. Βιλλεμέρ, ἂν ἔβλεπε τὴν δῆθεν βασίλισσαν ἐκείνην τοῦ χοροῦ τυλιγμένην μὲ σάγην, κοιμωμένην εἰς τὴν θύραν ἑνὸς σταύλου, μὲ τοὺς πόδας της σχεδὸν ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ τὰς χεῖρας της παγωμένας ἀπὸ τὸ ψῦχος; Εὐτυχῶς ἡ σελήνη εἶνε ὡραία, καὶ ἡ ὥρα σημαίνει δύο. Ἔχω μίαν μόνον ὥραν ἀκόμη νὰ μείνω ἐδῶ, καὶ ἀφοῦ ὁ ὕπνος ἦλθε, καλῶς ἦλθε!

ΚΑ'.

Τὴν αὐγὴν ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενὲ ἀφυπνίσθη ὑπὸ τῶν ὀρνίθων αἵτινες ἔκλωζον καὶ ἀνεκίνουν τὸ χῶμα κύκλῳ της. Ἠγέρθη καὶ ἤρχισε νὰ περιπατῇ, θεωροῦσα τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν ἀνοιγομένας τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ διαλογιζομένη εὐλόγως, ὅτι εἰς χωρίον τόσον μικρὸν καὶ σωρευμένον οὕτως εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ βράχου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πλανηθῇ ἐπὶ μακρὸν χωρὶς ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ πρόσωπον ὅπερ ἐζήτει.

Ἀλλ' ἐδῶ ὑπῆρχε δυσκολία. Ἦτο βεβαία ὅτι θ' ἀνεγνώριζε τὴν τροφὸν αὐτήν, ἣν δὲν εἶχεν ἰδεῖ ἀπὸ τῆς δεκαετοῦς ἡλικίας της. Τὴν φωνὴν καὶ τὴν προφοράν της μᾶλλον ἐνθυμεῖτο παρὰ τὴν μορφήν της.

Ἀνέβη, καὶ κατέβη πρὸς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ βράχου μέχρι τῆς τελευταίας οἰκίας, εἶδε δ' ἐκεῖ ἐπὶ τῆς θύρας τὴν ἐπιγραφήν; «Περὰκ Λανιών» καὶ πέταλον ἵππου καρφωμένον ἐπὶ τῆς σανίδος καὶ δεικνῦον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐνοίκου.

Ἡ Ἰουστίνα εἶχεν ἐγερθῇ κατὰ τὸ ἔθος της πρωτη, ἐνῷ τὰ κλειστὰ τῆς κλίνης παραπετάσματα ἔσκεπον τὸν τελευταῖον ὕπνον τοῦ Κ. Πε-

Digitized by Google

ράκ. Τὸ κύριον δωμάτιον τοῦ ἰσογείου τούτου ἐμαρτύρει τὴν εὐημερίαν εὐπόρου οἰκογενείας· τὸ μαρτύριον δ' αὐτὸ ἀπετέλουν ἰδίως αἱ τὴν ὀροφὴν κοσμοῦσαι καλαμωταί, ἐφ' ὧν ἦσαν ἀποτεθειμέναι ἄφθονοι προμήθειαι ὀσπρίων καὶ ἄλλων ἀγροτικῶν ἐδωδίμων. Αὐστηροτάτη δὲ καθαριότης, ἐξαίρεσις σπανία τῶν συνηθειῶν τοῦ τόπου, ἀπέκλειε τῆς οἰκίας πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ προσβάλλῃ δυσαρέστως τὴν ὄσφρησιν ἢ τὸ βλέμμα.

Ἡ Ἰουστίνα ἀνῆπτε τὸ πῦρ της καὶ ἡτοιμάζετο νὰ παρασκευάσῃ τὸ ῥόφημα ὅπερ ἔμελλεν ἐξυπνῶν νὰ εὕρῃ ἀχνίζον ὁ σύζυγός της, ὅτε εἶδεν εἰσερχομένην τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενέ, καλυπτομένην ὑπὸ τὴν κορδύλην της καὶ κρατοῦσαν τὸ μικρὸν αὐτῆς δέμα. Ἠτένισε πρὸς τὴν ξένην ἀφῃρημένον βλέμμα καὶ τῆς εἶπε:

— Τί πωλεῖς;

Ἡ Καρολίνα, ἥτις ἤκουσε ῥέγχοντα τὸν Περὰκ ὄπισθεν τῆς αὐλαίας του ἔθηκε τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῶν χειλέων, κ' ἔρριψε τὸ κάλυμμά της ἐπὶ τῶν ὤμων της. Ἡ Ἰουστίνα ἔμεινεν ἐπὶ στιγμὴν ἀκίνητος, κατέστειλε κραυγὴν χαρᾶς καὶ ἤνοιξεν ἐν παραφορᾷ τοὺς παχεῖς της βραχίονας. Εἶχεν ἀναγνωρίσει τὴν κόρην της.

— Ἔλα! ἔλα! τῇ εἶπεν ὁδηγοῦσα αὐτὴν πρὸς μικρὰν ὀρθίαν κλίμακα, κατέχουσαν τὸν μυχὸν τοῦ δωματίου, ἡ κάμαρά σου εἶν' ἕτοιμη. Σήκω Περάκ, σήκω ἀμέσως καὶ κλεῖσε τὴν θύραν. Ἔχομεν νέα, καὶ καλὰ νέα!

Τὸ μικρὸν δωμάτιον, ἀσβεστόχριστον καὶ ἀγροτικῶς ηὐτρεπισμένον, ὡς καὶ τὰ ἰσόγεια, ἔλαμπεν ἐκ καθαριότητος. Εἶχε τὴν θέαν θαυμαστήν, ἄνθη δὲ ὀπωροφόρων δένδρων ἔφθανον μέχρι τοῦ παραθύρου του.

— Ἐδῶ εἶνε παράδεισος! εἶπεν ἡ Καρολίνα πρὸς τὴν ἀγαθὴν γυναῖκα. Ὀλίγη φωτιὰ μόνον λείπει, τὴν ὁποίαν σὲ παρακαλῶ νὰ ἀνάψῃς. Κρυόνω καὶ πεινῶ, ἀλλ' εἶμαι τόσον εὐτυχὴς ποῦ σὲ βλέπω καὶ εὑρίσκομαι εἰς τὸ σπίτι σου. Ἔχω πρῶτον νὰ σοῦ ὁμιλήσω. Δὲν θέλω νὰ γνωρισθῶ ἐδῶ. Ἔχω τοὺς λόγους μου, θὰ τοὺς μάθῃς, καὶ θὰ τοὺς ἐγκρίνῃς. Ἂς διορθώσωμεν πρῶτον αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Ἔμεινες ποτέ σου εἰς τὸ Βριοὺδ;

— Ναί, ἤμουν ὑπηρέτρια ἐκεῖ πρὶν πανδρευθῶ.

— Τὸ Βριοὺδ εἶνε μακράν. Ὑπάρχει κανεὶς ἐδῶ ἀπ' αὐτὸ τὸ χωρίον;

— Κανείς, οὔτε ξένοι ποτὲ μᾶς ἔρχονται. Ὁ δρόμος εἶνε μόνον διὰ τὰ βωδάμαξα.

— Τὸ εἶδα. Θὰ εἴπῃς λοιπὸν ὅτι εἶμαι μία κόρη τὴν ὁποίαν ἐγνώρισες εἰς τὸ Βριοὺδ.

— Πολὺ καλά· κόρη τῆς παλαιᾶς μου κυρίας;

— Ὄχι· δὲν θέλω νὰ φανῶ κυρία.

— Δὲν ἦτον κυρία αὐτή· μικρὸν ἐμπόριον ἔκαμνε.

— Τότε καλά. Κ' ἐγὼ τί ἔργον θὰ ἔχω;

— Εὔκολον. Πωλήτρα, καθὼς ἐκείνη.

— Ἀλλὰ πρέπει νὰ πωλῶ κάτι;

— Ἐγὼ φροντίζω. Ἔπειτα θὰ φανῇ ὅτι ἐτελείωσες τὸν γῦρόν σου, καὶ ὅτι ἐγὼ σ' ἐκράτησα ἐδῶ ἀπὸ φιλίαν. Διότι θὰ μοῦ μείνῃς, ὑποθέτω;

— Ἕνα μῆνα τοὐλάχιστον.

— Νὰ μείνῃς πάντοτε. Θὰ σοῦ εὕρωμεν δουλειάν, κ' ἔννοια σου. Ἀλήθεια, τὸ ὄνομά σου;

— Καρλόττα· ἔτσι μ' ἔλεγες ὅταν ἤμην μικρά, ὥστε δὲν θὰ δυσκολευθῇς. Θὰ μὲ περάσῃς ὡς χήραν.

— Καλά. Καὶ τί θὰ φορέσῃς Καρλόττα μου;

— Ὅ,τι φορῶ. Δὲν εἶνε μεγάλα πράγματα, μοῦ φαίνεται.

— Ὄχι,.. μέτρια εἶνε, περνοῦν. Ἀλλ' αὐτὰ τὰ ὡραῖα ξανθά σου μαλλιά,.. τὸ καπέλο σου.. θὰ φανοῦν παράξενα.

— Κ' ἐγὼ τὸ ἐσυλλογίσθην καὶ ἠγόρασα εἰς τὸ Βριοὺδ ἕνα κεφαλόδεσμον τοῦ τόπου. Τὸν ἔχω εἰς τὸν σάκκον μου, καὶ θὰ συγυρισθῶ εὐθὺς διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον.

— Πηγαίνω κ' ἐγὼ νὰ σοῦ ἑτοιμάσω γρήγορα γρήγορα τὸ πρόγευμά σου. Θὰ προγευματίσῃς μαζῇ μὲ τὸν Περάκ.

— Καὶ μαζῇ σου ἐλπίζω. Αὔριον θὰ σοῦ μεταπιάσω κ' ἐγὼ εἰς τὸ συγύρισμα καὶ τὸ μαγειρεῖον.

— Νὰ φαίνεσαι μόνον. Δὲν θέλω ἐγὼ νὰ χαλάσῃς τὰ ὡραῖα χεράκια σου τὰ ὁποῖα ἐπεριποιούμουν τόσον πολύ. Πάγω νὰ ἰδῶ ἂν ἐξύπνησε ὁ Περάκ, νὰ τὸν εἰδοποιήσω ὅσα εἴπαμεν, καὶ ὕστερα μοῦ ἐξηγεῖς τί θὰ εἰποῦν ὅλα αὐτὰ τὰ μυστικά.

Ἐνῷ δὲ ὡμίλει ἡ Ἰουστίνα ἀνῆψε καὶ τὰ ξύλα ἅτινα ἔκειντο ἤδη ἐν τῇ ἑστίᾳ, ἐπλήρωσε τὰ ἀγγεῖα ὡραίου ψυχροῦ ὕδατος, ὅπερ κατελείβετο ἀπὸ τοῦ βράχου καὶ εἰσέρρεε διὰ μικροῦ χωματίνου σωλῆνος εἰς τὸν νιπτῆρα τοῦ μικροῦ δωματίου ὡς καὶ εἰς τὸν νεροχύτην τοῦ μαγειρείου. Ταῦτα πάντα εἶχε διευθετήσει ὁ Περάκ, ὅστις ἐκαυχᾶτο ὅτι εἶχεν ἰδέας.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἡ Καρολίνα, ἧς ἡ ἁπλῆ ἐνδυμασία οὐδεμίαν ἐμαρτύρει ἰδιαιτέραν κοινωνικὴν τάξιν, ἔκρυψε τὴν ὡραίαν αὐτῆς κόμην ὑπὸ τὸν χωρικὸν κεκρύφαλον τοῦ Βριοὺδ, ἀλλὰ μάτην προσεπάθησε νὰ μεταμορφωθῇ ἐντελῶς· ἦτο θελκτικωτάτη πάντοτε, καίτοι ἡ κόπωσις ἠμαύρου τοὺς μεγάλους αὐτῆς θαλασσόχρους ὀφθαλμούς, οὓς τοσοῦτον ἄλλοτε ἐπανηγύριζεν ἡ μαρκησία.

Τὸ ἐξ ὀρύζης καὶ γεωμήλων ῥόφημα παρετέθη ταχέως ἐν μικρῷ τινι δωματίῳ, ὅπου ὁ Περὰκ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς αὐτοῦ κατεγίνετο εἰς τὴν λεπτουργικήν. Ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ὑπελάμβανεν ὅτι τοιαύτη ὑποδοχὴ ἦτο ἀπρεπής, καὶ ἤθελε νὰ σαρώσῃ τὰ ῥυκανίσματα.

— Τὸ ἐναντίον, εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡ γυνή του σκορπίζουσα αὐτὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· δὲν ἐννοεῖς

Digitized by Google

Θὰ τῆς φανοῦν μάλιστα ὡραῖο *cali*. Δὲν τὴν γνωρίζεις, ἐσύ. Αὐτὴ εἶνε ἄγγελος.

Ἡ Καρολίνα ἐγνώρισε τὸν Περὰκ καὶ τὸν ἠσπάσθη. Ἦτο ἀνὴρ ἑξηκοντούτης περίπου, ῥωμαλέος ἔτι, ἰσχνός, μετρίου ἀναστήματος καὶ ἄσχημος ὡς πλεῖστοι τῶν ὀρεινῶν τῆς χώρας ἐκείνης. Ἀλλ' ἡ αὐστηρὰ καί πως τραχεῖα μορφή του ἐμαρτύρει εὐθὺς ἐκ πρώτης ὄψεως τὴν χρηστότητα. Τὸ σπάνιον αὐτοῦ μειδίαμα ἦτο ἀγαθώτατον, ἐξέφραζε δὲ κεκρυμμένην ἀγάπην καὶ εἰλικρίνειαν, αἵτινες δὲν ἐπεδεικνύοντο μὲν δι' ἐκδηλώσεων, ἀλλ' ἦσαν διὰ τοῦτο πολὺ ἀσφαλέστεραι.

Ἡ Ἰουστίνα ἐπίσης εἶχε τοὺς χαρακτῆρας τραχεῖς καὶ τὸν λόγον ἀπότομον. Ἦτο φύσις ἀρρενωπὴ καὶ γενναία. Ἔνθερμος καθολική, ἐσέβετο τὴν σιωπὴν τοῦ συζύγου της, διαμαρτυρομένου ἐκ γενετῆς καὶ ἀσπασθέντος μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον τὸ καθολικὸν θρήσκευμα, ἀλλ' οὐδὲν κατὰ βάθος πιστεύοντος. Ἡ Καρολίνα ἐγνώριζε τὰς λεπτομερείας αὐτὰς κ' ἔβλεπε μετὰ συγκινήσεως τὸ ἁβρὸν σέβας, ὅπερ ἡ θρησκομανὴς ἐκείνη γυνὴ προσέθετεν εἰς τὴν συζυγικὴν της ἀγάπην. Πρέπει δὲ ν' ἀναμνήσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, θυγάτηρ ἀνδρὸς ἀσθενεστάτου τὸν χαρακτῆρα καὶ ἀδελφὴ γυναικὸς ἀδρανεστάτης, ὤφειλε τὸ ἀκατάβλητον αὐτῆς θάρρος ἐν πρώτοις μὲν εἰς τὸ αἷμα τῆς μητρός της εἶτα δὲ εἰς τὰς πρώτας βιωτικὰς διδαχὰς τῆς Ἰουστίνης.

Ἠσθάνθη δὲ τοῦτο κάλλιστα καθημένη μεταξὺ τῶν δύο ἐκείνων γηραιῶν συζύγων, ὧν ἡ ἀπερίστροφος γλῶσσα καὶ αἱ ἀκριβεῖς ἰδέαι οὔτε φόβον οὔτε ἔκπληξιν τῇ ἐπροξένουν. Τῇ ἐφαίνετο ὅτι τὸ γάλα τῆς ὀρεσιβίου γυναικὸς εἶχεν εἰσδύσει μέχρι τῶν ὀστέων της καὶ ὅτι ἀνεύρισκεν ἐκεῖ τύπους γνωστοὺς εἰς αὐτὴν ἐκ προτέρας ὑπάρξεως.

—Φίλοι μου, εἶπεν εἰς αὐτούς, ὅτε ἡ Ἰουστίνα ἔφερεν ἐπὶ τέλους τὸ ἀφρόγαλα, ἐνῷ ὁ Περὰκ κατέπινε μετὰ τὸ ῥόφημά του κύπελλον θερμοῦ οἴνου, ὅπερ παρηκολούθησεν ἓν κυμβίον καφέ, σᾶς ὑπεσχέθην νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν μου, καὶ σᾶς τὴν λέγω μὲ δύο λέξεις: Εἷς ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῆς γραίας μου κυρίας ἐφαντάσθη νὰ μὲ νυμφευθῇ.

— Εὖγε! ἐφώνησεν ἡ Ἰουστίνα. Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ γείνῃ.

— Ἔχεις δίκαιον, διότι καὶ οἱ χαρακτῆρες μας καὶ αἱ ἰδέαι μας ὡμοίαζον. Ὅλοι ἔπρεπε νὰ τὸ προΐδουν αὐτό, καὶ ἐγὼ πρώτη.

— Καὶ ἡ μητέρα ἐπίσης! εἶπεν ὁ Περάκ.

— Καὶ ὅμως κανεὶς δὲν τὸ ὑπέθεσεν εἰς τὴν ἀρχήν, καὶ ὁ υἱὸς ἐλύπησε πολὺ τὴν μητέρα του, ὅταν τῆς εἶπε ὅτι μὲ ἀγαπᾷ.

— Καὶ σᾶς; εἶπεν ἡ Ἰουστίνα.

— Ἐμέ; ποτὲ δὲν μοῦ τὸ εἶπε. Καὶ ἐπειδὴ ἤξευρα ὅτι δὲν ἤμην οὔτε πλουσία οὔτε εὐγενής, ὅσον τοῦ ἔπρεπε, δὲν θὰ τὸν ἄφινα ποτὲ νὰ τὸ συλλογισθῇ.

— Πολὺ ὡραῖα! ὑπέλαβεν ὁ Περάκ.

— Καὶ εἶνε ἀλήθεια! προσέθηκεν ἡ Ἰουστίνα.

— Εἶδα λοιπὸν ὅτι δὲν ἠμποροῦσα πλέον νὰ μείνω οὐδὲ μίαν ἡμέραν, καὶ ἅμα ἡ μητέρα μοῦ εἶπε ὀλίγας λέξεις δυσαρέστους, ἔφυγα χωρὶς νὰ ἰδῶ πλέον τὸν υἱόν. Ἀλλ' ὁ υἱὸς θὰ ἔτρεχε κατόπιν μου ἂν ἐπήγαινα νὰ μείνω εἰς τῆς ἀδελφῆς μου. Ἡ μαρκησία ἤθελε νὰ μὲ κρατήσῃ ὀλίγον ἀκόμη, διὰ νὰ ἐξηγηθῶ μαζῆ του, νὰ τοῦ εἰπῶ ὅτι δὲν τὸν ἀγαπῶ...

— Καὶ αὐτὸ ἴσως ἔπρεπε νὰ γείνῃ, εἶπεν ὁ Περάκ.

Ἡ αὐστηρὰ λογικὴ τοῦ χωρικοῦ ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν εἰς τὴν Καρολίναν.

— Βεβαίως! διελογίσθη, ἡ γενναιότης μου ἔπρεπε νὰ προχωρήσῃ ἕως ἐκεῖ.

Ἐπειδὴ δ' ἐσιώπα, ἡ τροφός, φωτισθεῖσα αἴφνης ὑπὸ τῆς ὀξυδερκείας τῆς καρδίας της, εἶπεν ἀποτόμως εἰς τὸν σύζυγον της:

— Στάσου δὰ καὶ σύ! μὴ τρέχῃς! Ἠξεύρεις ἂν δὲν τὸν ἀγαποῦσε τὸ πτωχὸ κορίτσι;

— Ἄλλο πρᾶγμα! ὑπέλαβεν ὁ Περὰκ κλίνων τὴν σοβαρὰν καὶ περιεσκεμμένην μορφήν του, ἣν ἐπέλαμψεν αἴσθημα εὐγενεστάτου οἴκτου.

Ἡ Καρολίνα ᾐσθάνθη ἑαυτὴν συγκινουμένην μέχρι μυχῶν τῆς καρδίας της ὑπὸ τῆς εὐθύτητος τῆς ἀφελοῦς ἐκείνης ἀγάπης, ἥτις διὰ μιᾶς λέξεως εἶχεν ἀνεύρει τὸν ἀληθῆ αὐτῆς πόνον. Ὅ,τι δὲν εἶχεν αἰσθανθῇ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην νὰ εἰπῇ εἰς τὴν ἀδελφήν της, ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ μὴ ἀποκρύψῃ εἰς τὰς ἀληθεῖς ἐκείνας καρδίας, αἵτινες ἐμάντευον τὴν ἰδικήν της.

— Λοιπόν, φίλοι μου, . . ἔχετε δίκαιον, εἶπε δραττομένη τῶν χειρῶν των· δὲν θὰ εἶχα ἴσως τὴν δύναμιν νὰ ψευσθῶ, ἀφοῦ...χωρὶς νὰ θέλω.. τὸν ἀγαπῶ!

Μόλις εἶπε τὴν λέξιν κ' ἐθεώρησε περίτρομος κύκλῳ της, ὡς ἂν ἦτο ἐκεῖ ὁ Οὐρβανὸς καὶ ἠδύνατο νὰ τὴν ἀκούσῃ· εἶτα δὲ ἀνελύθη εἰς δάκρυα, συλλογιζομένη ὅτι οὐδέποτε θὰ τὴν ἤκουε.

— Θάρρος, κόρη μου, ὁ θεὸς θὰ σᾶς βοηθήσῃ! εἶπεν ὁ Περὰκ ἐγειρόμενος,

— Καὶ ἡμεῖς θὰ σὲ βοηθήσωμεν, εἶπεν ἡ Ἰουστίνα περιπτυσσομένη αὐτήν. Θὰ σὲ κρύψωμεν, θὰ σὲ ἀγαπήσωμεν, καὶ θὰ προσευχηθῶμεν διὰ σέ.

Τὴν ὡδήγησε τότε εἰς τὸ δωμάτιόν της, τὴν ἐξέδυσε καὶ τὴν κατέκλινε, μεριμνῶσα ὡς μήτηρ νὰ ἔχῃ θερμὸν τὸ κάλυμμα καὶ νὰ μὴ προσβάλῃ τὴν κλίνην της ὁ ἥλιος. Εἶτα κατέβη καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς τοὺς γείτονάς της, ὅτι ἦλθεν ἐκ Βριοὺδ Καρλόττα τις, ἀπήντησεν εἰς τὰς ἐρωτήσεις των, καὶ προέλαβε λέγουσα ὅτι ἦτο λευκὴ

Digitized by Google

καὶ ὡραία, ἵνα μὴ ἐκπλαγῶσιν ἔπειτα. Ἐφρόντισε συγχρόνως νὰ εἴπῃ εἰς αὐτὰς ὅτι ἡ *ὁμιλία* τοῦ Βριοὺδ δὲν ὡμοίαζε διόλου μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ βουνοῦ, καὶ ὅτι ἡ Καρλόττα δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὁμιλῇ μαζῆ των.

— Τὴν καϋμένη! ἀπήντησαν τὰ γυναικάρια· πῶς θὰ βαρεθῇ!

(Ἕπεται συνέχεια)

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 579.

Αἱ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, καὶ ἰδίως τὴν Ἰταλίαν, ἱδρυθεῖσαι ἑλληνικαὶ κοινότητες μετὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ των κέντρου εἶνε ἀδιαφιλονείκητον ἔργον τῶν Στρατιωτῶν. Ἀφοῦ σήμερον ἔτι τὰ καθολικὰ κράτη τοσοῦτον δυσκόλως ἐπιτρέπουσι τὴν θεμελίωσιν ἑτεροδόξου ἐκκλησίας, πολὺ δυσκολώτερον θὰ ἐχορήγουν ἄνευ σπουδαίας πιέσεως τὸ προνόμιον τοῦτο εἰς Ἕλληνας φυγάδας ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῶν δεισιδαιμονιῶν. Τὸ προνόμιον τοῦτο τὸ ἐξεβίασεν ὁ Στρατιώτης, καὶ ἰδοὺ ἓν παράδειγμα· Περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος εἶχον συγκεντρωθῆ ἐν Ἐνετίᾳ ἀρκεταὶ χιλιάδες Ἑλλήνων, οἵτινες ἔζων ὡς οἱ Ἑβραῖοι, περιφρονούμενοι ὑπὸ πάντων ὡς σχισματικοί, καὶ ἐξαναγκαζόμενοι νὰ φοιτῶσιν εἰς τοὺς καθολικοὺς ναούς. Οὔτε τὰ πτώματα τῶν νεκρῶν ἐσέβετο ὁ φανατικὸς κλῆρος, ὅστις ἐλάμβανε μὲν χρήματα ὅπως τοῖς χορηγήσῃ ταφήν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐκθάπτων αὐτὰ ἔρριπτεν εἰς τὴν θάλασσαν. Αἱ ἐπὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα προσπάθειαι τῶν ἡμετέρων εἰς ἀπόκτησιν ἰδίας ἐκκλησίας ἐναυάγησαν πρὸ τῆς φανατικῆς πεισμονῆς τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τέλους κατ' ἐξαιρετικὴν ἐπιείκειαν ἐπέτρεψεν εἰς Ἕλληνα ἱερέα νὰ ἱερουργῇ ἐν μιᾷ τῶν γωνιῶν τοῦ δυτικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Βλασίου. Τὰ πράγματα ὅμως ὡς ἐκ θαύματος ἤλλαξαν, ἅμα πρὸ τοῦ φοβεροῦ Συμβουλίου ἐπαρουσιάσθη νέος συνήγορος τῶν Ἑλληνικῶν δικαιωμάτων.

Τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1511 οἱ ἐν Ἐνετίᾳ Στρατιῶται ὑπέβαλον εἰς τὸ συμβούλιον τῶν Δέκα ἀναφοράν, ἥτις *αὐθημερὸν* ἐγένετο δεκτή, καὶ ἀκυρωθέντων τῶν κατὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας παλαιῶν δογμάτων, ἐπετράπη εἰς τὸ ἑλληνικὸν γένος νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ πάτρωνος καὶ ὁδηγοῦ τῶν Στρατιωτῶν ἁγίου Γεωργίου (¹) μέχρι τοῦ νῦν διατηρουμένην ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν. Τὸ πολύτιμον τοῦτο ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἀναιδὴς ἀγνωμοσύνη διὰ λόγους ἀγνώστους μοι παρέδωκεν εἰς λήθην, ἔχει ὡς ἑξῆς νῦν πρῶτον ἐξελληνιζόμενον·

«Ἀναφορὰ τῶν Στρατιωτῶν πρὸς τὸν γαληνότατον ἡγεμόνα καὶ τοὺς ἐκλαμπροτάτους Αὐθέντας.

«Ἕκαστος πιστὸς χριστιανὸς χρεωστεῖ νὰ προτιμᾷ παντὸς ἄλλου τὴν ἁγίαν θρησκείαν, θεραπεύων ταύτην πάσῃ δυνάμει καὶ ἐπιμελείᾳ ὡς ἀρχὴν καὶ θεμέλιον πάσης πράξεως καὶ ὁδηγὸν πρὸς τὸ ποθητὸν τέλος τῆς μακαριότητος· ἀλλ' ἡμεῖς ἐλθόντες εἰς τὴν χώραν ταύτην ὡς πολεμισταὶ καὶ ὑπερασπισταὶ τοῦ ἐνδόξου ὑμῶν κράτους, καὶ ἀγαγόντες οἱ πλείους τὰς γυναῖκας καὶ τέκνα, μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ζήσωμεν μεθ' ἡμῶν καὶ ἀποθάνωμεν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν Ὑ. ἐξ. στερούμεθα ἐκκλησίας, ἔνθα συνερχόμενοι νὰ προσφέρωμεν τὴν ὀφειλομένην λατρίαν (latria) εἰς τὸν ἡμέτερον δεσπότην Θεόν, καὶ ἀκούωμεν τὴν θείαν λειτουργίαν ἑλληνικῷ τῷ τρόπῳ (more greco), καθότι ἡ ὑφ' ὑμῶν χορηγηθεῖσα εἰς τὸ ἡμέτερον *ἔθνος* ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ καπέλλα τοῦ ἁγίου Βλασίου εἶνε τόσον στενὴ καὶ ἀνεπαρκὴς εἰς περιοχὴν τοῦ πολυαρίθμου ἡμῶν γένους, ὥστε οὔτε ἐντός, οὔτε ἐκτὸς δυνάμεθα νὰ σταθῶμεν· συγχρόνως δ' εἰς τὸν σημειωθέντα τόπον ἀναμιγνύονται διάφορα γένη, γλῶσσαι, φωναὶ καὶ ἱερουργίαι ἑλληνικαὶ καὶ λατινικαί, ἐπιφέρουσαι σύγχυσιν ὑπερβαίνουσαν τὴν τῆς Βαβυλωνίας, ὅταν ὁ κατὰ τοῦ ἀντάρτου Νεμρὼδ παρωργισμένος Θεὸς συνέχυσε τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τῆς διαιρέσεως τῶν γλωσσῶν· ὅθεν οὔτε οἱ λατῖνοι ἐννοοῦσιν ἡμᾶς, οὔτε αὐτοὺς ἡμεῖς, μάλιστα οὔτε ἐκεῖνοι οὔτε ἡμεῖς συνεννοούμεθα πρὸς ἀλλήλους· ἂν δ' ἐπιτρέπηται, δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν ὅτι οὔτε αὐτὸς ὁ δεσπότης ἡμῶν Θεὸς ἐννοεῖ τὰς δεήσεις οὔτε ἡμῶν οὔτε ἐκείνων, διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν σύγχυσιν καὶ ἀνακάτωσιν.

«Στερούμενοι μάλιστα χώρου εἰς ταφὴν τῶν νεκρῶν, ὡς ἔχουσιν ἅπασαι αἱ ἐκκλησίαι, βλέπομεν τὰ ὀστᾶ ἡμῶν ἀναμιγνυόμενα πρὸς τὰ κόκκαλα τῶν γαλεωτῶν, ἀχθοφόρων καὶ παντὸς ἄλλου ἀχρείου ἀνθρώπου, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει θὰ ἐπροτιμῶμεν νὰ μένωμεν ἄταφοι· οἱ ἡμέτεροι νεκροί, χωννόμενοι ἄνευ τάφων ἐπὶ τῆς

¹) Πάτρων τῶν Στρατιωτῶν ἦτο αὐτὸς ὁ τῶν ἁρματωλῶν ἅγιος Γεώργιος· τὸ ὄνομά του ἐπικαλοῦνται ἐν τῇ μάχῃ τῆς Νοβάρας (1495) ἡνωμένον τῷ τοῦ πάτρωνος τῆς Ἐνετίας· «ed andavano cridando: Marco! Marco! San Zorzi! San Zorzi». Sanuto, Sped. di Carlo VIII, σελ. 509. Ὁ Κ. Βελοῦδος παρανοήσας τὰ ἔγγραφα συνέχυσε καὶ χρονολογίας καὶ πράγματα· παρασιωπῶν τοὺς Στρατιώτας, καὶ γράφων 14 ἀντὶ 4 Ὀκτωβρίου, μεταφράζει τὸ in Laude de nostro Signor (εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ), «εἰς ὄνομα τοῦ Σωτῆρος».

Digitized by Google

κοινῆς ὁδοῦ καὶ τοῦ ἀγροῦ, μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκβάλλονται καὶ ῥίπτονται εἰς τὴν θάλασσαν. Τοῦτο δὲ πράττει ὁ ἐφημέριος διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν τόπον εἰς ταφὴν ἄλλων, διότι πτωχότατος ὢν ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ταφῶν ζῇ. Ἀλλ' ὅ,τι ὁ ἐφημέριος θεωρεῖ εὔλογον, ἡμεῖς θεωροῦμεν ἀπαίσιον καὶ σκληρότατον, ὅταν δὲ σημάνῃ ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς κρίσεως, μετὰ πολλῆς δυσκολίας θὰ ζητηθῶσιν οἱ ἰχθῦς τῆς θαλάσσης ἵν' ἀποδώσωσι τὰ ἡμέτερα κατακερματισμένα μέλη καὶ ὀστᾶ εἰς ἀναγέννησιν τῶν σωμάτων.

«Ὅθεν πιεζόμενοι ὑπὸ τοσούτων ὀχληρῶν κακῶν, ἐν ἐλλείψει πάσης ἄλλης καταφυγῆς, προσφεύγομεν εἰς τὰς Υ. ἐξ. καὶ ἐπειδὴ γινώσκομεν ὅτι εἶσθε χριστιανικώτατοι, εὐλαβέστατοι καὶ ἐκλαμπρότατοι, σᾶς ἱκετεύομεν ταπεινῶς καὶ γονυκλιτεὶ ἵνα ἐπινεύσητε καὶ μᾶς χορηγηθῇ ἡ ἄδεια πρὸς ἀγορὰν δι' ἰδίας ἡμῶν δαπάνης γηπέδου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὅπως ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομήσωμεν ἐκκλησίαν εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἡμετέρου συμμάχου καὶ ὁδηγοῦ αὐθέντου ἁγίου Γεωργίου, οὕτω δὲ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴν χάριν τοῦ εἰρημένου Ἁγίου ζωογονούμενοι ἐκθέσωμεν τὴν ἡμετέραν ζωὴν ὑπὲρ τῆς ὑπηρεσίας, τιμῆς καὶ ὠφελείας τῶν ἡμετέρων αὐθεντειῶν, καὶ τοῦτο οὐχὶ διότι καὶ νῦν αἰσθανόμεθα ἀνανδρίαν, μικροψυχίαν, ἢ καὶ ὀλίγην πίστιν καὶ ἀγάπην πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ διότι θὰ μᾶς χορηγήσητε βεβαίαν ταφὴν καὶ δὲν θὰ ἐπαναληφθῇ τὸ προσημειωθὲν ἄτοπον.

«Τοῦτο ζητοῦμεν ὡς εἰδικὴν χάριν, βέβαιοι ὅτι θὰ τὴν ἐπιτύχωμεν, ὡς ἔντιμον καὶ ἱεράν, καὶ μάλιστα διὰ ν' ἀποδειχθῇ ὅτι δὲν μᾶς θεωρεῖτε χειροτέρους καὶ ὀλιγώτερον ἐκτιμᾶτε ἀπὸ τοὺς αἱρετικοὺς Ἀρμενίους καὶ τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι τόσον ἐδῶ ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας ἔνθα κυβερνᾶτε, ἔχουσι συναγωγὰς καὶ τσαμία, λατρεύοντες κατὰ τὴν συνήθειάν των τὸν ὑπ' αὐτῶν κακῶς γινωσκόμενον θεόν· πιστεύομεν μάλιστα, ὅτι αἱ Υ. αὐθεντεῖαι μᾶς θεωροῦσιν ἀληθεῖς καὶ καθολικοὺς χριστιανούς, καὶ ὡς τοιούτους θὰ μᾶς ἱκανοποιήσητε χορηγοῦντες τὴν αἰτουμένην ἱερωτάτην χάριν, ἄλλως θὰ μάθωμεν διὰ πραγμάτων ὅτι ἐννοεῖτε νὰ μᾶς μεταχειρισθῆτε χειρότερον τῶν Τούρκων καὶ Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι καλῶς μεταχειριζόμενοι τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν χριστιανούς, τοῖς ἐπιτρέπουσι καὶ ἐκκλησίας καὶ δημοσίας τελετάς. Ἀλλ' ἡμεῖς, οἱ πιστότατοι ὑμῶν ὑπηρέται, ἀδυνατοῦντες νὰ φαντασθῶμεν ὅτι θ' ἀπορριφθῇ ἡ ἡμετέρα αἴτησις, ἐλπίζομεν ἐξ ἐναντίας ὅτι θ' ἀπολαύσωμεν τὴν χάριν πλατεῖαν καὶ ὑπερτέραν τῶν ἡμετέρων προσδοκιῶν».

Ἐπὶ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ἐγράφη καὶ ἡ ἑξῆς ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα. «Ἀμέσως ἐλήφθη ἡ ἑπομένη ἀπόφασις. Τῇ ἰσχύϊ τοῦ Συμβουλίου τούτου χορηγεῖται εἰς τοὺς ἀναφερομένους ὅ,τι ταπεινῶς ἀνωτέρω ζητοῦσι, μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Συμβουλίου περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐκδοθείσης ἀποφάσεως τῇ 28 μαρτίου 1470, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως ἵνα ὁ ἀγορασθησόμενος ὑπ' αὐτῶν τόπος ἀρέσῃ εἰς τὸ ἡμέτερον κράτος καὶ τοὺς Ἀρχηγοὺς τοῦ Συμβουλίου τούτου, διὸ καὶ ὑποχρεοῦνται νὰ σημειώσωσι καὶ δηλώσωσι προηγουμένως αὐτόν [1])».

ΚΔ'

Ἀφοῦ τοσαῦτα εἴπομεν περὶ Στρατιωτῶν, πρέπει νὰ προσθέσωμεν καί τινα περὶ τῆς καταγωγῆς των. Τὸ πολλάκις ἀνανεωθὲν τάγμα τοῦ Μερκουρίου σύγκειται ἀπὸ «ἄρχοντας Λακεδαιμονίτας καὶ διαλεκτοὺς Μακεδόνας» (σ. 9), «Σπαρτιάτας, Κορινθίους, Λεονταρίτας» (σ. 25), ἐν γένει δὲ ἐξ ἱππέων καὶ ἵππων ἐρχομένων ἐξ Ἑλλάδος.

> Μετὰ σπουδῆς ἀπέστειλε 'ς τῆς Ἑλλάδος τὰ μέρη,
> τοὺς ἄνδρας καὶ τὰ ἄλογα ἐκεῖθεν γιὰ νὰ φέρῃ· (σ. 114).

Ὁ Παῦλος Ἴοβιος ἀποκαλεῖ τοὺς Στρατιώτας Σπαρτιάτας (σ. 49), Ἀχαιοὺς (σ. 396), καὶ συνηθέστερον *Ἕλληνας*· εἰδικώτερον δὲ καταγράφει τὰς πατρίδας τῶν ἐν Μαμφρεδονίᾳ διαπρεψάντων, ὡς ἑξῆς: Δημητρίου Μαυρέση Αἰτωλοῦ, Ἰωάννου Παλαιολόγου Βυζαντίου, Νικολάου καὶ Ἐμμανουὴλ Ράλιδων Σπαρτιατῶν, Πέτρου Φροσύνα καὶ Δημητρίου Καπουτσιμάδη Ναυπλιέων, Ἰωάννου Βασκοῦ Κορωναίου, Λουζίου τοῦ ἱππότου Ζακυνθίου, Θεοδώρου Ρένεση Ἐπιδαυρίου, Θεοδώρου Βόχαλη Λάκωνος, καὶ Ζευκέρου Ἠπειρώτου τὴν καταγωγήν, ἀλλ' οἰκοῦντος ἐν Λεονταρίῳ, τῇ παλαιᾷ Μεγαλοπόλει (XXVI σ. 76—77). Προηγουμένως ἐμνημονεύσαμεν τὰς πατρίδας τῶν ἐν Καλαβρίᾳ εὐδοκιμησάντων. Ὁ Φίλιππος Comines καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Βενέδικτος γράφουσιν ὅτι ἅπαντες οἱ Στρατιῶται ἦσαν Ἕλληνες τὸ γένος (tous Grecs), ὁ Τάσσος ἀποκαλεῖ τοὺς ἐν Τάρῳ ἀγωνισθέντας «Greci erranti», ὁ δὲ Σανοῦτος Ἠπειρώτας, Ἕλληνας, Τούρκους, Ἀλβανούς. Ὁ καρδινάλιος Βέμβος ἐν μὲν τῷ λατινικῷ κειμένῳ τῶν ἱστοριῶν του ὀνομάζει τούτους ἀείποτε *Ἕλληνας*, *Ἠπειρώτας*, ἐν δὲ τῷ ἰταλικῷ ἀδιαφόρως Albanesi, greci, οἱ Γάλλοι χρονογράφοι Albanoys, ὁ δὲ Ἰλλυριὸς Φαρλάτης, λαλῶν περὶ τῆς ἀπ' αὐτῶν ἐπονομασθείσης isola degli Stradiotti, γράφει ὅτι πατρὶς τῶν Στρατιωτῶν τούτων ἦτο ἡ κάτω Ἤπειρος. Ἐπὶ τέλους δὲ εἰς ἅπαντα τὰ δόγματα τῆς Ἑνετικῆς γερουσίας οὗτοι ἀποκαλοῦνται *Ἕλληνες* καὶ *Ἀλβανοί*. Εἰς τὰ διασωθέντα ἀρκετὰ Στρατιωτικὰ μνη-

[1]) Lamansky, σελ. 061—062.

Digitized by Google

μεῖα, ὡς τὰ ποιήματα τοῦ Ἰωάννου Κορωναίου, τοῦ Μανώλη Βλέσση, Λεονάρδου Φορτίου κλπ. ἐνῷ ἀπαντῶσι πλεῖσται ἐνετικαὶ λέξεις, οὐδεμίαν ἑτέραν ξένην εὑρίσκομεν, οὔτε τουρκικήν, καὶ τὸ παραδοξότερον οὔτε ἀλβανικήν. Τὸ ὑπὸ Σανούτου σημειούμενον ἐθνικὸν «Τοῦρκοι» οὐδὲν σημαίνει, διότι ὁ λεπτολόγος χρονογράφος σημειοῖ ὅτι οἱ Στρατιῶται ἔφερον παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς διάφορα ὀνόματα, ἐν οἷς καὶ τὸ μνημονευθὲν «latinamente chiamati Epiroti, Turchi, Greci, Albanesi»· ἄλλως τε δὲ καὶ πολὺ λογιώτεροι συγγραφεῖς συνέχεον τοὺς Ἀλβανοὺς πρὸς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ἔτι κατεσκηνωμένους Τούρκους ([1]).

Διὰ τοῦ προσημειωθέντος ὀνόματος *Μακεδόνες* δὲν πρέπει νὰ ἐννοηθῶσιν οἱ κάτοικοι τῆς κυρίως λεγομένης Μακεδονίας, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ Ἀλβανοί, εἴτ' ἐν Ἠπείρῳ, εἴτ' ἐν Ἑλλάδι κατοικοῦσιν. Ὁ Κορωναῖος ἀποκαλεῖ *Μακεδονίαν* τήν:

Ἄρταν καὶ Ἀγγελόκαστρον, Γιάννινα καὶ Ἀλβανίαν (σ. 4).

Ἀλλαχοῦ δὲ (σ. 14) Μακεδονίαν ὀνομάζει τὴν νῦν λεγομένην Στερεὰν Ἑλλάδα. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ οἱ Στρατιῶται ἀποκαλοῦνται ἀδιαφόρως *Μακεδονῖται*, *Ἀλβανῖται*:

Ὅσους δὲ αἰχμαλώτισε τότ' ἐκ τοὺς Στρατιώτας,
Τ' ἀνήμερα λεοντάρια λέγω Μακεδονίτας (σ. 103).
Τριακοσίους διαλεκτοὺς ἀνδρείους Ἀλβανίτας,
Εὐθὺς μετ' αὐτὸν ἔλαβεν ἐκ τοὺς Μακεδονίτας (σ. 123).
Μὲ τ' ἄλογα ἐκ τὸν Μωρηὰν πολλοὺς Μακεδονίτας.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ μέχρι τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ὑπηρετοῦντες τοὺς βασιλεῖς τῆς Νεαπόλεως Χειμαριῶται καὶ ἄλλοι Ἕλληνες ἀπετέλουν τὸ λεγόμενον reggimento dei Macedoni· ἀλλὰ καὶ εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους βλέπομεν τοὺς Ἠπειρώτας Στρατιώτας φέροντας τὸ ὄνομα *Μακεδόνες*. Ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἡ ἀπὸ τῶν πειρατῶν ἐνοχλουμένη Κύπρος ἐζήτησεν ἁρματωλοὺς (λᾶς τῶν ἁρμάτων) εἰς φύλαξιν τῶν παραλίων. Τότε ἐστάλη ἀποικία Ἀλβανῶν Στρατιωτῶν, οἵτινες διετηρήθησαν ἀμιγεῖς ἀπὸ τῶν ἄλλων κατοίκων μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καταλήψεως τῆς νήσου. Ἡ ἀποικία αὕτη, ἐξ Ἠπείρου ὁρμωμένη, ἀποκαλεῖται Στρατία τῶν Ἀλβανῶν, ἢ τῶν Μακεδόνων. Ὑπερμεσούσης τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος, Κύπριος διεβεβαίου τὸν Μαρτῖνον Κρούσιον ὅτι ἐν τῇ νήσῳ ἐλαλεῖτο ἔτι ἡ ἀλβανικὴ γλῶσσα ([2]). Ἅπασαι αἱ πρὸς τὴν Ἐνετικὴν γερουσίαν ἐκθέσεις τῶν διοικητῶν τῆς Κύπρου λέγουσιν αναφορικῶς πρὸς τοὺς ἐνταῦθα φρουροῦντας Στρατιώτας ὅτι ἦλθον ἐν τῇ νήσῳ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ([3]). Ἐν ἔτει 1559 ὁ βασιλικὸς σύμβουλος Ἀντώνιος Ζάνες ὑπελόγιζεν ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἀποικία ἠρίθμει περὶ τὰ 1300 ἔτη. Ὁ Κύπριος Στέφανος Λουζινιανός, ὅστις καλῶς ἐγίνωσκε καὶ τοὺς Στρατιώτας καὶ τ' ἀρχεῖα τῆς νήσου, ἐπικυροῖ τὰς εἰδήσεις ταύτας, καὶ εἰδικώτερον περιγράφων τούτους, οὓς καλῶς μεταφράζει coureurs champestres, λέγει ὅτι τοὺς Μακεδόνας ἢ Ἀλβανοὺς ὡδήγησεν εἰς Κύπρον δοὺξ τις καλούμενος Καλόκαιρος. Πραγματικῶς δὲ ὁ λατῖνος ἱστορικὸς Αὐρήλιος Βίκτωρ μνημονεύει τὸν ὑπὸ Κωνσταντίνου σταλέντα δοῦκα Καλόκαιρον, τὸν μετ' οὐ πολὺ ἐπαναστάντα καὶ θανατωθέντα ἐν Ταρσῷ ([1]).

Ἀσχέτως πρὸς ὅσα οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ νέοι ἐθνολόγοι δοξάζουσι περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Μακεδόνων καὶ Ἀλβανῶν, παράδοσις ἐπὶ χίλια πεντακόσια ἔτη ἐπικρατοῦσα παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἀλβανοῖς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς σπουδαιοτάτη ἱστορικὴ μαρτυρία.

ΚΕ'.

Εἶπον καὶ προηγουμένως ὅτι, ἂν οἱ Στρατιῶται ἐγκατέλιπον διὰ παντὸς τὴν πατρίδα καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῷ κοσμοπολιτικῷ ὠκεανῷ, τὸ ὄνομά των θὰ συνεδέετο πρὸς τὴν λεγομένην Ἀναγέννησιν τῆς Εὐρώπης, δι' ἡμᾶς ὅμως θὰ ἦτο ἁπλῆ ἱστορικὴ ἀνάμνησις. Ἀλλ' οἱ Στρατιῶται δὲν ἀπηρνήθησαν τὴν πατρίδα, ὅταν δὲ καὶ ἡ Ἑλλὰς γνωρίσῃ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναγεννήσεώς της, τὰ ἱστορικὰ αὐτῆς προπύλαια θ' ἀναπετασθῶσιν εἰς τὴν θριαμβευτικὴν κάθοδον τῶν ἐκδικητῶν τούτων καὶ σωτήρων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

Καλῶς γνωρίσας τοὺς ἐν Εὐρώπῃ διεσπαρμένους Στρατιώτας ὁ Ἰάνος Λάσκαρις, συνέταξεν ἐπίγραμμα εἰς τὸν περικάλλητον Ζακύνθιον Δημήτριον Μεγαδούκαν, ἐν ᾧ παριστᾷ τὴν Ἑλλάδα παρηγοροῦσαν τὰ ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν στενάζοντα τέκνα της, καὶ ὑποσχομένην ὅτι οἱ ἐν τῇ Δύσει δουλεύοντες *Ἡρακλεῖς* ἐπιφυλάττουσι τοὺς ἡρωϊκωτέρους των ἄθλους ὑπὲρ πατρίδος, ὅταν καὶ τὰ τέκνα ταῦτα ἐξαγνιζόμενα ἐν τῇ δουλείᾳ ἀναδειχθῶσιν ἄξια τῶν προγόνων των:

Τοῖσι δ' ἄρ' ἀχνυμένοισι μετηύδα πότνια μήτηρ
— Τέκνα φίλ' οὔτοι δέος χαίριον ὔμμι τόδε,
ἡγεμόνος μεγάλου τῶδ' ὄνομα καὶ κλέος ἔσται,
ἀλλ' ἑτέροις πονέει δεύτερος Ἡρακλέης.
Οὐ γὰρ ἔθ' Ἕλλησι Ζεὺς ἤπιος, ἄχρις ἀλιτροὶ
σφῶν προγόνων στυγέουσ' οὔνομ', ἔθη, σοφίην. ([2]).

([1]) Σάθα, ἑλληνικὰ ἀνέκδοτα, Α', σελ. 35.

([2]) Turco—graecia, 208—209.

([3]) Τινὰς τῶν ἐκθέσεων τούτων ἐδημοσίευσαν ὁ Mas Latrie (τόμ. Γ') καὶ ὁ Lamansky. (σ. 622), ἄρκεται δὲ μένουσιν ἔτι ἀνέκδοτοι.

([1]) Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, Β', Προλ.

([2]) Ἰάνου Λασκάρεως ἐπιγράμματα. Parisiis, 1527. Ὁποῖον ἐν τῇ δουλείᾳ ἐξαγνισμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐννοεῖ ὁ ἀπόγονος οὗτος τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, δηλοῦται ἐκ τῶν προσπαθειῶν του εἰς ἵδρυσιν ἑλληνικοῦ γυμνασίου, ἐν ᾧ πλεῖστοι τῶν ἑλληνοπαίδων ἔμαθον τοὺς ἀληθεῖς προγόνους των, καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον τὸν Ε' δημηγορίας του πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους ἐν ὀνόματι τῶν σκιῶν τοῦ Ὁμήρου, Θεμιστοκλέους, Ἐπαμεινώνδα καὶ τῶν ἄλλων προγόνων (Σάθα Νεοελ. Φιλολογία, σ. 117—118), καὶ Τουρκ. Ἑλλάς, σελ. 86—87.

Digitized by Google

Τὰ εἰς τοὺς ἐν Εὐρώπῃ θανόντας Στρατιώτας ἐπιγράμματα διατρανοῦσι τὸ ψυχικὸν ἄλγος τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν, ὡς μὴ προφθασάντων νὰ ἐπιτελέσωσι τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον. Ἰδοὺ τί λέγει τὸ ἐπιτύμβιον τοῦ Μαρκεσίνη Ῥάλη ἀποθανόντος ἐκ τυχαίας πτώσεως:

Οὐ γὰρ Ἄρης μ' ἐδάμασεν ἐν ἔντεσι, δουλεύουσαν
ῥυόμενον κλεινὴν Ἑλλάδα· πῶς δ' ἔθανον!

Μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγωσιν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ λεγομένου βυζαντινοῦ ἑλληνισμοῦ, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐν τῷ χωνευτηρίῳ τῆς δουλείας ἐδοκιμάσθη τὸ ἑλληνικὸν μέταλλον, καὶ ἀφοῦ ἐξητμίσθη ἡ βυζαντινὴ ἀκαθαρσία, ἔλαμψεν ὁ ἑλληνικὸς χρυσός.

Ἐνῷ ὁ Ἴανος ἔγραφε τὰ ἀνωτέρω, οἱ ἐν Ἑπτανήσῳ συγκεντρωθέντες Στρατιῶται ἤρχισαν ἤδη τὴν κάθοδον, καταλαβόντες τὴν ἀντικρὺ τῆς Κερκύρας Ἤπειρον καὶ ἱδρύσαντες ἀκριτικὰ θέματα κατ' αὐτὸν τὸν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἰσχύοντα τύπον.

(Ἕπεται τὸ τέλος) Κ. ΣΑΘΑΣ

ΤΕΚΝΑ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ernest Legouvé]

Μετὰ δύο ἡμέρας ἔφθασαν εἰς τὸ μέγαρον ὅπου ἐφιλοξενούμην λίαν δυσάρεστοι εἰδήσεις. Ὁ ποταμὸς ἐξεχείλιζεν. Αἴφνης οἱ φόβοι φρικωδῶν δυστυχημάτων γεννῶνται εἰς τὰ πνεύματα. Ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ ζητεῖ ἐκ Βλοᾶ μηχανικόν τινα ὅπως στερεώσῃ τὸ πρόχωμα τοῦ Ῥαμβοὺργ ἀπέχον ἥμισυ μίλιον ἀπ' ἐδῶ, τὸ ὁποῖον μόνον προστατεύει ὅλην τὴν κοιλάδα μας. Οἱ μηχανικοὶ εἶχον ἀναχωρήσει εἰς Ὀνζαίν, τὸ ὁποῖον ἠπειλεῖτο ἀκόμη περισσότερον. Ὁ φίλος μου καὶ ἐγὼ συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐτρέξαμεν εἰς τὸ πρόχωμα. Τὰ ὑποκίτρινα τοῦ ποταμοῦ κύματα ἐκύλιον κορμοὺς δένδρων, ἐρείπια στεγῶν, συντρίμματα λέμβων καὶ ἐσφενδόνιζον αὐτὰ μετ' ἄκρας σφοδρότητος κατὰ τοῦ προχώματος, ὅπερ ἔτρεμε καὶ ἔτριζεν εἰς ἕκαστον κτύπημα. Πανταχόθεν ἔτρεχον πεζοί, μὲ ἁμάξια, ἔφιπποι, οἱ κάτοικοι τῶν γειτονικῶν χωρίων ἐρχόμενοι ὅπως καὶ ἡμεῖς νὰ ἐργασθῶσι διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν. Ἀλλὰ τί νὰ κάμωμεν; ἔλειπεν ὁ διοικῶν! δὲν εἴχομεν ἀρχηγόν. Ἠκούομεν τὰς θλιβερὰς ταύτας λέξεις ἐξερχομένας τοῦ στόματος τῶν ἐρχομένων: Τὸ Βρεὶλ τὸ ἐσκέπασαν τὰ νερά! Τρία σπίτια ἐκρημνίσθηκαν 'ς τὸ Μενὶλ!.. Ὁ Σὲρ ἐν τούτοις ἀνέβαινεν. Ῥήγματά τινα ἤρχισαν νὰ σχηματίζωνται πρὸς βορρᾶν τοῦ προχώματος, τῆς μόνης ἐλπίδος μας, καὶ ἐμένομεν ὅλοι ἐκεῖ ἀκίνητοι, ἀνίσχυροι, ἀπηλπισμένοι. Αἴφνης φαίνεται μακρόθεν πλῆθος ἀνθρώπων κινούντων μανδήλια, ῥάβδους, ἐργαλεῖα, καὶ ἐκβαλλόντων κραυγὰς χαρᾶς. Πλησιάζουν! ἦσαν οἱ κάτοικοι τοῦ Δαμμαρτὲν οἵτινες ἔφερον,.. ὄχι, ἀπατῶμαι, οἵτινες ἦγον ἐν θριάμβῳ τὸν νέον Βιλνέβ. Ὦ φίλε μου, τί μέγα πρᾶγμα εἶνε ἡ ἐπιστήμη! Εἰς μόνην τὴν λέξιν ταύτην *μηχανικός*! τὸ πλῆθος ὁρμᾷ πρὸς τὸν νέον, σχεδὸν γονυπετεῖ πρὸ αὐτοῦ!.. «Γλύτωσέ μας!» φωνάζουν αἱ γυναῖκες! «Πές μας τί νὰ κάμωμε!» φωνάζουν οἱ ἄνδρες. Ἡ ἀταξία ἦτο ἴση πρὸς τὸν τρόμον.

— Ἐδῶ εἶνε ὁ κίνδυνος! τῷ ἔλεγον οἱ μὲν δεικνύοντες εἰς αὐτὸν τὸ πρὸς βορρᾶν μέρος τοῦ προχώματος.

— Ἐδῶ ῥαγίζει τώρα! ἔλεγον οἱ ἄλλοι δεικνύοντες τὸ ἀντίθετον ἄκρον.

Ὁ νέος συρόμενος πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, μυρίας ἀκούων ἀτάκτους κραυγάς, ὠχρὸς ἐκ φόβου, οὐχὶ ἐκ φόβου φυσικοῦ, ἀλλ' ἐξ ἠθικοῦ φόβου, ἐκ τοῦ φόβου τοῦ κινδύνου τῶν ἄλλων, καμπτόμενος ὑπὸ τὸ βάρος τῆς εὐθύνης του, ἔτρεχεν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἄλλο, διέτασσε τὴν ἐπιδιόρθωσιν ῥηγμάτων τινῶν, ἔδιδε διαταγάς τινας μαρτυρούσας νοημοσύνην μὲν ἀλλὰ καὶ ἀβεβαιότητα, διωργάνιζε μὲν τοὺς ἐργάτας κατ' οὐλαμούς, ἀλλ' ἐφαίνετο μᾶλλον συμβουλευόμενος ἢ διευθύνων αὐτούς. Ἡ φωνή του δὲν εἶχε τὸν ἐπιτακτικὸν ἐκεῖνον τόνον ὅστις ἐπιβάλλεται. Ἡ πρώτη ἀνάγκη τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ κινδύνῳ εἶνε νὰ ἔχουν πεποίθησιν εἰς τὸν διευθύνοντα αὐτούς, καὶ τὸ πρώτιστον πλεονέκτημα τοῦ διευθύνοντος εἶνε νὰ ἔχῃ πεποίθησιν ἐφ' ἑαυτοῦ. Οἱ ἐργάται αἰσθανόμενοι ἐλλείπουσαν τὴν τοιαύτην πεποίθησιν ἐδίσταζον. Ὁ κίνδυνος ἐν τούτοις ηὔξανεν ἀκαταπαύστως. Μετὰ τὰς πλημμύρας ταύτας ἐκσπῶσι συνήθως θύελλαι μετὰ τῶν κυμάτων τοῦ ὕδατος προχωροῦσαι. Εἰς ἓν μέρος τοῦ προχώματός μας ἦσαν φυτευμέναι ὑψηλαὶ λεῦκαι, ὧν ὁ ἄνεμος ἔσειε σφοδρῶς τὰς κορυφὰς καὶ τοὺς κορμούς, καὶ αἵτινες μεταδίδουσαι τὴν ταλάντευσίν των εἰς τὰς ῥίζας ἐκίνουν τὸ ἔδαφος. Ἐφόσον ἐπληροῦντο τὰ ῥήγματα οἱ τρομεροὶ κλονισμοὶ τῶν δένδρων τούτων συνταράττοντες τὸ χῶμα κατέστρεφον ὅ,τι ἐγίνετο. Αἴφνης ἔπεσε μετὰ πατάγου ἓν τεμάχιον τῆς κορυφῆς τοῦ προχώματος. Εὐτυχῶς ἦτο πρὸς τὸ μέρος τῆς κοιλάδος, κραυγὴ ἀπελπισίας ἐξῆλθεν ἐξ ὅλων τῶν στομάτων!.. Ἡ καταστροφὴ ἐφαίνετο βεβαία, ὅτε αἴφνης ἐκ τοῦ μέρους ἡμῶν προστρέχει ὁ γέρων Βιλνέβ.

— Ἀφῆστε τὸ πρόχωμα... κραυγάζει εἰς τοὺς ἐργάτας. *Εἶνε διαταγὴ τοῦ υἱοῦ μου*.. Διστάζουν .. Σᾶς λέγω ὅτι *εἶνε διαταγὴ τοῦ υἱοῦ μου*!.. ἐπαναλαμβάνει διὰ βροντώδους φωνῆς. Πάρετε τὰ δικέλλια σας, τὰς ἀξίνας σας! Ὅλοι 'ς τὰ δένδρα! κόψετε τὰ δένδρα!..» Ὦ! πῶς ὁ ἄνθρωπος ὑποτάσσεται γρήγορα εἰς τὴν φωνήν, ἡ ὁποία εἶνε καμωμένη διὰ νὰ προστάζῃ!... Ὅλοι ὡρμήσαμεν εἰς τὰ δένδρα! Ὁ γέ-

Digitized by Google

ρων Βιλνέβ ἥσυχος, ἀποφασιστικός, καὶ ὁ υἱός του ὄχι ὀλιγώτερον δραστήριος διπλασιάζουν τὴν δύναμιν τῶν βραχιόνων μας Ἕκαστον καταφερόμενον κτύπημα σχηματίζει βαθεῖαν πληγὴν ἐπὶ τῶν πελωρίων ἐκείνων δένδρων! Οἱ κορμοὶ κλονίζονται· ὁ ἄνεμος ὅστις ἦτο ἐχθρός μας γίνεται ἐπίκουρός μας. Ἀντὶ νὰ κινῇ πλέον τὰς ῥίζας κινεῖ τὸν τετραυματισμένον κορμὸν καὶ εὐρύνει τὸ τραῦμα τοῦ δένδρου. Ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ γίγαντες κλίνουσιν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἕτερον καὶ θὰ καταπέσωσι!»

— Κρατήσατε τὰ δένδρα, κρατήσατέ τα, φωνάζει ὁ γέρων Βιλνέβ, μεταβαίνων ἐν σπουδῇ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους τοῦ προχώματος εἰς τὸ ἄλλο... *Ἀκούσατε δὰ τί λέγει ὁ υἱός μου* ... Μὴ βιάζεσθε τόσον πολύ, ἂν πέσουν διὰ μιᾶς, θὰ ἀναταράξουν τὸ μουσχευμένον ἔδαφος. Σιγά! Σιγά! καταιβάσετέ τα μὲ σχοινία! πλαγιάσατέ τα χάμου!

Ὑπήκουσαν ὅλοι, μόλις δὲ ἐπλαγίασαν τὰ δένδρα μᾶς χρησιμεύουν ἀντὶ νὰ μᾶς βλάπτουν. Ἀφ' οὗ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τοὺς πυκνοφύλλους κλάδους των καὶ ἀπὸ τοὺς κορμούς των, αἱ ῥίζαι ἐμπήγνυνται στερραὶ ὡς πάσσαλοι εἰς τὸ χῶμα ἐκεῖνο ὅπερ ἐκλόνιζον· ὁ ὄγκος μάλιστα τῶν δένδρων πληροῖ τὰς καταχώσεις· κραυγὴ ἀπελευθερώσεως διαδέχεται τὰς κραυγὰς τοῦ τρόμου καὶ αἱ κατάκοποι χεῖρες ἀφῆκαν ἐπ' ὀλίγον τὰ ἐργαλεῖα. Ἀλλ' ὁ γέρων Βιλνέβ, ὅστις εἶχε συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ υἱοῦ του ἐφώναξε: Δὲν εἶνε ὥρα γιὰ ξεκούρασι! Ὁ υἱός του ὅστις ἐφαίνετο μεταμορφωθεὶς ἀφ' ὅτου ὁ πατήρ του τῷ ἐχρησίμευεν ὡς βοηθός, ἐξηκολούθησε δι' ἰσχυρᾶς φωνῆς:

— Κάμετε πρὸς βορρᾶν ἕνα μεγάλο ἐπίχωμα! Μεταχειρισθῆτε ὅ,τι εἰμπορέσετε, σανίδια, πέτραις, σακκιὰ χώματος. Μαζέψατε ὅ,τι φέρνει ἐδῶ ὁ ποταμός.

Ὑπήκουσαν καὶ κανεὶς πλέον δὲν ᾐσθάνετο οὔτε κόπον, οὔτε φόβον. Τὸ πλῆθος ἠλεκτρισθὲν ὑπὸ τῶν δύω τούτων ἀνθρώπων, οἵτινες ἠλέκτριζον ἀλλήλους, μετὰ δύο ὥρας εἶχε πληρώσει τὰ ῥήγματα· μετὰ τρεῖς ὥρας ἐπὶ τοῦ προχώματος ἦτο ἕτοιμον ἓν ἐπίχωμα ἑνὸς μέτρου καὶ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὅτε οἱ μηχανικοὶ τοῦ Βλοὰ ἔφθασαν εἰς βοήθειάν μας, εὗρον τὸ πλῆθος ἐκεῖνο περικυκλοῦν τοὺς δύο σωτῆράς του. Συγκινητικωτέρα καὶ τοῦ εὐγνώμονος θαυμασμοῦ τοῦ πλήθους ἦτο ἡ θέα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐνηγκαλισμένων καὶ ἡνωμένων διὰ παντὸς διὰ τῆς ἡρωϊκῆς συνεργασίας μιᾶς στιγμῆς, διὰ τοῦ κοινοῦ αὐτῶν θάρρους, τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῶν κινδύνων.

Τὴν ἐπαύριον ᾐσθάνθην τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπανίδω τοὺς δύο Βιλνέβ. Ἔφθασα περὶ τὴν τετάρτην ὥραν. Ἡ οἰκία ἦτο ἀνάστατος. Εἶχεν ἔλθει ἐπιστολὴ τοῦ νομάρχου πρὸς τὸν νέον, ὅστις ἡτοίμαζε τὴν ἀπάντησιν. Εὗρον τὸν πατέρα μόνον ἐν τῇ αἰθούσῃ, ὅπου πρώτην φορὰν τὸν ἔβλεπον. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ νομάρχου εἶχε συγκινήσει αὐτὸν βαθύτατα. Τί περιεῖχε λοιπὸν ἡ ἐπιστολή; Δὲν ἠθέλησεν ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ μοὶ τῷ εἴπῃ.

— Ἂς σᾶς τὸ εἴπῃ ὁ υἱός μου!

Ὁ νέος ἐφάνη. Ποία διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο ἐκείνων φυσιογνωμιῶν. Ὅσον τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς ἀπήστραπτεν ἐξ εὐτυχίας, τόσον τὸ τοῦ υἱοῦ ἐδείκνυε σύννοιαν καὶ σοβαρότητα· ὁ νέος ἐκράτει δύο ἐπιστολὰς ἐν τῇ χειρί του, τὴν τοῦ νομάρχου καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀπάντησιν... Ὁ Βιλνέβ, ἅμα τὸν εἶδε, ἔδραμε πρὸς αὐτόν, ἔλαβεν ἐκ τῶν χειρῶν του τὴν ἐπιστολὴν τοῦ νομάρχου καὶ μοὶ τὴν ἐνεχείρισε.

— Διαβάσατε, κύριε!

Ὁ νομάρχης ἔγραφεν εἰς τὸν νέον, ὅτι κατ' αἴτησιν τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, συνεπείᾳ τῆς ἐκθέσεως τῶν δύο μηχανικῶν, καὶ κατὰ παράκλησιν τῶν καλλίστων κατοίκων τῆς χώρας ἔμελλε νὰ κάμῃ πρότασιν παρασημοφορήσεώς του εἰς τὴν κυβέρνησιν.

— Ὁ υἱός μου νὰ λάβῃ παράσημον, εἴκοσι τριῶν ἐτῶν παιδί!

Ὁ γέρων ξυλουργὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ τι περισσότερον. Μετὰ στιγμαίαν δὲ σιωπήν,

— Τώρα, εἶπε, τὴν ἀπάντησίν σου!... ἀνάγνωσέ την.

— Τὴν ἀπάντησίν μου! εἶπεν ὁ νέος μὲ φυσικὸν ἀλλὰ θαρραλέον τόνον φωνῆς· ἡ ἀπάντησίς μου εἶνε ἁπλῆ: δὲν δέχομαι τὸ παράσημον.

— Δὲν δέχεσαι τὸ παράσημον! ἀνέκραξε ὁ πατήρ. Διατί;

— Ἰδοὺ διατί· εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι καὶ ὁ κύριος θὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὴν ἀπόφασίν μου.

Ὁ νέος ἔλαβε τότε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀνέγνω:

«Κύριε νομάρχα,

«Δὲν σᾶς κάμνω λόγον περὶ τῆς εὐγνωμοσύνης μου, τὴν μαντεύετε. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ τὴν τιμὴν ταύτην, διότι δὲν ἔκαμα τίποτε ἄξιον ταύτης.

— Τί λέγεις; ἀνέκραξεν ὁ πατήρ, χωρὶς τὴν χθεσινήν σου ἐργασίαν, ὅλος ὁ τόπος μας ἦτο κατεστραμμένος.

— Ναί, ἀλλὰ τὴν ἐργασίαν μου ποῖος τὴν ἔκαμε; Ἀφῆστέ με νὰ τελειώσω, πατέρα!..

Καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἐπιστολήν του:

«Δὲν ἔκαμα τίποτε ἄξιον ταύτης. Δύο μέτρα σωστικὰ ἐλήφθησαν: ἡ ἀποκοπὴ τῶν δένδρων καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐπιχώματος. Καὶ τὰ δύο ὀφείλονται εἰς τὸν πατέρα μου».

— Εἰς ἐμέ!

— Ἀφῆτέ με λοιπὸν νὰ τελειώσω, ἐπανέλαβεν ὁ νέος μειδιῶν. Καὶ ἐξηκολούθησε:

«Τὸ θάρρος τῶν ἐργατῶν, ἡ σύντονος προσπάθεια, ἡ δραστηριότης καὶ ἡ διεύθυνσις συνεπλήρωσαν τὸ ἔργον. Πάντα ταῦτα εἶνε κατόρθωμα τοῦ πατρός μου. Ἐγὼ ἤμην ἐκτὸς ἐμαυτοῦ· ἡ μεγάλη εὐθύνη με κατέκαμπτεν· οὐδὲν μέσον σωτη-

Digitized by Google

ρίας ἔβλεπον, ἐνόουν δὲ σκληρῶς πόσον ἀπέχει σχέδιόν τι ἐπὶ τοῦ χάρτου πραγματικοῦ σχεδίου. Τότε ὁ πατήρ μου προσέδραμεν εἰς βοήθειάν μου, καὶ ἐν διαστήματι πέντε λεπτῶν διὰ τῆς πείρας αὐτοῦ καὶ τῆς ἕξεως τοῦ διευθύνειν προεῖδε τὰ πάντα, προεφύλαξεν, ἔσωσε τὴν ἐπαρχίαν. Ἐννοῶ τὴν πλάνην τῶν μηχανικῶν καὶ τῶν ἄλλων μαρτύρων τῆς σκηνῆς ταύτης διότι, καθ' ὅλην τὴν ἐργασίαν, ὁ πατήρ μου ἐφώναζεν: *Εἶνε διαταγὴ τοῦ υἱοῦ μου. Ὑπακούσατε εἰς τὸν υἱόν μου!* Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ἐγὼ ὑπήκουον, ἐκεῖνος δὲ διέτασσεν. Δὲν ἦτο ὁ πατήρ μου βοηθός μου, ἐγὼ ἤμην ἰδικός του. Δὲν δύναμαι λοιπόν, κύριε νομάρχα, νὰ δεχθῶ τὴν ἀμοιβὴν ὑπηρεσίας τὴν ὁποίαν δὲν ἔκαμα· ἀλλ' ἂν νομίζετε τὰς προσπαθείας καὶ τὴν ἐπιθυμίαν μου ἀξίας ἀμοιβῆς τινος, γνωρίσατε δημοσίως τὴν διαγωγὴν τοῦ πατρός μου· ἂς μάθῃ ὅλη ἡ ἐπαρχία ὅτι οὗτος τὴν ἔσωσε, καὶ τότε θὰ μοὶ ἔχητε δώσει, κύριε νομάρχα, παράσημον ἀνώτερον τοῦ σταυροῦ.»

Ὁ πατήρ, ὑπὸ αἰσθημάτων ἀντιθέτων κατεχόμενος, εἶχεν ἀκούσει μέχρι τέλους τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην χωρὶς νὰ ἐκστομίσῃ λέξιν, ἀλλὰ μόλις ἐτελείωσε, ἀνηγέρθη ζωηρῶς:

— Δὲν θὰ τὴν στείλῃς αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν! Δὲν πρέπει νὰ τὴν στείλεις! Δὲν λέγεις τὴν ἀλήθειαν! Δὲν εἰξεύρω ἂν ἰδική σου ἢ ἰδική μου εἶνε ἡ ἰδέα νὰ κόψωμε τὰ δένδρα ἐκεῖνα· ἀλλ' εἰξεύρω ὅτι κατόπιν ἀπὸ τὸν πρῶτον τρόμον σου...καὶ ποῖος ἀνδρεῖος δὲν τὰ χάνει τὴν πρώτην φορὰν ὅπου εὑρεθῇ εἰς τὴν φωτιάν;... εὕρηκες ὅλον σου τὸ θάρρος, ὅτι αἱ γνώσεις σου ἐβοήθησαν τὴν ἐπιστήμην μου, ὅτι ἐτακτοποίησες τὰς ἐμπερδευμένας ἰδέας ποῦ μοῦ ἤρχοντο.

Ὁ υἱὸς ἠθέλησε νὰ τὸν διακόψῃ.

— Μὴ μὲ διακόψῃς. Ἔχω τὸν κύριον μάρτυρα. Σὲ εἶδεν εἰς τὸ ἔργον, σὲ ἤκουσε! Δὲν θέλεις νὰ πάρῃς τὸ παράσημο! Τί ἀνοησία εἶν' αὐτή! 'Σ τὸ ὕστερο σοῦ τὸ ἀπαγορεύω. Δὲν θὰ στείλῃς αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν!..

Ταύτας δὲ τὰς λέξεις λέγων ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὴν ἔσχισε.

— Εἶνε πολὺ ἀργά, εἶπεν ὁ νέος. Εἶχα προΐδει ὅ,τι συμβαίνει τώρα... Ἐσχίσατε τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς· ἡ ἐπιστολὴ ἐστάλη!

— Ἆ, παιδί μου! ἀνέκραξεν ὁ πατὴρ ἐξηντλημένος πεσὼν ἐπὶ καθίσματος, τί ἔκαμες;

— Ὅ,τι ἔπρεπε νὰ κάμῃς, εἶπον ἐγὼ θλίψας τὴν χεῖρα τοῦ νέου καὶ ἀπομακρυνθεὶς εἶτα συγκεκινημένος.

Αὐτὴ εἶνε ἡ διήγησίς μου.

— Μὲ συνεκίνησεν ὅπως καὶ σᾶς, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ φίλος μου, καὶ θὰ κάμω χρῆσιν αὐτῆς. Εἶνε ἀναμφιβόλως ἐντελῶς ἔκτακτον γεγονός. Δὲν εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ λάβῃ ὡς παράδειγμα ὄντα τόσον ἐξαιρετικὰ ὅσον ὁ Βιλνὲβ καὶ ὁ υἱός του, οὔτε εἰμπορεῖ νὰ στηριχθῇ εἰς πλημμύρας καὶ σωτηρίας τοιαύτας ὅπως ἐπαναφέρῃ τοὺς υἱοὺς εἰς τοὺς πατέρας καὶ κρημνίσῃ τὸ δυσάρεστον ἐπακόλουθον τῆς διαφορᾶς τῆς ἀγωγῆς· ἀλλ' ἡ δημοσίᾳ ἀνάγνωσις τοιαύτης διηγήσεως θὰ συγκινήσῃ βαθέως τοὺς μαθητάς μας. Ἐκτὸς τούτου, βλέπω εἰς αὐτὴν ἀρχήν τινα, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχα φαντασθῇ ἕως τώρα καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἐφαρμογὴ δὲν εἶνε οὔτε χιμαιρική, οὔτε ἀδύνατος: Τὴν ἀρχὴν ὅτι πρέπει νὰ διδάσκωμεν εἰς τοὺς νέους, τοὺς πεφυσιωμένους ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην τῶν βιβλίων, ὅτι τὰ πάντα δὲν εἶνε εἰς τὰ βιβλία, νὰ τοὺς δώσωμεν νὰ ἐννοήσουν ὅτι ἡ πεῖρα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων δίδει ὑπεροχὴν ἣν οὐδεμία θεωρητικὴ σπουδὴ δὲν δύναται ν' ἀντικαταστήσῃ, καὶ τέλος ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπερηφανεύωνται πολὺ διότι ἀκόμη δὲν ἐγνώρισαν τὴν ζωήν· νὰ τοῖς ἀποδείξωμεν ὅτι εἰς πάσας σχεδὸν τὰς περιστάσεις, πανταχοῦ ὅπου εἶνε ἀνάγκη συμβουλῆς, διευθύνσεως, ὁ πατὴρ ὅσον ἀγράμματος καὶ ἂν εἶνε, δύναται νὰ διδάξῃ τὸν υἱόν του, καὶ νὰ τῷ γείνῃ ὁδηγός, μόνον καὶ μόνον διότι ἔζησε, καὶ ἀπέκτησε πεῖραν. Ἡ διήγησίς σας μοῦ δίδει ἀφορμὴν καὶ εἰς ἄλλας σκέψεις. Ὁ Βερανζὲ συνείθιζε νὰ λέγῃ τὸ ἑξῆς βαθὺ ἀπόφθεγμα: Ἡ μετριοφροσύνη εἶνε τὸ πνεῦμα τῆς συγκρίσεως. Πραγματικῶς εἴμεθα ματαιόδοξοι, διότι συγκρίνομεν ἑαυτοὺς πρὸς τοὺς ἄλλους εἰς ὅ,τι εἴμεθα ἀνώτεροι αὐτῶν. Διατί ὁ εὐφυής, ὁ πολυμαθής, ὁ πλούσιος, καὶ ὁ εὐπατρίδης ἔχουσι τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς ὑπεροχῆς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἀμαθοῦς, τοῦ πτωχοῦ, τοῦ ἀσήμου; Διότι ὑπολογίζουν τὴν χωρίζουσαν αὐτοὺς ἀπόστασιν μόνον ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον, τὴν μάθησιν ἢ τὸ εὐγενὲς τῆς καταγωγῆς. Ἀλλὰ ποσάκις οἱ ἀλαζόνες γίνονται ταπεινοὶ ὅτε δεινὰ γεγονότα, πόλεμοι, ἐπαναστάσεις δίδουσιν ἀφορμὴν νὰ ἐκδηλωθῇ ζωηρῶς πλησίον αὐτῶν καὶ ἐνίοτε χάριν αὐτῶν ἡ ἀφοσίωσις τοῦ ἀμαθοῦς ἐκείνου, ἡ ἠθικὴ δύναμις τοῦ ἀσήμου ἐκείνου ἐργάτου, ὁ πλοῦτος τῆς καρδίας τοῦ πένητος ἐκείνου; Τότε καταφαίνεται ἡ ἀλήθεια, ἀποκαθίσταται ἡ ἰσορροπία καὶ ἡ ἀλαζονεία φαίνεται ὅ,τι εἶνε, τὸ τυφλότατον καὶ γελοιωδέστατον τῶν ἐλαττωμάτων! Θὰ διδάξω λοιπὸν εἰς τοὺς μαθητάς μου τὸν μέγαν τοῦτον νόμον τῶν ἠθικῶν ἀποζημιώσεων· θὰ τοὺς διδάξω νὰ σέβωνται ἐν τῷ ταπεινοτάτῳ ἀνθρώπῳ τὰς κεκρυμμένας ἀρετὰς καὶ ἐν τῷ πατρί των τὰ προτερήματα ἅτινα δὲν βλέπουσι! Τὰ σφάλματα τῆς καρδίας εἶνε πολλάκις σφάλματα τῆς διανοίας. Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸ πλεῖστον, πράττει τὸ κακὸν διότι δὲν βλέπει τὸ ἀγαθόν. Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν οἱ νέοι σκεφθῶσιν ὅτι ὁ πατήρ των ὁ ἀγνοῶν ἀνάγνωσιν ἔχει χιλιοπλασίαν ἀξίαν αὐτῶν ἕνεκα τῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς του, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐννοήσουν ὅτι ἡ μάθησις ἔρχεται τρίτη ἢ τετάρτη εἰς τὴν κλίμακα τῶν προσόντων

Digitized by Google

τῆς ὑπεροχῆς, τὴν ἡμέραν ἐκείνην μόνη ἡ εὐφυΐα τοῦ παιδίου θ' ἀρκέσῃ νὰ προφυλάξῃ αὐτὸ τῆς ἀχαριστίας. Ἰδοὺ αἱ σκέψεις τὰς ὁποίας μοὶ ἐνέπνευσεν ἡ διήγησίς σας.

Κ.

ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΟΙΚΗΣΕΙΣ

Εἰκὼν ἐκ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ βίου

Τὸ μόνον ψεκτόν, ὅπερ τὸ πάλαι εὗρεν ὁ Μῶμος ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Ἀθηνᾶς ἦν ὅτι δὲν κατεσκεύασεν αὐτὸν τροχοφόρον, ὅπως τὸν μεταφέρῃ ὅπου θέλῃ· ἀλλ' ὁ κακεντρεχὴς θεὸς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῆς πόλεως τῆς Ἀθηνᾶς· ἐν Ἀθήναις, ἂν δὲν ἔχωσι τροχοὺς οἱ οἶκοι, ἔχουσι τὰ κάρρα· φορτόνομεν ἐπ' αὐτῶν τὰς οἰκίας ἡμῶν καὶ τὰς μετακομίζομεν· τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου ἐκτελεῖται πανοικεὶ μετανάστευσις ὁλοκλήρου πόλεως· δὲν εἴμεθα σχεδὸν κάτοικοι, ἀλλὰ νομάδες· στήνομέν που τὴν σκηνὴν ἡμῶν ἓν ἔτος, ἔπειτα συστέλλομεν αὐτὴν καὶ ἐκκινοῦμεν πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν. Εἴμεθα ἀψίκοροι εἰς πάντα· βαρυνόμεθα τὴν αὐτὴν τοῦ ὁρίζοντος μονοτονίαν· θέλομεν ἄλλην λωρίδα οὐρανοῦ πρὸ ἡμῶν ὑπ' ἄλλων στεγῶν καὶ καπνοδοχῶν κατατεμνομένην· ἀδυνατοῦντες νὰ μεταλλάξωμεν τύχην, μεταλλάσσομεν τοίχους.

* * *

«Συστοιχίαι κάρρων τριζόντων ὑπὸ τὸ ποικίλον βάρος διατρέχουσι τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν διασταυρούμεναι, συγκρουόμεναι· ὅ,τι ἦτο ἐν τῷ φωτὶ ἢ ἐν τῇ σκιᾷ, ὅ,τι ἐπεδεικνύετο ὑπερηφάνως ἢ ἐκρύπτετο αἰδημόνως τελεῖ σήμερον διὰ τῶν ὁδῶν τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ παρέλασιν, ἣν θὰ ἐπαναλάβῃ πάλιν τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον· ἡ αἴθουσα, ὁ κοιτών, τὸ μαγειρεῖον, τὸ πλυσταρεῖον, συναντῶνται ὡς παλαιαὶ φίλαι· ἐδῶ κιβώτιον συγκλονεῖ τὴν κυρτήν του ῥάχιν ὑπὸ τῶν συχνῶν τῆς φορτηγοῦ ἁμάξης ἀνατιναγμῶν· παρέκει σκαμνίον ἀνεστραμμένον εὑρίσκεται ἐν σπαρακτικῇ στάσει ὡσεὶ ἀνέτεινε τὰς χεῖρας ἐπικαλούμενον ἔλεος· ἡ ἐσχάρα καὶ τὸ τηγάνιον ταλαντῶνται κροτοῦντα εἰς τὰ πλάγια τῆς ἁμάξης.... Ἡ περιφέρεια τοῦ παντοίου τούτου συμφύρματος σχηματίζει ἀνώμαλον πολύγωνον, διαποικιλλόμενον ὑπ' ἀραβουργημάτων, οὗτινος αἱ ἄνισοι καὶ ἑτεροειδεῖς πλευραὶ ἀποτελοῦνται ἐκ τῆς στρωμνῆς, τῆς σκάφης, τοῦ καβουρδιστηρίου τοῦ καφέ, τοῦ σαρώθρου καὶ τοῦ εὑρεθέντος ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς Δόνας Ἰουλίας ἀντικειμένου, ἀντὶ τοῦ καταζητουμένου Δὸν Ζουάν».

Τοιαῦτα περίπου ἔγραφον ἄλλοτε τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἐνοικιάζεται*. Ἡ εἰκὼν μένει καὶ νῦν ἡ αὐτή· ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κάρρου συναντῶνται τὰ εὐγενέστατα σκεύη πρὸς τὰ βαναυσότατα, ὡς ἐν τῷ λουτρῶνι τοῦ Φαλήρου αἱ ἁβρόταται ἀριστοκράτιδες πρὸς τὰς χυδαιοτάτας φεσοφόρους.

* * *

Ἡ μετανάστευσις αὕτη αἰτίαν ἔχει ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀθηναίων, εἰ καὶ φιλοπάτριδες, καὶ θεωροῦντες δόξαν καὶ καύχημα τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ χώματος δὲν ἔχουσιν οὐδὲ πήχεις τινὰς ἐκ τοῦ χώματος τούτου, ἐφ' οὗ ν' ἀπολαύωσι τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν· ὅπως δ' ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν γιαννιτσάρων ἠγόραζον οἱ σκλάβοι τὸ δικαίωμα τοῦ φέρειν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ὤμων, ἀγοράζουσιν οὗτοι διὰ μηνιαίου χαρατσίου βαρυτάτου τὸ δικαίωμα τοῦ φέρειν αὐτὴν ὑπὸ στέγην· οἱ μόνοι ἀληθῶς ἐλεύθεροι, οἱ μὴ πληρώνοντες διότι ζῶσι, εἶνε οἱ ἰδιοκτῆται· τοιοῦτοι δ' εἶνε οἱ ἰθαγενεῖς Ἀθηναῖοι, οἱ γηγενεῖς, οἱ διὰ βαθέων θεμελίων ἐρριζωμένοι πρὸς τὸ πάτριον χῶμα, τινὲς ἐκ τῆς ἀνωτέρας τάξεως, καὶ ἄλλοι οἵτινες ἔχουσιν οἴκους ὡς θὰ εἶχον ὄνους ἢ ἀγελάδας, δηλαδὴ πρὸς ἐπιχείρησιν· ἐνῷ αὐτοὶ κάθηνται, οἱ οἶκοί των ἐργάζονται· πολλοὶ δὲ τούτων στεγάζουσι μὲν τὸν ἰδιοκτήτην διὰ τοῦ ἑνὸς πατώματος, κερδαίνουσι δὲ τὰ πρὸς τὸ ζῆν αὐτοῦ διὰ τοῦ ἄλλου.

* * *

Ἀλλ' οἱ φερέοικοι μόλις ἴδωσι λευκάζοντα τὰ ἐνοικιαστήρια σκορπίζονται εἰς τὰς ὁδοὺς πρὸς ἄγραν οἰκίας· τὰ ἐνοικιαστήρια, ὡς νὰ θωπεύωνται ὑπὸ τῶν φλογερῶν ἀκτίνων τοῦ θερινοῦ ἡλίου, ἐμφανίζονται τὸν Ἰούνιον, τὸν Ἰούλιον, καὶ τὸν Αὔγουστον, τὸν δὲ Σεπτέμβριον ἀποσύρονται ἐντός, ὅσα δέ, κενῆς, ἐρήμου μενούσης τῆς οἰκίας, ἐκτίθενται εἰς τὴν δρόσον καὶ τὸ ῥῖγος τοῦ Φθινοπώρου, εἶνε σκυθρωπά, ὡς οἱ ἔχοντες κενὸν ἐν τῇ καρδίᾳ...

* * *

Ἡ ἐτησία αὕτη μετανάστευσις παραβλάπτει τὰ μέγιστα τὸν οἰκογενειακὸν βίον· ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτοῦ τὸν ἠδὺν καὶ ἤρεμον αὐτοῦ χαρακτῆρα, καταστρέφουσα τὴν ἱερότητα τοῦ οἴκου, καὶ παρομοιάζουσα τοὺς μετοικοῦντας, ὡς ἐν ταξειδίῳ, μεταφέροντας τὰς σκευάς των ἀπὸ ξενοδοχείου εἰς ξενοδοχεῖον καὶ διασταυρουμένους ἐν τῇ κλίμακι μετ' ἀγνώστων. Ἐκεῖ ὅπου διαμένεις σὺ σήμερον, εἰς τὰ δώματα ἅτινα καθιέρωσας δι' εὐγενοῦς ὀδύνης, δι' εὐτυχίας ἁγίας, θὰ ἐπιδράμῃ ἄλλος, ταράττων ὅ,τι ὑπελείφθη ἐκ τῆς ὑπάρξεώς σου, καὶ σὺ δὲ θὰ εἰσδύσῃς εἰς ξένους τοίχους, ἐν οἷς δὲν εἶσαι βέβαιος ὅτι δὲν ὑπολείπονται ἀναθυμιάσεις ἀτιμίας, δὲν εἶσαι βέβαιος ἂν

Digitized by Google

τὴν ὀροφὴν ἣν σὺ προσβλέπεις ὀνειροπολῶν ὅ,τι ἀγαπᾷς ἢ ὅ,τι σέβεσαι, δὲν τὴν ἠτένισαν ἄγρια ὄμματα βδελυρόν τι μελετῶντα . . .

Πῶς ν' ἀγαπήσῃς τὴν οἰκίαν ταύτην, ἥτις εἶχεν ἀνοικτὴν εἰς πάντας τὴν θύραν της πρὸ σοῦ, καὶ θὰ τὴν ἔχῃ μετὰ σέ;

Πόσον ἱεροὶ εἶνε οἱ οἶκοι ὧν τὴν θύραν μόνον ἡ φιλοξενία ἀνοίγει εἰς τοὺς ξένους, οἱ οἶκοι οἱ μεταβαίνοντες ὡς αἱ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν· ἐν οἷς ἐξῆλθεν ἡ τελευταία ἀναπνοὴ τῶν ἀπελθόντων γερόντων καὶ ὁ πρῶτος κλαυθμηρισμὸς τῶν ἀνδρωθέντων βρεφῶν· ἐν οἷς παρὰ τὴν γωνίαν ἐκάθησαν οἱ πολιοὶ πάπποι, καὶ αἱ γραῖαι μάμμαι διηγούμεναι παραμύθια. Αἱ *μουσάντραι* φυλάττουσι τὸν τύπον τῶν χειρῶν ἀπὸ τῆς προμάμμης μέχρι τῆς δισεγγόνης καὶ αἱ κλίμακες ἐτρίβησαν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἀγωνιστοῦ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὰς κνήμας τοῦ μὴ βαδίζοντος νηπίου· ἔτι ἐκείνη ἡ ἑστία πόσας μορφὰς εἶδε περὶ αὐτήν, γηρασκούσας εἶτα, ἐκλειπούσας αἴφνης. Ὅλαι αἱ λῦπαι καὶ αἱ εὐτυχίαι ἐκεῖ μέσα ἐγκλείονται· ἐκεῖ οἱ λυγμοὶ καὶ τὰ δάκρυα παρὰ τὸ φέρετρον, καὶ τὰ μειδιάματα τῆς στοργῆς παρὰ τὸ λίκνον· ἐκεῖ, τὸ πονηρὸν μειδίαμα τοῦ πάππου καὶ τῆς μάμμης, τὸ διαστέλλον τὰς ῥυτίδας των, τὴν ἑσπέραν τοῦ γάμου τῆς ἐγγόνης των, μεθ' οὗ προσβλέπουσιν ἀλλήλους, διότι αὐτὴ τοῦ οἴκου ἡ διακόσμησις φέρει εἰς τὸν νοῦν των τὸ θελκτικὸν δρᾶμα τῆς νεότητός των, οὗτινος νομίζουσιν ἔτι ὅτι εἶνε ἠθοποιοί...

Ὢ! πῶς μακαρίζω τοὺς γεννηθέντας ὑπὸ ἰδικήν των ὀροφὴν καὶ ὑπ' αὐτὴν μέλλοντας νὰ κλείσωσι τὰ ὄμματα . . .

Ἐκεῖ ποῦ ἔζησε κανεὶς ἐκεῖ καὶ νὰ 'ποθάνῃ ! . . .

Ἐν ταῖς στιγμαῖς δακεθύμου θλίψεως, ὅτε ἡ καρδία κλονουμένη ἔχει ἀνάγκην ἐρείσματος, ἀνευρίσκουσι τὸ παρελθόν, ἀνακαλοῦσιν ὅ,τι δὲν ὑπάρχει πλέον· ἐκ τοῦ πλαισίου ἀναπλάττουσι τὴν ἀποῦσαν εἰκόνα· ὁσάκις δ' ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ὀπίσω δὲν ἀναγκάζονται νὰ περιάγωσι τὰς ἀναμνήσεις των ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, νὰ περισυλλέγωσι τὸν βίον αὐτῶν διὰ τῶν ὁδῶν, ὡς ὁ βασιλεὺς τῆς Κολχίδος τὰ ἐσκορπισμένα μέλη τοῦ ἀκρωτηριασθέντος Ἀψύρτου.

* * *

Τὸ ἐνοικιαστήριον, τὸ ἁπλούστατον ἐκεῖνο τεμάχιον χάρτου, τὸ ἀνορθογράφως πολλάκις λαλοῦν ἀπὸ τοῦ ὑπερθύρου πρὸς τὸν διαβάτην, ἐξασκεῖ μεγαλειτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας παρὰ τὸ σύνταγμα· δὲν σαρόνει μόνον ὁλοκλήρους συνοικίας, δὲν μεταδίδει μόνον κίνησιν εἰς τραπέζας καὶ καθέκλας ὡς πνευματιστής ἀλλὰ μορφόνει ἕξεις καὶ χαρακτῆρας, συμπλέκει αἰσθήματα, ἡ δύναμίς του φθάνει ἐνίοτε μέχρι τοῦ οὐρανοῦ· μήτηρ πάσης ἀρετῆς καὶ κακίας εἶνε ἡ εὐκολία· ἡ γραῖα μάμμη δύναται νὰ γείνῃ εὐλαβεστέρα καὶ σώσῃ τὴν ψυχήν της ἄν, ἐκ τῆς μετοικήσεως, ἔχει πλησίον τὴν ἐκκλησίαν· γυνή τις δύναται νὰ γείνῃ Πηνελόπη ἢ Κλυταιμνήστρα ἀναλόγως τῆς γειτονείας, διότι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία εἶνε πολλάκις ἀποτέλεσμα συμπτώσεως· πόσοι ἔρωτες ἔχουσι κυρίαν ἀφορμὴν δύο παράθυρα· ἐὰν δὲν ἔθετεν ἡ τύχη κατέναντι ἀλλήλων τὰς δύο νεαρὰς ὑπάρξεις ὡς δύο πεσσοὺς ζατρικίου, δὲν θὰ ἤρχιζε τὸ παιγνίδιον τῆς καρδίας.

Συχνάκις τὸ αἴσθημα τοῦτο εἶνε ἔρως πτηνῶν ὃν ἐκκολάπτει μόνη ἡ προσέγγισις τῶν φωλεῶν καὶ ὃν ἑκάτερον παραλαμβάνον ἐπὶ τῶν πτερῶν του ἀπέρχεται, τὸ φθινόπωρον· ἀλλ' ἐνίοτε εἶνε σπουδαῖον τὸ πρᾶγμα· αἱ δύο καρδίαι δὲν εἶνε παλαιόσπιτα, μὲ ἀναπεπταμένας θύρας δι' ὧν πολλοὶ διῆλθον ἐνοικιασταί· εἶνε νεόδμητοι οἰκίαι καὶ θέλουν νὰ κρατήσουν τὸν πρῶτον, τὸν μόνον ἐνοικιαστήν των· ἐπὶ τέλους ἀποδεικνύεται ὅτι ὄπισθεν τοῦ ἐνοικιαστηρίου ἐκρύπτετο εἰς παπᾶς μὲ τὸ θυμιατήριον καὶ τὸ *Ἡσαΐα χόρευε*.

* * *

Ἀλλ' ἂν ἔχωσι τὰς κωμῳδίας καὶ τὰ τρυφερὰ εἰδύλλιά των αἱ μετοικήσεις, ἔχουσι τὰς τραγῳδίας των, τραγῳδίας σπαραξικαρδίους. Ἰδού· ὁ οἶκος οὗτος ἐπωλήθη ὑπὸ τῶν δανειστῶν· ἡ ἐνοικοῦσα οἰκογένεια ἐκδιώκεται σήμερον· ἦτο πλουσία ἀλλ' ἡ περιουσία αὐτῆς ἅπασα κατέρρευσεν, ἐβαραθρώθη· ὅτε ἐκτίζετο ὁ οἶκος οὗτος, ἐν χρόνοις εὐτυχίας, αἱ δύο περικαλλέσταται νῦν νεάνιδες, μικρὰ κοράσια τότε, μὲ χυτὰ μαλλιὰ εἰς τὴν πλάτην, ἔβλεπον τὸν ὄγκον τῶν λίθων καὶ τῆς ἀμμοκονίας λαμβάνοντα σχῆμα ἐκ τοῦ ἀορίστου χάους καὶ ὑπὸ τὰ προσδοκῶντα, τ' ἀνυπομονοῦντα αὐτῶν βλέμματα ἀνῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους καλλιμάρμαρος, κομψότατος, ἀνεπεπταμένος εἰς τὸν ἥλιον, φαιδρός, ἐκτισμένος ὅπως ἀκούῃ γέλωτας χαρᾶς, ἀληθὴς φωλεὰ εὐτυχίας· ὡς ἐν ὀνείρῳ παρῆλθον δώδεκα ἔτη· εἰς ἑκάστην γωνίαν τοῦ οἴκου κρύπτεται εἷς πόθος, μία ἐλπίς, μία σκέψις· εἰς τὴν ὀροφὴν ἵπτανται οἱ πτερωτοὶ φθόγγοι τοῦ κλειδοκυμβάλου, τοῦ διερμηνέως μελῳδιῶν τῆς ψυχῆς. Καὶ τώρα πρέπει ν' ἀπέλθωσι!.. ὅταν μετακινῶσι τὰ σκεύη, ἀπογυμνῶσι τὴν αἴθουσαν, τοὺς κοιτῶνας, ἐναγκαλίζονται μετὰ λυγμῶν τοὺς τοίχους, τὰς θύρας· ὁμιλοῦσι πρὸς τὸν οἶκον ὡσεὶ εἶνε ἄνθρωπος· νομίζουσιν ὅτι ἐγκαταλιμπάνουσι μέρος τῆς ζωῆς των ἐκεῖ μέσα, ἡ ὕπαρξίς των μένει πλέον ἀκρωτηριασμένη...

Ἦλθεν ἡ πρώτη Σεπτεμβρίου· τὰ προπετῆ σκεύη τοῦ νέου ἰδιοκτήτου εἰσβάλλουσιν εἰς τὸν οἶκον· τ' ἀπορφανισθέντα ἰδικά των μετακομίζονται εἰς ταπεινὸν οἰκίσκον· ἐπῆλθεν ἡ ἐσχάτη στιγμή· ἀποχαιρετίζουσι τὰ δωμάτια, τὴν αὐλήν, τὸν κῆπον δι' ἑνὸς ὑστάτου, πανυστάτου βλέμμα-

Digitized by Google

τος ἀγωνιζομένου νὰ συναρπάσῃ, νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ὅλον τὸν οἶκον.

Κλειστὴ ἅμαξα ἀναμένει αὐτὰς εἰς τὴν θύραν· ῥίπτονται ἐντός, καὶ ἐν ᾧ οἱ τροχοὶ ἀνεπιστρεπτεὶ, διὰ παντὸς ἀπομακρύνουσιν αὐτὰς τοῦ οἴκου ἐξάγουσιν ἀπὸ τῶν παραθύρων τὴν δακρύβρεκτον μορφήν των καὶ ἀποχαιρετίζουσι τὸ παρελθόν των . . .

Τώρα μεταξὺ πενιχρῶν, ξένων τοίχων αἱ δύο ὠχραὶ νεάνιδες κλίνουσιν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου τὴν κεφαλήν των, καταβληθεῖσαι ὑπὸ τῶν συγκινήσεων· ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἀτενίζουσιν αὐτὰς ἐν ἀπελπισίᾳ ἀδακρύτῳ, μετ' ὀλίγον θ' ἀφυπνισθῶσι. Θ' ἀρχίσωσι τὰς διακεκομμένας ὑπὸ θρήνων ἀναφωνήσεις· τὸ βλέμμα των θὰ ἴδῃ μέχρι βάθους τὸ φοβερὸν κενὸν ὅπερ ἀφίνει ἐν τῇ ὑπάρξει ἡ εὐτυχία ἀπερχομένη· ἡ σπαρακτικὴ ἀνάπολησις θὰ καταβανίζῃ αὐτάς, εἶτα ἡ λύπη θὰ τὰς δαμάσῃ· τὰ δάκρυα θὰ ἐκρηγνύωνται σπανιώτερον, βαθεῖα μόνον μελαγχολία θὰ πληροῖ τὸν ξένον οἶκον. . .

Αἱ ὠχραὶ μορφαί των ἀναπαύονται εἰσέτι ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου· αἱ βλεφαρίδες τῶν κεκλεισμένων ὀφθαλμῶν των φυλάττουσι δάκρυά τινα ὡς ψεκάδας δρόσου ἐπ' αὐτῶν. . .

Νομίζει τις ὅτι ἐπέστρεψαν ἐξ ἐνταφιασμοῦ, προσφιλοῦς νεκροῦ.

Αρ. Π. Κουρτιδης.

ΤΟ ΦΡΟΒΕΛΙΑΝΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἡ πεπαιδευμένη διευθύντρια τοῦ παρ' ἡμῖν Ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου κυρία Αἰκατερίνη Λασκαρίδου, λαμβάνουσα ἀφορμὴν ἐξ ἐρωτήσεως ἀπευθυνθείσης τῇ «Ἑστίᾳ» περὶ τοῦ Φροβελιανοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, τοῦ εὐδοκίμως λειτουργοῦντος ἐν τῷ ἀρίστῳ ἐκπαιδευτηρίῳ αὐτῆς, ἐπιστέλλει ἡμῖν τὰ ἑπόμενα·

Κύριε Συντάκτα τῆς «Ἑστίας»

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τοῦ προτελευταίου φύλλου τοῦ ἀξιολόγου ὑμῶν περιοδικοῦ πρὸς Κύριόν τινα Α. Π. περὶ τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος γραφομένων, σᾶς παρακαλῶ νὰ καταχωρίσητε τὰ κατωτέρω·

Τὸ φροβελιανὸν σύστημα (ὡς ὀρθῶς ἐγράφετε καὶ ὑμεῖς) λειτουργεῖ ἀπὸ ἑξαετίας ἐν ὅλοις τοῖς τμήμασι καὶ ταῖς τάξεσι τοῦ Παρθεναγωγείου μου, ἐν μὲν τῷ νηπιαγωγείῳ καὶ τοῖς τμήμασιν ὡς μέσον διδασκαλίας καὶ τελειοποιήσεως, ἐν δὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς τάξεσιν ὡς διδασκαλία θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ πρὸς μόρφωσιν ἐντελεστέρων παιδαγωγῶν καὶ μητέρων.

Φροβελιανὸν ὅμως σύστημα λέγοντες, δὲν ἐννοοῦμεν μόνον τὰ φροβελιανὰ παίγνια καὶ τὰς ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ ἐφ' ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῆς διδασκαλίας, ὅθεν καὶ ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῆς ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ μου διδασκαλίας βασίζεται ἐπὶ τῶν Φροβελιανῶν ἀρχῶν, ἀποφέρον ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος σπουδαιοτέρους καρπούς.

Ἡ δὲ Γερμανικὴ λεγομένη μέθοδος, ἣν εὐτυχῶς ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐκπαιδεύσεως παρεδέχθη καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν εἶναι μέρος μόνον αὐτῆς τῆς φροβελιανῆς διδασκαλίας, τροποποιηθὲν κατά τι ὡς πρὸς τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ.

Αἱ ἀρχαὶ τοῦ Φρόεβελ βασίζονται ἐπὶ αἰωνίων καὶ παγκοσμίων ἀληθειῶν, διὸ καὶ διεδόθησαν τάχιστα καὶ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἀλλαχοῦ, εἰ καὶ ἐπισήμως τὸ σύστημά του βραδύτερον μόνον ἔγεινε παραδεκτόν, ὅπως πάντοτε καὶ πανταχοῦ συμβαίνει εἰς τὴν διάδοσιν νέων ἰδεῶν. Ἀλλ' ὅπου εὐφυὴς νοῦς ἀντελήφθη μιᾶς ἢ πλειόνων τῶν ἀρχῶν τούτων καὶ εἰσέδυσεν εἰς τὸ ἀνώτερον πνεῦμα αὐτῶν, ἀπλήστως παρεδέχθη καὶ μετὰ πλήρους ἐπιτυχίας ἐφήρμοσεν αὐτάς. Ὅθεν ἐν τῇ Δύσει συμπληροῦται ἤδη βαθμηδὸν καὶ ἐν τῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἀσφαλῶς καὶ θετικῶς, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν φροβελιανῶν ἀρχῶν ἐπὶ πᾶσαν βαθμίδα τῆς ἐκπαιδεύσεως, κατὰ τὰς ὑποδείξεις αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Φρόεβελ, ὅστις ἐπεζήτει μὲν ἔκτοτε τὴν ἐφαρμογὴν ταύτην, δὲν ἐπέζησεν ὅμως νὰ ἴδῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ συμπεπληρωμένον.

Ἀφ' οὗ λοιπόν, κατ' ἀρχήν, ἡ φροβελιανὴ μέθοδος ἔγεινε παραδεκτή, ὡς πρὸς τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας, εἰ καὶ ἡ ἐπιτυχία ταύτης οὐσιωδῶς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀνωτέρας καταλήψεως τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς ἀληθειῶν καὶ τῆς ἐντελεστέρας αὐτῶν ἐφαρμογῆς, εἶναι σπουδαιοτάτη καθυστέρησις, ἔλλειψις μέλλουσα νὰ καταδείξῃ ἐν τῷ χρόνῳ τὰς θλιβερὰς αὐτῆς συνεπείας, τὸ ὅτι δὲν εἰσήχθη εἰσέτι ὁλόκληρον τὸ φροβελιανὸν σύστημα, δηλ. τὸ ὅτι παρελείφθησαν τὰ μέσα τῆς τελειοποιήσεως τῆς τε καρδίας καὶ τῆς θελήσεως, καὶ ἑπομένως κατηρτίσθη ἀτελὲς πάλιν καὶ μονομερὲς τὸ σύστημα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς. Ἡ μονομέρεια αὕτη ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, καθ' ἣν πᾶσα φροντὶς καὶ μέριμνα καταβάλλεται ὑπὲρ τῆς ἀσκήσεως,, οὐχὶ ὅμως πάντοτε καὶ ὀρθῆς τελειοποιήσεως τῶν διανοητικῶν μόνον δυνάμεων τοῦ παιδός, ὑπὲρ τῆς συσσωρεύσεως πολλῶν μάλιστα καὶ ἐπιδεικτικῶν μᾶλλον γνώσεων, ἡ μονομέρεια αὕτη δὲν δύναται εἰμὴ νὰ συνεπάγηται τὴν παραμέλησιν καὶ ἑπομένως ἀτέλειαν τῶν ἐπιλοίπων αὐτοῦ ψυχικῶν δυνάμεων, αἵτινες δὲν βραδύνουσι νὰ ἐκδικηθῶσι διὰ τὴν παράβασιν τοῦ πρὸς αὐτὰς καθήκοντος, καὶ περιβάλλουσαι τὸ οὕτως ἀτελῶς ἐκπαιδευθὲν πλάσμα διὰ φιλαυτίας, καθιστῶσι καὶ αὐτὸ δυστυχὲς καὶ πηγὴν δυστυχίας διὰ τοὺς περὶ αὐτὸ καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν ὁλόκληρον. Καὶ αἱ σωματικαὶ δὲ δυνάμεις παρη-

Digitized by Google

μελοῦντο καὶ ἐν πολλοῖς παραμελοῦνται ἕνεκα τῆς μονομερείας ταύτης, διότι οὐδ' αὐτὴ ἡ γυμναστικὴ ἐφαρμόζεται ἁπανταχοῦ ὅπως καὶ ὅσον πρέπει, οὐδ' ἐπιτρέπει τὸ πλῆθος τῶν μαθημάτων καὶ τῆς κατ' οἶκον ἐργασίας νὰ διαιτᾶται ὁ παῖς ὅπως ἄλλως ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἄφευκτον διὰ τὴν ὑγίειαν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ σώματός του.

Πῶς λοιπὸν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὀρθὸν καὶ πλῆρες τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ἐκεῖνο, ὅπερ ὀλιγωρεῖ ὅλως περὶ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ σώματος ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς διαπλάσεως δύο τῶν σπουδαιοτάτων ψυχικῶν δυνάμεων, τῆς αἰσθήσεως δηλ. καὶ τῆς θελήσεως ἀφ' ἑτέρου, ἀφίνον τὴν μόρφωσιν τούτων εἰς τὴν τύχην ὅλως καὶ τὰς τυχαίας περιστάσεις, ἐν ᾧ τἀνάπαλιν ἐκ τῆς τελειοποιήσεως τῶν δυνάμεων τούτων ἐξαρτᾶται ἡ πληρεστέρα ἀνάπτυξις καὶ αὐτῆς τῆς διανοίας καὶ ἡ ἐντελὴς μόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ παιδός;

Εἶναι δυνατὸν διὰ μόνης τῆς ἀποκτήσεως γνώσεων, καὶ τούτων ἐπιπολαίων, νὰ διαπλασθῇ χαρακτήρ; Πῶς δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ πλήρης καὶ αὐτὴ ἡ διάπλασις τῆς διανοίας, ὅταν ὅλαι αἱ ἐργασίαι αὐτῆς περιστρέφονται εἰς μόνην τὴν ἀπόκτησιν ἀληθειῶν, καὶ παραμελεῖται ὅλως ἡ περίθαλψις τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, ἐγκαταλείπεται δὲ εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἢ μὴ ὑπάρχουσαν ἕξιν καὶ προαίρεσιν ἡ καλλιέργεια αὐτῆς τῆς βουλήσεως;

Ἐν ᾧ, ἐάν, συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ παιδός, τὸ παιδαγωγικὸν καὶ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα νηπιόθεν παρέχει αὐτῷ πᾶσαν ἀφορμὴν πρὸς τελειοποίησιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων καὶ ἕξεων ὅσον καὶ τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, παρέχει αὐτῷ ἐντυπώσεις τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ ὅσον καὶ τοῦ ἀληθοῦς, παρέχει αὐτῷ τέλος πᾶσαν ἀφορμὴν πρὸς πλήρη ἐξάσκησιν ὅλων τῶν ψυχικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, δὲν θέλει βραδύνει νὰ ἔχῃ ὡς ἄμεσον συνέπειαν τῶν εὐστόχων ἐνεργειῶν του τὴν ἀπὸ χρόνου εἰς χρόνον, ἄνευ οὐδεμιᾶς στενοχωρίας, μετὰ χαρᾶς μάλιστα καὶ ἠθικῆς ἱκανοποιήσεως προαγωγὴν τοῦ παιδός, τὴν πλήρη ἐξέγερσιν τῆς δημιουργικῆς καὶ παραγωγικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, καὶ ἐν γένει τὴν ἐναρμόνιον διάπλασιν χαρακτῆρος ἰσχυροῦ καὶ εὐσεβοῦς.

Παρήγορον ἐν τούτοις εἶναι, καὶ ἐπάναγκες κατὰ συνέπειαν νὰ γνωστοποιηθῇ τοῖς ἐνδιαφερομένοις, ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ὑγιῶν τούτων ἀρχῶν καὶ παρ' ἡμῖν προβαίνει ἀπὸ χρόνου εἰς χρόνον, βραδύτερον μὲν ἢ ὅτι ὤφειλεν, οὐχ ἧττον ὅμως προβαίνει θετικῶς.

Ἐπὶ τέσσαρα ὅλα ἔτη μετὰ τὴν ἐκ Δρέσδης ἐπάνοδόν μου, δωρεὰν παρέσχον ἅπαντα τὰ πρὸς τὰς φροβελιανὰς ἐργασίας ἀπαιτούμενα ὑλικὰ εἰς ὅλας τὰς μαθητρίας μου, ἀνερχομένας κατ' ἔτος εἰς 150—160, διότι οἱ γονεῖς, μὴ γνωρίζοντες τὸν σκοπὸν τῶν ἐργασιῶν τούτων, δὲν ἐπεθύμουν νὰ καταβάλλωσι τὰς πρὸς αὐτὰς ἀπαιτουμένας δαπάνας. Ἀπὸ τοῦ πέμπτου ὅμως ἔτους, πρὸ διετίας, ἰδόντες τὰ ἄριστα ἀποτελέσματα τῆς παιδαγωγικῆς ταύτης δράσεως, οἴκοθεν ἀνεδέχθησαν τὴν προμήθειαν πάντων τῶν εἰς τὰς παραγωγὰς τῶν τέκνων των ἀπαιτουμένων ὑλικῶν.

Ἀπὸ πενταετίας δωρεὰν ἐπίσης ἐκπαιδεύονται παρ' ἐμοὶ Φροβελιαναὶ νηπιαγωγοί, εἰς ἃς ἀπονέμονται Φροβελιανὰ πτυχία α'. καὶ β'. τάξεως, καίτοι μὴ ἐπικυρούμενα εἰσέτι ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως· ἕνεκα δὲ τούτου καὶ διὰ τὴν βραδύτητα τῆς παραδοχῆς τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος, ὀλίγαι μόνον, 4 ἢ 5 κατ' ἔτος, προσήρχοντο, καὶ μᾶλλον αἱ μὴ δυνηθεῖσαι νὰ εὕρωσι θέσιν. Οὐχ ἧττον ὅμως ἀπὸ τριετίας ἤδη καὶ ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ μου Ἑλληνίδες μόνον διδάσκουσι τὰ Φροβελιανὰ καθ' ὅλας τὰς τάξεις αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ ἐν Σμύρνῃ ὑπὸ τῆς Κυρίας Ἑλ. Λουίζου ἐπαξίως διευθυνόμενον Οἰκοτροφεῖον ἔκτοτε προσελήφθη τις τῶν ἡμετέρων Φροβελιανῶν νηπιαγωγῶν, ἥτις κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἀντικατεστάθη ὑπὸ ἄλλης πάλιν ἱκανωτέρας τῆς πρώτης.

Εἰς τὴν διάδοσιν τῶν Φροβελιανῶν ἐν Σμύρνῃ ἐπαξίως καὶ δραστηρίως εἰργάσθη καὶ ἡ διὰ τοῦ θανάτου της δυσαναπλήρωτον ὅλως κενὸν καὶ ἐν τῇ αὐτόθι κοινωνίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀτυχεῖ οἰκογενείᾳ αὐτῆς ἀφήσασα διευθύντρια ἰδιωτικοῦ Παρθεναγωγείου, Χρυσάνθη Παπαδάκη, ἥτις μετὰ πολλοῦ ζήλου εἶχε σπουδάσει παρ' ἡμῖν τὰ τοῦ συστήματος τούτου πρὸ τετραετίας καὶ πάλιν πρὸ τριετίας. Τὸν ζῆλόν της τοῦτον εὐτυχῶς μετέδωκε τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς, κ. Ἄννῃ Σακελλαρίου, ἥτις ἐξακολουθεῖ νῦν ἐπιτυχῶς τὸ ὑπ' ἐκείνης αἰσίως ἀρξάμενον ἔργον.

Ἐν τούτοις τὸ 1885 δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐποχὴ τῆς θετικωτέρας ἤδη τάσεως πρὸς διάδοσιν τῶν Φροβελιανῶν ἀρχῶν ἐν Ἑλλάδι· διότι μετὰ τὰς κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα ἐν τῷ συλλόγῳ «Παρνασσῷ» πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος ὁμιλίας μου, τῇ ἀξιεπαίνῳ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ἀόκνου ἐφόρου τοῦ Ἀμαλιείου Ὀρφανοτροφείου κυρίου Γ. Τυπάλδου, τῶν κυριῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ μάλιστα τῆς κυρίας Πρετεντέρη, ὅσον καὶ αὐτῆς τῆς διευθυντρίας τοῦ καταστήματος τούτου, κυρίας Κόσσου, τὰ Φροβελιανὰ εἰσήχθησαν πλήρη εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ Ἀμαλιείου δι' ἱκανῆς Φροβελιανῆς παιδαγωγοῦ τοῦ Παρθεναγωγείου μου, καὶ ἡ γυμναστικὴ εἰς ὅλας τὰς τάξεις αὐτοῦ· εἴκοσι δὲ περίπου κοράσια τῆς ἀνωτάτης τάξεως παρασκευάζονται ἤδη, τῇ ἐπιβλέψει μου, ὅπως καταστaθῶσι Φροβελιαναὶ παιδονόμοι, ὅπερ θέλει εἶσθαι ἐν τῷ μέλλοντι μεγάλη ἀνακούφισις διὰ τὰς οἰκογενείας, νὰ δύνανται δηλ. ἐκ τοῦ Ἀμαλιείου νὰ λαμβάνωσι χρηστάς, ἐπιδεξίους καὶ ἐργατικὰς νέας, ὅπως ἐμπιστευθῶσιν εἰς αὐτὰς

Digitized by Google

τὴν περίθαλψιν καὶ ἀγωγὴν τῆς πρώτης ἡλικίας τῶν τέκνων αὐτῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἐξ Ἀλεξανδρείας μοὶ ἐζητήθη κατ' αὐτὰς ἱκανὴ νηπιαγωγὸς πρὸς ἵδρυσιν Φροβελιανοῦ νηπιαγωγείου ἐν τῷ αὐτόθι κεντρικῷ Παρθεναγωγείῳ, καὶ ἄλλη ἐκ Θεσσαλονίκης παρά τινος διευθυντοῦ ἰδιωτικοῦ ἐκπαιδευτηρίου. Ἐπίσης καὶ ὁ Γυμνασιάρχης Θεσσαλονίκης Κύριος Οἰκονόμου εἰσάγει νῦν τὸ Φροβελιανὸν σύστημα διὰ τῆς εἰς διευθύντριαν τοῦ αὐτόθι Παρθεναγωγείου προαχθείσης ἱκανωτάτης διδασκάλου ἡμῶν Κας Ἀσπασίας Γρηγοράκη.

Ἕνεκα λοιπὸν τῆς ἐκτάκτου ταύτης ζητήσεως, ἐτοποθετήθησαν ἀμέσως ἅπασαι αἱ μέχρι τοῦδε καλῶς μορφωθεῖσαι Φροβελιαναὶ νηπιαγωγοί, καὶ ἀναμένεται ἤδη ἡ εἰς τὰς Φροβελιανὰς τάξεις προσέλευσις πλειοτέρων καὶ ἱκανωτέρων ἀκόμη παιδαγωγῶν, αἵτινες ἅπασαι πάλιν θέλουσι ζητηθῆ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος· διὸ καὶ προβλέπεται, ὅτι ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους θὰ εἶναι περιττὸν νὰ γίνηται δωρεὰν καὶ ἡ ἐκπαίδευσις τῶν Φροβελιανῶν παιδαγωγῶν, καθ' ὅτι αὗται, πολλαχόθεν ζητούμεναι, θέλουσι προθύμως προσέρχεσθαι καὶ ἐπὶ ὡρισμένοις διδάκτροις.

Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ Φροβελιανὸν σύστημα εἰσαγόμενον ἐν Σμύρνῃ, ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Ὀδησσῷ ἀκόμη, ἐν τῇ Ροδοκανακείῳ σχολῇ, διὰ τῆς ἀρίστης τῶν μαθητριῶν μου, τῆς νῦν διευθυντρίας αὐτοῦ Κυρίας Ἑλ. Δετζώρτζη.

Εἴθε δὲ νὰ ἐπέλθῃ τάχιστα ὁ χρόνος, καθ' ὃν ὁλόκληρον τὸ Φροβελιανὸν σύστημα θέλει ἀναγνωρισθῆ ἐπισήμως καὶ ἑπομένως θέλει εἰσαχθῆ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν τῇ δημοτικῇ ἐκπαιδεύσει καὶ ἐν τῇ Ἀρσακείῳ σχολῇ καὶ δὴ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ μέλλοντος τῆς φίλης ἡμῶν Πατρίδος.

Αικ. Λασκαριδου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Σπουδαία παλαιοντολογικὴ ἀνακάλυψις ἐγνωστοποιήθη εἰς τὴν Βελγικὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν. Πρόκειται περὶ μεγαλοσαύρου κολοσσιαίων διαστάσεων, τὸν ὁποῖον ἀπέκτησεν ἐσχάτως τὸ βασιλικὸν φυσιολογικὸν Μουσεῖον. Ἡ κατωτέρα αὐτοῦ σιαγὼν δὲν ἐκτείνεται ὀλιγώτερον τοῦ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου. Τὸ κρανίον εἶνε ἄθικτον κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν μερῶν αὐτοῦ. Πολυάριθμοι εἶνε οἱ ὀδόντες του, εἰ καὶ οἱ πλεῖστοι ἐξηγμένοι ἐκ τῶν οὔλων. Ἡ σπονδυλικὴ στήλη ἀριθμεῖ 70 ἕως 80 σπονδύλους. Ἐπίσης πολυάριθμοι εἶνε αἱ πλευραὶ αὐτοῦ. Ἐὰν προστεθῇ τὸ μῆκος τοῦ κρανίου εἰς τὸ μῆκος τοῦ διασωζομένου μέρους τῆς σπονδυλικῆς στήλης, ἀποτελεῖται μῆκος 9—10 μέτρων. Ἡ οὐρά του λείπει σχεδὸν ὅλη, ὑπολογιζομένη εἰς 4—5 μέτρα. Ὑποτίθεται ὅτι ὁ μεγαλόσαυρος οὗτος ἦτο κατὰ τὸ ἀνάστημα ἴσος πρὸς φαλαινόπτερον μέσων διαστάσεων.

Ὑπάλληλός τις ἐν ἀμερικανικῷ σιδηροδρόμῳ, ἐρωτηθεὶς ποῖον ἦτο τὸ ὀλιγώτερον κινδυνῶδες μέρος τῆς ἁμαξοστοιχίας, ἀπήντησεν ὅτι ἦτο τὸ μέρος τὸ κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ δυστυχήματος εὑρισκόμενον... εἰς τὴν ἀποθήκην. Ἀλλά, κατὰ μέρος τιθεμένης τῆς ἀστειότητος, εἰς ὀλίγους εἶνε γνωστὸν ὅτι τὸ ἀσφαλέστερον μέρος—μολονότι δημώδης τις πρόληψις φρονεῖ τὸ ἐναντίον—εἶνε τὸ τελευταῖον διαχώρισμα τῆς τελευταίας ἁμάξης τοῦ σιδηροδρόμου. Εἶνε μὲν βέβαιον ὅτι ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ περιπτώσει συγκρούσεως πρὸς ἁμαξοστοιχίαν καταφθάνουσαν μετὰ μεγάλης ταχύτητος ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἡ θέσις αὕτη εἶνε ἡ χειροτέρα. Ἀλλ' εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν, σύγκρουσιν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν, ἐκτροχίασιν, κατάπτωσιν γεφύρας, ἡ οὐρὰ τῆς ἁμαξοστοιχίας εἶνε ἡ ὀλιγώτερον ἐκτεθειμένη εἰς τὸν κίνδυνον.

Ἀφ' ἑτέρου ἡ ὀπισθία ἅμαξα εἶνε ἡ εὐαρεστοτέρα θέσις ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς γραφικότητος τοῦ ταξειδίου, ἰδίᾳ δ' ἐν Ἀμερικῇ καὶ Ἑλβετίᾳ, ἔνθα τιθέμενός τις πρὸ τῆς τελευταίας ὀπισθίας θύρας βλέπει ἀναπτυσσομένην πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἅπασαν τὴν τοποθεσίαν. Ἀλλ' ἡ ἀσφαλεστέρα καὶ γραφικωτέρα θέσις αὕτη εἶνε καὶ ἡ μᾶλλον ἐνοχλητική, ἕνεκα τῶν κλονισμῶν οἵτινες εἶνε αἰσθητότεροι ἐν αὐτῇ.

Οἱ θηριοδαμασταὶ ἀπέκτησαν νέον εἶδος ὅπλου, προωρισμένου νὰ καθιστᾷ ὀλιγώτερον κινδυνώδη τὴν θέσιν των· εἶνε τοῦτο ἡ ἠλεκτρικὴ μάστιξ. Εἷς ἐκ τῶν τοῦ ἐπαγγέλματος συλλαβὼν τὴν εὐτυχῆ ἰδέαν νὰ ποιήσηται χρῆσιν ἠλεκτρικῆς μάστιγος συγκοινωνούσης μετ' ἀγωγοῦ, ἀρκούντως ἰσχυροῦ, ἐπέτυχεν ὅλως ἔκτακτα ἀποτελέσματα. Ὑπὸ ταύτης ἐγγιζόμενοι οἱ λέοντες, ὡς ὑπὸ μαγικῆς ῥάβδου, καταλαμβάνονται ὑπὸ μεγίστης φρίκης, καὶ τρέμουσι καὶ ὀπισθοχωροῦσιν ἐκβάλλοντες φοβερὰς κραυγάς· ὑπὸ μείζονος ἔτι τρόμου καταλαμβάνονται αἱ τίγρεις. Τοὐναντίον οἱ ἐλέφαντες ἐκβάλλουσιν ἀγρίας φωνὰς καὶ καθίστανται μανιώδεις. Οἱ ὄφεις δεικνύονται λίαν εὐαίσθητοι πρὸς τὸ νέον μηχάνημα: εἷς βόας συσφιγκτὴρ προσεβλήθη ὡς ἐκ τούτου ὑπὸ παραλυσίας ἐξαώρου καὶ παρέμεινεν ἀσθενὴς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνεστη Κωνσταντινιδου 1885 — 149.

Digitized by Google

'Αριθ. 506 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 8 Σεπτεμβρίου 1885

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΗ'

Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, ἀφοῦ προσηκόντως ἀνήγγειλε τὴν ἄφιξίν της εἰς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, ἡ Καρολίνα ἔγραφεν εἰς αὐτὴν πλείονας λεπτομερείας περὶ τοῦ νέου της βίου. Μὴ λησμονῶμεν δέ, ὅτι τῇ ἔκρυπτε πάντοτε τὴν ἀληθῆ της ὀδύνην, καὶ προσεπαθει νὰ καθησυχάσῃ μὲν αὐτήν, περισπάσῃ δὲ καὶ τὴν ἰδίαν της λύπην, προσποιουμένη ἠρεμίαν πνεύματος, ἥτις οὔτε πλήρης ἦτο οὔτε ἀληθής:

«.... Δὲν δύνασαι νὰ φαντασθῇς πόσον μὲ περιποιοῦνται αὐτοὶ οἱ Περάκ! Ἡ Ἰουστίνα εἶνε πάντοτε ἡ λαμπρὰ ἐκείνη γυνή, μὲ ἀγγέλου καρδίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἄφινεν ὁ πατήρ μας νὰ φύγῃ. Ὁ σύζυγός της τὴν ἀξίζει, καὶ αὐτό, ἐννοεῖς, δὲν εἶνε ὀλίγον. Ἔχει μάλιστα περισσότερον νοῦν, ἂν καὶ ἔχει ὀλιγωτέραν ἀντίληψιν. Ὅ,τι ὅμως ἐννοήσῃ χαράττεται εἰς τὴν διάνοιάν του ὡς εἰς μάρμαρον ἄψογον καὶ ἀκηλίδωτον. Σὲ ὁρκίζομαι, ὅτι οὐδὲ στιγμὴν στενοχωροῦμαι μαζύ των. Ἠδυνάμην νὰ μένω πολὺ πλέον μόνη, διότι τὸ μικρόν μου δωμάτιον εἶνε ἀνεξάρτητον, καὶ ἠμπορῶ νὰ ῥεμβάζω ἐκεῖ, χωρὶς τίποτε νὰ μὲ ταράττῃ. Ἀλλὰ δὲν αἰσθάνομαι συχνὰ τὴν ἀνάγκην. Εὑρίσκομαι λαμπρὰ μὲ τοὺς καλοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους· αἰσθάνομαι ὅτι μ' ἀγαποῦν.

«Ἔπειτα τὸ πνεῦμά των ζῇ, ὡς τῶν περισσοτέρων ἐδῶ. Ἐρωτῶσι περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, καὶ ἀπορεῖ τις εὑρίσκων, ἐντὸς χαράδρας ἀγρίων βουνῶν, χωρικοὺς ἔχοντας τόσας γνώσεις ξένας εἰς τὰς ἀνάγκας των καὶ τὰς συνηθείας των. Τὰ παιδία των, οἱ γείτονές των καὶ οἱ φίλοι των μοῦ φαίνονται ἐπίσης νοήμονες καὶ δραστήριοι καὶ χρηστοί, ὁ δὲ Περὰκ μοῦ λέγει ὅτι τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς χωρία πολὺ πλέον μεμακρυσμένα ἀπὸ παντὸς κέντρου πολιτισμοῦ.

Τοὐναντίον ὅμως οἱ κάτοικοι τῶν ὀλίγων καλυβῶν αἱ ὁποῖαι εἶνε ἐσπαρμέναι ἐπὶ τοῦ βουνοῦ, ἐκεῖνοι οἵτινες εἶνε χωρικοὶ μόνον, ποιμένες ἢ γεωργός, ζῶσιν ἐν ἀπαθείᾳ, τὴν ὁποίαν δὲν δύναταί τις φαντασθῇ. Πρό τινων ἡμερῶν ἠρώτησα μίαν γυναῖκα τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ, ὅστις ἑκατὸν βήματα μακρὰν τῆς οἰκίας της ἀποτελεῖ ὡραιότατον καταρράκτην.

— Εἶνε *τὸ νερό*, μοῦ ἀπήντησεν.

— Ναί, ἀλλὰ τὸ νερὸν αὐτὸ δὲν ἔχει ὄνομα;

— Νὰ ῥωτήσω τὸν ἄνδρα μου. Ἐμεῖς ἡ γυναῖκες ὅλα τὰ ποτάμια τὰ λέμε *νερά*.

Ὁ σύζυγος ἠδυνήθη νὰ μοῦ εἰπῇ τὸ ὄνομα τοῦ χειμάρρου καὶ τοῦ καταρράκτου. Ἀλλ' ὅτε τὸν ἠρώτησα τὸ ὄνομα τῶν ὀρέων τοῦ ὁρίζοντος, μοῦ ἀπήντησε ὅτι δὲν τὸ ἐγνώριζε, διότι ποτέ του δὲν ὑπῆγεν ἐκεῖ.

— Δὲν ἤκουσες νὰ λέγουν ὅτι εἶνε αἱ Σεβέναι;

— Ἠμπορεῖ. Εἶνε καὶ τὸ Μεζέγκον κάπου ἐκεῖ καὶ ἡ *Θημωνιὰ τῶν Βύρλων*· ἀλλὰ δὲν ἠξεύρω ποῦ εἶνε.

Τότε ἔδειξα εἰς αὐτὸν—εὐκόλως γνωρίζονται—τὸ Μεζέγκον, τὴν ὑψηλοτέραν τῶν κορυφῶν, καὶ τὴν Θημωνίαν, κομψὸν κῶνον, περιέχοντα ὡς λέγεται, ἐντὸς τοῦ κρατῆρος του βύρλα καὶ ἄλλα ἑλώδη χόρτα. Ὁ ἄνθρωπος οὐδὲ κἂν τὰ ἐκύτταξε. Τῷ ἦτο ἐντελῶς ἀδιάφορον, Μ' ἔδειξε τὸ σπήλαιον τῶν *παλαιῶν ἀγρίων*, τουτέστιν εἶδός τι χωρίου γαλατικοῦ ἢ κελτικοῦ, ἀνεσκαμμένου ἐντὸς τοῦ βράχου μετὰ τῶν αὐτῶν προφυλάξεων, τὰς ὁποίας μεταχειρίζονται τὰ ζῷα τῆς ἐρήμου ἵνα κρύψωσι τὰς φωλεάς των· διότι δύναταί τις νὰ θεωρήσῃ καὶ παρακολουθήσῃ τὸν βράχον αὐτόν, χωρὶς ν' ἀνακαλύψῃ τὸ ἐλάχιστον, ἂν δὲν γνωρίζῃ τὴν ἀτραπὸν δι' ἧς εἰσδύει τις εἰς τὰς χαράδρας του καὶ τὰ παλαιὰ οἰκήματα. Ἆ! ἀγαπητή μου Καμίλλη! δὲν ὁμοιάζω κ' ἐγὼ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους ἀγρίους, οἵτινες φοβούμενοι τὰς ἐπιδρομάς, ἐκρύπτοντο εἰς τὰ σπήλαια καὶ ἀνεζήτουν τὴν ἡσυχίαν αὐτῶν ἐν τῇ λήθῃ τοῦ κόσμου ὅλου;

»Ὁπωσδήποτε οἱ κάτοικοι τοῦ βράχου μοῦ φαίνονται ὡς κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονοι τῶν πτωχῶν ἐκείνων Κελτῶν, οἵτινες εἶχον κρυβῇ καὶ προσηλωθῇ οὕτως εἰπεῖν εἰς τοὺς βράχους των. Ἔβλεπον τὴν

Digitized by Google

γυμνόποδα καὶ βλακώδη τὸ βλέμμα γυναῖκα, ἥτις μᾶς ὡδήγει εἰς τὰ σπήλαια, καὶ ἠπόρουν ἀληθῶς ἂν τρεῖς ἢ τέσσαρες χιλιάδες ἔτη εἶχον παρέλθει ἀφ' ἧς ἡ φυλή της ἐρρίζωσεν ἐπὶ τῶν βράχων ἐκείνων.

»Βλέπεις ὅτι περιπατῶ, καὶ ὅτι δὲν εἶνε ἀπαραίτητον φρονήσεως ἔργον νὰ ζῶ κλεισμένη, ὡς ἐφοβεῖσο. Τοὐναντίον μὴ ἔχουσα τί ν' ἀναγνώσω, αἰσθάνομαι μεγάλην ἀνάγκην νὰ τρέχω, καὶ ἡ ἀεικινησία μου ἐκπλήττει πολὺ ὀλιγώτερον τοὺς χωρικοὺς τοῦ Λαντριὰκ παρ' ὅ,τι θὰ τοὺς ἐξέπληττεν ἡ μυστηριώδης ἀπομόνωσίς μου. Δὲν ἔχω δὲ νὰ φοβηθῶ δυσαρέστους συναντήσεις. Εἶδες ὅτι ἀνεχώρησα μὲ φορέματα, τὰ ὁποῖα ἀδύνατον εἶνε νὰ ἑλκύσωσι τὴν προσοχήν. Ἐκτὸς τούτου ἔχω μαῦρον πέτασσον, πολὺ μεγαλείτερον ἐκείνων τοὺς ὁποίους συνειθίζουν ἐδῶ, ὅστις μοῦ σκεπάζει ἐντελῶς τὸ πρόσωπον. Ἠμπορῶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ φορέσω καὶ τὴν κουκοῦλαν μου, τὴν ὁποίαν ἐπῆρα μαζύ μου, διότι ἡ ἀστασία τοῦ καιροῦ τὸ ἐπιτρέπει. Δὲν ὁμοιάζω ἐντελῶς μὲ τὰς γυναῖκας τοῦ τόπου, ἀλλὰ δὲν ἔχω καὶ τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ προξενῇ ἐντύπωσιν ὅπου διέρχομαι.

»Ἔχω δέ, χάριν τοῦ περιπάτου, καὶ πρόφασιν εὐλογωτάτην. Ἡ Ἰουστίνα ἐξασκεῖ μικρόν τι ἐμπόριον, καὶ μοῦ ἐμπιστεύεται μικρὸν κιβώτιον, τοῦ ὁποίου προσφέρω εἰς πώλησιν τὸ περιεχόμενον, ἐνῷ ὁ Περὰκ ὅστις εἶνε κτηνίατρος, ἐπισκέπτεται τὰ ἀσθενῆ ζῷα. Τοιουτοτρόπως ἠμπορῶ νὰ εἰσέρχωμαι εἰς τὰς οἰκίας καὶ νὰ ἐξετάζω τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου. Δὲν πωλῶ τίποτε, διότι αἱ γυναῖκες εἶνε τόσον ἀπερροφημέναι ἀπὸ τὴν κατασκευὴν τῶν τριχάπτων, ὥστε οὔτε τοὺς συζύγους των ῥάπτουν οὔτε τὰ τέκνα των οὔτε τὸν ἑαυτόν των. Τὰ ῥάκη ἐδῶ φέρονται θριαμβευτικῶς καὶ μετ' ἐπιδείξεως. Ἡ εὐλάβεια εἶνε τόσον ἐξημμένη, ὥστε πᾶσα ὑλικὴ εὐημερία καὶ αὐτὴ ἡ καθαριότης ἀποκλείεται ὡς περιττὴ καὶ βέβηλος. Τοιουτοτρόπως αἱ γυναῖκες γίνονται φιλάργυροι· ἀγαπῶσιν ὅμως καὶ τὰ στολίδια· ἂν δὲ ἡ Ἰουστίνα μ' ἔδιδε νὰ πωλῶ τοιαῦτα, θ' ἀπέκτων ταχέως πελατείαν, ἥτις θὰ ἠγόραζε προθυμότερον αὐτὰ ἢ ἐνδύματα καὶ σανδάλια.

»Κατασκευάζουσι πᾶσαι τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα μελανὰ καὶ λευκὰ τρίχαπτα, ἅτινα ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἔκαμνε καὶ ἡ Ἰουστίνα. Ἀπορεῖ δὲ κανείς, βλέπων ἐδῶ, ἐν μέσῳ τῶν ὀρέων, ἐργόχειρα μαγευτικὰ προερχόμενα ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀθλίων αὐτῶν πλασμάτων, καὶ ἀγανακτεῖ μανθάνων τὸ πενιχρὸν ποσόν, τὸ ὁποῖον κερδίζουσι. Θὰ ἔδιδον μετὰ χαρᾶς ἀντὶ ἑνὸς φράγκου ὅ,τι μᾶς πωλοῦσιν εἴκοσι φράγκα ἐν Παρισίοις, ἂν ἐπετρέπετο εἰς αὐτὰς νὰ συναλλαχθῶσιν ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ καταναλωτοῦ. Ἀλλὰ τουτο αὐστηρῶς ταῖς ἀπαγορεύεται. Ἐπὶ τῷ λόγῳ δῆθεν, ὅτι προμηθεύει τὴν μέταξαν, τὴν κλωστὴν καὶ τὰ σχέδια, ὁ ἔμπορος προστοιχίζει καὶ διατιμᾷ τὴν ἐργασίαν των. Μάτην προτείνετε εἰς τὴν χωρικὴν νὰ τῆς προμηθεύσετε τὸ ὑλικὸν καὶ νὰ τὴν πληρώσετε ἀκριβώτερα. Ἀναστενάζει ἡ πτωχή, θεωρεῖ τὰ χρήματα, σείει τὴν κεφαλήν, καὶ σᾶς ἀπαντᾷ, ὅτι ἂν ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν μεγαλοδωρίαν ἑνὸς πελάτου, ὅστις ἅπαξ μόνον θὰ τῆς δώσῃ παραγγελίαν καὶ τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἐπανίδῃ ἴσως πλέον, κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴν πελατείαν του *αὐθέντου* της. Ἔπειτα δὲ ὅλαι αὐταὶ αἱ γυναῖκες εἶνε ἢ προσποιοῦνται ὅτι εἶνε θεοφοβούμεναι. Ὅσαι ἐξ αὐτῶν εἶνε εἰλικρινεῖς, ὡρκίσθησαν εἰς τὴν Παναγίαν καὶ τοὺς ἁγίους νὰ μὴ πωλῶσιν εἰς ἰδιώτας, καὶ ἀναγκάζεταί τις νὰ σεβασθῇ τὸ σέβας τῆς ὑποσχέσεως. Ὅσαι δὲ ἐπαγγέλλονται τὴν εὐλάβειαν (καὶ βλέπω ὅτι εἶνε πολὺ περισσότεραι παρ' ὅσον νομίζει τις) συναισθάνονται ἀδιακόπως ὅτι διατελοῦσιν ὑπὸ τὸ κράτος καὶ τὸ βλέμμα τῶν ἱερέων, τῶν καλογραιῶν, τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἱεροσπουδαστῶν, οἱ ὁποῖοι πλημμυροῦσιν ὡς ἀκρίδες τὸν τόπον, καὶ αὐτὰ τὰ πλέον ἀκατοίκητα μέρη του. Τὰ μοναστήρια παρέχουσι κ' ἐδῶ ἐργασίαν, ὡς παντοῦ, ὑπὸ κερδοσκοπικοὺς ὅρους πολὺ συμφορωτέρους τῶν ἐμπόρων. Βλέπει τις λοιπόν, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν προαυλίων τῶν ἐκκλησιῶν, ὁμάδας χωρικῶν γυναικῶν καθημένας κύκλῳ καὶ κινούσας τὰς κουβαρίστρας των, ἐνῷ ψυθιρίζουσι λιτανείας ἢ ψάλλουσι λατινικὰ τροπάρια, συγχρόνως δὲ θεωροῦσιν ἀπλήστως τοὺς διαβάτας καὶ ἀνταλλάσσουσι τὰς παρατηρήσεις των, ἀποκρινόμεναι ora pro nobis εἰς τὴν στακτόχρουν, μαύρην ἢ κυανῆν καλογραῖαν, ἥτις ἐπιτηρεῖ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ψαλμῳδίαν.

»Αἱ γυναῖκες αὐταὶ εἶνε ἐν γένει ἀγαθαὶ καὶ φιλόξενοι. Τὰ παιδία των μοῦ προξενοῦσι συμπάθειαν, ὁσάκις δὲ ἀπαντῶ ἀσθενῆ, χαίρω ὅτι δύναμαι νὰ παραγγείλω κἄτι πρὸς θεραπείαν των. Ὡς πρὸς τοῦτο ἐπικρατεῖ ἐδῶ μεγάλη ἀμάθεια ἢ ἀμεριμνησία. Ἡ μητρότης εἶνε πάθος μᾶλλον ἢ φιλοστοργία. Αἱ μητέρες φαίνονται φρονοῦσαι ὅτι τὰ τέκνα ἐγεννήθησαν μόνον καὶ μόνον ἵνα συνειθίσωσι νὰ πάσχωσιν.

»Τὸ ἔργον τοῦ Περάκ, τὸ ὁποῖον ἔχει πολλὴν πελατείαν, μᾶς φέρει πολλάκις εἰς τὰ πλέον δύσβατα μέρη τῶν βουνῶν, καὶ γίνεται ἀφορμὴ νὰ βλέπω τὰς ὡραιοτέρας τῆς γῆς τοποθεσίας, διότι ὁ τόπος αὐτὸς μοῦ φαίνεται ὄνειρον... Μήπως ὅμως καὶ ἡ ζωή μου δὲν εἶνε παράδοξον ὄνειρον ἀληθῶς;

»Ὁ τρόπος τῶν ἐκδρομῶν μας εἶνε ἁπλούστατος. Ὁ Περὰκ ἔχει ἓν μικρὸν ἁμάξιον, ὡς τὸ ὀνομάζει, μ' ἓν κάλυμμα πάνινον, τὸ ὁποῖον δῆθεν μᾶς σκεπάζει. Εἰς τὸ ἁμάξιον αὐτὸ ζεύγει ποτὲ ἕνα ἀτρόμητον ἡμίονον, ποτὲ μικρὸν ἱππάριον, δυνατὸν ἀλλὰ ἥσυχον, τὸ ὁποῖον, ὡς ὁ αὐθέντης του, ἔχει μόνον δέρμα καὶ κόκκαλα, ἀλλὰ δὲν καταπονεῖται ποτέ. Τοιουτοτρόπως δέ, ἐνῷ ὁ μεγαλείτερος υἱὸς τῆς Ἰουστίνας, ὅστις ἐπέστρεψεν

Digitized by Google

ἀπὸ τὸ τάγμα του ὅπου ἦτο πεταλωτής, ἀναπληροῖ κατ' οἶκον τὸν πατέρα του, ὁ Περὰκ καὶ ἐγὼ τρέχομεν τὰ βουνὰ καὶ τὰς κοιλάδας, ὅ,τι καιρὸς καὶ ἂν ἦνε. Ἡ Ἰουστίνα ἰσχυρίζεται ὅτι αὐτὸ μὲ ὠφελεῖ, καὶ ὅτι πρέπει νὰ μείνω μαζῆ της πάντοτε, ὁρκίζεται δὲ ὅτι θὰ μοῦ εὕρῃ μέσον νὰ κερδίζω τὸ καθημερινόν μας, χωρὶς νὰ ταπεινοῦμαι ὑπηρετοῦσα μεγάλας κυρίας.

»Ἀλλοίμονον! δὲν ἠσθανόμην ταπείνωσιν ἐνόσω ἠσθανόμην ὅτι ἀγαπῶμαι καὶ ἠγάπων τόσον εἰλικρινῶς, ἐγώ! Πιστεύεις, ὅτι ὄχι μόνον αἰσθάνομαι λύπην διότι δὲν θὰ μ' εὐλογῇ πλέον πᾶσαν πρωΐαν ἡ γραῖα ἐκείνη μαρκησία, ἀλλὰ καὶ ἀνησυχῶ καὶ τρέμω δι' αὐτήν, ὡς ἂν ἐμάντευον ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ζήσῃ χωρὶς ἐμέ; Ἆ! ὁ θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μὲ λησμονήσῃ γρήγορα, καὶ νὰ μὲ ἀντικατέστησεν ἤδη δι' ἄλλης γυναικός, ὀλιγώτερον ὀλεθρίας εἰς τὴν οἰκιακήν της εἰρήνην. Ἀλλὰ θὰ τὴν περιποιηθῇ κανεὶς ἄλλος, ἠθικῶς ἐννοῶ, ὡς τὴν ἐπεριποιούμην ἐγώ; θὰ δυνηθῇ νὰ μαντεύσῃ τὰς πνευματικάς της ἰδιοτροπίας, νὰ διασκεδάζῃ τὴν πλῆξιν τῆς ἀργίας της, νὰ τῆς ὁμιλῇ περὶ τῶν τέκνων της, ὅπως της ἤρεσκε ν' ἀκούῃ περὶ αὐτῶν; Ὅτε ἦλθον ἐδῶ ἀνέπνευσα μὲ ἀπλήστους πνεύμονας τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ κ' ἐθεώρησα τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ τραχεῖαν αὐτὴν φύσιν, τὴν ὁποίαν τόσον ἐπόθουν νὰ γνωρίσω. Εἶπα κατ' ἐμαυτήν: Τέλος πάντων εἶμαι ἐλευθέρα! Θὰ πηγαίνω ὅπου θέλω, θὰ ὁμιλῶ ὅσον ὀλίγον θέλω, δὲν θὰ γράφω πλέον δεκάκις τῆς ἡμέρας τὴν αὐτὴν ἐπιστολὴν εἰς δέκα διάφορα πρόσωπα, δὲν θὰ ζῶ ἐντὸς θερμοκηπίου, δὲν θ' ἀναπνέω πλέον τὸ δριμὺ ἄρωμα ἀνθέων ἀποσταλαζομένων διὰ χημικῶν μεθόδων φυτῶν ἀπεξηραμμένων... Θὰ ῥοφῶ διὰ τῆς ἀτμοσφαίρας τὸ ἐλεύθερον ἄρωμα τῆς λευκακάνθης καὶ τοῦ θύμου!.. Ναί, εἶπα ὅλ' αὐτὰ κατ' ἐμαυτήν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσα νὰ χαρῶ! Ἔβλεπα μακρόθεν τὴν πτωχήν μου φίλην μελαγχολικὴν καὶ μόνην, κλαίουσαν ἴσως διότι μ' ἔκαμε νὰ κλαύσω!

»Ἀλλὰ τὸ ἠθέλησε· ἴσως δὲ κ' ἔπρεπε νὰ γείνῃ! Δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ τὴν μιμηθῶ διὰ στιγμήν τινα ἀδικίας καὶ πείσματος. Ἡ μήτηρ ἐσυλλογίζετο τὸν υἱόν της, τοιοῦτος δὲ υἱὸς εἶνε ἄξιος πάσης μητρικῆς θυσίας. Ἴσως μὲ νομίζει σκληρὰν καὶ ἀχάριστον, ὅτι δὲν συνεμορφώθην πρὸς τὰ σχέδιά της, καὶ πολλάκις διαλογίζομαι ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ κάμω· ἀλλὰ μὲ φαίνεται πάντοτε ὅτι ἦτο μάταιον. Ὁ μαρκήσιος δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους δύναταί τις ν' ἀπομακρύνῃ διὰ μιᾶς κοινῆς λέξεως, ψυχρῶς ἢ περιφρονητικῶς. Δὲν θὰ εἶχα δὲ ἄλλως καὶ τὸ δικαίωμα νὰ προσενεχθῶ τοιουτοτρόπως πρὸς αὐτόν, ὅστις ὄχι μόνον τὸ αἴσθημά του δὲν μ' εἶχεν ἐκδηλώσει, ἀλλὰ μ' ἔδειξε πάντοτε σεβασμὸν καὶ ἁβροτάτην φιλίαν. Μάτην ἀναζητῶ νὰ εὕρω ποίαν γλῶσσαν συμπαθῆ συγχρόνως καὶ ψυχρὰν ἠδυνάμην νὰ μεταχειρισθῶ, διὰ νὰ τοῦ εἰπῶ πόσον ἱερὰ εἶνε δι' ἐμὲ ἡ εὐτυχία του καὶ ἡ εὐτυχία τῆς μητρός του. Αἰσθάνομαι ὅτι δὲν θὰ εἶχα αὐτὴν τὴν ἱκανότητα. Ἢ ἡ ἀληθινή μου πρὸς αὐτὸν φιλία θὰ τὸν ἠπάτα περὶ τῶν αἰσθημάτων μου καὶ θὰ τὸν ἔκαμνε νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐθυσιαζόμην εἰς τὸ καθῆκον, ἢ τὸ ἀνένδοτόν μου θὰ τὸν προσέβαλλεν ὡς ἄκαιρος ἐπίδειξις ἀρετῆς, τῆς ὁποίας τὴν βοήθειαν οὐδέποτε μοῦ ἔδωκε ἀφορμὴν νὰ ἐπικαλεσθῶ...Ὄχι, ὄχι! οὔτε δυνατόν, οὔτε πρέπον ἦτο!

»Μ' ἐφάνη νὰ ἐννόησα, ὅτι ἡ μαρκησία ἤθελε νὰ τοῦ εἰπῶ, ὅτι εἶμαι δεδεμένη δι' ἄλλου ἔρωτος. Θεέ μου! Ἂς ἐπινοήσῃ τώρα ὅ,τι θέλει. Ἂ θυσιάσῃ ἂν εἶνε ἀνάγκη, καὶ τὴν ζωήν μου καὶ τὴν τιμήν μου! Ἀφῆκα τὸ στάδιον ἐλεύθερον. Τὸ κατ' ἐμὲ μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπινοήσω πρόχειρον μυθιστόρημα. Καὶ μήπως ἐκεῖνος θὰ τὸ ἐπίστευεν;

»Καμίλλη, θὰ τὸν ἴδῃς. Θὰ τὸν ἐπανεῖδες ἴσως μετὰ τὴν πρώτην ἐκείνην ἐπίσκεψίν του κατὰ τὴν ὁποίαν μοῦ ὁμολογεῖς ὅτι τόσον ἐκοπίασες νὰ ὑποκριθῇς τὸ μέρος σου. Σοῦ ἐπροξένησε, μοῦ γράφεις, πολλὴν λύπην. Σοῦ ἐφάνη ὡς παράφρων. Τώρα θὰ ἦνε ἥσυχος βεβαίως· ἔχει τόσην ἠθικὴν δύναμιν, ὥστε θὰ ἐννοήσῃ ἐπὶ τέλους ὅτι δὲν δύναμαι πλέον νὰ τὸν ἐπανίδω! Ἐν τούτοις πρόσεχε! Εἶνε πολὺ ὀξυδερκής. Εἰπέ του ὅτι ἔχω τὸ πνεῦμα ψυχρόν..Ὄχι, ὄχι αὐτό! δὲν θὰ τὸ πιστεύσῃ. Κάμε του λόγον περὶ τῆς ὑπερηφανείας μου ἥτις εἶνε ἀκατάβλητος. Αὐτὸ εἶνε ἀλήθεια. Εἶμαι πολὺ ὑπερήφανος, τὸ αἰσθάνομαι. Ἂν δὲν ἤμην, θὰ ἤμην ἀξία τῆς ἀγάπης του;

»Θὰ ἤθελαν ἴσως νὰ καταστῶ ἀναξία τοῦ σεβασμοῦ του,.. ὄχι ἡ μήτηρ! ποτὲ αὐτή! Ἔχει τὴν ψυχὴν χρηστήν, εὐλαβῆ καὶ πλήρη ἀγνότητος· ἀλλ' ὁ δούξ! Τώρα ἐνθυμοῦμαι πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχα ἐννοήσει τότε καὶ τώρα τὰ βλέπω ἀλλοῖα. Ὁ δοὺξ εἶνε ἐξαίρετος ἄνθρωπος· λατρεύει τὸν ἀδελφόν του· πιστεύω δὲ ὅτι ἡ σύζυγός του ἥτις εἶνε ἄγγελος, θὰ ἐξαγνίσῃ τὴν ζωήν του καὶ τὰς ἰδέας του. Ἀλλ' εἰς τὸ Σεβάλ, ὅτε μ' ἔλεγε νὰ σώσω μὲ πᾶσαν θυσίαν τὸν ἀδελφόν του... τὸ συλλογίζομαι τώρα καὶ κοκκινίζω ἀπὸ ἐντροπήν!

»Ἆ! ἄς μ' ἀφήσουν νὰ λησμονηθῶ καὶ νὰ τὰ λησμονήσω ὅλα! Ἐνόμισα ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος ὅτι ἤμην ἥσυχος, ἀξιοπρεπής, εὐτυχής! Μία ἡμέρα, μία ὥρα κατέστρεψαν τὰ πάντα. Διὰ μιᾶς της λέξεως ἡ μαρκησία Βιλλεμὲρ ἐδηλητηρίασεν ὅλας μου τὰς ἀναμνήσεις, τὰς ὁποίας ἤθελα ν' ἀποκομίσω ἁγνάς, καὶ δὲν τολμῶ πλέον σήμερον νὰ τὰς ἀναπολήσω. Ἀλήθεια, Καμίλλη, εἶχες δίκαιον ἐνίοτε, ὅταν μ' ἔλεγες, ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ ἔχῃ πολὺ εὔπιστον τὸ πνεῦμα, καὶ ὅτι ἐθεώρουν κάπως δογκισωτικῶς τὴν ζωήν! Τοῦτο θὰ μοῦ γείνῃ μάθημα, καὶ θὰ δυσπιστῶ τοῦ λοιποῦ

Digitized by Google

πρὸς τὴν φιλίαν ὡς καὶ πρὸς τὸν ἔρωτα. Διατί, λέγω πολλάκις πρὸς ἐμαυτήν, νὰ μὴ θραύσω ἀπὸ τοῦδε πάντα μου δεσμὸν πρὸς τὸν κόσμον αὐτόν, τὸν πλήρη κινδύνων καὶ ἀπογοητεύσεων, διατὶ νὰ μὴ ἀποδεχθῶ τὸν ζυγὸν τῆς πτωχείας μετὰ πλείονος ἔτι γενναιότητος ἢ μέχρι τοῦδε; Θὰ ἠδυνάμην νὰ εὕρω πόρον ζωῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν, τῆς ὁποίας ὁ πολιτισμὸς εἶνε τόσον ὀπίσω. Δὲν θὰ ἦτο μὲν δυνατὸν νὰ γείνω διδασκάλισσα, ὡς τὸ ἐφαντάζετο πέρυσιν ἡ Ἰουστίνα, διότι ὁ κλῆρος κατέκλυσε πανταχοῦ τὰ σχολεῖα, καὶ αἱ καλαὶ καλογραῖαι δὲν θὰ ἐπέτρεπον νὰ διδάξω οὐδ' εἰς αὐτὸ τὸ Λαντριάκ· ἀλλὰ θὰ εὕρισκον ἴσως παραδόσεις εἰς καμμίαν πόλιν, ἢ θέσιν λογιστοῦ εἰς κανὲν ἐμπορικὸν κατάστημα.

»Πρὸ παντὸς ὅμως, πρέπει νὰ ἦμαι βεβαία, ὅτι θὰ λησμονηθῶ ἐκεῖ πέραν. Ἀφοῦ δὲ ἡ λήθη αὐτὴ ἐπέλθη πλήρης, πρέπει νὰ συλλογισθῶ τὰ παιδιά μας, καὶ τὰ συλλογίζομαι ἤδη ἐκ τῶν προτέρων. Ὁπωσδήποτε μὴν ἀνησυχῇς. Θὰ εὕρω· θὰ νικήσω ἐπὶ τέλους τὴν κακὴν τύχην. Ἠξεύρεις ὅτι δὲν κοιμῶμαι, οὐδὲ εἶνε δυνατὸν νὰ καταβληθῶ. Ἔχεις τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ δύο μῆνας ἀκόμη. Ἐγὼ δὲ δὲν χρειάζομαι ἐδῶ τίποτε. Μὴ τυραννῆσαι λοιπόν. Ἄς ἔχωμεν τὰς ἐλπίδας μας εἰς τὸν Θεόν. Ἔχε τας δὲ σὺ καὶ εἰς τὴν ἀδελφήν σου, ἡ ὁποία σ' ἀγαπᾷ.»

ΚΒ'

Ἡ Καρολίνα δικαίως ἐφοβεῖτο τὰς παρὰ τῇ ἀδελφῇ της ἐξετάσεις τοῦ Κ. Βιλλεμέρ. Εἶχεν ἤδη οὗτος δὶς ἐπανέλθει εἰς Ἐτάμπην, ἐννοῶν δὲ κάλλιστα, ὅτι ἡ λεπτότης τῷ ἀπηγόρευε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ φανῇ ὡς ἀνάκρισις, ἠρκεῖτο παρατηρῶν τὸ ἦθος τῆς Καμίλλης καὶ σχολιάζων τὰς ἀποσιωπήσεις της. Ἀπέκτησε δὲ οὕτω τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ Κ. Ἐδβὲρ ἐγνώριζε τὸ καταφύγιον τῆς ἀδελφῆς της, καὶ ὅτι ἡ ἀφάνειά της οὐδεμίαν τῇ ἐπροξένει πραγματικὴν ἀνησυχίαν. Ἡ Καμίλλη ἐκράτει ἔτι τὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς ἡ Καρολίνα ἔγραφεν, ὅτι εὗρε θέσιν ἐκτὸς τῆς Γαλλίας. Δὲν τὴν ἐδείκνυε δέ, διότι τοσαύτην ἔβλεπεν ἀγωνίαν καὶ ὀδύνην ἐπὶ τῆς ἠλλοιωμένης ἤδη μορφῆς τοῦ μαρκησίου, ὥστε δὲν ἐτόλμα νὰ καταφέρῃ καὶ τὸ ἔσχατον αὐτὸ τραῦμα εἰς τὸν εὐεργέτην καὶ προστάτην τῶν τέκνων της. Πλὴν δὲ τούτου ἡ Κ. Ἐδβὲρ δὲν συνεμερίζετο πάσας τὰς ἀνησυχίας τῆς συνειδήσεως τῆς ἀδελφῆς της, οὐδ' ἐννόει πᾶσαν αὐτῆς τὴν ὑπερηφάνειαν. Δὲν ἐτόλμησε μὲν νὰ τὴν μεμφθῇ ἐπὶ τούτῳ, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐθεώρει μέγα ἔγκλημα ν' ἀδιαφορήσῃ κάπως περὶ τῆς δυσαρεσκείας τῆς μαρκησίας καὶ νὰ γείνῃ ὁπωσδήποτε νύμφη της. « Ἀφοῦ αἱ προτάσεις τοῦ μαρκησίου, διενοεῖτο, ἦσαν τόσον σοβαραί, ἀφοῦ ἡ μήτηρ του τὸν ἀγαπᾷ τόσον ὥστε δὲν τολμᾷ νὰ τοῦ ἀντιστῇ παρρησίᾳ, ἀφοῦ τέλος πάντων εἶνε ἐνῆλιξ καὶ κύριος τῆς περιουσίας του δὲν βλέπω διατί ἡ Καρολίνα νὰ μὴ μεταχειρισθῇ ὀλίγον τὴν ἐπιρροήν της ἐπὶ τῆς γραίας, τὴν πειθώ της καὶ τὰ προτερήματά της, ὥστε σιγὰ σιγὰ νὰ τὴν καταφέρῃ νὰ συναινέσῃ εἰς τὸν γάμον... ἀλλὰ... ἡ πτωχή μου Καρολίνα, μ' ὅλον της τὸν ἡρωϊσμὸν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν της εἶνε παρὰ πολὺ ῥωμαντική, καὶ θέλει νὰ φονευθῇ αὐτὴ διὰ νὰ ζήσῃ ἡμᾶς, ἐνῷ μὲ ὀλίγην ὑπομονὴν καὶ ὀλίγην ἐπιτηδειότητα καὶ αὐτὴ ἐγίνετο εὐτυχὴς καὶ ἡμεῖς ὅλοι. »

Ἦτο ἄλλη θεωρία αὐτὴ περὶ τοῦ ὀρθοῦ, ἣν ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ παραλληλίσῃ πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Περάκ καὶ τῆς Ἰουστίνης. Εἶνε δ' ἐλεύθερος, ἐννοεῖται, νὰ προτιμήσῃ ἐκείνην ἐκ τῶν δύο, ἥτις ἤθελε τῷ φανῇ καλλιτέρα. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἐπειδὴ εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ἐκφράσωμεν γνώμην, ἐξομολογούμεθα ὅτι μεροληπτοῦμεν κάπως ὑπὲρ τῆς Καρολίνης.

Ὁ μαρκήσιος ἐννόησεν, ὅτι ἡ Κ. Ἐδβὲρ ὑπηνίσσετο δειλῶς τὴν τοιαύτην τῶν πραγμάτων θέσιν, καὶ εἶδεν ὅτι ἐγνώριζε πάντα τὰ διατρέξαντα. Ἐξεφράσθη τότε κάπως ἐλευθερώτερον, ἡ δὲ Καμίλλη ἐνθαρρυνθεῖσα, ἠρώτησεν αὐτὸν μετὰ πολλῆς ἀδεξιότητος, ἄν, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ μαρκησία ἔμενεν ἄκαμπτος, εἶχεν ἐκεῖνος ἀπόφασιν νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Καρολίναν τὴν χεῖρά του. Ἐφαίνετο δ' ἑτοίμη νὰ προδώσῃ τὸ μυστικὸν τῆς ἀδελφῆς της, ἂν ὁ μαρκήσιος ἔδιδε τὸν λόγον του.

Οὗτος ἀπήντησεν ἀδιστάκτως:

— Ἂν ἤμην βέβαιος ὅτι ἀγαπῶμαι, ἂν ἡ εὐτυχία τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενὲ ἐξήρτητο ἀπὸ τὸ θάρρος μου, θὰ κατώρθωνα νὰ κάμψω διὰ πάσης θυσίας τὰς ἀντιστάσεις τῆς μητρός μου· ἀλλὰ δὲν μοῦ δίδετε ἐλπίδα. Δόσετέ μου καὶ βλέπετε.

— Ἐγώ; εἶπεν ἡ Καμίλλη, καταπλαγεῖσα καὶ τεταραγμένη.

Κ' ἐδίστασε ν' ἀπαντήσῃ. Εἶχε μὲν νομίσει ὅτι ἐμάντευσε τὸ μυστικὸν τῆς Καρολίνας· ἀλλ' αὐτὴ εἶχε πάντοτε ὑπερηφάνως ἀρνηθῆ, οὐχὶ ψευδομένη ἀλλ' ἀποφεύγουσα τὰς ἐρωτήσεις, ἡ δὲ Κ. Ἐδβὲρ δὲν ᾐσθάνετο τὴν τόλμην νὰ προσβάλῃ καιρίως τὴν ἀξιοπρέπειάν της, ἐκθέτουσα αὐτὴν ἰδιοβούλως.

— Αὐτὸ οὐδ' ἐγὼ δὲν τὸ ἠξεύρω, ὑπέλαβεν. Ἡ Καρολίνα ἔχει τόσην ψυχικὴν δύναμιν, ὥστε δὲν τὴν μαντεύω πάντοτε.

— Ἔχει τόσην δύναμιν ἀληθῶς ἡ ψυχή της, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, ὥστε οὐδέποτε θὰ ἐδέχετο τὸ ὄνομά μου χωρὶς τὴν εἰλικρινῆ εὐλογίαν τῆς μητρός μου. Αὐτὸ τὸ γνωρίζω καλλίτερα ἀπὸ σᾶς. Μὴ μοῦ λέγετε λοιπὸν τίποτε. Ἐγὼ πρέπει νὰ ἐνεργήσω. Ἓν μόνον πρᾶγμα σᾶς ζητῶ. Νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ φροντίζω ἐν τῷ μεταξὺ περὶ ὑμῶν καὶ

Digitized by Google

τῶν τέκνων σας· καὶ μάλιστα... ναί! θὰ τολμήσω νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ καὶ αὐτό· φοβοῦμαι πολὺ μήπως ἡ δεσποινὶς Σαιν-Ζενὲ εὑρίσκεται στενοχωρημένη χρηματικῶς, καὶ ἐκτεθειμένη εἰς στερήσεις, αἵτινες μοῦ προξενοῦν φρίκην. Ἀπαλλάξατέ με ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὰν αὐτὴν ἀγωνίαν. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς ἀφήσω ἓν χρηματικὸν ποσόν, τὸ ὁποῖον μοῦ ἀποδίδετε, ἂν δὲν χρειασθῇ, ἀλλὰ τῆς στέλλετε ὅμως ἐν ἀνάγκῃ, ὡς προερχόμενον ἐκ μέρους σας.

— Ὤ, αὐτὸ εἶνε ἀδύνατον, ἀπήντησεν ἡ Καμίλλη· θὰ τὸ μαντεύσῃ καὶ δὲν θὰ μὲ συγχωρήσῃ ποτὲ ὅτι τὸ ἔκαμα.

— Βλέπω ὅτι πολὺ φοβεῖσθε.

— Τὴν φοβοῦμαι ὅπως φοβεῖταί τις πᾶν ὅ,τι σέβεται.

— Καθὼς κ' ἐγὼ λοιπόν! ἀπήντησεν ὁ μαρκήσιος ἀναχωρῶν· τὴν φοβοῦμαι τόσον ὥστε δὲν τολμῶ νὰ τὴν ἀναζητήσω. Καὶ ὅμως πρέπει νὰ τὴν ἐπανεύρω, ἢ ν' ἀποθάνω.

Ὁ μαρκήσιος προῆλθε μετ' ὀλίγον εἰς ζωηροτάτην μετὰ τῆς μητρός του ἐξήγησιν. Καίτοι ἔβλεπεν αὐτὴν πάσχουσαν, μελαγχολικὴν καὶ ποθοῦσαν τὴν Καρολίναν πολὺ περισσότερον ἢ ὅσον ὡμολόγει, καίτοι ὁ μαρκήσιος ἀπόφασιν εἶχε ν' ἀναμείνῃ προσφορωτέραν στιγμὴν ἵνα φωτισθῇ, ἡ ἐξήγησις ἐν τούτοις ἐπῆλθε μοιραίως καὶ αναποδράστως, χωρὶς μηδ' αὐτὸς μηδὲ ἡ μήτηρ του νὰ θέλωσι. Ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων ἦτο τοσοῦτον δεινὴ ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ παραταθῇ. Ἡ κυρία Βιλλεμὲρ ὡμολόγησεν, ὅτι εἶχεν αἰφνιδίως διατεθῇ κατὰ τοῦ χαρακτῆρος τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ, καὶ ὅτι προκειμένου νὰ τηρήσῃ τὸν λόγον της, ὑπέδειξεν εἰς αὐτὴν ὅτι τοῦτο μεγάλην θὰ τῇ ἐπροξένει λύπην. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ κατόπιν τῶν ἐξημμένων ἐρωτήσεων τοῦ μαρκησίου, ἡ συνομιλία ἐξήφθη ἐπίσης, ἡ δὲ μαρκησία Βιλλεμέρ, στενοχωρηθεῖσα, ἐξήνεγκε τέλος τὴν καταδίκην τῆς Καρολίνας. Ἡ ἀτυχὴς κόρη εἶχε περιπέσει εἰς ἁμάρτημα, τὸ ὁποῖον ἐθεώρει μὲν συγγνωστὸν ἡ μαρκησία ὡς προστάτρια καὶ φίλη της, ἀλλ' οὐδὲ νὰ φαντασθῇ πλέον ἠδύνατο, μετὰ τοῦτο, νὰ τὴν ὀνομάσῃ κόρην της.

Ἐνώπιον τοῦ ἀποτελέσματος τῆς συκοφαντίας οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐκάμφθη ἡ θέλησις τοῦ μαρκησίου.

— Εἶνε ἄτιμον ψεῦδος! ἀνεφώνησεν ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ψεῦδος ἄνανδρον,... καὶ τὸ ἐπιστεύσατε! Πολὺ τολμηρὸς καὶ πολὺ ἐπιδέξιος πρέπει νὰ ἦτο ὁ συκοφάντης! Θὰ μοῦ τὰ εἴπητε ὅλα, μῆτερ μου, διότι ἐγὼ δὲν ἔχω διάθεσιν ν' ἀρκεσθῶ εἰς ψεύδη!

— Ὄχι, υἱέ μου, ὄχι, δὲν θὰ σοῦ εἰπῶ πλέον τίποτε, ἀπήντησεν εὐσταθῶς ἡ μαρκησία Βιλλεμέρ, καὶ πᾶσαν νέαν σου λέξιν θὰ τὴν θεωρήσω ὡς ἔλλειψιν στοργῆς καὶ σεβασμοῦ.

Οὕτως ἡ μαρκησία ἔμεινεν ἀνεξερεύνητος. Εἶχε δώσει τὸν λόγον αὐτῆς εἰς τὴν Λεοντίαν νὰ μὴ τὴν προδώσῃ, ἄλλως δὲ κατ' οὐδένα λόγον θ' ἀπεφάσιζε νὰ σπείρῃ τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν δύο της υἱῶν. Ὁ δοὺξ εἶχε πολλάκις εἰπεῖ εἰς αὐτήν, ἐνώπιον τοῦ Οὐρβανοῦ, ὅτι οὔτ' ἐζήτησε ποτέ του οὐδ' ἔτυχε γλυκὺ βλέμμα τῆς Καρολίνης. Τὸ ψεῦδος τοῦτο, ἐφρόνει ἡ μαρκησία οὐδέποτε ἤθελε συγχωρήσει ὁ μαρκήσιος. Ἐγνώριζεν ἤδη, ὅτι εἶχεν ἐκμυστηρευθῇ εἰς τὸν δοῦκα τὸν ἔρωτά του, ὅτι οὗτος συνέπασχεν εἰς τὴν λύπην του καὶ εἶχε κινήσει τὴν σύζυγόν του εἰς ἀναζήτησιν τῆς Καρολίνης δι' ὅλων τῶν μοναστηρίων τῶν Παρισίων. «Δὲν ὁμιλεῖ, ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν ἡ μαρκησία· δὲν ἀποτρέπει τὴν γυναῖκά του καὶ τὸν ἀδελφόν του ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀνοησίαν, ἐνῷ ἔπρεπε τοὐλάχιστον νὰ ἐξομολογηθῇ τὸ παρελθὸν εἰς τὸν μαρκήσιον, διὰ νὰ τὸν θεραπεύσῃ! Φαίνεται λοιπὸν ὅτι θὰ ἦνε ἄκαιρος πλέον τοιαύτη ἐξομολόγησις, καὶ ἂν ἐγὼ τὴν κάμω θὰ ὠθήσω τοὺς υἱούς μου ν' ἀλληλοσφαγῶσιν, ἀφοῦ τόσον ἠγαπήθησαν».

Ἡ Καρολίνα ἐν τούτοις ἔγραφεν εἰς τὴν ἀδελφήν της:

«Τρομάζεις ὅτι εὑρίσκομαι εἰς τόπον τόσον ὀρεινὸν καὶ ἀνώμαλον, καὶ μ' ἐρωτᾷς ποία εἶνε ἡ ὡραιότης του, ὥστε νὰ κινδυνεύῃ τις νὰ φονευθῇ εἰς κάθε του βῆμα. Ἐν πρώτοις ἐγὼ δὲν κινδυνεύω διόλου, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ καλοῦ μου Περάκ. Οἱ δρόμοι οἱ ὁποῖοι θὰ ἦσαν φοβεροὶ καὶ ἀδύνατοι ἴσως διὰ τὰς ἁμάξας τὰς ὁποίας γνωρίζομεν, εἶνε ἀρκετὰ πλατεῖς διὰ τὰ μικρὰ ἁμάξια τοῦ τόπου. Ἔπειτα ὁ Περὰκ εἶνε πολὺ προσεκτικός. Ὁσάκις τὸ βλέμμα του δὲν τὸν πληροφορεῖ ἀκριβῶς περὶ τοῦ πλάτους τὸ ὁποῖον μᾶς χρειάζεται, ἔχει πρὸς ἐξακρίβωσιν αὐτοῦ μέθοδον, ἡ ὁποία μ' ἔκαμε πολὺ νὰ γελάσω, ὅτε τὸ πρῶτον τὸν εἶδα νὰ τὴν μεταχειρισθῇ. Μοῦ ἐμπιστεύεται τοὺς χαλινούς, πεζεύει, λαμβάνει τὴν μάστιγά του, εἰς τῆς ὁποίας τὴν ῥάβδον εἶνε ἀκριβῶς σημειωμένον τὸ πλάτος τοῦ ἁμαξίου του, καὶ προχωρῶν ὀλίγα βήματα μετρεῖ ἀκριβῶς τὸ μεταξὺ τοῦ βράχου καὶ τοῦ βαράθρου διάστημα· κ' ἐνίοτε τὸ μεταξὺ δύο βαράθρων. Ἂν ὁ δρόμος ἦνε ἓν μόνον ἑκατοστόμετρον πλατύτερος παρ' ὅσον μᾶς χρειάζεται, ὁ Περὰκ ἐπιστρέφει θριαμβευτικῶς καὶ διαβαίνομεν τρέχοντες. Ἂν τὸ ἑκατοστόμετρον αὐτὸ μᾶς λείπει, καταβαίνω ἐγὼ τῆς ἁμάξης, καὶ τὴν περνᾷ αὐτὸς κρατῶν ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ τὸ ζῶον. Σὲ βεβαιόνω ὅτι συνειθίζει τις τόσον καλὰ εἰς ὅλα, ὥστε οὐδὲ κἂν τὸ συλλογίζομαι πλέον. Τὰ ἄλογα ἐδῶ οὔτε τρομάζουν εὔκολα οὔτε ἰδιότροπα εἶνε. Γνωρίζουν τὸν κίνδυνον ὅπως ἡμεῖς, καὶ δὲν συμβαίνουν δυστυχήματα περισσότερα παρὰ εἰς τὴν πεδιάδα. Σοῦ παρέστησα ἴσως ὑπερβολικὸν τὸν κίνδυνον τῶν ἐκδρομῶν αὐτῶν διὰ τῶν πρώτων μου ἐπιστολῶν. Ἦτο ματαιότης, ἢ ὑπόλοιπον φόβου ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐθεραπεύθην ἤδη εντελῶς, ἀφοῦ εἶδα πόσον ἦτον ἀνυπόστατος.

»Ὡς πρὸς τὴν καλλονὴν τοῦ Βελαί, οὐδέποτε θὰ κατώρθωνα νὰ σοῦ τὴν περιγράψω. Δὲν ἐφανταζόμην ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν, εἰς τὸ κέντρον τῆς Γαλλίας, μέρη τόσον παράδοξα καὶ τόσον μεγαλοπρεπῆ. Εἶνε πολὺ ὡραιότερα τῆς Ὠβέρνης τὴν ὁποίαν διέβην ἐρχομένη. Ἡ πόλις τοῦ Πουὺ κεῖται εἰς θέσιν μοναδικὴν ἴσως. Εἶνε κατεσπαρμένη ἐν μέσῳ σωρῶν λάβας, οἵτινες φαίνονται ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν κόλπων της καὶ ἀποτελοῦντες μέρος τῶν οἰκοδομῶν της. Εἶνε γιγαντιαῖα κτίσματα. Ἀλλὰ κ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι ἀνήγειραν ἐπὶ τῶν πλευρῶν κ' ἐνίοτε ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ἐκ λάβας αὐτῶν πυραμίδων ἐνεπνεύσθησαν ἀληθῶς ὑπὸ τοῦ μεγαλείου τῆς τοποθεσίας.

« Ἡ μητρόπολις εἶνε κτίριον θαυμασίας ῥωμανικῆς τέχνης, ὁμοιόχρους πρὸς τὸν βράχον, φαιδρυνομένη δὲ κἄπως διὰ τῶν κυανολεύκων μωσαϊκῶν τοῦ ἀετώματός της. Ἀπὸ τῆς θέσεώς της φαίνεται κολασσιαία, διότι κεῖται ἐπὶ τῆς κορυφῆς σχεδὸν βουνοῦ κλιμακωτοῦ προξενοῦντος ἰλιγγίασιν. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς εἶνε θαυμάσιον διὰ τὴν κομψότητα καὶ δύναμιν τῶν γραμμῶν του καὶ τὸ ἐπικρατοῦν θρησκευτικὸν σκιόφως. Οὐδέποτε ἐνόησα οὐδὲ ᾐσθάνθην οὕτως εἰπεῖν τὸν τρόμον τοῦ μεσαιῶνος ὡς ὑπὸ τοὺς μελανοὺς καὶ γυμνοὺς αὐτοὺς στύλους, ὑπὸ τοὺς θόλους αὐτοὺς οὓς περιβάλλουν αἱ καταιγίδες. Ἦτο λαῖλαψ φοβερὰ ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Αἱ ἀστραπαὶ διέσχιζον διὰ λάμψεων καταχθονίων τὰ ὡραῖα πολύχρωμα ὑελώματα, ἅτινα μετέδιδον ἀντανακλάσεις πολυτίμων λίθων ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ τοῦ ἐδάφους. Αἱ βρονταὶ τοῦ κεραυνοῦ ἐφαίνοντο ἐξερχόμεναι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ βήματος. Ἦτο ὁ Ἰεχωβὰ τῶν Ἑβραίων, ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ὀργῇ!... Ἀλλὰ δὲν ἐτρόμαζον! Ὁ ἀληθὴς θεός, ὃν ἀγαπῶμεν σήμερον, δὲν ἔχει ἀπειλὰς κατὰ τῶν ἀσθενῶν. Προσηυχήθην ἐκεῖ ἐν πλήρει πίστει, καὶ ᾐσθάνθην ἔπειτα ὅτι ἤμην πολὺ καλλιτέρα. Ἐννοεῖ τις ὅτι οἱ ὡραῖοι αὐτοὶ ναοὶ χρόνων παλαιῶν, καθ' οὓς ἐκράτει ἀγρία καὶ θερμὴ ἡ πίστις, εἶνε ἡ ἔκφρασις τῆς μεγάλης λέξεως: *μυστήριον*, οὗτινος ἀπηγορεύετο ἡ ἀποκάλυψις... Ἂν ὁ Κ. Βιλλεμὲρ ἦτο παρών, θὰ μ' ἔλεγεν...

»Ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ διατρίψω εἰς ζητήματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἢ θρησκευτικῆς φιλοσοφίας. Αἱ ἰδέαι τοῦ Κ. Βιλλεμὲρ δὲν ἀποτελοῦσι πλέον τὸ βιβλίον, δι' οὗ ἐδιδασκόμην τὸ παρελθὸν καὶ δύναμαι νὰ προκισθανθῶ τὸ μέλλον.

»Βλέπεις ὅτι χάρις εἰς τὴν ὄρεξιν τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ καλὸς Περὰκ νὰ μοῦ δείξῃ τὰ θαυμάσια τοῦ Βελαί, καὶ χάρις ἐπίσης εἰς τὸν πέτασόν μου, ὅστις ἀποκλείει τὰ περίεργα βλέμματα, κατώρθωσα νὰ ἐξέλθω εἰς τὴν πόλιν καὶ τὰ πέριχωρα. Ἡ πόλις εἶνε παντοῦ γραφικωτάτη· μεσαιωνικὴ ἀκόμη, γεμάτη ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια. Κύκλω τῆς μητροπόλεως ὑπάρχει σωρεία ὁλόκληρος ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ὅπου ὑπὸ μυστηριώδεις ἁψῖδας καὶ διὰ τῶν σχισμῶν τῶν βράχων, βλέπει τις μονάς, κήπους, κλίμακας καὶ σκιὰς σιωπηλὰς παρερχομένας ὑπὸ πέπλον καὶ ῥάσον. Κρατεῖ ἐκεῖ σιγὴ παράδοξος καὶ ὀσμὴ οὕτως εἰπεῖν χρόνων παλαιῶν, ἥτις σοῦ προξενεῖ ῥῖγος καὶ φόβον, ὄχι τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶνε πηγὴ πάσης ἐμπιστοσύνης καὶ πάσης ψυχικῆς ἐλευθερίας, ἀλλ' ἐκείνων, οἵτινες ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ θραύουσι τοὺς δεσμοὺς καὶ τὰ καθήκοντα τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅτε εἴμεθα εἰς τὸ μοναστήριον, ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἡ μοναστικὴ ζωή μου ἐφαίνετο φαιδρά. Ἐδῶ ἡ σκυθρωπότης της μοῦ ἐμπνέει τρόμον.

»Ἀπὸ τὴν μητρόπολιν καταβαίνει τις, μετὰ μιᾶς ὥρας δρόμον, εἰς τὸ παράλιον τοῦ Αἰγκουΐλ, ὅπου ὑψοῦται ἄλλο μνημεῖον, φυσικὸν συνάμα καὶ ἱστορικόν, τὸ περιεργότερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου. Εἶνε κῶνος σακχάρεως ἡφαιστειογενής, τριακοσίων ποδῶν ὕψους, ὅπου ἀναβαίνει τις διὰ περιστροφικῆς κλίμακος εἰς μικρὸν ἐκκλησίδιον Βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ, ὡραιότατον, κτισμένον δέ, ὡς λέγεται, ἐπὶ τῆς θέσεως ἀρχαίου ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἀπὸ τὰ ἐρείπιά του.

»Διηγοῦνται περὶ αὐτοῦ μίαν παράδοσιν ἥτις μ' ἔκαμεν ἐντύπωσιν. Νέα τις κόρη, χριστιανὴ παρθένος, καταδιωκομένη ὑπὸ ἀπίστου, ἐκρημνίσθη, διὰ νὰ τὸν διαφύγῃ, ἄνωθεν τοῦ ὀροπεδίου· ἀλλ' ἠνηγέρθη εὐθὺς χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε. Τὸ θαῦμα ἔκαμε κρότον, καὶ ἡ κόρη ἐκηρύχθη ἁγία. Ἡ ὑπερηφάνεια τὴν κατέλαβε, καὶ εἶπεν ὅτι θὰ ἐκρημνίζετο καὶ πάλιν, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι τὴν ἐπροστάτευον οἱ ἄγγελοι· ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν τὴν ἄφησεν ἀπροστάτευτον ὁ οὐρανός, καὶ συνετρίβη ὡς ξόανον.

Ἡ ὑπερηφάνεια! ναί, ὁ θεὸς ἐγκαταλείπει τοὺς ὑπερηφάνους... Καὶ χωρὶς τὸν Θεόν, τί δύνανται; Μὴ μοῦ λέγῃς ὅμως ὅτι ἔχω καὶ ἐγὼ ὑπερηφάνειαν . . .ὄχι, δὲν ἔχω. Δὲν ζητῶ ἐγὼ νὰ ἐπιδείξω τίποτε. Ἓν μόνον ζητῶ, νὰ μὲ λησμονήσουν, καὶ νὰ μὴν ὑποφέρουν ἐξ αἰτίας μου.

»Πλησίον τοῦ Πουΰ, κ' ἐν μέσῳ τῶν θαυμασίων τῶν περιχώρων, ὑπάρχει χωρίον τι, οὗτινος δεσπόζει βράχος, ἐκ τῶν μεμονωμένων ἐκείνων καὶ παραδόξων, οἵτινες φύονται ἐδῶ ἀνὰ πᾶν βῆμα. Ὀνομάζεται Ἐσπαλύ, καὶ ὁ ἐπ' αὐτοῦ βράχος φέρει ἐρείπια μεσαιωνικοῦ φρουρίου καὶ σπήλαια κελτικά. Ἐν τῶν σπηλαίων αὐτῶν κατοικεῖ πτωχὴ γερόντων οἰκογένεια, τῶν ὁποίων ἡ ἐλεεινότης σπαράττει τὴν καρδίαν. Τὸ ἀνδρόγυνον ζῇ ὑπὸ τὸν γυμνὸν βράχον, οὗτινος μία ὀπὴ χρησιμεύει ὡς παράθυρον συγχρόνως καὶ καπνοδόχη. Τὴν νύκτα κλείουν τὴν θύραν μὲ ἄχυρα τὸν χειμῶνα, καὶ μὲ τὸ μεσοφόριον τῆς γραίας τὸ θέρος. Ἓν κρεββάτι χωρὶς σινδόνας οὔτε στρῶμα, δύο σκαμνία, μία μικρὰ σιδηρᾶ

Digitized by Google

λυχνία, μία ροδάνη καὶ δύο τρία χωμάτινα ἀγγεῖα εἶνε ὅλα των τὰ ἔπιπλα.

»Ἐν τούτοις εἰς δύο βημάτων ἀπόστασιν ὑπάρχει εὐρὺς καὶ λαμπρὸς οἶκος Ἰησουϊτῶν, ὀνομαζόμενος ὁ *Παράδεισος*. Μάτην διὰ τοῦ βράχου ῥέει ῥύαξ παρασύρων πολυτίμους λίθους ἐντὸς τῆς ἄμμου του. Ἡ γραῖα μ' ἐπώλησεν ἀντὶ ἑνὸς φράγκου μίαν δρᾶκα καρχηδονίων λίθων, σαπφείρων καὶ ὑακίνθων, τοὺς ὁποίους φυλάττω τῆς Λιλῆς. Τὰ πετράδια εἶνε μικρὰ καὶ δὲν ἔχουν μεγάλην ἀξίαν, ἀλλ' ἐντὸς τῶν βράχων αὐτῶν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ πολύτιμον στρῶμα. Οἱ πατέρες Ἰησουΐται ἴσως τὸ ἀνακαλύψουν. Τὸ κατ' ἐμέ, δὲν τὸ ἔχω βέβαια σκοπόν, καὶ πρέπει νὰ συλλογισθῶ νὰ εὕρω ἐργασίαν. Ὁ Περὰκ ἔχει μίαν ἰδέαν, περὶ τῆς ὁποίας μοῦ ὡμίλει πρό τινων ἡμερῶν, καὶ ἡ ὁποία τοῦ ἦλθεν ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ βράχου ἐκείου τοῦ Ἐσπαλύ· ἰδοὺ πῶς.

»Ἐνῷ ἐπεριπάτουν ἐπὶ τοῦ βράχου αὐτοῦ, εἶδα κ' ἐσυμπάθησα πολὺ ἓν μικρὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔπαιζεν εἰς τὰ γόνατα ὡραίας, εὐρώστου καὶ φαιδρᾶς χωρικῆς. Τὸ παιδίον αὐτό, νὰ σοῦ εἰπῶ, μόνον μὲ τὸν Κάρολόν μας εἰμπορῶ νὰ τὸ παρομοιάσω, ὡς πρὸς τὴν συμπάθειαν τὴν ὁποίαν ἐμπνέει. Δὲν εἶνε ὅμοιον μ' ἐκεῖνον, ἀλλ' ἔχει ὡς αὐτὸς θωπείας καὶ χάδια τὰ ὁποῖα σὲ ὑποδουλώνουν χωρὶς νὰ θέλῃς. Ἔλεγα τοῦ Περὰκ νὰ τὸ θαυμάσῃ, καὶ τοῦ παρετήρουν ὅτι ἦτο ἐνδυμένον μὲ πολλὴν καθαριότητα, καὶ ὅτι ἡ μήτηρ του δὲν ἔπλεκε τρίχαπτα ὡς αἱ ἄλλαι, ἀλλὰ κατεγίνετο ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτό, ὡς ἂν ἤξευρεν ὅτι εἶχεν ἀληθῆ θησαυρόν, ὅτε ἐκεῖνος μ' ἀπήντησεν:

— Εὑρήκατε τὴν ἀλήθειαν· τὸ παιδίον αὐτὸ εἶνε θησαυρὸς διὰ τὴν Ῥοκεβέρτη· ἂν τὴν ἐρωτήσετε τίνος εἶνε, θὰ σᾶς ἀπαντήσῃ ὅτι εἶνε τὸ παιδίον μιᾶς ἀδελφῆς της τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸ Κλερμόν· ἀλλὰ δὲν εἶν' ἀλήθεια. Τὸ παιδίον αὐτὸ τῆς τὸ ἐνεπιστεύθη εἷς κύριος, τὸν ὁποῖον κανεὶς δὲν γνωρίζει, ὁ ὁποῖος τὴν ἐπλήρωσε διὰ νὰ τὸ θρέψῃ, καὶ τὴν πληρώνει ἀκόμη διὰ νὰ τὸ περιποιῆται πολύ, ὡς νὰ ἦτο υἱὸς πρίγκιπος. Δι' αὐτὸ βλέπετε ὅτι εἶνε καλοενδυμένη καὶ δὲν ἐργάζεται. Δὲν ἦτον ὅμως καὶ πτωχή. Ὁ σύζυγός της εἶνε φύλαξ τοῦ φρουρίου Πολινιάκ, τοῦ ὁποίου βλέπετ' ἐκεῖ πέραν τὸν μεγάλον πύργον καὶ τὰ ἐρείπια, ἐπάνω εἰς ἐκεῖνον τὸν βράχον, ὁ ὁποῖος εἶνε ἀκόμη μεγαλείτερος ἀπὸ τὸ Ἐσπαλύ. Ἐκεῖ κατοικεῖ καὶ αὐτή, κ' ἔρχεται μόνον ἀπ' ἐδῶ, διότι ἔχει καιρὸν νὰ κάμνῃ περίπατον. Ἡ πραγματικὴ μητέρα τοῦ παιδιοῦ θὰ εἶν' ἀποθαμένη, διότι ποτὲ δὲν ἔγεινε λόγος περὶ αὐτῆς. Ἀλλ' ὁ πατήρ του ἔρχεται καὶ τὸ βλέπει, ἀφίνει χρήματα, καὶ παραγγέλλει νὰ μὴ τὸ στεροῦν τίποτε.

» Βλέπεις, ἀγαπητή μου ἀδελφή, ὅτι αὐτοῦ κρύπτεται μυθιστόρημα. Τοῦτο δὲ ἴσως εἵλκυσε τὸ ἐνδιαφέρον μου, ἀφοῦ καθὼς λέγεις, εἶμαι τόσον ῥωμαντική. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι τὸ μικρὸν αὐτὸ ἀγόρι ἔχει κἄτι τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ εὐθὺς τὴν φαντασίαν. Δὲν εἶνε δυνατόν, καὶ λέγουν μάλιστα ὅτι μόλις ἀνέπνεεν, ὅταν τὸ ἔφεραν ἐδῶ, ἀλλὰ τώρα ἔχει καλὸν χρῶμα, καὶ ὁ ἀὴρ τοῦ βουνοῦ τόσον τὸ ὠφελεῖ, ὥστε ὁ πατήρ του ὅταν ἦλθε πέρυσιν, κατ' αὐτὴν περίπου τὴν ἐποχήν, νὰ τὸ πάρῃ, ἀπεφάσισε νὰ τὸ ἀφήσῃ ἀκόμη ἓν ἔτος, διὰ νὰ δυναμώσῃ ἐντελῶς· τὸ μικρὸν αὐτὸ πλᾶσμα ἔχει μορφὴν ἀγγέλου ῥεμβάζοντος, ἔκφρασιν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν ὁποίαν δὲν ἔχουν τὰ παιδία τῆς ἡλικίας του, καὶ ἀνέκφραστον χάριν εἰς τοὺς τρόπους του.

» Ὁ Περάκ, ὅταν εἶδε τὴν τόσην μου συμπάθειαν, ἔξυσε περιεσκεμμένως τὴν κεφαλήν του καὶ ὑπέλαβε:

— Δὲν κάμνομεν ἕνα πρᾶγμα; ἀφοῦ σας ἀρέσουν τόσον τὰ μικρά, ἀντὶ νὰ ἔχετε ἔργον σας τὸ ν' ἀναγινώσκετε μεγαλοφώνως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πολὺ θὰ σᾶς κουράζῃ, διατὶ νὰ μὴ ζητήσετε ἕνα μικρὸν ὑπότροφον σὰν αὐτόν, τὸν ὁποῖον ν' ἀναθρέψητε εἰς τῆς ἀδελφῆς σας, μαζὺ μὲ τ' ἄλλα παιδιά; Τοιουτοτρόπως θὰ εἶσθε πάντοτε μὲ τὴν οἰκογένειάν σας, καὶ δὲν θ' ἀλλάξετε τὴν ζωήν σας.

— Λησμονεῖς, καλέ μου Περάκ, ὅτι πολὺν καιρὸν ἀκόμη δὲν θὰ ἠμπορέσω νὰ φανῶ εἰς τῆς ἀδελφῆς μου.

— Ἔρχεται ἡ ἀδελφή σας καὶ κάθητ' ἐδῶ, ἢ μένετε σεῖς μαζύ μας ἕνα δύο χρόνους. Ἡ γυναῖκα μου θὰ σᾶς βοηθῇ νὰ περιποιῆσθε τὸ μικρόν, καὶ σεῖς θὰ ἔχετε μόνον νὰ τὸ ἐπιτηρῆτε καὶ νὰ τὸ διδάσκετε. Μοῦ ἔρχεται μάλιστα μιὰ ἰδέα μ' αὐτὸ τὸ παιδί, ἀφοῦ τὸ τρελλαίνεσθε τόσον πολύ. Σήμερον ἢ αὔριον θὰ ἔλθῃ ὁ πατήρ του νὰ τὸ ἰδῇ. Νὰ τοῦ ὁμιλήσω διὰ σᾶς;

— Τὸν γνωρίζεις λοιπόν;

— Τὸν ἐπῆγα μίαν φορὰν μὲ τὸ ἁμάξι μου εἰς τὸ βουνόν. Φαίνεται κάλλιστος ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶνε πολὺ νέος ἀκόμη διὰ ν' ἀναθρέψῃ μόνος του ἓν ἀγόρι τριῶν ἐτῶν. Θ' ἀναγκασθῇ πάντοτε νὰ τὸ ἐμπιστευθῇ εἰς μίαν γυναῖκα. Δὲν ἠμπορεῖ δὲ νὰ τὸ ἀφήσῃ περισσότερον εἰς τὴν οἰκογένειαν Ῥοκεβέρτη, διότι αὐτοὶ δὲν εἶνε εἰς κατάστασιν νὰ τοῦ μάθουν ὅ,τι πρέπει νὰ γνωρίζῃ ἕνα παιδὶ τῆς τάξεώς του. Αὐτὸ θὰ ἦτον δουλειὰ διὰ σᾶς. Ποτὲ ὁ πατήρ του δὲν θὰ εὕρῃ καλλιτέραν μητέρα διὰ τὸ παιδί του. Ἔννοια σας, ἔννοια σας! Θὰ ἔχω ἐγὼ τὸν νοῦν μου, καὶ ὅταν ἔλθῃ, ξεύρω τί θὰ τοῦ εἰπῶ.

»Ἂς τρέφῃ τὸ σχέδιόν του ὁ ἀγαθὸς Περάκ, καθὼς καὶ ἡ Ἰουστῖνα. Ἐγὼ δὲν πιστεύω νὰ γείνῃ τίποτε, διότι ὁ μυστηριώδης κύριος, ὅστις περιμένεται, θὰ ζητήσῃ βέβαια πληροφορίας περὶ ἐμοῦ, εἰς τὰς ὁποίας δὲν θέλω νὰ δοθῇ ἀπάντησις, ἐκτὸς ἂν ἦμαι ἐντελῶς βεβαία, ὅτι οὔτε μακρόθεν

Digitized by Google

οὔτε ἐγγύθεν γνωρίζει κανὲν ἐκ τῶν προσώπων, εἰς τὰ ὁποῖα θέλω νὰ κρύψω τὴν διαμονήν μου. Πῶς ὅμως νὰ βεβαιωθῶ περὶ τούτου; Ἡ ἰδέα τοῦ Πεκὰκ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶνε κακὴ ἰδέα. Θὰ μοῦ ἤρεσκε πολὺ περισσότερον ν' ἀναθρέψω δι' ὀλίγα ἔτη ἓν παιδίον εἰς τὴν οἰκίαν μας, παρὰ νὰ εἰσέλθω καὶ πάλιν εἰς ξένην οἰκογένειαν. Θὰ ἐπροτίμων δὲ κόρην μᾶλλον ἢ παῖδα, διότι θὰ μοῦ τὴν ἄφινον περισσότερον καιρόν. Ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ βεβαίως δὲν θὰ ἦνε ἄφθονος, διότι τὰ ἐξ ἔρωτος αὐτὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα κρύπτουν οἱ γονεῖς των, δὲν εὑρίσκονται εὔκολα. Ἔπειτα πρέπει καὶ νὰ ἐμπιστευθοῦν ἐντελῶς... νὰ μὲ γνωρίζουν. Ἡ Κυρία Δαργλάδ, ἡ ὁποία γνωρίζει ὅλου τοῦ κόσμου τὰ μυστικά, θὰ μοῦ εὕρισκεν ἴσως· ἀλλὰ δὲν ἔχω πλέον διάθεσιν ν' ἀποταθῶ εἰς αὐτήν. Χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, θὰ μοῦ ἐγίνετο ἴσως πρόξενο νέας δυστυχίας.

(Ἕπεται συνεχεια)

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗι ΔΥΣΕΙ

ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 600.

Οἱ Τοῦρκοι κατακτήσαντες τὴν Ἤπειρον καὶ διὰ πολλῶν θυσιῶν προσοικειωθέντες τοὺς μαχίμους αὐτῆς κατοίκους, κατώρθωσαν ἵνα προσελκύσωσι τοὺς πλείστους καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἰσλαμισμῷ· οὕτω δ' ἐσχηματίσθη φοβερὸν κέντρον ἐξωμοτῶν Τόσκων, Τσάμιδων καὶ Λιάπιδων Ἀλβανῶν, διακρινομένων ἐπὶ παραφόρῳ τόλμῃ καὶ ἀσπόνδῳ μίσει πρὸς τοὺς ὁμοθρήσκους τῆς χθές. Ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους τούτου τῆς ἐξωμοσίας ἐπέπλεον χριστιανικά τινα χωρία, τὰ ὁποῖα ἡρωϊκῶς ἐμάχοντο ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, ἢ καταπονούμενα ἁδρῶς ἐξηγόραζον τὴν σωτηρίαν. Οἱ Ἀλβανοὶ ἐξωμόται δὲν ἠπείλουν μόνον τὰς ἐν Ἠπείρῳ δύο ἐνετικὰς κτήσεις, τὴν Πάργαν καὶ τὸ Βουθρωτόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν Κέρκυραν ἠνώχλουν καὶ πολλάκις ἀπέκλεισαν διὰ τῶν πειρατικῶν των στολίσκων.

Τὸ 1473 ὁ ἐν Κερκύρᾳ διαμένων Στρατιώτης Ἰωάννης Βλάσης ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἐπικινδύνων τούτων ἐξωμοτῶν ἓν ἀκριτικὸν θέμα. Ἀκριβῶς ἀντικρὺ τῆς πόλεως Κερκύρας μεταξὺ Κονισπόλεως καὶ Σαγιάδας ἔκειτο τὸ ὀχυρὸν φρούριον Στροβίλι φρουρούμενον ὑπὸ γιανιτσάρων καὶ πυροβολιστῶν· συνεννοηθεὶς ὁ Βλάσης πρὸς δύο Στροβιλιώτας χριστιανούς, ἐπὶ κεφαλῆς δεκαοκτὼ Στρατιωτῶν ἐφορμᾷ ἐξ ἀπροόπτου καὶ φονεύσας ἅπασαν τὴν τουρκικὴν φρουράν, ἐλευθεροῖ τὸ Στροβίλι. Μετὰ τοῦτο ὁ Βλάσης ἐλθὼν εἰς Βενετίαν προσφέρει εἰς τὴν Γερουσίαν τὸ κατακτηθὲν φρούριον καὶ ὑπόσχεται τὴν ἀπελευθέρωσιν ὁλοκλήρου τοῦ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καλουμένου θέματος τῆς Βαγενετίας, ἀποτελουμένου ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Κεστρήνης καὶ Θεσπρωτίας. Ἡ Γερουσία εὐχαρίστως δεχθεῖσα τὴν ὑποταγήν, ὀνομάζει τὸν Βλάσην διοικητὴν τοῦ Στροβιλίου, καὶ γενναίως ἀνταμείψασα διὰ χρημάτων καὶ πολυτελῶν ἐνδυμασιῶν τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀγωνισθέντας Στρατιώτας, διατάσσει τὰς ἐν Κερκύρᾳ ἀρχὰς νὰ τῷ παράσχωσι πᾶσαν συνδρομὴν διὰ τὴν περαιτέρω κατάκτησιν. Ἐπεκτείνας ὁ Βλάσης τὴν ἐπιχείρησιν ἐλευθεροῖ μετ' ὀλίγον καὶ τὸ σπουδαῖον ἐπίνειον φρούριον τῆς Βαστίας· συγχρόνως δὲ καὶ ἄλλοι πρὸς τοῦτον συνεννοούμενοι Στρατιῶται καταλαμβάνουσι τὸ Φανάριον τῆς Θεσπρωτίας καὶ τὸ Σοπωτόν· πρὸς βορρᾶν οἱ Χειμαριῶται ἐλευθεροῦσι πολλὰ χριστιανικὰ χωρία.

Ἀλλὰ τὰς ἐπιτυχεῖς ταύτας ἐπιχειρήσεις ἐματαίωσεν ἡ ἐν ἔτει 1479 συνομολογηθεῖσα συνθήκη τῆς Δημοκρατίας πρὸς τὸν Μωάμεθ Β'. Διὰ τῆς ταπεινωτικῆς ταύτης συνθήκης ἡ Ἐνετία οὐ μόνον ὑπεχρεώθη νὰ κατεδαφίσῃ καὶ παραδώσῃ εἰς τοὺς Τούρκους πάντα τὰ φρούρια ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἐξέθηκε τοὺς ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει χριστιανοὺς εἰς δεινοτέρας συμφοράς, αἵτινες θὰ κατέληγον εἰς ἀληθῆ πανωλεθρίαν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, ἄνευ τῆς ἡρωϊκῆς προστασίας τῶν Στρατιωτῶν. Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης ταύτης καταπλεύσας εἰς τὸ Ἰόνιον ὁ πρώην μέγας βεζίρης Κεδούκ Ἀχμὲτ μετὰ πολλοῦ στόλου, κατέλαβε τὴν Βόνιτσαν, Λευκάδα καὶ Κεφαλληνίαν, ὡς ἀνηκούσας εἰς τὸν ἐχθρὸν τῆς Δημοκρατίας Λεονάρδον τὸν Τόκον, καὶ καταστρέψας ἐκ θεμελίων τὰ φρούρια, ἠρήμωσε τὴν χώραν, καὶ αἰχμαλωτίσας τοὺς κατοίκους ἄλλους μὲν ἐπώλησε πρὸς δέκα σολδία ἕκαστον, ἄλλους δὲ ἔπεμψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν· εἰς συνέχειαν τοῦ βδελυροῦ του θριάμβου κατέπλευσεν ὁ ἄγριος βεζίρης εἰς Ζάκυνθον.

Ἡ νῆσος αὕτη κατῳκεῖτο τότε ὑπὸ 25,000 ψυχῶν, ἐξ ὧν αἱ δεκαπέντε χιλιάδες πρόσφυγον ἐκεῖσε ἐξ Αἰτωλίας, Ἀκαρνανίας καὶ Πελοποννήσου, ἐν τῇ διαρκείᾳ τοῦ πρὸς τοὺς Τούρκους πολέμου τῶν Ἐνετῶν. Ἀνάνδρως ἐγκαταλειφθεῖσα ἡ Ζάκυνθος ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος της Λεονάρδου ἔμενεν ἀκυβέρνητος· εὐτυχῶς ὅμως εἶχον μεταβῆ ἐν τῇ νήσῳ καὶ πεντακόσιοι Στρατιῶται ὑπὸ τὸν Πέτρον Μπούαν, ἐξάδελφον τοῦ προμνημονευθέντος Μερκουρίου. Εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς τούτους ὑπερασπιστὰς θαρροῦντες οἱ πρόσφυγες καὶ οἱ κάτοικοι δὲν ἔφυγον, ἅμα ἤκουσαν τὴν φοβερὰν τύχην τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ ὁμογενῶν. Ἅμα ὁ τουρκικὸς στόλος ἐπαρουσιάσθη, πάντες οἱ ἐν

Digitized by Google

Ζακύνθῳ διεκήρυξαν ὅτι πρέπει νὰ σεβασθῶσιν, ὡς ὄντες ὑπήκοοι τῆς Ἐνετίας καὶ οὐχὶ τοῦ Λεονάρδου. Ὁ ὕπουλος βιζίρης διαβεβαιώσας τούτους, ὅτι θ' ἀναφέρῃ τὴν πρότασίν των εἰς τὸν Σουλτάνον, κρύφα ἀπεβίβασε στρατὸν πρὸς αἰχμαλωσίαν (7 σεπτεμβρίου 1479). Ἀμέσως οἱ Στρατιῶται ἐξορμῶσι καὶ τρέψαντες εἰς φυγὴν τοὺς Τούρκους ἐκρεούργησαν ἀρκετούς. Ὁ βιζίρης ἀποβιβάσας πολυαριθμότερον σῶμα μετὰ πυροβόλων (βομβαρδῶν) διέταξε τὴν προσβολὴν τοῦ φρουρίου· οἱ Στρατιῶται ὁρμήσαντες τὸ δεύτερον τρέπουσιν εἰς φυγὴν τοὺς πολιορκητὰς καὶ λαβόντες πάντα τὰ πυροβόλα των ἐπανέρχονται εἰς τὸ φρούριον ἀνενόχλητοι. Ὁ Κεδοὺκ Ἀχμὲτ ἐκδικούμενος συλλαμβάνει πάντα τὰ παραπλέοντα ἐνετικὰ πλοῖα καὶ αἰχμαλωτίζει ἀρκετοὺς νησιώτας. Τρίτον ἐξορμήσαντες οἱ Στρατιῶται σφάζουσι πολλοὺς Τούρκους καὶ ρίψαντες τοὺς ὑπολοίπους εἰς τὴν θάλασσαν, ἐλευθεροῦσι τοὺς αἰχμαλώτους. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Μωαμεθ Β' μαθὼν τὰ ἐν Ζακύνθῳ συμβαίνοντα, ἀπήτησε παρὰ τοῦ ἐνετοῦ πρέσβεως τὴν ἀπαγωγὴν τῶν Στρατιωτῶν μετὰ τῶν ὑπηκόων τῆς Δημοκρατίας, καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ἀνηκούσης αὐτῷ νήσου. Λαβὼν τὴν συναίνεσιν τοῦ πρέσβεως διατάσσει τὸν βιζίρην ἵνα κατεδαφίσῃ τὸ φρούριον καὶ ἐντελῶς ἐρημώσῃ τὴν νῆσον. Εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ πρώτου ὅρου τῆς νέας συνθήκης κατέπλευσεν εἰς Ζάκυνθον ὁ Ἐνετὸς ναύαρχος Ἀντώνιος Λορεδάνος. Ὁ πονηρὸς βιζίρης, ἀφοῦ διαφοροτρόπως προσεπάθησε νὰ δολιευθῇ τὴν συνθήκην, ἐπὶ τέλους ἐδέχθη ν' ἀποχωρήσῃ ὅπως ἐπιβιβασθῶσιν ἀνενόχλητοι οἱ Στρατιῶται καὶ οἱ ἐνετοὶ ὑπήκοοι· κρύφα ὅμως ἀποβιβάσας πεντακοσίους Τούρκους ἔκρυψεν ἐν ἐνέδρᾳ. Τὴν ἐπιοῦσαν εἴκοσι Στρατιῶται ἐξελθόντες πρὸς ὕδρευσιν ἀνεκάλυψαν τὴν τουρκικὴν χωσιὰν καὶ καλέσαντες τοὺς ἑτέρους ἐπέπεσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ κατεκρεούργησαν ἅπαντας (tagliò a pezzi).

Ἐκ Ζακύνθου μεταβὰς ὁ βιζίρης εἰς Βαστίαν παρέδωκε τὰ πάντα εἰς τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον, καὶ ᾐχμαλώτισε 1800 ἄνδρας, λέγων ὅτι ἦσαν πρόσφυγες ἐκ Ζακύνθου. Μετὰ τοῦτο καταστρέψας τὰ φρούρια τῆς Ρίλλας καὶ τοῦ Φαναρίου, ἀπῆλθεν ἀπαντήσας εἰς τὰ παράπονα τῶν ἐν Κερκύρᾳ ἀρχῶν, «ὅτι προσηνέχθη ὡς καλὸς φίλος, ὅστις διερχόμενος ἐκ φιλικοῦ κήπου λαμβάνει τὸ θάρρος νὰ προξενήσῃ μικράν τινα ζημίαν» [1].

Εἶνε γνωστὸν πῶς ἡ μὲν Ζάκυνθος ἔκτοτε, ἡ δὲ Κεφαλληνία ὕστερον λαβοῦσαι ἀρκετὰς Στρατιωτικὰς ἀποικίας ἐγένοντο δύο σπουδαῖα φυτώρια τῆς πολεμικῆς ἀναγεννήσεως τῆς χώρας. Ἐν πάσῃ ἐξεγέρσει τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς οἱ Κεφαλλῆνες καὶ οἱ Ζακύνθιοι, ὡσεὶ ἑλκόμενοι ὑπὸ μυστηριώδους μαγνήτου, ἔρχονται ἵνα χύσωσι τὸ αἷμά των ὑπὲρ ἐλευθερώσεως τῶν πατρικῶν τάφων. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ ἐνετοκρατίας χάριν ταπεινῶν συμφερόντων ἐπλάσθησαν ἀκατονόμαστοί τινες παραδόσεις περὶ φραγκικῆς καταγωγῆς τῶν Στρατιωτικῶν τούτων οἴκων· τί θὰ ἔλεγεν ὅμως ὁ Δράκος Τιπάλδος, ἀρχηγὸς τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ Στρατίας, καὶ ὁ Κχροῦσος ἄλλοτε κύριος τοῦ ἐν Καλαβρύτοις ὁμωνύμου χωρίου, ὁ ἐν Ἀπουλίᾳ ἀνδραγαθήσας, ὅταν ἤκουον ὅτι οἱ ἀπόγονοί των ἀπαρνηθέντες αὐτοὺς ἔπλασαν νέους προγόνους, τοὺς Ναπολιτάνους de Baldi καὶ Tribaldi, καὶ ἕνα Peplasso Caruso, barone di Terra Bassa! O tempora, o mores!

Τὸ 1511 οἱ πολλὰ ἀπὸ τῶν περιοίκων Ἀλβανῶν πάσχοντες Πάργιοι ἐζήτησαν τὴν ἀποστολὴν 25 Στρατιωτῶν ἀπὸ τῶν εἰς τὰς προσημειωθείσας δύο νήσους συγκεντρωθέντων.

Τὸ 1537 εἶνε ἔτος μεγάλης δοκιμασίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι κυριαρχίας τῶν Ἐνετῶν. Ἀπειράριθμοι στρατοὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμὰν καὶ στόλος καταπληκτικὸς ὑπὸ τὸν ἄγριον καὶ μεγαλεπήβολον Χαϊρεδὶν κατέκλυσαν τὴν Ἤπειρον καὶ τὸ Ἰόνιον πέλαγος. Ἀπὸ Σκύρου καὶ Κρήτης μέχρι τῆς Καλαβρίας ἡ πυρὰ καὶ ἡ ἐρήμωσις ἐσημείουν τὴν φοβερὰν διάβασιν τοῦ ἐκ Μυτιλήνης ἐξωμότου ναυάρχου· τὸ Ναύπλιον καὶ ἡ Μονεμβασία, αἱ δύο μόναι ἐν Πελοποννήσῳ κτήσεις τῆς Δημοκρατίας, ἔπνεον τὰ λοίσθια· ἡ Κέρκυρα μετεβλήθη εἰς σωρὸν ἐρειπίων καὶ πτωμάτων· οἱ ἐν Ἠπείρῳ δύο χριστιανικοὶ προμαχῶνες, ἡ Πάργα καὶ τὸ Βουθρωτόν, παρεδόθησαν. Δύο καὶ μόνοι χριστιανικοὶ φανοὶ ἔλαμπον ἔτι ἐν μέσῳ τοῦ βαρβαρικοῦ σκότους, τὸ ὁποῖον περιέβαλλε τὴν ἑτοιμοθάνατον Ἑλλάδα, ἡ ἡρωϊκὴ Χειμάρα καὶ ἡ μεγάθυμος Μάνη· ἡ πρώτη, δημοκρατία, στρατιωτικῶς διωργανισμένη, ἐπεξετείνετο μέχρι τοῦ λιμένος τῶν Ἁγίων Σαράντα, καὶ ἐθεωρεῖτο συνέχεια τῆς πολιτείας τοῦ Βουθρωτοῦ· ψιλῷ ὀνόματι ἀναγνωρίζοντα τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Ἐνετῶν, τ' ἀποτελοῦντα τὴν Χειμάραν χωρία ἐδιοικοῦντο ὑπὸ ἰθαγενῶν ὁπλαρχηγῶν καὶ τῶν ἐν Βουθρωτῷ συγκεντρωθέντων πολυαρίθμων Στρατιωτῶν [1]. Τιμαριωτικώτερον διωργανισμένη ἡ Μάνη, ἀπὸ τῆς φυγῆς τῶν Κλαδαίων ἐξηκολούθει τὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς περιοίκους Τούρκους, οἵτινες οὐδέποτε ἐπάτησαν τὸν ἱερὸν Ταΰγετον· πολλοὶ καὶ ἐνταῦθα, Πελοποννήσιοι, Κύπριοι καὶ Κρῆτες Στρατιῶται καταφυγόντες, ἀπετέλεσαν τὴν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν λεγομένην luogotenenza della Stratia di Maina (στρατόπεδον τῶν ἐν Μάνῃ Στρατιωτῶν), τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς μνημονεύεται ὁ Λάκων Θεόδωρος Λιβέρης ὁ ἐπονομα-

[1] Βλέπε τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις περὶ τῶν τότε συμβάντων ἐν Ϛ' τόμῳ τῶν Ἑλληνικῶν Μνημείων (σελ. 214—218).

[1] Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Βουθρωτοῦ διεσπαρμένων Στρατιωτῶν ἦτο σημαντικός· τὸ 1571 μνημονεύονται ἑξακόσιοι ἱππεῖς ἐντεῦθεν μεταχθέντες εἰς ὑπεράσπισιν τῆς Κερκύρας (Verdizzotti, III, σελ. 85).

Digitized by Google

ζόμενος Λαγός, ὁ ἐν ἔτει 1547 προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν Κυθηρίων εἰς στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ Χαϊρεδὶν ἐρημωθείσης νήσου των.

Ἐνῷ ὁ σουλτάνος Σουλεϊμάν, κατασκηνῶν ἐν Γουμενίτσᾳ ἐθεώρει τὴν ὄψιν τῆς Κερκύρας καὶ ἀνέμενε τὴν παράδοσιν αὐτῆς, οἱ ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Χειμάρας διεσπαρμένοι Στρατιῶται ἐν συμβουλίῳ ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλωσι τὸ σουλτανικὸν στρατόπεδον διὰ νυκτοπολέμου· εἰς τὸν γενναῖον Δαμιανὸν ἔλαχεν ὁ ἐπικίνδυνος κλῆρος τῆς κατασκοπεύσεως τῶν θέσεων τοῦ ἐχθροῦ· «θεωρῶν τὸν θάνατον ὡς μηδέν, μάλιστα ἀπανταχοῦ ζητῶν τοῦτον, πρὸ μηδενὸς ἐμποδίου ὀπισθοχωρῶν, γνώστης ἀκριβέστατος ὅλων τῶν ἀτραπῶν καὶ τῶν δασῶν, ὁ Δαμιανός», γράφει ὁ Βόζιος, εἰσέδυσε τὴν νύκτα εἰς τὸ σουλτανικὸν στρατόπεδον· ἀλλ' ἐνῷ ἐπεθεώρει τὴν θέσιν τῆς σκηνῆς τοῦ σουλτάνου, κλάδος δένδρου θλασθεὶς ὑπὸ τοὺς πόδας του ἐπρόδωκεν αὐτόν· συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν φρουρούντων γιανιτσάρων ἀπεβίωσεν ἐν βασάνοις.» Ὁ νυκτοπόλεμος ἀπέτυχε, καὶ πολλὰ τῆς Χειμάρρας χωρία ἐκυλίσθησαν ἐν τῷ αἵματι· ἀλλὰ καὶ ὁ σουλτάνος καταφοβηθεὶς διέλυσε τὴν πολιορκίαν τῆς Κερκύρας καὶ ἀπήγαγε τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Ἠπείρου. Οἱ χριστιανοὶ ἀνέπνευσαν, καὶ οἱ Στρατιῶται μετ' οὐ πολὺ ἀνέκτησαν τὴν Πάργαν καὶ τὸ Βουθρωτόν.

Τὸ 1540 φρουρεῖ ἐν Πάργᾳ μετὰ εἴκοσι Στρατιωτῶν ὁ Ζακύνθιος Ἕκτωρ Μπούας, πιθανῶς υἱὸς τοῦ προσημειωθέντος ὑπερασπιστοῦ τῆς νήσου κατὰ τοῦ βιζίρου Ἀχμέτ. Ἔκτοτε διαδοχικῶς Κερκυραῖοι, Ζακύνθιοι καὶ Κεφαλλῆνες Στρατιῶται φρουροῦσιν ἐνταῦθα καὶ διοργανίζουσι τοὺς περιφήμους τῆς Πάργας Στρατιώτας, οἵτινες μέχρι τῆς εἰς τοὺς Τούρκους πωλήσεως τῆς χώρας γενναίως προμαχοῦσιν ὑπὲρ πατρίδος καὶ προστατεύουσι τοὺς περιοίκους ὁμοεθνεῖς. Ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Στρατιωτῶν τούτων κατάγεται καὶ ὁ Τσοβάρας, ὁ πρῶτος ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων ὑμνούμενος ἁρματωλός. Οὗτος καταλαβὼν τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Λούρου καὶ Μαυροποτάμου χώραν, τὴν ὀνομαζομένην Λάκκαν τοῦ Σουλίου, ἵδρυσε τὸ πρῶτον χριστιανικὸν ἁρματωλίκι ἐν Ἠπείρῳ. Ὁ Τσοβάρας πρῶτος ἐταπείνωσε τὴν ὀφρὺν τῶν ἀγρίων τοῦ Μαργαριτίου ἀγάδων, οἵτινες πρότερον ἐξέτειναν μέχρι τῆς Πάργας τὰς ἐπιδρομάς των καὶ κατέστησαν φόρου ὑποτελῆ οὐ μόνον τὴν Λάκκαν ἀλλὰ καὶ τὴν περιοχὴν τοῦ Φαναρίου. Ὀλίγον πρὸ τοῦ 1572 ὁ γενναῖος ἁρματωλὸς ἔπεσε θῦμα τῆς δολοφονίας τῶν Μαργαριτιωτῶν, ὡς γράφει τὸ εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ ἔτι ᾀδόμενον ᾆσμα, ἐν ᾧ ζωηρῶς εἰκονίζεται ἡ μεγάλη αὐτοῦ ψυχή:

Βαρκοῦλα ἐκατέβαινε τοῦ Λούρου τὸ ποτάμι,
τὰ ῥέμματα ῥοβόλαγαν καὶ ἡ βαρκοῦλα τρέχει.
Καταμεσῆς τοῦ ποταμοῦ 'ς τὸν Πόρο τοῦ Τσοβάρα
τὰ ῥέμματα ῥοβόλαγαν, καὶ ἡ βαρκοῦλα ἐστάθη,
γιατὶ δεξιὰ τοῦ ποταμοῦ, 'ς ἕνα δεντρὶ μεγάλο,
ἕνα πουλί, μαῦρο πουλί, σὰν ἀπ' ἀνθρώπου στόμα
στριγκιὰν φωνὴν ἐξέβγαλε, κ' οἱ λόγκοι ἀχολογοῦσαν.
— Καραβοκύρη, σὰν θὰ 'βγῇς ὄξ' ἀπὸ τὸ ποτάμι,
διαλάλησε 'ς τὴν Πρέβεζα, 'ς τὴν Βόνιτσα, 'ς τὸν Βάλτο,
νὰ μάθουν πῶς ἐσκότωσαν τὸν καπετὰν Τσοβάρα.
Πέρναγε ψὲς μὲ δυὸ παιδιὰ 'ς τὴν Ἄρτα νὰ πηγαίνῃ,
κ' ἐδῶ καρτέρι τῶχαμαν Τοῦρκοι Μαργαριτιῶταις.
Εἴκοσι βόλια τῶρριξαν, τὰ τρία τὸν ἐπῆραν,
τῶνα τὸν πῆρε 'ς τὸ μερί, τ' ἄλλο 'ς τὸ δέξιο χέρι,
τὸ τρίτο τὸ πικρότερο τοῦ τρύπησε τὰ στήθια.
Ψηλὴ φωνίτσαν ἔβγαλε, ψηλὴ φωνίτσαν βγάζει:
— Μαργαριτιῶταις ἄπιστοι, νυχτοπαλληκαράδες,
ἐγὼ ἂν σκότωσα πολλούς, πολλοὺς ἀπ' τοὺς δικούς σας,
παλληκαρίσια τῶκανα, δὲν σκότωνα τὴ νύχτα·
τὸ ξέρει ὅλ' ἡ Λάμαρη, ὁ Λοῦρος, τὸ Φανάρι.

Ἀλλ' ἡ δολοφονία τοῦ Τσοβάρα δὲν ἔμεινεν ἀνεκδίκητος. Τὸ 1572 ὁ μετὰ τὴν ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίαν εἰς Κέρκυραν καταπλεύσας ἐνετὸς ναύαρχος Σεβαστιανὸς Βενιέρης, ἐνδίδων εἰς τὰς προτροπὰς τῶν μετ' αὐτοῦ συναγωνισθέντων Στρατιωτῶν, διέταξε τὴν ἐντελῆ καταστροφὴν τοῦ φρουρίου τοῦ Μαργαριτίου· οἱ τέως αὐθάδεις ἀγάδες ἐφονεύθησαν, ᾐχμαλωτίσθησαν καὶ διεσπάρησαν, τὸ δὲ φρούριόν των ἐκ θεμελίων ἀνασκαφὲν ἔμεινεν ἐπὶ μίαν ἑκατονταετηρίδα σωρὸς πυρίκαυστος. Τὸν κατὰ τοῦ Μαργαριτίου αἱματηρὸν θρίαμβόν των ἔψαλλον οἱ Στρατιῶται ἐν ᾄσματι συμπεριληφθέντι ἐν τῇ διτόμῳ συλλογῇ τῶν εἰς πανηγυρισμὸν τῆς ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίας ἐκδοθέντων ἐν Ἑνετίᾳ (1572) πολυγλώσσων ποιημάτων. Ὁ διάσημος ζωγράφος Bellotti ἐδιαιώνισε τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐπικινδύνου τούτου κέντρου τῶν ἐν Θεσπρωτίᾳ ἐξωμοτῶν ἐν πίνακι ἀνηρτημένῳ ἐν τῷ δουκικῷ παλατίῳ. Τὸ ἁρματωλίκι τῆς Λάκκας κατέλαβον οἱ συγγενεῖς τοῦ Τσοβάρα, ὑπὸ δὲ τὴν σκέπην τῶν ἀνδρείων τούτων ἐσχηματίσθη μετ' ὀλίγον τὸ Σοῦλι [1]).

Ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον ἐν Ἠπείρῳ, οἱ Πελοποννήσιοι λαβόντες τὰ ὅπλα (1520) περιώρισαν τοὺς Τούρκους εἰς τὰ φρούρια· τὸ κίνημα ὅμως ἀπέτυχεν ἐξ ἀπειρίας τοῦ αὐτοχειροτονήτου ἀρχηγοῦ (chi governava aveva poca esperientia). Ὁ τὴν εἴδησιν ταύτην μεταδοὺς ἡμῖν εἶνε ἀνώνυμος Στρατιώτης ὑπηρετῶν ἐν τῷ στρατῷ τοῦ σουλτάνου, καὶ συνεννοούμενος πρὸς τοὺς χριστιανοὺς εἰς καταπολέμησιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Γράφων ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Ε' ἐμελέτα τὸν πρὸς τοὺς Τούρκους πόλεμον, θεωρεῖ ἀπαραίτητον εἰς ἐπιτυχῆ ἐξέγερσιν καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν εἰς τὰς πατρίδας ἐπάνοδον τῶν Στρατιωτικῶν ἀρχόντων, καὶ τὸν διοργανισμὸν τοῦ κινήματος ὡς ἑξῆς· Ὁ Θωμᾶς Ἀσάνης καὶ ὁ Μιχαὴλ Σγουρομάλλης νὰ καταλάβωσι τὴν Ἀχαΐαν, τὴν δὲ Κορινθίαν μετὰ τῆς Περαχώρας ὁ Βελισάριος Ράλης μετὰ τῶν ἀδελφῶν του ὁ Κανтακουζηνὸς καὶ ὁ Κλαδᾶς τὴν Μάνην, ὁ

[1]) Περὶ τῶν πρώτων σχέσεων τῶν Σουλιωτῶν πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς καὶ τοὺς περιοίκους ἀγάδες διεσώθη πολύτιμος σειρὰ ἐγγράφων ἐν τοῖς ἐνετικοῖς ἀρχείοις.

Digitized by Google

Κωνσταντῖνος Μπόχαλης τὴν Σπάρτην, οἱ δὲ Παλαιολόγοι, ὁ Λάσκαρις καὶ ὁ Γεώργιος Πράσινος τ' ἄλλα μέρη· ὁ Μεγαδούκας νὰ καταλάβῃ τὴν κλεισοῦραν τῆς τότ' ἐρήμου Καβάλλας, ἵνα οὕτω διακοπῇ ἡ ἐκ Μακεδονίας συγκοινωνία τῶν Τούρκων πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Συγχρόνως οἱ ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Κρισσαίου κόλπου (Γαλαξειδίῳ) ὠχυρωμένοι γενναῖοι ἄνδρες, οἱ συνεχῶς πρὸς τοὺς Τούρκους πολεμοῦντες, ὡς καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Σαλόνων, νὰ συνεννοηθῶσι πρὸς τοὺς Ἀγραφιώτας, καὶ διὰ τούτων πρὸς τοὺς πολεμιστὰς τῆς Θεσσαλίας. Τὴν προτεινομένην ὅμως ἐξέγερσιν ἐματαίωσεν ἡ ἀντιζηλία αὐτῶν τῶν ἐν Εὐρώπῃ χριστιανῶν, οἵτινες οὔτε τὴν Ἑλλάδα ἐνόουν νὰ ἐλευθερώσωσιν, οὔτε εἰς ἄλλον τινά, πλὴν τοῦ Τούρκου, ν' ἀφήσωσιν αὐτήν. Ἐν τῷ συγκροτηθέντι πολεμικῷ συμβουλίῳ ἐν Ἐνετίᾳ (1532) ὁ Μερκούριος Μπούας ἐπρότεινεν ὡς εὐχερεστάτην τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου, οἱ ἄλλοι ὅμως στρατηγοί, καὶ ἰδίως ὁ προσωπικῶς τοῦτον ἐχθρευόμενος δοὺξ τοῦ Οὐρβίνου, μετέβαλον θέμα ὁμιλίας.

Ἐν ἔτει 1533 ὁ ναύαρχος τοῦ Καρόλου Ε', Ἀνδρέας Δόριας, μὴ ἀναμείνας τὴν ἔλευσιν τῶν συμμάχων, ἀνέλαβε μόνος τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου. Οἱ περισωζόμενοι ἐν τῇ χώρᾳ Στρατιῶται ἔσπευσαν νὰ τῷ παραδώσωσι τὰς Πάτρας, τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Κορώνην, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει παραχωρήσεως κατακτηθησομένων τιμαρίων [1]· μετ' ὀλίγον ὅμως αἰσχρῶς ἐγκαταλειφθείσης τῆς χώρας εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐξηγριωμένου σουλτάνου, ἠναγκάσθησαν καὶ οὗτοι μετὰ πολλῶν χιλιάδων γυναικοπαίδων νὰ ἐγκαταλείψωσι διὰ παντὸς τὴν πατρίδα καὶ συνοικισθῶσιν ἐν ταῖς νοσηραῖς ἐρημίαις τῆς Καλαβρίας.

Μετ' οὐ πολὺ κατεπονήθησαν καὶ οἱ Καμπῖται Στρατιῶται (1537)· Οἱ ἀντάρται Προιταῖοι καὶ Βελισσαῖοι, οἱ οὔτε τοὺς Τούρκους, οὔτε τοὺς Ἐνετοὺς ἀναγνωρίζοντες, ἐξηκολούθουν τὰς ἐπιδρομὰς των μέχρι τῆς Κορινθίας· ἀλλ' ὁ Κασὶμ πασᾶς πολιορκήσας τὸ Ναύπλιον, συνέλαβε τοὺς τιμαριούχους τοῦ Καστρίου Παλαιολόγους καὶ πάντας ἀπεκεφάλισεν ἐν Ἄργει. Παραδοθέντος τοῦ Ναυπλίου εἰς τοὺς Τούρκους (1540), οἱ Καμπῖται ἁπανταχόθεν πιεζόμενοι μετέβησαν εἰς Ὕδραν καὶ Πέτσας καὶ διωργάνισαν τὰς ναυτικὰς κοινότητας.

Εἰς τὴν δυστυχίαν ὅμως τῆς Ἑλλάδος τὰ μέγιστα συνετέλεσε καὶ ἡ ἀπερισκεψία τῶν Στρατιωτῶν, οἵτινες μεθυσθέντες ἐκ τῶν προηγουμένων ἐπιτυχιῶν ἐφαντάζοντο εὔκολον καὶ τὴν δυσχερεστέραν τῶν ἐπιχειρήσεων. Περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος οἱ Δωριεῖς Ἰάκωβος Βασιλικὸς καὶ Ἰάκωβος Διασωρῖνος, ἴλαρχοι ἐν τῷ ἱππικῷ τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ε', συνέλαβον τὸ ἀληθῶς γιγάντειαν τόλμημα ν' ἀναστατώσωσιν ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Καυκάσου καὶ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους· καὶ ὁ μὲν πρῶτος κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον τῆς Μολδαυΐας (1558-1564), καὶ καταβάλῃ τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς ἐξημερώσεως τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῦ παρὰ τὸν Ἴστρον ἔκτοτε ἀναπτυχθέντος ἑλληνισμοῦ, οἱ δὲ ἄλλοι συνωμόται ἐξέπνευσαν εἰς τὰ βασανιστήρια τῆς Ἐνετίας. Τὰ ἔγγραφα διέσωσαν πάσας τὰς περιπετείας τοῦ δράματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξιστορήσωμεν ἄλλοτε ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ.

Κ. ΣΑΘΑΣ

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΕΓΓΕΡΟΣ

Παρίσιοι τῇ 4ῃ Σεπτεμβρίου 1885

Σήμερον ἐκηδεύθη ὁ νεκρὸς τοῦ Αἰμιλίου Ἐγγέρου, τοῦ ἐξόχου Ἑλληνιστοῦ, τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ, ὅστις ἐπὶ μίαν ὅλην πεντηκονταετηρίδα διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν συγγραμμάτων του διέπρεψε μεταξὺ τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἐκπροσωπούντων τὰς παραδόσεις τῶν κλασικῶν μελετῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἑλληνομαθείας. Ἐντὸς τῆς εὐρείας ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου συνωθεῖτο τὸ πλῆθος τῶν συναδέλφων, τῶν ἀρχαίων μαθητῶν, τῶν πολυαρίθμων γνωρίμων καὶ φίλων τοῦ κηδευομένου. Εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ Montparnasse ὅπου ἐτάφη, πλησίον τῆς στήλης ἥτις ὑψοῦται ἐπὶ τοῦ κενοῦ ἤδη τάφου τοῦ ἡμετέρου Κοραῆ, λόγοι ἀκαδημαϊκοὶ καὶ ἀποχαιρετισμοὶ ἐπίσημοι ἐξεφωνήθησαν ἐπ' ὀνόματι τῶν σοφῶν σωματείων, εἰς τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς χθὲς συγκατελέγετο ὁ Ἔγγερος.

Ἀλλ' οἱ γνωρίσαντες τὸν ἀποθανόντα ἐκ τοῦ πλησίον, οἱ τιμηθέντες διὰ τῆς φιλίας του, οἱ ἀγαπήσαντες αὐτὸν ζῶντα, δὲν συνέθαψαν τὴν λύπην των καὶ τὴν ἐνθύμησίν του εἰς τὸν τάφον, ὅπου μετὰ τοσαύτης δικαίας τιμῆς ἐκλείσθη ἐσαεὶ ὁ νεκρός του. Ὅσῳ φυσικὸς καὶ ἂν λογίζηται ὁ θάνατος, ὅταν ἔλθῃ μετὰ βίον μακρὸν χρηστῶς καὶ χρησίμως δαπανηθέντα, ὅσῳ ἀξιομακάριστος καὶ ἂν θεωρηθῇ ὁ τελευτῶν ἀφοῦ διὰ τῆς ἀξίας καὶ τῶν κόπων του ἀνῆλθεν εἰς ὑψηλὴν καὶ ἔντιμον περιωπήν, ἀφοῦ διήνυσεν εὐτυχῶς τὸ στάδιόν του καὶ ὡς πολίτης καὶ ὡς οἰκογενειάρχης, ἀφοῦ ἀποκατέστησε τὰ τέκνα του ὅπως ηὔχετο καὶ τὰ εἶδε ἀνεξάρτητα πλέον καὶ μὴ χρῄζοντα τῆς ὑποστηρίξεως καὶ τῆς

[1]) Εἰς ἀμοιβὴν τῶν ἐν τῇ ἁλώσει τῆς Κορώνης ὑπηρεσιῶν τοῦ Θεοδώρου Ἁγιαποστολίτου ὁ Κάρολος Ε' χορηγεῖ αὐτῷ διὰ διπλώματος τὰ χωρία Λεοντάριον καὶ Ἅγιον Γεώργιον, ἀνήκοντα εἰς τὴν πάλαι περιοχὴν τῶν Σκορτῶν, τότε δὲ Καρυταίνης, «ἂν καὶ μέχρι τοῦ νῦν κατέχωνται ὑπὸ τῶν Τούρκων.» Ἑλληνομνήμων, σ. 150.

Digitized by Google

προστασίας του, όσῳ ἀξιοζήλευτος καὶ ἂν εἶνε τοιοῦτος θάνατος, πάντοτε ὅμως ὁ χωρισμὸς εἶνε σκληρὸς καὶ πικρὰ ἡ στέρησις φίλου προσφιλοῦς, πρὸ πάντων δι' ὅσους ἐκ τῶν ἐπιζώντων ἔφθασαν εἰς ἡλικίαν, καθ' ἣν τὰς παλαιόθεν ῥιζωθείσας σχέσεις ἀγάπης δὲν διαδέχονται εὐκόλως νέαι.

Ὁ Egger ἦτο ἐξ ἐκείνων οἵτινες δὲν λησμονοῦνται. Ἡ διαυγής του διάνοια, ἡ εὐρεῖα πολυμάθειά του, ὁ χρηστὸς καὶ ἀνεπίληπτος βίος του, προπάντων δὲ τὸ μειλίχιον τοῦ ἤθους του καὶ ἡ ἔμφυτος ἀγαθότης τῆς εὐγενοῦς του καρδίας τὸν ἀποκαθίστων ἀγαπητὸν ὅσῳ καὶ σεβαστὸν εἰς ὅσους τὸν ἐγνώρισαν καὶ τὸν συνανεστράφησαν. Ἐπηύξανον δὲ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τῶν περὶ αὐτὸν ἡ καρτερία καὶ ἡ γενναιότης μεθ' ὧν κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς ζωῆς του ἔτη ὑπέφερε τὴν στέρησιν τῆς ὁράσεως. Ἡ σκληρὰ αὕτη δοκιμασία, ἀντὶ τοῦ νὰ παροξύνῃ τὸν χαρακτῆρα ἢ νὰ τραχύνῃ τὸ ἦθός του, ἀνέδειξεν ἀπ' ἐναντίας τὸν εὐγενῆ γέροντα ἀγαθώτερον ἔτι καὶ μειλιχιώτερον ἑαυτοῦ, χωρὶς ἀφ' ἑτέρου νὰ δαμάσῃ τὴν διανοητικήν του δραστηριότητα. Δὲν ἡττήθη ὑπὸ τῆς συμφορᾶς, δὲν ἐσταύρωσεν ἐν ἀπογνώσει τὰς χεῖρας, δὲν παρεδόθη εἰς τὴν μελαγχολίαν, ἀλλὰ γενναίως ἐπάλαισε κατὰ τοῦ παθήματός του καὶ ἐνίκησεν, ἐφ' ὅσον ἡ νίκη ἦτον ἐφικτή, διατηρῶν ἀείποτε ἐν μέσῳ τῆς δυσκόλου πάλης φιλοσοφικὴν φαιδρότητα καὶ ὑπομονὴν χριστιανικήν. Ἐξηκολούθησε καὶ τυφλὸς τὰς παραδόσεις του καὶ τὰς μελέτας του, αὐξάνων ἀφ' ἑνὸς τὰς γνώσεις του καὶ μεταδίδων ἀφ' ἑτέρου εἰς τοὺς ἄλλους τὴν μάθησίν του. Ἡ ἀκρίβεια τῆς μνήμης του, τὸ εὐμέθοδον τῶν παλαιῶν σημειώσεών του μετέτρεπον εἰς ἀποταμίευμα πρόχειρον τὰς μελέτας τῆς παρελθούσης ζωῆς του. δὲν ἔπαυσε δὲ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν παρακολουθῶν τὴν σύγχρονον κίνησιν τῆς ἐπιστήμης. Τῇ βοηθείᾳ δύο γραμματέων ἐναλλὰξ γραφόντων ὑπὸ τὴν ὑπαγόρευσίν του ἢ τακτοποιούντων ὑπὸ τὰς ὁδηγίας του τὰς σημειώσεις τῶν ἰδίων ἐρευνῶν του, τῇ προθύμῳ συμπράξει φίλων του ἁμιλλωμένων μετὰ τῆς συζύγου καὶ τοῦ νεωτέρου τῶν υἱῶν του ὅπως τῷ χρησιμεύωσιν ὡς ἀναγνῶσται παντὸς νέου βιβλίου ἀξίου μελέτης, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τῶν προϊόντων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἡ ζωή του ἦτο ἀδιάκοπος μελέτη καὶ ἀδιάκοπος ἐργασία. Οὐδεμία τῷ διέφευγε πρόοδος τῆς ἐπιστήμης, οὐδεμία ἀρχαιολογικὴ ἢ ἄλλη ἀνακάλυψις. Ὀλίγας πρὸ τοῦ θανάτου του ἡμέρας ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» διατριβὴν σπουδαίαν περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ ἐσχάτως ἀνακαλυφθείσης πολυτίμου ἐπιγραφῆς, προητοίμαζε δὲ ταὐτοχρόνως πρὸς δημοσίευσιν συλλογὴν ποικίλων φιλολογικῶν πραγματειῶν του.

Οὕτω διήρχετο τὰς ἡμέρας του, τὸ δ' ἑσπέρας, ἰδίως τὰς Κυριακάς, περικυκλούμενος ὑπὸ φίλων, ἐφαίδρυνε διὰ τῆς ζωηρᾶς ὁμιλίας του τὴν φιλόξενον αἴθουσάν του, ἡ δὲ γαλήνη τῆς ψυχῆς του μεταδιδομένη εἰς τοὺς περὶ αὐτόν, διεσκέδαζε τὰς μελαγχολικὰς ἐντυπώσεις τῶν θλιβομένων ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ τυφλοῦ γέροντος.

Μέχρι τοῦ τελευταίου πρὸ τοῦ θανάτου του ἔτους ἐξηκολούθησε τὰς παραδόσεις του ἐν τῇ Σορβόννῃ ἐνώπιον ἀκροατηρίου πολυπληθεστέρου ἴσως τοῦ πρῴην. Τοῦτο δὲ οὐχὶ ἐκ συμπαθείας πρὸς τὸν ἀόμματον καθηγητήν, ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐξάνοντος γοήτρου τῆς ἀφελοῦς εὐγλωττίας καὶ τῆς ἐπιχαρίτου ἀκριβείας τῆς διδασκαλίας του. Ἀλλ' εἶχέ τι ἀληθῶς τὸ συγκινητικὸν ἡ θέα τοῦ γηραιοῦ καθηγητοῦ ὁδηγουμένου ἐντὸς τῆς αἰθούσης τῶν παραδόσεων ὑπὸ τῆς ἀξιοτίμου συντρόφου τῆς ζωῆς του, ἢ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ ἤ τινος τῶν στενῶν φίλων του, καὶ καταλαμβάνοντος τὴν πρὸ τοσούτων ἐτῶν γνωστὴν ἕδραν, ἐνώπιον τοῦ ἀκροατηρίου τὸ ὁποῖον δὲν ἔβλεπε μέν, ἀλλ' οὗτινος ᾐσθάνετο καὶ ἤκουε τὴν συμπαθῆ ἐπιδοκιμασίαν. Εἴτε δὲ παλαιᾶς ἕξεως συνέπεια, εἴτε φιλαρέσκεια διδασκαλικὴ τοῦ τυφλοῦ γέροντος, ἀπέθετεν ἐπὶ τῆς τραπέζης του βιβλίον ἢ χειρογράφους σημειώσεις, ὡσεὶ προτιθέμενος νὰ προστρέξῃ ὡς ἄλλοτε εἰς τοιαῦτα βοηθήματα.

Γεννηθεὶς τῷ 1813 ὁ Egger ἀνηγορεύθη εἰκοσαετὴς μόλις διδάκτωρ τῆς φιλολογίας. Διδάσκων ἀπὸ τοῦ 1834 τὰ Ἑλληνικὰ εἰς διάφορα τῶν Παρισίων ἐκπαιδευτήρια, ὠνομάσθη κατὰ τὸ 1840 καθηγητὴς agrégé τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῇ Σορβόννῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ 1855 ἐγένετο τακτικὸς καθηγητής. Πρὸ ἑνὸς ἔτους εἶχεν ἐκλεχθῇ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν. Πρὸ ἐτῶν δὲ ἱκανῶν ἀνηγορεύθη ἰσόβιος ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Γαλλίᾳ.

Ἀλλὰ αἱ πρόχειροι αὗται γραμμαὶ δὲν ἔχουν τὴν ἀξίωσιν βιογραφίας, ὥστε οὔτε τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν θέσεων καὶ βαθμῶν του ἐπιχειρῶν, οὔτε τὴν τῶν διαφόρων συγγραμμάτων του. Ὁ ἤδη μακρὸς κατάλογος αὐτῶν, θὰ ἀποβῇ μακρότερος ἔτι ἐάν, ὡς εὐχόμεθα, περισυναχθῶσι καὶ ἀναδημοσιευθῶσιν αἱ εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας καταχωρηθεῖσαι διατριβαὶ καὶ πραγματεῖαί του. Τινὰς ἐξ αὐτῶν ἐδημοσίευσεν αὐτὸς οὗτος πρὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν, κατεγίνετο δὲ πρὸ τοῦ θανάτου του εἰς προετοιμασίαν νέου τοιούτου τόμου. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα διεφαίνετο ἡ μετριοφροσύνη τοῦ χαρακτῆρός του. Ἐν τῇ διαλογῇ τῶν μὴ ἀναξίων κατ' αὐτὸν ἀναδημοσιεύσεως, συχνάκις συνεζήτει μετὰ τῶν φίλων οἵτινες τὸν ἐβοήθουν εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην, καταδικάζων αὐτός, ἐναντίον τῆς γνώμης των, πολλὰς σπουδαίας μελέτας, ὡς μὴ παρεχούσας πλέον ἱκανὸν τὸ ἐνδιαφέρον μετὰ τὰς γενομένας

Digitized by Google

έκτοτε προόδους τῆς φιλολογίας ἢ τῆς ἀρχαιολογίας. Σπάνιον καὶ ἀξιομίμητον παράδειγμα τοῦτο συγγραφέως, καὶ συγγραφέως τοιαύτης ἀξίας, κρίνοντος ἑαυτὸν μετὰ τοσαύτης αὐστηρότητος. Οἱ τοιοῦτοι συνήθως εἶνε ἐπιεικέστεροι πρὸς τοὺς ἄλλους ἢ πρὸς ἑαυτούς.

Ὁ Egger προσεβλήθη ὑπὸ συγκοπῆς τὴν 30 Αὐγούστου εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Royat, ἔνθα μετέβη πρό τινων ἡμερῶν χάριν ἀναψυχῆς, καὶ ἀπεβίωσεν ἀνωδύνως εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς συζύγου καὶ τῆς θυγατρός του. Γαῖαν ἔχοι ἐλαφράν!

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

Ὁ παρὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην

ΚΟΛΟΣΣΙΑΙΟΣ ΕΛΕΦΑΣ

Γνωστὸν ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ ἀγαπῶσι τὸ ὑπερμέγεθες εἰς ὅ,τι κατασκευάζουσιν. Ἐπὶ τῶν μεγάλων αὐτῶν ποταμῶν, τῶν μεγίστων τῆς ὑφηλίου, οἱ μηχανικοὶ των ἐγκαθιδρύουσι τὰς μεγίστας τοῦ κόσμου γεφύρας· ἡ μεγίστη ἀτμομηχανὴ ἀμερικανικὴ εἶνε, τὸ ὑψηλότερον τῶν μνημείων εἶνε τὸ τοῦ Βασιγκτων, καὶ ὅπως ἀναστηλωθῇ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ὁ γλύπτης Βαρθόλδης ἔπλασε τὸ θαυμαστὸν ἄγαλμα τῆς *Ἐλευθερίας*, τὸ μᾶλλον γιγάντειον ἐκ τῶν τοιούτου εἴδους ἔργων, ὅσα κατεσκεύασεν ἀνθρωπίνη χείρ. Ἐσχάτως δὲ παρὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην οἱ Ἀμερικανοὶ κατεσκεύασαν κολοσσιαῖόν τι μνημεῖον, ἔχον τὸ σχῆμα ἐλέφαντος, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ ἔνδον, ἤτοι εἰς τὰς κνήμας, τὸν στόμαχον, τὴν κοιλίαν εἰσχωροῦσιν ἀνερχόμενοι διὰ κλιμάκων πρὸς τοῦτο τεθειμένων. Εἶνε δὲ τοσοῦτος τὸ μέγεθος, ὥστε εἷς ζωντανὸς ἐλέφας δύναται νὰ διέλθῃ ὑπὸ τὰς κνήμας του, περίπου ὡς θὰ διήρχετο κυνάριον διὰ τῶν σκελῶν μεγαλοσώμου ἵππου.

Ὁ παρὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην κολοσσιαῖος ἐλέφας ἐσχεδιάσθη καὶ ᾠκοδομήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος I. Masan Kerby. Κατὰ τὸ ἀρχικὸν σχέδιον, τὸ μνημεῖον τοῦτο προωρίζετο διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ξενοδοχεῖον, ἀλλ' ἐγκαταλειφθέντος τοῦ πρώτου σχεδίου, ἀπεφασίσθη νὰ χρησιμοποιηθῇ ἓν μέρος αὐτοῦ ὡς μεγάλη αἴθουσα μουσικῶν συναυλιῶν, τὸ δὲ ἀνώτερον διαμέρισμα αὐτοῦ ὡς ἀστεροσκοπεῖον. Ὁ ἐλέφας κατεσκευάσθη ἐκ ξύλου, κεκαλυμμένου ἐξωτερικῶς δι' ἐλασμάτων κασσιτέρου. Τὸ ὁλικὸν αὐτοῦ μῆκος ἐκτείνεται εἰς 46 μέτρα. Τὸ ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ ἐλέφαντος ὑπὸ τὸ φορεῖον ἐπίπεδον, τὸ χρησιμεῦον ὡς ἀνώτατον ἄνδηρον, κεῖται 29 μέτρα ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους, τὸ ὅλον δὲ ὕψος τῆς οἰκοδομῆς εἶνε 46 μέτρα· ἡ κοιλία τοῦ θηρίου ὑπέρκειται κατὰ 7 μέτρα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, καὶ αἱ κνῆμαί του ἔχουσι διάμετρον 5 καὶ ½ μέτρων. Ἐντὸς δύο ἐξ αὐτῶν ἐστήθησαν αἱ κλίμακες, δι' ὧν ὁ ἐπισκέπτης ἀνέρχεται εἰς τὰ ἔνδον τοῦ μνημείου.

Τὸ πρῶτον δωμάτιον, ὅπερ ὁ ἐπισκέπτης ἀπαντᾷ ὀνομάζεται δωμάτιον τοῦ στομάχου, ἕνεκα τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν κατέχει. Ἡ μεγαλη αἴθουσα τῶν συναυλιῶν κεῖται ὑψηλότερον, ἔχουσα μῆκος ὄχι ὀλιγώτερον τῶν 25 μέτρων. Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις ἕτερα 34 διαχωρίσματα εἰς διάφορα ὕψη· τινὰ τούτων ἔχουσιν διαστάσεις μικρῶν θαλάμων, ἀλλ' εἶνε λίαν παράδοξα τὸ σχῆμα. Τὰ παράθυρα δύο ἐκ τῶν δωματίων τούτων ἀπαρτίζουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐλέφαντος, τῶν ὁποίων ἡ διάμετρος εἶνε ἑνὸς μέτρου. Οἱ χαυλιόδοντες αὐτοῦ εἶνε μακροὶ 11 μέτρα.

Ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ κολοσσιαίου ἐλέφαντος ἀνεφύησαν δυσχέρειαί τινες, ἕνεκα ἐδαφικῶν λόγων, ἐξ ὧν ἐγένετο ἀνάγκη κατασκευῆς στερεῶν ὑποβάθρων κάτωθεν ἑκάστου τῶν ποδῶν αὐτοῦ· πρὸς τούτοις ἀφορμὴ ἐδόθη πρὸς σπουδὴν περιπλόκων προβλημάτων τῆς ξυλουργικῆς τέχνης, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ λύσις ἀξίως ἐπετεύχθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος. Σιδηραῖ ράβδοι διερχόμεναι διὰ τῶν κνημῶν τοῦ ἐλέφαντος τηροῦσι στερεὸν τὸ οἰκοδόμημα.

Τὸ σύνολον αὐτοῦ ζυγίζει περίπου 100,000 τόννους. Ἐδαπανήθησαν διὰ τὴν συναρμογὴν αὐτοῦ 700 βαρέλια καρφίων.

Ὁ κολοσσιαῖος ἐλέφας κατεσκευάσθη ὑπὸ εἰδικῆς τινος ἑταιρίας ἐπὶ σκοπῷ κερδοσκοπίας εἰς μέρος θαμιζόμενον ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Νέας Ὑόρκης. Θεωρεῖται δὲ ὡς ἓν τῶν περιεργοτέρων ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων τῶν δύο κόσμων.

ΟΙ ΑΠΟ ΜΕΤΕΩΡΩΝ ΘΕΟΙ

Διακεκριμένος τις μετεωρολόγος ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως τινὰ περὶ τῶν θεοτήτων, τὰς ὁποίας ἐφαντάσθησαν οἱ ἀρχέγονοι λαοί, ὅπως παραστήσωσι δι' αὐτῶν διάφορα μετεωρολογικὰ φαινόμενα.

Τὴν βροχήν, κατ' αὐτόν, παρέστησαν οἱ Ἰνδοὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν ἀγελάδων μὲ ὀγκώδεις καὶ κρεμαμένους μαστούς. Ἐκτὸς αὐτῶν οἱ Χόνδο τῆς κεντρικῆς Ἰνδίας ἔχουσι τὴν *Πιζοῦ Πεννοῦ*, νύμφην, ἥτις χύνει τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς γῆς διὰ κοσκίνου. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχον τὴν Δανάην καὶ τὴν χρυσῆν αὐτῆς βροχήν, καὶ οἱ χωρικοὶ τῆς Γαλλίας λέγουσιν ἔτι, ὅταν ἐπίκουρος κατέρχεται ἡ βροχή: «Τάλληρα ρίχνει».

Digitized by Google

Τὰ νέφη προσωποποιοῦσιν ὄφεις, δράκοντες, πτηνὰ καὶ λύκοι.

Ὑπάρχει τι χαριέστερον τῆς προσωποποιήσεως τῆς πρωΐας διὰ τῆς ἠριγενείας καὶ ῥοδοδακτύλου Ἠοῦς, τὴν ὁποίαν τοσάκις ἔψαλαν οἱ ἕλληνες ποιηταί; Χαρίεις τις θρῦλος ἀπαντᾷ ὡσαύτως παρὰ τοις Φιννίοις. Ὁ οὐρανὸς *Οὔκκο* ἔχει δύο τέκνα· τὴν αὐγὴν *Κουά,* ἥτις ἕκαστον πρωΐ ἀνάπτει τὴν δᾷδα τῆς ἡμέρας, τὸν Ἥλιον, καὶ τὴν ἑσπέραν *Αἰμεριχ,* ἥτις σβύνει τὴν δᾷδα. Ὁ πατὴρ Οὔκκο πράττει πᾶν τὸ δυνατόν, ἵνα τὸ ἓν τέκνον του μὴ καταστρέφῃ τὸ ἔργον τοῦ ἑτέρου καὶ ἐπὶ τέλους τὸ κατορθώνει εἰς μίαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, —ἤτοι κατὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, ὅτε βραχυτάτη εἶνε ἡ διάρκεια τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.— Τότε ἡ Αἴμεριχ παραδίδει τὴν λαμπάδα εἰς τὴν Κουὰ χωρὶς νὰ τὴν σβύσῃ καὶ ὁ Οὔκκο μένει εὐχαριστημένος.

Ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου, ψάλλοντος τὸν Αἴολον, κλείοντα εἰς τοὺς ἀσκοὺς αὐτοῦ τὸν Βορέαν καὶ τὸν Ζέφυρον, μέχρι τῶν Ἐρυθροδέρμων, οἵτινες προσφέρουσι καπνὸν εἰς τὴν λαίλαπα, ἀπαντῶμεν διαφόρους δοξασίας περὶ ἀνέμου. Διὰ τοὺς Λάπωνας ὁ ἄνεμος εἶνε ὂν ζωντανόν, περιπλανώμενον ἐν τῷ ἀέρι, καὶ ἀκοῦον πάντας τοὺς λόγους τῶν ἀνθρώπων. Οἱ Βόσχμαν, ὅλως ὑποδεεστέρα φυλή, ῥίπτουσι λίθους ἐναντίον τοῦ ἀνέμου, ὅπως τὸν ἀναγκάσωσι νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ὄρη. Οἱ χωρικοὶ τῆς Καρινθίας ἀναρτῶσιν ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν οἰκίαν των δένδρου τεμάχια κρέατος, ὅπως κατευνάσωσι τὴν πεῖνάν του· οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ Παλατινάτου ἐξέρχονται κρατοῦντες ἐν τῇ παλάμῃ ἄλευρον, καὶ φωνοῦσι πρὸς τὸν ἄνεμον, δεικνύοντες τὴν προσφοράν: «Πάρε, ἄνεμε, πάρε φαγὶ γιὰ τὰ παιδιά σου, καὶ φύγε».

Ὁ κεραυνὸς ἀπαντᾷ ὑπὸ μορφὴν πτηνοῦ παρὰ τοῖς Δακόταις, Βρασιλιανοῖς, παρὰ τοῖς κατοικοῦσι τὴν νῆσον Harvey, παρὰ τοῖς Κάφροις καὶ τοῖς Βιρμανοῖς. Ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Βορρᾶ γινώσκεται ὡς θεὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Θώρ*. Τὰς αὐτὰς θείας ἰδιότητας τῷ ἀποδίδουσιν οἱ Ἰνδοὶ καλοῦντες αὐτὸν *Παρζαγχουάν*. Παρὰ τοῖς Γιορούβαις τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς ὀνομάζεται *Ζακούτα,* θεὸς ἐξακοντίζων λίθους. Τοῦ κεραυνοῦ προσωποποίησις εἶνε παρὰ τοῖς Σλάβοις ὁ Ἠλίας μετὰ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ. Οἱ σίφωνες εἶνε γίγαντες, τεράστιοι ὄφεις, θαλάσσιοι δράκοντες. Οἱ Γροιλανδοὶ πιστεύουσιν ὅτι τὸ βόρειον σέλας εἶνε χορὸς ψυχῶν. Ἡ Ἠχὼ εἶνε ἡ ὑπὸ πάντων τῶν λαῶν φυσικώτερον προσωποποιηθεῖσα, νύμφη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μυθολογίᾳ, καὶ πνεῦμα θεωρουμένη παρὰ τῶν ἀγρίων.

Τὸ οὐράνιον τόξον ὑπὸ τῶν μὲν παρεστάθη ὡς οἷόν τε ἱλαρώτερον, ὑπὸ τῶν δὲ ὡς οἷόν τε φοβερώτερον, δαίμων, καταστρεπτικὸν τέρας, πίνον τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν καὶ τῶν λιμνῶν καὶ διασπεῖρον τὰς νόσους καὶ τὸν θάνατον. Ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἡ Ἶρις, ἡ ὡραία τῶν θεῶν ἄγγελος. Ἐν Δαχομέῃ εὐεργετικὸς καὶ εὐτυχίαν φέρων ὄφις· ἐν Λαπωνίᾳ εἶνε τὸ τόξον τοῦ θεοῦ τοῦ κεραυνοῦ, ἐξ οὗ ἀκοντίζονται πύρινα βέλη· ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Πολυνησίας, ὑπὸ τῶν Ἀρίων, τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν, τῶν Ινδῶν, τῶν Περσῶν, τῶν Ἀράβων, θεωρεῖται μυστηριώδης γέφυρα ὁδηγοῦσα πρὸς τὰς κατοικίας τῶν ψυχῶν.

Κ·

ΟΙ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΓΗΝ

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ

Τὸ ὁλικὸν μῆκος τῶν καθ' ὅλην τὴν γῆν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ὅπερ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1879 ἀνήρχετο εἰς 350,031 χιλιόμετρα, ηὔξησε μέχρι τέλους τοῦ 1883 ἀνελθὸν εἰς 442,199 χιλιόμετρα, ἔκτασις ἑνδεκάκις περίπου μεγαλητέρα τῆς ὅλης περιμέτρου τῆς γῆς. Ἡ κατὰ 92,168 χιλιόμετρα αὔξησις τοῦ μήκους τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἐγένετο κυρίως ἐν ταῖς ἑξῆς χώραις: Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις αὔξησις 56,327 χιλιόμετρα, ἐν Μεξικῷ 3727 χιλιόμετρα, ἐν τῇ ἄλλῃ βορείῳ Ἀμερικῇ 2160, ἐν Βρασιλίᾳ 2,050, ἐν Ἰνδίαις 2,786, ἐν Αὐστραλίᾳ 3,603, ἐν Ἀλγερίᾳ καὶ Τύνιδι 1,166, ἐν Γαλλίᾳ 4,500, ἐν Γερμανίᾳ 2,716, ἐν Αὐστρίᾳ 2,263 χιλιόμετρα.

Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατέχουσι τὸ μέγιστον μῆκος ἐν ταῖς σιδηροδρομικαῖς γραμμαῖς ἀνερχομέναις εἰς 191,356 χιλιόμετρα, ἕπονται δὲ ἡ Γερμανία, ἔχουσα 35,800 χιλιόμετρα, ἡ Ἀγγλία 29,890, καὶ ἡ Γαλλία 29,688 χιλιόμετρα.

Ἐν σχέσει τοῦ μήκους τῶν γραμμῶν πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς χώρας τὴν πρώτην θέσιν ὡς πρὸς τοὺς σιδηροδρόμους κατέχει τὸ Βέλγιον, μετ' αὐτὸ δὲ ἡ Μεγάλη Βρετανία· τρίτη ἀκολουθεῖ ἡ Γερμανία καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Γαλλία. Αἱ κατὰ ταύτην τὴν ἀναλογίαν πτωχότεραι εἰς σιδηροδρομικὰς γραμμὰς εὐρωπαϊκαὶ χῶραι εἶνε ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Νορβηγία. Αἱ γραμμαὶ των Ἡνωμένων Πολιτειῶν, μεθ' ὅλον τὸ τεράστιον μῆκος αὐτῶν, πτωχῶς ἀναλογοῦσι πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς χώρας. Εἰς τὰς τελευταίας βαθμίδας τῆς κλίμακος ταύτης κατατάσσονται ὁ Καναδᾶς, ἡ Βρασιλία, ἡ Ἀργεντινὴ δημοκρατία, ἡ Παραγουάη, ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Κεενσλάνδη.

Ἐν παραβολῇ δὲ τοῦ μήκους τῶν γραμμῶν πρὸς τὸν πληθυσμόν, ἐπὶ 10,000 κατοίκων, ἀναστρεφομένης τῆς κλίμακος, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἡ Κεενσλανδη, μετ' αὐτὴν δὲ κατὰ σειρὰν ἡ μεσημβρινὴ καὶ ἡ ἀρκτικὴ Αὐστραλία, ὁ Καναδᾶς, ἡ Νέα Ζηλανδία, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι. Αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἐπικράτειαι κατέχουσι τὴν τελευταίαν θέσιν ἐν τῇ κλίμακι ταύτῃ.

Digitized by Google

ΤΟ ΧΑΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

'Εκ τοῦ λευκώματος τῆς Κυρίας Ε. Α. Β.

"Οταν ἐσκόρπισ' ὁ Θεὸς μὲ τἀπλαστά του χέρια
'Σ τὸν ζαφειρένιον οὐρανὸ τὰ διαμαντένια ἀστέρια,
Εἶδε τὴ γῆ ποῦ ζήλεψε καὶ γιὰ νὰ μὴ ζηλεύῃ
"Ανθη, κι' ἀπ' τἄστρα πλει' ὄμμορφα, 'ς τοὺς κάμπους της φυτεύει].

Κι' ὅταν ἀγγέλους ἔπλασε 'στὸν οὐρανό, καὶ πάλι
Εἶδε τὴ γῆ ποῦ ζήλεψε τἀγγελικά τους κάλλη.
Κ' εἶπε ὁ Θεὸς·—"Ολο ζωή, κι' ὅλ' ὀμμορφιὰ καὶ χάρι
Τὸ ὑστερνό μου χάρισμα ἡ γῆ θὲ νὰ τὸ πάρῃ!

"Ετσ' ἡ γυναῖκα εὑρέθηκε 'ς ἐ μιὰ στιγμὴ πλασμένη
'Απ' τοὺς ἀγγέλους πλει' ὄμμορφη καὶ πλειὸ χαριτωμένη.

Γεωργιος Δροσινης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Μεγάλως ἐξεπλάγησαν ἐσχάτως οἱ ἐν Γαλλίᾳ θαυμασταὶ τοῦ κόμητος Τολστόϊ, τοῦ διασήμου συγγραφέως τῆς *Εἰρήνης καὶ τοῦ πολέμου* καὶ τῆς *"Αννης Κορμενίνης* ἐπὶ τῇ εἰδήσει ὅτι ὁ Ρῶσσος μυθιστοριογράφος ἐγκατέλιπε τὴν φιλολογίαν ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν σανδαλοποιΐαν. 'Εξακριβωθείσης τῆς παραδόξου εἰδήσεως, ἐγνώσθη ὅτι ὁ κόμης Τολστόϊ δὲν ἐγκατέλιπε μὲν τὴν γραφίδα τοῦ μυθιστοριογράφου, ἀλλὰ κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του ἀνταλλάσσει ταύτην πρὸς τὸ σφυρίον τοῦ ὑποδηματοποιοῦ.

Ο Ρῶσσος μεγιστὰν κατασκευάζει ἐξαιρέτους ἐμβάδας καὶ ὑποδήματα. Ἡ κλίσις του αὕτη δὲν ἔχει ἀφορμὴν ἁπλῆν ἰδιοτροπίαν, διότι φρονεῖ μετὰ τοῦ Ρουσσῶ ὅτι καθῆκον ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι νὰ συνδυάζωσι τὴν πνευματικὴν πρὸς τὴν σωματικὴν ἐργασίαν, καὶ ὅτι ἂν τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἐργάτου εἶνε νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ καλλιτέχνου, ὀφείλει, τἀνάπαλιν, ὁ καλλιτέχνης, χάριν τῆς ἠθικῆς ἰσορροπίας, νὰ ταπεινοῦται ἐνίοτε μέχρι τοῦ ἐργάτου.

'Εν τούτοις τὸ παράδειγμα τοῦ Τολστόϊ δὲν εἶνε μοναδικόν, ἀνεμνήσθησαν δὲ οἱ Γάλλοι, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τούτου, διασήμων τινῶν σανδαλοποιῶν τῆς πατρίδος των. Ὁ Βαλδουῖνος, εἷς ἐκ τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του, ὑπῆρξε κατασκευαστὴς ὑποδημάτων ἐν 'Αμιένῃ συγγράψας καὶ «Πραγματείαν περὶ τῆς ὑποδήσεως τῶν ἀρχαίων», ἐπιστημονικώτατον σύγγραμμα. Ὁ δὲ Λεοπόλδος Χάρδεν ἀπὸ ὑποδηματοποιοῦ ἀνῆλθεν εἰς σημαντικώτατα ἀξιώματα, καὶ ἐγένετο θαλαμηπόλος τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Βυρτεμβέργης. Ὁ ἐν Βορδῶ ἐγκατεστημένος Λεστὰζ κατασκεύαζε καλοὺς στίχους καὶ καλὰ ὑποδήματα· ὁ Λουδοβῖκος ΙΣΤ' τὸν ἐτίμησε διὰ τοῦ τίτλου σανδαλοποιοῦ τῆς αὐλῆς. Ἕτερος, ὁ Σελλιέ, ἀκμάσας περὶ τὸν 18ον αἰῶνα, καὶ ἀσκῶν τὴν τέχνην του ἐν σκωληκοβρώτῳ παραπήγματι ἀποκέντρου γωνίας τῶν Παρισίων, ἦτο ἐπίσης ποιητής, ἐξέδωκε δὲ καὶ συλλογὴν στίχων ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄσματα τοῦ διορθωτοῦ τῶν πεδίλων τοῦ 'Απόλλωνος» Ὁ δὲ λυρικὸς ποιητὴς 'Ιωάννης Βαπτιστὴς Ρουσσῶ ἤρξατο τοῦ σταδίου του μαθητεύων παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, σανδαλοποιῷ. Τέλος μεταξὺ τῶν συγχρόνων ἀξίων μνείας ὑποδηματοποιῶν συγκαταλέγεται ὁ κ. Λαποέντ, μυθιστοριογράφος, οὗτινος τὰ ἐπιτυχῆ ἔργα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ *Φιγαρῷ*.

'Αμερικανική τις ἐφημερὶς ἀναγγέλλει τὴν περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου ἐκ Νέας Ὑόρκης ἀναχώρησιν δεκακισχιλίων ἠθοποιῶν, κατευθυνθησομένων εἰς διαφόρους χώρας. Ὄντως, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ ἀμερικανικοὶ θίασοι ἄρχονται τῶν περιπλανήσεων αὐτῶν, αἵτινες διαρκοῦσι μέχρι τοῦ ἐλευσομένου 'Ιουλίου. Κατὰ τοὺς δέκα τούτους μῆνας σπανίως παραμένουσιν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει πλειότερον τῶν δύο ἑβδομάδων, παρέχοντες βαρείας ὑποχρεώσεις εἰς τοὺς ἐργολάβους τῶν θεάτρων, ἐκ τῶν ὁποίων ἄν τινες ἐγένοντο ἑκατομμυριοῦχοι, ἀλλὰ πόσοι ἀφ' ἑτέρου ἐναυάγησαν, χάριν αὐτῶν, οὐχὶ ἅπαξ, ἀλλ' εἰκοσάκις. Τὰ πρωτεύοντα πρόσωπα τοῦ θιάσου, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, λαμβάνουσιν ἀντιμισθίαν 150 μέχρι 250 δολλαρίων καθ' ἑβδομάδα· αἱ ἐνδυμασίαι καὶ αἱ δαπάναι τοῦ ταξειδίου εἶνε εἰς βάρος τῶν ἠθοποιῶν. Τὰ ἄλλα πρόσωπα τοῦ θιάσου μισθοῦνται ἀντὶ 40—50 δολλαρίων. Κατὰ μέσον ὅρον καλῶς συγκεκροτημένος δραματικὸς θίασος στοιχίζει εἰς τὸν ἐργολάβον δαπάνην 12000 δολλαρίων καθ' ἑβδομάδα. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς πρώτου μεγέθους ἀστέρας, τὰς τραγῳδοὺς καὶ τὰς *dive*, αὗται πληρώνονται ποσὸν λίαν ὑπέρογκον, μὴ ὡρισμένον ἐκ τῶν προτέρων. Κατ' ἐξαίρεσιν ἡ Πάττη καὶ ἡ Σάρα Βερνάρ, κατὰ τὴν ἐν 'Αμερικῇ διαμονὴν αὐτῶν, ἐδέχοντο καθ' ἑσπέραν ὡρισμένον ποσόν.

Τὸ ὑδρογραφικὸν γραφεῖον τῆς Βασιγκτῶνος ἐδημοσίευσε σειρὰν παρατηρήσεων περὶ τοῦ ὕψους καὶ εὔρους τῶν κυμάτων, τῶν γινομένων ἐν τῷ 'Ατλαντικῷ ὠκεανῷ. Τὸ ὕψος τῶν κυμάτων τοῦ 'Ατλαντικοῦ ὑπολογίζεται εἰς 9 μέτρα κατὰ μέσον ὅρον, ἐν καιρῷ δὲ τρικυμίας εἰς 12 μέχρι 15 μέτρων. Τότε τὰ κύματα δύνανται νὰ ἐκταθῶσιν εἰς πλάτος 150 μέχρι 180 μέτρων, ἡ δὲ διάβασις αὐτῶν δύναται νὰ διαρκέσῃ 10—11 δευτερα λεπτά. Τὸ εὐρύτερον πάντων παρατηρηθὲν κῦμα ἡπλοῦτο εἰς ἔκτασιν 800 μέτρων, διηρ-

Digitized by Google

κεσε δὲ ἡ διάβασίς του περὶ τὰ 23 δεύτερα λεπτά.

Τὸ δένδρον *εὐκάλυπτος*, τὸ διακρινόμενον διὰ τὴν ταχύτητα τῆς αὐξήσεως αὐτοῦ δὲν εἶνε μόνον ὠφέλιμον ὡς καθιστῶν ὑγιεινὰ τὰ ἑλώδη μέρη καὶ καταστρέφον τὰ μιάσματα, καὶ ὡς παράγον ξύλον σκληρὸν καὶ ἀσφαλές, τὸ ὁποῖον δὲν δύνανται νὰ φθείρωσι τὰ ἔντομα. Ἄγγλος τις μηχανικὸς ἀνεκάλυψε νέαν αὐτοῦ ὠφέλιμον χρῆσιν. Τὰ ξύλα τοῦ εὐκαλύπτου κοπτόμενα εἰς λεπτὰ τεμάχια, εἶτα δὲ ῥιπτόμενα εἰς τὸ ὕδωρ, σχηματίζουσιν ὑγρὸν κατάλληλον εἰς τὸ νὰ ἐμποδίζῃ ὡρισμένας τινὰς βλάβας τῶν ἀτμολεβήτων. Μέχρι τοῦδε μετεχειρίζοντο πρὸς τοῦτο διαφόρους μεθόδους κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δυσχρήστους. Ἀλλ' ἡ νέα αὕτη ἀνακάλυψις, ἁπλῆ καὶ εὔχρηστος, αὐξάνει κατὰ μίαν ἔτι τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας παρέχει τὸ πολύτιμον δένδρον.

Ἐδημοσιεύθη ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ Νηπιακοῦ Ὀρφανοτροφείου τοῦ δήμου Ἀθηναίων διὰ τὸ ἔτος 1884, ἐν ᾧ ἐκτίθεται ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ ἱδρύματος τούτου. Κατ' αὐτὸν εἰσεπράχθησαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1884 δραχμαὶ 136,096, ἐδαπανήθησαν δραχ. 95,048 ἀπέμεινε δὲ περίσσευμα δραχ. 42,732. Τῷ ἀπολογισμῷ ἐπισυνάπτεται ἔκθεσις πρὸς τὸ Ἀδελφᾶτον τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἐφόρου τοῦ Ὀρφανοτροφείου κ. Ἀναστασίου Ζίννη περὶ τῶν κατὰ τὸ φιλανθρωπικὸν τοῦτο ἵδρυμα πεπραγμένων, ἐξ ἧς ἐρανιζόμεθα τὰς ἑπομένας στατιστικὰς πληροφορίας:

»Τὴν 1 Ἰανουαρίου 1884 ὑπῆρχον ἔκθετα βρέφη 228· ἐξετέθησαν δὲ καθ' ὅλον τὸ ἔτος τοῦτο 300, ἐξ ὧν 140 μὲν ἄρρενα, 160 δὲ θήλεα. Αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκθέσεις εἶνε κατὰ 73 ὀλιγώτεραι τῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους. Τοῦτο δὲ ἀποδοτέον εἰς τὰς ἀληθῶς ἀξιεπαίνους ἐνεργείας τοῦ Ἀδελφάτου πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ διαγραφὴν τῶν γνησίων βρεφῶν. Ἐκ τῶν 300 ἐκτεθέντων βρεφῶν, 24 μὲν ἦσαν ἄωρα ἢ ἀτελῶς ἀνεπτυγμένα, 3 δὲ νεκρά· τὰ ἄωρα καὶ ἀτελῶς ἀνεπτυγμένα βρέφη εἶχον βάρος κατὰ μέσον ὅρον ὅσον 2064 γραμμαρίων, ἤτοι κατὰ τὸ ἓν τρίτον ἔλαττον τοῦ τῶν ὡρίμων καὶ τελείων βρεφῶν. Τὰ τοιαῦτα βρέφη, τὰ ὁποῖα ὀλίγας μόνον ἡμέρας ἔζησαν, ὡς καὶ τὰ τρία νεκρά, ἐν ὅλῳ 27, δὲν ὑπολογίζομεν ὡς εἰκός, οὔτε ὡς εἰσελθόντα, οὔτε ὡς τελευτήσαντα, μνημονεύομεν δ' αὐτῶν μόνον χάριν ἀκριβείας. Προστιθεμένων τῶν ἐκτεθέντων κατὰ τὸ 1884 273 ὡρίμων καὶ τελείων βρεφῶν εἰς τὰ ὑπάρχοντα τὴν 31 Δεκεμβρίου 1883 228, ἔχομεν τὸ ὅλον τῶν θρεπτῶν τοῦ δήμου κατὰ τὸ 1884 ἤτοι 501. Ἐκ τῶν 501 τούτων ἀπεβίωσαν καθ' ὅλον τὸ 1884 178, ἤτοι 35 °/₀ ἡ θνησιμότης αὕτη εἶνε κατὰ τέσσαρα τοῖς ἑκατὸν ἐλάσσων τῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους, γεγονὸς ὁμολογουμένως εὐχάριστον. Αἱ 178 ἀποβιώσεις προῆλθον ἐκ τῶν ἑξῆς νοσημάτων: 104 ἐξ ἀθρεψίας, 32 ἐκ διαρροίας ὀξείας ἢ χρονίας, 19 ἐξ ὀξέων νοσημάτων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, 8 ἐκ νοσημάτων ὀξέων τοῦ νευρικοῦ συστήματος, 15 ἐκ διαφόρων ἄλλων νόσων. Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ταύτης τῶν αἰτίων τῶν ἀποβιώσεων ἐξάγεται προφανῶς τὸ λυπηρότατον συμπέρασμα, ὅτι ὑπὲρ τὰ 50 °/₀ ἐκ τῶν τετελευτηκότων κατὰ τὸ 1884, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἀπώλοντο συνεπείᾳ τῆς ἀθρεψίας, νόσου ὀλεθρίας, προερχομένης κυρίως ἐκ τῆς πλημμελοῦς διαίτης, εἰς ἣν ὑποβάλλονται τὰ δύσμοιρα ταῦτα πλάσματα, ἐκ τῆς στερήσεως τῆς μητρικῆς ἀγκάλης. Ἐνταῦθα σημειωτέον, ὅτι ἐκ τῶν 104 ἀποβιωσάντων ἐξ ἀθρεψίας βρεφῶν 54 μὲν διετράφησαν ἐν τῷ Νηπιακῷ Ὀρφανοτροφείῳ ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτῶν, 50 δ' ἐκτὸς αὐτοῦ ὑπὸ νοθοτρόφων. Υἱοθετήθησαν δὲ κατὰ τὸ 1884 19, ἐξ ὧν ἄρρενα 8 καὶ 11 θήλεα. Διεγράφησαν δὲ ὡς τέκνα γνήσια, ἀνήκοντα εἰς αὐτὰς ταύτας τὰς νοθοτρόφους ὑφ' ὧν διετρέφοντο 98, ὧν ἄρρενα 48 καὶ θήλεα 50.

Ἐφημερίς τις ἐν Μονάχῳ ἐδημοσίευσε στατιστικὸν πίνακα περὶ τοῦ παραχθέντος ζύθου κατὰ τὸ 1884. Κατὰ τὸν ἐν λόγῳ πίνακα τὸν μεγαλείτερον ἀριθμὸν ζυθοπωλείων κατέχει ἡ Μεγάλη Βρετανία, καὶ συνεπῶς παράγει πλειότερον ζῦθον, ἤτοι 27,050 ζυθοπωλεῖα ἐν αὐτῇ κατεσκεύασαν 44.060,000 ἑκατόλιτρα ζύθου. Μετ' αὐτὴν ἀκολουθεῖ ἡ Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι 25,989 ζυθοπωλεῖα παραγαγόντα 41,211,691 ἑκατόλιτρα. Ἀκολούθως ἔρχονται κατὰ σειρὰν λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζυθοπωλείων ἡ Γαλλία (3005), ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ (2380), ἡ Αὐστροουγγαρία (2053), ἡ Βελγικὴ (1250), ἡ Ὀλλανδία (400) ἡ Ῥωσία (466), ἡ Ἑλβετία (424), ἡ Νορβηγία (400), ἡ Σουηδία (322), ἡ Δανία (251) καὶ ἡ Ἰταλία (152). Ἀλλ' ἡ τάξις αὕτη δὲν τηρεῖται καὶ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς παραγωγῆς τοῦ ζύθου ἐν ἑκάστῃ τῶν ἀνωτέρω χωρῶν. Οὕτως ἡ Γαλλία, ἥτις κατέχει τὴν τρίτην σειράν, λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζυθοπωλείων, κατέχει τὴν ἕκτην σειρὰν ἐν τῇ παραγωγῇ, ἀνερχομένη εἰς 8,320,000 ἑκατόλιτρα. Ἡ δὲ βόρειος Ἀμερική, ἡ Αὐστρο-Οὑγγαρία καὶ τὸ Βέλγιον παράγουσι περισσότερον ζῦθον.

Διδάσκαλος χωρίου πρὸς τοὺς μαθητάς. —Αὔριον, παιδιά, θὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν τοῦ αὐγοῦ τοῦ Κολόμβου· διὰ νὰ τὸ καταλάβετε ὅμως καλά, πρέπει ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς νὰ φέρῃ ἀπὸ ἕνα αὐγό. Ὅποιος δὲν ἔχει αὐγὸ εἰμπορεῖ νὰ φέρῃ καὶ βούτυρο.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 157.

Digitized by Google

'Αριθ. 507 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 15 Σεπτεμβρίου 1885

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΚΓ'.

Μετά τινας ἡμέρας ἡ Καρολίνα ἔγραφε πάλιν εἰς τὴν ἀδελφήν της:

Πολινιάκ, 15 Μαΐου.

Εὑρίσκομαι πρὸ πέντε ἡμερῶν εἰς ἓν τῶν μεγαλοπρεπεστέρων ἐρειπίων τοῦ μεσαιῶνος, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν κολοσσιαίων ἐκείνων ὄγκων λάβας μελανῆς, περὶ τῶν ὁποίων σοῦ ἔγραφον. Θὰ ὑποθέσῃς, ὅτι ἡ θέσις μου ἤλλαξε καὶ τὸ ὄνειρόν μου ἐπραγματοποιήθη. Ὄχι· εἶμαι πλησίον τοῦ μικροῦ Διδιέ, ἀλλ' ἀνέλαβα μόνη μου τὴν ἐπαγρύπνησίν του, καὶ ἡ μέριμνά μου εἶνε ἐντελῶς ἀφιλοκερδής, διότι ὁ πατήρ του ἢ ὁ προστάτης του δὲν ἐφάνη πλέον. Ἰδοὺ τί συνέβη.

» Εἶχα πολλὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπανίδω τὸ παιδίον, καὶ νὰ μάθω τὰ κατ' αὐτό, ἤθελα δὲ νὰ ἰδῶ καὶ τὸν πύργον τοῦ Πολινιάκ, ὅστις φαίνεται μακρόθεν ὡς πόλις γιγάντων ἐπὶ καταχθονίου βράχου. Εἶνε τὸ ἰσχυρότερον μεσαιωνικὸν φρούριον τῆς χώρας. Ἦτο δὲ φωλεὰ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης γενεᾶς ἁρπακτικῶν ὀρνέων, τῶν ὁποίων τὰς λεηλασίας ἔτρεμον τὸ Βελαί, τὸ Φορὲζ καὶ ἡ Ὠβέρνη. Οἱ παλαιοὶ αὐθένται τοῦ Πολινιὰκ κατέλιπον ἐδῶ παντοῦ ἀναμνήσεις ἐφαμίλλους τῶν παραδόσεων τοῦ Δράκοντος καὶ τοῦ Κυανοπώγωνος. Οἱ τιμαριῶται αὐτοὶ τύραννοι ἐλήστευον τοὺς διαβάτας, ἐσύλουν τὰς ἐκκλησίας, ἐφόνευον τοὺς μοναχούς, ἀπῆγον γυναῖκας καὶ ἐπυρπόλουν χωρία, ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν, ἐπὶ αἰῶνας ὅλους. Ὁ μαρκήσιος Βιλλεμὲρ ἔγραψε περὶ τούτου ἓν τῶν ὡραιοτέρων κεφαλαίων τοῦ βιβλίου του, συμπεραίνων ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἀθῶοι βεβαίως τῶν προγονικῶν ἐγκλημάτων, ἐφαίνοντο κατὰ κακὴν μοῖραν ἀποτίσαντες τοὺς βαρβαρικοὺς ἐκείνους θριάμβους.

» Ἡ ἀκρόπολις αὐτῶν ἦτο ἀπόρθητος· διότι ὁ βράχος εἶνε καθέτως ἀπότομος. Τὸ χωρίον κεῖται κάτωθεν αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ φέροντος τὸν ἐκ λάβας ὄγκον. Ἀπέχει δὲ ἀρκετὰ ἀπὸ τοῦ Λαντριάκ. Αἱ ἀδιάβατοι χαράδραι καθιστῶσιν ἐδῶ τὰς ἀποστάσεις μεγάλας. Ὅπως δήποτε, ἀνεχωρήσαμεν πρωῒ καὶ ἐφθάσαμεν περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς τρίτης, τὸ δὲ ἱππάριόν μας μᾶς ἔφερε μέχρι τοῦ πυλῶνος. Ὁ Περὰκ μ' ἀφῆκεν ἐκεῖ, διὰ νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ ζώου, καὶ διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ ἄλλα ζῶα, διότι εἰς ὅλα τὰ περίχωρα ἔχει φήμην καλοῦ κτηνιάτρου, καὶ ὅπου φανῇ ἡ πελατεία τρέχει.

» Μικρὸν δεκαετὲς κοράσιον μοῦ ἤνοιξε τὴν θύραν. Ἀλλ' ὅτε ἐζήτησα νὰ ἰδῶ τὴν Ῥοκεβέρτη, τὸ παιδίον μοῦ ἀπήντησε κλαῖον ὅτι ἡ μήτηρ του ἀπέθνῃσκε. Ἔτρεξα εὐθὺς εἰς τὸ σωζόμενον ἔτι καὶ καλῶς ἐπεσκευασμένον μέρος τοῦ φρουρίου, τὸ ὁποῖον κατοικεῖ, καὶ τὴν εὗρον προσβεβλημένην ὑπὸ ἐγκεφαλικοῦ πυρετοῦ. Ὁ μικρὸς Διδιὲ ἔπαιζεν εἰς τὸ δωμάτιον μ' ἓν ἄλλο παιδίον τῆς πτωχῆς αὐτῆς γυναικός, τὸ ὁποῖον ἦτο εὐθυμότατον οὐδ' ἐνόει τί συνέβαινε, καίτοι ἦτο μεγαλείτερον, ἐνῷ ὁ Διδιέ, μειδιῶν συνάμα καὶ κλαίων, ἐθεώρει πρὸς τὸ μέρος τῆς κλίνης μετά τινος ἐκπλήξεως καὶ ἀνησυχίας, ὅσην δύναται νὰ δείξῃ τριετὲς παιδίον. Ὅτε μὲ εἶδε, ἦλθε πρὸς ἐμέ, καὶ ἀντὶ νὰ μοῦ ἀρνηθῇ κομψευόμενον τοὺς ἀσπασμούς του, ὡς ὅτε πρῶτον μὲ εἶδε, ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ φορέματός μου, καὶ μ' ἔσυρε μὲ τὰς δύο χεῖρας, λέγων *μαμά!* μὲ τόσον γλυκεῖαν καὶ κλαυθμηρὰν φωνὴν ὥστε μ' ἔσχισε τὴν καρδίαν. Μὲ εἰδοποίει βεβαίως περὶ τῆς ἀκατανοήτου εἰς αὐτὸν καταστάσεως τῆς θετῆς του μητρός. Ἐπλησίασα εἰς τὴν κλίνην. Ἡ Ῥοκεβέρτη οὔτε ὡμίλει οὔτε ἐγνώριζεν. Ὁ σύζυγός της ἦλθε μετά τινας στιγμὰς καὶ ἤρχισε ν' ἀνησυχῇ, διότι ἀπό τινων μόλις ὡρῶν ἦτο τοιαύτη ἡ κατάστασίς της. Τῷ εἶπον ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ μηνύσῃ ἰατρὸν καὶ γυναῖκα τινὰ διὰ νὰ προσέχῃ τὴν σύζυγόν του τὸ ἔπραξε δ' εὐθύς. Φοβουμένη μήπως ἡ ἀσθένεια ἦτο τυφοειδὴς πυρετός, ἐξήγαγον τὸ παιδίον τοῦ δωματίου, ἀφοῦ εἶπον εἰς τὸν σύζυγον ὅτι ἦτο κίνδυνος νὰ τὸ ἀφήσωμεν ἐκεῖ.

Digitized by Google

»Ότε μετὰ δύο ὥρας ἦλθεν ὁ ἰατρός, ἐνέκρινεν ὅ,τι ἔπραξα, λέγων ὅτι ἡ ἀσθένεια δὲν εἶχεν ἔτι διακριθῆ, ἀλλ' ὅτι ἔπρεπε νὰ τοποθετήσωμεν τὸ παιδίον εἰς ἄλλο οἴκημα. Τοῦτο ἀνέλαβον ἐγὼ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Περάκ, διότι ὁ σύζυγος ἦτο ἐντελῶς τεταραγμένος, κ' ἐσυλλογίζετο μόνον νὰ στέλλῃ ν' ἀνάπτῃ κηρία εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου καὶ νὰ ψαλμωδῇ λατινικὰς προσευχάς, τὰς ὁποίας δὲν ἐνόει ἀλλ' ἐνόμιζε πολὺ πλέον τελεσφόρους τῶν ἰατρικῶν παραγγελιῶν.

»Ότε ἡσύχασεν ὀλίγον, ἦτο τετάρτη ὥρα κ' ἔπρεπε ν' ἀναχωρήσωμεν, ὁ Περὰκ κ' ἐγώ, διὰ νὰ μὴ εὑρεθῶμεν τὴν νύκτα ἐντὸς τῆς χαράδρας τῆς Γάννης. Δὲν ἔχομεν τόρα σελήνην, καὶ ἡ καταιγὶς ἐπέκειτο σφοδροτέρα. Τότε ὁ πτωχὸς Ῥοκεβέρτης ἤρχισε νὰ θρηνῇ, λέγων ὅτι ἦτο κατεστραμμένος ἄνθρωπος, ἂν δὲν εὑρίσκετο κανεὶς νὰ φροντίσῃ τὰ παιδία, καὶ ἰδίως τὸ *παιδίον*, ὑποδεικνύων οὕτω τὸν *Διδιέ*, τὴν χρυσοτόκον ὄρνιθα τῆς οἰκογενείας. Αὐτὸ ἐχρειάζετο, ἔλεγεν, ἰδιαιτέραν περιποίησιν· δὲν ἦτο δυνατὸν ὡς τὰ παιδία τοῦ τόπου, ἦτο δὲ καὶ *περίεργον*, ἤθελε νὰ πηγαίνῃ παντοῦ, καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ φρουρίου ἦσαν λαβύρινθος κρημνῶν, ὅπου ἔπρεπε κανεὶς νὰ προσέχῃ ἀδιακόπως τὸν ῥιψοκίνδυνον αὐτὸν κύριον. Δὲν ἐτόλμα νὰ τὸν ἐμπιστευθῇ εἰς κανένα. Τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ὁ μικρὸς αὐτὸς ἔφερεν εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἶχον κινήσει τὸν φθόνον τῶν χωρικῶν,... τοῦ ἔκαμαν ἐχθρούς,.. καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη ἔλεγε. Τέλος πάντων ὁ Περὰκ μοῦ εἶπε σιγά:

— Ἰδοὺ ποῦ ἐσυμφώνησεν ἡ καλή σας καρδία καὶ ἡ καλή μου ἰδέα. Μεινατ' ἐδῶ ἀπόψε. Κατάλυμα, βλέπω, θὰ ἔχετε καλόν. Αὔριον θὰ ἔλθω νὰ ἰδῶ πῶς εἶνε τὰ πράγματα, καὶ νὰ σᾶς πάρω, ἂν δὲν χρειάζεσθε πλέον.

»Ὁμολογῶ ὅτι ἐπεθύμουν τὴν ἀπόφασιν αὐτήν. Μ' ἐφαίνετο ὅτι καὶ καθῆκον καὶ ἀνάγκην εἶχον νὰ μεριμνήσω περὶ τοῦ παιδίου. Ὁ Περὰκ ἐπανῆλθε τὴν ἐπαύριον· ἐπειδὴ δὲ εἶδα, ὅτι ἡ Ῥοκεβέρτη, καίτοι ἐκτὸς κινδύνου, θὰ ἔμενεν ἔτι πολλὰς ἡμέρας κλινήρης, συγκατένευσα νὰ μείνω καὶ εἶπα εἰς τὸν Περὰκ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἑβδομάδος.

»Εὑρίσκομαι πολὺ καλὰ ἐδῶ, ἐντὸς εὐρείας αἰθούσης, ἥτις ἦτο, νομίζω, τὸ πάλαι προθάλαμος τῶν φρουρῶν, κ' ἐχωρίσθη κατόπιν εἰς πολλὰ δωμάτια χάριν τῶν αὐλιτῶν. Αἱ κλίναι, ἀγροτικώταται, εἶνε καθαραί, συγυρίζω δὲ μόνη μου. Ἔχω διαρκῶς πλησίον μου καὶ τὰ τρία παιδία. Ἡ μικρὰ μᾶς μαγειρεύει ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου. Ἐπιτηρῶ τὴν περιποίησιν, τῆς ὁποίας ἔχει ἀνάγκην ἡ μήτηρ, πλύνω δὲ καὶ ἐνδύω τὸν Διδιὲ μόνη μου· φορεῖ, ὡς καὶ τ' ἄλλα παιδία μικρὰν κυανῆν *βλοῦζαν*, ἀλλ' ἡ ἐνδυμασία του εἶνε κομψοτέρα καὶ πλέον περιποιημένη, ἀφ' ὅτου ἰδίως τὴν φροντίζω ἐγώ. Πολὺ μ' ἑλκύει τὸ παιδίον αὐτό, καὶ τρομάζω συλλογιζομένη τὴν ὥραν καθ' ἣν θὰ τὸ ἀποχωρισθῶ. Ἠξεύρεις πόσον ἀγαπῶ τὰ μικρὰ παιδία, δηλαδὴ μερικὰ μικρὰ παιδία. Ἡ πρόσφατος ἀγάπη μου εἶνε πρώτης δυνάμεως, καὶ ἂν τὸ ἤξευρεν ὁ Κάρολος, θὰ ἐζήλευεν ὡς τίγρις. Τί νὰ σοῦ εἰπῶ; ὁ Διδιὲ αὐτὸς θὰ εἶνε βεβαίως υἱὸς διακεκριμένου ἀνδρὸς ἢ γυναικός. Εἶνε ἀπὸ ὑψηλὸν καὶ λεπτὸν γένος. Τὸ πρόσωπόν του ἔχει λευκὴν καὶ πως ἀλαμπῆ τὴν χροιάν, μ' ἐλαφρὰς πορφυρᾶς ἀποχρώσεις ὡς τὰ ἄγρια ῥόδα. Ἔχει ὀφθαλμοὺς καστανοὺς θαυμασίους τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἔκφρασιν, καὶ δάσος κόμης μελανῆς, οὔλης καὶ λεπτῆς ὡς μέταξα· τὰ χεράκια του εἶνε ἀριστούργημα, καὶ δὲν τὰ λερώνει ποτέ. Δὲν σκάπτει τὸ χῶμα, οὔτ' ἐγγίζει τίποτε· ἡ ζωή του εἶνε νὰ βλέπῃ. Εἶμαι βεβαία, ὅτι ἔχει ἰδέας ἀνωτέρας τῆς ἡλικίας του, τὰς ὁποίας δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐκφράσῃ, ἢ μᾶλλον σειρὰν ὅλην χαριεστάτων καὶ θείων ὀνείρων, τὰ ὁποῖα δὲν μεταφράζονται δι' ἀνθρωπίνης γλώσσης, διότι ὁμιλεῖ ἤδη, ἀρκετὰ καλὰ διὰ τὴν ἡλικίαν του, τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν χωρικὴν γλῶσσαν. Ἀπέκτησε τὴν προφορὰν τοῦ τόπου, ἀλλὰ τὴν καθιστᾷ γλυκυτάτην, προφέρων ὀλίγον μὲ τὸν λάρυγγα τὸ ῥῶ. Ἔχει πάντοτε ἰσχυρότατα ἐπιχειρήματα διὰ νὰ κάμνῃ ὅ,τι θέλει. Θέλει δὲ νὰ ἦνε ἔξω, νὰ ἀναρριχᾶται εἰς τὰ ἐρείπια, ἢ νὰ καταβαίνῃ εἰς τὰς χαράδρας. Ἐκεῖ, κάθηται καὶ βλέπει τὰ μικρὰ ἄνθη καὶ ἰδίως τὰ ἔντομα, χωρὶς νὰ τὰ ἐγγίζῃ, καὶ παρακολουθεῖ ὅλα των τὰ κινήματα, οἱονεὶ ἐνδιαφερόμενος εἰς τὰ θαυμάσια τοῦ βίου, ἐνῷ τὰ ἄλλα παιδία συντρίβουσι μόνον καὶ καταστρέφουσι.

»Ἐδοκίμασα νὰ τοῦ ἀρχίσω ὀλίγην ἀνάγνωσιν, πεπεισμένη (ἐναντίον ἴσως τῆς γνώμης τοῦ πατρός), ὅτι ὅσον ἐνωρίτερα ἀρχίζει τις μὲ τὰ παιδία, τόσον εὐκολωτέρα εἶνε ἡ προσοχή των, ἥτις καθίσταται δύσκολος, ὅταν ἀναπτυχθοῦν περισσότερον ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνεργητικότης. Ἐβολιδοσκόπησα τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν περιέργειάν του. Εἶνε ἔκτακτος, καὶ μὲ τὴν θαυμασίαν μου μέθοδον, ἥτις τόσον πολὺ ἐπέτυχεν εἰς τὰ τέκνα σου, εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ τοῦ ἐμάνθανα ἀνάγνωσιν εἰς ἕνα μῆνα.

»Ἔπειτα τὸ παιδίον αὐτὸ εἶνε ὅλον ψυχή, καὶ ἡ θέλησίς του πνίγεται ὑπὸ τῆς ἀγάπης του. Ἡ ἰδική μας ἀγάπη προχωρεῖ γιγαντιαίως καὶ δὲν ἠξεύρω μὰ τὴν ἀλήθειαν πῶς θὰ κάμωμεν νὰ χωρισθῶμεν.

»Πλὴν αὐτοῦ, μολονότι μοῦ λείπουν τρομερὰ ἡ Ἰουστίνα μου καὶ ὁ Περάκ μου, εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένη ἐν μέσῳ τῶν μεγαλοπρεπῶν αὐτῶν ἐρειπίων, ὅθεν θεωρεῖ τις μίαν τῶν ὡραιοτέρων τοποθεσιῶν τοῦ κόσμου καὶ βυθίζει τὸ βλέμμα εἰς καταπληκτικὰς ἀβύσσους. Ὁ ἀὴρ εἶνε τόσον καθαρός, ὥστε αἱ λευκαὶ πέτραι τῶν ἐρειπίων

Digitized by Google

λάμπουσιν ἐν μέσῳ τῶν ἐκ λάβας λιθαρίων ὡς ἂν εἶχον πρὸ μικροῦ ἐξέλθει τοῦ λατομείου. Καὶ τὸ ἐσωτερικὸν δὲ τοῦ ἀπεράντου τούτου πύργου περιέχει περιεργότατα πράγματα.

»Μάθε ὅτι οἱ Πολινιὰκ ἰσχυρίζονται ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα ἢ τοὺς ἱερεῖς του κατ' εὐθεῖαν γραμμήν, καὶ ὅτι κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπῆρχεν ἐδῶ ναὸς τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, ναὸς οὗτινος ὑποτίθεται ὅτι σώζονται ἔτι ἐρείπια. Ἐγὼ νομίζω ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται περὶ τούτου ἀμφιβολία, καὶ ὅτι ἀρκεῖ νὰ τὰ ἰδῇ τις. Τὸ ζήτημα εἶνε, ἂν αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ αἱ γλυφαὶ μετεφέρθησαν ἐδῶ πρὸς στολισμὸν τοῦ πύργου, κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Ἀναγεννήσεως, ἢ ἂν ὁ πύργος ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἐκείνων. Ὁ Ῥοκεβέρτης λέγει, ὅτι οἱ σοφοὶ φιλονεικοῦσι περὶ τούτου πρὸ πεντήκοντα ἤδη ἐτῶν, ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι ἔχουν δίκαιον οἱ ἰσχυριζόμενοι ὅτι τὸ στόμιον τοῦ φρέατος ἦτο καὶ στόμιον τῶν χρησμῶν τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὀπὴ τοῦ βαθυτάτου αὐτοῦ φρέατος, μεθ' οὗ συγκοινωνεῖ παραδόξως ἄλλο μικρότερον, ἐφράσσετο διὰ κολοσσιαίας κεφαλῆς, τῆς ὁποίας τὸ διάτρητον στόμα ἦτο, λέγουσιν, ἀγωγὸς τῆς ὑπογείου φωνῆς τῆς Πυθίας. Διατί ὄχι; Ὅσοι λέγουσιν ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτὴ ἦτο ἁπλοῦν πρόσχημα βρύσεως οὐδεμίαν ἐπίσης ἔχουσι περὶ αὐτοῦ βεβαιότητα. Ἡ κεφαλὴ ἐφυλάχθη ἀπὸ τῆς καταστροφῆς εἰς τὸ ἰσόγειον πάτωμα ἑνὸς πυργίσκου μετὰ σωρείας λιθίνων σφαιρῶν, αἵτινες εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ φρέατος. Ἰχνογράφησα πρὸς διασκέδασίν μου τὴν εἰκόνα της, τὴν ὁποίαν σοῦ στέλλω ἐντὸς τῆς ἐπιστολῆς μου, μαζὺ μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ μικροῦ μου Διδιέ, ἐξηπλωμένου καὶ κοιμωμένου ἐπὶ τοῦ κροτάφου τοῦ Θεοῦ. Δὲν τοῦ ὁμοιάζει, ἀλλὰ τὸ ἰχνογράφημα σοῦ δίδει κἂν ἰδέαν τῆς παραδόξου καὶ ὡραίας εἰκόνος, τὴν ὁποίαν εἶχα ἐνώπιόν μου ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας.

»Κατὰ τ' ἄλλα,.. δὲν ἀναγινώσκω ἐδῶ τίποτε· μοῦ λείπουν οἱ ὀκτὼ δέκα τόμοι τοῦ Περάκ, καὶ ἡ ὀγκώδης προτεσταντικὴ ἱερὰ γραφή του. Δὲν ζητῶ πλέον νὰ διδαχθῶ, οὐδὲ κἂν τὸ συλλογίζομαι. Διορθόνω τὰ φορέματα τοῦ Διδιέ μου, καὶ τὸν ἀκολουθῶ κατὰ βῆμα. Ὀνειροπολῶ, εἶμαι μελαγχολική, χωρὶς νὰ ἐπανίσταμαι μηδὲ νὰ ἐκπλήττωμαι διὰ τὴν θέσιν μου, τὴν ὁποίαν δὲν ἠμπορῶ νὰ μεταβάλω,—καὶ εἶμαι καλά,—τὸ οὐσιωδέστερον.

»Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἔρχεται ὁ Περὰκ καὶ μοῦ φέρει τὴν ἐπιστολήν σου. Ἆχ, ἀδελφή μου, μὴν ἐνδώσῃς! μὲ ἀπελπίζεις! Λέγεις ὅτι εἶνε ὠχρὸς καὶ ἀσθενὴς ἤδη, καὶ ὅτι τόσον σὲ συνεκίνησεν, ὥστε ὀλίγον ἔλειψε νὰ προδοθῇς. Καμίλλη, ἂν δὲν ἔχῃς τὴν δύναμιν νὰ βλέπῃς πάσχοντα ἄνδρα καρτερικόν, καὶ δὲν ἐννοῇς ὅτι μόνον τὸ ἰδικόν μου θάρρος δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἰδικόν του, θ' ἀναχωρήσω, θὰ ὑπάγω μακρύτερα, καὶ δὲν θὰ μάθῃς πλέον ποῦ εὑρίσκομαι. Σὲ βεβαιῶ, ὅτι καθ' ἣν ἡμέραν θὰ ἰδῶ ἐδῶ, ἐπὶ τῆς ἄμμου τῆς νήσου μου, τὰ ἴχνη ξένου ποδός, θὰ γείνω ἄφαντος, καί...»

Ἡ Καρολίνα δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ γράφουσα τὴν φράσιν της. Ὁ Περάκ, ὅστις εἶχεν ἐγχειρίσει εἰς αὐτὴν πρὸ μικροῦ τὴν ἐπιστολὴν τῆς Κ. Ἐβδέρ, ἐπανῆλθε λέγων:

— Ὁ *κύριος* ἔρχεται!

— Τίς; πῶς; ἀνεφώνησεν ἡ Καρολίνα, καὶ ἠγέρθη τεταραγμένη. Ποῖος κύριος;

— Ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου,.. ὁ Κ. Βερνιέ, καθὼς λέγεται.

— Γνωρίζεις λοιπὸν τὸ ὄνομά του; Κανεὶς ἐδῶ δὲν τὸ ἤξευρε, ἢ κἂν δὲν ἤθελε νὰ τὸ εἴπῃ.

— Δὲν εἶμαι περίεργος. Ἀλλ' ἔρριψε τὸν σάκκον εἰς ἕνα σκαμνὶ ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν τοῦ Ῥοκεβέρτη, κ' ἐγὼ ἔρριψα ἐπάνω τὰ μάτια μου κ' ἐδιάβασα.

— Βερνιέ! δὲν γνωρίζω τὸ ὄνομα, καὶ ἠδυνάμην ἴσως νὰ φανῶ χωρὶς κίνδυνον.

— Βεβαίως πρέπει νὰ τὸν ἰδῆτε,.. νὰ τοῦ ὁμιλήσετε διὰ τὸν μικρόν. Τόρα εἶνε ἡ στιγμή.

Ὁ Ῥοκεβέρτης εἰσῆλθε κ' ἐματαίωσε τὰ σχέδια τοῦ Περάκ.

Ὁ Κ. Βερνιὲ ἐζήτει τὸν υἱόν του. Ἀλλὰ κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ, εἶχεν εἰσέλθει εἰς δωμάτιον ἰδιαιτέρως δι' αὐτὸν ὡρισμένον καὶ οὐδένα ξένον τῆς οἰκογενείας ἤθελε νὰ δεχθῇ τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

— Δὲν πειράζει, προσέθηκεν ὁ Ῥοκεβέρτης, θὰ τοῦ εἰπῶ ἐγὼ πῶς ἐκυττάξατε τὴ γυναῖκα μου καὶ τὸ μικρό, καὶ θὰ μοῦ δώσῃ βέβαια κἄτι νὰ σᾶς δώσω. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἦνε θὰ τὸ κάμω ἐγὼ ἀπὸ ἰδικά μου. Μὴ σᾶς νοιάζει.

Λαβὼν δὲ τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἐξῆλθε κ' ἔκλεισεν ὀπίσω του τὴν θύραν, μὴ θέλων φαίνεται νὰ παρακολουθήσῃ αὐτὸν περίεργον βλέμμα κατὰ τὸν διάδρομον, τὸν φέροντα πρὸς τὸν ἄγνωστον.

— Λοιπόν, πηγαίνωμεν, εἶπεν ἡ Καρολίνα, ἧς οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπλήσθησαν δακρύων ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι δὲν ἤθελεν ἴσως πλέον ἐπανίδει τὸν Διδιέ.

— Ὄχι, ὑπέλαβεν ὁ Περάκ· ἂς μείνωμεν ἀκόμη ὀλίγον νὰ ἰδοῦμεν τί θὰ εἴπῃ αὐτὸς ὁ κύριος, ὅταν μάθῃ ὅτι ἐμείνατε ἐδῶ πέντε ἡμέρας διὰ νὰ περιποιηθῆτε τὸ παιδί του.

— Δὲν ἐννοεῖς, φίλε μου, ὅτι ὁ Ῥοκεβέρτης δὲν θὰ τοῦ τὸ εἴπῃ; Δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι κατὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς γυναικός του ἐνεπιστεύθη τὸ παιδίον εἰς ξένην. Ἔπειτα ἐπιθυμεῖ νὰ τὸ κρατήσῃ ἀκόμη ἕνα χρόνον,—πρᾶγμα πολὺ δυνατόν. Θὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ δείξωμεν εἰς τὸν πατέρα, ὅτι μαζύ μας ὄχι μόνον θὰ ἔχῃ περισσοτέραν περιποίησιν, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀνατραφῇ ὡς τοῦ πρέπει; Ὄχι βέβαια. Καὶ αὐτὴ ἡ Ῥοκεβέρτη, ὅσον καὶ ἂν τὴν ἐπεριποιήθην, θὰ εἴπῃ ὅτι κανεὶς δὲν μὲ γνωρίζει, ὅτι

Digitized by Google

εἶμαι ἴσως τυχοδιώκτις, καὶ ἀντὶ εὐγνωμοσύνης καὶ ἐμπιστοσύνης θὰ φανῶμεν ὅτι ζητοῦμεν ὀλίγα χρήματα.

— Ἀλλ' ὅταν ἀρνηθῶμεν, θὰ ἰδοῦν τί εἴμεθα. Εἶμαι γνωστὸς ἐγώ· ὅλος ὁ κόσμος ἠξεύρει ὅτι ὁ Σαμουὴλ Περὰκ οὔτε ψεύματα ποτέ του εἶπε, οὔτε χρήματα ἐζήτησε κανενός.

— Ὁ ξένος αὐτὸς δὲν τὰ γνωρίζει, καὶ θὰ ζητήσῃ πληροφορίας ἀπὸ τὸν Ῥοκεβέρτην, διότι αὐτὴν μόνον τὴν οἰκογένειαν γνωρίζει. Πηγαίνωμεν λοιπὸν γρήγορα φίλε μου· μοῦ κάμνει κακὸν νὰ μένω περισσότερον ἐδῶ.

— Ὅπως θέλετε, εἶπεν ὁ Περάκ. Δὲν ἐξέζευσα, καὶ ἀφίνωμεν τὸ ἄλογον νὰ ξεκουρασθῇ εἰς τὸ Πουΰ. Ἀλλά, τί νὰ σᾶς εἰπῶ,... θὰ ἦτον καλλίτερα, μοῦ φαίνεται, νὰ ἐμέναμεν ἐδῶ μίαν δύο ὥρας ἀκόμη. Εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα, ἠμπορούσατε νὰ συναντηθῆτε εἰς τὴν αὐλήν, τὸ παιδὶ θὰ σᾶς ἐζητοῦσεν ἴσως μόνον του, ἀφοῦ σᾶς ἀγαπᾷ τόσον πολύ! Καὶ ὁ κύριος αὐτός, νὰ σᾶς ἔβλεπε μόνον μίαν στιγμήν, εἶμαι βέβαιος θὰ ἔλεγε : Νὰ μιὰ γυναῖκα ξεχωριστή,... πρέπει νὰ τῆς ὁμιλήσω! Καὶ ἀφοῦ σᾶς ὡμιλοῦσε...

Ταῦτα λέγων ὁ Περὰκ παρηκολούθει τὴν Καρολίναν, ἥτις, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ ἀναχωρήσῃ, εἶχε δέσει τὰ ἐνδύματά της, καὶ κατηυθύνετο πρὸς τὴν πύλην τοῦ φρουρίου. Διερχομένη δὲ πρὸ τοῦ σκάμνου, ἐφ' οὗ ὁ σάκκος τοῦ ἀγνώστου ἔκειτο ἔτι ἐγγὺς τοῦ ὁδοιπορικοῦ του ἐπενδύτου, ἀνέγνω τὸ ὄνομα ὅπερ καλῶς εἶχεν ἀπομνημονεύσει ὁ Περάκ, ἀλλὰ συγχρόνως κίνημα ἐκπλήξεως τῆς διέφυγε κ' ἔσπευσε νὰ μακρυνθῇ μεγάλως συγκεκινημένη.

— Τί τρέχει; τῇ εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ δραττόμενος τῶν χαλινῶν.

— Τίποτε! μία ἰδέα! ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, ἀφοῦ ἐξῆλθον τοῦ περιβόλου. Μ' ἐφάνη ὅτι ἀνεγνώρισα τὸ γράψιμον ἐκείνου, ὅστις ἐχάραξε τὸ ὄνομα Βερνιὲ ἐπὶ τοῦ σάκκου.

— Πῶς γίνεται; τὰ γράμματα εἶνε ὅμοια μὲ τοῦ τύπου.

— Ἀλήθεια,.. εἶμαι ἀνόητος· ἀδιάφορον,.. πηγαίνωμεν, καλέ μου Περάκ.

Ἡ Καρολίνα ὑπῆρξε σκεπτικὴ καθ' ὅλον τὸν δρόμον. Τὴν παράδοξον συγκίνησιν, ἣν ἐπροξένησεν εἰς αὐτὴν ἡ παραμεμορφωμένη τοῦ ὀνόματος γραφή, ὑπελάμβανεν ὡς συνέπειαν τῆς συγκινήσεως ἣν ὑπέστη ἀναγινώσκουσα τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἀδελφῆς της. Ἀλλ' ἐσκέπτετο καὶ ἄλλα. Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ οὐδέποτε εἶχεν εἰπεῖ εἰς αὐτήν, ὅτι εἶχεν ἰδεῖ ἰδίοις ὄμμασι τὸν πύργον Πολινιάκ, ἀλλ' εἶχεν ὅμως πιστῶς καὶ ὡραιότατα περιγράψει αὐτὸν ἐν τῷ βιβλίῳ του. Εἶχεν ἐκλέξει αὐτὸν ὡς τύπον τῶν ὀχυρῶν ἐκείνων φεουδαλικῶν καταγωγίων τοῦ μεσαιῶνος, ἐγνώριζε δὲ ἡ Καρολίνα ὅτι ὁ μαρκήσιος εἶχε πολλάκις ἐπισκεφθῇ τὰς ἐπαρχίας, ἀναζητῶν τὰς ἀμέσους καὶ ἀτομικὰς ἐντυπώσεις τῶν ἱστορικῶν τόπων.

Ἀνηρεύνα πᾶσαν τῆς μνήμης αὐτῆς πτυχήν, ὅπως ἀνεύρῃ ὅ,τι ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑπάρχῃ ἐν αὐτῇ, τουτέστιν ἂν τυχὸν ὁ μαρκήσιος τῇ εἶπέ ποτε, ὅτι εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὸ μέρος ἐκεῖνο.

— Ὄχι! ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, ἂν μὲ τὸ εἶχεν εἰπεῖ, θὰ μοῦ ἔκαμνον ἐντύπωσιν τὰ ὀνόματα Λαντριὰκ καὶ Πουΰ, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐνθύμισεν ἡ Ἰουστῖνα.

Τότε προσεπάθει πάλιν νὰ ἐνθυμηθῇ, μήπως, προκειμένου περὶ Πολινιάκ, εἶχεν ὁμιλήσει περὶ Λαντριὰκ καὶ Ἰουστίνης. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο εἶχε συμβῆ... ἦτο βεβαία. Καὶ καθησύχαζεν.

Ἔμενεν ὅμως σκεπτικὴ καὶ συγκεκινημένη. Διατί ν' ἀγαπήσῃ αἴφνης τὸ ἄγνωστον αὐτὸ παιδίον; τί ἄρα περίεργον εἶχον οἱ ὀφθαλμοί του, τὸ ἦθός του, τὸ μειδίαμά του; Μήπως ὡμοίαζε τοῦ μαρκησίου; Μήπως ἡ ἰδέα, ἥτις αἰφνιδίως τὴν κατέλαβε, ν' ἀναθρέψῃ ἐν παιδίον καὶ νὰ ἐπιθυμήσῃ ἀκριβῶς ἐκεῖνο, οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἔμφυτός τις ὁρμή, πολὺ ἰσχυροτέρα τῆς τύχης καὶ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Περάκ;

Εἰς ὅλην τὴν ταραχήν της αὐτὴν ἀνεμιγνύετο, πρὸς πεῖσμα τῆς Καρολίνας, καὶ ἡ κρυφία βάσανος ἀορίστου ζηλοτυπίας. Ἔχει υἱὸν λοιπόν, τέκνον ἐξ ἔρωτος; διελογίζετο. Ἠγάπησε λοιπὸν περιπαθῶς ἄλλην γυναῖκα, πρὶν μὲ γνωρίσῃ,— διότι οἱ ἐπιπόλαιοι ἔρωτες εἶνε ἀσυμβίβαστοι μὲ τὸν χαρακτῆρά του—καὶ ἡ ζωή του περιλαμβάνει σπουδαῖον μυστήριον! Ἴσως ζῇ καὶ ἡ μήτηρ ἀκόμη. Διατί ὑποθέτουν ὅτι ἀπέθανε;

Ὁ πυρετὸς τῶν ὑποθέσεων ἐκορυφοῦτο καὶ ἡ Καρολίνα ἀνεπόλει τοὺς λόγους τοῦ μαρκησίου ὑπὸ τὴν κέδρον τοῦ Δενδροκομείου, καὶ τὴν πάλην, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑπαινιχθῆ, μεταξὺ τῆς υἱϊκῆς του στοργῆς καὶ ἄλλου καθήκοντος, ἄλλου ἔρωτος, τοῦ ὁποίου διατί τάχα δὲν ἦτο ἄλλη, πλὴν αὐτῆς, τὸ ἀντικείμενον; Τίς οἶδε μὴ καὶ αὐτὴ ἡ μαρκησία δὲν εἶχε πλανηθῆ ἐπίσης; Τίς οἶδεν ἂν ὁ μαρκήσιος εἶπε τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ νυμφευθῇ; τίς οἶδε τέλος, ἂν καὶ ἡ κυρία Βιλλεμὲρ καὶ ἡ Καρολίνα δὲν παρῆλθον ἐγγὺς τῆς ἀληθείας, χωρὶς νὰ τὴν ἐννοήσωσιν ἐν τῇ ταραχῇ αὐτῶν.

Ἐξαπτομένη οὕτω ἀκουσίως, μάτην προσεπάθει ἡ Καρολίνα νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὴν μοῖράν της. Ἠγάπα, καὶ ἡ ζωηροτάτη αὐτῆς συγκίνησις ἦτο ὁ φόβος μᾶλλον ἢ ἡ ἐλπὶς ὅτι δὲν ἀγαπᾶται.

— Τί ἔχετε τέλος πάντων; εἶπεν εἰς αὐτὴν ὁ Περάκ, ὅστις εἶχε μάθει ν' ἀναγινώσκῃ τὴν ἀγωνίαν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ προσώπου της.

Εἰς ἀπάντησιν ἤρχισεν ἐκείνη ἐρωτῶσα περὶ τοῦ Κ. Βερνιέ, ὃν ὁ Περὰκ ἅπαξ μόνον εἶχεν ἰδεῖ. Ὁ Περὰκ εἶχε μνήμην καὶ παρατηρητικὸν τὸ βλέμμα· ἀλλ' ἐσκεμμένος συνήθως καὶ σιωπηλός, προσεῖχεν εἰς ἐκείνους μόνον, οἵτινες ἰδιαιτέρως

Digitized by Google

τὸν ἐνδιέφερον. Περιέγραψεν ἑπομένως τὸν λεγόμενον Βερνιὲ τόσον ἀτελῶς καὶ ἀμυδρῶς, ὥστε ἡ Καρολίνα οὐδὲν ἐξήγαγεν. Ἐκοιμήθη κακῶς ἐκείνην τὴν νύκτα. Ἀλλὰ περὶ τὴν πρωΐαν ἐπραΰνθη καὶ ἐξύπνησε λέγουσα, ὅτι ἡ τῆς προτεραίας ἀνησυχία της δὲν εἶχε διόλου νόημα.

Ὁ Περάκ, ἐξελθὼν εἰς ἐργασίαν, δὲν εἶχε δυνηθῆ ν' ἀναμείνῃ τὴν ἔγερσίν της. Ἐπέστρεψε δὲ τὸ ἑσπέρας, καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ ἦτο θριαμβευτικόν.

—Ἡ δουλειά μας πηγαίνει λαμπρά, εἶπεν. Ὁ Κ. Βερνιὲ θὰ ἔλθῃ ἐδῶ αὔριον, ἡσυχάσετε! εἶνε ἄγγλος,.. ναυτικός... Δὲν τὸν γνωρίζετε;

— Διόλου, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα. Τὸν ἐπανεῖδες;

— Ὄχι· εἶχεν ἐξέλθει· ἀλλὰ εἶδα τὴν Ῥοκεβέρτην, ἡ ὁποία εἶνε καλά, καὶ ἀρχίζει νὰ συνέρχεται. Μοῦ διηγήθη, ὅτι ὁ μικρὸς ἔκλαυσε πολὺ χθὲς τὸ βράδυ, καὶ πρὶν κοιμηθῇ ἐζητοῦσε ἀδιακόπως τὴν Καρλότταν του. Ὁ πατήρ του ἠθέλησε τότε νὰ μάθῃ τί τρέχει. Ὁ Ῥοκεβέρτης φαίνεται δὲν εἶχε πολλὴν ὄρεξιν νὰ ὁμιλήσῃ διὰ σᾶς· ἀλλ' ἡ γυναῖκα του ἡ ὁποία εἶνε καλὴ χριστιανή, καὶ τὸ μικρὸ κορίτσι, τὸ ὁποῖον σᾶς ἀγαπᾷ καὶ αὐτὸ πολύ, εἶπαν ὅτι εἶσθε ἕνας ἄγγελος, καὶ ὁ κύριος ἀπήντησεν ὅτι ἤθελε νὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ καὶ νὰ σᾶς ἀνταμείψῃ. Ἠρώτησε ποῦ μένετε. Εἰς τὸ σπίτι μας δὲν ἦλθε ποτέ, ἀλλὰ μ' ἐνθυμήθη, καὶ εἶπεν ὅτι θὰ ἔλθῃ τὸ γρηγορώτερον νὰ σᾶς ἰδῇ. Τὸ ὑπεσχέθη εἰς τὸν μικρόν... τοῦ ἔδωκε μάλιστα τὸν λόγον του νὰ σᾶς πάγῃ ὀπίσω διὰ νὰ τὸν κοιμίζετε ἥσυχα.

— Ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα, ἓν μόνον βλέπω, ὅτι ὁ ξένος αὐτὸς θὰ ἔλθῃ νὰ μοῦ προσφέρῃ χρήματα.

— Ἄς τὸ κάμῃ· τόσον τὸ καλλίτερον. Θὰ σᾶς δώσῃ ἀφορμὴν νὰ τοῦ δείξετε ὅτι δὲν εἶσθε ὅ,τι νομίζει. Θὰ ἰδωθῆτε,.. θὰ ὁμιλήσετε.. θὰ μάθῃ ὅτι εἶσθε κόρη γραμματισμένη, περισσότερον παρ' ὅσον σᾶς νομίζουν, καὶ θὰ τοῦ διηγηθῶ ἐγὼ τὴν ἱστορίαν σας, διότι ἡ ἱστορία αὐτὴ σᾶς κάμνει τιμήν!

— Ὄχι, ὄχι! ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ Καρολίνα. Πῶς! Θὰ ἐμπιστευθῶ τὸ μυστικόν μου εἰς ἕνα ἄγνωστον, ὕστερα ἀπὸ τόσους κόπους τοὺς ὁποίους κάμνω διὰ νὰ κρύψω τὸ ὄνομά μου καὶ τὴν θέσιν μου!

— Ἀλλ' ἀφοῦ δὲν τὸν γνωρίζεις; εἶπεν ἡ Ἰουστίνα. Ἄν συμφωνήσετε διὰ τὸ παιδί, τότε τοῦ τὰ λέγωμεν ὅλα. Ἀφοῦ ἔχομεν τὸ ἰδικόν του μυστικόν, ἠμποροῦμεν νὰ τοῦ ἐμπιστευθῶμεν τὸ ἰδικόν μας. Τί συμφέρον θὰ εἶχε νὰ τὸ προδώσῃ;...

— Ἰουστίνα! ἀνεφώνησεν αἴφνης ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, ἥτις ἵστατο παρὰ τὸ παράθυρον τῆς ὁδοῦ, στάσου,.. Θεέ μου! Σιώπα! Ἰδού,.. αὐτὸς εἶνε βέβαια ὁ Κ. Βερνιέ, ἔρχετ' ἐδῶ, καὶ εἶνε... Ὤ! ἤμην βεβαία! αὐτὸς εἶνε! ὁ Κ. Βιλλεμέρ· φίλοι μου, κρύψετέ με! Εἴπετε ὅτι ἔφυγα, ὅτι δὲν θὰ ἐπιστρέψω πλέον! Ἄν μὲ ἰδῇ, ἂν μοῦ ὁμιλήσῃ,.. δὲν ἐννοεῖτε ὅτι ἐχάθην;

ΚΔ'.

Ἡ Ἰουστίνα παρηκολούθησε τὴν Καρολίναν φεύγουσαν εἰς τὸ δωμάτιόν της κ' ἔνευσεν εἰς τὸν Περὰκ νὰ δεχθῇ τὸν μαρκήσιον καὶ νὰ δείξῃ ἀταραξίαν.

Εἶχε δὲ ἀταραξίαν ὁ Περάκ. Ἐδέχθη τὸν Κ. Βιλλεμὲρ γαλήνιος καὶ ἀξιοπρεπής, ὡς ἄνθρωπος ἀκριβεστάτην ἔχων γνῶσιν τοῦ καθήκοντος. Δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ σχετίσῃ αὐτὸν πρὸς τὴν λεγομένην Καρλότταν, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ τὸν απομακρύνῃ χωρὶς αὐτὸς νὰ ὑποπτευθῇ τι, ἤ, ἂν εἶχεν ὑπονοίας, νὰ τὰς διαλύσῃ. Εἶδεν, εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων λέξεων, ὅτι ὁ μαρκήσιος οὐδὲν ὑπώπτευεν. Θέλων ν' ἀναχωρήσῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τοῦ υἱοῦ του, ὃν ἐσκόπει νὰ τοποθετήσῃ πλησιέστερον αὐτοῦ, ὠφελήθη ἐκ τῆς ὡραίας πρωΐας, ὅπως ἔλθῃ πεζὸς νὰ ἐξοφλήσῃ ἱερὸν χρέος εὐγνωμοσύνης πρὸς γενναίαν ἄγνωστον.

Δὲν ἐπίστευεν ὅτι ἡ ἀπόστασις ἦτο τόσον μακρά, καὶ δι' αὐτὸ ἤρχετο κάπως ἀργά. Ὡμολόγει ὅτι ἦτο ὀλίγον κεκμηκὼς καὶ ἡ μορφή του ἀπεκάλυπτεν ἀληθῶς ἀλγεινήν τινα κόπωσιν.

Ὁ Περὰκ ἔσπευσε νὰ τῷ προσφέρῃ ποτὸν καὶ φαγητόν, διότι πρώτιστον καθῆκόν του ἦτο ἡ φιλοξενία. Ἐκάλεσε τὴν Ἰουστίναν, ἥτις ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ εἶχε συνέλθει, καὶ παρετέθη τράπεζα εἰς τὸν Κ. Βιλλεμέρ, ὅστις ἄσμενος ἐδέχθη, ἵνα τύχῃ ἀφορμῆς νὰ φιλοδωρήσῃ γενναίως τοὺς ξένους του. Μετὰ λύπης ἤκουσεν ὅτι ἡ Καρλόττα εἶχεν ἀναχωρήσει· ἀλλὰ δὲν εἶχε λόγον νὰ ἐπιμείνῃ ἐρωτῶν περὶ αὐτῆς. Διενοεῖτο ν' ἀφήσῃ τὸ δῶρόν του, ὅπερ ἡ Ἰουστίνα συνεβούλευε ταπεινῇ τῇ φωνῇ νὰ δεχθῶσιν, ἵνα μὴ δώσωσιν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν ἀπορίας. Ἡ Καρολίνα θὰ εὕρισκε πάντοτε καιρὸν νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ. Ἀλλ' ὁ Περὰκ δὲν ἐνόμισε τοῦτο ἀναγκαῖον. Ἡ ὑπερηφάνειά του κατεξανίστατο· οὐδὲ ἤθελε νὰ φανῇ δεχόμενος δι' ἐκείνην χρηματικὴν ἀμοιβήν.

Ἡ Καρολίνα ἤκουεν ἀπὸ τοῦ μικροῦ της δωματίου τὴν ἅμιλλαν ἐκείνην τῆς ἀβρότητος. Ἡ φωνὴ τοῦ μαρκησίου ἐπροξένει εἰς αὐτὴν φρικίασιν. Δὲν ἐτόλμα νὰ κινηθῇ, νομίζουσα ὅτι ὁ Κ Βιλλεμὲρ θ' ἀνεγνώριζε διὰ μέσου τοῦ πατώματος τὸ βῆμά της. Αὐτὸς δέ, ἐλπίζων νὰ εὕρῃ ἄλλον τινὰ τρόπον ἀποτίσεως τῆς εὐγνωμοσύνης του, προσεποιήθη ὅτι ἐνέδιδε, καὶ ὑπεκρίθη ὅτι ἔφαγεν ὀλίγον, ἔπειτα δὲ ἠρώτησεν ἂν ἠδύνατο νὰ μισθώσῃ ἵππον ὅπως ἐπιστρέψῃ. Ἡ νὺξ ἦτο μελανὴ καὶ ἤρχιζε πάλιν νὰ βρέχῃ. Ὁ Πε-

Digitized by Google

ρὰκ ἀνέλαβε νὰ τὸν μεταφέρῃ κ' ἐξῆλθεν ἵνα ἑτοιμάσῃ τὸ ἀμάξιόν του. Ἀλλὰ πρὸ τούτου ἀνέβη σιγὰ εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Καρολίνας.

— Ὁ πτωχὸς αὐτός μοῦ κάμνει λύπην, εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Εἶνε πολὺ ἄῤῥωστος, βέβαια. Τὸ μέτωπόν του στάζει ἱδρῶτα, καὶ ὅμως χώνεται κοντὰ εἰς τὴν φωτιάν, σὰν νὰ ἔχῃ θέρμην. Δὲν ἠμπόρεσε νὰ καταπιῇ δύο βούκαις, καὶ ὅταν ἀναπνέῃ θαρρεῖ κανεὶς ὅτι σχίζεται τὸ στῆθος του. Τὸ σφίγγει μὲ τὸ χέρι του, μειδιᾷ μὲ γενναιότητα, κ' ἔπειτα κρατεῖ τὸ μέτωπόν του, ὅπως ὅταν ὑποφέρῃ κανεὶς πολύ.

— Θεέ μου! εἶπε περίτρομος ἡ Καρολίνα, ὅταν εἶνε ἀσθενής, τὸ πρᾶγμα εἶνε σοβαρόν!.. Δὲν πρέπει νὰ τὸν μεταφέρῃς ἀπόψε, τὸ ἀμάξι σου κινεῖται πολύ, καὶ οἱ δρόμοι εἶνε... Ἔπειτα τὸ ψῦχος, ἡ βροχή,.. καὶ νὰ ἔχῃ καὶ πυρετόν! Ὄχι, ὄχι, πρέπει νὰ μείνῃ ἐδῶ τὴν νύκτα... Ἀλλὰ ποῦ; Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον δὲν πηγαίνει βέβαια, εἶνε τόσον ῥυπαρόν! Θὰ ἐπροτίμα νὰ κοιμηθῇ εἰς τὸ ὕπαιθρον. Ἓν μόνον μέσον ὑπάρχει! Κράτησέ τον, καὶ δός του τὸ δωμάτιόν μου. Ἐγὼ συνάζω μίαν στιγμὴν τὰ πράγματά μου καὶ πηγαίνω εἰς τῆς νύμφης σου.

— Εἰς τῆς νύμφης μου ἢ εἰς τὸ χωρίον αὐτὸ θὰ ἦσαι πολὺ πλησίον. Ἂν τυχὸν βαρύνῃ τὴν νύκτα, θὰ τρέξετε νὰ τὸν περιποιηθῆτε, χωρὶς νὰ θέλετε...

— Ἀλήθεια! τί νὰ κάμνωμεν;

— Νὰ σᾶς εἰπῶ ἕνα πρᾶγμα; Σεῖς ἔχετε καὶ ὑγείαν καὶ γενναιότητα· ἐλάτε νὰ σᾶς μεταφέρω εἰς τὸ Λωσόν, καὶ νὰ περάσετε ἐκεῖ τὴν νύκτα εἰς τῆς γυναικαδέλφης μου. Εἶνε καθαρὰ ἐκεῖ, καὶ αὔριον τὸ πρωΐ, ἀφοῦ φύγῃ, ἔρχομαι καὶ σᾶς παίρνω.

— Ναί, ἔχεις δίκαιον, εἶπεν ἡ Καρολίνα συσκευάζουσα ἐν τάχει τὰ πράγματά της. Κατάφερέ τον νὰ μείνῃ, καὶ εἰπέ, τόρα ποῦ θὰ περάσῃς, τοῦ υἱοῦ σου νὰ ζεύξῃ τὴν Μικροῦλαν.

— Ὄχι τὴν Μικροῦλαν. Ἐπεριπάτησε ὅλην τὴν ἡμέραν. Παίρνομεν τὸ μουλάρι.

Ὁ Περὰκ ἔδωκε τὰς διαταγάς του κ' ἐπανελθὼν πρὸς τὸν μαρκήσιον, εἶπεν εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ καιρὸς θὰ ἦτον βροχερὸς ὅλην τὴν νύκτα,— ἀληθὲς ἄλλως—καὶ κατώρθωσε συνεννοούμενος διὰ τῶν βλεμμάτων μετὰ τῆς γυναικός του νὰ πείσῃ τὸν Κ. Βιλλεμὲρ νὰ μείνῃ.

— Ἔχετε δίκαιον, φίλοι μου, εἶπεν ἀλγεινῶς μειδιῶν. Εἶμαι ὀλίγον ἀσθενής, καὶ δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον.

— Κανεὶς δὲν τὸ ἔχει αὐτὸ τὸ δικαίωμα, ἀπήντησεν ὁ Περάκ. Ἀλλ' ἔννοια σας· ἐδῶ δὲν θὰ καταπέσετε. Ἡ γυναῖκα μου θὰ σᾶς περιποιηθῇ. Ἡ κάμαρα ἐπάνω εἶνε καθαρὰ καὶ ζεστή, καὶ ἂν αἰσθανθῆτε τίποτε, ἀρκεῖ νὰ κτυπήσετε ὀλίγον εἰς τὸ πάτωμα. Θὰ σᾶς ἀκούσωμεν εὐθύς.

Ἡ Ἰουστίνα ἀνέβη νὰ ἑτοιμάσῃ τὸ δωμάτιον καὶ νὰ περιπτυχθῇ τὴν πτωχὴν Καρολίναν της, ἥτις ἦτο ἀληθῶς ἐκτὸς ἑαυτῆς ἐκ τῆς ταραχῆς.

— Εἶνε δυνατόν, εἶπεν εἰς αὐτὴν ἡ Καρολίνα ταπεινῇ τῇ φωνῇ, εἶνε δυνατὸν νὰ ἠξεύρω ὅτι εἶνε ἀσθενὴς καὶ νὰ τὸν ἀφήσω! Ὄχι, ὄχι,... ἤμουν τρελλή. Θὰ μείνω.

— Ἆ! αὐτὸ δὲν θὰ τὸ συγχωρήσῃ ποτὲ ὁ Περάκ. Εἶνε σκληρός, ἀλλά.. Τί νὰ σοῦ εἰπῶ, ἔχει δίκαιον. Ἂν σὲ πάρῃ ἡ συγκίνησις δὲν χωρίζεσθε πλέον. Καὶ τότε... ἠξεύρω ὅτι δὲν θὰ κάμετε κακόν,.. ἀλλὰ ἡ μητέρα;... καὶ ἔπειτα τί θὰ εἰπῇ ὁ κόσμος;

Ἡ Καρολίνα δὲν ἤκουεν. Ὁ Περὰκ ἀνέβη, ἔδραξε τὴν χεῖρά της μετά τινος αὐθεντείας καὶ κατέβη μαζή της. Εἶχεν ὑποτάξει τὴν ταλαίπωρον καρδίαν της εἰς τὸν αὐστηρὸν διαμαρτυρόμενον τῶν Σεβεννῶν, καὶ ἀδύνατον ἦτο πλέον νὰ τὴν ἀποσύρῃ.

Ἐκεῖνος τὴν ὡδήγησεν ἐκτὸς τῆς οἰκίας πρὸς τὸ ἀμάξιον κ' ἔρριψεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ δέμα της. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἡ Καρολίνα, ἥτις ἀληθῶς τὰ εἶχε χάσει, τοῦ διέφυγεν, ὥρμησε διὰ τῆς ὀπισθίας θύρας ἐντὸς τῆς οἰκίας, καὶ εἶδε τὸν Κ. Βιλλεμέρ, ὅστις ἔστρεφε τὰ νῶτα. Δὲν προὐχώρησεν ὅμως περαιτέρω· τὸ λογικόν της ἐπανῆλθεν. Ἄλλως δὲ τὴν ἐνεθάρρυνε κάπως καὶ τὸ ἦθός του. Δὲν ἐφαίνετο τόσον καταβεβλημένος, ὅσον εἶχεν ἰδεῖ αὐτὸν τὴν προτεραίαν τῆς μεγάλης ἐκείνης κρίσεως. Ἐκάθητο πρὸ τοῦ πυρὸς καὶ ἀνεγίνωσκε τὴν ἱερὰν γραφὴν τοῦ Περάκ. Ἡ ἀπὸ τοῦ προπετάσματος τῆς ἑστίας κρεμαμένη μικρὰ σιδηρᾶ λυχνία ἐφώτιζε τὴν μελανὴν αὐτοῦ κόμην, οὐλότριχα ὡς ἡ τοῦ υἱοῦ του, καὶ τὸν καθαρὸν κρόταφον αὐτοῦ. Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ ἔπασχε βεβαίως πολύ, ἀλλ' ἤθελε νὰ ζήσῃ. Ἤλπιζεν ἔτι.

— Ἔφθασα, εἶπεν ἡ Καρολίνα, στρεφομένη πρὸς τὸν Περάκ. Τὸν εἶδα χωρὶς νὰ μὲ ἰδῇ! Εἶμαι τόρα ἡσυχωτέρα. Πηγαίνωμεν! Θὰ μοῦ ὁρκισθῇς ὅμως εἰς τὴν τιμήν σου, προσέθηκε πλησιάζουσα εἰς τὴν ἀναβάθραν τοῦ ἀμαξίου, ὅτι ἂν τοῦ ἔλθῃ τὴν νύκτα πνιγμός, θὰ τρέξῃς νὰ μὲ ζητήσῃς, καὶ ἂν πρόκειται νὰ σκάσῃς τὸ ἄλογόν σου. Εἶνε ἀνάγκη ἀπαραίτητος! Ἐγὼ μόνον γνωρίζω νὰ περιποιηθῶ αὐτὸν τὸν ἄρρωστον... Σεῖς... θ' ἀπέθνησκε μέσα εἰς τὰς χεῖράς σας, καὶ θὰ τὸ ἔχετε αἰωνίως εἰς τὴν συνείδησίν σας.

Ὁ Περὰκ ὑπεσχέθη καὶ ἀνεχώρησαν. Ὁ καιρὸς ἦτο φοβερὸς καὶ οἱ δρόμοι ἐλεεινοί. Ἀλλ' ὁ Περὰκ ἐγνώριζε πᾶσαν ὀπὴν καὶ πάντα λίθον των, ἦτο δὲ καὶ μικρὸν τὸ διάστημα. Ἐγκαταστήσας τὴν Καρολίναν παρὰ τῇ συγγενεῖ του ἐπέστρεψεν οἴκαδε τὴν ἐνδεκάτην.

Ὁ μαρκήσιος εἶχεν αἰσθανθῇ μικράν τινα ἀνακούφισιν, ἀφοῦ συνωμίλησε μετὰ τῆς Ἰουστίνης τοσοῦτον προσηνῶς, ὥστε τὴν κατέθελξεν.

— Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, Περάκ, εἶπεν εἰς τὸν σύ-

Digitized by Google

ζυγόν της, ἔχει καρδίαν σὰν ἐκεῖνον ποῦ... καὶ ἐννοῶ λαμπρά, πῶς...

— Σιώπα, εἶπεν ὁ Περάκ, ὅστις ἤξευρε πόσον λεπτὸν ἦτο τὸ πάτωμα. Ἀφοῦ κοιμᾶται, καιρὸς εἶνε νὰ κοιμηθῶμεν κ' ἐμεῖς.

Ἡ νὺξ παρῆλθεν ἡσυχωτάτη ἐν Λαντριάκ. Ὁ μαρκήσιος ἀνεπαύθη πραγματικῶς καὶ ἠγέρθη τὴν δευτέραν ὥραν ἀπύρετος. Ἠσθάνετο γαλήνην εὐάρεστον, ἣν ἀπὸ μακροῦ δὲν εἶχεν αἰσθανθῆ, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὴν εἰς γλυκύ τι ὄνειρον, ὅπερ εἶχε μὲν ἤδη σβεσθῆ ἀλλὰ κατέλιπεν ὅμως τὴν εὐχάριστόν του ἐντύπωσιν. Μὴ θέλων ν' ἀφυπνίσῃ τοὺς ξένους του, ἔμεινεν ἀκίνητος, θεωρῶν τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ μικροῦ δωματίου φωτιζομένους ὑπὸ τῆς λυχνίας, καὶ συνοψίζων ἐν διανοίᾳ τὴν θέσιν αὐτοῦ ὡς οὐδέποτε εἶχε πράξει τόσον καλῶς ἀπὸ τῆς φυγῆς τῆς Καρολίνας. Μυρία διανοηθεὶς ἄκρα μέτρα, εἶχε τέλος σκεφθῆ, ὅτι ὤφειλε νὰ ζήσῃ χάριν τοῦ υἱοῦ του, καὶ ἡ θέα τοῦ παιδίου ἐκράτυνεν ἐν αὐτῷ τὴν θέλησιν νὰ πολεμήσῃ τὴν νόσον ἥτις ἤρχιζε πάλιν νὰ τὸν ἀπειλῇ. Ἀπὸ εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν εἶχεν ἐκλέξει τὸ όριστικὸν του σχέδιον. Σκοπὸν εἶχε νὰ φέρῃ τὸν Διδιὲ εἰς τῆς Κ. Ἐδδέρ, ν' ἀφήσῃ εἰς αὐτὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Καρολίναν, νὰ καταλίπῃ τὴν Γαλλίαν ἐπί τινα χρόνον, ὅπως ἐνθαρρυνομένη ἐκ τῆς ἀπουσίας του ἐπανέλθῃ ἐκείνη καὶ κατοικήσῃ παρὰ τῇ ἀδελφῇ της. Μετά τινας ἑβδομάδας ἠρεμίας, ἡ μαρκησία θὰ ἐφωτίζετο ἴσως ἢ θὰ ἐνεπιστεύετο τὸ μυστικόν της εἰς τὸν δοῦκα, ὅστις εἶχεν ὁρκισθῆ νὰ τῆς τὸ ἀποσπάσῃ χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀπετύγχανεν ὁ δούξ, ὁ μαρκήσιος δὲν παρῃτεῖτο. Θὰ ἐπανήρχετο ἀθορύβως εἰς τὸν πύργον τοῦ Μωβερός, ὅπου ἡ μήτηρ του ἐσκόπει νὰ διέλθῃ τὸ θέρος μετὰ τῆς νύμφης της, καὶ ἀφοῦ κατώρθωνε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν Καρολίναν καὶ νὰ ἄρῃ πᾶν ἐμπόδιον, τότε μόνον θὰ καθίστα γνωστὴν τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν Καρολίναν.

Τὸ σπουδαιότατον ἑπομένως ἢ τὸ μᾶλλον ἐπεῖγον ἦτο νὰ ἐξαχθῇ ἡ Καρολίνα τοῦ μυστηριώδους αὐτῆς καταφυγίου. Ὁ μαρκήσιος ὑπέθετε πάντοτε ὅτι ἦτο ἐν Παρισίοις, ἐντὸς μοναστηρίου. Ἔβλεπε δὲ ὅτι ἦτο ἠναγκασμένος νὰ μείνῃ ἔτι ὀλίγας ἡμέρας ἐν Πολινιάκ, ἵνα βεβαιωθῇ περὶ τῆς θεραπείας τῆς Ῥοκεβέρτη, πρὶν ἢ τὴν λυπήσῃ διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ υἱοῦ του, ἡ δὲ βραδύτης αὐτὴ τὸν ἐτάραττε πλέον παντὸς ἄλλου. Πρὸς διασκέδασιν τῆς ἀνησυχίας του, ἐσυλλογίσθη νὰ γράψῃ εἰς τὴν Κ. Ἐδδέρ, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Καρολίναν, ἵνα ἑτοιμασθῶσιν οὕτω νὰ συγκατοικήσωσι μετὰ τὴν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀναχώρησίν του. Ἐκέρδαινεν ἴσως τοιουτοτρόπως ὀλίγας ἡμέρας. Θὰ ἔστελλε δὲ τὴν ἐπιστολὴν του ἐντὸς τῆς ἡμέρας, διερχόμενος διὰ τοῦ Πουῦ ἵνα ἐπιστρέψῃ εἰς Πολινιάκ.

Τὴν ἰδέαν νὰ γράψῃ ἐκ Λαντριὰκ ἐνέπνευσεν ἰδίως εἰς αὐτὸν ἡ θέα τοῦ μικροῦ γραφείου ἐφ' οὗ ἡ Καρολίνα εἶχεν ἀφήσει τὰς γραφίδας της, ὀλίγην μελάνην ἐντὸς κυπέλλου, καὶ φύλλα τινὰ χάρτου διεσπαρμένα. Τὰ ἀντικείμενα αὐτά, ἅτινα αὐτομάτως ἐθεώρει ἐφαίνοντο ὡσεὶ προκαλοῦντα αὐτὸν ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἔμπνευσίν του.

Ἠγέρθη ἀθορύβως, ἔθηκε τὴν λυχνίαν ἐπὶ τῆς τραπέζης κ' ἔγραψεν εἰς τὴν Καρολίναν:

»Φίλη μου, ἀδελφή μου, μὴ ἐγκαταλείψετε δυστυχῆ, ὅστις ἀπὸ ἑνὸς ἤδη ἔτους εἰς σᾶς ἀνέθηκε τὴν ἐλπίδα τοῦ βίου του. Καρολίνα, μὴ παρεννοήσετε τοὺς λόγους μου. Ἔχω νὰ σᾶς ζητήσω χάριν, τὴν ὁποίαν δὲν δύνασθε νὰ μοῦ ἀρνηθῆτε. Ἀναχωρῶ.

« Ἔχω υἱόν, ὅστις δὲν ἔχει μητέρα· τὸν ἀγαπῶ περιπαθῶς καὶ σᾶς τὸν ἐμπιστεύομαι. Ἐπανέλθετε!... Ἐγὼ ἀπέρχομαι εἰς Ἀγγλίαν. Δὲν θὰ μὲ ἴδῃτε πλέον ποτέ, ἂν δὲν ἔχετε ἐμπιστοσύνην εἰς ἐμέ... ἀλλ' αὐτὸ εἶνε ἀδύνατον! Πότε ἐφάνην ἀνάξιος τῆς ὑπολήψεώς σας; Καρολίνα...»

Ὁ μαρκήσιος διεκόπη ἀποτόμως. Ἀσήμαντόν τι ἀντικείμενον εἶχε προσβάλει τὸ βλέμμα του· Ὁ κοινὸς χάρτης ἐφ' οὗ ἔγραφε καὶ αἱ σιδηραῖ γραφίδες οὐδὲν εἶχον τὸ περίεργον. Ἀλλὰ μελανή τις χάνδρα εὑρίσκετο ἐπὶ τῆς τραπέζης μεταξὺ τῆς χειρός του καὶ τοῦ μελανοδοχείου, τὸ μικρὸν δὲ αὐτὸ ἀντικείμενον περιεῖχε κόσμον ὅλον ἀναμνήσεων. Ἦτο κόκκος μελανοῦ γαγάτου πελεκημένου καὶ διατρήτου κατὰ παράδοξον τρόπον. Ἀπετέλει δὲ μέρος βραχιονίου μικρᾶς ἀξίας, ὅπερ ἔφερεν ἡ Καρολίνα ἐν Σεβάλ, ἐγνώριζε δὲ αὐτὸ κάλλιστα, διότι ἐσυνείθιζεν ἐκείνη νὰ τὸ ἐκβάλῃ ὅταν ἔγραφε, ἐνῷ ὁ μαρκήσιος ἔπαιζε μετ' αὐτοῦ συνομιλῶν. Μυριάκις τὸ εἶχε ψαύσει, ἡμέραν δέ τινα τῷ εἶπεν ἡ Καρολίνα: — Μὴ μοῦ τὸ σπάσετε, εἶνε τὸ μόνον λείψανον τῶν κειμηλίων τῆς μητρός μου! — Τὸ ἐθεώρησε τότε μετὰ σεβασμοῦ καὶ τὸ ἐκράτησε μετ' ἀγάπης εἰς τὰς χεῖρας του. Καθ' ἣν στιγμὴν κατέλιπε τὸ μικρόν της δωμάτιον ἡ Καρολίνα, ἔθραυσεν ἐν τῇ βίᾳ της τὸ βραχιόνιον· κ' ἔσπευσε μὲν νὰ συναθροίσῃ τοὺς κόκκους του· ἀλλ' ἔμεινεν εἷς.

Ἡ μέλαινα ἐκείνη χάνδρα συνετάραξε πάσας τὰς ἰδέας τοῦ μαρκησίου. Διατί ὅμως ὅλη του ἐκείνη ἡ σκέψις; Οἱ πελεκητοὶ αὐτοὶ γαγάται ἦσαν ἴσως προϊόντα τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας· ἐν τούτοις ἔμεινεν ἀκίνητος, κ' ἐβυθίσθη εἰς νέους διαλογισμούς. Ἀνέπνευσε μετ' ὀλίγον καὶ ἀνηρώτησε τὸ ἀόριστον ἄρωμα, ὅπερ ἐπλήρου τὸ δωμάτιον.

Ἐθεώρησε πανταχοῦ, χωρὶς νὰ κινηθῇ. Ἀλλ' οὐδὲν ὑπῆρχεν, οὔτ' ἐπὶ τῶν τοίχων, οὔτε εἰς τὴν τράπεζαν, οὔτ' ἐπὶ τῆς ἑστίας. Τέλος εἶδεν ἐντὸς αὐτῆς τεμάχια χάρτου ἡμίκαυστα. Ἔκυψε πρὸς τὴν σποδόν, ἠρεύνησε καὶ εὗρε τεμάχιον ἐπιγραφῆς, σῶζον δύο μόνας συλλαβάς. Ἡ μὲν

Digitized by Google

χειρόγραφος, ἦτο ἡ τελευταία τῆς λέξεως Λαντριάκ, ἡ δέ, Α Μ, ἀπετέλει μέρος τῆς σφραγῖδος τοῦ ταχυδρομείου. Ἦτο δὲ αὔτη ἡ τοῦ ταχυδρομείου τῆς Ἐτάμπης. Τὸ γράψιμον ἦτο τῆς Κ. Ἐδδέρ· οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία. Ἡ Καρλόττα ἦτο ἡ Καρολίνα, καὶ δὲν εἶχεν ἴσως ἀναχωρήσει,... ἦτο ἴσως ἔτι ἐντὸς τῆς οἰκίας.

[Ἕπεται συνέχεια]

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

(Ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza)

(Συνέχεια· ἴδε σελ. 428.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Τὸ περιθωράκιον (μποῦστος).

Εἰπὲ πρὸς νεάνιδα·—Μὴ φέρῃς περιθωράκιον εἰμὴ μόνον ὅταν γείνῃς γυνή· φέρε αὐτὸ πάντοτε πολὺ πλατύ· ἔστω τοῦτο φίλος ὑποβαστάζων, ὄχι ἐχθρὸς πολιορκῶν τὸ σῶμά σου, ἄλλως ἡ ὑγεία σου σπουδαίως θέλει ἀπειληθῆ, δυνατὸν δὲ καὶ ν' ἀποθάνῃς:—Ἡ νεᾶνις θέλει σὲ ἀπαντήσει γελῶσα:—*Θέλω ν' ἀποθάνω, ἀλλὰ ν' ἀποθάνω ὡραία.*—Καὶ ἴσως προσθέσῃ ᾄδουσα, ὅ,τι ἔλεγέ ποτε κομψή τις γυνή, αἰσθανομένη ἑαυτὴν πολὺ τοῦ βασιλέως ἀνωτέραν·

Il régne au milieu de sa cour ;
Je fais bien mieux, sans diadème :
Je régne sur le roi lui-même ;
Rien n' est joli comme l' amour.

«Βασιλεύει ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς του. Ἀλλ' ἄνευ διαδήματος ἐγὼ ποιῶ τι πλειότερον, βασιλεύω καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ. Οὐδὲν τοῦ ἔρωτος θελκτικώτερον.»

Καὶ ὁ Σολομῶν ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ Parny μεταφραζόμενος εἶπε καὶ αὐτός·

Pour la femme la plus coquette,
Régner est le *nec plus ultra ;*
L' ambition est satifaite,
Quand elle arrive jusque là.

«Διὰ τὴν πλέον φιλάρεσκον γυναῖκα, τὸ βασιλεύειν εἶνε ἡ ὑπερτάτη ἐπιθυμία της· ἡ φιλοδοξία της ἐκορέσθη, ὅτε ἔφθασεν εἰς τοῦτο.» (1)

Ἀλλ' ἐγὼ θέλω ἀφήσει τὴν νεάνιδα ᾄδουσαν, καὶ τὸν Σολομῶντα κηρύττοντα καὶ θέλω εἴπει : Θυσιάσατε λοιπὸν τὴν ὑγείαν εἰς τὴν καλλονήν, ἀποθάνετε θύματα τῆς φιλαρεσκείας· ἀλλὰ μὴ φέρετε τὸ στενὸν περιθωράκιον, διότι τοῦτο καθιστᾷ ἄσχημον τὸ σῶμα, διότι φθείρει τὰς ἐκλεκτοτέρας καλλονὰς τοῦ στήθους, διότι φέρει προώρως εἰς τὸ γῆρας τὴν ποιοῦσαν χρῆσιν αὐτοῦ γυναῖκα. Τόσαι εἶνε αἱ βλάβαι, τὰς ὁποίας τὸ περιθωράκιον ἐπιφέρει εἰς τὸ σῶμα τῆς Εὔας, ὥστε ὁ ἰατρὸς συγκρίνων τὸ σῶμα γυναικός, ὅπως ἔπλασεν αὐτὸ ὁ Θεός, πρὸς τὸ σῶμα ἄλλης γυναικὸς ὅπως παρεμόρφωσεν αὐτὸ ἡ ῥάπτρια καὶ ὁ συρμός, δικαίως ἤθελεν ἐπαναλάβει στενάζων τοὺς μισανθρώπους τοῦ Rousseau τούτους λόγους:

«Πᾶν τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τῶν χειρῶν τῆς φύσεως εἶνε ὡραῖον. Πᾶν τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων χειρῶν ἐκφαυλίζεται.»

Αἱ νεάνιδες, αἵτινες θέλουσιν ἀκούσει τὰς περὶ τοῦ περιθωρακίου συμβουλάς μου, θέλουσιν ἔχει ἀμοιβὴν νὰ ψάλλωσιν ἐν χορῷ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη τῆς ζωῆς των τοὺς ὡραίους τούτους στίχους·

Aux regards en vain je dérobe
De mon sein le double trésor ;
Toujours sa rondeur indocile
Repousse le voile inutile.

«Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μάτην ἀποκρύπτω τοῦ στήθους μου τὸν διπλοῦν θησαυρόν. Πάντοτε ἡ ἀνυπότακτος στρογγυλότης του ἀποκρούει καλύπτραν ἀνωφελῆ.»

Τὸ περιθωράκιον δίδει πάντοτε διεύθυνσιν παρὰ φύσιν εἰς τοὺς μαστούς, ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῆς γαστρὸς τὴν ἐπίχαριτον αὐτῆς καμπυλότητα, καὶ μακρύνει γελοίως πως τὸν θώρακα. Αἱ ὡραιότεραι τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἀμερικῆς γυναῖκες δὲν φέρουσι οὔτε περιθωράκιον οὔτε *φασκιάν*, ἢ φέρουσι ταῦτα πολὺ ἐλαφρὰ καὶ πλατέα, ἔχουσι δὲ σώματα λαμπρά, τὰ ὁποῖα ἤθελον φθονήσει πλεῖσται τῶν κυριῶν μας μὲ τὸ σφηκοειδὲς περιθωράκιόν των. Γαλλική τις παροιμία λέγει μετὰ σατυρικῆς δηκτικότητος:

«*Τὸ περιθωράκιον ἐπενοήθη ὅπως ὑποβαστάζῃ τοὺς ἀδυνάτους, ἀντικαθιστᾷ τὰ ἀπόντα, καὶ ἐπαναφέρῃ τὰ ἀπολωλότα*».

Παραβάλλετε τὰς ἀπὸ τῆς φύσεως ληφθείσας εἰκόνας δύο θωράκων, τὸν μὲν φυσικόν, τὸν δὲ παραμορφωθέντα ἐκ τῆς συνήθους χρήσεως λίαν στενοῦ περιθωρακίου.

Πλεῖστοι ἰατροὶ ἤνοιξαν πτώματα γυναικῶν, αἵτινες εἶχον φέρει στενὰ περιθωράκια, καὶ αἵτινες εἶχον ἀποθάνει σχεδὸν ὅλαι εἰς ἡλικίαν εἰσέτι ἀκμαίαν. Ὅλαι αὗται αἱ γυναῖκες ἐπαρουσίαζον μεγάλας παρεκτροπὰς τῶν σπλάγχνων. Τὸ ἧπαρ ἦτο κεκλιμένον πρὸς τὰ κάτω καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ πυλωρός. Καὶ ὁ στόμαχος ἐφαίνετο σάκκος σχεδὸν κάθετος.

Ἰδοὺ κάτωθι τὸ κατὰ τοῦ περιθωρακίου κατηγορητήριον, εἰς τὸ ὁποῖον θέλω προσθέσει τὴν ἀσθενῆ φωνήν μου ὕστερον ἀπὸ τὰς ἰσχυροτάτας ἐκείνας τῶν Platner, Vinslow, Van Swieten,

---

(1) *Parny*, Γάλλος ποιητὴς (1753-1814).

Digitized by Google

Camper, Soemering, Buffon, Rousseau, Comte, Reveillé-Parise, Fleury καὶ τόσων ἄλλων.

Τὸ περιθωράκιον ἐμποδίζει τὰς ἐλευθέρας κινήσεις τῶν μυῶν τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἐξ οὗ ταῦτα ἐξασθενοῦσι καὶ γίνονται ἀτροφικά. Παρακωλύει τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τοῦ θώρακος, ὁ ὁποῖος εἶνε ὁ οἶκος τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύμονος, καὶ συνεπῶς τὰ ἐν αὐτῷ τῷ θώρακι σπλάγγνα παρεκκλίνουσιν.

Ὁ Comte ὑπολογίζει, ὅτι ἐὰν γυνὴ καλῶς ἐσχηματισμένη καὶ ὑγιὴς εἰσάγῃ δι' ἑκάστης εἰσπνοῆς εἴκοσι κυβικοὺς δακτύλους ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ὅταν εἶνε ἐγκεκλεισμένη ἐν τῇ θήκῃ πολὺ στενοῦ περιθωρακίου, εἰσάγει μόνον δεκαπέντε κυβικοὺς δακτύλους ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Τοῦτο συνᾴδει πρὸς ἕτερον εὐγλωττότατον γεγονός, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅστις ἐν δεδομένῳ χρόνῳ εἰσάγει 390 κυβικοὺς δακτύλους ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ὅταν εἶνε ὅλος γυμνός, εἰσάγει μόνον 130 ὅταν εἶνε ἐσκεπασμένος μὲ ἐνδύματα πολὺ στενά.

Λοιπόν, Κυρίαι καὶ Δεσποινίδες, ὅταν ἀναπνέωμεν κακῶς, τότε δὲν ἔχομεν ὄρεξιν, κακῶς χωνεύομεν, κατασκευάζομεν δὲ κακὸν αἷμα. Ὅταν ἀναπνέωμεν κακῶς, εἴμεθα ἀδύνατοι, δὲν δυνάμεθα νὰ μεταδώσωμεν ἰσχυρὰν ζωὴν εἰς ἄλλα ὄντα. Ὅταν κακῶς ἀναπνέωμεν, εἴμεθα ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς φθίσεως.

—

Ἡ ἱστορία τοῦ περιθωρακίου εἶνε παλαιὰ ὅσον καὶ ἡ τῆς γυναικείας ματαιότητος. Καὶ αὐταὶ αἱ ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες καὶ Ρωμαῖαι ἐποίουν χρῆσιν ζωνῶν καὶ ἐπιδέσμων ὅπως συγκρατῶσι τοὺς μαστούς, ἢ ὅπως καθιστῶσι τὸ σῶμα κομψότερον, καὶ ὁ Ὀβίδιος ἔδιδεν εἰς τὰς γυναῖκας τῆς ἐποχῆς του τὴν ἑξῆς συμβουλὴν περὶ τῆς περιβολῆς αὐτῶν:

Inflatum circa fascias pectus eat.

Στρογγύλον περὶ τὴν ζώνην τὸ στῆθος ἔστω.

—

Ἡ ἀνισότης τῶν ὤμων διωρθοῦτο διὰ μικρῶν ὑποκεφαλαίων καλουμένων *αναλεκτίδων*, καὶ ἡ γαστὴρ ἐπιέζετο δι' ἄλλων μηχανημάτων χρησιμευόντων καὶ εἰς τοὺς γέροντας, ὅπως ὑποβαστάζωσι τὸ καταπεπονημένον καὶ ἀσθενὲς σῶμα. Διὸ ὁ ἱστορικὸς Καπιτωλῖνος, ἐκθέτων τὰ περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου λέγει·

«Ἐπειδὴ ἦτο μακρὸς τὸ ἀνάστημα καὶ γέρων καὶ κεκυφωμένος, περιεζώννυετο διὰ λεπτῶν σανίδων ἐπὶ τοῦ στήθους τεθειμένων, ὅπως ὑποβαστάζηται ὄρθιος.»

Κατὰ τῶν ἀπατηλῶν τούτων μέσων καὶ κατὰ τῶν θωράκων τούτων διεμαρτύροντο ὅμως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ἰατροὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι, ἀνεγέλων δ' αὐτὰ οἱ ποιηταί. Εὑρίσκομεν δὲ παρὰ τῷ Γαληνῷ τὰς ἑξῆς σκέψεις, αἵτινες φαίνονται ὡσεὶ χθὲς γραφεῖσαι ὑπὸ συγχρόνου ὑγιεινολόγου.

Κατὰ τὸν Γαληνόν, οἱ νεανίαι τῆς ἐποχῆς του ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ εὐρύνωσι τὰ στέρνα αὐτῶν ἔφερον ἐπιδέσμους τινὰς περισφίγγοντας ἰσχυρῶς τὸ στῆθος καὶ τοὺς ὤμους αὐτῶν. Οὔσης δ' ἀνίσου τῆς πιέσεως, ὁ μὲν θώραξ φέρεται πρὸς τὰ ἐμπρός, ἡ δὲ σπονδυλικὴ στήλη σκολιοῦται. Συμβαίνει δ' ἐνίοτε ἡ ῥάχις νὰ κάμπτεται καὶ νὰ φέρεται πρὸς τὸ ἓν ἢ πρὸς τὸ ἕτερον τῶν πλαγίων μερῶν. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν εἷς τῶν ὤμων ὑψοῦται, προέχει καὶ γίνεται μεγαλήτερος, ἐνῷ ὁ ἕτερος κατέρχεται καὶ σμικρύνεται.

Ἀλλ' οἱ νεώτεροι ἔμελλον νὰ ὑπερβῶσι τοὺς ἀρχαίους κατὰ τὴν τέχνην τῆς παραμορφώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου σκελετοῦ, τὰ δὲ σιδηρόφρακτα περιθωράκια, καὶ τὰ ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης τῆς ἐκ Μεδίκων ἐπινοηθέντα ἐξ ὀστῶν τῆς φαλαίνης περιθωράκια ὑπῆρξαν οἱ ἄξιοι πρόδρομοι τῶν σήμερον ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐν χρήσει περιθωρακίων, τῶν κατεσκευασμένων ἐκ στερεοῦ πανίου, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶνε συνεῤῥαμμένοι ὀβελοὶ φαλαίνινοι, χαλύβδινοι καὶ ξύλινοι.

—

Λοιπὸν μὴ πράξετε ποτὲ τὸ ἔγκλημα νὰ ἐπιθέσετε τὸ περιθωράκιον εἰς τὰς θυγατέρας σας πρὸ τοῦ δεκάτου ἑβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας των. Ὅταν δ' ἡ γυνὴ γείνῃ ἤδη γυνή, ἂς μὴ φέρῃ ποτὲ τοιοῦτον, ἀλλὰ ἂς ποιῇ χρῆσιν ἐπιδέσμου ἐλαφρῶς συνεῤῥαμμένου καὶ περιέχοντος ὀλίγας καὶ λεπτοτάτας ῥάβδους. Καὶ ὅταν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον φέρετε τὸ περιθωράκιον, πάλιν ἀφαιρέσατέ το κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐγκυμοσύνης, κατασκευάζετε δὲ αὐτὸ πάντοτε ἄνευ μεταλλίνων ὀβελῶν, ἄνευ ἐπωμίδων. *Ἐν συνόψει, ἔστω τὸ περιθωράκιον ἔνδυμα ὑποβαστάζον καὶ ὄχι συνθλῖβον τὸ σῶμα.*

—

Ἐὰν δὲ τυχὸν ὑπάρχῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἀνὴρ φέρων περιθωράκιον, τὸν τοιοῦτον ἡ πρώτη γυνή, ἥτις ἤθελεν αἰσθανθῆ ὑπὸ τὴν ἀφὴν τῶν δακτύλων της τὸν ὁπλισμὸν τοῦτον τοῦ εὐνούχου, ἂς τὸν καταγγείλῃ εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ ἂς ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ εἰς τὸ Καπιτώλιον μὲ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν:

Ἀνδρὶ μὴ ὄντι ἀνδρὶ αἱ ἐκδικούμεναι γυναῖκες ἀνέθηκαν.

ΠΕΡΙΣΚΕΛΙΔΕΣ

Αἱ περισκελίδες ἐκατηγορήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους καὶ ὑπὸ πολλῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἐν οἷς ὁ Ἀδριανὸς Lalemant καὶ ὁ Faust, οἵτινες ἀπέδωκαν εἰς τὰς περισκελίδας κατηγορίας τόσον σοβαράς, ὥστε ἐὰν ἦσαν ἀληθεῖς ἔπρεπε νὰ καταδικασθῶσιν αὗται εἰς θάνατον πάραυτα, στρατιωτικῶς, ἄνευ διαδικασίας, δικηγόρων καὶ ἐνόρκων.

Digitized by Google

Αἱ περισκελίδες δὲν πρέπει νὰ ἦνε πολὺ πλατεῖαι, διότι τότε δὲν ὑποβαστάζουσι τοὺς ἀδυνάτους, ἀλλ' οὔτε πολὺ στεναί, διότι στενοχωροῦσι τοὺς εὐκόλως στενοχωρουμένους. Γνωρίζετε δέ, ὅτι πρέπει νὰ ἐλεῶμεν τοὺς ἀδυνάτους καὶ τοὺς πιεζομένους, διότι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Στενὴ περισκελὶς ἔχει ἄλλως πλεῖστα ἀτοπήματα, διότι ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν μυῶν καὶ ἐπὶ τῶν αἱμοφόρων ἀγγείων πιέσεις ἐπικινδύνους. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀναλογισθῶμεν ἄνευ φρίκης τὰς περισκελίδας τῶν πατέρων ἡμῶν τὰς καλουμένας cullotes, εἰς τὰς ὁποίας εἰσήρχοντο οὗτοι ὡς ἐν ἐχθρικῷ φρουρίῳ διὰ τῆς βοηθείας πολλῶν συμμάχων καὶ μετὰ κόπου καὶ μόχθου.

Ἐὰν ἤλπιζον, ὅτι ἠδυνάμην νὰ πολεμήσω κατὰ τῶν ῥαπτῶν καὶ κατὰ τοῦ συρμοῦ, οὓς ἀναγνωρίζω ἀνωτέρους μου, θὰ σᾶς ἔλεγον νὰ φέρετε πάντοτε περισκελίδας ἐξ ἐρίου, καὶ κατὰ τὸ θέρος ἀκόμη. (1)

—

Ἐὰν μεταχειρίζεσθε *ἀορτῆρας* (bretelles), μὴ περισφίγγετε αὐτὰς πολύ. Ἐὰν ἦσθε ἀσθματικὸς ἢ ἐὰν ἔχετε τὸ στῆθος ἀδύνατον, μὴ φέρετε ποτὲ αὐτάς, διότι πάντοτε ἀσκοῦσι πίεσιν ἐπιβλαβῆ ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους. Οὐδέποτε ποιεῖτε χρῆσιν ἀορτήρων διὰ τὰ παιδία, ἀλλὰ προσαρτᾶτε τὰς μικρὰς περισκελίδας των εἰς τὸν χιτωνίσκον αὐτῶν.

Οὐδέποτε ποιεῖτε χρῆσιν ὑποποδίων, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν λέγῃ ὁ συρμός, ὅστις πιστὸς εἰς τὰς ἰδιοτροπίας του, ὁτὲ μὲν ἐγκαταλείπει αὐτά, ὁτὲ δὲ τὰ ἀγαπᾷ. Τὰ ὑποπόδια αὐξάνουσι τὴν πίεσιν τὴν προερχομένην ὑπὸ τῶν ἀορτήρων ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ τηροῦντα τὴν περισκελίδα τεταμένην κωλύουν τὰς ἐλευθέρας κινήσεις τοῦ σώματος.

Ποιεῖτε χρῆσιν ἐσωβράκων, ἀκόμη καὶ κατὰ τὸ θέρος. Εἶνε τοῦτο σεμνὸν καὶ εὐλαβὲς κάλυμμα προασπίζων τὸ δέρμα ἀπὸ τὰς προστριβὰς τῆς περισκελίδος καὶ προσέτι ἀπὸ τὰς βιαίας μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας. Συνιστῶ τὴν χρῆσιν τοῦ ἐσωβράκου παρὰ πολὺ εἰς τὸν ἐργάτην, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν χωρικὸν ἐὰν θέλῃ νὰ ἦνε ἀνώτερος τῶν βοῶν του. Τὰ ἐσώβρακα δύνανται νὰ ἦνε ἐκ λινοῦ τὸ θέρος, ἐξ ἐριούχου τὸν χειμῶνα, καὶ ἐκ βαμβακεροῦ τὸ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον. Ἂς ἔχωσι δ' ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρους ἐπιδέσμους. Ἔστωσαν δι' οὗτοι ἐλαστικοί.

—

Τὰ ἐνδύματα τῆς ἐποχῆς μας δὲν εἶνε μὲν καλλιτεχνικά, ἀλλ' εἶνε εὔχρηστα καὶ ἐπιτρέπουσι τὴν ἐλευθερίαν τῶν κινήσεων.

Προτιμᾶτε ἀντὶ τοῦ μανδύου τὸ ἐπανωφόριον διότι τοῦτο ἀφίνει πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τὰς κινήσεις, δὲν καταδικάζει τοὺς βραχίονας εἰς βεβιασμένην ἀκινησίαν, καὶ περιβάλλει τὸ σῶμα χωρὶς νὰ περισφίγγῃ αὐτό. Τὸν χειμῶνα καὶ μάλιστα ὅταν ταξειδεύετε, φέρετε τὴν καλύπτραν τῆς κεφαλῆς (capuchon), διότι εἶνε πολὺ χρήσιμος κατὰ τῶν ψυχράνσεων.

Τὰ χειρόκτια ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα νὰ διατηρῶσι τὴν ἁβρότητα τῆς ἀφῆς καὶ νὰ προασπίζωσι τὴν χεῖρα κατὰ τοῦ ψύχους καὶ κατὰ τοῦ καύσωνος τοῦ ἡλίου. Δὲν πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα χειρόκτια πολὺ στενά. Παρ' ἡμῖν σπανία εἶνε ἡ χρῆσις τῶν χειροκτίων, ἰδίᾳ δὲ δὲν φέρουσι αὐτὰ ἐκεῖνοι, οἵτινες πρὸ πάντων ἔπρεπε νὰ τὰ φέρωσιν, δηλαδὴ οἱ καλλιτέχναι καὶ οἱ λεπτουργοί, ὅπως διατηρῶσι τὴν ἐλαστικότητα καὶ τὴν ἁβρότητα τῆς χειρός, τοῦ εὐγενεστάτου τούτου ἐργαλείου. Ἡ ὑγιεινή, ἡ φιλοκαλία, ἡ καλλιτεχνία καὶ ἡ καλὴ ἀγωγή, ἐπιβάλλουσι νὰ φέρωμεν χειρόκτια.

Περιπόδια (κάλτσας) εἰς τὰ κλίματά μας ἔπρεπε νὰ φέρωμεν μάλλινα ἐπὶ ἓξ μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ἐφ' ὅλον τὸ ἔτος οἱ ἀδύνατοι καὶ οἱ ῥευματιῶντες. Αἱ κυρίαι, αἱ μὴ ἀνεχόμεναι νὰ ἐπιδείξωσιν ἄσχημον πόδα, ἂς φέρωσι κατάσαρκα μὲν λεπτὰ μάλλινα περιπόδια, ἐπ' αὐτῶν δὲ λεπτότατα μεταξωτὰ ἢ βαμβακερά, συνδυάζουσαι οὕτω τὴν ὑγιεινὴν καὶ τὴν φιλαρέσκειαν. Οἱ *καλτσοδέται* δέον νὰ ἦνε ἐλαστικοί, καὶ νὰ περισφίγγωσι χαλαρῶς. Εἶδον πολλάκις ὡραίας κνήμας παραμορφωθείσας καὶ αὐλακωθείσας διὰ τῶν σφιγκτῶν δεσμῶν τοῦ *καλτσοδέτου*, καὶ συχνάκις ἀρκεῖ τοῦτο ὅπως προκαλέσῃ *κιρσοὺς* (varices).

—

(1) Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν περισκελίδων τῶν καλουμένων cullotes ἔφερον παρ' ἡμῖν μόνοι οἱ ἐκ τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν τῆς Ἑπτανήσου καὶ τινων νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ὁ ἀρχαιότερος τύπος τῆς περισκελίδος εἶνε ἡ μακρὰ καὶ πλατεῖα περισκελίς, ἥτις ἦτον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Πέρσαις, καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Ξενοφῶν ἀποκαλεῖ *ἀναξυρίδας*. Ἐπεκράτει δὲ καὶ καθ' ὅλην τὴν μεσαιωνικὴν Εὐρώπην, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς αἰῶνας 16ον καὶ 17ον. Εἰς τὸν τύπον τοῦτον ἀνήκουσιν αἱ *βράκαι* τῶν ἡμετέρων νησιωτῶν. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρέχομεν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον:

Ναύαρχός τις Γάλλος καὶ ὁ ὑπασπιστὴς αὐτοῦ εὑρισκόμενοι ἐν τῷ ἐν Σαλαμῖνι μεγάρῳ τῆς Διευθύνσεως τοῦ Ναυστάθμου εἰς ἐπίσκεψιν παρὰ τῷ ἀειμνήστῳ πλοιάρχῳ Ἀνδρέᾳ Μιαούλῃ, παρετήρουν ἔν τινι τῶν αἰθουσῶν ὡραίαν ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀνηρτημένην χαλκογραφίαν τοῦ μεγάλου ναυάρχου Μιαούλη. Τοῦ Γάλλου ναυάρχου ἐκφράσαντος ὄχι εὐλόγως τὴν ἀπορίαν του, ὅτι τοιοῦτος ἐπιφανὴς ναύαρχος ἔφερε τόσον πλατείας *βράκας*, ὁ πλοίαρχος Μιαούλης τῷ ἐπαρουσίασεν αὐτοστιγμεὶ τὴν χαλκογραφίαν δύο ἐνδόξων Γάλλων ναυάρχων τοῦ Duquesne καὶ τοῦ Jean Bart, φερόντων βράκας πλατυτέρας μάλιστα τῶν τοῦ ἡμετέρου μεγάλου θαλασσινοῦ.—Πείθεσθε ἤδη, εἶπεν ὁ πλοίαρχος Μιαούλης ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Γάλλον ναύαρχον, ὅτι δύναταί τις νὰ ἦνε διαπρεπὴς ναύαρχος καίτοι φέρων πλατείας βράκας.—Οἱ ξένοι ἀξιωματικοὶ ἐξετίμησαν τὴν ἑτοιμότητα τοῦ Ἕλληνος εὐπατρίδου, ὅστις ἔκτοτε ἀνήρτησε τὰς χαλκογραφίας τῶν δύο Γάλλων θαλασσινῶν ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τῆς εἰκόνος τοῦ ἐνδόξου πάππου του. Ταῦτα διηγήθη ὁ ἀείμνηστος πλοίαρχος πρὸς ὅμιλον φίλων, οὓς ἐφιλοξένει ἐν Σαλαμῖνι μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἁβροφροσύνης καὶ χάριτος ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ ἀξιοθρηνήτου θανάτου του.

Digitized by Google

Χάριν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας ἀλλάσσετε καθ' ἑκάστην περιπόδια. Ἐὰν ἀπὸ οἰκονομίαν δὲν ποιῆτε τοῦτο, ἐνθυμηθῆτε ὅτι ὑπάρχουσιν οἰκονομίαι μεγάλως ζημιοῦσαι.

—

Αἱ γυναῖκες εἰς τὴν ἐνδυμασίαν των μεταχειρίζονται ὑφάσματα λεπτότατα, ἀλλὰ πολλαπλασιάζουσι τὰς πτυχὰς οὕτως, ὥστε τὰ ἐν αὐταῖς συγκεντρούμενα στρώματα ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος προασπίζουσι τὸ εὐγενέστατον αὐτῶν δέρμα ἀπὸ τὰς βιαίας θωπείας τοῦ ἀνέμου καὶ ἀπὸ τὰ ψύχη. Αἱ γυναῖκες ἂς ἐνθυμῶνται πάντοτε, ὅτι προτιμότερον εἶνε ἐὰν μηδέποτε φέρωσι φόρεμα μεταξωτόν, ἀλλ' ἔχωσι τὰ ἐσωτερικὰ ἐνδύματα καθαρά, ὅτι μυρία βλέμματα ζητοῦσι νὰ διίδωσιν ὑπὸ τὴν ἐξωτερικὴν περιβολὴν τὴν στιλπνότητα τῆς ἐσωτερικῆς ἐνδυμασίας των, καὶ ὅτι συμφέρει εἰς αὐτὰς νὰ συνεισφέρωσι μᾶλλον εἰς τὴν πλύντριαν ἢ εἰς τὸν ἔμπορον.

Τὰ πολὺ ἀνοικτὰ εἰς τὸ στῆθος γυναικεῖα ἐνδύματα εἶνε πολλαχῶς ἐπικίνδυνα, καὶ συχνάκις γίνονται αἰτίαι κυνάγχης, λαρυγγίτιδος, βρογχίτιδος καὶ διαφόρων παθήσεων τοῦ πνεύμονος.

[Ἕπεται τὸ τέλος].

ΠΑΠΠΟΣ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΣ

Ὑπολείπονται εἰσέτι ἀγωνισταί τινες ἄγνωστοι καὶ ῥακένδυτοι ὡς πρόσφυγες ἢ ἐξόριστοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὅπερ ἀπηλευθέρωσαν· μόνον ὅταν ἀποθνήσκωσι μανθάνομεν ὅτι ἔζων. Κἄπου κἄπου ἀκούομεν ὅτι ἔν τινι πολίχνῃ τῆς Ἑλλάδος ἢ ὀρεινῷ χωρίῳ γέρων ἀνδραγαθήσας ἐν ἐνδόξῳ πολιορκίᾳ ἢ τραυματισθεὶς ἐν ἡρωϊκῇ ναυμαχίᾳ ἀπέθανε, δηλαδὴ μετήλλαξε τάφον καλυφθεὶς ὑπὸ τοῦ χώματος, ἐν ᾧ, τὴν πιστὴν φουστανέλλαν ἐνδεδυμένος σάβανον, πρὸ πολλοῦ ἦτο ἐπ' αὐτοῦ τεθαμμένος, καὶ λησμονημένος... Ὁ θάνατος τῶν ἐσχάτων, τῶν ἐρρυτιδωμένων τούτων λειψάνων τοῦ Ἀγῶνος ὁμοιάζει πρὸς τὴν πτῶσιν τῶν τελευταίων καταβρώτων καὶ χορταριασμένων ἐπάλξεων καταρρεύσαντος φρουρίου ἄλλων χρόνων, πλήρους ποτὲ ἡρωϊκῶν παραστημάτων καὶ κλαγγῆς ὅπλων καὶ χρεμετισμῶν ἵππων...

* *
*

Εἷς τῶν ἀγωνιστῶν τούτων, ὁ καπετὰν Σκιᾶς, ἔζη ἐν τῷ χωρίῳ Α* τῆς Μακεδονίας. Γενναίως πολεμήσας ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, ἔχυσεν ἀνὰ τὴν Στερεὰν καὶ τὴν Πελοπόννησον τὸ αἷμα αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τῶν χαινουσῶν πληγῶν δὲν ἐξῆλθεν ἡ ψυχή του· πολλάκις ἀφέθη ἀνοικτὴ ἡ θύρα τοῦ κλωβίου ἀλλὰ τὸ πτηνὸν δὲν ἀπέπτη. Ἔζησε δὲ μέχρι βαθέος γήρατος ἐπὶ τοῦ γενεθλίου χώματος ὅπου μετέβη μετὰ τὸ πέρας τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐλπίζων ὅτι μετ' ὀλίγον ἡ Ἑλλὰς ἐκτείνουσα τὰ σύνορά της, ὡς μητρικοὺς βραχίονας, ἔμελλε νὰ σφίγξῃ καὶ τὸ χωρίον του μετὰ στοργῆς ἐν τῇ ἀγκάλῃ της.

Τὸ μετ' ὀλίγον ἐκεῖνο διήρκεσεν ἥμισυν αἰῶνα καὶ διαρκεῖ εἰσέτι....

Ἐν τούτοις ὁ καπετὰν Σκιᾶς μεθ' ὅλην τὴν πικρὰν διάψευσιν τῶν ἐλπίδων του παρέμεινεν ἀνὴρ τοῦ Ἀγῶνος· δὲν ἀπέβαλε τὰ ὄνειρα αὐτοῦ ὡς οὐδὲ τὴν βραχεῖαν φουστανέλλαν καὶ τὴν φέρμελην· ὁ σίδηρος διατηρεῖ τὸν τύπον ὃν ἔλαβε σφυρηλατηθείς· ὁ χρόνος μόνον σκωρίαν ἀφίνει ἐπ' αὐτοῦ· ἐν δὲ τῇ Μεγάλῃ Ἐπαναστάσει ἡ φλογερὰ αὐτοῦ ψυχὴ εἶχε σφυρηλατηθῆ ἰσχυρῶς πρὸς ἡρωϊσμὸν καὶ αὐταπάρνησιν καὶ περιφρόνησιν παντὸς κινδύνου ὑπὲρ τῆς πατρίδος· νεώτερος ὢν ἔδραμεν ἔνθους εἰς Καλαμπάκαν καὶ Κρήτην· ἀλλ' ἤδη ἐπῆλθεν ἡ σκωρία τοῦ γήρατος, ἡ διαβιβρώσσουσα τὰ σώματα...

Ἑσπέραν τινὰ καπνίζων ἐγγὺς τοῦ παραθύρου τὸ *τσιμπούκι* του εἶχεν ἐστραμμένους τοὺς γεροντικοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς πλατεῖαν ὁδόν, ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ χωρίου μέσῳ δύο γηλόφων πρὸς τοὺς ἀγροὺς ἄγουσαν· συγχρόνως δ' ἠκροᾶτο συντόνως, τάξας τὰ ὦτα αὐτοῦ βοηθοὺς τῶν ὀμμάτων· αἴφνης ἀκούει κρότον πετάλων· μεθ' ὅσης δὲ ταχύτητος δύναται κατέρχεται εἰς τὴν θύραν ὅπου μετ' ὀλίγον φθάνουσιν ἐν καλπασμῷ τρεῖς ἵπποι. Ὁ εἷς τῶν ἀναβατῶν αὐτῶν εἶνε ὁ Πολυζώης, ὁ ἔγγονος τοῦ καπετὰν Σκιᾶ, ἐπιστρέφων εἰς τὸ χωρίον μετὰ ἓξ ἔτη, καθ' ἃ ἐξεπαιδεύετο ἐν Ἀθήναις καὶ ἐσπούδασε τὴν ἰατρικήν· Εἶνε κομψὸς νέος, μαύρην φορῶν ἐνδυμασίαν καὶ καστόρινον πῖλον, γλυκεῖαν καὶ νοήμονα ἔχων φυσιογνωμίαν.

Ὁ ἄλλος χωρικοῦ φορῶν στολήν, σαλβάριον, πλατεῖαν ζώνην, φέσιον, εἶνε ἀγωγιάτης καὶ λαβὼν τοὺς χαλινοὺς περιάγει τοὺς τρεῖς καθιδρους ἵππους, ὧν ὁ τρίτος φέρει τὰς σκευὰς τοῦ νεαροῦ ἰατροῦ.

Μόλις κατῆλθε τοῦ ἵππου ὁ νέος εὑρέθη ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῆς μητρός, ἥτις τὸν ἀσπάζεται μὲ δίψαν στοργῆς ἓξ ἐτῶν παρατηροῦσα δ' αὐτὸν δι' ὀφθαλμῶν δακρυβρέκτων συγκρίνει τὸ ἀπελθὸν παιδίον, ὅπερ ἀνεπόλει, καθ' ἑκάστην, ὅτε ἔλειπεν ἐν τῇ ξενιτείᾳ, πρὸς τὸν ἐπανελθόντα νέον καὶ μονολογεῖ ἐν μέσῳ τῶν συναθροισθέντων γειτόνων: «Πόσο ὠμόρφηνε! πόσο ἀψήλωσε! τὰ μαλλιά του ἀπὸ ξανθὰ ἐμαύρισαν! ἔφυγ' ἀμούστακο παιδὶ καὶ γύρισε πηληκάρι... νὰ τὸ χαρῶ!...

Ἀλλ' ὁ Καπετὰν Σκιᾶς σφόδρα ἀνυπομονῶν ἥρπασε τὸν νέον ἐκ τῆς μητρός, ὡσεὶ τὸν διεφιλονείκει πρὸς αὐτήν, καὶ τὸν ἔσφιξε μὲ τοὺς τρέμοντας βραχίονάς του, ἡ δὲ πολιόθριξ καὶ ῥισσὴ

Digitized by Google

μορφὴ τοῦ πάππου ἀπετέλει ἐξαισίαν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀνθηρὰν καὶ ῥαδινὴν τοῦ ἐγγόνου...

Εἶτα εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον, ἔδραμον οἱ συγγενεῖς καὶ ὁ γέρων ἀπεχωρίσθη τοῦ νέου.

Βαθεῖα συγκίνησις κατεῖχε τὸν Καπετὰν Σκιᾶν· ἐκάπνιζεν ἀκαταπαύστως τὸ *τσιμποῦκί* του, στρήφων διὰ τῶν δυσκάμπτων δακτύλων τὸν λευκὸν αὐτοῦ μύστακα. Ὢ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀνέμενε πρὸ πολλοῦ ὁ γηραιὸς ἀγωνιστής.!...

Εἶχε ἓν σχέδιον.

Δι' ὃ μόλις ἀπέσπασε τὸν νέον ἀπὸ τὰ φιλήματα καὶ τοὺς ἐνστερνισμοὺς τῶν οἰκείων, εἶπεν εἰς αὐτὸν διὰ σοβαροῦ τόνου φωνῆς:

— Πολυζώη, ἔλα μαζί μου, ἔχω νὰ σοῦ 'μιλήσω.

Εἰσῆλθον εἰς δωμάτιόν τι, καὶ κλεισθείσης τῆς θύρας ἐκάθησαν ἐπὶ τοῦ *μεντερίου*. Ὁ πάππος προσηλῶν ἀτενῶς τὸ βλέμμα του ἐπὶ τοῦ ἐγγόνου, τῷ εἶπε διὰ συγκεκινημένης φωνῆς, ἄνευ προλόγου, ἄνευ μεταβάσεως, ὑπείκων εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσῃ ἀμέσως ὅ,τι πρὸ πολλοῦ ἀπέπνιγεν αὐτὸν μὴ εὑρίσκον διέξοδον:

— Ὄντας βρόντηξε τὸ πρῶτο τουφέκι τῆς 'λευθεριᾶς, παιδί μου, μὲ τὸ πρῶτο βόλι ποῦ ἔπεσε μιὰ φωνὴ ἀκούσθηκε μὲ λαχτάρα: «Καὶ 'ς τὴν Πόλι νὰ δώσῃ ὁ Ἅγιος ὁ Θεός!» 'ς ταὶς κλεισούραις καὶ 'ς ταὶς σπηλιαίς, ὅταν κοιμώμασθαν λαβωμένοι, τὴν Πόλι ἐβλέπαμε 'ς τὄνειρό μας, τὴν Πόλι ποῦ πέθανε ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος γιὰ τὴν Πίστι καὶ γιὰ τὴν Πατρίδα. Ὄντας ἔβαλαν τὰ σύνορα θαρρέψαμε πῶς ἦταν ἔτσι προσωρινὰ κι' ἀπαντέχαμε ὥρα μὲ τὴν ὥρα νὰ πᾶμε νὰ λειτουργηθοῦμε 'ς τὴν Ἁγιὰ Σοφιά· ὕστερα πῆγε ὁ βασιλιᾶς 'ς τ' Ἀνάπλι· μὰ πολλοὶ καπετανέοι δὲν ἀποφάσιζαν νὰ κτίσουν σπίτι...— Τί τὸ θέλομε κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ!... ἔλεγαν· ἐπρόσμεναν νὰ κτίσουν μιὰ γιὰ πάντα κοντὰ 'ς τὸ βασιλικὸ παλάτι, 'ς τὸ Βυζάντιο...

Γιὰ μᾶς τότες ἦτανε σιμὰ ἡ Πόλι μὰ τώρα σὰν νἄφυγε ἀπ' τὸν τόπο της, πῆγε μακρυά, χάθηκε 'ς τὴν ἄκρη τοὐρανοῦ, οἱ μιναρέδες τῆς σμίξαν μὲ τὰ σύννεφα.. Ἡ Ἑλλάδα δὲν ἔχει πειὰ δύναμι νὰ θέλῃ τὴν Πόλι.. σὰν ἐγὼ ποῦ δὲν 'μπορῶ πλειὰ νὰ δρασκελήσω βράχους· ἐγέρασε ἡ Ἑλλάδα, καὶ οἱ γέροι δὲν μεγαλόνουν, ζαρόνουν. Ἡ Μεγάλη Ἑλλάδα τῆς Χάρτας τοῦ Ρήγα ἔμεινε ὅση τὴν ἔκαναν τότε, σὰν τὸ νάννο ποῦ μνήσκει ὅσος γεννηθῇ· μεγάλωσε. θὰ πῇς, μιὰ σταλιά· μὰ τί τὸ ὄφελος; τὸ Γένος ἐστένεψε ἀπὸ παντοῦ. ἄλλοι παίρνουν ἀπ' ἐδῶ, ἄλλοι ἁρπάζουν ἀπὸ κεῖ· μονάχα ἐμεῖς ἔχομε τὰ χέρια 'ς ταὶς τσέπαις μας· πρῶτα κυτταζαμε 'μπρός, μακρυά· τώρα κυτταζομε 'πίσω σὰν νὰ μᾶς κυνηγᾷ κανένας, κ' ἐμεῖς ἀπ' τὸ φόβο μας, φεύγοντας, ἐρρίξαμε χάμου τὰ τουφέκια μας καὶ ταὶς παλάσκαις μας: τὴν τιμή μας καὶ ταῖς ἐλπίδαις μας, καὶ φθάσαμε 'ς τὰ σύνορα. Δὲν λαχταροῦμε πειὰ γιὰ τίποτε παρὰ πέρα... Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ μὴν μποῦμε καὶ παρὰ μέσα... Ἡ Πόλι! μιὰ φορὰ ἦτανε ἀρνηστὴς τῆς Πατρίδας ὅποιος δὲν τὴν συλλογιόντανε· σήμερα παίρνουν γιὰ τρελλὸ ὅποιον τὴν συλλογιέται. Ἄχ! πάει, τὴν ἐχάσαμε... Χάσαμε καὶ τὴν Θράκη, σὲ λίγο θὰ χάσωμε καὶ τὴν Μακεδονία· γιατὶ τὸν καιρὸ ποῦ κοιμώμασθαν ἐμεῖς, ἐξύπνησε ἕνας ἄλλος... οἱ Βούργαροι! αὐτοὶ ποῦ ὄντας ἐμεῖς πεθαίναμε γιὰ τὴν λευθεριὰ αὐτοὶ ζοῦσαν νύχτα μέρα μὲ τὰ ζῷα, καὶ γιὰ νὰ 'μοιάζουνε μ' αὐτὰ φοροῦν ὡς τώρα 'ς τὴν ῥάχι τὸ τομάρι τους καὶ μυρίζουν ἀχοῦρι... Οἱ Βούργαροι, ποῦ ὡς τὰ χθὲς χόρευαν σὰν ἀρκοῦδες 'ς τοὺς δρόμους καὶ χτυποῦσαν κάτω τὰ καλπάκια τους γιὰ μιὰ πεντάρα, ποῦ τὴ λευθεριά τους δὲν τὴν πῆραν μὲ τἄρματά τους, μόνε τοὺς τὴν ἔδωκαν 'σὰν ἐλεημοσύνη ποῦ πετοῦν σὲ διακονιάρη, αὐτοὶ ζητοῦν νὰ μᾶς τὴν πάρουν τὴ Μακεδονία, αὐτοὶ θέλουν νὰ μᾶς κάμουν βουργάρους!...

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ θύρα τοῦ δωματίου ἠνοίχθη βιαίως καὶ εἰσώρμησεν ἡ μήτηρ.

— Μπαμπᾶ, δόσε μου τὸ παιδί μου! νὰ τὸ ξεμολογήσῃς τὸ πῆρες ἅμα ἦλθε ἀπὸ τὰ ξένα; ἔξη χρόνια μοῦ ἔλειπε, τὸ λαχταρῶ τὸ παιδί μου!...

Ὁ γέρων ἔρριψε κεραυνοβόλον βλέμμα ἐπὶ τῆς θυγατρός του, ἀλλ' αὕτη εἵλκυσεν ἐκτὸς τοῦ δωματίου τὸν υἱόν της, ὅστις ἐξῆλθεν, ἄνευ ἀντιστάσεως, ἀφεὶς τὸν πάππον μόνον.

Ὁ νέος ἦτο σύννους, ἀνήσυχος· ἐκείνη ἡ ἔξαψις ὑφ' ἧς ἔτρεμον τὰ χείλη τοῦ πάππου, ἐκείνη ἡ ἔκφρασις τῶν ὀφθαλμῶν ἀφ' ὧν διὰ τοῦ ἀντιχειρος ἀπέμασσε τ' ἀναθρώσκοντα δάκρυα, ὁ τρομώδης τῆς φωνῆς του τόνος, ὅλα ἦσαν παράδοξα... Ἀληθῶς τί ἤθελε νὰ τῷ εἴπῃ ὁ γέρων; Πρὶν ἀναπαύσῃ τὴν βαρεῖαν κεφαλήν του ὁ νέος πλήρη εἰσέτι ἐκ τῶν λευκῶν ἐκ κόνεως ὁδῶν, ἃς ὑπὸ τὸν φλογερὸν καύσωνα, τὸ μονότονον τῶν τεττίγων ἀκούων τερέτισμα διῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἵππου του, πρὸς τί τῷ ἐξεφώνησε τὸ λογίδριον ἐκεῖνο;

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐνώπιον τοῦ κιβωτίου κλίνων, τὰ ἰατρικὰ αὐτοῦ βιβλία καὶ τὰ χειρουργικὰ ἐργαλεῖα διευθετῶν, ἀνεμνήσθη τῶν βάθρων τοῦ Πανεπιστημίου, ἐφ' οὗ ἀνέπλαττε τὰ ὄνειρα τοῦ μέλλοντος, τῆς μακρᾶς μελέτης ἐν τῷ φοιτητικῷ δωματίῳ κεκλεισμένων τῶν πρασίνων παραθύρων, τῆς συγκινητικῆς ἡμέρας τῶν ἐξετάσεων, ὅτε μετὰ τοῦ συντρόφου του ἐκαθέσθησαν ἐνώπιον τῶν καθηγητῶν ὡς κατηγορούμενοι τοῦ αὐτοῦ ἐγκλήματος, τῆς χαρμοσύνου διδακτορικῆς ἀνακηρύξεως, τοῦ συμποσίου, ὅπερ προσήνεγκεν εἰς τοὺς συρρεύσαντας φίλους, καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐπαύριον σκέψεων. Ἰδού, ἔφθασεν εἰς τὸ τέρμα τῶν πόθων του, ν' ἀποκατασταθῇ ἐν τῷ χωρίῳ του, ν' ἀποκτήσῃ πελατείαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, ν' ανα-

Digitized by Google

λάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀγρῶν καὶ ἀμπέλων των, ἀφ' οὗ ὁ μὲν πατήρ του ἀπέθανε ὁ δὲ πάππος του ἑτοιμάζεται ν' ἀποθάνῃ, νὰ νυμφευθῇ πλουσίαν κληρονόμον, νὰ σχετισθῇ μὲ τοὺς Τούρκους διοικητάς, νὰ γείνῃ ἀζᾶς καὶ δημογέρων... Τὴν αὐτάρκειαν αὐτοῦ οὐδεμία ἐπιστημονικὴ ἢ κοινωνικὴ φιλοδοξία διαταράττει. Ἀσμένως ἐγκλείει ἑαυτὸν εἰς στενὸν ὁρίζοντα. Ἐνίοτε μόνον τοὺς σκολιοὺς δρόμους τῶν ἀθορύβων συνοικιῶν διερχόμενος ὁ ἰατρὸς τοῦ χωρίου ὡς ὀπτασίαν θ' ἀνακαλῇ τὰς μαρμαροκτίστους καὶ βομβούσας Ἀθήνας...

Ἐκ τοῦ κιβωτίου ἐξήγαγεν ἐφημερίδας τινὰς ἀθηναϊκάς, ἃς θέλων ν' ἀπασχολήσῃ τὸν πάππον καὶ δώσῃ ἄλλην τροπὴν εἰς τὸ πνεῦμά του, ἔστειλε πρὸς αὐτόν· οὗτος δὲ φορέσας τὰ διόπτρά του ἤρξατο μετ' ἐνδιαφέροντος ἀναγινώσκων τὰς ἐξ Ἀθηνῶν εἰδήσεις, ὅτε κατὰ σύμπτωσιν τὸ βλέμμα του ἔπεσεν ἐπὶ ἀρθριδίου ἔχοντος ὡς τίτλον: Τὸ ἐν Φιλιππουπόλει ἐπεισόδιον.

Ἀπὸ τῶν πρώτων γραμμῶν ἀνετριχίασε· ἐν τῷ ἄρθρῳ ἐκείνῳ ἐλέγετο ὅτι ἡ ἑλληνικὴ σημαία ἐξυβρίσθη, ἐξεσχίσθη, ἠτιμάσθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων· εἰς ἑκάστην ὀδυνηρὰν λέξιν τῷ ἐφαίνετο ὅτι ῥόπαλον κατεφέρετο κατὰ τῆς λευκῆς κεφαλῆς του. Συνέθλιψε μετ' ἀγανακτήσεως τὴν ἐφημερίδα ἐν τῇ πλατείᾳ ἐρρυτιδωμένῃ παλάμῃ του. Ἐπνίγετο· εἶχεν ἀνάγκην ἀέρος, ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ὦ! ἡ σημαία ἥτις ἐκυμάτισεν ἐπὶ τόσων τουρκικῶν φρουρίων, ἥτις ἐδέξατο τὸ ὕστατον βλέμμα τόσων ἐκπνευσάντων ἡρώων, ἡ πτερυγίσασα ὑπὲρ τὸν Καραϊσκάκην καὶ τὸν Κολοκοτρώνην ὡς πτερωτὸν σύμβολον νίκης, ἡ σημαία τῶν Ἑλλήνων ἐμιάνθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων!...

Ὁ Καπετὰν Σκιᾶς δὲν κατέβη νὰ δειπνήσῃ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην· δὲν ἀνῆψεν οὔτε φῶς ἐν τῷ δωματίῳ του· κάτωθεν ἠκούετο τὸ βαρὺ βάδισμά του· ἡ μήτηρ τοῦ νέου ἀνελθοῦσα ἀκροποδητεὶ διέκρινεν ἐν τῇ σκοτίᾳ τὸ ἀνημμένον τσιμπούκιον, ὅπερ ἐκ τῆς ἀδιακόπου φεγγοβολίας ἐφένετο ὅτι πυρετωδῶς ἐρρόφα ὁ γέρων, καὶ ἤκουσε βαθύν, ἐκ τῶν σπλάγχνων του, ἀναστεναγμόν...

*
* *

Τὴν ἐπαύριον, λίαν πρωΐ, ὁ πάππος ἐζήτησε τὸν ἔγγονον. Εἶχε διέλθει φοβερὰν νύκτα. Τὸ καταβεβλημένον ὑπὸ τῶν συγκινήσεων σῶμά του εἶχε παραδοθῇ εἰς βαρὺν ὕπνον, ἀλλ' ἡ τεταραγμένη ψυχή του εἰργάζετο, καὶ συμπληροῦσα τὴν ὀδυνηρὰν πραγματικότητα ἐδημιούργησε περὶ τὸ προσκεφάλαιον τοῦ γέροντος τὸ ὄνειρον τοῦτο:

Ἡμέραν τινὰ αἴφνης ἡ Μακεδονία ἐγένετο βουλγαρική. Βούλγαροι χωροφύλακες ἔσυρον ἐκτὸς τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς Ἕλληνας ἱερεῖς. Ἔκλεισαν ὅλα τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἐξέσχισαν ὅλα τὰ ἑλληνικὰ βιβλία· ἐφυλάκιζον πάντα ὁμιλοῦντα ἑλληνιστί· ἔξω ἐν τῇ ὁδῷ ἐγυμνάζοντο βούλγαροι στρατιῶται· εἶχεν ἐκδοθῇ διάταγμα οἱ Μακεδόνες νὰ φορέσουν καλπάκι, νὰ μεταβοῦν εἰς προσκύνησιν τοῦ βουλγάρου διοικητοῦ, νὰ παραδώσουν τὰ ὅπλα των.

—Καπετὰν Σκιᾶ, Ἕλληνα, ἐφώνησε πρὸς αὐτὸν ὁ βούλγαρος βοηλάτης τοῦ χωρίου ἀναρρηθεὶς εἰς ἀξιωματικόν, παράδοσε τ' ἅρματά σου κ' ἔλα νὰ προσκυνήσῃς...

Ἀλλὰ τοῦ Καπετὰν Σκιᾶ τὸ γιαταγάνι, ὅπερ τοσάκις ἐκοκκίνισεν ἀπὸ ἀχνίζον αἷμα μπέηδων καὶ τὸ βροντερὸν καρυοφύλι ὅπερ τῷ εἶχεν δωρήσει ὁ Βότσαρης, δὲν ἤξευραν πῶς παραδίδονται...

Ὁ ἀγωνιστὴς ἐκρήμνισεν ἐκ τῆς κλίμακος τὸν βούλγαρον, ὅστις ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον συρφετὸν ὁδηγῶν στρατιωτῶν· εἰσήλασαν εἰς τὸν οἶκον ἀλαλάζοντες, ἀλλ' ὁ Καπετὰν Σκιᾶς ξιφήρης ὥρμησεν ἐναντίον αὐτῶν πλήττων, φονεύων...

Τότε ἐξύπνησε· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ κλείσῃ τὰ ὄμματα μέχρι πρωΐας· ἠγέρθη τῆς κλίνης· ἐμονολόγει σφίγγων τοὺς γρόνθους, ἠπείλει, ὕβριζε τοὺς Βουλγάρους· ἡ αὐγὴ εὗρεν αὐτὸν διασκελίζοντα μεγάλοις βήμασι τὸ δωμάτιον.

Ὅτε ὁ νέος ἰατρὸς προσελθὼν εἶδεν αὐτὸν τόσον ἄγριον:

— Παπποῦ, τί ἔχεις; ἀνέκραξε μετ' ἄκρας ἀνησυχίας.

Ἀλλ' ὁ γέρων θεὶς τὴν βαρεῖαν αὐτοῦ χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ νέου εἶπε:

— Ἡ Μακεδονία κινδυνεύει... οἱ Βούργαροι δουλεύουν κρυφὰ κρυφὰ 'σὰν κλέφταις ποῦ χαλοῦν τὴν νύκτα τὸ αὐλάκι τοῦ γείτονα γιὰ ν' ἁρπάξουν τὸ ξένο χωράφι· πρέπει νὰ τὴ γλυτώσωμε, παιδί μου, Πολυζώη μου, τὴν Μακεδονία μας... γιὰ αὐτὸ σ' ἐπερίμενα μὲ τέτοια λαχτάρα τόσα χρόνια...

— Τί νὰ κάνω; εἶπεν ὁ νέος μὴ ἐννοῶν εἰσέτι.

— Νὰ πᾷς νὰ κηρύξῃς τὴν Ἑλλάδα, ἀπ' ἄκρη 'ς ἄκρη τῆς Μακεδονίας, νὰ πάρῃς χωριὰ καὶ καλύβια· ὅ,τι ἔκανε ὁ Ρήγας γιὰ μιὰ Μεγάλη Ἑλλάδα, νὰ τὸ κάνῃς σὺ γιὰ τὴν Μακεδονία... τὸ χῶμα ἔχει τὴν ἐθνικότητα πῶχουν ἡ καρδιαίς, καὶ πήγαινε, νὰ κάνῃς ἑλληνικαὶς καρδιαίς... Μὰ νὰ προσέχῃς παιδί μου νὰ μὴ σὲ νοιώσουν, νὰ κάνῃς τάχα ἐμπόριο, κι' ὅπου πᾷς γιὰ νὰ παζαρεύῃς νὰ μιλᾷς μὲ τρόπο γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἄϊντε, πήγαινε, μὲ τὴν εὐχή μου, Πολυζώη μου...

Ὁ νέος ἔμενεν ἐνεός, ἐκπλήκτους ὀφθαλμοὺς προσηλῶν ἐπὶ τοῦ πάππου.

— Καὶ θὰ πεθάνω μὲ ἡσυχία, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρων, σὰν ξέρω πῶς εἶν' ἑλληνικὴ γῆ ὁ τάφος μου· γιατὶ σὰν εἶνε βουργάρικη μοῦ φαίνεται πῶς θὰ κάθεται σὰν μολύβι πάνω 'ς τὰ στήθια μου... Ἄϊντε, ἔλα νὰ σὲ φιλήσω, νὰ σοῦ δώσω τὴν εὐχή μου· καὶ τρέχα...

— Τί λὲς παπποῦ! εἶπεν ἐπὶ τέλους ὁ νέος.

— Νὰ πᾷς! νὰ πᾷς! δὲν ἔχομαι καιρὸ νὰ χάνωμε! εἶπεν ὁ καπετὰν Σκιᾶς ἐντόνως.

Digitized by Google

— Μὰ παπποῦ, τὸ σκέφθηκες καλὰ αὐτὸ ποῦ μοῦ λές;....

— Ναί, ἀνεφώνησε βροντωδῶς, τὸ σκέφθηκα· ἔξη χρόνια τώρα τὸ συλλογιοῦμαι, 'μέρα καὶ νύκτα κάθε ὥρα, κάθε λεπτό... ἄϊντε, φύγε... ἀκόμη στέκεσαι;...

Καὶ ἀγανακτῶν διὰ τὸν δισταγμὸν τοῦ νέου ὤθει αὐτὸν διὰ τῶν βραχιόνων του ν' ἀπέλθη, νὰ περιπλανηθῇ εἰς ὄρη καὶ φάραγγας νὰ κακουχηθῇ, νὰ κινδυνεύσῃ, ν' ἀποθάνῃ ἴσως ὑπὲρ τῆς Πατρίδος.

— Μὰ στάσου, παπποῦ, εἶπεν ὁ νέος θωπευτικῶς ὡς πρὸς πάσχοντα, προσπαθῶν ν' ἀπαλλαγῇ τῶν ὠθήσεων ἐκείνων, στάσου νὰ τὸ συλλογισθοῦμε καλλίτερα...

— Τι; ἀνεβόησε φοβερὸς ὁ πάππος. Ἡ Μακεδονία χάνεται καὶ σὺ μοῦ λές, *στάσου*; ἄ! τί ξεφυλισμένο αἷμα ἔχεις μὲς 'ς ταῖς φλέβαις σου! γιὰ ἄνοιξε τὰ στήθια σου νὰ σοῦ βάνω τὴν καρδιά μου, γιὰ δόσε μου τὴ νηότη σου νὰ πάγω 'γώ· ἕνας ἀπὸ 'μᾶς πρέπει νὰ πάγῃ... Τ' ἀκοῦς;

Καὶ μετὰ βραχεῖαν σιγὴν ἐπανέλαβε βαθέως στενάζων, ὡσεὶ ἐμονολόγει:

— Ἄχ! καταραμένα χρόνια ποῦ παίρνετε κορμιὰ λεβέντικα σὰν κυπαρίσσια καὶ τὰ σκεβρόνετε, καὶ τὰ κάνετε νὰ μυρίζουν χῶμα... ἄχ, καϋμένα νηάτα! νάμουν παληκάρι τώρα ἐγώ, θἄπερνα μονάχος μου τὰ μονοπάτια καὶ θὰ πήγαινα... μὰ ποῦ τὤξερε ὁ Θεὸς πῶς δὲ θὰ βρίσκωνται σήμερα ἄνθρωποι γιὰ νὰ μᾶς κάνῃ ἐμᾶς τοὺς παλαιοὺς γιὰ δυὸ τρεῖς γενεαῖς... Καϋμένη Ἑλλάδα!...

Ὁ νέος ἰατρὸς βλέπων αὐξάνουσαν τὴν ἔξαψιν τοῦ πάππου,

— Παπποῦ, πέσε 'ς τὸ στρῶμά σου νὰ ἡσυχάσῃς,

— Νὰ ἡσυχάσω! δὲν θὰ ἡσυχάσω ἂν δὲν πᾷς, εἶπε, βιαίως σείων τὸν βραχίονα τοῦ νέου· πρέπει νὰ πᾷς, θέλεις δὲν θέλεις! σὲ προστάζω!..

— Ἄ! μὰ αὐτὸ εἶνε βάσανο εἶπεν ὁ νέος ἀπολέσας πλέον τὴν ὑπομονήν του· πρέπει νὰ τελειώσῃ μιὰ γιὰ πάντα αὐτὴ ἡ ἱστορία· δὲν πάγω· δὲν εἶνε δική μου δουλειὰ νὰ σώσω τὴν Μακεδονία... εἶμαι γιατρὸς ἐγώ, ἄφησέ με νὰ κάνω τὴν ἰατρική μου! δὲν εἶμαι τρελλὸς νὰ πάγω νὰ μὲ πετσοκόψουν γιὰ τοὺς Μακεδόνας σου· γιατί, σοῦ τὸ λέγω φανερά, εἶνε μονομανία αὐτὸ ποῦ θέλεις, εἶνε τρέλλα.

— Τι; τρέλλα! ἐβρυχήθη ὁ πάππος· καὶ σὺ τρέλλα τὸ θαρρεῖς αἴ! ἀρνηστὴ τῆς Πατρίδας... φύγε ἀπὸ 'μπρός μου!... σὲ διώχνω ἀπὸ τὸ σπίτι μου!.. νὰ μὴ σὲ ἰδοῦν τὰ μάτια μου!..φύ....

Καὶ τρέμων, μανιώδης ὤθει ἐκτὸς τῆς θύρας τὸν ἔγγονον.

Ἀλλ' αἴφνης κατελήφθη ὑπὸ σκοτοδίνης, ἡ γλῶσσά του ἐδέθη, ἐκλονήθη ὡς οἰνοβαρής... Τὸ αἷμα τῆς καρδίας του ἐπλημμύρησε τὸν ἐγκέφαλόν του καὶ κατέπεσε μεγαλωστὶ κεραυνοβόλως ἀπόπληκτος.

Ὅταν βαθύρριζα ἐκσπῶνται δένδρα συναφαιροῦσι τὸ χῶμα ἐν ᾧ ἦσαν βεβυθισμένα. Ὁ βαθὺς πόθος τοῦ γέροντος ἀγωνιστοῦ βιαίως ἐκσπασθεὶς συνεξερρίζωσε τὴν ὕπαρξίν του...

Αρ. Π. Κουρτιδης.

ΤΟ ΛΟΓΙΚΟΝ ΤΩΝ ΚΥΝΩΝ

Ἔχουσι λογικὸν οἱ κύνες; Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὑπέβαλον εἰς ἐμαυτὸν ἀναγνοὺς ἐσχάτως ὅτι κύων τις παρουσιάσθη εἴς τι νοσοκομεῖον ἐπιδεικνύων τὸν πόδα του, τὸν ὁποῖον εἶχε συντρίψει ἅμαξα.

Οἱ φρονοῦντες ὅτι μόνος ὁ ἄνθρωπος κατέχει εἰς ὕψιστον βαθμὸν τὸ δῶρον τοῦ λογικοῦ θέλουσι μοὶ ἀποκριθῇ ἀρνητικῶς, πρὸς μεγάλην των εὐχαρίστησιν. Ἐν τούτοις συντονωτέρα τις σκέψις ἴσως καθωδήγει αὐτοὺς εἰς ἑτέραν ἀπόφανσιν. Τὸ κατ' ἐμὲ θέλω ἀπαντήσει ἀμέσως καὶ καταφατικῶς εἰς τὴν τεθεῖσαν ἐρώτησιν, διότι ἂν οἱ κύνες δὲν κατέχουσι τὴν δύναμιν τοῦ λογικοῦ, ἀλλ' ἔχουσι κἂν τὸ δῶρον τοῦ συνάπτειν ἰδέας, ὅπερ ὁδηγεῖ εἰς τὸ αὐτὸ τέλος. Τὴν ἰδιότητα ταύτην πολλοὶ θέλουσιν ἀποδώσει εἰς τὸ ὁρμέμφυτον, ἀλλὰ δὲν συμφωνῶ μὲ τὴν γνώμην των. Τὰ ἀκόλουθα ληφθέντα τυχαίως μεταξὺ μυρίων παραδειγμάτων ὁμοίων ἐλπίζω ὅτι θέλουσιν ἀποδείξει τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἰσχυρισμοῦ μου.

Α'.—Πρό τινων ἐτῶν εὑρισκόμην μεθ' ἑνὸς τῶν μαθητῶν μου ἐντός τινος γραφείου, ὅτε μέγας τις μαῦρος κύων ἦλθεν ὄπισθεν ἐμοῦ, προσέτριψε τὸ ῥύγχος του ἐπὶ τῆς χειρός μου, μὲ ἠτένισε δι' ὀφθαλμῶν νοημόνων σείων τὴν οὐρὰν καὶ τέλος ἔθηκε τὸν πόδα του ἐντὸς τῆς χειρός μου. Τότε παρατηρήσας τὸν κύνα: «Τί ζητεῖς ἀπὸ ἐμέ, γέρο μου;» τῷ λέγω θωπευτικῶς. Αἴφνης ἐπιστραφεὶς ὁ μαθητής μου: «Δὲν ἀναγνωρίζετε, κύριε, μοὶ λέγει, τὸν σκύλον; εἶνε αὐτὸς τοῦ ὁποίου εἶχον συντρίψει τὸν πόδα τόσον φρικτὰ πρὸ ὀλίγου καιροῦ, καὶ τοῦ ἐπεριποιήθητε ὁ ἴδιος τὴν πληγήν.» Ταχεῖα ἐξέτασις μοὶ ἀπέδειξε τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος. Ὅταν δὲ κύψας ἐθώπευσα τὴν κεφαλήν του, τὸ ὡραῖον ζῶον ἀνεχώρησεν μετὰ σημείων ὑψίστης χαρᾶς πρὸς τὸν κύριόν του, ὅστις ἵστατο ἀπωτέρω προσβλέπων ἡμᾶς μετ' ἐκπλήξεως.

Β'.—Πρὸ δύο ἐτῶν ἐθεράπευον κατὰ τὸ θέρος ἕνα ὑπερμεγέθη κύνα, ὅστις ὑπέφερεν ἀπὸ ῥευματισμὸν κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὠμοπλάτην. Ὁ κύων ᾐσθάνετο δεινοὺς πόνους. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐπισκέψεώς μου ὁ ἴδιος ἐτοποθέτει τὸ πάσχον μέλος ἐπὶ ἀντικειμένου τινὸς ὁποιουδήποτε εἰς τρό-

Digitized by Google

πον ὥστε νὰ δύναμαι ἀνέτως νὰ τὸ ἐξετάζω. Τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα οἱ ῥευματισμοὶ ἐπανελήφθησαν, καὶ ὁσάκις ἐπεσκεπτόμην τὸν ἀσθενῆ μου, ἐφρόντιζε νά μοι ἐπιδεικνύῃ τὴν πάσχουσαν ὠμοπλάτην, ὡς ἔπραττε καὶ πρότερον. Τὴν πρώτην φορὰν καθ' ἣν ἐπανεῖδον αὐτὸν δὲν μὲ ἀνεγνώρισεν κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὸν μέγαν ἐπενδύτην μου καὶ μὲ ὑπεδέχθη ἥκιστα φιλικῶς· ἀλλ' ὡς ἐξεδύθην αὐτοῦ, πάραυτα μὲ ἀνεγνώρισε, μοὶ ἐπεδαψίλευσε μυρίας θωπείας καὶ ἐπανέλαβε τὴν συνήθη θέσιν πρὸς ἰατρικὴν ἐξέτασιν.

Γ'.—Ἐπίσης ἕτερος κύων τῆς Νέας Γῆς ἔπασχεν ἐξ ὀδυνηρᾶς νόσου ἐπὶ τῆς κοιλίας. Πρὸς εὐχερῆ ἐπὶ τοῦ πάσχοντος μέρους ἐπίθεσιν τῆς ἀλοιφῆς, τὴν ὁποίαν εἶχον διορίσει, ἐξήπλουν αὐτὸν ὕπτιον μὲ τοὺς τέσσαρας πόδας πρὸς τὰ ἄνω. Μετὰ δύο ἢ τρεῖς προσπαθείας ὁ κύων ἐλάμβανε μόνος τὴν στάσιν ταύτην, ὁσάκις μὲ προσέβλεπεν ἐρχόμενον καὶ κρατοῦντα τὴν ἀλοιφήν, μολονότι ἡ ἔντριψις τῷ ἐπροξένει ἰσχυρὸν ἄλγος.

Δ'.—Ὁ κύων, περὶ οὗ θὰ διαλάβω ἤδη, ἠνωχλεῖτο καὶ οὗτος ὑπὸ ῥευματισμοῦ εἰς ἕνα ἐκ τῶν ποδῶν. Πρὸς ἀνακούφισιν αὐτοῦ διέταξα νὰ τὸν ἐντρίβωσι καθ' ἑσπέραν διά τινος φαρμάκου. Μετὰ τὴν πρώτην ἔντριψιν εὑρίσκων δραστικὸν τὸ ἰατρικόν, κατεκλίνετο ὁ ἴδιος ἐπὶ τοῦ ἑνὸς πλευροῦ, προκαλῶν οὕτω τὴν περίθαλψιν. Ἑσπέραν δέ τινα, κενωθείσης τῆς περιεχούσης τὸ φάρμακον φιάλης, ὁ κύων βλέπων ὅτι δὲν ἐφρόντιζον πλέον περὶ αὐτοῦ, ἐξεδήλωσε τοσοῦτον προφανῶς τὴν ἐπιθυμίαν του, ὥστε ὁ κύριός του ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ κενὴν τὴν φιάλην καὶ νὰ ἐντρίψῃ τὸν πόδα τοῦ ζώου, ὡς συνήθως ἔπραττε. Τοῦτο ἐπήρκεσεν εἰς αὐτὸ καὶ ἐκοιμήθη εὐχαριστημένον.

Ε'.—Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἤμην κύριος ἑνὸς μεγαλοσώμου σκύλου τῆς Νέας Γῆς, τὸν ὁποῖον ἐκάλουν *Friend* (φίλον). Ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ᾗ κατῴκουν συνείθιζον καθ' ἑσπέραν νὰ ἐξετάζω τὰς θύρας ἐὰν ἦσαν καλῶς κεκλεισμέναι. Καθ' ὃν χρόνον ἐξετέλουν τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, ὁ κύων μὲ ἠκολούθει σοβαρῶς· ἀφοῦ ἐπεθεώρουν τελευταῖον τὴν μεγάλην θύραν τῆς οἰκίας, ἐθώπευα τότε τὴν κεφαλὴν τοῦ σκύλου μου, ὅστις μὲ παρετήρει ἐκφραστικῶς, ὡς ἂν ἤθελε νὰ μοῦ εἴπῃ ὅτι ἐφύλαττε τὴν οἰκίαν, καὶ κατεκλίνετο ἐπὶ τῆς ψιάθου τῆς εἰσόδου. Ἔτυχε ν' ἀπουσιάσω τῆς οἰκίας μίαν φοράν. Ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις τῶν παραμενόντων ἐν αὐτῇ, ὅτε κατὰ τὴν συνήθη τῆς ἐξετάσεως ὥραν τῶν θυρῶν εἶδον τὸν κύνα νὰ περιέρχηται βραδέως ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, ὡς ἂν ἤθελε νὰ ἴδῃ ἂν ἦσαν ἀσφαλῶς κεκλεισμέναι, ἔπειτα δὲ ἀπὸ δωματίου εἰς δωμάτιον, ἐρευνῶν ἐπιμελῶς τὰ ἔπιπλα καὶ εἰσδύων ὑπὸ τὰς κλίνας, καὶ τέλος νὰ ὑπάγῃ νὰ κοιμηθῇ. Ὁσάκις ἤμην ἀπών, οὐδέποτε παρημέλησε τὴν φροντίδα ταύτην.

ΣΤ'.—Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἠναγκάσθην νὰ ἀπαλλαγῶ τοῦ κυνός μου ἕνεκα τῶν κακῶν αὐτοῦ ἕξεων. Ἠγάπα νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὴν οἰκίαν καὶ νὰ περιηγῆται εἰς διάφορα μέρη ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως. Συνήθιζε νὰ ἐπιβιβάζεται εἰς τὰ ἀτμόπλοια, καὶ ὅταν δὲν τὰ ἐπρόφθανεν, ἐβάδιζε πεζός, ἐπεσκέπτετο πρὸ πάντων ὡρισμένα μέρη εὐνοούμενα ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἔπαιζε παρὰ τὴν ἀκτὴν μὲ τὰ παιδία, καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ δρομολογίου ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν. Ὁ ἐν λόγῳ κύων εἶχε διορίσει ἑαυτὸν φύλακα τῆς κοφίνου τῶν ἀκαθαρσιῶν, καὶ δὲν ἐπέτρεπεν εἰς οὐδένα νὰ πλησιάσῃ ἐκεῖ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀποφέροντος τὰς ἀκαθαρσίας ἁμαξίου, ἐκτὸς μιᾶς γραίας ἥτις συνείθιζε νὰ τοῦ δίδῃ κόκκαλα. Πρωΐαν τινὰ βλέπει ἐξερχομένην τὴν ἀγαπητὴν αὐτῷ γραῖαν κρατοῦσαν εἰς τὴν χεῖρα καλάθιον πρὸς ἐκτέλεσιν θελήματος. Ὁ κύων ἐφάνη πρὸς στιγμὴν ἀμφιρρέπων μεταξὺ τῆς ἡδονῆς τὴν ὁποίαν θὰ τῷ παρεῖχε περίπατος μετὰ τῆς φίλης του καὶ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος ἐνῷ εἶχε τάξει ἑαυτόν. Ἀλλὰ πάραυτα ἔλυσε τὸ δυσχερὲς ζήτημα λαβὼν τὸ καλάθιον καὶ ἀποθεὶς ὄπισθεν τῆς ἐξωθύρας. Ἡ γραῖα ἀνέλαβε τὸ καλάθιόν της χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ ὁ κύων· ἀλλὰ μόλις προὐχώρησεν ἐκείνη ὀλίγα βήματα, ὁ κύων ἐρρίφθη κατ' αὐτῆς καὶ τῇ ἥρπασεν αὖθις τὸ καλάθιον, ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτήν, χωρὶς νὰ τὸ κρύψῃ ὄπισθεν τῆς θύρας, τὸ ἀπέθηκεν εὐτόλμως ἀπέναντί του ἐπὶ τοῦ σωροῦ τῶν ἀκαθαρσιῶν μέχρις οὗ ἦλθε τὸ ἁμάξιον· τότε δὲ παρετήρησε τὴν φίλην του σείων τὴν οὐρὰν ὡς νὰ τῇ ἔλεγε: «Τόρα ἠμπορεῖς νὰ φύγῃς», καὶ τὴν συνώδευσε μετὰ πολλῶν σκιρτημάτων, εὐτυχὴς διότι τοσοῦτον εὐκόλως εἶχε συνδυάσει τὸ καθῆκον πρὸς τὸ αἴσθημα.

Ἐκ τοιούτων φαινομένων ἀποδεικνύεται, κατὰ τὴν γνώμην μου, ὅτι οἱ κύνες καθοδηγοῦνται ὑπὸ δυνάμεως ἀνωτέρας τοῦ ὁρμεμφύτου καὶ οὐδένα λόγον ἔχω ἰσχυρὸν ὅπως ἀρνηθῶ εἰς τὸ ζῶον τοῦτο τὸ προσὸν τοῦ λογικοῦ, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος τοσοῦτον εἶνε ὑπερήφανος.

[Μετάφρασις].

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ὁ παροργιζόμενος διὰ τὰς ἀνοησίας ἄλλων δὲν ἐμελέτησεν ἀκόμη ἐπαρκῶς τὰς ἰδικάς του.

—

Οἱ ἀδύνατοι εἶνε πάντοτε οἱ ζητοῦντες τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον, οἱ δὲ ἰσχυροὶ ἀδιαφοροῦσι.

—

Ἡ τύχη τὰς μὲν ἀνδρείας ψυχὰς φοβεῖται, συντρίβει δὲ μόνον τὰς ἀσθενεῖς.

—

Ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τὸ νὰ συγχωρῇ πάντα μὲν εἰς ἑαυτόν, οὐδὲν δὲ εἰς τοὺς ἄλλους.

—

Digitized by Google

Ἡ ἀνοχὴ μιᾶς ὕβρεως θὰ προκαλέσῃ βεβαίως νέαν κατὰ τοῦ ἀνεχθέντος ἅπαξ τὴν πρώτην.

—

Οἱ ἄνθρωποι πάντες παραβλέπομεν τὰ ἐν χερσὶν ἀγαθά, ἵνα ἐπιδιώξωμεν τὰ ἀβέβαια. Τί δὲ συμβαίνει ἐν τοσούτῳ; Ἐνῷ οὕτω μοχθοῦμεν καὶ ταλαιπωρούμεθα, ἐπέρχεται ὁ θάνατος καὶ ἀπάγει ἡμᾶς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἡ μεγάλη μουσικὴ ἑταιρία (Männergesangverein) τῆς Βιέννης ἀπῆλθεν εἰς Βερολῖνον, ὅπως δώσῃ εὐεργετικὰς συναυλίας. Οἱ Βιενναῖοι ἀοιδοὶ ἐγένοντο αὐτόθι δεκτοὶ μετ' ἀκράτου ἐνθουσιασμοῦ, ὅπερ οὐδόλως παράδοξον, ἕνεκα τῆς τελειότητος καὶ τοῦ θελγήτρου τοῦ ᾄσματος αὐτῶν. Ἡ ἑταιρία στρατολογεῖ τὰ μέλη της ἐκ πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων, συνενοῦσα ἐπὶ ταὐτὸ ἰατροὺς καὶ δικηγόρους, καλλιτέχνας καὶ τεχνίτας, βαρόνους καὶ ἐργάτας. Ὅπως γείνῃ τις μέλος, ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὡς προσόντα ὡραίαν φωνὴν καὶ ἀσφαλῆ μουσικὴν παίδευσιν. Ἱδρυθεῖσα κατὰ τὸ 1842 ἡ ἑταιρία ἀριθμεῖ σήμερον περὶ τοὺς 300 ἀοιδοὺς καὶ ἄλλους τόσους ἀντεπιστέλλοντας ἑταίρους. Δὲν ἀποβλέπει δέ, ὡς ἄλλα τοιαῦτα ἱδρύματα, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν φωνητικῶν δυσχερειῶν, ἀλλὰ τρέφει μοναδικὸν σκοπὸν τὴν εἰς ἄκρον τελειότητα τοῦ ᾄσματος· οὕτω τὰ 300 αὐτῆς μέλη ᾄδουσι μετὰ τοιαύτης θαυμαστῆς ἀκριβείας, ὥστε νομίζει τις ὅτι αἱ φωναὶ αὐτῶν ἐξέρχονται ἐξ ἑνὸς μόνου λάρυγγος.

Οὐδέποτε ἡ Ἑταιρία ἐτέλεσε δημοσίᾳ συναυλίας εἰ μὴ μόνον πρὸς εὐεργετικὸν σκοπὸν ἢ πρὸς τιμὴν μεγάλου τινὸς ἀνδρός. Ὁ ὡραῖος ἀνδριὰς τοῦ Schubert, ὁ κοσμῶν τὸ Stadtpark τῆς Βιέννης ὀφείλεται εἰς αὐτῆς τὰ χρήματα. Ὡσαύτως συνεισέφερεν ὑπὲρ τῶν ἀνδριάντων τοῦ Σχίλλερ καὶ τοῦ Βετχόβεν, καὶ δὲν ὑπάρχει εὐεργετικὸν καθίδρυμα μὴ δεχόμενον παρ' αὐτῆς ἐτήσιον βοήθημα. Πανταχοῦ ἔνθα ψάλλει, οἱ πτωχοὶ τὴν εὐλογοῦσιν. Ἡ Ἑταιρία ἐπρόκειτο νὰ ἀπέλθῃ καὶ εἰς Παρισίους, ἀλλὰ πολιτικοὶ λόγοι ἐματαίωσαν τὸ σχέδιον τοῦτο, πρὸς ἀτυχίαν τῶν Παρισινῶν, οἵτινες ἀπώλεσαν οὕτω τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀκούσωσι θελκτικὰ τυρολικά, βιεννεζικά, καὶ καρινθικὰ ᾄσματα, καὶ τῶν πτωχῶν αὐτῶν. Μολαταῦτα ἡ αὐστριακὴ αὕτη Ἑταιρία δὲν ἐμποδίσθη ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Βενετίαν καὶ νὰ ψάλῃ ἐν αὐτῇ.

Πάντοτε δὲ ταξιδεύει ἰδίαις δαπάναις κατέχουσα εἰδικὰ κεφάλαια προωρισμένα εἰς ὁδοιπορικά. Ὅταν τὸ ταξείδιον εἶνε μακρόν, ἕκαστον τῶν μελῶν καταβάλλει δι' ἑαυτὸ τὸ ὑπολειπόμενον ποσόν. Ἀφίκοντο οὕτως εἰς Βερολῖνον 200 ᾀοιδοί, καὶ ἐξετέλεσαν αὐτόθι δύο συναυλίας, τὴν μὲν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, τὴν δὲ ὑπὲρ τῶν πτωχῶν τῆς πόλεως. Ἀπερίγραπτος εἶνε ὁ ἐκρηγνύμενος ἐνθουσιασμὸς ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν βιενναίων καλλιτεχνῶν. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς των ἐπορεύθησαν εἰς Βάβελσβεργ ὅπως ψάλωσι πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀλλ' ὑπῆρξεν ἀδύνατον νὰ ψάλωσιν ἐν ὑπαίθρῳ, διότι ἔβρεχε ῥαγδαίως. Ὅθεν εἰσήγαγον αὐτοὺς ἐν μιᾷ αἰθούσῃ τοῦ μεγάρου, καὶ ἐκεῖ παρουσιάσθησαν πρὸ τοῦ αὐτοκράτορος, τῆς αὐτοκρατείρας καὶ τοῦ πρίγκιπος Φρειδερίκου. Ὁ γηραιὸς μονάρχης περιεφέρετο εὐθύμως ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείρας, μετὰ κόπου βαδιζούσης, στηριζομένης ἐπὶ βακτηρίας, ἀλλ' ἐν ἀκμῇ πνεύματος διανεμούσης δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐπαίνους. Οἱ ἀοιδοὶ κατεγοητεύθησαν τόσον ἐκ τῆς ὑποδοχῆς ἧς ἔτυχον ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ βορρᾶ, ὥστε δὲν γνωρίζουν καλὰ καλὰ ἂν ἡ Βιέννη κατέκτησεν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην τὸ Βερολῖνον, ἢ αὐτὸ τὴν Βιέννην.

~~~~~~

Τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἰταλικοῦ βασιλείου ἐπεσκέφθη κατ' αὐτὰς πρεσβεία ἐκ Μαρόκου. Οἱ ἀποτελοῦντες ταύτην, περὶ τοὺς εἴκοσι, κατῴκησαν εἰς ἓν τῶν κυριωτέρων ξενοδοχείων τῆς Ῥώμης, οὗτινος ἡ κυρία πρόσοψις βλέπει πρὸς τὸ Corso. Ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς θέας αὐτῶν περιέργεια τῶν κατοίκων τοσούτῳ ζωηρῶς ἐξήφθη, ὥστε ἐδέησε νὰ ὀργανισθῇ ἰδιαιτέρα φρουρὰ ἐξ ἀστυνομικῶν κλητήρων ἵνα ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐνοχλήσεως τῶν ἀδιακρίτων. Ἑσπέραν τινὰ Μαροκίνους τινὰς ἐκ τῆς ἀκολουθίας τοῦ πρεσβευτοῦ, ἐξελθόντας εἰς περίπατον ἐπί τινος πλατείας, ἔνθα ἐπαιάνιζε μουσική, βαρβάρως περιεκύκλωσεν ἀπωθῶν καὶ καταστενοχωρῶν ὁ ὄχλος. Παρενέβησαν δὲ οἱ κλητῆρες, ὅπως ἀνοίξωσιν εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν δίοδον. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ εἷς ἐκ τῶν στρατιωτῶν τῆς πρεσβείας, ὑπὸ κωμικῆς ἐξάψεως παραφερόμενος, κατέφερε κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὰς πυγμάς, ἐκβάλλων λαρυγγώδεις κραυγάς, αἵτινες ἐπροξένησαν εἰς τὸ πλῆθος πολλὴν ἱλαρότητα.

Τοῦ πλήθους ἡ οὐχὶ ἔμφρων περιέργεια ὑπερέβη πᾶν ὅριον· οἱ ἀτυχεῖς Ἀφρικανοί, θεωρούμενοι ὡς σπάνια ζῶα, δὲν ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ πράξωσι τίποτε ἢ νὰ πορευθῶσί που. Ὁ ὄχλος παρεμόνευε πρὸ τοῦ ξενοδοχείου, καὶ ἐψιθύριζε καὶ ἐσύριζεν ὁσάκις ἐξράδυνον νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς τὸν ἐξώστην. Πλεῖστοι δὲ τρέχοντες ὄπισθεν τῶν ὑπηρετούντων τοὺς πρέσβεις θεραπόντων ἐζήτουν νὰ μάθωσι παρ' αὐτῶν ὁποίου εἴδους φαγητὰ καὶ πόσους πέπονας καὶ σῦκα κατεβρόχθιζον οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Μαρόκου.

Ἀλλ' οἱ Μαροκῖνοι ἐδείχθησαν πολὺ τοῦ προσδοκωμένου σοφαρότεροι κατὰ τὸ ἐν Ἰταλίᾳ ταξείδιόν των. Μὲ ὅλην τὴν ἐξαιρετικὴν λαιμαργίαν των διὰ τὰς ὀπώρας καὶ τὰ παγωτὰ ἐπορεύθησαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν στρατιωτικῶν ὁπλοστασίων καὶ ὀχυρωμάτων, παρέστησαν εἰς τοὺς χειρισμοὺς τῶν κανονίων, ἐζήτησαν ἐξηγήσεις περὶ τῶν μηχανισμῶν δι' ὧν μετέφερον αὐτά, καὶ προσέτι παντὸς εἴδους πληροφορίας.

~~~~~~

Ὁ μὴν τοῦ μέλιτος δὲν διαρκεῖ πάντοτε. Ὁ κ. καὶ ἡ κυρία Ν.. διῆλθον τὴν ἐποχὴν ταύτην. Καθ' ἑκάστην συνεχεῖς ἔριδες.

— Ἅ, μὰ νὰ σοῦ πῶ, λέγει ἡμέραν τινὰ ἡ Κυρία Ν.. μετὰ σφοδρὰν λογομαχίαν, ἐὰν ἐξακολουθῇς νὰ μοῦ κάμνῃς παρομοίας σκηνάς, θ' ἀπαυδήσω ἐπὶ τέλους.

— Φθάνει μόνον νὰ μὴ κάμῃς τὸ ἐναντίον, ἀπήντησεν ὁ σύζυγος.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 170.

Digitized by Google

'Αριθ. 508 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 22 Σεπτεμβρίου 1885

'Αρχόμεθα σήμερον, καθ' ἃ προηγγείλαμεν, τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νεωτάτου ἔργου τοῦ διακεκριμένου ἡμῶν λογίου κ. Δ. Βικέλα, ὅπερ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «De Nicopolis à Olympie, lettres à un ami» ἐδημοσιεύθη πρό τινος γαλλιστὶ ἐν Παρισίοις. Τοῦ κ. Βικέλα τὸ ὄνομα, ὡς συγγραφέως τοῦ Λουκῆ Λάρα καὶ δεξιωτάτου μεταφραστοῦ τοῦ Σαίξπηρ, ἐκτὸς πλείστων ἄλλων εὐδοκίμων αὐτοῦ διατριβῶν, θὰ ἤρκει ὅπως κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶν ὑπὲρ τῆς νέας αὐτοῦ συγγραφῆς· ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τούτων τὸ βιβλίον τοῦ κ. Βικέλα ὡς ἐκ τῆς ὕλης αὐτοῦ προώρισται νὰ κινήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν Ἑλλήνων ἀναγνωστῶν, οἵτινες ἢ θέλουσιν ἀναγνωρίσει ἐν αὐτῷ τὴν φύσιν οἰκείων καὶ προσφιλῶν χωρίων, ἢ θέλουσι γνωρίσει τῆς ἰδίας πατρίδος, τῆς μικρᾶς, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείστοις ἀνεξερευνήτου ἔτι, νέας γωνίας καὶ ὄψεις.

Τοῦ βιβλίου, οὗτινος τὴν ἐξελλήνισιν ἐφιλοπόνησεν ὁ συγγραφεὺς χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας, προτάσσονται τὰ ἑξῆς ἐν εἴδῃ προλόγου: «Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἐγράφησαν κατὰ τὴν διάρκειαν βραχείας περιοδείας κατὰ τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἦσαν δὲ προωρισμέναι εἰς δημοσίευσιν, ὡς ὁ ἀναγνώστης εὐχερῶς θὰ ἴδῃ. Παραδίδων αὐτὰς εἰς τὸν τύπον, ὑπείκω εἰς τὴν παρακίνησιν τοῦ φίλου μου μαρκησίου de Queux de Saint Hilaire πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπηυθύνοντο, καὶ ὅστις ἐνόμισεν ὅτι ἴσως ἀναγνωσθῶσι μετά τινος περιεργείας ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων, ὡς αὐτὸς οὗτος, εἰς τὰς βαθμιαίας τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους προόδους.» Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι θέλουσι δοκιμάσει αἴσθημά τι ἡδύτερον τῆς ἁπλῆς περιεργείας οἱ διεξερχόμενοι τὰς ἐπιστολὰς ταύτας, ἐν αἷς ὁ συγγραφεὺς πτερωτῇ τῇ γραφίδι ἐνδιατρίβει εἰς φυσικὰς καὶ ἠθογραφικὰς ἐξεικονίσεις τῶν πόλεων, τῶν θέσεων, καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ παντὸς ἀξίου λόγου κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐκδρομῆς αὐτοῦ, περιγράφων ἐδῶ μὲν τὸ κάλλος τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν, ἐκεῖ δ' ἀφιέμενος εἰς ἀναμνήσεις περιδόξου ἀγῶνος, ὁτὲ μὲν παρέχων πληροφορίας περὶ τῆς ἐμπορικῆς καὶ κοινωνικῆς προόδου πόλεώς τινος, ὁτὲ δὲ χαράσσων τὴν σκιαγραφίαν περιέργου τινὸς τύπου νεωτέρου Ἕλληνος.

'Αλλὰ πᾶσα ἡμῶν σύστασις περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου ἀποβαίνει περιττὴ μετὰ τὰ γραφέντα περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ ἐγκρίτῳ γαλλικῷ τύπῳ. Ἰδίᾳ δύο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων φύλλων τῆς γαλλικῆς δημοσιογραφίας, ὁ Χρόνος καὶ ἡ Νέα Ἐπιθεώρησις, ἐδημοσίευσαν ἐκτενεῖς ἀναλύσεις τῶν ἐπιστολῶν, ὀφειλομένας εἰς ἐπισήμους γραφίδας, τιμώσας δ' οὐχ ἧττον τοῦ συγγράψαντος τὴν ἡμετέραν πατρίδα, τὴν ὁποίαν οἱ πλεῖστοι ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ γινώσκουσιν ἔτι μόνον ἐκ τῶν εὐφυῶν καὶ εὐφαντάστων, ἀλλ' ἀδίκων ἐν πολλοῖς, βιβλίων τοῦ Ἀμποῦ. Ὁ κ. Βικέλας εἰλικρινῶς καὶ μεμετρημένως ἀνομολογήσας τὰς ἐπιτελεσθείσας παρ' ἡμῖν προόδους, χωρὶς νὰ ἀποκρύψῃ καὶ τὰ παραμένοντα ἐλαττώματα, μεταδοὺς τοῖς ξένοις ἀρίστας ἐντυπώσεις περὶ Ἑλλάδος, καὶ γενόμενος αἴτιος ἐπ' ἐσχάτων νὰ ὁμιλήσωσιν εὐφήμως περὶ αὐτῆς, παρέχει πολλοῦ λόγου ἀξίαν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἐκθρέψασαν αὐτὸν πατρίδα.

Σ. Τ. Δ.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον. (¹)

Α.

Ἐπὶ τῆς «Θεσσαλίας», τῇ 19 Ἀπριλίου 1884.

Φίλτατε,

Μὴ ἀπατηθῇς ἐκ τῆς ἡμερολογίας τῆς ἐπιστολῆς μου. Δὲν σοῦ γράφω ἐκ τῆς νεωστὶ προσαρτηθείσης εἰς τὸ μικρὸν βασίλειόν μας ἐπαρχίας, ἀλλ' ἐξ ὁμωνύμου Ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου διαπλέω κατὰ ταύτην τὴν ὥραν τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Ποῦ διευθυνόμενος; Τοῦτο κ' ἐγὼ δὲν τὸ ἠξεύρω ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ἐπεβιβάσθημεν σήμερον τὸ πρωῒ εἰς Πειραιᾶ, δύο φίλοι μου κ' ἐγώ, χωρὶς νὰ ὁρίσωμεν ἐκ τῶν προτέρων τὸ δρομολόγιόν μας, ἐπὶ σκοπῷ νὰ περιπλανηθῶμεν ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας, εἴτε εἰς τὴν Πελοπόννησον εἴτε εἰς τὴν Στερεάν, ἀναλόγως τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας θὰ λάβωμεν εἰς Πάτρας, ἢ καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεώς μας ἐκεῖ. Ἀπεφασίσαμεν χθὲς τὸ ἑσπέρας ἐξ ἀπροόπτου τὴν περιοδείαν μας, ὥστε δὲν ἔμενε καιρὸς διὰ νὰ ἐξετάσωμεν πότε ἀναχωροῦν καὶ πῶς συναντῶνται τὰ διάφορα ἀτμοκίνητα τῶν τριῶν Ἑλληνικῶν ἑταιριῶν, διὰ τῶν ὁποίων συγκοινωνοῦν οἱ λιμένες μας.

Πρόοδος καὶ τοῦτο. Ἄλλοτε τοιούτου εἴδους ἐκδρομαὶ δὲν ἐγίνοντο. Ὁ περιηγητὴς ἐλάμβανε τὰ μέτρα του εἰς Ἀθήνας προτοῦ ἀναχωρήσῃ, ἐγνώριζε δ' ἐκ προοιμίων τὸν προορισμόν του· καὶ τοῦτο τόσῳ μᾶλλον καθόσον δὲν ἠδύνατο νὰ ποικίλλῃ πολὺ τὸ δρομολόγιόν του, ἐὰν σκοπὸς του ἦτο ὁ δι' ἀτμοπλοίου περίπλους τῆς Ἑλλάδος. Ὡς πρὸς τὰ ἐνδότερα, μόνον τολμηροὶ

(¹) De Nicopolis à Olympie. Lettres à un ami. Paul Ollendorf. Paris.

Digitized by Google

τινες Ἄγγλοι, ἢ τῆς Γαλλικῆς σχολῆς οἱ ἑταῖροι, ἑλκυόμενοι ἀπὸ τὰς δυσκολίας αὐτὰς τοῦ ἐπιχειρήματος ἢ ἀπὸ τὸ γόητρον τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν, περιήρχοντο ποῦ καὶ ποῦ τὰς κοιλάδας καὶ τὰ δύσβατα ὄρη μας, ἔφιπποι ἢ ἐπὶ ἡμιόνων, ἢ καὶ πεζοί, ἐκτιθέμενοι ἐνίοτε εἰς τὸν κίνδυνον συναντήσεων δυσαρέστων, παρεκτὸς ἐὰν συνωδεύοντο ὑπὸ χωροφυλάκων. Ἀλλ' ἔκτοτε ἤλλαξαν τὰ πράγματα. Ἐν πρώτοις, συνοδίας ἀνάγκη δὲν ὑπάρχει, ἡ λῃστεία ἐξέλιπε καὶ δύνασαι νὰ διέλθῃς σήμερον τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ ἄκρον εἰς ἄκρον μὲ ἀσφάλειαν μεγαλειτέραν ἢ—μὴ πρὸς βάρος,—τὰς ἀποκέντρους συνοικίας τῶν Παρισίων. Δεύτερον, αἱ γραμμαὶ τῶν ἀτμοκινήτων ἐπολλαπλασιάσθησαν, ἔχομεν δὲ καὶ ὁδοὺς περισσοτέρας, παρεχούσας εἴς τινας ἐπαρχίας τὰ μέσα ἀνέτου συγκοινωνίας. Ἐν συνόλῳ, δύναταί τις,—καθὼς ἡμεῖς σήμερον,—νὰ ἀναχωρήσῃ τὸ πρωΐ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ θ' ἀποφασίσῃ νὰ διευθυνθῇ τὴν ἐπαύριον.

Μετά τινα ἔτη ἡ μεταβολὴ θὰ εἶναι κατὰ πολὺ ἐπαισθητοτέρα, ἐὰν τὰ ἔργα τῆς ὁδοποιΐας ἐξακολουθήσωσι μεθ' ὅσης ζέσεως καταβάλλει σήμερον περὶ αὐτὰ ἡ ἐνεστῶσα Κυβέρνησις. Ἐντὸς τῆς ἑβδομάδος ταύτης ἐγκαινιάζονται οἱ Θεσσαλικοὶ σιδηρόδρομοι, ἐντὸς ἑνὸς ἔτους τελειόνει ἡ γραμμὴ ἀπὸ Ἀθήνας εἰς Κόρινθον [1] ἡ ὁποία, διχοτομουμένη ἐκεῖ, θὰ παρεκταθῇ μέχρις Ἄργους καὶ μέχρι Πατρῶν. Ἄλλη γραμμὴ διασχίζουσα τὴν Ἀττικὴν θὰ συνενώσῃ ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν τὰς Ἀθήνας καὶ τὸ Λαύριον. Γίνονται δὲ προσέτι διαπραγματεύσεις περὶ κατασκευῆς δύο μεγάλων γραμμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία θὰ συνδέσῃ τὰς Ἀθήνας μετὰ τῆς Λαρίσσης, ἡ δὲ θὰ ἀποτελέσῃ τὸ Πελοποννησιακὸν σύμπλεγμα. Παρεκτὸς τῶν σιδηροδρόμων, κατασκευάζονται καὶ σχεδιογραφοῦνται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ὁδοὶ ἁμαξιτοί.

Ὥστε λοιπὸν ἐντὸς δέκα ἢ δεκαπέντε ἐτῶν δὲν θὰ λογίζεται ὡς κατόρθωμα ἡ περιήγησις τῆς Ἑλλάδος. Οἱ περιηγηταὶ θὰ ἔρχωνται ἐνταῦθα καθὼς πηγαίνουν τὴν σήμερον εἰς τὴν Ἑλβετίαν ἢ τὴν Σκωτίαν. Μὴ περιμείνῃς ἕως τότε! Ἐλθὲ προτοῦ ἐκχυδαΐσωσι τὴν κλασικήν μας γῆν σμήνη ταξειδιωτῶν ποδηγετούμενα ἀπὸ τὸν ἐργολάβον Κοὺκ, προτοῦ ἀνεγερθῶσιν εἰς Δελφοὺς καὶ ἐπὶ τοῦ Ταϋγέτου ξενοδοχεῖα μὲ ὑπηρέτας λαλοῦντας Ἀγγλιστί· ἐλθὲ νὰ ἐκτεθῇς εἰς τὰς δυσχερείας τῶν ἀτελῶν εἰσέτι μέσων τῆς συγκοινωνίας μας καὶ εἰς τὴν ἀβεβαιότητα ἐάν, μετὰ μακρὰν ὁδοιπορίαν, θὰ εὕρῃς τὴν νύκτα κατάλυμα ἀναπαυτικόν· ἐλθὲ νὰ ἐπισκεφθῇς τὰς μικρὰς πόλεις τῶν ἐπαρχιῶν μας προτοῦ ἑκάστη αὐτῶν γείνῃ εἶδος Ἀθηνῶν ἐν μικρῷ, προτοῦ τὰ ἄνοστα Εὐρωπαϊκὰ πανταλόνια ἀντικαταστήσωσι πανταχοῦ τὴν χαρίεσσαν φουστανέλαν· ἐλθὲ νὰ μᾶς ἴδῃς προτοῦ ἐκπολιτισθῶμεν καθ' ὁλοκληρίαν. Ἀλλὰ μὴ βραδύνῃς, διότι φοβοῦμαι μὴ δὲν προφθάσῃς· μετ' οὐ πολὺ θὰ γείνωμεν ὅλοι Εὐρωπαῖοι καθ' ὅλα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦτο εἰσέτι δὲν κατωρθώθη, εἰς τὰς ἀποκέντρους τοὐλάχιστον ἐπαρχίας, καὶ ἰδοὺ διατὶ μετὰ τοσαύτης προθυμίας ὑπάγω νὰ περιπλανηθῶ ὀλίγον εἰς τὴν πέρα τῶν Ἀθηνῶν Ἑλλάδα.

Ἐξ ὅσων ἐπὶ τῆς *Θεσσαλίας* ἐπληροφορήθημεν εἰκάζω ὅτι θὰ διευθυνθῶμεν πρὸς βορρᾶν, τοῦτο δὲ συνδυάζεται καὶ μὲ τὴν ἐνδόμυχον ἐπιθυμίαν μου, ἀλλ' ἡ ὁριστικὴ ἀπόφασις θὰ ληφθῇ εἰς Πάτρας. Δὲν ἀπέχομεν πολὺ ἐκεῖθεν, θὰ ἤμεθα δὲ καὶ πλησιέστερον, ἐὰν δὲν μᾶς ἔκοπτε τὸν δρόμον φοβερὰ καταιγίς. Φαίνεται ὅτι τοῦτο συχνάκις συμβαίνει εἰς τὸν κόλπον τῆς Κορίνθου κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους. Ἡ κακοκαιρία ἐπρομηνύετο ἀφότου, διελθόντες τὸν ἰσθμὸν ἐφ' ἁμάξης, ἐπεβιβάσθημεν ἐπὶ τῆς *Θεσσαλίας*. Τὰ νέφη ἐπεκάθηντο πυκνὰ καὶ σκοτεινὰ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν,—ὁ βαρὺς οὐρανός, ἀντὶ τῆς συνήθους Ἑλληνικῆς διαυγείας του, σοῦ ἀνεκάλει τὴν ὁμιχλώδη ἄρκτον,—μόλις διεκρίνοντο ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον αἱ ὡραῖαι κατάφυτοι ἀκταὶ τῆς Πελοποννήσου,—ὁ ἥλιος δὲν ἐφώτιζε τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰς ἀγροτικὰς κατοικίας, τὰς ἐν μέσῳ καλλιεργημένων γαιῶν διεσπαρμένας. Δεξιόθεν, τὰ νέφη ἀπέκρυπτον τὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐξέσπασεν ἡ καταιγίς. Κεραυνοὶ ἐπὶ κεραυνῶν καὶ χείμαρροι βροχῆς! Ἀδύνατον νὰ μείνῃ τις ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Κατέφυγα ἐντὸς τῆς αἰθούσης τοῦ πλοίου, ὅπου, καθὼς βλέπεις, δὲν μένω ἄεργος.

Ἀλλὰ μὴ νομίσῃς ὅτι γράφω μὴ ἔχων πῶς ἄλλως νὰ ἐξοδεύσω τὴ ὥραν. Ἀπ' ἐναντίας, μοῦ ὀφείλεις ὀλίγην εὐγνωμοσύνην διότι, χάριν σου, ἀποσπῶμαι ἀπὸ ζωηρᾶς ὁμιλίας ἀνταλλασσομένας γύρω τῆς μακρᾶς τραπέζης, μίαν γωνίαν τῆς ὁποίας μετέτρεψα εἰς γραφεῖον. Οἱ δύο μου φίλοι (δὲν σοῦ ἀνέφερα ὅτι εἶνε ἀδελφοί) λαμβάνουν μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν περὶ ἐμὲ ἀνταλλαγὴν ἰδεῶν, διακόπτομαι δ' ἐνίοτε διὰ ν' ἀκούσω ἢ διὰ νὰ εἴπω κ' ἐγὼ ποῦ καὶ ποῦ τὸν λόγον μου.

Γνωρίζεις ἐκ πείρας πόσον ἡ θάλασσα ἐξοικειόνει ταχέως τοὺς συνοδοιπόρους. Μεταξὺ Ἑλλήνων γίνεται συνήθως ἐντὸς ὡρῶν ὅ,τι ἀλλαχοῦ γίνεται ἐντὸς ἡμερῶν, ἡ δὲ συζήτησις ἥτις ἤρχισε μὲ τὸ ἐπίσημον «Κύριε» τελειόνει μὲ τὸ ἀφελὲς «Ἀδελφέ». Ἐννοεῖται ὅτι ἡ γνωριμία διευκολύνεται περισσότερον, ἅμα ὁ συνοδοιπόρος ἀκούσῃ τὸ ὄνομά σου, διότι βεβαίως αὐτός, ἢ ὁ πατὴρ ἢ ὁ ἀδελφός του ἐγνώρισε τὸν πάππον σου, ἢ τὴν θείαν σου, ἢ τὸν ἐξάδελφόν σου, ἐὰν δὲν σ' ἐγνώ-

[1] Ἡ γραμμὴ αὕτη, ὡς καὶ ἡ τοῦ Λαυρίου, συντελεσθεῖσα ἔκτοτε, λειτουργεῖ ἤδη τακτικῶς. Σ. τ. Ε.

Digitized by Google

ρισε πρὸ ἐτῶν σὲ τὸν ἴδιον. Ταῦτα μεταξὺ Γάλλων δύσκολα διότι εἴσθε τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια, ἀλλ' εἴμεθα δύο μόνον ἑκατομμύρια ἡμεῖς, οἱ ὑπήκοοι τοῦ βασιλέως Γεωργίου.

Ἐντούτοις ἡ ταχύτης τοῦ ἀτμοπλοίου ἐλαττοῦται, ἡ δὲ βροχὴ πρὸ ἀρκετῆς ὥρας ἔπαυσεν. Ὑποθέτω ὅτι πλησιάζομεν εἰς τὸν λιμένα. Ὑπάγω νὰ ἴδω.

Υ. Γ. Ἐφθάσαμεν. Ἡ ὥρα εἶναι ἐννέα, τὸ δὲ θέατρον τῶν Πατρῶν εἶναι ἀπόψε κλειστόν. Ἐπεθύμουν νὰ ἴδω ἐκ τοῦ πλησίον τὰς εὐθείας ὁδούς, αἱ ὁποῖαι καταβαίνουσαι μέχρι τοῦ λιμένος φαίνονται τόσον ὡραῖαι ἀπὸ τὸ κατάστρωμα μὲ τὴν διπλῆν σειρὰν τῶν φανῶν των. Δὲν ἐπεσκέφθην ποτὲ μέχρι τοῦδε τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν, ἀλλὰ θὰ τὴν ἴδω ἐπιστρέφων ἐκ τῆς περιοδείας μας μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Αὔριον ἀναχωροῦμεν διὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Τὸ δι' ἐκεῖ ἀτμοκίνητον ἀποπλέει πολὺ πρωΐ, ὁ δὲ πλοίαρχος τῆς *Θεσσαλίας* ἀνέλαβεν εὐγενῶς νὰ μᾶς προμηθεύσῃ τὰ εἰσιτήρια ἀπὸ τὸ γραφεῖον τῆς Ἑταιρίας, ὥστε μετ' ὀλίγον ἐπιβιβαζόμεθα εἰς τὸ ἄλλο ἀτμόπλοιον, διότι ἡ *Θεσσαλία* ἀναχωρεῖ ἐντὸς τῆς νυκτός. Ἀποφεύγομεν οὕτω τὴν ἐνόχλησιν τῆς νυκτερινῆς μεταφορᾶς εἰς ξενοδοχεῖον καὶ ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον πρωῒ πρωῒ εἰς τὸ ἀτμόπλοιον.

Β'

Λευκάς, τῇ 20 Ἀπριλίου.

Μόλις ἐφθάσαμεν ἐνταῦθα, εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Κερὰ Λ..., τὸ ὁποῖον μᾶς ἐσύστησαν οἱ ἐπὶ τῆς *Πάρου* συνεπιβᾶται, μόλις ἐκαλοκαθίσαμεν περιμένοντες ἀνυπομόνως τὸ δεῖπνον καὶ ἰδού, Λευκάδιος ὑποκλινέστατος παρουσιάζεται. Ἔρχεται ἐκ μέρους τοῦ κυρίου Ἐπάρχου. Ὁ κύριος Ἔπαρχος ἐρωτᾷ ἐὰν ἐπιτρέπομεν νὰ μᾶς ἐπισκεφθῇ.—Εὐχαριστοῦμεν πολύ· θὰ λάβωμεν ἡμεῖς πρῶτοι τὴν τιμὴν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶμεν. — Ὁρισμός σας, ἐκλαμπρότατε! Καὶ ὁ Λευκάδιος ἀποσύρεται ὀπισθοβατικῶς.

Εἰς οὐδένα τῶν τριῶν μας εἶναι γνωστὸς ὁ εὐγενὴς οὗτος ἔπαρχος. Τί μᾶς θέλει ἆρά γε, καὶ πῶς ἐπληροφορήθη τὴν ἄφιξίν μας; Ἴσως ἀπὸ τοὺς συνοδοιπόρους μας. Ἄλλως τε, διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον διεπεράσαμεν τὴν κυριωτέραν ὁδὸν τῆς πόλεως, καὶ μολονότι ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, δυνάμεθα ἄνευ περιφιλαυτίας νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι παρετηρήθη ἡ παρουσία μας εἰς τῆς Σαπφοῦς τὴν πατρίδα.

Καὶ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ ἐπάρχου μὲ τὰς πολλὰς ὑποκλίσεις καὶ τὸ *ἐκλαμπρότατέ* του! Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο μᾶς ἔδωκεν ἀφορμὴν σκέψεων φιλοσοφικῶν, ὡς πρὸς τὴν ἐξασκηθεῖσαν ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἐπίδρασιν ἀπὸ τὴν μακρὰν τῆς Βενετίας κυριαρχίαν. Ἰδού! ποῦ ἀλλοῦ τῆς Ἑλλάδος ἤθελεν ἀποδοθῇ τοιοῦτος παρ' ἀξίαν τίτλος εἰς περιηγητὰς τόσῳ ὀλίγον ἐκλαμπροτάτους; Ἐδῶ διατηροῦνται τὰ ἔθιμα τῆς Ἰταλίας. Ἐκεῖ βασιλεύει τὸ Eccelenza, καθὼς ἐδῶ τὸ Ἐκλαμπρότατε!

Ὁ μικρὸς ὑπηρέτης τοῦ ξενοδοχείου διέκοψε τὰς ἱστορικοφιλοσοφικὰς ὁμιλίας φέρων τὸ δεῖπνον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ὁ ὑπηρέτης ἐπανέρχεται δρομαῖος εἰς τὸ δωμάτιον: «Ὁ κύριος φρούραρχος εἶναι κάτω. Ζητεῖ τὴν ἄδειαν νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν ἐκλαμπρότητά σας.»—Καὶ πάλιν ἐκλαμπρότητες! Ἂς ὁρίσῃ.

Ὁ ἀξιωματικὸς παρουσιάζεται εὐσεβάστως εἰς τὴν θύραν, ἀλλὰ διὰ μιᾶς μειδίαμα χαρμόσυνον διαδέχεται τὴν σοβαρότητα τῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας. Ἀνεγνώρισε τὸν νεώτερον τῶν φίλων μου καὶ προχωρεῖ φιλικῶς πρὸς ἡμᾶς. Τὸ μυστήριον ἐξηγεῖται· ἀδίκως ἀπεδώκαμεν εἰς τοὺς Λευκαδίους ἔλλειψιν δημοκρατικοῦ φρονήματος. Περιμένεται εἰς Λευκάδα ἡγεμὼν Γερμανὸς περιηγούμενος τὴν Ἑλλάδα, ἡ δὲ Κυβέρνησις διέταξε τὰς ἐπιτοπίους ἀρχὰς νὰ τῷ ἀποδώσωσι τὰς ὀφειλομένας τιμάς. Ἴσως μέχρι τέλους ἀπεδίδοντο εἰς ἡμᾶς ἐὰν δὲν μᾶς ἀνεγνώριζεν ὁ φρούραρχος. Καθ' ὅλην τὴν πόλιν διεδόθη ἡ φήμη ὅτι ἦλθεν ἡ ἐκλαμπρότης του! Καθ' ὁ ὑψηλότερος, ἔλαβα ἐγὼ τὴν τιμὴν νὰ ἐκληφθῶ ἀντ' ἐκείνου, οἱ δὲ δύο φίλοι μου ἀπετέλουν τὴν συνοδίαν μου.

Ἐγελάσαμεν πολὺ διὰ τὸ ἀστεῖον τῆς ὑποθέσεως. Ἐγέλασε καὶ ἡ ξενοδόχος μας, ἀλλ' ὄχι μὲ πολλὴν εὐθυμίαν. Ἡ Κερὰ Λ... διατηρεῖ ἴχνη ὡραιότητος, ἡ ὁποία θὰ ἦτο εἰς τὴν ἀκμήν της ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἄγγλων. Εἶναι ὑποχρεωτικωτάτη, προθυμοτάτη, προσπαθεῖ νὰ μᾶς εὐαρεστήσῃ, φαίνεται ὅμως ἔχουσα ἀλλοῦ τὸν νοῦν της. Πηγαίνει, ἔρχεται, παρουσιάζεται, φεύγει! Ὁ πρεσβύτερος τῶν φίλων μου, ὅστις θέλει, ὡς τὸν Ὀδυσσέα, ὄχι μόνον νὰ βλέπῃ τὰ *ἄστεα* ἀλλὰ καὶ νὰ γνωρίζῃ τὸν *νόον* αὐτῶν, ἐπωφελεῖται τῶν διαλειμμάτων τῆς παρουσίας της διὰ νὰ ἐξάξῃ ἀπὸ τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τῆς καλῆς μας ξενοδόχου πορίσματα περὶ τοῦ πῶς σκέπτονται οἱ συμπολῖταί της, καὶ τὴν πολιορκεῖ μὲ παντοειδεῖς ἐρωτήσεις.—«Πέ μου τώρα, κερά μου, λυπεῖσαι ὅτι ἔφυγαν οἱ Ἄγγλοι;—Ὄχι βέβαια! Καλοὶ ἄνθρωποι ἦσαν, μάλιστα οἱ ἀξιωματικοί, ἀλλὰ τί τὰ θέλεις; Δὲν νοστιμεύεσαι νὰ βλέπῃς τὸν ξένον νὰ προστάζῃ εἰς τὸν τόπον σου. Κ' ἔπειτα τί νὰ λυπηθῶ; Μὴ δὲν πηγαίνουν καλὰ τὰ πράγματα ὅπως εἶναι;»

Τὰ πάντα καλὰ ἐκτὸς ἑνός, τὸ ὁποῖον ἔλειπεν ἐπὶ Ἄγγλων. Τὴν στρατολογίαν δὲν ἀγαπᾷ ἡ ξενοδόχος μας. Δὲν ἔχει υἱὸν στρατιώτην, ἀλλὰ τί τὰ θέλεις; Εἶναι σκληρὸν νὰ σοῦ παίρνουν τὸ παιδί σου! Ἰδοὺ τὸ μόνον παράπονόν της. Καὶ ἐξακολουθεῖ φεύγουσα καὶ ἐπιστρέφουσα μετὰ

Digitized by Google

προφανοῦς ἀνησυχίας. Ἐπὶ τέλους μᾶς ἐφανέρωσε τὸ αἴτιον τῆς ταραχῆς της. Ἔχει ξένον ἀσθενῆ, ἑτοιμοθάνατον,—ἕνα νέον ἔμπορον ἐκ Πύργου, ὅστις ἦλθεν ὑγιής, καὶ τώρα...Ἄκουσα καὶ μετὰ βίας μᾶς ἐδήλωσε τὸ δεινὸν τῆς θέσεώς του, ἐφοβεῖτο μὴ μᾶς τρομάξῃ. Μᾶς ἐβεβαίωσε ὅτι τὸν περιποιεῖται ὡς ἐὰν ἦτο υἱός της, καὶ οἱ ὀφθαλμοί της ἐγέμισαν δάκρυα. Μᾶς ὑπεσχέθη ὅτι δὲν θ' ἀκούσωμεν τίποτε τὴν νύκτα, μολονότι τὸ δωμάτιον τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι ἄνωθεν τοῦ ἰδικοῦ μας. Εἶναι περίλυπος ἡ πτωχή, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ μᾶς μεταδώσῃ τὴν λύπην της καὶ προσπαθεῖ νὰ φανῇ εὔθυμος, νὰ μᾶς διασκεδάσῃ. Δὲν μᾶς ἔλειπεν ἡ καλὴ πρὸς τοῦτο θέλησις, ἀλλ' ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀνοικτόκαρδον. Ναὶ μέν, δὲν τὸν γνωρίζεις τὸν ἄνθρωπον, δὲν τὸν εἶδες ποτέ, λέγεις μὲ τὸν νοῦν σου ὅτι ἐὰν ἀπέθνησκεν εἰς τὴν πατρίδα του τώρα, θὰ σοῦ ἦτο ὅλως ἀδιάφορον, —ἀλλ' ἐκεῖ ἐπάνω, ἄνωθέν σου! Σὲ χωρίζουν ἀπ' αὐτὸν αἱ σανίδες μόναι τοῦ πατώματος καὶ ἴσως τὴν νύκτα ἀκούσῃς τοῦ δυστυχοῦς νέου τὸ ψυχομαχητόν! Ἀλλ' εἰς τὴν ζωὴν χρειάζεται φιλοσοφία! Ἄς προσπαθήσωμεν νὰ καλοκοιμηθῶμεν τὴν νύκτα καὶ ἂς μὴ μετανοῶμεν εἰς μάτην ὅτι δὲν ἐμείναμεν ἐπὶ τῆς *Πάρου*.

Τὸ δωμάτιόν μας δὲν εἶναι πολὺ εὐρυχωρότερον τοῦ κοιτωνίσκου, τὸν ὁποῖον εἴχομεν καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου. Περιέχει καὶ αὐτὸ τρεῖς κλίνας, ἀνίσους καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποιότητα. Τὰς ἐμοιράσθημεν διὰ κλήρου καὶ μοῦ ἔλαχεν ἡ μεσαία κατὰ τὸ μῆκος καὶ τὴν στερεότητα. Πρὸ ὀλίγου μᾶς διεσκέδασεν ἡ διανομή των, τώρα δὲν γελῶμεν. Αἴ! τοιοῦτος ὁ κόσμος! Πηγαίνωμεν νὰ ἴδωμεν τὴν πόλιν μὲ τὸ φῶς τῆς σελήνης, ἐὰν ὑπάρχει σελήνη.

Ἀπὸ τὰς Πάτρας μέχρι τῆς Λευκάδος ὁ σημερινὸς πλοῦς ἦτο σειρὰ ἀδιάκοπος εὐχαρίστων ἐντυπώσεων. Ὁ καιρὸς ὡραῖος, ἡ θάλασσα μόλις ρυτιδουμένη ἀπὸ τὸν ἐλαφρὸν ἀέρα τοσοῦτον, ὥστε νὰ λαμβάνῃ βαθυτέραν ἀπόχρωσιν τὸ λαμπρὸν κυανοῦν χρῶμά της,— ἡ θέα ποικίλη καὶ μεγαλοπρεπής,— εἰς ἕκαστον λιμένα γνωριμίαι νέαι προστιθέμεναι εἰς τὰς παλαιὰς ἤδη ἀπὸ τὸν προλαβόντα λιμένα γνωριμίας,— πανταχοῦ δὲ ἀναμνήσεις! Ἑκάστου μέρους ἡ ὀνομασία ἀνακαλεῖ ἔνδοξα συμβάντα. Καὶ δὲν ἀνατρέχει εἰς μόνην τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα ὁ νοῦς, ἐνώπιον τῶν τόπων αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἡ μυθολογία ἐλάμπρυνεν ἢ ἐδόξασεν ἡ ἱστορία· ἡ Ρωμαϊκὴ ἐποχή, ὁ μεσαιών, ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἀναζοῦν εἰς τὴν φαντασίαν σου ὅταν βλέπῃς τὰ ὄρη, τὰ ἀκρωτήρια, τὰ πελάγη ταῦτα, μάρτυρας βωβοὺς τοσούτων καὶ τοιούτων συμβεβηκότων.

Νομίζεις ἆρά γε ὅτι δὲν δικαιούμεθα εἰσέτι νὰ μνημονεύωμεν τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ὡς τελευταῖον κρίκον τῆς ἁλύσεως, τῆς ὁποίας τὴν ἀρχὴν ἀποτελοῦν οἱ θεοὶ του Ὀλύμπου; Πρέπει μήπως νὰ παρέλθῃ εἰσέτι μία ἑκατονταετηρίς, ἢ καὶ δύο, ὅπως ἡ ἀχλὺς τῶν αἰώνων ἀναδείξῃ μεγαλειτέρους τοὺς ἥρωας τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου, τοὺς γίγαντας τούτους τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος; Μὴ φρονεῖς, ὅτι μόνον ἀφοῦ οἱ ἀπόγονοί των, πληθυνόμενοι καὶ πλουτιζόμενοι καὶ εὐημεροῦντες ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησαν παρ' ἐκείνων ἐλευθέραν, τοῖς ἀνεγείρωσιν ἀνδριάντας καὶ μνημεῖα, τότε μόνον ὁ ξένος περιηγούμενος τὴν Ἑλλάδα θὰ ἀναζητῇ τὸν τάφον τοῦ Διάκου παρὰ τὸν τάφον τοῦ Λεωνίδα; Ἴσως,— ἀλλ' ἐγὼ βεβαίως δὲν κατειχόμην ὑπὸ τοιούτων ἐνδοιασμῶν σήμερον τὸ πρωΐ, ὅτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν τῶν Πατρῶν ἔβλεπα ὑψούμενον ἀγερώχως ἄντικρύ μου τὸ ὄρος τῆς Βαράσοβας, τὴν ἀρχαίαν Χαλκίδα, τὸ ὄρος ὅπου ὁ Μελέαγρος ἀπέκτεινε τὸν Καλυδώνιον κάπρον, εἰς δὲ τοὺς πρόποδάς του τὴν χλοερὰν πεδιάδα, εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁποίας κρύπτεται αἰδημόνως ἐν μέσῳ τῶν θαλασσολιμνῶν της ἡ πόλις τοῦ Μεσολογγίου. Ποσάκις ἤκουσα τὸ ὄνομά της μετὰ συγκινήσεως προφερόμενον ὑπὸ γερόντων Γάλλων, ἀναπολούντων τὸν ἐνθουσιασμὸν μὲ τὸν ὁποῖον παρηκολούθησαν νέοι τὰς περιπετείας τῶν δύο πολιορκιῶν της καὶ τὸ ἄλγος των ὅτε διεδόθη τὸ ἄκουσμα τῆς πτώσεώς της!

Σήμερον κατὰ πρῶτον τὸ εἶδα, τὸ ἔνδοξον Μεσολόγγι. Ἀλλὰ τὸ εἶδα μακρόθεν· τὸ ἀτμόπλοιον δὲν μᾶς ἐπερίμενε ἐὰν ἀπεβιβαζόμεθα. Σκοπεύομεν νὰ τὸ ἐπισκεφθῶμεν, ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἐπιστρέφοντες ἐκ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ὑπομονὴ ἕως τότε!

Ἕνεκα τῶν ἀβαθῶν θαλασσολιμνῶν τὸ ἀτμόπλοιον μένει τόσῳ μακρὰν τῆς πόλεως, ὥστε μόνη ἡ πρώτη σειρὰ τῶν οἰκιῶν φαίνεται μακρόθεν λευκάζουσα ἐπὶ τῆς ἀπεχούσης παραλίας. Ἄλλοτε ἡ ἀποβίβασις ἐγίνετο μακρότερον ἔτι, εἰς τὸν Ἅγιον Σώστην, πρὸς δυσμὰς τοῦ Μεσολογγίου, ὁπόθεν μετεφέροντο εἰς τὴν πόλιν οἱ ἐπιβάται διασχίζοντες ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν λιμνῶν. Ἐὰν ὁ ἄνεμος ἔπνεεν οὔριος, ὁ διάπλους ἐγίνετο ἐντὸς δύο ἢ τριῶν ὡρῶν, ἀλλ' ἐνίοτε ἐπερίμεναν οἱ ἐπιβάται ὥρας πολλάς, ἢ καὶ ἡμέρας, μέχρις οὗ κοπάσῃ ὁ ἐναντίος ἄνεμος. Πρό τινων ἐτῶν κατεσκευάσθη ὁδὸς ἐπιθαλασσία συνέχουσα ὡς γέφυρα τὸ Μεσολόγγι μὲ τὸ νησίδιον τῆς Τουρλίδος. Ἡ ἀπόστασις, ἐφ' ἁμάξης, εἶναι ἡμισείας περίπου ὥρας, ἐπειδὴ δὲ καὶ πάλιν τὸ ἀτμόπλοιον δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ πολὺ εἰς Τουρλίδα, ἀποβαίνει μικρὸν ταξείδιον ἡ διὰ τῆς λέμβου μεταφορὰ εἰς τὴν ἀποβάθραν καὶ ἐκεῖθεν δι' ἁμάξης εἰς τὴν πόλιν.

Οἱ λεμβοῦχοι ὅμως τοῦ Μεσολογγίου δὲν εὑρίσκουν, ὡς φαίνεται, ἱκανὴν καὶ οὕτω τὴν ἀπόστασιν, διότι ἀντὶ νὰ περιμένωσι τὸ ἄραγμα τοῦ ἀτμοπλοίου, ἔρχονται εἰς προϋπάντησίν του

Digitized by Google

εἰς τὸ πέλαγος, προτοῦ ἐλαττώσῃ τὴν ταχύτητά του. Ἁμιλλώμενοι τίς πρῶτος θ' ἀναβῇ ἐπ' αὐτοῦ, κωπηλατοῦν ρωμαλέως καὶ προσκολλῶνται ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ τρέχοντος σκάφους. Τὸ πρᾶγμα εἶναι δύσκολον ὅσῳ καὶ ἐπικίνδυνον. Ἀνάγκη νὰ κανονισθῇ ἡ ὁρμὴ τῆς λέμβου ἀναλόγως τῆς ταχύτητος τοῦ ἀτμοπλοίου, νὰ γείνῃ δὲ ἡ προσκόλλησις εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν καὶ τοιούτῳ τρόπῳ, ὥστε νὰ μὴ κατασυντριβῇ ἢ καταποντισθῇ ὑπὸ τὴν ἕλικα ἡ λέμβος· ἐνῷ δέ, ἐπιδεξίως κυβερνωμένη, προστρίβεται εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ ἀτμοπλοίου, ὁ εἷς τῶν ναυτῶν, ὄρθιος ἐπὶ τῆς πρώρας της, μὲ τὴν ἁρπάγην εἰς τὰς χεῖρας, προσαρμόζει αὐτὴν ἀκαριαίως ὅπου εὕρῃ καὶ ὅπως δυνηθῇ, καὶ μὲ τοὺς πόδας καρφωμένους εἰς τὴν λέμβον κρατεῖ τὴν ἁρπάγην, χωρὶς νὰ ἀνατραπῇ ἀπὸ τὴν βίαν τῆς συγκρούσεως. Καὶ τρέχει ἡ λέμβος, συρομένη ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον διὰ τῆς ἁρπάγης, τὴν ὁποίαν κρατεῖ ὁ ναύτης μέχρις οὗ ὁ σύντροφός του κατορθώσῃ νὰ δέσῃ ἀσφαλῶς τὸ σχοινίον ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου. Τότε ὁ εἷς τῶν λεμβούχων ἀναρριχᾶται ὡς σκίουρος, ἀναβαίνει εἰς τὸ κατάστρωμα, καὶ προσφέρει τὰς ἐκδουλεύσεις του εἰς τοὺς ἐπιβάτας. Οἱ ὅροι τῆς ἀποβιβάσεως συνομολογοῦνται ἀμέσως καί, ὡς ἐχέγγυον τῆς ἐκτελέσεώς των, ὁ λεμβοῦχος πετᾷ εἰς τὴν λέμβον τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ σκεύη τοῦ ἐκθάμβου ἐπιβάτου, προτοῦ εἰσέτι μετριάσῃ τὸν δρόμον του τὸ ἀτμόπλοιον.

Ἐκ τῶν ἓξ λέμβων αἱ ὁποῖαι ἦλθον εἰς προϋπάντησίν μας, μία μόνη ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ. Ἔμεινεν ὀπίσω μακράν, τόσῳ μακρὰν ὥστε ἐντὸς ὀλίγου μόλις τὴν διεκρίνομεν· ἡ ταχύτης μὲ τὴν ὁποίαν ἀπεμακρυνόμεθα ἦτο ὡς μέτρον τῶν δυσκολιῶν τὰς ὁποίας ὑπερενίκησαν οἱ κατορθώσαντες νὰ προσκολληθῶσι εἰς τὰ πλευρὰ τῆς *Πάρου*. Ὁ ἀποτυχών, ἐὰν δὲν ἤκουσε τοὺς ἐμπαιγμοὺς τῶν ἐπιδεξιωτέρων συναδέλφων του, εἶδεν ὅμως μακρόθεν τὰ χλευαστικὰ σχήματά των.

Ἡ ἀψηφισία τοῦ κινδύνου θεωρεῖται, ὡς φαίνεται, διασκέδασις μεταξὺ τῶν λεμβούχων τούτων. Τὸ κέρδος των δὲν θὰ ἦτο μικρότερον ἐὰν ἐπερίμενον ἡσύχως ἐκεῖ ὅπου τὸ ἀτμόπλοιον θ' ἀράξῃ. Πληροφοροῦμαι ὅτι τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς Πάτρας, ἀλλὰ χθὲς σοῦ ἔγραφα ἐνῷ ἐκυριεύετο ἐξ ἐφόδου ἡ *Θεσσαλία*. Σήμερον εἰς Μεσολόγγι παρηκολούθουν μὲ πάλλουσαν καρδίαν τὰς περιπετείας τοῦ ναυτικοῦ ἐκείνου ἀγῶνος, δὲν ἤξευρα δὲ τί πρῶτον νὰ θαυμάσω, τὴν ἐπιδεξιότητα, τὴν σωματικὴν ρώμην, τὴν εὐκινησίαν ἢ τὴν τόλμην τῶν γενναίων ἐκείνων θαλασσινῶν. Βλέπων αὐτοὺς ἀνεπόλουν τοὺς πυρπολητὰς τῆς Ἐπαναστάσεως. Μὲ τοιούτους ἀνθρώπους δύναταί τις τὰ πάντα νὰ τολμήσῃ καὶ τὰ πάντα νὰ κατορθώσῃ. Τοιοῦτοι ἐχρειάζοντο διὰ τὰ πυρπολικὰ καὶ θὰ χρειασθῶσι διὰ τὰς τορπίλας. Ριψοκινδυνεύει δέ τις μετὰ θάρρους διπλασίου ὅταν ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ἴσως τὸ ὄνομά του προστεθῇ εἰς τὴν στήλην ὅπου ἐνεγράφη τὸ ὄνομα τοῦ Κανάρη!

Τὸ ἀτμόπλοιον, παραπλέον τὰς ἀκτὰς τῆς Αἰτωλίας, ἀπομακρύνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπὸ τὰ πρὸς τ' ἀριστερὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους στραφῇ πρὸς βορρᾶν ἡ πρῷρα, κάμπτουσα τὴν δυτικωτέραν ἄκραν τῆς Αἰτωλίας. Ὁ πλοίαρχος τῆς *Πάρου*, ὠφελούμενος τῆς καλοκαιρίας, ἠθέλησε νὰ μᾶς δείξῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου καὶ διῆλθε διὰ τοῦ στενοῦ ἀναμέσον τῆς Αἰτωλικῆς παραλίας καὶ τῶν Ἐχινάδων νήσων. Τὰ ὑψηλὰ καὶ ἀπότομα ὄρη τῆς Στερεᾶς δεξιόθεν, πρὸς τ' ἀριστερὰ δὲ ἡ ἀλληλουχία τῶν χαριεστάτων ἐκείνων νησιδίων, ἀποτελοῦν γοητευτικὴν ἀληθῶς τὴν θέαν. Καθόσον τὸ ἀτμόπλοιον προχωρεῖ, ἀποκαλύπτεται τὸ μεταξὺ τῶν νήσων διάστημα, καὶ τότε τὸ βλέμμα ἐκτείνεται ἀνεμπόδιστον ἐπὶ τῆς κυανῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἰονίου πελάγους. Ποῦ καὶ ποῦ μικρά τινα πλοῖα, ἢ καὶ ἁλιευτικὰ πλοιάρια, μὲ τὰ λευκά των πανία φωτιζόμενα ἀπὸ τὸν ἥλιον, δίδουν ζωὴν εἰς τὰ ἄλλως ἔρημα ἐκεῖνα μέρη. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων αὐξάνει εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου, ὅπου εὐχαριστεῖταί τις βλέπων ἐπὶ τέλους ποταμὸν ἀληθῆ, ἀφοῦ συνείθισε ἐπί τινα καιρὸν δίδων τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὸν Κηφισσὸν καὶ τὸν Ἰλισσὸν ἢ εἰς τὴν ξηρὰν κοίτην τοῦ Ἰνάχου. Τὰ ἄφθονα νερὰ τοῦ Ἀχελώου, ἀσπρίζοντα ὅλην τὴν θάλασσαν εἰς τὰς ἐκβολάς του, ἐπεξηγοῦν τὸ νεώτερον ὄνομά του. Εἶνε τῷ ὄντι Ἀσπροπόταμος.

Ἐκεῖ, ἐπὶ τῶν ἄσπρων ἐκείνων νερῶν, μίαν Κυριακὴν τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου, κατὰ τὸ ἔτος 1571, ἔγεινεν ἡ φοβερὰ συμπλοκή, ἥτις ἀπεκάλυψε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν χριστιανικὴν Εὐρώπην τὴν δύναμίν της καὶ ἔθεσε διὰ παντὸς φραγμὸν εἰς τὰς κατακτήσεις τῶν Ὀθωμανῶν. Ἡ ναυμαχία ἐκείνη εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ναυπάκτου, (1) ἥτις κεῖται ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ στενὸν ὅπου τελειόνει ὁ Κορινθιακὸς καὶ ἀρχίζει τῶν Πατρῶν ὁ κόλπος. Ἐκεῖ, ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ ὀχυροῦ φρουρίου, ἦτο πράγματι ὁ Τουρκικὸς στόλος, ἀλλ' ἐκεῖθεν ἔπλευσε πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἐχθροῦ, μὲ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν νὰ τὸν καταστρέψῃ. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Χριστιανῶν Ἰωάννης ὁ Αὐστριακός, ὁ Δὸν Ζουάν, ἔκρυπτε τὸ πλεῖστον τοῦ στόλου του μεταξὺ τῶν χλοερῶν νήσων τὰς ὁποίας παρεπλεύσαμεν. Εἶχε διακόσια

(1) Τὸ ὄνομα τοῦτο μεταβληθὲν εἰς Νέπακτον καὶ Ἔπακτον ἐτράπη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, προσθέσει τοῦ ἄρθρου, εἰς Lepanto.

Digitized by Google

καὶ δέκα πλοῖα, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι εἶδον κατ' ἀρχὰς πολὺ ὀλιγώτερα ἐνώπιόν των, ὅτε κατέπλευσαν μὲ τὰ τριακόσια πλοῖά των. Ἐξ αὐτῶν ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν, περὶ τὰ ἑκατὸν δὲ ἐξώκειλαν εἰς τὰ παράλια καὶ ἐκάησαν. Οἱ νικηταὶ ἀπώλεσαν δεκαπέντε μόνον κάτεργα, ἀλλ' οἱ νεκροὶ καὶ οἱ τραυματίαι των ἀνήρχοντο εἰς ὀκτὼ χιλιάδας. Ἐκεῖ ἀπεκόπη καὶ τοῦ Σερβάντη ὁ ἀριστερὸς βραχίων, ἀλλ' εὐτυχῶς τοῦ ἔμενε ἡ δεξιά του χεὶρ διὰ νὰ γράψῃ μετέπειτα τὸν *Δὸν Κιχότον*. Ἐθεώρησαν ἆρά γε οἱ Χριστιανοὶ ὡς ἀποζημίωσιν ἱκανὴν τὴν ἀπολύτρωσιν ἀνὰ δύο σκλάβων ἀντὶ ἑκάστου τῶν φονευθέντων ἢ τραυματισθέντων; Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐθραύσθησαν τὰ δεσμὰ δεκαπέντε καὶ ἐπέκεινα χιλιάδων ἀνδρῶν, ἀλυσιδέτων εἰς τὰς κώπας τῶν Τουρκικῶν κατέργων. Ὁποία ὕπαρξις ἡ ἐλεεινὴ ζωὴ τῶν δυστυχῶν ἐκείνων κατεργαρέων, οἵτινες ἦσαν οἱ γαιάνθρακες καὶ ὁ ἀτμὸς τῶν τότε πλοίων. Οὐδ' ἀπετέλουν τὰ πληρώματα τῶν κατέργων κακοῦργοι καταδικασθέντες εἰς δεσμὰ ἰσόβια, ἀλλ' ἐχθροὶ αἰχμάλωτοι, ἤ, ἐν ἐλλείψει τοιούτων, οἱ φιλήσυχοι κάτοικοι τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων, ἁρπαζόμενοι ἀνηλεῶς ἀπὸ τὰς ταπεινὰς ἑστίας των.

Ἐκ Μεσολογγίου ἀπεπλεύσαμεν τὴν δεκάτην πρωϊνὴν ὥραν. Τὴν πρώτην καὶ ἡμίσειαν μετὰ μεσημβρίαν προσωρμιζόμεθα εἰς Ἀστακόν, κατὰ δὲ τὰς τρεῖς εἰς Μύτικα. Καὶ εἰς τοὺς δύο τούτους λιμένας καταλαμβάνεταί τις ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ν' ἀποβιβασθῇ, ὄχι πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν κωμοπόλεων, ἀλλὰ διὰ ν' ἀνιχνεύσῃ τὰς ὄπισθεν τῶν ὀρέων κρυπτομένας κοιλάδας. Ἐπεθύμουν νὰ περιέλθω ὅλην, εἰ δυνατόν, τὴν Ἀκαρνανίαν, τοῦτο ὅμως δὲν γίνεται ἐντὸς δύο ἑβδομάδων. Ἂς θεωρήσωμεν τὴν σύντομον ταύτην περιοδείαν ὡς προοίμιον λεπτομερεστέρας περιηγήσεως ἄλλης, ὅπως ὁ ἀναγνώστης κόπτει τὰ φύλλα νεοφανοῦς βιβλίου διὰ νὰ λάβῃ γνῶσιν τῶν περιεχομένων, μέχρις οὗ δυνηθῇ νὰ τὸ διέλθῃ ἐν ἡσυχίᾳ ὁλόκληρον.

Δὲν μαρτυρεῖ ὑπερβολὴν εὐημερίας οὔτε τοῦ Ἀστακοῦ οὔτε τοῦ Μύτικα ἡ ἄποψις. Βλέπει τις καὶ μακρόθεν ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον ὅτι ὁ πολιτισμὸς δὲν εἰσεχώρησε πολὺ ἐκεῖ, ὅτι δὲν ἐξευρωπαΐσθησαν ἐντελῶς ἔτι οἱ κάτοικοι. Διὰ τοῦτο ἐξεπλάγημεν εἰς Μύτικα βλέποντες, μεταξὺ τῶν φουστανελοφόρων ἐπιβατῶν, τοὺς ὁποίους μᾶς ἔφεραν αἱ λέμβοι, δύο κυρίας κομψάς, δύο Εὐρωπαίας· ἡ περιέργειά μας ἐξήφθη. Πῶς καὶ πόθεν τὰς ἔρριψεν εἰς αὐτὰ τὰ παράλια ὁ ἄνεμος; Ἀλλ' ἡ ἀδιακρισία ἐπιτρέπεται μεταξὺ συνεπιβατῶν καὶ ἐντὸς ὀλίγου αἱ κυρίαι ἀποκρινόμεναι εἰς τὰς ἐρωτήσεις μας ἔλυσαν τὴν ἀπορίαν μας. Ἦσαν Ἰθακήσιαι ἔχουσαι κτήματα εἰς τὴν παρακειμένην νῆσον Κάλαμον, ἦλθον δ' ἐκεῖθεν εἰς Μύτικα διὰ νὰ ἐπιστρέψωσι διὰ τῆς *Πάρου* εἰς τὴν πατρίδα των τὴν Ἰθάκην. Δύναμαι νὰ προσθέσω ὅτι ἦσαν χαρίεσσαι καθὼς ὅλαι σχεδὸν αἱ συμπατριώτισσαι τῆς Πηνελόπης ὅσας μέχρι τοῦδε ἐγνώρισα. Μοῦ ἀρέσκει καὶ ἡ ἰδιάζουσα εἰς τὴν πατρίδα των προφορὰ ὅταν τὴν ἀκούω ἀπὸ χείλη χαρίεντα. Ἐπρόφερεν ἆρά γε οὕτω καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Τηλεμάχου;

Ἡ νῆσος Κάλαμος ὁπόθεν μᾶς ἤρχοντο αἱ κυρίαι ἐκεῖναι χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανίαν διὰ στενοῦ πορθμοῦ, καθὼς καὶ ἡ Λευκάς, —ἡ ὁποία ὅμως διὰ μιᾶς ἄκρας της προσκολλᾶται σχεδὸν εἰς τὴν Στερεὰν ἐκείνην. Μόνον κατὰ τὸ 1863 ἔπαυσε τὸ παρὰ φύσιν πολιτικὸν διαζύγιον καὶ τῶν δύο νήσων ἀπὸ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπετέλουν καὶ αἱ δύο μέρος τοῦ Ἰονίου κράτους. Ἐνόσῳ ὅμως ἡ ἄντικρυ Στερεὰ ἐδεσπόζετο ὑπὸ τῶν Τούρκων, αἱ νῆσοι ἐκεῖναι ἐχρησίμευσαν εἰς τοὺς τυραννουμένους κατοίκους της ὡς παρηγορία, ὡς ἐλπὶς καὶ ὡς καταφύγιον. Ναὶ μέν, οὔτε ἡ Βενετία οὔτε ἡ Ἀγγλία μετέπειτα ἔδειξαν πολλὴν τρυφερότητα πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὁπότε μάλιστα ἐπρόκειτο περὶ ἐλευθερίας ἢ ἀνεξαρτησίας. Ἀλλ' ἡ ζωὴ τοὐλάχιστον ἦτο ἀσφαλὴς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν χριστιανῶν, ἐπὶ δὲ τῆς Ἐπαναστάσεως χιλιάδες οἰκογενειῶν κατέφυγον εἰς τὴν ἀκατοίκητον τότε νῆσον Κάλαμον, διὰ νὰ σωθῶσιν ἀπὸ παντελῆ ἐξολόθρευσιν, ὅτε οἱ στρατοὶ τοῦ Σουλτάνου κατήρχοντο ἀπὸ τὴν Ἤπειρον πρὸς κυρίευσιν τοῦ Μεσολογγίου. Ἀληθῶς, κατὰ τὸ 1822, ὁ ἁρμοστὴς τῶν Ἰονίων νήσων ἀπέστειλεν Ἄγγλους στρατιώτας διὰ νὰ βιάσῃ τοὺς πρόσφυγας νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Εἰς μάτην ἐζήτουν οἱ δυστυχεῖς νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ ν' ἀφήσωσιν εἰς Κάλαμον τὰ γυναικόπαιδα διὰ νὰ τὰ σώσωσι ἀπὸ τὴν σφαγὴν ἢ τὴν αἰχμαλωσίαν. Εἰς μάτην παρεκάλεσαν νὰ τοῖς δοθῶσι τοὐλάχιστον ὅπλα διὰ νὰ πολεμήσωσι πρὸς ὑπεράσπισίν των. Ἡ Ἀγγλικὴ οὐδετερότης ἔμεινεν ἀδυσώπητος καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ φύγωσιν ὅπως ἦλθον. Βραδύτερον ὅμως, ἰδίως κατὰ τὸ 1825, ἡ ἀπάνθρωπος ἐκείνη αὐστηρότης ἐχαλαρώθη καὶ μυριάδες Χριστιανῶν διεσώθησαν εἰς τὴν νῆσον Κάλαμον.

Ὅσῳ δὲν ἑλκύουν ἐξ ἀποστάσεως τὸν θαυμασμὸν αἱ κωμοπόλεις Ἀστακὸς καὶ Μύτικας, τοσοῦτον ἀπ' ἐναντίας φαίνεται γοητευτικὴ ἡ ἀπέναντι τῆς Λευκάδος κειμένη Ζαβέρδα. Μὲ τὰς ἀναμέσον τῶν δένδρων κομψὰς οἰκίας της καὶ τὴν χλοερὰν γύρω της ζώνην καλλιεργημένης γῆς, φαίνεται ὡς ὄασις ἀληθὴς ἐπὶ τοῦ ὑψώματος ὅπου κεῖται. Ἡ θέα της ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τοῦ περιηγητοῦ τὰς θελκτικὰς πολίχνας τῶν λιμνῶν τῆς Ἑλβετίας ἢ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ρήνου. Ἀποκαθιστᾷ δ' ἔτι μᾶλλον ἐπαισθητὴν τὴν τοιαύτην εὐά-

Digitized by Google

ρεστον έντύπωσιν ή γενική ἄποψις τῶν ἀγρίων ἐκείνων παραλίων τῆς Ἀκαρνανίας, τὰ ὁποῖα εἶναι εἰσέτι ὁποῖα ἦσαν καὶ ἐπὶ Θουκυδίδου. Οὐδεμία τῆς Ἑλλάδος χώρα ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν τόσῳ δυσάρμοστος εἰς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν. Ἀλλὰ θὰ εἰσδύσῃ ἐπὶ τέλους καὶ ἐκεῖ ὁ πολιτισμός. Τὴν εἰσβολήν του θὰ ἐπιταχύνωσιν αὐτὰ τὰ ἀτμόπλοια, τὰ ὁποῖα τετράκις τῆς ἑβδομάδος παραπλέουν τὰ παράλιά της, καὶ αἱ ὁδοὶ αἵτινες θὰ διασχίσωσιν ἐντὸς ὀλίγου τὰς φάραγγάς της. Ἴσως ὁ ξένος περιηγητὴς προκρίνει τὴν παροῦσαν ἀγριότητα, ἀλλ' ὁ Ἕλλην λυπεῖται μὴ βλέπων πλειοτέρας Ζαβέρδας εἰς τοὺς πρόποδας τῶν μεγαλοπρεπῶν τούτων ὀρέων. Καθ' ὅλην τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ Μύτικα καὶ Ζαβέρδας, παρεκτὸς ποιμενικῶν τινων καλυβῶν καὶ ἑνὸς παλαιοῦ μοναστηρίου, οὐδὲν ἄλλο ἴχνος εἶδα κατοικίας ἀνθρώπου. Ἀλλὰ καὶ τὸ μοναστήριον κεῖται τόσον ὑψηλά, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ διακρίνω ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιον ἐὰν κατοικεῖται ἢ ὄχι. Μοῦ ἐφάνη ὅτι εἶδα ἕνα ἢ δύο καλογήρους, ἀλλὰ δὲν εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ἐξέλαβα ὡς ράσα κορμοὺς δένδρων ἡμικαύστους ἢ βράχους μαυρισθέντας ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ τοὺς ἀνέμους.

Μετὰ τὴν Ζαβέρδαν τὸ ἀτμόπλοιον προσορμίζεται εἰς τὸν μεσημβρινὸν τῆς Λευκάδος λιμένα Ἀλέξανδρον, ἐκεῖθεν δὲ μεταβαίνει εἰς Ἰθάκην, ὅπου διανυκτερεύει. Ἐπεθύμουν νὰ ἴδω τὴν Ἰθάκην, ἀλλὰ τὸ ἀτμόπλοιον φθάνει ἐκεῖ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἀποπλέει δὲ πρὸ τῆς ἀνατολῆς, ὥστε κατὰ συμβουλὴν τοῦ πλοιάρχου ἀπεβιβάσθημεν εἰς Λευκάδα. Ἡ *Πάρος* ἐπιστρέφουσα ἐξ Ἰθάκης προσορμίζεται πρὸς βορρᾶν τῆς νήσου, παρὰ τὴν πόλιν, ὥστε αὔριον τὸ πρωῒ ἐπιβιβαζόμεθα πάλιν.

Ἀπὸ τὸν λιμένα Ἀλέξανδρον ἐστείλαμεν διὰ λέμβου τοὺς σάκκους μας εἰς τὴν πόλιν τῆς Λευκάδος ἢ Ἁγίας Μαύρας, ἡμεῖς δ' ἐπορεύθημεν διὰ ξηρᾶς. Εὐτυχεῖς οἱ συνεπιβάται μας προλαβόντες κατέλαβον τὰς εἰς τὴν ἀποβάθραν περιμενούσας ἁμάξας, ὥστε ἐξεκινήσαμεν πεζοί. Ὁ περίπατος ἦτο τερπνότατος, εἴχομεν δὲ καὶ συνοδοιπόρους εὐαρέστους, ἕνα νέον Λευκάδιον καὶ τὴν ἐρασμίαν ἀδελφήν του, ὥστε δὲν ἦτο φόβος μὴ πλανηθῶμεν. Διήλθομεν ἀμπελῶνας, ἐλαιῶνας, κήπους περιστοιχοῦντας ἐπαύλεις ἐξοχικάς·— ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν του καὶ αἱ ἀηδόνες μᾶς ἐχαιρέτιζον μὲ τὸ γλυκὺ κελάδημά των·— ἀριστερόθεν τὸ ὑψηλὸν καὶ καταπράσινον τῆς νήσου βουνὸν μᾶς ἔκλειε φαιδρῶς τὸν ὁρίζοντα, δεξιόθεν δὲ τὰ ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας, πράσινα καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους, ἐφαίνοντο συνεχόμενα μὲ τὴν Λευκάδα.

Ἡ πόλις τῆς Λευκάδος δὲν ἔχει τὸν τύπον ἰταλικῆς πόλεως, ὡς ἡ Κέρκυρα ἢ ἡ Ζάκυνθος, ἀλλ' ἐνθυμίζει μᾶλλον τὴν Ἀνατολήν. Βλέπει τις ὅμως ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι δὲν εὑρίσκεται εἰς πόλιν Τουρκικήν, διότι αἱ ὁδοὶ εἶναι κανονικαί, καθαραί, τὸ δ' ἐξωτερικὸν τῶν οἰκιῶν μαρτυρεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν εὐημερίαν τῶν κατοίκων. Αἱ πλεῖσται αὐτῶν εἶναι ξύλιναι, μία μάλιστα τῶν συνοικιῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ παραπήγματα ὁμοιάζοντα πρὸς στρατιωτικὰ καταλύματα. Αἱ ἐλαφραὶ αὐται οἰκοδομαὶ ἀνηγέρθησαν μετὰ τὸν σεισμόν, ὅστις πρό τινων ἐτῶν ἐπέφερε φοβερὰν καταστροφὴν ἐνταῦθα. Οἱ Λευκάδιοι κοιμῶνται ἡσυχώτεροι εἰς τὰς ξυλίνας οἰκίας των. Ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι δὲν ἐπίκειται σεισμὸς ἀπόψε, διότι εἶναι λιθόκτιστον τὸ ξενοδοχεῖον τῆς καλῆς Κερᾶ Λ...

Υ. Γ. Ὁ δυστυχὴς ἀσθενὴς ἐξεψύχησεν ἀπόψε.

(Ἕπεται συνέχεια)

Δ. Βικέλας

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία **Γεωργίας Σάνδ**.—Μετάφρασις **Α. Β.**)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΚΓ'.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς ὁ μαρκήσιος ἀπέκτησε τὴν πανουργίαν, τὴν σύντονον προσοχὴν καὶ τὴν ἤρεμον καὶ λεπτὴν ὀξυδέρκειαν ἀγρίου. Ἀνεκάλυψε τὸν σωλῆνα τῆς βρύσεως, ὅστις συνεκοινώνει πρὸς τὸν νεροχύτην τοῦ κάτω πατώματος.

Ἦτο μὲν κλεισμένος ὁ σωλήν, ἀλλ' ὁ γύψος ὅστις τὸν περιέβαλλεν εἶχε πολλὰς ραγάδας. Προσεκόλλησεν ἐκεῖ τὸ οὖς του, καὶ ἀντελήφθη τῆς ὁμαλῆς καὶ μακρᾶς ἀναπνοῆς τοῦ Περάκ, ὅστις ἐκοιμᾶτο ἔτι.

Οὐδεμία λέξις, ὅσον ταπεινῶς καὶ ἂν ἐλέγετο, ἦτο δυνατὸν νὰ τοῦ διαφύγῃ. Μετά τινας στιγμὰς ἤκουσε τὴν Ἰουστῖναν ἐγειρομένην καὶ λέγουσαν καθαρῶς τὰς λέξεις ταύτας:

— Ἔλα, σήκω Περάκ. Ἡ πτωχή μας Καρολίνα δὲν ἐκοιμήθη βέβαια σὰν ἐσένα.

— Τί εἶνε μία νύκτα! εἶπεν ὁ Περάκ· ἔπειτα δὲν θὰ 'πάγω νὰ τὴν πάρω παρ' ἀφοῦ φύγῃ αὐτός!

Ἡ Ἰουστῖνα ἠκροάσθη καὶ ὑπέλαβεν:

— Δὲν κινεῖται, ἀλλ' εἶπεν ὅτι ἐξυπνᾷ τὰ χαράγματα. Ὅπου καὶ ἂν ἦνε θὰ χαράξῃ. Θὰ φύγῃ χωρὶς νὰ πάρῃ τίποτε, τὸ εἶπε.

— Ἀδιάφορον, ὑπέλαβεν ὁ Περάκ, ἐγειρόμενος καὶ ἀκουόμενος ἤδη καλλίτερον, καίτοι ὡμίλει πολὺ σιγά. Δὲν θέλω νὰ φύγῃ πεζός. Εἶνε πολὺ μακρυά. Ὁ υἱός σου νὰ τοῦ ἑτοιμάσῃ τὸ ἄλογόν μου, καὶ ὅταν ἰδῶ πῶς ἔφυγε, θὰ κινήσω διὰ τὸ Λωσόν.

Digitized by Google

Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην ἄλλης πληροφορίας. Ἔκαμεν ὀλίγην ταραχήν, ἵνα ἀναγγείλῃ ὅτι ἠγέρθη, καὶ κατέβη ἀφοῦ ἀπέθηκε τὸ βαλάντιόν του ἐντὸς τοῦ σύρτου τοῦ γραφείου. Ἐφάνη δὲ σπεύδων νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Πολινιάκ, καὶ διαβεβαιῶν ὅτι ᾐσθάνετο ἐξαίρετα τὰς δυνάμεις του· ἀπεποιήθη ἑπομένως τὸν ἵππον, ὅστις θὰ τὸν ἐστενοχώρει κατὰ τὸν κατασκοπικὸν ἀγῶνα ὃν προετίθετο. Ἔσφιγξε τρυφερῶς τὰς χεῖρας τῶν ξένων του, καὶ ἀνεχώρησεν. Μόλις ὅμως ἐξελθὼν τοῦ χωρίου ἤλλαξε διεύθυνσιν, ἠρώτησεν ἕνα διαβάτην καὶ εἰσεχώρησεν εἰς ἀτραπὸν φέρουσαν εἰς Λωσόν.

Ἤλπιζε νὰ φθάσῃ ἐκεῖ πρὸ τοῦ Περάκ, νὰ τὸν ἀναμείνῃ χωρὶς νὰ φανῇ, καὶ νὰ τὸν ἴδῃ ἀπάγοντα τὴν Καρολίναν. Ὅτε δὲ οὕτως ἐβεβαιοῦτο ὅτι ἐπέστρεψεν αὐτὴ εἰς Λαντριάκ, τότε ἐσκέπτετο περὶ τῶν περαιτέρω. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, βλέπων ὅτι τὸν ἔφευγε, δὲν ἤθελε νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὸν κίνδυνον νὰ χάσῃ καὶ πάλιν τὰ ἴχνη της. Ἀλλ' ὁ Περὰκ ἔσπευδε, καὶ ἡ Μικροῦλα ἐβάδιζε ταχέως, καίτοι ὁ δρόμος καθίστατο ὁλονὲν δυσκολώτερος, ἀνερχόμενος πρὸς τὸ Λωσὸν διὰ πολλῶν κλιτύων ὀρέων. Ἡ ἀτραπὸς ὀλίγον μόνον ἔτεμνε τὰς γωνίας τοῦ δρόμου τούτου, καὶ ὁ μαρκήσιος ἔμεινε ταχέως ὀπίσω τοῦ ἀγροτικοῦ ἁμαξίου. Εἶδεν αὐτὸ διερχόμενον καὶ ἀνεγνώρισε τὸν Περάκ, ὅστις ἐπίσης ἐνόμισεν ὅτι διέκρινεν ἐν τῇ πρωϊνῇ ὁμίχλῃ ἄνδρα τινὰ μὴ φέροντα χωρικὴν ἐνδυμασίαν, κρυβέντα δὲ ταχέως ὄπισθεν φράκτου ἐκ ξηρολίθων.

Ὁ Περὰκ ἦτο δύσπιστος.

— Ἴσως, διενοήθη, μᾶς ἐγέλασε, κ' ἐνόησε τίποτε. Αἴ, ἂν ἦνε αὐτός, καὶ τόση μόνον εἶνε ἡ ἀρρώστια του, τὸν κάμνω ἐγὼ καὶ τοῦ περνᾷ ἡ ὄρεξις νὰ κυνηγᾷ πεζὸς τὸ ἄλογόν μου.

Ἐκέντησε τὴν Μικροῦλαν, κ' ἔφθασε πλησίον τοῦ Λωσὸν ἅμα ὡς ἀνέτελλεν ὁ ἥλιος. Ἡ Καρολίνα ἐναγώνιος, μετὰ φοβερὰν ἀϋπνίαν, ἤρχετο εἰς προϋπάντησίν του.

— Ὅλα ἐξαίρετα! εἶπεν εἰς αὐτήν. Ἠπατήθην χθές. Δὲν εἶνε διόλου ἄρρωστος, διότι ἐκοιμήθη λαμπρὰ καὶ ἀνεχώρησε πεζός.

— Λοιπὸν ἀνεχώρησεν; εἶπεν ἡ Καρολίνα ἀναβαίνουσα εἰς τὸ ἁμάξιον καὶ καθημένη ἐγγὺς τοῦ Περάκ. Λοιπὸν δὲν ὑπώπτευσε τίποτε, καὶ δὲν θὰ τὸν ἐπανίδω πλέον· τόσον τὸ καλλίτερον...

Κ' ἐρράγη εἰς λυγμοὺς ὑπὸ τὴν κορδύλην της, δι' ἧς μάτην προσεπάθησε νὰ κρύψῃ τὸ πρόσωπόν της.

Ὁ Περὰκ ἤκουσε σπαραττόμενον τὸ στῆθός της.

— Καὶ τόρα θ' ἀρρωστήσετε σεῖς! τῇ εἶπε δι' αὐστηρῶς πατρικοῦ ἤθους. Ἐλᾶτε, μὴν κάμνετε ἔτσι, ἀλλέως ὁ Περὰκ δὲν θὰ σᾶς πιστεύῃ πλέον ὅταν τοῦ λέγετε ὅτι εἶσθε χριστιανή.

— Θεέ μου! ἀρκεῖ νὰ μὴν κλαίω ἐμπρός του ... δὲν μοῦ συγχωρεῖς μίαν στιγμὴν ἀδυναμίας; Ἀλλὰ τί κάμνεις; Διατὶ προχωροῦμεν πρὸς τὸ Λωσόν;

Ὁ Περὰκ εἶχε νομίσει ὅτι εἶδε πάλιν τὸν μαρκήσιον προχωροῦντα.

— Νὰ μὲ συγχωρήσετε,.. εἶπεν. Ἔχω μίαν μικρὰν παραγγελίαν διὰ τὸ χωρίον. Εἶνε κοντά.

Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ χωρίον, σκεπτόμενος ὅτι ὁ μαρκήσιος ἤθελε μείνει κατασκοπεύων μακρόθεν. Προχωρήσας εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ, ἀντήλλαξεν ὀλίγας λέξεις μετά τινος τῶν κατοίκων. Δὲν ἦτο δύσκολον νὰ εὕρῃ πρόφασιν. Ἔπειτα, ἐπιστρέφων πρὸς τὴν Καρολίναν:

— Εἶσθε πολὺ συγχισμένη, εἶπε, καὶ θέλω νὰ σᾶς διασκεδάσω κἄπως. Ὁ περίπατος σᾶς ὠφελεῖ. Ἔρχεσθε νὰ κάμωμεν ἕνα... μακρυνόν, πολὺ μακρυνόν;

— Ἂν ἔχῃς δουλειὰν εἰς κανὲν μέρος, δὲν θέλω νὰ σ' ἐμποδίσω. Πηγαίνω ὅπου θέλεις.

— Ἤθελα νὰ πάγω ἕως τὸ Μεζέγκον, εἰς τὸ χωρίον Σταύλους. Εἶνε ὡραιότατον μέρος, καὶ θὰ ἰδοῦμεν τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τῶν Σεβεννῶν, τὴν ὁποίαν ἔχετε τόσην διάθεσιν νὰ ἴδῃτε.

— Δὲν ἔλεγες ὅτι εἶνε δύσκολον πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἄλλου μηνός;

— Ναί, δὲν λέγω, εἶνε κἄπως ὁ καιρὸς συννεφώδης καὶ θὰ ἦνε ὀλίγον χαλασμένοι οἱ δρόμοι. Δὲν ἐπῆγα πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη ἀπὸ πέρυσιν. Ἀλλὰ λέγουν ὅτι τοὺς ἐδιώρθωσαν, κ' ἔπειτα μαζή μου ξεύρετε ὅτι δὲν ὑπάρχει κίνδυνος.

— Σὲ βεβαιόνω ὅτι διὰ κίνδυνον δὲν μὲ μέλει. Πηγαίνωμεν.

Ὁ Περὰκ ἐνεψύχωσε τὸν ἵππον του, ὅστις διελθὼν τὸ Λωσὸν κατέβη γενναίως τὸν βραχώδη λόφον καὶ ἀνέβη πάλιν ταχέως τὴν ἄλλην κλιτύν. Ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν κορυφήν, ὁ Περὰκ ἐπεστράφη, δὲν εἶδε πλέον κανένα ὀπίσω του, καὶ ἐθεώρησε τὸν πρὸ αὐτοῦ δρόμον, ὅστις εἶχε λίαν δυσάρεστον τὴν ὄψιν.

— Θὰ ἰδῆτε εἰς ὀλίγον τὴν ἔρημον, εἶπε· δὲν σᾶς πειράζει.

— Ὄχι, ὄχι, ἀπήντησεν ἐκείνη. Ὅταν εἶνε κανεὶς ἀπηλπισμένος, δὲν τὸν πειράζει τίποτε.

Ὁ Περὰκ προὐχώρησεν, εἰδοποιῶν τὴν συντροφόν του ἐπανειλημμένως, ὅτι ὁ ἥλιος δὲν ἐφαίνετο διατεθειμένος νὰ φανῇ, ὅτι ὑπελείπετο ἔτι τεσσάρων λευγῶν δρόμος, καὶ ὅτι τὸ Μεζέγκον θὰ ἦτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα *σκεπασμένον*. Πάντα ταῦτα ἦσαν λίαν ἀδιάφορα εἰς τὴν Καρολίναν, ἥτις δὲν ἐμάντευε τοὺς δισταγμοὺς καὶ τὰς τύψεις συνειδήσεως τοῦ γηραιοῦ της φίλου.

Διῆλθον ὄρος κατάφυτον ἐκ πευκῶν, καὶ διατεμνόμενον ὑπὸ εὐρείας ἐξαίθρας, προερχομένης ἐκ παλαιᾶς ὑλοτομίας καὶ ἐκβαλλούσης εἰς εὐρεῖαν λεωφόρον, ἥτις μακρόθεν ἐφαίνετο ὡς ὁδὸς

Digitized by Google

δυναμένη νὰ περιλάβῃ ἑκατὸν παραλλήλους ἁμάξας. Ὅτε ὅμως εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν τὸ ἁμάξιον, παρέστη κοπιώδης καὶ φοβερὰ ἡ ἀνάβασις τοῦ ὑγροῦ ἐκείνου ἐδάφους, κατατετμημένου πανταχοῦ ὑπὸ βαθειῶν αὐλάκων. Περαιτέρω ἦτο ἔτι χειρότερον. Τὴν γῆν ἐπλήρουν ὄγκοι λάβας, χωριζόμενοι ὑπὸ χαραδρῶν, ὁσάκις δὲ ἀνευρίσκοντο τὰ ἴχνη τῆς βατῆς ὁδοῦ, ἀνάγκη καθίστατο νὰ ὑπερπηδῶσι σωρείας μεγάλας χαλίκων, νὰ ἵστανται ἐνώπιον εὐρέων χανδάκων, καὶ νὰ ἀναζητῶσι πάλιν τὴν παλαιὰν ὁδὸν ἐν μέσῳ μυρίων ῥωγμῶν καὶ σχισμάδων. Ὁ ἵππος ἠνδραγάθει ἀληθῶς καὶ ὁ Περὰκ ἀνέπτυσσε θαυμασίαν δεξιότητα καὶ νοημοσύνην.

Μόλις εἶχον διατρέξει δύο λεύγας ἐντὸς δύο ὡρῶν, καὶ εὑρίσκοντο ἐν πλήρει ἐρήμῳ ἐπὶ ἀπεράντου ὀροπεδίου, εἰς ὕψος χιλίων πεντακοσίων μέτρων. Πλὴν τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ὁδοῦ, οὐδὲν διεκρίνετο πέριξ αὐτῶν. Ὁ ἥλιος εἶχεν ἀφανισθῆ, ἡ ὁμίχλη περιεκάλυπτε πάντα ὡσεὶ διὰ σαβάνου, ἀνέκφραστον δὲ ἦτο τὸ αἴσθημα τῆς θλίψεως καὶ βαρυθυμίας ὅπερ εἶχε καταλάβει τὸ πνεῦμα τῆς Καρολίνης. Καὶ αὐτὸς ὁ Περὰκ ἦτο καταβεβλημένος καὶ ἐτήρει σιγήν. Ἡ φραγμένη ὁδός, ἣν εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ καταλίπῃ, δὲν ἐφαίνετο πλέον, καὶ ἀπὸ ἑνὸς ἤδη τετάρτου τῆς ὥρας ἐβάδιζον ἐπὶ χλόης σπογγώδους χαραγμένης μὲν πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ποδῶν τῶν βοσκόντων κτηνῶν, ἀλλ' οὐδὲν πλέον φερούσης ἴχνος τροχῶν. Ὁ ἵππος ἔστη, περιρρεόμενος ὑπὸ ἱδρῶτος, καὶ οἱονεὶ ἀγγέλλων ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ προχωρήσῃ.

Ὁ Περὰκ ἐπέζευσεν, εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ πηλώδους ἐδάφους μέχρις ἀστραγάλων καὶ προσεπάθησε νὰ κατατοπισθῇ. Ἀλλ' ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον. Καὶ ὄρη καὶ χαράδραι ἀπετέλουν πεδίον ἀπέραντον ἐκ λευκοῦ ἀτμοῦ.

— Ἐχάσαμεν τὸν δρόμον, εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡ Καρολίνα μετ' ἀδιαφορίας.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ ἄνεμος ἤνοιξεν ὀπήν τινα διὰ τῆς ὁμίχλης, κ' ἐφάνησαν μακρόθεν φανταστικοὶ ὁρίζοντες, πορφυρούμενοι ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ἀλλ' ἡ νεφέλη ἐκλείσθη πάλιν ταχέως καὶ ὁ Περὰκ οὐδὲν κατώρθωσε νὰ διακρίνῃ πρὸς τὸ μεμονωμένον ἐκεῖνο σημεῖον τῆς μεμακρυσμένης τῶν ὀρέων ζώνης. Ἐν τούτοις ἠκούσθησαν ὑλακαί, καὶ κατόπιν φωναί, δὲν ἐφάνησαν δὲ οἱ κύνες εἰμὴ ὅτε ἐπλησίασαν εἰς δύο βημάτων ἀπόστασιν. Προηγοῦντο συνοδεῖαι ἀνδρῶν καὶ ἡμιόνων φερόντων χόρτα καὶ ἀσκούς. Ἦσαν ὀρεινοὶ μεταβαίνοντες ν' ἀνταλλάξωσιν εἰς τὴν πεδιάδα τὸν τυρὸν καὶ τὸ βούτυρον τῶν ἀγελάδων των ἀντὶ καρπῶν καὶ χόρτων τῆς κάτω χώρας. Ἐγένετο συνομιλία καὶ ἐλήφθησαν πληροφορίαι. Ἐλέχθη εἰς τὸν Περὰκ ὅτι κακῶς ἔπραξε θελήσας νὰ μεταβῇ ἐφ' ἁμάξης εἰς τοὺς Σταύλους, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, ὅτε τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀδύνατον, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψῃ. Ὁ Περὰκ τὸ ἐθεώρησε ζήτημα φιλοτιμίας καὶ ἠρώτησεν ἂν ἀπεῖχον ἔτι πολὺ τοῦ χωρίου. Τὸν ἐπανέφεραν εἰς τὸν δρόμον του, καὶ τῷ εἶπον ὅτι ἀπεῖχεν ἔτι μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ζῷά των εἶχον ἱδρώσει καὶ οἱ ὀρεινοὶ ἔσπευδον νὰ φθάσωσιν, οὐδεμίαν προσήνεγκον εἰς τὸν Περὰκ συνδρομὴν κ' ἐγένοντο ἄφαντοι, χλευάζοντες τὸ ἁμάξιόν του. Ἡ Καρολίνα εἶδεν αὐτοὺς ταχέως ἀφανιζομένους ὡς σκιὰς ἐντὸς τῆς ὁμίχλης.

Ἦτο ἀπαραίτητον ν' ἀφήσωσι τὸν ἵππον ν' ἀναπνεύσῃ, διότι οἱ νέοι ἀγῶνες πρὸς ἀναρρίχησιν τῆς ἀποτόμου ὁδοῦ εἶχον ἐξαντλήσει τὰς δυνάμεις του.

— Ὅ,τι μὲ παρηγορεῖ, εἶπεν ὁ Περὰκ βαρυθύμως, εἶνε ὅτι δὲν παραπονεῖσθε. Καὶ κάμνει κρύον δυνατόν! Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ ὑγρασία ἐπέρασε τὸ σκέπασμά σας.

Ἡ Καρολίνα ἀπήντησε διὰ φρικιάσεως.

Νέα ὅμως σκιὰ διέβαινε τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν ὀφρὺν τῆς ὁδοῦ, καὶ ἡ σκιὰ αὐτὴ ἦτο ὁ Κ. Βιλλεμέρ. Δὲν ἐφαίνετο βλέπων τὸ ἁμάξιον, καίτοι κάλλιστα τὸ ἔβλεπεν. Ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ φανῇ ὑποπτεύων ὅτι ἐπέβαινεν αὐτοῦ γνώριμός του. Προὐχώρει δὲ γενναίως καὶ ὑποκρινόμενος πλήρη ἀδιαφορίαν.

— Αὐτὸς εἶνε! τὸν εἶδα! εἶπεν ἡ Καρολίνα εἰς τὸν Περάκ. Πηγαίνει ὅπου πηγαίνομεν.

— Αἴ! ἂς τὸν ἀφήσωμεν νὰ περάσῃ, κ' ἐπιστρέφομεν...

— Ὄχι, ὄχι! δὲν ἠμπορῶ πλέον,... δὲν θέλω! Μετὰ τοιαύτην ἐκδρομὴν θ' ἀποθάνῃ! Δὲν θὰ φθάσῃ εἰς τοὺς Σταύλους. Νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν!

Τοσαύτην περιεῖχεν αὐθεντείαν ὁ τρόμος τῆς Καρολίνας, ὥστε ὁ Περὰκ ὑπήκουσεν. Ἔφθασε μετ' ὀλίγον τὸν Κ. Βιλλεμέρ, ὅστις παρεμέρισεν ἵνα τοὺς ἀφήσῃ νὰ παρέλθωσι, καὶ οὐδὲ τὴν κεφαλήν του ἤγειρεν, οὐδ' ἐσταμάτησε. Δὲν ἤθελε νὰ φανῇ ὀχληρὸς οὔτε ἀπειθής· ἤθελε νὰ μάθῃ μόνον, ἤθελε νὰ τὴν παρακολουθήσῃ μέχρι θανάτου.

Δυστυχῶς αἱ δυνάμεις του εἶχον ἐκλίπει. Ἡ δυσχέρεια τῆς πορείας ἐκείνης, προβαινούσης ἀδιακόπως εἰς ὕψος ἀπὸ τοῦ Λαντριάκ, καὶ ἰδίως ἀπὸ δύο λευγῶν, ἐν μέσῳ χάους πετρῶν καὶ πηλώδους χλόης, εἶχε προκαλέσει ἄφθονον τὸν ἱδρῶτά του, ὃν ᾐσθάνθη αἴφνης ψυχόμενον ἐκ τῆς δριμείας πνοῆς τοῦ ἀνέμου, τραπέντος εἰς ἀνατολικόν. Ἡ ἀναπνοή του ἐκόπη καὶ ἠναγκάσθη νὰ σταθῇ.

Ἡ Καρολίνα ἔστρεψε πρὸς αὐτὸν τὴν κεφαλήν, ἑτοίμη ν' ἀναφωνήσῃ..., ἀλλ' ὁ Περὰκ ἔδραξε τὸν βραχίονά της.

— Θάρρος, κόρη μου, εἶπεν εἰς αὐτὴν διὰ

Digitized by Google

φωνῆς πλήρους θρησκευτικῆς πεποιθήσεως. Ὁ Θεὸς σᾶς τὸ ζητεῖ.

Καὶ ἡ Καρολίνα ἠσθάνθη ἑαυτὴν καταβαλλομένην ὑπὸ τὴν κρατερὰν πίστιν τοῦ χωρικοῦ.

— Τί θέλετε νὰ τοῦ συμβῇ; ὑπέλαβε προχωρῶν πάντοτε. Ἀφοῦ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἔλθῃ ὡς ἐκεῖ, θὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν νὰ προχωρήσῃ ἀκόμη ὀλίγον. Δὲν ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ὀλίγον δρόμον. Θ' ἀναπαυθῇ εἰς τοὺς Σταύλους.

— Ἀλλὰ μὲ ἀκολουθεῖ! Βλέπεις ὅτι θὰ ἔλθῃ στιγμὴ νὰ τοῦ ὁμιλήσω, ἢ ἐκεῖ ἢ ἀλλοῦ.

— Διατὶ νὰ σᾶς ἀκολουθήσῃ; Ποῦ ἠξεύρει ὅτι εἶσθε σεῖς; Τόσοι περιηγηταὶ πηγαίνουν νὰ ἰδοῦν τὸ Μεζέγκον.

— Μ' αὐτὸν τὸν καιρόν;

— Ὁ ἥλιος, ὅταν ἐβγῆκε, ἦτον λαμπρός. Δὲν ἐπηγαίναμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἴδιον δρόμον;

Ὁ μαρκήσιος εἶχεν ἰδεῖ τὴν Καρολίναν διστάζουσαν καὶ τέλος ὑποτασσομένην. Ἡ ἐκ τούτου δὲ συγκίνησις ἐπήνεγκε κατ' αὐτοῦ τὸ ὕστατον τραῦμα. Μόλις εἶδεν ὅτι ἔμεινεν ὀπίσω καὶ ᾐσθάνθη ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ προχωρήσῃ. Κατέπεσεν ἐπί τινος λίθου, ἀτενεῖς προσηλῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ μέλαν ἐκεῖνο σημεῖον, ὅπερ βραδέως ἠφανίζετο ἐνώπιόν του, διότι ὁ ἄνεμος εἶχεν αἴφνης σφοδρύνει κ' ἐδίωκε βιαίως τοὺς ἀτμούς, οὓς ἤρχιζον νὰ διαδέχωνται ἐλαφραὶ χιόνος νιφάδες.— Θέλει λοιπὸν νὰ τὴν λησμονήσω ἐντελῶς; εἶπε καθ' ἑαυτόν, αἰσθανόμενος ὅτι ἐλιποθύμει. Φεύγει τὴν ἐλπίδα... ἀπώλεσε τὴν πίστιν! Ποτέ της δὲν μὲ ἠγάπησε!

Καὶ κατεκλίθη ν' ἀποθάνῃ.

ΚΕ'.

— Ἐμπρός, ἐμπρός! ἔλεγεν ὁ Περὰκ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν, βλέπων πυκνουμένην τὴν χιόνα. Αὐτὸ εἶνε χειρότερον ἀπὸ τὴν καταχνιά! Ὅταν ἀρχίζῃ νὰ χιονίζῃ, στρώνεται γρήγορα ὁ δρόμος, καὶ σὲ σκεπάζει ὡς τὸ κεφάλι!

Ὁ ἄφρων ἐκεῖνος λόγος κατεξανέστησε τὴν Καρολίναν. Ἠθέλησε νὰ πηδήσῃ κάτω τοῦ ἁμαξίου, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ ἐπιστρέψῃ, καὶ νὰ βαδίσῃ μέχρις οὗ ἀπήντα τὸν Κ. Βιλλεμέρ.

Ὁ Περὰκ τὴν ἐκράτησεν, ἀλλ' ἠναγκάσθη τέλος νὰ ἐνδώσῃ Ἤρχισαν δὲ οὕτω διατρέχοντες πάλιν πρὸς τὰ ὀπίσω, μ' ὅλον τὸν κίνδυνον ὅστις ηὔξανεν ἀδιακόπως, καὶ μ' ὅλας τὰς δυσκολίας τῆς πορείας των, ἥτις ὁλονὲν ἐγίνετο βραδυτέρα, τὴν ἡμίσειαν λεύγαν, ἣν μετὰ τόσου κόπου εἶχον διατρέξει, ἀφ' ὅτου ἔπαυσαν νὰ βλέπωσι τὸν μαρκήσιον.

Μάτην ἀνεζήτησαν αὐτὸν διὰ τῶν βλεμμάτων. Ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἡ χιὼν εἶχε καλύψει εὐρεῖα τὸ ἔδαφος καὶ τὰς ἀνωμαλίας του. Ἀδύνατον ἦτο εἰς αὐτοὺς νὰ ἴδωσιν ἂν παρῆλθον τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἤθελον νὰ ἐρευνήσωσιν. Ἡ Καρολίνα ἐστέναζε χωρὶς κἂν ν' ἀκούῃ τοὺς στεναγμούς της, κ' ἔλεγε μόνον: «Θεέ μου! Θεέ μου!» Ὁ δὲ Περὰκ δὲν προσεπάθει πλέον νὰ τὴν καθησυχάσῃ, καὶ τὴν προέτρεπε μόνον νὰ παρατηρῇ μετὰ προσοχῆς.

Αἴφνης ὁ ἵππος ἐσταμάτησε.

— Ἐδῶ θὰ ἦνε τὸ μέρος ὅπου ηὕραμεν τὸν δρόμον, εἶπεν ὁ Περάκ. Ἡ Μικροῦλα τὸ ἐνόησε.

— Τότε ἐπροχωρήσαμεν πολύ! ἀπήντησεν ἡ Καρολίνα.

— Ἀλλὰ δὲν ἀπαντήσαμεν κανένα! ὑπέλαβεν ὁ Περάκ. Ὁ κύριος αὐτός, ὅταν εἶδε τὸ χιόνι, θὰ ἐγύρισεν εἰς τὸ Λωσόν, κ' ἐμεῖς ποῦ εἴμεθα πλησιέστερα εἰς τοὺς Σταύλους, τρέχομεν τὸν κίνδυνον νὰ μείνωμεν ἐδῶ, σᾶς εἰδοποιῶ, ἂν δὲν παύσῃ νὰ χιονίζῃ.

— Πήγαινε Περάκ, πήγαινε σύ! ἀνέκραξεν ἡ Καρολίνα κ' ἐπήδησεν ἐπὶ τῆς χιόνος. Ἐγὼ θὰ μείνω ἐδῶ ἕως νὰ τὸν εὕρω.

Ὁ Περὰκ οὐδὲν ἀπήντησε. Κατέβη καὶ αὐτὸς καὶ ἤρχισεν ἐρευνῶν, ἀλλὰ χωρὶς ἐλπίδος. Ἡ χιὼν εἶχε ἤδη ἡμίσεος ποδὸς πάχος, καὶ οὐδὲν ἀπίθανον νὰ ἐκρύπτετο ἤδη πτῶμα ἐντὸς κοιλότητός τινος ὅπου ἐσώρευε τὴν χιόνα ὁ ἄνεμος.

Ἡ Καρολίνα ἐβάδιζε κατὰ τύχην, προχωροῦσα αὐτομάτως ὡς ἄψυχον σῶμα. Τοσαύτην εἶχε νευρικὴν ἔξαψιν. Εἶχεν ἤδη ἱκανῶς μακρυνθῇ τοῦ ἁμαξίου, ὅτε ἤκουσε τὸν ἵππον σφοδρῶς πνευστιῶντα ἐνῷ ἔκυπτε τὴν κεφαλήν. Ἐνόμισεν ὅτι ἐξέπνεε, καὶ θεωροῦσα αὐτὸν ἐν ἀγωνίᾳ τὸν εἶδεν ὀσφραινόμενον πρὸ τῶν ποδῶν του παραδόξως. Τοῦτο ἦτο ἀποκάλυψις δι' αὐτήν. Ὥρμησεν εὐθὺς ἐκεῖ καὶ διέκρινε χεῖρα φέρουσαν χειρόκτιον καὶ οἱονεὶ νεκράν, ἣν ἡ πνοὴ τοῦ ἵππου, διαλύουσα τὴν χιόνα κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, εἶχεν ἀποκαλύψει. Τὸ ὑπὸ τὴν χιόνα ἐκτάδην κείμενον πτῶμα ὑπῆρξεν ἐμπόδιον, ὅπερ ὁ ἵππος δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπερβῇ καταπατῶν. Ὁ Περὰκ προσέδραμεν εἰς τὰς κραυγὰς τῆς Καρολίνας, κ' ἐξαγαγὼν τῆς χιόνος τὸν Κ. Βιλλεμὲρ ἀπέθηκεν αὐτὸν ἐντὸς τῆς ἁμάξης ὅπου ὑπεστήριξεν αὐτὸν ἡ δεσποινὶς Σαὶν-Ζενέ, προσπαθοῦσα νὰ τὸν θερμάνῃ ἐντὸς τῆς ἀγκάλης της.

Ὁ Περὰκ ἔδραξε πάλιν τοὺς χαλινοὺς κ' ἐτράπη ἐκ νέου πρὸς τὸ Μεζέγκον. Ἔβλεπε κάλλιστα, ὅτι οὐδὲ στιγμὴν ἔπρεπε νὰ χάσῃ, ἀλλ' ἔβαινε χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῦ ἐπάτει, κ' ἐντὸς ὀλίγου ἠφανίσθη ἐντὸς χαράδρας ἣν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ. Ὁ ἵππος ἐσταμάτησε μόνος του. Ὁ Περὰκ τὸν ἀνήγειρε καὶ προσπαθῶν νὰ τὸν ὀπισθοδρομήσῃ παρετήρησεν ὅτι οἱ τροχοὶ εἶχον ἐμπλακῆ εἰς ἀόρατόν τι ἐμπόδιον. Ἄλλως δὲ καὶ ὁ ἵππος ἦτο παντελῶς ἐξηντλημένος. Παρώρμησεν αὐτὸν εἰς μάτην, τὸν ἐκέντησε, τὸν ἐμάστισε μάλιστα, τότε πρῶτον ἐπὶ ζωῆς του, κ' ἐνέτεινε τὸν χαλινὸν μέχρις αἵματος. Τὸ ταλαί-

Digitized by Google

πωρον ζῶον τὸν ἐθεώρησε διὰ βλέμματος σχεδὸν ἀνθρωπίνου, ὡσανεὶ ἔλεγε: ἔκαμα περισσότερον τῶν δυνάμεών μου· τόρα μοῦ εἶνε ἀδύνατον πλέον νὰ σᾶς σώσω.

— Θὰ χαθῶμεν λοιπὸν ἐδῶ; εἶπεν ὁ Περὰκ ἀποτεθαῤῥημένος καὶ βλέπων πίπτουσαν κύκλω τὴν χιόνα εἰς ἁδρὰς καὶ ἀμειλίκτους νιφάδας. Τὸ ὀροπέδιον εἶχε μεταβληθῆ εἰς στέππην τῆς Σιβηρίας, καὶ τὸ Μεζέγκον μόνον προέβαλλεν εἰς τὸ βάθος τὴν πελιδνὴν αὐτοῦ κορυφὴν ὑπὲρ τὴν καταιγίδα. Οὔτε δένδρα, οὔτε στέγη, οὔτε βράχος τις πρὸς καταφύγιον. Ὁ Περὰκ συνησθάνετο, ὅτι οὐδὲν ὑπῆρχε σωτηρίας μέσον.

— Ἂς ἐλπίσωμεν! εἶπε, ἐννοῶν ἁπλῶς, κατὰ τὴν εἰθισμένην ταύτην φράσιν τῶν μεσημβρινῶν: ἂς περιμείνωμεν!

Ἐν τούτοις διενοήθη μετὰ μικρὸν νὰ κερδήσῃ ἔτι ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, ἔστω καὶ τὸ τελευταῖον τῆς ζωῆς του. Λαβὼν μικρὰν σανίδα ἀπὸ τοῦ ἁμαξίου του, ἤρχισε παλαίων δι' αὐτῆς κατὰ τῶν νιφάδων, αἵτινες σωρευόμεναι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἠπείλουν νὰ θάψωσι μετὰ μικρὸν καὶ ἵππον καὶ ἁμάξιον. Ἐπὶ δέκα λεπτὰ ἠγωνίσθη οὕτως ὡς ἀθλητὴς τὸν ἀδιάκοπον ἐκεῖνον ἀγῶνα, διανοούμενος ὅτι ἐματαιοπόνει μὲν ἴσως ἀλλ' ὅτι ὑπερήσπιζεν οὕτω ἑαυτὸν καὶ τὴν Καρολίναν μέχρι τελευταίας του πνοῆς.

Μετὰ τὰ δέκα ταῦτα λεπτὰ ηὐχαρίστησε τὸν Θεόν. Ἡ χιὼν ἠραιοῦτο, ὁ ἄνεμος ἐκόπαζε καὶ ἐπανήρχετο ἡ ὁμίχλη, πολὺ ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνος. Ἐβράδυνε τότε τὴν ἐργασίαν του, χωρὶς ὅμως νὰ τὴν ἐγκαταλίπῃ, καὶ εἶδε τέλος μετὰ μικρὸν ὠχρὰν τινα ζώνην διαφαινομένην εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος. Ἦτο ἐπαγγελία αἰθρίας.

Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης οὔτε λέξιν εἶχεν εἰπεῖ, οὔτε βλασφημήσει ὁ Περάκ. Ἂν ἡ Καρολίνα ἐκινδύνευε ν' ἀπολεσθῇ ἐκεῖ, δὲν ἤθελε τὸ ἐννοήσει πρὸ τῆς τελευταίας στιγμῆς. Ἐν τούτοις τὴν ἐθεώρησε καὶ τὴν εἶδε τόσον ὠχρὰν καὶ τοσοῦτον ἀπλανὲς ἔχουσαν τὸ βλέμμα, ὥστε ἐτρόμαξεν.

— Αἴ, καλά! ἐφώνησε. Τί κάμνετ' ἔτσι; τόρα ἐπέρασε! Δὲν εἶνε πλέον τίποτε!

— Βέβαια, τίποτε! ἀπήντησεν ἐκείνη πικρῶς γελῶσα καὶ δεικνύουσα εἰς αὐτὸν τὸν Οὐρβανὸν ὕπτιον ἐπὶ τοῦ καθίσματος τοῦ ἁμαξίου, πελιδνὸν ἀπὸ τοῦ ψύχους κ' ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμούς του ἀνοικτοὺς καὶ ὑελώδεις ὡς πτώματος.

Ὁ Περὰκ ἐθεώρησε καὶ πάλιν περὶ ἑαυτὸν ἀλλ' οὐδεμία παρίστατο ἐλπὶς ἀνθρωπίνης ἐπικουρίας. Ἐπήδησεν ἐπὶ τὴν ἅμαξαν, ἔσφιγξε τὸν Κ. Βιλλεμὲρ εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ ἤρχισε νὰ τὸν τρίβῃ ῥωμαλέως, μωλωπίζων αὐτὸν διὰ τῶν σιδηρῶν του χειρῶν, καὶ προσπαθῶν νὰ τῷ μεταδώσῃ τὴν θέρμην τοῦ γηραιοῦ του αἵματος, ὅπερ ἀνεζωογόνει ἡ ἐργασία καὶ ἡ θέλησις. Ἀλλὰ μάταια πάντα. Εἰς τ' ἀποτελέσματα τοῦ ψύχους προσετίθετο καὶ νευρική τις κρίσις, ἰδιάζουσα εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ μαρκησίου.

— Ἀλλὰ δὲν ἀπέθανεν! ἔλεγεν ὁ Περάκ. Τὸ αἰσθάνομαι,.. εἶμαι βέβαιος. Ἄχ! νὰ εἶχα μὲ τί ν' ἀνάψω φωτίαν! ἀλλ' ἐδῶ ἔχει μόνον πέτραις!

— Δὲν καίομεν τὸ ἁμάξι; ἐφώνησεν αἴφνης ἡ Καρολίνα.

— Καὶ αὐτὸ γίνεται... ἀλλὰ ἔπειτα;

— Ἔπειτα, ἔπειτα.. ὁ Θεὸς θὰ μᾶς στείλῃ βοήθειαν. Δὲν βλέπεις ὅτι τὸ σπουδαιότερον εἶνε τόρα νὰ μὴ μᾶς καταλάβῃ ἐδῶ ὁ θάνατος;

Ὁ Περὰκ εἶδε τὴν Καρολίναν τόσον ὠχράν, καὶ τόσον ἰώδεις τὰς παρειάς της, ὥστ' ἐνόμισεν ὅτι ᾐσθάνετο κ' ἐκείνη ἐπερχόμενον τὸν θάνατον.

Ἐξέλιπε πᾶς δισταγμός του, καὶ ἀπεφάσισε τὴν θυσίαν ὑπὲρ τῶν ὅλων.—Ἐξέζευξε τὸν ἵππον του, ὅστις κατεκλίθη εὐθύς, ὡς οἱ τῶν κοζάκων ἵπποι, ἐπὶ τῆς χιόνος ἵν' ἀναπαυθῇ. Ἀφήρεσε τὸ κάλυμμα τοῦ ἁμαξίου, καὶ ἀποθέσας αὐτὸ κατὰ γῆς ἔθηκεν ὑπ' αὐτὸ τὸν Κ. Βιλλεμέρ, ἀναίσθητον πάντοτε, ἀκίνητον καὶ παγωμένον. Εἶτα δὲ ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ κιβωτίου τοῦ ἁμαξίου ὀλίγας δράκας ἀχύρων, παλαιὰ χαρτία καὶ ῥάκη τινὰ καρχβοπάνου, ἐσώρευσεν αὐτὰ ὑπὸ τὸ ἁμάξιον καὶ τὰ ἀνῆψε διὰ τῶν πυρείων του. Συντρίψας δὲ διὰ τῶν πεταλωτικῶν του ἐργαλείων τὰς σανίδας καὶ τὰ πέταυρα τοῦ πτωχοῦ ἁμαξίου του, κατώρθωσε νὰ παραγάγῃ φλόγα καὶ δαυλοὺς ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν. Συνέτριβεν ὁλονὲν καὶ ἔκαιεν. Ἡ χιὼν δὲν ἔπιπτε πλέον, καὶ ὁ Κ. Βιλλεμέρ, τοποθετημένος ἐντὸς ἡμικυκλίου φλεγόντων συντριμμάτων, ἤρχιζε νὰ θεωρῇ μετ' ἐκπλήξεως τὴν πρὸ αὐτοῦ παράδοξον σκηνήν, ἣν ὑπελάμβανεν ὡς ὄνειρον.

— Ἐσώθη, ἐσώθη! ἀκούεις Περάκ; ἀνεφώνησεν ἡ Καρολίνα, ἥτις ᾐσθάνθη αὐτὸν προσπαθοῦντα νὰ ὑπεγερθῇ. Εὐλογημένος νὰ ἦσαι! Σὺ τὸν ἔσωσες.

Ὁ μαρκήσιος ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς Καρολίνης ἐγγύς του, ἀλλὰ νομίζων ὅτι διετέλει πάντοτε ἐν ὑπνωτικῇ παραισθησίᾳ, δὲν προσεπάθει νὰ τὴν ἴδῃ. Δὲν ἐνόησε τὰ συμβαίνοντα εἰμὴ ὅτε ᾐσθάνθη ἐπὶ τῶν χειρῶν του τὰ χείλη τῆς Καρολίνης· ὑπέθεσε τότε, ὅτι ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ, ἀφοῦ ἐκείνη δὲν τὸν ἀπέφευγε πλέον, καὶ τῇ εἶπε: χαῖρε!

— Ὄχι, ὄχι ἀποχαιρετισμόν! ἀπήντησεν ἐκείνη καταφιλοῦσα τοῦ μέτωπόν του. Πρέπει νὰ ζήσετε... τὸ θέλω... σᾶς ἀγαπῶ!

Ἐλαφρὸν ἐρύθημα ἐκάλυψε τὴν ὠχρὰν μορφήν του, ἀλλ' οὐδεὶς λόγος ἠδυνήθη νὰ δηλώσῃ τὴν χαρὰν αὐτοῦ. Ὁ μαρκήσιος ἐφοβεῖτο ὅτι ὠνειρεύετο ἔτι· ἀλλὰ προδήλως ἀνεζωογονεῖτο. Ἡ θερμότης εἶχε συγκεντρωθῇ ὑπὸ τὸ κάλυμμα τοῦ ἁ-

Digitized by Google

μαξίου, ὅπερ ἔστεγεν αὐτόν, κατέκειτο δὲ ὅσον τὸ δυνατὸν ἀνέτως ἐπὶ τῶν ἐπενδυτῶν τῆς Καρολίνας καὶ τοῦ Περάκ.

—Ἀλλὰ πρέπει τέλος πάντων νὰ φύγωμεν ἀπ' ἐδῶ, διενοήθη οὗτος, καὶ τὸ ἀνήσυχον βλέμμα του ἀνηρώτησε τὸν αἰθριάζοντα ὁρίζοντα.

Τὸ ψῦχος ἦτο δριμύ, τὸ πῦρ ἐσβέννυτο ἐλλείψει τροφῆς, καὶ ὁ ἀσθενὴς δὲν θὰ ἠδύνατο βεβαίως νὰ βαδίσῃ μέχρι τῶν Σταύλων. Θὰ ἠδύνατο δὲ καὶ ἡ Καρολίνα; Μόνη διέξοδος ἦτο νὰ ἐπιβῶσι καὶ οἱ δύο τοῦ ἵππου. ἀλλ' ἠδύνατο ἆραγε νὰ τοὺς φέρῃ τὸ κατάκοπον ζῶον; Ἀδιάφορον· ἔπρεπε νὰ γείνῃ δοκιμή, καὶ πρῶτον πάντων νὰ δοθῇ τροφὴ εἰς τὸν ἵππον. Ὁ Περὰκ τὴν ἀνεζήτησεν, ἀλλὰ δὲν τὴν εὗρε πλέον. Ἡ φλὸξ εἶχε καταφάγει καὶ αὐτὴν μετὰ τοῦ ἁμαξίου.

Ἐκφώνησις τῆς Καρολίνας ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν ἐλπίδα. Τῷ ἔδειξεν ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι ὑψώματος μικρόν τινα καπνόν. Ὁ Περὰκ ἔδραμεν ἐκεῖ καὶ εἶδεν ὑποκάτω του βωδάμαξον κοπιωδῶς προσεγγίζον, οὗτινος ὁ βοηλάτης ἐκάπνιζεν ἵνα θερμανθῇ.

— Βλέπεις! τῷ εἶπεν ἡ Καρολίνα, ὅτε τὸ ἁμάξιον τοὺς ἐπλησίασεν· ὁ θεὸς μᾶς ἐβοήθησεν!

Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ ἦτο ἔτι τόσον ἀδύνατος, ὥστε ἐδέησε νὰ τὸν μεταφέρωσιν εἰς τὸ βωδάμαξον, ὅπερ εὐτυχῶς ἦτο φορτωμένον ἄχυρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ Περὰκ παρέχωσεν οὕτως εἰπεῖν τὸν μαρκήσιον. Ἡ Καρολίνα ἀνέβη πλησίον του. Ὁ Περὰκ ἐπέβη τοῦ ἵππου του, καταλείπων τὰ λείψανα τοῦ πτωχοῦ ἁμαξίου του, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἔφθασαν τέλος εἰς τὸ χωρίον τῶν Σταύλων.

Ὁ Περὰκ παρῆλθε περιφρονητικῶς πρὸ τοῦ πανδοχείου γιγαντώδους γυναικός, μὲ γυμνὰς τὰς κνήμας καὶ μὲ χρυσοῦν περιδέραιον, ἀληθοῦς βραδύποδος βδελυγμίαν ἐμπνέοντος. Ἐγνώριζεν ὅτι ὁ μαρκήσιος οὐδεμιᾶς ἤθελε τύχει ἐκεῖ περιποιήσεως. Ἀπεβίβασε δ' αὐτὸν παρά τινι γνωρίμῳ χωρικῷ. Ἔσπευσαν πάντες περὶ τὸν ἀσθενῆ ἐρωτῶντες καὶ προσφέροντες, χωρὶς ἐκεῖνος κἂν ν' ἀκούῃ. Ὁ Περὰκ ἐξέβαλεν αὐθεντικῶς τοὺς περιττούς, ἔδωκε διαταγὰς κ' ἐπελήφθη μόνος τοῦ ἔργου. Ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν ἔλαμψε τὸ πῦρ ἐν τῇ ἑστίᾳ καὶ ὁ οἶνος ἔβραζεν ἐν τῇ χύτρᾳ. Ὁ Κ. Βιλλεμέρ, ἐξηπλωμένος ἐπὶ παχείας στρωμνῆς ἀχύρου καὶ χόρτου ξηροῦ, ἔβλεπε τὴν Καρολίναν, γονυπετῆ πρὸ αὐτοῦ, καταγινομένην νὰ ἐμποδίζῃ τὸ πῦρ μὴ καύσῃ τὰ ἐνδύματά του καὶ θεωροῦσαν αὐτὸν περιπαθῶς μετὰ μητρικῆς ἀγάπης. Κ' ἐκείνη μὲν ἀνησύχει ὡς πρὸς τὸ φοβερὸν ποτόν, ὅπερ διὰ πολλῶν ἀρωμάτων παρεσκεύαζεν ὁ Περὰκ διὰ τὸν μαρκήσιον· ἀλλ' αὐτὸς εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν πεῖραν τοῦ χωρικοῦ. Ἔνευσεν ὅτι ἤθελε νὰ πίῃ, καὶ ἡ Καρολίνα προσήγγισε τρέμουσα τὸ κύπελλον εἰς τὰ χείλη του. Μετ' ὀλίγον ἠδυνήθη νὰ ὁμιλήσῃ, νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς ξένους του, καὶ νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Περάκ, σφίγγων τὰς χεῖράς του ὅτι ἐπεθύμει νὰ μείνῃ μόνος μετ' αὐτοῦ καὶ τῆς Καρολίνας.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

Ο ΕΡΩΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΙΕΡΗ

καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκία τῆς Κερκύρας.

Ἡ διήγησις αὕτη, ἣν πρῶτος ἀφηγήθη ὁ ἐν Κερκύρᾳ πρόξενος τῆς Αὐστρίας V. Warsberg ἐν τοῖς Ὀδυσσειακοῖς τοπείοις (Odysseische Landschaften), μετεφράσθη ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν ταξειδίου τοῦ διαδόχου τῆς Αὐστρίας Ῥουδόλφου (Die Orientreise des Kronprinzen Rudolf).

Ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος κατῴκει ἐν Ὕψῳ χωρίῳ τῆς Κερκύρας, κειμένῳ κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Παντοκράτορος, ζεῦγος ἐκπλῆσσον καὶ αὐτοὺς τοὺς Κερκυραίους διὰ τῆς καλλονῆς του. Περὶ οὐδὲν ἄλλο διέτριβεν ἢ τὴν ἄπαυστον ἀμοιβαίαν ἀγάπην, τὴν εἰς τὴν περίχωρον διανομὴν ἀφθόνων εὐεργεσιῶν, τὴν καλλιέργειάν τινων ἐλαιοδένδρων καὶ τὴν κηπουρικήν. Οὕτω λέγεται ὅτι ὑπ' αὐτῶν ἐφυτεύθησαν οἱ ἐν τῷ ὅρμῳ φοίνικες καὶ αἱ αὐτόθι πυκναὶ συκαῖ. Ὁ κόσμος ἐκάλει αὐτοὺς Περαίους ἀπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πέραν, ἀλλ' ὀλίγα ἐγνώριζε περὶ αὐτῶν. Τῇ 18 Μαρτίου τοῦ 1704 ἀπεβίβασεν αὐτοὺς βενετικὸν ἐμπορικὸν πλοῖον εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον τῆς Κερκύρας, ἀφ' οὗ δὲ ὑπέστησαν τὴν τεσσαρακονθήμερον κάθαρσιν ὁ νεανίας ἐπεσκέφθη μόνος τὸν Βενετὸν διοικητὴν τῆς νήσου. Ἐπέδειξε δ' αὐτῷ θερμὰ συστατικὰ τοῦ παρὰ τῷ σουλτάνῳ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαΐλου τῆς βενετικῆς πολιτείας. Ἐν τοῖς γράμμασι τούτοις ὁ προστατευόμενος Νικόλαος Πιέρης ἐλέγετο Ἕλλην ἐκ Φαναρίου, μεγάλας τέως προσενεγκὼν ὑπηρεσίας εἰς τὸν πρεσβευτὴν καὶ ἀναδειχθεὶς διὰ παντὸς τρόπου ἄξιος τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς πολιτείας καὶ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς. Καὶ ἡ μὲν συστατικὴ ἀπηυθύνετο πρὸς ἁπάσας τὰς ἀρχάς, οὐχὶ δ' εἰς μόνον τὸν διοικητήν. Ἀλλὰ λέγεται ὅτι πρὸς τοῦτον ἐκόμισε καὶ ἐμπιστευτικὸν ἐπιστόλιον, ἐν ᾧ ἀνεπτύσσοντο ὅλα τὰ αἴτια τῆς ἐπιβεβλημένης ταύτης εὐγνωμοσύνης· ἀλλὰ περὶ τούτων τότε οὐδεὶς ἔμαθέ τι. Περὶ δὲ τῶν περιπετειῶν ἐξ ὧν ὁ κύριος Πιέρης ἐκ Φαναρίου ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ εἰς Κέρκυραν ἐν οὐδετέρᾳ τῶν ἐπιστολῶν ἐγίνετο λόγος, ὡς οὐδὲ περὶ τῆς κυρίας. Ὁ νεανίας οὐδ' ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ διοικητοῦ ἐποιήσατο λόγον περὶ αὐτῆς. Κατὰ δὲ τὸ βενετικὸν ἀξίωμα, ἰσχῦον καὶ ἐν ταῖς βενετικαῖς κτήσεσι, καθ' ὃ πᾶς τις ἔμενεν ἀνενόχλητος ἐφ' ὅσον δὲν ἐτάρασσε τὰ τῆς βενετικῆς πολιτείας, ὁ διοικητὴς οὐδεμίαν ἐπέδειξε φροντίδα περὶ τῆς μυστηριώ

Digitized by Google

δους ὑπάρξεως ταύτης τῆς γυναικός· ἄλλως δὲ τὸ ὅτι ὁ μὲν ἀνὴρ ἦτο νενυμφευμένος, ἡ δὲ γυνὴ ἠγάπα τὸν ἀπομεμονωμένον βίον δὲν ἦτο περίστασις προκαλοῦσα ἀσυνήθη περιεργίαν.

Οὕτω μετὰ βραχὺ ἔγειναν ἀμφότεροι ἄφαντοι ἀπ' αὐτοῦ· ἀφ' οὗ δ' ἐπί τινα χρόνον ἔζησαν ἁπλοῦν βίον ἔν τινι ἀστικῇ οἰκίᾳ τῆς μεσαίας τάξεως, ἠγόρασαν παρὰ τῆς ἐν Ὕψῳ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου λωρίδα γῆς παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ ᾠκοδόμησαν αὐτόθι εἰς ῥυθμὸν ξενοπρεπῆ διὰ τὴν Κέρκυραν καὶ μᾶλλον ὀχυρὰν ὡς αἱ λίθιναι οἰκίαι τοῦ Πέραν καὶ τοῦ Γαλατᾶ τὴν ἔπαυλιν, ἧς σήμερον εἶνε ὁρατὰ τὰ ἐρείπια. Τὴν δ' ἐκκλησίαν, εὐχαριστῶν ὅτι παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν ὡραίαν γῆν, διεκόσμησεν ὁ Πιέρης ἐκ νέου καθ' ὁλοκληρίαν καὶ ἔμεινε δωρητὴς καὶ εὐεργέτης αὐτῆς καθ' ὅλον του τὸν βίον... Εἷς μόνος μαῦρος δοῦλος συνώδευε τὸ ζεῦγος κατὰ τὴν εἰς Κέρκυραν ἀποβίβασίν του. Οὗτος δὲ μόνος συγκατῴκησε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξοχικὴν οἰκίαν. Τότε δὲ μόνον παρέλαβον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των τινὰς παροίκους ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν περιχώρων, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἦσαν ὀλιγοστοί, οὐδ' εἰσήρχοντό ποτε εἰς τὸν οἶκον, καὶ μόνον ἐβοήθουν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν ἐλαιῶν. Μόλις δὲ μετὰ δύο ἔτη, ἀσθενησάσης βαρέως τῆς νεαρᾶς γυναικός, εἰσήχθη εἰς τὴν οἰκίαν νεωτάτη χωρικὴ κόρη, σχεδὸν παιδίον ἀκόμη, ἥτις καὶ ἔμεινεν ἔπειτα ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἠγαπᾶτο πολὺ ὑπὸ τῆς γυναικός. Παρὰ τῆς μικρᾶς ταύτης Ἀσπασίας ἐγνώσθη λοιπὸν τὸ πρῶτον, ὅτι ἡ κυρία Πιέρη κυρίως ἐκαλεῖτο Ναζλῆ, ὅτι τοὐλάχιστον διὰ τούτου τοῦ ὅλως νέου χριστιανικοῦ ὀνόματος προσηγόρευον αὐτὴν ὅ τε σύζυγος αὐτῆς καὶ ὁ μαῦρος θεράπων Μεχμέτ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔπραττε πλεῖστα ἀγαθὰ ἐλησμονήθη ἐντὸς βραχέος χρόνου ἡ πρώτη ἔκπληξις περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς πρὸς αὐτὴν ἀφοσιώσεως καὶ εὐγνωμοσύνης.

Ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἄλλο ἐφάνη ἰδιαζόντως περίεργον, ὅτι οὐδέποτε παρουσιάσθη ἀκάλυπτος ἐνώπιον ἀνδρῶν, καθότι κατὰ τὰ ἔθη τῶν τότε χρόνων ἐν ἀπομεμακρυσμένοις τόποις ἐπεβάλλετο εἰς τὰς γυναῖκας πολλὴ ἐπιφύλαξις καὶ χωρισμὸς ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν. Μετά τινα δὲ χρόνον ἐγνώσθη περὶ τῆς γυναικὸς ὅτι ἦτο ἐκτάκτως περικαλλὴς καὶ εἶχεν ἡλικίαν δεκαὲξ περίπου ἐτῶν. Ἐπιστεύετο λοιπὸν μόνον ὅτι ὁ μὲν ἀνὴρ ἦτό πως ζηλοτυπότερος τοῦ δέοντος, ἡ δὲ γυνὴ εὐπειθεστέρα πως τοῦ συνήθους. Ἡ Ἀσπασία παρίστανεν αὐτὴν εὔπλαστον, ὑγιᾶ, μᾶλλον μικρὰν καὶ στρογγύλην, ξανθὴν καὶ τεφρόφθαλμον, ἔχουσαν δὲ εὔχροα τὰ χείλη καὶ τὰς παρειάς. Καὶ ἐλάλει μὲν εὐχερῶς καὶ ἄνευ ξενικῆς προφορᾶς τὴν ἑλληνικήν, ἀλλ' ἐν τῇ μετὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς καὶ τοῦ θεράποντος Μεχμέτ ἀναστροφῇ ἐποιεῖτο χρῆσιν ἄλλης τινὸς γλώσσης ἀγνώστου εἰς τὴν μικρὰν Ἑλληνίδα. Καὶ ὁ Μεχμὲτ δ' ὡμίλει ἑλληνιστί, ἄλλως ὅμως δὲν ἀπέκρυπτε τὸ ξένον αὐτοῦ ὄνομα καὶ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ. Ὁ δὲ κύριος Νικόλαος Πιέρης ἐγνώσθη ταχέως ἐν ἁπάσῃ τῇ ὀρεινῇ χώρᾳ ὡς ἐνθερμότατος κυνηγός, ὡς τολμηρότατος ναύτης καὶ ἁλιεὺς καὶ ὡς δραστήριος γεωργός, συνεργαζόμενος μετὰ τῶν ἀνθρώπων του ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ τῷ κήπῳ. Οἱ δὲ ἱερωμένοι τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου ἐγνώριζον περὶ αὐτοῦ ὅτι ἠσχολεῖτο πολὺ περὶ τὴν ἀνάγνωσιν βιβλίων, οὐκ ὀλίγον δὲ καὶ περὶ τὸ γράφειν. Ἐλέγετο ὅτι εἶχε συγγράψει ἱστορίαν τοῦ προτέρου του βίου καὶ τῶν ἔργων του ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐξ ἧς ἀργότερον ἐγνώσθησαν τὰ μυστήρια τοῦ βίου του, καὶ ἥτις ἀπωλέσθη μόλις κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν. Καὶ ἐκεῖνος δὲ δὲν ἦτο πολὺ μέγας τὸ ἀνάστημα, μᾶλλον δ' εἶχε λεπτὸν καὶ τρυφερὸν σῶμα, βραχεῖαν μέλαιναν κόμην, μικρὸν μέλανα μύστακα καὶ βλέμμα πυρῶδες, ἀλλά πως ἀβέβαιον, ὑπεκφεῦγον τὸν ἀντιβλέποντα καὶ ἐνίοτε ὡσεὶ ὑποτασσόμενον εἰς αὐτόν. Ἐν συνόλῳ ἐξήγειρε τὴν περιέργειαν διὰ τῆς ἐξόχου του ἐπιτηδειότητος. Ἠρέσκετο δὲ εἰς ἐπιμεμελημένην, πολλάκις δὲ καὶ λαμπρὰν περιβολήν, τοῦθ' ὅπερ προὐξένει πάντοτε μεγίστην, μονονοὺ παιδικὴν χαρὰν εἰς τὴν σύζυγόν του.

Οὕτω παρήρχετο ἡ ζωή των ἐν καθημερινῇ εὐτυχίᾳ μέχρι τοῦ χειμῶνος τοῦ ἔτους 1715. Τότε ἡ μικρὰ Ναζλῆ ἠσθένησε πάλιν. Ὀλίγαι εἰδήσεις ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ πάντοτε ἐπιμελῶς ἀποκεκλεισμένου οἴκου. Ἀλλὰ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ὅτε προσῆλθεν ἡ πρώτη πρὸς τὸ ζεῦγος ἐπίσκεψις, ἥτις καὶ δὲν ἐγένετο δεκτή, οἱ ἐπισκέπται ἔμαθον ἤδη ὅτι ὁ κύριος Πιέρης εἶχεν ἐνταφιάσει τὴν σύζυγόν του. Αὐτῇ χειρὶ καὶ μόνος ἔσκαψε τὸν τάφον αὐτῆς ὑπὸ τοὺς φοίνικας, οὓς ἐκείνη εἶχε πολὺ ἀγαπήσει. Ἐπὶ τοῦ τάφου δὲν ἔθηκε σταυρὸν οὔτε λίθον, ἀλλὰ μόνον ἄνθη ἅτινα κατέβρεχε πρωΐας καὶ ἑσπέρας διὰ τῶν δακρύων του. Τὴν γενικὴν δὲ προσοχὴν ἐπέσυρεν ἡ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου της ἀκόμη πρὸ τῆς ταφῆς ἐκ τοῦ Ὕψου αἰφνιδία ἀναχώρησις τοῦ μαύρου Μεχμέτ. Ὁ κύριος Νικόλαος ἐφάνη ἐπὶ τούτῳ σφόδρα ταραχθείς, μετέβη δὲ καὶ εἰς τὸ ἄστυ πρὸς τὴν ἀρχὴν ὅπως ἐνεργήσῃ ἀνακρίσεις, καὶ ὅτε δ' αὗται ἔμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος, οὐδέποτε ἔπαυσεν ἐπιδεικνύων περὶ τῆς ἀπωλείας ταύτης φανερὰν ἀνησυχίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ σουλτάνος Ἀχμὲτ ὁ Γ' εἶχε κυριεύσει τὴν Πελοπόννησον καὶ ὑποτάξει ὑπὸ τὴν ἡμισέληνον τὴν τελευταίαν ἑλληνικὴν ἤπειρον. Ἀπὸ τοῦ 1713 ἐμαίνετο ὁ τουρκικὸς πόλεμος, ὁ τελευταῖος ὃν ἀνέλαβεν ἡ Βενετία, ἀλλ' ὃν διεξήγαγεν ἁπανταχοῦ ἀτυχῶς ὡς ἐκ τῆς ἀστοχίας καὶ ὅστις ἐμηδένισε διὰ παντὸς τὴν ἐν

Digitized by Google

τῇ Μεσογείῳ καὶ τῇ Ἀνατολῇ κυριαρχίαν αὐτῆς. Ὁσημέραι οἱ βενετικοὶ στόλοι ἠναγκάζοντο ν' ἀποσύρωνται πλησιέστερον πρὸς τὸν Ἀδρίαν. Αὐτὴ ἡ Βενετία ἐφαίνετο κινδυνεύουσα, μόνη δ' ἡ Κέρκυρα ἐκώλυε τὴν αὐτόσε πρόελευσιν. Ὡς ἐκ τούτων τῶν περιστάσεων ἐπληρώθη καὶ τὸ ἄλλως ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐν Ναυπάκτῳ μάχης, ἤτοι ἀπὸ ἑνὸς σχεδὸν καὶ ἡμίσεος αἰῶνος, εἰρηνικὸν πέλαγος τῆς Κερκύρας διαφόρων κινδύνων καὶ περιπετειῶν. Ἀλλ' οὐχ ἧττον ἔκπληξις κατέλαβε τοὺς ἐν Κερκύρᾳ ὅτε ἠκούσθη ὅτι οἱ Τοῦρκοι συνηθροίζοντο ἐν Ἀλβανίᾳ, ἀπέναντι τῆς νήσου παρὰ τὸ Βουθρωτόν, ὅπως ἀποπειραθῶσιν ἀπόβασιν εἰς τὴν νῆσον καὶ ἐκπολιόρκησιν τοῦ οὐδέποτε πορθηθέντος φρουρίου τῆς Κερκύρας. Ἐπίστευον ὅτι αἱ ἧτται τῶν ἐτῶν 1537 καὶ 1571 εἶχον ἐγκολαφθῆ ἰσχυρότατα εἰς τὴν μνήμην τῶν Τούρκων, ὥστε δὲν ἀνέμενον μιμητὴν τοῦ ἀγρίου μέν, ἀλλ' ἐνταῦθα πρὸ τῆς Κερκύρας ἡττηθέντος Βαρβαρόσσα. Καὶ ὅμως εἰς τὴν πρώτην εἴδησιν ἐπηκολούθησε μετὰ θαυμασίας ταχύτητος τὸ γεγονός, ἡ κατὰ τὴν 23 Ἰουνίου 1716 προσόρμισις τῶν τουρκικῶν στρατιῶν εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Γουβιοῦ, ἔγγιστα τῆς ἐρήμου ἀκτῆς τοῦ Ὕψου. Ὁ Καπετὰν Πασᾶ Τζανοὺμ Χόντζας ἡγεῖτο στρατοῦ τριακοντάκις χιλίων πεζῶν καὶ τρισχιλίων ἱππέων ἐπιβαίνοντος στόλου ἀποτελουμένου ἐξ εἴκοσι δύο πολεμικῶν πλοίων καὶ πολλῶν φορτηγίδων. Ὁ ἀρχιστράτηγος ἀπέβη καὶ αὐτὸς καὶ ἐγκατέστη ἀμέσως ἐν τῇ ἀκατοικήτῳ ἐπαύλει τοῦ Πιέρη. Ἠκολούθει δὲ τὸν στρατάρχην εἷς μόνος μαῦρος, πλουσιώτατα ἐνδεδυμένος δοῦλος. Οὗτος ἐκυβέρνησε κατὰ τὴν ἀποβίβασιν τὴν λέμβον· οὗτος ὡδήγησε τὸν καπετὰν πασᾶν ἀπὸ τῆς ἀκτῆς εἰς τὸν ἐξοχικὸν οἶκον. Ἐπειδὴ δὲ ὅλοι οἱ κάτοικοι εἶχον φύγει, οὐδεὶς ἀνεγνώρισε τὸν μαῦρον Μεχμέτ.

Ὁ κύριος Πιέρης ἦτο ὁ τελευταῖος ἐκ τοῦ ἀπομεμονωμένου κτήματος ἀναχωρήσας. Ὅτε ἤδη πλεῖστοι τῶν ἀγροτῶν εἶχον καταφύγει ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ ἄστεος, ἐξηκολούθει καθ' ἡμέραν πορευόμενος εἰς τὴν ἀνθοσκεπῆ κρύπτην τῆς μικρᾶς Ναζλῆς τὴν ὑπὸ τοὺς φοίνικας, ἐφύτευε νέα ἄνθη ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐπεμελεῖτο τῶν παλαιῶν. Οὐδ' ἴχνος τάφου παρουσιάζετο ἐκεῖ· ἀντὶ τούτου δὲ ἤνθει ὁσημέραι εὐανθέστερος κῆπος. Μόλις δ' ὅτε τὰ πρῶτα τῶν Τούρκων πλοῖα προσωρμίσθησαν ἤδη παρὰ τὸ Γουβὶ καὶ καθίστατο ἀναμφίβολον, ὅτι ἀκριβῶς ἡ ἤρεμος τοῦ Ὕψου του θέσις ἔμελλε νἀποβῇ τὸ στρατόπεδον τῶν Τούρκων, ἔφυγε καὶ ὁ Πιέρης εἰς τὸ φρούριον τῆς Κερκύρας. Ὁ δὲ στρατηγὸς Σουλεμβούργιος ἔδωκεν αὐτῷ θέσιν λοχαγοῦ κατὰ τὴν ῥητὴν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν ἔν τινι τῶν κινδυνωδεστάτων σημείων τοῦ νέου φρουρίου (Fortezza Nuova) πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως.

Αἱ προπαρασκευαὶ τῶν Τούρκων διήρκεσαν ὀλίγας μόνον ἡμέρας. Ἐν ἁπάσαις αὐτῶν ταῖς πράξεσιν ἐφαίνοντο ἀγόμενοι ὑπὸ ἰδιάζοντός τινος πνεύματος μανιωδεστάτης σπουδῆς. Τὸ κέντρον τῆς ἐνεργείας μετήνεγκον εἰς Ποταμόν, ὅπου καὶ παρουσιάζετο καθ' ἑκάστην ὁ μέγας βεζύρης καὶ διέμενεν αὐτόθι πολλὰς νύκτας χωρὶς νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν ἔπαυλιν τοῦ Πιέρη. Τῇ 4 Ἰουλίου εἶχεν ἐγκαθιδρυθῆ αἱ προφυλακαὶ τοῦ ἐν Ποταμῷ στρατοπέδου, τῇ δὲ 20 Ἰουλίου εἶχον ἤδη ἱδρυθῆ πυροβολοστάσια ἄνωθεν τοῦ προαστείου Μανδουκίου ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὀλιβέττου, τῇ δὲ 22 Ἰουλίου κατελήφθη τὸ ὄρος Ἀβραάμ. Οἱ πολιορκούμενοι ἠναγκάσθησαν καθ' ὅλον τὸν περίβολον νἀποσύρωσι τὰς προσκόπους φρουρὰς καὶ νὰ ἐγκλεισθῶσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Μίαν δὲ ὥραν πρὸ τοῦ ὄρθρου τῆς 6 Αὐγούστου ἐγένετο ἡ κατὰ τῶν τειχῶν ἔφοδος κατὰ τὸ νέον φρούριον καὶ ἐτελείωσεν ὑπὲρ τοῦ Τούρκου στρατάρχου, ὅστις κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐγκαθίδρυσε τὴν στρατιάν του ἐν τῷ πυροβολοστασίῳ Σκαρπόνη, ἐξωτερικῷ προτειχίσματι τοῦ νέου τούτου φρουρίου.

Ἐν τῷ ὀχυρώματι τούτῳ διοικητὴς ἦτο ὁ Νικόλαος Πιέρης. Ὡσεὶ δὲ ὁ καπετὰν πασᾶς ἐγνώριζεν ὅτι οὗτος εὑρίσκετο αὐτόθι καὶ ἐζήτει αὐτόν, ἐνεφανίσθη ὁ ἴδιος εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τὴν ἔφοδον, οὕτως ὥστε ὀλίγα βήματα ἐγγὺς αὐτοῦ ἐπλήγη βαρέως ὁ Πιέρης εἰς τὸ στῆθος ὑπὸ κοινοῦ Τούρκου στρατιώτου καὶ πεσὼν χαμαὶ συνελήφθη. Ἀλλ' ἀνεγνώρισεν αὐτὸν μόλις τὴν ἑσπέραν, ὅτε μετὰ τὴν μάχην κατὰ τὴν καθημερινὴν συνήθειαν πρὸ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ποταμοῦ κατετίθεντο μὲν πρῶτον πρὸ αὐτοῦ αἱ κεφαλαὶ τῶν φονευθέντων πολεμίων, εἶτα δὲ παρήλαυνον οἱ αἰχμάλωτοι. Τότε ἐξήταζεν αὐτοὺς τὸν μὲν μετὰ τὸν δέ, ἐξηρεύνα ἕκαστον, διήνοιγε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀποκεκομμένων κεφαλῶν, ἐζήτει νὰ εὕρῃ ἐν ταῖς αἱματοφύρτοις κόμαις τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν χρῶμα, ἀπέβαινε δὲ καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ὠμότερος καὶ ἐπιτακτικώτερος ἐν ταῖς διαταγαῖς περὶ ἐφόδου κατὰ τὴν ὑστεραίαν, ὅτε δὲν εἶχεν πάλιν εὕρει ὅτι προφανῶς ἐζήτει μετὰ μεγάλης μανίας.

Καὶ σήμερον δὲ κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς θερμῆς 6 Αὐγούστου ὁ Πιέρης ἤχθη πρὸ αὐτοῦ μεταξὺ τῶν τελευταίων παρελασάντων. Ἡ ἡλικία, ὁ ἀγών, ἡ κόπωσις, τὸ αἷμα τὸ πεφυρμένον ἐν τοῖς ἐνδύμασιν αὐτοῦ, ἐν τῇ κόμῃ καὶ ἐπὶ τῆς ὄψεως εἶχον ἐπὶ τοσοῦτον μεταμορφώσει τὸν περικαλλῆ καὶ ἰσχυρὸν ἄνδρα, ὥστε ὁ Τοῦρκος ἀνεγνώρισεν αὐτὸν ὡς τὸν παρ' αὐτοῦ ζητούμενον μόνον ὅτε προυχώρησεν ἐγγύτατα αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ ἀντιχείρος ἀνεπέτασε τὴν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν του καλύπτραν, ἣν οὗτος δὲν ἠδύνατο ἢ δὲν ἤθελε νἀφαιρέσῃ. Ἡ αἰφνιδία ἀναβίωσις τῆς ἐν τῷ

Digitized by Google

Μουσουλμάνῳ παλαιᾶς ἐπιθυμίας ἐκδικήσεως ὑπῆρξεν οὕτω βιαία, ὥστε σχεδὸν ὠπισθοχώρησεν ὑπὸ τῆς πρώτης μανιώδους χαρᾶς ἣν προὐκάλεσεν ἡ μεθ' αἱμοχαροῦς ἐπιμονῆς ζητουμένη ἐντάμωσις. Ἔπειτα δὲ συνέλαβε τὸν δυστυχῆ Πιέρην δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐκ τοῦ στήθους, τὸν ἔρριψε χαμαί, τὸν ἐπάτησε διὰ τῶν ποδῶν, ἔπτυσεν αὐτὸν κατὰ τοῦ προσώπου καὶ προσέδεσεν αὐταῖς χερσὶ τὸν δύσμοιρον, οὐδεμίαν ἐκβάλλοντα λέξιν, ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου αὐτοῦ, ὅπως σύρῃ αὐτὸν κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν νύκτα ὡς ἴδιον αὐτοῦ αἰχμάλωτον εἰς τὴν ἐν Ὕψῳ ἔπαυλιν. Δᾷδες ἐφώτιζον τὴν φρικώδη, φονικὴν ταύτην ἱππηλασίαν τοῦ καπετὰν πασᾶ. Ἕνα δὲ τῶν πυρσῶν ἐκράτει ὁ Μεχμέτ, τῆς Ναζλῆς ὁ μαῦρος θεράπων.

[Ἕπεται τὸ τέλος]. Λ**

ΣΠΕΤΣΙΩΤΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

Α'

Φίλε Κύριε Διευθυντὰ τῆς «Ἑστίας»

Ἐν Σπέτσαις διατρίβων ἤκουσα ἐν ἄλλοις ναυτικοῖς ἀνεκδότοις καί τινα περὶ ἑνὸς τῶν τὰ πρῶτα φερόντων Σπετσιωτῶν πλοιάρχων, τοῦ Βασιλείου Ν. Λ. Ὀρλώφ, ἀναφερόμενα οὐχὶ εἰς πολεμικὰ κατορθώματα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλ' εἰς τὰς ναυτικὰς ἐκείνας γενναίας πράξεις τῶν πρὸ ταύτης χρόνων, δι' ὧν κατώρθουν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα νὰ ἐμπορεύωνται καὶ αἱ κοινότητες τῶν ναυτικῶν νήσων νὰ ἀντιμετωπίζωσι τὴν αὐθαιρεσίαν τῆς τουρκικῆς διοικήσεως, νὰ πολιτεύωνται τοὺς Τούρκους διοικητάς, καὶ νὰ διεκφεύγωσι τὰς καταδιώξεις τῶν λοιπῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ὁσάκις εὑρίσκοντο τὰ συμφέροντα τούτων ἐν συγκρούσει. Δύο τῶν ἀνεκδότων τούτων ἀκούσας παρὰ τοῦ σεβαστοῦ γέροντος Νικολάου Β. Ὀρλώφ υἱοῦ τοῦ Βασιλείου, ὃν ἀφορῶσιν, ἔγραψα στενογραφικῶς ἐν ᾧ διηγεῖτο ταῦτα, καὶ ἀντιγράψας σοὶ πέμπω πρὸς δημοσίευσιν ἄνευ τινὸς προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως.

Ἡ ἱστορία τῆς ἀρχῆς, καὶ τῆς σὺν τῷ χρόνῳ ἀναπτύξεως τῆς ναυτιλίας τῶν δύο μεγαλωνύμων νήσων Ὕδρας καὶ Σπετσῶν εἶνε γνωστὴ μόνον, ὡς πρὸς τὰ πρὸ τοῦ 1821 ἔτη, κατὰ τοὺς γενικωτέρους αὐτῆς ὁρισμούς· ἐλλείπουσιν ἐκ ταύτης δυστυχῶς ὅλαι αἱ μικραὶ ἐκεῖναι λεπτομέρειαι, τὰ μικρὰ γεγονότα, ὧν ἡ ἐπίδρασις συντελεῖ τὰ μέγιστα πολλάκις εἰς τὴν συντέλεσιν ἑνὸς ὅλου. Γινώσκομεν περίπου τοὺς κυριωτέρους ὅρους τοῦ πολιτεύματος τῶν κοινοτήτων τῶν νήσων, γινώσκομεν πολλὰ περὶ τῆς ἄκρας ἠθικῆς τῶν νησιωτῶν, καὶ τῆς μυθώδους τιμιότητος περὶ τὰς συναλλαγὰς τῶν Σπετσιωτῶν καὶ Ὑδραίων, ἀλλὰ πῶς ἐμορφώθη τοιοῦτος ἐξαιρετικὸς παρ' αὐτοῖς πολιτισμός, καὶ τοιαύτη κολοσσιαία ναυτικὴ δύναμις, διὰ τίνων διῆλθον περιπετειῶν μέχρις οὗ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ 1821, τίνες οἱ πρῶτοι πατέρες τῶν κοινοτήτων τούτων, εἰς τὴν φωνὴν τῶν ὁποίων ὑπήκουον πληθυσμοὶ ὁλόκληροι, ἀγνοοῦμεν· μόνον μικρά τινα μεμονωμένα γεγονότα περιεσώθησαν, καὶ ταῦτα περισυναχθέντα πολὺ ὕστερον, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ κρότος τῶν πυροβόλων τῶν Σπετσῶν, τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Ψαρῶν διήγειρεν ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἂς ἔλθω εἰς τὴν καταγραφὴν τοῦ Σπετσιωτικοῦ ἱστορήματος.

Ἐν Σπέτσαις τῇ 20 Αὐγούστου 1885.

Ὁ πρόθυμος

Α. Μ.

« Περὶ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1812 ὁ Βασίλειος Ν. Λ. Ὀρλώφ, νέος τριακονταέτης τὴν ἡλικίαν, πλοίαρχος ἰδιοκτήτου πλοίου, φέροντος τὸ ἀρχαῖον ὄνομα *Λυκοῦργος*, προσωρμίσθη εἰς Ψαρά, ἔνθα κατὰ τύχην συνήντησε πλοιάρια ἐκ Κυδωνιῶν, φέροντα φορτίον σίτου. Συνεννοηθεὶς ὁ πλοίαρχος μετὰ τῶν κυβερνητῶν τῶν πλοιαρίων ἠγόρασε τὰ φορτία των συμποσούμενα εἰς 7 χιλιάδας κοιλὰ μετὰ τῆς συμφωνίας νὰ τῷ προμηθεύσωσι δι' ἀμέσου μεταφορᾶς καὶ ἕτερον σῖτον 8,000 κοιλῶν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ φορτίου τοῦ πλοίου, χωροῦντος 15,000 κοιλῶν. Οἱ κυβερνῆται τῶν πλοιαρίων παρεδέχθησαν τὴν συμφωνίαν· διότι τὸ κέρδος ἦτο μέγα, ἀλλ' ἐφοβοῦντο νὰ ἐνεργήσωσι τὴν ἐκφόρτωσιν ἐν τῷ φανερῷ, διότι ἡ Τουρκία εἶχε κηρύξει τότε τὸ λεγόμενον *διασάκ*, δηλαδὴ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐξαγωγῆς τῶν δημητριακῶν καρπῶν ἐκ τοῦ κράτους της. Διὰ τοῦτο συνεφώνησαν ἀμφότερα τὰ μέρη ν' ἀρθῶσιν εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, καὶ ἐν αὐτῷ νὰ παραλάβωσι τὸ φορτίον, ὅπερ καὶ ἐγένετο, πρὸς ἀνατολὰς τῶν Ψαρῶν ἐν διαστήματι ὀλίγων ὡρῶν. Μετὰ τὴν ἐκφόρτωσιν τῶν 7,000 κοιλῶν τὰ πλοιάρια διηυθύνθησαν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Τσάνταρλη (τὸν Ἐλαιατικόν), ἵνα προμηθεύσωσιν ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐπίλοιπον φορτίον. Τὸ δὲ πλοῖον τοῦ Ὀρλώφ παρέπλεε βραδέως μεταξὺ Χίου καὶ Ψαρῶν περὶ τὸ ἀκρωτήριον Καραμπουρνοῦ (Μέλαινα ἄκρα), τοῦ πληρώματος, συγκειμένου ἐξ 65 ἀνδρῶν, ἀσχολουμένου εἰς τὸ νὰ ῥίπτῃ τὸ ἕρμα εἰς τὴν θάλασσαν ὅπως εὑρεθῇ τὸ πλοῖον ἕτοιμον εἰς τὴν παραλαβὴν τοῦ νέου φορτίου. Τὴν ἐπομένην περὶ τὴν 4 ὥραν μ.μ. ὁ ἐπὶ τοῦ μεσαίου ἱστοῦ καθήμενος σκοπὸς ἐφώνησε «τὰ πλοιάρια ἔρχονται»· τότε διηυθύνθη τὸ πλοῖον τοῦ Ὀρλώφ πρὸς αὐτά, τὰ ὁποῖα ἐπλησίασε περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα πρὸς παραλαβὴν τοῦ φορτίου τὴν νύκτα ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ πλοίου

Digitized by Google

προσκολληθέντων πλοιαρίων, εἰργάσθησαν δι' ὅλης τῆς νυκτός, περὶ δὲ τὸν ὄρθρον, ἐκφορτωθέντων τῶν πλοιαρίων, παρετήρησαν ἐρχομένην κατ' αὐτῶν τουρκικὴν φρεγάταν ἐκ τῆς Χίου, ἥτις παρέπλεε τὰ παράλια ἐκεῖνα πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐξαγωγῆς σιτηρῶν, καὶ τῆς ὁποίας ὁ διοικητὴς ἐνόησεν ὅτι τὸ ἐκεῖ ὑπάρχον πλοῖον περιεῖχε σιτηρά. Ὁ Ὀρλὼφ ἰδὼν κατ' αὐτοῦ διευθυνομένην τὴν φρεγάταν, απομακρύνεται διὰ τοῦ ταχυπλόου πλοίου του, πλησιστίου ὄντος, καὶ κατορθώνει δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ν' ἀφήσῃ πολὺ ὀπίσω τὴν βραδυκίνητον φρεγάταν· τὴν δὲ νύκτα διευθύνεται εἰς Σπέτσας, ὅπου ἐλλιμενίσθη, μὴ ἔχων οὐδεμίαν ὑπόνοιαν ὅτι ἡ φρεγάτα ἐξηκολούθει τὴν καταδίωξίν του. Ἀλλ' αἴφνης μετὰ παρέλευσιν 24 ὡρῶν ἡ φρεγάτα ἐμφανίζεται πρὸ τῶν Σπετσῶν καὶ ἀγκυροβολεῖ πρὸ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος, μαθόντος τοῦ διοικητοῦ αὐτῆς ἐξ Ἕλληνος αἰχμαλώτου ἐν αὐτῇ ὅτι τὸ καταδιωκόμενον πλοῖον ἦτο Σπετσιωτικόν.

Ὁ Ὀθωμανὸς πλοίαρχος ἀποβαίνει ἀμέσως εἰς τὴν νῆσον καὶ ἀνέρχεται εἰς τὴν Καγγελαρίαν, ἔνθα συνήρχοντο καὶ συνεδρίαζον οἱ Πρόκριτοι, καὶ ζητεῖ παρ' αὐτῶν ἐπιμόνως καὶ ἀπειλητικῶς νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὸ πλοῖον καὶ τὸν πλοίαρχον. Οἱ πρόκριτοι, ἐξ ὧν εἷς ἦτο καὶ ὁ γέρων πατὴρ τοῦ καταδιωκομένου Β. Ὀρλώφ, εἶπον εἰς τὸν Ὀθωμανὸν πλοίαρχον ὅτι ἐπειδὴ ἦτο ἤδη ἑσπέρα, νὰ προσέλθῃ τὴν ἐπαύριον ἵνα σκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου. Τὴν νύκτα δὲ συνεδριάσαντες προσκαλοῦσι τὸν Ὀρλώφ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναγγέλουσιν ὅτι «ὁ καπετάνιος Τοῦρκος ζητεῖ ἢ νὰ σὲ παραδώσωμεν ἢ νὰ σὲ συλλάβῃ διὰ τῆς βίας». Ὁ Ὀρλὼφ καταληφθεὶς ὑπ' ὀργῆς ἐκ τῶν λόγων τούτων καὶ ἐξ ὑπερβαλλούσης φιλοτιμίας εἶπεν

— Ἐγὼ εἰς Τούρκους δὲν παραδίδομαι, ἀλλ' οὔτε σεῖς ἔχετε τὴν δύναμιν νὰ μὲ παραδώσετε.

Τότε ὁ γέρων πατήρ του, εἷς τῶν προκρίτων, λέγει αὐτῷ ἀλβανιστί·

— Μπίρο Βασίλι, μὸς χάπμ λούφτ μὲ ντοβλέτ, τουτέστι «Παιδί μου Βασίλη, μὴν ἀνοίξῃς πόλεμον μὲ τὴν Τουρκιά.

— Ὄχι, πατέρα, εἶπεν ὁ Ὀρλώφ, ἀλλὰ νὰ μᾶς δημεύσωσι πλοῖον καὶ φορτίον, νὰ χαθῶμεν ἀπὸ τὸν κόσμον, νὰ μείνωμεν ἐλεεινοὶ εἰς τοὺς δρόμους, καὶ σὺ ὁ γέρων πατήρ μου νὰ ψωμοζητῇς, αὐτὸ δὲν γίνεται (ἄγιο πὸς ζπενέτ). Ἀλλ' ἰδοὺ τί θὰ γείνῃ: σεῖς νὰ μὲ κηρύξετε ἀποστάτην, καὶ νὰ εἰπῆτε εἰς τὸν καπετάνιον τῆς φρεγάτας νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ συλλάβῃ, ἀφοῦ ἔχει 300 ναύτας, καὶ κανόνια, καὶ δύναμιν. Ἐγὼ δὲ θὰ σκεφθῶ τί θὰ κάμω τὸ πλοῖον καὶ τὸ φορτίον.

Ταῦτα εἰπὼν ἐξέρχεται καὶ ναυτολογεῖ πλὴν τῶν 65 ναυτῶν, οὓς εἶχε τὸ πλοῖόν του, ἑτέρους 60, διατάξας ἵνα πάντες, καὶ οἱ 125, ἐπιβῶσι τοῦ πλοίου, ἑτοιμάσωσιν ἀθορύβως τὰ πάντα πρὸς ἀπόπλουν, καὶ ἄρωσι τὴν ἄγκυραν, χωρὶς νὰ ἐννοηθῶσιν.

Ὁ ἄνεμος ἔπνεε *γρέγος* (βορειοανατολικός), λίαν ἐπιβοηθητικός, ὁ δὲ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν, ὅτε αὐτὸς ἐπιβιβασθεὶς τοῦ πλοίου, διέταξε ν' ἀναπετάσωσιν ὅλα τὰ ἱστία διὰ μιᾶς ταὐτοχρόνου ἕλξεως· τὸ πλοῖον ταχύπλουν ἐκινήθη ταχέως κατὰ μέτωπον τῆς φρεγάτας. Οἱ Τοῦρκοι θορυβηθέντες, ἤρχισαν νὰ κανονοβολῶσιν, ἀλλ' ὁ χειρισμὸς τοῦ πηδαλίου τοῦ πλοίου ἐγίνετο μετὰ τοσαύτης δεξιότητος ὥστε μικρὰς μόνον ζημίας καὶ ἀσημάντους ὑπέστη. Ἅμα τὸ πλοῖον διῆλθε τὴν πρῶραν τῆς φρεγάτας, διέταξεν ὁ Ὀρλὼφ νὰ στρέψωσι δεξιὰ τὰς κεραίας καὶ διηυθύνθη πρὸς τὰ μεσημβρινὰ τῶν Σπετσῶν, ἐγκαταλείψας τοὺς ὀθωμανοὺς χαίνοντας ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ ἀποδράσει. Τὴν νύκτα δὲ ἀπεβίβασε τοὺς ἐπικούρους 60 ναύτας εἰς τὴν ἀντίθετον παραλίαν τῆς νήσου, αὐτὸς δὲ διηυθύνθη πρὸς τὸν Μαλέαν.

Ὁ Ὀθωμανὸς πλοίαρχος διέταξε τὴν ἑτοιμασίαν τῆς φρεγάτας πρὸς καταδίωξιν, ἀλλὰ μικροῦ ἐδέησεν ἐκ τῆς ἀνικανότητος τῶν ναυτῶν νὰ ἐξοκείλῃ τὸ πλοῖον εἰς τὴν ξηράν, καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀγκυροβολήσῃ ἐκ νέου. Τέλος μετὰ πολλοῦ κόπου, ἐργαζομένων τῶν ναυτῶν δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἤρθη ἡ φρεγάτα εἰς τὸ πέλαγος, καὶ ἔπλευσε μέχρι Παραπόλας, μεθ' ὃ ἐπανέκαμψεν εἰς Σπέτσας, διότι οὐδαμοῦ ἐφαίνετο τὸ πλοῖον τὸ Σπετσιωτικόν.

Πλήρης ἀγανακτήσεως ὁ πλοίαρχος, προσκαλεῖ τοὺς προκρίτους εἰς τὴν Καγγελαρίαν, καὶ ἀπειλεῖ ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν παρέδωκαν τὸν ἀποστάτην. Ἀλλ' οἱ Πρόκριτοι ἐνθαρρυνθέντες, τῷ εἶπον ὅτι αὐτὸς εἶχε χρέος καὶ τὴν δύναμιν νὰ τὸν συλλάβῃ, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔπραξε καὶ τὸν ἄφησε, διότι γνωρίζουσιν ὅτι ὁ ἀποστάτης τὸν δωροδόκησε. Προσέθηκαν δὲ ὅτι θ' ἀναφερθῶσι καὶ θὰ τὸν καταγγείλωσιν εἰς τὸν Καπετὰν Πασσᾶν ἐπὶ δωροδοκίᾳ. Ὁ ὀθωμανὸς πλοίαρχος ἀκούσας ταῦτα ἐθορυβήθη καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ φόβου παρεκάλεσε θερμῶς τοὺς προκρίτους νὰ μὴ προβῶσιν εἰς τοιοῦτον διάβημα, καὶ ἂς ὑπάγῃ εἰς τὸν διάβολον ἐκεῖνος ὁ χρισίζης (ὁ κακοῦργος).»

Οὕτω πως ἐπολιτεύοντο αἱ κοινότητες τότε πρὸς τοὺς Τούρκους, καὶ διὰ τοιούτων μέσων πολλάκις κατώρθουν ν' ἀποφεύγωσι μεγαλείτερα δεινά, ἅτινα οἱ Τοῦρκοι διοικηταὶ ἕνεκα τῆς ἀνικανότητος αὐτῶν, ὅπως δικαιωθῶσιν, ἐπέβαλλον αὐθαιρέτως εἰς αὐτάς.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 177.

Digitized by Google

'Αριθ. 509 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 29 Σεπτεμβρίου 1885

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Γ'

Μενίδι, 21 Ἀπριλίου.

Ἐκ τῆς «Πάρου».

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τὴν Λευκάδα εἰς τὰς ἕξ τὸ πρωΐ, μετὰ μίαν δὲ ὥραν εἴμεθα εἰς Πρέβεζαν. Ἐπὶ τῶν τειχῶν της κυματίζει εἰσέτι ἡ ἐρυθρὰ σημαία μὲ τὴν λευκὴν ἡμισέληνον. Εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν, ὑπεράνω τοῦ μικροῦ φρουρίου τῆς Πούντας, ὑψοῦται ἡ κυανόλευκος σημαία μας. Ἑκατέρωθεν τοῦ στενοῦ στομίου τοῦ κόλπου εἷς Ὀθωμανικὸς μηνύτωρ καὶ μία Ἑλληνικὴ ἀτμόδαρις φυλάττουν, ὡς σκοποί, τὰ δύο σύνορα. Ἡ *Πάρος* διέρχεται ἀναμεταξὺ τῶν δύο πλοίων, πολλαὶ δὲ σκέψεις μοῦ ἔρχονται διὰ μιᾶς εἰς τὸν νοῦν ἐνῷ τὰ βλέπω ἑκατέρωθεν, ἡσύχως ἠγκυροβολημένα τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου. Τὸ Ἑλληνικὸν φέρει τὸ ἔνδοξον ὄνομα τῶν Σπετσῶν, τῆς νήσου ἥτις μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν της, τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Ψαρῶν, ἐπρομήθευσε τοσούτους ἥρωας εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα. Τὸ λευκὸν σκάφος κατοπτρίζεται φιλαρέσκως εἰς τὰ διαυγῆ νερὰ τοῦ κόλπου, ἐπὶ δὲ τοῦ καταστρώματος οἱ ναῦται, παρατεταγμένοι εἰς γραμμὴν διὰ τὴν ἑωθινὴν ἐπιθεώρησιν, ἵστανται ἀσάλευτοι ἐνώπιον τοῦ ἀξιωματικοῦ των. Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, ἐπὶ τοῦ μαύρου μηνύτορος οἱ ναῦται καὶ οἱ ἀξιωματικοί, στηριζόμενοι ἢ καθήμενοι ἐδῶ κ' ἐκεῖ, στρέφουν τὰ βλέμματα πρὸς τὴν διερχομένην *Πάρον*, ἐνῷ ἐπὶ τῆς πρύμνης των ἡ πρωϊνὴ αὔρα παίζει μὲ τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν. Δὲν δύναμαι νὰ μὴ ὁμολογήσω ὅτι ἔχει τι τὸ ἐπιβλητικὸν ἡ μισητὴ αὐτὴ σημαία!

Ἡ τοποθεσία τῆς Πρεβέζης εἶναι θαυμασία. Τὰ ἀπέχοντα ὄρη τῆς Ἠπείρου περιστοιχίζουν τὴν εὐρεῖαν καὶ εὔφορον πεδιάδα εἰς τὴν ἄκραν τῆς ὁποίας κεῖται αὕτη, προέχουσα πρὸς τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ τὴν Λευκάδα. Εἰς τοὺς πόδας της ἁπλοῦται ἡ θάλασσα κυανῆ, ὄπισθεν δὲ ζώνη ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων τὴν στολίζει. Εἶναι φαιδρὰ καὶ χαρμόσυνος τῆς δυστυχοῦς πόλεως ἡ ἄποψις. Οἱ ἐν Βερολίνῳ συνελθόντες διπλωμάται, ἀφοῦ ἅπαξ ἀνεπτέρωσαν τὰς ἐλπίδας της, τὴν κατεδίκασαν νὰ μένῃ καὶ πάλιν ὅπως ἦτο, ὑπόδουλος. Τοὐλάχιστον δὲν κατώρθωσαν οἱ Τοῦρκοι νὰ κρατήσωσι καὶ τὴν ἀπέναντι Ποῦνταν. Τὰ μεσημβρινὰ παράλια τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἦσαν ἐλεύθερα ἀφότου συνεκροτήθη τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον, ἐξαιρέσει τῆς ἄκρας ἐκείνης, τῆς Πούντας. Οἱ Τοῦρκοι, κύριοι καὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ στομίου, ἐκράτουν τὰς κλεῖδας τοῦ κόλπου, τὰς ἐκράτουν δὲ τοσοῦτον καλῶς, ὥστε δὲν εἰσήρχετο ἐντὸς τοῦ κόλπου τίποτε, οὔτε ἐμπόριον, οὔτε περιηγηταί, οὔτε πολιτισμός. Τώρα ἡ Ποῦντα εἶναι Ἑλληνική, τὰ δὲ σύνορά μας ἐξετάθησαν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀράχθου. Ἀτυχῶς τὰ βόρεια τοῦ κόλπου παράλια μένουν κατὰ μέγα εἰσέτι μέρος ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν, ἀλλ' ὅπως δήποτε τὰ ὕδατά του εἶναι ἤδη ἐλεύθερα.

Ἡ Ποῦντα δὲν εἶναι οὔτε πόλις, οὔτε κωμόπολις, ἀλλ' ἁπλῶς περίβολος ὀχυρὸς περικλείων οἰκοδομάς τινας καὶ καταλύματα πρὸς χρῆσιν τῆς φρουρᾶς. Κατέχει τὴν τοποθεσίαν τοῦ ἀρχαίου Ἀκτίου. Ἐνταῦθα, μεταξὺ τοῦ Ἀκτίου τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει πλέον, καὶ τῆς Πρεβέζης ἥτις δὲν ὑπῆρχε τότε, ἐκρίθη ἡ τύχη τοῦ ἀρχαίου κόσμου κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἐκείνην ὁπότε ἡ Κλεοπάτρα, φεύγουσα ἐντὸς τοῦ ἐπιχρύσου πλοίου της, παρέσυρε καὶ τὸν Ἀντώνιον, ὁ δὲ Ὀκτάβιος θριαμβεύσας ἐθεμελίωσε τὴν αὐτοκρατορίαν, ἥτις ἐπιζήσασα ἐπὶ χίλια καὶ πεντακόσια ἔτη, κατεστράφη διὰ παντὸς ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ Μωάμεθ, ἐν τῷ προσώπῳ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου.

Εἰς Πρέβεζαν τὸ ἀτμόπλοιον μένει ὀλίγην ὥραν πρὸς ἀποβίβασιν καὶ παραλαβὴν ἐπιβατῶν, ἐξακολουθεῖ δ' ἐκεῖθεν τὸν πλοῦν διερχόμενον τοὺς ἑλιγμοὺς τοῦ στενοῦ στομίου καὶ μετ' οὐ πολὺ εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἐκτεταμένου Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Εἴμεθα ἐντὸς λίμνης, λίμνης μεγαλοπρεποῦς. Πρὸς βορρᾶν, πέραν τῆς χλοερᾶς ἐκτάσεως τῶν περὶ τὸν κόλπον πεδιάδων, ὑψοῦνται ἀλλεπάλληλοι αἱ κυαναῖ κορυφαὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἠπείρου. Μεταξὺ αὐτῶν διακρίνεται ἡ φέρουσα τὸ

Digitized by Google

περιφανὲς ὄνομα τοῦ Σουλίου. Πρὸς δυσμάς, εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου, τὰ δασώδη πλευρὰ τοῦ Μακρυνόρους βυθίζονται ἀποτόμως ἐντὸς τῶν ὑδάτων, ὡς τεῖχος γιγάντειον. Δεξιόθεν, τὰ ὄρη τοῦ Βάλτου καὶ τοῦ Ξηρομέρου ἐπισωρεύονται τὸ ἕν ἐπὶ τοῦ ἄλλου ὑπεράνω τῆς ζώνης τῶν λόφων, οἵτινες περικλείουν πρὸς μεσημβρίαν τὰ νερὰ τοῦ κόλπου. Τὸ θέαμα εἶναι ἀληθῶς ὡραῖον! Λείπει ὅμως ἕν τι, λείπει ἡ ζωή, ἡ κίνησις. Φαντάζομαι τὰ λαμπρὰ ταῦτα μέρη ὁποῖα ἦσαν ἄλλοτε, ὁποῖα θὰ τὰ ἴδωσι καὶ πάλιν οἱ μεταγενέστεροι. Φαντάζομαι καταφύτους τοὺς λόφους, καὶ πυκνὰ χωρία εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῶν, καὶ ἐπαύλεις πλουσίας περιζωσμένας ἀπὸ δένδρα σκιάζοντα τὰ χαρίεντα ὑψώματα, καὶ τὴν παραλίαν ὅλην καλλιεργημένην καὶ κατῳκημένην, πλοιάρια δὲ ποικίλα διασχίζοντα τὰ γαλήνια νερά, τῶν ὁποίων τὴν ἡσυχίαν ἡ ἕλιξ μόνη τῆς *Πάρου* σήμερον διαταράττει. Τὴν σήμερον, παρεκτὸς ἀθλίων τινῶν χωρίων εἰς τὰ τουρκικὰ παράλια, καὶ τῶν μικρῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, τῆς Βονίτσης καὶ τοῦ Καρβασαρᾶ, πυρήνων ἴσως τῆς μελλούσης εὐημερίας τὴν ὁποίαν φαντάζομαι, τὴν σήμερον οὔτε ἐπαύλεις φαιδραὶ ὑπάρχουν, οὔτε συνοικισμοὶ ἀγροτικοί, οὔτε ζωή, οὔτε κίνησις.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ κόλπου νησίδιον ὡραῖον ἀντανακλᾷ ἐντὸς τῶν διαυγῶν νερῶν τὰ δένδρα του. Κατοικεῖται ὑπὸ ὀλίγων ἁλιέων κατασκευαζόντων τὰ περιώνυμα αὐγοτάραχα τῆς Πρεβέζης. Τὰ ἐγεύθης ποτέ; Ὁπωσδήποτε τὰ γνωρίζεις, ὑποθέτω, ἐκ φήμης.

Τὸ ἀτμόπλοιον προσορμίζεται κατὰ πρῶτον εἰς Σαλαώραν, ἐκεῖθεν δὲ μεταβαίνει εἰς τὴν ἀπέναντι κειμένην Βόνιτσαν. Λέγεται ὅτι τὸ κλῖμα τῆς Βονίτσης δὲν εἶναι πολὺ ὑγιεινόν, ἀλλὰ δυσκολεύομαι νὰ τὸ πιστεύσω βλέπων τὴν ὡραίαν τοποθεσίαν της καὶ τὸν ἥλιον φωτοβολοῦντα κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τόσῳ χαρμοσύνως τὰς οἰκίας της. Κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας λόφου ὑψηλοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν κορυφὴν ἐπιστέφει ὁ περίβολος ἠρειπωμένου Βενετικοῦ φρουρίου. Οἱ Γάλλοι διέβησαν ἐντεῦθεν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Βενετίας, κατὰ τὸ ἔτος 1797, ὅτε ἡ Γαλλία ἐκληρονόμησε τὰς εἰς τὴν Ἀδριατικὴν κτήσεις της, ἡ Βόνιτσα παρηκολούθησε μετὰ τῆς Πρεβέζης καὶ τῆς Πάργας τὴν τύχην τῶν Ἰονίων νήσων. Ἀλλ' ἡ Γαλλικὴ ἐκείνη κατοχὴ μόλις διήρκεσεν ἐπὶ δύο ἔτη. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς κατώρθωσε νὰ σᾶς ἀποδιώξῃ, διέμεινεν ὅμως ἡ ἐνθύμησις τῆς παρουσίας σας. Ἡ τρίχρους σημαία ἐπεφάνη τότε εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς ἐπαγγελία ἐλευθερίας, γνωρίζεις δὲ πόσον συνετέλεσεν ἡ ἐμφάνισίς της εἰς ἀναζωπύρησιν τῶν ἐθνικῶν μας πόθων.

Σήμερον ἐτελοῦντο γάμοι εἰς Βόνιτσαν, ἀπὸ δὲ τὸ κατάστρωμα τῆς *Πάρου* ἡ πόλις ἐφαίνετο ἑορτάζουσα. Ἱππεῖς φουστανελοφόροι διέτρεχον καλπάζοντες τὰς παραλίους ὁδούς, ἔξω δὲ τῆς πόλεως ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν πευκῶν εἴδομεν εὔθυμον συνάθροισιν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Τὰ παλληκάρια ἐχόρευον ἐνῷ τὸ ἀρνίον ἐψήνετο παρέκει. Ἡ διάβασις τοῦ ἀτμοπλοίου ἐχαιρετήθη διὰ φιλοφρόνων ἀλαλαγμῶν, πρὸς ἀντιχαιρετισμὸν δὲ ὁ πλοίαρχος ὕψωσε τὴν σημαίαν, καὶ τότε ἐκενώθησαν τὰ τουφέκια ὑπὸ τὰς πεύκας καὶ ἀντήχησαν ἐπὶ τοῦ κόλπου πυκνοὶ πυροβολισμοί. Ἦτο ἀρά γε συμπόσιον γάμου τὸ ὁμηρικὸν ἐκεῖνο γεῦμα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς;

Ἀπὸ Βόνιτσαν μετέβημεν κατ' εὐθεῖαν εἰς Μενίδι, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου. Τὸ Μενίδι εἶναι τὸ ἐπίνειον τῆς Ἄρτης. Ἄλλοτε ἡ συγκοινωνία ἐγίνετο διὰ τῆς Σαλαώρας ἢ τῆς Κύπραινας, ὁπόθεν ὁ δρόμος εἶναι τεσσάρων περίπου ὡρῶν, ἐνῷ διὰ τῆς νέας ὁδοῦ, ἀπὸ Μενίδι, μεταβαίνει τις ἐφ' ἁμάξης εἰς Ἄρταν ἐντὸς δύο ὡρῶν. Ἡ ὁδός, δὲν εἶναι περίφημος, ἀλλ' ὅπως δήποτε εἶναι ἁμαξιτή. Γίνεται λόγος περὶ βελτιώσεώς της, πρόκειται δὲ νὰ κατασκευασθῇ καὶ ἄλλη ὁδὸς ἥτις ἀπὸ Ἄρταν διευθυνομένη πρὸς βορρᾶν καὶ διασχίζουσα τὴν ἐλευθερωθεῖσαν στενὴν λωρίδα τῆς Ἠπείρου, θὰ συνενωθῇ διὰ τῶν στενῶν τῆς Πίνδου μὲ τὸ σύμπλεγμα τῶν Θεσσαλικῶν ὁδῶν.

Πρὸ δεκαπέντε περίπου ἐτῶν τὸ Μενίδι τοῦτο ἦτο ἡ φωλεὰ τῆς λῃστείας. Τίς ἐτόλμα τότε νὰ προσορμισθῇ ἐκεῖ ἄνευ στρατιωτικῆς συνοδίας; Τὰ δάση καὶ αἱ φάραγγες τῶν πέριξ ὀρέων ἦσαν τὰ κρησφύγετα ἐνόπλων συμμοριῶν, οἱ δὲ λῃσταὶ εὕρισκον πρόχειρον καταφύγιον εἰς τὴν γείτονα ἐπικράτειαν ὁπότε τὰς ἐστενοχώρει ἡ καταδίωξις τῶν Ἑλληνικῶν ἀποσπασμάτων.

Τοῦτο ἦτο κληρονομία τοῦ παρελθόντος. Εἰς τὰ ἄβατα ταῦτα ὄρη ὀφείλεται ἡ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὕπαρξις τῶν Κλεφτῶν, οἵτινες μόνοι ἐξεπροσώπευσαν διαρκῶς τὴν ἔνοπλον κατὰ τῆς τυραννίας διαμαρτύρησιν καὶ διετήρησαν τὸ πολεμικὸν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς πνεῦμα κατὰ τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς δουλείας. Τὰ κυριώτερα ἐνδιαιτήματά των ἦσαν ὁ Ὄλυμπος εἰς Θεσσαλίαν καὶ τὰ ὄρη ταῦτα τῆς μεσημβρινῆς Ἠπείρου. Ἐνταῦθα ὡς σημεῖον ἐπιθέσεως εἶχον τὴν Ἄρταν καὶ τὰ χωρία της:

Κάτω 'ς τοῦ Βάλτου τὰ χωριά,
Ξηρόμερο καὶ 'ς τ' Ἄγραφα,
Καὶ 'ς τὰ πέντε βιλαέτια,
Φᾶτε, πιέτε, μωρ' ἀδέρφια.
Ἐκεῖ εἶν' οἱ κλέφταις οἱ πολλοί,
Ὅλοι 'ντυμένοι ς' τὸ φλωρί.
Κάθουνται καὶ τρῶν καὶ πίνουν
Καὶ τὴν Ἄρτα φοβερίζουν...
Βρὲ Τοῦρκοι, κάμετε καλά
Γιατὶ σᾶς καῖμε τὰ χωριά.
Γλήγορα τ' ἁρματωλίκι
Γιατὶ ἐρχόμαστε 'σὰν λύκοι.

Digitized by Google

Εἰς πολλὰς εἰσέτι ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος οἱ χωρικοὶ χορεύουν ᾄδοντες τὸ τραγοῦδι τοῦτο, οἱ ἀφελεῖς τοῦ ὁποίου στίχοι διαιωνίζουν τὴν μνήμην τῆς ἐνταῦθα δυνάμεως τῶν Κλεφτῶν. Πολλάκις σήμερον τοὺς ἀνεπόλησα βλέπων τὰ ἀναφερόμενα εἰς αὐτοὺς μέρη.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς Ἐπαναστάσεως οἱ Κλέφται δὲν εἶχον λόγον ὑπάρξεως, καθότι ἡ ἀποστολή των συνετελέσθη, οἱ δὲ διάδοχοί των δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξακολουθῶσιν ἐπὶ πολὺ ἐπωφελούμενοι τοῦ προσκολληθέντος εἰς τὸ ὄνομά των γοήτρου. Οἱ πρῴην ἀντάρται μετεσχηματίσθησαν ὡς ἐκ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων εἰς κοινοὺς κακούργους, τὴν δὲ μεταβολὴν καθιέρωσε βαθμηδὸν ὁ λαὸς διὰ τῆς παραδοχῆς καὶ τῆς χρήσεως νέου ὀνόματος. Τὴν λέξιν Κλέφτης, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνυψώσει ἡ δόξα τοῦ παρελθόντος, διεδέχθη ἡ λέξις Ληστής. Χάρις τῷ θεῷ, δὲν ἔχομεν τώρα οὔτε Κλέφτας οὔτε Ληστάς, ἔχομεν κλέπτας· ἔχομεν ἐγκληματίας παντὸς εἴδους, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ ὡς ἄλλοτε ὠργανισμένη ληστεία, δὲν ὑπάρχουν τακτικαὶ ληστρικαὶ συμμορίαι. Ὁ Κλεφτισμὸς ἐξέλιπε, καὶ ἐξέλιπεν ἐλπίζω διὰ παντός.

Ἐπὶ ἑνὸς τῶν τελευταίων ὑψωμάτων τῆς σειρᾶς τοῦ Μακρυνόρους εἰς τὰ πρὸς δυσμὰς ἄκρα τῆς πεδιάδος, ὁ ἁμαξηλάτης μᾶς ἔδειξε μακρόθεν τὸ χωρίον Κομπότι. Παρέκει, πλησίον τῆς Ἄρτης, ἐπὶ ἄλλου ὑψώματος, ἀπολήγοντος ἑκατέρωθεν εἰς σειρὰς λοφίσκων, κεῖται τὸ χωρίον Πέτα. Τώρα, ὅτε ἀμφότερα ἐπὶ τέλους ἠλευθερώθησαν, πρέπει νὰ χαραχθῶσιν ἐπὶ στήλης εἰς τὰς κορυφάς των τὰ ὀνόματα τῶν πεσόντων ἐκεῖ κατὰ τὴν 16ην Ἰουλίου 1822. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη καταλέγεται μεταξὺ τῶν δυστυχεστέρων τοῦ μακροῦ ἀγῶνός μας, ὄχι μόνον διότι ἡ ἧττα ἀνέτρεψε τὰ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἠπείρου σχέδια, ἀλλά, καὶ προπάντων, διὰ τὴν ἀπώλειαν τοσούτων γενναίων φιλελλήνων θανατωθέντων ἐκεῖ χάριν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Δὲν τοὺς ἐλησμονήσαμεν, ἀλλὰ πρέπει ἐκεῖ ὑψηλὰ νὰ ἀναγραφῶσι τὰ ὀνόματά των.

Τὸ Πέτα καὶ τὸ Κομπότι ἐποτίσθησαν μὲ αἷμα Ἑλληνικὸν καὶ κατὰ τὴν ἀτυχῆ ἀπόπειραν ἐπαναστάσεως τοῦ 1854. Ἐκεῖθεν διέρχεται ἡ ἄγουσα εἰς Ἄρταν καὶ εἰς Ἰωάννινα ὁδός. Τὸ ἥμισυ τοῦ δρόμου ἐγένετο. Ἡ Ἄρτα εἶναι ἐλευθέρα. Εἴθε νὰ μὴ βραδύνῃ καὶ τῶν Ἰωαννίνων ἡ σειρά!

Ἡ Ἄρτα δὲν κατώρθωσεν εἰσέτι ν' ἀπεκδυθῇ τὸν τύπον Τουρκικῆς πόλεως. Αἱ λιθόστρωτοι ὁδοί της εἶναι στεναί, σκοτειναί, ἐλεειναί. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἔχουν δῆθεν πεζοδρόμια ἑκατέρωθεν, ἀλλὰ τόσῳ ὑψηλότερα τῆς ἀναμεταξὺ κοίτης πρὸς διάβασιν τῶν κτηνῶν καὶ τῶν ὑδάτων (εἴτε τοῦ οὐρανοῦ, εἴτε καὶ ἐκ ταπεινοτέρων πηγῶν), ὥστε διὰ νὰ μεταβῇ τις ἀπὸ τὸ ἓν πεζοδρόμιον εἰς τὸ ἄλλο, ἀνάγκη νὰ πηδήσῃ τολμηρῶς ἐντὸς τῆς ἀναμέσον λάσπης. Αἱ οἰκίαι ἔξωθεν φαίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ταπειναὶ καὶ ἄθλιαι, τὸ πᾶν δὲ μαρτυρεῖ κατάπτωσιν καὶ κατήφειαν. Ἤρχισαν ποῦ καὶ ποῦ νὰ εὐρύνωνται αἱ ὁδοὶ καὶ νέαι οἰκοδομαὶ ν'ἀνεγείρωνται, ἀλλὰ θὰ παρέλθῃ καιρὸς πρὶν ἢ ἀλλάξῃ ἐπαισθητῶς ἡ ὄψις τῆς πόλεως. Ὅπως ἐπέλθῃ ριζικὴ μεταβολὴ ἔπρεπε νὰ προηγηθῇ τῆς ἀνοικοδομήσεως κατεδάφισις. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται εὐπορία, ἡ δὲ δυστυχὴς Ἄρτα ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν εὐπορεῖ. Οἱ διπλωμάται τοῦ ἐν Βερολίνῳ συνεδρίου (διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἠκούσθησαν εὐχαὶ μόνον καὶ εὐλογίαι εἰς τὰ μέρη ταῦτα τῆς Ἠπείρου), ὁρίσαντες τὸν ποταμὸν Ἄραχθον ὡς τὸ νέον σύνορον μεταξὺ τῶν δύο ἐπικρατειῶν, ἀπηλευθέρωσαν τὴν Ἄρταν καὶ ἀφῆκαν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν τὰ κτήματα τῶν κατοίκων της. Ἡ Τουρκικὴ ἐξουσία μὴ ὀφείλουσα χάριτας, ἐννοεῖται, πρὸς τοὺς Ἀρτηνοὺς δι' ὅσην χαρὰν ἐπέδειξαν ὅτε ἐλυτρώθησαν ἀπὸ τοὺς ὄνυχάς της, ὠφελεῖται τῆς εὐκαιρίας διὰ ν' ἀποκαταστήσῃ ὅσῳ τὸ δυνατὸν ὀχληροτέραν εἰς αὐτοὺς τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων. Τὰ διόδια καὶ αἱ ἀστυνομικαὶ διατάξεις της παρεμβάλλουν ποικίλας δυσκολίας εἰς τὴν διάβασιν τῶν συνόρων, οἱ τελωνιακοὶ δασμοί της ἀποκαθιστοῦν ἀσύμφορον τὴν ἐξαγωγὴν τῶν προϊόντων, ὥστε οἱ ἀτυχεῖς ἰδιοκτῆται ζημιοῦνται ἐὰν τὰ μεταφέρωσιν εἰς Ἑλλάδα, δὲν εὑρίσκουν δὲ κατανάλωσιν δι' αὐτὰ εἰς τὰ τουρκικὰ χώματα. Πρὸς μεγαλειτέραν ἔτι βλάβην τῆς Ἄρτης ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἐπενόησε τὴν θεμελίωσιν νέας πόλεως οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου. Παρεκτὸς ὅμως Μωαμεθανικῶν τινων οἰκογενειῶν τῆς Ἄρτης δὲν συρρέουν, ὡς φαίνεται, εἰς αὐτὴν οἱ συνοικισταί. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ, καθόσον ἡ Τουρκία φημίζεται μέχρι τοῦδε μᾶλλον διὰ τὴν ἐρήμωσιν πόλεων, τὰς ὁποίας κατέκτησεν ἀκμαζούσας, ἢ διὰ τὴν ἀνέγερσιν νέων.

Ἄλλως, εἶνε ἐλπιζόμενον ὅτι ἡ Ἄρτα θὰ ὑπερνικήσῃ τὰς παρούσας δυσχερείας, καὶ ἐὰν ἔτι ἐπίκειται εἰς αὐτὴν μακρὰ περίοδος χωρισμοῦ ἀπὸ τὴν λοιπὴν Ἤπειρον. Χάρις εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν σχεδιαγραφουμένων ὁδῶν, οἱ κάτοικοί της θὰ εὕρωσι βαθμηδὸν νέα στάδια ἐνεργείας. Ἡ συνέχεια τῆς πολυχρονίου ἱστορίας της βεβαίως δὲν θὰ διακοπῇ.

Κατὰ τὸν Ἄγγλον Leake, ἡ Ἄρτα κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς τοποθεσίας ὅπου καὶ ἡ ἀρχαία Ἀμπρακία, ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἠπείρου ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πύρρου. Μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας, ἀνηγέρθη νέα πόλις

Digitized by Google

ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου, ἡ δὲ νέα της ὀνομασία παράγεται ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ παρ' αὐτὴν ποταμοῦ Ἀράχθου. Δὲν ἐγγυῶμαι τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην, ἀλλ' οὔτε ἔχω καὶ ἄλλην νὰ προτείνω. Κατὰ τὴν Βυζαντινὴν περίοδον ἡ Ἄρτα δὲν διέμεινεν ἄσημος, ἰδίως μάλιστα ἀναφαίνεται τὸ ὄνομά της εἰς τὴν ἱστορίαν περὶ τὰ τέλη, ὁπότε ἡ εἰσβολὴ τῶν Νορμανδῶν, αἱ σταυροφορίαι καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου μετέτρεψαν τὰς χώρας ταύτας εἰς πεδίον πολέμου μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Κατὰ τὸ 1449 ἡλώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔμεινε δ' ἔκτοτε ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας καὶ ἡμίσειαν.

Πολλὰ ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἐρευνήσῃ ἐνταῦθα. Πολλαὶ σελίδες τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν ἱστορίας δύνανται περὶ τὴν Ἄρταν νὰ μελετηθῶσι, αἱ δὲ ἐκκλησίαι της καὶ τὰ μοναστήρια τῶν περιχώρων παρέχουν ὕλην ἐνδιαφέρουσαν εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν μεσαιωνικὴν ἀρχαιολογίαν. Ἀλλ' ἡμεῖς βιαζόμεθα καὶ σπεύδομεν. Ἀφοῦ ἐπεσκέφθημεν, κατὰ καθῆκον, τὸν νομάρχην, κατοικοῦντα ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἰσραηλιτικῆς συνοικίας,—ὅπου, ἐν παρενθέσει, εἶδα εἰς τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα ὡραίας Ἰουδαίας φερούσας τὰ ἑορτάσιμά των, καθὸ Σάββατον σήμερον, – περιήλθομεν τὴν πόλιν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ φίλου δημάρχου της καὶ παρετείναμεν τὸν περίπατον ἕως εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ.

Πρωτοῦ ἐξέλθωμεν τῆς πόλεως, εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς, ἐπεσκέφθημεν τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας Περιοριτίσσας ἢ Παρηγορητίσσας, ἓν τῶν ὡραιοτέρων ἐν Ἑλλάδι μνημείων τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, ἔχον ὅμως πολλὴν ἐπισκευῆς ἀνάγκην. Δὲν λέγω περὶ τῶν ψηφιδωτῶν, τῶν ὁποίων οὔτε ἴχνος ὑπάρχει, οὔτε περὶ τῶν ἐξ ὁλοκλήρου σχεδὸν ἀπεσβεσμένων τοιχογραφιῶν, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ληφθῇ φροντίς τις περὶ τοῦ κτιρίου αὐτοῦ, ὡς ἀνταμοιβὴ τοὐλάχιστον διότι κατώρθωσε νὰ διατηρηθῇ καὶ μετὰ τοσούτων αἰώνων καταστρεπτικὴν ἀμέλειαν. Τὴν τετράγωνον ἐκκλησίαν ἐπιστέφει κεντρικὸς πυργοειδὴς τροῦλλος περικυκλούμενος εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας ὑπὸ τεσσάρων μικροτέρων τρούλλων. Δύο σειραὶ παραθύρων διπτύχων, καλοῦ Βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ, περικοσμοῦν τὴν οἰκοδομήν. Ἡ ἄνω σειρὰ φωτίζει στοὰν περικυκλοῦσαν τὰς τρεῖς πλευρὰς τῆς ἐκκλησίας, ἐν εἴδει ὑπερῴου νάρθηκος. Ἐπιγραφή τις παρὰ τὴν πύλην τοῦ ναοῦ φαίνεται μαρτυροῦσα ὅτι ἐκτίσθη οὗτος κατὰ τὴν ὀγδόην ἑκατονταετηρίδα, ἀλλὰ τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἀνηγέρθη κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἢ δωδεκάτην, ὁπότε ἡ Ἄρτα ἤκμαζε.

Τῆς αὐτῆς ἐποχῆς κτίσμα λέγεται καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου γέφυρα. Ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ἐγίνετο καὶ τότε χρῆσις ἁμαξῶν εἰς τὰ μέρη ταῦτα, καθότι ἡ ἐπὶ τῆς γεφύρας διάβασίς των δὲν εἶναι εὔκολος. Ἀναβαίνει ἡ γέφυρα, ἀναβαίνει ἀποτόμως καὶ πάλιν ἀποτόμως καταβαίνει πρὸς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην. Περὶ τῆς γεφύρας ταύτης ὑπάρχει εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Passow ποίημα ἀξιοπερίεργον καὶ ὡραῖον μὴ περισυναχθὲν ὑπὸ τοῦ Fauriel.

Σαρανταπέντε μάστοροι κ' ἑξῆντα μαθητάδες
τρεῖς χρόνους ἐδουλεύανε τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
Ὁλημερὶς ἐκτίζανε κι' ἀπὸ βραδὺ χρεμιέται.
Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες:
«—Ἀλλοίμονο 'ς τοὺς κόπους μας, κρῖμα 's ταῖς δουλεψαίς μας,
ὁλημερὶς νὰ χτίζωμε, τὸ βράδυ νὰ χρεμιέται!»
Καὶ τὸ Στοιχειὸ 'ποκρίθηκεν ἀπ' τὴ δεξιὰ καμάρα:
«—Ἂν δὲν στοιχειώσετ' ἄνθρωπο, τοῖχος δὲν θεμελιόνει.
Καὶ μὴ στοιχειώσετ' ὀρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὥρηα τὴ γυναῖκα,
πῶρχετ' ἀργὰ τ' ἀποταχυά, πῶρχετ' ἀργὰ 's τὸ γιῶμα».
Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.
Κάνει γραφὴ καὶ στέλνει την μὲ τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι:
«Ἀργὰ 'ντυθῇ, ἀργ' ἀλλαχτῇ, ἀργὰ νὰ πάῃ 's τὸ γιῶμα,
ἀργὰ νὰ πάῃ καὶ νὰ διαβῇ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.»
Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε κι' ἀλλιῶς ἐπῆγε κ' εἶπε·
«Ντύσου γοργά, γοργ' ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾷς 's τὸ γιῶμα,
γοργὰ νὰ πᾷς καὶ νὰ διαβῇς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι».
Νά τηνε καὶ ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.
Τὴν εἶδ' ὁ πρωτομάστορας, ραγίζετ' ἡ καρδιά του.
Ἀπὸ μακρυὰ τοὺς χαιρετᾷ κι' ἀπὸ μακρυὰ τοὺς λέγει:
«—Γειά σας, χαρά σας μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες.
Μὰ τ' ἔχει ὁ πρωτομάστορας κ' εἶν' ἔτσι χολιασμένος;»
—«Τὸ δαχτυλίδι τῶπεσε 's τὴν πρώτη τὴ καμάρα,
Καὶ ποιὸς νὰ 'μπῇ καὶ ποιὸς νὰ 'βγῇ τὸ δαχτυλίδι ναὕρῃ;»
—«Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι κ' ἐγὼ νὰ πά' σ' τὸ φέρω,
ἐγὼ νὰ 'μπῶ κ' ἐγὼ νὰ 'βγῶ τὸ δαχτυλίδι ναὕρω».
Μηδὲ καλὰ κατέβηκε, μηδὲ 's τὴ μέση 'πῆγε:
«—Τράβα καλέ μ' τὴν ἅλυσο, τράβα τὴν ἁλυσίδα,
τ' ὅλον τὸν κόσμο ἀνάγυρα καὶ τίποτες δὲν ηὗρα».
Ἕνας πηχάει μὲ τὸ μυστρὶ κι' ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
παίρνει κι' ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.
«—Ἀλλοίμονο 's τὴ μοῖρα μας, κρῖμα 's τὸ ριζικό μας,
τρεῖς ἀδερφάδες εἴμασταν κ' ἡ τρεῖς κακογραμμέναις.
Ἡ μιὰ 'χτισε τὸ Δούναβι κ' ἡ ἄλλη τὸν Αὐλῶνα
κ' ἐγὼ ἡ πλειὸ στερνότερη τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
Καθὼς τρέμ' ἡ καρδοῦλα μου νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι,
κι' ὡς πέφτουν τὰ μαλλάκια μου νὰ πέφτουν οἱ διαβάταις!»
—«Κόρη, τὸν λόγον ἄλλαξε κι' ἄλλη κατάρα δόσε,
πῶχεις μονάκριβ' ἀδερφό, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ».
Κι' αὐτὴ τὸν λόγον ἄλλαξε κι' ἄλλη κατάρα δίνει:
«—Σίδερο ἡ καρδοῦλα μου, σίδερο τὸ γιοφύρι,
σίδερο τὰ μαλλάκια μου, σίδερο κ' οἱ διαβάταις,
τί ἔχω 'δερφὸ 's τὴν ξενιτειά, μὴ λάχῃ καὶ περάσῃ!»

Ἡ παράδοσις ἐπὶ τῆς ὁποίας βασίζεται ἡ ὑπόθεσις τοῦ τραγουδίου τούτου, ὅτι δηλαδὴ ἀπαιτεῖται θῦμα ἀνθρώπινον διὰ νὰ στοιχειώσουν τὰ θεμέλια, δὲν συνέχεται μὲ μόνης τῆς Ἄρτης τὴν γέφυραν. Ἄλλως τε, καθὼς γνωρίζεις, τὸ ἔθιμον τῶν τοιούτων θυσιῶν, ὑπὸ ἡμερωτέραν ἀληθῶς μορφήν, ἐπικρατεῖ εἰσέτι καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, κ' ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἐθυσίασα πετεινὸν εἰς τὰ θεμέλια τῆς ἐν Ἀθήναις οἰκίας μου.

Παρὰ τὴν γέφυραν, ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ὑπάρχει μέγας πλάτανος, ὁ πλάτανος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἐκεῖ, καθήμενος ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ δένδρου, ἔβλεπε, λέγουν, κρεμαμένους ἀπὸ τοὺς κλώνους του ὅσους κατεδίκαζε

κατὰ τὰς περιοδείας του εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον. Ἡ μνήμη τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου ἀνθρώπου διατηρεῖται ζωηρὰ εἰσέτι καθ' ὅλας ταύτας τὰς χώρας. Σήμερον τὸ πρωῒ εἰς Λευκάδα, ἐνῷ ἐπεριμένομεν τὴν ἄφιξιν τῆς *Πάρου*, μοὶ ἔδειξαν ἄντικρυ ἐπὶ τῆς Στερεᾶς τὸ φρούριόν του, κτισθὲν ἐκεῖ πρὸς φοβερισμὸν τῆς νήσου, τῆς ὁποίας ὠνειροπόλει τὴν κατάκτησιν. Εἰς Πρέβεζαν, ἀπὸ τὸ κατάστρωμα τοῦ ἀτμοπλοίου, μοὶ ἔδειξαν τὴν ἔπαλξιν ὅπου συνήθως καθήμενος ἔβλεπε τὴν θάλασσαν, δυσανασχετῶν ἴσως ὅτι ἐκεῖ ἐτελείονε ἡ δύναμίς του. Εἰς Ποῦνταν, εἰς Βόνιτσαν, πανταχοῦ μένουν εἰσέτι τὰ ἴχνη του καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ ὀνόματός του. Ἦτο τύραννος θηριώδης, ἦτο δόλιος, ὕπουλος καὶ ἄπιστος, ἀλλὰ εἶχέ τι τὸ ἀνδρικόν, τὸ ἰσχυρὸν καὶ τὸ ἐπιβάλλον. Δὲν κατώρθωσε, γενόμενος θεμελιωτὴς κράτους νέου, ν' ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου μὲ τὸ στέμμα ἐπὶ κεφαλῆς, ἀλλ' ὅμως ἀποτυχὼν δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιζήσῃ. Τὸ τέλος του ὑπῆρξε τραγικὸν ὅσῳ καὶ ἡ ζωή του. Ζῶν ἐνέπνεε τὸν τρόμον, τὸ δὲ ὄνομά του προφέρεται εἰσέτι ὡς φόβητρον εἰς τὰς χώρας ὅπου ἔζησε καὶ ἐδέσποσε.

Ἐνῷ ἤμεθα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς γεφύρας, ἐπὶ τῆς γραμμῆς ἀκριβῶς τῆς χωριζούσης τὰ δύο ὅμορα κράτη, καὶ ἐβλέπομεν ἐκεῖθεν τὴν ὡραίαν ἄντικρυ πεδιάδα, ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας μας τὸ ὁρμητικὸν ῥεῦμα τοῦ Ἀράχθου, χωρικοὶ Ἀλβανοὶ πολυάριθμοι ἐξηγόραζον εἰς τὸ Τουρκικὸν ἄκρον τῆς γεφύρας τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ διαβῶσιν εἰς τὸ Ἑλληνικόν. Τοὺς ἐπερίμεινα μέχρις οὗ τελειώσῃ ἡ διαπραγμάτευσις. Ἦσαν Μωαμεθανοὶ καὶ δὲν ὡμίλουν Ἑλληνικά, ἐνόησαν ὅμως τὴν ἐρώτησίν μου, ποῦ πηγαίνουν;—Βραχῶρι, ἀπεκρίθησαν λακωνικῶς.—Καὶ πρὸς τί;—Ἐκεῖ ντουλειά, παρᾶς!

Τὰ δημόσια ἔργα καὶ τὰ μεγάλα ἡμερομίσθια ἑλκύουν οὐκ ὀλίγους ἐργάτας ἐκ τῆς γείτονος ἐπικρατείας. Ἂς ἔρχωνται! Ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πατρίδα των θὰ διηγοῦνται ὅτι «ἐκεῖ ντουλειά», τοῦτο δὲ ἀξίζει καὶ ὠφελεῖ περισσότερον ἴσως παρὰ πολλαὶ ἄλλου εἴδους φιλελληνικαὶ ἐνέργειαι.

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ Ἄρταν τοσοῦτον ἀργά, ὥστε τὸ σκότος ἐπυκνώθη ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἐφθάσαμεν νύκτα βαθεῖαν εἰς Μενίδι. Πρό τινων ἐτῶν θὰ διέτρεχα εἰς τοιαύτην περίστασιν τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ σταλῇ τὸ ἓν τῶν αὐτίων μου εἰς τὴν μητέρα μου, συνοδευόμενον μὲ τὴν αἴτησιν πληρωμῆς λύτρων ἐὰν θέλῃ καὶ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἀτόμου μου, ἀλλ' ἀπόψε οὐδεμίαν ἀνησυχίαν εἶχα διὰ τὰ αὐτία μου καὶ τὰ ἔτριβα ἀμερίμνως εἰς τὰ σκληρὰ νῶτα τῆς ἀνοικτῆς ἁμάξης, ἐνῷ οἱ συνοδοιπόροι μου ἔδιδον διὰ τῶν ἐρωτήσεών των ὕλην καὶ ἀφορμὴν ὁμιλίας εἰς τὸν ἁμαξηλάτην μας. Ὀνομάζεται Ἰωάννης Κακός, ἀλλὰ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι τὸ καθ' ἡμᾶς τὸν ἀδικεῖ, καὶ πολύ, τὸ ὄνομά του. Εἶναι Μεσολογγίτης καυχᾶται δὲ ὅτι αὐτὸς πρῶτος εἰσήγαγε τὰς ἁμάξας εἰς τὴν πατρίδα του. Προτοῦ εἰσέτι ἀποπερατωθῇ ἡ μεταξὺ Μεσολογγίου καὶ Ἀγρινίου ὁδός, ἠγόρασεν εἰς Πάτρας παλαιὰν ἅμαξαν καὶ τὴν μετέφερεν εἰς Μεσολόγγι. Τώρα τὰς ἔχει τέσσαρας, ἀλλὰ μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰ παρόντα, ἦλθεν εἰς Ἄρταν μὲ δύο ἁμάξας του ἅμα ἐχαράχθη ἡ ἀπὸ Μενίδι ὁδός, ὥστε καὶ ἐνταῦθα ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος εἰσαγωγεὺς ὀχημάτων. Εἰς τὸ εἶδός του εἶναι ἀπόστολος πολιτισμοῦ ὁ καλὸς οὗτος Κακός. Οἱ φίλοι μου ἀπεφάσισαν ὅτι πρέπει νὰ τῷ δοθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Σωτῆρος. Δὲν εἶπεν ὄχι ὁ Κακός,—ἀλλ' οὔτ' ἐγώ.

Διανυκτερεύομεν ἐπὶ τῆς *Πάρου* εἰς Μενίδι. Αὔριον τὸ πρωῒ ἐπιστρέφομεν εἰς Πρέβεζαν, ὅπου θὰ διέλθωμεν τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς.

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία **Γεωργίας Σάνδ**.—Μετάφρασις **Α. Β.**)

Συνέχεια καὶ τέλος.

Δὲν ὑπῆρξεν εὔκολον νὰ πεισθῇ ἡ οἰκογένεια νὰ καταλίπῃ τὴν στέγην της ἐπί τινας ὥρας. Σπανίως που παρέχει ἄσυλον ὁ δυσχείμερος ἐκεῖνος τόπος, τὰ δὲ ποίμνια, μόνος τῶν κατοίκων πόρος, ὀλίγον ἀφίνουσιν εἰς αὐτοὺς ἐλεύθερον χῶρον ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν. Ἔχουσι δὲ οὗτοι ἰδίως φήμην τραχύτητος καὶ ἀφιλοξενίας, χρονολογουμένης ἀπὸ τοῦ φόνου τοῦ γεωμέτρου ὃν ἀπέστειλεν ὁ Κασίνης ἵνα μετρήσῃ τὸ Μεζέγκον, καὶ ὅστις ὑπελήφθη ὡς μάγος. Μετεβλήθησαν ἔκτοτε πολύ, καὶ φαίνονται προσηνέστεροι σήμερον, ἀλλ' ὁ βίος αὐτῶν εἶνε πάντοτε βίος βαθυτάτης πενίας, καίτοι ἐμπορεύονται καὶ κτήνη τρέφουσι λαμπρὰ καὶ ἀνταλλακτικὰ προϊόντα ἔχουσιν ἱκανῶς ἄφθονα. Δυστυχῶς ἡ τραχύτης τοῦ κλίματος καὶ ἡ ἀπομόνωσις τῆς ἀγρίας αὐτῶν χώρας μετεδόθησαν καὶ εἰς τὸ αἷμα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα των.

Τὸ καταλειφθὲν τέλος εἰς τὸν Περὰκ δωμάτιον, ὅπερ ἀπετέλει μετὰ τοῦ σταύλου ὁλόκληρον τὸ οἴκημα, ἦτο πολὺ μικρὸν καὶ μόλις διάφορον τοῦ κελτικοῦ σπηλαίου τῆς γραίας τοῦ Ἐσπαλύ. Ὁ καπνὸς ἐξήρχετο ἄλλος μὲν διὰ τῆς καπνοδόχης, ἄλλος δὲ δι' εὐρείας ὀπῆς χαινούσης πλαγίως ἐν τῷ τοίχῳ. Δύο κλῖναι, ὅμοιαι πρὸς κιβώτια, ἐδέχοντο—ἀκατανόητον εἰπεῖν—ὁλόκληρον ἑξαμελῆ οἰκογένειαν. Τὸ ἔδαφος ἦτο βρά-

Digitized by Google

χος γυμνός· πλησίον δὲ συνηγελάζοντο ἀνέτως ἀγελάδες, αἶγες, πρόβατα καὶ ὄρνιθες.

Ὁ Περὰκ ἥπλωσε πανταχοῦ καθαρὸν ἄχυρον, ἐπρομηθεύθη ξύλα, ἠρεύνησεν ἐν τῷ ἑρμαρίῳ, εὗρε τὸν ἄρτον, καὶ ἠνάγκασε τὴν Καρολίναν νὰ φάγῃ καὶ ν' ἀναπαυθῇ. Ὁ μαρκήσιος ἱκέτευεν αὐτὴν διὰ τοῦ βλέμματος νὰ σκεφθῇ περὶ ἑαυτῆς, διότι ἐκείνη δὲν ἐτόλμα νὰ τὸν ἀφήσῃ βῆμα, κ' ἐκράτει πάντοτε τὰς χεῖράς του διὰ τῶν χειρῶν της. Ἤθελε νὰ τῆς ὁμιλήσῃ, καὶ ἠδύνατο ἤδη νὰ τὸ κάμῃ· δὲν ἐτόλμα ἐν τούτοις νὰ εἴπῃ λέξιν. Ἐφοβεῖτο μὴ τὸν ἐγκαταλείψῃ ἅμα ὡς ἔβλεπεν ὅτι ἐκεῖνος ἐγνώριζε τὸν ἔρωτά της. Ἔπειτα τὸν ἐστενοχώρει καὶ ὁ Περὰκ φοβερά. Δὲν ἐνόει τί μέρος ἔπαιζεν ἡ ἀγροτικὴ ἐκείνη Πρόνοια, ἥτις, ἀγρυπνοῦσα ἐπὶ τῆς Καρολίνας, εἶχε φανῇ τοσοῦτον πείσμων καὶ σκληρὰ πρὸς αὐτόν, καὶ τῷ ἐδείκνυε τόρα πάλιν τοσαύτην μέριμναν καὶ ἀφοσίωσιν. Τέλος ὁ Περὰκ ἐξῆλθε. Δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὸν ταλαίπωρον ἵππον του, ὃν μετενόει πικρῶς ὅτι εἶχε κακομεταχειρισθῇ, καὶ ἠναγκάσθη κατὰ τὴν ἄφιξίν του νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ξένην φροντίδα.

— Καρολίνα, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, ἀφοῦ ἐκάθισεν ἐπί τινος σκάμνου στηριζόμενος ἔτι ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς φίλης του, εἶχα πολλὰ νὰ σᾶς εἰπῶ, ἀλλὰ δὲν ἔχω τὸ λογικόν μου...ἀληθῶς δὲν τὸ ἔχω, καὶ φοβοῦμαι μήπως σᾶς ὁμιλῶ παραληρῶν. Συγχωρήσατέ με, εἶμ' εὐτυχής,..εὐτυχὴς ὅτι σᾶς βλέπω, ὅτι σᾶς αἰσθάνομαι ἐκεῖ ἐμπρός μου, ἐξερχόμενος καὶ πάλιν ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τοῦ θανάτου. Ἀλλὰ δὲν σᾶς ἐνοχλῶ πλέον. Θεέ μου! τί βάρος ὑπῆρξα εἰς τὴν ζωήν σας! Τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ γείνῃ πλέον...αὐτὸ ἦτο τυχηρόν, ἀνοησία, ἀφροσύνη μου· ἀλλ' ἦτο δυνατὸν ν' ἀνεχθῶ νὰ σᾶς χάσω καὶ πάλιν; Δὲν ἠξεύρετε, οὐδὲ θὰ μάθετε ποτέ...ὄχι, δὲν ἠξεύρετε τίποτε, δὲν ἐνοήσατε τί εἴσθε δι' ἐμέ, οὐδὲ θὰ θελήσετε ἴσως ποτὲ νὰ τὸ ἐννοήσετε! Αὔριον ἴσως θὰ μὲ φύγετε πάλιν. Καὶ διατί, θεέ μου;... Ἰδού, ἀναγνώσατε, προσέθηκεν ἀναζητῶν εἰς τα θυλάκιά του καὶ ἐγχειρίζων εἰς αὐτὴν τὸ συντεθλασμένον ἐκεῖνο φύλλον τῆς ἐπιστολῆς, ἣν εἶχεν ἀρχίσει γράφων ἐν Λαντριὰκ τὴν αὐτὴν ἐκείνην πρωΐαν. Εἶνε ἴσως δυσανάγνωστον πλέον· ἡ βροχή, ἡ χιών...

— Ὄχι, εἶπεν ἡ Καρολίνα κλίνουσα πρὸς τὴν ἑστίαν· ἀναγινώσκω...ἀναγινώσκω κάλλιστα... καὶ ἐννοῶ! Ἤξευρα, εἶχα μαντεύσει, καὶ δέχομαι...Ἦτον ἐπιθυμία τῆς καρδίας μου, ὄνειρον τοῦ βίου μου! Μήπως δὲν σᾶς ἀνήκουσιν καὶ ἡ ζωή μου καὶ ἡ καρδία μου;

— Ὄχι δυστυχῶς ἀκόμη· ἀλλ' ἂν ἠθέλατε νὰ ἔχετε πίστιν εἰς ἐμέ...

— Μὴ κουράζεσθε νὰ ὁμιλῆτε διὰ νὰ μὲ πείσετε, εἶπεν ἡ Καρολίνα ἐντόνως. Ἔχω πίστιν εἰς σᾶς, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς τὴν τύχην μου. Καὶ ὅμως τὴν δέχομαι παρ' ὑμῶν, ὁποίαν σεῖς τὴν θέλετε. Κακὴ ἢ καλή, θὰ μοῦ εἶνε προσφιλής, ἀφοῦ οὐδεμίαν ἄλλην δύναμαι νὰ δεχθῶ. Ἀκούσατέ με, ἀκούσατέ με,..δὲν ἔχω ἴσως παρ' αὐτὴν μόνην τὴν στιγμὴν διὰ νὰ σᾶς τὰ εἰπῶ αὐτά. Δὲν ἠξεύρω τί ἔχει ἔτι νὰ ὑποστῇ ἡ συνείδησίς σας καὶ ἡ συνείδησίς μου. Ἠξεύρω ὅτι ἡ μήτηρ σας εἶνε ἀμείλικτος, ᾐσθάνθην τὴν παγερὰν της περιφρόνησιν, καὶ οὐδὲν ἔχομεν νὰ ἐλπίσωμεν παρὰ θεοῦ, ἂν τῆς σπαράξωμεν τὴν καρδίαν. Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑποταχθῶμεν...διὰ πάντοτε! Σεῖς τὸ εἴπατε. Ὅστις θέλει νὰ πλάσῃ εὐτυχίαν διὰ τῆς ἀπωλείας τῆς μητρός του, πλάττει εὐτυχίαν δι' ἐγκλήματος, καὶ τοιαύτη εὐτυχία εἶνε κατάρατος. Ἡμεῖς αὐτοὶ θὰ τὴν καταρώμεθα.

— Διατί μοῦ τὰ ἐνθυμίζετε ὅλ' αὐτά; εἶπεν ἀλγεινῶς ὁ μαρκήσιος· δὲν τὰ γνωρίζω; Ἀλλὰ σεῖς νομίζετε ἀδύνατον νὰ μεταβάλῃ φρόνημα ἡ μήτηρ μου, κ' ἐξ αὐτοῦ βλέπω ὅτι δὲν θέλετε νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἐργασθῶ πρὸς τοῦτο, καὶ ὅτι ὁ οἶκτος μόνον...

— Δὲν βλέπετε τίποτε, ἀνέκραξεν ἡ Καρολίνα, κλείουσα τὸ στόμα του διὰ τῆς χειρός της, δὲν βλέπετε τίποτε, ἀφοῦ δὲν βλέπετε ὅτι σᾶς ἀγαπῶ.

— Ὤ, θεέ μου! εἶπεν ὁ μαρκήσιος, πίπτων ἠρέμα εἰς τοὺς πόδας της, εἴπετέ το πάλιν! Φοβοῦμαι μὴ ὀνειρεύομαι! Πρώτην φορὰν τὸ λέγετε· ἐνόμιζα ὅτι τὸ εἶχα μαντεύσει, καὶ ὅμως δὲν τολμῶ νὰ τὸ πιστεύσω...Εἴπετέ το, εἴπετέ το, καὶ ἂς ἀποθάνω ἔπειτα!

— Ναί, σᾶς ἀγαπῶ περισσότερον τῆς ζωῆς μου, ἀπήντησεν ἐκείνη, θλίβουσα ἐπὶ τοῦ στήθους της τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο μέτωπον, τὸ ἐγκλεῖον ψυχὴν τόσῳ ἀληθῆ καὶ τόσῳ μεγάλην. Σᾶς ἀγαπῶ περισσότερον τῆς ὑπερηφανείας μου, περισσότερον τῆς τιμῆς μου! Δὲν ἠθέλησα ἐπὶ μακρὸν νὰ τὸ ὁμολογήσω εἰς τὸν ἑαυτόν μου, δὲν τὸ ὡμολόγησα πρὸς τὸν θεόν, κ' ἐψευδόμην καὶ πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς τὸν ἑαυτόν μου. Τέλος πάντων τὸ ἐννόησα καὶ ἔφυγα ἐκ δειλίας, ἐξ ἀδυναμίας! Ἠσθανόμην ὅτι ἤμην χαμένη...καὶ εἶμαι. Ἀλλὰ τί σημαίνει αὐτὸ ἐπὶ τέλους; Περὶ ἐμοῦ μόνον πρόκειται. Ἐνόσῳ ἤλπιζα ὅτι ἠδυνάμην νὰ λησμονηθῶ, ἠδυνάμην καὶ νὰ παλαίσω. Ἀλλὰ μ' ἀγαπᾶτε πολύ, τὸ βλέπω, καὶ θ' ἀποθάνετε ἂν σᾶς ἀφήσω. Σᾶς ἐνόμισα νεκρόν, πρό τινων ὡρῶν, καὶ τότε εἶδα σαφῶς τί συνέβαινε. Ἐγὼ σᾶς εἶχα φονεύσει. Ἠδυνάμην νὰ σᾶς κάμω νὰ ζήσετε, σᾶς τὸ εὐγενέστατον καὶ κάλλιστον τῶν ὄντων, καὶ σᾶς ἐθυσίαζα εἰς ἀνόητον σεβασμὸν πρὸς ἐμὲ αὐτὴν! Καὶ τί εἶμ' ἐγὼ λοιπόν, ὥστε νὰ σᾶς ἀφήσω ν' ἀποθάνετε, ὅταν οὐδὲν εἶνε δι' ἐμὲ πᾶν ὅ,τι δὲν εἶνε ἰδική σας ἐκτίμησις; Ὄχι, ὄχι, ἀρκετὰ ἐπάλαισα, ἀρκετὰ ὑπῆρξα ὑπερήφα-

Digitized by Google

νος καὶ σκληρά, ἀρκετὰ ὑπεφέρατε ἐξ αἰτίας μου. Σᾶς ἀγαπῶ, ἀκούετε; Δὲν θέλω νὰ γείνω σύζυγός σας, διότι θὰ σᾶς ἐγέννων ἀλγεινὰς τύψεις συνειδήσεως καὶ ὀδύνας ἀνιάτους· ἀλλὰ θὰ γείνω φίλη σας, δούλη σας, μήτηρ τοῦ τέκνου σας, σύντροφός σας κρυφία καὶ πιστή! Θὰ θεωρηθῶ ὡς ἐρωμένη σας, ὡς ἀληθὴς μήτηρ τοῦ Διδιὲ ἴσως! Ἀδιάφορον! τὸ δέχομαι. Δέχομαι τὴν περιφρόνησιν τὴν ὁποίαν τόσον ἐφοβήθην, καὶ νομίζω ὅτι οἱαδήποτε κύλιξ πικρίας προσφερομένη ἀπὸ σᾶς θὰ μοῦ δώσῃ νέαν ζωήν!

—Ὢ εὐγενὴς καρδία! τρὶς ἁγία ψυχή! ἐφώνησεν ὁ μαρκήσιος. Κ' ἐγὼ τὴν δέχομαι τὴν ὑπεράνθρωπον αὐτήν σου θυσίαν. Μὴ μὲ καταφρονεῖς διὰ τοῦτο, εἶμαι ἄξιος τῆς θυσίας σου καὶ ταχέως θὰ θέσω τέρμα εἰς αὐτήν. Ναί, ναί, θὰ κάμω θαύματα! Γνωρίζω ὅτι ἔχω τώρα τὴν δύναμιν! Ἡ μήτηρ μου θὰ ἐνδώσῃ χωρὶς λύπην. Αἰσθάνομαι ἐδῶ, εἰς τὴν καρδίαν μου φλόγα πίστεως καὶ θησαυροὺς πειθοῦς! Ἀλλὰ καὶ ἂν ὁ κόσμος ὁλόκληρος ἠγείρετο νὰ σὲ καταρασθῇ, σὲ ἀδελφήν μου, καὶ κόρην μου, ἁγίαν μου σύντροφον, φίλην μου λατρευτήν, δι' ἐμὲ θὰ ἦσαι ἔτι μεγαλειτέρα καὶ ὑψηλοτέρα, κ' ἐγὼ θὰ εἶμ' ἔτι μᾶλλον ὑπερήφανος ὅτι σὲ ἐξέλεξα. Καὶ τί εἶνε ὁ κόσμος, τί εἶνε ἡ κοινὴ γνώμη δι' ἄνθρωπον ὅστις ἐβολιδοσκόπησε τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος, τὰ μυστήρια τοῦ ἐγωϊσμοῦ των καὶ τὴν οὐδαμινότητα τῆς κακῆς των πίστεως; Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς γνωρίζει κάλλιστα, ὅτι ἐν παντὶ χρόνῳ ἀντὶ μιᾶς ἐπιπλεούσης ἀληθείας μυρίαι ἄλλαι καταποντίζονται καὶ προπηλακίζονται! Γνωρίζει ὅτι τὰ κάλλιστα καὶ εὐγενέστατα τῶν ὄντων ἐβάδισαν ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς ἀκανθώδους τρίβου τῶν αἰκιῶν καὶ τῶν ὕβρεων. Ἔστω! Θὰ βαδίσωμεν αὐτὴν καὶ ἡμεῖς ἐν ἀνάγκῃ, καὶ ὁ ἔρως θὰ καταστήσῃ ἡμᾶς ἀναισθήτους εἰς πᾶσαν ἄνανδρον προσβολήν. Ὤ, περὶ τούτου σοῦ ἐγγυῶμαι, καὶ εἰς τὸ πεῖσμα πάσης ἀπειλῆς τῆς ἀνθρωπίνης μου μοίρας, δύναμαι νὰ σοῦ ὁρκισθῶ ὅτι θ' ἀγαπᾶσαι, καὶ ὅτι ἐπομένως θὰ ἦσαι εὐτυχής! Μὲ γνωρίζεις σύ, σκληρά, ἥτις μ' ἔφευγες κλείουσα τοὺς ὀφθαλμούς· Ἤξευρες ὅτι ὅλη ἡ ζωή μου καὶ ὅλη μου ἡ ψυχὴ οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἔρως! Ἤξευρες, ὅτι καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀναζητῶν τὴν ἀνεζήτουν ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄχι χάριν τῆς ματαίας δόξης τοῦ νὰ τὴν ἀνακηρύξω! Δὲν εἶμαι σοφὸς ἐγώ, οὐδὲ συγγραφεὺς εἶμαι! Εἶμαι εἷς ἄγνωστος, παρερχόμενος ἑκουσίως ἐγγὺς τῆς τύρβης καὶ τοῦ καπνοῦ, μαχόμενος ἰδίᾳ καὶ ἐν τῷ σκότει, ὄχι ἐξ ἐλλείψεως γενναιότητος, ἀλλ' ἐκ φόβου μὴ πληγώσω ἐν μέσῳ τῆς συμπλοκῆς τὴν μητέρα μου καὶ τὸν ἀδελφόν μου. Ἔμεινα οὕτω ἀφανὴς χωρὶς ἡ φιλοτιμία μου νὰ βαρυθυμήσῃ. Ἠσθανόμην ὅτι ἡ καρδία μου δὲν εἶχεν ἀνάγκην λιβάνου ἀλλὰ ἔρωτος. Πᾶσαι τῶν ὁμοίων μου αἱ φιλοδοξίαι, πᾶσαι αἱ ἄμετροι αὐτῶν ματαιότητες, ἡ φιλαρχία των, ἡ πλουτομανία των, ὁ τῆς ἐπιδείξεως ἔρως των,... τί μ' ἔμελον ἐμέ; Τοιαῦτα ἀθύρματα δὲν μὲ διεσκέδαζον. Ἐγὼ ἤμην ἁπλοῦς ἄνθρωπος ἀγαπῶν ἰδέαν, παιδίον ἀφελὲς ὅπερ ἐζήτει τὸν ἔρωτα καὶ τὸν ᾐσθάνετο ζῶντα ἐντός του, πολὺ πρὶν συναντήσῃ ἐκείνην ἥτις ἔμελλε ν' ἀναπτύξῃ τὴν δύναμίν του. Ἐσιώπων, διότι ἐγνώριζον ὅτι θὰ ἐχλευαζόμην· καὶ θὰ μοῦ ἦτο μὲν ἀδιάφορος ἡ χλεύη, ἀλλὰ θὰ μ' ἐπροξένει ὀδύνην ὡς ὕβρις κατὰ τῆς ἱερᾶς καὶ ἐνδομύχου μου θρησκείας! Ἅπαξ μόνον, ἅπαξ κατὰ τὴν ζωήν μου... — Θὰ σοῦ τὸ διηγηθῶ αὐτό, Καρολίνα,—ἠγάπησα...

—Μὴ μοῦ τὸ διηγεῖσαι! ἀνέκραξεν ἐκείνη· δὲν θέλω νὰ μάθω τίποτε.

—Τοὐναντίον πρέπει νὰ τὰ μάθῃς ὅλα. Ἦτο ἀγαθὴ καὶ γλυκεῖα, καὶ ἡ μνήμη μου τὴν σέβεται ἀκόμη καὶ τὴν εὐλογεῖ ἐν τῷ τάφῳ. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ μ' ἀγαπήσῃ. Ἔπταιεν ἡ μοῖρα της καὶ ὄχι αὐτή. Διόλου δὲν μέμφομαι ἐκείνην· ἐμὲ αὐτὸν μέμφομαι. Πολὺ ἐμίσησα κ' ἐτυράννησα ἐμαυτὸν ὅτι ὑπέκυψα εἰς πάθος, τὸ ὁποῖον οὔτε ἐπιτετραμμένον ἦτο οὔτε κἂν ἀμοιβαῖον. Δὲν συνδιηλλάγην μετὰ τῆς ζωῆς, εἰμὴ ὅτε εἶδα ἀνθοῦντα ἐπὶ σοῦ τὸν ὡραιότατον καὶ ἁγνότατον τύπον τοῦ βίου. Ἐννόησα τότε διατί ἐγεννήθην ἐν δάκρυσι, διατί προορισμός μου ἦτο ν' ἀγαπήσω, καὶ ν' ἀγαπήσω προώρως καὶ κακῶς καὶ ἐν ἁμαρτίᾳ, ἐπικαλούμενος πάντοτε τὸ ὄνειρον καὶ διώκων τὸν ἰδεώδη σκοπὸν τοῦ βίου μου. Τώρα αἰσθάνομαι ὅτι ἀνεγεννήθην καὶ ἐσώθην. Αἰσθάνομαι ὅτι ἡ ὕπαρξίς μου θ' ἀνεύρῃ τὴν ἰσορροπίαν της, ἡ νεότης μου τὰς ἐλπίδας αὐτῆς καὶ ἡ καρδία μου τὴν φυσικήν της τροφήν. Ἔχε πίστιν εἰς ἐμέ, σὺ τὴν ὁποίαν μ' ἀπέστειλεν ὁ θεός! Γνωρίζεις ὅτι μᾶς ἔπλασε τὸν ἕνα διὰ τὸν ἄλλον. Τὸ ᾐσθάνθης μυριάκις, χωρὶς νὰ θέλῃς, ὅτι εἴχομεν μίαν ψυχὴν καὶ ἓν πνεῦμα, ὅτι ἠγαπῶμεν τὰς αὐτὰς ἰδέας, τὰς αὐτὰς τέχνας, τὰ αὐτὰ ὀνόματα, τὰ αὐτὰ ὄντα καὶ τὰ αὐτὰ πράγματα, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐπιδράσῃ ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, εἰμὴ πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ὑπάρχοντος ἐντὸς τῆς ψυχῆς ἡμῶν, πρὸς γονιμοποίησιν τοῦ σπέρματος τῶν ἐνδομύχων ὁρμῶν τῆς καρδίας μας. Ἄχ, ἐνθυμήσου, Καρολίνα, ἐνθυμήσου τὸ Σεβάλ, καὶ τοὺς εὐηλίους περιπάτους μας ἐντὸς τῆς κοιλάδος, καὶ τὰς δροσερὰς ὥρας τὰς ὁποίας διήγομεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ὅτε ἐπανηγύριζες δι' ἀνθοστολίστων δοχείων τὴν μυστηριώδη ἕνωσιν τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Δὲν συνέδεσαν ἄλυτον γάμον συναπτόμεναι πᾶσαν πρωΐαν αἱ χεῖρές μας; Τὸ πρῶτον ἡμῶν βλέμμα δὲν παρέδιδεν ἀνεπιστρεπτεὶ ἕκαστον ἡμῶν εἰς τὸν ἄλλον; Καὶ

Digitized by Google

ὅλα ταῦτα θ' ἀπολεσθοῦν, θὰ σβεσθοῦν διὰ παντός; Ἐσκέφθης σύ, καὶ πρὸς στιγμήν, ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ ἦτο δυνατὸν νὰ τελειώσῃ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, χωρὶς φῶς καὶ ἀέρα τοῦ λοιποῦ, ἠδύνατο νὰ ζήσῃ χωρὶς σὲ καὶ θὰ συγκατένευε νὰ πέσῃ καὶ πάλιν εἰς τὸ μηδέν; Ὄχι, ὄχι, δὲν τὸ ἐπίστευσες! Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ σὲ παρηκολούθει εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κόσμου, θὰ ἐβάδιζεν ἐπὶ τῶν πάγων, καὶ διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, ἵνα σ' ἐπανεύρῃ. Καὶ ὅταν μὲ ἄφινες σήμερον θνήσκοντα ἐντὸς τῆς χιόνος, δὲν ᾐσθάνεσο ὅτι ἡ ψυχή μου, χωριζομένη ἀπ' ἐμοῦ, σὲ παρηκολούθει ἔτι ὡς ἄπελπι φάσμα διὰ μέσου τῆς καταιγίδος;

— Ἄκουσέ τον, ἄκουσέ τον! εἶπεν ἡ Καρολίνα πρὸς τὸν Περάκ, ὅστις εἶχεν ἐπανέλθει κ' ἐθεώρει κατάπληκτος τὸν μαρκήσιον ἐξημμένον καὶ μεταμορφωμένον ὑπὸ τοῦ πάθους. Ἄκουσε τί μοῦ λέγει, καὶ μὴ ἀπορεῖς πλέον ὅτι τὸν ἀγαπῶ περισσότερον ἀπὸ ἐμὲ τὴν ἰδίαν. Μὴ τρομάζῃς, μὴν ἀδημονῇς, μὴ φεύγῃς καὶ μᾶς οἰκτείρῃς. Μεῖνε πλησίον μας καὶ ἰδὲ ὅτι εἴμεθα εὐτυχεῖς! Ἡ παρουσία γέροντος ἁγίου ὡς σὺ δὲν μᾶς στενοχωρεῖ. Δὲν θὰ μᾶς ἐννοήσῃς ἴσως, σὺ ὅστις τίποτε δὲν νομίζεις ἀνώτερον τοῦ καθήκοντος, τὸ ὁποῖον ἐνόουν κ' ἐγὼ χθὲς ἀλλὰ δὲν παραδέχομαι πλέον σήμερον. Ἀλλά, χωρὶς νὰ θέλῃς, θὰ μ' εὐλογήσῃς πάλιν καὶ θὰ μ' ἀγαπήσῃς, διότι θὰ αἰσθανθῇς τὴν δύναμιν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, ὅστις εἶνε ὑπέρτερος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ὁ θεὸς μόνον τὴν ἀλήθειαν δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ. Ναί, τὸν ἀγαπῶ... σ' ἀγαπῶ, σὲ τὸν ὁποῖον ὀλίγου ἔλειψε νὰ χάσω σήμερον, καὶ δὲν θὰ σ' ἀφήσω πλέον, καὶ θὰ σ' ἀκολουθήσω παντοῦ. Τὸ τέκνον σου θὰ γείνῃ τέκνον μου, ὡς ἡ πατρίς σου εἶνε πατρίς μου, ὡς ἡ πίστις σου πίστις μου. Δὲν ἔχω τιμὴν ἄλλην εἰς τοῦτον τὸν κόσμον οὐδὲ ἀρετὴν ἄλλην ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, εἰμὴ νὰ σὲ ἀγαπῶ, νὰ σὲ ὑπηρετῶ καὶ νὰ σὲ παρηγορῶ.

Ὁ Κ. Βιλλεμὲρ ἦτο ὄρθιος καὶ ἠκτινοβόλει ἐκ χαρᾶς ἁγνῆς, ἥτις ἐθάμβου μὲν ἀλλὰ δὲν ἐτρόμαζε τὴν Καρολίναν. Κατὰ τὴν ἔνθεον ἐκείνην στιγμὴν οὐδεμία ἦτο δυνατὴ ταραχὴ αἰσθήσεων. Ἔθλιβεν αὐτὴν ἐκεῖνος ἐπὶ τοῦ στήθους του, μετὰ τῆς ἁγιότητος ἐκείνης τῆς πατρικῆς στοργῆς, ἣν εἶχεν ἐν τῇ καρδίᾳ του, καὶ ἣν ἐξήγειρε τὸ ἔμφυτον αἴσθημα τῆς ἰσχυρᾶς του προστασίας,—δικαίωμα μεγάλης διανοίας ἐπὶ μεγάλης καρδίας, ψυχῆς ὑπερτέρας ἐπὶ ψυχῆς ἀνυψωθείσης ἴσα πρὸς αὐτὴν διὰ τοῦ ἔρωτος.

Οὐδ' ἐσυλλογίζοντο κἄν, ἂν τὸ πάθος ἤθελέ ποτε παρασύρει αὐτοὺς πέραν τῆς αἰθερίας ἐκείνης διαχύσεως. Πρέπει δὲ νὰ λεχθῇ πρὸς ἔπαινόν των, ὅτι ᾐσθάνοντο τὴν ἄπειρον συγκίνησιν φιλίας ἐνθουσιώδους μὲν ἀλλ' ἀφελοῦς καὶ βαθείας, πρὸ πάσης ἄλλης μέθης, καὶ ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ μέλλοντος αὐτῶν συνεκεντροῦτο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀμφοτέρων εἰς τοῦτο καὶ μόνον: νὰ μὴ χωρισθῶσι πλέον.

ΚΣΤ'

Ἐνῷ περὶ τὴν τετάρτην ὥραν ἡ ἐπελθοῦσα αἰθρία ἐπέτρεπεν εἰς τὸν Περὰκ νὰ παρασκευάσῃ τὰ τῆς ἐπιστροφῆς, νὰ μισθώσῃ ἄλλο ἁμάξιον πλῆρες ἀχύρου καὶ σκεπασμάτων, καὶ βοῦν καὶ βουκόλον ἐπιτήδειον, ἵνα φθάσωσιν εἰς τὸ Λωσὸν πρὸ τῆς νυκτός, ἡ νεαρὰ καὶ ὡραία δούκισσα Ἀλερία, φέρουσα ἐσθῆτα ἐξ ὑδαροῦς μεταξωτοῦ καὶ τοὺς βραχίονας αὐτῆς κοσμοῦσα διὰ πολυτίμων ἀναγλύφων λίθων, εἰσήρχετο εἰς τὰ δώματα τῆς πενθερᾶς της, ἐν Μωβερός, καταλείπουσα τὸν σύζυγον αὐτῆς καὶ τὴν Κ. Δαργλὰδ συνομιλοῦντας φιλικώτατα ἐντὸς μεγαλοπρεποῦς αἰθούσης.

Ἡ Ἄρτεμις εἶχεν ἦθος χαρᾶς καὶ θριάμβου, ὅπερ ἐξέπληξε τὴν Μαρκησίαν.

— Λοιπόν, ἀγάπη μου! τί εἶνε; Μήπως ἐπέστρεψεν ὁ ἄλλος μου υἱός;

— Θὰ ἐπανέλθῃ ἐντὸς ὀλίγου! ἀπήντησεν ἡ δούκισσα. Σᾶς τὸ ὑπεσχέθημεν καὶ ἠξεύρετε ὅτι δὲν εἴμεθα ἀνήσυχοι. Ὁ ἀδελφός του ἠξεύρει ποῦ εἶνε καὶ ἐγγυᾶται ὅτι θὰ τὸν ἐπανίδωμεν εἰς τὸ τέλος τῆς ἑβδομάδος. Δι' αὐτό, βλέπετε, εἶμαι πολὺ εὔθυμος...καὶ πολὺ πολὺ εὐτυχής...Αὐτὴ ἡ μικρὰ κυρία Δαργλὰδ εἶνε χαριτωμένη!... Αὐτή, ἀγαπητή μου μαμά, μὲ κάμνει εὐτυχῆ.

— Ὤ,...ἀστειεύεσαι, ὑποκρίτρια! Δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὴν ὑποφέρῃς. Τί τὴν ἔφερες ἐδῶ; Ἐγὼ δὲν τὸ ἐζήτησα· ἐκτὸς σοῦ, κανεὶς ἄλλος δὲν ἠμπορεῖ νὰ μὲ διασκεδάσῃ.

— Κ' ἐγὼ δι' αὐτὸ ἦλθα, ὑπέλαβεν ἡ Ἄρτεμις, χαριέστατα μειδιῶσα, καὶ ἴσα ἴσα αὐτὴ ἡ χρυσῆ Δαργλὰδ, τὴν ὁποίαν λατρεύω, μοῦ δίδει τὸ μέσον νὰ διασκεδάσω τὴν λύπην σας. Ἀκούσατε μαμά, ἀκούσατε. Τὸ ἀνεκαλύψαμεν τέλος πάντων τὸ φοβερὸν μυστικόν. Ἀλλὰ μὲ κόπον! Τρεῖς ἡμέρας τόρα ἐργαζόμεθα πλησίον της, ὁ δοὺξ καὶ ἐγώ, καὶ τὴν ἐπνίξαμεν κατὰ γράμμα μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην μας καὶ τὰς περιποιήσεις μας. Τέλος πάντων ἡ καλὴ αὐτὴ ψυχή, ἡ ὁποία ἐννόησε, φαίνεται, ὅτι τὴν ἐπεριπαίζαμεν, κ' ἐθύμωσε, ἔρχεται καὶ μοῦ δίδει νὰ ἐννοήσω, ὅτι τὸ μέγα ἐκεῖνο παράπτωμα τῆς Καρολίνας εἶχε συνένοχον..ἠξεύρετε σεῖς ποῖον, διότι σᾶς τὸ εἶπεν. Ἐγὼ ἔκαμα ὅτι δὲν ἐννόησα,..ἀλλὰ ἐπειράχθην ὀλίγον...ὄχι, νὰ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, ἐπειράχθην πολύ. Ἀλλὰ τρέχω εὐθύς, εὑρίσκω τὸν ἀγαπητόν μου δοῦκα, καὶ τοῦ λέγω καθαρὰ καθαρά.—Εἶν' ἀλήθεια, φοβερὲ ἄνθρωπε, ὅτι ἦσουν ἐραστὴς τῆς δεσποινίδος Σαὶν-Ζενέ; Ὁ δοὺξ ἐπήδησεν ὡς γάτος,—ὄχι

Digitized by Google

ὡς πάρδαλις, τῆς ὁποίας ἐπάτησαν τὸν πόδα.— Ἆ! ἤμην βέβαιος! εἶπε βρυχώμενος. Ἐκεῖν' ἡ καλὴ ψυχή, ἡ Λεοντία τὸ λέγει! Καὶ τότε, ἐπειδὴ ἔλεγε ὅτι ἤθελε νὰ τὴν σκοτώσῃ, ἠναγκάσθην ἐγὼ νὰ τὸν κρατήσω, νὰ τοῦ εἰπῶ ὅτι δὲν ἐπίστευα τίποτε,—καὶ δὲν εἶνε ἀλήθεια, ἐπίστευα κάτι. Ἀλλ' αὐτός,—δὲν εἶνε ἀνόητος, ξεύρετε,—τὸ ἐννόησε, ἔπεσε εἰς τὰ γόνατά μου, καὶ ὡρκίσθη,..Ὦ! μοῦ ὡρκίσθη εἰς ὅ,τι ἀγαπᾷ καὶ εἰς ὅ,τι πιστεύει, εἰς τὸν θεόν, εἰς τὴν ζωήν σας, ὅτι ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἄτιμος συκοφαντία. Καὶ τόρα εἶμαι τόσον βεβαία, ὅσον βεβαία εἶμαι ὅτι ἐγεννήθην διὰ ν' ἀγαπήσω τὸν δοῦκα.

Ἡ δούκισσα ὡμίλει ἀφελῶς ὡς παιδίον, ὅσον ἡ κ. Δαργλὰδ ὡμίλει μετ' ἐπιτηδεύσεως, εἶχε δὲ ἡ ὁμιλία της τόνον εἰλικρινείας καὶ παῤῥησίας, ὅστις καθίστα αὐτὴν λατρευτήν. Ἡ μαρκησία δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἐκπλαγῇ ἐξ ὅσων ἤκουεν, ὅτε ὁ δοὺξ εἰσῆλθε, περιχαρὴς καὶ θριαμβικὸς ὡς ἡ σύζυγός του.

— Οὔφ! ἀνέκραξε. Δόξα τῷ θεῷ, δὲν θὰ τὴν ἴδῆτε πλέον αὐτὴν τὴν ἔχιδναν! Ἐζήτησε τὴν ἅμαξάν της, καὶ φεύγει, μανιώδης ἀλλ' ἐξηυτελισμένη, καὶ χωρὶς φαρμάκι πλέον,..σᾶς τὸ ἐγγυῶμαι. Μητέρα μου! πτωχή μου μητέρα! Πῶς ἠπατήθητε, καὶ πῶς ἐννοῶ τόρα τί ὑπεφέρατε! Καὶ δὲν ἠθέλατε νὰ εἰπῆτε τίποτε, οὐδὲ εἰς ἐμέ, ὁ ὁποῖος μὲ μίαν μου λέξιν...Ἂς ἦνε! Τέλος πάντων τὴν ἐξωμολόγησα τὴν βδελυρὰν αὐτὴν γυναῖκα, ἡ ὁποῖα θὰ μοῦ κατέστρεφε τὴν οἰκιακήν μου εὐδαιμονίαν, ἂν ἡ Ἄρτεμις δὲν ἦτο ἄγγελος ἀπρόσιτος εἰς τὰ τεχνάσματα διαβόλων. Ἐλᾶτε, τόρα, μαμά! θυμώσετε καὶ μαζῆ μας ὀλίγον! θὰ σᾶς κάμῃ καλόν. Ἡ Κυρία Δαργλὰδ εἶδε—δὲν εἶν' ἔτσι;—εἶδε μὲ τὰ μάτια της τὴν δεσποινίδα Σαὶν-Ζενὲ νὰ στηρίζεται εἰς τὸν βραχίονά μου, ἐνῷ διήρχετο τὰ χαράγματα τὴν αὐλὴν τοῦ Σεβάλ; Μὲ εἶδε νὰ τῆς ὁμιλῶ περιπαθῶς καὶ νὰ τῆς σφίγγω τὰς χεῖρας; Δὲν εἶδε καλά, διότι καὶ τῆς ἐφίλησα τὰς χεῖράς της, τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην. Θὰ σᾶς εἰπῶ δὲ καὶ ὅ,τι δὲν ἤκουσε, διότι τὸ ἐνθυμοῦμαι ὡς νὰ ἦτο χθές, τόσῳ συγκινημένος ἤμην. Τῆς εἶπα: ὁ ἀδελφός μου ἐκινδύνευσε ν' ἀποθάνῃ ἀπόψε, καὶ σεῖς τὸν ἐσώσατε! Λυπηθῆτε τον, περιποιηθῆτε τον ἀκόμη, βοηθήσατέ με νὰ κρύψω τὴν κατάστασίν του τῆς μητρός μας, καὶ χάρις εἰς σᾶς δὲν θ' ἀποθάνῃ.—Αὐτὰ εἶπα, τὸ ὁρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,..ἰδοὺ δὲ τί εἶχε συμβῆ...

Ὁ δοὺξ διηγήθη πάντα. Ὡμολόγησε μάλιστα, ἀπὸ παλαιοτέρων ἀρχόμενος, τοὺς πονηροὺς αὐτοῦ λογισμούς, καὶ τὰς ματαίας αὐτοῦ πρὸς τὴν Καρολίναν ἐρωτοτροπίας, ἃς ἐκείνη οὐδὲ παρετήρησε κἂν ποτέ. Εἶπε τὴν κατ' αὐτοῦ αἰφνίδιον ζηλοτυπίαν τοῦ μαρκησίου· τὴν παροδικὴν αὐτῶν σύγχυσιν καὶ τὸν περιπαθῆ των ἐναγκαλισμόν· τὰς ἐξομολογήσεις τοῦ ἑνὸς καὶ τοὺς ὅρκους τοῦ ἄλλου· τὴν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀνακάλυψιν τῆς ἐπισφαλοῦς καταστάσεως τοῦ ἀδελφοῦ του· τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, νὰ τὸν ἀφήσῃ, ὑποθέτων ὅτι ἦτο ἥσυχος καὶ ἐκοιμᾶτο. Τὴν θραῦσιν τῆς ὑάλου, καὶ τὰς κραυγὰς ἃς ἤκουσεν ἡ Καρολίνα, ἥτις ὥρμησεν εἰς βοήθειαν, ἀνεζωογόνησε τὸν ἀσθενῆ, ἔμεινε παρ' αὐτῷ, καὶ ἀφιερώθη ἔκτοτε εἰς θεραπείαν αὐτοῦ, εἰς διασκέδασίν του καὶ εἰς ἀντίληψιν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐργασίαν του.

— Καὶ ὅλ' αὐτά, προσέθηκεν ὁ δοὺξ μὲ ἀφοσίωσιν, ἀφέλειαν καὶ αὐταπάρνησιν, τῶν ὁποίων σᾶς ὁμολογῶ ὅτι οὐδέποτε εἶδα παράδειγμα. Ἡ Καρολίνα αὐτή, σᾶς βεβαιῶ, εἶνε γυνὴ σπανίας ἀξίας, καὶ μάτην ἀναζητῶ ἄλλην οἱανδήποτε, τῆς ὁποίας ἡ ἡλικία, ὁ χαρακτήρ, αἱ διαθέσεις καὶ ἡ μετριοφροσύνη ν' ἁρμόζουν περισσότερον εἰς τὸν ἀδελφόν μου. Ἠξεύρετε σεῖς, ἂν ἐπεθύμουν νὰ συνάψῃ περιφανέστερον γάμον. Τόρα ὅμως, ὅτε δὲν εἶνε πλέον πτωχός, χάρις εἰς αὐτὸν τὸν ἄγγελον, ὅστις ἀπέδωκεν εἰς ὅλους τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν, τόρα ὅτε εἶδα τὴν ἐπίμονον καὶ θερμὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ μου πρὸς γυναῖκα, ἥτις εἶνε πρὸ παντὸς ἡ σοβαρὰ καὶ ἀπαραίτητος φίλη του· τόρα τέλος ὅτε ἡ Ἄρτεμις ἐννοεῖ ὅλα αὐτὰ κάλλιον ἐμοῦ, καὶ μὲ παρακινεῖ νὰ πιστεύσω ὅτι οἱ ἐξ ἔρωτος γάμοι εἶνε οἱ μόνοι καλοί, δὲν ἔχω πλέον, μητέρα μου, νὰ σᾶς εἰπῶ ἄλλο, εἰμὴ ὅτι πρέπει νὰ εὕρωμεν τὴν Καρολίναν καὶ νὰ τὴν εὐλογήσῃς μὲ χαράν, ὡς τὴν καλλιτέραν φίλην τὴν ὁποίαν ἀπέκτησες ποτὲ πρὸ τῆς γυναικός μου, καὶ τὴν καλλιτέραν κόρην, τὴν ὁποίαν δύνασαι νὰ ἐπιθυμήσῃς, μετ' αὐτήν.

— Ἄχ, τέκνα μου, ἀνεφώνησεν ἡ μαρκησία, μοῦ ἀποδίδετε τὴν εὐτυχίαν. Μετὰ τὴν συκοφαντίαν ἐκείνην δὲν ἔζων πλέον. Ἡ λύπη τοῦ Οὐρβανοῦ, ἡ ἀπουσία τῆς κόρης αὐτῆς, ἡ ὁποία μοῦ ἦτο ἀγαπητή,... ὁ φόβος μὴ συγχύσω δύο ἀδελφοὺς τόσῳ ἠγαπημένους, λέγουσα ὅ,τι ἐνόμιζον ἀληθὲς καὶ ὅ,τι βλέπω σήμερον ψευδὲς μὲ τόσην μου χαράν... Ὦ, πρέπει νὰ τρέξωμεν κατόπιν τοῦ μαρκησίου, κατόπιν τῆς Καρολίνας,... Ἀλλὰ ποῦ; Θεέ μου,...Ἠξεύρετε σεῖς, ποῦ εἶνε ὁ ἀδελφός σας, ἀλλ' ἠξεύρει αὐτὸς ποῦ εἶνε ἐκείνη;

— Ὄχι, ἀνεχώρησε χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ, ἀπήντησεν ἡ δούκισσα. Ἀλλ' ἡ Κ. Ἐβδὲρ τὸ γνωρίζει.

— Γράψατέ της, ἀγαπητή μου μαμά, εἰπέτε της τὴν ἀλήθειαν, καὶ θὰ τὴν εἰπῇ κ' ἐκείνη.

— Ναί, βέβαια, θὰ γράψω ἀμέσως, εἶπεν ἡ μαρκησία· ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ μάθῃ γρήγορα ὁ πτωχός μου Οὐρβανός;

— Ἐγὼ τὸ ἀναλαμβάνω, εἶπεν ὁ δοὺξ. Θὰ ἐπήγαινα μόνος μου, ἂν ἡ δούκισσα μὲ συνώ-

Digitized by Google

δευε· διότι νὰ τὴν ἀφήσω τρεῖς ἡμέρας... εἶνε πολὺ γρήγορα.

— Δὲν ἐντρέπεσαι! ἐφώνησεν ἡ δούκισσα. Ἐλπίζεις, ὅτι ἀφοῦ ἐπέρασεν ὁ πρῶτος μὴν τοῦ γάμου μας, θὰ τρέχῃς μόνος σου, ἐλαφρὸς καὶ ἀδιάφορος; Πῶς ἀπατᾶσαι, χρυσέ μου,.. καὶ πῶς θὰ σοῦ βάλω γνῶσιν...

— Καὶ πῶς θὰ κάμῃς, νὰ ἰδοῦμεν; εἶπεν ὁ δοὺξ θεωρῶν αὐτὴν περιπαθέστατα.

— Θὰ σὲ λατρεύω περισσότερον ἀκόμη! Καὶ νὰ ἰδοῦμεν ἂν θὰ βαρυνθῇς.

Ἐνῷ ὁ δοὺξ ἐφίλει τὴν χρυσῆν κόμην τῆς συζύγου του, ἡ μαρκησία ἔγραφεν εἰς τὴν Καρολίναν μετὰ θαυμασίας νεαρότητος.

— Ἰδοὺ τέκνα μου, εἶπεν ἀφοῦ ἐτελείωσεν. Καλὰ εἶνε;

Ἡ δούκισσα ἀνέγνωσεν:

«Ἀγαπητή μου κυρία Ἐδβέρ, φέρετέ μου τὴν Καρολίναν ὀπίσω. Ἐλᾶτε καὶ αἱ δύο εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Τὴν ἐσυκοφάντησαν φοβερά, καὶ τὰ γνωρίζω τόρα ὅλα. Κλαίω διότι ἐπίστευσα τὴν πτῶσιν ἑνὸς ἀγγέλου. Ἄς μοῦ τὸ συγχωρήσῃ! Ἄς ἔλθῃ, νὰ γείνῃ κόρη μου διὰ παντὸς καὶ νὰ μὴ μ' ἀφήσῃ πλέον! Εἴμεθα δύο μὴ δυνάμενοι νὰ ζήσωμεν χωρὶς αὐτήν.»

— Θαυμάσια! Πλήρης ἀγαθότητος ὡς σεῖς! εἶπεν ἡ δούκισσα κλείουσα τὴν ἐπιστολήν, καὶ ὁ δοὺξ ἐσήμανεν, ἐνῷ ἡ μήτηρ του ἐπέγραφε τὴν ἐπιστολήν.

Ἀφοῦ ἡ ἐπιστολὴ ἐστάλη, ἡ μαρκησία εἶπε:

— Διατί δὲν πηγαίνετε καὶ οἱ δύο σας νὰ εὕρετε τὸν μαρκήσιον; Εἶνε πολὺ μακράν;

— Δώδεκα ὡρῶν δρόμος τὸ πολύ, μὲ ἅμαξαν ταχυδρομικήν, ἀπήντησεν ὁ δούξ.

— Καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ μάθω καὶ ἐγὼ ποῦ εἶνε;

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ εἰπῶ. Ἀλλὰ τόρα εἶμαι πεπεισμένος ὅτι δὲν θὰ σᾶς τὸ φυλάξῃ πλέον μυστικόν. Ἡ εὐτυχία φέρει τὴν διάχυσιν.

— Υἱέ μου, ὑπέλαβεν ἡ μαρκησία, μὲ τρομάζεις. Ὁ ἀδελφός σου εἶνε ἴσως ἐδῶ ἀσθενής, καὶ μοῦ τὸ κρύπτεις ὡς μοῦ τὸ ἔκρυπτες εἰς τὸ Σεβάλ. Εἶνε ἴσως βαρύτερα ἀσθενής, καὶ μοῦ λέγετε ὅτι λείπει, διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐγερθῇ.

— Ὄχι, ὄχι, ἀνεφώνησε γελῶσα ἡ Ἄρτεμις. Δὲν εἶν' ἐδῶ, οὔτε ἀσθενὴς εἶνε. Λείπει, ταξειδεύει, εἶνε ἴσως μελαγχολικός· ἀλλὰ ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἦνε εὐτυχής, καὶ ὅταν ἀνεχώρησεν εἶχε τὴν ἐλπίδα νὰ σᾶς μαλάξῃ.

Ὁ δοὺξ ὡρκίσθη, ὅτι ἡ σύζυγός του ἔλεγεν ἀλήθειαν.

— Λοιπὸν τέκνα μου, ὑπέλαβεν ἀνήσυχος ἡ μαρκησία, ἤθελα νὰ ἦσθε πλησίον του. Τί νὰ σᾶς εἰπῶ! Δὲν ἠσθένησε ποτέ, χωρίς, ἂν ὄχι νὰ τὸ μαντεύσω, ἀλλὰ νὰ τὸ αἰσθανθῶ τοὐλάχιστον ἐκ παραδόξου τινὸς ταραχῆς. Τὴν ταραχὴν αὐτὴν τὴν ᾐσθάνθην εἰς τὸ Σεβὰλ καθ' ἣν ἐποχὴν ἦτο ἀσθενὴς χωρὶς νὰ γνωρίζω. Ὅσα μοῦ διηγήθητε ἐνθυμοῦμαι τόρα ὅτι συμπίπτουσι μὲ μίαν φοβερὰν νύκτα τὴν ὁποίαν ἐπέρασα. Καὶ σήμερον τὸ πρωῒ πάλιν, ἤμην μόνη ἐντελῶς καὶ ὠνειρευόμην χωρὶς νὰ κοιμῶμαι. Εἶδα τὸν μαρκήσιον ὠχρόν, τυλιγμένον εἰς ἓν πρᾶγμα λευκόν, εἰς σάβανον ἴσως, καὶ ἤκουσα τὴν φωνήν του, τὴν ἀληθινήν του φωνὴν νὰ λέγῃ: *Μητέρα!*

— Θεέ μου; τί φαντασίαι εἶνε αὗται ποῦ σᾶς τυραννοῦν! εἶπεν ὁ δούξ.

— Δὲν μὲ τυραννοῦν, ἀλλὰ μὲ καθησυχάζουν μάλιστα αἱ φαντασίαι μου. Πρὸ μιᾶς ὥρας συναισθάνομαι ὅτι ὁ υἱός μου εἶνε καλά· ἀλλ' ἐκινδύνευσε σήμερον,.. ὑπέφερε,.. κἄτι τοῦ συνέβη... Ἐνθυμηθῆτε τὴν ὥραν καὶ τὴν ἡμέραν.

— Ἔλα λοιπόν, πήγαινε, εἶπεν ἡ δούκισσα εἰς τὸν σύζυγόν της. Δὲν πιστεύω τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά, ἀλλὰ πρέπει νὰ καθησυχάσῃς τὴν μητέρα.

— Νὰ πᾶτε μαζῆ, εἶπεν ἡ μαρκησία. Δὲν θέλω αἱ μελαναί μου ἰδέαι, αἱ ὁποῖαι εἶνε ἴσως νοσηραὶ καὶ τίποτε ἄλλο, νὰ σᾶς προξενήσουν τὴν πρώτην λύπην τοῦ γάμου σας.

— Ἀλλὰ νὰ σᾶς ἀφήσωμεν μόνην μ' αὐτὰς τὰς ἰδέας...

— Θὰ μοῦ περάσουν ἅμα ἠξεύρω ὅτι τρέχετε νὰ τὸν εὕρετε.

Ἡ μαρκησία ἐπέμεινεν· ἡ δούκισσα παρήγγειλεν ἅμαξαν ἐλαφράν, καὶ μετὰ δύο ὥρας διέτρεχε μετὰ τοῦ συζύγου της τὴν ὁδὸν τοῦ Πουὺ διὰ τοῦ Τοὺλ καὶ τοῦ Ὠριλιάκ.

Ἡ δούκισσα ἐγνώριζε τὸ μυστικὸν τοῦ ἀνδραδέλφου της· ἠγνόει μὲν τὸ ὄνομα τῆς μητρός, ἀλλ' ἐγνώριζε τὴν ὕπαρξιν τοῦ παιδίου. Ὁ μαρκήσιος εἶχεν ἐπιτρέψει εἰς τὸν ἀδελφόν του νὰ μὴ φυλάξῃ μυστικὰ εἰς τὴν γυναῖκά του.

Τὴν ἕκτην ὥραν τῆς πρωίας ἔφθασαν εἰς Πολινιάκ. Πρῶτον δὲ πρόσωπον εἶδεν ἡ Ἄρτεμις τὸ τοῦ Διδιέ. Αἰφνίδιος συμπάθεια, ὡς εἶχε προειπεῖ ἡ Καρολίνα, κατέλαβεν αὐτὴν πρὸς τὸ χαριέστατον ἐκεῖνο ὄν, ὅπερ εἵλκυε πᾶσαν καρδίαν. Ἐνῷ τὸ κατεφίλει καὶ τὸ ἐθεώρει, ὁ δοὺξ ἐζήτει πληροφορίας περὶ τοῦ λεγομένου Βερνιέ.

— Φίλη μου, εἶπεν ἐπιστρεφόμενος πρὸς τὴν γυναῖκα του, ἡ μήτηρ μου εἶχε δίκαιον· κἄτι δυσάρεστον συνέβη τοῦ ἀδελφοῦ μου. Ἐξῆλθε χθὲς τὸ πρωῒ νὰ κάμῃ ὀλίγων ὡρῶν περίπατον εἰς τὸ βουνόν, καὶ δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη. Οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ ἀνησυχοῦν.

— Ξεύρουν ποῦ ἐπῆγε;

— Ναί, πέραν τοῦ Πουύ. Θὰ πάγωμεν ἕως ἐκεῖ μὲ τὸ ἁμάξι, κ' ἔπειτα θὰ σ' ἀφήσω. Θὰ πάρω ἓν ἄλογον κ' ἕνα ὁδηγόν, διότι δὲν ὑπάρχει πλέον ἁμαξιτὸς δρόμος.

— Νὰ πάρωμεν δύο ἄλογα, εἶπεν ἡ δούκισ-

Digitized by Google

σα. Δὲν εἶμαι διόλου κουρασμένη. Πηγαίνωμεν.

Μετὰ μίαν ὥραν ἡ ἀτρόμητος Ἄρτεμις, πτηνοῦ ἐλαφροτέρα, ἀνήρχετο καλπάζουσα τὴν κλιτὺν τῆς Γάννης, ἄφοβος καὶ γελῶσα διὰ τὴν περὶ αὐτῆς ἀνησυχίαν τοῦ συζύγου της. Τὴν ἐννάτην ὥραν τῆς πρωΐας διέβαινε δρομαία τὸ Λαντριάκ, πρὸς μεγάλην τῶν κατοίκων ἔκπληξιν, καὶ ἀπεβιβάζετο παρὰ τῷ Περὰκ-Λαινιών, ζηλοτυποῦντος τοῦ πανδοχέως τοῦ χωρίου.

Ἡ οἰκογένεια ἦτο συνηγμένη περὶ τὴν τράπεζαν ἐντὸς τοῦ μικροῦ ἐργαστηρίου. Εἶχον ἐπιστρέψει τὴν προτεραίαν, ὀλίγον βραδέως ἀλλ' ἄνευ ἀπευκταίου. Ὁ μαρκήσιος, κατάκοπος ἀλλ' ὄχι ἀσθενής, εἶχε δεχθῆ τὴν φιλοξενίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ Περάκ, ὅστις διέμενεν ἐν τῇ παρακειμένῃ οἰκίᾳ. Ἡ δὲ Καρολίνα εἶχε κοιμηθῆ γλυκύτατα ἐν τῷ μικρῷ της δωματίῳ. Ἐβοήθει τὴν Ἰουστίναν εἰς ὑπηρεσίαν τῶν ἀνδρῶν, δηλαδὴ τοῦ μαρκησίου καὶ τῶν δύο Περάκ. Ὡραϊζομένη ὑπὸ τῆς εὐτυχίας περιήρχετο τὸ δωμάτιον, ὁτὲ μὲν ὑπηρετοῦσα ὁτὲ δὲ καθημένη ἀπέναντι τοῦ Κ. Βιλλεμέρ, ὅστις ἄφινεν αὐτὴν ἐλευθέραν καὶ τὴν ἐθεώρει ἐν ἐκστάσει, οἱονεὶ λέγων:

— Σοῦ τὸ ἐπιτρέπω τώρα, ἀλλὰ πῶς θὰ σοῦ ἀνταποδώσω ἀργότερα τὰς περιποιήσεις αὐτάς!

Ποῖαι κραυγαὶ χαρᾶς κ' ἐκπλήξεως ἐπλήρωσαν τὴν οἰκίαν τοῦ Περάκ, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῶν ὁδοιπόρων! Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἔμειναν ἐπὶ μακρὸν ἐνηγκαλισμένοι. Ἡ Ἄρτεμις κατεφίλησε τὴν Καρολίναν καλοῦσα αὐτὴν ἀδελφήν της.

Μίαν ὥραν διήρκεσαν αἱ διαχύσεις, διακεκομμέναι, ἀσυνάρτητοι, χωρὶς νὰ ἐννοῶσι τί ἔλεγον οἱ διηγούμενοι, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν ἂν ὠνειρεύοντο. Ὁ δοὺξ εἶχε πεῖναν φοβεράν, κ' εὗρεν ἐξαίρετα τὰ φαγητὰ τῆς Ἰουστίνης, ἥτις παρεσκεύασε νέον ἄφθονον πρόγευμα, τῇ βοηθείᾳ πάντοτε τῆς Καρολίνης, ἥτις ἐγέλα συγχρόνως καὶ ἔκλαιεν. Ἡ Ἄρτεμις ἦτο ἔκφρων ἐκ χαρᾶς, καὶ ἤθελε, πρὸς μέγιστον τρόμον τοῦ συζύγου της, ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὴν καρύκευσιν τῶν ἐδεσμάτων.

Τέλος ἐπανελήφθησαν ἑκατέρωθεν τακτικαὶ αἱ διηγήσεις καὶ ἐξηγήσεις. Ὁ μαρκήσιος ἔστειλεν εὐθὺς κατὰ πρῶτον ἕνα ταχυδρόμον εἰς τὸ Πουΰ, μετ' ἐπιστολῆς πρὸς τὴν μητέρα του, ἧς εἶχε μάθει ἀμέσως τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὴν παράδοξον προαίσθησιν.

Δὲν ἔκλαυσαν ἐγκαταλείποντες τοὺς Περάκ, διότι ὑπεσχέθησαν οὗτοι νὰ ἔλθωσιν εἰς τοὺς γάμους. Τὴν ἐπαύριον εἶχον ἐπιστρέψει εἰς Μωβερὸς μετὰ τοῦ Διδιέ, ὃν ὁ μαρκήσιος ἔθηκεν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς μητρός του, ἣν εἶχεν ἤδη προειδοποιήσει διὰ τῆς ἐπιστολῆς του. Ἡ γραῖα κατεφίλησε τὸ παιδίον, καὶ παραδίδουσα αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Καρολίνης:

— Κόρη μου, τῇ εἶπεν, ἀναδέχεσαι τὴν φροντίδα νὰ μᾶς κάμῃς ὅλους εὐτυχεῖς· ἔσο μυριάκις εὐλογημένη, καὶ ἂν θέλῃς νὰ μ' ἔχῃς πολὺν καιρόν, μὴ μ' ἀφήσῃς πλέον. Σοῦ ἔκαμα πολὺ κακόν, ἄγγελέ μου. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν ἄφησε νὰ διαρκέσῃ πολύ, διότι θ' ἀπέθνησκα πρὸ σοῦ.

Ὁ μαρκήσιος καὶ ἡ σύζυγός του διῆλθον τὸ ὑπόλοιπον τοῦ θέρους ἐν Μωβερὸς καί τινας ἡμέρας τοῦ φθινοπώρου ἐν Σεβάλ. Ἠγάπων πολὺ τὸ μέρος ἐκεῖνο. Καίτοι δὲ ᾐσθάνοντο χαρὰν νὰ ἐπανεύρωσι τὴν οἰκογένειάν των ἐν Παρισίοις, μετὰ λύπης ἐγκατέλιπον τὸ ἀναχωρητήριον ἐκεῖνο ὅπερ εἶχον καθιερώσει αἱ ἀναμνήσεις των.

Ὁ γάμος τοῦ μαρκησίου οὐδένα ἐξέπληξεν. Οἱ μὲν τὸν ἐνέκριναν, οἱ δὲ προεῖπον περιφρονητικῶς ὅτι ἤθελε μετανοήσει δι' αὐτήν του τὴν ἰδιοτροπίαν, ὅτι ἤθελεν ἐγκαταλειφθῆ παρὰ πάντων τῶν λογικῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι κατέστρεφεν οὕτω τὸν βίον του. Ἡ μαρκησία ὀλίγου δεῖν ἐπειράζετο κἄπως ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν. Ἡ Κυρία Δαργλὰδ κατεδίωκε τὴν Ἄρτεμιν, τὴν Καρολίναν καὶ τοὺς συζύγους των διὰ τοῦ μίσους της. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα μετέβαλεν ἡ ἐπανάστασις τοῦ Φεβρουαρίου, καὶ περὶ ἄλλων πλέον πραγμάτων ἐγένετο σκέψις. Ἡ μαρκησία ἐφοβήθη μεγάλως, κ' ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ καταφύγῃ εἰς Σεβάλ, ὅπου εὗρε καὶ πάλιν τὴν εὐτυχίαν. Ὁ μαρκήσιος, ἑτοιμαζόμενος νὰ δημοσιεύσῃ ἀνωνύμως τὸ ἔργον του, ἀνέβαλε τὴν ἔκδοσιν εἰς ἠρεμωμένους καιρούς. Εὐδαίμων ἐν τῷ ἔρωτι καὶ τῇ οἰκογενείᾳ, δὲν σπεύδει νὰ γνωρίσῃ τὴν δόξαν.

Σήμερον ἡ γραῖα μαρκησία δὲν ζῇ πλέον. Ἀδύνατος τὸ σῶμα καὶ πολὺ ἐνεργητικὴ τὸ πνεῦμα, ὀλίγην εἶχε ζωήν. Ἐσβέσθη ἐν μέσῳ τῶν τέκνων καὶ τῶν ἐγγόνων της, εὐλογοῦσα πάντας χωρὶς νὰ πιστεύῃ ὅτι τοὺς ἐγκατέλειπε, ἀλλὰ διατηροῦσα μέχρις ἐσχάτης στιγμῆς τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ πνεύματός της, καὶ πλάττουσα, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν θνησκόντων, σχέδια περὶ τοῦ *προσεχοῦς ἔτους*.

Ὁ δοὺξ ἐπαχύνθη ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ. Ἀλλ' εἶνε πάντοτε χαρίεις, ὡραῖος καὶ ἱκανῶς εὐκίνητος. Ζῇ ἐν μεγάλῃ πολυτελείᾳ, μὴ σπαταλῶν ὅμως, καὶ ἀφίνων τὴν περὶ πάντων φροντίδα εἰς τὴν γυναῖκά του, ἥτις κυβερνᾷ αὐτὸν καὶ τὸν κρατεῖ φρόνιμον μετὰ σπανίας νοημοσύνης καὶ θαυμασίας λεπτότητος περὶ τὰς συζυγικάς της θωπείας. Δὲν ὁρκιζόμεθα ὅτι δὲν ἐσκέφθη ποτὲ ὁ δοὺξ νὰ τὴν ἀπατήσῃ. Ἀλλ' ἐκείνη ἐματαίωσε πᾶσαν του ὄρεξιν χωρὶς κἂν νὰ τὸ ἐννοήσῃ, καὶ ὁ θρίαμβός της, διαρκῶν ἔτι, ἀποδεικνύει καὶ πάλιν ὅτι ἡ κεφαλὴ κορασίου δεκαεξαετοῦς περιέχει ἐνίοτε ἀρκετὴν τέχνην καὶ δύναμιν ὅπως ῥυθμίσῃ ὅ,τι ἄριστα τὸν βίον ἀνδρὸς ἀρχιπαραλύτου. Ὁ δούξ, ἀγαθότατος καὶ ἀσθενέστατος, ἀρέσκεται, πολὺ πλειότερον ἢ ὅσον πιστεύεται, εἰς τὸ νὰ μὴ

Digitized by Google

μηχανᾶται πλέον πανουργίας κατὰ τοῦ ὡραίου φύλου καὶ νὰ κοιμᾶται, χωρὶς νέων τύψεων συνειδήσεως, ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τῆς εὐημερίας.

Ὁ μαρκήσιος καὶ ἡ νέα μαρκησία Βιλλεμὲρ διάγουσιν ὀκτὼ μῆνας τοῦ ἔτους ἐν Σεβάλ, ἀσχολούμενοι πάντοτε, οὐχὶ πλέον ὁ εἷς περὶ τοῦ ἄλλου, ἀφοῦ ἐταυτίσθησαν εἰς τρόπον ὥστε νὰ διανοῶνται συγχρόνως καὶ ν' ἀποκρίνωνται πρὶν ἐρωτηθῶσιν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων των, ἅτινα διακρίνει πάντα νοημοσύνη καὶ χάρις. Ὁ Κύριος Γ... ἀπέθανεν, ἡ δὲ Κυρία Γ... ἐλησμονήθη. Ὁ Διδιὲ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ μαρκησίου ὡς τέκνον του, ἡ δὲ Καρολίνα δὲν ἐνθυμεῖται πλέον ὅτι δὲν εἶνε μήτηρ του.

Ἡ Κυρία Ἑδδὲρ κατοικεῖ ἐν Σεβάλ, καὶ τὰ τέκνα της ἀνατρέφονται τῇ φροντίδι τοῦ μαρκησίου καὶ τῆς Καρολίνης. Οἱ υἱοὶ τοῦ δουκός, μᾶλλον μαμόθρεπτοι, εἶνε ὀλιγώτερον νοήμονες καὶ ὀλιγώτερον εὔρωστοι. Ἀλλ' εἶνε χαρίεντες καὶ πλήρεις πρωΐμων θελγήτρων. Ὁ δοὺξ εἶν' ἐξαίρετος πατὴρ καὶ ἀπορεῖ, ἀδίκως, ὅτι ἔχει ἤδη τόσον μεγάλα τέκνα.

Οἱ Περὰκ κατευηργετήθησαν. Ὁ μαρκήσιος καὶ ἡ σύζυγός του ἦλθον πάλιν καὶ τοὺς ἐπεσκέφθησαν τὸ παρελθὸν ἔτος, καὶ ἀνέβησαν, αὐτὴν τὴν φορὰν ὑπὸ λαμπρὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, μέχρι τῆς ἀργυροχρόου κορυφῆς τοῦ Μεζέγκου. Ἠθέλησαν νὰ ἐπανίδωσι καὶ τὴν πτωχὴν καλύβην, ὅπου, μ' ὅλας τὰς μεγαλοδωρίας τοῦ μαρκησίου, οὐδὲν ἐβελτιώθη. Ἀλλ' ὁ πατὴρ ἠγόρασε γαίας, καὶ ἡ οἰκογένεια νομίζει ἑαυτὴν εὐτυχῆ. Ἡ Καρολίνα ἐκάθισεν εὐδαίμων ὑπὸ τὴν πενιχρὰν ἑστίαν, ὅπου τὸ πρῶτον εἶδεν εἰς τοὺς πόδας της τὸν ἄνδρα, μεθ' οὗ ἀτρόμητος ἤθελε συμμερισθῆ μίαν καλύβην ἐπὶ τῶν Σεβεννῶν καὶ τὴν λήθην τοῦ κόσμου ὅλου.

Ο ΕΡΩΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΙΕΡΗ

καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκία τῆς Κερκύρας.

Συνέχεια καὶ τέλος.

Ὁ Νικόλαος Πιέρης εἶχεν ὑπάρξει, ὡς τοῦτο πολλάκις συμβαίνει ἐν τοῖς τουρκικοῖς οἴκοις τῶν πασάδων ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς παιδόπουλον, εἶτα δ', ὡς ἐγένετο νεανίας, θεράπων καὶ κατόπιν προαχθεὶς ταχέως δι' ἀγάπης καὶ εὐνοίας, διερμηνεὺς καὶ γραμματεὺς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Τζανοὺμ Χόντζα. Οὗτος ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν ὡς πρὸς υἱόν, καὶ οὐδὲ στιγμὴν ἤθελε ν' ἀποχωρισθῇ αὐτοῦ. Ἀλλ' αἴφνης ἐχάθη ὁ Νικόλαος καὶ μετ' αὐτοῦ αὐθημερὸν ἐγένετο ἐπ' ἴσης ἄφαντος εἷς τῶν εὐνούχων τοῦ χαρεμίου καὶ ἡ νεωτάτη τῶν γυναικῶν τοῦ γηραιοῦ κυρίου, δούλη ἐκ τῆς Τραπεζουντίας χώρας. Ὁ πασᾶς ἠγάπα αὐτὴν τότε θερμότατα τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ τελευταῖος οὗτος ἔρως εἶχεν ἡλικίαν μόλις ἑνὸς ἔτους. Αὕτη εἶχεν ἴδει τὸ πρῶτον τὸν ὡραῖον, μόλις εἰκοσαέτη νεανίαν, διὰ τῶν κιγκλίδων τοῦ δωματίου αὐτῆς, στηριζόμενόν ποτε νωχελῶς ἐπὶ τοῦ δρυφάκτου τῆς κλίμακος, δι' ἧς οἱ ἐκ τοῦ Βοσπόρου ἀποβιβαζόμενοι ἀνήρχοντο εἰς τὸν κῆπον τοῦ πασᾶ. Ἔκτοτε δὲ παρηκολούθει αὐτὸν διὰ τῶν βλεμμάτων ὁσάκις ἐξήρχετο ἔφιππος μετὰ τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἢ ἐκάθητο ἀπέναντι τοῦ κυρίου ἐν τῷ τρικώπῳ καΐκίῳ. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἀπερρόφων ὁσημέραι εὐαρεστότερον τὴν ὡραίαν εἰκόνα, ἕως ἡ ἐξ αὐτῆς ἐντύπωσις κατέστη ἀκαταγώνιστος, ἡ δὲ γυναικεία πανουργία ἐξεῦρεν ἅπαντα τὰ μέσα τὰ ἄγοντα εἰς ἱκανοποίησιν τῶν παραφόρων αὐτῆς αἰσθημάτων.

Ὁ δὲ Μεχμὲτ εἶχεν ἀγορασθῆ ὑπὸ τοῦ πασᾶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἡ μικρὰ Ναζλῆ ἐν Τραπεζοῦντι καὶ εἰσήχθη σὺν αὐτῇ εἰς τὸν οἶκόν του. Ἦτο δὲ ἀφωσιωμένος εἰς αὐτὴν ψυχῇ τε καὶ σώματι μετὰ τοῦ ἰδιάζοντος ἐκείνου πάθους, ὅπερ ἐνίοτε μένει εἰς τοιούτους εὐνούχους. Ὁ μαῦρος Μεχμὲτ ἦτο πρὸς τὴν Ναζλῆν πιστότερος κυνός. Οὕτω δ' ἐμίσει πάντα ἄλλον καὶ αὐτὰς ἐκείνας τῶν γυναικῶν τοῦ χαρεμίου, ὅσαι ἐφέροντο λίαν φιλοφρόνως πρὸς αὐτόν. Ἤθελε νὰ ὑπηρετῇ μόνον αὐτήν, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῦ μόνου ὤφειλεν ἐκείνη νὰ ὑπηρετῆται, μόνον δ' ὁσάκις ἐκείνη ὡρισμένως διέτασσεν ἢ ἐπέτρεπε παρεχώρει τὴν θέσιν του εἰς ἄλλους. Καὶ κατὰ τοῦ κυρίου του δὲ κατηγανάκτει ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς του ἐπειδὴ ἐκέκτητο δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἀγαπητῆς του καὶ ἐξήσκει αὐτά, καὶ ἐπειδὴ ὁ Μεχμὲτ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ βλέπῃ τὴν Ναζλῆν ἀνταποδίδουσαν εἰς τὸν πασᾶν τὰς θωπείας του. Αὐτὸς δ' οὗτος ὁ ἔρως τοῦ εὐνούχου ὑπῆρξε τὸ μέσον, δι' οὗ ἡ Ναζλῆ κατώρθωσε τέλος νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν θερμὸν αὐτῆς πόθον, συνέντευξιν μετὰ τοῦ Νικολάου, πείσασα τὸν Μεχμὲτ νὰ γείνῃ ὁ κομιστὴς τῶν χαιρετισμῶν καὶ θελήσεων αὐτῆς. Εὐμενὲς μειδίαμα, ἄσημός τις χαριεντισμός, πείραγμά τι ἦσαν τὰ νομίσματα δι' ὧν ἐξαγοράζουσα τὸν ἀτυχῆ ἐβίαζεν αὐτὸν νὰ θυσιάζῃ ἑαυτὸν ἐν ἀπελπισίᾳ. Ὁμοίως ἐν δυσαπαλλάκτοις τισὶν ἀσθενείαις λαμβάνομεν δηλητήριον, ὅπως συντηρήσωμεν τοὐλάχιστον κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν ζωήν.

Ἓν ὅλον ἔτος διήρκεσαν αἱ οὕτω γινόμεναι συνεντεύξεις, ἰδίως ἔν τινι ἀπομεμονωμένῳ μέρει τοῦ Βοσπόρου, ἕως τέλος καὶ αὗται ἐφάνοντο σπάνιαι εἰς τὴν ὁσημέραι ἐρῶσαν Ναζλῆν, ἐπιμένουσαν πλέον εἰς διαρκῆ συνένωσιν. Διὰ δὲ τῆς δυνάμεως τοῦ ἔρωτος ἣν ἐξήσκει ἐπί τε τὸν Μεχμὲτ καὶ τὸν Νικόλαον, ἀλλὰ διαφόρως ἐφ' ἑκάτερον, ἔπεισεν ἀμφοτέρους πρὸς φυγήν. Ὁ Πιέρης εἶχεν ἤδη γείνει ἀπὸ πολλοῦ κατάσκοπος τοῦ Βενετοῦ πρεσβευτοῦ. Καὶ τοῦτο ἦτο συνήθεια βυζαντιακή, ἥτις δὲν ἐξέλιπεν ἐντελῶς οὐδὲ μέχρι τῆς σή-

Digitized by Google

μερον. Ὁ βάϊλος λοιπὸν εὐγνωμονῶν ὑπεβοήθησε τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἐπὶ βενετικοῦ πλοίου, ἐπειδὴ ὁ Νικόλαος ἐπροφασίσθη ὅτι ἔφευγε καθότι αἱ πρὸς τὴν βενετικὴν πρεσβείαν ὑπηρεσίαι αὐτοῦ ἀπεκαλύφθησαν εἰς τὸν πασᾶν. Ἡ δὲ Ναζλῆ ἠκολούθησεν αὐτὸν ἐνδεδυμένη ὡς παῖς καὶ ὁ Μεχμὲτ ὡς θεράπων αὐτοῦ.

Ὁ Τζανοὺμ πασᾶς, ὅστις δὲν ἦτο ἀκόμη στόλαρχος, ἠγωνίσθη παντὶ τρόπῳ ὅπως παρεμβάλῃ προσκόμματα εἰς τοὺς φυγάδας, ἐπειδὴ τὸ μῖσος αὐτοῦ καὶ ἡ δίψα τῆς ἐκδικήσεως συνεδέθη μετὰ τοῦ ἐμπαθεστάτου ἔρωτος καὶ τῆς ἀγανακτήσεως ἐπὶ τῇ περιυβρισθείσῃ αὐτοῦ ματαιότητι. Ὁ Νικόλαος καὶ ἡ Ναζλῆ ἠγωνίζοντο ἐν τῷ μεταξὺ ὅπως διὰ τοῦ πρὸς ἀλλήλους πιστοτάτου ἔρωτος δικαιολογήσωσι καὶ ἐξαγνίσωσι τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην αὐτῶν ἀγνωμοσύνην. Ἐκείνη μὲν ἔπραττε τὰ πάντα χάριν αὐτοῦ, ἐκεῖνος δὲ διεβίου ἐν ῥαστώνῃ καὶ κεκρυμμένος ἀποταξάμενος διὰ παντὸς τῷ κόσμῳ καὶ τῇ φιλοδοξίᾳ αὐτοῦ, ὡς ἤθελεν ἡ ἀγαπητή του, ἥτις ἐζήλευε καὶ αὐτὸ τὸ δένδρον, οὗ τυχὸν ἐπεμελεῖτο μετ' ἰδιαζούσης στοργῆς. Τοιαύτη τις ἦτο ἡ ἀγάπη τῶν γυναικῶν τούτων τῆς Ἀνατολῆς, ὅτε ποτὲ κατελαμβάνοντο ὑπ' ἔρωτος. Ἕν τι δὲ μόνον ἀπεποιήθη αὐτῷ πάντοτε, νὰ θυσιάσῃ αὐτῷ τὴν πίστιν της, καὶ ἀπέθανε πιστὴ εἰς τὸν θεόν της καὶ Μωάμεθ τὸν προφήτην αὐτοῦ· διὸ ἐτάφη ἄνευ λιτανείας καὶ ᾠδῶν καὶ ἄνευ σταυροῦ ἐν γῇ ἀκαθαγιάστῳ.

Ὁ δὲ Μεχμὲτ ἐδάμαζε τὸν πρὸς τὸν Νικόλαον φθόνον μόνον ἐξ ἀνασκοπῆς πρὸς τὴν ἠγαπημένην αὐτοῦ κυρίαν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὑπὸ τὴν τέφραν ταύτην ὑπέκαιε μᾶλλον ἡ φλὸξ τοῦ μίσους του. Τώρα λοιπὸν ᾐσθάνετο ἑαυτὸν ὡσεὶ ἀπολυθέντα τῶν δεσμῶν του, ὡσεὶ ἀπελευθερωθέντα. Τοῦ πρὸς τὴν νεκρὰν ἔρωτός του δὲν ἐσώζετο πλέον οὐδὲ σπινθήρ· τὸ ὅλον δ' αἴσθημα ἐστράφη εἰς δίψαν ἐκδικήσεως κατὰ τοῦ ἀντεραστοῦ. Ἄλλοτε μὲν ἔζη μόνον δι' αὐτήν, ἀλλὰ τώρα ὑπῆρχε δι' αὐτὸν μόνος ὁ Νικόλαος ἐν τῇ γῇ. Τοιαῦται ὠμαί, βάρβαροι φύσεις εἶνε σχεδὸν ἐστερημέναι ἀναμνήσεως. Πᾶσα σκέψις αὐτῶν καὶ πᾶσα ἐνθύμησις σβέννυνται ἐν τῇ φοβερᾷ φλογὶ τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν. Διὰ τοῦτο δὲ πᾶσα αὐτῶν ἡ ψυχή, ὅταν ἀρχίσωσι νὰ αἰσθάνωνται, συγκεντροῦται εἰς ἕν τι μόνον, καὶ ἡ πίστις αὐτῶν ἢ ὁ ἔρως ἢ τὸ μῖσος εἶνε πολλῷ ἰσχυρότερα ἢ τἀνάλογα αἰσθήματα τῶν ὑπὸ παιδείας χαλιναγωγουμένων. Παρ' αὐτοῖς τὰ αἰσθήματα παρουσιάζονται ἔχοντα φυσικὴν ὁρμὴν ὡς αἱ φλόγες ἐκεῖναι καὶ τὰ ὕδατα, ἅτινα ἐξορμῶσι καὶ διὰ τῶν πετρωδεστάτων φλοιῶν τῆς γῆς. Ὁμοίως ἐκδηλοῖ καὶ τὸ ζῶον τὰς ἐνδομύχους αὐτοῦ ὁρμὰς ἐν τῇ μανίᾳ του.

Ὁ Μεχμὲτ μόλις ἰδὼν ὅτι ἡ Ναζλῆ ἀπέθανεν, εἰσώρμησε, χωρὶς κἂν νὰ ῥίψῃ βλέμμα ἀποχαιρετισμοῦ πρὸς αὐτήν, εἰς λέμβον κλαπεῖσαν ἐκ τοῦ ἐν τῷ ὅρμῳ τοῦ Γουβίου βενετικοῦ ναυστάθμου καὶ κωπηλατῶν διεπεραιώθη εἰς Ἀλβανίαν. Διελθὼν δὲ τὴν πᾶσαν ὀρεινὴν χώραν ἔφθασε πρὸς τὸν καπετὰν πασᾶν εἰς Πελοπόννησον καὶ ἔδειξεν αὐτῷ τὸν δρόμον τῆς κοινῆς ἀμφοτέρων ἐκδικήσεως. Ἡ ἐκδίκησις αὕτη ἐπιδιωχθεῖσα διὰ τῶν φρικτοτάτων μέσων, ἔφθασε τέλος εἰς τὸ σκληρὸν αὐτῆς τέρμα κατὰ τὴν 6 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1716 διὰ τῆς ἁλώσεως τοῦ προχώματος Σκαρπόνη τοῦ Νέου Φρουρίου. Ὁ Μεχμὲτ εἶχε κατορθώσει νὰ μάθῃ διὰ τῶν ποικιλωτάτων μέσων ἅτινα παρεῖχεν αὐτῷ ἡ ἐν Κερκύρᾳ μακρὰ διαμονή, ὅτι ὁ Νικόλαος Πιέρης εἶχε ταχθῆ αὐτόθι ὡς ἀρχηγὸς ἀποσπάσματος. Οὗτος δ' ὑπῆρξεν ὁ κύριος λόγος δι' ὃν ὁ καπετὰν πασᾶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς συνεκέντρου τὴν ἔφοδον κυρίως κατὰ τῶν δυτικῶν συνοικιῶν τῆς πόλεως.

Διαρκούσης τῆς θριαμβικῆς τοῦ καπετὰν πασᾶ ἐκ Ποταμοῦ εἰς Ὕψον ἱππηλασίας ἡ νὺξ εἶχε γείνει φοβερά. Θύελλα ἐκραγεῖσα κατεπλημμύρησε καὶ κατέστρεψε τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον, καταιγίδες δὲ διεσκόρπισαν τὸν στόλον. Καὶ τὰς μὲν δᾷδας ἔσβεσεν ὁ ἄνεμος, ἀλλὰ κεραυνοὶ ἀλλεπάλληλοι ἐδείκνυον εἰς τὸν σκληρὸν νικητὴν τὴν ὁδόν.

Ὁ Πιέρης ἔζη ἀκόμη καὶ εἶχε πλήρεις τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν ἐν Ὕψῳ ἔπαυλίν του. Ἀλλ' οὐδὲ ἅπαξ ἀπεκρίθη εἰς τὰ ἐρωτήματα τοῦ καπετὰν πασᾶ θέλοντος νὰ μάθῃ ποῦ ἔκειτο ὁ τάφος τῆς ἀπίστου Ναζλῆς, ὅπως διὰ τῆς βεβηλώσεως αὐτοῦ τοὐλάχιστον ἱκανοποιήσῃ πως τὴν ζηλοτυπίαν του. Διέταξε νὰ μαστιγώσωσι τὸν Νικόλαον, ἔπειτα δὲ τὸν παρεκάλει πάλιν, ὑπέσχετο αὐτῷ ζωὴν καὶ πλοῦτη, ἐπειδὴ τὸ αἴσθημα αὐτοῦ κατὰ τοῦ προδότου καὶ ἀντεραστοῦ ὑπερηκοντίζετο ὑπὸ τοῦ κατὰ τῆς ἀπίστου ἐρωμένης. Ὁ οὕτω πέρα καὶ τοῦ τάφου δυνάμενος νὰ μισῇ ἀναντιρρήτως ἠγάπησεν ἐμμανῶς· τοῦτο δὲ προκαλεῖ ἐπιεικεστέραν κρίσιν τῆς ἐμπαθοῦς ὠμότητος τοῦ γηραιοῦ μουσουλμάνου. Τὰ πάντα ἐδοκίμασεν, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ θανασίμως τετραυματισμένος δὲν ὑπεχώρει οὔτε εἰς τὰς βασάνους οὔτε εἰς τὰς ὑποσχέσεις. Λίθινα ἔμειναν τοῦ Νικολάου τὰ χείλη· οὔτε παράπονον οὔτε παράκλησις ἐξῆλθεν αὐτῶν. Καὶ ἐν αὐτῷ ὁ πρὸς τὴν νεκρὰν ἔρως ὑπερίσχυεν ἀκόμη παντὸς ἄλλου αἰσθήματος. Διὸ οὐδὲ κἂν δι' ἑνὸς παρηγόρου βλέμματος τῶν ἐρωτοπλήκτων ὀφθαλμῶν πρὸς τοὺς φοίνικας προὔδωκε τὸν ἀγαπητὸν τάφον εἰς τὸν μαινόμενον, ὅστις παρετήρει ὅλας αὐτοῦ τὰς κινήσεις. Οὕτω σήμερον ἀκόμη κεῖται ἡ Ναζλῆ ἐν γῇ ἀκαθαγιάστῳ, ἠδύνατο δὲ τυμβωρύχος τις νὰ εὕρῃ ὑπὸ τοὺς φοίνικας τοῦ Ὕψου τὴν σποδὸν αὐτῆς.

Digitized by Google

Μόλις ὅτε ἀνέτειλεν ἡ αὐγὴ καὶ ἤρξατο μετὰ τὴν καταιγίδα ἀναλυομένη πάλιν γαλακτώδης εἰς τὰς πολύχρους βαφὰς τοῦ μαργάρου τὰς ἰδιαζούσας εἰς τὰς ἐν Κερκύρᾳ ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου, ἐξέλιπε τὸ πνεῦμα τοῦ Νικολάου Πιέρη.

Προσέβλεψε μὲν τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα δεξιᾷ ὑπὲρ τὸν ὅρμον τοῦ Γουβιοῦ μεστὸν ἐλπίδων μετὰ τὴν κραταιὰν καὶ δεινὴν καταιγίδα ἀπαράλλακτα πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ βίου καὶ νῦν τῆς τελευταίας του σκέψεως. Ἀλλ' ἀριστερᾷ πρὸς τοὺς φοίνικας δὲν ἔστρεψε τὸ βλέμμα οὐδὲ τότε. Ἀπεχώρησε δὲ τοῦ βίου ἄνευ τῆς ὑστάτης ταύτης παρηγορίας καὶ ἐτιμωρήθη οἰκτρότατα μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων διὰ τὴν ἁρπαγὴν αὐτοῦ, τὴν ἀπιστίαν καὶ προδοσίαν πρὸς τὸν πατρικὸν φίλον καὶ εὐεργέτην. Ὁ Τοῦρκος, ἀδιαλλακτότερος καὶ τῆς τύχης αὐτῆς, διέταξε νὰ κρεμασθῇ τὸ πτῶμα ἐνδεδυμένον καὶ ἀκάθαρτον ὡς ἦτο ἀπό τινος τῶν θυρίδων τοῦ περικαλλοῦς καὶ ἄλλοτέ ποτε εὐτυχοῦς οἴκου. Ἔπειτα δ' ἔδωκέ τινας κρυφίας διαταγάς, μεθ' ἃς ὁ Μεχμέτ, ὅστις τέως εἶχε βοηθήσει καθ' ἁπάσας τὰς κατακτήσεις ταύτας τῶν Τούρκων, συνελήφθη αἴφνης καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐκρέματο πλησίον τοῦ Πιέρη, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ξύλου. Πυρκαϊὰ δὲ διαταγῇ τοῦ Πασᾶ ἀναφθεῖσα εἰς τὸν οἶκον μετέβαλε τὰ πάντα εἰς ἐρείπια, τὰ μέχρι καὶ τῆς σήμερον ὁρατὰ ἐν τῷ τόπῳ τῆς καταστροφῆς.

Ἀλλ' ἤδη ἐκ Κερκύρας ὁ κόμης Σουλεμβούργιος ἐπεχείρησεν ἔξοδον, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Τούρκου στρατάρχου λαμπρὰ κατανίκησις τῆς κακῶς διευθυνομένης στρατιᾶς τοῦ σουλτάνου. Ἤδη δὲ τῇ 10 Αὐγούστου ὑπεχώρησαν οἱ Τοῦρκοι εἰς Γουβὶ καὶ ἐπεβιβάσθησαν ἐν σπουδῇ εἰς τὰ πλοῖα ἀποπλέοντες εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἄπρακτοι ἐθυσίασαν κατὰ τὴν πολιορκίαν, διαρκέσασαν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἡμέρας, δεκαπεντακισχιλίους ἄνδρας, πεντήκοντα ἓξ πυροβόλα, ὀκτὼ ὅλμους, ὅλας αὐτῶν τὰς σκηνάς, τὰς ἀποθήκας καὶ τὴν ὅλην ἀποσκευήν, ἀφῆκαν δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς τραυματίας εἰς τὰς χεῖρας τῶν νικητῶν. Ἦτο ἡ ὡραιοτάτη καὶ τελευταία ἐπιτυχία ἣν ἐξενίκησεν ἡ ἤδη παρακμάζουσα βενετικὴ πολιτεία. Ὁ δὲ Τζανοὺμ Χόντζας πασᾶς ἐφυλακίσθη εἰς τὸ Ἑπταπύργιον· ἐπειδὴ δὲ πιθανώτατα ἡ κατ' αὐτοῦ ἀνάκρισις ἀπέδειξε πολλοῦ τῶν ὅσα διηγήθημεν ἀνωτέρω, μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ὁ δήμιος ἀπέκοψε τὴν ἐρωτευμένην αὐτοῦ κεφαλήν. Ὑπὲρ τοῦ στρατάρχου Σουλεμβουργίου ἐψήφισεν ἡ γερουσία τῆς βενετικῆς πολιτείας εὐγνωμονοῦσα τὴν ἵδρυσιν ἀνδριάντος πρὸς αἰωνίαν ἀνάμνησιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενναίας καὶ δεξιᾶς ὑπερασπίσεως τῆς Κερκύρας κατὰ τοῦ θανασίμου ἐχθροῦ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. (Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ) ✠ "Λ

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

Ἐν Οὐϊνδσωρ.

Ὁσάκις ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας προσεκάλει πρότερον παρ' ἑαυτῇ ξένους ἐν τῇ βασιλικῇ ἐπαύλει τοῦ Οὐΐνδσωρ, ἔμενον οὗτοι αὐτόθι δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας, οὕτω δὲ ἠδύναντο καὶ νὰ διαλεχθῶσι ἐφ' ἱκανὸν μετὰ τῆς βασιλίσσης καὶ νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰς μεγαλοπρεπεῖς πινακοθήκας τῶν ἀνακτόρων καὶ νὰ θαυμάσωσιν ἕτερα προϊόντα τῆς τέχνης, ἅτινα ἐν ἀφθονίᾳ εὑρίσκονται εἰς τὰ βασιλικὰ ταῦτα ἀνάκτορα, ἢ τέλος νὰ διατρίψωσιν ὀλίγας ὥρας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτῶν ἔνθα εὑρίσκονται ἐκλεκτὰ βιβλία καὶ λαμπραὶ χαλκογραφίαι. Ἀπό τινων ὅμως ἐτῶν αἱ προσκλήσεις γίνονται διὰ μίαν μόνον ἑσπέραν καὶ μίαν νύκτα, εἰδοποιοῦνται δὲ οἱ ξένοι μόνον κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμήν. Ἐνίοτε αἱ προσκλήσεις ἀποστέλλονται τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας καθ' ἣν πρόκειται νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Οἱ προσκεκλημένοι μεταβαίνουσι διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Paddington περὶ τὰς 5 ἢ 6,30 μ.μ. γίνονται δὲ δεκτοὶ πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν ἀνακτόρων ὑπὸ τῶν εὐγενῶν ὑπασπιστῶν τῆς βασιλίσσης, οἵτινες εἶνε πάντοτε νεαροὶ υἱοὶ τῶν ἀριστοκρατικωτέρων οἰκογενειῶν τοῦ βασιλείου. Ἀφοῦ δὲ οἱ ὑπασπισταὶ οὗτοι ἴδωσι πρῶτον κατάλογόν τινα, εὑρισκόμενον ἐν τῷ γραφείῳ τῶν ἀνακτόρων, φέρουσιν ἕκαστον πρόσωπον εἰς ἰδιαίτερον διαμέρισμα. Τὰ δωμάτια τὰ ὡρισμένα διὰ τοὺς ξένους εἶνε λίαν εὐρύχωρα καὶ μεθ' ὅλης τῆς ἀγγλικῆς πολυτελείας καὶ εὐμαρείας ηὐτρεπισμένα. Βαρύτιμοι εἰκόνες κρέμανται ἀπὸ τῶν τοίχων, εἰς ἕκαστον δ' αὐτῶν παράκειται λουτὴρ περιέχων θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὕδωρ. Ἅμα τοῦ ξένου ἀφιχθέντος καὶ ἐγκαθιδρυθέντος ἐν τῷ δωματίῳ ἔρχεται ὁ αὐλάρχης Sir John Gowell, ἐὰν δὲ τυχὸν γνωρίζῃ κυρία τινὰ τῆς τιμῆς, προσκαλεῖται ὑπὸ ταύτης εἰς τὸ τέϊον.

Περὶ τὰς 7, 30 ὥρας οἱ ξένοι ἐνδύονται ὅπως προσέλθωσιν εἰς τὸ δεῖπνον ἔνθα πρέπει νὰ παρουσιασθῶσιν ἐν μεγάλῃ στολῇ, κατὰ τὰς 8 δὲ ἀκριβῶς μεταβαίνουσιν εἰς τὸν μικρὸν διάδρομον, ἔνθα συναθροίζονται ἅπαντες οἱ τῆς συναναστροφῆς. Ὁ μακρότατος οὗτος διάδρομος, ὅστις περιτρέχει ὅλον τὸ τετράγωνον τῶν ἀνακτόρων, περιέχει μεγαλοπρεπῆ ἀγγεῖα καὶ ἑρμάρια ἐκ πολυτίμων ξύλων, πλήρη δὲ σπανιωτάτων τεχνουργημάτων ἐκ πορσελάνης. Οἱ τοῖχοι τοῦ διαδρόμου εἶνε αὐτὸ τοῦτο κεκαλυμμένοι ὑπὸ λαμπρῶν εἰκόνων. Ἐκ τούτων δὲ τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρουσαι εἶνε αἱ γραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ Καναλέττου καὶ αἱ προσωπογραφίαι. Ὁ διάδρομος οὗτος εἶνε προωρισμένος μόνον διὰ τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν καὶ τοὺς ξένους, οὐδέποτε δὲ ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος εἰς τὸ

Digitized by Google

κοινόν, οὔτε ὅταν ἡ βασίλισσα ἀπουσιάζῃ, ὅτε πάντα τὰ λοιπὰ μέρη τῶν ἀνακτόρων εἶνε παντὶ προσιτά. Ἡ συλλογὴ τῶν ἐκ πορσελάνης τεχνουργημάτων εἶνε δυσεκτίμητος τὴν ἀξίαν. Ἐνταῦθα εὑρίσκεται ἑρμάριον μετὰ συρταρίου, τὸ ὁποῖον ἐὰν ἐπλειστηριάζετο δὲν θὰ ἐπωλεῖτο ὀλιγώτερον τῶν 500,000 φράγκων.

Μετὰ τὰς 8,30 ἔρχεται τέλος καὶ ἡ βασίλισσα εἰς τὸν διάδρομον μετὰ τῆς πριγκηπίσσης Βεατρίκης καὶ ἀφοῦ ἀπευθύνει ὀλίγας λέξεις εἰς ἕκαστον τῶν ξενιζομένων, μεταβαίνουσιν εἶτα ἅπαντες εἰς τὸ ἑστιατόριον, ὅπερ κεῖται πλαγίως τοῦ διαδρόμου. Μία τῶν πλευρῶν τοῦ ἑστιατορίου τούτου εἶνε ἅπασα παμμέγιστον παράθυρον δι' οὗ φαίνεται ἡ εὐρύχωρος αὐλὴ τῶν ἀνακτόρων. Τάπητες μεγαλοπρεπεῖς, ὧν εἷς εἶνε δῶρον τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου εἰς Γουλιέλμον τὸν Δ' κεῖνται ἑκατέρωθεν τῶν θυρῶν τοῦ ἑστιατορίου. Ἐν αὐτῷ εὑρίσκονται δύο μόνον εἰκόνες, ἡ προσωπογραφία τῆς βασιλίσσης γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ ζωγράφου Angeli, ἀπέναντι δὲ ταύτης ἡ τῆς πριγκιπίσσης τοῦ Ἐδιμβούργου.

Ὅταν ἡ βασίλισσα εὑρίσκεται κατὰ μόνας ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας αὐτῆς καὶ τῶν οἰκείων: δειπνεῖ ἐν τῷ ὀκταγώνῳ ἑστιατορίῳ τῷ εὑρισκομένῳ ἐντὸς ἑνὸς τῶν πύργων τῶν ἀνακτόρων. Τὸ ἑστιατόριον τοῦτο ἔχει ὀκτὼ παράθυρα, ἀφ' ἑκάστου δὲ τούτων φαίνεται ἄλλη ἄποψις τοῦ περὶ τὰ ἀνάκτορα *πάρκου*, ὅπερ κυρίως τὸ θέρος παρουσιάζει γραφικωτάτας πραγματικὰς εἰκόνας.

Τὰ φαγητὰ τοῦ δείπνου εἶνε πάντοτε ἐκλεκτά. Ἐπὶ τοῦ καταλόγου δὲ τῶν ἐδεσμάτων ὑφ' ἕκαστον τούτων εἶνε γεγραμμένον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μαγείρου, ὅστις τὸ παρεσκεύασε. Οἴνου πίνονται δύο μόνον εἴδη, ὁ βορδιγάλειος καὶ ὁ καμπανίτης. Οἱ θαλαμηπόλοι καὶ οἱ ὑπηρέται εἶνε πολυάριθμοι, πάντες ἐνδεδυμένοι φράκον, οἱ δὲ ὑπασπισταὶ ἐν στολῇ. Τὰ φαγητὰ δίδουσιν οἱ μάγειροι ἀπὸ ἑρμαρίων κειμένων πλησίον τοῦ τοίχου, φέρουσι δὲ βραχείας περισκελίδας καὶ μελανοὺς ἐπενδύτας· ὅταν δὲ τὸ γεῦμα εἶνε ἐπίσημον ἐνδύονται καὶ αὐτοὶ τὰς στολάς των.

Δειπνούσης τῆς βασιλίσσης συνδειπνοῦσιν καὶ τὰ πρόσωπα τῆς αὐλῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Sir John Cowells ἐν τῷ μεγάλῳ ἑστιατορίῳ, ὅπερ συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς πρώτης τῶν τριῶν μεγάλων αἰθουσῶν. Καὶ ἀπὸ τῶν παραθύρων τούτου ἀπολαύει τις ἐξαισίου θέας. Ἐν τῷ ἑστιατορίῳ τούτῳ δειπνεῖ καὶ ἡ βασίλισσα, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν ξένων ἀνέρχεται εἰς εἴκοσιν ἢ τριάκοντα.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ δείπνου ἡ βασίλισσα ἐγκαταλείπει μετὰ τῶν λοιπῶν κυριῶν τὴν αἴθουσαν, ταύτας δὲ ἀκολουθοῦσι μετὰ τρία λεπτὰ καὶ οἱ ἄνδρες. Μεταβαίνουσι δὲ πάντες εἰς τὸν διάδρομον, ἔνθα μένει ἡ βασίλισσα ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν συνδιαλεγομένη ἐπί τινα λεπτὰ μεθ' ἑκάστου τῶν ξένων κατὰ σειράν, εἶτα δὲ χαιρετῶσα ἀπέρχεται. Οἱ αὐλικοὶ τότε καὶ οἱ ξένοι μεταβαίνουσιν εἰς τὴν «ἐρυθρὰν αἴθουσαν» ἢ εἰς τὴν «πρασίνην» ἔνθα παίζουσι *ουΐστ* ἢ μουσικὴν καθ' ὅλον τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἑσπέρας. Καὶ εἰς τὰς δύο δὲ ταύτας αἰθούσας εὑρίσκονται τεχνουργήματα σπάνια ἐκ πορσελάνης.

Τὸ ἑσπέρας ἡ βασίλισσα διέρχεται ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτῆς αἰθούσῃ ἢ ἐν τῇ τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου. Αἱ δύο αὗται παρακείμεναι αἴθουσαι εἶνε καθ' ἑκάστην ἑσπέραν λαμπρότατα φωταγωγημέναι. Ἡ βασίλισσα συνομιλεῖ ἐνταῦθα μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Βεατρίκης ἢ ἀναγινώσκει, γράφει ἢ ἀκούει ἄλλου ἀναγινώσκοντος. Ἐν τοῖς ἀνακτόροις εὑρίσκεται καὶ αἴθουσα σφαιριστηρίου ἔνθα δύναταί τις νὰ καπνίσῃ καὶ πίῃ ἀναψυκτικὰ ποτά. Καὶ ἕτεραι δὲ αἴθουσαι ἀποκλειστικῶς διὰ τὸ κάπνισμα ὑπάρχουσι καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ὑποδεεστέρους ὑπαλλήλους τῆς αὐλῆς, ἀπαγορεύεται ὅμως εἰς πάντας τοὺς ξένους νὰ καπνίσωσιν ἐν τοῖς δωματίοις αὐτῶν.

Οἱ ξένοι γνωρίζουσιν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι πρέπει νὰ ἀπέλθωσι διὰ τῆς ἁμαξοστοιχίας τῶν 11 ὡρῶν π. μ., τούτου δὲ ἕνεκα πρέπει νὰ λάβωσι λίαν ἐνωρὶς τὸ πρόγευμα. Πρὸς τοῦτο δὲ ὑπάρχουσι παρατεθειμέναι δύο τράπεζαι, δύναταί τις ὅμως νὰ προγευματίσῃ καὶ κατὰ μόνας ἐν τῷ δωματίῳ του. Ἡ βασίλισσα προγευματίζει πάντοτε κατὰ μόνας ἢ μετὰ πρίγκιπος συγγενοῦς ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῆς οἰκογενείας. Οἱ ξένοι ἑπομένως δὲν βλέπουσι πλέον τὴν βασίλισσαν.

Ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε καλός, ἡ βασίλισσα ἐξέρχεται εἰς περίπατον περὶ τὰς ἐννέα ὥρας τῆς πρωΐας εἰς Frogmore ἢ προγευματίζει ἰδίως κατὰ τὸ θέρος αὐτόθι ἐν σκηνῇ ἱδρυομένῃ ἐν μέσῳ πυκνῶν δένδρων. Ἐνταῦθα ἀναγινώσκει τὰς ἐπιστολὰς πρῶτον, εἶτα δὲ τὰς ἐφημερίδας, αἵτινες πρότερον ἀνεγνώσθησαν ὑπό τινος τῶν κυριῶν τῆς τιμῆς καὶ ἐφ' ὧν ἐσημειώθησαν δι' ἐρυθροῦ μολυβδοκονδύλου αἱ ἐνδιαφέρουσαι εἰδήσεις. Μετὰ ταῦτα μεταβαίνει εἰς δευτέραν σκηνὴν ἔνθα ἐνασχολεῖται εἰς πράγματα τῆς ὑπηρεσίας. Διεξέρχεται τὸ περιεχόμενον εἴκοσιν ἕως τριάκοντα κιβωτίων πλήρων ἐγγράφων διαφόρων, ἔφιππος δὲ ὑπηρέτης ἐν στολῇ μεταβαίνει ἀδιακόπως ἀπὸ Frogmore εἰς τὰ ἀνάκτορα μεταφέρων τὰς διαταγὰς τῆς βασιλίσσης εἰς τὸν γραμματέα αὐτῆς. Εἶτα προγευματίζει μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Βεατρίκης καὶ μεταβαίνει πεζῇ εἰς περίπατον ἐν τοῖς λαμπροῖς κήποις τοῦ Οὐΐνδσωρ, εἶτα δὲ ἐφ' ἁμάξης. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν παρασκευάζεται πρὸς τὸ δεῖπνον εἰς ὃ λαμβάνουσι μέρος νέοι ξένοι.

Ὅ,τι δυσαρεστεῖ τὴν βασίλισσαν κατὰ τὴν διατριβὴν αὐτῆς ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Οὐΐνδσωρ εἶνε οἱ πολυάριθμοι φρουροί, οὓς βλέπει τις ἀπαν-

Digitized by Google

ταχοῦ καὶ ὧν τὸ μονότονον βῆμα ἀκούει τις ἀδιακόπως κατὰ μῆκος τοῦ ἀνατολικοῦ δώματος ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς ἰδιωτικῆς κατοικίας τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος.

Ἐν τοῖς ἀνακτόροις δὲν γίνονται μικραὶ οἰκονομίαι. Ἤθελεν εἶναι δὲ ὅλως ἀπρεπὲς νὰ παραθέτωσιν εἰς τὰ δωμάτια τῶν ξένων κηρία ἤδη ἀναφθέντα. Ἕνεκα τούτου ὁ αὐλάρχης Sir John Cowell ἐφεῦρε μικρὸν μηχάνημα, ὅπερ, προσαρμοζόμενον εἰς τὸ ἄκρον μεταχειρισμένου κηρίου, παρέχει αὐτῷ τὴν μορφὴν καὶ τὸ σχῆμα ὅλως νέου ἀμεταχειρίστου κηρίου. Τὰ ἀποτρίμματα δὲ τῶν πολυαρίθμων κηρίων φέρονται εἰς ἐργοστάσιον κηροπηγίας, ἔνθα κατασκευάζονται νέα κηρία εἰς εὐθηνοτέραν τιμήν.

★

Ο ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ ΠΕΡΙ ΔΥΣΠΕΨΙΑΣ

Δικαίως που ἀνέγνωμεν πρό τινος ὅτι μετ' ὀλίγον ἀντὶ νὰ χαιρετῶμεν ἀλλήλους διὰ τοῦ «Πῶς ἔχετε;», θὰ λέγωμεν συναντώμενοι: «Πῶς χωνεύετε;» Διότι οὐδέποτε ἄλλοτε ἐπληθύνθησαν τοσοῦτον ὅσον ἤδη οἱ κατὰ τοῦ στομάχου των παραπονούμενοι. Ὁ μὲν στερεῖται ὀρέξεως, ὁ δέ, μετὰ τὸ φαγητόν, καταλαμβάνεται ὑπὸ βάρους καὶ κοπώσεως· αὐτοὶ μὲν προσβάλλονται ὑπὸ σπασμῶν, ἐκεῖνοι δὲ ὑπὸ ἰλίγγου. Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν παρατείνεται, καταφεύγουσιν εἰς τὸν ἰατρόν, ὅστις δὲν ἠξεύρει νὰ τοὺς θεραπεύσῃ, καὶ εἰς τὴν ἰατρικήν, τῆς ὁποίας περιπαίζουσι τὴν ἀδυναμίαν. Ἀλλ' οὐδείς ποτε μέμφεται τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀπερισκεψίαν ἢ τὴν λαιμαργίαν του.

Ἐσχάτως ἐξεδόθη βιβλίον τι, τοῦ ὁποίου ὁ ἰατρὸς συγγραφεύς, προσβληθεὶς πρό τινων ἐτῶν ὑπὸ βαρείας καὶ ὀδυνηρᾶς ἀσθενείας τοῦ στομάχου, πραγματεύεται ἐν αὐτῷ περὶ τῆς δυσπεψίας, τῶν αἰτίων καὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς, ὑπὸ τὴν διπλῆν ἰδιότητα τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τοῦ ἐπιστήμονος. Ἐξετάζων τὸν στόμαχον καὶ σπουδάζων τὴν διάφορον αὐτοῦ κατάστασιν ἔν τε τῇ ὑγιεινῇ καὶ τῇ νοσηρᾷ περιόδῳ διαγράφει τὴν φυσιολογίαν τῆς δυσπεψίας, τῆς ὁποίας ἕκαστος ἡμῶν ἔλαβε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πεῖραν.

Ὅπως παράσχῃ μεῖζον κῦρος εἰς τὴν μονογραφίαν του ὁ συγγραφεύς, συμπληροῖ ταύτην δι' ἀξιοπεριέργου μελέτης περὶ Βολταίρου πάσχοντος ὑπὸ δυσπεψίας. Αὐτὸς ὁ Βολταῖρος ἐγκατέλιπεν ἡμῖν περιγραφὴν τῶν ἐκ τοῦ παθήματος βασάνων του, ἂν καὶ διεκήρυξέ ποτε πρὸς τὴν κυρίαν Βερνιὲρ ὅτι «ἐπεθύμει νὰ λανθάνῃ πάσχων». Τῇ 6 Αὐγούστου 1760 ἔγραφε πρὸς ἑτέραν Κυρίαν· «Δὲν εἶνε κανεὶς ἀληθινὰ δυστυχὴς παρὰ ὅταν δὲν ἠμπορεῖ νὰ χωνεύσῃ». Ἐν ἄλλῃ δ' ἐπιστολῇ ὁμολογεῖ ὅτι «κατέστρεψε τὴν ὑγείαν του μὲ τὰ φάρμακα καὶ τὴν λαιμαργίαν». Τὰ φάρμακα καὶ ἡ λαιμαργία, προστίθησιν ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου, ἰδοὺ αἱ δύο κυριώτεραι ἀφορμαὶ τῆς δυσπεψίας! Ὅταν ὁ Βολταῖρος κατώρθου νὰ ἀποφεύγῃ ἀμφότερα, ᾐσθάνετο ἑαυτὸν ὑγιαίνοντα. «Σᾶς λέγω, ἀγαπητή μου φίλη, ἔγραφε πάλιν πρὸς τὴν κυρίαν Βερνιέρ, ὅτι ὁ κ. Γερβάσιος καὶ ὅλοι τοῦ Πανεπιστημίου οἱ ἰατροὶ θὰ σᾶς εἶνε ἄχρηστοι, ἐὰν δὲν ἀκολουθῆτε τακτικὴν δίαιταν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ δυνηθῆτε νὰ ἔχετε θαυμασίαν ὑγείαν».

Οὕτως ἐκ τοῦ μέρους τοῦ βιβλίου, ἐξ οὗ φιλοκάλως ἀπηνθίσθη, ἀποσπασθὲν ἐκ τῆς ὀγκώδους ἀλληλογραφίας τοῦ Βολταίρου, πᾶν τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν ὑγείαν τοῦ περιδόξου φιλοσόφου, ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ ἀρυσθῇ πολυτίμους συμβουλὰς ἐναντίον τῆς δυσπεψίας, παρεχομένας διὰ σαφοῦς καὶ θελκτικοῦ τρόπου.

K*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ τελευταῖον τεῦχος τῶν «Στατιστικῶν ἀνακοινώσεων τῆς πόλεως τῶν Παρισίων» δίδει τὰς ἑπομένας πληροφορίας περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ νέου νόμου περὶ διαζυγίου. Ὁ ἀριθμὸς τὸν κατὰ τὸν μῆνα Ἰανουάριον ὑπὸ τῶν δημάρχων τῆς πόλεως ταύτης ἐκδοθέντων διαζυγίων ἀνέρχεται εἰς 20. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος τὸν Φεβρουάριον ἀνῆλθεν εἰς 74· τὸν δὲ Μάρτιον εἰς 167. Εἰς ὅλας ταύτας τὰς περιπτώσεις, πλὴν τριῶν, ἐπρόκειτο περὶ συζύγων, οἵτινες εἶχον ἤδη χωρισθῆ ἀπὸ κοίτης καὶ τραπέζης, καὶ ἔκαμνον χρῆσιν τανῦν τοῦ εὐεργετικοῦ τούτου νόμου. Εἰς 157 τῶν περιπτώσεων τούτων ἀπήτει τὸ διαζύγιον ἡ σύζυγος, εἰς τὰς λοιπὰς ὁ σύζυγος, εἰς ἓν δὲ καὶ μόνον διαζύγιον ἡ αἴτησις ἐγένετο ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

Ἐν τῷ μαγειρείῳ:

Ὁ μικρὸς Νίκος — Μαμά, 'πές μου τίποτα;

— Τί θέλεις νὰ σοῦ 'πῶ; Δὲν βλέπεις πῶς ἔχω τόση δουλειὰ τώρα; Δὲν ἔχω ὄρεξι νὰ σοῦ κάνω κουβένταις.

— Μὴ μοῦ κάνεις, μαμά, μεγάλαις κουβένταις· 'πές μου μοναχὰ νά... πάρε, Νίκο, ἕνα σταφύλι ἀπ' τὸ δουλάπι!

Διάλογος μεταξὺ δύο νέων νεοστὶ νυμφευθέντων:

— Δὲ μοῦ λὲς γιατί ἔρριξεν ὁ Πολυκράτης ὁ τύραννος τῆς Σάμου τὸ δακτυλίδι του 'ς τὴ θάλασσα;

— Τοῦ εἶπαν νὰ ῥίξῃ τὸ πολυτιμότερο πρᾶγμα ποῦ ἔχει.

— Ἂν μοῦ τὤλεγαν 'μένα, θἄρριχνα τὴ γυναῖκά μου 'ς τὴ θάλασσα. Τὴν ἀγαπῶ ποῦ τρελλαίνομαι!

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 186.

Digitized by Google

'Αριθ. 510 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 82. 6 Ὀκτωβρίου 1885

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Δ'

Πρέβεζα, 22 Ἀπριλίου.

Ἐκ τῆς «Πάρου».

Παραβαλλομένη πρὸς τὴν Ἄρταν ἡ Πρέβεζα δύναται σχεδὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς ὡραία πόλις. Αἱ ὁδοί της εἶναι καθαρώτεραι, κανονικώτεραι, αἱ οἰκοδομαί, ἔξωθεν τοὐλάχιστον, εὐπρεπέστεραι, ἐν ἑνὶ λόγῳ βλέπει τις ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι δὲν ἐδόθη ἐνταῦθα εἰς τοὺς Τούρκους ἀρκετὸς καιρὸς πρὸς καταστροφήν. Πράγματι δὲ ἡ Πρέβεζα διετέλεσεν ὑπὸ τοὺς Βενετοὺς ἀπὸ τὸ 1684 μέχρι τοῦ 1797.

Ὅτε ἦλθον οἱ Βενετοί, ἡ Πρέβεζα μόλις εἶχεν ἑξήκοντα περίπου οἰκογενείας. Ἐντὸς μιᾶς ἑκατονταετηρίδος μετεβλήθη εἰς πόλιν ἀκμάζουσαν, περιέχουσαν δύο χιλιάδας οἰκογενείας, ὅ ἐστι δέκα περίπου χιλιάδας ψυχάς. Ἅμα ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπέρχεται παρακμή. Ὅτε ὁ Leake τὴν ἐπεσκέφθη, κατὰ τὸ 1805, τὴν εὗρεν ἔχουσαν χιλίας διακοσίας μόνον οἰκογενείας, ἔκτοτε δέ, μετὰ παρέλευσιν ὀγδοήκοντα ἐτῶν, οὐδεμία βελτίωσις ἐπῆλθεν. Ὁ πληθυσμός της, καθ' ἃ μὲ ἐβεβαίωσαν, μόλις ὑπερβαίνει καὶ σήμερον τὰς πέντε χιλιάδας ψυχάς. Ἰδοὺ τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας τὰ ἀγαθά.

Κατὰ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τοῦ Καμποφορμίου, οἱ Γάλλοι (ἐν ἔτει 1797) κατέλαβον τὰς εἰς τὴν Ἀδριατικὴν Βενετικὰς κτήσεις, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων καὶ τὴν Πρέβεζαν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, γενομένης τῆς ἐκστρατείας τοῦ Βοναπάρτου εἰς Αἴγυπτον, ἡ Πύλη ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας καὶ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀλῆ-πασᾶν τὴν ἐντολὴν τοῦ νὰ κυριεύσῃ τὰς ἀρχαίας κτήσεις τῆς Βενετίας εἰς τὴν Ἤπειρον. Ὁ Ἀλῆς προθύμως ἐξεστράτευσεν, ἐπὶ κεφαλῆς πολυαρίθμου στρατοῦ, διὰ νὰ διώξῃ τοὺς Γάλλους. Ἡ φρουρὰ τῆς Πρεβέζης συνεποσοῦτο εἰς τριακοσίους μόνον ἄνδρας, ὁ δὲ Γάλλος στρατηγὸς ἀπεφάσισε νὰ μεταφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὰς νήσους, βλέπων ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὰς χιλιάδας τοῦ Ἀλῆ. Ἀλλ' οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι μετὰ τοσαύτης ἀπελπισίας τὸν ἱκέτευσαν νὰ μὴ τοὺς παραιτήσῃ, ὥστε ὁ γενναῖος στρατιώτης μετέβαλε γνώμην καὶ ἔμεινε. Προπαρεσκευάσθησαν λοιπὸν ὅπως ἠδύναντο, ἐπεσκεύασαν ἐν βίᾳ τὰ ὀχυρώματα, οἱ ἄνδρες ὡπλίσθησαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς, καὶ ἐκλείσθησαν εἰς τὴν πόλιν περιμένοντες τὸν ἐχθρόν. Τὴν 13ην Ὀκτωβρίου 1798 ὁ Ἀλῆς ἐφάνη ἐπὶ κεφαλῆς ἐννέα χιλιάδων Ἀλβανῶν. Ἀλλ' ὁ πανοῦργος σατράπης, μὴ ἐπαναπαυόμενος εἰς τὴν δύναμιν μόνην τῶν ὅπλων του, εἶχεν ἤδη ἀποστείλει κρυφίως τὰ ὄργανά του ἐντὸς τῆς Πρεβέζης, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ σπείρῃ τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν ὑπερασπιστῶν της. Οἱ ἀπόστολοί του οὗτοι κατώρθωσαν νὰ προκαλέσωσι ταραχὰς ἅμα ὁ ἐχθρὸς ἐφάνη. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἡ Πρέβεζα ἡλώθη ἐξ ἐφόδου καὶ παρεδόθη εἰς τὸ πῦρ, τὸν σίδηρον καὶ τὴν λεηλασίαν, τὴν δ' ἐπαύριον, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν σφαγὴν τῶν Γάλλων καὶ ὅσων Ἑλλήνων συνεπολέμησαν μετ' αὐτῶν, ὁ Ἀλῆς διέταξε νὰ θανατωθῶσιν ἐνώπιόν του τριακόσιοι ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων κατοίκων, ὡς παράδειγμα φοβερὸν πρὸς ὅσους δὲν ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ προλάβωσι τὴν ἧτταν διὰ τῆς ὑποταγῆς. Τὸ μάθημα ἰδίως ἀπετείνετο πρὸς τοὺς Παργίους. Ἰδοὺ τί ἔγραφε πρὸς αὐτοὺς ἐκ τῆς ἁλωθείσης Πρεβέζης:

» Εἰς ἐσᾶς Παργιώταις ἄλλο δὲν σᾶς γράφω,
» μοναχὰ καὶ ἄλλην φορὰν σᾶς ἔγραψα καὶ δὲν
» ἐβάλετε αὐτὶ εἰς τὰ λόγια μου, μόνον στέκε-
» σθε μαγκούριδες (ὑπερήφανοι) καὶ αὐτὸ τὸ μα-
» γρουλοῦκι δὲν σᾶς 'βγαίνει σὲ καλό... Ἐγὼ
» δὲν θέλω τὸν χαλασμόν σας, μόνον νὰ εἴμεσθεν
» γειτόνοι, καθὼς εἴμεσθεν, καὶ τὸ μεράμι μου
» (ἡ ἐπιθυμία μου) οὔτε γιὰ νὰ σᾶς χαλάσω εἶ-
» ναι, οὔτε Τούρκους νὰ στείλω αὐτοῦ, μόνον νὰ
» διώξετε καὶ νὰ σκοτώσετε τοὺς Φραντζέζους
» ὁποῦ εἶναι αὐτοῦ, καὶ στέλλω τὸν Χασὰν Ἐφέντη
» καὶ σᾶς κουβεντιάζει τὰ πάντα στοματικά.
» Ὄχι ἄλλο.

« Πρέβεζα 16 Ὀκτωβρίου 1798. »

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθησαν ὑπερηφάνως οἱ Πάργιοι τὰ ἑξῆς:

Digitized by Google

« Ὑψηλότατε Ἀλῆ πασᾶ, σὲ προσκυνοῦμεν.

« Ἐλάβαμεν τὰ δύο σου γράμματα καὶ ἐχά-
» ρημεν διὰ τὴν ὑγείαν σου. Τὴν ὑποταγὴν ὁποῦ
» ζητεῖς ἀπὸ ἡμᾶς εἶναι δύσκολον νὰ τὴν ἀπο-
» λαύσῃς, ἐπειδὴ τὰ ζωντανά σου παραδείγματα
» μᾶς παρακινοῦν ὅλους εἰς τὸν ἔνδοξον καὶ ἐλεύ-
» θερον θάνατον καὶ ὄχι ποτὲ εἰς τὸν ἄτιμον καὶ
» τυραννικὸν ζυγόν.

« Μᾶς γράφεις νὰ διώξωμεν καὶ σκοτώσωμεν
» τοὺς Φραντζέζους. Τοῦτο ὄχι μόνον δὲν ἠμπο-
» ροῦμεν νὰ τὸ κάμωμεν, ἀλλὰ καὶ ἂν ἠμπορού-
» σαμεν, πάλιν ἤθελε τὸ ἀποφύγομεν. Ὅτι ἡ
» πατρίς μας ἔχει τέσσαρας αἰῶνας ὁποῦ καυχᾶ-
» ται εἰς τὴν καλήν της ἐμπιστοσύνην, τὴν ὁποίαν
» πολλάκις καὶ μὲ τὸ αἷμα της ἐδιαφέντευσε.
» Πῶς λοιπὸν τώρα ἡμεῖς νὰ ἀμαυρώσωμεν τὴν
» δόξαν καὶ τὴν ὑπόληψίν της; Ποτέ!

« Τὸ νὰ μᾶς φοβερίζῃς πάλιν ἀδίκως εἶναι εἰς
» τὴν ἐξουσίαν σου· πλὴν οἱ φοβερισμοὶ δὲν εἶναι
» ἴδιοι τῶν μεγάλων ἀνθρώπων. Καὶ τὸ ἄλλο,
» ἡμεῖς δὲν ἐγνωρίσαμεν ποτὲ τὸ χρῶμα τοῦ φο-
» βερισμοῦ, ὅσον ἐσυνειθίσαμεν τὸν ἔνδοξον πόλε-
» μον διὰ τὰ δίκαια τῆς πατρίδος.

« Ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος, ἡμεῖς ἕτοιμοι, ἡ ὥρα
» προσμένεται διὰ νὰ δοξασθῇ ὁ νικητής. Ὑγίαινε!

«*Πάργα 16 Ὀκτωβρίου 1798*».(¹)

Ἐνώπιον τῶν ἡνωμένων δυνάμεων τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ρωσίας ἡ γαλλικὴ τῆς Πάργας φρουρὰ ὑπεχώρησε καὶ μετεβιβάσθη εἰς Κέρκυραν. Ἀλλ' εὐτυχέστεροι τῶν κατοίκων τῆς Πρεβέζης, οἱ Πάργιοι, καίτοι ἀβοήθητοι, ἀντέστησαν ἐπὶ ἓξ μῆνας εἰς τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους, συμβιβασθέντες ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἐπέτυχον παρ' αὐτῆς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς αὐτονομίας των. Καὶ κατὰ τὴν συνθήκην δὲ τοῦ 1800, διὰ τῆς ὁποίας ἐσχηματίσθη ἡ Ἰόνιος πολιτεία, πρῶτον κράτος Ἑλληνικὸν μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Πρέβεζα, ἡ Βόνιτσα καὶ ἡ Πάργα ἀνεκηρύχθησαν αὐτόνομοι, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ τὰ πράγματα μετεβλήθησαν καὶ πάλιν. Οἱ Γάλλοι κατέσχον ἐκ νέου τὰς Ἰονίους νήσους κατὰ τὸ 1807, μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀποχώρησιν τῶν Ρώσων, Γαλλικὴ δὲ φρουρὰ κατέλαβεν ἐκ δευτέρου καὶ τὴν Πάργαν. Κατὰ τὸ 1814 οἱ Ἄγγλοι διεδέχθησαν τοὺς Γάλλους, μετὰ δὲ τρία ἔτη παρέδωκαν εἰς τοὺς Τούρκους τὴν δυστυχῆ πόλιν καὶ οἱ γενναῖοι Πάργιοι παρῄτησαν τὴν δουλωθεῖσαν πατρίδα μεταφέροντες εἰς τὴν ἐξορίαν τὰ ὀστᾶ τῶν πατέρων των.

«Σκάψτε βαθειά, σκάψτε πλατειὰ ὅλα σας τὰ κιβούρια,
καὶ τ' ἀνδρειωμένα κόκκαλα ξεθάψτε τοῦ γονιοῦ σας.
Τούρκους δὲν ἐπροσκύνησαν, Τοῦρκοι μὴ τὰ πατήσουν!

Πότε θὰ τὰ ἐνταφιάσωσιν ἐκ δευτέρου οἱ ἀπόγονοί των εἰς τὰ ἐλεύθερα χώματα τῆς πατρίδος των;

Δὲν ἔπρεπεν ἴσως γράφων ἐκ Πρεβέζης νὰ ὁμιλῶ περὶ Πάργας, ἀλλ' αἱ δύο πόλεις εἶναι ὡς ἀδελφαὶ δίδυμοι καὶ ἡ θέα τῆς μιᾶς φέρει τὴν ἄλλην εἰς τὸν νοῦν. Πρὸ πέντε ἐτῶν ἤλπισαν ἀμφότεραι ὅτι ἐπέστη τῆς ἀπελευθερώσεως ἡ ὥρα καὶ ἐσκίρτησαν ἀπὸ χαράν. Ἀλλ' ἡ Εὐρώπη ἠθέτησε τὸν λόγον της, καὶ ὁ δεσμώτης αἰσθάνεται βαρυτέραν τὴν ἅλυσιν μετὰ τὴν ματαίωσιν τῆς ἐλπίδος ὅτι θραύονται τὰ δεσμά του.

Αἱ ἀναμνήσεις τῆς Γαλλικῆς ἐκείνης κατοχῆς δὲν ἀπεσβέσθησαν ἐνταῦθα. Εἰς τὴν Γαλλίαν ὅμως τίς σήμερον ἐνθυμεῖται ὅτι Γάλλοι στρατιῶται ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς Πρέβεζαν ἢ ἐσώθησαν χάρις εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Πάργας; Σὺ αὐτὸς τὸ ἐνθυμεῖσαι, ὅτι ἡ Γαλλικὴ σημαία ἐκυμάτισε ποτὲ εἰς τὰς ὡραίας ταύτας ἀκτὰς τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου; Ἐνταῦθα δὲν τὸ ἐλησμόνησαν καὶ ἀγαποῦν εἰσέτι τὴν Γαλλίαν. Ἀλλὰ μὴ ἐπαίρεσθε. Ἴσως ἀγαπᾶσθε τόσῳ μᾶλλον καθόσον δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ ἡ διαμονή σας. Δὲν εἶναι ἀγαπητὸς ὁ ξένος ὅταν κατέχῃ ἐνόπλως τὴν πατρίδα σου, καὶ ἐὰν ἦλθεν ὡς φίλος, ὥστε προτιμότερον καὶ διὰ τὴν Γαλλίαν, καὶ δι' ἡμᾶς ἔτι, ὅτι ἀνεχωρήσατε ἔκτοτε.

Ἄνευ τῆς ἐρυθρᾶς σημαίας τῆς ἐπισκιαζούσης τὴν Πρέβεζαν καὶ τῆς στολῆς τῶν Τούρκων ὑπαλλήλων ἢ στρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους συναντᾷ τις καθ' ὁδόν, ἠδύνασο εὐκόλως ν' ἀπατηθῇς ἐνταῦθα νομίζων ὅτι εὑρίσκεσαι εἰσέτι ἐντὸς τῶν συνόρων τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Πάντες ὁμιλοῦν Ἑλληνιστί, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τῶν Μωαμεθανῶν,—αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἐργαστηρίων εἶναι Ἑλληνικαί,—Ἕλληνες στρατιῶται, ἐλθόντες ἐκ Πούντας, προμηθεύονται τρόφιμα εἰς τὴν ἀγοράν,—ἐκ δὲ τῶν εἰς τὸ στενὸν ἠγκυροβολημένων δύο πλοίων, δὲν φαίνεται, μὰ τὴν ἀλήθειαν, τὸ ἑλληνικὸν ὡς τὸ μὴ εὑρισκόμενον εἰς τὰ νερά του. Μεταβαίνων εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ προξένου μας ἐνόμισα ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὅτι διευθύνομαι πρὸς τὴν Νομαρχίαν.

Δὲν θ' ἀπορήσῃς μανθάνων ὅτι ὡμιλήσαμεν περὶ σοῦ ὑπὸ τὴν φιλόξενον στέγην τοῦ ἀξιολόγου προξένου, ὅταν σοῦ εἴπω ὅτι ἡ σύζυγός του εἶναι ἀδελφὴ τοῦ πολυκλαύστου ποιητοῦ τῶν ***Μνημοσύνων***. Ἤκουσα ἐγκώμιά σου διὰ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν αὐτῶν καὶ μάλιστα διὰ τὸν πρόλογόν σου, ὅπου μετὰ τόσης ἀγάπης λαλεῖς περὶ τοῦ ποιητοῦ.

Τὸ ἀπόγευμα ἐπεσκέφθημεν τὰ ἐρείπια τῆς Νικοπόλεως. Δὲν θὰ συγχύσῃς βεβαίως τὴν Νικόπολιν ταύτην μετὰ τῆς ὁμωνύμου πέραν τοῦ Αἵμου πόλεως, τῆς γνωστῆς διὰ τὴν κατὰ τὰ τέλη τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ἧτταν τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας Σιγισμούνδο[υ]

(¹) Ἴδε Περραιβοῦ Ἱστορίαν Σουλίου καὶ Πάργας.

Digitized by Google

ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ διὰ τὴν μετά τινα ἔτη περιώνυμον μάχην, καθ' ἣν τοσοῦτοι Γάλλοι ἱππόται ἐσφάγησαν νικηθέντες. Ἡ ἐνταῦθα Νικόπολις ἐθεμελιώθη καὶ ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν Αὔγουστον, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν τῷ Ἀκτίῳ ναυμαχίας, ἐπὶ τοῦ χώρου ὅπου ἐστρατοπέδευσεν ὁ μέλλων νικητὴς καὶ αὐτοκράτωρ.

Ἦσαν ἀληθῶς πρακτικοὶ ἄνθρωποι οἱ Ρωμαῖοι ἐκεῖνοι καὶ δὲν ἔσφαλλον περὶ τὴν ἐκλογὴν τῆς τοποθεσίας τῶν ἀποικιῶν των. Εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος ὁ Αὔγουστος ἵδρυσε τὴν Νικόπολιν καὶ ἀνεκαίνισε τὰς Πάτρας. Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν, ἥτις καὶ ὑπὸ τοὺς Τούρκους αὐτοὺς δὲν ἐξέπεσεν ὁλοσχερῶς, ἔλαβε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀνάπτυξιν τοσαύτην, ἐξακολουθεῖ δὲ προοδεύουσα τοσοῦτον, ὥστε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ ὑπερβῇ βαθμηδὸν τὴν ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους αὐτοκράτορας καὶ ὑπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς διαδόχους των εὐημερίαν. Ἡ Νικόπολις κατεστράφη, ἀλλ' ἡ Πρέβεζα, ἥτις τὴν διεδέχθη, θὰ ἦτο σήμερον ἐφάμιλλος τῶν Πατρῶν ἐάν, ἐλευθέρα, ἐχρησίμευεν ὡς ἐπίνειον εἰς ἐλευθέραν τὴν Ἤπειρον. Ὦ! Ὅταν βλέπῃ τις τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν ὡραίων χωρῶν τούτων καὶ ἀναλογίζηται ὁποῖαι θὰ ἦσαν ἄνευ τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἐρημώσεως τοσούτων αἰώνων, κυριεύεται ὑπὸ αἰσθημάτων. . .τὰ ὁποῖα προκρίνω ν' ἀποσιωπήσω διὰ νὰ μὴ μοῦ ἀποδώσῃς διαθέσεις ἐλεγειακάς.

Ἀπὸ Πρέβεζαν μέχρι Νικοπόλεως ἡ ἀπόστασις εἶναι μιᾶς περίπου ὥρας. Ὁ δρόμος διέρχεται κατὰ πρῶτον τὸ περὶ τὴν πόλιν ἐκτεταμένον δάσος τῶν ἐλαιῶν. Προχωροῦμεν βραδέως μὲ ὄντως ἀνατολικὴν ἀξιοπρέπειαν, ἔφιπποι εἰς γραμμὴν καὶ οἱ τρεῖς, ἐνόσῳ τὸ πλάτος τῆς ὁδοῦ τὸ ἐπιτρέπει, προηγεῖται δὲ χωροφύλαξ ἔφιππος καὶ ἄλλος μᾶς ἀκολουθεῖ. Οἱ δύο *σουβαρίδες* οὗτοι μᾶς συνοδεύουν ὡς ὁδηγοὶ μᾶλλον ἢ ὡς ὑπέρμαχοι ἐν περιπτώσει κακῆς συναντήσεως. Πέραν τοῦ ἐλαιῶνος ἁπλοῦται κυματοειδῶς πεδιὰς γυμνὴ καὶ ἔρημος, ἐπὶ τῆς ὁποίας φαίνονται μακρόθεν τὰ ἠρειπωμένα τείχη τῆς κατεστραμμένης Νικοπόλεως.

Ἅμα εἰσέλθῃς ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῶν τειχῶν, καταλαμβάνεσαι ὑπὸ τῆς μελαγχολίας τὴν ὁποίαν ἐμπνέει πάντοτε ἡ θέα πόλεως ἐρημωθείσης. Τοῦ τοιούτου αἰσθήματος ἔλαβες πεῖραν εἰς Πομπηΐαν. Ἐνταῦθα ἡ τέφρα κατακαύσασα καὶ καλύψασα, ὡς εἰς Πομπηΐαν, τὰς οἰκοδομὰς δὲν διέσωσε τὰ θεμέλιά των, οὔτε ἦλθον ἀρχαιολόγοι χάριν ἀνασκαφῶν καὶ πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως. Ἐπὶ τοῦ ἀνωμάλου ἐδάφους τῶν ἐρειπίων ὑψοῦνται ἐδῶ κ' ἐκεῖ τεμάχια μικρὰ καὶ μεγάλα τοίχων καὶ ἀψίδων, λείψανα ναῶν, βαλανείων, θεάτρων ἢ μεγάρων. Μεταξὺ αὐτῶν βλέπεις μονοπάτια σχηματισθέντα ἀπὸ τὴν διάβασιν κτηνῶν ἢ ἀνθρώπων, —ποῦ καὶ ποῦ ἀγρὸν κριθῆς ἐπὶ τοῦ χώρου ἴσως ὅπου ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἀγορὰ ἢ ἱππόδρομος,— γύρωθεν δὲ τὰ τείχη ὄρθια εἰσέτι, καὶ ἀπὸ ἀπόστασιν εἰς ἀπόστασιν τὰ ἴχνη τῶν πύργων των. Ἰδοὺ ἡ Νικόπολις. Θὰ ἔλθῃ καιρὸς ὁπότε θὰ ληφθῶσι μέτρα πρὸς διάσωσιν τῶν ἐρειπίων τούτων καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν ἴσως τινῶν τῶν ἀγαλμάτων ὅσα ὁ Αὔγουστος μετέφερεν ἐνταῦθα πρὸς στολισμὸν τῆς πόλεώς του, ὅπως μετέφερε καὶ τοὺς κατοίκους τῶν παρακειμένων πόλεων πρὸς αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ της. Χωρικός τις μᾶς ἔδειξεν ἐκεῖ ἀνδριάντα ἀνακαλυφθέντα ἐσχάτως ὑπὸ τὸ ἀροτρόν του. Ἔκειτο εἰς μίαν ἄκραν, πλησίον τοῦ τείχους, ὑπὸ κλάδους ἐπισωρευθέντας ἐπ' αὐτοῦ, οὐχὶ βεβαίως χάριν προφυλάξεως ἢ ἀρχαιολογικῶν μελετῶν.

Ἀλλ' ὅμως ἀφοῦ συνειθίσῃ τις βλέπων—δὲν λέγω τὴν Ἀκρόπολιν μόνην, ἀλλ' ἐν γένει τὰ διεσπαρμένα καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα γνήσια μνημεῖα τῆς ἀρχαίας τέχνης, δὲν ἐνθουσιᾷ ἐνώπιον τῶν λειψάνων τῆς Ρωμαϊκῆς περιόδου. Πῶς νὰ παραβληθῶσι τὰ παλαιὰ Ἑλληνικὰ τείχη, ὅπου καὶ μόνη τῶν ὀγκολίθων ἡ ἁρμονικὴ τάξις μαρτυρεῖ τὴν καλαισθησίαν τοῦ τεχνίτου, πρὸς τὰ πλινθόκτιστα ὀγκώδη κτίρια τῶν Ρωμαίων; Ἐνδιαφέρουν βεβαίως καὶ ταῦτα ὑπὸ τεχνικήν, ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν, ἐπιβάλλουν ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους των, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὡραῖα. Ἀλλαχοῦ τὰ Ρωμαϊκὰ μνημεῖα ἀποτελοῦν τὸ καύχημα τῶν πόλεων, ἐντὸς ἢ πλησίον τῶν ὁποίων κεῖνται, Ρωμαϊκὰ δέ τινα ἀγάλματα ἀρκοῦν πρὸς συγκρότησιν ἐπαρχιακοῦ μουσείου. Ἐνταῦθα οὔτε καιρός, ἀλλ' οὔτε χρήματα ἀτυχῶς, μᾶς περισσεύουν διὰ τὰ τοιαῦτα. Ἐντούτοις δώσατέ μας τὴν Νικόπολιν καὶ ἀμέσως ἀρχίζομεν ἀνασκαφὰς εἰς τὴν περιοχήν της! Ἴσως δ' ἀνταμειφθῶμεν διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ἀνδριάντος τινὸς τοῦ Ἐπικτήτου, διότι ἐνταῦθα ἐδίδαξεν ὁ Φρὺξ ἀπελεύθερος τὴν εὐγενῆ φιλοσοφίαν του, καὶ ἐνταῦθα ἀπεβίωσε.

Ἐπεστρέψαμεν ἐπὶ τῆς *Πάρου* ὁπωσοῦν ἀργά. Διήλθομεν τὴν ἑσπέραν εἰς τὴν οἰκίαν ἑνὸς τῶν ἐγκριτοτέρων κατοίκων τῆς Πρεβέζης. Ἠδύνατό τις εὐκόλως νὰ φαντασθῇ ὅτι εὑρίσκεται εἰς Παρισίους, ἢ τοὐλάχιστον εἰς Ἀθήνας. Ὡμιλήσαμεν περὶ φιλολογίας, περὶ ἱστορίας (ὅθεν καὶ τὰ τοσαῦτα ἱστορικά μου ἀπόψε), ὄχι ὅμως καὶ περὶ πολιτικῆς· πρὸ πάντων δὲ ἠκούσαμεν μουσικήν. Ἡ θυγάτηρ τοῦ οἰκοδεσπότου, δεσποινὶς χαριεστάτη, μᾶς ἔπαιξε τεμάχια τοῦ Chopin. Πῶς σοῦ φαίνεται; Ὁ Chopin εἰς Πρέβεζαν!

Αὔριον τὸ πρωῒ ἀναχωροῦμεν διὰ Καρβασαρᾶν. Ὁ δήμαρχος τῆς Ἄρτης ὑπεσχέθη ὅτι θὰ τηλεγραφήσῃ πρὸς τὸν ἐκεῖ συνάδελφόν του διὰ νὰ μᾶς ἐνοικιάσῃ ἅμαξαν. Θὰ διέλθω λοιπὸν

Digitized by Google

καὶ τρίτον τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Δὲν λυποῦμαι ποσῶς διὰ τοῦτο, ἀπ' ἐναντίας· λυποῦμαι μόνον ὅτι θὰ παραιτήσωμεν τὴν *Πάρον*, ἐπὶ τῆς ὁποίας τοσοῦτον συνείθισα, ὥστε ἐπὶ τέλους τὴν ἐθεώρουν ὡς θαλαμηγόν μας. Ἐκοιμήθημεν τρεῖς νύκτας ἐξαίρετα ὑπὸ τὸ κατάστρωμά της, τὰ δὲ ξενοδοχεῖα τῶν μικρῶν ἐπαρχιακῶν πόλεών μας δὲν φημίζονται πολύ. Ἀλλ' ἂς μὴ τὰ καταδικάζωμεν προτοῦ τὰ δοκιμάσωμεν.

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Α'

Ἀστείαν ἀληθῶς ἰδέαν συνέλαβε πρωΐαν τινὰ Κυριακῆς ὁ Τοῦρκος *κατῆς* ἐν Ἄρτῃ, ὅστις ἀφοῦ ἠθώωσε πανδήμως καὶ σκανδαλωδῶς δύο ὁμοεθνεῖς του, ἀπαγαγόντας ἄκουσαν Ἑλληνίδα κόρην ἐκ τῶν παρακειμένων χωρίων, ἀπῆλθεν ὡς καλὸς μουσουλμάνος νὰ πάρῃ *ἀμπτέστι*, πρὸς ἁγνισμὸν καὶ ἀπολύμανσιν.

Ὁ ἄξιος Τοῦρκος δικαστής, πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς ὑφ' ὧν ἐκοσμεῖτο, ἦτο δεξιώτατος εἰς τὸ ν' ἀνακαλύπτῃ, πρὸς πρόχειρον δικαιολογίαν τῶν ἀποφάσεών του, πάμπολλα ἐδάφια τοῦ ἱεροῦ νόμου ἀγνοούμενα συνήθως ὑπὸ τῶν ἀμαθεστέρων συναδέλφων του, καὶ δεινὸς εἰς τὸ νὰ ἐκτείνῃ καὶ νὰ συστέλλῃ ἑκάστοτε, ὡς ἔμπειρος σκυτοτόμος, τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἱερῶν ῥητῶν. Ἠδύνατο, ἐν ἐλλείψει ἄλλου προτύπου, νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπογραμμὸς τῶν νομολόγων καὶ τῶν δικορράφων παντὸς χρόνου καὶ τόπου. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι, ὡς εἶχον τότε τὰ πράγματα, τὸ ζήτημα ἦτο πολὺ ἁπλούστερον, ἢ ὅσον σήμερον δύναται νὰ εἶνε, διότι ὁ αὐτὸς ἦτο συνήγορος ἅμα καὶ διαιτητής.

Κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην, τὸ ἐδάφιον τῆς ἱερᾶς βίβλου, ὅπερ ἀνεκάλυψεν ἡ εὔκολος ὀξυδέρκεια τοῦ δικαστοῦ τούτου, εἶχεν ὡς ἑξῆς, κατὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ μετάφρασιν: *Αἶνος τῷ Θεῷ. Ἐὰν νέα γυνὴ ἄπιστος ἀλλάξῃ κύριον, καὶ ἀπὸ τῶν χειρῶν ἀπίστου μεταβῇ εἰς ἀληθῆ πιστόν, ὁ δεύτερος κύριος εἶνε ἐνδικώτερος*. (Ὅρα Κοράνιον, ἐν κεφαλαίῳ ἡ *Κάμηλος* ἐπιγραφομένῳ).

Τὸ ἐδάφιον δὲν ἦτο σαφές, οὐδ' ἐφηρμόζετο ἀβιάστως εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ἀλλ' ὁ ἄξιος λειτουργὸς τῆς Θέμιδος δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ εὕρῃ καὶ ἄλλο, καὶ νὰ τὸ συγκολλήσῃ μὲ τὸ πρῶτον οὕτως, ὥστε νὰ πείθῃ πάντα ἀληθῆ μουσουλμάνον περὶ τοῦ ἀσφαλοῦς τῆς κρίσεως: *Ἐὰν ἀληθὴς πιστὸς ἔχῃ δούλην ἄπιστον, καὶ δὲν τὴν ἔπεισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν, δὲν δύναται νὰ τὴν μεταπωλήσῃ εἰς ἄπιστον, ἀλλ' εἰς πιστόν*. (Ὅρα κεφ. ἡ *Βοῦς* ἱεροῦ νόμου).

Σημειωτέον ὅτι ἀμφότερα τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα, καὶ τὰ κεφάλαια εἰς ἃ ἀνήκουσι, δὲν εἶνε ἐκ τῶν γνησιωτέρων. Οἱ σοφοὶ σχολιασταὶ τοῦ Κορανίου οὐδέποτε συνεφώνησαν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κεφαλαίων οὐδὲ περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ περιεχομένου. Ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι οὐδεὶς λειτουργὸς τῆς δικαιοσύνης ὀφείλει νὰ ἑρμηνεύῃ ἄλλως τὰ κείμενα τῶν νόμων ἢ ὅπως προχείρως ἀντιλαμβάνεται τὴν ἔννοιαν αὐτῶν, καὶ τὸ δικαστήριον τῆς Ἄρτης δὲν ἦτο βεβαίως ἀκαδημία νομοδιδασκάλων.

Ἀλλ' ὅμως παρὰ τὴν τόσην ἐμπειρίαν καὶ εὐθυκρισίαν του, ὁ εἰρημένος τοῦρκος δικαστὴς ἔκαμνε τὸν λογαριασμὸν ἄνευ τοῦ ξενοδόχου. Ἡ ἁρπαγεῖσα Ἑλληνὶς κόρη ἦτο ἀναδεκτὴ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη, τοῦ περιβοήτου τῆς Ἀκαρνανίας ἁρματωλοῦ, ὅστις ἀτυχῶς ἦτο ἀμαθὴς καὶ δὲν εἴξευρε νὰ ἑρμηνεύῃ τὰ ῥητὰ τοῦ Κορανίου. Δὲν ἐνόει δὲ καὶ ὡς ἀστεῖον τὸ πρᾶγμα, ὅπως ἡμεῖς τὸ περιεγράψαμεν ἐν ἀρχῇ, διότι φύσει δὲν ἠγάπα ν' ἀστεΐζηται.

Ἡ νεᾶνις ἦτο μνηστὴ τοῦ Νίκου Ντάσκα, εἰρηνικοῦ ἀγρότου κατοικοῦντος εἰς παρακείμενον χωρίον. Ἦτο φιλόπονος καὶ ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ἠσχολεῖτο εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου, ἐπιμελουμένη καὶ τριῶν νεωτέρων ἀδελφῶν, ὧν ὁ μεγαλείτερος ἦγε τὸ δωδέκατον ἔτος. Αὕτη δὲ ἦτο δεκαοκταέτις. Ἡ μήτηρ αὐτῆς εἶχε γνώμην νὰ μὴ τὴν ὑπανδρεύσῃ ἀκόμη, καὶ ἤλπιζεν ὅτι καὶ μετὰ τὸν ἀρραβῶνα ὁ γάμος ἔμελλε νὰ βραδύνῃ ἀρκούντως ὥστε νὰ προλάβῃ ἡ νεωτέρα ἀδελφή, νὰ ἡλικιωθῇ πρὸς ἀνακούφισιν καὶ χαρὰν τῆς μητρός. Μίαν βοηθὸν εἶχε, μόνην τὴν Βάσω της, καὶ ὄχι ἄλλην. Διατί νὰ βιασθῇ ὁ σύζυγός της νὰ τὴν δώσῃ; Ἀλλ' ἐκεῖνος ἄλλως ἐφρόνει, καὶ διὰ λόγους, ὧν μόνον τὸ ἓν ἑκατοστὸν ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ, ἐπεθύμει νὰ ὑπανδρεύωνται ὡς τάχιστα αἱ νέαι. Ὅσον γρηγορώτερα τόσον καλλίτερα. Τί τὸ θέλεις τὸ βάρος αὐτὸ εἰς τὴν οἰκίαν; Δὲν εἶνε καλλίτερον νὰ τὸ ξεφορτωθῇς; Ὅποιος εὑρίσκει πρόθυμον ἀναδέκτην τοῦ φορτίου, καὶ δὲν τὸ μεταβιβάζει εὐθύς, ἄκραν ἐμπιστοσύνην ἔχει εἰς τοὺς ἰδίους ὤμους ἂν δὲν εἶνε ἀνόητος. Ταῦτα ἐφρόνει ὁ Κώστας Μαντᾶς, ὁ πατὴρ τῆς Βασίλως, τὴν ὁποίαν ἐτόλμησε πονηρὸν γραΐδιον ν' ἀποτολμήσῃ μίαν ἡμέραν ὅπως ῥίψῃ αὐτὴν εἰς τὰς χεῖρας Τούρκου, ὅστις τὴν ἤθελε νὰ τὴν ἔχῃ εἰς τὸ χαρέμι του.

Ἐν τούτοις ἡ Βασίλω δὲν ἤθελε πιστεύσει τοὺς λόγους της, διότι ἡ γραῖα Κυπαρισσοῦ εἶχεν ἀνέκαθεν κακὴν φήμην εἰς τὸ χωρίον. Ἀλλὰ

Digitized by Google

ψευδεῖς τινες διηγήσεις τόσον καλῶς συνιστῶνται καὶ τόσον εὐχερῶς συμπίπτουσιν, ὥστε σατανικὸν ἔργον φαίνεται ἡ συναρμογὴ αὐτῶν. Ποῖος τῆς εἶπε τῆς γραίας Κυπαρισσοῦς, ὅτι ἡ μήτηρ τῆς κόρης εἶχε λησμονήσει τὸ δεῖνα ὕφασμα εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ δὲν τὸ ἔλαβε μεθ' ἑαυτῆς τὴν πρωΐαν, ἀπερχομένη εἰς τὸν ποταμόν; Ποῖος τὸ εἶξευρεν, ἀφοῦ κανεὶς δὲν τὴν ἔστειλε; Διότι εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ μήτηρ Μελάχρω εἶχε μεταβῆ ἀπὸ πρωΐας εἰς τὸν ποταμὸν μετ' ἄλλων γυναικῶν, διὰ νὰ λευκάνῃ. Ὡσαύτως εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ μικρότερον κοράσιον καὶ ὁ ὑστερότοκος υἱὸς μετέβησαν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς μικρὸν ἀπεχούσης Ἄρτης, διότι εἶχεν ἤδη ἡ Ἄρτα σχολεῖον κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. Ὁ δὲ πατήρ, ὅστις ἤθελε τοὺς ἀνθρώπους φιλοπόνους, ὡς ὑποκειμένους εἰς τὴν πρώτην ἐκείνην καὶ παλαίφατον τῶν πρωτοπλάστων ἀράν, εἶχε παραλάβει μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τοὺς ἀγροὺς τὸν δευτερότοκον υἱόν, ὥστε ἡ νεᾶνις εὑρίσκετο μόνη οἴκοι. Ἐνῷ λοιπὸν ἐκάθητο ἐπιρράπτουσα παλαιὰ φορέματα παρὰ τὴν ἑστίαν, καὶ εἶχε κλειδωμένην ἔσωθεν τὴν θύραν διὰ διπλῆς στροφῆς, διότι συνήθεια ἦτο νὰ κλείωνται αἱ κόραι ὅταν ἦσαν μόναι, ἀκούει τὴν θύραν κρουομένην. Ἡ νεᾶνις ἐξεπλάγη. Αἱ γειτόνισσαι ὅλαι σχεδὸν ἔλειπον, ἦσαν εἰς τὰ ἔργα των. Ποῖος νὰ εἶναι;

— Ἄνοιξε, εἶπε μεμψίμοιρός τις φωνή, ἥτις ἐφαίνετο ἐκπεμπομένη ἐκ βαθέος μυχοῦ, καὶ ὡς νὰ διήρχετο δι' ἀόπλων καὶ νωδῶν οὔλων.

— Ποῖος εἶσαι; ἐπανέλαβε τὸ δεύτερον ἡ κόρη δυσπιστοῦσα.

— Ἐγώ, ἡ θειὰ Κυπαρισσοῦ.

— Ἡ θειὰ Κυπαρισσοῦ, εἶπεν ἡ νεᾶνις διστάζουσα. Τί θέλεις;

— Μ' ἔστειλεν ἡ μάνα σου.

Ἡ νεᾶνις ἐγερθεῖσα ἀπῆλθε καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν ἡ Κυπαρισσοῦ. Τὸ γραΐδιον ἦτο ἑβδομηκονταετὲς περίπου, ῥικνή, κεκυφυῖα καὶ ἀπαίσιος. Τὸ μειδίαμά της, δι' οὗ ἐζήτει νὰ θωπεύσῃ τὴν κόρην, ἐνεποίει φρικίασιν.

— Σ' ἔστειλεν ἡ μάνα μου; ἠρώτησεν ἡ νέα. Καὶ ποῦ τὴν ηὗρες;

— Εἰς τὸν ποταμόν.

— Καὶ τί σὲ εἶπε;

— Μ ῦ εἶπε νὰ τῆς πᾶς τὸ πανί.

— Τὸ πανί; Ποῖο πανί;

— Τὸ δίμιτο. Τὸ ξέχασε νὰ τὸ πάρῃ μαζύ της τὸ πρωΐ.

Ἡ κόρη στρέψασα τὸ βλέμμα πρὸς τὴν γωνίαν, παρ' ἣν ἵστατο κεκοσμημένος ὁ σωρείτης τῶν στρωμάτων καὶ σινδόνων, εἶδε τῷ ὄντι ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ τὸ δίμιτον ὕφασμα, τὸ ὁποῖον ἡ μήτηρ της πρέπει νὰ ἐλησμόνησε βεβαίως, διενοήθη. Ἀφοῦ μετέβη εἰς τὸν ποταμὸν διὰ νὰ ἐνεργήσῃ γενικὴν γνάφευσιν, δὲν ἔμελλε νὰ παραλίπῃ ποτὲ τὴν νεοΰφαντον ταύτην ὀθόνην.

Καὶ δὲν εἶχεν ἀκούσει μὲν παρὰ τῆς μητρός της ῥητῶς, ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὸ δίμιτον, ἀλλὰ συλλογιζομένη εὕρισκεν ὅτι οὕτως ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ τὸ εἰρημένον ὕφασμα εὑρίσκετο εἰς τὴν πρόχειρον ἐκείνην θέσιν. Ἐν τούτοις εἶχεν ἡ κόρη ἐνδοιασμούς.

— Σ' ἔστειλεν ἡ μάνα μου διὰ νὰ τὸ πάρῃς. . . νὰ τῆς τὸ φέρῃς;

— Ἐμένα; Ὄχι, εἶπεν ἡ γραῖα. Ἐσὺ νὰ τῆς τὸ πᾷς.

— Ἐγώ!

Καὶ ἡ νέα ἤρχισε νὰ σκέπτηται. Μιᾶς ὥρας ὁδοιπορία! Καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἡ μήτηρ της τὴν εἶχε συνειθίσει νὰ μὴ ἐξέρχηται σχεδὸν ἐκ τῆς οἰκίας. Ἦτο δυνατὸν νὰ δώσῃ τώρα τοιαύτην παραγγελίαν; Κόρη νεαρά, δειλή, μεμνηστευμένη, νὰ πορευθῇ μόνη εἰς τὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ ὅπου λευκαίνουσι; Τότε λοιπὸν διατί νὰ θέλωσι νὰ τὴν ὑπανδρεύσωσιν; Αὐτὴ εὐτυχὴς θὰ ἦτο, ἂν ἔζῃ ἀκόμη τὸν κατ' ἀγροὺς βίον, ὅστις ἦτο τόσον φαιδρὸς καὶ ἄφροντις, καὶ συνέτεινε τόσον πολὺ εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ εὔρωστον τὸ σῶμα καὶ ῥοδίνας τὰς παρειάς. Ἀλλ' ἀφοῦ τὴν ἐμνήστευσαν, διατί ἀπαιτοῦσι παρ' αὐτῆς τοιαύτην ἀνήκουστον ἐκδρομήν; Πῶς νὰ τὸ μάθῃ ὁ μνηστήρ της;

— Ἄκουσε νὰ σοῦ πῶ, γιαγιά, εἶπεν ἡ νέα. Θέλεις νὰ τὸ πάρῃς μόνη σου τὸ πανὶ αὐτὸ νὰ τῆς τὸ φέρῃς; Θὰ σὲ πληρώσῃ ὁ ἀφέντης (πατήρ) μου.

— Ἐγώ; γρηὰ γυναῖκα, ἐμορμύρισεν ἡ Κυπαρισσοῦ, εἰμπορῶ ἐγὼ νὰ τρέχω;

— Δὲν ἠξεύρεις κανένα παιδί, νὰ μοῦ κάμῃς τὴν χάρι, νὰ τοῦ πῇς νὰ τὸ πάρῃ;

— Δὲν βλέπω παιδιὰ εἰς τὸ χωριό, εἶπεν ἡ γραῖα, τὰ μικρὰ εἶνε 'στὴν Ἄρτα 'στὸ σχολειό, καὶ τὰ ἄλλα τὰ μεγαλείτερα εἶναι εἰς τὰ χωράφια.

— Ὢ, Χριστέ μου, βάσανα. Καὶ τώρα τί νὰ κάμω;

— Μοῦ εἶπε νὰ τῆς τὸ πᾷς γρήγορα, ἐπέμεινεν ἀδυσωπήτως ἡ γραῖα.

Καὶ στρέψασα τὰ νῶτα ἀπῆλθε, καταλιποῦσα ἐν ἀμηχανίᾳ τὴν ἀτυχῆ κόρην. Ἀφοῦ ἐσκέφθη ἐπὶ μακρόν, καὶ ἔλαβε πολλὰς ἀντιφατικὰς πρὸς ἀλλήλας ἀποφάσεις, ἐνόμισεν ὅτι τὸ καλλίτερον ἦτο νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν μητέρα. Διότι δὲν ἀμφέβαλλεν ὅτι ἡ μήτηρ της τῷ ὄντι εἶχε πέμψει τὴν παραγγελίαν ταύτην. Ἄλλως ἦτο ἀδύνατον νὰ εἰξεύρῃ ἡ γραῖα αὐτή, ὅτι ὑπῆρχεν ὕφασμα δίμιτον πρὸς λεύκανσιν, καὶ ὅτι ἡ μήτηρ της τὸ εἶχε παραλίπει ἐκ λήθης. Ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον, ἀλλ' εἰς τὰ γραΐδια οὐδὲν ἀδύνατον ὑπάρχει, καὶ τοῦτο ἠγνόει ἡ ἀμαθὴς καὶ

Digitized by Google

ἄπειρος κόρη. Τῷ ὄντι εὔκολον ἦτο νὰ μάθῃ ἡ γραῖα ὅτι εἶχεν ὑφάνει ἀρτίως ἡ Μελάχρω ὕφασμα τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον, εὔκολον ἦτο νὰ συναντήσῃ τυχαίως ἢ ἐπίτηδες τὴν σύζυγον τοῦ Μαντᾶ φέρουσαν τὴν ἀποσκευήν της τὴν πρωΐαν, καὶ νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἐκ τῆς ἀποσκευῆς ταύτης ἔλλειψιν ἑνὸς ὑφάσματος. Διότι ἡ μὲν κατασκευὴ ὀθόνης ἢ ἐσθῆτος ἢ σινδόνος συνεζητεῖτο πάντοτε, ὡς εἰκός, μεταξὺ τῶν γυναικῶν εἰς τὰς κώμας, ὅπου ὁ γυναικεῖος βίος εὐήλιος πάντοτε διέρχεται ἐπὶ τῶν ἀνδήρων, εἰς τὰ προαύλια καὶ παρὰ τὰς κρήνας, καὶ δὲν φθείρεται μονοτόνως εἰς πολυωρόφους καὶ βαθυσκίους οἰκοδομὰς καὶ ὄπισθεν φυσικῶν ἢ ἠθικῶν δρυφάκτων, ἢ κοινωνικῶν προχωμάτων.—Τέλος ἡ νέα ἔλαβε τὴν ὀθόνην, καὶ ἐξελθοῦσα ἐκλείδωσε τὴν θύραν. Ἔλαβε τὴν ἀνώμαλον καὶ ἑλικοειδῆ ἐκείνην ὁδόν, ἣν ἐλαφρὰ ὡς στρουθίον διήρχετο ἄλλοτε ἀνυπόδητος, μὴ φοβουμένη νὰ πατῇ ἐπὶ λεπτῶν ἀκανθῶν καὶ χαλίκων, διότι αἱ πόδες της, ἀφότου ἐξ ἀνάγκης ἐφόρεσαν περικνημῖδας, δὲν εἶχον λεπτυνθῇ ἀρκούντως ὥστε νὰ καταστῶσιν εὐπαθεῖς καὶ δυσκίνητοι.

Εἶχε διαβῆ ἤδη τὴν κρημνώδη ἀτραπόν, τὴν ἄγουσαν ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ χωρίου εἰς τὴν πεδιάδα καὶ κατῆλθεν εἰς τὸ ῥεῦμα. Ὁ ἥλιος ἐμεσουράνει ἤδη, καὶ ἡ νέα ἀσθμαίνουσα ἔστη ὅπως ἀνασηκώσῃ μικρὸν τὸ κράσπεδον τῆς ἐσθῆτός της καὶ περιδέσῃ αὐτὸ δι' ἱμάντος περὶ τὴν ὀσφύν, καθιστῶσα ἐλευθερώτερον τὸ βῆμα. Ἐφάνη δὲ ὁ μακρὸς καὶ ποδήρης χιτών, κατάλευκος, καλύπτων τὰς εὐμελεῖς κνήμας, καὶ τὸ μεσοφόριον κατερχόμενον μέχρι μέσων τῶν κνημῶν. Ψυχὴ ἀνθρώπου οὐδαμοῦ ἐφαίνετο, καὶ διὰ τοῦτο εἶχε νομίσῃ ἡ νέα ὅτι ἠδύνατο οὐχὶ ἄνευ κοσμιότητος νὰ καταστήσῃ τὴν ἐνδυμασίαν της εὐζωνοτέραν. Αἴφνης ἐλαφρὸς θόρυβος ἠκούσθη ὄπισθεν τῶν φύλλων, καὶ ὁ θάμνος ἐκινήθη. Ἡ νέα πτοηθεῖσα ἐστράφη δι' ὁρμητικοῦ κινήματος. Μόλις ἐπρόλαβε νὰ ἀφήσῃ νὰ πέσῃ πάλιν εἰς τοὺς πόδας τὸ κράσπεδον τοῦ φορέματός της.

Β'.

Ὁ ἐκπηδήσας ἐκ τοῦ θάμνου ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἦτο τρομερὸς τὴν θέαν, διότι ἡ νέα ἀφῆκε κραυγήν. Τῷ ὄντι δὲ ἦτο Τοῦρκος ὁ ἄνθρωπος οὗτος, Τοῦρκος μὲ σαρίκιον.

Σαρίκιον μὲ διπλᾶς καὶ τριπλᾶς στροφάς, λευκὸν καὶ χρυσοκέντητον, σαρίκιον ὑπερμέγεθες καλύπτον ὄχι μόνον τὴν κεφαλήν, ἀλλὰ καὶ τὸν τράχηλον καὶ τοὺς ὤμους. Ὢ, πόσον τρόμον ἠσθάνοντο αἱ νέαι χωρικαί, αἱ ζῶσαι εἰς τὰς κώμας ὅπου δὲν ὑπῆρχον Τοῦρκοι, εἰς τὴν θέαν ἑνὸς τούτων! Καὶ πόσον τρόμον πάλιν ἠσθάνοντο αἱ ζῶσαι εἰς ὅσας κώμας ὑπῆρχον καὶ Τοῦρκοι, ἂν συνήντων ἕνα τούτων ἐξ ἀπροόπτου, εἰς μέρος ὅπου δὲν τὸ ἐπερίμενον! Ἀλλ' ὅμως ὁ Τοῦρκος περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁ λόγος, δὲν εἶχεν ἄγριον καὶ βλοσυρὸν τὸ βλέμμα, τοὐναντίον ἐμειδία. Ἔφερε τὴν χεῖρα εἰς τὸ στόμα, διὰ νὰ τῇ ἐπιβάλῃ σιγήν, καὶ τῇ ἔνευσε νὰ μὴ φοβῆται. Ἀλλ' ἡ κόρη ἐξέπεμψε δευτέραν κραυγὴν καὶ αὐτομάτως ἐκινήθη νὰ φύγῃ. Ἀλλὰ τότε ὁ Τοῦρκος, διὰ στιβαροῦ βραχίονος τὴν ἥρπασεν ἐκ τοῦ ὤμου. Ἡ νέα ἔστη ἀσπαίρουσα.

— Ὢ, ἄφησέ με, ἀγᾶ μου, ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ, καὶ ἦτο ἑτοίμη νὰ γονυπετήσῃ ἐνώπιον τοῦ Τούρκου.

—Μὴ φοβῆσαι, τῇ εἶπεν ἑλληνιστί.

Συγχρόνως δ' ἔνευσε πρὸς τὸ μέρος τοῦ θάμνου, καὶ δεύτερος Τοῦρκος ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, πενιχρῶς ἐνδεδυμένος καὶ κρατῶν τὸν χαλινὸν πλουσίως ἐστολισμένου ἵππου. Ὁ ἀγᾶς ἔλαβε τότε τρέμουσαν τὴν κόρην, διὰ νὰ τὴν ἀναβιβάσῃ εἰς τὴν σέλλαν. Ἡ νέα ἀπεπειράθη ν' ἀντιστῇ, ἀλλὰ δὲν εἶχε τόσην δύναμιν ὥστε νὰ ὑπερισχύσῃ κατὰ δύο ἀνδρῶν.

Ὁ ἀγᾶς ἀνέβη ὄπισθέν της, καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ θεράποντος τὰς ἡνίας. Ἡ κόρη ἔκραξε τελευταίαν φορὰν εἰς βοήθειαν, ἀλλ' ὁ ἀγᾶς τὴν ἐφίμωσε διὰ τῆς χειρός.

Ὁ ἵππος ἔλαβε διεύθυνσιν ἀντίθετον ἐκείνης, πρὸς ἣν ἔμελλε νὰ πορευθῇ ἡ πτωχὴ κόρη. Ὁ ἀγᾶς ἐπτέρνισε σφοδρῶς τὴν πλευρὰν τοῦ ὑποζυγίου. Ὁ ἵππος ἐκάλπασε δρομαίως φέρων τὸ διπλοῦν φορτίον, καὶ ὁ θεράπων τρέχων ὄπισθεν παρηκολούθει ὅσον ἠδύνατο τὸν καλπασμόν.

Γ'.

Φρικώδης βεβαίως πρέπει νὰ ἦτο ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Κώστα, τρομερὰ πρέπει νὰ ἦτο ἡ ἀπελπισία τῆς συζύγου του, ὅτε ἐπανελθόντες τὴν ἑσπέραν εὗρον ἔρημον τὸν οἶκον. Ἀλλὰ καὶ ἡ λύπη τοῦ Νίκου, τοῦ μνηστῆρος, ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος.

Ὁ ἀγᾶς Χαλήλ, ὁ ἅρπαξ, δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἀσήμων τοῦ τόπου. Ἦτο ἰσχυρός, πλούσιος, καὶ εἶχε τὸ χαρέμιον πλῆρες. Ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ πλουτίσῃ τὸ ἀνθοκομεῖον μ' ἕνα κάλυκα. Τυχαίως χωρικοί τινες εἶδον μακρόθεν τὸν ἵππον φεύγοντα, ἐγείροντα τὴν κόνιν εἰς νέφη, καὶ ἤκουσαν τὴν τελευταίαν κραυγὴν τῆς ἁπαχθείσης κόρης. Οὗτοι διηγήθησαν τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς γονεῖς.

Τῇ ἐπαύριον ὁ πατήρ, ἔχων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς δάκρυα λύσσης καὶ μανίας, ἀπεπειράθη νὰ πνίξῃ τοὺς λυγμοὺς τῆς ἀπογνώσεως, νὰ χαλινώσῃ τὰς ὁρμὰς τοῦ πάθους καὶ νὰ παρουσιασθῇ μὲ εἰρηνικοὺς λόγους εἰς τὸν κατῆν τῆς Ἄρτης. Ὅσον ἀσυνάρτητος καὶ ἂν ἦτο ἡ ἄξεστος εὐγλωττία του, ὤφειλεν ὅμως νὰ φανῇ περιπαθής.

— Ἀγᾶ μου, κατῆ ἐφένδη μου, εἶναι μεγάλο ἄδικο αὐτὸ ποῦ μοῦ ἔκαμε ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς. Αὐτὸ

Digitized by Google

καὶ ὁ Θεὸς δὲν τὸ θέλει καὶ οἱ ἄνθρωποι τὸ μισοῦν. Μήπως ἡ πίστις σας λέγει ἄλλα ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας; Θεὸς φυλάξῃ! Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὸ ἴδιον εἶναι, καὶ ὅλοι αἰσθάνονται τὸ ἄδικον. Τί κακὸν τοῦ ἔκαμα ἐγὼ τοῦ Χαλὴλ ἀγᾶ διὰ νὰ μοῦ κάμῃ τέτοια ὕβρι, τέτοια ἀτιμίαν 'στὸ 'σπίτι μου; Ἂν ἦτον εἰς τὴν θέσιν μου ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς, ἤθελε νὰ τοῦ πάρω ἐγὼ τὴν κόρην του;...

— Σιωπή, τῷ εἶπεν, ὁ κατῆς. Μὴ βγαίνῃς ἔξω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν.

— Βγαίνω ἔξω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν;

— Τὰ πολλὰ λόγια τί τὰ θέλεις; Ὅλοι ἐσεῖς οἱ Ῥωμηοὶ ἀγαπᾶτε τὰ πολλὰ λόγια.

— Γιατί ἐμένα μοῦ πονεῖ, κατῆ μου.

— Τὸ ξεύρω, ἀλλὰ τὰ περιττὰ τί χρησιμεύουν; Πρέπει νὰ κριθῆτε.

— Νὰ κριθοῦμε;

— Καὶ οἱ δύο μὲ τὸν Χαλήλ. Θὰ στείλω αὔριον νὰ τὸν φέρουν.

— Καὶ ἕως αὔριον τὸ κορίτσι μου θὰ εἶναι 'στὰ χέρια του;

— Βέβαια.

— Καὶ διατί ὄχι σήμερον;

— Εἶναι μακρυὰ τὸ χωριό του. Ποιὸς θὰ πάγῃ τώρα;

— Πηγαίνω ἐγώ.

— Ἅμα ὑπάγῃς ἐσύ, δὲν θὰ σὲ δεχθῇ, εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ τὸν καλῇς εἰς πόλεμον.

Ὁ Κώστας ἐσκέφθη τῷ ὄντι, καὶ εὗρεν ὅτι ἂν ἦτο νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Χαλήλ, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ μεθ' ἑαυτοῦ δύναμιν ἑκατὸν ἀνδρείων, διὰ νὰ καύσῃ τὴν οἰκίαν τοῦ Τούρκου.

— Ἄχ! εἶπε καθ' ἑαυτόν, κλέφτης εἰς τὰ βουνὰ καλλίτερον, τὸ ἔλεγα ἐγώ!.. Ἆ, κλέφτης, κλέφτης!...

Τίς δὲν εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὸ εἴπῃ χιλιάκις εἰς τὴν ζωήν του;

Φρικώδης ἦτο ἡ δευτέρα ἐκείνη νύξ, νὺξ πυρετοῦ καὶ ἀγωνίας, νὺξ παραλήρου καὶ πνιγηρῶν ὁραμάτων, νὺξ ὀδύνης καὶ ἀπογνώσεως. Καὶ ἤδη ἦτο ἴσως ἀργά. Ἀλλ' ὁ Νῖκος, ὁ Νῖκος!...

Καὶ ὅμως ὁ κατῆς δὲν ἐτήρησεν αὐστηρῶς τὸν λόγον του. Φαίνεται δὲν ἦτο σπουδαία ἡ προταθεῖσα αἰτία. Ὁ κατῆς ἔστειλε κρυφίως ἄνθρωπον πρὸς τὸν Χαλήλ. Ἴσως τὸν ἔστειλε χάριν προδικαστικοῦ τινος ζητήματος.

Τῇ ἐπαύριον ὁ Χαλήλ, γαλήνιος καὶ πλήρης γαυριάματος, προσῆλθε πρὸς τὸν κατῆν, καὶ ἐδικαιολόγησε τὴν πρᾶξίν του. Ὅταν ἥρπασε τὴν Βάσω δὲν εἴξευρεν ὅτι ἦτο ἀρραβωνιασμένη. Τώρα τὸ μανθάνει. Δυστυχῶς εἶνε ἀργὰ τώρα. Καὶ αὐτὴ τὰ ἔχασε τόσον πολύ, ὥστε δὲν τοῦ εἶπε λέξιν περὶ τοῦ μνηστῆρός της. Ἂν τὸ ἐμάνθανε ἐγκαίρως ὅτι ἡ κόρη εἶχε μνηστῆρα, ἦτο τίμιος μουσουλμάνος ὁ Χαλήλ, καὶ δὲν θὰ κατεδέχετο ν' ἁρπάσῃ τὴν μνηστὴν ἄλλου.

Ἀλλ' εἰς τοῦτο πταίουσιν αἱ προλήψεις τῶν χριστιανῶν; Ὁ Χαλὴλ εἶχε ζητήσει εἰς γάμον τὴν Βάσω, ἀλλ' οἱ γονεῖς της τὸν ἀπέκρουσαν. Τί πειράζει τοῦτο, ἂν μουσουλμάνος νυμφευθῇ χριστιανήν; Ποῦ ἠκούσθη ποτὲ ὅτι εἷς πιστὸς μουσουλμάνος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἑλληνίδα κόρην εἰς τὸ χαρέμι του; Αὐτὸς δὲν θὰ τὴν ἀναγκάσῃ ποτὲ ν' ἀλλάξῃ τὴν πίστιν της. Ἂν ἦτο ὁμόπιστός των ὁ Χαλήλ, ἔμελλε ν' ἀποκρουσθῇ; Ποτέ, διότι εἶναι νέος πλούσιος καὶ ἰσχυρός, καὶ ἡ κόρη εἶναι μὲν εὔμορφη ἀλλὰ πτωχή. Καὶ τέλος ὁ Χαλὴλ εἶναι ἕτοιμος νὰ πληρώσῃ ἀποζημίωσιν εἰς τοὺς γονεῖς της.

Ὁ κατῆς ἠκροάσθη τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα μετὰ προφανοῦς εὐμενείας. Ἀκολούθως ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν πατέρα τῆς κόρης, ὅστις παραφερόμενος ὑπὸ αἰσχύνης καὶ ἀγανακτήσεως κακῶς συνήρθρου τὰς λέξεις.

— Ὤ!... κατάρα.... ἀκοῦς ἐκεῖ.. τόν.. ... ἐγὼ θέλω τὸ κορίτσι μου, ἀκοῦς; Αὐτὰ ἐγὼ δὲν τὰ ξέρω... Τὸ κορίτσι μου θέλω... τὸ κορίτσι μου, νὰ μοῦ δώσῃ τὸ κορίτσι μου....

Ὁ κατῆς τὸν προέτρεψε νὰ καθησυχάσῃ καὶ νὰ ἐκφράσῃ σαφέστερον τοὺς λόγους του. Ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς τῷ φαίνεται ὅτι ἔχει μερικὰ δίκαια, ἂς εἴπῃ καὶ αὐτὸς τὰ δίκαιά του.

— Τὰ δίκαιά μου!...Εἶμαι πατέρας...καὶ δὲν εἰμπορεῖ ἡ κόρη μου νὰ ὑπανδρευθῇ χωρὶς τὴν ἄδειάν μου...οὔτε Τοῦρκον οὔτε Χριστιανόν...Ἡ κόρη μου εἶνε ἀνήλικη...

— Εἶναι ἀληθές, ἠρώτησε κατὰ τοὺς τύπους ὁ κατῆς, ὅτι ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς σοῦ εἶχε ζητήσῃ τὴν κόρην σου;...

— Δὲν ξεύρω ἐγὼ τέτοια, εἶπεν ὁ πατὴρ παραφερόμενος.

— Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσῃς καλά...Ὁμιλεῖς μὲ τὸν κατῆν...Μὴ τὸ λησμονῇς...

— Καὶ ἂν μοῦ τὴν ἐζήτησε, δὲν εἶμαι κύριος;...Εἰμπορεῖ ἡ κόρη μου νὰ ὑπανδρευθῇ χωρὶς τὴν ἄδειάν μου...καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ...

— Ὁ ἱερὸς νόμος, εἶπε πομπωδῶς ὁ κατῆς, δὲν ἀπαιτεῖ τὴν συναίνεσιν τῆς κόρης.

— Τοῦ πατέρα ὅμως...

— Τέλος δὲν εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ συμβιβασμός; εἶπεν ὁ κατῆς μετὰ μικρὰν σκέψιν.

— Τί συμβιβασμός;

— Χαλὴλ ἀγᾶ, θέλεις νὰ δώσῃς τὴν κόρην μὲ τὸ καλόν;

Τὸ βλέμμα τοῦ Χαλὴλ ἐξέφρασεν ἔκπληξιν, ἀλλὰ καθησύχασεν εὐθύς, συναντῆσαν τοῦ κριτοῦ τὸ βλέμμα.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Κώστα ἐξέφραζε τοὐναντίον ἐλπίδα.

Ὁ Χαλὴλ ἀπήντησε μετὰ σταθερότητος.

— Ὁ κατῆ—ἐφέντης μοὶ προτείνει λοιπὸν νὰ δώσω τὴν σύζυγόν μου; *ὀλμάς*. (ἀδύνατον).

Digitized by Google

— Ἤκουσες, Κώστα, εἶπεν ὁ κατῆς, τί ἀποκρίνεται ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς. Ἐσὺ τί λέγεις; Δέχεσαι ἀποζημίωσιν;

— Τὴν κόρην μου θέλω! ἔκραξε πνέων λύσσαν ὁ ἀτυχὴς πατήρ.

— Καλά, φθάνει, εἶπεν ὁ κατῆς.

Καὶ διατεθεὶς ἀνετώτερον ἐπὶ τοῦ σοφᾶ, ἐφ' οὗ ἐκάθητο, ἤνοιξε τὸ ἱερὸν βιβλίον, καὶ ἤρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ τὴν γνωστὴν ἀπόφασιν, δι' ἧς ἀνεγνωρίζετο ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς ὡς νόμιμος κάτοχος τῆς κόρης Βάσως, ἀπηλλάσσοντο δὲ πάσης αἰτίας αὐτὸς καὶ ὁ συνεργός του εἰς τὴν ἁρπαγήν.

Ὁ Κώστας ἀφῆκε μανιώδη κραγήν, καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ ὁρμήσῃ κατὰ τοῦ κατῆ. Ἀλλ' οὗτος διέταξε τοὺς *σερδαρέους* του νὰ τὸν ἀπαγάγωσιν εἰς τὸ σωφρονιστήριον...

Καθ' ἣν στιγμὴν ἀπήγετο ὁ Κώστας, νέος τις μελαγχροινὸς μὲ ὑψηλὸν καὶ εὔστροφον ἀνάστημα τῷ ἔκραξε.

— Θάρρος, πατέρα μου! θάρρος! ὑπάρχει ἐκδίκησις!...

Καὶ λαβὼν πλαγίαν τινὰ ὁδὸν ἐξῆλθε τῆς Ἄρτης καὶ ἔγεινεν ἄφαντος.

(Ἕπεται συνέχεια).

Α. Παπαδιαμαντης

ΣΠΕΤΣΙΩΤΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ἐν Ἰσπανίᾳ.

Β'.

Ἐν ἔτει 1816 ὁ πλοίαρχος Βασίλ. Ν. Λ. Ὀρλὼφ κατέπλευσε μετὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πλοίου, τοῦ «Λυκούργου», εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως Ἀλικάντε τῆς Ἰσπανίας, φέρων φορτίον σίτου 15,000 κοιλῶν πρὸς πώλησιν, ὅπερ καὶ ἐξεποίησε, συστημένος ὢν εἰς ἔμπορον τῆς πόλεως ταύτης, ὅστις ἦτο συγχρόνως καὶ πρόξενος τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκποιήσεως τοῦ σιτοφορτίου, ἐκόμιζε λαθραίως τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα εἰσέπραττεν, εἰς τὸ πλοῖον, διότι τότε ἡ ἰσπανικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἀπαγορεύσει τὴν ἐξαγωγὴν τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων, ἔκ τινος θεωρίας ὁρμωμένη τότε οἰκονομολογικῆς, ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ νομίσματος ἀποτελεῖ τὸν πλοῦτον μιᾶς χώρας, καὶ ὅτι πᾶσα ἐξαγωγὴ αὐτοῦ ἐπιφέρει μείωσιν τοῦ πλούτου. Ἐπέτρεπε δὲ μόνον ἡ ἱσπανικὴ κυβέρνησις ν' ἀγοράζωνται διὰ τῶν χρημάτων ἐγχώρια προϊόντα, ἅτινα ἦσαν ἐλεύθερα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει παντὸς φόρου ἐξαγωγῆς. Ἀλλ' οἱ πωληταὶ τῶν σιτοφορτίων πλοίαρχοι πολλάκις, μὴ εὑρίσκοντες συμφέρον εἰς ἀγορὰν τοιούτων προϊόντων, ἠναγκάζοντο διαφοροτρόπως νὰ μετακομίζωσι λάθρα εἰς τὰ πλοῖα τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ σίτου, διαφεύγοντες ἐπιτηδείως τὴν προσοχὴν τῶν τελωνοφυλάκων, carabinieros λεγομένων. Ἐξετέλουν δὲ συνήθως τὸν σκοπόν των εὐκόλως καὶ διὰ δωροδοκιῶν.

Διὰ τοιούτων μέσων καὶ ὁ ῥηθεὶς πλοίαρχος, ἐκποιήσας ὁλόκληρον τὸ φορτίον, μετεκόμισε μικρὸν κατὰ μικρὸν λαθραίως εἰς τὸ πλοῖον τὸ εἰσπραχθὲν ποσόν, συμποσούμενον εἰς τάλληρα δίστηλα ἱσπανικὰ 40,000, καὶ ἡτοιμάσθη πρὸς ἀπόπλουν, λαβὼν τὰ ἀποδημητήρια μὲ δηλωτικὸν τοῦ τελωνείου ὅτι τὸ πλοῖον ἀναχωρεῖ κενόν.

Ἀπέπλευσε περὶ τὴν 8ην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, ἀλλ' ὑπαρχούσης νηνεμίας, δὲν ἀπεμακρύνθη ταχέως τῆς ξηρᾶς· ὅτε δ' εὑρίσκετο εἰς ἀπόστασιν μιλίου ἀπὸ τοῦ λιμένος, αἴφνης παρατηρεῖ ἐρχόμενα κατ' αὐτοῦ, ῥυμουλκούμενα ὑπὸ λέμβων, ἓν πολεμικὸν ἱσπανικὸν βρίκιον καὶ μίαν κελοῦπαν (chaloupe), τὸ μὲν δεξιόθεν τὴν δὲ ἀριστερόθεν αὐτοῦ. Ἤκουσε δ' ἐξ αὐτῶν φωνὴν βροντώδη διὰ ναυτικῆς σάλπιγγος «maïna carajo greco» τουτέστι «παραδώσου, αἰσχρὲ Ἕλλην». Ὁ πλοίαρχος ἄφοβος δὲν ἀπήντησε ποσῶς, ἀλλ' ἡτοιμάσθη πρὸς ἀντίστασιν, διότι ἐνόησεν ὅτι ἐζήτουν αὐτόν, προδοθέντα ὅτι ἔφερεν ἐν τῷ πλοίῳ χρήματα εἰς μεταλλικόν. Ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐκ δευτέρου αἱ αὐταὶ φωναί, ἀλλ' οὐδεμία ἐκ τοῦ σπετσιωτικοῦ πλοίου ἐδόθη ἀπάντησις. Τότε ἤρχισε κατ' αὐτοῦ ἑκατέρωθεν κανονοβολισμός, ἐξ οὗ ἐβιάσθη ὁ Ὀρλὼφ νὰ κανονοβολήσῃ καὶ αὐτός· διήρκεσαν δὲ οἱ ἀντιπυροβολισμοὶ ὑπὲρ τὴν ὥραν πρὸς μεγάλην ζημίαν τοῦ ἑκατέρωθεν καταπολεμουμένου πλοίου.

Βλέπων ὁ Ὀρλὼφ τὸν προφανῆ κίνδυνον, καὶ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς πλήρους νηνεμίας, ἀπηλπίσθη περὶ τῆς σωτηρίας του· ἀλλὰ μὴ ἀπολέσας παντάπασι τὸ θάρρος διέταξε νὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν θάλασσαν τὴν λέμβον, ἔθεσεν ἐντὸς αὐτῆς τὰ 40,000 δίστηλα, ἑκάστης χιλιάδος οὔσης ἐγκεκλεισμένης ἐντὸς σάκκου δυνατοῦ λινοῦ, πισσωμένου, παρέλαβεν ὡσαύτως ἐκ τοῦ πλοίου λιανοσχοινίον ὑπὲρ τὰς διακοσίας ὀργυιάς, τὴν πυξίδα, καὶ ἓξ ναύτας κωπηλάτας. Ἔδωσε δὲ μετὰ τοῦτο διαταγὴν εἰς τὸν ὑποπλοίαρχόν του, ὅτι ὅταν αὐτὸς ἀπομακρυνθῇ ἱκανῶς τοῦ πλοίου, νὰ ζητήσῃ ἀνακωχὴν καὶ νὰ ἐρωτήσῃ «τί πλοῖον εἶνε τὸ κανονοβολοῦν κατ' αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ νυκτός». Τὴν διαταγὴν ταύτην ἐξετέλεσεν ὁ ὑποπλοίαρχος· καὶ μετὰ τὴν ἐρώτησιν λέμβος μετὰ ναυτῶν τοῦ πολεμικοῦ βρικίου, πλησιάζει τὸ πλοῖον· ἀνέρχονται ἐπ' αὐτοῦ οἱ ἱσπανοὶ ναῦται ὑβρίζοντες καὶ τὸ ἐπαναφέρουσιν εἰς τὸν λιμένα, ἐξ οὗ ἀνήχθη.

Ὁ Ὀρλὼφ ἐπιβὰς τῆς λέμβου καὶ ἀπομακρυνθεὶς τοῦ πλοίου, διηυθύνθη πρὸς τὴν ξηρὰν

Digitized by Google

εἰς γνωστὴν ῥόμβου γραμμὴν ἐπὶ τῆς ναυτικῆς πυξίδος, ῥίπτων εἰς τὴν θάλασσαν ἕκαστον σάκκον, ἐμπεριέχοντα 1000 δίστηλα, ἀφοῦ πρῶτον προσέδενεν ἀσφαλῶς καὶ στερεῶς διὰ τοῦ λιανοσχοινίου, ὅπερ ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ, εἰς ἀπόστασιν 3 ἢ 4 ὀργυιῶν μακρὰν τὸν ἕνα τοῦ ἄλλου· οὕτω δὲ κατὰ σειρὰν προσδεδεμένους ἐβύθισε τοὺς σάκκους εἰς βάθος 32 ὀργυιῶν εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης, οὐχὶ ὅλους ἐν σωρῷ, ἀλλὰ τρεχούσης τῆς λέμβου κατὰ μῆκος ὅλου τοῦ λιανοσχοινίου, χωρὶς ν' ἀφήσῃ οὐδὲν σημεῖον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἵνα ἀποκρύψῃ πᾶν ἴχνος τῆς πράξεώς του. Τοῦτο πράξας ἀποβιβάζεται εἰς τὴν ξηρὰν καὶ μεταβαίνει εἰς τὸν Ἄγγλον πρόξενον.

Ἂς ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὰ τοῦ συλληφθέντος πλοίου. Οἱ Ἱσπανοὶ συλλαβόντες τὸ πλοῖον ἀνέκριναν τοὺς ναύτας περὶ τοῦ πλοιάρχου καὶ περὶ τῶν χρημάτων. Οἱ ναῦται ἀπήντησαν, μὴ δειλιάσαντες ποσῶς διὰ τὰς γενομένας κατ' αὐτῶν παραβάσεις, ὅτι ὁ πλοίαρχός των ἀνεχώρησε τοῦ πλοίου· ἀπέκρυψαν δὲ ὅτι εἶχε παραλάβει μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα. Οἱ Ἱσπανοὶ καταγαγόντες τὸ πλοῖον εἰς τὸν λιμένα ἀφήρεσαν τὸ πηδάλιόν του, ὅπερ μετεκόμισαν εἰς τὴν ξηράν, καὶ ἐπελήφθησαν γενικῆς ἐρεύνης αὐτοῦ· ἤρχισαν ν' ἀπορρίπτωσι τὸ ἕρμα, ἐπὶ τῇ ὑπονοίᾳ ὅτι ἐν αὐτῷ κρύπτεται τὸ χρηματικόν, ἐπεθεώρησαν ὅλα τὰ ὑπὸ τὸ κῆτος μέρη, ἀλλ' οὐδὲν ἀνεκάλυψαν, οὔτε ἴχνος ἐλάχιστον χρημάτων ἀνεῦρον. Ἀνοίξαντες δὲ τὸ κιβώτιον τοῦ πλοιάρχου εὗρον ἐν αὐτῷ μόνον 5 δούπιας ἱσπανικάς, τὰς ὁποίας δὲν ἔλαβον ἵνα μὴ ἐπιδείξωσιν εὐτέλειαν. Μηδὲν λοιπὸν ἀνακαλύψαντες ἐπανέρριψαν τὸ ἕρμα εἰς τὸ πλοῖον, παραιτήσαντες αὐτό, καὶ ἔθεσαν μόνον τὸ ἐν τῇ ξηρᾷ πηδάλιον τοῦ πλοίου ὑπὸ στρατιωτικὴν ἐπιτήρησιν. Μετὰ ταῦτα δὲ αἱ ἱσπανικαὶ ἀρχαὶ ἐφυλάκισαν τοὺς ναύτας καὶ ἐζήτησαν τὸν πλοίαρχον εἰς ἀνάκρισιν, ὃν καὶ παρέλαβον ἐκ τοῦ προξενείου.

Ἡ κατὰ τοῦ πλοιάρχου κατηγορία ἐστηρίζετο εἰς τὸ ὅτι ἐπυροβόλησε κατὰ τῶν βασιλικῶν πολεμικῶν πλοίων, ὧν ἐπλήγωσε καὶ ναύτας· διὸ καὶ ἐτέθη εἰς εἱρκτὴν σιδηροδέσμιος. Ὁ πλοίαρχος Ὀρλὼφ ὑπερησπίσθη ἑαυτὸν λέγων ὅτι προσβληθεὶς ἐν βαθείᾳ νυκτὶ ἐξέλαβε τὰ πλοῖα ὡς πειρατικά, καὶ ὅτι οἱ πυροβολισμοὶ οὓς ἔρριψεν ἦτο ἁπλῆ ἄμυνα.

Ὁ Ἄγγλος πρόξενος, πληροφορηθεὶς ὅτι ἐφυλακίσθη ὁ πλοίαρχος, προσέρχεται εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ ζητεῖ τὸν φυλακισθέντα ὅπως τὸν παραλάβῃ ὑπὸ τὴν ἐγγύησίν του. Ἡ πρότασις τοῦ προξένου ἐγένετο ἀποδεκτή· καὶ ὁ πλοίαρχος ἀποφυλακισθεὶς ὁδηγεῖται εἰς τὸ προξενεῖον, ὅπου ἔμελλε νὰ παραμείνῃ μέχρις τῆς ἐν Μαδρίτῃ ἐκδικάσεως τῆς τολμηρᾶς πράξεώς του, καὶ ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως περὶ τοῦ εἴδους τῆς ποινῆς, ἥτις ἤθελεν αὐτῷ ἐπιβληθῇ.

Ἀλλ' ὁ Ὀρλὼφ κατείχετο ὑπὸ ἑτέρας ἀνησυχίας, καὶ φόβου μεγαλειτέρου ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς προερχομένου. Ἐφοβεῖτο μὴ τυχὸν ἡ ὑγειονομικὴ ἀρχὴ ἐζήτει παρὰ τοῦ ὑγειονομείου Μασσαλίας πληροφορίας περὶ τῆς ἐκεῖθεν προελεύσεώς του· διότι αὐτὸς εἶχε μὲν πιστοποιήσεις ὅτι ἤρχετο ἐκ Μασσαλίας, ἀλλ' ἀληθῶς ἤρχετο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὑποκειμένης ἐν Ἱσπανίᾳ εἰς κάθαρσιν αὐστηρὰν ἕνεκα τῆς ἐκεῖ πανώλους. Τοῦτο δ' ἔκρινε καλὸν νὰ ὁμολογήσῃ κατ' ἰδίαν εἰς τὸν πρόξενον, ὃν καὶ παρεκάλεσε νὰ πληροφορηθῇ ὁπωσδήποτε ἂν τὸ ὑγειονομεῖον ζητῇ ἐκ Μασσαλίας πληροφορίας περὶ τοῦ τόπου τῆς προελεύσεώς του. Ὁ πρόξενος ἐξεπλάγη ἀκούσας ταῦτα, βλέπων ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ φίλου του ἐλάμβανε σοβαρότερον χαρακτῆρα. Μετὰ μικρὰν σκέψιν λέγει. «Ἔχω φίλον εἰλικρινῆ ἐν τῷ ὑγειονομικῷ συμβουλίῳ, θὰ τὸν προσκαλέσω, καὶ ἀφοῦ τὸν ὁρκίσωμεν περὶ τῆς τηρήσεως τοῦ μυστικοῦ, θὰ ἐξομολογηθῶμεν εἰς αὐτὸν τὴν ὑπόθεσιν». Ὁ φίλος προσκληθεὶς προβάλλει δυσκολίας νὰ δεχθῇ ὅρκον, φοβούμενος· ἀλλ' ἐπὶ τέλους πεισθεὶς συγκατανεύει καὶ ὁρκίζεται. Ἐξομολογεῖται τὴν πρᾶξιν ὁ πλοίαρχος· ἀπορεῖ καὶ ἐξίσταται ὁ φίλος καὶ λέγει πρὸς αὐτόν·

— Ἂν δὲν ἐλυπήθης τὴν περιουσίαν σου, δὲν ἐλυπήθης τοὐλάχιστον τὴν ζωήν σου, ἐκθέσας αὐτὴν εἰς κίνδυνον προφανῆ; Τί σὲ παρεκίνησε νὰ κάμῃς τοιαύτην πρᾶξιν;

— Τὸ ἔπραξα, ἀπήντησεν ὁ πλοίαρχος, διότι ἕνεκα τῆς πολυχρονίου καθάρσεως, ἣν ἐπιβάλλουσι τὰ ὑγειονομεῖα, καὶ τῆς ἀποδιώξεως ἡμῶν ἐκ τῶν λιμένων τῆς Ἱσπανίας ἐπὶ ζημίᾳ μας μεγίστῃ ἀναγκαζόμεθα μὲ προφανῆ κίνδυνον νὰ φέρωμεν πιστοποιήσεις ὅτι ἐρχόμεθα μὲ ἐλευθεροκοινωνίαν ἀπὸ λιμένων τῆς Εὐρώπης, διὰ νὰ γινώμεθα δεκτοί. Ἀλλ' ἄφες αὐτὰ τώρα, καὶ εἰπέ μας ἂν τὸ ὑγειονομεῖον ζητῇ ἐκ Μασσαλίας εἰδήσεις περὶ τοῦ τόπου τῆς προελεύσεως τοῦ πλοίου μου.

— Τοιοῦτόν τι δὲν ἐζητήθη, ἀπήντησεν ὁ φίλος, ἀλλὰ μόνον σὺ κατηγορεῖσαι, ὅτι ἐκανονοβόλισας βασιλικὸν πλοῖον καὶ ὅτι ἐπλήγωσες ναύτας· περιμένεται δ' ἐκ Μαδρίτης ἡ ἀπόφασις.—Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἀποχαιρετήσας ἀπῆλθε, θαυμάζων τὴν τόλμην τοῦ πλοιάρχου.

Ὁ Ὀρλὼφ πεισθεὶς ὅτι ἡ θέσις αὐτοῦ δὲν ἐπρόκειτο νὰ δεινωθῇ πλειότερον, ἐπεδόθη εἰς τὴν φροντίδα τῆς διασώσεως τῶν 40,000 διστήλων, τὰ ὁποῖα ἔκειντο ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης. Καὶ ἐν πρώτοις, ἀπέστειλεν εἰς Σπέτσας τοὺς ναύτας τοῦ πλοίου, οὓς αἱ ἀρχαὶ ἀπέλυσαν ἐκ τῆς φυλακῆς, μὴ εὑροῦσαι χρήματα ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἐκράτησε μόνον 19 μετὰ τοῦ

Digitized by Google

ὑποπλοιάρχου πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ πλοίου. Εἰς τούτους δ' ἔδωκε τὴν ἐντολὴν νὰ ἀσχοληθῶσι κρύφα, χωρὶς νὰ δώσωσιν ἀφορμὴν νὰ ἐννοηθῶσιν, εἰς ἄγραν τῶν 40,000 διστήλων δι' οἱουδήποτε μέσου, ἐπιδείξας αὐτοῖς ἐπὶ τῆς πυξίδος νὰ διευθυνθῶσιν ἀντιθέτως τῆς γραμμῆς, ἣν αὐτὸς ἠκολούθησεν ὅταν ἐβύθισε τοὺς σάκκους καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν ξηράν.

Οἱ ναῦται προετοιμάσαντες ὅλα τὰ χρήσιμα ἐργαλεῖα ἐξήρχοντο καθ' ἑκάστην μὲ τὴν λέμβον, φανερῶς μὲν πρὸς ἁλιείαν ἰχθύων, οὓς ἐν τῇ ἐπιστροφῇ ἐπώλουν δημοσίᾳ εἰς τὴν ἀγοράν, κρυφίως ὅμως πρὸς ἄγραν τοῦ λιανοσχοινίου. Ἡ ἄοκνος αὕτη ἐργασία διήρκεσεν 64 ἡμέρας, ὅτε τέλος τὴν 65 συνέλαβεν ἡ ἁρπάγη ἐν μέσῳ τὸ λιανοσχοινίον· βεβαιωθέντες οἱ ναῦται ὅτι ἦτο αὐτὸ τὸ τῶν διστήλων, ἐχάρησαν σφόδρα· καὶ παρέμειναν μέχρι νυκτὸς ἐπὶ τόπου, ὅτε ἀνέσυραν τοὺς σάκκους εἰς τὴν λέμβον. Ἐπιστρέψαντες εἰς τὸν λιμένα προσήγγισαν εἰς πλοῖον σπετσιωτικὸν αὐτόθι ἐλλιμενισμένον μὲ φορτίον σίτου, ὅπου ἀνεβίβασαν τὴν πολύτιμον ἄγραν των, πάντας τοὺς σάκκους τῶν διστήλων σώους καὶ ἀνελλιπεῖς. Ὁ ὑποπλοίαρχος τρέχει δρομαῖος καὶ ἐν χαρᾷ, καὶ ἀναγγέλλει εἰς τὸν πλοίαρχον τὴν εὐχάριστον εἴδησιν.

— Ἐπιάσαμε τὴ σιρμαγιά, καὶ τὴν ἐτοποθετήσαμε εἰς φορτωμένον πλοῖον συμπατριώτου, ὥστε δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νέας προδοσίας.

Ὁ πλοίαρχος Ὀρλὼφ συνελθὼν ἐκ τῆς χαρᾶς του δίδει ἐντολὴν εἰς τὸν ὑποπλοίαρχον, νὰ προσπαθήσῃ διὰ δωροδοκίας νὰ λάβῃ τὸ πηδάλιον, ἐὰν δὲ δὲν δυνηθῇ, νὰ ἑτοιμάσῃ ἄλλο ἐκ τοῦ προχείρου· νὰ προετοιμάσῃ δὲ τὰ ἀναγκαῖα τρόφιμα, καὶ νὰ ἀναγγείλῃ εἰς αὐτὸν τὸ τέλος τῆς προετοιμασίας ταύτης. Ὁ ὑποπλοίαρχος διὰ προσφορᾶς 300 διστήλων κατορθοῖ νὰ λάβῃ τὸ πηδάλιον, τὸ ὁποῖον διὰ νυκτὸς λάθρα ἀνελκύουσιν ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ τοποθετοῦσιν. Ἀναγγέλλει δὲ κατόπιν εἰς τὸν πλοίαρχον ὅτι τὰ πάντα εἶνε ἕτοιμα, καὶ ὅτι αἱ 40,000 τῶν διστήλων ἐτοποθετήθησαν ἐν τῷ πλοίῳ ἀσφαλῶς.

Ὁ Ὀρλὼφ ταῦτα ἀκούσας, συλλαμβάνει τὴν σκέψιν ν' ἀποπλεύσῃ λάθρα τὴν νύκτα διὰ Σπέτσας, ἄνευ ἀναβολῆς. Ὁ ἄνεμος ἔπνεεν οὔριος, σφοδρὸς *πονέντες*. Προσέρχεται λοιπὸν περὶ τὸ μεσονύκτιον καὶ κρούει τὴν θύραν τοῦ δωματίου, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο ὁ πρόξενος Ἄγγλος.

— Τίς εἶνε;

— Ὁ καπετὰν Βασίλης.

— Τί τρέχει, καπετὰν Βασίλη;

— Σὲ ἀποχαιρετῶ, φίλε μου, σὲ ἀσπάζομαι ἐκ καρδίας, καὶ σὲ εὐχαριστῶ δι' ὅ,τι ὑπὲρ ἐμοῦ ἔκαμες. Ἀναχωρῶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν μὲ τὸ πλοῖόν μου διὰ τὴν πατρίδα μου.

Ἔκθαμβος ὁ πρόξενος διὰ τὸ ἀπρόοπτον, τὸν θαυμάζει διὰ τὴν γενναιότητά του καὶ τὸν ἀσπάζεται.

— Καλὸν κατευόδιον, καπετὰν Βασίλη. Μὴ φροντίζῃς ποσῶς διὰ τὴν ἐγγύησιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκα διὰ σέ, πρόσεξε μόνον νὰ μὴ σὲ ξαναγυρίσουν ὀπίσω αἰχμάλωτον.

— Ὁ Θεὸς μὴ τὸ δώσῃ, λέγει ὁ Ὀρλώφ, προτιμῶ νὰ καῶ, νὰ τιναχθῶ εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλ' ὄχι νὰ μὲ γυρίσουν ὀπίσω αἰχμάλωτον.

Ὁ Ὀρλὼφ ἐξελθὼν τοῦ οἴκου κάμνει τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐπιβαίνει τοῦ πλοίου του. Οἱ ναῦται διὰ κοπτεροῦ πελέκεως κόπτουσι τὰ παλαμάρια, δι' ὧν ἦτο προσδεδεμένον τὸ πλοῖον εἰς τὴν ξηράν, καὶ τὰ πρυμνήσια τοῦ πλοίου, ἀναπεταννύουσι τὰ ἱστία καὶ ἀποπλέουσι τοῦ λιμένος Ἀλικάντε· μετὰ πλοῦν δὲ 7 ἡμερῶν, πνέοντος δυνατοῦ οὐρίου ἀνέμου, ἐλλιμενίζονται εἰς Σπέτσας, ἐν μέσῳ δακρύων χαρᾶς τῶν συγγενῶν, διὰ τὸ ἀνέλπιστον τῆς ἐπιστροφῆς.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀφῆκεν ἱστορικὴν ἐποχὴν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ τῆς Ἱσπανίας· ὥστε πρὸ 15 ἐτῶν εὑρεθέντες ἐκεῖ νέοι πλοίαρχοι Σπετσιῶται πωλοῦντες σίτον, ἠρωτήθησαν παρὰ γερόντων ἂν ζῇ ὁ τολμηρὸς ἐκεῖνος Γραικὸς καπετὰν Ὀρλώφ. Ὅταν δὲ οἱ πλοίαρχοι οὗτοι ἐν Σπέτσαις διηγοῦντο πρὸς τὸν γέροντα Ὀρλὼφ τὴν ἐρώτησιν τῶν συνηλικιωτῶν του Ἱσπανῶν, ὁ γέρων συνεκινήθη εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς δεινῆς ἐκείνης θέσεώς του, καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ νεανικοῦ διηγήθη τὴν ἐπικίνδυνον πρᾶξίν του.

(Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Νικολάου Β. Ὀρλὼφ στενογραφηθεῖσαν).

Α. Μ.

Η ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΟΥ

Ἦτο Κυριακή. Ὅλα τὰ ὡρολόγια τῆς μικρᾶς πόλεως Ποτεμβούργης ἐσήμαινον τὴν ἕκτην ὥραν ὅτε ὁ συνταγματάρχης τοῦ πεζικοῦ Σιδηράτος ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐχασμήθη ἅπαξ ἢ δὶς θορυβωδῶς καὶ ἐτανύσθη νωχελῶς. Ἐφαίνετο φρικωδῶς ἀνιῶν. Ὁμολογήσατε ὅμως ὅτι εἶχε δίκαιον πρὸς τοῦτο· δὲν εἶνε, ἀληθῶς, ἀγγαρεία βαρυτάτη νὰ εἶνε τις ὑποχρεωμένος νὰ σηκωθῇ ἐνωρὶς Κυριακὴν ἡμέραν; Κυριακήν! τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ μικρότερος ὑπάλληλος, ὁ κοινότερος ἐργαστηριοῦχος, ὁ προστυχότερος ἐπιχειρηματίας δύναται νὰ κοιμᾶται ἐν ὅλῃ του τῇ ἀναπαύσει! Ἀναντιρρήτως εἶνε ὀχληροτάτη ἀνάγκη.

Ὁ συνταγματάρχης ἀνελογίζετο ταῦτα μελαγχολικῶς ὅτε ἡ κυρία Σιδηράτου, ἥτις ἀνεπαύετο εἰς τὸ πλευρόν του, ἀφυπνίσθη ἐπίσης. Ὁ συνταγματάρχης ἀφ' οὗ ἠρώτησε τὴν γυναῖκά του

Digitized by Google

περὶ τῆς ὑγείας της, ὡς συνείθιζεν ἑκάστην πρωΐαν, ἀνέκραξε:

— Πρέπει νὰ ἐνδυθῶ! ἔχομεν ἐπιθεώρησιν ὅλου τοῦ συντάγματος εἰς τὰς ἑπτά! Τί διαβολο-επάγγελμα εἶνε καὶ αὐτὸ τὸ στρατιωτικό!

— Ἄνδρα μου, μεῖνε δὰ ἀκόμη μερικὰς στιγμάς. Καὶ εἰς τὰς ἕξη νὰ σηκωθῇς ἔχεις πάλιν καιρόν...

— Ὄχι, ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ συνταγματάρχης, ἐπιθυμῶν μολαταῦτα νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν συμβουλὴν τῆς συζύγου του.

— Ἐν τούτοις...

— Τὸ ἀπεφάσισα!

— Ἀλλ' ἄν...

— Ματαίως ἐπιμένεις!

— Δὲν ἐπιμένω πλέον, εἶπεν ἡ κυρία Σιδηράτου μετ' ἀξιοπρεπείας.

— Ἄς εἶνε, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης βλέπων ὑποχωροῦσαν τὴν σύζυγόν σου, μὲ κάμνεις ὅ,τι θέλεις... Λοιπόν, μένω...

Μειδίαμα διηύγασε τὸ πρόσωπον τῆς συζύγου τοῦ συνταγματάρχου. Τὴν πρωΐαν ἐκείνην ἐφαίνετο λίαν εὔθυμος. Συνήθως, μόλις ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς της, ἐζήτει φιλονεικίαν πρὸς τὸν σύζυγόν της. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοὐναντίον εἶχε ἀπόφασιν εἰς οὐδὲν νὰ ἀντιτείνῃ.

Ποία ἦτο ἡ αἰτία τοιαύτης ἀπροσδοκήτου μεταβολῆς; Ὁ συνταγματάρχης δὲν ἐβράδυνε νὰ τὸ μάθῃ.

— Τὴν 'ξεύρεις, ἐξηκολούθησε μετὰ δειλῆς φωνῆς, τὴν Πτερωτοῦ, τὴν γυναῖκα τοῦ συνταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ;

— Ναί. Καὶ ἔπειτα;

— Τὴν κυρίαν Πτερωτοῦ, ἐπανέλαβε μετά τινος δισταγμοῦ. Ἐννοεῖς ποίαν ἐννοῶ.

— Ναί, τὴν γυναῖκα τοῦ Πτερωτοῦ, τοῦ συνταγματάρχου.

— Ἀκριβῶς. Τὴν εἶδα χθὲς εἰς τοῦ Νομάρχου·

— Ἀλήθεια;

— Ναί. Καὶ ἐφοροῦσε ἕνα καπέλλο, τόσο εὔμορφο, τόσο πλούσιο! Ἡ νομαρχίνα ἔμεινε μὲ ἀνοικτὸ στόμα ἀπὸ τὸν θαυμασμόν της.

Ἐδῶ ὁ συνταγματάρχης ἐξέβαλε βαθὺν στεναγμόν. Ἤρξατο ὑποπτευόμενος περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

— Νομίζω, εἶπεν ὁρμητικῶς, ὅτι εἶνε καιρὸς νὰ σηκωθῶ!

Ἡ σύζυγός του τὸν διέκοψεν.

— Δι' ὄνομα τοῦ θεοῦ, ἄνδρα μου, ἄκουσέ με μιὰ στιγμή!.. Αὐτὸ τὸ καπέλλο, τὸ ἐπαναλαμβάνω, εἶνε ἀληθὲς ἀριστούργημα. Ὅλοι δι' αὐτὸ ὁμιλοῦν, νομίζω μάλιστα ὅτι λέγουν: Καλότυχη ποῦ εἶνε αὐτὴ ἡ Πτερωτοῦ! μόλις ἐπιθυμήσῃ κἄτι τι τῆς τὸ προσφέρει ὁ σύζυγός της. Δὲν εἶνε 'σὰν τὴν καϋμένη τὴν Σιδηράτου.

— Ἀλήθεια, τὸ λέγουν αὐτό; εἶπεν ὁ συνταγματάρχης τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπον ἐγένετο ἐρυθρότατον.

— Ναί, τὸ λέγουν, ἐπανέλαβεν ἐντόνως ἡ σύζυγός του.

— Καλὰ λοιπόν, ἄς τοὺς ἀφήσωμε νὰ λέγουν...

— Πῶς; νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ λέγουν; ἐξηκολούθησε πλήρης ἀγανακτήσεως ἡ κυρία. Ὁ ἴδιος εἶσθε πάντα, κύριε Σιδηράτε. Ἄν ἤμουν ἄνδρας ἐγώ, ἄν ὠνομαζόμην συνταγματάρχης Σιδηράτος, σᾶς ὁρκίζομαι ὅτι θὰ ἔκλεια τὰ στόματα τῶν συκοφαντῶν ἀποδεικνύων εἰς αὐτοὺς ἐμπράκτως ὅτι ψεύδονται. Καὶ πρὸς τοῦτο ἔφθανε ν' ἀγοράσω ἕνα καπέλλο τῆς γυναικός μου ἀκόμη ὡραιότερον ἀπὸ τῆς κυρίας Πτερωτοῦ. Ἴσα ἴσα παρετήρησα ἕνα εἰς τὸ κατάστημα τοῦ..

— Ἀλλά, ὑπέλαβεν ὁ συνταγματάρχης, δὲν σκέπτεσαι καλά· ἔχεις καπέλλο σχεδὸν καινούργιο καὶ τὸ ὁποῖον κάμνει πολλὴν ἐντύπωσιν.

— Τί νὰ συζητοῦμεν ματαίως; Μὴν ἔχετε τὴν ἀξίωσιν ὅτι θὰ εἶσθε ἀπαθὴς κριτὴς εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην; Θέλετε ναὶ ἢ ὄχι, νὰ μοῦ ἀγοράσετε τὸ καπέλο;

— Ἀλλά...

— Μὴ λόγια, ναὶ ἢ ὄχι;

— Νὰ ἰδοῦμε!

— Ναὶ ἢ ὄχι;

— Σκέψου!..

— Ὤ! δὲν ὑποφέρεται πλέον! Ναὶ ἢ ὄχι;

— Αἴ λοιπόν,...ὄχι!

— Ἤμην βεβαία, εἶπεν ἡ κυρίου Σιδηράτου συστρέφουσα τὰς χεῖρας αὐτῆς μετ' ἀπελπισίας. Ἡ καϋμένη ἡ μητέρα μου εἶχε δίκαιον ὅταν μοῦ ἔλεγε: «Ὁ ἄνδρας σου εἶνε θηρίον καὶ θὰ σὲ φάγῃ..»

Καὶ ἡ ἀγαθὴ γυνὴ ἠγωνίσθη ν' ἀναβιβάσῃ ἓν δάκρυ τοὐλάχιστον εἰς τὸν κανθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ της. Διὰ μακρᾶς πείρας καὶ ἀσκήσεως οἱ δακρυγόνοι αὐτῆς ἀδένες ἠδύναντο νὰ ὑπακούωσι σχεδὸν αὐτοστιγμεί. Ὅθεν μετὰ δευτερόλεπτά τινα ὁ συνταγματάρχης ἐβράχη ὑπὸ τῶν δακρύων τῆς τρυφερᾶς συζύγου του.

Καλά, μετὰ τὰς βροντὰς ἡ βροχὴ τώρα! ἐψιθύρισεν.

— Ἔτσι, λαμπρά! σᾶς συγχαίρω περιπαίζετε τὸ θῦμα σας τώρα!

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἐσήμαινεν ἕκτη καὶ ἡμίσεια. Ὁ συνταγματάρχης ἐπήδησεν ἐκ τῆς κλίνης.

Ἡ συζυγικὴ θύελλα διήρκει εἰσέτι.

Ὁ δυστυχὴς Σιδηράτος ἦτο μανιώδης. Μὰ τὸν Θεό, ἐψιθύρισε, μὲ τὸ διάβολο, αὐτὴ ἡ γρύνια θὰ βαστάξῃ ἔτσι ὅσο νὰ βραδιάσῃ. Ἐνεδύθη ταχέως. Τὴν στιγμὴν δὲ καθ' ἣν ἐπόρπου τὴν ζώνην του: Ἔλα τῇ εἶπε, ἡδύνων τὴν φωνήν του, ὡμολόγησε, Χαρίκλεια, ὅτι εἶχες ἄδικον.

— Ἐγώ, ἔχω πάντα ἄδικον, ἀντεῖπεν ἡ ἀξιέ-

Digitized by Google

ραστος γυνή, ἧς τὰ δάκρυα ἐσταμάτησαν ὡς διὰ μαγείας... Ἀφῆτέ με ἥσυχον, κύριε...

— Σὲ βεβαιῶ ὅτι τὸ καπέλλο ποῦ ἐφοροῦσες τὴν τελευταίαν κυριακήν...

— Δὲν πρόκειται περὶ τούτου...

— Ἐντούτοις...

— Σᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἀφῆτέ με.

Πρέπει νὰ συνθηκολογήσω, διενοήθη ὁ συνταγματάρχης.

— Λοιπόν, ἂς κάμωμεν εἰρήνην, ἐξηκολούθησε.

— Γνωρίζετε τοὺς ὅρους μου.

— Εἶνε βαρεῖς, βεβαίως. Τέλος πάντων πόσα στοιχίζει αὐτὸ τὸ καπέλλο;

— Μὲ μεγάλη δυσκολία κατέβη ὁ ἔμπορος εἰς τὰ ἑκατὸν εἴκοσι φράγκα.

— Ἑκατὸν εἴκοσι φράγκα! Τότε λοιπὸν θ' ἀναγκασθῶμεν νὰ κάμνωμεν ἓν φαγητὸν ὀλιγώτερον ἐπὶ ἕνα μῆνα.

— Ἀδιάφορον!

— Καὶ πρέπει νὰ μὴν πίνω καὶ καπνὸν εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα!...

— Ἀδιάφορον! ἡ μεγαλειτέρα ἀνάγκη εἶνε ν' ἀποφύγωμεν μὲ πᾶσαν θυσίαν τὴν ταπείνωσιν. Δὲν πρέπει νὰ νικηθῶμεν ἀπὸ τοὺς Πτερωτούς· δὲν πρέπει νὰ φανῇ ὅτι τὸ μηχανικὸν ἐθριάμβευσε καὶ ἐντρόπιασε τὸ πεζικόν. Ἂν μ' ἀγοράσετε αὐτὸ τὸ καπέλλο, θὰ ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ βαδίζετε μὲ ὑψηλὸν μέτωπον... Καὶ ἔπειτα, προσεῖπεν ἐρωτύλως, ὁ συνταγματάρχης Σιδηράτος δὲν θὰ εἶνε εὐτυχὴς ὅταν κρατῇ τὴν Χαρίκλειάν του εἰς τὸν βραχίονά του καὶ ἀκούῃ νὰ ψιθυρίζουν κατὰ τὴν διάβασίν του: «Τί θαυμάσιον καπέλλο!» Λοιπόν, ἀνδρούλη μου, νὰ τὸ πάρω, αἴ!, σύμφωνος;

* *
*

Ὁ συνταγματάρχης δὲν ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ὄχι. Καὶ ὅμως τῷ ἐφαίνετο σκληρότατον νὰ στερηθῇ ἐπὶ μῆνα ὁλόκληρον τὸν καπνόν του. Κατέπνιξε βαθὺν στεναγμόν, ἀλλὰ βλέπων ὅτι ἡ κυρία Σιδηράτου ἡτοιμάζετο ν' ἀρχίσῃ καὶ πάλιν τὰ δάκρυα αὐτῆς, ἐπέθηκεν ἐσπευσμένως φίλημα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῆς, καὶ εἶπεν: «Σύμφωνος!»

Τὸ πρόσωπον τῆς κυρίας συνταγματάρχου ἀνέλαβεν αὐτοστιγμεὶ τὴν συνήθη ἀπάθειάν του.

Ὁ συνταγματάρχης ὑπογραφείσης τῆς εἰρήνης ἔκαμε μεταβολὴν καὶ ἐξῆλθε.

Ἦτο γενναῖος συνταγματάρχης ὁ Σιδηράτος.. ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ!

Ἀλλ' ἐνώπιον τῆς συζύγου του ἔτρεμεν, ἔτρεμεν ὅσον οὐδέποτε νεοσύλλεκτος τὴν ἡμέραν τῆς μάχης.

Ἡ κυρία Σιδηράτου ἦτο, ὡς εἶδον ἤδη οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν, γυνὴ γνωρίζουσα νὰ κυβερνᾷ. Τὰ πάντα ἔβαινον στρατιωτικῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ της καὶ πρῶτος ὁ συνταγματάρχης. Προσεπάθει μὲν ἐνίοτε ὁ ταλαίπωρος ν' ἀντιστῇ, νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησίν του, ἀλλ' ἡ ἀντίστασίς του δὲν διήρκει ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐχρησίμευε μόνον εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ ἐμφανέστερον τὸν θρίαμβον τῆς συζύγου του. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐν τούτοις ἡ κυρία Σιδηράτου μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσε νὰ ἄρῃ τὴν νίκην. Ἦτο λοιπὸν ὑπερήφανος καὶ πλήρης χαρᾶς. Ἐν ᾧ δὲ ὁ συνταγματάρχης κατέβαινε τὴν κλίμακα, κεκυφυῖαν ἔχων τὴν κεφαλήν, αὕτη καλυφθεῖσα πάλιν διὰ τοῦ ἐφαπλώματος ἀπεκοιμήθη ἡδέως.

*
* *

Ὁ συνταγματάρχης αἰσχυνόμενος ὅτι ὑπέκυψεν, ἦτο ἐξηγριωμένος. Δυστυχία εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἔμελλε νὰ τῷ παράσχῃ ἀφορμὴν πρὸς ἔκρηξιν τῆς ὀργῆς του· ὁ στρατιώτης αὐτοῦ ὅστις τὸν ἐπερίμενεν ἐν τῇ ὁδῷ, κρατῶν διὰ τῆς χειρὸς ἐπισεσαγμένον τὸν ἵππον του, δὲν ἐβράδυνε νὰ τὸ ἐννοήσῃ.

— Τί κατάστασις εἶνε αὐτὴ τοῦ ἀλόγου, ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης δι' ὀργίλης φωνῆς, ζῶο! κύττα ἐκεῖ χάλια!

Ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν, πρὸς γνῶσιν τοῦ ἀναγνώστου, ὅτι ἵππος καὶ στρατιώτης ἦσαν ἀνεπίληπτοι. Ἀλλὰ δὲν εἶνε πασίγνωστον πλέον ὅτι τόσον δυσηρεστημένοι εἴμεθα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅσον ὀλιγώτερον εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μας;

— Ξέρεις, ἐξηκολούθησεν ὁ ἐξωργισμένος ἀξιωματικός, ὅτι παρακαλοῦν τόσοι στρατιῶται διὰ νὰ πάρουν τὴν θέσιν σου, εἰς τὸ σπίτι μου; Λάβε τὰ μέτρα σου, γιατὶ σὲ στέλλω εἰς τὸν στρατῶνα, ἀκαμάτη!

Ἡ ὀργὴ ἀπέπνιγε τὸν Σιδηράτον. Συνεπλήρωσε τὴν ἱερεμιάδα ταύτην δι' ὕβρεων, ἃς θὰ ἐζήλευον πολλοὶ δημοσιογράφοι διὰ τὸ εἰκονικὸν αὐτῶν ὕφος. Πῦρ δὲ πνέων καὶ μένεα ἀνέβη τὸν ἵππον του, τὴν ὁλοὲν δ' αὔξουσαν ἔξαψίν του ἐξεδήλωσε διὰ σφοδρῶν πτερνισμάτων εἰς τὰ πλευρὰ αὐτοῦ. Ὁ ἵππος ἀσυνείθιστος εἰς τοιαύτην βάρβαρον αὐστηρότητα, ἠνωρθώθη ἀγρίως ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ ὁ κύριος Σιδηράτος ὀλίγον ἔλειψε νὰ κρημνισθῇ. Ἐν τούτοις κατώρθωσε νὰ εὕρῃ τὴν ἰσορροπίαν καὶ ἀπῆλθε μεθ' ὁρμῆς. Ὁ στρατιώτης ἀπαθὴς μάρτυς τῆς σκηνῆς ταύτης παρηκολούθησεν αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μέχρι τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ, εἶτα δ' εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ψιθυρίζων: Μπόρα ἔχομε! νὰ ἰδοῦμε ποῦ θὰ ξεσπάσῃ!

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ συνταγματάρχης διήλασε τὴν πόλιν θυελλωδῶς καλπάζων. Προυχώρει, πτερνίζων ἀνηλεῶς τὸν ἵππον αὐτοῦ, ταχὺς

Digitized by Google

ὡς ἀστραπή, ὅμοιος πρὸς, τὸν φανταστικὸν ἱππέα τοῦ θρύλου τοῦ Βοῦργερ.

*
* *

Τὸ σύνταγμα ἦτο ἐν τῷ πεδίῳ ἀπὸ μιᾶς ὥρας. Οἱ ἄνδρες συνδιελέγοντο καθ' ὁμίλους ἀναμένοντες τὴν ὥραν τῆς ἐπιθεωρήσεως, ὅτε διέκριναν μακρόθεν τὸν συνταγματάρχην. Μετὰ δευτερόλεπτά τινα μόλις, ἔφθασεν ἐνώπιον τῶν στρατιωτῶν, τῶν ὁποίων πολλοὶ κατάπληκτοι ἐκ τῆς ἀσυνήθους ταχύτητος τοῦ ἵππου του, εἶπον καθ' ἑαυτοὺς ὡς ὁ συνάδελφός των στρατιώτης: Μπόρα ἔχομε! Νὰ ἰδοῦμε ποῦ θὰ ξεσπάσῃ!

Ἡ πρόγνωσις αὕτη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπαληθεύσῃ. Ἐν ᾧ οἱ ἄνδρες ἔτρεχον κατεσπευμένως εἰς τὰ ὅπλα καὶ παρετάττοντο εἰς γραμμήν, ὁ συνταγματάρχης ἔστη ἐνώπιον τοῦ κέντρου τοῦ συντάγματος. Ὁ ἀντισυνταγματάρχης, διδων τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁδηγίας εἴς τινας ἀξιωματικούς, προσέδραμε νὰ χαιρετήσῃ τὸν ἀνώτερόν του. Ἀλλὰ μεθ' ὅσην ταχύτητα καὶ ἂν ἔφθασε, ὁ συνταγματάρχης ὑπεδέξατο αὐτὸν διὰ τῶν λέξεων τούτων: —Βιασθῆτε δά, ὀλίγον! μιὰ ὥρα τώρα περιμένω!...

— Ἀλλά...κύριε ἀντισυνταγματάρχα...

— Τολμᾶτε, ν' ἀντιτείνετε, κύριε! νὰ μείνετε λοιπὸν ὑπὸ κράτησιν μίαν ἑβδομάδα...

Ταῦτα δ' εἰπὼν ὁ συνταγματάρχης ἐκέντησε σφοδρῶς τὸν ἵππον αὐτοῦ καὶ ἤρξατο τῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ συντάγματος. Ὅτε ἐπέρανε τὸ μακρὸν τοῦτο ἔργον, ἐστράφη πρὸς τὸν ἀντισυνταγματάρχην ὅστις ἀνέμενε συγχαρητήρια τινα: «Οἱ στρατιῶται σας, κύριε, ἔχουν ἐλεεινὸν παράστημα, εἶπε. Ἄλλως τε ἡ πειθαρχία παρέλυσε. Ὁ καθεὶς κάμνει ὅ,τι τοῦ καταίβῃ καὶ πρῶτος σεῖς ὁ ἴδιος δίδετε τὸ παράδειγμα. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν θὰ συμβῇ πλέον. Θὰ μείνετε ὑπὸ κράτησιν δεκαπέντε ἡμέρας»...

— Ἀλλά...ἤρξατο λέγων ὁ ἀντισυνταγματάρχης, μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῇ πλέον.

— Σιωπή! ποτὲ δὲν εἶδα ἀξιωματικὸν σὰν ἐσᾶς· τί θράσος! θὰ μείνετε ὑπὸ κράτησιν ὄχι δέκα πέντε ἡμέρας ἀλλὰ ἕνα μῆνα· καὶ μὴ διαμαρτύρεσθε πλέον διότι σᾶς τιμωρῶ αὐστηρότερον...Τώρα μίαν λέξιν: Εἰπέτε εἰς τοὺς ἀξιωματικούς σας ὅτι εἶμαι λίαν δυσηρεστημένος ἀπὸ τὴν στολὴν καὶ τὴν στάσιν τῶν στρατιωτῶν καὶ ὅτι, διὰ τοῦτο, καταργῶ πᾶσαν ἄδειαν μέχρι νεωτέρας διαταγῆς.

Μεθ' ὃ ἀπῆλθεν ὡς ἄνεμος ἀφεὶς τὸν ἀντισυνταγματάρχην τόσῳ μᾶλλον μανιώδη καὶ τεταπεινωμένον, καθόσον ἡ πρὸς αὐτὸν ἐπιτίμησις ἐγένετο ἐνώπιον ὅλου τοῦ συντάγματος.

Ἀλλ' ἅμα ἐξηφανίσθη ὁ ἀνώτερος αὐτοῦ, ὁ ἀντισυνταγματάρχης ἀνέλαβε τὴν ψυχραιμίαν αὐτοῦ, καὶ καλέσας τοὺς τέσσαρας ταγματάρχας:

— Κύριοι, εἶπεν, ὁ συνταγματάρχης μοὶ ἀνέθηκε νὰ σᾶς διαβιβάσω τὴν δυσαρέσκειάν του διὰ τὸ παράστημα τῶν στρατιωτῶν σας. Ἐπομένως, θὰ μείνετε ὑπὸ κράτησιν ὀκτὼ ἡμέρας.

Κατάπληξις τῶν τεσσάρων ταγματαρχῶν, οἵτινες ἐπιβάλλουσιν τὴν αὐτὴν ποινὴν εἰς τοὺς λοχαγούς των.

Κατάπληξις τῶν λοχαγῶν, οἵτινες πράττουσι τὸ αὐτὸ πρὸς τοὺς ὑπολοχαγοὺς καὶ τοὺς ἀνθυπολοχαγούς των.

Κατάπληξις καὶ τούτων, οἵτινες καταδικάζουσιν εἰς ὀκτὼ ἡμερῶν κράτησιν τοὺς ἀνθυπασπιστάς των.

Κατάπληξις τῶν ὑπασπιστῶν, οἵτινες ἐπιβάλλουσι τὴν ποινὴν ταύτην εἰς τοὺς ἐπιλοχίας, οἵτινες σπεύδουσι νὰ τὴν ἐπιβάλωσιν εἰς τοὺς λοχίας, οἵτινες πράττουσι τοῦτο εἰς τοὺς δεκανεῖς, οἵτινες ξεθυμαίνουν κατὰ τῶν στρατιωτῶν.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ οὐδέποτε ἐν συντάγματι ἐθεάθη τοιαύτη πλήμμυρα ποινῶν. Οὐδεὶς ἀξιωματικός, οὐδεὶς ὑπαξιωματικός, οὐδεὶς στρατιώτης ἐξῆλθε τοῦ στρατῶνος ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας.

Ὁλόκληρος δὲ ἡ Ποτεμβούργη ἀνέκραξε: Ὤ! τί δραστήριος ἀξιωματικὸς ὁ Σιδηράτος. Δὲν ἐννοεῖ ν' ἀφήσῃ τὴν πειθαρχίαν νὰ παραλύσῃ!..

Ἰδοὺ ἐν τούτοις πῶς γράφεται ἡ ἱστορία!

Τί θὰ ἔλεγον οἱ Ποτεμβούργιοι ἂν ἐμάνθανον ὅτι ὁ πολεμοχαρὴς ἐκεῖνος συνταγματάρχης μεθ' ὅλον τὸ ἀρειμάνειον ὄνομά του, ἦτο πρόβατον ὅπερ ἡ κυρία Σιδηράτου ὡδήγει ὅπως ἤθελε.

Ἡ κυρία συνταγματάρχου ἠγόρασε τὸν πέτασον αὐτῆς καὶ ἅπασα ἡ πόλις τὸν ἐθαύμασε χωρὶς νὰ ὑποπτευθῇ ὅτι οὗτος ἦτο ὁ αἴτιος τῆς τηλικαύτης ἀναστατώσεως.

Δὲν εἶνε ἆρά γε κατάλληλον, περαίνοντες τὴν ἀληθῆ ταύτην ἱστορίαν, νὰ ἐπαναλάβωμεν τὸ ἀξίωμα: Πολλὰ μεγάλα ἀποτελέσματα ἔχουν μικρὰς αἰτίας;

(Μετάφρασις).

Α...

ΑΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΙ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑι

Τὸ περὶ τῶν *στρατιωτικῶν περιστερῶν* ζήτημα ἐλύθη ἐν Γαλλίᾳ ὁριστικῶς.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἠρνεῖτο νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦτο. Ἐπὶ τέλους, κατορθωθέντος νὰ γείνωσι δεκταὶ δωρεὰν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως 420 περιστεραὶ προερχόμεναι ἐξ ὀνομαστῶν περιστεροτροφείων, ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν ἐπεφόρτισε τὴν διεύθυνσιν τῶν ταχυδρομείων νὰ οἰκοδομήσῃ ἐν περιστεροτροφεῖον, ὅπερ περατωθὲν κατὰ τὸ 1878 περιέχει πάντα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τοιοῦτον ἵδρυμα, καὶ δύναται νὰ περιλάβῃ περὶ τὰ 200 ζεύγη περιστερῶν.

Digitized by Google

Μετ' αὐτὸ ὀκτὼ περιστεροτροφεῖα ὠργανώθηθησαν ἐν Παρισίοις, Βιγκένναις, Μασσαλίᾳ, Περπινιάν, Βερδούν, Τούλ, Βελφόρ καὶ Λίλλῃ πρεπόντως διευθετηθέντα καὶ κατοικισθέντα. Πίστωσις ἐξ 100,000 δραχ. ἐγγράφεται κατ' ἔτος εἰς τὸν προϋπολογισμὸν διὰ τὰς περιστερὰς καὶ τὸν ὀπτικὸν τηλέγραφον. Τέλος ἡ κυβέρνησις ἔθηκε τὰ πάντα εἰς ἐνέργειαν, ὡς ἐν Αὐστρίᾳ, ὅπως ἐνθαρρύνῃ τὴν ὑπὸ ἰδιωτῶν ἀνατροφὴν τῶν ταχυδρομικῶν περιστερῶν, καὶ ζεύγη τοιούτων ἐχορηγήθησαν δωρεὰν εἰς στρατιωτικούς, ὡς καὶ εἰς πολίτας ἀνεγνωρισμένης τιμιότητος.

Ἐσχάτως, εἰς τὰ μεγάλα γυμνάσια τοῦ 9ου σώματος, ἰδιῶται εἶχον παραχωρήσει περιστερὰς ἀνατρεφομένας ὑπ' αὐτῶν, ἵνα ἐκτελέσωσι τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν καὶ βραβεῖα ἀπενεμήθησαν εἰς αὐτάς. Πρό τινος δὲ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὰς διαφόρους πόλεις ἰδιαίτερος ἀξιωματικὸς ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς κέντρον ἑνώσεως τῶν περιστεροφίλων Ἑταιριῶν μετὰ παντὸς ἀσχολουμένου εἰς τὴν ἀνατροφὴν περιστερῶν, καὶ ἐκ τῆς συνενώσεως ταύτης προκύψῃ οἱονεὶ ἐφεδρεία τις, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ δύναται ἡ κυβέρνησις νὰ προστρέχῃ ἐν καιρῷ ἀνάγκης. Ἡ ἀποστολὴ τὴν ὁποίαν ἀνέλαβεν ὁ περὶ οὗ ἀνωτέρω ἀξιωματικὸς ἐπέτυχε καθ' ὁλοκληρίαν.

Τέλος ὁ στρατηγὸς Βουλανζὲ ἐξετέλεσεν ὁριστικὰ πειράματα ἀφορῶντα τὴν χρῆσιν τῶν περιστερῶν ὡς ταχυδρόμων μεταξὺ τοῦ γενικοῦ σταθμοῦ ἐν Τύνιδι καὶ τῶν αὐτόθι στρατιωτικῶς ὑπὸ τῶν Γάλλων κατεχομένων μερῶν· ἐχρησιμοποίησε δὲ ταύτας κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ πρὸς τὸ μεσημβρινὸν τῆς χώρας.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ τὰ πάντα διετέθησαν ὅπως, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν νέος πόλεμος ἐκραγῇ, ἡ διὰ τῶν περιστερῶν ὑπηρεσία μὴ κανονισθῇ αὐτοσχεδίως, ὡς τὸ 1870, χρησιμεύσῃ δὲ ὡς μέσον ἀνταποκρίσεως μεταξὺ τῆς κεντρικῆς διευθύνσεως, τῶν διοικητῶν τῶν ὀχυρῶν θέσεων καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῶν σωμάτων.

K*.

Η ΜΠΑΜΙΑ

Ἐν προηγουμένῳ δελτίῳ τῆς *Ἑστίας* ἀνώνυμος συμπληρῶν τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς *μπάμιας* σημειοῖ, ὅτι «ἡ λέξις μπάμια εἶνε καθαρῶς τουρκική».

Ἀφοῦ καὶ ἡ μπάμια ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ γείνῃ ἀντικείμενον φιλολογικῆς ἐρεύνης, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ προσθέσωμεν χάριν αὐτῆς τὰ ἑπόμενα: Ἡ ὀθωμανικὴ γλῶσσα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε κρᾶμα τῆς τουρκικῆς, ἀραβικῆς καὶ περσικῆς, παρέλαβεν ἐκ δεκαοκτὼ ξένων γλωσσῶν 2,826 περίπου λέξεις, ὅπως ἀπαριθμεῖ παραλαμβάνων αὐτὰς ἐκ τοῦ *Λεχτζὲ-ϊ-ὀσμανὶ* ὁ διάσημος ἀσιανολόγος κ. Ἀλέξ. Καραθεοδωρῆς. Καίτοι ἐν παρόδῳ σημειωτέον ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν παρ' ἑκάστης γλώσσης ληφθεισῶν λέξεων ποικίλλει ἀπὸ μιᾶς μέχρι χιλίων διακοσίων καὶ ὀγδοήκοντα, τριακόσιαι δ' ἐλήφθησαν ἔκ τε τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς. Πάσας τὰς προσληφθείσας σχολιάζων ὁ κ. Καραθεοδωρῆς ἀναφέρει περὶ *μπάμιας* τὰ ἀκόλουθα· «Ἡ μοναδικὴ καὶ μονήρης λέξις, ἣν ἡ ὀθωμανικὴ προσλαμβάνει ἐκ τῶν ἰδιωμάτων τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀφρικῆς εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ νῦν πασιγνώστου λαχανικοῦ, τῆς *μπάμιας* (Ketmie comestible, Ketmie combaud), ἥτις ἦλθε τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Ἀφρικῆς εἰς τὴν Συρίαν, καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀμερικήν, ὅθεν πάλιν μετενεχθεῖσα εἰς Εὐρώπην λογίζεται παρά τισιν Ἀμερικανικὸν φυτόν» [1]. Ἄρα ἡ *μπάμια* μὴ οὖσα καθαρῶς τουρκική, κατάγεται ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, παρελάβομεν δ' αὐτὴν ἐκ τῆς τουρκικῆς, ἀφοῦ ἔκαμε τὸν γῦρον τοῦ κόσμου.

Γ. Ιακ. Καλλισακης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Βελγίῳ ἱδρύθη πρὸ μικροῦ ἰδιαιτέρα τάξις **ξεναγῶν** ἀποκλειστικῶς χάριν τῶν ταξειδευουσῶν κυριῶν καὶ δεσποινίδων, αἵτινες δὲν συνοδεύονται ὑπὸ ἀνδρός. Ἡ πρόνοια δὲ αὕτη εἶνε λίαν ἐπιτυχής, καθόσον καὶ οἱ ξεναγοὶ οὗτοι καὶ διερμηνεῖς εἶνε πάντοτε ἐνδεδυμένοι ἀριστοκρατικώτατα καὶ ἔχουσι τρόπους τοῦ φέρεσθαι εὐγενεστάτους. Πληρώνονται δὲ καθ' ὡρισμένον ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας τίμημα, ἀπὸ τριῶν μέχρι πέντε φράγκων καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Μεταξὺ δὲ τῶν ξεναγῶν τούτων εὑρίσκει τις ἐνίοτε πρόσωπα τῶν καλλιτέρων τάξεων τῆς κοινωνίας, καθόσον πολλοὶ χαρτοπαῖκται ἀπολέσαντες ἐν Σπᾷ καὶ τὸν τελευταῖον αὐτῶν ὀβολόν, προμηθεύονται οὕτω τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Τελευταῖον νέα τις Ἀμερικανίς, εὐπρεπέστατα ἐνδεδυμένη, ἦλθε μόνη εἰς τὰς Βρυξέλλας καὶ ἀπετάθη εἰς τὴν Place Royale εἰς ἄθροισμά τι τοιούτων ξεναγῶν. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐπροτίμησε νέον τινὰ ἀξιοπρεπέστατα καὶ καθαρώτατα ἐνδεδυμένον, ὃν ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος. Ὁ ξεναγὸς ἠρώτησε παραυτὰ μετὰ σεβασμοῦ ἂν ἡ δεσποινὶς ἦλθε δι' ἐργασίαν τινὰ εἰς Βρυξέλλας ἢ ἂν ἦλθεν ἁπλῶς διὰ νὰ ἴδῃ τὰ ἀξιοθέατα τῆς πόλεως. Ἡ Ἀμερικανὶς ἐβεβαίωσε τὸ δεύτερον. Οὕτω ὁ ξεναγὸς τὴν ὡδήγησε εἰς τὸ πρῶτον μνημεῖον τῆς πόλεως, εἶτα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, κατόπιν εἰς τὰ ἀξιοθέατα οἰκοδομήματα, ἐπεξηγῶν εἰς αὐτὴν καὶ περιγράφων τὰ πάντα ἐξαίρετα. Ἀλλ' ἐνῷ περιῆγεν αὐτὴν ἀπὸ μνημείου εἰς μνημεῖον καὶ διήγειρε τὸν θαυμασμόν της, ἐθαύμαζεν αὐτὸς οὗτος τὰς

[1] Κόσμος, φυλλ. ΑΖ' σελ. 585, 586.

Digitized by Google

καλλονὰς ἃς ἀνεκάλυπτεν εἰς ἕκαστον βῆμα τῆς περιηγητρίας. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἦτο ὄχι μόνον νέος τὴν ἡλικίαν ἀλλὰ καὶ νέηλυς εἰς τὸ ἐπάγγελμα. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Γκουδουλὰρ ἐθαύμασε τοὺς ὀφθαλμούς, δι' ὧν ἡ Ἀμερικανὶς ἐθεώρει τὸ λαμπρὸν θόλωμα, εἰς τὰς δενδροστοιχίας τοῦ ζῳολογικοῦ κήπου ἔμεινεν ἐκστατικὸς διὰ τὴν εὐστροφίαν καὶ ἐλαφρότητα τοῦ βήματός της καὶ τὴν θαυμασίαν ἁρμονίαν τοῦ παραστήματός της, εἰς τὴν ἐξέδραν τῶν συναυλιῶν ἦτο ἤδη μετ' αὐτῆς ἐρωτευμένος, εἰς τὸ βουλευτήριον ἤρξατο νὰ τῆς ἐκφράζῃ τὸν ἔρωτά του, περὶ αὐτοῦ δὲ ὡμίλει δι' ὅλων τῶν λοιπῶν ὁδῶν καὶ τῶν ἀξιοθεάτων μνημείων τῆς πόλεως. Ἡ δεσποινὶς ἤκουε τὰ πάντα ἡσύχως, ἀλλὰ καὶ ἄνευ συγκινήσεως, διότι ἦτο μία ἐκ τῶν ἀνεξαρτήτων ἐκείνων θυγατέρων τοῦ Νέου Κόσμου, αἵτινες δὲν ἐκπλήσσονται ὑπ' οὐδενὸς πράγματος, ἀλλὰ διὰ τῆς μεγαλητέρας ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας βαδίζουσι διὰ τῆς ζωῆς. Ὅταν ὁ ξεναγὸς ἐτελείωσε τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἔρωτός του καὶ ἐσιώπησεν ἐν ἐξάψει, προσηλώσας τὰ πλήρη προσδοκίας βλέμματά του ἐπὶ τῆς λατρευομένης περιηγητρίας, παρετήρησεν αὕτη ἀπαθέστατα τὸ ὡρολόγιόν της καὶ «—Ἔχετε νὰ μοὶ δείξετε ἄλλοτι μνημεῖον», τὸν ἠρώτησε· «—Ὄχι», ἀπήντησεν ὁ ξεναγὸς πλήρης ἐλπίδων.—Τότε φέρετέ με εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Bellevue, εἶπεν αὕτη, λαβοῦσα πάλιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βραχίονος. Ὁ ξεναγὸς ἐν διηνεκεῖ ἐξάψει ἦτο πλήρης ἐλπίδων μέχρις οὗ ἔφθασαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Ἐνταῦθα ἡ Ἀμερικανὶς ἐξήγαγε τὸ π ο ρ τ μ ο ν έ της καὶ ἐπλήρωσε τὸν ξεναγὸν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἀστυνομικὴν διατίμησιν. Φαντασθῆτε τὴν θέσιν τοῦ δυστυχοῦς ἐραστοῦ! Ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἐζωγραφίζετο φανερώτατα ἡ ἀπόγνωσις διὰ τὴν φρικτὴν ἀπάτην. Πλήρης παραπόνου προσήλωσε τὰ ἱκετευτικὰ βλέμματά του πρὸς τὴν ψυχρὰν καλλονὴν ὡς ἂν ἔλεγε «Σκληρά, μὴ ἔσο τόσῳ ἀχάριστος καὶ ἀπαθὴς εἰς τὸν διάπυρον ἔρωτά μου! «—Ἄ, ἔτσι!» ἀπήντησεν ἡ Ἀμερικανίς, «ἐνόμιζα ὅτι ἡ ἐξήγησις τοῦ ἔρωτός σας συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν διατίμησιν», διὸ καὶ προσέθηκε τρία ἔτι φράγκα εἰς τὴν προηγουμένην τιμήν. Ἡ ψυχρολουσία αὕτη ἐπανέφερε τὸν νέον εἰς τὴν θέσιν του, ἡ δὲ Ἀμερικανὶς ἀνῆλθεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, πεπεισμένη ὅτι αἱ ἐρωτικαὶ ἐκχύσεις εἶνε καθῆκον τῶν ξεναγῶν ἐν Βελγίῳ, ὅπως διασκεδάζωσι τὸ κατὰ δύναμιν τὰς εἰς αὐτὰς ἐμπεπιστευμένας κυρίας, καὶ παρέχωσιν εἰς αὐτὰς εὐάρεστον ποικιλίαν ἀντὶ τῆς ξηρᾶς καὶ μονοτόνου ἐξηγήσεως καὶ περιγραφῆς τῶν μνημείων.

Πολλοὶ ἐζήτησαν νὰ εἰκάσωσι τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα ὄχι πλέον ἀπὸ τοῦ σχήματος τοῦ κρανίου, τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου ἢ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ὀνύχων. Κατὰ νέαν λοιπὸν τοιαύτην φυσιολογικο-ψυχολογικὴν θεωρίαν τὰς πνευματικὰς ἀρετὰς προσώπου τινὸς δύναταί τις νὰ διακρίνῃ παρατηρῶν τοὺς ὄνυχάς του. Ὄνυχες π. χ. ἐπιμήκεις καὶ στενοὶ εἶνε δεῖγμα προσώπων εὐφαντάστων, ἐχόντων προδιάθεσιν εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὰς τέχνας, συγχρόνως ὅμως εἶνε δεῖγμα καὶ νωθρότητος. Ἐπιμήκεις καὶ πλατεῖς ὄνυχες, ἔχοντες ἐπίπεδον τὸ κύρτωμα αὐτῶν δηλοῦσι σωφροσύνην, κρίσιν ὑγιᾶ καὶ ἐνασχόλησιν ἐπὶ σοβαρῶν ἀντικειμένων. Ὄνυχες βραχεῖς καὶ πλατεῖς εἶνε ἴδιοι προσώπων εὐερεθίστων καὶ εὐεξάπτων, φιλερίδων, ἰδιοτρόπων λίαν ἐρυθροὶ δὲ προσώπων ὑγιῶν, θαρραλέων, μεγαλοφρόνων. Ὄνυχες σκληροὶ καὶ τεθραυσμένοι κατὰ γραμμὰς ἐπιμήκεις εἶνε σημεῖον ἀγριότητος καὶ τάσεως πρὸς ἔριδας ἐμπαθεστάτας. Ἀγκιστροειδεῖς, κεκαμμένοι κατὰ τὸ ἄκρον, ὑπεμφαίνουσιν ὑποκρισίαν καὶ κακίαν, μαλθακοί, εὔκαμπτοι καὶ λεπτοὶ δεικνύουσι πνεῦμα καὶ σῶμα ἀσθενικόν, βραχεῖς δὲ καὶ μέχρι τῶν σαρκῶν φαγωμένοι διὰ τῶν ὀδόντων τάσιν πρὸς ἡδονὰς καὶ βλακείαν. Ἐὰν ἡ θεωρία ὅμως αὕτη εἶνε ἀληθὴς ἢ οὔ, ἀδυνατοῦμεν ν' ἀποφανθῶμεν, ἀφίεμεν δὲ τὴν ἀπόφασιν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, προσθέτοντες ὅτι καὶ ἂν εἶνε ἀληθὴς οὐδεὶς κανὼν ἄνευ ἐξαιρέσεως.

Ἐν Γαλλικῷ τινι γεωγραφικῷ φύλλῳ ἐδημοσιεύθη ἐκτενὲς ἄρθρον περὶ τῶν μεγίστων γεφυρῶν τοῦ κόσμου, τῶν ὁποίων ἡ κατασκευὴ τιμᾷ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ὁ πλήρης αὐτῶν κατάλογος περιλαμβάνει 53 γεφύρας ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἡνωμέναις Πολιτείαις, ἐν Ὁλλανδίᾳ, Αἰγύπτῳ, Ἰνδίαις, καὶ ἀλλαχοῦ. Ἡ μεγίστη πασῶν, λόγῳ μήκους, εἶνε ἡ γέφυρα τῆς Βενετίας, 3,603 μέτρων, ἕπονται δ' αὐτῇ ἡ τοῦ Tay ἐν Ἀγγλίᾳ, 3,155 μέτρων, ἡ τοῦ Μοντρεὰλ 2,637 μέτρων, καὶ ἡ τοῦ Παρκεσβούργου ἐν Ἀμερικῇ 2,147. Αἱ μικρότεραι τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ καταλόγῳ εἶνε ἡ ἐπὶ τοῦ Νέβα τῆς Πετρουπόλεως γέφυρα 405 μέτρων, καὶ ἡ τοῦ Roquefavaux ἐν Γαλλίᾳ, 400 μέτρων.

Ἡ ἀρχαιοτέρα φιλανθρωπικὴ Ἑταιρία τῶν Παρισίων, ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Ἄννης, ἑώρτασεν ἐσχάτως τὴν 191ην ἐπέτειον ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς. Τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἑταιρίας χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1695. Ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα τοῦ ἱδρύσαντος αὐτήν, μόνον δ' ἐν τοῖς ἀρχείοις ἁπλῶς ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ κατὰ τὰ πρῶτα πέντε ἔτη ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς διευθύνοντος τὴν Ἑταιρίαν, ἥτις σήμερον ἀριθμεῖ περὶ τὰ 100 μέλη.

Ὁ ἐν Βακοὺμ ὑποπρόξενος τῆς Γαλλίας ἐγνώρισε τὴν εἰς τὰ δάση τοῦ Καυκάσου ὕπαρξιν νέου εἴδους ξύλου ἐρυθροῦ, κατέχοντος ἀξιολόγους ἰδιότητας. Ἐν Παρισίοις ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν οἰκονομικῶν εὑρίσκονται δείγματα τοῦ ξύλου τούτου, ὅπερ σκληρύνεται ὑπὸ τοῦ ἀέρος, δὲν σήπεται, εἶνε τρεῖς φορὰς βαρύτερον τῆς δρυὸς καὶ εὐχερῶς κατεργάζεται, ἐν γένει δὲ εἶνε πολύτιμον εἰς τοὺς ἁμαξοπηγοὺς καὶ τοὺς ἐπιπλοτέχνας, οἵτινες δύνανται νὰ κατασκευάσωσιν ἐξ αὐτῶν ἕδρας, τραπέζας, καὶ παντοῖα ἔπιπλα στερεὰ καὶ φιλόκαλα.

Καθ' ἃ προβλέπει διάσημός τις ἐν Ἀμερικῇ κατασκευαστὴς τυπογραφικῶν μηχανῶν, δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ καιρός, καθ' ὃν ἡ χρῆσις τοῦ μηχανικοῦ πιεστηρίου θέλει καταργηθῇ. Τὸ πιεστήριον θὰ ἀντικαταστήσῃ ἡ φωτογραφία, καθιστῶσα τὴν ἐργασίαν ταχυτέραν καὶ ὀλιγώτερον δαπανηράν. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου ἀνάγκη

Digitized by Google

ἐν πρώτοις νὰ κατορθωθῇ ὥστε τὰ στοιχειοθετικὰ δοκίμια νὰ ἀποτυπῶνται, δυνάμει τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός, ἐπὶ χάρτου περιστρεφομένου μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε νὰ δύναται νὰ παράγῃ 100 ἀντίτυπα ἀνὰ πᾶν δεύτερον λεπτόν, ἤτοι 360,000 τὴν ὥραν, ποσὸν ἐξαρκοῦν καὶ εἰς τὰς μεγίστας ἀνάγκας. Τὸ οὐσιῶδες πρὸς τοῦτο εἶνε νὰ ἐξευρεθῇ κατάλληλος χάρτης εἰς τὸ δέχεσθαι τὸ φῶς καὶ πρὸς τούτοις εὐθηνός. Ὅ,τι προβλέπει ὁ Ἀμερικανὸς μηχανικὸς χρήζει περισσοτέρας προσοχῆς παρ' ὅσον φαίνεται κατὰ πρῶτον. Πρὸ δεκαετίας οὐδεὶς ὑπώπτευεν ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ παράγωνται φωτογραφικὰ ἀντίτυπα εἰς $^1/_{500}$ τοῦ λεπτοῦ, καὶ πρὸ πεντήκοντα μόλις ἐτῶν ὁ τυπογράφος, ὅστις θὰ ἔλεγεν εἰς τοὺς συναδέλφους του ὅτι ἐπέκειτο ἡμέρα καθ' ἣν ἤθελον ἐξάγει 10,000 ἀντίτυπα κατὰ πᾶσαν ὥραν διὰ τοῦ κυλινδρικοῦ πιεστηρίου, θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς τρελλός· ἐν τούτοις σήμερον ὁ ἀριθμὸς οὗτος δὲν περιέχει οὐδὲν τὸ ὑπερβολικόν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς κατασκευῆς προτομῆς τινος εἰς τὸν Χάμερλιγκ, γερμανική τις ἐφημερὶς παρέσχε τὰς ἑξῆς περιέργους καὶ ἀνεκδότους πληροφορίας περὶ τοῦ βίου τοῦ ἐξόχου τούτου ποιητοῦ τῆς Αὐστρίας.

Ὁ Ροβέρτος Χάμερλιγκ εἶνε ἤδη πεντήκοντα καὶ ἓξ ἐτῶν. Δεκαέτη ὄντα ἐνεπιστεύθησαν αὐτὸν εἰς τὰς φροντίδας τοῦ θείου του Ἀμβροσίου Χάσσλιγκερ, λογίου μοναχοῦ καὶ φίλου τῶν ἡδονῶν. Ἀλλ' ὁ ρεμβώδης καὶ συγκεντρωτικὸς χαρακτὴρ τοῦ παιδίου ἦτο ἀσυμβίβαστος πρὸς τοὺς ἀστεϊσμοὺς καὶ τὴν δηκτικὴν ἀγαθότητα τοῦ θείου του. Ὅθεν προὔτίμα αὐτοῦ ἕτερον μοναχὸν τοῦ κοινοβίου, τὸν Οὔγον Τράουμιχλερ ὅστις νεώτερος ὢν καὶ φλογερωτέραν τρέφων πίστιν, τὸν καθυπέβαλλε συχνότερον εἰς θρησκευτικὰς ἀσκήσεις. Μετ' αὐτοῦ διῆλθε ποτὲ ὅλην νύκτα ἐντὸς ἐκκλησίας προσευχόμενος. Ὁ μοναχὸς οὗτος ἐπρομήθευεν εἰς τὸν Χάμερλιγκ βιβλία, τὰ ὁποῖα δὲν περιείχοντο βεβαίως εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῆς μονῆς, οἷον τὰ διηγήματα τοῦ Σμὶθ καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Σχίλλερ. Καὶ ὅταν συνεπείᾳ τῶν ἀναγνώσεων αὐτῶν προώρως οἰστρηλατηθεὶς ὁ νέος Ροβέρτος ἐπεχείρησε νὰ γράψῃ στίχους, ὁ πατὴρ Οὔγος ἀντὶ νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ, τὸν ἐνεθάρρυνε διὰ πολλῶν ἐπαίνων, μετεῖχε δ' ἐνίοτε καὶ ὁ ἴδιος τῆς συνθέσεως τῶν παιδικῶν αὐτῶν ἔργων.

Ὁ Χάμερλιγκ, μεθ' ὅλην τὴν ἐν μοναστηρίῳ ἀνατροφήν του, ᾐσθάνθη λίαν προώρως πάλλουσαν τὴν καρδίαν του ὑφ' ὅλως κοσμικοῦ ἔρωτος. Τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας του ἦτο νεᾶνις, ἥτις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπεφαίνετο ἐν τῷ τόπῳ ἔνθα διέμενεν οὗτος, πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ εἰρηνοδίκου τοῦ τόπου, τυγχάνοντος συγγενοῦς της. Διηγεῖταί που ὁ ποιητὴς ὅτι, μόλις τὴν ἔβλεπεν, ηὐχαρίστει τὸν Θεὸν διὰ σειρᾶς Π ά τ ε ρ ἡ μ ῶ ν, ἀπαγγελλομένων μετὰ τῆς θερμοτέρας εὐλαβείας. Ἡμέραν τινά, εὐτυχήσας νὰ εὑρεθῇ πολὺ πλησίον ἐκείνης εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τοσοῦτον συνηρπάσθη ὑπὸ χαρᾶς, ὥστε ἔδωκεν εἰς τὸν πρῶτον πτωχὸν τὸν ὁποῖον συνήντησε διπλοῦν φιορίνιον, ὅπερ πρώτην φορὰν τοῦ εἶχον χαρίσει οἱ συγγενεῖς του. Ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ὁ Χάμερλιγκ ἔμεινεν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς μονῆς, ἐκ τῶν ὁποίων σφοδρῶς ἠνυπομόνει νὰ ἐξέλθῃ, διότι ἡ φλογερὰ φαντασία του τῷ παρουσίαζε τὸν κόσμον ὑπὸ τὰ θαυμασιώτερα χρώματα. Ἐν Βιέννῃ ἐπεράτωσε τὰς πρώτας αὐτοῦ σπουδάς, μεθ' ὃ ἐνεγράφη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολήν, ἑλκυόμενος ἰδιαζόντως ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἱστορίας. Δεκαεπταέτης εἶδε κατὰ πρῶτον τυπωμένον ἓν ἐκ τῶν ποιημάτων του, μετὰ ἐννέα δ' ἔτη ἐδημοσίευσεν ἰδίαις δαπάναις ἐν Τεργέστῃ τοὺς εἰς τὴν Ἀδριατικὴν ἀφιερωμένους Σ τ ί χ ο υ ς του. Ἦτο τότε καθηγητὴς εἰς τὸν Γυμνάσιον τῆς Τεργέστης, καὶ εἶχε διέλθει ὁλόκληρον φθινόπωρον ἐν Βενετίᾳ, ἔνθα ἔγραψε τὴν Ἐ ξ ό ρ ι σ τ ο ν Ἀ φ ρ ο δ ί τ η ν, ἓν ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ποιημάτων, τὸ ὁποῖον δικαίως ὠνομάσθη «μουσικὴ συμφωνία ἐξ ἰδεῶν.» Ἀλλ' ἐπὶ μακρὸν χρόνον διέμεινε χωρὶς νὰ δύναται νὰ εὕρῃ ἐκδότην τῶν στίχων του. Ὁ Κόβερ τέλος τοὺς ἐδημοσίευσε κατὰ πρῶτον τῷ 1858.

Κατὰ τὴν νεωτάτην ἐπίσημον ἀπογραφὴν ὁ ὁλικὸς πληθυσμὸς τῆς Αἰγύπτου ἀνέρχεται εἰς 6,806,381 κατοίκους. Ἡ πολυπληθεστέρα τῶν πόλεων αὐτῆς εἶνε τὸ Κάϊρον περιέχον 374,838 κατοίκους, ὧν 353, 188 ἰθαγενεῖς καὶ 21,650 Εὐρωπαῖοι. Μετὰ τὸ Κάϊρον ἔρχεται ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἧς οἱ κάτοικοι συμποσοῦνται εἰς 231,396, ἐξ ὧν 181,703 Αἰγύπτιοι καὶ 49,693 Εὐρωπαῖοι.

Χωρικός τις ἐρωτᾷ ἕτερον εἰς τί χρησιμεύει αὐτὸ τὸ σύρμα ποῦ περνοῦν ἀπὸ 'πάνω ἀπὸ τὰ ξύλα καὶ τὸ λὲν τ η λ έ γ ρ α φ ο;

—Νά, 'μπορεῖς μιὰ στιγμὴ νὰ 'μιλήσῃς τοῦ υἱοῦ σου ποῦ εἶνε 'στὴν Ἀθῆνα.

Ὁ χωρικὸς εἶχε λάβει τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπιστολὴν τοῦ υἱοῦ του, στρατιώτου εἰς Ἀθήνας, ὅστις τοῦ ἐζήτει τσαρούχια. Σπεύδει λοιπὸν εἰς τὸν τσαρουχοποιὸν τοῦ χωρίου, ἀγοράζει τὰ τσαρούχια, γράφει καὶ δύο λέξεις γ ρ ά μ μ α, καὶ δι' ἰσχυροῦ σ π ά γ κ ο υ ἀναρτᾷ ἐπιστολὴν καὶ τσαρούχια ἀπὸ τοῦ σύρματος τοῦ τηλεγράφου, καὶ μεταβαίνει περιχαρὴς εἰς τὸ οἰνοπωλεῖον, ἐρωτῶν «μετὰ πόσην ὥρα θὰ ἔλθῃ ἡ ἀπάντησις». Οἱ συγχωρικοί του γελῶντες δεικνύουσιν εἰς αὐτὸν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸν κίνδυνον τῆς κλοπῆς τῶν τσαρουχίων (ἅτινα ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον ἤδη κλαπῇ ὑπό τινος διαβάτου, ὅστις παίζων ἐκρέμασεν ἀντ' αὐτῶν τὰ τετριμμένα παλαιά του).

Ὁ χωρικὸς μεταβαίνει παρευθὺς εἰς τὸ σύρμα τοῦ τηλεγράφου, ἀλλ' ὁποία ἔκπληξις! Ἀντὶ τῶν καινουργῶν τσαρουχίων κρέμανται ἄλλα διάτρητα καὶ ἐλεεινά. Περιχαρὴς ὁ χωρικὸς τὰ λαμβάνει καὶ τρέχει εἰς τὸ οἰνοπωλεῖον.

—«Δὲν σᾶς ἔλεγα ἐγώ...Νά, σὰν νὰ μὴν εἰξέρω 'γὼ τί μοῦ γίνεται...Νά...ὁ γυιός μου ἔλαβε τὰ καινούργια καὶ μοῦ 'στειλε κιόλας καὶ τὰ παληά.

—Ἠξεύρετε, Κύριε, νὰ μοῦ εἰπῆτε ποῦ κατοικεῖ ὁ ὀδοντοϊατρὸς ποῦ βγάζει τὰ δόντια χωρὶς πόνο;

—Μάλιστα. Πηγαίνετε κατ' εὐθεῖαν, ἔπειτα στρέψατε δεξιὰ τὸ μικρὸ δρόμο. Μετὰ δύο-τρία σπίτια θ' ἀκούσετε φωναῖς δυναταῖς ἐπάνω. Ἐκεῖ κάθεται ὁ γιατρὸς ποῦ ζητεῖτε.

Ἐν Ἀθήναις τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 192.

Digitized by Google

'Αριθ. 511 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. 13 Ὀκτωβρίου 1885

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Ε'.

Ἀγρίνιον, 23 Ἀπριλίου.

Εἰς τὸ περὶ Ἀκαρνανίας σύγγραμμά του ὁ κ. Heuzey, καίτοι περὶ ἀρχαιολογίας ἰδίως πραγματευόμενος, περιγράφει ὅμως μὲ πολλὴν καὶ χάριν καὶ ἀκρίβειαν τὴν φύσιν καὶ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ ἀγρίας ταύτης χώρας. Αἱ περιγραφαί του μοῦ ἦλθον συχνάκις εἰς τὴν μνήμην καὶ προχθὲς ὅτε παρέπλεα τοὺς κόλπους καὶ τὰ ἀκρωτήριά της, ἀλλ' ἔτι περισσότερον σήμερον, ὅτε διηρχόμην τὰ ἐνδότερά της. Ἐν τούτοις (συγχώρησόν μου τὴν ἐπανάληψιν, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι ἀρέσκομαι ἐπαναλαμβάνων τοῦτο), ἀπὸ τὸ 1856, ὅτε ὁ κ. Heuzey περιῆλθε τὴν Ἀκαρνανίαν, τὰ πράγματα μετεβλήθησαν ἐνταῦθα διττῶς. Πρῶτον, δὲν λυμαίνεται πλέον τὴν χώραν ἡ ληστεία, καὶ δεύτερον δύναταί τις νὰ τὴν διέλθῃ σήμερον ἐφ' ἁμάξης. Οὕτω ἤλθομεν ἡμεῖς ἐντὸς τεσσάρων ὡρῶν ἀπὸ Καρβασαρᾶν εἰς Ἀγρίνιον.

Γράφω *Ἀγρίνιον* ἀφοῦ τὸ ἐθέσπισαν οὕτω, ἀλλὰ τὸ γράφω ὑπὸ διαμαρτύρησιν. Προκρίνω τὸ ὄνομα Βραχῶρι, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἡ πόλις αὕτη εἶναι εἰσέτι γνωστὴ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα· τοῦτο εἶναι ἡ τῆς κοινῆς καὶ καθημερινῆς χρήσεως, τὸ ἄλλο ἡ ἑορτάσιμος οὕτως εἰπεῖν ὀνομασία, ἡ διὰ τὰς Κυριακάς.

Χάρις εἰς τὴν σχολαστικότητα ἥτις ἐπεκράτησε κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, πολλαὶ ὀνομασίαι μετεβλήθησαν τοιουτοτρόπως. Ἠθέλησαν νὰ ἀναστήσωσι τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα δίδοντες εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία μας τὰ ἀρχαῖα ὀνόματά των, ὅπου νέαι ὀνομασίαι τὰ ἀντικατέστησαν. Ἐλησμόνησαν ὅμως ὅτι τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν διεδέχθη νεωτέρα ἱστορία, ἥτις ἀφῆκε καὶ αὕτη τὰ ἴχνη της εἰς τὴν πατρίδα μας, ἴχνη ἅτινα δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα ν' ἀποσβέσωμεν. Ἠδυνάμεθα δὲ νὰ σεβασθῶμεν τὰ διὰ μακρᾶς παραδόσεως καθιερωθέντα νέα ὀνόματα, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ φανῶμεν ἀσεβεῖς πρὸς τοὺς ἐνδόξους προγόνους μας. Ἀπ' ἐναντίας, ἀδικοῦμεν τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα ὅσῳ καὶ τὴν νεωτέραν ἱστορίαν διὰ τῆς συγχύσεως τὴν ὁποίαν ἐπιφέρουν ἐνίοτε τοιοῦτοι ἀναχρονισμοὶ καὶ τοιαῦται ἀναβαπτίσεις. Οὕτω περὶ Ἀγρινίου, εἶναι μήπως βέβαιον ὅτι τὸ Βραχῶρι κατέχει τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως; Οὐδαμῶς! Οἱ ἀρχαιολόγοι ἀνευρίσκουν τὰ ἴχνη της εἰς ἀπόστασιν τινὰ τοῦ Βραχωρίου. Ἡ ἐξακρίβωσις τῆς τοποθεσίας τοῦ Ἀγρινίου ἦτο ἔργον τῶν ἀρχαιολόγων, τῶν δὲ διοργανωτῶν μας καθῆκον ἦτο, νομίζω, νὰ μὴ ἐπεμβαίνωσιν εἰς τὰ τῆς ἀρχαιολογίας καὶ νὰ διατηρήσωσι τὸ ὄνομα Βραχῶρι. Τὸ ὄνομα τοῦτο συχνάκις ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐπαναστάσεως. Οἱ Βραχωρῖται ἐπανέστησαν ἐκ τῶν πρώτων καὶ ἐδίωξαν τοὺς κατέχοντας τὴν πατρίδα των Τούρκους, εὑρισκόμενοι δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ ἐχθροῦ ὁπότε οὗτος κατήρχετο ἐξ Ἠπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα, πολλάκις ἠγωνίσθησαν πρὸς ἀναχαιτισμὸν τῆς πορείας του. Τώρα λοιπὸν ὁ ἱστορικός, ὁ μνημονεύων τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πρέπει νὰ τὰ ἐξιστορῇ ὡς διαδραματισθέντα εἰς Ἀγρίνιον καὶ ὄχι εἰς Βραχῶρι; — Σήμερον σκεπτόμεθα ὀρθότερον καὶ νομίζω ὅτι δὲν ἠθέλομεν περιπέσει εἰς παρόμοια σφάλματα ἐξ ὑπερβολικῆς ἀρχαιολατρείας, ἀλλὰ τὸ κακὸν ἔγεινεν ὡς πρὸς τὸ Βραχῶρι καὶ ἀναγκάζομαι νὰ χρονολογῶ τὰς ἐπιστολάς μου κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπισήμου γεωγραφίας μας.

Ὁ δήμαρχος τοῦ Καρβασαρᾶ (εὐτυχῶς δὲν μετεβλήθη καὶ ὁ Καρβασαρᾶς εἰς Ἄργος Ἀμφιλοχικόν) μᾶς εἶχεν ἑτοίμην τὴν παραγγελθεῖσαν ἅμαξαν, ὥστε δὲν ἐχρονοτριβήσαμεν ἐκεῖ, μολονότι δὲν θὰ μὲ δυσηρέστει ποσῶς ἐὰν παρετείνετο ἡ διαμονή μας ἐπὶ τοσοῦτον τοὐλάχιστον, ὥστε νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ ἐρείπια τῆς Λιμναίας, τὰ ὁποῖα ὁ κ. Heuzey περιγράφει.

Χθὲς σοῦ ἔλεγα ὅτι ἡ Πρέβεζα κερδίζει ὅταν τὴν ἐπισκεφθῇ τις μετὰ τὴν Ἄρταν. Οὕτω μετὰ τὰς δύο ἐκείνας πόλεις, ὁ μικρὸς καὶ ταπεινὸς Καρβασαρᾶς φαίνεται ὡς πρῶτος σταθμὸς πρὸς πολιτισμὸν ἀνώτερον. Βλέπει τις ἐνταῦθα ὁδοὺς

Digitized by Google

εὐθείας, τινὲς μάλιστα τῶν ὁποίων ἔχουν ἀπὸ τοῦδε τὴν ζώνην τοῦ μέλλοντος πεζοδρομίου των, —διαβλέπεις ὅτι ὑπάρχει που κυβέρνησις, εἰς δὲ τὴν πόλιν αὐτὴν δημοτικὴ ἀρχή, καὶ ὅτι ἀμφότεραι μεριμνοῦν ὅπως δήποτε περὶ τῆς εὐημερίας τῶν κατοίκων. Ἀληθῶς, ταῦτα μόλις θὰ τὰ ἴδῃς ἐρχόμενος ἄλλοθεν, ἀλλ' ὅταν ἔρχεσαι ἀπὸ Τουρκικὰς πόλεις τὰ βλέπεις ἕως καὶ εἰς τὸν Καρβασαρᾶν.

Ἡ πρόθυμος φιλοφροσύνη τῶν κατοίκων μαρτυρεῖ τὴν φιλοξενίαν των ἀλλὰ καὶ συνάμα τὴν σπάνιν τῶν περιηγητῶν. Ὁ πράκτωρ τῆς ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας μᾶς προσκαλεῖ μετ' εὐγενοῦς ἐπιμονῆς ν' ἀναβῶμεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυγάτηρ μᾶς προσφέρουν τὸ γλυκὸν συνοδευόμενον μὲ ἐγκάρδια «Καλῶς ὡρίσατε». Μόλις ἀναχωροῦμεν ἐκεῖθεν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ δημάρχου, καὶ ἰδοὺ ὁ δήμαρχος ἐρχόμενος εἰς προϋπάντησίν μας. Τὸν ἀκολουθοῦμεν εἰς τὴν οἰκίαν του, εὑρίσκομεν δ' ἐκεῖ ὅλην τὴν οἰκογένειαν συνηθροισμένην, διότι ἑορτάζει τὸ ὄνομά του σήμερον, ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ τράπεζα εἶναι πλήρης γλυκυσμάτων καὶ ροσολίων, τρώγομεν δὲ καὶ πίνομεν εἰς ὑγείαν τοῦ δημάρχου, καὶ ἀναχωροῦντες ἀναγκαζόμεθα νὰ δεχθῶμεν γλυκύσματα καὶ διὰ τὸν δρόμον.

Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου καὶ εἰς τοῦ πράκτορος, καθὼς πανταχοῦ ἐν γένει εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἐκλείπουν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰ Ἀνατολικὰ ἔθιμα ὡς πρὸς τὴν διακόσμησιν. Τὸν Τουρκικὸν σοφᾶν διαδέχεται ὁ κομψότερος ἀλλ' ὄχι καὶ ἀναπαυτικώτερος καναπές, τὰ χαμηλὰ σκαμνία ἡ ψαθίνη καθέκλα καὶ ἡ πολυθρόνα, ἀναπόφευκτος δὲ κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἡ *κονσόλα* καὶ ἄνωθεν αὐτῆς ὁ καθρέπτης. Δὲν δύναμαι νὰ ἐγγυηθῶ ὅτι καὶ οἱ κοιτῶνες ἐξευρωπαΐσθησαν ὅσον ἡ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς, ἀλλὰ θὰ γείνῃ καὶ τοῦτο, ἐὰν εἰσέτι δὲν ἔγεινε. Ἡ μεταβολὴ ἀρχίζει ἐκ τῶν πρὸς τὸ θεαθῆναι, μέχρις οὗ εἰσδύσῃ καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα. Τὸ δὲ πρᾶγμα δὲν περιορίζεται εἰς μόνα τὰ ἔπιπλα, ἀλλ' εἶναι γενικὴ ἡ τάσις πρὸς παραίτησιν τῶν ἀρχαίων συνηθειῶν. Οὕτω καὶ περὶ τὴν ἐνδυμασίαν, ὁ δήμαρχος τοῦ Καρβασαρᾶ μένει ἔτι πιστὸς εἰς τὴν φουστανέλαν, ἀλλ' ὅμως ἐφραγκοφόρεσε τὸν μικρόν του υἱόν.

Εἶναι ἆρά γε καλὸν τοῦτο ἢ κακόν; Νομίζω ὅτι εἶναι καὶ καλὸν καὶ κακὸν ταυτοχρόνως, διότι παραδεχόμενοι πολιτισμόν, ὅστις, ναὶ μέν, ἐπιστρέφει εἰς τὴν πρώτην κοιτίδα του ἀλλ' ἐπανέρχεται ὁπωσδήποτε μακρόθεν,—κινδυνεύομεν ἐνίοτε ν' ἀρχίσωμεν ἰδιοποιούμενοι τὰ χειρότερά του. Ἐὰν ἐγνώριζες ὑπὸ ὁποίαν φάσιν ὁ πολιτισμὸς οὗτος ἐμφανίζεται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις μας! Νὰ σοῦ τὸ εἴπω;—Ὑπὸ τὴν τῶν Ὠδικῶν Καφενείων!

Σήμερον τὸ πρωῒ μοῦ διηγοῦντο ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ὁποίαν ἀναστάτωσιν ἔφερεν ἐνταῦθα ἡ παρουσία τοῦ προσωπικοῦ τῶν καφενείων τούτων. Εἶναι ὡς ἄλλη εἰσβολὴ ἀκρίδων! Αἱ ἀποτελοῦσαι τοὺς θιάσους ἔρχονται ἐκ Γερμανίας καὶ Ἰταλίας, ἀλλὰ πρὸς ἔνδειξιν τῆς Γαλλικῆς τοῦ πράγματος ἐφευρέσεως διατηρεῖται ἡ Γαλλικὴ ὀνομασία του, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι, ἐπειδὴ δὲν προφέρομεν εὐκόλως τὸ *ch*, μετετράπη τὸ Café chantant εἰς *Καφὲ—Σαντάν*. Φαίνεται ὅτι αἱ ἐκ Γερμανίας σειρῆνες ἐκμεταλλεύονται ἐπιδεξιώτερον τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἀκροατηρίου των, χρηματολογοῦσαι ἄνευ ἀνταλλαγῆς, ἐνῷ αἱ Ἰταλίδες λέγονται γενναιότεραι. Ἀλλὰ καὶ αἱ μὲν καὶ αἱ δὲ διετάραξαν τὴν ἡσυχίαν τῶν ἐπαρχιῶν μας, ὅπου τὰ ἤθη διετηροῦντο χρηστὰ καὶ αὐστηρά, εἰς βαθμὸν ὥστε κατήντησαν ὁ τρόμος τῶν γυναικῶν μας καὶ τῶν γερόντων. Εἰς Καρβασαρᾶν αἱ ἀντιζηλίαι τῶν φοιτώντων εἰς τὰ καφενεῖα ταῦτα ἀπέληξαν ἐσχάτως εἰς ρήξεις, αἵτινες ἐπροκάλεσαν τὴν ἐπέμβασιν στρατιωτικῆς δυνάμεως. Ἐντούτοις, καθ' ἃ μ' ἐβεβαίωσεν ὁ διηγούμενος ταῦτα συνεπιβάτης, — τὸν πιστεύω δὲ τόσῳ μᾶλλον, καθόσον ἔφερε καὶ αὐτὸς εὐρωπαϊκὴν ἐνδυμασίαν,—μόνη ἡ φραγκοφορεμένη νεολαία τοῦ Καρβασαρᾶ ἀνεμίχθη εἰς τὰς ἐνθουσιώδεις ἐκείνας ἐπιδείξεις, οἱ δὲ φουστανελοφόροι ἔβλεπον μακρόθεν τὰ γινόμενα. Διατηρήσαντες οὗτοι τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα, ἔμειναν πιστότεροι εἰς τὰ πατριαρχικὰ ἤθη τῆς πατρίδος. Ὑποθέτω ὅτι δὲν τοὺς ἔλειπεν ἡ ὄρεξις, ἀλλ' ὑπερενίκησεν ἡ φιλοτιμία. Τὸ ράσον ἀποτελεῖ, ἐν μέρει τοὐλάχιστον, τὸν καλόγηρον, ὅ,τι καὶ ἂν λέγῃ περὶ τοῦ ἐναντίου ἡ Γαλλικὴ παροιμία.

Ἀλλὰ μὴ μ' ἐκλάβῃς ὡς ὀπισθοδρομικόν. Ὄχι. Εἶμαι κ' ἐγὼ ὑπὲρ τῆς προόδου, δὲν μὲ φοβίζουν δὲ ταῦτα ὑπὲρ τὸ δέον. Τὰ θεωρῶ ὡς ἕνα τῶν τρόπων δι' ὧν ἐξαγοράζομεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, πιστεύω δὲ ὅτι τὸ κακὸν εἶναι παροδικόν, ὅτι θὰ διέλθωμεν τὴν περίοδον τῆς κρίσεως μέχρις οὗ ἐξαντληθῇ ἡ ἀσθένεια καὶ ἐπέλθῃ ἀφ' ἑαυτῆς ἡ θεραπεία. Πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν ἡ Γαλλία μᾶς ἐκήρυττε παρ' ὀλίγον τὸν πόλεμον χάριν σχοινοβατρίας πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπέδειξαν αἰσθήματα ἀκατασχέτου λατρείας μέλη τινὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ συρφετοῦ. Τὸ ζήτημα εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ θεατρώνου Soulié. Ἔκτοτε μᾶς ἦλθον τοσαῦται ἐκπολιτίστριαι τοῦ εἴδους τούτου, ὥστε ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν νεοφύτων ἠμβλύνθη, οὐδὲ ὑπάρχει πλέον φόβος μὴ μᾶς ἐκθέσωσιν ὁρμητικοὶ Ἀθηναῖοι εἰς τὸν κίνδυνον νέου πολέμου χάριν τοι-

Digitized by Google

ούτων Έλενῶν. Θὰ τὰς συνειθίσωσι καὶ εἰς Καρβασαρᾶν.

Ἐντούτοις ὁμολογῶ ὅτι εὐχαριστοῦμαι βλέπων τὴν φουστανέλαν ἐπικρατοῦσαν εἰσέτι εἰς τὰ μέρη ταῦτα. Τὴν ἐχόρτασα σήμερον, ὄχι καθ' ὁδόν, —διότι μεταξὺ Καρβασαρᾶ καὶ Ἀγρινίου μόλις συνηντήσαμεν καθ' ὅλον τὸ διάστημα δέκα ἢ δώδεκα ἀνθρώπους, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν μικρῶν καλυβῶν, δῆθεν καφενείων, ὅπου εὑρίσκει τις νερὸν διὰ τὰ ζῶα καὶ ρακὶ διὰ τοὺς ὁδοιπόρους, ἀλλ' ὄχι καὶ ἄλλο τίποτε·—ἐνταῦθα ὅμως, εἰς Ἀγρίνιον, οἱ κάτοικοι ἦσαν εἰς κίνησιν σήμερον ἕνεκα τῆς ἑορτῆς, αἱ ὁδοὶ πλήρεις, τὸ δὲ πλῆθος συνεπυκνοῦτο εἰς τὴν κεντρικὴν τῆς πόλεως πλατεῖαν, καὶ παρεκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, πανταχοῦ ἡ φουστανέλα. Ἔβλεπες ἕνα σωρὸν κατάλευκον, καὶ ἄνωθεν, ὡς παπαρούνας ἐπὶ χιόνος, τὴν ἐρυθρὰν γραμμὴν τῶν φεσίων, — θέαμα γραφικώτερον ἢ τὰς μελανείμονας συναθροίσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν πόλεων.

Ἅμα διέλθῃς τὴν μεγάλην κεντρικὴν ὁδὸν τοῦ Καρβασαρᾶ (δὲν ἀπαιτεῖται δὲ πολλὴ ὥρα πρὸς τοῦτο), καὶ τοὺς παρὰ τὴν πόλιν ἀγρούς, εὑρίσκεσαι διὰ μιᾶς ἐντὸς χώρας ἐρήμου καὶ ἀγρίας. Τὰ τρία ἢ τέσσαρα μικρὰ χωρία, ἅτινα καὶ μόνα καθ' ὅλον τοῦ δρόμου τὸ διάστημα βλέπεις μακρόθεν ἐπὶ ἀπεχόντων ὑψωμάτων ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, ἐπαυξάνουν ἀντὶ τοῦ νὰ ἐλαττώσωσι τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἐρημίας. Οἱ σκύλοι σὲ ὑποδέχονται ἐνταῦθα μὲ ὑλακὰς θηριωδεστέρας τοῦ συνήθους, ἡ δὲ ἀγριότης των ὑποδεικνύει ὅτι καὶ οἱ σκύλοι καὶ οἱ κύριοί των δὲν συνείθισαν εἰσέτι νὰ βλέπωσι ξένους πλησίον τῶν κατοικιῶν των. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὁδὸς αὐτὴ ἐπιμαρτυρεῖ τοῦτο· πολλαχοῦ τὴν καλύπτει τὸ χόρτον, μόλις δὲ μένει εἰς τὸ μέσον λωρὶς κενὴ διὰ τὴν διάβασιν τῶν τροχῶν. Ἡ ὁδὸς αὕτη ἐχαράχθη ἐν βίᾳ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν διὰ τὴν στρατιωτικὴν κατάληψιν τῶν νέων ἐπαρχιῶν, ἠλπίζετο δὲ τότε ὅτι θὰ παρεκταθῇ μέχρις Ἰωαννίνων. Πληροφοροῦμαι ὅτι πρόκειται ἤδη νὰ ἐπισκευασθῇ καὶ νὰ συνενωθῇ μετὰ τῆς ἀπὸ Μενίδι εἰς Ἄρταν ὁδοῦ.

Ὁ δρόμος διέρχεται τὴν μακρὰν κοιλάδα, ἥτις χωρίζει τὰ ὄρη τοῦ Ξηρομέρου ἀπὸ τὰ τοῦ Βάλτου, μέχρις οὗ εὐρυνομένη σχηματίζει τὴν πεδιάδα τῆς Τριχωνίας, τὴν ὁποίαν διαβρέχει ὁ Ἀχελῷος. Ὁ ποταμὸς φαίνεται μόνον ἀφοῦ πλησιάσῃς εἰς τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Στράτου, ἀλλ' ἅμα διέλθῃς τὸ στενὸν τοῦ Καρβασαρᾶ καὶ τὸ ἐπέκεινα δάσος δρυῶν, βλέπεις, πρὸς τὰ δεξιά, τὴν λίμνην τῆς Ἀμπρακίας, ἥτις ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος φαίνεται μακρόθεν ὡς πλατὺς ποταμός. Εἰς τὰ κυανᾶ νερά της κατοπτρίζεται τὸ πέραν αὐτῆς ὑψηλόν, κατάφυτον ὄρος. Βλέπων τὰ πυκνὰ δάση του, φαντάζεσαι κάπρους καὶ ἐλάφους καὶ τὰ ὑπὸ τὴν σκιὰν κλέφτικα λημέρια τῆς δημοτικῆς μας ποιήσεως.

Ἡ ἀφθονία τῶν δένδρων καὶ τῶν νερῶν εὐφραίνει ἐνταῦθα τὸν ὀφθαλμόν, ὕστερον μάλιστα ἀπὸ τὰ ὡραῖα μὲν ἀλλὰ γυμνὰ ὄρη τῆς ξηρᾶς Ἀττικῆς.—Μακρότερα, πρὸς τὰ δεξιὰ πάντοτε, ἀκτινοβολεῖ ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου ἡ μικρὰ στρογγύλη λίμνη τοῦ Ὀζεροῦ, εἰς τοὺς πρόποδας βουνῶν ἐξ ἴσου πολυδένδρων.

Ἀριστερόθεν τὰ ὄρη εἶναι ἀπόκρημνα, γυμνὰ καὶ ἄγρια, τὰ δὲ πετρώδη πλευρά των ἔχουν ἐνίοτε σχήματα τόσῳ παράδοξα, τόσῳ λαξευθέντα ἀπὸ τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς καταιγίδας, ὥστε δὲν ἠξεύρεις μακρόθεν ἐὰν βλέπεις βράχους ἢ φαντασιώδη ἐρείπια μυθικῶν τειχῶν. Ἡ ὁδὸς παρακολουθεῖ τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν τούτων. Ποῦ καὶ ποῦ τὰ πλευρά των ἀποκλίνοντα ἡμικυκλικῶς περικλείουν κοίλωμα καλλιεργημένον, εἰς δὲ τὸ βάθος τοῦ ἀγροῦ ὑπάρχει μικρὰ καλύβη ἀχυροσκεπής, ὅπου ὁ σκληροδίαιτος γεωργὸς διανυκτερεύει κατὰ τὰς ὥρας τῆς σπορᾶς ἢ τοῦ θέρους.

Μὴ περιμένῃς λεπτομερεῖς περιγραφὰς τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Στράτου. Σὲ παραπέμπω εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Heuzey. Παρεκτὸς τῆς ἀναμνήσεως τῶν περιγραφῶν του, ἐπαυξάνουν αἱ σημεριναί μου ἐντυπώσεις τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐπισκεφθῶ ἄλλοτε λεπτομερέστερον τὴν Ἀκαρνανίαν. Ἔχει τις πολλὰ νὰ ἴδῃ ἐνταῦθα, τὰ δὲ πολυάριθμα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος εἶναι αὐτὰ καὶ μόνα ἄξια διαμονῆς μακρᾶς εἰς τὰ απόκεντρα ταῦτα μέρη. Περὶ τῶν μνημείων τούτων οὐδεμία ἐλήφθη φροντὶς ἀφότου ὁ κ. Heuzey ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκαρνανίαν, ἀλλὰ μὴ μεμφώμεθα διὰ τοῦτο τὴν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν, ἥτις ἐξετέλεσεν εἰς τὸ ἀναμεταξὺ πολλὰς ἀξιολόγους ἐργασίας εἰς ἄλλα προσιτώτερα μέρη. Δὲν γίνονται τὰ πάντα διὰ μιᾶς, θὰ ἔλθῃ καὶ τῆς Ἀκαρνανίας ἡ σειρά, πρέπει δέ, καθὼς ἔλεγεν ὁ Beulé, νὰ ἐπιφυλάξωμεν καὶ δι' ἐπερχομένας γενεὰς τὴν εὐχαρίστησιν ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων. Ἀλλ' ἡ πλουσία γῆ τῆς Ἑλλάδος θὰ παρέξῃ εἰς πολλὰς εἰσέτι γενεὰς τοιαύτας εὐχαριστήσεις.

Τὰ τείχη τῆς Στράτου καταβαίνουν μέχρι τῶν ὄχθῶν τοῦ Ἀχελώου, ἡ δὲ νέα ὁδὸς διασχίζουσα αὐτὰ διέρχεται τὸ παρὰ τὸν ποταμὸν μέρος τοῦ περιβόλου της. Εἰς ὀλίγην ἐκεῖθεν ἀπόστασιν ἡ ὁδὸς διαπερᾷ τὸν Ἀχελῷον καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν Αἰτωλίαν. Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ βόσκουν ποίμνια πολυάριθμα ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ὁλοκλήρου οἰκογενείας ποιμένων καὶ μανδροσκύλων ὑπὲρ τὸ δέον ἀγρύπνων. Παρέκει δὲ δύο ποιμενίδες, γονατισταὶ ἐπὶ πετρῶν κοπανίζουν τὰ λινὰ των εἰς τοῦ Ἀχελώου τὰ νερά.

Digitized by Google

Ἄλλοτε γέφυρα δὲν ὑπῆρχε, ἡ δὲ διάβασις τοῦ ποταμοῦ ἦτο δύσκολος, ἰδίως ἐν καιρῷ χειμῶνος, ὁπότε ὁ Ἀχελῷος καταβαίνει ἀπὸ τὰ βουνὰ ἐξωγκωμένος καὶ μανιώδης. Αἱ φάραγγες τὰς ὁποίας διατρέχει εὐρύνονται ἐνταῦθα, τὰ δὲ ὁρμητικὰ νερά του εὑρίσκοντα εὐρυχωρίαν μεγαλειτέραν τρέχουν διαιρούμενα ἐντὸς τῆς πλατείας κοίτης των. Ἐδῶ τὰ χωρίζει νησίδιον χλοερὸν ἢ ἄμμος ἐπισωρευθεῖσα πέριξ ὀγκώδους πέτρας, παρέκει συνενοῦνται πάλιν, καὶ μετ' ὀλίγον ἐκ νέου χωρίζονται.

Ἐπὶ τοιούτων τῆς κοίτης ἐξοχῶν ἐθεμελιώθησαν ὑψηλὰ ὑποστηλώματα, βαστάζοντα τὴν ξυλίνην γέφυραν, ἥτις ἐκτίσθη πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, ὁπότε καὶ ἡ ὁδὸς ἐχαράχθη. Ἀλλ' ἡ οἰκοδομὴ δὲν φαίνεται πολὺ στερεά, οὔτε προμηνύεται μεγάλη ἡ διάρκειά της. Ὁ ἁμαξηλάτης μᾶς προσεκάλεσε νὰ καταβῶμεν τῆς ἁμάξης πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ βάρους της, εἰς δύο μάλιστα ὕποπτα μέρη ἔλυσε καὶ τοὺς ἵππους, τὴν δὲ ἅμαξαν ἔσυρεν αὐτὸς βραδέως καὶ μετὰ προσοχῆς, διὰ νὰ μὴ ὑποβάλῃ εἰς δοκιμασίαν μεγάλην τὴν στερεότητα τῆς γεφύρας. Κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα ἡ ὁρμὴ τοῦ ποταμοῦ ἐπέφερε καταστροφὴν εἰς τὰ δύο ἐκεῖνα σημεῖα τῆς γεφύρας. Ἐγένετο ἐπισκευή τις ἀλλ' ὄχι πολὺ ἀσφαλής, τοῦτο δὲ πρὸς ἀποφυγὴν περιττῆς δαπάνης, καθόσον πρόκειται νὰ κτισθῇ νέα λιθίνη γέφυρα ἐκεῖ πλησίον.

Ἐννοεῖς ἐκ τούτων ὅτι δόσις ἀνησυχίας παρακολουθεῖ τὸν ἐπὶ τῆς μακρᾶς καὶ ὑψηλῆς ξυλίνης γεφύρας περίπατον. Ἀλλὰ λησμονεῖς τὸν κίνδυνον ἐνώπιον τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκεῖθεν θέας. Ἐξ ἑνὸς ἡ φάραγξ, βαθμηδὸν στενουμένη, κλείεται ἐπὶ τέλους διὰ τῆς στροφῆς τῶν βουνῶν. Αἱ κλιτύες της ἑκατέρωθεν καλύπτονται ὑπὸ δένδρων καὶ θάμνων, ἀναμεταξὺ δ' αὐτῶν ῥέει ὁ ποταμός, καὶ τὰ ἀκράτητα νερά του συντρίβονται μὲ πάταγον διαρκῆ ἐπὶ τῶν προσκομμάτων τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὸν δρόμον του. Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους ἡ πεδιὰς ἁπλοῦται πλατυνομένη, μακρὰν δὲ φαίνονται τὰ περικλείοντα αὐτὴν ὑψηλὰ ὄρη.

Μετὰ τὴν Αἰτωλικὴν ἄκραν τῆς γεφύρας ἡ ὁδὸς ἀνέρχεται ἐπὶ λόφου, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου ἀρχίζει ἡ πεδιὰς τοῦ Ἀγρινίου. Ἐνταῦθα ἡ καλλιέργεια γίνεται πυκνοτέρα, ἡ ἐξοχὴ δὲν εἶναι πλέον ἔρημος, ἡ ὁδὸς συντηρεῖται μετὰ πλειοτέρας ἐπιμελείας, αἰσθάνεσαι δὲ ὅτι πλησιάζεις εἰς κέντρον πληθυσμοῦ καὶ ἐργασίας.

Τὸ Ἀγρίνιον εἶναι μικρὰ εἰσέτι πόλις περιέχουσα ἓξ περίπου χιλιάδας κατοίκους, ἀλλ' εὑρίσκεται εἰς πρόοδον, ὀφείλει δὲ κατ' ἐξοχὴν τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ καπνοῦ. Καθὼς δὲ πανταχόθεν πληροφοροῦμαι εἶχε πρὸς τούτοις τὴν τύχην ν' ἀποκτήσῃ δήμαρχον ἀξιόλογον, ἐκ δευτέρου ἐκλεχθέντα ἐπὶ νέαν τετραετίαν, πρᾶγμα ὄχι πολὺ σύνηθες παρ' ἡμῖν. Τόσῳ τὸ καλλίτερον διὰ τὸ Ἀγρίνιον! Ὁ λαὸς ἐν Ἑλλάδι δὲν στερεῖται νοημοσύνης καὶ προθύμως ὑποβάλλεται εἰς θυσίας χάριν τῆς προόδου, τῆς ὁποίας ἐννοεῖ τὴν χρησιμότητα καὶ ἐκτιμᾷ τὰ ἀγαθά, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην καταλλήλου διευθύνσεως, δὲν τὴν εὑρίσκει δὲ πάντοτε. Ἐὰν ὑπῆρχον πανταχοῦ δήμαρχοι εὐφυεῖς καὶ δραστήριοι, ὁποῖον μοῦ περιγράφουν τὸν τοῦ Ἀγρινίου, ἐὰν ἐξελέγοντο, διωρίζοντο καὶ προπάντων διετηροῦντο ὡς ἔπαρχοι καὶ νομάρχαι ἄνθρωποι ἔχοντες τὰς γνώσεις, τὴν θέλησιν καὶ τὴν δύναμιν ὅπως φανῶσιν ἀληθῶς ἄξιοι τῆς ἀποστολῆς των, τότε ἡ πρόοδος θὰ ἦτο ταχυτέρα ἔτι καὶ γενικωτέρα καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ὤθησις περιμένεται ἄνωθεν. Διὰ τοῦτο εἶναι λυπηρὸν ὅτι οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ βουλευταὶ ἐν γένει ἐπισκέπτονται σπανίως τὰς ἐπαρχίας, παρεκτὸς ὅτε πρόκειται περὶ ἐκλογῶν, εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν καὶ ὁ Βασιλεὺς περιήρχετο συχνότερον τὸ κράτος του. Πανταχοῦ εἶναι ἐπιθυμητὴ ἡ παρουσία του, ἥτις θὰ ἐχρησίμευε καὶ εἰς τοὺς διοικοῦντας καὶ εἰς τοὺς διοικουμένους ὡς κέντρον πρὸς νέους ἀγῶνας.

Τὴν ἑσπέραν ἐπεσκέφθημεν οἰκογένειαν ἐκ τῶν ἐγκρίτων τοῦ Ἀγρινίου. Ἐπεθύμουν νὰ λάβω πληροφορίας περὶ διαφόρων ἐνταῦθα ἀντικειμένων, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσα, διότι ἡ ὁμιλία ἐστρέφετο πάντοτε περὶ τὰ πολιτικά, δηλαδὴ τὰ προσωπικά. Τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας διαιροῦνται εἰς ὑπουργικοὺς καὶ ἀντιπολιτευομένους, ὥστε ἡ συζήτησις ἐλάμβανε ζωηρὸν χαρακτῆρα χάρις εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἐμφύλιον διάστασιν. Αἱ κυρίαι ἦσαν ὑπὲρ τοῦ ὑπουργείου, τοῦτο δὲ ἀναντιρρήτως ἔχει μεγάλην ἠθικὴν βαρύτητα καὶ σημασίαν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν ἀδικῶ τὸν κ. Τρικούπην ὑποθέτων ὅτι, ἐνόσῳ αἱ γυναῖκες δὲν ἔχουν δικαίωμα ψήφου, θὰ ἐπρόκρινε τοῦ μὴ ὡραίου φύλου τὴν ὑποστήριξιν. Ἐξ ὅσων βλέπω καὶ ἀκούω, ὁ νέος ἐπὶ τοῦ καπνοῦ φόρος δὲν συνετέλεσεν εἰς αὔξησιν τῆς δημοτικότητός του μεταξὺ τῶν καλλιεργητῶν καὶ ἐμπόρων τοῦ καπνοῦ. Ἄλλως δὲ εὑρέθη, ὡς φαίνεται, ἐνταῦθα ὁ τρόπος ὥστε νὰ μὴ πλουτισθῇ ὑπερβαλλόντως τὸ δημόσιον ταμεῖον ἐκ τοῦ προϊόντος τοῦ φόρου τούτου. Μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἠδυνήθην νὰ προμηθευθῶ μικρὰν ποσότητα ἐκ τοῦ ἀξιολόγου ἐνταῦθα καπνοῦ, μοῦ λέγουν δὲ ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ νόμου τὰ καπνοπωλεῖα μετετράπησαν εἰς γαλακτοπωλεῖα, χωρὶς νὰ πάθωσιν ἕνεκα τούτου ἔλλειψιν καπνοῦ οἱ ἐγχώριοι καπνισταί. Πῶς καὶ ποῦ ὅμως τὸν προμηθεύονται; Ἰδοὺ τὸ μυστήριον. Τοῦτο μόνον δύναμαι νὰ βεβαιώσω, ὅτι δὲν καπνίζουν ἐκ τοῦ φορολογημένου. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἔχει

Digitized by Google

τὰς δυσκολίας της ἡ ἐπιβολὴ νέας φορολογίας.

Οἱ ἐνταῦθα φίλοι ἤθελον, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν συνήθειαν, νὰ μᾶς φιλοξενήσωσιν, ἀλλ' ἐπροτιμήσαμεν νὰ μείνωμεν εἰς τὸ μικρὸν «Ξενοδοχεῖον τοῦ ὕπνου», ὅπου ἀπεθέσαμεν τὰ πράγματά μας. Τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν φέρει καὶ τὸ ἄλλο τῆς πόλεως ξενοδοχεῖον, πράγματι δὲ ἀμφοτέρων ὁ προορισμὸς περιορίζεται εἰς τὸ νὰ κοιμίζωσι τοὺς ξένους. Διὰ νὰ κοιμίσωσι δὲ ὅσῳ τὸ δυνατὸν περισσοτέρους δὲν ἐνοικιάζουν δωμάτια, ἀλλὰ κλίνας. Εὐτυχῶς εὑρέθη δι' ἡμᾶς δωμάτιον διαθέσιμον περιέχον τρεῖς μόνον κλίνας, τῶν ὁποίων ἐλάβομεν κατοχήν, ὡς νὰ εἴμεθα εἰσέτι εἰς τὸν κοινὸν ἐπὶ τῆς *Πάρου* κοιτωνίσκον μας. Αἱ σινδόνες εἶναι καθαρώταται καὶ τοῦτο εἶναι τὸ οὐσιῶδες.

Τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ φαγητοῦ κεῖται παραπλεύρως τοῦ ὑπνωτηρίου μας, ἐδειπνήσαμεν δ' ἐκεῖ ἐξαίρετα, πλησίον τῆς ἑστίας ὅπου ἔβραζε τὸ πιλάφι μας, ὑπηρετούμενοι ἀπὸ τὸν φουστανελοφόρον μάγειρον. Εὑρισκόμεθα ἐνταῦθα ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος γνησίας καὶ ἀδόλου. Δὲν ἔχομεν καθὼς εἰς Ἀθήνας Γαλλικοὺς δῆθεν καταλόγους φαγητῶν, οὔτε ὑπηρέτας φέροντας λευκὸν δῆθεν λαιμοδέτην.

Σοῦ γράφω ἐκ τοῦ ξενοδοχείου, ἐπὶ τραπέζης εἰς ἄλλας χρήσεις προωρισμένης, οὐχὶ ἐντὸς τοῦ δωματίου μας ὅπου κοιμῶνται οἱ συνοδοιπόροι μου, ἀλλ' εἰς τὸν διάδρομον ἑκατέρωθεν τοῦ ὁποίου εἶναι αἱ θύραι τῶν ὑπνωτηρίων. Οὕτω δὲ μοὶ ἐδόθη, σήμερον κατὰ πρῶτον, νὰ ἴδω φουστανελοφόρους μὲ τὰ νυκτικά των. Χρεωστῶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι φαίνονται ὡραιότεροι τὴν ἡμέραν.

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Δ'

Ἡ οἰκία τοῦ Χασὰν ἐφένδη, τοῦ κατῆ τῆς Ἄρτης, ἔκειτο εἰς μίαν τῶν στενωτέρων ὁδῶν εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως. Πλησίον τῆς οἰκίας του εὑρίσκετο καὶ τὸ κυριώτερον τέμενος τῆς πόλεως, ὅπερ εἶχε λάβει, ὡς ἔλεγον, παρὰ τοῦ Ταχὴρ Μουράτη, ἁγίου ἀνδρὸς προσφιλοῦς εἰς τὸν προφήτην, τὸ προνόμιον τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ ἀσύλου. Ποὺς ἀλλοπίστου δὲν ἐπετρέπετο νὰ πατήσῃ εἰς τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον χῶρον. Πτωχὸς πλάνης ἑβραῖος, ὅστις ἐτόλμησε ποτὲ ἐξ ἀγνοίας νὰ βεβηλώσῃ τὸν ἱερὸν περίβολον, ἀπηγχονίσθη ἄκριτος εἰς τὸν πυλῶνα τοῦ φρουρίου.

Ἦτο περὶ δύσιν ἡλίου καὶ ἡ λιγυρὰ φωνὴ τοῦ κήρυκος τῆς πίστεως ἐτόνιζεν ἀπὸ τοῦ πτερυγίου τοῦ μιναρὲ τὰ σοβαρὰ καὶ πλήρη μελαγχολίας ἐκεῖνα ἔπη, ἅτινα οὖς ἀπίστου οὐδέποτε δύναται ἄνευ φρίκης ν' ἀκούσῃ *Λὰ-ἰλ-λὰχ-ἰλ ἀλλάχ, βὲ Μωχαμὲτ ρεσοὺλ-ουλ-λάχ*. «Εἷς εἶναι ὁ Θεός, καὶ ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ προφήτης του».

Ἦτο παρασκευή, ἡμέρα ἑορτῆς, καθ' ἣν αἱ πέντε νενομισμέναι προσευχαὶ τελοῦνται πομπωδέστερον...

Ὅτε ἐνωτίσθη τοὺς εὐμόλπους καὶ ἠχηροὺς ἐκείνους φθόγγους ὁ Χασὰν ἐφένδης, ἀφῆκεν ἐπὶ τοῦ τάπητος τοῦ σοφᾶ τὸ βιβλίον τοῦ Σερῆ, ὅπερ νυχθημερὸν ἐμελέτα, καὶ ἐγερθεὶς περιεβλήθη τὴν μηλωτήν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ προσκύνημα.

Μόλις οἱ πιστοὶ εἶχον συναχθῆ καὶ ἤρχισαν τὰς συνήθεις ἐπὶ τῆς ψιάθου γονυκλισίας, πρὸτοῦ ἀκόμη τις ἐκ τῶν δερβισῶν νὰ φθάσῃ εἰς βαθμὸν ἐνθουσιώδους παροξυσμοῦ, ὥστε νὰ ἐκβάλλῃ ἀφροὺς ἐκ τοῦ στόματος, νεαρὸς Τοῦρκος εἰσῆλθεν ὁρμητικός, καὶ τόσον ἔξαλλος ἐφαίνετο, ὥστε ἐλησμόνησε νὰ ἀφήσῃ τὰ σάνδαλα παρὰ τὸν οὐδὸν τῆς θύρας καὶ εἰσῆλθεν ὑποδεδεμένος εἰς τὸ τέμενος. Οἱ πιστοὶ ἀνέκυψαν ἔκπληκτοι, καὶ οἱ ἐνθερμότερον δεόμενοι ἀπεσπάσθησαν ἐκ τῆς εὐσεβοῦς ἐκείνης προσηλώσεως.

— Τί εἶναι; ἠκούσθη ψιθυρισμός.

— Κλέφταις! Κλέφταις ἔρχονται! ἔκραξεν ὁ ἄρτι εἰσελθών.

— Κλέφταις! ἐπανέλαβον διάφοροι φωναί.

Ἡ ἔκπληξις ὁλόκληρος δὲν εἶχεν ἐκφρασθῆ ἀκόμη. Ἀκτὶς φωτὸς δὲν εἶχεν εἰσδύσῃ εἰς τὰς διανοίας ταύτας, ὥστε νὰ κατανοήσωσι πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλθωσι *κλέφταις* εἰς τὴν πόλιν. Καὶ συγχρόνως εἰσῆλθεν ἀνὴρ φορῶν *λερὴν* φουστανέλλαν, κρατῶν γυμνὸν ξίφος εἰς τὴν δεξιάν, μελαψὸς τὴν χροιάν, πελώριος τὸ ἀνάστημα, ἔχων μακρὰν κόμην περὶ τοὺς ὤμους. Κατόπιν αὐτοῦ ἐφάνη δεύτερος καὶ τρίτος κλέφτης.

Οἱ μουσουλμάνοι ἔρρηξαν λυσσώδεις κραυγὰς φρίκης καὶ μίσους. Ἡ ἀγανάκτησις διὰ τὴν βεβήλωσιν, ἡ ἰδέα πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλθῃ ἄπιστος νὰ βεβηλώσῃ τῶν ἱερὸν χῶρον, ἔπνιγε πᾶν ἄλλο αἴσθημα.

— Ἔξω! ἔξω! ἔξω ἀπ' ἐδῶ! ἠκούσθησαν ὠρυόμεναι συμμιγεῖς κραυγαί.

Ἀλλ' ὁ ὑψηλὸς φουστανελλοφόρος πάλλων τὸ ξίφος ἐν τῇ δεξιᾷ, καὶ ἀπείργων τοὺς ἀόπλους μουσουλμάνους, ὅσοι ἐπρόλαβον ν' ἀνορθωθῶσιν, ἦλθε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν Χασὰν ἐφένδην καὶ τῷ εἶπε:

— Σὺ εἶσαι ὁ κατῆς τῆς Ἄρτης;

— Ἐγώ, ἀπήντησεν ἐμβρόντητος ὁ Χασάν.

— Σηκώσου, πᾶμε, τῷ εἶπεν ὁ κλέφτης.

Digitized by Google

Καὶ τὸν ἔσυρε διὰ τῆς βίας. Οἱ δύο σύντροφοί του προσελθόντες τὸν ἐβοήθησαν.

Εἰς ὀλίγας στιγμὰς τὸ σύμπλεγμα εἶχε διασκελίση τὸν οὐδόν. Ὁ πρῶτος κλέφτης προεπορεύετο σύρων καὶ τὸν κατῆν, καὶ οἱ δύο σύντροφοί του ἠκολούθουν ὀπισθοβατοῦντες, ἀμυνόμενοι διὰ τῶν ξιφῶν κατὰ τῶν μουσουλμάνων, ὅσοι ὥρμησαν νὰ ἐπιτεθῶσιν ἄοπλοι.

Ὅτε ἐξῆλθον εἰς τὸν περίβολον, ὅστις ἀπετέλει πολυάνδριον πλῆρες τάφων καὶ μνημείων, περιβαλλομένων ὑπό τινων κυπαρίσσων, ἀνεζήτουν τινὲς λίθους νὰ ἐπιτεθῶσιν. Ἄλλοι, ὅσοι κατῴκουν ἐγγὺς τοῦ τζαμίου, ἔσπευσαν εἰς τὰς οἰκίας των νὰ λάβωσιν ὅπλα. Ἀλλ' οἱ τρεῖς κλέφται εἶχον πολὺ ἀνοικτὸν τὸ βῆμα. Ὅτε ἀπεμακρύνθησαν ὀλίγον καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, οἱ δύο σύντροφοι ἐσχημάτισαν διὰ τῶν χειρῶν φορεῖον, καὶ ἔβαλαν τὸν Χασὰν νὰ καθίσῃ ἐπ' αὐτοῦ, ὁ δὲ πρῶτος κλέφτης ἐβάδιζεν ἀτάραχος. Ἀλλὰ τότε ἐπῆλθε κατ' αὐτῶν πολυάριθμον ἄθροισμα ἐνόπλων Τούρκων. Συγχρόνως δὲ ἠκούσθη κραυγή·

— Χτυπᾶτε *μονόμματοι* !

Τῷ ὄντι ὁ Χρῆστος Μηλιόνης (διότι ἐκεῖνος ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς εἰσβολῆς) δὲν συνείθιζε νὰ κάμνῃ ἀτελῆ σχέδια. Ἐμίσει τὴν βραδεῖαν μεταμέλειαν καὶ διὰ τοῦτο ἐπροτίμα νὰ προνοῇ καλῶς τὰ ἐνδεχόμενα. Προτοῦ ν' ἀποφασίσῃ τὸ τολμηρὸν τοῦτο διάβημα, εἶχε φροντίσει νὰ ὁπλίσῃ χριστιανούς τινας ἐπικούρους ἐκ τῆς Ἀκαρνανίας, ἐξ ἐκείνων τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα οἱ *μονόμματοι*, οἵτινες δὲν ἦσαν κυρίως ἁρματωλοί, ἀλλὰ εἰρηνικοὶ ἀγρόται, δὲν ἀπηξίουν ὅμως νὰ ζώνωνται ἐνίοτε τὴν σπάθην, ὁσάκις εἶχον ἀφορμὴν νὰ βαρυνθῶσι τὸ μονότονον ἔργον των. Οὗτοι οἱ ἀνδρεῖοι ἐνήδρευον ἔξωθεν τῆς πόλεως περιμένοντες τοὺς συντρόφους. Οὗτοι οἱ *μονόμματοι* ἀπήντησαν εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν Τούρκων διὰ ῥαγδαίου καὶ ἀνδρικοῦ πυρός.

— Χτυπᾶτε, *μονόμματοι* ! ἔκραξεν ὁ Χρῆστος Μηλιόνης.

Καὶ ἠκούετο τὸ καρυοφύλλι βροντῶν, καὶ ὁ Μηλιόνης ἐγέμιζε μὲ τὴν μίαν χεῖρα, καὶ ἐκένου μὲ τὴν ἄλλην, καὶ οἱ *μονόμματοι* ἡμιλλῶντο νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ταχύτητα τὸν ἀπαράμιλλον τοῦτον μαχητήν. Ὅσον διὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ σκοποῦ, οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀτρομήτους, οἵτινες ἐπαξίως ἐπωνομάσθησαν *μονόμματοι*.

Ὅσον κραταρὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ καταδίωξις τῶν Τούρκων, ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, ἡ νὺξ ἔπιπτε, τὸ ῥεῦμα καὶ ὁ κρημνὸς ἐβοήθει τοὺς ἀποχωροῦντας, καὶ οἱ *μονόμματοι* εὐκόλως δὲν κατεβάλλοντο. Πᾶσα βολὴ *μονομμάτου* ἐμετρεῖτο μὲ μίαν κεφαλὴν Τούρκου πίπτουσαν. Σπανίως ἠκούσθη ν' ἀστοχήσωσι τοῦ σκοποῦ οἱ γενναῖοι οὗτοι ὀρεινοί.

Μετ' ὀλίγον οἱ διῶκται ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν ἀποβαλόντες νεκροὺς περὶ τοὺς δέκα. Ἐκ τοῦ κλεφτικοῦ δύο ἢ τρεῖς ἔπεσον.

Ὁ Μηλιόνης εἶχεν ὑπολογίσει ὀρθῶς. Ἕνα Ἀκαρνᾶνα τὸν ἐστάθμιζε μὲ τρεῖς Τούρκους καὶ ἥμισυν. Ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων λαμπρῶς ἀνεδείχθη, καὶ πάλιν ἡ δεδοκιμασμένη ἐμπειρία τοῦ ἀρχηγοῦ.

Ε'.

Παράδοξος τρόμος εἶχε διαδοθῆ τὰς ἡμέρας ἐκείνας εἰς τὰς τουρκικὰς κοινότητας τῆς Ἄρτης καὶ τῶν ἐγγὺς μερῶν, ὅτε ἐγνώσθη ὅτι πλὴν τοῦ κατῆ τῆς Ἄρτης, ὃν τόσον παραβόλως εἶχεν ἁρπάσει ὁ φοβερὸς κλέφτης τῆς Ἀκαρνανίας ἐξ αὐτοῦ τοῦ τζαμίου, ὅπου τὸν εὗρε προσευχόμενον, δύο ἄλλοι Τοῦρκοι ἐκ πλησιοχώρου κώμης ἀπήχθησαν αὐθημερὸν αἰχμάλωτοι. Οἱ ἐκτελέσαντες τὸ δεύτερον τοῦτο ἀνδραγάθημα ἦσαν οἱ αὐτάδελφοι Μῆτρος καὶ Λάμπρος Τσεκούρας, σύντροφοι τοῦ Μηλιόνη ἀμφότεροι.

Τὸ περιεργότερον εἶναι ὅτι, ὡς ἀπεδείχθη ὕστερον, τοὺς δύο τούτους ἀγάδες, κατὰ λάθος τοὺς ἀπήγαγον οἱ ῥηθέντες κλέφται. Ἐκεῖνοι οὓς εἶχον σκοπὸν νὰ συλλάβωσιν ἦσαν ἄλλοι, ὁ Χαλὴλ, ὁ ἅρπαξ τῆς Βάσως, καὶ ὁ σύντροφός του Ἐμίν, ὅστις τὸν εἶχε βοηθήσει εἰς τὴν ἁρπαγήν. Ἀλλὰ τὰ γενόμενα δὲν ἀπογίνονται. Εἴτε κατὰ λάθος τοὺς ᾐχμαλώτισαν, εἴτε ἀπήγαγον αὐτοὺς μὴ εὑρόντες τοὺς ζητουμένους, τὸ ἀληθὲς ἦτο ὅτι καὶ ἄλλοι δύο Τοῦρκοι πλὴν τοῦ κατῆ ἦσαν αἰχμάλωτοι εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας.

Ἓν πρᾶγμα ἐλύπησε τὸν Χρῆστον Μηλιόνην, ὅτι οἱ δύο Τσεκουραῖοι, οἱ ἄριστοι ἐκεῖνοι σύντροφοι, δὲν κατώρθωσαν νὰ τοῦ φέρωσιν αὐτὸν τὸν Χαλὴλ εἰς τὰς χεῖράς του. Ἀλλὰ τί νὰ πράξῃ; Αὐτὸς ἐπροτίμησε νὰ μεταβῇ εἰς Ἄρταν, καὶ ν' ἁρπάσῃ τὸν κατῆν, ὡς δυσκολώτερον τὸ πρᾶγμα. Δὲν ἠδύνατο νὰ προΐδῃ ὅτι οἱ δύο ἀδελφοὶ Τσεκουραῖοι δὲν ἔμελλον νὰ εὕρωσι τὸν Χαλὴλ εἰς τὴν ἔπαυλίν του. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἐσκόπει τάχιστα νὰ ὀργανίσῃ ἐκστρατείαν.

Ὁ ἀτυχὴς Νῖκος δὲν ἐτόλμα νὰ κλαύσῃ ἐνώπιόν του. Διότι εὑρίσκετο εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ κλέφτου ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις τοῦ κατῆ, μεθ' ἣν ὁ Νῖκος ἔκραξεν εἰς τὸν ἀπορφανισθέντα πενθερόν του «Θάρρος» ! καὶ ἔλαβε τὴν ὁδὸν τοῦ ὄρους, ὅπως μεταβῇ καὶ κομίσῃ τὸ ἄγγελμα εἰς τὸν κλέφτην Ὁ Μηλιόνης ὅτε ἔμαθε τὸ ἀτύχημα τῆς ἀναδεκτῆς του, οὐδὲν εἶπεν, ἀλλὰ τὸ βλέμμα του ἐξετόξευσε κεραυνὸν ὀργῆς. Πέντε μόλις παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ὁ δεξιὸς ἑρμηνευτὴς τοῦ Κρανίου εὑρίσκετο εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ.

Ὁ κατῆς δὲν ἀνησύχει πολύ, διότι δὲν τὸν ἐκακοποίουν. Ἤλπιζεν ὅτι ἠδύνατο νὰ σώσῃ

Digitized by Google

τὴν ζωήν του ἀντὶ λύτρων. Ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν εἶχεν ἀποφασίσῃ ἀκόμη ὁ Χρῆστος.

Ὅσον διὰ τὸν Κώσταν, οὗτος εἶχεν ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τῆς φυλακῆς τῇ αὐθορμήτῳ ἐπινεύσει τοῦ Κατῆ, τὴν ἐπαύριον εὐθὺς τῆς καθείρξεως. Ὁ Μηλιόνης τῷ εἶχε παραγγείλῃ λάθρα νὰ φύγῃ νύκτωρ ἐκ τοῦ χωρίου, καὶ νὰ πορευθῇ πανοικεὶ μακρὰν ὁδόν, εἴς τινα *κολλήγαν* του νὰ καταφύγῃ, διότι αὐτὸς εἶχεν ἀπόφασιν νὰ τιμωρήσῃ σκληρῶς τὸν κατῆν. Ἠδύνατο ὁ Κώστας καίπερ ἠδικημένος, νὰ κινδυνεύσῃ καὶ αὖθις ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, καὶ διὰ τοῦτο ὑπήκουσεν.

Ἡ δὲ Βάσω ἡ δύστηνος, τί εἶχεν ἀπογείνει; Ἀτυχὴς Νίκος, νὰ τὴν ἔφθανον οἱ στεναγμοί του ἆρά γε; Ὁσάκις ἤκουε τὸ ὄνομά της, ἔφερε τὸν βραχίονα εἰς τὸ μέτωπον, καὶ ἔκρυπτε τὴν μορφὴν ὑπὸ τὴν μακρὰν χειρίδα. Ἰδὼν ὁ Μηλιόνης τὴν συνήθειάν του ταύτην, ἔπαυσε νὰ τῷ ὁμιλῇ περὶ τῆς μνηστῆς του. Ὁ Νίκος, ἂν καὶ δὲν ἐφαίνετο ἐξησκημένος εἰς τὰ ὅπλα, μίαν χάριν ἐζήτησε παρὰ τοῦ Μηλιόνη, ἤτοι, ἂν ἀποφασίσῃ τὸν θάνατον τοῦ Κατῆ, νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ τὸν φονεύσῃ αὐτός. Ὁ κλέφτης ἐμειδίασε.

ΣΤ΄

Βεβαίως φύσει ἐραστὴς τοῦ καλοῦ πρέπει νὰ ἦτο ὁ πλούσιος γαιοκτήμων Χαλὴλ ἐφένδης, ὅστις εἶχεν οἰκοδομήσει τὴν φωλεάν του ἐπὶ γραφικωτάτης κοιλάδος, περιβαλλομένης πανταχόθεν ὑπὸ φυτειῶν, θάμνων καὶ ἀναδενδράδων. Καὶ πολὺ δύσκολος πρέπει νὰ ἦτο ἡ νέα Βάσω, ἂν δὲν ἦτο εὐχαριστημένη ἐκ τῆς εὐαρέστου ταύτης κατοικίας. Ὁ μάλιστα ἀμερόληπτος τῶν διαιτητῶν, ὁ εἰλικρινέστατος τῶν ἀνθρώπων, ἂν προσεκαλεῖτο νὰ συγκρίνῃ τὴν πενιχρὰν οἰκίαν τοῦ πατρός της μὲ τὴν ἀνθηρὰν ταύτην ἔπαυλιν, αὐθορμήτως σχεδὸν ἔμελλε ν' ἀποφανθῇ ὅτι ἡ Βάσω ἦτο πολὺ εὐτυχὴς ἀλλάξασα κατοικίαν.

Ἡ ἔπαυλις ἀπεῖχε περὶ τὰ δισχίλια βήματα ἀπὸ τῆς ἐγγυτέρας κώμης. Περιεβάλλετο δὲ ὑπὸ ἐλαιώνων καὶ ἀμπέλων χιλιάδων πλέθρων τὴν ἔκτασιν, ὧν τὸ τρίτον σχεδὸν ἀνῆκεν εἰς τὸν Χαλήλ.

Ἀλλὰ πτωχαί τινες νεάνιδες ἦσαν πάλαι ποτέ, ὡς φαίνεται δύσκολοι, καὶ ποτὲ δὲν εὐχαριστοῦντο. Ἡ Βασίλω ἕκτην ἤδη ἡμέραν ἔκλαιεν ἀδιακόπως ἐνθυμουμένη τοὺς γονεῖς της.

Εἰς μάτην ἡ μαύρη Φατμέ, ἡ οἰκονόμος τοῦ χαρεμίου, τῇ ἀπέτεινε θωπευτικώτατα τὸν λόγον. Εἰς μάτην τῇ ἐδείκνυε τὰ κάλλη τῆς φύσεως καὶ τῇ προσέφερεν ἄνθη νὰ ὀσφρανθῇ. Ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους συμπεριεπάτουν εἰς τὸν ὑπὸ δικτυωτοῦ περιβαλλόμενον μέγαν κῆπον. Ἡ Βάσω σπανίως ἀπήντα εἰς τὰς ἀφθόνους παρακελεύσεις τῆς ἐβενόχρου γυναικός.

— Κύτταξε τί ὡραῖα γαρούφαλα, Βάσω, κύτταξε καὶ τὰ τριαντάφυλλα κοντεύουν ν' ἀνθήσουν. Ἰδὲ γάστραις βασιλικό, δενδρολίβανα, μενεξέδες. Ὅλα αὐτὰ ἰδικά σου, κόρη μου. Θὰ γένῃς μεγάλη χανούμη, παιδί μου. Κανεὶς δὲν θὰ ἔχῃ τὸ ῥοιζικό σου. Ὅλαις θὰ σὲ φθονοῦν. Θὰ εἶσαι ἡ σελμὲ ἡ πλέον ἀγαπημένη τοῦ ἐφένδη. Θὰ ἔχῃς ὅλα τὰ ἀγαθὰ εἰς τοὺς πόδας σου. Κλαίεις πάλι;

Τῷ ὄντι ἡ νέα εἶχε κρύψει τὸ πρόσωπον εἰς τὰς χεῖρας ἀκούουσα ταῦτα.

Ἡ μαύρη, τῆς ἔλαβε τὴν χεῖρα καὶ ἀνεσήκωσεν αὐτῆς τὴν κεφαλήν.

— Εἶνε παράξενο νὰ ἔχῃς ὄρεξι νὰ κλαίῃς, παιδί μου. Καὶ τί σοῦ κάμαμε; Ποιὸς σ' ἐμάλωσε; Μὴ δὲν εἶσαι ἡ πλέον καλότυχη καὶ ἡ *γκιουζὲλ μπὰς* τοῦ χαρεμίου;

Ἀντίρροπον αἴσθημα λύπης, ἡ ἄμπωτις αὐτῆ τῆς ὀργῆς, τῆς πλημμυρούσης τὰς θλιβομένας καρδίας, εἶχεν ἀποξηράνει τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς νέας, ὡς ν' ἀπερροφήθησαν ὑπὸ τῆς καιούσης τὰς παρειάς της φλογός.

— Καὶ ὅλοι σὲ ἀγαποῦν ἐδῶ, Βάσω, ὅλοι σὲ ζηλεύουν. Καὶ θὰ εἶσαι εὐτυχής, θὰ ζήσῃς ὑπερήφανα ὡς Σουλτάνα εἰς τὸ σαράγι τοῦτο, Βασίλω. Καὶ τί σοῦ λείπει; Νά, κύτταξε ἀπὸ τὸ καφάσι νὰ ἰδῇς... ὅλα τὰ βλέπεις ἔξω, καὶ τίποτε δὲν σὲ βλέπει, πάρεξ ὁ οὐρανός. Διατί στενοχωρεῖσαι; Μήπως τάχα θαρρεῖς, γιὰ νὰ σοῦ πῶ... (καὶ ἡ Μαύρη προσελθοῦσα ἐγγύτερον, ἐταπείνωσε τὸν τόνον τῆς φωνῆς) μήπως θαρρεῖς ὅτι ἡ χανούμισσες δὲν ἔχουν τὴν ἄδεια νὰ βλέπουν καὶ τοὺς ἄνδρες; διατί τάχα εἶναι τὰ καφάσια; διὰ νὰ κρύφτουν τὴν χανούμισα ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' οἱ ἄνδρες δὲν εἰμποροῦν νὰ κρυφτοῦν ἀπὸ τὰ μάτια τῆς χανούμης. Αἱ χανούμισσες εἶνε σὰν τὰ λουλούδα, ὁποῦ ἀνθοῦν μέσα εἰς ταῖς γάστραις, σὰν τὰ πουλιὰ ποῦ κελαδοῦν μὲς τὰ κλουβιά, σὰν τ' ἀστέρια ποῦ φέγγουν ἐκεῖ ἐπάνω. Ἡ κάθε μιὰ χανούμισσα εἶνε εὐτυχεστέρα ἀπὸ χίλιαις χριστιαναίς, ὁποῦ ἀνακατόνονται μὲ τοὺς ἄνδρες καὶ χάνουν τὴν δρόσον τους, κι' ὁποῦ κάμνουν ὅλαις ταὶς δουλειαὶς καὶ ὑποφέρουν ὅλα τὰ βάσανα τῶν ἀνδρῶν.

Ἡ νέα ἔβλεπεν ἀλλαχόσε, καὶ δὲν ἤκουε πλέον τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῆς Μαύρης· τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη κρότος ἄνωθεν τοῦ δικτυωτοῦ, ἐκ τοῦ μέρους τοῦ χαρεμίου. Ἡ Φατμά, ἥτις ἦτο ἔμπειρος τῶν πραγμάτων, ἔνευσε πρὸς τὴν νέαν. Αὕτη οὐδὲν ἐνόησε.

— Δὲν κατάλαβες τί τρέχει; τῇ εἶπεν ἡ γυνὴ αὕτη. Ἄκουσες ἀπάνω 'στὸ καφάσι; Εἶνε μία ἀπὸ τὰς γυναῖκας τοῦ ἐφένδη, ἡ Σουλμινιέ. Σ' ἐνόησε πῶς εὑρίσκεσαι εἰς τὸν κῆπον καὶ ἦλθε νὰ σὲ περιεργασθῇ. Δὲν ξέρεις πόσον σὲ ζηλεύουν! Πολὺ καλὰ ἔκαμεν ὁ ἐφένδης νὰ σὲ βάλῃ

Digitized by Google

χωριστὰ νὰ κατοικήσῃς. Εἰμποροῦσαν νὰ σὲ φαρμακώσουν.

Ἡ νεᾶνις ἐφρικίασεν. Ἡ πρὸς τὴν ζωὴν ἔμφυτος ὁρμὴ διεγέρθη ἐν αὐτῇ.

— Νὰ μὲ φαρμακώσουν; εἶπε· καὶ τί κακὸ ταῖς ἔκαμα;

— Δὲν ἐξετάζουν ἐκείναις τί ταῖς ἔκαμες, βλέπουν ὁποῦ σὲ ἀγαπᾷ πλειότερον ὁ ἐφένδης.

Ἡ νεᾶνις ἔκυψε, καὶ ἤρχισε πάλιν νὰ κλαίῃ. Πάλιν τὸ κῦμα τῆς ὀργῆς τὴν ἀπέπνιγε καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ. Ἠσθάνετο παράδοξον καὶ φρικώδη ἀποστροφὴν ὅτε ἤκουε τὴν λέξιν ταύτην, ὅτι ὁ Χαλὴλ τὴν ἠγάπα. Ἄλλην ἑρμηνείαν παρὰ τὰ δάκρυα δὲν εὕρισκε τοῦ αἰσθήματος τούτου.

Ἐντούτοις βήματα ἠκούσθησαν τὴν στιγμὴν ταύτην, καὶ μετ' ὀλίγον ἐνεφανίσθη ὁ Χαλὴλ προσερχόμενος. Ἡ Φατμὰ ἠγέρθη, καὶ ὡς ἐφαίνετο ἠρώτα διὰ τοῦ βλέμματος ἂν ὤφειλε ν' ἀποχωρήσῃ. Ἀλλ' ὁ Χαλὴλ τῇ ἔνευσε νὰ μείνῃ.

Προσελθὼν δὲ εἰς τὴν νέαν ἤρχισε νὰ τὴν φιλοφρονῆται, ἐρωτῶν αὐτὴν περὶ τῆς ὑγιείας της. Αὐτὴ οὐδὲν ἀπήντα.

— Ἤθελα νὰ σ' εἰπῶ κἄτι ἄλλο, τῇ εἶπεν ὁ ἀγᾶς.

— Τί ἄλλο;

— Ἔπρεπε νὰ μείνωμεν μίαν στιγμὴν μόνοι.

Τότε ἡ νέα, ἥτις δὲν εἶχε σεισθῆ ἀπὸ τῆς θέσεώς της, ἰδοῦσα ὀρθίαν τὴν Μαύρην τῇ εἶπε·

— Μεῖνε, Φατμά, μὴν πᾷς πουθενά.

Καὶ προσέθηκε πρὸς τὸν ἀγᾶν στραφεῖσα·

— Εἴπαμεν, ἡ Φατμὰ θὰ εἶνε πάντοτε μαζύ μου.

Ὁ ἀγᾶς ἔφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ εἶπε:

— Ἂς γένῃ τὸ θέλημά σου, *κουζούμ*, ἀλλ' ἤθελα νὰ σοῦ πῶ κἄτι...

— Εἰμπορεῖς νὰ μοῦ τὸ πῇς νὰ εἶναι κ' ἡ Φατμὰ ἐδῶ.

— Εἶναι πολὺ καλό...καὶ πολὺ κακὸ διὰ σένα.

— Πολὺ καλὸ καὶ κακό...

— Εἶναι διὰ τοὺς γονεῖς σου...

— Διὰ τοὺς γονεῖς μου, εἶπε τρέμουσα ἡ κόρη. Δὲν μοῦ τὸ λέγεις; Τί σὲ πειράζει ἡ Φατμὰ ἂν εἶν' ἐδῶ;

— Ἂς εἶναι, εἶπεν ὁ ἀγᾶς, ἀφοῦ τὸ θέλεις. Σ' εἶπα ὅτι οἱ γονεῖς σου ἔφυγαν ἀπὸ τὸ σπίτι τους.

— Μοῦ εἶπες.

— Καὶ δὲν εἴξευρε κανεὶς ποῦ βρίσκονται.

— Μοῦ εἶπες.

— Τώρα ὅμως τὸ 'ξεύρουν. Ἡ ἐξουσία ηὗρε τὸ καταφύγι τους.

Ἡ νέα ἐνέτεινε τὴν προσοχήν.

— Καὶ οἱ ἀγάδες ζητοῦν ἐκδίκησιν.

— Ἐκδίκησιν! ἐπανέλαβε μετ' ἀγανακτήσεως ἡ νεᾶνις.

— Ἐκδίκησιν διὰ τὸν κατῆν, ὁποῦ τὸν ἅρπαξεν ὁ κλέφτης ἀπὸ τὸ τζαμί.

— Καὶ τί φταίγουν οἱ γονεῖς μου;

— Ὁ κλέφτης αὐτὸς δὲν εἶναι νοννός σου;

— Ποιὸς σοῦ τὸ εἶπε;

— Τὸ ἔμαθα.

Ἡ νέα ἔκαμε νεῦμα ἐνδοιασμοῦ.

— Αἴ, καὶ ἂν εἶναι νοννός μου; ἐψέλλισε.

— Δὲν λέγω ἐγὼ ὅτι φταίγει ὁ πατέρας σου τίποτε. Οἱ ἀγάδες φωνάζουν ὅτι ὁ Μηλιόνης τὸ ἔκαμε διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ σέ, καὶ ὅτι ὁ πατέρας σου ἦτον συνεννοημένος.

Ἡ νέα ἐσκέφθη ἐπὶ στιγμὴν καὶ εἶπε μετ' ἀρκούσης εὐστοχίας:

— Δυνατὸν νὰ τὸ ἔκαμεν ὁ...νοννός μου διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ ἐμέ...ἀλλὰ τοῦτο δὲν θὰ 'πῇ ὅτι ὁ πατέρας μου ἦτον συνεννοημένος.

— Διατί λοιπὸν ἔφυγεν ἀπὸ τὸ χωριό; ἀντέλεξεν ὁ ἀγᾶς.

— Καὶ πάλιν δὲν φαίνεται καὶ ἀπὸ τοῦτο ὅτι ἦτον συνεννοημένος. Διότι ἴσως νὰ ἐφοβήθη κ' ἔφυγε.

— Τί νὰ φοβηθῇ;

— Τί νὰ φοβηθῇ! ἐπανέλαβε μετ' ἀηδίας ἡ νέα· καὶ ἡ λέξις αὕτη ἐξέφραζεν ὅλην τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀποστροφήν της πρὸς τὸν ἀγᾶν.

— Τῷ ὄντι δὲν εἶχε νὰ φοβηθῇ τίποτε, προσέθηκεν εἰρωνικῶς.

— Βέβαια, εἶπεν ὁ Χαλήλ, κατὰ γράμμα ἑρμηνεύων, ὥστε δὲν εἶχε λόγους νὰ φύγῃ.

Ἡ νέα ἐσιώπησε.

— Δι' αὐτὸ οἱ ἀγάδες λέγουν ὅτι εἶχεν εἴδησιν ἀπὸ τὸν Μηλιόνην, ἐπανέλαβεν ὁ ἀγᾶς.

— Τέλος, καὶ ἂν εἶχεν εἴδησιν, ἀνέκραξεν ἡ νεᾶνις, ἦτον εἰς τὸ δίκαιόν του.

— Διατί;

— Δὲν μοῦ εἶπες ὅτι ὁ κατῆς αὐτὸς εἶχε δικαιώσῃ τὴν διαγωγήν σου;

— Ναί.

— Τότε καλὰ τὸν ἔκαμε κι' ὁ νοννός μου, εἶπε τολμηρῶς ἡ νέα. Καὶ ὁ πατέρας μου, ἂν ἦτο συνεννοημένος, καλὰ ἔκαμε.

Ὁ ἀγᾶς περιῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς ἀμηχανίαν, καὶ δὲν εἴξευρε τί ν' ἀπαντήσῃ. Ἐντούτοις ἔλαβε θάρρος καὶ ἤρχισε ν' ἀπολογῆται διὰ μακρῶν. Αὐτὸς δὲν ἔπταιεν ὅτι τὴν ἀπήγαγεν, ἀλλ' ὁ πατήρ της, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ τῷ τὴν δώσῃ. Αὐτὸς δὲν ἐπεθύμει τὸ κακόν της, δὲν ἤθελε νὰ τὴν βλάψῃ. Καὶ ἂν μὲ τὸν καιρὸν δὲν τὴν ἔπειθε νὰ γείνῃ σύζυγός του, εἶχε σκοπὸν νὰ τὴν ἀπολύσῃ, οἰκειοθελῶς.

— Διατί ὄχι τώρα; εἶπεν ἡ κόρη.

— Ἐλπίζω, *γιαβρούμ*, ἀπήντησεν ὁ ἀγᾶς.

Digitized by Google

Ἐὰν ἡ ἐλπίδα μου εὑρεθῇ ἀπατημένη, τότε θὰ σ' ἀφήσω.

— Καὶ τί σοῦ φταίγει ὁ πατέρας μου καὶ τὸν κατατρέχεις; Δὲν φτάνουν ὅλα τὰ ἄλλα;

— Ἐγὼ δὲν κατατρέχω, μικρή μου, τὸν πατέρα σου. Ἐγὼ κακὸν δὲν τοῦ θέλω. Διὰ καλὸν σοῦ τὸ εἶπα. Φταίγουν οἱ ἀγάδες, ὁποῦ τὸν κατηγοροῦν ὡς συνένοχον τῶν κλεφτῶν, ὁποῦ ἅρπαξαν τὸν κατῆν. Φταίγεις ἐσὺ ἂν ἐπῆρε σκλάβον τὸν κατῆν ὁ νοννός σου; Ἄλλο τόσο φταίγω κ' ἐγὼ ἂν κατατρέχουν οἱ ἀγάδες τὸν πατέρα σου. Ὅπως κι' ἂν εἶναι, ἠμπορῇς ἐσὺ νὰ τοῦ κάμῃς καλόν, διότι κινδυνεύει.

— Καὶ πῶς ἠμπορῶ; εἶπε τρέμουσα ἡ νέα.

— Νὰ μὲ δεχθῇς δι' ἄνδρα σου, εἶπεν αὐθαδῶς ὁ ἀγᾶς.

Ἡ νέα ἤθελε νὰ εἴπῃ *ποτέ!* ἀλλ' ὁ φόβος τῆς ἔκλεισε τὸ στόμα.

— Ἔχεις καιρὸν νὰ συλλογισθῇς, ἐπανέλαβεν ὁ Χαλήλ. Θὰ πασχίσω κ' ἐγὼ νὰ ἐμποδίσω τοὺς ἀγάδες νὰ μὴ τὸν ἐγκαλέσουν.

Ἡ νέα ἐταπείνωσε τὴν κεφαλήν. Ὁ ἀγᾶς ἀπῆλθεν ἀφήσας αὐτὴν ἄκρως ἀδημονοῦσαν.

Ἤρχισε νὰ ἐννοῇ τὴν θέσιν της καὶ νὰ πείθηται ὅτι δὲν εἶχεν ὅπλα νὰ ἀνθίσταται κατὰ τοῦ ἀγᾶ. Ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν καὶ ἡ νέα ἀπεσύρθη μετὰ τῆς Φατμᾶς εἰς τὸν θάλαμον.

Τὸ σκότος καταπῖπτον ἐπὶ τὴν γῆν, τῇ ἐκόμιζε πάντοτε βαθεῖς καὶ μυστηριώδεις φόβους. Ἀλλ' ὁ καλύπτων τὴν ψυχὴν αὐτῆς ζόφος διεσχίζετο ἐνίοτε ὑπὸ ἀστραπιαίων ἐλπίδων. Ἂν ὁ νοννός της, ἂν ὁ μέγας αὐτὸς κλέφτης, οὗ τὸ ὄνομα ἐφοβοῦντο οἱ Τοῦρκοι, ἤρχετο μὲ τὸ ἀσκέρι του νὰ διαρρήξῃ τὰς θύρας τῆς βδελυρᾶς ἐκείνης εἱρκτῆς καὶ νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ!...

Ζ'

Τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὁ Χρῆστος Μηλιόνης πρῶτος ἁρματωλὸς τῆς Ἀκαρνανίας, ἔπεμψε κρύφα χωρικὸν διαγγελέα πρὸς τὸν Χαλὴλ ἀγᾶν.

Ὁ διαγγελεὺς οὗτος ἦτο κομιστὴς γραφῆς, ἣν εἶχε παραγγείλει νὰ γράψωσιν ὁ Μηλιόνης. Ἡ γραφὴ ἔλεγε περίπου:

«Χαλὴλ Ἀγᾶ, σὲ χαιρετῶ. Εἰξεύρεις ὅτι ἡ νέα ὁποῦ ἐπῆρες εἰς τὸ σαράγι σου, εἶνε βαφτιστική μου. Ἡ κόρη αὐτὴ ἦτον ἀρραβωνισμένη, καὶ ἔκαμες πολὺ κακὰ νὰ τὴν ἁρπάξῃς. Ἀλλ' ἂν ἐσὺ ἔκαμες κακά, ὁ κατῆς τῆς Ἄρτας ἔκαμε χειρότερα, νὰ σὲ βγάλῃ ἀθῶον εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν. Ἀπ' ὅλους καλλίτερα ἔκαμα ἐγώ, ὁποῦ ὑπῆγα τὴν Παρασκευὴν μὲ δύο παλληκάριά μου καὶ μὲ καμπόσους *μονόμματους*, καὶ ἅρπαξα τὸν κατῆν ἀπὸ μέσα ἀπ' τὸ τζαμὶ τῆς Ἄρτας. Εἶχα διάθεσιν νὰ κάμω καὶ εἰς ἐσὲ τὸ ἴδιον, ἀλλ' οἱ σύντροφοί μου δὲν τὸ κατάφεραν. Δὲν πειράζει. Τώρα ἂν θέλω, ἠμπορῶ νὰ σὲ κάμω στάχτη μέσα 'στὸ σπίτι σου, σοῦ τὸ λέγω ἀκάκιωτα. Δὲν τὸ κάμνω, διατὶ θέλω νὰ μοῦ δώσῃς ὀπίσω τὴν βαφτιστικήν μου καὶ νὰ σοῦ δώσω κ' ἐγὼ ὀπίσω τὸν κατῆν τῆς Ἄρτας. Χέρι μὲ χέρι. Γράψε μου γραφὴν μὲ τὸν ἴδιον ἄνθρωπον νὰ ξεύρω. Ταῦτα καὶ μένω. **Χρῆστος Μηλιόνης».**

Τὴν φορὰν ταύτην χειρότερον τοῦ κατῆ τῆς Ἄρτης ἔπραξεν ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς, ὅστις χωρὶς μηδὲ ν' ἀνακοινώσῃ πρὸς τὴν ἐνδιαφερομένην νέαν τὴν γραφὴν ταύτην τοῦ κλέφτου, ἔπιασε καὶ αὐτὸς κ' ἔγραψε γραφὴν ἰδιοτελεστάτην καὶ ἐπισφαλεστάτην, οὕτως ἔχουσαν:

«Χρῆστο Μηλιόνη, σὲ χαιρετῶ. Ἔλαβα τὸ γράμμα σου, καὶ εἶδα νὰ μοῦ γράφῃς νὰ σοῦ δώσω ὀπίσω τὴν βαφτιστικήν σου, διὰ νὰ μοῦ δώσῃς τὸν κατῆν τῆς Ἄρτας. Δὲν εἰξεύρω ἂν ἡ βαφτιστική σου σοῦ εἶναι χρήσιμη, ἀλλ' ὁ κατῆς τῆς Ἄρτης δὲν μοῦ χρειάζεται ἐμένα. Καὶ τὴν βαφτιστικήν σου δὲν εἰμπορῶ νὰ σοῦ τὴν δώσω, διότι μὲ θέλει ὡς ἄνδρα της καὶ εἶναι γυναῖκα μου, καὶ ὁ ἰμάμης εὐλόγησε τοὺς γάμους μας. Ἂν δὲν ἤθελε νὰ γείνῃ γυναῖκά μου, θὰ σοῦ τὴν ἔδινα. Ἀλλ' αὐτὴ ἠθέλησε μοναχή της. Ὅσον διὰ νὰ κάψῃς τὸ σπίτι μου, καθὼς μὲ φοβερίζεις, φεύγω ἀπὸ σήμερα ἀπὸ τὴν ἐξοχήν, καὶ κλείομαι εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἄρτας, καὶ ἂν θέλῃς ἐκεῖ ἔλα. Δὲν θὰ εὕρῃς ἄλλον κατῆν διὰ νὰ τὸν πάρῃς σκλάβον. Ταῦτα καὶ μένω. **Χαλὴλ ἀγᾶς.»**

Τώρα ἐὰν ὁ Χρῆστος Μιλιόνης ἔδιδεν εὐθὺς διαταγὴν νὰ θανατώσωσι τὸν κατῆν καὶ τοὺς δύο ἀγάδες, (οἱ δεύτεροι ὅμως δὲν εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἐξουσίαν του, διότι οἱ Τσεκουραῖοι ἐστρατοπέδευον ἀλλαχοῦ τὰς ἡμέρας ἐκείνας) βεβαίως δὲν θὰ ἦτο ἔνοχος. Καὶ ὅμως δὲν ἔπραξε τοῦτο. Εἰς τὸ γράμμα τοῦ ἀγᾶ, δι' οὗ ἀνήγγελλεν οὗτος πομπωδῶς ὅτι ἡ νέα εἶχε γείνει ἑκοῦσα σύζυγός του, ὁ ἔμπειρος κλέφτης ὠσφράνθη τὸ ψεῦδος. Ἐὰν ἔγραφεν εἰλικρινῶς, ὅτι ἐκβιασθεῖσα κατέστη ἡ κόρη σύζυγος τοῦ Τούρκου, τότε θὰ τὸν ἐπίστευεν ὁ Χρῆστος. Ἀλλὰ τὸ στομφῶδες τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τὸν κατέστησε φιλύποπτον.

Ὁ Χρῆστος ἔβαλε κατασκόπους ἵνα δυνηθῶσι ν' ἀνακαλύψωσί τι. Ἀλλ' οὐδεμίαν ἀσφαλῆ εἴδησιν τῷ ἐκόμισαν καὶ οὗτοι.

Ὁ Μηλιόνης εἶχεν εὐκρινῆ συνείδησιν τῆς θέσεώς του ἀπέναντι τῶν Τούρκων. Προέβλεπεν ὅτι ἔμελλε νὰ κηρυχθῇ ἀντάρτης παρὰ τῆς ἐξουσίας. Διότι μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου ὁ Χρῆστος ἦτο ὑπόσπονδος, καὶ ἐνομίζετο σύμμαχος κα ὑποτελὴς τῆς Πύλης. Ἡ παρασπονδία προῆλθεν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Ἡ ἁρπαγὴ τῆς κόρης ἐκείνης καὶ ἡ παράδοξος ἀπόφασις τοῦ κατῆ ἀπετέλουν τὴν παρασπονδίαν, καθ' ἣν ἔννοιαν εἶχεν ὁ κλέφτης περὶ τοῦ πράγματος. Δὲν ἠδύνατο πολεμιστὴς αὐτὸς νὰ ὑπομείνῃ τοιαύτην ὕβριν

Digitized by Google

γενομένην πρὸς τὴν ἀναδεκτήν του. Ὤφειλε νὰ τιμωρήσῃ τὸ ἔγκλημα τοῦτο, ἂν καὶ μετὰ τὴν τιμωρίαν, τὰ πράγματα δυσκόλως ἠδύναντο νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ πρότερον καθεστός.

Διότι ὁ Χρῆστος εἶχε βεβηλώσει τὸ τζαμίον τοῦ Ταχήρ, τόπον ἄβατον καὶ ἀπάτητον εἰς τοὺς ἀπίστους, τόπον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μωαμεθανικὸν τέμενος ἱερὸν καὶ ἄσυλον, ἔχοντα ὡς ἰδιαίτερον προνόμιον τὴν ἰδιότητα ταύτην. Καὶ ὁμολογουμένως ὁ κλέφτης, ὅτε εἶχεν ἀποφασίσει νὰ εἰσβάλῃ βιαίως εἰς τὸ τζαμίον, διὰ ν' ἁρπάσῃ τὸν κατῆν, ὤφειλε ν' ἀναλογισθῇ ταῦτα πάντα. Διὰ τοῦτο δὲν παρεπονεῖτο σήμερον, ἂν ἐκινδύνευεν. Ἐγίνωσκε δὲ καλῶς ὅτι καὶ ἂν ἀπέδιδε τοὺς αἰχμαλώτους, ὅπερ μόνον ἀντὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἀναδεκτῆς του ἠδύνατο νὰ πράξῃ, πάλιν δὲν ἐξησφαλίζετο ἀπέναντι τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας. Ἀλλ' ὅμως ἐπεθύμει διακαῶς ν' ἀποδοθῇ ἡ ἀπαχθεῖσα κόρη εἰς τοὺς γονεῖς της, ν' ἀπολύσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς τρεῖς Τούρκους, καὶ τότε εὐχαριστημένος θὰ ἦτο ἂν ἀπεκηρύττετο. Διότι ἔμελλε νὰ ἔχῃ τὸ θάρρος τοῦ καθήκοντος, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ συνειδότος. Ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη τοῦ Χαλὴλ ἦτο ἄλλη ἀπροσδόκητος ἀναβολὴ τῆς λύσεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔμαθεν ὅτι οἱ ἀγάδες τῆς Ἄρτης καὶ τῶν περιχώρων παρεσκεύαζον στρατείαν κατ' αὐτοῦ. Περιεμένετο δὲ ἡ ἀποκήρυξις νὰ ἔλθῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐπειδὴ ἠδύνατο νὰ παρέλθῃ μήν, οἱ φανατικώτεροι ἐπέμενον νὰ προλάβωσι τὴν ἀποκήρυξιν ταύτην βεβαίαν ἄλλως νομιζομένην. Προσέτι ἔλαβε καὶ ἀλλαχόθεν ἐπιβεβαίωσιν τῆς εἰδήσεως ὅτι συνήνεσεν ἡ ἀναδεκτή του νὰ καταστῇ τοῦ Τούρκου σύζυγος.

Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας μανθάνει ὅτι ἡ ἐκστρατεία, ἐξ Ἄρτης ὁρμωμένη, εἶχεν ἤδη ἐκκινήσει κατ' αὐτοῦ.

Τότε ὁ κλέφτης ἐπῆρε τὴν ἀπόφασίν του, καὶ διέταξε νὰ θανατώσωσι τὸν κατῆν καὶ τοὺς δύο ἀγάδες.

(Ἕπεται συνέχεια).

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ

καὶ ἡ ποίησις τῶν βυζαντιακῶν σφραγίδων.

Α'.

Ὁ διατρίβων περὶ τὴν ἀρχαίαν τέχνην δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ ὅλον τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς καὶ τὴν χάριν περιοριζόμενος εἰς τὴν μελέτην τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ σπουδάσῃ καὶ περὶ τὰ μικρουργήματα τῶν ἀρχαίων τὰ ἐξ ὀπτῆς γῆς καὶ ὑέλου, τὰ νομίσματα καὶ τοὺς σφραγιδολίθους. Ὁμοίως καὶ ὁ ἀποθαυμάζων τὴν χάριν τοῦ ἔπους τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὕψος τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ δράματος θὰ μείνῃ ἄγευστος ἐν μέρει τῆς ὅλης ἀρετῆς τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως ἂν ἀγνοήσῃ τὸ ἐπίγραμμα, τὴν μικρογραφίαν ταύτην τῆς Ἑλληνίδος Μούσης. Ὡς δ' εὐφυῶς ἐρρήθη ὅτι ὁ σφραγιδόλιθος τῶν ἀρχαίων εἶνε οἷόν τι ἐπίγραμμα τῆς ἀρχαίας τέχνης, οὕτω δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ ἐπιγράμματος ὅτι εἶνε ὁ δακτυλιόλιθος τῆς ἀρχαίας ποιήσεως. Παρὰ λαῷ ἐξόχως ῥητορικῷ καὶ δηκτικῷ καὶ ζῶντι βίον μάλιστα ὑπαίθριον ἡ γέννησις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ ἐπιγράμματος ἦτό τι φυσικὸν καὶ οἰκεῖον. Μία ἐπιτυχὴς ἔννοια, ἓν ἐπιτήδειον προσφώνημα, ἡ εὔστοχος εὕρεσις τοῦ χαρακτηριστικοῦ, τοῦ ἐπικαίρου, τοῦ εἰκονικοῦ. τοῦ δηκτικοῦ, τοῦ σκωπτικοῦ, συνδεομένη μετὰ σοβαρᾶς βραχυλογίας, ἀπετέλει τὸ ἐπίγραμμα. Διὰ τοῦτο ἐν τοῖς κλασικοῖς χρόνοις ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπαραίτητον προϊὸν τοῦ καλοῦ ἐπιγράμματος ἡ συντομία. Κατὰ τὸν ἐπιγραμματοποιὸν Κύριλλον

Πάγκαλόν ἐστ' ἐπίγραμμα τὸ δίστιχον· ἢν δὲ παρέλθῃς
τοὺς τρεῖς, ῥαψῳδεῖς, κοὐκ ἐπίγραμμα λέγεις.

Καὶ δὲν ἐτηρεῖτο μὲν ἡ ἀρχὴ αὕτη πάντοτε· ἀλλ' ὅμως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ ἄριστα τῶν ἀρχαίων ἐπιγραμμάτων εἶνε μνημεῖα βραχύτητος. Ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς κόσμος δὲν ἐνετρύφα εἰς τὸ κολοσσαῖον· μία τῶν κυριωτάτων αὐτοῦ ἀρετῶν ὑπῆρχε τὸ σύμμετρον καὶ εὐπερίγραφον. Οὕτω δύο μόνον στίχοι ἤρκεσαν εἰς τὸν Σιμωνίδην ὅπως περιλάβῃ διὰ μεγαληγόρου ἁπλότητος πᾶν ὅ τι ἠθέλησε νὰ εἴπῃ περὶ τῶν μεγάλων νεκρῶν τῶν Θερμοπυλῶν. Οὕτω διὰ τεσσάρων μόνων στίχων παρέστησεν ὁ Πλάτων τὴν Λαΐδα ἀναθέτουσαν εἰς τὴν Παφίαν τὸ κάτοπτρον ὅπερ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ δείξῃ τὸ ἐσαεὶ παρελθὸν αὐτῆς κάλλος. Δι' εὐγράμμων χαρακτήρων ἐγκολαπτόμενα ἐπὶ τῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν ὁτὲ μὲν ἦσαν χαρακτηριστικὴ δήλωσις τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ γένους τοῦ θανόντος, ὁτὲ δὲ συγκινητικὴ κραυγὴ ὀδύνης καὶ ἄλλοτε ἠθικὴ παραίνεσις πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας, συχνότατα δὲ εἰκὼν ἀφελὴς ἀλλὰ μεγαλοπρεπὴς τοῦ βίου τοῦ μεταστάντος. Ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων, μάλιστα τῶν ἀττικῶν, διαπνέει τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο, εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον ἰδιάζον αἴσθημα τῆς εὐθανασίας ὅπερ εἰς τὸ μάρμαρον ἐνέγλυψεν ἡ ἀτθὶς σμίλη.

Σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη, ἀγαθότης καὶ ἀρετὴ εἶνε αἱ κυριώταται τῶν εἰς τοὺς νεκροὺς ἀναφερομένων ἰδιοτήτων. Δὲν εἶνε ἄμοιρα σώφρονος ὀδύνης τὰ ἐπιτύμβια τῶν ὠκυμόρων, ἤτοι πρὸ ὥρας θανόντων, τῶν ἀκάκων νηπίων, τῶν ἐφήβων, τῶν ἀγάμων παρθένων ἢ τῶν κειμένων μακρὰν τῆς πατρῴας γῆς. Ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς ἀνυμφεύ-

Digitized by Google

του Φρασικλείας ἐπεγράφη ὅτι θὰ ὀνομάζηται πάντοτε κόρη, ἀντὶ γάμου παρὰ θεῶν τοῦτο λαχοῦσα τὸ ὄνομα. Σοβαρὰ εἶνε τὰ ἐπιγραφέντα εἰς τοὺς τάφους τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων, οἱ δὲ μηδοφόνοι ἔτυχον τῶν ἀπ' ἀρίστης λύρας ἐπιτυμβίων· ἀλλ' ὁπόσον σεμνὴ ἦτο ἡ ἐπιτύμβιος Μοῦσα θρηνοῦσα τοὺς πολεμιστὰς δεικνύει πλὴν τῶν ἐπιφανῶν ἐπιγραμμάτων ποιητῶν οἷος ὁ Σιμωνίδης τὸ ἑξῆς δίστιχον ἀγνώστου ἐπιγραμματοποιοῦ τὸ γραφὲν ἐπὶ τοῦ τάφου Ληναίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀρτεμιδώρου

Καὶ τὸ πρὶν ἐν πολέμοις τηρῶν πύργον, παροδῖται,
καὶ νῦν τηρήσω, ὡς δύναμαι, νέκυς ὤν.

Ἄλλοτε δὲ οἱ ἐπιγραμματογράφοι οἱονεὶ παίζοντες μετὰ τοῦ θανάτου δὲν ἀπηξίουν νὰ χαράττωσιν ἐπὶ τῶν στηλῶν λογοπαίγνια ἀναφερόμενα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θανόντος. Ἐπὶ τοῦ σήματος γλύπτου τινὸς καλουμένου Εὐτυχίδου ὁ ποιητὴς παριστάνει τὸν νεκρὸν λέγοντα ὅτι ὁ δαίμων ἀφαρπάσας αὐτὸν νεώτατον εἰς τὸν Ἅδην κατέστησεν αὐτὸν ψευδώνυμον. Ἐπὶ δὲ τῆς νεκρικῆς στήλης Ἀθηναίου τινὸς καλουμένου Κρίου, ἤτοι φέροντος τὸ ὄνομα τοῦ κριοῦ, ἐγράφη ὅτι ὁ κείμενος ἔχει τὸ ὄνομα κριοῦ, ἀλλ' ὅμως ἔσχε ψυχὴν ἀνδρὸς δικαιοτάτου. Ἐνίοτε τὸ ἐπιτύμβιον ἐν μεταγενεστέροις μάλιστα χρόνοις ἐγράφετο ὑπὸ τύπον διαλόγου τοῦ παροδίτου πρὸς τὸν νεκρόν.—Εἰπὲ ποῖον τὸ ὄνομά σου, τίς ἡ πατρίς σου, τίνες οἱ γονεῖς σου, εἰς τίνα ἡλικίαν ἔφθασες; Τί ἐδιδάχθης; Καὶ ὁ νεκρὸς ἀπαντᾷ εἰς τὰς περιέργους ταύτας ἐρωτήσεις. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέντος τὴν στήλην συγγενοῦς ἢ τῆς πόλεως τῆς τιμώσης τὸν νεκρὸν ἢ τοῦ φίλου τοῦ κηδεύσαντος τὸν θανόντα οὐ σπανίως ἀναγράφεται ἐν τῷ ἐπιγράμματι. Σπανιωτέρα δ' εἶνε ἡ ματαιοφροσύνη τοῦ ποιητοῦ τοῦ ἐπιγράμματος σπανίως ποτὲ καὶ μόλις ἀποτολμῶντος νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν ἀθανασίαν τὸ ὄνομά του μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ θρηνουμένου.

Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν τῶν ἀρχαίων ἐπιγραμμάτων ἄξια λόγου εἶνε πλὴν τῶν ἐπιτυμβίων τὰ ἀναγραφόμενα ἐπὶ ποικίλων ἀναθημάτων καὶ διὰ τοῦτο καλούμενα ἀναθηματικά. Οἱ νικηταὶ τῶν Πλαταιῶν ἀνέθετον εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν τρίποδα χρυσοῦν ὡς ἀκροθίνιον ἀπὸ τῶν Μήδων ἐκ τῆς δεκάτης τῶν λαφύρων. Οἱ Ἀθηναῖοι νικῶντες τοὺς Βοιωτοὺς καὶ Χαλκιδεῖς ἀφιέρονον ἐκ τῆς δεκάτης εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τέθριππον χαλκοῦν ἐν τοῖς Προπυλαίοις. Ὁ ναυαγὸς ῥυόμενος ἀπὸ τῶν κινδύνων ἀναθέτει εἰς τὸν Ποσειδῶνα ἥν περ ὑπεσχέθη εὐχωλήν, ὁ χειροτέχνης τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης αὐτοῦ ἀπαρχήν, ὁ ἀγρότης τὴν δεκάτην τῶν γεωργίων. Ἡ Χρυσίνα ἱδρύει ναὸν καὶ ἄγαλμα τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης καθ' ἃ ἐπέταξεν αὐτῇ ἐν ὕπνοις ὁ Ἑρμῆς. Οὕτως ἐν μυρίαις περιστάσεσιν ὡς εὐχὴν ἢ ἐπ' εὐχαριστίᾳ ἀνέθετον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεαίνας οἴκους, ἀγάλματα, σκεύη, πᾶν ὅ τι ἐνόμιζον ὅτι ἠδύνατο νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς ἀθανάτους. Εἰς αὐτοὺς ἀφιέρονε τὸ ἀνάθημά του ὁ νικηφόρος στρατάρχης καὶ ὁ χειρῶναξ βαναυσουργός, ἡ περισσόθρησκος γυνὴ καὶ ὁ πολύμητις ἀνήρ, ὁ τυχὼν τῆς ἀπὸ τῶν θεῶν χάριτος ἢ ὁ ἀναμένων τὴν θείαν δωρεάν. Οὐχὶ σπανίως δ' ἔβαινε πρὸς αὐτοὺς καταθέτων τὰ ὅπλα τῆς προτέρας ἰσχύος ὁ ἀπόμαχος τοῦ πολέμου καὶ ἡ ἀπόστρατος τοῦ ἔρωτος. Ὁ Κίμων πειθόμενος ὅτι ἡ πόλις δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐν τῷ παρόντι ἱππικῆς ἀλκῆς, ἀλλ' ἀνδρῶν ναυμάχων καταθέτει εἰς τοὺς πόδας τῆς θεοῦ χαλινὸν ἵππου, σύμβολον τῶν περιττῶν τῆς χθὲς ἀγώνων. Ἡ δὲ Λαῒς κρεμάννυσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Παφίας τὸ ἐφεξῆς περιττὸν κάτοπτρον, τὸν μάρτυρα τῶν παροδικῶν τῆς νεότητος καλλωπισμάτων. Ὁποῖαι εὐκαιρίαι πρὸς ἐξάσκησιν τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν τῇ ἐπεξεργασίᾳ τοσούτων πρὸς τοὺς θεοὺς ἐκλεκτῶν ἀναθημάτων· ἀλλὰ καὶ ὁπόσαι ἀφορμαὶ πρὸς σύνθεσιν ἐπιγραμμάτων χαραττομένων ἐπὶ τῶν ἀναθημάτων τούτων καὶ περιεχόντων ἐν βραχεῖ οὕτως εἰπεῖν αὐτὴν τῆς ἀναθέσεως τὴν ἱστορίαν!

Πλὴν δὴ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς ἀφιερωμάτων οὐκ ὀλίγα ἦσαν τὰ πρὸς ἀνθρώπους ἀναθηματικὰ ἐπιγράμματα, καθ' ὅσον δὲν ἦτο σπανία ἡ ἐπὶ τιμῇ ἀνάθεσις ἰδίως ἀνδριάντων εἰς ἄνδρας ὀνομαστοὺς γενομένους ἐπὶ ἀνδρείᾳ, εὐεργεσίᾳ τῶν πόλεων ἢ σοφίᾳ.

Οὕτω δὴ πρὸς τὴν εὐσεβῆ ὑπὲρ τῶν οἰκείων μέριμναν τῶν ἰδιωτῶν ἀνθημιλλῶντο οἱ δῆμοι, πρὸς τὴν φιλοστοργίαν τῶν τέκνων εἰς τοὺς γονεῖς, ἡ εὐγνώμων τῶν μαθητῶν πρὸς τοὺς διδασκάλους προθυμία. Ἐκ δὲ τῶν τοιούτων αἰσθημάτων τῆς τιμῆς ἢ στοργῆς ἐτρέφετο μὲν ἡ τέχνη, προήγετο δὲ ἡ ποίησις ἡ ἐπιγραμματική.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἀφορμαὶ παρείχοντο εἰς τοὺς ἀρχαίους πρὸς σύνθεσιν ἐπιγραμμάτων. Πάντες γινώσκουσι τὸ ἔθος τῶν ἐν τοῖς δραματικοῖς ἀγῶσι νικώντων χορηγῶν, οἵτινες ἀνέθετον εἰς τὸν Διόνυσον τὸν χρυσοῦν τρίποδα τὸν απονεμόμενον αὐτοῖς ἐπὶ τῇ νίκῃ. Γνωστὸν δ' ὅτι τοιοῦτον ἀγωνιστικὸν ἀνάθημα εἶνε τὸ λυσικράτειον μνημεῖον ἐν Ἀθήναις, τὸ κοινῶς λεγόμενον Φανάρι τοῦ Διογένους. Ἀλλ' ὁμοίως καὶ οἱ ἐν ἄλλοις ἀγῶσι νικῶντες ἀνέθετον πολλάκις εἰς τοὺς θεοὺς τὰ σύμβολα τῆς νίκης ἢ τὰ ἆθλα, τοὺς στεφάνους οἱ τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας νικῶντες, τὴν λαμπάδα οἱ διαγωνισάμενοι τὴν λαμπαδηδρομίαν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἀπεδίδετο μεγίστη σημασία εἰς τοὺς νικητὰς τῶν ἀγώνων, φιλοτιμουμένων τῶν τε οἰκείων τῶν νικώντων καὶ τῶν πόλεων ὧν ἦσαν πολῖται νὰ ἱδρύσωσιν ἀνδριάντας αὐτῶν. Καὶ ὁποῖον μὲν μουσεῖον ὅλον

Digitized by Google

ἔργων τῆς τέχνης ἐκ τῆς τιμῆς τῶν νικητῶν προερχομένον ὑπῆρχεν ἐν Ὀλυμπίᾳ, μανθάνομεν ἐκ τοῦ Παυσανίου. Πᾶς δὲ ὁ ἐκ τῆς διατριβῆς ταύτης μανθάνων εἰς ὁποίαν ἄμεσον σχέσιν εὑρίσκετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ ἀνάθημα μετὰ τοῦ ἐπιγράμματος, ἐννοεῖ ὁποῖον πλοῦτον ἐπιγραμμάτων ἀνέπτυξαν αἱ ἀγωνιστικαὶ τιμαί.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων συνάγει ὁ ἀναγνώστης ὁπόσην ποικιλίαν πρὸς ποίησιν ἐπιγραμμάτων παρεῖχεν ἡ ἀρχαιότης καὶ εἰς ὁποίαν ἀκμὴν ἦτο εἰκὸς νὰ φθάσῃ τὸ ἐπίγραμμα ἐγκολαπτόμενον ἐπὶ καλλιτεχνημάτων ἀρίστων, καὶ ταῦτα ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐνδόξων νικῶν, καλλιστεφάνων ἀγώνων, εὐχωλῶν φιλοσεβεστάτων, ἐν μέσῳ τῆς πολλαπλῆς κινήσεως βίου δημοσίου καὶ ὑπαιθρίου.

Β'.

Οὐδὲν θαῦμα ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἐπίγραμμα δὲν συνεξέλιπε μετὰ τῆς ἀρχαιότητος καὶ ὅτε ἀπέθανεν ὁ μέγας Πάν. Ὁ βυζαντιακὸς κόσμος διετήρησε τὸ ἐπίγραμμα ὑφ' οὓς ὅρους καὶ ἡ ἀρχαιότης ἂν μὴ ἐν μείζονι ποικιλίᾳ. Δὲν ὑπάρχει συγγραφεὺς Βυζαντῖνος γράψας καὶ ἐμμέτρως οὗ νὰ μὴ ἐσώθησαν ἐπιγράμματα. Οὐδ' ὑστέρησαν οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας, ἐν οἷς μάλιστα διαπρέπει ὡς ἐπιγραμματογράφος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Ἵνα δείξωμεν τὴν πρὸς τὸ ἐπίγραμμα ἀγάπην τῶν Βυζαντίνων ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι τοῦ ποιητοῦ Μανουὴλ τοῦ Φιλῆ, ἀκμάσαντος κατὰ τὰ τέλη τοῦ ιγ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιδ' αἰῶνος ἔχομεν ἐπιγράμματα περὶ τὰ χίλια. Ταῦτα ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Γάλλου Miller ἐκ διαφόρων χειρογράφων εἰς δύο τόμους προὐκάλεσαν τὸ κατὰ τῆς βυζαντιακῆς ποιήσεως ἀνάθεμα ἐπιφανοῦς Γερμανοῦ γραμματολόγου, τοῦ Bernhardy. Καὶ βεβαίως μὲν δὲν δυνάμεθα νὰ διαχυρισθῶμεν ὅτι ἡ Μοῦσα ἐμαίευσεν ἅπασαν τὴν στιχουργικὴν τοῦ Φιλῆ πολυγονίαν, ἀλλ' ἀναντιρρήτως τὰ ἴχνη τῶν δακτύλων αὐτῆς δὲν εἶνε δυσδιάγνωστα ἐπί τινων τῶν δημιουργημάτων τοῦ Βυζαντίνου πολυγράφου. Ὁπωσδήποτε δ' εἶνε ἀξιοθαύμαστος ἡ ποικιλία τῶν θεμάτων ἅτινα κινοῦσι τὴν λύραν, ἂς εἴπω μᾶλλον τὸν κάλαμον αὐτοῦ. Ψάλλει δι' ἐπιγραμμάτων τὰς ἑορτάς, δεσποτικάς τε καὶ θεομητορικὰς καὶ τὰς τῶν ἁγίων, περιγράφει εἰκόνας καὶ σκεύη ἱερὰ καὶ καλλιτεχνήματα παντοῖα, προσφωνεῖ τὸν αὐτοκράτορα καὶ πατριάρχην, τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς φίλους, θρηνεῖ τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικρούς, σκώπτει τὴν φιλέρωτα γραῦν καὶ τὸν ἰατρὸν τὸν τετυφωμένον. Διὰ τοῦ ἐπιγράμματός του ὁ Φιλῆς ἐναλλὰξ γίνεται κόλαξ καὶ μάστιξ, δωρητὴς καὶ ἐπαίτης, φιλότεχνης καὶ μισοπόνηρος, θαυμαστὴς καὶ εἴρων, θεοπρόπος καὶ νεκροκόμος. Ἡ ἐπιγραμματοποιία τοῦ Φιλῆ διακρίνεται τῆς τῶν κλασικῶν χρόνων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διὰ δύο τινὰ κυρίως, τὴν μακρηγορίαν καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ μέτρου. Καὶ ἡ μὲν μακρηγορία αὐτοῦ εἶνε τοιαύτη, ὥστε σπανίως περιορίζεται εἰς δύο ἢ τέσσαρας στίχους ἐν τοῖς ἐπιγράμμασι, συνηθέστερον δὲ παρατείνει τοὺς στίχους εἰς μακροὺς μονολόγους, στερουμένους τῆς τε χαρακτηριστικῆς βραχύτητος καὶ τῆς αὐτομάτου εὐφυΐας τοῦ ἐπιγράμματος. Μέτρον δὲ σύνηθες αὐτῷ εἶνε τὸ τρίμετρον ἰαμβικόν, λαμβάνον τὸν μονότονον τύπον τοῦ χωλιάμβου.

Τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Φιλῆ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δεῖγμα τῆς καθόλου βυζαντιακῆς ἐπιγραμματογραφίας. Διεδόθη τὸ ἐπίγραμμα παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις, μάλιστα ἕνεκα τῆς εὐκολίας τοῦ χωλιάμβου, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ὑπάρχει περίστασις καθ' ἣν νὰ μὴ ἐγίνετο χρῆσις αὐτοῦ. Ὁ καλόγηρος ὁ ἀντιγράφων χειρόγραφον βιβλίον, ἀπεπειρᾶτο νὰ ἀνακοινώσῃ ἐν τέλει αὐτοῦ τὸ ὄνομά του εἰς τὸν ἀναγνώστην διὰ στίχων. Ὁ οἰκοδόμος ὁ ἀνακαινίζων ἐκκλησίαν ἐδήλου τὸ ἔργον ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου δι' ἐμμέτρου ἐπιγράμματος. Ὁ δωρούμενος σκεῦός τι εἰς ναὸν ἢ ἰδιώτην ἐνεχάρασσεν ἐπ' αὐτοῦ εἰς μνημόσυνον τῆς δωρεᾶς ἀναθηματικοὺς χωλιάμβους. Πάντα ταῦτα εἶνε στιχουργήματα ἄξια λόγου πολλάκις διὰ τὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις ἃς περιέχουσι, διὰ τὴν χριστιανικὴν εἰκονογραφίαν ἣν διασαφοῦσι, διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ βυζαντιακοῦ βίου οὗ σκηνὰς χαρακτηρίζουσιν. Ἀλλ' ὁμοιάζουσι συνήθως πρὸς ἀπειρόκαλα τεχνητὰ ἄνθη στερούμενα καὶ ὀσμῆς καὶ χρωμάτων. Μὴ νομίσωμεν ὅμως ὅτι εἰς τοιαῦτα ἐπιγράμματα περιωρίζετο ὁ βυζαντιακὸς κόσμος. Ἀπ' ἐναντίας παράλληλα πρὸς τὰ ἄχροα ταῦτα κατασκευάσματα τῶν λογίων ἔθαλλον γνησιώτατα ἄνθη τῆς βυζαντιακῆς ἐπιγραμματικῆς ποιήσεως τοῦ λαοῦ. Συνέβαινε δῆλα δὴ καὶ κατὰ τὸν μακρὸν βίον τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους ὅ τι βλέπομεν γενόμενον καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ σήμερον ἔτι παρ' ἡμῖν. Ὁ Ἕλλην λόγιος δὲν ἔπαυσε μιμούμενος τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν βυζαντινισμὸν καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Τὸ ἀρχαιοπρεπὲς ἐπίγραμμα ἐξηκολούθει καὶ τότε εἴτε ἐπὶ τῶν τύμβων εἴτε κυρίως ἐπὶ τῶν βιβλίων ὡς ἀφιερωτικὸν τῆς συγγραφῆς, ὡς ἔπαινος τοῦ συγγραφέως, ὡς σύστασις τοῦ βιβλίου. Καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς δὲ χρόνων ἰδία φιλολογία ἀνεπτύχθη καλῶν καὶ κακῶν ἐπιγραμμάτων ἐν ἀρχαίᾳ γλώσσῃ καὶ εἰς ἀρχαῖα μέτρα συντεταγμένων, ὧν κυρίως γίνεται χρῆσις ὡς ἐπιτυμβίων. Γνωστὸν δ' εἶνε εἰς τοὺς φιλολογοῦντας τῶν παρ' ἡμῖν ὅτι μέγα μέρος τῶν *Φιλολογικῶν Παρέργων* τοῦ μακαρίτου Φιλίππου Ἰωάννου ἀποτελεῖται ἐκ συλλογῆς τοιούτων ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένων ἐπιγραμμάτων. Ἀλλ' ἐπί τε τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις παρὰ τὸ

Digitized by Google

ἀρχαιόμορφον ἐπίγραμμα τὸ συντασσόμενον πολλάκις οὐκ ἄνευ μόχθου ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ ἐκ ψηφίδων τοῦ ἀρχαίου λόγου, παρὰ τὸ ἐνίοτε κακόζηλον τοῦτο στιχούργημα ἐφ' οὗ τὰ παλαιὰ δάνεια ὁμοιάζουσι πρὸς τεμάχη ἀναγλύφων ἀρχαίων ἐνῳκοδομημένα εἰς πηλόκτιστον ἀχυρῶνα, παρὰ τὸν κυκεῶνα τοῦτον ὅπου νεώτερα ὀνόματα καὶ πράγματα εἰςβιάζονται εἰς τὴν πέδην τοῦ ἀρχαίου μέτρου καὶ τῆς ἀρχαίας λέξεως ὡς νεοϋφῆ παραρράμματα εἰς ἔνδυμα ἐκ παλαιῶν ῥακῶν συγκεκροτημένον, παρὰ τὸ θνησιγενές, λέγω, τοῦτο προϊὸν ἀπειροκάλου μιμήσεως συνυπῆρχε καὶ συνυπάρχει τὸ αὐτόβλαστον προϊὸν τῆς σπαργώσης δημώδους Μούσης. Τὸ λαϊκὸν τοῦτο ἐπίγραμμα δὲν εἶνε νεκροφανὲς καὶ δυσκίνητον, ἀλλ' εἶνε πλῆρες χάριτος καὶ ζωῆς, εὐφυΐας ἢ κακίας. Ὡς οἱ Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι ὑπὸ τοῦ Σύλλα ἔσκωπτον αὐτόν, χλευάζοντες τὴν ὑπὸ τῶν ἀλφῶν λελευκασμένην ἐρυθρὰν ὄψιν τοῦ Ῥωμαίου στρατηλάτου διὰ τοῦ στίχου

συκάμινον ἔσθ' ὁ Σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον,

οὕτως ὁ βυζαντιακὸς λαὸς ἐνέπαιζε διὰ δημώδους ἐπιγράμματος τὸν ἀτυχῆ αὐτοκράτορα Μαυρίκιον ἐπὶ τῇ γενναίᾳ αὐτοῦ τεκνογονίᾳ καὶ παρέβαλλε τὰ τέκνα αὐτοῦ πρὸς *ξυλοκούκουδα* καὶ παρώρμα τὸν πατριάρχην νὰ δώσῃ αὐτῷ κατὰ κρανίου ἵνα μὴ ὑπεραίρηται. Καθ' οὓς δὲ χρόνους βασιλεῖς καὶ μοναχοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐφιλοπόνουν ἐν Βυζαντίῳ ἐπὶ τῆς περγαμηνῆς ἢ τοῦ βομβυκίνου χάρτου κακοτέχνους καὶ καλοβαθρικὰς μιμήσεις τοῦ ἀρχαίου ἐπιγράμματος, οἱ φιλοσκώμμονες δῆμοι ἐπλήρουν τὸν ἀέρα τοῦ ἱπποδρόμου ἢ τῶν στρατοπέδων διὰ τῶν αὐτομάτων, ἀνοθεύτων, ἐν τῇ ἀληθινῇ αὐτῶν γλώσσῃ αὐτοσχεδιαζομένων ἐπιγραμμάτων. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ὑπῆρξε πανήγυρις ἢ στάσις, ἐκστρατεία ἢ πολιορκία ἐν Βυζαντίῳ ἥτις νὰ μὴ συνωδεύθη ὑπὸ τοῦ ἐπιγραμματικοῦ οἴστρου τοῦ βυζαντιακοῦ ὄχλου. Δυστυχῶς ὀλίγα τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων διεσώθησαν ἡμῖν ὑπὸ τῶν χρονογράφων, τινὰ δὲ παρεδόθησαν ἡμῖν οὕτω παραμεμορφωμένα ὥστε ἀπέβαλον πολὺ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν χάριτος καὶ τοῦ πρώτου αὐτῶν τύπου. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων. Καθ' ἣν δ' ἐποχὴν ἀπὸ τῶν πιεστηρίων τῆς Βενετίας καὶ Βιέννης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Κερκύρας δημοσιευόμενα ἑλληνικὰ βιβλία ἐκοσμοῦντο ἐν τοῖς πρώτοις φύλλοις ὑπὸ ἀνουσίων τὸ πλεῖστον ἀφιερωτικῶν ἐπιγραμμάτων ἐν ἀρχαίοις μέτροις, ἐπὶ τῶν καλλιχρώμων ἐξ Ἰταλίας μαστραπάδων ἐπεγράφοντο δημώδεις στίχοι ἔχοντες σχέσιν πρὸς τὸν οἶνον ὅστις ἐφαίδρυνε τὰς ἠπειρωτικὰς τραπέζας. Τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα διακρίνονται διὰ τὸ βραχὺ καὶ δηκτικὸν τῆς παροινίου φιλοσοφίας.

Ὅστις νέος εἶ τις νέα πίνει ὑπερβολικὰ
τὴν τιμήν του ἀφανίζει, τὸν ὑγείαν του χαλνᾷ

ἐπιγράφεται ἐφ' ἑνὸς μαστραπᾶ. Εὐφυέστατον δὲ εἶνε τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα·

Κρασὶ σὲ πίνω νὰ χαρῶ
καὶ σύ με κρούς 'στὸν τοῖχο,
ἐγώ σε πίνω νὰ χαρῶ
καὶ σύ με σέρνεις 'σὰν μωρό.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Σπυρ. Π. Λαμπρος.

ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

«Μὴν πηγαίνῃς ἐκεῖ... εἶνε κίνδυνος!»

Ποῖον παιδίον ἀκοῦον τὴν φράσιν ταύτην δὲν αἰσθάνεται ἑαυτὸ ἀκατανικήτως ἑλκυόμενον πρὸς τὴν κινδυνώδη γωνίαν, ἣν παρήγγειλαν αὐτῷ ν' ἀποφύγῃ; Καὶ εἰς μόνην τὴν λέξιν κίνδυνος, πάλλεται ἡ καρδία του. Πλησιάζει, περιφέρεται, παρατηρεῖ. «Ἐδῶ εἶνε!..» λέγει, καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ βάθει τοῦ φόβου του ὑπάρχει τι τὸ γοητεῦον αὐτό, τὸ καθιστῶν θελκτικὸν τὸν κίνδυνον.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι παιδίον ὢν ὡδηγούμην νὰ παίζω ἐνίοτε εἰς μέγα ἐγκαταλελειμμένον δάσος. Ἐντὸς τοῦ δάσους τούτου, ὑπὸ πυκνὰς βάττους καὶ ἀκάνθας ἔκειτο ὑψηλόν τι ἀνάχωμα πρὸς δρομίσκον ἄγον. Ὁ δρομίσκος οὗτος μὲ εἵλκυε· ἐπεθύμουν νὰ πηδήσω ἀπὸ τοῦ ἀναχώματος. Ἀλλ ἦτο τόσον ὑψηλόν! Διηρχόμην ὥρας ὅλας ἐρυθρός, συγκεκινημένος, λέγων κατ' ἐμαυτόν: «Θὰ πηδήσω, δὲν θὰ πηδήσω.» Τέλος ἡμέραν τινὰ ἐπήδησα καὶ ἐκτύπησα πολύ. Ἀλλ' ἀδιάφορον! ἤμην εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου, ἐνόμιζα δ' ὅτι εἶχον ἀνακουφισθῇ ἀπὸ δυσβάστακτον βάρος.

Ἀναντιρρήτως μέγα θέλγητρον ἐνέχει ὁ κίνδυνος, καὶ ἑλκύεται τις πρὸς αὐτὸν καὶ ἄκων ἔτι. Εἶνε ἓν τῶν ἰσχυρῶν συναισθημάτων, ἅτινα μᾶς συνταράττουσι, μᾶς συγκλονοῦσι καὶ παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τὸ μέτρον τοῦ τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν, καὶ τί πραγματικῶς ἀξίζομεν

Ὁ κίνδυνος ἐξάγει, ἀποφυλακίζει τὸν ἐν ἡμῖ ἐγκεκλεισμένον ἄνθρωπον, ὃν σχεδὸν οὐδέποτε βλέπομεν. Καταργεῖ τὰς ἀνοήτους συνθήκας τοῦ βίου, θραύει πάντα τὰ περιβάλλοντα ἡμᾶς δεσμά, μόνος δ' αὐτός, καλλίτερον πάσης δημοκρατίας, ἐγκαθίστησιν ἀληθῶς τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος, τῆς ἀδελφότητος. Οὐδέποτε εἶδον τηλικαύτην ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους, τοιαύτην εἰλικρίνειαν, ὅσην ἐνώπιον τοῦ κινδύνου. Φαίνεται ὅτι ἐκ τῆς θερμότητος τῶν ἀδελφικῶς θλιβομένων χειρῶν τὸ θάρρος μεταδίδοται ἀπὸ τῶν μὲν εἰς τοὺς δέ.

* *
*

Digitized by Google

Ἐννοεῖται ὅτι πρὸς τὸ θέλγητρον τοῦ κινδύνου συμμίγνυται πάντοτε, καὶ παρὰ τοῖς ἀνδρειοτάτοις ἔτι, θλῖψίς τις τῆς καρδίας, δισταγμός τις, κίνησίς τις πρὸς τὰ ὀπίσω ὡς ἐκείνη ἣν ἔκαμνον ὅτε ἤμην κεκλιμένος ἐπὶ τοῦ ἀναχώματος καὶ ἥτις μοὶ καθίστα τὸ πήδημα δελεαστικώτερον ἑκάστοτε. Μόνη ἡ ἕξις δύναται νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τῶν κρίσεων τούτων τῆς ἀδυναμίας, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἕξις κινδύνου τινὸς θωρακίζει ἡμᾶς καὶ καθιστᾷ ἰσχυροὺς μόνον κατ' αὐτοῦ τούτου τοῦ κινδύνου. Ἐν θαλάσσῃ, κατὰ σφοδρὰν τρικυμίαν, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ναῦται ἐκτελοῦσι τοὺς χειρισμοὺς ἀπαθέστατα, συνειθισμένοι ὄντες εἰς τοὺς συριγμοὺς τοῦ ἀνέμου καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου θραῦσιν τῶν κυμάτων, γηραιός τις στρατιώτης ἑκατὸν μαχῶν μετασχών, δυνατὸν νὰ ὠχριάσῃ, νὰ φρικιάσῃ, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ εἶνε ἄνανδρος. Οὗτος ἔχει συνειθίσει εἰς τὰς σφαίρας καὶ τὰ ὀβούζια. Ἐξῳκειώθη πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ν' ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἐπὶ τοῦ χείλους τάφρου τινὸς ἀλλ' ὄχι καὶ ν' ἀποθάνῃ πνιγείς, παλαίων πρὸς τὰ ἀφρισμένα κύματα!.. Ἂν τοὐλάχιστον ἐπετρέπετο εἰς αὐτὸν νὰ μετάσχῃ τῶν χειρισμῶν, ἢ ἄλλης τινὸς ὑπηρεσίας, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἀνθίσταται κατὰ τοῦ κινδύνου. Ἀλλ' ὄχι, πρέπει νὰ μένῃ ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἀνωφελὴς καὶ ἀκίνητος πρὸ τοῦ ἀγνώστου κινδύνου. Εἶνε τρομερόν.

* *
*

Ὢ! τὴν μικρὰν ἐκείνην ἀνατριχίασιν τοῦ κινδύνου, τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ᾐσθάνθη ἅπαξ τοὐλάχιστον; Ὡσεὶ σκιά τις διέρχεται ἐπὶ τῶν προσώπων. Συγχρόνως τὸ σῶμα γίνεται δυσκαμπτότερον. Ἱστάμεθα ἕτοιμοι. Προσοχή, ἐφθάσαμεν!.. Τότε εἶνε ἀξιοπαρατήρητος ἡ ἐπὶ πάντων ἐντύπωσις τοῦ κινδύνου. Ἕκαστος ἐκφράζει αὐτὸν διαφόρως. Τινὲς καθίστανται φλύαροι, ἀδυνατοῦντες νὰ κρατήσωσι τοὺς λόγους των. Ἄλλοι τοὐναντίον, σφίγγουσι τοὺς ὀδόντας αὐτῶν. Παρὰ τοὺς νευρικῶς γελῶντας ὑπάρχουσι τινὲς λίαν ἀδημονοῦντες ἐπὶ τῇ εὐθυμίᾳ ταύτῃ. Ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ὁ κίνδυνος, τὰ ὠχριῶντα χαρακτηριστικὰ τῶν προσώπων συστέλλονται εἰς συγκέντρωσιν τῆς ὅλης ὑπάρξεως. Οἱ ὀφθαλμοὶ διαστέλλονται, αἱ φωναὶ μεταβάλλουσι διαπασῶν. Γίνονται ἄγριαι, βραχναί.

Ἀλλ' ὁ κίνδυνος δὲν μεταβάλλει μόνον τὰ ὄντα. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀτμόσφαιρα νομίζεις δονεῖται, αἰσθάνεται. Καὶ αὐτὸ τὸ τοπίον μεταβάλλεται. Ὅταν περιλάμπηται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τὸ συναίσθημα τοῦ κινδύνου παρίστησιν ἡμῖν αὐτὸ ὡς σκιασθὲν καὶ ὠχριάσαν. Ὁ οὐρανὸς γίνεται σοβαρώτερος, ἡ φύσις μεγαλύνεται.

Ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν τοῦτο πάντες ἡμεῖς οἱ εἰς ἀψιμαχίαν τινὰ περὶ τοὺς Παρισίους παρευρεθέντες. Ἡ οἰκεία ἐκείνη ἐξοχή, οἱ σιδηροδρομικοὶ σταθμοί, αἱ ὄχθαι τοῦ Σηκουάνα ἢ τοῦ Μάρνου, αἵτινες ἀπετρίβησαν ὑπὸ τῶν βημάτων τῶν περιοδευόντων, μᾶς ἐφαίνοντο ὡς τοπία ἄγνωστα, ἢ μᾶλλον μεταμεμορφωμένα.

Τὰ ἐμβλήματα τῶν πανδοχείων ἐνεποίουν πένθιμον ἐντύπωσιν. Οὐχὶ δὲ μόνον τὰ ὁδοφράγματα, τὰ χαρακώματα, αἱ κρημνισθεῖσαι γέφυραι, αἱ ἀνοιχθεῖσαι τάφροι παρεῖχον νέαν φυσιογνωμίαν εἰς πάντα τὰ ἀντικείμενα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ κινδύνου.

Πρό τινων ἡμερῶν ἐπεσκέφθην μικράν τινα τοῦ Μάρνου γωνίαν, ἐν ᾗ, κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1871, διῆλθον πέντε λεπτὰ ἀληθοῦς κινδύνου, μεγάλης συγκινήσεως. Οἱ καλαμῶνες τῆς ὄχθης, λευκὸς τοῖχος νεόδμητος, ὑπὸ σφαιρῶν τετρυπημένος, καπηλεῖον ἠρειπωμένον, οὗ ὑπελείπετο σκιὰς ὑπὸ περιπλοκάδος κεκαλυμμένη, πάντα ταῦτα εἶχον ἐντυπωθῇ ἐν τῷ βλέμματί μου, εἶχον ἐγχαραχθῇ ἐν ἑνὶ δευτερολέπτῳ καθ' ὃ ὡς ὀπτασίαν εἶδον αὐτά, καὶ ὅμως μόλις ἀνεγνώρισα τὸ μέρος.

Τὸ αὐτὸ ἦτο καὶ πάλιν παράπηγμα τοῦ καπηλείου, ὁ αὐτὸς κατατρυπημένος λευκὸς τοῖχος, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ οἱ Σάξονες, ἐνεδρεύοντες ἐκ τῆς ἀντίπεραν ὄχθης, παρελθόντος δὲ τοῦ κινδύνου, τὸ ῥεῦμα ἐκεῖνο τοῦ ὕδατος ὅπερ μοὶ εἶχε φανῆ τόσον μέγα, τόσον φοβερόν, μοὶ ἐφαίνετο πλέον ἁπλῆ θελκτικὴ γωνία παρισινοῦ τοπίου.

* *
*

Φίλοι μου, ζήτω ὁ κίνδυνος! Οὐδὲν ὡς αὐτὸς στομόνει τὰς ψυχάς. Ἂν κατὰ τὴν προσέγγισίν του ἐμβάλλῃ ῥῖγος καὶ εἰς τοὺς γενναιοτάτους, ποῖον ὅμως θαυμάσιον θάλπος ἀπολείπει ἐν τῇ καρδίᾳ ἀπερχόμενος! Μετὰ τὴν συγκέντρωσιν ὅλων ἡμῶν τῶν δυνάμεων, πόσον ὡραία εἶνε ἡ μετέπειτα χαλάρωσις ὅλης ἡμῶν τῆς ὑπάρξεως. Πόσον εὐαρέστως γελῶμεν! πόσον ηὐχαριστημένοι εἴμεθα ὅτι ζῶμεν! εἶνε ἡ ἀντίδρασις φεγγοβολούσης πυρᾶς μετὰ μακρὰν ἐν ψύχει πορείαν.

Τὴν θελκτικὴν ταύτην ἀντίδρασιν ᾐσθάνθην, τὸ δειλινὸν Κυριακῆς τινος, εἰσελθὼν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Βονιφάτσιο τῆς Κύρνου. Ἐπὶ δύο ἡμέρας εἴχομεν παλαίσει πρὸς τὴν τρικυμίαν. Εἶχον θραυσθῆ οἱ ἱστοί μας, τὸ κῦτος ἦτο πλῆρες ὕδατος. Ἦτο θαῦμα πῶς ἐσώθημεν.

Μοὶ ἐφάνη δὲ ὡραῖος ὁ λιμενίσκος ἐκεῖνος, οὗτινος τὰ ὑπνώττοντα ὕδατα προχωροῦσι μεταξὺ βράχων λείων καὶ μαύρων. Ἐν τῷ βάθει ἐφαίνετο φωταυγὴς ἡ προκυμαία, καὶ χαλικόστρωτος ἀνωφερὴς δρόμος ἄγων πρὸς τὴν πόλιν. Ὑψηλά, ἐφαίνετο παλαιὰ ἐκκλησία ὑπὸ ἱπποτῶν κτισθεῖσα ἐπὶ ἀνήρου, εὐρύτατον ἔχοντος ὁρίζοντα. Ἐφθάσαμεν καθ' ἣν στιγμὴν ἔληγεν ὁ ἑσπερινός... Μοὶ ἐφάνη ὅτι οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς μου

Digitized by Google

ἀνέπνευσα τόσον ἀπλήστως. Πέριξ ἐφαίνετο ἡ ἀφροστεφὴς θάλασσα, αἱ ἀκταὶ τῆς Σαρδηνίας, τὸ στενὸν ὑπὸ φωτὸς ἀπλέτου καταυγαζόμενον. Ἠκούομεν τὸν κρότον τῶν κυμάτων ἐκπληττόμενοι ὅτι δὲν ᾐσθανόμεθα τὸν σάλον αὐτῶν· ὁ δ' ἄνεμος παρήρχετο ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν μανιώδης ἐν ᾧ ἐστηριζόμεθα ἐπὶ τοῦ ἀνδήρου. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὸ δειλινὸν ἐκεῖνο. Μετὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν συγκίνησιν τῆς τρικυμίας ἡ γαλήνη ἐκείνη, ὁ θερμὸς ἥλιος! ... Ἠσθανόμην ὑπερτροφίαν χαρᾶς, ζωῆς, εὐρυνόμενον τὸν πρὸ ἐμοῦ ὁρίζοντα, ὅλην μου τὴν ὕπαρξιν, ᾐσθανόμην τὸ ἐκ τῆς παρελεύσεως τοῦ κινδύνου θελκτικὸν συναίσθημα.

(Alphonse Daudet)

..Α

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Ὁ ἱδρώς.

Τὸ ῥευστὸν τὸ παραγόμενον ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο ἀδένων καὶ διαχεόμενον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος κατὰ τοὺς μεγάλους καύσωνας, ἐλαττοῦται κατὰ τὸν χειμῶνα, κατὰ δὲ τὰ σφοδρὰ ψύχη δὲν ὑφίσταται σχεδόν. Καὶ ὅμως πάντοτε ὑπάρχει, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας. Ὅταν ἐκχέεται ἄφθονον ὀνομάζεται ἱδρώς, μόλις αἰσθητόν, καλεῖται νοτίς, καὶ ἐντελῶς ἀνεπαίσθητον, εἶνε ἡ ἄδηλος διαπνοή.

Ἡ ἕδρα, ἡ ποσότης, αἱ χημικαὶ ἰδιότητες, ἡ ὀσμὴ καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ἱδρῶτος παρουσιάζουσι πλείστας ποικιλίας.

Ἐὰν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ποσότης τοῦ ἐκκρινομένου ἱδρῶτος εἶνε λίαν ποικίλη κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θερμοκρασίας καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ τῶν παρεμβαλλομένων ὑγρῶν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι κατὰ μέσον ὅρον ἡ ὁλικὴ ἐπιφάνεια τοῦ σώματος παράγει περίπου μίαν λίτραν ἱδρῶτος εἰς διάστημα εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν. Αἱ ἔρευναι τοῦ Φάβρου κατέδειξαν ὅτι ἄτομα ὑποβληθέντα εἰς δραστηρίους ἐφιδρώσεις παρήγαγον ἐν μιᾷ ὥρᾳ μέχρι δύο καὶ ἡμισείας λιτρῶν ἱδρῶτα. Ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμῖνος, ὅστις ἔτρωγε περὶ τὰς τεσσαράκοντα λίτρας κρέατος, ἵδρωνε τοσοῦτον ἀφθόνως, ὥστε ὑδρίας ἐγέμιζεν ἐξ αὐτοῦ.

Αἱ χημικαὶ ἰδιότητες τοῦ ἱδρῶτος, αἱ τοσοῦτον λεπτομερῶς ἐρευνώμεναι ὑπὸ τῶν νεωτέρων χημικῶν, δὲν εἶχον διαφύγει τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαίων. Πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων ὁ Γαληνὸς συνίστα εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ νὰ ἐξετάζωσι τὸν ἱδρῶτα τῶν ἀσθενῶν ἵνα ἐξ αὐτοῦ ἐξάγωσιν ὁδηγίας πρὸς θεραπείαν αὐτῶν.

Ἡ ὀσμὴ τοῦ ἱδρῶτος ἐχρησιμοποιήθη ἐν τῇ ἰατρικῇ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διαγνώσεως, καὶ ὡς ἀπέδειξε προσφάτως ὁ δόκτωρ Μανὲν ἐν τῷ σοφῷ αὐτοῦ συγγράμματι περὶ τῶν ὀσμῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, εἶνε πολύτιμον μέσον, ὅπερ δὲν πρέπει οὐδέποτε νὰ παραμελῆται.

Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ὅτι ὁ ἱδρὼς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εὐωδίαζε: «τοῦ χρωτὸς ἥδιστον ἀπέπνει καὶ τὸ στόμα κατεῖχεν εὐωδία καὶ τὴν σάρκα πᾶσαν, ὥστε πληροῦσθαι τοὺς χιτωνίσκους..» Ἀμερικανός τις δόκτωρ ποιεῖται λόγον περί τινος ὑστερικῆς, τῆς ὁποίας τὸ ἀριστερὸν ἥμισυ τοῦ στήθους εἶχε διαπνοὴν ἀναδίδουσαν τὴν ὀσμὴν τοῦ φυτοῦ τῆς ἴριδος. Ὁ Σμὶθ ἐγνώρισεν ἄνθρωπον, οὗτινος ἡ διαπνοή, λίαν ἄφθονος εἰς τὰς χεῖρας, εἶχε τὴν ὀσμὴν τοῦ θείου. Ἕτερός τις ἰατρὸς παρετήρησε νεάνιδα τῆς ὁποίας οἱ δάκτυλοι ἐν ταῖς συνοχαῖς αὐτῶν διέχεον ἰσχυρὸν ἄρωμα βανίλιας. Ὁ Βαρβιὲ ἀφηγεῖται τὴν ἱστορίαν ἑνὸς λοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ, ὅστις ἔπαθεν ἐκ δυσώδους διαπνοῆς τοῦ ἡμίσεος μόνον τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἀντιστάσης εἰς πᾶσαν θεραπείαν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ στρατοῦ.

Αἱ περιπτώσεις αὗται, ὡς παρατηρεῖ ὁ δόκτωρ Μανέν, προέρχονται ἐκ νευρικῶν διαταράξεων· ὁ δὲ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Ἀμερικανὸς δόκτωρ δὲν διστάζει νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ καλουμένη *ὀσμὴ ἁγιότητος* δὲν εἶνε ἁπλοῦν ῥητορικὸν σχῆμα, ἀλλ' εἶνε ἀκριβῶς ἡ ἐκδήλωσις ἱερᾶς τινος νευροπαθείας, εὐωδιαζούσης τὸ δέρμα δι' ἐκκρίσεων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐαρέστων κατὰ τὰς στιγμὰς τοῦ θρησκευτικοῦ παροξυσμοῦ καὶ τῆς ἐκστάσεως. Ἀλλὰ δὲν δύναταί τις, νομίζομεν, νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὴν ἐξήγησιν ταύτην τοῦ σοφοῦ ἰατροῦ τῆς Νέας Ὑόρκης.

Ἐν τῷ περὶ ὑστερισμοῦ βιβλίῳ του ὁ Bernutz ἰσχυρίζεται ὅτι ἐν τῷ ὑστερικῷ ληθάργῳ ἡ ἄδηλος διαπνοὴ ἀναδίδει ὀσμὴν πτώματος.

Ἡ ὀσμὴ τοῦ ἱδρῶτος παρὰ τοῖς τρελλοῖς εἶνε ἰδιάζουσα, ὀξεῖα, καὶ δυσώδης, ἐνθυμίζουσα τὴν ὀσμὴν τῶν διαρκῶς κεκλεισμένων χειρῶν συγκεκερασμένην πρὸς τὴν τῶν θηρίων ἢ τῶν ποντικῶν· εἰσχωρεῖ δὲ πανταχοῦ, εἰς τὰ ἐνδύματα, εἰς τὰ ἔπιπλα, εἰς τὰ μέρη τὰ κατεχόμενα ὑπὸ τῶν τρελλῶν, καὶ εἶναι λίαν διαρκὴς μεθ' ὅλας τὰς περὶ καθαριότητος φροντίδας.

Τίς ἀγνοεῖ τὰς ἐφιδρώσεις τῶν ποδῶν, αἵτινες οὐδ' αὐτῶν τῶν βασιλέων φείδονται; Ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς ὑγείας τοῦ βασιλέως» ὁ Φαγὼν ἀναφέρει ὅτι ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' κατείχετο ὑπὸ τοῦ παθήματος αὐτοῦ, κληρονομήσας ἀναμφιβόλως τὸ πάθος τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου τοῦ πάππου του, περὶ τοῦ ὁποίου εἶπε ποτὲ ἡ δεσποινὶς Verneuil ὅτι, ἂν δὲν ἦτο βασιλεὺς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν ὑποφέρῃ κανείς, ἀπόζοντα ὡς θνησιμαῖον.

Αἱ τροφαὶ καὶ τὰ φάρμακα μεταβιβάζουσιν εἰς

Digitized by Google

τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δέρματος τὰ ὀδμηρὰ αὐτῶν στοιχεῖα καὶ οὕτως ἀλλοιοῦσι τὴν ὀσμὴν τοῦ δέρματος. Τὸ σκόροδον, τὸ οἰνόπνευμα, ὁ καφές, τὰ ὕδνα, ἡ βαλεριάνα, ὁ μόσχος, ἡ τερεβινθίνη, ἡ πισσάσφαλτος, τὸ θεῖον, τὸ ῥητινῶδες κόμμι, ὁ αἰθήρ, τὸ ἰώδιον, τὸ φώσφορον κτλ. μεταφέρουσιν εἰς τὴν ἐπιδερμίδα τὴν ἰδίαν ὀσμήν.

Ἡ ποσότης τοῦ ἐκκρινομένου ἱδρῶτος αὐξάνει ὑπὸ διαφόρους ἐπενεργείας. Κατὰ πρῶτον λόγον συντελεῖ πρὸς αὔξησιν αὐτοῦ ἡ ὕψωσις τῆς θερμοκρασίας, εἶτα δ' ἐπαυξάνουσιν αὐτὰ ὁ τρόμος, ἡ ὀργή, ἡ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν πλύσεων παραγομένη ἀντίδρασις, καὶ ἡ λῆψις ἱδρωτικῶν.

K*

ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΤΟΡΠΙΛΛΟΒΟΛΑ

Ὁ Νορδεμφέλτ, ὁ ἐφευρέτης τῶν μυδραλιοβόλων καὶ τῶν ταχυβόλων, ἅτινα φέρουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐδοκίμασε πρό τινος ἐν Στοκόλμῃ νέον τορπιλλοβόλον ὑποβρύχιον ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθέν. Ὁ Νορδεμφέλτ ἐπεχείρησε ταξείδιον 150 μιλλίων, ἀπὸ Στοκόλμης μέχρι Γκοτεμβούργης, ἐν τῷ Κατεγάτῃ, πλέων ὁτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ὁτὲ δὲ βυθιζόμενος εἰς βάθος ὅπερ ἐλευθέρως ἐξέλεγε.

Τὸ νέον πλοῖον κατεσκευάσθη διὰ τοῦ καλλίστου σουηδικοῦ χάλυβος. Ἡ κατασκευὴ δὲ ὑπελογίσθη ὅπως ὑφίσταται πίεσιν 30 μέτρων ὕδατος, ὅπερ ἀποτελεῖ βάθος μεγαλείτερον ἐκείνου εἰς ὃ θὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ καταβῇ. Πλέει φυσικῶς· βυθίζεται διὰ τῆς κινήσεως δύο ἑλίκων εἰς τὰ πλευρὰ αὐτοῦ τεθειμένων, ὡς δὲ παύσωσι στρεφόμεναι ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος. Αἱ ἕλικες αὗται εἰσὶ τεθειμέναι ἐντὸς δύο πύργων, οἵτινες προστατεύουσιν αὐτάς.

Τὸ τορπιλλοβόλον τοῦτο, σχῆμα σιγάρου ἔχον, ὅταν εἶνε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, μόνον τὸν σωλῆνα τοῦ καπνοδόχου αὐτοῦ δεικνύει καὶ πυργίσκον κεκαλυμμένον ὑπὸ θόλου ἰσχυρᾶς ὑάλου, ὅστις χρησιμεύει ὡς σκοπιὰ τοῦ πλοιάρχου. Ὁ ἐξοπλισμὸς συνίσταται εἰς σωλῆνα ἐν τῇ πρώρᾳ πρὸς ἐκσφενδόνησιν τῆς τορπίλλης Οὐίτεαδ καὶ εἰς τορπίλλην ῥυμουλκουμένην ὑπὸ τοῦ τορπιλλοβόλου ἣν ἐπενόησε ὁ Νόρδεμφελτ. Πρὸ τοῦ πυργίσκου εὑρίσκεται μυδραλιοβόλος πέντε σωλῆνας ἔχουσα, ὁ δ' ἐφευρέτης προτίθεται νὰ προσθέσῃ ταχυβόλον τῶν 37 χιλιοστομέτρων, ὅπως δύναται νὰ μάχεται κατὰ τῶν μικρῶν σκαφῶν, καθ' ὧν ἡ τορπίλλη Οὐίτεαδ οὐδὲν δύναται διότι εἰς τρία μόνον μέτρα βάθους προχωρεῖ.

Τὸ πλήρωμα τοῦ ὑποβρυχίου πλοίου φαίνεται ἔχον μεγίστην πεποίθησιν εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ· διέπλευσεν ἤδη, κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδρομάς του, διάστημα ἑξακοσίων μιλλίων. Νέα δὲ πειράματα ἐτελέσθησαν ἐσχάτως ἐνώπιον πολλῶν ξένων ἀξιωματικῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ γνωστὸς ἐπὶ ταῖς ἰδιοτροπίαις αὐτοῦ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβῖκος Ϛ' ἀνεγείρει καὶ ἄλλο πολυτελὲς ἀνάκτορον, οὗτινος τὸ ἐξωτερικὸν εἶνε μεγαλοπρεπέστατον, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν εἶνε ἀπομίμησις τῶν ἀνακτόρων τῶν Βερσαλλιῶν ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΗ'.

Ἡ κλίμαξ τοῦ ἀνακτόρου τούτου εἶνε θαυμασία. Οἱ τοῖχοι καλύπτονται ἄνωθεν ἕως κάτω ὑπὸ κατόπτρων. Ἡ ὀροφὴ εἶνε ὑαλίνη. Πελώριος πολυέλαιος καὶ γιγαντιαῖα κηροπήγια φωτίζουσι τὴν κλίμακα.

Τὸ ἑστιατόριον εἶνε μαγευτικόν. Ἐν τῷ μέσῳ εὑρίσκεται παραλληλόγραμμον δύο μέτρων μήκους καὶ ἑνὸς μέτρου καὶ πεντήκοντα πλάτους. Ὁ βασιλεὺς κάθηται ἐπὶ θρόνου τεθειμένου πλησίον τοῦ παραλληλογράμου, πιέζει ἐλατήριόν τι καὶ ἡ τράπεζα ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἐδάφους ἕτοιμος· πιέζει καὶ πάλιν καὶ ἡ τράπεζα ἐξαφανίζεται. Ὁ φίλος λοιπὸν τῆς μοναξίας μονάρχης γευματίζει οὕτω μόνος. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο καταντᾷ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, μαγικὸν παλάτιον, ἐν ᾧ τὰ φαγητὰ παρατίθενται μόνα των.

Πρό τινος ἀνεκαλύφθησαν ἐν Πομπηΐᾳ, ἐν τῇ via Novana, τρεῖς ἐνδιαφέρουσαι ὑδατογραφίαι ἀναπαριστῶσαι σκηνὰς συμποσίου. Ὑποκάτω εὑρίσκονται ἐπιγραφαί, περιέχουσαι συνδιαλέξεις τῶν συνδαιτυμόνων πρὸς ἀλλήλους. Ἔν τινι γωνίᾳ εἷς τούτων παρίσταται ἔχων ἐν τῷ στόματι πτερὸν ταώ, ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι παρελάμβανον μεθ' ἑαυτῶν ἐν συμποσίοις, ὅπως θωπεύωσι τὸν φάρυγκα ὅταν ᾐσθάνοντο λίαν βεβαρημένον τὸν στόμαχον αὐτῶν, ὅπως, μετὰ τὴν ἀνακούφισιν αὐτοῦ δύνανται νὰ ἐξακολουθῶσι τρώγοντες καὶ πίνοντες. Οἱ πλούσιοι τῶν χρόνων ἐκείνων εἶχον κομψὰς θήκας διὰ τὸ ὄργανον τοῦτο τῆς λαιμαργίας.

Καρδινάλιός τις, λέγει ὁ «Κόσμος», εἶχεν ἀπόστημα ἐν τῷ λάρυγγι ἐκθέτον εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἐπειδὴ δὲ ἦτο δυσχερὲς νὰ διαρραγῇ ἀμέσως, μικροῦ δεῖν ἀπέπνιγε τὸν καρδινάλιον. Ὁ πίθηκος αὐτοῦ ἐν τῷ δωματίῳ ὢν ἥρπασε τὸν ἐρυθρὸν σκοῦφόν του καὶ ἐφόρεσεν αὐτόν. Ἡ αὐτοῦ πανιερότης τόσον σφοδρῶς ἀνεκάγχασεν ὥστε τὸ ἀπόστημα διερράγη. Τὸ αὐτὸ λέγεται καὶ περὶ τοῦ Ἐράσμου, οὗτινος ἐθεραπεύθη ἀπόστημα ἐν τῷ στόματι ὑπὸ τῶν σφοδρῶν γελώτων, ἃς προυκάλεσεν ἡ ἀνάγνωσις βιβλίου κρότον προξενήσαντος ἐν τῇ ἐποχῇ του, τῶν Ἐπιστολῶν τῶν ἀφανῶν ἀνδρῶν.

Ἐνώπιον Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ἤχθη πειρατής, ὅστις εἶχε συλληφθῆ δηῶν πόλιν τινὰ τοῦ Κράτους. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ πῶς ἐτόλμα, αὐτοῦ βασιλεύοντος, νὰ ἐκτελῇ πειρατείας καὶ ἁρπαγάς;—Ἐπειδή, ἀπήντησε, πράττω τοῦτο δι' ἑνὸς μόνου μικροῦ πλοίου, μὲ ὀνομάζουν πειρατὴν καὶ κλέπτην· σὺ δέ, ὅστις πράττεις τὸ αὐτὸ ἔχων στόλον ὁλόκληρον, εἶσαι βασιλεύς.»

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 207

Digitized by Google

'Αριθ. 512 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 20 Ὀκτωβρίου 1885

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

ΣΤ'.

Μεσολόγγι, τῇ 24 Ἀπριλίου.

Ἐπὶ τέλους εὑρίσκομαι εἰς τὸ Μεσολόγγι!

Ἴσως ὑποθέτεις ὅτι, γράφων ἐντεῦθεν, ἔχω τὴν φαντασίαν πλήρη ἡρωϊκῶν ἀναμνήσεων, ὅτι ἀναπολῶ σκηνὰς πολέμου, ἐφόδους τῶν πολιορκητῶν, ἐξόδους τῶν πολιορκουμένων, νύκτας ἀγρύπνους εἰς τοὺς προμαχῶνας, πυροβολισμοὺς ἐν μέσῳ τοῦ σκότους, καὶ κλαγγὴν ὅπλων, καὶ ἀγρίας κραυγὰς μαχητῶν, καὶ γοεροὺς γογγυσμοὺς τῶν θνησκόντων. Ὄχι, φίλε! Ἡ νὺξ εἶναι ὡραία, τὰ πάντα περὶ ἐμὲ ἤρεμα, ἐπιστρέφω ἀπὸ μακρὸν παρὰ τὴν θαλασσολίμνην περίπατον, ἀντὶ δὲ βοῆς πολεμικῆς, μοῦ ἔρχονται μόνον εἰς τὸν νοῦν οἱ ἥσυχοι στίχοι τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη. Τοὺς ἐνθυμεῖσαι;

«Εἰς τὴν λίμνη ἐκυματοῦσα μιὰν ἀνέφελη νυχτιά.
Ἡ πολύπαθη καρδιά μου ἐποθοῦσε μοναξιά.
Σιγὰ 'φλοίσβιζε τὸ κῦμα 'ς τὸ μονόξυλο ἐμπρός,
τὸ πανάκι μου 'φυσοῦσε ἀεράκης στεριανός.
Δὲν ἀκούετο ἄλλος κρότος ἀπ' τὸν κρότο τῶν ψαριῶν
ὅταν ἔξαφνα πηδῶντας ἐβουτοῦσαν 'ς τὸν βυθόν.
Ἐξανοίγοντο μακρόθεν τῶν ψαράδων ἡ πυραίς,
'φαίνοντο ὅλαις ἀπ' τὸ μάκρος πῶς κινοῦνται μοναχαίς,
κ' ἐσχημάτιζαν ἐμπρός μου τόξον ὅλο φωτεινό·
'σὰν τῆς θάλασσας πλανῆται 'περπατοῦσαν 'ς τὸ νερό·
Ἀνεφαίνοντο σποράδην τ' ἀστερέωτα νησιά,
λὲς κ' ἐβγῆκαν ὑγρὰ τότε ἀπὸ τ' ἄβαθα νερά.
Πάμπολλα θαλασσοπούλια κουρνιασμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ
εἶχαν φύλακας τὰ σκότη καὶ τὰ κύματα στρωμνή.
Τὸ φεγγάρι ἀπὸ τῆς Πάργας εἶχε ἀρχίσει τὸ βουνὸ
ν' ἀναβαίνῃ ἀγάλια ἀγάλια τὸν καθάριο οὐρανὸ
κ' ἡ ἀχτῖνά του 'ς τὸ κῦμα ἐλαφρὰ νὰ κολυμβᾷ,
κι' ὁλογάλανο τὸ κῦμα νὰ τὴν βλέπῃ, νὰ γελᾷ...

Ὁ Τρικούπης ἦτο Μεσολογγίτης καὶ ἠγάπα τὴν πατρίδα του. Αἱ ὡραιότεραι σελίδες τῆς ἱστορίας του τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως εἶνε ἐκεῖναι, ἔνθα ὁ λόγος περὶ Μεσολογγίου. Ὅτε γράφει περὶ τῆς πόλεως ὅπου ἐγεννήθη, ἡ καρδία του θερμαίνεται καὶ τὸ ὕφος του ἀνυψοῦται. Ὁ πρόεδρος τῆς ἐνεστώσης κυβερνήσεως εἶναι υἱός του, κατὰ σύμπτωσιν δὲ τυχηρὰν ἐκ Μεσολογγίου ἦτο καὶ ὁ Δεληγιώργης, ὅστις πρωταγωνιστήσας ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου, ἀπέθανεν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας κατὰ τὸ 1879. Οἱ Μεσολογγῖται δικαιοῦνται νὰ ἐπαίρωνται διὰ τοὺς δύο τούτους πολιτικοὺς ἄνδρας, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα νέαν προσθέτουν εὔκλειαν εἰς τὴν ἔνδοξον πατρίδα των.

Ἀλλὰ δὲν εἶχα τὴν πρόθεσιν νὰ ὁμιλήσω ἀπόψε περὶ Μεσολογγίου. Αὔριον τὰ περὶ τούτου· σήμερον ἔχω νὰ σοῦ διακοινώσω τὰς ἀπὸ Ἀγρίνιον ἕως ἐνταῦθα ἐντυπώσεις μου.

Ἐνόμιζα ὅτι μετὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον καὶ τὴν Ἀκαρνανικὴν πεδιάδα, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἴδω ὡραιότερόν τι ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ἠπατώμην. Μὲ ἐθάμβωσεν ἡ σημερινὴ ἀλληλουχία τοσούτων γραφικῶν τοποθεσιῶν, μὲ κατεγοήτευσεν ἡ ὡραιότης, ἡ ἀγριότης, ἡ ποικιλία, ἡ ἀντίθεσίς των! Ὁμολογῶ ὅτι ἡ φυσικὴ καλλονὴ τῶν μερῶν τούτων ὑπερέβη τὰς προσδοκίας μου, ἐννοῶ δὲ τώρα διατὶ οἱ Τοῦρκοι ἠγάπων τοσοῦτον τὸ Βραχῶρι.

Πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἡ πόλις αὕτη ἦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κάρλελι, ὡς ὠνομάζετο τότε ἡ Αἰτωλοακαρνανία. Πολλοὶ Τοῦρκοι πλούσιοι εἶχον ἐνταῦθα μεγαλοπρεπεῖς κατοικίας περικυκλουμένας μὲ διπλᾶ καὶ τριπλᾶ περιτειχίσματα, εἰς δὲ τὰ πέριξ τῆς πόλεως ἦσαν διεσπαρμέναι αἱ ἐπαύλεις των, ὅπου ἡ δροσερὰ σκιὰ τῶν δένδρων, τὰ διαυγῆ καὶ ἄφθονα νερά, πρὸς δὲ καὶ τὰ προσοδοφόρα κτήματα, ἀπετέλουν τὴν ζωὴν εὐάρεστον καὶ γλυκεῖαν. Εἶχον δίκαιον οἱ Τοῦρκοι μὴ προθυμοποιούμενοι νὰ παραιτήσωσιν οἰκειοθελῶς τὸ Βραχῶρι.

Ἡμεῖς τὸ ἀπεχαιρετήσαμεν σήμερον πολὺ πρωΐ, διὰ νὰ προφθάσωμεν τὰ τελευταῖα κελαδήματα τῶν ἀηδόνων εἰς τὰ γεφύρια τοῦ Ἀλάμπεη. Τὰ λεγόμενα ταῦτα γεφύρια εἶναι μακρὰ λιθόκτιστος ὁδός, στηριζομένη ἐπὶ τριακοσίων καὶ ἐπέκεινα τόξων καὶ διασταυροῦσα τὸν πορθμόν, διὰ τοῦ ὁποίου συνέχονται ἡ λίμνη Τριχωνὶς καὶ ἡ λίμνη τοῦ Ἀγγελοκάστρου. Λέγω *πορθμὸν* μὴ γνωρίζων πῶς ἄλλως νὰ ὀνομάσω τὸ πρᾶγμα. Ἕλος δὲν εἶναι, καθόσον τὰ ὕδατα δὲν μένουν στάσιμα· τὰ βλέπει τις ῥέοντα ἡσύ-

Digitized by Google

χως ὑπό τινα τῶν τόξων. Ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ λίμνη· ἐξαιρέσει τοῦ ὑπὸ τὰ τόξα ρεύματος, δὲν βλέπεις οὐδαμοῦ περὶ σὲ ὕδατα. Πλατύφυλλα φυτὰ καλύπτουν ὅλην ἐκεῖ τὴν ἐπιφάνειαν μὲ τοὺς πρασίνους δίσκους των. Ἀναμέσον αὐτῶν ὑψοῦνται ἄλλων φυτῶν λεπτότερα στελέχη, τὰ δὲ ποικιλόχροα ἄνθη, ἀνοικτὰ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους, μετατρέπουν εἰς ἀνθῶνα θεσπέσιον τὸν πλωτὸν τοῦτον κῆπον. Ὑπεράνω τοῦ ἐπιπλέοντος μυριανθοῦς δαπέδου ὑψοῦνται οἱ εὐμήκεις κορμοὶ δένδρων ἀπείρων, διὰ δὲ τῶν διασταυρουμένων πυκνῶν κλώνων ἀκτῖνες τινὲς φωτός, διαπερῶσαι μόλις τὸ φύλλωμα, καταβαίνουν μέχρι τῶν ἀνθῶν ἐπὶ τῶν ἡσύχων ἀοράτων ὑδάτων. Ἀλλὰ τὰ ὕδατα δὲν τὰ βλέπεις, καὶ θὰ ἐνόμιζες ὅτι εὑρίσκεσαι ἐντὸς δάσους σκιεροῦ, ἐὰν δὲν ἤκουες τοὺς βατράχους, οἵτινες τρομάζοντες καθόσον προχωρεῖς, βυθίζονται μὲ πάταγον ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον διὰ μέσου τῶν φύλλων, ἐνῷ οἱ σύντροφοί των μακράν, ἐκεῖ ὅπου δὲν τοὺς διαταράσσει ὁ τρόμος τῆς παρουσίας σου, πληροῦν τὸν δροσερὸν ἀέρα μὲ τὰ ἠχηρά των κοάξ. Ἐπὶ δὲ τῶν κλώνων ψάλλουν ἐναρμονίως τὰ πτηνά, περιφρονοῦντα τὴν βοὴν τῶν ἐνύδρων ἀντιζήλων των.

Τίς ἦτο ὁ Ἀλάημπεης οὗτος, τοῦ ὁποίου ἡ γέφυρα διαιωνίζει τὸ ὄνομα; Ἐγνώριζεν ἆρά γε, ὅτε ἔκτιζε διὰ μέσου τῶν λιμνῶν τὴν ὁδὸν ταύτην, ὅτι ἐδημιούργει τὸν γοητευτικώτερον ἐπὶ γῆς περίπατον; Δὲν ἠδυνήθην νὰ συλλέξω ἀκριβεῖς περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις. Ἴσως ἦτο εὐλαβής τις Μουσουλμάνος θέλων νὰ δαπανήσῃ τὰ πλοῦτη του ἐπ' ἀγαθῷ (¹) Οἱ Τοῦρκοι ἀφῆκαν τοσοῦτον ὀλίγα ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς ἴχνη ἀγαθὰ τῆς διαβάσεώς των, ὥστε ἀποβαίνει ἔτι μᾶλλον ἀξιέπαινον τὸ ἔργον τοῦ Ἀλάημπεη. Οὔτε τὴν ἐποχὴν τῆς οἰκοδομῆς τῆς γεφύρας ταύτης ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω. Ὁ Leake, ὅστις ἐπισκεφθεὶς τὸ Βραχῶρι κατὰ τὸ 1805 ἠδύνατο νὰ λάβῃ πληροφορίας ἀκριβεστέρας παρὰ τῶν κρατούντων τότε δημοπίστων τοῦ Ἀλάημπεη, ἀναφέρει μόνον ὅτι κατὰ τοὺς Βραχωρίτας τὰ γεφύρια ταῦτα εἶχον κτισθῆ πρὸ διακοσίων ἐτῶν, προσθέτει δὲ ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκτίσθησαν ἐπὶ θεμελίων ἀρχαιοτέρας ἔτι ἐποχῆς. Κατὰ τὸν Pouqueville, οἱ Ἕλληνες τοῦ Βραχωρίου ἀπέδιδον τὴν οἰκοδομὴν τῆς γεφύρας εἰς τοὺς Νορμανδούς, αὐτὸς δ' ἐκφέρει τὴν γνώμην ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων. Ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ, ἂς ἤμεθα γενναιότεροι ἡμεῖς καὶ ἂς ἀφήσωμεν ἀδιαφιλονείκητον εἰς τὸν Τοῦρκον Ἀλάημπεην τὴν δόξαν του ταύτην.

Μετὰ τὴν διάβασιν τῆς γεφύρας ἐπεστρέψαμεν καὶ πάλιν πρὸς τὴν βορείαν ὄχθην τῆς λίμνης, διὰ τῆς νέας ὁδοῦ ἥτις διασχίζει τὸ ἕλος εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τοῦ κτίσματος τοῦ Ἀλάημπεη. Ἡ ὁδὸς αὕτη συνδέει τὸ Ἀγρίνιον μετὰ τοῦ Μεσολογγίου, εἶναι δὲ ἐξαίρετος καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος καὶ ὡς πρὸς τὴν χάραξιν καὶ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν καὶ ὡς πρὸς τὴν διατήρησιν. Τὴν δ' εὐχρηστίαν της μαρτυρεῖ ἡ ἐπ' αὐτῆς κίνησις· συνηντήσαμεν σήμερον πολλὰς καὶ διαφόρους ἁμάξας, τῶν ὁποίων ἡ θέα ἦτο διπλασίως εὐχάριστος μετὰ τὴν χθεσινὴν μεταξὺ Καρβασαρᾶ καὶ Ἀγρινίου ἐρημίαν.

Ἐὰν διηρχόμην τὴν λίμνην μόνον διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, θὰ ἐθαύμαζα οὐχ ἧττον τὴν ὡραιότητα τοῦ ἐνύδρου δάσους, τὸ ὁποῖον διασχίζει. Ἡ φύσις εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἐνταῦθα, ἡ αὐτὴ πλουσία βλάστησις καλύπτει τὰ νερά, τὰ αὐτὰ δένδρα σχηματίζουν πρασίνους ἐξ ἴσου θόλους. Ἀλλ' εἰς τὰ γεφύρια τοῦ Ἀλάημπεη σὲ κατακυριεύει περισσότερον τὸ γόητρον μυστηριωδῶν ἐντυπώσεων. Ἐκεῖ περιπατεῖς ἐπὶ ἐδάφους χαμηλοτέρου, ὥστε εἶναι πλησιέστερά σου τὰ νερά· τὰ βλέπεις ὑπὸ τοὺς πόδας σου εἰσρέοντα ἀθορύβως ὑπὸ τὰ τόξα τῆς γεφύρας·—ἡ ὁδὸς εἶναι στενοτέρα, ὥστε οἱ κλῶνοι τῶν δένδρων σχηματίζουν ἄνωθεν πυκνοτέραν σκιάν·—εἶναι ἀρχαιοτέρα, καὶ τὸ χόρτον βλαστάνει ἀναμέσον τῶν ὑγρῶν πρασίνων λίθων της·—εἶναι ἐρημοτέρα, καὶ δὲν ἀκούεις κρότον ἁμαξῶν, οὔτε συναντᾷς ἄλλους διαβάτας. Βεβαίως αἱ ἀηδόνες συνέρχονται κατὰ προτίμησιν περὶ τὰ γεφύρια, οἱ δὲ βάτραχοι ἐκεῖ θὰ κοάζουν μετὰ πλειοτέρου ἐνθουσιασμοῦ.

Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ ἕλους, ἡ ὁδὸς στρέφουσα πρὸς τὰ δεξιὰ παρακολουθεῖ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, ἀποτόμως ὑψουμένου ὑπεράνω τῶν δύο λιμνῶν, ἔπειτα δέ, κάμπτουσα πρὸς τ' ἀριστερὰ εἰσέρχεται εἰς σειρὰν στενῶν φαράγγων, αἵτινες ἀπολήγουν εἰς τὴν περιώνυμον Κλεισοῦραν, τὰ Κύκνεια Τέμπη τῶν ἀρχαίων. Ὅταν ἔλθῃς ἐνταῦθα, σὲ συνιστῶ προτοῦ κάμψῃς πρὸς τ' ἀριστερά, νὰ καταβῇς ἀπὸ τὴν ἅμαξαν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ἐκεῖ, τοῦ ὀνομαζομένου «Ἀλιτσᾶ ράχη». Θ' ἀναβῇς μέχρι τῆς κορυφῆς καὶ θὰ καταβῇς ἐκ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς εἰς τὴν φάραγγα, ὅπου παραγγέλλεις τὸν ἁμαξηλάτην νὰ σὲ περιμένῃ. Πρόσεχε ὅμως εἰς τὴν κατάβασιν, διότι ὁ λόφος εἶναι ἀπόκρημνος, εἴς τινα δὲ μέρη ἐκόπη κατὰ κάθετον πρὸς χάραξιν τῆς ὁδοῦ, καὶ τοῦτο εἰς ὕψος τοσοῦτον, ὥστε δὲν σὲ συμβουλεύω νὰ ἐκτεθῇς εἰς τὸν κίνδυνον ἀκουσίου πηδήματος. Ἀλλὰ τὸν κόπον τοῦ ν' ἀναβῇς καὶ νὰ καταβῇς θ' ἀντιπληρώσῃ ἡ ἀπὸ τὴν κορυφὴν θέα. Εἰς τοὺς πόδας σου ἁπλοῦνται αἱ δύο λίμναι χωριζόμεναι ἀπὸ τὸ ἔνυδρον δάσος, πέραν αὐτῶν ἡ πόλις τοῦ Ἀγρινίου ἐν μέσῳ τῆς πρασίνου εὐφόρου ζώνης της,

(¹) Ἴδε ἐν τῇ *Ἑστίᾳ* τῆς 31 Μαρτίου 1885 τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Δροσίνη περὶ τοῦ Ἀλάημπεη τούτου ἀναφερόμενα.

Digitized by Google

μακρότερον δὲ τὰ ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ ἐπὶ τοῦ λόφου, περὶ σέ, θάμνοι θαλεροὶ καὶ παντοειδῆ ἄνθη. Ἐὰν ἀγαπᾷς τ' ἄγρια ἄνθη, (καὶ τίς δὲν τ' ἀγαπᾷ;) θὰ εὕρῃς ὡς πρὸς τοῦτο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄφθονον καὶ ποικίλην τέρψιν. Εἶναι ὡραῖα, πολλά, καὶ εὐωδέστερα ἢ ἀλλαχοῦ. Εἰς τοὺς ἐξοχικοὺς περιπάτους σου θὰ ποδοπατῇς τὸν θύμον καὶ τὸ ὀρίγανον, τὸ δὲ ἄρωμά των προσκολλώμενον εἰς τὰ ὑποδήματα καὶ τὰ φορέματά σου θὰ σὲ συνοδεύῃ ἐπὶ πολλὴν εἰσέτι ὥραν. Ἀλλὰ μὴ ἔλθῃς ἀφοῦ ὁ καύσων ἀποξηράνῃ τὰ πάντα. Ὁ ἥλιος ἐνταῦθα, μάλιστα δὲ εἰς τὴν Ἀττικήν, μαραίνει τὴν φύσιν, καθὼς ἀλλαχοῦ τοῦ χειμῶνος οἱ πάγοι. Προτιμότερον νὰ ἔλθῃς τὸν χειμῶνα,—ἀλλ' ἐὰν δύνασαι ἐλθὲ κατὰ τὴν ἄνοιξιν. Ἀληθὲς ὅτι πανταχοῦ ἡ φύσις εἶναι ὡραία τὴν ἄνοιξιν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐνταῦθα φαίνεται ὡραιοτέρα.

Καθόσον πλησιάζεις πρὸς τὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀπόκρημνα βουνὰ τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, βλέπεις περὶ σὲ σοβαρωτέραν τὴν φύσιν καὶ ἀγριωτέραν. Ἡ χωρίζουσα τὸ βουνὸν χαράδρα δὲν φαίνεται μακρόθεν, μόνον δὲ ὅταν προσεγγίσῃς τὴν βλέπεις ἐξαίφνης ἐνώπιόν σου, ὄπισθεν τῶν φοβερῶν βράχων οἵτινες, κρεμάμενοι ἄνωθέν σου, φαίνονται ἕτοιμοι νὰ πέσωσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου. Ἡ χαράδρα δὲν ἀκολουθεῖ τὴν εὐθεῖαν γραμμήν, ὥστε ἀφοῦ προχωρήσῃ τις δὲν βλέπει οὔτε πόθεν εἰσῆλθεν οὔτε πόθεν θὰ ἐξέλθῃ. Αἱ πετρώδεις πλευραὶ τοῦ σχιστοῦ ὄρους ὑψοῦνται ἀποτόμως ἑκατέρωθεν, ὡς τοῖχοι ὑπερμεγέθεις, ἀπὸ δὲ τοῦ βάθους, ὁπόθεν βλέπεις ἐπὶ τῶν βράχων τὰ σημεῖα τῆς βροχῆς καὶ τῶν ἀνέμων, φαντάζεσαι ὅτι πρόσφατός τις ὑποχθόνιος κλονισμὸς τοὺς διέρρηξε καὶ τοὺς ἤνοιξε. Στενὴ λωρὶς οὐρανοῦ κυανοῦ χωρίζει ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς σου τὸ χάσμα, ποῦ καὶ ποῦ δὲ διασχίζει τὸν ἀέρα, ἐκεῖ ὑψηλά, γὺψ πλατυπτέρυγος ἢ ταχὺς ἱέραξ. Εἰς τὰ ὑπέρυθρα ἄκρα τῶν βράχων διακρίνεις μόλις τὰς ὀπὰς ὅπου ἔχουν τὰ ὄρνεα τὰς φωλεάς των. Καταλαμβάνεσαι ὑπὸ φρίκης μυστηριώδους ἐντὸς τοῦ βαράθρου ἐκείνου, νομίζεις ὅτι νέα τῆς φύσεως ἀνατροπὴ θὰ ἐπέλθῃ ἐνῷ εὑρίσκεσαι ἐκεῖ, καὶ ὅτι τὸ χωρισθὲν ὄρος θὰ συνενωθῇ πάλιν διὰ μιᾶς καὶ θὰ σ' ἐνταφιάσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐκ νέου προσαρμοσθέντων βράχων.

Ἡ ὁδὸς ἐχαράχθη παρὰ τοὺς πόδας τῶν δεξιόθεν σου κρημνῶν. Πρὸς τ' ἀριστερά, κάτωθεν τῆς ὁδοῦ, εἶναι ἡ ξηρὰ κοίτη τοῦ χειμάρρου, διὰ τοῦ ὁποίου, ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἐκκενοῦνται τὰ ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῶν χιόνων ὕδατα τῆς φάραγγος. Αἰσθάνεσαι ὡς ἐλάφρωσιν τῆς ψυχῆς ὅταν ἐπὶ τέλους ἴδῃς τὴν κλεισώρειαν εὐρυνομένην καὶ ἀντικρύ σου τὸν οὐρανόν, προτοῦ ἔτι ἀνακαλύψῃς τὴν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ἐκτεινομένην πεδιάδα, καὶ πέραν αὐτῆς τὴν θάλασσαν.

Ἐκεῖ,—εἰς τὴν εἴσοδον δηλαδὴ τοῦ στενοῦ ὅτε ἔρχεσαι ἐκ Μεσολογγίου,—ᾠκοδομήθη πρό τινων ἐτῶν ξενών, παρέχων καταφύγιον ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ ἀναψυχὴν ἐν ὥρᾳ καύσωνος. Ἔμπροσθέν του ὑπάρχει εὐρὺ προαύλιον, ὅπου, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων, μακραὶ ξύλιναι τράπεζαι μὲ τὰ θρανία των περιμένουν τοὺς κεκμηκότας ὁδοιπόρους. Ἄνω τῆς θύρας τοῦ ξενῶνος πλὰξ φέρουσα ἐπιγραφὴν εἰς ἀρχαιοπρεπῆ γλῶσσαν μνημονεύει ὅτι ἐθεμελίωσεν αὐτὸν «Πανάρετος ὁ Παλαμᾶς ὑπὲρ τῶν ξένων, ἀρωγῇ τῶν ἀειμνήστων καὶ φιλανθρώπων συνδρομητῶν, ἐν ἔτει σωτηρίῳ ΑΩΟΗ' μηνὶ Νοεμβρίῳ μεσοῦντι.»

Εἶναι ἀξιοπερίεργος καλόγηρος ὁ Πανάρετος οὗτος. Ἤκουσα πολλὰ περὶ αὐτοῦ εἰς Ἀγρίνιον καὶ ἐπεθύμουν νὰ τὸν γνωρίσω προσωπικῶς. Ἅμα φθάσαντες εἰς τὸν ξενῶνα ἐζητήσαμεν τὸν ἡγούμενον, ὡς τὸν προσαγορεύουν πάντες ἐνταῦθα, μολονότι δικαιωματικῶς δὲν τῷ ἀνῆκει τοιοῦτος τίτλος. Δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς. Εἶναι πεντηκοντούτης περίπου, ἀναστήματος μετρίου, νευρώδης τὰ μέλη, μὲ τὸ βλέμμα διαπεραστικὸν ὑπὸ τὰς δασείας ὀφρῦς του. Ἀντὶ ράσου ἔφερε μακρὸν Εὐρωπαϊκὸν ἐπενδύτην, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς σκοῦφον καλογηρικὸν μὲν τὸ σχῆμα, πλαγίως ὅμως ἐπικείμενον. Ἡ μακρὰ γενειὰς καὶ ἡ ὑπὸ τὸν σκοῦφον ἡμικρυπτομένη κόμη ἦσαν τὰ μόνα ὁρατὰ τεκμήρια τοῦ μοναχικοῦ σχήματός του. Λέγεται ὅτι δὲν διῆλθε καθ' ὑπερβολὴν ἡσύχως τὴν νεότητά του καὶ ὅτι συνέπεσαν ρήξεις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Δικαιοσύνης, ἐξ ὅσων δ' ἐνόησα ὑπέστη, ὅτε ἦτο στρατιώτης, καταδίκην διὰ πρᾶξιν τῆς ὁποίας δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω τὰς λεπτομερείας, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ὁποίας προσέφυγε κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ βουνά. Ἀναμιχθεὶς εἰς τὰς στρατιωτικὰς συνωμοσίας, αἵτινες προηγήθησαν τῆς ἐξώσεως τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, κατώρθωσεν ἔκτοτε ν' ἀποκτήσῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἐπιρροὴν ἱκανήν, ὥστε νὰ μὴ θεωρῆται ἀναξία λόγου ἡ συνδρομή του ἐν καιρῷ ἐκλογικῶν ἀγώνων. Ὁ χρηστὸς καὶ ἀσκητικὸς βίος διὰ τοῦ ὁποίου ἐξαγοράζει τὰς ἁμαρτίας τῆς νεότητός του, τὸν περιβάλλει μὲ γόητρον οὐδόλως ἀμαυρούμενον ὡς ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τῶν παλαιῶν του κατορθωμάτων. Ἐπεθύμουν νὰ ἐμβαθύνω περισσότερον εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς παρελθούσης ζωῆς του, περὶ τῆς ὁποίας ὡμίλει ὁ ἴδιος ἀφελῶς καὶ μετὰ συντριβῆς καρδίας μετὰ τὸ ἀπὸ κοινοῦ πρόγευμά μας ὑπὸ τὰ δένδρα τοῦ περιβόλου του. Ἀλλ' ἡ ἀφέλειά του αὐτὴ ἀνεχαίτιζεν ἀντὶ τοῦ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἀδιακρισίαν τῶν ἐρωτήσεών μου. Διὰ ν' ἀκούσῃ τις παρ' αὐτοῦ τὴν ἀφήγησιν τοῦ πολυκυμάντου βίου του, ἔπρεπε νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς τὸν ξενῶνά του ἐπὶ μίαν ἢ δύο νύκτας, ἐὰν δ' ἐπείθετο νὰ λαλήσῃ, δύναμαι νὰ βεβαιώσω,

Digitized by Google

κρίνων ἐξ ὅσων παρ' αὐτοῦ ἤκουσα, ὅτι θὰ ἦτο λίαν ἐνδιαφέρουσα ἡ διήγησίς του. Καίτοι περιωρισμένης παιδεύσεως, ἔχει τὴν διάνοιαν ὀξεῖαν, εἶδε καὶ γνωρίζει πολλὰ καὶ περὶ παντὸς ἔχει τι νὰ εἴπῃ. Ἀλλὰ πρὸ πάντων διακρίνεται ὁ στρατιώτης ὑπὸ τὸν καλόγηρον. Ὡς ἀνάμνησιν τοῦ πολεμικοῦ βίου του ἔχει εἰς τὸν ξενῶνα μικρὸν πυροβόλον, τὸ ὁποῖον βεβαίως θ' ἀντηχήσῃ πρὸς τιμήν σου ὅταν τὸν ἐπισκεφθῇς, τότε δὲ θὰ ὑψωθῇ καὶ ἡ Γαλλικὴ σημαία εἰς τὴν πύλην τοῦ προαυλίου του. Ἀλλὰ πρόσεχε, μὴ προσφέρῃς χρήματα εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς φιλοξενίας του. Παρ' ὁμογενῶν ἴσως δέχεται διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ εὐεργετικοῦ ὄντως ἱδρύματός του, ἀλλ' ἀπὸ ξένον ποτέ!

Ἀπὸ τὸν ξενῶνα ἡ ὁδὸς καταβαίνει ἑλικοειδῶς πρὸς τὴν πεδιάδα, διὰ μέσου δὲ ἀγρῶν καὶ ἀμπελώνων ἀπολήγει εἰς τὸ Μεσολόγγι, ἀπέχον δύο περίπου ὥρας ἐκεῖθεν. Ἀλλ' ἡμεῖς ἀντὶ τοῦ νὰ μεταβῶμεν ἐκεῖ κατ' εὐθεῖαν, ἐπροτιμήσαμεν νὰ λοξοδρομήσωμεν ἐντὸς τῆς πεδιάδος, ἐπισκεπτόμενοι πρῶτον τὸ Αἰτωλικὸν καὶ μετ' αὐτὸ τὴν Κατοχήν, χωρίον κείμενον εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀχελώου.

Τὸ Αἰτωλικὸν εἶναι μία ἐκ τῶν πόλεων ὅσαι, ὡς χθὲς ἔγραφα, ἐξεβαπτίσθησαν μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Εἰς τὰς συγγραφὰς τῶν περιηγητῶν καὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος θὰ τὴν ἀνεύρῃς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀνατολικόν*. Τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἔμεινεν ἄσημον κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Ἐν ἔτει 1823 ἡ ἐκ πεντακοσίων μόνον ἀνδρῶν φρουρὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ ὑπέστη, ἐπὶ δύο μῆνας καὶ ἥμισυν, ἀξιομνημόνευτον πολιορκίαν, μέχρις οὗ οἱ Τοῦρκοι ἀπελπισθέντες ἔκαυσαν τὰς σκηνάς των καὶ ἀνεχώρησαν κατὰ ζοφερὰν νύκτα τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου, ὡσεὶ φοβούμενοι μὴ τοὺς καταδιώξωσιν οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι πολεμισταί. Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, ἐν ἔτει 1826, ὅτε ὁ Ἰβραήμης κατώρθωσε νὰ εἰσαγάγῃ τὰ πλοιάριά του εἰς τὰς θαλασσολίμνας, μὴ δυνάμενοι ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης προσβολάς του, οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσωσι. Ὁ νικητὴς ὑπεσχέθη νὰ σεβασθῇ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν τῶν κατοίκων, ἐκτὸς μιᾶς καὶ μόνης ἐξαιρέσεως· μόνον δὲ ὅτε οἱ ἡττηθέντες ἐξῆλθον ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον τῆς πόλεως, ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὴν Ἄρταν, ἥτις τοῖς ὡρίσθη ὡς τόπος διαμονῆς, τότε μόνον ἐφανερώθη χάριν τίνος ἐπεφυλάχθη τὸ δικαίωμα ἐκεῖνο ὁ πορθητής. Οἱ τρισχίλιοι κάτοικοι τοῦ Ἀνατολικοῦ, ἀφοῦ ἐγυμνώθησαν τῶν ὑπαρχόντων των, ἐκτὸς ἑκατὸν γροσίων κατὰ κεφαλήν, διηυθύνθησαν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἐξορίας, μόνη δὲ μία κόρη ἐξόχου καλλονῆς, ἁφαρπασθεῖσα ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῶν γονέων της, ὡδηγήθη εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἰβραὴμ πασᾶ. Αὕτη ἦτο ἡ συνομολογηθεῖσα ἐξαίρεσις.

Αἱ ἀπέναντι τοῦ Μεσολογγίου ἁπλούμεναι θαλασσολίμναι, κάμπτουσαι πρὸς δυσμὰς σχηματίζουν κόλπον, ἢ ἐνδοτέραν θαλασσολίμνην, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας κεῖται τὸ Αἰτωλικὸν ἐπὶ νησιδίου, οὕτινος κατέχει ὅλην τὴν περιφέρειαν. Ἄλλοτε δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβῇ τις ἐκεῖ ἄλλως ἢ διὰ θαλάσσης. Τώρα τὸ νησίδιον ἑνοῦται μὲ τὴν στερεὰν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη διὰ μακρᾶς ἐπιθαλασσίας ὁδοῦ ἢ γεφύρας. Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως εἶναι τοσοῦτον στεναί, ὥστε δυσκόλως τὰς διέρχεται τις ἐφ' ἁμάξης, ὅταν ἐκ τῆς πεδιάδος τοῦ Μεσολογγίου θέλῃ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἀντίπερα παραλίαν. Οἱ συνοικισταὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ δὲν προεῖδον ὅτι θὰ συνενωθῇ ποτὲ ἡ πόλις των μὲ τὴν στερεάν, ἄλλως δὲ ἁμαξιτὰς ὁδοὺς δὲν εἶχον, οὔτε ἔχουν, αἱ ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κηδεμονείαν κτιζόμεναι πόλεις. Ἐνταῦθα ἡ δυσκολία τοῦ νὰ γείνωσιν εὐρύτεραι εἶναι μεγαλειτέρα ἢ ἀλλαχοῦ, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως χώρου· μολαταῦτα εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ὑπάρχει μικρὰ πλατεῖα, ὅπου ἐνοικιάσαμεν ἄλλην ἅμαξαν διὰ νὰ μᾶς μεταφέρῃ εἰς Κατοχήν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δοθῇ ἀνάπαυσις ὀλίγη εἰς τὰ ζῶα, ἅτινα ἀφοῦ μᾶς ἔφερον ἀπὸ Ἀγρίνιον εἶχον νὰ μᾶς φέρωσι μέχρι Μεσολογγίου. Οἱ ἵπποι τῶν μερῶν τούτων, εἰ καὶ οὐδαμῶς θεωρητικοί, ἀντέχουν ὅμως πολὺ εἰς τὸν δρόμον καὶ τὸν κόπον, εἶναι δὲ τόσῳ μᾶλλον ἀξιοθαύμαστοι διὰ τοῦτο, καθόσον οἱ ἁμαξηλάται δὲν φαίνονται ἐμπνεόμενοι ἀπὸ αἰσθήματα ὑπερβολικῆς τρυφερότητος πρὸς αὐτούς. Εἴθε νὰ συντελέσῃ πρὸς βελτίωσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἱπποτροφίας ἡ ἀπόκτησις τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος. Πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἱδρύθη πρὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν Ἱππικὴ Ἑταιρία ἥτις, παρεκτὸς τῆς ἀναπτύξεως τοῦ σπουδαίου τούτου κλάδου τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου, ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς Ἀθήνας καὶ τὰ ἱπποδρόμια, ὄχι κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον ἀλλὰ κατὰ τὸν Ἀγγλικόν, μὲ jokeys, καὶ στοιχήματα, καὶ τὰς κυρίας στολισμένας ὅπως ἡ περίστασις τὸ ἀπαιτεῖ, καὶ μὲ ὅλα τὰ παρεπόμενα. Δὲν σοῦ εἶπα ὅτι βαίνομεν βιαίοις βήμασι πρὸς τὸν πολιτισμόν;

Ὁλόκληρος ἡ πεδιὰς τὴν ὁποίαν διήλθομεν σήμερον ἀπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ ἕω; εἰς Κατοχήν, καὶ ἐκεῖθεν μέχρι Μεσολογγίου, ἀποτελεῖ ἀπέραντον ἀμπελῶνα ποικιλλόμενον ἀπὸ ἀγροὺς καπνοῦ καί τινας δενδρῶνας, κυρίως ἐξ ἐλαιῶν. Ἀπὸ τὸ ὕψωμα τῆς Κατοχῆς δὲν βλέπεις, ἐφ' ὅσον τὸ βλέμμα ἐκτείνεται, ἢ τὸ ζωηρὸν πράσινον χρῶμα τῆς ἀμπέλου ἑκατέρωθεν τῶν ἄσπρων νερῶν τοῦ ποταμοῦ. Ἐνταῦθα ὁ Ἀχελῶος ῥέει σύσσωμος ἐντὸς τῶν ὄχθῶν του, δὲν μοιράζεται ἀφρίζων καὶ πηδῶν τοὺς βράχους καὶ χωριζόμενος ἀπὸ μικρὰ νησίδια,—φαί-

νεται βαρὺς καὶ σοβαρός, δὲν ἔχει τὴν χθεσινὴν ἀγριωπὴν χάριν του. Ἐνίοτε, ἐν καιρῷ μάλιστα χειμῶνος, ἀγριεύει καὶ ἐνταῦθα καὶ ὑπερπηδῶν τὰς ὄχθας του καταστρέφει ὅ,τι εὕρῃ, ἀλλὰ σήμερον ἐφέρετο φρονίμως καὶ ἀξιοπρεπῶς, εἶχε δὲ τῆς ὡρίμου ἡλικίας τὴν ὡραιότητα,—ἐνῷ χθὲς εἶχε τῆς νεότητος τὸ γόητρον, ὅτε τὸν ἐβλέπομεν ἀπὸ τὴν κλονιζομένην γέφυραν, πέραν τῶν ἐρειπίων τῆς Στράτου.

Σήμερον τὸν διέβημεν διὰ περάματος. Ἡ Κατοχὴ κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης του, εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν. Εἶναι χαριεστάτη τοῦ χωρίου τούτου ἡ τοποθεσία ἐπὶ λόφου ὄχι πολὺ ὑψηλοῦ, λούοντος τοὺς πόδας του εἰς τὰ νερὰ τοῦ Ἀχελῴου. Τὸ ἐξωτερικὸν τῶν οἰκιῶν μαρτυρεῖ ἐνταῦθα εὐεξίαν ὑπερτέραν πολλῶν Ἑλληνικῶν χωρίων καὶ κωμοπόλεων.

Τὸ κατ' ἐμὲ εὐχαρίστως θὰ παρεξέτεινα τὴν ἐκδρομὴν μέχρι τοῦ Τρικαρδοκάστρου, ὡς ὀνομάζονται κοινῶς τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Οἰνιάδων, ἀλλὰ—καὶ πάλιν—δὲν δύναμαι νὰ ἐπισκεφθῶ πάντα ὅσα ἐπεθύμουν νὰ ἴδω. Ἄς ἀρκεσθῶμεν ἀναγινώσκοντες ἐκ νέου τὴν περιγραφὴν τῶν Οἰνιάδων εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Heuzey.

Ὅτε ἐπεστρέψαμεν ἐκ Κατοχῆς εἰς Αἰτωλικόν, ἐνῷ ἡτοιμάζετο ἡ ἅμαξα διὰ τὸ Μεσολόγγι, ἐχρησιμοποίησα εὐαρέστως τὴν ὥραν συνδιαλεγόμενος μὲ ἱκανοὺς ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς νέας ἐκεῖ γενεᾶς. Οἱ μικροὶ Αἰτωλοὶ ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὸ σχολεῖον διήρχοντο φαιδροὶ καὶ ζωηροὶ τὴν πλατεῖαν, ὅπου ἐπεριμέναμεν καθήμενοι ὑπὸ τὴν ἐξέχουσαν στέγην τοῦ καφενείου. Ἡ φυσικὴ ἐνώπιον ξένων δειλία των ἐδυσκόλευσε κατ' ἀρχὰς τὴν ἐπικοινωνίαν, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ἐξημερώθησαν καὶ περιεκυκλώθην ἐκεῖ ἐπὶ τῆς πλατείας ὑπὸ ὁλοκλήρου τοῦ σχολείου. Γνωρίζεις τί προπάντων μοῦ ἐπροξένησεν εὐχαρίστησιν; Ὅτι εἶχον εἰς τοὺς μικροὺς φύλακάς των ὡς βιβλίον ἀναγνώσεως «τοὺς ἐνδόξους Ἕλληνας τοῦ 1821, ἢ τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς Ἑλλάδος». Τὸ βιβλίον δὲν εἶναι βεβαίως καλὸν ὑπόδειγμα ὕφους καὶ γλώσσης, οἱ μαθηταὶ δὲν θὰ εὕρωσιν ἐν αὐτῷ τὰ ἀξιομιμητότερα παραδείγματα ὡς πρὸς σύνταξιν καὶ ὀρθογραφίαν, ἀλλ' ὁπωσδήποτε καλλίτερον ἀνάγνωσμα δὲν ἠδύνατο νὰ δοθῇ εἰς Ἑλληνόπαιδας. Θὰ ἴδωσιν ἐκεῖ δι' ὁποίων θυσιῶν, δι' ὁπόσου ἡρωϊσμοῦ καὶ ὁπόσης αὐταπαρνήσεως οἱ πατέρες ἡμῶν ἠδυνήθησαν νὰ μᾶς κληροδοτήσωσι τὴν ὡραίαν ταύτην χώραν, ἀφοῦ τὴν ἠλευθέρωσαν ἀπὸ τὴν συμφορὰν καὶ τὸ ὄνειδος τῆς δουλείας. Τί εὐγενέστερον μάθημα δυνάμεθα νὰ διδάξωμεν εἰς τὰ τέκνα μας;

Ἀλλ' ὀφείλω νὰ προσθέσω, πρὸς ἀφαίρεσιν πάσης μελοδραματικῆς χροιᾶς ἀπὸ τὴν παρέκβασίν μου ταύτην, ὅτι οἱ περὶ ἐμὲ μικροὶ ἥρωες ἐκεῖνοι ἐφόρουν πάντες γιακέτα καὶ πανταλόνια. Οὐδὲ εἷς φουστανελοφόρος! Τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα εἶναι καὶ μεταξὺ τῶν ἡλικιωμένων σπανιώτερον κατὰ πολὺ ἐνταῦθα ἢ πρὸς βορρᾶν τοῦ ὄρους Ζυγοῦ. Ἀνάγκη νὰ τὸ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ πρόοδος δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν φουστανέλαν, ὅτι ὁ ἐξευρωπαϊσμὸς δὲν τὴν ἀνέχεται. Κρῖμα! Εὐτυχῶς οἱ χωρικοί μας καὶ τὰ εὐζωνικὰ τάγματα τὴν διατηροῦν. Ἐνταῦθα εἰς Μεσολόγγι, μεταξὺ τῶν οὐκ ὀλίγων ἤδη γνωρίμων μου, ἕνα μόνον ἢ δύο γέροντας εἶδα φέροντας εἰσέτι τὴν φουστανέλαν, οἱ δὲ λοιποί, εἴτε κάτοικοι τοῦ Μεσολογγίου εἴτε ὑπάλληλοι τῆς Κυβερνήσεως, ἐνδύονται Εὐρωπαϊστί. Ὁ δήμαρχος, ἰατρὸς σπουδάσας ἐν Ἀθήναις καί, ἐν παρενθέσει, ἄνθρωπος κατὰ πάντα ἀξιόλογος, δὲν φέρει τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα ὡς ὁ εἰς Καρβασαρᾶν συνάδελφός του. Ἀλλ' ὡς κατηντήσαμεν, δὲν δύναταί τις νὰ φαντασθῇ ἐπιστήμονα, ἢ τραπεζίτην, ἢ καὶ ἁπλῶς ἄνθρωπον τοῦ κόσμου, ἐνδεδυμένους ὡς παλληκάρια.

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Η'

— Μάνα μου, μὴ μὲ καταρᾶσαι! Μάνα μου, μὲ ἠπάτησε! μάνα μου, τὸ ἔκαμα διὰ νὰ σᾶς γλυτώσω!

Τὰς λέξεις ταύτας μόνας εὕρισκεν ἡ Βασίλω, πίπτουσα εἰς τὸν τράχηλον τῆς μητρός της καὶ χύνουσα πύρινα δάκρυα. Διότι ἡ Μελάχρω εἶχε κατορθώσει κατ' ἀπαίτησιν τῆς θυγατρός της νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸ σεράγι τοῦ Χαλὴλ ἐφένδη, μετοικήσαντος ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν εἰς Ἄρταν. Ὀλίγαι λέξεις παρὰ τῆς Βάσως, ἂν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ, ἤρκουν νὰ ἐξηγήσωσι πῶς εἶχον τὰ πράγματα.

Ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς, ὅσον θρασέως καὶ ἂν ἔγραψε τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην εἰς ἀπάντησιν τῆς γραφῆς τοῦ Μηλιόνη, δὲν ἐψεύδετο ὅμως καθ' ὅλα. Διὰ τῶν καθημερινῶν ἀπειλῶν περὶ τῆς τύχης τῶν γονέων της, διὰ τῆς ἀγνοίας ἐν ᾗ διετέλει αὕτη, ὑπὸ τὸν πέπλον ὅστις ἐκάλυπτε τοὺς ὀφθαλμούς της, κατώρθωσε νὰ ἐκβιάσῃ τὴν ὀρφανὴν (διότι τῷ ὄντι ἦτο αὕτη πάσης ὀρφανίας ἐλεεινοτέρα) νὰ συναινέσῃ ὅπως τὸν νυμφευθῇ. Αἱ ἐξηγήσεις δὲ αὗται μεταξὺ μητρὸς καὶ θυγατρὸς ἀμηχανωτέραν καθίστων τὴν θέσιν ἑκατέρας. Καὶ ἡ μὲν Μελάχρω εὐκόλως ἐσυγχώρει ὡς πᾶσα μήτηρ, τὰ δάκρυα δὲ ἅτινα κατεφέροντο ἐπὶ τὰς ἀκ-

Digitized by Google

μαίας εἰσέτι παρειᾶς τῆς μήπω τεσσαρακονταετοῦς ταύτης γυναικός, ἦσαν δρόσος καὶ ἁγίασμα. Ἀλλ' ἔφριττεν ἀναλογιζομένη τὴν τρικυμίαν, ἣν θὰ ἐξήγειρεν εἰς τὰ πατρικὰ σπλάγχνα ἡ εἴδησις αὕτη.

Ὁ Κώστας ἦτο εἷς τῶν εἰλικρινεστέρων Ἠπειρωτῶν καὶ τῶν φανατικωτέρων χριστιανῶν, οἵτινες ἐμίσησάν ποτε τὴν τουρκικὴν δυναστείαν. Ἡ γυνὴ εἶχε καταλίπει τὸν σύζυγον καὶ τὰ τρία τέκνα, οὐχὶ εἰς τὸ κρησφύγετον, εἰς ὃ εἶχον καταφύγει τὰς πρώτας ἡμέρας, ἀλλ' εἰς ἄλλην φιλικὴν οἰκίαν πόρρω τῆς Ἄρτης καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ μάθῃ περὶ τῆς ἀγαπητῆς κόρης. Καὶ τώρα πῶς θὰ ἐτόλμα νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν ἐξηγριωμένον σύζυγον; Δὲν ἤρκει τὸ πρῶτον ὄνειδος ἐπὶ τῇ ἁρπαγῇ τῆς κόρης; Δὲν ἤρκουν τὰ δάκρυα τῆς λύσσης καὶ τῆς ἀγωνίας, δὲν ἤρκει ἡ ἀδικία τοῦ κατῆ; Δὲν ἤρκει ἡ δευτέρα ἐκείνη ὕβρις τῆς καθείρξεως τοῦ ἠδικημένου πατρός; Δὲν ἤρκει τέλος ἡ τελευταία ἐπιβουλὴ καὶ τὸ μῖσος τῶν μουσουλμάνων, οἵτινες ἐζήτουν τὸν θάνατον τοῦ Κώστα, ὡς συνενόχου τοῦ Χρήστου Μηλιόνη; Ὁ ἀτυχὴς πατήρ, οὐχὶ ἐξ οἰκείας ἱκανότητος, ἀλλ' ἐκ προνοίας Θεοῦ, μόλις ἔσωσε τὴν ζωήν του ἐκ τῆς τηλικαύτης καταφορᾶς, ἥτις ὑπετράφη διὰ τοῦ προδοτικοῦ ἐναύσματος ὁμοπίστου καὶ ὁμοφύλου.

Ὤ, καλὰ τὸ ἔλεγεν ὁ Κώστας, ὅτι ἄνευ προδοσίας χριστιανοῦ οὐδὲν κακὸν ἠδύνατό ποτε νὰ γείνῃ ἐκ μέρους τῶν ἀγάδων. Ὁ Κώστας εἶχε πάντοτε ἰδέας σαφεῖς καὶ ὡρισμένας, καὶ ὁ χαρακτήρ του ἦτο εὐθὺς καὶ αὐθέκαστος. Μόλις, μετὰ τὴν ἐμπιστευτικὴν παραγγελίαν τοῦ συντέκνου, ἣν οὗτος εἶχε διαβιβάσει πρὸς αὐτὸν δι' ἀγνώστου καὶ πιστοῦ φίλου, οὗ τὸ στόμα διὰ ν' ἀνοίξῃ τις ἔχρῃζε γιγαντιαίας ψαλιδωτῆς λαβίδος μετὰ σιδηροῦ μοχλοῦ, μόλις κατέλιπεν ὁ Κώστας μετὰ τῆς οἰκογενείας του τὴν κατάρατον τοῦ λοιποῦ ἐκείνην στέγην, ἥτις ὑπῆρξε μάρτυς τῆς ἐπὶ τῇ ἁρπαγῇ τῆς κόρης ἀπελπισίας τῶν γονέων, καὶ μόλις ἔφθασεν εἰς τὸ φιλόξενον ὀρεινὸν δῶμα τοῦ ποιμένος Νάσκα, ὅστις τὸν ὑπεδέχθη μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας, καὶ ἡ προδοσία, ἥτις ἐφαίνετο ὅτι ἠκολούθει αὐτὸν κατὰ βῆμα, οὐδ' ἐκεῖ τὸν ἄφησε ν' ἀναπαυθῇ ἥσυχος. Τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς κατασκηνώσεως ἡμέραν τὰ δύο νεώτατα παιδία ἔπαιζον εἰς τὰ πρόθυρα τῆς ἀγροικίας, πλήρη χαρᾶς διότι ἀπηλλάχθησαν τέλος τῆς φρικώδους ἐνοχλήσεως τοῦ σχολείου, λησμονήσαντα δὲ μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὴν λύπην των διὰ τὴν ἀπουσίαν τῆς Βάσως, ἧς δὲν ἐνόουν τὸ αἴτιον. Ἡ μήτηρ, ἥτις ἐστέναζεν ἀδιακόπως μετὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς ἀγαπητῆς αὐτῇ θυγατρός, ἐκάθητο ἀντικρὺ νήθουσα μὲ τὴν ἠλακάτην της. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἄνθρωπός τις βραχὺς τὸ ἀνάστημα, μὲ πυκνὴν καὶ μακρὰν κόμην καὶ μελανὸν γένειον, ἔχων σχεδὸν καλογήρου σχῆμα, μὲ τὸν μακρὸν μαῦρον ἐπενδύτην καὶ τὴν σκούφιαν ἣν ἐφόρει, ἐπλησίασε, τυχαίως ὡς ἐφαίνετο, εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Τὰ δύο παιδία ἀπεῖχον ὀλίγα βήματα ἀπὸ τῆς ἀγροτικῆς οἰκοδομῆς, ἥτις ἐκρύπτετο ὄπισθεν πυκνῶν θάμνων, ἐντὸς βαθείας κοιλάδος, καὶ ὡμοίαζε μὲ ἀσκητήριον. Ὁ ἑξαετὴς Στέφος καὶ ἡ ὀκταετὴς Φρόσω, ἀποκαμόντες, εἶχον διακόψει τὴν παιδιάν των καὶ ἤρχισαν συνομιλίαν. Ἐνθυμήθησαν τὸν διδάσκαλόν των, ὅστις ἦτο ἀρκετὰ κωμικὸν πρόσωπον, ὅτε ἐδίδασκεν αὐτοὺς πῶς ν' ἀναγινώσκωσι τὴν ὀκτώηχον, τὸ ἀλφαβητάριον τοῦτο τῆς τότε διδακτικῆς μεθόδου.

— Θυμᾶσαι τὰ δασκαλούδια; ἔλεγεν ἡ Φρόσω.

— Θυμᾶσαι καὶ τὸν δάσκαλο, τσάκαλο; ἔλεγεν ὁ Στέφος.

— Καὶ τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔα;

— Θυμᾶσαι καὶ τὰ γυαλιά του; εἶπεν ὁ Στέφος.

— Καὶ τὴν ταμπακέρα του; προσέθηκεν ἡ Φρόσω.

— Ἔβηχεν ὁλοένα.

— Ἐφτερνίζετο πέντε ὥραις τὴν ἡμέρα.

— Ἐνύσταζεν εἰς τὴν καρέκλα του, ἐνῷ μᾶς ἔβγαζε νὰ ποῦμε τὸ μάθημα.

— Καὶ ἡμεῖς τοῦ ἐβάζαμε στάχτη ἀπάνω 'στὴν καθέδρα

— Καὶ τὸν ἐζωγραφίζαμε στὸν μαῦρο πίνακα, ἐνῷ ἐκοιμᾶτο.

— Καὶ τοῦ ἐρρίχναμε σκόνη μέσα στὴν ταμπακέρα του.

— Καὶ πῶς ἐτραβοῦσε τὸν ταμπάκο, πῶ πῶ πῶ!

— Χὰ χὰ χά!

Ἡ Φρόσω ἦτο πάντοτε προθυμοτέρα εἰς τὸν γέλωτα, καὶ ὁ φαιδρὸς τόνος ἀνήρχετο παρ' αὐτῇ εἰς τὸ διπλάσιον ἢ παρὰ τῷ ἀδελφῷ της. Τὸ πλάσμα τοῦτο ἦτο τόσον ἱλαρόν, τόσον φιλόγελων, ὥστε καὶ ὁ σκυθρωπότατος τῶν ἀνθρώπων εἰς μόνην τὴν θέαν αὐτῆς ᾐσθάνετο ἀκατανίκητον ὄρεξιν νὰ γελάσῃ. Καὶ ἂν μὲν αὐτὴ ἠγνόει τὸν λόγον, δι' ὃν ἐγέλα, οὐδὲν θαῦμα, ἀλλὰ τὸ παράδοξον εἶνε ὅτι καὶ τὸν ἄλλον τὸν γελῶντα οὕτως εἰκῇ ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτῆς, ἂν ἠρώτας διατὶ ἐγέλα, δὲν θὰ εὕρισκε τί νὰ σοὶ ἀπαντήσῃ. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς παιδικῆς διαχύσεως ἐνεφανίσθη αἰφνιδίως ὁ ἀπαίσιος καὶ μελανείμων ἐκεῖνος ἄνθρωπος, περὶ οὗ ἐλέγομεν ἀνωτέρω.

Τὰ δύο παιδία δὲν ἐπτοήθησαν ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ, ᾐσθάνθησαν μόνον περιέργειαν καὶ οὐδὲν πλέον.

Ἡ Μελάχρω ἦτο ἀντικρὺ μὲ τὴν ἠλακάτην της, ἀλλὰ συστὰς δένδρων καὶ πυκνὸς καλαμὼν ἀπέκρυπτεν ἐν μέρει αὐτὴν ἀπὸ τῆς ὄψεως τῶν δύο παίδων. Διὰ τοῦτο δὲν εἶδε κατ' ἀρχὰς τὸν ἄγνωστον, ὅτε ἐνεφανίσθη οὗτος.

Digitized by Google

—Τί κάνετε έδώ,παιδιά; ήρώτησεν ό παράδοξος άνθρωπος.

— Τί κάνομε; παίζομε. άπήντησεν ή Φρόσω, ήτις δέν ήδύνατο εύκόλως νά έγκαταλίπη τήν φαιδρότητα αύτής.

— Καί τίνος είσθε;

— Τίνος είμεθα;...ήρχισε νά λέγη ό Στέφος; είμεθα τοῦ...

— Μήν τό λέγης τίνος είμεθα, είπεν ή Φρόσω, ήτις ήτο πονηροτέρα.

— Καί διατί έρωτᾶς τίνος είμεθα; είπε τότε λαβών θάρρος ό Στέφος.

— Διατί δέν φαίνεσθε σάν τσομπανόπουλα, άπήντησεν ό ξένος.

— Καί τί σέ μέλει δι' αύτό; είπεν ή Φρόσω.

— Διά καλόν έρωτῶ, είπεν ό άγνωστος.

— Τότε λοιπόν τράβα τόν δρόμο σου, είπεν άνδρείως ό Στέφος.

— Καί μή σε μέλη γιά μᾶς, προσέθηκεν ή Φρόσω.

— Δέν θέλω τό κακό σας, είπεν ό ξένος.

— Δέν μᾶς μέλει, άπήντησεν ή Φρόσω.

— Καί νά κυττάζης τή δουλειά σου, είπεν ό Στέφος.

Ή άσχημος μορφή τοῦ ξένου έξέφρασε παράδοξον αίσθημα όργῆς.

Τήν αύτήν στιγμήν ή Μελάχρω, είτε είχεν ύψώσει τυχαίως τό βλέμμα άπό τοῦ έργου της, είτε ήκουσε τήν φωνήν τῶν παιδίων, παρετήρησε τήν παρουσίαν τοῦ άγνώστου. Άνωρθώθη καί έπλησίασε.

— Τί τρέχει; ήρώτησεν άνήσυχος. Διότι άπό όλίγων ήμερῶν πάντα, καί τά έλάχιστα, ένεποίουν άνησυχίαν είς τό εύαίσθητον τῆς γυναικείας αύτῆς φύσεως.

Ό ξένος είχε παρατηρήσει καί πρότερον τήν παρουσίαν τῆς γυναικός έκείνης, άλλ' έδειξεν ότι τό πρῶτον ήδη τήν έβλεπε.

— Περνοῦσα άπό δῶ, κυρά, άπήντησε, καί δέν ξέρω καί καλά τούς δρόμους, καί ήθελα νά έρωτήσω.

— Κ' έμεῖς ξένοι είμαστε, άπήντησεν είλικρινῶς ή σύζυγος τοῦ Κώστα, καί δέν ξεύρομε κ' έμεῖς καλλίτερα τούς δρόμους.

— Ά, είναι ξένοι λοιπόν, διενοήθη ό άγνωστος. Ίδού φιλαλήθης γυνή. Άλλά τό ήξευρα τοῦτο.

— Δι' όλίγας ήμέρας θά μείνωμεν έδῶ, έπέφερεν ή Κώσταινα.

— Καί τοῦτο καλόν είναι νά τό μάθω, είπε καθ' έαυτόν ό άγνωστος.

— Μάνα, είπε μετά πονηρίας ή Φρόσω, δέν μᾶς 'ρώτησε τό δρόμο.

— Έμεῖς τοῦ είπαμε νά τραβήξη τόν δρόμο του, προσέθηκεν ό Στέφος.

Ή μήτηρ περιῆλθε τότε είς άμηχανίαν καί δέν είχε τί νά είπη. Ό ξένος, όστις ήτο φαίνεται έπιτήδειος, ένόησεν εύκόλως ότι ὤφειλε νά δώση πέρας είς τήν συνδιάλεξιν ταύτην.

— Έγώ φταίγω, κυρά, είπε, καί θά τραβήξω τόν δρόμον μου. Άδίκως σᾶς πείραξα.

Καί τῷ όντι λαβών τήν ῥάβδον καί τήν πήραν του, άτινα είχεν άποθέσει παρά τήν ῥίζαν δένδρου, άπεχαιρέτισε τήν Μελάχρω καί άπῆλθε.

Τά δύο παιδία έξηκολούθησαν τήν παιδιάν, όπου τήν είχον άφήσει.

Θ'

Ό Καμπόσος, ή κατ' άλλους Καμπίσος, ούτως έκαλεῖτο, ήτο τρομερός άνθρωπος. Ούδείς είξευρεν είς τά περίχωρα ούτε τήν καταγωγήν του ούτε τό έπάγγελμά του ούτε τήν κατοικίαν του. Τό όνομά του μόνον είχεν άνακοινώσει είς γέροντά τινα παντοπώλην, καί ούτος τό είχε μεταδώσει είς τινας.

Ούδείς καθ' όλην τήν μεσημβρινήν Ήπειρον είχέ ποτε τόσας σχέσεις μέ τούς Τούρκους, όσας αύτός. Τό αἴτιον καί ό σκοπός τῶν σχέσεων τούτων ήγνοεῖτο. Οί χριστιανοί τόν έφοβοῦντο καί οί Τοῦρκοι τόν ηὐνόουν. Ούδέν άλλο ήτο γνωστόν έκ τοῦ βίου του.

Ύπεψιθύριζόν τινες ότι μετήρχετο τό έργον τοῦ κατασκόπου καί τοῦ προδότου. Άλλ' ούδείς ήδύνατο ν' άποδείξη άν τό πρᾶγμα ήτο άληθές. Ώρισμένη κατηγορία δέν ύπῆρχε. Τόν έφοβοῦντο μόνον, καί ούδείς τῷ ένεπιστεύετο.

Έν γένει αί γυναῖκες καί τά παιδία τόν έμίσουν, διότι είχεν ήθος καλογήρου, χωρίς νά είνε κατατεταγμένος είς μονήν τινα. Άλλά διότι έφόρει μαῦρα καί έφερε σχῆμα μετανοίας, δέν ήτο τοῦτο άποχρῶν λόγος όπως καταφέρωνται κατ' αύτοῦ. Άλλ' όμως ή καταφορά ήτο ύψωμένη είς τό έπακρον. Είνε άληθές ότι ό άνθρωπος ούτος ήτο κατεσκευασμένος ούτως, ὥστε νά έμπνέη δυσπιστίαν.

Ούδείς βλέπων αύτόν άπαξ, καί άνταλλάσσων όλίγας μετ' αύτοῦ λέξεις ήδύνατο νά είναι τόσον ήσυχος, όσον ήτο πρό τῆς συναντήσεως. Άλλ' όλοι όσοι ήσθάνθησαν τήν τοιαύτην άνησυχίαν, δέν είχον τήν θλιβεράν τύχην νά ίδωσιν εύθύς έπαληθεῦον τό άδικαιολόγητον τοῦτο προαίσθημα, όπως συνέβη τό πρᾶγμα είς τήν σύζυγον τοῦ Κώστα, ήτις μετά τήν άναχώρησιν τοῦ άγνώστου, άν καί τά δύο τέκνα της έξηκολούθησαν νά παίζωσι, δέν έξηκολούθησε καί αύτη τό έργον της ήσύχως.

Ή έμφάνισις τοῦ άνθρώπου έκείνου, τό παράδοξον σχῆμα, όπερ περιεβάλλετο, τό έτι παραδοξότερον ήθος καί οί λόγοι του, ή άναχώρησίς του αύτή τόσον συντόμως έπελθοῦσα, τῇ έπροξένουν άνεξήγητον αίσθημα φόβου καί ύποψίας.

Digitized by Google

Ἡ δυστυχὴς αὕτη γυνή, ἥτις εἶχε τόσον σκληρῶς δοκιμασθῆ ἤδη, δὲν ἔμελλε νὰ περιμένῃ ἐπὶ μακρὸν τὴν ἐπαλήθευσιν τῶν ζοφερῶν προαισθημάτων της. Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης, τέσσαρες Τοῦρκοι, ἀληθεῖς Τοῦρκοι, φοροῦντες σαρίκια καὶ λευκὰς χλαίνας, πάνοπλοι καὶ πλήρεις ἀποφάσεως, ὡς ἐφαίνοντο, ἐξημέρωσαν ἔξωθεν τῆς φιλοξένου ποιμενικῆς ἐπαύλεως.

Πρῶτος εἶχεν ἐξέλθει ἐκ τῆς οἰκίας ὁ ἀγαθὸς ποιμὴν Νάσκας, ὅστις κατεπλάγη ἰδὼν ἀπροσδοκήτως σταθμεύοντας παρὰ τὴν οἰκίαν του τοὺς δυσαρέστους ἐκείνους ἐπισκέπτας.

— Ἔλα 'δῶ, κουζούμ, τῷ ἔνευσεν εἷς τῶν Τούρκων.

— Τί τρέχει; εἶπεν ὁ Νάσκας, ἀγωνιζόμενος νὰ φανῇ ἀτάραχος.

— Μὴ φοβεῖσαι, εἶπεν ὁ αὐτὸς Τοῦρκος, ὅστις ἐφαίνετο ὡς ἀρχηγός, ἐννοῶν ὅτι ἡ ἀταραξία τοῦ ποιμένος ἦτο ἐπίπλαστος.

— Δὲν φοβοῦμαι τίποτε, εἶπε μετ' ἀγροτικῆς ὑπερηφανίας ὁ Νάσκας.

— Πάει καλά, ἀπήντησεν ὁ ἀρχηγός. Φαίνεσαι ὅτι εἶσαι καλὸς χωρικὸς καὶ πιστὸς ῥαγιᾶς τοῦ Σουλτάνου.

— Βέβαια, θέλει ἐρώτημα; εἶπεν ὁ Νάσκας, ὅστις ἐβλασφήμει καθ' ἑαυτὸν τὴν ὥραν καὶ τὴν στιγμήν.

— Λοιπὸν φέρε μας ἐδῶ τὸν ἄνθρωπον ποῦ ἔχεις κρυμμένον...

— Κρυμμένον;...ἐπανέλαβεν ὁ βοσκός, ἐγὼ ἔχω κρυμμένον;

— Βέβαια, ἀπήντησεν ὁ Τοῦρκος. Ἐσὺ δὲν ἔχεις νὰ πάθῃς τίποτε.

— Δὲν ἔχω κανένα κρυμμένον, εἶπε καρτερικῶς ὁ Νάσκας.

— Μὴ χωρατεύῃς, ἐπανέλαβεν ὁ πρῶτος τῶν Τούρκων. Ἐμεῖς δὲν σοῦ θέλομε τὸ κακό σου.

— Οὔτ' ἐγὼ δὲν σᾶς θέλω τὸ κακό σας, ἀπήντησεν ἀλλόφρων ὁ ἄνθρωπος.

— Τότε ξεμπέρδευε γρήγορα, καὶ παράδωσέ μας τὸν Κώστα.

— Ποῖον Κώστα; ἠρώτησεν ὡς ἀπορῶν ὁ ποιμήν.

— Ἐκεῖνον ποῦ ἄρπαξε τὸν κατῆν τῆς Ἄρτας, εἶπεν ὁ Τοῦρκος.

— Τὸ κατῆν τῆς Ἄρτας! ἐπανέλαβε μετ' εἰλικρινοῦς ἀπορίας ἤδη ὁ Νάσκας, διότι πρώτην φορὰν ἤκουε νὰ γίνεται λόγος περὶ τούτου.

— Βέβαια, προχθὲς τὴν Παρασκευήν, ἀπήντησεν ὁ Τοῦρκος.

— Τὴν Παρασκευήν! ἐπανέλαβεν ἐμβρόντητος ὁ Νάσκας. Καὶ παρ' ὀλίγον θὰ ἔλεγεν: ἀλλὰ τὴν Παρασκευὴν ὁ Κώστας ἦτο εἰς τὸ σπίτι μου ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἁρπάσῃ τὸν κατῆν τῆς Ἄρτας.

— Λοιπὸν μὴν ἀργοπορῇς, ἐπέφερεν ὁ Τοῦρκος.

— Ἀλλ' ἠμπορεῖτε νὰ ἰδῆτε ὅτι δὲν εἶναι κανεὶς στὸ σπίτι μου, εἶπε τολμηρῶς ὁ ποιμήν.

— Θὰ τὸ ἰδοῦμεν, τώρα εὐθύς, εἶπεν ὁ ἀρχηγός.

Ὁ δυστυχὴς ποιμήν, διὰ νὰ ψευσθῇ μετὰ τόσης ἀποφάσεως, ἀνελογίζετο τὸ μικρὸν παράθυρον, ὅπερ εὑρίσκετο εἰς τὸν ἀντίθετον τῆς οἰκοδομῆς τοῖχον. Ὁ τοῖχος οὗτος ἔκειτο σύρριζα εἰς τὸν βράχον, καὶ μόλις εἶχε τὸ ἥμισυ τοῦ ὕψους τοῦ προσθίου τοίχου. Εὐκίνητος ἀνήρ, οἷος ὁ Κώστας, ἠδύνατο εὐκόλως νὰ πηδήσῃ ἐκ τοῦ παραθύρου ἐκείνου, καὶ νὰ λάβῃ τὸν δρόμον τοῦ δάσους, ὅπου οἱ Τοῦρκοι δὲν θὰ τὸν ἔφθανον. Ὅσον διὰ τὴν Κώσταιναν καὶ τὰ τρία αὐτῆς τέκνα, ὁ Νάσκας ὑπελόγιζε νὰ τὰ παραστήσῃ εἰς τοὺς Τούρκους ὡς μέλη τῆς ἰδίας του οἰκογενείας. Διότι, δόξα τῷ θεῷ, μετὰ ὀκταετῆ συζυγικὸν βίον ἡ Νάσκαινα μόνον ἡμίσειαν δωδεκάδα τῷ εἶχε γεννήσει, ὥστε ἂν προσετίθεντο καὶ τὰ τρία τοῦ Κώστα τέκνα, μόλις θ' ἀπετελεῖτο ὁ ἀριθμὸς ἐννέα, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ φανῇ ὑπερβολικὸς εἰς τὸν κατ' ἀγροὺς βίον, ὅπου αἱ γυναῖκες ἀναπνέουσαι τὴν ὀρεινὴν αὔραν καθίστανται ἐξόχως πολύτεκνοι. Ὅσον διὰ τὰς δύο μητέρας, ἐπειδὴ ὡς σύζυγοι ἐπλεόναζον, ἐφαντάζετο ὅτι ἠδύνατο νὰ παραστήσῃ τὴν μίαν τῶν δύο ὡς γυναικαδέλφην.

Τῷ ὄντι δὲ ὁ Κώστας δὲν ἦτο ἀνόητος, καὶ εἶχε παρατηρήσει ἤδη τὴν παρουσίαν τῶν Τούρκων. Ἀπὸ ὀλίγων στιγμῶν κατεσκόπευε τὸν διάλογον ἀπὸ τοῦ παραθύρου, καὶ ἔβλεπε τὰς ἀπελπιστικὰς χειρονομίας τοῦ ξενοδόχου του. Ὅτε δὲ εἶδεν αὐτὸν καὶ τοὺς τέσσαρας Τούρκους διευθυνθέντας πρὸς τὴν οἰκίαν, ὁ Κώστας οὐχὶ κατὰ συγκυρίαν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ἐμφύτου λογικῆς τῶν πραγμάτων ὁρμώμενος, συνέλαβε τὴν αὐτὴν ἣν καὶ ὁ Νάσκας ἰδέαν, καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸ μικρὸν παράθυρον. Νεύσας δὲ πρὸς τὴν σύζυγόν του νὰ ἔχῃ θάρρος, ἀνέβη δι' ἑνὸς πηδήματος ἐπὶ τοῦ θριγκοῦ, καὶ ἐπήδησεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου εἰς τὸν βράχον.

Ἡ Μελάχρω συνῆπτε τὰς χεῖρας ἐν ἀπογνώσει. Τὰ παιδία ἐκύτταζον μὲ ἀνοικτὰ στόματα.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούοντο τὰ βήματα τῶν τεσσάρων Τούρκων ἀνερχομένων τὴν κλίμακα. Ὤ, ποῖος τρόμος!....

Οἱ Τοῦρκοι εἰσῆλθον ἀμοιβαδὸν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἤρχισαν ἐξετάζοντες διὰ τοῦ βλέμματος τοὺς κατοίκους. Τινὰ τῶν παιδίων μόλις εἶχον ἐγερθῆ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, διότι ἀρτίως ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος. Οἱ Τοῦρκοι ἔρριπτον ἄπληστα πανταχόσε βλέμματα καὶ ἐζήτησαν νὰ ἐρευνήσωσι καὶ εἰς τὸ ἰσόγειον.

— Εὐχαρίστως, ἀγάδες μου, ἔκραξεν ὁ Νάσκας, πλήρης χαρᾶς, διότι ἔβλεπεν εὐοδούμενον

Digitized by Google

τὸ σχέδιόν του.—Γυναικαδέλφη, ἔκραξεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Κώσταιναν, ἄνοιξε τὴν κλαβανή.

Ἡ αὐτοσχέδιος γυναικαδέλφη ἔσπευσε νὰ ὑπακούσῃ, καὶ ἀνοιχθείσης τῆς καταπακτῆς, εἰς τῶν ἀγάδων ἡτοιμάζετο νὰ καταβῇ. Ὁ Νάσκας ἐψιθύριζε περιχαρὴς εἰς τὸ οὖς τῆς Κώσταινας· *Ἐσώθη, ἔχε θάρρος*.

Ἀλλὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἠκούσθη κραυγή, τρομερὰ κραυγή, ὀξεῖα καὶ διάτορος ἔξωθεν τῆς οἰκίας, κάτωθεν τοῦ βράχου, ἐφ' ὃν εἶχε πηδήσει ὁ Κώστας.

— Ἐδῶ τὸν ἔχω! Ἀγάδες! τρεχᾶτε, τὸν ἔπιασα.

Ὁ Νάσκας ἔμεινε μὲ κεχηνὸς τὸ στόμα. Ἡ Μελάχρω ἔσχισε τὰς παρειὰς διὰ τῶν ὀνύχων καὶ οἱ παῖδες αὐτομάτως αἰσθανθέντες τὸ δυστύχημα, ἔβαλον γοερὰς κραυγάς.

Ὁ πρῶτος τῶν Τούρκων ὅστις εἶχε καταβῇ μίαν βαθμίδα ἐπὶ τῆς κλίμακος τῆς καταπακτῆς, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δάπεδον καὶ δὲν κατῆλθεν εἰς τὸ ἰσόγειον.

Γ'.

Ἅμα πηδήσας ἐπὶ τοῦ βράχου, ὁ Κώστας ἡτοιμάσθη νὰ κατέλθῃ ἠρέμα, διότι ὁ κρημνὸς ἦτο ὑψηλός, καὶ ἀπῄτει προσοχὴν καὶ ἐπιδεξιότητα. Ὅταν θὰ ἔφθανεν ἅπαξ ἐπὶ τοῦ ὁμαλοῦ ἐδάφους, τότε οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τὸν φθάσῃ εἰς τὸ βάδισμα.

Ἀλλὰ περισπώμενος ὅπως καταβῇ μετὰ προσοχῆς, ἠλλοφρόνει καὶ δὲν εἶδεν ἄνθρωπόν τινα παρόντα, ὅστις ἵστατο εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ βράχου καὶ τὸν κατεσκόπευε. Μόλις κατέβη εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁρμήσας τὸν συνέλαβεν ἀπὸ τοῦ βραχίονος.

Τότε μόνον ᾐσθάνθη ὁ Κώστας τὴν παρουσίαν τοῦ μελανείμονος καὶ ἀπαισίου ἐκείνου ἀνθρώπου, ὅστις περιήρχετο ἀπὸ πρωίας ἐκεῖ ὡς οἰωνὸς βαρείας συμφορᾶς. Ὁ Κώστας πρώτην φορὰν τὸν ἔβλεπεν. Ἦτο αὐτὸς οὗτος ὁ Καμπόσος.

Ὁ Κώστας ἦτο δεξιὸς καὶ εὐκίνητος καὶ ἠγωνίσθη ν' ἀπαλλαγῇ τῆς περισφίγξεως τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἔβαλε τὴν τρομερὰν ἐκείνην κραυγήν.

— Τρέξετε, ἀγάδες! ἐδῶ τὸν ἔχω.

Οἱ καλούμενοι δὲν ἐβράδυναν νὰ ἔλθωσιν· ἐγκαίρως δὲ ἦλθον, διότι ὁ Κώστας εἶχε καταβάλει ἤδη τὸν Καμπόσον, καὶ παρ' ὀλίγον θὰ ἐξέφευγεν.

Ἐντούτοις οἱ Τοῦρκοι τὸν συνέλαβον. Σπαρακτικὴ ἦτο ἡ σκηνὴ ἐκείνη. Γυναῖκες τρέχουσαι λυσίκομοι καὶ θρηνοῦσαι, παιδία ὀλολύζοντα, θέαμα οἰκτρόν. Ἀλλ' ὅμως εἰς τοὺς διώκτας δὲν ἐφαίνοντο ταῦτα ἄξια οἴκτου, ἦσαν μόνον ὀχληρά.

Ὁ Γιουσοὺφ Ἰβραὴμ (τοῦτο ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ) τοὺς διέταξεν αὐστηρῶς νὰ ἡσυχάσωσι, διότι κατ' αὐτὸν τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο τόσου θορύβου ἄξιον. Εἷς ῥαγιᾶς, ὑπήκοος τοῦ σουλτάνου, ἦτο πταίστης, ἄμποτε ν' ἀποδεικνύετο ἀθῷος. Ἡ δικαιοσύνη τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν πιστῶν δὲν ἦτο τυφλή, καὶ ἔμελλε ν' ἀπονείμῃ τὸ δίκαιον εἰς τὸν ῥαγιᾶν τοῦτον. Διατί ἔκαμνον τόσον θόρυβον;

Ἐντούτοις οἱ Τοῦρκοι τὸν ἔσυραν εἰς τὸν δρόμον, ἀφοῦ μετὰ δυσκολίας ἀπεμάκρυναν τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας. Ἐδέησε δὲ νὰ ἐπέμβῃ αὐτὸς ὁ Κώστας, ὅστις διέταξε τὴν γυναῖκά του νὰ ἀπομακρυνθῇ, νομίσας ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ καλλίτερον. Ὁ Νάσκας ἐπίσης ἀπεμακρύνθη. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὁ Κώστας τῷ ἀπέτεινε βλέμμα πλῆρες παραπόνου, ὅπερ ἐνόησεν ἐκεῖνος. Τὸ βλέμμα τοῦτο ἐσήμαινε.—Διατί νὰ μὴ λάβωμεν εἰς χεῖρας ἐσὺ τὸ νταλιάνι σου κ' ἐγὼ τὸ μηλιόνι μου, ν' ἀντισταθῶμεν εἰς τοὺς ἀθλίους τούτους;

Εἰς τὴν κορυφὴν βραχώδους λόφου ἔκειτο ὁ σταθμὸς τῶν Ἀλβανῶν. Διότι Ἀλβανοὶ ἦσαν οἱ συλλαβόντες τὸν Κώσταν. Ἐκεῖσε τὸν ἀνήγαγον.

Τί εἶχε συμβῇ τότε μεταξὺ διωκτῶν καὶ τοῦ θύματος, οὐδεὶς ποτὲ θὰ ἐγίνωσκεν ἂν κατ' ἀνεκτίμητον εὐτυχίαν δὲν ἐσώζετο ἐκ τῆς ἀγχόνης ὁ Κώστας. Αὐτὸς οὗτος διηγεῖτο ὕστερον πρὸς τὴν γυναῖκά του τὰς λεπτομερείας τῆς σκηνῆς ἐκείνης, αἵτινες ἠδύναντο νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς μῦθος διὰ τὸ παράδοξον. Τῷ ὄντι οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ περιμένῃ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀγαθοῦ Τούρκου Σουλεϊμάνη, προσελθόντος αὐτὴν τὴν στιγμὴν τοῦ ἐσχάτου κινδύνου, καὶ τελεσφόρως παρεμβάντος ὑπὲρ τοῦ καταδίκου. Ἀλλὰ πρὸ τούτου τίς προσεδόκα νὰ εὑρεθῇ τὸ σχοινίον εἰς τὸν κόλπον τοῦ Καμπόσου; Διότι οἱ Ἀλβανοὶ κατεδίκασαν παμψηφεὶ τὸν Κώσταν εἰς τὴν ἀγχόνην, ἀλλὰ σχοινίον δὲν εὑρίσκετο εἰς τὸν στρατῶνα. Αἴφνης ὁ Καμπόσος ἀνασύρει ἐκ τοῦ κόλπου του σχοινίον σπειροειδῶς τυλιγμένον, καὶ τὸ προσφέρει εἰς τὸν Γιουσούφ.

— Νά, πάρε, ἀγᾶ μου, τῷ εἶπεν.

Αὐτὸς ὁ Καμπόσος ἦτο πολύτιμος. Περὶ πάντων προὐνόει, ὡς καὶ σχοινίον εἰς τὸν κόλπον του εὑρέθη ἐπικαίρως νὰ ἔχῃ.

Ἀλλ' ὁ Σουλεϊμὰν ἦτο *ἀδελφοποιτὸς* τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Οὗτος κατὰ τὴν ἐσχάτην στιγμὴν προσῆλθε συνήγορος ὑπὲρ τοῦ κινδυνεύοντος, καὶ ἐπέτυχε τῆς χάριτος αὐτοῦ. Ὁ Σουλεϊμὰν οὗτος κατῴκει εἰς τὰ περίχωρα. Ἐγνώσθη ὕστερον ὅτι ὁ ἀγαθὸς ποιμὴν Νάσκας, ἦτο ἐκεῖνος ὅστις προσῆλθε πρὸς τὸν Τοῦρκον τοῦτον ἱκέτης ὑπὲρ τοῦ ξένου του.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας συνέβη ἡ σκηνὴ τῆς συναντήσεως τῆς μητρὸς καὶ τῆς κόρης ἐν τῷ οἴκῳ

Digitized by Google

τοῦ Χαλήλ, ὅπου διηγοῦντο πρὸς ἀλλήλας τὰ παθήματά των. Φεῦ! ἡ τρυφερὰ κόρη Βάσω ἦτο τοῦ λοιποῦ σύζυγος τοῦ Τούρκου.

("Επεται συνέχεια).

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ

καὶ ἡ ποίησις τῶν βυζαντιακῶν σφραγίδων.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

Ἀλλὰ πλὴν τῶν τοιούτων ἐπιγραμμάτων ἅτινα ὑπηγόρευσεν εἰς τὴν δημώδη Μοῦσαν ὁ Διόνυσος, πλουσιωτάτη εἶνε ἡ συγκομιδὴ ἐπιγραμμάτων ἅτινα προκαλεῖ ὁ Ἔρως ἢ ὁ Χάρων. Τίς δὲν γνωρίζει τὰ δίστιχα συνήθως *λιανοτράγουδα* ἐκεῖνα, ἅτινα *μαντινάδες* καλεῖ ὁ κρητικὸς λαός; Δι' αὐτῶν ψάλλεται ἡ ἐρωμένη καὶ θρηνεῖται ἡ δύσερως ἀγάπη ἐν ταῖς πανηγύρεσι καὶ τοῖς συμποσίοις, κατὰ τὸν κλήδονα καὶ τοὺς δημώδεις χορούς. Δι' αὐτῶν μυρολογοῦσιν αἱ Λάκαιναι τὴν πρόωρον θανήν. Ἂν τὰ δίστιχα ταῦτα ὑπό τινα ἔποψιν ἕνεκα τῆς ἐξ ὑπαμοιβῆς ὡς ἐν στιχουργικῷ ἀγῶνι ἐξαγγελίας αὐτῶν ὑπομιμνήσκουσι τὰ *σκολιὰ* λεγόμενα ποιήματα τῶν ἀρχαίων, ἀφ' ἑτέρου δύνανται νὰ ταχθῶσιν εἰς τὰ ἐπιγράμματα διὰ τὴν ἐκφραστικὴν αὐτῶν συντομίαν, τὴν δηκτικὴν χάριν καὶ τὴν εὐφυΐαν τῆς ἐπινοίας. Χαρακτηριστικὴ δ' εἶνε ἡ αὐτόματος αὐτῶν καὶ αὐτοσχέδιος γέννησις, ἡ πλουσία ποικιλία ἐν τῇ ἐπεξεργασίᾳ ὡρισμένου πολλάκις θέματος, ἐνίοτε ἐκ μικρᾶς ὅλως ἀφορμῆς καὶ ἀσημάντου. Οὕτω διηγοῦνται περί τινων Λακκιωτῶν αὐτοσχεδιαστῶν ὅτι ἔψαλλον ἐπὶ τρεῖς ὅλας ὥρας ἐν κρητικοῖς διστίχοις τὴν ἀπώλειαν μανδυλίου τινὸς χωρὶς νὰ ἐξαντληθῇ τῆς φαντασίας αὐτῶν ἡ πτῆσις καὶ ἡ γονιμότης τῆς στιχουργίας. Τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα ἔχουσι τοῦτο τὸ ἴδιον, ὅτι προσαρμόζονται ἅμα τῇ ποιήσει αὐτῶν εἴς τινα ῥυθμὸν καὶ ὅτι ᾄδονται. Ἀναγινωσκόμενα χάνουσι πολύ, ὅσον ὡραῖα καὶ ἂν εἶνε. Ἐνθυμοῦμαι ὁποίαν αἴσθησιν ἐνεποίησέ μοι πρὸ ἐτῶν τὸ ἑξῆς δημῶδες δίστιχον ἐπίγραμμα·

βάλε τὸν κρίνο 'ς τὸ νερό,
κι' ἂν μαραθῇ δὲ σ' ἀγαπῶ.

Ὁ ἀναγνώστης θὰ ἐννοήσῃ ὅλην τοῦ διστίχου τὴν δύναμιν ὅταν μεταφερθῇ διὰ τῆς φαντασίας εἰς τοὺς κραναοὺς λόφους τῶν Μεγάρων καὶ ἀκροασθῇ τῶν ἡλιοκαῶν Μεγαρίδων παρθένων ἠμφιεσμένων τὰ ἑορτάσιμα καὶ κατὰ τὸν χορὸν τῆς *τράτας* συνᾳδουσῶν τὸ ἐρωτικὸν ἐπίγραμμα διὰ φωνῆς ὑποκλαιούσης.

Τὰ δὲ μανιατικὰ μνημόσυνα ἀποβάλλουσι πολὺ τοῦ ἀγρίου αὐτῶν μεγαλείου ὅταν δὲν φαντασθῶμεν τοὺς ὀξεῖς τῶν μελανειμόνων μυρολογιστριῶν ἤχους περὶ τὸ ἀνθοστεφὲς φέρετρον τοῦ ἐν τῷ νεκρικῷ θαλάμῳ προκειμένου.

Τέλος τὸ δημῶδες ἐπίγραμμα δὲν προκαλοῦσι μόνον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου αἱ χαραὶ καὶ αἱ θλίψεις, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔθνους αἱ περιπέτειαι καὶ ὁ πολιτειακὸς βίος. Θαυμάσιον εἶνε τὸ εἰς τὰ ὅπλα τοῦ κλέφτου τετράστιχον ἐπίγραμμα

Τἀντρειωμένου τἄρματα δὲν πρέπει νὰ πουλιῶνται,
μόν' πρέπει τους 'ςτὴν ἐκκλησιὰ κ' ἐκεῖ νὰ λειτουργιῶνται
πρέπει νὰ κρέμουνται ψηλὰ 'ς ἀραχνιασμένο πύργο·
ἡ σκούρια νὰ τρώῃ τἄρματα καὶ ἡ γῆ τὸν ἀντρειωμένο.

Ὁ Σιμωνίδης δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἐπιγράψῃ τι μεγαλειότερον κάτωθεν τῶν ὅπλων τοῦ Καραϊσκάκη. Ἐν τοῖς ὀλίγοις τούτοις στίχοις τοῦ ἀνωνύμου λαϊκοῦ ποιητοῦ συγκεντροῦται ὁλόκληρος ἱστορία μαρτυρίων καὶ δόξης, ὁλόκληρος σωρὸς λιβανωτοῦ καὶ στεφάνων καὶ δακρύων. Καὶ τοῦτο μὲν τὸ ἐπίγραμμα εἶνε μοναδικὸν διὰ τὸ δυσανάβατον ὕψος τοῦ ποιητικοῦ μεγαλείου. Ἀλλὰ μὴ δὲν εἶνε ἄξια μνείας διὰ τὴν παιγνιώδη αὐτῶν εὐτραπελίαν τὰ βραχέα ἐκεῖνα ἐπιγράμματα ἅτινα γεννῶνται ἐξ ὑπογυίου παρὰ τῷ λαῷ ἐπ' εὐκαιρίᾳ πολιτικῶν ἐνεργειῶν ὑποκειμένων εἰς τὴν δημοσίαν κρίσιν, μάλιστα δὲ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκλογῶν, τοῦ ἐντρυφήματος τούτου τοῦ φιλελευθέρου ἑλληνικοῦ λαοῦ; Τίς ποιεῖ τὰ ἄγραφα ταῦτα στιχουργήματα, τίς συνθέτει τὸν ἀποίητον αὐτῶν ῥυθμόν; Εἷς καὶ οὐδείς, οὐδεὶς καὶ ὅμως πάντες. Ναὶ πάντες, διότι ἐν τούτοις τὸ ᾆσμα γεννᾶται, γεννᾶται ὡς ἀνεμίδιον καὶ τελευτᾷ ὡς βροντὴ πυροβόλου ἀπαραλλάκτως ὡς ἡ συκοφαντία κατὰ τὸν Δὸν Βασίλειον. Ἴσως ὁ Μῶμος, πτερωτὸς οἷον παρίστανον αὐτὸν οἱ ἀρχαῖοι, ἵπταται ταχὺς ἀπὸ τοῦ μὲν εἰς τὸν δὲ καὶ ὑποτονθορύζει εἰς τὸ οὖς τοῦ λαοῦ τὸ πονηρὸν ἐπίγραμμα.

Γ'.

Ποιούμενοι ἀνωτέρω λόγον περὶ τῆς μεγάλης διαδόσεως τοῦ ἐπιγράμματος τῶν λογίων παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις, ὑπεδείξαμεν τὴν πυκνὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ ἐφ' οἱουδήποτε ἀντικειμένου. Οὐδόλως λοιπὸν θὰ φανῇ παράδοξον ὅτι συχνότατα εὑρίσκομεν αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν βυζαντιακῶν σφραγίδων.

Ἡ ὕλη ἐξ ἧς αἱ βυζαντιναὶ σφραγῖδες συνήθως κατεσκευάζοντο ἦτο ὁ μόλυβδος. Ἡ χρῆσις τοῦ κηροῦ πρὸς σφράγισιν ὑπῆρξεν ὡς φαίνεται σπανιωτάτη. Ἐπ' ἴσης δὲ σπάνιαι ἦσαν αἱ χρυσαῖ ἢ ἀργυραῖ βοῦλλαι, ἐξ ὧν χρυσόβουλλα ἢ ἀργυρόβουλλα ὀνομάζονται καὶ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τὰ φέροντα τοιαύτας σφραγῖδας. Ἄλλως δ' ἡ χρῆσις τῆς χρυσῆς βούλλας ἦτο προνόμιον τῶν αὐτοκρατόρων· καὶ τὰ ἀργυρόβουλλα δὲ μετεχειρίζοντο μόνον δεσπόται, ὡς φαίνεται. Ἀλλὰ τῶν ἐκ μολύβδου σφραγίδων ἡ χρῆσις ἦτο συνηθεστάτη εἰς πάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ

Digitized by Google

τοῦ πατριάρχου μέχρι τοῦ αὐλικοῦ θεράποντος καὶ τοῦ ἁπλοῦ ἀστοῦ. Ἐκτυπούμεναι αἱ σφραγίδες διὰ βουλλωτηρίου ἐκ σκληροῦ μετάλλου, ἀπῃωρημένου πολλάκις ἀπὸ τοῦ στήθους τοῦ κατόχου, ἀπηρτίζοντο ἐκ πλακὸς μολυβδίνης ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας συνεπιέζετο ἡ θῶμιγξ ἥτις ἐχρησίμευεν εἰς τὴν ἀπὸ τῶν ἐγγράφων ἀνάρτησιν τῆς μολυβδίνης βούλλας. Τῶν τοιούτων μολυβδοβούλλων ἡ μελέτη εἶνε σπουδαία διά τε τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἐπικεχαραγμένους τύπους διαφωτίζοντας μάλιστα τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν, καὶ τὰς ἐπιγραφὰς, ἐξ ὧν μανθάνομεν ὀνόματα οἰκογενειῶν, ἐπισκόπων καὶ ἀρχόντων, τίτλους πολιτικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικούς. Ὡς ἐκ τούτου τὰ μικρὰ ταῦτα ἱστορικά τε καὶ καλλιτεχνικὰ μνημεῖα εἵλκυσαν κατὰ τὰς τελευταίας μάλιστα δεκαετηρίδας τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαιολογούντων, ἀξιόλογοι δὲ συλλογαὶ αὐτῶν ἀπηρτίσθησαν κατά τε τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Ἑσπερίαν. Τέλος δὲ ἡ περὶ αὐτὰ μελέτη προύχώρησε τοσοῦτον ὥστε καὶ ἴδιον ὀγκῶδες περὶ αὐτῶν σύγγραμμα ἐξεδόθη ἐπ' ἐσχάτων, ἐν ᾧ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὲρ τὰ χίλια μολυβδόβουλλα, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ῥηθῇ μηδαμῶς ὅτι διὰ τῆς σπουδαίας ταύτης δημοσιεύσεως ἐξηντλήθη πᾶς λόγος περὶ τῶν μολυβδοβούλλων. (*) Ἔχοντες δὲ τὴν δημοσίευσιν ταύτην ἀνὰ χεῖρας δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν καὶ τὸ ἐπίγραμμα τῶν βυζαντιακῶν σφραγίδων.

Εἶνε δῆλα δὴ ἀξιοπαρατήρητον ὅτι οἱ Βυζαντῖνοι, παρ' οἷς κατὰ τἀνωτέρω εἰρημένα μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ χρῆσις τοῦ ἐπιγράμματος, δὲν ἠμέλησαν νὰ ἐπιχαράττωσι καὶ ἐπὶ τῶν σφραγίδων αὐτῶν στίχους. Οἱ στίχοι οὗτοι συνήθως εἶνε χωλίαμβοι, κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν ὁποίων μᾶλλον περὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν ἢ περὶ τὴν προσῳδίαν κατεβάλλετο προσοχή. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐπίγραμμα συνίσταται συνήθως ἐξ ἑνὸς ἢ δύο στίχων, ἐπιγραφομένων ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως τοῦ μολυβδοβούλλου ἢ καταλαμβανόντων σπανιώτερα καὶ τὰς δύο, δώδεκα ἢ εἰκοσιτέσσαρας μόνον συλλαβὰς εἶχεν ὁ ποιητὴς εἰς τὴν διάθεσίν του ὅπως περιλάβῃ ἐν αὐταῖς τὸ ὄνομα, τὸ ἐπώνυμον καὶ τοὺς τίτλους τοῦ εἰς ὃν ἀνῆκεν ἡ σφραγὶς καὶ ὅτι ἄλλο ἤθελε νὰ ἐκφράσῃ. Τὸ ὀλίγον τοῦ χώρου, ἡ ἀνεπάρκεια τῶν συλλαβῶν καὶ οἱ δεσμοὶ τοῦ μέτρου, ὅσον χαλαρὸν καὶ ἂν ἦτο, προὐκάλεσαν τοὺς δύο οὐσιώδεις χαρακτῆρας τοῦ σφραγιστικοῦ ἐπιγράμματος, ἃς το καλέσωμεν οὕτω, τὴν τυπικὴν αὐτοῦ συντομίαν καὶ τὴν χρῆσιν λέξεων καὶ ἐννοιῶν χρησιμευουσῶν πρὸς ὕψωσιν τῶν λεγομένων, ἥτις ὅμως ἐνίοτε ἀποβαίνει συνθηματική. Οὕτως ὁ ἐπίσκοπος γίνεται πολλάκις ἐπὶ τῶν σφραγίδων *πρόεδρος* ἢ *ποιμὴν* ἢ *προστάτης ἐκκλησίας*, ὁ Γαβριὴλ *καρτερώνυμος*, ὁ Ἰωάννης *χαριτώνυμος*, οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀγγέλων καλοῦνται *Ἀγγελώνυμοι*.

Τὸ σφραγιστικὸν ἐπίγραμμα ἢ περιέχει ἁπλῶς τὴν δήλωσιν τοῦ κυρίου τῆς σφραγῖδος ἢ εἶνε ἐπίκλησις πρὸς τὴν θεοτόκον ἤ τινα τῶν ἁγίων πρὸς φύλαξιν τῶν γραφῶν αὐτοῦ καὶ τῶν νοημάτων. Συνήθης τύπος εἶνε ὁ ἑξῆς·

—*Γραφὰς σφραγίζω καὶ λόγους Γεωργίου.*
—*Ἰωάννου σφράγισμα τοῦ Καππαδόκου.*
—*Σφραγὶς Βασιλείου Μεσοποταμίτου.*

Ὅμοια μονόστιχα εὑρίσκομεν πάμπολλα ἐπὶ τῶν μολυβδοβούλλων. Εἶνε δὲ τὸ μάλιστα μονότονον εἶδος αὐτῶν, ἔνθα φαίνεται ἄπορος ἡ ἰδιοτροπία, ἀλλ' ἅμα καὶ εὐκολία τῆς ἐμμέτρου διατυπώσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ σφραγίζοντος.

Περίεργα σφραγιστικὰ ἐπιγράμματα εἶνε τὰ μὴ περιέχοντα τὸ ὄνομα τοῦ σφαγίζοντος, ἀλλὰ παραπέμποντα πρὸς ἀναγνώρισιν αὐτοῦ εἰς τὴν γραφήν. Τοιαῦτα εἶνε τὰ ἑξῆς·

—*Τίνος σφραγίς; ὃν ἡ γραφὴ προδεικνύει·*
—*Ἐκ τῆς γραφῆς γνώριμος ἡ σφραγὶς τίνος·*
—*Ἐκ τῆς γραφῆς γνῶθι με τὸν γεγραφότα.*
—*Ἐπιγραφὴ δείκνυσι τὸν γεγραφότα.*
—*Ἐπιγραφὴν σφραγῖδος μὴ ζήτει βλέπων.*
—*Εἴποι σαφῶς γὰρ ἡ γραφὴ τίνος πέλω.*
—*Γραφὴ δηλοῖ σοι οὗτινος σφραγὶς πέλω.*
—*Οὐ σφραγίς εἰμι τὴν γραφὴν γνώσῃ βλέπων.*
—*Οὐ σφραγίς εἰμι τὴν γραφὴν ὁρῶν νόει.*

Περὶ τῶν τοιούτων σφραγίδων πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὸ ἀνώνυμον προήρχετο ἐκ τῆς χρήσεως ἑτοίμων βουλλωτηρίων ἀποτυπούντων ἓν τῶν ἀνωτέρω παρατεθέντων ἐπιγραμμάτων· ἠγοράζοντο δ' αἱ τοιαῦται σφραγῖδες ἴσως ὑπ' ἀνθρώπων ἀσήμων ἢ σπανίως γραφόντων, ἐκτὸς τῶν περιστάσεων καθ' ἃς ὑπῆρχεν ἰδία ἀφορμὴ ὅπως ἐπίτηδες ὁ ἐπιστέλλων ἀποκρύψῃ τὸ ὄνομά του, μένον οὕτως ἄγνωστον πρὸ τῆς ἀποσφραγίσεως τῆς ἐπιστολῆς.

Συνήθης δ' εἶνε ἡ ἐπὶ τῶν σφραγίδων ἐπίκλησις τῆς θεοτόκου.

—*Σκέποις, ἄνασσα, σὸν δοῦλον Νικηφόρον.*
—*Εἴης βοηθὸς δούλῳ σῷ Γεωργίῳ.*
—*Δέσποινα σώζοις Σπονδύλην Κωνσταντῖνον.*
—*Αὐληνὸν ἁγνὴ με σκέποις Ἰωάννην.*
—*Δοῦλον σκέποις σὸν Βασίλειον, παρθένε.*
—*Κωνσταντίνῳ μοι τῷ Μελισσηνῷ, κόρη, ἐπισφραγίζοις τὰς γραφὰς τῷ σῷ τύπῳ.*

Ἄλλοτε δὲ παριστάνεται λαλοῦσα αὐτὴ ἡ Παναγία, οὕτως

εἰμὶ φύλαξ σοῦ καὶ γραφῶν εἰμι φύλαξ.

Σπανίως δέ ποτε Μαρία τις ἐπικαλεῖται τῆς

* *Gustave Schlumberger* Sigillographie de l' empire byzantin avec 1100 dessins par L. Dardel. Paris. MDCCCLXXXIV.

Digitized by Google

μητρὸς τοῦ θεοῦ τὴν βοήθειαν διὰ τοιούτου τινὸς στίχου

Συνώνυμον σώζοις με δούλην, παρθένε.

Καὶ τῶν ἁγίων δὲ γίνεται συνηθέστατα ἐπίκλησις, μάλιστα τῶν φερωνύμων τοῦ ἐπιστέλλοντος. Κοσμεῖται δὲ τότε τὸ μολυβδόβουλλον καὶ διὰ τῆς εἰκόνος τοῦ ὁμωνύμου ἁγίου ὡς διὰ τῆς τῆς Παναγίας ὅταν πρὸς αὐτὴν ἀπευθύνηται ἐπίγραμμα.

Ἐν τῶν περιεργοτάτων σφραγιστικῶν ἐπιγραμμάτων εἶνε τὸ ἑξῆς·

Μακρεμβολῖτα Μιχαὴλ γραφὰς δέχου
ἐκ σῆς ὁμευνέτιδος Εἰρήνης φίλης.

Πόσον περίεργοι θὰ εἴμεθα νὰ ἐμβατεύσωμεν εἰς τὸ οἰκογενειακὸν μυστήριον ὅπερ κρύπτεται διὰ τῶν δύο τούτων στίχων. Διὰ νὰ ἐπιτυπωθῶσιν οὗτοι ἐπὶ τοῦ μολυβδοβούλλου ἔπρεπε νὰ κατασκευασθῇ ἴδιον βουλλωτήριον χρησιμεῦον ὁσάκις ἡ Εἰρήνη ἔμελλε νὰ σφραγίζῃ τὰς πρὸς τὸν ἀγαπητὸν σύζυγον ἐπιστολάς της. Ἆρα ἡ ἀπουσία τοῦ Μακρεμβολίτου, φέροντος τὸ ἐπώνυμον οἰκογενείας τοῦ Βυζαντίου γνωστῆς, ἐξ ἧς κατήγετο ὅ τε Εὐστάθιος ὁ Μακρεμβολίτης, ὁ συγγραφεὺς τῆς μυθιστορίας τῶν καθ' Ὑσμίνην καὶ Ὑσμινίαν ἴσως δὲ καὶ αὐτοκράτειρα Εὐδοκία ἡ Μακρεμβολίτισσα, ἡ ἀπουσία, λέγω, τοῦ Μιχαὴλ ὑπῆρξε μακρά. Ἀλλὰ μὴ γνωρίζοντες ἄλλοθεν τὸν ἄνδρα, δὲν δυνάμεθα ἐκ τοῦ διστίχου μόνον ἐπιγράμματος νὰ μάθωμεν τίς ἡ αἰτία ἡ κρατοῦσα αὐτὸν μακρὰν τῆς ὁμευνέτιδος. Ἆρα ἰδιωτικαὶ ἀσχολίαι ἢ μᾶλλον ὑπηρεσίαι τοῦ κράτους; Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι τὸ πανηγυρικὸν σφράγισμα δεικνύει ἰδιάζουσάν τινα περίστασιν ἄγνωστον ἡμῖν καὶ πασιφανῆ ἐπίδειξιν ἀγάπης. Ἀλλὰ τίς οἶδε, μὴ ἐν ᾧ ἡ Εἰρήνη, ἐπιστέλλουσα πρὸς τὸν μακρὰν ἀπόντα σύζυγον, ἐπιδεικτικῶς ἐπέγραφεν ἐπὶ τῆς ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς κρεμαμένης σφραγῖδος τὸ ὄνομα αὐτῆς καὶ τὴν ἀγάπην, παρεμυθεῖτο τὴν ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀπουσίας τοῦ συνεύνου ἀνίαν δι' ἀποστολῆς πιττακίων φερόντων ἀνώνυμόν τινα σφραγῖδα μετὰ τοῦ στίχου

ἐκ τῆς γραφῆς γνώριμος ἡ σφραγὶς τίνος.

Τοιαύτη τις σφραγὶς ἠδύνατο ἴσως νὰ εἶνε ἀρκετὴ διὰ μικρὰς ἐπιστολὰς πρὸς συζυγικόν τινα φίλον ἐντὸς τῶν τειχῶν τοῦ Βυζαντίου, ἐν ᾧ ταὐτοχρόνως ἡ ἄλλη, ἡ ἐπίσημος, συνώδευε τὰ διαπόντια πρὸς τὸν σύζυγον γράμματα. Ἀλλ' ἔστω ἵλεως ἡ μνήμη τῆς ἀπ' αἰώνων κεκοιμημένης.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐνόησεν ὁ ἀναγνώστης ὅτι τὸ σφραγιστικὸν ἐπίγραμμα τῶν Βυζαντίνων κατὰ πολὺ ὑπολείπεται τοῦ ἐπιγράμματος τῶν καλῶν χρόνων. Δὲν στερεῖται μὲν καλῆς τινος πολλάκις ἐπινοίας, δεξιᾶς τῶν ὀνομάτων καὶ πραγμάτων ἐν βραχυλογίᾳ ἀναγραφῆς. Ἀλλὰ λείπει ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὀξύτης ἐκείνη καὶ ἀγχίνοια ἡ ἰδιάζουσα εἰς τὴν ἐπιγραμματικὴν ποίησιν τῆς ἀρχαιότητος. Τὸ μολύβδινον δένδρον τοῦ σφραγιστικοῦ ἐπιγράμματος φέρει ἀραιά τινα ἄνθη. Ὀρθῶς δ' ἐρρήθη ὅτι ἡ ἄνθησις αὐτοῦ δὲν εἶνε ἡ τῶν θερμῶν ὡρῶν, ἀλλὰ βλάστησίς τις χειμερία, καθ' ἣν ἡδόμεθα βλέποντες προβάλλοντας ἐκ τῆς χιόνος κάλυκάς τινας σπανίους. Τοιαύτη εἶνε ἡ σφραγὶς ἐφ' ἧς ὁ ποιητής, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ ἑτέρου μέρους αὐτῆς κεχαραγμένον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, ἐπιφωνεῖ

Ὁ λύχνος φωτὸς φώτιζε σὸν οἰκέτην.

Ἐπὶ ἄλλου δὲ μολυβδοβούλλου, ἐφ' οὗ φέρεται ἡ θεοτόκος, ἀναγινώσκομεν τὸ ἑξῆς ποιητικὸν ἐπίγραμμα·

Βροτῶν ῥοῆς ἡ στάσις, τὰς πράξεις κύρου
αἰῶσι μακροῖς τῆς ῥοῆς δίχα, κόρη.

Ἐπὶ δὲ σφραγῖδος ἐφ' ἧς ἀπεικονίζεται Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἐπικαλεῖται αὐτὸν ὁ τῆς σφραγῖδος κάτοχος Γεώργιος διὰ τῶν ἑξῆς

Γεώργιον σκέποις με, σεμνὲ παρθένε,
λύχνος γεγὼς μοι τοῖς ποσί, φῶς ταῖς τρίβοις.

Ὡραῖοι διὰ τὸ ποιητικὸν τῆς ἐμφαινομένης εὐλαβείας εἶνε οἱ ἑπόμενοι στίχοι κεχαραγμένοι ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν μολυβδοβούλλου, ἐφ' οὗ οὐδεμία εἰκὼν ἁγίου ἐπετυπώθη·

Σφράγισμα γραφῶν τοῦ δούλου Γεωργίου.
Δι' εὐλάβειαν οὐ φέρει θείους τύπους.

Ὁμοία δ' εἶνε ἡ σφραγὶς τῆς περιωνύμου Ἄννης Κομνηνῆς, τῆς θυγατρὸς Ἀλεξίου τοῦ Α', ἥτις συνέγραψε τὴν Ἀλεξιάδα·

Δι' εὐλάβειαν οὐ φέρει θείους τύπους
Ἄννης Κομνηνῆς ἡ σφραγὶς ἅμα στίχοις.

Ἐπ' ἄλλης δὲ φερούσης τὴν εἰκόνα Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐπεχαράχθη τὸ ἑξῆς ἐκφραστικὸν δίστιχον·

Ψυχῆς ἐμῆς φρουρόν σε καὶ γραφῶν γράφω,
εἰ καὶ κατ' ἄμφω, πλὴν ἀλλὰ ψυχῆς πλέον.

Οὐκ ἄστοχος εἶνε ἡ εἰς τὸ ὄνομα Νικολάου τοῦ Γλυκέος ἀναφερομένη παιδιά, ἥτις περιλαμβάνεται ἐν τῷ ἑξῆς σφραγιστικῷ ἐπιγράμματι·

Νικολάου γράμματα κυροῖ Γλυκέος
γλυκὺς Ἰησοῦς ἐν γλυκεῖ Νικολάῳ.

Ἐξηγεῖται δὲ τὸ δίστιχον ἐκ τῆς ἐν τῷ ἔμπροσθεν μέρει τοῦ μολυβδοβούλλου ἐπιτετυπωμένης εἰκόνος τοῦ ἁγίου Νικολάου, οὗ ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν ὁ κάτοχος τῆς σφραγῖδος.

Τοιοῦτον ἐν ὀλίγοις καὶ τὸ σφραγιστικὸν ἐπίγραμμα τῶν Βυζαντίνων, γνήσιον γέννημα τῶν χρόνων καθ' οὓς τὴν σωζομένην περιβολὴν τῆς ἀρχαίας Μούσης ἐνεδύοντο παρηκμακότες ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων, παραγνωρίζοντες ὅτι ἦσαν πρόγονοι ἄλλης γενεᾶς νέας καὶ τρίβοντες ὀφθαλμοὺς πεπονημένους πρὸς ἥλιον δυόμενον ἀντὶ νὰ ἀναβλέψωσι μετὰ θάρρους πρὸς τὴν νέαν ἀνατολήν.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Digitized by Google

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΔΡΕΣΔΗΣ

Τὸ Μουσεῖον τοῦ Κέρνερ.

Μεταξὺ τῶν τόσων ἐν τῇ Σαξονικῇ πρωτευούσῃ μουσείων τὸ φέρον τὸ ὄνομα τοῦ Γερμανοῦ ποιητοῦ, ἂν εἶνε τὸ μικρότερον, δὲν εἶνε ὅμως καὶ τὸ ἥκιστα ἐνδιαφέρον. Τὸ κατ' ἐμὲ μάλιστα ὁμολογῶ ὅτι, ἂν ἐξ ἄλλων καλλιτεχνικῶν καὶ ἱστορικῶν συλλογῶν ἀπεκόμισα πλουσίας ἐντυπώσεις, ἀλλ' ἐξ οὐδενὸς μεγάρου ἀπῆλθον τοσούτῳ συγκεκινημένος, ὅσῳ ἐκ τοῦ ταπεινοῦ οἴκου τοῦ Θεοδώρου Κέρνερ, ἐνῷ εἶν' ἐγκατεστημένον καὶ τὸ ὁμώνυμον μουσεῖον.

Λησμονῶ ὅμως ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Κέρνερ δὲν εἶνε γνωστὸν ἐν Ἑλλάδι καὶ ὅτι πρέπει νὰ εἴπω πρῶτον διατί ἐπὶ τοσοῦτον τιμᾶται ἐνταῦθα, ὥστε καὶ ἡ ὁδὸς ἐφ' ἧς κεῖται ὁ παλαιὸς οἶκος τοῦ ποιητοῦ νὰ καλῆται ὁδὸς Κέρνερ καὶ ἴδιον μουσεῖον νὰ ὑπάρχῃ φερώνυμον αὐτῷ. Ὁ Θεόδωρος Κέρνερ, λοιπόν, εἶνε ὁ Τυρταῖος τῆς Γερμανίας· κατὰ τοῦτο μάλιστα ὑπέρτερος ἐκείνου ὅτι οὐχὶ μόνον διὰ τῶν ἐνθουσιωδῶν ᾀσμάτων του ἐνέπνευσε τὸ θάρρος καὶ τὴν φιλοπατρίαν τοῖς συμπολίταις του κατὰ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον πρὸς τὸν μέγαν Ναπολέοντα, ἀλλὰ καὶ ἠγωνίσθη αὐτὸς ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ ἔπεσεν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης καὶ ἐτάφη ἐν Μοββελίνῳ τοῦ Μεκλεμβούργου τῇ 26 αὐγούστου 1813, ἐν ἡλικίᾳ μόλις 22 ἐτῶν.

Ὡς ποιητὴς ὁ Κέρνερ κατὰ πολὺ βεβαίως ὑπολείπεται τῶν μεγάλων Γερμανῶν ποιητῶν· τὰ πολεμικά του ᾄσματα ὅμως θεωροῦνται ὡς ἄριστα. Καὶ διὰ τὴν ἐπίδρασιν δὲ ἣν ἔσχον τὰ ἔργα του κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἀγώνων, καὶ διὰ τὸν πρόωρον καὶ ἡρωϊκὸν θάνατον αὐτοῦ, ἴσως ἀκόμη καὶ διὰ τὴν περικαλλῆ καὶ γλυκεῖαν μορφήν του, ὁ Κέρνερ μετὰ τὸν Σχίλλερ καὶ τὸν Γκαῖτε εἶνε ἂν ὄχι ὁ μᾶλλον θαυμαζόμενος, ἀλλ' ὁ μᾶλλον ἀγαπώμενος ἐν τῇ Γερμανίᾳ ποιητής. Εἰκόνας καὶ προτομὰς αὐτοῦ βλέπει τις πανταχοῦ ἐκτεθειμένας καὶ πωλουμένας, τὰ δὲ πατριωτικὰ ᾄσματά του ψάλλουσιν εὐθυμοῦντες οἱ σπουδασταί, καὶ διδάσκουσιν αἱ Γερμανίδες μητέρες εἰς τὰ μόλις ψελλίζοντα τέκνα των.

Καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι ἐκ τῶν πατριωτικῶν ἐμβατηρίων του ὁ Ταντκλίδης μετέφρασεν ἑλληνιστὶ «*Τὸν καλὸν Στρατιώτην*» καὶ ἐκ τῶν μικρῶν ᾠδῶν του τὴν «*Προσευχὴν πρὸ τῆς μάχης*.»

Αὐτὸς λοιπὸν εἶνε ὁ Θεόδωρος Κέρνερ, τὸ δ' ἐπ' ὀνόματί του τιμώμενον μουσεῖον δὲν περιλαμβάνει μόνον σκεύη καὶ πράγματα ἀνήκοντα εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ἀντικείμενα ἀναγόμενα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, ἐποχὴν τόσῳ συνδεδεμένην πρὸς τὴν προσωπικότητα τοῦ στρατιώτου ποιητοῦ.

Εἰσερχόμενός τις εἰς τὸν πρῶτον θάλαμον, χαμηλὸν καὶ σκιερόν, ὡς ἀληθινὸν τάφον τῆς τόσης δόξης, ἣν περικλείει, βλέπει πρῶτον κύκλῳ ἀνηρτημένας ἐπὶ τῶν τοίχων χαλκογραφίας καὶ λιθογραφήματα ἡγεμόνων καὶ στρατηγῶν, μαχῶν καὶ στρατιωτικῶν παρατάξεων, ἐνῷ ὑπὸ εὐμήκη ὑελόφρακτα ἑρμάρια ἀποστίλβουσι δεκάδες μεταλλίων καὶ ἀριστείων χρυσῶν, ἀργυρῶν ἢ ἐκ ταπεινοτέρων μετάλλων, ἅτινα εἰς ἀνάμνησιν μεγάλων γεγονότων τότε ἐκόπησαν. Ἐντὸς ἄλλων ὑελίνων θηκῶν συνεπτυγμένα ἔγγραφα καὶ ἐπιστολαὶ παρέχουσιν εἰς θέαν τὰς ἐπιγραφὰς ὅλων τῶν συμμάχων ἡγεμόνων καὶ ἡγεμονίσκων ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ μεγάλου ἐχθροῦ, τοῦ Βοναπάρτου ἀφ' ἑτέρου, ἐνῷ τὰς θύρας ἐπιστέφουσιν ὅπλα ἀπομάχων τῆς μάχης τῆς Δρέσδης καὶ τῆς μάχης τοῦ Βατερλῶ.

Ἀλλ' ἐνῷ περιέρχεταί τις στενὸν θάλαμον σταματᾷ αἴφνης ἐκπεπληγμένος πρὸ μικροῦ ὑελοσκεποῦς κιβωτίου, τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον φαίνεται καὶ παράδοξον καὶ ἐστερημένον πάσης ἀξίας. Ἐντὸς αὐτοῦ κεῖνται ἐκτεθειμένα περιχρὰ καὶ κακότεχνα γυναικεῖα κοσμήματα ἐκ σιδήρου κατεσκευασμένα: ἓν ψέλλιον, δύο ἐνώτια, δύο τρία μετάλλια, περιέχοντα μάλιστα καὶ τρίχας ἐντὸς εἰς ἀνάμνησιν προσφιλῶν προσώπων, καί τινα ἄλλα, ἰδοὺ τὸ περιεχόμενον τοῦ κιβωτίου. Τίνες λοιπὸν ἦσαν αἱ Ἀθιγγανίδες αἱ κοσμοῦσαι ἑαυτὰς διὰ τοιούτων βαναυσουργημάτων; Καὶ διατί δὲν ἐστάλησαν τὸ πολὺ εἰς τὸ Ἐθνογραφικὸν μουσεῖον, ἀλλ' ἐφυλάχθησαν ἐδῶ τὰ ἄδοξα αὐτὰ πλησίον τόσων ἄλλων ἐνδόξων κειμηλίων;

Ὄχι, δὲν εἶνε ἄδοξα, καὶ εἶνε τιμιώτερα μάλιστα ὅλων τῶν ἀδαμαντίνων κοσμημάτων τῶν χρυσοπωλείων. Ὄχι, δὲν ἐκόσμησαν τὰς ῥυπαρὰς ὄψεις καὶ τοὺς μελαψοὺς βραχίονας Ἀθιγγανίδων, ἀλλὰ τὰς ἁβροτέρας κόρας τῆς Γερμανίας καὶ τὰς εὐγενεστέρας δεσποίνας. Ἡ ἱστορία των εἶνε ἁπλῆ, ὅσῳ καὶ μεγάλη· ἀκούσατέ των. Ἡ Γερμανία ἐπολέμει ἐπὶ ἔτη, ἡ Γερμανία διεκινδύνευε τὴν ἰδίαν της ἐλευθερίαν, ἡ δὲ θέσις της ἦτο κρισιμωτάτη, διότι ἐστερεῖτο οὐχὶ τόσῳ μαχητῶν ὅσῳ χρημάτων. Ἦτο ἡ ὥρα τῶν γενικῶν εἰσφορῶν· ἕκαστος προσήνεγκεν ἐκ τοῦ περισσεύοντος ἢ ἐκ τοῦ μόλις ἀρκοῦντος αὐτῷ· καὶ αἱ γυναῖκες τότε ἐδώρησαν εἰς τὴν πατρίδα τὰ πολύτιμα κοσμήματά των καὶ εἰς ἀντάλλαγὴν ἔλαβον ὅμοια ἐκ σιδήρου. Τόσῳ δὲ γενικὴ ὑπῆρξεν ἡ εἰσφορὰ ὥστε ἐπὶ καιρὸν οὐδεμία Γερμανὶς ἐφάνη φέρουσα χρυσοῦν κόσμημα· διότι καὶ ἄν τις εἶχεν ἀποκρύψῃ τοὺς πολυτίμους στολισμούς της, δὲν ἐτόλμα νὰ τοὺς φέρῃ αἰσχυνομένη.

Ὅσον δ' ἀναλογίζεταί τις ὁποίαν εἰδωλολατρείαν τρέφουσιν αἱ γυναῖκες πρὸς τὰ ἀποστίλβοντα ἐκεῖνα κομψοτεχνήματα, ἅτινα ἀναρτῶσιν ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἢ ἀπὸ τῶν ὠτίων ἢ

Digitized by Google

περῶσιν εἰς τοὺς βραχίονας καὶ τοὺς δακτύλους, τόσῳ μᾶλλον ἐκτιμᾷ καὶ θαυμάζει τὴν θυσίαν ἐκείνην τῶν Γερμανίδων γυναικῶν.

Πόσον ὡραῖαι θὰ ἦσαν αἱ Ἑλληνίδες μας ἂν ποτε ἐν ὁμοίᾳ κρισίμῳ περιστάσει ἀντήλλασσον πρὸς σιδηρᾶ τὰ χρυσᾶ των κοσμήματα!... Πόσον ὡραῖαι!...

Ἐνῷ τοιαύτη τις σκέψις διήρχετο πρὸ τοῦ λογισμοῦ μου, τὴν προσοχήν μου προεκάλει ἡ πελωρία *πίπα* τοῦ Βλύχερ. Ἡ *πίπα* αὕτη, περιώνυμος καὶ διὰ τὴν χωρητικότητά της, καὶ διότι ἀκόμη ἦτο ἡ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ μεγάλου στρατάρχου εἰς πάσας τὰς μάχας κ' ἐπεῖχεν οἱονεὶ τόπον στρατάρχικῆς ῥάβδου παρ' αὐτῷ, ἐδωρήθη πρό τινος εἰς τὸ μουσεῖον ὑπὸ τοῦ νῦν βασιλέως τῆς Σαξονίας Ἀλβέρτου.

Ἀλλ' ἡ φωνὴ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ μουσείου, ὅστις διακρίνεται διὰ τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεών του καὶ τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς μεταδίδει ταύτας πρὸς τοὺς ἐπισκέπτας, μὲ προσεκάλει καὶ πάλιν πρὸ τοῦ κιβωτίου τῶν σιδηρῶν κοσμημάτων κ' ἐφίστα ἰδιαιτέρως τὴν προσοχήν μου εἰς πενιχρὰν καὶ ἡμίσβεστον φωτογραφίαν γυναικός, ἥτις ἔκειτο μεταξὺ αὐτῶν.

— Καὶ ποία εἶνε αὐτή; ἠρώτησα ἀπορῶν.

— Ἡ Φερδινάνδη Σμετάου.

— Καὶ τί ἔκαμεν, ὥστε νὰ ἔχουν τὴν φωτογραφίαν της ἐδῶ;

— Τί ἔκαμεν; Ἀκούσατε τί ἔκαμε: Ὅταν αἱ ἄλλαι γυναῖκες ἔδιδον εἰς τὴν πατρίδα τὰ κοσμήματά των, αὐτὴ δὲν εἶχε τίποτε νὰ δώσῃ, διότι ἦτο πτωχή, πολὺ πτωχή. Ἦτο ὅμως ὡραία —μὴ βλέπετε τὴν εἰκόνα, διότι ἦτο πλέον γραῖα, ὅταν ἐφωτογραφήθη. Ὅλαι τὴν ἐθαύμαζον ἐν Δρέσδῃ, πρὸ πάντων διὰ τὰ λαμπρὰ μαλλιά της, μακρυὰ ἕως εἰς τὰ γόνατα καὶ ὁλόξανθα ὡσὰν χρυσάφι. Ἡ Φερδινάνδη ἐσυλλογίσθη καὶ εἶπεν: ἂν αἱ ἄλλαι γυναῖκες θυσιάζουν τὰ χρυσᾶ των κοσμήματα, χάριν τῆς πατρίδος, θυσιάζω καὶ ἐγὼ τὸ μόνον χρυσοῦν κόσμημα τὸ ὁποῖον ἔχω· τὰ χρυσᾶ μου μαλλιά. Καὶ χωρὶς νὰ διστάσῃ ἓν πρωῒ κόπτη σύρριζα μὲ τὸ ψαλλίδι καὶ τὰ φέρει ἐκεῖ, ὅπου κατετίθεντο αἱ ἰδιωτικαὶ εἰσφοραὶ ὑπὲρ τοῦ πολέμου. Τόσον δ' ἡ θυσία τῆς φιλοπάτριδος κόρης ἐνεθουσίασε πάντας, ὥστε οἱ εὐγενέστεροι καὶ πλουσιώτεροι νεανίαι ἐφιλοτιμήθησαν τίς πρῶτος ν' ἀποκτήσῃ ὀλίγας ἐκ τῶν πολυτίμων ἐκείνων τριχῶν, καὶ τὸ ταμεῖον τοῦ πολέμου εἰσέπραξε πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὴν χρυσῆν κόμην τῆς πτωχῆς Φερδινάνδης παρὰ ἀπὸ τὰ βαρύτιμα κοσμήματα ἄλλων γυναικῶν.

Ἡ διήγησις αὕτη τόσῳ μὲ συνεκίνησεν ὥστε ἐπὶ πολλὰς στιγμὰς ἔμεινα ἀκίνητος τὸ βλέμμα ἔχων προσηλωμένον ἐπὶ τῆς πρεσβυτικῆς μορφῆς τῆς Φερδινάνδης Σμετάου. Καὶ ἂν τὸ ὑέλινον κάλυμμα δὲν με ἠμπόδιζε, δὲν θὰ ἐδίσταζον νὰ ἀσπασθῶ τὴν εἰκόνα ἐκείνην μετ' εὐλαβείας καὶ θαυμασμοῦ!

Τὸ δεύτερον δωμάτιον περιέχει ἀντικείμενα ἀναφερόμενα ἰδίᾳ εἰς τὸν ποιητὴν καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τοὺς ἐπισήμους φίλους αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον ἡ ἐλαιογραφικὴ εἰκὼν τῆς μητρός του Μίννας προσελκύει εὐθὺς τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπισκέπτου. Ἦτο ἀληθῶς ὡραία γυνὴ μελαγχρινή, μὲ ὡραίους μαύρους ὀφθαλμούς, κάθε ἄλλο παρὰ Γερμανίς, ἐξαίρετος τύπος Ἀνδαλουσίας καλλονῆς. Ἐκ τῆς μορφῆς της μετέδωκεν εἰς τὸν υἱὸν τοὺς ὡραίους ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ἐκφραστικὴν καὶ ἥμερον φυσιογνωμίαν.

Ἐντὸς ὑελίνων θηκῶν ἀνάκεινται ἐν τῷ θαλάμῳ τούτῳ τὰ δύο ἐμβλήματα τοῦ Κέρνερ πλησίον ἀλλήλων τεταγμένα· τὸ ἔμβλημα τοῦ ἀοιδοῦ, ἡ κιθάρα, καὶ τὸ ἔμβλημα τοῦ στρατιώτου, ὁ ὁπλισμός. Πλησίον τῆς κιθάρας βλέπει τις μουσικοὺς χαρακτῆρας γεγραμμένους διὰ τῆς χειρὸς τοῦ μεγάλου μουσικοῦ Βέμπερ, καὶ τρίχας ἐκ τῆς κόμης αὐτοῦ, καὶ ὀλιγίστας τρίχας ἀκόμη ἐξ ἄλλης σοφῆς κεφαλῆς, τῆς κεφαλῆς τοῦ Γκαῖτε.

Τὰ βιβλία τοῦ σχολείου, ἐν οἷς καὶ ἑλληνικὸν λεξικόν, τὰ ἐνδεικτικά του, ἄλλα πλεῖστα μικρὰ ἀντικείμενα παντοειδῆ πληροῦσι μέγα ἑρμάριον. Μεταξὺ τῶν ποικιλωτάτων τούτων πραγμάτων ὑπάρχει καὶ ἓν κομβίον μέγα ὡς τάλληρον χρώματος κυανοῦ, ἐφ' οὗ εἶν' ἐζωγραφημένη ἑλληνικὴ θεότης. Τὸ κομβίον αὐτὸ εἶν' ἐκ κοιτωνίτου τοῦ Σχίλλερ. Ἡ δὲ ἱστορία τοῦ κοιτωνίτου αὐτοῦ εἶνε πολὺ νόστιμος.

Ὁ Σχίλλερ ἐφιλοξενεῖτο ὑπὸ τοῦ γέροντος Κέρνερ κατὰ τὸ 1784 ἐν τῷ χωρίῳ Λόσβιτζ πλησίον τῆς Δρέσδης. Ἦτο τότε πτωχὸς ὁ μέγας ποιητής, τόσον πτωχός, ὥστε καὶ τὸν χειμῶνα ἐρρίγει ἐστερημένος ἐπαρκῶν ἐνδυμάτων. Ἡ ὡραία Μίννα τότε, ἡ μήτηρ τοῦ ποιητοῦ Κέρνερ, ἤρχισε νὰ πλέκῃ μάλλινον χονδρὸν κοιτωνίτην ἵνα τὸν δωρήσῃ εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸν ἐτελείωσεν, μὴ θέλουσα νὰ προσβάλῃ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Σχίλλερ διὰ τῆς ἀπευθείαν δωρεᾶς, ἐφεῦρεν εὐφυῶς πλάγιον μέσον τὸ ἑξῆς: Ἐπρομηθεύθη δωδεκάδα κομβίων, ἐφ' ὧν ἦσαν ἐζωγραφημένοι οἱ δώδεκα Ὀλύμπιοι θεοί, καὶ ἀφοῦ προσέρραψε ταῦτα ἐπὶ τοῦ κοιτωνίτου, κατέλιπεν αὐτὸν μίαν πρωΐαν ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ ποιητοῦ. Ὅταν δ' ἐκεῖνος ἐπανελθὼν ἠρώτησε μετ' ἐκπλήξεως ποῦ εὑρέθη τὸ ὡραῖον αὐτὸ καινουργὲς ἔνδυμα, ἡ Μίννα τῷ ἀπεκρίθη ὅτι, ὡς φαίνεται, οἱ θεοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀμείβοντες αὐτὸν διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν θαυμασμόν, ὃν τοῖς ἀπονέμει, ἀπέστειλαν τὸ ἔνδυμα ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐχάραξαν τὰς ἰδίας αὐτῶν εἰκόνας, ἕκαστος ἐπὶ ἑνὸς κομβίου. Ὁ Σχίλλερ ἐγέλασε διὰ τὴν ἐπινόησιν καὶ δὲν ἐρρίγησε πλέον κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκεῖνον καὶ τοὺς μετέπειτα.

Digitized by Google

Ἀναδιφῶν διαφόρους σημειώσεις τοῦ Κέρνερ εὑρίσκω μεταξὺ αὐτῶν καὶ μίαν περιεργοτάτην. Εἶνε ἡ σημείωσις τῶν χορῶν οὓς ἐχόρευσεν ἐπὶ ἕνα ὁλόκληρον χειμῶνα. Καὶ πρῶτον σημειοῖ ἐκεῖ κατ' εἶδος πόσας *πόλκας* καὶ πόσους στροβίλους καὶ πόσους πολωνικοὺς χοροὺς ἐχόρευσε κλπ. προσθέτων δ' αὐτοὺς ἐξάγει ἄθροισμα 128 ἐν συνόλῳ! Εἶτα δὲ ἀναγράφει τὰ ὀνόματα τῶν κυριῶν καὶ δεσποινίδων, μεθ' ὧν ἐχόρευσε καὶ ποσάκις μεθ' ἑκάστης. Ἐκ τῆς σημειώσεως ταύτης ὁ ἀδιάκριτος ἐξερευνητὴς μανθάνει ὅτι ἡ προτιμηθεῖσα ὅλων ἦτο ἡ δεσποινὶς Schoenberg, μεθ' ἧς ὁ χορευτὴς ποιητὴς ἐχόρευσε δωδεκάκις!

Τὸ τρίτον δωμάτιον, πολὺ μικρότερον τῶν δύο ἄλλων, περιλαμβάνει τὸ ἐκ καρυοξύλου μέγα γραφεῖον τοῦ ποιητοῦ, τὴν βιβλιοθήκην του καὶ τὸ ἀρχεῖον, ἤτοι ἐπιστολάς, ἔγγραφα, χειρόγραφα κλπ. ἀνήκοντα τῇ οἰκογενείᾳ Κέρνερ. Ἐπὶ τῶν τοίχων εἰσὶν ἀνηρτημέναι πλεῖσται εἰκόνες, ἐν αἷς ἐξέχει λαμπρὰ ἐλαιογραφικὴ εἰκὼν τοῦ Σχίλλερ, προσωπογραφία ἐξ αὐτοῦ τοῦ πρωτοτύπου ληφθεῖσα, ἡ ἀρίστη καὶ πολυτιμοτάτη τῶν εἰκόνων τοῦ μεγάλου ποιητοῦ ἀξίζουσα σήμερον ὑπὲρ τὰς 50 χιλιάδας μάρκων. Ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ ὅλη ἡ μεγαλοφυία τοῦ Σχίλλερ κατοπτρίζεται εἰς τοὺς ἀπαραμίλλους λαμπροὺς γαλανοὺς ὀφθαλμούς του. Ἐν ἄλλῃ μικρᾷ ἐλαιογραφίᾳ ἀπεικονίζεται αὐτὸς ὁ Κέρνερ ἐν στρατιωτικῇ στολῇ ᾄδων πρὸς κλειδοκύμβαλον τὰ πατριωτικά του ἐμβατήρια, ἐνῷ περὶ αὐτὸν ὅμιλος στρατιωτικῶν ἀκροᾶται ἐν ἐνθουσιασμῷ. Ἡ εἰκὼν αὕτη μὴ διακρινομένη ἐπὶ τέχνῃ, τοῦτο ἔχει τὸ ἀξιοσημείωτον ὅτι εἶν' ἐζωγραφημένη ἐπὶ τεμαχίου ξύλου ληφθέντος ἐξ αὐτοῦ τοῦ κλειδοκυμβάλου ἐφ' οὗ ὁ ποιητὴς ἔκρουε τὰ ᾄσματά του. Ἑτέρα εἰκὼν τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ προσωπογραφία τοῦ γέροντος Κέρνερ καὶ τῆς περικαλλοῦς ἀδελφῆς Ἔμμας, ἥτις ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 27 ἐτῶν, ἓν καὶ ἥμισυ μόλις ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ φιλτάτου ἀδελφοῦ, συμπληροῦσι τὸν κόσμον τοῦ στενοῦ δωματίου.

Παρὰ τὴν θύραν δ' ἐν πλαισίῳ ἀνήρτηται αὐτόγραφον τὸ ποίημα ἐκεῖνο τοῦ Σχίλλερ, τὸ ὁποῖον ἔγραψε, καθ' ἣν ἡμέραν, ἐνῷ ἐφιλοξενεῖτο παρὰ τῷ γέροντι Κέρνερ ἐν Λόσβιτζ, ἐκλείσθη κατὰ λάθος ὑπὸ τῶν οἰκοδεσποτῶν μόνος καὶ νῆστις ἐν τῷ οἴκῳ.

Ὡς παράρτημα τοῦ μουσείου ὑπάρχει καὶ τέταρτον δωμάτιον μὴ συνεχόμενον πρὸς τἆλλα. Ἐντὸς αὐτοῦ εἰσὶν ἀποθηκευμένα οἰκογενειακά τινα ἔπιπλα καὶ ἐν εἴδει δίσκου μέγα τεμάχιον ἐκ τοῦ κορμοῦ τοῦ δένδρου παρὰ τὸ ὁποῖον ἔθανεν ὁ νεαρὸς ποιητής. Κατάκειται δ' ἐκεῖ βωβὸν καὶ τεθραυσμένον ἐν μέρει παλαιὸν κλειδοκύμβαλον ἀνῆκον εἰς τὸν Κέρνερ. Καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου τούτου, κατὰ τὸν συνοδόν μου διευθυντήν, ἤγγισαν οἱ δάκτυλοι τοῦ Μόζαρτ καὶ τοῦ Βέμπερ, δὲν ἠθέλησα ν' ἀπέλθω πρὶν ἢ ἐγγίσω καὶ ὁ ἄμουσος ἐγὼ τὰ δεδοξασμένα ἐκεῖνα πλῆκτρα. Ἀλλὰ τὸ ὄργανον ἀφυπνισθὲν αἴφνης ἀνέδωκεν διαμαρτυρόμενον ἦχον παράτονον, ὡς στοναχήν, ὡς ῥόγχον ψυχορραγοῦντος, καὶ ἐγὼ μετανοήσας διὰ τὴν ἱεροσυλίαν, ἣν ἀπετόλμησα, κατέθηκα τὸ κάλυμμα μετ' εὐλαβείας καὶ τῷ ἀπέδωκα τὴν εἰρήνην τῆς σιγῆς.

Ἤμην εἰς τὸ κατώφλιον, ὅτε ὁ φιλόφρων διευθυντὴς μὲ παρεκάλεσε νὰ γράψω τὸ ὄνομά μου ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν ἐπισκεπτῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ μοὶ ἐπέδειξεν ἅμα πλεῖστα μεγαλα ὀνόματα εὐγενῶν καὶ ἡγεμόνων, ἐν οἷς τοῦ νῦν βασιλέως τῆς Σαξονίας καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας. Ἦτο δὲ ὑπὸ ἐθνολογικὴν ἔποψιν πλουσιώτατον τὸ βιβλίον, διότι περιεῖχεν ὑπογραφὰς καὶ Ἰαπώνων ἔτι καὶ Σινῶν. Εἶδον καὶ τινας ἑλληνικὰς μὲν τὴν μορφήν, ἀλλὰ διὰ ξενικῶν χαρακτήρων γεγραμμένας. Ἀλλ' ἐγὼ ἐπροτίμησα νὰ ὑπογράψω ἑλληνιστί:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΟΙ ΕΦΕΔΡΟΙ

Αἱ Ἀθῆναι μετέβαλον ὁλοσχερῶς ὄψιν. Ἡ εἰρηνικὴ τῶν γραμμάτων πόλις ἀνέλαβεν ἀρήϊον ἦθος. Αἱ ἥσυχοι αὐτῆς ὁδοὶ ἃς πρωΐαν καὶ ἑσπέραν διήρχοντο σπουδασταὶ βιβλία ὑπὸ μάλης φέροντες καὶ μαθήτριαι μετὰ τοῦ κεντήματος, πληροῦνται νῦν στρατιωτῶν κατ' ἐνωμοτίας ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν ἦχον σάλπιγγος βαδιζόντων, πλημμυροῦσιν ἐφέδρων, οἵτινες ἀφικνοῦνται καθ' ἑκατοντάδας ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν.

Ὡς ἐκάλεσεν αὐτοὺς ἡ Πατρὶς προσέδραμον πάντες εὐγενῶς ἁμιλλώμενοι τίς προθυμότερον νὰ σπεύσῃ. Τὰ φέροντα αὐτοὺς ἀτμόπλοια εἶνε σημαιοστόλιστα ὡς ἐν ἑορτῇ· ἐκ τῶν κομιζουσῶν αὐτοὺς σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν ᾄσματα ἀνέρχονται ὡς ἐν πανηγύρει. Ἐκ πάσης ἦλθον τῆς Ἑλλάδος γωνίας ὑπὸ τὸ γοργὸν δὲ μέλος ἐνθουσιωδῶν ἐμβατηρίων, διευθύνονται ζητωκραυγάζοντες, ἐν σώματι, εἰς τὸ στρατολογικὸν γραφεῖον.

Εἶνε πάσης τάξεως πολῖται· φοιτηταί, γεωργοὶ ἡλιοκαεῖς, ἐργαστηριοῦχοι ἐζωσμένην ἔτι φέροντες περὶ τὴν ὀσφὺν τὴν ποδιάν· τινὲς φέρουσιν εὐρωπαϊκὴν στολήν, ἄλλοι τὴν γραφικὴν φουστανέλλαν καὶ τὸ μαντίλιον ἐπὶ κεφαλῆς, ἄλλοι στενὴν ἀναξυρίδα χωρικοῦ ἢ πλατεῖαν νησιώτου, φέσιον ἐρυθρόν, σκιάδιον ψιάθινον· τινὲς ἀπότριπτον στρατιωτικὸν μανδύαν, λείψανον τῆς ἄλλοτε ὑπηρεσίας των...

Ὁ ἀὴρ δονούμενος ὑπὸ τῶν χιλιοστόμων κραυγῶν κολποῖ τὴν προπορευομένην σημαίαν, ἥτις φέρει ἐπικεντημένον ὑπὸ χειρῶν νεανίδων τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας καὶ ἔμβλημά τι γενναῖον: *Τολμᾶν, Νίκη ἢ Θάνατος*. Ἐπὶ τῆς σημαίας τῶν

Digitized by Google

Κυνουριέων φέρεται *Ζήτω ὁ Πόλεμος!* διὰ γραμμάτων τρεμόντων ὡσεὶ μετεδόθη εἰς αὐτὰ τὸ ῥῖγος τῶν κεντησάντων αὐτὰ ἁβρῶν δακτύλων.

Τὰς σημαίας ταύτας βλέπων ἀνεμνήσθην τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ Ἀγῶνος ἐρρακωμένων καὶ πυρικαύστων ἃς εὐγενεῖς φιλελληνίδες, εἶχον πέμψει πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς τοῦ 1821. Μία τῶν σημαιῶν ἐκείνων διατηρεῖ ἔτι ἴχνη αἵματος... Τίς οἶδεν ἂν καὶ αὗται διὰ νέφους πυρίτιδος πρὸς τὸν κίνδυνον χωροῦσαι δὲν ἴδωσι πίπτοντας νέους ἥρωας ἐν τῇ σκιᾷ αὐτῶν, καὶ δὲν κυματίσωσι κατέρυθροι ἐκ τοῦ αἵματος νέων ἀγωνιστῶν ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν φρουρίων...

Οἱ ἔφεδροι γνωρίζουσι τοῦτο, καὶ δὲν ἀποδειλιῶσιν ἀλλὰ κραυγάζουσιν ἐν ἀκρατήτῳ ἐνθουσιασμῷ: Ζήτω ὁ πόλεμος!

*

Καὶ ὅμως ἀφίνουσιν ὀπίσω αὐτῶν σπαρακτικοὺς ἀποχωρισμούς: μητέρας ὀλοφυρομένας, νεαρὰς συζύγους σφιγκτῶς ἀπὸ τοῦ τραχήλου αὐτῶν κρεμαμένας, νήπια περιπαθῶς αὐτοὺς ἐναγκαλιζόμενα· ἐγκαταλείπουν τὸ παρελθὸν ὅλον, τοὺς μόχθους ἐτῶν ὁλοκλήρων. Ὁ βίος αὐτῶν κόπτεται ἀποτόμως· ἡ ἄμπελός των θὰ ξηρανθῇ, ὁ ἀγρὸς θὰ γεμίσῃ ἀκάνθας· τὸ ἄροτρον θὰ σκωριάσῃ, τὸ *ζευγάρι* θὰ πωληθῇ· ὁ οἰκίσκος πολλῶν θὰ ῥημάξῃ· θὰ ἐρειπώσῃ αὐτὸν ἡ ἔνδεια. Ὁ πολιὸς γέρων θὰ κάθηται ἄφωνος ἐκ τῆς ὀδύνης παρὰ τὴν ἐρρυτιδωμένην γραῖαν· ἡ μήτηρ θὰ κλαίῃ παρὰ τὴν κοιτίδα τοῦ βρέφους. Ὅταν δὲ πέσῃ τὸ πρῶτον τηλεβόλον, ὁποία φρικίασις ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὁποία λαχτάρα μὴ ἡ σφαῖρα εὕρῃκε κατάκαρδα τὸ τέκνον, τὸν πατέρα, τὸν σύζυγον, καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην κεῖται ἐκτάδην ἄταφος...

Ἐν τούτοις οἱ ἄνδρες οὗτοι στήνουσι χορὸν ἐν μέσῳ τῶν πλατειῶν, ἐν τυμπάνοις καὶ αὐλοῖς καὶ ᾄσμασι ἑλληνικοῖς. Παράδοξον! γέροντες ἐλθόντες ν' ἀποχαιρετίσωσι τὰ τέκνα των συγχορεύουσι μετ' αὐτῶν καὶ ζητωκραυγάζουσι· ῥῖγος πρὸς μεγαλουργίαν κατέλαβεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἡ φωνὴ τῆς Πατρίδος ἐπέβαλε σιγὴν εἰς πᾶσαν ἄλλην φωνήν. Οὐδεὶς στρέφει πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ βλέμμα ὅπως ἴδῃ τί ἀφίνει, ἀλλὰ πάντες πρὸς τὰ ἐμπρός, πρὸς τὸν κίνδυνον, πρὸς τὴν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς Πατρίδος.

*

Οἱ καταταχθέντες ἔφεδροι διευθύνονται ἀθρόοι εἰς τὰ παρὰ τὴν Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων παραπήγματα τοῦ στρατοῦ. Συναντῶνται μετὰ παλαιῶν αὐτῶν φίλων καὶ φωνὰς ἐκβάλλουσιν ἐκπλήξεως καὶ χαρᾶς. Τινὲς ἐνδυθέντες ἤδη τὴν στρατιωτικὴν στολὴν καὶ κρατοῦντες τὴν *κουραμάναν* καὶ τὰς ἀρβύλας ἢ τὰ *πολιτικὰ* αὐτῶν ἐνδύματα ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν πόλιν. Ἀστεΐζονται πρὸς ἀλλήλους ἐν μεγαλόφρονι ἀμεριμνησίᾳ. Οὐδὲ συλλογίζονται ἂν εἶνε πεπρωμένον νὰ φορέσωσι καὶ πάλιν τὰ ἐνδύματα ἐκεῖνα.

Χαῖρε πλέον μαλακὴ κλίνη, ἣν ἐστρώννυεν ἡ μήτηρ ἢ ἡ ἀδελφὴ μετὰ τόσης στοργῆς ὑπὸ τὴν πατρικὴν στέγην! Κοιτὼν τῶν ἐφέδρων τοῦ λοιποῦ εἶνε αἱ ἐπὶ τοῦ κατωφεροῦς ἐκείνου πεδίου λευκάζουσι σκηναί. Θὰ κοιμῶνται ἐπὶ τοῦ ξηροῦ ἐδάφους μίαν κάπαν ἔχοντες ὡς κλίνην καὶ μίαν ὡς ἐφάπλωμα, ἐν ᾧ ὁ ἄνεμος τὴν νύκτα θὰ γογγίζῃ πλήττων τὸ ἄκρον τῆς σκηνῆς ὡς ἱστίον πλοίου ἐν πελάγει.

Καὶ εἶνε φαιδροὶ καὶ ζωηροὶ μετὰ προθυμίας ἀσκούμενοι· διότι ὁ ἐνθουσιασμὸς αὐτῶν δὲν εἶνε παραφορά τις στιγμιαία καὶ ἄλογος, οἶστρός τις πρὸς φαντασιώδη ἡρωϊσμόν, ἀλλὰ προϋπολελογισμένη αὐταπαρνησία, θερμουργὸς πρὸς τὴν Πατρίδα ἀφοσίωσις χάριν τῆς ὁποίας τὰ πάντα ἀπεφάσισαν νὰ ὑποστῶσι. Ὁ κίνδυνος, ὁ ἔσχατος κίνδυνος μὲ τὰς φοβερὰς αὐτοῦ συγκινήσεις εἶνε εἰς πολλοὺς προτιμότερος τῆς καθ' ἑκάστην κακουχίας τοῦ στρατιώτου. Ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν ἐφέδρων εἶνε τόσον διάπυρος ὥστε δὲν ἀποψύχεται οὐδὲ διὰ τοῦ στρατῶνος διερχόμενος. Θεωροῦσιν εὐτυχίαν ὅτι θὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν σιδηρᾶν πειθαρχίαν, εἰς τὰς βαρείας ἀγγαρείας, εἰς τὴν τροφὴν τῆς *καραβάνας* εἰς τὰς μακρὰς φρουρὰς ἐν παγερῷ ψύχει. Γνωρίζουσιν ὅτι ἀποθέσαντες τὴν ἐνδυμασίαν αὐτῶν συναπέθεσαν καὶ τὴν θέλησιν, ὅτι ἕκαστος δὲν εἶνε πλέον ἄτομον, ἀλλὰ μονὰς ἑνὸς συνόλου, ὅτι διατίθεται καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ἀνόργανον ὄν. Θὰ τῷ εἴπωσι: βάδιζε· καὶ θὰ βαδίζῃ· στῆθι! καὶ θὰ σταθῇ· προχώρησον εἰς τὸ στόμιον τοῦ πυροβόλου τοῦ ἐχθροῦ! καὶ θὰ προχωρήσῃ. Ἀπόθανε! καὶ θ' ἀποθάνῃ!

Εἶνε δὲ τόση ἡ πρὸς τὴν Πατρίδα ἀγάπη αὐτῶν, δι' ἣν τὰ πάντα ἐγκατέλιπον, ὥστε πρὶν λάβωσι τὴν τιμὴν ν' ἀποθάνωσι δι' αὐτὴν θὰ ὑποστῶσι καὶ τὰς εἰδεχθεστέρας βαναυσουργίας καὶ τὰς φοβερωτέρας σκληραγωγίας, ἄνευ παραπόνου, ἄνευ γογγυσμοῦ, ἄνευ ἀποκαρτερήσεως. Ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς ἐξάλλως ἀγαπῶντας, οἵτινες λογίζονται εὐτυχίαν καὶ αὐτὴν τὴν ὀδύνην, ἀρκεῖ ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς λατρευομένης φίλης.

Τοιοῦτος ἐφάνη διὰ μιᾶς ὁ Ἑλληνικὸς λαός, τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου. Μέγας πρὸς θυσίας καὶ τολμήματα, ἕτοιμος νὰ προχέῃ τὸ αἷμα αὐτοῦ καὶ τὸ χρῆμα, ἕτοιμος νὰ προσενεχθῇ ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος, ἕτοιμος νὰ δημιουργήσῃ ἱστορίαν διὰ τοῦ ξίφους του. Πόσον τὸν ἐσυκοφάντησαν οἱ δυσφημήσαντες αὐτὸν ὡς ἐκφυλισθέντα. Ὄχι! δὲν ἐλησμόνει τὸν Μέγαν ἀγῶνα ἑξήκοντα ἔτη τώρα· ἀνεπαύετο, ἀνέκτα δυνάμεις, καὶ ἰδοὺ ἠνωρθώθη ῥωμαλέος, φοβερός. Πόσον τὸν ὕβρισαν οἱ κυβερνήσαντες αὐτὸν σκωριῶν ὅπλον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ὑπολαβόντες. Ὢ! ἂν κάλλιον διεγίνωσκον αὐτὸν τί ἠδύναντο νὰ πράξωσι διὰ τοιούτου μεγαλουργοῦ λαοῦ!

***

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 209.

Digitized by Google

'Αριθ. 513 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 27 Ὀκτωβρίου 1885

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΒΟΤΣΑΡΗ

κατὰ τὰς διηγήσεις αὐτοπτῶν.

Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος τὰ πράγματα τῆς πατρίδος περιέστησαν εἰς θέσιν κρισιμωτάτην. Ἐν ᾧ οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ ἐξήντλησαν τὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους καὶ παρὰ μικρὸν ἀπεμάραναν τὸ φρόνημα τῶν ἀγωνιζομένων, δεινότατος κίνδυνος ἠπείλει ἔξωθεν νὰ κατασβέσῃ καὶ τὰ τελευταῖα ζώπυρα τῆς ἐπαναστάσεως. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας τοῦ Δράμαλη, ὁ Σουλτάνος ἀπεφάσισε διὰ συντόνου ἐνεργείας νὰ καταπνίξῃ σθεναρῶς πᾶσαν ἀντίστασιν. Στόλος ἰσχυρὸς ἀπέπλευσε μηνὶ Ἀπριλίῳ τοῦ 1823 ὑπὸ τὸν καπετὰν πασᾶν Χουσρὲφ Μεχμὲτ τὸν Τοπάλην καὶ ἑνωθεὶς κατὰ τὸν ἐπόμενον μῆνα ἐν Τενέδῳ μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ, ἔφθασεν ἀνενόχλητος μέχρι Πατρῶν. Δύο δὲ μοῖραι πολυαρίθμου στρατοῦ διετάχθησαν νὰ εἰσελάσωσιν εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ἡ μὲν ἐκ Θεσσαλίας, ἡ δὲ ἐξ Ἠπείρου, καὶ ἑνούμεναι ἐν Πελοποννήσῳ νὰ χειρώσωσιν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐκστρατείας ἥκιστα ἀπέβησαν ὁποῖα προσεδόκα ἡ Πύλη· ὁ μὲν στόλος φοβηθεὶς ἐπίθεσιν μικρᾶς μοίρας Ὑδραίων καὶ Ψαριανῶν ἐπανῆλθεν ἀδόξως εἰς Ἑλλήσποντον· ἡ δὲ ὑπὸ τὸν Ἰουσοὺφ πασᾶν Περκόφτσαλην μοῖρα, προελάσασα μόνον μέχρι Βοιωτίας καὶ Φωκίδος, οὐδὲν γενναῖον ἔπραξεν. Ὁ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου ὀξέως καταστείλας τὴν ἐπανάστασιν ἐν Βλαχίᾳ Ἰουσοὺφ, μετά τινας ἀσημάντους ἐν Ἀττικῇ καὶ Εὐβοίᾳ συμπλοκάς, ἐπανήγαγεν εἰς Λαμίαν τὰ λείψανα τοῦ ὑπὸ ἐπιδημίας δεκατισθέντος στρατοῦ του.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως ὁ ἐπικείμενος τοῖς Ἕλλησι κίνδυνος ἐκ τῆς ἑτέρας μοίρας τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ ἦν μέγας καὶ φοβερός. Εἰ καὶ οἱ δωδεκασχίλιοι Ἀλβανοὶ οἱ ἐντολῇ τοῦ Σουλτάνου στρατολογηθέντες ὑπὸ τοῦ ἐκ Πατρῶν Ἰουσοὺφ πασσᾶ Σέρεζλη στασιάσαντες διέλυσαν ἐν Βονίτσῃ τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια, αἱ ἐξ ἄρκτου κατερχόμεναι πολυάριθμοι στρατιαὶ ἀνδρείων καὶ ἐμπειροπολέμων Ἀλβανῶν ὑπὸ τὸν Μουσταῆν καὶ τὸν Ὀμὲρ Βριώνην ἤρκουν καὶ μόναι νὰ καθυποτάξωσι τὴν διχοστατοῦσαν Ἑλλάδα.

Ὁ νεαρὸς καὶ γενναῖος Μουσταῆ πασσᾶς, βεζίρης τῆς Σκόδρας, διὰ παρακλήσεων καὶ ὑποσχέσεων ἐπείσθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, λαβὼν ὡς πρώτην ἀμοιβὴν τῆς προθυμίας του ταύτης τὰ πασσαλίκια τῆς Ἀχρίδος καὶ τοῦ Ἐλβασάν. Οἱ ὑπ' αὐτοῦ στρατολογηθέντες, εἰς πλείονας τῶν δωδεκακισχιλίων συμποσούμενοι, συνεκεντρώθησαν περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου τοῦ 1823 ἐν Τρικάλοις τῆς Θεσσαλίας, ὅπου ἐπεθεώρησεν αὐτοὺς ὁ Σερασκέρης. Ἡ στρατιὰ συνεκροτεῖτο ἐξ ἐπιλέκτων ἀνδρῶν τῶν πασσαλικίων τῆς Γκεγκαριᾶς, ἤτοι τοῦ Ἰπέκ, τῆς Πρισρένης, τῆς Γιάκουβας, τῆς Δίβρας, τῆς Ἀχρίδος, τοῦ Ἐλβασάν, ἐκ τῶν φιλοπολέμων Σκοδριάνων καὶ τῶν καθολικῶν χριστιανῶν τῆς ὀρεινῆς Λέσνιας, τῶν Μιρδιτῶν. Τὸ ὁμόθρησκον οὐδαμῶς ἴσχυ. ν' ἀναστείλῃ τὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὁρμὴν τῶν τελευταίων τούτων· τοὐναντίον δὲ ἀντὶ νὰ αἰσχύνωνται διὰ τὴν συμμετοχὴν αὐτῶν εἰς τοιοῦτον πόλεμον, ἐν τῇ προφυλακῇ τεταγμένοι, ἠγανάκτουν, διότι αἱ τῶν χριστιανῶν ἐπιθέσεις αὐτοὺς μάλιστα ἔβλαπτον καίπερ χριστιανοὺς ἐπίσης.

— Κ' ἐμεῖς Χριστιᾶνο, ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Πάπα Ῥὼμ ἐμεῖς, Πάπα Σταμπὸλ σεῖς. Ἐμεῖς μπέσα μὲ Σουλτᾶνο νὰ τὸν βοηθοῦμε 'ς τὰ σεφέρια.

Μετὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ βεζίρου τῆς Σκόδρας ἔμελλε νὰ ἑνωθῇ ἡ ὑπὸ τὸν Ὀμὲρ Βριώνην, τὸν πασᾶν τοῦ Αὐλῶνος, τῶν Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Δελβίνου, ὁ ὁποῖος ἐστρατολόγησεν ἐκ τῶν πασσαλικίων του τετρακισχιλίους Ἀλβανούς.

Τὸ σουλτανικὸν φιρμάνι διέτασσε τὸν Μουσταῆ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ τὸν συνήθη δρόμον τῶν ἄλλων ἐκστρατειῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν Ἀγράφων διελθὼν νὰ ὑποτάξῃ τὴν ὀρεινὴν Αἰτωλίαν καὶ τὴν Ἀκαρνανίαν, στερῶν τοὺς ἀποστάτας τοῦ μόνου ἐν ταῖς ἥτταις καταφυγίου. Ἐχύθη λοιπὸν ὁ Ἀλβανικὸς χείμαρος εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ κατέκλυσε αὐτὴν συμπαρασύρων πᾶν τὸ προστυχόν. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνυποτάκτων

Digitized by Google

ὀρεινῶν ὁπλαρχηγῶν «ἔβαλαν καλπάκι,» κατὰ τὴν συνήθη τότε ἔκφρασιν, ἤτοι ἐπροσκύνησαν τὸν κραταιὸν Σερασκέρην. Καὶ προθύμως ὑπισχνεῖτο οὗτος εἰς πάντας ἀμνηστίαν, πλὴν τοῦ Ἀσὶ Μάρκου, τοῦ ἀντάρτου Βότσαρη, ὃν ἐσκόπει νὰ στείλῃ αἰχμάλωτον εἰς Σταμπούλ, ὡς τὸ περιφανέστατον τρόπαιον τῶν νικῶν αὐτοῦ:

Γραμματικὸν ἐφώναξε, κρυφὰ τὸν κουβεντιάζει:
—«Κώστα μ' γιὰ γράψ' ἕνα χαρτί, κ' ἕνα κομμάτι γράμμα,
γράψε καὶ μέσ' 'ς τὸν Καραλῆ, 'ς αὐτοὺς τοὺς στρατιώτας,
'ς αὐτοὺς τοὺς δημογέροντας καὶ τοὺς κοτσαμπασίδες
ποῦ στάθηκαν χαΐνιδες 'ς ὅλο μας τὸ ντουβλέτι,
νά 'ρθουν νὰ ῥήξουν τἄρματα καὶ νὰ μὲ προσκυνήσουν,
κι' ὅρκο τοὺς κάνω 'ς τὸ Θεό, 'ς τὸ μέγα τὸν Προφήτη,
ἅμα ποῦ προσκυνήσουνε νὰ τούςε συμπαθήσω.
Κι' αὐτὸν τὸν Μάρκο Μπότσαρη δὲν τόνε συμπαθάω.
θελὰ τὸν πιάσω ζωντανό, 'ς τὴν Πόλι θὰ τὸν στείλω,
γιὰ νὰ τάκούσῃ ὁ βασιλιᾶς καὶ ὅλα τὰ ῥιτσιάλια,
καὶ ὅλοι οἱ ῥαγιάδες μας νὰ πάρουνε ἰμπρέτι».

Ἡ ὁρμὴ τοῦ ἀγερώχου Βεζίρου ἀνεκόπη ἐν Καρπενησίῳ, ἀλλ' ὁ ἐν τῇ μάχῃ ἐκείνῃ ἐπισυμβὰς ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Μάρκου Βότσαρη ἀφῆκεν αὐτῷ ἐλευθέραν τὴν δίοδον, καὶ κατατροπώσας τοὺς Ἕλληνας ἐν ταῖς κλεισωρείαις τοῦ ὄρους Καλιακούδας κατῆλθε διὰ τῆς Ναυπακτίας καὶ ἡνώθη μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη ἐν τῇ Γουριᾷ, χωρίῳ κειμένῳ παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελῴου, τῇ 17 Σεπτεμβρίου.

Ἡ ὁδὸς τῆς θαλάσσης ἦτο ἀνοικτὴ εἰς τὸν μουσουλμανικὸν στρατόν. Καταληφθέντων τῶν ἀπέναντι τῶν Πατρῶν χωρίων Γαλατᾶ καὶ Μποχώρι, οὐ μόνον ὁ ἐπισιτισμὸς αὐτοῦ ἦν εὐχερής, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ ἐδύνατο νὰ διαπεραιωθῇ ἀκωλύτως εἰς τὴν ἀντίπεραν Πελοπόννησον καὶ νὰ καταπνίξῃ ἐν αἵματι τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν. Ἀλλ' οὔτε τὸ Μεσολόγγιον ἐπεχείρησε νὰ πολιορκήσῃ, οὔτε τὸ Ἀνατολικὸν ἐκυρίευσε. Μετὰ δύο καὶ ἥμισυν μῆνας ἀπὸ τῆς ἐν Γουριᾷ στρατοπεδεύσεως, τὴν νύκτα τῆς 30 Νοεμβρίου 1823, ὁ Σερασκέρης μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη ἀνέζευξαν ἐν σπουδῇ καὶ ἐπανῆλθον οὗτος μὲν εἰς Ἄρταν ἐκεῖνος δὲ εἰς Σκόδραν, ἀπολέσαντες ἐν ὅλῳ τὸ τέταρτον τοῦ στρατοῦ.

Οὕτως ἐματαιώθη ἡ ἐκστρατεία, ἐξ ἧς μετὰ πεποιθήσεως προσεδόκα ὁ Σουλτάνος τὴν χείρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀκλεὴς ἔκβασις τῆς εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ἐπιδρομῆς τοῦ Βεζίρου τῆς Σκόδρας ὀφείλεται πρωτίστως εἰς τὸν Μάρκον Βότσαρην. Συνετέλεσαν μὲν βεβαίως εἰς τοῦτο καὶ ἡ γενναία ἄμυνα τοῦ Ἀνατολικοῦ, καὶ αἱ ἀντιζηλίαι καὶ ἔριδες τῶν Ἀλβανῶν πρὸς ἀλλήλους. Ἀλλὰ τὸ καιριώτατον τραῦμα κατὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Σερασκέρη ἐπήνεγκεν ὁ Μάρκος Βότσαρης· τὸ ἡρωϊκὸν τόλμημα αὐτοῦ παρὰ τὸ Καρπενίσιον ἐνέπνευσε μὲν ἀθυμίαν καὶ ἀτολμίαν εἰς τὰ ἀσύντακτα στίφη τῶν Ἀλβανῶν, ἐπέρρωσε δὲ τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνεθάρρυνεν αὐτοὺς νὰ ἐξακολουθήσωσιν εὐτόλμως τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα.

Τὰ κατὰ τὸ ἀνδραγάθημα τοῦ Βότσαρη, τ' ἐπιστέψαν τὸν ἔνδοξον βίον τοῦ συμπαθεστάτου τῶν προμάχων τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἀτελῶς ἢ ἀνακριβῶς περιγράφονται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν. Πλὴν τοῦ Σουλιώτου Κουτσονίκα, ὁ ὁποῖος ἔγραψε στηριζόμενος ἴσως εἰς μαρτυρίας συμπολιτῶν του μετασχόντων τῆς μάχης, καὶ τοῦ Σπ. Τρικούπη, οὗ ἡ βραχεῖα περιγραφὴ εἶναι κατὰ τὰ πλεῖστα σύμφωνος πρὸς τὰς διηγήσεις τῶν αὐτοπτῶν, καὶ πλὴν τῶν ἱστορικῶν ὅσοι μόνας πηγὰς εἶχον τοὺς δύο τούτους συγγραφεῖς, πάντες οἱ λοιποὶ περιέπεσαν εἰς ἀνακριβείας καὶ σφάλματα, ἢ παρεμόρφωσαν τὰ γεγονότα, παραπλανηθέντες ἐκ παντοίων παρηλλαγμένων καὶ ἀναξιοπίστων ἀφηγήσεων. Καὶ ὅμως μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔζων ἀκόμη, μάλιστα ἐν Καρπενισίῳ, μάρτυρες αὐτόπται τῆς μάχης, ἢ παρ' αὐτοπτῶν ἀκούσαντες περιγραφὰς αὐτῆς. Εἰς τὰς μαρτυρίας δὲ τούτων, αἵτινες εἶναι ἀναντιρρήτως αἱ ἀσφαλέσταται τῶν πηγῶν, στηρίζεται καὶ ἡ ἡμετέρα ἐξιστόρησις, συμπληρουμένη ἔν τισιν ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Κουτσονίκα.(¹)

—

Οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων ὁπλαρχηγῶν ἐπειράθη νὰ παρακωλύσῃ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν τοῦ Βεζίρου τῆς Σκόδρας, κατερχομένου ἐξ Ἀγράφων. Ἐκ τῶν καπεταναίων τοῦ Ἀσπροποτάμου καὶ τῶν Ἀγράφων ἄλλοι ἔφυγον ἅμα ἠγγέλθη ἡ εἰσβολὴ καὶ ἄλλοι ἐπροσκύνησαν· εἷς δέ, ὁ ἐκ Φουρνᾶς δολοφόνος τοῦ Λεπενιώτη,

ὁ Νικοθέος τὸ σκυλί, ὁ χριστιανομάχος,

ὃν στιγματίζουσι τὰ δημοτικὰ ᾄσματα, ἐτάχθη ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ἐχθροῦ μετὰ πεντήκοντα προδοτῶν. Ὁ Καραϊσκάκης βαρέως ἀσθενῶν ἔκειτο ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προυσοῦ· ὁ δὲ Μάρκος Βότσαρης ἐστρατοπέδευεν εἰς Λιβαδάκια τῆς Ἀκαρνανίας, ὅπως ἀντικρούσῃ τὸν Ὀμὲρ Βριώνην καὶ τὸν Ἰουσοὺφ πασσᾶν Σέρεζλην, οὗ ἠγνόει τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὴν εἰς Πάτρας ἐπάνοδον.

Οὕτως ὁ Σερασκέρης διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἔφθασεν ἀνενόχλητος περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου εἰς Καρπενίσιον. Ἡ κωμόπολις αὕτη, ὀνομασθεῖσα οὕτως ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατά τινα γνώμην, ὡς φέρουσα τὸν *λευκὸν ἐπενδύτην* τῶν χιόνων τοῦ Τυμφρηστοῦ, (²) κεῖται ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ ὄρους τούτου, ἐν τῇ κλιτύι τοῦ βουνοῦ Ῥόβιαις. Ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ ἀμιγὴς ἑλληνικὸς

(¹) Διατρίψαντες κατὰ τὸ παρελθὸν ἔαρ βραχὺν χρόνον ἐν Καρπενισίῳ, δυστυχῶς ἕνα μόνον εἴδομεν αὐτόπτην μάρτυρα, τὸν γυναικάδελφον τοῦ ἀνωτέρω μνημονευομένου Ρεμογιάννου. Ἀλλ' ηὐτυχήσαμεν νὰ ἀκούσωμεν λεπτομερῆ περιγραφὴν τῆς μάχης παρὰ τοῦ εὐπαιδεύτου δημάρχου Καρπενισίων κ. Κ. Ἰατρίδου, ὁ ὁποῖος ἐγίνωσκε πάσας τὰς λεπτομερείας ἐκ διηγήσεων αὐτοπτῶν, μάλιστα δὲ τοῦ πατρός του. (γραμματέως χρηματίσαντος κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τοῦ Εὐρυτᾶνος ὁπλαρχηγοῦ Ἰω. Γιολδάση) καὶ τῶν Τζαβελαίων.

(²) Κάρ, τουρκ. χιών· μπενίς, ἐπενδύτης.

νῦν, ἣν τότε ἀνάμικτος ἀποτελούμενος ἐκ Τούρκων, Ἑλλήνων, Βλάχων καὶ Γύφτων, κατοικούντων εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου, σιδηρουργῶν τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου καὶ δημίων, ὅτε τοῖς παρείχετο εὐκαιρία πρὸς τοῦτο. Ὁ Βεζίρης μετὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἀκολουθίας του κατέλυσεν ἐν Καρπενισίῳ εἰς τῆς Κωσταντέλαινας τὸν πύργον· μικρὸν δὲ μέρος τοῦ στρατοῦ, παρέμεινεν ἐν ταῖς ἄλλαις οἰκίαις τῆς κωμοπόλεως· οἱ λοιποὶ κατηυλίσθησαν ἐν τῇ πρὸ τοῦ Καρπενισίου ἐπιμήκει κοιλάδι, ἣν διαρρέει χείμαρρος καὶ περαιτέρω παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ χειμάρου τούτου, εἰς τὴν λαγκαδιάν.

Ἡ θέσις ἐκρίθη κατάλληλος ὅπως ἀναπαυθῇ ἐπί τινας ἡμέρας ὁ στρατὸς ἐκ τῆς ἐπιπόνου διὰ τῶν ὀρέων πορείας. Ἡ κοιλὰς τοῦ Καρπενισίου περιβαλλομένη πανταχόθεν ὑπὸ ὀρέων, θὰ ἦτο ἀπρόσιτος εἰς τὸν ἐχθρόν, ἂν δι' εὐαρίθμου φρουρᾶς κατελαμβάνοντο αἱ κλεισώρειαι. Ἀλλ' ὁ ὑπερήφανος Σερασκέρης ἔκρινε περιττὴν τοιαύτην προφύλαξιν, περιφρονῶν τοὺς ἀσθενεῖς ὁμίλους τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν, οὓς ἕως τότε εἶδε μετὰ τρόμου φεύγοντας ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἡ μόνη δὲ εἴσοδος εἰς τὴν κοιλάδα, ἡ διὰ τοῦ ῥεύματος τοῦ ποταμίου, κατείχετο ὑπὸ τριῶν περίπου χιλιάδων γενναίων Μιρδιτῶν, ἀποτελούντων τὴν προφυλακὴν τοῦ στρατοῦ. Ἀνωτέρω δὲ τοῦ καταυλισμοῦ τῶν Μιρδιτῶν πρὸς τὸ Καρπενίσιον ἠγείρετο σεράγι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τὸ σεράγι τοῦτο, οὗ τῶν θεμελίων μόνον ἴχνη τινὰ σώζονται σήμερον, ἦτο ἐκτισμένον εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ βουνοῦ Κωνίσκου. Πλησίον δὲ τοῦ σεραγίου ὑπάρχει τὸ Κεφαλόβρυσον, πηγὴ ἀφθόνου ὕδατος, σχηματίζοντος ποτάμιον εἰσβάλλον εἰς τὸ Καρπενισιακόν. Ἐν τῷ χώρῳ τῷ μεταξὺ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμίων φύονται ἀμφιλαφεῖς καὶ ὑψηλαὶ πλάτανοι, ἐξ ὧν καὶ ἡ θέσις ὀνομάζεται *Πλατάνια*.

Νῦν τὸ ἀχαλίνωτον τοῦ χειμάρρου ῥεῦμα, ἔχει ἀνασπάσῃ προρρίζους πολλὰς πλατάνους παρασύρῃ τὴν χλόην, καὶ δι' ἰλύος καὶ λίθων κατακαλύψῃ τὴν ἀπογυμνωθεῖσαν γῆν. Ἀλλὰ τότε διετήρει ὁ τόπος ὅλην τὴν φυσικὴν καλλονὴν αὐτοῦ καὶ χάριν, ἧς ἕνεκα ἐξέλεξεν αὐτὸν ὁ Ἀλῆς ὡς ἀγαπητὸν ἐνδιαίτημα κατὰ τὸ θέρος. Θέλγει ὅμως καὶ σήμερον ἀκόμη τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸ ἐκτυλισσόμενον θέαμα πρὸ τοῦ κατερχομένου ἐκ Καρπενισίου εἰς τὸ Κεφαλόβρυσον. Ἀριστερόθεν αὐτοῦ τὰ ὑψώματα τῆς Μιάρας καὶ ἀπώτατα ἡ Καλιακοῦδα, ἔμπροσθεν δὲ φράσσει τὸ νὁρίζοντα ἡ σειρὰ τῆς Χελιδόνας. Πρὸ τῶν ποδῶν του ἐκτείνεται ἡ χαριεστάτη κοιλάς, περικλειομένη ὑπὸ χθαμαλῶν βουνῶν, ὧν διακρίνεται ὁ ἐγγύτατα κείμενος Κώνισκος, δεσπόζων τῶν Πλατανιῶν καὶ τῆς λαγκαδιᾶς. Πυκνὰ δάση ἐλατῶν καλύπτουσι τὰ ὑψώματα, τὸν Κώνισκον καὶ τὴν Μιάραν, καὶ δεξιόθεν τὸν Ἅγιον Ἀθανάσιον καὶ τοὺς πρόποδας τοῦ Τυμφρηστοῦ. Μόνον αἱ χιονοσκεπεῖς κορυφαὶ τοῦ ὄρους τούτου ὑψοῦνται ὄπισθεν γυμναί. Πανταχοῦ κύκλῳ φυτεία δαψιλής, κάτω δ' ἐν τῇ κοιλάδι ἡ σύσκιος τῶν πλατάνων συστάς, καὶ δένδρα μεμονωμένα, καὶ χλοάζοντες ἀγροὶ ἀραβοσίτου, ὧν τοὺς φράκτας κοσμεῖ αὐτοφυὴς λυκίσκος.

Ἐκεῖ παρὰ τὸ Κεφαλόβρυσον καὶ τοὺς πέριξ ἀγροὺς κατηυλίσθη τὸ κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ τοῦ Σερασκέρη. Εἰς δὲ τὴν Μεσοχώραν, τοῦτ' ἔστι τὸ μέρος τῆς κοιλάδος, τὸ χωριζόμενον τοῦ Κεφαλοβρύσου διὰ προεξοχῆς τοῦ βουνοῦ Κωνίσκου, βράχου μεγίστου καλουμένου Ἁγίου Δημητρίου, ἐσκήνωσε ἡ διὰ τῆς Φθιώτιδος ἐλθοῦσα ὀπισθοφυλακή. Ταύτης ἀποτελουμένης ἐκ τετρακισχιλίων περίπου ἀνδρῶν, ἡγεῖτο ὁ γηραιὸς Τζελαλεδὶν μπέης, θεῖος τοῦ βεζίρου τῆς Σκόδρας.

Μετὰ διαμονὴν ὀλίγων ἡμερῶν ἐν Καρπενισίῳ, ὁ Βεζίρης ἐσκόπει νὰ προελάσῃ διὰ τῆς κοίτης τοῦ χειμάρου καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν διὰ Προυσοῦ εἰς Μεσολόγγιον. Πρὸ τούτου παρήγγειλε δι' ἑνὸς ἐντοπίου Τούρκου εἰς τὸν καπετάνιον τῆς ἐπαρχίας Γιάννην Γιολδάσην νὰ προσκυνήσῃ. Οὗτος σκοπὸν ἀμετάθετον εἶχε νὰ συμπολεμήσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ· ἀλλὰ φοβούμενος μὴ ἐκ τῆς ἀποτόμου ἀρνήσεώς του παρορμηθῇ ὁ Βεζίρης νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν καὶ καταστραφῶσι τὰ χωρία, δι' ὧν θὰ διήρχετο ὁ στρατός, προσεπάθησε νὰ κερδήσῃ καιρόν, ὅπως προφθάσῃ νὰ φυγαδεύσῃ τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων ἐκείνων. Ὅθεν προσεποιήθη προθυμίαν πρὸς ὑποταγήν, παρετήρησεν ὅμως ὅτι μικρὸν τὸ ὄφελος νὰ προσκυνήσῃ εἷς μόνον· καὶ προσεκάλεσε διὰ τοῦ Καρπενισιώτου Τούρκου τὸν Σερασκέρην νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ μὴ προσέλθῃ ἀμέσως, ἀλλὰ νὰ παραμείνῃ ὀλίγας ἡμέρας διὰ νὰ πείσῃ καὶ ἄλλους νὰ προσκυνήσωσιν. Ὁ Βεζίρης ἐθεώρησεν εὔλογον τὸ αἴτημα τοῦ Εὐρυτᾶνος ὁπλαρχηγοῦ, ἐζήτησεν ὅμως πρὸς βεβαίωσιν τῆς εἰλικρινείας αὐτοῦ νὰ λάβῃ ὁμήρους στενωτάτους συγγενεῖς του.

Ἀλλ' οὐδεὶς τῶν συγγενῶν τοῦ Γιολδάση συγκατατέθη νὰ ἐκτεθῇ εἰς τοιοῦτον κίνδυνον. Βεβαίου ὄντος ὅτι ὁ ὁπλαρχηγὸς δὲν θὰ ἐξετέλει τὴν ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ θὰ ἐπολέμει τὸν Βεζίρην ἦτο βέβαιος καὶ ὁ θάνατος τῶν ὁμήρων. Εὑρέθησαν ὅμως δύο ἄνδρες, οἵτινες ὅπως σώσωσι τοὺς κατοίκους ἐδέχθησαν μετ' αὐταπαρνησίας νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν Βεζίρην, ὡς συγγενεῖς δῆθεν τοῦ Γιολδάση. Ἦσαν δ' οὗτοι εἷς ἱερεύς, οὗ δυστυχῶς ἐλησμονήθη τὸ ὄνομα, ἐκ τοῦ χωρίου Λάσπης, καὶ ὁ Ῥεμογιάννος ἐπονομαζόμενος. Προσελθόντων δὲ τούτων εἰς τὸν Βεζίρην, ὁ Γιολδάσης ἔγραψεν εἰς τὰ χωρία, καὶ οἱ κάτοικοι «ἔπιασαν τὰ βουνά» διὰ νὰ σωθοῦν.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

Ν. Γ. Πολίτης.

Digitized by Google

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Ζ'

Μεσολόγγι, 25 Ἀπριλίου.

Ἐγνώριζα καὶ προτοῦ ἔλθω ἐνταῦθα ὅτι τὸ Μεσολόγγι εἶναι πόλις μικρά, κτισθεῖσα ἐπὶ πηλώδους ἐδάφους εἰς τὴν ἄκραν ἀβαθοῦς θαλασσολίμνης, ὅτι δὲν ἔχει οὔτε πύργους, οὔτε ἐπάλξεις, οὔτε τίποτε ἐξ ὅσων περιμένει τις νὰ ἴδῃ εἰς ὀχυρὸν φρούριον. Καὶ ὅμως ὁμολογῶ ὅτι μὲ κατέλαβεν ἔκπληξίς τις χθές, ὅτε εἰσερχόμενος εἰς τὴν πόλιν, προτοῦ σχεδὸν ἐννοήσω ὅτι εὑρισκόμεθα ἐντὸς αὐτῆς, διέβην τὴν ξηρὰν τάφρον καὶ εἶδα τὸν περὶ τὴν πόλιν μικρὸν τοῖχον. Νομίζεις ὅτι βλέπεις περίφραγμα κήπου!

Τὸ τεῖχος τοῦτο ἐπεσκευάσθη καὶ ἐν μέρει ἀνεκαινίσθη μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ἀλλ' ὄχι βεβαίως ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ φανῇ εὐτελέστερον δῆθεν ἢ ὅσον ἦτο προλαβόντως. Ἀπ' ἐναντίας ἴσως δὲν ἦτο οὔτε κατὰ τοσοῦτον στερεὸν τὸ τεῖχος ἀπὸ τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ἀπέκρουσαν τοσαύτας ἐφόδους, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου τοσάκις ἐξώρμησαν ἐν μέσῳ τοῦ σκότους κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Τὴν πρώτην μου ἐντύπωσιν οὐδαμῶς μετέβαλεν ἡ κατὰ μέρος ἐπίσκεψις τοῦ ὅλου περιβόλου. Πῶς! Τοῦτο εἶναι τὸ Μεσολόγγι, τὸ ὁποῖον δὶς ἀντέστη εἰς τοῦ Σουλτάνου τὰς δυνάμεις, ταῦτα τὰ μεγαλώνυμα ὀχυρώματα πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ πρὸς κυρίευσιν τῶν ὁποίων τοσοῦτον αἷμα ἐχύθη!

Μὴ μοῦ εἴπῃς ὅτι τὸ ταπεινὸν τῆς τοποθεσίας θεωρεῖται ὡς πλεονέκτημα, ὅτι ὀχύρωμα ὑποκρυπτόμενον οὕτω ἐκτίθεται ὀλιγώτερον εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ πυροβολικοῦ, ἢ ὅσα δύναται ἄλλα νὰ εἴπῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου στρατιωτικὸς ἐντριβὴς περὶ τὰ τῆς νεωτέρας πολιορκητικῆς. Ὁ ἀγὼν τοῦ 1821 οὐδὲν εἶχε τὸ κοινὸν μὲ ὅσα εἴδομεν καὶ βλέπομεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Τὰ τότε σιδηρᾶ ἢ ὀρειχάλκινα πυροβόλα ἤθελον διεγείρει τὸν γέλωτα τῶν σημερινῶν πυροβολιστῶν,— τὰ τουφέκια τῶν παλληκαρίων, μὲ τὰ ποικιλτά των κοντάκια, δὲν ἦσαν βελονωτά, ἀλλ' οὔτε καψύλια εἶχον,— οἱ δὲ πολεμισταὶ ἐμάχοντο συνήθως ἐκ τοῦ πλησίον, καὶ ἡ σπάθη δὲν ἔμενε ἄχρηστος εἰς τὴν θήκην. Οἱ ἀντίπαλοι προτοῦ συμπλακῶσιν ἠρεθίζοντο ἀμοιβαίως διὰ προκλήσεων καὶ ὕβρεων, καθὼς οἱ ἥρωες τοῦ Ὁμήρου. Τοιούτου εἴδους πολέμους καὶ πολιορκίας δυσκόλως δύναταί τις νὰ φαντασθῇ ἄνευ πύργων ὑψηλῶν, καὶ πυλῶν σιδηρῶν μὲ γεφύρας κρεμαστάς, καὶ βράχων ἀποκρήμνων ἐπιστεφομένων μ' ἐπάλξεις, καὶ πυροβόλων φοβερῶν ἀπαστραπτόντων ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου εἰς τὰς θυρίδας τῶν προμαχώνων.

Ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ παντελὴς τῶν τοιούτων ἔλλειψις ἀνυψοῖ ἔτι μᾶλλον τὴν δόξαν τῶν ὑπερμάχων τοῦ Μεσολογγίου. Βλέπων τὴν ταπεινὴν ταύτην τὴν πόλιν, τόσῳ ἀνοχύρωτον καὶ φύσει καὶ τέχνῃ ἐνθυμεῖσαι τὰς ἀρχαίας λέξεις, τὰς ὁποίας ὁ Τρικούπης ἀναφέρει ἐξιστορῶν τὰς δύο πολιορκίας τῆς πατρίδος του: *ἄνδρες ἡ πόλις, οὐ τείχη*

Ὅτε ὁ Μαυροκορδάτος ἐκλείσθη ἐνταῦθα, τὴν 27ην Ὀκτωβρίου 1822, οἱ Τοῦρκοι κύριοι, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀκαρνανίας, κατήρχοντο πλήρεις θράσους πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐπιλοίπου Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ἡ ἐπανάστασις κατεστρέφετο ἐὰν δὲν ἀνεχαιτίζετο ἡ ὁρμή των. ἔπρεπε διὰ πάσης θυσίας νὰ τεθῇ φραγμὸς εἰς τὴν πορείαν των. Ὁ Μαυροκορδάτος ἐνόησεν ὅτι ὁ φραγμὸς οὗτος ἦτο τὸ Μεσολόγγι, καίτοι ἀπαράσκευον ὅλως πρὸς ἄμυναν. Πανταχόθεν τὸν παρεκίνουν νὰ μὴ θυσιασθῇ ἐπὶ ματαίῳ. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπερασπισθῇ πόλιν τοσοῦτον ἀσθενῆ ἐναντίον τοιαύτης στρατιᾶς! Ἀλλ' ἐκεῖνος ἔμεινεν ἀκλόνητος εἰς τὴν ἀπόφασίν του. «Ἐὰν δὲν ἀντισταθῶμεν ἐδῶ, εἶπε, διέρχονται οἱ ἐχθροὶ ἀκωλύτως, κυριεύεται ἡ Πελοπόννησος καὶ τὸ πᾶν ἀπόλλυται. Ἐγὼ θ' ἀποθάνω ἐδῶ.» Εὐτυχῶς δὲν ἀπέθανε, ἀλλ' ἐδοξάσθη ἐκεῖ.

Τριακόσιοι μόνον καὶ ὀγδοήκοντα μαχηταὶ ὑπῆρχον ἐντὸς τῆς πόλεως, ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ὁ Μάρκος Βότσαρης μὲ τριάκοντα καὶ πέντε Σουλιώτας του. Δέκα χιλιάδες Ἀλβανοὶ περιέζωσαν τὸ Μεσολόγγι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ὁμὲρ πασᾶ, τοῦ Ὁμὲρ Βριώνη ἐκείνου, οὗτινος τὸ ὄνομα τοσάκις ἀνέγνωσας εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτου. Ἔπρεπε διὰ παντὸς τρόπου νὰ κερδήσωσι καιρὸν οἱ πολιορκούμενοι, μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ ἐλπιζομένη ἐπικουρία. Ἡ ὀλιγάριθμος φρουρὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποστῇ τὴν ἔφοδον τοσούτων ἐχθρῶν· πρὸς ὑπεράσπισιν ὁλοκλήρου τοῦ περιτειχίσματος ἦτο χρεία δεκαπλασίου ἀριθμοῦ στρατιωτῶν. Ἐὰν ὁ Βριώνης ἐγνώριζε τὴν ἀληθῆ θέσιν τῶν πραγμάτων, δὲν θὰ ἀνέβαλε βεβαίως τὴν ἔφοδον. Διὰ νὰ τὸν ἐξαπατήσωσιν οἱ πολιορκούμενοι ἐνέπηγον ἐναλλὰξ λόγχας τουφεκίων εἰς τὰ διάφορα μέρη τῶν τειχῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὑποθέσῃ ὁ ἐχθρὸς ὅτι ὑπῆρχον καὶ τακτικὰ στρατεύματα ἐντὸς τῆς πόλεως, ἄλλοτε δὲ ἐτουφέκιζον διὰ μιᾶς ἐξ ἑνὸς μέρους τῶν τειχῶν, καὶ τρέχοντες δρομαῖοι πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, ἐτουφέκιζον ὅλοι ὁμοῦ ἐκ δευτέρου. Εὐτυχῶς ὁ Ὁμὲρ Βριώνης ἀπατηθεὶς συνῆλθεν ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς λόγους περὶ παραδόσεως. Οἱ πολιορκούμενοι, ἐπωφελούμενοι τῆς περιστάσεως, ἀπέρριψαν μὲν τὰς πρώτας ἐπονειδίστους προτάσεις τοῦ Ὁμέρ, ἀλλ' ἐξηκολούθησαν τὰς διαπραγματεύσεις ἐφευρίσκοντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν καὶ νέας προφάσεις ὅπως τὰς παρατείνωσι. Ἀνὰ πᾶσαν δ' ἡμέραν ἤλπιζον ὅτι θὰ φανῇ ἐπὶ τέλους ἡ μετὰ τοσαύτης

Digitized by Google

...μονησίας προσδοκωμένη βοήθεια, ἀλλὰ τί-
ε δὲν ἐφαίνετο, ἡ δὲ θάλασσα ἐκαλύπτετο ὑπὸ
πλοίων τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Ἐπὶ τέλους,
ὰ εἰκοσιτεσσάρων ἡμερῶν ἀγωνίαν, εἶδον ἔξαλ-
ἀπὸ χαρὰν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα προσεγγί-
α. Τὰ τουρκικὰ ἐσκορπίσθησαν, ἡ θάλασσα
νε ἐλευθέρα, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἔδραμον
βοήθειαν τῶν κινδυνευόντων ἀδελφῶν των.
Μεσολόγγι εἶχεν ἤδη ἱκανοὺς ὑπερασπιστὰς
ἀπόκρουσιν τῆς ἐχθρικῆς ἐφόδου. Αἱ δια-
γματεύσεις περὶ συμβιβασμοῦ ἔπαυσαν, οἱ δ'
ηνες ἐμήνυσαν πρὸς τοὺς Τούρκους λακωνι-
Ἐὰν θέλετε τὸ Μεσολόγγι, ἐλᾶτε νὰ τὸ
ετε!

) πασᾶς, πνέων μένεα, ἤρχισε πυροβολῶν
πόλιν καὶ προετοιμαζόμενος διὰ τὴν ἔφοδον,
ε δὲ πρὸς τοῦτο τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέν-
ὁπότε οἱ Ἕλληνες, ἑορτάζοντες κατὰ τὴν
θειαν ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν τὴν γέννησιν τοῦ
ῆρος, δὲν θὰ ἦσαν ἐπὶ τῶν προμαχώνων,
ἡ ἅλωσις θὰ κατωρθοῦτο εὐκολώτερον.

) Τρικούπης διηγεῖται μετὰ δραματικῆς
είας πῶς οἱ πολιορκούμενοι εἰδοποιήθησαν
τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτοὺς κινδύνου. «Τὴν
αν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, λέγει,
πλησίον τῆς Ἄσπρης Ἀλικῆς μονόξυλον
ἀπὸ τοῦ Ἀνατολικοῦ εἰς Μεσολόγγι τὸν
στην, γραμματέα τοῦ Μακρῆ. Ὁ γραμμα-
δὼν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἄνθρωπον σείοντα μαν-
ν ἐπλησίασε πρὸς αὐτόν. — Ἐγώ, εἶπεν ὁ
στος, εἶμαι Χριστιανὸς καὶ πρόθυμος νὰ
διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου μου. Μὴ ἀ-
ῆς καὶ μὴ δυσπιστήσῃς εἰς ὅσα θ' ἀκούσῃς,
βλέπῃς συνοδεύοντα τοὺς ἐχθροὺς τοῦ
μου. Ἡ γυνή μου καὶ τὰ τέκνα μου
ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ νὰ
αιώσῃ ἐνώπιόν σου. Ὁ Θεὸς τῶν Χριστια-
θέλησε νὰ μάθω ὅσα οἱ ἐχθροὶ μελετοῦν
τοῦ λαοῦ του, καὶ περιφέρομαι ἀπὸ πρωΐας
νηγὸς εἰς σωτηρίαν τῶν ὁμοπίστων μου.
εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰπὲ ὅτι οἱ ἐχθροὶ σκο-
ζουν νὰ ριφθῶσι κατ' ἐπάνω των τὰ χα-
τα διὰ τῆς πρὸς ἀνατολὰς πλευρᾶς τοῦ
ματος.—Ταῦτα εἶπεν ὁ ἄγνωστος ἄνθρω-
ψωσε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔγεινε
ος».

Τρικούπης δίδει, ἐν σημειώσει, πληροφο-
ινὰς περὶ τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου. Ἦτο Ἰω-
ς, ἔργον δὲ εἶχε τὴν προμήθειαν κυνηγίου
ὴν τράπεζαν τοῦ Τούρκου ἀρχιστρατήγου.
ιώννης πληροφορηθεὶς ὅτι οὗτος ἦτο ὁ ἀπο-
ας τὸ μυστικὸν εἰς τοὺς πολιορκουμένους
γενόμενος αἴτιος τῆς ἥττης του, ἔσφαξε
υναῖκα καὶ τὰ τέκνα του. Ὁ δυστυχὴς
θωσε νὰ σωθῇ φυγὼν εἰς Μεσολόγγι, ἀλλ'
μαθε τὴν φοβερὰν τοῦ Ὁμὲρ ἐκδίκησιν,
ἔγεινε καλόγηρος· ἔζησε δὲ καὶ ἀπέθανε εἰς ταπεινὸν ἐρημητήριον, τοῦ ὁποίου τὰ ἐρείπια σώζονται εἰσέτι παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς Κλεισούρας, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀγρινίου.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὸ Μεσολόγγι ἦτο πολίχνη ἄσημος καὶ ὅλως ἄγνωστος ἔξω τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' οὔτε εἶναι γνωστὸν κατὰ τίνα ἐποχὴν οἱ πρῶτοι προσφυγόντες ἐκεῖ ἐθεμελίωσαν ἐπὶ πασσάλων τὰς πρώτας καλύβας εἰς τὰς ἀποκέντρους ἀκτὰς τῆς ἐρήμου τότε θαλασσολίμνης. Τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς πόλεως μαρτυρεῖ ὅτι ἐζήτουν νὰ κρυφθῶσιν ἐκεῖ. Ἡ πιθανωτέρα ἐξήγησίς του εἶναι: ἐντὸς ἢ πέραν τῶν δασῶν. Πράγματι δέ, ὁλόκληρος ἡ πεδιάς, ἀπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ Ζυγοῦ μέχρι τῆς θαλάσσης, ἐκαλύπτετο ἄλλοτε ἀπὸ δάση, κυρίως ἐλαιῶν ἀγρίων, τῶν ὁποίων ἴχνη ὑπῆρχον ἔτι μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀπὸ τὸ 1822 αἴγλη ἀμαράντου δόξης περιβάλλει τὸ ἕως τότε ταπεινὸν καὶ ἀγνοούμενον Μεσολόγγι!

Κατὰ τὸ 1824 ἔδωκεν εἰς αὐτὸ νέαν λάμψιν τὸ ὄνομα τοῦ Βύρωνος. Ἐνταῦθα ἦλθεν ὁ Ἄγγλος ποιητής, ὅτε ἔλαβε τὴν γενναίαν ἀπόφασιν τοῦ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὸν ἑλληνικὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Τὴν 5ην Ἰανουαρίου ἀπεβιβάσθη εἰς Μεσολόγγι, τὴν 18ην Ἀπριλίου ἀπέθανε. Αἱ τελευταῖαι του λέξεις ἦσαν διὰ τὴν θυγατέρα του καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα. «Εἰς αὐτὴν ἀφιέρωσα τὰ πάντα, εἶπε προτοῦ ἐκπνεύσῃ· τὸν καιρόν, τὴν περιουσίαν, τὴν ὑγείαν μου. Τώρα θυσιάζω εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ζωήν μου. Τί περισσότερον ἠδυνάμην;»

Πολλὰ ἠδύνατο εἰσέτι νὰ πράξῃ ἐὰν ἔζη. Ἡ Ἑλλὰς ὅλη ἠτένιζε πρὸς αὐτόν, εἰς αὐτὸν ἐστήριζε τὰς ἐλπίδας της, εἰς αὐτὸν πάντες ἀπετείνοντο διὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων, αἵτινες ἐσπάρασσον τότε τὴν Ἑλλάδα. Ὁ πρακτικὸς νοῦς τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, ἡ διαύγεια τῆς ἐνθέρμου φαντασίας του, ἡ Ἀγγλικὴ ψυχραιμία ἥτις ὑπεκρύπτετο ὑπὸ τὴν μεσημβρινήν του εὐαισθησίαν, τὸ γόητρον τοῦ ὀνόματός του, τὰ πάντα ἐφαίνοντο δικαιοῦντα τὰς ἐλπίδας ὅσας ἡ ἔλευσίς του εἰς Ἑλλάδα ἐγέννησε. Ὁ θάνατός του αὐτὸς δὲν ἀπέβη ἀνωφελὴς εἰς τὸν σκοπόν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀφιερώσει τὴν ζωήν του. Δι' αὐτοῦ νέα ποιητικὴ λάμψις περιέβαλε τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, ἰδίως δ' ἐλαμπρύνθη τὸ Μεσολόγγι διὰ τῆς ἐπικηδείου ταύτης δόξης. Ἐκεῖ ἀπεβίωσεν, ἐκεῖ ἡ καρδία του διετηρήθη ὡς ἱερὸν κειμήλιον, ἐκεῖ τὸν ἐθρήνησε νεκρὸν ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς φωνῆς τῶν ῥητόρων της, ἐκεῖ δὲ πρό τινων ἐτῶν τῷ ἀνηγέρθη καὶ ἀνδριάς, ἐν τῷ μέσῳ τῶν μνημείων τῶν ὑπερμάχων τῆς ἡρωϊκῆς πόλεως.

Ἀλλὰ τὴν μεγαλειτέραν δόξαν τοῦ Μεσολογγίου ἀποτελεῖ ἡ κατὰ τὸ 1826 πτῶσίς του, μετὰ πολιορκίαν διαρκέσασαν ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος.

Digitized by Google

Τὴν 25 Ἀπριλίου 1825 εἴκοσι χιλιάδες Μωαμεθανοὶ ἔστησαν τὰς σκηνάς των πέριξ τῆς πόλεως. Ἀρχιστράτηγος αὐτῶν ἦτο ὁ Ρεσὶτ Μεχμὲτ πασᾶς, γνωστὸς ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον τοῦ Κιουταχῆ. Ἦτο οὗτος ἄνθρωπος ρέκτης καὶ τολμηρός, ὁ δὲ Σουλτᾶνος ἐξέλεξεν αὐτὸν διὰ ν' ἀποπλύνῃ τὸν ρύπον τῆς πρώτης ἀποτυχούσης πολιορκίας, καὶ τῷ ἐνεπιστεύθη τὴν ἀρχηγίαν εἰπών: ἢ τὸ Μεσολόγγι, ἢ τὴν κεφαλήν σου!

Τὸ Μεσολόγγι ἦτο ἤδη καλλίτερον ἠτοιμασμένον πρὸς ἄμυναν ἢ κατὰ τὸ 1822. Ἡ φρουρά του συνεποσοῦτο εἰς τρισχιλίους ἄνδρας, ὁ δὲ Χῖος μηχανικὸς Κοκκίνης εἶχεν ἐπισκευάσει καὶ αὐξήσει ὅσον ἐφικτὸν τὰ ὀχυρώματα. Τὸ τεῖχος ἐπανωρθώθη, ἡ τάφρος ἐπλατύνθη, τὰ ὑπάρχοντα τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πυροβόλα ἐστήθησαν καταλλήλως εἰς τοὺς διαφόρους προμαχῶνας, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἔφερεν ὄνομα δοξασθὲν εἰς τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας. Ἐμνημονεύοντο δι' αὐτῶν τὰ ὀνόματα τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου, τοῦ Ρήγα, τοῦ Σκεντέρμπεη, τοῦ Κανάρη· τὸ τοῦ λόρδου Βύρωνος δὲν παρελείφθη, τὴν δὲ Γαλλίαν ἐξεπροσώπει τὸ τοῦ Μονταλαμβέρτου.

Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐβράδυνον ν' ἀρχίσωσι τὴν ἐπίθεσιν, ἀλλ' αἱ ἐπανειλημμέναι των ἔφοδοι ἀπεκρούοντο πᾶσαι μετὰ πολλῆς ζημίας, οἱ δὲ πολιορκούμενοι, γινόμενοι ὁσημέραι τολμηρότεροι, ἀντὶ τοῦ νὰ περιμένωσι τὰς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ, τὸν προσέβαλον αὐτοὶ δι' ἐξόδων συνεχῶν. Παραιτηθέντες τῆς ἐλπίδος τοῦ νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου, οἱ Τοῦρκοι ἐπέσπευσαν τὰ ἔργα τῆς πολιορκίας, ὅπως τὴν ἀναγκάσωσι νὰ παραδοθῇ διὰ στενοῦ ἀποκλεισμοῦ. Εἰς τὰ ἔργα των ταῦτα μετεχειρίζοντο Χριστιανούς, ἐξ ὧν μετέφερον ἐπὶ τούτῳ τρισχιλίους ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν. Ἦτο ἀληθῶς ὀδυνηρὰ ἡ θέσις τῶν δυστυχῶν ἐκείνων ἐργατῶν, ἐκτιθεμένων ἐξ ἑνὸς μὲν εἰς τοὺς ραβδισμοὺς τῶν Τούρκων, ἐξ ἄλλου δὲ εἰς τὸ πῦρ τῶν ὁμοεθνῶν των, πρὸς καταστροφὴν τῶν ὁποίων ἠναγκάζοντο νὰ ἐργάζωνται καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν. Ἔργον των ἦτο ἤδη ἡ ἀνύψωσις ὄρους τεχνητοῦ, ὑπερέχοντος τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἀλλ' οἱ πολιορκούμενοι διὰ τῶν ὑπονόμων των ἐματαίονον τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ὑψώματος, μετὰ δὲ πᾶσαν ἔκρηξιν ὑπονόμου ἐξήρχοντο ξιφήρεις κατὰ τῶν πολιορκητῶν.

Ἕως τότε ἡ θάλασσα ἦτο ἐλευθέρα, ὥστε ἤρχοντο ἐπικουρίαι εἰς τοὺς πολιορκουμένους. Ἀλλὰ μίαν ἡμέραν οἱ Τοῦρκοι, ἐπωφελούμενοι τῆς ἀπουσίας τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, κατώρθωσαν νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν θαλασσολίμνην πλοιάρια φέροντα πυροβόλα. Περιζώσαντες οὕτω πανταχόθεν τὸ Μεσολόγγι ἐνόμισαν ὅτι θὰ παραδοθῇ, ἀλλ' εἰς τὰς περὶ παραδόσεως προτάσεις ἀπεκρίθησαν οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς ἀνεγέρσεως νέων πυροβολοστασίων πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, τὸ ὁποῖον ἕως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν εἶχεν ἀνάγκην ὑπερασπίσεως. Εἰς τὸ ἀκοίμητον πῦρ τοῦ ἐχθροῦ, εἰς τὰς ἀπαύστους προσβολάς του ἀντέστησαν μὲ ἀκατάβλητον καρτερίαν καὶ ἐπιμονήν. Ἐπὶ τέλους, τὴν 1ην Ὀκτωβρίου, μετὰ ἓξ μηνῶν πολιορκίαν, οἱ Τοῦρκοι σηκώσαντες τὰς σκηνάς των ἀπεσύρθησαν εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, ὅπου ἐστρατοπέδευσαν. Τὸ Μεσολόγγι ἐφαίνετο διασωθὲν καὶ πάλιν. Οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων, οἵτινες εἶχον καταφύγει εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὴν νῆσον Κάλαμον, πιστεύσαντες ὅτι ἐλύθη ὁριστικῶς ἡ πολιορκία, συνέδραμον πανταχόθεν εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλ' ἀτυχῶς αἱ ἐλπίδες των ἦσαν ψευδεῖς· ὁ πρὸς στιγμὴν παύσας κίνδυνος ἐπέπρωτο νὰ ἐνσκήψῃ μεγαλείτερος ἢ προτοῦ, καταιγὶς φρικτοτέρα τῆς πρώην ἐπήρχετο μετὰ τὴν ἀπατηλὴν καὶ ἐφήμερον γαλήνην, ἡ δὲ καταστροφὴ ἐπέκειτο ἤδη ἀναπόφευκτος. Ὁ Ἰβραήμης, υἱὸς τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ Πασᾶ τῆς Αἰγύπτου, κομπάζων διὰ τὰς ἐν Πελοποννήσῳ νίκας του, χαίρων διότι καὶ εἰς τὴν Στερεὰν ἐξ αὐτοῦ ἤδη ἐξηρτᾶτο ἡ ἐπανόρθωσις τῆς ἀποτυχίας τοῦ Κιουταχῆ, ἡτοιμάσθη νὰ φέρῃ αὐτὸς εἰς πέρας τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ Ἑλλὰς ἔδρεπε τρόπαια, ἡ δ' Ἐπανάστασις ἤκμαζεν ἐπὶ γῆς καὶ θαλάσσης, ἀλλ' ἡ φάσις τῶν πραγμάτων μετεβλήθη ὁπότε ὁ Σουλτᾶνος ἐπεκαλέσθη τὴν ἀρωγὴν τοῦ ἰσχυροῦ ὑποτελοῦς του πασᾶ. Ἄνευ τῶν στρατῶν καὶ τῶν στόλων τῆς Αἰγύπτου, οὔτε ἡ Κρήτη καθυπετάσσετο, οὔτε ἡ Πελοπόννησος ἠρημοῦτο, οὔτε τὸ Μεσολόγγι ἔπιπτε, ἡ δ' Ἑλλὰς ἤθελεν ἀνακτήσει τὴν ἀνεξαρτησίαν ἄνευ τῆς ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίας, καὶ ἴσως τὸ νέον κράτος ἐλάμβανε ἀπ' ἀρχῆς τὰ σύνορα, τὰ ὁποῖα δὲν κατωρθώσαμεν εἰσέτι ν' ἀποκτήσωμεν.

Ὁ υἱὸς τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ ἐστρατοπέδευσεν ἐνώπιον τοῦ Μεσολογγίου τὴν 13 Δεκεμβρίου 1825. Αἱ ἀντιζηλίαι τῶν δύο ἀρχιστρατήγων παρέτεινον τὴν πολιορκίαν, ὅσῳ καὶ ἡ ἀνδρεία τῶν πολιορκουμένων. Ὁ Αἰγύπτιος ἐφιλοτιμεῖτο νὰ διαπράξῃ μόνος ὅ,τι δὲν κατώρθωσεν ὁ Τοῦρκος, ὁ δὲ Κιουταχῆς ἀγανακτῶν διὰ τὸ ἀγέρωχον τοῦ Ἰβραήμ, ἐπεθύμει νὰ τὸν ἴδῃ ἀποτυγχάνοντα ἐκεῖ ὅπου αὐτὸς δὲν ἐπέτυχε. Ἐκ τοῦ στρατοπέδου του, εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ζυγοῦ, ἔχαιρε βλέπων μακρόθεν ματαιοπονοῦντα τὸν ἀντίζηλόν του. Μόνον μετὰ δύο μακρῶν μηνῶν ἀλλεπαλλήλους ἀποτυχίας, ἐπεζήτησεν ὁ Ἰβραήμης τὴν μετὰ τοῦ Κιουταχῆ συμφιλίωσιν καὶ οἱ δύο ἀρχιστράτηγοι ἀπεφάσισαν νὰ συνενωθῶσιν, ὅπως καταβάλωσι τὴν ἀκαταμάχητον ἐπιμονὴν τῶν πολιορκουμένων.

Δυστυχῶς ἡ θάλασσα δὲν ἦτο πλέον ἐλευθέρα. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐστερεῖτο εἴπερ ποτὲ

Digitized by Google

σων, ὁ δὲ στόλος τὸν ὁποῖον ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ χείρησε νὰ ἐξοπλίσῃ, ὅπως ὑπὸ τὸν Μιαούλην ύσῃ πρὸς βοήθειαν τοῦ Μεσολογγίου, ἦτο ὁ θενέστερος καὶ ὁ ἀτελέστερον ἐφωδιασμένος ὅσων ποτέ, ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως, ξασαν τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ. Ὁ Αἰγυκὸς στόλος καὶ τὰ ἐντὸς τῆς θαλασσολίμνης ιάρια ἐξηκολούθησαν τὸν ἀποκλεισμόν, τὰ δ' ληνικὰ πλοῖα οὐδὲν κατώρθωσαν. Οἱ πολιορμενοι οὔτε τρόφιμα εἶχον, οὔτε πολεμεφόδια νὰ πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ἀντιστάσεως. Οἱ ρωποι ἀπέθνησκον ὡς ἐκ τῆς κακῆς ποιότητῆς ἀνεπαρκοῦς τροφῆς. Δὲν τοῖς ὑπελείπετο ἢ ἢ νὰ παραδοθῶσιν ἢ νὰ διασχίσωσιν ἔνοι τὸν ἐχθρικὸν στρατόν. Ἐπροτίμησαν πάντες ἐκτεθῶσιν εἰς τοὺς κινδύνους νυκτερινῆς ἐξό, ἀντὶ τοῦ νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν διάκρισιν ροῦ, ὅστις οὔτε φιλανθρωπίαν ἐγνώριζε οὔτε ὴν ἐσέβετο. Ἔλεος δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὸν ἄν ἐκεῖνον πόλεμον.

Η ἔξοδος ἐγένετο τὴν νύκτα τῆς 10ης Ἀπρι 1826, ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς πολιας. Διαιρεθέντες εἰς τρία σώματα, ἐξ ὧν τὸ αῖον περιελάμβανε τὰ γυναικόπεδα, οἱ πολιούμενοι διέβησαν τὴν τάφρον εἰς τὸ σκότος νυκτός. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς παρεφύλαττεν ἄγρυς. Εἰς ἐννέα χιλιάδας ψυχὰς ὑπελογίζετο ὁ θυσμὸς τοῦ Μεσολογγίου ἀφότου οἱ κάτοικοι περιχώρων προσέφυγον ἐντὸς τῆς πόλεως ὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Κιουταχῆ. Ἐξ αὐ μόνον χίλιοι καὶ τριακόσιοι ἔμενον ὅτε, διαέντες μετὰ τὴν διάβασιν τῶν τελευταίων ρικῶν στιφῶν, ἠδυνήθησαν νὰ μετρηθῶσιν. λοιποὶ εἴτε ἀπέθανον, σφαγέντες εἰς τὴν συμκὴν τῆς ἐξόδου ἢ καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως, ὅπου χθροὶ εἰσώρμησαν ἅμα ἤρχισεν ἡ ἔξοδος,— ἠχμαλωτίσθησαν ζῶντες. Οἱ νικηταὶ δὲν ευον τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία, ὄχι ἐξ υ, ἀλλὰ διότι ἦτο συμφερωτέρα ἡ διατήρηἡ καὶ πώλησις αὐτῶν ὡς δούλων.

Ἐκ τῶν γυναικῶν ὅσαι ἔφθασαν ζῶσαι εἰς τὰ τῆς Βαράσοβας, ὅπου ἐπερίμενον τοὺς φυγάἝλληνες ὁπλοφόροι, τινὲς ἔφερον ἀνδρικὴν ήν, ἄλλαι δὲ ἐφόρεσαν τὰ πολυτιμότερα ἐνκτά των ὡς ἐὰν ἐπήγαινον εἰς ἑορτήν. Μετῶν σταλέντων εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἔκθεσιν ἀγῶνος ἀντικειμένων, κατὰ τὸν παρελθόντα τιον, ὑπῆρχε γυναικεία ἐνδυμασία ἀνήκουσα ιίαν ἀπὸ τὰς ἐπιζώσας ἡρωΐδας τῆς ἐξόδου ης. Ἡ γραῖα μετὰ δυσκολίας συγκατετέθη ὴν ἐκεῖ ἀποστολήν, ἐπερίμενε δὲ μετ' ἀνυωνησίας τὸ τέλος τῆς ἐκθέσεως, διότι θέλει ὴν ἐνταφιάσωσι μὲ τὰ φορέματα ἐκεῖνα, ὁποῖα ἔφερε, νέα τότε, κατὰ τὴν τρομερὰν ην νύκτα.

Ιᾶσαι αὗται αἱ ἀναμνήσεις λαμβάνουν σῶμα καὶ ζωήν, ὅταν βλέπῃς τὸ Μεσολόγγι, ὡς τὸ εἶδα σήμερον, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν ἀνθρώπων γνωριζόντων πάσας τὰς λεπτομερείας τῆς ἐπικῆς ἱστορίας του καὶ ἐμφορουμένους αἰσθημάτων ὁποῖα πᾶς Ἕλλην χρεωστεῖ νὰ τρέφῃ πρὸς τὴν ἔνδοξον ταύτην πόλιν. Ἐπεσκέφθην ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς προμαχῶνας, ἕκαστος τῶν ὁποίων διαιωνίζει τὸ ὄνομα τοῦ ἀγωνιστοῦ, ὅστις διεκρίθη ὡς ὑπερασπιστής του,—ἐστάθην ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς τὸ μέρος ὅπου, ἐπὶ κλονιζομένων σανίδων, τὰ τρία σώματα διέβησαν ἐν σιωπῇ τὴν τάφρον, κατὰ τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην νύκτα. Οἱ τελευταῖοι δὲν εἶχον εἰσέτι διαβῆ, ὅτε οἱ πρῶτοι, προσβληθέντες ἀπὸ τοὺς παραφυλάττοντας εἰς τὸ σκότος Τούρκους, ἀντεμετώπισαν τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου. Ἠκούσθη τότε ἐντὸς τοῦ σκότους φωνή, Ὀπίσω, ὀπίσω! Αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ὥρμησαν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ παρέσυρον καὶ τοὺς ἄνδρας. Κατὰ τὴν σύγχυσιν τῆς βιαίας ἐκείνης ἐπανόδου πολλοὶ ἐπνίγησαν εἰς τὰ θολὰ ὕδατα τῆς τάφρου, πολλοὶ—ὀλιγώτερον ἐκείνων εὐτυχεῖς —ἐσφάγησαν ἢ ἠχμαλωτίσθησαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, κυριεύσαντας ἐν τῷ μεταξὺ τὴν πόλιν. Ἐκεῖ, παρὰ τὴν τάφρον, ἀναξύων τὸ χῶμα μὲ τὴν ῥάβδον μου, ἀπεκάλυψα θραύσματα μύδρου καὶ τεμάχιον σιδήρου, σύντριμμα σπάθης—τουρκικῆς ἆρά γε ἢ ἑλληνικῆς; Ὁπωσδήποτε θὰ ἐκτιμήσῃς βεβαίως τὸ ἐνθύμημα τοῦτο τοῦ Μεσολογγίου, τὸ ὁποῖον διεφύλαξα διὰ σέ.

Εἰς ὀλίγην ἐκεῖθεν ἀπόστασιν πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης μοῦ ἔδειξαν τὴν θέσιν τῆς πυριτιδαποθήκης, ὅπου ὁ Καψάλης ἐτινάχθη εἰς τὸν ἀέρα. Ἡ σύζυγός του εἶχεν ἀποθάνει τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας τῆς ἐξόδου. Ὁ γέρων δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιζήσῃ. Ἔδωκε τὴν εὐχήν του εἰς τὸν μονογενῆ υἱόν του καὶ τὸν διέταξε νὰ ἐξέλθῃ μετὰ τῶν ἄλλων, αὐτὸς δὲ ἀκολουθούμενος ἀπὸ τινας συνηλικιώτας του μὴ ἔχοντας ἀρκετὰς δυνάμεις ὅπως ἐκτεθῶσιν εἰς τοὺς κόπους τοῦ νυκτερινοῦ ἐκείνου τολμήματος, ἀλλ' ὅμως θέλοντας οὐχ ἧττον ν' ἀποθάνωσιν ἀνδρικῶς, ἐκλείσθη ἐντὸς τῆς ἀποθήκης. Τὴν στιγμὴν ὅτε οἱ Τοῦρκοι ὥρμησαν ξιφήρεις πρὸς κυρίευσίν της, ὁ γέρων Καψάλης ἔθεσε τὸ πῦρ καὶ ἐτάφη ὑπὸ τὰ καίοντα ἐρείπια μετὰ τῶν συντρόφων του καὶ μετὰ τῶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους οἱ γέροντες ἐκεῖνοι δὲν ἠδύναντο ἄλλως νὰ πολεμήσωσι.

Ἐκεῖ πλησίον εἶδα τὴν οἰκίαν ὅπου διέμεινε ὁ Μαυροκορδάτος κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν,— τὴν οἰκίαν ὅπου ἀπέθανε ὁ Βύρων, — τὴν ἐκκλησίαν ὅπου συνωθοῦντο οἱ κάτοικοι τοῦ Μεσολογγίου διὰ ν' ἀκούσωσι τὸν εὔγλωττον λόγον τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη ἐνώπιον τοῦ νεκροῦ τοῦ μεγάλου Ἄγγλου ποιητοῦ. Ἔκτοτε αἱ οἰκίαι ἐκεῖναι ἀνεκαινίσθησαν, ἡ δ' ἐκκλησία ἐπεσκευάσθη. Ὅπου Τοῦρκοι διῆλθον, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου

Digitized by Google

ἐκείνου, δὲν ἔμεινε πέτρα ἐπὶ πέτρας. Καὶ τὸ Μεσολόγγι, καὶ τὸ Βραχῶρι, καὶ ὅλαι σχεδὸν αἱ πόλεις μας ἦσαν σωρὸς ἐρειπίων ὅτε ἐπὶ τέλους ἡ Ἑλλὰς ἠλευθερώθη. Δυσκόλως θ' ἀνεύρῃς καθ' ὅλην τὴν χώραν οἰκοδομὰς ἀκεραίας, ἐχούσας ἐπέκεινα τῶν πεντήκοντα ἐτῶν ὕπαρξιν.

Εἰς τὸ κέντρον περίπου τοῦ πρὸς τὴν ξηρὰν περιτειχίσματος, παρὰ τὸν κῆπον Νοσοκομείου ἱδρυθέντος πρὸ ἐτῶν παρὰ φιλανθρώπου συμπολίτου, ὑπάρχει δενδρόφυτος περίβολος, — τὸ Ἡρῷον τοῦ Μεσολογγίου. Ἐκεῖ ἐντὸς ἑνὸς λάκκου ἐτάφησαν τὰ ὀστᾶ τῶν θανατωθέντων κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν. Πλησίον τοῦ κοινοταφίου ἐκείνου κεῖται τὸ μνῆμα τοῦ Μάρκου Βότσαρη. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ υἱοῦ του, ὑπουργοῦ τοῦ βασιλέως Ὄθωνος κατὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1862, ἠκρωτηρίασαν ἀσεβῶς καὶ βαρβάρως τὸ ὡραῖον μαρμάριον μνημεῖον τοῦ Γάλλου γλύπτου Δαυίδ, ὥστε ἐδέησε ν' ἀποσταλῇ εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐπισκευήν. Τὸ εἶδα ἐκεῖ κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821, ἀλλ' εὐχῆς ἔργον εἶναι νὰ ἐπιστραφῇ ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τὴν θέσιν του, κατὰ τὰς δικαίας ἀξιώσεις τῶν Μεσολογγιτῶν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἡρῴου ἀνηγέρθη πρό τινων ἐτῶν μνημεῖον εἰς τιμὴν τοῦ Βύρωνος καὶ ἀνδριὰς τοῦ ποιητοῦ μαρμάρινος. Οὕτω, ἐντὸς τοῦ μικροῦ περιβόλου ἀνευρίσκεις ὅλας τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς. Λυπεῖται τις μόνον μὴ βλέπων περισσοτέραν ἐκεῖ περιποίησιν, δενδροστοιχίας εὐρύθμους, καὶ ἄνθη περὶ τοὺς τάφους ὡραῖα· ἡ καλὴ πρὸς τοῦτο θέλησις δὲν ἐλλείπει, ἀπαιτοῦνται ὅμως χρήματα, τὸ δὲ Μεσολόγγι πλουτεῖ δόξης μόνον. Ἀλλ' ὁ ἀξιόλογος δήμαρχός του εἶναι πλήρης ζήλου καὶ δραστηριότητος καὶ θὰ κατορθώσῃ ἐπὶ τέλους, τὸ ἐλπίζω τοὐλάχιστον, νὰ διακοσμήσῃ πρεπόντως τὸ ἱερὸν ἄλσος.

Ἀφοῦ ἐπεσκέφθην τὴν πόλιν, ἠθέλησα νὰ ἴδω καὶ τὸ περιώνυμον νησίδιον τῆς Κλεισόβης, εἰς τὸ ἄκρον τῆς θαλασσολίμνης, ἀπέναντι τοῦ Μεσολογγίου. Τὴν 25 Μαρτίου 1826 ὁ ἐχθρὸς ἐπεχείρησε τὴν κυρίευσίν του. Ἡ φρουρὰ συνέκειτο ἐξ ἑκατὸν τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ἀνδρείων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο ὁ Κίτσος Τσαβέλλας μὲ ἕνδεκα Σουλιώτας. Δισχίλιοι Τοῦρκοι τοῦ Κιουταχῆ ἤρχισαν τὴν προσβολήν, ἀφοῦ δὲ οὗτοι ἀπεκρούσθησαν μετὰ μεγάλης ζημίας, ὥρμησαν κατὰ τοῦ νησιδίου καὶ οἱ Ἄραβες τοῦ Ἰβραήμη. Ἀλλὰ καὶ Τοῦρκοι καὶ Ἄραβες δὲν κατώρθωσαν νὰ δαμάσωσι τοὺς ὀλίγους ἐκείνους ἥρωας:

Δαιμόνων πλὴν χεῖρες καὶ ὄχι ἀνθρώπων
φυλάττουν ἐκεῖ τὰ κεράμεα τείχη.

Ἑκατοστύες ἐχθρικῶν πτωμάτων ἐκάλυψαν τὰ νερὰ τῆς λίμνης. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν λαμπροτέρων τῆς δευτέρας τοῦ Μεσολογγίου πολιορκίας, ὁ δὲ Ζαλοκώστας τὸ ἔψαλε μετὰ πολεμικῆς ὄντως ζέσεως εἰς ἓν ᾆσμα τοῦ ἐπικοῦ του ποιήματος «τὸ Μεσολόγγιον». Ἐκεῖ ἐκλείσθη τότε τὸ ὄνομα τοῦ Τσαβέλλα.

Καὶ ἐνώπιον τοῦ νησιδίου τούτου ᾐσθάνθην ὅ,τι κατὰ τὴν εἴσοδόν μου εἰς Μεσολόγγι. Καὶ ἐνταῦθα οὔτε βράχον βλέπει τις οὔτε τεῖχος, οὔτε ἄλλο ἴχνος ὀχυρώματος ἢ πολέμου. Ἡ Κλείσοβα εἶναι μικρὰ ἀμμώδης ἐπιφάνεια ὑψουμένη μόλις ὑπεράνω τῶν ῥηχῶν τῆς θαλασσολίμνης νερῶν. Οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει ἐπ' αὐτῆς, ἢ εὐτελὲς ἐξωκκλήσιον καὶ ὀλίγαι καλύβαι κατοικούμεναι ἀπὸ ἁλιεῖς. Τοὺς εὕρομεν πλέκοντας τὰς καλαμωτάς, διὰ τῶν ὁποίων περιβάλλοντες βαθμηδὸν τοὺς εἰς τὴν λίμνην ἐκ τῆς θαλάσσης εἰσερχομένους ἰχθῦς, τοὺς ἀποκλείουν ἐπὶ τέλους ἐντὸς στενοῦ κύκλου, ὅπου τοὺς συλλαμβάνουν. Ἐὰν θέλῃς πλειοτέρας λεπτομερείας περὶ τῆς ἀξιοπεριέργου ἁλιείας τῶν θαλασσολιμνῶν τούτων, σὲ παραπέμπω εἰς τὴν Γαλλιστὶ δημοσιευθεῖσαν πραγματείαν τοῦ κ. Ἀποστολίδου κατὰ τὴν ἐν Λονδίνῳ ἁλιευτικὴν ἔκθεσιν τοῦ 1883.

Χάρις εἰς τοὺς καλοὺς ἐν Μεσολογγίῳ φίλους, μᾶς μετέφερεν εἰς Κλείσοβαν ὁ γέρων λεμβοῦχος τοῦ Βύρωνος, ὀγδοηκοντούτης ἤδη ἀλλὰ πλήρης ἔτι ζωῆς καὶ ὑγείας. Μὲ πολλὴν ἐπιδεξιότητα ἐκυβέρνα τὴν μικράν του λέμβον, σὲ βεβαιῶ δὲ ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι εὔκολον. Τὰ *πριάρια* καθὼς τὰ ὀνομάζουν ἐνταῦθα (κατὰ παραφθορὰν ὑποθέτω τοῦ *πλοιάρια*,) εἶναι ἀβαθῆ ἕνεκα δὲ τῶν ῥηχῶν νερῶν καὶ τῶν πολυπληθῶν φυκῶν δὲν γίνεται χρῆσις κωπῶν, ἀλλ' ὄρθιος ἐπὶ τῆς πρύμνης ὁ λεμβοῦχος κρατεῖ εἰς χεῖρας ξύλον μακρόν, στάλικα ἢ *σταλίκι*, καθὼς τὸ λέγουν ἑλληνίζοντες ἐν ἀγνοίᾳ των, καὶ διὰ τοῦ σταλικίου ὠθεῖ τὴν λέμβον. Ἡ ἐλαφρότης καὶ ἡ ταχύτης της ἀποτελοῦν τὴν δυσκολίαν τοῦ εἴδους τούτου τῆς θαλασσοπλοΐας, καθόσον ἡ ἐλαχίστη ἀνωμαλία δύναται ν' ἀνατρέψῃ καὶ κυβερνήτην καὶ λέμβον. Ἀπαιτεῖται πεῖρα μακρὰ καὶ εὐλυγισία, ἀλλ' ὁ γέρων Καζῆς ἀνεδείχθη ἐξαίρετος εἰσέτι λεμβοῦχος. Κατὰ παράκλησίν μου παρέδωκε τὸ σταλίκι εἰς τὸν νεαρόν του σύντροφον καὶ καθίσας σταυροποδητὶ εἰς τὸ πριάρι ἤρχισε νὰ μᾶς διηγῆται τὰς πρὸ ἑξήκοντα ἐτῶν ἐκδρομὰς εἰς τὴν λίμνην τοῦ «Λόρδου». Δὲν ἔμαθα νέον τι περὶ τοῦ Βύρωνος, ἀλλὰ θὰ ὁμολογήσῃς ὅτι εὐχαρίστως θὰ διέσχιζες καὶ σὺ τὰ νερὰ τοῦ Μεσολογγίου, ἐπὶ τοῦ πριαρίου ἐκείνου, μὲ τὴν Κλείσοβαν ἄντικρύ σου, καὶ μὲ τὸν γέροντα λεμβοῦχον ὁμιλοῦντα περὶ τοῦ ποιητοῦ, τὸν ὁποῖον ἄλλοτε συνώδευεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς λίμνης. Παρεκάλεσα τὸν Καζῆν νὰ φωτογραφηθῇ, ὑποσχεθεὶς νὰ στείλω τὴν εἰκόνα του πρὸς δημοσίευσιν εἰς Ἀγγλικὸν περιοδικόν. Συγκατετέθη προθύμως, μανθάνω δὲ ὅτι ἀτυχής τις κωφάλαλος ἐξασκεῖ εἰς

Digitized by Google

Μεσολόγγι τὸ ἐπάγγελμα φωτογράφου, ὥστε θὰ γείνῃ τοῦ γέροντος ἡ εἰκών. (¹)

Ὁ ἥλιος ἔδυε ὅτε ἀπεχαιρετήσαμεν τὴν Κλείσοβαν. Ἀντὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν διὰ θαλάσσης μέχρι Μεσολογγίου, ἀπεβιβάσθημεν εἰς Τουρλίδα καὶ ἐκεῖθεν ἐπεστρέψαμεν περιπατοῦντες. Ὁποία δύσις μεγαλοπρεπής! Ἑκατέρωθεν τῆς στενῆς ἐπιθαλασσίου ὁδοῦ κατωπτρίζετο ἐντὸς τῶν λιμνῶν ὁ πορφυρόχρυσος οὐρανός. Αἱ ἐπὶ πασσάλων ὑπεράνω τῶν ὑδάτων ὑψούμεναι μικραὶ καλύβαι τῶν ἁλιέων, αἱ *πελάδες*, ἐφαίνοντο ὡς φωλεαὶ γιγαντιαίων φαντασιωδῶν ὀρνέων ἐν μέσῳ τῆς περικυκλούσης ἡμᾶς ἠρέμου καὶ ἡμιφωτίστου ἐρημίας!

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΑ΄

Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος κατεῖχεν ὁ Χρῆστος Μηλιόνης τὰ ἁρματωλίκια τῆς Ἀκαρνανίας, τοῦ Βάλτου καὶ Ξηρομέρου, εἷς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς σφαδαζούσης ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, τῶν περιφανέστερον παραστησάντων εἰς τὸν ἐκπεπληγμένον εὐρωπαϊκὸν κόσμον τὰ δίκαια τοῦ ἀδικουμένου ἔθνους· οὐδέποτε εἶχε συνθηκολογήσει μὲ τοὺς Τούρκους. Τοῦτο ἐκφράζει τρανότερον πάσης ἱστορικῆς μαρτυρίας ὁ στίχος τοῦ δημοτικοῦ ᾄσματος:

Ὅσο εἶν' ὁ Χρῆστος ζωντανός, Τοῦρκο δὲν προσκυνάει.

Ἀλλ' οἱ κρατοῦντες ἦσαν πρόθυμοι πάντοτε νὰ κολακεύωσι τοὺς μέγα δυναμένους ἐκ τῶν ἡμετέρων πολεμιστῶν τῆς ζοφερᾶς ἐκείνης ἐποχῆς, καὶ τὴν μοῖραν ταύτην δὲν διέφυγε καὶ ὁ Χρῆστος Μηλιόνης. Ἐν ἔτει 1747 εἶχεν ἐπέλθει ἀπραξία τῶν πολεμικῶν ἔργων καθ' ὅλην τὴν Ἀκαρνανίαν. Τότε καὶ ὁ Χρῆστος ἠναγκάσθη ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὰς προτάσεις τῶν Τούρκων, καὶ δεχθεὶς τὸ ἁρματωλίκι τῆς Ἀκαρνανίας, ἔμεινεν ἡσυχάζων ἐπί τινα χρόνον.

Τότε συνέβη ἡ φοβερὰ ἐκείνη παρασπονδία, ἣν εὐλόγως ὁ Χρῆστος ἔμελλε νὰ νομίσῃ ἀνήκουστον εἰς τὰ κλεφτικὰ χρονικά, καὶ εἰς τὰς μεταξὺ ἀγάδων καὶ Ἑλλήνων μαχητῶν σχέσεις. Ἡ ἁρπαγὴ τῆς κόρης Βασίλως, τῆς ἀναδεκτῆς τοῦ Μηλιόνη, ἐκίνησε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ κλέφτου. Γνωστὸν ὅτι ἡ πνευματικὴ συγγένεια τοῦ βαπτίσματος ἐνομίζετο τότε πολλῷ σοβαρωτέρα ἢ ὅσον σήμερον νομίζεται συνήθως. Ἂς προστεθῶσιν εἰς ταῦτα καὶ αἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη καὶ τῆς οἰκογενείας τῆς κόρης ἐκείνης.

Τὰ μετὰ ταῦτα διηγήθημεν ἤδη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Κατόπιν τούτων ἐπῆλθεν ἡ ἀποκήρυξις τοῦ *ἁρματωλοῦ* Χρήστου Μηλιόνη ὡς κλέφτου ἥτις δὲν ἐβράδυνε νὰ πεμφθῇ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, διὰ νὰ ἀποδεικνύηται ἑκάστοτε ἀληθεύουσα ἡ ἀρχαία ἐπὶ διχονοίᾳ μομφή, διὰ νὰ μὴ ἐκλίπῃ ποτὲ ἡ πατροπαράδοτος ἐκείνη ἐθνικὴ ἀρά, εὑρέθη καὶ εἷς χριστιανὸς προεστώς, ὁ Πάνος Μαυρομμάτης, πρόθυμος νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Οὗτος συνεξεστράτευσε μετὰ τοῦ Δερβέναγα τῆς Ἀκαρνανίας Μουχτάρ, τοῦ ἐπιλεγομένου Κλεισούρα, κατὰ τοῦ ἡμετέρου ἀνδρείου κλέφτου.

Ἀγνοεῖται ὁ λόγος δι' ὃν ἀπεδόθη τὸ ἐπίθετον τοῦτο εἰς τὸν εἰρημένον Μουχτάρ. Ἀλλ' ἂν ἐπεκλήθη οὕτω, διότι ἦτο ἐπιτήδειος εἰς τὸ νὰ πολιορκῇ εἰς κλεισωρείας τοὺς ἐχθροὺς οὓς ἐπολέμει, οὐδὲν ἀτυχέστερον παρωνύμιον ἠδύνατο νὰ εὑρεθῇ. Πιθανώτερον εἶναι ὅτι ὁ εἰρημένος Μουχτὰρ Κλεισούρας ἠξιώθη τοῦ ἐπιθέτου τούτου, διότι μᾶλλον ἠγάπα νὰ ἀποκλείῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην πρὸς τοὺς πολεμίους συμπλοκήν.

Τεκμήριον τούτου ἦτο ὅτι ἐπὶ τρεῖς μῆνας καὶ δεκαεννέα ἡμέρας, καθ' οὓς ὑπεκρίνετο ὅτι κατεδίωκεν τὸν Χρῆστον Μηλιόνην εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας, οὐδεμίαν ἀψιμαχίαν κατώρθωσε νὰ συνάψῃ πρὸς αὐτόν.

Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι δὲν ἦτο τόσον εὔκολον τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἐφαρμογήν, ὅσον φαίνεται λεγόμενον. Ἀψιμαχία κατὰ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη ἦτο δυσχερέστατον καὶ τραχύτατον ἔργον. Διότι ὁ Χρῆστος πλὴν τῆς προσωπικῆς ἀνδρείας καὶ ἐμπειρίας του εἶχε τοὺς *μονομμάτους*, τοὺς τρομεροὺς ἐκείνους σκοπευτάς, οἵτινες ἐθέριζον τοὺς Τούρκους τόσον κανονικῶς, ὡς νὰ κατεῖχον εἰς χεῖρας τὸ δρέπανον τοῦ Χάρου, τοῦ μόνου ἁρματωλοῦ τῆς ἀρχαίας Ἠπείρου.

Περὶ μέσα Ἀπριλίου τοῦ εἰρημένου ἔτους εἶχε στήσει ὁ Χρῆστος τὸ λημέρι του ἐπὶ ὑψηλοῦ ζυγοῦ ἑνοῦντος δύο ἐξηρμένας κορυφάς. Ἡ θέσις ὠνομάζετο *Ζυγουριά*. Τὸ μέρος τοῦτο ἀπετέλει μικρὰν κοιλάδα, ἔχουσαν ἑκατὸν βημάτων περίμετρον, περιεχομένην μεταξὺ τεσσάρων φυσικῶν προμαχώνων. Οὗτοι ἐσχηματίζοντο ἐκ τεσσάρων ὑψηρεφῶν σκοπιῶν, ἐφ' ὧν συνηλλάσσοντο τέσσαρες ἑκάστοτε ἄγρυπνοι φρουροί, κρατοῦντες τὰ κυρυοφύλλια. Αἱ σκοπιαὶ αὗται ἐκαλοῦντο μὲ λατινικὸν ὄνομα *βίγλαις*· ἐπ' αὐτῶν *ἐβίγλιζον*, ἤτοι ἐφρούρουν, ἐξ ὑπαμοιβῆς οἱ γενναῖοι ἄνδρες τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Προσεδοκᾶτο δὲ ἀπὸ ἡ-

(¹) Ἐδημοσιεύθη αὕτη εἰς τὸ Ἀγγλικὸν περιοδικὸν «Graphic»

Digitized by Google

μέρας εἰς ἡμέραν ἡ ἐπίθεσις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ,

Ἀλλ' εἰς μάτην *ἐβίγλιζον* οἱ κλέφται ἐξ ὑπαμοιβῆς, καὶ εἰς μάτην οἱ σύντροφοί των ἐκοιμῶντο ἀνήσυχοι ἐπὶ τῶν καρυοφυλλίων. Ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας πολὺ ἔμελλε νὰ βραδύνῃ ὅπως ἐφορμήσῃ κατὰ τοῦ ὀρεινοῦ στρατεύματος, ἂν ἔμελλεν ἐντοσούτῳ νὰ ἐφορμήσῃ ποτέ!

Ἐν τούτοις οἱ μονόμματοι δὲν ᾐσθάνοντο κόπον ἐκ τοῦ εἴδους τούτου τῆς ἀσχολίας. Ἦτο γνωστὸν ὅτι καὶ ἂν ἀπεκοιμᾶτό τις αὐτῶν, τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἔκλειε μόνον. Διὰ δὲ τοῦ ἑτέρου ἐξηκολούθει νὰ *βιγλίζῃ* καὶ κοιμώμενος.

Οἱ ἀνδρεῖοι οὗτοι, ὅσοι ἦσαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χρήστου Μηλιόνη (διότι εἶχεν ἤδη προσλάβει διαρκῶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του μετὰ τὴν σουλτανικὴν ἀποκήρυξιν) ἦσαν ἐκλεκτοὶ ἐξ ἐκλεκτῶν, καὶ ἠριθμοῦντο εἰς τεσσαράκοντα. Ἐκτὸς αὐτῶν ἦτο τὸ κύριον σῶμα τῶν κλεφτιῶν, συγκείμενον ἐξ εἰκοσιεννέα. Τέλος ἦσαν πρόθυμοι ἐπίκουροι ἐκ τῶν ὀρεινῶν χωρίων, ἕτοιμοι νὰ σπεύσωσιν ὡς ἐφεδρεία ἐν ἀνάγκῃ, καὶ οἱ τοιοῦτοι ἀνήρχοντο εἰς ὀγδοήκοντα τελείους ἄνδρας.

Τὸ μικρὸν τοῦτο στράτευμα ἠσχολεῖτο ἀπὸ ἑνὸς μηνὸς ὀχυροῦν τὰς προσόδους τῶν ὀρεινῶν κωμῶν καὶ λαμβάνον πᾶν ἄλλο προφυλακτικὸν μέτρον. Εἶχον κατασκευάσει *ταμπούρια* ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα εἰς περιφέρειαν πέντε ἢ ἓξ μιλίων ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ ὄρους. Διότι ἀνελογίζοντο πάντες ὅτι ὁ κίνδυνος ἐπέκειτο, καὶ ἀνεμένετο κρατερὰ ἡ ἐπίθεσις τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Ἐν τούτοις ὁ Χρῆστος δὲν ἀνησύχει παραπολὺ ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης, καὶ εἶχε κρυφίαν ἐλπίδα ὅτι οἱ πολέμιοι δὲν ἔμελλον νὰ δείξωσι τόλμην εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποτρέψῃ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀπὸ πάσης προφυλάξεως, καὶ συνετῶς ἔπραττε λαμβάνων τὰ πρόσφορα μέτρα. Ἐγίνωσκε καλῶς τὸν Μουχτὰρ Κλεισούραν καὶ εἶχε πεποίθησιν ὅτι δὲν θὰ ἐτόλμα οὗτος ν' ἀντεπεξέλθῃ κατ' αὐτοῦ. Ὅσον διὰ τὸν Πάνον Μαυρομμάτην, ἦτο γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι οἱ χριστιανοί, ὅσοι συνεμάχουν μετὰ τῶν Τούρκων, οὐδέποτε εὐνοοῦντο ὑπὸ τῆς τύχης εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των. Τοῦτο ἦτο πρόληψις τὰ μάλιστα διαδεδομένη παρὰ τοῖς χωρικοῖς, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλως ἦτο δικαιότερον οὐδὲ ψυχολογικώτερον τῆς τοιαύτης προλήψεως.

ΙΒ'.

Ἀρχομένου τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, πρωΐαν τινὰ καθ' ἣν ὁ οὐρανὸς ἦτο συνεσκοτασμένος ὑπὸ νεφῶν, εἰς τὰ πρόθυρα αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ τζαμίου, ἐξ οὗ ὁ Μηλιόνης εἶχεν ἀπαγάγει τὸν μακαρίτην κατὴν τῆς Ἄρτης, ἀνεγνώσθη εἰς ἐπήκοον τῶν ἀγάδων τὸ σουλτανικὸν φιρμάνιον, δι' οὗ ὁ Χρῆστος Μηλιόνης, τέως ἀνεγνωρισμένος ἁρματωλὸς τῆς Ἀκαρνανίας, καθῃρεῖτο ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τούτου, καὶ ἐκηρύττετο ἔκπτωτος τῆς σουλτανικῆς εὐνοίας, ἀποστάτης καὶ κλέφτης, ὡς ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας. Προσεκαλεῖτο δὲ πᾶς πιστὸς μουσουλμάνος, ὅπως συλλάβῃ καὶ παραδώσῃ εἰς τὰς ἀρχὰς τὸν κλέφτην τοῦτον, ὡς ἐπικίνδυνον εις τὴν ἀσφάλειαν τῶν πιστῶν ὑπηκόων τοῦ Σουλτάνου.

Ἀξία σημειώσεως εἶνε ἡ ἑπομένη παράγραφος τοῦ συνοδεύοντος τὸ σουλτανικὸν φιρμάνιον *φετφᾶ* τοῦ Σεΐχ-Ἰσλάμη, δι' ἧς ἐχαρακτηρίζετο προσηκόντως ἡ θρησκευτικὴ ἄποψις τοῦ ζητήματος. (Παραθέτομεν τὸ κείμενον κατὰ τὴν τότε ἐπίσημον μετάφρασιν·) «Μὲ τὸ νὰ ἐπάτησεν ὁ Χρῆστος Μηλιόνης τὸ τζαμὶ τοῦ Ταχήρ, τόπον ἱερὸν καὶ ἀπάτητον εἰς τοὺς ἀπίστους, καὶ νὰ ἐξήγειρε τὰ *τζίνια*, ὁποῦ ἐκοιμῶντο ὑποκάτω εἰς τὰς πλάκας, ἕτοιμα διὰ ν' ἁρπάσουν τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν, ὅσοι ἤθελον ἀποθάνει εἰς τὴν ἀληθῆ θρησκείαν, διὰ νὰ τὰ φέρουν εἰς τὸ *Τζεννὲμ* ὅπου μόνοι οἱ ἀληθεῖς πιστοὶ πηγαίνουν....» Διὰ τοὺς λόγους τούτους, πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν εἰρημένων *τζινίων* ἢ πνευμάτων, κατεδικάζετο ὁ Χρῆστος Μηλιόνης καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ νὰ σφαγῶσι, τόσοι τὸν ἀριθμόν, ὅσα ἦσαν τὰ παροργισθέντα *τζίνια*. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς τούτων δὲν ἐμνημονεύετο ῥητῶς ἐν τῷ ἐπισήμῳ κειμένῳ, εἵπετο ὅτι ἀφίνοντο ἐλεύθεροι οἱ μουσουλμάνοι νὰ ὑπολογίσωσι τὸν ἀριθμὸν κατ' ἀρέσκειαν.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν δύο τούτων ἱερῶν ἐγγράφων προὐξένησε τόσον εὐσεβῆ ἐρεθισμόν, ὥστε οἱ καλοὶ ἀγάδες ἦσαν πλήρεις ἀνυπομονησίας πότε νὰ ἐκστρατεύσωσιν. Ἐξ αὐτῆς τῆς Ἄρτης καὶ τῶν πέριξ χωρίων προσῆλθον ἐθελονταὶ περὶ τοὺς ἑκατόν, διότι ὁ κύριος στρατὸς συνέκειτο ἐξ ὀλιγαρίθμων Ἀλβανῶν. Τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἱ ἀγάδες ἀπεχαιρέτιζον τοὺς γονεῖς, τὰς γυναῖκας καὶ τὰς ἀδελφάς των, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν εἶχεν ἀποφασισθῆ νὰ ἐκκινήσωσιν οἱ ἐθελονταὶ ἐξ Ἄρτης.

Ἤδη περὶ τὸ λυκαυγὲς οἱ ἐνθερμότατοι συνῆλθον εἰς τὸ τζαμίον τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἣν ἀπήγγειλε μεγαλοφώνως ὁ ἰμάμης πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτῶν, ἡτοιμάζοντο ν' ἀρχίσωσι τὴν ὁδοιπορίαν. Οἱ βραδύτεροι προσήρχοντο ἀνὰ δύο ἢ καὶ τρεῖς, καὶ ἤδη πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἔμελλον νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς πόλεως. Πρὶν ἢ ἐκκινήσωσιν ἠριθμήθησαν οἱ ἐκστρατεύοντες καὶ εὑρέθησαν ὀγδοήκοντα καὶ εἷς. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν προσῆλθε καὶ ὀγδοηκοστὸς δεύτερος.

Ἦτο οὗτος νεαρὸς Τοῦρκος, ὅστις μόλις ἐφαίνετο δεκαεπταετής. Ἐκ τῶν γειτόνων του κατὰ τὴν πορείαν οὐδεὶς τὸν ἐγνώριζε.

Digitized by Google

— Ποιός εἶν' αὐτός; ἠρώτησέ τις τῶν Τούρκων, ἀφοῦ εἶχον ἐξέλθει ἐκ τῆς πόλεως.

— Δὲν τὸν ξαναεῖδα, ἀπήντησεν ὁ ἐρωτώμενος.

— Οὐδ' ἐγώ, εἶπε τρίτος τις.

— Οὐδ' ἐγώ, ἐπανέλαβεν ἄλλος.

Τέλος ὁ πρῶτος ἐρωτήσας, ὅστις διέπρεπεν ἐπὶ τόλμῃ, ἐθάρρησε ν' ἀπευθύνῃ τὸν λόγον εἰς αὐτόν.

— Ποῖος εἶσαι; τὸν ἠρώτησε.

— Δὲν εἶμαι ἀπὸ τὴν Ἄρταν, ἀπήντησεν ἐρυθριῶν ὁ νεαρὸς Τοῦρκος.

— Ἀπὸ ποῦ εἶσαι;

— Εἶμαι ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν, ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

— Καὶ ποῦ εὑρέθης ἐδῶ;

— Ἦρθα μ' ἕνα καραβάνι.

Καὶ ὁ ὀχληρὸς δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐρωτήσῃ περιπλέον τι.

ΙΓ'.

Τὴν αὐτὴν πρωΐαν θόρυβος, βοὴ καὶ ταραχὴ μεγίστη συνέβη εἰς τὸ σαράγιον τοῦ Χαλὴλ ἐφένδη ἐν Ἄρτῃ.

Ὁ φιλήδονος Τοῦρκος δὲν ἠθέλησε νὰ συνεκστρατεύσῃ μετὰ τοῦ ὁμοθρήσκου του, προφασισθεὶς ὅτι ἡ πνευματικὴ συγγένεια τῆς χριστιανῆς συζύγου του μετὰ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη ἐκώλυεν αὐτόν. Τὸ ἀληθὲς ἦτο ὅτι δὲν ἐπεθύμει ὁ Χαλὴλ ν' ἀφήσῃ τὸ χαρέμιόν του ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῶν ἐν Ἄρτῃ μουσουλμάνων.

Ἀλλὰ περὶ τὴν τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας ἡ μαύρη Φατμά, εἰσελθοῦσα κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τὸν θάλαμον τῆς Βάσως, ὅπως προσφέρῃ αὐτῇ τὸ σύνηθες γάλα, δὲν εὗρεν ἐκεῖ τὴν νεάνιδα. Βεβαίως θὰ κατέβη εἰς τὸν κῆπον τοῦ σεραγίου. Καὶ τοῦτο ὅμως ἦτο ἀσύνηθες. Ἡ παραδεδεγμένη τάξις ἦτο νὰ καταβαίνωσιν ὁμοῦ ἡ Βάσω... καὶ ἡ Φατμὰ εἰς τὸν κῆπον τὴν πρωΐαν.

Τί παθοῦσα ἡ νέα αὕτη χριστιανὴ παρέβη τὸ νόμιμον τοῦτο ἔθος; Μήπως ἔδακνεν ἤδη τὸν χαλινόν, καὶ ἤθελε ν' ἀποσείσῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ συζύγου καὶ αὐθέντου της;

Θὰ ἦτο νόστιμον, μία νέα χριστιανὴ νὰ τολμᾷ νὰ παραβαίνῃ καθεστηκότα νόμιμα, ἅτινα ἐσέβοντο ἀνέκαθεν ὅλαι αἱ χανούμισσαι τοῦ σεραγίου, αἱ ὡραιόταται καὶ εὐγενέσταται. Ἐντούτοις ἡ Φατμὰ ἔσπευσε νὰ καταβῇ εἰς τὸν κῆπον.

Οὐδέν. Ἡ Βασίλω δὲν ἦτο ἐκεῖ.

Ἡ Φατμὰ ἠρεύνησεν ἐπιμελῶς εἰς ὅλας τὰς γωνίας. Οὐδαμοῦ ἀνεῦρε τὴν νέαν. Ἐπανῆλθεν εἰς τοὺς θαλάμους καὶ ἤρχισε δευτέραν ἔρευναν. Οὐδαμοῦ. Κατέβη πάλιν εἰς τὸν κῆπον. Οὐδέν. Ἐξήτασεν εἰς τὰ προαύλια καὶ εἰς τὰ συνεχόμενα ὑπόγεια. Εἰς μάτην.

Τέλος ὑπερέβη τὰ σύνορα, καὶ μετέβη εἰς τοὺς θαλάμους τῶν χανουμισσῶν. Ἡ Βασίλω δὲν ἦτο ἐκεῖ.

Ἐπέστρεψεν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς νέας, καὶ δὲν τὴν εὗρεν.

Ἡ Φατμὰ ἔμελλε παρ' ὀλίγον νὰ παραφρονήσῃ. Βεβαίως ἐὰν ἡ Βάσω ἦτο παροῦσα, καὶ τὴν ἐθεώρει ὄπισθεν δικτυωτοῦ τινος τοῦ χαρεμίου, ἐὰν ἔβλεπε τὸ πρόσωπόν της, ὅπερ εἶχε καταστῇ οἰκτρόν, ἐκστατικόν, καὶ εἶχε λάβει ἡμισελήνου σχῆμα, ἐὰν ἔβλεπε τὸν τρόμον τῶν μελῶν της καὶ τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων της, δὲν θὰ εἶχε τόσην ἀπανθρωπίαν, ὥστε νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τοῦ χαρεμίου.

Τί λόγον νὰ δώσῃ ἡ Φατμὰ εἰς τὸν κύριόν της, ἀφοῦ οὗτος τῇ εἶχεν ἐμπιστευθῇ τὴν νέαν ἐκείνην *σεβιλμὲκ* (τὴν ἀγαπωμένην) καὶ τῇ εἶχεν εἰπεῖ· «Μοῦ ἀποκρίνεσαι, Κουζούμ, μὲ τὸ κεφάλι σου·» τί λόγον νὰ δώσῃ, ἂν ὁ κύριός της ἤρχετο τὴν στιγμὴν ταύτην, ὡς καὶ ἔμελλε νὰ ἔλθῃ, νὰ τὴν ἐρωτήσῃ·—Ποῦ εἶναι ἐκείνη, Φατμά;

— Τὸ κεφάλι μου, ἐψιθύριζεν αὐτομάτως ἡ δυστυχὴς μαύρη.

Ἀλλ' ὄχι· δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φύγῃ οὕτως ἡ *σεβδισμὲκ* (ἡ βιαζομένη ν' ἀγαπᾷ). Αἱ θύραι τοῦ χαρεμίου δὲν ἠνοίγοντο εὐκόλως. Πῶς ἠδύνατο νὰ δραπετεύσῃ; Κάπου θὰ εἶναι κρυμμένη.

Καὶ ἡ Φατμὰ ἤρχιζε νέαν ἔρευναν, εἰς τοὺς διαδρόμους, εἰς τοὺς θαλαμίσκους, εἰς τὰ ἑρμάρια. Τέλος ἡ Βάσω δὲν εὑρίσκετο. Ἀναμφιβόλως θὰ εἶχε φύγει.

Ὦ, αὐταὶ αἱ χριστιαναί! Πάντοτε ἄπιστοι ἦσαν καὶ θὰ εἶναι.

Καὶ προσήγγιζεν ἤδη ἡ φοβερὰ στιγμὴ καθ' ἣν ἔμελλε νὰ παρουσιασθῇ ὁ Χαλὴλ ἐφένδης.

Ἡ Φατμὰ ἔλαβε γενναίαν ἀπόφασιν. Ἀφοῦ ἐκείνη ἡ *Σεβεμεμὲκ* (ἡ μὴ δυναμένη ν' ἀγαπᾷ) ἔφυγεν, ἀφοῦ ἔγεινεν ἄφαντος, καὶ ἡ Φατμὰ ἔμελλεν ἂν ὄχι νὰ θανατωθῇ, τοὐλάχιστον νὰ μαστιγωθῇ ἀπανθρώπως, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ σφάλμα ἐκείνης, διατί νὰ μὴ φύγῃ καὶ αὐτή, ἀθῷα οὖσα, διὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τῆς μανιώδους ὀργῆς τοῦ κυρίου της. Καὶ ἐκείνη μὲν ἡ *σεβδεσμὲκ* θὰ ἔφυγε διὰ μαγείας (τοῦτο δὲν εἶναι ζήτημα) διότι τοὺς κλεῖδας τοῦ χαρεμίου τὰς κατέχει ἡ Φατμά, αὐτὴ ὅμως, ἂς ἔχῃ δόξαν ὁ Ἀλλάχ, δὲν ἔχει ἀνάγκην μαγείας, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ μεταχειρισθῇ τοὺς κλεῖδας ἃς κατέχει, διὰ ν' ἀνοίξῃ τὰς θύρας τοῦ χαρεμίου καὶ νὰ δραπετεύσῃ.

Καὶ ἄνευ περαιτέρω σκέψεως ἠρεύνησεν εἰς τοὺς θυλάκους τῆς ἐσθῆτός της, διὰ νὰ εὕρῃ τοὺς κλεῖδας. Ὢ ἔκπληξις! Αἱ κλεῖδες δὲν ἦσαν ἐκεῖ. Αἱ κλεῖδες εἶχον γείνει ἄφαντοι μετὰ τῆς Βάσως.

Τότε μόνον ἀνελογίσθη ἡ Φατμά, ὅτι τῷ ὄντι ἂν δὲν τῆς ἔκλεπτεν ἡ χριστιανὴ τοὺς κλεῖδας, δὲν ἠδύνατο νὰ φύγῃ, διότι ἄνευ τῶν κλειδῶν

Digitized by Google

δὲν ἠδύνατο ν' ἀνοίξῃ τοῦ χαρεμίου τὰς θύρας, καὶ τότε ᾤκτειρε τὴν ἀφέλειαν ἑαυτῆς, ὡς μὴ προφυλαττομένης μετ' ἀρκούσης δυσπιστίας ἀπὸ τῆς δεσμώτιδος. Ἀλλ' τοῦτο ἦτο ἱκανὸς λόγος διὰ νὰ παραφρονήσῃ τις.

Ἀλλ' ἡ Φατμὰ εἶχε συνέλθει ἐκ τῆς πρώτης ἐκπλήξεως, καὶ ἠδύνατο ἤδη νὰ συναρμόζῃ κανονικῶς τὰς σκέψεις της. Ὅθεν διενοήθη εὐθὺς ὅτι ἀφοῦ ἡ χριστιανὴ εἶχε κλέψει τὰς κλεῖδας, πιθανὸν νὰ ἄφησε τὰς θύρας ἀνοικτάς, ἐκτὸς ἂν εἶχε τὴν ἀταραξίαν νὰ κλειδώσῃ ἅμα ἐξελθοῦσα, πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν, καὶ νὰ ἀποκομίσῃ φεύγουσα τὰς κλεῖδας. Ἡ Φατμὰ ἔσπευσε πάραυτα νὰ καταβῇ εἰς τὴν θύραν.

Τῷ ὄντι αἱ κλεῖδες ἦσαν ἐκεῖ, καὶ ἡ θύρα ἦτο ἀνοικτὴ εἰσέτι. Ἡ δύστηνος νέα δὲν ἐτόλμησεν ἢ δὲν διενοήθη νὰ λάβῃ τὰς κλεῖδας μεθ' ἑαυτῆς. Ἡ Φατμὰ ἀφῆκε κραυγὴν χαρᾶς. Τῇ ἐφάνη ὅτι ἡ θέσις της ὡς καταδίκου ἐπαισθητῶς ἠλαφρύνθη.

Ἡ Μαύρη προεμελέτα ἤδη τὴν ἀπολογίαν, ἣν ἔμελλε ν' ἀπαγγείλῃ ἐνώπιον τοῦ κυρίου της. Ἐκλείδωσεν ἔσωθεν τὴν θύραν, ἔθηκε τὰ κλειδία εἰς τὸν βαθὺν θύλακον τῆς ἐσθῆτός της καὶ ἀνέβη εἰς τοὺς θαλάμους. Αὐθορμήτως εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μὴ φύγῃ. Ἐμέμφετο δ' ἑαυτὴν ὅτι εἶχε συλλάβει πρὸ μικροῦ τὴν ἰδέαν τῆς ἀποδράσεως.

Τῷ ὄντι πᾶσα φιλαυτία εἶνε εὐξήγητος, καὶ ἡ φιλαυτία τοῦ δεσμοφύλακος δὲν εἶναι ἧττονος σεβασμοῦ ἀξία. Ἀφοῦ εἶχε τὰς κλεῖδας, ἡ Φατμὰ ἔσωζε τὴν φιλαυτίαν της, ἔμελλε νὰ δείξῃ τὰς κλεῖδας ταύτης πρὸς τὸν κύριόν της καὶ νὰ τῷ εἴπῃ· (Ἐννοεῖται ὅτι θὰ ἐψεύδετο, ἀλλ' ἄνευ ψεύδους οὐδεμία ὑπόθεσις εὐοδοῦται). Θὰ τῷ ἔλεγεν ἄρα, ὅτι αἱ κλεῖδες αὗται ἦσαν εἰς τὰς χεῖράς της, ὅτι οὐδέποτε ἀπέβαλεν αὐτάς, ὅτι ἡ θύρα τοῦ χαρεμίου οὐδέποτε ἀνεῴχθη, καὶ ὅμως ἡ νέα χριστιανὴ κατώρθωσε νὰ γείνῃ ἄφαντος. Τίνι τρόπῳ; Ἡ Φατμά, ἀμαθὴς Μαύρη, δὲν ἐγίνωσκε τὰ μυστήρια τῆς μαγείας, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ κατὰ ποῖον τρόπον ἐδραπέτευσεν ἡ χριστιανή. Ὑπάρχουσιν ἄπειροι καταχθόνιοι τρόποι καὶ μέθοδοι ἀνεξήγητοι, ἃς πᾶς ἕκαστος ἀγνοεῖ. Ἠδύνατο νὰ εἰξεύρῃ ἡ Φατμὰ τίνος τούτων ἦτο ἔμπειρος ἡ δραπέτις; Ἤρκει ὅτι αὐτὴ δὲν τῇ ἔδωκε τὰ κλειδία, ἄλλως, συνειδυῖα τὴν τύχην ἥτις ἀπέκειτο αὐτῇ, ἤθελε φύγει μετὰ τῆς δραπέτιδος. Διότι προκριτώτερον βεβαίως ἦτο νὰ χάσῃ τὴν ζωήν της εἰς τὸν παρόντα κόσμον, καὶ αὐτὴν τὴν μέλλουσαν ἀνάπαυσιν εἰς τὴν αἰωνιότητα, ἢ νὰ στερηθῇ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ κυρίου της. Ἦτό ποτε δυνατὸν νὰ φυγαδεύσῃ ἡ Φατμὰ τὴν ἄπιστον ἐκείνην; Ποῖον συμφέρον θὰ εἶχε νὰ πράξῃ τοῦτο; Ἡ Μαύρη αὕτη ἦτο γνωστὴ εἰς τὸν ἐφένδην Χαλήλ. Οὐχὶ μόνον εἰς αὐτὸν ἦτο γνωστή, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πατέρα του, ὃν εἶχε παιδιόθεν ὑπηρετήσει, καὶ αὐτὰ τὰ κόκκαλα τῶν τεθνεώτων ἠδύναντο νὰ μαρτυρήσωσι περὶ τῆς ἀφοσιώσεώς της. Ταῦτα ἔμελλε νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Χαλήλ, καὶ ἂν δὲν τὸν ἔπειθεν, εὐτυχὴς θὰ ἦτο ἔχουσα τὴν συνείδησιν ἀναπαυμένην.

Ἄλλως δὲ ἡ δυστυχὴς Μαύρη δὲν ἐτόλμα νὰ ὑπερβῇ τὸν οὐδὸν τοῦ σεραγίου, καὶ τὸ πρᾶγμα ἦτο εὐνόητον. Ὁ κόσμος ἐφαίνετο πρὸς αὐτὴν πέλαγος ἄπειρον καὶ ἀτέραμνον. Ἡ σφαῖρα αὐτῆς, ἐν ᾗ ἀνετράφη, ἧς τὸν ἀέρα ἀνέπνευσεν, ἦτο τὸ χαρέμιον. Πέραν τοῦ χαρεμίου οὐδὲν ἐγίνωσκε. Τὰ πάντα ἐνέπνεον αὐτῇ τρόμον. Ποῦ νὰ μεταβῇ πτωχὴ γυνή, ἤδη πρεσβῦτις, ἂν ἔφευγε τὴν φιλόξενον στέγην, ὑφ' ἣν εἶχεν ἀνατραφῇ. Ἐπὶ τέλους ἐφαντάζετο ὅτι φεύγουσα συνήντα καθ' ὁδὸν τὸν κύριόν της, ἔφιππον ἐπιστρέφοντα μετὰ δύο ἢ τριῶν ἀκολούθων ἐκ τῆς ἑωθινῆς εἰς τὰ κτήματά του ἐκδρομῆς.

— Ποῦ πηγαίνεις, Φατμά;

Εἰς τοιαύτην ἐρώτησιν τί ἄλλο ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ ἡ πτωχὴ Μαύρη, εἰμή:

— Ἔρχομαι νὰ σ' εὕρω, ἐφέντη μου.

— Καὶ τί μὲ θέλεις;

Εἰς τὴν δευτέραν ταύτην ἐρώτησιν τί θὰ ἀπήντα;

— Ἐφέντη, ἡ Ῥωμηὰ ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Χαρέμι....

Βεβαίως, διότι αἱ ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις μεταξὺ δεσπότου καὶ δούλης συνέχονται ὡς κρίκοι τῆς αὐτῆς ἁλύσου, καὶ εὐθὺς ὡς συνήντα ἡ Μαύρη τὸν Χαλήλ, οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ. Διότι ἄλλως ὤφειλε νὰ εἴπῃ ὅτι φεύγει ἀπὸ τὸ χαρέμιον. Ἀλλὰ τότε ὁ Χαλήλ, καθ' ὅλα τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα, θὰ τὴν συνελάμβανε, καὶ θὰ διέταττε νὰ μαστιγωθῇ καὶ νὰ καθειρχθῇ ὡς δραπέτις. Ὅθεν οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἢ νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν τύχην της. Ἀλλ' ἕνεκα τῆς ταραχῆς ἐν ᾗ διετέλει ἡ δυστυχὴς Μαύρη, κατήντησε νὰ ἐκλαμβάνῃ ὡς πραγματικὴν τὴν καθ' ὁδὸν συνάντησιν μετὰ τοῦ κυρίου της, ἣν ἐφαντάζετο. Ὅθεν ἀνωρθώθη αὐτομάτως, καὶ ἦτο ἑτοίμη νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ οἴκου, σπεύδουσα νὰ συναντήσῃ τὸν Χαλήλ, ὅπως ἀπολογηθῇ. Ἀλλὰ δὲν προέλαβε. Τὴν αὐτὴν στιγμὴν εἰσήρχετο ὁ Χαλὴλ εἰς τοὺς θαλάμους τοῦ χαρεμίου.

(Ἕπεται συνέχεια).

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ἐθνικότης ταπεινουμένη, ὁμοιάζει ποταμῷ στερεύσαντι καὶ ἀποξηρανθέντι. Ἀποκαλύπτει τοὺς κροκοδείλους, οἵτινες ἐν τῇ ἰλύϊ αὐτοῦ ἐκρύπτοντο βαθύτατα.

Digitized by Google

Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΙΑΣ

Ἀνατροφὴ τῶν βασιλοπαίδων.

Ἂν καὶ εἴκοσι δύο ἔτη μόνον παρῆλθον, ἀφ' ὅτου ὁ ὅλως ἀπροσδόκητος θάνατος τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου ἀφήρεσε τῆς βασιλίσσης τὸν ἀφωσιωμένον σύζυγον, τῶν βασιλικῶν τέκνων φιλόστοργον καὶ πεφιλημένον πατέρα, καὶ τοῦ ἔθνους ὅλου ἕνα τῶν σοφωτέρων συμβούλων, ἤδη ὁ βίος αὐτοῦ ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἱστορίας. Ἐκ τῆς θαυμαστῆς βιογραφικῆς πραγματείας τοῦ Σὶρ Θεοδώρου Μαρτίνου δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ὀρθὴν γνώμην περὶ τοῦ τελείου χαρακτῆρος καὶ τῶν μεγάλων διανοητικῶν δυνάμεων τοῦ ἡγεμόνος τούτου. Ὁ πρίγκηψ Ἀλβέρτος, δεύτερος υἱὸς τοῦ τότε βασιλεύοντος δουκὸς τοῦ Κοβούργ, ὑπῆρξε τύπος ἀνδρείας καὶ ἱπποτικῆς καλλονῆς. Ὅτε δὲ ἔγεινε σύζυγος τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, ἦτο νεώτατος, μὴ συμπληρώσας ἔτι τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, αὕτη δὲ ὑπερέβαινεν αὐτὸν μόνον κατὰ τρεῖς μῆνας. Ἀλλ' ὅμως διὰ τῆς ἰσχύος τοῦ χαρακτῆρος καὶ σπανίας διανοητικῆς ἐνεργείας, συνενουμένων πρὸς ἐντελῆ αὐτοκυριαρχίαν καὶ σταθερὰν ἀφοσίωσιν πρὸς τὰ καθήκοντα τῆς θέσεως αὐτοῦ, κατώρθωσε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην καὶ εὔνοιαν λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ ζηλοτύπως ἐπαγρυπνῶν ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ προνομίων αὐτοῦ, οὐχ ἧττον, ἅπαξ μανθάνων νὰ ἐμπιστευθῇ καὶ ν' ἀγαπᾷ, γινώσκει νὰ δεικνύῃ καὶ μεγάλην γενναιότητα.

Ἔχων θαυμαστὴν ἀντίληψιν καὶ φιλομάθειαν, ἐξῳκειώθη ταχέως πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτεύματος, πρὸς τὴν κοινωνικὴν καὶ ἀγροτικὴν κατάστασιν, πρὸς τὰς βιομηχανικὰς καὶ ἐμπορικὰς σχέσεις τῆς θετῆς πατρίδος αὐτοῦ. Εἰς τὴν θέσιν ἣν κατεῖχε, τοῦ ἐμπιστευτικοῦ συμβούλου τῆς Ἀνάσσης, ἀπέδειξε μεγίστην σύνεσιν, ἀποκτήσας τὴν εὔνοιαν καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν διαφόρων ὑπουργῶν, οἵτινες ἀλληλοδιαδόχως ἦλθον εἰς τὰ πράγματα· ἐνῷ καὶ ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἐν γένει, ἐφ' ὅσον μᾶλλον ἐγνωρίσθη, τοσοῦτον ἐξετιμήθη ἡ γνησία αὐτοῦ ἀξία. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον ὅλων εἶνε ἡ μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ θαυμασμοῦ ὁμολογία δύο ἐθνῶν ὅτι διὰ τῆς ἐπιρροῆς αὐτοῦ ἀνεπτύχθη ἐν τῷ μέσῳ τῆς λαμπροτέρας ἐν Εὐρώπῃ Αὐλῆς οἰκογενειακὸς βίος τοσοῦτον τέλειος, ἕνεκα τῆς ἁγνότητος καὶ τῶν θελγήτρων αὐτοῦ, ὥστε ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς λαμπρὸν παράδειγμα εἰς ἑκάστην ἐν τῇ πατρίδι οἰκογένειαν. Ἐνῷ μὲν ἀφ' ἑνὸς συνεμερίζετο μετὰ τῆς Βασιλίσσης τῶν κόπων καὶ φροντίδων τοῦ κράτους, ἀφ' ἑτέρου ἐνησχολεῖτο νὰ ποιήσῃ ἁρμοδίους μεταβολὰς καὶ πρακτικὰς διατάξεις ἐν τῷ Βασιλικῷ οἴκῳ καὶ κατώρθωσε διὰ τῆς σταθερᾶς ἐπιμονῆς εἰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας ἀνεγνώρισεν ὡς ὀρθάς, νὰ ποιήσῃ τὸν βίον εὐτυχῆ καὶ εἰρηνικὸν δι' ὅλους τοὺς περὶ αὐτόν. Ὅθεν ἡ Βασιλικὴ οἰκογένεια τῆς Ἀγγλίας, εἴτε διέτριβεν εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ Ἀνάκτορα τοῦ Οὐΐνδσορ, εἰς τὸ Λονδῖνον ἢ εἰς Ὀσβόρνην, τὴν ὡραιοτάτην ἐξοχικὴν διαμονήν, ἢ καὶ εἰς Βαλμοραλ, παρὰ τὰ ἄγρια τῆς Σκωτίας ὄρη, πανταχοῦ ἠδύνατο ν' ἀπολαύσῃ τὴν εὐδαιμονίαν ἠρέμου βίου ἐν τῷ μέσῳ τῶν σφοδροτέρων πολιτικῶν θυελλῶν τῆς ἐποχῆς ἡμῶν.

Μία τῶν κυριωτέρων ἀρχῶν, ἥτις διετηρήθη εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν βασιλικῶν τέκνων, ἦτο ὅτι ἐνῷ ἐλάμβανον τὴν καλλιτέραν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν μόρφωσιν, ὅπως προετοιμασθῶσι διὰ τὴν ὑψηλὴν θέσιν ἣν ἔμελλον κατόπιν νὰ κατέχωσιν, οὐδαμῶς ἔπρεπε νὰ ἔρχωνται εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ πραγματικοῦ βίου τῆς Αὐλῆς. Αἱ κυρίαι τῆς τιμῆς τῆς βασιλίσσης μόλις ἐγνώρισαν τὰ τέκνα αὐτῆς, διότι μόνον ἐνίοτε ἐνεφανίζοντο διὰ στιγμάς τινας μετὰ τὸ γεῦμα, ἢ ὅτε συνώδευον τοὺς γονεῖς αὐτῶν εἰς τὸν ἐφ' ἁμάξης περίπατον. Ἡ δὲ περὶ αὐτῶν φροντὶς ἀποκλειστικῶς ἀνετέθη εἰς πρόσωπα κατέχοντα τὴν πλήρη ἐμπιστοσύνην τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ πρίγκιπος συζύγου, πρὸς τὰ ὁποῖα ἠδύναντο κατ' εὐθεῖαν νὰ διαλέγωνται. Οἱ βασιλικοὶ γονεῖς πάντοτε διηρεύνων καὶ τὰς μικροτέρας λεπτομερείας τῶν ὅσων ἐπράττοντο διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν τῶν τέκνων αὐτῶν.

Παρελθόντων τῶν πρώτων τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐτῶν, τὰ βασιλικὰ τέκνα ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν φροντίδα Ἀγγλίδων, Γαλλίδων καὶ Γερμανίδων διδασκαλισσῶν, αἵτινες ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν διευθυντρίας, αὗται δὲ συνώδευον τὰ τέκνα εἰς τοὺς περιπάτους καὶ ἐπέβλεπον τὰ παίγνια αὐτῶν.

Ταχέως δὲ εἰς τὰ τῶν ξένων γλωσσῶν μαθήματα προσετέθησαν τὰ τῆς μουσικῆς καὶ ἰχνογραφίας, πρὸς τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο ἐδείκνυεν ἰδιαιτέραν κλίσιν ἡ μικρὰ πριγκίπισσα Ἀλίκη, ἡ δευτέρα θυγάτηρ τῆς βασιλίσσης. Νεαρά, ἀνθηρὰ καὶ ὑγιής, εὔθυμος, ἱλαρὰ καὶ φιλοπαίγμων ἡ Ἀλίκη ἐτέρπετο εἰς σωματικὰς ἀσκήσεις, ὡς τὴν γυμναστικήν, παγοδρομίαν, κτλ. κυρίως δὲ ἠγάπα τὴν ἱππασίαν. Ἐντούτοις παρεῖχεν ἅμα τεκμήρια ἀληθοῦς ἀγαθότητος καὶ λεπτῆς φροντίδος περὶ τῶν ἄλλων. «Ἐνθυμοῦμαι καλῶς», διηγεῖται ἡ κυρία Μύλλερ, ἥτις ἐχρημάτισε θεράπαινα τῆς βασιλίσσης, «ὅτι ἀπήντησα ποτὲ τοὺς βασιλόπαιδας παίζοντας ἐν τῷ διαδρόμῳ, ἐνῷ διηρχόμην, ὁ δὲ πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας ἠθέλησε ν' ἀστειευθῇ περὶ τοῦ ὑπερβάλλοντος ἀναστήματός μου. Τότε ἡ πριγκίπισσα Ἀλίκη εἶπε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς μεγαλοφώνως ὥστε ν' ἀκούσω κ'

Digitized by Google

ἐγώ: «Εἶναι ὡραῖον νὰ εἶνέ τις ὑψηλός· ὁ πατήρ μας ἐπιθυμεῖ νὰ εἴμεθα ὅλοι ὑψηλοί.» Ἐν γένει ἡ καλοκἀγαθία αὐτῆς ἐδεικνύετο εἰς ὅλας της τὰς πράξεις. Ὁσάκις ἤθελεν ὑποθέσει ὅτι προσεβλήθη τις, πάντοτε προσεπάθει νὰ ἐξομαλύνῃ τὰ πράγματα.»

Συχνάκις τὰ βασιλικὰ τέκνα παρίστανον μικρὰ δράματα κατὰ τὰς διαφόρους ἐπετείους τῆς οἰκογενείας, τοῦτο δ' ἐγίνετο ἐν μέρει καὶ πρὸς ἀπόκτησιν εὐχερείας εἰς τὰς ξένας γλώσσας. Εἰς ταῦτα διεκρίνετο ἡ μικρὰ Ἀλίκη. Οὐδέποτε παρέστησε παιδίον τι τὸ μέρος τοῦ ἀρχιερέως Ἰωὰδ εἰς τὴν *Ἀθαλίαν* τοῦ Ρακίνα μετὰ περισσοτέρας ἀξιοπρεπείας ἢ μὲ πλέον εὐχάριστον ἀπαγγελίαν.

Κατὰ πολλοὺς τρόπους ἐξηγείρετο εἰς τοὺς βασιλόπαιδας ἡ αἴσθησις ὅτι δύνανται ἀνεξαρτήτως νὰ πράττωσί τι πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἄλλων. Τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἑλβετικὴ καλύβη εἰς τὴν Ὀσβόρνην ἐχρησίμευε διὰ τοῦ μουσείου αὐτῆς, μαγειρείου καὶ μικρῶν κήπων, πρὸς μάθησιν τῶν οἰκιακῶν ἔργων, καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὀφείλει νὰ διευθύνῃ τις μικρὸν οἶκον. Οἱ γονεῖς αὐτῶν προσεκαλοῦντο ἐκεῖ ὡς ξένοι ἵνα γευματίσωσιν ἐκ τῶν φαγητῶν, ἅτινα ἰδίαις χερσὶν ἡτοίμαζον αἱ ἡγεμονίδες, καὶ ἐκεῖ ὡσαύτως ἕκαστον παιδίον ἠδύνατο ἐλευθέρως νὰ ἐκλέγῃ κατ' ἀρέσκειαν οἵαν δήποτε ἤθελε ἐνασχόλησιν καὶ νὰ χαίρῃ πλήρη ἐλευθερίαν.

Καὶ ὁ ἐν Σκωτίᾳ βίος, ἀπηλλαγμένος τῶν περιορισμῶν τῆς ἐν τῇ Αὐλῇ ζωῆς, ἔφερε τοὺς βασιλόπαιδας εἰς στενοτέραν ἐπαφὴν πρὸς τὰς κατωτέρας τάξεις, καὶ παρεῖχεν αὐτοῖς ἀφορμὴν νὰ συμπαθῶσι πρὸς τοὺς πτωχούς.

Εἶχον ἄδειαν νὰ ἐπισκέπτωνται καὶ τὰς πτωχοτέρας καλύβας, καὶ μάλιστα παρεκινοῦντο εἰς τοῦτο. Εἰς τὰς τοιαύτας ἐπισκέψεις ἀναμφιβόλως διηγέρθη κατὰ πρῶτον ἐν τῇ πριγκιπίσσῃ Ἀλίκῃ οἶκτος ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ ἔνθερμος ἐπιθυμία νὰ βοηθῇ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας. Γνωρίζομεν πῶς αἱ πρῶται αὗται ἐντυπώσεις εἰς τὸν κατόπιν βίον ὤθησαν αὐτὴν ἵνα θεμελιώσῃ τινὰ ἐκ τῶν εὐγενεστέρων καὶ εὐεργετικωτέρων φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων.

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1860 ἡ βασίλισσα μετὰ τοῦ πρίγκηπος συζύγου ἐδέχθησαν πολλοὺς ξένους εἰς τὸ Οὐίνδσορ ἕνεκα τῶν ἱπποδρομιῶν τοῦ Ἄσκοτ, και μεταξὺ ἄλλων τὸν βασιλέα τῶν Βέλγων καὶ τοὺς δύο πρίγκιπας Λουδοβῖκον καὶ Ἑρρῖκον τῆς Ἔσσης, υἱοὺς τοῦ ἡγεμόνος Καρόλου. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν δ' αὐτῶν ὁ πρίγκηψ σύζυγος ἔλεγε πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ βαρῶνον Στόκμαρ, ὅτι ἀναμφιβόλως ἐγεννήθη ἀμοιβαῖον ἐνδιαφέρον μεταξὺ τοῦ πρίγκιπος Λουδοβίκου καὶ τῆς Ἀλίκης, καὶ ὅτι προσέδοκα προτάσεις ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ νέου Ἡγεμόνος.

Ὄντως δὲ μετ' οὐ πολὺ ἐπιστολὴ ἐλήφθη παρὰ τῆς πριγκιπίσσης Φρειδερίκου Γουλιέλμου ἐκ Βερολίνου, ἀναγγέλλουσα ὅτι διεπραγματεύετο μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Λουδοβίκου, ἡγεμονίδος τῆς Ἔσσης, ἥτις ἐπληροφόρησεν αὐτὴν περὶ τοῦ πρὸς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς ἐνδιαφέροντος τοῦ υἱοῦ της. Συνεφωνήθη δὲ ἵνα, περατωθέντος τοῦ κατὰ τὸ φθινόπωρον σκοπουμένου ταξειδίου τῆς Βασιλίσσης καὶ τοῦ συζύγου αὐτῆς εἰς Γερμανίαν, ὁ νέος πρίγκηψ ἐπισκεφθῇ ἐκ δευτέρου τὴν Ἀγγλίαν, λαμβάνων ἄδειαν ἀπουσίας. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπραγματοποιήθη, καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ Οὐίνδσορ τὸν Νοέμβριον. Τῇ 30 Νοεμβρίου ἡ Βασίλισσα ἔγραφεν εἰς τὸ Ἡμερολόγιον αὐτῆς:.......«Περατωθέντος τοῦ γεύματος, ἐνῷ συνδιελεγόμην μετὰ τῶν Κυριῶν, παρετήρησα τὴν Ἀλίκην καὶ τὸν Λουδοβῖκον συνομιλοῦντας ἔμπροσθεν τῆς ἑστίας μετὰ πλείονος ζήλου παρὰ τὸ σύνηθες, καὶ ὅτε διῆλθον πρὸ αὐτῶν, ἵνα μεταβῶ εἰς τὴν ἄλλην αἴθουσαν, ἀμφότεροι μὲ ἐπλησίασαν, καὶ ἡ Ἀλίκη ὅλως συγκεκινημένη μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ Λουδοβῖκος ἐζήτει αὐτὴν εἰς γάμον. Εἰς τὴν θέσιν εἰς ἣν εὑρισκόμεθα, ἠδυνάμην μόνον νὰ σφίξω τὴν χεῖρα αὐτοῦ λέγουσα «Βεβαίως», καὶ ὅτι θὰ περιμένωμεν αὐτὸν ἀργότερα εἰς τὸ δωμάτιον ἡμῶν.— Διήλθομεν ὅπως ἠδυνάμεθα τὴν ἑσπέραν. Κατόπιν δὲ ἡ Ἀλίκη ἦλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ἡμῶν συγκεκινημένη..... Ὁ Ἀλβέρτος ἔστειλε προσκαλῶν τὸν Λουδοβῖκον νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ ἰδιαίτερον αὐτοῦ δωμάτιον, ὕστερον ἐφώναξε τὴν Ἀλίκην καὶ ἐμέ.......... Ὁ Λουδοβῖκος ἔχει θερμὴν καὶ εὐγενῆ καρδίαν. Ἠσπάσθημεν τὴν φιλτάτην ἡμῶν μικρὰν Ἀλίκην, ἐγκωμιάζοντες αὐτὴν πρὸς τὸν Λουδοβῖκον. Ἀφοῦ δ' ἔτι ὀλίγον συνωμιλήσαμεν ἀπεχωρίσθημεν. Ἦτο τῷ ὄντι στιγμὴ συγκινητική.

Ἐπειδὴ τὸ συνοικέσιον συνήφθη ἕνεκα ἀμοιβαίου ἐνδιαφέροντος, ἡ εὐτυχία τῶν νέων ἦτο μεγίστη.

Ὁ πρίγκηψ Λουδοβῖκος διέμεινεν εἰς Ἀγγλίαν ἕως μετὰ τὰ Χριστούγεννα, καὶ ἡ ἑορτὴ ὑπῆρξεν ἔτι φαιδροτέρα δι' ὅλους ἕνεκα τῆς εἰς τὴν οἰκογένειαν προσθήκης φιλτάτου καὶ ἀκμαίου υἱοῦ, ὡς ὁ πατὴρ τῆς Ἀλίκης ὠνόμαζεν αὐτόν.

Ἡ βασίλισσα ἀνήγγειλε τῇ Βουλῇ τὸν προκείμενον γάμον τῆς πριγκιπίσσης, ἡ δὲ εἴδησις αὕτη προυκάλεσε γενικὴν εὐχαρίστησιν, καὶ ὅτε ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἐπρόκειτο περὶ προικὸς τῆς πριγκιπίσσης, καὶ τὸ ζήτημα ἐτέθη εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, παμψηφεὶ ἐχορηγήθη αὐτῇ ὡς προὶξ ποσὸν 30,000 λιρῶν μετ' ἐτησίας προσόδου 600 λιρῶν.

(Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ)

ΜΠΕΣΣΗ ΜΑΣΩΝΟΣ

Digitized by Google

ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΚΟΝΙΚΛΟΥ

Ὁ κ. Λαβὸρδ δημοσιεύει ἐν τῇ *Ἐπιστημονικῇ Ἐπιθεωρήσει* περίεργον ἱστορίαν κονίκλου, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τετραετίαν καλῶς ἐγνώρισαν πάντες οἱ θαμῶνες τοῦ φυσιολογικοῦ μουσείου.

«Ἦτο, γράφει ὁ Λαβόρδ, συνήθης κατοικίδιος κόνικλος προωρισμένος, ὡς καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ, νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὰς δοκιμὰς τοῦ Ἀνατομείου, Πράγματι, ἔφθασεν ἡ σειρά του, μετὰ δὲ τὴν τομὴν τοῦ νεύρου τοῦ προσώπου ἐτέθη εἰς μίαν γωνίαν τοῦ Ἀνατομείου, ἐντὸς μικροῦ κιβωτίου, ὅπου ἔτρωγε καὶ ἐκοιμᾶτο.

Θεραπευθεὶς καὶ μείνας ἐν τῷ Ἀνατομείῳ. ἐξοικειώθη καὶ σχεδὸν ἐθώπευε, κατὰ τὸν ἰδιάζοντα αὐτῷ τρόπον, τοὺς θαμῶνας τοῦ Ἀνατομείου, ἀλλ' ἐδυσπίστει πρὸς τοὺς ξένους, ἀνθρώπους ἢ ζῷα, καὶ ἦτο πρόθυμος νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν, κατὰ τῶν ζῴων ἰδίως.

Ἔζη ἐν μεγίστῃ ἁρμονίᾳ μετὰ δύο κυνῶν, ἀπὸ πολλοῦ εὑρισκομένων ἐν τῷ Ἀνατομείῳ καὶ ὡς αὐτὸς ἐλευθέρων, ἀλλ' ἐὰν τὸν παρηνώχλουν ἢ τὸν ἀνησύχουν διεξεδίκει γενναίως τὰ δικαιώματά του. Ἦτον ὅμως τρομερὸς πρὸς τοὺς ξένους κύνας, τοὺς τυχαίως εἰσερχομένους εἰς τὸ Ἀνατομεῖον ἢ περιφερομένους εἰς τὰ πέριξ αὐτοῦ. Διότι ὁ Βερτρὰν— οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ κόνικλος— ὑπερέβαινε συνεχῶς καὶ μετ' εὐχαριστήσεως τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας του οὐ μόνον περιφερόμενος εἰς τὰς αὐλάς, ἀλλὰ προβαίνων καὶ μέχρι τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς, πρὸ τῆς ὁποίας συνείθιζε νὰ κάθηται ἔχων ὑψωμένον τὸ ἓν μόνον οὖς καὶ παρατηρῶν τοὺς διαβάτας. Οὗτοι ἐξεπλήσσοντο διότι τὸν ἀπήντων ἐκεῖ ἐν τοιαύτῃ στάσει, καὶ τὸν ἐξελάμβανον ὡς ἀποπλανηθέντα ἢ δραπετεύσαντα τοῦ κλωβοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ἅμα ἐπροσποιοῦντο ὅτι ἤθελον νὰ τὸν συλλάβωσιν ἔστρεφε ταχέως τὰ νῶτα καὶ πλήττων τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ὀπισθίων αὐτοῦ ποδῶν ἔτρεχεν εἰς τὴν φωλεάν του.

Ἂν κατὰ τὰς ἐκδρομάς του ἀπήντα, ἰδίως ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ Ἀνατομείου, ξένον κύνα, ἐπετίθετο ἀποφασιστικῶς κατ' αὐτοῦ, οἱονδήποτε καὶ ἂν ἦτο τὸ ἀνάστημα καὶ ἡ ἰσχύς του καὶ ἔπληττεν ἀδιακόπως διὰ τῶν δύο ἐμπροσθίων αὐτοῦ ποδῶν τὴν ῥῖνα ἢ τὴν ῥάχιν τοῦ κυνός, ἄχρις οὗ τὸν διώξῃ. Τὸν εἴδομεν μίαν ἡμέραν ἐφορμήσαντα κατὰ πελωρίου ὀρεινοῦ κυνός, ἀνήκοντος εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ ὑλικοῦ τῆς σχολῆς καὶ ὁ ὁποῖος δὲν ἐθεωρεῖτο ἥμερος. Ὁ μολοσσὸς οὗτος θὰ ἠδύνατο νὰ καταβροχθίσῃ τὸν Βερτράν, καὶ ὅμως ἐτράπη εἰς αἰσχρὰν φυγὴν ἔχων τὴν οὐρὰν μεταξὺ τῶν ποδῶν καὶ ἐκβάλλων ὑλακὰς τρόμου· οὐδέποτε δ' ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Ἀνατομεῖον καίπερ ἐγγύτατα αὐτοῦ μένων.

Ἀλλ' ὁ Βερτρὰν διεκρίνετο τῶν ὁμοίων του κατὰ τὰς ἑπομένας περιστάσεις, καθ' ἃς ἀπεδείκνυε μείζονα νοημοσύνην καὶ μιμητικὰς ἰδιότητας δυναμένας νὰ κινήσωσι τὴν ζηλοτυπίαν καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωποειδοῦς πιθήκου.

Μὲ ὑπερηγάπα, μὲ ἐπεζήτει καὶ ἂν ποτε ἐβράδυνον ὀλίγον κατὰ τὰς καθημερινὰς εἰς τὸ Ἀνατομεῖον ἐπισκέψεις μου, ἔβαινε πρὸς συνάντησίν μου εἰς τὴν αὐλήν. Ἰδίως δ' ὅταν τὸν προσεκάλουν μακρόθεν ὥρμα ἐπ' ἐμοῦ, ἐκδηλῶν εὐχαρίστησιν καὶ προφανῆ χαράν. Εἶτα δὲν μ' ἐγκατέλειπε πλέον, ἀποδεικνύων οὕτω πόσον τὸν εὐχαρίστει ἡ συναναστροφή μου· ἀνέβαινεν ἐπὶ τῶν γονάτων μου, ηὐχαριστεῖτο νὰ τὸν θωπεύω, καὶ παρευρίσκετο εἰς τὰς ἀνατομικὰς ἐργασίας μου ὡσεὶ ἤθελε νὰ συμμετάσχῃ αὐτῶν καὶ ὡσεὶ ἐνδιεφέρετο εἰς αὐτάς. Ἔκφρασις περιεργείας ἀπεικονίζετο τότε ἐν τῇ στάσει αὐτοῦ· ἵστατο ἐφ' ὁλοκλήρους ὥρας ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐφ' ἧς ἀνέτεμνον κύνα ἢ κόνικλον ὡσεὶ παρατηρῶν μεθ' ἡμῶν.

Ἰδίως τὸν ἐνδιέφερε καὶ τῷ ἐφαίνετο περιεργοτάτη ἡ διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἐξέτασις. Καθὼς ἐλάμβανον τὸ μικροσκόπιον, ὁ Βερτρὰν ἀνέβαινεν ἐν σπουδῇ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἢ ἐπὶ τῶν ὤμων μου, ἐλάμβανεν ἀκριβῶς τὴν θέσιν, ἣν μ' ἔβλεπε λαμβάνοντα, καὶ προσεκόλλα τὸν ὀφθαλμόν του ἐπὶ τοῦ φακοῦ τοῦ μικροσκοπίου. Πολλάκις δὲ προσεκάλεσα φίλους μου νὰ παρευρεθῶσιν εἰς τὸ περιεργότατον τοῦτο θέαμα». Κ.

Η ΚΑΘ' ΙΠΤΑΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΩΝ ΣΚΟΠΟΒΟΛΗ

— Κάτω ἡ σκοποβολὴ κατὰ τῶν ἱπταμένων περιστερῶν!

Τοιαύτην κραυγὴν ἐξέβαλον πρό τινων ἑβδομάδων πᾶσαι αἱ φιλόπτηνοι ἑταιρίαι. Ἡ σκοποβολὴ αὕτη εἶνε πράγματι σκληρὰ καὶ ὅλως ἀνωφελὴς διασκέδασις, καὶ θεωρεῖται καταργητέα. Ἡ Ὁλλανδία ἀπηγόρευσε τὸ βάρβαρον τοῦτο παιγνίδιον, ἐλπίζεται δὲ ὅτι καὶ ἄλλα ἔθνη θ' ἀπαγορεύσωσιν αὐτό.

Εἶνε δὲ λίαν εὔκολον ν' ἀντικατασταθῇ ἡ σκοποβολὴ καθ' ἱπταμένων περιστερῶν δι' ἄλλων ἀσκήσεων ἀπαιτουσῶν μείζονα ἔτι δεξιότητα, καὶ νεωστὶ ἐπινοηθεισῶν.

Ἀρκεῖ πράγματι μικρὰ ἕξις τῆς ἐπὶ σκοπῷ βολῆς ὅπως φονεύσῃ τις περιστερὰς ἱπταμένας, πρὸ πάντων δὲ ἀφ' ὅτου οἱ σκοπευταὶ ἀναγκάζουν τὰ δυστυχῆ πτηνὰ νὰ ἵπτανται πάντοτε πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος, ἐξορύσσοντες τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν αὐτῶν. Ἡ τοιαύτη σκοποβολὴ δὲν εἶνε δεξιὰ πλέον ἄσκησις ἀλλὰ σκληρὰ δολοφονία. Ἡ σκοποβολὴ κατὰ ἀναρριπτομένων σφαιρῶν ἀπαιτεῖ μείζονα δεξιότητα, μείζονα ταχύτητα, ὡς τοῦτο παρετη-

Digitized by Google

ρίφθη ἐν τῇ σκοποβολῇ τῶν Βιγκενῶν. Καλὸς σκοπευτής, βραβευθεὶς ἐν τῇ κατὰ τῶν περιστερῶν σκοποβολῇ, ἀπεδείχθη ἀνίκανος νὰ πλήξῃ τὰς *Watter bals*. Εἶνε δὲ αὗται μικραὶ ἐκ καουτσοὺκ σφαῖραι μετὰ στεφάνης μεταλλικῆς, ἥτις ἐπιτρέπει νὰ πληρώσωμεν αὐτὰς ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ νὰ κλείσωμεν αὐτὰς στεγανῶς. Αἱ Watter—bals ἐξακοντίζονται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις.

Ἡ κατὰ τῶν περιστερῶν σκοποβολὴ αὕτη, ἥτις καὶ παρ' ἡμῖν εἰσήχθη ἐφέτος κατὰ φραγκικὴν ἀπομίμησιν, εἶνε καταδικαστέα ὡς καταστρέφουσα ἀσπλάγχνως πτηνὰ ὠφέλιμα. Τὰ ἀθῶα ταῦτα πτηνὰ ἔν τισι στιγμαῖς καθίστανται ἐπωφελέστατοι ταχυδρόμοι ἀεροποροῦντες καὶ βοηθοὶ πολύτιμοι, ὡς συνέβη ἐν τῷ γαλλογερμανικῷ πολέμῳ. Π.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐπειδὴ τὰ ἐκ σιδήρου ἀλεξικέραυνα ὀξειδοῦνται εὐκόλως καὶ δὲν ἐνεργοῦσιν ὡς δεῖ, ἐγένοντο ἐν Δρέσδῃ πειράματα πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῶν δι' ἀλεξικεραύνων ἐκ νικελίου. Τὸ μέταλλον τοῦτο δυσχερῶς ὀξειδούμενον εἶνε διαρκῶς καλὸς ἀγωγὸς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων ἐν Γερμανίᾳ, πρόεδρος τῆς διεθνοῦς τηλεγραφικῆς συνδιασκέψεως ἐν Βερολίνῳ, ἔλαβε παρὰ φίλου αὐτοῦ, διαμένοντος ἐν Καμερούν, ἐπιστολὴν ἐν ᾗ ἐξηγεῖται περιληπτικῶς ὁ τρόπος τῆς ταχείας μεταδόσεως εἰδήσεων, οὗ ποιοῦνται χρῆσιν οἱ Μαῦροι τῆς Δοέλλας. Μεταχειρίζονται εἶδός τι ξυλίνου τυμπάνου θορυβώδους καὶ ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως ἀκουομένου. Αἱ διάφοροι πλήξεις σημαίνουσι συνθηματικῶς λέξεις τινάς, ἡ δὲ μεταδίδασις αὐτῶν εἶνε ὑποχρεωτικὴ εἰς πάντα τὰ ἄτομα τὰ ἀνήκοντα εἰς ἐκλεκτὴν τῆς φυλῆς κατηγορίαν, καὶ κάτοχον τοῦ μυστικοῦ τῶν λέξεων. Σπουδαία εἴδησις διαδίδεται ταχέως κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις ὁμοιοτρόπως πρὸς τὴν κίνησιν, ἥτις ἐπέρχεται ἐν τῷ ὕδατι διὰ τῆς πτώσεως λίθου τινός.

Οἱ δοῦλοι καὶ αἱ γυναῖκες δὲν δύνανται νὰ μάθωσι τὴν κλεῖδα τῶν συνθηματικῶν τούτων τυμπανισμῶν, τὸ δὲ μυστικὸν φυλάττεται αὐστηρῶς καὶ οὐδεὶς τῶν λευκῶν κατώρθωσε νὰ μάθῃ εἰς αὐτό.

Πολλαχοῦ αἱ διευθύνσεις τῶν τηλεγραφείων ἤρξαντο ἀντικαθιστῶσαι τοὺς ξυλίνους στύλους διὰ σιδηρῶν. Οἱ ἑλβετικοὶ σιδηρόδρομοι ἔχουσιν ἤδη 560 χιλιόμετρα σύρματος ἐπὶ σιδηρῶν στύλων, ἡ δὲ γερμανικὴ κυβέρνησις στήνει τοιούτους χάριν δοκιμῆς ἐν ταῖς ἀπὸ Βάϊσενφελς εἰς Γκέρα καὶ ἀπὸ Βερολίνου εἰς Πότσδαμ γραμμαῖς.

Ἐπειδὴ ἡ τιμὴ τοῦ σιδήρου ἠλαττώθη ἀπὸ τινων ἐτῶν, πιθανὸν εἶνε ὅτι τὸ μέταλλον τοῦτο θέλει ἀντικαταστήσῃ μετ' ὀλίγον τὸ ξύλον.

Κατὰ τὸ ἐπίσημον Δελτίον τῆς κινήσεως τῶν ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς Φιλανθρωπικοῖς καταστήμασι τῆς Κωνσταντινουπόλεως περιθαλπομένων τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἐ. ἔ. εὑρίσκοντο κατὰ τὴν ά Ἰουλίου ἐν αὐτοῖς ἀσθενεῖς ἄνδρες 149 καὶ γυναῖκες 29, γηροκομούμενοι ἄνδρες 61 καὶ γυναῖκες 20, φρενοβλαβεῖς ἄνδρες 175 καὶ γυναῖκες 81, καὶ ὀρφανοὶ 96· τὸ δὲ προσωπικὸν τῶν ἐμμίσθων καὶ ἀμίσθων ὑπαλλήλων συνεποσοῦτο εἰς 113 ἄνδρας καὶ 17 γυναῖκες. Καθ' ὅλον δὲ τὸν μῆνα τοῦτον εἰσῆλθον εἰς αὐτὰ ἄνδρες ἀσθενεῖς 281, καὶ γυναῖκες 96, γηροκομούμενοι 1, φρενοβλαβεῖς ἄνδρες 6, ὀρφανοὶ παῖδες 2 καὶ 1 ὑπάλληλος. Ἐξῆλθον δὲ καθ' ὅλον τὸν μῆνα ἐξ αὐτῶν ἀσθενεῖς ἄνδρες 241 καὶ γυναῖκες 24, φρενοβλαβεῖς ἄνδρες 4 καὶ γυνὴ 1, ὀρφανοὶ 5 καὶ 2 ὑπάλληλοι. Ἀπέθανον δὲ ἐν συνόλῳ 40 ἄνθρωποι, ὑπελείφθησαν δὲ ἐν αὐτοῖς τῇ 31 Ἰουλίου ἀσθενεῖς ἄνδρες 161 καὶ γυναῖκες 21, γηροκομούμενοι ἄνδρες 59 καὶ γυναῖκες 20, φρενοβλαβεῖς ἄνδρες 176 καὶ γυναῖκες 78, ὀρφανοὶ 93, καὶ ὑπάλληλοι 111 ἄνδρες καὶ 18 γυναῖκες. Ἐν συνόλῳ δὲ οἱ ἐν αὐτοῖς περιθαλπόμενοι μετὰ τῶν ὑπαλλήλων κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον ἀνῆλθον εἰς 1059.

Ἐν Middlesbro ἐγένοντο πειράματα περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ γαιάνθρακος διὰ τοῦ ἐλαίου εἰς τὴν θέρμανσιν τῶν μηχανῶν τῶν ἀτμοπλοίων. Τὸ ἀτμήλατον Ἐμμανουὴλ ἐξετέλεσε τὸν πλοῦν τῆς Μεσογείου, ἔλαιον μόνον μεταχειρισθέν, πάντες δὲ οἱ ἀξιωματικοὶ εἰσὶ λίαν εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων.

Ἡ τορπίλλη τοῦ Howell. Ἐν Νιούπορτ, σταθμῷ τῶν τορπιλλοβόλων τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐγένοντο πειράματα νέας τορπίλλης, ἥτις εἶνε προϊὸν πολυχρονίου ἐργασίας τοῦ πλοιάρχου Howell, ἀξιωματικοῦ τοῦ ἀμερικανικοῦ ναυτικοῦ. Ἐν τῷ συνόλῳ εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν τοῦ Whitehad, διαφέρει δὲ μόνον ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐκσφενδονήσεως. Κινεῖται διὰ πτέρυγος (volan) στρεφομένης 12,000 φορὰς τὸ λεπτόν. Τὴν ταχύτητα ταύτην μεταβιβάζει εἰδικὴ μηχανὴ εὑρισκομένη ἐπὶ τοῦ σκάφους τοῦ ἐκσφενδονῶντος τὴν τορπίλλην.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἀπαλλάσσον τοῦ πεπιεσμένου ἀερίου καὶ τῶν μηχανῶν αὐτοῦ, ὑποβιβάζει τὴν τιμὴν τῆς τορπίλλης εἰς 1500 φρ. ἀντὶ τῶν 15,000 ἅτινα στοιχίζει ἡ τοῦ Witehead.

Δικαστής.—...Καὶ ζῆτε λοιπὸν διὰ τῶν χειρῶν σας, ὅπως εἴπατε; Λοιπὸν εἶσθε ἐργατικός;

Μάρτυς.—Ὄχι, κύριε, εἶμαι ὀδοντοϊατρός.

Ἐν ξενοδοχείῳ:

—Τί μπριζόλα εἶνε αὐτή; Αὐτὴ βρωμᾷ ὀλίγον. Ἔπειτα εἶνε καὶ πολὺ μικρή.

— Δὲν σᾶς ἔφερα μεγαλείτερη, διότι τότε θὰ βρωμοῦσε περισσότερον.

Πολυκέφαλος Λερναία Ὕδρα εἶνε μόνος ὁ χρόνος, τὸν ὁποῖον μάτην ἀγωνίζονται νὰ σκοτώσουν ἑκατομμύρια ὅλα ἀνθρώπων.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 212

Digitized by Google

’Αριθ. 514 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι΄.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. 3 Νοεμβρίου 1885

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΒΟΤΣΑΡΗ

κατὰ τὰς διηγήσεις αὐτοπτῶν.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

Ὁ Μάρκος Βότσαρης ἐστρατοπέδευεν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐρρήθη, εἰς Λιβαδάκια τῆς Ἀκαρνανίας πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ Ὀμὲρ Βριώνη. Μαθὼν δ’ ὅτι δεινότερος κίνδυνος ἠπείλει τὴν Αἰτωλίαν, κατερχομένου τοῦ Σερασκέρη, ἐπανῆλθε μετὰ τῶν ὑπ’ αὐτὸν Σουλιωτῶν εἰς Μεσολόγγιον, οὗοἱ κάτοικοι μετὰ δακρύων ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ὡς σωτῆρα καὶ προστάτην. Λαβὼν δὲ τὰ ἀναγκαῖα πολεμεφόδια ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῷ ἐλαιῶνι τοῦ Μεσολογγίου μετὰ 1250 περίπου ἀνδρῶν, ὧν οἱ 400 ἦσαν Σουλιῶται.

Ἐν ᾧ δ’ ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀποδυθῇ εἰς τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀγῶνα, ἡ ἀσυνεσία τῆς Κυβερνήσεως ἔκρινεν εὔθετον τὸν καιρὸν νὰ ταπεινώσῃ καὶ ὑβρίσῃ αὐτόν. Ὑποταχθέντος τοῦ στρατηγοῦ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος Βαρνακιώτου εἰς τοὺς Τούρκους, ἀντικαταστάτης αὐτοῦ εἶχε διορισθῇ ὁ Βότσαρης. Τοῦτο ἐλύπησεν ὡς εἰκὸς ὁπλαρχηγούς τινας τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, οὓς ἐτύφλωνεν ἡ φιλοδοξία, μὴ ἀναγνωρίζοντας τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ. Ἡ Κυβέρνησις, ἄλλως καὶ ὑποβλέπουσα τὸν Βότσαρην ὡς φίλον τοῦ Μαυροκορδάτου, ἔσπευσε νὰ διανείμῃ ἀφειδῶς διπλώματα στρατηγίας εἰς διαφόρους. Ἀλλ’ οὗτος περιφρονῶν τοὺς εὐτελεῖς ὑβριστάς, ἠρκέσθη μόνον νὰ σχίσῃ τὸ ἑαυτοῦ δίπλωμα ἐπειπών.

— Ὅποιος εἶναι ἄξιος παίρνει δίπλωμα μεθαύριον ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ.

Συγκροτήσας δὲ συμβούλιον τῶν ὁπλαρχηγῶν ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τῆς ἀμύνης τῆς χώρας, εἶπε πρὸς αὐτούς:

— Ἀδελφοί, ἡ θεία πρόνοια μᾶς ἐβοήθησε καὶ ἐνικήσαμεν πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μας· καὶ τώρα ἐλπίζομεν ὅτι θὰ μᾶς συντρέξῃ νὰ καταστρέψωμεν καὶ τὸν περιμενόμενον τοῦτον ἐχθρόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει ὅλας τὰς ἐλπίδας του ὁ Σουλτάνος.

Οἱ Σουλιῶται ἀπήντησαν, ὅτι δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ὁποῦ ἀπαντοῦν ἔμπροστά τους τοὺς Γκέγκηδες. Τοὺς γνωρίζουν ἀπὸ τὸ Σοῦλι, ὅπου τοσάκις τοὺς ἐνίκησαν· καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ καὶ τώρα θὰ τοὺς νικήσουν καὶ θὰ τοὺς καταστρέψουν. Πάντες δ’ εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι ἕνεκα τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν προέκρινεν ὁ ἐχθρός, θὰ στερηθῇ ταχέως τῶν ἐπιτηδείων, καὶ οἱ Ἕλληνες ὠφελούμενοι ἐκ τῶν ὀρεινῶν θέσεων θὰ τὸν καταπολεμήσωσιν ἐπιτυχῶς.

Ἔσπευσαν λοιπὸν πάντες εἰς συνάντησιν τοῦ Σερασκέρη, ὁ ὁποῖος εἶχε κατέλθῃ ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν εἰς Καρπενίσιον. Ὁ Τζαβέλας, ὁ Ζέρβας καὶ ὁ Φωτομάρχας ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὰ Λακκώματα τῆς Σανιάδος κατὰ τὰ ὑπωρείας τοῦ Κόρακος, ὅπου εὑρίσκοντο καὶ ὁ Γιολδάσης μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Κώστα Σερέτη καὶ Ζαχαράκη Γιολδάση, ὁ Σαδήμας καὶ οἱ ὁπλαρχηγοὶ τῆς Φθιώτιδος Κοντογιανναῖοι. Ὁ δὲ Μάρκος Βότσαρης μετ’ εὐαρίθμων Σουλιωτῶν ἐστρατοπέδευσεν ἐγγύτερον τοῦ Καρπενισίου, εἰς τὸ Μικρὸ Χωριό.

Ὅπως γνωρίσῃ ἐπακριβῶς τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, ὁ Μάρκος ἀπέστειλε κατασκόπους εἰς τὸ τουρκικὸν στρατόπεδον τοὺς δύο προσφιλεῖς ἐξαδέλφους του Ἀθανάσην Τούσιαν Μπότσαρην καὶ Ἀθανάσην Κουτσονίκαν καὶ τὸν σημαιοφόρον του Γιάννην Μπαϊρακτάρην. Οὗτοι ἐξετέλεσαν ἐπιτυχῶς τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτοῖς ἐντολήν. Εἰσχωρήσαντες εἰς τὸ στρατόπεδον ἐξήτασαν τὰ πάντα, διατρίψαντες ἐν αὐτῷ μίαν ὅλην ἡμέραν. Ὁμιλοῦντες τὴν ἀλβανικήν, φοροῦντες τὴν αὐτὴν ἐνδυμασίαν, ἐξελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ὡς σύντροφοι, καὶ ἀνεστρέφοντο μετ’αὐτῶν ἀκωλύτως. Ἐπανελθόντες εἰς τὸ Μικρὸ Χωριό, ἐξέθηκαν ἐπακριβῶς εἰς τὸν ἀρχηγόν των τὴν κατάστασιν τοῦ στρατοπέδου καὶ περιέγραψαν τὰς θέσεις, τὰς ὁποίας κατεῖχον οἱ πολέμιοι. Ὅτε οὗτοι εὑρίσκοντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἡ Μεσοχώρα ἦτο ἐλευθέρα, διότι ἡ ὑπὸ τὸν Τζελαλεδὶν μπέην ὀπισθοφυλακὴ ἦλθεν ἐκ Λαμίας πιθανῶς μετὰ τὴν ἀναχώρησίν των καὶ κατηυλίσθη ἐν αὐτῇ. Ἐκ τούτου δ’ ἐξηγεῖται, διατί πάντες οἱ Ἕλληνες ἐνόμιζον ὅτι ἡ σκηνὴ τοῦ Τζελαλεδὶν ἦτο πλησίον τοῦ Κεφαλοβρύσου, ἐκλαβόντες ἴσως ὡς τοιαύτην τὴν σκηνὴν πασσᾶ τινος ἐκ τῶν διοικούντων τὸ κύριον σῶμα.

Digitized by Google

Λαβὼν τὰς πληροφορίας ταύτας ὁ Βότσαρης κατεῖδεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες διὰ τῶν ἀσθενῶν δυνάμεών των δὲν θὰ κατώρθουν νὰ καταπολεμήσωσιν ἐπιτυχῶς ἐκ τοῦ συστάδην τοὺς ἀσυγκρίτως ὑπερτέρους κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἐχθρούς. Συνέλαβε δὲ παραχρῆμα τὸ μεγαλεπίβολον σχέδιον νὰ καταστρέψῃ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων διὰ παρατόλμου νυκτερινῆς ἐπιθέσεως. Πρὸς τοῦτο δ' ἔγραψεν εἰς τοὺς ἐστρατοπεδευμένους εἰς τὰ Λακκώματα Σουλιώτας τὴν ἑπομένην ἐπιστολήν.

«*Ἀδελφοὶ Καπετανοῖοι*,

»Ἐγὼ ἦρθα ἐδῶ καὶ ἔχω σκοπὸν νὰ προσβάλω τὸν πασσᾶ. Ἂν θέλετε κατεβᾶτε κάτω εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον τοῦ χωρίου Κλαψίου νὰ κουβεντιάσωμεν καὶ νὰ τὸν κτυπήσωμε μαζί· καὶ ἂν δὲν θέλετε μὴν ἔρχεσθε».

Ἅμα ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν οἱ Σουλιῶται εἶπον·

— Τί! γυναῖκες εἴμεθα καὶ δὲν 'πηγαίνομε!

Ἀνεκοίνωσαν δὲ τὴν ἀπόφασίν των εἰς τοὺς Κοντογιανναίους καὶ εἰς τὸν Καπετάνιον τοῦ τόπου, τὸν Γιολδάσην, οἱ ὁποῖοι προθύμως ἐδέχθησαν νὰ συμμετάσχωσι τῆς μάχης. Τὴν αὐτὴν δὲ ἑσπέραν κατέβησαν εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ὅπου εὗρον τὸν Μάρκον ἀναμένοντα αὐτούς.

Οὗτος ἐξέθηκεν εἰς αὐτοὺς τὸ σχέδιόν του, καὶ ἀνέπτυξε τοὺς λόγους, οἵτινες ἔπειθον αὐτόν, ὅτι μόνον διὰ τοιαύτης ἐνεργείας ἦτο ἐλπὶς νὰ κατασυντρίψωσι τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν τὴν νύκτα τῆς ἐπιούσης αὐτὸς μὲν θὰ ἔμβῃ ἀπὸ τὴν ποταμιά, δηλονότι ἀπὸ τὴν διὰ μέσου τοῦ ῥεύματος τοῦ χειμάρρου εἴσοδον τῆς κοιλάδος καὶ θὰ κτυπήσῃ τὸν πασσᾶ. Ἐκεῖνοι δὲ πρέπει νὰ ἐπιπέσωσιν ἀπὸ τὸ διάσελο τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ ἀπὸ τοῦ Δεσπότη τὸ γεφύρι καὶ νὰ τοὺς βάλουν εἰς τὴν μέσην.

Πάντες οἱ ὁπλαρχηγοὶ ἐνέκριναν τὸ σχέδιον τοῦ Βότσαρη. Μόνος δ' ὁ Γιολδάσης ἔφερε παρατηρήσεις τινάς.

— Καπετὰν Μάρκο, εἶπε, νὰ μοῦ δώσῃς τὴν ἄδεια νὰ σοῦ 'μιλήσω. Οἱ Τοῦρκοι εἶναι πολλοὶ καὶ δὲν 'μποροῦμε νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσωμεν ὅλους. Ἀλλὰ νὰ τοὺς κτυπήσωμε ἀπὸ τὴν ποταμιά, καὶ νὰ τοὺς σπρώξωμε νὰ 'πᾶνε ὅλοι 'πίσω, κατὰ τὴ Θεσσαλία.

—Ὄχι, καπετὰν Γιαννάκη, ἀπεκρίθη ὁ Μάρκος. Ἔτσι ποῦ εἶπα νὰ γίνεται, καὶ ὅ,τι δώσῃ ὁ Θεός!

Προσδιώρισαν δὲ ὥραν τῆς ταὐτοχρόνου ἐπιθέσεως τὴν πέμπτην μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τῆς ἐπαύριον. Ὁ Γιολδάσης ἔφερεν ἀντίρρησιν, ζητῶν βραχεῖαν ἀναβολήν,

—Ἔχω *ρεέμια* (ὁμήρους) εἶπε, πρὸς τὸν Μάρκον, ἄφησε νὰ κάμω τρόπο πρῶτα νὰ τὰ γλυτώσω.

— Ἂς 'πᾶν καὶ αὐτοὶ *κουρμπάνι* (θυσία) γιὰ τὸ γένος! ἀνεφώνησεν ὁ Μάρκος.

Τὸ συναποφασισθὲν σχέδιον ἐγίνωσκον μόνοι οἱ ὁπλαρχηγοὶ οἵτινες διετάχθησαν νὰ τὸ ἀνακοινώσωσιν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐνεργείας. Οἱ δὲ Τοῦρκοι οὐ μόνον διετέλουν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς μελετωμένης ἐπιθέσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔλευσιν τῆς ὑπὸ τὸν Βότσαρην φάλαγγος πλησίον τοῦ στρατοπέδου των ἔμαθον κατὰ τύχην, διότι πεποιθότες εἰς τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οὔτε ἀποσπάσματα πρὸς κατόπτευσιν ἔστελλον, οὔτε τὰς ἀναγκαίας φυλακὰς εἶχον θέσῃ, ὅπου ἔδει.

Ἔμαθον δ' οἱ Τοῦρκοι τὴν ἔλευσιν τοῦ Βότσαρη ἀπὸ Ἕλληνας προδότας. Εἰς πολλοὺς ἀπὸ τοὺς προτιθεμένους νὰ προσκυνήσωσι Καπεταναίους τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν ἔγραψεν ὁ Μάρκος, ὅτι ἔρχεται διὰ νὰ κτυπήσῃ τοὺς Τούρκους, καὶ προσεκάλει αὐτοὺς νὰ ἀποστείλωσιν ὀλίγους ἐκλεκτοὺς ἄνδρας. Τοῖς ἔλεγε προσέτι, ὅτι φήμη διατρέχει, πῶς σκοπὸν ἔχουσι νὰ προσκυνήσουν εἰς τὸν Βεζίρην τῆς Σκόδρας, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἔδωκε κἀμμίαν πίστιν εἰς τὰ τοιαῦτα· διότι ποτὲ δὲν θὰ πιστεύσῃ νὰ ὑπάρχῃ τοσαύτη δειλία εἰς τοὺς καπεταναίους τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ καταδεχθῶσι πλέον νὰ ἀναγνωρίσουν ὡς κύριόν των τὸν τύραννον καὶ φονέα τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν των. Τοὺς συνεβούλευσε δὲ νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τοιαύτην ἄτιμον πρᾶξιν ἀναξίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος, διότι ἡ κατάρα τῆς πατρίδος καὶ τὸ αἷμα τῶν σκοτωμένων θὰ πέσῃ εἰς τὰς κεφαλάς των.

Οὐδεὶς τῶν ἀνάνδρων ὁπλαρχηγῶν ἀπήντησεν εἰς τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ. Τινὲς δὲ ἔπεμψαν πρὸς τὸν Βεζίρην καὶ τὸν γραμματέα των, διὰ νὰ προσκυνήσουν. Τὸν γραμματέα ἐκεῖνον ἐδέχθη ὁ Τζελαλεδὶν μπέης, ὁ θεῖος καὶ Κεχαγιᾶς τοῦ Βεζίρου, ὅστις καὶ τὸν ἐπαρουσίασεν εἰς αὐτόν. Ἀφ' οὗ ὁ γραμματεὺς ἐδήλωσεν ἐκ μέρους τῶν καπεταναίων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἔστειλαν, τὴν ἐπιθυμίαν των νὰ προσκυνήσωσι καὶ ἔλαβε τὰ περὶ ἀναγνωρίσεως αὐτῶν *μπουγιουρντιά*, ἠρώτησεν εἶτα τὸν Βεζίρην ἂν ἔχῃ κἀμμίαν εἴδησιν περὶ τοῦ Μάρκου Βότσαρη.

— Ποῖος εἶναι ὁ Μάρκος αὐτός; εἶπε μετ' ἀδιαφορίας ὁ Βεζίρης.

— Ἕνας Σουλιώτης, ἀπεκρίθη ὁ γραμματεύς, ποῦ τὸν ἔχει διωρισμένον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀρχηγὸν τοῦ στρατοῦ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Μεσολογγίου. Αὐτὸς ἦλθεν ἐδῶ καὶ εἶναι πλησίον εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐμάθομεν μάλιστα πῶς ἔχει σκοπὸν νὰ κτυπήσῃ.

— Καὶ ὡς πόσον στρατὸν ἔχει μαζί του; ἠρώτησεν ἐκ νέου ὁ Βεζίρης.

— Πραγματικῶς ἔχει 1250, εἶπεν ὁ γραμματεύς· αὐτὸς ὅμως κηρύττει ἔξω πῶς ἔχει 1750.

Ὁ γέρων Τζελαλεδίν, ἰδὼν ὅτι ὁ ἀνεψιός του περιφρονητικῶς ἤκουσε τὰς πληροφορίας ταύτας, παρετήρησεν αὐτῷ, ὅτι τὸν Μάρκο Βότσαρην τὸν

Digitized by Google

γνωρίζει καλὰ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ πατριῶταί του εἶναι παλληκάρια καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προσέξωμεν.

Ἑπομένως κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἀλβανῶν προσεκλήθησαν εἰς τὸ κονάκι τοῦ Βεζίρη οἱ ὁπλαρχηγοὶ τῶν Γκέγκηδων καὶ τῶν Μιρδιτῶν καὶ ἀνεκοινώθη εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Μάρκος Βότσαρης ὁ Σουλιώτης μὲ 1250 στρατιώτας εὑρίσκεται πλησίον των καὶ σκοπὸν ἔχει νὰ τοὺς κτυπήσῃ. Προετράπησαν δὲ νὰ ἔχωσι τὴν προσοχήν των.

Ἀλλ' οἱ ὑπερήφανοι Ἀλβανοὶ ἠγανάκτησαν ἀκούσαντες τοὺς λόγους τούτους· ἐθεώρησαν ὕβριν δεινὴν τὴν συμβουλὴν περὶ προφυλάξεως. Τῷ εἶπον πῶς θέλει νὰ 'ντροπιάσῃ τὸ γένος του, ἂν δειλιᾷ ἀπὸ τέτοια χαμπέρια. Πῶς εἶναι δυνατὸν ἄνθρωπος, μὲ τόσον ὀλίγους στρατιώτας, νὰ τολμήσῃ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ στρατοῦ τόσον ἰσχυροῦ καὶ στρατοῦ μάλιστα Σκοδριάνων. Ἡμεῖς τρέχομεν τὴν ἡμέραν καὶ τοὺς γυρεύομεν, καὶ μᾶς λέγουν πῶς θὰ ἔλθουν νὰ μᾶς κτυπήσουν νύκτα; Ἂς ἔλθῃ ὅποιος θέλει, διὰ νὰ μάθῃ τί θὰ εἰπῇ Σκοδριάνικο τουφέκι.

Καὶ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὸ κονάκι τοῦ Βεζίρη, οὐδεμίαν δὲ ἔλαβαν πρόνοιαν περὶ προφυλάξεως τοῦ στρατοπέδου.

Ὁ ἀρχηγὸς ὅμως τῶν Μιρδιτῶν Τότι Πρέγκας, παρευρεθεὶς καὶ οὗτος εἰς τὸ συμβούλιον, εὐθὺς ὡς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν σκηνήν του, ἐκάλεσε τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀρχηγοὺς καὶ τοῖς ἀνεκοίνωσε τὰ λεχθέντα.

— Οἱ πασσάδες τῆς Σκόδρας καὶ τῆς Γκεγκαριᾶς, προσέθηκεν, ἔδειξαν πολλὴν ἀψηφησιά. Ἐγὼ ὅμως, παιδιά, φρονῶ πῶς δὲν εἶναι κάμμία 'ντροπή, νὰ λάβωμεν τὰ μέτρα μας, διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ ἐντροπιασθῶμεν ὕστερα χειρότερα. Βλέπω πῶς οἱ ἀγάδες ἔκαμαν μεγάλο σφάλμα νὰ φανοῦν τόσο ἀψήφιστοι. Ἐγὼ ἄλλοτε, ὅτε τὰ εἶχα χαλασμένα μὲ τὸν Βεζίρη, καὶ ἐπῆγα 'ς τὰ Γιάννινα, 'ς τὸν Ἀλῆ πασσᾶ, ἐγνώρισα ἐκεῖ καλὰ τοὺς Σουλιώταις καὶ τοὺς ἄλλους *οὐρούμιδες* (Ἕλληνας). Εἶναι ὅλοι τους παλληκάρια.

Ἀκούσαντες τὴν ὁμιλίαν τοῦ ἀρχηγοῦ των, ἅπαντες συνήνεσαν νὰ λάβωσι προφυλακτικὰ μέτρα, καὶ ἀνήγειραν ἐν σπουδῇ *κουλούραις* (προμαχῶνας.) Ἄλλως δὲ τεταγμένοι ἐν τῇ προφυλακῇ ἐκινδύνευον οὗτοι πλειότερον τῶν ἄλλων.

Ταῦτα ἔμαθον οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν παρὰ τὸ Κεφαλόβρυσον μάχην καὶ πρὸ τῆς ἐν Καλιακούδᾳ, ἀπὸ Μιρδίτας, οἵτινες συνομολογηθείσης βραχείας ἀνακωχῆς διελέγοντο ἐνίοτε φιλικῶς πρὸς τοὺς ὁμογλώσσους καὶ ὁμοθρήσκους Σουλιώτας.

Τὴν νύκτα τῆς 9 Αὐγούστου 1823, μικρὸν πρὸ τῆς ὁρισθείσης ὥρας πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς τολμηρᾶς ἐπιθέσεως, ἡ ὑπὸ τὸν Τζαβέλαν καὶ τοὺς ἄλλους ὁπλαρχηγοὺς μοῖρα τῶν Ἑλλήνων ἦλθεν εἰς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν. Ὅπως βεβαιωθῶσι δὲ ἂν ἡ κλεισώρεια τοῦ Κωνίσκου ἦτο κατειλημμένη ἢ μὴ ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔπεμψαν προσκόπους τινὰς ὑπὸ τὸν Καραστάθην Μπαρλᾶν. Ἐκεῖνοι προχωρήσαντες πρὸς τὴν κλεισώρειαν οὐδένα συνήντησαν Τοῦρκον φρουρόν· ἰδόντες δὲ ἐρχομένους πρὸς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν δύο ἄνδρας, ὁδηγοῦντας ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ ἵππους, συνέλαβον αὐτούς.

— Ποιοὶ εἶσθε σεῖς; ἠρώτησεν ὁ Μπαρλᾶς.

— Ἐμεῖς, τἀδέρφια οἱ Τζαβαλιαῖοι.

Οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι Δημήτριος καὶ Γεώργιος Τζαβαλιαῖοι ἦσαν Καρπενισιῶται· ἔζων μέχρις ἐσχάτων, πενέστατοι δὲ ὄντες πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐπλούτησαν σκυλεύσαντες ἐν Κεφαλοβρύσῳ πλὴν τῶν ἵππων καὶ σάκκον πλήρη φλωρίων.

— Τί εἶν' αὐτά; εἶπεν ὁ Μπαρλᾶς δεικνύων τοὺς ἵππους.

— Πλιάτσικο ἀπὸ τὸ ούρδὶ τὸ τούρκικο.

— Τί χαμπέρια;

— Τί χαμπέρια! Δὲ βλέπετε τσοῖ φωτιαῖς 'πίσου 'ς τὴ Μ'σοχώρα; Ἦρθε μιὰ μαυρίλα καὶ πλάκωσε τὴ Μ'σοχώρα!

Ἐνόουν δὲ τὴν ὑπὸ τὸν Τζελαλεδὶν μπέην ὀπισθοφυλακήν, ἥτις ἐκ Φθιώτιδος ἐλθοῦσα κατηυλίσθη ἐν Μ'σοχώρᾳ.

Οἱ πρόσκοποι συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν Τζαβαλιαίων ἐπανῆλθον εἰς τὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν.

— Τὸ διάσελο, εἶπεν εἰς τοὺς καπετναίους ὁ Μπαρλᾶς, δὲν τὸ ἔχουν πιασμένο οἱ Τοῦρκοι· μόνο ἦρθε *μιντάτι* τοῦ πασσᾶ καὶ ἔστησε τὰ τσαντήρια του εἰς τὴ Μεσοχώρα.

Ἰδόντες ὅτι ἐκ τῆς ἀπρονοησίας τῶν Τούρκων, μὴ καταλαβόντων τὰ ἐπίκαιρα ἐκεῖνα μέρη, ἡ ὁδὸς ἦτο ἐλευθέρα, οἱ καπεταναῖοι ἐπροχώρησαν· ἀφῆκαν δὲ ἑκατὸν πεντήκοντα ἄνδρας πρὸς φρούρησιν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Καρπενισίου εἰς Μιάραν καὶ διὰ ταύτης εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν, ὅπως μὴ ὑπερφαλαγγίσωσιν αὐτοὺς οἱ ἐχθροί, ὁδηγούμενοι ὑπὸ Τούρκων Καρπενισιωτῶν. Ἐπίσης ὁ Ζαχαρίας Γιολδάσης κατέλαβε μετὰ διακοσίων ἀνδρῶν τὴν θέσιν *Δεσπότου Λιβάδι*, δεσπόζουσαν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ Καρπενισίου εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν. Οἱ δὲ Σουλιῶται ὑπὸ τὸν Ζυγούρην Τσαβέλαν καὶ οἱ ὑπὸ τὸν Κώσταν Γιολδάσην ἢ Σερέτην Εὐρυτᾶνες, ἐν οἷς καὶ ὁ γραμματεὺς τοῦ Ι. Γιολδάση Ἰατρίδης καὶ οἱ πρὸ ὀλίγου χρόνου θανόντες Γ. Μπαζώνης ἐκ Προυσοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ Τζαβαλιαῖοι εἰσέβαλον εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους πρὸς τὰ Πλατάνια, ἐν ᾧ ταὐτοχρόνως σχεδὸν εἰσέβαλεν ἐκ τῆς ῥεμματιᾶς ὁ Μάρκος.

Ἡ συμπλοκὴ ἐγένετο αἱματηρά· πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν ἐσφάγησαν πρὸτοῦ νὰ συνέλθωσιν εἰς ἑαυτοὺς ἐκ τῆς ἀπροόπτου ἐπιθέσεως. Ὁ γυναικάδελφος τοῦ Ῥεμογιάνου μοὶ εἶπεν, ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν εἶδε τὸν βραχὺν μὲν τὸ σῶμα, ἀλλὰ λεον-

Digitized by Google

τόκαρδον Μπακατσέλον Τσαβέλαν «βουτημένον ἀκόμα 'ς τὰ αἵματα». Ἀλλ' εἰ καὶ θορυβηθέντες οἱ ἐχθροὶ ἐδυνήθησαν ὅμως νὰ διατηρήσωσι τὰς θέσεις των καὶ οἱ εὐάριθμοι Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν πρὸς τὰ σύνδενδρα ὑψώματα τοῦ Κωνίσκου, ὁπόθεν ἐξηκολούθησαν τὴν μάχην ἀκροβολιστικῶς.

Ἐν τῇ συγχύσει, ἥτις ἐπηκολούθησε τὴν πρώτην προσβολήν, ἐκ τῶν ἐν τῷ σεραγίῳ τοῦ Ἀλῆ κρατουμένων δύο ὁμήρων ὁ μὲν ἐκ Λάσπης ἱερεὺς κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ, καὶ νὰ ἑνωθῇ μετὰ τῶν μαχομένων Ἑλλήνων· ἀλλ' ὁ Ῥεμογιάννος δὲν ἐδυνήθη νὰ σωθῇ, καὶ τὴν ἐπαύριον ἀπηγχονίσθη.

Τὸ προσβληθὲν κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ ἐχώριζεν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸν Τζελαλεδὶν ὀπισθοφυλακῆς ὁ βράχος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ἂν ὁ Τζελαλεδὶν προσήρχετο ἐπίκουρος, καταλαμβάνων μάλιστα τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων, οὐδεὶς αὐτῶν θὰ ἐσῴζετο. Ἀλλ' ἀγνοῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιτεθέντων, ἀκούων δὲ καὶ τοὺς πυροβολισμοὺς τῶν ἐν Μιάρᾳ καὶ τῶν ἐν τῇ θέσει Δεσπότου λιβάδι ἀποσπασμάτων, φοβηθεὶς δὲν ἐκινήθη, ἀλλὰ συνέταξε πρὸς ἄμυναν τοὺς ὑπ' αὐτόν.

Οἱ παρὰ τὸ Κεφαλόβρυσον καὶ τὰ Πλατάνια μαχόμενοι Ἕλληνες ἔπαυσαν τὸ πῦρ, ἀκούσαντες ἐκ τοῦ μέρους ὅπου εἰσέβαλεν ὁ Μάρκος Βότσαρης πένθιμον σάλπισμα· ὑπέστρεψαν δὲ εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν, ὑπολαβόντες ὅτι ἐσημαίνετο ὑποχώρησις. Ἀλλ ὁ Σουλιώτης Φωτομάρας, ὁ ὁποῖος παχὺς ὢν καὶ σωματώδης δὲν ἠδύνατο νὰ συναγωνίζηται μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἐπεσκόπει τὴν μάχην ἀπό τινος ἐξαίθρας τοῦ Κωνίσκου ὑπεράνω τοῦ Κεφαλοβρύσου ἐγύρισε καὶ εἶπε πρὸς τὸν συνοδεύοντα αὐτὸν Ἰατρίδην:

— Δυστυχία! Κάποιον τρανὸν 'δικόν μας ἐσκότωσαν!

Καὶ ἀληθῶς τὸ πένθιμον σάλπισμα ἐσήμαινε τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου Βότσαρη.

Ὁ Μάρκος Βότσαρης ἐξεκίνησεν μετὰ 350 ἀνδρῶν [1]) ἐκ τοῦ Μικροῦ χωριοῦ καθ' ἣν ὥραν ὁ Τζαβέλας διέβαινε τὴν Κλεισώρειαν τοῦ Κωνίσκου. Διέταξε τοὺς Σουλιώτας νὰ προχωρῶσιν ἀθορύβως. Ὁ κρότος τῶν βημάτων αὐτῶν ἐν τῇ ῥεμματιᾷ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκουσθῇ ὑπὸ τῆς προφυλακῆς τοῦ ἐχθροῦ, ἕνεκα τοῦ πνέοντος κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην σφοδροῦ δυτικοῦ ἀνέμου. [2]) Ἦτο πανσέληνος, [3]) τὸ φῶς δ' αὐτῆς θὰ προέδιδε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἡ ἐπίθεσίς των θὰ ἀπετύγχανεν, ἂν μὴ πυκνὰ νέφη ἐκάλυπτον τὸν οὐρανόν. [1]) Ὅτε ἐπλησίασαν πρὸς τὰς σκηνὰς τῶν Μιρδιτῶν οἱ Σουλιῶται ἡτοιμάσθησαν εἰς μάχην· περιέδεσαν τὴν κεφαλὴν μὲ μαντύλι, ἀνεκούμπωσαν τὰ μανίκια των καὶ ἐσήκωσαν τὰς ποδιάς των. Μόνον ἀπὸ ἓν τουφέκι ἔρριψαν, καὶ ἀμέσως ἔσυραν τὰ γιαταγάνια καὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν Ἀλβανῶν. Μεγάλη ἐπηκολούθησε σφαγή. Ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς ἡ σύγχυσις ἦτο ἀπερίγραπτος· οἱ Μιρδῖται ἠδύνατουν νὰ διακρίνωσι τοὺς ἐχθρούς, λαλοῦντας τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, καὶ ἔσφαζον ἀλλήλους, ἐν ᾧ οἱ Σουλιῶται, εἰς οὓς ὁ Μάρκος εἶχεν ὁρίσῃ σύνθημα *στουρνάρι* καὶ *τσεκούρι*, ἔπληττον ἀσφαλῶς τοὺς πολεμίους.

Ἕνεκα τοῦ τρόμου ὃν ἡ αἰφνιδία προσβολὴ ἐνέσπειρεν εἰς τὰς τάξεις τῶν Αλβανῶν, οὗτοι ἤρχισαν νὰ ὀπισθοχωρῶσιν ἀτάκτως. Οἱ Σουλιῶται ὁπλαρχηγοί, ἀρκούμενοι εἰς τὴν νίκην ἤθελον νὰ παύσωσι τὴν μάχην. Ἀλλ' ὁ Μάρκος, εἰ καὶ τραυματισθεὶς εἰς τὸν μηρόν, διέταξε νὰ προχωρήσωσιν. Ἐνόμιζεν ὅτι παρὰ τὰ Πλατάνια ἐσκήνου ὁ Τζελαλεδὶν μπέης καὶ ἤθελε νὰ ἐπιστέψῃ τὴν νίκην διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Πλησίον εἰς τὰ Πλατάνια, κατὰ τὴν θέσιν *Ἀμπέλια*, ὑπῆρχε *κουλοῦρα* (προμαχών), μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν γεωργῶν τοῦ Καρπενισίου. Ὑπὸ ταύτης καλυπτόμενοι ἀνθίσταντο ἐρρωμένως πολλοὶ Ἀλβανοί· θελήσας νὰ εἰσπηδήσῃ ὁ Μάρκος ἐντὸς τοῦ τείχους ἐπλήγη θανατηφόρως εἰς τὸ μέτωπον ὑπό τινος Μιρδίτου.

> Ἕνας Λατῖνος τὸ σκυλί, τὸ χέρ' ποῦ νὰ τοῦ 'πέσῃ
> πικρὸν τουφέκιν ἔρρηξεν 'ς τοῦ Μάρκου τὸ κεφάλι.

Ἔγυρε κάτω ὁ ἥρως νεκρός, συνήχθησαν ἐν βαθυτάτῳ ἄλγει περὶ αὐτὸν οἱ σύντροφοι, καὶ ἐπὶ τῶν νώτων λαβὼν τὸ πολύτιμον φορτίον ὁ προσφιλὴς τοῦ Μάρκου ἐξάδελφος Ἀθανάσης Τούσιας ἐκόμισεν αὐτὸ εἰς τὸ Μικρὸ Χωριό.

Παρηκολούθουν δ' ἄλλοι Σουλιῶται, νωτοφοροῦντες τοὺς βαρέως πληγωμένους. Ἡ ὑποχώρησις ἐγένετο ἐν τάξει· οἱ ἐχθροὶ δὲν ἐτόλμησαν νὰ διώξωσι τοὺς ἀνδρείους νικητάς, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ θάνατος τοῦ μεγαλοψύχου στρατηγοῦ κατέστησε πικροτάτην τὴν νίκην.

Ἐκόμισαν οἱ Σουλιῶται εἰς τὸ Μικρὸ Χωριὸ πλούσια λάφυρα ἐκ τοῦ στρατοπέδου· δύο σημαίας, πλῆθος ἵππων καὶ ἡμιόνων, 690 τουφέκια, χιλίας περίπου πιστόλας, καὶ φορτία γιαταγανίων καὶ πολεμεφοδίων. Ἀφῆκαν δ' ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 36 νεκρούς· οἱ πληγωθέντες ἦσαν ὀλιγώτεροι, περὶ τοὺς εἴκοσιν ἢ τριάκοντα μόλις. Μέγισται ὅμως ἦσαν αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἐχθροῦ· οἱ πλεῖστοι τῶν ἱστορικῶν ὑπολογίζουσιν εἰς τρισ-

[1]) Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βότσαρη περιορίζει τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς διακοσίους.

Διακόσο διαλεχτήκανε μὲ τὰ σπαθιὰ 'ς τὸ χέρι.

[2]) Βλ. Raffenel, Histoire des événements de la Grèce. 2e éd. 1825. τ. II. σ. 388.

[3]) Τῇ 9 Αὐγούστου 1823 ἡ πανσέληνος ἀνέτειλε τῇ 8. 17 μ.μ. κατὰ σημείωσιν τοῦ κ. Δ. Κοκκίδου.

[1]) Raffenel αὐτ.

Digitized by Google

χιλίους τοὺς φονευθέντας· ὁ Πρόκες Ὄστεν περιορίζει τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς δισχιλίους, δημοτικὸν δέ τι ᾆσμα εἰς χιλίους διακοσίους

Χίλιους διακόσιους ἔκοψαν χωρὶς τοὺς λαβωμένους.

Ἀλλὰ τὰς ζημίας αὐτῶν ἀντεστάθμιζεν ὁ θάνατος τοῦ γενναίου ἀνδρός, ὁ ὁποῖος τοσάκις κατεπολέμησε νικηφόρως τὰ τουρκικὰ ὅπλα καὶ ἐφονεύθη ἐν τῇ ἐπιτυχεῖ ἐκτελέσει ἡρωϊκοῦ τολμήματος, διατρανοῦντος τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν στρατηγικὴν ἅμα σύνεσιν αὐτοῦ. Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη διέταξε νὰ πανηγυρίσωσι τὰ φρούρια διὰ κανονοβολισμῶν τὸν θάνατον αὐτοῦ, μετ' ἀγαλλιάσεως δὲ ἤκουσαν οἱ ἁπανταχοῦ Μουσουλμάνοι, ὅτι ἐφονεύθη ὁ *χαρούν* Μάρκος, ὁ ἀδάμαστος στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων.

Βαρὺ τοὐναντίον ἐκάλυψε πένθος τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς δεινῆς συμφορᾶς. Θρηνοῦσα ἡ πόλις τοῦ Μεσολογγίου ἐκήδευσε μεγαλοπρεπῶς τὸν ἐνδοξότατον τῶν προμάχων αὐτῆς, καὶ ἡ δημώδης μοῦσα διηρμήνευσεν εὐγλώττως τὴν ὀδύνην τοῦ ἔθνους.

Τὸ ἄκουσεν ἡ μαύρη γῆ, τρεῖς χρόνους δὲ χορτιάζει
τὸ ἄκουσαν καὶ τὰ βουνά, κ' ἐκεῖνα ῥαϊστῆκαν,
τὸ ἄκουσε κι' ὁ οὐρανὸς τρεῖς χρόνους δὲ σταλάζει,
Ὁ Μάρκος ἐσκοτώθηκε καὶ σκότωσε καὶ χίλιους.

Ν. Γ. Πολιτης.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Η'.

Ἐκ τοῦ *Θησέως*, τῇ 26 Ἀπριλίου.

Καὶ πάλιν ἐξ ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου γράφω. Ἀπεχαιρετήσαμεν πρὸ ὀλίγου τὸ Μεσολόγγι, ἐντὸς δὲ ὡρῶν τινων θὰ εἴμεθα εἰς Ζάκυνθον, τὴν πατρίδα τοῦ Σολωμοῦ.

Ἐξέφρασα καὶ ἄλλοτε τὴν εὐχαρίστησίν μου ὅτι διῆλθα τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ τὴν Αἰτωλίαν, καὶ τὴν λύπην μου ὅτι δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐπισκεφθῶ λεπτομερέστερον τὰ ἀπόκεντρα καὶ τόσῳ ὀλίγον γνωστὰ μέρη ταῦτα τῆς Ἑλλάδος. Δὲν δύναταί τις νὰ ἔχῃ ἰδέαν σαφῆ περὶ οἵας δήποτε χώρας, μάλιστα χώρας ποικίλης ὡς ἡ Ἑλλάς, ἐὰν δὲν περιέλθῃ τὰ ἐνδότερά της, πολὺ δ' ἀτελῶς τὴν γνωρίζει ὁ περιορισθεὶς εἰς τὸν περίπλουν τῶν παραλίων της. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου, κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον γνωρίζει τὴν Ἑλλάδα ὅστις ἀρκεσθῇ εἰς τὴν θέαν τῆς θαλάσσης ἐκ τῶν παραλίων ἢ ἐκ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων της. Ἀνάγκη ἐναλλὰξ νὰ τὴν διέλθῃ διὰ ξηρᾶς καὶ νὰ τὴν παραπλεύσῃ, ὅπως ἴδῃ τὴν ποικίλην ὡραιότητα τῆς φύσεώς της καὶ ἐννοήσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀμφιβίου λαοῦ της. Περὶ τοῦ Ἕλληνος δύναταί τις ἀληθῶς νὰ εἴπῃ, ὅτι ἔχει τὸν ἕνα πόδα ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τὸν ἄλλον ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Δὲν εἴμεθα ὅλοι θαλασσινοί, ἀλλὰ τὸν ὀρεινὸν Ἕλληνα συμπληροῖ, οὕτως εἰπεῖν, ὁ νησιώτης καὶ τ' ἀνάπαλιν, ὁ δ' ἐθνικὸς ἡμῶν χαρακτὴρ ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς συνενώσεως τῶν δύο στοιχείων. Ἀπόδειξις τούτου ἡ ἱστορία σύμπασα καὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῆς νεωτέρας.

Ὡς ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς χώρας καὶ τῆς εὐκολίας τῆς διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας, τὴν διπλῆν ταύτην φάσιν τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος οὐδαμοῦ δύναταί τις νὰ σπουδάσῃ καλλίτερον ἢ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἑλληνικοῦ ἀτμοπλοίου. Ἐκεῖ εὑρίσκεις συμπυκνουμένους τὸν κάτοικον τῶν ὀρέων πλησίον τοῦ Αἰγαιοπελαγίτου, τὸν μικρέμπορον, ὅστις ταξειδεύει χάριν τῶν συμφερόντων του, πλησίον τοῦ ὑπαλλήλου τοῦ μεταβαίνοντος εἰς τὴν νέαν θέσιν, ἡ ὁποία κύριος οἶδε μετὰ ὁπόσας καὶ ὁποίας ἐνεργείας ἀπεκτήθη. Θὰ ἴδῃς τὸν γεωργὸν πλησίον τοῦ ναύτου, τὸν χωροφύλακα καθήμενον φιλικῶς πλησίον τοῦ ὑποδίκου χωρικοῦ, τὸν ὁποῖον συνοδεύει εἰς τὸ κακουργοδικεῖον. Διὰ σέ, τὸν ὁμιλοῦντα τόσῳ καλῶς τὴν ἑλληνικήν, διασκεδαστικωτέρα καὶ διδακτικωτέρα ἐνασχόλησις δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἐν Ἑλλάδι, ἢ τὸ ν' ἀναμιγνύεσαι ἐπὶ τῶν ἀτμοπλοίων μας μὲ τοὺς ἐπιβάτας τῆς τρίτης θέσεως καὶ ν' ἀκούῃς τὰς ὁμιλίας των. Ἀλλ' ὅμως ἡ φρόνησις ἀπαιτεῖ νὰ μὴ τρίβησαι ἀδιακρίτως εἰς ὅλας τὰς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος κάπας, καθόσον μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ μὴ ἀκατοίκητοι. Ἀλλ' οἱ ἔχοντες τὴν πεῖραν τοῦ πράγματος ἐντόπιοι θὰ σοῦ ὑποδείξωσιν εὐκόλως ποῦ ὁ κίνδυνος, ὅπως διεκφύγῃς πᾶσαν ὀχληρὰν ἀνάμνησιν τῶν τοιούτων συνδιατριβῶν.

Θὰ ἔγραφα ἐπιστολὴν ἀτελεύτητον ἐὰν ἐπεχείρουν νὰ διηγηθῶ ὅσα ἐντὸς μιᾶς μόνης ὥρας ἔμαθα παρὰ τῶν ἐπὶ τοῦ *Θησέως* συνεπιβατῶν μου. Εἷς ἐξ αὐτῶν ἐπανέρχεται ἀπὸ τὸ Σικάγον, εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀμερικῆς. Διέμενεν ἐκεῖ ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη, ἄνευ εἰδήσεων ἐξ Ἑλλάδος, ἐπιστρέφει δὲ εἰς τὸ χωρίον του διὰ νὰ ἴδῃ ἐὰν ἡ μήτηρ του ζῇ. Ἐβράδυνε μᾶλλον, ἀληθῶς, νὰ μεριμνήσῃ περὶ τούτου, ἀλλ' ἡ γραῖα, ἥτις τοσάκις ἴσως ἔκλαυσε διὰ τὸν ἀπόντα υἱόν της, δὲν θὰ τὸν ἐπιπλήξῃ διὰ τὴν μακρὰν σιωπήν του ὅταν τὸν ἴδῃ ἐπανερχόμενον εἰς τὴν στέγην ὑπὸ τὴν ὁποίαν τὸν ἐγέννησε. Ἀναχωρήσας ὡς ναύτης, μετέρχεται, ὡς μ' ἐπληροφόρησε, τὸ ἐμπόριον τῶν ὀπωρῶν. Δὲν εἶναι δὲ ὁ μόνος εἰς Σικάγον Ἕλλην. Ἀλλὰ καὶ εἰς Καλιφορνίαν, καὶ εἰς νέαν Ὑόρκην, καὶ εἰς Αὐστραλίαν, καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς ἀντιπροσωπεύεται ἡ τυχοδιῶκτις φυλή μας.

Ἐκ τῶν σημερινῶν φίλων μου ἄλλος, παντοπώλης ἐγκατεστημένος εἰς χωρίον τῆς Αἰγύπτου,— τοῦ ὁποίου δὲν ἐγνώριζα, οὔτε σύ, ὑποθέτω, γνω-

Digitized by Google

ρίζεις τὴν ὕπαρξιν καὶ τὸ ὄνομα,—ἐπανέρχεται εἰς τὴν πατρίδα διὰ νὰ νυμφευθῇ. Μετὰ τὸν γάμον θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ παντοπωλεῖόν του, ἀλλ' ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν, ἐὰν αἱ ὑποθέσεις τὸ ἐπιτρέπωσι, σκοπεύει νὰ ταξειδεύῃ πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς νεαρᾶς συζύγου του, ὅτε δ' ἀποκτήσῃ τὰ ἱκανά του, θὰ παραιτήσῃ τὰ ξένα καὶ θὰ ἔλθῃ νὰ διαβιώσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκογενείας, τὴν ὁποίαν εἰς τὸ μεταξὺ θ' ἀποκτήσῃ κατὰ τὰς περιοδικάς του ἐπισκέψεις εἰς τὴν πατρίδα. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, θὰ ἐγκαταστήσῃ ὡς διάδοχον εἰς τὸ παντοπωλεῖον ἀδελφόν τινα νεώτερον ἢ ἀνεψιόν του. Ὅλοι σχεδὸν οἱ παντοπῶλαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου εἶναι Ἕλληνες ἐκ Πελοποννήσου ἢ τῆς Ἠπείρου. Διὰ τῆς φιλεργίας καὶ τῆς οἰκονομίας των οἱ πλεῖστοι ἀποκτοῦν μικρὰν περιουσίαν, δὲν λησμονοῦν δὲ τὴν πατρίδα ποτέ. Ἀπόδειξις τούτου ὁ συνεπιβάτης μου, τοιοῦτοι δὲ εἶναι πάντες. Καὶ δὲν περιορίζεται ὁ πατριωτισμὸς εἰς τὴν ἐκλογὴν νύμφης ἐκ τοῦ χωρίου των, ἀλλ' ὁπόταν πρόκειται περὶ πατρίδος ἀνοίγουν προθύμως τὰ μικρὰ βαλάντιά των, εἰς δὲ τὰς διαθήκας των πολλάκις ἐνθυμοῦνται τὸ πανεπιστήμιον ἢ—τὸ καὶ καλλίτερον — τὸ ταπεινὸν τῆς πατρίδος των σχολεῖον.

Ἠδυνάμην νὰ ἐξακολουθήσω περιγραφὰς πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι εὑρίσκει τις διασκέδασιν ἐπὶ τῶν ἀτμοπλοίων, ἐὰν ἀρέσκεται εἰς συνομιλίας ποικίλας. Πρόσθεσε δὲ καὶ τὴν φιλόφρονα εὐγένειαν τῶν πλοιάρχων καὶ τῶν ὑπ' αὐτούς. Ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς οἰκοδεσπότην φιλοξενοῦντά σε, οἱ δὲ *καμαρότοι* προθυμοποιοῦνται παντὶ τρόπῳ νὰ σὲ εὐαρεστήσωσι. Ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι, ἐὰν ὁ ἐπιβάτης λαμβάνῃ ὕφος ὑπεροπτικόν, νομίζων ὅτι ἐπειδὴ ἐπλήρωσε τὴν θέσιν του ἀπέκτησε δικαιώματα κυριαρχικὰ ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ ἐπὶ τῆς προθυμίας τῶν ἐν αὐτῷ, τότε τὸ πρᾶγμα ἀλλάσσει. Τοῦτο δ' ἐφαρμόζεται ἐπὶ ξηρᾶς ὅσῳ καὶ ἐπὶ θαλάσσης. Ἔσο φιλόφρων καὶ εὐγενὴς καὶ θ' ἀντιπληρωθῇς μὲ τὸ διάφορον, ἀλλ' ἐὰν θελήσῃς νὰ ἐπιβάλῃς τὸ σέβας διὰ τῆς ὑπεροψίας, θὰ εὕρῃς ὑπεροπτικωτέρους σου τοὺς ἀνθρώπους. Ὡς πρὸς τὰ ἤθη δὲν ὑπάρχει χώρα δημοκρατικωτέρα τῆς Ἑλλάδος· ἡ ὑπεροχὴ τοῦ γένους, τῆς ἀνατροφῆς, τῆς κοινωνικῆς θέσεως ἐκτιμᾶται ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι ὁ ἀπολαύων τὴν τοιαύτην ὑπεροχὴν δὲν προσβάλλει τὸ ἔμφυτον εἰς τὸν Ἕλληνα αἴσθημα τῆς ἀτομικῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῆς ἰσότητος. Ἡ ἰσότης δὲν εἶναι κενὴ λέξις ἐνταῦθα, ὁ δὲ γνήσιος Ἕλλην δὲν σὲ ἀποτείνει ποτὲ τὸν λόγον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμόν. Τὸ *σεῖς* καὶ τὸ *ὑμεῖς* εἶναι ξενισμοὶ εἰσαχθέντες εἰς τὴν ἐξηυγενισμένην δῆθεν ὁμιλίαν τῶν πόλεων. Εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐπικρατεῖ τὸ δημοκρατικὸν *ἐσύ*, χωρὶς ὅμως τοῦτο ν' ἀποκλείῃ οὐδαμῶς τὸ σέβας. Τὸ πολύ, προσαγορεύοντες τὴν λογικήν σου ὀντότητα θὰ εἴπωσι «*τοῦ λόγου σου*», ἢ θὰ μετριάσωσι πρὸς ἄκραν τιμήν σου τὴν ἁπλότητα τοῦ ἑνικοῦ διὰ τῆς περιφράσεως «ἡ εὐγένειά σου.»

Ταῦτα ὅμως πάντα οὐδαμῶς ἀπέσβεσαν τὰς εὐαρέστους τοῦ Μεσολογγίου ἐντυπώσεις. Παρεκτὸς τῶν ἱστορικῶν ἀναμνήσεων, μοῦ τὸ ἀποκαθιστᾷ προσφιλὲς ἤδη καὶ τῶν κατοίκων του ἡ εὐμένεια. Εἰς τὸ διάστημα τῶν τριῶν τούτων ἡμερῶν ἀπέκτησα ἐκεῖ φίλους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐχωρίσθην μεθ' ὅσης λύπης ἤθελον ἀποχαιρετήσει φίλους παλαιούς. Μᾶς συνώδευσαν μέχρι τῆς ἄκρας τῆς Τουρλίδος, ἐκεῖ δὲ εἰς τὸ μικρὸν τῆς ἀποβάθρας καφενεῖον παρεκαθήσαμεν εἰς ἐξαίρετον πρόγευμα, καὶ μὲ τὰ ποτήρια πλήρη ῥητινίτου εἰς χεῖρας, ἐξεφράσαμεν ἀμοιβαίως εὐχὰς περὶ μελλούσης συναντήσεως. Ἂς τὸ ἐλπίζωμεν ἀφοῦ κατὰ τὴν παροιμίαν «μόνον τὰ βουνὰ δὲν ἐνταμόνονται.»

Τὸ ἀληθὲς τῆς παροιμίας μαρτυρεῖ ὅτι, πρὸς πολλήν μας εὐχαρίστησιν, εὕρομεν ἐπὶ τοῦ *Θησέως* τὰς χαριεστάτας Ζακυνθίας μετὰ τῶν ὁποίων ἐπὶ τῆς *Πάρου* συνεταξειδεύσαμεν ἀπὸ Λευκάδα μέχρι τῶν μυχῶν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Αἱ κυρίαι αὗται ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πατρίδα των, ὥστε ὑπὸ τὴν προστασίαν των θὰ τὴν ἐπισκεφθῶμεν· καὶ εἴμεθα οὕτω ἐκ τῶν προτέρων βέβαιοι ὅτι δὲν θὰ θεωρηθῶμεν κ' ἐκεῖ ὡς ξένοι. Ἰδοὺ τὸ εὐχάριστον τοῦ νὰ περιπλανᾶταί τις ἐντὸς τῆς πατρίδος του. Ἀλλὰ καὶ σύ, ὅταν ἔλθῃς, θὰ λησμονήσῃς ὅτι ἐπισκέπτεσαι ξένην χώραν. Σοῦ τὸ ἐγγυῶμαι.

Τὸ Μεσολόγγι δὲν φαίνεται πλέον ἐκ τοῦ καταστρώματος. Πρὸς τ' ἀριστερά, ἐν μέσῳ τῆς κυανῆς θαλάσσης, προβάλλει τὸ ἀκρωτήριον Παπᾶς, πέραν δ' αὐτοῦ διαγράφονται ἀλλεπάλληλοι εἰς τὸν διαυγῆ ὁρίζοντα αἱ μεγαλοπρεπεῖς γραμμαὶ τῶν ὀρέων τῆς Πελοποννήσου, ἐνῷ ἀπέναντι ἡμῶν ὑψοῦται τὸ μέγα ὄρος τῆς Κεφαλληνίας ὁ Αἶνος, μακρότερον δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους Σκοποῦ τῆς Ζακύνθου.

Ὅλα ταῦτα καλὰ καὶ ὡραῖα, αἰσθάνομαι ὅμως ὅτι ἔχουν ἀνάγκην ἀναπαύσεως οἱ ὀφθαλμοί μου. Εἶμαι ἐπὶ ποδὸς ἀπὸ τῆς τετάρτης πρωϊνῆς ὥρας σήμερον. Προτοῦ ἀναχωρήσωμεν ἐκ Μεσολογγίου ἐπεσκέφθημεν τὰ ἐρείπια τῆς Νέας Πλευρῶνος. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο Αἰτωλικὸν φρούριον κεῖται ἐπὶ λόφου ἀποκρήμνου πρὸς δυσμὰς τοῦ Μεσολογγίου, εἰς ἡμισείας περίπου ὥρας ἀπόστασιν, δι' ἁμάξης, — ἕως εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου. Ἡ ἀνάβασις μέχρι τῶν ἐρειπίων δὲν εἶναι ἐπίσης εὔκολος, μ' ὅλην δὲ τὴν δρόσον τῆς πρωίας σὲ βεβαιῶ ὅτι ἵδρωσα ἕως οὗ φθάσω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ πετρώδους ὑψώματος. Προμηθεύσου στερεὰ ὑποδήματα καὶ καλὴν ῥάβδον ὅταν ἐπιχειρήσῃς τὴν

Digitized by Google

ἐκδρομὴν ταύτην. Ἡ ῥάβδος δὲν θὰ εἶναι ἄχρηστος καὶ ὡς προφύλαξις κατὰ τῶν σκύλων, καθ' ἣν περίπτωσιν βραδύνουν οἱ ἰδιοκτῆται τῶν κήπων, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, νὰ περιστείλωσι τὸν ζῆλόν των. Ἀλλ' ὅπως δήποτε, μὴ λείψῃς νὰ ἐπισκεφθῇς τὴν Νέαν Πλευρῶνα ὅταν εὑρεθῇς εἰς Μεσολόγγι.

Πῶς ἐξειργάζοντο τὰ πάντα καλῶς οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι Ἕλληνες! Πᾶν τὸ ἐξερχόμενον τῶν χειρῶν των εἶχε τὸν τύπον τοῦ ὡραίου. Καὶ οἱ λιθοκόποι των αὐτοὶ ἦσαν καλλιτέχναι. Ὁποία διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἔργων των καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν κτισμάτων! Σοῦ περιέγραψα τὰ ἐρείπια τῆς Νικοπόλεως· ἡ πόλις τὴν ὁποίαν ὁ Αὔγουστος ἐθεμελίωσε παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἦτο μεγαλειτέρα, πλουσιωτέρα καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀξιολογωτέρα τοῦ φρουρίου τούτου, τὸ ὁποῖον ἀνήγειρεν ἐπὶ κρημνώδους ὑψώματος φυλὴ ἐκ τῶν ἥκιστα διαπρεπῶν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὅμως δὲν συγκρίνονται τὰ ἐκ λίθων καὶ πλίνθων τείχη τῆς Νικοπόλεως καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ περιβόλου της σωζόμενα λείψανα οἰκοδομῶν, πρὸς τὸ στερεὸν καὶ ὡραῖον τεῖχος τὸ ὁποῖον, δύο περίπου μέτρων τὸ πάχος, περιβάλλει εἰσέτι ὁλόκληρον τὸν χῶρον τῆς Νέας Πλευρῶνος. Ἀπορεῖ τις πῶς κατώρθωσαν ν' ἀναβιβάσωσιν ἐκεῖ τοὺς μεγάλους ὀγκολίθους, οἵτινες, καλῶς ἐξεσμένοι καὶ συνηρμολογημένοι, ἀποτελοῦν ζώνας πλάτους ἀνίσου, μεθοδικῶς καὶ ἐναρμονίως ὑπερκειμένας ἀλλήλων.

Δὲν περιῆλθον ὁλόκληρον τὸν χῶρον τοῦ φρουρίου. Κατὰ τὸν Baedeker, ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας περίπατος. Βλέπεις εἰσέτι τὰ ἀνοίγματα τῶν πυλῶν καὶ τὰς λιθίνας ἑκατέρωθεν παραστάδας, ἀπὸ ἀπόστασιν δὲ εἰς ἀπόστασιν φαίνονται τὰ λείψανα τῶν ἐπιστεφόντων τὰ τείχη τετραγώνων πύργων, ἐχόντων πέντε μέτρων πλάτος ἐπὶ μήκους ἓξ μέτρων. Αἱ κλίμακες διὰ τῶν ὁποίων ἀνήρχοντο ἔσωθεν εἰς τοὺς πύργους σῴζονται ἀκέραιαι ἔτι πολλαχοῦ, δύναται δὲ τις νὰ περιέλθῃ ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν περίβολον βαδίζων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τείχους, ἐὰν δὲν ὑπόκειται εἰς ζάλην. Τὰ πάντα ἐκεῖ προξενοῦν διπλῆν ἐντύπωσιν ὡραιότητος καὶ στερεότητος συγχρόνως, ἐννοεῖς δὲ χωρὶς νὰ τὸ πολυσκεφθῇς, ὅτι τὸ ἓν εἶναι συνέπεια τοῦ ἄλλου, ὅτι τὸ ὡραῖον συνεπάγεται τὸ στερεόν.

Παρὰ τὸ τεῖχος, πρὸς τὴν πλευρὰν τοῦ φρουρίου ὁπόθεν φαίνεται ἡ θάλασσα, ὑπάρχει ἀμφιθέατρον, οὗτινες αἱ βαθμίδες διατηροῦνται κάλλιστα. Ἐχρησίμευεν ἆρά γε εἰς δραματικὰς παραστάσεις ἢ εἰς τὰς συνελεύσεις τοῦ δήμου; Ὑψηλότερα ὑπάρχει μεγάλη δεξαμενὴ λαξευθεῖσα ἐντὸς τοῦ βράχου καὶ χωριζομένη εἰς πέντε διαμερίσματα, ἔχουσα δὲ βάθος τεσσάρων ἕως πέντε μέτρων, μῆκος τριάκοντα περίπου καὶ πλάτος εἴκοσιν ἕως εἰκοσιπέντε μέτρων. Δὲν ἐγγυῶμαι τὴν ἀκρίβειαν τῶν καταμετρήσεων τούτων, τὰς ἀναφέρω δὲ ἁπλῶς εἰς ἔνδειξιν τῆς σημασίας τοῦ ἀρχαίου τούτου φρουρίου. Ἄλλαι δεξαμεναὶ εἰς διάφορα τοῦ περιβόλου μέρη κείμεναι, διατηροῦσαι δ' εἰσέτι ἴχνη τοῦ χρίσματος διὰ τοῦ ὁποίου ἦσαν ἔσωθεν ἠλειμμέναι, φαίνονται ὅτι ἐχρησίμευον πρὸς φύλαξιν οἴνου καὶ ἐλαίου. Ἀλλαχοῦ διακρίνονται τὰ ἴχνη ναῶν καὶ ἀγορῶν, τὸ δὲ ἀξιοπεριεργότερον, καὶ τὰ θεμέλια ἰδιωτικῶν κατοικιῶν. Διὰ τῆς φαντασίας δύναταί τις ν' ἀναπλάσῃ ζῶσαν τὴν εἰκόνα τοῦ ὀχυρώματος, μὲ ὅλα τὰ κτίριά του ὄρθια, μὲ τὰ οἰκήματα κατῳκημένα, καὶ τὰ τείχη φρουρούμενα ἀπὸ θωρακοφόρους Αἰτωλούς. Ἡ δυσκολία τοῦ νὰ μετακινηθῶσιν ἐκ τοῦ ὕψους ἐκείνου οἱ ὀγκώδεις λίθοι ἐξηγεῖ πῶς διαμένουσιν εἰσέτι τόσῳ ἀκέραια τὰ λείψανα τῆς Νέας Πλευρῶνος. Ἀλλὰ ἀρκοῦν τὰ ἀρχαιολογικά, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶμαι ὁ ἁρμόδιος. Ἐὰν θέλῃς πλειοτέρας περὶ Πλευρῶνος πληροφορίας, ἰδὲ τὴν πραγματείαν τοῦ Bazin, τὴν ὁποίαν ἀτυχῶς δὲν ἠδυνήθην νὰ προμηθευθῶ εἰς Μεσολόγγι. (1)

Τὰ ἐρείπια τῆς Νέας Πλευρῶνος εἶναι τὴν σήμερον γνωστὰ ἐνταῦθα ὑπὸ τὸ ὄνομα: Κάστρον τῆς Κυρᾶ Εἰρήνης. Τίς ἡ Εἰρήνη αὕτη; Οὐδὲν περὶ τούτου ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω εἰς Μεσολόγγι, μολονότι ὑπάρχουν ἐκεῖ τινὲς μετὰ πολλοῦ ζήλου ἐνασχολούμενοι περὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς πόλεως καὶ τῶν περιχώρων. Οὐδεὶς τῶν πραγματευθέντων περὶ Πλευρῶνος ἔλυσε, καθόσον γνωρίζω, τὸ μυστήριον τοῦτο.

Καθὼς ἡ Πλευρὼν μετωνομάσθη Κάστρον τῆς Κυρᾶ Εἰρήνης, οὕτω καὶ τὰ ἐρείπια τῶν Οἰνιάδων μετωνομάσθησαν Τρικαρδόκαστρον. Καὶ ἡ ὀνομασία δὲ αὕτη εἶναι ἐξ ἴσου μυστηριώδης καὶ ἀνεξήγητος· ἀλλ' ἐὰν ἡ ἱστορία σιωπᾷ ὡς πρὸς τὴν πηγὴν ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων, ἡ φαντασία ὅμως τοῦ λαοῦ ἔπλασεν ἐπ' αὐτῶν μῦθον, καὶ ἐσχηματίσθη οὕτω ποιητικωτάτη παράδοσις περὶ τῶν ἐρωτικῶν σχέσεων τῆς Εἰρήνης καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Τρικάρδου. Τὴν παράδοσιν ταύτην ἀπεκρυστάλλωσεν εἰς τὸ ἑξῆς χαριέστατον ποίημα ὁ φίλος μου κ. Δροσίνης, τέκνον καὶ αὐτὸς τοῦ Μεσολογγίου.

Ὁ βασιλιᾶς Ἀνήλιαγος.

'Σ τοῦ βασιλιᾶ τοῦ Τρίκαρδου τὸ μοναχὸ παιδὶ
ἡ μοίραις ποῦ τὸ μοίρωσαν κατάρα εἴχανε κάνει
Πῶς ἅμα ὁ ἥλιος θὰ τὸ ἰδῇ
εὐθὺς θενὰ πεθάνῃ.

—

Κι' ὁ βασιλιᾶς πατέρας του, μ' ἐλπίδα νὰ σωθῇ
ἀπὸ τοῦ ἥλιου τὸ κακὸ καὶ φλογισμένο 'μάτι
τοὔχτισ' ἐπίτηδες βαθὺ
μέσα 'ς τὴ γῆ παλάτι.

—

(1) Ἡ ἀξιόλογος αὕτη πραγματεία περιλαμβάνεται ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῆς συλλογῆς: Archives des missions scientifiques et littéraires (II série, 1864).

Digitized by Google

Χρόνια περάσαν—'πέθανε ὁ γέροντας γονιός..
Καὶ μὲ τὴν ὥρα τὴν καλὴ θὰ βασιλέψῃ τώρα
'Ανήλιαγος ὁ 'μορφονιὸς
'ς τοῦ Τρίκαρδου τὴ χώρα.

Καὶ βασιλιᾶς ὁ 'Ανήλιαγος τῆς 'μέραις του περνᾷ
μέσ' 'ς τὰ βαθειὰ παλάτια του—καὶ μοναχὰ τὸ βράδυ
βουνὰ καὶ κάμπους τριγυρνᾷ
'ς τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι.

Κ' ἡ κυρὰ 'Ρήνη ἡ ὄμμορφη τὸν εἶδε μιὰ βραδιὰ
'ς τὸ κάστρο ἐμπρὸς νὰ κυνηγᾷ μ' ὁλόφωτο φεγγάρι
κ' ἔννοιωσ' ἀγάπη 'ς τὴν καρδιὰ
γιὰ τἄξιο παλληκάρι.

'Ο βασιλιᾶς 'Ανήλιαγος, 'σὰν κάθε βασιλιᾶ,
τόρα κι' αὐτὸς ὁλονυχτὶς 'ς τὴ χώρα δὲν γυρίζει...
Σ' ἀγαπημένη ἀγκαλιὰ
γυρμένος ξενυχτίζει.

Μὰ 'ς τὴ χαρά του δὲν ξεχνᾷ τῆς μοίρας τὸ γραφτό·
Καὶ πρὶν νὰ φέξῃ 'ς τὸ βουνό, καὶ πρὶν νὰ σβύσῃ τἄστρο,
ἀφίνει ταἶρι ζηλευτὸ
καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ κάστρο.

Τοῦ κάκου τὸν 'ρωτᾷ ἡ κυρά: πῶς ἔτσι πρωϊνὰ
τὴν παρατάει μοναχή;—'Εκεῖνος δὲν τῆς κρίνει,
καὶ μαύρη ζήλεια τυραννᾷ
τὴ δόλια κυρὰ 'Ρήνη.

Τόσο, ποῦ τί σοφίζεται ἡ πονηρὴ κυρά;
ὅλους μὲ μιᾶς τοὺς πετεινοὺς τοῦ κάστρου τοὺς σκοτόνει
γιὰ νὰ μὴ νοιώσῃ μιὰ φορὰ
ὁ νιὸς πῶς 'ξημερόνει.

'Ο βασιλιᾶς 'Ανήλιαγος γελιέται τὴν αὐγή...
Καὶ πρὶν νάρθῇ 'ς τὸν Τρίκαρδο, κοντὰ 'ς τὴν Παλιομάνη,
κατάρα!—ὁ ἥλιος εἶχε 'βγῇ
καὶ ὁ νιὸς εἶχε πεθάνῃ!

"Ας ἀναβῶ ἐντούτοις εἰς τὸ κατάστρωμα πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν μετὰ τῶν συνεπιβατῶν συνομιλιῶν μου, καὶ διὰ νὰ ἴδω τὰς κορυφὰς φωτιζομένας ἀπὸ τὸν δύοντα ἥλιον, τὸν ἥλιον ὅστις ἀσπλάγχνως ἐθανάτωσε τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως τοῦ Τρικάρδου.

'Αποτελειόνω τὴν ἐπιστολήν μου εἰς Ζάκυνθον.

["Επεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΔ'

Μετὰ πεντάωρον ὁδοιπορίαν, ὅτε οἱ ἐκστρατεύσαντες ἐξ "Αρτης ζηλωταὶ Τοῦρκοι εἶχον φθάσει εἰς ὕψωμά τι, ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας, ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν προκρίτων ἀγάδων, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ πέμψῃ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην.

Τότε ὁ κῆρυξ ἀνέβη ἐπὶ σκοπιάν τινα, καὶ ἔκραξεν ὅτι ὅστις θέλει, νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν ἀρχηγόν, δι' ἐμπιστευτικὴν ἀποστολήν. 'Εν τούτοις οὐδεὶς ἦτο πρόθυμος νὰ παρουσιασθῇ.

Λεληθότως εἶχε ψιθυρισθῆ εἰς τὰς τάξεις τῶν στρατευόντων, ὅτι ὁ ἀρχηγὸς σκοπὸν εἶχε νὰ πέμψῃ διαγγελέα πρὸς τὸν κλέφτην τῶν βουνῶν, προσκαλῶν αὐτὸν νὰ παραδοθῇ. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἦσαν καθ' ὑπερβολὴν δύσπιστοι, οὐδεὶς αὐτῶν ἐτόλμα νὰ προσέλθῃ ἐθελοντὴς διὰ τὴν ἀποστολὴν ταύτην.

Ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας ἦτο ἕτοιμος νὰ βλασφημήσῃ, καὶ ἤδη ἐσχημάτιζε καθ' ἑαυτὸν τὰς λέξεις, ἃς ἔμελλε νὰ ἐκστομίσῃ ἐνώπιον τῶν ἐπιτελῶν του, ἂν δὲν ἐκωλύετο. Ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶχε συναναστραφῇ πολὺ μὲ τοὺς Ἕλληνας ὁπλαρχηγούς, καὶ διὰ τοῦτο εἶχεν ἐλευθέραν τὴν γλῶσσαν.

— Χίλιοι διαβόλοι νὰ σᾶς σηκώσουν! τὰ τσακάλια νὰ τραβοῦν τὰ κορμιά σας καὶ οἱ χοῖροι νὰ φάγουν τὰ πρόσωπά σας!

Ἡ ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τούτου παρ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ ἐπενέγκῃ τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα παρὰ τοῖς μουσουλμάνοις, οἵτινες ἐθεώρουν βλασφημίαν καὶ αὐτὴν τὴν μνείαν τοῦ εἴδους τούτου τῶν ζώων. 'Αλλ' ὅμως πρὶν τελειώσῃ ὁ ἀρχηγὸς τὰς βλασφημίας του, νέος τις Τοῦρκος ἐνεφανίσθη ἐνώπιον αὐτοῦ. Οὗτος ἦτο ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος, ὃν οἱ γείτονές του οὐδέποτε εἶχον ἰδεῖ καὶ ὅστις εἶχεν εἴπει αὐτοῖς ὅτι ἦλθε τελευταῖον ἐκ τῆς 'Ανατολῆς, ὡς ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνῶσται. Οὗτος προσελθὼν εἰς τὸν ἀρχηγὸν ἔκαμε βαθύτατον *τεμενᾶν*, καὶ ἐστάθη μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ περιμένων τὰς διαταγάς του.

— Ποῖος εἶσαι σύ, Κουζούμ; τὸν ἠρώτησεν ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας.

— Πιστὸς μουσουλμάνος, ἀπήντησε μετὰ συστολῆς ὁ ἄγνωστος.

— Καὶ τί ζητεῖς;

— Περιμένω νὰ μὲ διατάξῃ ὁ ἐφέντης ὅ,τι θέλει.

— Εἰμπορεῖς νὰ φέρῃς τὴν γραφὴν αὐτὴν εἰς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην;

— Εἰμπορῶ, ἀπήντησεν ἀδιστάκτως ὁ νεαρὸς Τοῦρκος.

— Εἰξεύρεις τοὺς δρόμους;

— Εἰξεύρω, ἀπήντησεν οὐχὶ μετ' ἴσης σταθερότητος.

— Εἰξεύρεις τὸ λημέρι τοῦ Χρήστου Μηλιόνη;

— Θὰ τὸ εὕρω

— Πρέπει νὰ γείνῃς *τεπτήλ*, διότι ἄλλως οἱ χωρικοὶ θὰ σὲ προδώσουν.

— Θὰ γείνω *τεπτήλ*.

— Ἔχει καλῶς.

'Εν τῷ μεταξὺ εἷς τῶν ἐπιτελῶν εἶχε κύψει εἰς τὸ οὖς τοῦ Μουχτὰρ καὶ τῷ ὡμίλει κρυφίως.

Ὁ νέος ἐκεῖνος εἶχε προσηλώσει τὸ βλέμμα εἰς

Digitized by Google

τοὺς δύο συνομιλοῦντας, καὶ ἐφαίνετο ἐπιθυμῶν νὰ μαντεύσῃ ἐκ τῆς ἐκφράσεως τοῦ βλέμματός των τί ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους.

— Τὸ ξεύρεις καλά; ἔλεγον ὁ Κλεισούρας.

— Τὸ πιστεύω, ἀπήντα ὁ ἕτερος Τοῦρκος.

— Ἀπὸ ποῦ;

— Πρέπει νὰ στείλωμεν ἄνθρωπον πιστόν.

— Καὶ ποῖος σοὶ λέγει ὅτι αὐτὸς ὁ νέος δὲν εἶναι πιστός;

— Αὐτὸς πρώτην φορὰν παρουσιάζεται, κανεὶς δὲν τὸν γνωρίζει.

— Ἀλήθεια;

— Βέβαια. Ἐρώτησε τὸ *ἀσκέρι* ἂν τὸν ἔχουν ἰδεῖ ποτέ.

Ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας ἐκάλεσε πέντε ἢ ἓξ ἐκ τῶν ἐθελοντῶν, καὶ τοὺς ἠρώτησεν, ἂν ἐγνώριζον τὸν νέον Τοῦρκον. Πάντες ἀπήντησαν ὁμοφώνως ὅτι πρώτην φορὰν τὸν ἔβλεπον.

Ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας εὑρέθη εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν. Ἔνθεν μὲν οἱ ἄνδρες τοῦ στρατοῦ ἀπεφαίνοντο ὅτι δὲν ἦτο ἀξιόπιστον πρόσωπον ὁ νεαρὸς ἐκεῖνος Τοῦρκος, ἔνθεν δὲ οὐδεὶς τῶν ἄλλων προσήρχετο πρόθυμος ὅπως κομίσῃ τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην.

Τέλος ὁ Κλεισούρας διενοήθη, ὅτι ἀφοῦ αὐτὸς ἦτο ὁ ἀρχηγός, ἠδύνατο καὶ ὤφειλε νὰ πέμψῃ κατ' ἐκλογὴν ἕνα ἐκ τῶν στρατιωτῶν του κομιστὴν τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην. Καὶ μήπως πρότερον δὲν ἦτο εὔκολον νὰ τὸ φαντασθῇ; Ἀλλ' εἰς στρατὸν ἀτάκτων καὶ ἐθελοντῶν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πειθαρχῶσι.

Καθ' ἣν στιγμὴν εἶχε συλλάβει ὁ ἀρχηγὸς τὴν γενναίαν ταύτην ἀπόφασιν, ἐνεφανίσθη τελευταῖον ἐνώπιον αὐτοῦ εἷς τῶν Τούρκων, καὶ τῷ ἔκαμε *τεμενάν*.

— Τί θέλεις ἐσύ; τὸν ἠρώτησεν ὁ Μουχτάρης.

— Ἐγὼ δίδω ἐγγύησιν, ἐφέντη, ἀπήντησεν ὁ Τοῦρκος ἐκεῖνος.

— Τί ἐγγύησιν;

— Ἐγὼ τὸν γνωρίζω.

— Καὶ διατί δὲν θέλεις νὰ ὑπάγῃς ἐσὺ ὁ ἴδιος;

— Θέλω νὰ ὑπάγω μαζύ του.

— *Ὀλσοὺν*, ἀπήντησεν ὁ Κλεισούρας.

Καὶ ἀποβλέψας πρὸς τοὺς περὶ ἑαυτὸν ἀγάδες, ἐζήτει τὴν ἐπιδοκιμασίαν αὐτῶν.

Μετ' ἀσημάντους τινὰς ἐξετάσεις ἀπεφασίσθη νὰ πεμφθῶσιν οἱ δύο Τοῦρκοι ὡς γραμματοφόροι πρὸς τὸν ἀποστάτην κλέφτην. Ὁ πρῶτος παρουσιασθείς, ὁ ἄγνωστος, εἶχε στρέψει τὸ βλέμμα πρὸς τὸν αὐτόκλητον σύντροφόν του, καὶ τὸ βλέμμα τοῦτο ἐξέφραζε μᾶλλον ἀπορίαν ἢ εὐγνωμοσύνην.

ΙΕ'.

Ἀλλόκοτος ἦτο ἡ διήγησις, ἣν ἤκουσε παρὰ τοῦ αὐτοκλήτου συνοιδοιπόρου του ὁ ζηλωτὴς νεαρὸς Τοῦρκος, ὅστις προσῆλθεν ἐθελοντὴς εἰς ἐξ ἑκατόν, κομιστὴς τῆς πρὸς τὸν Μηλιόνην ἐπιστολῆς, τῆς προσκαλούσης αὐτὸν εἰς ὑποταγήν. Ὁ πρόθυμος καὶ ὑποχρεωτικὸς οὗτος ἄνθρωπος ἦτο χριστιανός, ὡς αὐτὸς ὡμολόγησεν. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ὁμολογήσῃ τοῦτο, ἐφρόντισε νὰ προκαταλάβῃ τὸν νέον σύντροφόν του δι' ἐκπληκτικῆς ἀνακοινώσεως, ὅτι καίπερ χριστιανὸς ἐμίσει ὅμως ἐγκαρδίως τοὺς ὁμοθρήσκους του.

Πόθεν ὡρμήθη εἰς τὸ ἀδιάλλακτον τοῦτο μῖσος; Τῇ ἀληθείᾳ εἶχε σπουδαίους λόγους ὅπως προέλθῃ εἰς τὸ ἄστοργον τοῦτο αἴσθημα ἐναντίον τῶν ὁμοπίστων αὐτοῦ. Ἂς φαντασθῇ τις εἰρηνικὸν ἀγρότην, κατοικοῦντα μακρὰν τῶν πόλεων, εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τοῦ Πίνδου. Ὁ εἰρηνικὸς οὗτος ἀγρότης ἦτο ὁ πατήρ του. Ὁ Καμπόσος (οὕτως ὠνομάζετο ὁ ἀφηγητής) ἦτο βρέφος καθ' ὃν χρόνον εἶχον συμβῇ ταῦτα. Μόλις εἶχε γεννηθῇ καὶ εἶχε λάβει πεῖραν τοῦ μίσους καὶ τῆς καταφορᾶς τῶν χριστιανῶν. Ἡ ἀνάμνησις ἐκείνη εἶχε μείνει ὡς μέλας οἰωνὸς εἰς τὴν συνείδησίν του, ὡς σταγὼν πικρίας καὶ χολῆς εἰς τὴν καρδίαν του. Μίαν νύκτα καθ' ἣν μόλις εἶχε δύσει ὁ Ἕσπερος καὶ αἱ Πλειάδες ἀρτίως εἶχον ἀνατείλει εἰς τὸ στερέωμα, οἱ χωρικοὶ τῶν περιχώρων, ἐκ συστάσεως ὡς φαίνεται εἶχον συμφορήσει στοιβὰς καὶ ἄχυρα καὶ θημωνίας, καὶ ἐπεσώρευσαν αὐτὰς παρὰ τὴν καλύβην τοῦ πατρός του. Ἦτο Ἰούλιος μήν, καὶ ἡ πυρκαϊὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκραγῇ εὐθὺς ὡς ἔβαλον πῦρ εἰς τὸν σωρὸν τῶν ξηρῶν ἐκείνων ἐναυσμάτων. Ἡ φλὸξ ἐξήφθη μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος, καὶ ἔμελλε νὰ καταστήσῃ ὀπτοὺς τοὺς τρεῖς κατοίκους τῆς καλύβης, ἂν τὸ βρέφος, ὅπερ ἐκλαυθμήριζε παννυχί, δὲν ἀφύπνιζε διὰ τῶν γογγυσμῶν του τὴν θηλάζουσαν μητέρα, ἥτις προτοῦ νὰ τείνῃ τὸν μαστόν της πρὸς τὸ βρέφος, ᾐσθάνθη καπνὸν ἀποπνίγοντα αὐτὴν καὶ ἤκουσε τὸν βρόμον τοῦ πυρὸς μαινομένου περὶ τὴν καλύβην. Ἡ κραυγὴ τῆς ἐντρόμου γυναικὸς ἀφύπνισε τὸν σύζυγον, ὅστις ἔμελλε νὰ κοιμηθῇ τὸν αἰώνιον ὕπνον τὴν νύκτα ἐκείνην, διότι οἱ μανιώδεις χωρικοὶ συνεχώρησαν μὲν εἰς τὴν μητέρα καὶ τὸ τεκνίον ἵνα διέλθωσιν, ἀλλὰ δὲν ἐπέτρεψαν καὶ εἰς τὸν πατέρα τοῦ Καμπόσου νὰ σωθῇ ἐκ τῆς καταστροφῆς. Διὰ τριῶν κτύπων πελέκεως ὁ τολμηρότατος αὐτῶν τὸν ἀπετελείωσε καὶ ἔρριψεν αὐτὸν αἱμοσταγῆ ἐπὶ τῆς φλεγούσης στοιβῆς, ἥτις κατέφαγε τὸ ἀσπαῖρον σῶμά του ἰνδικῷ τῷ τρόπῳ.

Ἐντεῦθεν ὁ διασωθεὶς ἐκ τῆς καταστροφῆς ἐκείνης Καμπόσος εἶχεν ὁρμηθῇ νὰ ὀμόσῃ ἄσπονδον μῖσος κατὰ πάντων ἐν γένει τῶν χριστιανῶν. Ὁ Καμπόσος ἦτο μόλις τριετὴς τότε, ἀλλ' ἐμνημόνευεν ἀρκούντως τὴν φρικώδη ἐκείνην καταστροφήν. Προσέτι δὲ ἡ μήτηρ του εἶχε συμπληρώσει πρὸς αὐτόν, ἅμα ἡλικιωθέντα, τὰ κενὰ τῆς

Digitized by Google

φοβερᾶς ἀναμνήσεως. Τὸ πάθος τοῦτο ἦτο κοχλάζον, δεινὸν καὶ ὑπέρμετρον ἐν τῇ ψυχῇ του. Κατ' ἀρχὰς εἶχε σκοπὸν νὰ ἐξομόσῃ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, καὶ νὰ γείνῃ μουσουλμάνος (ὁ Καμπόσος ὡμολόγησε τοῦτο εἰλικρινῶς πρὸς τὸν συνοδοιπόρον του), ἀλλ' ὅμως ὡριμώτερον σκεφθεὶς δὲν ἀπεφάσισε νὰ πράξῃ τοῦτο διὰ τὸν ἑξῆς λόγον· ἐὰν εἶχεν ἐξομόσει, οἱ χριστιανοὶ δὲν θὰ τὸν ἐνεπιστεύοντο, καὶ ἑπομένως, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ βλάπτῃ αὐτοὺς καιρίως.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἔμεινεν ὁ Καμπόσος πιστὸς εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του. Ἄλλως δὲ καὶ ἐκεῖνοι, οὓς κυρίως ἐμίσει, δὲν διεκρίνοντο ἐπὶ ἄκρᾳ εὐλαβείᾳ. Οἱ μέγιστοι ἐχθροί του δὲν ἦσαν οἱ ἀγρόται. Ὁ Καμπόσος δὲν ἦτο τόσον ταπεινὸς τὸ φρόνημα, ὥστε νὰ ζητῇ νὰ βλάψῃ τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους. Ὁ Καμπόσος ἦτο φιλόδοξος καὶ ἡ ἔχθρα του δὲν εἶχε τόσον στενὰ ὅρια. Ἐκεῖνοι, οὓς ἐμίσει κατ' ἐξοχὴν, ἦσαν οἱ κλέφται, οἱ ἄνθρωποι τῶν βουνῶν. Εἶχε δὲ σπουδαίους λόγους πρὸς τοῦτο. Οἱ χωρικοὶ εἶχον καύσει τὴν φωλεὰν τοῦ πατρός του, ἀλλ' οἱ χωρικοὶ δὲν ἔπραξαν αὐθορμήτως. Οἱ Κλέφται, οἱ ἄγριοι πολεμισταί, κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Καμπόσου, εἶχον διεγείρει τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους ἵνα διαπράξωσι τὸ ἀνοσιούργημα. Οἱ κλέφται εἶχον παράπονα κατὰ τοῦ πατρός του, ὡς φαίνεται. Καὶ ἦτο ἑπόμενον νὰ ἔχωσι παράπονα, ἀφοῦ ὁ μόνος χωρικὸς ὅστις ἰχνηλάτει τὰς κινήσεις τῶν κλεφτῶν, ὁ μόνος ὅστις ὑπεδείκνυε τὰ *Λημεριά* των, ὁ μόνος ὅστις ἔδιδεν ἐπὶ πολλὰς νύκτας κατάλυμα εἰς τὰ τουρκικὰ ἀποσπάσματα, τὰ ἐκπεμπόμενα ἑκάστοτε πρὸς καταδίωξιν τῶν ὀρεσιβίων μαχητῶν, ἦτο ὁ μακαρίτης, ὁ πατήρ του. Ἀλλὰ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἶχε δίκαιον καὶ ὁ Καμπόσος· (ἡ δικαιοσύνη δὲν εἶνε πολυμερής, οὐδ' ἡ ἐκδίκησις ἐξετάζει ποτὲ τὰ ἀπώτερα αἴτια· τὸ τελευταῖον κινοῦν αἴτιον εἶναι πάντοτε καὶ ἡ ὑπερτάτη αἰτία)· εἶχεν δίκαιον, λέγομεν, νὰ παρουσιασθῇ ὡς Τοῦρκος ζηλωτής, καὶ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν κλεφτῶν. Κανεὶς ἀληθὴς Ῥωμηός, ἔλεγε, δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν κατακρίνῃ διὰ τοῦτο. Ἴσως θὰ ἐδικαιοῦντο οἱ Ῥωμηοὶ νὰ τὸν κατακρίνωσιν, ἂν αὐτοὶ ἔδιδον τὸ παράδειγμα τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ἑνώσεως, ἀλλ' οἱ Ῥωμηοὶ ἔδωκαν καὶ τότε καὶ πάντοτε τὸ παράδειγμα τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς ἰδιοτελείας. Ἂν δὲ ἡ τύχη αὐτοῦ, ἦτο ἀπαισιωτέρα τῆς τῶν ἄλλων, πάλιν δὲν ἔπταιεν αὐτός. Ὅπως ἡ καεῖσα καλύβη ἦτο ἴσως μοναδικὸν παράδειγμα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Ἠπείρου (τοὐλάχιστον διὰ τὸν Καμπόσον, δι' ἄλλους ἠδύνατο νὰ εἶνε συχνόν), οὕτω καὶ τὸ ἐξαιρετικὸν μῖσος κληρονόμου, ἀνθρώπου ἀθῴου, διότι νήπιον αὐτὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπέχῃ εὐθύνας διὰ τὰ τυχὸν ἁμαρτήματα τοῦ πατρός του, ἔπρεπε νὰ εἶνε μοναδικόν.

Ταῦτα διηγήθη ὁ Καμπόσος πρὸς τὸν συνοδοιπόρον του. Ἀλλ' αὐτός, ὁ δυστυχής, τί ν' ἀπαντήσῃ; ἐδίσταζε καὶ ἐψέλλιζεν. Ἦλθε στιγμή, καθ' ἣν ὁ Καμπόσος ἐσχημάτισε τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος δὲν ὡμίλει καλῶς τὴν τουρκικήν. Ἀλλ' ὅμως τὰ μονοσύλλαβα μόρια δι' ὧν ἀπήντα εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ συντρόφου του, εὐρώνως τὰ επρόφερεν, ὥστε ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅσον πονηρὸς καὶ ἂν ἦτο, δὲν ἠδύνατο νὰ σχηματίσῃ πεποίθησιν ὅτι δὲν ἦτο Τοῦρκος ὁ ὁμιλητής του. Ὁ νέος ἔμελλε νὰ περιέλθῃ εἰς ἀμηχανίαν, ὅτε ὁ Καμπόσος ἤθελε τὸν προκαλέσει νὰ ἐκφράσῃ καὶ αὐτὸς κατὰ πλάτος τί ἐφρόνει περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ πρὸ τούτου ἔμελλε νὰ συμβῇ σπουδαιότερόν τι.

Ὁ Καμπόσος εἶχε φθάσει εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ λόγου, εἰς ὃ τὸν ἐξώθει ἴσως ἡ μοναδικὴ ὄρεξις εἰς ἣν εὑρίσκετο, καὶ ἤρχισε νὰ διηγῆται τοὺς ἰδιαιτέρους λόγους, τοὺς συναφεῖς πρὸς τὴν παροῦσαν περίστασιν. Πρὸ πέντε ἡμερῶν, εἶπεν, εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν ἀγροικίαν ποιμένος, Νάσκα ὀνόματι (ὁ ἀκροατὴς ἔτεινε τὰ ὦτα, ὡς ἤκουσε τὸ ὄνομα τοῦτο)· ἐκεῖσε εἶχε καταφύγει ἄνθρωπός τις μετὰ τῆς οἰκογενείας του, (οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ νέου ἔπαιξαν μετ' ἀνυπομονησίας). Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὠνομάζετο Κώστας· (ὅλοι οἱ μυῶνες τοῦ προσώπου τοῦ ἀκροατοῦ ἐκινήθησαν)· οἱ Τουρκαλβανοὶ τὸν συνέλαβον, τὸν εἰρημένον Κώσταν, διότι ἦτο ἐχθρὸς τοῦ Σουλτάνου· (ὁ νέος ἐνταῦθα ἐβίασεν ἑαυτὸν ν' ἀκροασθῇ μετ' ἀταραξίας, διότι ἤξευρεν ἤδη, ὡς φαίνεται, τὸ τέλος τῆς σκηνῆς)· Καὶ ὁ Καμπόσος διηγήθη εἶτα διὰ μακρῶν τὴν συνέχειαν τῆς γνωστῆς ἡμῖν ἱστορίας· τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ Κώστα ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, τὴν αὐτοσχέδιον δίκην, τὴν πρόχειρον ἀπόφασιν, τὸν ἐγκόλπιον βρόχον κτλ. καὶ τέλος τὴν παρέμβασιν τοῦ Σουλεϊμάνη, οὕτῃ ἀνελπίστῳ συνδρομῇ ὡς δι' ἐπιτολῆς εὐνοϊκοῦ τινος ἀστέρος, διέφυγεν ὁ Κώστας τὸν θάνατον· ὁ Καμπόσος ἔτριξε τοὺς ὀδόντας τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὅτε ἦλθεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς διηγήσεως. Ἔδειξεν ὡς νὰ ἐλυπεῖτο διότι τὴν ἐγλύτωσεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος· ψυχρὸς ἱδρὼς περιέρρεε τὸ μέτωπον τοῦ ἀκροατοῦ.,

— Καὶ τί σοῦ ἔκαμεν; ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ, λησμονήσας ἤδη τί τῷ εἶχεν εἰπεῖ ὁ Καμπόσος ὅτι δηλ. ἐμίσει τοὺς χριστιανοὺς ὅλους ἐν γένει

— Τί μοῦ ἔκαμε; Ἀλλ' ἦτο ῥωμηός, ἀπήντησεν ὁ παράδοξος ἄνθρωπος.

— Πῶς ἦτον ῥωμηός, τί; εἶπεν ὁ νέος.

— Ἐσύ, βλέπω, δὲν καταλαβαίνεις τούρκικα, παρετήρησε δυσφορῶν ἐκεῖνος.

Καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὴν προτέραν ὑποψίαν του, τῷ ἀπέτεινεν εὐθὺς τὴν ἑπομένην ἐρώτησιν:

— Γιὰ πές μου, τί σοῦ φαίνεται; Πῶς λές; Θὰ κάμουν τίποτε οἱ ἀγάδες μὲ αὐτὸν τὸν Χρῆστον Μηλιόνην;

Digitized by Google

— Δὲν ξεύρω ἐγώ, ἀπήντησεν ὁ νέος, ζητῶν νὰ ὑπεκφύγῃ.

— Δὲν εἰμπορεῖς νὰ ἔχῃς μίαν γνώμην;

— Οἱ γεροντότεροι ξέρουν, ἐπανέλαβε.

Καὶ ἐσίγησεν. Ὁ συνοδοιπόρος του δὲν ἐπέμεινεν, ἀλλ' ἐβυθίσθη εἰς σκέψεις. Περίεργον τῷ ἐφαίνετο ὅτι ὁ Τοῦρκος οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ τουρκιστί.

ΙΣΤ'.

Ἦτο νὺξ βαθεῖα. Εἰς τὸ λημέρι τοῦ Χρήστου Μηλιόνη πάντες ἐκοιμῶντο πλὴν τῶν συνήθων φρουρῶν. Εἰς τὸ σκότος διεγράφοντο ὑψίκομοι ἐλάται, ὧν οἱ σαλευόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κλῶνες, ἀπετέλουν ἐλαφρὸν διὰ τῶν φύλλων θροῦν. Ἠκούετο μεμακρυσμένος ὁ μορμυρισμὸς τοῦ ῥύακος, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ μονότονος μινυρισμὸς τοῦ γκιώνη, θρηνοῦντος τὸν ἀδελφόν του, κατὰ τὸν δημώδη μῦθον. Εἷς τῶν δύο φρουρούντων μονομμάτων ἔμελπε κλέφτικον ᾆσμα, ὁ δ' ἕτερος ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς του τῷ ἐσύριζε νὰ μὴ μεγαλοφωνῇ, ἀλλὰ νὰ τείνῃ τὰ ὦτα καὶ νὰ εἶνε προσεκτικώτερος. Τότε ὁ πρῶτος φρουρὸς τῷ ἔκραζεν ἐπιρρίνως:

— Ἀμμ' δὲν τραγουδάω μὲ ταὐτιά, σύντροφε· μὲ τὸ στόμα τραγουδάω.

— Ναί, μόνε μοῦ κουφαίνεις ταὐτιά, ἔλεγεν ἐκεῖνος.

— Δὲ φοβᾶσαι, ἐσὺ τἄχεις μεγαλείτερα, τῷ εἶπεν ὁ πρῶτος.

— Καὶ σὺ μεγαλείτερα ἀκόμα καὶ τὰ *κατσουλόνεις*, ἀπήντησεν ὁ ἕτερος.

— Ἔ, δά, μὲ τὰ χωρατά σου τὰ καταφέρνεις.

— Καὶ σὺ ἀκόμα καλλιώτερα.

Καὶ οὕτως ὁ διάλογος ἐξηκολούθει καὶ ὁ δεύτερος δὲν κατώρθου μὲν νὰ ἐμποδίσῃ τὸν σύντροφόν του νὰ ᾄδῃ κλέφτικα ᾄσματα, ἀλλὰ τὸν ἠνάγκασε τοὐλάχιστον νὰ ὁμιλῇ εἰς πεζὸν λόγον.

Ἐν τούτοις ἀπεδείχθη μετ' ὀλίγον ὅτι ὁ δεύτερος μονόμματος εἶχε μεγαλείτερον ἢ ὁ πρῶτος δίκαιον, διότι ἠκούσθη εὐκρινῶς κρότος ἀνθρωπίνων βημάτων ὑπὸ τὸν βράχον ἐφ' οὗ ἐκάθηντο ἀμφότεροι. Εὐθὺς ὡς ἤκουσαν τὸν ἐλαφρὸν κρότον, ἀμφότεροι οἱ κλέφται ὕψωσαν τὰ καρυοφύλλια. Τὰ *τσακμάκια* ἐσηκώθηκαν. Οἱ δύο μονόμματοι συνέσχον τὴν ἀναπνοὴν εἰς τὰ πλατέα στήθη.

Καὶ πάλιν κρότος ἠκούσθη. Ὁ δεύτερος κλέφτης *ἔδωκε φωτιά*.

—Μὴ χτυπᾶτε! ἀντήχησε τότε πεπνιγμένη κραυγή.

Ὁ πυροβολήσας φρουρός, ἐκεῖνος ὅστις προέτρεπε τὸν σύντροφόν του νὰ μὴ τραγῳδῇ, ἀνεσκίρτησεν εἰς τὸν ἦχον τῆς φωνῆς ταύτης.

— Μὴ ῥίχνῃς ἐσύ! ἔκραξεν αὐθορμήτως πρὸς τὸν σύντροφόν του.

— Τί εἶνε; Τί ἔχεις;

Καὶ ὁ δεύτερος κλέφτης ὥρμησε νὰ καταβῇ ἀπὸ τοῦ βράχου.

— Μὴ ῥίξετε ἄλλο! ἐλᾶτε νὰ τὸν πιάσετε! ἠκούσθη καθαρὰ φωνὴ κάτωθεν τοῦ κρημνοῦ.

Ὁ νέος κλέφτης τρέμων πνευστιῶν, ἔφθασεν εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ βράχου. Ἤθελε νὰ ὁμιλήσῃ καὶ ἡ φωνή του εἶχε κοπῆ. Τέλος ἠδυνήθη ν' ἀνακράξῃ·

— Πευκόρραχε! Μὴ ῥίχνῃς ἄλλη, γιὰ ὄνομα Θεοῦ.

— Τί ἔπαθες; ἠρώτα ὁ πρῶτος τῶν κλεφτῶν.

— Νῖκο! Νῖκο! Ἐσὺ εἶσαι! ἠκούσθη τὸ τρίτον ἡ κάτωθεν τοῦ βράχου φωνή.

— Ἐγώ, ἔκραξεν ἀγωνιῶν ὁ νέος. Σὲ ηὗρε τὸ βόλι;

— Ὄχι, τίποτε! ἐλᾶτε νὰ τὸν πιάσετε· τρέξετε.

— Ποιόν;

— Αὐτόν, αὐτόν, εἶνε προδότης.

Ὁ πρῶτος τῶν φρουρῶν, ὁ Πευκόρραχος ὀνομασθείς, ἔσπευσε καὶ ἐκεῖνος νὰ κατέλθῃ ἀπὸ τοῦ βράχου χωρὶς νὰ γινώσκῃ τί συνέβαινε.

Δι' ὀλίγων διασκελισμῶν ὁ Νῖκος ἔφθασεν ἤδη εἰς τὸν θάμνον, καὶ εἶδεν ὄπισθεν αὐτοῦ περίεργον σκηνήν. Νέος τις, ἐκεῖνος ὅστις εἶχε κράξει δίς, προσεπάθει νὰ κρατῇ τὸν σύντροφόν του, ὅστις ἠγωνίζετο νὰ φύγῃ, σκληρὰ δὲ πάλη εἶχε συναφθῆ μεταξὺ τῶν δύο. Ὀλίγον ἔτι, καὶ ὁ νέος ἔμελλε νὰ καταβληθῇ. Ὁ Νῖκος φθάσας ἥρπασε μὲ στιβαρὰν χεῖρα τὸν ἄγνωστον ἐκεῖνον, ὅστις ἐζήτει νὰ φύγῃ, χωρὶς νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ ἐξηγήσῃ τὸ αἴτιον τῆς παρουσίας του.

Δύο λέξεις εἶπεν ὁ Νῖκος πρὸς τὸν ἕτερον νέον.

— Λαβώθηκες!

— Ὄχ, εἶπεν ἐκεῖνος.

Ὁ Νῖκος ἀφῆκε κραυγήν. Τὸ αἷμα ἔρρεε διὰ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ νέου.

Ὁ Νῖκος αὐθορμήτως ἄφησε τὸν ἄλλον, ὃν εἶχε συλλάβει καὶ ἡ προσοχή του ἐστράφη ὅλη πρὸς τὸν τραυματίαν.

— Εἶσαι ματωμένη! Ματώθηκες, ἔκραξε μετὰ σπαραγμοῦ. Καὶ φταίγω ἐγώ, ἐγὼ ἔρριξα!....

— Κράτησε αὐτόν, νὰ μὴ φύγῃ! ἔκραξεν ὁ πληγωμένος.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε φθάσει καὶ ὁ Πευκόρραχος, ὅστις εἶχε πολλῷ στιβαρωτέρους τοὺς βραχίονας, καὶ αἱ περισφίγξεις του οὐδὲν τὸ θωπευτικὸν εἶχον.

(Ἕπεται συνέχεια).

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Digitized by Google

Η ΙΟΥΔΑΙΑ ΤΗΣ ΡΟΥΔΝΙΑΣ

Διηρχόμεθα τὴν Πολωνίαν ἐν μεγάλῃ σπουδῇ ἕνεκα ἐπειγουσῶν ὑποθέσεων, ἄλλως δὲ ἡ σχεδὸν ἐπίπεδος, ἑλώδης καὶ νοσηρὰ αὕτη χώρα, ἡ κειμένη μεταξὺ τῆς πόλεως Μίνσκης καὶ τοῦ Βοθνικοῦ κόλπου, οὐδὲν ἔχει θέλγητρον διὰ τὸν ταξειδιώτην. Αἱ κῶμαι καὶ τὰ χωρία διαδέχονται ἄλληλα παρὰ τὴν ἀτελεύτητον ὁδόν, σχεδὸν ὅμοια, διαφέροντα δὲ μόνον κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν καλυβῶν, τὸν ἀριθμὸν ἢ τὸ μέγεθος τῶν ναῶν. Ὁμολογοῦμεν ὅτι μόνον οἱ ταχυδρομικοὶ σταθμοὶ ἐπροξένουν ἡμῖν χαράν, εἰς ἣν οὐδόλως συνέβαλεν ἡ τῶν τοπίων θέα.

Ἀλλ' ὁ σπεύδων ὑπόκειται εἰς πολλὰ ἀπρόβλεπτα δυσάρεστα. Ἀναντιρρήτως συμβαίνουσιν ἡμῖν τοιαῦτα καὶ ὅτε ἄνευ σπουδῆς καὶ ἀνέτως ὁδοιποροῦμεν, ἀλλὰ τότε δὲν προσέχομεν εἰς αὐτά. Ἤδη ὅμως ἡ τύχη μᾶς κατεδίωκε, διότι εἰς πλείστους σταθμοὺς δὲν εὑρίσκομεν ἵππους καὶ ἠναγκαζόμεθα ν' ἀναμένωμεν ἐνίοτε ἐπὶ μίαν ὥραν, ἐνίοτε ἐπὶ ἡμίσειαν ἡμέραν, — τοῦτο δὲ διότι ἡ ὁδὸς ἣν ἐτράπημεν ἦτο μικρὰ πάροδος.

Παρὰ πᾶσαν ὅμως προσδοκίαν, διετρέξαμεν μακρὰν ἀπόστασιν ἀκωλύτως, καὶ εἶπον γελῶν εἰς τὸν συνοιδοιπόρον μου :

— Βεβαίως θὰ μᾶς συμβῇ μέγα δυστύχημα, ἄλλως ἡ καταδιώκουσα ἡμᾶς τύχη δὲν θὰ εὐχαριστηθῇ σήμερον..

Μόλις εἶπον ταῦτα, ὁ ἁμαξηλάτης ἐπεστράφη μικρὸν καὶ δείξας ἡμῖν διὰ τῆς μάστιγος τὴν μικρὰν κώμην εἰς τὴν ὁποίαν ἐπλησιάζομεν :

— Καίεται ! εἶπεν ἀπαθῶς.

Τῷ ὄντι, λάμψις τις ἐφαίνετο ἐγγύτατα καὶ πυκνὸς καπνὸς ὑψοῦτο συστρεφόμενος ἀπὸ τῆς ἑστίας τοῦ πυρός.

— Πῶς ὀνομάζεται τὸ χωρίον αὐτό; ἠρώτησα τὸν ἁμαξηλάτην.

— Ρούδνια! ἀπεκρίθη. Εἶνε ἡ πόλις Ρούδνια.

Διὰ τοὺς Ῥώσους καὶ Πολωνοὺς χωρικοὺς τρεῖς οἰκίαι ἀποτελοῦσι πόλιν, ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶνε ἠθροισμέναι πέριξ ναοῦ. Ἡ Ῥούδνια λοιπόν, ἥτις εἶχε δύω ἐκκλησίας, ὧν ἡ μία καθολική, ἦτο πόλις.

—

Οἱ ἵπποι ἰσχυρῶς τυπτόμενοι ἀφίκοντο πρὸ τῆς πολυχρώμου δοκοῦ τῆς ἀντὶ πυλῶνος χρησιμευούσης τότε εἰς ὅλας τας ῥωσικὰς πόλεις. Ὑπάλληλος φέρων λιπώδη στολὴν προσελθὼν ἔλαβε τὰ διόδια, εἶπε λέξεις τινὰς ἀκαταλήπτους, καὶ ἡ δοκὸς ἡ φράττουσα τὴν ὁδὸν ἀνυψώθη ἐγκαρσίως. Ὁ ἀρχαϊκὸς οὗτος φραγμὸς ὑφίσταται πολλαχοῦ ἔτι ἐν Ῥωσίᾳ, καίτοι ἡ κυβέρνησις ἐξηγόρασε τὰ διόδια τῶν μεγάλων δημοσίων ὁδῶν. Ὁ ἁμαξηλάτης ἐξώτρυνε τοὺς ἵππους, τοὺς καὶ ἐξ ἰδίας προαιρέσεως σπεύδοντας ἵνα φθάσωσιν εἰς τὸν σταῦλον ταχέως, καὶ διήλθομεν δύω ἢ τρεῖς ὁδοὺς ῥυπαρὰς καὶ ἀθλίως ἐστρωμένας.

Πλῆθος θορυβοῦν ἔσπευδε πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος, πρὸς τὴν ἑστίαν τῆς πυρκαϊᾶς, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ συντρίψωμεν ἡμίσειαν δωδεκάδα Ἑβραίων, οἵτινες ἔτρεχον ἀνασηκώνοντες τὰς ποδιὰς τῶν μακρῶν ἱματίων των καὶ ἐκβάλλοντες κραυγὰς τρόμου.

— Ἑβραίου σπίτι καίεται, εἶπεν ὁ ἁμαξηλάτης ἐξακολουθῶν νὰ κτυπᾷ τοὺς ἵππους

— Πῶς τὸ ἠξεύρεις ; ἠρώτησεν ὁ συνοιδοιπόρος μου.

— Βρωμᾷ λίπος ! ἀπήντησεν ὁ γελοῖος ἀνακαγχάσας.

Ἐκάμψαμεν ἀποτόμως γωνίαν τινὰ καὶ ἔστημεν πρὸ τοῦ ταχυδρομικοῦ σταθμοῦ.

Ἀληθῶς ἐκαίετο ἡ ἀπέναντι ἡμῶν καὶ ἐπὶ τῆς πλατείας ξυλίνη οἰκία Ἑβραίου κρεοπώλου. Οἱ ὁμόθρησκοι τοῦ δυστυχοῦς μετεκόμιζον τὰ ἔπιπλά του διὰ τῶν ἐπὶ τῆς πλατείας παραθύρων, διότι τὸ πῦρ εἶχε μεταδοθῇ εἰς τὸ ὄπισθεν μέρος τῆς οἰκίας. Ἡ πρόσοψις ἦτο ἀκόμη ἀνέπαφος, ἀλλ' εἶχεν ἤδη τὸ βαθὺ μέλαν χρῶμα τὸ προηγούμενον τῆς ἀναφλέξεως, ἐξήρχετο δὲ ἐκ πολλῶν μερῶν τῆς στέγης καπνὸς προάγγελος τοῦ ἐπικειμένου καθολικοῦ ἐμπρησμοῦ.

Ἐνῷ ὁ συνοδοιπόρος μου ἠσχολεῖτο εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν διαβατηρίων μας καὶ ἐζήτει νέους ἵππους, ἐγὼ ἐθεώμην τὴν σκηνὴν ἱστάμενος ἐπὶ τοῦ ἀναβάθρου τοῦ σταθμοῦ.

Ἐν Πολωνίᾳ αἱ πυρκαϊαὶ δὲν εἶνε σπάνιαι, ἀλλ' ὅταν καίεται οἰκία Ἰουδαίου μόνοι οἱ ὁμόθρησκοί του προστρέχουσι καὶ βοηθοῦσιν εἰς κατάσβεσιν τῆς πυρκαϊᾶς καὶ εἰς διάσωσιν τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, οἱ δὲ καθολικοὶ θεῶνται ἀκίνητοι — καὶ ἴσως οὐχὶ ἄνευ ἐνδομύχου χαρᾶς — τὴν καταστροφὴν τῆς «κακῶς κτηθείσης» περιουσίας τῶν τέκνων τοῦ Ἀβραάμ.

Ἡ ἀπανθρωπία αὕτη ἐξηγεῖται, ἂν μὴ εἶνε συγγνωστή, ἐκ τῆς πλεονεξίας τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἵτινες διὰ τῆς ἐμπορικῆς δεξιότητός των καρποῦνται τὸ καθαρὸν εἰσόδημα τῶν δυστυχῶν αὐτῶν τῶν γενικῶς ἀπόρων καὶ ἔτι μᾶλλον πενεστέρων καθισταμένων ἐκ τῆς τοκογλυφίας.

Ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα τοῦ κρεοπώλου ἐξέβαλλον ὀξείας κραυγάς, οἱ κύνες ὑλάκτουν, οἱ ἵπποι ἔσειον τὰ μετὰ κωδωνίσκων περιλαίμια αὐτῶν, καὶ τὸ σύνολον τοῦτο ἀπετέλει τόσον ἀλγεινὸν θόρυβον, ὥστε ἔφραξα τὰ ὦτα.

—

Αἴφνης εἶδον τοὺς Ἑβραίους ἀποκομίζοντας ἐν σπουδῇ διὰ τῶν παραθύρων καὶ διὰ τῆς θύρας τὰ ἔπιπλα, λευκὸς δὲ καπνὸς ἐπλήρωσε τὸ δωμάτιον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον, καὶ γλῶσσα πυρὸς διωλίσθησεν ἐκ τοῦ βάθους τῆς οἰκίας. Εἶχεν

Digitized by Google

ἀναφλεχθῇ τὸ ἐσωτερικὸν ξύλινον διάφραγμα. Βαθεῖα ἐγένετο τότε σιγή. Αἱ στιγμαὶ αὗται ἔχουσι πάντοτε τι τὸ ἐπιβάλλον.

— Ἀλλὰ καίει καλά! εἶπε πλησίον μου ὑψηλὸς στρατιώτης Κοζάκος, φέρων φαιὰν χλαῖναν. Τὸν προσέβλεψα... ἐκάπνιζεν ἡσύχως τὴν μικρὰν ἐξ ἀγριοκερασέας πίπαν του καὶ ἔβλεπε μετὰ φανερᾶς εὐχαριστήσεως τὴν πυρκαϊάν, ἀλλ' ὁ σκαρδαμυγμὸς τῶν ὀφθαλμῶν του ἤλεγχεν ὅτι εἶχε πίει πολλὰ ποτήρια οἰνοπνεύματος.

— Δυστυχία μας! δυστυχία μας! ἐφώναξεν ὁ κρεοπώλης ἱστάμενος ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλατείας καὶ προσβλέπων κατάπληκτος τὴν ὀδυρομένην οἰκογένειάν του. Ἀπέσπα δὲ τὴν κόμην του, ἐνῷ οἱ μικροὶ οὖλοι βόστρυχοι τῶν κροτάφων του ἐσείοντο ἐκ τῶν παραφόρων κινήσεών του.

— Δυστυχία! ἐπανέλαβον ἐν χορῷ πάντες οἱ Ἑβραῖοι.

— Ἐλησμόνησα τὴν γραῖαν μητέρα μου! ἀνέκραξεν ὁ δυστυχής.

Οἱ Πολωνοὶ ἀνεκάγχασαν.

— Ἐνόμιζα ὅτι ἦτο μαζύ σου, εἶπεν εἰς τὴν σύζυγόν του, ἥτις ἠγέρθη ἔκφρων, κρατοῦσα εἰς τὴν ἀγκάλην τὸ μικρότερον τῶν τέκνων της.

— Ποῦ εἶνε; ἐφώναξαν πάντες.

Ὁ δυστυχὴς ἔδειξεν ἐν ἀπελπισίᾳ τὴν οἰκίαν καὶ ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον διὰ τῆς ἄκρας τοῦ ἱματίου του.

Οἱ γέλωτες ἔπαυσαν. Καίτοι Ἑβραία ἦτο γυνή.

— Εἶνε εἰς τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ δωμάτιον, εἶπε. Τὸ πῦρ δὲν μετεδόθη ἀκόμη ἐκεῖ... Σώσατέ την, φίλοι μου, σώσατε τὴν μητέρα μου, προσέθηκεν ἐν ἀγωνίᾳ.

Οἱ φίλοι οἱ συνδραμόντες αὐτὸν ἕως τότε παρετήρησαν τὰς φλόγας, προσέβλεψαν ἀλλήλους καὶ ἔμειναν σιωπηλοί.

— Πήγαινε ὁ ἴδιος! ἐφώναξεν ἀγυιόπαις ἐκ τοῦ παρεστῶτος πλήθους.

— Δίδω τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας μου εἰς ἐκεῖνον ὅστις θὰ τὴν σώσῃ! ἐκραύγασεν ὁ κρεοπώλης. Τὸ ἥμισυ, ναί, τὸ ἥμισυ! ἐπανέλαβε. Σώσατε τὴν δυστυχῆ γραῖαν, φίλοι μου, σώσατέ την, καλοί μου ἄρχοντες!

Τὴν τελευταίαν ταύτην ἐπίκλησιν ἀπέτεινε πρὸς τοὺς Πολωνούς. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκινήθη. Τότε ὁ ὑψηλὸς Κοζάκος, ὁ πλησίον μου ἱστάμενος, ἐπροχώρησε μικρόν, εἶτα ἔστη ἐνδοιάζων, καὶ τέλος προχωρήσας κλονιζόμενος ἐπλησίασε τὸν κρεοπώλην.

— Ὄχι λόγια! τῷ εἶπε, πάντοτε μὲ τὴν πίπαν εἰς τὸ στόμα. Τί μοῦ δίδεις νὰ ὑπάγω ἐκεῖ μέσα; δεικνύων τὴν οἰκίαν, ἣν ὁλόκληρον ἐνέμετο ἤδη τὸ πῦρ.

— Πέντε ἀργυρᾶ ῥούβλια, φίλε μου, πέντε ῥούβλια! Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, πέντε ἀργυρᾶ ῥούβλια!

— Δὲν εἶνε τίποτε, εἶπεν ὁ Κοζάκος· ἀλλ' ἄς εἶνε. Δὲν ἔχομεν καιρὸν διὰ συμφωνίας. Ἀκούετε ὅλοι, ἐφώναξε στραφεὶς πρὸς τὸ πλῆθος, μοῦ ὑπεσχέθη πέντε ἀργυρᾶ ῥούβλια!

— Ἀλλὰ νὰ μοῦ τὴν φέρῃς, εἶπεν ὁ Ἑβραῖος, εἰ δὲ μὴ τίποτε!

— Ζῶον! εἶπεν ὁ Κοζάκος, νομίζεις ὅτι θὰ χωθῶ ἐκεῖ μέσα πρὸς διασκέδασιν! Ποῦ εἶνε ἡ παλαιόγρηα ἡ μάνα σου;

— Εἰς τὸ κρεββάτι, μέσα εἰς τὸ δωμάτιον πρὸς τὰ ἀριστερά, εἰς τὴν γωνίαν.

— Καλά! εἶπεν ὁ Ρῶσος. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ! ἐφώναξε καὶ ἐπήδησε δι' ἑνὸς ἅλματος ἐπὶ τῆς κλίμακος.

Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Ῥούδνιας δὲν ἀνέπνεον. .... Ὁ στρατιώτης ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐγένετο ἄφαντος ἐντὸς τοῦ καπνοῦ.

— Οἱ ἵπποι σας εἶνε ἕτοιμοι, μὲ εἶπεν ὁ ἁμαξηλάτης ἀναρριχώμενος ἐπὶ τῆς θέσεώς του.

— Περίμενε... τῷ εἶπον σιγά.

Ὁ φίλος μου ἵστατο πλησίον προσέχων ὡς πάντες εἰς τὴν λύσιν τοῦ δράματος.

Ὁ Κοζάκος ἐπεφάνη ἐρυθρὸς φέρων εἰς τοὺς βραχίονας τὴν γραῖαν Ἰουδαίαν λιπόθυμον καὶ εἰς τὸ στόμα τὴν πίπαν του.

Πάντες ἀνευφήμησαν.

— Νὰ τὴ γρηά σου! εἶπεν εἰς τὸν Ἑβραῖον.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀνεφλέχθη ὁλόκληρος ἡ οἰκία μετὰ κρότου, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπρόσεχε πλέον εἰς αὐτὴν — πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ προσηλοῦντο ἐπὶ τοῦ Κοζάκου.

— Τώρα, εἶπε, πλήρωσέ με!

— Πῶς, ἐτραύλισεν ὁ Ἑβραῖος, ἀμέσως; Περίμενε νὰ τοποθετήσω πρῶτον τὴν οἰκογένειάν μου.

— Ὄχι λόγια! ἐκραύγασεν ὁ Κοζάκος ἀπειλητικῶς. Πλήρωσέ με ἀμέσως... εἰ δὲ μή...

Ἐκ συνηθείας ὁ Ἑβραῖος ἔθεσε τὸν βραχίονα πρὸ τοῦ προσώπου του, ἀλλ' ὁ Κοζάκος δὲν ἐσκέπτετο νὰ τὸν κτυπήσῃ, προσήλου ὅμως ἐπ' αὐτοῦ ὀργίλα βλέμματα. Ὁ Ἑβραῖος τυφλούμενος ἐκ τῆς φιλαργυρίας δὲν παρετήρησε τὴν αὐξάνουσαν ὀργὴν τοῦ στρατιώτου. Ἔσυρεν ἐκ τοῦ κόλπου του ῥυπαρὸν βαλάντιον, τὸ ἤνοιξε μεμψιμοιρῶν, ἀνεζήτησεν ἐντὸς αὐτοῦ πολλάκις καὶ τέλος λαβὼν ῥυσὸν χάρτην τὸν προσέφερεν εἰς τὸν Κοζάκον. Ἡ στέγη τῆς οἰκίας κατέρρεε τὴν στιγμὴν ταύτην καὶ δράγματα σπινθήρων ἔπιπτον μέχρις ἡμῶν, ἡ δὲ πλατεῖα ἐφωτίζετο ὡς ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ.

— Ἕνα ῥούβλι! ἀνέκραξεν ὁ Κοζάκος — καὶ ἔρριψε μακρὰν τὴν πίπαν του — ἕνα ῥούβλι ἐνῷ ἐκινδύνευσεν ἡ ζωή μου! ἕνα ῥούβλι! Ἄ! καταραμένε σκύλε! Προτιμῶ νὰ ἐπιστρέψω ἐκεῖ δωρεάν!

Ἥρπασε τὴν δυστυχῆ γραῖαν καὶ πρὶν ἐννο-

Digitized by Google

ήση τις τὸν σκοπόν του ὥρμησε πρὸς τὴν οἰκίαν. Τὸ ἀνάβαθρον δὲν ἐκαίετο ἔτι· ἐπήδησεν ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ φορτίου του καὶ τὸ ἔρριψεν εἰς τὰς φλόγας... Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸ πλῆθος :

— Ἕνα ῥούβλι!... κλέπτη, γουροῦνι! Πήγαινε τώρα νὰ εὕρῃς τὴν μάνα σου!

Τὸ πλῆθος, κατάπληκτον, ἔμεινεν ἄφωνον... Ἐπήδησα ἐπὶ τῆς ἁμάξης, ὁ δὲ συνοδοιπόρος μου μὲ ἠκολούθησε.

—Κτύπα! τρέχα! εἶπον εἰς τὸν ἁμαξηλάτην.

Ἠσθανόμην ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ ὑποφέρω περισσότερον.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ἅμαξα ἐκινήθη μέρος τῆς προσόψεως κατέρρευσε πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἀπεχώρησε τὸν στρατιώτην ἐκ τῆς πλατείας. Τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημά του διεγράφετο μέλαν ἐν μέσῳ τοῦ πυριφλεγοῦς κύκλου. Ἐπειράθη νὰ ὑπερβῇ τὴν κάμινον, ἀλλ' ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ πηδήσῃ δοκὸς ἔπληξεν αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς, καὶ ἔπεσε...

— Κτύπα! τρέχα! ἐφώναξα εἰς τὸν ἁμαξηλάτην τύπτων αὐτὸν εἰς τὴν ῥάχιν διὰ νὰ τὸν ἐξοτρύνω.

Οἱ ἵπποι ἐκάλπαζον, τὸ πλῆθος παρεμέριζε, καὶ μετὰ μικρὸν ἐτρέχομεν ἐπὶ τῆς πεδιάδος.

Ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας δὲν ἠδυνήθημεν νὰ κοιμηθῶμεν.

(Henry Greville)

Μετάφρασις Ἀρ. Β.

ΓΕΓΥΜΝΑΣΜΕΝΑΙ ΦΩΚΑΙ

Ἐν πολλοῖς ζῳοτροφείοις εὑρίσκονται γεγυμνασμέναι φῶκαι. Τεθειμέναι ἐντὸς δεξαμενῆς ἢ ἁπλῶς ἐντὸς κάδου περιέχοντος ὕδωρ ἐκτελοῦσι κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ κυρίου αὐτῶν ἀσκήσεις, αἵτινες μαρτυροῦσιν ὅτι τὰ ζῷα ταῦτα εἶνε ἐπιδεκτικὰ ἀγωγῆς τινος.

Παρέστημεν μάρτυρες σκηνῆς ἀρκετὰ περιέργου, ἧς ἥρως ἦτο γεγυμνασμένη φώκη. Ἡ φώκη αὕτη ἐξετίθετο ἐν ζῳοτροφείῳ εὑρισκομένῳ ἐπὶ τῆς πλατείας Δουγκεσλέν, ἐν Δινάν, κατὰ τὴν μεγάλην ἐτησίαν ἐμπορικὴν πανήγυριν τῆς πόλεως ταύτης. Πολλοὶ θεαταὶ συνωστίζοντο πέριξ μικρᾶς δεξαμενῆς, ἐν ᾗ ἡ φώκη ἐξετέλει διαφόρους ἀσκήσεις. Ἐκολύμβα, ἐστρέφετο περὶ ἑαυτήν, ἵστατο ὀρθία, ἔλεγε *μπαμπὰ* καὶ *μαμά*, ὅπως καὶ ἄλλαι συνάδελφοί της, δηλαδὴ ἐξάγουσα δύο φωνὰς ὁμοιαζούσας πρὸς ὑλακήν, καὶ τέλος ἠσπάζετο ἐκ τῶν παρευρισκομένων τοὺς θέλοντας νὰ προτείνωσιν αὐτῇ τὸ πρόσωπον. Πρὸς τοῦτο δὲ ἡ φώκη ὠρθοῦτο καθέτως καὶ προσήγγιζε λίαν ἡσύχως τὸ ῥύγχος αὐτῆς εἰς τὴν προτεινομένην παρειάν.

Αἱ φῶκαι εἶνε ζῷα νοημονέστατα. Ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει εὑρισκόμεναι κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τῶν περιηγητῶν, ὡς μητέρες δεικνύουσι συγκινητικωτάτην στοργὴν πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν. Εἶνε πρόθυμοι νὰ θυσιασθῶσιν εὐθὺς ὡς κίνδυνος ἐπαπειλήσῃ αὐτά· ἐπαγρυπνοῦσιν ὅπως μὴ απομακρύνωνται πολύ, θωπεύουσιν αὐτά, συμπαίζουσιν, ἀσπάζονται, ἐν ἑνὶ λόγῳ ἐκδηλοῦσι μητρικὴν στοργὴν λίαν ἀνεπτυγμένην. Προσέτι, ἐνῷ τὰ μικρὰ καὶ αἱ μητέρες ἀναρριχῶνται εἰς τὴν ἀκτὴν ἢ τοὺς βράχους, προσέχουσιν ὅπως μὴ ἀπομακρυνθῶσι τοῦ ὕδατος, ἕτοιμοι νὰ βυθισθῶσιν εἰς αὐτὸ ἅμα τῷ πρώτῳ συνθήματι· οἱ ἄρρενες, οἱ γέροντες φρουροῦσιν ἀγρυπνοῦντες ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς ἀγέλης. Ὡς προαισθανθῶσι κίνδυνόν τινα ἐκβάλλουσι βραχνὴν κραυγήν, αἱ θήλειαι ὁρμῶσιν εἰς τὸ ὕδωρ εἰς ὃ σπεύδουσι νὰ βυθισθῶσι, ἀλλὰ συνηθέστατα πίπτουσι θύματα τῆς ἀφοσιώσεως αὐτῶν εἴτε ὑπὸ σφαίρας κυνηγοῦ βαλλόμεναι εἴτε εἰς τοὺς ὄνυχας λευκῆς ἄρκτου ἐμπίπτουσαι.

Ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας τῶν Παρισίων βλέπει τις καθ' ἑκάστην τὴν φιλίαν ἣν δεικνύουσι πρὸς τοὺς φύλακάς των. Ὅτε πλησιάζουσιν οὗτοι, αἱ φῶκαι ἀνορθοῦνται ὑπεράνω τοῦ ὕδατος, παρέχουσαι σημεῖα οὐχὶ ἀμφίβολα φιλίας καὶ νοημοσύνης. Καὶ ὅτε οἱ φύλακες διανέμουσιν αὐταῖς τὴν τροφήν, αἱ φῶκαι ὑπακούουσιν ἐκτελοῦσαι σειρὰν ἀσκήσεων ἐπὶ τῇ ἐλπίδι προσθέτου ἀμοιβῆς. Βυθίζονται πέριξ αὐτῶν, ἀναρριχῶνται εἰς τὸν βράχον αὐτῶν καὶ ὁρμῶσιν εἰς τὴν δεξαμενήν.

Παρέστημεν πρό τινος εἰς τὴν κόμωσιν φώκης ἔν τινι ζῳοτροφείῳ· ὁ φύλαξ ψήκτραν κρατῶν ἔτριβε τὴν φώκην, αὕτη δὲ προθύμως ἐδέχετο τοῦτο, καὶ ἔτεινε τὸν τράχηλον, ἀνήγειρε τοὺς πόδας της, ἐξεδήλου μεγάλην εὐαρέσκειαν.

Ἄλλως τε ὅπως πεισθῇ τις περὶ τῆς νοημοσύνης τῶν φωκῶν, ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσῃ τοὺς μεγάλους γλυκεῖς αὐτῶν ὀφθαλμούς, ὧν ἡ ἔκφρασις οὐδεμίαν ἀφίνει ἀμφιβολίαν περὶ τῶν αἰσθημάτων ἅτινα θέλουσι νὰ ἐκφράσωσιν.

Ἀναφέρομεν γεγονός τι καταδεικνῦον τὸ φιλοκοινωνικὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν χαρακτῆρα τῶν φωκῶν. Διευθυντὴς θηριοτροφείου τινὸς ἔθηκεν ἐνώπιον ἡμῶν, ἐκ περιεργίας, κροκόδειλόν τινα ἐν τῇ δεξαμενῇ φώκης· ἀμφότερα τὰ ζῷα εἶχον τὸ αὐτὸ μῆκος, ἑνὸς μέτρου περίπου· ἡ μὲν φώκη προχωρεῖ πρὸς τὸν νέηλυδα, ὀσφραίνεται αὐτόν, δεικνύει φιλικὰς διαθέσεις, θέλει νὰ παίξῃ μετ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ κροκόδειλος ὀπισθοδρομεῖ μέχρι τῆς γωνίας τῆς δεξαμενῆς, ἀνοίγει καὶ κρατεῖ ἀνοικτὸν πελώριον στόμα ὡπλισμένον διὰ φοβερῶν ὀδόντων, οὓς δεικνύει κατὰ τῆς φώκης ἣν φαντάζεται ὡς ἐχθρόν. Ἡ διαφορὰ αὕτη τῆς διαγωγῆς καταδηλοῖ διαφορὰν χαρακτῆρος καὶ νοημοσύνης.

Digitized by Google

Πολλάκις ἐγένετο ἀπόπειρα ὅπως πρακτικῶς χρησιμοποιηθῇ ἡ νοημοσύνη αὕτη καὶ κοινωνικότης τῶν φωκῶν. Ἀνέγνωμέν που ὅτι ἁλιεύς τις μετεχειρίζετο ἐξημερωθεῖσαν φώκην ὅπως διευθύνῃ τοὺς ἰχθῦς εἰς τὰ δίκτυά του. Ὁ ἁλιεὺς ὡς ἔρριπτε τὰ δίκτυά του, ἔνευε πρὸς τὴν φώκην· αὕτη ἐβυθίζετο εἰς τὴν θάλασσαν διέγραφεν ὑπὸ τὸ ὕδωρ μεγάλην καμπύλην καὶ ἐπανήρχετο εἰς τὸ πλοιάριον· οἱ ἰχθῦς κατεπτοημένοι ὥρμων πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν καὶ ἔπιπτον εἰς τὸ δίκτυον.

Ἡ δύναμις καὶ ἡ νοημοσύνη τῶν φωκῶν ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς ἕλξιν λέμβων καὶ ἐλαφρῶν πλοίων.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβῖκος Β' εἶχε πρό τινων ἐτῶν ἴσως δὲ καὶ σήμερον ἔχει, ἐν τῇ λίμνῃ ἑνὸς τῶν κτημάτων του φώκην ζευγνυμένην εἰς μονόξυλον· τούτου ἐπιβαίνει ὁ βασιλεὺς διευθύνων τὴν φώκην δι' ἡνίων ὡς θαλάσσιον ἵππον.

Ἔν τινι θεάτρῳ τῶν Παρισίων ἐφέτος φῶκαι ἐξετέλεσαν γυμνάσματα ἄξια μεγάλης προσοχῆς.

Αἱ παραστάσεις ἐγίνοντο ὡς ἑξῆς :

Εἰς τὸ ἄκρον μεγάλης ὀρθογωνίου δεξαμενῆς, περὶ τὴν ὁποίαν ἐκάθηντο οἱ θεαταί, εὑρίσκετο ἐξέδρα δίκην θεάτρου, διὰ παραπετάσματος κεκλεισμένη, ἧς τὸ δάπεδον εἶχε τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ ὕδωρ ἐπίπεδον. Ἐν τῇ δεξαμενῇ ἐνήχοντο τρεῖς φῶκαι· τὸ παραπέτασμα ἀναπετάννυται καὶ ἐμφανίζεται ὁ δαμαστής. Κάμνει νεῦμά τι, καὶ αἱ φῶκαι προσέρχονται εἰς αὐτὸν κολυμβῶσαι, ἀναρριχῶνται εἰς τὴν ἐξέδραν, καὶ ἀρχίζουσι τὰς ἀσκήσεις αὐτῶν, ὧν ἰδοὺ ἡ περιγραφὴ μετὰ τοῦ τίτλου δν ἔδιδεν εἰς αὐτὰς τὸ πρόγραμμα.

Φῶκαι μουσουργοί.—Αἱ τρεῖς φῶκαι τοποθετοῦνται ἐπὶ κλίνης τινὸς ὑψωμένης πρὸς τὸ μέρος τὸ ἐστραμμένον πρὸς τὸ δημόσιον· ἐνώπιον μιᾶς ἐξ αὐτῶν ὁ δαμαστὴς θέτει εἶδος κιθάρας, ἐνώπιον τῆς ἄλλης τύμπανον, οὗ τὸ πλῆκτρον εἶνε προσδεδεμένον εἰς ἕνα τῶν παρὰ τὸ στῆθος ποδῶν, ἐνώπιον τῆς τρίτης δὲ ζεῦγος κυμβάλων. Ἅμα τῷ προστάγματι ἄρχεται ἡ μουσική, ἐν ἄλλοις λόγοις τρομερὰ ὀχλοβοή, ἑκάστης φώκης πληττούσης τὸ ὄργανον αὐτῆς ἀκαταπαύστως καὶ φιλοτιμουμένης νὰ βασανίσῃ ὅσον οἷόν τε περισσότερον τὰ ὦτα τῶν θεατῶν.

Ἡ ἀοιδὸς φώκη.—Ἀοιδὸς φώκη εἶνε ἡ παίζουσα τὴν κιθάραν· ἐξακολουθεῖ κρούουσα τὸ ὄργανον αὐτῆς ὅσον σφοδρότερον καὶ ταχύτερον δύναται, συγχρόνως δ' ἐκβάλλει μυκηθμὸν ἥκιστα ἁρμονικόν.

Ἡ ἀκονίστρια φώκη.—Ἐνώπιον φώκης τινὸς θέτουσι ἀκονιστικὸν τροχόν· κινεῖ δὲ τοῦτον διὰ τοῦ ποδὸς αὐτῆς προσπαθοῦσα ὅσον ἔνεστι ταχύτερον νὰ στρέψῃ αὐτόν· σιδηρᾶ λαβὶς ἢ μάχαιρα ἐπὶ τῆς πέτρας τιθεμένη παράγει σπινθῆρας.

Ὀρχηστρὶς φώκη. Φώκη τις πίπτει εἰς τὸ ὕδωρ, ἡ μουσικὴ παίζει στρόβιλόν τινα καὶ ἡ φώκη κολυμβᾷ ἐν τῇ δεξαμενῇ στροβιλιζομένη.

Τροφὸς φώκη. Πλαγγών τις εἶνε τεθειμένη ἐν λίκνῳ· ἡ φώκη κινεῖ τοῦτο διὰ τοῦ ῥύγχους της, ἀνατρέπουσα αὐτὸ ἐνίοτε· ἔπειτα ὁ δαμαστὴς αὐτῆς θέτει τὴν πλαγγόνα ὑπὸ τὸν πόδα αὐτῆς, ἡ δὲ φώκη ἐπὶ τῶν νώτων κολυμβῶσα περιφέρει αὐτὴν ἐν τῇ δεξαμενῇ, τὴν κεφαλήν της ἐκτὸς τοῦ ὕδατος φυλάττουσα· ἡ αὐτὴ φώκη πίνει τὸ γάλα τοῦ νηπίου της κρατοῦσα τὴν φιάλην ὑπὸ τὸν πόδα της.

Καπνίζουσαι φῶκαι.—Ἐν τῷ στόματι ἑκάστης φώκης τίθενται μεγάλαι καπτοσύριγγες ἀνημμέναι, ὧν ἡ σύριγξ δὲν εἶνε τρυπημένη· αἱ φῶκαι ἔχουσαι ἐκτὸς τοῦ ὕδατος τὴν κεφαλὴν αὐτῶν κολυμβῶσιν ἐν τῇ δεξαμενῇ.

Κυνηγοὶ φῶκαι.—Ἑκάστη φώκη πυροβολεῖ πολλάκις διὰ περιστρόφου ἢ *καραμπίνας*, σύρουσα διὰ τοῦ ποδὸς αὐτῆς τὴν σκανδάλην τοῦ ὅπλου.

Δύτριαι φῶκαι. Ἅμα τῷ προστάγματι ἀναρριχῶνται εἰς κλίμακα καὶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς καταπίπτουσι μεθ' ὁρμῆς εἰς τὴν δεξαμενήν.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ὠφελείας ἣν δύνανται νὰ παράσχωσιν αἱ φῶκαι, ἀξιοσημείωτοι εἶνε αἱ δύο ἑπόμεναι ἀσκήσεις :

Ῥυμουλκὸς φώκη. Παιδίον ἐπιβαίνει μικροῦ ἐφολκίου· ἅμα τῷ προστάγματι τοῦ δαμαστοῦ ἡ φώκη βυθίζεται, περᾷ τὸν λαιμὸν αὐτῆς εἰς βύρσινον ἱμάντα προσδεδεμένον εἰς σχοινίον τι καὶ σύρει τὸ ἐφόλκιον μετὰ μεγάλης ταχύτητος.

Ναυαγοσῶστις φώκη. Παιδίον δωδεκαετὲς ῥίπτεται εἰς τὴν δεξαμενήν, προσποιεῖται ὅτι πνίγεται, παλαίει πρὸς τὸ ὕδωρ, γίνεται ἄφαντον· τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ φώκη ἀπολύεται ὑπὸ τοῦ κυρίου αὐτῆς, ὁρμᾷ πρὸς τὸ παιδίον μετὰ μεγάλης ὁρμῆς, τὸ ἁρπάζει ἀπὸ τοῦ ἐνδύματος ὄπισθεν τοῦ λαιμοῦ, τὸ θέτει ἐπὶ τῆς ῥάχεώς της κρατοῦσα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος καὶ ἐπαναφέρει αὐτὸ εἰς τὴν ὄχθην.

Τοιαῦτα κατώρθωσεν ἄχρι τοῦδε ὁ ἄνθρωπος νὰ διδάξῃ τὰς φώκας· βραδύτερον ἴσως νοημονέστερός τις δαμαστὴς κατορθώσῃ πλειότερόν τι. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος δυνάμεθα νὰ ἐρωτήσωμεν ἂν αἱ φῶκαι δύνανται νὰ παράσχωσι πρακτικὰς ὠφελείας. Τοῦτο φαίνεται βέβαιον εἰς τοὺς διαρκῶς κατοικοῦντας παρὰ τὴν θάλασσαν ἢ τοὺς ποταμούς, εἰς τοὺς ἁλιεῖς ἐπὶ παραδείγματι· ἂν δὲ εἶνε δυνατὸν νὰ καταστῇ μόνιμος διὰ τῆς κληρονομικότητος ἡ ἱκανότης τῶν φωκῶν πρὸς ἀνάπτυξιν, εἶνε πιθανὸν ὅτι θὰ γείνωσι κατὰ μικρὸν ἀληθῆ κατοικίδια ζῶα, δυνάμενα νὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς ἁλιείαν, πρὸς σωτηρίαν τῶν πνιγομένων ἢ ὅπως κομίζωσιν ἐκ τῆς ξηρᾶς σωστικὸν κάλων εἰς πλοῖον κινδυνεῦον. Ο

Digitized by Google

εἰδότες τὴν νοημοσύνην καὶ εὐμάθειαν τῶν φωκῶν δὲν θεωροῦσιν ὑπερβολικὰς τὰς ἐλπίδας ταύτας.

Ποῖα εἶνε τὰ μέσα τῆς διδασκαλίας, ὧν ποιοῦνται χρῆσιν οἱ δαμασταὶ πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν φωκῶν; Τὰ μέσα ταῦτα εἶνε ἁπλούστατα: ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔχουσι ῥάβδον πρὸς τιμωρίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ κιβώτιον πλῆρες τεμαχίων ἰχθύων πρὸς ἀνταμοιβήν.— *Ἀμοιβὴ καὶ τιμωρία* εἶνε τὰ δύο μεγάλα μέσα τῆς ἀγωγῆς τῶν γεγυμνασμένων φωκῶν ὡς καὶ τῶν μαθητῶν.

(Nature)

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΦΘΕΡΙΤΙΔΟΣ

Ὁ Dr G. Wachsmuth προέτεινε νέον τρόπον θεραπείας τῆς διφθερίτιδος, δι' οὗ ὁ ἀριθμὸς τῶν θανάτων κατὰ στατιστικὰς πληροφορίας καταπίπτει εἰς 2—3 τοῖς ἑκατόν. Ὁ ἐφευρέτης τῆς θεραπευτικῆς ταύτης μεθόδου ἐδημοσίευσεν ἐν ἐκτάσει τ' ἀποτελέσματα τῶν παρατηρήσεών του εἰς τὴν «Γενικὴν κεντρικὴν ἰατρικὴν ἐφημερίδα». Συνίσταται δὲ ἡ νέα αὕτη μέθοδος εἰς τὰ ἑξῆς: Ἐν πρώτοις προκαλεῖται ἰσχυρὰ ἐφίδρωσις τοῦ ἀσθενοῦς, περιτυλισσομένου δι' ὑγρῶν σινδόνων καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων, εἶτα δὲ ἐφαρμόζονται λουτρὰ καὶ ἀποπλύσεις τοῦ σώματος. Ἡ θεραπεία αὕτη καταβιβάζει τὴν θανατηφόρον θερμοκρασίαν καὶ τόσῳ ταχέως καὶ δραστηρίως ἐκκρίνει πρὸς τὰ ἔξω τὰς νοσογόνους οὐσίας, ὥστε ἡ θεραπεία ἐπακολουθεῖ ἐντὸς δύο ἢ τεσσάρων ἡμερῶν. Ἰδίως ὠφέλιμος κατὰ τὸν ἰατρὸν Wachsmuth εἶνε ἡ ἀφαίρεσις ὕδατος ἀπὸ τοῦ σώματος διὰ τῆς ἐφιδρώσεως, δι' ἧς συγκεντρουμένων τῶν ἁλάτων τοῦ αἵματος καθίσταται ἀδύνατος ἡ ὕπαρξις ἐν αὐτῷ παρασιτικῶν νοσογόνων ὀργανώσεων μὴ δυναμένων νὰ τραφῶσι περαιτέρω. Τὴν δρᾶσιν ταύτην τῆς ἐφιδρώσεως ὑποβοηθοῦσι μικραὶ δόσεις χλωρικοῦ καλίου. Κυρίαν σημασίαν ὅμως κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην τῆς θεραπείας ἔχουσιν ἡ ἔλλογος ἐφαρμογὴ τῶν περιτυλίξεων δι' ὑγρῶν σινδόνων, ἡ ἐπίθεσις αὐτῶν, αἱ ἀποπλύσεις εἰς ἅτινα πάντα πρέπει νὰ προσέχῃ πολὺ ὁ ἑκάστοτε ἰατρὸς ἢ ὁ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τούτου νοσοκόμος ἢ βοηθός.

M*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἰατρός τις ἐζύγισε 25,000 παιδία διαφόρων ἡλικιῶν, ἰδοὺ δὲ τ' ἀποτελέσματα τῶν παρατηρήσεών του: Μέχρι ἡλικίας ἕνδεκα ἢ δώδεκα ἐτῶν τὰ ἄρρενα εἶνε μεγαλείτερα καὶ βαρύτερα τῶν κορασίων, ἐν ᾧ ἀπὸ τῆς ἡλικίας ταύτης μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου ἢ δεκάτου πέμπτου ἔτους τὰ κοράσια ὑπερβαίνουν τὰ ἄρρενα κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ τὸ βάρος. Μετὰ ταῦτα αὐξάνουσι τὰ ἄρρενα, ἐν ᾧ τὰ θήλεα μένουν στάσιμα. Τὰ εἰς τὴν μεσαίαν τάξιν ἀνήκοντα παιδία εἰσὶν ἐν γένει βαρύτερα τῶν τῆς ἐργατικῆς.

Ἡ μουστάρδα ἐνοχλεῖ, φαίνεται, πολὺ τοὺς σκώληκας καὶ ἐμπνέει εἰς αὐτοὺς ἀκατανίκητον φρίκην. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ ἐπωφεληθῶμεν τὴν φυσικὴν ταύτην ἀντιπάθειαν, ὅπως ἀπαλλάξωμεν τῶν ἥκιστα εὐαρέστων τούτων ἐπιδρομέων τὰς γάστρας ἐν αἷς ἔχομεν ἄνθη. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ νὰ βρέξωμεν τὸ χῶμα δι' ὕδατος ἀναμεμιγμένου μετ' ὀλίγης κόνεως μουστάρδας, ἐν ἀναλογίᾳ μικρᾶς κουταλιᾶς πρὸς ἡμίσειαν λίτραν ὕδατος. Ἂν τὸ φάρμακον τοῦτο δὲν εἶνε ἀναμάρτητον, δὲν εἶνε ὅμως οὐδὲ ἐπιβλαβές, διότι οὐδόλως καταστρέφει τὰς ῥίζας τῶν φυτῶν.

Αἱ φωλεαὶ τῶν χελιδόνων, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ προσφιλέστατον ἔδεσμα τῶν Σινῶν, κατασκευάζονται ὑπὸ τῶν σαλαγκάνων χελιδόνων, ὧν βρίθει τὸ Ἰνδικὸν ἀρχιπέλαγος. Δὲν περιέχουσι οὐδὲν ζωϊκὸν προϊὸν οὐδὲ θαλάσσιον, ἀποτελοῦνται δὲ ὑπὸ ζωϊκῆς πηκτῆς μεγάλην ἀναλογίαν ἐχούσης πρὸς τὴν ἐκ βοείου κρέατος παραγομένην. Ἡ πηκτὴ αὕτη κατασκευάζεται ἐν αὐτῷ τῷ στομάχῳ τῶν πτηνῶν τούτων, ἅτινα ἐκβάλλουσιν αὐτὴν καὶ προσκολλῶσιν ἐπὶ τῶν βράχων διὰ τῶν ποδῶν δίδοντα σχῆμα φωλεᾶς, καὶ προφυλάσσοντα αὐτὴν ἀπὸ τῆς βροχῆς. Ἐξωτερικῶς ὁμοιάζει πρὸς τεμάχιον ἰχθυόκολλας λευκοῦ ἐρυθρωποῦ χρώματος.

Αἱ σαλαγκάναι χελιδόνες στήνουσι τὴν φωλεὰν αὐτῶν ἐν ἀπομεμονωμένοις σπηλαίοις παρὰ τὴν θάλασσαν. Αἱ καλλίτεραι φωλεαὶ ἀποστέλλονται εἰς Πεκῖνον πρὸς χρῆσιν τῆς αὐλῆς. Ἐν Σινικῇ θεωροῦνται ὡς ἐνδυναμωτικὴ τροφὴ καὶ ὁ ζωμὸς τῶν χελιδονίων φωλεῶν ἐκτιμᾶται ὡς τονωτικὸς καὶ στομαχικός.

Πρὸς παρασκευὴν τοῦ ζωμοῦ τούτου βράζουσι τὰς φωλεὰς εἰς ὕδωρ ἑκατὸν βαθμῶν θερμοκρασίας εἰκοσιπεντάκις βαρύτερον αὐτῶν, ἐπὶ τρεῖς ὥρας· κατὰ μικρὸν διαλύονται εἰς νήματα μαλακὰ καὶ διαυγῆ. Ὁ ζωμὸς οὗτος εἶνε εὐάρεστος, ἀλλὰ λίαν δαπανηρός. Ἐν Παρισίοις αἱ φωλεαὶ τῶν χελιδόνων πωλοῦνται πρὸς 700 τὸ χιλιόγραμμον, ἑκάστη δὲ φωλεὰ χωριστὰ πωλεῖται 7 μέχρι 8 φρ. Ἡ τιμὴ αὐτῶν εἶνε βεβαίως λίαν ὑπερβολική· ἀλλὰ τοὐλάχιστον δὲν βλάπτουσι τὸν στόμαχον, ἀλλὰ μόνον τὸ βαλάντιον.

Εἰς τὸν Θωμᾶν Μόρον, τὸν ἀκέραιον δικαστήν, πλούσιός τις κάτοικος τοῦ Λονδίνου ἔχων σπουδαίαν ὑπόθεσιν, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ δικασθῇ ὑπ' αὐτοῦ, ἀπέστειλε δῶρον δύο χρυσᾶς φιάλας λαμπρῶς ἐξειργασμένας, νομίζων ὅτι διὰ τούτου θὰ διέθετεν εὐμενῶς ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν δικαστήν. Εἰς ἀπάντησιν ὁ Μόρος διέταξε νὰ γεμίσωσι τὰς φιάλας ἐκ τοῦ ἀρίστου οἴνου του καὶ παρέδωκεν αὐτὰς εἰς τὸν κομίσαντα τὰς φιάλας, λέγων: « Εἰπὲ εἰς τὸν κύριόν σου, ὅτι ἐὰν εὕρῃ καλὸν τὸν οἶνόν μου, εἰμπορεῖ νὰ στείλῃ πάλιν νὰ ζητήσῃ ὅσον θέλει ἀκόμη. »

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 217.

Digitized by Google

'Αριθ. 515 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 10 Νοεμβρίου 1885

ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΚΛΕΦΤΑΙΣ

κατὰ τὰ δημώδη βουλγαρικὰ ᾄσματα

Οἱ Βούλγαροι, ὡς οἱ ὁμόφυλοι αὐτοῖς Σέρβοι, ἔχουσιν ἀφθονίαν δημοτικῶν ᾀσμάτων, πιστῶς ἀπεικονιζόντων τὰ ἤθη καὶ τὰς δοξασίας αὐτῶν καὶ τὰ ἰδιάζοντα εἰς τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρά των αἰσθήματα. Πλὴν τοῦ *ᾄσματος τοῦ Ὀρφέως*, τοῦ ἐκ πολλῶν μυριάδων στίχων ἀποτελουμένου βουλγαρικοῦ ἔπους, οὗ τρανῶς κατεδείχθη ἐπ' ἐσχάτων ἡ νοθεία, πλουσία εἶναι ἡ ποιητικὴ συγκομιδή, ἣν ἀπὸ τοῦ στόματος Βουλγάρων χωρικῶν συνεκόμισαν καὶ ἄλλοι ἐρευνηταί, μάλιστα δὲ ὁ Βεσονώφ, οἱ ἀδελφοὶ Μιλαδίνωφ καὶ ὁ γάλλος Αὔγουστος Δοζών.

Τὰ περιεργότατα τῶν ᾀσμάτων τούτων εἶναι τὰ περὶ τῶν *χαΐδούτων*, ἤτοι τῶν Βουλγάρων *Κλεφτῶν*. Οὐχὶ βεβαίως διὰ τὴν ποιητικὴν ἀξίαν αὐτῶν, διότι παντελῶς σχεδὸν στεροῦνται τοῦ ἀρρήτου ἐκείνου γοήτρου, ὅπερ ἀποπνέει ἡ δημώδης ποίησις παντὸς ἔθνους, καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ὀρεσιβίων λῃστῶν τοῦ Ταύρου, τῶν ἀγρίων Κούρδων. Ἀλλ' ἂν καὶ δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν, τὴν γοργότητα καὶ τὴν δραματικὴν κατασκευὴν τῶν ἑλληνικῶν κλεφτικῶν ᾀσμάτων, ἢ τὴν ἐπικὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν σερβικῶν, ὅμως τὰ βουλγαρικὰ ᾄσματα ἀπὸ ἄλλης ἐπόψεως ἐξεταζόμενα εἰσὶν ἄξια πολλῆς προσοχῆς. Ὁ μὲν ἀναζητῶν ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι τὴν ἀφελῆ καὶ ἄδολον ποιητικὴν ἔμπνευσιν τοῦ λαοῦ περιφρονεῖ, ὡς εἰκός, τὰ χυδαῖα καὶ ἀχάριτα ἐκεῖνα κατασκευάσματα βαρβάρου μούσης· ἀλλ' ὁ ἐθνογράφος ἀνευρίσκει ἐν αὐτοῖς πολύτιμα τῶν μελετῶν αὐτοῦ βοηθήματα· διότι ἀποκαλύπτοντα ἐν εἰδεχθεῖ γυμνότητι τὰ αἰσθήματα τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, καὶ ἀφηγούμενα μετ' ἀκριβείας χρονογράφου τὰ κατορθώματα βουλγάρων ἡρώων, παρέχουσιν εἰκόνα ἀψευδῆ τοῦ καθόλου χαρακτῆρος τοῦ ἔθνους, ὅπερ ἡ φορὰ τῶν περιστάσεων ἀνέδειξε πρωταγωνιστοῦν ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου.

Ὁ *Χαΐδουτ*, ὁ ἥρως ὃν τιμᾷ καὶ ὑμνεῖ ὁ βουλγαρικὸς λαός, εἶναι ὁ ἐντελέστατος τύπος Βουλγάρου. Συνενῶν ἐν ἑαυτῷ πάσας τὰς ἀρετὰς καὶ πάντα τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἔθνους του, προβάλλεται ὡς λαμπρὸν ὑπόδειγμα πρὸς μίμησιν εἰς τοὺς νέους Βουλγάρους, οἵτινες μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀκροῶνται ψαλλόμενα τὰ ἐκθειάζοντα τὰς πράξεις αὐτοῦ *πγέσνι* ἢ ὡς τὰ ἀποκαλοῦσιν οἱ συλλογεῖς *ναρόδνι βολγάρσκι πγέσνι*, τὰ ἐθνικὰ βουλγαρικὰ ᾄσματα.

Ῥῶσσός τις συγγραφεύς, ὁ Πυπίν, ἐν τῇ *Ἱστορίᾳ τῶν σλαβικῶν γραμμάτων*, πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ τὴν ὁμοιότητα τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Σέρβων *Χαΐδούκων*. Εἰ καὶ ἐν ἑκατέρᾳ χώρᾳ, λέγει, αὐτοτελῶς καὶ ἀσχέτως πρὸς ἄλληλα ἐποιήθησαν τὰ περὶ τῶν *Χαΐδούκων* ᾄσματα, ὅμως κατ' οὐσίαν εἶναι ὅμοια. Καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ, ὡς καὶ ἐν Σερβίᾳ, αἱ καταπιέσεις τῶν Τούρκων δυναστῶν μεταβάλλουσιν εἰς *χαΐδοῦκον* τὸν εἰρηνικὸν ἀγρότην.

Ἀλλὰ μόνον ὁ ἐξ ἀκράτου φιλοβουλγαρισμοῦ τυφλούμενος ἀδυνατεῖ νὰ διακρίνῃ τὴν μεγάλην διαφορὰν τῶν Σέρβων *Χαΐδούκων* ἀπὸ τῶν Βουλγάρων *Χαΐδούτων*. Τὴν διαφορὰν ταύτην ἄριστα καταδεικνύει ἐμβριθὴς παρατηρητής, ὁ ἐκδότης σερβικῶν καὶ βουλγαρικῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων κ. Αὔγουστος Δοζών. Ἐν Ἑλλάδι ὁ Κλέφτης, λέγει, καὶ ἐν Σερβίᾳ ὁ *Οὐσκὼκ* καὶ ὁ *Χαΐδουκ* παρέτεινον μετ' ἀνδρείας δεινῶς κινδυνεύοντες τὴν ἀντίστασιν κατὰ τοῦ ξένου δεσπότου. Ἀλλ' ὁ Βούλγαρος *Χαΐδουτ*, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀφηγουμένων τὰ κατορθώματά των δημοτικῶν ᾀσμάτων, εἶναι πρόστυχος καὶ ἄγριος φονεύς, ἄνανδρος λῃστής, πρὸς ὃν συγκρινόμενος ὁ *Μπαλκὰν τσελεπής*, ὁ Τοῦρκος λῃστὴς τοῦ Αἵμου, κατὰ τὴν παρατήρησιν Ἄγγλου τινὸς συγγραφέως, φαίνεται ἥρως ἱπποτικώτατος. Ὁ *Χαΐδουτ* ἐνεδρεύει ἐν ταῖς δημοσίαις ὁδοῖς, ὅπως ἁρπάσῃ τὰς χρηματοπομπίας τῶν Τούρκων, χωρὶς βεβαίως νὰ ὁρμᾶται εἰς τοῦτο ἐξ αἰσθήματος φιλοπατρίας· μόνον καὶ κύριον σκοπὸν ἔχει τὸ λάφυρον, οὐδαμοῦ δὲ τῶν ᾀσμάτων ὑποδηλοῦται καὶ πόρρωθεν μῖσος πρὸς τοὺς Τούρκους. Ἡ διαφορὰ τοῦ φρονήματος εἶναι προδηλοτάτη ἐν τῇ βουλγαρικῇ μιμήσει συντόμου καὶ καλοῦ

Digitized by Google

σερβικοῦ ᾄσματος, μετατραπέντος ἐν τῷ βουλγαρικῷ εἰς ἀφήγησιν ληστρικῶν βιαιοπραγιῶν. Ὁ ἀνδρεῖος Μάρκος γεωργεῖ τοὺς ἀγρούς του, πρὸς ἔνδειξιν καταφρονήσεως τῶν Γενιτσάρων, ἀλλ' ὁ Βούλγαρος Τατοῦντσος, ἀφ' οὗ ὑπείκων εἰς τὰς προτροπὰς τῆς μητρὸς γίνεται καὶ οὗτος γεωργός, ἐνεδρεύει εἶτα ἐν τῷ ἀγρῷ, ὅπως ἀπογυμνώσῃ τοὺς ὁδοιπόρους. Ὁ *Χαΐδουτ* ἐναβρύνεται διὰ τοὺς φόνους, οὓς διέπραξεν, ἐγκαυχώμενος ὅτι «ἔκαμε χήραις κι' ὀρφανά», ἐν ᾧ ὁ Ἕλλην κλέφτης καυχᾶται, ὅτι

Ἔκαμε Τούρκαις ὀρφαναῖς, ἔκαμε Τούρκαις χήραις.

«Ἀλλ' ὁποία ἡ διαφορὰ τῶν βουλγαρικῶν καυχήσεων, ἀπὸ τῶν ὑπερηφάνων τούτων λόγων του Ἕλληνος·

Ἐγὼ ῥαγιᾶς δὲν γένουμαι, Τούρκους δὲν προσκυνάω!

ἢ ἀπὸ τῶν γενναίων λόγων τοῦ ἀδαμάστου κλέφτου Στεργίου.

Ὅσῳ χιονίζουν τὰ βουνὰ Τούρκους δὲν προσκυνοῦμε,
'ς ταῖς χώραις σκλάβοι κατοικοῦν, 'ς τοὺς κάμπους μὲ τοὺς [Τούρκους.
Χώραις λαγκάδια κ' ἐρημιαῖς ἔχουν τὰ παλληκάρια,
Παρὰ μὲ Τούρκους, μὲ θεριὰ καλλίτερα νὰ ζοῦμε!

«Εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ὅπως εὐδοκιμήσωσι τοιαῦτα αἰσθήματα, ἀπαιτεῖται νὰ ὑποβοηθῇ καὶ ἡ φύσις τῆς χώρας. Οἱ γενναῖοι ἄνδρες καταφεύγουσιν εἰς μεθορίους χώρας, ἢ εἰς δύσβατα ὄρη καὶ ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι ἐπιπίπτουσι κατὰ τῶν πεδιάδων ὅπου οἱ σκλάβοι προσκυνοῦν τοὺς Τούρκους, ὡς λέγει τὸ ἑλληνικὸν ᾆσμα. Ἀλλ' ὁ Αἶμος καὶ ἡ Ῥοδόπη οὐδαμῶς ὑπολείπονται κατὰ τοῦτο τῆς Πίνδου καὶ τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἦσαν ἐπίσης πρόσφοροι εἰς τοιούτους ἀγῶνας· ἂν δ' ὁ διατρέχων τὸ εὐάλωτον Σοῦλι θαυμάζει τὸ ἡρωϊκὸν θάρρος τῶν εὐαρίθμων προμάχων αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ μακρὸν κατώρθωσαν νὰ καταπολεμήσωσι τὸν Ἀλῆ πασᾶν, πάντες ἐπίσης θαυμάζουσι, πῶς ἐν τοῖς ᾄσμασιν, ἅτινα ἐποιήθησαν ἐν ταῖς κορυφαῖς τοῦ Γηραιοῦ ὄρους, τῆς Ῥίλας καὶ τοῦ Περίν, δὲν ἀκούεται οὐδὲ ἀσθενεστάτη διαμαρτυρία κατὰ τῆς τουρκικῆς δεσποτείας. Μήπως αἰτία τούτου εἶναι, ὅτι οἱ Βούλγαροι, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἐπιμόνως ἀντέστησαν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ᾐσθάνοντο ὅτι πλείονα εἶχον συγγένειαν καὶ ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐκ τῶν τουρκομανικῶν στεππῶν ἐπίσης καταγομένην φυλὴν τῶν Τούρκων;»

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Δοζών. Ἴδωμεν δὲ νῦν πῶς αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι περιγράφουσιν ἐν τοῖς ᾄσμασιν αὐτῶν τὸν βίον καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν *Χαΐδουτων*.

Οἱ *Χαΐδουτοι* δὲν προσβάλλουσι ὅσους προτίθενται νὰ ληστεύσωσι μόνον ὅταν ἦναι ἐξησφαλισμένη ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιθέσεως, ἀλλ' ἀποτολμῶσι καὶ ὀλίγοι νὰ ἐπιπίπτωσι κατὰ πολυαρίθμων ἐχθρῶν. Πρὸς τοῦτο ὅμως χρειάζεται ἰδιαιτέρα τις στρατηγικὴ τέχνη Τὸ ἑπόμενον δημοτικὸν ᾆσμα διηγεῖται τοιοῦτο ἡρωϊκὸν κατόρθωμα ἑνὸς παλληκαριοῦ τοῦ καπετάνιου Λάλτσου.

Ἡ μωρὰ Τούρκισσα.

(Dozon ἀρ. 20).

Ὁ Λάλτσος τοὺς συντρόφους του μαζεύει καὶ τοὺς λέει.
—«Συντρόφοι μου 'περήφανοι, καὶ πρῶτα παλληκάρια,
κρυφὸ μαντᾶτο μοῦ στεῖλαν, κρυφὴ παραγγελία,
πῶς ἡ Κερίμα θὰ διαβῇ, ἡ ἄσπρη Τουρκοποῦλα,
μὲ πεντακόσιους Γκέγκηδες, μὲ χίλιους Ἀραπάδες.
Ποιὸς εἶνε ἄξιος καὶ καλός, ποιὸς εἶνε παλληκάρι
νὰ τὴν γελάσῃ τεχνικὰ τὴν ὄμμορφη Κερίμα,
'πὤχει τὰ γρόσσα τὰ πολλά, καὶ τὰ χρυσᾶ γιορντάνια;
νὰ τῆς φιλήσῃ τὸ λαιμό, νὰ πάρῃ τὰ γιορντάνια:»
Ὅλοι τους ἐφοβήθηκαν, κανεὶς δὲν ἀποκρίθη,
μόν' ὁ λεβέντης Δημητράρ, ἐκεῖνος δὲ φοβήθη.
—«Γιὰ κάτσε χάμου, Δημητράρ, 'ς τὸ νοῦ σου μὴν τὸ βάνῃς,
τ' εἶν' ἡ Κερίμα ἔξυπνη, καὶ δὲν θὰ τὴν γελάσῃς,
καὶ θὰ σὲ κάμῃ νὰ χαθῇς, κρῖμα 'ς τὴ λεβεντειά σου!»
Ὁ Δημητάρ δὲ 'μίλησε, δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα.
Ντύνεται καὶ στολίζεται καὶ 'πάει νὰν τὴν εὕρῃ.
Ἀπὸ μακρυὰ τὴ χαιρετᾷ κι' ἀπὸ κοντὰ τῆς λέει.
—«Κερίμα μου 'περήφανη, ὄμμορφη Τουρκοποῦλα,
ἐγὼ γιὰ σένα χάνομαι, τὸ νοῦ μου τὸν ἐπῆρες·
γιὰ διῶξε τοὺς ἀνθρώπους σου, γιὰ νὰ σοῦ εἰπῶ δυὸ λόγια.»
Κ' ἐκείνη ἐγελάστηκε, διώχνει τοὺς Ἀρβανίταις,
καὶ ἄφησε τὸ Δημητὰρ νὰ 'μπῇ 'ς τὸν ἄραμπᾶ της.
—«Κερίμα μου, ἀγάπη μου, γιὰ σήκω τὸ κεφάλι,
νὰ σὲ φιλήσω 'ς τὸ λαιμὸ καὶ 'ς τὰ χρυσᾶ γιορντάνια.»
Κ' ἐκείνη ἡ ἀσυλλόγιστη σηκώνει τὸ κεφάλι,
κι' ὁ Δημητὰρ τῆς τὸ κόψε καὶ παίρνει τὰ γιορντάνια,
παίρνει τὰ ῥοῦχα τὰ χρυσᾶ καὶ 'πάει 'ς τὸν καπετάνιο,
καὶ τοῦ ῥῆξε 'ς τὰ πόδια του τῆς Τούρκας τὸ κεφάλι.
Τὰ παλληκάρια κύτταζαν, κι' ὁ νοῦς των δὲν τὸ χώρει,
πῶς γέλασεν ὁ Δημητὰ τὴν ἄσπρη Τουρκοποῦλα.

Ὁ ἀποκεφαλίζων τὴν Τούρκισσαν, διὰ ν' ἁρπάσῃ τὰ χρυσᾶ περιδέραια αὐτῆς, δὲν εἶναι ἠπιώτερος πρὸς τὰς ὁμοφύλους καὶ γνωρίμους γυναῖκας. Ὁ ὑπηρέτης, γενόμενος *Χαΐδουτ*, σπεύδει ν' ἀποπλύνῃ δι' αἵματος τὰς πρὸς αὐτὸν ὕβρεις τῆς ἀγερώχου δεσποίνης. Οὐδὲ μαλάσσεται ἡ καρδία τον ἐκ πλουσίων λύτρων, ἀφ' οὗ ἄλλως δὲν ἐννοεῖ νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τῶν ληστῶν ἄλλων ἐθνῶν, οἵτινες δὲν λαμβάνουσι τὰ λύτρα, ὅταν δὲν δύνανται νὰ ἀποδώσωσι τὸν αἰχμάλωτον. Ὁ Βούλγαρος *Χαΐδουτ* καὶ τὰ λύτρα κρατεῖ καὶ τὸν αἰχμάλωτον φονεύει. Οὕτω πράττει ὁ Στογιάν, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἥρως τῶν βουλγαρικῶν ᾀσμάτων.

Ὁ Στογιὰν καὶ ἡ Νεδέλια.

(Dozon ἀρ. 21.)

Ἀφόντας στάθη τὸ χωριὸ κλέφταις δὲν τὸ πατῆσαν·
καὶ τώρα ἔβαλαν βουλὴ νὰ 'μποῦν νὰ τὸ πατήσουν.
'Σ τὴ μέση στένουν φλάμπουρο καὶ τὸ χορὸ ἀρχίζουν,
καὶ γύριζαν καὶ κύτταξαν κάθε χωριατοποῦλα,
νὰ 'βροῦν τὴν κόρη τοῦ παπᾶ τὴν ὄμμορφη Νεδέλια.
Κανένας δὲν τὴ γνώρισε, κανένας δὲν τὴν ηὗρε,
μόν' ὁ Στογιὰν τὴ γνώρισε τὸ ἄξιο παλληκάρι.
Τὴν ἅρπαξε, τὴν ἔσυρε 'ψηλὰ 'ς τὰ κορφοβούνια,
ποῦ εἶχαν οἱ κλέφταις μάζωξι, ποῦ χαν κρυφὸ 'λημέρι,
ποῦ εἶχαν ἀρνιὰ καὶ ψένανε, κριάρια σουβλισμένα,
ὁποῦ εἶχαν καὶ γλυκὸ κρασὶ ἀπὸ τὸ μοναστήρι,
ὁποῦ εἶχαν καὶ τὴ Νεδελιῶ νὰ τοὺς κερνᾷ νὰ πίνουν.

Digitized by Google

Ὅλους κερνάει τὸ κρασὶ ξέχειλο τὸ ποτήρι,
καὶ τὸ ποτήρι τοῦ Στογιὰν δὲν τοῦ τἀπογιομίζει·
μόν' ἀπ' τὰ δάκρυα τὰ πολλὰ γεμίζει 'τὸ ποτήρι.
Γυρίζει τότες ὁ Στογιὰν καὶ λέει τῆς Νεδέλιας.
—«Πές μου, θυμᾶσαι, Νεδελιώ, ποῦ ἤμουν ψυχογιός σας,
ὁποῦ ἀρρώστησα βαρειά, βαρειὰ γιὰ νὰ 'πεθάνω·
λίγο νερὸ σοῦ ζήτησα καὶ σὺ δὲν καταδέχτης,
μόν' μοῦ δωκες γαλάκτισμα ἀπὸ τὸ ζύμωμά σου,
'λίγο ψωμὶ σοῦ ζήτησα καὶ σὺ 'σὰν νὰ μὴν εἶχες,
ἀπ' τὸ καρβέλι ἔξυσες καὶ μοῦ δωσες 'λιγάκι;
Νὰ κόψω τὸ κεφάλι σου, τὸν ἄσπρο τὸν λαιμό σου.
'σὰν τὸ ἀρνὶ τοῦ τοῦ Ἁϊ Γεωργιοῦ, 'σὰν κόττα τοῦ [Γεννάρη;»
Καὶ λέει ἡ κόρη τοῦ παπᾶ, ἡ ὄμμορφη Νεδέλια.
—«Ἂν ἔφταιξα, ἀδερφούλη μου, καὶ σὺ συμπάθησέ με.»
Καὶ ὁ Στογιὰν 'σὰν τἄκουσε βαρειὰ τοῦ κακοφάνη,
καὶ τὸ σπαθί του τράβηξε, τῆς κόβει τὸ κεφάλι.
Κ' ἐκεῖ ὁποῦ τῆς τὸ κοβε ἐφώναξε ἡ Νεδέλια·
ψιλὴν φωνίτσαν ἔσυρε, ὅσω κι' ἂν ἠμποροῦσε.
'Ακοῦν τὰ δάση καὶ θρηνοῦν, κ' οἱ κάμποι ἀναστενάζουν.
Καὶ νά σου καὶ κατάφθασεν ἡ ξαγορὰ τῆς κόρης.
'Ξεφόρτωσε τὴν ξαγορά, φορτώνει τὸ κεφάλι,
καὶ στέλνει 'ς τὸν πατέρα της τῆς κόρης τὸ κεφάλι.

'Αλλ' οὐδὲ πρὸς τὴν ἰδίαν σύζυγον φέρεται φιλανθρωπότερον ὁ *Χαΐδούτ*. Πολλὰ ᾄσματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ περιγράφουσι τὴν τρυφερὰν τῶν συζύγων ἀγάπην, ἀφηγοῦνται περιπαθῶς τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀποδημοῦντος ἢ αἰχμαλώτου ἀνδρός, τὴν συγκινητικὴν ἀναγνώρισιν, ἢ τὴν ἁρπαγὴν τῆς συζύγου ὑπ' αὐτοῦ καθ' ἣν ὥραν

μὲ κάποιον ἄλλον τὴν 'βλογοῦν, μ' ἄλλον τὴν στεφανώνουν

Ὁ σύζυγος ἁρπάζει τὴν *καλήν* του, μετ' ἀγαλλιάσεως ἐπαναβλέπουσαν αὐτόν, καὶ ταχὺς ὡς ὁ ἄνεμος τὸν φέρει μετ' ἐκείνης ὁ ἵππος του μακρὰν τῶν διωκόντων. Πάντη διάφορος εἶναι ἡ λύσις τῶν τοιούτων δραμάτων ἐν τῇ βουλγαρικῇ ποιήσει. Οὕτως ὁ Κόγιος θέλων νὰ γίνῃ λῃστὴς διὰ νὰ συνάξῃ λάφυρα ἢ νὰ σκοτωθῇ, λέγει πρὸς τὴν σύζυγόν του Στάναν νὰ τὸν ἀναμένῃ ἐπὶ ἐννέα ἔτη. Ἂν δὲν ἔλθῃ ἕως τότε, εἶναι ἐλευθέρα νὰ νυμφευθῇ ἄλλον. Παρῆλθον ἐννέα ἔτη καὶ εἷς μήν· ὁ Κόγιος δὲν ἐπανήρχετο. Πολλοὶ γαμβροὶ ἐζήτουν τὴν Στάναν, ἀλλ' ἐκείνη δὲν ἤθελε νὰ νυμφευθῇ, φοβουμένη τὸν πρῶτον ἄνδρα, ἂν καὶ παρῆλθεν ἡ ὑπ' αὐτοῦ ταχθεῖσα προθεσμία. 'Αλλ' ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός της τὴν ἀναγκάζει νὰ νυμφευθῇ. Ὅμως μίαν νύκτα κρούει τὴν θύραν ὁ πρῶτος σύζυγος· ἡ Στάνα ἦτο μόνη ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀνοίγει προθύμως τὴν θύραν καὶ εἰσέρχεὁ Κόγιος μὲ τὰ παλληκάρια του.

—«Στάνα καλή, Στάνα ἀκριβή, θέλεις νὰ μᾶς φιλέψῃς,
νὰ μᾶς κερνᾷς γλυκὸ κρασί, νὰ φέγγῃς μὲ λαμπάδα;»
Κ' ἡ Στάνα τἀποκρίθηκε τοῦ Κόγιου καὶ τοῦ λέγει,
—«Κόγιο καλέ, Κόγιο ἀκριβέ, ἐγὼ νὰ σᾶς φιλέψω,
νὰ σᾶς κερνῶ γλυκὸ κρασί, νὰ φέγγω μὲ λαμπάδα.»
Κι' αὐτὸς τὴ Στάνα ἔγδυσε, τὴν ἄλειψε μὲ πίσσα,
καὶ ὕστερα τὴν ἄναψε, νὰ φέγγῃ 'σὰν λαμπάδα.
Τρεῖς 'μέραις τρώγαν κ' ἔπιναν, τρεῖς 'μέραις καὶ τρεῖς νύχτες
κ' ἡ Στάνα τὸ τραπέζι τους φώτιζε 'σὰν λαμπάδα.

(Dozon ἀρ. 35).

Ἂν δὲν ὑπῆρχεν ὁ Νέρων, ὁ Βούλγαρος Στογιὰν θὰ εἶχεν ἀμέριστον τὴν δόξαν τῆς φοβερᾶς ἐπινοίας τῶν ἀνθρωπίνων λαμπάδων. Ἡ τοιαύτη ἀποτρόπαιος κακουργία, ἥτις εἰς πάντα ἄνθρωπον ἐμποιεῖ φρίκην, περιγράφεται ξηρῶς καὶ ἀπαθῶς ὑπὸ τοῦ ᾄσματος, διότι φόνος συζύγου οὐδὲν ἔχει τὸ ἀπᾷδον τῇ βουλγαρικῇ ἠθικῇ. Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι ἡ σύντροφος τοῦ βίου, ἀλλὰ πρᾶγμα, ἐπέχουσα θέσιν ὑποζυγίου, καὶ ὑποζυγίου ἔργα ἐνίοτε ποιοῦσα. Ἰδοὺ ὡς ἐν παραδείγματι πῶς μία σύζυγος ἀπαριθμεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνδρός της ἐπιβαλλόμενα αὐτῇ καθημερινὰ ἔργα.

Ὅταν ξυπνήσῃ τὸ πρωὶ καὶ 'πάει 's τὸ χωράφι
δὲν παίρνει 's τὸ ταγάρι του ψωμὶ νὰ φάῃ τὸ γιόμα,
μόν' παραγγέλνει ἕτοιμο μαγέρεμμα νὰ τοῦ 'χω,
νὰ παίρνω τὸ μαγέρεμμα καὶ νὰ τοῦ τὸ πηγαίνω.
Καὶ ὅταν τὸ μαγέρεμμα τοῦ 'πάω 's τὸ χωράφι,
'ξεζεύγει ἕνα βόιδι του καὶ 's τὸ ζυγὸ μὲ βάνει,
μὲ τὴ βουκέντρα μὲ κεντᾷ, κι' ὀργώνω τὸ χωράφι.
'Απὸ τὸ γιόμα ὡς τὸ κιντὶ (¹) μὲ ἔχει 's τὸ ζευγάρι·
καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὸ κιντὶ μὲ στέλνει 'πίσω 'σπίτι,
νὰ μαγερέψω τὸ φαΐ, ὁποῦ θὰ φάῃ τὸ βράδυ.

(Dozon ἀρ. 63).

Ἂν δὲ ἀναγκασθῇ νὰ κάμῃ ἐκλογὴν μεταξὺ τῆς γυναικὸς καὶ ἑνὸς τῶν κτηνῶν τοῦ σταύλου του, ὁ ἀνὴρ θὰ προτιμήσῃ τὸ κτῆνος, ὡς ὁ Τοδὼρ τοῦ ἑπομένου δημοτικοῦ ᾄσματος.

Ὁ Τοδὼρ καὶ ὁ μαῦρός του.

(Dozon ἀρ 55)

—«Μητέρα, ἔπιασε φωτιὰ 's τοῦ Σλίβνου τὸ παζάρι
καὶ καίγουνται νὰ μαγαζειὰ καὶ τοῦ Τοδὼρ τὸ σπίτι.»
Τὸ σπίτι του ἐκαίγονταν καὶ ὁ Τοδὼρ τὸ βλέπει.
Τὸ βλέπει, συφοριάζεται, δὲν 'ξέρει τί νὰ κάμῃ·
ἂν ἔμπῃ μέσα 's τὴ φωτιὰ 'σὰν τί νὰ πρωτοβγάλῃ;
νὰ 'βγάλῃ τὴ γυναῖκά του μὲ τὰ μικρὰ παιδιά του;
μὰ νὰ καῇ ὁ μαυρός του μὲ τὴ χρυσῆ τὴ σέλλα;
Κ' ἡ μάνα του τοῦ ἔλεγε, κρυφὰ τοῦ κουβεντιάζει·
—«Σῦρε καὶ 'βγάλε τἄλογο μὲ τὴ χρυσῆ τὴ σέλλα,
γιατ' ἕνα τέτοιο ἄλογο δύσκολα θὰ ξαναύρῃς,
μὰ ἂν καῇ ἡ γυναῖκά σου μὲ τὰ μικρὰ παιδιά σου,
θὰ πάρῃς ὀμμορφότερη, κι' ἄλλα παιδιὰ θὰ κάμῃς.
Τὰ ἄλογα εἶν' ἀκριβά, πῶς ν' ἀγοράσῃς ἄλλο;»
'Εχύθηκε μέσ' 's τὴ φωτιὰ καὶ 'βγάνει τἄλογό του.
Ζῶσαν οἱ φλόγες τὰ παιδιά, ζῶσαν τὴ μαύρη μάννα·
κ' ἐκλαίγανε τὰ ἄμοιρα, κι' αὐτὴ τὰ παρηγόρα·
κ' ἔχυνε δάκρυα καυτερὰ μήπως καὶ τὰ δροσίσῃ.
Σίδερο βάνει 's τὴν καρδιὰ καὶ θλιβερὰ τοὺς λέει.
—«Καῆτε, φυλλοκάρδια μου, γενῆτε ἄσπρη στάχτη.
κ' ἐγὼ ἡ δόλια μάννα σας καμίνι ἀναμμένο,
γιὰ νὰ μὲ βλέπῃ ἡ μάμμη σας νὰ χαίρεται ἡ καρδιά της.»

Ὅταν ὁ σύζυγος νομίσῃ ὅτι ἡ γυνή του κατέστη ἄχρηστος τὴν ἀπορρίπτει ὡς σκεῦος περιττόν. Καὶ πρέπει νὰ ἦναι πολὺ εὐχαριστημένη ἂν ἀρκεσθῇ εἰς τὸ νὰ τὴν διώξῃ τῆς οἰκίας. Διότι ἔχει καὶ ἄλλους τρόπους ἀπαλλαγῆς πολ-

(¹) Κιντὶ ἡ προσευχὴ τῶν Μουσουλμάνων, ἡ γενομένη δύο ὥρας πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, καὶ ἡ ὥρα τῆς ἡμέρας καθ' ἣν αὕτη γίνεται.

Digitized by Google

λῷ χείρονας. Οὕτως ἐν ἑτέρῳ δημοτικῷ ᾄσματι λέγει ὁ ἀνὴρ πρὸς τὴν στεῖραν γυναῖκά του.

—«Γυναῖκα, νὰ σὲ σφάξω; Γυναῖκα, νὰ σὲ διώξω;»

Σκεφθεὶς ὅμως ὅτι φιλανθρωπότερον εἶναι νὰ τὴν σφάξῃ.

'Σ τὸ μακελλάρη 'πάει τὸ φίλο του Νικόλα,
καὶ ὁ Τοδὼρ τοῦ λέει·—«Κουμπάρε μου Νικόλα,
ἔλα γιὰ νὰ μοῦ σφάξῃς μιὰ στρέφα ἀγελάδα»
Καὶ τοῦ Τοδὼρ τοῦ λέει ὁ φίλος του Νικόλας.
—«Τράβα ἐμπρός, κουμπάρε, καὶ ἔρχομαι κατόπι.»
Κάθεται κι' ἀκονίζει τὴν κοφτερὴ μαχαίρα,
καὶ ὕστερα 'πηγαίνει εἰς τοῦ Τοδὼρ τὸ σπίτι.
Μὰ ὁ Τοδὼρ δὲ 'βγάνει τὴ στρέφα ἀγελάδα,
μόν' βγάνει τὴν Τοδώρκα, τὴν ἄκληρη γυναῖκα.
Τὴν σφάζει ὁ μακελλάρης, τῆς κόβει κεφάλι κτλ.
(Dozon ἀριθ. 88).

'Αφ' οὗ δὲ τοιοῦτος ἀπεικονίζεται ὁ συζυγικὸς βίος τῶν Βουλγάρων, φαίνεται εὐεξήγητον διατί ὁ *Χαϊδοὺτ* περαίνει συνήθως τὸν ληστρικὸν βίον του διὰ τοῦ γάμου. 'Αφ' οὗ δὲν θὰ φονεύῃ πλέον ὁδοιπόρους ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, θεωρεῖ ἴσως ἀπαραίτητον νὰ ἔχῃ κάποιον νὰ βασανίζῃ πρὸς διασκέδασιν ἐν τῷ οἴκῳ του. 'Εγκαταλείπων δὲ τὸ φονικὸν ἐπάγγελμά του, ἀποχαιρετίζει μετ' ἀγάπης τοὺς τόπους ἐν οἷς διῃτᾶτο, τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση.

Ὁ ἀποχαιρετισμὸς τοῦ Λίμπεν.

(Dozon ἀριθ. 24.)

'Ανέβη ὁ Λίμπεν 'ς τὰ βουνά, 'ψηλὰ 'ς τὰ καρφοβούνια,
κι' ἀφίνει γειὰ 'ς τὰ κρυὰ νερά, κι' ἀφίνει γειὰ 'ς τὰ δάση,
—«Ἔχετε γειά, κρύα νερά, καὶ σεῖς βουνὰ καὶ δάση,
δάση μου καταπράσινα, δάση μου φουντωμένα!
Πόσαις φοραῖς 'ς τὸν ἴσκιο σας ἔστησα τὸ λημέρι!
Εἶχα λεβέντες διαλεχτούς, καὶ ἀτός μου παλληκάρι.
Πολλαῖς μανάδες ἔκαμα, νὰ χύσουν μαῦρα δάκρυα,
ἔκαμα χήραις κι' ὀρφανά, κ' ἐρήμαξα τὴ χώρα.
Γιὰ μένα κόσμος ἔκλαψε, κόσμος μὲ καταριέται.
Ἔχετε 'γειά, 'ψηλὰ βουνά, κρύα νερὰ καὶ δάση!
κ' ἐγὼ θ' ἀφήσω τὴν κλεψιά, 'ς τὸ σπίτι θὰ γυρίσω,
νὰ μὲ 'παντρέψῃ ἡ μάνα μου καὶ νὰ μὲ στεφανώσῃ
μὲ τοῦ παπᾶ τοῦ Νικολὼβ τὴ ζηλεμένη κόρη.»
Τὸ δάσος, ὁποῦ στέκεται βουβὸ 'ς τοὺς ἄλλους κλέφταις,
'ς τὸ Λίμπεν ἔβγαλε φωνή, 'ς τὸ Λίμπεν ἀποκρίθη.
—«'Αφέντη Λίμπεν, βόϊβοδα τρανὲ καὶ ξακουσμένε,
πολλαῖς φοραῖς 'ς τὸν ἴσκιο μου ἔστησες τὸ λημέρι.
πολλαῖς φοραῖς 'ξαπλώθηκες 'ς τὰ δροσερά μου χόρτα.
Τὸ φλάμπουρό σου στήλωνες 'ψηλὰ 'ς τὰ καρφοβούνια.
κ' εἶχες λεβέντες διαλεχτούς, κι' ἀτός σου παλληκάρι.
Πολλαῖς μαννάδες ἔκαμες νὰ χύσουν μαῦρα δάκρυα,
ἔκαμες χήραις κι' ὀρφανά, κ' ἐρήμαξες τὴ χώρα.
Γιὰ σένα κόσμος ἔκλαψε κ' ἐμένα καταριέται.
Ὡς τώρα εἶχες τοῦ βουνοῦ τὴν κορυφὴ γιὰ μάννα,[1]
κ' εἶχες γι' ἀγάπην ἀκριβὴ τὴ δροσερὴ βρυσοῦλα,
καὶ τἀγεράκι τοῦ βουνοῦ εἶχες γιὰ σύντροφό σου·
εἶχες τὸ χόρτο στρῶμά σου καὶ σκέπασμα τὰ φύλλα,
κ' ἔπινες κρύσταλλο νερό, τὴ δίψα σου νὰ κόβῃς,
καὶ τὰ πουλάκια τοῦ βουνοῦ σοῦ γλυκοκελαδοῦσαν:
Νὰ χαίρεσαι τὴ λεβεντειὰ μ' ὅλα τὰ παλληκάρια,
μαζί σου χαίρονται βουνά, χαίρονται καὶ τὰ δάση,
καὶ τῆς βρυσούλας τὸ νερὸ σιγανοτραγουδάει.—
Μὰ τώρα μᾶς ἀφίνεις 'γειά, 'ς τὸ σπίτι νὰ γυρίσῃς·
νὰ σὲ 'παντρέψῃ ἡ μάννα σου καὶ νὰ σὲ στεφανώσῃ
μὲ τοῦ παπᾶ τοῦ Νικολὼφ τὴ ζηλεμμένη κόρη.»

Τὸ ἐν τῷ ᾄσματι τούτῳ κατισχῦον εὐγενὲς αἴσθημα τῆς ἀγάπης τῆς φύσεως ἐξασθενίζει εὐτυχῶς τὴν ἐντύπωσιν, ἣν παράγει ἡ αἱματοχαρὴς κομπορρημοσύνη τοῦ *Χαϊδούτ*.

'Αλλ' ὁ γάμος δὲν εἶναι πάντοτε τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ ληστρικοῦ βίου. Ἐνίοτε ὁ Χαϊδούτ, ἂν διέπραξε καὶ ἄλλα πλὴν τῶν συνήθων κακουργημάτων, ζητεῖ νὰ ἐξαγνίσῃ διὰ τῆς μετανοίας τὸν ἁμαρτωλὸν βίον του. Κτίζει γεφύρας, ἐκκλησίας, μοναστήρια, ἢ γίνεται μοναχός, ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς του. Οὕτω καὶ ὁ Στογιὰν ἀφιεροῖ ὅσα πλούτη συνήθροισεν ἐκ τῆς ληστείας εἰς τὰς μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ γίνεται καὶ αὐτὸς καλόγηρος.

Ἡ κακὴ γλῶσσα.

(Dozon ἀριθ. 25)

'Εφούντωσαν τὰ δένδρα, ἀνοῖξαν τὰ κλαδιά
καὶ βούρκωσε τῆς μάννας, τῆς δόλιας ἡ καρδιά.[1]
Δὲν χάνεισάν ταῖς ἄλλαις ἡ μάννα τοῦ Στογιάν.
μὰ λέει 'ς τὸν ὑγιό της καὶ τὸν παρακαλεῖ.
—«Τὸ καλοκαίρι τοῦτο δὲ 'βγῆκες γιὰ κλεψιά.
Πραγματευτάδες[2] ἦλθαν ἀπὸ τὸ Κότελ χθές·
γιὰ σένα μ' ἐρωτοῦσαν καὶ μοῦ λεγαν γιὰ σέ:
Κουμπάρα, ποῦ νὰ εἶναι, ποῦ 'βρίσκετ' ὁ Στογιάν,
ποῦ εἶναι τὸ παλληκάρι τὸ πρῶτο τοῦ χωριοῦ,
νὰ 'ρθῇ κι' αὐτὸς μαζί μας νὰ πᾶμε γιὰ κλεψιά,
νὰ 'πᾶμε εἰς τὴ 'Ρίλα, εἰς τὸ 'ψηλὸ βουνό;
Τῆς μάννας του ἀποκρίθη καὶ λέει ὁ Στογιάν.
—«Μητέρα, δὲν σὲ φθάνουν, δὲν σοῦ εἶναι ἀρκετὸ
ἐννιὰ ἁμάξια πλούτη καὶ ἄλλο μὲ φλωριά;
Γριὰ μάννα, δὲ βαρέθης νὰ κρύβῃς τὰ κορμιὰ
ἐκείνων ποῦ σκοτώνω, 'σὰν ἔβγω γιὰ κλεψιά;
νὰ πλένῃς 'ματωμένα σκουτιὰ δὲ βαργεστᾷς:»
Κ' ἡ μάννα του τοῦ λέει καὶ τὸν παρακαλεῖ.
—«Γιὰ ἄκουσε κ' ἐμένα, λεβέντη μου Στογιάν!
Τὸ καλοκαίρι τοῦτο νὰ ἔβγῃς γιὰ κλεψιά,
κ' ὕστερα ὄντας γυρίσῃς νὰ μὴ 'ξανάβγῃς πλιό.»
Τῆς μάννας του ἀποκρίθη καὶ λέει ὁ Στογιάν.
—«Μάννα, γλυκειά μου μάννα, τί φρόνιμα 'μιλεῖς!
'Βγάλε νὰν τὴ φιλήσω τὴ γλῶσσα τὴ χρυσή,
ποῦ δίνει τέτοια γνώμη καὶ τέτοια συμβουλή.»
Βγάνει τὴ γλῶσσα ἔξω ἡ μάννα ἡ κουτή,
καὶ ὁ Στογιὰν τὴν κόβει μὲ μιὰ δαγκαματιά.
Φορτώνει ἐννιὰ μουλάρια φορτώματα φλωριά,
τὰ 'πάει 'ς τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὰ 'πάει 'ς τὸ Χιλενδάρ,
κι' αὐτὸς καλογερεύτη, ν' ἁγιάσῃ τὴν ψυχή.

Ν. Γ. Πολίτης.

---

(1) 'Εν τῷ κειμένῳ *Στάρα πλανίνα* (θηλυκ) = τὸ γηραιὸν ὄρος.

(1) Τινῶν ἐκ τῶν βουλγαρικῶν ᾀσμάτων οἱ δύο πρῶτοι στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦσιν. — Τὴν ἄνοιξιν, ὅτε κατὰ τὸ ἑλληνικὸν ᾆσμα,
ἀνοίγει ὁ γαῦρος κ' ἡ ὀξυὰ καὶ σκιώνουν τὰ λημέρια,
βγαίνουν οἱ κλέφταις 'ς τὰ βουνά· διὰ τοῦτο ἡ προσέγγισις τῆς ἀνοίξεως θλίβει τὰς μητέρας αὐτῶν.

(2) Τεργόβτσι, ἔμποροι, καὶ συνεκδοχικῶς ὁδοιπόροι, διαβάται.

Digitized by Google

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Θ'

Ζάκυνθος, τῇ 26ῃ Ἀπριλίου.

Οἱ λεμβοῦχοι τῆς Ζακύνθου δὲν εἶναι ὀλιγώτερον τολμηροὶ ἢ ἐπιδέξιοι τῶν Μεσολογγιτῶν, ἀλλ' ἡ μέθοδός των διαφέρει κατὰ τοῦτο, ὅτι αἱ πρὸς ἀποβίβασιν τῶν ἐπιβατῶν λέμβοι περιμένουν ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἀντ' αὐτῶν δὲ ἔρχονται μικρὰ ἀκάτια εἰς προϋπάντησιν τοῦ ἀτμοπλοίου. Εἴκοσι περίπου τοιαῦτα μᾶς ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου, ἱκανὴν ὥραν προτοῦ προσεγγίσωμεν. Ἕκαστον ἀκάτιον περιέχει ἀνὰ δύο, ἐνίοτε δὲ τρεῖς ναύτας, οἵτινες ῥιψοκινδυνεύουν τὴν ζωήν των πρὸς ἐξασφάλισιν ἐπιβατῶν διὰ τὰς ἐντὸς τοῦ λιμένος λέμβους, τῶν ὁποίων οὗτοι ἀποτελοῦν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν προφυλακήν. Ὁ εἷς τῶν ναυτῶν κρατεῖ τὰς κώπας καὶ μετ' ἀξιοθαυμάστου ἐπιδεξιότητος φέρει τὸ ἀκάτιον παραπλεύρως τοῦ ἀτμοπλοίου, παλαίων κατὰ τῆς ὁρμῆς τοῦ κύματος, τὸ ὁποῖον ἀπωθεῖται βιαίως ἑκατέρωθεν, σχιζόμενον ὑπὸ τῆς πρώρας. Ἀλλ' ὁ κωπηλάτης νικᾷ τὸ κῦμα καὶ χωρὶς νὰ προστριβῇ εἰς τὸ φεῦγον σκάφος, πλησιάζει τοσοῦτον, ὥστε ἡ ἀνηρτημένη κλίμαξ τοῦ ἀτμοπλοίου περᾷ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του,— ἐνῷ δὲ περᾷ, ὁ σύντροφός του, ὄρθιος ἐντὸς τοῦ ἀκατίου, ἁρπάζει διὰ τῶν χειρῶν του τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος καὶ μένει κρεμάμενος ἐκεῖθεν. Ἡ λέμβος ἔμεινεν ἤδη ὀπίσω, μακρὰν τοῦ προχωροῦντος ἀτμοκινήτου, ἀλλ' ὁ ἄφοβος ἀκροβάτης ἀναρριχᾶται ἀμέσως ἀπὸ τὴν κλίμακα εἰς τὸ κατάστρωμα καί, ἄνευ χρονοτριβῆς, συνομολογεῖ μετὰ τῶν ἐπιβατῶν συμβόλαια περὶ τῆς ἀποβιβάσεως.

Ἐξ ὅλων τῶν εἰς συνάντησίν μας ἐλθόντων σκαφιδίων οὐδὲ ἓν ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ. Ἡ ἐπιθαλάσσιος δ' ἐκείνη γυμναστικὴ ἀποβαίνει ἔτι μᾶλλον συγκινητική, ὅτε τὸ ἀκάτιον περιέχει τρεῖς ναύτας καί, ἀντὶ ἑνός, βλέπεις δύο συγχρόνως ἀνθρώπους κρεμαμένους ἀπὸ τὴν κλίμακα. Φοβεῖσαι μὴ αἱ κινήσεις τοῦ ἑνὸς παρεμποδίσουν τὰς τοῦ ἄλλου, μὴ αἴφνης ἀποσπασθῇ τοῦ στηρίγματός του ὁ ζῶν ἐκεῖνος βότρυς καὶ πέσῃ ἐντὸς τῆς ἀφριζούσης κάτω θαλάσσης. Εὐτυχῶς, οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη, καὶ ἠγκυροβολήσαμεν σῷοι πάντες καὶ ἀκέραιοι.

Ἡ Ζάκυνθος εἶναι πόλις κομψὴ περιέχουσα εἴκοσι περίπου χιλιάδας κατοίκους. Ἐκ πρώτης ὄψεως βλέπει τις ἐκεῖ τὰ σημεῖα τῶν μακρῶν της μετὰ τῆς Βενετίας σχέσεων. Ὁ ρυθμὸς τῶν οἰκοδομῶν, τὸ στενὸν τῶν ὁδῶν, αἱ μικραὶ πλατεῖαι, αἱ πολυάριθμοι ἐκκλησίαι, τὰ πάντα ἐνθυμίζουν τὴν Ἰταλίαν. Παρετήρησα ἐν τούτοις οὐκ ὀλίγας μεταβολὰς ἀφότου τὴν ἐπεσκέφθην τελευταῖον,— πρὸ ἱκανῶν ἤδη ἐτῶν, δηλαδὴ πρὸ τῆς ἑνώσεως. Τότε τὰ παράθυρα ἦσαν δικτυωτά, ἐνίοτε δὲ ἠνοίγοντο αἱ *ζελοζίαι* ἐνῷ διέβαινες κάτωθεν, καὶ ἔβλεπες εἰς τὸ παράθυρον χαρίεσσαν κεφαλὴν φέρουσαν Ἰταλικὴν καλύπτραν καὶ ὑπὸ τὴν καλύπτραν τὴν λάμψιν δύο ζωηρῶν ὀφθαλμῶν· σήμερον οἱ ζωηροὶ ὀφθαλμοὶ σὲ βλέπουν χωρὶς ποσῶς νὰ κρύπτωνται ὄπισθεν κιγκλίδων, διότι αἱ *ζελοζίαι* κατηργήθησαν. Τότε ἤκουες περὶ σὲ ἰταλικὰ ὅσα καὶ ἑλληνικά, τώρα ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα ἀνέκτησεν ἐξ ὁλοκλήρου τὰ δικαιώματά της. Ὑπὸ τὴν ξένην προστασίαν ὀλιγίστη ἐλαμβάνετο φροντὶς διὰ τὴν εἰς τὸν Ἰόνιον λαὸν διάδοσιν τῶν φώτων, οἱ δὲ νέοι τῶν καλῶν οἰκογενειῶν ἐξεπαιδεύοντο τότε, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἕνωσιν τὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια ἐπληθύνθησαν καὶ εἰς τὰς ἑπτὰ νήσους. Τὰ χωρία ἔχουν προκαταρκτικὰ σχολεῖα, αἱ δὲ πόλεις καὶ γυμνάσια, ἅτινα προσθέτουν καὶ αὐτὰ τὴν ἀναλογίαν των εἰς τὸν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξάνοντα ἀριθμὸν τῶν φοιτητῶν τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου. Παρεκτὸς δὲ τῶν σχολείων, ὁ τύπος, τὰ δικαστήρια, ὁ πολιτικὸς βίος, ἡ ὅλη ὑπηρεσία τῆς διοικήσεως ἀποτελοῦν τοσούτους μοχλούς, χρησιμεύοντας εἰς ἀνύψωσιν τῆς ἐθνικῆς γλώσσης.

Ἡ διάδοσις τῆς παιδείας ὑπῆρξεν ἓν τῶν κυριωτέρων εὐεργετημάτων τῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἑνώσεως τῶν ἑπτὰ νήσων, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ μόνον ἐκ τῆς μεταβολῆς προκύψαν ὠφέλημα, οὐδ' ὑφίστανται λόγοι ὅπως μετανοήσωσι διὰ τὴν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος συνένωσιν οἱ Ἰόνιοι, μολονότι ὑπῆρχον οἱ προλέγοντες τὴν καταστροφὴν τῶν νήσων ὡς ἄμεσον ἐπακόλουθον τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Ἄγγλων. Οἱ φύσει μεμψιμοιροῦντες (τίς δ' Ἕλλην δὲν κλίνει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εἰς τοῦτο, ἴσως ἐνδομύχως φρονῶν ὅτι ἐὰν ἠκούετο αὐτός, τὰ πράγματα θὰ ἐτρέποντο ἐπὶ τὸ βέλτιον;) οἱ φύσει μεμψίμοιροι δύνανται νὰ εὕρωσι σημεῖα συγκρίσεως μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος πρὸς ἀνάδειξιν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ παρελθόντος. Ἀναμφιβόλως ἡ ἀστυνομικὴ ὑπηρεσία ἐξετελεῖτο ἀποτελεσματικώτερον ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν, ἴσως δὲ καὶ τὰ δικαστήρια εἰργάζοντο τότε ταχύτερον καὶ καλλίτερον. Ἀλλ' ἐν συνόλῳ, αἱ Ἰόνιοι νῆσοι προώδευσαν ἀφότου προσηρτήθησαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐημερία των ηὐξήσαν ἔκτοτε, οἱ δὲ κάτοικοί των εὑρίσκουν εἰς τὴν πλατυνθεῖσαν πατρίδα στάδιον εὐρύτερον διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν χειρῶν των, διὰ τὴν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν δραστηριότητα, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν πολιτικὴν φιλοδοξίαν των. Ὑπῆρχε φόβος ὅτι αἱ ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν κατασκευασθεῖ-

Digitized by Google

σαι ὁδοὶ θὰ ἐξαφανισθῶσι παραμελούμεναι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη. Ἀπ' ἐναντίας, καὶ ὁδοὶ νέαι καὶ διάφορα ἄλλα δημόσια ἔργα κατεσκευάσθησαν. Παρεκτὸς δὲ τούτων πάντων, ὑπάρχει καὶ τὸ μέγα κεφάλαιον τῆς ἀποδοθείσης εἰς τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα ἱκανοποιήσεως. Διότι, ἐπὶ τέλους, ἡ ζωὴ τῶν ἐθνῶν, ὅσῳ καὶ τῶν ἀτόμων, δὲν περιορίζεται εἰς μόνα τὰ ὑλικά. Ὑπάρχει καὶ τὸ *αἴσθημα*, τὸ ὁποῖον δέον ὅπως δήποτε νὰ συγκαταριθμηθῇ μεταξὺ τῶν συστατικῶν τῆς εὐτυχίας. Ἔπειτα δέ, μὴ δὲν εἶναι οὐσιῶδες πλεονέκτημα καὶ ἡ ἐλευθέρα ἐξάσκησις τοῦ δικαιώματος τοῦ παραπονεῖσθαι, εἴτε δικαίως εἴτε μή, κατὰ τοῦ ὑπουργείου καὶ τῶν ὀργάνων του, ἐὰν ἀνήκῃς εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν; Τὸ προνόμιον τοῦτο δὲ εἶχον οἱ Ἰόνιοι ἐνόσῳ τὴν Κυβέρνησιν ἐξεπροσώπει ἡ ἐρυθρὰ στολὴ τοῦ Ἄγγλου στρατιώτου.

Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὰς σημερινὰς ἐντυπώσεις μου. Ἡ πόλις ἐκαλλωπίσθη οὐσιωδῶς ἀφότου τὴν εἶδον. Θέατρον εὐρύχωρον καὶ εὐπρεπὲς ᾠκοδομήθη παρὰ τὴν θάλασσαν πλησίον τῆς πλατείας τοῦ ποιητοῦ, ὡς ὠνομάσθη αὕτη εἰς τιμὴν τοῦ Σολωμοῦ, οὗτινος ἐστήθη ἐκεῖ ἡ προτομή· ἐκτίσθη δὲ καὶ καλὴ προκυμαία καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ λιμένος, ἀπὸ τὸ θέατρον μέχρι τῆς ἄλλης ἄκρας, ὅπου τὸ ὑψηλὸν κωδωνοστάσιον καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Διονυσίου.

Ὁ ἅγιος οὗτος εἶναι ὁ προστάτης τῆς Ζακύνθου, ὅπως ὁ ἅγιος Γεράσιμος τῆς Κεφαλληνίας καὶ ὁ ἅγιος Σπυρίδων τῆς Κερκύρας. Εἰς ἑκάστην τῶν νήσων τούτων διατηρεῖται ἐντὸς πολυτίμου θήκης τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου της, ἅπαξ δὲ τοῦ ἔτους τελοῦνται πρὸς τιμήν του λιτανεῖαι, καθ' ἃς ἐκτίθεται τὸ σῶμα εἰς τὴν προσκύνησιν τῶν κατοίκων καὶ ἀλλάσσονται τότε τὰ ἐνδύματα τοῦ ἁγίου, ἢ καὶ μόναι αἱ ἐμβάδες, αἱ δὲ παλαιαὶ— ἀλλ' ὄχι καὶ φθαρεῖσαι ἐκ τῆς χρήσεως,— διανέμονται εἰς τεμάχια, ὡς ἱερὰ κειμήλια. Εἰς ἑκάστην τῶν νήσων ὁρκίζονται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ προστάτου της, τὸν ἀποκαλοῦν δὲ *ἅγιον* ἁπλῶς, ἄνευ τῆς προσθήκης τοῦ ὀνόματός του. Οὗτος θεωρεῖται ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἅγιος. Ἄλλως δέ, ἡ λατρεία του δὲν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν νῆσον τὴν ὁποίαν ἰδίᾳ προστατεύει. Αἱ ἄλλαι νῆσοι καὶ ἡ πλησιόχωρος στερεὰ παρέχουν εἰς ἕκαστον τῶν ἁγίων τούτων πρόσθετον ἀριθμὸν προσκυνητῶν, τῶν ὁποίων ἡ εὐλάβεια ἐπαυξάνει τὰς προσόδους τῶν ἐκκλησιῶν των.

Οὕτω ἐπὶ τοῦ *Θησέως*, ἀφ' οὗ σοῦ ἔγραψα σήμερον, εἶδα μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν τοῦ καταστρώματος νέον ἀνδρόγυνον. Ἡ σύζυγος ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκάλην βρέφος φιλάσθενον. Πρὸς ἔναρξιν συνομιλίας ἠρώτησα πῶς ὀνομάζεται.— Δὲν ἔχει ἀκόμη ὄνομα, θὰ βαπτισθῇ εἰς τὴν Ζάκυνθον.— Μεταβαίνουν ἐκεῖ διὰ νὰ τὸ βαπτίσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ἔταξαν. Ἀπὸ τοὺς συνοδοιπόρους μου μανθάνω ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι σύνηθες. Οἱ γονεῖς *τάζουν* τὸ τέκνον των εἰς τὸν Ἅγιον, ταξειδεύουν, ἔρχονται εἰς Ζάκυνθον χωρὶς νὰ γνωρίζωσι ψυχὴν ἐκεῖ, πορεύονται κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ περιμένουν ἐκεῖ τὸν ἀνάδοχον· οἷος δήποτε δὲ ἢ οἱαδήποτε εἰσέλθῃ ἐκ τύχης κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παρακαλεῖται, ἢ καὶ προσφέρεται ἐνίοτε, ὅπως βαπτίσῃ. Καὶ ἰδοὺ ἐγένοντο κουμπάροι χωρὶς νὰ γνωρίζωνται, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ πιθανότης ὅτι θὰ συναντηθῶσι ποτὲ πλέον, καθόσον εὐθὺς μετὰ τὴν βάπτισιν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πατρίδα οἱ γονεῖς μετὰ τοῦ μικροῦ χριστιανοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ ἅγιος ἔχει ἐφεξῆς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προστατεύῃ.

Ἔχουσι δὲ οἱ εὐλαβεῖς διδόμενα διὰ νὰ πιστεύωσιν ὅτι θὰ εἰσακουσθῶσιν αἱ πρὸς τὸν Ἅγιον εὐχαί των. Πᾶσα νέα ἔκδοσις τοῦ βίου του περιέχει θαύματα νέα προστιθέμενα εἰς ὅσα μακρὰ παράδοσις διαμνημονεύει. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πανταχοῦ καὶ πάντοτε ὁ αὐτός, φίλε μου! Ἔχω ἐνώπιόν μου τὸ συναξάριον τοῦ Ἁγίου τῆς Ζακύνθου.(¹) Ὁ ἅγιος Διονύσιος οὗτος δὲν εἶναι ὁ Ἀρεοπαγίτης. Ἦτο ἐξ εὐγενοῦς Ζακυνθίας οἰκογενείας, εἰσέτι ὑπαρχούσης, τῆς τῶν Σιγούρων. Γεννηθεὶς τῷ 1546 ἔλαβε νέος ἔτι τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἀναχωρήσας δ' ἐκ τῆς πατρίδος του πρὸς προσκύνησιν τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἐρρίφθη ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀνέμων εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς, ὅπου ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ἐκτιμῶν τὰς ἀρετάς του, τὸν ἔπεισε νὰ δεχθῇ τὴν κενὴν τότε ἀρχιεπισκοπὴν Αἰγίνης. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ παρῃτήθη τοῦ ἀξιώματος καὶ ἐπιστρέψας εἰς Ζάκυνθον ἐκλείσθη εἰς μοναστήριον ἀπομεμονωμένον, εἰς τὰ ὀρεινότερα τῆς νήσου μέρη. Ἐκεῖ ἔζησεν ἐπὶ ἔτη πολλὰ τιμώμενος ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του, ἀπεβίωσε δὲ ἐν ἔτει 1624. Οἱ Ζακύνθιοι ἔκτοτε ἐθεώρησαν αὐτὸν ὡς Ἅγιον, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ 1703 τοῖς ἐδόθη ἡ πρὸ τοῦτο κανονικὴ ἄδεια ἀπὸ τὸ πατριαρχεῖον. Ὥστε ὁ ἅγιος Διονύσιος οὗτος εἶναι εἷς τῶν νεωτέρων ἁγίων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Αὕτη δὲν ἀρέσκεται εἰς προσθήκας νέας εἰς τὸ Μηνολόγιόν μας, ὥστε εἶναι ὀλίγιστοι οἱ νεώτεροι ἅγιοί μας. Ὑπάρχουν ὅμως τινὲς ἀπολαύοντες ἰδιάζοντος σεβασμοῦ ἐκεῖ ὅπου διεβίωσαν καὶ ἐτελεύτησαν. Οἱ πλεῖστοι εἶναι μάρτυρες τῆς πίστεως σφαγέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν τις τῶν νέων λογίων μας ἀνελάμβανε τὴν περισύναξιν τῶν τοιούτων μαρτυρολογίων. Θὰ προσετίθετο οὕτω σελίς, τὰ μάλιστα ἀξιανάγνωστος, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν.

(¹) Αἱ τέσσαρες ᾀσματικαὶ ἀκολουθίαι τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου, κτλ. Ἐν Ζακύνθῳ. 1876.

Digitized by Google

Τὸ ξενοδοχεῖον ἐκ τοῦ ὁποίου γράφω φαίνεται λαμπρὸν ὕστερον ἀπὸ τὰ τοῦ Ἀγρινίου καὶ τοῦ Μεσολογγίου. Ἐνταῦθα δὲν κοιμώμεθα καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ, ἀλλ' ἕκαστος ἔχει τὸ δωμάτιόν του, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ πάντα τὰ παρεπόμενα. Τὸ ἑστιατόριον εἶναι εὐρύχωρον, μετὰ δὲ τὴν μέχρι τοῦδε λιτότητα μ' ἐκθαμβοῖ σχεδὸν ἡ πολυτέλειά του. Εἰς τὴν τράπεζαν συνηντήσαμεν ἀρχαίους γνωρίμους, ὑπαλλήλους οὐδαμῶς δυσηρεστημένους διὰ τὸν ἐνταῦθα διορισμόν των. Μετὰ δὲ τὸ γεῦμα μᾶς ἀνήρπασαν οἱ νέοι φίλοι τοὺς ὁποίους ἀπεκτήσαμεν κατὰ τὴν περιοδείαν. Διήλθομεν τερπνῶς τὴν ἑσπέραν, χάρις εἰς τὴν φιλοξενίαν διὰ τὴν ὁποίαν δικαίως φημίζονται οἱ Ζακύνθιοι.

Εἶναι πολὺ ἀργά. Ἡ νεολαία τῆς Ζακύνθου ἐπιστρέφει ᾄδουσα εἰς τὰς ἑστίας της. Φαίνονται τόσῳ εὔθυμοι οἱ κάτοικοι ἐνταῦθα! Τοιοῦτος δὲν εἶναι ἐν γένει ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἕλληνος. Ἐξ ἁπάντων τῶν μεσημβρινῶν λαῶν ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ὀλιγώτερον ἐπιρρεπεῖς εἰς ἐκχύσεις φαιδρότητος. Ἴσως ἡ ἐξήγησις τούτου ἔγκειται εἰς τὴν ἱστορίαν ἡμῶν. Ἐπὶ τοσαύτας γενεὰς οἱ Ἕλληνες διεβίωσαν ἐν μέσῳ τῆς θλίψεως, ὥστε ἡ συνήθεια μετετράπη εἰς δευτέραν φύσιν. Ἀλλ' ἐνταῦθα, εἰς Ζάκυνθον, τὸ χόρτον δὲν ἐξηράνθη ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Τούρκου. Ὑπέστη καὶ ἡ νῆσος αὕτη τὴν κυριαρχίαν τοῦ ξένου, ἀλλ' ὁ ξένος ἐπέτρεπε τοὐλάχιστον ἐνταῦθα εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν νὰ ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ. Ἡ παρουσία του δὲν ἦτο ἀγαπητή, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐνέσπειρε τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον. Τώρα δέ, ὅτε ἀνεχώρησαν οἱ ξένοι, ὅτε δὲν τοὺς βλέπουν πλέον ὡς δεσπότας τῆς πατρίδος των, οἱ νησιῶται ἐλησμόνησαν ὅτι οἱ Ἰταλοὶ ἢ οἱ Ἄγγλοι ὑπῆρξαν κύριοί των, ἢ ἐνθυμοῦνται μόνον τὰ εὐεργετήματα τῆς δεσποτείας των. Ἀλλ' ὅπου ὁ Τοῦρκος διέβη, ἀφῆκεν ὀπίσω του ὀλέθρου μόνον ἀναμνήσεις. Οἱ Ζακύνθιοι δὲν ἔζησαν ὑπὸ τὸν Τοῦρκον, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ζωηροὶ καὶ φαιδροί, καὶ γελοῦν εὐθύμως καὶ ᾄδουν. Πόσῳ δὲ ὡραῖα ᾄδουν! Ἤκουσα ἀπόψε ἁρμονικώτατα ᾄσματα ὑπὸ τὰ παράθυρά μου. Δὲν ἔλεγα πρὸ ὀλίγου ὅτι ἐνταῦθα τὰ πάντα ἐνθυμίζουν τὴν Ἰταλίαν; Αἱ Ἰόνιοι αὗται νῆσοι, ἀποτελοῦσαι παρέκτασιν τῆς Ἑλλάδος πρὸς δυσμάς, εἶναι ὡς τὰ πρῶτα τόξα γεφύρας ὡρισμένης ν' ἀπολήξῃ εἰς Ἰταλίαν. Διὰ τῶν νήσων τούτων αἱ δύο ἀδελφαὶ χερσόνησοι, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἰταλία τείνουσι πρὸς ἀλλήλας τὰς χεῖρας. Καὶ ὅμως, ὑπὸ τὸ ἐπίχρισμα τοῦ ξενικοῦ πολιτισμοῦ τοῦτο, ὑπάρχει χώρα ἑλληνικωτέρα τοῦ ἄνθους τούτου τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Ζακύνθου ταύτης, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλὰς τοσούτους ὀφείλει ποιητάς, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλει τὸν ψάλτην τῆς ἐλευθερίας της, τὸν Σολωμόν, τὸ καύχημα τῆς ἀναγεννωμένης ἑλληνικῆς φιλολογίας;

[Ἕπεται συνέχεια]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΖ΄

Ὅπως ἐξηγηθῶσιν ὅσον τὸ δυνατὸν τὰ συμβαίνοντα χρῄζομεν βραχείας εἰς τὸ παρελθὸν ἀναδρομῆς.

Ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν ὅτι ἡ *Σεδεμεμὲκ* εἶχε γείνει ἄφαντος ἐκ τοῦ χαρεμίου τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν εἶχεν ὁρμηθῆ ἡ κατὰ τοῦ Μηλιόνη ἐκστρατεία τῶν ἀγάδων τῆς Ἄρτης. Ἡ σύμπτωσις αὕτη εἶχεν ἀφορμὴν τὴν ἑξῆς· ἡ νεᾶνις διὰ ψυχολογικῆς βίας καταστᾶσα σύζυγος τοῦ Χαλὴλ, κατετρόμαξεν, ὅτε ἡ μήτηρ της ἔσπευσε νὰ τῇ περιγράψῃ τὰς μελλούσας ἐντυπώσεις τοῦ πατρός, ὅτε οὗτος θὰ ἐμάνθανε τὸ μοιραῖον τοῦτο γεγονός. Ἡ φρίκη, ἡ ἀγανάκτησις, ἡ μανία, ἡ ἀπόγνωσις, ἔμελλον νὰ ἀλλοιώσωσι τὸ πρόσωπόν του. Ἦτο ἱκανὸς νὰ καταντήσῃ εἰς τὸ ἔπακρον τῆς παραφορᾶς, ἠδύνατο νὰ φρυάξῃ, νἀφρίσῃ, ἠδύνατο νὰ πνίξῃ ἄνθρωπον. Ἡ Βάσω τόσον κατεπτοήθη ἐκ τῆς τραγικῆς ταύτης εἰκόνος, ὥστε προέτρεψε τὴν μητέρα της νὰ μείνῃ παρ' αὐτῇ, φοβουμένη κίνδυνον δι' αὐτὴν ἐκείνην. Ἀλλ' ἀδύνατον ἦτο τοῦτο, εἶπεν ἡ μήτηρ, τόσον χειρότερα ἂν ἔμενεν ἐκεῖ, τότε θὰ ἐφρύαττεν ὁ Κώστας κατὰ δύο ἐνόχων, τότε θὰ εἶχε πλείονας ἀθῴους καθ' ὧν νὰ κατασκεδάσῃ τὴν ὀργήν του, θὰ εἶχε τὰ τέκνα της. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἡ Μελάχρω, ἐνθυμήθη ὅτι ἦτο καιρὸς ν' ἀπέλθῃ ἤδη, καὶ συνέτεμε κατά τινας ὥρας τὴν παρὰ τῇ κόρῃ ἐπίσκεψίν της.

Ἡ Βάσω ἔμεινε μόνη, μόνη μετὰ τῶν φοβερῶν εἰκόνων αἵτινες τὴν ἠπείλουν, μόνη μετὰ τῶν φρικωδῶν φασμάτων, ἅτινα τὴν κατεδίωκον. Ἀνελογίσθη ὅτι δὲν εἶχε τοῦ λοιποῦ ἄλλο ἄσυλον ἢ τὸν τάφον, ἄλλον φίλον ἢ τὸν θάνατον. Δὲν ἠδύνατο λοιπὸν νὰ ἐλπίσῃ ὅτι θ' ἀπηλλάσσετό ποτε τῆς μισητῆς ἐκείνης εἱρκτῆς, τῆς φρικώδους ἐκείνης μετὰ τοῦ Τούρκου συμβιώσεως. Ἐὰν ἀνέκτα τὴν ἐλευθερίαν της, εἰς τί θὰ τῇ ἐχρησίμευεν αὕτη; Νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τοὺς γονεῖς της ἦτο ἀδύνατον, ὁ πατήρ της ἔμελλε νὰ τὴν φονεύσῃ. Νὰ μείνῃ ἐκεῖ, νὰ μείνῃ εἰς τὸ σεράγι, νὰ μείνῃ εἰς τὸ χαρέμι; Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἐξ ἀρχῆς φρικῶδες, ἤδη δὲ μετὰ τὰς ἐξηγήσεις τῆς μητρός της κατέστη ἀποτρόπαιον. Ἕως τότε ἐνόμιζεν ὅτι ἔσωζε τοὺς γονεῖς της νυμφευομένη τὸν Τοῦρκον· τοῦ λοιποῦ ἡ σκληρὰ αὕτη παραμυθία τῆς συνειδήσεως ἐξέλιπε. Τότε ἐν τῇ ἀδημονίᾳ της ἀνεμνήσθη τὸν σώφρονα καὶ καλὸν ἐκεῖνον νέον, ὅστις ἦτο ὁ μνηστήρ της. Ἡ μήτηρ της τῇ εἶχεν εἰπεῖ ὅτι οὗτος εὑρίσκετο πλησίον

Digitized by Google

τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Ἡ ἀνάμνησις φέρει τὴν ἀνάμνησιν, καὶ τότε ἡ Βάσω ἐνθυμήθη μετὰ στοργῆς τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀνδρεῖον ἐκεῖνον καπετάνον, τὸν *νοννόν* της, ὃν εἶχε γνωρίσει ὅτε ἦτο μικρὰ τὴν ἡλικίαν. Ὢ, νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἔζη ὑπὸ τὴν προστασίαν του, νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ καταφύγῃ εἰς μέρος τι, εἰς γωνίαν τινὰ τῆς γῆς, εἰς ἔρημόν τινα τόπον, ὅπου νὰ ἐκτείνεται ἡ προστάτις σκιὰ τοῦ μεγαλωνύμου ἐκείνου! Καὶ ἡ εἰκὼν αὕτη τοσοῦτον ποθητὴ παρέστη εἰς τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς νεάνιδος, ὥστε παρ' ὀλίγον θὰ ἐπίστευεν εἰς τὸ δυνατὸν τῆς πραγματικῆς ἐκτελέσεως. Ὅπως ἐνονείρῳ ἡ ἀπόστασις τοῦ ποθουμένου ἀπὸ τοῦ ποθοῦντος παρίσταται τόσον βραχεῖα, ὥστε συνήθως συγχέεται, οὕτως ἐν τῷ δυστυχεῖ βίῳ, ἐν τῇ στυγνῇ πραγματικότητι, πιστεύει ὁ ἐγρηγορὼς καὶ ὀνειροπολῶν, ὅτι δι' ἑνὸς ἅλματος δύναται νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ποθούμενον.

Ἀλλ' ὅτε ἡ πρώτη ἔξαψις παρῆλθεν, ἡ νεᾶνις, περιελθοῦσα εἰς τὴν ψυχρὰν καὶ περιεσκεμμένην κατάστασιν τοῦ δυστυχοῦντος, καὶ μὴ θέλοντος ν' ἀπελπισθῇ, ἤρχισε νὰ σκέπτηται ἐπιμόνως περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου τούτου. Εἶχεν ἤδη προσελκύσει τὴν συμπάθειαν τῆς μαύρης Φατμᾶς, παρ' ἧς ἐδιδάχθη πολλὰ πράγματα, καὶ ἱκανὰς τουρκικὰς λέξεις. Προσέτι ἔμαθε παρ' αὐτῆς ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἔμελλον νὰ ἐκστρατεύσωσιν ὅσον οὔπω κατὰ τοῦ νοννοῦ της, ἔμαθε καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἔμελλε νὰ ὁρμηθῇ ἐξ Ἄρτης ἡ ἐκστρατεία. Ὅσον διὰ τὰ κλειδία τῶν θυρῶν, τῶν τε ἔνδοθεν καὶ τῶν μεταύλων, ἡ μαύρη, ἥτις ἠγάπα πολὺ τὸ χασὶς καὶ ὄπιον, δὲν ἐπολυπραγμόνει, καὶ τὰ ἄφηνεν ὅπου ἤθελε τύχει. Ὑπελείπετο νὰ προμηθευθῇ ἡ Βάσω ἕνα ἱματισμόν, μίαν πιστόλαν καὶ ἓν γιαταγάνι τοῦ Χαλὴλ-ἀγᾶ, καὶ τοῦτο δὲν ἦτο πολὺ δύσκολον. Ὁ ἀγᾶς ἄφηνε συνήθως τὰ ἐνδύματά του, τὸ σελάχι του καὶ τὰ ὅπλα του εἰς τοὺς γυναικωνίτας. Ἀγνοεῖται ἂν ἔπραττε τοῦτο κατὰ τύχην ἢ ἐπίτηδες πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν γυναικῶν. Ἡ Βάσω μαθοῦσα ὅτι τὴν ἐπαύριον ἔμελλεν ἡ ἐκστρατεία νὰ ἐκκινήσῃ, περιεβλήθη τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὅπλα τοῦ ἀγᾶ, ἥρπασε τὰς κλεῖδας τῆς Φατμᾶς, καὶ ἔγεινεν ἄφαντος.

Ἡ δύστηνος κόρη ἔτρεμεν ὅλη, πράττουσα ταῦτα. Ἐν τούτοις ὁ σκοπός της δὲν ἦτο νὰ μεταβῇ εἰς τὸ λημέρι τοῦ νονοῦ της, πολὺ ἀπεῖχε τοῦ νὰ σκεφθῇ τοῦτο. Ἤθελε μόνον νὰ πορευθῇ μακρὰν τῆς Ἄρτης καὶ πλησίον εἰς τὰ *κατατόπια* τοῦ κλέφτου. Ἡ καλλίστη δὲ πρὸς τοῦτο εὐκαιρία ἦτο νἀναμιχθῇ μετὰ τῶν Τούρκων ὡς εἷς αὐτῶν, καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ. Τὸ λυκαυγὲς τῆς πρωΐας θαυμασίως ἐβοήθει τοὺς σκοπούς της, οὐδεὶς τὴν ἐγνώριζεν, οὐδεὶς ἠδύνατο εὐθὺς νὰ ὑποπτεύσῃ τὸ φῦλόν της. Ἐντούτοις ἔτρεμε, καὶ ὅτε ὑπερέβη τὸν οὐδὸν τοῦ χαρεμίου καὶ ἐπάτησεν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ὁδοῦ, εἶχε μεταμεληθῇ ἤδη. Ἐπεθύμει νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω, ἀλλ' ἐφοβεῖτο μὴ πάθῃ χειρότερα. Ἐὰν τὴν ἔβλεπέ τις ἐκ τῶν ἀντιζήλων της ἐν τῷ χαρεμίῳ, θὰ τὴν κατήγγελλεν εἰς τὸν ἀγᾶν, καὶ πῶς νὰ ἐξηγήσῃ τότε τὸ ἀλλόκοτον διάβημά της; Ὅλοι ἔμελλον νὰ τὴν ἐκλάβωσιν ὡς παράφρονα, ἢ ὡς ἔνοχον συνωμοτοῦσαν κατὰ τῆς ζωῆς του *ἐφέντη*. Ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ προέβη.

Ὅτε ὁ στρατὸς ἀπεμακρύνθη ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἡ Βάσω ἀνέπνευσε τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ, ἀνέλαβε θάῤῥος. Τὸ στῆθός της πρώτην φορὰν εἰσέπνεεν ἐλευθέρως, καὶ ἡ καρδία της ἐσκίρτα. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὅτε τινὲς τῶν ἀγάδων ἤρχισαν νὰ τὴν κυττάζωσι μετὰ περιεργείας, πάλιν ἐφοβεῖτο. Προσεπάθει ν' ἀποκρύπτῃ ὅσον ἠδύνατο τὸ πρόσωπόν της ἀπὸ τῶν ἀδιακρίτων βλεμμάτων, ἔφερε δὲ καὶ τὸ σαρίκιον πυκνῶς καὶ ἀδεξίως, περιτετυλιγμένον περὶ τὴν κεφαλήν. Ἀλλ' ὅτε ἡ συνοδεία ἔφθασεν εἰς τὸν πρῶτον σταθμόν, καὶ ἀντήχησε τὸ προκηρυχθὲν ὑπό του Κλεισούρα πρόσταγμα, τίς τῶν πιστῶν μουσουλμάνων ἤθελε νὰ προέλθῃ ὡς διαγγελεύς, κομίζων ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην, ἡ Βάσω οὔτ' ἐσκέφθη οὔτ' ἐδίστασεν ἀλλ' ἅμα ἀκούσασα τὴν λιγύφθογγον μολπὴν τοῦ κήρυκος (ὅστις κατὰ τὸ Τουρκικὸν ἔθος ἀνέβη ἐπὶ δένδρου καὶ ἐῤῥαψῴδησε κατὰ τὸν ἀσιατικὸν τρόπον τὰς λέξεις), ἔσπευσε νὰ παρουσιασθῇ πρώτη καὶ μόνη αὐτή.

Ἐκεῖνο ὅπερ τὴν ἐξέπληξεν, ἦτο ἡ αὐθόρμητος πρόσοδος καὶ δευτέρου ἐθελοντοῦ, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἡ παρ' αὐτοῦ διαβεβαίωσις ὅτι ἐγνώριζεν αὐτήν. Εἰς μάτην ἡ Βάσω ἐβασάνισε τὴν μνήμην της, οὐδαμοῦ εἶχεν ἰδεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον. Ἔπειτα οὗτος τῇ ἐφάνη τόσον παράδοξος, τόσον ἀλλόκοτος, ὥστε ἠπόρει καὶ αὐτὴ τί νὰ πιστεύσῃ. Προκριτώτερον θὰ ἦτο δι' αὐτήν, ἂν καὶ ἦτο δειλὴ ὡς νεαρὰ γυνὴ καὶ ἄπειρος, ν' ἀπήρχετο μόνη εἰς τὴν ἀποστολὴν ἐκείνην. Δὲν ἐγίνωσκε τὰς ὁδούς, ἀλλ' ὅμως ἤρκει ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς συνοδίας, καὶ ὁ τελευταῖος δεσμὸς διεῤῥήγνυτο. Ἡ ἀμηχανία αὕτη, ἡ ἐκ τῆς ἀπειρίας καὶ τῆς δειλίας ἀποῤῥέουσα, οὐδὲν θὰ ἦτο ἀπέναντι τῆς ἀγαλλιάσεως, ἣν θὰ ἐνεποίει αὐτῇ ἡ ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀπομάκρυνσις, ἀλλ' ἡ παρουσία τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου ἦτο ὡς προέκτασις τῶν συνεχόντων αὐτὴν δεσμῶν. Πᾶς ἄνθρωπος θὰ ᾐσθάνετο αὐτόματον ὁρμὴν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀπροσδόκητον συνήγορον, ὅστις θὰ προσήρχετο οὕτως ἀρωγὸς καὶ ἐπίκουρος τῆς παραβόλου ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ. Ἀλλ' εἰς ἣν θέσιν εὑρίσκετο ἡ Βάσω, τὸ πρᾶγμα εἶχεν ἄλλως. Αὐτὴ ἐζήτει μόνον ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῶν ἐξ ἀνάγκης συνοδοιπόρων της, ἀναλογιζομένη ὅτι τὰ μέλλοντα δὲν ἠδύναντο νὰ εἶνε χείρονα τῶν

Digitized by Google

παρελθόντων. Δὲν τὴν ἔμελε τί ἤθελεν ἀπαντήσει καθ' ὁδόν, οὐδὲ πῶς ἔμελλε νὰ ὁδοιπορήσῃ εἰς ἀγνώστους τόπους. Ἤρκει ν' ἀπαλλαχθῇ τῆς ἀπεχθοῦς παρουσίας τῶν συνοδοιπόρων της.

Τὰ μετὰ ταῦτα διηγήθημεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν κεφαλαίοις. Ἓν μόνον ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν. Ἀφοῦ ὁ Καμπόσος προέβη εἰς τὴν ἀλλόκοτον ἐκείνην καὶ ἀπίστευτον ἐξομολόγησιν, ἥτις ἠδύνατο ν' ἀνορθώσῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τῆς ἀκρωμένης, ἂν δὲν τοὺς περιέσφιγγε τὸ σαρίκιον, ἀφοῦ ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἀπόπειραν τοῦ ν' ἀναγκάσῃ αὐτὴν νὰ τῷ ἀνακοινώσῃ τὰς ἰδίας αὐτῆς γνώμας, τελευταῖον ἡ Βάσω δὲν παρέλιπε ν' ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὸν μίαν ἐρώτησιν, τὴν ἑξῆς.

—Δὲ μοῦ λές, γιατὶ θέλησες νἄρθῃς μαζύ μου εἰς αὐτὸν τὸ δρόμο;

Ὁ Καμπόσος ἐδίστασε μικρόν, πρὶν ν' ἀπαντήσῃ. Τέλος εἶπεν:

—Εἶδα ποῦ ἦταν ἀνάγκη. Οἱ ἀγάδες δὲν ἤθελαν νὰ πᾶνε.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν ἦτο βεβαίως συμπερασματικὴ δι' ἄνθρωπον δυσκόλως πειθόμενον. Ἡ Βάσω ἀπηύθυνε καὶ δευτέραν ἐρώτησιν.

— Καὶ γιατὶ εἶπες ψέμματα, ὅτι μ' ἐγνώριζες; Μὲ εἶχες ξαναϊδεῖ ποτέ;

— Τὸ ἔκαμα διὰ νὰ σὲ γλυτώσω ἀπὸ τὴν μπερδεψιὰ ἐκείνην, εἶπεν ὁ Καμπόσος.

Ἴσως αἱ δύο αὗται ἀπαντήσεις πόρρω ἀπεῖχον τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ πιθανῶς δὲν εἶχεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἀκριβῆ συνείδησιν τῶν ἀφορμῶν, αἵτινες ὤθησαν αὐτὸν εἰς τὸ διάβημα. Τὸ κατ' ἐμέ, νομίζω ὅτι τὸ φύσει ῥᾳδιουργικὸν καὶ κατοπτευτικὸν πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἦτο τὸ μόνον κινῆσαν αὐτὸν αἴτιον ἵνα προσέλθῃ αὐθόρμητος εἰς τὴν παράβολον ἐκείνην ἀποστολήν. Ὁ σκοπός του ἦτο ἴσως νὰ κατασκοπεύσῃ τὰς θέσεις καὶ τὰ *ταμπούρια* τῶν κλεπτῶν, καὶ νὰ πωλήσῃ εἰς τοὺς Τούρκους μεγαλειτέραν δούλευσιν, ἢ ὅση συνίστατο εἰς τὰ κόμιστρα καὶ εἰς τὴν ἐγχείρισιν τῆς ἐπιστολῆς.

Ἴσως προσέτι θὰ ἐρωτήσωσιν οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν, ποίαν ἀφορμὴν εἶχεν ὁ Καμπόσος νὰ διηγηθῇ πρὸς τὸν ἄγνωστον αὐτῷ νέον οὕτω προχείρως τὴν ἱστορίαν του; Πρόσωπον τοιοῦτον ὡς πρώτην ἀρετὴν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὴν ἐχεμυθίαν καὶ τὴν κρυψίνοιαν. Τοῦτο εἶνε ἀληθές. Ἀλλ' οὐδὲν συμφέρον εἶχεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος ν' ἀποκρύπτῃ ἀπὸ τῶν Τούρκων τὴν ἱστορίαν του· τοὐναντίον εἶχε συμφέρον νὰ καθιστᾷ αὐτὴν φανεράν. Ἡ ἄκρα νεότης καὶ ἡ συμπαθὴς μορφὴ τοῦ νομιζομένου Τούρκου τῷ ἐνέπνευσεν ἐμπιστοσύνην. Οὐδεμίαν ἀφορμὴν εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι τὸ σχῆμα, ὅπερ ἔφερεν ἐκεῖνος, ἦτο πλαστόν. Ἄλλως τόσῳ προθυμότερον ἔκλινεν εἰς τὸ νὰ διηγῆται τὴν ἱστορίαν του πρὸς πάντα μουσουλμάνον, ὅσῳ ᾐσθάνετο εἶδός τι ὑπερηφανίας διηγούμενος αὐτήν. Μηδεὶς ἀπορήσῃ διὰ τοῦτο. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐσεμνύνετο διότι κατώρθωσε δῆθεν νὰ λύσῃ πρόβλημα ἄλυτον πρὸ αὐτοῦ, τὸ νὰ εἶναι Τοῦρκος χωρὶς ν' ἀλλαξοπιστήσῃ. Ἔτρεφε δὲ βαθεῖαν περιφρόνησιν πρὸς πολλοὺς ἄλλους ῥωμηοὺς τοῦ τότε χρόνου, οἵτινες οὐδὲν κατώρθωσαν ἐξομόσαντες. Πᾶς ἐξωμότης ἔπαυε νὰ εἶνε Χριστιανός, ἀλλὰ δὲν ἐγίνετο καὶ Τοῦρκος, διὰ τὸ φύσει ἀδύνατον τοῦ πράγματος. Οἱ τοιοῦτοι δὲ ἄνθρωποι κατήντων εἰς οἰκτρὰν καὶ γελοίαν θέσιν, διότι οὔτε οἱ Χριστιανοὶ τοὺς ἤθελον πλέον ὡς Χριστιανοὺς οὔτε οἱ Τοῦρκοι τοὺς ἐδέχοντο ὡς Τούρκους. Ἀλλὰ τοῦτο πάσχουσι καὶ ἄλλοι πολλοί...

ΙΗ'

Ὁ Πευκόρραχος, ὅστις μεθ' ὅλον τὸ δυσκίνητον αὐτοῦ εἶχε κατέλθει ἀπὸ τοῦ βράχου, ἔσπευσε νὰ συλλάβῃ τὸν Καμπόσον, καὶ δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ τὸν ἀφήσῃ. Τὸν περιέσφιγξε δὲ τόσον πολὺ μὲ τὰς ὀζώδεις χεῖράς του, ὥστε ὁ ἀτυχὴς ἐκεῖνος οὐδ' ἀπεπειράθη νὰ τοῦ δαγκάσῃ τοὺς δακτύλους, ὡς θὰ ἔπραττεν εἰς πᾶσαν ἄλλην περίστασιν, ἂν τὸν περιέσφιγγον ἁπαλώτεραι χεῖρες. Ὁ Πευκόρραχος καὶ ὁ Γκαβόχηνας, ὁ πιστὸς φίλος αὐτοῦ, ὃν δὲν ἐπαρουσιάσαμεν ἀκόμη εἰς τοὺς ἀναγνώστας, δὲν διέπρεπον ἐπὶ εὐκινησίᾳ μεταξὺ τῶν συντρόφων των, ἀλλ' ὅσον διὰ τὸ ταμποῦρι ἦσαν βράχοι ἀκλόνητοι, καὶ οὐδὲ μοχλὸς δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς ἐκριζώσῃ. Μετὰ τῆς αὐτῆς καρτερίας, μεθ' ἧς ὁ Πευκόρραχος ἠδύνατο νὰ φυτευθῇ ἐπὶ κρημνώδους σκοπιᾶς, καὶ νὰ φυλάξῃ ἐκεῖ ταμποῦρι ὥραν τὴν ὥραν, ὑποφέρων τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας καὶ τὸν παγετὸν τῆς νυκτός, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκάμπτου ἰσχυρογνωμοσύνης, ἂν ἐκράτει ἅπαξ εἰς τὴν χεῖρά του λείαν τινά, ἄγραν, λάφυρον, *πλιάτσικο*, ἂς ἦτο τοῦτο ἄνθρωπος ἢ πρᾶγμα, θηρίον ἢ βουνόν, δὲν θὰ ἐπείθετο ποτὲ νὰ τὸ ἀφήσῃ, ἀλλ' ἂν τοῦ ἔκοπτες τὴν μίαν χεῖρα, μὲ τὴν ἄλλην θὰ τὸ ἐβάσταζεν, ἂν καὶ τὰς δύο, θὰ τὸ συνελάμβανε μὲ τοὺς ὀδόντας. Τοιαύτην σπανίαν ἀρετὴν ὅλοι οἱ κλέφται δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν, ἀλλ' εἶχον ἄλλος ἄλλην. Ὁ Πετρίτης, φέρ' εἰπεῖν, εἶχε *μάτι*, ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ ἀπὸ τεσσάρων μιλίων ἀποστάσεως, ὄχι μόνον ἂν ἦτο Τοῦρκος ἢ χριστιανός, ἀλλὰ τὴν τρίχωσιν τῆς φλοκάτας, τὸ χρῶμα τοῦ σελαχίου καὶ τὴν στιλπνότητα τοῦ ὁπλισμοῦ. Ὁ Ὄρνιος εἶχε *πόδι*, ἠδύνατο νὰ τρέξῃ ἀπνευστὶ πεντήκοντα μίλια εἰς ἑπτὰ ὥρας, καὶ τοῦτο χωρὶς ν' ἀναπαυθῇ, χωρὶς νὰ σταματήσῃ, χωρὶς νὰ διψήσῃ. Ὁ Ξυπνητήρας εἶχεν *αὐτί*, ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ ἀπὸ ὀκτακοσίων βημάτων θροῦν, πνοήν, ψίθυρον, μορμυρισμόν, ἀναστεναγμόν. Ὁ Σαΐτας εἶχε *χέρι*, ἠδύνατο νὰ ἐκσφενδονήσῃ εἰς ἀπόστασιν βολῆς καρυοφυλλίου

Digitized by Google

βαρὺν λίθον, καὶ τὴν χεῖρα δὲν τὴν ἔβλεπες, ἐστροφοδινεῖτο ὡς *φτερωτή*, ὡς τροχὸς νερομύλου, οὐδὲ τὸν λίθον ἔβλεπες, τὸν δοῦπον τῆς πτώσεως ἤκουες μόνον· τέλος ὁ Τσιντζούρας, ἐλλείψει ἄλλου ὠφελιμωτέρου προτερήματος, εἶχε *τραγοῦδι*, ἔκρουε τὴν λύραν μετὰ δεξιότητος, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ συγχορευτοῦ, ἐπιάνετο ἀπὸ ἕνα σχοῖνον κ' ἐχόρευεν.

Ἀφοῦ ὁ Πευκόρραχος συνέλαβε καλῶς τὸν ἄνθρωπόν του, ἔβαλε μίαν κραυγήν.

— *Καραοῦλι !*

Ἡ λέξις αὕτη, ἥτις ἐσήμαινεν ὅ,τι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων μας ἡ κραυγὴ *σκάντζα βάρδια !* καὶ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν τὸ ἐπιφώνημα *ἀλλαγή!* ἔμελλε ν' ἀφυπνίσῃ τοὺς κοιμωμένους κλέφτας, ἂν δὲν εἶχον ἐξεγερθῆ οὗτοι ἤδη ἐκ τῆς προλαβούσης ἐκπυρσοκροτήσεως. Ἓξ ἢ ὀκτὼ ἐκ τούτων, καταλιπόντες θερμὰς τὰς φλοκάτας των, εἶχον συρρεύσει ἤδη εἰς τὴν σκηνήν, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Πευκόρραχος ἐξέπεμπε τὴν κραυγὴν ταύτην.

— Τί εἶναι; τί τρέχει;

Οὐδεὶς ἀπήντα εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας. Ὁ μὲν ἀγαθὸς Πευκόρραχος οὐδὲ γρῦ ἐνόει ἐκ τῶν συμβαινόντων, ὁ δὲ Νίκος χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν εἶχε σχίσει τὴν λευκὴν ἀκόμη φουστανέλλαν του καὶ προσεπάθει νὰ περιδέσῃ τὸ τραῦμα τῆς Βάσως.

— Φέρετε φῶς! ἔλεγε· ἀνάψετε δαδί, παιδιά!

Οἱ κλέφται δὲν ἦσαν ἀδιάκριτοι, καὶ δὲν ἐπέμενον νὰ μάθωσι τὰ ἀγνοούμενα. Εἷς αὐτῶν ἐξετέλεσε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Νίκου, καὶ ἧναψε διὰ πυρολίθου θρυαλλίδα. Ἐφωτίσθη τότε τὸ ὠχρὸν καὶ ξανθὸν πρόσωπον τῆς νεάνιδος, ἥτις τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶχεν ἀπορρίψει ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὴν κίδαριν, καὶ ἐφάνησαν οἱ βόστρυχοι τῆς κόμης της περὶ τὸν λαιμόν. Ἀλλ' ὁ Νίκος δὲν ἔβλεπε τὸ πρόσωπον, προσεῖχεν εἰς τὴν πληγὴν τοῦ βραχίονος. Εὐτυχῶς δὲν ἦτο βαθεῖα αὕτη.

Τὸ πρόσωπον τὸ ἔβλεπον οἱ κλέφται. Τοὺς ἐφάνη δὲ ὡς ἀκτὶς σελήνης κατὰ τὴν ἀσέληνον ἐκείνην νύκτα, ὡς σταγὼν δρόσου εἰς τὴν τραχεῖαν ἐκείνην ἐρημίαν.

Ἀπὸ τοῦ νεαροῦ τούτου προσώπου, τοῦ πλασθέντος διὰ νὰ εἶναι φαιδρόν, καὶ ὅμως φέροντος ἤδη ἴχνη δακρύων περὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ προσοχή των ἐστράφη πρὸς τὸ ἄλλο ἐκεῖνο σκυθρωπὸν καὶ ἀπαίσιον πρόσωπον, τὸ τοῦ Καμπόσου. Κατ' ἀρχὰς εἷς τῶν κλεφτῶν εὗρε πρόχειρον ἐξήγησιν τῆς ἀπορίας του, ἣν καὶ ἀνεκοίνωσε πρὸς ἕνα τῶν συντρόφων..

— Ξέρεις, θὰ τὴν ἔκλεψεν αὐτὸς ὁ Τούρκαλος, κι' αὐτὴ εἶναι ῥωμηοποῦλα.

Εἰς τὴν ὑπόνοιαν ταύτην, οἱ κλέφται ἤρχισαν νὰ ῥίπτωσιν ἀπειλητικὰ βλέμμα πρὸς τὸν ἀτυχῆ Καμπόσον καὶ ὁ Ὄρνιος, εἷς τῶν συνδραμόντων κλεφτῶν, ἦτο ἕτοιμος νὰ τὸν κατασπαράξῃ. Ἀλλ' ὁ Πευκόρραχος ἔκραξε.

— Ξυπνήσετε τὸν καπετάνο, μὴ κάνετε λωλαμάραις. Ἐκεῖνος θ' ἀποφασίσῃ.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν περιέσφιγξε τόσον σφοδρῶς τοὺς δύο βραχίονας τοῦ Καμπόσου, ὥστε ὁ δυστυχὴς ἐπόνεσε καὶ ἀφῆκε γογγυσμόν.

Τὴν γνώμην τοῦ Πευκόρραχου παρεδέχθησαν πάντες ἄνευ ἀντιρρήσεως.

ΙΘ'.

Δι' ὀλίγων ἔσπευσε νὰ ἐξηγήσῃ ἡ Βάσω εἰς τὸν ἔκπληκτον Χρῆστον Μηλιόνην τὰ κατὰ τὸν Καμπόσον. Ὁ ἐπιτήδειος οὗτος ἄνθρωπος εἶχε καταγγείλει αὐτὸς ἑαυτόν. Ἡ τύχη τῷ εἶχε στήσει τοιαύτην παγίδα, οἵαν οὐδὲ ὁ δεινότατος τῶν θηρευτῶν κατώρθωσέ ποτε νὰ παρασκευάσῃ. Τὰ περὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς τύχης ὑπεσχέθη ἡ νέα νὰ διηγηθῇ τὴν ἐπαύριον. Προσεκλήθη ὁ ἠλικιωμένος κλέφτης Γκαβόχηνας, ὁ πιστὸς σύντροφος τοῦ Πευκόρραχου, ὅστις δὲν ἦτο ἀδέξιος χειρουργός, καὶ ἀνεδέχθη νὰ θεραπεύσῃ τὴν πληγήν της. Ὁ Νίκος δακρύων τοὺς ὀφθαλμούς, ἐζήτει συγγνώμην καὶ δὲν παρηγορεῖτο διότι αὐτὸς ἦτο ὁ αἴτιος τοῦ δυστυχήματος. Ἡ κόρη τὸν ᾤκτειρε, καὶ δὲν ἔσπευσε νὰ τῷ εἴπῃ ὅτι αὐτὴ μᾶλλον ἔμελλε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συγγνώμην του.

Τὴν ἐπαύριον ἡ Βάσω συνδιελέχθη κατ' ἰδίαν μετὰ τοῦ *καπετάνου*, καὶ διηγήθη πρὸς αὐτὸν κατὰ πλάτος ὅσα εἶχε νὰ διηγηθῇ. Ὁ κλέφτης τὴν συνεβούλευσε νὰ μὴ εἴπῃ τι εἰς τὸν Νίκον, ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ τῇ ὑπεσχέθη νὰ τὴν πέμψῃ εἰς ἀσφαλῆ τόπον. Προσέτι ἀνεδέχθη ὁ Χρῆστος νὰ γείνῃ ἐγγυητὴς καὶ μεσίτης ὑπὲρ αὐτῆς, ὅπως τύχῃ τῆς πατρικῆς συγγνώμης.

Ἡ νέα ᾐσθάνθη βάλσαμον παραμυθίας εἰς τὴν καρδίαν της, ἀπέτεινεν αἰδῆμον καὶ σοβαρὸν μειδίαμα πρὸς τὸν Νίκον, καὶ τὴν ἑπομένην νύκτα μετέβη εἰς τὴν πλησιεστέραν ἔπαυλιν, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν δύο χωρικῶν, οὓς τῇ εἶχε δώσει ὡς ὁδηγοὺς ὁ ἀνάδοχός της.

Πρὶν ἀναχωρήσῃ, ἡ Βάσω ἐτόλμησε νὰ ζητήσῃ μίαν μεγάλην χάριν παρὰ τοῦ νοννοῦ της. Μετενόησεν, εἶπε, διότι παρέδωκεν εἰς χεῖράς των, τὸν ἀτυχῆ ἐκεῖνον ἄνθρωπον, ὅστις ὑπῆρξε συνοδοιπόρος της καὶ ὁδηγός της εἰς τὴν πορείαν. Ἄνευ αὐτοῦ, πῶς θὰ εὕρισκε τὸ λημέρι τῶν κλεφτῶν; Δὲν ἤθελε τὸ κακόν του, εἶχε σκοπὸν τὴν τελευταίαν στιγμήν, εὐθὺς ὡς ἀνεκάλυπτε τὸ λημέρι, νὰ τῷ εἴπῃ νὰ φύγῃ. Ὅτε ἀντήχησεν ἡ ἐκπυρσοκρότησις, ἠγνόουν ἀμφότεροι ὅτι εὑρίσκοντο τόσον ἐγγὺς εἰς τὰ *ταμπούρια*, ὁ δ' αἰφνίδιος ἐκεῖνος πυροβολισμός, ἡ ἔκπληξις, ὁ φόβος καὶ τὸ βόλι, τὸ ὁποῖον ἔπληξε τὸν βραχί-

Digitized by Google

ονά της, τὴν ἔκαμαν νὰ *παραμιλῇ,* καὶ ἐνόμισε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὅτι εἶχε χρέος νὰ παραδώσῃ τὸν συνοδοιπόρον της. Τεταραγμένη εἰσέτι, διηγήθη τὴν ἱστορίαν του εἰς τὸν νοννόν της καὶ εἰς τὸν Νῖκον, ἀλλ' εὐθὺς μετ' ὀλίγον μετεμελήθη. Ἀκούσας ταῦτα, ὁ Μηλιόνης οὐδὲν βέβαιον τῇ ὑπεσχέθη, ἀλλ' ὅμως εἶπεν ὅτι θὰ φροντίσῃ νὰ τοῦ δώσῃ τοῦ Καμπόσου ὅ,τι τοῦ πρέπει. Ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν καθησύχασε τὴν νεάνιδα.

Ἡ τύχη τοῦ Καμπόσου ἔμελλε ν' ἀγνοῆται διὰ πολὺν καιρόν, ἐὰν ὁ Ὄρνιος, ὅστις εἶχεν ἰσχυρὰν μνήμην, δὲν διηγεῖτο ἀκολούθως πρὸς ἕνα τῶν συντρόφων του τὴν περὶ τούτου ἱστορίαν, ἣν καὶ ἡμεῖς μεταγράφομεν ἐνταῦθα πρὸς πληροφορίαν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν.

Εἰς δύο ἀνθρώπους ἔπεσεν ὁ κλῆρος ν' ἀναδεχθῶσι τὸ βάρος τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, εἰς τὸν Σαΐτταν καὶ εἰς τὸν Ὄρνιον. Καὶ οὗτος μὲν εὑρίσκετο εἰς ἄγνοιαν περὶ τοῦ τί ἔμελλον νὰ τὸν κάμωσιν, ὁ δὲ Σαΐτας, εὐτυχέστερος, εἶχε λάβει ἄμεσον πρόσταγμα παρὰ τοῦ καπετάνου, ὅτι ὤφειλον ν' ἀπαλλαχθῶσι τοῦ φορτίου αὐτοῦ. Ὁ Σαΐτας δὲν ἐφάνη ἐχέμυθος, καὶ ἴσως διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἔχει τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἀρχηγοῦ, τὴν ἐπρόδωσε καθ' ὁδόν, ἐνῷ ἐπορεύοντο, καὶ οὕτως ἦλθεν εἰς θέσιν καὶ ὁ Ὄρνιος, ὥστε νὰ μὴ βαδίζῃ εἰς τὸ σκότος. Ὁ καπετάνος εἶχε διατάξει νὰ τὸν *χαλάσωσιν,* αὐτὸν τὸν μακαρίτην. Καὶ δὲν ἦτο εὔκολον τὸ πρᾶγμα, ὡς φαίνεται. Ἦτον *εφτάψυχος* αὐτὸς ὁ *καλοκόκκαλος*. Ὁ Ὄρνιος ἔμελλε νὰ τὸν δέσῃ ὀπισθάγκωνα ἐπὶ στελέχους ἐλάτης, ἀλλ' ἐνῷ ὁ Ὄρνιος ἡτοίμαζε τὸ σχοινίον, δὲν ἠξεύρω πῶς, ἐδοκίμασεν ἐκεῖνος *νὰ τὸ στρήψῃ*. Εὐτυχῶς ὁ Μηλιόνης εἶχε προβλέψει, ὡς φαίνεται, τὴν ἐνδεχομένην ταύτην περίπτωσιν, καὶ ἴσως διὰ τοῦτο διώρισε τὸν Ὄρνιον μέλος τῆς ἀποστολῆς ἐκείνης. Ὁ Ὄρνιος εἶχε τὰς καλλιτέρας κνήμας, ὡς εἶνε γνωστόν, καὶ *τὸ ἔβαλεν* εὐθὺς *εἰς τὰ πόδια*. «Ἄπλωνα τὴ χέρα μου, κ' ἐχανόταν ἀπὸ 'μπροστά μου. Ὁ Σαΐτας εἶχε μείνει παραπίσω, ἐντρέπομουν νὰ τὸν φωνάξω, γιὰ νὰ μὴ χάσω τὸ *νάμι* μου. Ἔφευγε σὰν ἴσκιος, ἀκόμα ἄλλος δὲν μοῦ παραβγῆκε. Νὰ μὴν ἤμουν Ὄρνιος, ἂν δὲν τὸν ἔφτανα. Δυὸ τρεῖς *ποδαριαῖς,* καὶ τὸν ἀδράχνω. Σ' ἐτσάκωσα, σ' ἔχω, σ' ἔφαγα. Τὸν *ἀπιθόνω* ἀπάνω 'ς ἕναν ὄχτο, τὸν ἀρχινῶ σταῖς διπλαργιαῖς. Τὸν τραβάω πίσω, τὸν *παγλαρόνω* στὸν ἔλατο, τὸν σφίγγω, τὸν *ζαμακόνω,* τὸν διπλοσταυρόνω· ὤμορφος εἶσαι, κάτσε δῶ νὰ σὲ καμαρώσω». Ἐνταῦθα ἔληξε τὸ ἔργον τοῦ Ὄρνιου, ὁ Σαΐττας ὤφειλε νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς τὸ χρέος του. Ὁ Σαΐτας ὥπλισε μὲ ὑπερμεγέθη λίθον τὴν σφενδόνην του, ἔστη εἰς ἀπόστασιν διακοσίων βημάτων ἀπὸ τοῦ δεσμώτου, καὶ ἤρχισε νὰ κάμνῃ γυμνάσια. Τὴν πρώτην φορὰν περιέστρεψε δωδεκάκις τὴν σφενδόνην περὶ τὴν κόμην του μὲ ἀπίστευτον ταχύτητα. Ἀντήχησεν ἡ δόνησις τῆς σφενδόνης, ὁ ἀτυχὴς κατάδικος ἔκλεισεν αὐτομάτως τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἀλλ' εἶχεν ἄδικον νὰ βιάζηται. Ὁ Σαΐτας δὲν τὸν ἐσκόπευσεν, ἀλλὰ προσεποιήθη ὅτι τοῦ ἔφυγεν ὁ λίθος καὶ τὸν ἔρριψε μακράν, ὀπίσω τῆς κεφαλῆς του. Ὁ Καμπόσος ἀνέπνευσεν. Ὁ Ὄρνιος ἔβλεπεν ἀτενῶς. Ὁ Σαΐτας ἐνέβαλε δεύτερον λίθον εἰς τὴν σφενδόνην, καὶ ἤρχισε τὴν αὐτὴν ἄσκησιν. Ἡ περιστροφὴ ὑπῆρξε τὴν φορὰν ταύτην ἀνετωτέρα καὶ βραδυτέρα. Τέλος ὁ λίθος ἐξετοξεύθη, καὶ πεσὼν εἰς τὸ δένδρον, ἐφ' οὗ ἦτο δέσμιος ὁ Καμπόσος, ἐκτύπησεν ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ καταδίκου, δύο ἢ τρεῖς παλάμας ὑπεράνω αὐτῆς. Ὁ λίθος κρούσας ἐκ πλαγίου τὸν φλοιὸν τοῦ δένδρου ἀνεκόπη καὶ κατέπεσεν ἐγκαρσίως, ἔψαυσε τὸν ὦμον καὶ τὸν βραχίονα τοῦ καταδίκου, καὶ κατεκυλίσθη εἰς τοὺς πόδας του.

Ὁ Καμπόσος δὲν εἶχε προφέρει οὐδὲ λέξιν, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἀγανακτήσας, ἀνέκραξε.

— Μὴ μὲ βασανίζετε, βρὲ παιδιά· θὰ μὲ σκοτῶστε, σκοτῶστέ με.

— Τώρα σοῦ δείχνω, ἀπήντησεν ὁ Σαΐτας χωρὶς νὰ συγκινηθῇ.

Ὅσον διὰ τὸν Ὄρνιον, οὗτος ἦτο, φαίνεται, εὐαίσθητος, καὶ ἤρχισε νὰ τὸν οἰκτείρῃ. Ἀλλ' ἡ περιέργειά του, ὅπως ἴδῃ τὸ τέλος τοῦ ἀλλοκότου τούτου πειράματος, καθ' ὃ ὁ Σαΐτας ἐπεθύμει ὡς φαίνεται ν' ἀναπτύξῃ ὅλην τὴν περὶ τὸν χειρισμὸν τῆς σφενδόνης ἐπιτηδειότητά του, ἦτο μεγαλειτέρα τοῦ οἴκτου ὃν ᾐσθάνθη, καὶ δὲν ἱκέτευσεν ὑπὲρ τοῦ καταδίκου. Ὁ Σαΐτας ἔσπευσε νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὴν ἀπειλήν του. Τὴν φορὰν ταύτην ὁ δύστηνος κατάδικος ἔβλεπε τὸν θάνατον μὲ τοὺς ἰδίους του ὀφθαλμούς. Εἶδε τὸν Σαΐταν κύπτοντα πρὸς τὴν γῆν, τὸν εἶδεν ἀναζητοῦντα καὶ ἐκλέγοντα τὸν λίθον, τὸν εἶδε θέτοντα τὸν λίθον εἰς τὴν σφενδόνην. Εἶτα ἤρχισεν οὗτος νὰ περιστρέφῃ αὐτὴν κατὰ τὸ σύνηθες. Ὁ Καμπόσος ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς. Μετὰ μίαν στιγμὴν ὁ λίθος ἐκεῖνος θὰ συνέτριβε τὸ κρανίον του. Τετέλεσται, δὲν ὑπῆρχε πλέον ἔλεος δι' αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης. Τότε ἤρχισε νὰ ψιθυρίζῃ τὸ *Μνήσθητί μου Κύριε*, καὶ μόλις θὰ εἶχε καιρὸν ἅπαξ νὰ τὸ ἀπαγγείλῃ, τὸ βλῆμα ἐξεσφενδονίσθη γοργόν, καὶ ἐλθὸν ἔπληξε τὸ πρόσωπον τοῦ καταδίκου. Ἀλλ' ὢ θαῦμα! Ὁ φαινόμενος λίθος ἦτο βῶλος γῆς καὶ διερράγη εἰς μικρὰ τεμάχια. Ὁ κατάδικος ᾐσθάνθη τρομερὸν πόνον εἰς τοὺς γνάθους, ἐτυφλώθη σχεδὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τῆς κόνεως, ἀλλ' ἔμεινε σῶος καὶ ὑγιής. Τότε ὁ Σαΐτας διέταξε τὸν Ὄρνιον νὰ ὑπάγῃ νὰ τὸν λύσῃ.

Ὁ κλέφτης ἔμεινεν ἀπορῶν, καὶ ἐκύτταζεν

Digitized by Google

ἄφωνος τὸν σύντροφόν του. Οὗτος δ' ἐπανέλαβε τὴν διαταγήν.

— Ἀμ' τότε; Γιατί κάμαμε τόσον κόπο; εἶπεν ὁ Ὄρνιος.

— Κάμε 'κεῖνο ποῦ σοῦ λένε, τῷ ἀπήντησεν ὁ Σαΐτας αὐστηρῶς.

Ὁ ἀτυχὴς Ὄρνιος ἔσπευσε νὰ ὑπακούσῃ, ἂν καὶ δὲν ἐνόει πλέον τίποτε. Ἔλυσε τὸν Καμπόσον, καὶ προσήγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Σαΐταν, ὅστις ἐκάθητο ἀντικρὺ πλήρης σοβαρότητος.

— Νὰ 'φχαριστᾷς τὸν καπετάνο, μωρέ, τῷ εἶπεν οὗτος· τὸ κέφι τὸ δικό μου ἦταν νὰ σὲ χαλάσωμε, μὰ ὁ καπετάνος εἶπε νὰ σὲ φοβερίξωμε μονάχα. Ἄμε καλιά σου, καὶ ξέρε το, μωρέ, πῶς νὰ σ' εὑρῶ στὴν πλώρη μου δὲν σοῦ τὸ χαρίζω. Τώρα τὸ ἔκαμα γιὰ χατῆρι τοῦ καπετάνου μου.

Ὁ Καμπόσος τὸ ἔβαλεν εἰς τὰ πόδια, καὶ οὐδ' ἐστράφη ὀπίσω νὰ ἴδῃ τί ἔμελλε νὰ συμβῇ. Λέγεται ὅτι τῷ ἔμεινεν ἔκτοτε πάθησίς τις διὰ βίου, συνεχὴς βόμβος εἰς τὰ ὦτά του. Ἦτο ἡ ἰαχὴ τῆς περιφήμου σφενδόνης.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ὁ Λουδοβῖκος Steub ὑπῆρξεν εἷς τῶν Βαυαρῶν τῶν ἀκολουθησάντων εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν πρῶτον αὐτῆς βασιλέα. Διέτριψε δ' ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1834 μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου 1836. Ἐξέδωκε δὲ τῷ 1841 «Εἰκόνας ἐξ Ἑλλάδος» συγγραφὴν εἰς δύο τόμους παρὰ τὴν ἀξίαν αὐτῆς ταχέως λησμονηθεῖσαν. Ἐπισκεφθεὶς δ' ἐκ νέου τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1884 ἐπὶ τῇ προσκλήσει τοῦ ἐν Κερκύρᾳ φιλέλληνος προξένου τῆς Αὐστρίας βαρώνου A. von Warsberg ἔγραψεν «Ἐπιστολὰς ἐξ Ἀνατολῆς» δημοσιευθείσας ἐν τῇ Γενικῇ Ἐφημερίδι τοῦ Μονάχου. Ἡ παλαιὰ ἐκείνη δίτομος συγγραφὴ καὶ αἱ ἀνωτέρω ἐπιστολαὶ ἡνώθησαν εἰς ἕνα τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἰκόνες ἐξ Ἑλλάδος» καὶ ἐξεδόθησαν ἐπ' ἐσχάτων ἐν Λειψίᾳ. Δύο δὲ κεφάλαια τοῦ παλαιοῦ ἔργου ἀποτελοῦντα τὸν περὶ Κερκύρας ἐν ἔτει 1836 λόγον, ἄξια ἀναγνώσεως, παρέχομεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας κατωτέρω.

Σ. τ. Δ.

Η ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1836

Ἡ νῆσος Κέρκυρα λέγεται ὅτι ἐν τοῖς παλαιστάτοις χρόνοις, πιθανῶς μᾶλλον ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν θεῶν ἢ ἐν τῇ τῶν μερόπων, ἐκαλεῖτο Δρεπάνη· ἔλαβε δὲ τὴν κλῆσιν ταύτην ἐκ δρεπάνου ῥιφθέντος εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτῆς κατὰ τὴν πολιὰν ἀρχαιότητα, κατ' ἄλλους δ' ἐκ τοῦ κυρτοῦ καὶ κεκαμμένου αὐτῆς σχήματος. Ἀλλ' ἂν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δρέπανον ὑπῆρξεν ἐκεῖνο, ᾧ ἐχρήσατο ἡ Δήμητρα ἵνα διδάξῃ τοὺς Τιτᾶνας τὸ θερίζειν ἢ ἄλλον τὸ σκληρὸν ἐκεῖνο δι' οὗ ποτε ὁ Ζεὺς ἐξανέστη κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς Κρόνου, περὶ τούτου οἱ ἀρχαῖοι ἀφίνουσιν ἡμῖν δυσδιάλυτον ἀμφιβολίαν.

Μετὰ δὲ πολλοὺς αἰῶνας, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου, ἡ νῆσος ἐκαλεῖτο Σχερία, ἔζων δ' ἐν αὐτῇ οἱ ναυσίκλυτοι Φαίακες, βασιλέα ἔχοντες τὸν ἀγαθὸν Ἀλκίνοον. Ἡ Ὀδύσσεια διεφύλαξεν ἡμῖν τοὺς χαρίεντας μύθους περὶ τῆς μεγαλογνωμοσύνης καὶ ξενίας αὐτῶν καθόλου καὶ περὶ τοῦ εὐδαίμονος αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ εὐμαρείᾳ βίου.

Πάλιν ἔπειτα παρῆλθον αἰῶνες πολλοὶ μέχρις οἱ Κορίνθιοι ἐγκατέστησαν ἐν τῇ νήσῳ. Τότε πλέον ἐλησμονήθη ἡ Σχερία καὶ ἐξέλιπε τῶν Φαιάκων ἡ ποιητικὴ κλῆσις, ἀντικατέστησαν δὲ ταῦτα τὰ ὀνόματα ἡ Κέρκυρα καὶ οἱ Κερκυραῖοι.

Τί δὲ συνέβη ἐν τῷ μετέπειτα χρόνῳ, πῶς ἡ Κέρκυρα ἔγεινε προϊόντος τοῦ χρόνου ῥωμαϊκή, βυζαντιακή, πῶς μετήλλαξε τοὺς δεσπότας πεσοῦσα εἰς τὰς χεῖρας τῶν Νορμαννῶν, τῶν Ἀνδηγαυῶν, τῶν Βενετῶν καὶ Ῥώσων, τῶν Τούρκων καὶ Γάλλων καὶ πῶς τέλος μετὰ παρέλευσιν δύο χιλιετηρίδων ἀπέκτησε πάλιν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς μεγάλης Βρεττανίας πνοήν τινα ἐλευθερίας, ταῦτα πάντα ἐγράφησαν πρὸ μακροῦ ἐν ἄλλοις βιβλίοις, ὥστε δὲν εἶνε χρεία νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς ταῦτα ἐνταῦθα. Νῆσός τε καὶ πόλις καλοῦνται νῦν ἀπὸ αἰώνων Κορφοὶ ὡς ἐκ τῶν δικορύφων βράχων οἵτινες ὑπέρκεινται τῆς πόλεως.

Ἡ πρωτεύουσα τῆς πολιτείας τῶν ἑπτὰ ἰονίων νήσων κεῖται εἰς τοὺς πόδας δύο ὑψηλῶν, συναφῶν βράχων, ὧν αἱ κορυφαὶ στέφονται ὑπὸ ὀχυρωμάτων· ἐκ δὲ τῶν ἀποτόμων αὐτῶν κλιτύων ἀναθάλλουσι θάμνοι παράβολοι. Τἀπειλητικὰ ταῦτα ἐπιτειχίσματα κεῖνται πρὸς ἀνατολάς· ἀπ' αὐτῶν δ' ἐκτείνεται περὶ τὴν πόλιν πλούσιος στέφανος τειχῶν, χαρακωμάτων καὶ προμαχώνων, διευθυνόμενος πρός τε γῆν καὶ θάλασσαν καὶ τελευτῶν πρὸς δυσμὰς εἰς τὸ νέον φρούριον. Κεῖται δὲ ἡ πόλις ἐπὶ ἐδάφους ἀνωφεροῦς καὶ εἶνε στενῶς ᾠκοδομημένη οὕτως ὥστε αἱ ὑψηλαὶ αὐτῆς οἰκίαι ὑπέρκεινται ἀλλήλων καὶ παρέχουσιν εἰς τὴν μητρόπολιν ὄψιν τινὰ ἀρχαιοπρεπείας, ἐπισημότητος καὶ μεγαλείου.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Κέρκυρα ὑπέστη πολιορκίας παρ' ὅλων τῶν δεσποτῶν, εἰς οὓς ὑπετάγη, καὶ παρ' ὅλων τῶν περικτιόνων, τὸ αἷμα τῶν αὐτοχθόνων περιῆλθεν, ὡς εἰκός, εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους λίαν μεμιγμένον. Ἄλλως δὲ τρία εἶνε τὰ στοιχεῖα τὰ ἐκ πρώτης ὄψεως διακρινόμενα μεταξὺ τῶν σημερινῶν κατοίκων· καὶ δὴ πρῶτον μὲν ἡ ἑλληνικὴ βάσις, πολυπληθὴς μέν, ἀλλὰ πτωχὴ καὶ ἀφανής, πλὴν δ' αὐτῆς παχὺ στρῶμα βενετικόν, ἀντιπροσωπευόμενον ὑπὸ τινων οἴκων παλαιῶν εὐγενῶν, μεταναστευσάντων ἐκ τῶν βενετικῶν τελμάτων, ὑπὸ τῶν ἰταλικὸν φερόντων ὀνο-

Digitized by Google

μα ἐμπόρων τῶν ἐπακολουθησάντων αὐτοῖς, καὶ ἐπαυξηθὲν ὑπὸ πολλῶν ἑλληνικῶν συγγενολογίων ἀποδεξαμένων σὺν τῷ χρόνῳ γλῶσσαν, ἔθιμα καὶ τίτλους τῶν Βενετῶν δυναστῶν. Ἀμφοτέρων δὲ τέλος τῶν γενῶν, Ἑλλήνων τε καὶ ξένων, ὑπέρκειται βαρεῖα ἐν ὁρατῷ μὲν ἀλλ' ἀθίκτῳ ὄψει ἡ ἔπηλυς ἀγγλικὴ ἀριστοκρατία. Ὁ ἀπὸ τῆς ἀκτῆς πρὸς τὸ ἄστυ ἀνερχόμενος δύναται νὰ παρακολουθήσῃ καὶ τοπικῶς ταῦτα τὰ στοιχεῖα. Κάτω μὲν ἐν τῷ λιμένι εἶνε ἀκόμη Ἑλλάς, ἑλληνικὴ εἶνε ἡ ἀγοραία γλῶσσα καὶ κίνησις, ἑλληνικαὶ αἱ ὕβρεις, αἱ βλασφημίαι, αἱ λοιδορίαι. Οἱ ναυτίλοι καὶ ἁλιεῖς ἔχονται ἀπρὶξ τῆς κερκυραϊκῆς αὐτῶν καταγωγῆς, περὶ ἧς ἀδιαφοροῦσιν οἱ ἐν τῷ ἄστει κύριοι, μετέχουσι δὲ κοινῆς πίστεως πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἠπείρῳ προσφιλεῖς αὐτῶν ἀδελφούς. Κρίμα ὅτι ἡ *βράκα* καὶ ἡ *φέρμελη* καὶ τὸ ὑπερήφανον *φέσιον* δὲν ἐξικνοῦνται ἕως ἐδῶ. Ἀντὶ δὲ τῆς εὐπρεποῦς ἐνδυμασίας τῆς Ὕδρας καὶ τοῦ Γαλαξειδίου φέρουσιν οἱ θαλασσόβιοι οὗτοι Ἕλληνες τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα τῶν Ἰταλῶν, ὅπερ, ὡς γνωστόν, ἐπιδέχεται πολλὰ σχίσματα.

Ἔπειτα ἔρχεται ὁ περιηγητὴς εἰς τὸ ἄστυ, ὅπερ εἶνε μικρὰ ἠπειρωτικὴ Βενετία, ἔχουσα στενοὺς τοὺς δρόμους καὶ πολλὴν τὴν κίνησιν· τῶν κτιρίων οὐκ ὀλίγα εἶνε ᾠκοδομημένα κατὰ τὸ σχέδιον τῶν παρὰ τὸ Ῥιάλτον παλαιοτέρων οἴκων, ὑψηρεφῆ καὶ κεκοσμημένα διὰ παραθύρων καμαρωτῶν καὶ ἐξωστῶν γοτθικῶν. Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν φαντάζεσαι ὅτι θὰ προσκρούσῃς εἰς διώρυγας καὶ γεφύρας, ἐνωτιζόμενος δὲ τῆς ὁμιλίας τῶν διαβατῶν ἀκούεις τὴν βενετικὴν διάλεκτον. Ἐνταῦθα εὕρηνται καὶ αἱ κατοικίαι τῶν κερκυραίων κομήτων, μαρκησίων καὶ ἱπποτῶν, οἵτινες εἶνε μὲν Ἕλληνες τὸ γένος, ἀλλ' ἐξυμνοῦσιν ἐν κακῇ ἰταλικῇ γλώσσῃ τοὺς ἀποιχομένους καλοὺς τῆς Βενετοκρατίας χρόνους καὶ ἀγωνίζονται ν' ἀπομιμηθῶσι τὰ λεπτὰ ἤθη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἀλλὰ πολλοὶ μετέβαλον ἤδη τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, ἐπειδὴ καθίσταται φανερόν, ὅτι τό γε νῦν ἔχον οὔτ' ἐπικερδὴς οὔτ' ἀξιοπρεπὴς εἶνε ἡ μίμησις τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἠθῶν ἐπαρχιακῆς αὐστριακῆς πόλεως. Οὗτοι δ' ἄρχονται ἤδη ζητοῦντες ἄλλα πρότυπα καὶ ἐπιδεικνύοντες τοὺς περὶ ἑλληνικῆς καταγωγῆς τίτλους αὐτῶν. Τὸ ἄστυ λοιπὸν ἔχει ὄψιν ἰταλικήν, ἕως ἐξέλθῃς ἀπὸ τῶν πνιγηρῶν ὁδῶν εἰς τὴν εὐάερον πλατεῖαν, τὴν Σπιανάδαν παρ' ᾗ κατοικοῦσιν οἱ Ἄγγλοι καὶ ὁ ἁρμοστὴς ἐν τῷ ὑποφαίῳ αὐτοῦ μεγάρῳ· Ἐν τῇ πλατείᾳ ταύτῃ ἐνασμενίζει μάλιστα περιπορευόμενος ὁ μυρόεις κομψευόμενος, ἐνταῦθα ἄγουσιν εἰς περίπατον οἱ ἐρυθρόστολοι τὰς κυρίας των, ἀκούονται δὲ τρυφεροὶ ψίθυροι τῶν ἐπιτετηδευμένων ἀντὶ τῶν ἑλληνικῶν παρακτίων βλασφημιῶν.

Ἡ Σπιανάδα εἶνε εὐρὺ πεδίον μεταξὺ τοῦ ἄστεος καὶ τῆς ἀκροπόλεως, διερρυθμισμένον εἰς ἐπίχαριν περίπατον κοσμούμενον ὑπὸ συσκίων δενδροστοιχιῶν, χαλικοστρώτων διαδρόμων, λειμώνων καὶ λοχμῶν. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν σχεδὸν μόνοι περιτρέχουσιν αὐτὴν οἱ ὑπερήφανοι ἀντιπρόσωποι τῆς προστασίας, ἀλλὰ δυομένου τοῦ ἡλίου μεταβαίνουσιν εἰς αὐτὴν καὶ οἱ ἀστοὶ τῆς Κερκύρας, ἄγοντες τὰς συζύγους αὐτῶν καὶ θυγατέρας εἰς ἀπόλαυσιν τῆς δροσερᾶς ἑσπερίας αὔρας. Οὕτω δὲ κυμαίνεται τὸ πλῆθος διὰ τῶν δενδροστοιχιῶν ἄνω καὶ κάτω, λάλον καὶ πολυτάραχον, ἀλλ' ἄμικτον. Οἱ δὲ Βρεττανοὶ διέρχονται ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι διὰ τῶν ζωηρῶν στιφῶν τῶν μεσημβρινῶν, ὡς αἱ σαλαμάνδραι διὰ τοῦ πυρός.

Ἠρεμαῖος δὲ καὶ σοβαρὸς κατοπτεύει τὴν ἐν τῇ πλατείᾳ ὀχλοβοὴν ὁ κόμης Ματθαῖος Ἰωάννης ὁ Σουλεμβούργιος.

Ἱδρυμένος, εἰ καὶ λίαν ἀπειροκάλως, ἐκ λίθου λευκοῦ ἐπὶ βάσεως κεκοσμημένης διὰ τροπαίων φέρει στέφανον δάφνης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ κρατεῖ ἐν χερσὶ τὴν ῥάβδον στρατάρχου. Κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῆς βάσεως ἐπιγραφὴν ὁ ἀνδριὰς ἱδρύθη ἔτι ζῶντος τοῦ στρατάρχου ὑπὸ τῆς βενετικῆς πολιτείας πρὸς τιμὴν τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ὑπερασπίσεως τῆς ἐν ἔτει 1716 ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκουμένης Κερκύρας.

Β'

Ἐν τοῖς εὐϋποληπτοτάτοις τῶν ἐγχωρίων καταλέγεται ὁ ἱππότης Ἀνδρέας Μουστοξύδης, γερουσιαστὴς καὶ ἱστοριογράφος τῆς Ἰονίου Πολιτείας, εὐφημοτάτου τυγχάνων κλέους παρὰ τοῖς λογίοις τῆς Εὐρώπης καὶ τῷ πεπαιδευμένῳ κοινῷ τῆς Ἰταλίας ὡς ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Κερκύρας καὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντος βίου τοῦ Ἀνακρέοντος. Ἄγει δ' ἡλικίαν μεταξὺ πεντήκοντα καὶ ἑξήκοντα ἐτῶν, ἔχει ὠχρὰν ἀλλὰ προσηνῆ τὴν ὄψιν, τὸ δὲ ἦθος αὐτοῦ εἶνε οὕτως ἐραστὸν καὶ ἑλκυστικόν, ὥστε ὁ πρὸς αὐτὸν φοιτῶν οὐχὶ πάντη αταλαιπώρως πείθεται ὅτι προσομιλεῖ ἑνὶ τῶν πρώτων ἀνδρῶν τῆς πολιτείας.

Δι' ἐπιστολῶν ἃς ἐκόμιζον ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Πατρῶν πρὸς τὸν Μουστοξύδην ἐπέτυχον νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ τὸ πρῶτον, ἡ δ' εὐμένεια μεθ' ἧς ὁ εὐγενὴς ἀνὴρ μὲ ὑπεδέχθη μ' ἐνεθάρρυνε νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτὸν συχνάκις. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Μουστοξύδης, πειθόμενος εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κόμητος Καποδιστρίου, μετέβη εἰς Ἑλλάδα, ὅτε οὗτος ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας, αὐτόθι δὲ ἀνετέθη αὐτῷ ἡ διεύθυνσις τῶν τῆς παιδείας, περὶ ἣν ἠσχολήθη μέχρι τῆς εἰς Κέρκυραν ἐπανόδου του μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ κυβερνήτου. Ὁ Καποδίστριας οὐδέποτε ἔσχε φίλον πιστότερον τοῦ Ἀνδρέου Μουστοξύδου. Ὡς δὲ πρότερόν ποτε ἀνέλαβε τὸ ἔργον τῆς συνδιαλλαγῆς μεταξὺ τοῦ δσημέραι μᾶλλον ἐρεθιζομένου κυβερνήτου καὶ

Digitized by Google

τῶν ὁσημέραι ἀδιαλλακτοτέρων δυσηρεστημένων, ὡς ἔπειτα, ὅτε το σχίσμα ἐγένετο ἀνήκεστον, προσεπάθει τοῦ μὲν νὰ μαλάξῃ τὸ πνεῦμα, τῶν δὲ νὰ πραΰνῃ τὸ μῖσος, οὕτω καὶ νῦν σκοπὸν τοῦ γήρατός του θεωρεῖ νὰ παραστήσῃ ὡς καλοθελητὴν καὶ χρηστὸν τὸν φίλον, οὗ τὴν εἰκόνα ἡγίασεν ὁ μαρτυρικὸς θάνατος, καὶ νὰ ἐξαγνίσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ τῶν μομφῶν ἃς ἐπεσώρευσαν κατ' αὐτοῦ οἱ σύγχρονοι.

Συνεκινούμην ἀκούων τοῦ ἐπιζῶντος λαλοῦντος περὶ τοῦ ἀποιχομένου. Ἡ εἰκὼν τοῦ Κυβερνήτου ἦτο ἀνηρτημένη ἄνωθεν τοῦ σοφᾶ, ὁσάκις δὲ ὁ ἱππότης ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ κόμητος, ὁσάκις ἐξεφώνει τὸ θλιβερόν του ἐκεῖνο *ὁ μακαρίτης ὁ Καποδίστριας*, ἀνέβλεπε μετὰ μελαγχολίας πρὸς τὴν εἰκόνα, ὡς εἰ ἤθελε ν' ἀντλήσῃ ἐκ τῆς θέας ταύτης νέον θάρρος πρὸς τὴν ὑπεραπολογίαν, νέαν δύναμιν πρὸς συγγνώμην τῶν ἐχθρῶν τοῦ μάρτυρος. Ἔπειτα δέ μοι ἐδείκνυε πλείστας ἐπιστολὰς τοῦ παλαιοῦ του κυρίου, ἁπάσας γεγραμμένας γαλλιστί, τοῦ Καποδιστρίου οὐδέποτε διδαχθέντος τὸ ἑλληνιστὶ γράφειν ὡς ἐκ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἀνατροφῆς αὐτοῦ. Ἦσαν δὲ προωρισμέναι αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ὅπως ἀποτελέσωσι μέρος συλλογῆς παρασκευαζομένης ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυβερνήτου ἥτις ἔμελλε νὰ περιλάβῃ τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν διοίκησιν τῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συλλογὴ αὕτη, ἥτις προώριστο νὰ διευκρινήσῃ ἅπαντα τὰ τέως ἀμφισβητούμενα σημεῖα τῆς ἱστορίας τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἀναμφιλέκτως νὰ καταστήσῃ τοὺς πολλοὺς εὐμενεῖς πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ, ἐξεδόθη ἤδη οὐ πρὸ μακροῦ χρόνου ἐν Παρισίοις.

Ἄλλος δὲ τῶν ἐπιφανῶν φιλολόγων τῆς πόλεως εἶνε ὁ Κωνσταντῖνος Ἀσώπιος, καθηγητὴς καὶ ἱππότης, ἀνὴρ εὑρισκόμενος ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας καὶ εὐάρεστος τὴν ὄψιν. Ἐγεννήθη δ' οὗτος ἐν τῇ ἀντιπέραν τῆς Κερκύρας Ἠπείρῳ καὶ δὴ ἐν τῇ πρωτευούσῃ, τοῖς Ἰωαννίνοις, πόλει ἥτις ἐν τοῖς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνοις ἡμιλλήθη, ὡς γνωστόν, ἐν τῷ ἀγῶνι ἐπὶ τῷ ἐκπολιτισμῷ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὰς Κυδωνίας καὶ τὴν Χίον. Περατώσας δὲ ὁ Ἀσώπιος τὴν σειρὰν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι ἐφοίτησεν εἰς γερμανικὰ πανεπιστήμια καὶ ἐμορφώθη ἐν αὐτοῖς ὁ διαπρεπὴς ἑλληνιστής, ὃν σήμερον τιμῶμεν. Ἐν αὐτῷ ἡνώθη ἡ γερμανικὴ καλοκἀγαθία μετὰ τῆς ἑλληνικῆς χάριτος εἰς ἐναρμόνιον ὅλον.

Ὁ κύριος καθηγητὴς ὑπῆρξε λίαν φιλόφρων πρός με· ἀφιέρωσέ μοι σχεδὸν ὅλας τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς του, καλέσας με νὰ διέλθω ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ του ὁλοκλήρους τινὰς ἑσπέρας ἐν μέσῳ ὁμιλίας καὶ καπνίσματος, καὶ συνώδευσέ με σχεδὸν ἁπανταχοῦ ὅπου ἡ εἴσοδος ἦτο προσιτὴ μόνον διὰ τῆς προστασίας ἰσχυροῦ τινος. Ἐν μιᾷ δὲ μόνον περιστάσει ὤθησε τὴν φιλοφροσύνην αὐτόχρημα πέρα τοῦ δέοντος. Ἠσθάνθην δηλαδὴ μεγάλην ἐπιθυμίαν ν' ἀκροασθῶ μαθήματός τινος ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημείᾳ καὶ χωρὶς νὰ γνωρίσω τι περὶ τούτου εἰς τὸν φίλον μου, ἐξέλεξα πρὸς τοῦτο ἓν τῶν ἰδίων αὐτοῦ μαθημάτων. Ἡ πρόθεσίς μου ἦτο νὰ κρυφθῶ ἔν τινι τῶν τελευταίων θρανίων, ὄπισθεν τῆς εὐρείας ῥάχεως ἑπτανησίου τινός, ἐκεῖθεν δ' ἐν μετριόφρονι ἀφανείᾳ νὰ ἐνωτισθῶ τῆς χρυσῆς διδασκαλίας· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἀπέβη ἄλλως. Βροχὴ ῥαγδαία μὲ εἶχε κρατήσει καθ' ὁδὸν ὀλίγα τινὰ λεπτά, καίτοι δὲ προσεπάθησα κατόπιν νὰ φθάσω ἐγκαίρως ἐπισπεύδων τὴν πορείαν μου, ἔφθασα εἰς τὸ διδακτήριον τῆς ἀκαδημείας ὀλίγον ἀργά. Ἀφικόμενος δ' εἰς τὴν θύραν τοῦ ἀκροατηρίου, ἐνόησα ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ ἐπικρατούσης βαθείας σιγῆς, ἣν διέκοπτεν εὔηχος φωνή, ὅτι ἡ ἕδρα εἶχεν ἤδη καταληφθῆ. Τοῦτο κατέστησέ με σύννουν, ἐπειδὴ δὲν ἐπεθύμουν ὡς ξένος νὰ ἐπιφέρω ἐνόχλησιν διὰ τῆς ὀψίας εἰσόδου μου. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἱστάμην παρὰ τῇ θύρᾳ ἀμφιταλαντευόμενος, προσῆλθον καὶ δύο φοιτηταί, καθυστερήσαντες ὡς ἐγώ, ἀλλ' οἵτινες ὡς οἰκεῖοι εἰσῆλθον ἄνευ δισταγμοῦ, παρεκίνησαν δὲ κἀμὲ νὰ πράξω τὸ αὐτό. Ἠκολούθησα αὐτοῖς, ἀπεπειράθην νὰ διεισδύσω ἀπαρατήρητος εἴς τι τῶν θρανίων καὶ ἐπίστευον ὅτι ἤμην ἤδη ἀσφαλής, ὅτε ὁ καθηγητὴς ἤρξατο καλῶν με καὶ φωνῶν «ἀκούσατε, ἀκούσατε, φίλτατε, ἔλθετε ἐδῶ, ἐδῶ.» Ἐλάλει δὲ γερμανιστὶ καὶ ἐπειδὴ εἶχον λόγους νὰ πιστεύω ὅτι ἤμην μεταξὺ τῶν παρόντων ὁ μόνος Γερμανός, δὲν μοι ἐφάνη τολμηρὸν νὰ ἐκλάβω τοὺς λόγους τούτους ὡς ἀπευθυνομένους πρός με. Ἀνέστην λοιπὸν καὶ πάλιν καὶ διελθὼν ἐννέα ἢ δέκα θρανία φιλομαθῶν ἑπτανησίων, οἵτινες ἅπαντες ἐδράξαντο τῆς παρεχομένης εὐκαιρίας ὅπως παρατηρήσωσι τὸν τοιαύτης ἐξαιρέτου περιποιήσεως τυγχάνοντα ἄγνωστον, ἔφθασα παρὰ τὴν ἕδραν. Τότε ὁ καθηγητὴς μοὶ ἔτεινε φιλίως τὴν χεῖρα, μὲ παρεκάλεσεν εὐγενῶς νὰ κάθεσθῶ παρ αὐτῷ καὶ ἐξηκολούθησεν ἔπειτα τὸ μάθημά του. Ἐχρειάσθην στιγμάς τινας ὅπως συνέλθω ἐκ τῆς ἐκπλήξεώς μου, ὅτε δὲ κατὰ μικρὸν ἀνοίξας θαρραλεωτέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς περιέβλεψα, παρέστη πρὸ ἐμοῦ παράδοξον θέαμα. Αἱ πρῶται δηλαδὴ σειραὶ τῶν ἀκροατῶν ἀπηρτίζοντο κυρίως ἐκ τῶν τροφίμων τῆς ἱερατικῆς σχολῆς, οἵτινες ἐκάθηντο σοβαροὶ καὶ ἀξιοπρεπεῖς, φέροντες μελανὰ ῥάσα καὶ μικροὺς μέλανας σκούφους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τρέφοντες μακρά, ἐπιμεμελημένα, βαθύχρωμα γένεια, παρέχοντα εἰς τὰς ἐκφραστικάς, ἀλλ' ὠχρὰς αὐτῶν ὄψεις παράδοξόν τινα ἀπόχρωσιν μορφῶν τοῦ παρελθόντος. Βλέπων αὐτοὺς ἐφαντάσθην τὰς ὑψηλάς, σκυθρωπὰς εἰκόνας καρδιναλίων, ἐπισκόπων, μιτροφόρων πρωθιερέων καὶ εὐπατριδῶν ἡγουμένων, αἵτινες

Digitized by Google

πληροῦσι τοὺς τοίχους τῶν διαδρόμων ἐν ταῖς παλαιαῖς ἡμῶν μητροπόλεσι καὶ τοῖς κοινοβίοις καθορῶσαι μὲ ἵλεων, αὐστηρὸν ἢ ἀπειλητικὸν βλέμμα καὶ αἵτινες φαίνονται πολλάκις ἐτάζουσαι ἀλλοκότως τὸν πολυπράγμονα παῖδα. Οὕτω δὴ στιγμάς τινας ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἐκαθήμην ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ καθηγητοῦ Ἀσωπίου ἐν Κερκύρᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ συνόδῳ τῶν ἐν Βασιλείᾳ ἢ Κωνσταντίᾳ συνηγμένων πατέρων. Τὴν θέαν τῶν φασματωδῶν ἐκείνων προσώπων, ἃς μέχρις αὐτοῦ τοῦ πέρατος τοῦ ἀκροάματος δὲν ἠδυνήθην ἐντελῶς νὰ συνειθίσω, διέκοπτεν ὁ πολυσέβαστος διδάσκαλος ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν προσφωνῶν με γερμανιστὶ διὰ συντόμων προσαγορεύσεων, αἵτινες κύριον μὲν εἶχον σκοπὸν νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βραχέα ὑπομνήματα τῆς γινομένης διδασκαλίας, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἠδύναντο νὰ ἔχωσι καὶ ἄλλο τι μὴ ἐζητημένον ἀποτέλεσμα, τὸ νὰ πείσωσι δῆλα δὴ ἀληθῶς τοὺς ἀκροωμένους, ὅτι οὐδαμῶς εἶνε ἀδύνατον εἰς τὸν Ἕλληνα νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς διαβοήτους δυσχερείας τῆς γερμανικῆς γλώσσης καὶ δὴ νὰ λαλῇ ταύτην εὐχερῶς καὶ ἀπταίστως. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ μαθήματος, ὅπερ κύριον θέμα εἶχε τὰς λεπτότητας τῆς ἑλληνικῆς συντάξεως, ἤγαγέ με ὁ Ἀσώπιος εἰς τὴν ἀκαδημειακὴν βιβλιοθήκην. Αὕτη ἐγκαθιδρυμένη ἐν ὡραίῳ κτιρίῳ ἐφημίζετο ἄλλοτέ ποτε ἐπὶ τῷ ἐκλεκτῷ αὐτῆς πλούτῳ καθ' ὃν χρόνον ὁ λόρδος Γκίλφορδ, ὁ ἱδρυτὴς τῆς Ἀκαδημείας, εἶχε συνηνωμένην μετ' αὐτῆς τὴν ἰδίαν του βιβλιοθήκην· ἀλλὰ τανῦν ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ εὐγενοῦς ἱδρυτοῦ τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς βιβλιοθήκης ἐπεστράφη εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ, ἀπέμεινε πλέον ἐλλιπεστάτη ἔκθεσις χρησίμων τε καὶ ἀχρήστων συγγραφῶν ἐξ ἁπασῶν τῶν ἐπιστημῶν. Μετὰ δὲ τὴν συνήθη ἐπίδειξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν πολυτίμων ἐκδόσεων, τῶν κειμηλίων τῆς βιβλιοθήκης, ἀπεχωρήσαμεν τοῦ σεσυλημένου τούτου ἱεροῦ, ὅπως ἐπισκεφθῶμεν τὴν ἱερατικὴν σχολήν.

Εἰσήλθομεν δ' εἰς εὐρεῖαν αἴθουσαν, ἐν ᾗ ἐπανείδομεν ἅπαντα.; τοὺς καρδιναλίους, τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς μιτροφόρους πρωθιερεῖς καὶ εὐπατρίδας ἡγουμένους, οἵτινες ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ εἶχον ἀνακαλέσει εἰς τὸν νοῦν μου μεσαιωνικὰς ἀναμνήσεις· ἀλλ' ἡ ἐξαπάτη διελύθη ἅμα τῇ εἰσόδῳ, ἐπειδὴ εὑρέθημεν ἐν ὅλῃ τῇ γλίσχρῳ ἁπλότητι ἐκπαιδευτηρίου, ἐν ὅλῃ τῇ ἐνδείᾳ μοναστικοῦ κοινοβίου. Οἱ μὲν ἀνεγίνωσκον, οἱ δ' ἔγραφον, ἄλλοι ἀπεστήθιζον ἢ ἠσκοῦντο εἰς προβλήματα μαθηματικά· ὡς δὲ περιηρχόμεθα, χωρὶς ν' ἀναμένωσι τὸν ἡμέτερον χαιρετισμόν, ἠγείροντο ἑκάστοτε εὐλαβῶς οἱ ἀξιότιμοι νεανίαι ὁ μὲν μετὰ τὸν δέ, ἐπιδεικνύοντες δι' ὑποκλίσεως πλήρους σεβασμοῦ τὴν πρὸς τὸν διαπρεπῆ αὐτῶν διδάσκαλον τιμήν. Ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ παρασκευάζονται εἰς τὸν προορισμὸν αὐτῶν τεσσαράκοντα δύο τρόφιμοι ἐν δύο αἰθούσαις. Ἅπασα αὐτῶν ἡ σκευὴ ἀποτελεῖται ἐκ γραφείου, ἐφ' οὗ κεῖνται πολλὰ ἢ ὀλίγα βιβλία, καὶ ἐξ ἁπλῆς κλίνης παρακειμένης. Μεγάλως ἐχάρην ἐπὶ τῇ παρατηρουμένῃ καθαριότητι καὶ τάξει· ἐν ᾧ περιηρχόμεθα τὸν χῶρον τοῦτον δὲν ἠδυνάμην ν' ἀπαλλαγῶ τῆς σκέψεως ὁπόσον ὡραῖον θὰ ἦτο νὰ εἶχε καὶ ἡ Ἑλλὰς τοιοῦτον καθίδρυμα!

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

**Λ.

Η ΣΠΑΘΗ ΤΟΥ ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ

Πολύτιμον κειμήλιον, συνδεόμενον μὲ τὰς ὡραιοτέρας καὶ συγκινητικωτέρας ἀναμνήσεις τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τῶν πατέρων μας, ἡ σπάθη ἣν ἔφερεν ὅτε ὁ Βύρων ἦλθε νὰ χύσῃ τὸ αἷμά του ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, πρόκειται νὰ κοσμήσῃ τὸ Μουσεῖον τῆς Ἐθνολογικῆς καὶ Ἱστορικῆς Ἑταιρίας, χάρις εἰς τὸν ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ παιδείας κ. Κοντογούρην.

Θνήσκων ὁ Βύρων ἐκληροδότησε τὴν σπάθην του εἰς τὸν δόκτορα Πέτρον Στεφανίτζην, στενὸν φίλον του, ὅστις ταύτην φέρων διέσχισε τὰς τουρκικὰς στρατιὰς κατὰ τὴν περιώνυμον ἔξοδον μετὰ τῆς εὐαρίθμου φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου. Βραδύτερον τὴν σπάθην ταύτην μετ' ἄλλων κειμηλίων τοῦ ἀγῶνος ὁ ἀοίδιμος Στεφανίτζης διέθετο ὑπὲρ τῆς Ριζαρείου σχολῆς, τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς ὁποίας ἀπέστειλε ταύτην τῷ κ. Ὑπουργῷ τῆς Παιδείας μὲ τὴν παράκλησιν νὰ τὴν διαθέσῃ ὅπως κάλλιον ἤθελεν οὗτος κρίνει.

Ἡ σπάθη εἶναι καλλιτεχνικωτάτη, ὁ κολεός, ἐκ μαροκινοῦ δέρματος, φέρει δύο δακτυλίους πλατεῖς ἐξ ὀρειχάλκου, δι' ἀραβουργημάτων κεκοσμημένους. Ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου εἰσὶ κεχαραγμέναι αἱ ἑξῆς λέξεις: «Δωρεὰ παρὰ τοῦ μακαρίτου λὸρδ Μπυρὸν εἰς τὸν δόκτορα Π. Λ. Στεφανίτζην. *1824. Μαρτίου 10. Μεσολόγγι*».

Ἐπὶ δὲ τοῦ κατωτέρου αἱ ἑξῆς ἐπίσης λέξεις: «Ὁ ἄνωθεν ἐξῆλθε ξιφήρης· 10 Ἀπριλίου 26».

Ἡ λαβὴ εἶνε ἄριστα ἐπεξειργασμένη, ἡ δὲ λεπὶς ἐκ χάλυβος, λίαν ὀξεῖα καὶ αἰχμηρά.

Τὴν σπάθην ταύτην ὁ κ. ὑπουργός, εἰς οὗ τὸν ζῆλον ὀφείλεται ὁμολογουμένως ἡ ἀνεύρεσις τοῦ κειμηλίου τούτου, ἀνήκοντος οὐχὶ εἰς τὴν Ριζάρειον Σχολήν, ἀλλ' εἰς τὸ ἔθνος ὁλόκληρον, θέλει καταθέσει εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας, ὅπου πᾶς Ἕλλην νὰ δύναται νὰ τὴν θαυμάζῃ.

Digitized by Google

ΑΙ ΟΦΡΥΣ
ὡς διαγνωστικὸν μέσον τοῦ χαρακτῆρος.

Ἐκ τῆς *Συγκριτικῆς φυσιογνωμίας*, ἔργου πρό τινος ἐκδοθέντος, ἐρανιζόμεθα τὰ ἑπόμενα περὶ τῶν ὀφρύων, ὡς μέσου διαγνώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος.

«Ἡ κυρτότης καὶ εὐρύτης τῆς γραμμῆς τῶν ὀφρύων εἶνε ἀσφαλὲς σημεῖον τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς σταθερότητος τοῦ χαρακτῆρος.

Ἡ λεπτότης αὐτῶν, ὅταν ἀπολήγωσιν εἰς ὀξύ, δεικνύει ὀξύτητα πνεύματος.

Πυκναὶ καὶ ἁδραὶ ὀφρῦς, ὁριζόντειοι, ἐκφράζουν ἰσχύν, ἠρεμίαν, ὑπομονήν.

Ἂν ἡ πυκνότης αὐτῶν εἶνε ὑπερβολικὴ καὶ τὸ τρίχωμα ἄνισον καὶ ὀρθόν, εἶνε σημεῖον βαρείας διανοίας καὶ κλίσεως πρὸς τὰς ἀπολαύσεις.

Ὀφρῦς ὑψωμέναι πρὸς τοὺς κροτάφους μαρτυροῦσιν εὐφυΐαν, τεταπεινωμέναι πρὸς τοὺς κροτάφους, ἀσθένειαν χαρακτῆρος καὶ νοημοσύνης.

Αἱ ὡς γαλλικὴ περισπωμένη ὀφρῦς, δηλαδὴ προσεγγίζουσαι καὶ ὑψούμεναι ὑπὲρ τὴν ῥῖνα σημαίνουσιν ὑπεροψίαν, ἀλαζονείαν.

Βραχεῖαι ὀφρῦς, μεμονωμένον ἄθροισμα τριχῶν ὑπὲρ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποτελοῦσαι καὶ ὑψηλὰ εὑρισκόμεναι δηλοῦσιν εὐθυμίαν, ἐλαφρότητα χαρακτῆρος καὶ πνεύματος.

Τέλος αἱ ὡς τόξον κύκλου λίαν εὐρέος καὶ στρογγύλου ὀφρῦς δίδουσιν εἰς τὸ πρόσωπον ἦθός τι ἐκπλήξεως καὶ ἀφελείας, ὅπερ δὲν εἶνε χαρακτηριστικὸν τῆς νοημοσύνης.

Κ*.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οἱ τηλεγραφικοὶ ὑπάλληλοι ἐν Ἀμερικῇ διαιροῦνται εἰς 5 τάξεις, ἀναλόγως τῆς ἐργασίας ἣν ἐκτελοῦσιν. Οἱ ἱκανώτατοι αὐτῶν εἶνε τεταγμένοι εἰς διαβίβασιν τῶν τηλεγραφημάτων διὰ τὰς ἐφημερίδας, καὶ ἔχουσι μισθὸν 500—750 φράγκων κατὰ μῆνα. Οἱ ὡρισμένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν καλωδίων λαμβάνουσι 450—650 φράγκα· οἱ διαβιβάζοντες τὰ τηλεγραφήματα τοῦ χρηματιστηρίου πληρόνονται 400—650 φρ. κατὰ μῆνα· οἱ δὲ λοιποὶ ἔχουσι μηνιαῖον μισθὸν 200—450 φράγκων.

Οἱ ἄριστοι τηλεγραφικοὶ ὑπάλληλοι δὲν δύνανται νὰ παραλάβωσι διαβιβαζομένας πλειοτέρας τῶν 45—48 λέξεων καθ' ἕκαστον λεπτὸν τῆς ὥρας. Θὰ ἠδύναντο ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ νὰ ἀναγνώσωσι καὶ πλειοτέρας λέξεις διαβιβαζομένας αὐτοῖς, ἀλλ' ἀδύνατον τοῖς εἶνε νὰ τὰς καταγράψωσιν. Ἐν τῇ ἀποστολῇ τῶν τηλεγραφημάτων ὑπῆρξε δυνατὸν νὰ διαβιβασθῶσι 51 λέξεις κατὰ πᾶν λεπτὸν τῆς ὥρας ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἠναγκάσθησαν νὰ προστρέξωσιν εἰς τὴν στενογραφίαν.

Πρό τινος ἔπεσεν ἐρυθρὰ χάλαζα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐκ τούτου δὲ ἀφορμὴν λαβὼν ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησσοῦ Schwedoff ἀναφέρει ὅτι καὶ ἄλλοτε συνέβη τὸ τοιοῦτο. «Παρετηρήθη, λέγει, ἀνάλογον φαινόμενον τῷ 1880, 14 Ἰουνίου, ἐν Ῥωσίᾳ. Οἱ κόκκοι τῆς χαλάζης ταύτης παρεῖχον ἐνδιαφέρον ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις. Τὸ σχῆμα αὐτῶν ἠδύνατο ν' ἀναχθῇ εἰς τρεῖς τύπους, παραλληλεπίπεδον, κυλινδρικὸν καὶ σφαιροειδὲς λίαν πεπλατυσμένον καὶ ἔχον κοιλότητα εἰς τὸ ἄκρον μικροῦ ἄξονος. Τινὲς τῶν κόκκων τούτων ἦσαν κοκκινωποί, οἱ δὲ ὑποκύανοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ φαιοὶ ἢ λευκοί.

Τὸ ἀγγλικὸν περιοδικὸν «The Entomologist» ἀποδίδει τὴν σημέραι αὔξουσαν στάνιν τῶν ἐντόμων καὶ ἰδίως τῶν λεπιδοπτέρων, εἰς τὴν παρεχομένην τοῖς πτηνοῖς προστασίαν. Τὰ μικρὰ πτηνά, ὡς οἱ σπῖνοι, αἱ ὑπολαΐδες, οἱ μελισσοφάγοι πολυαριθμότερα γενόμενα καταστρέφουσιν ἀναρίθμητα ἔντομα. Ἐντομολόγος τις ἀναφέρει ὅτι ζεῦγος μελισσοφάγων ἀπὸ τῆς τρίτης καὶ ἡμισείας ὥρας τῆς πρωΐας μέχρι τῆς ὀγδόης καὶ ἡμισείας τῆς ἑσπέρας, ἡμέραν τινὰ τοῦ Ἰουλίου, ἐκόμισαν ἑβδομηκονταπεντάκις τροφὴν εἰς τὰ νεοσσά των. Μόνον διὰ καμπῶν ἔτρεφον αὐτὰ καὶ ὁτὲ μὲν ἔφερον μίαν μεγάλην κάμπην, ὁτὲ δὲ δύο ἢ τρεῖς μικράς. Ἕτερος ἐντομολόγος ἐν τῷ ῥάμφει κίρκου τινὸς εὗρε δώδεκα νυκτοβίους ψυχὰς ἃς εἶχε φονεύσει χάριν τῶν τέκνων του. Ἂς ὑπολογίσῃ τις πλέον πόσας ἑωθινὰς ψυχὰς καταστρέφει τὸ πτηνὸν τοῦτο, ὅπερ ἐξέρχεται πρὸς θήραν πρὸ τῆς ἀνατολῆς καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ὁ ἐντομολόγος οὗτος παρετήρησε προσέτι τροχίλους μετὰ μελισσοφάγων ἐρευνῶντας ἐπὶ φραγῆς ἐν χειμῶνι πρὸς εὕρεσιν ἐντόμων. Οὐδεὶς κλάδος, οὐδὲν κλωνίον διέφυγε τὴν ἀναζήτησιν αὐτῶν. Ὅταν ὁ χειμὼν δὲν εἶνε δριμύς, ὡς συνέβη κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, τὰ πτηνὰ δὲν ἀποθνήσκουσιν ἐκ τοῦ ψύχους· ἀλλ' ἀποθνήσκουσι τὰ ἔντομα θύματα τοῦ πτερωτοῦ γένους.

Ἐντὸς ὀλίγου ἐνεργηθήσεται ἐν Μονάχῳ ἀπογραφὴ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν δὲ ταύτην θὰ καταγραφῶσιν οὐ μόνον ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων καὶ τῶν οἰκιῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ ἡ χωρητικότης καὶ τὰ ἐνοίκια, πρὸς δὲ τούτοις θὰ ἐρευνηθῇ ἂν αἱ οἰκίαι μένουσιν ἐνοικιασμέναι καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον μένουσιν ἀνοικίαστοι. Αἱ στατιστικαὶ αὗται πληροφορίαι θέλουσιν εἶναι λίαν ἐνδιαφέρουσαι καὶ περίεργοι, ἰδίως δὲ αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὰ τῆς μετοικίσεως τῶν κατοίκων, καθόσον εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐν Μονάχῳ γίνονται ἐτησίως περὶ τὰς 200,000 μετακομίσεις, οὕτως ὥστε κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε στατιστικὰς πληροφορίας εἰς ἕκαστον ἄτομον τοῦ Μονάχου ἀντιστοιχεῖ καὶ μία μετοίκησις κατ' ἔτος.

Ἀπὸ τοῦ νέου ἔτους τυπωθήσονται ἐν Ῥωσσίᾳ νέα χαρτονομίσματα, ἅτινα, ὅπως μὴ φθείρωνται εὐκόλως, θὰ συνίστανται ἐκ διπλῶν φύλλων χάρτου, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων θὰ συγκολληθῇ μετάξινον ὕφασμα.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 227.

Digitized by Google

’Αριθ. 516 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 17 Νοεμβρίου 1885

ΔΟΣΙΘΕΟΣ ΟΒΡΑΔΟΒΙΤΣ

ὁ θεμελιωτὴς τῆς σερβικῆς φιλολογίας

Ὅτε ὀψέ, μόλις περὶ τὰ τέλη τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος οἱ τέως πατριαρχικὸν βίον διάγοντες Σέρβοι ἤρχισαν συντασσόμενοι ὡς κράτος, οἱ ὁμόφυλοι αὐτοῖς καὶ γείτονες Βούλγαροι εἶχον διέλθῃ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἱστορικῆς ἀκμῆς αὐτῶν ὑπὸ τὸν Συμεών, καταπεσόντες δὲ καὶ αὖθις ἀνακύψαντες, ἵδρυσαν τὸ ἐν Μυσίᾳ δεύτερον βουλγαρικὸν βασίλειον, ὅπερ ταχέως ἔμελλε νὰ προαχθῇ πάλιν εἰς ἀκμὴν καὶ δύναμιν ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Ἀσὰν τὸν Β' (1218-1241). Πολὺν χρόνον πρὸ τῶν Σέρβων ἐκχριστιανισθέντες καὶ ἐκ τοῦ Βυζαντίου παραλαβόντες τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ γράμματα, οἱ Βούλγαροι ἔσχον ὡς εἰκὸς μεγίστην ῥοπὴν εἰς τὴν διανοητικὴν μόρφωσιν τῶν ὁμοφύλων των. Συνετέλεσε δ' εἰς τοῦτο τὰ μάλιστα καὶ ἡ γλῶσσα, ἐν ᾗ τὰ θρησκευτικὰ βιβλία ἐγράφοντο. Ἡ παλαιὰ βουλγαρικὴ γλῶσσα, ἡ σλαβικὴ τῆς ἐκκλησίας γλῶσσα λεγομένη, ἦτο τότε προσιτὴ τοῖς Σέρβοις, διότι ἡ παλαιὰ σερβικὴ διέφερε ταύτης ὀλίγον, σχεδὸν ὅσον καὶ ἡ νέα βουλγαρική. Διὰ τοῦτο οἱ Σέρβοι παρελάμβανον ἑτοίμους τὰς ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ βουλγαρικὰς μεταφράσεις τῆς Βίβλου, τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας, τῶν Βυζαντίων χρονογράφων, σπανιώτατα μεταβάλλοντες ἔν τισι τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ὅτε οἱ Σέρβοι οἰκειότεροι πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα γενόμενοι, μετέφραζον ἐκ τῶν πρωτοτύπων, ἐποιοῦντο ἐπίσης χρῆσιν τῆς σλαβικῆς γλώσσης τῆς ἐκκλησίας, παρεισάγοντες μόνον εἰς αὐτὴν διαλεκτικούς τινας σερβικοὺς τύπους. Οὕτω δὲ κοινὴν εἶχον οἱ Σέρβοι μετὰ τῶν Βουλγάρων τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν φιλολογικὴν γλῶσσαν μέχρι τῆς ὁλοσχεροῦς καθυποτάξεως τῆς Σερβίας ὑπὸ τῶν Τούρκων (1459).

Μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου ἡ σερβικὴ φιλολογία πλὴν τῶν μεταφράσεων θρησκευτικῶν καὶ ἱστορικῶν ἑλληνικῶν ἔργων, εἶχε πλουτισθῇ καὶ διὰ μεταφράσεων δημωδῶν ἑλληνικῶν βιβλίων, οἷα ὁ Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης, ἡ φυλλάδα τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ ἔπος τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα ἴσως κλπ. καὶ διὰ πρωτοτύπων συναξαρίων καὶ χρονογραφιῶν, ἔργων ἰδίως Σέρβων μοναχῶν τοῦ Ἄθω. Ἀλλ' ἡ τουρκικὴ κατάκτησις ἀπεμάρανε παντελῶς τὴν ὀψίβλαστον σερβικὴν φιλολογίαν, καὶ ἀπέσβεσε καὶ τὸ ἔσχατον ζώπυρον τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἐν Σερβίᾳ. Ἐπὶ πολὺν καιρὸν μόνον ὀλίγοι κληρικοὶ ἐγίνωσκον ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν· ἂν δέ ποτε ἐτυποῦτο βιβλίον τι, τοῦτο ἦτο ἡ ὀκτώηχος, ἡ ψαλτήριον, ἢ ἄλλο τι τῶν εἰς τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας χρησίμων.

Μόλις δὲ κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου ἐφάνησαν ἐξεγειρόμενοι οἱ Σέρβοι τοῦ πνευματικοῦ ληθάργου, ἐν ᾧ ἕως τότε διετέλουν. Οἱ πόλεμοι τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἡ πρόσκαιρος ἐπὶ εἰκοσαετίαν κατοχὴ τῆς Σερβίας ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν (1718-1737), παρέσχε τοῖς Σέρβοις τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἔμελλον νὰ ἀποτινάξωσι διὰ παντὸς τὸν ἐπαχθῆ ζυγὸν τῆς Τουρκικῆς δεσποτείας. Ἡ ἐλπὶς δὲ τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἐλευθερίας ἐγέννησεν ὀργασμὸν πρὸς τὰ γράμματα καὶ διήγειρεν ἐν αὐτοῖς τὴν δίψαν τῆς μαθήσεως. Ἀλλ' ἐστεροῦντο προσφόρου πρὸς τοῦτο ὀργάνου, διότι ἡ γλῶσσα ἣν ἐδιδάσκοντο καὶ ἐν ᾗ ἔγραφον οἱ εὐάριθμοι τῆς Σερβίας λόγιοι, ἦν ἡ σλαβικὴ τῆς ἐκκλησίας γλῶσσα, ἀναμεμιγμένη μετὰ πολλῶν ῥωσσικῶν στοιχείων. Ἡ γλῶσσα αὕτη, ἀπρόσιτος τῷ λαῷ καὶ ἀδιανόητος, ἥκιστα ἐδύνατο βεβαίως νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ σερβικοῦ ἔθνους. Διαφέρουσα τῆς λαλουμένης καὶ ζώσης γλώσσης τοῦ λαοῦ πλειότερον ἢ ὅσον ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ διαφέρει τῆς δημώδους, ἐχώριζε δι' ἀνυπερβλήτου φραγμοῦ τοὺς λογίους ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ἔθνους. Οὐδ' ἐκαλλιεργεῖτο ἐν Σερβίᾳ, ὡς ἐκαλλιεργεῖτο ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας, παραλλήλως τῇ νεκρᾷ γλώσσῃ καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, οὐδ' ηὐμοίρησαν οἱ Σέρβοι, ὡς ἡμεῖς, ποιητῶν καὶ λογογράφων, διὰ τοὺς πολλοὺς καὶ οὐχὶ δι' ὀλίγους λογίους ἐν τῇ ὁμιλουμένῃ γλώσσῃ γραφόντων. Ἡ χρῆσις τῆς σλαβικῆς γλώσσης τῆς ἐκκλησίας ἀπεξένου, ὡς εἰκός, τοῦ λοιποῦ ἔθνους τοὺς Σέρβους λογίους διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ ἐξωτερικὸν περί-

Digitized by Google

6λημα τῶν γραφομένων εἶχε κατ' ἀνάγκην μεγάλην ἐπίδρασιν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα αὐτῶν, τούτου δ' ἕνεκα οἱ συγγραφεῖς ἀσκόπως καὶ ἀτελεσφόρως ἀνέπτυσσον ἐννοίας καὶ αἰσθήματα ἀκατανόητα καὶ ἀδιάφορα εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν γραμμάτων ἐν Σερβίᾳ, ὅτε νέαν ἔταμεν ὁδόν, τὴν μόνην ὀρθὴν καὶ εὐθεῖαν, πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔθνους του, ὁ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς σερβικῆς ἀναγεννήσεως πρωτίστην κατέχων τάξιν Δοσίθεος Ὀβράδοβιτς. Ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι οἱ γράφοντες ὀφείλουσι νὰ γράφωσι διὰ τὸν λαόν, καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τούτου νὰ ἀποβλέπωσιν, εἰργάσθη πολυτρόπως πρὸς κατίσχυσιν τῆς ἀρχῆς ταύτης, καὶ ποικίλας συνέγραψε συγγραφάς, οὐδέποτε ταύτης ἀποκλίνας. Οὕτω δὲ θεωρεῖται καὶ δικαίως ὑπὸ πάντων ὡς ὁ θεμελιωτὴς τῆς νέας σερβικῆς φιλολογίας. Ἐν τῷ πολυκυμάντῳ βίῳ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, λέγει ὁ Ῥῶσσος Πυπίν, ἐν τῇ *Ἱστορίᾳ τῶν σλαβικῶν γραμμάτων*, ὁπόθεν ἀρυόμεθα τὰς περὶ αὐτοῦ λεπτομερείας, ἀποτυποῦται οὕτως εἰπεῖν ἡ ἔμφυτος καὶ ἰσχυρὰ τοῦ σερβικοῦ λαοῦ ὁρμὴ πρὸς εὐρεῖαν μάθησιν, καθὼς καὶ ἡ κατάστασις τῆς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀναπτύξεως τῶν Σέρβων. Γεννηθεὶς τῷ 1739 ἐν Τζάκοβα τοῦ Βανάτ, ἔμεινεν παῖς ἔτι ὀρφανὸς γονέων. Εἷς θεῖός του ἀνέλαβε τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ, σκοπῶν νὰ τὸν κάμῃ κληρικόν. Ὁ παῖς ἔμαθε ταχέως ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἀνέγνωσεν ὅλα τὰ βιβλία, ὅσα εὑρίσκοντο ἐν τῇ πολίχνῃ ἐκείνῃ, καὶ τὰ ὁποῖα ἦσαν, ἐννοεῖται, θρησκευτικά. Οἱ βίοι τῶν ἁγίων τοιαύτην ἐντύπωσιν ἐνεποίησαν εἰς τὸν νοῦν τοῦ παιδός, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ἁγιάσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ψυχήν του. Ἐπειδὴ δὲ ἐν Τζάκοβᾳ δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἀπαιτουμένη ἔρημος, ἀκούσας ὅτι ἐν Τουρκίᾳ ὑπῆρχον πολλαὶ τοιαῦται, ἐδραπέτευσε τῆς οἰκίας τοῦ θείου του, καὶ ἠκολούθησεν ἕνα μοναχόν, ἐκ τῆς μονῆς Δετσάνι. Ἀλλ' ὁ θεῖος κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ τὸν φυγάδα, καὶ παρέδωκεν αὐτὸν εἰς ἕνα τεχνίτην, διὰ νὰ τὸν διδάξῃ τέχνην. Ὅμως καὶ ἐκεῖθεν ἐδυνήθη ὁ Ὀβράδοβιτς νὰ φύγῃ μεθ' ἑνὸς συντρόφου καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν μονὴν Ὅποβο, ἐν τῇ Φρούσκα Γόρα τῆς Συρμίας. Ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου Μιλουτίνοβιτς ἐδέχθη τὸν παῖδα, ἠθέλησε νὰ τὸν διδάξῃ γράμματα, ἀλλ' ἀφ' οὗ εἶδε ὅτι εἴξευρε πλειότερα ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον, ἀπεφάσισε νὰ τὸν διώξῃ διὰ νὰ μὴ περιγελᾶται ὡς ἀμαθής. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ὀβράδοβιτς ἐδείκνυε πολλὴν ὑπακοὴν καὶ ταπείνωσιν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτόν, μετεπείσθη καὶ τὸν ἐκράτησε καὶ μετ' ὀλίγον ἔκειρεν αὐτὸν μοναχόν, μετονομασθέντα Δοσίθεον, ἀντὶ Δημητρίου. Ὁ ἡγούμενος ἠγάπησεν ὡς πατὴρ τὸν φιλομαθῆ μοναχόν, καίπερ δ' ἀγράμματος, παρώρμα ὅμως αὐτὸν εἰς σπουδήν, θλιβόμενος διότι ἕνεκα τοῦ γήρως ἠδυνάτει καὶ ἐκεῖνος νὰ πράξῃ τὸ αὐτό. «Ὅσῳ ἀγράμματος καὶ ἂν ἦμαι, ἔλεγεν ὁ γηραιὸς ἡγούμενος πρὸς τὸν Δοσίθεον, ὡς διηγεῖται οὗτος ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ του, ὅμως καλλίτερα ἔχω τὸν γραμματισμένον νέον Ῥάϊτσ (Σέρβον ἱστοριογράφον) ἀπὸ τέσσαρας οἰκουμενικοὺς πατριάρχας, ἀγραμμάτους ὡς ἐμέ. Τὸν εἶδες πόσον νέος εἶναι, ποῦ ἀκόμη δὲν ἔβγαλε γένεια· ὅμως ἅμα ἀρχίσῃ νὰ ὁμιλῇ, τὸν κυττάζομεν ἡμεῖς μὲ τὰς μεγάλας γενειάδας μας, ὡς νὰ μᾶς ἔφεραν ἀπὸ καμμίαν ἐρημιά. Πίστευσέ με, παιδί μου, ὅσῳ ἀκούω νὰ ὁμιλῇ ὁ νέος Ῥάϊτς, ἐνθυμοῦμαι τὴν νεότητά μου καὶ στενάζω διότι δὲν ἠμπόρεσα νὰ μάθω τίποτε· καὶ ἂν εἶχα ἐξουσίαν εἰς τὰ χέριά μου ὅλα τὰ μοναστήρια μας θὰ τὰ ἔκαμνα σχολεῖα. Δι' αὐτὸ ἄκουσαι μίαν συμβουλὴν ἀπὸ ἐμέ· ἄφησε κατὰ μέρος τὴν καλογηρικήν, σὲ βεβαιώνω, ὡς τίμιος Σέρβος, πῶς δὲν εἶναι εἰς τίποτε ὠφέλιμος· κύτταξε νὰ μάθῃς γράμματα, καὶ νὰ μὴ λογαριάζῃς ἂν θὰ πεινάσῃς, ἢ θὰ διψάσῃς ἢ θὰ ζήσῃς στερημένη ζωή. Σοῦ εὔχομαι καλλίτερα νὰ διδάσκῃς εἰς κανένα μικρὸν χωρίον γράμματα τὰ μικρὰ παιδιά, παρὰ νὰ γείνῃς ἐδῶ εἰς τὸ Ὅποβο ἡγούμενος ἢ ἀρχιμανδρίτης.»

Μὴ περιορισθεὶς δ' εἰς συμβουλὰς μόνον ὁ ἀγαθὸς ἡγούμενος ἔδωκεν εἰς τὸν Δοσίθεον καὶ δεκαπέντε φλωρία, ἵνα μεταβῇ εἰς Κίεβον καὶ Μόσχαν, καὶ αὐξήσῃ τὰς γνώσεις του σπουδάζων ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκείναις, αἱ ὁποῖαι ἐθεωροῦντο ὡς αἱ ἑστίαι τῆς θεολογικῆς παιδεύσεως τῶν Σλάβων. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ μεταβῇ εἰς Ῥωσσίαν ὁ Δοσίθεος μετέβη εἰς Ἀγράμ, ἔνθα ἐδιδάχθη τὴν λατινικήν, καὶ εἶτα εἰς Δαλματίαν, ὅπου παρέμεινε τρία ἔτη, ἀποζῶν ἐξ ἰδιωτικῶν παραδόσεων. Ἡ φήμη τῆς λαμπρᾶς ἐν τῇ Ἀθωνιάδι σχολῇ διδασκαλίας Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς Ἄθων, ὅπως ἀκροασθῇ τοῦ σοφοῦ διδασκάλου. Ἀλλὰ νοσήσας καθ' ὁδὸν ἠναγκάσθη νὰ παραμείνῃ ἐπί τινα χρόνον ἐν Καττάρῳ· ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὸν Ἄθω, δὲν προΐστατο πλέον τῆς σχολῆς ὁ Βούλγαρις. Διδάξας ἐπὶ πενταετίαν ἐν αὐτῇ (1753—1758), ἠναγκάσθη ἕνεκα τῶν μικρορραδιουργιῶν τῶν ἁγιορειτῶν μοναχῶν καὶ τῶν κληρικῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως νὰ παραιτηθῇ. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκεῖσε μεταβάσεως τοῦ Ὀβράδοβιτς, ἡ συμφορὰ καὶ ἡ ἐρημία τῆς πολυκροτουμένης σχολῆς τοῦ Ἄθωνος, ὡς λέγει ὁ μαθητὴς τοῦ Βουλγάρεως Ἰώσηπος ὁ Μοισιόδαξ, ἄχνιζεν ἀκόμη· εἶχε φυγαδευθῇ ὁ κλεινὸς Εὐγένιος καὶ μετ' αὐτοῦ ἡ πολυπληθὴς χορεία τῶν μαθητῶν, ἥτις ἐν χαρᾷ τῆς Ἑλλάδος πάσης συνεκρότει νέον Ἑλικῶνα Μουσῶν καὶ μουσοτρόφων· βροντὴ νεμέσεως ἐπέπεσε καὶ ἐσκόρπισε διδάσκοντας καὶ διδασκομένους, καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἐκείνη, ὑπὲρ τῆς

Digitized by Google

ὁποίας ὁ τοσοῦτος θροῦς ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, κατήντησεν ἡ κατοικία, ἡ φωλεὰ τῶν κοράκων.»

Ψευσθεὶς τῶν ἐλπίδων του ὁ Δοσίθεος ἔσπευσε καταλιπὼν τὸν Ἄθω νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλο κέντρον ἑλληνικῆς μαθήσεως, εἰς τὴν ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικὴν σχολήν, ὅπου προσείλκυσεν αὐτὸν ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰθακησίου μοναχοῦ Ἱεροθέου Δενδρινοῦ. Ὁ διδάσκαλος οὗτος, ὁ ὁποῖος διηύθυνε τὴν Εὐαγγελικὴν σχολὴν ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ θανάτου του (1723-1777), μαθὼν ἐκ τίνος μακρινῆς χώρας ἤρχετο ὁ νέος μαθητής, παρέλαβεν αὐτὸν φιλοξένως εἰς τὸν οἶκόν του. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐμαθήτευεν ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ σχολῇ καὶ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς. Εἶναι δὲ περίεργος ἡ σύμπτωσις, δι' ἣν τὸν αὐτὸν ἔσχον διδάσκαλον οἱ ἄνδρες, οἵτινες ἔμελλον νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν πρόοδον τῶν γραμμάτων ἐν τῇ οἰκείᾳ ἕκαστος πατρίδι. Συνετέλεσεν ἄρα κατά τι εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ φρονήματος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰθακησίου μοναχοῦ; Λίαν ἀμφίβολον τοῦτο· τοὐλάχιστον ὁ Κοραῆς δὲν εἶχε πολὺ μεγάλην ἰδέαν περὶ τοῦ διδασκάλου του. «Ὁ διδάσκαλος καὶ τὸ σχο-«λεῖον, λέγει, ὡμοίαζαν ὅλους τοὺς ἄλλου διδα-«σκάλους καὶ τὰ σχολεῖα τῆς τότε Ἑλλάδος, ἤγουν «ἔδιδαν διδασκαλίαν πολλὰ πτωχήν, συνωδευ-«μένην μὲ ῥαβδισμὸν πλουσιοπάροχον» ἐκ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα κατ' ἰδίαν μελετῶν αὐτοῦ ἐπείσθη «πόσον ἦτον εὐτελὴς ἡ μὲ πολλοὺς ῥα-«βδισμοὺς ἀποκτηθεῖσα παιδεία.»

Ἀλλ' ὁ Δοσίθεος εἶχε πιθανῶς διάφορον γνώμην. Διότι παρέμεινε πλησίον τοῦ διδασκάλου του ἐπὶ τρία ὅλα ἔτη, καὶ ἐχωρίσθη αὐτοῦ μόνον ὅτε κηρυχθέντος τοῦ πολέμου τῆς Ῥωσσίας, πρὸς τὴν Τουρκίαν ἐκινδύνευσεν ἡ ζωή του, ὑπολαμβανομένου ὡς κατασκόπου τῶν Ῥώσσων. Κατὰ τὴν διὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπάνοδον αὐτοῦ ἐνόσησεν ὁ συνοδοιπόρος του Ἕλλην, μαθητὴς καὶ οὗτος τοῦ Δενδρινοῦ, καὶ ὁ Δοσίθεος συνώδευσεν αὐτὸν εἰς τὴν πατρίδα του Ἤπειρον. Παραμεῖνας δ' ἐν Ἠπείρῳ ἐπὶ ἓν ἔτος ἔμαθε τὴν Ἀλβανικήν. Ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἠσχολήθη εἰς τὴν μελέτην ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, καὶ ἐκ Κερκύρας διὰ Βενετίας καὶ Τεργέστης εἰς Βιέννην, ὅπου ἐπὶ ἓξ ἔτη διδάσκων κατ' οἶκον Ἑλληνόπαιδας καὶ Σέρβους, ἐμελέτα ἐν ὥραις σχολῆς γαλλικὰ καὶ ἰταλικὰ καὶ γερμανικά. Ἐκ Βιέννης διὰ τῆς Ἰταλίας μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἀπέζη διδάσκων ἐπίσης κατ' οἶκον Ἕλληνας ἐμπόρους τὴν ἰταλικὴν καὶ τὴν γαλλικήν. Ἐνσκήψαντος δὲ λοιμοῦ ἔφυγεν ἐκεῖθεν εἰς Γερμανίαν, καὶ ὡς παιδαγωγὸς δύο Ῥωμούνων σπουδαστῶν διατρίψας ἐπί τινα χρόνον ἐν Λιψίᾳ καὶ ἐν Ἅλλῃ ἐφοίτα τεσσαρακοντούτης ἤδη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἀκροώμενος φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν μαθημάτων.

Ἐν Λιψίᾳ, ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἔκδοσιν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τοῦ πρώτου βιβλίου τοῦ Κοραῆ, τῆς Κατηχήσεως, ἐτύπωσε τῷ 1783 ὁ Δοσίθεος τὸ πρῶτον ἔργον αὐτοῦ, τὴν Αὐτοβιογραφίαν του, καὶ εἶτα, τῷ 1784, τὰς «Γνώμας ὑγιοῦς διανοίας.» Τὰ δύο ταῦτα βιβλία θεωροῦνται ὡς αἱ ἀπαρχαὶ τῆς γνησίας σερβικῆς φιλολογίας, ἥτις διαρρήξασα τὰ δεσμὰ τῆς σχολαστικότητος κατέστη κτῆμα κοινὸν τοῦ σερβικοῦ λαοῦ ὅλου, τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν βελτίωσιν τούτου σκοπὸν ἔχουσα. Ἀφ' οὗ ἐξέδωκεν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὸν Αἴσωπον καὶ συνέγραψε καὶ ἄλλα ἔργα, δημοσιευθέντα μετὰ ταῦτα, ὁ πολυπλάνητος Δοσίθεος Ὀβράδοβιτς ἐταξείδευσεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν ἀγγλικήν, καὶ εἶτα εἰς Ῥωσσίαν καὶ Βενετίαν καὶ κατέληξεν τῷ 1807 εἰς Βελιγράδιον, ἔνθα ὁ ἐπαναστάτης ἡγεμὼν Καραγιώργης ἐνεπιστεύθη αὐτῷ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων του, τὸν διώρισε γερουσιαστὴν καὶ τῷ ἀνέθηκε τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν τοῦ κράτους. Ἀπέθανε τῷ 1811. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐτυπώθησαν πολλὰ ἀνέκδοτα ἔργα του, καὶ ἐδημοσιεύθησαν πολλαὶ ἐκδόσεις ἁπάντων τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ.

Ἡ ἀξία τοῦ Δοσιθέου Ὀβράδοβιτς δὲν ἔγκειται μόνον εἰς τοῦτο, ὅτι κατέδειξε πρακτικῶς πῶς πρέπει νὰ γράφωσιν οἱ Σέρβοι, προτιμήσας τῆς ἀκατανοήτου σλαβικῆς γλώσσης τῆς ἐκκλησίας τὴν λαλουμένην σερβικήν Ἀλλὰ συναριθμεῖται τοῖς κορυφαίοις τῶν Σέρβων συγγραφέων, διότι πρὸ πάντων κατέδειξε καὶ τί πρέπει νὰ γράφηται διὰ τὸν σερβικὸν λαόν, κατορθώσας προσέτι νὰ μὴ ἦναι ἐστερημένα καὶ φιλολογικῆς ἀξίας τὰ ἔργα αὐτοῦ. Γνωρίζων κατὰ βάθος τὸν σερβικὸν λαόν, ἀκριβῶς ἐπιστάμενος ὁποία ἡ ἀνάπτυξις καὶ ὁποῖαι αἱ ἀνάγκαι αὐτοῦ, εἰργάσθη τελεσφόρως πρὸς βελτίωσιν καὶ μόρφωσιν τούτου, ἀναδειχθεὶς κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸς συγγραφεύς· ἐκ δὲ τῆς μελέτης τῶν κλασσικῶν συγγραφέων ὁδηγούμενος ἐπεζήτει προσέτι καὶ τὸ κάλλος τοῦ λόγου καὶ τὴν τελειότητα τοῦ ἐξωτερικοῦ τύπου τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ὡς ὁ ἡμέτερος Κοραῆς, ἔγραψε καὶ ὁ Δοσίθεος περὶ παντοίων θεμάτων, εἰς μόνην τὴν ὠφέλειαν τῶν ὁμοεθνῶν του ἀποβλέπων, εἰργάσθη ὑπὲρ εὐρείας διαδόσεως τῆς παιδείας, καὶ κατεπολέμησε σθεναρῶς, ὡς ἐκεῖνος, τὴν ἀμάθειαν, τὸν φανατισμὸν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν. Ἀλλ' ἐπίσης ὡς ἐκεῖνος ἔσχε καὶ ὁ Δοσίθεος πεῖραν τῆς ταπεινῆς ἀντιδράσεως, ἣν οἱ τετυφλωμένοι ἐκ τῆς ἡμιμαθείας καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ ἀντιτάσσουσι πρὸς τὰ ἐλευθέρια καὶ γενναῖα φρονήματα. Ἀλλὰ τοὺς τοιούτους δεινῶς ἐπάταξαν ἀμφότεροι. «Διατὶ δὲν θέλομεν, λέγει ὁ Δοσίθεος ἐν τῇ Αὐτοβιογραφίᾳ

Digitized by Google

του, νὰ σκεφθῶμεν καὶ ἡμεῖς συνετῶς καὶ ἐλευθέρως, ὡς λογικοὶ ἄνθρωποι; Διατί δὲν ἔχομεν τὸ θάρρος καὶ δὲν ἀποφασίζομεν νὰ προτιμήσωμεν τὸ ὠφέλιμον τοῦ ἀνωφελοῦς; Ἕως πότε ὁ λαὸς ἡμῶν θὰ διατελῇ ἐν τῇ παλαιᾷ εὐηθείᾳ; Διατί μόλις ἐπιχειρήσῃ κἀνεὶς νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν τῶν παλαιῶν ἐσκωριασμένων συνηθειῶν φωνάζουσιν ἀμέσως: ἐχάθημεν! ἡ ὀρθοδοξία ἀπώλετο! Θὰ καταστραφῇ ἡ ὀρθοδοξία ἂν ὁ λαὸς παύσῃ πιστεύων τοὺ; βρικόλακας καὶ τὰς μαγίσσας, καὶ τὰς γητευτρίας καὶ τὰ τοιαῦτα; Θὰ ζημιωθῇ ἡ πρὸς τὸν θεὸν εὐσέβεια καὶ ἡ ὀρθοδοξία, ἂν λείψωσιν οἱ καλόγηροι, οἱ ὁποῖοι μόνον διὰ τὰ μαῦρα ῥάσα των, τὴν ἀγαμίαν καὶ τὸ μοναχικόν ὄνομά των λέγονται καλόγηροι; Δὲν θὰ ἦτο ὠφελιμώτατον εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ εἰς τὸν λαὸν ἂν μετεβάλλοντο πάντα τὰ μοναστήρια εἰς σχολεῖα; Τίς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἀλήθεια δὲν συμφέρουσιν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν;» Καὶ ἦτο μοναχος ὁ ταῦτα λέγων.

Τοιοῦτον ἔχων φρόνημα ὁ Δοσίθεος Ὀβράδοβιτς, ἰδὼν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐλευθέρους λαοὺς καὶ ἐκ τῆς μελέτης μεγάλων συγγραφέων ποτισθεὶς τὰ νάματα τῆς ἐλευθερίας, ἦτο ἐπέμενον ὅτι ηὔχετο διαπύρως ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἔθνους του ἀπὸ τοῦ μισητοῦ ζυγοῦ τῶν Τούρκων. Τὰς περὶ ἀπελευθερώσεως ἐλπίδας του δὲν ἐστήριζεν, ὡς ὁ Κοραῆς, εἰς μόνους τοὺς ὁμοεθνεῖς του, ἀλλ' ἀπέβλεπε καὶ εἰς τὴν κραταιὰν ὁμόφυλον δύναμιν τῆς ἄρκτου· ὡς ὁ ἡγούμενός του Μιλουτίνοβιτς, ηὔχετο νὰ φανῶσιν ὅμοιοι τῷ μεγάλῳ Πέτρῳ Τσάροι καὶ Τσαρῖναι, ἵνα δυνηθῶσι ἀνὰ λυτρώσωσι καὶ ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τῆς τυραννίας καὶ τῆς βαρβαρότητος τὴν Σερβίαν, τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνην, τὴν προσφιλῆ γῆν τῶν πατέρων μας, καθὼς καὶ τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς ἄλλας, τὰς ὁμοίας μὲ παράδεισον χώρας.» Ηὐτύχησε δὲ νὰ ἴδῃ περὶ δυσμὰς τοῦ βίου ἐλευθέραν τὴν πατρίδα του, ὡς ὁ Ἕλλην συμμαθητὴς αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀποθάνῃ ἐν αὐτῇ ὀλίγα ἔτη πρὶν ὑποδουλωθῇ ἐκ νέου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ν. Γ. Πολιτης.

Ὁ ποιητὴς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἦναι φιλόπατρις ἐνθουσιώδης ῥήτωρ. Ἡ ἀληθῶς καλὴ ποίησις, καὶ ἂν ἀρύεται τὸ θέμα αὐτῆς ἐξ ἀπωτάτων χωρῶν καὶ χρόνων, ἐνισχύει τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα καὶ ἀνυψοῖ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα πλειότερον δωδεκάδος μετρίων θουρίων.

(Ἰω. Ὄφμαν.)

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Γ'

Κατάκωλον, 27 Ἀπριλίου

Ὁποία διαφορὰ μεταξὺ τῆς φαιδρᾶς, τῆς ζωηρᾶς Ζακύνθου καὶ τῆς μικρᾶς ταύτης κωμοπόλεως τῆς Ἤλιδος, μεταξὺ τοῦ ξενοδοχείου ὅπου χθὲς ἐκοιμήθην καὶ τοῦ σημερινοῦ μου καταλύματος! Δύο ἢ τριῶν ὡρῶν θάλασσα χωρίζει τὸ Κατάκωλον ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον, καὶ ὅμως νομίζει τις ὅτι μεταβαίνει ἀπὸ ἕνα κόσμον εἰς ἄλλον.

Ἀπόψε ἐν τῷ μέσῳ τῆς περικυκλούσης με σιωπῆς, καθὼς χθὲς τὴν νύκτα ὅτε ἤκουα τὰ ᾄσματα τῶν Ζακυνθίων, καθὼς σήμερον τὸ πρωῒ ὅτε διηρχόμην τὴν ὡραίαν ἐξοχὴν τῆς πλουσίας ἐκείνης νήσου, μία προπάντων σκέψις μοῦ κατέχει τὸν νοῦν. Σκέπτομαι ὁποία θὰ ἦτο σήμερον ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος, ἐὰν δὲν ἐπήρχετο ἡ συμφορὰ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως. Ἴδε τὰς ἑπτὰ νήσους, ὅπου Τοῦρκοι δὲν ἐδέσποσαν. Εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὰς λοιπὰς Ἰονίους νήσους ὁ πληθυσμὸς εἶναι πυκνός, ἡ γῆ πανταχοῦ καλλιεργημένη, εἰς τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἀγροὺς βλέπεις ἔργα καὶ οἰκοδομὰς ἀνεγερθείσας ἀπὸ γενεὰς ἀλληλοδιαδόχους, καὶ μὴ καταστραφείσας ἐκ προθέσεως ἢ ἐκ τῆς ἀβελτηρίας βαρβάρου δυναστείας. Οἱ ξένοι δὲν ἀναλογίζεσθε ταῦτα συνήθως, ὅταν ἐπισκέπτεσθε τὴν Ἑλλάδα. Λησμονεῖτε ὅτε τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, τῶν ὁποίων ἀπολαύετε καὶ διὰ τὰ ὁποῖα δικαίως ἐπαίρεσθε, δὲν εἶναι ἔργον πρόσφατον, ἀλλὰ τὸ ἄθροισμα χιλιετοῦς ἐργασίας ἐξακολουθητικῆς καὶ ἀδιακόπου. Ναὶ μέν, δὲν ἔλειψαν καὶ παρ' ὑμῖν περίοδοι σάλου ἀναχαιτίσασαι τὴν πρόοδον, εἴχετε καὶ ὑμεῖς στιγμὰς ταραχῆς καὶ καταστροφῆς, ἀλλ' ἦσαν στιγμαὶ μόνον. Ἡ καταιγὶς κατέρριψε δρῦς τινας, ἐξερρίζωσε θάμνους, ἀλλ' ὁ ἄνεμος μετ' ὀλίγον ἐκόπασε καὶ ἡ δρῦς ἐβλάστησε νέους κλῶνας, ὁ θάμνος ἐκ νέου ἐρριζοβόλησε. Ἐνταῦθα ὁ ἀνεμοστρόβιλος δὲν ἔπαυσε λυσσῶν ἐπὶ τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας, ὅ,τι δὲ διεξέφυγε τὸν ὄλεθρον τῆς μακρᾶς του ἐρημώσεως, ἀνετράπη τοῦτο κατὰ τὴν δεκαετῆ πανωλεθρίαν τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος. Πᾶν ὅ,τι βλέπεις σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο κατὰ τὴν διάρκειαν δύο μόλις γενεῶν.

Μὴ εἴπῃς, ἢ μὴ τὸ σκεφθῇς χωρὶς νὰ τὸ εἴπῃς, ὅτι δύο γενεαὶ ἀνδρῶν ἐλευθέρων ἠδύναντο καὶ ὤφειλον νὰ κατορθώσωσι πλειότερα τῶν ὅσων διεπράξαμεν. Ὄχι! Τότε μόνον θὰ ἠδυνάμεθα νὰ διαπράξωμεν πλειότερα, ἐὰν ὁ πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς ὀργανισμὸς ἑνὸς ἔθνους ἀπε-

Digitized by Google

κτᾶτο διὰ μιᾶς, ὁμοῦ μὲ τὴν ἐλευθερίαν. Μόλις ἀποτινάξασα τὴν πίεσιν βαρβάρου ζυγοῦ, χωριζομένη ἀπὸ τὴν πεπολιτισμένην Εὐρώπην διὰ τῆς Τουρκίας πρὸς βορρᾶν καὶ διὰ τῆς περικυκλούσης τὰς τρεῖς πλευράς της θαλάσσης, ἦτο δυνατὸν ἡ Ἑλλὰς ν' ἀποκτήσῃ διὰ μιᾶς τὴν πεῖραν, τὴν ὁποίαν ὡς βλέπομεν δὲν ἀπέκτησαν εἰσέτι ἔθνη τυχόντα περιστάσεων ἀσυγκρίτως εὐνοϊκωτέρων τοῦ ἑλληνικοῦ; Ἡ πολιτικὴ ἀγωγὴ εἶναι ὁ τελευταῖος καρπὸς μακροῦ πολιτισμοῦ. Θὰ τὴν ἀποκτήσωμεν καὶ ἡμεῖς βαθμηδόν! Ὑπῆρχεν ἆρά γε τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου νὰ τὴν ἀπολαύσωμεν ταχύτερον; Ἀκολουθοῦμεν τὴν καταλληλοτέραν πρὸς τοῦτο ὁδόν, διὰ τοῦ κυβερνητικοῦ συστήματος τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας μὲ ὅλα τὰ παρακόλουθά του; Ἠθέλομεν φθάσει ἐνωρίτερον εἰς τὸν σκοπούμενον ὅρον, ἐὰν χεὶρ προστάτις καθωδήγει τὰ πρῶτα ἡμῶν βήματα, ἀντὶ τοῦ νὰ προσπαθήσωμεν ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ὀρθοποδήσωμεν, σκοντάπτοντες ἐνίοτε; Δὲν γνωρίζω.

Ἐξ ἄλλου ὅμως ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχωσιν ἄλλως τὰ καθ' ἡμᾶς;

Ἡ Ἑλλὰς ἠλευθερώθη διὰ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν θυσιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ,—τὸ βασίλειον τοῦτο εἶναι ἔργον του. Ἠδύνατο ὁ λαὸς οὗτος νὰ παραιτηθῇ τοῦ δικαιώματος τοῦ διέπειν τὰ τοῦ κράτους τὸ ὁποῖον ἔπλασε; Ἀληθὲς ὅτι δὲν εἶχεν εἰσέτι τὰ προσόντα ὅπως ἐξασκήσῃ καλῶς τὰ κυριαρχικά του δικαιώματα. Ἀλλὰ θὰ τ' ἀποκτήσῃ, θὰ μάθῃ. Εἶναι ὡς νέος ἀνήλικος ἀποκτῶν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν πεῖραν τοῦ βίου μέχρις οὗ ἐνηλικιωθῇ. Αἱ ἐλευθερίαι τῶν ὁποίων ποιούμεθα χρῆσιν, ἔστω καὶ κατάχρησιν, δὲν θὰ μᾶς ἐμποδίσωσι νὰ φθάσωμεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸ τέρμα, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀποβλέπομεν. Ὀλισθαίνομεν ἐν τῷ μεταξύ, ψηλαφοῦμεν, πίπτομεν καὶ ἐγειρόμεθα, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὅλου προχωροῦμεν καὶ θὰ φθάσωμεν!

Τὸ κύριον μέχρι τοῦδε πρόσκομμα ἦτο καὶ εἶναι ὅτι, παρεκτὸς τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως, ἐπεβλήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ ἀρτισύστατον κράτος καὶ τὸ βάρος πολιτικῆς ἐξωτερικῆς. Ἐπλάσθη μὲ τὸ ζωτικὸν τοῦτο ζήτημα ἀναποσπάστως προσκεκολλημένον εἰς τὴν ὕπαρξίν του. Διότι, ἀφοῦ δὲν συναπέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν πάντες οἱ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνισθέντες καὶ θυσιασθέντες, ἦτο ἑπόμενον ὅτι οἱ μὲν εἰσέτι μένοντες ὑπὸ τὸν ζυγὸν θὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐλπίζοντες τὴν ἀπόσεισίν του καὶ ἐπωφελούμενοι πάσης πρὸς τοῦτο εὐκαιρίας, οἱ δὲ ἀπελευθερωθέντες δὲν θὰ λησμονήσωσιν ὁποῖοι δεσμοὶ τοὺς συνδέουν πρὸς τοὺς ἀτυχεστέρους ἀδελφούς των. Τὸ κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ νέου βασιλείου γενόμενον ἀδίκημα ἐπανορθοῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον· αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, τὸ πλεῖστον τῆς Θεσσαλίας, μία λωρὶς τῆς Ἠπείρου ἡνώθησαν ἔκτοτε μετὰ τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ κράτους. Ταῦτα ἀποτελοῦσιν ὡς ἀρχὴν τρόπον τινὰ ἐξοφλήσεως, ἐμψυχοῦσαν τοὺς περιμένοντας τὴν σειράν των καὶ ἐξοικονομοῦσαν τὴν ὑπομονήν των. Γνωρίζεις ὅτι δὲν εἶμαι θιασώτης τῆς λεγομένης Μεγάλης Ἰδέας, ὅτι δὲν ὀνειρεύομαι τὴν ἀνάπλασιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας· τοῦτο ἠδύνατο νὰ γείνῃ κατὰ τὸ 1821 ἐὰν ἡ Εὐρώπη ἠδύνατο καὶ ἤθελε τότε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἦτο πρὸς συμφέρον της ἡ πραγματοποίησίς του. Ἀλλ' ἔκτοτε τὰ πράγματα μετεβλήθησαν, ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνοτήτων ἐπεκράτησε, διάφορα γεγονότα καθιερώθησαν ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἡ ἀνάστασις τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ αὐτοκρατορίας δύναται, νομίζω, νὰ θεωρηθῇ τὴν σήμερον ὡς ἁπλοῦν ὀνειροπόλημα. Ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ συγκροτηθῇ ὁριστικῶς, ἐνόσῳ αἱ πρὸς βορρᾶν ὑπόδουλοι εἰσέτι ἐπαρχίαι, ἡ Κρήτη πρὸς μεσημβρίαν καὶ αἱ λοιπαὶ πρὸς ἀνατολὰς νῆσοι δὲν προσαρτηθῶσιν εἰς τὸ ἀνεξάρτητον βασίλειόν μας.

Ἰδοὺ διατί ὑπεβλήθημεν μέχρι τοῦδε καὶ θὰ ὑποβληθῶμεν εἰσέτι, Κύριος οἶδεν ἕως πότε, εἰς τοσούτους ἀγῶνας ὑπερβαίνοντας τὰς δυνάμεις μας, εἰς τοσαύτας θυσίας ὑπερτέρας τῶν μέσων μας. Οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ θυσίαι αὗται ἀνεχαίτισαν τὴν κανονικὴν πορείαν τῆς ἐσωτερικῆς μας διαπλάσεως, τὸ δ' ἐξ ἀνάγκης ἐλλιπὲς τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως παρεμπόδισε καὶ συχνάκις παρέλυσε τὰς ἐξωτερικὰς ἐνεργείας μας. Ἐντὸς τοῦ διλήμματος τούτου διακυμαινόμεθα ἐπὶ ἡμίσειαν ἤδη ἑκατονταετηρίδα. Ἕως πότε τοῦτο θὰ ἐξακολουθήσῃ;

Φαντάσθητι μετὰ πεντήκοντα ἔτη τὴν Ἑλλάδα διπλασίαν τὴν ἔκτασιν,—τὸν πληθυσμόν της συμποσούμενον εἰς πέντε ἢ ἓξ ἀντὶ τῶν δύο σήμερον ἑκατομμυρίων,—τὰς πεδιάδας καὶ τὰς κοιλάδας ἐπιμελῶς πανταχοῦ καλλιεργουμένας,—πόλεις καὶ κωμοπόλεις ἀκμαζούσας ἐκεῖ ὅπου σήμερον ὑπάρχουν πενιχρά τινα χωρία,—δύο ἢ τρεῖς μεγάλας γραμμὰς σιδηροδρόμου συνδεούσας ἡμᾶς μετὰ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, καὶ περιηγητὰς σωρηδὸν προσερχομένους καὶ συνωθουμένους ἐντὸς μεγάλων ξενοδοχείων ἀνεγερθέντων καὶ εἰς τὰς ἀπωτέρας ἐσχατιὰς τῆς ὡραίας καὶ εὐκλεοῦς ταύτης χώρας, τοὺς δ' Ἕλληνας ἐξισωθέντας πρὸς τοὺς λοιποὺς τῆς Εὐρώπης λαοὺς ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν,—φαντάσθητι ταῦτα πάντα, ἅτινα εἶναι πιθανά, ἅτινα θεωρῶ βέβαια, καὶ θὰ ἐννοήσῃς τὴν ἀνυπομονησίαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς παρέλευσιν τοῦ χρονικοῦ διαστήματος τὸ ὁποῖον μᾶς χωρίζει εἰσέτι ἀπὸ τὴν μέλλουσαν εὐημερίαν. Θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα της, θὰ ἔλθῃ! Τὰ μέχρι τοῦδε κατορθωθέντα, μεθ' ὅλα τὰ προσκόμματα καὶ τὰς δυσχερείας ὅσας εἴχομεν νὰ ὑπερπηδήσωμεν, εἶναι ἀσφαλὴς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἐγγύησις!

Ἴδε τὴν κωμόπολιν ἐκ τῆς ὁποίας γράφω. Ἐπὶ

Digitized by Google

Ἐπαναστάσεως τὸ μέρος ἦτο ἔρημον καὶ ἀκατοίκητον, μόνη δ' ἐνταῦθα οἰκοδομὴ ἦτο τὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑπερκειμένου λόφου ἠρειπωμένον μεσαιωνικὸν φρούριον, ἓν ἐκ τῶν λειψάνων τῆς φραγκικῆς ἐν Πελοποννήσῳ κυριαρχίας.

Ἐνταῦθα, καθὼς καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, τὰ φρούρια ταῦτα ἐκτίζοντο, σχεδὸν πάντοτε, ἐπὶ ὑψώματος, ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ὁ αὐθέντης ἐπέβλεπε μέγα μέρος τῆς παρακειμένης χώρας, ἢ καὶ τῆς θαλάσσης ἔτι, ὁπότε τὸ φρούριον ἔκειτο πλησίον τῆς παραλίας, ὡς τοῦτο ἐνταῦθα. Τὸ Γαλλικὸν ὄνομά του ἦτο de Beauvoir, — τῆς Καλλιθέας, — ἀλλὰ σήμερον εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ τοῦ Ποντικοκάστρου. Τὰ μεσαιωνικὰ ταῦτα ἐρείπια, ἐν γένει, ἐπαυξάνουν τὸ γραφικὸν τῆς χώρας, ἐπιπροσθέτουν δὲ ποικιλίαν εἰς τὴν τοσαύτην ποικιλίαν της, ἀνακαλοῦντα τὸν φεουδαλικὸν μεσαιῶνα ἐν τῷ μέσῳ τῶν μνημείων τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος.

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἀποκρήμνου ἀκρωτηρίου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου κεῖνται τὰ ἐρείπια τοῦ Ποντικοκάστρου, ὑπάρχει στενὴ λωρὶς παραλίας, μόλις παρέχουσα τὸν ἀναγκαῖον χῶρον διὰ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ μικροῦ Κατακώλου. Τὸ ἐπίνειον τοῦτο τοῦ Πύργου ὀφείλει τὴν ὕπαρξίν του εἰς τὴν Κορινθιακὴν σταφίδα, καθόσον δὲ ἡ καλλιέργεια αὐτῆς ἀναπτύσσεται, κατὰ τοσοῦτον προοδεύει καὶ ὁ Πύργος καὶ τὸ Κατάκωλον. Μικρὰ γραμμὴ σιδηροδρόμου, δέκα ἢ δώδεκα χιλιομέτρων, συνδέει τὰς δύο πόλεις, τέρπει δὲ τὸν ὀφθαλμὸν ἡ θέα τοῦ λευκοῦ ἀτμοῦ τῆς μηχανῆς ὅτε προσορμίζεταί τις ἐνταῦθα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐξαγωγῆς τῆς σταφίδος πολυάριθμα ἀτμόπλοια ἔρχονται ἐνταῦθα πρὸς φόρτωσιν τοῦ προϊόντος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν πλοῦτον τῆς χώρας, τότε δὲ τὸ Κατάκωλον εἶναι πλῆρες ζωῆς καὶ κινήσεως.

Ὁ λιμὴν εἶναι τεχνητός. Οἱ μεσημβρινοδυτικοὶ ἄνεμοι μὴ εὑρίσκοντες οὐδαμοῦ ἐμπόδιον κατὰ τὸν μακρὸν δρόμον των ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν δι' ὅλης τῆς Μεσογείου, ἐπιπίπτουν μανιωδῶς εἰς τὰ ἀνοικτὰ ταῦτα παράλια τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου Πρὸς προφύλαξιν τῶν πλοίων ἐσχηματίσθη ὁ λιμὴν οὗτος τοῦ Κατακώλου διὰ τῆς κατασκευῆς κυματοθραύστου ἔχοντος μῆκος ἑπτακοσίων ἤδη μέτρων καὶ μὴ εἰσέτι τελειωθέντος. Τὸ πλάτος του εἰς μὲν τὴν ἐπιφάνειαν εἶναι δώδεκα μέτρων, εἰς δὲ τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ἑξήκοντα καὶ ὀκτὼ μέτρων. Ὑπὲρ τὰ δύο ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐδαπανήθησαν μέχρι τοῦδε εἰς τὴν κατασκευήν του. (1)

Ἔμεινα ἐνταῦθα πρὸς ἐπίσκεψιν συγγενοῦς μου διατρίβοντος εἰς Κατάκωλον χάριν τῶν λιμενικῶν τούτων ἔργων. Ἄλλως δὲν ἤθελα ἐκλέξει τὸ Κατάκωλον χάριν ἑσπερινῆς διασκεδάσεως. Καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ μηχανικοῦ μου δὲν φαίνεται οὐδαμῶς ἐνθουσιασμένη ἐκ τῆς μακρᾶς ἐνταῦθα διαμονῆς. Παρετήρησα μάλιστα ἐκ σημείων τινῶν ὅτι κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου οἱ ἄνθρωποι κοιμῶνται ἐνωρίς, τοῦτο δ' ἐξηγεῖ καὶ τῆς σημερινῆς μου ἐπιστολῆς τὸ μῆκος.

Ἐκ Ζακύνθου ἀνεχωρήσαμεν τὸ ἀπόγευμα, περὶ τὴν τρίτην ὥραν, ὥστε τὸ πρωὶ ἐλάβομεν τὸν καιρὸν νὰ περιέλθωμεν τὴν ἐξοχὴν τῆς νήσου ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἐρασμίων συνταξειδευτριῶν μας. Ὁποία φύσις γοητευτική, ἰδίως κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους, ὁπότε τὰ φυτὰ θάλλουν δροσερά, οἱ δὲ κλῶνες τῶν δένδρων φέρουν ἀνθῶν φορτία! Φαντάσθητι πεδιάδα πανταχόθεν περικυκλουμένην ἀπὸ βουνὰ καὶ ἀπὸ λόφους ταπεινουμένους πρὸς τὸ ἄντικρυ τῆς Πελοποννήσου μέρος τῆς νήσου, — τὴν λεκάνην ταύτην πλουσίως καλλιεργημένην καὶ πεποικιλμένην διὰ χωρίων καὶ κατοικιῶν ἀπομεμονωμένων ἐντὸς τῶν κήπων των, — τὸ ὅλον δὲ ἐντὸς ἀτμοσφαίρας διαυγοῦς ἀποπνεούσης τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθῶν, — ἰδοὺ ἡ ἐξοχὴ τῆς Ζακύνθου. Σὲ καταλαμβάνει ἐκεῖ αἴσθημα ἡδονῆς ἀπεριγράπτου, ἑλκύεσαι μυστηριωδῶς ἀπὸ τὴν περὶ σὲ φύσιν, ἐπιθυμεῖς νὰ μείνῃς ἐκεῖ πολύ, πάντοτε, καὶ ἀναχωρεῖς μὲ τὴν χαρμόσυνον ἐκείνην εἰκόνα γηΐνου εὐτυχίας ἀνεξαλείπτως ἐγκεχαραγμένην εἰς τὴν φαντασίαν σου.

Ἰδίως σὲ ἐκθαμβοῖ ἡ θέα τῆς πεδιάδος ὅτε τὴν βλέπεις ἐκ τῶν ὑψωμάτων. Σὲ συνιστῶ ὡς ἐξαίρετον πρὸς τοῦτο σκοπιὰν τὴν θέσιν, ἥτις φέρει τὴν οὐδόλως ποιητικὴν ὀνομασίαν *Γαϊδουροταβέρνα*. Ταβέρναν ἐκεῖ δὲν εἶδα, ὄνων ἔλλειψις δὲν ὑπάρχει, ὑποθέτω, ἀλλὰ τοῦτο δὲν διαφωτίζει καὶ πάλιν τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως. Ἐξακολουθῶν ἐκεῖθεν τὴν ἄνοδον φθάνεις ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος, ὁπόθεν βλέπεις τὴν θάλασσαν καὶ τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου. Οἰκίαι ἐξοχικαὶ θαυμασίως τοποθετημέναι ἐκεῖ ἐν μέσῳ ὡραίων κήπων, ἔχουν ἐξ ἑνὸς μὲν τὴν θέαν τῆς κυανῆς θαλάσσης, ἐκ τοῦ ἄλλου δὲ μέρους τὴν τῆς ἐξοχῆς. Ὁ λόφος ἀπολήγει εἰς ἄκραν, ἐντεῦθεν δὲ ὀνομάζεται ἀκρωτῆρι τὸ προνομιοῦχον τοῦτο μέρος τῆς νήσου.

Ἀποχαιρετήσαντες τὴν Ζάκυνθον μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὴν ἐπισκεφθῶμεν καὶ πάλιν, ἐπεβιβάσθημεν ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου, τὸ ὁποῖον μᾶς μετέφερεν ἐνταῦθα. Ἡ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος κίνησις διασκεδάζει βαθμηδὸν τὴν λύπην διὰ τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τοὺς νέους ἐν Ζακύνθῳ φίλους. Οὐδὲν παρηγορητικώτερον τῶν περιπετειῶν τοιαύτης περιηγήσεως, οὐδὲν καταπραϋντικώτερον τῆς θαλάσσης, — ἐὰν δὲν σὲ πειράζῃ. Εἶχε γνῶσιν τοῦ πράγματος ὁ θεῖος τοῦ Ἀμλέτου,

(1) Ἀτυχῶς κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1884 φοβερὰ τρικυμία ἐπέφερεν εἰς τὰ ἔργα ταῦτα ζημίαν ὑπολογισθεῖσαν εἰς ἥμισυ περίπου ἑκατομμύριον.

Digitized by Google

ὅτε ἔστελλε τὸν ἀνεψιόν του εἰς τὰ ξένα:

> Ἐνδέχεται ἡ θάλασσα, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ τόπου,
> τὰ νέα ἀντικείμενα, νὰ 'βγάλουν ἀπ' τὸν νοῦν του
> αὐτὸ ποῦ ἔχει μέσα του...

Τὸ κατάστρωμα τοῦ ἀτμοπλοίου ἦτο κατάλευκον χάρις εἰς τὰς φουστανέλας ἑνὸς λόχου εὐζώνων. Οἱ εὔζωνοι, καθὼς γνωρίζεις, ἀποτελοῦν τὸ ἐλαφρὸν πεζικόν μας. Ἄλλοτε εἴχομεν σώματα ἀτάκτων μόνον φουστανελοφόρων, ὀφείλομεν δὲ εἰς τὸν στρατηγὸν Καλλέργην τὸν μετασχηματισμὸν τῶν ἀτάκτων ἐκείνων εἰς τακτικοὺς στρατιώτας. Στρατολογοῦνται κυρίως εἰς τὰς ὀρεινὰς ἐπαρχίας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, φαίνεται δὲ καὶ ἐκ μόνων τῶν κινήσεών των ὅτι δὲν τοὺς παρεμποδίζει ἡ στολή των. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκτιμήσῃς τὴν χάριν τοῦ ἐθνικοῦ ἐνδύματος πρέπει νὰ ἴδῃς τοὺς στρατιώτας τούτους περιπολοῦντας παρὰ τὴν εἴσοδον ἐρήμου τινὸς στενωποῦ, μὲ τὸ ὅπλον πλαγίως ἐπὶ τοῦ ὤμου, — ἢ διερχομένους ὁδὸν πόλεως μὲ γοργὸν τὸ βῆμα, μὲ τὰ κόκκινα φέσια ἀκίνητα ὑπεράνω τῆς λευκῆς φουστανέλας, — ἢ μᾶλλον, χορεύοντας τὸν πηδηκτόν, καθὼς τοὺς εἶδα ἀντιπροχθὲς ἔμπροσθεν τοῦ στρατῶνός των, εἰς Μεσολόγγι. Ἐὰν ἐνδύσῃς τοὺς χωρικοὺς τούτους μὲ τὰ στενὰ πανταλόνια τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἱματισμοῦ, ἐὰν βαρύνῃς τοὺς πόδας των μὲ καρφωτὰ ὑποδήματα, δὲν θὰ τοὺς ἀναγνωρίσῃς· ἡ φυσική των χάρις ἐξαλείφεται καὶ δεσμεύεται ἡ ὀρεινή των εὐκινησία. Εἰς τὰ ὄρη των ἔχουν τὸν λαιμὸν ἀνοικτόν, προφυλάττονται δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος καὶ ἀπὸ τὸν καύσωνα τοῦ θέρους σκεπάζοντες τοὺς ὤμους διὰ τῆς κάπας των. Ὁ στρατιωτικὸς χιτὼν σφίγγει τὸν λαιμὸν καὶ στενοχωρεῖ τὸ στῆθός των χωρὶς νὰ προφυλάττῃ τοὺς ὤμους. Ἐντούτοις ὀφείλω νὰ εἴπω ὅτι ἤκουσα πολλάκις ἀξιωματικοὺς φίλους μου ἀπαριθμοῦντας λόγους σπουδαίους, ἀναδεικνύοντας τὴν ὑπεροχὴν τῆς Εὐρωπαϊκῆς στολῆς. Ὑποθέτω ὅτι ἔχουν δίκαιον καὶ ὅτι πρέπει νὰ εὐχαριστηθῶμεν διὰ τὴν διατήρησιν τῆς φουστανέλας εἰς τὰ εὐζωνικὰ τοὐλάχιστον τάγματα, τὰ τοσοῦτον δημοφιλῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μᾶς τέρπει ἡ θέα των ἐνθυμίζουσα τοὺς ἀγῶνας τοῦ 1821. Οἱ στρατιῶται οὗτοι φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὡς οἱ γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν γενναίων ἐκείνων, οἵτινες ἐμάχοντο μὲ ὅπλα διάφορα, ἀλλ' ἔφερον ὅμως τὸ αὐτὸ ἔνδυμα.

Ὁ ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου λόχος μετέβαινεν εἰς Μεσσηνίαν πρὸς καταδίωξιν τῶν φυγοδίκων, οἵτινες ὡς φαίνεται πλεονάζουν ἐκεῖ, ἀφοῦ στέλλονται καὶ εὔζωνοι πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐπὶ τόπου χωροφυλακῆς.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν Ἑλλάδι φυγοδίκων καὶ φυγοποίνων καταδιώκονται ἐν μέρει μὲν διὰ χρέη (ἰδίως πρὸς τὸ δημόσιον), ἐν μέρει δὲ διότι εἰς στιγμὴν πάθους καὶ παραφορᾶς ἔσυρον τὴν μάχαιραν μὲ εὐκολίαν μεγαλειτέραν τοῦ δέοντος. Δυστυχῶς, ἡ συνήθεια τοῦ ὁπλοφορεῖν εἶναι γενικὴ εἰσέτι ἐνταῦθα, τοῦτο δὲ συντελεῖ μεγάλως πρὸς πληθυσμὸν τῶν φυλακῶν μας. Ἄλλως, δὲν ἔχομεν τὰς ἀλλαχοῦ λεγομένας ἐγκληματικὰς τάξεις. Δὲν ἐξεπολιτίσθημεν εἰσέτι μέχρι τοῦ σημείου τούτου. Ἀλλ' ὅμως θὰ ἦτο ἐπιθυμητὸν νὰ φθάσωμεν εἰς σημεῖον ὥστε νὰ μὴ θεωρῆται ὡς ἔλλειψις ἀνδρικοῦ χαρακτῆρος τὸ νὰ μὴ φέρῃ τις μάχαιραν εἰς τὴν ζώνην του ἢ πιστόλιον εἰς τὸν κόλπον του. Ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι λείψανον παλαιῶν ἐθίμων καὶ ἀπαιτεῖται καιρὸς ὅπως παρέλθῃ. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ διαπληκτισμοὶ οἵτινες ἀλλαχοῦ διεκπεραιοῦνται διὰ πυγμῶν καὶ λακτισμάτων, ἀπολήγουν ἐνίοτε ἐνταῦθα εἰς σοβαρωτάτας συνεπείας. Καὶ ἔπειτα, προτοῦ φθάσῃ ἡ ἀστυνομία ἢ ἡ χωροφυλακή, ὁ δράστης, ἐξημμένος ἔτι ἐκ τῆς πάλης, φεύγει εἰς τὰ ὄρη. Ἡ ἐνεστῶσα Κυβέρνησις ἔλαβε σύντονα μέτρα ὅπως τοὺς ἐξαναγκάσῃ νὰ καταβῶσιν ἐκεῖθεν, ἐπέτυχε δὲ κατὰ τοσοῦτον, ὥστε πολλοὶ τῶν καταδιωκομένων προλαμβάνουν τὴν σύλληψιν παραδιδόμενοι ἀφ' ἑαυτῶν. Εἰς τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας ἐξέλιπον σχεδόν, μὲ βεβαιοῦν δὲ ὅτι καὶ ἡ Μεσσηνία θὰ ἀπαλλαγῇ αὐτῶν ἐντὸς ὀλίγου.

Νομίζω ὅμως ὅτι δι' ἄλλων μέσων ἔπρεπε νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ τούτου. Ἔπρεπε νὰ μεταρρυθμισθῇ ἁπλοποιουμένη ἡ ποινικὴ διαδικασία μας. Ὑποτρέφει τὴν φυγοδικίαν ὁ φόβος, τὸν ὁποῖον ἐμπνέουν αἱ βραδύτητες τῆς Δικαιοσύνης. Ἐνίοτε ὁ φυγόδικος ὑποβάλλεται εἰς προφυλάκισιν μακροτέραν τῆς φυλακίσεως τὴν ὁποίαν συνεπάγεται ἡ καταδίκη. Εἰς ὁποίας δὲ φυλακὰς κλείονται οἱ δυστυχεῖς! Ἡ προσδοκία δίκης ταχείας καὶ φυλακίσεως ἐπιεικοῦς θὰ ἐφόβιζεν ἴσως τοὺς ἀνθρώπους τούτους ὀλιγώτερον ἢ αἱ δυσχέρειαι βίου φυγάδος εἰς ὄρη καὶ ἐρημίας, μὲ τὴν διαρκῆ ἀνησυχίαν ὅτι διώκονται καὶ θὰ συλληφθῶσιν. Ὅτε ἤκμαζεν ἡ λῃστεία, προσεκολλῶντο ἐνίοτε εἰς τὰς λῃστρικὰς συμμορίας, ἀλλὰ ἐξέλιπεν ἡ λῃστεία, ὥστε ἡ ζωὴ τῶν βουνῶν ἀπώλεσε τὸ κυριώτερον θέλγητρόν της. Οἱ φυγόδικοι θὰ τὴν ἀηδιάσωσιν ἐντελῶς, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἀντὶ τοῦ νὰ τοὺς διώκῃ, λάβῃ ριζικώτερα μέτρα. Ἄλλοτε ὑπῆρχεν ἐπὶ τέλους καὶ ἡ ἐλπὶς ὅτι μεταβολή τις ὑπουργικὴ ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν χαλάρωσιν τῆς καταδιώξεως ἢ καὶ ἀμνηστείαν, δι' ὅσους τοὐλάχιστον κατεδιώκοντο δι' ὀφειλὰς πρὸς τὸ δημόσιον. Ἀλλὰ τὰ ὑπουργεῖα ἀποκτοῦν ἤδη μονιμότητα ἐν Ἑλλάδι. Οἱ δυστυχεῖς φυγόδικοι εἶναι ἄξιοι λύπης!

Νομίζω ὅτι μόνος ἐγὼ ἐτίμησα σήμερον τὸ ξενοδοχεῖον, ὥστε ἀπολαμβάνω ἀμερίστους τὰς περιποιήσεις τοῦ ξενοδόχου μου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅτε ἐξάγεται ἡ σταφίς, ὑποθέτω ὅτι ἔχει πλειοτέραν ἐργασίαν. Τώρα τὰ ὀλίγα ἐντὸς τοῦ λιμέ-

Digitized by Google

νος ἱστιοφόρα κινοῦνται ἐλευθέρως περὶ τὴν ἄγκυράν των. Ἀπὸ τὸ παράθυρόν μου δύναμαι εὐκόλως ν' ἀριθμήσω τοὺς ἱστοὺς των ὑπὸ τὴν λάμψιν τῶν ἀστέρων. Ἡ προκυμαία εἶναι ἔρημος. Μόνον εἰς τὴν ὄπισθεν τοῦ ξενοδοχείου ὁδὸν ἀκούω τοὺς ἐργάτας εὐθυμοῦντας εἰς τὸ καπηλεῖον καὶ ᾄδοντας. Δὲν εἶναι δὲ ποσῶς δυσάρεστος ἡ μελῳδία τῶν ᾀσμάτων. Ἀφεύκτως, ἐκ Ζακυνθίων ἀποτελεῖται ὁ χορός.

Ἕπεται συνέχεια.

Δ. Βικελας

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ

Διήγημα.

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Κ'.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ κλαγγὴ τῶν ξιφῶν, ἡ βροντὴ τῶν καρυοφυλλίων ἠκούσθη ὄπισθεν τῶν ὀρέων, εἰς ἀπόστασιν πέντε ἢ ἓξ ὡρῶν πορείας ἀπὸ τῆς τοποθεσίας Ζυγουριᾶς, τοῦ στρατοπέδου τοῦ Χρήστου Μηλιόνη.

Δύο γυναῖκες ἐξελθοῦσαι λίαν πρωῒ ἐκ τῆς κώμης των, μετέβαινον εἰς τὴν πηγὴν ὅπως γεμίσωσιν ὕδατος τὰς στάμνους. Ἐξαίφνης ἐτρόμαξαν ἀκούσασαι εὐκρινῶς κρότον τουφεκισμῶν. Ὁ ἄνεμος ἔπνεε σφοδρῶς ἐκ τῶν ὀρέων, καὶ ἡ ἠχὼ τῶν πυροβολισμῶν ἐφέρετο ἐπὶ τῶν πτερύγων του.

Ἡ μία τῶν γυναικῶν τόσον κατεπλάγη, ὥστε ἔρριψε τὴν στάμνον της κατὰ τοῦ ἐδάφους, καὶ ἐστράφη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ χωρίον της. Ἡ ἄλλη τὴν ἐγκαρδίωσεν εἰποῦσα ὅτι ἀπὸ τὸ *μπουμπουνητὸ* φαίνεται ὁ πόλεμος νὰ εἶνε μακρυά, καὶ δὲν ἔπρεπε τόσον νὰ φοβῆται.

Καὶ βεβαίως ἐξ ἀρχῆς τολμηρὰ πρέπει νὰ ἦτο ἡ γυνὴ αὐτή, ἥτις εἶχε πείσει τὴν ἄλλην τὴν σύντροφόν της νὰ πορευθῶσιν πρὶν ἀνατείλῃ ὁ ὁ ἥλιος εἰς τὴν πηγήν. Ἀπὸ τεσσάρων ἢ πέντε μηνῶν φόβος εἶχε διαδοθῆ εἰς τὰ πεδινὰ χωρία, ὡς ἐκ τῆς ἐκστρατείας τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Ἡ προστάτις πτέρυξ τοῦ ἀνδρείου μαχητοῦ ἐξετείνετο εἰς ὅλας τὰς ὀρεινὰς κώμας, ὅπου καὶ ἄλλως δὲν ἦσαν δειλοὶ οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἡ σκιὰ αὐτῆς δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι τῶν πεδινωτέρων χωρίων.

Ὡς ἐκ τοῦ φόβου τούτου, ἐπῆλθεν ἀπραξία εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, ᾤχετο ἡ εὐκολία τῆς συναλλαγῆς, καὶ διὰ τοῦτο ὁ λαὸς ἐδυστύχει. Ἡ κατάστασις δὲ αὕτη ἔμελλε, κατὰ τὰ φαινόμενα, νὰ παραταθῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, διότι ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ συγκρουσθῇ πρὸς τοὺς κλέφτας. Ἀλλ' ὁ Χρῆστος Μηλιόνης, ἂν καὶ εἶχε καλὰ *ταμπούρια* εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν, δὲν ἠγάπα νὰ μένῃ κεκλεισμένος ἐκεῖ ἐπ' ἀόριστον χρόνον. Ὁσημέραι ἡ ἔνδεια τοῦ λαοῦ καθίστατο δεινοτέρα, καὶ αὐτοὶ οἱ κλέφται ἔμελλον πιθανῶς ν' ἀπορήσωσι τῶν ἐπιτηδείων.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἔπεισαν τὸν Χρῆστον Μηλιόνην νὰ κάμῃ ἔξοδον...

Πρωΐαν τινὰ τοῦ Μαΐου ἐπανῆλθον εἰς τὸ λημέρι τοῦ Χρήστου οἱ δύο *μονόμματοι*, οὓς εἶχε στείλει πρὸ δύο ἡμερῶν ἵνα κατασκοπεύσωσιν. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ Πετρίτης καὶ ὁ Ξυπνητήρας.

—Καὶ τί ἀγροικήσατε; τοὺς ἠρώτησεν ὁ ἀρχηγός.

—Τίποτα, καπετάνο, ὅλο καὶ ζαγάρια, ἀπήντησεν ὁ Πετρίτης. Κανένας τους δὲν εἶνε χαΐρικος.

—Τοὺς ζύγωσες καλά;

—Ὅλη 'μέρα τοὺς βίγλιζα. Κανένα χαλαλῆ ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶδα. Ὅλοι δουλάπια.

—Καὶ σύ, Ξυπνητήρα;

—Τὰ ἴδια, καπετάνο μου. Δὲν εἶνε γιὰ ντουφέκι αὐτοῦνοι.

—Ἄκουσες τὸ βρόντο τους:

—Τὸν ἄκουσα· ψοφίμικος κι' αὐτός. Κούφια ἔβαζε τὸ ντουφέκι. Τὴν μπαρούτη μὲ το φτερό.

—Καὶ τὰ κατατόπια τους, Πετρίτη;

—Τρεῖς ἀδρασκελιαίς. Τὰς ἐκθέσεις ταύτας τῶν κατασκόπων του δὲν περιέμενε βεβαίως ὁ Χρῆστος ὅπως ἀποφασίσῃ. Ἡ ἀπόφασις τῆς ἐξόδου ἀπὸ πολλοῦ εἶχε γείνει παρ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅμως καὶ τὰ τόσον αἴσια πορίσματα τῶν παρατηρήσεων τῶν δύο τούτων κλεφτῶν δὲν τὸν δυσηρέστησαν.

Ἀφ' ἑσπέρας ἔδωκε διαταγὴν νὰ εἶνε ἕτοιμοι πρὸς ὁδοιπορίαν οἱ ἄνδρες του ἅμα τῇ ἀνατολῇ τῆς ἑξαστέρου Πούλιας.

ΚΑ'.

Ὅτε οἱ κλέφται εἶχον φθάσει εἰς τὰ σύνορα τῶν Τούρκων, εἰς τόπον καλούμενον Λαγκόβα, μόλις εἶχεν ἀνατείλει ὁ ἑωθινὸς ἀστήρ. Ἡ δρόσος τῆς πρωΐας ἀπέσταζεν ἀπὸ τῶν φύλλων, καὶ ὁ ἀρχηγὸς ἔπεμψε πρὸς τοὺς Τούρκους πολέμου κήρυκα. Καὶ ὁ κήρυξ ἀπελθὼν πρὸς τοὺς Τούρκους εἶπε·—Μὲ στέλλει ὁ Μηλιόνης, θὰ πολεμήσωμεν. Καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας, ἀπήντησε·—Δέχομαι τὸν πόλεμον. Τὴν λέξιν ταύτην δὲν ἐξέφερεν ἀκεραίαν, ἡ ἡμίσεια ἔμεινεν εἰς τὸν λάρυγγα. Ἀκούσας τοῦτο ὁ Πάνος Μαυρομμάτης ὠχρίασε. Καὶ ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας ἠρώτησεν αὐτὸν τί ἐφρόνει.

Καὶ ἐκεῖνος δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ν' απαντήσῃ.

Καὶ ὁ γέρων Τοπτσῆς (οὕτως ὠνομάζετο ὁ κῆρυξ) ἐπέστρεψε πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην, ἀναπολῶν τὴν παλαιὰν νεότητά του, καὶ ζη-

Digitized by Google

λεύων τοὺς νεωτέρους. Διότι πάλαι ποτὲ ὁ Τοπτσῆς ἦτο πρωτοπαλλήκαρον τοῦ Γυφτάκη καὶ τοῦ Καλέμη, δύο περιβοήτων κλεφτῶν. Ἀλλ' ἤδη εἶχε γηράσει καὶ ἐξετέλει ἔργα κήρυκος. Τὴν πρωΐαν ἐκείνην ὁ γέρων Τοπτσῆς ἐνθυμηθεὶς τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἐστέναξε. Καὶ ἐπανελθὼν πρὸς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην ἀνήγγειλεν ὅτι δέχονται τὴν μάχην οἱ Τοῦρκοι.

Ἡ πρώτη ἀκτὶς τοῦ ἡλίου δὲν ἐπρόβαλεν ἀκόμη, καὶ ῥοδίνη ἐφαίνετο ἡ πρόδρομος τοῦ φαεινοῦ ἀστέρος ἀνταύγεια ἐπὶ τοῦ στερεώματος. Ὁ Χρῆστος Μηλιόνης διέταξε τοὺς ἄνδρας του νὰ ἐφορμήσωσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν.—Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ὁρμὴ τῶν ἐπιτιθεμένων. Αἱ πρῶται τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες ἐφώτισαν τὰς πρώτας τῶν ξιφῶν ἀνελκύσεις καὶ τὰ ἑωθινὰ τῶν ἀηδόνων ᾄσματα ἐσίγησαν βωβανθέντα ὑπὸ τῶν πρώτων τοῦ καρυοφυλλίου βροντῶν. Οἱ ῥύακες τοῦ αἵματος ἔρρευσαν παρὰ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ αἱ οἰμωγαὶ τῶν πιπτόντων ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν πνοῶν τοῦ ἀνέμου.

Ἡ πάλη μετ' ἀνεκφράστου ὁρμῆς ἀρχίσασα ἀμετάπτωτος ἐτηρήθη ἐπὶ δύο ὥρας. Οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἦσαν ἀκάματοι. Ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἡγεῖτο τῆς ἐφόδου, καὶ ἐπολέμει, ὡς συνείθιζε, μὲ διπλοῦν καρυοφύλλι, εἷς δὲ τῶν πιστοτέρων ἀκολούθων του ὄπισθέν του ἱστάμενος ἐγέμιζε τὸ ἓν καὶ παρελάμβανε τὸ ἄλλο, ἐκεῖνος δὲ τὸ ἐκένου καὶ τὸ ἐπέστρεφεν. Ὁ Σαΐτας ἐλύσσα, ἐφρύαττεν, ἔτριζε τοὺς ὀδόντας καὶ ἐπυροβόλει. Ὁ Πετρίτης ἐσκόπευε μετ' ἀπιστεύτου δεξιότητος καὶ δὲν ἔσπευδεν, ἀλλ' ἐκύτταζε νὰ ἴδῃ ἂν ἐπέτυχεν ἡ βολή του. Ὁ Πευκόρραχος εἶχε φυτευθῆ κατὰ τὴν συνήθειάν του ὄπισθεν βράχου, καὶ ἐπυροβόλει ἀδιακόπως. Καὶ αὐτὸς ὁ Τοπτσῆς ἀπέδειξεν ὅτι δὲν εἶχε γηράσει παραπολύ.—Οἱ μονόμματοι κλίνοντες τὸ ἓν γόνυ πρὸς τὴν γῆν, ἐσκόπευον, ἔβαλλον, ἐφόνευον. Ἡ θέσις, ἣν κατεῖχον οἱ ἐπὶ τοῦ λόφου Τοῦρκοι, προχείρως ὠχυρωμένη, δὲν ἦτο ἀρκούντως ἰσχυρά. Μετ' ὀλίγον ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας διέταξε τὴν ὑποχώρησιν. Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἦσαν πολλῷ πλείονες τῶν κλεφτῶν, ἀλλ' ὑπερεῖχον κατὰ τὴν θέσιν. Πολλοὶ αὐτῶν μεθ' ὅλην τὴν ἀγέρωχον διαβεβαίωσιν τῶν δύο κατασκόπων τοῦ Μηλιόνη ἔδειξαν μεγάλην ἀνδρείαν. Ἀλλ' ἐκεῖνο, καθ' ὃ ἀσυγκρίτως ὑπερεῖχον οἱ κλέφται, ἦτο ἡ περὶ τὸ σκοπεύειν δεξιότης. Σπανίως τις τῶν μονομμάτων ἠστόχει τοῦ σκοποῦ. Οἱ Τοῦρκοι ἔρριπτον ἴσως διπλασίας βολὰς ἢ ὅσας ἔρριπτον οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ τὰ βόλιά των δὲν εὕρισκον τὴν *κάκοψη σάρκα τοῦ κλέφτη*, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Βαλαωρίτου.

Ὀλίγον ἔτι καὶ ἡ θέσις τῶν Τούρκων ἔμελλε νὰ κυριευθῇ ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τῶν κλεφτῶν. Ἀλλὰ τότε ἀπροσδοκήτως ἐπῆλθεν ὑποτροπή τις θάρρους εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀμυνομένων, εἰς τὴν μίαν τοὐλάχιστον πτέρυγα αὐτῶν, ἧς ἡγεῖτο ὁ γνωστὸς ἡμῖν Γιουσοὺφ Ἰβραήμ. Ὁ Ἀλβανὸς οὗτος κατώρθωσε ν' ἀναρριπίσῃ τὸ θάρρος τῶν περὶ αὐτόν, καὶ οὗτοι γενναίως ἀντέσχον, οὐ μικρὰν ζημίαν προξενήσαντες εἰς τοὺς κλέφτας. Δυσχερὴς καὶ βραδεῖα, ὡς φαίνεται, ἦτο πάντοτε ἡ ἔκβασις τοῦ κλεφτοπολέμου. Ἐνόσῳ διήρκεσε τῆς ἀντιστάσεως ταύτης τὸ σθένος, πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων μαχητῶν ἔπεσον. Ἀλλὰ τότε ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἐφώναξε καὶ διέταξε κρατερὰν ἔφοδον. Οἱ κλέφται ἐφώρμησαν ἐκ τῶν προμαχώνων των, πανταχόθεν δὲ ὁρμήσαντες περιεκύκλωσαν τοὺς Τούρκους. Τότε ἐτράπησαν οὗτοι εἰς φυγήν. Ὁ Χρῆστος διέταξε νὰ τοὺς καταδιώξωσι· τὸ τουρκικὸν στράτευμα ἐσκορπίσθη εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους...

Ὅτε ἀνεπαύθησαν μικρὸν οἱ καταπεπονημένοι ἄνδρες, ὁ Μηλιόνης διέταξε νὰ *μετρηθῶσι*. Δεκαεννέα ἔλειπον. Τραυματίαι ἦσαν ἄλλοι τόσοι περίπου. Ἐκ τῶν ἐγκρίτων κλεφτῶν ἔπεσον ὁ Σαΐτας, ὁ Ξυπνητῆρας, ὁ Πετρίτης καὶ ὁ Γκαβόχηνας. Ὁ δὲ γηραιὸς Τοπτσῆς ἔκειτο δεινῶς τετραυματισμένος.

Τὰς ἀπωλείας τοῦ ἐχθροῦ ὑπελόγιζεν ὁ Μηλιόνης εἰς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ κατὰ προσέγγισιν ἀριθμοῦ των, ἤτοι εἰς ἑξήκοντα. Τοῦρκοι νεκροὶ εὑρέθησαν εἰς τὰ πέριξ κείμενοι περὶ τοὺς πεντήκοντα καὶ τούτων οἱ πλεῖστοι ἔκειντο ἐπίστομα, ὡς νὰ ἤθελον ν' ἀπευθύνωσι πρὸς τὸν Ἀλλὰχ τὸ τελευταῖον *ναμάζι*. Εὐτυχῶς οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν κλεφτῶν εὑρέθησαν ὅλοι ἀκέραιοι, καὶ οὐδενὸς τὴν κεφαλὴν εἶχον προφθάσει ν' ἀποκόψωσιν οἱ Τοῦρκοι. Ἐὰν τοιοῦτό τι συνέβαινεν, ὁ Μηλιόνης ἦτο ἕτοιμος νὰ διατάξῃ δευτέραν καταδίωξιν, ὅπως ἀποσπάσῃ τὰς κεφαλὰς τῶν συντρόφων του ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἐχθροῦ, σώζων αὐτὰς ἀπὸ τῆς ὕβρεως. Ἀκολούθως οἱ κλέφται ἐκήδευσαν τοὺς νεκροὺς των μετὰ πάσης τιμῆς, καὶ δώδεκα τελευταῖοι πυροβολισμοὶ ἀντήχησαν εἰς τὰ ὄρη πρὸς τιμὴν τῶν πεσόντων.

ΚΒ'.

Ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἐξέφερε φοβερὰν κραυγὴν μανίας καὶ ἀγανακτήσεως.

— Ὁ θεὸς κ' ἡ γῆ δὲν τὸ βαστᾷ, ἀνέκραξεν· ἐμένα, ἐμένα τὸν ἀδελφοποιτό σου; ....

Ὁ Τοῦρκος ἔμεινεν ἄφωνος, καὶ δὲν ἤξευρε πῶς νὰ δικαιολογηθῇ.

Ὁ Χρῆστος δὲν κατεδέχθη, νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ περισσότερον, ἀλλὰ τῷ εἶπεν.

— Ἐμπρὸς τὰ ντουφέκια.

— Εἶμαι ἕτοιμος, ἀπήντησεν ὁ ἄλλος.

Ἦτο ὁ Τοῦρκος Σουλεϊμάνης, ὃν εἴχομεν λάβει ἀφορμὴν νὰ ἐπαινέσωμεν εἰς τὰς σελίδας τῆς διηγήσεως ταύτης. Ἀλλὰ τὰ ὅρια τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας εἶνε τοσοῦτον δυσδιάκριτα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὥστε οἱ νεώτεροι ἐκ τῶν φιλοσοφούντων εἶχον δίκαιον ν' ἀνακηρύξωσιν ὡς ὅλως

Digitized by Google

ἀνωφελῆ καὶ αὐτὴν τὴν ψυχολογίαν κατόπιν τῆς μεταφυσικῆς. Ὁ Σουλεϊμάνης ἦτο ἀπὸ παλαιοῦ χρόνου πιστὸς φίλος τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Ἠδύνατο οὗτος νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ τὰ πάντα καὶ αὐτὴν τὴν τιμήν του, τόσην ἐμπιστοσύνην εἶχεν εἰς τὸν Τοῦρκον ἐκεῖνον. Ὁ Χρῆστος εἶχε πείσει ἀγράμματόν τινα ἱερέα νὰ τοὺς περάσῃ διὰ τῆς ἁγίας ζώνης, ἤτοι ν' ἀναγνώσῃ ἐπ' αὐτῶν τὰς εὐχὰς τῆς ἀδελφοποιΐας. Ἔλεγόν τινες ὅτι ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς ποτὲ δὲν ἠδύνατο νὰ πεισθῇ ἂν δὲν τὸν ἠπείλει ὁ Χρῆστος Μηλιόνης. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τοιοῦτον παράδειγμα ἀδελφοποιΐας μετ' ἀλλοθρήσκου ἦτο ἀνήκουστον ἴσως εἰς τὰ χρονικά. Ξενίαι καὶ φιλίας δεσμοὶ ἦσαν συχνότατοι μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τουρκαλβανῶν. Ἀλλ' ἡ μετ' αὐτῶν ἀδελφοποιΐα ἐνομίζετο ἀνόσιον. Οἱ δογματικοὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀπεκήρυττον καὶ κατεδίκαζον τὸ ἔθιμον τοῦτο καθόλου, καὶ μεταξὺ χριστιανῶν. *Ἡ θέσις*, ἔλεγον εὐστόχως οἱ οὕτω συλλογιζόμενοι, *ἡ θέσις μιμεῖται τὴν φύσιν. Ἡ δὲ φύσις δὲν παράγει ἀδελφούς, ἀλλ' υἱούς. Οἱ γονεῖς σας δύνανται νὰ σᾶς προσποιήσωσιν ἀδελφοὺς διὰ γεννήσεως ἢ δι' υἱοθεσίας. Σεῖς αὐτοὶ ὅμως ἀδελφοὺς δὲν δύνασθε νὰ πλάσητε.*

Ἐντούτοις ὁ Χρῆστος Μηλιόνης δὲν εἶχε λάβει ἀφορμὴν νὰ μεταμεληθῇ διὰ τὴν μετὰ τοῦ Σουλεϊμάνη ἀδελφοποιΐαν. Ὁ Τοῦρκος οὗτος ἦτο πιστὸς καὶ ἔνθερμος φίλος. Ἀλλὰ φεῦ! Δὲν ἦτο καὶ χρημάτων κρείττων, ὡς ἀπεδείχθη ὕστερον.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὁ Μουχτὰρ Κλεισούρας ἔμελλε νὰ περιφέρηται πρὸς φανταστικὴν καταδίωξιν τοῦ Χρήστου Μηλιόνη. Εἶχεν ἀναβῆ δὶς ἤδη ὅλους τοὺς λόφους τῆς Ἀκαρνανίας, εἶχε διαβῆ δὶς ὅλας τὰς κοιλάδας αὐτῆς. Καὶ μόνον εἰς τὴν θέσιν Ζυγουριὰν δὲν εἶχέ ποτε πλησιάσει. Ἡ μονοτονία αὕτη τῆς καταδιώξεως ἐπ' ὀλίγον μόνον διεκόπη, διὰ τῆς ἀπροόπτου ἐπιθέσεως αὐτοῦ τοῦ Μηλιόνη, ἣν διηγήθημεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι βαρέως φέροντες ὅσην ἔπαθον φθοράν, ἦσαν ἀπαρηγόρητοι, καὶ ἐγόγγυζον κατὰ τῶν αἰωνίων ἀναβολῶν τοῦ Κλεισούρα. Τότε οἱ συνετώτεροι τῶν ἀγάδων τῆς Ἀκαρνανίας, οἵτινες ἦσαν, ὡς πάντοτε συμβαίνει, οἱ πλουσιώτεροι, ἔστησαν συμβούλια... ἔλυσαν τὰ βαλάντια. Εὑρέθη δὲ καὶ ἄνθρωπος ἐπιτήδειος εἰς τὰς διαπραγματεύσεις, ὅστις ἔπεισε τὸν Σουλεϊμάνην, αὐτὸν τὸν πιστὸν φίλον τοῦ Χρήστου Μηλιόνη, ν' ἀπέλθῃ πρὸς τὸν κλέφτην ὡς ἀπεσταλμένος, ἀπόρρητον ἔχων ἐντολὴν νὰ τὸν δολοφονήσῃ.

Ὁ ἀπονήρευτος κλέφτης ὑπεδέχθη τὸν Τοῦρκον μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας. Ἤνοιξε πρὸς αὐτὸν τὴν καρδίαν του, ἐξέτεινεν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὴν σκηνήν του, παρέθηκεν αὐτῷ τὴν λιτὴν τράπεζάν του, διέταξε τὸν Τσιντζούραν, τὸν ἀοιδόν, νὰ τραγῳδήσῃ ὅλα τὰ ᾄσματα ὅσα εἶξευρε, πλὴν τῶν ἡρωϊκῶν. Ἡ *πλόσκα* ἐτελείωσε δώδεκα κύκλους περὶ τοὺς συνδαιτυμόνας, ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα μεταβαίνουσα, ὁ ξενιζόμενος ηὐθύμησεν, ἐφαιδρύνθη, κατενύγη, ἐσκυθρώπασε.

— Τί ἔχεις, Σουλεϊμάνη; τὸν ἐρωτᾷ ὁ Χρῆστος· τί ἔπαθες, *βλάμη;*

— Τίποτε, *βλάμη μου*, ἀπήντησεν ὁ Ἀλβανός, κἄτι θυμήθηκα.

— Πιέ, νὰ τὸ ξεχάσῃς, εἶπεν ὁ Χρῆστος. Ὁ Σουλεϊμάνης ὑπήκουσεν, ἀλλ' ἡ ὁμίχλη τῆς κατηφείας δὲν παρῆλθεν ἀπὸ τῆς μορφῆς του.

Ὁ Χρῆστος δὲν τὸν ἠρώτησε τὸ δεύτερον, ἀλλ' εἷς τῶν δαιτυμόνων, ὁ γέρων Τοπτσῆς, ὅστις πρὸ ὀλίγου ἐθεραπεύθη ἐκ τῶν τραυμάτων του (εἶχον παρέλθει δύο σχεδὸν μῆνες ἀπὸ τῆς ἐν Λαγκόβῃ συμπλοκῆς) εἶχε συλλάβει ὑπονοίας, καὶ κατώπτευε τὸν Τοῦρκον διὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ὀφθαλμῶν.

— Κἄτι ἤθελα νὰ τοῦ πῶ τώρα, ἐψιθύριζε καθ' ἑαυτόν, ἀλλὰ θὰ μὲ πῇ κουτόν.

— Τί μουρμουρίζεις, γέρο Τοπτσῆ; εἶπεν ὁ Χρῆστος.

— Τίποτα, καπετάνο, ἀπήντησεν ὁ γέρων.

Καὶ συσταλεὶς εἰς μίαν κόγχην ὁ γέρων Τοπτσῆς, ἀπεφάσισε νὰ μὴ σκέπτηται πλέον τίποτε. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην θαυμασίως συνέτεινεν ἡ *πλόσκα*, ἥτις εὑρίσκετο εἰς τὸν δέκατον καὶ τρίτον γῦρον της.

Μόνοι ἐκ τῶν συνδαιτυμόνων δὲν ἔπινον ὁ Χρῆστος Μηλιόνης καί τινες ἄλλοι τῶν κλεφτῶν τηροῦντες τὴν περὶ νηφαλιότητος σεπτὴν εἰς τὰς τάξεις των ῥήτραν. Ἡ ἀρχαία τῶν κλεφτῶν πεῖρα ἐδίδασκεν αὐτοὺς ὅτι, ὁσάκις κλέφτης ἔπαθέ τι κακόν, ἔπαθε τοῦτο κατόπιν ἀμέτρου οἰνοποσίας, ἢ ἕνεκα ἄλλης ἁμαρτίας. Ἐντούτοις καὶ αὐτὸς ὁ Σουλεϊμάνης, ὅσον καὶ ἂν ἠλευθερίαζε περὶ τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κορανίου, δὲν ἦτο ὅμως ἄλλοτε ἀκρατὴς οἰνοπότης, ὅσον ὁ Χρῆστος Μηλιόνης εἶξευρεν. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι σήμερον κἄτι ἐνθυμεῖτο, εἶπε.

Κἄτι ἐνθυμεῖτο τῷ ὄντι. Ἐνθυμεῖτο τὸ πλῆρες χρυσίου βαλάντιον δι' οὗ εἶχε διαφθαρῇ παρὰ τῶν ὁμοθρήσκων του, ὑποσχεθεὶς νὰ φονεύσῃ τὸν φίλον του Χρῆστον Μηλιόνην.

Μικρὸν ἀκόμη καὶ ὁ Σουλεϊμάνης τοσοῦτον εἶχε σκοτισθῇ ὑπὸ τοῦ οἴνου, ὥστε ἤρχισε νὰ κλαίῃ μὲ ἀληθῆ δάκρυα.

— Τί ἔχεις, βλάμη; τῷ λέγει πάλιν ὁ Χρῆστος.

— Σήκω, πᾶμε νὰ σοῦ πῶ, ἀπήντησεν ὁ Ἀλβανός.

Καὶ ἐπορεύθησαν κατὰ μόνας ἀμφότεροι. Ἐκεῖ ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἔμελλε ν' ἀκούσῃ τὴν ἀλλόκοτον ἐκείνην ἐξομολόγησιν, ἣν οὐδ' εἶχε φαντασθῇ ποτὲ εἰς τὴν ζωήν του. Ὁ Σουλεϊμάνης τῷ ὡμολόγησεν ὅτι ἦτο *βαλμένος νὰ τὸν σκοτώσῃ.*

Digitized by Google

Τότε ὁ Χρῆστος Μηλιόνης ἐξέπεμψε τὴν μανιώδη ἐκείνην κραυγήν:

— Ὁ Θεὸς καὶ ἡ γῆ δὲν τὸ βαστᾷ! Ἐμένα, τὸν ἀδερφοποιτό σου!

ΚΓ'.

Καὶ τὸ πρῶτον κίνημα αὐτοῦ ὑπῆρξε ν' ἁρπάσῃ τὸ τουφέκιον. Ἐντούτοις ὁ Σουλεϊμάνης ἔπεσεν εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ τὸν ἱκέτευεν...

Οἱ κλέφται ἰδόντες ἐκ τοῦ ἀπέναντι, ἔσπευσαν νὰ ἔλθωσι πρὸς τούτους. Καὶ οὐδεὶς ἐπρόφερε λέξιν, τὰ διασταυρούμενα βλέμματα μόνον ἠρώτων τί συνέβαινεν.

Δὲν ἐτόλμησαν νὰ πλησιάσωσι πολὺ πρὸς τὸ τὸ σύμπλεγμα, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἀρχηγόν των. Μίαν λέξιν ἤκουσαν μόνον, ἣν ἐπρόφερε μεγαλοφώνως ὁ Χρῆστος Μηλιόνης.

—Φεῦγα! Τί κάθεσαι;

Ἀλλ' ὁ Σουλεϊμάνης ἐπέμενεν, ὡμίλει σιγά, καὶ καθικέτευε τὸν Χρῆστον. Αἱ λέξεις δὲν ἠκούοντο, ἀλλ' ἐάν τις τῶν παρόντων εἰς τὴν σκηνὴν ἐγίνωσκε τί εἶχε συμβῆ, καὶ ἔβλεπε τὴν ἔκφρασιν ταύτην τοῦ προσώπου του, θὰ ἠδύνατο ὡς ἔγγιστα νὰ ἑρμηνεύσῃ οὕτω τὰ λεγόμενα. «Πῶς νὰ γυρίσω εἰς ἐκείνους ποῦ μ' ἔστειλαν; Ποῦ νὰ πάγω νὰ ζήσω; Σκότωσέ με καλλίτερα. Ἢ προσκύνησε μὲ τὸ καλόν, ἢ σκότωσέ με.»

— Ἐγώ! ἐγὼ νὰ προσκυνήσω! ἀπήντησεν ὁ Χρῆστος Μηλιόνης. Εγὼ νὰ προσκυνήσω τοὺς Τούρκους;

— Θὰ σὲ κάμουν δερβέναγα, ἀπήντα ὁ Σουλεϊμάνης. Θὰ σὲ κάμουν πρῶτον καπετάνο εἰς ὅλα τὰ χωριά.

—Νὰ μὴν τὸ ξαναπῇς αὐτό, ἀνέκραξεν ἀγρίως ὁ Χρῆστος, εἰ δὲ μή, σ' ἔφαγα...

Καὶ ἀπωθήσας ἀπὸ τοῦ στήθους του τὸν Σουλεϊμάνην, ἐχώρησεν ὀπίσω δύο βήματα, καὶ ἐφαίνετο ἕτοιμος νὰ ὁρμήσῃ κατ' αὐτοῦ.

— Εἶσαι προδότης! ἔκραξε πρὸς αὐτόν.

— Ἐχάθηκα, ἐψιθύρισεν ὁ Σουλεϊμάνης, συνάπτων τὰς χεῖρας.

— Μὴ φοβᾶσαι, εἶπεν ὁ Χρῆστος, δὲν θὰ σὲ χαλάσω *ἀποχεριοῦ*, ὅπως σοῦ ἔπρεπε· μαζύ σου θὰ χτυπηθῶ. Φέρτε τὰ καρυοφύλλια 'δῶ, ἔκραξε πρὸς τοὺς κλέφτας.

Ἐκεῖνοι ὑπήκουσαν, ἀλλὰ δύο ἢ τρεῖς ἐξ αὐτῶν παρουσιάσθησαν πρόθυμοι νὰ μονομαχήσωσιν ἀντὶ τοῦ ἀρχηγοῦ πρὸς τὸν Σουλεϊμάνην.

Τοιαύτην προσφορὰν δὲν ἠδύνατο ὁ ἀρχηγὸς νὰ δεχθῇ. Τοὐναντίον εἶχεν ἀπόφασιν αὐτὸς νὰ μονομαχήσῃ. Ἀλλ' ὁ Σουλεϊμάνης ὅστις ὡς ἐκ τῶν συμβάντων τούτων, εἶχεν ἀνανήψει ἐκ τῆς μέθης ἤδη, ἐτόλμησε νὰ προτείνῃ μίαν ἀντίρρησιν.

— Ἀφοῦ βρίσκομαι στὰ χέριά σου, εἶπε, ποιὸς μοῦ ἀποκρίνεται πῶς θὰ μὲ ἀφήσουν νὰ φύγω οἱ σύντροφοί σου, ἂν τύχῃ καὶ σὲ σκοτώσω;

Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐφάνη εὔλογος εἰς τὸν Χρῆστον Μηλιόνην. Προσκαλέσας τοὺς προκρίτους τῶν κλεφτῶν του εἶπεν αὐτοῖς:

— Ἐλᾶτε, παιδιά, ν' ἀμόσετε 'στὸ σπαθὶ καὶ 'στὸ σταυρό, νὰ τὸν ἀφήσετε νὰ φύγῃ, ἂν μὲ σκοτώσῃ.

Οἱ κλέφται ἐθεώρησαν ἀλλήλους ἀπορηματικῶς. Οὐδεὶς ἦτο πρόθυμος νὰ κάμῃ τὴν ἀρχήν. Οὐδεὶς ἐκινήθη.

Ὁ Χρῆστος Μηλιόνης τοὺς ἐπέπληξε.

— Κανένας σας δὲν κρένει; βοῦβα σᾶς ἔπιασε!

Τέλος ὁ Τοπτσῆς, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Πευκόρραχος, διεμαρτυρήθησαν.

— Ἐγὼ δὲν ἀμόνω.

— Μήτ' ἐγώ.

— Ὄντας σκοτωθῇς ἐσύ, καπετάνο, εἶπεν εὐστόχως ὁ γηραλέος Τοπτσῆς, κανένα κουμμάντο δὲν θἄχουμε, καὶ τότες ποιὸς θὰ ἐμποδίσῃ τὰ παλληκάρια;...

— Ἀφίνω ἐσένα καὶ τὸν Πευκόρραχον 'στὸ *ποδάρι μου*, ἐπέμεινεν ὁ Χρῆστος· οἱ δύο σας πρέπει νὰ μοῦ ὑποσχεθῆτε ὅτι δὲν θὰ ἀφήσετε νὰ τὸν βαρέσουν.

Οἱ δύο κλέφται συνεκινήθησαν καὶ ἵσταντο διστάζοντες.

— Καὶ ἂν ἐσεῖς δὲν φανῆτε ἄξιοι, προσέθηκεν ὁ Μηλιόνης, ἀφήνω 'στοὺς Τσεκουραίους κατάρα νὰ σᾶς πάρουν τὸ καπετανᾶτο, καὶ νὰ σᾶς πολεμήσουν, ἂν δὲν φυλάξετε τὴν διαθήκη μου.

Τότε ὁ Τοπτσῆς καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Πευκόρραχος, κατηφεῖς καὶ τεθλιμμένοι, ἔτειναν τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ξίφους, καὶ ὤμοσαν ν' ἀφήσωσιν τὸν Σουλεϊμάνην ἐλεύθερον, ἂν ἐφόνευε τὸν προσφιλῆ ἀρχηγόν των.

. . . .

ΚΔ'

Εἰς τὸ χωρίον Πευκάκια, ὅπου εἶχε καταφύγει ἡ Βάσω, ἀπῆλθεν ὁ Νῖκος τὴν ἐπαύριον, καὶ διηγήθη μετὰ δακρύων τὸ σπαραξικάρδιον τέλος τῆς ἱστορίας ταύτης. Ὁ ἡρωϊκὸς πρόμαχος τῆς Ἀκαρνανίας δὲν ἦτο πλέον μεταξὺ τῶν ζώντων.

Ἀλλὰ καλλίτερον παντὸς ἄλλου διηγοῦνται τὴν ἔκβασιν τῆς πάλης οἱ δύο στίχοι τοῦ ἡρωϊκοῦ ᾄσματος:

Μὲ τὸ τουφέκι τρέξανε, ἕνας νὰ φάῃ τὸν ἄλλο·
φωτιὰν ἐδῶκαν στὴ φωτιὰ πέφτουν κ' οἱ δυὸ στὸν [τόπο.

Καὶ οὕτως ὅ,τε προδότης τῆς φιλίας καὶ ὁ απαράμιλλος μαχητὴς τῶν ὀρέων ἔσχον κοινὸν τὸν πότμον, καὶ ἔβρεξαν διὰ τοῦ αἵματός των τὸ αὐτὸ ἔδαφος.

. . . .

Σκοτεινήν τινα νύκτα τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Κώστας μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων του, ὁ

Digitized by Google

Νῖκος καὶ ἡ Βάσω, μὴ βλέποντες ἑαυτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ, κατώρθωσαν νὰ φύγωσι καὶ διεπεραιώθησαν εἰς Λευκάδα. Ὅπως συγχωρήσῃ ὁ Κώστας τὸ ἁμάρτημα, ἢ μᾶλλον τὸ ἀτύχημα, τῆς θυγατρός του, ἐδέησε νὰ μεταβιβασθῶσι πρὸς αὐτὸν αἱ ὕσταται παραγγελίαι τοῦ Χρήστου Μηλιόνη, δι' ὧν ἐγίνετο ἐγγυητὴς ὑπὲρ τῆς ἀναδεκτῆς του. Ὁ δὲ Νῖκος οὐδεμιᾶς παρακελεύσεως ἀνάγκην εἶχεν ἵνα συγχωρήσῃ. Μετὰ ἓξ μῆνας λήξαντος τοῦ πένθους, ὅπερ ἔφερεν ἡ νεᾶνις διὰ τὸν νοννόν της, ἐτελέσθη ἐν Λευκάδι ὁ γάμος.

Τὴν αὐτὴν συγκατάβασιν ὅμως δὲν ἔδειξε καὶ ὁ ἀπαγωγεὺς τῆς Βάσως πρὸς τὴν μαύρην, τὴν δύσμοιρον Φατμάν. Χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τί ἔπταιε, κατεβιβάσθη ζῶσα εἰς βαθὺ φρέαρ, καὶ ἐκεῖ εὗρε σκληρὸν τὸν θάνατον· μετ' ὀλίγον χρόνον καὶ αὐτὸς ὁ Χαλὴλ ἀγᾶς ἐδολοφονήθη ὑφ' ἑνὸς τῶν ὁμοθρήσκων του.

Ἐκ τῶν συντρόφων τοῦ Μηλιόνη, οἱ πλεῖστοι ἠκολούθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του τοὺς Τσεκουραίους, καὶ διέπρεψαν εἰς πολλὰς συμπλοκάς. Ὁ γέρων Τοπτσῆς ἑκὼν παρῃτήθη τὴν ἀρχηγίαν, ὁμοίως καὶ ὁ Πευκόρραχος, ἐκεῖνος μὲν ὡς λίαν πρεσβύτης, οὗτος δὲ ὡς ἄγαν δυσκίνητος.

Περὶ τοῦ Καμπόσου οὐδὲ λέξις ποτὲ ἠκούσθη, οὐδ' ἔμαθέ τις τί ἀπέγεινε.

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Η ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1836

Συνέχεια· ἴδε προηγούμ. φύλλον.

Πλὴν τοῦ Ἀνδρέου Μουστοξύδου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Ἀσωπίου, τῶν κορυφαίων τῆς Κερκύρας φιλολόγων, ἐγνώρισα καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ἀκαδημειακῶν πολιτῶν. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐνταῦθα σπουδαζόντων ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἰόνιον πολιτείαν,οἱ δὲ λοιποὶ ὀλίγοι κατάγονται ἐκ τῶν γειτονικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλείου, καὶ οὗτοι θεωροῦσι τὴν ἐν Κερκύρᾳ ἀκαδήμειαν οὐχὶ ὡς τι αὐταρκες καὶ τέλειον διδακτήριον, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς πρόδρομον διὰ τὰ πανεπιστήμια τῆς Γερμανίας ἢ πρὸς διαμονὴν ἐν Παρισίοις. Καὶ ἐν μὲν προτέροις χρόνοις οἱ ἐξ Ἑλλάδος φιλεπιστήμονες μετέβαινον ἐντεῦθεν εἰς τὰ ἰταλικὰ πανεπιστήμια, εἰς Πάδουαν καὶ Πίσαν, ἀλλὰ τώρα ἡ φήμη τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης ἐταπείνωσε λίαν τὴν περὶ τῶν Ἰταλῶν ἰδέαν. Ἀλλ' οἱ Ἑπτανήσιοι δὲν διαπνέονται ὑπεράγαν ὑπὸ τοῦ πρὸς τὸν βορρᾶν πόθου τούτου, ἀρκοῦνται δὲ διακούοντες ἐν Κερκύρᾳ τὰ ἐν τῷ προγράμματι περιλαμβανόμενα μαθήματα, ὅπως κατόπιν διαβιώσωσιν ἐν τῇ πατρίῳ νήσῳ ὡς ὑπάλληλοι, δικηγόροι ἢ ἰατροί. Ἐν αὐτοῖς εὗρον πολλοὺς μετ' ἀγάπης διατρίβοντας περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν τῶν Ἄγγλων προστατῶν, λαλοῦντας εὐχερέστατα τὴν ἀγγλικὴν καὶ ἔχοντας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτῶν τὸν Σαικσπεῖρον, Βύρωνα, Βάλτερσκοττ, Σέλλεϋ, καὶ ἄλλους ἄνδρας τοῦ βρεττανικοῦ Παρνασσοῦ.

**

Σὺν τοῖς ἄλλοις ἐγνώρισα Κεφαλλῆνά τινα, προσηνῆ νεανίαν μεταβάντα ἐν τρυφερᾷ ἡλικίᾳ εἰς Ἀγγλίαν καὶ αὐτόθι ἀνατραφέντα, ἀλλ' ὅμως οὐδαμῶς ἐκ τούτου ἀποβαλόντα τὴν πρὸς τὴν γενέτειραν ἀφοσίωσιν. Μετὰ τούτου εἶχον συμφωνήσει νὰ διατρέξωμεν ἔφιπποι τὴν νῆσον· ἐφ' ᾧ ἐξήλθομεν φαιδρὰν τινα ἐαρινὴν πρωΐαν διὰ τῆς βασιλείου πύλης (Porta reale) ὅπως ἀναζητήσωμεν ἵππους. Ἔκειτο δ' ἐκεῖ οὐ μακρὰν ἐν τῷ βάθει κήπου καλύβη, εἰδυλλιακῶς μικρὰ καὶ γραφικῶς ἑτοιμόρροπος, ὑπὲρ ἣν ἐρασμίως συνεκάμπτοντο δύο ὑψηλαὶ καστανέαι, ἐλαφρῶς σειόμεναι ὑπὸ δροσερῶν ζεφύρων. Ὕπερθεν δὲ τῆς βρυοσκεποῦς στέγης, ἐφ' ἧς ἐκυμαίνοντο ποῦ καὶ ποῦ ἄνθη περικαλλῆ, ἐξηπλοῦτο κισσὸς εὐθαλὴς ποικίλα διαγράφων σχημάτια καὶ διὰ μὲν τῆς ἑτέρας τῶν μυριοδακτύλων αὐτοῦ χειρῶν δραττόμενος τῶν ὑποσκίων κλάδων, διὰ δὲ τῆς κρεμαννυμένης κάτω τῆς ἐσχατιᾶς τῆς στέγης ἀπτόμενος ἀτημελήτως τῶν ἀπὸ τῆς γῆς φυομένων λειρίων. Τὸ πᾶν ἐχλόαζε καὶ ἔθαλλε περὶ τὸν οἰκίσκον. Ὄπισθεν λοχμώδους αἱμασιᾶς κιναρῶν ἡπλοῦντο κράμβαι θαλεραί· ἐδῶ μὲν ἔθαλλον νεαροὶ θρίδακες, ἐκεῖ δ' ἀπήστραπτε πολυποίκιλος τάπης ἀνθέων καλλιχρόων, ἔνθα δὲ ἡ σκαπάνη δὲν ἔχει ἐργασθῆ, ἐφύοντο μύρτοι καὶ ῥοδαῖ καὶ ῥοιαί, ὑφ' ἃς ἐκρύπτοντο ἄνθη χαμαικεράσων· πέραν δ' ἀτάκτως ἐβλάστανον αἱ ἐλαῖαι μεσταὶ ὡρίμων μελανῶν καρπῶν, διὰ δὲ τοῦ κήπου παντὸς ἔπνεεν ἠρεμαῖος ψίθυρος πράων ἀνέμων καὶ ἤχει φαιδρὸν κελάδημα τῶν πτηνῶν. Ἔστημεν ἐκεῖ μακρὸν καὶ ἐθεώμεθα, εὐφραινόμενοι ὁτὲ μὲν ἐπὶ τῇ θέᾳ ἄνθους τινός, ὁτὲ δ' ἐπὶ δένδρῳ, ἕως τέλος ἔφθασε πρὸς ἡμᾶς διὰ φυλλοσκεποῦς διαδρόμου ῥαδινὴ κόρη, φέρουσα ἐπὶ κεφαλῆς ἀρχαιοπρεπῆ ὑδρίαν οἵαν ἔφερον ἤδη αἱ γυναῖκες τῶν Φαιάκων. Μαθοῦσα δὲ τί ἐζητοῦμεν ἔθηκε κατὰ γῆς τὴν ὑδρίαν μειδιῶσα καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ οἰκίσκου δύο εὔσωμα ἱππάρια, κτήνη οὕτω κομψὰ ὥστε οὐδεὶς ἤθελε φαντασθῆ νὰ τὰ ζητήσῃ ὄπισθεν τῶν διερρωγότων τοίχων τῆς πτωχικῆς ἐκείνης καλύβης. Ἔπειτα δ' ἐκόμισε εὐσταλῆ ἀγγλικὰ ἐφίππια παρέχοντα ἀνάπαυσιν, ἣν εἶχον κατ' ἀνάγκην λησμονήσει ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα τὸ ἐφίππιον εὑρίσκεται ἐν ἀχρηστίᾳ, τοῦ ἱππέως ἑδραζομένου ἐπὶ ἐνοχλητικῶν τουρκικῶν σαγμάτων. Ἐπιβάντες δὲ τῶν ἵππων καὶ πλήξαντες αὐτοὺς ἐκινήσαμεν αὐτοὺς εἰς ταχὺν τριποδισμόν.

Ἀπὸ τῶν πυλῶν τῆς Κερκύρας ἄγουσι πρὸς ἁπάσας τὰς διευθύνσεις τῆς νήσου αἱ ἄρισται τῶν ὁδῶν, κατὰ τὴν γνώμην τῶν νησιωτῶν τὸ πο-

Digitized by Google

λυτιμότατον τῶν ἀγαθῶν ὅσα ὀφείλουσιν εἰς τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν. Ἐξελέξαμεν κατὰ πρῶτον τὴν ἄγουσαν πρὸς μικρὰν μονήν, κειμένην παρὰ τὴν ὁδὸν οὐ μικρὰν τῆς πόλεως, ἐν ᾗ κεῖται ἡ κόνις τοῦ κυβερνήτου Καποδιστρίου, ἣν οἱ συγγενεῖς του μετεκόμισαν ἐκ Ναυπλίας. Ἀκούσας τοῦ κτύπου ἡμῶν ἠνέῳξε τὴν θύραν μοναχός τις, καὶ εἰσήλθομεν εἰς στενὴν αὐλήν, περιστοιχιζομένην ὑπὸ τοίχων καταρρεόντων καὶ σκιαζομένην ὑπ' ὀλίγων πυκνοφύλων δένδρων. Μικρὸν ἐκκλησίδιον πρόσκειται τῷ ἠρέμῳ τούτῳ χώρῳ, ὀλίγον τι μόνον φωτιζόμενον, ψυχρόν, καλοῦν εἰς προσευχήν. Ὄπισθεν δὲ τοῦ ἁγίου βήματος ἐν φωτεινοτέρῳ παρεκκλησίῳ κεῖται ὁ τάφος ὃν ἐζητοῦμεν, παρ' αὐτῷ δ' ἄλλος κρύπτων τὰ ὀστᾶ ἑτέρου πρότερον θανόντος μέλους τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ὁ τοῦ κυβερνήτου ἀποτελεῖται ἐκ λίθου ἁπλοῦ, λευκοῦ, ὀρθίου, ἐφ' οὗ εἶνε ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομά του.

Ἐξηκολουθήσαμεν τὴν ἱππηλασίαν. Συναντῶμεν πολλοὺς χωρικούς, ἄνδρας ἡλιοκαεῖς, λιποσάρκους, μετρίους τὸ ἀνάστημα, κομίζοντας εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ τῶν ὄνων αὐτῶν ἐν ἀσκοῖς τραγείοις ἔλαιον ὑπ' αὐτῶν ἐκπιεσθέν. Ἐφ' ὅσον δ' ἀπεμακρυνόμεθα ἀπὸ τῆς πόλεως, τόσῳ σπανιώτεροι ἐγίνοντο οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τόσῳ ὡραιοτέρα ἡ χώρα.

Κατηυθύνθημεν δὲ τὴν πρὸς τὰ ὄρη καὶ εὑρέθημεν μετ' οὐ πολὺ ἐπ' ἀνωφερείας, καὶ δὴ ἐπὶ λεωφόρου ἑνούσης τὴν πρωτεύουσαν μετὰ τῶν χωρίων τῆς δυτικῆς ἀκτῆς καὶ ἀγούσης διὰ τῶν ὀρέων ἅτινα διασχίζουσι τὴν νῆσον κατὰ μῆκος. Ἡ ὁδὸς ἀνήρχετο ὀφιοειδὴς διὰ πολλῶν στροφῶν, ὁτὲ μὲν βαίνουσα παρ' εὐύδρους λειμῶνας, ὁτὲ δὲ παρὰ κήπους δένδρων ὀπωροφόρων, παρ' ἀμπελόφυτείας καὶ χλοοσκεπεῖς ἀγροτικοὺς οἰκίσκους, ἕως ἐφθάσαμεν εἰς δίαιθρον δάσος *δένδρων*, ἐν ᾧ συνυφαίνοντο αἱ κυμαινόμεναι κορυφαὶ ὑψηλά, ὑπερθεν τῶν ἡμετέρων κεφαλῶν, εἰς τάπητα διαφανῆ. Ἐβραδύναμεν τὴν πορείαν· ὁ ψυχρὸς τοῦ δάσους ἀὴρ ἦτο ζωογόνος. Ἡ τέρψις ἐπὶ τῷ ψιθύρῳ, ὃν προκαλεῖ κινούμενος ἄνωθεν ἡμῶν ὁ οὐρανὸς τοῦ φυλλώματος, εἶνε ἐθνικὸν αἴσθημα τῶν Τευτόνων. Ἤμην δὲ μακάριος αἰσθανόμενος καὶ πάλιν ἤδη τὴν τοιαύτην φρικίασιν.

Τέλος ἐξήλθομεν ἐκ τῶν εὐηνέμων ἐκείνων στοῶν τῶν δένδρων· ἀναβάντες δ' ἔτι μικρὸν ἔστημεν, ἔχοντες ὄπισθεν ἡμῶν βράχον ἀποτόμως ἀνωφερῆ. Εἴχομεν φθάσει ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας καὶ ἀπηλαύομεν θέας ὑπερφυοῦς. Πρὸς δυσμὰς ἔκειτο τὸ Ἰόνιον πέλαγος, γαληναῖον, ἀχανές· μόνον κατὰ τὰ πέρατα τοῦ ὁρίζοντος ἐφαίνετο ἀμαυρὰ κυανῆ λωρίς, ὡς νεφύδριον ἐν τῇ δύσει, καὶ ἦτο ἡ Ἰταλία. Πρὸ ἡμῶν δὲ τὸ βόρειον μέρος τῆς νήσου, ὄρη καὶ κοιλάδες, τὰ πάντα χλοερὰ καὶ ὑλομανοῦντα, οἶκοι λευκοί, χωρία καὶ πύργοι ἐσπαρμένοι ἐν μέσῳ τῶν φυλλωμάτων. Ὑψηλαὶ κυπάρισσοι ἐξεῖχον διὰ μέσου ὡς μιναρέδες ἐγγὺς γιγαντιαίων θόλων δένδρων, ἐπεχόντων τόπων τζαμίων· ἐπὶ βράχων ἀπορρώγων ἵσταντο ἐρημοκκλήσια ἐν θέσει παραβόλῳ· ἐπέκεινα δὲ πάλιν ἡ θάλασσα καὶ προεξέχουσαι νῆσοι. Πρὸς δ' ἀνατολὰς μεταξὺ τοῦ βαθυχρόου πελάγους τῶν δένδρων καὶ τῶν ἀποστιλβόντων ὑδάτων τοῦ πορθμοῦ ἀνεδύετο ἡ Κέρκυρα, περιβαλλομένη ὑπὸ τειχῶν, προχωμάτων καὶ πύργων, ἐχόντων φαιάν, μεσαιωνικὴν καὶ ἐπίσημον τὴν ὄψιν. Ἐκεῖθεν δὲ τοῦ στενοῦ ἔκειντο τὰ γλαυκὰ τῆς Ἀλβανίας ὄρη, ἄνω καὶ κάτω, ἐφ' ὅσον ἐξικνεῖτο ὁ ὀφθαλμός. Καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ὑψοῦτο ὁ ἀνέφελος τοῦ οὐρανοῦ θόλος.

Ἐκεῖ ἔστημεν μακρὸν καὶ ἐθεώμεθα. Ἡ μὲν θάλασσα ἔθελγεν ἡμᾶς διὰ τοῦ γαληναίου μεγαλείου τοῦ ἀχανοῦς αὐτῆς, ἡ δὲ γῆ προσείλκυεν ἡμᾶς διὰ τοῦ μυριοφύλου πλήθους ἐρασμίων καὶ μεγαλοπρεπῶν πλασμάτων. Πόσον καλὸν εἶνε, ἐσκεπτόμην, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῶν πεδιάδων καὶ δρυμῶν ἀγνοοῦσιν ὁπόσον λαμπρὸς εἶνε ὁ κόσμος· ἄλλως θ' ἀπέθνησκον ἐκ τοῦ πόθου ἢ θὰ ἤρχιζεν ἐκ νέου μετανάστευσις τῶν λαῶν!

Μετ' οὐ πολὺ ἐφθάσαμεν εἰς χωρίον κείμενον ἐν γραφικῇ θέσει. Ἐκκλησία τις καὶ ἀξιόλογά τινα ἀλλὰ καταρρέοντα κτίρια ἐκ τῶν χρόνων τῆς Βενετοκρατίας, παραδόξως ἐπικεχρισμένα, ἔκειντο ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀγορᾷ, ἐξ ἧς ἀφωρμῶντο διάφοροι ἀνώμαλοι δρομίσκοι κατεχόμενοι ὑπὸ πτωχικῶν οἰκίσκων. Τινὲς αὐτῶν ἀνερριχῶντο ἐπ' ἀλλήλους κατὰ τοῦ βράχου, ὅστις ὑψοῦτο ἄνωθεν τοῦ ἑτέρου τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἅπαντες εἶχον πλούσιον πράσινον περιθώριον, πολλοὶ δ' ἔκειντο ἐν μέσῳ βαθείας σκιᾶς ὡς ἤδη τινὲς μεσοῦντος τοῦ δρόμου ἐν τῷ δάσει. Ἠρχίσαμεν νὰ διψῶμεν, διὸ ἀφιππεύσαμεν πρό τινος καπηλείου, οὗ ὁ κύριος ἐδείκνυεν εἰλικρινῆ χαρὰν βλέπων παρ' αὐτῷ πάλιν ξένους φραγκοφορεμένους. Ἤγαγε δ' ἡμᾶς μετὰ πολλῶν δειγμάτων σεβασμοῦ εἰς τὸ καπηλεῖόν του, συγκείμενον ἐκ χθαμαλοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν ἀνοικτοῦ δωματίου, ἐν ᾧ παμμεγέθεις πίθοι οἴνου ἵσταντο ἐπὶ ξυλίνων ὀκριβάντων. Τὸ ἔδαφος ἦτο ἀσανίδωτον, ἐπὶ δὲ τῶν τοίχων ἦσαν ἐπικεκολλημέναι μεγάλαι εἰκόνες παριστάνουσαι τὰς πράξεις τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ οἶνος ἦτο καλός, οὕτως ὥστε ἐπίομεν πολλῷ πλείονα ἢ ὅσον προὐτιθέμεθα. Τοῦτο ἤρεσεν εἰς τὸν οἰνοπώλην, ὅστις τοῦτο ἰδὼν ἔφερε καὶ ἄλλα τρωγάλια, ἤτοι καλὸν τυρόν, καλὰς ἐλαίας καὶ εὔγευστον λευκὸν ἄρτον. Πρὸς δὲ ἠγωνίζετο διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ διάθεσιν. Ἰδίως δ' ἔχαιρε βλέπων ὅτι ἐπιτυχῶς ἐλαλοῦμεν τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν, διὸ καὶ ἠπόρει λίαν ἀκούων ἡμᾶς συνομιλοῦντας ἀγγλιστί. Τέλος δ' ἔλυσε τὸ ζήτημα φανταζόμενος ὅτι πιθανῶς διετρίψαμεν μὲν πολλὰ ἔτη ἐν Ἀγγλίᾳ,

Digitized by Google

ἀλλ' εἴμεθα ὅμως Κερκυραῖοι, καθότι κατ' αὐτὸν οὐδεὶς τῶν ἐκ γενετῆς Ἄγγλων κατώρθωσε νὰ ἐκμάθῃ τὴν ἑλληνικήν. Ἡμεῖς δ' ἐβεβαιώσαμεν αὐτὸν ὅτι ἐπιτυχῶς ἐμάντευσε τὸ διάγραμμα τῆς ἡμετέρας βιογραφίας, τοῦθ' ὅπερ ἦτο περίπου καὶ ἀληθὲς περὶ τοῦ συνοδοιπόρου μου. Πληρώσαντες δὲ δι' ὀλίγων ὀβολῶν τὰς συμποτικὰς δαπάνας, αἵτινες θ' ἀνήρχοντο πιθανῶς εἰς πολλὰ σελίνια, ἂν μὴ ἐβοήθει ἡμᾶς ἡ ὑποτιθεμένη ὁμογένεια, ἐπέβημεν καὶ πάλιν τῶν ἵππων, ηὐχαριστήσαμεν τὸν κάπηλον καλέσαντα ἡμᾶς νὰ τιμῶμεν αὐτὸν συχνάκις διὰ τῆς ἡμετέρας ἐπισκέψεως, καὶ προέβημεν περαιτέρω.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

**Λ.

ΟΙ ΑΝΔΡΑΠΟΔΙΣΤΑΙ

Εὑρισκόμενος ἐν Σενναὰρ εἶδον ἰδίοις ὄμμασι πωλουμένους ἐν τῇ ἀγορᾷ πλείονας τῶν δισχιλίων δούλων ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Οἱ τὸ ἐμπόριον τῶν ἀτυχῶν τούτων διενεργοῦντες οὐ μόνον οὐδόλως ἀνησύχουν διὰ τὸ μυσαρὸν αὐτῶν ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἐπροστατεύοντο ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἀστυνομίας, τῆς ὁποίας τὰ ὄργανα ἐπανέφερον εἰς τοὺς κυρίους των τοὺς ἀποδιδράσκοντας δούλους. Ὁ δὲ στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς πόλεως, ἵνα μὴ καταλίπῃ ἐν ἀχρηστίᾳ τὸν ὑπὸ τῶν αἰγυπτίων προκατόχων του καθιερωθέντα νόμον, εἰσέπραττεν ἀναγκαστικῶς ἓν τάλληρον δι' ἕκαστον ἔφηβον δοῦλον, καὶ ἥμισυ τάλληρον δι' ἕκαστον παιδίον. Τὸ ἔντιμον τοῦτο ἐμπόριον ἀπέφερεν εἰς αὐτὸν ἐτησίαν πρόσοδον ἑκατοντακισχιλίων δραχμῶν.

Ἡ πρακτικότης χαρακτηρίζει ἀείποτε τὸν Ἄγγλον. Μὲ διεβεβαίωσαν μάλιστα ὅτι ὡς προνοητικὸς ἄνθρωπος ὁ διοικητὴς ἐφρόντιζεν ἐπιτηδείως νὰ καθιστᾷ ἔτι καρποφόρον τὴν παχεῖαν αὐτοῦ πρόσοδον, ἀγοράζων δούλους δι' ἴδιον λογαριασμὸν καὶ μεταπωλῶν αὐτοὺς εἰς διαφόρους ἀγορὰς τοῦ Σουδάν.

Οὐδὲ πρέπει τις νὰ πιστεύῃ ὅτι κατηργήθη ἡ δουλεία ἐν Καρτούμ. Ἀπηγορεύθησαν μόνον αἱ μεγάλαι ἀγοραὶ τῶν μαύρων, τῶν ὁποίων ἄλλοτε ἦτο ἕδρα ἡ ἐν λόγῳ πόλις. Ἐπετρέπετο εἰς ἕκαστον ὄχι μόνον νὰ ἔχῃ δούλους, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγοράζῃ τοιούτους ἔξωθεν καὶ νὰ τοὺς μεταφέρῃ παρ' ἑαυτῷ, ὅσους δήποτε τὸν ἀριθμόν. Ἅπαξ μετενεχθέντες ἐν ἰδιωτικῷ οἰκήματι, μετεπωλοῦντο, ἀντηλλάσσοντο, χωρὶς νὰ διαταράσσωνται τὸ παράπαν οἱ διενεργοῦντες τὰς τοιαύτας συναλλαγάς.

Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς αἰσχρᾶς ταύτης ἐμπορίας, ἐντελῶς εἰκονικὴ καὶ διαταχθεῖσα μόνον καὶ μόνον πρὸς καθησύχασιν τῶν φιλανθρώπων Εὐρωπαίων, ἔσχεν ὡς μοναδικὸν ἀποτέλεσμα τὴν ἀντικατάστασιν τῶν δημοσίων διὰ τῶν ἰδιωτικῶν ἀγορῶν.

Δίκαιον εἶνε νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ κατάργησις τῆς δουλείας ἐν Σουδὰν εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατος. Ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τοῦ τόπου βασίζεται πᾶσα ἐπὶ τῆς παναρχαίας ταύτης συνηθείας, ἥτις εἶνε καθιερωμένη ὑπὸ τοῦ Κορανίου, καὶ οἱ πρακτικώτατοι Ἄγγλοι γινώσκουσιν ὅτι ἐν γένει δὲν δύνανται νὰ μεταβληθῶσι ῥιζικῶς τὰ ἤθη, αἱ ἕξεις, αἱ προλήψεις ὁλοκλήρου λαοῦ δι' ἁπλοῦ θεσπίσματος, πρὸ πάντων ὅταν εἶνε μουσουλμανικὸς ὁ λαὸς οὗτος, καὶ ἡ συνήθεια τὴν ὁποίαν θέλουσι νὰ προγράψωσιν ἐπιβάλλεται ἐκ τῆς θρησκείας.

Ἐν Σουδὰν ἔνθα ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος ἀτιμάζεται ἐργαζόμενος καὶ μάλιστα μεταπίπτει εἰς τὴν τάξιν τῶν δούλων, ἤθελεν εἶναι χιμαιρικὴ ἡ πάλη ἐναντίον παρομοίων ἠθῶν.

Ἀναχωροῦντες ἀπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Σενναὰρ ἐπορεύθημεν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ἀγορᾶς τῶν δούλων. Ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀφθονία ἐξ αὐτῶν· οἱ δυστυχεῖς ἀνήρχοντο εἰς πολλὰς χιλιάδας, διῃρημένοι εἰς τόσους ὁμίλους ὅσοι καὶ οἱ κτήτορες αὐτῶν. Τοὺς εἴχομεν ἴδει τὴν προτεραίαν, ἀλλὰ μακρόθεν, κατὰ συνέπειαν δὲ δὲν εἴχομεν δυνηθῆ νὰ λάβωμεν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς καταστάσεώς των.

Οἱ σωματέμποροι εἶχον διαιρέσει τὸ ἀνθρώπινον ποίμνιον εἰς διάφορα τμήματα, κατὰ τὸ φῦλον, τὴν ἡλικίαν, τὴν ῥώμην, καὶ τὸ κάλλος· οἱ μᾶλλον τιμώμενοι ἦσαν οἱ διὰ τὰ χαρέμια προωρισμένοι νεανίσκοι καὶ νεάνιδες, ἀλλ' αἱ τιμαὶ αὐτῶν παραλλάσσουσι συνεχῶς ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος τῶν τελουμένων ἀγοραπωλησιῶν.

Οὕτω καθ' ἃς στιγμὰς εὑρισκόμεθα ἐν Σενναάρ, νέαι κόραι δεκατεσσάρων ἕως δεκαὲξ ἐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Νουβᾶ, λαοῦ ἔνθα αἱ γυναῖκες ἔχουσι τὸ κανονικὸν καὶ ἐπιβάλλον σχῆμα τῶν Κιρκασίων καὶ δύνανται ἐν γένει νὰ ληφθῶσιν ὡς πρότυπα πλαστικῆς ὡραιότητος ἐτιμῶντο εἴκοσιν ἕως εἰκοσιπέντε ταλλήρων, ἐν ᾧ εἰς ἄλλας ἐποχὰς τοῦ ἔτους, καθ' ἃς ἡ ἀγορὰ εἶνε ὀλιγώτερον πολυπληθής, εἶνε διπλασία ἡ ἀξία των. Ἡ παρθενία των προστατεύεται φυσικῶς διὰ λίαν παραδόξου συνηθείας ὡς χρήσει ἔντισι τῶν χωρῶν τοῦ Σουδάν, περὶ τῆς ὁποίας ὅμως δυσχερέστατον εἶνε νὰ δώσωμεν ἐνταῦθα πληροφορίας. Ῥωμαλέοι ἐργάται ἱκανοὶ νὰ ὑπηρετήσωσι μεγάλως τὴν γεωργίαν μόλις ἔφθανον τὰ 15—16 τάλληρα, τὰ δὲ παιδία κατὰ μέσον ὅρον 8—12 τάλληρα, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας των. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι αἱ τιμαὶ αὗται χωροῦσιν ἀπαύστως ὑψούμεναι, καθ' ὅσον οἱ ἀγοράζοντες ἐν Σεναὰρ τοὺς

Digitized by Google

δούλους προχωροῦσι πρὸς τὴν κάτω Νουβίαν καὶ εἰσχωροῦσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔνθα οὐδεὶς ἐνοχλεῖ τὸ ἐμπόριόν των. Ἑκάστου βέη διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀπαιτοῦντος συνήθως δι' ἑαυτὸν ἓν τάλληρον δι' ἕκαστον δοῦλον, ὡς δικαίωμα διόδου, ἀκολουθεῖ ἐκ τούτου σταθερὰ αὔξησις τιμῶν τῆς ὁποίας ἅπαν τὸ βάρος ὑφίσταται ὁ τελευταῖος ἀγοραστής· διότι γυνὴ ἀγορασθεῖσα ἀντὶ 100 δραχμῶν ἐν ταῖς χώραις τοῦ ἄνω Νείλου τιμᾶται ἐν Καΐρῳ 1000 μέχρι 1600 δραχμῶν.

Ἐν γένει δὲ εἰς τὰς εὐρείας πεδιάδας τὰς ἐκτεινομένας ἀπὸ τοῦ Κορδοφὰν καὶ τοῦ Καδαὶ μέχρι τῶν Κυανῶν ὀρέων καὶ εἰς τὰ μέρη τῶν μεγάλων λιμνῶν ἀπέρχονται ἅπαξ ἢ δὶς τοῦ ἔτους οἱ θηρευταὶ τῶν δούλων, ἵνα συντελέσωσι τὰς ἀγορὰς αὐτῶν, μεταξὺ τῶν ἀγροτικῶν καὶ εἰρηνικῶν πληθυσμῶν τῶν χωρῶν ἐκείνων. Ὡς ἑξῆς δὲ συνήθως πραγματοποιεῖται ἡ μυσαρὰ αὕτη θήρα, τὴν ὁποίαν δικαιοῦνται νὰ ἐπιχειρῶσι μόνον οἱ ἐκ τῆς φυλῆς τῶν *πολεμιστῶν*.

Ὅταν ἀρχηγός τις συλλάβῃ τὸ σχέδιον νὰ ἀπέλθῃ πρὸς τοιαύτην ἐκδρομήν, ζητεῖ τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν ἀπὸ τὸν Σουλτάνον τοῦ Καδαί, τοῦ Δαρφούρ, ἢ ἀπὸ πάντα ἄλλον ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται. Μετὰ τὸν ἀμοιβαίᾳ συγκαταθέσει προσδιορισμὸν τοῦ εἰς τὸν κυριάρχην πληρωτέου δασμοῦ, ὅστις εἶνε συνήθως τὸ ἥμισυ τοῦ προσδοκωμένου κέρδους, ὁ ἀρχηγὸς ἐφωδιασμένος διὰ τοῦ *φετφᾶ* ποιεῖται ἐπίκλησιν πρὸς πάντας τοὺς θέλοντας νὰ συνενωθῶσι μετ' αὐτοῦ πολεμιστάς, τηρεῖ δὲ μεγίστην ἐχεμυθίαν περὶ τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον μέλλει νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ ἵνα μὴ ὁ λαός, τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ κυριεύσωσι, δυνηθῇ νὰ ἀποφύγῃ διὰ τῆς φυγῆς τὴν θλιβερὰν τύχην, ἥτις τὸν ἀναμένει.

Μεθ' ὃ ἡ συμμορία καταλλήλως ἐξωπλισμένη ἀναχωρεῖ ἐπὶ γοργῶν ἵππων καὶ καμήλων, ἐνσκήπτει ἐξαίφνης τὴν νύκτα εἰς ἓν χωρίον, τὸ περικυκλώνει καὶ ἀπάγει αναιμωτεὶ αἰχμαλώτους ἅπαντας τοὺς κατοίκους αὐτοῦ. Πᾶς ὁ ἀποπειρώμενος νὰ διαφύγῃ κατασφάζεται ἀνηλεῶς. Ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἄρχεται ἡ ἐκλογή· οἱ γέροντες καὶ οἱ ἀνάπηροι ἀποδίδονται εἰς τὴν ἐλευθερίαν, πάντες δ' οἱ ἄλλοι δεσμεύονται ἀνὰ τέσσαρες, καὶ συνενοῦνται πρὸς ἀλλήλους διὰ δύο ἰνδοκαλάμων, περισφιγγόντων τὸν λαιμόν, ἀφιέμενοι ὑπὸ τὴν φύλαξιν ἀριθμοῦ τινος πολεμιστῶν· σπεύδουσι δ' οἱ λοιποὶ πρὸς νέας ἁρπαγάς, μέχρις οὗ ὁ ἀρχηγὸς συμπληρώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν δούλων τοὺς ὁποίους ἐσκόπει νὰ συναγάγῃ· ἀποστέλλεται τότε τὸ ἀνῆκον μέρος εἰς τὸν παρασχόντα τὴν ἄδειαν ἡγεμόνα, τελεῖται δὲ ἡ πρὸς ἀλλήλους διανομὴ ἐπὶ τῶν ἀκολούθων βάσεων.

Τὸ τρίτον τῶν ὑπολειφθέντων ἀνήκει εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκστρατείας, καὶ τὰ ἕτερα δύο τρίτα εἰς τοὺς ὀπαδούς του. Δέκα δοῦλοι ὑπολογίζονται συνήθως δι' ἕκαστον· κάτω τῶν δέκα ἐτῶν, δύο παιδία δὲν ἀποτελοῦσιν ἢ μίαν κεφαλήν, ἐν τῇ διανομῇ δὲ ταύτῃ οὐδεμία λαμβάνεται φροντὶς περὶ τῶν συγγενειῶν τῶν δυστήνων θυμάτων. Αἱ σύζυγοι ἀποχωρίζονται ἀσπλάχνως τῶν συζύγων καὶ τὰ παιδία τῶν μητέρων. Ἅπαντες πωλοῦνται εἰς τοὺς ἀκολουθήσαντας τὴν ἐκδρομὴν ἐμπόρους, οἵτινες τοὺς ὁδηγοῦσιν εἰς τὰς διαφόρους ἀγορὰς τοῦ Σουδάν.

Κατεθλίβησαν αἱ καρδίαι ἡμῶν θεωρούντων τὰ συγκινητικὰ θύματα τῆς ἀποτροπαιοτέρας τῶν προλήψεων περίκλειστα δίκην προβάτων, ὁλόγυμνα ὑπὸ πυρώδη οὐρανόν, στερούμενα καὶ τῆς λεπτοτέρας σκιᾶς, ἀναπαύοντα τοὺς ἀλγοῦντας πόδας των ἐπὶ τῆς καυστικῆς ἄμμου, ἐξοιδημένα ἐκ τοῦ καύσωνος καὶ τῆς ἀκινησίας. Ἠθελήσαμεν νὰ ἐγγίσωμεν τὸ ἔδαφος διὰ τῶν χειρῶν, ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ δύο δευτερόλεπτα ἠδυνήθημεν νὰ ὑπομείνωμεν τὴν πρόσψαυσιν αὐτοῦ, δακρύοντες δ' ἀπεχωρήσαμεν τοῦ σκληροῦ θεάματος.

Ὁποία ἄρρητος δι' ἡμᾶς ἀγαλλίασις, ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τοὺς ἀθλίους ἐκείνους εἰς τὴν ἐλευθερίαν, εἰς τὰς οἰκογενείας των, εἰς τὰς πτωχικάς των καλύβας, ἔνθα ὁ πάππος περιφρονημένος ἕνεκα τῶν γηρατείων του, κλαίει τοὺς φιλτάτους του, τοὺς ἐς ἀεὶ ἁρπαγέντας ἐκ τῆς στοργῆς του! Καὶ πόσων ἐνθέρμως κατηρώμεθα τὸν ὑποκριτικὸν λαόν, ὅστις ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς καταλύσεως τῆς δουλείας, δὲν εἰσεχώρησεν εἰς Σουδάν, εἰμὴ διὰ νὰ ἐγκαταστήσῃ ὑπούλως τὴν κυριαρχίαν του.

Ναί! δὲν διστάζομεν νὰ διαβεβαιώσωμεν ἅπαξ διὰ παντὸς ὅτι οἱ Βαῖκερ, οἱ Γόρδων, οἱ Λοὺμλεϋ, οἱ Κάμπελ, κατέστησαν ἐν Σουδὰν οἱ φίλοι καὶ προστάται τῶν δουλεμπόρων, καθ' ὅτι οὗτοι εἶνε οἱ πλουσιώτεροι καὶ ἰσχυρότεροι τῆς χώρας, καὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ κατορθωθῇ τι ἄνω τῆς συνδρομῆς των. Εἷς μόνον ἐξ αὐτῶν, ὁ Μέτζα, δύναται νὰ καλέσῃ ὑπὸ τὰ ὅπλα δέκα χιλιάδας μαχητῶν.

Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.

Κ*

Κατά τινα τελευταῖον γενομένην ἔρευναν ἐν Βερολίνῳ εὑρέθη ὅτι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπάρχουσιν 11,169 καταστήματα πωλοῦντα πνευματώδη ποτά, ἤτοι διπλάσια ἢ ὅσα ὑπῆρχον τῷ 1870. Ἐκ τῶν γερμανικῶν πόλεων τῶν ἐχουσῶν πολλὰ τοιαῦτα καταστήματα ἄξιον σημειώσεως εἶνε τὸ Ἀμβοῦργον, ὅπου ἓν οἰνοπνευματοπωλεῖον ἀναλογεῖ εἰς 71 κατοίκους.

Digitized by Google

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ
εἰς 'Αγγλίαν.

Ὡς γνωστόν, ἐν 'Αγγλίᾳ τρώγονται μεγάλα ποσότητες ἀμερικανικοῦ κρέατος, ὅπερ φέρεται ἐξ Αὐστραλίας καὶ 'Αμερικῆς δι' ἰδίων πλοίων, ἐχόντων ἰδιαζούσας ἀεροψυκτικὰς μηχανάς. Ὁ ἀὴρ πιεζόμενος ἰσχυρῶς, εἶτα δὲ ἀραιούμενος τάχιστα, ἀφαιρεῖ μεγάλα ποσὰ θερμότητος διὰ τῶν χώρων δι' ὧν διέρχεται, οὕτω δὲ προκαλεῖ ἰσχυρὰν ἀπόψυξιν τοῦ ἐντὸς τοῦ πλοίου διατηρουμένου κρέατος. Οὐ πρὸ πολλοῦ τὸ ἀτμόπλοιον Elderlin, προωρισμένον εἰδικῶς νὰ μεταφέρῃ κρέας ἐξ Αὐστραλίας, ἔφερεν εἰς 'Αγγλίαν 25,000 προβάτων ἐσφαγμένων, ὧν τὸ κρέας ἦτο πεπηγὸς ἐκ τῆς ψύξεως διὰ τῶν ψυκτηρίων μηχανῶν τοῦ ἀτμοπλοίου. Νεωστὶ κατεσκευάσθησαν τρία ἔτι ὅμοια ἀτμόπλοια πρὸς μεταφορὰν κρέατος,, οὕτω δὲ τὰ κρεοπωλεῖα τῆς 'Αγγλίας θὰ προμηθεύωνται καθ' ἑβδομάδα 18,000 ἐσφαγμένων προβάτων ἐξ Αὐστραλίας, ἐχόντων βάρος 400 τόννων. Ἔτι μείζων εἶνε ἡ ποσότης τοῦ ἐξ 'Αμερικῆς εἰς 'Αγγλίαν μεταφερομένου πεπηγότος κρέατος. Ἡ ποσότης αὕτη ἀνήρχετο ἐν ἔτει 1884 εἰς 27,000 τόννους ἡ δὲ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας τοῦ τρέχοντος ἔτους ἐξ Αὐστραλίας πωληθεῖσα εἰς τὰ κρεοπωλεῖα τῆς 'Αγγλίας ποσότης προβείου κρέατος ἀνῆλθεν εἰς 5,500 τόννους. Ἡ ὁλικὴ ἀξία τοῦ κρέατος τούτου ὑπολογίζεται εἰς 80–100 ἑκατομμύρια φράγκων ἐτησίως.

Τὸ κρέας τοῦτο εὑρίσκει ἐν 'Αγγλίᾳ μεγίστην κατανάλωσιν, καθόσον δὲν διαφέρει ποσῶς τοῦ τῶν προσφάτων σφακτῶν. Τελευταῖον ἐγένετο ἀπόπειρα πρὸς μεταφορὰν καὶ νωπῶν ἰχθύων ἐξ 'Αμερικῆς. 'Ατμόπλοιον τῆς ἑταιρίας *τοῦ Οὐδσωνος* ἔφερεν εἰς τὰ ἰχθυοπωλεῖα τοῦ Λονδίνου ὅλως νωποὺς καὶ προσφάτους 35 τόννους σαλωμῶν, οὓς εἶχον διατηρήσει ἐντὸς τῶν χώρων τοῦ ἀτμοπλοίου, ὧν τὴν θερμοκρασίαν εἶχον καταβιβάσει 6—8 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν.

Μ*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ κύων τοῦ σὶρ Τζῶν Λοῦμπωκ. — Ἔν τινι τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς βρετανικῆς ἐπιστημονικῆς ἑταιρίας, ὁ διάσημος Ἄγγλος ἐπιστήμων σὶρ Λοῦμπωκ ἀνέγνω ἐν τῷ τμήματι τῆς βιολογίας ἐνδιαφέρον ὑπόμνημα περὶ τῆς διανοητικῆς ἱκανότητος τῶν κυνῶν. Προλογιζόμενος ἐκφράζει τὴν ἔκπληξιν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ὅτι ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει τόσον ἀτελῶς τὴν ἀληθῆ φύσιν τῶν ζώων μεθ' ὧν συμβιοῖ. Ἡ ἄγνοια αὕτη προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι μέχρι τοῦδε ἐζήτησε νὰ διδάξῃ τὰ ζῷα, ἰδίως δὲ τοὺς κύνας, ἀντὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ γνωρίσῃ αὐτά. Προσπαθεῖ νὰ ἐννοηθῇ ὑπὸ τοῦ κυνὸς ἀντὶ νὰ ἐννοήσῃ αὐτόν· εἶνε ἴσως πρακτικώτερον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς χρησιμότητος, ἀλλὰ ψυχολογικῶς εἶνε ἧττον ἐνδιαφέρον. Ὁ Σὶρ Τζῶν Λοῦμπωκ δὲν διστάζει νὰ παραδεχθῇ ὅτι σύστημά τι διδασκαλίας ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τῶν κυνῶν. Αὐτὸς οὗτος ἐπεχείρησε πειράματα κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ κυνός. Παρεσκεύασε τεμάχια ναστοχάρτου δέκα δακτύλων μῆκος ἔχοντα καὶ τριῶν πλάτος, ἐφ' ὧν ἐτύπωσε τὰς λέξεις «Τρώγω» «πίνω» «τεῖον» «ἐξέρχομαι» κτλ. Ὅστις ἔβλεπε τὸν κύνα τοῦτον παρατηροῦντα τὰς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους παρατεταγμένας συστοιχίας τοῦ ναστοχάρτου, ἐκλέγοντα τὴν λέξιν ἧς εἶχε ἀνάγκην, δὲν θ' ἀμφέβαλλεν ὅτι τὸ ζῷον τοῦτο ἦτο ἱκανὸν νὰ διακρίνῃ τὰς διαφόρους λέξεις καὶ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἡ προσαγωγὴ μιᾶς ἐξ αὐτῶν ἰσοδυναμεῖ πρὸς αἴτησιν. Τὰ τεμάχια τοῦ ναστοχάρτου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διακριθῶσι διὰ τῆς ὀσφρήσεως διότι ἀνενεοῦντο ἑκάστοτε. Τὸ πείραμα λοιπὸν τοῦτο ἀπέβλεπεν εἰς δοκιμὴν τῆς διανοητικῆς ἱκανότητος τοῦ κυνός. Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς προσπαθείας ἃς ἐπὶ τρίμηνον κατέβαλεν ὁ Λοῦμπωκ ὅπως διδάξῃ τὸν κύνα αὐτοῦ νὰ φέρῃ ἔντυπόν τι ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸ δεικνυόμενον αὐτῷ, δὲν κατώρθωσε τοῦτο, εἴτε δι' ἔλλειψιν νοημοσύνης τοῦ κυνὸς τούτου ἰδιαιτέρως, εἴτε διότι τὸ πείραμα ὑπερέβαινε τὴν ἱκανότητα τοῦ γένους τῶν κυνῶν ἐν γένει. Οὐχ ἧττον ἐνδιαφέρον θὰ ἦτο τὸ νὰ ἐξακριβωθῇ ἂν τὰ ζῷα εἶνε ἱκανὰ ἀριθμητικῶν ἐννοιῶν.

Ὁ Λοῦμπωκ συνοπτικῶς παρερχόμενος τὰ γνωστὰ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου πορίσματα μνημονεύει τῆς περιέργου παρατηρήσεως περὶ τῶν μονήρων σφηκῶν, αἵτινες κάμνουσι προμήθειαν ἐντόμων πρὸς διατροφὴν τῶν ἐμβρύων αὐτῶν. Ἡ θήλεια, ἐν τῷ εἴδει τούτῳ τῶν σφηκῶν εἶνε πολλῷ μεγαλειτέρα τοῦ ἄρρενος· ἡ σφὴξ λοιπὸν φροντίζει ὅπως συναγάγῃ δέκα ἔντομα διὰ τὰ μέλλοντα θήλεα καὶ πέντε διὰ τὰ μέλλοντα ἄρρενα· ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ἡ σφὴξ δύναται οὐ μόνον νὰ προεικάσῃ τὸ γένος τοῦ τέκνου της, ἀλλὰ καὶ ν' ἀριθμήσῃ τοὐλάχιστον μέχρι τῶν δέκα.

— Βρὲ ἀδελφέ, δὲν ξέρεις τί παθαίνω 's τὸ σπίτι μου. 'Επῆρα μία ὑπηρέτρια καὶ τὴν λένε 'Αννέτα. 'Αννέτα λὲν καὶ τὴ γυναῖκά μου. Δὲ' ξέρεις τί σύγχυσι γίνεται ὅταν φωνάζω τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη.

—Καὶ δὲν πέρνεις ἄλλη ὑπηρέτρια μὲ ἄλλο ὄνομα;

— Μπά, θεὸς φυλάξοι. Εἶμαι πάρα πολὺ εὐχαριστημένος μ' αὐτή.

— Τότε τί νὰ σοῦ πῶ κι' ἐγώ... πάρε ἄλλη γυναῖκα.

— Γιατὶ τόσῳ βιαστικός, Κύριε Κ;

— Βιάζομαι, φίλε μου, γιατὶ ἔχω ἀφήσει τὴ γυναῖκά μου μονάχη 'στὸ σπίτι.

— Ἄ, ζηλιάρη, δὲν ἔχεις ἐμπιστοσύνη 's τὴ γυναῖκά σου;

— 'Στὴ γυναῖκά μου ἔχω, καὶ πολὺ μάλιστα· ἀλλὰ δὲν ἐμπιστεύομαι ἕνα κατηραμένο ἀξιωματικὸ ποῦ κάθησε ἀπέναντι...

'Εν 'Αθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων Ανεστη Κωνσταντινιδου 1885 — 235

Digitized by Google

'Αριθ. 517 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: 'Εν 'Ελλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 'Ιανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. 'Οδὸς Σταδίου 32. 24 Νοεμβρίου 1885

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

Τῷ Κῷ Δ. Βικέλᾳ

Α'

«Φίλτατε! ἦλθον χθὲς βράδυ ἀπὸ τὴν ἐρημίαν μου. Ἔχω ἀνάγκην νὰ σὲ ἰδῶ ἀπόψε. Νὰ ἔλθω ἢ νὰ ἔλθῃς; Σὲ φιλῶ.

Στέφανος».

Τέλος πάντων ἀπεφάσισε ν' ἀφίσῃ τὰ βουνὰ καὶ τὰ δάση του! Ἐπῆγεν εἰς τὸ κτῆμα τοῦ θείου του ἵν' ἀναλάβῃ ἐκ τῶν κόπων τῶν διδακτορικῶν του ἐξετάσεων ὁ νεαρὸς νομομαθής, ἐπῆγε νὰ μείνῃ δύο ἑβδομάδας—καὶ ἔμεινε δύο μῆνας! Δύο μῆνας! καὶ ποῦ; εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου, εἰς ἐγχωρίον κατοικούμενον ἀπὸ ἑκατὸν δίποδα ζῷα, σπείροντα καὶ θερίζοντα κριθὴν καὶ ὄσπρια! ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγε πρὶν ὑπάγῃ. Καὶ ποῖος; Ὁ Στέφανος! ὁ μεγαλείτερος φίλος τοῦ κόσμου, ὁ τακτικώτερος καὶ ζωηρότερος πελάτης τῶν θεάτρων καὶ τῶν ἑσπερίδων. Ἐκεῖνος ὅτε ἐπρόκειτο νὰ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν θεῖόν του, ὅστις ἤθελε καὶ καλὰ νὰ τὸν φιλοξενήσῃ εἰς τὸ κτῆμά του, ἐκεῖνος ἔπληττεν, ἔσκαζεν, ἔκλαιε σχεδὸν ἐκ προοιμίου διὰ τὴν δεκαπενθήμερον ἐξορίαν του. Καὶ ὅμως ἐτετραπλασίασεν αὐτὴν ἑκουσίως, κατὰ τὴν χαριτωμένην δὲ συνήθειάν του οὔτε μοὶ ἔγραψε ποσῶς ἐκεῖθεν καὶ μόνον παρὰ τοῦ κυρίου θείου του ἐμάνθανα ὅτι εἶναι ὑγιὴς καὶ κατευχαριστημένος. Τὸ πρῶτον, μάλιστα, τὸ ἐννοῶ, ἀλλὰ τὸ δεύτερον;

Αἱ ἰδέαι αὗται ἀνεκυκλοῦντο ἐν τῷ λογισμῷ μου, ἐν ᾧ ἡ χείρ μου ἐδίπλωνε καὶ ἐξεδίπλωνε τὸ γράμμα τοῦ φίλου μου. Τὸ βλέμμα μου προσέπεσε καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς λεπτῆς ἀτάκτου γραφῆς του καὶ διέδραμεν αὐτήν... Ἀλλὰ πρέπει ν' ἀπαντήσω, καὶ ἐγὼ τὸ ἐλησμόνησα σχεδόν, πρέπει νὰ ὁρίσω τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεώς μας, ὡς ἐζήτει. Ἔγραψα λοιπὸν ἐπὶ ἑνὸς ἐπισκεπτηρίου μου:

«Οὔτε νὰ ἔλθω, οὔτε νὰ ἔλθῃς! νὰ συναντηθῶμεν εἰς τὸν σιδηρόδρομον τῶν 7. Πηγαίνομεν εἰς τὸ Φάληρον καὶ δειπνοῦμεν ἐκεῖ. Ἰούλιον μῆνα νὰ κλεισθῶ τὸ βράδυ εἰς δωμάτιον δὲν τὸ ἔχω σκοπόν!»

Ἔκραξα τὸν ὑπηρέτην μου καὶ τὸ ἀπέστειλα πρὸς τὸν Στέφανον. Μοὶ ἐμήνυσε: πολὺ καλά, καὶ ἐτήρησε τὴν ἀπάντησίν του. Εἰς τὰς 7 συνηντώμεθα παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, καὶ ὑπὸ τὰ περίεργα βλέμματα τοῦ κόσμου ἐφιλούμεθα ὡς συμπέθεροι ἐπαρχιῶται...

Μετ' ὀλίγον εἴμεθα παρὰ τὴν φαληρικὴν ἀκτήν.

—Νὰ σοῦ εἰπῶ, ἐξαφνίσθηκα, ὅταν ἔλαβα σήμερον τὸ γράμμα σου· δὲν ἐπρόσμενα ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃς πλέον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐνόμιζα ὅτι ἔμεινες ὁριστικῶς ἐπιστάτης εἰς τὸ κτῆμα τοῦ θείου σου.

—Καὶ δηλαδή, μ' ὅλον τὸν σατυρικὸν τόνον μὲ τὸν ὁποῖον προφέρεις τὰ λόγια αὐτά, ἐν εἰλικρινείᾳ σὲ βεβαιῶ ὅτι εὐχαρίστως θὰ ἐδεχόμην τὴν θέσιν ἐπιστάτου, ἂν ἦτον δυνατὸν νὰ διέλθω ὅλην τὴν ζωήν μου ἐκεῖ ἀνάμεσα εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, τόσῳ εὐτυχισμένην ὅπως διῆλθον τοὺς δύο μῆνας αὐτούς. Ἀλλά...

— Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὑπὸ ἔποψιν ὑγείας εἶσαι λαμπρά: ῥοδοκόκκινος καὶ ἡλιοψημένος ὡσὰν νὰ περιηγήθηκες τὴν Ἀφρικήν. Φαίνεται ὅτι τοὺς δύο αὐτοὺς μῆνας ἐθυσίασες τὸ πνεῦμα εἰς τὸ σῶμα· ὅταν τὸ πνεῦμα κοιμᾶται, τὸ σῶμα τρέφεται...

—Καὶ ὅμως ἔχεις λάθος! ὑπέλαβε ζωηρῶς· δὲν ἐκοιμήθη τὸ πνεῦμα μου κατὰ τοὺς δύο αὐτοὺς μῆνας. Ἀπεναντίας ἐλευθερώθη ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς τυπικῆς αὐτῆς καὶ μονοτόνου ζωῆς καὶ ἅπλωσε τὰ πτερά του...

—Καὶ ἐπέταξε; Ἂν ἐπέταξε δὲν σὲ συγχαίρω καθόλου, εἶπα γελῶν.

Ὁ Στέφανος ἐπειράχθη:

— Διατί μὲ περιπαίζεις;

— Δὲν σὲ περιπαίζω· γελῶ διὰ τὴν ἀσυνείθιστον γλῶσσαν τὴν ὁποίαν μοῦ ὁμιλεῖς. Αὐτὸ δὲν τὸ ἐπρόσμενα· ἐπρόσμενα μάλιστα ὅτι μετὰ δύο μηνῶν διαρκῆ συναναστροφὴν μὲ χωρικούς, θὰ

Digitized by Google

εγίνεσο κἄπως ἀγροικότερος καὶ ὅτι αἱ πρῶται σου ὁμιλίαι θὰ ἦσαν περὶ σίτου, περὶ ποιμνίων, περὶ ὑλοτομίας. . Ἀλλὰ σὺ ἄρχισες ποίησιν· μήπως εἶχες μαζί σου τὸν Βίκτωρα Οὐγκώ, ἢ σοῦ ἔδωκεν ὁ πάρεδρος τοῦ χωρίου τὸν Βύρωνα ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην του;

Ὁ Στέφανος προφανῶς δυσανασχέτει καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὁμιλίας μου, συνεταράσσετο ἐπὶ τοῦ ἑδωλίου του καὶ ἐχάραττεν διὰ τῆς ῥάβδου πολύγωνα ἐπὶ τῆς ἄμμου. Ἐγὼ δὲ χαιρεκάκως περιειργαζόμην τὴν μορφήν του καὶ τὰς ὀφρῦς του ἰδίᾳ, ἃς συνέσπα κατὰ τὸ σύνηθες, σιωπῶν. Ἔστρεψε τὸ βλέμμα καὶ μὲ παρατήρησεν ὀλίγον βλοσυρῶς.

— Ἔχεις ἄλλα ἢ ἐτελείωσες; Ἂν ἔχεις ἀκόμη, ἐγὼ φεύγω καὶ σὲ ἀφίνω νὰ τὰ εἰπῇς τῆς θαλάσσης.

— Μπά! ἔμαθες καὶ νὰ πειράζεσαι βλέπω διὰ τὸ παραμικρόν. Αὐτὸ εἶνε κακὸν ἐλάττωμα· βέβαια δὲν τὸ εἶχες πρὶν φύγῃς.

— Δὲν ἠξεύρω ἂν τὸ ἰδικόν μου ἐλάττωμα εἶνε χειρότερον ἢ τὸ ἰδικόν σου· ἐγὼ πειράζομαι, ἀλλὰ σὺ μὲ πειράζεις. Σὺ κάμνεις τὴν κακὴν ἀρχήν, εἶπε παραπονούμενος.

— Σὺ ὅμως μοῦ δίδεις ἀφορμὴν μὲ τὰ πτερὰ τοῦ πνεύματος.....

— Καὶ ἐπιμένω εἰς αὐτό· λέγω ὅτι εἰς τὴν ἐξοχήν, εἰς τὴν ἐρημίαν, τὸ πνεῦμα δὲν κοιμᾶται ὅπως θέλεις νὰ εἰπῇς σύ, ἀλλ' ἐλευθεροῦται καὶ ὑψοῦται καὶ ἐξευγενίζεται, καὶ ἀπηλλαγμένον ὅλων τῶν κοινωνικῶν μολυσμάτων τῶν πόλεων ἀναπνέει μόνον αὔραν καὶ δρόσον ἀπὸ τὰ δένδρα καὶ τὰ κύματα...

— Ποῦ τὰ ἐδιάβασες αὐτά;

— Εἰς τὸ βιβλίον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ὁ θεὸς καὶ τὸ ὁποῖον καλεῖται φύσις. Εἶνε μὲ τόσον μεγάλα γράμματα γραμμένον, μόνον οἱ τυφλοί, ὅπως ἐσὺ δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸ διαβάσουν.

— Εὐχαριστῶ διὰ τὸ τελευταῖον φιλοφρόνημα· εἶμαι ὀλίγον μύωψ, ἀπόδειξις τὰ δίοπτρα τὰ ὁποῖα φορῶ. Ἀλλ' εἰς τὸ βιβλίον τῆς φύσεως διάβασα πολὺ πρὶν ἀπὸ ἐσένα, σὺ ἦσουν ὁ ἀγράμματος. Ἕως χθὲς ἀκόμη σὺ ἐπερίπαιζες τὰ ῥωμαντικὰ αὐτὰ μοιρολογήματα, ὅπως τὰ ἔλεγες. χαίρω διότι εἰλικρινῶς μετενόησες· σοῦ ὑπόσχομαι ὅτι δὲν θὰ σὲ εἰρωνευθῶ πλέον. Ἀλλὰ θὰ μοῦ δώσῃς καὶ σὺ μίαν ὑπόσχεσιν.

— Τί;

— Ὅτι θὰ εἶσαι εἰλικρινὴς ἀπέναντί μου!

— Τί ἐννοεῖς μ' αὐτό!

— Ἐννοῶ ὅτι, μετὰ τὴν ψυχρότητα καὶ ἀδιαφορίαν ἡ αἰφνιδία αὐτὴ πρὸς τὴν φύσιν στοργὴ καὶ λατρεία σου, ἡ ἀγάπη τῆς ἐρημίας καὶ τῆς ἐξοχῆς δὲν ἦλθεν ἔτσι ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε. Κἄτι ἄλλο συνετέλεσε, κἄτι;

Ὁ Στέφανος μ' ἠτένισεν ἀσκαρδαμυκτεί.

— Εἶσαι διάβολος! εἶπε μειδιῶν.

— Δηλαδὴ εἶμαι μόνον ἔξυπνος ἄνθρωπος· προσὸν κοινότατον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Λέγε λοιπόν!

— Ἀφοῦ μαντεύεις...

— Ἡσύχασε δά! μαντεύω τὸ κἄτι, ἀλλὰ τὸ τί, θὰ μοῦ τὸ εἰπῇς ἐσύ, ἂν θέλῃς,

— Δὲν ἠμπορεῖς νὰ προσεγγίσῃς καθόλου;

— Μάλιστα ἀφοῦ τὸ ἐπιθυμεῖς· θὰ πάρῃς καὶ μάθημα λογικῆς ἐφηρμοσμένης ἐπὶ τῶν παραλογισμῶν σου...

— Ἄρχισες πάλιν;

— Ἄ! καί, καὶ μὲ συγχωρεῖς—εἶνε, βλέπεις, δίδακτρα διὰ τὸ μάθημα τῆς λογικῆς. Λοιπόν, σὺ ἔφυγες πράγματι λυπημένος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, καὶ ὅσοι ἐγνωρίζαμεν τὸν χαρακτῆρά σου εὑρίσκαμεν ἁπλούστατον τοῦτο· εἶσαι ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, ὄχι τῆς ἐρημίας. Ποῖα θέλγητρα προσέλαβεν ἡ ἐρημία διὰ νὰ σὲ γοητεύσῃ ὅπως σ' ἐγοήτευσε, οὔτε ξύλα βέβαια, οὔτε γεννήματα, οὔτε βράχους· αὐτὰ τὰ ἤξευρες, τὰ ἐπρόσμενες. Ἀλλὰ κἄτι ἄλλο, κἄτι ζωντανώτερον, κἄτι θελκτικώτερον...κἄτι ἀνέλπιστον τέλος πάντων...Μὲ δύο λόγια θὰ ἐρωτεύθηκες ἐκεῖ κἀμμιὰ χωριατοποῦλα.

Ἀνεκάγχασεν:

— Οἱ ἔξυπνοι ἄνθρωποι λέγουν κἄποτε ἀνοησίας 'σὰν τὴν ἐδικήν σου.

— Ἔτσι...νομίζεις λοιπόν, ὅτι μελετῶ ψυχολογίαν μόνον διὰ τὸν τύπον καὶ ὅτι δὲν τὴν ἐφαρμόζω πειραματικῶς ἐπὶ τῶν φυσιογνωμιῶν; Ἐὰν τολμᾷς εἰπέ μου ὅτι δὲν εἶσ' ἐρωτευμένος.

— Αὐτὸ δὲν τὸ διαψεύδω· θὰ σοῦ τὸ ἔλεγα ἄλλως καὶ χωρὶς τὰ ψυχολογικά σου πειράματα· Ἀνοησία ἦτο νὰ νομίσῃς ὅτι εἶμαι ἐρωτευμένος μὲ χωριατοποῦλαις.

— Καὶ τάχα τί; Μήπως δὲν ἔχουν θέλγητρα οἱ εἰδυλλιακοὶ αὐτοὶ ἔρωτες; Εἰς τὰ παραμύθια δὲν εἶδες τόσαις βοσκοποῦλαις ποῦ ἐτρέλλαιναν βασιλόπουλα; Ἔπειτα νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἰδέαν μου, ἐγὼ ἀγαπῶ πάντοτε τὰ ἄκρα ἐναντία. Ἀπὸ τὰ ἄνθη ἔξαφνα θέλω ἢ τὸ εὐγενέστερον καλλιεργημένον ῥόδον τοῦ κήπου ἢ τὴν πτωχὴν ἀγριοβιολέτταν τοῦ βουνοῦ, καὶ ἀπὸ τὰς γυναῖκας ἢ τὴν εὐγενεστέραν βασίλισσαν τῶν αἰθουσῶν ἢ τὴν πενιχροτέραν ποιμενίδα τοῦ χωριοῦ. Τὰ μεταξὺ τῶν δύο εἶνε μετριότητες καὶ ἀποσταλάγματα. Μὲ κάμνεις νὰ χάσω τὴν πρώτην μου ἐντύπωσιν· θὰ ἦτο ἀνοησία ἴσως νὰ ἐρωτευθῇς χωριατοποῦλα, ἀλλ' εἶνε ἐξευτελισμὸς τῆς καλαισθησίας σου ἂν ἐρωτεύθηκες καμμίαν χονδρὴν ἐπαρχιώτισσαν κόρην κανενὸς σιτεμπόρου ἢ κανενὸς παντοπώλου, παρῳδίαν, γελοιογραφίαν ἀνεπτυγμένης γυναικός....

— Ἐπῆρες κατήφορον μὲ τοὺς ἀφορισμούς σου πάλιν. Ἄφησε ἥσυχον τὴν καϋμένην τὴν ἐπαρ-

Digitized by Google

χιώτισσαν καὶ δὲν μ' ἐξετρέλλανεν οὔτε αὐτή...

— Ἀλλά...κάμμία...μήπως καμμία λαίδυ ἢ Μὶς περιηγήτρια;

— Ἐπὶ τέλους μ' ἔπληξες καὶ κουράζεις τὸν νοῦν σου εἰς τὰ χαμένα. Ἐδιάβασες Θεόκριτον;

— Αὐτὸ ἠμποροῦσα νὰ σ' ἐρωτήσω ἐγώ.

— Τὸ τρίτον εἰδύλλιον ἐνθυμεῖσαι πῶς ἀρχίζει;

— Στάσου μίαν στιγμήν. Τρίτον εἰδύλλιον εἶνε *Κῶμος*...ναί! «Κωμάσδω ποτὶ τὰν Ἀμαρυλλίδα...» Τί χρειάζεται ὅμως ὁ Θεόκριτος καὶ ἡ Ἀμαρυλλίς;

— Τί χρειάζεται —; *Ἀμαρυλλὶς* εἶν' ἐκείνη ποῦ...ἔκαμε νὰ μ' ἀρέσῃ ἡ ἐρημία ὅπως λὲς ἐσύ.

— Αὐτὰ εἶν' αἰνίγματα. *Ἀμαρυλλὶς* δὲν εἶνε ὄνομα γυναικός.

— Τὴν ἐβάπτισα ἐγὼ Ἀμαρυλλίδα. Ἔχε ὑπομονὴν καὶ θὰ μάθῃς πῶς καὶ διατί.

— Ἔρχεσαι λοιπὸν εἰς τὰ νερά μου· ἐνῷ εἰς τὴν ἀρχὴν ἔλεγες πῶς δὲν εἶνε χωριατοποῦλα τόρα τὸ ὁμολογεῖς. Ἡ Ἀμαρυλλὶς τί ἄλλο εἶνε παρὰ τύπος χαριτωμένης βοσκοπούλας;

— Ὄχι! ἡ Ἀμαρυλλίς μου συνενόνει τὰ δύο ἄκρα τῆς γυναικείας τελειότητος ὅπως ἐσὺ τὴν ἐννοεῖς.

— Δηλαδή!

— Εἶνε χωριατοποῦλα εἰς τὸ βουνὸν καὶ εἶνε βασίλισσα εἰς τὴν πόλιν! Καὶ ἡ φωνή του ὑψώθη εἰς τόνον ὑπερηφανείας ἐνῷ ἐπρόφερε τοὺς τελευταίους λόγους.

— Ὤ! τὰ πράγματα βλέπω γίνονται σπουδαῖα. Ὕλη διὰ μυθιστόρημα. Ἄρχισε καὶ λέγε μου ἀπὸ τὴν ἀρχὴν λοιπόν. Τώρα ἐννοῶ διατί μὲ ἤθελες ἀπόψε· βράζουν μέσα σου ἐντυπώσεις καὶ ἀναμνήσεις καὶ θέλεις νὰ 'ξεσπάσῃς εἰς τὴν ῥάχην μου.

— Κ' ἐγὼ μαντεύω τὴν περιέργειάν σου καὶ ἐγὼ διὰ νὰ σὲ τιμωρήσω ὀλίγον, δὲν θὰ σοῦ εἰπῶ λέξιν παρ' ἀφοῦ δειπνήσωμεν. Καὶ πεινῶ!...

— Ὡραῖον αἴσθημ' αὐτό, ποῦ γεννᾷ πεῖναν!

— Ὅταν νηστεύῃ ἡ καρδία, τότε πεινᾷ ὁ στόμαχος· μάθε το αὐτὸ ἀπὸ μένα. Ὅταν εἶμαι λυπημένος ἢ ὠργισμένος πεινῶ, ὅταν ἔχω χαρὰν ἢ εὐχάριστον προσδοκίαν κόπτεται ἡ ὄρεξίς μου.

— Τότε πρέπει νὰ κοπῇ ἡ ἐδική μου τώρα...

— Διατί;

— Ἀφοῦ προσδοκῶ τὴν *Ἀμαρυλλίδα σου!*

Τὸ δεῖπνόν μας ἦτο σιωπηλόν· ὁ Στέφανος ἐπεφύλασσεν ὅλην τὴν ὁμιλητικὴν ὄρεξίν του διὰ τὴν μέλλουσαν ἀφήγησιν τῶν ἀγροτικῶν περιπετειῶν του, ἐγὼ δ' ἀφ' ἑτέρου, κατετυράννουν τὸν λογισμὸν προσπαθῶν νὰ μαντεύσω ἐκ τῶν προτέρων τὸ εἶδος τῶν περιπετειῶν αὐτῶν ἃς περιέβαλλε διὰ τόσου μυστηρίου τὰ προοίμια τοῦ φίλου μου.

Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ δεῖπνον ἐδέησε δὶς καὶ τρὶς νὰ προκαλέσω τὸν Στέφανον εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑποσχέσεώς του, καὶ κατὰ τὸ κοινὸν σύστημα τῶν ἀνυπομονούντων νὰ εἴπωσί τι, ἀνέβαλλε δῆθεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν.

Τέλος, ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς ἁπαλὰ τὰ κύματα ὠλίσθαινον μέχρι τῶν ποδῶν μας καὶ ἀνελύοντο εἰς ἀργυροῦς ἀφροὺς καὶ κελαρύσματα, ἀπὸ δὲ τοῦ μεμακρυσμένου θεάτρου ἀφικνοῦντο μόλις ἐκπνέουσαι αἱ περιπαθεῖς μελῳδίαι τῆς *Ὑπνοβάτιδος*, ὁ ἐρωτευμένος σύντροφός μου ηὐδόκησε νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν νυκτερινὴν ταύτην συμφωνίαν χαμηλὴν καὶ ἐμπιστευτικὴν τὴν φωνήν του, ἀφοῦ καὶ πάλιν ἵνα κερδίσῃ καιρὸν μὲ κατεδίκασε πρῶτον ὑπὸ τὸ φῶς ἑνὸς φανοῦ ν' ἀναγνώσω μεγαλοφώνως ἐπιστολήν του πρὸς ἐμὲ ἀπευθυνομένη ἣν παραδόξως τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ μοὶ ἐνεχείρισε.

Β'.

«Τὴν ἀθλιότητα τοῦ ταξειδίου μου εἶνε περιττὸν νὰ σοῦ περιγράψω. Γνωρίζεις ὅτι εἶμαι κατ' ἐξοχὴν χερσαῖον ζῷον καὶ ὅτι ἅμα πατήσω εἰς τὴν θάλασσαν μεταβάλλομαι εἰς ἄψυχον δέμα, κιβώτιον, ὅ,τι θέλεις—τόσον ποῦ ἠμπορεῖ κανεὶς ἴσως νὰ μὲ στείλῃ μὲ φορτωτικὴν οἰκονομικώτερα, ἀντὶ νὰ πληρώνω ἀδίκως εἰσιτήριον. Δὲν ἄνοιξα λοιπὸν τὰ βλέφαρα παρὰ μόνον ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν λιμένα, ὅπου ἔμελλα νὰ ἐπιβιβασθῶ. Τὸ πρῶτον δὲ πρᾶγμα, ποῦ εἶδα ἐμπρός μου, ἦτον ἕνας πελώριος φουστανελλᾶς, ὁ ὁποῖος μὲ προσεφώνησε μὲ τό: Καλῶς ὥρισες ἀφεντικό! Ἐννόησα ὅτι ἦτον ὁ ἐπιστάτης τοῦ θείου μου τηλεγραφικῶς προσκληθεὶς νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ παραλάβῃ, καὶ τὸν ηὐχαρίστησα διὰ τὸν κόπον του. Καὶ ἀφοῦ ἀπεβιβάσθημεν ἤμην τόσῳ ζαλισμένος ἀκόμη, ὥστε οὔτε οὔτε ἐπρόσεξα εἰς τὴν μικρὰν ἐπαρχιακὴν πόλιν διὰ τῆς ὁποίας διήλθομεν ἔφιπποι, ἔπρεπεν ἄλλως τε νὰ κρατοῦμαι καλὰ ἐπὶ τοῦ ζῴου, διότι ὅλα τὰ ἔβλεπα θολὰ καὶ ἄνω κάτω τριγύρω μου. Ἀλλά, ὅταν ἀφήσαμεν ὀπίσω τὴν πόλιν καὶ ἐξήλθομεν εἰς τὸν ἀνοικτὸν κάμπον, ἡ δροσερὰ πρωϊνὴ αὔρα ἤρχισε νὰ μὲ ζωογονῇ, καὶ τὸ βλέμμα μου νὰ πλανᾶται εὐχαρίστως εἰς τὸν θαυμάσιον ὁρίζοντα, στεφανωμένον μὲ ὑψηλὰ δασώδη βουνὰ καὶ στολισμένον εἰς μίαν του μόνον ἄκραν μὲ γαλανὴν ταινίαν θαλάσσης. Διήλθομεν διὰ μέσου ἀγρῶν ξανθοπρασίνων διότι ὁ σῖτος δὲν εἶχεν ἔτι ὡριμάσει ἐντελῶς, ἔπειτα εἰσεχωρήσαμεν εἰς μικρὸν δάσος πλατάνων, καὶ τελευταῖον ὑπὸ τὴν πυκνὴν καὶ εὐώδη σκιὰν τῶν πεύκων καλπάζοντες ἐφθάσαμεν εἰς τὸ κτῆμα τοῦ θείου μου καὶ κατέβημεν ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν τοῦ πύργου του. Ὁ πύργος

Digitized by Google

αὐτὸς δὲν εἶνε μεγάλον κτίριον, ὁμοιάζει μᾶλλον ἀνεμόμυλον καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δύο δωματίων ἐν ὅλῳ· ἀλλ' ἡ θέσις ἐπὶ τῆς ὁποίας κεῖται εἶνε μαγευτική. Σχεδὸν ὑπὸ τὰ θεμέλιά του ἔρχονται καὶ 'ξεσποῦν ἀφρισμένα τὰ κύματα, ἐνῷ πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς βαθμηδὸν ὀρθοῦται ἡ ἀνωφέρεια τοῦ βουνοῦ κλιμακωτὴ ὡς ν' ἀναβαίνῃ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, κεκαλυμμένη πᾶσα ὑπὸ πεύκων καὶ πτελεῶν καὶ δρυῶν μεγάλων. Πέριξ τοῦ πύργου συσπειρῶνται τὰ μικρὰ κατάλευκα οἰκήματα καὶ αἱ ἀχυροκαλύβαι τῶν χωρικῶν, ἐν ᾧ παρέκει φαλακρὸς ἐπίπεδος χῶρος σημειοῖ τὴν θέσιν τῶν ἀλωνίων, ἑτοίμων ἤδη ὅπως δεχθῶσι τὴν μέλλουσαν συγκομιδήν.

'Αλλὰ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πύργου εἶνε ἄθλιον· αἱ ὀροφαὶ ξύλιναι, ἀκατέργαστοι καὶ μαῦραι ἀπὸ τὸν καπνόν, οἱ τοῖχοι ἀσβεστόχριστοι, τὰ παράθυρα στενὰ καὶ πληκτικὰ καὶ τὰ ἔπιπλα...Ὦ Θεέ μου! πῶς θὰ κοιμηθῶ ἐπάνω εἰς τὰ τρίποδα αὐτὰ μὲ τὰς στραβὰς σανίδας των. Ὁ ἐπιστάτης μοῦ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ τὰς ἰσοπεδώσῃ καλύπτων αὐτὰς διὰ πολλῶν μαλλίνων σκεπασμάτων, τὰ ὁποῖα ἔστειλε νὰ συλλέξῃ ἀπὸ τοὺς οἴκους τῶν χωρικῶν, ἀλλ' ἐγὼ δυσπιστῶ πρὸς τὴν καθαριότητα τῶν ὑφασμάτων αὐτῶν. Οἱ χωρικοὶ οἱ ὁποῖοι ἦλθον νὰ μ' εὐχηθῶσι τὸ καλῶς ὥρισα, φαίνονται ὅλοι τίμιοι καὶ ἀγαθοί, ἀλλ' ἡ καθαριότης τοῦ σώματος δὲν εἶν' ἐφάμιλλος βέβαια πρὸς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς των. Ἂν ἦτο δυνατὸν θὰ τοὺς ἔστελλα ὅλους εἰς τὸ λουτρὸν καὶ ὕστερον θὰ τοὺς προσεκάλουν νὰ ἔλθουν εἰς τὸν πύργον!... Ὁ ἐπιστάτης μου καυχᾶται ὅτι ἐπιδίδει εἰς τὴν μαγειρικὴν καὶ πρὸς τιμήν μου ἔβαλεν ὅλα τὰ δυνατά του διὰ τὸ γεῦμα ἀπόψε, διότι τὴν μεσημβρίαν ἐπρογευμάτισα ἐκ τοῦ προχείρου μόλις ἐλθὼν μὲ ὀλίγα αὐγά, καὶ βούτυρον νωπὸν καὶ γάλα. Τὰ προτιμῶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν μαγειρικὴν τοῦ ἐπιστάτου μου! Ὦ πτωχέ μου στόμαχε, τί ἦτο τὸ κατασκεύασμα ἐκεῖνο μὲ τὰς ὄρνιθας, τὸ ὁποῖον ἐφάγομεν ἀπόψε! Ταλαίπωρε, ἔφαγες πολὺ διότι ἐπείνας· μὴ φοβεῖσαι ὅμως· ἦσαν τόσον μαλακτικὰ τὰ πεντήκοντα κρόμμυα τὰ ὁποῖα εἶχε μέσα! Ἀπὸ τῆς αὔριον πρέπει νὰ γίνω καὶ ὀλίγον μάγειρος. Μὴ χειρότερα! Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐξῆλθον εἰς μικρὸν περίπατον. Τί ἀγριότης! ὅλα τὰ ζῶα τοῦ χωρίου ἀπὸ τῶν ὀρνίθων μέχρι τῶν...γυναικῶν, ἐτρέποντο εἰς φυγὴν ἅμα μ' ἔβλεπον. Φαίνεται ὅτι τὸ ἐξωτερικόν μου, ἡ περιβολή μου τοῖς ἐμπνέει φόβον καὶ δυσπιστίαν· καὶ οἱ σκύλοι μὲ γαυγίζουν φοβερά. Διὰ νὰ μὴ συμβαίνῃ αὐτὸ πρέπει ἴσως νὰ φορέσω φουστανέλλαν τὰς ἡμέρας αὐτὰς ποῦ θὰ μείνω ἐδῶ φυλακισμένος. Καὶ αἱ χωριατοποῦλαι! Τὰ ἀγρίμια, ποίησιν ποῦ τὴν ἔχουν! ἄνιπτοι, ἀκτένιστοι, μὲ κάτι πρόσωπα ψημένα ἀπὸ τὸν ἥλιον, μὲ κάτι χέρια σκασμένα ἀπὸ τὸ ζύμωμα καὶ τὴν πλύσιν, μὲ κάτι πόδια γυμνὰ καὶ γεμᾶτα σκόνην καὶ λάσπην. Ὦ χαριτωμέναι Νύμφαι τῶν δασῶν, ὦ ἡρωΐδες τῶν εὐδυλλίων, ὦ Μοῦσαι τῶν μωρῶν ποιητῶν, οἱ ὁποῖοι σᾶς ψάλλουν, διότι δὲν σᾶς εἶδόν ποτε, κρατήσατε δι' ἄλλους τὴν συμπάθειάν σας καὶ τὴν ἀγάπην σας, φυλάξατε τὰ κάλλη σας διὰ τοὺς λεβέντηδες καὶ τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ, ἐγὼ σᾶς εὐχαριστῶ...ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάττῃ ἀπὸ σᾶς!...

'Αληθινὰ ἡ ἀνατολὴ τῆς σελήνης μέσα ἀπὸ τὸ δάσος ἦτον ὡραία, ἀλλὰ μόλις ἐτόλμησα νὰ ἐξέλθω εἰς τὸν ἐξώστην διὰ νὰ πίω τὸν καφέν μου ὑπὸ τὸ ἀργυροῦν αὐτῆς φῶς, μὲ διεπέρασε τόσον παγερὰ πνοὴ νυκτερινῆς αὔρας, ὥστε ἐρρίγησα καὶ ἠναγκάσθην νὰ κλεισθῶ πάλιν εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Τί κλίμα! ἄλλο δὲν μοῦ λείπει παρὰ νὰ κάμω καὶ ξεπαγιάσματα Μάϊον μῆνα!... Δὲν ἔχει ἄδικον ὁ ἐπιστάτης μου συμβουλεύων με νὰ σκεπασθῶ μὲν τὴν *κάπαν* του τὴν νύκτα. Μὲ *κάπαν*; ὡσὰν νὰ εἶμαι δηλαδὴ εἰς κλέφτικον λημέρι.

Σοῦ γράφω ἐπὶ χονδρῆς τραπέζης, ἥτις μοὶ χρησιμεύει ὡς γραφεῖον, ἀλλ' ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ἐπίσης καὶ εἰς κρεοπώλην διὰ νὰ κόπτῃ ἐπ' αὐτῆς τοὺς κριοὺς καὶ τοὺς μόσχους του. Εἶνε ἔργον διακεκριμένου ἐπιπλοποιοῦ, τοῦ μυλωνᾶ, ὡς μοὶ εἶπεν ὁ ἐπιστάτης. Μὲ φωτίζει ῥυπαρά, φρικωδῶς καπνίζουσα καὶ ἀπόζουσα λυχνία πετρελαίου...Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐτυφλώθησαν ἐκ τοῦ ἐρυθρωποῦ φωτός, ἀσφυκτιῶ σχεδὸν ἐκ τῆς ὀσμῆς. Τὴν σβύνω καὶ πηγαίνω νὰ κοιμηθῶ. 'Ακούω μίαν κουκουβάγιαν ἡ ὁποία μοῦ φωνάζει καληννύκτα ἀπὸ μακράν. Μπᾶ! κοντεύουν μεσάνυκτα. Καληννύκτα λοιπόν!...

Καὶ...καλημέρα! ἐξημέρωσε, δόξα σοι ὁ θεός! ἐτελείωσεν ἡ κατηραμένη αὐτὴ νύξ, ἡ ὁποία διήρκεσε τόσον, ὡσὰν ἐπρόκειτο νὰ ἴδῃ τὸ φῶς καὶ δεύτερος Ἡρακλῆς. Καὶ ἔπειτα λέγει ὁ Καζαμίας ὅτι αἱ νύκτες τοῦ Μαΐου εἶνε μικραί. 'Αλλοῦ μάλιστα, ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς τὸ χαριτωμένον κτῆμα τοῦ κυρίου θείου μου. Ἄ, βέβαια πρέπει νὰ βάλω συναπισμοὺς εἰς τὴν ῥάχιν μου, ἡ ὁποία μὲ πονεῖ· ὡς νὰ μ' ἔχουν ξυλοφορτώσῃ. Καὶ τὰ μάλλινα ἐκεῖνα ἀγριοσκεπάσματα ἐξέδαραν τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας ὡς νὰ ἦσαν ὄνυχες γάτου. Τί νὰ εἰπῶ δὲ διὰ τὰ ἀμέτρητα ἔντομα τὰ ὁποῖα ἐξεστράτευσαν ἐναντίον μου. Ὁ εὐλογημένος ὁ ἐπιστάτης φαίνεται ὅτι ἔχει μεταβάλῃ εἰς ἐντομολογικὸν σπουδαστήριον τὸν πύργον τοῦ θείου μου. 'Αλλ' ἐγὼ πρέπει νὰ φροντίσω ἀφεύκτως περὶ τῆς διαλύσεως αὐτοῦ· ὕστερον ἀπὸ τρεῖς νύκτας ὡς αὐτήν, ἠμπορῶ νὰ πάθω ἀπὸ ἀναιμίαν. Εὐτυχῶς ἔχω ἄφθονον ἐντομοφθόρον κόνιν μαζί μου.

Κλαῦσέ με, κλαῦσέ με· ἔχω νὰ διέλθω ἐδῶ

Digitized by Google

δέκα ἡμερόνυκτα ἀκόμη, διακοσίας τεσσαράκοντα ὥρας. Πῶς θὰ τὰς περάσω; Ἀναγινώσκων; πλήττω· περιπατῶν; βαρύνομαι· συνομιλῶν; μὲ ποῖον καὶ περὶ τίνος, παρακαλῶ; Καὶ ἡ ἰδέα ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν, δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ φύγω ταχύτερον, κορυφώνει τὴν στενοχωρίαν μου.

Πῶς συνελήφθην εἰς τὰ δίκτυα τοῦ θείου μου χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω! Ἦλθα, λέγει, ἐδῶ ν' ἀναλάβω ἐκ τῶν κόπων, ἀλλ' ἐγὼ θὰ πάθω χειρότερα: ἢ θὰ γείνω ὑποχόνδριος ἢ θὰ πετάξω τὰ μυαλά μου εἰς τὸν ἀέρα.»

— Σὲ ἀναγνωρίζω ὁλόκληρον εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν μὲ τὴν παραξενιάν σου τὴν συνειθισμένην. Ἓν μόνον δὲν ἐννοῶ: διατί δὲν μοῦ τὴν ἔστειλες, ἐνῷ θὰ μὲ διασκέδαζε τόσον;

— Δέν σοῦ τὴν ἔστειλα διὰ λόγον ἁπλούστατον. Ὅταν εἶπα εἰς τὸν ἐπιστάτην νὰ εὕρῃ πεζοδρόμον διὰ νὰ στείλω τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὴν πόλιν—βλέπεις, τὸ κτῆμα τοῦ θείου μου δὲν ἔχει ταχυδρομικὸν γραφεῖον — ἐκεῖνος μοῦ ἀπήντησεν ὅτι ἔχομεν καιρόν, διότι μετὰ δύο ἡμέρας φεύγει ταχυδρομεῖον δι' Ἀθήνας. Ἀλλὰ μετὰ δύο ἡμέρας τὰ πράγματα εἶχον ἀλλάξῃ τόσον, ὥστε ἡ ἐπιστολή μοῦ ἐφαίνετο ἄδικος, ἄτοπος, γελοία — καὶ ἀντὶ νὰ σοῦ τὴν στείλω τότε τὴν ἔκλεισα εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν μου διὰ νὰ τὴν λάβῃς σήμερον. Καὶ τώρα ἐξακολουθῶ ἐγὼ τὴν συνέχειαν μετὰ τὴν ἐπιστολήν, ἡ ὁποία ἔχει, ὡς βλέπεις, τὰς πρώτας ἐντυπώσεις μου, μὲ τὴν συμφωνίαν, ὅτι οὔτε θὰ ἀποτείνῃς ἐρωτήσεις ἀδιακρίτους, οὔτε θὰ μὲ διακόπτῃς, οὔτε θὰ μὲ πειράζῃς...

Ἀπὸ τὸ πρωΐ, ὡς ἄλλος Ῥοβινσών, ἤρχισα νὰ φροντίζω πῶς νὰ ἐξασφαλίσω ἡσυχωτέραν νύκτα· κατώρθωσα νὰ ἑτοιμάσω ἓν ἀχύρινον στρῶμα, ἐγέμισα ὅλας τὰς τρύπας μὲ σκόνην ἄφθονον, ἔδωκα καὶ ἐζεμάτισαν τὰς σανίδας τοῦ κρεβατιοῦ· τέλος πάντων ἔγεινα τέλειος νοικοκύρης πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν μου. Εἶπα ἀκόμη εἰς τὸν ἐπιστάτην, ὅτι τρελλαίνομαι διὰ τὸ ψητὸν κρέας, ὥστε νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ τὰ μαγειρικὰ πειράματά του. Καὶ χάρις εἰς τὴν *Μαγδαληνὴν* τοῦ Σανδῶ μὲ τὸ γλυκύτατον ὕφος του, ἐπέρασαν αἱ ὧραι τῆς μεσημβρίας χωρὶς κ' ἐγὼ νὰ τὰς ἐννοήσω καλά, καλά. Ὅταν ἐβράδυασε κάποιος χωρικὸς ἦλθε καὶ μοῦ ἐπρότεινε νὰ κάμωμεν ἕνα περίπατον εἰς τὸ δάσος. Δὲν εἶχον πολλὴν ὄρεξιν. Δὲν ἠθέλησα ὅμως νὰ νομίσῃ πῶς δὲν καταδέχομαι καὶ ἐπῆγα. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι δὲν μετενόησα· ἡ φύσις ὅλη ἦτον εἰς τὴν ἀκμήν της, ἡ γῆ σκεπασμένη ἀπὸ χόρτα καὶ ἄνθη ἐμοσχοβολοῦσεν. Ἔπληττον ὅμως μὲ τὸν σύντροφόν μου, ὁ ὁποῖος κοντὰ εἰς ὅλα ἀνεκάλυψα ὅτι ἦτο καὶ κωφός. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκέρδισα εἰς τὸν περίπατον ἦτο πρὸ πάντων πεῖνα, βουλιμία. Διὰ τοῦτο ἐγύρισα κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν πύργον καὶ ἐπέπεσα κατὰ τοῦ ψητοῦ. Οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς μου ἔφαγα τόσον· ὁ ἐπιστάτης μὲ παρετήρει μὲ σεβασμόν...

Ὅταν ἐμβῆκα εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ὕπνου, τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶδα μὲ ἀπορίαν ἐπάνω εἰς τὸ προσκέφαλόν μου, ἦτο ἓν ἐπισκεπτήριον. *Ἀναστάσιος Π**** πρώτην φορὰν ἔβλεπα αὐτὸ τὸ ὄνομα. Ἀλλ' ἦτον ἀκόμη γραμμένον ἐπάνω κάτι μὲ μολυβδοκόνδυλον. Ἐπλησίασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἐδιάβασα: «Κύριε γεῖτον, ἦλθα νὰ σᾶς εἰπῶ καλῶς ὡρίσατε, ἀλλὰ δὲν σᾶς εὗρον· θὰ εἶνε ἀδιακρισία ἂν σᾶς προσκαλέσω αὔριον πρωΐ, πρωΐ, νὰ πίωμεν τὸ γάλα μαζὶ εἰς τὸν κῆπόν μου;» Ἐφώναξα τὸν ἐπιστάτην καὶ τὸν ἠρώτησα ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ κύριος Ἀναστάσιος.

— Ὁ κὺρ Ἀναστάσης τάφεντικὸ ἐδῶ 'ς τὸ χωριὸ ποῦ συνορεύομε, μεσόκοπος, καλὸς ἄνθρωπος, ἔρχεται τὴν ἄνοιξιν 'ς τὸ τσιφλίκι του καὶ φεύγει τὸν τρυγητὴ κι' ἀργότερα.

— Καὶ πῶς δὲν μοῦ τὸ εἶπες αὐτὸ ἀπὸ πρίν;

— Δὲν τὤφερε ἡ κουβέντα...

— Εἶνε μακρυὰ ἀπ' ἐδῶ τὸ σπίτι του;

— Ὤ; 'μισὴ ὥρα...

— Αὔριον τὸ πρωῒ θὰ 'πάγω· εὑρὲ κανένα παιδὶ νἄλθῃ μαζί μου νὰ μοῦ δείξῃ τὸν δρόμον.

— Ἔρχομ' ἐγώ· καμμιὰ δουλειὰ δὲν ἔχω· θέλω ν' ἀνταμώσω καὶ τὸν ἀγροφύλακα τοῦ κὺρ Ἀναστάση.

Ἡ πρόσκλησις τοῦ γείτονός μου δὲν μὲ δυσηρέστησεν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπέθεσα ὅτι θὰ εἶνε κανεὶς ἐπαρχιώτης πλούσιος κτηματίας, ἀλλ' ἀνούσιος καὶ ἀμόρφωτος ἄνθρωπος. Ὅταν ὅμως εἶδα καὶ δευτέραν φορὰν τὸ καλοτυπωμένον ἐπισκεπτήριόν του, τὸν λεπτὸν χαρακτῆρά του καὶ τὸ εὐγενὲς ὕφος τῶν ὀλίγων γραμμῶν του, ἄρχισα νὰ μεταβάλλω ἰδέαν καὶ νὰ πείθωμαι ὅτι ἀπεναντίας ὁ γείτων μου θὰ εἶνε κανεὶς εὐγενὴς καὶ ἀνεπτυγμένος κύριος, ξένος, ἐρχόμενος ἐκεῖ τὸ καλοκαίρι χάριν τοῦ κτήματός του. Μὲ τὴν προσδοκίαν τῆς γνωριμίας του ἐκοιμήθην, καὶ ἐκοιμήθην τόσον λαμπρά, ὥστε ὁ ἐπιστάτης ἠναγκάσθη νὰ κτυπήσῃ τὴν θύραν διὰ νὰ μ' ἐξυπνήσῃ εἰς τὰς 5 τὸ πρωῒ ὅπως τοῦ εἶπα.

Ὁ δρόμος μοῦ ἐφάνη πολὺ εὐχάριστος. Καὶ ἡ πρωϊνὴ ὥρα βέβαια συνέτεινεν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ περισσότερον ἡ ἐλπίς, ὅτι θὰ εὕρω τέλος πάντων ἕνα ἄνθρωπον μὲ τὸν ὁποῖον νὰ ἠμπορῶ νὰ περάσω μίαν ὥραν συνομιλῶν, ἄνθρωπον τέλος μὲ τὸν ὁποῖον νὰ συνεννοοῦμαι εἰς τὴν ἐρημίαν αὐτὴν κατὰ τὰς δέκα ἡμέρας τῆς ἐξορίας μου Κάποτε δὲ πάλιν ἐλυπούμην διὰ μίαν στιγμήν· ἔλεγα, ἂν δὲν εἶνε ὅπως τὸν νομίζω, ἂν εἶνε κανεὶς γέρων παράξενος, ὀλιγόλογος, ἀπρόσιτος. Ἀλλὰ τότε διατί νὰ ἔλθῃ πρῶτος νὰ μ' ἐπισκε-

Digitized by Google

φθῇ ἅμα ἔμαθε πῶς ἔφθασα. Ὅ,τι καὶ ἂν εἶνε ἔλεγα πάλιν, πολλὰς σχέσεις οὔτε θὰ προφθάσωμεν νὰ συνδέσωμεν, ἔπειτα μᾶς χωρίζει ἡ ἡλικία· εἴκοσι ἐτῶν ἐγώ, πενῆντα ἐκεῖνος! ὡραία συνεννόησις ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων. Μὲ αὐτὰ ἐφθάσαμεν εἰς τὸν περίβολον τοῦ κτήματός του τὸν κῆπον του δηλαδή, διότι τὸ ὅλον κτῆμα ἐκτείνεται εἰς χιλιάδας στρέμματα.

Ἡ θέσις του δὲν εἶνε τόσον ὡραία, ὅσον τοῦ πύργου τοῦ θείου μου, μήτε εἰς τὴν θάλασσαν κοντὰ εἶνε ὅπως ἐκεῖνος, μήτε θέαν ἔχει τόσον γραφικήν, εἶνε μάλιστα χαμηλά, ὀλίγον πληκτικά· ἀλλὰ ὑπὸ ἔποψιν κομψότητος δὲν ἔχουν σύγκρισιν· ποῦ τὸ χάλασμα ἐκεῖνο, ὁ ἀνεμόμυλος τοῦ θείου μου καὶ ποῦ τὸ κομψὸν αὐτὸ σπιτάκι τριγυρισμένον ἀπὸ πράσινα φυλλώματα δένδρων, στεφανωμένον μὲ περιπλοκάδας ἕως τὰ κεραμίδια του! Δὲν ἐπίστευα ὅτι μέσα εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκείνην ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ τέτοιος κῆπος καὶ τέτοιο χαριτωμένον σπιτάκι. Ἡ θύρα ἦτο σιδηρᾶ κιγκλιδωτὴ καὶ ἔπρεπε νὰ περάσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν κῆπον διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σπίτι.

Μᾶς ἄνοιξε μικρὸς φουστανελλοφόρος ὑπηρέτης πολὺ καθαρώτερος ἀπὸ τὸν ἐπιστάτην μας.

— Τ' ἀφεντικὸ εἶπε νὰ τὸν συμπαθᾶτε μιὰ στιγμή, γιατὶ 'πῆγε 'ς τ' ἁλώνια, κοπιᾶστε 'ς τὸ κιόσκι κ' ἔφτασε... μᾶς εἶπε μὲ προπέτειαν.

Ὁ ἐπιστάτης ἀπὸ σεβασμὸν δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ μαζί μου, ἠκολούθησα λοιπὸν τὸν μικρόν, ὁ ὁποῖος μὲ ὡδήγησε εἰς τὸ κιόσκι. Δὲν σοῦ λέγω τίποτε περὶ τοῦ κήπου, φαντάσου τὸν ὡραιότερον κῆπον τῶν Πατησίων, μετατεθειμένον ἐκεῖ εἰς τὴν ἄκραν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ κιόσκι δὲν ἦτο πολυτελές, ἀλλ' ἦτο χαριέστατον ἀπὸ ἀκατεργάστους κορμοὺς δένδρων καὶ πλεκτὰ καλάμια. Δύο τρία αἰγοκλήματα τὸ εἶχον σκεπάσῃ κ' ἐμοσχοβολοῦσαν γλυκύτατα. Ἦτον μέσα ἕνα τραπεζάκι ξύλινον καὶ ὀλίγα καθίσματα ἀγροτικὰ κομψότατα...

Ἔμεινα ἐπί τινα λεπτὰ χάσκων, ἔτριβα τὰ μάτια μου διὰ νὰ πεισθῶ ὅτι δὲν ὀνειρεύομαι.

Ὅταν ἔξαφνα διὰ νὰ κορυφωθῇ ἡ γοητεία, ὡσὰν νὰ ἦσαν ὅλα ἐπίτηδες προετοιμασμένα, ἕνα γλυκύτατο σιγανὸ τραγοῦδι ἀκούσθηκε ὀπίσω ἀπὸ τὰ πυκνὰ δένδρα.

Φύσ' ἀγεράκι τῆς αὐγῆς,
Κ' ἔλα νὰ μὲ δροσίσῃς
Καί, σὺ ἥλιε, ἄργησε νὰ 'βγῇς
Γιατί θὰ μὲ μαυρίσῃς!...

Ἐννοιωθα τόσα πολλὰ μαζὶ ὥστε δὲν ἐννοιωθα πλέον τίποτε. Δὲν ἐδοκίμαζα οὔτε νὰ ὑποθέσω οὔτε νὰ μαντεύσω πόθεν προήρχετο ἡ μελῳδία ἐκείνη... Μόνον μία ἰδέα ἐστριφογύριζεν εἰς τὸν νοῦν μου: ὅλα εἶνε μαγευμένα ἐδῶ ἔλεγα. Ἔφερα τὸ χέρι μου καὶ ἔσφιξα καλὰ τὸ μέτωπόν μου διὰ νὰ συγκρατήσω τὰ λογικά μου. Βήματα ἠκούσθησαν ἐπάνω εἰς τὰ χαλίκια· μ' ἔπιασε ῥῖγος ὡσὰν νὰ εἶχα θέρμην... Κοντά, πολὺ κοντὰ εἰς δύο τριῶν βημάτων ἀπόστασιν οἱ πυκνοὶ κλάδοι δύο δένδρων ἐχωρίσθησαν ἥσυχα ἥσυχα καὶ ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς ἐπρόβαλεν... »

— Ὁ κύριος Ἀναστάσιος μὲ τὸν νυκτικόν του σκοῦφον!...

— Οὔφ! εἶσαι ἀδιόρθωτος, μὲ ἀπογοητεύεις ἐπάνω εἰς τὸ καλλίτερον μέρος!

Περιτριγυρισμένη ἀπὸ πράσινα φύλλα ἐπρόβαλε... κεφαλὴ κόρης. Τὰ μαλλιά της ἦσαν ξανθά, στολισμένα μὲ πέντ' ἕξ τριαντάφυλλα κόκκινα καὶ ἄσπρα καρφωμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ μὲ ἀπροσποίητον ἀφέλειαν καὶ ἀπαράμιλλον χάριν ἀπὸ τὸ ἓν μέρος τοῦ προσώπου καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἐκρέμοντο εἰς θέσιν σκουλαρικιῶν ἀπὸ ἕνα ζευγάρι μεγάλα ῥοδοκόκινα κεράσια... Ἔκλεισα τὰ μάτια μου... Κιόσκι, κῆπος, οὐρανός, καὶ γῆ ὅλα ἐγύριζαν.

Ὅταν ἄνοιξα τὰ μάτια μου, ἡ ὀπτασία εἶχεν ἀποκαλυφθῇ ὁλόκληρος. Μὲ τὸ ἕνα χέρι της ἐκράτει ἐπὶ τοῦ στήθους μεγάλον δέμα, φόρτωμα ὁλόκληρον ῥόδων, καὶ εἰς τὸ ἄλλο της χέρι ἕνα καλαθάκι μὲ κεράσια. Τὸ φόρεμά της ἦτο λευκόν, ἁπλούστατον, χυμένον ὡς ἀφρὸς ἐπάνω εἰς τὸ σῶμά της. Κρυμμένος ὀπίσω ἀπὸ τὸ αἰγόκλημα τὴν ἐκύτταζα χωρὶς νὰ μὲ βλέπῃ—Ἀλλά, πλησιάζει ἔξαφνα, ἔρχεται πρὸς τὸ κιόσκι. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν τὰ ἔχασα... Κ' ἐκείνη ὅμως μόλις εἶδεν ἀνελπίστως ἕνα ἄνθρωπον ἄγνωστον καθισμένον ἐκεῖ, καρφωμένον εἰς ἕνα κάθισμα, ἐτρόμαξε τόσον, ὥστε ἄφησε διὰ μιᾶς τὰ ἄνθη ὅλα ὅσα ἐκρατοῦσε κ' ἐκυλίσθηκαν κάτω, εὐθὺς δὲ ἅμα ὑπέθεσε βέβαια ποῖος εἶμαι ἐκοκκίνησε καὶ εἰς τὴν στιγμὴν ἐτίναξε τὰ ῥόδα ἀπὸ τὴν κεφαλήν της καὶ τὰ χαριτωμένα σκουλαρίκια της.

Μόλις κατώρθωσα νὰ συνέλθω, ἀνεσηκώθηκα καὶ τὴν ἐχαιρέτισα.

— Κυρία μου, εἶπα, καὶ ἡ γλῶσσά μου ἐδένετο, λυποῦμαι πολὺ ὅτι τὸ πρῶτον αἴσθημα, τὸ ὁποῖον σᾶς ἐνέπνευσα, ἦτο τὸ αἴσθημα τοῦ φόβου. Συγχωρήσατέ με!

Μοῦ ἔδωκε τὸ χέρι γελαστή, γελαστή.

— Ἡ ἰδική μου θέσις εἶνε χειροτέρα, εἶπε μὲ ἀφέλειαν, ἐγὼ σᾶς ἐνέπνευσα βέβαια τὸ αἴσθημα τοῦ γελοίου, μὲ τὰ πρωϊνά μου αὐτὰ στολίσματα. Ἡ ἐξοχὴ βλέπετε κάμνει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους παιδιά. Καὶ ὁ πατήρ μου ἀκόμη μὲ ὅλην τὴν ἡλικίαν του γίνεται μαζί μου παιδὶ ἐδῶ.

Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ λόγοι μ' ἐφώτισαν. Λοιπὸν εἶνε ἡ κόρη τοῦ κυρίου Ἀναστασίου; εἶπα· χαρὰ 'ς τὴν κόρην!...

[Ἕπεται συνέχεια.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Digitized by Google

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

ΙΑ'.

Πύργος τῇ 28ῃ Ἀπριλίου.

Σήμερον ἐπεσκέφθην τὴν Ὀλυμπίαν. Πίστευσέ με, μόνον καὶ μόνον χάριν τούτου ἀξίζει νὰ ἔλθῃ τις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐνταῦθα ἡ ἀρχαιότης παρίσταται ἐνώπιόν σου ἐναργεστέρα, μεγαλοπρεπεστέρα ἢ καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν αὐτήν. Δὲν λέγω ὅτι διὰ τῆς θέας τῶν ἐρειπίων τούτων ἡ φαντασία δύναται νὰ ἀναπλάσῃ τελειότερον τὴν εἰκόνα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Ὀλυμπία δὲν ἦτο πόλις, ἦτο ἱερόν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἡ Πομπηΐα παρέχει μεγαλείτερον ἐνδιαφέρον, εὑρίσκει δέ τις καὶ εἰς τὴν Νικόπολιν αὐτὴν καὶ εἰς τὴν Πλευρῶνα ὕλην πρὸς μελέτας ἀρχαιολογικάς, τὴν ὁποίαν δὲν θ' ἀνεύρῃ ἐνταῦθα. Ἡ Ὀλυμπία εἶναί τι ὅλως διάφορον, ἀλλὰ καὶ ὑπέρτερον.

Ὅτε ἀπὸ τοῦ Κρονίου λόφου βλέπεις τὰ ἐρείπια τῶν ναῶν, τῶν παλαιστρῶν, τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων, ἁπλούμενα ὑπὸ τοὺς πόδας σου ὡς εἰς χάρτην ὑπερμεγέθη, νομίζεις ὅτι ἀναζῇ ἐνώπιόν σου πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ὡραῖον ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὰ ἐντὸς τῆς στενῆς κοιλάδος συσσωρευμένα οἰκοδομήματα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην σου μυρίας ἀναμνήσεις. Ἐνθυμεῖσαι ὅτι, ἐπὶ χίλια περίπου ἔτη, πᾶσα τῆς Ἑλλάδος δόξα ἐπεζήτησε καὶ εὗρεν ἐνταῦθα τὴν καθιέρωσίν της. Νομίζεις ὅτι ἀντηχοῦν εἰσέτι περὶ σὲ αἱ φωναί, αἵτινες ἐπευφήμησαν τὸν Θεμιστοκλῆ, νικητὴν ἐν Σαλαμῖνι καὶ σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ στέφανοι, τοὺς ὁποίους ὁ Πίνδαρος ἀπηθανάτισε, περιίπτανται ἐκεῖ εἰς τὸν ἀέρα, ἐνώπιόν σου. Ἐνταῦθα ὁ Θουκυδίδης, παῖς ἔτι, ἠκροάζετο τὰς διηγήσεις τοῦ Ἡροδότου, ἐνταῦθα ὁ Πλάτων ἐθήρευσεν ἐπαίνους καὶ ὁ Ἰσοκράτης ἐπεθύμησε ν' ἀναγνώσῃ τὸν Πανηγυρικόν του. Ἐνταῦθα συνήρχοντο οἱ τεχνῖται τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθετον τὰ ἀριστουργήματά των εἰς τὸν θαυμασμὸν θεατῶν, οἵτινες ἀπένεμον τὴν ἀθανασίαν. Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ὁλόκληρος συνοψίζεται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συγκεφαλαιοῦται ἐντὸς τῆς μικρᾶς ταύτης κοιλάδος.

Ἡ τοποθεσία τῆς Ὀλυμπίας ὁμοιάζει πρὸς μέγιστον ἀμφιθέατρον. Ἐν τῷ μέσῳ ἐτελεῖτο τὸ θέαμα. Οἱ πέριξ λόφοι ἀποτελοῦν τὰς βαθμίδας. Οἱ θεαταὶ συνωθούμενοι ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων ἔβλεπον ὑψόθεν τὴν λαμπρὰν τελετὴν τῶν ἀγώνων. Αἱ πολύχροοι χλαμύδες των, ποικίλλουσαι τὸ βαθὺ πράσινον τῶν πευκῶν, ἐπηύξανον τὴν λαμπρότητα τῆς σκηνῆς. Εἰς τὰς γυναῖκας δὲν ἐπετρέπετο ἡ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου εἴσοδος κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγώνων. Ἴσως ἤρχοντο καὶ αὗται ἐπὶ τῶν λόφων, καὶ ὑποκρύπτουσαι τὸν πέπλον ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φυλλώματος ἐθεώρουν κρυφίως τὸ ἀπηγορευμένον θέαμα, φθονοῦσαι τὴν ἱέρειαν τῆς Δήμητρος, ἥτις μεγαλοπρεπῶς καθημένη ἐπὶ ὡρισμένης ἕδρας εἶχε, μόνη ἐκ τοῦ φύλου της, τὸ προνόμιον τοῦ νὰ παρίσταται εἰς τὴν ἱερὰν τελετήν. Ἐκ τοῦ ὑψώματος ἠδύναντο αἱ γυναῖκες νὰ βλέπωσι τοὺς ἄγοντας τὰς πομπάς, βραδέως διερχομένους ἀναμέσον τῶν ἐντὸς τοῦ περιβόλου ὡραίων μνημείων, πορευομένους πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Διός, πρὸς τὸ Ἡραῖον, ἱσταμένους εἰς τὰ πρόθυρα ἐνῷ οἱ ἱερεῖς ἐτέλουν τὴν θυσίαν ὑπὸ τὰς ἀνθοφόρους στήλας, ἐκεῖθεν δὲ ἐξακολουθοῦντας τὴν παρέλασιν πέραν τοῦ ἱεροῦ τείχους τῆς Ἄλτεως καὶ παρατασσομένους παρὰ τὸ στάδιον ἢ τὸν ἱππόδρομον, ὅπου ὁ νικητὴς ἐλάμβανε τὸν κότινον στέφανον.

Εἰς τὸ στάδιον καὶ τὸν ἱππόδρομον δὲν ἐγένοντο ἀνασκαφαί, παρεκτὸς εἰς ἐλάχιστα μέρη πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ χώρου αὐτῶν. Βλέπων τις εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα κατὰ πόσον ἀνυψώθη τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος, ἐννοεῖ καλλίτερον τὸ μέγεθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιστρώσεις. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες εἶχον ἤδη καταργηθῆ κατὰ τὸ 394 μ. Χ. ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου, ὅτε κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος δύο σεισμοί, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἀνέτρεψαν ὅσας οἰκοδομὰς ἔμενον εἰσέτι ὄρθιαι. Αἱ στῆλαι τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κεῖνται παραλλήλως μὲ τοὺς σπονδύλους των διεζευγμένους, ὅπως τότε κατέπεσαν. Σύγχρονος κατάπτωσις χωμάτων ἐκάλυψε τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κρονίου λόφου κείμενα μνημεῖα, ὁ δὲ ποταμὸς Κλάδεος, ὅστις ῥέων πρὸς δυσμὰς τῆς Ἄλτεως χύνεται ἐντὸς τοῦ Ἀλφειοῦ, πλημμυρήσας ταυτοχρόνως ἐσκέπασε τὰ ἐρείπια τῶν ἀνατραπέντων κτιρίων μὲ στρῶμα βάθους ἑνὸς περίπου μέτρου. Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου ἐδάφους ἦλθον καὶ κατῴκησαν χριστιανοί, τῶν ὁποίων τὰ διασωθέντα ἴχνη μαρτυροῦν τὴν ταπεινότητα. Κατὰ τὴν ἑπομένην ἑκατονταετηρίδα νέα πάλιν πλημμύρα τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς ἀνυψώσασα ἐκ δευτέρου ἐπὶ τρία καὶ τέσσαρα μέτρα τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος. Τοιουτοτρόπως ὀφείλομεν εἰς τὸν ξηρὸν σήμερον Κλάδεον τοὺς θησαυροὺς τοὺς ὁποίους διεφύλαξε διὰ τῶν πλημμυρῶν του.

Εἴχομεν τὴν καλὴν τύχην νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὰ ἐρείπια ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ κ. Δημητριάδου, ἐφορεύοντος καὶ τὰς ἀνασκαφάς, αἵτινες ἐξακολουθοῦν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γερμανῶν, καὶ τὰς ἀνεκτιμήτους ἐνταῦθα συλλογάς. Μὴ περιμένῃς λεπτομερεῖς περὶ αὐτῶν περιγραφάς μου. Προτιμῶ νὰ σὲ παραπέμψω εἰς τὸν νέον ὁδηγὸν τῆς Ἑλλάδος τοῦ Baedeker. Τὸ βιβλίον εἶναι ἀξιό-

Digitized by Google

λογον, τοῦ ἀρχαιολογικοῦ αὐτοῦ μέρους ἡ σύνταξις ἀνετέθη εἰς λογίους εἰδικούς, ἐν συνόλῳ δὲ δύναμαι, νομίζω, νὰ τὸ συστήσω ὡς μὴ παραλεῖπον οὐδὲν τὸ οὐσιῶδες καὶ ὡς μὴ περιέχον οὐδὲν τὸ περιττόν. Εἴθε μόνον νὰ μὴ βραδύνῃ νὰ παλαιωθῇ ὡς πρὸς τὰ τῶν δρομολογίων. Τοῦτο ἐλπίζω τόσῳ μᾶλλον, καθόσον ἀνεκάλυψα ἐσχάτως μεταξὺ τῶν βιβλίων μου τὸν Ὁδηγὸν ὅστις μὲ ἐχρησίμευσε κατὰ τὴν πρώτην εἰς Ἑλβετίαν περιοδείαν μου. Οὐδὲ λόγος ἐν αὐτῷ περὶ σιδηροδρόμων. Τότε δὲν ὑπῆρχον τοιοῦτοι εἰς Ἑλβετίαν, ἐνῷ σήμερον διασχίζουν καθ' ἁπάσας τὰς διευθύνσεις τὰς κοιλάδας καὶ τὰ ὄρη της. Ἂς εὐχώμεθα ὅτι τοῦτο θὰ συμβῇ μετά τινα ἔτη καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀνεχώρησα σήμερον ἐκ Κατακώλου πολὺ ἐνωρίς, διὰ τῆς πρώτης ἁμαξοστοιχίας. Οἱ φίλοι μου μὲ ἐπερίμενον εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Πύργου ἐντὸς καλῆς ἁμάξης, ἥτις μᾶς μετέφερεν εἰς Ὀλυμπίαν εἰς διάστημα δύο ὡρῶν καὶ ἡμισείας. Ἡ ὁδὸς εἶναι καλή, ἡ δὲ φύσις πλουσία καὶ ὡραία. Ἐν πρώτοις διέρχεσαι πεδιάδα πλήρη ἀμπελώνων· μεταξὺ αὐτῶν χωρία, τῶν ὁποίων αἱ οἰκίαι μαρτυροῦν καὶ ἔξωθεν τὴν εὐζωΐαν, τὴν ὁποίαν ἡ σταφὶς εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἦλιδα. Ἡ πεδιὰς βαθμηδὸν στενοῦται, ἡ δὲ ὁδὸς εἰσέρχεται ἐντὸς σειρᾶς κοιλάδων ὁριζομένων ἑκατέρωθεν ὑπὸ πρασίνων λόφων, μέχρις οὗ στρεφομένη ἀπολήγει διὰ μιᾶς εἰς τὴν λεκάνην τῆς Ὀλυμπίας.

Πρέπει ν' ἀναβῇς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀποτόμου λόφου, ἀριστερόθεν τῆς ξηρᾶς κοίτης τοῦ Κλαδέου, ὅπως ἐκτιμήσῃς τὴν ὡραιότητα τῆς ὅλης τοποθεσίας. Σειρὰ λόφων ὕψους ἀνίσου καὶ σχήματος διαφόρου περικλείει τὴν ὑπὸ τοὺς πόδας σου ἁπλουμένην κοιλάδα. Δεξιόθεν ὁ Ἀλφειὸς κυλίει τὰ νερά του, ἄφθονα εἰσέτι καὶ ὁρμητικὰ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους. Ἀπὸ τῆς δεξιᾶς του ὄχθης, ἡ κοιλὰς στενουμένη ἀναβαίνει ἀποτομώτερον πρὸς τὰ ὑψώματα. Οἱ πέριξ λόφοι εἶναι ὅλοι κατάφυτοι. Καθ' ἃ πληροφοροῦμαι, πρὸ ὀλίγων ἔτι ἐτῶν δάση πυκνὰ τὰς ἐκάλυπτον πανταχοῦ, ἀλλ' ἡ ἐπέκτασις τῆς καλλιεργείας, πρὸς δὲ καὶ ἡ διοικητικὴ ἀβελτηρία, ἠραίωσαν τὰ δένδρα. Μένουν ὅμως εἰσέτι πολλά, τὸ δὲ ἀνάμεσον αὐτῶν ζωηρὸν πράσινον τῶν ἀγρῶν εὐχαριστεῖ ἴσως τὸν ὀφθαλμὸν πλειότερον, ἢ ἐὰν ἔβλεπες δάση μόνον σκιερὰ γύρωθεν. Ἀγροτικαί τινες κατοικίαι, διεσπαρμέναι ἐπὶ τῶν χλοερῶν πέριξ ἀνωφερειῶν, ἐπιπροσθέτουν χάριν εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ θέαν.

Ὑπεράνω τῶν περικλειόντων τὴν κοιλάδα λόφων ὑψοῦνται ἀλλεπάλληλοι αἱ σειραὶ τῶν ὀρέων τῆς Πελοποννήσου. Ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς Δρούβας μὲ τὰ νῶτα ἐστραμμένα πρὸς τὴν θάλασσαν (τῆς ὁποίας ἡ ἄπειρος ἔκτασις φαίνεται ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους), νομίζεις ὅτι τὰ ὄρη ἐκεῖνα ἐκτυλίσσονται ἑλικοειδῶς πέριξ τῆς Ὀλυμπίας καὶ ὅτι ἡ ὑπὸ τοὺς πόδας σου κοιλὰς εἶναι ὡς κέντρον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀρχόμεναι ἐκδιπλοῦνται εἰς κύκλον μυστηριώδη αἱ κορυφαὶ τῆς χερσονήσου.

Δρούβα λέγεται τὸ μικρὸν χωρίον τὸ ἐπιστέφον τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος λόφον. Οἱ Γερμανοὶ ᾠκοδόμησαν ἐνταῦθα οἰκίαν, τὴν ὁποίαν ἠγόρασε παρ' αὐτῶν ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πρὸς ἐγκατάστασιν τοῦ ἐφόρου. Οἱ χωρικοὶ ἐπωνόμασαν Παλάτι τὴν οἰκίαν ταύτην. Παρέκει ἄλλη οἰκία μετεσχηματίσθη εἰς ξενοδοχεῖον, διὰ τὰς θέλοντας νὰ παρατείνωσι τὴν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν διαμονήν. Εἰς Δρούβαν διανυκτερεύουν οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ ἐργάται, καθόσον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου δὲν δύναταί τις νὰ διαμείνῃ ἀτιμωρητὶ κάτω εἰς τὴν κοιλάδα. Αἱ ὡς ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ἀναθυμιάσεις προστιθέμεναι εἰς τὸ καὶ ἄλλως νοσῶδες τοῦ μέρους προξενοῦν πυρετούς, μόνη δὲ κατ' αὐτῶν προφύλαξις θεωρεῖται ἡ ἐπὶ τοῦ λόφου διανυκτέρευσις. Ἀλλὰ κατὰ τὸ θέρος οὔτε ἡ τοιαύτη προφύλαξις ἐπαρκεῖ, μάλιστα διὰ τοὺς μὴ ἐγκλιματισθέντας ξένους, ὥστε αἱ ἐργασίαι διακόπτονται τότε ὁλοσχερῶς.

Εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Δρούβας, παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς κοιλάδος, ἡ ἐκ Πύργου ὁδὸς διαβαίνει πλησίον λοφίσκου ἄλλου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου οἰκοδομεῖται τὸ διὰ τὰς ἐνταῦθα εὑρεθείσας ἀρχαιότητας Μουσεῖον. Ἡ ἀνέγερσίς του ὀφείλεται εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ κ. Συγγροῦ. Τὸ μουσεῖον τοῦτο θὰ εἶναι ὅσῳ πλούσιον τόσῳ καὶ μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδός του. Ἡ συλλογὴ μόνη τῶν χαλκίνων περιλαμβάνει δεκατέσσαρας χιλιάδας τεμάχια. Τὰ πήλινα, αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ ἄλλα, εἰ καὶ οὐχὶ ἐξ ἴσου πολυάριθμα, δὲν εἶναι ὅμως ὀλιγώτερον ἄξια λόγου, ἡ δὲ γλυπτικὴ ἀντιπροσωπεύεται δι' ἔργων ἀτιμήτων. Ἡ νίκη τοῦ Παιωνίου καὶ ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους ἤρκουν πρὸς ἀνέγερσιν μουσείου, δύνανται δὲ νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀμοιβὴ ἐπαρκὴς τοῦ εἰς τὰς ἀνασκαφὰς δαπανηθέντος ἑκατομμυρίου. Μέχρι τῆς ἀποτελειώσεως τοῦ μουσείου, οἱ θησαυροὶ οὗτοι μένουν προσωρινῶς ἐπισωρευμένοι εἰς ξύλινα παραπήγματα.

Δὲν ἀγνοῶ τὰ λεχθέντα ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς συστάσεως ἐπαρχιακῶν μουσείων ἐν Ἑλλάδι, παραδέχομαι δ' ἐν μέρει τὸ ὀρθὸν ὅσων ἐνστάσεων προεκάλεσεν ἡ ἀνέγερσίς των, ἐνόσῳ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν αἱ ἀξιώσεις μόναι τῶν ἀρχαιολόγων καὶ ἐνόσῳ πρόκειται περὶ ἀντικειμένων μικροῦ μεγέθους καὶ σημασίας ἀποκλειστικῶς ἐπιστημονικῆς. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα δύναται νὰ ἐξετασθῇ ὑπὸ ποικίλας ἐπόψεις, φρονῶ δὲ ὅτι ἔχει τις ν' ἀντιτάξῃ διάφορα ἐπιχειρήματα εἰς τοὺς θέλοντας τὴν εἰς Ἀθήνας συγκέντρωσιν ὅλων τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλως δὲ — καὶ παρεκτὸς τῆς δικαίας ἐπιθυμίας τῶν ἐπαρ-

Digitized by Google

χιωτῶν περὶ διαφυλάξεως ἐπὶ τόπου τῶν ἀρχαιοτήτων,—νομίζω ὅτι τὰ πράγματα αὐτὰ θ' ἀναδείξωσιν ἐφημέρους τὰς πλείστας τῶν ἀντιρρήσεων ὅσας προβάλλουν οἱ ἀντίπαλοι τῆς ἀρχαιολογικῆς ἀποκεντρώσεως. Ἡ βαθμιαία ἀνάπτυξις τῆς συγκοινωνίας θὰ διευκολύνῃ τὰς ἐκδρομὰς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἐπὶ τέλους αἱ ἀποστάσεις δὲν εἶναι καὶ τόσῳ μεγάλαι· δὲν εἶναι δὲ μικρὸν πλεονέκτημα καὶ τὸ νὰ βλέπῃ τις τὰ ἀγάλματα πλησίον τῶν ἠρειπωμένων μνημείων, ἅτινα δι' αὐτῶν ἄλλοτε ἐκοσμοῦντο. Ἐκτὸς τούτου, δὲν θὰ εἶναι δύσκολος ὁ εἰς ἕκαστον Μουσεῖον σχηματισμὸς βιβλιοθήκης, περιεχούσης ἱκανὰ βοηθήματα διὰ τὰς πρώτας τῶν ἀρχαιολογούντων μελέτας· θ' ἀποβαίνῃ δὲ ὁσημέραι εὐκολωτέρα ἡ εὕρεσις ἐφόρων ἁρμοδίων, θελόντων νὰ συνδέσωσι τὴν ὕπαρξίν των μὲ τὰ τοπικὰ ταῦτα Μουσεῖα καὶ μὲ τὰ μνημεῖα καὶ μὲ τὴν χώραν αὐτὴν ἐντὸς τῆς ὁποίας θὰ ζῶσιν. Ὡς πρὸς τὴν ἀσφάλειαν δὲ τῶν συλλογῶν, δὲν φρονῶ ὅτι ὑπάρχει μεγαλείτερος κίνδυνος ἔστω καὶ εἰς κοιλάδα ἀπομεμονωμένην καὶ ἔρημον ὡς ἡ τῆς Ὀλυμπίας, ἢ ἐν τῷ μέσῳ πολυπληθοῦς πρωτευούσης. Θλιβερὰ καὶ πρόσφατος πεῖρα ἀπέδειξεν ὅτι ἐπέρχονται περιστάσεις καθ' ἃς τὰ κειμήλια τῆς τέχνης δὲν διαφεύγουν τὸν κίνδυνον καταστροφῆς καὶ ἐντὸς ἔτι τῶν μεγαλειτέρων κέντρων πολιτισμοῦ.

Ἀνεχωρήσαμεν ἐξ Ὀλυμπίας κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὅτε πλέον μᾶς εἶπον ὅτι πρέπει νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς Πύργον, ἐκτὸς ἐὰν ἠθέλομεν νὰ μείνωμεν τὴν νύκτα εἰς Δρούβαν. Τὸ κατ' ἐμὲ ἐπεθύμουν νὰ ἴδω τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα ἐκ τοῦ ὑψώματος ἐκείνου. Ὅταν ἔλθῃς ἐνταῦθα, λάβε τὰ μέτρα σου εἰς τρόπον ὥστε νὰ διανυκτερεύσῃς εἰς Δρούβαν. Διήλθομεν καὶ πάλιν τὰς κοιλάδας καὶ τὴν πεδιάδα τὰς ὁποίας διέβημεν τὸ πρωΐ, ἀλλὰ τώρα τὰς διήλθομεν κατ' ἀρχὰς μὲν ἡμιφωτιζομένας ἀπὸ τὸ γλυκὺ σκιόφως τῆς δείλης, ἔπειτα δὲ ἐντὸς τοῦ βαθμηδὸν αὐξάνοντος σκότους, διασχιζομένου ὅμως ἀπὸ μυριάδας φωτερῶν πυγολαμπίδων.

Αὔριον τὸ πρωῒ σκοπεύω νὰ περιέλθω τὰς ὁδοὺς τοῦ Πύργου, ἔπειτα δὲ ἀναχωροῦμεν διὰ Πάτρας, διὰ ξηρᾶς. Θὰ μείνωμεν τὴν νύκτα εἰς Γαστούνην διὰ νὰ λάβωμεν οὕτω τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὰ ἐρείπια τοῦ ὀνομαστοῦ φρουρίου τῆς Κλαρέντσας, ἑνὸς τῶν κυριωτέρων λειψάνων τῆς ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὸν μεσαιῶνα φραγκικῆς κυριαρχίας.

Ἕπεται συνέχεια.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΑΝΩΦΕΛΗΣ ΘΑΝΑΤΟΣ

Προχθὲς ἔν τινι συναναστροφῇ, ἐγίνετο λόγος περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἡμέρας: τοῦ πολέμου, τῶν παρασκευῶν ἡμῶν, καὶ τῶν ὑπὸ τὰ ὅπλα ἐπιστράτων.

— Οἱ καϋμένοι! ἂν γείνῃ πόλεμος πόσοι θὰ πᾶνε καὶ δὲν θὰ γυρίσουν! εἶπε μὲ τόνον συμπαθείας ἡ οἰκοδέσποινα, μεσῆλιξ γυνὴ σπανίας ἄλλοτε καλλονῆς, ἀλλὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης γενναίως ἀνθισταμένη κατὰ τοῦ χρόνου καὶ ἐπανορθοῦσα φιλοτίμως τὰς βλάβας, τὰς ὁποίας τῇ ἐπροξένει ὁ φοβερὸς ἐχθρός.

— Ἡ στατιστικὴ ἀποδεικνύει, εἶπε δημοσιογράφος τις ἐρρίνως ἀλλ' ἀποφθεγματικῶς ὁμιλῶν, ὅτι καὶ εἰς τοὺς αἱματηροτέρους πολέμους δὲν ἀποθνήσκουν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης περισσότεροι ἀπὸ εἴκοσι τοῖς ἑκατόν.

Ἐπῆλθε βραχεῖα σιγή, μεθ' ἣν καθηγητὴς ἐν Μονάχῳ σπουδάσας ἐκ νεανικῆς ἡλικίας, καὶ ἐντελῶς μεταβαλὼν τὴν κεφαλήν του, διότι ἐνῷ μετέβη μὲ κόμην καὶ ἄνευ γενειάδος, ἐπέστρεψεν μὲ γενειάδα καὶ ἄνευ κόμης, προσέθηκε.

— Πρέπει νὰ στηθῶσι μνημεῖα τιμητικὰ εἰς ὅσους ἀποθάνουν μαχόμενοι· εἰς ὅλα τὰ πανεπιστήμια τῆς Γερμανίας ἀναγράφονται ἐπὶ στήλης τῶν ὀνόματα τῶν πρώην καὶ τότε φοιτητῶν αὐτῶν τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων, τὸ ὅπλον εἰς ὃ ἀνῆκον, ἡ μάχη ἐν ᾗ ἐφονεύθησαν· καὶ τὸ μικρότερον χωρίον ἔχει τὸ μνημεῖόν του διὰ τοῦ ὁποίου παραδίδει εἰς τὸν σεβασμὸν τῶν μελλουσῶν γενεῶν τὴν μνήμην τῶν γενναίων προμάχων τῆς Πατρίδος· οὕτω δὲ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἐξοικειοῦνται οἱ Γερμανοὶ πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ὑπὲρ Πατρίδος θανάτου, ὀνειροπολοῦσι τὴν τιμὴν ταύτην, ὅταν δ' ἐπιστῇ ἡ στιγμὴ εἶνε προπαρασκευασμένοι.

— Βεβαίως, εἶπε βραχύσωμός τις ἰατρός, μεσοπόλιος, θεραπεύσας τὰς Μούσας πρὶν ἀρχίσῃ νὰ θεραπεύῃ τοὺς ἀσθενεῖς του, καὶ ὑποβαλὼν συλλογὴν ποιημάτων ἄλλοτε εἰς τὸν ποιητικὸν διαγωνισμὸν πρὶν λάβῃ τὸ δίπλωμά του, βεβαίως πρέπει νὰ τιμηθοῦν ὅσοι ἀποθάνουν εἰς τὸν πόλεμον· εἶνε ἄξιοι πάσης τιμῆς· δὲν γνωρίζω ἀνδρικώτερον καὶ ἐντιμότερον θάνατον. Κατ' ἐμὲ οἱ πίπτοντες ὑπὲρ Πατρίδος εἶνε ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς μάρτυρας τοῦ χριστιανισμοῦ, διότι ἐκεῖνοι ἀπέθνησκον ὑπὲρ ἑαυτῶν, ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς των ψυχῆς, ἐν ᾧ οὗτοι ἀποθνήσκουν ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ὑπὲρ ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀγνώστων, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ ἔθνος· δι' αὐτὸ ἂν δὲν ἄφιναν κατόπιν των πένθος καὶ δάκρυα καὶ ἔνδειαν, δὲν θὰ τοὺς ἐλυπούμην, θὰ τοὺς ἐμακάριζα· ἀφ' οὗ ὅπως ὅπως θὰ κλείσῃ κανεὶς τὰ

Digitized by Google

μάτια του διατὶ νὰ μὴν τὰ κλείσῃ δι' ἕνα σκοπόν, διὰ μίαν ἰδέαν; ἀλλὰ δυστυχεῖς, φρικτὰ δυστυχεῖς θεωρῶ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι, ἐν ᾧ πηγαίνουν ν' ἀγωνισθοῦν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀποθνήσκουν καθ' ὁδόν, ἀνωφελῶς· οἱ ὁποῖοι ἀφ' οὗ τοῖς ἦτο πεπρωμένον νὰ εὕρουν ἄσκοπον θάνατον δὲν ἀποθνήσκουν τοὐλάχιστον ἐπὶ τῆς κλίνης των, ὑπὸ τὴν στέγην των, ἐν μέσῳ στοργῆς, ἀλλὰ μακρὰν ὅσων ἀγαπῶσιν, ὑπὸ ψυχρὰν σκηνήν, ὑπὸ τὰς σκαιὰς καὶ ἀδιαφόρους χεῖρας τοῦ πρώτου ἀγνώστου ὅστις ἀντικαθιστᾷ τὴν μητέρα παρὰ τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην, καὶ ἀναχωροῦν ἀπὸ τὸν κόσμον ὡς νὰ τοὺς διώκουν!...

— Πῶς σᾶς ἦλθαν αὐταὶ αἱ θλιβεραὶ ἰδέαι; ἠρώτησεν ἡ οἰκοδέσποινα· μήπως εἴχατε κανένα ἰδικόν σας ἐπίστρατον καὶ ἀπέθανε;

— Ὄχι, εἶπεν ὁ ἰατρός.

— Ἀλλά;... εἶπεν ὁ καθηγητής, πῶς;

— Ἄλλοτε εἶδα ἕνα τοιοῦτον ἀνωφελῆ θάνατον, ἀπήντησεν ὁ ἰατρός, τόσον τραγικὸν μάλιστα ὥστε ἡ ἐντύπωσίς του δὲν δύναται νὰ ἐξαλειφθῇ ἀπὸ τὴν μνήμην μου, ἂν καὶ παρῆλθον ἑπτὰ ἔτη ἔκτοτε.

— Ἆ! ἀνεφώνησε περικαλλὴς καὶ αἰσθηματικὴ νεᾶνις φίλη τῶν μυθιστορημάτων καὶ τῶν δραματικῶν περιπετειῶν προσηλώσασα τοὺς ῥεμβώδεις αὐτῆς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ ἰατροῦ.

— Καὶ ποῦ συνέβη αὐτὸ ποῦ λέγετε; εἶπεν ἡ οἰκοδέσποινα.

— Ὤ, μακρὰν ἀπ' ἐδῶ, εἰς τὴν Θρᾴκην, πρὶν ἀποκατασταθῶ ἀκόμη εἰς Ἀθήνας, ἐπὶ τοῦ ῥωσοτουρκικοῦ πολέμου.

— Ὥστε ὁ στρατιώτης δὲν ἦτον Ἕλλην! εἶπε μετὰ προφανοῦς ἀνακουφίσεως ἡ μήτηρ τῆς νεάνιδος, πεντηκοντοῦτης γραῖα, σύννους καὶ σιγηλὴ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης μένουσα.

— Ὄχι, ἦτο Ῥῶσος.

— Τί σημαίνει ἂν ἦτο Ἕλλην ἢ Ῥῶσος; εἶπεν ὁ ἐκ Γερμανίας ἐλθὼν καθηγητής· ἡ δυστυχία δὲν ἔχει ἐθνικότητα· ἡ λύπη ὅπως καὶ τὰ σύννεφα ἀνήκουν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

— Ἀλλὰ τί συνέβη; εἶπε μετ' ἀνυπομονησίας ἡ νεᾶνις· ὁμιλοῦμεν τόσην ὥραν περὶ ἑνὸς πράγματος τὸ ὁποῖον οὔτε ξεύρομεν τί εἶνε.

— Ἀλήθεια, εἶπεν ἡ οἰκοδέσποινα, πῆτε μας δά, ἰατρέ, ἐπὶ τέλους τί εἴδατε.

— Ἀφ' οὗ ἐπιμένετε εἶπεν ὁ ἰατρός, ἔστω. Καὶ ἤρχισεν οὕτω:

«Μίαν ἡμέραν μερικοὶ ἁλιεῖς τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἐν ᾧ διήρχοντο μὲ τὴν λέμβον των πλησίον ἑνὸς ἀποτόμου καὶ ἀγρίου βράχου ὁ ὁποῖος ἔρριπτε τὴν μακρὰν σκιάν του εἰς τὰ πράσινα κύματα,

— Βρέ, παιδιά, εἶπεν εἷς ἐξ αὐτῶν, σὰν ἄλογο δὲν σᾶς φαίνεται αὐτὸ 'κεῖ 'πάνω 'ς τὴν κορφή;

Καὶ ἐδείκνυε μὲ τὴν χεῖρά του ὑψηλά.

— Ἀλήθεια, ἄλογο εἶνε.

— Σάματις εἶνε καὶ σελλωμένο!

Ἀφῆκαν τὰ κωπία των καὶ παρετήρουν· πραγματικῶς ἓν σελλωμένον ἄλογον ἐστέκετο εἰς τὸ ἄκρον τοῦ πανυψήλου ἐκείνου βράχου, ἔχον τὸν λαιμόν του τεντωμένον πρὸς τὸ πέλαγος ὡς νὰ ἐζήτει κἄτι τι εἰς τὸν ἀπέραντον πρὸ αὐτοῦ ὁρίζοντα τῆς ἀγριωπῆς θαλάσσης· οἱ λυτοὶ χαλινοί του ἐκρέμαντο εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου.

Οἱ ἁλιεῖς δὲν ἐξεύραν τί νὰ φαντασθοῦν. Τί ἐζήτει ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο «ακατσάβραχον» τὸ ἄλογον; Τί εἶχε γείνει ὁ ἀναβάτης του; Ποῖος ἦτο; Μὴν εἶχε συμβῇ κανὲν δυστύχημα, κανὲν κακούργημα;

Αὐτὰ διελογίζοντο ἕως ὅτου ἔφθασαν εἰς τὸν βαθὺν ὅρμον ὅπου ἦτο τὸ *νταλιάνι*, δηλαδὴ δύο γέφυραι στεναὶ ὡς σανίδες στηριζόμεναι ἐπάνω εἰς πασσάλους καὶ προχωροῦσαι ἀπὸ τὴν παραλίαν εἰς πολὺ βάθος· ἡ μία ἦτο δεξιᾷ καὶ ἡ ἄλλη ἀριστερᾷ, ὥστε τὸ πλατὺ δίκτυον, τὸ ὁποῖον ἐρρίπτετο μεταξὺ αὐτῶν, περιελάμβανε τὴν θάλασσαν ὅλου σχεδὸν τοῦ ὅρμου.

Οἱ ἁλιεῖς ὅλην τὴν ἡμέραν εἶχαν δώσει τὸν νοῦν των εἰς τὸ ψάρευμα· ὤ, ἔχει καὶ αὐτὸ τὰς συγκινήσεις του ὅπως καὶ τὸ κυνῆγι· ἀλλὰ τὴν νύκτα ὅταν ἐξηπλώθησαν μὲ τὰς κάπας των, εἰς τὴν ἀκτήν, τριγύρω εἰς τὴν φεγγοβολοῦσαν πυράν των, τότε πάλιν ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν των τὸ μυστηριῶδες ἄλογον τοῦ βράχου.

Τὴν ἐπαύριον πρωὶ πρωὶ ἡ λέμβος φορτωμένη διηυθύνθη εἰς τὴν Μήδειαν· ἀλλ' ἡ Μαύρη Θάλασσα δὲν ἔχει γυναικεῖον μόνον τὸ ὄνομα ἀλλὰ καὶ τὸν χαρακτῆρα· ἔξαφνα δίχως αἰτίαν τὴν πιάνουν τὰ νεῦρά της — μὲ συγχωροῦν αἱ κυρίαι, πάντοτε ἐξαιροῦνται αἱ παροῦσαι — γίνεται ἔξω φρενῶν· δὲν εὔχομαι εἰς κανένα νὰ δοκιμάσῃ τὸν θυμόν της· οἱ δυστυχεῖς ἁλιεῖς καταληφθέντες, ἄνευ προειδοποιήσεως, ἀπὸ τὴν τρικυμίαν ἠναγκάσθησαν νὰ προσφύγουν εἰς τὸν πλησιέστερον ὅρμον, οὗτος δὲ ἦτο ἀκριβῶς παρὰ τὸν ὑψηλὸν βράχον ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχον εἴδει τὴν προτεραίαν τὸν ἵππον. Ἐκεῖ, ἠναγκασμένοι νὰ περιμένουν ἕως ὅτου παύσῃ ὁ ἄνεμος, φυλακισμένοι μεταξὺ πελωρίων σκοπέλων, μὴ ἔχοντες τί νὰ κάμουν, ἀπεφάσισαν ἀπὸ πλῆξιν καὶ περιέργειαν ν' ἀναβοῦν ἀπὸ ἓν στενὸν καὶ ἀνωφελὲς μονοπάτι ἕως ἐπάνω εἰς τὸν βράχον,

Μετὰ κοπιώδη ἀναρρίχησιν εὑρέθησαν ἐπὶ μικροῦ ὀροπεδίου κεκαλυμμένου ὑπὸ ἀγρίας καὶ οὔλης βλαστήσεως.

Προχωρήσαντες ὀλίγον διὰ μέσου ἐρεικῶν καὶ σχοίνων εἶδον ἔξαφνα ἐμπρός των τὸ ἄλογον, πελώριον ῥωσικὸν ἄλογον, φέρον εἰς τὴν ῥάχιν του σκευὴν ῥώσου ἱππέος· ἀλλὰ μόλις ἤκουσε βήματα καὶ συνομιλίας ἐτινάχθη μακρὰν διὰ φο-

Digitized by Google

θεροῦ πηδήματος καὶ παραδόξως χρεμετίζον ἐστάθη παρατηροῦν αὐτοὺς ἀπειλητικῶς.

Τὸ μυστήριον ηὔξανε· κἄτι ἔκτακτον συνέβαινεν ἐκεῖ, δίχως ἄλλο· τίς οἶδε ποίας σκηνῆς μάρτυς εἶχε γείνει ὁ βράχος ἐκεῖνος. Ὅπως ἡ βάσις αὐτοῦ, ἡ θαλασσοδαρμένη, δὲν ἐπαναλαμβάνει ποτὲ τὰς ἀπελπιστικὰς κραυγὰς τῶν πνιγομένων τὰς ὁποίας τῇ φέρουν, τὰς τρικυμιώδεις νύκτας, τ' ἀφρισμένα κύματα ἀπὸ τὸ πέλαγος, ἐπίσης ἡ κορυφή του δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαναλάβῃ, ἂν εἶχεν ἀκούσει, καμμίαν κραυγὴν ἀγωνιώδη δολοφονουμένου, κἀνένα στεναγμὸν ψυχορραγοῦντος.

Οἱ ἁλιεῖς ἰδόντες ὅτι τὸ ἄλογον εἶχεν ἀγριεύσει ἐκ τῆς μοναξίας ἐκεῖ ἐπάνω, καὶ ἐδυσπίστει, ἐκρύβησαν εἰς θαμνῶδες ὕψωμα, καὶ διὰ μέσου τῶν θάμνων ἀφανεῖς, ἀκίνητοι, κρατοῦντες τὴν ἀναπνοὴν αὐτῶν, κατεσκόπευον.

Μετά τινας στιγμὰς τὸ ἄλογον ἐπλησίασεν ἀργὰ ἀργά, κυττάζον τριγύρω, ὀσφραινόμενον τὸν ἀέρα· ἀλλ' εἴτε διότι ἦσαν μακρὰν οἱ ἁλιεῖς, εἴτε διότι ὁ ἄνεμος ἔπνεε πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν δὲν τοὺς ἐνόησε· ἔκαμεν, ἡσύχως, μικρὰν πρὸς τὰ ὀπίσω στροφήν, καὶ διὰ μιᾶς ἤρχισε νὰ καλπάζῃ, ὡς ἐν ἱπποδρομίῳ, διατρέχον τὸν ἴδιον κύκλον, πέριξ πράγματός τινος τὸ ὁποῖον δὲν διεκρίνετο καλὰ ἀπὸ τὴν σκοπιὰν τῶν κρυφθέντων.

Εἷς ἀπὸ τοὺς ἁλιεῖς, ἐπροχώρησε, γυμνόπους, ἀκροποδητεί, ἀθορύβως, πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ ἀφ' οὗ ἐστάθη μερικὰς στιγμὰς ἔκαμε ταχὺ καὶ ἐπανειλημμένον διὰ τῆς χειρὸς νεῦμα πρὸς τοὺς συντρόφους του νὰ πλησιάσουν. Οἱ ἄλλοι ἐπλησίασαν, ὁμοίως, καὶ τί εἶδον;

Εἰς τὸ κέντρον τοῦ κύκλου ἔκειτο ἐκτάδην, ἀκίνητος, ἄνθρωπός τις, ῥῶσσος στρατιώτης, ὡς ἐφαίνετο ἀπὸ τὴν στολήν του· τὸ ἄλογον ἐστρέφετο τριγύρω του· ἐνίοτε ἐσταμάτα, ἔπληττε διὰ τοῦ ποδὸς τὸ ἔδαφος, ἐξέβαλλε θλιβερὸν χρεμετισμόν, ἐκίνει διὰ τῆς κεφαλῆς τὸν στρατιώτην, καὶ ἀνέμενε· ἀλλὰ βλέπον ὅτι ἐκεῖνος δὲν ἐσηκόνετο ἐξηκολούθει τὴν περιστροφήν του· μετ' ὀλίγον ἐπανήρχετο πλησίον του, ἔκυπτεν ἐπ' αὐτοῦ, ἀναπνέον θορυβωδῶς διὰ τῶν ἐρυθρῶν καὶ διεσταλμένων ῥωθώνων του, παρακαλῶν γοερῶς αὐτὸν νὰ σηκωθῇ· ἀλλ' ὁ στρατιώτης δὲν ἤκουε, δὲν ἠδύνατο ν' ἀκούσῃ...

Οἱ ἁλιεῖς παρετήρησαν ὅτι ὁ Ῥῶσος ἦτο καταιματωμένος, καὶ ὠσφράνθησαν ὀσμὴν πτώματος· ἀλλὰ δὲν ἐπλησίασαν περισσότερον· ἡ ἀγριότης τῆς φύσεως, ὁ συννεφώδης καὶ μολύβδινος οὐρανός, ἡ ὠρυγὴ κάτω τῆς τρικυμίας καθίστων ἀκόμη τραγικώτερον τὸ θέαμα· αὐτοὶ δὲ οἱ τοσάκις ἰδόντες κατὰ πρόσωπον τὸν κίνδυνον, οἱ παλαίοντες νυχθημερὸν πρὸς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, καὶ μὴ ὑποχωροῦντες πάντοτε, ᾐσθάνθησαν δειλίαν ἐνώπιον τοῦ πτώματος ἐκείνου.

Κατέβησαν εἰς τὴν λέμβον των, καὶ πρὶν ἐντελῶς κατευνασθῇ ἡ τρικυμία ἀπεμακρύνθησαν τοῦ ὅρμου ἐκ δεισιδαίμονος φόβου μὴ καταλάβῃ αὐτοὺς ἡ νὺξ πλησίον τοῦ Ῥώσου νεκροῦ.

Ἅμα ἔφθασαν εἰς Μήδειαν τὴν νύκτα — θαλασσοβρεγμένοι, κινδυνεύσαντες νὰ πνιγοῦν εἰς τὸν δρόμον—παρουσιάσθησαν εἰς τὸν διοικητὴν καὶ διηγήθησαν ὅσα εἶδαν· ἐγὼ τότε ἤμην ἐκεῖ ἰατρός, ὁ μόνος ἰατρός· μὲ προσεκάλεσεν ὁ διοικητὴς κατασπευμένως τὰ μεσάνυκτα· μοὶ ἀνέθηκε νὰ μεταβῶ ἅμα ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, μέ τινας ῥώσους στρατιώτας, εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔκειτο ὁ νεκρός, νὰ κάμω νεκροψίαν καὶ νὰ συντάξω ἔκθεσιν.

Τὴν αὐγὴν πέντε στρατιῶται καὶ ἐγὼ ἐξεκινήσαμεν ἔφιπποι διὰ ξηρᾶς· ὁ ὁδηγὸς ἡμῶν ἐπροπορεύετο πεζός, κρατῶν εἰς τὸν ἕνα ὦμον σκαπάνην καὶ εἰς τὸν ἄλλον πτύον· ὁ διοικητὴς εἶχε διατάξῃ τοὺς στρατιώτας νὰ μετοκομίσουν, ἂν ἦτο δυνατόν, τὸν νεκρόν, εἰδεμὴ νὰ τὸν θάψουν ἐκεῖ.

Μετὰ πέντε ὥρας βασανισμένης πορείας μέσα ἀπὸ στενὰ καὶ ἑλικοειδῆ καὶ ἀπόκρημνα μονοπάτια, καὶ ἀκανθώδεις θάμνους καὶ ῥεμματαριαίς, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν βράχον.

Βαρεῖα ὀσμὴ πτώματος μᾶς εἰδοποίησε ποῦ ἔκειτο ὁ στρατιώτης· ἦτο φοβερὸς ἰδεῖν! οἱ πόδες του εἶχον πρησθῆ ὡς ἀσκοί· ἀπὸ τὸ πρόσωπόν του εἶχε φύγει ἡ σάρξ· ἐφαίνοντο τὰ κόκκαλα· τὸ κρανίον ἐμόρφαζε φρικωδῶς· εἶχε μείνει ἐκτεθειμένος εἰς τὸν ἥλιον τῆς ἡμέρας, εἰς τὴν ὑγρασίαν τῆς νυκτὸς τρία ἢ τέσσαρα ἡμερονύκτια.

Ἔφερε τραῦμα διαμπερές, ἐξοιδημένον, κατὰ τὴν νεφρικὴν χώραν· ἡ σφαῖρα εἶχεν ἐξέλθει ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ· τέλμα μαύρου αἵματος ἐξετείνετο ὑπ' αὐτόν. Θελήσας νὰ ἐξακριβώσω τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος τῆς θανατηφόρου βολῆς ἐζήτησα, τυχαίως, μίαν σφαῖραν Βέρδαμ παράτινος στρατιώτου καὶ μὲ ἄκραν ἔκπληξίν μου εἶδα ὅτι προσηρμόζετο ἀκριβῶς εἰς τὸ τραῦμα.

Ἐν τῷ μεταξὺ δύο στρατιῶται εἶχον συλλάβει, ὄχι χωρὶς δυσκολίαν, τὸ ἄλογον τοῦ νεκροῦ· τὸ δυστυχές, ἐφαίνετο τόσον λυπημένον, τόσον καταβεβλημένον!... Εἶχε πεισθῇ, φαίνεται, πλέον ὅτι ἀπέθανεν ὁ κύριός του· ὁ θλιβερὸς χρεμετισμός του ὡμοίαζε πρὸς θρῆνον. Εἶχα ἀκούσει πολλὰ περὶ τῶν ῥωσικῶν ἵππων, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐφανταζόμην ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ φθάσῃ εἰς τόσον βαθμὸν ἡ νοημοσύνη καὶ ἡ εὐαισθησία ἑνὸς ἀλόγου!...

Τὸ σῶμα τοῦ στρατιώτου ἦτο εἰς ἀποσύνθεσιν· οἱ σκώληκες εἶχον ἤδη ἀρχίσει τὴν ἀπαισίαν εὐωχίαν των. Ἦτο λοιπὸν ἀδύνατον νὰ μετακομισθῇ, ἔπρεπε νὰ ταφῇ ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ βράχου· οἱ στρατιῶται ἔσκαψαν ἀβαθῆ τάφον ἐπὶ τοῦ λεπτογείου ἐδάφους, μεταξὺ δύο πετρῶν· εἶχαν,

Digitized by Google

ἀπαθῶς, ἐκδύσει τὸν νεκρόν· εἶχον ἐκβάλει τὸν μανδύαν, τὴν ζώνην, τὰς ἀρβύλας, τὸ χιτώνιον, τὴν σκελέαν, τὸν ὑποδήτην καθημαγμένα ὅλα, μικρὸν ὀστεϊνον σταυρόν, ἀνηρτημένον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ του, ἔλαβον καὶ τὸ ἐκεῖ ἐρριμμένον πιλίκιον καὶ ἔδεσαν πάντα εἰς δέμα. Ὁ οὐρανὸς ἦτο σκεπασμένος μὲ κατάμαυρα νέφη, ἤστραπτεν εἰς τὸν ὁρίζοντα, ἤρχισε νὰ ψιχαλίζῃ· οἱ στρατιῶται σπεύδοντες ν' ἀναχωρήσουν ἔρριψαν τὸν εἰδεχθῆ ἐκεῖνον ἀνθρώπινον ὄγκον εἰς τὸν μικρὸν λάκκον τὸν ἐσκέπασαν δι' ὀλίγου χώματος, καί... ἐτελείωσεν ὁ ἐνταφιασμός.

Τὸ ἄλογον ἰδὸν ὅτι οἱ στρατιῶται παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ὅπλα τοῦ φονευθέντος παρηκολούθησεν ἄνευ ἀντιστάσεως, μὴ θέλον νὰ ἐγκαταλίπῃ ὅ,τι ὑπελείπετο πλέον ἀπὸ τὸν κύριόν του.

Ἐντύπωσιν μοῦ ἔκαμεν ὅτι ἐκτὸς τοῦ αἵματος τὸ ὁποῖον εἶχε σωρευθῆ κάτω ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ στρατιώτου δύο τρία ἄλλα μέρη ἦσαν αἱματωμένα ἐκεῖ πλησίον ὡς νὰ εἶχε κυλισθῆ ἐπ' αὐτῶν ὁ τραυματίας πρὶν πέσῃ εἰς τὴν θέσιν ὅπου εὑρέθη νεκρός...

Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ πῶς ἐπεστρέψαμεν. Εἷς στρατιώτης ἐκράτει ἔμπροσθεν τὸ νεκρικὸν δέμα· ἄλλος ἐκράτει ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ τὸ ὀρφανὸν ἄλογον, τὸ ὁποῖον ἐβάδιζε μὲ κεκυφυῖαν κεφαλήν, κρεμάμενον χεῖλος, τὰ ὦτα ἔχον πρὸς τὰ ὀπίσω, μὲ δυσκάμπτους κνήμας, κατίσχνους καὶ ἐξεχούσας πλευρὰς ἐκ τῆς θλίψεως καὶ τῆς νηστείας.

Ὁ διοικητὴς μαθὼν ὅτι ἡ μόνη πλησίον πρὸς τὸν βράχον ἐκεῖνον πόλις—τέσσαρας ὥρας ἀπέχουσα,—ἦτο ἡ Στράντζα, ἔπεμψε πρὸς τὸν ἐκεῖ στρατιωτικὸν ἀρχηγὸν ἔγγραφον ἔκθεσιν τὴν εὕρεσιν καὶ τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ στρατιώτου, καὶ μετάφρασιν εἰς τὸ ῥωσικὸν τῆς ἰατροδικαστικῆς μου ἐκθέσεως. Ὅτε ἠνοίχθη τὸ αἱματωμένον δέμα, ἐν τῷ θυλακίῳ τοῦ ὑποδήτου εὑρέθη ἓν μαχαιρίδιον καὶ μία ἐπιστολή, κηλῖδας αἵματος φέρουσα.

Ὅτε ἀνεγίνωσκεν αὐτὴν ὁ λοχίας, ὁ διοικητὴς μὴ θέλων νὰ φανῇ συγκινούμενος ἀπεμακρύνθη· ἀλλὰ πολλοὶ στρατιῶται ἐδάκρυσαν

Ἦτο ἐπιστολὴ τῆς μητρὸς καὶ τῆς μνηστῆς τοῦ τοῦ στρατιώτου· ἐζήτησα μετάφρασιν αὐτῆς· ἰδοὺ περίπου τί περιεῖχε.

«Ἀγαπητό μου παιδί, Βάνια μου, τὴν ἔλαβα τὴν ποθητή σου γραφὴ καὶ τὴν ἐφίλησα χιλιαις φοραῖς. Ἄχ νὰ ξέρες, παιδί μου, πόσο νοιώθω τὸ χωρισμό σου· ὅσο νὰ πάρω γράμμα σου εἶμαι ἄρρωστη ἀπὸ τὴ λαχτάρα μου. Γιατὶ μιὰ μάνα σὰν ἔχῃ τὸ παιδί της σὲ ξένους καὶ μακρινοὺς τόπους, μέσα 'ς τὸν πόλεμο καὶ 'ς τὴν φωτιά, τὸ μυαλό της δουλεύει 'μέρα νύχτα καὶ βάζει μὲ τὸ νοῦ της λυπητερὰ πράγματα. Ἐδῶ λένε, πῶς ἐτελείωσε ὁ πόλεμος· ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ, Παναγία μου, γιατὶ φθάνει νὰ μοῦ γυρίσῃς γερός, νὰ σὲ νοιώσω 'ς τὴν ἀγκαλιά μου, νὰ φιλήσω τὸ ὤμορφο πρόσωπό σου, καὶ ὅλα, ὅλα τὰ ξεχνῶ, Βάνια, μου, περιστέρι μου. Ὅταν ἔχῃς καμμιὰ λύπην μὴ λυπᾶσαι πολύ, παιδί μου, βάζε μὲ τὸν νοῦ σου τὴν καϋμένη τὴν γρηὰ τὴν μανοῦλα σου ποῦ σ' ἔχει μονάκριβο. Τὸ χωράφι μας μένει ἔτσι· ὡς καὶ αὐτὴ ἡ γῆ μας ἐσένα περιμένει νὰ ζωντανέψῃ, νὰ βγάλῃ καρπό. Πότε θἄρθῃς; Φοβοῦμαι μὴν πεθάνω, χωρὶς νὰ σὲ ξαναϊδῶ καὶ πάγω κακοκαρδισμένη 'ς τὸν Ἅδη.

Σὲ φιλῶ, πολύ, πολύ,
ἡ γρηὰ μάνα σου.»

Μέσα εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιστολήν, τῷ ἔγραφε καὶ ἡ μνηστή του.

«Βάνια μου, νύχτα μέρα σὲ περιμένω· κάθε βράδυ ἅμα βασιλέψῃ ὁ ἥλιος πηγαίνω 'ς τὴ μουριὰ ἐκεῖ ποῦ χωρισθήκαμε ὅταν κρατοῦσες τἄλογο ἀπ' τὸ χαλινάρι. Τώρα ποῦ ἐτελείωσε ὁ πόλεμος εἶμαι ὅλη χαρά· ἔξαφνα θὰ μοὔρθῃς! Κακέ! τὸ λὲς μ' ἕνα παράπονο πῶς τὸ τάγμα σας δὲν μπῆκε διόλου 'ς τὴ φωτιά, σὰν νὰ ἤθελες νὰ πάθῃς τίποτε· μὰ ἐγὼ ἤμουν πάντα ἥσυχη· ὁ σταυρὸς ποῦ σοῦ κρέμασα 'ς τὸ λαιμό σου τὴν ὥρα ποῦ ἔφευγες θὰ σ' ἐφύλαγε ἀπὸ τὰ βόλια τοῦ ἐχθροῦ.»

Ἀλλ' ἂν τὸν ἐφύλαξεν ἀπὸ τὰ τουρκικὰ βόλια, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εἶχεν ἐκτεθῆ, δὲν τὸν ἐφύλαξε καὶ ἀπὸ τὰ ῥωσικὰ ὁ κοκκαλένιος σταυρός· γενομένων ἀνακρίσεων ἐν Στράντζᾳ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκθέσεώς μου ὅτι ἐφονεύθη ὑπὸ βολῆς Βέρδαμ ἀνεκαλύφθη ὅτι φονεὺς ἦτο ὁ σιτιστὴς τῆς ἴλης· ὁ Βάνιας εἶχε παίξει ἡμέρας τινὰς πρὸ τοῦ φόνου χαρτιὰ μὲ τὸν σιτιστήν, εἶχε δὲ τὴν τύχην, φρικώδη τύχην, νὰ κερδίσῃ διακόσια ῥοῦβλια, ἀλλὰ νὰ χάσῃ τὴν ζωήν του. Ὁ σιτιστὴς ὀφείλων νὰ πληρώσῃ εἰς διαφόρους προμηθευτὰς τὰ χρήματα ἐκεῖνα, ἐκτεθειμένος εἰς ἀτιμίαν καὶ φοβερὰν ποινὴν ἀντὶ νὰ φονεύσῃ ἑαυτὸν ἐθεώρησεν ἁπλούστερον νὰ φονεύσῃ τὸν Βάνιαν καὶ ἀνακτήσῃ τὰ ῥοῦβλια· πρὸς τοῦτο εἶχεν ἐξέλθει πρὸς τὴν θάλασσαν εἰς μακρὸν περίπατον μετὰ τοῦ θύματός του, ὅπως συνείθιζον οἱ ῥῶσοι στρατιῶται διὰ νὰ ξεμουδιάζουν τἄλογά των... εἶχε λάβει ὅλα τὰ μέτρα του νὰ μὴ τοὺς ἴδῃ κανεὶς ἀναχωροῦντας μαζί· εἶχεν ἐλπίσει ὅτι αἱ ὑπόνοιαι περὶ τοῦ φόνου θὰ ἐπεβάρυνον τοὺς Ἕλληνας κατοίκους· ὅτι θ' ἀπεπλανᾶτο ἡ ἀνάκρισις· ἀλλ' ἔστι δίκης ὀφθαλμός· ἂν δὲν ὁμιλοῦν τὰ στόματα τῶν δολοφονουμένων ὁμιλοῦν αἱ πληγαί των. Τὴν πρώτην κατ' αὐτοῦ μαρτυρίαν κατέθηκεν ἡ βολή του· εἶτα ἀνευρέθησαν ἐπ' αὐτοῦ τὰ ῥοῦβλια, ἐν τέλει ὡμολόγησε τὴν πρᾶξίν του, κατεδικάσθη εἰς θάνατον καθῃρέθη, καὶ ἐτουφεκίσθη.

Digitized by Google

Ἀλλὰ τί ἦτο ὁ στιγμιαῖος καὶ δίκαιος ἐκεῖνος θάνατος τοῦ κακούργου πρὸς τὸν μακρόν, καὶ ἄδικον καὶ ἐπώδυνον τοῦ θύματός του;

Πολλάκις ἐρρίγησα φανταζόμενος ποίαν ἀνεκδιήγητον ἀγωνίαν θὰ ὑπέστη. Ὅταν ᾐσθάνθη αἴφνης εἰς τὸ σῶμά του τὴν δολοφόνον σφαῖραν, ἀπὸ τὸν πόνον, φαίνεται, διηύθυνε τὸν ἵππον του πρὸς τὴν κορυφὴν ἐκείνην, ὅπου κατέπεσε μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῇ· καὶ ἔμεινε ζωντανός, δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ὡς ἐδείκνυε τὸ τραῦμά του!... Φαντασθῆτε ποίας στιγμὰς διῆλθεν ἐξηπλωμένος ἐκεῖ, ἡμέραν καὶ νύκτα, ἐν μέσῳ τῆς τρομακτικῆς ἐκείνης μοναξίας, τῆς ἐγκαταλείψεως ὅλου τοῦ κόσμου, αἰσθανόμενος μόνον ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του τὴν θερμὴν ἀναπνοὴν τοῦ ἀλόγου του!... Ὁ νοῦς του ἔτρεχε μακράν, πολὺ μακράν, εἰς τὸ χωρίον του, εἰς τὴν *ἴσιμπα* των· ἔβλεπε τὴν ἀρραβωνιστικήν του, τὴν μητέρα του· τὸν ἐπερίμεναν μὲ ἀνυπομονησίαν· ἴσως τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶχε φθάσει ἡ τελευταία του ἐπιστολὴ καὶ ἦσαν τρελλαὶ ἀπὸ τὴν χαράν των-αἱ ταλαίπωροι! καὶ ὅμως δὲν θὰ τὸν ξαναϊδοῦν ποτὲ πλέον, ποτέ! Μίαν ἡμέραν ἔξαφνα θὰ ταῖς εἰποῦν: ὁ Βάνιας ἀπέθανε: τί ὀλοφυρμοί! ἡ μητέρα του δὲν θὰ βαστάξῃ, θ' ἀποθάνῃ· ἡ ἀρραβωνιαστική του θὰ κλαύσῃ πολύ, θὰ φορέσῃ μαῦρα... ἀλλὰ θὰ μείνῃ πιστὴ ἢ θὰ τὸν λησμονήσῃ καὶ θὰ πάρῃ ἄλλον; καὶ ἴσως ἐξέπνευσεν μὲ αὐτὴν τὴν ἀμφιβολίαν, ἡ ὁποία καθίστα φρικωδεστέραν τὴν ἀγωνίαν του.

Καὶ τώρα δὲν μοῦ λέγετε, ἐξηκολούθησεν ὁ ἰατρὸς μετὰ μικρὰν σιγήν, ποῖον ὠφέλησεν ὁ θάνατος αὐτοῦ τοῦ στρατιώτου; Κανένα· ἂν ἥρπαζε τὴν κεφαλήν του καμμία τουρκικὴ βόμβα, εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς μάχης, θὰ ἔλεγα: ἀπέθανε ὑπὲρ τῆς Πατρίδος του, ὑπὲρ μιᾶς ἰδέας, μεγάλης ἢ μικρᾶς ἀδιάφορον· ἀλλὰ σφίγγεται ἡ καρδία μου ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι ἐρρίφθη ἐντὸς λάκκου καὶ ἐσκεπάσθη μὲ χῶμα ὡς ψωφιμαῖον, χωρὶς εὐχήν, χωρὶς σταυρόν, ἐπάνω εἰς ἕνα ἔρημον βράχον, μακρὰν τῆς Πατρίδος του, διατί; Διὰ τίποτε, ἀνωφελῶς. Δὲν μοῦ φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ σκληρότερος θάνατος!

Τὰς τελευταίας λέξεις τοῦ ἰατροῦ διέκοψαν ὀξεῖς λυγμοί· πάντες ἐστράφησαν μετ' ἐκπλήξεως καὶ εἶδον κλαίουσαν τὴν μητέρα τῆς ῥομαντικῆς νεάνιδος, τὴν σκυθρωπὴν γραῖαν· πρὸ ἱκανῶν στιγμῶν ἔρρεον σιωπηλῶς τὰ δάκρυα αὐτῆς, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ αὐτὰ πλέον καὶ ἐξερράγησαν.

Ἐν ᾧ ἤκουε τὴν διήγησιν τοῦ ἰατροῦ, ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἀνελογίζετο μὲ σπαραγμὸν τὸν υἱόν της: Κανεὶς δὲν τὸ εἶχε συλλογισθῆ: ἦτο στρατιώτης, εἰς τὰ σύνορα...

Αρ. Π. Κουρτιδης.

Η ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1836

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμ. φύλλον.

Ἡ χώρα ἐξηκολούθει μὲν οὖσα ἐξ ἴσου ὡραία, ἀλλὰ δὲν εἴχομεν πλέον τὴν θελκτικὴν πρὸς τὸ πέλαγος θέαν. Ἱππεύομεν ὑπὸ τὴν σκιὰν εὐόδμων δένδρων, κατὰ τὴν κλιτὺν βράχου ἀποκρήμνου ὑπερκειμένου ἡμῶν ἐπὶ μακρὰν ὁδόν. Ἄνωθεν ἐκ τῆς κορυφῆς κατένευον κυμαινόμενοι θάμνοι, ὧν οἱ κλάδοι ἔστιλβον ὑπὸ τὸν ἥλιον φωτεινοὶ καὶ χρυσοῖ· κατὰ τῶν ἐρυθρῶν τοῦ βράχου πλευρῶν ὑπέστιλβον μελαναὶ ταινίαι ὑδάτων καταρρεόντων, ἀλλαχοῦ δὲ πολύυδροι πηγαὶ ἀνέβρυον κρουνηδὸν καὶ κατερρήγνυντο ὁτὲ μὲν ὡς μικροὶ ῥύακες, ὁτὲ δὲ ὡς πυργοῦψεῖς καταρράκται· ἔνθα ἠδύνατο νὰ ῥιζωθῇ χόρτον τι, ἐξήπλου τοὺς κορύμβους του· ἔνθα αἱ φαλάκραι ἦσαν ὑπεράγαν ἀπότομοι προήρχοντο ἀναρριχώμεναι ἐκ πολλῆς ἀποστάσεως αἱ περιπλοκάδες καὶ περιεδινοῦντο εἰς ὡραίας στεφάνας, ἐπὶ δὲ τῶν κινδυνωδεστάτων θέσεων ἔθαλλεν ἀμέριμνος ὁ παχύφυλλος κάκτος. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου μέρους ὁτὲ μὲν ἔχαινε τὸ βάραθρον, ὁτὲ δὲ ἐξετείνετο εὔφορος γῆ μέχρι τοῦ δρόμου. Μετ' οὐ πολὺ ἐθρόουν σχεδὸν διὰ τῶν χειρῶν ἐφικταί, παρὰ τὸ λίθινον περίφραγμα τῆς ὁδοῦ, αἱ κορυφαὶ γιγαντιαίων δένδρων καταβαινόντων εἰς βάθος προκαλοῦν τὸν ἴλιγγον, ἔνθα ἐβλάστανον σκοτεινοπράσινοι οἱ κλάδοι αὐτῶν. Διὰ τῆς φαντασίας μου κατῆλθον μετὰ κόπου εἰς τὰ βάθη καὶ ἀνεπαύθην ἐν τῇ δροσερᾷ τοῦ δάσους σκιᾷ παρὰ τὸν βρυοσκεπῆ βράχον καὶ ἤκουσα ἄνωθέν μου ἐπὶ τῆς λεωφόρου ἠχοῦντα τὸν κρότον τῶν ὁπλῶν τῶν ἵππων καὶ τὰς φωνὰς τῶν διαβατῶν. Ἔπειτα ἐξέπληξαν ἡμᾶς πάλιν τοπεῖα ἐν οἷς ἐπὶ βώλου εὐφόρου εἰργάζετο ἡ ἀνθρωπίνη φιλοπονία, ἐν οἷς ποικιλόχροοι ἀγροτικοὶ οἰκίσκοι ἦσαν ἐμπεφωλευμένοι ἐντὸς τῶν σχισμάδων τῶν βράχων, φέροντες ἐπὶ τῶν στεγῶν πλουσίαν πρασιὰν ἀνθέων. Ἄνωθεν καθεώρα ὁ ὀφθαλμὸς παράδεισον ἀνθουσῶν πορτοκαλεῶν, λεμονεῶν καὶ ἀμυγδαλῶν. Ἀμπελῶνες ἐκάλυπτον τοὺς λίθους τοῦ κρηπιδώματος ἐφ' οὗ ἐθεμελιοῦτο ἡ ὁδὸς ἣν διεβαίνομεν ἀνέτως, αἱ δὲ τελευταῖαι ἀνώταται αὐτῶν ἕλικες ἀστοχάστως ἀνερριχῶντο μέχρι τῶν ὀχετῶν τοῦ περιφράγματος καὶ ἐκάμπτοντο ὑπὸ τὰ πατήματα τῶν ἡμετέρων ἵππων· Ὅτε δὲ τὸ βλέμμα κατηυθύνετο μακράν, ἀπήντα τὸν ὀφιοειδῶς κολπούμενον αἰγιαλὸν καὶ τὰς ἠπειρωτικὰς ἄλπεις ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης παραλίας.

Ὦ Κέρκυρα, Κέρκυρα! βεβαίως σὺ πρώτη ἐγέννησας παρὰ τοῖς βροτοῖς τὴν ἰδέαν τῶν νήσων τῶν Μακάρων, καὶ μόλις ἀργότερον τυφλωθέντες οἱ ἄνθρωποι ἀνεζήτησαν τὰς εὐλογημένας νήσους πέραν τῶν ἡρακλείων στηλῶν. Ὢ! ἂν ἡ γῆ τῶν

Digitized by Google

ἐλευθέρων Ἑλλήνων ἦτο ἁπανταχοῦ οὕτω καλλιεργημένη, οὕτω χλοερά, οὕτω πλουσία, οὕτω λαμπρά! Ἀλλὰ πλεῖστοι τῶν ἱερῶν τόπων κεῖνται ἐν θλιβερᾷ ἐρημίᾳ, ὁ δὲ σκελετὸς τῆς γῆς ἁπλοῦται ἄνευ καλύμματος χλόης καὶ κόσμου φύλλων, ὡσεὶ ἐκδεδαρμένος, ξηρὸς καὶ κεκαυμένος ὑπὸ τὰς φλόγας τοῦ πυρώδους ἡλίου.

Τὴν ἑσπέραν ἤγαγέ με ὁ φίλος μου εἰς τὸ θέατρον, ἐν ᾧ θίασος ἰταλικὸς ἐδίδασκε τὴν Νόρμαν. Μετέβημεν εἰς τὸ θεωρεῖον τοῦ ἑνδεκάτου ἀγγλικοῦ συντάγματος, ἐν ᾧ παρίσταντο πολλοὶ ἀξιωματικοὶ μετημφιεσμένοι καὶ μή, ἐπειδὴ μετὰ τὸ μελόδραμα ἔμελλε νὰ γείνῃ χορὸς μετημφιεσμένων· ἅπαντες ἦσαν λίαν φαιδροὶ ὡς ἐκ τῆς διασκεδάσεως τῶν ἀπόκρεων. Τὰ δὲ λοιπὰ θεωρεῖα ἦσαν πλήρη κεκαλλωπισμένων κυριῶν καὶ εὐπρεπῶν κυρίων. Ἐν δὲ τῇ πλατείᾳ κάτω ἵσταντο σωρηδὸν οἱ Σκῶττοι στρατιῶται φέροντες τὴν πολυτελῆ αὐτῶν στολὴν καὶ παρ' αὐτοῖς ἑκατοντάδες τινὲς ἐκ τῶν λοιπῶν ταγμάτων τῆς φρουρᾶς· οὕτω δὴ ἡ πλατεῖα ἐφαίνετο ὡρισμένη ἰδίως διὰ μόνους τοὺς στρατιώτας, ἐπειδὴ ἄλλως ὀλίγοι μόνον πολῖται ἦσαν αὐτόθι, γυνὴ δὲ οὐδεμία.

Ἡ πρώτη πρᾶξις τῆς Νόρμας ἐτελείωσεν αἰσίως, μετὰ δὲ τὸ πέρας αὐτῆς παρουσιάσθησαν τὰ πρῶτα πρόσωπα τοῦ θιάσου καὶ ἔψαλαν τὴν πρώτην στροφὴν τοῦ ἀγγλικοῦ ὕμνου, οὗ ᾀδομένου ἠγέρθησαν ἅπαντες οἱ θεαταὶ ἀκροώμενοι μετὰ σεβασμοῦ τῶν γνωστῶν αὐτοῦ ἤχων.

Μετὰ δὲ τὸν ὕμνον ἐξηκολούθησε σκηνικὸν ὄρχημα. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενόμενος δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω, ὅτι ἄλλοτέ ποτε συνήθως ἐπειραζόμην ὅτε ἠναγκαζόμην να παραστῶ θεατὴς ὀρχήματος θεατρικοῦ. Πῶς δυνάμεθα, ἐσκεπτόμην, νὰ ἀξιώσωμεν παρὰ τῶν θεατῶν ἀμφοτέρων τῶν γενῶν ὅπως παραστῶσιν οὕτως ἀδελέαστοι μάρτυρες τῶν φιληδόνων, ἀσέμνων, ἡδυπαθῶν τούτων ἐξαρθρώσεων; τίς μετήνεγκε τὴν ἀπηγορευμένην ταύτην παιδιὰν ἐκ τοῦ σουλτανικοῦ χαρεμίου πρὸ τῶν εὐσχημόνων, γλαυκῶν γερμανικῶν ὀφθαλμῶν; Πρὸ παντὸς δὲ ἐταρασσόμην ὅτε τὰ ἱμάτια ἀνεσηκόνοντο, καὶ οἱ μὲν νεανίαι μανιωδῶς ἐχειροκρότουν, οἱ δὲ γηραιοὶ ἁμαρτωλοὶ ἤρχιζον ἀνασκαλεύοντες διὰ τῶν τηλεσκοπίων τὰ παρθενικὰ σώματα τῶν ὡραίων ὀρχηστρίδων. Ἀλλαχοῦ μὲν λαλοῦσιν δίκην ἱεροκηρύκων κατὰ τῆς διαφθορᾶς, ἐνταῦθα δ' οὐδεὶς θέλει νὰ τὴν αἰσθανθῇ ὑποβόσκουσαν.

Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἐθίζεταί τις εἰς τὰ τοιαῦτα αἰσθήματα. Εἰς τὸν ἁγνὸν μένει δὴ τὸ πᾶν ἁγνόν, ὁ δὲ διεφθαρμένος δὲν ἔχει φόβον μείζονος διαφθορᾶς. Ὡς γνωστὸν ἐπὶ τέλους τὸ πᾶν ἐξήρτηται ἀπὸ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ παραδείγματι τὸ στῆθος θεωρεῖται οὕτως εἰπεῖν ὡς συνέχεια τοῦ προσώπου, αἱ δ' ἑλληνίδες παρθένοι καὶ γυναῖκες δὲν θεωροῦσιν αὐτὸ κρυφιώτερον ἢ ὅτι παρ' ἡμῖν θεωροῦσιν αἱ γυναῖκες τὰ ὦτα, ἅτινα κατ' ἀρέσκειαν κρύπτουσιν ὑπὸ τὸν σκοῦφον ἢ περιφέρουσιν ἀκάλυπτα. Τίς δύναται λοιπὸν νὰ μεμφθῇ ἡμῶν ἂν διὰ γενικῆς συμφωνίας ἐπεκτείνωμεν περαιτέρω τὰ δικαιώματα τῆς ὄψεως;

Ἐν ταῖς σκέψεσι ταύταις εὗρον μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀπολογίαν δι' ἅπαντα τὰ μιμορχήματα· ἂν δ' ἦτο χρεία καὶ ἄλλου τινὸς λόγου, τάχα ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἄρθρων τῶν ἡμετέρων ἐφημερίδων, πραγματευομένων μετ' ἐμφάσεως τὸ θέμα ὡς ὑπόθεσιν ἐθνικὴν δὲν ἤρκει ὅπως ἀναπτερωθῶ ὑπὸ τοῦ εὐγενοῦς πόθου νὰ γείνω κἀγὼ τέλειος Γερμανὸς ἀναπτυσσομένης τῆς καλαισθησίας μου πρὸς τοιαῦτα θεάματα; Κἀγὼ μὲν κατώρθωσα νἀποτινάξω τὴν κακήν μου ἰδέαν, εἰ καὶ οὐκ ἄνευ μόχθου, ἀλλὰ περιβλέπων σκέπτομαι ὅτι καὶ ἄλλοι ἐπάλαισαν πολὺ καθ' ὅμοιον τρόπον. Ὅταν αἱ ἡμέτεραι παρθένοι θεῶνται ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ ἐκθέσει καλλιτεχνήματα παριστάνοντα ἀπογυμνώσεις, λούσεις καὶ τὰ τοιαῦτα, λαλοῦσι μετὰ τοιαύτης ἀνυποστόλου ἀσφαλείας, μετὰ τοιαύτης ἀνυποκρίτου πεποιθήσεως περὶ τῆς ἀφελοῦς καλλιτεχνικῆς συλλήψεως, περὶ τῶν ἁβρῶς ὑγρῶν μελῶν, περὶ τῆς ὡραίας χροιᾶς τῶν σαρκῶν, περὶ τῆς κλασικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ γυμνοῦ σώματος, ὥστε ὁ ἀκροώμενος αὐτῶν ἀναγκάζεται νὰ ἐντρέπηται ἂν τυχὸν ἐγαργαλίζετο ἐκ τῆς θέας. Πρὸ μὲν εἰκοσαετίας ἤθελον ἐγκαταλίπει τὸ θέαμα δρομαῖαι καὶ κατέρυθροι ὑπὸ τῆς αἰδοῦς, τώρα δ' ἐγκαθίδρυνται πρὸ αὐτοῦ καὶ κρίνουσιν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἐγένετο διὰ μιᾶς ἐξ ἐφόδου, ἀπ' ἐναντίας δ' ἐπάλαισαν οἷον κἀγὼ ἐνδόμυχον ἀγῶνα καὶ βεβαίως ἐννοοῦσι τὰ γραφόμενά μου εἴπερ τις καὶ ἄλλος.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ ὄρχημα. Προηγήθη μικρὸς κύκλιος χορός, μεθ' ὃν ἡ πρώτη ὀρχηστρὶς ἐξεπήδησε τοῦ κύκλου καὶ ἤρξατο τῶν ἐλαφρῶν αὐτῆς πτήσεων. Ἦτο δ' αὕτη κόρη ἐρασμιωτάτη, ἀνδαλουσίαν ἔχουσα τὴν κόμην, ἑλληνικὴν τὴν ὄψιν καὶ σῶμα νύμφης, ἁβρὸν καὶ εὐπερίγραφον ἐν πάσῃ κινήσει καὶ ἐπιδείξει. Ἐκυμαίνετο ὡς στάχυς, ἀνεπήδα διὰ τρομώδους κινήσεως, ἐξετίνασσε τοὺς μικύλλους της πόδας καὶ ἔνευε διὰ τῶν χειρῶν, ἐπιδεικνύουσα ἐν παντὶ νεότητα, χάριν καὶ θέλγητρα· ὅτε δ' ἐπεράτωσε τὴν ὄρχησιν καὶ οἱ θεαταὶ ἐπευφήμησαν ἅπαντες βροντωδῶς ἀπὸ τοῦ Σκώτου στρατιώτου μέχρι τοῦ λόρδου ἁρμοστοῦ καὶ ἀντήχησεν ἀπὸ ἑκατοντάδων στομάτων τὸ *bis*, ἔνευσεν ἐκείνη διὰ τῆς κεφαλῆς μειδιῶσα, ἐσχηματίσθη ὡς εἰ μηδὲν εἶχε συμβῆ καὶ ἤρξατο πάλιν τοῦ χοροῦ προθύμως, ὀρχουμένη διὰ τῶν ἀλαβαστρίνων αὐτῆς χειρῶν καὶ τῶν πλεκτὰς φερόντων περικνημῖδας ποδῶν τὰ ἐναέρια αὐτῆς παιγνιώδη σχημάτια, οὕτως ὥστε ἤρκει νὰ τέρψῃ τὸν θεατὴν αὐτὸς ὁ φαιδρός της ζῆλος. Τὸ βραχὺ ἐρυθρὸν ἱματίδιον ἐστροβιλεῖτο

Digitized by Google

καὶ ἐφαίνετο ὡς ἀνεστραμμένος κάλυξ λειρίου τῶν τροπικῶν, ἐν ᾧ ἐταράσσοντο αἰωρούμενοι δύο στήμονες ἐκπρεπεῖς. Ὅτε δὲ τέλος κατὰ τὸ κορύφωμα τῆς ὀρχήσεως ἀντιπαρῆλθε μετὰ τοῦ πρώτου ὀρχηστοῦ προεκβάλλουσα ἐν ἀνεκφράστῳ κομψότητι τὸ ἥμισυ τοῦ θαυμασίου αὐτῆς σωματίου, οὕτως ἀποτελοῦσα τὸ ἀρεστὸν σχημάτιον τῆς κρεμάθρας, τὸ δὲ κοινὸν ἤρχισεν ἐπευφημοῦν, τότε ἐμειδίασε μετὰ τοιαύτης μετριοφροσύνης ὡς εἰ ἤθελε νὰ εἴπῃ «δὲν εἶναι δὰ τίποτε, τί ἐπάθετε;» καὶ ἐν ᾧ ὁ ὀρχηστὴς συνεσπᾶτο καὶ ἐκλονεῖτο ὡς κρίνον ἐν νηνέμῳ θερινῇ νυκτί, ἐκείνη ἐξηκολούθει μένουσα ἐν τῇ αὐτῇ παραβόλῳ θέσει οὕτως ἀσφαλὴς καὶ ἤρεμος καὶ ἄθῳα, ὥστε πλατεῖά τε καὶ θεωρεῖα ἐξερράγησαν εἰς βροντώδη χειροκροτήματα, ἀνακραυγὰς καὶ κρούσεις, ἡ δὲ αὐλαία κατεβιβάσθη ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν παραφόρων.

**Λ.

ΕΝ ΤΗι ΑΦΡΙΚΗι

Ὁ λίψ.

Εὑρισκόμεθα ἐν Σουδάν.

Ἑσπέραν τινὰ εἴδομεν τὸν ἥλιον δύοντα ἐν μέσῳ ἐρυθρῶν νεφῶν. Ὁ καύσων κατέστη ἐνοχλητικώτατος, καὶ ἠγνοοῦμεν ποῦ νὰ καταφύγωμεν πρὸς εὕρεσιν ὀλίγης δρόσου.

— Δὲν εἶνε τίποτε ἀκόμη, μᾶς εἶπον· μετ' ὀλίγον θὰ φυσήσῃ ὁ *χαμσύν*, καὶ τότε ἔχετε νὰ ὑποφέρετε.

Καὶ ὄντως πρὸς τὰς ἕνδεκα ἤρχισε νὰ πνέῃ ὁ φοβερὸς μεσημβρινὸς ἄνεμος, καί, τίποτε ὀλιγώτερον, μᾶς κατέλαβε φόβος ἀσφυξίας ἐλλείψει ἀναπνευσίμου ἀέρος. Δὲν δύναμαι νὰ συγκρίνω τὴν ἐξ αὐτοῦ ἐντύπωσιν ἢ πρὸς ἐκείνην τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα πρὸ πεπυρακτωμένου κλιβάνου ὑελουργείου, οὗτινος ἐξαίφνης ἀνοίγεται πρὸ ἡμῶν ἡ θυρίς.

Ὅταν ὁ λὶψ ἀρχίζῃ νὰ πνέῃ, ἡ ἀτμοσφαῖρα ταράσσεται καὶ πληροῦται ἐξ ἐρυθροχρόου κόνεως οὕτωσὶ λεπτῆς ὥστε πανταχοῦ εἰσχωρεῖ. Διὰ μέσου τοῦ πέπλου τούτου ὁ ἥλιος ἐμφανίζεται πορφύρινος καὶ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ζοφοῦται ὡς ὅταν συμβαίνῃ ἔκλειψις. Ὁ ἀὴρ φλεγόμενος ἀπόλλυσι τὴν ἐλαστικότητά του, πᾶσα αὐτοῦ πνοὴ φαίνεται ὡς ἐξερχομένη καμίνου, πνίγουσα οἱονδήποτε μένῃ ἐκτεθειμένος ἔξω. Κόπωσις βαρεῖα καταβάλλει τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου, χάνεται ἡ ὄρεξις, ἄφορητος δίψα ἐπέρχεται, καὶ σύμπας ὁ ὀργανισμὸς βυθίζεται εἰς βαθυτάτην νάρκην.

Καὶ αὐτὰ τὰ θηρία μένουσι κεκρυμμένα εἰς τὰ βάθη τῶν κρησφυγέτων αὐτῶν, ἀδυνατοῦντα νὰ ἐξέλθωσι πρὸς εὕρεσιν τροφῆς.

Καθ' ἣν περίοδον ὁ ἄνεμος οὗτος εἶνε ἐπίφοβος, οὐδὲν καραβάνιον τολμᾷ νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃ διερχόμενον τὴν ἔρημον· δυστυχία εἰς τοὺς ἀπερισκέπτους ταξειδιώτας τοὺς ὁποίους τὸ μαρτύριον τοῦτο καταλαμβάνει ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄμμων! Μετ' οὐ πολὺ στρόβιλοι κόνεως ἐπισκοτίζουσι τὴν ὅρασιν· ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν δίψαν, δὲν δύνανται νὰ θεραπεύσωσιν αὐτήν, ἐξατμιζομένου τοῦ ὕδατος ἐντὸς τῶν ἀσκῶν· ἐξησθενημένοι, μὴ ἔχοντες τὰ μέσα ὅπως ὑπεκφύγωσι τὴν μάστιγα, ἄνθρωποι καὶ ζῷα ὑποκύπτουσι, καταθαπτόμενοι ὑπὸ τὴν ἄμμον. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ λιβὸς θὰ ἦσαν κινδυνωδέστερα ἔτι, ἐὰν ἡ φύσις δὲν ἔθετεν ὅρια εἰς τὴν βασιλείαν του· καθ' ὅτι δὲν πνέει ἢ κατὰ διαλείμματα, σπανίως δὲ διαρκεῖ κατὰ συνέχειαν πλειότερον τῶν τριῶν ἡμερῶν, καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἀντίσχῃ εἰς μακροτέραν δοκιμασίαν.

Καθ' ἃ ὑποδεικνύει τὸ ὄνομα *χαμσύν*, ἀραβιστὶ σημαῖνον *πεντήκοντα*, αἱ πνοαὶ τοῦ ἀνέμου τούτου εἶνε ἐπίφοβοι μόνον ἐν περιόδῳ πεντήκοντα ἡμερῶν, ἐν ἀρχῇ τῆς ξηρασίας· παρελθούσης τῆς ἐν λόγῳ ἐποχῆς, οἱ βόρειοι ἄνεμοι ἐπικρατοῦντες ἀκαταπαύστως ἐν τῇ χώρᾳ παράγουσιν ὑγιᾶ καὶ καθαρὰν ἀτμοσφαῖραν, ἥτις καθιστᾷ τὸν τόπον ἐντελῶς κατοικήσιμον ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων.

(Μετάφρασις)

Κ*

ΕΙΣ ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

(Εἶνε γνωστὴ ὄχι μόνον εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς πάντα πολιτισμένον ἄνθρωπον, ἡ ἱεροσυλία τοῦ Σκώτου Ἐλγίνου. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὁ εὐγενὴς λόρδος κατεκερμάτισεν ἐπὶ τοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος τ' ἀριστουργήματα τοῦ Φειδίου ὅπως μεταφέρῃ αὐτὰ εἰς τὴν ὁμιχλώδη πατρίδα του. Τὸ τῆς Ἀγορᾶς ὡρολόγιον ἦτο τὸ ἀντίτιμον τῶν ἀριστουργημάτων ἐκείνων. Ὁ Βύρων ἐμαστίγωσε τὴν ἱεροσυλίαν ταύτην διὰ τοῦ ἀθανάτου ποιήματός του «Ἡ κατάρα τῆς Ἀθηνᾶς.»

Τοὺς κατωτέρω στίχους ἔγραψα ἀγανακτῶν, μικρὸν πρὸ τῆς καταστρεψάσης τὸ ὡρολόγιον πυρκαϊᾶς· ὀλίγους μῆνας κατόπιν τὸ πῦρ εἰσήκουσε τῆς εὐχῆς μου κ' ἐκρήμνισεν ὅ,τι ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ κρημνίσῃ ἡ ἐθνικὴ ἀγανάκτησις.)

Α'

Βάλτε φωτιὰ καὶ κάψτε το· 'στοὺς τέσσεραις ἀγέραις
Σκορπίσετε τὴ σκόνη του, σημάδι νὰ μὴ μείνῃ·
Εἶν' ἐντροπὴ τόσου καιροῦ νὰ στέκεται ἡμέραις
Ὁλόρθη ἡ ἀδιάντροπη αὐτὴ εὐγνωμοσύνη...
Γκρεμίστε το· δὲν ξέρετε 'στὸ ἔθνος τί ἀξίζει·
—Στὸ ἔθνος; ς' ὅλους τοὺς λαούς, στὴν τέχνη, στὴν σοφία·
Διαμάντι κάθε πέτρα του, διαμάντι μᾶς κοστίζει·
Μιὰ τοῦ Ἰκτίνου ξαστεριά, μιὰ σκέψι τοῦ Φειδία!

Β'

Ἕνας μιλόρδος μιὰ φορά, τοῦ σκότους ἕνας Σκῶτος,
Μέσ' στοὺς ἀνθρώπους ἔσχατος, μεσ' στοὺς ἀχρείους πρῶτος,
Ἦλθε στὴ γῆ τῆς Ἀθηνᾶς ς' ἄλλο καιρὸ καὶ χρόνο
Κ' ἔστησε τὸ ρολόγι αὐτὸ στὴν ἀγορὰ κολῶνα·
Κι' αὐτὸς δὲν πῆρε τίποτα· δὲν πῆρε παρὰ μόνο
Ὀλίγα παληολίθαρα τοῦ γέρου Παρθενῶνα.
Ἦταν φιλέλλην· καθὼς λὲν κι' αὐτὸν τὸν Ἄμπουτ τώρα...

Digitized by Google

Εἴδωλα, παληομάρμαρα τὠνά του χέρι ἐσποῦσε,
Μὰ τ' ἄλλο πύργο σήκωνε γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ Ὥρα.
Βλέπετε, δὲν ἐπίστευε στὰ εἴδωλα ἐκεῖνος
Καὶ εἶχε χέρι χριστιανοῦ ἀλήθεια ὁ Ἐλγῖνος...

Γ'

Αἰῶνας ἦταν ὁ δαυλὸς τοῦ Ἡροστράτου μόνος,
Καὶ νὰ τοῦ δώσῃ σύντροφο δὲν εὕρισκεν ὁ χρόνος·
Μὰ ὅ,τι δὲν ἠμπόρεσε οὔτ' ὁ καιρὸς νὰ χάνῃ,
Ὁ Σύλλας καὶ οἱ Χριστιανοί, φωτιὰ καὶ Μουσουλμάνοι,
Ἕνας Σκωτσέζος τὤκανε κ' ἐγκρέμισεν ἐκεῖνα
Ποῦ εἶχε περηφάνεια του ὁ κόσμος καὶ στολή του,
Ποῦ τοῦ Φειδία ἔγλυψε τὸ χέρι μὲ ἀκτῖνα,
Καὶ τὸ δαυλὸ συντρόφεψε τὸ γύφτικο σφυρί του!

Δ'

Βάλτε φωτιὰ καὶ κάψτε το· δὲν εἶν' αὐτὸ ῥολόγι.
Τοῦ Γιούδα εἶν' τ' ἀργύρια, κατάρας μοιρολόγι·
Γκρεμίστε το· δὲν ἔχομε ἀνάγκη νὰ τ' ἀκοῦμε·
Δὲν τὸν ξεχνοῦμε, κι' ἂν χαθῇ, τὸ φίλεμα τὸ πλάνο·
Θαρροῦσε ὁ μωρὸς μ' αὐτὸ πῶς θὰ τὸν θυμηθοῦμε!
Ὡσὰν νὰ μὴ πηγαίνωμε στὸν Παρθενῶνα ἐπάνω,
Ὡσὰν νὰ μὴ κυττάζωμε εἰς τὸ ἀέτωμά του
Γραμμένο μὲ τὸ χέρι του τ' ἀνίερ' ὄνομά του.
Κάθε σπασμένο μάρμαρο στ' ἀέτωμα ἐκεῖνο
«Ντροπή, φωνάζει, στὴ Φραγκιά, κατάρα στὸν Ἐλγῖνο!»
Ἄ, ἡ ἀθανασία του αἰώνια θὰ ζήσῃ·
Στὸν Παρθενῶνα στήθηκε καὶ δὲν 'μπορεῖ νὰ σβύσῃ.
Θὰ μείνῃ τ' ὄνομά του ἐκεῖ στὸ πλάϊ τοῦ Φειδία,
Σὰν τὄνομα τοῦ Σατανᾶ στὴ Βίβλο τὴν ἁγία!

Κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1883.

Α. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἔν τινι ἀναγνώσματι, ὅπερ ἐποίησεν ἐν τῷ Λονδινείῳ Συλλόγῳ ὁ Ἰωάννης Λώμποκ, ὁ γράψας τὴν σπουδαιοτάτην περὶ μυρμήκων μονογραφίαν, ἧς βραχεῖαν περίληψιν ἐδημοσίευσεν ἡ «Ἑστία», ἀνέπτυξεν εἰς τοὺς ἀκροατάς του τὸν λόγον, δι' ὃν κατὰ προτίμησιν ἐμελέτησε τὰ ἤθη τῶν μυρμήκων· οὗτος δ' εἶναι ὅτι ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐντόμων ἐκείνων παρατηροῦνται τὰ αὐτὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα παρατηροῦνται καὶ ἐν ταῖς κοινωνίαις τῶν ἀνθρώπων. Ὁ βλέπων πῶς αἱ κοινότητες τῶν μυρμήκων ζῶσιν εὐτάκτως καὶ εὐκόσμως, πῶς τρέφουσι τὰ μικρά των, πῶς περιποιοῦνται τοὺς νοσοῦντας καὶ τοὺς ἀδυνάτους, πῶς συλλαμβάνουσιν αἰχμαλώτους καὶ τοὺς βιάζουσι νὰ δουλεύωσι τοὺς νικητάς, πῶς διορύττουσιν ὑπογείους σύριγγας, πῶς οἰκοδομοῦσι κατοικίας καὶ χαράττουσιν ὁδούς, πείθεται ὅτι οἱ μύρμηκες δὲν στεροῦνται φρονήσεως. Ἡ δὲ διαφορὰ τῆς νοημοσύνης αὐτῶν ἀπὸ τῆς τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἀπόλυτος, ἀλλὰ μόνον κατὰ βαθμούς τινας διαφέρει.

Ὁ ἄριστος τρόπος τῆς παρατηρήσεως τῶν ἠθῶν τῶν μυρμήκων εἶναι ὁ ἁπλούστατος· ὁ Λώμποκ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐποιεῖτο χρῆσιν πρὸς τοῦτο δύο ὑαλίνων πλακῶν· ἐπέστρωνε τὴν κάτω πλάκα μὲ χῶμα καὶ ἐπέθετε τὴν ἑτέραν, οὐχὶ ἀκριβῶς προσαρμόζων, ἀλλ' εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μένῃ χῶρος, ὅπως κινῶνται ἐλευθέρως οἱ μύρμηκες. Κοινῶς ἐπιστεύετο, ὅτι αἱ ἐργάτιδες μύρμηκες ζῶσιν ὀλίγας μόνον ἑβδομάδας, αἱ δὲ βασίλισσαι ἓν ἢ δύο ἔτη τὸ πολύ. Ὁ Λώμποκ ὅμως διετήρησεν ἐργάτιδας ἐπὶ ἑπτὰ ὅλα ἔτη καὶ βασιλίσσας ἐπὶ δώδεκα. Ἀλλὰ τὰ ἄρρενα τῶν μυρμήκων ζῶσιν ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων.

Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ φιλόστοργος μέριμνα, ἣν οἱ μύρμηκες καταβάλλουσι πρὸς περίθαλψιν τῶν νεογνῶν, κατὰ τὴν ἐκκόλαψιν αὐτῶν. Ὅταν συμβαίνωσιν ἀτυχήματα, εἶναι θαυμασία ἡ φιλάνθρωπος ἀφοσίωσις τῶν μυρμήκων τῆς κοινότητος πρὸς τοὺς παθόντας· οὕτω τοὺς ἀκρωτηριαζομένους περιποιοῦνται μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας. Ὁ Λώμποκ εἶδε νὰ νοσηλεύωσιν οἱ μύρμηκες ἐπὶ πέντε μῆνας ἕνα ἠκρωτηριασμένον.

Κατά τινα σημείωσιν δημοσιευθεῖσαν ἔν τινι τῶν τελευταίων φύλλων τοῦ γαλλικοῦ περιοδικοῦ «Genie civil», ἡ ταχύτης τοῦ δρόμου τῶν καλῶς ἠσκημένων ταχυδρομικῶν περιστερῶν ποικίλλει πάντοτε, ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως, ἣν διατρέχουσιν. Ἡ ἀπὸ Παρισίων εἰς Βερσαλλίας ἀπόστασις εἶναι 20 χιλιομέτρων· τῷ 1873 αἱ ταχυδρομικαὶ περιστεραὶ ἐκόμιζον εἰς Παρισίους τὰς περιλήψεις τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως, ἥτις συνήρχετο εἰς Βερσαλλίας, ἐντὸς 10 λεπτῶν, ἤτοι διέτρεχον δύο χιλιόμετρα κατὰ λεπτόν. Ἐπίσης ταχέως διήνυσαν ταχυδρομικαὶ περιστεραὶ τὴν ἀπὸ Δούβρου εἰς Λονδῖνον ὁδόν· ἀπέχουσι δ' αἱ πόλεις αὗται ἀλλήλων 113 χιλιόμετρα κατ' εὐθεῖαν γραμμήν. Ἀπὸ Παρισίων εἰς Μουλὲν (290 χιλιόμετρα) ἡ ταχύτης τῶν περιστερῶν ἦτο 1600 μέχρι 1700 μέτρων κατὰ λεπτόν. Οἱ ἀριθμοὶ ὅμως οὗτοι ἐμφαίνουσι τὸν ἀνώτατον ὅρον τῆς ταχύτητος· ἡ δὲ συνήθης ταχύτης, ὅταν ἡ ἀπόστασις εἶνε μικροτέρα τῶν πεντακοσίων χιλιομέτρων, δὲν ὑπερβαίνει τὰ χίλια μέτρα κατὰ λεπτὸν ἐν εὐδίᾳ καὶ τὰ 600 μέχρι 700 ἐν κακοκαιρίᾳ. Κατὰ τὴν ἀναλογ'αν ταύτην, λαμβανομένης ὡς βάσεως τῆς ταχύτητος ἑνὸς χιλιομέτρου κατὰ λεπτόν, αἱ ταχυδρομικαὶ περιστεραὶ δύνανται νὰ διανύσωσι τὴν ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Λάρισαν ἀπόστασιν εἰς τρεῖς καὶ ἡμίσειαν ὥρας καὶ τὴν ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Καλάμας εἰς τρεῖς περίπου ὥρας.

Ἡ γηραιοτάτη τῶν ἀκακιῶν ἐν Εὐρώπῃ εὑρίσκεται ἐν τῷ φυτοκομείῳ τῶν Παρισίων. Τὸ δένδρον τοῦτο εἶνε τὸ πρῶτον ἐξ Ἀμερικῆς εἰσαχθὲν καὶ ἐφυτεύθη τῷ 1645. Πρό τινος ἐκλάδευσαν τοὺς ἀνωτέρους κλάδους του, οἵτινες ἤρχισαν νὰ ξηραίνωνται, καὶ ἤδη φαίνεται πάλιν ἀκμαιότατον.

Ἀνεκαλύφθησαν ἐσχάτως μεγάλα στρώματα χρυσοφόρα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Ἀμούρ, τὴν ὁποίαν κατέχει ἡ Κίνα. Οἱ Ῥῶσσοι εἰσὶ κύριοι τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, ἐξ ἧς ἀπολαμβάνουσι κατ' ἔτος περὶ τὰ 150, 000, 000 φράγκων.

Ἱεραπόστολος Ἄγγλος προσκαλεῖται ὑπὸ οἰκογενείας εἰς ἑσπερίδα. Αἱ θυγατέρες τοῦ οἰκοδεσπότου παρουσιάζονται ντεκολτέ. Ὁ πατὴρ θέλων νὰ κολάσῃ ὀλίγον τὸ πρᾶγμα ὑπομιμνήσκει τὸν κατάρατον συρμόν.

— Ἄ, δὲν σημαίνει τίποτε, λέγει ὁ ἱεραπόστολος. Ἐγὼ ἔζησα τέσσαρα ἔτη μεταξὺ τῶν ἀγρίων.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 249

Digitized by Google

'Αριθ. 518 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 82. 1 Δεκεμβρίου 1885

ΒΟΥΛΓΑΡΟΣ ΗΓΕΜΩΝ

ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΗΣ

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον Λέοντος τοῦ σοφοῦ (886) τὸ Βυζαντιακὸν κράτος ἦγεν εἰρήνην πρὸς τοὺς Βουλγάρους, διατηρουμένης τῆς συνθήκης, ἡ ὁποία εἶχε συνομολογηθῇ ἐν ἔτει 817 ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου. Ὁ πρῶτος τῶν Βουλγάρων ἁγίων, ὁ *κνιάζ* Βορίς, ὁ διὰ τοῦ βαπτίσματος μετονομασθεὶς Μιχαήλ, ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον δεκαετηρίδας βασιλεύσας, πολλὰ ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του ἀπεχώρησεν εἰς μοναστήριον, ὅπως δι' εὐσεβοῦς μοναστικοῦ βίου ἐξαγνίσῃ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ εἰδωλολατρικοῦ παρελθόντος του. Ἐκ δὲ τοῦ ἀναχωρητηρίου του ἐπανῆλθε προσκαίρως, ὅπως καθέλῃ τῆς ἀρχῆς τὸν ἀνάξιον πρωτότοκον υἱὸν καὶ διάδοχόν του Βλαδίμιρον καὶ παραδώσῃ ταύτην εἰς τὸν υἱόν του Συμεών, τὸν ἐν Βυζαντίῳ παιδευθέντα καὶ *Ἡμιέλληνα* προσονομαζόμενον μεγαλεπίβολον ἄνδρα, ὁ ὁποῖος προώριστο νὰ ἀνυψώσῃ τὸ Βουλγαρικὸν κράτος εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Ὁ Συμεὼν διέρρηξε τὰς πρὸς τὸ Βυζάντιον συνθήκας περὶ εἰρήνης, ἀναγκασθεὶς εἰς τοῦτο ἕνεκα τῶν βαρέων τελῶν, ἅτινα ἐπέβαλλον εἰς τοὺς Βουλγάρους ἐμπόρους ἐν Θεσσαλονίκῃ οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν προσόδων προστατευόμενοι ὑπὸ ἰσχυρῶν αὐλικῶν τοῦ ἀθλίου αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ σοφοῦ. Κατετρόπωσε δὲ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀποσταλεῖσαν δύναμιν ὑπὸ τὸν Κρινίτην, καὶ τοῦτον κατέσφαξε καὶ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἐπικούρων Χαζάρων ἔκοψε τὰς ῥῖνας καὶ ἠκρωτηριασμένους ἔπεμψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς αἰσχύνην τῶν Ῥωμαίων. Ἀλλ' ὁ Λέων ἐπεκλήθη τὴν βοήθειαν τῶν πέρα τοῦ Δανουβίου Μαγυάρων, Τούρκων ὑπὸ τῶν Βυζαντίων καλουμένων, καὶ στρατηλάτην διώρισε τὸν γενναῖον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν· ὅμως ὡσεὶ μετεμελήθη διὰ τὴν ἀσυνήθη ἀνδρικὴν ἀπόφασιν, ἣν ἔλαβεν, ἔσπευσε νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὸν ἄρχοντα τῶν Βουλγάρων πρεσβευτὴν πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης. Ἐκεῖνος δὲ βλέπων τὴν κατ' αὐτοῦ διὰ γῆς καὶ θαλάσσης κίνησιν καὶ ὑπολαμβάνων, ὅτι ἡ περὶ εἰρήνης πρότασις ὑπέκρυπτε δόλον, κατέκλεισεν ἐν φρουρᾷ τὸν πρεσβευτήν· ἀλλ' ἐν ᾧ ἠσχολεῖτο ἐπὶ τὸ στράτευμα τοῦ Φωκᾶ, περάσαντες οἱ Τοῦρκοι τὸν Δανούβιον, ᾐχμαλώτευσαν πᾶσαν τὴν Βουλγαρίαν. Καὶ ἐκινήθη μὲν κατ' αὐτῶν ὁ Συμεών, ἀλλ' ἀντιπεράσαντες οἱ Τοῦρκοι κατεπολέμησαν τοὺς Βουλγάρους, καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν ὁ ἄρχων αὐτῶν, μόλις διασωθεὶς ἐν τῇ Δίστρᾳ. Οἱ αἰχμάλωτοι Βούλγαροι, κατ' ἀπαίτησιν τῶν Τούρκων, ἐξηγοράσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκράτορος, ὁ δὲ Συμεὼν βλέπων ἐπικείμενον τὸν παντελῆ ὄλεθρον τοῦ κράτους αὐτοῦ ἐδεήθη περὶ εἰρήνης. Ὁ χαῦνος βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου ἤκουσε προθυμότατα τὴν αἴτησιν καὶ ἀνακαλέσας τόν τε κατὰ ξηρὰν ὑπὸ τὸν Φωκᾶν στρατὸν καὶ τὸν ὑπὸ τὸν ναύαρχον Εὐστάθιον στόλον, ἔπεμψε πρὸς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης πρεσβευτὴν Λέοντα τὸν Χοιροσφάκτην.

Ὁ πρεσβευτὴς ἦν ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων Βυζαντίων, διαπρέπων διὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ γένους, τὸ ἐπίσημον ἀξίωμα καὶ τὴν μεγάλην παιδείαν αὐτοῦ. Ἔχων γυναῖκα συγγενῆ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ πρὸς τὴν σύζυγον τούτου ἐπίσης συγγενεύων, καταγόμενος δ' ἐξ οἰκογενείας περιφανοῦς, καίτοι χυδαίαν ἐχούσης τὴν ἐπωνυμίαν, ἔφερε καὶ ἀξιώματα ὑψηλὰ καὶ περίβλεπτα· διότι ἦτο καὶ μάγιστρος καὶ ἀνθύπατος καὶ πατρίκιος. Οἱ σύγχρονοι κόλακες περιήρχοντο εἰς ἀμηχανίαν ὁσάκις ἐπεχείρουν νὰ τὸν ἐγκωμιάσωσιν· ἀλλὰ παρηγοροῦντο ἀναλογιζόμενοι, ὅτι καὶ «Εὐριπίδαι καὶ Πλάτωνες, καὶ εἴ τις ἐπισημότερος, «ἔπασχον ἀποροῦντες ἄν, οἷα καὶ αὐτοί, εἰπεῖν ὀρθῶς Λέοντος τοῦ θαυμασίου ῥήτορος τὸ σπουδαῖον περὶ τὰ πράγματα καὶ τὸ ὑγιές.» Ἡ μεγαλοφυΐα καὶ ἡ φρόνησις αὐτοῦ, ὡς ἔλεγον, περιελαλεῖτο ταῖς ἁπάντων γλώσσαις, ἀνεκηρύσσετο δ' ὑπὸ πάντων ἄλλος Ὀρφεὺς καὶ Ὀδυσσεὺς καὶ Νέστωρ. Ὁ βασιλεὺς προέβαλλεν ἀσίγητα τὰ διηγήματα τῶν ἐγκωμίων αὐτοῦ, καὶ τοσοῦτον ἔχαιρε καὶ καθωραΐζετο ἐπὶ ταῖς πράξεσι τοῦ δεινοῦ πρεσβευτοῦ, ἕως καὶ τραπέζῃ βασιλικῇ πρὸ παντὸς καὶ ἀντὶ παντὸς ἡδυ-

Digitized by Google

ᾄσματος τὸ Λέοντος περιφέρειν μετὰ θαύματος «ὄνομα.» Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐψάλλοντο ᾀσματικὰ τροπάρια αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ λύρα του εἶχε καὶ ἄλλας χορδάς, δι' ὧν ἐγίνωσκε νὰ μέλπῃ ἀνακρεόντεια ᾠδάρια. Ἐγίνωσκε προσέτι νὰ συρράπτῃ ἐπιδεξίως περικοπὰς ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ παλαιᾶς παροιμίας πρὸς ὑποστήριξιν τῶν αἰτήσεών του, ἂν δὲ ἡ θύραθεν σοφία μηδὲν ἔφερεν ἀποτέλεσμα, προσέφευγεν εἰς τὰς ἱερὰς βίβλους καὶ διὰ χειμάρρου γραφικῶν ῥητῶν ἐπειρᾶτο νὰ θέσῃ ἐκποδὼν πᾶν πρόσκομμα. Ὅθεν οὐδόλως ἄπορον ὅτι ἐπῃνεῖτο καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ τῶν συγχρόνων του, αὐτῶν ἐκείνων, οἵτινες τὸν ἄφρονα καὶ ἀκόλαστον βασιλέα, τὸν ἐξασθενίσαντα καὶ ταπεινώσαντα αἰσχρῶς τὸ κράτος, ὅπερ ἀκμάζον παρέλαβε παρὰ τοῦ συνετοῦ πατρός του, δι' ὀλίγα μέτρια στιχουργήματα, διὰ τοὺς καρκινικοὺς στίχους καὶ τοὺς γελοίους χρησμούς, οὓς ἐποίει, ἀνύμνουν προσαγορεύοντες σοφὸν καὶ μέγαν.

Τοιαῦτα ἔχων πλεονεκτήματα Λέων ὁ Χοιροσφάκτης ἐθεωρεῖτο βεβαίως ὡς ὁ ἱκανώτατος νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον καὶ ἐπωφελὲς πέρας τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ ἔργον, ποιούμενος μάλιστα τὴν πρεσβείαν πρὸς ἡγεμόνα μετασχόντα ἑλληνικῆς παιδείας, καὶ δυνάμενον νὰ ἐκτιμήσῃ τὸν ὑπέροχον αὐτοῦ νοῦν. Καὶ φαίνεται, ὅτι οὐδαμῶς διεψεύσθησαν αἱ προσδοκίαι τῶν ἐν Βυζαντίῳ, διότι πολλάκις καὶ ὁ πρεσβευτὴς ἐγκαυχώμενος καὶ οἱ φίλοι του κολακεύοντες ἐν ἐπιστολαῖς περισωθείσαις μέχρις ἡμῶν μνημονεύουσι τῶν εἰς Βουλγαρίαν τριῶν πρεσβειῶν αὐτοῦ, ὡς πράξεων ἐνδόξων καὶ τελεσιουργῶν, ὧν ἕνεκα εὐγνωμοσύνη ὠφείλετο τῷ σοφῷ πρεσβευτῇ. Δυστυχῶς δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ περὶ τῶν πρεσβευτικῶν αὐτοῦ τεχνασμάτων, μὴ ἀρκούμενοι εἰς μόνας τὰς κρίσεις καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν συγχρόνων του· διότι ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν μνημεῖον ἱστορικὸν πολύτιμον, εἶδος βυζαντιακῆς κυανῆς βίβλου, τὴν πρὸς τὸν Συμεὼν διπλωματικὴν ἀλληλογραφίαν Λέοντος τοῦ Χοιροσφάκτου. Ὁ πολυμαθέστατος καὶ ἀκάματος τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαίωνος ἐρευνητὴς κ. Ἰω. Σακκελίων ἐδημοσίευσε πρό τινος ἐν τῷ *Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος* ἐπιστολὰς τοῦ Συμεὼν πρὸς τὸν Χοιροσφάκτην καὶ τούτου πρὸς τὸν Συμεών, καὶ τινας ἄλλας ἐπιστολὰς ἀναφερομένας εἰς τὰς πρεσβείας πρὸς τὸν Χαλίφην τῶν Ἀράβων καὶ εἰς τὰς μετὰ ταῦτα τύχας τοῦ πρεσβευτοῦ. Ἐκ τούτων δὲ δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ διδαχθῶμεν ὁποῖαί τινες ἦσαν αἱ διπλωματικαὶ τῶν Βυζαντίων ἐνέργειαι, κατὰ τοὺς χρόνους τοὐλάχιστον Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ δεξιωτάτου τῶν πρεσβευτῶν κρίνοντες νὰ συμπεράνωμεν ὁποῖοί τινες ἦσαν οἱ ὑποδεέστεροι αὐτοῦ, ὁποῖος ἦτο λόγου χάριν ὁ πρὸ τοῦ Λέοντος πρὸς τὸν Συμεὼν πρεσβευσάμενος κοιαίστωρ Κωνσταντινάκης, ὃν ἐν φρουρᾷ ἐνέκλεισεν ὁ ἄρχων τῶν Βουλγάρων καὶ εἶτα ἀπέλυσεν ἄπρακτον.

Ἀνακληθέντος ἀφρόνως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ τε κατὰ ξηρὰν στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου, ὁ πονηρὸς Βούλγαρος, ὁ τέως περὶ ἐξαφανίσεως τοῦ κράτους του φοβούμενος, ἀσφαλισθεὶς πρῶτον μὲν ἐφυλάκισε τὸν σοφὸν πρεσβευτήν, οὐδὲ λόγου ἀξιώσας αὐτόν. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Τούρκων, οὓς στερηθέντας τῆς ἐπικουρίας τῶν Βυζαντίων, ἀσθενεῖς εὑρών, «πάντας κατέσφαξεν, αὐξήσας τὴν μεγαλαυχίαν «αὐτοῦ. Καὶ ὑποστρέψας εὗρεν Λέοντα ἐν τῇ «Μουλδάγρᾳ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν.— «Οὐ ποιῶ «εἰρήνην, ἐὰν μὴ πᾶσαν τὴν αἰχμαλωσίαν λάβω.» —Ὅθεν τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ Χοιροσφάκτου ἦτο νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ Συμεών. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη νὰ ἀποδώσῃ δωρεὰν τοὺς αἰχμαλώτους Βουλγάρους, οὓς εἶχεν ἐξαγοράσῃ ἀπὸ τοὺς συμμάχους του Τούρκους. Ἡ εἰρήνη συνωμολογήθη, ἀλλὰ δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Τελευτήσαντος τοῦ ἐπιφόβου στρατηγοῦ Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, ὁ ἄρχων τῶν Βουλγάρων ἐζήτει ἀφορμὰς νὰ διαλύσῃ τὴν εἰρήνην. Συνεχῶς δὲ εἰσέβαλλεν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑλλήνων, δῃῶν καὶ αἰχμαλωτίζων. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐκήρυξε τότε πρὸς αὐτὸν τὸν πόλεμον, καὶ διορίσας δομέστικον τῶν σχολῶν, ἤτοι στρατηγὸν τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ Λέοντα τὸν Κατακαλών, ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ πολλῆς δυνάμεως κατὰ τῶν Βουλγάρων. Ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης εἰς τὸ Βουλγαρογέφυρον [1]) «ἐγένετο τροπὴ δημοσία καὶ πάντες ἀπώλοντο».

Τὰ μετὰ τὴν ἧτταν ἀποσιωπῶσιν οἱ Βυζάντιοι χρονογράφοι. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ὅμως, ἃς ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Σακκελίων, συνάγεται ὅτι ὁ Συμεὼν πρεσβείαις τοῦ Χοιροσφάκτου ἀπέδωκεν, ἀποζημιωθεὶς γενναίως κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἑκατὸν καὶ εἴκοσι χιλιάδας αἰχμαλώτων ὑπηκόων τοῦ βασιλέως Λέοντος καὶ συνωμολόγησεν εἰρήνην. Ὁποῖαι δὲ διπλωματικαὶ ἐνέργειαι ἐγένοντο πρὸς τοῦτο μανθάνομεν ἐκ τῶν αὐτῶν ἐπιστολῶν.

Ἐν τῇ πρώτῃ ὁ ἄρχων τῶν Βουλγάρων προδήλως κατειρωνευόμενος τὸ ματαιόσχολον τοῦ εἰς συνθέσεις χρησμῶν καταγινομένου αὐτοκράτορος, γράφει πρὸς τὸν πρεσβευτήν. Θαυμασιώτατος ἐφάνη ἡμῖν ὁ σὸς βασιλεύς, μηνύσας πρόπερυσι τὴν ἡλιακὴν ἔκλειψιν, οὐ μόνον μέχρι μηνός, ἑβδομάδος καὶ ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ μέχρις

[1]) Προετιμήσαμεν τὴν ὀνομασίαν ταύτην τοῦ χωρίου, ἣν εὕρομεν ἐν τῷ χρονικῷ Γεωργίου τοῦ Ἁμαρτωλοῦ. Οἱ λοιποὶ χρονογράφοι καὶ οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ γράφουσι Βουλγαρόφυγον.

Digitized by Google

ὥρας καὶ στιγμῆς αὐτῆς· [1]) ἐδήλωσε μάλιστα πόσον χρόνον θὰ ἐπικρατήσῃ καὶ ἡ τῆς σελήνης ἔκλειψις. [2]) Ἀφ' οὗ λοιπὸν αἱ προρρήσεις του αὗται ἠλήθευσαν, θὰ γινώσκῃ βεβαίως καὶ περὶ τῆς ἀναμενούσης τὴν αἰχμαλωσίαν τύχης· θὰ ἀνεκοίνωσε δὲ καὶ εἰς σὲ ἂν θὰ ἀπολύσωμεν τοὺς αἰχμαλώτους ἢ θὰ τοὺς κρατήσωμεν. Ὅθεν μήνυσον ἡμῖν τί προτιθέμεθα νὰ πράξωμεν. Καὶ ἂν μαντεύσῃς τὴν ἐνδιάθετον ἡμῶν γνώμην, θὰ ἔχῃς ἆθλον τῆς προγνώσεως καὶ τῆς πρεσβείας τὴν ἀπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων.

Ὁ σοφὸς πρεσβευτὴς λαβὼν τὸ γράμμα τοῦτο ἐνθυμήθη ἀμέσως τοὺς λοξοὺς χρησμοὺς τῆς Πυθίας. Καὶ κατεσκεύασεν ἕνα ὅμοιον, βεβαίως ὢν ὅτι οἱανδήποτε γνώμην καὶ ἂν δηλώσῃ ὅτι εἶχεν ὁ βάρβαρος ἡγεμών, αὐτὸς θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ συμφέρουσαν ἑρμηνείαν εἰς τὸν χρησμόν του.

Δὲν σοὶ μηνύομεν διὰ ζώσης, τῷ ἔγραψεν, διότι εἶναι ἐπισφαλεστάτη ἡ δι' ἑρμηνέως ἐξ ἑτέρας εἰς ἑτέραν μεθαρμοζομένη φωνή. «Τὴν δὲ « γραφίδα κινοῦντες προλέγομεν, ὡς τὴν Ῥω- « μαίων αἰχμαλωσίαν ἀποστελεῖς οὐδαμῶς κα- « τέχων αὐτὴν μᾶλλον δὲ ἀποδώσεις οὐ δώροις « δὲ ἢ τιμήμασι· καὶ τοῦτο ποιήσεις ἀντιμιμού- « μενος τῷ σῷ θειοτάτῳ πατρί. Τίς γὰρ δυνήσετ' « ἂν βιάσασθαί σε πρὸς τοῦτο, τὸν ἐνδιάθετον καὶ « καὶ αὐθαίρετον ἔχοντα πόλεμον, καὶ τὴν ἀντι- « καθεζομένην γνώμην κακοῖς; Ἔχεις τὴν πρό- « γνωσιν, καὶ τελέσεις τοιαῦτα. Ἔρρωσο.»

Δὲν τὸ εὗρες! τῷ ἀποκρίνεται ὁ Συμεών· αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔγραψες μαρτυροῦσιν, ὦ μάγιστρε Λέον, ὅτι οὐδ' ὅλως γινώσκεις τὰ μέλλοντα καὶ ἀπόρρητα. Καὶ ὁ σὸς βασιλεὺς καὶ μετεωρολόγος οὐδαμῶς γινώσκει λοιπὸν τὸ μέλλον. Ἐγὼ εἶχον κατὰ νοῦν (μάρτυς μου ὁ Θεὸς) νὰ ἀπολύσω τοὺς αἰχμαλώτους. Τώρα ὅμως δὲν τοὺς ἀπολύω, ἐπειδὴ δὲν ἐμάντευσας τὸ μέλλον, καὶ ψευδῶς προεῖπες, ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἀποδώσω· ἔχασες λοιπὸν τὸ βραβεῖον τῆς προγνώσεως.

Ἀλλ' ὁ Χοιροσφάκτης δὲν ἐταράχθη ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπαντήσεως, πρόχειρον ἔχων τὴν ἀντιλογίαν. Τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ, διὰ τῶν συνήθων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους κεφαλαίων γραμμάτων ἴσως γεγραμμένην, οὐδαμῶς εἶχε στίξη· ἡ ἔλλειψις δὲ αὕτη τὸν ἐβοήθησεν, ὅπως διὰ καταλλήλου στίξεως ἀποδώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, ἣν ἤθελε.

Ἂν εἶχες, ἔσπευσε νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Συμεών, ἂν εἶχες, ἀρχόντων φιλανθρωπότατε, γραμματεῖς καλῶς ἀναγινώσκοντας καὶ ἐπισταμένους τοὺς κανόνας τῆς στίξεως, θὰ ἔβλεπες ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐπιστολῆς, ὅτι προμαντεύσαντες τὸ μέλλον σοὶ κατεστήσαμεν τοῦτο γνωστόν. Διότι τί ἔγραφεν ἡ ἐπιστολή; *Τὴν αἰχμαλωσίαν ἀποστελεῖς οὐδαμῶς κατέχων αὐτήν.* Οἱ γραμματεῖς ἀντὶ νὰ θέσωσιν ὑποστιγμὴν μετὰ τὸ οὐδαμῶς ἔπρεπε νὰ θέσωσι πρὸ τούτου, συνάπτοντες τὸ οὐδαμῶς πρὸ τὸ κατέχων αὐτήν· καὶ τὴν *οὐ* ἄρνησιν ὤφειλον νὰ συνάψωσι πρὸς τὸ *ἀποδώσεις* καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ ἐπιφερόμενον, ἀναγινώσκοντες *μᾶλλον δὲ ἀποδώσεις, οὐ δώροις δὲ ἢ τιμήμασι*, καὶ εἰς τὸν σύνδεσμον ἢ ὤφειλον συνδετικὴν καὶ οὐχὶ διαζευκτικὴν νὰ ἀποδώσωσιν ἔννοιαν. Ἂν οὕτως ἀνεγίνωσκον θὰ ἐμάνθανες ὅτι ἡμεῖς ἐγράψαμεν, «ὡς ἄνευ δώρων καὶ τινων τιμημάτων «τὴν αἰχμαλωσίαν οὐ δώσεις ἀλλ' ἀποδώσεις.» Καὶ ἵνα δηλώσω τὰ λείποντα, ὤφειλον καὶ τὸ *ἀντιμιμούμενος* νὰ ἑρμηνεύσωσι ὡς ὁμοιότητα καὶ μὴ ἐναντιότητα σημαῖνον, τὸ δὲ *βιάσασθαι* καὶ τὸ *αὐθαίρετον* καὶ τὴν *ἀντικαθεζομένην γνώμην κακοῖς* κτλ. ὡς μὴ περὶ θυμοῦ καὶ πολέμου λέγοντα, «ἀλλὰ περὶ γνώμης πολεμούσης «καὶ καταβαλλούσης τὸ σκληρόν τε καὶ ἀφιλάν- «θρωπον τῆς σῆς προτέρας προθέσεως.» Ὀρθῶς λοιπὸν ἀναγινωσκομένης καὶ μὴ παρερμηνευομένης τῆς ἐπιστολῆς μου θὰ ἐπῃνούμην, ὡς γνοὺς τὸ μέλλον καὶ ἀπόρρητον, καὶ ἆθλον τῆς προγνώσεως θὰ ἀπελάμβανον τοὺς αἰχμαλώτους. «Ἔχεις» προσετίθει καταλήγων, «τὴν προλε- «κτικὴν παρ' ἡμῶν δύναμιν, ἣν ἡμεῖς ἐκ τοῦ «ἡμετέρου βασιλέως προγνωστικῶς ἠπιστάμεθα. «Ἀπόδος τῷ προφήτῃ πατρὶ τὸ ζητούμενον.»

Πρὸς τὰ λῃρήματα τοῦ Βυζαντίου σοφιστοῦ λακωνικώτατα ἀπήντησεν ὁ Βούλγαρος: «Ὦ «μάγιστρε Λέον, οὐχ ὑπεσχόμην περὶ αἰχμαλώ- «των· οὔ σοι ἐλάλησά τι· οὐκ ἐξαποστελῶ καὶ «μάλιστα ὡς μὴ τὸ μέλλον γνόντι καθαρῶς.»

Ἀλλ' ὁ ἐπιδέξιος διπλωμάτης δὲν ἀπώλεσε τὸ θάρρος· καίτοι ἡ τέχνη τοῦ Λοξίου ἀπέβη ἀτελεσφόρητος, ἐπεχείρησεν οὐδὲν ἧττον διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου νὰ ἑρμηνεύσῃ καὶ τὴν περιφρονητικὴν τοῦ Συμεὼν ἄρνησιν. Προσποιεῖται λοιπόν, ὅτι ἑρμηνεύει αὐτὴν ὡς ἐμφαίνουσαν συγκατάθεσιν· καὶ τοῦτο κατορθοῖ πάλιν βοηθείᾳ τῆς στίξεως, ἥτις ἐν χερσὶν αὐτοῦ μεταβάλλεται εἰς Πρωτέα, παντοίας ὑποδυόμενον μορφάς. Μοὶ ἔγραφες λέγει, *οὐχ ὑπεσχόμην περὶ αἰχμαλώτων οὐ*· ἀλλ' αἱ δύο ἀρνήσεις ἀποτελοῦσι κατάφασιν, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην! ἄρα ὑπεσχέθης· ἔπειτα λέγεις *σοὶ*

[1]) Ἡ ἔκλειψις αὕτη δὲν εἶναι ἡ μνημονευομένη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Γραμματικοῦ, γενομένη δὲ τῇ 20 Ὀκτωβρίου 887, ὡς φρονεῖ ὁ κ. Σακκελίων. Διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἦρχε τῶν Βουλγάρων Μιχαὴλ ὁ τοῦ Συμεὼν πατήρ. Τῆς παρὰ τὸ Βουλγαρογέφυρον ἥττης συμβάσης τῷ 892, πιθανῶς ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Συμεὼν ἀναφέρεται εἰς τὴν ὁρατὴν ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Θρᾴκῃ δακτυλιοειδῆ ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου, τὴν γενομένην τῇ 8 Αὐγούστου 891. Ἂν δὲ ἀναφέρεται εἰς τὴν μετὰ ἓξ μῆνας, τῇ 2 Φεβρουαρίου 892, γενομένην ὁλικὴν ἔκλειψιν, τότε ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ περὶ εἰρήνης καὶ ἀποδόσεως τῶν αἰχμαλώτων πρεσβεία τοῦ Χοιροσφάκτου ἐγένετο πολλοὺς μῆνας μετὰ τὴν παρὰ τὸ Βουλγαρογέφυρον καταστροφήν, ὅπερ ἀπίθανον.

([2]) Ὁλικαὶ ἐκλείψεις τῆς Σελήνης ἐγένοντο μετὰ τὴν ἐν Βουλγαρογεφύρῳ μάχην τῇ 6 Ἰανουαρίου, 2 Ἰουλίου καὶ 26 Δεκεμβρίου 893.

Digitized by Google

ἐλάλησα, «ὡς εἰ ἔλεγες, οἶδας ὅτι κατεθέμην «λαλῆσαί σοι·» καὶ προστιθεὶς ἐρωματικῶς *Τί*; ἐπάγεις εἶτα εἰρωνικῶς: *Οὐκ ἐξαποστελῶ* καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλ' ἴσως ἤθελεν εἴπῃ τις, ὅτι ἀμφίβολον ταῦτα ἀνάγνωσιν ποιοῦσιν. «Αὐτὸ δὲ τοῦ«το κἀγὼ εἴποιμι πρὸς τὸν τοῦτο λέγοντα.» Εἶναι ἀμφίβολον, ὡς ἐπιδεχόμενον διττὴν ἑρμηνείαν. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ, ἂς ἐπικρατήσῃ ἡ φιλάνθρωπος γνώμη. Φιλάνθρωπος δὲ ἡ ἀπόλυσις τῶν αἰχμαλώτων· ἀπολυθήτωσαν λοιπόν.

Σκεφθεὶς ὅμως, φαίνεται, κατόπιν, ὅτι δὲν ἦσαν πολὺ πειστικὰ τὰ γραφόμενα, πέμπει καὶ ἄλλην ἐπιστολήν, δι' ἧς προβάλλει διάφορον πάλιν ἀνάγνωσιν τῶν ὀλίγων λέξεων τοῦ Συμεών. «Τὸ γὰρ *Οὐχ ὑπεσχόμην*,» λέγει, μετὰ σαρκασμοῦ «διελθών, τὸ δὲ *Περὶ αἰχμαλώτων* μέχρι τοῦ «*Σοὶ ἐλάλησα*, μετὰ βαρύτητος ἀναγνούς, τὸ «λειπόμενον *Τί οὐκ ἐξαποστελῶ*; νοήσω πάν«τως ἐρωματικῶς, ὡς ἅπερ ἔλαβες ἀποστελεῖς «ἅπαντα, καὶ οὕτως σοι τὴν ἀφιλάνθρωπον τοῖς «ἀμαθέσιν ἐπιστολήν, φιλανθρωποτάτην νοήσαι«μεν, ὁμοίαν ἀλλ' οὐκ ἀνομοίαν οὖσαν, τῆς σῆς «καὶ γνώμης καὶ φύσεως. Ἔρρωσο.»

Καὶ εἰς ταύτην ὅμως τὴν ἐπιστολὴν δὲν ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ πέντε ἄλλας ἔπεμψε μετέπειτα περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Ἐν ἄλλῃ μὲν λέγει, ὅτι ὁ θεός, ὁ ὁποῖος πολλάκις τὴν προκρίνουσαν τὸ ψεῦδος γλῶσσαν ἀναγκάζει ἁμαρτάνουσα νὰ εἴπῃ τὰ ἀληθῆ, νῦν καὶ τὴν χεῖρα γράφουσαν τὰ μὴ δίκαια εἰς ἑτέραν γραφὴν καθωδήγησεν. Ἐν ἄλλῃ δέ, ὅτι ὁ Συμεὼν ἀρνούμενος νὰ ἀπολύσῃ τοὺς αἰχμαλώτους ἐποίει τοῦτο, ὅπως δοκιμάσῃ τὸν πρὸς ὃν ἔγραφε· καὶ ἂν μὲν οὗτος ἤθελε πιστεύσῃ τὰ μὴ φιλανθρώπως γραφόμενα καὶ ὑπολάβῃ μὴ χρηστὸν τὸν ἄρχοντα, δικαίως οὗτος θὰ ὠργίζετο διὰ τὴν ὕβριν· ἂν δὲ νουνεχὴς ὢν ἤθελεν ἀπιστήσῃ, ὁ ἄρχων θὰ ἐτίμα αὐτὸν προσηκόντως, διότι εἰς ἀπιστίαν τῶν γραφομένων κινεῖ ἡ πεποίθησις περὶ τῆς χρηστότητος τοῦ γράφοντος. Ἐν ἄλλῃ δ' ἐπιστολῇ, ὅτι ὁ ἐνδιάθετος λόγος γνωρίζεται ἐκ τῶν χρηστῶν πράξεων, «ὅπου δὲ χρη« σταὶ πράξεις ἀνδρός, χρηστὰ νοεῖται καὶ τὰ «γραφόμενα.» Ἐν τῇ μετὰ ταύτην, ὅτι τὰ ἐκ μέλανος γράμματα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμαυρώσωσι «τὸ λευκὸν καὶ καθαρόν, ὦ ἀρχόντων μέ« γιστε, ὅπερ εἰς βάθος μὲν φυσικῶς ἔχεις, γνώμῃ « δὲ κυροῖς καὶ αὐξάνεις ὅσαι ἡμέραι.» Ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ ἐπιστολῇ, ὅτι θαρρῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀρχόντων ὁ ἀληθέστατος θέλει τὰ ἑαυτοῦ οὐχὶ ἐν ἴσῳ τοῖς τῶν ἄλλων πιστεύεσθαι· «καὶ « τὴν δοκοῦσαν κατὰ παιδιὰν ἄρνησιν, ὁμόνοιαν « εἶναί τε καὶ νομίζεσθαι τῆς ἑτέρων ἀληθοῦς κα« τανεύσεως.» Καὶ προστίθησι καταλήγων: « εἰ «δοκῶν ψεύδεσθαι ἀληθεύεις, ἐπαληθεύοντός σου « τίς ἔσται ὁ πιστεῦσαι δυνάμενος ὡς ψεύσῃ πώ« ποτε; Ὢ ψεύδους ἐγγραμμάτου, ἀληθείας ἐμ« πράκτου γέμοντος!»

Βαρυνθεὶς πιθανῶς ὁ Συμεὼν τὴν πολλὴν κενολογίαν τοῦ ἀνδρός, ἔγραψεν ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὑπισχνούμενος τὴν ἀπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων, ἀντὶ ὑπερόγκου ἴσως ἀποζημιώσεως. Τοῦτο μαθὼν ὁ πρεσβευτὴς παροτρύνει αὐτὸν νὰ τηρήσῃ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα φιλανθρωποτάτην ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ μὴ τὴν πρὸς τὸν ἐκείνου δοῦλον παίζουσαν ἄρνησιν. Ὁ Βούλγαρος ὅμως, ὁ ὁποῖος ἀνέμενε παρὰ τοῦ πρεσβευτοῦ θετικωτέρας προτάσεις περὶ τῶν ὅρων τῆς ἀποζημιώσεως, ἀναβάλλει καὶ πάλιν τὴν ἀπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων. Ἀλλ' ὁ πρεσβευτὴς θεωρεῖ τὴν ἐπιστολήν, ἣν ἔλαβεν, ὡς χάρτην ἄγραφον, διότι δὲν εἶχεν ἐν ἀρχῇ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ· καὶ θαυμάζει τῆς ἀληθείας τοῦ ἄρχοντος τὸ μέγα καὶ περιβόητον, πῶς «τῷ μὴ προχαραχθέντι κατὰ τὴν ἀρχὴν τύπῳ, τὸ μὴ ἀληθὲς αὐτῆς ἠρέμα πως ὑπεδήλωσε.»

Αἱ ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες αἰχμαλώτων ἀπεδόθησαν τέλος, ἴσως χωρὶς νὰ παραστῇ ἀνάγκη ἄλλων ἐγγράφων τοῦ Χοιροσφάκτου, διότι εἰς τὰς ἀνωτέρω περιορίζονται αἱ σῳζόμεναι ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Συμεών. Ὁ πρεσβευτὴς ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ πάντων τιμώμενος διὰ τὴν συνετὴν καὶ δεξιωτάτην ἐνέργειαν αὐτοῦ. Ἡ ἐπιτυχία ἐκείνη ἀνέδειξε τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ὁσάκις παρίστατο τοῦ λοιποῦ ἀνάγκη αὐτὸς ἀπεστέλλετο πρεσβευτὴς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀπεστάλη δὲ καὶ τὸ δεύτερον πρεσβευτὴς εἰς τοὺς Βουλγάρους μετ' ὀλίγον χρόνον, ὅτε κατώρθωσε νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν βασιλέα του τὰ τριάκοντα φρούρια τοῦ Δυρραχίου μετὰ τοῦ πλούτου καὶ τῶν κατοίκων αὐτῶν. Ἐν τρίτῃ δὲ πρεσβείᾳ, μετὰ τὴν δήωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν (904 μ. Χ.) πείσας ἐδίωξε τοὺς Βουλγάρους, βουληθέντας νὰ κατοικήσωσι τὴν πόλιν ἐκείνην. Εἶτα δὲ σταλεὶς πρεσβευτὴς εἰς Βαγδάτιον πρὸς τὸν Ἄραβα *Ἀμηραλμουμηνῆ*, τὸν ἀρχηγέτην τῶν πιστῶν, συνωμολόγησεν εἰρήνην ἔγγραφον, ἀντήλλαξε τοὺς αἰχμαλώτους, συνανεβίβασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρέσβεις Ἄραβας, ἐλθόντας ἵνα προσκυνήσωσι τὸ κράτος τοῦ Βασιλέως μετὰ ποικίλων δώρων πολλῶν· καί, ὅπερ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ κύριός του ὑπελάμβανον πάντων σπουδαιότατον κατόρθωμα, ἤγαγε συνοδοιπόρους ἀρχιερεῖς ἐξ Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, προθύμους νὰ εὐλογήσωσι τὸν παράνομον τέταρτον γάμον τοῦ Βασιλέως, ὃν κατεδίκασεν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησία. Πλὴν δὲ τούτων δύο χώρας Σαρακηνῶν ἐποίησε φόρου ὑποτελεῖς τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ, καὶ πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς τῆς Μελιτηνῆς καὶ πρὸς τοὺς τῆς Ταρσοῦ συνωμολόγησεν εἰρήνην καὶ πολλοὺς Γραικοὺς αἰχμαλώτους ἐλύ-

Digitized by Google

τρωσεν. Ὅθεν εἴπερ τις καὶ ἄλλος εὐλόγως ἐδύνατο νὰ καυχηθῇ ὁ Χοιροσφάκτης, ὅτι διὰ τῶν διπλωματικῶν διακοινώσεων αὐτοῦ ἔφερεν ἀποτελέσματα, ὁποῖα δὲν προσεδοκῶντο ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λέοντος.

Λέγουσιν, ὅτι ἡ ἱστορία δὲν ἐπαναλαμβάνεται. Ἀλλ' ἆρά γε τολμᾷ τις νὰ ἀποφανθῇ, ὅτι τὰ περὶ τῶν Βουλγάρων διπλωματικὰ ἔγγραφα τοῦ Χοιροσφάκτου εἶναι ἀδύνατον νὰ εὕρωσι μιμητὰς καὶ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους;

Ν. Γ. Πολιτης.

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Γ'

«Διὰ νὰ κερδίσω καιρὸν — ἐξηκολούθησε μετ' ὀλίγον ὁ Στέφανος ἀναλαμβάνων τὸ νῆμα τῆς ὁμιλίας—ἔσκυψα καὶ τὴν ἐβοήθησα νὰ μαζεύσῃ τὰ σκορπισμένα τριαντάφυλλά της. Εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν μ' εὗρηκεν ὁ κύριος Ἀναστάσιος, ὁ ὁποῖος ἄρχισε νὰ μοῦ ζητῇ συγχώρησιν διότι μ' ἔκαμε νὰ προσμένω, καὶ νά μ' εὐχαριστῇ διότι ἐδέχθην τὴν πρόσκλησίν του καὶ ἦλθα. Ἐννοεῖται τοῦ εἶπα πόσον ἤμην εὐγνώμων διὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψίν του καὶ πόσον πολύτιμος ἦτο δι' ἐμὲ ἡ γνωριμία του καὶ μάλιστα μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν καὶ μοναξίαν.

Ἡ Ἀμαρυλλὶς ἐν ᾧ ἐψαλίδιζε τὰ περιττὰ φύλλα καὶ τὰ ἀγκάθια τῶν ῥόδων ἐγύρισεν ἔξαφνα καὶ μ' ἐκύτταξε μὲ τὰ μεγάλα ὁλόφωτα μάτια της.

—Δὲν σᾶς ἀρέσει ἡ ἐξοχή; εἶπεν.

— Ἡ μοναξιὰ καὶ ἡ μονοτονιά της μὲ πλήττει...

— Δὲν σᾶς συγχαίρω καθόλου. Θαρρῶ ὅμως ὅτι δὲν πταίετε. Ἡ ἐξοχὴ ἔχει τὴν τέχνην της· πρέπει νὰ ἠξεύρῃ κανεὶς πῶς νὰ ζήσῃ, ἔχει τὰ μυστικά της καλά...Ὅταν τὰ μάθετε θ' ἀλλάξετε γνώμην. Θὰ σᾶς δώσω ἐγὼ μερικὰ μαθήματα μὲ τὸν πατέρα μου μαζί.

—Βέβαια, βέβαια, εἶπεν ὁ κύριος Ἀναστάσιος ἀγαθῶς μειδιῶν, καὶ θὰ κάμωμεν ἀρχὴν ἀπόψε μάλιστα ἂν θέλετε. Τὸ πρῶτον μάθημα... εἰς τὴν Σπηλιὰ τῆς Μάγισσας!...

—Ὄχι, ὄχι! εἶπεν ἐκείνη ζωηρῶς· αὐτὸ εἶνε διὰ προχωρημένους μαθητάς, ἀργότερα. Ἀπόψε θ' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴ *Βρυσοῦλα*.

— Μὲ τόσον καλοὺς διδασκάλους δὲν εἶνε ἀμφιβολία ὅτι θὰ γίνω σοφός.

—Ἂν δὲν εἶσθε πολὺ ἀμελής;...ἀλλὰ τότε θ' ἀρχίσουν καὶ αἱ τιμωρίαι, ἐπρόσθεσεν ἀπειλητικῶς.

Ἐννοεῖς βέβαια πόσον μ' ἐνθουσίαζε βαθμηδὸν ὄχι μόνον ἡ εὐμορφιά της, ἀλλ' ἀκόμη ἡ χάρις της, ἡ ἀφέλεια, ἡ καλωσύνη, ἡ οἰκειότης αὐτή, μὲ τὴν ὁποίαν ἐφέρετο ὡς νὰ μ' ἐγνώριζε πρὸ πολλοῦ.

Ἡ Ἀμαρυλλὶς ἐπῆγε νὰ ἑτοιμάσῃ τὸ γάλα καὶ ἐμείναμεν μόνοι μὲ τὸν πατέρα της οἱ δύο. Ὅταν ἔλειψε τὸ φῶς ἐκείνης, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐθάμβωνε τὰ μάτια, ἠμπόρεσα μὲ περισσοτέραν ἄνεσιν νὰ παρατηρήσω τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ γείτονός μου. Ἦτο φυσιογνωμία καλοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο ὅτι ὑπέφερε λύπας εἰς τὴν ζωήν του, λύπας, τὰς ὁποίας ἐσκέπασεν ἔπειτα γαλήνη καὶ ἥσυχος εὐτυχία. Οἱ τρόποι του δὲ ἐμαρτύρουν ὅτι ἔζησεν εἰς ἀνεπτυγμένην κοινωνίαν. Βαθμηδόν, εἰς τὴν σειρὰν τῆς ὁμιλίας, μὲ ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν καὶ ἐμπιστοσύνην τιμίου ἀνθρώπου μοῦ εἶπεν ὅτι ἦτο ἔμπορος εἰς Μασσαλίαν, ὅτι πρὸ δέκα ἐτῶν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν ἀπόφασιν ν' ἀποκατασταθῇ ὁριστικῶς, ὅτι ἀγόρασε τότε καὶ τὸ κτῆμα αὐτό, διότι ἔχει μανίαν μὲ τὰ κτήματα, ὅτι δυστυχῶς ἔχασε μετὰ τρία ἔτη τὴν σύζυγόν του, ὀλίγον δὲ μετ' αὐτὴν καὶ τὴν νεωτέραν κόρην του καὶ ὅτι τοῦ ἀπέμεινε μόνος σύντροφος τῆς ζωῆς του ἡ...ἡ Ἀμαρυλλὶς τέλος πάντων, τῆς ὁποίας ἤρχισε νὰ πλέκῃ τὰ ἐγκώμια, ὄχι ὅπως συνήθως μερικοὶ γονεῖς μωροί, τοὺς ὁποίους τυφλώνει ἡ στοργή, ἀλλὰ μὲ πραγματικὴν συγκίνησιν πατρὸς εὐγνωμονοῦντος πρὸς τὸ μόνον τέκνον του.

Σὲ βεβαιῶ δὲ ὅτι μετεῖχον καὶ ἐγὼ τῆς συγκινήσεως καὶ ἔχαιρον διότι ἐπεβεβαιοῦντο αἱ πρῶται ἀγαθαὶ ἐντυπώσεις μου περὶ τῆς κόρης. Καὶ βέβαια, τὸ ν' ἀποφασίζῃ νὰ ἔρχεται ἐπὶ ἓξ μῆνας εἰς τὴν ἐρημίαν, ν' ἀφίνῃ τὸν κόσμον διὰ νὰ συντροφεύῃ τὸν πατέρα της, καὶ ὄχι μόνον νὰ μὴ παραπονῆται δι' αὐτὸ καθόλου, ἀλλὰ νὰ μεταβάλλῃ μάλιστα τὴν θυσίαν εἰς εὐχαρίστησιν, καὶ τὴν ἐξορίαν εἰς ἀπόλαυσιν, αὐτὸ καὶ μόνον προϋπέθετε ψυχὴν ἀγγελικήν.

Διὰ τοῦτο ὅταν ἐπέστρεψε πάλιν μὲ τὸν μικρὸν ὑπηρέτην, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὸ γάλα, τὴν ἐκύτταξα μὲ περισσότερον ἀκόμη θαυμασμόν. Ἐκάθησε κοντά μου.

Ἐπίναμεν σιωπηλοὶ τὸ νωπὸν πρόβειον γάλα· καὶ ποτὲ δὲν ἔπια γάλα ὡραιότερον. Ἡ Ἀμαρυλλὶς ἐγύρισε καὶ μ' ἐκύτταξεν ἔξαφνα.

— Θὰ μείνετε ὅλον τὸ καλοκαίρι ἐδῶ;

— Ὄχι δά, μόνον ὀκτὼ ἡμέρας ἀκόμη.

— Καλέ, δὲν θὰ φύγετε τόσον γρήγορα, εἶπε μὲ τὸ χαριτωμένον της μειδίαμα.

Ἂν μοῦ ἔλεγε κανεὶς τὰ λόγια αὐτὰ μίαν ἡμέραν πρὶν θὰ τὸν ἔπνιγα, καὶ ὅμως τὴν ὥραν ἐκείνην τὰ ἤκουσα μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν καὶ ἀπεκρίθην :

Digitized by Google

—Θὰ ἔχω ὅλην τὴν διάθεσιν νὰ μείνω περισσότερον, ἂν εἶνε δυνατόν.

Ἔπειτα ἡ ὁμιλία περιεστράφη εἰς τὰ περὶ Ἀθηνῶν καὶ τέλος εἰς ὀλίγα πολιτικά, τὰ ὁποῖα δὲν μὲ διεσκέδαζαν διόλου, διότι ἡ Ἀμαρυλλὶς δὲν ἠμποροῦσε νὰ προσθέσῃ ὅπως εἰς κάθε ἄλλο τὴν ἀφελῆ γνώμην της μὲ τὴν χαριτωμένην σφιγκτὴν φωνήν της. Εἶδα ὅτι ὁ ἥλιος ἦτο ἀρκετὰ ὑψηλὰ καὶ ἔπρεπε νὰ φύγω· μὲ πολλήν μου δυσαρέσκειαν ἐσηκώθην καὶ ἐχαιρέτησα τὸν κύριον Ἀναστάσιον. Μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι μὲ ὅλην του τὴν καρδιά:

— Μὴ λησμονήσετε ὅτι τὸ βράδυ εἰς τὰς πέντε πρέπει νὰ ἦσθε ἐδῶ διὰ τὴν μικράν μας ἐκδρομὴν καὶ ἔπειτα θὰ δειπνήσωμεν μαζί.

Εἰς τὸ τραπέζι ἦτο ἀκόμη ὁ σωρὸς τῶν τριανταφύλλων· ἡ κόρη ἐδιάλεξε πεντ' ἕξ, τὰ καλλίτερα καὶ μοῦ τὰ προσέφερε:

— Τὸ μερίδιόν σας, εἶπε μὲ πονηρίαν· δὲν τὰ ἐμαζεύσαμεν μαζί;

Μὲ προέπεμψαν μέχρι τῆς θύρας τοῦ κήπου καὶ μ' ἐνεθύμισαν πάλιν τὴν ἑσπερινὴν ἐκδρομὴν — ὡσὰν νὰ ἦτο φόβος μήπως τὴν λησμονήσω. Ὁ ἐπιστάτης μὲ ἐπρόσμενεν ἀπ' ἔξω καὶ ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸν πύργον ἀπὸ ἄλλον δρόμον ἀνώμαλον ἀλλὰ σκιερὸν μέσα ἀπὸ τὸ δάσος. Ἐννοεῖται ὅτι ἅμα ἔφθασα, πρῶτα πρῶτα ἐφρόντισα νὰ περιποιηθῶ τὰ πολύτιμα ῥόδα μου, καὶ ἔπειτα ἐκλείσθηκα εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ μὲ μισοκλεισμένα μάτια ἄρχισα νὰ ἐνθυμοῦμαι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕνα ἕνα ὅλα τὰ ἀπροσδόκητα ὅσα μοῦ συνέβησαν ἀπὸ τὸ πρωΐ, καὶ τὰ ὁποῖα ὡμοίαζαν τόσον μὲ παραμύθι. Ἔπειτα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ ἐρημία ἄρχισε νὰ μοῦ φαίνεται ὑποφερτή. Καὶ ὡς ἐπῳδὴ ὅλων αὐτῶν μοῦ ἤρχετο πάντοτε ἡ ἰδέα ὅτι κανεὶς δὲν μὲ ἐβίαζε νὰ φύγω μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, ὁ θεῖός μου μάλιστα θὰ κατευχαριστηθῇ ἂν μείνω περισσότερον. Καὶ μετ' ὀλίγον, τὴν ἰδέαν αὐτὴν παρεδεχόμην ὁριστικῶς πλέον. Ὥστε ἡ προφητεία ἐκείνη τῆς χαριτωμένης κόρης: *Καλὲ δὲν θὰ φύγετε,* ἐπραγματοποιεῖτο εὐθύς, εὐθύς.

Τί δὲν ἔκαμα διὰ νὰ περάσουν αὐταὶ αἱ εὐλογημέναι ὧραι καὶ νὰ ἔλθουν αἱ 4 ½ διὰ νὰ φύγω!... Ἐξεφύλλισα πεντ' ἕξ βιβλία, ἐπεριπάτησα ἄνω κάτω, εἶδα ἑκατὸν φορὰς τὸ ὡρολόγι μου, κατέβηκα εἰς τὸ χωριὸ καὶ ἔστησα ὁμιλίαις μὲ τοὺς χωρικούς, ἐκάπνισα δεκαπέντε σιγάρα, ἐδοκίμασα νὰ κοιμηθῶ· τέλος πάντων εἰς τὰς πέντε ἤμην εἰς τὴν θύραν τοῦ γείτονός μου.

— Ἐδῶ θὰ σταματήσω εὐτυχῶς, προσέθηκε διακόπτων τὴν διήγησίν του, ἣν μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος παρηκολούθουν ἤδη· τὰς μετὰ ταῦτα ἐντυπώσεις μου ἐκ τῆς ἐκδρομῆς εἶχα ἀνάγκην νὰ τὰς εἰπῶ εἰς κανένα διὰ νὰ ξεσκάσω, διότι μοῦ ἔφεραν ἀσφυξίαν ὅπως ἡ μυρωδιὰ ἀπὸ πολλὰ πολλὰ κλεισμένα ἄνθη. Τὴν νύκτα ἐκείνην δὲν εἶχα ὕπνον. Ἐσηκώθηκα λοιπὸν καὶ τὰς ἔγραψα ἔτσι τυχαίως, ἀλλὰ μὲ λεπτομέρειαν καὶ ἀλήθειαν ὅπως θὰ σοῦ τὰς ἔλεγα ἂν ἦσουν ἐκεῖ. Πάρε ταις καὶ διάβασέ ταις ἀπόψε καὶ τὸ πρωΐ θὰ ἔλθῃς εἰς τὸ σπίτι μου ν' ἀκούσῃς τὴν συνέχειαν...

Ἐπῆρα τὰ τετριμμένα φύλλα τοῦ χάρτου καὶ τὰ ἀνέγνωσα μὲ πολλὴν δυσκολίαν ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ κηρίου μου — ὁ εὐλογημένος ὁ Στέφανος ἔχει ἄθλιον γράψιμον!

Καὶ ἔπειτα διισχυρίζονταί τινες ὅτι ἀπὸ τὸ γράψιμον γνωρίζεται ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου. —Μάλιστα!...

Δ'.

«Ὁ αὐτὸς μικρὸς φουστανελλοφόρος ἦλθε καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν. Τώρα ὅμως δὲν μὲ ὡδήγησεν εἰς τὸ κιόσκι, ἀλλὰ διὰ μικρᾶς δενδροστοιχίας εἰς τὴν οἰκίαν κατ' εὐθεῖαν. Τί χαριτωμένον ποῦ εἶνε τὸ ἐσωτερικόν της· παντοῦ καθαριότης, εὐπρέπεια καὶ λιτότης ἀγροτική. Τραπέζια, ἀρμάρια, καθίσματα, ὅλα ἀπὸ ξύλον ὀξυᾶς ἀστίλβωτον καὶ τὰ ἐπιστρώματα καὶ τὰ παραπετάσματα τῶν παραθύρων ἐκ ποικιλοχρόων ὑφασμάτων ἐγχωρίου κατασκευῆς. Ἐπὶ τῶν τοίχων μόνον ὀλίγαι φωτογραφίαι οἰκογενειακαί, καὶ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν ἀνθοδοχεῖα κατάφορτα ἐκ ῥόδων, βιβλία τινά, καὶ τεμάχια λίθων καὶ μετάλλων μεμιγμένα μετ' ὀστράκων θαλασσίων. Ὀλίγα ἀγγεῖα ἀρχαῖα κοινῆς τέχνης καὶ λυχνάρια εὑρεθέντα ἴσως ἔν τινι ἀγρῷ ἔκειντο ὑπὸ τὴν μίαν τράπεζαν. Τὸ δωμάτιον αὐτὸ ἐν ἰσογείῳ κείμενον εἶνε αἴθουσα συγχρόνως καὶ τραπεζαρία.

Ὁ κύριος Ἀναστάσιος ἦτο βεβυθισμένος εἰς τὴν μελέτην κηπουρικοῦ συγγράμματος· ἔρριψε τὸ βιβλίον, ἀφήρεσε τὰ διοπτρά του καὶ ἀνηγέρθη ἐκ τοῦ ἀνακλίντρου ἵνα μὲ ὑποδεχθῇ. Ἡ ὁμιλία μας ὡς ἐκ τοῦ βιβλίου του, τὸ ὁποῖον ἔλαβον ἀνὰ χεῖρας, περιεστράφη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν κηπουρικήν, πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τοῦ γείτονός μου, ὅστις ἐπέδειξεν εἰς τὴν τεθαμβωμένην ἀμάθειάν μου ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας του. Ἀφορμὴν δὲ λαβὼν καὶ ἐκ τῶν ἐπαίνων οὓς ἀπηύθυνα πρὸς τὰ πολυειδῆ ῥόδα του ἔφερεν ἐμπρός μας· τὸ ἓν ἐκ τῶν ἀνθοδοχείων καὶ ἤρχισε νὰ μὲ διδάσκῃ τὴν ὀνοματολογίαν των.

— Ὅλα τὰ γένη αὐτὰ εἶνε εὐγενῆ, ὅλα τὰ ἔχω φέρῃ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην. Πολλὰ εἶνε σπανιώτατα καὶ μὲ πολὺν κόπον κατώρθωσα νὰ τὰ εὕρω καὶ νὰ τὰ ἀναπτύξω. Αὐτὸ εἶνε ὁ *κόμης Καβούρ,* αὐτὸ ὁ *Αὔγουστος Μὶ* μὲ τὸ γλυκὺ τριανταφυλλί του χρῶμα καὶ τὸ σφαιροειδὲς σχῆμα τῶν κάλυκων του, αὐτὸ τὸ λαμπρὸν ποῦ ἔχει χρῶμα κρέατος εἶνε ὁ *Ἀδάμ.* Νὰ καὶ ὁ *Νιφετός,* νὰ καὶ ἡ *Σιλφίς*!.. Ἀ! αὐτὸ ἐζητοῦσα, αὐτὸ

Digitized by Google

τὸ λευκὸν τὸ μικρόν· κυττάξετε εἰς τὸ κέντρον ποῦ ἔχει γραμμὰς κυανᾶς ὡσὰν ἀκτῖνας. Αὐτὸ εἶνε ἄγνωστον εἶδος, εἰς κανένα κατάλογον δὲν ὑπάρχει, εἰς κανὲν σύγγραμμα ἀνθοκομίας. Δὲν ἠξεύρω πῶς ἐγεννήθηκ' ἐδῶ, ἡ κόρη μου τὸ παρετήρησε πρώτη καὶ τὸ ἐβάπτισεν ἐκείνη ὅπως εἶχε τὸ δικαίωμα· τὸ ὠνόμασεν: *Ἀμαρυλλίδα*. Θὰ τὸ στείλω κάποτε εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ προστεθῇ εἰς τοὺς καταλόγους μὲ τὸ ἑλληνικόν του αὐτὸ ὄνομα.

Ὁ κ. Ἀναστάσιος ἐξηκολούθει ἀπαριθμῶν σειρὰν ὀνομάτων ῥόδων, ἀλλὰ τὸ ἐδικόν μου ἐνδιαφέρον προσηλώθη μόνον εἰς τὴν *Ἀμαρυλλίδα*. Τὰ χείλη μου ἀκουσίως ἐψιθύριζον συλλαβιστὰ καὶ κατ' ἐπανάληψιν τὸ εὔφωνον καὶ γλυκύτατον ὄνομα τὸ ὁποῖον καὶ τώρα ἀκόμη ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτὸς προφέρω καὶ ἀκούω ὁ ἴδιος Ἀμαρυλλίς! Ἀμαρυλλίς! δὲν ἔχει πλέον δι' ἐμὲ ἄλλο ὄνομα ἐκείνη! Καὶ τῆς ἁρμόζει τόσον! Ἀμαρυλλίς... Κρῖμα, ποῦ δὲν ἔχω ἐδῶ ν' ἀποστηθίσω τὸ τρίτον εἰδύλλιον τοῦ Θεοκρίτου!

Ἐν τούτοις συνεχὴς τριγμός, ἐκ τοῦ παρακειμένου δωματίου προερχόμενος, μ' ἔκαμε νὰ στρέψω πολλάκις τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν κλειστὴν θύραν αὐτοῦ. Ὁ κ. Ἀναστάσιος τὸ παρετήρησεν:

— Εἶνε ἡ κόρη μου ἐκεῖ, εἶπε μειδιῶν καὶ ἐργάζεται.

— Ἐργάζεται; τί εἴδους ἐργασία εἶνε αὐτὴ ἡ ὁποία κάμνει τόσον κρότον.

— Ὁ ἐργαλειός...ὑφαίνει.

Καὶ ἐν ᾧ ἔκπληκτος προσέβλεπον αὐτόν, ἠγέρθη καὶ ἤνοιξεν ἠρέμα τὴν κλειστὴν θύραν. Εἶδον τότε πρώτην φορὰν τὸ εἰς ἡμᾶς τοὺς κατοίκους τῆς πρωτευούσης ἄγνωστον μηχάνημα τῆς ἐγχωρίου ὑφαντουργίας, ὠρθούμενον ὡς μέγαν σκελετὸν προκατακλυσμιαίου ζῴου. Ἐκείνη ἐκάθητο πρὸ αὐτοῦ χαμηλά, ἵστατο δὲ παρέκει βοηθοῦσα αὐτήν, εὔσωμος καὶ εὔμορφος μελαγχρινὴ χωρικὴ ἐν καθαρᾷ καὶ ἑορτασίμῳ στολῇ.

Ἅμα μὲ εἶδεν ἔκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ μ' ἐχαιρέτισε προσηνέστατα.

— Πρώτην φορὰν βλέπετε ἐργαλειὸν βέβαια, ἐλᾶτε κοντήτερα.

Ἐπλησίασα.

— Θέλετε νὰ σᾶς κάμω μάθημα ὑφαντικῆς; αὐτὸ εἶνε τὸ *ὑφάδι*, αὐτὸ τὸ *στημόνι*, αὐτὸ τὸ *χτένι*, αὐτὸ τὸ *γάγγο*... Εἶμαι βλέπετε δυνατὴ εἰς τὴν τέχνην· τί λές, Μαριώ; προσέθηκεν, ἀποτεινομένη πρὸς τὴν χωρικήν.

— Ἡ κυρά μας εἶνε ἡ καλλίτερη ὑφάντρια 'στὸ χωριό, ἐναβρυνομένη εἶπεν ἡ χωρικὴ διὰ τῆς σεσυρμένης φωνῆς της.

— Καὶ ἀφοῦ πρῶτον σᾶς συγχαρῇ κανεὶς διὰ τὴν θαυμασίαν ἐπιτηδειότητα καὶ τὴν προκοπήν σας, ἠμπορεῖ νὰ σᾶς ἐρωτήσῃ τί εἶνε αὐτὸ τὸ ὁποῖον ὑφαίνετε;

— Εἶνε ζωνάρι, ὅπως αὐτὸ ποῦ φορεῖ ἡ Μαριώ.

— Καὶ θὰ τὸ χαρίσετε εἰς καμμίαν χωρικήν;

— Ὄχι, τὸ θέλω διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἔχω κάμη ἐνδυμασίαν χωρικὴν ὁλόκληρον.

Εὐθὺς ἐφαντάσθην πόσον εὔμορφος θὰ ἦτο ἐν τῇ γραφικῇ ἐκείνῃ περιβολῇ.

— Καὶ πότε θὰ τὴν φορέσετε;

— Τί σᾶς μέλει! ἀπήντησε μετὰ πονηροῦ μειδιάματος.

— Ὁ ἐργαλειὸς καὶ αὔριον θὰ ἦνε εἰς τὴν θέσιν του, ὑπέλαβεν ὁ κ. Ἀναστάσιος, καὶ ἡ ὥρα περνᾷ. Θέλομεν τρία τέταρτα ἕως τὴν *Βρυσοῦλαν*, ἔλα προκομμένη μου, ἄφησε πλειὰ τὴν δουλειά, προσέθηκε, καθιστῶν ὡς οἷόν τε θωπευτικὴν τὴν φωνήν του.

Ἡ κόρη ὑπήκουσε, ἀνεσηκώθη, ἐτίναξε τὰς κλωστὰς ἀπὸ τὴν κομψὴν ποδιάν της καὶ ἀνέβη πηδῶσα τὴν κλίμακα τοῦ ἄνω πατώματος. Μετὰ μίαν στιγμὴν κατῆλθε πάλιν ἕτοιμος. Ἡ μάγισσα! ἀπεφάσισε λοιπὸν καὶ καλὰ νὰ μὲ τρελλάνῃ! Ποῦ εὕρηκε πάλιν τὸν κομψὸν αὐτὸν ἀχυρόπλεκτον πῖλον, ὁ ὁποῖος τῆς ἐπήγαινε τόσον μὲ τὸν πλατὺν γῦρόν του:

Μόλις ἡτοιμάσθημεν νὰ ἐξέλθωμεν, ὡς νὰ τῆς ἦλθεν αἴφνης κάτι εἰς τὸν νοῦν, καὶ ἔφυγε δρομαία:

— Αἴ, αἴ, ποῦ τρέχεις μόνη σου; ἔκραξε δυσαναστχετῶν ὁ πατήρ της.

— Καλέ, ξέχασα νὰ ταγίσω τὰ περιστέρια μου, ἀπήντησεν ἐκείνη γοργῶς ἐπιστραφεῖσα καὶ σταματήσασα μόλις τὸ βῆμα.

— Τὰ ταγίζει ἡ Μαριώ...Τί τρόπος εἶν' αὐτὸς νὰ μᾶς κάμνῃς νὰ σὲ προσμένωμεν ὀρθοί!

— Ἐλᾶτε καὶ σεῖς εἰς τὴν αὐλήν.—Κύριε Στέφανε, προσέθηκεν ἀποτεινομένη πρὸς ἐμέ, δὲν τὰ εἴδετε τὰ περιστέρια μου, ἐλᾶτε! Καὶ μοὶ ἔνευσεν ἐπιμόνως διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς χειρός.

Ὑπήκουσα εὐχαρίστως καὶ τὴν ἠκολούθησα εἰς τὸ κιγκλιδωτὸν περίφραγμα. Εἶδα τότε ἀπαραμίλλως θελκτικὸν θέαμα· τὰ περιστέρια ἑκατὸν ἴσως τὸν ἀριθμὸν ὅλα λευκὰ εὐθὺς ἅμα τὴν εἶδαν, ἡμερωμένα καὶ ἀγαπημένα, ὅπως τὰ εἶχεν, ἐσυνάχθησαν ὅλα γύρω της, ἄλλα ἐπτερύγιζαν εἰς τοὺς ὤμους της ἄλλα εἰς τὰ χέρια της καὶ τῆς ἅρπαζαν ἀπ' ἐκεῖ τὸ σιτάρι, τὸ ὁποῖον ἔρριπτεν ἐν ἀφθονίᾳ· ἐκείνη δὲ ἄλλα ἐθώπευεν, ἄλλα δ' ἐδίωκε γελῶσα, διότι ἤρχοντο καὶ τὴν ἐγαργάλιζον εἰς τὸν λαιμὸν μὲ τὸ ῥάμφος· τὰ δὲ μικρότερα τὰ κατεφίλει καὶ τοῖς ὡμίλει ὡς νὰ ἦσαν μικρὰ παιδία...

Τί θαυμάσιος περίπατος καὶ πόσην διαφορὰν εἶχεν ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἔκαμα χθὲς μὲ τὸν κωφὸν Γερονῖκον, τὸν χωρικὸν τοῦ θείου μου. Ἄ!

Digitized by Google

μάλιστα, ἔτσι τὴν ἐννοῶ κ' ἐγὼ τὴν ἐξοχήν...

Διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν *Βρυσοῦλαν*, διήλθομεν ἑλικοειδεῖς ἀτραποὺς διὰ μέσου σχίνων καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν πεύκων πυκνοφύλλων. Ἡ *Βρυσοῦλα* εἶνε ὀπὴ ἐπὶ βράχου ἀπὸ τῆς ὁποίας σταλάζει ὕδωρ διαυγὲς ὡς κρύσταλλον, κεῖται δ' ἐντὸς φάραγγος ἣν καθιστᾷ γραφικωτάτην μακρὰ συστοιχία γιγαντιαίων πλατάνων. Ἐκαθήσαμεν ἐκεῖ ἐπὶ ἐρριμμένου κορμοῦ δένδρου. Ἐπὶ τῶν πλατάνων ἐπάνω ἐκελάδουν ἀηδόνες καὶ κάτω οἱ βάτραχοι ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἡμιλλῶντο φιλοτίμως πρὸς αὐτάς.

— Τί ἁρμονία! εἶπεν ἡ Ἀμαρυλλίς, θὰ 'πάγω νὰ τοὺς εἰπῶ νὰ σιωπήσουν αὐτοὶ οἱ φλύαροι.

Καὶ ἐβάδισεν ἀληθῶς πρὸς τὸ λιμνάζον ὀλίγον ὕδωρ μετὰ τόσης κωμικῆς ἀποφάσεως, ὥστε καὶ ὁ πατήρ της καὶ ἐγὼ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μὴ γελάσωμεν. Ἔπειτα διηυθύνθη πρὸς τὴν βρύσιν καὶ ἤρχισε νὰ νίπτῃ τὰς χεῖράς της· ἐπλησιάσαμεν καὶ ἡμεῖς. Ἐκείνη ἀφῄρεσε τὸν πῖλόν της καὶ τὸν ἐκρέμασεν εἰς τὸν κλάδον ἑνὸς πλατάνου, συνήνωσεν ἔπειτα τὰς παλάμας κάτωθι τοῦ σταλάζοντος ὕδατος καὶ κύψασα τὴν κεφαλὴν ἤρχισε νὰ ῥοφᾷ ὕδωρ ἐντὸς αὐτῶν.

— Ὡραία κατάστασις! εἶπεν ὁ κ. Ἀναστάσιος, ἕνα ποτήρι δὲν ἐνθυμήθηκες νὰ πάρῃς μαζί, ἐν ᾧ 'ξεύρεις ὅτι τὸ νερὸν αὐτὸ μοῦ ἀρέσει περισσότερον ἀπ' ὅλα τὰ νερὰ τοῦ χωριοῦ.

Ἐκείνη ἀνήγειρε τὴν κεφαλήν. Ὡς ἐκ τῆς κεκυφυίας θέσεως τὸ αἷμα εἶχεν ἀνέλθῃ εἰς τὴν μορφήν της. Ῥοδοκόκκινος, μὲ τὰ χείλη καὶ τὴν ῥῖνα καὶ τὴν σιαγόνα ἀποστάζοντα ὕδωρ, ἦτο ὑπέρ ποτε δροσερὰ καὶ θελκτική.

— Ὁρίστε ποτήρι, εἶπε πρὸς τὸν πατέρα της τείνουσα τὰς παλάμας πλήρεις ὕδατος μετὰ τόσης πειστικῆς χάριτος, ὥστε δὲν ἐδίστασεν ἐκεῖνος νὰ κενώσῃ ἐπανειλημμένως ταύτας.

— Οὔφ, βαρεμέμαι! εἶπε τέλος, αὐτὸ δὲν εἶνε ποτήρι τοῦ νεροῦ... εἶνε τοῦ ῥακιοῦ, καὶ ἐγέλασεν ὁ ἴδιος διὰ τὸν φιλοφρονητικὸν ἀστεϊσμὸν πρὸς τὰς ἀληθῶς μικρὰς χεῖρας τῆς κόρης.

— Καλά, καὶ ὁ κύριος Στέφανος πῶς θὰ πιῇ νερόν, προσέθηκεν αἴφνης προσβλέπων με, ὡς νὰ μ' ἐζήτει συγγνώμην.

— Μπᾶ, ἀπὸ τὸ ἴδιο ποτήρι, εἶπε μὲ τὴν παιδικωτέραν ἀφέλειαν. Ἀφοῦ δὲν ἔχομεν ἄλλο—ἂς μᾶς συγχωρήσῃ.

Καὶ μοὶ ἔτεινε τὰς λευκὰς παλάμας της πλήρεις ὕδατος.

Ἐδίστασα. Αὐτὸ ἦτο πάρα πολύ· νὰ πίω νερὸν μέσ' ἀπὸ τὰς χεῖράς της, νὰ τὰς ἐγγίσω σχεδὸν μὲ τὰ χείλη μου; Ἦτο θρασύτης, αὐθάδεια. Ἂν ἐκείνη εἶχε τὴν ἀπερισκεψίαν νὰ τὸ προτείνῃ ἔπρεπε νὰ τὸ δεχθῶ τάχα ἐγώ, νὰ γείνω συνένοχος ἑνὸς ἀτόπου;

Ὁ κ. Ἀναστάσιος εἶδε τὸν δισταγμόν μου· ἢ δὲν ἐνόησεν αὐτὸν ἢ προσεποιήθη ὅτι δὲν τὸν ἐνόησε.

— Πιέτε ἂν διψᾶτε, εἶπε. Τί; φοβεῖτε μὴ κουρασθῇ· καλλίτερα διὰ νὰ μάθῃ ἄλλοτε νὰ μὴ λησμονῇ.

Τί νὰ κάμω; ἔκυψα τὴν κεφαλὴν καὶ μεθ' ὅσης ἠδυνήθην περισσοτέρας ἀβρότητος, ἐρρόφησα τὸ περιεχόμενον ὕδωρ. Ἀλλ' ᾐσθάνθην συνάμα τοὺς πόδας μου τρέμοντας, τὸν νοῦν μου σαλευόμενον, ὡς νὰ ἔπια ὄχι ὕδωρ, ἀλλ' ἰσχυρότατον οἰνόπνευμα. Δὲν ἐτόλμησα νὰ ἐπαναλάβω τὴν δόσιν:

— Εὐχαριστῶ πολύ, εἶπα· τὸ νερὸν εἶνε θαυμάσιον, τὸ ποτήρι θαυμασιώτερον καὶ ἔξοχος ὁ κεραστής, ἀλλὰ δὲν διψῶ...

— Βαρύνομαι τὸν ἴδιον δρόμον πάλιν! εἶπε μετὰ θελκτικῆς προπετείας ἐνῷ ἔδενεν ὑπὸ τὴν σιαγόνα τὰς ἐρυθρὰς ταινίας τοῦ πίλου της· νὰ γυρίσωμεν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς.

— Μὰ ξεύρεις; εἶνε μακρύτερα.

— Καὶ τί μ' αὐτό; Σεῖς περιπατεῖτε πολύ...

— Καὶ ὁ κύριος Στέφανος ποῦ εἶνε ἀσυνείθιστος ἀπὸ δρόμους.

— Καλὲ τί ἀσυνείθιστος!... ὁ πατέρας μου σᾶς θαρρεῖ κανένα γέρον, εἶπεν ἀποτεινομένη πρὸς ἐμὲ καὶ προσβλέπουσά με κατὰ πρόσωπον, ἵνα βεβαιωθῇ περὶ τοῦ ἐναντίου.

— Μὴ ἀνησυχῆτε δι' ἐμέ, ἔσπευσα νὰ προσθέσω· 'πηγαίνομεν ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιὰν καλλίτερα, νὰ ἰδῶ καὶ τὸν ἄλλον δρόμον.

Ἡ Ἀμαρυλλὶς προεπορεύετο ζωηρὰ πάντοτε καὶ ἀκούραστος. Ἀγαπᾷ τὰς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους ὡς ἀγριόγιδον καὶ πολλάκις λοξεύει ἀπὸ τῆς εὐθείας καὶ πεπατημένης ἀτραποῦ διὰ νὰ εὕρῃ βράχον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον νὰ πηδήσῃ ἢ μικρὸν κατήφορον διὰ νὰ τὸν κατέλθῃ τρέχουσα. Καὶ ἔχει ἀποκτήσῃ τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ μὴ ὀλισθαίνῃ ἐπὶ τῶν ὀλισθηρῶν φύλλων πεύκης, ἅτινα καλύπτουσι τὴν γῆν, ἐνῷ ἐγὼ μεθ' ὅλον τὸ συντηρητικὸν βάδισμά μου δὶς καὶ τρὶς ὀλίγον ἔλειψε νὰ στρωθῶ κατὰ γῆς πρὸς μεγάλην αὐτῆς τέρψιν.

Τί εὔμορφος ὁ δρόμος αὐτὸς πλησίον τῆς θαλάσσης! τὰ κύματα ἔχουν φάγῃ καὶ ὁλονὲν τρώγουν τοῦ βουνοῦ τὰς ὑπωρείας αἱ ὁποῖαι ὀρθοῦνται ἀπότομοι, κατεξεσχισμέναι ἀπὸ τὴν ὀργὴν τῆς θαλάσσης· καὶ καθὼς εἶνε κατακόκκινον τὸ χῶμά των νομίζεις ὅτι φαίνονται τὰ πληγωμένα, τὰ αἱματωμένα σπλάγχνα τοῦ βουνοῦ. Ἐπάνω μέχρι τοῦ τελευταίου χείλους βλέπει κάνεὶς πεῦκα ὑψηλά. Πολλῶν αἱ ῥίζαι δὲν εὑρίσκουν πλέον στήριγμα εἰς τὴν φαγωμένην γῆν καὶ γέρνουν πρὸς τὴν ἀκτὴν καταδικασμένα εἰς βέβαιον θάνατον, ἐν ᾧ ἄλλα κατέπεσαν ἤδη καὶ κοίτονται ξηρὰ καὶ ἄψυχα ἐπὶ τῶν βράχων καὶ τῶν χαλίκων.

Ἡ Ἀμαρυλλίς, ἐν ᾧ περιειργάζετο τὸ ἀνώμα-

Digitized by Google

λον ἔδαφος τῆς παραλίας, ἀφῆκεν αἴφνης κραυγὴν χαρᾶς, ὡς ν' ἀνεκάλυψε πολύτιμόν τι, καὶ ἔκυψεν ἵνα τὸ περισυλλέξῃ. Κατηυθύνθη δὲ πρὸς ἡμᾶς δρομαία κρατοῦσα ἀνὰ χεῖρας γαλανὰ ὀστεώδη ἄνθη.

— Ἀμάραντα, ἐφώνησεν, ἄνθισαν· τί καλά! Θὰ μαζεύσω τώρα, ὅσα ἠμπορέσω.

— Μὰ τί θὰ τὰ κάμῃς πάλιν; εἶπεν ὁ πατήρ της.

— Μπᾶ! τὰ θέλω· μοῦ χρειάζονται. Καὶ ἔτυψε μετὰ χαρίεντος πείσματος τὸν δεξιὸν γρόνθον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς παλάμης. Καθίστε σεῖς μὲ τὸν κύριον Στέφανον εἰς τοὺς βράχους ἐκεῖ νὰ μὴ σᾶς φυσᾷ καὶ ἀέρας, παρετήρησε δι' εἰρωνικοῦ τόνου—κ' ἐγὼ θὰ συνάξω· ἔχει πλῆθος.

— Ἂν θέλετε σᾶς βοηθῶ κ' ἐγώ, εἶπα.

— Ἀκοῦτ' ἐκεῖ ἂν θέλω! ἐλᾶτε λοιπὸν μαζί μου.

Ἐν ᾧ ὁ πατήρ της ἐκάθητο ἐπὶ βράχου κατὰ τὴν συμβουλὴν αὐτῆς, παραγγέλλων μόνον διὰ παρακλητικῆς φωνῆς νὰ μὴ μᾶς νυκτώσῃ μὲ τἀμάραντά της, ἐγὼ τὴν ἠκολούθουν καὶ ἠρχίσαμεν τὴν συλλογήν. Βαθμηδὸν δ' ἀπεμακρύνθημεν ὀλίγον τῆς θέσεως ὅπου ὁ κ. Ἀναστάσιος ἐκάθητο καὶ δὲν τὸν ἐβλέπομεν πλέον.

Διὰ μίαν στιγμὴν ἐσυλλογίσθην τὸ παράδοξον καὶ ἀπροσδόκητον τοῦ πράγματος καὶ ἐγέλασα χωρὶς νὰ τὸ θέλω.

— Τί γελᾶτε; ἠρώτησε περιέργως.

— Ἂν μοῦ ἔλεγε κάμμία γύφτισσα πέρυσιν 'σὰν σήμερον, ὅτι μετὰ ἓν ἔτος τὴν αὐτὴν ἡμέραν θὰ συνάζω ἀμάραντα εἰς μίαν ἔρημη ἀκρογιαλιὰ τῆς Ἑλλάδος, θὰ μοῦ ἐφαίνετο τόσον ἀδύνατον, τόσον ἀστεῖον, ὥστε θὰ τὴν ἐκρήμνιζα ἀπὸ τὴν σκάλαν. Καὶ ὅμως...

Ἐπειράχθη· μὲ παρετήρησε λοξῶς καὶ ἔκυψε πάλιν τὴν κεφαλήν:

— Ὥστε σᾶς φαίνεται ἀστεῖον πρᾶγμα νὰ συνάζῃ κανεὶς ἀμάραντα! Ἔχετε δίκαιον· πηγαίνωμεν, ὁ πατέρας μᾶς προσμένει.

Ἐλυπήθην ἐγκαρδίως καὶ μετενόησα διὰ τὴν ἄτοπον πρᾶξίν μου, ἂν καὶ δὲν ἦτο δὰ τοιαύτη ὥστε νὰ τὴν πειράξῃ. Καὶ εὑρέθην τόσον συγκεχυμένος ὥστε οὔτε ἐξηγήσεις νὰ τῆς δώσω ἠδυνήθην, οὔτε τίποτε. Εἶχα συλλέξῃ ἀρκετὰ ἀμάραντα καὶ τῆς τὰ ἐπρόσφερα. Μοῦ εἶπεν ἓν *εὐχαριστῶ* στεγνὸν καὶ ξηρὸν ὡς τὰ ἀμάραντα καὶ τὰ συνήνωσε μὲ τὰ ἰδικά της. Ἀφοῦ δὲ ἐβάδισε δύο τρία βήματα ἐμπρός, τὰ ἔρριψεν ὅλα μαζὶ εἰς τὴν θάλασσαν.

— Κάτι μὲ ἄδειανὰ χέρια; ἠρώτησεν ἔκπληκτος ὁ κ. Ἀναστάσιος, καὶ τἀμάραντα;

— Ἦτον μιάσφηκα ἐπάνω, εἶπε σοβαρῶς, καὶ γιὰ νὰ μὴ μὲ κεντρώσῃ τὰ ἐπέταξα εἰς τὴν θάλασσαν.

Εἶχε χάσῃ ὅλην τὴν ζωηρότητά της πλέον. Ἐβάδιζε πλησίον τοῦ πατρός της κατηφὴς καὶ σιωπῶσα. Κ' ἐγὼ δὲ εἶχον μελαγχολήσῃ καθ' ὑπερβολήν.

Ἦτο τρόπος ἀληθινά, αὐτὸς ὁ ἰδικός μου; Δι' ἀδεξιωτάτης ἀστειότητος νὰ ταράξω τὴν χαράν, τὴν εὐθυμίαν τῆς καλῆς κόρης! Εἰς ἀπόδοσιν ὅλης τῆς πρὸς ἐμὲ χαριεστάτης καὶ εὐμενοῦς φιλίας, ἣν τόσῳ ταχέως καὶ προθύμως παρέσχεν ἐγὼ νὰ φανῶ ἀγροικότερος τοῦ τελευταίου χωρικοῦ της! Ὡραίαν ἰδέαν θὰ ἐσχημάτισε περὶ ἐμοῦ! Ἕως ἐδῶ ἦτο ἡ εὐτυχία μου, ἕως ἐδῶ τὰ εἰδυλλιακὰ ὄνειρά μου!

Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ κρατήσω τὸν ἑαυτόν μου, ἔπρεπε νὰ προσποιηθῶ εὐθυμίαν καὶ διάθεσιν. Ἂν ὁ κ. Ἀναστάσιος παρετήρει τὴν αἰφνιδίαν μεταβολὴν καὶ τῶν δύο μας τί ἠδύνατο νὰ ὑποθέσῃ; Ἴσως ἄλλο παρὰ τὸ ἀληθὲς καὶ τότε ἀλλοίμονον. Θὰ μ' ἐνόμιζεν ἴσως τὸν οὐτιδανώτερον ἄνθρωπον τοῦ κόσμου. Ἤρχισα μαζί του πολιτικὴν συζήτησιν σκοπίμως, ἵνα δικαιολογῆται ἡ μὴ συμμετοχὴ τῆς κόρης καὶ ἐπέμενα τοσοῦτον πεισμόνως εἰς τὰς ἰδέας μου, ἀντιθέτους πρὸς τὰς ἰδικάς του, ὥστε ἡ συνδιάλεξίς μας παρετάθη καὶ κατὰ τὸ γεῦμα. Εὐτυχῶς συνεζήτει χωρὶς νὰ θυμώνῃ, ἄλλως τώρα συλλογίζομαι ὅτι δύο τρεῖς φορὰς ὕψωσα τόσον τὸν τόνον τῆς φωνῆς, ὥστε ἂν ἦτο ἀλλοίου χαρακτῆρος, βεβαίως θὰ τὰ ἐδιώρθωνα καὶ μαζί του, ὅπως καὶ μὲ τὴν κόρην του, καὶ θὰ ἔμενα πάλιν εἰς τὴν χαριτωμένην συντροφιὰν τοῦ ἐπιστάτου τοῦ θείου μου, καὶ τοῦ κωφοῦ Γερονίκου!

[Ἕπεται συνέχεια.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

ΙΒ'

Πύργος τῇ 29 Ἀπριλίου

Γνωρίζεις ἴσως ὅτι διαρκοῦντος τοῦ Μαΐου γάμοι δὲν τελοῦνται ἐν Ἑλλάδι. Οὔτε ὁ Νόμος ἀπαγορεύει τοῦτο, οὔτε ἡ Ἐκκλησία, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐπικρατεῖ τὸ ἔθιμον γενικῶς ἐνταῦθα. Σχετίζεται ἆρά γε πρὸς ἀρχαίαν τινὰ παράδοσιν; Πιθανόν! Ἐν τούτοις φέρεται καὶ ἄλλη τοῦ πράγματος ἐξήγησις, ἥτις, καὶ εἰ μὴ ἀληθής, ἔχει ὅμως σημασίαν καθὸ ἐμφαίνουσα πόσον μένει βαθέως ἐγκεχαραγμένον εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὸ αἴσθημα τῶν ἱστορικῶν περιπετειῶν του. Λέγεται ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη ἐπεκράτησεν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Χριστιανικὴ αὐτοκρατορία καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος κατέπε-

Digitized by Google

σαν ὁμοῦ ὑπὸ τὰ τείχη της τὴν 29ην Μαΐου 1453, ἔκτοτε δὲ ἤρχισεν ἡ δουλεία. Ὁ μὴν Μάϊος, ὁ μὴν τῶν ῥόδων, ὁ ἐπαγγελλόμενος χαρὰν καὶ εὐτυχίαν, ἐθεωρήθη ἔκτοτε ὡς μὴν ἀποφράς, ὡς θλιβερὰ ἀνάμνησις, ὡς μὴν κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἐπιτρέπεται χαρά, χαρὰ δὲ εἰς τὴν γλῶσσάν μας σημαίνει τελετὴν γάμου.

Ὥστε λοιπόν, ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐπιτρέπει τοὺς γάμους διαρκούσης τῆς πρὸ τοῦ Πάσχα τεσσαρακοστῆς, ἡ δὲ συνήθεια ἐξαιρεῖ καὶ τὸν Μάϊον, τελοῦνται ἐξ ἀνάγκης πολλοὶ γάμοι κατὰ τὸν Ἀπρίλιον. Σήμερον εἶναι ἡ τελευταία Κυριακὴ τοῦ μηνός, καὶ ὅσα ζεύγη δὲν ἐπρόφθασαν νὰ εὐλογηθῶσιν εἰς τὸ μεταξύ, σπεύδουν νὰ στεφανωθῶσι διὰ νὰ μὴ μείνωσιν ἔξω τοῦ ὑμεναίου μέχρι τοῦ Ἰουνίου. Ὡς φαίνεται, τὰ τοιαῦτα ζεύγη εἶναι πολλὰ ἐνταῦθα καὶ εἰς τὰ πέριχωρα, διότι ὅλαι τοῦ Πύργου αἱ ἅμαξαι ἐμισθώθησαν διὰ τοὺς σημερινοὺς γάμους. Ἔπρεπεν ἀπὸ τῆς χθὲς νὰ προνοήσωμεν περὶ ἐξασφαλίσεως ἁμάξης· σήμερον δὲν εὑρίσκομεν ἁμαξηλάτην εὐδιάθετον. Πάντες ὑπεχρεώθησαν διὰ τοὺς γάμους. Καὶ ἰδοὺ πῶς ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως μᾶς κρατεῖ σήμερον εἰς Πύργον καὶ μὲ ἀναγκάζει νὰ ἀναβάλω εἰς ἄλλοτε τὴν εἰς Χλομοῦτσι ἐπίσκεψιν, καθόσον θὰ ὑπάγωμεν κατ' εὐθεῖαν αὔριον εἰς Πάτρας, διὰ νὰ προφθάσωμεν τὸ μεθαύριον ἀναχωροῦν ἐκεῖθεν ἀτμόπλοιον.

Ἄλλως, δὲν μεμψιμοιρῶ οὐδαμῶς διὰ τὴν ἐξ ἀνωτέρας βίας παράτασιν τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς. Ἀπ' ἐναντίας. Τὸ ξενοδοχεῖόν μας κεῖται ἐπὶ τῆς γωνίας δύο ὁδῶν, αἵτινες ἑνούμεναι ἀποτελοῦν τὸν μεγάλον δρόμον τοῦ Πύργου, ἀπὸ δὲ τὸ πρωῒ ἕως τὸ ἑσπέρας εἶχα ἐκ τοῦ ἐξώστου ἀδιάκοπον θέαμα. Οἱ χωρικοὶ τῶν περιχώρων συρρέουν εἰς τὴν πόλιν τὴν Κυριακὴν διὰ τὰς ἀγορὰς καὶ τὰς πωλήσεις των, διὰ τὰς ὑποθέσεις των ἐν γένει, ἢ καὶ ἁπλῶς διασκεδάσεως χάριν. Ἡ συρροὴ αὕτη ἀποτελεῖ εἶδος πανηγύρεως, ἡ δ' ἐπικρατοῦσα φουστανέλα ἀποκαθιστᾷ γραφικώτερον τὸ θέαμα. Γυναῖκες ὀλίγισται ἀναμιγνύονται εἰς τὸ πλῆθος. Ποῦ καὶ ποῦ διαβαίνει χωρική, συχνότερον δὲ κυρία τις φέρουσα καπελῖνον καὶ συνοδευομένη ἀπὸ τὸν σουρτουκοφόρον σύζυγόν της. Ἀλλ' ἐὰν τὸ ὡραῖον φῦλον εἶναι σπάνιον κάτω εἰς τὴν ὁδόν, ἀποζημιούμεθα βλέποντες τὰς γείτονάς μας παρουσιαζομένας εἰς τὰ παράθυρα καὶ τοὺς ἐξώστας πρῶτον τῆς μιᾶς καὶ κατόπιν τῆς ἄλλης σειρᾶς τῶν ἑκατέρωθεν οἰκιῶν, καθόσον ὁ ἥλιος μετατοπιζόμενος ἀφίνει εἰς τὴν σκιὰν τὰς δύο πλευρὰς τῆς ὁδοῦ.

Ἀλλὰ καὶ αἱ γαμήλιοι πομπαί, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἀνεβλήθη ἡ ἀναχώρησίς μας, διέβησαν καὶ αὗται ὑπὸ τὰ παράθυρά μας. Ἐδικαιούμεθα νὰ περιμένωμεν ταύτην τουλάχιστον τὴν ἱκανοποίησιν· τὰς εἴδομεν μάλιστα δὶς διερχομένας, καθόσον τὰ συνοικέσια ἐγίνοντο μεταξὺ οἰκογενειῶν κατοικουσῶν διάφορα χωρία εἰς τὰ δύο ἀντίθετα μέρη τῆς πόλεως, ἡ δὲ συνοδία μεταβαίνουσα κατὰ πρῶτον εἰς τὸ χωρίον τῆς νύμφης τὴν παραλαμβάνει καὶ ἐπανέρχεται ἐν θριάμβῳ εἰς τὸ χωρίον τοῦ γαμβροῦ. Προηγοῦνται τῆς πομπείας χωρικοὶ ἔφιπποι καλπάζοντες ζωηρῶς ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου ἐπὶ τῆς λιθοστρώτου ὁδοῦ, ἀκολουθοῦν δὲ αἱ ἅμαξαι, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πολυάριθμοι, ἀναλόγως τῶν μέσων ἢ τῶν ἐπιδεικτικῶν ὀρέξεων τῶν οἰκογενειῶν. Εἰς Ἀθήνας συνειθίζεται ἡ προγαμιαία ἐφ' ἁμάξης ἔκθεσις τῆς προικὸς ἢ μέρους τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν κινητῶν. Ἐνταῦθα δὲν εἶδα οὔτω ἐπιδεικνυόμενα οὔτε στρώματα, οὔτε ἐνδύματα, οὔτε σκεύη μαγειρικά. Ἡ πρώτη ἅμαξα κατείχετο ὑπὸ μουσικῶν οἵτινες διὰ βοῆς καὶ τυμπάνων διέδιδον θορυβωδῶς τὴν φαιδρὰν τοῦ γάμου ἀγγελίαν, κατόπιν δὲ ἤρχετο ἡ φέρουσα τὴν νύμφην ἅμαξα. Εἶδα τρεῖς νύμφας, νέας, καλὰς τὴν ὄψιν, πλήρεις ὑγείας καὶ τὰς τρεῖς. Αἱ δύο ἔφερον καλὰ χωρικὰ ἐνδύματα, ἀλλ' ἡ τρίτη... ὦ πολιτισμέ, ὁπόσαι ἀνοησίαι γίνονται ἐπ' ὀνόματί σου! ἡ τρίτη ἔφερε στολὴν μεταξωτὴν καὶ ἄνθη πορτοκαλέας ἐπὶ κεφαλῆς! Ἠρυθρίασεν ὅτε ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν διόπτραν διὰ τῆς ὁποίας τὴν ἔβλεπα, κατέλαβε δὲ κ' ἐμὲ αἴσθημα συστολῆς ὅτε εἶδα ὅτι τὴν ἐτάραξεν ἡ περιέργειά μου καὶ κατεβίβασα τὴν διόπτραν.

Αἱ πολλαὶ ἅμαξαι, ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ στολὴ τῆς νύμφης, εἶναι σημεῖον, καὶ σημεῖον ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιδεικτικόν, τῆς εὐπορίας τῶν χωρικῶν τούτων. Ἐννοεῖ τις,—τὸ βλέπει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν—ὅτι δὲν ὑπάρχει ἔλλειψις χρημάτων ἐνταῦθα. Πρόσθετον τούτου ἀπόδειξιν παρέχει ὁ μικρὸς καθαριστὴς τῶν ὑποδημάτων μου, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχα τὸ πρωῒ ἐκτεταμένην συνδιάλεξιν.

Εὐχαρίστως δίδω πάντοτε ἀφορμὴν ὁμιλίας εἰς τοὺς μικροὺς τούτους ἐργάτας, οἵτινες ἀποτελοῦν τάξιν ἰδίαν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐξ ὧν συνήντησα εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις ὅσας περιῆλθα. Οἱ πλεῖστοι εἶναι Πελοποννήσιοι, συνήθως δὲ ἀναχωροῦν ἐκ τοῦ χωρίου των ὅπως ὑποβοηθήσωσι διὰ τῆς ἐργασίας των τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας. Ὁ πατὴρ δυστυχεῖ, — ἴσως εὑρίσκεται εἰς τὰς φυλακάς, — ἡ μικρὰ ἰδιοκτησία ἐνυποθηκεύθη, καὶ ἀπαιτοῦνται χρήματα πρὸς ἀπελευθέρωσίν της. Ὁ μικρὸς ἀπέρχεται διὰ νὰ καθαρίζῃ ὑποδήματα, ἢ νὰ πωλῇ ἐφημερίδας, ἢ νὰ μεταφέρῃ μηνύματα καὶ μικρὰ βάρη, μακρὰν—πολὺ μακρὰν τῆς πατρίδος του. Ἐνίοτε ὁ πατήρ, ἢ ἡ μήτηρ, ἢ καὶ ὁ μικρὸς αὐτὸς συνομολογοῦν συμβόλαιον μετ' ἐργολάβων μετερχομένων τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο. Ὁ ἐργολάβος προκαταβάλλει ποσόν τι ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ φέρῃ πρὸς αὐτὸν ὁ μικρὸς ὅ,τι κερδίσῃ ἐντὸς τῆς ἡμέρας, ὑποχρεουμένου τοῦ ἐργολάβου νὰ παρέχῃ τροφήν, κατοι-

Digitized by Google

κίαν καὶ ἐνδυμασίαν εἰς τὸν παῖδα. Ἀλλὰ τῶν τοιούτων ἐργολάβων ἐλατήριον δὲν εἶναι ἡ φιλανθρωπία, ὥστε ὑφίσταται ἡ πιθανότης τῆς καταχρήσεως. Οἱ παῖδες ὅμως εἶναι ἐν γνώσει τῆς προστασίας τὴν ὁποίαν τοῖς παρέχει ὁ νόμος, ὁ δὲ σωτήριος φόβος μὴ προστρέξωσιν εἰς τὴν Δικαιοσύνην πρὸς διάρρηξιν τοῦ συμβολαίου, ἐπιβάλλει συνήθως εἰς τοὺς ἐργολάβους μετριοπάθειαν τινὰ περὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀνηλίκων ἐργατῶν. Ἀλλ' ὅπως δήποτε δὲν βραδύνουν οὗτοι νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς κηδεμονίας καὶ νὰ γείνωσι κύριοι ἑαυτῶν.

Ὁ ἐν Ἀθήναις σύλλογος Παρνασσὸς συνέλαβε πρό τινων ἐτῶν τὴν καλλίστην ἰδέαν τοῦ νὰ ἐπεκτείνῃ εἰς τοὺς παῖδας τούτους τὴν προστασίαν του· τοὺς διωργάνωσεν εἰς τρόπον ὥστε νὰ τοῖς διευκολύνῃ τὴν εὕρεσιν ἐργασίας, ἐπιβλέπει τὴν διαγωγήν των, τοῖς παρέχει νοσηλείαν ὅταν ἀσθενῶσι, ἐπροσπάθησε νὰ τοῖς προμηθεύσῃ ἁρμόδια ὑπνωτήρια, τὸ δὲ οὐσιωδέστερον, συνέστησε χάριν αὐτῶν σχολὴν νυκτερινήν, ὅπου διδάσκονται τὰ κυριώτερα μαθήματα τῆς προκαταρκτικῆς παιδεύσεως. Ἐσχάτως μάλιστα προσετέθη ἐπιτυχῶς εἰς ταῦτα καὶ τὸ μάθημα ὀργανικῆς μουσικῆς. Τὸ καλὸν τοῦτο παράδειγμα ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλαι πόλεις, ὅπου τὰ ἀντεπιστέλλοντα μέλη τοῦ Παρνασσοῦ συνέστησαν ἐπίσης «Σχολὰς τῶν ἀπόρων παίδων.» Τοιαύτη ὑπάρχει καὶ εἰς Πύργον, τὴν συχνάζει δὲ ὁ μικρὸς καθαριστής μου.

Ἀλλ' ὅπως ἐπανέλθωμεν εἰς τοῦτον, ἰδοὺ ἐν συνόψει ἡ ἱστορία του: Εἶναι δεκατριῶν ἐτῶν, ἔφερε δὲ εἰς Πύργον καὶ τὸν κατὰ δύο ἔτη νεώτερον ἀδελφόν του καὶ ἐργάζονται οἱ δύο εταιρικῶς. Ὁ πρωτότοκος ἦλθεν ἐνταῦθα πρὸ δύο ἐτῶν καὶ ἡμίσεος, μόνος κατ' ἀρχάς. Εἶναι ἐκ Δημητσάνης, κερδίζουν δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, κατὰ μέσον ὅρον, πέντε δραχμὰς τὴν ἡμέραν. Τὸν ἠρώτησα ἐὰν σκοπεύει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του;— Καὶ βέβαια!— Πότε;— Ὅταν ἀποκτήσωμεν ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφός μου ἓξ ἑπτὰ χιλιάδας δραχμάς.— Καὶ τί ποσὸν ἐβάλατε ἕως τώρα κατὰ μέρος;— Δύο χιλιάδας.

Δύο χιλιάδας δραχμάς! Βλέπεις ἐκεῖ, τὸν μικρόν κεφαλαιοῦχόν μου!

Ἡ Κορινθιακὴ σταφὶς εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ πλούτου ἐνταῦθα, ἰδίως διὰ τὰς ἐργατικὰς τάξεις. Μεθ' ὅλον τὸν συναγωνισμὸν τῶν Ζακυνθίων, οἵτινες μεταφέρονται σωρηδὸν ἐνταῦθα κατὰ τὰς ὥρας τῆς πολλῆς ἐργασίας, τὰ ἡμερομίσθια πληρόνονται συνήθως πρὸς πέντε ἕως ἓξ δραχμάς, κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ἐργασιῶν αἵτινες πρέπει νὰ γείνωσι ταχέως ἐντὸς ὡρισμένου χρόνου, ἀναβιβάζονται εἰς ὀκτὼ καὶ μέχρι δέκα δραχμῶν. Πληροφοροῦμαι ὅτι ὑπῆρξαν περιστάσεις καθ' ἃς ἐπληρώθησαν καὶ μέχρι δώδεκα δραχμῶν τὴν ἡμέραν.

Τὰ εὐκόλως κερδιζόμενα χρήματα δαπανῶνται μετ' εὐκολίας, ἀνάγκη δὲ νὰ ἔχῃ τις ἱκανῶς ἀνεπτυγμένον τὸ αἴσθημα τῆς φειδοῦς διὰ νὰ μὴ ὑποπέσῃ εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ νὰ σπαταλήσῃ πλοῦτον διὰ μιᾶς ἀποκτηθέντα. Αἱ ἐναποταμιευθεῖσαι δύο χιλιάδας δραχμαὶ τοῦ μικροῦ μου Ἀρκάδος εἶναι ὡς πρὸς τοῦτο σύμπτωμα παρήγορον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἠδυνάμην νὰ βασισθῶ πρὸς ἐποικοδόμησιν αἰσιοδόξων συμπερασμάτων, ἐὰν δὲν ἔβλεπα τὴν στολὴν τῆς νύμφης καὶ τὰς πολλὰς τῆς συνοδίας της ἁμάξας. Τὸ κακὸν ἐπὶ τέλους δὲν εἶναι μέγα ἐνόσῳ τὰ χρήματα δαπανῶνται ἐντὸς τοῦ τόπου, διότι κυκλοφοροῦντα θὰ καταλήξωσιν εἰς χεῖρας τῶν γνωριζόντων πῶς νὰ τὰ διαφυλάξωσι καὶ νὰ τὰ πολλαπλασιάσωσι. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἀλλάσσει ὅτε ἐξοδεύονται χάριν πολυτελείας ἀναρμόστου, τῆς ὁποίας τὰ ἀντικείμενα ἔρχονται ἔξωθεν. Συναισθάνομαι ὅτι ταῦτα ἀντίκεινται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἐπιθυμῶ νὰ βλέπω τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἐργατῶν μας ἐκπατριζόμενα καὶ μεταβιβαζόμενα εἰς τὰ χρηματοκιβώτια τῶν ἐμπορευομένων τὰ μεταξωτὰ εἰς Λυών, ἢ εἰς τὰ συρτάρια τῶν εἰς Παρισίους καὶ Νεάπολιν πωλητῶν χειροκτίων. Διότι εἶδα καὶ χειρόκτια, τὰ εἶδα ἐπὶ τῶν χειρῶν τῆς χωρικῆς νύμφης!

Ἀγνοῶ ἐὰν καὶ οἱ γεωπόνοι ἔχουσι τοὺς αὐτοὺς λόγους εὐχαριστήσεως, ὡς οἱ ἐργάται. Ἀκούω ὅτι πολλοὶ αὐτῶν λέγονται κατεστραμμένοι, ὅτι τὰ ὑποθηκευμένα κτήματά των ἀνήκουν εἰς τὰς Τραπέζας μᾶλλον ἢ εἰς αὐτούς. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον. Ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος εἶναι πολυδάπανος, ἡ συγκομιδὴ δὲν εἶναι πάντοτε ἄφθονος, ἐνίοτε ἡ παραγωγὴ ὑπερβαίνει τὴν ζήτησιν, ἀνάγκη κεφαλαίων ἱκανῶν ὅπως ὑποστῇ ὁ καλλιεργητὴς τὰς ζημίας τῶν κακῶν ἐτῶν μέχρις οὗ ἔλθωσιν αἱ ὠφέλειαι τῶν καλῶν. Ἀλλ' οἱ πλεῖστοι στεροῦνται κατ' ἀρχὰς κεφαλαίων ἐπαρκῶν, ἕως οὗ δὲ τ' ἀποκτήσωσι προσφεύγουν ἐξ ἀνάγκης εἰς δάνεια καὶ τοῦτο ἐπὶ πληρωμῇ τόκων βαρέων. Μένει δὲ προστούτοις καὶ τὸ ζήτημα τῶν ἀπαιτουμένων ἄλλων προσόντων· ἀπαιτεῖται πεῖρα, ἐπιτηδειότης, ἐπιστήμη, δραστηριότης. Ἐν συνόλῳ ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος εἶναι κερδοσκοπία ὡς πᾶσα ἄλλη καθ' ἣν θὰ ἐπιτύχωσιν οἱ ἱκανώτεροι, οἱ δὲ μὴ ἱκανοὶ θὰ ἀποτύχωσιν, ἀλλ' αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ ἔργον φαίνεται καλόν, ἄλλως δὲν θὰ μετετρέποντο εἰς ἀμπελῶνας τοσαῦται ἐκτάσεις γῆς, ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἤλιδα, ἀλλὰ καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος ὅπου εὐδοκιμεῖ ἡ Κορινθιακὴ σταφίς.

Καὶ ὅμως, λυπεῖσαι ἐπὶ τέλους μὴ βλέπων περισσοτέραν ποικιλίαν περὶ τὴν καλλιέργειαν, ἀφοῦ ἐπί τινας ἡμέρας ἴδῃς ἀμπελῶνας καὶ μόνον ἀμπελῶνας. Αὐτοὺς εἶδα εἰς τὴν Αἰτωλίαν, εἰς τὴν Ζάκυνθον, εἰς τὴν Ἤλιδα, αὔριον δὲ θὰ τοὺς ἴδω καὶ εἰς τὴν Ἀχαΐαν. Συλλογίζεταί τις μὴ

Digitized by Google

δὲν εἶναι ἀπρονοησία τὸ νὰ κρεμᾷ (κατὰ τὴν παροιμίαν) ὅλα τὰ φορέματα εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ καρφίον, μὴ δὲν εἶνε ἐπικίνδυνον τὸ νὰ ἐξαρτᾶται ὁ πλοῦτος τῆς χώρας ἐξ ἑνὸς προϊόντος ὑποκειμένου εἰς τὴν αὐτὴν τύχην καὶ ἐκτιθεμένου εἰς τὰς αὐτὰς περιπετείας. Τρέμει τις ἀναλογιζόμενος ὁποῖα δεινὰ θὰ ἐπήρχοντο ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, ἐνέσκηπτε καὶ ἐνταῦθα ἡ συμφορὰ ἥτις δυστυχῶς ἐπέφερε τοσαύτην καταστροφὴν εἰς τὴν Γαλλίαν. Δὲν μέμφομαι τοὺς ἰδιοκτήτας διότι ἐπιδίδονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν ταύτην, ἀφοῦ ἐπλούτησεν οὕτω ἡ χώρα, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ λάβῃ μέτρα ὅπως οὗτοι εὑρίσκωσι ὠφέλειαν εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ ἄλλων προϊόντων, διὰ τὰ ὁποῖα τὸ κλίμα καὶ τὸ χῶμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι οὐχ ἧττον πρόσφορα.

Διὰ νὰ ἴδῃς ὁποίαν ἀνάπτυξιν ἔλαβεν ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος ἐν Ἑλλάδι, παραθέτω ἀριθμούς τινας. Μὴ τρομάξῃς. Καταγράφω ὀλίγους μόνον, τοὺς σταχυολογῶ δὲ ἐκ τοῦ ἀξιολόγου ἔργου τοῦ κ. Μαν. Θ. Χαιρέτου, τοῦ βραβευθέντος ὑπὸ τῆς πρὸς ἐμψύχωσιν τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας Ἐπιτροπῆς καὶ ἀποτελοῦντος τὸν Β' τόμον τῆς ὀφειλομένης εἰς τὸν πεφωτισμένον πατριωτισμὸν τοῦ κ. Ζάππα Βιβλιοθήκης. (¹) Τὸ βιβλίον τοῦτο, περιλαμβάνον 540 σελίδας, πωλεῖται ἢ μᾶλλον δωρεῖται πρὸς 75 λεπτά, ὅπως διευκολυνθῇ ἡ μεταξὺ τῶν καλλιεργητῶν διάδοσίς του.

Κατὰ τὸν κ. Χαιρέτην, πρὸ τοῦ 1821 ἡ Κορινθιακὴ σταφιδάμπελος ἐκαλλιεργεῖτο λίαν περιωρισμένως εἰς μόνας τὰς ἐπαρχίας Πατρῶν, Αἰγιαλείας καὶ Κορινθίας, ἡ δ' ἐνιαύσιος παραγωγὴ μόλις ἀνήρχετο εἰς ἐννέα ἢ δέκα ἑκατομμύρια ἐνετικῶν λιτρῶν. (²) Ἀμέσως μετὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἀρχίζει ἡ ἐπέκτασις τῆς καλλιεργείας.

Συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Ἰονίων νήσων, ἐκαλλιεργοῦντο κατὰ μὲν τὸ 1830 στρέμματα 38,000, παραγωγὴ δ' αὐτῶν ἐνιαύσιος, 19 ἑκατομ. λιτρῶν· κατὰ δὲ τὸ 1851 στρέμματα 172,000, παραγωγὴ δ' ἐνιαύσιος 86,000,000. Ἀπὸ τὸ 1852 μέχρι τοῦ 1856 ἡ καλλιέργεια διέρχεται περίοδον κρίσεως. Τὸ ᾠίδιον προσέβαλε τὴν ἄμπελον, ἡ δὲ παραγωγὴ ἐξέπεσε βαθμηδὸν μέχρι 14,000,000 λιτρῶν κατὰ τὸ ἔτος 1854. Εὐτυχῶς ἀνεκαλύφθη ἡ θεραπεία τῆς παθήσεως ταύτης διὰ τῆς χρήσεως τοῦ θείου, ἥτις ἐξακολουθεῖ εἰσέτι, μὴ ἐκλιπούσης τῆς ἀσθενείας. Τοῦτο ἐπέφερεν αὔξησιν δαπάνης, ἀλλ' ἡ καλλιέργεια ἐσώθη, ἡ δ' ἀνάπτυξίς της ἐξακολουθεῖ ἔκτοτε.

Κατὰ τὸ 1860 τὰ ὑπὸ καλλιέργειαν στρέμματα ἦσαν 220,428 ἡ δὲ παραγωγὴ ἀνήρχετο εἰς 110,228,000 λίτρας. Κατὰ τὸ 1871 τὰ στρέμματα ἐγένοντο 346,000, ἡ δὲ παραγωγὴ ἀνῆλθεν εἰς 173,163,000 λίτρας. Κατὰ τὸ 1878 ἔχομεν στρέμματα 435,000 καὶ παραγωγὴν 217,500,000 λιτρῶν.

Ἔκτοτε δὲν ἔπαυσεν ἡ αὔξησις, ἀλλὰ τοῦτο μόνον εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα· εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ἡ παραγωγὴ μένει στάσιμος. (¹) Ἐξαιρουμένων τῶν νήσων τούτων, ἡ παραγωγὴ ἐτετραπλασιάσθη ἐντὸς εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ἐτῶν ἀπὸ τοῦ 1851 ἕως τοῦ 1878,— εἰκοσαπλασιάσθη δὲ ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἐάν,— κατὰ τὸν κ. Χαιρέτην πάντοτε,— λάβῃς ὡς μέσον ὅρον τῆς πληρονομένης εἰς τοὺς καλλιεργητὰς τιμῆς τὸ ποσὸν εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ταλλήρων κατὰ χιλιάδα λιτρῶν, εὐκόλως ὑπολογίζεις τὴν σημασίαν τῆς ἐνιαυσίου παραγωγῆς τῆς σταφίδος. Τὸ πέμπτον περίπου τοῦ ὅλου προϊόντος ἐξάγεται ἐκ τοῦ λιμένος Κατακώλου. Ἰδοὺ ἡ ἐξήγησις τοῦ πλούτου τῆς Ἤλιδος καὶ τοῦ Πύργου, τῆς πρωτευούσης αὐτῆς.

Ἡ πόλις τοῦ Πύργου εἶχε δισχιλίους μόνον κατοίκους κατὰ τὸ 1800, ὅτε ὁ Pouqueville τὴν ἐπεσκέφθη. Κατὰ τὸ 1825 ὁ Ἰβραὴμ πασᾶς τὴν ἐπυρπόλησε προτοῦ μεταφέρῃ τὸν στρατόν του εἰς Μεσολόγγι. Δὲν ἐβράδυνεν ὅμως νὰ ἀναστηθῇ ἐκ τῶν ἐρειπίων της, περιέχει δὲ ἤδη δέκα περίπου χιλιάδας ψυχάς. Ἡ πόλις, κτισθεῖσα αὐτοσχεδίως, μετὰ δυσκολίας καθυποβάλλεται ἤδη εἰς τὸ χαραχθὲν κανονικὸν σχέδιον, ἀλλ' ἴσως γείνῃ διὰ τοῦτο ὡραιοτέρα διεκφεύγουσα τῶν εὐθειῶν γραμμῶν τὴν μονοτονίαν. Ὑπολείπεται ὅμως εἰσέτι πολὺ μέχρις οὗ διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ της οὐδετερωθῇ ἡ ἔλλειψις ἀρχικοῦ σχεδίου. Τινὰς τῶν ὁδῶν κοσμοῦν ἀπὸ τοῦδε ὡραῖαι οἰκίαι, νεόδμητοι δὲ ναοὶ ἀνυψοῦν τοὺς θόλους των ἐν μέσῳ πλατειῶν ἀσχηματίστων εἰσέτι. Εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς πόλεως ἡ λεγομένη πλατεῖα τοῦ Ἐπαρχείου θὰ καταστῇ περίπατος ἐκ τῶν ὡραιοτέρων, ὅταν ἰσοπεδωθῇ καὶ φυτευθῇ κατὰ τὸ γενόμενον σχέδιον. Ἡ θέα ἐκεῖθεν εἶναι λαμπρά. Βλέπει τις ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν εὐρεῖαν κατάφυτον πεδιάδα καὶ πέραν αὐτῆς τὴν κυανῆν Ἰόνιον θάλασσαν.

(¹) Καλλιέργεια τῆς Σταφιδαμπέλου ὑπὸ Μ. Θ. Χαιρέτη. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Α. Κορομηλᾶ 1883.

(²) Κατὰ τὸν Ἄγγλον Leake ἡ παραγωγὴ τῆς σταφίδος ἀνήρχετο κατὰ τὸ 1805 εἰς 11, 000, 000 λιτρῶν ἐν Ζακύνθῳ, εἰς 7, 000, 000 ἐν Κεφαλληνίᾳ, εἰς 5, 000, 000 ἐν Πάτραις καὶ εἰς 4, 000, 000 εἰς τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς δὲ καὶ εἰς Μεσολόγγι καὶ Βραχῶρι, ὅπου ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδος εἶχε τότε νεωστὶ εἰσαχθῇ. (Travels in the Morea, vol. II σελὶς 141.) Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως, ἐπιλέγει ὁ Leake, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ περιηγητοῦ Wheeler, κατὰ τὸ 1675, ἡ Κορινθιακὴ σταφιδάμπελος ἐκαλλιεργεῖτο εἰς Μεσολόγγι, ὄχι δὲ καὶ εἰς Πάτρας.

(¹) Ἡ ὅλη ἐξαγωγὴ ἐν ἔτει 1884 ἀνῆλθεν εἰς 240,479,000 λίτρας, ἐξ ὧν 46,945,756 ἐφορτώθησαν εἰς τὸν λιμένα Κατακώλου.

Digitized by Google

Ἐνταῦθα, καθὼς πανταχοῦ, εὕρομεν ἀρχαίους γνωρίμους, χάρις δὲ εἰς τούτους ἀπεκτήσαμεν καὶ νέους, οἵτινες ἀφοῦ ἐντὸς τῆς ἡμέρας μᾶς ἔδειξαν τὴν πόλιν καὶ τὰ περίχωρα, μᾶς ὡδήγησαν τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ θέατρον. Μάλιστα, Κύριε! ὑπάρχει θέατρον εἰς Πύργον. Ἀληθῶς τὸ οἰκοδόμημα εἶναι ξύλινον, δυσκόλως δὲ ἤθελέ τις εἰκάσει ἔξωθεν τὸν προορισμόν του, ἀλλ' οὐχ ἧττον εἶναι θέατρον περιέχον σκηνήν, πλατεῖαν, ὀρχήστραν καὶ θεωρεῖα. Ἐν συνόλῳ δὲν εἶναι ὑποδεέστερον τοῦ θεάτρου τῆς πόλεως Fontainebleau, τὸ ὁποῖον ὑποδεικνύω ὡς σημεῖον συγκρίσεως. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ πλατεῖα μετεβλήθη εἰς καφενεῖον, ἐπὶ δὲ τῆς σκηνῆς ἀντὶ τραγῳδίας ἢ μελοδράματος εἴδομεν θίασον *Καφὲ-Ἀμάν*, ὡς ὀνομάζεται πρὸς διάκρισιν τοῦ *Καφὲ-σαντάν*. Ὁ δεύτερος, καθὼς γνωρίζεις ἐκπροσωπεῖ τὸν πολιτισμὸν τῆς Δύσεως· διὰ τοῦ Καφὲ-ἀμὰν ἐπιστρέφομεν ἤ, μᾶλλον εἰπεῖν, μένομεν εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Τὸν καφὲ—ἀμὰν ἀποτελεῖ μουσικὴ συναυλία τουρκικὴ μὲ χοροὺς τουρκικοὺς ἐπίσης. Ἀρμενία εὐτραφὴς ψάλλει περιπαθῶς ᾄσματα πλήρη μελαγχολίας, ἅτινα, κατὰ τὸ φαινόμενον, γοητεύουν τὸ ἀκροατήριον, εἰ καὶ δὲν ἐννοεῖ τὰς λέξεις. Ἀλλ' ἡ ἀνατολικὴ αὕτη μελῳδία εἶναι οἰκειοτέρα ἐνταῦθα τῆς παρεισάκτου ξενικῆς ἁρμονίας, καὶ ὁ ἦχός της εὐαρεστεῖ τὰ ὦτα τῶν Πυργίων. Τὴν ὀρχήστραν συγκροτοῦν εἷς Ἀρμένιος, εἷς Βλάχος καὶ εἷς Ἕλλην. Οἱ δύο πρῶτοι κρατοῦν βιολία, ὁ δὲ τρίτος κρούει εἶδος πολυχόρδου ὁριζοντείου. Ἐνίοτε ὁ Ἀρμένιος συνοδεύει καὶ διὰ τῆς φωνῆς τὴν ψάλτριαν.

Κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν ᾀσμάτων δύο νέαι, καθήμεναι ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡμικυκλικῶς παρατεταγμένου θιάσου, ἐγείρονται καὶ ἀρχίζει ὁ χορός. Εἶναι οὗτος χαριέστατος, ἀλλὰ καὶ σεμνοπρεπής. Αἱ δύο χορεύτριαι μὲ τὰς πλατείας των βράκας, τοὺς χρυσοκεντήτους χιτῶνας καὶ τὰ χρυσοθύσανα κόκκινα φέσιά των, μὲ κρόταλα εἰς τὰς παλάμας, κινοῦνται ἐρρύθμως, διώκονται, συνενοῦνται, χωρίζονται καὶ οὕτως ἐφεξῆς, ἐνῷ οἱ τρεῖς μουσικοὶ συνοδεύουν διὰ τῶν ὀργάνων των τὴν ὄρχησιν. Οἱ θεαταὶ παρακολουθοῦν τὰς κινήσεις των μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ πολλῆς εὐπρεπείας. Ἔπειτα, αἱ χορεύτριαι περιέρχονται τὴν πλατεῖαν μὲ τὸν δίσκον εἰς χεῖρας, συνάζουν ὀλίγα νομίσματα, ἀκούουν ἐπαίνους, προσδέχονται μειδιάματα, ἀλλ' οὐδὲν περιπλέον. Δὲν φέρουν καὶ εἰς τὰ θεωρεῖα τὸν δίσκον, τοῦτο δὲ εἶναι μέτρον προφυλάξεως ἄξιον παντὸς ἐπαίνου.

Δὲν ἐπεριμείναμεν τὸ τέλος τῆς συναυλίας διὰ ν' ἀναχωρήσωμεν ἐκ τοῦ θεάτρου, καθόσον δὲν περισσεύουν ὧραι πολλαὶ πρὸς ἀνάπαυσιν. Αὔριον ἀναχωροῦμεν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου.

Ἕπεται συνέχεια.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΔΡΕΣΔΗΣ

Τὸ Ἰωάννειον

Α'

Ὑπὸ τὸ κοινὸν τοῦτο ὄνομα περιλαμβάνονται πάντα τὰ ἱστορικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ κειμήλια, ὅσα ἡ μέριμνα τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τῆς Σαξονίας συνεκέντρωσεν ἐν τῷ παρὰ τὸν Ἔλβον μεγαλοπρεπεῖ μεγάρῳ. Ὡς ἐκ τοῦ εἴδους δ' αὐτῶν τὰ κειμήλια ταῦτα ἀποτελοῦσι τρεῖς μεγάλας ἀνεξαρτήτους συλλογάς: τὴν Στοὰν τῶν Ὅπλων, τὸ Ἱστορικὸν Μουσεῖον καὶ τὸ Μουσεῖον τῆς Πορσελάνης.

Ὁ προορισμὸς τοῦ οἰκοδομήματος, ὅπερ νῦν πρό τινων ἐτῶν μετεποιήθη εἰς μουσεῖον, ἐν ἀρχῇ ἦν πολλῷ διάφορος. Τὸ μέγαρον ἀριθμεῖ ἡλικίαν τριῶν ἑκατονταετηρίδων μεῖον ἑνὸς ἔτους, ἐκτίσθη δὲ ἐπὶ τοῦ Ἐκλέκτορος Χριστιανοῦ Α' ἵνα περιλάβῃ τοὺς σταύλους αὐτοῦ. Τὰ χρονικὰ ἀναφέρουσιν ὡς ἐκ περισσοῦ ὅτι πρὸς ἀνίδρυσιν δισχίλιοι ἐργάται κατηνάλωσαν ἑνὸς ἔτους ἀκαταπόνητον ἐργασίαν, καὶ πρὸς διακόσμησιν αὐτοῦ εἰργάσθησαν τεχνῖται παντὸς κλάδου ἐπὶ ἑβδομάδας ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ διακοσίας. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι τὴν σήμερον, μεθ' ὅλας τὰς στατιστικὰς ταύτας πιστοποιήσεις περὶ τῆς παλαιᾶς της λαμπρότητος, τῇ οἰκοδομῇ οὐδὲν ὑπελείφθη τὸ θέλγον τοὺς ὀφθαλμούς, τοὐναντίον δὲ ἡ ἐκ τοῦ χρόνου γεγηρακυῖα ἐπίχρωσις τῶν τοίχων της, τὰ σκιερὰ καὶ κάθυγρα προαύλιά της, αἱ θολωταὶ εἴσοδοι, ὅλα ταῦτα προστιθέμενα εἰς τὸ βαρὺ καὶ σοβαρὸν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, παρέχουσιν εἰς τὸν ξένον ἐπισκέπτην ἐντύπωσιν οὐχὶ εὐχάριστον καὶ μεταδίδουσιν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐπὶ στιγμὴν τὴν ἄρρητον ἐκείνην δυσθυμίαν καὶ μελαγχολίαν ἣν αἰσθανόμεθα πάντοτε πρὸ τοῦ πενθίμου ἐκείνου φάσματος τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπερ καλεῖται Παρελθόν. Τίς δὲν ἐστέναξεν μετὰ πόνου διερχόμενος ὑπὸ τὰ ἔρημα παλάτια τῆς πεπτωκυίας Βενετίας καὶ τίς δὲν ᾐσθάνθη τὸ ῥῖγος τοῦ θανάτου διατρέχον τὰ μέλη του ἐντὸς τῆς μαρμαρίνης σιωπῆς τοῦ Παρθενῶνος;....

Ἐν τῷ *Ἰωαννείῳ* τῆς Δρέσδης τὴν πρώτην ταύτην ἐντύπωσιν τῆς παλαιᾶς οἰκοδομῆς ἐνισχύει καὶ τῶν περιεχομένων ἐν μέρει ἡ θέα καὶ ἡ μελέτη. Ἀνελθὼν τὴν πλατεῖαν λιθίνην κλίμακα φθάνω μέχρι τοῦ τρίτου ὀρόφου, ἐν ᾧ τὸ *Μουσεῖον τῆς Πορσελάνης*. Ἐκ τῶν προτέρων ὑποθέτω ὅτι δὲν θὰ καταναλώσω πολλὴν ὥραν θεώμενος σκεύη καὶ ἀγγεῖα· κάμνω λοιπὸν ἐκ τῶν ἄνω τὴν ἀρχὴν ἐπιφυλασσόμενος εἶτα νὰ ἐνδιατρίψω εἰς τὴν μελέτην τῆς *Στοᾶς τῶν ὅπλων* καὶ τοῦ *Ἱστορικοῦ Μουσείου* ἰδίᾳ, ἅτινα περιλαμβάνονται ἐν τῷ δευτέρῳ ὀρόφῳ.

Εἰσερχόμενος εἰς τὴν πρώτην ἀπέραντον αἰ-

Digitized by Google

θουσαν εὑρίσκομαι αἴφνης ἐν πλήρῃ οὐρανίῳ Κράτει. Ἀπὸ ἄκρου ἕως ἄκρου βασιλεύει ἡ Σινικὴ πορσελάνη ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἀποστιλβούσῃ ποικιλίᾳ: ἀπὸ τῶν εὐτελεστάτων καὶ ἀπαραιτήτων πινακίων τῆς καθημερινῆς χρήσεως μέχρι τῶν βαρυτιμοτάτων ἀνθοδοχείων ἡγεμονικῶν αἰθουσῶν. Καὶ τῶν μὲν κοινῶν σκευῶν τό τε σχῆμα καὶ ὁ χρωματισμὸς οὐδεμίαν παρέχουσι τέρψιν εἰς τὴν ὅρασιν· τὸ σχῆμα εἶνε ὅσον τὸ δυνατὸν ἁπλούστατον καὶ μὴ ἀπαιτοῦν κατανάλωσιν ἐργασίας πρὸς παραγωγὴν αὐτοῦ καὶ ἡ βαφὴ κυανόλευκος καὶ μόνον κυανόλευκος. Τινὰ ὅμως τῶν ἀγγείων τούτων τῶν κυανοβαφῶν εἶνε τόσης χωρητικότητος, ὥστε παιδίον δωδεκαετὲς ἀνέτως δύναται νὰ κρυβῇ ἐντὸς αὐτῶν. Ἀπερίγραπτος δὲ εἶνε ἀφ' ἑτέρου τῶν πολυτελῶν σκευῶν ἡ ποικιλία καὶ ὡς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ ὡς πρὸς τὸν χρωματισμόν, ἀναλόγων πρὸς τὸν εἰδικὸν σκοπὸν δι' ὃν ἕκαστον προώρισται.

Ὑπάρχουσιν ἐκεῖ καὶ κύπελλα τείου ἄξια νὰ κενωθῶσι μόνον ἀπὸ χείλη Μανδαρίνου, καὶ πινάκια προωρισμένα νὰ δεχθῶσι ἐν ἑαυτοῖς μόνον χελιδόνων φωλεάς, καὶ μυροδόχοι παντοειδεῖς, ὧν τινες μικροσκοπικώταται, ἀρωματίσασαι διὰ τῶν μύρων των τὰς χαριεστάτας τῶν δεσποινίδων τῆς Σινικῆς αὐτοκρατορίας. Πολλὰ ὅμως ἐκ τῶν ἐπιτραπεζίων σκευῶν παραγγελθέντα ἐπὶ τούτῳ εἰς σινικὰ ἐργοστάσια φέρουσιν ἐν ἀντιθέσει κεχαραγμένα τὰ βασιλικὰ σήματα εὐρωπαίων ἡγεμόνων.

Ἐντὸς ἰδίου ὑελοφράκτου ἑρμαρίου ἀνάκειται μουσεῖον ὁλόκληρον ζωολογικὸν ἐκ πορσελάνης. Ἀλλ' οἱ Σῖναι καλλιτέχναι μὴ ἀρκεσθέντες νὰ φιλοτεχνήσωσιν ὡς οἷόν τε πιστὰ ὁμοιώματα πραγματικῶν ζώων, ἐτροποποίησαν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τὰ διάφορα πλάσματα τῆς δημιουργίας καὶ παρήγαγον διὰ τῆς ἀγγειοπλαστικῆς των δεινότητος ὄντα ἀνατρέποντα ὅλους τοὺς ταξινομικοὺς κανόνας τῆς ζῳολογίας καὶ δυνάμενα νὰ συγχύσωσι τὸν νοῦν τοῦ δεινοτέρου φυσιοδίφου.

Οὐδὲ καιρὸν εἶχον οὐδ' ὄρεξιν νὰ ἐνδιατρίψω εἰς τὴν μελέτην τῆς σινικῆς κοσμηματογραφίας, τῆς τόσῳ θαυμαστῆς ἰδίᾳ διὰ τὴν γλυκύτητα καὶ ἁρμονίαν τῶν χρωμάτων καὶ κατορθούσης διὰ τούτου εἰς μὲν τὴν ὅρασιν οὐδένα κόπον νὰ παρέχῃ, ἀλλ' ἤρεμον μάλιστα καὶ βαυκαλητικὴν ἀπόλαυσιν, ν' ἀποτυπῶται δὲ καὶ ἐν τῇ ἀναμνήσει τοῦ θεατοῦ ἀνεξαλείπτως ἀποτελοῦσα πολύχρωμον ἅμα καὶ σκιερὸν καλειδοσκόπιον.

Ναί! Ὅσῳ δήποτε καὶ ἂν ἦνε ὑπερτέρα ἀσυγκρίτως καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ Εὐρωπαϊκὴ τέχνη τῆς ἀσιατικῆς, δὲν ἠδυνήθη ὅμως ἔτι νὰ εὕρῃ τὸ μυστήριον τοῦ ἀσιατικοῦ χρωματισμοῦ, οὗτινος περιφανῆ δείγματα ἔστησαν ἐκτὸς τῶν σινικῶν καὶ ἰαπωνικῶν σκευῶν οἱ ἀπαράμιλλοι τουρκικοὶ τάπητες καὶ τὰ πασίγνωστα λαχούρια τῆς Ἰνδίας. Ἐν τῷ Μουσείῳ δὲ τούτῳ εἶνε εὐκολωτάτη ἡ σύγκρισις. Μεταβαίνων τις ἐκ τῆς Σινικῆς συλλογῆς εἰς τὴν Εὐρωπαϊκήν, ἣν ἀποτελοῦσιν ἰδίως πορσελάναι τῆς Σαξονίας, εὐθὺς αἰσθάνεται τὴν διαφοράν. Ἡ ὅρασις ἥτις μέχρι τοῦδε οὐδόλως ἐκοπία, ἀρχίζει ἤδη νὰ θαμβῶνηται καὶ νὰ πάσχῃ ἐκ τῆς ἐντάσεως καὶ τῆς παρατονίας τῶν χρωμάτων. Καὶ ὅμως τὰ σαξονικὰ σκεύη, ὧν τὰ πλεῖστα προέρχονται ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Δρέσδην ὀνομαστοῦ Μάϊσεν, εἶνε περικαλλέστατα. Ἐξέχουσι μεταξὺ αὐτῶν συμπλέγματα θρησκευτικῶν ὑποθέσεων λευκὰ πάλλευκα, ὡς ἐκ μαρμάρου γεγλυμμένα καὶ ἄλλα παλαιότερα ἀγαλμάτια ἐκ κεραμοχρόου πορσελάνης. Ἕτερα πολύχρωμα συμπλέγματα παριστῶσι σκηνὰς ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας· τὴν Ἀναδυομένην Ἀφροδίτην τὸν Ποσειδῶνα ἐλαύνοντα τὸ ἅρμα του ἐπὶ τῶν κυμάτων, καὶ τὰ παραπλήσια κοινὰ ὅλων τῶν κλάδων τῆς καλλιτεχνίας θέματα.

Μεταξὺ τῶν μικροτέρων συμπλεγμάτων προσελκύουσιν ἰδίως τὸ βλέμμα μου τρεῖς Ἔρωτες χαριέστατοι. Τούτων ὁ εἷς κρατεῖ δίσκον σκοποβολῆς, ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ὁποίου φαίνεται ἐζωγραφημένη καρδία. Πολλοὶ ἔβαλον κατὰ τοῦ σκοποῦ ἀνεπιτυχῶς διότι τέσσαρες σφαῖραι διετρύπησαν τὸ λευκὸν τοῦ δίσκου μέρους, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἐπ' αὐτοῦ μικραὶ ὀπαί· μία βολὴ ἐπλησίασεν, ἤγγισε σχεδὸν τὴν ἄκραν τῆς καρδίας καὶ ἑτέρα βολὴ ἡ μόνη ἐπιτυχὴς διεπέρασεν αὐτὴν ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον. Δεινότατος θὰ ἦτο ὁ σκοπευτής!.. Ὁ δεύτερος Ἐρωτιδεὺς κρατῶν ἐν χερσὶ ξύλινον σφιγκτῆρα ἐπιπλοποιοῦ συσφίγγει ἐντὸς αὐτοῦ ζεῦγος καρδιῶν, ἐνῷ ὁ τρίτος κλαίων καὶ ὀδυρόμενος μάτην προσπαθεῖ νὰ συγκολλήσῃ τὰ τεμάχια πτωχῆς καρδίας τετμημένης εἰς δύο.

Ἐν τῇ αὐτῇ παμμεγέθει αἰθούσῃ περιέχονται ἐθνολογικῶς καὶ κατὰ τμήματα αἱ λαμπραὶ πορσελάναι τῆς Ἰαπωνίας κατέχουσαι μέγαν χῶρον, αἱ τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Σουηδίας, ἐν δὲ τῷ πέρατι αὐτῆς Φαγεντιανὰ σκεύη καὶ Δανικὰ ἀγαλμάτια ἐξ ὀπτῆς γῆς. Ἡ συγκριτικὴ ἐξέτασις τῶν διαφόρων τούτων ἐξόχων προϊόντων τῆς ἀγγειοπλαστικῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰ διάφορα ἔθνη, ἐξ ὧν προέρχονται δὲν εἶνε βεβαίως ἔργον οὔτε τῆς στιγμῆς, οὔτε τοῦ τυχόντος ἐπισκέπτου, οὐδ' εἶνε εὐχάριστος ἡ ἐπὶ μακρὸν ἐνασχόλησις μετὰ πινακίων.... ὅταν μάλιστα ταῦτα εἶνε κενά. Ἔρριψα λοιπὸν τελευταῖον βλέμμα πρὸς τὰ *δεκαπεντακισχίλια* ἐκεῖνα λάμποντα τεμάχια, διὰ τὰ ὁποῖα εἰργάσθησαν ἴσως πλέον ἢ ἰσάριθμοι χεῖρες, καὶ τὰ ὁποῖα εἷς κλονισμὸς ἠδύνατο νὰ μεταβάλῃ εἰς ἄμορφα συντρίμματα καὶ κατῆλθον εἰς τὴν *Στοὰν τῶν ὅπλων*.

Ὁποία ἀντίθεσις ἐκπληκτική! Μετὰ τὴν βασιλείαν τῆς πορσελάνης ἡ βασιλεία τοῦ σιδήρου· ἐκεῖ ἡ εἰρήνη ἐν ὅλῃ τῇ μαλθακότητι αὐτῆς, ἐδῶ

Digitized by Google

ὁ πόλεμος ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀγρίᾳ καὶ ἀρρενωπῇ μεγαλειότητι. Πᾶν ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τριῶν αἰώνων ἐφεῦρεν ἵνα ἀσφαλέστερον καὶ ταχύτερον κατακτείνῃ τὸν ἄλλον ἀφ' ἑνός, ἀμύνεται δ' αὐτὸς ἀφ' ἑτέρου κατ' ἀλλοτρίας προσβολῆς, ὑπάρχει κατατεθειμένον ἐν τῇ πλουσίᾳ ταύτῃ ὁπλοθήκῃ. Διὰ τοὺς εἰδικῶς ἀσχολουμένους περὶ τὴν τέχνην τοῦ πολέμου ἡ Στοὰ τῆς Δρέσδης εἶνε ἐξαίρετον μελετητήριον τῆς ἱστορίας τῆς ὁπλοποιητικῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν φιλειρηνικώτατον ἐπισκέπτην ἡ πρὸ τῶν μυρίων ἐκείνων παντοειδῶν ὅπλων παρέλασις εἶνε διατριβὴ ἐκ τῶν μάλιστα εὐχαρίστων. Ἔνθεν καὶ ἔνθεν καθ' ὅλον τὸ μῆκος εἰσὶν ἀνηρτημένα καθ' ὁμάδας ἐν ἰδίαις ὁπλοθήκαις χρονολογικῶς τεταγμέναις τὰ τουφέκια καὶ τὰ πιστόλια ὅλων τῶν μεγεθῶν, ὅλων τῶν σχημάτων καὶ ὅλων τῶν συστημάτων ἀπὸ τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῆς σήμερον. Τὴν προσοχήν μου ἰδίᾳ προσελκύουσιν τὰ ἀνατολικὰ ὅπλα τῆς 18—19 ἑκατονταετηρίδος, ἐν οἷς ἀναγνωρίζω μετὰ συγκινήσεως καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ εἴδη τῶν καρυοφυλλίων, σισανέδων καὶ λοιπῶν ὅπλων, δι' ὧν οἱ πατέρες μας ἠγωνίσθησαν καὶ ἠλευθέρωσαν τὴν Ἑλλάδα.

Πλεῖστα μεταξὺ τῶν παλαιῶν τουφεκίων εἶνε θαυμαστὰ διὰ τὸ ὑπέρμετρον μῆκος αὐτῶν, ἕτερα διὰ τὸ πάχος τῆς σιδηρᾶς κάννης, ἣν χαλύβδινοι μόνον βραχίονες θὰ ἠδύναντο νὰ προτείνωσιν ἐπὶ σκοπόν. Δύναταί τις δὲ ἀκόπως καὶ διὰ μικρᾶς παρατηρήσεως νὰ παρακολουθήσῃ βαθμηδὸν ἀπὸ τῶν δειγμάτων τῆς παλαιοτάτης ὁπλοποιητικῆς τέχνης ἀρχόμενος, τὴν πρόοδον καὶ τελειοποίησιν αὐτῆς. Παραδοξότατα ἐν ἄλλοις φαίνονται τὰ μετὰ πυρίτου λίθου ἐκεῖνα ὅπλα, ὧν ἡ σφύρα ὀρθοῦται καὶ πίπτει κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν, ἤτοι οὐχὶ ἐκ τοῦ κονταχίου πρὸς τὴν κάννην, ἀλλ' ἐκ τῆς κάννης πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ πυροβολητοῦ.

Ἐν ἰδίαις ὑελοφράκτοις θήκαις κατατεθειμένα ἐν ᾧ μέσῳ καὶ κατὰ μῆκος τῆς Στοᾶς λάμπουσι τὰ πολυτελῆ ὅπλα, ἐν οἷς καὶ θηρευτικὰ δίκαννα, ἀριστουργήματα ξυλογλυπτικῆς καὶ χρυσογλυπτικῆς, κινοῦντα τὸν φθόνον κ' ἐμοῦ ἔτι τοῦ ἀπειροτάτου τῶν κυνηγῶν. Καὶ μικρὰ τηλεβόλα νέων συστημάτων, ὧν οἱ κιλλίβαντες ἐκ κέδρου ἀργυροτεύκτου, καὶ ζεύγη βαρυτίμων πιστολίων καὶ πολύκροτα ζηλευτά, ὧν τινα μικρότατα, ὡς ἂν ἦσαν πρὸς ἐξόπλισιν τῶν Λιλιπουτίων παρηγγελμένα, πάντα ταῦτα ὑπὸ ὕελους ἐν ἀπαραμίλλῳ εὐπρεπείᾳ τεταγμένα γοητεύουσι καὶ θαμβοῦσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ θεατοῦ.

Εἰς τὰ μεταξὺ τῶν ἑρμαρίων διαστήματα πυραμίδες ὅπλων συμπληροῦσι τὸν κόσμον τῆς πολεμικῆς Στοᾶς. Αἱ πυραμίδες αὗται ἀποτελοῦνται ἐξ ὅπλων πάντων ὀπισθογεμῶν καὶ περιστρόφων καὶ πολυβόλων· ὅλα τὰ νεώτατα συστήματα πρόκεινται ἐκεῖ οὕτω προχείρως τεθειμένα εἰς συγκριτικὴν μελέτην καὶ ἐξέτασιν. Καὶ πολλαὶ ἐφευρέσεις μὴ ἐπιδοκιμασθεῖσαι ἐν τῇ χρήσει αὐτῶν, καὶ πολλαὶ κακότεχνοι ἀπόπειραι, ὅλα ὅλα ὑπάρχουσιν ἐκεῖ. Εἰς συμπέρασμα δὲ καὶ ὡς ἀπάνθισμα ἐκ πάντων τῶν περιεχομένων, ἐντὸς κωνοειδοῦς ὑελοσκεποῦς ἑρμαρίου ἐκτίθεται πλήρης συλλογὴ σφαιρῶν, σφαιριδίων, χόνδρων, καψυλλίων, πυριτολίθων καὶ φυσιγγίων. Τὰ διάφορα ταῦτα πολεμικὰ ὑλικὰ ἀνήκουσιν εἰς τὰ διάφορα εἴδη τῶν ἐν τῇ Στοᾷ ὅπλων.

Κατέτριψα τόσον χρόνον ἐν τῇ ἁπλῇ τῶν ὅπλων ἐπιθεωρήσει ὥστε ἡ πρὸς ἐπίσκεψιν ὡρισμένη ὥρα εἶχε παρέλθῃ ἐντελῶς, ἤμην δ' ἄλλως τόσῳ ἀπηυδηκώς, ἐκ τῆς τριώρου ταύτης, ἀκόπου κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐργασίας, ὥστε δὲν θὰ μοὶ ἦτο δυνατὸν καὶ πάλιν νὰ ἴδω αὐθημερὸν καὶ τὸ Ἱστορικὸν Μουσεῖον· ἀνέβαλον λοιπὸν τοῦτο εἰς τὴν ἑπομένην καὶ ἀπῆλθον. Καθ' ὁδὸν ἐνῷ τὰ νέφη μ' ἔρραινον διὰ τῶν δακρύων των, ἐκ τῆς Στοᾶς τῶν ὅπλων ἐντυπώσεις ζωηραὶ ἀνεκυκλοῦντο ἐν τῷ λογισμῷ μου. Ὑπὸ τὰς ἐντυπώσεις δ' ἐκείνας καὶ τὰς σκέψεις, αἵτινες ἐγεννήθησαν ἐξ αὐτῶν, ἔγραψα τότε τοὺς ἑξῆς στίχους οὓς ἄλλως βεβαίως δὲν θὰ ἔγραφον· καὶ διὰ τοῦτο παρατίθημι αὐτοὺς ἐνταῦθα, ὡς εἰς τὴν μᾶλλον ἁρμόζουσαν θέσιν.

Τὸ Τουφέκι

Τὸ βροντερό σου τὄνομα, καὶ αὐτ' ἡ θωριά σου μόνη
Πάστράφτει 'σὰν φεγγοβολιὰ κλεμμένη ἀπ' ὤνα ἀστέρι
Δίνουν καρδιὰ 'ςτὸν ἄκαρδο, καὶ ξιπλοδυναμώνει
Τὸ δειλιασμένο χέρι.

Φίδι χρυσό, ποῦ θρέφεσαι μὲ βόλια καὶ μπαρούτη,
'Μπρὸς 'στοὺς τυράννους σέρνεσαι κι' ἀκοίμητο [σφυρίζεις]
Φλόγα ξερνάει τὸ στόμα σου καὶ μὲ τὴ φλόγα τούτη
Τὴ 'λευθεριὰ χαρίζεις.

Μεσ' 'στοῦ πολέμου τὴ φωτιὰ μὲ σένα ἁρματωμένοι
Ὅλοι τὸν θάνατο κρατοῦν καὶ γίνοντ' ὅλοι ἴσοι,
Κ' ἔχουνε κ' ἴσια τὴν τιμή: κ' ὅποιος μὲ σὲ πεθαίνει
Κι' ὅποιος μὲ σένα ζήσῃ.

Κι' ἂν κάποτε ἄγριος φονιᾶς τὰ χείλη σοῦχει βρέξῃ
'Στὸ αἷμ' ἀθῶας ἀρετῆς—'δική του ἡ ἀτιμία!...
'Εσὺ στεφάνι δάφνινο φορεῖς ποῦ σοῦχει πλέξῃ
'Αθάνατ' Ἱστορία.

Χάρο καὶ κοσμοχαλαστὴ σὲ λέν, σὲ κράζουν ὅλοι
Οἱ δειλιασμένοι κ' οἱ μωροί, χωρὶς νὰ συλλογιῶνται.
'Απὸ τὴν καθεμιὰ ζωή, ποῦ παίρνεις μὲ τὸ βόλι,
Πόσαις ζωαῖς γεννιῶνται.

Δ*

Digitized by Google

ΟΙ ΔΙΑΤΟΝΤΕΣ

Τὴν κατάπτωσιν τῶν διαττόντων, ἥτις συνέβη τῇ 15 τοῦ παρελθόντος μηνὸς προεῖδον ἐγκαίρως καὶ ἀκριβῶς ὑπελόγισαν οἱ ἀστρονόμοι, ἀποδόντες αὐτὴν εἰς τὴν προσέγγισιν τοῦ κομήτου τοῦ Βιέλα. Ὁ ἐν Βερολίνῳ ἀστρονόμος κ. Ζέγκερ ἔγραψε περὶ τούτου ὀλίγας ἡμέρας πρὶν ἐν τῇ *Ἐφημερίδι* τοῦ Βὸς τὰ ἑπόμενα:

«Ὁ κομήτης τοῦ Βιέλα εἶναι ὁ περιεργότατος καὶ θαυμασιώτατος τῶν κομητῶν. Ἀνακαλυφθεὶς τῷ 1826 ὑπὸ τοῦ αὐστριακοῦ ἀξιωματικοῦ Βιέλα ἀνεγνωρίσθη ὅτι εἶναι περιοδικὸς κομήτης, συμπληρῶν τὴν περίοδον αὐτοῦ εἰς 6 ἔτη καὶ ὀκτὼ μῆνας· δι' ἀκριβῶν δὲ ὑπολογισμῶν ἀπεδείχθη, ὅτι εἶχε φανῇ καὶ προηγουμένως ἐν ἔτεσι 1772 καὶ 1806. Τῷ 1845—1846 παρετήρησαν οἱ ἀστρονόμοι τὸ παραδοξότατον φαινόμενον τοῦ διχασμοῦ τοῦ κομήτου ἐκείνου. Μέχρι τῆς 24 Δεκεμβρίου 1845 (ν.) ἐφαίνετο ὡς εἷς κομήτης, ἕνα ἔχων πυρῆνα καὶ μίαν κόμην, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς 29 Δεκεμβρίου ἐφάνη διπλοῦς. Ἑκάτερον τῶν μερῶν αὐτοῦ εἶχεν ἴδιον πυρῆνα καὶ ἰδίαν κόμην, συνηνοῦντο δ' ἐν ἀρχῇ ἀμφότερα τὰ τμήματα διὰ νεφελωδῶν ῥάβδων, ὡς διὰ γεφύρας. Βαθμηδὸν ὅμως ἐξηφανίζετο ἡ σύνδεσις αὐτῶν καὶ ὅτε τῷ 1852 ἐπανεφάνησαν ἀπεῖχον ἀλλήλων περὶ τὰ 350000 μίλλια. Ἔκτοτε ἀμφότερα τὰ τμήματα ἐξηφανίσθησαν. Ἀλλ' ἡ λαμπρὰ κατάπτωσις διαττόντων ἀστέρων, ἡ συμβᾶσα τῇ 15/27 Νοεμβρίου 1872, ἀπέδειξεν ὅτι ὁ κομήτης εἰ καὶ ἀόρατος καταστάς, δὲν εἶχεν ὅμως ἐξαφανισθῇ. Ἡ ἀφετηρία τῆς καταπτώσεως τῶν διαττόντων, τῆς προελθούσης ἐκ τοῦ κομήτου τοῦ Βιέλα τῷ 1872, ἦτο ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς *Ἀνδρομέδας*. Ἀνεξήγητον ἐφάνη, ὅτι ἀφετηρία ἦτο ὁ ἀστερισμὸς ἐκεῖνος, ἐν ᾧ κατὰ τοὺς ἀκριβεστάτους ὑπολογισμοὺς προέκυπτεν ὅτι διὰ τοῦ χώρου ἐκείνου θὰ διήρχετο ὁ κομήτης τοῦ Βιέλα τρεῖς ὅλους μῆνας πρὸ τῆς 15/27 Νοεμβρίου. Εἰκάζεται δέ, ὅτι ἦτο κεχωρισμένον μέρος τοῦ κομήτου, ὁ ὁποῖος πιθανῶς πολλάκις κατετμήθη, ὡς ἐδιχάσθη τελευταῖον τῷ 1845. Τῇ 15/27 Νοεμβρίου τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, συμπληρουμένων 13 ἐτῶν ἀπὸ τῆς καταπτώσεως τῶν διαττόντων τοῦ 1872, ἡ γῆ εἰσέρχεται εἰς τὴν τροχιὰν τοῦ κομήτου Βιέλα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ περίοδος αὐτοῦ εἶναι νῦν πιθανῶς 6 ἐτῶν καὶ 7 [1], μηνῶν, τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τοῦ κομήτου, ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ κατάπτωσις τῶν διαττόντων τοῦ 1872, θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν αὐτὸν χῶρον μετὰ 13 ἔτη καὶ 3 μῆνας περίπου. Ὅθεν τῇ 15/27 Νοεμβρίου δὲν θὰ συναντήσῃ αὐτὸ ἡ γῆ. Εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ συναντηθῇ ἡ γῆ μετὰ τοῦ κυρίου σώματος τοῦ κομήτου· ἂν δὲ συμβῇ τοῦτο, θὰ ἴδωμεν ἴσως κατάπτωσιν διαττόντων πολλῷ πυκνοτέραν καὶ λαμπροτέραν τῆς τοῦ 1872.»

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Μελέτῃ περὶ τῆς Πυθαγορείου διαίτης ὁ Γάλλος ἰατρὸς Πιβιών, συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς φυτοφαγίας, ἀναφέρει πολλὰ παραδείγματα ἀνθρώπων ἀποχειροβίων, τρεφομένων λιτῶς διὰ φυτικῶν τροφῶν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐργάται ἔτρωγον μόνον κρόμμυα, πέπονας, φοίνικας, φακᾶς καὶ ἀραβόσιτον, συνήθως ὠμά· οὕτω δὲ διαιτώμενοι ἦσαν ὑγιέστατοι, καίτοι κατεπόνουν ἀδιαλείπτως τοὺς μυῶνας αὐτῶν δι' ὑπερβολικῆς ἐργασίας. Οἱ μεταλλευταὶ τῆς Χιλῆς μόνην τροφὴν ἔχουσιν ὄσπρια· καὶ ὅμως ἀνέρχονται δωδεκάκις καθ' ἡμέραν κάθετον ἀνάβαθραν, ἔχουσαν μῆκος 65 μέτρων, φέροντες ἐπ' ὤμων φορτίον 100 χιλιογράμμων. Οἱ ἀχθοφόροι τῆς Σμύρνης τρώγουσι συνήθως ὄσπρια καὶ μέλανα ἄρτον, καίτοι ἡ ἐργασία των εἶναι κοπιωδεστάτη. Οἱ ἀχθοφόροι, οἱ λεμβοῦχοι, οἱ ὑδροφόροι ἐν Κωνσταντινουπόλει τρώγουσι μόνον ἄρτον, σικυούς, σῦκα καὶ ἄλλους καρπούς· πίνουσι δὲ μόνον ὕδωρ, καὶ ὅμως ἡ ῥώμη αὐτῶν εἶναι παροιμιώδης. Ὁ Νορβηγὸς χωρικὸς εἶναι λιτοδίαιτος· ὁμοίως καὶ ὁ Ῥῶσος, ὅστις εἰ καὶ τρέφεται δι' ὀσπρίων καὶ μιᾶς λίτρας ἄρτου καθ' ἑκάστην, ἐργάζεται δεκαὲξ καὶ ἐνίοτε δεκαοκτὼ ὥρας καθ' ἡμέραν. Οἱ κατοικοῦντες τὰ Ἰμαλάϊα ὄρη μόνον τροφὴν ἔχουσιν ὄρυζαν, εἶναι δὲ ῥωμαλεώτατοι· ἐπίσης καὶ οἱ Γαγραῖοι τῆς Γαλικίας, οἵτινες τρώγουσι συνήθως χυλὸν κρίθινον καὶ πίνουσι μόνον ὕδωρ. Ὅθεν ἐκ τούτων συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ λιτὴ δίαιτα οὐδαμῶς κωλύει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου.

Τὴν 15 Ὀκτωβρίου π.μ. ἐν Λιβόρνῳ ἔπεσε βροχὴ πηλώδης. Τὴν νύκτα τῆς ἡμέρας ταύτης, ἀφοῦ ἔπνευσε πρῶτον θερμὸς σιρόκκος, ὑψώθη ἡ θερμοκρασία τῆς ἀτμοσφαίρας, ὁ δὲ οὐρανὸς ἔλαβε χρῶμα μολύβδινον, ἐνῷ μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας εἶχε χρῶμα ἐρυθροκίτρινον. Αἴφνης ἐπῆλθε βροχὴ καταιγιδώδης, συγχρόνως δὲ ἔπιπτε καὶ ὑγρόν τι κίτρινον. Αἱ ὁδοὶ μετεβλήθησαν εἰς ποταμοὺς κιτρίνους, τὰ δὲ πρὸς συναγωγὴν τοῦ ὕδατος ἐκτεθέντα ἀγγεῖα ἐπληρώθησαν πηλομιγοῦς ὕδατος. Τὸ καθίζημα τῶν ὑδάτων τούτων ἐξετασθὲν μικροσκοπικῶς ἐν Κολωνίᾳ τῆς Πρωσσίας ἔδειξεν ὅτι εἶχεν ὅλως ἀλλοίαν σύστασιν τοῦ πίπτοντος ἐν Παλέρμῳ ἐπίσης μετὰ τῆς βροχῆς, ὅπερ κατεδείχθη ὅτι πηγάζει ἀπὸ τῆς ἐρήμου Σαχάρας. Ἡ κόνις ἄρα τοῦ Λιβόρνου ἡ καταπεσοῦσα ἐν εἴδει πηλοῦ μετὰ τῆς βροχῆς δὲν προέρχεται ἀπὸ τῆς Σαχάρας, ἀλλὰ πιθανῶς ἀπὸ τῶν ἡφαιστείων τῶν πρὸς νότον τῆς Ἰταλίας κειμένων.

Ἡ κυρία Π. πρὸς τὸν μικρόν της ὃν συλλαμβάνει περίφοβον:

— Πάλι γλυκὸ θὰ ἔκλεψες ἀπὸ τὸ ντουλάπι.
— Ὄχι, μαμά, δὲν ἔκανα τίποτε.
— Τὸ βλέπω γραμμένο 'σ τὰ μάτια σου.
— Θὰ εἶνε, μαμά, ἀπὸ χθὲς γραμμένο, καὶ δὲν ἐσβύστηκε.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 251.

Digitized by Google

'Αριθ. 519 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 82. | 8 Δεκεμβρίου 1885

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Τὸ γεῦμα δὲν ἦτο πολυτελὲς ἀλλ' ὀρεκτικώτατον καὶ ἐντελὲς καθ' ὅλα. Ἀλλὰ ποῖον θέλγητρον εἶχε δι' ἐμέ, ἀφοῦ ἐκείνη μόλις τρεῖς τέσσαρας λόγους μοὶ ἀπέτεινεν, ἁπλᾶς φιλοφρονήσεις περιποιητικῆς οἰκοδεσποίνης;

Ὁμολογουμένως εἶχον ὄρεξιν ἀρκετὴν καὶ ὁ κ. Ἀναστάσιος δὲν ἐπῆγεν ὀπίσω, ἀλλ' ἡ κόρη του, ὀλίγον μόνον ἔτρωγε, ὥστε τἀνήσυχα βλέμματα τοῦ πατρὸς προσηλώθησαν τέλος ἐπ' αὐτῆς.

— Τί ἔχεις ἀπόψε; ἔχασες ὅλην τὴν διάθεσίν σου καὶ οὔτε ὄρεξιν δὲν ἔχεις ἐσὺ ἡ πάντοτε πεινασμένη.

— Τίποτε μοῦ πονεῖ τὸ κεφάλι μου ὀλίγον, ἀπήντησε μελαγχολικῶς.

Ὁ κ. Ἀναστάσιος ἔλαβεν ἀνήσυχος τὴν χεῖρά της.

— Καλὲ δὲν βαρύνεσθε, εἶπε βεβιασμένως μειδιῶσα, δὲν ἔχω πυρετόν· εἶνε ἡ συνειθισμένη μου ἡμικρανία. Τὸ πρωὶ θὰ ἔχῃ περάσῃ.

Ἡ θέσις μου ἦτο ἀξιολύπητος. Νὰ δείξω κ' ἐγὼ ὅτι πιστεύω εἰς τὴν φαντασιώδη αὐτὴν ἀδιαθεσίαν; ἦτο ὑποκρισία φανερὰ ἀπέναντί της καὶ ἠδύνατο νὰ παρεξηγήσῃ καὶ αὐτήν. Προσεπάθησα νὰ συναντήσω τὸ βλέμμα της, ἵν' ἀναγνώσῃ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου κἂν ὅλην τὴν μετάνοιάν μου καὶ τὴν λύπην μου, ἀλλ' ἀπέφευγεν ἐπιμόνως νὰ ἴδῃ πρὸς ἐμέ. Κατήντησα νὰ παίζω τὸ ἀπαθὲς πρόσωπον ἠλιθίου.

Μόλις ἐτελειώσαμεν τὸ γεῦμα, ἡ Ἀμαρυλλὶς ἐσηκώθη:

— Μὲ συγχωρεῖτε πολύ, εἶπε πρὸς ἐμὲ καὶ ἡ φωνή της ἔκρυπτε μικρὸν παράπονον, θὰ σᾶς ἀφήσω, πρέπει νὰ ἡσυχάσω· τὸ κεφάλι μου εἶνε ἀνυπόφορον. Καληννύκτα σας.

Μοὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα, ἄψυχον, ξηρὰν καὶ ἤγγισε τὴν ἐδικήν μου μόνον διὰ τοῦ ἄκρου τῶν δακτύλων, ἐνῷ ἐγὼ ἐψιθύριζα: περαστικά... δὲν ἐνθυμοῦμαι τίνα κοινοτοπίαν.

Ἐπίομεν δύο τρία ποτήρια μοσχάτου οἴνου μὲ τὸν κ. Ἀναστάσιον καθήμενοι εἰς τὸν ἐξώστην ἀπέναντι τῆς σελήνης. Δὲν ἔβλεπα τὴν ὥραν νὰ φύγω. Μετ' ὀλίγον παρεκάλεσα νὰ μοῦ ἑτοιμάσουν τὸν ἵππον μου, καὶ εὐτυχῶς ὁ γείτων μου δὲν ἐδοκίμασε νά με κρατήσῃ· μόνον μοῦ εἶπεν:

— Ὅσον δι' ἀσφάλειαν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ γυρίζῃ ἄοπλος ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὰ δάση, ὥστε μὴ ἔχετε κάμμίαν ἀνησυχίαν. Θὰ σᾶς δώσω ὅμως καὶ τὸν ἀγροφύλακά μου μαζί, μόνον διὰ νὰ μὴ χάσετε τὸν δρόμον.

— Καλέ, δὲν βαρύνεσαι; εἶπα· τὸν δρόμον τὸν ξεύρω, τί ἀνάγκη ν' ἀνησυχήσωμεν τὸν ἄνθρωπον;

— Μπᾶ! δουλειά του εἶνε νὰ γυρίζῃ τὴν νύκτα. Σταμάτη, εἶπε πρὸς τὸν μικρὸν φουστανελλοφόρον· νὰ εἰπῇς τοῦ Καρανάσου νὰ πάῃ μαζὶ μὲ τὸν κύριον.

Ὅταν ἡτοιμάσθην νὰ φύγω καὶ ηὐχαρίστησα τὸν κ. Ἀναστάσιον διὰ τὰς περιποιήσεις του μοῦ εἶπε σφίγγων τὴν χεῖρά μου:

— Ἐν εἰλικρινείᾳ εἶμαι ἐνθουσιασμένος μαζί σας. Κρῖμα ποῦ δὲν θὰ ἰδωθοῦμε αὔριον. Εἶνε σάββατον βλέπετε, καὶ πρέπει νὰ ὑπάγω εἰς τὴν πόλιν. Ἔχω ἀπώλητον τὸ περυσινὸν σιτάρι καὶ πρέπει νὰ ἑτοιμάσω τὰς ἀποθήκας μου διὰ τὴν νέαν συγκομιδήν. Ἴσως εὕρω ἀγοραστήν. Τὴν Κυριακὴν ὅμως ἔρχεσθε τὸ πρωὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἰδικήν μας;

Καὶ ἐπειδὴ μὲ εἶδε διστάζοντα:

— Μὴ μὲ συνερίζεσθε ποῦ σᾶς προσκαλῶ χωρὶς νὰ σᾶς ἀποδώσω καὶ τὴν ἐπίσκεψιν, προσέθηκεν· ἐδῶ δὲν φθάνει ἡ τυπικὴ ἐθιμοταξία, σᾶς προσμένω!

Ἀνεχώρησα γοργῶς βαδίζων. Ὁ ἀγροφύλαξ μὲ ἠκολούθει. Μετ' ὀλίγον ἤμην κλεισμένος ἐδῶ εἰς τὸ δωμάτιόν μου. . . . .

. . . .

(Δύο τρία φύλλα τοῦ χάρτου εἰς τὸ μεταξὺ εἶνε τόσον κακογραμμένα ὥστε δὲν κατορθώνω ν' ἀναγνώσω λέξιν.)

. . . .

. . . .

...Ἡ ἀπόφασίς μου εἶνε ὁριστική· τὴν Κυριακὴν καταβαίνω εἰς τὴν πόλιν, ἀφοῦ κάμω μίαν

Digitized by Google

τυπικὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν κ. Ἀναστάσιον λέγων ὅτι εἶχα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν θεῖόν μου νὰ τελειώσω κἄτι ἐργασίας του ἐκεῖ. Μένω εἰς τὴν πόλιν μέχρι τῆς τετάρτης, ποῦ θὰ περάσῃ τὸ ἀτμόπλοιον, καὶ φεύγω διὰ τὰς Ἀθήνας, γράφων ἓν γράμμα πρὸς τὸν γείτονά μου ὅτι δῆθεν αἰφνιδία ἀνάγκη μὲ προσκαλεῖ κατεπειγόντως νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πρωτεύουσαν...

Πῶς ἤρχισεν ἡ σημερινὴ ἡμέρα καὶ πῶς ἐτελείωσε! Ἔπαιξα τὴν εὐτυχίαν μου ὡς χαρτοπαίκτης, ἐκέρδισα τόσα δι' ὀλίγας ὥρας καὶ πάλιν τὰ ἔχασα ὅλα διὰ μιᾶς. Κλείων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναπολῶ τώρα ἓν πρὸς ἓν ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα συνέβησαν συσσωρευμένα, συσσωματωμένα εἰς μίαν μόνην ἡμέραν· τόσα πολλά, ἀπροσδόκητα, γοητευτικά! Ὅσα φερν' ἡ ὥρα δὲν φέρνει ὁ χρόνος! Εἰς ποῖον ἄλλον ἢ εἰς ἐμὲ ἐφαρμόζεται τὸ δημῶδες αὐτὸ λόγιον;

Καὶ μέσα εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ σχέδια καὶ εἰς ὅλας τὰς σκέψεις μία γλυκεῖα μορφὴ πτερυγίζει καὶ δύο ὀφθαλμοὶ λαμπροὶ ὡς ἀστέρες νομίζω ὅτι φωτίζουν τὸ σκιερόν μου δωμάτιον καὶ προσηλοῦνται ἐπιπληκτικοί, ἀπηνεῖς ἐπ' ἐμοῦ... Ὦ Ἀμαρυλλίς, διότι δὲν ἔχεις ἄλλο ὄνομα δι' ἐμέ, Ἀμαρυλλίς, Νύμφη τῶν δασῶν, γόησσα! Ἦτο πεπρωμένον λοιπὸν νὰ φύγω ἀπὸ τὸν κόσμον, νὰ ἔλθω ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν, διὰ νὰ ὑποστῶ τὴν διπλῆν τυραννίαν, πρῶτον τῆς μοναδικῆς ἀφελείας σου, τῆς ἀπαραμίλλου χάριτός σου καὶ ἔπειτα τῆς ἀγερώχου ὀργῆς σου......»

Τὰ μετὰ ταῦτα φύλλα ἦσαν πλήρη παραλογισμοῦ ὁλονὲν κορυφουμένου, ὃν ἐδικαιολόγει ἄλλως τε ἡ ψυχολογικὴ τρικυμία τοῦ Στεφάνου ἐνισχυθεῖσα ὑπὸ τοῦ μοσχάτου οἴνου τοῦ κ. Ἀναστασίου, ὅστις δὲν διακρίνεται διὰ τὴν ἐλαφρότητά του.

Νομίζω γελοῖα τὰ ἐξ ἐφόδου αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἀνάπτουν ἔξαφνα καὶ ἀναδίδουν φλόγας καὶ παράγουν κρότους ὡς τὰ πυροτεχνήματα, διὰ νὰ μεταβληθοῦν μετ' ὀλίγον εἰς στάκτην. Ἀλλ' ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὡμολόγουν ἐνδομύχως ὅτι τὸ διὰ μιᾶς ἀναπτυχθὲν αἴσθημα τοῦ φίλου μου ἦτο δικαιολογημένον, ἄφευκτος συνέπεια τῶν περιστάσεων, ἐν αἷς εὑρέθη, καὶ δὲν διστάζω νὰ προσθέσω ὅτι, ὅστις δήποτε ἂν ἦτο εἰς τὴν θέσιν του θὰ ἐπάθαινε τὰ αὐτὰ ἂν ὄχι χειρότερα. Κωμικαὶ μόνον ἦσαν αἱ περὶ ἀναχωρήσεως σκέψεις καὶ τὰ τοιαῦτα μελοδραματικά, ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ τραγικῆς τινος λύσεως, ἐνῷ εἶνε σχεδὸν βέβαιον ὅτι μετὰ τὰ σύννεφα τῆς ὀργῆς ἐπέρχεται αἰθρία γλυκυτέρα — ἀλλ' ὁ Στέφανος, δὲν εἶνε φαίνεται δυνατὸς εἰς τὴν μετεωρολογίαν τοῦ ἔρωτος!.. Μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις ἐκοιμήθην καὶ ὠνειρεύθην ζωντανήν, ζωντανὴν τὴν σκηνὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ἡ Ἀμαρυλλὶς ἔτεινε πρὸς τὸν καλότυχον φίλον μου τὰς παλάμας πλήρεις ὕδατος. Τί ὡραῖον θέμα διὰ ζωγράφον!...

Ε'.

Πρωΐ, πρωῒ ἤμην εἰς τοῦ Στεφάνου:

— Μὰ 'ξεύρεις, ἀδελφέ, πῶς μοῦ ἐχάλασες τὴν ἡσυχίαν μὲ ταῖς ἱστορίαις σου; Μ' ἔβαλες εἰς περιέργειαν, καὶ μὲ ἄφησες ἴσα ἴσα εἰς τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον μέρος χθὲς τὸ βράδυ. Τὴν συνέχειαν λοιπὸν καὶ σύντομα ὅσον ἠμπορεῖς.

«—Τὸ πρωῒ ἐσηκώθηκα μὲ πρισμένα μάτια πολὺ ἀργά, μὲ εἶχε πάρῃ ἕνας ὕπνος 'σὰν λήθαργος. Τόσῳ ποῦ ὁ ἐπιστάτης εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ ὑποθέτῃ μὴν ἦμαι ἄρρωστος. Ἡ ἀντίθεσις τῆς ἡμέρας ἐκείνης πρὸς τὴν χθεσινὴν μ' ἔπληττε καὶ μὲ παρώργιζε. Εἷς χωρικὸς ἦλθε νὰ μὲ παρακαλέσῃ νὰ τοῦ κάμω μίαν ἀναφοράν, καὶ τοῦ ὡμίλησα μὲ τόσον ἄσχημον τρόπον, ὥστε τὰ ἐμάζευσε κ' ἔφυγε σὰν βρεγμένη γάτα. Τὸ μεσημέρι ἦλθεν ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ μοῦ ἔφερεν ἐπιστολὴν τοῦ θείου μου καὶ ἐφημερίδας ἀθηναϊκάς. Αὗται μὲ ἀπησχόλησαν ἐπί τινας ὥρας· τὰς ἀνέγνωσα ἀπὸ τὰ κύρια ἄρθρα μέχρι τῆς τελευταίας γνωστοποιήσεως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶχα κάμῃ ποτέ. Ἀλλ' ἤθελα νὰ σκοτώνω καιρόν.—Ἔπρεπε νὰ γράψω πρὸς τὸν θεῖόν μου· ἐκάθησα λοιπὸν κ' ἔγραψα διὰ μακρῶν περὶ τῶν φυσικῶν καλλονῶν τοῦ τόπου, περὶ τῶν διαφόρων χωρικῶν καὶ τῆς ἐλπιζομένης καλῆς ἐσοδείας, καὶ ὀλίγα περὶ τοῦ κ. Ἀναστασίου ἐπαινετικά, ἐννοεῖται — καὶ διὰ τὴν κόρην του τίποτε. Μὲ τὴν συνειθισμένην ὑποψίαν εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἐφοβούμην ὅτι, μίαν λέξιν ἂν ἔλεγα, θὰ τὰ ἐμάντευεν ὅλα ὁ θεῖός μου. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔγραψα ὅτι χωρὶς ἄλλο ἀναχωρῶ τὴν τετάρτην. Ἔπειτα, ἀφοῦ ἐτελείωσα καὶ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν καὶ ἔφαγα πολὺ ὀλίγον, ἐπῆγα καὶ ἐκλείσθηκα εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Ἐπάνω εἰς τὸ παράθυρον ἦσαν ἀκόμη τὰ τριαντάφυλλα τὰ ὁποῖα μοῦ εἶχε δώσῃ πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν ἐκείνη. Τὸ βράδυ ὅταν ἐγύρισα δὲν τὰ ἐπρόσεξα καθόλου καὶ τὴν νύκτα ἔμειναν μαζί μου κλεισμένα· αὐτὰ θὰ ἔκαμαν καὶ τόσον βαρὺν τὸν ὕπνον μου. Τὰ ἔβλεπα τώρα μαραμένα, γυρμένα κάτω ἀπὸ τὸ ἀγγεῖον τὸ πήλινον ὅπου τὰ εἶχα βάλῃ. Ἐπλησίασα καὶ μόλις τὰ ἤγγισα ἐμάδησαν καὶ ἐσκορπίσθησαν. Τὸ ἀγγεῖον ἦτο ῥαγισμένον καὶ ὅλον τὸ νερὸν εἶχε στραγγίσῃ. Μόνον μίαν ἡμέραν ἐβάσταξαν, εἶπα, μίαν ἡμέραν!... ὅσον καὶ ἡ εὐτυχία μου! Καὶ ἐνῷ ἡ καρδία μου ἐσπαράσσετο, ἔβλεπα ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν λογισμόν μου νὰ περνοῦν μία, μία, αἱ εἰκόνες τῆς εὐτυχίας μου. Πρῶτα ἐκεῖ εἰς τὸ κιόσκι τὴν γοητευτικὴν ἐντύπωσιν ποῦ μοῦ ἔκαμε μὲ τὰ ῥόδα καὶ τὰ κεράσια της, ἔπειτα ὅταν εἰργάζετο ἐμπρὸς εἰς τὸν ἐργαλειόν, ἔπειτα ὅταν ἐτάγιζε τὰ περιστέριά της, ἔπειτα ὅταν μ' ἐπότιζε νερόν, καὶ

Digitized by Google

τέλος — ἡ καταστροφὴ— ὅταν ἐπέταξε τὰμάραντα εἰς τὴν θάλασσαν....

Πρὶν πέσῃ ὁ ἥλιος εἶπα νὰ μοῦ ἑτοιμάσουν τὸ ἄλογον· ἵππευσα καὶ ἐτράβηξα κατὰ τὸ δάσος· ἤθελα ἀέρα, τόπον ἀνοικτόν, ἐπήγαινα τυχαίως ὅπου μ' ἐπήγαινε τὸ ἄλογον. Ὅταν ἐβγῆκα εἰς ἀνοικτὸν κάμπον, ἄρχισα νὰ τρέχω ὡσὰν δαιμονισμένος, αἱμάτωσα τὰ πλευρά του ἀπὸ ταὶς σπηρουνιαίς, τὸ ἔκαμα καὶ ἄφριζε, τὸ κατετυράννησα. Τί ἔπταιε τὸ ἄλογον; τίποτε βέβαια, ἀλλὰ ἤθελα κάπου νὰ ξεθυμάνω. Ἔπειτα καθὼς ἔτρεχα, ἔσχιζα τὸν ἀέρα, ἔννοιωθα τὴ δροσιὰ νὰ κτυπᾷ τὸ πρόσωπον, τὸ μέτωπόν μου καὶ μοῦ ἔκαμνε καλόν, πολὺ καλόν. Χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω καλά, καλά, κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν εὑρέθηκα μετὰ κάμποσην ὥραν ἀκριβῶς εἰς τὴν *Βρυσοῦλαν* κάτω ἀπὸ τὰ πλατάνια. Κατέβηκα ἀπὸ τὸ ἄλογον, καὶ τότε παρετήρησα εἰς τί κατάστασιν τὸ εἶχα κάμῃ: ἦτο καταιματωμένον, ἱδρωμένον καὶ ἔτρεμε. Τὸ ἐλυπήθηκα καὶ τὸ ἐπεριπάτησα διὰ νὰ ξεκουρασθῇ ὀλίγον καὶ νὰ ξεϊδρώσῃ. Ἔπειτα ἐπῆγα καὶ ἔπια νερόν... ἀπὸ τὰ ἰδικά μου χέρια αὐτὴν τὴν φοράν. Δέν μου ἔκαμνε ἡ καρδιὰ νὰ φύγω· μοῦ ἐφαίνετο ὅτι εἶχε μείνῃ ἐκεῖ κἄτι ἀπὸ ἐκείνην, ἀπὸ τὴν χάριν της, ἀπὸ τὴν εὐμορφιάν της, μοῦ ἐφαίνετο ὅτι θὰ γυρίσω ἔξαφνα καὶ θὰ τὴν ἰδῶ εἰς τὸ πλάγι ὅπως τὴν περασμένην ἡμέραν. Ἔξαφνα τὸ βλέμμα μου ἔπεσεν εἰς κἄτι τι ἄσπρον πραγματάκι κάτω εἰς τὸ χῶμα. Κατ' ἀρχὰς ἐνόμισα ὅτι εἶνε πετραδάκι· τὸ ἐπάτησα μὲ τὸ πόδι καὶ εἶδα ὅτι εἶνε χαρτί. Χαρτὶ εἰς τὴν ἐρημίαν; δὲν εἶνε πολλοὶ ἐκεῖνοι ποῦ τὸ μεταχειρίζονται. Μήπως μοῦ ἔπεσε ἀπὸ τὴν τσέπην; Σκύπτω, τὸ παίρνω, τὸ ἀνοίγω· ἦτο γράψιμον ἄγνωστον, λεπτόν, γυναικεῖον, μὲ μολυβδοκόνδυλον γραμμένον. Δὲν ἄργησα νὰ ἐννοήσω ὅτι ἦτο τῆς Ἀμαρυλλίδος καὶ ὅτι θὰ τῆς ἔπεσε τὴν περασμένην ἡμέραν ἐκεῖ. Εἶχε τίτλον: *Ἡ θερίστρια* καὶ ἀπὸ κάτω γραμμένους στίχους. Οἱ πρῶτοι ἦσαν ἐκεῖνοι, ποῦ τὴν ἄκουσα νὰ τραγουδῇ εἰς τὸν κῆπον, ἀλλ' εἶχον καὶ συνέχειαν· ἄκουσέ τους ὅλους· ἀξίζουν τὸν κόπον:

Φύσ', ἀγεράκι τῆς αὐγῆς,
Κ' ἔλα νὰ μὲ δροσίσῃς
Καί, σὺ Ἥλιε, ἄργησε νὰ 'βγῇς,
Γιατὶ θὰ μὲ μαυρίσῃς.

Τὰ στάχυα γέρνουνε βαριά,
Δρεπάνι καρτεροῦνε·
Ἐμπῆκαν 'ς τὸ θέρος τὰ χωριά,
Τ' ἁλώνια ἀνθοβολοῦνε.

Κ' ἂν εἶμαι κόρη ζηλευτή,
Τὸν ἀργαλειὸ θ' ἀφίσω·
Ἔχω πατέρα δουλευτὴ
Καὶ πάω νὰ θερίσω.

Μ' ἕνα δρεπάνι κοφτερὸ
Θερίζω τὰ σιτάρια,
Μὲ μιὰ ματιά μου 'στὸ χορὸ
Θερίζω παλληκάρια!

Φαίνεται κάπου εἶχ' εὕρῃ τοὺς στίχους αὐτοὺς καὶ τοὺς εἶχε ἀντιγράψῃ...Ἐφίλησα τὸ πολύτιμον χαρτί, τὸ ἔκρυψα καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔννοιωσα τόσην χαράν, ὥστ ἐξέχασα ὅλαις ταὶς πίκραις μου.

Μὴν ἐρωτᾷς δὰ τί ἐτράβηξα εἰς τὸν γυρισμόν! Ἔχασα τὸν δρόμον, καὶ ἂν δὲν εὑρίσκετο κάποιος χωρικὸς θὰ ἐξενυκτοῦσα βέβαια μέσα εἰς τὸ δάσος. Ἔφθασα νύκτα σχεδὸν εἰς τὸν πύργον, κ' εὑρῆκα ἐκεῖ κάτι ποῦ δὲν τὸ ἐπρόσμενα καθόλου: ἐπισκεπτήριον τοῦ κ. Ἀναστασίου μὲ μίαν σημείωσιν ὅτι ἦλθε καὶ δὲν μ' εὑρῆκε πάλιν καὶ ὅτι τὸ πρωῒ μὲ προσμένει εἰς τὴν ἐκκλησίαν του. Πολὺ καλά, εἶπα, θὰ κάμω βέβαια καὶ αὐτὴν τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψιν καὶ αὔριον τὸ ἀπόγευμα χαίρετε δάση καὶ βουνὰ καὶ θυμωμέναι Ἀμαρυλλίδες! Τὸ εἶχα πάρῃ ἀπόφασιν καὶ ἔγεινα στωϊκώτατος· ἔφαγα μὲ ὄρεξιν διαβολεμένην, καὶ εἶπα ξηρά, ξηρὰ εἰς τὸν ἐπιστάτην ὅτι τὴν ἐρχομένην φεύγω. Αὐτὸς ἄνοιξεν ὅσον ἠμπόρεσε τὰ μικρά του μάτια καὶ μ' ἐκύτταξε 'σὰν νὰ μὴν ἄκουσε καλά. Τοῦ ἐξήγησα ὅτι ἔχω κἄτι ἐργασίαις τοῦ θείου μου εἰς τὴν πόλιν καὶ εἶνε ἀνάγκη. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἄρχισε νὰ μοῦ λέγῃ τὴν λύπην του ποῦ θὰ φύγω καὶ τέτοια. Ἐκοιμήθηκα θαυμάσια, χωρὶς κανὲν ὄνειρον. Πρωΐ, πρωῒ ἐσηκώθηκα· ἔδεσα τὰ ροῦχά μου, ἑτοίμασα τὸν σάκκον μου, ὅλα δι' ἀναχώρησιν καὶ παρήγγειλα τοῦ ἐπιστάτου νὰ ἔχῃ ζῷα τὸ ἀπόγευμα.

Ἐπῆγα πεζὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ ἐκκλησάκι τοῦ κ. Ἀναστασίου· εἶνε μικρὸν κάτασπρον, καθαρόν, εὔμορφα στολισμένον μέσα, καὶ ἀπέξω ὁμοιάζει μὲ σπιτάκι χωρικοῦ, μόνον ποῦ ἔχει ἕνα σταυρὸν εἰς τὰ κεραμίδια καὶ ἕνα σήμαντρο κρεμασμένο εἰς τὸ πλάγι. Μέσα ἦτον γεμᾶτον ἀπὸ γυναῖκες μὲ τὰ κυριακάτικά τους· εἰς τὸ μέσον ἐστέκετο ἐκείνη ἀφωσιωμένη εἰς τὴν λειτουργίαν. Οἱ ἄνδρες ἦσαν μαζευμένοι ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν, διότι δὲν ἐχωροῦσαν μέσα καὶ ὁ κ. Ἀναστάσιος ἐκάθητο ἐπὶ ξυλίνου ἑδωλίου ἀσκεπής. Τὸν ἐχαιρέτισα καὶ ἀντήλλαξα ὀλίγας λέξεις μαζί του. Ἐκείνη φαίνεται πῶς ἤκουσε τὴν φωνήν μου· μοῦ ἔρριξε μίαν ματιὰν καὶ μ' ἐχαιρέτισεν ἁπλῶς διὰ τῆς κεφαλῆς, ἔπειτα προσηλώθη πάλιν εἰς τὴν λειτουργίαν. Δὲν διακρίνομαι, καθὼς εἰξεύρεις, διὰ τὴν εὐλάβειάν μου, ἀλλὰ τί τὸ θέλεις; ἡ ἡσυχία ἐκείνη, τόσον διάφορος ἀπὸ τὴν ταραχήν, ἡ ὁποία βασιλεύει εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς πόλεώς μας, ἡ ἀληθινὴ πίστις, ἡ ὁποία ἐζωγραφεῖτο εἰς τὰς μορφὰς τῶν ἁπλῶν ἐκείνων ἐνοριτῶν, χλοερὰ ἡ

Digitized by Google

φύσις ἡ ὁποία μ' ἐπεριτριγύριζε, ἀκόμη ἴσως ἡ ψυχικὴ κατάστασίς μου μ' ἔκαμναν νὰ παρακολουθῶ τὴν ἱερουργίαν μετ' ἐνδομύχου εὐχαριστήσεως καὶ ἐνδιαφέροντος, ὅπως ἄλλοτε πρὸ πολλοῦ, ὅταν ἤμην παιδίον καὶ ἔλεγα τὸν Ἀπόστολον εἰς τὴν ἐνορίαν μας. Ἡ λειτουργία ἐτελείωσε, οἱ χωρικοὶ ἐπῆραν τὸ ἀντίδωρόν των καὶ ἀνεχώρησαν καὶ ἡ Ἀμαρυλλὶς ἀπεφάσισε τέλος πάντων νὰ ἐξέλθῃ τελευταία, ἀφοῦ ὡμίλησε μὲ ὅλας τὰς χωρικὰς καὶ ἐχάϊδευσε καὶ ἐφίλησε τὰ παιδιὰ ὅλα, τὰ ὁποῖα τὴν ἐτριγύριζαν ὅπως τὴν προπερασμένην ἡμέραν τὰ περιστέρια της.

Φαντάσου τὴν ἔκπληξιν, τὴν σύγχυσίν μου, ὅταν τὴν βλέπω νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ γελαστὴ καὶ νὰ μοῦ δώσῃ τὸ χέρι μὲ ὅλην τὴν καρδιά της. Οὔτε θυμός, οὔτε ψυχρότης, οὔτε σκιὰ μνησικακίας εἰς τὸ βλέμμα της, τὸ ὁποῖον ἔλαμπε καθαρὸν ὅπως ὁ οὐρανός.

—Καλημέρα σας, μοῦ εἶπε· πῶς σᾶς φαίνεται ἡ ἐκκλησίτσα μου, ἐγὼ τὴν περιποιοῦμαι ἐγὼ ἔδωσα καὶ τὸ σχέδιον τῆς οἰκοδομῆς· ἐλᾶτε μέσα λοιπόν, τί φοβεῖσθε 'σὰν κολασμένος!..

Μ' ἔσυρε σχεδὸν ἀπὸ τὸ χέρι ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ μοῦ ἔδειξε τὰς εἰκόνας καὶ τὰ κανδύλια.

— Ὅλα ἐγὼ τὰ ἔχω διαλέξῃ, ἐψιθύρισεν, ὡσὰν νὰ ἐφοβεῖτο μήπως ταράξῃ τὴν ἁγίαν γαλήνην τῆς ἐκκλησίας. Ἰδέτε ἐδῶ αὐτὴν τὴν ἀργυρᾶν εἰκόνα· εἶνε ἡ ἁγία Αἰκατερίνη, ἔτσι λέγεται καὶ ἡ ἐκκλησία, ἦτο τὸ ὄνομα τῆς μητέρας μου.

Ἡ φωνή της εἶχεν ἀλλοιωθῆ, ὅταν ἐπρόφερε τὰ τελευταῖα λόγια.

— Αἰκατερίνη ἔλεγαν καὶ τὴν ἰδικήν μου μητέρα, εἶπα.

Μ' ἐκύτταξε μετὰ συμπαθείας.

— Δὲν ζῇ οὔτε ἡ ἰδική σας;...

Καὶ τὸ εἶπε μ' ἕνα τόνον αὐτό, ὡς νὰ ἤθελε νὰ εἰπῇ: καὶ σεῖς λοιπὸν ἠξεύρετε τί θὰ εἰπῇ νὰ μὴν ἔχῃ κανεὶς μητέρα;

Σὲ βεβαιῶ ὅτι ἐδάκρυσα...

— Πᾶμε τώρα νὰ σᾶς δείξω τὸ μνῆμά της καὶ τῆς ἀδελφῆς μου; εἶνε ἐδῶ ἀπ' ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν πεντ' ἓξ κυπαρίσσων εἶνε κοντὰ κοντὰ τὰ δύο μνήματα τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς της· ἁπλᾶ, ἁπλᾶ, σκεπασμένα μὲ χλόην καὶ ἄνθη, ἔχουν μόνον στόλισμα ἀπὸ ἕνα μαρμάρινον σταυρόν. Ὁ σταυρὸς τῆς ἀδελφῆς της φέρει τὸ ὄνομα *Ἑλένη*. Εἰς καθε σταυρὸν παρετήρησα κρεμασμένον ἀπὸ ἕνα στέφανον ἐξ ἀμαράντων. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω ἐταράχθηκα. Ἐκείνη μὲ παρετήρησε βέβαια καὶ ἐμάντευσε τὴν ἀφορμήν· προσήλωσεν εἰς ἐμὲ τὰ φωτερά της μάτια καὶ εἶπε μὲ φωνὴν τῆς ὁποίας ἡ γλυκύτης μοῦ ἐσπάραξε τὴν καρδιά:

— Εἶνε λοιπόν, κύριε Στέφανε, πολὺ ἀστεῖον νὰ μαζεύῃ κανεὶς ἀμάραντα;

Τί ν' ἀποκριθῶ; ἐκοκκίνισα ὡς ἔνοχος καὶ ἐχαμήλωσα τὰ βλέμματα.

Ἡ καλὴ κόρη ἤθελε λοιπὸν τἀμάραντα διὰ νὰ στολίσῃ τὰ μνήματα τῆς μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς της; Τώρα ἐννόησα, καὶ ἐδικαίωσα τὴν ὀργήν της καὶ τὴν λύπην της· τὴν εἶχα πειράξῃ κατάκαρδα.

Προσεπάθησα νὰ ἐξιλεωθῶ ἐπιδεικνύων εἰλικρινῆ μετάνοιαν διὰ τῆς διαγωγῆς μου, καὶ δὲν ἐτόλμησα τὸ παραμικρὸν ν' ἀντείπω πλέον πρὸς τὴν Ἀμαρυλλίδα καθ' ὅλην τὴν πρωϊνήν μας συνομιλίαν, ἥτις παρετάθη μέχρι τῶν 9 εἰς τὸ χαριτωμένον ἐκεῖνο κιόσκι καὶ εἰς τοὺς δρομίσκους τοῦ ἐκτεταμένου κήπου. Καὶ ὁ κ. Ἀναστάσιος μὲ πολλὴν ὄρεξιν παρηκολούθει τὴν εὐθυμίαν μας καὶ θύμωσε σχεδόν, ὅταν εἶπα ὅτι θὰ φύγω πρὶν μὲ κλείσῃ ἡ ζέστη...

Εἶνε ἀνάγκη νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι οὔτε ἰδέαν εἶχον πλέον περὶ ἀναχωρήσεως; Καὶ τί καλὰ ποῦ δὲν εἶχα προφθάσῃ νὰ εἰπῶ τίποτε περὶ τῆς ἀποφάσεώς μου εἰς τὸν γείτονά μου. Τί θὰ ἔκαμνα τότε σὲ παρακαλῶ; ἢ ἔπρεπε νὰ φύγω θέλων καὶ μή, ἢ θὰ ἐγινόμην γελοῖος μένων—καὶ εἶνε βέβαιον ὅτι πάντοτε θὰ ἐπροτιμοῦσα τὸ δεύτερον...

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος παράξενος μοῦ ἐφαίνετο ἡ συμπεριφορὰ τῆς κόρης· εἰς ὀλίγας ὥρας ν' ἀλλάξῃ ἔτσι; Ἐνῷ ἐπρόσμενα χειμῶνα νὰ εὕρω ἄνοιξιν; Δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὸ ἐξηγήσω αὐτό!

Φαντάσου τὴν ἔκπληξιν τοῦ ἐπιστάτου, ὅταν μὲ εἶδε νὰ λύνω πάλιν τὰ ῥοῦχά μου, καὶ ὅταν τοῦ εἶπα ὅτι δὲν φεύγω, χωρὶς νὰ δικαιολογήσω τὴν αἰτίαν τῆς ἀναβολῆς. Ἐπῆγε εἰς τὸν ἐξώστην καὶ ἐκινοῦσε τὸ δεξί του χέρι,—θαρρῶ πῶς ἐσταυροκοπεῖτο...

Μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἠκολούθησεν ἑβδομὰς ὁλόκληρος, χωρὶς τίποτε νὰ συμβῇ τὸ παράξενον· ὅπως τὸ νερὸν μερικῶν ποταμιῶν εἰς τὴν ἀρχὴν κάμνει μικρὸν καταρράκτην καὶ χύνεται μὲ κρότον καὶ θολόνεται, ἔπειτα ὅμως καθαρίζει καὶ τρέχει εἰς τοὺς κάμπους ἥσυχα—ἔτσι επερνοῦσεν ἥσυχα καὶ ἡ ζωή μου μετὰ τὴν ταραχὴν τῶν πρώτων ἡμερῶν. Εἰς τοῦ κ. Ἀναστασίου ἐπήγαινα καθ' ἡμέραν, κάποτε καὶ δὶς τῆς ἡμέρας καὶ ἐγευμάτισα δύο τρεῖς φοράς. Ἐνῷ ἡ μονοτονία τῆς ἐξοχῆς μ' ἔπληττε, κατ' ἀρχάς, τώρα ἴσα ἴσα αὐτὴ ἡ μονοτονία μ' ἐνθουσίαζε καὶ παρακαλοῦσα κάθε ἡμέρα ποῦ ἤρχετο νὰ ὁμοιάζῃ μ' ἐκείνην ποῦ περνοῦσε. Ἔπειτα ἄρχισα νὰ δοκιμάζω κατὰ μικρὸν τὰ θέλγητρα τοῦ ἀγροτικοῦ βίου· ἐγνωρίσθην μὲ τοὺς χωρικούς, ἐπήγαινα εἰς τὰ πτωχικά τους σπίτια, ὡμιλοῦσα μαζί τους περὶ τοῦ κτήματος τοῦ θείου μου, περὶ βελτιώσεως τῆς καλλιεργίας, μὲ ἀληθινὸν ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησα βαθμηδὸν καὶ χωρὶς νὰ τὸ

Digitized by Google

ἐννοήσω. Ἔκαμνα ἐκδρομὰς εἰς τὰ χωράφια, ὅπου τὸ σιτάρι ἦτο πλέον μεστωμένον καὶ ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ ὁ θερισμός, ἢ ἐκεῖ ὅπου ἐσκάλιζον τὰς φυτείας τοῦ ἀραβοσίτου: ἐν γένει ἀνεκατευόμην εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κτήματος πρὸς μεγάλην δυσαρέσκειαν τοῦ ἐπιστάτου. Ἡ ἀλήθεια δὲ εἶνε ὅτι ἡ συνεχὴς συναναστροφὴ μὲ τὸν πολύπειρον γείτονά μου μοῦ μετέδιδε καὶ πλείστας γνώσεις γεωργικάς, αἱ ὁποῖαι ἐξέπληττον τοὺς χωρικοὺς καὶ ἔκαμναν σεβαστὴν τὴν γνώμην μου. Μὲ τὰς ἀσχολίας αὐτὰς καὶ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν καλῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἢ εἶχον μαζί μου ἢ μοῦ ἐδάνειζεν ὁ γείτων μου, ἐπερνοῦσα τὰς ὥρας ἐκείνας, ὅσας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διέλθω πλησίον τῆς Ἀμαρυλλίδος.

Ἀλλ' αἱ ὧραι, τὰς ὁποίας διηρχόμην μαζί της, ἦσαν αἱ ὧραι τῆς ἀληθινῆς εὐδαιμονίας μου! Καθ' ἡμέραν ἀπεκαλύπτοντο εἰς ἐμὲ τοῦ μοναδικοῦ χαρακτῆρός της νέα συστατικά, νέα πλεονεκτήματα. Ὅσῳ τὴν ἐγνώριζα καλλίτερον, τόσῳ μοῦ ἐφαίνετο ἐντελεστέρα καθ' ὅλα. Εἶδες εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης τὶ συμβαίνει; ἐὰν εἶνε ἔργα μέτρια, μᾶς θέλγουν ἴσως εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ὅσῳ τὰ παρατηροῦμεν τόσῳ τὰ χορταίνομεν, τὰ βαρυνόμεθα, καὶ ἀρχίζομεν νὰ διακρίνωμεν τὰ ἐλαττώματά των εἰς τὰς λεπτομερείας. Ἀπεναντίας δὲ τὰ ἀριστουργήματα τῶν μεγάλων τεχνιτῶν, ὅσῳ τὰ μελετῶμεν, κἄτι νέον εὑρίσκομεν εἰς αὐτὰ καὶ τόσῳ πλειότερον τὰ ἐννοοῦμεν καὶ τὰ θαυμάζομεν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ διάφορα ἔργα τῆς φύσεως—καὶ ἡ Ἀμαρυλλὶς εἶνε ἓν ἐκ τῶν ἀριστοτεχνημάτων αὐτῆς!...

[Ἕπεται συνέχεια.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

ΙΓ'

Πάτραι τῇ 30 Ἀπριλίου.

Δὲν θὰ μ' ἐπίστευες ἐὰν ἔλεγα ὅτι δὲν αἰσθάνομαι τὰ μέλη κατάκοπα φθάσας ἐνταῦθα περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τὸ ἑσπέρας, ἀφοῦ ἀνεχώρησα ἐκ Πύργου εἰς τὰς τρεῖς τὸ πρωΐ. Ὁ δρόμος εἶναι μακρός, ἀλλὰ τὸν διεκόψαμεν ἐπὶ τρεῖς περίπου ὥρας κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ καλοῦ προγεύματος, τὸ ὁποῖον μᾶς εἶχε προετοιμάσει ἐντὸς καλάθου ὁ ἐξαίρετος Πύργιος ξενοδόχος μας. Ἦσαν τὰ πάντα ἐκεῖ τερπνὰ καὶ δροσερὰ ὑπὸ τὴν σκεπαστὴν τοῦ χανίου, εἰς Ψαρέϊκα, ἐνῷ ὁ ἥλιος τῆς μεσημβρίας κατέφλεγε τὴν πέριξ ἡμῶν ἐρημίαν, οἱ δὲ τέττιγες ἐπανηγύριζον θορυβωδῶς τὴν ἐπάνοδον τοῦ θέρους,—διότι ἐνταῦθα ἤρχισεν ἤδη τὸ θέρος· ὁ καύσων ὑποφέρεται εἰσέτι, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου θ' αὐξήσῃ ἐπαισθητῶς. Εὐτυχῶς ἡ περιοδεία μας εἶναι ἐν τῷ τελειοῦσθαι.

Παρεκτὸς τοῦ μήκους τοῦ δρόμου, τοῦ καύσωνος τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν κλονισμῶν τῆς ἁμάξης, ἠδυνάμην νὰ συγκαταλέξω ὡς πρόσθετον αἰτίαν καμάτου καὶ τὴν ἀνησυχίαν μὴ ἀπολήξῃ εἰς δυστύχημα ἡ ἐκδρομή, ἐὰν δὲν ἐπείθετό τις τάχιστα ὅτι δύναται νὰ ἔχῃ τὰ πιστὰ εἰς τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ ἁμαξηλάτου. Εἶναι ἀληθῶς θαυμάσιοι οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἁμαξηλάται. Γνωρίζεις ἤδη τὸν Ἰωάννην Κακὸν τῆς Ἄρτης. Ὁ σημερινός του συνάδελφος εἶναι ἐπίσης ἄξιος τῆς τιμῆς, τῆς ὁποίας τὴν ἀπονομὴν ηὐχήθημεν εἰς ἐκεῖνον. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι χαράσσουν ἐκ προοιμίων τὰς ὁδούς, τὰς ὁποίας οἱ μηχανικοὶ θὰ κατασκευάσωσιν ἀκολούθως. Ἀντὶ ἄλλων ἐργαλείων ἔχουν τοὺς τροχοὺς τῶν ἁμαξῶν, οἵτινες ὑπερπηδοῦν τὰ πάντα χωρὶς νὰ θραυσθῶσιν, τὰ ἀκαταπόνητα ἄλογά των, καὶ τὴν ῥιψοκίνδυνον τόλμην των. Τίποτε δὲν τοὺς φοβίζει! Ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν καὶ ἐπιδέξιον χεῖρά των οἱ ἵπποι καταδύονται εἰς τέλματα βορβορώδη καί,ὢ τοῦ θαύματος! ἐξέρχονται εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος. Διακόπτεται ὁ δρόμος ἀπὸ χάνδακα; Δύο τρεῖς ξηρόλιθοι ἑκατέρωθεν εἰς ὑποστήριξιν δῆθεν τῶν τροχῶν, δύο τρεῖς ῥαβδισμοὶ ἐπίκαιροι εἰς τὰ νῶτα τῶν ἵππων, καὶ διέβημεν τὸν χάνδακα! Ἔπειτα παρουσιάζεται ποταμός, ὁ Πηνειὸς τῆς Ἤλιδος. Ἡ εὐρεῖα κοίτη σὲ ἀνησυχεῖ ὡς πρὸς τὸ βάθος του, βλέπων δὲ τὴν ἅμαξαν βαθμηδὸν βυθιζομένην ἐντὸς αὐτοῦ, σκέπτεσαι ὅτι σὲ ἠδίκησαν οἱ γονεῖς σου μὴ μαθόντες σε νὰ κολυμβᾷς ὅτε ἦσο μικρός. Ἀλλ' ἰδού, ἔφθασας εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην καὶ ἀνακουφίζεσαι!

Σήμερον εἴπερ ποτὲ ἐνόησα κατὰ πόσον δικαιοῦνται οἱ ξένοι ὅτε παραπονοῦνται διὰ τὴν ἔλλειψιν ὁδῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἀληθῶς οὐδὲν μᾶς ἐβίαζε νὰ μεταβῶμεν διὰ ξηρᾶς εἰς Πάτρας, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ καλὴ ὁδὸς μεταξὺ δύο τοιούτων κέντρων πληθυσμοῦ, οἷα ἡ πόλις αὕτη καὶ ὁ Πύργος. Ἐντὸς ὀλίγου ἐλπίζεται ὅτι θὰ γείνῃ καὶ τοῦτο· τὸ πρῶτον τμῆμα μεταξὺ τοῦ χωρίου Ἀχαΐας καὶ Πατρῶν κατεσκευάσθη ἤδη, ἄλλα δὲ τμήματα, συμπεριλαμβανομένων τῶν γεφυρῶν, κατεκυρώθησαν εἰς ἐργολάβους, ὁρισθέντος διὰ τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ ποσοῦ δραχμῶν ἐννεακοσίων χιλιάδων. [1]) Ἂς ἐλπίζωμεν ὅτι δὲν θὰ

([1]) Κατ' ἐπίσημον πίνακα δημοσιευθέντα ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ὥρᾳ» τῆς 11 Σεπτεμβρίου 1884, εἶχε κατακυρωθῆ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ ἐργολαβία διὰ τὴν κατασκευὴν ὁδῶν εἰς τοὺς δεκαὲξ νομοὺς τοῦ Βασιλείου διὰ τὸ ποσὸν . . . . Δρ. 22,916,856
Ἐπρόκειτο δὲ νὰ κατακυρωθῶσιν εἰσέτι διὰ » 3,760,000 } Δρ. 26,676,856.

Ἐκ τῶν ἔργων τούτων τὰ τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἤλιδος ἀνήρχοντο εἰς τὸ ποσὸν Δρ. 4,543,766.

Ἐγίνοντο δὲ προσέτι μελέται διὰ 353 χιλιόμετρα νέων ὁδῶν.

Ταῦτα ἀνεξαρτήτως τῶν κατασκευαζομένων σιδηροδρόμων.

Digitized by Google

βραδύνη ἡ τελείωσις καὶ ταύτης καὶ ὅσων ἄλλων ὁδῶν κατασκευάζονται ἢ ἐσχεδιογραφήθησαν.

Ἡ διερχομένη τὸ μέρος τῆς Γαστούνης ὁδὸς εἶναι, ὡς φαίνεται, κατά τι καλλιτέρα τῆς εὐθείας γραμμῆς, τὴν ὁποίαν ὁ ἁμαξηλάτης μας ἐπροτίμησε διὰ νὰ κερδίσωμεν μιᾶς ἢ δύο ὡρῶν δρόμον. Δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ τὸν κατηγορήσωμεν ὅτι μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἐκεῖθεν, ἀφοῦ παρητήθημεν τοῦ σκοποῦ τοῦ νὰ διανυκτερεύσωμεν εἰς Γαστούνην. Τὴν λύπην μου ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἐπισκεφθῶ τὸ Χλομοῦτσι ἐπηύξανε σήμερον ἡ θέα τῶν ἐρειπίων τοῦ φρουρίου τούτου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας ἔβλεπα μακρόθεν. Ἁρμοδιωτέραν τοποθεσίαν δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκλέξωσιν οἱ κτίσαντες αὐτό. Ὁ λόφος τὸν ὁποῖον ἐπιστέφουν τὰ λείψανα τῶν πύργων του ὑψοῦται εἰς τὸ ἄκρον τῆς εὐρείας πεδιάδος τῆς Ἤλιδος, ὡς φραγμὸς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους. Ἡ θέα ἐκ τῆς κορυφῆς θὰ εἶναι ἐκτεταμένη ὅσῳ καὶ ὡραία, θὰ ἱκανοποιεῖτο δὲ ἡ φιλοδοξία ἢ καὶ θὰ ἐξήπτετο ἡ φιλοκέρδεια τῶν ξένων αὐθεντῶν τοῦ Μωρέως, βλεπόντων ἐκεῖθεν τοσαύτην χώραν, τῆς ὁποίας ἦσαν ἢ ἤθελον νὰ γείνωσιν οἱ κύριοι. Καὶ ὄχι σήμερον μόνον, ἀλλὰ καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας ταύτας δὲν ἔπαυσαν ἑφελκύουσαι τὰ βλέμματά μου αἱ ἀπότομοι γραμμαὶ τοῦ Χλομουτσίου. Τὰς ἔβλεπα ἀπὸ τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν καὶ ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς Αἰτωλίας, καθὼς καὶ ὅτε παρέπλεα τὴν Κεφαλληνίαν ἢ περιηρχόμην τὴν ἐξοχὴν τῆς Ζακύνθου.

Τὸ φρούριον τοῦ Χλομουτσίου, ἢ τῆς Κλαρέντσας, ἢ τοῦ Clairmont κατὰ τὴν Γαλλικὴν ὀνομασίαν του, ἱδρύθη ὑπὸ Γοδεφρείδου τοῦ Β', υἱοῦ Γοδεφρείδου τοῦ Βιλλαρδουίνου τοῦ ἀποβιώσαντος κατὰ τὸ 1218. Πρὸς οἰκοδομήν του ἐχρησιμοποιήθησαν τὰ εἰσοδήματα τοῦ Καθολικοῦ κλήρου, τὸν ὁποῖον ἡ φραγκικὴ κατάκτησις ἐνεφύτευσεν ἐν Ἑλλάδι. Ὁ κλῆρος οὗτος, διατεινόμενος ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ μόνου τοῦ Πάπα, δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν στρατιωτικὴν φεουδαλικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀντέστη εἰς τὰς περὶ τούτου ἀπαιτήσεις τοῦ Γοδεφρείδου· οὗτος δὲ πρὸς τιμωρίαν ἐδήμευσε τὰ κτήματα τοῦ κλήρου. Ἡ διὰ τῶν προσόδων αὐτῶν οἰκοδόμησις τοῦ φρουρίου διήρκεσεν ἐπὶ τρία ἔτη. Ἡ πρωτεύουσα τῶν Φράγκων Ἀνδραβίδα ἔκειτο πλησίον ἐκεῖ, ὁ δὲ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου λιμὴν τῆς Κλαρέντσας ἦτο προσφορώτατος διὰ τὴν μεταξὺ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ἰταλίας συγκοινωνίαν. Τὰ πάντα συνέτρεχον πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ Χλομουτσίου, μαρτυρεῖ δὲ τὴν ἀποκτηθεῖσαν σημασίαν του καὶ ἡ πρόσθετος αὐτοῦ ἰταλικὴ ὀνομασία Castel-Tornese, εἴτε παραγομένη ἐκ τῶν ἐκεῖ κοπτομένων νομισμάτων τῶν Γάλλων ἡγεμόνων (livres tournois), εἴτε ἐτυμολογουμένη ἐκ τῶν ἱπποτικῶν ἀγώνων (tournois), εἰς τοὺς ὁποίους συνέρρεον οἱ σιδηρόφρακτοι πολεμισταὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθὼς ἄλλοτε συνήρχοντο ἐκεῖ πλησίον, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλφειοῦ, τὰ τέκνα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἰς τὰς εὐγενεστέρας συναθροίσεις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

Τὸ Χλομοῦτσι δὲν εἶναι τὸ μόνον λείψανον τῆς φραγκικῆς ἐν Ἑλλάδι κυριαρχίας. Πολλαχοῦ διαιωνίζουν τὴν μνήμην της φρούρια ἠρειπωμένα. Καὶ τὸ ὄνομα δὲ τῆς πόλεως Γαστούνης, τὸ ὁποῖον τοσάκις σήμερον ἀνέφερα, ἀνακαλεῖ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγνώστου Γάστωνος ὅστις τὴν ἐθεμελίωσε. Αἱ ἔρευναι τοῦ Buchon καὶ τοῦ Hopf δὲν ἐπέστησαν εἰσέτι ἀρκούντως τὴν προσοχὴν τῶν περιηγουμένων τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἱστορίας της. Ἀλλ' εἰς τοῦτο συντελεῖ καὶ ἡ λάμψις τῆς ἀρχαιότητος, ἐπισκιάζουσα πάντα τ' ἄλλα. Οἱ περιηγηταὶ δὲν ἐπισκέπτονται τὴν Ἑλλάδα χάριν τῶν μεσαιωνικῶν μνημείων της. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἐξαιρέσεις, ὡς τοιαύτην δὲ σοῦ συνιστῶ τὴν ἀξιόλογον μελέτην περὶ τῶν Φράγκων ἐν Πελοποννήσῳ τοῦ κ. Tozer, ἥτις ἐδημοσιεύθη Ἀγγλιστὶ εἰς τὴν περυσινὴν ἐπετηρίδα τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑταιρίας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ὅτε οἱ Φράγκοι οὗτοι ἐδέσποζον ἐνταῦθα, ἡ πεδιὰς τῆς Ἤλιδος θὰ ἦτο πλειότερον βεβαίως κατῳκημένη καὶ καλλιεργημένη ἢ σήμερον. Τώρα, ἀφοῦ διέλθῃ τις τὴν περὶ τὸν Πύργον πλουσίαν ζώνην καὶ προτοῦ πλησιάσῃ εἰς τὸ χωρίον Ἀχαΐαν, διαπερᾷ ἐκτάσεις ἀκαλλιεργήτους καὶ ἀκατοικήτους. Ναὶ μὲν ἡ πρὸς τὰ ἀριστερὰ φαινομένη μακρόθεν Γαστούνη, καὶ αἱ σπάνιαι ἐπὶ τοῦ δρόμου μας κῶμαι ἔχουν ἑκάστη ζώνην πέριξ καλλιεργημένην. Ἀλλ' ἀνάγκη νὰ πλησιάσωσι πρὸς ἀλλήλας αἱ διάφοροι αὗται ζῶναι καὶ νὰ συνενωθῶσιν ὅπως ὁλόκληρος ἡ πεδιὰς αὕτη γείνῃ ὁποία ὡς ἐκ τῆς γεωλογικῆς καὶ γεωγραφικῆς της θέσεως δύναται ν' ἀποβῇ, καὶ ὁποία ἀπέβη κατὰ τὸ μεσημβρινώτερον αὐτῆς μέρος, πέριξ τοῦ Πύργου. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ. Δὲν ἔχουν δὲ οὕτω τὰ τῆς Ἤλιδος μόνον. Πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος θὰ ἴδῃς κέντρα, ὅπου ἡ συσσώρευσις τοῦ πληθυσμοῦ ἔφερε τὴν καλλιέργειαν, τὴν κίνησιν καὶ τὴν εὐημερίαν, ἐξερχόμενος δὲ τῶν προνομιούχων τούτων περιφερειῶν ὁδοιπορεῖς ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους χωρὶς νὰ ἴδῃς οὔτε κατοικίας ἀνθρώπων, οὔτε καλλιεργημένους ἀγρούς. Ὁ περιηγούμενος κατὰ πρῶτον τὰς εὐδαίμονας χώρας σας Ἕλλην ἐκπλήσσεται προπάντων βλέπων τὴν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς καλλιεργείας καὶ τὴν πυκνότητα τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων. Τοῦτο ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει. Ὅταν ἡ Ἑλλὰς ὁλόκληρος ἀποβῇ ὁποία εἶναι ἤδη περὶ τὸν Πύργον, τότε δὲν θὰ ἔχωμεν τὶ νὰ σᾶς φθονήσωμεν.

Digitized by Google

Προτοῦ φθάσῃ τις εἰς τὰ δύο χωρία τῆς Ἐπάνω καὶ Κάτω Ἀχαΐας διέρχεται δάσος δρυῶν γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλῆ Τσελεπῆ, ἀρχαίου Τούρκου ἰδιοκτήτου του. Δὲν ὑπάρχουν πολλὰ τοιαῦτα δάση εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἑλλάδος, εὐφραίνεται δέ τις εὑρισκόμενος ἐκεῖ ὑπὸ τὴν σκιάν, μετὰ τὴν διάβασιν τόσης γῆς ξηρᾶς καὶ ἀγόνου. Πέραν ὅμως τῆς Ἀχαΐας ἀνευρίσκει τις ἐκ νέου τὸν πολιτισμόν. Ἡ ὁδὸς εἶναι καλή, τὰ χωρία πυκνότερα, ἡ καλλιέργεια ἐπιμελημένη, καθόσον δὲ πλησιάζεις εἰς τὰς Πάτρας καταλαμβάνεσαι ἐξ αἰσθήματος εὐεξίας ἐπαυξανομένου ἐκ τοῦ μεθυστικοῦ ἀρώματος τῶν ἠνθισμένων κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους μοσχοϊτεῶν. Ἔπειτα ἔρχεται ἡ δρόσος τῆς ἑσπέρας καὶ ὁ ἥσυχος ρόχθος τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν ὁποίαν κεῖται τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ δρόμου, ἀφ' οὗ δὲ τὸ σκότος πυκνωθῇ σμήνη πυγολαμπίδων σὲ συνοδεύουν.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΘΩΜΑΣ Ο ΑΓΡΙΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἐπανηρχόμην ἐκ τοῦ κυνηγίου μόνος τὴν ἑσπέραν, ἐποχούμενος ἐπὶ τοῦ ἐλαφροτάτου δίφρου μου. Μοὶ ὑπελείποντο δὲ ἓξ ἔτι βέρστια νὰ διανύσω. Ἡ ἐξαίρετος φορβάς μου διεπέρα διὰ βήματος μακροῦ ὁμαλοῦ καὶ δρομαίου τὴν μεστὴν κονιορτοῦ ὁδόν, ἐκ διαλειμμάτων μυχθίζουσα καὶ σαλεύουσα τὰ ὦτα. Ὁ κύων μου καίτοι ἦτο κατάκοπος, ἐφαίνετο ὅμως ὡς διὰ λωρίου προσδεδεμένος εἰς τὸν δίφρον, τοσοῦτον ὁμαλῶς παρηκολούθει, ἀπέχων ἥμισυ βῆμα ἀπὸ τοῦ τροχοῦ. Προεμηνύετο δεινὴ καταιγίς. Νέφος πυκνὸν ἰόχρουν ἀνέβαινε βραδέως ὄπισθεν τοῦ ἄνωθέν μου δάσους καὶ σύννεφα φαιόχροα ἀτάκτως συνωθούμενα ἔτρεχον εἰς συνάντησιν μου. Τὰ πέριξ μου ὑψηλὰ δένδρα ἐσείοντο, ἔτριζον, ἐθορύβουν χωρὶς νὰ φαίνεται ἴχνος τι ἀνέμου. Ὁ πνιγηρὸς καύσων αἴφνης μετεβλήθη εἰς ὑγρὰν δρόσον, καὶ ἐν βραχεῖ αἱ σκιαὶ ἔγειναν ἀμαυρότεραι. Ἔπληξα διὰ τῶν ἡνίων τὰ πλευρὰ τῆς φορβάδος μου, κατέβην πρό τινος χαράδρας διακοπτούσης τὸν δρόμον μου, διῆλθον τὴν ξηρὰν αὐτῆς κοίτην κατεστρωμένην ὑπὸ θαμνίσκων, ἀνερριχήθην τὸν ἐνώπιόν μου ἀνερχόμενον ἀνήφορον καὶ εἰσέδυσα εἰς τὸ δάσος.

Ἡ ὁδὸς ἐξετείνετο ἑλισσομένη μεταξὺ πυκνῶν συστάδων λεπτοκαρυῶν, ὧν ἡ σκιὰ ἐσκότιζεν αὐτήν. Καὶ προέβαινον μέν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ μόχθου. Τὸ εὐπαθὲς ὄχημά μου προσέκοπτεν ἀδιαλείπτως πρὸ τῶν προαιωνίων ριζῶν τῶν δρυῶν καὶ τῶν φιλυρῶν, καὶ ὁ ἵππος ἤρχιζεν ἤδη νὰ ἀφρίζῃ. Αἴφνης ἄνεμος σφοδρὸς ἐνέσκηψεν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν δένδρων, τὰ δένδρα ἐστέναξαν καὶ χονδραὶ ῥανίδες βροχῆς ἐμάστιξαν θορυβωδῶς τὰ φύλλα, βροντὴ ἀντήχησεν, ἀστραπὴ ἔλαμψε καὶ ἡ καταιγὶς ἀπελύθη. Κατέπεσε βροχὴ ῥαγδαιοτάτη. Ἠναγκαζόμην λοιπὸν νὰ βαδίζω βῆμα πρὸς βῆμα, καὶ μετ' ὀλίγον ἠναγκάσθην νὰ σταθῶ, διότι ὁ ἵππος μου ἐχώνετο εἰς τὸν βόρβορον καὶ δὲν ἠδυνάμην νὰ διακρίνω τίποτε δύο βήματα μακράν· τὸ σκότος ἦτο ψηλαφητόν. Ὅπως λοιπὸν ἠδυνήθην κατέφυγον ὑπὸ πυκνὸν φύλλωμα, καὶ ἐκεῖ κύπτων καὶ κεκαλυμμένον ἔχων τὸ πρόσωπον, ὡπλίσθην, ὡς λέγουσι, δι' ὑπομονῆς καὶ καρτερίας ἀναμένων τὸ πέρας τῆς καταιγίδος. Ἀλλ' αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῆς λάμψεως ἀστραπῆς τινος διέκρινα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὑψηλὸν σῶμα ἀνθρώπου, οὗ τὰς κινήσεις καὶ τὴν διεύθυνσιν παρηκολούθησα μετὰ προσοχῆς. Καθ' ὅσον δ' ἐπλησίαζεν εἰς τὸν δίφρον μου κατὰ τοσοῦτον καὶ αἱ διαστάσεις τοῦ σώματος ἐκείνου ἐμεγεθύνοντο.

« Τίς εἶ, ἀνεφώνησε μετ' ἠχηρᾶς φωνῆς.

— Καὶ σὺ τίς εἶ; ἀπεκρίθην.

— Εἶμαι ὁ δασοφύλαξ.

Τῷ εἶπον καὶ ἐγὼ τὸ ὄνομά μου, καὶ παρευθεὶς πραϋνθεὶς προσέθηκε.

— Ἄ! σεῖς εἴσθε! εἰξεύρω. Ἐπιστρέφετε εἰς τὸ κτῆμά σας;

— Τοῦτο ἐπεθύμουν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ κακόν, ἀδελφέ μου!

— Πραγματικῶς δὲν χωρατεύει. »

Ζωηρὰ ἀστραπὴ κατεφώτισε τὴν μορφὴν τοῦ δεσμοφύλακος ἄνωθεν ἕως κάτω. Κεραυνοῦ δὲ κρότος ξηρὸς καὶ ῥαγδαῖος ἐπηκολούθησε τὴν ἀστραπήν, καὶ ἡ βροχὴ μετὰ διπλασίας ὁρμῆς κατεμάστιξε τὴν ἀτμόσφαιραν.

— Καὶ θὰ βαστάξῃ πολύ, εἶπεν ὁ δασοφύλαξ.

— Τί νὰ γείνῃ λοιπόν;

— Θέλετε νὰ σᾶς 'πάγω εἰς τὴν καλύβα μου; εἶπεν ἀποτόμως.

— Μετὰ χαρᾶς.

— Ἀναιβῆτε λοιπὸν εἰς τὸ κάθισμά σας ».

Καὶ προχωρήσας πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἵππου τὸν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν χαλινὸν καὶ τὸν ἔσυρεν πλαγίως ἔξω τοῦ ἕλους, εἰς ὃ εἶχε προσκολληθῆ.

Καὶ ἐξεκινήσαμεν.

Ἐκρατούμην μετὰ δυσκολίας ἀπὸ τοῦ προσκεφαλαίου, ὅπερ δυσκόλως παρηκολούθει τοὺς δονισμοὺς καὶ τὰς ἀτάκτους κινήσεις τοῦ καθίσματος ὡς μονόξυλον ἀγρίων ἐν τῷ πελάγει. Κατεθλιβόμην βλέπων τὴν τάλαινάν μου Ἄρτεμιν ζυμώνουσαν τὸν πηλόν, βυθιζομένην ἐν τῷ βορβόρῳ, ἀναδυομένην καὶ μετ' ὀλίγα βήματα πάλιν βυθιζομένην, ἀλλὰ χωρὶς τὸ παράπαν νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τοῦ ῥεύματος, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἀναπνοῆς μου καὶ ἀπὸ τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς μου. Ὁ δὲ δασοφύλαξ προπορευόμενος ἔκυπτεν ὁτὲ μὲν δεξιὰ

Digitized by Google

ὁτὲ δὲ ἀριστερὰ καὶ ἐφαίνετο ὡς τι φάσμα.

Οὕτω πως ἐβαδίσαμεν ἱκανὴν ὥραν· τέλος δὲ ὁ ὁδηγός μου σταθεὶς μοὶ εἶπε μετὰ μεγίστης ἀταραξίας:

— Ἐφθάσαμεν, κύριε.

Τριγμὸς ἠκούσθη καὶ ταυτοχρόνως ὑλακαὶ κυνῶν πολλαὶ καὶ παρατεταμέναι. Ὑψώσας τὴν κεφαλήν, διέκρινα ὑπὸ τὴν λάμψιν ἀστραπῆς μικρὰν καλύβην ἐν τῷ μέσῳ μεγίστης αὐλῆς περιπεφραγμένης. Διὰ μικροῦ τινος παραθύρου ἐφαίνετο πρὸς τὸ βάθος ἀμυδρὸν φῶς. Ὁ δασοφύλαξ ὡδήγησε τὸν ἵππον πλησίον τῆς θύρας καὶ ἔκρουσε.

«Τώρα! τώρα!» ἀπεκρίθη φωνὴ παιδική, καὶ ἐν τῷ ἅμα δοῦπος γυμνῶν ποδῶν ἦλθεν εἰς τὰ ὦτά μου. Ἀνοίγεται ἡ θύρα καὶ κοράσιον δωδεκαετὲς μὲ τὸ ὑποκάμισον, ἐζωσμένον διὰ λωρίδος ὑφάσματος, ἐφάνη ἐπὶ τῆς φλιᾶς κρατοῦν φανάριον.

— Φέξε 's τὸν κύριον, εἶπεν ὁ ὁδηγός μου, καὶ ἐγώ, προσέθηκε, 'πά' νὰ βάλω μέσα τὸ ζῷο καὶ τὸ καροτσάκι»

Ἡ κόρη μ' ἐκύτταξε καὶ εἰσῆλθε φέγγουσα. Ἐγὼ δὲ τὴν ἠκολούθησα.

Ἡ καλύβη τοῦ δασοφύλακος ἦτο ὅλη ὅλη ἓν δωμάτιον καπνιστόν, χαμηλόν, γυμνόν. Ἐπὶ ξυλίνου καθίσματος ἔκειτο ὅπλον μονόκανον, ἔν τινι γωνίᾳ ἔκειτο σωρὸς ῥακίων καὶ παρὰ τὴν ἑστίαν δύο μέγιστα ἀγγεῖα πήλινα. Ἐπὶ δὲ τοῦ τραπεζίου ἵστατο σιδηροῦν στέλεχος φέρον *λουτσχίνην*, τεμάχιον πίτυος, μελαγχολικῶς καίουσαν καὶ ἐτοιμόσβεστον. Ἀκριβῶς δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῆς καλύβης ἐκρέματο ἀπὸ τοῦ ἄκρου μακροῦ πασσάλου μικρὰ κοιτὶς κρεμαστή, ἧς τὸ ἕτερον ἄκρον ἦτο προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ ἐπὶ τῶν δοκῶν.

Ἡ κόρη ἔσβεσε τὸ φανάριον καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ σκαμνίου, διὰ τῆς μιᾶς μὲν χειρὸς ἀνακινοῦσα τὴν κοιτίδα, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ἀντικαθιστῶσα τὴν καεῖσαν ἤδη *λουτσχίνην*. Ἐγὼ δὲ ἔβλεπον πάντα ταῦτα μετὰ καρδίας τεθλιμμένης. Ὄχι, δὲν εἶν' εὐάρεστον νὰ εἰσέλθῃς νύκτα εἰς τὴν καλύβην ῥώσσου χωρικοῦ. Τὸ ἐν τῇ κοιτίδι βρέφος ἀνέπνεε ταχέως καὶ ἐπιπόνως.

— Μόνη σου εἶσ' ἐδῶ; ἠρώτησα τὴν κόρην·

— Μόνη, ἀπεκρίθη μόλις ἀνοίγουσα τὸ στόμα.

— Εἶσαι κόρη τοῦ δασοφύλακος:

— Κόρη του, μάλιστα,» ἐψιθύρισε.

Ἡ θύρα ἔτριξε καὶ εἰσῆλθεν ὁ δασοφύλαξ κύψας. Ἀνήγειρε τὸ φανάριον ὅπερ ἡ κόρη εἶχεν ἀφήσῃ κατὰ γῆς, καὶ ἀνάψας πυρεῖον εἶπε:

— Σεῖς δὲν εἶσθε βέβαια συνειθισμένος μ' αὐτὸ τὸ φῶς».

Καὶ ἔσεισε τοὺς βοστρύχους τῆς κόμης του.

Παρετήρησα τὸν φιλοξενοῦντά με. Σπανίως μοι συνέβη νὰ ἴδω τοιοῦτον γίγαντα. Σῶμα πελώριον, ὤμους καὶ στῆθος πλατύτατα ἀνάλογα πρὸς τὸ ὕψος του. Ὑπὸ τὸ *μπαλωμένον* ὑποκάμισόν του ἐξεῖχον οἱ ἰσχυροὶ αὐτοῦ μυῶνες, ἡ μέλαινα δὲ καὶ κυματιζομένη μακρὰ γενειὰς ἐκάλυπτε τὸ ἥμισυ τοῦ προσώπου του. Οἱ χαρακτῆρές του ἦσαν ἀρρενωποὶ καὶ αὐστηροὶ διὰ τῶν μακρῶν δὲ καὶ πυκνῶν βλεφαρίδων του διέλαμπον τὰ βλέμματα τῶν μικρῶν δικόρων ὀφθαλμῶν του. Στηρίξας δὲ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ἰσχίων ἐστάθη ἐνωπιόν μου.

Ἐγὼ δὲ τὸν ηὐχαρίστησα καὶ ἠρώτησα τὸ ὄνομά του.

— Τὸ ὄνομά μου εἶνε Θωμᾶς, ἀλλὰ μὲ λένε καὶ ἀγριάνθρωπο:

— Ἄ! σὺ εἶσαι ὁ Ἀγριάνθρωπος!

Καὶ τὸν παρετήρησα μετὰ διπλασίας περιεργίας. Πολλάκις ἤκουσα παρὰ πολλῶν πολλὰς διηγήσεις περὶ τοῦ δασοφύλακος τούτου, ὃν οἱ χωρικοὶ ἐφοβοῦντο ὡς ὀργὴν Θεοῦ. Κατὰ τὸ λέγειν αὐτῶν δὲν ὑπῆρχεν ἄνθρωπος δραστηριώτερος αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον δεμάτιον ξύλων ἠδύνατο νὰ λάβῃ τις ἐκ τοῦ δάσους, χωρὶς νὰ τὸ νοήσῃ, καθ' οἵαν δήποτε ὥραν καὶ οἵα δήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπέπιπτεν ὡς χάλαζα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου. Ἦτο δὲ τῶν ἀδυνάτων νὰ ἐπιχειρήσῃ τις νὰ τὸν διαφθείρῃ διὰ δώρων ἢ νὰ τὸν ἀπατήσῃ. Οὔτε οἶνος οὔτε χρήματα, οὔτε δεήσεις, οὔτε πανουργίαι, οὔτε οὐδὲν ἄλλο εἶχε τοσαύτην δύναμιν, ὥστε νὰ τὸν μαλάξῃ. Πολλάκις τῷ ἔστησαν παγίδας εἰς ἃς πάντως θὰ συνελαμβάνετο πᾶς ἄλλος, πλὴν αὐτοῦ· ἐγίνωσκε ταῦτα πάντα καὶ ἐγέλα μετὰ περιφρονήσεως. Ταῦτα καὶ παραπλήσια διηγοῦντο περὶ αὐτοῦ.

—«Σὺ λοιπὸν εἶσαι ὁ ὀνομαζόμενος Ἀγριάνθρωπος! ἐπανέλαβον. Αἴ, ἀδελφέ μου, ἤκουσα νὰ γίνεται λόγος πολὺς περὶ σοῦ. Λέγουν ὅτι δὲν ἔχεις 'ταίρι ὅταν κατατρέχῃς τοὺς δυστυχεῖς.

— Τὸ χρέος μου κάμνω, ἀπεκρίθη σοβαρῶς. Θέλω νὰ βγάζω τιμημένα τὸ ψωμὶ ποῦ μοῦ δίνει ὁ ἀφέντης μου.»

Καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τῆς ζώνης του μικρὸν πέλεκυν ἄριστα ἠκονημένον, ἐκάθησε κατὰ γῆς καὶ ἤρχισε νὰ πελεκᾷ *λουτσχίνας*.

—«Καὶ δὲν ἔχεις γυναῖκα; τὸν ἠρώτησα.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του μετὰ πλείονος ζέσεως.

— Ἀπέθανε;

— Ὄχι.... ναί, σὰ θέλετε, 'πέθανε.»

Καὶ ἐγὼ μὲν ἐσιώπησα, ἐκεῖνος δὲ ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ παρετηρήσας με, προσέθηκε μετὰ μειδιάματος μεστοῦ χολῆς: «Ἔφυγε μὲ ἕναν ὁ ὁποῖος ἦτον περαστικὸς ἀπὸ ἐδῶ.»

Τὸ μωρὸν ἀφυπνισθὲν ἐκραύγαζεν· ἡ δὲ κορασὶς ἥτις αὐτομάτως πως ἔκρυπτεν ἐξ ἐντροπῆς τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν, ἀνορθωθεῖσα βιαίως παρετήρησεν ἐν τῇ κοιτίδι.

Digitized by Google

— Ἔ! εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν κόρην του, 'πάρτ' αὐτὸ καὶ δός του.»

Καὶ τῇ ἔδωκε θήλαστρον πλῆρες γάλακτος.

— Ποῦ λέτε.. μ' ἄφησ' ἐμένα... 'ς τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ.....ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ καὶ αὐτὸ τὸ μωρό! ὑπέλαβε μετὰ φωνῆς βαθείας καὶ δεικνύων τὴν κοιτίδα. Προχωρήσας δὲ μέχρι τῆς θύρας, ἐπανῆλθε πάλιν καὶ μοὶ εἶπε:

— «Ἄχ! κύριε, δὲν τρῶτε μ' εὐχαρίστησι τὸ ψωμί μας, καὶ ἔτυχε, καθὼς πάντοτε δά, νὰ μὴ ἔχωμε τίποτ' ἄλλο παρὰ ψωμί.

— Δὲν πεινῶ.

— Ἐζυμώσαμε τώρα καὶ πέντε 'μέρες· ψωμὶ ἔχομεν, ἄλλο τίποτα δὲν ἔχω νὰ σᾶς δώσω. Νὰ ἀνάψω τὸ σαμαβάρι, τί βγαίνει; τσάϊ δὲν ἔχει. Ἀλήθεια, πά' νὰ 'δῶ τί κάν' ἡ φοράδα.»

Καὶ ἐξελθὼν ἔκλεισε τὴν θύραν.

Ἔρριψα πάλιν τὰ βλέμματά μου περὶ ἐμαυτόν, καὶ ἡ καλύβη μ' ἐφάνη ἔτι σκυθρωποτέρα ἢ π ότερον. Ὀσμὴ πικρὰ καπνοῦ ἐκράτει τὴν ἀναπνοήν μου ἐν τῷ λάρυγγι. Ἡ κορασὶς ἵστατο ἀκίνητος κάτω νεύουσα καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἐκίνει τὴν κοιτίδα ἐπαναφέρουσα αἰδημόνως πρὸς τοὺς ὤμους της τὸ βαθμηδὸν καταπίπτον ὑποκάμισόν της, οἱ δὲ γυμνοὶ πόδες της ἐκρέμαντο ἀκίνητοι.

—«Πῶς σε λέγουν; τὴν ἠρώτησα.

— Οὐλίτα, ἀπεκρίθη ταπεινοῦσα ἔτι μᾶλλον τὸ περίλυπον πρόσωπόν της.

Ὁ δασοφύλαξ εἰσῆλθε καὶ ἐκάθησε. Μετὰ στιμια ίαν δὲ σιγὴν εἶπε:

— Ἡ ἀνεμοταραχὴ ἔπεσε· ἂν θέλετε ἔρχομαι μαζί σας ὡς τὴν ἄκρη τοῦ δάσους.»

Ἠγέρθην. Ὁ δὲ δασοφύλαξ ἔλαβε τὸ ὅπλον του καὶ παρετήρει τὸ καψύλιον.

«Διατὶ τὸ ὅπλον; τὸν ἠρώτησα.

— Ἐκεῖ πέρα κατὰ τὸ ῥέμμα, καὶ ἔδειξε διὰ τῆς χειρὸς τὸ μέρος, κόβουν ξύλα, εἶπεν ἀποκρινόμενος μᾶλλον εἰς τὸ αὐστηρόν μου βλέμμα ἢ εἰς τὴν ἐρώτησίν μου.

— Καὶ ἀπ' ἐδῶ τ' ἀκούεις!

— Ἀπὸ τὴν αὐλὴ ἀκούω μακρύτερα.

Ἐξήλθομεν ὁμοῦ. Ἡ βροχὴ εἶχε σταθῇ. Μακρὰν δὲ ἐφαίνοντο παμμεγέθη σύννεφα συνωθούμενα, ἐκ διαλειμμάτων· ἤστραπτεν ἀλλ' ὑπεράνω ἡμῶν ὁ οὐρανὸς ἦτο βαθὺς κυανοῦς, καί τινες ἀστέρες διεφαίνοντο διὰ τῶν ἀπερχομένων ὀμβροφόρων νεφελῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ περιφέρειαι τῶν καταβεβρεγμένων καὶ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειομένων δένδρων ἐφαίνοντο ἤδη ἀποτυπούμεναι ἐν τῇ σκιᾷ. Ὁ δασοφύλαξ ἐξέβαλε τὸν κοῦκκόν του καὶ ἔκυψε πρὸς τὴν γῆν.

— «Νά, νά, εἶπεν ἐκτείνων τὴν χεῖρα πρὸς δυσμάς. Κυττάξετε 'ς τὴ ζωή σας τί νύκτα ἐδιάλεξαν!»

Ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο ἤκουσα ἢ τὸν τριγμὸν τῶν φύλλων τῶν πέριξ δένδρων.

— Καλά! καλά! προσέθηκε καὶ ἐπορεύθη νὰ φέρῃ τὸν ἵππον καὶ τὸν δίφρον μου. Ἐγὼ σᾶς φτειάνω.

— Ἄφες τὸ ἄλογό μου, ἀκούεις; θέλω νὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ μαζί σου εἰς τὸ ῥεῦμα, θὰ μοῦ τὸ ἐπιτρέψῃς.

— Καλά, ἀπεκρίθη παραιτῶν τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἵππου. Ἔτσι δὰ θὰ κάνωμε μιὰ μὲ τὸ χέρι μας καὶ θὰ τοὺς συλλάβωμε. Καὶ σὰν γυρίσωμε ἔρχομαι καὶ ἐγὼ ἔπειτα μαζί σας. Πᾶμε.»

Καὶ ἐξεκινήσαμεν. Ἐκεῖνος ἐβάδιζε ταχέως, ἐγὼ δὲ καίτοι οὐχὶ τόσον ὠκύπους τὸν παρηκολούθουν ἀξιόλογα. Δὲν ἠδυνάμην δὲ νὰ νοήσω πῶς ἠδύνατο νὰ κατευθύνεται μετὰ τοσαύτης ἀσφαλείας καὶ βεβαιότητος. Ἐνίοτε ἵστατο ἵνα κάλλιον βεβαιωθῇ ποῦ ἀκριβῶς ἔκοπτεν ὁ πέλεκυς.

— «Ἀκοῦτε, ἀκοῦτε! ἆ! νὰ τώρα δὰ ἀκούσατε;

— Μὰ ποῦ;» ἀπεκρινόμην ἐγώ.

Ἐκεῖνος δὲ ὑψῶν τοὺς ὤμους δὲν ἀπεκρίνετο.

Κατέβημεν εἰς χαράδραν τινά, ὅπου μ' ἐφάνη ὅτι ὁ ἄνεμος ἦτο ἐλαφρότερος, καὶ τότε ἤκουσα τακτικὰ κτυπήματα, καὶ τὰ διέκρινα καθαρά. Ὁ δασοφύλαξ μὲ παρετήρησε καὶ ἔσεισε τὴν κεφαλὴν χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν. Ἐξηκολουθήσαμεν δὲ τὴν πορείαν ἀνὰ μέσου πτερίδων καὶ καθύγρων σκολύμων..... κρότος παρατεταμένος καὶ ὑπόκωφος ἀντήχησε.....

— «Ἔπεσε τὸ δένδρον», εἶπεν ὁ δασοφύλαξ

Ἐν τούτοις ὁ οὐρανὸς κατὰ μικρὸν ἐκαθαρίζετο, ἀλλ' ἐν τῷ δάσει δὲν ἠδύνασο νὰ διακρίνῃς τρία βήματα μακράν.

Τέλος ἐξήλθομεν τῆς χαράδρας.

«Σταθῆτ' ἐδῶ δά,» μοὶ εἶπε μετὰ φωνῆς βαθείας ὁ δεσμοφύλαξ. Καὶ κύψας καὶ κρατῶν ὑψηλὰ τὸ ὅπλον ἐξηφανίσθη διὰ μέσου τῶν θάμνων. Προσεπάθουν νὰ ἀκούσω τι μετὰ πολλῆς προσοχῆς· ἀλλὰ δὲν μ' ἄφινεν ὁ συνεχὴς τοῦ ἀνέμου θόρυβος. Ἤκουσα ὅμως πολὺ πλησίον μου μικρὰ καὶ ξηρὰ κτυπήματα τοῦ πελέκεως, ἀποκόπτοντος τὰ κλαδία τοῦ καταπεσόντος δένδρου· τροχοὶ ἁμαξίου ἔτριξαν, ἵππος ἐπταρμίσθη.......

«Ἄλτ! 'ς τὸν τόπο!» ἀντήχησεν αἴφνης κεραυνοβόλος φωνή. Ἄλλη δέ τις φωνή, ἀλλὰ θρηνώδης, προσεπάθησε νὰ ἀποκριθῇ, αἱ δύο φωναὶ συνεχύθησαν, καὶ ἔρις δεινὴ συνήφθη.

— «Βρὲ τί μωρολογᾷς, τρελοκούφθαλο, τί μωρολογᾷς! ἀνέκραξεν ὁ δασοφύλαξ, ποῦ θὰ μοῦ πᾷς;»

Ἔδραμον πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἤρχοντο αἱ κραυγαὶ προσκόπτων ἀνὰ πᾶν βῆμα καὶ μετὰ δυσκολίας ἔφθασα εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Ἐπὶ τοῦ κατὰ γῆς κειμένου δένδρου ὁ δασοφύλαξ εἶχεν ἀνατρέψῃ τὸν δύσμοιρον χωρικόν, τὸν εἶχεν ὑποκάτω του καὶ διὰ τῆς ζώνης του τὸν ἔδενεν ὀπι-

Digitized by Google

σθάγκωνα. Ἔπειτα ἠγέρθη, ἀνήγειρε καὶ τὸν κλέπτην. Ἦτο δὲ οὗτος χωρικὸς κάθυγρος, ῥακένδυτος, ἔχων γενειάδα ῥυπαρὰν καὶ συμπεφυρμένην. Ἄθλιον καὶ ἐλεεινὸν ἱππάριον ἵστατο πλησίον δύο τροχῶν καὶ μιᾶς σανίδος.

Ἰδὼν με ὁ δασοφύλαξ δὲν εἶπε τίποτε καὶ ὁ χωρικὸς δὲ ἐσιώπα, ἀλλ' ἔσειε τὴν κεφαλὴν στενάζων.

— « Ἀπόλυσέ τον, εἶπον εἰς τὸ οὖς τοῦ δασοφύλακος, καὶ ἐγὼ τὸ πληρόνω τὸ δένδρον. »

Οὔτε φωνὴν οὔτε ἀκρόασιν.

Ἔλαβε μόνον διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, ἐν ᾧ διὰ τῆς δεξιᾶς ἐκράτει τὸν κλέπτην ἀπὸ τῆς ζώνης, καί :

« Ἐμπρός, κόρακα ! εἶπε μετὰ τραχύτητος.

— Ἀμ' τὸ τσεκούρι ! τὸ τσεκούρι ! ἐτραύλισεν ὁ χωρικός.

— Καλὰ λές, γιατὶ νὰ τὸ ἀφήσωμε νὰ χαθῇ, » καὶ κύψας ἔλαβε τὸν πέλεκυν.

Ἐξεκινήσαμεν προπορευομένων τῶν δύο.

Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἤρχισε πάλιν ἡ βροχή, ἥτις μετ' οὐ πολὺ ἔγεινε ῥαγδαιοτάτη, καὶ τοιαύτη, ὥστε μετὰ πολλοῦ κόπου ἐφθάσαμεν εἰς τὴν καλύβην. Ὁ δασοφύλαξ ἀφῆκε τὸν ἵππον ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς ἀφ' οὗ ἔκλεισε τὴν θύραν. Ἔδεσεν ἔπειτα τοὺς κύνας, ἔφερε τὸν αἰχμάλωτον εἰς τὴν καλύβην, ἐχαλάρωσε τοὺς δεσμοὺς τῆς ζώνης του καὶ τὸν ἀπέθηκεν ἔν τινι γωνίᾳ. Ἡ κόρη, ἥτις εἶχεν ἀποκοιμηθῇ ἀφυπνισθεῖσα ἀνεκάθησε καὶ παρετήρησε περὶ αὐτὴν ἄναυδος καὶ ἔντρομος. Ἐκάθησα καὶ ἐγώ.

« Μωρὲ βροχὴ καὶ κακό ! εἶπεν ὁ δασοφύλαξ τώρα δὲν ἔχετε νὰ πᾶτε πουθενά. Δὲν τὸ κόβετε λιγάκι δίπλα νὰ ξεκουρασθῆτε ;

— Εὐχαριστῶ.

— Θὰ τὸν ἔκλεινα 'ς τὸ ἀχοῦρι, γιὰ νὰ μὴ τὸν ἔχετε ἐδῶ 'μπροστά σας, εἶπε δεικνύων τὸν χωρικόν, ἀλλά...

— Ἄς τον, μὴ τὸν ἐγγίζεις. »

Ὁ χωρικὸς μὲ παρετήρησε πλαγίως. Εἶχον δ' ἐγὼ ὑποσχεθῇ κατ' ἐμαυτὸν νὰ μετέλθω πᾶσάν μου προσπάθειαν πρὸς ἀπελευθέρωσίν του Ὁ ἀτυχὴς ἵστατο ἀκίνητος. Ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ φαναρίου διέκρινα τὸ ὠχρὸν καὶ κατεσκληκὸς πρόσωπόν του, τὸ ἀνήσυχον βλέμμα του, τὰ ἰσχνά του μέλη....

Ἡ κόρη ἐξηπλώθη κατὰ γῆς παρὰ τοὺς πόδας ἀκριβῶς τοῦ χωρικοῦ, ὁ δασοφύλαξ ἐκάθησε πρὸ τοῦ τραπεζίου ἔχων τὸ πρόσωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν του. Ἔν τινι γωνίᾳ ἔτριζε γρύλλος... ἡ βροχὴ κατεμάστιζε τὴν στέγην τῆς καλύβης, καὶ εἰσέδυεν ἐνίοτε ἐκ τῶν κακῶς προσηρμοσμένων φύλλων τοῦ παραθύρου. Πάντες δὲ ἐσιωπῶμεν.

« Θωμᾶ Κούσμιτσχι, εἶπεν ὁ χωρικὸς διὰ φωνῆς ὑποκώφου καὶ ἀσθενοῦς, ἔ ! Θωμᾶ Κούσμιτσχι.

— Τί ;

— Ἆσέ με νὰ παγαίνω (οὐδεμία ἀπόκρισις), ἆσέ με νὰ πηγαίνω.... ἡ πεῖνα, καταλαβαίνεις, ἡ πεῖνα.... ἆσε με νὰ παγαίνω !

— Ἀμ' σᾶς ξέρω ἐγώ, ἀπεκρίθη βραχέως ὁ δασοφύλαξ. Ἅμα σᾶς ἀπολύσουν, ποῦ πᾶτε ; 'ς τὴν κλεψιά, 'ς τὴν κλεψιά, δὲν μπορεῖτε νὰ κάνετε χωρὶς τὴν κλεψιά !

— Ἆσε με νὰ πηγαίνω, ἐπανελάμβανεν ὁ ἀγρότης. Ξέρεις, ἄχ !.... ὁ ἐπιστάτης.... ἀφανισμένοι.... χαμένοι.... ἄχ ! ἄχ ! ἆσέ με νὰ παγαίνω.

— Χαμένοι !... Ἔτσι ἔ ; καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ κλέβητε ;

— Ἆσέ με νὰ παγαίνω, Θωμᾶ Κούσμιτσχι, μὴ μας ἀποτελειώνεις... ὁ... αὐτός σου.... καταλαβαίνεις, μᾶς γδέρνει... ἄχ ! ἄχ ! »

Καὶ ὁ μὲν δασοφύλαξ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον, ὁ δὲ χωρικὸς ἐφρικίασε, συνεστράφη ὡς ὑπὸ δεινοῦ πυρετοῦ καταληφθείς, ἡ κεφαλή του ἐκινεῖτο πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἡ ἀναπνοή του ἦτο λίαν ἐστενοχωρημένη.

« Ἆσέ με νὰ παγαίνω, ἐπανελάμβανε μετὰ βλακώδους ἀπελπισίας, ἄχ ! γιὰ τὸ Θεό ! ἆσε με .... θὰ παρακαλέσω..... τὴν πεῖνα, ἄχ ! τὸ Θεό... καταλαβαίνεις... ἄχ ! ἡ πεῖνα... νὰ πεθαίνῃς τῆς πείνας. Νὰ σ' ἀμόσω τὸ Θεό, τὴν πεῖνα, φωνάζουν τὰ παιδιά.... καταλαβαίνεις ... τὶ εἶνε νὰ πεθαίνῃς τῆς πείνας... ξέρω καὶ ἐγὼ πγιά.... ἀλήθεια...

— Μὴν κλέβεις.... μὴν 'πὰ νὰ κλέψῃς, σοῦ τὸ εἶπαν ἑκατὸ χιλιάδες φορές.

— Τὸ ἀλογάκι, τὸ ἀλογάκι, ἐξηκολούθει ὁ χωρικός, μόνο αὐτὸ ἔχω, ἄχ ! συλλογίσου, Θωμᾶ, ὤχ !... ἆσέ με νὰ παγαίνω...

— Σοῦ λένε, ὄχι... δὲ γίνεται, καὶ ἐγὼ εἶμαι δοῦλος, καὶ θὰ δώσω λόγο, τὸ δένδρο εἶνε κομμένο, δὲν μποροῦμε νὰ σᾶς κακοσυνηθᾶμε.

— Ἆσέ με, ἆσέ με νὰ παγαίνω ! Ἡ ἀνάγκη Θωμᾶ Κούσμιτσχι, ἡ ἀνάγκη, ἡ πεῖνα, ἄχ ! καταλαβαίνεις... ἆσέ με !..

— Μῶρ' σὲ ξέρω 'γώ !

— Ἄχ ! ἆσέ με !

— Τὶ κουτὸς ποῦ κάθομαι καὶ σοῦ δίνω λόγο ! Κάτσε αὐτοῦ ἥσυχα, ἀλλιῶς.... ἄ ! μὲ ξέρεις ...ἐγὼ δὲ σηκώνω πολλὰ πολλά. Δὲν ξεστραβιώνεσαι νὰ ἰδῇς πῶς εἶν' ἐδῶ μέσα, ξένος ἄνθρωπος ; »

Ὁ δύσμοιρος ἔκλινε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους. Ὁ δεσμοφύλαξ ἐχασμήθη, ἐσταύρωσε τοὺς βραχίονας ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔκλινε τὴν κεφαλήν του.

Καὶ ἡ βροχὴ ποῦ νὰ σταθῇ ;

Αἴφνης ὁ χωρικὸς ἀνωρθώθη, οἱ ὀφθαλμοί του ἐφλογίσθησαν καὶ τοῦ προσώπου του ἡ χροιὰ ἐνεψυχώθη.

— Νὰ λοιπόν, φᾶτέ μας ! πνῖχτέ μας ! νὰ ἀνεκραύγασεν ἔξω φρενῶν. Νά ! μπόγια ! λυσσα-

Digitized by Google

σμένε! πιὲ αἷμα χριστιανικό, πιέ, ἔλα ντέ! ἔλα ....(Ὁ δασοφύλαξ ὕψωσεν ὀλίγον τὴν κεφαλὴν) τί κάθεσαι; ἔλα..ἀντίχριστε, ἔλα... δὲν ἀκοῦς;

— Μεθυσμένος εἶσαι καὶ 'βρίζεις ἔτσι; εἶπεν ἔκπληκτος ὁ δασοφύλαξ, ἢ μπὰς καὶ σοῦ 'στρίψε;

— Μεθυσμένος! ἀπὸ 'κεῖνο ποῦ μ' ἐκέρασες... Μεθυσμένος... ἄχ! λυσσασμένε ἄχ! θηρίο ἀνήμερο! αἱμοβόρε!...

— Ἄ! μὰ θέλεις νὰ σηκωθῶ;

— Ἔ, καὶ τί μὲ μέλει;.... σὰν πεθάνω θὰ μοῦ 'πάρῃς τἄλογό μου, δὲν τὸ ξέρω τάχα; καὶ χώρις ἄλογο εἰμ' ἄνθρωπος χαμένος. Χτύπα με ντέ! σκότωσέ με! θὰ πεθάνω ποῦ θὰ πεθάνω, ἀπὸ πεῖνα, ἀπὸ ξύλο, τὸ ἴδιο εἶνε. Κατὰ διαόλου ὅλοι τους: γυναῖκα, παιδιά... ἐγώ... ἐγὼ πρῶτος. Ἀμ' καὶ σύ, ἐσύ... ἄχ! ποῦ θὰ μοῦ πᾷς! καὶ σὺ ἀπὸ 'κεῖ θὰ περάσῃς!...»

Ὁ δασοφύλαξ ἠγέρθη. Ἐγὼ δὲ τὸν παρετήρουν μετὰ προσοχῆς.

— «Χτύπα ντέ! πνῖξέ με, ὑπέλαβεν ὁ χωρικὸς μετὰ κραυγῆς δηλούσης τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Χτύπα! χτύπα, ἔλα, χτύπα!»

Ἡ κορασὶς ἀνωρθώθη αἴφνης καὶ ἐστάθη ἐνώπιον τοῦ δυστυχοῦς ἔξω φρενῶν.

— Σκασμός! ἀνεφώνησε διὰ φωνῆς φοβερᾶς ὁ δασοφύλαξ προχωρῶν δύο βήματα.

— Ἔλα, ἔλα, Θωμᾶ, νὰ σὲ χαρῶ, ἐφώνησα πρὸς τὸν δασοφύλακα, ἀπόλυσέ τον, μὴ τὸν κτυπᾷς, θὰ σωπάσῃ.

— Δὲ σωπαίνω ἐγώ! τί με μέλει καὶ νὰ σκάσω;... Ἄχ! θηρίο ἀνήμερο, ἄχ! λύκο λυσσιασμένε... καὶ θαρρεύεις τάχα πῶς καὶ σὺ δὲν θὰ σκάσῃς.... Στάσου λιγάκι καὶ βλέπομε..... Στάσου, στάσου!...»

Ὁ δασοφύλαξ ἀπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ χωρικοῦ βιαίως.... ὥρμησα ἐγὼ εἰς βοήθειαν τοῦ δυστυχοῦς.

— «'Σ τὸν τόπο σου, κύριε, κάθησε» ἐκραύγασεν ὁ δασοφύλαξ.

Περιφρονῶν ἐγὼ τὴν ἀπειλήν του προπαρεσκεύασα τοὺς μῦς μου. Ἀλλὰ μετὰ μεγίστης μου ἐκπλήξεως τὸν εἶδον διὰ μιᾶς λύοντα τὴν ζώνην τὴν σφίγγουσαν τὰς χεῖρας τοῦ χωρικοῦ, καὶ ἀφ' οὗ ἔχωσε τὸν σκοῦφόν του μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν του, ἀνοίγοντα τὴν θύραν καὶ ἀπὸ τοῦ ὤμου ὠθοῦντα αὐτὸν ἔξω.

— «Ἄμε 'ς τὸ διάβολο καὶ σὺ καὶ τὸ ἄλογό σου, ἀνεφώνησε. Ἀλλὰ τέσσαρα τὰ μάτια σου νὰ μὴ ξαναπέσῃς ἄλλη μιὰ φορὰ 'ς τὰ χέρια μου.»

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὸ δωμάτιον ἐπορεύθη κατ' εὐθεῖαν καὶ παρετήρησε τὰ δύο τέκνα του.

«Ἔ! Θωμᾶ, τῷ εἶπον τέλος, ξεύρεις ὅτι μ' ἔκαμες νὰ θαυμάσω καὶ νὰ χαρῶ; Βλέπω ὅτι εἶσαι γενναῖος ἄνθρωπος.

— Ἔ! ἂς τάφήσωμ' αὐτά, κύριε, εἶπε ψυχρῶς πῶς..... μόνον τὸ νοῦ σας, νὰ μὴν 'πῆτε τίποτε τίποτα. Τώρα τὸ καλλίτερο ποῦ θὰ κάνω εἶνε νὰ σᾶς συνοδεύσω. Ποῦ νὰ προσμένετε νὰ σταματήσῃ ἡ βροχή!»

Ἐντούτοις ἠκούσθησαν τὰ βήματα τοῦ ἵππου καὶ ὁ κρότος τῶν τροχῶν τοῦ ἁμαξίου τοῦ χωρικοῦ καὶ ὁ κρότος τῆς πύλης τῆς αὐλῆς κλεισθείσης.

«Πάει!, μ' ἂν ξαναπέσῃ 'ς τὰ χέρια μου!» ἐψιθύρισεν ὁ δασοφύλαξ.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὁ Θωμᾶς μ' ἀπεχαιρέτιζεν κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ δάσους.

(Ἐκ τῶν τοῦ Ρώσου Τουργένιεβ)

*

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΔΡΕΣΔΗΣ

Τὸ Ἰωάννειον

Β′

Τὸ ἱστορικὸν μουσεῖον, ὡς τὸ ὄνομα αὐτοῦ δηλοῖ, περιλαμβάνει ἀντικείμενα συνδεόμενα πρὸς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν—ἰδίᾳ τοῦ Σαξονικοῦ βασιλείου. Τὰ δὲ ἀντικείμενα ταῦτα ἀνάκεινται ἐκεῖ ἢ διότι αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ εἶνε ἄξια προσοχῆς ὡς δείγματα παλαιᾶς τέχνης, ἢ διότι τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν ἐκπροσωποῦσιν, ἢ διότι ἁπλῶς καὶ μόνον ἀνῆκον εἰς πρόσωπα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον διάσημα.

Οὕτως ἡ *Αἴθουσα τῆς εἰσόδου* περιλαμβάνει ἰδίᾳ ἐπιπλοποιητικῆς ποικίλα καὶ ἀληθῶς ἔξοχα προϊόντα. Τράπεζαι κυκλικαὶ ἐκ γιγαντιαίου κορμοῦ κυπαρίσσου ἀποκοπεῖσαι καὶ φιλοτεχνηθεῖσαι μετ' ἐξαιρέτως λεπτῆς τέχνης, ἐν ἀναγλύφοις εἰκονίζουσαι σκηνὰς παντοειδεῖς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, προσελκύουσιν εὐθὺς τοῦ ἐπισκέπτου τὴν ἐκτίμησιν, ὡς ἐκ τῆς μελαψῆς αὐτῶν στιλβηδόνος μᾶλλον πρὸς ὀρειχαλκίνους ἀσπίδας ἢ πρὸς ξύλινα σκεύη προσομοιάζουσαι. Μικρὰ τραπέζια καλλωπισμοῦ ἀνήκοντα εἰς Σαξονίδας βασιλίσσας καὶ βασιλοπούλας ἐκ κέδρου τελείως ἐξειργασμένα καὶ πεποικιλμένα διὰ ψηφιδωτῶν ἐκ παντοειδῶν ὀστράκων καὶ πολυχρώμων λίθων ἀποτελούντων ἐν ὅλῳ θελκτικὰ συμπλέγματα, πολυσύνθετα εἰς σύρτας καὶ θήκας καὶ μικρὰ ἑρμάρια, θὰ ἐκίνουν τὸν φθόνον πάσης φιλαρέσκου δεσποινίδος τῆς σήμερον. Ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁμολογῶ ὅτι λίαν εὐχαρίστως θὰ ἔγραφον τὰς γραμμὰς ταύτας ἐπὶ τοῦ βαρυτίμου γραφείου, τοῦ ὁμοιάζοντος φρούριον ἀργυρότευκτον, ἐφ' οὗ Αὔγουστος ὁ Ἰσχυρὸς τῆς Σαξονίας ἔγραφε τὰ ἐρωτικὰ αὐτοῦ γραμμάτια πρὸς τὰς θελκτικωτάτας τῶν ὑπηκόων του.

Ὡς γνωστὸν ὁ ἡγεμὼν οὗτος φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Ἰσχυροῦ διὰ τὴν ἔξοχον ῥώμην του. Εὐμάλακτα ἐγίνοντο ὑπὸ τοὺς χαλυβδίνους αὐτοῦ μῦς τὰ δύο

Digitized by Google

σκληρότερα τῆς δημιουργίας προϊόντα: ὁ σίδηρος καὶ... αἱ κόραι τῆς Εὔας, καὶ ἠδύνατο νὰ συντρίβῃ διὰ τῶν δακτύλων μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας πέταλα ἵππων καὶ καρδίας γυναικῶν. Εἰς μνημόσυνον τοῦ πρώτου τῶν ἄθλων τούτων ὑπάρχει ἐν τῷ μουσείῳ πέταλον ἵππου διχοτομηθὲν ὑπ' αὐτοῦ, εἰς ἐπικύρωσιν δὲ τοῦ δευτέρου, τοῦ μᾶλλον δυσχεροῦς, οἱ χρονογράφοι ἀναφέρουσιν ὅτι ἐπλούτισε τὸν πληθυσμὸν τοῦ βασιλείου του διὰ τεσσαρακονταὲξ τέκνων, τῶν ὁποίων οὐδὲ ἓν εἶχε δικαιώματα ἐπὶ τοῦ Σαξονικοῦ θρόνου.

Πολλὰ μεγάλα ὡρολόγια καὶ χρονόμετρα τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος, παράδοξα τὸ σχῆμα καὶ τὸν μηχανισμόν, ὧν τινα, λειτουργοῦντα ἔτι, ἀφυπνίζουσι τὴν σιγὴν τῆς αἰθούσης καὶ τρομάζουσι τὸν ἐπισκέπτην διὰ παρατόνων κωδωνισμῶν, εἰκόνες ἱπποτικῶν συμπλεγμάτων ἐπὶ ἀργύρου ἀναγεγλυμμέναι, ζυθοποτικοὶ βωμοὶ ὀρθούμενοι ὡς ἀκροπόλεις, ἐφ' ὧν πυργοῦνται κρυστάλλινα κύπελλα καὶ φρουραρχεῖ Καμπρῖνος ὁ Βάκχος τῶν Γερμανῶν, πεσσοί, δι' ὧν πολλοὶ βασιλεῖς ἔπαιξαν ἴσως τὰς τύχας τῶν θρόνων των, καὶ τῶν ὁποίων τινὲς εἶνε ἀληθῆ ἀριστουργήματα λεπτοτεχνίας, καταμερίζουσι καὶ προσελκύουσιν ἐναλλὰξ τὴν προσοχὴν τοῦ θεατοῦ ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἰδιαιτέρων κλίσεων αὐτοῦ.

'Αλλ' οἷος δήποτε καὶ ἂν εἶνε οὗτος δὲν δύναται νὰ μὴ κύψῃ τὴν κεφαλὴν μετ' ἐνδιαφέροντος ἄνωθεν τοῦ ὑελοφράκτου ἑρμαρίου, ἐν ᾧ τὸ ἓν παρὰ τὸ ἄλλο κεῖνται μία σπάθη κακότεχνος, ξυλίνην ἔχουσα τὴν λαβὴν καὶ τὴν λεπίδα πλατεῖαν, καὶ ἓν ποτήριον περίχρυσον μετὰ γλυφῶν. 'Αμφότερα ταῦτα, ὡς ἀναγράφεται μεγάλοις γράμμασι, ἀνῆκον εἰς τὸν *Διδάκτορα Λούθηρον* —οὕτως ἀκριβῶς λέγεται. Οἱ γερμανοὶ ἐν τῇ ὑψίστῃ αὐτῶν εὐσυνειδησίᾳ καὶ τῇ μανίᾳ τῶν τίτλων δὲν ἠθέλησαν οὐδ' ἐν τῇ ἁπλῇ ταύτῃ ἐπιγραφῇ ν' ἀποστερήσωσι τὸν μέγαν μεταρρυθμιστὴν τοῦ διδακτορικοῦ του διπλώματος. Σημειῶ τοῦτο, διότι εἶνε χαρακτηριστικώτατον.

'Ολίγον παρέκει, ἐν τῇ αὐτῇ θήκῃ, βλέπει τις ἓν ἐκ τῶν πρώτων ὡρολογίων τοῦ θυλακίου. 'Ανάγεται εἰς τὴν 17ην ἑκατονταετηρίδα, ὅλος ὁ μηχανισμὸς περικλείεται ἐντὸς ὑελίνου κελύφους, εἶνε δὲ ἐξ ἐκείνων ἅτινα καλοῦνται, ὡς ἐκ τοῦ ᾠοειδοῦς σχήματος καὶ τῆς πόλεως, ἐν ᾗ κατεσκευάσθησαν, *'Ωὰ τῆς Νυρεμβέργης*. Δι' ἑνὸς τελευταίου βλέμματος περιβάλλω τοὺς τέσσαρας γυμνοὺς τοίχους τῆς αἰθούσης ταύτης, ὧν ἐλάχιστον μέρος καλύπτουσι κατὰ διαστήματα ἀνηρτημέναι προσωπογραφίαι Σαξόνων βασιλέων καὶ ἐκλεκτόρων καὶ ἡγεμονίδων μὴ διακρινομένων ἐπὶ καλλονῇ, καὶ εἰσέρχομαι εἰς τὴν παρακειμένην αἴθουσαν.

"Αν εἰσέλθῃ τις ὀλίγον ἀφηρημένος εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην, ἀδύνατον νὰ μὴ πτοηθῇ πρὸς στιγμήν. Δὲν εἶν' αἴθουσα αὐτή, εἶνε πεδίον ἱπποτικῆς παρατάξεως. 'Απὸ ἄκρου εἰς ἄκρον ἀπαστράπτουσι χαλύβδιναι πανοπλίαι, καὶ προβάλλονται ἀσπίδες, καὶ ὀρθοῦνται κράνη, καὶ τείνονται ἀπειλητικὰ δόρατα κατὰ τῶν στέρνων τοῦ εἰρηνικωτάτου θεατοῦ. Τὴν ὅλην ταύτην παράταξιν ἀποτελοῦσι δώδεκα πάνοπλοι ἱππεῖς, ὧν οἱ ἵπποι ξύλινοι ἀλλὰ πρὸς ζῶντας παρεμφερεῖς ὀργῶσιν εἰς μάχην, τεσσαρακονταὲξ πεζοὶ ὁπλῖται, ἐν οἷς ὀκτὼ παιδία σιδηρόφρακτα, καὶ ἕτερα δύο παιδία ἔφιππα. Τούτοις προσθετέον τὴν ἐν Μιλάνῳ φιλοτεχνηθεῖσαν λαμπρὰν ὁλόχρυσον πανοπλίαν Καρόλου 'Εμμανουὴλ τῆς Σαβοΐας (†1630) καὶ δύο ἀργυρᾶς πανοπλίας, ὧν ἡ μὲν ἀνῆκεν εἰς τὸν Χριστιανὸν τῆς Σαξονίας ἡ δὲ εἰς τὸν φίλτατον αὐτῷ καὶ ὁμώνυμον Α' τοῦ Anhalt. 'Εκ τῶν περιεχομένων δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ, ἂν ὄχι ἄλλο, ἀλλὰ τὴν ἔκτασιν καὶ συνεπῶς τὸ μεγαλεῖον τῆς αἰθούσης ταύτης, ἥτις ὀρθῶς καλεῖται *'Ιπποτικὴ αἴθουσα*. Σημειωτέον ὅτι ἐκτὸς τῶν κυριωτάτων τούτων καὶ ὀγκωδῶν ἀντικειμένων, πλῆθος ἀμέτρητον θωράκων κ' ἐπικνημίδων καὶ κρανῶν πληροῦσι τὰς ἄκρας καὶ τὰς γωνίας καὶ τὰ μεταξὺ κενά, ἐνῷ ἐπὶ τῶν τοίχων λάμπουσι μύριαι ἴσως λεπίδες ξιφῶν, συντεθειμέναι μετ' ἐξαιρέτου τέχνης καὶ ποικιλίας, ὥστε νὰ κυκλῶνται εἰς ἀκτινοβόλους ἡλίους, καὶ νὰ πλέκωνται εἰς ἀκανθωτὰ στέφανα, καὶ νὰ ὑφαίνωνται εἰς ἀποστίλβοντας τάπητας καὶ ν' ἀποτελῶσι κιγκλιδώματα παντοειδῆ.

'Εν τῇ τρίτῃ αἰθούσῃ περιέχονται ἰδίως ὅπλα κυνηγετικὰ καὶ λοιπὰ πρὸς θήραν χρήσιμα καὶ διὰ τοῦτο *Κυνηγετικὴ αἴθουσα* καλεῖται. Μάχαιραι καὶ λόγχαι, τουφέκια, ὧν τινα ἐκ κέρατος ἐλάφου θαυμασίως ἐξειργασμένου, σάκκοι ὁλοκέντητοι, πυριτοδόχαι ἐκ δέρματος ἢ μετάλλου, σάλπιγγες θηρευτικαί, ἀορτῆρες, θύσσανοι καὶ τελαμῶνες, χειρόκτια καὶ ἄλλα εἰς τὴν ἱερακοθηρίαν ἀναγόμενα, πληροῦσι θήκας μεγάλας ὑελοφράκτους, δι' ὧν καλύπτονται οἱ τοῖχοι ὅλοι μέχρι τῆς ὀροφῆς. 'Αλλ' ἐκτὸς τούτων ἐν ἰδίοις διαμερίσμασι κεῖνται ἀφ' ἑνὸς μαχαίρια τραπέζης τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος, ὅλων τῶν μεγεθῶν καὶ ὅλων τῶν σχημάτων, ἅτινα κατ' εἶδος ἀνέρχονται κλιμακηδὸν ἀπὸ τοῦ ὀξυτάτου ἐγχειριδίου μέχρι τῆς πλατυτάτης μαχαίρας κρεοπώλου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐργαλεῖα κηπουρικὰ καὶ λειτουργικὰ τοῦ 'Εκλέκτορος Αὐγούστου Α' (1526-86). 'Ο 'Εκλέκτωρ οὗτος κατέτριβε τὰς ὥρας τῆς σχολῆς ἐν τῇ καλλιεργίᾳ τοῦ κήπου του ἢ ἐν τῇ κατασκευῇ ξυλίνων λεπτουργημάτων. Συναθροίσας δὲ πρὸς τελειοτέραν ἐξάσκησιν τῶν δύο τούτων ἀνομοίων ἐπαγγελμάτων ὅλα τὰ σχετικὰ ἐργαλεῖα, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐν χρήσει ὄντα, κατέλιπεν οὕτω εἰς τοὺς μεταγενεστέρους πλήρη καὶ περιεργοτάτην συλλογήν. 'Εν τῷ μέσῳ τῆς μικρᾶς ταύτης τετραγώνου αἰθούσης

Digitized by Google

ὀρθοῦται ἐπὶ μέλανος βάθρου ὀρειχαλκίνη προτομὴ τοῦ προτελευταίου βασιλέως τῆς Σαξονίας Ἰωάννου.

Ἡ παρακειμένη *Αἴθουσα τελετῶν* εἶνε ἴσως ἡ μᾶλλον πολυτελὴς καθὸ περιέχουσα τὰς βαρυτίμους πανοπλίας γερμανῶν ἡγεμόνων. Εἶνε δ' οὗτοι ἐν ὅλῳ πεντεκαίδεκα, ὧν ἐννέα φέρονται ἐπὶ ἵππων οἱ δὲ ἵστανται πεζοί. Πᾶσαι αἱ πανοπλίαι αὗται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον λαμπρῶς φιλοτεχνημέναι ἀνῆκον εἰς ἡγεμόνας τῆς 17ης—18ης ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ Ἐρρίκου τοῦ Εὐσεβοῦς μέχρις Ἰωάννου Γεωργίου τοῦ Α'. Ἐξέχει δὲ πασῶν ἡ τοῦ Χριστιανοῦ Β'. τόσον κατὰ τὸ βάρος ὅσον καὶ κατὰ τὴν τέχνην. Οὐ μόνον τοῦ ἀναβάτου τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἵππου τὰ πλεῖστα μέλη, ἡ κεφαλή, τὰ στέρνα καὶ τὰ ὀπίσθια περιφράσσονται δι ἀργυροτεύκτων πλακῶν ἃς συρράπτουσιν ἀλλήλαις ἁλυσιδωταὶ ῥαφαί. Ἐφ' ἑκάστης τῶν πλακῶν τούτων εἰκονίζεται ἐν ἀναγλύφῳ ἀνὰ μία ἐκ τῶν γνωστοτέρων σκηνῶν τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, εἰδικῶς δ' ἐπὶ τῶν στέρνων τοῦ ἵππου ἡ μάχη τῶν Κενταύρων καὶ τῶν Λαπιθῶν, καὶ περὶ τὸ ἐφίππιον καὶ τὰ ὀπίσθια τοῦ Ἡρακλέους οἱ δώδεκα ἆθλοι. Τὰς ἐπὶ τοῦ θώρακος καὶ τοῦ κράνους ἀναγεγλυμμένας σκηνάς, δὲν δύναταί τις νὰ διακρίνῃ, διότι ὁ ἵππος ἵσταται ἐπὶ ὑψηλοῦ βάθρου καὶ τὸ βλέμμα φθάνει ἕως ἐκεῖ ἀσθενές. Θαυμάζων τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην καὶ ἀληθῶς βασιλικὴν περιβολήν, συναισθάνομαι ἅμα ἐνδόμυχον οἶκτον πρὸς τὸν ταλαίπωρον Χριστιανόν, ὅστις ἦτο καταδεδικασμένος κατὰ τὰς ἐπισήμους τελετὰς νὰ κλείῃ ἑαυτὸν ἐντὸς τοῦ φρικτοῦ ἐκείνου χρηματοκιβωτίου τοῦ βαρυτέρου καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλικοῦ του ἀξιώματος.

Δὲν δύναμαι νὰ ἀπέλθω τῆς αἰθούσης ταύτης χωρὶς νὰ θαυμάσω ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὰ βαρέα οὐγγρικὰ καὶ πολωνικὰ ὅπλα. Αἱ σπάθαι τῶν Μαγυάρων εἶνε κυρταὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, πλατεῖαι καὶ τιμαλφεῖς τὴν λαβήν, τὰ δὲ ξίφη τῶν εὐγενῶν Πολωνῶν, μακρὰ ὡς δόρατα, ἔχουσι λαβὰς σταυροειδεῖς ὁλοχρύσους καὶ βελουδίνας θήκας· τινῶν δ' αἱ λεπίδες εἶνε κυματοειδεῖς. Ἀτυχὴς Πολωνία! Τίς γενεὰ θ' ἀξιωθῇ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ θαυμάσῃ οὕτως ἀνηρτημένα ἐν μουσείῳ τὰ ὅπλα ἐκεῖνα, ἅτινα θὰ σοὶ ἀποδώσωσι τὴν ἐλευθερίαν, ὅπως ἐγὼ νῦν ἐκεῖνα, ἅτινα ἴσως σ' ἔκαμον νὰ τὴν χάσῃς; Ἂς μὴ εἶνε κ' ἐκεῖνα τόσον βαρέα καὶ πολυτελῆ. Ἡ ἀληθὴς τῆς σπάθης ἀξία δὲν συνίσταται εἰς τὴν λαβήν, ἀλλ' εἰς τὴν λεπίδα, καὶ οἱ πραγματικοὶ πολύτιμοι λίθοι οἱ ἁρμόζοντες εἰς τὰ ὄργανα αὐτὰ τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης εἶνε οὐχὶ τὰ ῥουβίνια καὶ οἱ ἀδάμαντες, ἀλλὰ τὰ δάκρυα καὶ τοῦ αἵματος οἱ θρόμβοι! ...

Ἐν τῇ μικρᾷ *Αἰθούσῃ τῶν Πιστολίων* οὐδὲν ἄλλο ἄξιον προσοχῆς ἰδιαιτέρας εὑρίσκω ἐκτὸς τριῶν ζευγῶν, ὧν τὸ μὲν ἀνῆκεν εἰς τὸν Λουδοβῖκον ΙΔ'. τὰ δὲ εἰς τὸν Γουσταῦον Ἀδόλφον καὶ τὸν Κάρολον ΙΒ'. Τὰ πιστόλια τοῦ γάλλου βασιλέως εἶνε ἀληθῆ κομψοτεχνήματα καὶ ἔχουσι καλαμοειδῆ τὴν κάννην καὶ ἐξ ἐλεφαντόδοντος τὴν λαβήν, ἐνῷ τὰ τῶν δύο ἄλλων εἶνε ἁπλᾶ, ἁπλούστατα ἐκ στερεοῦ ξύλου. Περίεργον δὲν εἶνε ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα ἐνθυμήματα ἱστορικῶν προσώπων εἰκονίζουσι πολλάκις τὸν χαρακτῆρα τῶν κατόχων;

Ἡ μετ' αὐτὴν εὐρυτάτη *Αἴθουσα τῶν μαχῶν*, παρεμφερὴς πρὸς τὴν δευτέραν, περιέχει καὶ αὐτὴ δωδεκάδα ἱππέων καὶ δεκάδας πεζῶν, πλῆθος δὲ κρανῶν καὶ ξιφῶν καὶ πανοπλιῶν τμήματα, ἐν ἄλλοις δὲ καί τινας ἁλυσιδοπλέκτους χιτῶνας. Ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα τοῦτο ἔχουσι τὸ ἰδιάζον καὶ ἔξοχον, ὅτι εἶνε οὐχὶ καινουργῆ ἀλλὰ μεταχειρισμένα ἐν μάχαις. Δὲν σελαγίζουσιν οὐδ' ἀποστίλβουσιν ὅπως τὰ ἄλλα· ἡ σκωρία ἔχει περικαλύψῃ καὶ ἀμαυρώσῃ τὰ πλεῖστα, τὸ δ' ἐρευνητικὸν βλέμμα τοῦ θεατοῦ ἀνακαλύπτει μεταξὺ τῶν θωράκων οὐχὶ εὐαρίθμους ὑπὸ λογχῶν τετρημένους, καὶ ἄλλους δι' ὧν αἱ φονικαὶ σφαῖραι εἰσέδυσαν εἰς τὰ στήθη τὰ ὑπ' αὐτῶν μάτην πεφραγμένα. Κράνη πολλὰ εἶνε μεμωλωπισμένα ἢ διερρηγμένα καὶ ἐν τῷ κενῷ ἐσωτερικῷ αὐτῶν τινὰ κατάστικτα ἔτι ἐκ κηλίδων αἵματος. Εἰς τὸ ἕτερον δὲ πέρας τῆς αἰθούσης δύο περίφρακτοι ἱππεῖς ἐφορμῶσι κατ' ἀλλήλων προτείνοντες τὰς λόγχας. Καὶ τοῦ μὲν ἑνὸς ἡ λόγχη φέρεται σχεδὸν ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἀντιπάλου, ἐνῷ τούτου ἡ αἰχμὴ ἐκαρφώθη ἤδη εἰς τοῦ κατέναντι ἵππου τὸ μέτωπον. Ἀλγεινόν τι συναίσθημα πιέζει τοῦ ἐπισκέπτου τὴν καρδίαν ἐν τῇ πενθίμῳ ταύτῃ αἰθούσῃ, ἣν καθιστᾷ ἔτι πενθιμωτέραν τὸ φῶς, ὅπερ εἰσέρχεται διὰ τῶν παραθύρων γλίσχρον καὶ σκιερὸν ἕνεκα τῆς βροχερᾶς καὶ ὁμιχλώδους ἡμέρας. Κορυφοῦται δὲ τὸ συναίσθημα τοῦτο πρὸ τῆς θέας τιμίων τινῶν ὅσον καὶ εἰδεχθῶν τὴν θέαν λειψάνων ὑπὸ ὑάλινον κώδικα ἐκτεθειμένων. Εἶνε δὲ ταῦτα εἷς τετριμμένος παλαιὸς ἐπενδύτης, καὶ ἓν ἐρρακωμένον ὑποκάμισον, βεβαπτισμένος ἔτι ἐν τῷ αἵματι, ὅπερ ὁ χρόνος κατέστησε μαῦρον ὡς μελάνην. Ἀμφότερα ταῦτα ἔφερεν ὁ ἐκλέκτωρ Μαυρίκιος καθ' ἣν στιγμὴν ἐφονεύθη ἐν Σιβερσχάουζεν τῷ 1553. Κεῖται δ' ἐκεῖ ἐντὸς πυξίδος καὶ ἡ σφαῖρα ἥτις ἀφήρεσε τοῦ ἀνδρείου ἡγεμόνος τὴν ζωήν.

Παντὸς εἴδους λάφυρα πληροῦσι τὴν ἑπομένην αἴθουσαν, ἐν οἷς καὶ κανόνια μικρὰ καὶ μυδραλιοβόλοι γαλλικαὶ καὶ τρόπαιον ὅλον ἐξ ὅπλων Σασσεπῶ συληθέντων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870. Ἀπερχόμενος τῆς αἰθούσης ταύτης, ἐν ᾗ ἡ θέα τῶν κατῃσχυμένων ὅπλων τῆς Γαλλίας μὲ δυσηρέστει καὶ μ' ἐξώργιζε, εὑρέθην αἴφνης ὡσὰν διὰ μαγείας ὑπὸ σκηνὴν ἀνατολικὴν πλουσίαν,

Digitized by Google

ἐρυθρὰν καὶ ὁλοκέντητον ὡς λαχούριον, εὐρεῖαν δὲ τόσον, ὅσον αἴθουσα εὐπρεποῦς οἴκου, ἐλλειψοειδῆ τὸ σχῆμα καὶ ἐν εἴδει κώνου ὀρθοῦσαν τὴν ὀροφήν. Ἡ σκηνὴ αὕτη εἶνε πολύτιμον λάφυρον τῶν Σαξόνων, ἀνῆκε δὲ εἰς τὸν Καραλῆ Μουσταφᾶν καὶ ἐσυλήθη κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Βιέννης. Πληροῦται τὸ ἐσωτερικόν της ἐξ ὅπλων ἀνατολικῶν, ἐν οἷς γιαταγάνια καὶ χαντζάρια ἀργυρόχρυσα καί τινα βέλη Περσῶν τοξοτῶν. Ἵσταται δ' ἐπὶ ἀνδρεικέλου καὶ αὐτὴ ἡ ἐκ βυσσινοχρόου σηρικοῦ στολὴ Πέρσου τυμπανιστοῦ καὶ φολιδωτοὶ θώρακες χρυσοπάρυφοι Σύρων καὶ Καππαδόκων πολεμιστῶν. Καὶ κατάκεινται σκωριῶντα καὶ κενὰ αὐτὰ τὰ *καζάνια* τοῦ τούρκου μεγιστᾶνος, ἐν οἷς ἐμαγειρεύθησαν τὰ τελευταῖά του πρὸ τῆς Βιέννης πιλάφια.

Τὸν *Διάδρομον τῶν ἐφιππίων καὶ ἱπποσκευῶν* παρέρχομαι ταχύς. Πολὺ ὀλίγον μ' ἐνδιαφέρουσι τὰ σάγματα τῶν παλαιῶν γερμανῶν καὶ ἔτι ὀλιγώτερον ἡ συλλογὴ πτερνιστήρων τῆς 16—18ης ἑκατονταετηρίδος. Ἵσταμαι μόνον ἐπὶ στιγμὴν πρὸ τῶν ξυλίνων ἐκείνων ἵππων, ἐπισεσαγμένων ὡς ἐν ἡμέραις ἑορτῶν ἐπὶ Αὐγούστου Β', ὧν τινες ἐντελῶς παραμορφούμενοι ἐκ τῶν πολυχρώμων ὑφασμάτων καὶ τῶν μυρίων κωδωνίσκων, καὶ τῶν μεγάλων πτερῶν, ἅτινα συστρέφονται ἐπὶ τῆς οὐρᾶς καὶ ὀρθοῦνται ὡς στέμμα ἐπὶ τοῦ μετώπου, ὁμοιάζουσι μᾶλλον Ἐρυθροδέρμους πολεμιστὰς τῶν Ἀμερικανικῶν ἐρήμων, ἢ ἄθῶα φορτηγά. Ἀλλοίμονον! μέχρι τίνος ἐξικνεῖται ἡ ἀνθρωπίνη ματαιότης καὶ μάλιστα ἡ βασιλική!...Τὸ μᾶλλον ἄξιον προσοχῆς ἀναμφιρήστως, ἁπλοῦν ἄλλως τε καὶ εὐπρεπὲς μεταξὺ τόσων θεατρικῶν, εἶνε τὸ βυσσινόχρουν βελούδινον ἐφίππιον τοῦ Ναπολέοντος κατὰ τὴν μάχην τῆς Δρέσδης.

Ἐν τῷ τελευταίῳ *Δωματίῳ τῶν ἐνδυμάτων* πολλὰ ὑπάρχουσι, πρὸ τῶν ὁποίων ἀδύνατον νὰ μὴ ἐνδιατρίψῃ τις ἐπὶ στιγμήν, μεθ' ὅλην τὴν κόπωσιν, ἣν αἰσθάνεται ἐκ τῶν τόσων, ὅσα μέχρι τοῦδε περιῆλθε καὶ εἶδε. Ἐκτὸς τῶν γυναικείων καὶ ἀνδρικῶν στολῶν εὐγενῶν τῆς 17ης καὶ 18ης ἑκατονταετηρίδος, ἐκτὸς τῶν καρδιναλικῶν τιαρῶν καὶ τῶν στολῶν, δι' ὧν μετημφιέννυτο Αὔγουστος ὁ Ἰσχυρός, ἐκτὸς τῶν βαπτιστικῶν σπαργάνων αὐτοῦ τούτου, ἐκτὸς τοῦ τριπτύχου πίλου τοῦ μεγάλου Πέτρου καί τινων ξυλογλυμμάτων τοῦ αὐτοῦ, ἡ συλλογὴ τῶν ὑποδημάτων διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πρωτοτυπίαν αὐτῆς κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον ἰδίᾳ. Ἐκεῖ καὶ κρούπεζα γαλλικά, ἐκεῖ καὶ ἐμβάδες τεράστιαι ἑλβετικαί, ἐκεῖ καὶ ἀρχαῖα γερμανικὰ ὑποδήματα προτείνοντα ῥύγχος ὡς τὸ τοῦ χοίρου, ἐκεῖ καὶ ἐπισήμων τινων ποδῶν περιβλήματα. Καὶ δὴ τῆς Μαρίας Θηρασίας τὰ μετάξινα σκαρπίνια, καὶ τοῦ Μυρᾶ τὰ κομψὰ τῆς ἱππασίας ὑποδήματα καί τινος ἐξόχου παρισινῆς χορευτρίας τὰ μοναδικὰ διὰ τὴν σμικρότητα καὶ τὴν χάριν τοῦ σχήματος, περικλείοντα δεξιῶς πόδας οὐχὶ μείζονας ἢ τὰ μικρὰ ἐκεῖνα δίπυρα τῆς βανίλλης. Ἐντὸς ἰδίου διαχωρίσματος ἐκτίθενται τὰ ὑψηλὰ ὑποδήματα ἅτινα ἔφερεν ὁ Ναπολέων ἐν τῇ μάχῃ τῆς Δρέσδης καὶ τὰ χρυσοκέντητα σκαρπίνια ἅτινα ἔφερεν ὁ αὐτὸς πάλιν ὅτε ἐστέφθη αὐτοκράτωρ.

Ἤμην ἤδη παρὰ τὴν ἔξοδον καὶ ἡτοιμαζόμην ν' ἀπέλθω, ὅτε τελευταῖον βλέμμα πρὸς τὸ μέγα ἑρμάριον ἐκεῖνο, ὅπερ δύναται νεκροταφεῖον ὑποδημάτων νὰ κληθῇ, μὲ ἐκράτησε πρὸς στιγμήν. Πλησίον τῶν τῆς Παρισινῆς χορευτρίας δύο ἄλλα ἐντελῶς ἀντίθετα παρέκειντο, μαῦρα, πλατέα καὶ χαμηλά. Ἀλλ' ἦσαν τόσον ἐγγὺς τῶν κομψῶν γειτόνων των καὶ οὕτω τεθειμένα, ὡς νὰ ἐβάδισαν μόνα των καὶ ἦλθον ἐκεῖ. Ἐφαίνοντο δὲ τρόπον τινὰ προστριβόμενα καὶ θωπεύοντα ἐρωτοτρόπως τὰ χορευτικὰ ὑποδημάτια καὶ ἐκράτουν ἀνοικτὰ τὰ πλατέα στόματά των ὡς νὰ ἔχασκον διαρκῶς πρὸ τῆς γειτονικῆς χάριτος καὶ κομψότητος. Ἔκυψα ν' ἀναγνώσω τὸ ὄνομα τοῦ κατόχου—ἦτο Κάντιος ὁ φιλόσοφος...

Ὅταν ἐξῆλθον εἰς τὴν ὁδὸν μετὰ δίψης ἐρρόφησα τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, καίπερ θολὸν καὶ ὁμιχλώδη. Μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἐντὸς τριῶν ὡρῶν εἶχον ζήση τριῶν αἰώνων βίον εἱρκτῆς καὶ τὰ ἀναρίθμητα καὶ ἀνόμοια ἐκεῖνα ἀντικείμενα, ἅτινα εἶχον παρέλθῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐν μιᾷ στιγμῇ, συνεμίγνυντο τερατωδῶς καὶ ἐκορέννυον τὴν καρδίαν καὶ κατετυράννουν διὰ τῆς συγκεχυμένης ἀναμνήσεως τὴν ἀλγοῦσαν κεφαλήν μου. Ἀναγράφων τὰς σημειώσεις μου ταύτας, ἂν μεταδώσω εἰς τὸν ἀναγνώστην μέρος τῆς τερατώδους συγχύσεως, ἣν ἐγὼ αὐτὸς ἀπεκόμισα, εἴθε νὰ μὴ μεταδώσω ἅμα οὐδὲ τῆς καρδίας τὸν κόρον οὐδὲ τὸ ἄλγος τῆς κεφαλῆς.

Δ*

ΕΙΝΑΙ ΩΦΕΛΙΜΟΣ Η ΥΓΙΕΙΝΗ;

Διαπρεπεῖς βιολόγοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἕρβερτ Σπένσερ, ἰσχυρίσθησαν ὅτι μᾶλλον βλάπτουσιν ἢ ὠφελοῦσι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὰ κατὰ τῶν νοσημάτων προφυλακτικὰ μέτρα, καὶ ἑπομένως ὅτι εἶναι περιττὴ καὶ ἡ ἐξερευνῶσα καὶ διδάσκουσα ταῦτα ἐπιστήμη, ἡ ὑγιεινή· διότι, λέγουσι, διὰ τούτων πολλοὶ ἀσθενικοὶ διατηροῦνται εἰς τὴν ζωὴν καὶ καχεκτικοὺς γεννῶσιν ἀπογόνους, ἐν ᾧ ἄλλως θὰ ἀπέθνησκον καὶ αἱ ἀρρωστίαι αὐτῶν δὲν θὰ διῃωνίζοντο διὰ τῆς κληρονομίας. Σχεδὸν δὲ πάντες πιστεύουσιν, ὅτι κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους, ὅτε οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔζων μεθ' ὅσης νῦν εὐμαρείας, ὅτε καὶ ὁ ἱματισμὸς καὶ ἡ τροφὴ αὐτῶν δὲν ἦσαν ὅσον σήμερον ἐκλεκτὰ καὶ ἐπαρκῆ, οἱ τότε ζῶντες καὶ μακροβιώτεροι καὶ ῥωμαλεώτεροι ἦσαν. Ἡ ἡλικία

Digitized by Google

τοῦ Μαθουσάλα καὶ ἡ ἀλκὴ τοῦ Γολιάθ, ἄγνωστα καὶ ἀπίστευτα νῦν, ἦσαν τότε δυνατά, διότι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἐσκληραγωγημένοι καὶ οὐχὶ ἐκτεθηλυμένοι, ὡς σήμερον.

Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη δὲν βασίζεται εἰς θετικὰς παρατηρήσεις, ἀλλ' εἰς κενὰς εἰκασίας, εἰς τὴν ἰδιότητα ἐκείνην τῆς ἡμετέρας φαντασίας, ἥτις τὰ ἀπωτέρω κείμενα παρίστησι πάντοτε μείζονα καὶ ὡραιότερα τῶν πλησίον. Τὸ ὄμμα τῆς φαντασίας λειτουργεῖ ἀντιθέτως, καὶ οὐχὶ ὡς οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ σώματος, οἱ ὁποῖοι βλέπουσι τὰ πλησίον μείζονα τῶν μακρινῶν ἀντικειμένων. Αὐτὸς ὁ Ὅμηρος παρεισάγει τὸν γηραιὸν Νέστορα, λέγοντα ὅτι οὔτε εἶδεν οὔτε θὰ ἴδῃ τοιούτους ἄνδρας, ὁποῖοι οἱ τῆς προτέρας γενεᾶς· ὁ δὲ Ὁράτιος λέγει ὅτι ὁ πρεσβύτης εἶναι πάντοτε ὑμνητὴς τῶν παρελθόντων χρόνων, Laudator temporis acti. Αἰτία δὲ τούτου εἶναι ὅτι τὸ παρὸν ἀντιλαμβανόμεθα ὁλοσχερῶς ἐν τῇ γυμνῇ πραγματικότητι αὐτοῦ, ἐν ᾧ πολλὰ τοῦ παρελθόντος ἀναπλάσσομεν πρὸ πάντων διὰ τῆς φαντασίας. Οὐδεὶς δὲ πιστεύομεν θὰ ἔμενεν εὐχαριστημένος, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναγκασθῇ νὰ ζήσῃ ἀπαραλλάκτως, ὡς οἱ πρὸ δύο ἢ τριῶν αἰώνων ὅμοιοί του. Ὁσάκις ὑποπέσῃ τυχὸν εἰς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις ἀληθές τι καὶ πραγματικὸν ἀντικείμενον ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων, ἐκπληττόμεθα πάντοτε διότι εὑρίσκομεν αὐτὸ πολλῷ διάφορον καὶ οὐχὶ ὁποῖον τὸ ἐφανταζόμεθα.

Ὁπόσον σθεναροὺς φαντάζονται οἱ ἀναγνῶσται τοῦ Ὁμήρου τοὺς πρὸ τῆς Τροίας ἥρωας! Καὶ ὅμως ἂν λάβωμεν εἰς χεῖρας ξίφος τι τῶν Μυκηναίων, θὰ ἴδωμεν μετ' ἀπορίας ὅτι ἡ λαβὴ αὐτοῦ εἶναι πολὺ μικρά, ὅτι ἡ παλάμη τῶν ἡρώων ἐκείνων δὲν ἦτο ὅσον ἡ ἰδική μας μεγάλη.

Ὁ Τάκιτος διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐθαύμαζον τὸ μέγεθος τοῦ σώματος τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν, καὶ ἐκ τούτου κατανοοῦμεν διατί οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες προετίμων ὡς ἐπιλέκτους ὁπλίτας τοὺς Γερμανούς. Δὲν ἀναφέρει μὲν ὁ Τάκιτος ὁπόσον ἀκριβῶς ἦτο τὸ μέγεθος τοῦ σώματος τῶν Γερμανῶν, ἀλλ' ὑποδεικνύει μόνον ὅτι ἦσαν ὑψηλότεροι τῶν Ἰταλῶν. Ἂν δὲ παρατηρήσωμεν τὰ πτώματα, ὅσα νῦν ἀνευρίσκονται ὑπὸ τὴν κατακαλύψασαν τὴν Πομπηΐαν ἡφαίστειον τέφραν, καὶ ἴδωμεν ὁπόσον μικροὶ τὸ σῶμα ἦσαν οἱ τότε κάτοικοι τῆς Ἰταλικῆς ἐκείνης πόλεως, ὁμολογοῦμεν, ὅτι εὐλόγως ἔπρεπε νὰ θεωρῶσιν ὡς γίγαντας τοὺς Γερμανούς, καὶ ἂν δὲν ἦσαν ὅσον οἱ σημερινοὶ εὐσώματοι.

Ἰδίως τοὺς ἱππότας τῶν μέσων αἰώνων φαντάζονται οἱ πολλοί, ὡς ὑπερέχοντας τῶν νῦν ἀνθρώπων κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος καὶ τὴν σωματικὴν ῥώμην· ἀλλ' ἐξετάζοντες τὰς πανοπλίας τῶν τότε χρόνων, πειθόμεθα ὅτι τὸ σῶμα τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων οὐδαμῶς ἐσμικρύνθη ἢ ἐλεπτύνθη. Ἐγὼ αὐτὸς ἐθαύμασα, ὅτε ἐν Μελίτῃ ποτὲ εἶδον τὰς ἔν τινι αἰθούσῃ τοῦ διοικητηρίου ἐκτεθειμένας πανοπλίας τῶν Ῥοδίων ἢ Μελιταίων ἱπποτῶν, πανοπλίας μαρτυρούσας ὅτι οἱ ἥρωες τῆς ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίας ἦσαν μὲν ἀγαθοὶ μαχηταί, ἀλλὰ καὶ μικροὶ τὸ δέμας. Ἀνεκοίνωσα τὸν θαυμασμόν μου εἰς τὸν ὑπάλληλον, ὅστις εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ συνοδεύσῃ· καὶ ἐκεῖνος μοὶ διηγήθη περιστατικόν τι, ἐπικυροῦν τὴν ἀκρίβειαν τῆς παρατηρήσεως ταύτης.

Κατὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἄνοδον τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας, μοὶ εἶπε, τῷ 1837, οἱ Σκότοι εὐπατρίδαι ἠθέλησαν νὰ πανηγυρίσωσι τὸ γεγονὸς διὰ συμποσίου μετημφιεσμένων· οἱ συνδαιτυμόνες ὤφειλον νὰ φέρωσιν ἐνδύματα τῶν χρόνων τῆς Μαρίας Στουάρτης. Χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας συνέλεξαν τὰ ἐν τοῖς παλαιοῖς Σκοτικοῖς οἴκοις σῳζόμενα ἐνδύματα τῶν προγόνων. Ἀλλ' οἱ Σκότοι εὐπατρίδαι τῆς δεκάτης ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πειραθέντες νὰ φορέσωσιν αὐτὰ ἐξεπλάγησαν σφόδρα ἰδόντες, ὅτι οἱ πρόγονοί των κατὰ τὴν δεκάτην ἕκτην ἑκατονταετηρίδα ἦσαν βραχύτεροι αὐτῶν τὸ σῶμα καὶ λεπτότεροι.

Ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν ὁ ἀνατόμος Τείδεμαν ὑπέθεσεν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ἕνεκα τῶν κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἐπὶ Ναπολέοντος τοῦ Α' αἱματηρῶν πολέμων, ἐν οἷς τόσαι ἑκατοντάδες χιλιάδων ῥωμαλέων ἀνδρῶν ἐφονεύθησαν καὶ τούτου ἕνεκα ηὔξησεν ἡ πληθὺς τῶν ἐχόντων σωματικὰ ἐλαττώματα, τῶν ἀνικάνων εἰς στράτευσιν, ἡ ἐπελθοῦσα γενεὰ ἦτο ὑποδεεστέρα τῆς πρὸ αὐτῆς. Ἀλλ' αἱ ἔρευναι, ἃς ἐποίησε, δὲν ἐβεβαίωσαν τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Ἐπίσης ὁ διάσημος ἀνατομικὸς καὶ ἐμβρυολόγος Θεόδωρος Βίσοφ, συνεχίσας ἐν Μονάχῳ τὰς ἐρεύνας τοῦ διδασκάλου καὶ πενθεροῦ του Τείδεμαν, ἐπὶ τῇ βάσει ἰδίως ἐπισήμων ἀπογραφῶν τῶν στρατολογικῶν γραφείων τῆς Πρωσσίας, τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Γαλλίας, δὲν κατέληξε καὶ οὗτος εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ ἐπὶ Ναπολέοντος πόλεμοι κατέστησαν τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Γάλλους ὑποδεεστέρους τὸ σῶμα τῶν πρὸ αὐτῶν.

Τὸ αὐτὸ συμπέρασμα προκύπτει καὶ περὶ τῆς θνησιμότητος καὶ τοῦ μέσου ὅρου τῆς διαρκείας τῆς ζωῆς, ἐφ' ὅσον ἔχομεν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ θέματος τούτου ἀσφαλῆ ἀπογραφικὰ δεδόμενα. Σπουδαίως διεφώτισε τὸ ζήτημα τοῦτο ὁ ἰατρὸς Γρηγχάου, ὅτε ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ πολέμιοι τοῦ ἐμβολιαστοῦ ἰσχυρίζοντο, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν μακροβιώτεροι πρίν, ὅτε ἐδηλητηριάζετο διὰ τῆς δαμαλίδος τὸ αἷμα τῶν ἐμβολιαζομένων. Ὁ Γρηγχάου ἐμελέτησε τοὺς προσφορωτάτους πρὸς τοῦτο ἀπογραφικοὺς πίνακας τοῦ Λονδίνου. Διότι εἰ καὶ πυρ-

Digitized by Google

καὶ ἀπετέφρωσαν πολλάκις τὸ Λονδῖνον, ὅμως διεσώθησαν πάντα τὰ βιβλία τῶν ἐκκλησιῶν, ἐν οἷς κατεγράφοντο αἱ γεννήσεις καὶ οἱ θάνατοι. Ἐξετάσας λοιπὸν ὁ Γρηγχάου ἀνὰ μίαν δεκαετηρίδα τοῦ δεκάτου ἑβδόμου, δεκάτου ὀγδόου καὶ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος κατέληξεν εἰς τὰ ἑπόμενα πορίσματα·

Ἔτη	Πληθυσμὸς τῶν κατοίκων κατὰ προσέγγισιν.	Θνησιμότης ἐπὶ χιλίοις
1681-1690	530000	42
1746-1755	650000	36
1846-1855	2300000	25

Κατὰ ταῦτα ὁ μέσος ὅρος τῆς διαρκείας ἦτο:

τὸν ΙΖ' αἰῶνα	23 ἔτη 8 μῆνες.	
τὸν ΙΗ' »	27 » 8 »	
τὸν ΙΘ' »	40 » —	

Ἐκ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος ἐξήτασεν ὁ Γρηγχάου τὴν δυστυχεστέραν δεκαετηρίδα, καθ' ἣν συνέπεσαν δύο ἐπιδημίαι χολέρας, ἡ τοῦ 1849 καὶ ἡ τοῦ 1854· σήμερον ὅμως ὁ μέσος ὅρος τῆς διαρκείας τῆς ζωῆς ἐν Λονδίνῳ ὑπολογίζεται 46 ἐτῶν, ὅ ἐστι διπλάσιος ἢ κατὰ τοὺς εὐδαίμονας παλαιοὺς ἐκείνους χρόνους ὅτε ἡ δαμαλὶς ἦτο ἄγνωστος.

Ἐκ τούτων ἕπεται ὅτι ἡ ὑγιεινή, ἀδιαφοροῦσα πρὸς τὰς κατ' αὐτῆς μεμψιμοιρίας, πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ μελετῶσα καὶ ἐξευρίσκουσα τρόπους ἀποτροπῆς τῶν νοσημάτων. Διότι οὗτοι δὲν διατηροῦσι μόνον τοὺς καχεκτικοὺς εἰς τὴν ζωήν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκμαίους τὸ σῶμα πολλαπλασιάζουσι καὶ ἐπιρρωνύουσιν. Ὡς ἡ πολιτικὴ οἰκονομία εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῆς οἰκονομίας τοῦ πλούτου, οὕτω καὶ ἡ ὑγιεινὴ εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῆς οἰκονομίας τῆς ὑγιείας. Εἶναι δὲ καὶ ἡ ὑγίεια πλοῦτος μέγας· βεβαίως οὐχὶ καὶ τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, διότι ὀφείλομεν καὶ ζωὴν καὶ ὑγίειαν νὰ θυσιάζωμεν ὑπὲρ τῶν ὑψίστων ἰδεωδῶν ἀγαθῶν, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς φιλοπατρίας· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν, πρέπει νὰ συναριθμῶμεν τὴν ὑγίειαν ἐν τοῖς μεγάλοις ἀγαθοῖς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ φροντίζωμεν ὅπως οὐ μόνον διατηρῶμεν αὐτό, κληροδοτηθὲν ὑπὸ τῶν γονέων ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ πολλαπλασιάζωμεν, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα.

(Max von Pettenkofer) Π.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἄγγλος γεωλόγος ἐδημοσίευσεν ἔν τινι τῶν τελευταίων φύλλων τῆς Γεωλογικῆς Ἀποθήκης (Geological Magazine) ἀξίαν πολλοῦ λόγου πραγματείαν περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν ἡ ἔγγειος θερμότης εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ φύσις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς, λέγει, δὲν διευκρινήθη ἔτι· πολλοὶ γεωλόγοι εἰκάζουσιν ὅτι τὸ ἔνδον τῆς γῆς εἶναι ῥευστὸν ἐν μέρει, διότι τὸ ὑπὸ τὸν φλοιὸν τῆς γῆς ῥευστὸν ἑδράζεται ἐπὶ στερεοῦ πυρῆνος. Ἂν οἱ συχνότερον τὸν χειμῶνα ἢ τὸ θέρος συμβαίνοντες σεισμοὶ μόνον λόγον ἔχουσι τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως, ἧς ἕνεκα καθίσταται δυνατὴ ἐκροὴ μέρους ἀναλόγου τοῦ ἔνδον τῆς γῆς ῥευστοῦ, ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου ὅτι ὁ φλοιὸς τῆς γῆς εἶναι λεπτότατος. Ὁ συγγραφεὺς φρονεῖ, ὅτι ἡ θερμοκρασία τοῦ ζέοντος ὕδατος ὑπάρχει εἰς βάθος οὐχὶ τόσον μέγα, ὅσον ὑποτίθεται ἐκ τῆς αὐξούσης ἀναλογίας τῆς θερμοκρασίας ἐν τοῖς ἀρτεσιανοῖς φρέασιν, ἤτοι τρισχιλίων μέτρων. Ὡς δὲ ἐτελειοποιήθη σήμερον ἡ μηχανική, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ σκαφῇ φρέαρ τοσούτου βάθους. Νῦν πρὸς ἐπιστημονικοὺς σκοποὺς σκάπτουσιν ἐν Σχλαδεβὰχ φρέαρ, ὅπερ ἔφθασεν εἰς βάθος 1392 μέτρων· εἰς δὲ τὸ βάθος τοῦτο τὸ εἰδικὸν θερμόμετρον δεικνύει θερμοκρασίαν 40 βαθμῶν τοῦ ἑκατονταβάθμου. Ἂν προχωρήσῃ ἡ σκαφὴ εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσωμεν μέχρι τῆς λάβας. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἴσως φαίνεται νῦν τολμηρόν, ἀλλὰ δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ χρόνος, λέγει ὁ Ἄγγλος γεωλόγος, καθ' ὃν θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ ἀνακαλύψωμεν τοὺς τρόπους, δι' ὧν δύναται νὰ παραχθῇ θερμότης, ἄνευ καυσίμου ὕλης.

Ἡ Ἀγγλικὴ Ἐφημερὶς Θάλασσα (the Sea) ἀναφέρει παρατηρήσεις περιεργοτάτας φαινομένων, ἀντικειμένων ἄντικρυς εἰς τὸν φυσικὸν νόμον τῆς ἐμφύτου ὁρμῆς πάντων τῶν ὄντων πρὸς αὐτοσυντηρησίαν. Ἀρχομένου τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς τοῦ 1879 τὰς ἀρέγκας καὶ τὰς ἀθερίνας, τὰς διερχομένας διὰ τοῦ πόρου τοῦ καλουμένου Deal Roads προσέβαλεν ἐπιδημία αὐτοκτονίας. Οἱ ἰχθῦς οὗτοι ἐξεβράζοντο εἰς τὸν αἰγιαλόν, ἐν Βάλμερ, κατὰ μυριάδας ἀναριθμήτους ὥστε οἱ ἁλιεῖς ἀποκαμόντες νὰ συλλέγωσιν αὐτοὺς ἀφῆκαν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς μέγα πλῆθος, ὅπως τὸ συναθροίσωσιν οἱ βουλόμενοι τῶν κατοίκων. Πρό τινων δ' ἐτῶν παρετηρήθη ἐπίσης ἐπιδημία αὐτοκτονίας εἰς τοὺς νουρβηγικοὺς ἀρουραίους μῦς. Ἐν Ἀφρικῇ ὤρθησαν σμήνη μυρμήκων κατ' εὐθεῖαν χωροῦντα εἰς ῥεύματα ποταμῶν, ὅπου κατεβρόχθιζον αὐτοὺς ἰχθῦς. Μύες κατὰ μυριάδας μετανίστανται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, νυχθημερὸν ὁδοιποροῦντες καὶ δεκατιζόμενοι καθ' ὁδὸν ὑπὸ ὀρνέων καὶ θηρίων. Πρό τινων ἐτῶν ἐν Seychelles χελῶναι συναπεφάσισαν, φαίνεται, νὰ μεταβῶσιν ὅπως καταστρέψωσι τὴν ζωήν των εἰς τὴν ἀπέναντι τοῦ λιμένος νῆσον, καὶ νηχόμεναι διέπλευσαν τὴν μεταξὺ θάλασσαν. Προήρχετο τοῦτο ἐκ μανίας ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς νόσου; Ἐπίσης παρετηρήθησαν ἀναρίθμητα σμήνη χρυσαλίδων κατὰ πυκνὰ νέφη ἀφιπτάμενα ἐκ τῆς ξηρᾶς πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, ἐν ᾧ ἦτο παντελῶς ἀδύνατον νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀπωτάτην ἀπέναντι ἀκτήν. Ἡ ταῦτα γράφουσα ἐφημερὶς προστίθησιν ὅτι τὰ φαινόμενα ταῦτα εἶναι ἀνεξήγητα, καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἡ αἰτία, ἡ φέρουσα τοιαύτας παραδοξοτάτης αὐτοκτονίας.

Ὁ μικρὸς Γιάγκος εἶναι ἐνθουσιασμένος μὲ τοὺς μολυβδίνους στρατιώτας, τοὺς ὁποίους τοῦ ἐχάρισεν ὁ πατήρ του. Ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμός του ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς, ὅτε εἶδε νὰ διέρχηται πρὸ τῆς οἰκίας του σύνταγμα στρατιωτῶν, διότι ἦσαν μεγαλείτεροι καὶ ὡραιότεροι.

— Μπαμπᾶ, λέγει εἰς τὸν πατέρα του, βλέπων ζηλοτύπως τοὺς διερχομένους, αὐτοὶ οἱ στρατιῶται εἶναι ἀπὸ μεγαλείτερο κουτί;

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 261.

Digitized by Google

'Αριθ. 520 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 15 Δεκεμβρίου 1885

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

ΣΤ'.

«Ἐν τούτοις κἄτι δυσάρεστον ἦλθε νὰ ταράξῃ τὴν ὡραίαν μονοτονίαν μας, κἄτι τὸ ὁποῖον παρ' ὀλίγον ἀπέληγεν εἰς τραγικωτάτην λύσιν. Χάριν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας περιώδευε τὴν ἐπαρχίαν πολυάριθμον στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἑνὸς ἀνθυπολοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ. Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ φυσικὰ διῆλθε καὶ ἀπὸ τὰ ἰδικά μας κτήματα καὶ ἐγκαθιδρύθη μίαν νύκτα εἰς τοῦ κ. Ἀναστασίου. Κατὰ τὰ συνειθισμένα οἱ στρατιῶται ἐμοιράσθηκαν εἰς *κονάκια* εἰς τὰ σπίτια τῶν χωρικῶν, τὸν δὲ ἀξιωματικὸν ἐφιλοξένησεν ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ κτήματος. Ὁ ἀξιωματικὸς αὐτὸς ἦτο νέος καί, πρᾶγμα σπάνιον, κομψός, μὲ στολὴν καινούργιαν καὶ ἀκόμη μὲ κἄποιαν μόρφωσιν· ἀλλὰ τὸ ἀρειμάνιον ὕφος του σ' ἐνέπνεεν ἀντιπάθειαν ἅμα συνωμίλεις μαζί του ἐπὶ μίαν στιγμήν. Τὸ βράδυ ἐγευμάτισα καὶ ἐγὼ εἰς τοῦ γείτονός μου καὶ τὸν ἐξετίμησα εὐθὺς ἀπὸ τὰς πομπώδεις διηγήσεις του περὶ κατορθωμάτων καὶ ἀνδραγαθιῶν εἰς τὴν καταδίωξιν φυγοδίκων, εἰς συμπλοκὰς καὶ τέτοια.

Μὲ λύπην μου ὅμως εἶδα τὴν Ἀμαρυλλίδα νὰ προσέχῃ εἰς τὰς φλυαρίας τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ νὰ ῥίπτῃ βλέμματα συνεχῆ εἰς τὰ χρυσᾶ του σειρήτια καὶ εἰς τὰ στιλπνὰ κομβία. Τί τὰ θέλεις· ὅσον ἀνεπτυγμένη, ὅσον εὐφυὴς καὶ ἂν εἶνε μία κόρη, πάντοτε τὴν θαμβόνει ἡ στρατιωτικὴ στολή, ὅπως θαμβώνει τὰς σιταρήθρας ὁ καθρέπτης τῶν κυνηγῶν. Ἔπειτα ἡ γυναῖκα, ἐπειδὴ εἶνε φύσει δειλή, ξιππάζεται πολὺ ἀπὸ τὰς ἐπιδείξεις τῆς παλληκαριᾶς. Ὁ ἀξιωματικὸς παρετήρησε βέβαια τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κόρης καὶ ἐνθαρρυνόμενος ἀπὸ τὸν ἀφελῆ της τρόπον, τὸν ὁποῖον θὰ ἐξέλαβε πιθανῶς ὡς ἐρωτοτροπίαν, ἤρχισε τακτικὴν ἐπίθεσιν... ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ καταδιώξεως φυγοδίκων.

Ὁ πατήρ της δὲν τὸ ἐπρόσεξεν αὐτό, ἀλλ' ἐγὼ ὁ ὁποῖος εἶχα πολὺ λεπτὴν τὴν ὄσφρησιν, ὅταν ἐπρόκειτο περὶ τῆς Ἀμαρυλλίδος, ἐγὼ ὁ ὁποῖος ἔπνεα μένεα ἐναντίον του, διότι ἦλθε νὰ μᾶς χαλάσῃ τὴν ἡσυχίαν μας καὶ τὴν χαριτωμένην συντροφιάν μας, ἐγὼ τέλος πάντων, ὁ ὁποῖος ἄρχισα νὰ ζηλεύω, τὸ ἐπρόσεξα πολὺ καλὰ καὶ τὸ ἐδιάβασα εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του. Ἐπρόσεξα ἀκόμη κ' ἓν ἄλλο, ὅτι ἡ Ἀμαρυλλὶς ἀφωσιωμένη ὅλη εἰς τὰς διηγήσεις τοῦ νεαροῦ ἱππότου, οὔτ' ἐγύρισε κἂν νὰ μὲ ἰδῇ καθ' ὅλον τῆς ἑσπέρας τὸ διάστημα...

Εἶνε περιττὸν νὰ σοῦ εἰπῶ, ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην ὅλα τὰ ἔντομα τοῦ πύργου, τὰ ὁποῖα ἐνόμιζα ὅτι εἶχον ἐξαλειφθῇ ὁριστικῶς, ἀνεστήθησαν ἔξαφνα καὶ δὲν μὲ ἄφησαν νὰ ἡσυχάσω ὅλην τὴν νύκτα....

Ὁ ἀξιωματικὸς ἔστησε τακτικὴν πολιορκίαν. Μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι προσμένει διαταγὰς περὶ τῆς μελλούσης πορείας του, ἐνεθρονίσθη εἰς τοῦ κ. Ἀναστασίου μὲ τὴν μεγαλητέραν ἀδιακρισίαν καὶ δὲν ἐννοοῦσε νὰ σαλεύσῃ ἀπ' ἐκεῖ. Ὁ γείτων μου δὲν ἄργησε νὰ ἐννοήσῃ τὰ κατακτητικὰ σχέδια τοῦ σπαθοφόρου καὶ εἶδα μ' εὐχαρίστησίν μου ὅτι ἔκαμε τὰ μάτια του τέσσαρα. Εἴτε εἶπε δὲ κἄτι εἰς τὴν κόρην του, εἴτε ἐκείνη μόνη της, μὲ τὴν γυναικείαν ὀξυδέρκειαν, ἡ ὁποία μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν ἀπατᾶται κἄποτε, διέκρινε τὴν ἀληθινὴν ἀξίαν αὐτοῦ, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι παραιτηθεῖσα ἐντελῶς τοῦ συνήθους ὕφους τῆς θελκτικῆς οἰκειότητος, ἀνέλαβε κατὰ μικρὸν ἀπέναντί του ὕφος ψυχρόν, ὑπερήφανον, ἀγέρωχον σχεδόν. Ἡ ἀνάγκη, βλέπεις, τὴν ἔκαμνε ν' ἀφήσῃ τὸ ἀφελὲς πρόσωπον κόρης τῶν ἀγρῶν, καὶ νὰ παίζῃ τὸ πρόσωπον γυναικὸς τοῦ μεγάλου κόσμου. Καὶ σὲ βεβαιῶ ὅτι καὶ τὸ δεύτερον τῆς ἐπήγαινεν ὅπως καὶ τὸ πρῶτον. Ἴσως διότι μ' εὐχαρίστει, ἡ συμπεριφορά της αὐτὴ τὴν περιέβαλλε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου μ' αἴγλην βασιλίσσης, ὅταν ἀνεσήκωνε τὸ ὑπερήφανον μέτωπόν της, καὶ συνέσφιγγε τὰ χείλη ὑπεροπτικῶς, καὶ ἐκύτταζεν ἀλλοφρονοῦσα, ἐνῷ ὁ κύριος ἀνθυπολοχαγὸς ἐξηκολούθει τὴν στενὴν πολιορκίαν του.

Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν ἦτο πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰς προόδους του, καὶ μὴ ἐλπίζων παράδοσιν ἀνέμενε περίστασιν διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀποφασιστικὴν ἔφοδον. Ἡ περίστασις

Digitized by Google

δὲν ἠργησε νὰ ἔλθῃ· μίαν ἡμέραν ἡ Ἀμαρυλλὶς μοῦ εἶπεν, ἅμα μὲ εἶδε, μὲ τὸν θλιβερώτερον τόνον φωνῆς:

— Ἄχ, κύριε Στέφανε, πάει καὶ ἡ ἄλλη ἡ ὄρνιθά μας, ἡ καϋμένη ἡ Λευκή μου μὲ τὰ δώδεκα πουλάκια της.

— Τί, ἐψύθησεν;

— Ὄχι.. τὴν ἔφαγεν ἡ ἀλεποῦ καὶ αὐτήν. Εἶνε φοβερὸν πρᾶγμα αὐτὸ πλειά· δὲν ἠμποροῦμε νὰ ἔχωμεν ὄρνιθας.

— Κυρία μου, ἐφώναξεν ὁ ἀξιωματικός, ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν συνομιλίαν, ἀφίνω τὴν καταδίωξιν τῶν φυγοδίκων καὶ ἀρχίζω ἀπὸ σήμερον νὰ καταδιώκω ἀλώπεκας. Ἀπόψε σᾶς ὑπόσχομαι τὴν πρώτην! καὶ ἐξάπλωσε τὸ χέρι ἐπάνω 'σὰν νὰ ἔκαμνε ὅρκον εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἡ Ἀμαρυλλὶς φυσικὰ τὸν ηὐχαρίστησε διὰ τὴν προθυμίαν του, ἂν καὶ ὀλίγον ψυχρά, ἀλλὰ τοῦ εἶπε πῶς δὲν ἀξίζει τὸν κόπον καὶ τέτοια. Καὶ ὁ κ. Ἀναστάσιος προσεπάθησε νὰ τὸν ἀποτρέψῃ· ἐσυλλογίζετο βέβαια ὅτι ἡ καταδίωξις τῶν αλωπέκων ἠμποροῦσε νὰ παραταθῇ καὶ ἐπὶ ἓν ἔτος!

Ἀλλὰ ποῦ ἐπείθετο αὐτός; Καὶ λοιπόν, θέλοντες καὶ μή, ἠναγκάσθησαν νὰ παραδεχθοῦν τὴν ἀπόφασίν του· ἔπειτα καὶ πῶς ν' ἀπορρίψουν τόσον φιλόφρονα, τόσον ἱπποτικὴν ἀφοσίωσιν; Τὸ βράδυ λοιπὸν μετὰ τὸ γεῦμα κατήρτισεν ὡς στρατηγὸς τὸ ἐνεδρευτικόν του ἀπόσπασμα, τὸ ὁποῖον συνεκροτήθη ἀπὸ αὐτόν, δύο ὑπαξιωματικούς του, καὶ τὸν ἀγροφύλακα Καρανάσον. Δὲν εἶχα καθόλου διάθεσιν νυκτερινῆς ἐκδρομῆς, ἀλλὰ σοῦ εἶπα ἠξεύρω πόσον φαντάζουν εἰς τὰς γυναῖκας αὐταὶ αἱ ἐπιδείξεις καὶ δὲν ἤθελα νὰ φανῶ εἰς τὰ μάτια τῆς Ἀμαρυλλίδος δειλὸς ἢ κατώτερος τοῦ κυρίου ἀνθυπολοχαγοῦ εἰς τὴν κυνηγετικὴν δεξιότητα, ἢ ὀλιγώτερον ἐκείνου ἀφωσιωμένος εἰς αὐτήν. Προσετέθην λοιπὸν καὶ ἐγὼ ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸ ἀπόσπασμα τῶν κυνηγῶν, καὶ ἐγείναμεν πέντε τὸ ὅλον.

Ὁ ἀρχηγὸς μᾶς ἀπεκάλυψε κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος τὸ σχέδιόν του τὸ ὁποῖον ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ δόλου. Θὰ ἐπέρναμεν δηλαδὴ μαζὶ μίαν ὄρνιθα, τὴν ὁποίαν θὰ προσεδέναμεν εἰς τὸν κορμὸν δένδρου, ἐνῷ ἀπὸ τὸ πόδι της θὰ ἐδέναμεν ἕνα σπάγον μακρόν. Θὰ ἐκρυπτόμεθα γύρῳ, μέσα εἰς τοὺς θάμνους· ἕνας θὰ ἐτραβοῦσεν ὀλίγον τὸν σπάγον καὶ θὰ ἔκαμνε τὴν ὄρνιθα νὰ φωνάζῃ· ὁποία ἀλώπηξ ἤκουε τὴν φωνὴν θὰ ἔτρεχεν ἐκεῖ καὶ θὰ τὴν ἐτουφεκίζαμεν. Τὸ σχέδιον αὐτὸ διεσκέδαζε τὴν κόρην πολὺ καὶ ἤρχισε μετ' ἀνυπομονησίας νὰ προσδοκᾷ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἐπιτυχίαν του. Ὁ ἀξιωματικὸς ἐπέτυχεν· ἂν δὲν ἐκίνησε τὴν εὔνοιάν της καὶ τὴν ἀγάπην της, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν γυναικείαν περιέργειάν της καὶ τὴν ἔκαμε νὰ προσέξῃ εἰς αὐτὸν τόσον πολὺ τὸ βράδυ ἐκεῖνο, ὥστε μ' ἔσκασεν... Οὔφ, εἶπα, ὅλαι αἱ γυναῖκες αἱ αὐταί, μάταιαι καὶ μωραί! Κρῖμα ποῦ ἐνόμισα ὅτι ἡ Ἀμαρυλλὶς δὲν ὁμοιάζει μὲ τὰς ἄλλας, ὅτι ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν! Τοῦ κάκου χάνομαι μὲ τὴν λεπτότητα καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων, μὲ τὴν σιωπηλὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν· χρειάζεται θρασύτης, αὐθάδεια—αὐτὰ τῆς ἀρέσουν, κ' ἐγὼ εἶμαι ἀνίκανος δι' αὐτά. Ἄς τὸν χαρῇ λοιπὸν τὸν ἱππότην της!...

Ἐντούτοις ἡ ὥρα ἦτο δεκάτη καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ηὐδόκησε νὰ διακόψῃ τὴν ἀπύλωτον φλυαρίαν του, ἵνα ἑτοιμασθῇ διὰ τὴν κυνηγετικὴν ἐκδρομήν. Ἐκαθήμεθα ἐν τῇ λιθοστρώτῳ αὐλῇ, διότι ἡ ἑσπέρα ἦτο γλυκυτάτη. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ἐπῆγεν εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον ὡπλισμένος ἐπιδεικτικώτατα, ὡς ἂν ἐπρόκειτο ὄχι ἀλώπεκας νὰ κυνηγήσῃ, ἀλλὰ ἱπποποτάμους. Ἐφόρει ἐν *χαντζάρι* κυνηγετικὸν εἰς τὴν μέσην, εἶχε τὸ ὅπλον του τὸ δίκανον κρεμασμένον εἰς τὸν ὦμον καὶ εἰς τὰς χεῖρας ἐκράτει *ρεβόλβερ*, τὸ ὁποῖον ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐγέμιζεν.

Ἡ Ἀμαρυλλὶς δὲν εἶχεν ἰδῇ ἐκ τοῦ πλησίον ποτὲ ἄλλοτε *ρεβόλβερ* καὶ ἐπλησίασε μετὰ περιεργίας, καὶ παρετήρει τὸν μηχανισμὸν αὐτοῦ.

Ὁ ἀξιωματικὸς ζαλισμένος ἴσως ὀλίγον ἀπὸ τὸν ἐξαίρετον μοσχᾶτον τοῦ οἰκοδεσπότου, τοῦ ὁποίου εἶχε κάμῃ πολλὴν κατανάλωσιν ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ζαλισμένος ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν γειτονιὰν τῆς ὡραίας κόρης, ἡ ὁποία μὲ ἀφέλειαν ἐπήγαινε τὸ πρόσωπόν της πολὺ κοντὰ εἰς τὸ ἰδικόν του διὰ νὰ ἐννοήσῃ καλὰ τὸν μηχανισμὸν τοῦ *ρεβόλβερ*, τὸν ὁποῖον αὐτὸς τῆς ἐξήγει λεπτομερῶς, ἐλησμόνησεν ἓν φυσίγγιον ἐντὸς τοῦ φονικοῦ ὅπλου. Καὶ ἔξαφνα ἐνῷ ἐπίεζε τὸ σκάνδαλον, τὸ *ρεβόλβερ* ἐκπυρσοκροτεῖ, ἀκριβῶς ἐμπρὸς εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς κόρης...

Τρομαγμένη ἀπὸ τὸν ἔξαφνον κρότον, τυφλωμένη ἀπὸ τὴν φλόγα ἐκείνη ἔφερε τὰ δύο χέρια εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἔπεσε κάτω πρὸς τὰ ἐμπρός, ἐνῷ ὁ δυστυχὴς πατὴρ ἐνόμισεν ὅτι ἦτο νεκρὰ καὶ πρὶν προφθάσῃ νὰ φωνάξῃ: κόρη μου! ἐλιποθύμησε καὶ ἐκυλίσθη κάτω ἀπὸ τὸ κάθισμά του.

Φαντάσου σκηνή! Ὅλοι τὰ ἔχασαν, καὶ ἐγὼ δὲν ἠξεύρω ποῦ εὖρηκα τὴν δύναμιν ἐκείνην τὴν στιγμὴν καὶ χωρὶς νὰ συλλογισθῶ τίποτε, χωρὶς νὰ ἠξεύρω ἂν εἶνε ζωντανὴ ἢ νεκρά, ἐχύθηκα, τὴν ἅρπαξα εἰς τὰ χέρια μου καὶ τὴν ἔφερα μέσα εἰς τὸ σπίτι. Μόλις κατώρθωσα ν' ἀποσπάσω τὰ χέρια της, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκρατοῦσε σφιγμένον τὸ πρόσωπόν της, καὶ εἶδα ὅτι δὲν εἶχε καμμίαν πληγήν, οὔτε καμμένη δὲν ἦτο, μόνον τὰ μαλλιά της εἶχαν καῇ ὀλίγον. Ἅρπαξα νερὸν κρύον καὶ τὴν ἔβρεξα· συνῆλθε καὶ μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι μὲ μισοκλεισμένα μάτια:

Digitized by Google

—Πατέρα μου! εψιθύρισε.

— Δὲν εἶνε ὁ πατέρας σας· ἐγὼ εἶμαι, τῆς εἶπα καὶ ἡ φωνή μου ἔτρεμε.

— Σεῖς; κύριε Στέφανε! τί καλὸς ποῦ εἶσθε. Καὶ ὁ πατέρας μου...ὁ πατέρας μου! ἐφώναξε καὶ ἀνετινάχθη.

Εἶδες ὅταν πάθωμεν κἄτι; Μέσα εἰς τὸν τρόμον μας νομίζομεν ὅτι ἔπαθαν συγχρόνως καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ἀγαπῶμεν. Εὐτυχῶς ὁ κ. Ἀναστάσιος εἶχε συνέλθῃ καὶ ἤρχετο πρὸς τὴν κόρην. Τὴν ἅρπαξε καὶ τὴν κατεφίλησε καὶ ἔκλαιεν ἀπὸ χαράν, ὅτι ἦτο ζωντανὴ καὶ δὲν ἔπαθε τίποτε,—ἐνῷ ἔξω ἐγίνετο ὀχλοβοή. Εὐθὺς ἡ φήμη διεδόθη εἰς τὸ χωριὸ καὶ ὅλοι οἱ χωρικοὶ ἐπετάχθηκαν ἀπὸ τὸν ὕπνον καὶ ἔτρεξαν νὰ ἰδοῦν τί κάνει ἡ κυρία των· ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι εἶνε σκοτωμένη, ἄλλοι μόνον πληγωμένη. Αἱ γυναῖκες εἶχαν ἀρχίσῃ νὰ κλαίουν καὶ νὰ μοιρολογοῦν, οἱ ἄνδρες νὰ ἐξαγριώνωνται κατὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ οἱ τολμηρότεροι μάλιστα ἦλθαν ὡπλισμένοι καὶ ἐφώναζαν ὅτι θὰ τὸν σκοτώσουν τὸν φονιᾶ τῆς καλῆς των κυρᾶς.

Ὁ κύριος ἀνθυπολοχαγὸς φρόνιμα φερόμενος εἶχε κλεισθῇ εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ἡ θέσις του βέβαια καὶ πάλιν δὲν ἦτο πολὺ εὐχάριστος.

Ὅταν ἐβεβαιώθησαν ὅτι ἡ κυρία των εἶνε καλά, ἀπεφάσισαν τέλος νὰ γυρίσουν εἰς τὰ σπίτια των καὶ ἐμείναμεν μόνοι ὁ πατὴρ ἡ κόρη καὶ ἐγώ. Ὁ κ. Ἀναστάσιος καταβεβλημένος ἀπὸ τὴν συγκίνησιν ἐκάθητο πλησίον τῆς κόρης του καὶ ἐκράτει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς εἰς τὰ γόνατά του. Ἐπειδὴ ἔλεγεν ἐκείνη ὅτι αἰσθάνεται εἰς τὸ κεφάλι της μέσα φωτιὰ καὶ λαύρα, εἶχα ἀναλάβῃ τὸ χρέος νοσοκόμου καὶ ἔθετα ἐπὶ τοῦ μετώπου της μαντίλια βρεγμένα. Ὅταν ἄλλαζα τὸ βρεγμένον πανί, ἄνοιγε μία στιγμὴ τὰ μάτια καὶ μοῦ ἔλεγε μὲ μιὰ ματιά της ἓν εὐχαριστῶ, τόσον ἐγκάρδιον, ὥστε ἐπληρονόμην πολὺ ἀκριβὰ διὰ τὸν μικρὸν κόπον μου. Πατὴρ καὶ κόρη εἶχαν τόσον ταραχθῇ ὥστε ἔλεγαν ὅτι δὲν θὰ ἠμπορέσουν κατ' οὐδένα λόγον νὰ κοιμηθοῦν τὴν νύκτα ἐκείνην. Καὶ ἐγὼ λοιπὸν ἔμεινα ἐκεῖ ὅλην τὴν νύκτα καὶ μόλις περὶ τὰ ἐξημερώματα ἐπέστρεψα εἰς τὸν πύργον. Δὲν ἤθελα νὰ φύγω καθόλου, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο τόσον ἐπέμεναν ὅτι πρέπει νὰ ὑπάγω νὰ ἡσυχάσω ὀλίγον, ὥστε ἠναγκάσθην νὰ ὑπακούσω μὲ πολλήν μου λύπην. Αἱ ἐντυπώσεις ὅμως τῆς τρομερᾶς αὐτῆς νυκτὸς ἦσαν τόσον ζωηρὰ τυπωμέναι εἰς τὸ πνεῦμά μου, ὥστε δὲν ἠμπόρεσα οὔτ' ἐγὼ νὰ κλείσω 'μάτι ὅλην τὴν νύκτα. Τὸ πρωῒ ἵππευσα καὶ ἔτρεξα νὰ ἰδῶ πῶς εἶνε ἡ Ἀμαρυλλίς. Τὴν εὑρῆκα εἰς τὸν κῆπον· μὲ ὑπεδέχθη αὐτὴ καὶ ὁ πατήρ της ἐγκαρδίως πλέον παρὰ ποτέ. Ἦτο καλά, ἐντελῶς ξεζαλισμένη· μόνον ὠχρὰ ἀκόμη ἀπὸ τὴν ταραχὴν καὶ ὀλίγον παρηλλαγμένη, διότι εἶχε ψαλλιδίσῃ εἰς τὸ μέτωπόν της τὰ καμμένα μαλλιά.

Μοῦ εἶπεν ὅτι ὁ παπᾶ Ζαχαριᾶς ὁ ἐφημέριος τοῦ χωριοῦ ἔκαμε τὸ πρωῒ δοξολογίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διότι ἐσώθη ἀπὸ τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεξε, καὶ ὅτι ἦτο ἐν μέρει εὐχαριστημένη, διότι ἡ περίστασις αὐτὴ τῆς ἀπέδειξε πόσον τὴν ἀγαποῦν εἰς τὸ χωριό. Καὶ ὅταν ἔλεγεν αὐτὰ τὰ τελευταῖα, μοῦ ἔρριξε μία ματιά, ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ φανερώσῃ ὅτι εἰς τὸν πληθυσμὸν τοῦ χωριοῦ περιλαμβάνομαι καὶ ἐγώ.

Περὶ τοῦ ἀξιωματικοῦ δὲν ἀνέφερε λέξιν. Μόνον ὅταν ἐρωτήσας ἔμαθα ἀπὸ τὸν κ. Ἀναστάσιον ὅτι ἀνεχώρησε πρὸ ὀλίγου προφασισθεὶς τάχα ὅτι εἶχε λάβῃ αἰφνιδίαν διαταγήν, ἐκείνη προσέθεσε μειδιῶσα:

— Τώρα ποὺ ἐμείναμεν πάλιν ἥσυχοι καὶ μόνοι, θὰ σᾶς 'πάγω μίαν ἡμέραν εἰς τὴν *Σπηλιὰ τῆς Μάγισσας*.

Ζ'

Εἶδα τὸ ὡρολόγιόν μου· ἡ ὥρα ἦτο 10.

— Νὰ σοῦ εἰπῶ, Στέφανε, εἶπα ἀποφασιστικῶς πρὸς τὸν φίλον μου, ὁμολογῶ ὅτι διηγεῖσαι ἐξαίρετα καὶ παρασύρεις τὸν ἀκροατὴν ν' ἀκούῃ τὰς ἀτελειώτους φλυαρίας σου, ἀλλὰ συλλογίσου ὅτι ἔχω ἐργασίας, τὰς ὁποίας ἄφησα χάριν σοῦ σήμερον. Αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ γείνῃ καὶ αὔριον ... Τελείωνε γρήγορα, ἂν καὶ προβλέπω τὴν λύσιν... ἐκακιώσατε, ἔφυγες, ἐτελείωσαν ὅλα, ὅπως συμβαίνει πάντοτε.—Λοιπὸν ἐπήγατε εἰς τὴν Σπηλιὰ τῆς Μάγισσας; ἐγὼ τὸ εὑρίσκω αὐτὸ ἐντελῶς περιττόν....

— Γιατί;

— Σπηλιὰ τῆς Μάγισσας γιὰ σένα ἦτο πρὸ καιροῦ..... τὸ σπίτι τοῦ κ. Ἀναστασίου.

Ὁ Στέφανος ἐγέλασεν, ἀλλὰ μετανοῶν ἐστέναξεν εἶτα:

— Ἀλήθεια! εἶπε. Καὶ ἀνέλαβε βραδέως τὴν διήγησιν του:

«Ὕστερον ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας, ἕνα πρωῒ ὁ γείτων μου μοῦ ἐμήνυσεν ὅτι μὲ προσμένει τὸ ἀπόγευμα διὰ νὰ κάμωμεν τὴν ἐκδρομὴν αὐτήν. Ἡ σπηλιὰ εἶνε εἰς ὑψηλὸν μέρος τοῦ βουνοῦ, μέσα εἰς τὸ δάσος καὶ τὸ μεγάλον ἀνοικτὸν στόμα της κρυμμένον ὀπίσω ἀπὸ σχῖνα νομίζεις πῶς εἶνε στόμα κανενὸς τέρατος τὸ ὁποῖον παραφυλάττει ἐκεῖ τοὺς διαβάτας.

Ἡ Ἀμαρυλλὶς δὲν ἦτο πολὺ ζωηρὰ ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἰς τὸν δρόμον· ἀπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ πυροβολισμοῦ κἄτι εἶχε μείνῃ εἰς τὸν χαρακτῆρά της, κἄτι, ὡσὰν μικρόν, πολὺ μικρὸν σύννεφον σοβαρότητος καὶ μελαγχολίας. Ἀπὸ τὴν ὥραν μάλιστα ποῦ τῆς εἶχα εἰπῆ, πῶς ὅταν ἔπεσε ζαλισμένη εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἅρπαξα εἰς τὰ χέριά μου καὶ τὴν ἔφερα μέσα εἰς τὸ σπίτι, ἐκοκκίνισε καὶ ἐχαμήλωσε τὰ 'μάτια. Ἔκτοτε δὲ ἀπέ-

Digitized by Google

ναντί μου, ενῷ δὲν ἔπαυε νὰ εἶνε εὐμενὴς καὶ εὔχαρις, ἀνελάμβανε κἄποτε ὕφος ὑπεροπτικόν, ὅπως ἄλλοτε ἀπέναντι τοῦ ἀξιωματικοῦ. Ἔπειτα συχνὰ παρεξήγει τοὺς ἁπλουστέρους λόγους μου καὶ ἐζήτει νὰ εὕρῃ εἰς αὐτοὺς πείραγμα τάχα ἐναντίον της, καὶ κἄποτε ἐθύμονε διὰ τὰς φαντασιώδεις αὐτὰς αἰτίας. Ἀλλ' ἐγὼ μετὰ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο μάθημα τῶν ἀμαράντων ἀπέφευγα πᾶσαν ἀφορμὴν θυμοῦ, καὶ κατώρθωνα ἢ μὲ προσποίησιν ὅτι δὲν ἐνόησα ἢ μὲ τὴν εἰς τὸ ἀστεῖον μετατροπὴν τοῦ πράγματος νὰ ἀποκαθιστῶ εὐθὺς τὴν εἰρήνην. Ἐνθυμοῦμαι μάλιστα ὅτι κἄποτε ποῦ τὴν εἶχα πειράξει, τὴν ἄλλην ἡμέραν μοῦ εἶπε·

— Σήμερα εἶσθε ὁ ἀληθινὸς Στέφανος...ἐνῷ χθές...

— Χθὲς τί ἤμουν...

— Νά! χθὲς εἶσθε Στέφανος...ἐξ ἀκανθῶν.

Καὶ ἐξ αὐτοῦ μόνου τοῦ ἐλαχίστου ἠμπορεῖς νὰ κρίνῃς περὶ τοῦ πνεύματός της.—Νὰ σοῦ εἰπῶ τὴν ἁμαρτίαν μου; Δυσπιστῶ πολὺ πρὸς τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡραῖον ἐξώφυλλον καὶ πρὸς τὰς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὡραίαν μορφήν· καὶ αἱ μὲν καὶ τὰ δὲ περιέχουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνοησίας. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν ἠμπορεῖ ὁ Ὅμηρος αἴφνης ἢ ὁ Σαίκσπηρ νὰ τυπωθοῦν κἄποτε εἰς πολὺ ὡραίας ἐκδόσεις...

Ἡ εἴσοδος τῆς σπηλιᾶς εἶνε χαμηλὴ καὶ σκοτεινὴ ὡς τρύπα τῆς Κολάσεως· πρέπει νὰ σκύψῃ κανεὶς διὰ νὰ ἔμβῃ μέσα. Ὁ κ. Ἀναστάσιος δὲν εἶχε διόλου ὄρεξιν νὰ τὸ κάμῃ· ἐκάθησε λοιπὸν ἔξω παρὰ τὴν εἴσοδον.

— Μήπως φοβεῖσθε νὰ ἔμβετε μέσα; μὲ ἠρώτησεν εἰρωνικῶς ἐκείνη.

— Ὄχι δὰ καὶ τόσον, ἀλλὰ δὲν ἠξεύρω ἂν ἀξίζῃ τὸν κόπον...

— Ἀξίζει καὶ παραξίζει. Βοηθήσατέ με ν' ἀνάψω τὸ κηρί.

Εἶχε μαζί της μικρὸν κηρίον καὶ σπίρτα· τὸ ἄναψε καὶ ἐμβῆκε πρώτη, ἐμβῆκα καὶ ἐγὼ κατόπιν. Δὲν ἠξεύρω ἂν ἦνε τόσον ψυχρὸν τὸ ἐσωτερικόν, ἢ ἄλλη καμμία αἰτία συνέτεινεν, ἠξεύρω μόνον ὅτι ᾐσθάνθην ῥῖγος, ὅταν εὑρέθηκα ἀντικρύ της μέσα εἰς τὸ σκοτάδι ἐκεῖνο φωτισμένος μόνον ἀπὸ τὸ κηρί.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ μὲ δύο λόγια τὴν ἱστορία τῆς σπηλιᾶς αὐτῆς ὅπως τὴν λένε ἡ γρηαὶς 'ς τὸ χωριό: Τὸν παληὸ καιρὸν ἐκατοικοῦσε ἐδῶ μέσα μιὰ μάγισσα· ὄχι γρηά, ὅπως εἶνε ἡ μάγισσαις 'ς τὰ παραμύθιά μας, ἀλλὰ νέα καὶ ὡραία. Τὰ μόνα μάγια ποῦ ἔκαμνεν ἦτον νὰ μαγεύῃ ὅλα τὰ κορίτσια τῆς χώρας, ὥστε νὰ γίνωνται ἄσχημα, καὶ νὰ ξετρελλαίνῃ ὅλους τοὺς νέους μόνον μὲ τὴν ἰδική της ἐμμορφιά. Μὲ τὰ πολλὰ κακὰ ποῦ ἔκαμε, ὅλαις ἡ μητέρες 'ς τὸ χωριὸ τὴν ἐκαταράσθηκαν καὶ εἰς τὸ τέλος εὑρέθηκε ἕνας καλόγερος, ἅγιος ἄνθρωπος, καὶ ἔκαμε προσευχὴ 'ς τὸν Θεὸν νὰ σώσῃ τὸν τόπον ἀπὸ τὴ Μάγισσα ποῦ ἀσχημίζει τὰ κορίτσα καὶ ξετρελλαίνει τὰ παλληκάρια. Καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἄκουσεν, ἔκαμε σεισμὸ καὶ ἐταράχθηκε ἡ σπηλιὰ καὶ ἐκόπηκ' ἕνα κομμάτι ἀπ' τὸν βράχο καὶ ἔπεσε καὶ πλάκωσε τὴ Μάγισσα. Νά! ἐδῶ, ἐλᾶτε μαζί μου! Καὶ μ' ἔφερε εἰς τὸ βάθος τῆς σπηλιᾶς.

Σὲ βεβαιῶ ὅτι ὁ πλέον μωρὸς καὶ εὐκολόπιστος χωρικὸς δὲν θὰ ᾐσθάνετο τόσην συγκίνησιν ἀπὸ τὴν διήγησιν τῆς ἱστορίας, ὅσην ἐγὼ τὴν ὥραν ἐκείνην. Ἐνῷ ἔβλεπα σιωπηλὸς τὸν βράχον ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν παράδοσιν κατεπλάκωσε τὴν ὡραίαν μάγισσαν, ἡ Ἀμαρυλλὶς προσέθεσε μὲ ὕφος μυστηριῶδες:

— Δόσατέ μου τόρα τὸ χέρι σας· θὰ σβύσω τὸ κηρί.

Ἔσβυσε τὸ κηρί· ἤμεθα εἰς βαθύτατον σκότος...Δὲν τὴν ἔβλεπα· ἐννοιωθα μόνον τὸ μικρὸν καὶ ἁπαλὸν χέρι της μέσα εἰς τὸ ἰδικόν μου, ἄκουα τὴν ἀναπνοή της, καὶ ἀνέπνεα τὴ γλυκειὰ μυρωδιὰ τῆς βιολέττας ἀπὸ τὰ μαλλιά της:

— Θαρρῶ πῶς φοβεῖσθε, μοῦ εἶπεν ἔξαφνα ἐνῷ μ' ἔσυρε 'ς τὰ σκοτεινά· ν' ἀνάψω τὸ φῶς;

— Ὄχι νὰ μὴν φοβοῦμαι!...ἐψιθύρισα γελῶν βεβιασμένως.

— Τότε πῶς τρέμει τὸ χέρι σας καὶ εἶνε κρύο.

— Ἡ ὑγρασία τῆς σπηλιᾶς....

— Ὄχι, ὄχι! εἶνε μαγεμμένος αὐτὸς ὁ τόπος. Τόρα νὰ ἰδῆτε τί θὰ πάθετε. Ἀκούετε τίποτε; προσέξετε!

— Ἀκούω κάτι 'σὰν νὰ στάζῃ εἰς ταῖς πέτραις.

— Τί θαρρεῖτε πῶς εἶνε;

— Τί θὰ εἶνε; σταλαγματιαὶς νεροῦ....

— Ὄχι! εἶνε τὰ δάκρυα ποῦ τρέχουν ἀπὸ τὰ μάτια τῆς Μάγισσας. Νὰ καὶ τὰ μάτια! γιὰ ἰδέτε τα πῶς φεγγοβολοῦν μες' τὰ σκοτεινὰ 'σὰν ἄστρα. Τὸ χέρι σας τρέμει περισσότερο.... φοβεῖσθε λοιπὸν ἀλήθεια; Καλὲ δὲν ἐντρέπεσθε;

Πράγματι εἰς τὸν βράχον ἐκεῖνον ἔφεγγαν δύο ἄστρα. Δὲν ἄργησα δὲ νὰ ἐννοήσω, ὅτι ἦσαν τρύπαις ἀπὸ ταὶς ὁποίας ἔμβαινε ὀλίγον φῶς τῆς ἡμέρας.

— Ἡ Μάγισσα εἶνε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν βράχον, ἀλλὰ ζῇ. Κλαίει αἰωνίως καὶ κυττάζει μὲ τὰ ὡραῖά της φωτερὰ μάτια κάθε νέον ποῦ θὰ ἔλθῃ μέσα 'ς τὴ σπηλιά. Ἂν κατορθώσῃ νὰ τὸν μαγεύσῃ, νὰ τὸν συγκινήσῃ τόσον, ὥστε νὰ ἐγγίσῃ αὐτὸς τὸν βράχον μὲ τὸ χέρι του, ὁ βράχος θὰ κυλίσῃ νὰ τὸν σκεπάσῃ αὐτὸν καὶ ἡ Μάγισσα θὰ σωθῇ. Ἐλᾶτε λοιπὸν ἂν τολμᾶτε ἐγγίξατε τὸν βράχον! Δὲν σᾶς ἐσυγκίνησε ἀκόμη ἡ Μάγισσα; Τί ἀναίσθητος ἄνθρωπος!

Digitized by Google

Ἀλήθεια μαγευμένη εἶνε ἡ σπηλιὰ ἐκείνη! Τὸ λογικόν μου ἤρχισε νὰ σαλεύῃ, ἡ καρδία μου ἐκτυποῦσε δυνατώτερα εἰς τὰ στήθη μου, σχεδὸν μοῦ ἦλθεν εἰς στόμα νὰ τῆς εἰπῶ ὅτι δὲν εἶμαι ἀναίσθητος!... καὶ ὁ Θεὸς ἠξεύρει τὶ ἄλλο ἀκόμη!— Ἀλλ' ἔξαφνα ἄφησε τὸ χέρι μου καὶ ἀπεμακρύνθη ὀλίγον. Ἔννοιωσα ὅτι κάπου ἀνέβηκε καὶ ἡ φωνή της μοῦ εἶπε πάλιν προστακτικωτέρα:

— Ἀγγίξετε λοιπὸν τὸν βράχον ν' ἀνασταθῇ ἡ Μάγισσα!

Μόλις, σχεδὸν χωρὶς νὰ θέλω, ἐκτύπησα τὴν παλάμην ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ ἔκαμα τρία βήματα ὀπίσω θαμβωμένος, τυφλωμένος ἀπὸ τὸ ἔξαφνον φῶς, τὸ ὁποῖον ἐπλημμύρισε τὴν σπηλιάν, ὡσὰν νὰ εἶχε γείνῃ πραγματικῶς θαῦμα. Καὶ ἀνάμεσα εἰς τὸ φῶς αὐτὸ τῆς ἡμέρας διέκρινα μόλις ἐκείνην ὀρθὴν ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν. Διὰ νὰ μὲ τρομάξῃ δῆθεν εἶχε τυλίξῃ τὴν κεφαλήν της μὲ τὴν πλεκτὴν μαντίλλια της, τῆς ὁποίας ἡ μαύρη σκιὰ ἔκαμνε νὰ φαίνωνται ζωηρότερα τὰ χρώματα τοῦ προσώπου της, καὶ τὰ μάτια της νὰ λάμπουν περισσότερον ἀπὸ τῆς Μάγισσας τὰ φαντασιώδη μάτια:

— Σᾶς χαρίζω τὴν ζωήν! μοῦ εἶπε μὲ ὕφος βασιλίσσης, ὡσὰν νὰ ἦτο πράγματι ἡ Μάγισσα ἡ ὁποία ἀνεστήθη.

Εἶχα κάπως συνέλθῃ, ἂν καὶ δὲν ἐννόησα ἀκόμη πῶς εἶχε συμβῇ ὁ αἰφνίδιος φωτισμὸς τῆς σπηλιᾶς:

— Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν μεγαλοδωρίαν, ἀπήντησα μὲ ὕφος ταπεινὸν κλίνων σχεδὸν τὸ γόνυ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἐκείνη ἐπήδησε ξεκαρδισμένη ἀπὸ τὰ γέλοια:

— Οὔφ, δὲν ἠμπορῶ νὰ βαστάξω πλειά. Ὁμολογήσατε ὅμως ὅτι ἔπαιξα λαμπρὰ τὸ μέρος μου καὶ ὅτι ἐτρομάξετε 'ς τὰ σωστά σας ὅταν ἀνεσήκωσα τὴν πέτραν κ' ἐμβῆκεν ἔξαφνα τὸ φῶς.

— Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι αὐτό, ἀπεκρίθην, καὶ δὲν εἶχα ἄδικον νὰ τρομάξω.

— Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἐνομίσατε ὅτι πράγματι ἀνεστήθηκε ἡ Μάγισσα.

— Καὶ ἀκόμη τὸ νομίζω! καὶ τὴν ἐκύτταξα κατὰ πρόσωπον.

— Ὤ, ὤ! ἔχομεν καὶ ρομαντικὰς ὑπερβολάς!... Πᾶμε ὅμως τώρα νὰ εὕρωμεν τὸν πατέρα μου ὁ καϋμένος θὰ ἐβαρέθηκε νὰ μᾶς προσμένῃ.

Ὁ καλόβολος γείτων μου ἐκάπνιζε τὸ σιγάρον του ἐν ἡσυχίᾳ. Ἐγέλασεν ὅταν μὲ πολλὴν χάριν τοῦ διηγήθη ἡ κόρη του πῶς μὲ εἶχε τρομάξῃ, καὶ μοῦ ἐξήγησεν ὅτι ἐπάνω ἀπὸ τὴν σπηλιὰν εἶνε μία τρύπα, ἡ ὁποία κλείει ἐντελῶς μὲ μίαν πέτρα. Τὴν τρύπαν αὐτὴν φαίνεται ὅτι τὴν εἶχαν κάμῃ ἄλλοτε οἱ ποιμένες, οἱ ὁποῖοι κατέφευγαν εἰς τὴν σπηλιάν, καὶ ἐχρησίμευεν ὡς φωταγωγός...

[Ἕπεται συνέχεια.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

ΙΔ'

Πάτραι, τῇ 1 Μαΐου.

Ἤκουσα πάντοτε τοὺς κατοίκους τῶν Πατρῶν ἐπαινοῦντας τοσοῦτον τὴν πόλιν των, ὥστε πρὸ τοῦ τὴν ἐπισκεφθῶ ἀπέδιδον μέρος τῶν ἐπαίνων ἐκείνων εἰς τὸν πατριωτικὸν ἐνθουσιασμόν. Σήμερον ὁμολογῶ ὅτι αἱ τοιαῦταί μου ἐπιφυλάξεις ἦσαν ἀνυπόστατοι. Εἶναι ἀληθῶς ὡραία ἡ πόλις τῶν Πατρῶν. Δὲν λέγω ὅτι θὰ ἐπροξένει καὶ εἰς σὲ ἐρχόμενον κατ' εὐθεῖαν ἐκ Παρισίων ὅσην ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ ἐπιστρέφοντα ἐκ τῶν περιπλανήσεών μου, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι ὅπως δήποτε ἤθελε σὲ εὐχαριστήσει. Καὶ ὅμως μένει πάντοτε ἀληθὲς (κατὰ τὸν Σαικσπεῖρον καὶ πάλιν,) ὅτι καλὸν ἀπολύτως καὶ ἄνευ συγκρίσεως πρὸς ἄλλο δὲν ὑπάρχει: Nothing is good, I see, without respect. (Ἔμπορος τῆς Βενετίας.)

Διὰ τοῦτο συνιστῶ πάντοτε εἰς τοὺς θέλοντας ἐκ τῶν ξένων φίλων μου νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν Ἑλλάδα, νὰ μὴ ἔλθωσι κατ' εὐθεῖαν μέσῳ Μασσαλίας, ἀλλὰ μέσῳ Τουρκίας διὰ Κωνσταντινουπόλεως. Ἀποφεύγουν οὕτω τὴν ἐνόχλησιν τῆς θαλάσσης, καὶ πρὸς τούτοις— τοῦτο δὲ εἶναι τὸ μυστικόν μου,—ἀλλάσσουν τὸ σημεῖον τῆς συγκρίσεως. Ἐρχόμενός τις ἀπ' εὐθείας ἐκ Παρισίων νομίζει ὅτι ἡ Εὐρώπη τελειόνει ἐνταῦθα, ἐνῷ ὅτε ἔρχεται ἐκ Τουρκίας βλέπει ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἀρχὴ τῆς Εὐρώπης. Τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ, φρονῶ, οὐσιώδη διαφοράν.

Αἱ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως Πάτραι κατεῖχον τὸ ἄνω μόνον μέρος τῆς σημερινῆς πόλεως, περὶ τὰ τείχη καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ ὑπερκειμένου φρουρίου. Ὅτε οἱ Τοῦρκοι ἀπῆλθον, ἀφῆκαν ἐρείπια καὶ οὐδὲν ἄλλο. Ἴσως ὅμως κατὰ τοῦτο συνετέλεσαν εἰς τὴν ταχυτέραν τῆς πόλεως ἐπανόρθωσιν, ἀναλαβόντες αὐτοὶ τὸ ἔργον τῆς κατεδαφίσεως προτοῦ ἀρχίσῃ τὸ τῆς ἀνοικοδομήσεως. Τώρα αἱ Πάτραι ἐκτείνονται μέχρι τῆς θαλάσσης, κατέχουν δὲ τὸν χῶρον τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς πόλεως. Αἱ κάτω συνοικίαι εἶναι ἀξιολογώτεραι, ἀλλ' ὅμως ζηλεύω τὴν θέαν τῶν οἰκιῶν εἰς τὸ ἄνω μέρος ἐπὶ τοῦ λόφου, ὅστις εἶναι καὶ οὗτος παρέκτασις τοῦ μεγαλοπρεποῦς Παναχαϊκοῦ ὄρους ὀρθουμένου ὑπεράνω τῶν Πατρῶν εἰς ὕψος 1927 μέτρων.

Οἱ κάτοικοι τῶν Πατρῶν ὀφείλουν ἀνδριάντα εἰς τὸν Καποδίστριαν, καθὸ τρίτον θεμελιωτὴν τῆς πόλεώς των. Εἰς ἐκεῖνον ὀφείλεται τὸ ἐξαίρετον σχέδιον τῆς νέας πόλεως. Αἱ ὁδοί, καλῶς χαραχθεῖσαι, εἶναι ἀρκούντως εὐρεῖαι. Μία αὐτῶν φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Μαιζῶνος, δικαίως δὲ

τοῦτο, διότι ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ ἔλαβε κατὰ τὸ 1828 ἡ Ἑλλὰς τὰς κλεῖς τῶν Πατρῶν, τελευταίου καταφυγίου τῶν Τούρκων ἐν Πελοποννήσῳ. Αἱ ὁδοὶ ἀπολήγουν ὅλαι εἰς δενδροφύτους πλατείας ἢ εἰς τὴν παραλίαν, προκυμαία δὲ μακρὰ περικλείει τὸν λιμένα, ὅπου οἱ πυκνοὶ τῶν πλοίων ἱστοὶ μαρτυροῦν τὴν κίνησιν τοῦ ἐμπορίου.

Τὴν κεντρικὴν τῆς πόλεως πλατεῖαν κοσμοῦν συμβολικὰ συμπλέγματα καὶ ἀναβρυτήρια ἐκ μετάλλου, σημεῖα τοῦ ζήλου τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν πρὸς ἐξευρωπαϊσμὸν τῶν Πατρῶν. Τὸ κυριώτερον ὅμως τῆς πλατείας ταύτης κόσμημα εἶναι κομψὸν νεόδμητον θέατρον. Λεωφόρος δενδρόφυτος ἀναβαίνει μέχρις ἄλλης πλατείας κοσμουμένης ἐπίσης μὲ ἀγαλμάτια μετάλλινα, πρὸς δὲ — τὸ καὶ καλλίτερον — μὲ θάμνους καὶ ἄνθη. Ἐκεῖ συνέρχονται οἱ κάτοικοι πρὸς περίπατον καὶ πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς θαυμασίας θέας τῆς θαλάσσης, ἥτις ἐκτεινομένη ὑπὸ τοὺς πόδας σου ἀλλάσσει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸ χρῶμα ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ δύοντος ἡλίου. Ἀπόψε συνώδευον τὸν δίσκον του μικρὰ χρυσοπόρφυρα νέφη ἐν τῷ μέσῳ οὐρανοῦ διαυγοῦς, τοῦ ὁποίου ἀδυνατῶ νὰ ὁρίσω διὰ λέξεων τὰς ἀλληλοδιαδόχους ἀποχρώσεις. Ἀντικρύ, τὰ βουνὰ τῆς Αἰτωλίας βυθίζουν ἀποτόμως τοὺς πόδας των εἰς τὴν θάλασσαν, ὑπεράνω δὲ τῶν κορυφῶν των φαίνονται τὰ ἀπέχοντα ὄρη τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ ἡ χιονοσκεπὴς κορυφὴ τοῦ Παρνασσοῦ. Ἀριστερόθεν δὲ τὸ ὑψηλὸν ὄρος τῆς Κεφαλληνίας θέτει φραγμὸν εἰς τὸν ὁρίζοντα καὶ συμπληροῖ τὸ ἐξαίσιον πανόραμα.

Ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τῆς πόλεως, φαίνεται μικρὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν 34000 ψυχῶν, τῶν ἀποτελουσῶν τὸν πληθυσμόν της κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπαρίθμησιν. Δὲν εἶναι ἄλλως ἀπίθανον ὅτι περιέχει πλειοτέρους. Αἱ ἀπογραφαὶ δὲν εἶναι εὔκολοι ἐν Ἑλλάδι, τὰ δὲ πορίσματά των εἶναι συνήθως ὑποδεέστερα μᾶλλον ἢ ὑπέρτερα τῆς ἀληθείας, καθόσον ὁ λαὸς δὲν ἐννοεῖ εἰσέτι τὴν χρησιμότητα τῆς στατιστικῆς, ὑποπτεύει δὲ ὅτι ὑποκρύπτει ἡ ἀπαρίθμησις σκοποὺς φορολογίας ἢ στρατολογίας. Ἄλλως δὲ οἱ ἄνθρωποι δὲν προθυμοποιοῦνται νὰ διευκολύνωσι τὸ ἔργον τοῦ ἐξεταστοῦ, ὅστις ἔρχεται πολυπραγμονῶν καὶ ἐρωτᾷ τὴν ἡλικίαν σου, τὴν ἡλικίαν τῶν τέκνων σου, τὸν ἀριθμόν των, ἐὰν γνωρίζεις νὰ γράφῃς καὶ ν' ἀναγινώσκῃς καὶ Κύριος οἶδε τί ἄλλο. Ἴσως εἶνε κέρδος ὅ,τι δυνηθῇ τις νὰ ἀποκρύψῃ. Παρεκτὸς τούτου ὑπάρχει καὶ ἡ πρόληψις ὅτι ἡ ἀρίθμησις εἶναι κακὸς οἰωνός. Ἐὰν συναντήσῃς παλληκάρια χορεύοντα ἐπὶ τῆς χλόης, πρόσεχε μὴ τὰ μετρήσῃς, καὶ μήτε τὰ περικυκλοῦντα τὴν μητέρα των παιδία εἰς τὴν θύραν τῆς καλύβης της, — ἢ τοὐλάχιστον πρόλαβε νὰ ἐκφράσῃς εὐχὴν πρὸς ἀποτροπὴν τῆς βασκανίας.

Αἱ Πάτραι περιεῖχον δέκα μόνον χιλιάδας κατοίκους ὅτε ἦλθεν ἐνταῦθα ὁ Leake κατὰ τὸ 1805, ἦσαν δέ, λέγει, ἡ πολυπληθεστέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος πρὸς μεσημβρίαν τῶν Ἰωαννίνων. Ἀνελάμβανε τότε ἐκ τῆς καταστροφῆς τὴν ὁποίαν πρὸ τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν εἶχον ἐπιφέρει τὰ στρατεύματα τοῦ Σουλτάνου, ὅτε ἦλθον πρὸς τιμωρίαν τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν κατὰ τὸ 1770 ἐπαναστατικὴν ἀπόπειραν, τὴν ὑποκινηθεῖσαν διὰ τῆς παρατόλμου ἐκστρατείας τῶν Ρώσων ὑπὸ τὸν Ὀρλώφ. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἰδίως ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους, ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως ἦτο, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, σπουδαῖος· ἀλλ' ὅμως ἐν ἐλλείψει ἀκριβῶν περὶ τούτου εἰδήσεων καὶ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς τότε καὶ σήμερον περιοχῆς της, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι δὲν ὑπερέβαινε κατὰ πολὺ τὸν σημερινὸν ἀριθμὸν κατοίκων. Ἂς εὐχώμεθα ὅτι βαθμηδὸν ἡ νέα πόλις θὰ ὑπερακοντίσῃ κατὰ τὴν ἀκμὴν τὴν ἀρχαίαν.

Ὁπόσα καὶ ὁποῖα συμβάντα διεδραματίσθησαν ἐνταῦθα ἀφότου ὁ Πατρεύς, περισυνάξας τοὺς κατοίκους τῶν παρακειμένων πόλεων ἐντὸς τῆς εὐρυνθείσης Ἀρόης, ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομά του. Σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὑποταχθεῖσα εἰς τὸν Κάσσανδρον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, λυτρωθεῖσα διὰ τῶν ἰδίων ἀγώνων ἀπὸ τὸν Μακεδονικὸν ζυγόν, πολλὰ παθοῦσα κατὰ τὸν πόλεμον μεταξὺ Ἀχαιῶν καὶ Ρωμαίων, ἡ πόλις τῶν Πατρῶν εἶχεν ἤδη ἐκπέσει τῆς ἀρχαίας λαμπρότητος, ὅτε μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ὑπέστη καὶ αὐτὴ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ρώμης. Ἀλλ' ἐπεφυλάσσοντο εἰς τὰς Πάτρας νέαι τύχαι ἐπὶ Αὐγούστου. Ὁ νικητὴς τοῦ Ἀκτίου μετέτρεψε τὴν Ἑλληνικὴν πόλιν εἰς Ρωμαϊκὴν ἀποικίαν χορηγήσας προνόμια ἅτινα, προστιθέμενα εἰς τὰ πλεονεκτήματα τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της, δὲν ἠδύναντο ἢ νὰ τὴν ἀνυψώσωσιν εἰς περιωπὴν ἐξαιρετικὴν κατὰ τὰ μέρη ταῦτα τῆς ὑποδουλωθείσης Ἑλλάδος. Εἰς ἀποζημίωσιν τῆς ἀπολεσθείσης ἐλευθερίας αἱ Πάτραι ἀπήλαυσαν μακρὰν περίοδον ὑλικῆς εὐημερίας, μὴ διακοπεῖσαν καὶ ὑπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας. Ἀπόδειξιν τούτου ἔχομεν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς πλουσίας χήρας Δανηϊλίδος, ἥτις γνωρίσασα εἰς Πάτρας Βασίλειον τὸν Μακεδόνα, ὅτε οὐδὲν εἰσέτι προήγγελλε τὴν μέλλουσαν ἀνύψωσίν του, ἔπεμψε μετέπειτα πρὸς τὸν νέον αὐτοκράτορα δῶρα, τῶν ὁποίων οἱ χρονογράφοι διέσωσαν τὴν περιγραφήν. Αὕτη δὲ καὶ μόνη ἡ περιγραφὴ ἀρκεῖ εἰς ἔνδειξιν τῆς τότε ἀκμῆς τῆς ἐνταῦθα βιομηχανίας. Ἡ κατασκευὴ ἰδίως βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων ἦτο κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας διὰ τὰς Πάτρας ὅ,τι ἡ σταφὶς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας.

Digitized by Google

Αἱ Σταυροφορίαι, ἰδίως δὲ ἡ τετάρτη Σταυροφορία, εἶναι ἡ ἀφετηρία νέας ἐποχῆς. Ἔκτοτε ἐπέρχονται δειναὶ περιπέτειαι καὶ συμφοραὶ ἀλλεπάλληλοι, μέχρι τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἀνεξαρτησίας κατὰ τὸ 1828. Ἱππόται Γάλλοι, δεσπόται Ἕλληνες, βαΐλοι Βενετοί, πασάδες Τοῦρκοι ἀνύψωσαν ἕκαστος τὴν σημαίαν του ἐπὶ τοῦ φρουρίου τῶν Πατρῶν.

Οἱ ἐγχώριοι ἀποδίδουν συνήθως εἰς τοὺς Βενετοὺς τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ φρουρίου τούτου, πιθανώτερον ὅμως ὅτι τὸ ἀνήγειραν οἱ Βιλαρδουῖνοι ἐπὶ τοῦ χώρου ἀρχαιοτέρου Βυζαντινοῦ ὀχυρώματος. Τὸ σχέδιόν του, καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ἐντὸς τῶν τειχῶν ἀνευρισκόμενα τεμάχια ἀρχαίας γλυπτικῆς, φαίνονται μαρτυροῦντα τὴν φεουδαλικὴν κατασκευήν του. Ἴσως δὲ καὶ οἱ Βενετοὶ ἐπεξέτειναν βραδύτερον τὸ οἰκοδόμημα τῶν Φράγκων.

Ἡ πόλις τῶν Πατρῶν δὲν ἔλαβε μέρος μικρὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς Γερμανὸς ὕψωσε πρῶτος τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, ὑπῆρξε δὲ εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων διοργανωτῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτοῦ καὶ ἄλλων ἀρχηγῶν ὀνομαστῶν οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι κλεισθέντες ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἀντέστησαν ἐπιτυχῶς εἰς τὰς προσβολὰς τῶν ἐπαναστατῶν, πολλάκις δὲ πολιορκηθέντες κατώρθωσαν νὰ διατηρηθῶσιν ἐκεῖ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἀγῶνος.

Τὸ φρούριον τοῦτο χρησιμεύει τὴν σήμερον ὡς φυλακή. Τοιοῦτος ἐν γένει ὁ προορισμὸς ὅσων φρουρίων διεσώθησαν ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἶδον ἄλλοτε τὰ τοῦ Παλαμηδίου καὶ τῆς Χαλκίδος, σήμερον δὲ ἐπεσκέφθην τὸ τῶν Πατρῶν. Οὐδὲν θλιβερώτερον τῆς ἐντυπώσεως, τὴν ὁποίαν προξενεῖ τῶν δεσμωτηρίων τούτων ἡ θέα. Ἀνάγκη μετὰ λύπης νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τῶν φυλακῶν εὑρισκόμεθα εἰσέτι ἐνταῦθα ἐν πλήρει μεσαιῶνι. Ἀπόπειραι πρὸς βελτίωσιν αὐτῶν δὲν ἔλειψαν, ἀπ' ἐναντίας· ἀφότου ἐβασίλευσεν ὁ Ὄθων μέχρι τῆς σήμερον δὲν ἔπαυσαν αἱ περὶ τούτου φροντίδες· ἑταιρίαι ἰδιωτικαὶ συνεκροτήθησαν, ἐδημοσιεύθησαν πραγματεῖαι διάφοροι καὶ περιοδικὰ εἰδικά, συζητήσεις εἰς τὰς βουλὰς ἐγένοντο, ἐπιτροπαὶ καὶ ἀποστολαὶ ἐψηφίσθησαν, ἀλλ' ὅμως πάντα ταῦτα εἰς οὐδὲν εἰσέτι ριζικὸν μέτρον ἀπέληξαν. Δυστυχῶς καὶ τοῦτο τὸ ζήτημα ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν οἰκονομικῶν. « Δεῖ δὴ χρημάτων », ἐνόσῳ δὲ τὸ ἰσοσκελὲς τοῦ προϋπολογισμοῦ δὲν πραγματοποιεῖται, αἱ ἑλληνικαὶ κυβερνήσεις δὲν ἀποφασίζουν τὴν συνομολόγησιν δανείου χάριν τῶν φυλακῶν. Ἐντούτοις ἡ τοιαύτη δαπάνη δὲν θὰ ἦτο περιττὴ οὔτε ἄσκοπος. Ὑπὸ τὴν ἐνεστῶσαν κυβέρνησιν (1884) ἐγένοντο ἀπόπειραι πρὸς βελτίωσιν τοῦ διοργανισμοῦ τοῦ προσωπικοῦ καὶ πρὸς εἰσαγωγὴν μεταρρυθμίσεων τινῶν εἰς φυλακὴν νεωστὶ συστηθεῖσαν εἰς Αἴγιναν, εὑρέθη δὲ καὶ φιλάνθρωπος γενναιόδωρος, ὁ κ. Συγγρός, ὅστις ἐχορήγησε τὰ ἀναγκαῖα χρήματα πρὸς ἀνέγερσιν φυλακῆς προτύπου εἰς Ἀθήνας, [1]) ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἀρκοῦν, οὔτε δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς γενναιοδωρίας τὴν κατασκευὴν ὅσων φυλακῶν ἔχομεν χρείαν καὶ τὴν εἰς αὐτὰς εἰσαγωγὴν συστήματος μὴ ἀναξίου ἔθνους ἐκπολιτισθέντος. Εἶναι ἔργον τοῦ Κράτους ἡ διόρθωσις τῆς παρούσης ἐλεεινῆς καταστάσεως τῶν φυλακῶν. Ἡ τοιαύτη ἀσχημία μᾶς φέρει ὄνειδος καὶ πρέπει νὰ παύσῃ πλέον.

Αὐλὴ ὕπαιθρος, περικυκλουμένη ἀπὸ τοίχους ὑψηλούς, μαυρισθέντας ἐκ τῆς πολυκαιρίας καὶ τῆς ὑγρασίας,— εἰς τοὺς παχυτάτους τούτους τοίχους παράθυρα, μὲ κιγκλίδας σιδηρᾶς, διὰ τῶν ὁποίων δυσκόλως εἰσέρχεται ὀλίγον φῶς εἰς δωμάτια σκοτεινά, ὑγρὰ καὶ δυσώδη, χωροῦντα μόλις τοὺς ἐντὸς αὐτῶν συσσωρευομένους καταδίκους,— ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις τί βλέπεις εἰσερχόμενος ἐντὸς τοῦ ἐνδοτέρου περιβόλου τοῦ φρουρίου τῶν Πατρῶν.

Οἱ φυλακισμένοι φέρουν ἕκαστος τὰ ἐνδύματά του, δὲν ὑπάρχει δὲ ὁμοιόμορφος ἐνδυμασία χορηγουμένη ἀπὸ τὰς ἀρχάς, οὔτε κανονισμὸς ἐπιβάλλων τὴν καθαριότητα ἢ τὴν ἐργασίαν. Ἕκαστος ἐργάζεται ὅπως δύναται καὶ ὅταν θέλῃ. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ κατάδικοι καταγίνονται εἰς τὴν ξυλογλυπτικήν, ἠγόρασα δὲ σήμερον διὰ σὲ πίπαν ἔχουσαν κοσμήματα συμβολικά, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν θ' ἀνεύρῃς τὰς παραδόσεις τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Παιωνίου. Ἡ ἐργασία αὕτη γίνεται δι' ἀτελοῦς μαχαιριδίου, ἐγχωρίου κατασκευῆς. Ἀλλὰ καὶ τὰ μαχαιρίδια ταῦτα ἀποτελοῦν πρόσθετον κίνδυνον εἰς τὴν φυλακήν, ὅπου ρήξεις αἱματηραὶ γίνονται ἐνίοτε μεταξὺ τῶν φυλακισμένων. Ἀληθὲς ὅτι καὶ ἐν ἐλλείψει μαχαίρας δύνανται οὗτοι νὰ μεταβάλωσιν εἰς ὅπλα φοβερὰ καρφία ἢ χάλικας, ὀξύνοντες τὴν ἄκραν των. Ὡς πρὸς ἐπιτήρησιν δέ, μόνος αὐτῆς σκοπὸς φαίνεται ἡ πρόληψις τῆς ἀποδράσεως τῶν φυλακισμένων.

Εἰς τὸ φρούριον τοῦ Παλαμηδίου εἶδα τοὺς καταδίκους καθ' ἣν ὥραν ἐπιτρέπεται νὰ ἐξέρχωνται εἰς τὴν αὐλήν. Εἶναι αὕτη εἶδος φρέατος περικυκλουμένου ἀπὸ τὰ δεσμωτήρια. Ἀπὸ τὰς στέγας αὐτῶν ἔβλεπα κάτω εἰς τὴν αὐλὴν τοὺς φυλακισμένους. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν τινὲς καταδικασθέντες εἰς δεσμὰ ἰσόβια ἢ καὶ εἰς θάνατον. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι περιμένουν ἐνίοτε ἐπὶ μῆνας ἢ καὶ ἔτη τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς ἢ τὴν χάριν των. Ἐντὸς τοῦ στενοῦ τῆς αὐλῆς χώρου ἐσχημάτιζον οἱ πληροῦντες αὐτὴν κατάδικοι διαφόρους ὁμάδας. Ἐδῶ τινες ἔπαιζον τάβλι, ἄλλοι παρέκει χαρτία,— πλησίον αὐτῶν, καθήμενος ἐπὶ χαμηλοῦ σκαμνίου, εἷς γέρων κατεγίνετο μετὰ προ-

(1) Κατὰ τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας ὁ θεμέλιος τῆς φυλακῆς ταύτης λίθος ἐτέθη κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον τοῦ 1885.

Digitized by Google

σοχῆς εἰς τὴν ξυλογλυπτικήν του, — ἄλλος, σταυροποδητὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπροσπάθει νὰ διορθώσῃ μὲ τὴν βελόνην τὴν κατεσχισμένην φουστανέλαν του,— ἄλλος δὲ πάλιν, ὄρθιος εἰς μίαν ἄκραν, κρατῶν λαοῦτον εἰς χεῖρας, διέχεεν εἰς τὴν μεμολυσμένην ἐκείνην ἀτμοσφαῖραν μέλος θλιβερόν, τὸ ὁποῖον ἐπηύξανε τὴν μελαγχολίαν τοῦ ὅλου θεάματος. Ὑπεράνω δὲ τῆς αὐλῆς, ἐπὶ γεφύρας ἐναερίου στηριζομένης εἰς τὰ ἑκατέρωθεν ἐπίπεδα στεγάσματα τῶν δεσμωτηρίων, ὁ σκοπός, νέος ὑγιὴς καὶ ροδοκόκκινος, φέρων κομψῶς τὴν στρατιωτικὴν στολήν του, ἐπεριπάτει ἄνω καὶ κάτω, τὸ ὅπλον ἐπ' ὤμου.

Εἰς τὰς φυλακάς μας δὲν βλέπεις συχνάκις τοὺς τοσοῦτον συνήθεις ἀλλαχοῦ τύπους ἀνθρώπων ἀπεσκληρυμένων εἰς τὸ ἔγκλημα. Ὑπάρχουν καὶ τοιοῦτοι, ἀλλὰ σπάνιοι. Οἱ πλεῖστοι εἶναι ὁποῖοι οἱ φυγόδικοι καὶ φυγόποινοι, περὶ τῶν ὁποίων σοῦ ἔγραψα ἄλλοτε. Μία στιγμὴ ἐξάψεως, ἡ μάχαιρα πρόχειρος εἰς τὴν ζώνην, ἡ ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον θηριωδία εὑρίσκουσα ἀνεμπόδιστον διέξοδον— καὶ ἰδοὺ διεπράχθη τὸ ἔγκλημα. Καθόσον ὅμως ἐκπολιτιζόμεθα τὰ πράγματα ἀλλάσσουν φάσιν, ὁ λῃστὴς ἐκλείπει, τὸν διαδέχεται δὲ ὁ κοινὸς δολοφόνος καὶ ὁ δηλητηριαστής. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον θ' ἀποκτήσωμεν καὶ ἡμεῖς τάξεις ἐγκληματιῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Σήμερον καθ' ἣν ὥραν ἐπεσκέφθην τὸ φρούριον τῶν Πατρῶν οἱ φυλακισμένοι ἦσαν κλειστοὶ ἐντὸς τῶν δεσμωτηρίων, ὅτε δὲ εἰσῆλθα εἰς τὴν αὐλὴν ἐξεπλάγην ἰδὼν θέαμα ὅλως διάφορον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐπερίμενα. Τρεῖς νέαι Γύφτισσαι ἀνθοστεφεῖς ἐχόρευον, ῥυθμίζουσαι τὰ ἔμμετρα καὶ βραδέα βήματά των κατὰ τὸν ἦχον ᾄσματος ἀλλοκότου. Τὰς κιγκλίδας τῶν παραθύρων ἐσκέπαζον ἔσωθεν αἱ κεφαλαὶ τῶν καταδίκων, οἵτινες συνωθούμενοι ἔβλεπον μετὰ προσοχῆς καὶ μὲ χείλη μειδιῶντα τὰ σχήματα καὶ τὰ κινήματα τῶν χορευτριῶν. Ἠρώτησα ἔκθαμβος τὸν ὑπαξιωματικὸν ὅστις μᾶς συνώδευε τί σημαίνει τοῦτο; — Πρωτομαϊὰ σήμερον. Ἂς χαροῦν καὶ αὐτοὶ οἱ κακόμοιροι!

Μοῦ εἶχε φύγει ἀπὸ τὸν νοῦν ὅτι σήμερον εἶναι ἡ πρώτη Μαΐου. Ἐπανεῖδα βραδύτερον εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως τὰς Ἀθιγγανίδας. Ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου ὑπάρχει συνοικία *Γύφτων*, οἵτινες κατ' ἐξαίρεσιν ζοῦν μονίμως ἐνταῦθα, μετερχόμενοι τὰ ποικίλα ἐπαγγέλματα ὅσα καὶ οἱ νομάδες ὁμόφυλοί των συνήθως μετέρχονται. Σήμερον αἱ γυναῖκές των ἐπωφελοῦνται τῆς πρώτης τοῦ Μαΐου διὰ νὰ κερδίσωσιν ὀλίγα λεπτά. Τοὐλάχιστον κατώρθωσαν νὰ φέρωσιν εὐθυμίαν τινὰ ἐντὸς τῆς φυλακῆς, ἀνεκάλεσαν δὲ καὶ εἰς τὴν ἰδικήν μου μνήμην παιδικὰς ἀναμνήσεις.

Πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἑορτάζεται χαρμοσύνως ἡ ἐπάνοδος τοῦ Μαΐου. Πολλοὶ ἐνίοτε διέρχονται τὴν νύκτα εἰς τοὺς ἀγροὺς διὰ νὰ συνάξωσι τὰ ἄνθη ὑγρὰ εἰσέτι ἀπὸ τὴν δρόσον τῆς αὐγῆς, πλέκουν δὲ τὰ ἄνθη εἰς στεφάνους καὶ τοὺς κρεμοῦν ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν, ὅπου μένουν κρεμάμενοι μέχρις οὗ τὰ ἄνθη μαρανθέντα καταπέσωσι, καὶ νέοι στέφανοι κρεμασθῶσι κατὰ τὸν ἐπόμενον Μάϊον. Ἡ πρώτη Μαΐου εἶναι ἡμέρα χαρᾶς, συχνάκις δ' ἐνέπνευσε τοὺς ποιητάς μας. Ἀλλ' ἐξ ὅσων ἐγράφησαν πρὸς ἀνύμνησίν της, οὐδὲν συγκινητικώτερον τῶν θλιβερῶν στίχων τοὺς ὁποίους ὁ Σολωμὸς ἔγραφε μίαν πρώτην Μαΐου διὰ ν' ἀναγγείλῃ εἰς φίλον ἀπόντα τὸν θάνατον τοῦ πατρός του:

> Τοῦ πατέρα σου ὅταν ἔλθῃς
> δὲν θὰ ἰδῇς παρὰ τὸν τάφο.
> Εἶμ' ἐμπρός του καὶ σοῦ γράφω,
> 'μέρα πρώτη τοῦ Μαΐου.
>
> —
>
> Θὰ σκορπίσουμε τὸ Μάϊ
> 'πάνω 'ς τ' ἄκακά του στήθη,
> γιατὶ ἀπόψε ἀπεκοιμήθη
> εἰς τὸν ὕπνο τοῦ Χριστοῦ.
>
> —
>
> Ἦτον ἥσυχος καὶ ἀκίνητος
> ὡς τὴν ὕστερη τὴν ὥρα,
> καθὼς φαίνεται καὶ τώρα
> ποῦ τοῦ ἔφυγε ἡ ψυχή.
>
> —
>
> Μόνον μιὰ στιγμὴ πρὶν φύγῃ
> 'ς τ' οὐρανοῦ κατὰ τὰ μέρη,
> ἀργοκίνησε τὸ χέρι,
> ἴσως γιὰ νὰ σ' εὐχηθῇ.

ΙΕ'

Ἀθῆναι, 2 Μαΐου.

Δὲν ἀνέφερα χθὲς περὶ τῶν ἐκδρομῶν μου εἰς τὰ πέριξ τῶν Πατρῶν,—ἐν πρώτοις εἰς ἀρχαῖον μοναστήριον, γνωστὸν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *Γηροκομεῖον*, ἐκεῖθεν δὲ εἰς θελκτικὴν τοποθεσίαν ἐπαξίως ἐπονομασθεῖσαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἰδιοκτητῶν της Gutland. Ἑταιρία οἰνοποιΐας κατέχει πρό τινων ἐτῶν τὸ μέρος ἐκεῖνο. Εἰς τὰ ἄκρα ὀροπεδίου πλήρους ἀμπελώνων ᾠκοδομήθησαν ἀποθῆκαι καὶ κατοικίαι, κείμεναι εἰς τὰ χείλη κρημνῶν ἀποτόμων, μεταβληθέντων εἰς κήπους. Αἱ λοξοειδεῖς ἀτραποί των καταβαίνουν ὁρμητικῶς μέχρι τῆς πεδιάδος κάτω. Σοῦ συνιστῶ τοὺς δύο τούτους περιπάτους ὅταν ἐπισκεφθῇς τὰς Πάτρας.

Ἄλλως ἡ ἐξοχὴ εἶναι ὡραία καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις πέριξ τῆς πόλεως. Πανταχοῦ βλέπεις ἀμπελῶνας καὶ κήπους περιστοιχοῦντας κομψὰς κατοικίας, μαρτυρούσας καὶ ἔξωθεν τὴν εὐημερίαν τῶν κατοίκων. Τοὺς κήπους τούτους περικλείουν φραγαὶ ἐκ θάμνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων πλεονάζει ἡ τριανταφυλλέα, τὰ δὲ ῥόδα θάλλουν ἄφθονα κατὰ τὴν ὥραν ταύτην καὶ τὸ ἄρωμά των, συνενούμενον μὲ τὸ ἄρωμα τῶν μοσχοϊτεῶν, εὐωδιάζει τὸν ἀέρα. Εἶναι ἀληθῶς ὡραία ἡ φύσις ἐν-

Digitized by Google

ταῦθα. Δὲν γνωρίζει τὴν Ἑλλάδα ὁ ἰδὼν τὰς Ἀθήνας μόνον καὶ τὸν διασχίζοντα τὴν ἐκεῖ πεδιάδα ἐλαιῶνα, καὶ τὰ περικλείοντα τὴν πεδιάδα μεγαλοπρεπῆ μὲν ἀλλὰ γυμνὰ ὄρη.

Ἐπεβιβάσθημεν εἰς τὸ ἀτμόπλοιον χθὲς τὴν δεκάτην ὥραν τῆς νυκτός, σήμερον δὲ τὸ πρωΐ, περὶ τὰς ἕξ, ἤμεθα εἰς Κόρινθον. Ἡ νέα πόλις ἱδρύθη κατὰ τὸ 1857 μετὰ τὸν σεισμόν, ὅστις κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἀνέτρεψε καὶ κατέστρεψε τὴν παλαιὰν Κόρινθον. Αὕτη, μεσογειοτέρα, κεῖται ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ Ἀκροκορίνθου, μόλις δὲ καὶ μετὰ κόπου ἀνίσταται ἐκ τῶν ἐρειπίων της. Ἡ Νέα Κόρινθος, ἀριθμοῦσα ἤδη τρεῖς περίπου χιλιάδας κατοίκους, φαίνεται προωρισμένη εἰς μέλλον λαμπρότερον, ὅταν τελειωθῶσι τὰ περὶ αὐτὴν ἐκτελούμενα διάφορα ἔργα. Τὸ διὰ Πειραιᾶ ἀτμόπλοιον ἀνεχώρησεν ἐκ Καλαμακίου περὶ μεσημβρίαν, ὥστε εἴχομεν τὸν καιρὸν νὰ ῥίψωμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς μεταμορφώσεως, ἥτις γίνεται ἤδη εἰς τὰ μέρη ταῦτα.

Οἱ ἰδόντες τὴν Ἑλλάδα πρὸ εἴκοσι μόνον ἢ τριάκοντα ἐτῶν πρέπει νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου διὰ νὰ ἐννοήσωσι τὴν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο γενομένην πρόοδον. Ἄλλοτε ἡ συνενοῦσα τὰς δύο παραλίας ὁδὸς διέσχιζεν ἔρημον ἀληθῆ. Οὔτε ἀγρὸς καλλιεργημένος, οὔτε καλύβη ὑπῆρχε καθ' ὅλην τὴν ἀπόστασιν. Παρεκτὸς τῶν ἐπιβατῶν, οἵτινες διεσταυροῦντο μεταβαίνοντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἀτμοπλοίου εἰς τὸ ἄλλο, δὲν ἔβλεπες ἢ αἰγοβοσκοὺς τινας ὁδηγοῦντας τὰ ποίμνιά των. Ἐνθυμοῦμαι μάλιστα ἐποχὴν καθ' ἣν ὑπῆρχε φόβος συναντήσεων ὀλιγώτερον εὐαρέστων. Οἱ ἀπὸ διάστημα εἰς διάστημα φρουροῦντες τότε εὔζωνοι προσέθετον μὲν εἰς τὸ γραφικὸν τῆς χώρας, ἀλλ' ἡ παρουσία των καθησύχαζε κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον τὸν περιηγητήν, διότι ἐνέφαινε τὸν πιθανὸν κίνδυνον, πρὸς πρόληψιν ἢ καταπολέμησιν τοῦ ὁποίου ἐφρούρουν ἐκεῖ.

Σήμερον ἐκ τῆς μιᾶς θαλάσσης μέχρι τῆς ἄλλης δὲν βλέπεις ἢ σμήνη ἐργατῶν. Ἔρχονται οὗτοι πανταχόθεν, ἡ δὲ Κόρινθος ἔγεινε καὶ πάλιν τὸ συνεντευκτήριον τῶν ἐθνῶν. Ὑπὸ τὰς ὁδηγίας μηχανικῶν Γάλλων, Γερμανῶν, Οὔγγρων, Ἑλλήνων διευθυνόντων τὰς ἐργασίας, ὑπάρχουν Ἰταλοί, Μαυροβούνιοι, Ἀρμένιοι, καὶ Τοῦρκοι ἔτι, ἀναπληροῦντες τὴν ἔλλειψιν χειρῶν ἐγχωρίων πρὸς τελείωσιν τοσούτων ἔργων διὰ μιᾶς ἐκτελουμένων. Διότι δὲν περιορίζονται εἰς μόνον τὸν Ἰσθμὸν τὰ δημόσια ἔργα. Κατηγορεῖται ἐνίοτε ἡ παροῦσα Κυβέρνησις ὡς θέλουσα πολλὰ νὰ πράξῃ διὰ μιᾶς, ὑπάρχει ὅμως ἀνάγκη τοιούτων ἔργων χρησίμων εἰς τὴν πρόοδον τοῦ τόπου! Ἀλλ' ἦτο, λέγουν, τρόπος ὥστε νὰ γείνωσι τὰ πράγματα βαθμηδὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, οἰκονομικώτερον καὶ μεθοδικώτερον. Καὶ ὅμως εἶναι τόσῳ φυσικὴ καὶ ἀξιέπαινος ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ προσκολλήσῃ τις τὸ ὄνομά του πολλαχόθεν εἰς τὴν αὔξουσαν εὐημερίαν τῆς πατρίδος του.

Ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ γίνονται ταὐτοχρόνως ἐργασίαι πρὸς διάτρησιν τῆς διώρυγος καὶ πρὸς κατασκευὴν σιδηροδρόμου. Γίνονται ἐπιχωματώσεις, τοποθετοῦνται ῥάβδοι σιδηραῖ, ἀνοίγονται αὔλακες, ἀνασκάπτονται ὑπόνομοι πρὸς ἀνατροπὴν τῶν βράχων, παραπήγματα ἀνηγέρθησαν εἰς διάφορα μέρη πρὸς κατοικίαν τῶν ἐργατῶν, εἶναι δὲ ἴσως ταῦτα οἱ πυρῆνες κωμοπόλεων αἵτινες μετά τινα ἔτη θὰ καλύψωσι τὰς πρώην ἐρήμους ἐνταῦθα γαίας. Ἤρχισαν ἤδη ἐδῶ κ' ἐκεῖ νὰ τὰς ἀνασαλεύωσιν ἄροτρα καὶ σκαπάναι γεωργικαί, ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ Ἰσθμοῦ, παρὰ τὰ δύο μέλλοντα στόμια τῆς διώρυγος, δύο νέαι πόλεις θεμελιοῦνται ἀπὸ τοῦδε. Εἴκοσι περίπου οἰκοδομαὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς Κορίνθου, τετραπλάσιαι δὲ καὶ εἰς τὴν ἀντίθετον παραλίαν δίδουν ἀπὸ τοῦδε τὴν ἐλπίδα νέας ζωῆς καὶ ἀναμιμνήσκουν τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ Κόρινθος, ἡ ὀλβιωτέρα τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, περιεῖχεν ἑκατὸν χιλιάδας κατοίκους. Καὶ διατί νὰ μὴ ὀνειροπολῇ τις ἴσην καὶ εἰς τὸ μέλλον εὐημερίαν;

Τὰ διάφορα ταῦτα ἔργα ἐπισπεύδονται περισσότερον πρὸς τὴν Σαρωνικὴν τοῦ Ἰσθμοῦ παραλίαν. Ἐκεῖ ὁ σιδηρόδρομος εἶναι ἕτοιμος, ὁ σταθμὸς ἐκτίσθη, ἡ ἀτμομηχανὴ σύρουσα ἁμάξας καινουργεῖς δοκιμάζει ἀπὸ τοῦδε τὴν ἀντίστασιν τῶν σιδηρῶν γραμμῶν, ὁ δὲ κρότος τῆς μηχανῆς τέρπει τὰς ἀκοὰς τῶν εἰς τὰ καφενεῖα τοῦ Καλαμακίου περιμενόντων τὴν ἄφιξιν τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν ἀτμοπλοίου. Ἐντὸς ὀλίγου οἱ ἐπιβάται θὰ διέρχωνται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τὴν μεταξὺ τῶν δύο παραλίων ἀπόστασιν.

Φίλος μου Ἄγγλος, τὸν ὁποῖον πρό τινων ἡμερῶν συνήντησα εἰς Ἀθήνας, ἐλεεινολόγει τὴν γενομένην βεβήλωσιν, ὡς ἔλεγε, τῆς κλασικῆς μας χώρας. Πῶς! Σταθμὸς σιδηροδρόμου εἰς Ἐλευσῖνα, — δέκα λεπτῶν στάσις εἰς Μέγαρα, — γέφυρα σιδηρᾶ εἰς τὰς Σκιρωνείας πέτρας, ξενοδοχεῖον τοῦ Σιδηροδρόμου εἰς Κόρινθον, — καὶ ὁ διαυγὴς τῆς Ἑλλάδος οὐρανὸς κηλιδούμενος ἀπὸ καπνὸν γαιανθράκων, καὶ ἀγέλαι χυδαίων περιηγητῶν συνωθούμεναι εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους, ὅπου οἱ μεμυημένοι ὤφειλον μόνοι νὰ προσέρχωνται!

Καλὰ καὶ ἅγια ταῦτα πάντα, ἀλλ' ὅμως (μὴ πρὸς βάρος τοῦ Ἄγγλου μου,) προορισμὸς τῆς Ἑλλάδος μόνος δὲν εἶναι τὸ νὰ τὴν ἐπισκέπτωνται περιηγηταὶ ἐμφορούμενοι τῆς λατρείας τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἀρεσκόμενοι νὰ διέρχωνται τὴν γῆν της δι' ὁδῶν δυσβάτων, ὡς προσκυνηταὶ πορευόμενοι μὲ γυμνοὺς τοὺς πόδας εἰς ἅγιον προσκυνητάριον!

Δὲν ὡμιλήσαμεν μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς διώρυγος, ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι καταδικάζει ἐπίσης καὶ ταύτης τὴν ἐπιχείρησιν. Αἱ ἐπερχόμεναι γενεαὶ δὲν

Digitized by Google

θὰ συμμερίζωνται, πιστεύω, τὴν γνώμην του.

Μὴ περιμένῃς περιγραφὰς τῶν γινομένων εἰς τὴν διώρυγα ἐργασιῶν. Ἀνάγκη νὰ ἦναι μηχανικός τις διὰ νὰ ἐννοήσῃ καταληπτῶς καὶ περιγράψῃ ἀκριβῶς τὰς μεθόδους, διὰ τῶν ὁποίων πρόκειται νὰ μεταβληθῇ εἰς νῆσον ἀληθῆ ἡ Πελοπόννησος. Ὁ στρατηγὸς Τύρ, τὸν ὁποῖον ηὐτύχησα νὰ συναντήσω παρὰ τὸ στόμιον τῆς διώρυγός του, ἐπροθυμοποιήθη μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν φιλοφροσύνης νὰ μοῦ δώσῃ τὰς δεούσας πληροφορίας καὶ διασαφήσεις. Ἡ διόρυξις προχωρεῖ, διὰ δὲ τῆς φαντασίας δύναταί τις νὰ παρακολουθήσῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς τάφρου διὰ μέσου τῶν ὑψωμάτων, τὰ ὁποῖα διαχωρίζουν πολυπληθεῖς ἐργάται καὶ διατρητικαὶ μηχαναί. Βυθοκόροι κολοσσιαῖαι πλήττουν τὰ ὦτα διὰ τοῦ φοβεροῦ πατάγου τῶν σιδηρῶν των ἁλύσεων, μυρμηκιαὶ ἐργατῶν ἐξορύσσουν τὰς πλευρὰς τῶν βράχων, ἁτμάμαξαι μεταφέρουσαι τὰ ἀνασκαπτόμενα χώματα διασταυροῦνται μὲ ἄλλας συνοδίας ἁμαξῶν αἵτινες ἐπιστρέφουν κεναί, ἐν συνόλῳ δὲ κίνησις ἀέναος καὶ σύγχυσις, ὑποκρύπτουσα τὴν τακτικὴν ἐφαρμογὴν καλῶς μελετηθέντος σχεδίου. Ἂς εὐχώμεθα ὅτι ἐντὸς τῆς ὁρισθείσης προθεσμίας τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον εἰς μάτην ἐπεχείρησεν ὁ αὐτοκράτωρ Νέρων, θὰ διεκπεραιωθῇ αἰσίως ὑπὸ τοῦ Οὔγγρου στρατηγοῦ, τότε δὲ εἰς τὸ στόμιον τῆς διώρυγος τὴν ὁποίαν εἰς τοῦτον θὰ ὀφείλωμεν, πρέπει νὰ στηθῇ ὁ ἀνδριάς του. Τοιαῦτα εὐχόμενος ἀπεχαιρέτησα τὸν στρατηγὸν καὶ ἐπεβιβάσθην εἰς τὸ διὰ Πειραιᾶ ἀτμόπλοιον.

Ἰδοὺ λοιπὸν τῆς περιοδείας μου τὸ τέρμα. Ἆρά γε μετέδωκα καὶ εἰς σέ, διὰ τῶν ἐπιστολῶν μου, τὰς ἐντυπώσεις μου; Παρέστησα πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν ἐπαρχιῶν μας; Ἐπροσπάθησα νὰ περιγράψω χάριν σου ὅ,τι εἶδα ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς Νικοπόλεως πρὸς βορρᾶν, μέχρι τῶν ἐρειπίων τῆς Ὀλυμπίας πρὸς νότον: τῆς Νικοπόλεως, λειψάνου τοῦ Ἑλληνορωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, τῆς Ὀλυμπίας, ἱεροῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος· ἀμφοτέρων ἐκπροσωπούντων τὰ δύο στοιχεῖα τὰ ἀποτελέσαντα τὴν μεσαιωνικὴν Ἑλλάδα, ἐξ ἧς παρήχθη ἡ παροῦσα.

Ἐλπίζω ὅτι κατὰ τὰς περιγραφάς μου δὲν ἐπηρεάσθην οὔτε ἐτυφλώθην ἀπὸ αἴσθημα φιλοπατρίας. Ἀναφέρων τὰς γενομένας προόδους, οὐδὲν ἀπέκρυψα ἐξ ὅσων ὑπολείπονται ὅπως ἐξέλθωμεν τῆς μεταβατικῆς περιόδου, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἰσέτι κυλινδούμεθα. Ἀλλὰ θὰ ἐξέλθωμεν αὐτῆς! Τὰ μέχρι τοῦδε γενόμενα εἶναι ἐπαρκῆ διὰ τὸ μέλλον ἐγγύησις!

Οἱ Ἕλληνες ὅσων αἱ τρίχες ἤδη ἐλευκάνθησαν, οἱ ἰδόντες τὸ λυκαυγὲς τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλπίσαντες ἐν τῷ πατριωτικῷ τῆς νεότητος ἐνθουσιασμῷ, ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ φθάσῃ, ζώντων αὐτῶν, εἰς τὸ τέρμα πρὸς τὸ ὁποῖον ἀποβλέπομεν, θλίβονται ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἐπέρχεται ἡ ὥρα τοῦ θανάτου προτοῦ ἐκπληρωθῶσι κατὰ πάντα τὰ ὄνειρα τῆς νεαρᾶς των ἡλικίας. Θὰ ἴδῃς πολλούς, οἵτινες ἐν τῇ ἀπογοητεύσει των καταλήγουν εἰς ἀπαισιοδοξίαν οὐδαμῶς δικαιουμένην ἐξ ὅσων βλέπω περὶ ἐμέ. Τὸ κατ' ἐμέ, θὰ ἀποθάνω μὲ πίστιν ἀκλόνητον εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ζηλεύω τοὺς μετὰ πεντήκοντα ἢ ἑκατὸν ἔτη συμπολίτας μου, ἀλλ' ὅταν σκέπτωμαι πῶς οἱ πατέρες τῶν πατέρων ἡμῶν διεβίωσαν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀθυμίας καὶ τῆς πικρίας δουλικῶν ἡμερῶν, παρηγοροῦμαι ὅτι ἀνήκω εἰς τὴν πρώτην μόνον γενεὰν τῶν ἐπὶ γῆς ἐλευθέρας γεννηθέντων Ἑλλήνων.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΑΚΡΟΒΑΤΗΣ ΙΑΤΡΟΣ

Α'

Τὸ παιδίον ἔμενεν ἐξηπλωμένον, ὠχρόν, ἐν τῇ μικρᾷ λευκῇ του κλίνῃ καὶ διὰ τῶν μεγεθυνθέντων ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ ὀφθαλμῶν του παρετήρει ἀτενῶς ἐνώπιον αὐτοῦ.

Ἡ μήτηρ παρὰ τὴν κλίνην, δάκνουσα τοὺς δακτύλους αὐτῆς ὅπως μὴ κραυγάσῃ, παρηκολούθει, ἀγωνιώδης, τὴν πρόοδον τῆς νόσου ἐπὶ τοῦ κατισχνου γενομένου προσώπου τοῦ δυστήνου παιδίου, ὁ δὲ πατήρ, πτωχὸς ἐργάτης, συνεῖχεν ἐν τοῖς ἐρυθροῖς ὀφθαλμοῖς του τὰ δάκρυα, ἅτινα ἔκαιον τὰ βλέφαρά του.

Ἡ ἡμέρα ἀνέτειλε φαεινή, αἰθρία, κατὰ τὴν ὡραίαν δ' ἐκείνην πρωΐαν τοῦ Ἰουνίου ἀπέθνησκεν ὁ μικρὸς Παῦλος, τὸ τέκνον τοῦ Ἰακώβου Λαγράνδα καὶ τῆς Μαγδαληνῆς Λαγράνδα, τῆς συζύγου του.

Ἦτο ἑπτὰ ἐτῶν. Πρὸ τριῶν ἔτι ἑβδομάδων ἦτο ῥοδινόν, ξανθόν, καὶ τόσον ζωηρὸν καὶ τόσον εὔθυμον!... Ἀλλὰ τὸ κατέλαβε πυρετός, ἐπανῆλθεν ἐκ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἑσπέραν τινὰ ἔχον βαρεῖαν τὴν κεφαλὴν καὶ θερμοτάτας τὰς χεῖρας. Καὶ ἔκτοτε ἔμενεν ἐκεῖ, εἰς τὴν κλίνην του, ἐνίοτε δὲ ἐν τῇ παραφορᾷ τοῦ πυρετοῦ ἔλεγε, βλέπον τὰ ἐστιλβωμένα ὑποδημάτιά του, ἅτινα ἐπιμελῶς ἡ μήτηρ του εἶχεν ἀποθέσει ἔν τινι γωνίᾳ, ἐπὶ σανίδος:

—Ῥίξατέ τα τώρα πλειὰ τὰ παπούτσια τοῦ Παυλάκη! Ὁ Παυλάκης δὲν θὰ τὰ ξαναβάλῃ! Ὁ Παυλάκης δὲν θὰ πάγῃ πλειὰ 'ς τὸ σχολεῖο, ποτέ, ποτέ!

Τότε ὁ πατὴρ ἐκραύγαζε: Σώπα! ἡ δὲ μήτηρ ἔκρυπτεν εἰς τὸ προσκεφάλαιόν της τὴν κάτωχρον αὐτῆς μορφὴν ὅπως μὴ ὁ Παυλάκης τὴν ἀκούσῃ κλαίουσαν.

Digitized by Google

Νύκτα τινὰ τὸ παιδίον δὲν εἶχε πλέον ἔξαψιν, ἀλλ' ἀπὸ δύο ἡμερῶν ἐνέπνεεν ἀνησυχίαν εἰς τὸν ἰατρὸν ἕνεκα τῆς παραδόξου ἐξασθενήσεώς του, ὁμοιαζούσης πρὸς ἐγκατάλειψιν ἑαυτοῦ ὡσεὶ ὁ ἑπταετὴς ἐκεῖνος ἀσθενὴς εἶχε βαρυνθῇ ἤδη τὴν ζωήν. Ἦτο καταβεβλημένον, τεθλιμμένον, ἀφῖνον ταλαντευομένην τὴν κεφαλήν του ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου, τὰ δὲ ὠχρά του χείλη δὲν ἐμειδίων πλέον καὶ οἱ βλοσυροί του ὀφθαλμοὶ προσεπάθουν νὰ ἴδωσι κάτι τι μακράν, πολὺ μακράν...

Ὅτε οἱ γονεῖς του ἔδιδον εἰς αὐτὸ φαρμακόν τι, ἢ ζωμόν, δὲν τὸ ἐδέχετο. Δὲν ἐδέχετο τίποτε.

— Θέλεις τίποτε, Παυλάκη;

— Ὄχι, δὲν θέλω τίποτε.

— Πρέπει ἐν τούτοις ν' ἀλλάξωμεν αὐτὴν τὴν κατάστασιν, εἶπεν ὁ ἰατρός. Αὐτὴ ἡ νάρκη μὲ τρομάζει!.. Σεῖς εἴσθε ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα, γνωρίζετε τὸ παιδί σας. Σκεφθῆτε τί ἠμπορεῖ νὰ ἀναζωογονήσῃ αὐτὸ τὸ σωματάκι, ν' ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν γῆν αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον διευθύνεται πρὸς τὰ σύννεφα.

Καὶ ἀνεχώρησε.

— Σκεφθῆτε!

Ναί, βεβαίως, τὸν ἐγνώριζαν πολὺ καλὰ τὸν Παυλάκην των. Ἤξευραν πόσον διεσκέδαζε τὸ παιδάκι των ὅταν τὸ ἐπήγαιναν εἰς τὴν ἐξοχήν, τὴν κυριακήν, καὶ ἤρχετο φορτωμένον ἄνθη, ἢ ὅταν τὸ ἐπήγαιναν εἰς τὸ θέατρον καὶ ἔβλεπε τὸν *παλιάτσον*.

Ὁ πατὴρ ἠγόρασεν εἰκόνας, στρατιώτας, παιγνίδια διὰ τὸν Παῦλον· ἔθεσεν αὐτὰ ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ παιδίου, ἔπαιζε μὲ αὐτὰ ἐνώπιον τῶν ἀπλανῶν τοῦ μικροῦ βλεμμάτων, καὶ ἕτοιμος ὢν νὰ κλαύσῃ προσεπάθει νὰ τὸ κάμῃ νὰ γελάσῃ.

— Νά, αὐτὸ εἶνε γεφύρι, γιὰ ἰδὲ το καλά, εἶνε σὰν ἀληθινό... Κι' αὐτὸς εἶνε στρατηγός. ..Θυμᾶσαι ποῦ εἴδαμεν ἕνα στρατηγόν, εἰς τὸν περίπατον μιὰ φορά; Ἂν πιῇς τὸ ἰατρικό σου, θὰ σοῦ ἀγοράσω ἕνα μεγάλον μὲ τσόχινο μανδύα καὶ χρυσαῖς ἐπωμίδες... Αἴ, τί λές, θέλεις ἕνα στρατηγό;

— Ὄχι, ἀπεκρίνετο τὸ παιδίον, διὰ τῆς ξηρᾶς ἐκείνης φωνῆς ἣν ἔχουσιν οἱ πυρέσσοντες.

— Θέλεις ἕνα πιστολάκι, μία σαΐτα;...

— Ὄχι, ἐπαναλάμβανεν ἡ φωνὴ τοῦ παιδίου.

Εἰς ὅ,τι δὲ τῷ ἔλεγον, εἰς ὅλα τὰ παιγνίδια τὰ ὁποῖα τῷ ὑπισχνοῦντο, ἡ μικρὰ φωνὴ—ἐνῷ οἱ γονεῖς παρετήρουν ἀλλήλους ἀπέλπιδες—ἀπεκρίνετο: Ὄχι, ὄχι,.. ὄχι!

— Μὰ τί θέλεις ἐπὶ τέλους, Παυλάκη μου; ἠρώτησεν ἡ μήτηρ. Ἔλα, κάτι θὰ θέλῃς. Πές μου το, 'μένα!... τῆς μητέρας σου.

Καὶ ἔθλιβε τὴν παρειὰν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τοῦ μικροῦ ἀσθενοῦς καὶ τῷ ἐψιθύριζε ταῦτα εἰς τὸ οὖς, ὡς μυστικόν.

Τότε τὸ παιδίον, μὲ παράδοξον ἔκφρασιν, ἀνορθωθὲν ἐπὶ τῆς κλίνης του καὶ ἐκτεῖναν πρὸς ἀόρατόν τι ἄπληστον χεῖρα, ἀπεκρίθη αἴφνης διὰ φλογεροῦ τόνου, ἱκετευτικοῦ συγχρόνως καὶ ἐπιτακτικοῦ:

— Θέλω τὸν *Μποὺμ-Μπούμ!*

Β'

Μποὺμ-Μπούμ!

Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ συζύγου της περιδεὲς βλέμμα. Τί ἔλεγε τὸ παιδί; Μήπως τῷ ἦλθε πάλιν ἡ παραφορά, ἡ φρικτὴ ἐκείνη παραφορά;...

Μπουμ-Μπούμ!

Ἠγνόει τί ἐσήμαινε τοῦτο, καὶ ἐφοβεῖτο τὰς λέξεις ἐκείνας τὰς παραδόξους, ἃς τὸ παιδίον τώρα ἐπανελάμβανε δι' ἀσθενικοῦ πείσματος ὡσεί, μὴ τολμήσαν τέως νὰ διατυπώσῃ τὸ ὄνειρόν του, προσηλοῦτο τώρα εἰς αὐτὸ μετ' ἀκατανικήτου ἐπιμονῆς.

— Ναί, τὸν Μποὺμ-Μπούμ! τὸν Μποὺμ-Μπούμ! Θέλω τὸν Μποὺμ- Μπούμ!

Ἡ μήτηρ ἐδράξατο σπασμωδῶς τῆς χειρὸς τοῦ συζύγου της, καὶ ἐψιθύρισεν εἰς αὐτὸν χαμηλοφώνως, ὡς παράφρων :

— Τί θὰ πῇ αὐτό, Ἰάκωβε; Πάει τὸ παιδί μας!

Ἀλλ' ἐπὶ τῆς τραχείας μορφῆς τοῦ πατρὸς ἐφάνη μειδίαμα εὐδαιμονίας ἅμα καὶ ἐκπλήξεως, τὸ μειδίαμα καταδίκου διορῶντος πιθανότητα ἀπελευθερώσεως.

Μπούμ-Μπούμ! Ἐνεθυμεῖτο καλὰ τὴν πρωΐαν τῆς δευτέρας τοῦ Πάσχα καθ' ἣν εἶχεν ὁδηγήσῃ τὸν Παῦλον εἰς τὸ ἱπποδρόμιον. Εἶχεν ἐναύλους εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ τοὺς ἠχηροὺς καγχασμοὺς τοῦ παιδίου, ὅτε εἷς τῶν ἀκροβατῶν, ποικιλόχρωμον ἐνδεδυμένος στολὴν συνεστρέφετο κωμικῶς ἢ ἵστατο ἀκίνητος καὶ ἄκαμπτος ἐπὶ τῆς ἄμμου, τὴν κεφαλὴν ἔχων χαμαὶ καὶ ὑψηλὰ τοὺς πόδας ἢ ἀνέρριπτε μαλακοὺς πίλους οὕς, πίπτοντας, προσήρμοζε δεξιῶς εἰς τὸ κρανίον του ἐφ' οὗ ἐσχημάτιζον πυραμίδα, εἰς ἕκαστον δὲ παιγνίδιόν του, εἰς ἕκαστον κατόρθωμά του, ὡς ἐπῳδὸν φαιδρύνουσαν τὸ εὐφυὲς καὶ ἀστειότατον πρόσωπόν του, ἐξέβαλλε τὴν αὐτὴν κραυγήν, ἐπανελάμβανε τὴν αὐτὴν λέξιν, συνοδευομένην ἐνίοτε ὑπὸ τῆς ὀρχήστρας ὅλης: *Μπουμ-Μπούμ!*

Μποὺμ-Μπούμ! Ὁσάκις δὲ ἤρχετο ἡ στιγμὴ τοῦ Μποὺμ-Μπούμ, τὸ ἱπποδρόμιον ἐξερρήγνυτο εἰς ἐπευφημίας καὶ ὁ μικρὸς ἀνεκάγχαζε. Μποὺμ-Μπούμ! Αὐτὸν τὸν Μποὺμ-Μπούμ, τὸν ἀκροβάτην τοῦ Μεγάλου Ἱπποδρομίου, τὸν διασκεδάζοντα χιλιάδας ἀνθρώπων ἤθελε νὰ ἴδῃ ὁ Παυλάκης, καὶ τὸν ὁποῖον ἐν τούτοις δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ, διότι ἔκειτο ἐκεῖ, κατακεκλιμένος, ἄνευ δυνάμεως ἐν τῇ λευκῇ του κλίνῃ.

Τὴν ἑσπέραν ὁ Ἰάκωβος ἔφερεν εἰς τὸ παιδίον

Digitized by Google

τεχνητόν τινα *παλητσον*, τὸν ὁποῖον ἠγόρασεν ἔκ τινος καταστήματος, πολὺ ἀκριβά. Ἐστοίχισε τὸ τίμημα τεσσάρων ἡμερῶν ἐργασίας. Ἀλλὰ θὰ ἔδιδε εἴκοσι, τριάντα, θὰ ἔδιδε τὰ ἡμερομίσθια ὁλοκλήρου ἔτους μόχθων διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ ὠχρὰ χείλη τοῦ ἀσθενοῦς.

Τὸ παιδίον παρετήρησεν ἐπὶ στιγμὴν τὸ ἄθυρμα ἐκεῖνο, ἔπειτα δὲ θλιβερῶς:

— Δὲν εἶνε ὁ Μπούμ Μπούμ!... εἶπε, θέλω νὰ ἰδῶ τὸν Μπούμ-Μπούμ!

Ἂ! Ἂν ὁ Ἰάκωβος ἠδύνατο νὰ περιτυλίξῃ καλῶς τὸ παιδίον, νὰ τὸ λάβῃ εἰς τὴν ἀγκάλην του, νὰ τὸ μετακομίσῃ εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, νὰ τῷ δείξῃ τὸν ἀκροβάτην χορεύοντα ὑπὸ τὰ ἀνημμένα πολύφωτα καὶ νὰ τῷ εἴπῃ: Ἰδέ!

Ἔπραξεν ἄλλο τι, καλλίτερον. Μετέβη εἰς τὸ Ἱπποδρόμιον, ἐζήτησε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μπούμ-Μπούμ καὶ συνεσταλμένος, κομμένα ἔχων τὰ γόνατα ἐκ τῆς συγκινήσεως, ἀνέβη μίαν πρὸς μίαν τὰς βαθμίδας, αἵτινες ἦγον πρὸς τὴν κατοικίαν τοῦ ἀκροβάτου. Ἦτο τολμηροτάτη ἡ πρᾶξις ἐκείνη τοῦ Ἰακώβου! Ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ ἠθοποιοὶ πηγαίνουν καὶ τραγῳδοῦν καὶ ἀπαγγέλλουν μονολόγους εἰς τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων, εἰς τὰς μεγάλας αἰθούσας. Ἴσως ὁ ἀκροβάτης ἐκεῖνος—ἂς ἐζήτει ὅσα ἤθελε—θὰ συγκατετίθετο νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ πτωχικὸν τοῦ Ἰακώβου, θὰ συγκατένευε νὰ εἴπῃ δύο λέξεις εἰς τὸν Παυλάκην. Καὶ οὔτε ἐσκέπτετο πῶς ἔμελλε νὰ τὸν ὑποδεχθῇ, αὐτόν, τὸν πτωχὸν ἐργάτην, ὁ διάσημος Μπούμ-Μπούμ!

Δὲν εὗρε πλέον τὸν Μπούμ-Μπούμ! Εὗρε τὸν κύριον Μορένον· εἰς τὸ καλλιτεχνικὸν οἴκημά του εἶδε βιβλία, εἰκόνας, εἶδεν ἕνα καλῶς ἐνδεδυμένον ἄνθρωπον ὅστις ἐδέχθη αὐτὸν φιλοφρόνως ἐν τῷ γραφείῳ του, τὸ ὁποῖον ὡμοίαζε μὲ σπουδαστήριον ἰατροῦ.

Ὁ Ἰάκωβος παρετήρει, παρετήρει, ἀλλὰ δὲν ἀνεγνώριζε τὸν ἀκροβάτην καὶ περιέστρεφεν ἀμηχανῶν ἐν ταῖς χερσὶ τὸν πῖλον του. Ὁ ἄλλος ἀνέμενε. Τότε ὁ πατὴρ ἐζήτησε συγγνώμην διὰ τὴν μεγάλην τόλμην του. Πολὺ παράδοξον πρᾶγμα ἔμελλε νὰ ζητήσῃ ἀπ' αὐτόν, πρᾶγμα ποῦ δὲν ἐγίνετο... καὶ νὰ τὸν συγχωρήσῃ... Ἀλλ' ἐπρόκειτο διὰ τὸν Παυλάκη του... Ἕνα χαριτωμένο παιδί, κύριε! Καὶ τόσο ἔξυπνο! Ἦτο πρῶτον εἰς τὸ σχολεῖο, ἐκτὸς εἰς τὴν ἀριθμητικὴν ποῦ δὲν τοῦ ἀρέσει... Σοῦ ἔχει κάτι ἰδέαις αὐτὸ τὸ παιδί... ὤ, κάτι ἰδέαις! Καὶ ἀπόδειξις εἶνε ... νά...

Ὁ Ἰάκωβος ἐδίσταζεν, ἐψέλλιζεν, ἀλλὰ συναγαγὼν διὰ μιᾶς τὸ θάρρος του εἶπεν:

— Ἀπόδειξις εἶνε ποῦ θέλει νὰ σᾶς 'δῇ, ποῦ σᾶς συλλογίζεται ὁλοένα...

Ὅτε ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν του ὁ πατὴρ ἦτο ὠχρὸς καὶ ἁδραὶ σταγόνες ἱδρῶτος εἶχον φανῆ ἐπὶ τοῦ μετώπου του. Δὲν ἐτόλμα νὰ ἴδῃ κατὰ πρόσωπον τὸν ἀκροβάτην, ὅστις παρετήρει ἀτενῶς ἐπὶ τὸν ἐργάτην. Τί ἆραγε ἔμελλε ν' ἀπαντήσῃ ὁ Μπούμ-Μπούμ;

Ἂν ἔλεγεν ὄχι, ἂν τὸν ἐδίωκεν ὡς τρελλόν;

— Ποῦ κατοικεῖτε; ἠρώτησεν ὁ Μπούμ-Μπούμ.

— Ὤ, ἐδῶ σιμά! ὁδός....

— Καλά! εἶπεν ὁ ἀκροβάτης. Θέλει νὰ ἰδῇ τὸν Μπούμ-Μπούμ τὸ παιδί σας; Θὰ τὸν ἰδῇ τὸν Μπούμ-Μπούμ!

Γ'.

Ὅτε ἠνοίχθη ἡ θύρα καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀκροβάτης ὁ πατὴρ ἀνέκραξε περιχαρὴς εἰς τὸν υἱόν του:

— Παυλάκη, τώρα πλειὰ δὲν ἔχεις παράπονο! Νά, ἦλθε ὁ Μπούμ-Μπούμ!

Ἀστραπὴ χαρᾶς ἐφώτισε τὴν μορφὴν τοῦ παιδίου. Ἀνηγέρθη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς μητρός του καὶ ἔστρεψε τὴν κεφαλήν του πρὸς τοὺς εἰσελθόντας δύο ἄνδρας καὶ διὰ τοῦ βλέμματός του ἠρώτησε, ποῖος ἦτο ὁ παρὰ τὸν πατέρα του κύριος ἐκεῖνος, ὁ τὸ μέλαν ἔνδυμα φορῶν, ὅστις τῷ προσεμειδία ἀγαθῶς, ἀλλ' ὃν δὲν ἐγνώριζε, καὶ ὅτε τῷ εἶπον: «Εἶνε ὁ Μπούμ! Μπούμ!» κατέκλινε βραδέως, ἠρέμα τὸ μέτωπόν του ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου καὶ ἔμεινεν εἰσέτι προσβλέπον διὰ τῶν μεγάλων ἐκείνων ὀφθαλμῶν του, οἵτινες ἀνεζήτουν μάτην τὴν ποικιλόχρωμον στολὴν τοῦ Μπούμ-Μπούμ καὶ τὴν ἐπὶ τῆς μορφῆς του ἐζωγραφημένην πεταλούδαν.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον διὰ φωνῆς οὐχὶ ξηρᾶς ἀλλὰ θλῖψιν βαθεῖαν δηλούσης, ὄχι, δὲν εἶνε ὁ Μπούμ-Μπούμ!

Ὁ ἀκροβάτης, παρὰ τὴν μικρὰν κλίνην ἱστάμενος, ἔρριψεν ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ ἀσθενοῦς παιδίου βαθὺ βλέμμα, λίαν σοβαρὸν καὶ πλῆρες ἀμέτρου γλυκύτητος.

Ἐκίνησε τὴν κεφαλήν, παρετήρησε τὸν ἀγωνιώδη πατέρα, τὴν ἀπέλπιδα μητέρα, καὶ εἶπε μειδιῶν:

— Ἔχει δίκαιον, δὲν εἶναι ὁ Μπούμ-Μπούμ. Καὶ ἀπῆλθε.

— Δὲν θὰ τὸν ξαναϊδῶ πλέον τὸν Μπούμ-Μπούμ! ἐπανελάμβανε τώρα τὸ παιδίον, τοῦ ὁποίου ἡ φωνὴ ἐφαίνετο ὁμιλοῦσα πρὸς τοὺς ἀγγέλους. Ὁ Μπούμ-Μπούμ, εἶνε ἐκεῖ πέρα, ποῦ θὰ 'πάγῃ σὲ λίγο ὁ Παυλάκης!

Ἀλλ' αἴφνης—οὔτε ἡμίσεια ὥρα δὲν παρῆλθεν ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀπέλθει ὁ ἀκροβάτης—βιαίως ἠνοίχθη ἡ θύρα, τὸ ποικιλόχρωμόν του δὲ φορῶν ἔνδυμα, τὴν πεταλούδαν ἔχων εἰς τὸ πρόσωπόν του, τὸ στόμα ἀνοικτὸν σχεδὸν μέχρι τῶν ὤτων, ἀλευρωμένος, ἐφάνη ὁ Μπούμ-Μπούμ, ὁ ἀληθινὸς Μπούμ-Μπούμ, ὁ Μπούμ-Μπούμ τοῦ Ἱπποδρομίου, ὁ Μπούμ-Μπούμ τοῦ Παυλάκη, τέλος ὁ Μπούμ-Μπούμ! Καὶ ἐπὶ τῆς μικρᾶς κλίνης του,

Digitized by Google

χαρᾶς ζωῆς πλήρη ἔχον τὰ ὄμματα, γελῶν, κλαῖον, εὐτυχές, σωθὲν τὸ παιδίον ἔκρουε τὰ ἰσχνὰ χεράκια του, ἐφώναζεν *εὖγε* καὶ ζωηρῶς, ὡς πυροτέχνημα ἀναφθείσης διὰ μιᾶς τῆς εὐθυμίας του, ἀνεφώνησεν·

— Ὁ Μποὺμ-Μπούμ! Εἶνε αὐτός, αὐτός, τώρα. Νὰ ὁ Μποὺμ-Μπούμ! Ζήτω ὁ Μποὺμ-Μπούμ! Καλημέρα, Μποὺμ-Μπούμ!

Δ'

Ὅτε ἐπανῆλθε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ ἰατρὸς εὗρε καθήμενον παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τοῦ Παυλάκη ἀκροβάτην τινά, ὅστις ἔκαμνε νὰ γελᾷ, νὰ γελᾷ ἀκαταπαύστως τὸ παιδίον, καὶ τῷ ἔλεγε προσφέρων εἰς αὐτὸ τὸ ἰατρικόν του:

— Ἂν δὲν τὸ πιῇς αὐτό, Παυλάκη, ὁ Μποὺμ-Μποὺμ δὲν θὰ ξανάλθῃ πλειά.

Καὶ τὸ παιδίον ἔπινε.

— Δὲν εἶνε καλὸ αἶ;

— Πολὺ καλό!.. Εὐχαριστῶ, Μποὺμ-Μπούμ!

— Ἰατρέ, εἶπεν ὁ ἀκροβάτης εἰς τὸν ἰατρόν, μὴ ζηλοτυπεῖτε... Μοῦ φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι οἱ μορφασμοί μου τῷ ὠφελοῦν ὅσον καὶ αἱ συνταγαί σας!

Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἔκλαιον, ἀλλ' ἐκ χαρᾶς τώρα.

Μέχρις οὗ δὲ ὁ Παυλάκης σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του μία ἅμαξα ἐσταμάτα καθ' ἑκάστην ἐνώπιον τῆς πτωχικῆς κατοικίας τοῦ ἐργάτου, καὶ ἄνθρωπός τις κατέβαινε περιτετυλιγμένος εἰς ἐπανωφόριον, ἐνδεδυμένος ὑπ' αὐτὸ ὡς ἐν Ἱπποδρομίῳ, ἀλευρωμένον καὶ φαιδρὸν ἔχων τὸ πρόσωπον.

— Τί εἶνε τὸ χρέος μου, κύριε; εἶπεν ἐν τέλει ὁ Ἰάκωβος πρὸς τὸν ἀκροβάτην, ὅτε τὸ παιδίον ἀνέρρωσεν ἤδη ἐντελῶς. Γιατί, ἐπὶ τέλους, κἄτι σᾶς χρωστῶ!

Ὁ ἀκροβάτης ἔτεινε πρὸς τοὺς γονεῖς τὰς δύο εὐρείας αὐτοῦ παλάμας.

— Αὐτὸ μόνον! εἶπε. Ἕνα σφίξιμο τοῦ χεριοῦ!

Εἶτα δέ, δύο ἠχηρὰ φιλήματα ἐπιθεὶς ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ παιδίου, γενομένων πάλιν ροδοχρόων,

— Καὶ εἶπε γελῶν, τὴν ἄδειαν, νὰ θέσω εἰς τὰ ἐπισκεπτήριά μου: *Μποὺμ-Μποὺμ* ἀκροβάτης, καὶ τακτικὸς ἰατρὸς τοῦ Παυλάκη!

(Jules Claretie)

...Κ...

Οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἐπιβλαβέστερον εἰς πᾶσαν κυβέρνησιν, ὅσον τὸ νὰ ποιῇ ὁτὲ μὲν τοῦτο ὁτὲ δ' ἐκεῖνο, σήμερον νὰ ὑπόσχεται τι καὶ αὔριον νὰ τὸ ἀρνῆται. Ἅπαξ χαράξασα μίαν ὁδόν, ὀφείλει νὰ πορεύηται ἐν αὐτῇ κατ' εὐθεῖαν καὶ ἀπαρεγκλίτως.

(Βίσμαρκ.)

Πῶς ἐργάζονται

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ

Ἡ ἔμπνευσις εἶνε λίαν ἰδιότροπος καὶ ἀσταθής. Αὐτοστιγμεὶ δ' ὑφίσταται πολλὰς τροποποιήσεις. Σπάνιοί εἰσιν οἱ καλλιτέχναι, ὧν ἡ πρώτη διατύπωσις εἶνε ὁριστική.

Ὁ Μαγερμπέερ κατεβασάνιζεν ἀπαύστως τὸν δυστυχῆ Σκρίβ, παντοίας ἐπιφέρων μεταβολὰς εἰς τὰ μελοδράματά του. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὁ Μασνὲ ὁμολογεῖ ὅτι εἶνε ὀχληρὸς συνεργάτης πρὸς τοὺς ποιητὰς τῶν *λιμπρέτων* του. «Δὲν δύναμαι νὰ γράψω τὴν μουσικὴν ἑνὸς μελοδράματος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, λέγει, πολλάκις προσεπάθησα, ἀλλ' ἠναγκάσθην νὰ σταματήσω. Ἀνάγκη, οὕτως εἰπεῖν, νὰ γραφῇ τὸ μελόδραμα ἐπὶ τῆς μουσικῆς μου.»

Ὁ Βετχόβεν δὲν ἔπαυεν ἐπεξεργαζόμενος τὰς πρώτας αὐτοῦ ἐμπνεύσεις. Ἀνευρέθησαν πολλὰ βιβλία τῶν δοκιμίων του· ἐν αὐτοῖς δὲ καταφαίνεται ἡ βαθμιαία τῆς σκέψεως αὐτοῦ πορεία καὶ εἶνε λίαν περίεργον τὸ παρακολουθεῖν αὐτὴν δι' ὅλων ἐκείνων τῶν μαιάνδρων. Γερμανός τις μουσικογράφος, ὁ Γουσταῦος Νόττεβοχμ, ἀφιέρωσε πολλὰ ἔτη τοῦ βίου αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν δημοσίευσιν τῶν δοκιμίων τούτων. Βλέπομεν δ' ἐν αὐτοῖς ὅτι ἡ μουσικὴ ἰδέα δὲν παρουσιάζεται πάντοτε εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Βετχόβεν αὐτομάτως, δὲν ἀναθρώσκει διὰ μιᾶς πλήρης, ἀλλ' ἐκδηλοῦται ὑπὸ τὴν ἐνδελεχῆ τῆς διανοίας αὐτοῦ κατεργασίαν ἐν τῇ καλλονῇ, τῇ πρωτοτυπίᾳ καὶ τῇ ἀρτιότητι αὐτῆς. Ἐν τοῖς πολυτίμοις τούτοις τετραδίοις δύναταί τις νὰ παρακολουθήσῃ πάσας τὰς ἀποπείρας τοῦ μεγάλου μελοποιοῦ. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Μένδελσον κατέχει τὸ σχετικὸν πρὸς τὸν *Φιδέλιον*. Θὰ ἦτο εὐτύχημα εἰς τοὺς μουσουργοῦντας νὰ συνεβουλεύοντο πάντα τὰ δοκίμια τῶν ἐξόχων μουσικῶν, ἀλλὰ δυστυχῶς οὗτοι καταστρέφουσιν αὐτὰ μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἔργου.

Ὁ Μόζαρτ ὅμως οὐδὲ τόσον βραδέως, οὐδὲ τόσον δυσχερῶς παρῆγεν. Ἐν τῷ ἀξιολόγῳ βιβλίῳ, ὅπερ ἔγραψε περὶ αὐτοῦ ὁ Βίλδερ, εὑρίσκομεν τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ἐργάζεσθαι τοῦ Μόζαρτ.

«Ἅμα ἤνοιγε τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ δαιμόνιον καταλάμβανεν αὐτόν Ἐγειρόμενος τῆς κλίνης ἔτρεχεν εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον, παρευθὺς δὲ ἡ φαντασία αὐτοῦ ἐξηγείρετο μετὰ καταπληκτικῆς διαυγείας. Ἐν ᾧ ἐνεδύετο κατείχετο ὑπὸ τῆς ἐξάψεως τῆς ἐμπνεύσεως. Δὲν ἔμενεν οὐδὲ στιγμὴν ἀκίνητος, ἔκρουε τὸν ρυθμὸν διὰ τοῦ ποδὸς καὶ ἀπὸ τῆς τραπέζης του μετέβαινεν εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον. Ὁ κουρεύς του μᾶς διηγήθη πόσον δύσκολος ἐργασία καθίστατο τὸ ξύρισμα

Digitized by Google

καὶ ἡ κόμμωσις αὐτοῦ. Μόλις ἐκάθητο τὸ μάκτρον ἔχων περὶ τὸν λαιμόν, ἐβυθίζετο εἰς βαθεῖαν ὀνειροπόλησιν, λησμονῶν τὰ πάντα. Ἀνηγείρετο τότε χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν, μετέβαινεν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους εἰς τὸ ἄλλο, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς δωματίου εἰς τὸ ἕτερον, ἐν ᾧ ὁ δυστυχὴς κουρεὺς ἀμηχανῶν ἔτρεχε κατόπιν του τὸ κτένιον καὶ τὸ ξυράφιον κρατῶν ἐν τῇ χειρί. Ἐν τῇ τραπέζῃ πολλάκις ἠναγκάζοντο οἱ περὶ αὐτὸν νὰ τὸν ἀνακαλῶσιν εἰς τὴν πραγματικότητα, διότι συνεχεῖς ἦσαν αἱ ἀφαιρέσεις αὐτοῦ, ἅμα δὲ κατελάμβανεν αὐτὸν πάλιν ἡ μουσική, ἔχανε πᾶν ἄλλο συναίσθημα. Συνέστρεφε τότε ἄκραν τινὰ χειρομάκτρου, ἔθετεν αὐτὴν μηχανικῶς ὑπὸ τὴν ῥῖνα καὶ ἔκαμνε χονδροειδεστάτους μορφασμούς. Ἀλλ' ἐν τοῖς ταξειδίοις ἰδίως ἡ φαντασία του ἐξήπτετο εὐχερῶς. Ἡ θέα τῶν τοπείων, ἡ κίνησις τῆς ἁμάξης οἰστρηλάτουν αὐτὸν ἀπαύστως. Τότε ἐφωτίζετο ἡ φυσιογνωμία του, ὑπέμελπεν ὥρας ὁλοκλήρους, καὶ ὡς ἐξήρχετο τῆς θεωρίας αὐτοῦ ἐξέφραζε τὴν λύπην ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ διατυπώσῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου τὸ ἔργον ὅπερ εἶχε μελοποιήσει.»

Τοιαύτη ἦτο ἡ περὶ τὸ ἐργάζεσθαι εὐχέρεια τοῦ Μόζαρτ ὥστε ἠδύνατο νὰ μελοποιῇ χωρὶς νὰ παρενοχλῆται διόλου ὑπὸ τοῦ θορύβου, ὃν ἔκαμνον οἱ φίλοι του γελῶντες καὶ ᾄδοντες ἔτι πλησίον του.

Ὁμοίαν, λέγουσιν, εὐχέρειαν κέκτηται καὶ ὁ Βέρδη. Πολλοὶ εἶδον αὐτὸν μελοποιοῦντα ἐν αἰθούσαις, ἐν μέσῳ ζωηρῶν συνδιαλέξεων, χωρὶς νὰ φανῇ οὐδόλως ταραττόμενος ὑπὸ τῆς ἀκατασχέτου περὶ αὐτὸν φλυαρίας.

Καλλιτεχνικαί τινες φύσεις ἄλλως τε δὲν δύνανται νὰ ἐργασθῶσιν ἐν τῇ σιγῇ· ἔχουσιν ἀνάγκην θορύβου· ἐκεῖ μόνον ἀπομονοῦνται· ἡ μαναξία πιέζει αὐτούς.

Ἐν τούτοις ὅτε διατυποῦσιν ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν ἰδέαν αὐτῶν, αὕτη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔχει ὡριμάσει πρότερον, ἐν ἀνέσει ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ των. Ὁ τοκετὸς εἶνε ταχὺς ἀλλ' ἡ κυοφορία διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν. Πάντες οἱ μελοποιοὶ δὲν ἔχουσι τὴν ἀπαράμιλλον εὐχέρειαν τοῦ Δονιζέτη, ὅστις ἐποίει τὰ μέλη αὐτοῦ ἐξ ὑπογυίου, ἐφ' ᾧ οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ τὸν ἔσκωπτον παρομοιάζοντες αὐτὸν πρὸς ἀντλίαν ἀενάως ὑδρορροοῦσαν.

Ἡ μεγάλη εὐχέρεια ἄγει εἰς τὸ κοινὸν καὶ τετριμμένον ἐν τῇ τέχνῃ. Ἀλλ' οἱ καλλιτέχναι οἵτινες ὡς ὁ Βετχόβεν μοχθοῦσιν, ἀνεγείρουσιν οἰκοδομήματα ἀψηφοῦντα τὸν χρόνον. Διὰ τοῦτο ὁ Βετχόβεν ἐγήρασεν ὀλιγώτερον τοῦ Ὠμπὲρ εἰ καὶ προγενέστερος αὐτοῦ.

K*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΟΥ ΣΤΑΝΛΕΫ ΚΑΙ ΒΡΑΤΣΑ ΕΝ ΑΦΡΙΚΗ

Ἐκ τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος συγγράμματος τοῦ Στάνλεϋ *Πέντε ἔτη ἐν Κόγκῳ*, ἐρανιζόμεθα τὸ ἑπόμενον ἐπεισόδιον, ἐν ᾧ ὁ Στάνλεϋ διηγεῖται τὴν μετὰ τοῦ Βράτσα συνάντησίν του. Τότε τὸ πρῶτον εὑρέθησαν ἀπέναντι ἀλλήλων οἱ δύο ἀτρόμητοι ἐξερευνηταὶ τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ σύγγραμμα τοῦ Στάνλεϋ εἶνε ἐν εἴδει ἡμερολογίου, καὶ ἡ ἀφήγησις πάντων τῶν γεγονότων γίνεται κατὰ πρῶτον πρόσωπον.

«Ἐπανελθὼν εἰς τὰς σκηνὰς περὶ τὴν δεκάτην ὥραν, βλέπω αἴφνης τὸν νέον Λουτετὲ-Κούναν, ἐκ Νσάνδας, δρομαίως τρέχοντα ὡσεὶ λίαν ἐνδιαφέρουσάν τινα πληροφορίαν εἶχε νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ. Ὁ νεαρὸς οὗτος μαῦρος πλησιάζει ἐν ὁρμῇ καὶ τείνει πρὸς ἐμὲ χαρτίον ἐφ' οὗ εἶνε διὰ μολυβδίδος κεχαραγμένον τὸ ὄνομα τοῦτο: *Ὁ κόμης Σαβοργνιὰν δὲ Βράτσα.*

Εἶμαι συγγνωστὸς ὅτι δὲν ἠδυνήθην κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ κατανοήσω τὴν ἀξίαν τοῦ περιηγητοῦ τούτου. Ὅτε ἀπῆλθον ἐξ Ἀφρικῆς τῷ **1874** οὐδόλως εἶχον ἀκούσει τι περὶ αὐτοῦ, τῷ δὲ **1878** κατὰ τὴν ἐν Εὐρώπῃ διαμονήν μου, παρεμπιπτόντως πως ἔμαθον τὰς ἐξερευνήσεις τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκτελέσει μετὰ τῶν Κομπιέν, Μάρς, καὶ Βαλλαί, ἐν Ὀγγουέ.

Ἐστράφην πρὸς τὸν Λουτετὲ-Κούναν καὶ τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς συναντήσεώς του μετὰ τοῦ Κ. Βράτσα. Ὁ Λουτετὲ ἀρχίζει τότε νὰ μοὶ διηγῆται ἐν σπουδῇ τὴν ἔκπληξιν ἣν ᾐσθάνθη ἐπὶ τῇ θέᾳ ἑνὸς ὑψηλοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου, ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ χωρίον Νδάμβι-Μβόγκο.

— Εἶνε *Φραντσέζε*, ὅπως λέγει, προσεῖπεν ὁ Λουτετέ. Ἐπυροβόλει εἰς τὰ δένδρα μὲ ἓν τουφέκιον τὸ ὁποῖον ἔρριπτε γρήγορα πολλὰς βολάς. Εἰπέ μου, αὐθέντα, διατί οἱ λευκοὶ πυροβολοῦν κατὰ τῶν δένδρων; διὰ νὰ σκοτώσουν τὰ κακὰ πνεύματα ὅπου εἶνε μέσα;

— Ἴσως παιδί μου. Ἀλλὰ δὲν ἔχεις τίποτε ἄλλο νὰ μοῦ εἰπῇς;

— Ναί Ὅταν ὁ λευκὸς ἔμαθε ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος τῆς συνοδείας σου, μοῦ ἔδωκε αὐτὸ τὸ χαρτὶ καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ σοῦ τὸ φέρω.

Μετὰ μίαν ὥραν ἐφάνη ὁ γάλλος ἐξερευνητής. Φορεῖ εἶδος περικεφαλαίας, κυανῆν στολὴν ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ, καὶ μελανὰ περισφύρια, συνοδεύεται δὲ ὑπὸ δεκαπέντε ἀνδρῶν τῶν πλείστων ναυτῶν ἐκ Γαβῶνος, καὶ ὡπλισμένων διὰ καραβινῶν Ουίντσεστερ.

Ὁ Κ. Βράτσα εἶνε ὑψηλὸς ἀνήρ, ἔχει ἡλιοκαῆ τὴν μορφὴν καὶ φαίνεται ἀπηυδηκὼς ἐκ τῆς κοπώσεως. Τὸν προσκαλῶ νὰ εἰσέλθῃ ὑπὸ τὴν σκηνὴν καὶ συγγευματίσῃ μαζί μου.

Digitized by Google

Γαλλιστὶ ἐκφράζομαι μετὰ μεγάλης δυσκολίας, τὰ δὲ ἀγγλικὰ τοῦ Κ. Βράτσα δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἀρίστων. Ἐντούτοις κατορθόνομεν νὰ συνεννοηθῶμεν ἀμοιβαίως· ὁ ξένος μου ὁμιλεῖ ἀφειδῶς περὶ τῶν περιηγήσεών του, τῆς ἐν Βρυξέλλαις διαμονῆς του, τῶν συνεντεύξεών του μετὰ τοῦ προέδρου τοῦ συμβουλίου τῆς *Διεθνοῦς Ἀφρικανικῆς Ἑταιρίας* περὶ τοῦ Κόγκου, καὶ τῆς ὠφελείας ἣν ἠδύνατο νὰ καρπωθῇ ἡ Γαλλία καὶ ὁ πολιτισμός.

Μανθάνω ἀπὸ στόματος αὐτοῦ ὅτι ἡ πρώτη ἀποστολὴ εἰς Ὀγγουὲ διήρκεσε τρία καὶ ἥμισυ ἔτη, ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσχωρήσῃ ἐνδότερον τῶν 500 χιλιομέτρων· καὶ ὅτι τέλος τὰ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ συμβάντα ἔπεισαν αὐτὸν ἀμετακλήτως ὅπως περιηγῆται ἄνευ ἑταίρου, ὅπως μὴ παρακωλύωνται τὰ σχέδια αὐτοῦ διὰ τῆς ἀτολμίας καὶ τῆς ἐλλείψεως ἀποφάσεως συνοδῶν, εἰς οὕς, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ὑποκύψῃ.

Ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνῃ περιηγήσει ὁ Κ. Βράτσα ἐδαπάνησε πολλὰ χρήματα καὶ ἀπώλεσέ τι πολλῷ πολυτιμότερον: καιρόν. Ἡ χώρα, ἣν εἶχε διαδράμει ἦτο νέα, τουτέστι ἄγνωστος. Οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν ἰθαγενεῖς ἦσαν ἄγριοι, καὶ φιλύποπτοι πρὸς τοὺς λευκούς, σφόδρα ἰδιότροποι, ἥκιστα πιστοὶ εἰς τὰς ὑποσχέσεις αὐτῶν καὶ τὰς συμφωνίας, κυμαινόμενοι μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ προμηθευθῶσι τὰ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων κομισθέντα ἐμπορεύματα καὶ τοῦ δεισιδαίμονος, τοῦ ἀλογίστου φόβου ὃν ἐνέπνεεν αὐτοῖς πᾶν τὸ καινοφανές.

Ὁ Κ. Βράτσα ὀδυνηρὰν ὑπέστη τῶν ἐλπίδων του διάψευσιν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν προυχώρησε μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἀλίμα καὶ ἐκωλύθη νὰ ἐξερευνήσῃ τὸν ῥοῦν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς παλιμβουλίας τινῶν τῶν συνοδοιπόρων του καὶ τῶν ἐχθρικῶν διαθέσεων τῶν ἰθαγενῶν. Τότε ἀπεφάσισε καθ' ἑαυτὸν νὰ ἐπανακάμψῃ ἡμέραν τινὰ ὅπως συμπληρώσῃ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτοῦ. Ἐντούτοις, κατὰ τὴν εἰς Εὐρώπην ἐπάνοδόν του, τῷ 1878 ἔμαθεν ὅτι εἶχον ἐξερευνήσει τὴν Λοκαλάβαν καὶ τὸν Κόγκον καὶ ἐνόησε τότε ὅτι ὁ Ἀλίμας εἶνε παραποτάμιον τοῦ Κόγκου. Εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς Εὐρώπην νοσῶν καὶ σφόδρα ἐξηντλημένος. Ἀλλ' ἀναρρώσας μετὰ μακρὸν ἐτράπη αὖθις τὴν πρὸς τὴν Ἀφρικήν, κάλλιστα κατὰ πάντα ἐφωδιασμένος καὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1880 ἀνῆλθε πάλιν τὸ Ὀγγουέ. Οἱ ἀγῶνες οὓς εἶχε καταβάλει κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ περιήγησιν ὅπως ἐξημερώσῃ τοὺς ἰθαγενεῖς ἀπέφερον ἤδη τοὺς καρποὺς των· πᾶσαι αἱ φυλαὶ ἔπεμπον αὐτῷ βοηθούς, οἱ ἀρχηγοὶ προσήρχοντο αὐτῷ ἐπίκουροι, ἐν τέλει δὲ ἠδυνήθη ν' ἀνέλθῃ μέχρι τῆς Στάνλεϋπόλεως. Ἱδρύσας σταθμὸν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ προυχώρησε μέχρι πεντήκοντα χιλιομέτρων πρὸς τὴν μεσημβρινὴν ὄχθην τοῦ Κόγκου, μετὰ δεκατριήμερον δὲ πορείαν παραλλήλως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ποταμοῦ εἰσέδυ εἰς τὸ χωρίον Νδάμβι-Μβόνγκο, ὅπου ἐπληροφορήθη περὶ τῆς ἐγγὺς ἐκεῖ παρουσίας μου.

Ὁ Κ. Βράτσα ἀναπαυθεὶς ἐπὶ δύο ὥρας ἐν τῇ σκηνῇ μου διηυθύνθη πρὸς τὸ Βιβῆ, μετά τινων τῶν ἰθαγενῶν ἀχθοφόρων μου ἐπιφορτισθέντων νὰ μετακομίσουν τὴν ἐλαφρὰν αὐτοῦ σκευήν. Ἐσταμάτησεν ἐπὶ μικρὸν ἐν Βιβῇ, εἶτα ἐπεβιβάσθη ἑνὸς τῶν ἀτμοπλοίων μας καὶ μετέβη εἰς Βανάνα, ὅθεν δι' ἄλλου ἀτμοπλοίου διηυθύνθη εἰς Γκαβῶνα.

Κατὰ τὴν ἐν τῇ σκηνῇ μου διατριβὴν αὐτοῦ ὁ Κ. Βράτσα, παρατηρήσας τὸ πελώριον καὶ ὀγκῶδες ὄρος Μγόμα μοὶ εἶπε:

— Θὰ σᾶς χρειασθοῦν ἓξ μῆνες διὰ νὰ διέλθετε μὲ τὰς ἁμάξας σας αὐτὸ τὸ βουνόν. Οἱ ἄνθρωποί σας εἶνε ὀλίγιστοι διὰ αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα. Ἔπρεπε νὰ ἦσαν τοὐλάχιστον πεντακόσιοι ἄνδρες.

Ἡ σκέψις ἐκείνη ἦτο ὀρθοτάτη, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ὅλως ἀδύνατον νὰ λάβωμεν ἐπικουρίας, οἱ δὲ ἄνθρωποι δὲν κατασκευάζονται κατὰ παραγγελίαν, εἰς οὐδὲν θὰ ὠφέλει τὸ νὰ τίλλωμεν τὴν κόμην ἡμῶν διεκτραγῳδοῦντες τὴν ἀδυναμίαν μας. Τὸ σύνθημα ἦτο νὰ βαδίσωμεν πρόσω, νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μετὰ τοῦ πολυτίμου ἡμῶν ὑλικοῦ καὶ νὰ ἱδρύσωμεν πανταχοῦ σταθμούς. Ἔπρεπε νὰ ὑπακούσωμεν, νὰ προχωρήσωμεν.

Α'

ΚΑΤΟΙΚΙΑΙ ΚΑΙ ΕΝΟΙΚΙΑ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ

Ἀπό τινος ἐν τῷ πληθυσμῷ τῶν Παρισίων δὲν παρατηρεῖται ἡ συνήθης κανονικὴ αὔξησις, τοὐναντίον δ' ἐβεβαιώθη ὅτι ἐπῆλθέ τις ἐλάττωσις τῶν κατοίκων. Ἐπειδὴ δὲ νέαι κατ' ἔτος προστίθενται οἰκοδομαὶ εἰς τὴν πόλιν, προμηνύεται ὅτι ἀναπόδραστος εἶναι οἰκονομική τις ἀνωμαλία ἕνεκα τῆς αὐξήσεως τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς μειώσεως τῆς ζητήσεως. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, οὗ ἀνάλογον ἔχομεν καὶ ἐν Ἀθήναις, γράφει τὰ ἑπόμενα ὁ Paul Leroy-Beaulieu ἐν τῷ *Γάλλῳ Οἰκονομολόγῳ*.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκημάτων ηὔξησεν ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1879 μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1883 κατὰ 80000 περίπου, ἤτοι σχεδὸν $7\frac{1}{4}$ τοῖς 100 ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκημάτων τοῦ ὑπάρχοντος ἐν Παρισίοις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1878. Ἐκ τούτων τὰ οἰκήματα τὰ προωρισμένα εἰς ἐμπορικὴν ἢ βιομηχανικὴν χρῆσιν ἀναλογοῦσιν εἰς $2\frac{1}{2}$ τοῖς 100 ἐπὶ τῶν προϋπαρχόντων, τὰ δὲ εἰς κατοικίαν εἰς 10 τοῖς 100· δηλονότι κατὰ τὴν πενταετίαν ἐκείνην ᾠκοδομήθησαν οἰκήματα τοσαῦτα, ὡσεὶ προϋπετίθετο αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων κατὰ 220000. Ἂν δ' ἐξηκολούθουν αἱ οἰκοδομαὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν μάλιστα τοῦ 1883, καὶ ἂν ἐντὸς εἰκοσαετίας ἐδιπλασιάζετο ὁ πληθυσμὸς τῶν Παρισίων, πάλιν θὰ ἐπερίσσευον τὰ οἰκήματα.

Παραλλήλως δὲ τῇ αὐξήσει ταύτῃ ηὔξησε καὶ ἡ ἐνοικιαστικὴ ἀξία τῶν παρισινῶν οἰκημάτων

Digitized by Google

κατὰ 76 ἑκατομμύρια καὶ ἥμισυ, ὧν 63 ἑκατομμύρια ἀναλογοῦσιν εἰς τὰ πρὸς κατοικίαν οἰκήματα.

Δὲν ἐκτίσθησαν δὲ μόνον πολυτελεῖς οἰκίαι· 57,600 οἰκήματα ὧν τὸ ἐνοίκιον εἶναι ἀπὸ 500 μέχρις 999 δραχμῶν διατίθενται εἰς τοὺς ἐργατικοὺς καὶ τοὺς ἀπορωτέρους. Τὰ δὲ οἰκήματα, ὧν τὸ ἐνοίκιον εἶναι ἀπὸ 3000 μέχρις 6000 δρ. ηὔξησαν κατὰ 2946, ἤτοι κατὰ 30 τοῖς 100 κατ' ἀναλογίαν τῶν προϋπαρχόντων· πλείονα κατ' ἀναλογίαν εἶναι τὰ οἰκήματα, ὧν τὸ ἐνοίκιον βαρύτερον, ἀπὸ 6000 μεχρις 20000 δραχμῶν.

Τῇ 15 Ἰανουαρίου 1884 ὑπῆρχον οἰκήματα μὴ ἐνοικιασθέντα 16519, ἐκ μόνων τῶν ἐχόντων ἐτήσιον ἐνοίκιον ἀπὸ 500 μέχρι 5000 δρ. ὑπολογίζεται δὲ ὅτι νῦν ὁ ἀριθμὸς τῶν μὴ ἐνοικιασμένων εἶναι πολλῷ μείζων.

Τίνα θὰ ἦναι τὰ ἐπακόλουθα τῆς τοιαύτης καταστάσεως; Προδήλως ἐν πρώτοις μὲν ἡ σχεδὸν ὁλοσχερὴς ἀναστολὴ πάσης οἰκοδομικῆς ἐργασίας κατὰ τὴν προσεχῆ πενταετίαν· εἶτα δὲ ἡ πτώχευσις μερικῶν ἐργολάβων οἰκοδομῶν καὶ τελευταῖον ἡ ἐλάττωσις τῶν ἐνοικίων, κατὰ τὸ τρίτον περίπου, δηλονότι τὰ ἐνοίκια θὰ ἔχωσι τὴν τιμήν, ἣν εἶχον ἄλλοτε. Ὥστε τὸ κακὸν θὰ ἔχῃ καὶ τὰ καλά του.

Ἀλλ' ὅπως μετριασθῇ ἡ ὀξύτης τῆς κρίσεως, ἀνάγκη νὰ μὴ ἐπιβληθῶσι φόροι εἰς τὸ εἰσόδημα καὶ φόροι προοδευτικοὶ εἰς τὰ ἐνοίκια· ἀνάγκη νὰ μὴ φοβίσωμεν τοὺς εὐπόρους, εἴτε ὁμοεθνεῖς, εἴτε ἀλλοεθνεῖς. Διότι ἂν τοῦτο συμβῇ, οἱ Παρίσιοι θὰ ὑποστῶσι τραῦμα καίριον.

ΤΟ ΚΙΒΩΤΙΟΝ ΤΟΥ ΣΙΔ

Οἱ Ἱσπανοὶ διηγοῦνται περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἥρωός των Σὶδ τὴν ἑπομένην παράδοσιν.

Ὁ εὐγενὴς Σὶδ εἶχε ἄφθονον δόξαν, ἀλλ' ὀλίγα χρήματα. Καλέσας δέ ποτε τὸν Ἑβραῖον τοκογλύφον Βὲν Ἰωνάθαν τῷ εἶπε·

— Ἠμπορεῖς νὰ μὲ δανείσῃς ἑκατὸν χιλιάδας τάληρα;

— Αὐθέντα, ἀπεκρίθη ὁ Ἑβραῖος, τὸ ποσόν, ὁποῦ μὲ ζητεῖτε εἶναι πολύ, τὰ χρήματα εἶναι σπάνια, καὶ πρέπει νὰ μὲ βοηθήσουν ὅλοι οἱ ὁμόθρησκοί μου διὰ νὰ μαζεύσωμεν αὐτὸ τὸ ποσόν. Ἀλλὰ ποία θὰ ἦνε ἡ ἐγγύησις τῆς πληρωμῆς;

— Ἔχω νὰ σοῦ δώσω ἐνέχυρον ἓν πολύτιμον κιβώτιον, γεμᾶτο ἀπὸ κοσμήματα καὶ ἀδάμαντας. Θὰ τὸ παραδώσω εἰς τὰς χεῖράς σου, ὅπως εἶναι κλειδωμένον.

— Ὅμως, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ τοκογλύφος, διὰ νὰ ἔχωμεν ἀσφάλειαν ἔπρεπε νὰ ἴδωμεν, ἂν αὐτὰ ὅπου ἔχει μέσα, ἔχουν ἀξίαν ἀρκετήν. Ἀφ' οὗ τὸ δίδετε ὡς ἐνέχυρον, ἡ τάξις ἀπαιτεῖ νὰ εἰξεύρωμεν πόσον χρυσὸν ἔχει καὶ πόσους πολυτίμους λίθους.

— Πρέπει νὰ ἀρκεσθῇς εἰς τὸν λόγον μου· πάρε τὸ κιβώτιον ἀπὸ τὰ χέρια μου. Ἀλλὰ σοῦ ἀπαγορεύω νὰ τὸ ἀνοίξῃς μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐξοφλήσεως. Σκέψου καὶ ἀποφάσισε ἂν θέλῃς νὰ γείνῃς δανειστὴς τοῦ Σίδ.

Ὁ Ἑβραῖος ἐδέχθη τὴν συμφωνίαν. Μετὰ τρία ἔτη ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὁ Σὶδ νικήσας ἐπανειλημμένως εἰς πολλὰς μάχας τοὺς Ἄραβας, ἐπανῆλθεν εἰς Βοῦργος, κομίζων πλούσια λάφυρα. Ἐνθυμηθεὶς τὸν Ἑβραῖον καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν χρέος του, διέταξε καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὸ μέγαρόν του.

— Πάρε ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες τάληρα τῷ εἶπε· πάρε καὶ περισσότερα, ἂν δὲν σὲ ἀρκοῦν αὐτά. Ἔφερες τὸ κιβώτιον;

— Ναί, αὐθέντα!... Πολὺ βαρὺ εἶναι, καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ, λυποῦμαι, ὅτι ἐξοφλεῖτε καὶ πρέπει νὰ σᾶς τὸ ἀποδώσω. Θὰ ἔχῃ βέβαια μέσα μεγάλης ἀξίας πράγματα.

— Ἄνοιξε καλλίτερα μόνος σου, καὶ εἰπέ μοι πόσον τὰ ἐκτιμᾷς.

Καὶ ταῦτα εἰπών, ὁ Σὶδ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἑβραῖον ἐσκωριασμένην χαλυβδίνην κλεῖδα.

Ὁ Βὲν Ἰωνάθαν ἤνοιξε τὸ κιβώτιον καὶ εἶδε τί περιεῖχε. Δὲν περιεῖχεν οὔτε χρυσόν, οὔτε ἀδάμαντας, οὔτε παλαιὰ νομίσματα· ἀλλὰ μόνον ἄμμον καὶ οὐδὲν πλέον.

Ὁ Σὶδ ἐκύτταξε νὰ ἰδῇ ὁποίαν ἐντύπωσιν ἤθελε προξενήσῃ τοῦτο εἰς τὸν τοκογλύφον. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ἀπαθὴς καὶ γαλήνιος ὕψωσε τὸ μέτωπον καὶ ἀτενίσας αὐτὸν τῷ εἶπε·

— Καὶ τί φόβον εἶχον; Διατί νὰ ἀμφιβάλλω; Ἤμην βέβαιος, ὅτι τὸ κιβώτιον εἶχε μεγάλην ἀξίαν καὶ ἐκοιμώμην ἥσυχος. Διότι ἐκράτουν κλειδωμένον μέσα εἰς αὐτὸ καὶ ἐπιμελῶς τὸν ἐφύλαττον, τὸν λόγον τῆς τιμῆς τοῦ Σίδ. Δὲν ἤξιζεν αὐτὸς ἑκατὸν καὶ διακοσίας χιλιάδας τάληρα;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐκ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς, τῆς Δαχομέης καὶ τῆς Καμερούν, ἐκομίσθη ἀρτίως εἰς τὴν Εὐρώπην νέον δραστικώτατον φάρμακον στομαχικῶν καὶ νευρικῶν παθῶν. Τὸ φάρμακον τοῦτο εἶναι αἱ ῥίζαι καὶ ὁ φλοιὸς δένδρου, φυομένου ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις καὶ προσομοίῳ τῷ δένδρῳ τῆς κίνας. Οἱ ἰθαγενεῖς τῶν παραλίων τῆς Ἀφρικῆς πίνουσι τὸ ἀφέψημα τῶν ῥιζῶν καὶ τοῦ φλοιοῦ αὐτοῦ, ὡς προφυλακτικὸν καὶ θεραπευτικὸν φάρμακον τοῦ πυρετοῦ, τοῦ κατάρρου τοῦ στομάχου καὶ τῆς ἀδυναμίας. Εὐρωπαῖοι ἐπιστήμονες, ἀνακαλύψαντες τὴν σύστασιν τοῦ φαρμάκου, ἐπείσθησαν μετ' ἐπανειλημμένα πειράματα, ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ εἶναι ἀσφαλεστάτη.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 274.

Digitized by Google

'Αριθ. 521 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ι'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 22 Δεκεμβρίου 1885

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Η'.

«Ἔμενα περισσότερον ἀπὸ ἕνα μῆνα μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν καὶ οὔτε ἐσυλλογιζόμην περὶ ἐπανόδου. Εἶχα κολλήσῃ εἰς τὸ ἐρημητήριόν μου ὅπως τὸ στρεῖδι εἰς τὸν βράχον· δὲν μ' ἔμελε τίποτε διὰ τὸν ἄλλον κόσμον πέραν τῶν συνόρων τοῦ κτήματος τοῦ θείου μου καὶ τοῦ κ. Ἀναστασίου. Ὁ δὲ θεῖός μου κατενθουσιασμένος, διότι ἔβλεπεν ὅτι μοῦ ἤρεσεν ἡ ἀγροτικὴ ζωὴ καὶ δὲν μοῦ ἔκαμνεν ὄρεξιν νὰ τὴν ἀφήσω, μοῦ ἔγραφε νὰ μείνω ὅλον τὸ θέρος ἐκεῖ, ἕως νὰ τελειώσῃ ἡ ὅλη συγκομιδὴ τοῦ σίτου καὶ ἀραβοσίτου· καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ, ἐνδομύχως δὲν ἀπέκρουα τὴν πρότασιν αὐτήν.

Ἄχ! τί ὡραία ἡ ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ πῶς ἐπέρασεν ἔτσι ὡσὰν ὄνειρον!...

Οἱ χωρικοὶ εἶχαν ἀρχίσῃ νὰ θερίζουν καὶ τὸ χωριὸ ἔμενε σχεδὸν ἔρημον, διότι, ὅταν πηγαίνουν εἰς τὸν θερισμὸν οἱ χωρικοί, κλείουν τὰ σπίτια των καὶ παίρνουν μαζί εἰς τὸ χωράφι, ὄχι μόνον τὴν οἰκογένειαν ὅλην, ἀλλὰ καὶ τὰ ζῶα ἀκόμη. Εἶνε ὡραῖον θέαμα ὁ θερισμός, μάλιστα ὅταν θερίζουν χωριατοπούλαις, κουκουλωμέναις ὡσὰν χανούμισσαις μὲ ταῖς ἄσπραις μπόλιαις των γιὰ νὰ μὴν ταῖς μαυρίσῃ ὁ ἥλιος. Πρέπει νὰ ἰδῇς μὲ τί ἐπιτηδειότητα καὶ χάριν κόπτουν τὰ ξανθὰ στάχυα καὶ πῶς ἀπὸ τὰ *χειρόβολα* γίνονται τὰ *λιμάρια* καὶ ἔπειτα τὰ *δεμάτια* καὶ ἔπειτα τὸ *φόρτωμα*...

Εἴχαμεν λοιπὸν καθημερινὴν διασκέδασιν μὲ τὸν θερισμόν. Ἐγυρίζαμεν ἀπὸ χωράφι εἰς χωράφι, πότε εἰς τὸ κτῆμα τοῦ κ. Ἀναστασίου καὶ πότε εἰς τοῦ θείου μου, καὶ οἱ χωρικοὶ ἦσαν κατευχαριστημένοι διὰ τὴν τιμὴν αὐτήν. Οἱ χωρικοὶ τοῦ θείου μου μάλιστα ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν των μοῦ ἔλεγαν ἐπιμόνως νὰ γραφῶ δημότης ἐκεῖ καὶ νὰ μὲ κάμουν μίαν ἡμέραν βουλευτήν!... Ἡ Ἀμαρυλλίς, σύμφωνα πρὸς τὸ ὄνομα αὐτό, τὸ ὁποῖον τῆς ταιριάζει περισσότερον ἀπὸ τὸ ἀληθινὸν ὄνομά της, δὲν περιωρίζετο μόνον νὰ βλέπῃ πῶς θερίζουν, ἀλλ' ἔπαιρνε καὶ τὸ δρέπανον καὶ ἐβοήθει κάποτε εἰς τὴν ἐργασίαν τοὺς χωρικούς. Μίαν ἡμέραν μάλιστα, ἀφοῦ ἐθέρισεν ἀρκετά, ἐδήλωσεν ὅτι ἐννοεῖ νὰ πληρωθῇ διὰ τὸν κόπον της, καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ἐστρώθη κατὰ γῆς κάτω ἀπὸ ἕνα πλάτανον καὶ ἔφαγε ὀρεκτικώτατα ἀπὸ τὸ πρόγευμα τῶν θεριστῶν, τὸ ὁποῖον ἦτο—τί νομίζεις;—ψωμὶ κρίθινον καὶ τυρὶ νωπόν.

Ἕνα βράδυ, ἐνῷ ἐγυρίζαμεν ἀπὸ θεριστικὴν ἐκδρομήν, δὲν ἠξεύρω πῶς μοῦ ἦλθε καὶ τῆς εἶπα:

— Ἀφοῦ ἐγίνατε τόρα σωστὴ θερίστρια δὲν μᾶς λέτε καὶ τὸ τραγοῦδι ἐκεῖνο;

Ἐννόησεν, ἀλλ' ἔκαμε τάχα πῶς δὲν ἐννόησε:

— Ποιὸ τραγοῦδι; εἶπε.

— *Φύσ' ἀγεράκι τῆς αὐγῆς*...

Μ' ἐκύτταξε ἐπιπληκτικῶς:

— Νὰ μοῦ δώσετε τοὺς στίχους! Ἄ! ἐσεῖς μοῦ τοὺς ἐπήρατε καὶ τοὺς ἔχω χάσῃ τόσον καιρὸν τώρα, ὡραία διάκρισις αὐτή!

Ἐπειράχθηκα ὀλίγον διὰ τὸν τρόπον της.

— Μὲ συγχωρεῖτε, εἶπα, δὲν τοὺς ἐπῆρα τοὺς στίχους αὐτούς, τοὺς εὕρηκα εἰς τὴν *Βρυσοῦλαν*, ὅπου θὰ σᾶς εἶχαν πέσῃ. Ἐπειδὴ σᾶς ἤκουσα νὰ τοὺς τραγουδῆτε...

— Ἐγώ; ψέμματα! πότε;

— Ἀληθέστατα...τὴν ἡμέραν ὅπου σᾶς εἶδα πρώτην φορὰν μὲ τὰ κεράσια εἰς τὰ αὐτιὰ καὶ τὰ ῥόδα εἰς τὸ κεφάλι.

Ἐκοκκίνησε ὑπερβολικά:

— Θὰ ἐθαυμάσατε τὴν ὡραίαν μου φωνήν, τὴν βραχνήν, ἐψιθύρισε.

— Αὐτὴ ἡ μετριοφροσύνη εἶνε πολὺ ἐγωϊστική· φωνὴν δὲν ἔχετε δυνατὴν βέβαια καὶ ἀξιοθαύμαστον, ἀλλὰ τραγουδεῖτε πολὺ γλυκά. Θὰ εἰπῆτε λοιπὸν μίαν φορὰν ἀκόμη τὸ ὡραῖον αὐτὸ τραγουδάκι; Σᾶς παρακαλῶ!

— Δὲν ἐνθυμοῦμαι τοὺς στίχους, ὅταν μοῦ τοὺς ἐπιστρέψετε μάλιστα!

— Μὰ ἤθελα νὰ τοὺς ἔχω κ' ἐγώ.

— Ἀντίγραψετέ τους!

— Εἶνε τόσον ὡραῖα γραμμένοι, καὶ ἐγὼ γράφω τόσον ἄσχημα.

—Τότε—ἐδίστασεν ὀλίγον—τότε...κρατήσατε τοὺς ἰδικούς μου καὶ δόσετε εἰς ἐμὲ τὸ ἀντίγραφον.

Digitized by Google

— Σᾶς εὐχαριστῶ! ἡ πρότασίς σας αὐτὴ εἶνε ὁ καλλίτερος συμβιβασμός.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν τῆς ἔδωσα τοὺς στίχους ὅσον τὸ δυνατὸν ὑποφερτότερα ἀντιγεγραμμένους, ἀλλὰ μὲ ὅλην τὴν ὑπόσχεσίν της ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς τραγουδήσῃ.

Μόνον μίαν ἑσπέραν, ἐπειδὴ ἐπέμενε πολὺ ὁ πατήρ της ἐπείσθη νὰ μᾶς τραγουδήσῃ ἓν ὡραῖον τραγουδάκι, τὸ ὁποῖον κατόπιν ὁ κ. Ἀναστάσιος μοῦ ὡμολόγησεν ὅτι αὐτὸς εἶχε μεταφράσῃ ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Ὑποθέτω ὅτι καὶ ἡ *Θερίστρια* θὰ ἦτο ἰδικόν του, ἀλλὰ τὸ ἔκρυπτεν ἀπὸ μετριοφροσύνην.

Μὴ μοῦ εἴπῃς ὅτι δὲν θέλεις ν' ἀκούσῃς τοὺς στίχους τῆς μεταφράσεως· θὰ σοῦ τοὺς εἰπῶ χωρὶς νὰ σ' ἐρωτήσω:

Εἶπ' ἡ δροσιὰ 'ς τὸ δάκρυ γεμάτη περηφάνεια:
—'Σ τὴ γῆ παραρρηγμένο ἡ μοῖρα σ' ἔχει φέρῃ!
Δὲν 'μοιάζεις σὺ μ' ἐμένα τὴν κόρη τὴν οὐράνια,
Τὴν ἀδελφὴ τἀνέμου, τῶν λουλουδιῶν τὸ ταῖρι.

Κ' εἶπε τὸ δάκρυ πάλι:—Γεννιέμαι ἀπὸ τὸ πόνο
Καὶ βγαίνω ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὸ 'μάτι τὸ κλαμ-
[μένο...]
'Εσὺ ἀπ' τὰ οὐράνια 'ς τὴ γῆ σταλάζεις μόνο—
'Εγὼ ἀπ' τὴ γῆ ἐδῶ κάτω 'ςτὸν οὐρανὸ πηγαίνω!

Δὲν εἶν' εὔμορφο καὶ συγκινητικόν; Καὶ ποῦ νὰ τὸ ἄκουες, ὅταν τὸ ἐτραγουδοῦσε Ἐκείνη!...

Ἄλλος τρόπος συνεννοήσεως χαριεστάτης μεταξὺ μας ἤρχισαν νὰ γίνωνται τὰ βιβλία. Τῆς εἶπα κἄποτε ὅτι εὑρῆκα εἰς ἓν βιβλίον ἀπαράλλακτον τὸν χαρακτῆρά της:

—Νὰ μοῦ τὸ δώσετε καὶ ἐμένα νὰ τὸ διαβάσω, εἶπε μὲ τὴν γυναικείαν περιέργειαν, τὴν ὁποίαν ἐδυνάμωνεν ἀκόμη περισσότερον ἡ μανία ἣν ἔχομεν ὅλοι ν' ἀνευρίσκωμεν τὸν ἑαυτὸν μας ὑπὸ τὰ φανταστικὰ πρόσωπα τῶν μυθιστορημάτων.

— Εἶνε μερικὰ μέρη, ποῦ νομίζει κανεὶς ὅτι ἐγράφησαν διὰ σᾶς ἐπίτηδες.

— Νὰ μοῦ τὰ σημειώσετε μὲ μιὰ 'νυχιὰ εἰς τὸ περιθώριον· αὔριον τὸ προσμένω τὸ βιβλίον.

Ὁ κ. Ἀναστάσιος δὲν ἤκουσε τίποτε ἀπὸ τὴν συνομιλίαν αὐτὴν ἡ ὁποία ἔγινεν εἰς τὸν κῆπον. Τὴν ἄλλην ἡμέραν μ' ἐπρόσμενεν ἀνυπομόνως διὰ νὰ τῆς φέρω τὸ βιβλίον. Ἐκτὸς τινων, τὰ ὁποῖα πράγματι ἐφηρμόζοντο εἰς τὸν χαρακτῆρά της, εἶχα σημειώσῃ καὶ πολλὰ διὰ νὰ τὴν πειράξω μόνον· τῆς ἀπέδιδα ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει. Ἐσημείωσα ἀκόμη καὶ μερικὰς ἰδέας ὡραίας τοῦ συγγραφέως, αἱ ὁποῖαι εἶχαν σχέσιν μὲ ἡμᾶς καὶ τινας ὑπαινιγμοὺς αἰσθημάτων.

Ὅταν μὲ εἶδε πάλιν ἡ Ἀμαρυλλὶς μοῦ εἶπε μὲ ὕφος προσποιημένης ἀδιαφορίας:

— Τὸ βιβλίον ποῦ μοῦ ἐδώκατε εἶνε ἀηδία· τὸ ἐδιάβασα ὅλον χθὲς τὴν νύκτα. Τὰ περισσότερα ποῦ ἔχετε σημειώσῃ δὲν τὰ ἐννόησα, οὔτε μοῦ ταιριάζουν ἐκτὸς ὀλίγων.

— Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπρόσμενα πῶς θὰ μοῦ τὰ εἰπῆτε· θὰ ἐπεθύμουν ὅμως νὰ μάθω ποῖα εἶνε αὐτὰ ποῦ σᾶς ταιριάζουν.

Μετὰ δύο ἡμέρας, ὅταν ἔφυγα τὸ βράδυ, μοῦ ἔδωκε τὸ βιβλίον. Ποτὲ μεσαιωνοδίφης δὲν ἄνοιξε καὶ δὲν ἐξήτασε μὲ περισσοτέραν προσοχὴν πολύτιμον χειρόγραφον βιβλιοθήκης. Ἐπέρασα ὥραν ὁλόκληρον εἰς τὴν μελέτην τῶν παρενθέσεων, τῶν ἐρωτηματικῶν, τῶν θαυμαστικῶν, τὰ ὁποῖα ἡ μικρά της χεὶρ εἶχε χαράξῃ μὲ τὸ μολυβδοκόνδυλον. Ἐπροσπάθουν νὰ ψυχολογήσω ἐπὶ τῆς σημασίας αὐτῶν, ἐπὶ τῶν σκέψεων καὶ τῶν αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα τὴν ἔκαμον νὰ χαράξῃ ἕκαστον σημεῖον, καὶ ἐκοιμήθην ἀναπνέων τὴν γλυκεῖαν εὐωδίαν βιολέττας, τὴν ἀγαπημένην της αὐτὴν μυρωδιὰν, τὴν ὁποίαν ἀνέδιδε τὸ βιβλίον ὑπὸ τὸ προσκέφαλόν μου. Μετὰ τοῦτο τῆς ἔδωκα καὶ ἄλλα βιβλία καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς συνεννοήσεως ἐξηκολούθησε. Ἂν κυττάξῃς τὰ βιβλία μου θὰ εὕρῃς πολλὰ ἀφανισμένα ἀπὸ τὸ μολυβδοκόνδυλόν της.

Ὅσον γελοῖον καὶ ἂν σοῦ φαίνεται αὐτὸ, ἐγὼ σοῦ ὁμολογῶ ὅτι μὲ ἀπησχόλει εὐχαρίστως. Πρῶτον μοῦ ἤρεσε, διότι ὁ πατὴρ δὲν ἤξευρε τίποτε καὶ εἶχε τὸ θέλγητρον τοῦ μυστηρίου, δεύτερον διότι μοῦ ἐφαίνετο ὡραῖον ὅτι συνηντῶντο αἱ σκέψεις μας—ἴσως ἴσως τὰ αἰσθήματά μας—εἰς τὰ διάστιχα τρυφεροῦ ποιήματος, ἢ θελκτικῆς διηγήσεως· τελευταῖον, διότι ἐδοκίμαζα καὶ ἐξετίμων καθ' ἡμέραν περισσότερον διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων, τὴν ὀξύτητα τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν ἐκείνης.

Ἐννόησα ὅμως ὅτι ἦτο κἄπως ῥιψοκίνδυνον τοῦτο, ὅταν μίαν πρωΐαν μετὰ παρατεταμένην σιωπὴν ἡ Ἀμαρυλλὶς μοῦ εἶπεν ὡς ἀποτέλεσμα μακρᾶς σκέψεως:

— Ξεύρετε ὅτι πολλὰ ἀπ' ἐκεῖνα ποῦ εἴχατε σημειώσῃ εἰς τὰ βιβλία σας εἶνε αἰνίγματα καὶ.. θέλω νὰ μοῦ τὰ ἐξηγήσετε.

Νὰ τῆς τὰ ἐξηγήσω; ἢ λοιπὸν δὲν ἐννοοῦσε, δὲν ἐμάντευε τί ἐκρύπτετο μέσα εἰς αὐτὰ, καὶ ἂν δὲν ἐμάντευε θὰ εἰπῇ ὅτι δὲν εἶχεν ἐννοήσῃ τὸ αἴσθημα, τὸ ὁποῖον μ' ἐνέπνεε—καὶ αὐτὸ ἦτο ἀδύνατον—ἢ τὰ ἐμάντευεν ὅλα καὶ ἐπίτηδες ἤθελε νὰ καταστήσῃ δύσκολον τὴν θέσιν μου ἀπέναντί της μὲ τὰς ἐξηγήσεις, τὰς ὁποίας προεκάλει.

Ἡ ἀφέλειά της ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἶχε μεταβληθῇ εἰς πονηρίαν. Διὰ μίαν στιγμὴν μοῦ ἦλθεν ἡ ἰδέα νὰ ῥίψω τὸν κύβον. Ἐπὶ τέλους, εἶπα, ὅλα αὐτὰ εἶνε σημεῖα συμπαθείας φανερᾶς πρὸς ἐμέ, ἂν δὲν εἶνε ἀποδείξεις ὑψίστης φιλαρεσκείας. Καὶ τότε ἐνθυμούμην χιλίας περιστάσεις

Digitized by Google

κατὰ τὸ διάστημα τῶν σχέσεών μας, τὰς ὁποίας ἄλλοι βεβαίως θὰ ἐξήγουν ὡς τεκμήρια ἀγάπης ἐκ μέρους της. Ἀλλὰ τὸ δύσπιστον λογικόν μου ἐξεγείρετο κατὰ τῆς εὐπίστου καρδίας, καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ὁποῖα δι' ὀλίγον μ' ἐβαυκάλων μὲ ὄνειρα καὶ ἐλπίδας, ἐσκορπίζοντο εἰς στάκτην καὶ ἐξηγοῦντο ἓν πρὸς ἓν ὡς ἁπλαῖ συμπτώσεις ἢ παρεξηγήσεις ἢ ἀνοησίαι μου . . .

Ἐν τούτοις ἐκείνη ἐπέμενεν εἰς τὰς ἐξηγήσεις ὅπως ὠνόμαζεν αὐτάς. Εἶχε μάλιστα τὴν ὑπομονὴν ν' ἀντιγράψῃ ἀπὸ ὅλα τὰ βιβλία τὰ μᾶλλον ἄξια προσοχῆς ἐκ τῶν σημειωμένων, καὶ ὅταν ἐπροφασίσθην ὅτι δὲν ἐνθυμούμην πλέον τὶ εἶχα σημειώσῃ, μοῦ ἔδωκε τὸ μικρὸν καλλιγραφημένον τετράδιόν της, διὰ νὰ τῆς τὸ ἀποδώσω μὲ τὰς ἐξηγήσεις μου.

Δὲν ἠξεύρω πῶς τὴν νύκτα ἐκείνην εἰς μίαν στιγμὴν μεθυσμένος ἀπὸ τὴν εὐωδίαν τῶν χειρογράφων της, ἐπῆρα καὶ ἔγραψα τὰς ἐξηγήσεις τὰς ὁποίας ἐζήτει. Καὶ τί ἄλλο ἠμποροῦσαν νὰ εἶνε αἱ ἐξηγήσεις αὐταὶ παρὰ πλήρης ἐξομολόγησις τῶν αἰσθημάτων μου; Ἐνθυμοῦμαι πῶς ἤρχιζα :

«Θέλετε ἐξηγήσεις; Διατὶ δὲν σᾶς ἀρέσκει νὰ πλάττετε, νὰ ὑποθέτετε, νὰ μαντεύετε, ἀλλ' ἐπιζητεῖτε πλήρη τὴν ἀποκάλυψιν; Διατὶ προτιμᾶτε τῆς γλυκείας καὶ σκιερᾶς ὥρας τοῦ λυκαυγοῦς τὴν θερμήν, τὴν πνιγηρὰν μεσημβρίαν; Εἶνε συνήθως τόσῳ καυστικὸς τῆς ἀληθείας ὁ ἥλιος· διατὶ δὲν ἀποφεύγετε τὰς ἀκτῖνάς του; Ἄλλως τε τί θέλετε νὰ σᾶς ἐξηγήσω;»

Καὶ ἤρχιζα κατόπιν νὰ ἐκτυλίσσω ὅλον τὸ μεγαλεῖον τοῦ αἰσθήματος, τὸ ὁποῖον μ' ἐνέπνευσεν, ἀνάλογον πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως ἥτις μᾶς περιέβαλλε. Δὲν εἶχα οὔτε ἀξιώσεις, οὔτε παρακλήσεις καὶ ἱκεσίας, ἐκράτουν μέχρι τέλους ὑψηλοφροσύνην· αὐτὸ εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἔλεγα μόνον ὅτι ἀπόφασιν εἶχα νὰ φύγω διὰ νὰ τῆς ἀποδώσω τὴν γαλήνην, τὴν ὁποίαν ἦλθα νὰ ταράξω ἐπὶ στιγμήν, ὅπως ὁ λίθος ὁ ῥιπτόμενος εἰς τὰ νερὰ ἠρεμούσης θαλάσσης—εἶχα βλέπεις καὶ εἰκόνας!

Ὁ ἐπίλογος μου ἦτο αὐτός :

«Μίαν τελευταίαν παράκλησιν σᾶς ἀποτείνω: ἂν εἴσθε πλέον εὐμενὴς πρὸς ἐμέ, παρ' ὅσον νομίζω, κρύψατε τὴν εὐμένειάν σας, προσποιηθῆτε ἀδιαφορίαν, μὴ κλονήσητε τὴν ἀπόφασίν μου διὰ τῆς ἀγαθότητός σας—ἴσως θὰ μετανοήσωμεν καὶ οἱ δύο κατόπιν. Ἀλλ' ἂν πάλιν εἴσθε ψυχρὰ καὶ ὑπερήφανος καὶ ἂν αἱ ἐξομολογήσεις αὐτὰ πληγώσωσι κατά τι τὴν ἀξιοπρέπειάν σας, καὶ ἂν μὲ κατακρίνετε καὶ μὲ καταδικάσετε ἐνδομύχως ἐπὶ τῇ τόλμῃ—ὢ! χάριν! μὴ ἀποδείξετε τοῦτο πρὸς ἐμέ, ὑπομείνατε, προσποιηθῆτε τοὐλάχιστον ἀδιαφορίαν, μὴ φαρμακεύσετε τὰς ὀλίγας ἡμέρας, τὰς ὁποίας θὰ διέλθω ἀκόμη πλησίον σας. Εἰς Σᾶς κληρονομεῖ ἡ καρδία μου ὅλην τὴν εὐτυχίαν ἧς ἀποστερεῖται. Εἰς Σᾶς ὀφείλει τὴν λατρείαν τῆς φύσεως, ἣν ἠγνόει ἄχρι τοῦδε, εἰς σᾶς ὀφείλει τὴν ἀγάπην τῆς εἰρήνης, τῆς ἀθορύβου καὶ γαληνιαίας ζωῆς, εἰς Σᾶς ὀφείλει ὅλα τὰ αἰσθήματα ἅτινα βλαστάνουσιν ἐκ τούτων: τὴν τιμήν, τὴν ἀρετήν, τὴν ὑπερηφάνειαν, τόσους φρουροὺς ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἐκεῖ, ὅθεν διῆλθε ἡ μορφή σας, ἐκεῖ, ὅθεν διῆλθε τὸ ἄρωμα τῆς ἀγάπης σας, οὐδὲν αἴσθημ' ἀνάξιον θὰ εἰσχωρήσῃ πλέον.—Εἴθε νὰ διέλθητε μακράν μου τόσα ἔτη εὐτυχίας, ὅσας στιγμὰς εὐτυχίας διῆλθον ἐγὼ πλησίον σας.»

Ἀπεφάσισα ὁριστικῶς νὰ δώσω τὴν ἔγγραφον αὐτὴν ἐξομολόγησιν. Ἡ ἀμφιβολία ἔχει βέβαια τὰ θέλγητρά της, ἀλλ' ἐπὶ τέλους γίνεται ἀληθινὸν μαρτύριον. Ἔπρεπε νὰ καθαρισθῇ ἡ θέσις μου, ἡ ὁποία μοῦ ἐφαίνετο καὶ κάπως γελοία ἐπὶ τέλους. Ἀλλὰ τὴν ὥραν, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ τῆς δώσω τὸ περίφημον χαρτὶ μαζὶ μὲ τὸ τετράδιόν της ἔξαφνα μετενόησα. Ἐσκέφθην ὅτι ἦτο ἀνάξιον ἐμοῦ, πρόστυχον, ὅτι δὲ ἀντὶ νὰ καθαρίσῃ τὴν θέσιν μου τὴν ἔκαμνεν ἀκόμη δυσκολωτέραν. Ἐκείνη ἐπέμεινε παρακαλοῦσα καὶ προστάττουσα ἐναλλάξ, ἀλλ' ἐγὼ ἔμεινα ἄκαμπτος, ὥστ' ἐπὶ τέλους ὠργισμένη μοῦ εἶπε:

— Πολὺ καλά, λυποῦμαι μόνον ὅτι ἐταπεινώθηκα τόσον, ὥστε νὰ σᾶς παρακαλέσω, ἐνῷ ποτέ μου δὲν παρεκάλεσα ἄνθρωπον.

Αὐτὰ ἔγειναν νύκτα εἰς τὸν ἐξώστην, ἐνῷ ὁ πατήρ της φοβούμενος τὸ νυκτερινὸν ψῦχος ἐκάθητο μέσα. Ἅμα μοῦ εἶπε ξηρὰ ξηρὰ τὰ τελευταῖα λόγια ἐμβῆκε κ' ἐκάθησε κοντά του καὶ μετ' ὀλίγον χωρὶς νὰ με χαιρετίσῃ ἐπῆγε κ' ἐκοιμήθη.

Ὅταν ἐπέστρεψα εἰς τὸ δωμάτιόν μου, πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς πειρασμοῦ ἔσχισα τὸ χαρτί. Ἤμην τόσον εὐχαριστημένος διότι ὁ λογισμὸς ἐνίκησε τὸ αἴσθημα, ὥστε δὲν ἐσυλλογίσθην τὸ κάκιωμα τῆς Ἀμαρυλλίδος· εἶχα ἄλλως τε συνειθίσῃ πλέον εἰς αὐτά. Τὰ μετὰ ταῦτα δὲ μ' ἔπεισαν ὅτι πολὺ καλὰ ἔκαμα καὶ δὲν ἔδωσα τὴν γελοίαν ἐκείνην ἐγκύκλιον. Ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς, τέσσαρας ἡμέρας ἐπῆλθεν ἡ καταστροφὴ ὅλων μου τῶν ὀνείρων καὶ τῶν ἐλπίδων, διότι χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω αἱ ἐλπίδες εἶχαν φυτρώσῃ πυκναὶ εἰς τὴν καρδίαν μου.—Αἱ ἐλπίδες, βλέπεις, εἶνε φυτὰ τὰ ὁποῖα φυτρώνουν χωρὶς νὰ τὰ σπείρῃ κανείς.

Θ'.

Τὴν Κυριακὴν εἶχε προσκεκλημένους ὁ κ. Ἀναστάσιος τὸν ἔπαρχον καὶ τὸν εἰρηνοδίκην· ἐπρόκειτο νὰ ἔλθουν ἀπὸ τὸ πρωῒ καὶ νὰ περάσουν τὴν ἡμέραν ὅλην εἰς τὸ κτῆμά του, τὸ ὁποῖον εἶχαν τόσην ἐπιθυμίαν νὰ ἰδοῦν.

Digitized by Google

Ἐπῆγα πρωῒ πρωῒ εἰς τοῦ γείτονός μου, καθὼς μὲ εἶχε παρακαλέσῃ, διὰ νὰ κάμωμεν ἕνα περίπατον ἕως τὰ σύνορα τοῦ κτήματός του καὶ νὰ ὑποδεχθῶμεν ἐκεῖ τοὺς ξένους, τοὺς ὁποίους ἐπρόσμενε.

Τὸν εὗρῆκα μόνον εἰς τὸν κῆπον. Δὲν ἐρώτησα περὶ ἐκείνης· ὑπέθετα πολὺ φυσικὰ ὅτι δὲν θὰ ἤρχετο μαζί μας. Καθ' ὁδὸν ὅμως ὁ σύντροφός μου μοῦ εἶπε:

—Τί ὡραία αὐγὴ ἡ σημερινή· μοσχοβολοῦν τὰ πεῦκα λουσμένα ἀπὸ τὴν δροσιά... κρῖμα ποῦ δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἔλθῃ μαζί καὶ ἡ κόρη μου!...

Ὑπέθεσα ὅτι θὰ εὑρῆκε κάμμίαν πρόφασιν νὰ μὴν ἔλθῃ διὰ νὰ μοῦ κάμῃ πάλιν τὴν θυμωμένην:

— Μήπως εἶνε κακοδιάθετη; ἠρώτησα.

— Τί; δὲν 'ξεύρετε πῶς ἡ Λέλα ἡ μικρούλα εἶνε ἄρρωστη, πῶς τὴν νύκτα ἦτον ἄσχημα καὶ ἐξενύκτισεν ἐκεῖ;

Ἡ Λέλα εἶνε ἡ μικροτέρα κόρη τοῦ ἐπιστάτου του, τεσσάρων ἐτῶν ἀγγελάκι· τὸ ἔχει βαπτίσῃ ἡ Ἀμαρυλλὶς καὶ τοῦ ἔδωκε τὸ ὄνομα τῆς ἀδελφῆς της Ἑλένης. Δὲν ἀγαπῶ πολὺ τὰ παιδιά, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ τὸ παιδὶ εἶχα—κ' ἔχω ἀκόμη—ἔκτακτον ἀγάπην. Ἐκτὸς ὅτι ἔχει φυσιογνωμίαν τόσον εὐγενῆ: ξανθό, ροδοκόκκινο, μὲ γλυκὰ καστανὰ ματάκια, ποῦ νομίζεις πῶς ἐγεννήθηκε ὄχι ἀπὸ χωρικούς, ἀλλὰ πολὺ ἀνωτέρας τάξεως γονεῖς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγάπη μὲ τὴν ὁποίαν τὸ περιβάλλει ἡ Ἀμαρυλλὶς θαρρῶ πῶς τὸ κάμνει ἀκόμη συμπαθητικώτερον—εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον. Δὲν τὸ ἀγαπᾷ· τὸ λατρεύει. Αὐτὴ τὸ ἐνδύει, αὐτὴ τὸ φροντίζει εἰς πολλὰ ἄλλα ἀκόμη 'σὰν ἀληθινὴ μητέρα. Ἐννοεῖς βέβαια πόσον τὴν ἀγαπᾷ κ' ἐκεῖνο! Ὅταν δὲν θέλῃ νὰ κάμῃ τίποτε, μόνον μὲ τὸ ὄνομά της πείθεται, καὶ ἂν τὸ ἐρωτήσῃς ποῖον ἀγαπᾷ, θὰ εἰπῇ πρώτην ἐκείνην καὶ ἔπειτα τὴν μητέρα του, καὶ τὸν πατέρα του. Ἂς μὴ τὸ κρύπτω, πρὸ πάντων ἡ ἰδέα ὅτι τὸ ἀγαπᾷ ἐκείνη τὸ παιδὶ αὐτὸ μ' ἔκαμε νὰ τὸ ἀγαπήσω. Ἐνόμιζα ὅτι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ ἀγάπη της καὶ ἡ ἀγάπη μου συνενωμέναι ἐπάνω εἰς τὸ ἀθῶον αὐτὸ πλάσμα ἔσμιγαν καὶ ἔκαμναν μίαν μόνην ἀγάπην ἁγνήν, ὅπως αὐτό. Πολλαῖς φοραῖς ὅταν, ἐνῷ τὸ κρατοῦσεν εἰς τὴν ἀγκαλιά της τῆς ἔφευγε καὶ ἤρχετο εἰς ἐμένα, μοῦ ἐφαίνετο ὡσὰν νὰ μοῦ ἔφερε κἄτι τι, ἕνα κομματάκι ἀγάπην, καὶ τὸ ἔσφιγγα 'ς τὴν καρδιά μου καὶ μὲ τὰ χείλη μου ἐμάζευα ἀπὸ τὰ μαγουλάκια του, ἀπὸ τὰ μάτια του, ἀπὸ τὸ στόμα του, ὅλα τὰ φιλιὰ ποῦ τοῦ εἶχε δώσῃ πρὸ ὀλίγου ἐκείνη!

Αὐτὸ τὸ παιδὶ λοιπὸν ἦτον ἄρρωστον καὶ εἶχε κάμῃ τὴν Ἀμαρυλλίδα νὰ ἀγρυπνίσῃ κοντά του! Ἡ εἴδησις τοῦ κ. Ἀναστασίου μὲ ἀνησύχησε, δὲν ἔβλεπα τὴν ὥραν πότε νὰ ἐπιστρέψωμεν διὰ νὰ ὑπάγω νὰ τὸ ἰδῶ.

Οἱ ἀναμενόμενοι δυστυχῶς μᾶς ἔκαμαν ἀρκετὴν ὥραν νὰ μείνωμεν καπνίζοντες καὶ συνομιλοῦντες μετὰ τοῦ γείτονός μου κάτω ἀπὸ μίαν κουκουναριάν. Τέλος πάντων ἐπρόβαλαν μέσα ἀπὸ τὸ δάσος... Δὲν ἠμπορῶ νὰ μὴ σοῦ τοὺς περιγράψω μὲ δύο λόγια: Ὁ ἔπαρχος Κεραμέας ἐκ Μάνης εἶνε ὑψηλὸς καὶ εὔρωστος, πενῆντα ἐτῶν ἄνθρωπος μὲ φυσιογνωμίαν συνηθισμένην, ἀγαθὴν καὶ προσηνεστάτην. Τὸν ἀδικεῖ ὅμως τὸν εὐλογημένον ἡ μανία τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ κομψεύεται σύμφωνα τάχα μὲ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματός του. Φαντάσου ὅτι μᾶς ἦλθε μὲ ὑψηλὸν καπέλλον τῆς ἐποχῆς τοῦ Συντάγματος, μὲ ρεδιγκόταν ἄλλοτε μαύρην, μὲ πανταλόνι κίτρινον ἀνοικτόν, γυαλιὰ καπνισμένα, λαιμοδέτην πράσινον ὡσὰν γουστερίτσα καὶ γάντια βυσσινιά... μάλλινα, ὁ χριστιανὸς μέσ' τὸ καλοκαῖρι! Ὁ εἰρηνοδίκης πάλιν Μανωλάκης νησιώτης εἶνε τὸ ἀντίθετον: κυνικὸς φιλόσοφος μ' ἕνα καπέλλον ψάθινον τῶν τριάντα λεπτῶν, χωρὶς λαιμοδέτην μὲ φορέματα καννάβινα καὶ μὲ τσαρούχια· εἶνε κοντός, ἰσχνὸς καὶ ἡ φυσιογνωμία του εἶνε φυσιογνωμία ἰσραηλίτου.

Ὁ κ. ἔπαρχος ἦτο ἔφιππος, ἀλλ' ὁ νομομαθὴς συνοδοιπόρος του ἠκολούθει ἐπὶ ὄνου πλαγίως καθήμενος. Μετὰ τοὺς συνήθεις χαιρετισμοὺς αὐτοὶ μὲν ἐβράδυνον τὸ βῆμα ὀλίγον, ἡμεῖς δὲ ἠκολουθήσαμεν πεζῇ καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σπίτι. Μετ' ὀλίγον κατώρθωσα νὰ ἐκφύγω τέλος πάντων, κ' ἐπῆγα εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἐπιστάτου, τὸ ὁποῖον εἶνε κοντὰ εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἰδιοκτήτου. Τὸ σπίτι εἶνε χαμηλόν, ἰσόγειον, ὀλίγον καλλίτερον ἀπὸ τὰ ἄλλα χωριατόσπιτα. Ἔσπρωξα σιγὰ τὴν κλεισμένην θύραν καὶ ἐμβῆκα. Ἐννοεῖς ὅτι δὲν ἔχει οὔτε προθαλάμους, οὔτε περάσματα· ἀπὸ τὸν δρόμον εὑρίσκεται κανεὶς εὐθὺς εἰς τὸ μονάκριβον δωμάτιον, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει δι' ὅλα.

Τὸ πρῶτον πρᾶγμα εἰς τὸ ὁποῖον προσήλωσα τὰ μάτια μου, ἅμα ἐμβῆκα ἐλαφρά, ἦτον ἐκείνη. Ἐκάθητο εἰς ἕνα χαμηλὸν ξύλινον σκαμνὶ καὶ ἐκρατοῦσε τὸ παιδὶ κοιμισμένον εἰς τὰ γόνατά της. Ἦτον ἀκτένιστη, ξαγρυπνισμένη, τὰ μάτια της μάλιστα ἦσαν τόσον κόκκινα, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι εἶχε κλαύσῃ. Ποτὲ ἡ μορφή της δὲν μοῦ ἐφάνη ὡραιοτέρα. Τώρα χωρὶς κανένα στολισμόν, χωρὶς καμμίαν χάριν, τώρα ὅταν εἶχε καταθέσῃ ὅλα τὰ ὅπλα τῶν θελγήτρων της, κάτω ἀπὸ τὴν μαύρην ἐκείνην ὀροφήν, ἀνέμεσα εἰς τὰ βάναυσα σκεύη, τὰ ὁποῖα ἦσαν τριγύρῳ της, μὲ τὸ ἄρρωστον παιδὶ εἰς τὴν ἀγκαλιά, τώρα ἡ ὡραιότης τῆς ψυχῆς ἐξεχύνετο ἐλευθέρα καὶ περιέβαλλε τὴν κεφαλήν της μὲ τὴν χρυσῆν ἐκείνην στεφάνην, μὲ τὴν ὁποίαν ζωγραφίζουσι τὰς κεφαλὰς τῶν ἀγγέλων.

Μὲ ὑπεδέχθη μὲ γλυκὺ μειδίαμα, ὡς νὰ εὐχαριστήθη, διότι ἦλθα κ' ἐγὼ νὰ ἰδῶ τί κάμνε

Digitized by Google

τὸ ἀγαπημένον της. Ἐρώτησα πῶς εἶνε.

—Τώρα εἶνε καλλίτερα, ἥσυχον· τὴν νύκτα ὅμως ἦτον πολὺ βαρειά, εἶχε πυρετὸν φοβερὸν καὶ παραμιλοῦσε. Τὸ καϋμένο! νὰ ξεύρατε πῶς σᾶς ἀγαπᾷ; Εἰς τὰ παραμιλητά του ἔλεγε συχνὰ τὸ ὄνομά σας.

— Καὶ ἡ μητέρα του ποῦ εἶνε;

—Ἐπῆγε εἰς τὴν βρύσιν μιὰ στιγμή. Ἅμα ἔλθῃ θὰ τῆς τὸ ἀφήσω καὶ θὰ 'πάγω νὰ ἐνδυθῶ. Ἔχομεν καὶ ἀνθρώπους σήμερα, καὶ δὲν ἔχω καθόλου ὄρεξιν. . . ἀλλὰ τί νὰ κάμω; Δὲν ἔκλεισα 'μάτι ὅλην τὴν νύκτα.

Τὸ παιδὶ ἔξαφνα ἐταράχθη καὶ τὰ χείλη του τὰ κοιμισμένα ἐψιθύρισαν δύο λόγια: τὸ ὄνομά της καὶ τ' ὄνομά μου. Ἔτσι μαζὶ τὰ δύο ζευγαρωμένα εἰς τὸ στόμα του δὲν ἠξεύρω πῶς μοῦ ἐφάνηκαν ὡσὰν χρησμός, προφητεία τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ ἀνετρίχιασα . . . . Ἡ Ἀμαρυλλὶς ἔσκυψε καὶ ἤγγισε τὰ χείλη της εἰς τὸ μέτωπόν του:

— Ὁ πυρετὸς ὀλιγοστεύει, εἶπε σιγαλά, ἂν πέσῃ ἀργότερα νὰ τοῦ δώσωμεν κιννίνον.

Ἡ θύρα ἤνοιξε καὶ ἦλθεν ἡ μητέρα του λυπημένη, ἀγρυπνισμένη κ' ἐκείνη, ἀλλ' ὄχι περισσότερον ἀπὸ τὴν Ἀμαρυλλίδα. Αἱ δύο γυναῖκες ἔβαλαν ἐλαφρὰ τὸ παιδὶ εἰς τὴν μονόξυλον σκαλιστὴν σκάφην, ἡ ὁποία χρησιμεύει ἀντὶ λίκνου εἰς τοὺς χωρικούς, καὶ ἡ μητέρα ἄρχισε νὰ τὴν κινῇ διὰ τοῦ γυμνοῦ ποδός· ἡμεῖς δ' ἐξήλθομεν.

— Δὲν ἠμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε, μοῦ εἶπε, τί ἀνησυχίαν ἐπέρασα ἀπόψε· μοῦ ἐφαίνετο ἀτελείωτη ἡ νύκτα, μιὰ στιγμὴ μάλιστα ἐνόμισα πῶς θὰ ξεψυχήσῃ τὸ παιδὶ εἰς τὴν ἀγκαλιάν μου. Καὶ δύο δάκρυα ὡσὰν διαμαντάκια ἀνέβηκαν εἰς τὰ μάτια της.

— Ὁ φόβος σας ἦτον ἄδικος, εἶπα μὲ φωνὴν συγκεκινημένην, ἐν ὅσῳ τὸ ἐκρατούσατε σεῖς τὸ παιδὶ δὲν εἶχε φόβον ν' ἀποθάνῃ.

— Μπᾶ, εἶπε μειδιῶσα, πῶς σᾶς ἦλθεν αὐτὴ ἡ ἰδέα;

— Δὲν εἶνε ἰδική μου ἰδέα δυστυχῶς, εἶνε τοῦ ποιητοῦ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἶπε:

Μὴν κλαῖς, μάννα καλότυχη, μὴ σκύφτῃς λυπημένη,
Καὶ τὸ παιδί σου τἄρρωστο θὰ ζήσῃ—δὲν πεθαίνει!
Γιατὶ κι' ἂν ἔρθῃ ὁ ἄγγελος δὲν θὰ σ' τὸ πάρῃ, ὄχι,
Σὰν δῇ πῶς ἄλλος ἄγγελος 's τὴν ἀγκαλιά του τὤχει.

— Τί εὔμορφοι στίχοι! νὰ μοῦ τοὺς 'πῆτε, διὰ νὰ τοὺς γράψω κάποτε.

Ἐκείνη ἐπῆγε νὰ ἐνδυθῇ κ' ἐγὼ ἐπῆγα νὰ εὕρω τὸν κ. Ἀναστάσιον καὶ τοὺς ξένους του. Εἶχαν ἀρχίσῃ ζωηρὰν συζήτησιν ἐπὶ φιλοσοφικῶν θεμάτων, φαίνεται, διότι ἀκριβῶς τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ εἰρηνοδίκης ἐδημηγόρει:

— Ἡ σῆψις παράγει τὴν ζωήν· ὁ σπόρος τοῦ σίτου σήπεται εἰς τὸ χῶμα εἰς ὡρισμένον βαθμὸν διὰ νὰ βλαστήσῃ. Καὶ ἄλλο παράδειγμα ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου· τὸ τυρὶ ὅταν χαλάσῃ παράγει πλῆθος σκωλήκων, πλῆθος ζωντανῶν ὄντων, καὶ τὰ λιμνάζοντα ὕδατα γεννοῦν κώνωπας καὶ ἀκόμη περισσότερον βατράχους.

Δὲν ἔλαβα μέρος εἰς τὴν συζήτησιν, ἐννοεῖται, καὶ οὔτε ἤκουα κἄν· ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια μου εἶχα τὴν εἰκόνα τῆς Ἀμαρυλλίδος ἐντελῶς διάφορον καὶ πολὺ ὡραιοτέραν παρὰ πρίν!

Εὐτυχῶς τὸ παιδὶ ἔγεινε καλά, καὶ ἡ ἡμέρα δὲν ἐπέρασεν ἄσχημα, ὅταν προσετέθη καὶ ἐκείνη εἰς τὸν κύκλον μας. Τὸ δὲ βράδυ οἱ φιλοξενούμενοι ὑπάλληλοι ἔφυγαν καλοθρεμμένοι καὶ καλοποτισμένοι ἀπὸ τὸν ὀρνιθῶνα καὶ τὴν οἰναποθήκην τοῦ ἰδιοκτήτου.

[Ἕπεται τὸ τέλος.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

Ἀπερίγραπτος εἶναι ἡ συγκίνησις τῶν ὑπὸ δουλείαν ἀδελφῶν ἡμῶν, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς διετάχθη νὰ βαδίσῃ εἰς τὰ σύνορα. Πόσας κρυφὰς ἐλπίδας ἀνεβίβασεν ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἀναταραχθείσης καρδίας των εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸ ἄκουσμα τοῦτο! Χιλιάδες ὑπάρξεων ἀναμένουν μὲ λαχτάραν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὸ εὐάγγελον πυροβόλημα, ὅπερ φονεῦον τὸν πρῶτον ἐχθρὸν θὰ διαρρήξῃ τὸ βαρύ, ἀκίνητον, χαμηλὸν ὡς θόλος *μπουδρουμίου*, σύννεφον τῆς τυραννίας, ὅπερ πιέζει μέχρις ἀποπνιγμοῦ τὰ στήθη καὶ τοῦ ὁποίου ἄνωθεν ἐκτείνεται αἴθριος, ἀπέραντος δλογάλανος ὁ οὐρανός,—ὅπου δύναται νὰ πτερυγίζῃ ἀδέσμευτος ἡ ψυχή. . . Ὢ! πόσον ποθοῦν τὴν ἐλευθερίαν οἱ δυστυχεῖς σκλάβοι! Τινὲς μασσῶσι μὲ πεῖναν ψιχία τινὰ αὐτῆς, ἄλλοι, οἱ πλεῖστοι, στεροῦνται ταύτης ὁλοσχερῶς, πένητες ἀποροῦντες τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἐν ᾧ οἱ ἐντεῦθεν τῶν συνόρων δαπανῶσιν αὐτὴν ἀπερισκέπτως καὶ πολλάκις ἐν οὐ δέοντι, ὡς ἄσωτος υἱὸς περιουσίαν ἐν μόχθοις πατρικοῖς ἀποκτηθεῖσαν. Καὶ πῶς νὰ μὴ ἀγαπῶσι διαπύρως τὴν ἐλευθερίαν οἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνες ἀφ' οὗ ἡ καρδία των στάζει αἷμα καθ' ἑκάστην ἐκ τῶν κακώσεων καὶ τῶν ἐξευτελισμῶν, ἀφ' οὗ ὁ πατὴρ μετὰ τῆς ζωῆς μεταβιβάζει εἰς τὰ τέκνα του καὶ τὴν δουλείαν ἐπὶ γενεάς, ὡς οἱ δοῦλοι τῆς Ἀφρικῆς τὰς ἀλύσεις, ἀφ' οὗ μετὰ τὸ προπατορικὸν τοῦτο ἁμάρτημα δὲν ἀνέτειλε καὶ αὐτοῖς χαρμόσυνος ἡμέρα Ἀναστάσεως; Ἂν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους ἡμῶν, οἱ εἰς ἔκτακτον συγκληθέντες σύνοδον διὰ τὸ κρισιμώτατον τῶν καιρῶν, πρὶν καθήσωσιν ἐπὶ τῶν ἑδωλίων αὐτῶν, εἶχον περιέλθει τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἤπειρον, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἄλλας ἐμπνεύσεις θ' ἀπέφερον, ἄλλους πόθους, πόθους χιλιάδων ψυχῶν ἐν ὀδύνῃ, θὰ διηρμήνευεν ἡ γλῶσσά των,

Digitized by Google

ἄλλως θὰ ἕδρων. Φεῦ! οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες δὲν ἐνθυμοῦνται ὅσον πρέπει τοὺς δυστυχεῖς ὑποδούλους, τοὺς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ἐκτὸς τῆς θύρας. ὡς εἰπεῖν, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ Ἕλληνας. Ἁπλῶς ὅπως ἀνακαλέσωμεν αὐτοὺς καὶ ἡμεῖς ἐπὶ μικρὸν εἰς τὴν μνήμην των, δημοσιεύομεν τὸ ἑπόμενον ἡμερολόγιον.

Ἐρ. . . . . 3 Ἰανουαρίου 1878.

Δέκα Κιρκάσιοι ἀπὸ τὸ *Τσερκεζοχώριον* ἐλθόντες νὰ ψωνίσουν ἐδῶ, ὡς συνήθως, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἡτοιμάζοντο ν' ἀναχωρήσουν ἔθραυσαν τὰς θύρας σταύλων τινῶν καὶ ἔκλεψαν ὀκτὼ ἵππους χριστιανῶν· προσεπάθησάντινες νὰ τοὺς ἐμποδίσουν, ἀλλ' οἱ Κιρκάσιοι ἔστρεψαν ἀμέσως κατ' αὐτῶν τὰ ὅπλα των, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν χωρίζονται. Μέγας θόρυβος εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ κρότος πετάλων. Ἕως ὅτου ἀφήσῃ ὁ *καϊμακάμης* τὴν ἀνάλγητον ἀπάθειάν του, ἕως ὅτου διατάξῃ τοὺς νωθροὺς *ζαπτιέδες* νὰ κινηθοῦν, οἱ Κιρκάσιοι ἔγειναν ἄφαντοι ἐπὶ τῶν ταχυπόδων ἵππων των μετὰ τῶν κλαπέντων. Μεγάλη ἀνησυχία κατέχει ὅλους.

4 Ἰανουαρίου.

Ὁ πλοίαρχος ἑνὸς πλοιαρίου σήμερον φθάσαντος ἐξ Ἀγαθουπόλεως φέρει θλιβερὰ μηνύματα. Φοβεραὶ σφαγαὶ χριστιανῶν ἔγειναν εἰς τὴν Καβάρναν. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς παντοῦ ὀπισθοχωρεῖ πρὸ τῶν Ῥώσων, τὰ δὲ ἄτακτα αὐτοῦ στίφη, οἱ Μπασιμπουζοῦκοι, οἱ Ζεϊμπέκαι οἱ Κιρκάσιοι ὅπου διέλθουν σφάζουν, καίουν, ἀτιμάζουν. Φόβος καὶ κατήφεια κατέλαβε τὴν πόλιν μας. Τὴν ἑσπέραν ἔρχονται καὶ ἄλλαι ζοφερώταται εἰδήσεις. Οἱ Τοῦρκοι ὀπισθοδρομοῦν ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν. . . Ἡ συμφορὰ μᾶς πλησιάζει. Ἡ πόλις μας ἂν ὀχυρωθῇ καλῶς δύναται ν' ἀντισταθῇ. Περιβάλλεται ἀπὸ τεῖχος βυζαντινῆς ἐποχῆς καταρρεῦσαν μὲν πολλαχοῦ ἀλλ' ὅπως δήποτε προφυλάσσον τὴν πόλιν, περιορίζεται δ' ἑκατέρωθεν ἀπὸ δύο ποτάμια τὰ ὁποῖα πεζοὶ δὲν δύνανται νὰ διαβῶσι καὶ τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσιν ὡς μακραὶ τάφροι. Οἱ ἐχθροὶ κυρίως ἀπὸ τὴν πύλην τοῦ τείχους εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσέλθουν· ἀπ' ἐδῶ εἶναι ὁ μέγας κίνδυνος. Ἀποφασίζεται νὰ κλεισθῇ κατεσπευμένως. Ἄνδρες, παιδία τρέχουν, μεταφέρουν ξύλα, λίθους, χῶμα. Ἡ πύλη ἐκτίσθη. Ἡ συγκοινωνία μας μὲ τὸν ἄλλον κόσμον διεκόπη· ἀλλ' ἆρά γε ὀχύρωμα ἐκτίσαμεν ἢ τὸν τάφον μας;

5 Ἰανουαρίου.

Ποιμὴν ἀσθμαίνων φθάσας ἀναγγέλλει ὅτι εἶδεν ἀρκετοὺς Κιρκασίους, νὰ ἔρχωνται πρὸς τὴν πόλιν μας. Ἀπὸ τὰς ἐντυπώσεις τῶν σφαγῶν, ἀπὸ τὴν προχθὲς διαγωγήν των, ὅλοι ὁρμεμφύτως ἐννοοῦμεν ὅτι ἔρχονται νὰ διαρπάσουν, ἢ καὶ χεῖρόν τι νὰ πράξουν. Ὄχι, δὲν πρέπει νὰ εἰσέλθουν!—Ἔρχονται οἱ Τσερκέζηδες!... δρομαίως τρέχων φωνάζει τις εἰς τὴν ἀγοράν. Σ' τ' ἅρματα! Πολλοὶ ἁρπάζουν τὰ ὅπλα των καὶ σπεύδουν παρὰ τὴν κτισθεῖσαν πύλην, ἥτις εἶναι ἀπέναντι ἀκριβῶς τῆς ὁδοῦ. Ἐπλησίασαν· τοὺς διακρίνομεν· ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς μετρήσωμεεἶναι εἴκοσι, ἔφθασαν ἕως εἰς τὸ τουρκικὸν νεκροταφεῖον. Ὅλων αἱ καρδίαι κτυποῦν, ὅλοι δέ, καὶ οἱ γενναιότεροι, εἶναι ὠχροὶ ἐν ᾧ μία φωνή, ὑποτρέμουσα καὶ αὐτή, τοὺς διατάσσει νὰ μὴ πλησιάσουν περισσότερον. Οἱ πολεμισταί, βλέπετε, δὲν κατασκευάζονται κατὰ παραγγελίαν, ὡς ὑποδήματα.

Οἱ Κιρκάσιοι ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἀρχίζουν τὸ πῦρ· εἶναι ὅλοι ὡπλισμένοι μὲ ὅπλα Μαρτίνη, τὰ ὁποῖα τοῖς εἶχε δώσει ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις· εἶναι θαυμάσιοι σκοπευταὶ ἀλλ' αἱ βολαί των ἢ κτυποῦν ἐπὶ τῶν πετρῶν τοῦ τείχους ἢ διέρχονται ὑπὲρ τὰς κεφαλάς μας· τὰς ἀκούομεν νὰ συρίζουν. Οἱ κάτοικοι ἀπαντῶσι γενναίως μὲ τοὺς *σισανέδες* των· ἐφ' ὅσον πυροβολοῦν λαμβάνουν θάρρος· αἴφνης δισταγμόν τινα καὶ σύγχυσιν διακρίνομεν εἰς τοὺς Κιρκασίους· τί συμβαίνει; ἐπληγώθη εἷς ἵππος καὶ μετὰ τοῦτον εἷς Κιρκάσιος· παύουν διὰ μιᾶς οἱ πυροβολισμοί των· οἱ ἐπιδρομεῖς ἀναχωροῦν βραδέως μετὰ τῶν τραυματιῶν των.

Τὴν στιγμιαίαν ἀνακούφισίν μας διαδέχεται ἄκρα ἀγωνία· ὅλοι γνωρίζομεν τὸ ἀγέρωχον καὶ αἱμοχαρὲς τῶν Κιρκασίων· θὰ ἐπιστρέψουν ἀφεύκτως περισσότεροι, τὴν νύκτα ἴσως· θὰ τὸ κάμουν ζήτημα φιλοτιμίας· καὶ ἂν εἰσέλθουν; φρίττομεν μόνον ἀναλογιζόμενοι τί δύνανται νὰ πράξουν μὲ τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν λύσσαν τῆς ἐκδικήσεώς των· συναισθανόμεθα ὅτι ἄρχεται δι' ἡμᾶς φοβερὰ πάλη, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ νὰ κερδίσωμεν τὴν ζωὴν ἑκάστης ἡμέρας πρέπει νὰ τὴν κατακτήσωμεν μὲ τὸ ὅπλον εἰς τὴν χεῖρα· ἂν θέλωμεν νὰ ζήσωμεν ἀνάγκη νὰ ἑτοιμασθῶμεν πρὸς γενναίαν, μέχρις ἐσχάτων, ἀντίστασιν· καὶ τοῦτο πράττομεν· συστηματοποιεῖται ἡ ἄμυνα· ἀνεγείρονται *τάμπιαι* μὲ λίθους καὶ χῶμα καὶ καραβόξυλα, εἰς τὰ καταρρεύσαντα τοῦ τείχους μέρη.

Ὅσον πλησιάζει ἡ νὺξ τόσον κορυφοῦται ἡ ἀγωνία· ὢ! πόσον ἀργὰ περοῦν αἱ ὧραι αὐταὶ τῆς φοβερᾶς προσδοκίας! Κανεὶς δὲν κατακλίνεται εἰς τὴν κλίνην του· ἄνδρες καὶ γυναῖκες φοροῦν τὰ ἐνδύματα τῆς ἡμέρας καὶ κλείουν στιγμάς τινας τοὺς ὀφθαλμοὺς των εἰς ὕπνον τεταραγμένον ἐπὶ ἑνὸς ἀνακλίντρου ἢ μιᾶς καθέκλας· ὅλοι φέρουν ἐπ' αὐτῶν ὅ,τι πολύτιμον ἔχουν· στρέφω κ' ἐγὼ καὶ παρατηρῶ μὲ μακρὸν βλέμμα ἀποχαιρετισμοῦ τὸ δωμάτιόν μου· τοιαύτην ὥραν αὔριον ποῦ θὰ εἶμαι; θὰ ζῶ ἢ θὰ κεῖμαι ἐσφαγμένος; ἤξευρω καὶ κολυμβῶ καλά, καὶ ἂν εἰσέλθῃ ὁ ἐ-

Digitized by Google

χθρὸς ἠμπορῶ νὰ πηδήσω εἰς τὴν θάλασσαν· ἀλλὰ τὸ ψύχος εἶνε δριμύτατον καὶ πυκνὴ πίπτει χιών· καὶ ἂν οἱ Κιρκάσιοι δὲν ἐμποδίσουν τοὺς φεύγοντας ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμίου, καὶ ἂν δὲν τοὺς πυροβολήσουν, καὶ ἂν διαφύγω, τί θ' ἀπογίνω; θὰ ἐκπνεύσω παγωμένος ὄπισθεν βράχου τινός, ἢ θ' ἀποθάνω ἀπὸ τὴν πεῖναν. Εἷς φίλος μου θέλων νὰ συνδέσῃ τὴν τύχην του μὲ τὴν ἰδικήν μου κατεσκεύασε δύο μικροὺς σάκκους τοὺς ὁποίους ἐγέμισε μὲ ἄλευρον, ἔχει ἕτοιμα καὶ δύο κολοκύθια γεμάτα νερόν· ἂν σωθῶμεν, θ' ἀνάπτωμεν πυρὰν μὲ θάμνους εἰς καμμίαν χαράδραν, θὰ κάμνωμεν χυλόν, θὰ τὸν ψήνωμεν εἰς τὴν ἀνθρακιὰν καὶ θὰ ζήσωμεν. Ἐπεθεώρησα ὅ,τι ἔχω ἐν τῷ γραφείῳ καὶ τῷ κιβωτίῳ μου ὅπως λάβω μαζί μου τὸ πολυτιμότερον· ἔλαβα τὰς ἐπιστολὰς τῆς μητρός μου καὶ τὰς ἔδεσα ἐντὸς ζώνης, περὶ τὴν ὀσφύν μου· μὲ πόσην λύπην ἀποχωρίζομαι τόσα πράγματα μὲ τὰ ὁποῖα συνεδέθη ὁ βίος μου!.. Ἀλλεπάλληλοι συρρέουν εἰς τὴν κεφαλήν μου αἱ ἀναμνήσεις, αἵτινες μοὶ τὰ καθιστῶσι ὅλα προσφιλῆ· ἀλλ' ὄχι· ἀνθίσταμαι εἰς τὸν πειρασμόν· δὲν πρέπει νὰ ἔχω βάρος ἐπάνω μου· πρὸ παντὸς πρέπει νὰ σώσω τὴν ζωήν μου. Ῥίπτω ἔσχατον βλέμμα εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ κλειδώνω τὴν θύραν του συγκεκινημένος μέχρι δακρύων· θὰ διέλθω ἄραγε καὶ πάλιν τὴν φλιάν του; ὦ! πῶς ἤθελον νὰ ἠξεύρω ποῦ καὶ πῶς θὰ εἶμαι αὔριον, τοιαύτην ὥραν!...

Εἶναι μεσάνυκτα· οἱ Κιρκάσιοι ἀκόμη δὲν ἐφάνησαν· ἡ βραδύτης των τοὺς καθιστᾷ ἀκόμη φοβερωτέρους· τίς οἶδε ποῖον ζοφερὸν σχέδιον ἔχουν· ἴσως θὰ ἔλθουν τὸ γλυκοχάραγμα ὅτε ἐλπίζουν νὰ μᾶς καταλάβουν κοιμωμένους.

6 Ἰανουαρίου.

Σήμερον εἶνε ἡμέρα τῶν Θεοφανείων· ἄλλοτε ὁ Μητροπολίτης, μετὰ τὴν λειτουργίαν, κατέβαινεν ἐν πομπῇ εἰς τὴν παραλίαν παρακολουθοῦντος ἐκ τῆς ἐκκλησίας πλήθους ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν· τρὶς σταυρῶν τὸν ἀέρα διὰ τοῦ σταυροῦ ὃν ἐκράτει, ἐξεσφενδόνα αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν· ἀμέσως ναῦται τινες ἔρριπτον τὰς ἀμπαδένιας γούνας των ὑφ' ἃς ἀνέμενον γυμνοὶ μέχρις ὀσφύος, καὶ ὥρμων εἰς τὸ ὕδωρ· οἱ ἐπὶ τῆς παραλίας ἐρρίγουν· ἦσαν τόσον παγερὰ τὰ κύματα! μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων των θὰ εἰσέδυε τὸ ψῦχος· ἀλλ' οἱ ναῦται ἐκολύμβων, γοργῶς, ἰσχυρῶς ἐν ἁμίλλῃ· εἷς ἐξ αὐτῶν ἥρπαζε τέλος τὸν ἐπιπλέοντα σταυρόν· ἐγίνετο ὁ δημοτικὸς ἥρως ἐπὶ ἓν ἔτος· ἔπειτα ἡ πόλις ἑορτάζουσα παρεδίδετο εἰς εὐθυμίαν καὶ ᾄσματα· πόσον μακρὰν φαίνονται τώρα πάντα ταῦτα! Σήμερον δὲν θὰ ῥιφθῇ ὁ σταυρός· θὰ ῥιφθοῦν πυροβολισμοί· ἐν τούτοις οἱ κάτοικοι μεταβαίνουσιν ἐναλλὰξ εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἀλλὰ ποῦ οἱ φιλήσυχοι, οἱ καθαροενδυμένοι χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι ἐστέκοντο μὲ τόσην εὐλάβειαν εἰς τὸ στασίδι των; σήμερον εἶναι κἄτι ἀγριάνθρωποι, ἄπλυτοι καὶ ἀκτένιστοι μὲ σελάχια εἰς τὴν μέσην καὶ ὅπλα εἰς τὴν χεῖρα· ἀνάπτουν ἓν κηρίον, κάμνουν βιαστικὰ τὸν σταυρόν των, προσκυνοῦν τὴν εἰκόνα, ἀκούουν ὀλίγας στιγμὰς τὴν ἀκολουθίαν καὶ διευθύνονται ἐν σπουδῇ εἰς ταὶς *τάμπιαις*· διότι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τοὺς ἀναμένομεν· θὰ ἔλθουν· εἴμεθα βέβαιοι. Αἱ τίγρεις ὀπισθοδρομοῦν διὰ νὰ ἐπιπέσουν σφοδρότεραι κατὰ τοῦ θύματός των.

Εἰς μίαν ἄκραν παρερριμμένον ἔκειτο πρὸ ἐτῶν ἓν μικρὸν τηλεβόλον, τὸ ὁποῖον εἶχε κομισθῇ μὲ ἄλλα ναυάγια μεγάλου πλοίου συντριβέντος κατὰ τῶν πλησίον ἐδῶ βράχων· ἔφερεν ἔτι τὴν σκωρίαν τῆς θαλάσσης ἐξ ἧς ἀνειλκύσθη· εἷς ὁπλοποιὸς τὸ καθαρίζει· τινὲς κινοῦν τὴν κεφαλήν των διστάζοντες· ἄλλοι ἐλπίζουν ὅτι ἠμπορεῖ κἄν τι νὰ χρησιμεύσῃ. Κανονίζονται καλλίτερον αἱ περιπολίαι· ὀχυροῦνται αἱ τάμπιαι. Οἱ Κιρκάσιοι ἀκόμη δὲν ἐφάνησαν· ἤρχισε νὰ μᾶς ἐξαντλῇ ἡ ἀκατάπαυστος συγκίνησις, ἡ ἀγρυπνία, ἡ κόπωσις· ὅλοι νομίζομεν ὅτι χείρ τις κρατεῖ τὴν καρδίαν μας καὶ τὴν πιέζει σφιγκτά, σφιγκτά...

7 Ἰανουαρίου.

Τὸ τηλεβόλον ἐδοκιμάσθη σήμερον τὸ πρωΐ· ὀλίγου δεῖν συνετρίβετο ἐκ τῆς πρώτης γομώσεως ἥτις συναπέφερε καὶ ἱκανὴν σκωρίαν· ἀλλὰ τὸ βλῆμά του φθάνει μακράν, τοῦτο εἶναι τὸ οὐσιῶδες· κατασκευάζουν προχείρως ἕνα ὑποστάτην, καὶ τὸ στήνουν πλησίον τῆς πύλης· οὕτω δεσπόζει ὅλης τῆς ὁδοῦ· εἷς πλοίαρχος πρὸ ὀλίγου φθάσας ἐξάγει τοῦ πλοίου του δύο μικρὰ κανονάκια, ὁμοιάζοντα μὲ τρομπόνια, τὰ ὁποῖα τοποθετοῦνται ἑκατέρωθεν τοῦ ἄλλου, τὸ ἓν πρὸς τὸ ἓν ποτάμιον καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τὸ ἕτερον. Ἰδοὺ ὅτι ἔχομεν καὶ τὸ πυροβολικόν μας. Ὦ! εἶναι νὰ γελᾷ κἀνεὶς καὶ νὰ κλαίῃ...

Καὶ ὅμως μὲ ὅλα αὐτά, μὲ ὅλας τὰς φρουρὰς καὶ τὰς περιπολίας παρ' ὀλίγον, νὰ σφαγῶμεν ὅλοι ὡς ἀρνία.

Ἐσώθημεν ὡς ἐκ θαύματος, ἐσώθημεν ἐκ βεβαίου θανάτου σήμερον τὰ μεσάνυκτα!

Ἐντὸς τῆς πόλεως μένουν ἀκόμη ὁ καϊμακάμης, ὁ καδῆς καὶ οἱ ζαπτιέδες· οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι ἐκ φόβου τῶν προχωρούντων Ῥώσων ἔστειλαν πρό τινων ἡμερῶν τὰ χαρέμιά των, τὰ παιδία, τοὺς γέροντας καὶ τὰ σκεύη των εἰς Κωνσταντινούπολιν· αὐτοὶ μένουν ἐδῶ ἀδιάφοροι πρὸς τὴν ἀγωνίαν μας, βλοσυροί, ἀπαίσιόν τι τεκταίνοντες ἢ προσδοκῶντες.

Ἀφοῦ ἐκλείσθη ἡ πύλη τοῦ τείχους οὐδεὶς ἐξέρχεται, διότι καὶ οὐδεὶς τολμᾷ νὰ ἐξέλθῃ, ἐκτὸς ἑνὸς ἀτρομήτου ἀγροφύλακος τὸν ὁποῖον οἱ

Digitized by Google

προύχοντες, κρυφίως, δι' ἀδροτάτης ἀμοιβῆς ἔταξαν νὰ φυλάττῃ ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου, ὅπως μακρόθεν διακρίνων τοὺς ἐπερχομένους ἐχθροὺς ἐγκαίρως ἀναγγέλλῃ πᾶσαν ἐπιδρομήν· ὁ ἀγροφύλαξ οὗτος ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς του εἶδε Τοῦρκόν τινα, γνωστὸν διὰ τὰς συμπαθείας του πρὸς τοὺς Κιρκασίους, ἐξελθόντα δὶς ἢ τρὶς ἔφιππον καὶ ἐπιστρέψαντα μετὰ μίαν ὥραν· αἱ προφυλάξεις ἃς ἐλάμβανε μὴ τὸν ἴδουν ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς ὑπονοίας, καὶ τὸν παρηκολούθησε· μετ' ὀλίγον εἶδε Κιρκάσιόν τινα, ὅστις ἀνέμενε ὀπίσω λοφίσκου κρατῶν ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ τὸν ἵππον του· αἰφνίδιον φῶς ἐγεινεν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τοῦ ἀγροφύλακος· ὁ Τοῦρκος συνῆπτε συμφωνίας περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως· αἰτία τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐκείνων ἐξόδων ἦτο ὅτι δὲν συνεφώνουν περὶ τῆς τιμῆς. Πράγματι ὁ Τοῦρκος οὗτος ἔχει τὴν πόλιν εἰς τὴν διάθεσίν του· ἡ οἰκία του ἐπὶ τοῦ καταρρεύσαντος τείχους ἐκτισμένη ἔχει τὴν μὲν αὔλειον θύραν ἐντὸς τῆς πόλεως, τὴν μικρὰν δὲ θύραν του σταύλου του ἀνοίγουσαν εἰς τὸ παρὰ τὸ ποτάμιον λιβάδιον. Εἶν' ἀληθὲς ὅτι ἐγγύτατα ἐκεῖ ἦτο ἐστημένη μία ἀπὸ τὰς ὀχυρωτέρας *τάμπιας*, ἀλλὰ τί θὰ ὠφέλουν τὰ τηλεβόλα καὶ οἱ προμαχῶνες ἂν εἰς τὸ βαθὺ τῆς νυκτὸς σκότος εἰσήρχοντο λαθραίως διὰ τῆς μικρᾶς θύρας οἱ Κιρκάσιοι καὶ ἐχύνοντο κατὰ τῆς ἀπροφυλάκτου πόλεως, ἔξωθεν ἀναμενούσης τοὺς ἐχθρούς;

Ὅτε ὁ ἀγροφύλαξ ὠχρός, ἱδρῶτι περιρρεόμενος, ἀσθμαίνων, διηγήθη μετὰ διακεκομμένης φράσεως τὴν συνάντησιν τοῦ Τούρκου καὶ τοῦ Κιρκασίου, τρόμος κατέλαβε πάντας διὰ τὸν φοβερὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διῆλθον· ἐν τάχει κατελήφθη ἡ οἰκία τοῦ Τούρκου· ὠχυρώθη ἡ μικρὰ θύρα· ἐκεῖ φρουροῦν οἱ τολμηρότεροι· θὰ ἔλθουν ἀπόψε οἱ Κιρκάσιοι· ἴσως ἐτελείωσεν ἡ συμφωνία. ὢ! ἀπὸ τί κρέμαται ἡ ζωή μας!...

8 Ἰανουαρίου.

Πρὶν ἀκόμη χαράξῃ, σφοδρῶς, ἀπελπιστικῶς κρούεται ὁ κώδων τῆς ἐκκλησίας, ὡσεὶ ἡ ἀγωνία τῆς συρούσης τὸ σχοινίον χειρὸς μετεδόθη εἰς τοὺς παλμούς του· ἀκούονται ἀλλεπάλληλοι πυροβολισμοί· φρουροὶ τρέχουν μὲ τὸ ὅπλον εἰς τὴν χεῖρα διὰ τῶν ὁδῶν· οἱ κοιμώμενοι ἀνατινάσσονται περίτρομοι· μήπως ἔφθασεν ἡ τελευταία στιγμή μας;

Ἦλθον οἱ Κιρκάσιοι! διηυθύνθησαν πρὸς τὴν θυρίδα τοῦ σταύλου, ἀλλὰ τοὺς ὑποδέχεται σφοδρὸν πῦρ· βλασφημοῦν τὸν Τοῦρκον, ὃν νομίζουν ὅτι τοὺς ἐπρόδωκε λαβὼν περισσότερα ἀπὸ τοὺς χριστιανούς· ἀλλ' οὗτος κεῖται δέσμιος ἐκεῖ, ἐν τῇ αὐλῇ του, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν Τούρκων.

Οἱ Κιρκάσιοι ὀπισθοχωροῦν ἀλλὰ φονεύονται τρεῖς· τότε φρυάττοντες κάμνουν λυσσώδη ἔφοδον κατὰ τῶν ἄλλων προμαχώνων· ἀλλ' ἀποκρούονται πανταχόθεν· εἶναι ὑπὲρ τοὺς ἑκατόν! ἡμεῖς εἴμεθα μόνον τριακόσιοι, διανεμημένοι εἰς ἓξ μέρη, ἀπειροπόλεμοι, πολλοὶ δὲ πρώτην φορὰν ὀσφραινόμενοι πυρίτιδα πταρνίζονται ὡς νὰ ῥοφοῦν ταμβάκον· ἀλλὰ πόσην γενναιότητα ἐμβάλλει ἡ ἀπελπισία!..

9 Ἰανουαρίου.

Ὁ καϊμακάμης προσεκάλεσε τηλεγραφικῶς μίαν ἴλην ἱππέων, ὑποκύψας, ὡς λέγει, εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν προυχόντων· τοὺς ἀναμένομεν μὲ ἀνυπομονησίαν· ἐν τούτοις διήλθομεν ἓν τρομερὸν τέταρτον λαχτάρας μακρόθεν ἐκλαβόντες αὐτοὺς ὡς μπασιμποζούκους· τέλος πάντων ἦλθον· τοῖς ἐδώκαμεν καταλύματα· τὸ στῆθός μας διαστέλλεται ὀλίγον ἀπὸ τῆς φρικώδους πιέσεως· δυνάμεθα νὰ κοιμώμεθα ἥσυχοι, ἔχομεν ὑπερασπιστάς. Ἀλλὰ δὲν ἀφίνομεν εἰς αὐτοὺς τὴν φρούρησιν τῆς πόλεως· δυσπιστοῦμεν πολύ· βλέπομεν πολλὰ κλοπιμαῖα ἐπὶ τῶν ἵππων των, εἰδεχθῆ λάφυρα, τὰ ὁποῖα ζητοῦν νὰ μᾶς πωλήσουν καὶ τὰ ὁποῖα ἀγοράζομεν μετ' ἀποστροφῆς, διὰ νὰ μὴ τοὺς δυσαρεστήσωμεν.

Τὸ δειλινὸν ἐκρήγνυται εἰς τὰς ὁδοὺς ἡ γοερά, ἡ σπαρακτικὴ ἐκείνη κραυγή, ἡ ἐκλύουσα τὰ γόνατα καὶ συναθροίζουσα ὅλον τὸ αἷμα εἰς τὴν καρδίαν. Ἔρχονται! Ἐννοεῖται ποῖοι: οἱ σφαγεῖς, οἱ βεβηλωταὶ τῶν ναῶν, οἱ ἀτιμασταὶ τῶν κορῶν!

Τρέχουν ὅλοι εἰς τὰς *τάμπιας* των· οἱ λόφοι τριγύρω κατακεκαλυμμένοι ὑπὸ ἐφίππων· εἶναι ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους, Κιρκάσιοι, Ζεϊμπέκαι, Μπασιμπουζοῦκοι, ὅλοι ὡπλισμένοι μέχρις ὀδόντων. Ἂς μᾶς λυπηθῇ ὁ Θεὸς πλέον. Οἱ Τοῦρκοι στρατιῶται διανέμονται εἰς τὰς ἐπικαίρους θέσεις ἔρχεται καὶ ὁ καϊμακάμης. Μεταξὺ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ τείχους, καὶ τῶν ἐπιδρομέων ἀπὸ τῶν τουρκικῶν μνημάτων, συνάπτεται ὁ διάλογος οὗτος:

— Νὰ πᾶτε ὀπίσω!

— Ὄχι, θὰ ἐμβοῦμε μέσα!

— Σᾶς διατάσσω! εἶμαι ὁ καϊμακάμης.

Ἠχηρὸς γέλως ἀπαντᾷ εἰς τὸν τίτλον τοῦτον.

— Δὲν εἶσαι 'δικός μας καϊμακάμης.

— Δὲν θὰ σᾶς ἀφήσω νὰ ἐμβῆτε! φωνάζει οὗτος πλήρης ὀργῆς διὰ τὴν κατ' αὐτοῦ προσβολήν!

— Θὰ τὸ ἰδοῦμε!

— Ὀπίσω! κραυγάζει, τελευταίαν φοράν.

Ἠχεῖ ἡ σάλπιγξ τῶν Τούρκων στρατιωτῶν οἵτινες κρατοῦσι τὸ ὅπλον ἐπὶ σκοπόν· μόνον τὸ πρόσταγμα *πῦρ!* ὅπερ περιφέρεται εἰς τὰ χείλη τοῦ ἰλάρχου ἀναμένεται ὅπως ἀρχίσῃ ἡ μάχη· τὸ κανόνιον πυροβολεῖ εἰς τὸν ἀέρα ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς των πρὸς ἐκφόβισιν· ὢ ἀνθρωπίνη τύχη! αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἕως προχθὲς ἔκειτο περιφρονημένον

Digitized by Google

καὶ τὸ κατέτρωγεν ἡ σκωρία ὡς λέπρα, μᾶς σώζει· εἶναι ἀναντίρρητον· τὸ στῖφος ἐκεῖνο ἐδειλίασε πρὸ τοῦ πυροβολικοῦ μας! ἰδοὺ κινοῦνται, ἀναχωροῦν...

Δὲν περιγράφεται ἡ χαρά μας· ὅλοι γελῶμεν, ἀλλ' ὁ γέλως μας ἔχει τι τὸ ἄγριον· στέλλομεν πρόβατα, τροφάς, στέλλομεν χρήματα εἰς τοὺς Τούρκους στρατιώτας, τοὺς συναγωνιστάς μας, τοὺς σωτῆράς μας. Δὲν μᾶς φαίνονται πλέον τόσον ἀποτρόπαιοι· δὲν δυσπιστοῦμεν τόσον. Ἀπόψε θὰ κοιμηθῶμεν τέλος ἥσυχοι.

10 Ἰανουαρίου

Περὶ τὸ λυκαυγὲς ἀκούομεν τὴν σάλπιγγα· ἀκούομεν ποδοβολητὸν ἵππων· ἀνατινασσόμεθα περίτρομοι· μὴ ἐπῆλθον ἄλλοι ἐχθροί; ἐξερχόμεθα εἰς τὸν δρόμον καὶ δὲν βλέπομεν οὔτε Τοῦρκον στρατιώτην, οὔτε καϊμακάμην. Ὅλοι ἔγειναν ἄφαντοι!

Λοιπὸν ἀφέθημεν ἀπροστάτευτοι εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ!... μένομεν ἐνεοὶ ἐκ τοῦ τρόμου· τί θὰ γίνωμεν; πῶς θ' ἀντικρούσωμεν τὰς ἀγρίας ταύτας ὀρδὰς αἵτινες ἐπέρχονται καθ' ἡμῶν ἀλλεπάλληλοι ὡς κύματα; στυγνὴ ἀπελπισία καταχυριεύει πάντας· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἠρεμία τις τὴν διαδέχεται· μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἔφυγον καὶ οἱ κάτοικοι Τοῦρκοι· τοὺς ὑπωπτεύαμεν πολύ· τώρα δὲν ἔχομεν πλέον μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς πόλεως ἐχθρούς· θὰ ἐπέλθουν ἔξωθεν· ὀργανοῦμεν πυρετωδῶς τὴν ἄμυναν.

Περίπολοι μὲ γούνας καὶ σαλβάρια διατρέχουν τοὺς δρόμους νυχθημερὸν μὲ τὸ ὅπλον ἐπ' ὤμων, ἄλλοι φέρουν μόνον μαχαίρας, τινὲς δὲ καὶ πελέκεις· πόσον παράδοξον ὄψιν ἔχει ἡ πόλις! τὴν σιγὴν τῆς νυκτὸς διακόπτουν αἱ ἄγριαι φωναὶ τῶν φρουρῶν, οἵτινες ἀντὶ τοῦ «φύλακες γρηγορεῖτε» φωνάζουν *Βάρδια! τὸ νοῦ σας!* ἀνὰ ἡμίσειαν ὥραν· τὰς κραυγὰς ταύτας ἀκούοντες οἱ κύνες ὠρύονται πενθίμως... μόνον καφενεῖά τινα μένουν ἀνοικτὰ μέχρι πρωΐας, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναπαύονται οἱ κουρασμένοι φρουροί· τοὺς δρόμους οὐδεὶς φανὸς φωτίζει· αἱ οἰκίαι εἶναι κατασκότεινοι· τὰ παράθυρα κατάκλειστα· νομίζει τις ὅτι ψυχὴ ζῶσα δὲν εὑρίσκεται μέσα· ἀλλὰ πόσαι καρδίαι κτυποῦν ὀπίσω ἀπὸ τὰ παράθυρα ἐκεῖνα, πόσα ὦτα ἀκροῶνται μετ' ἀγωνίας!.. ὅπως τὰ πτηνὰ ἐν καιρῷ φοβεροῦ κυνηγίου μένουν σιγηλά, ζαρωμένα ὑπὸ τὸ φύλλωμα, αἱ σκιατραφεῖς καὶ σεμναὶ παρθένοι μένουσι κεκρυμμέναι ἐν τῇ σιγῇ καὶ τῇ σκοτίᾳ· πῶς καταρῶνται τὰ κάλλη των καὶ τὴν νεότητά των τὴν στιγμὴν αὐτήν!... ὤ! θ' ἀποθάνουν ἐκ τρόμου ἅμα αἰσθανθοῦν πλησίον τοῦ στόματός των τὴν δυσώδη ἀναπνοὴν τῶν Ζεϊμπέκων!...

Ἐπὶ τῆς ἀποκρήμνου ἀκτῆς εἶνε ἓν σπήλαιον· ὑπ' αὐτὸ ἐκτείνονται ὀξεῖς βράχοι καὶ εἶναι ἡ θάλασσα καταμέλαινα ἐκ φυκῶν· δέκα νεάνιδες, τῶν καλλιτέρων οἰκογενειῶν, αἱ ὡραιότεραι, αἱ εὐτυχέστεραι κατέφυγον εἰς τὸ σπήλαιον μὲ τὴν ἀπόφασιν ταύτην: ἅμα εἰσελάσουν οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν πόλιν νὰ κρημνισθοῦν, νὰ συντρίψουν ἐπὶ τῶν βράχων ἢ πνίξουν εἰς τὰ κύματα τὰ ἁγνά, τὰ περικαλλῆ των σώματα, ὅπως μὴ τὰ παραδώσουν εἰς τοὺς Μπασιμπουζούκους!...

[Ἕπεται τὸ τέλος]

Α. Π. Κουρτίδης.

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ

Διήγημα.

Μαγδαληνὴν τὴν ὠνόμαζον, ἀλλὰ τὸ βιβλικὸν τοῦτο ὄνομα κακῶς προσηρμόζετο εἰς τὴν σεμνὴν καὶ αὐστηρὰν εὐμορφίαν της, ἥτις ἔφερε μᾶλλον τὸν τύπον ὡραιότητος ἀρχαίας ἑλληνικῆς θεαίνης. Ἀφ' ὅτου περιεβλήθη ἁπλῆν, ἀλλὰ κομψῶς πρὸς τὸ ὑψηλὸν αὐτῆς ἀνάστημα κεκομμένην ἐσθῆτα καὶ τὴν κόμην της ἀφῆκεν ἐρριμμένην ἐπὶ τῆς ὠμοπλάτης εἰς δύο μακρὰς καὶ ἀφθόνους πλεξίδας, ἐξέλαμψε τῆς ὄψεως ἡ χάρις καὶ τοῦ σώματος τὸ εὐμελές. Διότι ἄκομψα ῥάκη ἐκάλυπτον αὐτήν, ὅτε τὸ πρῶτον παρουσιάσθη εἰς τὴν οἰκίαν μας, περισυλλεγεῖσα ὑπὸ τοῦ θείου μου. Ἡ Μαγδαληνὴ ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν μας ἀποτελοῦσα μέρος σπαρακτικοῦ ὁμίλου γυναικοπαίδων τῆς Κρήτης, ἅτινα τότε διεσκόρπιζεν ἐπὶ πάσης ἀκτῆς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἡ τοῦ 1866 ἡρωικὴ ἐπανάστασις.

> Ὀ ταῖς χώραις οἱ κακκότυχοι ἐδιαμοιραστῆκαν,
> Κι' ἂν σμίξουν, δὲ γνωρίζουνται, μόνον ὁποῦ 'ρωτοῦνει
> —Ἀπὸ ποιὸν τόπο, ξένε μου, εἶσαι; Μὰ δὲ 'μποροῦνε
> Ἄλλο νὰ συντυχαίνουσι, μ' ἀπὸ τὴ Κρήτη λέσι
> Κι' ὁ εἷς τὸ χέρι τ' ἀλλουνοῦ τὸ πιάνουσι καὶ κλαῖσι.

Οἱ στίχοι οὗτοι παλαιοτάτου κρητικοῦ ποιήματος εἶχον ἀνλάβει νέαν ζωήν, ἐφ' ὅσον διήρκεσεν ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη, ὡς ἂν συνετέθησαν τότε διὰ νὰ θρηνήσωσι τὰς συμφορὰς τῶν ἀτυχῶν προσφύγων.

Μόλις ἤμην ὀκταέτης, ἀλλ' ἠγάπων τὰ βιβλία περισσότερον ἀπὸ τὰ παιγνίδια, καὶ τὴν ἀνάγνωσιν ἴσα μὲ τὰ γλυκύσματα. Διὰ τοῦτο μετὰ προσοχῆς ἠκροώμην μετὰ τὸ γεῦμα ἑκάστης Κυριακῆς τὸν θεῖόν μου ἀναγινώσκοντα ἐν τῷ *Φωτὶ* εἰς ἐπήκοον ἁπάσης τῆς οἰκογενείας τὰ πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις κεντρικὴν ἐπιτροπὴν ἀποστελλόμενα ἐκ τῆς νήσου πολεμικὰ δελτία, τὰ περὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν ἡμετέρων καὶ τῆς θηριωδίας τῶν Τούρκων, τὰ περὶ τοῦ ἐθνικοῦ στόλου καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῆς πρωτευούσης. Ἐν τέλει τῆς ἀναγνώσεως οἱ ἄνδρες συνεζήτουν τὰ ἐν τῇ ἐφημερίδι, αἱ γυναῖκες ἀπέτεινον εὐχὰς ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων καὶ κατάρας ἐναντίον τοῦ Μουσταφᾶ, ἐγὼ δ' ἐτήρουν ἐν τῇ φαν-

Digitized by Google

τασίᾳ μου, ὡς μυθικῶν ἡρώων ὀνόματα, τὰ ὀνόματα τοῦ Κόρακα, τοῦ Κριάρη, τοῦ Κορωναίου, τοῦ Σουρμελῆ.

Τοῦ Κυριακοῦ ἀκροάματος μετεῖχε καὶ ἡ Μαγδαληνή. Κατέστη γνωστὸν εἰς αὐτὴν ὅτι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα καθ' ἑκάστην Κυριακὴν μᾶς ἀναγίνωσκεν ὁ θεῖός μου ἀντικείμενον εἶχον τοὺς ἀγῶνας τῆς πατρίδος της. Τὴν ὡρισμένην ὥραν ἤρχετο σιγὰ σιγὰ καὶ ἵστατο εἰς τὴν θύραν, ὀρθία. Οὐδ' ἐγκατέλιπε τὴν στάσιν της ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ ἀνάγνωσις· ἀλλ' οἱονεὶ ἐν ἐκστάσει προσηλουμένη εἰς τὴν ἀκρόασιν, ὡς πάντες οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ὁσάκις ἀκούουσι λόγους διαφεύγοντας τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν, ἐφαίνετο μετ' ἀγωνίας προσπαθοῦσα νὰ ἀνακαλύψῃ γνώριμον λέξιν, νὰ ὑφαρπάσῃ προσφιλές τι ὄνομα ἐκ τῶν ἀκαταλήπτων ἑλληνικῶν τοῦ *Φωτός*. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους τί τὴν ἔμελεν ἂν δὲν ἠννόει τι; Τῇ ἤρκει ὅτι ἡ ξένη ἐκείνη γλῶσσα ὡμίλει διὰ τὴν πατρίδα της. Τί πρὸς τὸν ἁπλοϊκὸν εὐλαβῆ, ἂν ἀκατάληπτος τῷ εἶνε ἡ γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου; Τῷ ἀρκεῖ ὅτι τὰ ῥήματα ἐκεῖνα εἶνε ῥήματα Θεοῦ.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀφίξεως αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ, εἰ καὶ πάντες ἐφέροντο πρὸς αὐτὴν μετ' ἰδιαζούσης συμπαθείας, παρέμεινε δειλὴ καὶ σιωπῶσα, ἴσως ἕνεκα τῆς ἐπὶ τῷ προσφάτῳ ἐκπατρισμῷ ὀδύνης καὶ τοῦ συναισθήματος τῆς ἰδίας ταπεινώσεως, ἀναγκαζομένης νὰ δέχεται τὴν ἐλεημοσύνην τῶν ἄλλων, ἴσως καὶ ἕνεκα τῆς στενοχωρίας ἣν ὑφίστατο βλέπουσα τὴν παράδοξον καὶ φαιδρὰν ἐνίοτε ἐντύπωσιν τὴν προξενουμένην εἰς ἡμᾶς, *καθάρζους* Ρουμελιώτας, ἐκ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς πατρίδος της. Μόνον ἡ πρεσβυτέρα τῶν ἀδελφῶν μου—ἔζη τότε ἡ καλή μας Θεανώ,—κατώρθωσε νὰ ἑλκύσῃ ταχέως τὴν ἐμπιστοσύνην της, οὕτω:

Ἑσπέραν τινὰ ἡ ἀδελφή μου ἀνεγίνωσκε μεγαλοφώνως τὸν Ἐρωτόκριτον πρὸς ἔκτακτον τέρψιν ἐμοῦ, λησμονοῦντος πρὸ τοῦ ποιήματος τὸ μάθημά μου. Ἡ Μαγδαληνή, τυχαίως εἰσελθοῦσα εἰς τὸ δωμάτιον, ἔστη ὡσεὶ γοητευθεῖσα ἐκ τῆς ἐνωτίσεως τοιούτων γνωρίμων ἤχων, περιβεβλημένων τὸ πάντα τὰ ὦτα θέλγον κάλλος τοῦ μέτρου. Ἡ ἀδελφή μου ἀπήγγελλε τότε διὰ τῆς γλυκείας φωνῆς της τοὺς ἑξῆς στίχους:

> Εἶχε κι' αὐτὸς ἕναν υἱὸν πολλὰ καναχ̮ασμένον,
> Φρόνιμον κι' ἀξαζόμενον, ζαχαροζυμωμένον.
> Ἤτανε δεκοχτῶ χρονῶν, μά 'χε γερόντου γνῶσι,
> Οἱ λόγοι του ἤτανε τροφή, κι' ἡ ἑρμηνειά του βρῶσι.
> Καὶ μ' ὅσαις χάραις π' οὐρανοὶ καὶ τἄστρα ἐγεννῆσαν,
> Μ' ὅλαις τὸν ἐμοιράνασι, μ' ὅλαις τὸν ἐστολίσαν.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Μαγδαληνῆς, οἱ μεγάλοι καὶ κατάμαυροι, ἐσπινθηροβόλησαν· ἐπλησίασεν, ἤγγισε σχεδὸν τὸ κάθισμα τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ ἤκουεν ἀπνευστί, συχνὰ διακόπτουσα αὐτὴν δι' ἐνθουσιωδῶν ἐπιφωνήσεων. Δὲν ἦσαν πλέον τὰ ἀκατάληπτα ἑλληνικὰ τῆς ἐφημερίδος.

Ὅταν ἐπεράτωσε τὴν ἀνάγνωσιν ἡ ἀδελφή μου, τὴν ἠρώτησε:

— Σ' ἀρέσει, Μαγδαληνή, ὁ Ἐρωτόκριτος;

— Ἄχ! ἂν μ' ἀρέσῃ, κυροῦλά μου! Πόσαις φοραῖς τὸν ἄκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Δαμασκηνοῦ!

— Καὶ ποιὸς εἶν' αὐτὸς ὁ Δαμασκηνός, Μαγδαληνή; Εἶνε κανέν' ἀδέρφι σου;

— Ὄχι, κυροῦλά μου· εἶνε... ὁ ἀρραβωνιαστικός μου, ἀπεκρίθη ἐρυθριῶσα.

— Ἆ! τὸ κρυφὸ κορίτσι! καὶ δὲ μᾶς τὸ εἶπες τόσον καιρὸ πῶς εἶσαι ἀρραβωνιασμένη!

— Αἴ! ποῦ ἔχεις ὄρεξι, κυροῦλά μου, νὰ μάθῃς ἐσὺ τί ἔχω μέσα 'ς τὴν καρδιά μου! Κι' ἂν ἀρχίσω νὰ σοῦ τὰ λέω, χρόνος δὲ μὲ φτάνει νὰ τελειώσω.

— Ἆ πονηρή! φοβᾶσαι μὴ σοῦ κλέψουμε τὰ μυστικά σου, καὶ γι' αὐτὸ δὲ 'βγάζεις 'μιλιὰ ἀπὸ τὸ στόμα σου. Δὲ μοῦ λὲς τώρα, ξέρεις νὰ διαβάζῃς τὸν Ἐρωτόκριτο;

— Δὲν ξέρω ἐγὼ ἡ κακότυχη, μὰ ὁ Δαμασκηνὸς ξέρει, ποῦ εἶνε διαβασμένος. Αὐτὸς ὅταν ἤρχετο 'ς τὸ σπίτι μας, ὅλο τὸν Ἐρωτόκριτο διάβαζε, καὶ τὸν ἄκουα. Νά! ἔτσι τὸ βιβλίο ποῦ κρατεῖς εἶνε ἀπαράλλαχτο μ' ἐκεῖνο ποῦ εἶχε κι' αὐτός.

Καὶ γονατίσασα, ἔθηκε τὸ βιβλίον ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ ἤρχισε νὰ στρέφῃ τὰς σελίδας του μετὰ τῆς ἀδεξίας ἐκείνης εὐλαβείας τῶν ἀγραμμάτων πρὸς τὰ βιβλία.

— Ἕνα σωρὸ *ῥίμαις*, ἐξηκολούθησεν, ἔμαθα ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἀλλὰ μὲ ταῖς τρομάραις καὶ τὸν ἀφανισμὸ ποῦ μᾶς ηὖρε, ταῖς ξέχασα. Ἆ! στάσου! στάσου! νά! πάλι μοῦ ἔρχονται 'ς τὸ νοῦ. Κύτταξε νὰ ἰδῇς ἂν ταῖς λέω σωστά:

> Καλῶς τὸ πιάσε ἡ χέρα μου τὸ μαρμαρένιο χέρι
> Κεῖνο ποῦ ἐλπίδα μούδωκε τὸ πῶς σὲ κάνω ταῖρι,
> Σημάδι 'πιθυμητικὸ τῆς ἀναγάλλιασίς μου,
> Παρηγοριὰ καὶ θάρρος μου καὶ μάκρος τῆς ζωῆς μου.

Ὁ ἰδιάζων τόνος δι' οὗ μετ' ἐξόχου θερμότητος ἀπηγγέλθησαν οἱ στίχοι οὗτοι προσέθετεν εἰς αὐτοὺς περιπαθῆ τινα μελῳδίαν, κατακηλοῦσαν.

— Πές μου, κυρία μου, πές μου, νἄχῃς καλὴ μοῖρα, πῶς λένε παρακάτω οἱ στίχοι· ἕνα ν' ἀκούσω μοναχά, θὰ θυμηθῶ ὅλους τοὺς ἄλλους.

— Θὰ σοῦ 'πῶ ὅ,τι θέλεις, θὰ σοῦ διαβάσω ὅλον τὸν Ἐρωτόκριτο, μὰ νὰ μοῦ κάμῃς πρῶτα μιὰ χάρι. Γιὰ 'πές μου: τὸν ἀγαπᾷς πολύ, τὸ Δαμασκηνό;

— Ρωτᾷς, ἂν τὸν ἀγαπῶ; ἀνέκραξεν, ἁρπάσασα καὶ θλίβουσα θωπευτικῶς ἐντὸς τῶν ἰσχυρῶν αὐτῆς χειρῶν τὴν ἁβρὰν χεῖρα τῆς ἀδελφῆς μου, δίχως νὰ καταλίπῃ τὴν πρὸ ποδῶν ταύτης γραφικὴν ἐν γονυκλισίᾳ στάσιν. Καὶ εἶνε γιὰ νὰ μὴ τὸν ἀγαπῶ; Ξέρεις πόσο μ' ἀγαπάει; Ἀφ' οὗ ἔλεγαν 'ς τὸ χωριό μας ὅτι εἶνε κακὸ πρᾶμμα

Digitized by Google

κακὸ σημάδι γιὰ ἕνα τέτοιον λεβέντη, γιὰ τὸν ἀγαπημένο καὶ τὸν μπιστεμμένο τοῦ καπετὰν Θανάση, νὰ χάνετ' ἔτσι γιὰ ἕνα ζευγάρι μάτια. Ἀλλὰ τὰ ἔλεγαν αὐτὰ ἀπὸ ζηλοφθονιὰ τους. Εἶνε, κυρούλα μου, ἄλλος Ῥωτόκριτος. *Φρόνιμος, ἀξαζόμενος, ζαχαροζυμωμένος*. Μέσα ς τοὺς Λάκκους δὲν εἶνε δεύτερος 'σὰν τὸ Δαμασκηνό. Εἴκοσι χρονῶν. Χιονάτος, ἀμούστακος. Κορίτσι 'ς τὸ πρόσωπο, λιοντάρι 'ς τὴν καρδιά.

Ἅπαξ διακεντηθεῖσα ἡ στωμυλία τῆς Μαγδαληνῆς, ἔρρεεν ἀκράτητος. Ἤρχισε τότε νὰ διηγῆται πλείστας λεπτομερείας, καὶ τὰς ἀσημαντοτέρας ἔτι, περὶ τῆς πατρίδος, τῶν γονέων, τοῦ οἴκου καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς, περὶ κινδύνων, μαχῶν καὶ σφαγῶν καὶ Κρητῶν καὶ Τούρκων, καὶ πρὸ παντὸς περὶ ἐκείνου, τοῦ Δαμασκηνοῦ της, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ μνήμη της ἐπανήρχετο ἐν τέλει ἑκάστης διηγήσεως, ὡς ὁ ποιητὴς εἰς τὴν ἐπῳδὸν ἐν τέλει ἑκάστης στροφῆς. Ἐπέτεινε δὲ τὴν ζωηρότητα καὶ τὸν χρωματισμὸν τῆς διηγήσεως ἐν τῇ παραστάσει τῆς ματαίας ἐπιμονῆς ἣν ἀντέταξε πρὸς τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς, ἐκλεκτοὺς μαχητὰς τῶν Λάκκων, ὅπως παραμείνῃ μετ' αὐτῶν καὶ συμπολεμήσῃ. Ἐκεῖνοι δὲν ἐπείθοντο νὰ τὴν κρατήσωσι μαζί των, φοβούμενοι μήπως πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, οἵτινες μὴ δυνάμενοι νὰ καταπονήσωσι τοὺς ἀνδρείους ἐπαναστάτας, ἀντεξεδικοῦντο διαπράττοντες πᾶν εἶδος θηριωδίας ἐναντίον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων. Εἰς μάτην ὑπενθύμιζεν εἰς αὐτοὺς πόσον εὐστόχως τὴν εἶχον μάθῃ νὰ ῥίχνῃ 'ς τὸ σημάδι, καὶ ἔκλαιε, καὶ διαμαρτύρετο ὅτι εἶχε περισσοτέραν δύναμιν ἀπὸ ὅλους των νὰ ὑποφέρῃ κάθε ταλαιπωρίαν, καὶ κάθε κίνδυνον. Ἔτρεμον, οἱ ἀτρόμητοι, εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ μονάκριβή των Μαγδαληνὴ ἠδύνατο νὰ ὑβρισθῇ ὑπὸ Τούρκου. Καὶ προυτίμησαν μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἔνθα ἤλπιζον εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν τῶν ἀδελφῶν των. Οὔτε ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὰς ἐνστάσεις τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅστις μόνος ἐφαίνετο βαρέως φέρων τὸν ἐκπατρισμὸν τῆς μνηστῆς του.

—Ὅταν ἦρθαν νὰ μὲ πάρουν, ἔλεγεν ἡ Μαγδαληνή, ἔβγαλα μιὰ φωνὴ «Δὲ φεύγω ἀπὸ τὴν Κρήτη!» κ' ἐλιγοθύμησα. Ὅταν ἦρθα 'ς τὰ καλά μου, εὑρέθηκα μέσα 'ς τὸ *βαπόρι* καὶ γύρω μου ἕνας σωρὸς δυστυχία καὶ γύμνια.

Καὶ λέγουσα εἶχε καταπέσει σχεδὸν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ ἡ παρθενικὴ τῆς ὄψεως αὐτῆς γαλήνη καὶ αὐστηρότης ἐκ τῆς μέθης καὶ τῆς τρυφῆς τῶν ἀναμνήσεων εἶχεν ὑποχωρήσει εἰς ἁπαλότητα καὶ περιπάθειαν.

— Ἤθελες τώρα νἄβλεπες ἔξαφνα 'μπροστά σου τὸ Δαμασκηνό; τὴν ἠρώτησε τελευταῖον ἡ ἀδελφή μου.

Ἡ Μαγδαληνὴ ἠγέρθη συνοφρυωθεῖσα.

— Τώρα; εἶπε· ν' ἀφίσῃ τὸν τόπο μας ποῦ καίεται; ἄχ! μὴ με καταριέσαι, κυρούλα μου. Νά 'διωχναν ὅλους τοὺς Τούρκους, νὰ σβύσῃ ἡ φωτιά, νὰ 'λευθερωθῇ τὸ νησί, νἄρθῃ νὰ μὲ πάρῃ, καὶ νὰ πεθάνω ἀπ' τὴ χαρά μου!..

Καὶ κατεφίλησεν ἐν ὑψίστῃ συγκινήσει τὰς χεῖρας τῆς νεαρᾶς κυρίας της.

Ἡ ἀδελφή μου ἐτήρησε τὴν πρὸς τὴν Μαγδαληνὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν. Καθ' ἑκάστην ἑσπέραν αὕτη μόλις ἐπεράτου τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐργασίαν, ἐξῆγεν ἔκ τινος συρταρίου, ἔνθα λαβοῦσα ὡς ἴδιον κτῆμα εἶχεν ἀποκρύψει τὸν Ἐρωτόκριτον, καὶ ἔσπευδε πρὸς τὴν ἀδελφήν μου, ἥτις μετ' ἀπαραμίλλου ὑπομονῆς τῇ ἀνεγίνωσκε σελίδας ὅλας ἐξ αὐτοῦ. Μετὰ τὸ πέρας ἑκάστης ἀναγνώσεως ἐπηκολούθουν ἑκάστοτε ἀπέραντοι ἐξομολογήσεις καὶ διαχύσεις, ἅπασαι πάντοτε, ὡς περὶ ἀκτινοβόλον κέντρον, στρεφόμεναι περὶ τὸν λεβέντην τῶν Λάκκων. Ἐγὼ δὲ παριστάμην ἄφωνος ἀκροατής, εἰς τὰς περιπαθεῖς ἑσπερίδας των, οὐδὲ προσεῖχεν, ὡς ἐκ τῆς μικρᾶς μου ἡλικίας, εἰς τὴν παρουσίαν μου ἡ κόρη τῆς Κρήτης.

Ἀλλ' ὡς αὐτή, ἀνέμενον ἀνυπομόνως τὴν ὥραν τοῦ ἀναγνώσματος. Καθ' ὅτι, ὡς ἡ Μαγδαληνὴ ἀπήλαυεν ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ τῆς ἐκδηλώσεως τῶν ἰδίων αἰσθημάτων, οὕτω κ' ἐγὼ τότε πρῶτον ἀπήλαυον ἐν αὐτῷ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν θελγήτρων τῆς ποιητικῆς ἁρμονίας. Φθονῶν δὲ τὸν ποιητήν, ὅστις ἐγίνωσκε τοιαύτην γλῶσσαν νὰ λαλῇ, ἐφθόνησα συνάμα καὶ τὸν ἄγνωστον Κρῆτα, τὸν λατρευτὸν τῆς Μαγδαληνῆς μνηστῆρα, καὶ τότε πρῶτον τὰ παιδικά μου αἰσθήματα ἤρχισαν νὰ καταυγάζωνται ὑπὸ τοῦ ἄστρου τοῦ ἔρωτος.

Δύο μῆνες εἶχον παρέλθει ἀφ' ἧς διέμενε παρ' ἡμῖν, ἥσυχος, ἐργατική, προσηνής, πάντων κατέχουσα τὰς συμπαθείας καὶ ὑπὸ πάντων θεωρουμένη ὡς ἀδελφή. Χάρις εἰς τὴν πρόνοιαν αὐτῆς ἡ οἰκία μας ἔλαμπεν ἐκ τάξεως καὶ καθαριότητος, ἐγὼ δὲ καὶ οἱ μικροὶ ἀδελφοί μου ἐπανευρίσκομεν ἐν αὐτῇ σκιάν τινα τῆς ἀποπτάσης μητρικῆς στοργῆς, σκιάν, λέγω, καθ' ὅτι φεῦ! τῆς μητρὸς τὴν στοργὴν οὐδὲν νὰ ἀντικαταστήσῃ δύναται. Ἅπαντες ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐγίνωσκον τὸν ἔρωτά της πρὸς τὸν νέον Λακκιώτην, καὶ συχνά, ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ ζητήσωσι παρ' αὐτῆς ἔκτακτον ὑπηρεσίαν, τῇ ἔλεγον·

— Μαγδαληνή, κάμε μου αὐτὴ τὴ χάρι, νὰ ζήσῃ ὁ Δαμασκηνός!

Καὶ ἡ Μαγδαληνὴ ἐπτεροῦτο τότε πρόθυμος εἰς πᾶσαν θυσίαν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἦτο ὡραία θερινὴ ἑσπέρα

Digitized by Google

Πάντες εἶχον ἐξέλθει εἰς περίπατον, ἐκτὸς τῆς Μαγδαληνῆς καὶ ἐμοῦ, παραμενόντων ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἀπὸ ὡρῶν ἤδη ἐκείνη καταλαβοῦσα τὸ παράθυρον ἔρριπτεν ἔξω εἰς τὴν ὁδὸν ἐταστικὰ τὰ βλέμματα, καὶ ἡ προσδοκία ἐζωγραφίζετο ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ διεφαίνετο εἰς πᾶσαν αὐτῆς κίνησιν. Ἐγίνωσκεν ὅτι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ νέαν σωρείαν γυναικοπαίδων εἶχεν ἀποβιβάσει τὸ ἀτμόπλοιον, ὅτι ὁλοψύχως οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως προσηνέχθησαν νὰ περιθάλψωσι καὶ ταῦτα, καὶ ὅτι εἰς τὸ γενικὸν αἴσθημα ὑπείκων ὁ θεῖός μου ἐξῆλθε πρό τινος ὥρας, πορευόμενος εἰς τὸ εὐρὺ κατάστημα τῆς δημοτικῆς σχολῆς, τὸ ὁρισθὲν ὡς πρόσκαιρον ἄσυλον εἰς αὐτά, ὅπως καὶ δεύτερον ἐκεῖθεν ἐκπατρισθὲν θῦμα συναγάγῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ. Καὶ ἡ Μαγδαληνὴ ἀνέμενε τὸν ἄγνωστον, ἢ τὴν ἄγνωστον, σύντροφον, διψῶσα νέα τῆς πατρίδος. Ἴσως μεταξὺ τῶν νεηλύδων ἀνεύρισκε προσφιλῆ ὄντα· ἴσως εὐάρεστος εἴδησις ἔμελλε νὰ πληρώσῃ χαρᾶς τὴν ψυχήν της, ἴσως ἡ ἀγγελία συμφορᾶς θὰ τὴν κατεκεραύνου. Ἀλλ' ἢ οὕτως ἢ ἄλλως, καὶ μόνη ἡ θέα τῶν δυστυχῶν ἐκείνων τῇ ἤρκει πρὸς παραμυθίαν. Ἡ πατρὶς καὶ ἡ δυστυχία, οἷος διπλοῦς ἀδιάρρηκτος σύνδεσμος!

Μόλις διέκρινεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὸν ἐπιστάτην τῶν κτημάτων μας χωροῦντα πρὸς τὴν οἰκίαν ἐν συνοδείᾳ ἀνθρωπίνης μορφῆς, ἣν ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς ἡμισελήνου ἀνεγνώρισεν ἐκ τῆς περιβολῆς ὡς Κρῆσσαν γυναῖκα, κατῆλθε δρομαία τὴν κλίμακα πρὸς ὑποδοχήν. Συγχρόνως ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ ἐπιστάτου ἐκ τῆς ὁδοῦ:

— Μαγδαληνή, κατέβα νὰ δεχθῇς τὴν 'ξαδέρφη σου· μοῦ τὴν ἔδωκε ὁ ἀφέντης.

Ἐκ περιεργίας ἑλκυόμενος ἔσπευσα μετὰ παρέλευσιν ὥρας νὰ κατέλθω ὅπως ἴδω τὴν νεήλυδα. Ἀλλ' ἔστην ἔκπληκτος ἐν τῷ μέσῳ τῆς κλίμακος, καθ' ὅτι διέκρινα ἐν τῷ ἡμίφωτι τῆς αὐλῆς μας τὴν Μαγδαληνήν, καθημένην ἐπὶ τῆς τελευταίας τῆς κλίμακος βαθμίδος, κύπτουσαν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ θλιβερῶς ἀνασκιρτῶσαν καὶ κλαίουσαν. Πρὸ αὐτῆς δὲ ἵστατο ἀναποφάσιστος, οἱονεὶ συγκεχυμένη, ἡ ἐξαδέλφη, ὑψηλὴ ὑψηλή, φέρουσα τὴν Κρητικὴν βράκαν, κοινὸν ἔνδυμα ἀμφοτέρων τῶν φύλων, καὶ καλύπτουσα τὴν κεφαλὴν καὶ μέρος τοῦ προσώπου δι' εὐρέος μανδηλίου· οὐδὲν ἕτερον ἠδυνάμην νὰ διακρίνω ἐξ αὐτῆς.

— Ἀλλοίμονο καὶ τρισαλλοίμονό μου τῆς κακότυχης! ἔλεγεν ἡ Μαγδαληνή, συνάπτουσα τὰς χεῖρας ἐν ἀπελπισίᾳ. Ποιὸς σὲ καταράστηκε, καϋμένη Μαγδαληνή; Ἄχ! τί τὴ θέλω τὴ ζωή, ζυμωμένη μὲ τὴν καταφρόνεσι καὶ μὲ τὴν ἀτιμία; Ἀλλοίμονο καὶ τρισαλλοίμονό μου τῆς κακότυχης!

— Ἄκουσέ με, Μαγδαληνή! μὴν κάνεις ἔτσι, ἀπεκρίνετο χαμηλοφώνως καὶ μετὰ τρόμου ἡ ἐξαδέλφη, προσπαθοῦσα νὰ λάβῃ τὰς χεῖρας τῆς Μαγδαληνῆς, τὰς ὁποίας βιαίως ἀπέσυρεν ἐκείνη. Δὲ' σοῦ τὸ εἶπα ἀπὸ τότε πῶς μοῦ θέλουνε τὸ κακό σου τἀδέρφια σου ποῦ σ' ἔσφιξαν καλὰ καὶ σώνει νὰ φύγῃς μὲ τὰ γυναικόπαιδα; Μόλις σ' ἔχασ' ἀπὸ τὰ μάτια μου ἄρχισα νὰ χάνω 'λίγο 'λίγο τὸ *κουράγιο μου* καὶ τὴν παλληκαριά μου. Ἐλίγνευα, ἐγένομουν βαρετώτερος, τὰ πόδια μου δὲν ἐβαστοῦσαν 'σὰν καὶ πρῶτα ἀπάνου 'ς τὰ βουνά, οὔτε 'μποροῦσα νὰ κάνω μὲ τὴν πρώτη ὄρεξι ταῖς προσταγαῖς τοῦ καπετάνιου.. Τὸ μάτι μου ποῦ ἔβλεπε 'σὰν τοῦ ἀϊτοῦ, ἄρχισε νὰ θολόνῃ... Ἀνοίγαμε φωτιὰ μὲ τοὺς Τούρκους, καὶ τὸ τουφέκι μου δὲν ἤτανε ἀλάθευτο 'σὰν καὶ πρῶτα.. Μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴν ξεχασμάρα κι' ἀπὸ τὴν ἀλαλιά μου ἄφησα νὰ φύγουν ἀπὸ τὰ χέρια μου δύο σκλάβοι μπέηδες ποῦ μοῦ τοὺς εἶχε παραδώσει ὁ ἴδιος ὁ καπετάνιος. Σὲ 'λίγο κι' αὐτὸς ἄρχισε νὰ ξεμακραίνῃ τὴν ἐμπιστοσύνη ποῦ εἶχε 'ς ἐμένα· οἱ ἐχθροί μου ἐκρυφοχαίρονταν. Ἡ συλλογή σου ποτὲ δὲ μ' ἄφινε νύχτα καὶ 'μέρα· ἔβραζα ἀπὸ τὸ πεῖσμά μου, μὰ δὲ 'μποροῦσα νὰ κάμω τίποτε. Ἄλλη φορὰ ἠθέλαμε νὰ χτυπήσουμε τοὺς Τούρκους ποῦ ἦταν ταμπουρωμένοι 'ς ἕνα χωριό. Ὁ ἀρχηγός μ' ἐπροσκάλεσε, καὶ μοῦ εἶπε: «Ἐσὺ νὰ πάρῃς τὴ σημαία· ξέρεις, θὰ τὴν 'περασπιστῇς ἀκριβὰ μὲ τὸ αἷμά σου!» Κιτρίνισα 'σὰν τὸ κερί· τοῦ ἀποκρίθηκα ξερά: «Δὲν τὴν πέρνω, ἀρχηγέ, δὲν εἶμαι καλά· δός τηνε σὲ ἄλλο.» Ὁ ἀρχηγὸς ἔμεινε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, δὲν εἶπε τίποτε, μὰ σὲ λιγάκι κούνησε τὸ κεφάλι του· ἀπὸ τότε δὲ μοῦ ξαναμίλησε μὲ τὴν καρδιά του... Γιατὶ δὲν πῆρα τὴ σημαία, Μαγδαληνή; Γιατὶ φοβήθηκα,—ἄχ! Θεέ μου! κόψε με!—μὴ μου τὴν πάρουν ἀπὸ τὰ χέρια μου οἱ Τουρκαλάδες, χωρὶς νὰ τὴν πληρώσω μὲ τὸ αἷμά μου. Ἐκείνη τὴν ὥρα θὰ παρουσιάζοσουν 'μπροστά μου, ὅπως πάντα, 'σὰ' νεραΐδα, καὶ θὰ μ' ἐμάγευες, καὶ θὰ μὲ συνέπερνες.. Καὶ πῶς νὰ τὸ 'πῶ πῶς ἡ ἀγάπη μοῦ τἄκανε ὅλα αὐτά, ποῦ ντρεπόμουνα; καὶ τίνος νὰ τὸ 'πῶ ποῦ κανεὶς δὲ θὰ μ' ἐπίστευε; Ἀλλ' ἀπὸ 'κείνη τὴν ἡμέρα ἐχαντακώθηκα. Ἔφτασε 'ς ταὐτιά μου—ποῦ νὰ μὴν ἔφτανε—τί ἐψιθυρίζονταν γιὰ μένα: Κρῖμας ποῦ ἔκανε τὸ παλληκάρι, ὁ φοβητσάρης! Ἕνας μάλιστα μοῦ τὸ εἶπε κατάμουτρα! Ἀκοῦς ἐγὼ φοβητσάρης! ἐχύθηκα νὰ τὸν ξεκάμω· μὰ ἐχύθηκαν ὅλοι νὰ μὲ φᾶνε.. Οἱ ἐχθροί μου φώναζαν: «ἐμεῖς τὸ λέγαμε!» Καὶ οἱ φίλοι μου ἔλεγαν: «Τί νὰ γίνῃ! ἐγελαστήκαμε!» Ὡς κι' ὁ πατέρας σου καὶ τἀδέρφια σου, Μαγδαληνή, ἄρχισαν νὰ μοῦ βαστάνε τὸ βαρύ. Μάλιστα ἔτρεξε λόγος πῶς ἤθελαν νὰ χαλάσουν τὸν ἀρραβῶνα... Ἐπῆρα τὴν ἀπόφασι ἢ θάμενα 'ς τὴν Κρήτη καὶ θὰ σκότονα τὸν πατέρα σου καὶ τά-

Digitized by Google

δέρφια σου, ἤ θάφευγα καὶ θἀτιμάζομουν. Ἐπροτίμησα τὸ δεύτερο· μὲ τὸ πρῶτο, θὰ χάνομουν ἄδικα, μὲ τὸ δεύτερο θὰ κέρδιζα ἐσένα... Λοιπὸν τὴν παραμονὴ ποῦ ἤτανε ν' ἀνοίξῃ ἕνα μεγάλο τουφέκι,—εἴχανε ἀνταμωθῆ Κρητικοὶ κ' ἐθελονταὶ μὲ τὸν Κορωναῖο,—συκώθηκα ἀποβραδύς, ἐπῆρα τὰ μάτια μου, κ' ἔφυγα 'σὰν ἀπὸ καταραμένο τόπο. Ἔθαψα τὰ ροῦχά μου 'ς τὴ γῆ — θαρροῦσα πῶς ἔθαφτα τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου,— ἔρριξα τἄρματά μου 'ς τὴ θάλασσα,—θαρροῦσα πῶς ἐθαλασσόπνιγα τὰ ἴδια τὰ νιάτα μου,—ἐπρομηθεύθηκα γυναίκεια ροῦχα, κ' ἔτσι κρυφὰ καὶ σκιαχτὰ ἔσμιξα ἕνα σωρὸ γυναικόπαιδα ἀπὸ ξένα χωριά, ἐμπαρκαρίστηκα μαζί τους, ἦρθα 'δῶ πέρα, γύρισα τὴν Ἀθήνα, τὴ Σύρα, τὴ Χαλκίδα, τ' Ἀνάπλι, τὴν Πάτρα, τάχα πῶς πήγαιναναὕρω τὴν ξαδέρφη μου τὴ Μαγδαληνή. Ἐβγῆκα κ' ἐδῶ πέρα, πάντα μὲ τ' ὄνομά σου, ἔδωσ' ὁ Θεὸς καὶ βρέθηκε 'μπροστά μου ὁ νοικοκύρης ποῦ σ' ἔχει, τοῦ εἶπα πῶς εἶμαι ἡ ξαδέρφη σου ἡ Ῥήνα, μ' ἐλυπήθηκε, μὲ πῆρε. Νὰ ποῦ σὲ βρίσκω. Δὲ μοῦ φεύγεις. Εἶμαι χαμένος γιὰ τὴν Κρήτη· ξαναγεννιέμαι τώρα γιὰ σέ. Μαζὶ θὰ ζήσουμε· θὰ πᾶμε ὅπου θέλεις· ἔχω 'λίγους παράδες κοντά μου· ὅταν σωθοῦνε, 'θὰ δουλεύω καὶ θὰ δουλεύῃς. Ποιὸς θὰ μᾶς μποδίσῃ; Ποτέ σου δὲ μ' ἀγάπησες, γιὰ νὰ κάνῃς ἔτσι!

— Ἐσὺ ποτέ σου δὲ μ' ἀγάπησες, ἀνέκραξεν ἡ Μαγδαληνή, στᾶσα ὀρθία αἴφνης, γιὰ νὰ μοῦ κάμῃς αὐτὸ ποῦ μοὔκαμες! Ποιὸς θὰ μᾶς 'μποδίσῃ, λές; Θὰ μᾶς 'μποδίσῃ ὁ Θεὸς καὶ ἡ τιμή! Ἄχ! τί ὥρα ἦταν ἐκείνη ποῦ γεννηθήκαμε! Καλλίτερα μιὰ στρίγλα νὰ μᾶς ἔπινε τὸ αἷμά μας παρὰ νὰ ζήσουμε τέτοια ζωή! Θέλεις νὰ ζήσουμε μαζί, θεότυφλε! Κι' ἀπὸ τὴν ἀγάπη ποῦ σὲ ἀτίμασε 'μπροστὰ 'σὲ γονεῖς, 'σὲ συγγενεῖς, 'σὲ φίλους, 'σὲ καπετάνιους, 'μπροστὰ 'ς τὴν πατρίδα σου ποῦ εἶνε βουτημένη 'ς τὰ αἵματα καὶ 'ς τὸ χαμό, ἀπὸ τέτοια ἀγάπη γυρεύεις τώρα ζωὴ καὶ γλυτωμό! Κατάρα 'ς τὴν ἀγάπη μου! Νὰ μὴν ἔσωνες νὰ μὲ γνωρίσῃς, νὰ μὴν ἔσωνα νὰ σὲ συντύχω! Καϋμένε, καϋμένε! ξέχασες πῶς εἶσαι Κρητικός! ἐγὼ θυμοῦμαι πάντα πῶς εἶμαι ἀπὸ τὴν Κρήτη. Ἀπὸ τὴν ἀτιμία, χίλιαις φοραὶς καλλίτερα ὁ θάνατος! Μὰ κύτταξε! εἶναι καιρὸς ἀκόμα, τρέξε, γύρισε, συχωρέσου, πὲς ὅ,τι ψέμμα θέλεις, ὅμως πρόφτασε, ματώσου, θυμήσου τὴν παλλικαριά σου, ξέπλυνε τὸ κρῖμά σου, ἀκόμα καὶ μὲ τὴ ζωή σου. Μὴ μοῦ εἰπῇς πῶς μακρυά μου δὲ 'μπορεῖς νὰ κάμῃς τίποτε, γιατὶ τώρα θάρθῶ κ' ἐγὼ μαζίσου 'ς τὴν Κρήτη· μπορεῖ νὰ πεθάνω 'ς τὸ πλάϊ σου, ἀλλὰ ξανασασμένη, ὄχι νὰ ζῶ, καθὼς θέλεις, μὲ ὅλο τὸ καταφρόνιο τῆς ἀτιμίας. Ἤ, ἂν ἀλήθεια μαζὶ μὲ τὰ γυναίκεια ποῦ ἔβαλες ἔχασες τὴν ἀντρίκεια σου γνώμη, πές μου σὲ τί μεριὰ ἔθαψες τὰ ροῦχάσου τὰ πρῶτα, νὰ πάω νὰ τὰ ξεθάψω, νὰ τὰ φορέσω ἐγώ, νὰ πολεμήσω, νὰ ξεπλύνω τὸ κρῖμά σου, κι' ἂν ἰδῶ 'ς τὸ τέλος; τέλος πῶς δὲν ξεπλύνεται, νὰ πάω νὰ βρῶ τἀδικημένα τἄρματά σου ... 'ς τὰ βάθη τῆς θάλασσας. Μοιράζομαι μ' ἐσένα τὰ βάσανα, τὴ γύμνια, τὴ δυστυχιά, τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο· ἀλλὰ τὴν ἀτιμία, ὤ! βγάλ' το ἀπὸ τὸ νοῦ σου!—δὲν τὴ μοιράζομαι.

Ἐκεῖνος παρέμενεν ἄφωνος καὶ ἀκίνητος ἐπὶ μικρόν. Ἀλλ' αἴφνης πλησιάσας τῇ εἶπεν, ἀπειλητικῶς:

— Ἔλα! ποιὸς σ' ἐζούρλαν' ἐδῶ πέρα! Δὲν ξέρεις τί λές. Στὴν Κρήτη δὲ ματαγυρίζω. Θέλεις δὲ θέλεις, μαζὶ θὰ ζήσουμε!

Μόλις ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας, ἡ Μαγδαληνὴ φοβερὰ ἐπήδησε πρὸς τὰ ὀπίσω, προτείνουσα τὰς χεῖρας, ὡς διὰ νὰ θέσῃ φραγμὸν μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἐκείνου. Τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς της εἶχε καταπέσει καὶ κατέρρευσαν ἐπὶ νώτων καὶ ὤμων καὶ στηθῶν, ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, τὰ μαλλία της, προσθέτοντα ἀγρίαν τινὰ μεγαλειότητα εἰς τὴν ὀργὴν αὐτῆς.

— Σοῦ εἶπα, φεῦγα, φεῦγα τὸ ταχύτερον, ἐφώναξε.

— Θέλεις δὲ θέλεις, μαζὶ θὰ ζήσουμε! ἐπανελάμβανεν ἐκεῖνος βραγχωδῶς, χωρῶν ἐπὶ μᾶλλον πρὸς αὐτήν.

— Δὲ σὲ θέλω! αἴ! δὲ σὲ θέλω ἐγώ!

— Δὲν εἶνε 'ς τὸ χέρι σου. Μὲ τὸ στανιὸ θὰ σὲ πάρω· δική μου εἶσαι!

Καὶ ἀπεπειράθη νὰ τὴν σύρῃ.

Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν δεινὸς ἐπέκειτο ἀγὼν μεταξὺ τῶν ἀτιθάσσων ἐκείνων τέκνων τοῦ ἔρωτος ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς τιμῆς ἀφ' ἑτέρου, κατασχεθεὶς ἐγὼ ὑπὸ δεινοῦ τρόμου, ἔρρηξα κραυγήν, ἐξ ἧς ἐκπλαγεὶς ἐκεῖνος ὠπισθοχώρησε πρὸς τὴν ἐξώθυραν, δι' ἧς συγχρόνως εἰσήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανακάμπτουσα ἐκ τοῦ ἑσπερινοῦ περιπάτου ἡ οἰκογένεια, πατὴρ δηλονότι καὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί.

Ὁ Δαμασκηνός—ὅλοι βεβαίως τὸν ἐμαντεύσατε,—εὑρεθεὶς ἀπροσδοκήτως μεταξὺ δύο πυρῶν, ἠναγκάσθη νὰ σταθῇ. Ἀλλ' ἡ Μαγδαληνή, σωστὴ Βακχὶς ἐκ τῆς παραφορᾶς, ὁρμήσασα συνέλαβε τὸν ἀτυχῆ ἐκ τοῦ περιλαιμίου καὶ διέσεισε μετ' ἀπιστεύτου ῥώμης· ἐν μέσῳ δὲ τῆς γενικῆς ἐκπλήξεως:

— Ὁ Θεὸς σᾶς ἔφερεν! ἀνέκραξε, καὶ εἶχε καταστῆ ἀγνώριστος ἡ φωνή της. Ἀφένταις μου, κυράδες μου, νὰ εἶστε μάρτυρες. Ἐμπροστὰ 'ς ἐσᾶς κάνω τὴν κρίσι μου. Ἐσεῖς ποῦ εἴδατε νὰ κολλήσῃ τὸ στόμα μου μιλῶντας γι' αὐτόν, νὰ τρέχουν τὰ μάτια μου, καὶ ν' ἀναγαλλιάζῃ ἡ καρδούλα μου, ἐσεῖς ποῦ εἴδατε τὴν ἀγάπη μου, ἐσεῖς νὰ ἰδῆτε πάλι καὶ τὸν ὀχτρεμμό μου, ἐσεῖς

Digitized by Google

νὰ ἰδῆτε πάλι πῶς τὸν καταφρονάω καὶ πῶς τὸν συχαίνομαι γιατὶ τοῦ πρέπει, καὶ πῶς τόν...

Καὶ τυφλὴ καὶ ἀμείλικτος ἔπτυσεν ἰσχυρῶς τὸν δυστυχῆ κατὰ πρόσωπον καὶ τὸν ἀπώθησε μακράν, ἐνῷ ἐκεῖνος ἰλιγγιῶν, κατησχυμμένος, ἀκαταλήπτους βλασφημίας ψελλίζων, ἔφυγεν, ἠφανίσθη εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτός.

Ἡ Μαγδαληνὴ μετὰ φρικωδῶν σπασμῶν κατέπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀδελφῆς μου, τῆς φίλης της, ἥτις τρομασμένη, καλὰ καλὰ μὴ ἐννοοῦσα τὶ συνέβη, τὴν ἠρώτα:

— Τὶ ἔπαθες, δύστυχη; τὶ σοῦ ἔκαμαν; ποιὸς ἦταν;

— Ἐκεῖνος! φωτιὰ νὰ μὲ κάψῃ, ἐπρόφθασε νὰ εἴπῃ, κ' ἐλιποθύμησε.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνεχώρουν μετὰ τοῦ θείου μου εἰς Ἀθήνας ἔνθα ἐνεκλείσθην οἰκότροφος εἰς ἓν τῶν λυκείων τῆς πρωτευούσης. Ὅταν κατὰ τὰς διακοπάς, μετὰ δεκάμηνον ἀπουσίαν, ἐπέστρεψα εἰς τὴν πατρίδα, ἡ ἀδελφή μου δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ ζωῇ, οὐδ' ἡ Μαγδαληνὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ. Μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας τῶν οἰκείων μου ὅπως τὴν κρατήσωσι παρ' ἑαυτοῖς, ἀνεχώρησε μετὰ ἕνα μῆνα εἰς τὴν καθησυχάσασαν Κρήτην, ἀφοῦ τὸν μῆνα ἐκεῖνον διήνυσε μελαγχολῶσα, στυγνή, μαραινομένη. Ἀλλ' ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ ταλαίπωρος Δαμασκηνός, γνωσθείσης ἐν τῇ πόλει τῆς ἱστορίας του, καταφρονούμενος, σκωπτόμενος καὶ ὑβριζόμενος ὑπὸ πάντων, εἶχεν ὑποστῆ ἐπὶ τέλους ἔκλειψιν τοῦ λογικοῦ ἐκ τοῦ συναισθήματος τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ καταπτώσεως, προσεφέρθη νὰ τὸν συντροφεύσῃ καὶ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν πατρίδα.

Τηρῶ θρησκευτικῶς εἰς τὰ βάθη τοῦ συρταρίου μου, μόνα λείψανα τῆς θλιβερᾶς αὐτῆς ἱστορίας, τὸν *Ἐρωτόκριτον*, ἐνδεδυμένον ἔτι τὸ ῥοδόχαρτον, δι' οὗ περιέβαλον αὐτὸν αἱ χεῖρες τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ φέροντα ἐπὶ τῶν συνεπτυγμένων σελίδων αὐτοῦ τὰ πυρετώδη ἴχνη τῶν δακτύλων τῆς Μαγδαληνῆς. Ὦ ποιηταί, οἱ οὕτωσὶ ἡδέως ἀναρριπίζοντες ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ τὴν φλόγα τῶν παθῶν, διατὶ νὰ μὴ ἔχετε τὴν δύναμιν νὰ κατασβύνετε ταύτην, ὁσάκις ἀπειλῇ νὰ φέρῃ ἐρήμωσιν καὶ θάνατον;

Κωστης Παλαμας

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ

τῆς ἐν ἔτει 1770 ἐπαναστάσεως.

Ὅτε κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1770 ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου, τὴν ἐπικληθεῖσαν τῶν Ὀρλώφ, εἰσέβαλον 60 χιλιάδες Ἀλβανῶν εἰς τὴν χώραν, οἱ πλεῖστοι τούτων διεπεραιώθησαν ἐκ Βυτρινίτζης εἰς Αἴγιον. Εὑρόντες δὲ τὴν πόλιν ἔρημον κατοίκων καὶ πληροφορηθέντες ὅτι οὗτοι κατέφυγον εἰς τὴν τρεῖς περίπου ὥρας ἀπέχουσαν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, τὴν μὲν πόλιν λεηλατήσαντες κατέκαυσαν, κατὰ δὲ τῆς μονῆς ἐξεστράτευσαν ἅπαντες καὶ στενῶς ἐπολιόρκησαν αὐτήν, διότι οἱ ἐν αὐτῇ καταφυγόντες ἔκ τε τοῦ Αἰγίου καὶ τῶν περιχώρων μετὰ τῶν μοναχῶν, γνωρίζοντες τὴν τύχην ἥτις τοὺς ἀνέμενεν ἂν παρεδίδοντο, ἀντέστησαν ἐρρωμένως κατὰ τῶν ἐπανειλημμένων τοῦ ἐχθροῦ ἐφόδων. Οἱ Ἀλβανοί, μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ χρονοτριβῶσιν εἰς πολιορκίας, διότι σκοπὸς αὐτῶν ἦν ἡ λεηλασία, ἀπεφάσισαν ν' ἀπέλθωσιν ἐκεῖθεν, ὅπως τραπῶσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου. Ἐν ᾧ δ' ἡτοιμάζοντο πρὸς ἀναχώρησιν, διερχόμενοι ἐκεῖθεν ὑλοτόμοι καὶ κτίσται Ἠπειρῶται (ἄδηλον ἂν χριστιανοὶ ἢ Ὀθωμανοὶ) καὶ μαθόντες τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν, συνεβούλευσαν αὐτοὺς νὰ κόψωσι τὰς περὶ τὴν μονὴν κυπαρίσσους καὶ ν' ἀφήσωσιν αὐτὰς νὰ καταπέσωσιν ἐπὶ τῆς στέγης τῆς προσθίας αὐτῆς πλευρᾶς [1]), δι' αὐτῶν δὲ ὡς διὰ γεφύρας νὰ εἰσβάλωσι καὶ κατακυριεύσωσιν αὐτήν. Τοῦτο ποιήσαντες οἱ Ἀλβανοὶ εὐκόλως ἐπέτυχον τοῦ ποθουμένου καὶ ἐπέρασαν ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ μονῇ κεκλεισμένους ἐν στόματι μαχαίρας.

Ἔξωθεν τῆς μονῆς πρὸς μεσημβρίαν, εἰς θέσιν καλουμένην Φυτιάν, ὑπάρχει βρύσις, μόλις 200 μέτρα τῆς μονῆς ἀπέχουσα, κατ' εὐθεῖαν γραμμήν. Ἐκεῖ δέ τινες τῶν Ἀλβανῶν, μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς μονῆς, κατεγίνοντο εἰς τὴν ἐκδορὰν καὶ ἔψησιν ἀμνοῦ, ὅτε αἴφνης ἠκούσθησαν ἀλλεπάλληλοι πυροβολισμοί, οἵτινες ἰσαρίθμους ἔρριψαν νεκροὺς ἐκ τῶν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ εὑρισκομένων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἠγνόουν πόθεν προήρχετο τὸ φονικὸν ἐκεῖνο πῦρ, εἶτα δ' ἐπισταμένως ἐρευνήσαντες ἐκ τῆς διευθύνσεως τῶν σφαιρῶν, αἵτινες ἐρρίπτοντο ἀδιαλείπτως καὶ ἀποτελεσματικῶς, ἀνεκάλυψαν ὅτι ἐν τῷ τρούλῳ τοῦ ναοῦ ἦτο ἄνθρωπος κεκρυμμένος, ὅστις ἱστάμενος ἐπὶ προχείρου πατώματος, κατασκευασθέντος ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς πολιορκίας διὰ σανίδων στηριζομένων ἐπὶ τῶν σταυροειδῶν ὀπῶν τοῦ τρούλου, ἐξ ὧν ἐκρέματο ὁ πολυέλαιος, ἐπυροβόλει ἐκ τῶν στενῶν καὶ ἐπιμήκων τοῦ τρούλου παραθύρων καὶ ἐφόνευεν αὐτούς. Οἱ Ἀλβανοί, ὅπως μὴ ματαιοπονῶσι πρὸς σύλληψιν αὐτοῦ, συσσωρεύσαντες ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ τὰ τραπέζια καὶ ἄλλας σανίδας, ἀνέφλεξαν αὐτάς, τὸ δὲ πῦρ μεταδοθὲν εἰς τὸ πρόχειρον τοῦ τρούλου πάτωμα, κατέκαυσεν αὐτὸ καὶ οὕτως ὁ μαχητὴς ἐκεῖνος ἔπεσεν ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ ἀπηνθρακώθη, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, διότι ἤδη ἐπλακοστρώθη οὗτος ἐκ

1) Ἡ μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν εἶνε τετράγωνος, ἐν τῷ μέσῳ δὲ κεῖται ὁ ναὸς βυζαντιακοῦ ῥυθμοῦ· καὶ τότε μὲν ἦν μονώροφος, ἤδη δὲ ἐπὶ τῶν τριῶν αὐτῆς πλευρῶν, πλὴν τῆς μεσημβρινῆς, ὑψώθη ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ δεύτερος ὄροφος.

νέου, διεκρίνετο μεγίστη κηλὶς μαρτυροῦσα τὴν θέσιν ἔνθα ἐκάη ὁ ἀτρόμητος ἐκεῖνος, ὁ προτιμήσας τῆς σφαγῆς τὸν ὀδυνηρὸν διὰ πυρὸς θάνατον, ἀφοῦ πρότερον προαπέστειλεν εἰς τὸν ᾅδην οὐκ ὀλίγους τῶν ἐπιδρομέων.

Ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο Ἀνυφαντὴς καὶ κατήγετο ἐκ τῶν περιχώρων τοῦ Αἰγίου. Πλείονας περὶ τούτου πληροφορίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μᾶς δώσωσιν οἱ μοναχοί, παρ' ὧν ἔμαθον τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, ὅτε πρό τινος χρόνου ἐπεσκέφθην τὴν μονήν.

Χρ. Π. Κορυλλος

ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑΝ

Ὁ καιρὸς εἶνε κακός, μοὶ ἔλεγε προχθὲς ὁ φίλος μου κ. Κ.. Ἔβρεχε, βρέχει, καὶ θὰ βρέχῃ· ἐκ τῆς συνεχοῦς βροχῆς αἱ ὁδοὶ κατέστησαν ἀδιάβατοι· χρειάζεται τόλμη διὰ νὰ ἐξέλθῃ τις εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ μάλιστα τὴν νύκτα εἰς τὸ ψηλαφητὸν σκότος. Εὐτυχῶς εὑρισκόμεθα εἰς τὸ τελευταῖον τέταρτον τῆς σελήνης καὶ θὰ ἔχωμεν μεταβολὴν τοῦ καιροῦ κατὰ τὴν νέαν σελήνην.

Προσεπάθησα νὰ καταπείσω τὸν φίλον μου, προσεπάθησα ν' ἀποδείξω αὐτῷ, ὅτι αἱ φάσεις τῆς σελήνης οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἔχουσιν εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας, οὐδεμίαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν βροχερῶν ἡμερῶν, εἰς τὴν ποσότητα τῆς κατ' ἔτος πιπτούσης βροχῆς.

Ἀλλ' ἐκεῖνος ἐνέμενεν ἀπαρασαλεύτως εἰς τὴν γνώμην του, ἐπάγων ὡς κυριώτατον λόγον πρὸς ὑποστήριξιν ταύτης, ὅτι πάντες οἱ ναυτικοὶ τὰ αὐτὰ δοξάζουσι, καὶ μεγίστην ἀποδίδουσι σπουδαιότητα εἰς τὰς τοιαύτας παρατηρήσεις, πολλάκις κανονίζοντες κατὰ ταύτας τὸν πλοῦν.

Εἶνε βεβαίως πρόληψις αὕτη, εἶνε ψευδὴς γνώμη προελθοῦσα ἐκ συμπτώσεώς τινος, ἀλλ' εἶνε τοσοῦτον ἐρριζωμένη, ἔχει τόσην ζωτικὴν δύναμιν, ὥστε εἶνε ἀνάγκη νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῆς αὐθεντίας μεγάλων ὀνομάτων, ἐπὶ τῆς γνώμης μεγάλων σοφῶν, ὁ ζητῶν νὰ ἐκριζώσῃ αὐτήν. Ἡ ἐμὴ γνώμη οὐδὲ νὰ σαλεύσῃ αὐτὴν δύναται καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖ θὰ καταφύγω· τὸ κῦρος τῆς γνώμης τοῦ μεγάλου Λαπλὰς θὰ ἐπικαλεσθῶ εἰς βοήθειάν μου.

Ἄξιον σημειώσεως εἶνε, ὅτι ἡ πρόληψις αὕτη ἀναφαίνεται τὸ πρῶτον κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Ὁ στρατηγὸς Bugeaud νικητὴς τοῦ Isly δὲν ἐξεστράτευεν, ὡς βεβαιοῦται, ἂν μὴ συνεβουλεύετο πρότερον τὴν σελήνην, καὶ νόμους μάλιστα αὐτὸς ἔθηκε, καθ' οὓς ἔδει νὰ γίνωνται αἱ παρατηρήσεις, πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν περὶ τοῦ μέλλοντος καιροῦ σκοπῶν τῆς σελήνης. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι συνεβουλεύοντο τὰ ἐντόσθια τῶν ἱερῶν σφαγίων καὶ τὴν πτῆσιν τῶν ὀρνέων, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν σελήνην. Ἄφινον εἰς τὸν Δία τὴν φροντίδα νὰ ἐγείρῃ τὰς νεφέλας καὶ νὰ ῥίπτῃ τοὺς κεραυνούς.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ ἥλιος κανονίζει πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ὑπεράνω αὐτῆς. Ἐκ τοῦ ἡλίου προέρχονται ὄχι μόνον αἱ ὧραι τοῦ ἔτους, ἀλλὰ καὶ πᾶσα κίνησις παρατηρουμένη ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τῶν μεγίστων θυελλῶν μέχρι τῆς ἀνεπαισθήτου κινήσεως τῶν πτερυγίων τῶν ἐλαχίστων ἐντόμων, ἀπὸ τοῦ μεγίστου ποταμοῦ μέχρι τοῦ ἐλαχίστου ῥυακίου, μέχρι τῆς πτώσεως τῆς ἐλαχίστης σταγόνος τῆς βροχῆς. Ἐὰν αὐτὸς σβεσθῇ, πᾶσα κίνησις θὰ παύσῃ παρευθύς, πᾶσα ζωὴ θὰ ἐκλίπῃ.

Ἡ σελήνη στέλλει πρὸς τὴν γῆν κατ' ἀντανάκλασιν ποσότητά τινα θερμότητος ἐξ ἐκείνης ἣν παρὰ τοῦ ἡλίου λαμβάνει· ἀλλὰ διὰ νὰ βεβαιώσωμεν τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς, ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶμεν ὄργανα εὐαισθητότατα, *θερμοπολλαπλασιαστὰς* καλούμενα. Ἡ ἐκ τῆς πλήρους δὲ σελήνης πεμπομένη πρὸς ἡμᾶς θερμότης πίπτουσα ἐπὶ τοῦ ὀργάνου τούτου παράγει ἀποτέλεσμα, ὅπερ δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ οὐδὲ πρὸς τὸ ὑπὸ τῆς θερμότητος τῆς πεμπομένης ὑπὸ τῆς ἑτέρας τῶν χειρῶν ἡμῶν τιθεμένης καὶ ἐπὶ μιὰν μόνον στιγμὴν πρὸ τοῦ ὀργάνου τούτου. Τοσοῦτον μικρὰ εἶνε ἡ ποσότης αὕτη. Οὐδεμίαν λοιπὸν ἐπιρροὴν δύναται νὰ ἔχει αὕτη εἰς τὴν κίνησιν τῆς ἀτμοσφαίρας ἡμῶν.

Ὁ μέγας Λαπλάς, ὁ πρῶτος ἐξηγήσας τὸ φαινόμενον τῶν παλιρροιῶν, ἐζήτησε νὰ ἐξακριβώσῃ μὴ ἡ τοὺς ὠκεανοὺς ἕλκουσα καὶ μετακινοῦσα σελήνη, ἕλκει ἐπίσης καὶ τὴν ἀτμοσφαῖραν ἡμῶν. Τὰ ἐξαγόμενα εἰς ἃ κατέληξε, ἔδειξαν ὅτι ἐλαχίστην ἢ οὐδεμίαν δύναμιν ἔχει αὕτη εἰς τὴν κίνησιν τῆς ἀτμοσφαίρας ἡμῶν. Εἰς τὰ αὐτὰ ἐξαγόμενα κατέληξε καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ μετεωροσκοπείου τῶν Παρισίων Bouvard ἐρευνήσας τὸ φαινόμενον τοῦτο κατὰ προτροπὴν τοῦ Λαπλάς. Οὗτος μάλιστα ἐκ τῆς στατιστικῆς παρατηρήσεων ἑκατὸν ἐτῶν ἐβεβαίωσεν ὅτι κατὰ μέσον ὅρον ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς βροχερῶν ἡμερῶν δι' ὅλα τὰ ἔτη ἀντιστοιχεῖ κατὰ τὰς τέσσαρας ὥρας τοῦ ἔτους.

Οὐδεμίαν λοιπὸν ἐπίδρασιν διὰ τῆς θερμότητος αὐτῆς, οὐδεμίαν διὰ τῆς ἕλξεώς της ἡ σελήνη ἔχει εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς γῆς. Οὐδεμίαν μεταβολὴν ἀτμοσφαιρικὴν πρέπει νὰ περιμένωμεν ἀπὸ τῆς αὐξούσης ἢ φθινούσης σελήνης· τὰ πάντα ἐκ τοῦ ἡλίου καὶ διὰ τοῦ ἡλίου. Αὐτὸς ὑπὸ μηχανικὴν ἔποψιν εἶνε ὁ πατὴρ ἡμῶν.

Καὶ αἱ ἄλλαι δυνάμεις αἱ εἰς τὴν σελήνην ἀποδιδόμεναι δὲν εἶνε ἀληθεστέραι ταύτης. Εἶνε συνήθως αὗται τόσον παράδοξοι ὥστε ἀδυνατοῦ-

Digitized by Google

μεν νὰ ἐννοήσωμεν πόθεν ἔσχον τὴν ἀρχήν. Ἀρκεῖ ἡ ἀπαρίθμησις διὰ νὰ καταδειχθῇ τὸ ἀνυπόστατον αὐτῶν. Λέγεται ὅτι τὰ δένδρα, τὰ ὁποῖα κόπτονται, ἵνα χρησιμεύσωσι ὡς ναυπηγήσιμος ξυλεία, πρέπει νὰ κόπτωνται κατὰ τὴν φθίνουσαν σελήνην· διότι τότε τὸ ξύλον αὐτῶν εἶνε καλῆς ποιότητος. Πρέπει νὰ σπείρωμεν, νὰ φυτεύωμεν, καὶ νὰ ἐγκεντρίζωμεν τὰ φυτὰ κατὰ τὴν αὔξουσαν σελήνην, ἐὰν θέλωμεν νὰ αὐξάνωσι ταχέως καὶ νὰ εἶνε ζωηρά.· Διὰ νὰ ἔχωμεν θρίδακας ἢ κράμβας καλῶς καὶ ταχέως ἀναπτυσσομένας, διὰ νὰ ἔχωμεν διπλᾶ ἄνθη, διὰ νὰ ἔχωμεν καρποὺς πρωΐμους, πρέπει νὰ σπείρωμεν, νὰ φυτεύωμεν καὶ νὰ κλαδεύωμεν τὰ φυτὰ κατὰ τὴν φθίνουσαν σελήνην. Ὁ οἶνος ὁ ὁποῖος κατασκευάζεται κατὰ τὸ διάστημα δύο σεληνιακῶν μηνῶν δὲν δύναται νὰ εἶνε καλῆς ποιότητος καὶ μένει πάντοτε τεθολωμένος.

Ἀλλὰ ποίαν σχέσιν δύνανται νὰ ἔχωσι ταῦτα πρὸς τὴν αὔξουσαν ἢ φθίνουσαν σελήνην; οὐδεμίαν βεβαίως, ὡς ἐπίσης οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Γ. Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εἰς τὰ «Τραγούδια τῆς πατρίδος μου»

Φτωχὰ γεννᾷς τραγούδια, πατρίς, φτωχὴ μητέρα!
Μικρὰ πουλιὰ πετοῦνε μέσ' σὲ κλουβὶ στενό,
Οἱ σταυραϊτοὶ γυρεύουν ἐλεύθερον ἀέρα,
Κι' ἀπέραντο οὐρανό.

Τῆς ἀρχοντιᾶς ὁ λύχνος ὁ κρυσταλλένιος φέρνει
Ἀτάραχη, περίσσια, λευκὴ φεγγοβολή,
Τῆς φτώχιας τὸ λυχνάρι κάθε πνοὴ τὸ δέρνει,
Δαδὶ μὲ λάμψι 'λίγη καὶ μὲ καπνὸ πολύ.

Ὅμως θἄρθῇ μιὰ 'μέρα ποῦ ἡ Ἑλλάς, μεγάλη,
Τὴ γλῶσσα τὴ μεγάλη θὰ 'βρῇ μέσ' τὴν καρδιά,
Καὶ θἄχουνε ταιράκια τοῦ κλέφτ' οἱ στίχοι πάλι,
Κ' οἱ Πίνδαροι παιδιά.

Ὦ ποιηταί, ποῦ τότε γλυκὰ θὰ τραγουδᾶτε,
—Τί χρόνια μακρυσμένα, τί ὄνειρο χρυσό..
Ποῦ δὲ θὰ ἦν' ἡ δάφναις πικραίς, καὶ θὰ τρυγᾶτε
Ἀμάραντα τὰ ρόδα 'ψηλὰ 'ς τὸν Παρνασσό,

Ὦ! μή μας λησμονῆτε! Κ' ἐμεῖς γιὰ 'σᾶς, ἀηδόνια,
Φυτέψαμε ταῖς δάφναις καὶ ταῖς τριανταφυλλιαῖς·
Βαστάξαμε κι' ἀγκάθια ἐμεῖς καὶ καταφρόνια,
Γιὰ νἄχετε σεῖς τἄνθη, καὶ ταῖς μοσχοβολιαῖς!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον παρετηρήθη ἐν Ἀγγλίᾳ χελιδὼν λευκή, συναγελαζομένη μετ' ἄλλων κοινῶν χελιδόνων. Τὸ τοιοῦτο εἶναι πρωτοφανές, ὑποτίθεται δὲ ὅτι ἡ χελιδὼν ἐκείνη δὲν ἀνῆκεν εἰς ἄλλο εἶδος, ἀλλὰ τὸ χρῶμα αὐτῆς ἦν ἀποτέλεσμα ἀλβινισμοῦ ἢ λεύκης, ἤτοι τῆς νοσηρᾶς μεταστάσεως τοῦ χρώματος τῆς ἐπιδερμίδος καὶ τῶν τριχῶν εἰς λευκόν, παρατηρηθείσης μέχρι τοῦδε εἰς ἀνθρώπους μόνον.

Τὸ ὅλον μῆκος τῶν ἐν Εὐρώπῃ σιδηρῶν ὁδῶν, ὅπερ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1883 ἦτο 182999 χιλιομέτρων, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1884 ἦτο 189334 χιλιομέτρων, δηλονότι ἐν διαστήματι ἑνὸς ἔτους ἐστρώθησαν σιδηραῖ ὁδοὶ ἐκτάσεως 6335 χιλιομέτρων.

Πόσον χρόνον δύνανται νὰ ζήσωσιν οἱ ἰχθῦς ἐκτὸς τοῦ ὕδατος; Λέγεται ὅτι πέστροφαι καὶ ἐγχέλεις μετακομιζόμεναι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐντὸς ξηρῶν κανίστρων διατηροῦνται ἐπὶ πολὺ ζωνταναί, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐβεβαιώθη ἀκόμη δι' ἀκριβῶν καὶ ἀσφαλῶν παρατηρήσεων. Ἐσχάτως ὅμως παρετηρήθη ἀξιοσημείωτον παράδειγμα μακρᾶς διατηρήσεως ἄλλου ἰχθύος, τοῦ ἴσοκος.[1] Τῇ 18 τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου ἰχθυοπώλης τις ἐν Παρισίοις ἔλαβεν ἔκ τινος ἰχθυοτροφείου τῆς Ὁλλανδίας, παρὰ τὴν Ροττερδάμην, μέγα ποσὸν ἰχθύων, ἐσκευασμένων μετὰ πάγου ἐν θήκαις. Ἐκ τῆς ἡμέρας τῆς ἀποστολῆς ὑπελογίζετο ὅτι οἱ ἰχθῦς ἐκεῖνοι ἠλιεύθησαν τὸ πολὺ τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἴσως δὲ καὶ τὴν 15ην. Ἅμα δ' ἐξήχθησαν τῶν θηκῶν καὶ παρετηρήθησαν ἀσθενεῖς κινήσεις τῶν βραγχίων ἑνὸς ἴσοκος. Ἐκ περιεργίας κινούμενοι ἔπλυναν αὐτὸν διὰ ψυχροῦ ὕδατος καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τὸ ὕδωρ. Βαθμηδὸν ὁ ἴσοξ ἐζωογονήθη, τὰ ἀναπνευτικὰ ὄργανα αὐτοῦ ἤρχισαν λειτουργοῦντα καὶ μετ' ὀλίγας ὥρας ἐπανῆλθεν ἐντελῶς εἰς τὴν ζωήν. Ὁ ἴσοξ οὗτος, εὑρισκόμενος νῦν ἐν τῷ κατὰ τὸ Τροκαδέρον τῶν Παρισίων ὑδρείῳ (aquarium), ἔχει μῆκος 70 ὑφεκατομέτρων καὶ χροιὰν χρυσοειδῆ.

Τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς μακρᾶς διατηρήσεως ἰχθύος εἶναι τὸ πρῶτον παρατηρηθὲν βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς. Ὁ ἰχθὺς ἐκεῖνος ἐντεθειμένος ἄνευ προφυλάξεώς τινος ἐν θήκῃ ἀναμὶξ μετὰ τεμαχίων πάγου καὶ νεκρῶν ἰχθύων, μετακομισθεὶς ἐκ τόπου ἀπέχοντος 450 περίπου χιλιόμετρα, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ζωὴν μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὡρῶν, ἴσως δὲ καὶ τριῶν ἡμερῶν. Προφανῶς ἡ μείωσις τῆς θερμοκρασίας συντελεῖ μεγάλως εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ζωϊκῶν δυνάμεων. Τὸ ψῦχος καθίστησι βραδυτέραν τὴν λειτουργίαν τοῦ ὀργανισμοῦ, καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι πολλὰ εἴδη ἰχθύων φωλοῦσιν κατὰ τὸν χειμῶνα ἐν τῇ ἰλύϊ, ὅπου βεβαίως δυσκολώτατα ἀναπνέουσι.

[1] Γαλ. brochet. Ὁ ποτάμιος οὗτος ἰχθὺς εἶναι σχεδὸν ἄγνωστος ἐν Ἑλλάδι, εὑρισκόμενος μόνον ἔν τινι ποταμῷ τῆς Θεσσαλίας, ὡς παρετήρησεν ὁ κ. Ν. Ἀποστολίδης. Καλεῖται κοινῶς ἐν Θεσσαλίᾳ τοῦρνα.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 279.

Digitized by Google

'Αριθ. 522 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός. | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 29 Δεκεμβρίου 1885

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Τὴν τριακοστὴν πρώτην Δεκεμβρίου τοῦ λήγοντος ἔτους ἡ ΕΣΤΙΑ συμπληροῖ δεκαετῆ βίον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς της. *Κλείει*, ὡς λέγει ὁ λαός, *τὰ δέκα της χρόνια καὶ ἐμβαίνει εἰς τὰ ἕνδεκα.*

Καὶ δὲν δύναται μὲν βεβαίως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐγήρασεν ἤδη, οὐδ' οἱ φίλοι της δύνανται εὐπροσώπως νὰ συγχαρῶσιν αὐτῇ *ἐπὶ πολιῷ τῷ γήρᾳ*, διότι συνεπλήρωσεν ἁπλῶς καὶ μόνον τὴν δεκαετηρίδα της. Ἀλλ' ἔχει ὅμως λόγους νὰ εἶνε κἄπως ὑπερήφανος ὅτι ἔζησε δέκα ὅλα ἔτη, χωρὶς νὰ καταλάβῃ αὐτὴν μήτε ὥριμον μήτε πρόωρον τὸ γῆρας, καὶ ὅτι αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῇ ἀκμαίαν τὴν δύναμιν νὰ ζήσῃ ἄλλα τόσα καὶ πλείονα, ἐλπίζουσα ὅτι θὰ ἀποτείνῃ καὶ πάλιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας καὶ φίλους αὐτῆς, ὅταν λήξῃ ἡ προσεχὴς δεκαετία, τὴν αὐτὴν καὶ σήμερον δήλωσιν, εὐσταλὴς καὶ σφριγῶσα ἐν πάσῃ τῇ ἀκμῇ τῆς ὡρίμου αὐτῆς ἡλικίας.

Καὶ ἀληθῶς. Ὅταν τις ἀναλογισθῇ,— καὶ τὸ ἀναλογιζόμεθα ἡμεῖς, διότι καὶ τὴν νηπιακὴν ἡμῶν ἡλικίαν ἐνθυμούμεθα κάλλιστα, καὶ τοῦ σημερινοῦ ἡμῶν βίου τοὺς ὅρους δὲν λησμονοῦμεν,—ὅταν τις ἀναλογισθῇ ὁποία τις ἦτο ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν προήλθομεν εἰς φῶς καὶ ὁποία εἶνε ἡ σήμερον· ὅταν τις ἀναμνησθῇ πόσα ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ χρόνῳ ἀνέτειλαν εἰς τὸν ἑλληνικὸν ὁρίζοντα καὶ ἐξηφανίσθησαν ἀπ' αὐτοῦ περιοδικὰ φύλλα, πόσα ἤνθησαν καὶ ἐξήνθησαν, πόσα ἐγεννήθησαν καὶ ἀπέθανον ἐξ ἀναιμίας μετὰ ἐφήμερον βίον, ὡς τὰ παρὰ τὸν Ὕπανιν μυθολογούμενα δυστυχῆ ἐκεῖνα πτερωτὰ ζωΰφια· ὅταν τις σκεφθῇ ὅτι οὐδὲν μέχρι τοῦδε περιοδικὸν σύγγραμμα, εἰς τοὺς πολλοὺς ἀποτεινόμενον, κατώρθωσεν ἐν Ἑλλάδι — πλὴν ἑνὸς καὶ μόνου —νὰ ζήσῃ δεκαετῆ βίον, θέλει βεβαίως συνομολογήσει μεθ' ἡμῶν, ὅτι ὁ περὶ ὑπάρξεως τῶν περιοδικῶν ἀναγνωσμάτων ἀγὼν ἀποβαίνει μάχη δεινὴ καὶ δυσέκβολος, καὶ ὅτι δικαιοῦται νὰ χαίρῃ ἀληθῶς ὑπερήφανον χαρὰν ἡ ΕΣΤΙΑ, ὅτι κατώρθωσεν οὐ μόνον νὰ ζήσῃ δεκαετίαν ὅλην, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐλπίζῃ ἐπὶ μακρότερον καὶ ἀκμαιότερον βίον.

Ὅτε τὴν ά. Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1876 ἐδημοσιεύετο τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς «Ἑστίας», ἡ πολιτικὴ ἡμῶν κατάστασις εἶχε μεγάλην τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ σημερινὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα. Ἡ αὐτὴ καὶ τότε φιλόπατρις ἀνησυχία κατεῖχε τὰ πνεύματα, οἱ αὐτοὶ καὶ τότε δισταγμοὶ περὶ τῆς τελικῆς ἐκβάσεως τοῦ ἀπειλοῦντος τὴν ἀνατολὴν τυφῶνος, ἡ αὐτὴ καὶ τότε ἀγωνία τοῦ πανταχοῦ ἑλληνισμοῦ, αἱ αὐταὶ παρασκευαί, ὁ αὐτὸς πυρετός, αἱ αὐταὶ διχογνωμίαι, ὁ αὐτὸς σήμερον ἐνθουσιασμός, καὶ ἡ αὐτὴ αὔριον ἀπελπισία, ἡ αὐτὴ τέλος καὶ τότε καὶ νῦν χρηματικὴ καχεξία τοῦ τε δημοσίου καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ταμείων! Καιροὶ δύσκολοι καὶ ἥκιστα βεβαίως πρόσφοροι εἰς προκοπὴν ἔργων εἰρήνης καὶ μάλιστα ἔργων φιλολογικῶν, ἀποτεινομένων εἰς κοινὸν ἔχον οὐ μόνον διάθεσιν ἀλλὰ καὶ καιρὸν νὰ ἀναγινώσκῃ ἄλλο τι πλὴν τῶν τηλεγραφημάτων τοῦ Ἀβᾶς καὶ τοῦ Ῥόϋτερ.

Καὶ ὅμως εὑρέθη τότε ἀνὴρ φιλόκαλος ἅμα καὶ ῥέκτης, οἰκτείρων ἀπὸ βάθους καρδίας τὴν ἀποχέρσωσιν τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ τύπου τῆς Ἑλλάδος, φρονῶν ὅτι ἦτο δυνατόν, ὁπωσδήποτε καὶ ἂν εἶχον τὰ πολιτικὰ τῆς χώρας πράγματα, νὰ ἱδρυθῇ καὶ προκόψῃ ἐν Ἀθήναις φιλολογικόν τι περιοδικὸν σύγγραμμα, χάριν ἐκείνων ἰδίως, οἵτινες ἐπερίσσευον σχολῆς ὅπως ἀναγινώσκωσι καὶ ἄλλο τι πλὴν ἄρθρων πολιτικῶν, καὶ ἀποφασίσας γενναίως νὰ δαπανήσῃ καὶ χρῆμα καὶ χρόνον καὶ κόπους εἰς ἵδρυσιν τοιούτου περιοδικοῦ ἀναγνώσματος. Οὕτως ὁ Κ. Παῦλος Διομήδης ὑπῆρξεν ὁ πατὴρ τῆς *Ἑστίας*. Ἂν δὲ καὶ ἡ τὴν τύρβην τῆς ἐθελοφημίας ἀποστέργουσα μετριοφροσύνη τοῦ ἀνδρὸς ἔκρυβη πενταετίαν ὅλην ὑπὸ τὸ ἀνώνυμον, καθῆκον αὐτῆς ὑπολαμβάνει ἡ σημερινὴ τοῦ περιοδικοῦ τούτου φύλλου διεύθυνσις, ἡ τὸ ἔργον αὐτοῦ βιώσιμον καὶ ἀκμάζον κληρονομήσασα, νὰ ἀναγράψῃ σήμερον, πρώτην ταύτην φοράν, τὸ ὄνομά του ἐν ταῖς δέλτοις τῆς *Ἑστίας*, ὅπως τελέσῃ μὲν αὐτῷ, παρ' αὐτῆς τε καὶ τῶν ἀναγνωστῶν της, τὸν δίκαιον εὐγνωμοσύνης φόρον ἐπὶ τῇ ἱδρύσει περιοδικοῦ συγγράμματος τοσοῦτον παρὰ τοῦ ἑλλη-

Digitized by Google

νικοῦ κοινοῦ ἀγαπηθέντος, καταστήσῃ δὲ καὶ τὸν ἱδρυτήν της δημοσίᾳ κοινωνὸν τῆς χαρᾶς ἣν αἰσθάνεται ὅτι τὸ ἔργον του ἐκεῖνο προέκοψε καὶ εὐωδώθη.

Ὁ πρὸ δεκαετίας ἱδρύσας τὴν *Ἑστίαν* σκοπὸν αὐτοῦ κύριον προετίθετο—καὶ τὰ πράγματα ἀπέδειξαν εὐτυχῶς ὅτι ἡ ἐπιβολὴ αὐτοῦ οὐδὲ παράβολος ἦτο οὐδ' ἕωλος ἀπέβη—νὰ καταστήσῃ τὸ φύλλον τοῦτο ἀληθινὴν πνευματικὴν ἑστίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅπου νὰ συνδαυλίζωσι μὲν καὶ ὑποτρέφωσι τὸ πῦρ πᾶσαι αἱ εὐσταλεῖς αὐτοῦ φιλολογικαὶ δυνάμεις, νὰ θάλπωνται δὲ κύκλῳ καθήμενοι οἱ τὸ ἄμουσον ῥῖγος μὴ ἀσμενίζοντες. Εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ ἐκείνου ἐχώρησεν ἀσφαλεῖ καὶ ἀδιστάκτῳ τῷ βήματι, συγκεντρώσας μὲν περὶ τὴν σύνταξιν τῆς *Ἑστίας* πάντας σχεδὸν τοὺς ἀριστεῖς τῶν νέων ἑλληνικῶν γραμμάτων, προθύμως δ' ἀποδεχόμενος, εἰς παρασκευὴν τῆς διανοητικῆς πανδαισίας, τὴν συμβολὴν τῶν νεαρῶν ταλάντων, ἅτινα ὁσημέραι ἀφθονώτερον διεκρίνοντο καὶ ἐπεβάλλοντο, οὕτως εἰπεῖν, εἰς φύλλον περιοδικὸν τοιαύτην ἔχον τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ τὴν συναίσθησιν.

Οἱ τὴν διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας» παρὰ τοῦ πρώτου αὐτῆς ἱδρυτοῦ παραλαβόντες, καθῆκον αὐτῶν ἐνόμισαν νὰ βαδίσωσιν ἀδιαπτώτως τὴν ὁδὸν ἣν εἶχεν ἐκεῖνος τοσοῦτον ἐπιτυχῶς χαράξει. Ἂν προσεπάθησαν καὶ ἱκανῶς κατώρθωσαν νὰ εὐρύνωσιν αὐτήν, αἰτία τούτου μία καὶ μόνη ἀλλ' ἀκριβῶς ἀποχρῶσα ὑπῆρξεν ὁ ὁσημέραι αὔξων ἀριθμὸς τῶν ἀναγνωστῶν καὶ συνδρομητῶν τῆς *Ἑστίας*, ἡ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος μείζων διάδοσις αὐτῆς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ διαρκῶς ἐπιφανέστερον ἐκδηλουμένη συμπάθεια τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ πρὸς τοὺς ἀτρύτους καὶ βαρεῖς ἀγῶνας τῆς τε διευθύνσεως καὶ τῶν συντακτῶν αὐτῆς.

Εἰς κύρωσιν τῶν λόγων ἡμῶν τούτων ἀρκεῖ ἓν μόνον γεγονός, ἡ προϊοῦσα αὔξησις τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας,» πρὸς οὓς καὶ χρέος ἡμῶν ὑπολαμβάνομεν νὰ ἐκφράσωμεν ἐπὶ τῇ σημερινῇ εὐκαιρίᾳ τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ καὶ στοργῇ μεθ' ἧς περιέθαλψαν τὸ φύλλον τοῦτο.

Ἀλλ' ὑπέρτατον καὶ πρώτιστον ἡμῶν καθῆκον αἰσθανόμεθα κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ σφίγξωμεν εὐγνωμόνως τὴν χεῖρα τῶν ἡμετέρων συντακτῶν, εἰς οὓς κυρίως καὶ πρὸ πάντων ὀφείλεται ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἡμετέρου ἔργου, καὶ νὰ τελέσωμεν εὐλαβὲς τὸ μνημόσυνον ἐκείνων ἐξ αὐτῶν, ὅσοι προώρως ἀπέλιπον ἡμᾶς, αναρπασθέντες ὑπὸ τῆς μοίρας. Καὶ τούτων καὶ ἐκείνων τὰ ὀνόματα θέλουσι προσεχῶς δημοσιευθῆ ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*, μετὰ καταλόγου πλήρους τῶν ἀπὸ δεκαετίας δημοσιευθέντων ἐν αὐτῇ, ὅστις ἔσται καὶ ἡ κρατίστη πασῶν ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας ὧν ἐλέγομεν πρὸ μικροῦ.

Δὲν δυνάμεθα δὲ τέλος νὰ λησμονήσωμεν τούς τε ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἡμετέρους ἀνταποκριτὰς τοὺς μετὰ τοσούτου ζήλου καὶ ἀφιλοκερδείας ἐργασθέντας εἰς διάδοσιν αὐτῆς καὶ ὑποστήριξιν, ὧν εὐγνωμόνως ἀναγράφομεν τὰ ὀνόματα ἐν τῷ φύλλῳ τούτῳ.

Ἀποβλέποντες νῦν εἰς τὸ μέλλον μεθ' ὅλου τοῦ θάρρους ὅπερ δικαίως ἐμπνέει ἡ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος ἀκριβὴς συνείδησις, ἡ συναίσθησις τῆς ἀγαθῆς προαιρέσεως καὶ ἡ ἐπὶ τὴν ἀμείωτον συμπάθειαν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν πεποίθησις, οὐδεμίαν νομίζομεν ἀξίαν ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν ἐπαγγελίαν, ἐκ τῶν συνήθων ἐκείνων ἃς διατυμπανίζει συνήθως ἡ θήρα τοῦ κέρματος ἢ τῆς φήμης.

Θὰ πράξωμεν ἁπλῶς τὸ καθῆκον ἡμῶν, ὡς ἐπράξαμεν αὐτὸ μέχρι τοῦδε, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι θέλει τοῦτο ἐκτιμηθῆ ὡς μέχρι τοῦδε ἐξετιμήθη.

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Γ'

Τὴν τρίτην τὸ πρωΐ—ἦτον βλέπεις καὶ τρίτη—ἐνῷ ἤμην μὲ τὸν ἐπιστάτην τοῦ θείου μου εἰς τὰ ἀλώνια, ὅπου ἐγίνετο ἀληθινὸν πανηγύρι διότι ἦσαν ὅλα σχεδὸν εἰς ἐνέργειαν, κ' ἐνῷ πρώτην φορὰν ἐπαρατηροῦσα μὲ πόσον κόπον γίνεται αὐτὸ τὸ ψωμί, τὸ ὁποῖον εὑρίσκομεν ἕτοιμον ἡμεῖς οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων, κάποιος, μοῦ ἐκτύπησε τὴν ῥάχιν. Στρέφω καὶ βλέπω ἀπ' ὀπίσω μου τὸν κ. Ἀναστάσιον.

—Ἀληθινὸς νοικοκύρης ἐγείνατε πλειά· ἂν σᾶς ἔβλεπεν ὁ θεῖός σας θὰ ἐνθουσιάζετο! μοῦ λέγει γελῶν.

—Ὅλα τὰ χρεωστῶ εἰς σᾶς, εἶπα ὁ διδάσκαλος ἔκαμε μαθητήν, ἀρχάριον βέβαια ἀκόμη, ἀλλὰ ὁ ὁποῖος ἔχει ὅλην τὴν ὄρεξιν νὰ προοδεύσῃ εἰς τὸ μέλλον.

—Καὶ εἶνε προωδευμένος τώρα ἀρκετά· τὸ σπουδαιότερον εἶνε ν' ἀγαπήσῃ κανεὶς τὴν φύσιν...

—Αὐτὸ τὸ ἀπέκτησα χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω. ...Πηγαίνωμεν εἰς τὸν πύργον νὰ καθήσωμεν.

—Ὄχι, ὄχι! κ' ἐγὼ τρελλαίνομαι διὰ τἀλώνια· μ' ἀρέσει νὰ βλέπω τὰ βώδια νὰ γυρίζουν ἔτσι σοβαρὰ τὴν ῥοκάναν μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι καὶ νὰ τρίβεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια των τὸ *λεζῶμα*. Κυττάξετε ἐκείνην την χωριατοποῦλα τί ὡραῖα στέκει ὀρθὴ ἐπάνω, μὲ τί χάριν κρατεῖ τὴν βουκέντραν...νομίζει κανεὶς πῶς εἶνε ἀρχαῖον ἄγαλμα...Ἄ! νά! τὴν ἐμμάτιασα κ' ἐγλύστρησε.

Digitized by Google

— Ἐλᾶτε νὰ καθήσωμεν ἐδῶ ἐμπρὸς 'ς τὴν ἀχυροκαλύβαν, ποῦ εἶνε σκιά, τοῦ εἶπα.

Μία χωρικὴ ἔτρεξε νὰ μᾶς βάλῃ προσκέφαλα, ἀλλ' ἡμεῖς ἐπροτιμήσαμεν δύο δεμάτια ἀπὸ στάχυα. Μετὰ διαφόρους ὁμιλίας τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς κόρης του:

— Ἐκείνη! τόρα ποῦ μαζεύεται εἰς τὸ σπίτι! μοῦ ἀπήντησε ὡς νὰ ὡμιλοῦσε περὶ μικροῦ παιδίου, ὅλην τὴν ἡμέραν περνᾷ εἰς τὰλώνια. Ἀπὸ τὸ πρωὶ παίρνει τὸ κέντημά της καὶ πηγαίνει ἐκεῖ, τάχα πῶς θὰ κεντήσῃ, καὶ τὴν περισσότερην ὥραν γυρίζει μεσ' 'ς τοὺς ἥλιους, ὡς ποῦ ν' ἀρρωστήσῃ τὸ παλιοκόριτσο!...προσέθεσε μὲ τὸν ἐπιπληκτικόν του ἐκεῖνον τρόπον, ὁ ὁποῖος εἶνε περισσότερον παρὰ χαΐδευμα.

— Ἀλήθεια, μοῦ λέγει μετὰ μικρὰν σιωπήν, ἐπειδὴ ἦλθε λόγος τόρα καὶ εἴμεθα μόνοι, θὰ σᾶς ἐρωτήσω κἄτι, εἰς τὸ ὁποῖον σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ ἀποκριθῆτε μὲ εἰλικρίνειαν.

— Μὴν ἀμφιβάλλετε, ἀπεκρίθην μὴ ἐννοῶν ἀκόμη περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

— Νὰ μή με παρεξηγήσετε διὰ τὴν ἐρώτησίν μου. Βεβαιωθῆτε ὅτι μόνον ἡ ἐμπιστοσύνη τὴν ὁποίαν μοῦ ἐμπνέει ἡ φιλία σας καὶ ἡ ἐκτίμησίς μου πρὸς τὸν χαρακτῆρά σας μὲ κάμνουν νὰ τὸ πράξω. Ἂν ἦτο ἄλλος παρὰ σεῖς, δὲν θὰ τὸ ἔκαμνα.

Αὐτοὶ οἱ πρόλογοι ἄρχισαν νὰ μὲ ἀνησυχοῦν, ὡσὰν νὰ εἶχα προαίσθημα.

— Εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὴν ἐκτίμησίν σας καὶ εὔχομαι νὰ μοῦ εἶνε δυνατὸν νὰ σᾶς φανῶ χρήσιμος, εἶπα μὲ μικρὰν ταραχήν.

— Περισσότερον παρὰ κάθε ἄλλος ἐγνωρίσατε σεῖς τὴν κόρην μου. Καὶ ἕνεκα τῆς ἐξοχῆς ἐδῶ, ἡ ὁποία εἶνε ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῆς ἐθιμοταξίας, καὶ ἕνεκα τῶν χαρακτήρων σας, οἱ ὁποῖοι τόσον καλὰ συμβιβάζονται, εἴσθε εἰς οἰκειοτάτην σχέσιν μαζί της—δὲν εἶν' ἀλήθεια;

— Βέβαια, ἐσυλλάβισα. Ἐννοεῖς ὅτι τὰ εἶχα ὀλίγον χαμένα, δὲν ἤξευρα ποῦ θὰ ἀπολήξῃ...

— Ἐμένα μὲ τυφλώνει ἡ πατρικὴ ἀγάπη, εἰς τὰ μάτια μου φυσικὰ ἡ κόρη μου δὲν ἔχει κανὲν ἐλάττωμα παρὰ ἐπιπολαιότητα ὀλίγην, ἡ ὁποία θὰ περάσῃ μὲ τὴν ἡλικίαν. Σεῖς δὲν διεκρίνατε κανὲν ἐλάττωμά της; Φιλαρέσκειαν ἔξαφνα, ἢ ἄλλο βαρύτερον, τὸ ὁποῖον νὰ εἶνε φόβος μήπως καταστήσῃ δυστυχῆ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος θὰ ἑνώνῃ τὴν τύχην του μὲ τὴν ἰδικήν της;

Ἔμενα ἄλαλος.

— Μὴ διστάζετε, προσέθηκεν ἐκεῖνος μειδιῶν εἰρωνικῶς σχεδόν, ἐννοῶ πόσον εἶνε δύσκολος ἡ θέσις σας, ἀλλὰ σᾶς παρακαλῶ, θυσιάσατε μίαν στιγμὴν ὅλα τὰ τυπικὰ φιλοφρονήματα, καὶ συλλογισθῆτε ὅτι ἔχετε ἐνώπιόν σας ἕνα πατέρα ἕτοιμον νἀκούσῃ ἀπαθῶς τὴν γνώμην σας περὶ τῆς κόρης του, τὴν γνώμην σας, ἡ ὁποία θὰ τοῦ εἶνε πολύτιμος, διότι θὰ πρόκηται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ μέλλον ἐκείνης καὶ νὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ τὰ τελευταῖα ἔτη αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ἀπορεῖτε, ἰδοὺ περὶ τίνος πρόκειται—εἴσθε τόσον στενὸς φίλος ὥστε σᾶς τὸ ἐμπιστεύομαι: Πρὸ δύο ἐτῶν ἔχω ὑποσχεθῆ τὴν χεῖρα τῆς κόρης μου!

Φαντάσου τί ἔκρηξις βόμβας ἦτον αὐτή! Καὶ ὅμως, ὡσὰν νὰ μὴν εἶδε τί ἀποτέλεσμα ἐπέφερεν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν μου ἡ ἀνέλπιστος ἀγγελία, ἐξηκολούθησε μὲ τὸ διαρκὲς μειδίαμά του, τὸ ὁποῖον εἶχε καὶ κάποιαν χαιρεκακίαν:

— Ὁ μέλλων γαμβρός μου εἶνε καθ' ὅλα ἐξαίρετος, μοναδικός, ὅπως τὸν θέλω, καὶ τὴν ἀγαπᾷ—σπουδαιότατον αὐτό, διότι ὁ γάμος δὲν εἶνε ἐμπορικὴ ἑταιρία. Καὶ αὐτὴ τὸν ἀγαπᾷ. Πλησιάζει ὁ καιρός, ὅπου πρέπει νὰ τελειώσῃ τὸ ζήτημα αὐτό· εἶμαι ἡλικιωμένος, δὲν ἠξεύρω τί μ' εὑρίσκει ἔξαφνα καὶ ἡ κόρη μου μένει χωρὶς στήριγμα. Μόνον αὐτὸς ὁ δισταγμὸς μὲ τρώγει: τάχα θὰ εἶνε εὐτυχὴς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ζήσῃ μαζί της;

Χωρὶς νὰ θέλω:

— Θὰ εἶνε ὁ εὐτυχέστερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, εἶπα. Ἀλλ' ἐννόησα ὅτι τὸ εἶπα μὲ τόνον φωνῆς ἐνθουσιώδη τόσον, ὥστε ὁ κ. Ἀναστάσιος μ' ἐκύτταξε μὲ προσοχὴν πάντοτε μειδιῶν καὶ μοῦ ἔδωκε τὸ χέρι:

— Σᾶς πιστεύω, εἶπε, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ· ἡ γνώμη σας αὐτὴ μὲ καθησυχάζει, μὲ στερεώνει εἰς τὴν ὑπόσχεσίν μου.

Ἡ μοῖρά μου μοῦ εἶχε προορίσῃ νὰ ὑπογράψω ἐγὼ ὁ ἴδιος τὴν καταδίκην μου!...

Ὅταν ἔφυγεν ὁ γείτων μου, ἐσυλλογίσθην ὅλην τὴν οἰκτρότητα τῆς θέσεώς μου· τί πτῶσις αἰφνιδία, ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὸ βάραθρον!..Ἡ εὐτυχία λοιπὸν εἶχεν ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ μὲ ὅλα τὰ μαγικά της θέλγητρα, μὲ εἶχε πλησιάσῃ, μὲ εἶχεν ἐγγίσῃ σχεδόν, καὶ ὅταν ἅπλωσα τὸ χέρι νὰ δεχθῶ τὰ δῶρά της, εἶδα ὅτι ἦτο μόνον φάντασμα καὶ ἐξηφανίσθη καὶ ἐχάθη;... Εἶχα προχωρήσῃ πολύ, πολὺ ἀσυλλόγιστος εἰς τὸν κατήφορον τῶν ἐλπίδων.—Πρώτη ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἔλαβα καὶ τὴν ὁποίαν, ἔδωκα εἰς τὸν ἑαυτόν μου ὅρκον, νὰ ἐκτελέσω ἀμετακλήτως, ἦτον: ἀφοῦ ἔχανα τὴν εὐτυχίαν, νὰ σώσω τοὐλάχιστον τὴν ἀξιοπρέπειάν μου—καὶ πῶς ἄλλως παρὰ προσποιούμενος ἀπάθειαν καὶ ἀναχωρῶν τὸ γρηγορώτερον... εὐθὺς τὴν ἄλλην ἡμέραν;

Ὅλα τὰ πράγματα τότε ἄρχισα νὰ τὰ βλέπω κατ' ἄλλον τρόπον. Εἰς τὴν διαγωγὴν τῆς Ἀμαρυλλίδος πρὸς ἐμὲ δὲν ἔβλεπα ἄλλο παρὰ γυναικείαν ἐπιπολαιότητα καὶ φιλαρέσκειαν,

Digitized by Google

οὔτε τὸ ἐλάχιστον δεῖγμα συμπαθείας ἢ ἀγάπης. Καὶ εἰς τὸ ἀνεξήγητον δὲ αὐτὸ διάβημα τοῦ πατρός, νὰ ἔλθῃ νὰ μ' ἐρωτήσῃ τί φρονῶ περὶ τῆς κόρης του, εὕρισκα τὴν ἐξήγησιν: Εἶχεν ἐννοήσῃ βέβαια ὅτι τὴν ἀγαπῶ καί, διὰ νὰ μοῦ κόψῃ τὰς ἐλπίδας μου μ' εὔμορφον καὶ λεπτὸν τρόπον, μοῦ ἀπεκάλυψεν ὅτι ἡ κόρη του ἀγαπᾷ ἄλλον, ὅτι ἀνήκει εἰ; αὐτὸν καὶ νὰ τραβῶ ἀνοικτὰ ἐγώ...

Ὕστερον αἱ ἰδέαι μου αὐταὶ ἄλλαξαν ὀλίγον, ἀλλὰ τότε μοῦ εἶχαν ῥιζωθῇ τόσον καλὰ—εὐτυχῶς,—ὥστε μὲ ὥπλισαν μὲ μοναδικὴν ἀπάθειαν. Καὶ εὐθὺς διὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ μεταβάλω γνώμην ἔστειλα ἄνθρωπον εἰς τὴν πόλιν κ' ἐτηλεγράφησα τοῦ θείου μου ὅτι ἀναχωρῶ μετὰ μίαν ἡμέραν. Ἤρχισα ἔπειτα νὰ ἑτοιμάζω τὰ πράγματά μου πρὸς μεγάλην λύπην καὶ ἀπορίαν τῶν χωρικῶν καὶ πρὸς μεγάλην χαρὰν μόνον τοῦ ἐπιστάτου, ὁ ὁποῖος ἐξησφάλιζε τὰ ἐκ τῶν αλωνίων τυχηρά του.

Ἡ εἴδησις τῆς αἰφνιδίας ἀναχωρήσεώς μου διεδόθη εὐθὺς καὶ ἔφθασε καὶ εἰς τοῦ γείτονός μου, διότι ἅμα ἐπῆγα νὰ τὸν ἀποχαιρετίσω, πρὶν τοῦ ἀναφέρω τίποτε:

— Καλέ, ἀλήθεια φεύγετε; μοῦ εἶπε μὲ προσποιημένην ἀπορίαν.

— Ναί! ἀπεκρίθην ξηρά, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὰς Ἀθήνας.

— Μὰ τὸ πρωΐ δὲν μου εἴπατε τίποτε.

— Εἶχα τὸ μεσημέρι τηλεγράφημα.

Βέβαια ἐννόησεν ὅτι ἦτον ψεῦμα αὐτό, ἐντούτοις ἔκαμεν ὅτι τὸ ἐπίστευσεν. Ἐκεῖνος ἤθελε, φίλε μου, νὰ εὐκολύνῃ τὴν ὑποχώρησίν μου. Ἐκεῖ, ἀνοίγει ἡ θύρα κ' ἔρχεται ἡ Ἀμαρυλλὶς κόκκινη, ξαναμμένη ἀπὸ τὸν ἥλιον.

— Τί! Θὰ φύγετε; λέγει μὲ τόνον ἀπορίας καὶ ἐπιπλήξεως.

— Ναί... δυστυχῶς!

Κατώρθωσα νὰ μὴ χάσω τὸ ἀπαθὲς ὕφος μου, ἀλλὰ ἡ καρδία μου ἐσπαράσσετο μέσα μου μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶνε ἡ τελευταία φορὰ ποῦ τὴν βλέπω.

— Μὴ φύγετε! μοῦ εἶπε μὲ παρακλητικὴν γλυκύτητα, ἡ ὁποία μ' ἐκλόνησε.

— Δὲν θέλω νὰ φύγω, σᾶς βεβαιῶ· ἀλλὰ *πρέπει!*

Ἐτόνισα ἐπίτηδες αὐτὸ τὸ *πρέπει* καὶ μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ματιοῦ μου εἶδα τὸν κ. Ἀναστάσιον πονηρῶς μειδιῶντα.

— Ἀφοῦ *πρέπει*! πολὺ καλά! εἶπεν ἐκείνη μὲ πικρίαν καὶ ἀνέλαβεν ὕφος παρὰ ποτε ἀπαθές, ὑπερήφανον, ἀγέρωχον, τὸ ὁποῖον διετήρησεν ἄκαμπτον μέχρι τῆς ὥρας τῆς ἀναχωρήσεώς μου, τὴν 11ην τῆς νυκτός.

Ὅταν τῆς ἔδωκα τὸ χέρι διὰ τελευταίαν φορὰν τὰ γόνατά μου ἐλύγισαν, ἐστηρίχθην εἰς ἓν κάθισμα, ἀλλ' ἐκείνη διετήρει ἀπάθειαν, ἡ ὁποία μ' ἐπείσμωσε.

— Βέβαια δὲν ᾐσθάνθη ποτὲ τίποτε πρὸς ἐμέ, εἶπα μὲ τὸν νοῦν μου καὶ τὴν ἐχαιρέτισα σιωπηλῶς.

— Καλὴν διασκέδασιν εἰς τὰς Ἀθήνας! ἦσαν οἱ τελευταῖοι λόγοι της, ἁπλοῖ, ξηροί, εἰρωνικοὶ κάπως.

Ὁ κ. Ἀναστάσιος μὲ εἶπε ὅτι θὰ ἔλθῃ τὸ πρωΐ νὰ μὲ προπέμψῃ, ὥστε ἦτο περιττὸν νὰ τὸν ἀποχαιρετίσω. Ἵππευσα καὶ ἐπῆρα τὸν δρόμον πρὸς τὸν πύργον. Εὐθὺς ὅμως ἅμα ἐκλείσθη μὲ κρότον ὄπισθεν ἡ θύρα ἐκείνη, ἡ ἀληθινὴ θύρα τῆς εὐτυχίας μου, ἔχασα ὅλον τὸ θάρρος μου. Παρ' ὀλίγον νὰ γυρίσω πάλιν ὀπίσω, νὰ κτυπήσω, νὰ ἔμβω καὶ νὰ πέσω εἰς τὰ πόδια τοῦ οἰκοδεσπότου, νὰ τοῦ εἰπῶ ὅτι ἡ εὐτυχία μου κρέμαται ἀπ' αὐτόν, ὅτι ἀγαπῶ τὴν κόρην του— Καλά, ἀλλὰ μήπως μ' ἀγαπᾷ κ' ἐκείνη;.. Μάλιστα! ἀπόδειξις ἡ ἀπάθειά της.—Ἔτσι φέρεται γυναῖκα ποῦ ἀγαπᾷ; Ἐκείνη ἀγαπᾷ ἄλλον, ἄλλον, ἀγαπᾷ τὸν καλότυχον ἐκεῖνον, τὸν μέλλοντα σύζυγόν της... Μήπως δὲν μου τὸ εἶπε φανερὰ καὶ ξάστερα ὁ πατέρας της τὸ πρωΐ εἰς τἀλώνια!... Δὲν μ' ἀγαπᾷ; Ἀλλὰ τότε πῶς μοῦ ἐφέρετο μὲ τέτοιον τρόπον; Ὄχι πάλιν! δὲν ἦτο ἀφέλεια αὐτή, ὄχι· γυναῖκα ποῦ ἀγαπᾷ ἄλλον δὲν ἠμποροῦσε νὰ μοῦ φερθῇ ἔτσι, παρὰ μόνον ἂν εἶνε φοβερὴ κοκέττα. Λοιπὸν τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε παρὰ κοκέττα πρώτης τάξεως...

Ἀλλ' ἡ καρδία μου διεμαρτύρετο ἐναντίον ὅλων αὐτῶν τῶν κρίσεων τοῦ λογισμοῦ καὶ αἱ διαμαρτυρήσεις της ἔγιναν τόσον ἰσχυραί, ὥστε ἐνῷ εἶχα φθάσῃ σχεδὸν εἰς τὸν πύργον, μὲ τραβοῦσ' ἐκείνη νὰ γυρίσω πάλιν ὀπίσω, νὰ περάσω διὰ τελευταίαν φορὰν ἀπὸ τὰ παράθυρά της τὰ κλειστά.—Τὴν ἀγαπῶ! ἔλεγε μία φωνὴ εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ ἀφοῦ τὴν ἀγαπῶ θὰ εἰπῇ ὅτι μὲ ὅλα αὐτὰ εἶνε ἀξία τῆς ἀγάπης μου!

Ἔστρεψα τοὺς χαλινοὺς πρὸς μεγάλην ἀπορίαν καὶ λύπην τοῦ ἵππου μου καὶ ἐγύρισα πάλιν ὀπίσω· ἐπλησίαζα ὁλονέν, διέκρινα μέσα εἰς τὴν ἀστροφεγγιὰ τὸ ἄσπρο χαριτωμένον σπιτάκι της, ὅπως τὴν πρώτην ἐκείνην φορὰν ποῦ ἐπήγαινα ἐκεῖ... Ὅταν ἐπλησίασα ὅμως πολὺ κοντά, τότε ἐσυλλογίσθηκα πόσον ἄτοπον ἦτο νὰ περάσω πάλιν καὶ πῶς ἠμποροῦσαν νὰ μὲ ἰδοῦν καὶ νὰ μὲ παρεξηγήσουν. Ἀλλὰ δὲν ἤμην κύριος τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ἔφθασα ἐμπρὸς εἰς τὴν πλαγίαν θύραν, κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τὰ πρὸς τὸν δρόμον. Τὸ δωμάτιόν της ἦτο φωτισμένον, τὰ παραθυρόφυλλα κλεισμένα. Χωρὶς νὰ συλλογισθῶ τὸ ἀνόητον τοῦ πράγματος ἐσταμάτησα ἀκριβῶς ἀπὸ κάτω κ' ἐκάρφωσα τὰ βλέμματα εἰς τὸ παράθυρον. Ἔξαφνα τὰ παραθυρόφυλλα ἀνοίγουν μὲ ὁρμὴν καὶ προβάλλει εἰς τὸ παράθυρον. Τὰ μαλλιά της ξεπλεγμένα τῆς ἐστεφάνωσαν τὴν μορφήν· τὴν ὄψιν της δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὴν ἰδῶ, τὰ κινήματά της μόνον ἦσαν ὡσὰν ἀνήσυχα καὶ ταρα-

Digitized by Google

γμένα. Μόλις επρόφθασα να κινηθώ από την θέσιν μου ολίγον· έσκυψα και εκύτταξα τάχα κατά γης. Ήμην εις την σκιάν ευτυχώς.

— Ποιός είνε; έκραξε με ανησυχίαν.

Μόλις εψιθύρισα:

— Εγώ!...

— Σεις; — Είνε απερίγραπτος ο τόνος με τον οποίον το είπε αυτό το *Σεις*!

— Ναί!.... Και παρ' ολίγον να της τα είπω όλα... Αλλ' αν εγελούσε εις απάντησιν των αισθημάτων μου;... Αφού αγαπά άλλον! ... Η ιδέα αυτή μ' επάγωσε.—Είχα χάση την σιγαροθήκην μου, είπα· (αυτό εύρηκα μόνον πρόχειρον πρόφασιν) ενόμισα ότι μου έπεσ' εδώ ... όταν ίππευσα... και ήλθα.... να την εύρω... Αλλά τώρα βλέπω πώς την είχα.... εις την άλλην τσέπην.

Εις όλα αυτά βέβαια εμπερδεύθηκε φοβερά η γλώσσά μου. Και εις απάντησιν εκείνη έκλεισε με βίαν το παράθυρον χωρίς να μου είπη ούτε καληννύκτα. Ούτε καληννύκτα! ακούεις;

Έφυγα έξω φρενών κ' εξεθύμανα όπως άλλοτε εις το καϋμένον το άλογον, το οποίον έφερα εις το πύργον εντός πέντε λεπτών· θαύμα είνε πώς δεν εκτύπησα επάνω εις κανένα πεύκον μέσ' ς' τα σκοτεινά να γείνω κομμάτια.

Χαριτωμένον ύπνον έκαμα εκείνην την νύκτα!... Την αυγήν άμα ανέτειλεν ο ήλιος έφυγα. Ο κ. Αναστάσιος με προέπεμψεν έως τα σύνορά του και όταν αποχαιρετίσθημεν δεν με άφησε χωρίς ασπασμόν και χωρίς να μου σφίγξη το χέρι μου με τα δύο του χέρια και να μου είπη:

— Είμαι βέβαιος ότι πολύ γρήγορα θα ιδωθώμεν πάλιν.

— Ναί, είπα μέσα μου, σαν με ξαναϊδής γράψε με· μου φθάνει το φαρμάκι αυτής της φοράς...

Να σου είπω ότι η καρδία μου ήτο ξεχειλισμένη από λύπην και απελπισίαν εις όλην την οδοιπορίαν; αυτό το εννοείς. Η θάλασσα κατόπιν μ' εζάλισεν ευτυχώς τόσον ώστε δεν είχα καμμίαν συναίσθησιν. Τόρα όμως πάλιν, τόρα που σου τα είπα όλα, όλα, ερέθισα την πληγήν, η οποία δεν έχει κλείση ακόμη...

Τί τα θέλεις; δεν λέγω πώς θα αποθάνω ή πώς η αγάπη μου αυτή θα είνε η πρώτη και η τελευταία της ζωής μου. Όχι· δεν είνε κανέν αίσθημα, το οποίον να μη σβύνη ο καιρός· αλλά το αίσθημά μου αυτό θα χρειασθή πολύς, πολύς καιρός διά να σβυσθή».

ΙΑ'.

— Είνε πρώτός σου έρως σοβαρός αυτός και τα παίρνεις έτσι· σιγά σιγά θα τραχυνθή η καρδιά σου όπως όλων μας. Εν τούτοις εν πράγμα 'ξεύρω να σου είπω· δεν είνε καμμιά αμφιβολία ότι εκείνη σ' αγαπά.

Επήρα τον πίλόν μου να φύγω· ήτο μεσημβρία. Οι τελευταίοί μου λόγοι τον είχον βυθίση πάλιν εις σκέψεις:

— Τί τα θέλεις, απήντησε, τόρα, όσω καθαρότερα βλέπω και απαθέστερα κρίνω, τόσω η ιδέα αυτή μου καρφώνεται εις τον νουν· λυπούμαι αν γείνω εγώ αφορμή να χάση την ευτυχίαν της, προσέθεσε μελαγχολικώς· δεν αρκεί ότι πονώ εγώ;

Έξαφνα η θύρα του δωματίου ηνεώχθη βιαίως και εισήλθεν ο κύριος Αριστείδης, ο θείος του Στεφάνου με την εύθυμον και γελαστήν μορφήν του. Είνε εξήκοντα ετών άνθρωπος, αλλ' έχει μέσα του ζωήν τόσην, όσην τρεις εικοσαετείς νεανίαι:

— Τί κάνετε εδώ, παλιόπαιδα; Κογκρέσσο μούχετε από το πρωΐ, μυστικά αΐ; Δεν με παίρνετε κ' εμένα; Ά! κατεργάρη, βάζω στοίχημα τί έλεγες ς' τον άλλον κατεργάρη εδώ, είπε προς τον ανεψιόν του δεικνύων εμέ.

— Δεν είχαμε τίποτε σπουδαία, θειέ μου, εψιθύρισε πάντοτε μελαγχολικός ο Στέφανος.

— Το 'ξεύρω πώς δεν είνε σπουδαία, μα εσύ τα 'πήρες έτσι· έλα, τί μου δίδεις αν σε κάμω και γελάσης με όλην σου την καρδιάν;

— Γελώ και μόνον με την αστείαν πρότασίν σας, απήντησεν ο Στέφανος βεβιασμένως μειδιών.

— Ά, μου κάνεις ακόμη τον πονηρόν, αΐ; Εγώ να σου είπω λοιπόν τί ομιλίαν έχεις με τον φίλον εδώ από το πρωΐ· του λες τα κατορθώματά σου και τους έρωτάς σου με την κόρην του....

Τον διέκοψε ζωηρώς:

— Τί; πώς; τα ξεύρετε και σεις; είπεν ανήσυχος.

— Νομίζεις λοιπόν ότι δεν μανθάνω τί γίνεται εις το κτήμά μου. Ξεύρω και γιατί έφυγες, ανόητε, και όλα.

Ο Στέφανος εσιώπα έκθαμβος κ' εγώ όχι ολιγώτερον αυτού.

— Αφού είπατε τα 'δικά σας, καθήσετε τόρα ν' ακούσετε κ' ένα μικρό παραμυθάκι που θα σας 'πω, εξηκολούθησεν ο κ. Αριστείδης μετ' ευθυμίας ακαταβλήτου, κ' ενεθρονίσθη εις εν κάθισμα. Μιά φορά κ' ένα καιρόν ήτον ένας άνθρωπος καλός κ' είχε φίλον ένα άλλον άνθρωπον πλειό καλόν. Ενώ έτρωγαν κ' έπιναν μαζί γυρίζει και του λέει· εγώ έχω ένα ανεψιόν μάλαμμα, εσύ έχεις μιά κόρη διαμάντι, έρχεσαι να δέσωμε το διαμάντι 'ς το μάλαμμα...

Ήρχισα να μαντεύω κάτι τι μέσα εις το παραμύθι αυτό. Η φυσιογνωμία του φίλου μου βαθμηδόν καθίστατο μάλλον ανήσυχος· η αναπνοή

Digitized by Google

του ἐταχύνετο. Ὁ θεῖος ἐξηκολούθησεν ἱλαρῶς:

— Καλά, εἶπεν ὁ φίλος εἰς τὸν φίλον, κ' ἐγὼ τὸ θέλω αὐτό, μόνον μὲ μία συμφωνία· ὅταν ἔλθῃ ἡ κατάλληλος ὥρα θὰ μοῦ στείλῃς τὸν ἀνεψιόν σου νὰ τὸν ἰδῶ χωρὶς νὰ τοῦ εἰπῇς ὅμως τίποτε. Θὰ γνωρισθῇ καὶ μὲ τὴν κόρην μου· ἂν ταιριάζῃ ὁ ἕνας 'ς τον ἄλλον καὶ εἶνε καὶ τοῦ γούστου μου, τελειωμένη ἡ δουλειά. Τὸ χέρι σου! Νά το! καὶ ἔσφιξαν τὰ χέρια...

— Ἀστειεύεσθε, θεῖέ μου ;... ἐψιθύρισεν ὁ Στέφανος μὴ τολμῶν νὰ πιστεύσῃ τὴν ἀνέλπιστον εὐτυχίαν, ἣν προεμήνυον οἱ λόγοι τοῦ θείου του.

— Σιωπή! τὸ ἐπιμύθιον δὲν τὸ εἶπα: ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦτον ὁ κ. Ἀναστάσιος... ὁ ἄλλος ἐγώ. Τὰ ἐκατάλαβες τόρα, κουτέ! ἀπελπισμένε! καὶ ἐξεκαρδίσθη γελῶν.

Ὁ Στέφανος δὲν ἠδύνατο νὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς ἐκπλήξεως· ἐκύτταζεν ἀφηρημένος ἐναλλὰξ τὸν θεῖόν του κ' ἐμέ, ὡς νὰ ἐφοβεῖτο μὴ τοῦ ἐπαίζαμεν ἀπὸ κοινοῦ κἀνὲν παιγνίδιον:

— Ἄ, Θωμᾶ ἄπιστε, θέλεις καὶ ἀποδείξεις λοιπὸν αἴ; Ἔχω τὰ ἔγγραφα ἐδῶ! Ὁρίστε τὰ γράμματα ἀπὸ τὸν μέλλοντα πενθερόν σου, τὰ ὁποῖα μοῦ ἔστελλε καθ' ἑβδομάδα. Καὶ ἔρριψεν ἐπὶ τῆς τραπέζης δέσμην ἐπιστολῶν. Ἐδῶ εἶνε γραμμέναις ὅλαις ἡ πονηρίαις, ποῦ ἔκαμες ὡς ποῦ νὰ μοῦ ξετρελλάνῃς ὄχι μόνον τὴν κόρην, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα ἀκόμη. Νὰ καὶ τὸ σημερινὸν γράμμα· ἔχει καὶ ἰδικόν σου μέσα· πάρ' το καὶ ἑτοιμάσου νὰ φύγῃς τὸ ταχύτερον πρὶν ἀρρωστήσῃ τὸ κορίτσι ἀπὸ τὸν καϋμό σου, Ἐρωτόκριτε, καρδιοκλέφτη. Εἶδες πῶς σοῦ τὰ ἑτοίμασα ἐγώ; Ἔλα, φίλησέ με τόρα.

Ὁ Στέφανος δὲν ἐπρόσμενε παρὰ τὴν πρόσκλησιν τοῦ θείου του διὰ νὰ τὸν πνίξῃ μὲ ἐναγκαλισμοὺς καὶ φιλήματα, ἐνῷ ἐκεῖνος γελῶν ἔλεγε:

— Ἔλα, φθάνει πλειά, φθάνει, ἃ δολοφόνε θέλεις νὰ μὲ ξεκάμῃς γιὰ νὰ μὲ κληρονομήσῃς ἀπὸ τώρα! Θὰ μὲ πνίξῃς! Βοήθεια!... Φθάνει, φθάνει!.. Πήγαινε καὶ 'ς τὸν φίλον σου τόρα, 'ς τὸν πνευματικό σου!

Ὑπέστην κ' ἐγὼ εὐχαρίστως τοὺς ἀσπασμοὺς τοῦ Στεφάνου· ἡ ἀπρόοπτος αὕτη λύσις τοῦ ἐρωτικοῦ εἰδυλλίου του μὲ εἶχε γοητεύσῃ....

— Πᾶμε νὰ φᾶμε τόρα ὅλοι μαζί· θὰ σᾶς ἀνοίξω καὶ μιὰ καινούργια μποτίλλια κυπριώτικο νὰ πιοῦμε 'ς τὴν ὑγειὰ μιᾶς ψυχῆς...

Ὁ Στέφανος σύμφωνος μὲ τὴν θεωρίαν του δὲν εἶχε διόλου ὄρεξιν εἰς τὸ γεῦμα· ἦτο τόσῳ χορτάτη ἡ καρδία του ὥστε ὁ στόμαχος δὲν ἐπείνα ποσῶς. Ἦτο ἄλλως τε καὶ ἐπασχολημένος μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ἀναστασίου, ἡ ὁποία ἦτο μακρὰ καὶ ἀπεκάλυπτεν ὅλην τὴν πλεκτάνην, ἣν εἶχον στήσῃ μετὰ τοῦ κ. Ἀριστείδου διὰ νὰ συλληφθοῦν μέσα χωρὶς νὰ τὸ ἠξεύρουν τὰ δύο ἄκακα περιστέρια τῆς ἀγάπης αὐτὸς καὶ.... ἡ Ἀμαρυλλίς—ἀφοῦ ὁ Στέφανος ἐπιμένει νὰ τὴν ὀνομάζῃ οὕτω:

«Ἐὰν ἠξεύρατε καὶ οἱ δύο τὴν μυστικὴν συνθήκην μας, ἔγραφε, θὰ εἶσθε βεβιασμένοι, προσποιημένοι ὁ εἷς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, δὲν θὰ ἐδοκιμάζατε ὅλα τὰ θέλγητρα καὶ τὰς ἀνησυχίας τῆς ὄχι καθ' ὑποχρέωσιν ἀγάπης. Ἴσως, ἴσως ἀκόμη δὲν θὰ σᾶς συνέδεε τότε τὸ γλυκὺ αὐτὸ αἴσθημα, τὸ ὁποῖον μόνον του ἐβλάστησε.» Κατωτέρω δὲ προσέθετε: «Ἡ δοκιμασία, ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν σὲ ὑπέβαλα τὴν τελευταίαν ἡμέραν ἦτο σκληρά, τὸ ὁμολογῶ, ἀλλ' ἤθελον νὰ ἴδω μέχρι τίνος βαθμοῦ δύναται νὰ φθάσῃ ἡ ὑψηλοφροσύνη σου καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς θελήσεώς σου ἀπέναντι ἰσχυροτάτου αἰσθήματος· διὰ τοῦτο σὲ ἄφησα νὰ τὴν ὑποστῇς μέχρι τέλους. Δὲν λυποῦμαι· σ' ἐτυράννησα ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ σὲ ἐξετίμησα· διότι ἐξῆλθες ἀληθὴς μάρτυς τῆς τιμῆς. Καὶ ὁ ἀνὴρ πρέπει νὰ θέτῃ τὴν τιμὴν ὑπεράνω καὶ τοῦ ἔρωτος ἀκόμη!» Κατέληγε δὲ ὡς ἑξῆς: «Ἡ κόρη μου σὲ ἀγαπᾷ· αὐτὸ τὸ ἔχω ἐννοήσῃ πρὸ καιροῦ. Ἂν τῆς ἔδιδες παραμικρὰν ἐξήγησιν σύ, θ' ἀπεκαλύπτετο βεβαίως. Τὸ κλειστόν σου στόμα συνεκράτει κλειστὴν τὴν ἰδικήν της καρδίαν, ἀλλὰ δὲν ἐζημιώθης· τὸ αἴσθημα κλεισμένον ἔγεινε δυνατώτερον. Ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησες παρήλλαξε πολύ, δὲν τρώγει, δὲν κοιμᾶται, ἔχασεν ὅλην τὴν εὐθυμίαν της, ἡ ὁποία δὰ εἶχεν ὀλιγοστεύσῃ ἀπό τινος καιροῦ. Δὲν τῆς ἀπεκάλυψα τίποτε, ἄφησα εἰς σὲ τὴν δάφνην τοῦ ἀγῶνος. Μόνον τῆς ἔδειξα τὴ τηλεγράφημα τοῦ θείου σου, τὸν ὁποῖον ἐπίτηδες ἐπροκάλεσα νά μοῦ τηλεγραφήσῃ ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔρχεται ἐκεῖνος καὶ σὺ μαζί του. Μίαν στιγμὴν ἐχάρη, ἀλλ' ἔπειτα ἐκίνησε μὲ δυσπιστίαν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνέλαβε τὸ μελαγχολικὸν ὕφος της. Τηλεγράφησε λοιπὸν εὐθὺς ἅμα λάβῃς τὸ γράμμα μου ὅτι ἔρχεσαι· τότε πλέον θὰ πιστεύσῃ. Σὲ προσμένω ἀνυπομόνως· εἶνε σκληρότης ἀσυγχώρητος ν' ἀφίνωμεν εἰς τὴν ἀμφιβολίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ δύο τόσον ἀγαπῶμεν.»

Μόλις ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν ὁ Στέφανος κ' ἔφυγεν ἀπὸ τὴν τράπεζαν:

— Δὲν τὸν χωρεῖ τὸ σπίτι! μὲ εἶπε γελῶν ὁ θεῖός του, κ' ἔχει δίκαιον· δὲν ἠξεύρεις τί κόρη εἶνε. Ἂν ἤμην νεώτερος δὲν του τὴν ἄφινα...

ΙΒ'

Μετά τινας ἡμέρας ὁ Στέφανος μὲ τὸν θεῖόν του ἀνεχώρησαν. Αὐτὴν τὴν φορὰν μοὶ ἔστειλεν ἐγκαίρως τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν μοὶ ἔγραψεν ἐκεῖθεν. Τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον μέρος τῆς ἐπιστολῆς ἦτο ἡ συνάντησίς του μετ' ἐκείνης:

«...Ἄφησα ὀπίσω τὸν θεῖόν μου μὲ τὰ πράγματά μας κ' ἔτρεξα ἐγὼ ἔμπρὸς κατ' εὐθεῖαν εἰς

τοῦ μέλλοντος πενθεροῦ μου. Ὅταν ἔφθασα ἐκεῖ ἦτο ἡ ὥρα 8 τῆς πρωΐας. Μ' ἐπρόσμεναν καὶ οἱ δύο εἰς τὸ κιόσκι, ἀλλ' ὄχι τόσον ἐνωρίς. Ἀντήλλαξα μὲ τὸν κ. Ἀναστάσιον ἐγκάρδιον χειραψίαν καὶ πολυσήμαντον βλέμμα. Ἐκείνη ἄφησε συγκεχυμένη τὸ κέντημά της, ἡ ὄψις της ἐκοκκίνισε, τὸ χέρι της ἔτρεμεν, ὅταν ἤγγισε τὸ ἰδικόν μου. Δέν μου εἶπε λέξιν· ὁ πατήρ της μόνον μοῦ ἐξέφρασε τὴν εὐχαρίστησίν του, διότι τόσον ταχέως ἐπέστρεψα πάλιν εἰς τὴν ἐξοχήν.—Σᾶς ἐσυνειθίσαμεν τόσον πολύ, προσέθηκεν, ὥστε ἡ ἔλλειψίς σας μᾶς ἐκακοφάνη. Δὲν εἶν' ἀλήθεια; ἠρώτησε στραφεὶς πρὸς τὴν κόρην του.

Ἐκείνη ἐψιθύρισεν ἀκατάληπτον *ναί* καὶ ἐξηκολούθησε τὸ κέντημά της. Ὁ πατήρ της εἶδε τὴν ἀμηχανίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμεθα ἀμφότεροι καὶ ηὐδόκησε νὰ μᾶς ἀφήσῃ μόνους προφασισθεὶς ὅτι ἔχει ἐργασίαν μίαν στιγμήν. Ἐκείνη δὲν ἔστρεψε κἂν τὴν κεφαλήν, ἀφωσιωμένη τάχα εἰς τὸ ἐργόχειρον.

Ἦλθα καὶ ἐστάθην ὀρθὸς ἔμπρός της:

—Τί ἔχετε καὶ εἴσθε θυμωμένη μαζί μου; Εἶπα μὲ φωνὴν τρέμουσαν.

Δὲν ἀνεσήκωσε κἂν πρὸς ἐμὲ τὸ βλέμμα καὶ μόνον ἐψέλλισε σκυμμένη καθὼς ἦτο:

— Τίποτε...

Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κρατηθῶ πλέον!

— Μὲ νομίζετε κακόν, ἀναίσθητον, καὶ μωρὸν ἀκόμη· διότι μωροὶ πρὸ πάντων εἶνε ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐννοοῦν τὴν ἀληθινὴν εὐτυχίαν των! Ὄχι! μ' ἀδικεῖτε· ἐννοῶ πολὺ καλὰ ποῦ εἶνε ἡ ἰδική μου εὐτυχία, καὶ ἂν ἠναγκάσθην ἐπ' ὀλίγον νὰ τὴν ἀποφύγω, διότι *ἔπρεπε*, ἔρχομαι ὅμως τώρα νὰ τὴν ἐπανεύρω πάλιν ἐδῶ, μακρὰν τοῦ κόσμου, εἰς τὸν ἥσυχον αὐτὸν παράδεισον τῆς ζωῆς.

Ἀνεσήκωσε τέλος τὸ πρόσωπόν της καὶ μ' ἐκύτταξε μὲ τὸ καθαρὸν βλέμμα της ὡς νὰ μὲ ἠρώτα ποῖον ἦτο τῶν λόγων μου τὸ συμπέρασμα.

— Σ' ἀγαπῶ, ἀπεκρίθην εἰς τὴν ἄφωνον ἐκείνην ἐρώτησιν, ἀντλήσας ὅλην τὴν τόλμην ὅση ὑπελείπετο ἐν τῇ ψυχῇ μου, σ' ἀγαπῶ! Δὲν τὸ ἐννόησες λοιπόν, δὲν τὸ ἐμάντευσες αὐτὸ τόσον καιρόν; Σ' ἀγαπῶ ἀπὸ τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν, ὅπου σὲ εἶδα ἐδῶ εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον κιόσκι στολισμένην μὲ τὰ ῥόδα καὶ τὰ κεράσια...Σ' ἀγαπῶ!...

Τὸ κέντημα εἶχε πέσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς της· μ' ἐκύτταζε κατὰ πρόσωπον ἀκινητοῦσα ὡς νὰ τὴν ἐμέθυε τὸ ἄρωμα τῶν λόγων μου.

— Καὶ ὅμως ἐφύγατε! εἶπε μὲ παράπονον.

— Ἔφυγα, διότι ἔπρεπε νὰ φύγω· ἐὰν ἤξευρες διατί ἔφυγα, καὶ θὰ τὸ μάθῃς μετ' ὀλίγον, δὲν θὰ μοῦ ὡμίλεις ἔτσι· ἔφυγα διὰ νὰ ἐπιστρέψω καὶ νὰ μείνω εὐτυχής... ἂν μ' ἀγαπᾷς...

Ἀνέλαβεν εὐθὺς ἡ ὄψις της τὴν συνήθη εὐθυμίαν:

— Ἂν τὸν ἀγαπῶ; εἶπεν ἐρυθριῶσα, ἂν τὸν ἀγαπῶ;...ὡσὰν νὰ μὴν τὸ ἤξευρῃ τάχα ὁ ἀνόητος...

Τί ἄλλο θὰ ἔκαμνες εἰς τὴν θέσιν μου, παρακαλῶ, παρὰ νὰ κλείσῃς μ' ἓν φίλημα τὸ χαριτωμένον ἐκεῖνο στόμα;

. . . .

Πόσον ἐπεθύμησα νὰ σὲ εἶχα ἐδῶ πλησίον μου κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς· ἡ φιλία περικυκλοῦσα τὸν ἔρωτα ἀποτελεῖ τὴν χαριεστέραν ἀνθοδέσμην. Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃς, ὅταν ἡ εὐτυχία μου θὰ φθάσῃ εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον, θὰ ἔλθῃς.

Ἡ Ἀμαρυλλίς μου—θὰ τὴν ὀνομάζω πάντοτε μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἀρέσκει καὶ εἰς τὴν ἰδίαν—ἡ Ἀμαρυλλίς μου ἑτοίμασε τὴν ἐγχώριον στολὴν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὴν φορέσῃ, ὅταν θὰ εἶνε νύμφη. Δι' αὐτὸ μοῦ εἶχεν εἰπῆ ἡ πονηρά, ὅταν τὴν ἠρώτησα ἄλλοτε: διατί ἑτοιμάζει τὴν στολήν: τί σᾶς μέλει; Θὰ ἔλθῃς καὶ θὰ τὴν ἰδῇς· καὶ νύμφη ἀκόμη θὰ εἶνε ἀληθινὴ Ἀμαρυλλίς!

Ὁ θεῖός μου, εὔθυμος πλέον ἢ ἄλλοτε, μᾶς ἔλεγε σήμερον εἰς τὸ πρόγευμα ὅτι ἡ εὐτυχία, ὅπως ἡ περιουσία, δύναται ν' ἀποκτηθῇ κατὰ δύο τρόπους: ἢ ἐκ τύχης καὶ συμπτώσεως ἢ διὰ κόπων καὶ φροντίδων· καὶ ὅτι ὅπως πολυτιμοτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα περιουσία εἶνε ἡ μετὰ κόπων πολλῶν καὶ φροντίδων ἀποκτηθεῖσα, οὕτω καὶ εὐτυχία πολύτιμος καὶ ἀσφαλὴς εἶνε ἐκείνη, ἥτις μᾶς ἐστοίχισε πλείονας ταλαιπωρίας καὶ βάσανα. Ἐκοπίασα τάχα τόσον ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς μου εὐτυχίας, ὥστε νὰ εἶμαι βέβαιος περὶ τῆς διαρκείας αὐτῆς;»

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμ. φύλλον.]

11 Ἰανουαρίου.

Ἡσυχία ἄκρα ἐρημώσεως, σιγὴ τρομακτικὴ πέριξ ἡμῶν· ὅπως, κατὰ τὰ δημώδη ᾄσματα, οἱ εὑρισκόμενοι εἰς τὸν Κάτω κόσμον δὲν εἰξεύρουν τί γίνεται εἰς τὸν Ἐπάνω, ἀπὸ τὸν Ἅδην μας ἀγνοοῦμεν τί συμβαίνει τριγύρω ἡμῶν· ἐνῷ συνήθως, ἀπὸ τἄλλα χωρία ἔρχονται τόσον συχνὰ εἰς τὴν πόλιν μας, τώρα οὐδεὶς φαίνεται· ἀλλ' ὅταν εἶναι βροχὴ οἱ κοχλίαι μαζεύονται εἰς τὸ κέλυφός των, καὶ μόνον ὅταν λάμψῃ ὁ ἥλιος ἐξέρχονται ἐπὶ τῆς χλόης· τώρα δὲ μαίνεται δεινὴ καταιγίς...

Τὰ μεσάνυκτα οἱ φρουροὶ τῆς παρὰ τὴν πύλην τοῦ τείχους *τάμπιας* ἀκούουν βήματα,

Digitized by Google

ἀλλ' οὐδένα διακρίνουν. Ποῖος εἶναι ; φωνάζουν ἕτοιμον κρατοῦντες τὸ ὅπλον· ἀπὸ τῆς πυκνῆς δὲ σκοτίας ἀπαντᾷ θλιβερὰ καὶ ἀσθενὴς φωνή : — Χριστιανός, ἀπὸ τὸ Σεράϊ, γιὰ τὸ Θεό, πάρτε με μέσα.

Τὸν ἀνελκύουν· εἶναι σχεδὸν λιπόθυμος ἐκ τῆς λύπης, τῆς πείνης, τοῦ ψύχους καὶ τῆς κοπώσεως· τῷ δίδουν ροῦμι, τὸν τρίβουν, τὸν θέτουν παρὰ τὴν πυράν, τὸν καλύπτουν μὲ μίαν γοῦναν· μόλις κατορθώνομεν ν' ἀποσπάσωμεν διακεκομμένας τινὰς λέξεις ἀπὸ τὸ στόμα του.

— Πῶς εἶσθε 'ς τὸ χωριό σας ;

— Ὢ ! τὸ χωριό μας τὤκαψαν· σκότωσαν πολλούς, οἱ ἄλλοι 'ς τὰ βουνά.

— Τἄλλα τὰ χωριά ;

— Τὸ ἴδιο ὅλα· παντοῦ φλόγες καὶ αἷμα.

Ψῦχος φρίκης συνέχει τὴν ψυχήν μας· ἀνακοινοῦνται τὰ φοβερὰ μηνύματα εἰς ὅλας τὰς *τάμπιας*· περισσοτέραν ἀγωνίαν ἐγκλείουν τώρα αἱ κραυγαὶ τῶν σκοπῶν : *Βάρδια, τὸ νοῦ σας !* διακόπτουσαι τὴν νεκρικὴν σιγὴν τῆς ζοφερᾶς καὶ παγετώδους νυκτός !

12 Ἰανουαρίου.

Διακρίνομεν καπνὸν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὁρίζοντος... εἶναι ὁ καπνὸς τῶν πυρπολουμένων γειτονικῶν μας κωμῶν ! πλησιάζει, πλησιάζει ἡ ὥρα μας... οἱ κάτοικοι συναθροίζονται καὶ θεωροῦν αὐτὸν σκυθρωποί, στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν ὅπλων των.

Σήμερον ἐνῷ ἐκαθήμεθα εἰς τὸ καφενεῖον ἐμβαίνει ἄνθρωπός τις ποιμενικὴν φορῶν ἐνδυμασίαν, ριγῶν, πελιδνὸς μὲ σχισμένα ὑποδήματα καὶ αἱματωμένους πόδας· πρὶν προφθάσωμεν νὰ ἐρωτήσωμεν τίς ἦτο, ὁ ἄγνωστος σταθεὶς εἰς τὸ μέσον τοῦ καφενείου, μᾶς λέγει μὲ φωνὴν πνιγομένην ὑπὸ λυγμοῦ :

— Δὲν μὲ γνωρίζετε !

Τὸν παρατηροῦμεν μὲ ἔκπληξιν καὶ σφοδρὰ μᾶς συγκλονεῖ συγκίνησις. Τὸν ἀναγνωρίζομεν ὑπὸ τὰ ράκη ἐκεῖνα!... εἶνε πλουσιώτατος πρόκριτος τῆς Β*, φίλος ἀγαπητὸς πλείστων ἡμῶν. Τὸν ἐναγκαλιζόμεθα μὲ δάκρυα, αὐτὸς δ' ἀναρτᾶται ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μας, μᾶς φιλεῖ, κλαίει ὡς νήπιον.

Τί ὑπέφερεν ὁ ταλαίπωρος ! τρὶς ἐκινδύνευσε νὰ θανατωθῇ, διὰ νὰ σωθῇ δὲ ἐπήδησεν ἀπὸ ὑψηλὸν παράθυρον, ἀνερριχήθη εἰς τοίχους, μὲ τόλμην καὶ δύναμιν ἥτις ἐκπλήττει καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον· καταδιωκόμενος καὶ πυροβολούμενος ὑπὸ τῶν Κιρκασίων διέλαθεν αὐτοὺς εἰσελθὼν εἰς τὸ καλυβόσπητον ἑνὸς τῶν ποιμένων του, ἐκεῖ δὲ ποιμενικὰ φορέσας ἐνδύματα ἔδραμεν εἰς τὰ βουνὰ ὅπου ἐζήτησαν ἄσυλον χιλιάδες ψυχῶν· ἡ οἰκία του ἐπυρπολήθη, αἱ ἀποθῆκαί του διηρπάγησαν. Ἐν ᾧ διηγεῖται ταῦτα, τὰ δάκρυά του τρέχουν, καὶ ἡ φωνή του θρηνεῖ!... Πῶς μετεβλήθη ! αἱ παρειαί του ἔγειναν κοῖλαι, τὸ μέτωπόν του ἐρρυτιδώθη· εἰς δύο νύκτας ἐγήρασε!

Αἱ ἐρωτήσεις μας διασταυροῦνται :— Πῶς συνέβη ἡ τρομερὰ συμφορά ; Διατί δὲν ἐπροφυλάχθητε ; Τί ἀκριβῶς συνέβη ;

Ἰδοὺ δὲ τί μᾶς διηγεῖται ἐν μέσῳ βαθείας σιωπῆς:

— Πρὸ δύο ἡμερῶν, εἰς τὰς 10 Ἰανουαρίου ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Β* ὁ ἀρχιστράτηγος Μεχμὲτ Ἀλῆ πασσᾶς μὲ 32 χιλιάδας στρατοῦ. Τὸν παρεκαλέσαμεν ν' ἀφήσῃ ἓν ἀπόσπασμα διὰ νὰ μᾶς φυλάξῃ, διότι ἤμεθα πολὺ ἀνήσυχοι ἀπὸ ὅσα ἠκούαμεν περὶ κακουργημάτων τῶν Κιρκασίων· ἀλλ' ὁ ἀρχιστράτηγος ἠρνήθη· εἶπε νὰ μὴ φοβώμεθα, καὶ διέταξε νὰ ἑτοιμάσωμεν ψωμιὰ καὶ τρόφιμα διὰ τοὺς κατόπιν ἐρχομένους *μουχατζήριδες* (πρόσφυγας)· πέντε φοῦρνοι ἐδούλευαν ἀκατάπαυστα· εἴχαμεν τὰ ψωμιὰ ἕτοιμα μέσα εἰς τὰ κοφίνια κ' ἐπεριμέναμεν νὰ τοὺς τὰ προσφέρωμεν· κατὰ τὸ δεῖλι εἴδαμεν ἀπὸ μακρυὰ μίαν μεγάλην, ἀτελείωτην σειρὰν ἁμαξῶν· ἤρχοντο, καὶ ἦσαν Κιρκάσιοι, Μπασιμπουζοῦκοι, καὶ Ζεϊμπέκαι· μερικοὶ πρόκριτοι ἐπῆγαν πρὸς ὑποδοχήν των· τόσον ἀνύποπτοι ἤμεθα· ἀλλ' αὐτοὶ μόλις ἐμβῆκαν εἰς τὴν πόλιν ἐχύθησαν ἀπὸ τ' ἁμάξιά των καὶ συνέλαβαν ὅσους ἠμπόρεσαν· ἐπῆραν ὅ,τι εἶχαν ἐπάνω των, ἔπειτα ἀκουμβῶντας τὴν *μποῦκα* τοῦ τουφεκιοῦ εἰς τὸ στῆθος τοὺς ἠνάγκαζαν νὰ εἰποῦν ποῦ εἶχε κρυμμένα ὁ καθεὶς τὰ χρήματά του. Δὲν ἀφῆκαν, τὰ θηρία, βασανιστήριον ποῦ νὰ μὴν τὸ βάλουν εἰς ἐνέργειαν. Ἐστραγγάλιζαν, ἀκρωτηρίαζαν, ἔσφαζαν. Πέντε ἢ ἓξ παπάδες τοὺς ἔρριψαν ζωντανοὺς εἰς τὴν φωτιὰν καὶ τοὺς ἔκαψαν. Πολλοὶ γονεῖς εἶδον ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια των, ἐν ᾧ ἐπαράδερναν δεμένοι, ν' ἀτιμάζουν τὰς θυγατέρας των, ἥρπασαν τῶν περισσοτέρων οἰκογενειῶν τὰς κόρας καὶ πολλὰς νέας γυναῖκας καὶ κανεὶς δὲν ἠξεύρει ἕως τώρα τί ἀπέγειναν. Ἐγύμνωσαν ὅλα τὰ σπίτια καὶ τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰ λάφυρα τὰ ἐφόρτωναν εἰς τὰς ἁμάξας των. Ὅσα δὲν ἐχωροῦσαν τὰ ἔρριπτον κάτω ἀπὸ τοὺς τροχοὺς καὶ τὰ ἐκομμάτιαζαν. Οἱ δρόμοι ἐγέμισαν σιτάρι, κριθάρι, γεννήματα. Ἔκλεψαν τὰ σημικὰ τῶν ἐκκλησιῶν, ἐμόλυναν τὰς ἁγίας τραπέζας, ἔκαμαν σταῦλο τὸ ἱερὸν καὶ ἔδεσαν τ' ἄλογά των. Κατόπιν ἀπὸ τοὺς Ζειμπέκους καὶ συντροφίαν ἤρχοντο οἱ Γύφτοι οἱ ὁποῖοι ἐμάζευαν ὅτι παραιτοῦσαν ἐκεῖνοι· οὔτε ψάθα οὔτε πυροστιὰ δὲν ἄφησαν. Ἕως τὴν νύκτα ἠκούοντο οἱ πυροβολισμοὶ καὶ ἐσωριάζοντο εἰς τοὺς δρόμους οἱ νεκροί. Ἕνα ἄρρωστο ποῦ τὸν ἐπήγαινεν ὁ ἀδελφός του, διὰ νὰ τὸν γλυτώσῃ, εἰς φιλικὸν ὀθωμανικὸν σπίτι, τοῦ ἔκοψαν τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια καὶ ἔκαμαν κομμάτια τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἔρριψαν ἀνθρώπους εἰς τὰ πηγά-

Digitized by Google

δια· ἕνα τὸν ἔρριψαν μέσα εἰς τὴν φωτιὰ καὶ ἐκαρβούνιασε ὅλος καὶ μόνον ἡ γλῶσσά του ἔμεινε ἄκαυτη καὶ ἔτσι μὲ φρικτοὺς πόνους, μὲ αὐτὸ τὸ μαρτύριον ἔζησε—ὁ ἄμοιρος!— ἀκόμη εἴκοσι τέσσαρας ὥρας... Ἔπειτα ἔβαλαν φωτιὰ μὲ νέφτι καὶ ἄσφαλτον εἰς ὅλας τὰς συνοικίας, ἀφῆκαν τὴν πόλιν μέσα εἰς φλόγας καὶ καπνὸν καὶ ἔτρεξαν εἰς τὰ βουνὰ διὰ νὰ σκοτώσουν καὶ ὅσους ἔφυγαν· οἱ σκοτωμένοι σαπίζουν ἄταφοι· ὅσοι ἐφύγαμε εἰς τὰ βουνὰ ἐπεράσαμε δύο νύκτες καὶ δύο ἡμέρας μ' αὐτὴ τὴν παγωνιὰ ζαρωμένοι πίσω ἀπὸ ἕνα θάμνον, χωρὶς ψωμί, χωρὶς σκέπασμα, χωρὶς ὕπνο· πολλοὶ ἐκοκκάλιασαν ἀπὸ τὸ κρύο. Αἱ οἰκογένειαι ἐσκορπίσθηκαν, εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου, ὁ καθεὶς ἔφυγεν ὅπως ἠμπόρεσε καὶ δὲν ἠξεύρει τί ἀπέγειναν οἱ 'δικοί του, καὶ ὅταν ἀνταμόναμε ἄλλους χωριανοὺς κρυμμένους 'ς τὰ σχῖνα ἢ μέσα 'σὲ ρεμματαριαῖς ὁ ἄνδρας ἐρωτοῦσε μὲ λαχτάραν διὰ τὴν γυναῖκα, ἡ μητέρα διὰ τὴν κόρη, ὁ ἀδελφὸς διὰ τὸν ἀδελφόν, τὸ παιδὶ διὰ τὸν πατέρα, ἂν ζοῦν, ἂν τοὺς εἶδαν, ἂν ἀπέθαναν...

Ὁ δυστυχὴς πρόσφυξ δὲν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ περισσότερον· ἡ συγκίνησις πνίγει τὴν φωνήν του· εἶνε καὶ τόσον ἐξηντλημένος! δέκα ὥρας ἐβάδιζε, ἀπὸ χαράδρας εἰς χαράδραν, διὰ νὰ φθάσῃ ἕως ἐδῶ· ἐγείρεται, μόλις κρατεῖται εἰς τοὺς πόδας του· εἷς συγγενής τὸν ὁδηγεῖ ἐκ τῆς χειρὸς εἰς τὸν οἶκόν του, ὅπου βυθίζεται εἰς μακρόν, βαρύν, μολύβδινον ὕπνον.

Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν θὰ κοιμηθῶμεν ἀπόψε. Ἡ πόλις μας εἶναι ἀνάστατος· αἱ φοβεραὶ εἰδήσεις κυκλοφοροῦν ἀπὸ στόμα εἰς στόμα· τελεία ἀποθάρρυνσις, ἀπελπισία μαύρη μᾶς καταλαμβάνει. Τόσον δὲ ἀλγεινὴ εἶναι ἡ ἐντύπωσις τῶν γεγονότων τούτων εἰς τὴν τεταραγμένην φαντασίαν μας, τόσον συμμίγνυνται ἐν τῷ πυρέσσοντι ἐγκεφάλῳ μας ὅσα ἠκούσαμεν μὲ ὅσα φοβούμεθα, ὥστε ἀναπαριστῶμεν ἤδη πρὸ ἡμῶν τὴν μέλλουσαν σκηνὴν τῆς καταστροφῆς· αἱ *τάμπιαι* μας εἶναι πλήρεις πτωμάτων τῶν γενναίων· αἱ πλατεῖαι εἶναι αἱματοσταγεῖς· ἐδῶ κεῖται ἐρριμένη μία κεφαλὴ ἀνδρός· ἐκεῖ εἷς κορμὸς γυναικός· κύπτοντες ἐπὶ τῶν ἠκρωτηριασμένων νεκρῶν ἀναγνωρίζομεν τὸν ἑαυτόν μας, βλέπομεν ἐκτάδην τὰ πτώματά μας. Κατήντησεν ἀσθενικὴ ἡ ψυχή μας· ἡ φαντασία ἡμῶν ἐκ τῆς διηνεκοῦς ἀγωνίας ὁμοιάζει μὲ χορδὴν ὑπερτεταμένην παράγουσαν στρηνῆ ἦχον... Τὴν ἑσπέραν, εἰς τὴν ἀμφιλύκην, τὰ δένδρα τῶν λόφων λαμβάνουν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας φανταστικὰς μορφὰς ἐφίππων Κιρκασίων καὶ Μπασιμπουζούκων!...

14 Ἰανουαρίου.

Σήμερον τὸ πρωῒ τελοῦμεν Μεγάλην Παράκλησιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῆς διασώσεώς μας· συμψάλλομεν ὅλοι ἐν χορῷ ὡς νὰ θέλωμεν διὰ τοῦ στόματός μας ἀπ' εὐθείας καὶ ὄχι διὰ τῶν ψαλτῶν νὰ ἐκφράσωμεν τὸν πόνον μας εἰς τὴν Παναγίαν. Τοὺς κανόνας τούτου; μόνον ψυχαὶ ἐν ὀδύνῃ δύνανται νὰ αἰσθανθῶσι κατὰ βάθος. Αἱ πρὶν ἀδιάφοροι φράσεις εἰς τὰ χείλη μας γίνονται κατανυκτικώταται. Εἰς ἐπικλήσεις τινὰς ἐκρηγνύμεθα εἰς δάκρυα. Ὦ! ἔχομεν ἀνάγκην προστασίας οἱ ἔρημοι, καὶ γονυπετοῦμεν, κύπτομεν τὴν κεφαλήν μας ἐπὶ τῶν μαρμάρων, ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Ἐλεούσης!...

Ἦλθον καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὰ λεηλατηθέντα καὶ πυρποληθέντα χωρία... ἄνδρες καὶ γυναῖκες, παιδία, ὅλοι ρακένδυτοι, γυμνόποδες ρικνοὶ ἐκ τοῦ ψύχους· ἦλθε καὶ εἷς ἱερεὺς μὲ καμμένον γένειον καὶ ἡμίκαυστον πρόσωπον. Πῶς ἀδελφώνει ἡ δυστυχία! οἱ κάτοικοι, οἵτινες δὲν διαπρέπουσιν ἐπὶ φιλοξενίᾳ ἀνοίγουν τὰς οἰκίας των εἰς τοὺς πρόσφυγας, θέτουν παρὰ τὴν ἑστίαν τοὺς παγωμένους, δίδουν ἄρτον εἰς τοὺς πεινῶντας, ἐνδύματα εἰς τοὺς γυμνούς. Τὸ καλὸν εἶναι ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν φέρουν τοὺς *σισανέδες των*, καὶ θὰ μᾶς βοηθήσουν· εἶναι βουνήσιοι ἄνθρωποι, κυνηγοὶ ἀπὸ δεκαπέντε ἐτῶν, ἔχουν παλαιὰν φιλίαν μὲ τὸ μπαρούτι· εἶναι δὲ καὶ φοβεροὶ ἀπὸ ἐκδίκησιν διότι ὅλοι ἔχασαν τὴν περιουσίαν των, μετ' αὐτῆς δὲ ἄλλος τὴν γυναῖκά του, ἄλλος τὰ παιδιά του, ἄλλος τοὺς γονεῖς του, μερικοὶ δὲ ὅλους καὶ ὅλα!..

15 Ἰανουαρίου.

Φρικῶδες! Φρικῶδες! Φρικῶδες!

Σήμερον ἦλθον δεκαὲξ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ τὸν Ἅγιον Γεώργιον, μᾶς διηγοῦνται δὲ πράγματα τὰ ὁποῖα σηκόνουν ἀπὸ φρίκην τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μας. Ἅμα εἶδον μακρόθεν ἐπερχομένους τοὺς Κιρκασίους ἐγκατέλιπον τὸ χωρίον των, καταφυγόντες ὅλοι, ἀπὸ τῶν γερόντων μέχρι τῶν βρεφῶν, 1000 περίπου ψυχαί, εἰς βαθὺ καὶ ἀπόκρυφον σπήλαιον, εἰς Καρὰ-δερέ. Οἱ Κιρκάσιοι περιτρέχοντες τὰ βουνὰ τὸ ἀνεκάλυψαν, ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ εἰσέλθουν διότι ἐφρουρεῖτο γενναίως ἡ στενὴ εἴσοδος, ἀφ' οὗ ἐπληγώθησαν θανασίμως τρεῖς ἐξ αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ θανατώσουν διὰ παντὸς μέσου τοὺς ἐν τῷ σπηλαίῳ. Ἰδοὺ δὲ τί σατανικὸν ἐπενόησαν: Ἤνοιξαν διὰ μοχλῶν ὀπὴν ἐπὶ τοῦ θόλου τοῦ σπηλαίου, ἔρριψαν ἐντὸς αὐτοῦ ἄσφαλτον καὶ θεῖον—τὸ ὁποῖον ἔχουν πάντοτε ἄφθονον διότι κατασκευάζουν μόνοι τὴν πυρῖτιδά των ἀπὸ καστανέαν—ἀνῆψαν αὐτὰ πυροβολοῦντες καί... καπνὸς πυκνὸς ἐπλήρωσε τὸ σπήλαιον καὶ ἐξέπνευσαν ἐξ ἀσφυξίας χίλιοι ἄνθρωποι, ἐπτερύγισαν συγχρόνως χίλιαι ψυχαὶ μαρτύρων. Δεκαὲξ μόλις ἐσώθησαν εἰς τὸν μυχὸν εὑρεθέντες τοῦ σπηλαίου, ὅπου διὰ ρωγμῆς τινος εἰσήρχετο καθαρὸς ἀὴρ καὶ ἐξῆλθον—ὢ πῶς ἐξῆλθον! τοῦ πελωρίου ἐκείνου τάφου ἕρποντες, ἀναρριχώμενοι,

Digitized by Google

διολισθαίνοντες διὰ σωρῶν πτωμάτων προσφιλῶν καὶ παγερῶν!...

Φρουροῦμεν ὅλοι νυχθημερόν· ἡ ἀγωνία καὶ πάλιν ἐπυκνώθη ὡς μέλαν νέφος ὑπὲρ τὰς κεφαλάς μας. Ἡ ζωή μας ὁμοιάζει μὲ χρεώγραφα τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει· σήμερον δ' εὑρίσκεται εἰς φοβερὰν ἔκπτωσιν!...

16 Ἰανουαρίου.

Συνερχόμεθα εἰς τὴν μητρόπολιν καὶ συσκεπτόμεθα πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ σωθῶμεν· οὐδενὸς ἐγκέφαλος παράγει ἰδέαν τινά· ὅλων αἱ κεφαλαὶ εἶναι ὡς ὡρολόγια ἀχόρδιστα, μὴ δυνάμενα νὰ ἐργασθοῦν...Οἱ Ῥῶσοι δύνανται νὰ μᾶς σώσουν· ἀλλ' εἶναι τόσον μακρὰν ἀκόμη! Οἱ Τοῦρκοι...αὐτοὶ δὲν θ' ἀνησυχήσουν διόλου ἂν δὲν ἀναγκασθοῦν ἀπὸ ἄλλους· ἀποφασίζομεν λοιπὸν νὰ συντάξωμεν ἔκθεσιν τῆς καταστάσεώς μας, τὴν ὁποίαν νὰ στείλωμεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ εἰς τὸν *Νεολόγον* τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς δημοσίευσιν, νὰ ῥήξωμεν κραυγὴν ἐσχάτου κινδύνου, γοερὰν ἐπίκλησιν, καὶ ἂν ὑπάρχῃ εὐσπλαχνία εἰς τὸν κόσμον, ἂς οἰκτείρουν τοὺς ἐγκαταλελειμμένους. Ὁ πνιγμένος ἀπὸ τὰ μαλλιά του πιάνεται νὰ σωθῇ. Γράφομεν τὴν ἔκθεσιν. Τελειόνει ὡς ἑξῆς: «Ἀγνοοῦμεν ὁποία ἡ τύχη ἡμῶν. Βλέπομεν τὴν σήμερον μὴ ὄντες βέβαιοι ὅτι θὰ ἴδωμεν καὶ τὴν ἐπαύριον. Αἰωρούμεθα μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου. Ἴσως ἡ φωνὴ αὕτη τῆς ἐπικλήσεως σιγᾷ τὴν στιγμὴν ταύτην πνιχθεῖσα εἰς αἷμα».

Ἀλλὰ πῶς νὰ σταλῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν; Τοῦτο εἶναι ἀνυπέρβλητον κώλυμα. Κηπουρός τις Ἠπειρώτης ἀναλαμβάνει νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃ...

17 Ἰανουαρίου.

Σήμερον εἶναι τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου· συνερχόμεθα εἰς τὸ καφενεῖον, ἀλλὰ πῶς ὅλα μετεβλήθησαν! Ἄλλοτε τὰς μεγάλας ἑορτὰς καὶ τὰς Κυριακὰς οἱ *τσορμπατζῆδες*, ἑορτάσιμα φοροῦντες σαλβάρια καὶ κοντογούνια, χαμηλὸν ὑπόδημα καὶ ὑψηλὴν κάλτσαν, ἐρυθρὸν φέσιον, καὶ πλατεῖαν ζώνην, ἐκάθηντο ὀκλαδὸν ἐπὶ τῶν περιθεόντων τὸ καφενεῖον ξυλίνων διβανίων· ἠκούετο τὸ γουργουρητὸν τῶν ναργιλέδων, κυανοῦν δὲ νεφύδριον καπνοῦ ᾐωρεῖτο ἤδη συστρεφόμενον· εἰσήρχετό τις καλημερίζων πέριξ τὴν ὁμήγυριν καὶ ἐκάθητο ὅπου εὕρισκε θέσιν, εἰ μὲν ἦτο ἐπίσημος περὶ τὸ κέντρον, εἰ δὲ ἄσημος παράμερα· ὁ καφεπώλης τῷ ἔφερεν τὸν καφὲν καὶ τὸν ναργιλέν του· ἤρχιζε νὰ πίνῃ, ἀλλ' αἴφνης:

— Καλημέρα! τῷ προσεφώνει εἷς *τῶν τσορμπατζήδων* κάμνων *τεμενᾶν* κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθος.

— Καλή σου μέρα! ἀπήντα ὁ ἄλλος ἀπαλλάσσων τὰ χείλη του ἀπὸ τοῦ κυαθίσκου τοῦ καφέ.

Μετ' ὀλίγον δευτέρα *καλημέρα* ἐρρίπτετο ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς εἰς ἣν ἀνταπήντα ὁμοίως, ἔπειτα τρίτη καὶ οὕτω καθεξῆς, εἴκοσι ἢ τριάκοντα, ἰσάριθμοι πρὸς τοὺς ἐν τῷ καφενείῳ πρὸ αὐτοῦ· τὸ *γοὺρ γοὺρ* τοῦ ναργιλὲ ἐξηκολούθει γοργότερον, ἐρρυθμότερον· καπνὸς κυανοῦς βαθέος χρώματος ἐπλήρου τὸν στενὸν χῶρον περιβάλλων τοὺς περικαθημένους ὡς ἡ νεφέλη τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν καὶ ἀκρωτηριάζων, ὡς εἰπεῖν, αὐτοὺς διότι δὲν διεφαίνοντο ὁλόκληροι, ἀλλὰ τοῦ ἑνὸς μόνον ἡ κεφαλή, τοῦ ἄλλου μόνον ἡ χείρ, τοῦ ἄλλου μόνον οἱ πόδες μετὰ τοῦ σαλβαρίου. Ἀλλὰ φεῦ! τὰ πικραμένα χείλη τώρα δὲν ἐπαναλαμβάνουν τὴν *καλημέραν*· πάντες εἶναι πιναροί, ἀτημέλητοι, ἀξύριστοι, ὁ δὲ ναργιλὲς δὲν ἠχεῖ γοργῶς, ἀλλ' ἀργὰ καὶ μελαγχολικῶς ὡς νὰ συνοδεύῃ μὲ τὸν ἦχον αὐτοῦ τὰς θλιβερὰς σκέψεις τοῦ ῥοφῶντος!...

18 Ἰανουαρίου.

Ἀπέθανεν εἷς γέρων πρόκριτος καὶ τὸν κηδεύομεν ἐν πένθει· δὲν τολμῶμεν νὰ ἐξέλθωμεν τοῦ τείχους καὶ τὸν θάπτομεν εἰς τὸν περίβολον τῆς ἐκκλησίας· πολλοὶ μακαρίζουν τὸν γέροντα ὅστις ἔσπευσε ν' ἀπέλθῃ χωρὶς νὰ ἴδουν οἱ ὀφθαλμοί του ἀπαισίας σκηνάς· ἔσβυσεν ἥσυχα ἥσυχα, χωρὶς κρεουργουμένου τοῦ σώματος νὰ συμπληγωθῇ καὶ ἡ ψυχή του...

19 Ἰανουαρίου.

Χιὼν πυκνή· τὰ βουνὰ κατάλευκα· ψῦχος δριμύτατον. Παρὰ τὰς *τάμπιας* ἀνάπτουν μεγάλας πυράς, καὶ ὅλοι στρυμωγμένοι πέριξ πυρώνονται εἰς τὰς χρυσᾶς φλόγας, αἵτινες ἀναπάλλονται φαιδρῶς· ἀλλὰ διὰ μιᾶς ῥήγνυται ἡ σπαρακτικὴ κραυγὴ τοῦ κινδύνου:

— Ἔρχονται!..

Ἀνατινάσσονται ὅλοι· ἁρπάζουν τὰ πυροβόλα· αἱ καρδίαι ἀρχίζουν εἰς τὰ στήθη τὴν κωδωνοκρουσίαν των· διερχόμεθα λεπτά τινα ἀνεκδιηγήτου ἀγωνίας ἕως οὗ ἴδωμεν πόσοι εἶναι οἱ ἐχθροί...εἶναι ὑπὲρ τοὺς ἑκατόν, ὅλοι ἔφιπποι· ἔρχονται καλπάζοντες.

— Βρὲ παιδιά, λέγει ναυτικός τις ὀξυδερκὴς ἐξερευνητὴς τοῦ ὁρίζοντος, 'σὰν κασκέτα δὲν φοροῦν αὐτοὶ ἢ μὲ γελοῦν τὰ μάτια μου;

— Ναί, ναί!

Κάτι τί δέ, ὅπερ δὲν τολμῶμεν νὰ ἐλπίσωμεν, ἀλλ' ἡδύ, παρήγορον, ἀνασκιρτᾷ εἰς τὰ στήθη μας· καὶ ἐφ' ὅσον πλησιάζουν ἡ ἐλπὶς παλαίει μετὰ τῆς ἀνησυχίας ἐπὶ τῶν μορφῶν μας.

Ἀλλ' ἤδη ἐβεβαιώθημεν· καὶ ὡς μεθυσμένοι πηδῶμεν ἐκτὸς τοῦ τείχους φωνάζοντες παραφόρως μὲ δάκρυα:

— Εἶναι Ῥοῦσοι! Ῥοῦσοι!..

Οἱ Ῥῶσοι σταματοῦν ἔκπληκτοι, ἀνήσυχοι

Digitized by Google

βλέποντες τόσους ἀνθρώπους ἐνδεδυμένους φανταστικῶς ὡς Ῥοβινσῶνας διευθυνομένους πρὸς αὐτοὺς δρομαίως μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας· ἡ ἔκπληξίς των ἐπιτείνεται ὅτε τοὺς φιλοῦμεν μὲ δακρύβρεκτον γέλωτα, ὅτε ἐναγκαλιζόμεθα τοὺς ἵππους των· νομίζουν ὅτι ἐνέπεσαν εἰς πόλιν παραφρόνων· ἀλλ' ἡμεῖς σφίγγομεν τὰς χεῖράς των, δὲν τοὺς ἀφίνομεν:

— Μπρατούσκα! Μπρατούσκα!

Βρωμοῦν *βότκα*, βρωμοῦν πολύ, ἀλλὰ πόσον θελκτικῶς, πόσον εὐωδῶς βρωμοῦν δι' ἡμᾶς! ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, κρημνίζομεν τὸν ἐν τῇ πύλῃ τοῖχον, ἀνοίγομεν αὐτὴν διὰ νὰ εἰσέλθουν· ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἱερεῖς φοροῦντες τὰ ἄμφιά των ἐξέρχονται μὲ τὰ ἑξαπτέρυγα μέχρις αὐτῶν· ἡ πόλις τοῖς προσφέρει ἐπὶ δίσκου ἄρτον καὶ ἅλας, ὡς σημεῖον ὑποταγῆς· ἀληθῶς ἀπὸ τὴν σφοδρὰν συγκίνησιν εἴμεθα ὀλίγον παράφρονες... τὸ ἀπότομον ἅλμα ἀπὸ τῆς ἀπελπισίας εἰς τὴν ἀγαλλίασιν ἐξήρθρωσε τὸν νοῦν μας· παρ' ὀλίγον νὰ λάβωμεν εἰς τὰς ἀγκάλας μας τοὺς Ῥώσους καὶ τοὺς ὁδηγήσωμεν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' οὗτοι δὲν προχωροῦν, ὅσοι ἐπέζευσαν ἱππεύουν, εἰς τὴν ἀνυπόμονον δὲ παράκλησίν μας νὰ εἰσέλθουν, ἀπαντοῦν κινοῦντες τὴν χεῖρά των πρὸς τὴν ὁδόν, μακράν.

Περιμένουν νὰ τοῖς φέρωμεν ῥακῆν, γεμίζουν τὰς πλόσκας των, κεντοῦν τοὺς ἵππους των καὶ ἀπέρχονται καλπάζοντες.

Ἡμεῖς δὲ μένομεν ἐνεοί, συντετριμμένοι· ἐπιστρέφομεν ἐντὸς τοῦ τείχους μὲ κομμένα ἤπατα· ἐπανακτίζομεν μὲ ἀποθάρρυνσιν τὴν πύλην ὡς νὰ ἐβαρύνθημεν πλέον τὴν ζωήν. Μετὰ τὴν στιγμιαίαν ἐκείνην λάμψιν, ἥτις μᾶς ἐθάμβωσε ἐπέσαμεν πάλιν εἰς τὴν ἐρεβώδη σκοτίαν. Ἀφ' οὗ ἐπρόκειτο νὰ φύγουν καλλίτερον νὰ μὴ ἤρχοντο! ἀλλὰ τί πταίουν αὐτοί; εἶναι πρόσκοποι, καὶ τρέχουν πρὸς κατόπτευσιν τῆς χώρας.

Τοποθετούμεθα πάλιν εἰς τὰς *τάμπιας* μας σιωπηλοί· τὸ μέτωπόν μας συννεφοῦται· οἱ μῦς τοῦ προσώπου μας συστέλλονται σκυθρωπῶς. Αἴ, αὐτὴ εἶνε ἡ μαύρη τύχη μας! ἂς λάβωμεν πάλιν τὸ τουφέκι μας, ἂς ἀρχίσωμεν ἐκ νέου τὴν πάλην· ἀλλ' ἡ καρτερία μας ἠμβλύνθη· δὲν εἴμεθα πλέον οἱ ἴδιοι· ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς χαρᾶς μας κρημνισθέντες κατασυνετρίβημεν!...

20 Ἰανουαρίου.

Φρουροῦμεν ἀγρύπνως νυχθημερόν· πίπτει χιών.

21 Ἰανουαρίου.

Παρατηροῦμεν τὸν ὁρίζοντα μὲ φόβον καὶ ἐλπίδα ὡς πλοίαρχος ἐν θυελλώδει νυκτὶ ἐλπίζων νὰ ἴδῃ φάρον καὶ φοβούμενος μὴ συναντήσῃ βραχώδη ἀκτήν. Σωτῆρες θὰ μᾶς ἔλθουν ἀπὸ τὸ ἄκρον ἐκεῖ ἢ σφαγεῖς;

22 Ἰανουαρίου.

Σήμερον τὰ μεσάνυκτα ᾐσθάνθημεν σφοδροτάτην συγκίνησιν· ἐρρίφθη ὁ πυροβολισμὸς ὁ ἀγγέλλων τὸν κίνδυνον, συνεταράχθη ἡ πόλις. Πλησίον μιᾶς *τάμπιας* χαμηλῆς καὶ οὐχὶ ὀχυρᾶς, ὅπως μὴ ἐπιχειρηθῇ ἀνάβασις ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἡ φρουρὰ ἀναρτᾷ τὴν νύκτα ἐκτὸς τοῦ τείχους κατὰ πλάτος τῆς ὁδοῦ, ἀπὸ τῶν τοίχων δύο κήπων τενεκέδες πετρελαίου, ὥστε ἂν ἐπέλθουν ἀπροόπτως οἱ ἐχθροὶ νὰ συγκρουσθοῦν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐννοήσωμεν τὸν κίνδυνον. Τὰ μεσάνυκτα ἠκούσθη φοβερὸς κρότος.

— Παιδιὰ 'ς τἄρματα! κραυγάζει ὁ σκοπὸς πυροβολῶν εἰς τὸν ἀέρα.

Οἱ φρουροὶ ἐγείρονται, περίφοβοι δράττονται τῶν ὅπλων· ὁ σκοπὸς μὲ τὸ ὅπλον ἐστραμμένον κατὰ τοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐχθροῦ ἀναφωνεῖ τουρκιστί:

— Κὶμ ὁ; (τίς εἶ;)

Σιγή, φοβερὰ σιγὴ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην.

Ἀστραπιαίως διαδίδεται ὅτι ἐπῆλθον οἱ Κιρκάσιοι· οἱ ἐν τοῖς καφενείοις ἀναπαυόμενοι παρὰ τὸ ὅπλον των τρέχουν νὰ ἐνισχύσουν τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς ἀσθενοῦς *τάμπιας*· φωναὶ εἰς τοὺς δρόμους, ταραχὴ ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν· εἰς ὅσας οἰκίας ἔφεγγεν ἔτι φῶς σβύνεται.

Ἐν τούτοις ὁ σκοπὸς ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐρώτησιν.

Οὐδεμία ἀπάντησις. Ἡ ἀγωνία κορυφοῦται πλέον. Τίς εἶνε; ποῦ εἶνε αὐτὸς ὁ ἄγνωστος, ὁ τρομερὸς ἐχθρός; Ἀναρτᾶται ἐν σπουδῇ φανὸς πλοίου ἀπὸ μακροῦ κονταρίου καὶ διευθύνεται πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ὁδοῦ· καὶ τί διακρίνομεν εἰς τὸ ἀναπαλλόμενον φῶς του; δύο μακρὰ ὦτα, ἀκούομεν δ' αἴφνης ἠχηρὸν ὀγκηθμόν.

—Ὦ! ποῦ νὰ σὲ φάγῃ ὁ ψόφος! ἀναφωνοῦν οἱ φρουροί, ὧν πολλοὶ εἶχον ἤδη ἀποφασίσῃ τὴν ζωήν των, μετὰ στεναγμοῦ ἀνακουφίσεως ἐγείροντες τοὺς ἐπὶ σκοπὸν σισανέδες των.

Ὁ ὄνος οὗτος, ὅστις ἐπροξένησε περισσότερον τρόμον εἰς ὁλόκληρον πόλιν παρ' ὅσον ὁ φέρων δορὰν λέοντος πρόγονός του, λησμονηθεὶς ὁ δυστυχὴς τὰς ἡμέρας ταύτας καὶ πεινῶν ἐξῆλθεν ἀθορύβως ἀπὸ κρημνισμένου τινὸς μέρους τοῦ τοίχους, καὶ ἔβοσκεν ἡσύχως ὀπίσω τῶν ἐρειπίων τοῦ τουρκικοῦ λουτρῶνος, χωρὶς νὰ φαίνεται· τὴν νύκτα, μὴ ἀντέχων πλέον εἰς τὸ ψῦχος ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ οἱ πόδες του περιεπλάκησαν εἰς τοὺς τενεκέδες.

Γελῶμεν μὲ τὸν φόβον μας τὸν μωρόν· ἀλλ' ἐν ᾧ γελῶμεν ἐλεεινολογοῦμεν τὴν κατάστασίν μας. Ὦ! πῶς κατηντήσαμεν!...νὰ διερχώμεθα ἀτελευτήτους στιγμὰς θανασίμου ἀγωνίας, καὶ ὅταν ἀκόμη ἀποδιδράσκουν οἱ ὄνοι μας!...

Digitized by Google

23 Ἰανουαρίου.

Σήμερον ἀνεφάνη ἄλλος κίνδυνος· αἱ τροφαί μας πλησιάζουν εἰς τὸ τέλος των· εἴμεθα ἀληθῶς πολιορκημένοι.. .Θὰ δυνηθῶμεν νὰ προμηθευθῶμεν ἄλλας; τί θὰ γίνωμεν;

24 Ἰανουαρίου.

Φρουροὶ διατρέχουν τὴν πόλιν ῥηγνύοντες τὴν ἀπελπιστικὴν κραυγήν:

— Ἔρχονται! ἔρχονται!

Καταλαμβάνονται πάλιν αἱ θέσεις· ἀλλὰ φόβος δεινὸς πιέζει πάσας τὰς καρδίας· οἱ ἐπερχόμενοι εἶναι πολλοί, πεντακόσιοι, ὀκτακόσιοι ἴσως· ὡς ἀκρίδες καλύπτουν ὅλην τὴν πρὸ ἡμῶν ἔκτασιν. Τώρα πλέον τετέλεσται! ἡ πάλη δὲν εἶναι δυνατή. Τὰ πλάσματα τῆς ἀσθενικῆς μας φαντασίας θὰ γείνουν ἀληθῆ. Ἡ πόλις θὰ πληρωθῇ αἵματος, γόων, ψυχορραγημάτων· θὰ σκορπισθοῦν τὰ πτώματά μας εἰς ταῖς *τάμπιαις*, εἰς τοὺς δρόμους, ἀλλὰ δὲν θὰ κύπτωμεν πλέον ἐπ' αὐτῶν ὅπως τ' ἀναγνωρίσωμεν. Ὁ φίλος μου ἑτοιμάζει τοὺς μικροὺς σάκκους τοῦ ἀλεύρου τὰ κολοκύθια τοῦ νεροῦ. Ὅλοι εἶναι κάτωχροι· ἡ καρδία μας σφίγγεται, σφίγγεται!... Πλησιάζουν οἱ σφαγεῖς, οἱ δήμιοί μας.. .πλησιάζουν!

Ἀλλά...τί;.. .δὲν εἶναι Κιρκάσιοι; εἶναι... Ῥῶσοι!... Ῥῶσοι!

Ὦ Θεέ, σ' εὐχαριστοῦμεν! τὸ μαῦρον σύννεφόν μας ἐσχίσθη καὶ βλέπομεν ἥλιον· πυροβολοῦμεν εἰς τὸν ἀέρα ἀπὸ τὴν ἀγαλλίασίν μας, καὶ μὲ τὰς βολὰς τῶν *σισανέδων* ἐκ τῶν στηθῶν μας ἐξέρχεται ἡ ἀγωνία. Τί εὐτυχία!...κλαίομεν πάλιν, καὶ γελῶμεν τὸν νευρικόν μας γέλωτα. Εἷς ἀξιωματικὸς προτρέχει μετά τινων στρατιωτῶν καὶ ἑνὸς διερμηνέως καὶ παραγγέλλει νὰ ἑτοιμάσωμεν πολλὰ καταλύματα, διότι κατόπιν ἔρχονται ἓξ χιλιάδες...

—Μόνον ἓξ χιλιάδες; ἂς ἔλθουν δέκα· ἡ πόλις μας, αἱ οἰκίαι μας, τὰ ἔπιπλά μας ὅλα ὅλα δικά των εἶναι...

Ἀρκεῖ ὅτι ἐζήσαμεν. Ἐζήσαμεν! ὢ! πόσον γλυκεῖα εἶναι ἡ ζωή!...

Α. Π. Κουρτιδης.

Ἐν Λαπωνίᾳ.

ΑΛΙΕΙΑ ΦΑΛΑΙΝΗΣ

Τὸ Βάρδον εἶναι μικρὰ πόλις ἔχουσα 1500 κατοίκους καὶ κειμένη ἐπὶ χαμηλῆς καὶ βραχώδους νήσου. Ὁ ἐκεῖ μεταβαίνων βλέπει ἐκτεινόμενον πρὸ αὐτοῦ εὐρὺν καὶ βαθὺν κόλπον, εἰς οὗ τὸν μυχὸν κεῖται ἡ πόλις. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ἤτοι πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμὰς ταύτης αἱ ἀκταὶ εἶναι μικρόν τι ὑψηλαί· πρὸς νότον ἡ παραλία ὅλη εἶναι ἐπίπεδος καὶ ὁμαλή. Τὸν λιμένα, κείμενον πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως, κλείουν δύο νῆσοι. Εἶναι δὲ καὶ οὗτος εὐρὺς καὶ βαθύς, ὁ σπουδαιότατος τῶν μερῶν ἐκείνων. Εὕρομεν αὐτὸν γέμοντα πλοίων, τὸ πλεῖστον ῥωσικῶν, ὧν τινα μεγίστης χωρητικότητος, 800—1000 τόνων. Καὶ πράγματι μετὰ τῆς Ῥωσίας, καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ Ἀρχαγγέλου ἐν τῇ Λευκῇ θαλάσσῃ τὸ Βάρδον διεξάγει τὰς πλείστας τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν του. Ὡς ἐκ τούτου καὶ οἱ κάτοικοι, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ἁλιείαν, τὸ ἰχθυεμπόριον καὶ τὴν κατασκευὴν ἰχθυελαίου, λαλοῦσιν σχεδὸν πάντες τὴν ῥωσικήν. Οὐδεὶς δὲ Λάπων ὑπάρχει ἐν Βάρδῳ.

Κύκλῳ τοῦ λιμένος κεῖνται αἱ μεγάλαι ἀποθῆκαι, τὰ ἐργοστάσια τοῦ ἰχθυελαίου, τὰ καταστήματα τῆς ξηράνσεως τῶν ἰχθύων, κτλ. ἕκαστον δὲ αὐτῶν ἔχει ἰδιαιτέραν φραγήν, μετὰ ὑψηλῆς κλίμακος, δι' ἧς ἀναρριχῶνται ἐπὶ τοῦ δώματος.—Ἄλλο μέσον ἀποβιβάσεως δὲν ὑπάρχει.

Εἰς τὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης βλέποντα αὐτό, τὸ Βάρδον φαίνεται πόλις μεγάλη. Ὁ μεγαλοπρεπὴς αὐτῆς λιμήν, καλυπτόμενος ὑπὸ δάσους ἱστίων, κυκλούμενος ἐπὶ εὐρὺ ἡμικύκλιον ὑπὸ μεγάλων οἰκοδομῶν, δικαιοῖ τὴν ἐντύπωσιν ταύτην· ἀλλ' ἐκ τοῦ πλησίον, τὸ θέαμα μεταβάλλεται. Ὄπισθεν τῶν μεγάλων ξυλίνων ἀποθηκῶν, ὧν αἱ φραγαὶ εἶναι πρὸς τὸ μέρος τοῦ λιμένος, δὲν φαίνεται ἄλλο, πλὴν ἁπλῆς σειρᾶς παραπηγμάτων, ἰσογείων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἔτι χεῖρον δὲ καθίσταται τὸ θέαμα εἰς τὸν ἀποβιβαζόμενον. Οὗτος δὲν βλέπει πανταχοῦ ἄλλο τι ἢ ξηραντήρια ἰχθύων: ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, εἰς τὰ πλάγια, ἔσω, ἔξωθεν, ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἔτι τῶν οἰκιῶν,—πανταχοῦ, τέλος, ὅπου ὑπάρχει χῶρος διαθέσιμος χρησιμοποιεῖται πρὸς ξήρανσιν ἰχθύων. Εἶτα, πλὴν τῶν ἁπανταχοῦ ἐκτεθειμένων σωμάτων τῶν ἰχθύων, φαίνονται εἰς πολλὰ μέρη καὶ αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν, περασμέναι εἰς σειρὰς ὡς κομβολόγια· ταύτας ἀναρτῶσι ὅπου εὕρωσι πρόχειρα καρφία ἢ δοκούς, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μάλιστα ἀπρόσιτα μέρη· καὶ ὅταν δὲν τὰ βλέπῃς, μαντεύεις ποῦ εὑρίσκονται ἐκ τῆς ὀσμῆς, οὔσης δυσφορητοτέρας, εἰ καὶ ἀδύνατον φαίνεται τοῦτο, τῆς δυσφορήτου ὀσμῆς αὐτῶν τῶν ἰχθύων.

Ἡ ἁλιεία καὶ ἡ ξήρανσις τῶν ἰχθύων εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀσχολία τῶν κατοίκων· φαίνεται δὲ ὅτι ὠφελοῦνται μεγάλως, διότι μόλις ἀγκυροβοληθῇ τὸ πλοῖον δὲν περιστοιχίζουσιν αὐτὸ λέμβοι, ὡς ἀλλαχοῦ συμβαίνει, οὐδ' οἱ λεμβοῦχοι παρακαλοῦσι τοὺς ἐπιβάτας νὰ τοὺς ἀποβιβάσωσιν εἰς τὴν ξηράν· ἐν Βάρδῳ οὐδεὶς φροντίζει περὶ τῶν ἐπιβατῶν, οὐδεὶς τῶν ἰθαγενῶν λαμβάνει τὴν ἐνόχλησιν ὅπως προσφέρῃ αὐτοῖς τὰς ἐκδουλεύσεις του,—εἶναι δὲ ἠναγκασμένοι ὅπως ἀποβιβασθῶσι νὰ ζητήσωσι τὴν λέμβον τοῦ πλοίου.

Digitized by Google

Ὑπάρχουσιν ἐν Βάρδῳ δύο ἑταιρίαι διά τε τὴν ἁλιείαν τῆς φαλαίνης καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐξ αὐτῆς ἐλαίου. Προσεκλήθημεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν ἓν τῶν ἐργοστασίων καὶ ἐδέχθημεν εὐχαρίστως τὴν πρόσκλησιν.

Ἀλλά, καθ' ἣν στιγμὴν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἐργοστάσιον, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ ἀντὶ ἐργοστασίου χρησιμεῦον ξύλινον παράπηγμα, τὸ ἁλιευτικὸν ἀτμόπλοιον ἡτοιμάζετο ν' ἀποπλεύσῃ, καὶ ὁ πλοίαρχος ἐπρότεινεν ἡμῖν λίαν ἐπιχαρίτως ὅπως μᾶς συμπαραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ. Ἡ εὐκαιρία ἦτο προσφορωτάτη, ὅθεν προθύμως ἐπωφελήθημεν αὐτῆς.

Τὸ ἀτμόπλοιον, ἐφ' οὗ ἐπέβημεν ἦτο μικρὸν ἑλικοκίνητον, κατασκευασθὲν ἐπίτηδες διὰ τὴν ἁλιείαν τῆς φαλαίνης. Εἶχε μόλις 25 μέτρων μῆκος. Εἰς τὴν πρῷραν, ἥτις ἦτο ἄνευ δόλωνος, εἶχε χαλύβδινον τηλεβόλον μήκους μ. 1.25 καὶ διαμέτρου 34—40 ὑφεκατομέτρων. Τὸ τηλεβόλον τοῦτο ἦτο χονδρόν, στερεόν, μετὰ στεφανῶν ἐκ χάλυβος,—ἐστηρίζετο εἰς κιλλίβαντα καὶ ἦτο ἐμπροσθογεμές. Ἐχειρίζοντο δ' αὐτὸ τῇ βοηθείᾳ ἁπλοῦ σιδηροῦ μοχλοῦ, προσηρμοσμένου εἰς αὐτὸ καὶ δι' οὗ ὁ σκοπευτὴς ἠδύνατο νὰ κινῇ αὐτὸ ὁριζοντίως ἢ καθέτως, κατὰ βούλησιν. Διὰ τοῦ τηλεβόλου τούτου ἐξακοντίζουσι τὸ λεγόμενον *ὀβούζιον κάμακα*, τὸ ἀντικαταστῆσαν τὸν πρὶν διὰ τῆς χειρὸς ἐξακοντιζόμενον κάμακα, διότι τῆς μεθόδου ταύτης δὲν γίνεται πλέον χρῆσις ἐν Νορβηγίᾳ.

Ἐξητάζομεν λεπτομερῶς, καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὰ μέρη, τὸ παράδοξον ἀτμόπλοιον, ἐφ' οὗ εἴχομεν ἐπιβιβασθῇ, καὶ ἠκολουθοῦμεν μετ' ἐνδιαφέροντος πάσας τὰς ἐνώπιον ἡμῶν γενομένας παρασκευάς, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἐγινώσκομεν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἁπλῆς δοκιμῆς, ἀλλὰ περὶ πραγματικῆς παραστάσεως, εἰς ἣν καὶ ἡμεῖς θὰ παρευρισκόμεθα.

Καὶ πράγματι, μόλις ἐξήλθομεν τοῦ λιμένος, ἐπλήρωσαν τὸ τηλεβόλον, καὶ τὸ πρόσταγμα τῆς μάχης κατὰ τῆς φαλαίνης ἐδόθη.

Τὸ πλήρωμα ἀπηρτίζετο ἐκ δεκάδος ἀνδρῶν· τὸ ἀτμόπλοιον, ἐκ σιδήρου κατεσκευασμένον διήνυε 12—14 μίλλια τὴν ὥραν, ἐνῷ δὲ ὁ πρωρεὺς διὰ τῶν λυγκείων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν ἠρεύνα τὸν ὁρίζοντα, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὴν ποθητὴν ἁλιείαν, ὁ πλοίαρχος, παλαιὸς φαλαινοθήρας, ἔσπευσεν ὅπως δώσῃ ἡμῖν λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῶν παραδόξων τούτων μαστοφόρων.

Ὑπάρχουσι πολλὰ εἴδη φαλαινῶν. Αἱ μέγισται τῶν ἁλιευομένων πρὸς βορρᾶν τῆς Νορβηγίας εἶναι αἱ *κυαναῖ φάλαιναι*· τὸ μέγιστον μῆκος αὐτῶν εἶναι ἀπὸ 30 μέχρι 32 μέτρων. Τὸ βάρος των εἶναι περὶ τοῖς 100 τόννους, ἤτοι 100,000 χιλιόγραμμα. Δύναταί τις νὰ φαντασθῇ τοιοῦτον ὄγκον, ἔχοντα ζωὴν καὶ κίνησιν; Πιστεύεται κοινῶς ὅτι ἐνδιαιτῶνται περὶ τὸν πόλον κατὰ τοὺς 8 ἢ 9 μῆνας τοῦ ἔτους. Κατὰ τὸν Ἰούνιον προσεγγίζουσιν εἰς τὰς ἀκτάς, ἀκολουθοῦσαι ὁμάδας ἰχθύων· τὸ δὲ παραδοξότερον, ἕκαστον εἶδος φαλαινῶν ἀκολουθεῖ ἴδιον εἶδος ἰχθύων. Ἡ κυανῆ φάλαινα π. χ. ἀκολουθεῖ τὰς ὁμάδας μικρῶν τινων καὶ παχέων ἰχθύων, ὁμοίων πρὸς τοὺς παρ' ἡμῖν κωβιούς, καὶ τοὺς ὁποίους καλοῦσιν lodde. Ἀλλά, διατί φάλαιναι καὶ ἰχθύες συνταξειδεύουσι τοιουτοτρόπως; τοῦτο ἀγνοεῖται. Οἱ ἰχθύες κατὰ τὸ φαινόμενον ὑπείκουσιν εἰς τὸν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιβληθέντα αὐτοῖς νόμον τῆς μεταναστάσεως, ἀλλὰ τότε διατί αἱ φάλαιναι τοὺς ἀκολουθοῦσι; Κατὰ πρῶτον ἠδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι αἱ φάλαιναι διώκουσι ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων τοῦ ὕδατος. Ἐπὶ τῇ ὑποθέσει δὲ ταύτῃ, τὸ πρᾶγμα ἐξηγεῖτο εὐκόλως· αἱ φάλαιναι διώκουσι τοὺς ἰχθύας τούτους ὅπως τοὺς φάγωσι. Ἀλλ' ὄχι· αἱ φάλαιναι δὲν τρώγουσι τοὺς ἰχθύας τοὺς ὁποίους ἀκολουθοῦσιν, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ στομάχου των. Καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἠδυνήθημεν νὰ πεισθῶμεν περὶ τούτου. Ἠνέωξαν ἐνώπιον ἡμῶν τὸν στόμαχον ἑνὸς τῶν ὑπερμεγέθων τούτων μαστοφόρων, ἀλλ' οὐδένα ἰχθὺν εὕρομεν ἐντὸς αὐτοῦ· περιεῖχε μόνον πλέον τοῦ ἑνὸς κυβικοῦ μέτρου μικροτάτων ὀστρακοδέρμων, ὁμοίων πρὸς καρίδας καὶ ἐχόντων μῆκος τὸ πολὺ ἑνὸς ὑφεκατομέτρου.

Ποῦ κατεβρόχθισε τὰ ὀστρακόδερμα ταῦτα; Συνήντησεν ὁμάδα ἐξ αὐτῶν; Εἶναι προφανές, ἀλλὰ πόθεν ἔρχονται αἱ καρίδες αὗται; ποῦ γεννῶνται; ποῦ πηγαίνουσι; ταῦτα πάντα ἀγνοοῦνται. Μήπως τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ὀψάρια, οἱ loddes, ἅτινα αἱ φάλαιναι ἀκολουθοῦσι, τὰ διώκουσιν ὅπως τὰ φάγωσιν;...

Τὰ ζητήματα ταῦτα δὲν εἶναι ἐξ ἐκείνων, ἅτινα θὰ ἀναλάβω ἐγὼ νὰ λύσω· ἀφίημι αὐτὰ εἰς τοὺς σοφούς, τοὺς ἀσμενίζοντας εἰς τὴν ἔρευναν τοιούτων θεμάτων. Ἐγὼ ἀρκοῦμαι μόνον νὰ ἐκθέσω αὐτὰ ὡς τὰ ἤκουσα, αὐτὸ τοῦτο δὲ θέλω πράξῃ καὶ περὶ τῶν ἠθῶν τῆς φαλαίνης.

Λέγουσιν περὶ αὐτῶν ὅτι ζῶσιν ἔτη πολλά, τριακόσια, καὶ μέχρι πεντακοσίων· ὅτι δὲν εἶναι γονοποιοὶ πρὶν συμπληρώσωσιν ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν: προσθέτουσι δὲ ὅτι κυοφοροῦσι ἐπὶ τρία ἔτη. Περὶ τοῦ πρώτου διηγοῦνται τὰ μάλιστα παράλογα καὶ φαντασιώδη. Ἓν μόνον ἐπεβεβαίωσεν ἡ παρατήρησις, ὅτι δηλαδὴ τὸ μικρὸν τῆς φαλαίνης γεννώμενον ἔχει μῆκος 10 περίπου μέτρων. Ὡραῖον τῇ ἀληθείᾳ σῶμα διὰ *μωρὸν* θηλάζον, —διότι τὰ μικρὰ τῶν φαλαινῶν θηλάζουσι τὰς μητέρας των, ὧν αἱ ῥάγες τῶν μαστῶν κρύπτονται ὑπὸ τὰς πτυχὰς τοῦ δέρματος, αἵτινες τοιαύτην ἔχουσι κατασκευήν, ὥστε ἀνοίγονται καὶ κλείονται κατὰ βούλησιν.

Ἐν ᾧ ἐγνώριζον ἡμῖν τὰς λεπτομερείας ταύτας,

Digitized by Google

τὸ ἀτμόπλοιον ἔτρεχε δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ του. Ἤδη εἴχομεν διακρίνῃ εἰς τὰ βάθη τοῦ ὁρίζοντος μεγάλα τινὰ κήτη, ὁτὲ μὲν ἀνερχόμενα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ὁτὲ δὲ ἀφανιζόμενα ὑπὸ τὰ κύματα. Ἴσως δὲν ἦσαν φάλαιναι. Τοὐλάχιστον εἰς τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ ἐφαίνοντο ἀνάξιαι τῆς προσοχῆς των. Διότι δέον νὰ γνωρίζῃ τις ὅτι εἰς τὰς παραλίας ἐκείνας ὑπάρχει πλῆθος ἰχθύων γιγαντιαίου μεγέθους, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἀπατήσωσι τὸ ἄπειρον ὄμμα ἀπλῶν περιέργων, οἷοι ἤμεθα ἡμεῖς. Ὅπως δήποτε, ἐταξειδεύομεν ἐπὶ πολλὰς ὥρας, χωρὶς οἱ τοῦ πληρώματος νὰ ἐξέλθωσιν τῆς ἠρεμίας καὶ ἀδιαφορίας των.

Αἴφνης εἴδομεν τὸν πηδαλιοῦχον νὰ τρέψῃ τὴν πρῶραν πρὸς μικρὸν μέλαν σημεῖον, ὅπερ ἐφάνη λίαν μικρόν. Ἀλλ' εἴτε διότι τὸ ζῷον δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ μᾶς περιμείνῃ, εἴτε διότι οἱ ναῦται ἠπατήθησαν, ἀπετύχαμεν τῆς ἐλπίδος, καὶ τοῦτο πολλάκις ἐπανελήφθη, ἄχρις οὗ οἱ φαλαινοθῆραι διέκριναν ἐπὶ τέλουςτὸ ποθητὸν κῆτος.

Κατ' ἀρχὰς ἐβαδίσαμεν εὐθὺ κατ' αὐτοῦ, ἄχρις ἀποστάσεως ἑκατοντάδος μέτρων. Εἶτα ὁ πρωρεὺς ἔστρεψε τὸ πλοῖον ἐπὶ δεξιά, ὅπως κόψῃ αὐτῷ τὸν δρόμον. Ἐπεριμένομεν ἀγωνιωδῶς νὰ ἴδωμεν τί θὰ συμβῇ. Καὶ ὅσοι ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν ἐθήρευσαν ἀγριοχοίρους ἐν Εὐρώπῃ ἢ ἄρκτους κατὰ τὰ Ἱμαλάϊα ὄρη ἢ τίγρεις ἐν Βεγκάλῃ, συγκινοῦνται σφοδρῶς ἐκ τῆς ἁλιείας φαλαινῶν. Τοιοῦτο θήραμα δὲν εἶναι ἐκ τῶν συνήθων.

Ἐξηκολουθοῦμεν προσεγγίζοντες. Τὸ κῆτος ὁτὲ μὲν ἀνεφαίνετο, ὁτὲ δ' ἐβυθίζετο. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνήρχετο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὅπως ἀναπνεύσῃ, ποιοῦν φοβερὸν πάταγον, ὥσπερ κρότον τηλεβόλου, ἀκουομένου εἰς δύο χιλιομέτρων ἀπόστασιν καὶ ἀκολουθουμένου ὑπὸ τῆς ἐξακοντίσεως εἰς ὕψος δύο πυκνῶν στηλῶν ὕδατος. Αἱ κινήσεις αὐτοῦ ἦσαν ἥσυχοι, καὶ οὐδόλως ἐφαίνετο προσέχον εἰς ἡμᾶς.

Ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου πάντες ἦσαν εἰς τὰς θέσεις των. Ὁ πυροβολητὴς ἐκράτει διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν σιδηροῦν μοχλόν, ὅπως κατευθύνῃ τὸ τηλεβόλον καὶ διὰ τῆς ἄλλης τὸ σχοινίον τοῦ *Λύκου*. Αἴφνης εἰς ἀπόστασιν 25 μέτρων ἀφ' ἡμῶν ἐφάνη κατὰ πρῶτον ἐξερχομένη τοῦ ὕδατος ἡ κορυφὴ τῆς κεφαλῆς, εἶτα ἡ κεφαλὴ ὁλόκληρος, εἶτα μέρος τῶν νώτων.

Μὲ ταχύτητα κεραυνοῦ, ὁ πυροβολητὴς ἐπωφελήθη τῆς εὐνοϊκῆς τιμῆς. Ἡ βολὴ ἐξηκοντίσθη τόσῳ ταχέως, ὥστε ὁ ἀπροσδόκητος καὶ φοβερὸς κρότος ὡς καὶ ἡ τοῦ σκάφους δόνησις συνετάραξαν ἡμᾶς αἰφνιδίως.

Κατ' ἀρχὰς οὐδὲν ἐβλέπομεν· οὐδέν, πλὴν τοῦ μακροτάτου σχοινίου ἐκτυλισσομένου μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος, καὶ ὅμως οὐδένα παράγον δονισμόν. Ἡ βολὴ ἐπέτυχε· ταχέως δ' ἐπείσθημεν περὶ τούτου. Διὰ τῶν ἐπὶ τοῦτο ἐλατηρίων ἐσταμάτησαν τὴν ἐκτύλιξιν τοῦ σχοινίου· ἔκλεισαν τὸν ἀτμόν, ἀλλὰ τὸ σκάφος ἐξηκολούθει τρέχον. Τότε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν τοῦ πλοίου ἀνεπέτασαν ὑπερμεγέθεις πτέρυγας, ἃς ἄχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν εἶχον παρατηρήσῃ, χρησιμευούσας ὅπως βραδύνωσι τὸν δρόμον τοῦ πλοίου διὰ τῆς ἐν τῷ ὕδατι μεγάλης ἀντιστάσεως.

Οὐδὲν ὅμως κατώρθου. Ὁ τοῦ πλοίου δρόμος βαθμηδὸν ἐπεταχύνετο· καθίστατο ἀκατάσχετος, 20 μιλλίων τοὐλάχιστον τὴν ὥραν. Καίτοι μὴ ὢν συνειθισμένος νὰ πλέω ῥυμουλκούμενος ὑπὸ φαλαίνης, καὶ οὐδένα δονισμὸν αἰσθανόμενος, δέον εἰλικρινῶς νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἠρεσκόμην εἰς τὸν δρόμον ἐκεῖνον, τὸν σκοτοδίνην ἐπιφέροντα.

Ἤρξαντο χαλαροῦντες τὰ σχοινία· ἀλλ' ὁ δρόμος ἐξηκολούθει. Ἡ ῥυμουλκία αὕτη διήρκεσεν μέχρι 25 ἢ 30 λεπτῶν, ἅτινα ἐφάνησαν ἡμῖν αἰών. Ἐπὶ τέλους ὁ δρόμος ἤρχισεν βαθμηδὸν ἐλαττούμενος· ἄχρις οὗ ἐπὶ τέλους τὸ πλοῖον ἔστη ἀκίνητον.

Τὸ ἀτμοκίνητον τροχήλιον ἀνέσυρε τὰ σχοινία, καὶ τὸ θῦμα δὲν ἐβράδυνε νὰ φανῇ. Προσέδεσαν αὐτὸ ἀριστερόθεν τοῦ σκάφους, τὴν κεφαλὴν ἔχον πρὸς τὴν πρῶραν, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἢ τὰ νῶτα αὐτοῦ χρώματος βαθυφαίου.

Ἡ ἁλιεία ἔληξε· τὸ ἀτμόπλοιον ἔλαβε τὸν δρόμον τοῦ ἐργοστασίου. Καίτοι ἕκαστον σκάφος φέρει δύο καμίλους καὶ πλείονα ὀβοῦζια, οὐδέποτε ὅταν ἐπιτύχωσιν ἅπαξ, ἀποπειρῶνται νὰ ἁλιεύσωσι καὶ δευτέραν, διότι κινδυνεύουσιν, ἂν δὲν φονεύσωσιν *εἰς τὸν τόπον* τὴν δευτέραν φάλαιναν, τοῦθ' ὅπερ σπανίως συμβαίνει, ν' ἀπολέσωσι τὴν πρώτην αὐτῶν λείαν κατὰ τὸν ἀκάθεκτον δρόμον, εἰς ὃν σύρει αὐτοὺς τὸ τρωθὲν κῆτος.

Εἶναι ἀνωφελὲς νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ τύχη τοῦ ἐργοστασίου ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς ἐμπειρίας τοῦ πρωρέως καὶ τῆς δεξιότητος τοῦ πυροβολητοῦ. Δέον νὰ γνωρίζῃ τις ὅπως δράττεται *'στὰ πεταχτὰ* τῆς καταλλήλου στιγμῆς. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν τοῦ ἔτους γίνεται ἡ ἁλιεία αὕτη, ἡ θάλασσα εἶνε συνήθως λίαν γαλήνιος, τοῦθ' ὅπερ ὑποβοηθεῖ μεγάλως τὸν σκοπευτήν· ἄλλως δὲ οὐδέποτε πυροβολοῦσι μακρόθεν. Ἡ συνήθης ἀπόστασις παραλλάσσει μεταξὺ τῶν 20 καὶ 30 μέτρων, τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει ἄχρι τίνος βαθμοῦ φθάνει ἡ εἰς ἑαυτὰς πεποίθησις τῶν φαλαινῶν, καὶ πόσῳ ὀλίγον εἶνε ἄγριαι, ἀφοῦ ἀφίνωσι νὰ πλησιάζωσιν αὐτὰς τόσῳ πολύ. Καὶ ὅμως τοῦτο δὲν καθιστᾷ τὸ ἔργον ἧσσον δυσχερές. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε ὅτι πολλάκις τὰ πλοῖα ἐπιστρέφουσι κενά, ἐνῷ αἱ φάλαιναι δὲν λείπουσι, ὅπερ κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς τὰ λίαν συνετὰ προστατευ-

Digitized by Google

νικὰ μέτρα, ἅτινα λαμβάνει ἡ κυβέρνησις.

Ὅπως προστατευθῇ ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν φαλαινῶν, ἡ ἁλιεία κατὰ τὰς νορβηγικὰς ἀκτὰς ἐπιτρέπεται μόνον ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Ὁ νόμος οὗτος συμβιβάζει πάντας τοὺς ἁλιεῖς, διότι μικρὸν ἐνδιαφέρει νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἡ φάλαινα φέρει τὰς *ρέγχας* καὶ τοὺς λοιποὺς ἰχθῦς, ἢ αἱ *ρέγχαι* σύρουσι κατόπιν αὐτῶν τὴν φάλαιναν· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὑπερβολικὴ καταστροφὴ ἀμφοτέρων θὰ ἦτο μέγα δυστύχημα διὰ τὴν χώραν ταύτην, τὴν ζῶσαν μόνον ἐκ τῆς ἁλιείας. Ἀπαγορεύοντες τὴν ἁλιείαν τῆς φαλαίνης ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον, προστατεύουσι γενικῶς τὴν νορβηγικὴν ἁλιείαν.

Ὅτε ἐπιστρέφοντες, προσηγγίζομεν εἰς τὸν λιμένα, αἱ λέμβοι δραμοῦσαι ἥρπασαν τὰ σχοινία καὶ τῇ βοηθείᾳ μηχανισμοῦ τινος, ἐκ τροχηλίων ἔσυρον τὴν φάλαιναν ἐπὶ κεκλιμένου τινὸς ἐπιπέδου— τοῦθ' ὅπερ μόνον ἐν πλημμυρίδι δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ. Ἐπελθούσης δὲ τῆς ἀμπώτιδος, ἠδυνήθημεν νὰ θαυμάσωμεν τὴν ἡμετέραν λείαν, ἥτις τῇ ἀληθείᾳ ἦτο ὡραῖον ζῶον.

Εἶχεν 82 ποδῶν (27 μ. 30) μῆκος καὶ 5 μ. πάχος, τὰ νῶτα χρώματος βαθυφαίου ἔλαμπαν ὡσεὶ ἐβρεγμένη *γουταπέρκα*. Ἀπὸ τῆς κάτω σιαγόνος μέχρι τοῦ στομάχου καὶ τῆς κοιλίας τὸ δέρμα εἶχεν αὔλακας παραλλήλους, ὡς τὰς τῶν κιόνων, ἀρκούντως βαθεῖς ἔχοντας πλάτος 10 ὑφεκατομέτρων ἕκαστον καὶ χρῶμα ἐναλλὰξ κυανόφαιον καθαρὸν καὶ λευκόξανθον.

Ἡ ἄκρα τῆς οὐρᾶς ὡμοίαζε πρὸς ὑπερμεγέθη ἕλικα, οὐχὶ μικροτέραν τῶν τεσσάρων μέτρων. Αἱ πτέρυγες εἶχον μῆκος τριῶν μέτρων, ὁμοιάζουσαι πρὸς βραχίονας. Ἡ κεφαλὴ ἦτο σχεδὸν τὸ τρίτον τοῦ ὅλου σώματος, τὸ στόμα ἦτο βάραθρον, καὶ ἡ κάτω σιαγὼν ἀποτέλει μέγαν σάκκον, ἐνῷ βοῦς ἠδύνατο ἀνέτως νὰ ἵσταται ὄρθιος. Βράγχια παραλλήλως τοποθετημένα ἀμφοτέρωθεν τῆς σιαγόνος, χρησιμεύουσιν ὡς διυλιστήρια, κρατοῦντα κατὰ τὴν ἐκτόξευσιν τοῦ ὕδατος, τὸ ὀστρακόδερμον ἢ τὰ ὀψάρια, δι' ὧν τρέφεται ἡ φάλαινα· τὰ βράγχια ταῦτα, τετριμμένα εἰς τὸ κάτω μέρος ὡς παλαιὰ σάρωθρα, ἔχουσιν ἀλλόκοτον θέαν· φαίνονται ὡσεὶ μακρὰ φαιὰ γενειάς.

Β'.

Χωρὶς νὰ χάσωσι καιρόν, καὶ ἐνῷ τὸ ἀτμόπλοιον ἀνήγετο αὖθις εἰς τὸ πέλαγος πρὸς νέαν ἁλιείαν, οὐκ ὀλίγοι τῶν ἐργατῶν τοῦ ἐργοστασίου ἔφθασαν, φέροντες ἕκαστος μακρὰν ῥάβδον, ἐφ' ἧς προσηρμόζετο μακρά, πλατεῖα καὶ κοπτερὰ λεπίς, παρεμφερὴς πρὸς τὰς παλαιὰς Ἰαπωνικὰς μαχαίρας, ὅπως ἀφαιρέσωσι τὸ λίπος, ὅπερ σχηματίζει περὶ τὸ σῶμα τῆς φαλαίνης στρῶμα 20 μέχρις 25 ὑφεκατομέτρων πάχους. Ἀποσπῶσι τὸ λίπος τοῦτο κατὰ μακρὰς ταινίας 20 ὑφεκατομέτρων πλάτους, διηκούσας ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τῆς οὐρᾶς. Ἑκάστην τῶν ταινιῶν τούτων μόλις ἀποσπωμένην, δι' ἁρπάγης προσδεδεμένης εἰς σχοινίον ἐξαρτώμενον ἀπὸ τροχηλίου, σύρουσιν ἐπὶ κεκλιμένου ἐξωτερικοῦ ἐπιπέδου μέχρι τοῦ δευτέρου πατώματος τοῦ ἐργοστασίου. Ἐκεῖ κόπτουσι αὐτὰς εἰς τεμάχια κυβικοῦ σχήματος, βάσεως τετραγωνικῆς 20 μέχρι 25 ὑφεκατομέτρων, ἃ ῥίπτουσιν ἀμέσως εἰς ὑπερμεγέθεις λέβητας δι' ἀτμοῦ θερμαινομένους· τὸ ἐκ τοῦ διαλυομένου τούτου λίπους ἔλαιον τρέχει εἰς τὸ κάτωθι πάτωμα, ὅπου ἀποθηκεύεται ἀμέσως εἰς βαρέλια, ἄνευ ἑτέρας προπαρασκευῆς.

Τὸ θέαμα τοῦτο τοῦ εἰς λεπτὰ τεμάχια διαμελισμοῦ τῆς φαλαίνης εἶνε τὸ δυσαρεστότατον ὅσων ποτὲ εἶδον. Ἐννοεῖται εὐκόλως ὅτι ἡ τοιαύτη ἐργασία δὲν τελειώνει ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἡμέρᾳ. Αὕτη διαρκεῖ ἐνίοτε ὀκτὼ ἢ καὶ δεκαπέντε ἡμέρας, καθ' ἃς ἡ ἁλιεία ἐξακολουθεῖ, νέα εἰς τὰ πρῶτα προστιθεμένη θύματα. Τότε οἱ καθημαγμένοι ἐκεῖνοι σκελετοί, γυμνοὶ ἀπὸ σάρκας, κατὰ τὸ ἥμισυ, τὰ ἐντόσθια καὶ ἄλλα παντοειδῆ λείψανα ἐσπαρμένα ἐπὶ ἐδάφους ποτισμένου ἐκ λίπους καὶ αἵματος,—ταῦτα πάντα μένουσι ἐκτεθειμένα εἰς τὸν λίαν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν θερμὸν ἥλιον ἔνθα γίνεται ἡ ἀποσύνθεσις· οὕτω, πλὴν τοῦ ἀπεχθοῦς καὶ ἀποτροπαίου, ὅπερ ἔχει τὸ θέαμα διαμελιζομένης φαλαίνης, δέον προσέτι νὰ ὑποστῇ τις καὶ τὴν ἀπερίγραπτον αὐτῆς ὀσμήν. Τὰ αὐτὰ ἔχει καὶ τὸ βράσιμον. Ἔσχον τὴν ἀσυνεσίαν νὰ κύψω ἐπί τινος λέβητος, ἐν ᾧ διελύετο τὸ λίπος, μικροῦ ἐδέησε ν' ἀποθάνω πνιγείς. Τὴν φοβερὰν ὀσμὴν τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀναδιδομένων θερμῶν ἀτμῶν, οἵτινες προκαλοῦσι ναυτίαν, ᾐσθανόμην εἰς τὸν λαιμόν, εἰς τὴν ρίνα, εἰς τὴν γενειάδα, ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ὑφιστάμην τὸ μαρτύριον τοῦτο· οὕτω δὲ καὶ ὅ τι ἔτρωγον μοὶ ἐφαίνετο μαγειρευμένον ἐν τῷ ἀποτροπαίῳ ἐκείνῳ μαγειρείῳ.

Μεγάλη κυανῆ φάλαινα ἀποφέρει κατὰ μέσον ὅρον ἓξ μέχρις ἑπτὰ χιλιάδας φράγκα, ὅταν ὁ φαλαινοθήρας ἔχῃ τὰ κατάλληλα ἐργαλεῖα, ὅπως οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἀπολέσῃ. Ἄλλοτε ἐξεμεταλλεύοντο μόνα τὰ *σπάραγχνα* καὶ τὸ λίπος, ῥίπτοντες τὸ ἄλλο τοῦ σώματος. Ἤδη ὅμως οὐδὲν χάνεται.

Ἐξάγουσι κατὰ μέσον ὅρον 40—50 βαρέλια περιέχοντα 100 χιλιόγραμμα ἐλαίου ἕκαστον, ἤτοι ἐν ὅλῳ 4000-5000 χιλιόγραμμα ἐλαίου ἐξ ἑκάστης φαλαίνης. Ἕκαστον βαρέλιον τιμᾶται 25 μέχρι 40 κροναρίων, ἤτοι ἀπὸ 37 μέχρι 60 δραχμῶν, ἐνίοτε περισσότερον, ἐνίοτε ὀλιγώτερον, ἀναλόγως τοῦ σπανίου ἢ μὴ τῶν φαλαινῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἁλιείας. Τὸ ἧπαρ τῆς φαλαίνης νωπὸν διαλύεται εἰς τὸν ἥλιον καὶ χρησιμοποιεῖται ἐν τοῖς φαρμακείοις ἀντὶ ἐλαίου ἥπατος ὀνίσκου.

Digitized by Google

Τὰ μὴ ὤνωπὰ διαλύονται ἐν τῷ λέβητι καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν βυρσοδεψίαν.

Τὸ κρέας καὶ τὰ κόκκαλα, κεκομμένα εἰς μικρὰ τεμάχια, ξηραίνονται εἰς κλιβάνους, εἶτα ἀλέθονται ἐν μύλοις καὶ πωλοῦνται ἀντὶ τοῦ γνωστοῦ λιπάσματος *γουάνου*, ἀκριβῶς ὡς καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ονίσκων.

Τὰ *σπάραγχνα* τίθενται εἰς βαρέλια καὶ ἀποστέλλονται ὡς ἔχουσι. Τὰ πρόστυχα χρησιμοποιοῦνται θαυμασίως ὡς παραγέμισμα κοινῶν καθισμάτων. Ἡ καλλιτέρα ποιότης χρησιμεύει δι' ἀλεξιβρόχια ἢ ἀλεξήλια. Καὶ ἐπὶ τέλους τὰ λεπτότερα καὶ τὰ εὐλυγιστότερα εἶναι συνάμα καὶ τὰ πολυτιμότερα καὶ τὰ μᾶλλον ὑπὸ τῆς τύχης εὐνοούμενα, ὡς ἔχοντα τὴν ἀποστολὴν νὰ ὑποβαστάζωσι καὶ παρισφίγγωσι τὰ θέλγητρα τοῦ ὡραιοτέρου ἡμίσεος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Μετὰ τὴν περιληπτικὴν ταύτην ἔκθεσιν, ἕκαστος δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς φαλαινικῆς βιομηχανίας. Εἶναι ἀξιόλογον ἐπιτήδευμα καὶ λίαν προσοδοφόρον.[1]) Ἀτμόπλοιον, μεθ' ὅλων αὐτοῦ τῶν ἐξόδων καὶ τοῦ ἐφοπλισμοῦ, στοιχίζῃ 70 ἢ 80.000 κροναρίων, ἤτοι 100 μέχρις 120.000 φράγκων. Κατὰ τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ πληρώματός του, δύναται ν' ἁλιεύσῃ 25, 30 ἢ καὶ 35 φαλαίνας ἕκαστον ἔαρ. Ὑπολογίσατε ἑκάστην 6 ἢ 7000 δραχμῶν, καὶ θὰ εὕρετε ὅτι ἡ τοιαύτη ἐργασία δὲν εἶναι κακή, διότι αἱ δαπάναι τῆς ἐγκαταστάσεως, οἱ δημοτικοὶ φόροι κτλ. εἶναι ἀσήμαντοι. Τὸ ἀτμόπλοιον μόνον ἀπαιτεῖ σπουδαίαν δαπάνην. Ὁ γνωρίσας ἡμῖν τὰς περιπετείας τῆς ἁλιείας τῆς φαλαίνης, εἶχεν ἐκτελέσῃ τὸ τεσσαρακοστὸν αὐτοῦ ταξείδιον. Ἕτερος φαλαινοθήρας, ἀντίπαλος αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι τοῦ Βάρδου, δὲν ἠδυνήθη νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ λιμένος ἢ 5 μόνον φαλαίνας κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα. Ἡ ἐπιδεξιότης τοῦ πληρώματος συντείνει πολύ, ἡ τύχη κατά τι.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

Καλὸν ἀντὶ καλοῦ ἀποδίδει καὶ ὁ ὄνος, κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδίδει ὁ σκύλος, καλὸν ἀντὶ κακοῦ ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, κακὸν ἀντὶ καλοῦ ὁ πονηρός.

(Τουρκικὴ παροιμία.)

Ὁ ἐπιτυγχάνων νομίζει ἑαυτὸν δεξιώτερον τῶν ἄλλων· ὁ ἀποτυγχάνων δυστυχέστερον

[1]) Ἐν Βάρδῳ εὑρίσκεται τὸ μέγα βιομηχανικὸν κατάστημα τοῦ κ. Σβὰν—Φοὺν, τοῦ πατριάρχου τῶν φαλαινοθηρῶν τῆς Νορβηγίας, τοῦ ἐφευρόντος τὸ *ὁβούζιον—χάμακα*, οὗτινος γίνεται χρῆσις ἀπὸ τοῦ 1858. Ἀναχωρήσας δεκαέτης ἁπλοῦς ναυτόπαις, εἶναι σήμερον ἑξήκοντα καὶ δύο ἐτῶν, ἔχει κολοσσιαίαν περιουσίαν, ὡς λέγεται, 10 ἑκατομ. κροναρίων, ἤτοι 15 ἑκατομμύρια φράγκων,—παρέχων τρανοτάτην ἀπόδειξιν ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐπιτήδευμα καὶ προσοδοφόρον εἶναι καὶ ἀβλαβὲς εἰς τὴν ὑγείαν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς δημοκρατίας τῆς κεντρικῆς Ἀμερικῆς Σὰν Σαλβατὸρ ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ Guzman βομβύκια εἴδους τινὸς μεταξοσκώληκος ἔχοντα μέγεθος ἑνὸς ποδὸς καὶ πλεῖον. Δείγματα τῶν βομβυκίων τούτων ἐστάλησαν εἰς Σὰν Σαλβατόρ, οὗτινος ἡ κυβέρνησις ἔδωσεν εἰς τὸν Γούζμαν τὸ προνόμιον τῆς ἀποκλειστικῆς πωλήσεως τῶν βομβυκίων τούτων ἐπὶ 15 ἔτη καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν τῆς δημοκρατίας. Ἀμερικανικὴ τις ἐφημερὶς ἔκαμε τὸ πρᾶγμα γνωστὸν καὶ εἰς Νέαν Ὑόρκην, ἔκτοτε δὲ πολλαὶ ἐπιστημονικαὶ αὐθεντίαι ἐπιβεβαίωσαν τἀναγγελλόμενα ὑπὸ τοῦ Γούζμαν. Ὑπ' αὐτῶν ἐπίσης ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀξία καὶ τὸ εὔφαντον τῆς μετάξης πάντων τῶν γιγαντωδῶν βομβυκίων, ἐπεβεβαιώθη δὲ καὶ ἡ παρατήρησις τοῦ Γούζμαν ὅτι τὰ βομβύκια κρέμανται ἐπὶ τῶν κλάδων δένδρων τοῦ εἴδους Τήκομα σιδηρόξυλον.

Αἱ μέλλουσαι ἐκθέσεις τῶν ἐφευρέσεων ἐν Ἀγγλίᾳ θὰ γίνωνται ἐντὸς πλοίων εὐρυχώρων, καλῶς εὐτρεπισμένων, οὕτω δὲ ἑκάστη ἔκθεσις θὰ περιέρχεται τοὺς διαφόρους μεγάλους λιμένας τοῦ Δουβλίνου τοῦ Γλάσκοβ, τῆς Λιβερπόλης, τῆς Καρδίφης κ.τ.λ. Ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου θὰ ὑπάρχωσι πάντα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ἀναψυχὴν καὶ εὐμάρειαν τῶν ἐπισκεπτῶν, μουσικὴ κ.τ.λ.

Περιεργοτάτη εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ πρὸ ὀλίγου χρόνου διορισθέντος πρεσβευτοῦ τῆς Ἀμερικανικῆς συμπολιτείας εἰς Λιβερίαν Μωϋσέως Ἀαρὼν Χόπκης. Οὗτος εἶναι μαῦρος, καὶ ἐγεννήθη δοῦλος τῷ 1846 ἐν ἐπαρχίᾳ τινὶ τῆς Παλαιᾶς Βιργινίας. Παῖς ὢν ὅτε ἐξερράγη ὁ ἐν Ἀμερικῇ ἐμφύλιος πόλεμος, ἀπέκτεινε τὸν αὐθέντην του καὶ κατετάχθη εἰς τὰς τάξεις τῶν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων ἀγωνιζομένων. Μὴ δυνάμενος νὰ πολεμῇ ὑπηρέτει εἰς τὸν στρατὸν ὡς μάγειρος, μέχρις οὗ ἔφηβος γενόμενος κατετάχθη ὡς ναύτης εἰς τὸν στόλον τοῦ Μισσισιπί. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, ὁ παντελῶς ἀναλφάβητος μαῦρος ἀπεφάσισε νὰ μάθῃ γράμματα. Μεταβὰς εἰς Πιτσβοῦργον ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ χειρωνακτικῆς ἐργασίας καὶ ταὐτοχρόνως ἐφοίτα εἰς τὸ σχολεῖον, εἰκοσαέτης ὢν τὴν ἡλικίαν. Τοσοῦτον δὲ προώδευσεν ἐντὸς βραχέος χρόνου, ὥστε προσελήφθη ὡς ὑπότροφος ἔν τινι λυκείῳ τῆς πλησίον πόλεως Alleghanycity, ἀποφοιτήσας δὲ τούτου ἐσπούδασεν εἰς τὸ Λιγκόλνειον Πανεπιστήμιον καὶ εἶτα εἰς θεολογικήν τινα σχολήν. Ὑποστὰς δὲ τῷ 1877 ἐξετάσεις θεολογικὰς καὶ εὐδοκιμήσας διωρίσθη ἐφημέριος ἔν τινι κοινότητι μαύρων, ὅπου ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη διεκρίθη ἐργαζόμενος εἰς σύστασιν καὶ διεύθυνσιν σχολείων καὶ εἰς πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν ὁμοφύλων του. Ἕνεκα τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἱκανότητος, ἣν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ ἔδειξεν, ἡ Ἀμερικανικὴ Κυβέρνησις διώρισεν αὐτὸν πρεσβευτὴν εἰς Λιβερίαν τῆς Ἀφρικῆς, ἥτις εἶναι ἀποικία δημοκρατουμένη Ἀμερικανῶν ἀπελευθέρων μαύρων, συστᾶσα πρὸ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 285.

Digitized by Google

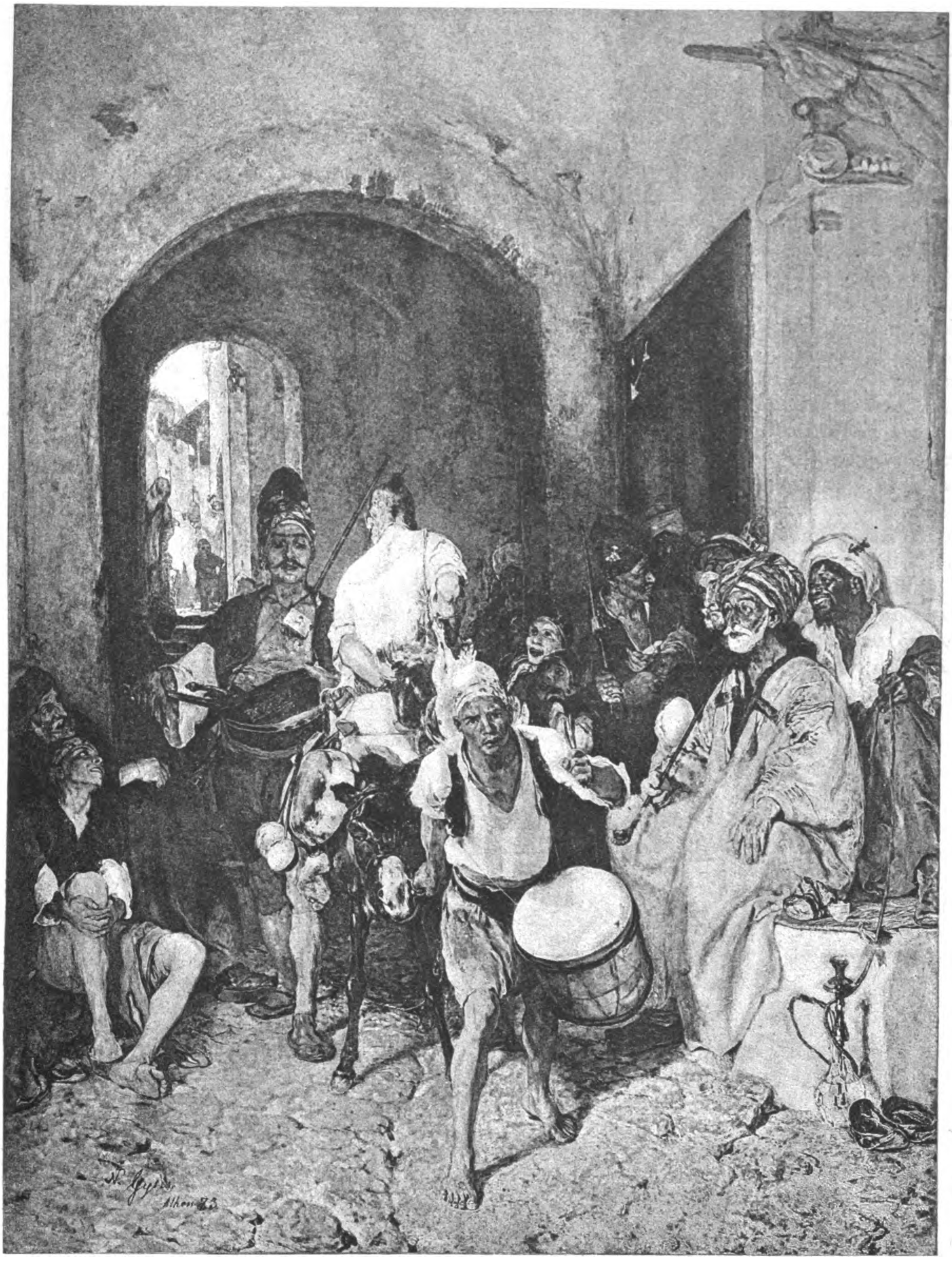

ΤΙΜΩΡΙΑ ΟΡΝΙΘΟΚΛΕΠΤΟΥ

ΥΠΟ Ν. ΓΥΖΗ.

Photo-Typie von Ch. Bruch, München.

Digitized by Google

Kgl. Hof-Buch- und Kunstdruckerei von E. Mühlthaler in München.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 418. — 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1885. — Λεπτά 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ της Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

Λήγοντος προσεχῶς τοῦ ἐνάτου ἔτους τῆς «Ἑστίας», ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες τὸ φύλλον καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὸ ἀντίτιμον τῆς ἐτησίας αὐτῶν συνδρομῆς, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 470

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πανομοιότυπα τῶν ὑπογραφῶν τῶν **Βασιλοπαίδων Κωνσταντίνου, Γεωργίου καὶ Νικολάου.**

ΤΟ ΤΑΞΙΜΟΝ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ, **Εἰκών.**

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, **Οἱ θαλαμηπόλοι τῆς ἱστορίας.**

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ, **Βιογραφικαὶ σημειώσεις μετὰ εἰκόνος.**

ΑΧΙΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ, **Ἐκταφή. (Ὁ δερβίσης τῶν Ἀθηνῶν) ποίημα.**

ΧΑΡΑΛ. ΑΝΝΙΝΟΥ, Ἡ εὐτυχία καὶ τὸ ὑποκάμισον, διήγημα.

Δ. ΒΙΚΕΛΑ, Εἰς ξένην, ποίημα.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ, **Ἡ νεότης τοῦ Ρήγα.**

ΕΜΜ. ΡΟΪΔΟΥ, **Σκαλάθυρμα.**

ΑΡΙΣΤ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΥ, **Ὁ γέρων ψάλτης, ποίημα.**

ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΛΑΧΟΥ, **Τὸ δῶρον τῆς θείας, διήγημα.**

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ, **Τὸ σχολεῖον, ποίημα.**

ΑΝΤ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ, **Αἱ πρὸ πεντηκονταετίας μεγάλαι τῶν Ἀθηνῶν οἰκίαι.**

ΙΩ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, **Ζήλεια, ποίημα.**

Γ. ΣΟΥΡΗ, **Ὁ χαρτοπαίκτης τῆς πρωτοχρονιᾶς.**

Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ, **Χάριν ἀντὶ χάριτος, διήγημα.**

Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ, **Ὁ φιλάργυρος, μῦθος.**

ΣΠ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ, **Ποίησις καὶ πραγματικότης.**

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ, **Ἡ Τριανταφυλλιά μου, ποίημα.**

ΤΟ ΤΑΞΙΜΟΝ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ 1884

Ἡ κατὰ τὸ 1884 φιλολογικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ παραγωγὴ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι, ὅσῳ πτωχὴ καὶ ἀνεπαρκὴς ἂν εἶνε, τοσούτῳ μᾶλλον ἀξία εἶνε φιλοστόργου ἐπισκοπήσεως, ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται ὅτι οὐχὶ ὀλίγα τῶν ἀραιῶν προϊόντων αὐτῆς δὲν ἀμοιροῦσι θαλερότητος.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ περισυνάξωμεν ὧδε μεθ' ὅσης δυνατῆς ἀκριβείας τὰ μᾶλλον βαρύνοντα ἐν τῇ πνευματικῇ κινήσει τοῦ ἐκπνεύσαντος ἔτους, θλιβερὸν καθῆκον ἐπιβάλλει νὰ μνημονεύσωμεν τὸ ὕστατον τῶν ἀνεπανορθώτων ἀπωλειῶν, τὰς ὁποίας ἐπέφερεν εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν ὁ θάνατος διαπρεπῶν ἀνδρῶν. Οὕτως ἐστερήθη ὁ ἑλληνισμὸς τὸν μέγαν αὐτοῦ εὐεργέτην καὶ ἔξοχον τῶν γραμμάτων προστάτην Γεώργιον Ζαρίφην, καὶ δυσαναπλήρωτον κενὸν ἐπαφῆκαν, ἀποθανόντες τρεῖς διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες ὁ βαθὺς φιλόσοφος καὶ ἱκανώτατος διπλωμάτης Π. Βράϊλας, ὁ διαπρεπὴς φιλόλογος Ἰω. Οἰκονομίδης καὶ ὁ τοῦ ἡμετέρου Ἀστεροσκοπείου διευθυντὴς Ἰούλιος Σμίθ. Οὐχ ἧσσον δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἐν σιγῇ ὁ θάνατος δύο ἀνωτέρων λειτουργῶν τῆς παιδείας καὶ λογίων διακεκριμένων, τοῦ Ἀνδρέου Μάμουκα καὶ Δημητρίου Πανταζῆ.

Υἱὸς δὲ τοῦ τελευταίου ὑπῆρχεν ὁ τοσοῦτον ἀώρως ἐν ἀρχῇ τοῦ καλλιτεχνικοῦ του σταδίου ἀφαρπασθεὶς ζωγράφος Περικλῆς Πανταζῆς.

Τὰ ἐκδοθέντα συγγράμματα ἀνάγονται εἰς διαφόρους κλάδους τῶν γραμμάτων· σημαντικὸν ἀριθμὸν ἐν αὐτοῖς κατέχουσιν αἱ σύντομοι ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι, διατριβαί τινες ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ, ἐναρκτήριοι λόγοι, παιδαγωγικαὶ καὶ ἰατρικαὶ μονογραφίαι. Ἐν τῇ κυρίως φιλολογίᾳ αἱ πέρυσιν ἐκδοθεῖσαι «Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις» τοῦ κ. Κόντου παρέσχον ἀφορμὴν εἰς σπουδαίας γλωσσολογικὰς μελέτας ἐν τῇ τεργεσταίᾳ μὲν *Κλειοῖ* τοῦ Θεαγένους Λιβαδᾶ, ἐν τῇ *Ἡμέρᾳ* δὲ ἀνωνύμου τινὸς εὐχερῶς μαντευομένου ἐκ τῆς χάριτος τοῦ ὕφους καὶ τῆς κριτικῆς δεινότητος. Πρὸς τοῦ τελευταίου τὰς δοξασίας, ἐκδοθείσας καὶ ἰδιαιτέρως ὑπὸ τὸν τίτλον «Ψευδαττικισμοῦ ἔλεγχος» ἀντεπεξῆλθεν ὁ ἡμέτερος γλωσσολόγος κ. Γ. Χατζιδάκης διὰ τῆς «Μελέτης ἐπὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς.»

Ἐν ταῖς ἱστορικαῖς συγγραφαῖς δέον νὰ καταριθμήσωμεν τὸν ϛ' τόμον τῶν Μνημείων Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ἅτινα ἀπὸ ἐτῶν ἐκδίδει τακτικῶς ὁ ἡμέτερος ἀκάματος μεσαιωνοδίφης κ. Κ. Σάθας καὶ τὸν Α' τόμον τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας» ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς Φιλαρέτου Βαφείδου· ὡσαύτως τὸ Α' τεῦχος τοῦ «Ἀλεξανδρινοῦ Διακόσμου» ὑπὸ τοῦ λογίου ἰατροῦ κ. Δ. Οἰκονομοπούλου, περιέχοντος βιογραφίας τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀκμασάντων Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνιστῶν, καὶ τὰ «Βιογραφικὰ Σχεδάρια τῶν λογίων Κερκυραίων» ὑπὸ Λαυρεντίου Βροκίνη. Τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιογνωσίαν ἐπλούτισεν ἡ ἔκδοσις ἀρχαίου ἀποκρύφου κειμένου τῶν διδαχῶν τῶν 12 Ἀποστόλων ὑπὸ τοῦ Νικομηδείας Βρυεννίου, καὶ τὰ «Ἁγιολογικὰ μνημεῖα» τοῦ ἱεροδιακόνου Θ. Ἰωάννου. Ἐξέδωκε δὲ καὶ ὁ κ. Α. Παππαδόπουλος ὁ Κεραμεὺς «Γενικὸν περιγραφικὸν κατάλογον» τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Ἀνατολῆς εὑρισκομένων ἑλληνικῶν χειρογράφων.

Ἀξίαν λόγου συμβολὴν ταῖς τοπογραφικαῖς ἐρεύναις παρέσχεν ἡ «Ἀμοργὸς» τοῦ κ. Δ. Μηλιαράκη, ἀποτελοῦσα μέρος τῶν περιγραφικῶν ὑπομνημάτων τῶν Κυκλάδων νήσων κατὰ μέρος. Εἰς τὸν αὐτὸν λόγιον ἀνετέθη ἡ σύνταξις ἐκτενοῦς γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ νομοὺς ὑπὸ τῆς ἐν Τεργέστῃ Ἐπιτροπῆς τοῦ κληροδοτήματος τοῦ ἀειμνήστου Οἰκονόμου, τοῦ δ' ἔργου τούτου ἔναρξιν ποιεῖται ὅσον οὔπω ὁ κ. Μηλιαράκης, ἐπισκεφθεὶς ἤδη καὶ ἀκριβῶς μελετήσας κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος τὸν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ὃν πρῶτον ἀνέλαβε νὰ περιγράψῃ.

Ἀξιολογώτατον ἔργον εἶνε ἐπίσης τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρ. Κορδέλλα ἐκδοθὲν «Ὀνομαστικὸν ἐπιστημονικῶν ὅρων» πρὸς

Digitized by Google

χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τῶν Εὐελπίδων, οὐχ ἧττον δ' ἄξιοι νὰ ἀναγραφῶσιν οἱ χρησιμώτατοι ταχυδρομικοὶ καὶ τηλεγραφικοὶ χάρται, οἱ ὑπὸ τῶν οἰκείων τμημάτων τῆς Δημοσίας ὑπηρεσίας ἐκδοθέντες, ὡς καὶ ὁ τοῦ ἡμετέρου εἰδικοῦ χαρτογράφου κ. Χρυσοχόου τῆς Ἠπειροθεσσαλίας εἰς Β' νῦν ἔκδοσιν δημοσιευθείς.

Ἐν τῷ κλάδῳ τῆς ἀρχαιολογίας ἐξεδόθη τὸ Β' μέρος τῆς «Ἱστορίας τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας» ὑπὸ τοῦ κ. Π. Καββαδία. Ὁ ἡμέτερος νομισματογνώμων κ. Π. Λάμπρος ἐξέδωκεν ἐν δυσὶ βιβλίοις «Νομίσματα καὶ μετάλλια τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας» καὶ «Νομίσματα τῶν ἀδελφῶν Μαρτίνου καὶ Βενεδίκτου Ζαχαριῶν, δυναστῶν τῆς Χίου» ὁ δὲ κ. Δ. Μελετόπουλος ἐδημοσίευσε Κατάλογον τῶν ἐν τῇ συλλογῇ αὐτοῦ νομισμάτων, συμβόλων κτλ. Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος αἱ σπουδαιότεραι ἀρχαιολογικαὶ ἐργασίαι περιεστράφησαν ἐν Ἐπιδαύρῳ, ἔνθα πλεῖστα ἄξια λόγου ἀπεκαλύφθησαν ἔργα τῆς τέχνης, καὶ ἐν Ἀκροπόλει, ἔνθα τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς καὶ κατεδαφίσεις πρὸς κάθαρσιν καὶ ὡραϊσμὸν αὐτῆς.

Αἱ περὶ τὴν λατινικὴν φιλολογίαν σπουδαὶ ἀντιπροσωπεύονται διὰ τῆς «Νέας ἀντιβολῆς τοῦ κειμένου τοῦ Α' βιβλίου de oratore τοῦ Κικέρωνος κτλ.» διατριβῆς ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ τοῦ κ. Σ. Βάση. Ἡ μηχανικὴ διὰ τῆς «Ὑδραυλικῆς» τοῦ διευθυντοῦ τῶν δημοσίων ἔργων κ. Σούλη. Ἡ φιλοσοφία διὰ τῆς ἀνθυλιστικῆς συγγραφῆς τοῦ κ. Σκαλτσούνη «Θρησκεία καὶ Ἐπιστήμη.»

Ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη ἐπιδεικνύει ἡμῖν τὸ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Π. Ἰωάννου «Ἐγχειρίδιον χειρουργικῆς», ὡς καὶ τὸ ἐν τρίτῃ ἐκδόσει ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ «Ἐγχειρίδιον συστηματικῆς ἀνατομίας τοῦ ἀνθρώπου.»

Ὁ Ἀρεοπαγίτης κ. Ἀγαθόνικος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ Δικαίου παρέχει ἡμῖν τὴν «Περὶ Ἀρείου Πάγου καὶ Ἐφετῶν» λίαν ἐνδιαφέρουσαν πραγματείαν αὐτοῦ. Ἔχομεν δὲ καὶ δύο μονογραφίας περὶ «προγαμιαίας δωρεᾶς» τῶν κκ. Μομφερράτου καὶ Βορρέ, τὴν μὲν βραβευθεῖσαν, τὴν δ' ἐπαινεθεῖσαν ἐν τῷ τελευταίῳ Σγουτείῳ διαγωνίσματι.

Τὸ τοσούτῳ σημαντικὸν παρ' ἡμῖν ζήτημα τῆς παρακωλύσεως τῆς περαιτέρω καταστροφῆς τῶν δασῶν καὶ τῆς ἀναδασώσεως, ὅπερ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος πολλάκις παρ' ἡμῖν ἀνεκινήθη, ἀνακαλεῖ ἡ πραγματεία τοῦ κ. Ν. Χλωροῦ «Περὶ τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς διατελοῦσι τὰ δάση τῆς Ἑλλάδος.»

Τὰ προϊόντα, ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς τὴν φιλολογίαν τῆς φαντασίας, εὐάριθμα ὄντα, δὲν εἶνε εὐκαταφρόνητα κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ἀφ' οὗ ἐν αὐτοῖς καταλέγονται τὰ «Παιδικὰ Διηγήματα» τοῦ κ. Κουρτίδου, τὰ «Ἐδῶ κι' ἐκεῖ» τοῦ κ. Ἀννίνου, αἱ «Ἀτθίδες Αὖραι» τοῦ Βιζυηνοῦ, καὶ τοῦ Δροσίνη τὰ «Εἰδύλλια». Πρὸς δὲ ἡ δραματικὴ ἡμῶν φιλολογία ἐπλουτίσθη διὰ τῆς «Θεοδώρας» τοῦ κ. Κλ. Ῥαγκαβῆ καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Βικέλα ἐκδοθέντος ἐν μεταφράσει νέου σαιξπηρείου δράματος τοῦ «Ἐμπόρου τῆς Βενετίας». Κρῖμα ὅμως ὅτι τὸ 1884 μόνον τὴν ἀγγελίαν τῆς ἐν τεύχει ἐκδόσεως τῶν ἐγκατεσπαρμένων ἔργων τοῦ κ. Ἐμμανουὴλ Ῥοΐδου ηὐτύχησε νὰ περιλάβῃ ἐν αὐτῷ. Μὴ λησμονῶμεν δὲ καὶ τὴν ἐν τῷ Ὠδείῳ φιλολογικὴν ἑσπερίδα, καθ' ἣν ἐδιδάχθη νέα κωμῳδία τοῦ κ. Κορομηλᾶ, ἡ «Ἀπάτη ἀντ' ἀπάτης».

Ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ, ἥτις δυστυχῶς ἀτροφεῖ παρ' ἡμῖν, μετὰ δικαίας ὑπερηφανείας ὀφείλομεν νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς ἐπαίνους, τοὺς ὁποίους οἱ Γερμανοὶ τεχνοκρῖται ἀπένειμαν εἰς δύο διαπρεπεῖς ἐν τῇ ξένῃ καλλιτέχνας ἡμῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ νέων εἰκόνων αὐτῶν· τῆς «Γραίας μάμμης» τοῦ κ. Γύζη καὶ τοῦ «Κακοῦ ἐγγόνου» τοῦ κ. Ἰακωβίδου.

Ἡ τοσοῦτον τὸ ἐθνικὸν φρόνημα ἀναπτερώσασα Ἔκθεσις τῶν κειμηλίων τοῦ Ἀγῶνος ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Πολυτεχνείου ὑπῆρξε καὶ ὑπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῆς ἔποψιν μία τῶν ἀξιολογωτέρων εὐτυχιῶν τοῦ ἔτους· ἐκ ταύτης δ' ἐγένετο καταφανεστέρα ἡ ἔλλειψις διαρκοῦς Ἐθνολογικοῦ Μουσείου, καὶ προῆλθον τὰ πρῶτα διαβήματα πρὸς μέλλουσαν συντέλεσιν τοιούτου. Ἐνταῦθα προσήκει νὰ σημειώσωμεν καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ *Παρνασσοῦ* ὀργανωθεῖσαν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἔκθεσιν ἀνθέων.

Τὸ 1884 ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ ἐν Φλωρεντίᾳ ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον τεῦχος τῶν μελουργημάτων τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν μελοποιοῦ Μαντζάρου. Ὁ ἐν Ὀδησσῷ κ. Α. Ν. Μάλτος ἐξέδωκε τὴν «Τερψιχόρην», νέαν συλλογὴν χορικῶν ᾀσμάτων, τῶν πλείστων ἡρμοσμένων εἰς μέλη Γερμανῶν μελοποιῶν. Ὁ σύλλογος *Παρνασσός*, ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος, ἵδρυσε τὰς κατὰ Σάββατον μουσικὰς αὐτοῦ ἑσπερίδας, καὶ τακτικώτερον ὠργάνωσε πρὸς μέλλοντας καρποὺς τὸν μουσικὸν θίασον τῆς Σχολῆς τῶν ἀπόρων. Ἡ δὲ ἐν Κερκύρᾳ φιλαρμονικὴ ἑταιρία προὐκήρυξε τὴν ἵδρυσιν μουσικοῦ διαγωνίσματος.

Διαγωνίσματα ἐτελέσθησαν: τὸ ἰατρικὸν Συμβουλίδειον, ἐν ᾧ ἐβραβεύθη τὸ περὶ «Τύφου» σύγγραμμα τοῦ κ. Βάφα. Τὸ Σγούτσειον διαγώνισμα, περὶ οὗ ἀνωτέρω διελάβομεν. Τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Ζάππα ἱδρυθὲν πρὸς ἔκδοσιν πρακτικῶν γεωργικῶν ἐγχειριδίων, ἀπορριφθέντων πάντων τῶν ἀποσταλέντων ἐν αὐτῷ. Τὸ ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῆς Κρήτης ἱδρυθὲν πρὸς συγγραφὴν Ἱστορίας τῆς Κρήτης, οὐδενὸς τυχόντος ἀξίου τοῦ δεκακισχιλιοδράχμου ἄθλου, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου φύλλου πρὸς συγγραφὴν διηγήματος, καθ' ὃ οὐδὲν ἐβραβεύθη.

Ζωηρὰ ὑπῆρξεν ἡ περὶ τὴν ἐκπαίδευσιν κίνησις, ἕνεκα τῶν πολλῶν μεταρρυθμίσεων, αἵτινες ἐπῆλθον εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα. Ἡ σημαντικωτάτη πασῶν εἶνε ἡ εἰσαγωγὴ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου νόμου περὶ διδακτικῶν βιβλίων ἐπήνεγκε τὴν σύστασιν διαφόρων εἰδικῶν ἐπιτροπῶν πρὸς ἔγκρισιν ἢ κύρωσιν αὐτῶν, καὶ τὴν δημοσιότητα ἐπὶ πολὺ κατεῖχον αἱ ἐκθέσεις τῶν κριτῶν καὶ τῶν κρινομένων αἱ ἀπαντήσεις, πολλάκις περίεργα ἀνακινοῦσαι ζητήματα. Ἐν τῇ ἀνωτάτῃ ἐκπαιδεύσει τρεῖς ἕδραι ἐπληρώθησαν ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ, διορισθέντων καθηγητῶν τῶν μὲν μαθηματικῶν τῶν κκ. Ἰω. Χατζιδάκη καὶ Κυπαρίσσου Στεφάνου, τῆς δὲ φυσικῆς τοῦ κ. Τιμολέοντος Ἀργυροπούλου. Σημαντικὴ δὲ εἰς τὴν πνευματικὴν τοῦ ἔθνους ἐπίδοσιν εἶνε ἡ ἐξ ἑνὸς ἑκατομμυρίου δωρεὰ τῶν ἀδελφῶν Βαλλιάνου πρὸς οἰκοδομὴν κτιρίου Βιβλιοθήκης.

Ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ, αἴσθησιν ἐνεποίησεν ἡ παῦσις τῆς τεργεσταίας «Κλειοῦς», μιᾶς τῶν ἀρίστων ἐφημερίδων, ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν εὐδοκιμώτατα ὑπηρετησάσης τὸν Ἑλληνισμὸν καὶ τὰ γράμματα. Ἐπανελήφθη ἡ ἔκδοσις τῆς «Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος», σπουδαιοτάτου παρ' ἡμῖν δημοσιεύματος. Νέον φιλολογικὸν περιοδικὸν ἡ «Ἑβδομὰς» ἀνεφάνη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Δ. Καμπούρογλου, ἠγγέλθη δὲ καὶ ἐν Λειψίᾳ ἡ ἔκδοσις περιοδικοῦ μετ' εἰκόνων, ὑπὸ τὸν τίτλον «Κλειώ.» Ἐκτὸς αὐτῶν, καὶ ἄλλα ἡμερόβια καὶ μή, πολιτικὰ καὶ φιλολογικὰ φύλλα, εἶδον τὸ φῶς ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ ταῖς παρχίαις.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΟΥ 1884.

Ἐκ τῶν γεγονότων τοῦ παρελθόντος ἔτους, τῶν μὴ σχετιζομένων πρὸς τὴν ἐν τοῖς γράμμασι καὶ τῇ καλλιτεχνίᾳ κίνησιν, τὰ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτα εἶνε, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, τὰ ἑξῆς:

10 Μαρτίου. — Ἀποχώρησις τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀπὸ τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς.

13 Μαρτίου. — Ψηφίζεται τὸ νομοσχέδιον περὶ κυρώσεως τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Αἰγύπτου ἐμπορικῆς καὶ τελωνειακῆς συμβάσεως.

26 Μαρτίου. — Ἀναχώρησις εἰς Πετρούπολιν τῆς Α. Μ. τῆς βασιλίσσης.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. — Τελοῦνται τὰ ἐγκαίνια τοῦ φιλανθρωπικοῦ ἀσύλου «Ὁ Εὐαγγελισμός».

1 Ἀπριλίου.—Ἄρχεται ἀπογραφὴ τῶν κατοίκων Ἀθηνῶν.

9 Ἀπριλίου. — Ἐαριναὶ ἱπποδρομίαι ἐν Φαλήρῳ.

22 Ἀπριλίου. — Ἐν Βόλῳ τελοῦνται πανηγυρικῶς τὰ ἐγκαίνια τῆς ἄρτι περατωθείσης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μέχρι Λαρίσσης ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως.

24 Ἀπριλίου. — Δημοσιεύεται ὁ νόμος περὶ προπαρασκευαστικοῦ σχολείου ὑπαξιωματικῶν.

1 Μαΐου. — Ἐπάνοδος τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως ἐκ τῆς εἰς Θεσσαλίαν περιοδείας.

10 Μαΐου. — Ἀναχώρησις τοῦ πρωθυπουργοῦ εἰς Θεσσαλίαν.

13 Μαΐου. — Κατατίθεται ἐν Τατοΐῳ ὁ θεμέλιος λίθος ἐξοχικοῦ ἀνακτόρου.

20 Μαΐου. — Ὁ βασιλεὺς ἐπιθεωρεῖ τὸν στρατὸν ἐν τῇ θέσει Γουδί.

21 Μαΐου. — Ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν βασιλοπαίδων ἀπέρχεται εἰς Εὐρώπην.

26 Μαΐου. — Τίθεται εἰς ἐνέργειαν τὸ νέον δασμολόγιον.

27 Μαΐου. — Δημοσιεύονται οἱ νόμοι περὶ μονοπωλίου τοῦ πετρελαίου καὶ τῶν χημικῶν πυρείων.

Digitized by Google

1 Ἰουνίου. — Τίθεται εἰς ἐνέργειαν ὁ σιδηρόδρομος ἀπὸ Καλαμακίου εἰς Κόρινθον.

6 Ἰουνίου. — Θάνατος τοῦ ἡρωϊκοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Κρήτης Κριάρη.

17 Ἰουνίου. — Τελοῦνται γενικὰ γυμνάσια τοῦ στρατοῦ εἰς θέσιν Τράχωνες.

27 Ἰουνίου. — Κατάπλους εἰς Πειραιᾶ τοῦ *Ναυάρχου Μιαούλη* μετὰ τὸν ἀνὰ τὴν δούλην Ἑλλάδα περίπλουν αὐτοῦ, ἔνθα ἔτυχε ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς.

8 Ἰουλίου. — Δημοσιεύονται ἀπογραφικοὶ πίνακες τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας.

9 Ἰουλίου. — Ἄρχεται ἡ λειτουργία τοῦ ἀπὸ Πειραιῶς μέχρις Ἐλευσῖνος τμήματος τοῦ σιδηροδρόμου.

24 Ἰουλίου. — Καταστρεπτικὴ πυρκαϊὰ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις.

1 Αὐγούστου. — Κατατίθεται ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ Δρομοκαϊτείου φρενοκομείου.

8 Αὐγούστου. — Φοβερὰ πυρκαϊὰ ἀποτεφροῖ ὁλόκληρον τὴν μεγάλην ἀγορὰν τῆς πόλεως.

14 Σεπτεμβρίου.— Τίθεται εἰς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ ἡ μέχρι Μεγάρων γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Πελοποννήσου.

26. Σεπτεμβρίου. — Ἄφιξις τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας καὶ ἐπίσημος αὐτῶν ὑποδοχή.

30 Σεπτεμβρίου.— Φθινοπωριναὶ ἱπποδρομίαι ἐν Φαλήρῳ.

25 Ὀκτωβρίου.— Ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς.

19 Νοεμβρίου. — Ἀφικνεῖται ὁ ὑποστράτηγος Vosseur ἀρχηγὸς τῆς ἐκπαιδευτικῆς τοῦ στρατοῦ ἀποστολῆς.

22 Νοεμβρίου. — Ἐκδίδεται εἰς δημοσίαν ἐγγραφὴν τὸ δάνειον τῶν 170,000,000.

6. Δεκεμβρίου. — Ἄφιξις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς γαλλικῆς ναυτικῆς ἀποστολῆς ναυάρχου κ. Lejeune.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΞ ΕΛΛΑΔΟΣ

[28 Δεκεμβρίου (Παρασκευῇ) 1884.]

Αἱ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς διεκόπησαν μέχρι τῆς 10 Ἰανουαρίου. — Ὁ ἐξ Ἀβυσσινίας ἀφικόμενος ἡμέτερος ἔκτακτος ἀπεσταλμένος κ. Δημοσθένης Μητσάκης ἐκόμισε λαμπρὰ δῶρα εἰς τὴν βασίλισσαν Ὄλγαν πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου. Πρὸς τούτοις ἐκόμισε δύο ἔγχη μικρὰ καὶ ἄλλα τινὰ δῶρα πρὸς τὸν διάδοχον Κωνσταντῖνον τὰ ὁποῖα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ διάδοχος τοῦ Ἀβυσσινιακοῦ θρόνου κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς ἀπελεύσεώς του ἐκεῖθεν εἰπών· «Δὸς αὐτὰ ὡς ἐνθύμιον εἰς τὸν φίλον μου διάδοχον τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων μας Κωνσταντῖνον». — Ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ πρίγκηπος Ναπολέοντος, πρίγκηψ Βίκτωρ ἔσεται ἐνταῦθα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπιόντος μηνός. Ὡς γνωστὸν ὁ πρίγκηψ Βίκτωρ εἶνε εἷς τῶν μνηστήρων τοῦ γαλλικοῦ θρόνου. — Τὸ καταπλεῦσαν τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν εἰς Ἅγιον Γεώργιον ἀτμόπλοιον τῆς ἑταιρίας Φραισσινὲ *Ταΰγετος* ἐκόμισεν ἕτερα 2,500,000 ἐκ τοῦ δανείου τῶν 170 ἑκατομμυρίων. — Ἐν τῷ καταστήματι τοῦ συλλόγου τῶν Κυριῶν ἐγένετο τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ ἔναρξις τῆς ἐκθέσεως τῶν ἐγχωρίων προϊόντων, ἥτις ἔσται διαρκής. Ὁ σύλλογος τῶν Κυριῶν ὥρισεν ἐν πᾶσι τοῖς κέντροις τῆς Ἑλλάδος ἐπιτροπάς, αἵτινες ἐπιμελῶς συλλέγουσαι τὰ προϊόντα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, καὶ παραγγέλλουσαι τὴν κατασκευὴν διαφόρων ἐγχωρίου χρήσεως πραγμάτων, ἀποστέλλουσι ταῦτα τακτικῶς εἰς τὸ κατάστημα τοῦ ἐνταῦθα συλλόγου τῶν Κυριῶν. — Τὴν 20 Δεκεμβρίου ἐνηργήθη ἡ εἰκοστὴ ὀγδόη κλήρωσις τοῦ ἐκ φράγκων 60,000,00 δανείου τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης. Ὁ ἀριθμὸς 171,848 ἐκέρδισεν 100,000 δραχμῶν. Ὁ ἀριθμὸς 93,708, 10000 δραχμάς. Οἱ 28,904 καὶ 64,649 ἀνὰ 2,500. Καὶ οἱ ἀριθμοὶ 32,740,173,418,88,527,114,630,51869, ἀνὰ 1000 δραχμάς. — Ἡ κατασκευὴ τοῦ τμήματος Ναυπλίου Ἄργους τῶν σιδηροδρόμων τῆς Πελοποννήσου ἐπισπεύδεται. Πιστεύεται δὲ ὅτι μέχρι τοῦ Ἰουνίου παραδοθήσεται εἰς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ. — Ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν κ. Χ. Τρικούπης ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν πίνακα ἐμφαίνοντα τὴν κατ' ἐπαρχίας παραγωγὴν τοῦ καπνοῦ κατὰ τὰ ἔτη 1883 καὶ 1884.

Κατὰ τὸ 1883 τὸ ὅλον τοῦ παραχθέντος καπνοῦ ποσὸν ἀνέρχεται εἰς ὀκάδας 2,952,000, καὶ κατὰ τὸ 1884 εἰς ὀκάδ. 3,189,500. Ἐκ τῶν καπνοπαραγωγῶν ἐπαρχιῶν πρώτη ἔρχεται ἡ Καρδίτσα, παραγαγοῦσα κατὰ μὲν τὸ 1883 ὀκ. 700,000, κατὰ δὲ τὸ 1884 ὀκ. 1,000,000. Μετ' αὐτὴν ἡ Τριχωνία παραγαγοῦσα ὀκ. 650,000 καὶ 700,000, ἡ Φθιῶτις ὀκ. 380,000 κατ' ἀμφότερα τὰ ἔτη, ἡ τοῦ Ἄργους ὀκ. 250,000 καὶ 200,000, ἡ τοῦ Ναυπλίου ὀκ. 211,000 καὶ 305,000, ἀκολουθοῦσι δ' αἱ λοιπαί. — Ἡ τιμὴ τοῦ καπνοῦ ὁρίζεται κατ' ἐπαρχίας. Πρώτη ἔρχεται ἡ τοῦ Βάλτου, ἧς ἡ ἐλαχίστη παραγωγὴ τιμᾶται δρ. 3,60 κατ' ὀκᾶν, εἶτα ἀκολουθοῦσιν ἡ τῆς Τριχωνίας δρ. 2,80 — 3,40, ἡ τοῦ Ἁλμυροῦ δραχ. 2,80, ἡ τῆς Βονίτσης 2,60. ἡ τῆς Καρδίτσης δρ. 2,00 καὶ εἶτα αἱ λοιπαί.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Τακτικῷ Συνδρομητῇ. Ἀκριβῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν. Δέον νὰ εἶνε ἀνάλογον πρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν κατάστασιν τῆς κόρης. Ἴσως δὲ ἀγαπητότεραι δι' αὐτὴν θὰ ἦσαν οἵας ὁ ποιητὴς Passerat ηὔχετο εἰς νεάνιδα:

Ce que vous même souhaitez,
Et toutefois ne l'osez dire;
Mais quand propos en sont jetés,
Si volontiers les écoutez
Qu' êtes contrainte d' en sourire.

κ. Ν. Ι. Κ. Τὸ ἄρθρον καὶ ἂν λείπῃ, δὲν πειράζει: Ἡ ἰδιότης τοῦ συνδρομητοῦ δὲν συνεπάγεται ἀναγκαίως καὶ τὴν τοῦ συνεργάτου. — κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς. — κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. Ἐνεγράψαμεν καὶ τοὺς τέσσαρας. Τὰς ἀποδείξεις ταχυδρομικῶς. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποστήριξιν. — κ. Ε. Τ. Φραγκφούρτην. Ἡ ἀποστολὴ θὰ ἐξακολουθήσῃ τακτικῶς. — κ. Ζ'. Λέγεται ὅτι αἱ ὄρνιθες αὗται κατὰ πρῶτον εἰσήχθησαν εἰς Εὐρώπην ὑπὸ μοναχῶν Ἰησουϊτῶν· τὸ γαλλικόν των ὄνομα εἶνε dindon. — *Ριανῷ*. Ἡράκλειον. Περὶ τοῦ εἴδους τῶν κρητικῶν ἐνδυμασιῶν ἐπὶ Ἑνετοκρατίας δύνασθε νὰ εὕρητε πληροφορίας ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Φλαμανδοῦ Daper «Voyage dans les Iles d' Archipel», ἐν ᾧ καὶ ἀπεικονίσματα τοιαῦτα εὑρίσκονται. — *Ἀμαθεῖ*. Ἡ μᾶλλον κατεπείγουσα εἶνε διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα. «Ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ, λέγει Γερμανός τις συγγραφεύς, κεῖται ὁλόκληρον τὸ μέλλον οἱουδήποτε Κράτους καὶ αὐτῆς τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ὅστις ἔν τινι Κράτει θὰ κατώρθωνεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἢ τριακονταετίαν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐκπαιδεύσεως, οὗτος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ πᾶσαν μεταβολὴν τοῦ Κράτους ἐκείνου, πᾶσαν πρόοδον ἔν τε τῇ κοινωνικῇ καὶ πολιτικῇ διαμορφώσει αὐτοῦ.» — Κυρίας Ε. Κ. Π. Σύρον καὶ Α. Π. Καλάβρυτα καὶ κκ. Ε. Γ. Temruk, Μ. Π. καὶ Γ. Ι. Π. Βῶλον, Σ. Π. Μ. Θ. Μ., Whist Club καὶ Χ. Ρ. Κέρκυραν, Μ. Ν. Δ. Σύρον, Σ. Γ. Π. Σπάρτην, Κ. Π. Γαύριον, Ι. Γ. Μεγαλόπολιν, Λ. Γ. Λ., Μ. Θ. Τ. καὶ Γ. Δ. Α. Κεφαλληνίαν, Α. Λ. Τ. Ὕδραν, αἰδεσ. Γ. Γ. Βουδαπέστην, Ι. Δ. Γ. Λευκάδα καὶ Κ. Δ. Κ. Πάτρας. Ἐλήφθησαν. — κ. Κ. Α. Μάλιστα, ἐὰν τὰ ζητούμενα εὑρεθῶσιν ἐν τοῖς ὑπάρχουσιν εἰς τὸ γραφεῖον ἡμῶν. Ἀντὶ 25 λεπτῶν ἄνευ τοῦ δελτίου καὶ 35 μετ' αὐτοῦ. — κ. Ν'. Ἐν τῷ διαλόγῳ «Περεγρίνου τελευτὴ» XI, 333 καὶ ἑξῆς, καὶ ἐν τῷ «Φιλοπάτριδι» τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως XII καὶ ἑξῆς. — κκ. Γ. Δ. Δ. Λάρισσαν, Γ. Δ. Α. Κεφαλληνίαν, Ι. Γ. Μεγαλόπολιν καὶ Μ. Ν. Δ. Σύρον. Πρὸς τοὺς σημειουμένους νέους συνδρομητὰς ἄρχεται ἡ ἀποστολὴ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς φιλικὰς ἐνεργείας σας πρὸς διάδοσιν τῆς Ἑστίας. κ. Ι. Π. Βεβαίως δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γνωρίσῃ τις ἀσφαλῶς ἐκ τῆς μορφῆς τὸν χαρακτῆρα. Ἐν τούτοις περὶ τοῦ Λαβάτερ, τοῦ διασήμου φυσιογνωστικοῦ, διηγοῦνται τὸ περίεργον τοῦτο ἀνέκδοτον, ὅπερ μαρτυρεῖ τὴν θαυμαστὴν δύναμιν ἣν εἶχεν ἀποκτήσει νὰ γνωρίζῃ τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς μορφῆς αὐτῶν: Ἡμέραν τινὰ ἄγνωστος παρουσιάζεται εἰς αὐτόν. — «Κύριε Λαβάτερ, τῷ λέγει, ἔφθασα αὐτὴν τὴν στιγμήν. Παρατηρήσατέ με καλῶς, διότι ἐταξείδευσα ἐπίτηδες ἀπὸ Παρισίων εἰς Ζυρίχην διὰ νὰ σᾶς ἴδω καὶ ὑποβληθῶ εἰς τὴν ἐξέτασίν σας. Μαντεύσατε ποῖος εἶμαι;» — «Σᾶς παρατηρῶ προσεκτικῶς. Ἔχετε εἰς τὴν ὄψιν σας πολλὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα. Καὶ πρῶτον εἶσθε συγγραφεύς.... καὶ πιθανῶς καταγίνεσθαι εἰς φιλολογικὰς ἐργασίας... μάλιστα, τὸ βεβαιόνω, εἶσθε λόγιος ἐξ ἐπαγγέλματος». — «Αὐτὸ εἶνε ἀληθές. Ἀλλὰ εἰς ποῖον εἶδος τῆς φι-

Digitized by Google

λολογίας; » — « Δὲν γνωρίζω . . . ἐν τούτοις, μοὶ φαίνεται ὅτι εἶσθε φιλόσοφος . . . ὅτι κυρίως εἰξεύρετε νὰ καταδεικνύητε τὴν γελοίαν ὄψιν τῶν πραγμάτων . . . ὅτι ἔχετε θάρρος . . . πρωτοτυπίαν . . . . πολὺ πνεῦμα. Εἶνε πολὺ πιθανὸν ὅτι εἶσθε ὁ Μερσιέ, ὁ συγγραφεὺς τῆς « εἰκόνος τῶν Παρισίων, » τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου ἀνέγνωσα. » Πράγματι δὲ ἦτο ὁ Μερσιέ. — κ. Ι. Δ. Γ. Λευκάδα. Ἡ « Ποικίλη Στοὰ » τιμᾶται δραχ. 5. Ταχυδρ. τέλη ἴσως 50—60 λεπτά. —

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Διατί τὸν Ἰανουάριον μῆνα λαμβάνομεν ἀρχὴν νέου ἔτους;

2

Μὲ τέσσαρα περιπατῶ· τὸ ἓν ὁσάκις θύω,
εἰς δύο περιστρέφομαι ἢ περιστρέφω δύο.

Σ. Κ.

3

Αἱ ἐν τοῖς κατωτέρω τετραγωνιδίοις συλλαβαὶ ἀποτελοῦσι 10 στίχους γνωστοῦ νεοελληνικοῦ ποιήματος, ἐὰν συναρμοσθῶσι λαμβανόμεναι καθ' ἣν τάξιν ἵππος διαδοχικῶς τὰς πατεῖ εἰς 64 πηδήματα. Ζητεῖται ἡ εὕρεσις τοῦ σημείου, ἀφ' οὗ ὁρμᾶται ὁ ἵππος καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν στίχων.

σὲ	χό	στὸν	'μέρα	ρύτ	γου	'πὸ	ποῦ
πι	μιὰ	χη	σμο	λὰ	ἐκεῖ	τει	δοῦ
τὸν	της	ζει	θὲ	τη	σα	τρα	τὸν
ξι	ρα	ὁποῦ	'ψη	ὁρί	αἰ	δί	καὶ
Μοῦ	σέ	νοι	λέγ'	χεν	ψαλ	τήν	τῶ
χα	ζει	ἡ	τὴν	ἅ	Καὶ	'Ε	φρο
ψη	σα	γῆν	βη	ἡ	ψάλ	πα	τὼ
ς' τὴν	ταί	φί	ἡ	ὁποῦ	ρα	'Α	τρα

4

Δύο κεφαλὰς ἀλλάσσον δύο θέν' ἀλλάξω ὄψεις.
Μὲ τὴν μίαν μου σὲ τέρπω, τελειώνω μὲ τὴν ἄλλην.
Ἀλλὰ πρόσεξε μὴ πέσῃς εἰς ἐμὲ ἂν ἴσως πάλιν
Καὶ τὰς δύο κεφαλάς μου ἀνὰ μίαν ἀποκόψῃς.

5

(Νὰ εὑρεθῶσιν ἐν τοῖς ἑξῆς στίχοις αἱ λέξεις, δι' ὧν ἀποτελεῖται ἑλληνική τις παροιμία).

Εἶνε ἄλλος 'π' ὅταν πίνῃ,
τότε γίνεται καμίνι.
Ἀλλὰ εἶνε κι' ἄλλος πάλι,
'π' ἅμα ἰδῇ γυναίκεια κάλλη,
λές, μεθᾷ — ἀκούς τὸν χάχα; —
ἀπὸ τὴ θωριὰ μονάχα.

Γ'.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ὁ οἶνος.

2

Ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Ε' ἀνελθὼν εἰς τὸν θρόνον τῷ 813, διὰ τὸ χαμηλόν του ἀνάστημα, καὶ διότι κατὰ τὸν Βυζαντινὸν χρονογράφον «εἰδεχθής τις ἦν καὶ δυσέντευκτος καὶ τὴν θέαν αἰσχρότερος· εἰ γὰρ καὶ λεόντειον τοὔνομα, ἀλλὰ πιθήκειον τὸ βλεπόμενον».

3

Κόραξ—Κοάξ.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

28 Δεκεμβρίου 1884

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 120,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	347.½
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	426.¼
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	265.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	260.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	200.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	253.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	100.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	352.¼

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4125.
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	184.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	103.—
Ἀσφαλ. Ἑταιρία « Ἀρχάγγελος » »	
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	65.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς . . »	411.½
Ἑταιρία Φωταερίου . . . . Δρ.	
Ἑλλην. Πυριτιδοποιεῖον . . . . Φρ.	
Ἑταιρία Δημοσίων Ἔργων . . . . . . »	
Πανελλ. Ἀτμοπλ. Ἑταιρίας . . . . . »	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν 3μηνον	25.70
» Ὄψεως	26.00
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης 3ήμ.	102.—
» Τραπεζικὸν 3μην.	101.½

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον	20.30
Λίρα στερλίνα	25.50
Λίρα ὀθωμανικὴ	23.30

ΕΞΕΔΟΘΗ ΑΡΤΙ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΑΝΝΙΝΟΥ

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

ΤΟΜΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τιμᾶται δραχ. 4.

Πωλεῖται εἰς τὸ γραφεῖον τῆς « Ἑστίας ». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΕΚ

Δέχεται συνδρομητὰς εἰς τὸ κάλλιστον περιοδικὸν τοῦ συρμοῦ

LA SAISON

Ἐτησία συνδρομὴ τῆς ἁπλῆς ἐκδόσεως:
Ἀθηνῶν δραχμὰς 9. — Ἐπαρχιῶν δραχμὰς 11
Ἐτησία συνδρομὴ τῆς πολυτελοῦς ἐκδόσεως:
Ἀθηνῶν δραχμὰς 18. — Ἐπαρχιῶν δραχμὰς 22.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν θέλοντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ ὀφείλουσι νὰ συνοδεύωσι τὰς αἰτήσεις αὐτῶν μετὰ τοῦ ἀντιτίμου τῆς συνδρομῆς, ἀποστελλομένης διὰ χαρτονομίσματος ἢ γραμματοσήμου ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης πρὸς τὸν κ. Κάρολον Μπέκ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1884 — Β'. 960

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 419.— 6 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1885.— Λεπτὰ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 471

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ὑπὸ Ἀγγέλου Βλάχου.
ΥΠΟ ΑΛΕΞΙΒΡΟΧΟΝ, διήγημα.
ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ.
ΑΙ ΝΕΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΜΗΧΑΝΑΙ ὑπὸ Ν. Κ. Γουλιμῆ.
Η ΔΙΑΘΗΚΗ.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῷ ἀριθμῷ τῆς 27 Δβρίου 1884 τοῦ ἀγγλικοῦ ἑβδομαδιαίου φύλλου «Spectator» ἐδημοσιεύθη ἐπιτυχεστάτη ἔμμετρος μετάφρασις τοῦ εἰς τὸν Ἱερὸν λόχον ποιήματος τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου ὑπὸ τοῦ Κυρίου Charles L. Graves.

— Ἀναγγέλλεται δὲ ἡ προσεχὴς ἐν Λονδίνῳ δημοσίευσις δύο συλλογῶν ποιημάτων νεοελληνικῶν ἐν τῇ Ἀγγλικῇ μεταφρασθέντα. Ἀμφοτέρας τὰς συλλογὰς ταύτας μετέφρασαν Κυρίαι. Καὶ πέρυσι δὲ ἐδημοσιεύθη τοιαύτη συλλογὴ ὑπὸ ἑτέρας Κυρίας, τῆς Miss Florence Mac Pherson.

— Ἡ πριγκίπησσα Θηρεσία τῆς Βαυαρίας, θυγάτηρ τοῦ πρίγκηπος Λουΐτπόλδου, θείου τοῦ νῦν βασιλεύοντος ἐν Βαυαρίᾳ Λουδοβίκου Β', ἐξέδωκεν «Ὁδοιπορικὰς ἐντυπώσεις καὶ σκιαγραφίας ἐκ Ρωσσίας», ἐν αἷς μετὰ χάριτος οὐ σμικρᾶς περιγράφει τὰς ἐντυπώσεις τῆς πολυμήνου αὐτῆς ἐν Ῥωσσίᾳ διατριβῆς. Τὸ βιβλίον ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Cotta ἐν Στουττγάρδῃ.

— Ἀρχαιοτέρα ἐφημερὶς τοῦ κόσμου εἶνε ἡ «Ἐφημερὶς τοῦ Πεκίνου», ἥτις ἱδρύθη μὲν ἐν ἔτει 911, ἀλλὰ τακτικῶς ἤρξατο ἐκδιδομένη ἀπὸ τοῦ 1351. Τὸ κινεζικὸν τοῦτο φύλλον νεωστὶ μετεβλήθη σπουδαίως. Ἐκδίδεται νῦν εἰς τρεῖς ἐκδόσεις. Ἡ πρώτη ὀνομάζεται King Paou (ἐφημερὶς τῶν κατοίκων), τυποῦται δὲ ἐπὶ κιτρίνου χάρτου καὶ εἶνε τὸ φύλλον τῆς ὑπηρεσίας τῆς κινεζικῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ δευτέρα Chsina Paou (ἐφημερὶς τοῦ ἐμπορίου) ἐπίσης τυπουμένη ἐπὶ κιτρίνου χάρτου περιέχει εἰδήσεις τοῦ ἐμπορίου, καὶ ἡ τρίτη ἔκδοσις Pitan—Paou (ἐφημερὶς τῶν ἐπαρχιῶν) τυπουμένη ἐπὶ ἐρυθροῦ χάρτου, δημοσιεύει ἀποσπάσματα ἐκ τῶν δύο πρώτων φύλλων.

— Ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας ἐνεγράφησαν κατὰ τὴν παροῦσαν ἑξαμηνίαν 3,281 σπουδασταὶ καὶ 54 ἀκροαταί. Τούτων 696 εἶνε τῆς Θεολογικῆς σχολῆς, 691 τῆς Νομικῆς, 695 τῆς Ἰατρικῆς καὶ 1199 τῆς Φιλοσοφικῆς σχολῆς. Ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἰέννης εὑρίσκονται 586 σπουδασταὶ (126 τῆς Θεολογίας, 70 τῆς Νομικῆς, 174 τῆς Ἰατρικῆς, 216 τῆς Φιλοσοφίας). Ἐν Ἐρλάγγῃ ἐνεγράφησαν 758 (357 τῆς Θεολογίας, 97 τῆς Νομικῆς, 200 τῆς Ἰατρικῆς καὶ 106 τῆς Φιλοσοφίας). Ἐν Βυρτσβούργῳ τὸ ὅλον τῶν φοιτητῶν ἔφθασε τοὺς 1280· τούτων 187 εἶνε τῆς Θεολογίας, 136 τῆς Νομικῆς, 740 τῆς Ἰατρικῆς καὶ 175 τῆς Φιλοσοφικῆς. Ἐν Τυβίγγῃ δὲ ἐνεγράφησαν 1237, ὧν οἱ 320 τῆς Εὐαγγελικῆς, 162 τῆς καθολικῆς Θεολογίας, τῆς Νομικῆς 76, τῆς Ἰατρικῆς 185, τῆς Φιλοσοφικῆς 116, τῶν Πολιτικῶν ἐπιστημῶν 216, καὶ τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν 76.

— Εὑρίσκεται ὑπὸ τὰ πιεστήρια τὸ ἔργον τοῦ κ. Schliemann περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Τίρυνθος, θέλει δὲ ἐκδοθῇ κατὰ τὸν ἐρχόμενον Ἀπρίλιον ἐν Γερμανίᾳ, συγχρόνως δὲ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ.

— Ὁ Ἀλφόνσος Daudet ἐπώλησε τὸ νεώτατον αὐτοῦ μυθιστόρημα εἰς ἑταιρείαν παρισινῶν ἐκδοτῶν ἀντὶ 150,000 φρ. Τὸ αὐτὸ ἔργον θέλει ἐκδοθῇ καὶ ἐν Δρέσδῃ ὑπὸ τοῦ καταστήματος Ἐρρίκου Μίνδεν ἐν μεγαλοπρεπεῖ ἐκδόσει μετ' εἰκόνων. Τὸ μυθιστόρημα εἶνε γεγραμμένον μεθυγραφικῶς, ἡ δὲ σκηνὴ εἶνε ἐν Ἑλβετίᾳ.

— Τῇ 1 Ἀπριλίου 1885 ἑορτάζει ὁ Βίσμαρκ τὴν ἑβδομηκονταετηρίδα του. Ὡς εἰκός, εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην θέλει λάβει μέρος ἅπασα ἡ Γερμανία. Ἀπὸ τοῦδε δὲ ἤρξαντο ἐκδιδόμεναι βιογραφίαι καὶ βιογραφικαὶ σημειώσεις περὶ τοῦ ἀνδρός. Τοιαύτη τις βιογραφία τοῦ Βίσμαρκ εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ Wermann ἐκδοθεῖσα τελευταῖον, ἡ φέρουσα ὡς ῥητὸν τοὺς στίχους τοὺς ἐγκεχαραγμένους ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Βασιγκτῶνος. «Πρῶτος ἐν πολέμῳ, πρῶτος ἐν εἰρήνῃ, πρῶτος ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ὁμοεθνῶν αὐτοῦ.»

— Ἐν Λονδίνῳ ἐξεδόθησαν κατ' αὐτὰς τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος τῆς Ἑταιρείας, ἥτις ἀγωνίζεται τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς προαγωγῆς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἐκ τῶν διατριβῶν, τῶν κατακεχωρισμένων ἐν τοῖς ἀνωτέρω τεύχεσιν, ἄξιαι ἰδιαιτέρας μνήμης εἶνε α) ἡ τοῦ καθηγητοῦ καὶ τρίβωνος ἀρχαιολόγου Gardner περί τινος ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου ἐκ Τάραντος· β') ἡ τοῦ καθηγητοῦ καὶ δεινοῦ ὁμηριστοῦ Monro περὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Ἐπικοῦ Κύκλου· γ') ἡ τοῦ Κ. Theodore Bent, περιγράφουσα ἀρχαιολογικὴν περιοδείαν εἰς τὰς Κυκλάδας, ἔνθα ὁ συγγραφεὺς περιέργους ἀναρρίπτει γνώμας περὶ τῆς προϊστορικῆς καταστάσεως ἐνίων ἐκ τῶν εἴκοσι καὶ δύο νήσων. Πρὸς ταῖς ἀνωτέρω μεγάλαις διατριβαῖς, ὑπάρχουσιν ὡς ἐφόλκια καὶ ἄλλαι μικρότεραι, ὧν πρωτεύουσιν ἡ τοῦ Κ. Watkiss περὶ τῆς σοφοκλείου τριλογίας, καὶ ἡ τοῦ Werrall ἐπὶ τοῦ πολυθρυλήτου ζητήματος, τοῦ ἀναγομένου εἰς τὴν τελετὴν τῶν σπονδῶν ἐν ταῖς «Εὐμενίσι» τοῦ Αἰσχύλου.

— Μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὁμιλοῦσι τὰ βιενναῖα φύλλα περὶ μαρμαρίνου ἀγάλματος τῆς Ἀρτέμιδος, ὅπερ ἠγοράσθη πρὸ μικροῦ ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μουσείου καὶ ὅπερ εἶνε ἀναντιρρήτως ἀριστούργημα τῆς ἐπὶ Πραξιτέλους ἐποχῆς τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Ἡ θεὰ παρίσταται ἐπερειδομένη ἐπὶ ἀρχαίου εἰδώλου, ἡ δὲ ἄθικτος κεφαλὴ ἀποπνέει ἄφατον σεμνότητα καὶ χάριν. Τὸ ἔργον εὑρέθη ἐν Κύπρῳ, ἐπιμελῶς ὅμως παρασιωπᾶται ὑπὸ τίνος ἐπωλήθη εἰς τὸ βιενναῖον μουσεῖον.

— Τὸ ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἀπέκτησε τὰς ἡμέρας ταύτας τὴν ἕδραν καὶ τὸ μαρμάρινον χαρτοπίεστρον (presse-papier) τοῦ Κοραῆ. Ἀμφότερα ἁπλᾶ καὶ σεμνά, ἐλέγχοντα τὸ σῶφρον καὶ σεμνὸν ἦθος τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός, ἐδώρησεν ὁ ἐν Μασσαλίᾳ γηραιὸς φιλόμουσος ὁμογενὴς κ. Ἐμμανουὴλ Ν. Πρασσακάκης καὶ κοσμοῦσιν ἤδη τὴν πρυτανικὴν αἴθουσαν τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου. Ἡ ἕδρα καὶ τὸ χαρτοπίεστρον (presse-papier) ἔχουσι διατηρηθῇ κάλλιστα, φέρει δὲ ἡ ἕδρα, ἐπὶ πλακὸς ἐκ χαλκοῦ ἀναγεγραμμένα τὰ ἑξῆς: «*Ἕδρα Ἀδαμαντίου Κοραῆ, δωρηθεῖσα τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ὑπὸ Ἐμμ. Ν. Πρασσακάκη, 1833-1884.*»

— Λίαν φιλοκάλως εἰς μικρὸν σχῆμα ἐξεδόθη τὸ «Ἐγκόλπιον ἡμερολόγιον» τοῦ 1885 ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Η. Πανᾶ. Περιέχει πᾶσαν πληροφορίαν περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι βιομηχανικῆς, πολιτειακῆς καὶ λοιπῆς κινήσεως, καὶ παντοίας στατιστικὰς εἰδήσεις, εἶνε δὲ ἀξιόλογος ὁδηγὸς εἰς τὸν θέλοντα νὰ λάβῃ ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι, ἰδιαιτέρως δὲ τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ.

— Ὁ κ. Φ. Πρίντεζης ἐξέδωκεν ἐφέτος «Ἡμερολόγιον τῶν Κυριῶν καὶ δεσποινίδων.» Τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο, ὡς ἐκ τοῦ τίτλου του δεικνύεται, εἶνε χρήσιμον εἰς Κυρίας ἰδίως, καθ' ὃ κοσμούμενον ὑπὸ πολλῶν εἰκόνων, αἵτινες καθοδηγοῦσιν αὐτὰς εἰς τὸ ἐνδύεσθαι κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ συρμοῦ. Αἱ εἰκόνες ἀκολουθοῦνται ὑπὸ ἐπεξηγηματικοῦ κειμένου καὶ ἄλλης ὕλης.

— Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει κ. Μανουὴλ Γεδεών, ἀρχισυντάκτης τῆς *Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας*, συνεχίζων τὰς ἐρεύνας αὐτοῦ περὶ τῆς μέσης ἱστορίας τοῦ ἡμετέρου Γένους, ἐξέδωκε τὰ «Χρονικὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ», μετὰ Παραρτήματος, περιέχοντος διάφορα ἔγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὰ χρονικὰ ταῦτα, δι' ὧν διαφωτίζονται αἱ ἥκιστα γνωσταὶ σελίδες τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἱστορίας.

— Ἐν Σύρῳ ἐξεδόθη «Ἡμερολόγιον τῶν Κυκλάδων τοῦ

Digitized by Google

1885», οὕτινος τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως εἰσπραχθησόμενα διετέθησαν ὑπὲρ τῶν φυλακισμένων.

— Ὁ καθηγητὴς κ. Θ. Ι. Ὀλύμπιος ἐδημοσίευσε «Σύντομον περιγραφὴν τῶν Γερμανικῶν Γυμνασίων», λόγον ἐκφωνηθέντα τῇ 17 Ἰουνίου π. ε. ἐν τῷ ἐν Λαμίᾳ Γυμνασίῳ, κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐξετάσεων.

— Ἐξεδόθη ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ ἡ *Λογοδοσία* τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς «Ἑταιρίας τῶν φίλων τοῦ λαοῦ», ἡ ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν γενικὴν συνέλευσιν τῶν ἑταίρων τῇ 5η Φεβρουαρίου 1884, 19ον ἔτος ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἑταιρίας.

— Ὡσαύτως ἐδημοσιεύθη ὁ κανονισμὸς τοῦ ἐν Ἀθήναις συστάντος φιλεκπαιδευτικοῦ *Συλλόγου τῶν Μικρασιανῶν*.

— Δαπάναις τῆς ἐν Πάτραις Σχολῆς τοῦ Λαοῦ ἐξεδόθη ἡ «Περὶ ἀγάπης» χριστιανικὴ ὁμιλία τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἠλία Βλαχοπούλου, ἡ ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῇ ἐν λόγῳ Σχολῇ.

— Τὸ κατ' ἐξοχὴν γεγονὸς ἐν τοῖς θεατρικοῖς κύκλοις τῶν Παρισίων εἶνε ἡ ἀπὸ τοῦ θεάτρου τῆς Πύλης τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου διδασκαλία τῆς *Θεοδώρας*, τοῦ νέου δραματικοῦ ἔργου τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Σαρδοῦ. Τὸ πρόσωπον τῆς αὐτοκρατείρας ὑπεδύθη μεθ' ὅλης τῆς ὑποκριτικῆς εὐφυΐας ἡ Σάρα Βερνάρ, ἀποσπάσασα τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀκροατῶν. Ὁ σκηνικὸς διάκοσμος ὑπῆρξεν ἀπαράμιλλος ἐν τῇ πολυτελείᾳ καὶ τῇ τέχνῃ αὐτοῦ, ἀναπαριστῶν πρὸ τῶν ὀμμάτων πᾶσαν τὴν λαμπρότητα τῆς Βυζαντινῆς αὐλῆς. Τὸ δρᾶμα τοῦ Σαρδοῦ, ἐκπλήττει μᾶλλον ἢ συγκινεῖ, ἀναπτυσσόμενον διὰ σειρᾶς περιπετειῶν, λογικῶς πηγαζουσῶν ἐξ ἀλλήλων, καὶ χωρουσῶν ἀσφαλῶς, σαφῶς καὶ μετὰ δυνάμεως.

— Ἡ περιώνυμος ἐφημερὶς «Times» (οἱ Καιροὶ) συνεπλήρωσε τὴν 1 Ἰανουαρίου 1885 τὴν ἑκατονταετηρίδα αὐτῆς.

— Τὴν 21 τοῦ λήξαντος Δεκεμβρίου ἑωρτάσθη ἐν Γερμανίᾳ ἡ ὀγδοηκοστὴ ἐννάτη ἐπετηρὶς τῶν γενεθλίων τοῦ διασήμου ἱστορικοῦ Ranke. Ὁ γηραιὸς συγγραφεὺς ἐξακολουθεῖ μετ' ἀκαμάτου ζήλου ἐργαζόμενος πρὸς συμπλήρωσιν τῆς Παγκοσμίου ἱστορίας του (Weltgeschichte), τὸν τέταρτον τῆς ὁποίας τόμον ἐδημοσίευσε πέρυσι.

— Τὴν ἐν Λονδίνῳ ἔκθεσιν τῆς Ὑγιεινῆς ἐπεσκέφθησαν κατὰ τοὺς ἓξ μῆνας τῆς διαρκείας της περὶ τὰ 4,167,683 ἄτομα. Τὸ καθαρὸν κέρδος ὑπολογίζεται περίπου εἰς 1 ἑκατομμύριον φράγκων.

— Οἱ μέχρι τέλους Νοεμβρίου ἐγγραφέντες μαθηταὶ ἐν τῇ ἐνταῦθα σχολῇ τῶν ἀπόρων παίδων ἀνῆλθον εἰς 714, ὑπερβάντες κατὰ 364 τοὺς τοῦ ἀντιστοίχου μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους. Οὐδέποτε εἰς τὴν σχολὴν τῶν ἀπόρων παίδων ἐνεγράφησαν τοσοῦτοι μαθηταί, ἡ δὲ κίνησις τοῦ ταμιευτηρίου τῶν παίδων μέχρι τέλους Νοεμβρίου ἦν ἡ ἑξῆς: Κατετέθησαν ἐν συνόλῳ δρ. 1864,40 ἐζητήθησαν δὲ καὶ ἐπεστράφησαν δρ. 7,02.

— Ἐξαντληθείσης τῆς *Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας* τῆς ὑπὸ τοῦ Ὀθοφρ. Μυλλέρου συγγραφείσης, μεταφρασθείσης δὲ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου *Ἀ. Κυπριανοῦ*, οἱ ἐνταῦθα γνωστοὶ ἐκδόται κ.κ. Ἀδελφοὶ Βλαστοὶ ἀγγέλλουσιν ὅτι ἀνέλαβον νὰ ἀνατυπώσωσι τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ἀναθέντες εἰς τὸν καθηγητὴν κ. Ἐμμ. Γαλάνην τὴν ἐπεξεργασίαν αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐν Γερμανίᾳ τρίτην ἔκδοσιν τὴν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ πανεπιστημίου Ε. Heitz γενομένην. Ὁ καθηγητὴς Heitz δὲν ἔκρινε καλὸν νὰ μεταβάλῃ τὸ κείμενον τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ἐν ὑποσημειώσεσιν ἐπλούτισεν αὐτό, τινὰ μὲν ἡμαρτημένα διορθώσας, ἄλλα δέ τινα προσθείς, ἅτινα τότε μὲν ἄγνωστα ἦσαν τῷ συγγραφεῖ, νῦν δὲ ἡ πρόοδος τῆς ἐπιστήμης εἰς φῶς ἤγαγεν. Ὅ,τι δὲ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Heitz ἐγένετο ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, τοῦτ' αὐτὸ ἔπραξε καὶ ἐν τῇ μεταφράσει ὁ κ. Ἐμμ. Γαλάνης, τὸ μὲν κείμενον ἀφεὶς ἄθικτον, προσθεὶς δὲ ἐν ὑποσημειώσεσι τὰς ἐν τῇ γερμανικῇ ἐκδόσει γενομένας συμπληρώσεις καὶ προσθήκας, καὶ οὕτω διεσκευασμένον τὸ βιβλίον θέλει παραδοθῇ μετὰ δύο περίπου μῆνας ἐν ἑνὶ μόνῳ τόμῳ μετ' ἀναλυτικοῦ πίνακος πάντων τῶν ἐμπεριεχομένων εἰς τὴν μελέτην τῶν σπουδαστῶν καὶ παντὸς φιλομαθοῦς.

Τὸ βιβλίον συγκείμενον ἀπὸ ἑξήκοντα περίπου τυπογραφικὰ φύλλα τιμηθήσεται δραχμῶν 8.

— Διεκόπησαν ἕνεκα τοῦ χειμῶνος αἱ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἀνασκαφαί. Τελευταῖον ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων εἶνε ἡ ἐντελὴς ἀποκάλυψις τοῦ μεγάλου δωρικοῦ ναοῦ, ὅστις ἔχει σχῆμα τοιοῦτον περίπου, οἷον ὁ ἐν Πομπηίᾳ ναὸς τῆς Ἴσιδος. Φαίνεται ὅτι ὁ ναὸς οὗτος εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου οἰκοδομηθεὶς ναὸς τῆς Ὑγιείας. Πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἄγαλμα τῆς Ὑγιείας, οὗτινος τὸ ἐνεπίγραφον βάθρον εὑρέθη κείμενον κατὰ χώραν.

— Κατὰ τὴν «Ν. Ἐφημερίδα», ὁ συμπολίτης ἡμῶν κ. Γ. Μπουρνιᾶς ἔχει εἰς τὴν κατοχὴν αὐτοῦ πολύτιμον ἀρχαῖον χειρόγραφον ἐπὶ μεμβράνης ἐν κυλίνδρῳ, περιέχον *Λειτουργικὴν* Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

— Κατὰ τὴν «Ν. Ἡμέραν», ἡ Κέρκυρα θὰ ὡραϊσθῇ προσεχῶς διὰ νέου καλλιτεχνήματος, τοῦ ἀνδριάντος τοῦ μεγάλου αὐτῆς υἱοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια, ὃν ἔγλυψε, φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ Ἰονίου εὐπατρίδου Ἰω. Τουρλινοῦ, ὁ ἀείμνηστος Δρόσης, συνεπλήρωσε δὲ ἐπιτυχῶς ὁ κ. Ξενάκης. Ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος παρίσταται ὄρθιος, διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς κρατῶν τὸν πολύπτυχον μανδύαν. Ἡ μορφὴ εἶνε ἐκφραστικωτάτη, τὸ ὅλον δ' ἔργον ἔχει ἀξίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΞ ΕΛΛΑΔΟΣ

[4 Ἰανουαρίου (Παρασκευῇ) 1885.]

Τῇ παρελθούσῃ Τρίτῃ ἐτελέσθη ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως δοξολογία ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους μετὰ τῆς προσηκούσης στρατιωτικῆς παρατάξεως. — Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα ἐδέχθησαν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ θρόνου τὰς ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει συγχαρητηρίους εὐχὰς τῶν ὑπουργῶν, τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ ἁπάντων τῶν ἐν τέλει, τὴν 1 δὲ μετὰ μεσημβρίαν ἐδέξαντο τὰς εὐχὰς τῶν κυριῶν καὶ δεσποινίδων ὅσαι παρουσιάσθησαν εἰς τὴν βασίλισσαν.— Διὰ βασιλικοῦ διατάγματος, δημοσιευθέντος ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως τῇ 31 Δεκεμβρίου π. ε., ἤρθη ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία τῶν γραμματίων τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης, τηλεγραφικῶς δὲ ἠγγέλθη τοῦτο εἰς ἁπάσας τὰς ἀρχὰς τοῦ κράτους πρὸς γνῶσιν τῶν πολιτῶν.—Τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα ὁ ἀντιστράτηγος Εὐστράτιος Πίσσας, λείψανον τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, καθ' ὃν ἠγωνίσθη ἐνδόξως, μετασχὼν τῶν πλείστων μαχῶν, ἅς δὲ πληγωθεὶς καιρίως. Ἡ κηδεία αὐτοῦ ἐγένετο δημοτελής, ἀπεδόθησαν δὲ εἰς τὸν νεκρὸν αἱ νενομισμέναι στρατιωτικαὶ τιμαί. — Κατὰ τὸν «Αἰῶνα» ἡ ἐφεδρεία προσκαλεῖται εἰς τακτικὰ γυμνάσια κατὰ τὸν προσεχῆ Μάρτιον. Ἡ παρὰ τὰς Ἀθήνας θέσις Γουδὶ ὡρίσθη εἰς τὴν σύστασιν τοῦ στρατοπέδου τῆς ἐκγυμνάσεως. Ἡ Κυβέρνησις ὑπολογίζει ὅτι συγκεντρωθήσονται ἐκεῖ ἄνδρες περὶ τοὺς εἰκοσιπεντακισχιλίους.—Συνελθὸν τὸ Γενικὸν Συμβούλιον τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ὥρισε ὡς διανεμητέον τοῖς μετόχοις μέρισμα τῆς δευτέρας ἑξαμηνίας τοῦ 1884 δρ. 150 κατὰ μετοχήν, ὅσας καὶ κατὰ τὴν ἀντίστοιχον ἑξαμηνίαν τοῦ 1883. Τὸ μέρισμα τοῦτο ἀναλογεῖ πρὸς δραχ. 30 % ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς ἀξίας καὶ πρὸς δρ. 7. 25 % ἐπὶ τῆς τρεχούσης τιμῆς τῶν μετοχῶν.—Ὡσαύτως τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς Γενικῆς Πιστωτικῆς Τραπέζης συνελθὸν ὥρισεν εἰς 9 δρ. τὸ διανεμητέον δι' ἑκάστην μετοχὴν μέρισμα τῆς δευτέρας ἑξαμηνίας τοῦ λήξαντος ἔτους 1884. Ἐκρατήθησαν περὶ τὰς 350,000 δραχμῶν ἐκ τῶν κερδῶν δι' ἐνδεχομένας ζημίας. — Ἐν Πειραιεῖ ἀναμένεται τὸ ὁλλανδικὸν ἀτμόπλοιον *Στέλλα* κομίζον δύο πυροβολαρχίας Κρούπ μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν καὶ τῶν γομώσεων. Διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀτμοπλοίου κομίζονται 300 τόνοι ἐμπορευμάτων καὶ αἱ σιδηραῖ γέφυραι τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Πελοποννήσου διὰ τὸ τμῆμα *Κακῆς Σκάλας*.—Γενομένης τῆς δημοπρασίας τοῦ δημοτικοῦ φόρου Ἀθηνῶν ἐπὶ τῶν ὠνίων καὶ ἐμπορευμάτων κατεκυρώθη οὗτος ἐπ' ὄνοματι τοῦ κ. Ἀγγέλου Καμπᾶ ἀντὶ δραχ. 715.100.—Ὁ καταπλεύσας ἐξ Ἀγγλίας ἀτμομυοδρόμων *Ἀλφειὸς* ἔχει μῆκος 137 ποδῶν, 25 πλάτος καὶ 14 βάθος, χωρητικότητα δὲ 420 τόννων. Εἶνε διῃρημένος εἰς ἓξ χωριστὰ ἀδιάβροχα διαμερίσματα, αἱ δὲ μηχαναὶ αὐτοῦ διπλαῖ τοῦ τελειοτέρου συστήματος, δυνάμεως 400 ἵππων, κείμεναι ὑπὸ τὴν γραμμὴν τοῦ ὕδατος καὶ προφυλαττόμεναι ἑκατέρωθεν διὰ τῶν γαιανθρακαποθηκῶν. Φέρει τρεῖς ἱστοὺς καὶ εἶνε ἐξωπλισμένος διὰ τηλεβόλων Κρούπ τῶν ἓξ ἑκατοστομέτρων καὶ δύο τοῦ Χότσκις. — Ὁ νεκρὸς τοῦ ἀοιδίμου Βράιλα Ἀρμένη κατετέθη ἐν τῷ ἐν Κερκύρᾳ ἱερῷ ναῷ μέχρι τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ τάφου, ὅστις ἀποπερατοῦται ἐντὸς τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος, ὅτε γενήσεται καὶ τὸ μνημόσυνον τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός.

Digitized by Google

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Σ. Μ. Α. Σῦρον. Ἡ ἀποστολὴ ἤρχισε πρὸς ἀμφοτέρους. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς φιλικὰς ἐνεργείας σας. — κ. Ν*. Οὐδὲν παράδοξον· ὁ μῦθος τῆς ξένης δοκοῦ ὅσον παλαιὸς καὶ ἂν εἶνε ἔχει ἐπίκαιρον πάντοτε καὶ πανταχοῦ τὴν ἐφαρμογήν. — κ. Ι. Ν. Κ. Ζητήσατε πληροφορίας παρὰ τοῦ ἰδίου· καθ' ἑκάστην ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Πανεπιστημίου. — κ. Κ. Μ. Ἐπ' ἀμοιβῇ, ἐννοεῖται· ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ εἶνε ἔργον ἰδικόν μας. — Κυρίαν Ε. Χ. Α. Κέρκυραν. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλόφρονα ὑποστήριξιν καὶ τὴν τόσῳ κολακευτικὴν ἐκτίμησιν. Ἀπεστάλησαν πάντα τὰ ζητηθέντα.—κ. Β. Σ. Κωνσταντινούπολιν. Ἡ εἰκονογραφημένη καὶ χρυσόδετος ἔκδοσις τιμᾶται δρ. 25. — κ. Δ. Ι. Α. Ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ μακαρίτου Ἀραβαντινοῦ ὑπὸ τὸν αὐτὸν τίτλον «Ἡ ἄσχημη νύφη», ἔχει δὲ οὕτω.

Φίλοι, γιατὶ δὲν τρῶτε καὶ δὲν πίνετε ;
μήνα καὶ τὸ ψωμί μας δὲν σᾶς ἄρεσε ;
στέλνουμε 'ς τοὺς γειτόνους καὶ τ' ἀλλάζουμε·
μήνα καὶ τὸ κρασί μας δὲν σᾶς ἄρεσε ;
βαγένια ἔχουμε κι' ἄλλα καὶ τ' ἀλλάζουμε·
μήνα καὶ τὰ φαγιά μας δὲν σᾶς ἄρεσαν ;
μαγείρισσαις εἶν κι' ἄλλαις καὶ τσ' ἀλλάζουμε·
μήνα ἡ καψονύφη δὲν σᾶς ἄρεσεν ;
ἡ νύφη ὅπως κι' ἂν εἶνε, δὲν ἀλλάζεται.

Ἀριθ. 1700. Ἐνταῦθα. Ἑλληνικὴ ἱστορία ἀπὸ Καποδιστρίου μέχρι σήμερον δὲν συνεγράφη ἔτι. Τὰ περὶ Καποδιστρίου περιλαμβάνονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Μενδελσῶνος Βαρθόλδη (Τόμῳ Β'), τὰ δὲ μετὰ ταῦτα εἰς διάφορα ὑπομνήματα ὑπὸ πολλῶν δημοσιευθέντα καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας — *Μεταφραστῇ*. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν δυνάμεθα νὰ τὴν χρησιμοποιήσωμεν, διότι ἔχομεν περίσσειαν τοιαύτη ὕλης.—κυρίαν Αἰ. Δ. καὶ κ. Γ. Ξ. Λάρισσαν καὶ κκ. Γ. Σ. Λευκάδα, Κ. Τ. καὶ Κ. Ν. Π. Πάτρας, Ε. Γ. Β. Χαλκίδα, Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν, Π. Π. καὶ Μ. Μ. Τρίπολιν, Δ. Σ. Μ. Γαλαξείδιον, Ι. Λ. Τρίκκαλα, Ι. Σ. Α. Σῦρον, Γ. Κ. Πάτρας, Τ. Γ. Π., Τ. Α. Λ. καὶ Ν. Κ. Π. Κωνσταντινούπολιν, Χ. Δ. Πορτ-Σαΐδ. Ἐλήφθησαν, — κ. Α. Ντ. Ἀγρίνιον. Τὸ ἀντίτιμον ἐλήφθη. Ἤρξατο δὲ καὶ πρὸς τοὺς 3 ἡ ἀποστολή. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποστήριξιν.—*Φίλῳ Μ.* Εἶνε τὸ ἴδιον. — κ. Α. Κ. Ἐδημοσιεύθη ἄλλοτε. Ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς· Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας, ἀφοῦ ἀπώλεσε τὸ βασίλειον τῆς Πορτογαλλίας καὶ πολλὰς ἄλλας ἐπαρχίας, ἀπεφάσισε νὰ ἐπικληθῇ *Μέγας* ! Τοῦτο ἀκούσας Ἱσπανός τις μεγιστὰν εἶπεν· « Ὁ βασιλεὺς ἡμῶν καὶ κύριος ὁμοιάζει τὰς ἐπὶ γῆς ὀπάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὅσον ἀφαιρεῖ τις χῶμα, τόσον εὐρύνονται καὶ μεγαλύνονται. » — κ. Γ. Ξ. Λάρισσαν. Τὸ ζητούμενον φύλλον ἀτυχῶς εἶνε ἐξηντλημένον. — κ. Γ. Κ. Ὀδησσόν. Ἀπαντήσαμεν ταχυδρομικῶς. — κ. Λ. Σ. Βάρναν. Ἡ ἀποστολὴ ἤρξατο καὶ πρὸς τοὺς 6. Τὰς ἀποδείξεις καὶ ἐπιστολήν μας ταχυδρομικῶς. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὰς εὐμενεῖς ἐνεργείας σας πρὸς διάδοσιν τῆς « Ἑστίας ». — κ. Δ. Α. Π. Πειραιᾶ. Ἐν τῇ « Ἑστίᾳ » (Τόμῳ Ε', σελ. 402) ἐδημοσιεύθη ἄλλοτε ἐκτενὴς πραγματεία περὶ τῆς ἑλληνικῆς σημαίας. Τὸ κυανοῦν καὶ λευκὸν χρῶμα αὐτῆς ὥρισεν ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ πρώτη ἐθνικὴ Συνέλευσις. Ἄγνωστος εἶνε ὁ λόγος τῆς προτιμήσεως τῶν χρωμάτων τούτων, ἐκτὸς ἂν παραδεχθῶμεν, κατά τινα εἰκασίαν, ὅτι τὸ μὲν κυανοῦν ἐδήλου τὸ εἰς τὰς ὄψεις ἡμῶν παριστάμενον χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ἑλλάδος, δι' οὗ φανταζόμεθα τὸν Θεόν, ὅστις ἐνέπνευσεν εἰς τὸ Ἔθνος τὴν μεγαλουργὸν ἰδέαν τῆς ἀποτινάξεως τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ, τὸ δὲ *λευκὸν* τὸ καθαρὸν καὶ ἁγνὸν τῆς ἐπιχειρήσεως ἐκείνης, μόνον σκοπὸν ἐχούσης τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἔθνους. —κ. Κ. Κ. Μοῦγλα. Ἡ ἔκδοσις τῆς « Διαπλάσεως » ἐπανελήφθη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος μηνὸς τακτικῶς. — β') Ὁ « Ἀσμοδαῖος ».— γ') Κατὰ τὴν γνώμην ἑνὸς τῶν ἀρίστων φιλολόγων μας, τὸ αὔριον (ὡς καὶ τὸ ἔτος) ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἐδασύνετο· ἐντεῦθεν τὸ μεθαύριον ὀρθῶς. Τὸ δὲ ἐπαύριον ἐσχηματίσθη βραδύτερον ἐκ τοῦ αὔριον, ὅτε ἡ λέξις αὕτη εἶχεν ἀπολέσει τὸ δασὺ πνεῦμα. — κ. Ε. Κ. Ληξούριον Ἀτυχῶς εἶνε ἀδύνατον δι' ἔλλειψιν χώρου. — κ. Γ. Π. Ὀδησσόν. Ἐνεγράφησαν καὶ ἤρξατο ἡ ἀποστολή. Τὰς εὐχαριστίας μας διὰ τὰς φιλικὰς σας ἐνεργείας. — κ. Κ. Κ. Βῶλον. Ἐνεγράφη καὶ ἡ Κυρία Ε. Λ. Κ. Καὶ πάλιν σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — Καν Α. Σ. Μυτιλήνην. Ἡ ἀποστολὴ θὰ ἐξακολουθήσῃ τακτικῶς. — κ. Δ. Μ. Τσετάτε. Τὸ ἀντίτιμον δύνασθε νὰ ἀποστείλητε ἢ κατ' εὐθεῖαν ἢ εἰς ἕνα τῶν αὐτόθι ἀνταποκριτῶν τῆς « Ἑστίας, » ἀλλ' ἡ συνδρομὴ λογίζεται φρ. χρυσᾶ 20.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Εἴμεθα πολλὰ κι' εἰς ὅλους πάντοτ' ἐπιθυμητά.
Ἂν κοπῇ ἡ κεφαλή μας ἀπομένομεν ἑπτά.

2

Τῆς δημώδους ἑλληνικῆς παροιμίας «Ὁ κόσμος τὦχει τούμπανο καὶ σὺ κρυφὸ καμάρι» τίς εἶνε ἡ ἀντίστοιχος γαλλική ;

3

Ζῷον εἶμαι εἰς τὰς πόλεις κατοικοῦν μὲ τοὺς ἀνθρώπους
Ἂν μὲ ἀποκεφαλίσῃς,
καὶ μὲ ἀναγραμματίσῃς,
Ζῷον ἄλλο θενὰ γείνω, εἰς ἐρήμους τρέχον τόπους.

Σ. Κ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Κατὰ τὸν Πλούταρχον (ἐν «Κεφαλαίων Καταγραφῇ») ἐν ἀρχαιοτέρᾳ ἐποχῇ ὁ Μάρτιος ἠριθμεῖτο πρότερος, ὡς γίνεται δῆλον καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων, καὶ ἐκ τούτου ὅτι τὸν ἕβδομον ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μῆνα *Σεπτέμβριον* ἤτοι ἕβδομον, καὶ τὸν ὄγδοον *Ὀκτώβριον*, καὶ τοὺς ἄλλους ἐφεξῆς μέχρι τοῦ τελευταίου, ὃν Δεκέμβριον καλοῦσι, δέκατον ἀπὸ τοῦ Μαρτίου ἀριθμούμενον. Ἐξ οὗ δὴ καὶ ἐνόμισαν τινὲς ὅτι οἱ τότε Ρωμαῖοι εἰς δέκα καὶ οὐχὶ δώδεκα μῆνας διῄρουν τὸν ἐνιαυτόν, προστιθέντες εἴς τινας τῶν μηνῶν ἡμέρας πλείονας τῶν τριάκοντα. Ἄλλοι δὲ ἱστοροῦσιν ὅτι ὁ μὲν Δεκέμβριος ἦτο δέκατος, ὁ Ἰανουάριος ἑνδέκατος, καὶ ὁ Φεβρουάριος δωδέκατος τῶν μηνῶν, καθ' ὃν καὶ τελευτῶντος τοῦ ἐνιαυτοῦ οἱ ἄνθρωποι ἐξετέλουν καθαρμοὺς καὶ θυσίας· καὶ ὅτι κατόπιν ἐγένετο μετάθεσις καὶ ὡρίσθη πρῶτος ὁ Ἰανουάριος, καθότι ἐν ἀρχῇ τοῦ μηνὸς τούτου ἐγκατεστάθησαν οἱ πρῶτοι ἐν Ρώμῃ ὕπατοι, διωχθέντων τῶν βασιλέων. Κατ' ἄλλην δὲ γνώμην τὸν μὲν Μάρτιον ὁ Ρωμύλος, πολεμικὸς καὶ ἀρειμάνιος ὢν καὶ πιστεύων ὅτι ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Ἄρεως, προέταξεν αὐτῶν τῶν μηνῶν ὄντα ἐπώνυμον τοῦ Ἄρεως (Mars καλεῖται Ρωμαϊστὶ ὁ Ἄρης)· ὁ Νουμᾶς δέ, εἰρηνικὸς γενόμενος, καὶ πρὸς τὰ ἔργα τῆς γῆς φιλοτιμούμενος νὰ τρέψῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰ πολεμικά, ἔδωκε τὴν ἡγεμονίαν εἰς τὸν Ἰανουάριον, καὶ τὸν θεὸν Ἰανὸν εἰς τιμὰς μεγάλας προήγαγε, ὡς γενόμενον πολιτικὸν καὶ γεωργικὸν μᾶλλον ἢ πολεμικόν. Ἴσως δὲ καὶ τὸ πιθανώτερον εἶνε ὅτι ὁ Νουμᾶς ἠθέλησε νὰ λάβῃ ἀρχὴν τοῦ ἔτους σύμφωνον πρὸς τὴν φύσιν τάξας πρῶτον τὸν Ἰανουάριον· διότι γενικῶς μὲν οὐδὲν εἶνε οὔτε πρῶτον οὔτε ἔσχατον ἐκ τῶν περιοδικῶς ἐν τῇ φύσει ἐπερχομένων, ἀλλὰ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἄλλοι ἄλλην λαμβάνουσιν ἀρχὴν τοῦ χρόνου· ἄριστα δὲ οἱ λαμβάνοντες τὴν μετὰ τὰς χειμερινὰς τροπάς, ὅτε ὁ ἥλιος παύων τοῦ νὰ προχωρῇ πρὸς τὰ κάτω ἐπιστρέφει καὶ ἀνακάμπτει πάλιν πρὸς ἡμᾶς. Διότι οὕτω φαίνεται ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους ὡς καὶ κατὰ φύσιν τρόπον τινὰ γινομένη, αὐξάνουσα μὲν τὸν τοῦ φωτὸς χρόνον, μειοῦσα δὲ τὸν τοῦ σκότους.

2

Χοῖρος — χορὸς

3

Ἡ ἀνάγνωσις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ πέμπτῃ ὁριζοντείῳ σειρᾷ ἐκ τῶν ἄνω τετραγωνιδίου, ἐν ᾧ εὑρίσκεται ἡ πρώτη συλλαβὴ *την*. Εἰσὶ δὲ οἱ γνωστοὶ στίχοι τοῦ Χριστοπούλου:

Τὴν ἄνοιξι μία 'μέρα
ἐκεῖ ποῦ τραγουδοῦσα,
'ψηλὰ 'πὸ τὸν αἰθέρα
καταίβηκεν ἡ Μοῦσα,
ἡ Ψάλτρα Ἐρατώ.
Καὶ λέγ' ἡ Ἀφροδίτη
ὁποῦ τὸν κόσμ' ὁρίζει
πιστόν της σὲ κηρύττει
καὶ ψάλτην σὲ ψηφίζει
'ς τὴν γῆν ὅπου πατῶ.

Digitized by Google

4
Μέλος — τέλος — ἕλος.
5
Ἄλλος πίνει κι' ἄλλος μεθᾷ

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

4 Ἰανουαρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 120,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	347½.
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	426.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	263.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	259.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	200.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	253.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	100.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	352—.
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4110.
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	192½.
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	104½.
Ἀσφαλ. Ἑταιρία «Ἀρχάγγελος» »	
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	65½.
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	412.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Ἑλλην. Πυριτιδοποιεῖον....... Φρ.	
Ἑταιρία Δημοσίων Ἔργων......»	
Πανελλ. Ἀτμοπλ. Ἑταιρίας.....»	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν 3μην......	2530—40
» Ὄψεως....	2570—75
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης 3μη.	101¼.
» Τραπεζικὸν 3μην.	100¼.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	20.10
Λίρα στερλίνα	25.25
Λίρα ὀθωμανικὴ..................	23.05

ΩΡΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Μουσεῖον ἐν τῇ Ἀκροπόλει

Ἡ εἴσοδος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εἶνε καθ' ἑκάστην ἐλευθέρα εἰς πάντας ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τῆς ἑσπέρας. Ὁμοίως ἐλευθέρα εἶνε καθ' ἑκάστην καὶ ἡ εἴσοδος εἰς τὸ ἐν αὐτῇ μουσεῖον ἀπὸ τῆς 2 ὥρας μ. μ. μέχρι τῆς ἑσπέρας.

Θησεῖον

Εἶνε προσιτὸν καθ' ἑκάστην μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Ἀπόμαχος οἰκῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Θησείου ἀνοίγει τὴν θύραν εἰς τὸν αἰτοῦντα.

Κεντρικὸν ἐθνικὸν μουσεῖον

Καθ' ἑκάστην πλὴν τῆς Τρίτης, 10 — 12 π. μ. καὶ 2 — 4 μ. μ.

Συλλογαὶ ἐν τῷ Μετσοβείῳ Πολυτεχνείῳ

Καθ' ἑκάστην πλὴν τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ἐξαιρετέων ἑορτῶν τὸν μὲν χειμῶνα (1 Σεπτ. — 31 Μαρτίου) ἀπὸ τῆς 10—12 π. μ. (πλὴν τῆς Δευτέρας) καὶ ἀπὸ 2—4 μ. μ. Τὸ δὲ θέρος (1 Ἀπριλίου—31 Αὐγούστου) ἀπὸ 9—11 π. μ. καὶ 3 — 5 μ. μ. Τὸ Σάββατον δωρεάν, τὰς λοιπὰς ἡμέρας ἐπὶ πληρωμῇ δραχ. 1 κατὰ πρόσωπον.

Φυσιογραφικὸν μουσεῖον ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ

Τετάρτην — Σάββατον, 9 — 12 π. μ.

Δημοτικὸν μουσεῖον Πειραιῶς

Ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Γυμνασίου. Καθ' ἑκάστην, 2—5 μ.μ.

ΕΞΕΔΟΘΗ ΑΡΤΙ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΑΝΝΙΝΟΥ

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

ΤΟΜΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τιμᾶται δραχ. 4.

Πωλεῖται εἰς τὸ γραφεῖον τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

Τόμοι τῆς «Ἑστίας» ὅλων τῶν προηγουμένων ἐτῶν πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς ἄδετοι μὲν πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, δεδεμένοι δὲ πρὸς φρ. 8. Ἕκαστος τόμος περιλαμβάνει τὰ φύλλα δια μιᾶς ἑξαμηνίας.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀγοράζοντες τόμους τῆς «Ἑστίας» ἐπιβαρύνονται καὶ μὲ τὰ ταχυδρομικὰ τέλη, ἅτινα εἶνε δι' ἕκαστον τόμον ἄδετον λεπτὰ 50, δεδεμένον λεπτὰ 80.

Ὡσαύτως ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται καὶ παλαιὰ φύλλα αὐτῆς καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

ΑΘΗΝΑΪΣ

ΗΤΟΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ

Διήγημα ἱστορικὸν Φερδινάνδου Γρηγοροβίου,
μεταφρασθὲν ὑπὸ ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ.

Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἐκ τῶν καλλίστων τοῦ διασήμου Γερμανοῦ ἱστοριογράφου Φερδινάνδου Γρηγοροβίου, ὅστις ἐν αὐτῷ δι' ὕφους ἀνθηροῦ καὶ ἐπαγωγοῦ ἱστορεῖ τὸν πλήρη περιπετειῶν βίον τῆς περιωνύμου Εὐδοκίας, ἥτις ἀπὸ ταπεινῆς κόρης Ἀθηναίου φιλοσόφου ἀνῆλθε διὰ τῆς εὐνοίας τῆς Τύχης εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρέχει δ' ἅμα πιστὴν καὶ ὡραίαν εἰκόνα τῆς ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων τῆς Ἀνατολῆς πόλεων.

Ἀντίτυπα εὑρίσκονται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ πωλοῦνται ἀντὶ φράγκων 2 ἕκαστον. — Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενα ἀντὶ φ. 2.20.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ

ΜΥΘΟΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1884.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΛΕΚΤΗ — ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 3
ΕΚΔΟΣΙΣ ΚΟΙΝΗ .... » 1,50

Εὑρίσκονται ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, Κ. Μπέκ, Βίλμπεργ, Ν. Β. Νάκη καὶ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς *Ἑστίας*.

ΣΥΛΛΟΓΗ τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ νόμων, βασιλικῶν διαταγμάτων καὶ ὑπουργικῶν διαταγῶν ὑπὸ Ἰωάννου Καρακάλου, λοχαγοῦ. Τεῦχος Α' — Στρατολογικά. Ἀθῆναι 1884. 8ον, σελ. 345. Τιμᾶται δραχ. 3.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΤΗΤΟΣ λόχου, ἴλης ἢ πυροβολαρχίας κτλ. Τεῦχος Α' — Ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν ὑπὸ Ἰωάννου Π. Καρακάλου, λοχαγοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1883. 8ον, σελ. 386. Τιμᾶται δραχ. 2.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 963

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 420.—13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1885.—Λεπτά 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ της Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 472

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ὑπὸ Ἀγγέλου Βλάχου.
Ο ΠΥΡΠΟΛΗΤΗΣ ὑπὸ Ἀριστοτέλους Π. Κουρτίδου.
ΑΙ ΔΩΔΩΝΑΙΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ τοῦ κ. Κ. Καραπάνου ὑπὸ Χ. Τσούντα.
ΥΓΙΕΙΝΗ.
ΡΩΣΟΙ ΑΓΩΝΙΣΘΕΝΤΕΣ ΚΑΘ' ΗΜΩΝ ὑπὸ Κ. Α. Παλαιολόγου.
Η ΑΚΡΙΒΕΙΑ καὶ ὁ φιλόσοφος Σουίφτ.
ΕΙΣ ΦΙΛΥΠΝΟΝ ποίημα.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἡ ἔκδοσις τῆς ἑτέρας τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ Δελτίῳ ἀγγελθεισῶν μεταφράσεων ἑλληνικῶν ποιημάτων εἰς τὴν ἀγγλικὴν ὑπὸ τῆς Κυρίας Lucy M. J. Garnett ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Greek Folk-Songs» ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς μακρὰν καὶ πικρὰν ἀλληλογραφίαν μεταξὺ τῆς μεταφρασάσης καὶ τοῦ γράψαντος τὴν εἰσαγωγὴν κ. J. S. Stuart Glennie ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ ἐκδότου τοῦ βιβλίου ἀφ' ἑτέρου, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς συνεχῆ φύλλα τοῦ ἐν Λονδίνῳ ἐκδιδομένου περιοδικοῦ «Ἀθηναίου». Ἡ διένεξις ἀφορᾷ εἰς τὸ χρηματικὸν μέρος τῆς ἐκδόσεως, τούτου δ' ἕνεκα καὶ δὲν ἐξεδόθη ἔτι τὸ βιβλίον. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ἀναφυεῖσα διαφορὰ αὕτη δὲν θὰ γείνῃ πρόσκομμα εἰς τὴν ταχεῖαν δημοσίευσιν τῆς εἰρημένης συλλογῆς.

— Ἡ γαλλικὴ φιλολογία ὑπέστη δυσαναπλήρωτον στέρησιν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἐδμόνδου About, ἑνὸς τῶν πνευματωδεστάτων συγγραφέων καὶ δημοσιογράφων τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἐν ὡρίμῳ ἔτι ἡλικίᾳ. Γνωστὸν ὅτι ὁ About πρὸ τριακονταετίας περίπου ἐμαθήτευσε παρὰ τῇ ἐνταῦθα Γαλλικῇ Σχολῇ καὶ ὅτι προϊὸν τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς αὐτοῦ καὶ τὸ πρῶτον ἔργον, δι' οὗ ἤρξατο κατασκευάζων φιλολογικὴν φήμην, ὑπῆρξεν «Ἡ σύγχρονος Ἑλλάς», ἐν ᾗ διὰ γλώσσης ὑπὲρ τὸ δέον αὐστηρᾶς καὶ πικρᾶς ἐπικρίνονται τὰ ἐλαττώματα τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων. Ἔκτοτε τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως κατέστη δημοτικὸν καὶ παρ' ἡμῖν. Ἀλλὰ πρό τινων ἐτῶν ἐφάνη ἀπαρνούμενος τὰς μισελληνικὰς αὐτοῦ διαθέσεις, προτάξας νεωτέρας ἐκδόσεως τῆς «Συγχρόνου Ἑλλάδος» πρόλογον μεστὸν εὐνοϊκῶν ὑπὲρ Ἑλλάδος κρίσεων. Ὁ About διεκρίθη ὡς μυθιστοριογράφος, δημοσιεύσας πολλὰ καὶ ποικίλα ἔργα, ἐν οἷς διὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἐν τῇ Revue des deux Monde ἀναφανὲν μυθιστόρημα «Tolla» κατηγορήθη ὡς λογοκλόπος. Ὀλιγώτερον εὐτυχὴς ὑπῆρξεν ἐν τῷ θεάτρῳ ὡς δραματικὸς συγγραφεύς. Κατὰ τὸ 1868 εἰσῆλθεν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ «Gaulois», ἐν ᾧ ἐδημοσίευσε σειρὰν ἀξιοπρατηρήτων ἐπιστολῶν, καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς Αὐτοκρατορίας ὑπῆρξεν εἷς τῶν κυριωτέρων πολιτικῶν συντακτῶν τῆς «Soir». Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα ἵδρυσε μετὰ τοῦ ἐξόχου κριτικοῦ Sarcey τὸν «ΙΘ' Αἰῶνα», δημοκρατικὸν ὄργανον, διάσημον καταστὰν διὰ τὴν ζωηρότητα τῆς πολεμικῆς του κατὰ τῶν κληρικοφρόνων καὶ μοναρχικῶν. Τὸ τελευταῖον ἔργον του, πέρυσιν ἐκδοθέν, ὀνομάζεται «Le roman d' un brave homme», ἐγράφη δ' ὡς ἀντίδοτον τῶν μυθιστοριῶν τῆς φυσιογραφικῆς σχολῆς. Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία τῷ ἤνοιξεν ἐσχάτως τὰς πύλας της, ὁρίσασα ὡς διάδοχον τοῦ μυθιστοριογράφου Ἰουλίου Σανδῶ· ἀλλ' εὗρεν αὐτὸν ὁ θάνατος, ἀσχολούμενον εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ ἐγκωμίου τοῦ προκατόχου του ἐπὶ τῇ μελλούσῃ αὐτοῦ ὑποδοχῇ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, καὶ πρὸς τούτοις διεξάγοντα ζωηρὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν μετόχων τοῦ «ΙΘ' Αἰῶνος», οἵτινες διὰ πολιτικοὺς λόγους, ἤθελον νὰ ἀφαιρέσωσιν ἀπ' αὐτοῦ πᾶν δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω ἐφημερίδος.

Ἐκτενεστέρας βιογραφικὰς εἰδήσεις περὶ About δύναται νὰ εὕρῃ ὁ βουλόμενος ἐν τῷ ΙΖ' τόμῳ τῆς «Ἑστίας», προτασσομένας τῆς μεταφράσεως τοῦ διηγήματος αὐτοῦ «Ὁ Ἀκροβολιστής». Ἄλλα ἔργα του, μεταφρασθέντα παρ' ἡμῖν, εἶνε, καθ' ὅσον γινώσκομεν, «Ὁ βασιλεὺς τῶν βουνῶν» ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σκυλίσση, καὶ ὁ «Ἀπεξηραμένος Συνταγματάρχης» (L' homme à l' oreille cassé), κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Π. Ι. Φέρμπου.

— Ἀληθὲς φιλολογικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν μνημεῖον θεωρεῖται ἡ ἐθνική, ὡς ἀπεκλήθη, ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Βίκτορος Οὐγγώ, τὴν ὁποίαν ἀνέλαβε τὸ βιβλιοπωλεῖον Lemonnyer. Ἡ ἔκδοσις θέλει ἀρχίσει ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φεβρουαρίου ἀνὰ φυλλάδια ἐκδιδόμενα κατὰ δεκαπενθήμερον. Τὸ κείμενον θὰ συνοδευθῇ ὑπὸ 2,500 χαλκογραφιῶν, ἐκτὸς δὲ τούτων θὰ περιέχῃ καὶ ἰδιαιτέρως 250 εἰκόνας, ὀφειλομένας εἰς τοὺς διασημοτέρους καλλιτέχνας τῶν ἡμερῶν μας.

— Συνάθροισις ἐγένετο πάντων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ παρισινοῦ τύπου, τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν ἐφημερίδων *Ζιλβλάς*, *Συμβάντος*, *Γαλάτου* καὶ *Πρωΐας*, πρὸς ὄφελος τῶν πτωχῶν τῶν Παρισίων καὶ τῶν παθόντων ἐκ τῆς πλημμύρας Pondichery. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ συνάθροισις παρεδέχθη νὰ ὀργανώσῃ παράστασιν ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Μελοδράματος, μέγαν χορὸν προσωπιδοφόρον ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Χρηματιστηρίου καὶ νὰ δημοσιεύσῃ τεῦχος μετ' ἐξαιρετικῆς πολυτελείας, περιέχον ἀνέκδοτα ἔργα τῶν διασημοτέρων φιλολόγων καὶ καλλιτεχνῶν. Πρὸς δὲ συνέστη ἐπιτροπή, ὅπως σκεφθῇ περὶ ἐκδόσεως λαχείου.

— Τὸ τελευταῖον δημοσίευμα τῆς γνωστῆς Ἰταλίδος συγγραφέως Ματίλδης Σεράο, ἥτις ὡς γνωστὸν ἕλκει τὸ γένος ἐξ Ἑλλήνων, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ κοιλία τῆς Νεαπόλεως» περιγράφει διὰ ζωηρῶν χρωμάτων, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς πρό τινος ἐνσκηψάσης ἐκεῖ χολέρας, τὴν φρικώδη ἀθλιότητα καὶ δυστυχίαν τῶν κατωτάτων τάξεων τοῦ Νεαπολιτικοῦ λαοῦ.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορικὰ μελετήματα» περιλαβὼν ἐξέδωκεν ἄρτι ὁ κ. Σπυρίδων Π Λάμπρος ἕνδεκα ἱστορικὰς αὐτοῦ μονογραφίας, ὧν ἑκάστη αὐτοτελὴς πραγματεύεται ἀνεξέταστόν τι ζήτημα ἢ ἀνιχνεύει δυσεξιχνίαστόν τινα πηγήν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ διαφόρους αὐτῆς, καὶ πάντη ἀλλοτρίας ἀλλήλων, ἐποχάς. Ὁ ἀναγνώστης, ὁ κατὰ σειρὰν ἀναλαβὼν νὰ διέλθῃ τὰς πραγματείας ταύτας, ἀναχωρῶν κατὰ πρῶτον ἀπὸ τῆς παναρχαιοτάτης προϊστορικῆς ἐποχῆς μετάγεται εἰς τοὺς χρόνους τῶν Μηδικῶν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τοὺς πρώτους μετὰ Χριστὸν αἰῶνας, καὶ ἀπὸ τούτων εἰς τὸν Βυζαντινὸν μεσαιῶνα, εἶτα δὲ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους τῶν τουρκικῶν ἐπιδρομῶν καὶ τῆς ἑνετοκρατίας. Οὕτως ἐν τοῖς συντόμοις τούτοις ἱστορήμασιν ὁ συγγραφεύς, ἀκολουθῶν τὰς ἰδίας αὐτοῦ διασαφητικὰς ἢ συμπληρωματικὰς ἐρεύνας, συγχρόνως ἀναπτύσσει γοργῶς πρὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀναγνώστου τοὺς ἐπισημοτέρους σταθμοὺς τῆς ἱστορίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἐν δόξῃ καὶ παρακμῇ, ἀθλήμασιν ἢ παθήμασι. Τὸ πρῶτον μελέτημα πραγματεύεται περὶ τῶν πορισμάτων τῆς προϊστορικῆς ἀρχαιολογίας καὶ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, τὸ δεύτερον ἐπιγραφόμενον «Φοίνικες ἐν Ἁγίῳ Γεωργίῳ τῷ παρὰ τῇ Σαλαμῖνι» γνωρίζει νέαν ἕδραν τῆς βιομηχανίας τῶν Φοινίκων ἐν τῇ παναρχαίᾳ Ἑλλάδι, τὸ τρίτον μελέτημα ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑστεραίαν τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης· ἐν τῷ τετάρτῳ δημοσιεύονται νέα ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Ἰνδικῶν τοῦ Κτησίου· τὸ πέμπτον ἱστορεῖ ἓν ἐπεισόδιον τῶν γοτθικῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιδρομῶν· ἐν τῷ ἕκτῳ ἐξερευνῶνται αἱ πηγαὶ τοῦ περὶ κτίσεως Μονεμβασίας χρονικοῦ· τὸ ἕβδομον περιλαμβάνει τὴν ὑπὸ τῶν Ἀράβων δευτέραν πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἐν τῷ ὀγδόῳ γνωρίζονται ἀκριβέστερον τὰ κατὰ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀποστασίαν τοῦ μεγάλου Βυζαντίνου Γεωργίου Μανιάκη· ἐν τῷ ἐννάτῳ παραβάλλονται δύο βυζαντιακὰ χρονικά· τὸ δέκατον πραγματεύεται τὴν εἰς τοὺς Τούρκους παράδοσιν τῶν Ἰωαννίνων, καὶ τέλος τὸ ἑνδέκατον μελέτημα θέμα ἔχει τὴν Πελοπόννησον ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν Ἑνετῶν.

Digitized by Google

Ἀφίνοντες τὰς ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα κρίσεις εἰς τοὺς εἰδικῶς ἐγκύπτοντας εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς καὶ ἱστορικὰς σπουδάς, παρατηροῦμεν ὅτι αἱ πλεῖσται τῶν μονογραφιῶν τούτων δύνανται εὐχρέστως νὰ μελετηθῶσι καὶ ὑπὸ τῶν μὴ εἰδικῶς ἀσχολουμένων εἰς τὰ ποικίλα τῆς ἱστορίας προβλήματα διὰ τὸ ἐθνικὸν διαφέρον τῆς ὑποθέσεως, τὸν χρωματισμὸν τῆς ἀφηγήσεως, καὶ τὸ αἱμύλον τῆς γλώσσης. Διότι ὁ κ. Λάμπρος συγκαταλέγεται μετὰ τῶν φρονούντων ὅτι ἡ ἱστορία «διὰ νὰ διδάξῃ ἀληθῶς καὶ ὑψώσῃ καὶ φρονηματίσῃ, πρέπει νὰ ἀφθῇ τοῦ βίου, νὰ γείνῃ αἱμύλη ὅταν δύναται καὶ πρέπῃ, κτῆμα πάντων καὶ πασῶν, πάντοτε καὶ πανταχοῦ, ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ ἀδιαφόρου, ἀγαπητὴ ἀντὶ μισητῆς».

— Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἀποθανὼν ἐκηδεύθη ὁ Νικόλαος Κορέσιος. Γεννηθεὶς ἐν Χίῳ τὸ 1817, ἐσπούδασεν ὑπὸ τὸν Νεόφυτον Βάμβαν, εἶτα δὲ μεταβὰς εἰς Ὀδησσόν, καὶ ἀκολούθως εἰς Ἀγγλίαν, ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπορικὸν στάδιον. Ἐν Ἀγγλίᾳ εὑρισκόμενος, ἤρξατο ἐκδίδων ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἄγγελος τῶν Βυζαντινῶν λαῶν». Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ἰδίᾳ ἐγνώσθη διὰ τῆς «Ἐκλεκτικῆς», ἐφημερίδος γραφομένης ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 1869 μέχρι τοῦ 1876, τῆς ὁποίας τὸ ἰδιόρρυθμον ὕφος καὶ ἡ ἐν πολλοῖς ἀνεξαρτησία τῶν σκέψεων κατέλιπον ζωηρὰς ἀκόμη ἀναμνήσεις.

— Ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Ἀρσακείῳ διδάσκοντος κ. Μ. Νικολαΐδου ἐξεδόθη «Στοιχειώδης Κοσμογραφία», συνταχθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει πολλῶν δοκίμων μαθηματικῶν γεωγραφιῶν, πρὸς χρῆσιν τῶν παρθεναγωγείων καὶ ἑλληνικῶν σχολείων.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Forstwissenschaftliche Leistungen der Altgriechen Von Dr Chloros in Athen (Ἐκ τοῦ Forstwissenschaftliches Centralblatt 1884.) Ἤτοι αἱ περὶ τῶν δασῶν ἰδέαι καὶ γνώσεις τῶν ἀρχαίων ὑπὸ Ν. Χλωροῦ.

[Ἡ πραγματεία αὕτη σκοπεῖ νὰ δείξῃ ἡμῖν τίνα προφυλακτικὰ μέσα εἶχον οἱ ἀρχαῖοι πρὸς φύλαξιν τῶν δασῶν αὐτῶν καὶ πῶς οἱ ἀρχαῖοι ἐκαρποῦντο τὰ δάση. Ὡς τοιαύτη δὲ κινεῖ σπουδαίως τὸ ἡμέτερον διαφέρον ἀπὸ δασονομικῆς καὶ οὐχὶ ἀπὸ φιλολογικῆς ἀπόψεως.

Κατὰ τὸν κ. Χλωρὸν ἡ λατρεία τῶν δένδρων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δέον ν' ἀποδοθῇ εἰς δασικοὺς καὶ οὐχὶ θρησκευτικοὺς λόγους, δι' ὧν κατέστη δυνατὸν ἡ σωτηρία τῶν ἐπιλοίπων καὶ ὑπὸ πολλῶν κινδύνων ἀπειλουμένων δασῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ πολιτισμοῦ. Οὕτω ἐξηγεῖται ἡ διατήρησις τῶν δασῶν ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πεδιάσιν (ἄλση), ἅτινα τούτου ἕνεκα εἶχον ἀφιερώσει εἰς ἰδίας θεότητας. Συγχρόνως εἶχεν ἀναφανῇ καὶ ἡ λατρεία τῶν νυμφῶν (Δενδρίτιδες, Δρυάδες, Ἀμαδρυάδες, Δρυμίδες, Αὐλωνίδες, Ναπαῖαι κτλ.), αἵτινες γεννῶνται ἀπὸ δένδρα καὶ ζῶσιν ἐφ' ὅσον καὶ αὐτά. Ἑκάστη νύμφη κατῴκει ἓν δένδρον, τούτου δὲ καταστρεφομένου συγκατεστρέφετο καὶ ἡ νύμφη. Διὰ τῆς θρησκευτικῆς ταύτης διδασκαλίας, λέγει ὁ κ. Χλωρός, ἥτις εἶνε προσωποποίησις τῆς στενῆς σχέσεως μεταξὺ δασῶν, βροχῆς καὶ πηγῶν, ἐσκόπουν νὰ προφυλάξωσι τῆς καταστροφῆς τὰ ἐκ δρυῶν καὶ ἐλατῶν δάση. Πρὸς τοῦτο δὲ φέρει καὶ παράδειγμα τὰ μέχρι σήμερον σωζόμενα ἱερὰ δάση τῆς Ἀρκαδίας.

Πρὸς τούτοις ὅμως οἱ ἀρχαῖοι ἐπρέσβευον ὅτι αἱ νύμφαι *γίγνονται ἔκ τε κρηνῶν, ἀπό τ' ἀλσέων ἔκ θ' ἱερῶν ποταμῶν*. Ἐκ τούτου γίνεται δῆλον ὅτι ὡς νύμφας ἐθεώρουν οἱ ἀρχαῖοι αὐτὰς ταύτας τὰς πηγὰς καὶ τὸ ὕδωρ. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία θρησκευτικὴ ἰδέα ἱδρύθη ἄνευ θαυμάτων καὶ ποινῶν, πρὸς σωτηρίαν τῶν δασῶν ἐπενοήθη ὁ μῦθος τοῦ Ἐριχθονίου, βασιλέως τῆς Ἀττικῆς. Κατὰ τὸν μῦθον τοῦτον δηλ. ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Δήμητρος εὑρίσκετο ἱερὰ τις δρῦς. Ὁ Ἐριχθόνιος διέταξε ποτὲ νὰ ῥίψωσι δρῦν τινα ἱερὰν εὑρισκομένην ἐν τῷ ἱερῷ ἄλσει τῆς Δήμητρος. Οὐδεὶς ὅμως ἐτόλμησε νὰ πράξῃ τοῦτο φοβούμενος τὴν φοβερὰν τιμωρίαν τῆς θεᾶς. Ὁ Ἐριχθόνιος ὅμως λαβὼν πέλεκυν ἤρξατο αὐθαδῶς καταφέρων αὐτὸν ἐπὶ τοῦ κορμοῦ. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πρώτου κτυπήματος ἐκβλύζει αἷμα καὶ φωνή τις ἀκούεται ἀπὸ τοῦ κορμοῦ. «Ἐντὸς τοῦ δένδρου εὑρίσκομαι ἐγὼ ἡ εἰς τὴν Δήμητρα λίαν προσφιλὴς νύμφη.» Ἀλλ' ὁ Ἐριχθόνιος ἐξακολουθεῖ τὰ κτυπήματα μέχρις οὗ ἡ δρῦς πίπτει. Ἐὰν ὅμως τὸ κακούργημα τοῦτο ἔμενεν ἀτιμώρητον, ἤθελεν ἐπέλθει καταστροφὴ ὅλων τῶν δασῶν. Ἕνεκα τούτου ἅπασαι αἱ Δρυάδες παρεκάλεσαν τὴν Δήμητρα νὰ τιμωρήσῃ τὸν δράστην τοῦ κακοῦ. Ἡ Δημήτηρ λοιπὸν ἀποστέλλει εὐθὺς νύμφην τινὰ *Ὀρειάδα* εἰς τὸν ψυχρὸν Καύκασον, τουτέστιν ἐκεῖ ἔνθα ἡ βλάστησις ἀδυνατεῖ ν' ἀναπτυχθῇ, ὅπως φέρῃ τὸν λιμὸν καὶ εἰσαγάγῃ αὐτὸν ἐν τῷ σώματι τοῦ Ἐριχθονίου, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ὁ Ἐριχθόνιος βουλιμιᾷ δεινῶς, τρώγει ἀδιακόπως καὶ δὲν δύναται νὰ κορεσθῇ. Οὕτω καταναλώσας ὅλην αὐτοῦ τὴν περιουσίαν καὶ καταφαγὼν καὶ μέγα μέρος τοῦ σώματός του, τέλος ἀπόλλυται.

Ἡ σημασία τοῦ μύθου τούτου γίνεται καταφανὴς ἐὰν ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἡ Δημήτηρ εἶνε ἡ γεωπονία καὶ ὅτι ἡ δρῦς εἶνε προσωποποίησις τῶν δασῶν. Ἡ καταστροφὴ τῶν δασῶν εἶνε καταστροφὴ καὶ τῆς γεωργίας, ἧς ἀποτέλεσμα ὁ λιμὸς ὁ ἀπαντῶν καὶ σήμερον ἔτι εἴς τινας ἀποδασωθείσας χώρας τῆς Ἑλλάδος, ἔνθα οἱ κάτοικοι ζῶσι λίαν πενιχρῶς ἐξ ἀσημάντου αἰγοτροφίας.

Καὶ οἱ νεώτεροι δὲ Ἕλληνες χρεωστοῦμεν εἰς τὴν θρησκείαν τὴν σωτηρίαν τῶν δασῶν. Οὕτω π. χ. ἐν Ἀκαρνανίᾳ μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας ἑορτῆς τινος ἢ Κυριακῆς ὁ ἱερεὺς ἐνδεδυμένος τὰ ἱερὰ ἄμφια αὐτοῦ καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν προκρίτων καὶ ὅλου τοῦ λαοῦ εἰσήρχετο ἐν πομπῇ εἰς τὸ παρὰ τὸ χωρίον ἢ τὴν κωμόπολιν δάσος. Ἐνταῦθα ἐξελέγετο εὐτραφές τι καὶ καλῶς ηὐξημένον δένδρον, ἠνοίγετο ὀπὴ ἐν αὐτῷ, ὁ δὲ ἱερεὺς ἐνέθετεν ἐν αὐτῷ ὕψωμα, ἔκλειε τὴν ὀπήν, ἐχάραττεν ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, οὕτω δὲ ὅλον τὸ δάσος ἦτο ἱερόν, *ἦτο ὑψωμένον*. Δυστυχῶς ἡ ἱεροτελεστία αὕτη ἐπαύσατο ἀπὸ τοῦ 1836.

Εἶτα ὁ κ. Χλωρὸς ἀναφέρει διάφορα χωρία τῶν ἀρχαίων, δι' ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι καὶ διατάξεις ὑπῆρχον πρὸς σωτηρίαν τῶν δασῶν καὶ συντήρησιν αὐτῶν, εἶτα δὲ εἰσέρχεται εἰς τὰς καθ' ἑκάστην δασονομικὰς τοῦ Θεοφράστου καὶ ἄλλων συγγραφέων γνώσεις. Σ. Μ].

Θεραπεία τοῦ καρκίνου τῆς μήτρας διὰ μερικῆς ἢ ὁλικῆς ἐξαιρέσεως αὐτῆς ὑπὸ Ἀριστ. Πετρίνη ἰατροῦ. Ἐν Ἀθήναις 1884. σελ. 114. [Ἐν ἀρχῇ τῆς πραγματείας προτάσσονται τινὰ γενικὰ περὶ καρκίνου, ἰδίᾳ δὲ τοῦ τῆς μήτρας, εἶτα δὲ ἀπαριθμοῦνται τὰ μέσα πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ τὰ φαρμακευτικὰ ἢ χειρουργικά, πρὸς δὲ αἱ ἐπιπλοκαὶ κατὰ τὴν ἐγχείρησιν καὶ μετ' αὐτὴν καὶ ἡ ἀποθεραπεία. Ἡ διατριβὴ αὕτη προταθεῖσα ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῆς οἰκείας σχολῆς].

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΞ ΕΛΛΑΔΟΣ

(11 Ἰανουαρίου Παρασκευή) 1885.)

Μετὰ μεσημβρίαν τῆς παρελθούσης Τρίτης ἐγένοντο ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως τὰ προαγγελθέντα γυμνάσια δι' ἀσφαίρων πυρῶν τοῦ 4 εὐζωνικοῦ τάγματος ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ κ. Βότσαρη. — Ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως* ἐδημοσιεύθη ὁ πίναξ τῶν τελωνειακῶν εἰσπράξεων τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου 1884. Κατὰ τοῦτον αἱ εἰσπράξεις τοῦ παρελθόντος μηνὸς Νοεμβρίου ἀνῆλθον ἐν συνόλῳ εἰς δρ. 2,380,671, ἐξ ὧν 1,775,439 εἰσεπράχθησαν ἐκ τελῶν εἰσαγωγῆς, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἐξ ἐξαγωγῆς, ἐγγείων φόρων κτλ. Αἱ ἀπὸ τῶν τελῶν τῆς εἰσαγωγῆς εἰσπράξεις ὑπελείφθησαν τοῦ ἀντιστοίχου μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους κατὰ δραχ. 407,666. Αἱ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου μέχρι τέλους Νοεμβρίου τοῦ 1884 εἰσπράξεις τῶν τελῶν τῆς εἰσαγωγῆς ἀνέρχονται εἰς 17,714,661, ὑπολειπόμεναι τῶν εἰσπράξεων τῶν αὐτῶν μηνῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους κατὰ δρ. 1,079,026. — Τὸ διὰ τὴν β' ἑξαμηνίαν τοῦ παρελθόντος ἔτους μέρισμα τῆς ἑταιρίας τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ σιδηροδρόμου ὡρίσθη εἰς δρ. 13.40. — Ἐν Σύρῳ μέλλει ν' ἀνεγερθῇ ὁ ἀνδριὰς τοῦ Μιαούλη, τὴν δαπάνην τοῦ ὁποίου κατέλιπε διὰ τῆς διαθήκης του ὁ ἀοίδιμος Σταμ. Πρώϊος καὶ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ἑρμουπόλεως ἐξέδωκε προκήρυξιν προσκαλοῦν τοὺς Ἕλληνας γλύπτας εἰς διαγωνισμόν. — Ἡ ἐκ τῶν τελευταίων τρικυμιῶν ζημία, ἣν ὑπέστη ὁ μῶλος Κατακώλου, ἀνέρχεται εἰς 500,000 δραχμῶν, ἀλλ' ἵνα ἐπανορθωθῇ ἡ βλάβη θ' ἀπαιτηθῶσι περὶ τὸ ἑκατομμύριον. — Ἀφίκετο ἐξ Ἱεροσολύμων ὁ ἀβυσσινὸς ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος υἱὸς Συμεὼν καὶ εἷς ἀβυσσινὸς διάκονος. Ὁ ἀρχιμανδρίτης οὗτος εἶνε ἡγούμενος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀβυσσινιακῆς ἐκκλησίας, διετάχθη δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου νὰ συνοδεύσῃ τὸν ἡμέτερον ἀπεσταλμένον κ. Μητσάκην μέχρις Ἀθηνῶν καὶ νὰ προσφέρῃ

Digitized by Google

τὰ ἴδια σεβάσματα καὶ τὰς προσρήσεις τοῦ βασιλέως Ἰωάννου καὶ τῶν ὑπουργῶν Αὐτοῦ εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον καὶ τὰς ἀρχάς. Προχθὲς δὲ ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ κ. Μητσάκη παρουσιάσθη εἰς τὸν πρωθυπουργόν, ὅστις φιλοφρόνως ὑπεδέξατο αὐτόν, καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ὑπουργούς. — Καθὰ ἐξ Ἀβυσσινίας ἀγγέλλεται, ἀφίκετο αὐτόθι ὁ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας κυβερνήσεως ἀποσταλεὶς ἰατρὸς κ. Ν. Παρίσσης γενόμενος δεκτὸς μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ λαοῦ τῆς χώρας ταύτης τυχὼν διακεκριμένων ἐνδείξεων τιμῆς. —Ἡ ἐνοικίασις τοῦ δημοτικοῦ φόρου Πειραιῶς κατεκυρώθη ἀντὶ 350,000 δραχμῶν ἐπ' ὀνόματι ὁμάδος ἐμπόρων. — Πολλαὶ τῶν ἐκ Θεσσαλίας μεταναστευσασῶν ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν ἐπανέκαμψαν αὐτόθι ἐκ Προύσης, Σμύρνης, Μαγνησίας, Ἀτταλείας, Κατερίνης καὶ ἀλλαχόθεν, πικρὰν ἐκφράζουσαι μεταμέλειαν. Περὶ τὰς εἴκοσιν ἐπανῆλθον ἐσχάτως εἰς τὰ χωρία Μπαλαμοὺτ τοῦ Τυρνάβου καὶ Μικρὸ Κεσσερλῆ τοῦ δήμου Νέσσωνος τῆς Λαρίσσης λάθρα ἀναχωρήσασαι ἐκ τῶν τόπων εἰς οὓς μετηνάστευσαν, ὡς κωλυόμεναι ὑπὸ τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν.—Αἱ εἰσπράξεις τοῦ τελωνείου Πειραιῶς κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα ἀνῆλθον εἰς 574,175 δραχμάς.— Ἀναμένονται εἰς Πειραιᾶ τὰ τρία νέα πλοῖα *Εὐρώτας*, *Πηνειός*, καὶ *Ἀχελῷος* ἅτινα ἀπέπλευσαν ἐκ Λονδίνου. — Κατ' αὐτὰς μεταφέρονται εἰς τὸ φρενοκομεῖον Κερκύρας, ὅπερ καταλλήλως ἐπεσκευάσθη καὶ ηὐξήθη, οἱ ἐν Δαφνίῳ τριάκοντα πάσχοντες, διαλυομένου τοῦ καταστήματος τούτου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κκ. Σ. Κ. Μεσολόγγιον, Σ. Ζ. Κέρκυραν καὶ Γ. Δ. Δ. Λάρισσαν. Ἐνεγράφησαν ἅπαντες. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς φιλικάς σας ἐνεργείας. — κ. Μ. Θ. Β. Λάρνακα. Τὰ βιβλία ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς.—κ Δ...Μ... Ἀτυχῶς εἶνε ἀκατάλληλον διὰ τὴν « Ἑστίαν ».—κ. Σ. Γ. Bielitz. Ἡ συνδρομὴ ἐλήφθη. Τὸ ἀντίτιμον τῶν 2 τόμων εἶνε φρ. 10 καὶ λεπτὰ 60 διὰ ταχυδρ. τέλη. Δελτία τοῦ Α' ἔτους δὲν ὑπάρχουσι, διότι ἡ ἔκδοσις αὐτῶν ἤρξατο τὸ Β' ἔτος. Ἀντίτιμον ἑκάστου φύλλου λεπ. 25, ἑκάστου δελτίου λεπ. 10. Εἰς τὰ ἄλλα τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν ἀπαντῶμεν : Τὰ Ἅπαντα Συμεὼν τοῦ Μεταφραστοῦ εὑρίσκονται ἐν τοῖς ἐνταῦθα βιβλιοπωλείοις. Περὶ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ πλήρη βιβλιογραφίαν θέλετε εὕρει ἐν τῇ « Nouvelle biographie Générale τοῦ Didot » (Τόμῳ Β', σελ. 121) .Εἰς ταύτας ἐν προσθήκῃ σᾶς σημειοῦμεν τὰς ἑλληνικὰς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἔνθα περιέχονται εἰδήσεις περὶ Ἀλῆ-πασᾶ, τὰς σημειώσεις τοῦ ποιητοῦ Βαλαωρίτου εἰς τὴν «Κυρὰ-Φροσύνην», πρὸς δὲ καὶ τὸ ἑξῆς εἰδικὸν σύγγραμμα· « Vie d' Ali-Pacha visir de Janina, surnommé Aslan ou le lion par Mr Alphonse de Beauchamp. Paris. 1822. Ὑπάρχει καὶ μυθιστορία πρωτότυπος ἑλληνικὴ «Ἀλῆ-πασᾶς» ὑπὸ Ῥάμφου. – κ. Μ. Φ. Λαύριον. Ἐνεγράψαμεν καὶ τοὺς 5. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποστήριξιν. Τὰς ἀποδείξεις καὶ τὸ περίσσευμα ἐπέμψαμεν ταχυδρομικῶς.—κκ. Α. Ν. Κ. Ῥοστόβ, Η. Π. Κέρκυραν, Η. Α. Φ. Ἀργοστόλιον, Ζ. Φ. Τεργέστην, Ν. Ι. Ν. Κάρυστον, Α. Κ., Γ. Α. Δ. καὶ Ε. Τ. Πάτρας, Σ. Τ. Μέγα Κεσερλῆ, Γ. Δ. Π., Ν. Τ. Δ. καὶ Ι. Δ. Μ. Σῦρον, Γ. Ζ. Βῶλον, Ε. Σ. Λευκάδα, Σ. Μ. Χ. Τσατσάκ, καὶ Χ. Π.καὶ Σαν. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν.—κ. Χ. Σ. Α. Σμύρνην. Τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον συνεστάθη τῷ 1837. Ἐν ἀρχῇ τῆς συστάσεώς αὐτοῦ οἱ ἐγγραφέντες φοιτηταὶ ἀνῆλθον εἰς 50 μόνον· σήμερον ἀριθμοῦνται εἰς 2,700 περίπου.—κ. Ἀδελφ. Σ. Τσετάτε. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον καὶ τῶν 3, εὐχαριστοῦμεν δ' ὑμῖν διὰ τὴν εὐμενῆ φροντίδα. Περὶ τῶν τόμων τῆς « Ἑστίας » ἴδετε ἀγγελίαν ἐν τῷ Δελτίῳ. Βιβλία ἄλλα πλὴν τῶν ἀγγελλομένων διὰ τοῦ Δελτίου δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ γραφείῳ ἡμῶν.—*Μεταφραστῇ*. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλόφρονα προσφοράν σας. Ἀλλ' ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι τὸ ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» δημοσιευθησόμενον μυθιστόρημα κατὰ τὸ 1885 εἶνε ἤδη ἕτοιμον. Ἐὰν ἐπιμένετε καὶ μετὰ τοῦτο, λάβετε τὴν καλοσύνην νὰ μᾶς στείλητε τὸ πρωτότυπον ἵνα διέλθωμεν αὐτὸ καὶ ἀποφανθῶμεν. — κ. Σ. Μ. Χ. Τσατσάκ. Τὸ Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς. — κ. Α. Π. Φιλιππούπολιν. Ἐνεγράψαμεν ἀμφοτέρους. Ταχυδρομικῶς δ' ἀπηντήσαμεν ὑμῖν.—Le juste. Ἐνταῦθα.. Ἀκατάλληλον ἀτυχῶς διὰ τὴν «Ἑστίαν».— κ. Α. Ι. Σάμον. Ἡ ἀποστολὴ θὰ ἐξακολουθήσῃ τακτικῶς. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰ σταλέντα.—κ. Π. Δ. Ρ. Θέλομεν ζητήσει πληροφορίας καὶ σᾶς ἀπαντήσει εἰς προσεχὲς Δελτίον.—κ. Ν. Δ. Χ. Πάτρας. Διότι δὲν συναπεστάλη καὶ τὸ ἀντίτιμον.— κ. Β. Ξ. Πειραιᾶ. Ἐνεγράφησαν ἀμφότεροι. Αἱ ἀποδείξεις σταλήσονται τῷ αὐτόθι ἀνταποκριτῇ τῆς «Ἑστίας». — κ. Χ. Ρ. Σμύρνην. Θέλομεν συμμορφωθῇ τῇ παραγγελίᾳ σας.—*Δυσπίστῳ*. Εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ριπτομένων βολῶν ἵνα φονευθῇ εἷς μόνος ἄνθρωπος ἐν πολέμῳ εἶνε σημαντικώτατος. Ὁ στρατάρχης Σὰξ ἔλεγεν ὅτι διὰ τὸν φόνον ἑνὸς στρατιώτου ἐν τῇ μάχῃ ἀπῃτεῖτο τόσος μόλυβδος ὅσον εἶνε τὸ βάρος τοῦ σώματος τοῦ στρατιώτου. Ὁ Cassendi, πραγματευθεὶς τὸ ζήτημα μαθηματικῶς εὗρεν ὅτι τὸ βάρος τοῦ καταναλισκομένου μολύβδου ἔν τινι μάχῃ ἦτο πάντοτε πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ τὸ βάρος τῶν φονευομένων ἀνδρῶν. Καὶ σήμερον δὲ τὸ πρᾶγμα ἔχει ὁμοίως. Οὕτω κατὰ τὸν κ. Chesnel ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Σολφερίνου οἱ Αὐστριακοὶ ἔρριψαν 8,400.000 βολὰς τουφεκίου, δι' ὧν ἐφονεύθησαν μὲν 2,000, ἐπληγώθησαν δὲ 10,000 ἐκ τοῦ γαλλοσαρδικοῦ στρατοῦ. Ἑπομένως εἰς ἕκαστον μὲν πληγωθέντα ἀναλογοῦσιν 800 βολαί, εἰς ἕκαστον δὲ φονευθέντα 4,200. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μέσον βάρος ἑκάστης σφαίρας ἦτο 30 γραμμάρια, ἕπεται ὅτι ἐχρειάσθησαν τοὐλάχιστον 126 χιλιόγραμμα, ἤτοι ὑπὲρ τὰς 90 ὀκάδας μολύβδου δι' ἕκαστον ἄνδρα φονευθέντα.—κ. Ζ. Σ. Ληξούριον. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον καὶ τῶν 3. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν ὑποστήριξιν. Τὰς ἀποδείξεις ἐπέμψαμεν πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν συνδρομητῶν.—κ. Ε. Γ. Temruk. Τὸ ζητηθὲν βιβλίον ἀπεστάλη τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα.—*Ἀκριβολόγῳ*. Τὰ ἔχουν βαπτίσει *ὑποπτερνίδας*· οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχον λέξιν, ὑποθέτομεν, διότι δὲν εἶχον καὶ τὸ πρᾶγμα. —κ. Γ. Κ. Βραΐλαν. Ἀπεστάλη. — κ. Δ. Κ Β. Σῦρον. Αἱ ἀποδείξεις σταλήσονται λίαν προσεχῶς τῷ αὐτόθι ἀνταποκριτῇ τῆς «Ἑστίας». Τὸ διπλοῦν φύλλον ἀπεστάλη ἐκ νέου. —κ. Η. Φ. Β. Κωνσταντινούπολιν. Ἤρξατο ἀποστολὴ πρὸς τὸν κ. Κ. Τζ.—*Φίλῳ Μ.* Ἐὰν δὲν ἐξετάζῃ ποτὲ τί φρονεῖ ὁ ἴδιος περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τί φρονοῦν οἱ πολλοὶ περὶ αὐτοῦ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

[Τῷ πρώτῳ λύτῃ ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις, τῷ πρώτῳ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῷ πρώτῳ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ δοθήσεται ὁ τελευταῖος τόμος τῆς «Ἑστίας»].

Νὰ καταταχθῶσιν αἱ 28 πεσσοὶ τοῦ δομινὸ εἰς σχῆμα ὀρθογωνίου ἔχοντος εἰς τὰς 4 γωνίας, ἔξω τοῦ κυρίου σχήματος, τέσσαρα διπλᾶ, τοιουτοτρόπως ὥστε νὰ σχηματισθῶσιν ἐκ τῶν πεσσῶν 14 μικρότερα τετράγωνα, ἤτοι 2 τετράγωνα ἐκ λευκῶν, 2 ὅμοια ἔχοντα τοὺς *ἄσσους*, ἄλλα τόσα τὰ *δύο*, 2 ἄλλα τὰ *τρία*, 2 τὰ *τέσσαρα*, 2 τὰ *πέντε* καὶ 2 τὰ *ἕξ*.

2

Μίαν συλλαβὴν ἂν χάσω, ἀπὸ κωμικοῦ ἀρχαίου
θὰ μεταβληθῶ, θὰ γείνω νῆσος...νῆσος τοῦ Αἰγαίου.

3

Κυβόλεξον πρὸς συμπλήρωσιν

				Π				
			.	Α	.			
		.	.	Ρ	.	.		
	.	.	.	Α	.	.	.	
Π	Α	Ρ	Α	Σ	Η	Μ	Ο	Ν
	.	.	.	Η	.	.	.	
		.	.	Μ	.	.		
			.	Ο	.			
				Ν				

4

Τὸ πρῶτον εἶνε πρόθεσις, τὸ ἄλλο πόλις στρογγυλή.
Τὸ σύνολον μὲ κόλασιν τὴν οἰκουμένην ἀπειλεῖ.

Δ*.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Λεπτά, ἑπτά.

2

C'est le secret de Polichinelle.

3

Σκύλος—λύκος.

Digitized by Google

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

11 Ἰανουαρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
ῶν 120,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	348.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	126.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	347.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	185.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	104.—
Ἀσφαλ. Ἑταιρία «Ἀρχάγγελος» »	
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	68.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	411.—
Ἑταιρία Φωταερίου. . . . . Δρ.	
Ἑλλην. Πυριτιδοποιεῖον. . . . . . . Φρ.	
Ἑταιρία Δημοσίων Ἔργων. . . . . . »	
Πανελλ. Ἀτμοπλ. Ἑταιρίας. . . . . »	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν 3μην.	25.35
» Ὄψεως. . . .	
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης 3ήμ.	100½.
» Τραπεζικὸν 3μην.	

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.	20.10
Λίρα στερλίνα.	
Λίρα ὀθωμανική.	23.05

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΕΚ

Δέχεται συνδρομητὰς εἰς τὸ κάλλιστον περιοδικὸν τοῦ συρμοῦ

LA SAISON

Ἐτησία συνδρομὴ τῆς ἁπλῆς ἐκδόσεως:
Ἀθηνῶν δραχμὰς 9. — Ἐπαρχιῶν δραχμὰς 11
Ἐτησία συνδρομὴ τῆς πολυτελοῦς ἐκδόσεως:
Ἀθηνῶν δραχμὰς 18. — Ἐπαρχιῶν δραχμὰς 22.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν θέλοντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ ὀφείλουσι νὰ συνοδεύωσι τὰς αἰτήσεις αὐτῶν μετὰ τοῦ ἀντιτίμου τῆς συνδρομῆς, ἀποστελλομένης διὰ χαρτονομίσματος ἢ γραμματοσήμου ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης πρὸς τὸν κ. Κάρολον Μπέκ.

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ

ΕΙΔΥΛΛΙΑ

ΝΕΟΣ ΤΟΜΟΣ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ.—Δρχ. 2,50

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΙΣΤΟΙ ΑΡΑΧΝΗΣ.	δρ. ν.	1
ΣΤΑΛΑΚΤΙΤΑΙ.	»	2
ΑΓΡΟΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.	»	2
ΤΡΕΙΣ ΗΜΕΡΑΙ ΕΝ ΤΗΝΩ.	»	1

Πωλοῦνται ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς ΕΣΤΙΑΣ.

Ἀποστέλλονται πρὸς αἰτοῦντας ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΘΕΟΔΩΡΑ

ΠΟΙΗΜΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΝ ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΠΕΝΤΕ
ΜΕΤΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ΥΠΟ ΚΛΕΩΝΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗ

Τόμος πολυτελέστατα δεδεμένος, μετὰ εἰκόνων, εἰς σχῆμα μέγα 8ον ἐκ σελίδων 277.

Πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τοῦ κ. Καρόλου **Μπέκ** ἀντὶ δραχμῶν **10**.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφῖδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ

Δρ. Λ.

ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ (μικραὶ σκηναὶ κατάλληλοι πρὸς παράστασιν ὑπὸ παιδίων ἐν σχολειακαῖς ἢ οἰκογενειακαῖς ἑορταῖς). **1,50**

ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΙΟΥ (παιδικὸν μυθιστόρημα κατὰ τὴν Ε. Δουπουή). **1,50**

ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ! (ναυτικὸν μυθιστόρημα κατὰ τὸν Μὴν-Ρὴδ μετὰ 25 εἰκονογραφειῶν). **1,75**

ΠΑΙΔΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ **2**

Ταχυδρομικῶς ἀποστέλλονται προστιθεμένων 15 λεπτῶν δι' ἕκαστον τόμον.

Τόμοι τῆς «Ἑστίας» ὅλων τῶν προηγουμένων ἐτῶν πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς ἄδετοι μὲν πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, δεδεμένοι δὲ πρὸς φρ. 8. Ἕκαστος τόμος περιλαμβάνει τὰ φυλλάδια μιᾶς ἑξαμηνίας.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀγοράζοντες τόμους τῆς «Ἑστίας» ἐπιβαρύνονται καὶ μὲ τὰ ταχυδρομικὰ τέλη, ἅτινα εἶνε δι' ἕκαστον τόμον ἄδετον λεπτὰ 50, δεδεμένον λεπτὰ 80.

Ὡσαύτως ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται καὶ παλαιὰ φύλλα αὐτῆς καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΜΕΛΕΤΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗ

Ἀντίτυπα τῶν δημοσιευθεισῶν μελετῶν, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δραχμὰς πέντε, εὑρίσκονται παρὰ τοῖς βιβλιοπώλαις Ἀντωνιάδῃ καὶ Ἀνέστῃ Κωνσταντινίδῃ.

ΣΥΛΛΟΓΗ τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ νόμων, βασιλικῶν διαταγμάτων καὶ ὑπουργικῶν διαταγῶν ὑπὸ Ἰωάννου Καρακάλου, λοχαγοῦ. Τεῦχος Α' — Στρατολογικά. Ἀθῆναι 1884. 8ον, σελ. 345. Τιμᾶται δραχ. 3.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΤΗΤΟΣ λόχου, ἴλης ἢ πυροβολαρχίας κτλ. Τεῦχος Α' — Ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν ὑπὸ Ἰωάννου Π. Καρακάλου, λοχαγοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1883. 8ον, σελ. 386. Τιμᾶται δραχ. 2.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 969

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 421.—20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1885.—ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 473

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ὑπὸ Π. Θωμᾶ.

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΟ ΠΤΩΧΟΚΟΜΕΙΟΝ ὑπὸ Σπυρίδωνος Παγανέλη.

ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ.

ΕΥΘΥΒΟΛΙΑ ΣΚΟΠΕΥΤΩΝ.

ΠΟΝΗΡΙΑ ΚΥΝΟΣ.

Η ΜΑΝΑ ποίημα Ἀχιλ. Παράσχου.

ΔΥΟ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ὑπὸ Κωνστ. Νεστορίδου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ
ΑΘΗΝΩΝ—ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Ὑπόμνημα τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου Ἀργείων περὶ τῆς ἀπὸ Κορίνθου εἰς Ναύπλιον διὰ τοῦ Ἄργους, καὶ τῆς ἀπὸ Ἄργους εἰς Μύλους σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου. Πρὸς τὸ Σ. ὑπουργικὸν συμβούλιον, τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς Γενικῆς Πιστωτικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἀναδόχου τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου.

Τὸ ζήτημα, περὶ οὗ πραγματεύεται τὸ προκείμενον ὑπόμνημα, ὅπερ ἐκτυπωθὲν διενεμήθη καὶ εἰς πάντα τὰ γραφεῖα τῶν ἐφημερίδων, ὅπως γείνῃ περὶ τούτου λόγος καὶ ἐπιτευχθῇ ἡ προσήκουσα λύσις, δὲν εἶνε τοπικὸν τοῦ Ἄργους, ὡς δύναταί τις νὰ ὑπολάβῃ, ἀλλ' ἀφορᾷ εἰς πάντα τὰ συμφέροντα, ἅτινα πρόκειται νὰ ἐξυπηρετήσῃ σιδηροδρομικὴ γραμμή, μέλλουσα νὰ συνδέσῃ τὰς Ἀθήνας μετὰ τῆς κεντρικῆς Πελοποννήσου, συμφέροντα γενικά, οὐχὶ μιᾶς ἢ δύο, ἀλλ' ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς χερσονήσου ταύτης.

Ὡς τοιοῦτον δὲ καὶ μόνον πραγματευόμεθα καὶ ἡμεῖς τοῦτο ἐνταῦθα, λαμβάνοντες ἀφορμὴν ἐκ τοῦ σταλέντος ἡμῖν ὑπομνήματος, ἀσχέτως πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ πρὸς τὰς ἐπαρχιακὰς ἀντιζηλίας.

Τὸ περὶ οὗ πρόκειται ζήτημα ἔχει ὡς ἑξῆς· Κατὰ τὸν νόμον περὶ κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου τοῦ 1882 ἐνεκρίθη ἐν ἄλλοις καὶ ἡ σύστασις σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀπὸ Κορίνθου δι' Ἄργους εἰς Ναύπλιον, καὶ ἀπὸ Ἄργους εἰς Μύλους. Οὐδὲν δὲ τούτου φυσικώτερον καὶ ὁμαλώτερον, διότι ἡ γραμμὴ αὕτη, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον, μέλλουσα νὰ καταλήξῃ εἰς Μύλους, ἐπίνειον τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς κεντρικῆς ἐν γένει Πελοποννήσου, ἀκολουθεῖ εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπὸ Κορίνθου μέχρι Μύλων διερχομένη δι' Ἄργους. Τὸ Ναύπλιον δὲ κείμενον μακρὰν τῆς εὐθείας, ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου ἐξυπηρετεῖται δι' εἰδικῆς γραμμῆς αὐτοτελοῦς μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Ἄργους. Οἱ προτιθέμενοι ἑπομένως ἐκ τῆς πρωτευούσης τοῦ Κράτους, ἢ ἐκ Κορίνθου, νὰ μεταβῶσιν εἰς Μύλους καὶ ἐντεῦθεν δι' ἁμαξῶν διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἀχλαδοκάμπου εἰς Τρίπολιν καὶ τὴν κεντρικὴν Πελοπόννησον καὶ τἀνάπαλιν, δὲν εἶχον παρὰ ν' ἀκολουθήσωσιν εὐθεῖαν γραμμήν, ἥτις εἶνε καὶ ἡ συντομωτάτη πάντοτε ἐκ τῶν συνδεουσῶν δύο σημεῖα, τοιαύτη δὲ εἶνε κυρίως ἡ γραμμὴ ἀπὸ τῆς ἐξόδου τῶν Δερβενακίων πρὸς τὸ Ἀργολικὸν πεδίον μέχρι Μύλων· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει κατ' ἀνάγκην ὁ σιδηρόδρομος θὰ διήρχετο διὰ τοῦ Ἄργους, κειμένου ἐπὶ τῆς γραμμῆς ταύτης, ἄνευ τῆς παραμικρᾶς λοξοδρομίας. Ἀρκεῖ δὲ νὰ ῥίψῃ τις ἁπλοῦν βλέμμα ἐπὶ γεωγραφικοῦ χάρτου ἑλληνικοῦ διὰ νὰ κατανοήσῃ τὸ φυσικὸν τῆς γραμμῆς ταύτης καὶ τὴν ὀρθότητα καὶ ἀκριβῆ παρατήρησιν τῶν μηχανικῶν, οἵτινες μελετήσαντες ἐπὶ τόπου τὰς γραμμὰς καὶ διαγράψαντες τὰ σχέδια, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ὁρισθῶσιν ἐν τῷ νόμῳ τὰ σημεῖα τῶν γραμμῶν, ἅτινα ὀρθῶς καὶ λογικῶς καὶ κατὰ τέχνην παρεδέχθησαν.

Καὶ οὕτω μὲν εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τινός. Ἀλλ' ὅτε ἐγένετο ἀρχὴ ἐκτελέσεως τῆς διακλαδώσεως ταύτης ἀπὸ Κορίνθου εἰς Μύλους τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν—Πατρῶν, ἡ ἑταιρία ἡ ἀναλαβοῦσα τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου ὑπέβαλεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν νέον σχέδιον γραμμῆς, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ πρότερον εὐθεῖα ἀπὸ Δερβενακίων, Φιχτίων, Ἄργους, Μύλων ἐγκαταλιμπάνεται, καὶ γίνεται λοξή. Ἀπὸ Δερβενακίων προχωρεῖ μέχρι τῆς ἐρήμου Τύρινθος, ἐντεῦθεν δὲ εἰς Μύλους, ἐγκαταλειπομένου ἐκτὸς τῆς γραμμῆς τοῦ Ἄργους.

Ὁ θέλων ἐφ' ἑνὸς γεωγραφικοῦ πίνακος νὰ σπουδάσῃ τὴν γραμμήν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐκεῖνος, ὅστις εἶδε καὶ γνωρίζει καλῶς τὸ Ἀργολικὸν πεδίον, τὰς θέσεις τῶν πόλεων Ναυπλίας καὶ Ἄργους, τὴν θέσιν τῶν Μύλων, τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους, τὴν παραγωγήν, τὴν μετὰ τῆς κεντρικῆς Πελοποννήσου συγκοινωνίαν, ἣν καὶ μόνην πρόκειται νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἡ γραμμὴ αὕτη, δὲν δύναται ἢ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀπορίαν του ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τῆς πρώτης ἀρίστης συντόμου γραμμῆς καὶ τῆς παραδοχῆς μεγαλειτέρας λοξῶς διασχιζούσης τὸ Ἀργολικὸν πεδίον εἰς μέρη ὀλιγάνθρωπα καὶ ἄγονα, μὴ συνδεούσης τὰς δύο πόλεις, κυρίως δὲ τὸ Ἄργος, ὅπερ κυρίως καὶ ἤδη συγκεντροῖ ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν τὴν παραγωγὴν τοῦ Ἀργολικοῦ πεδίου.

Δὲν εἰσερχόμεθα παντάπασιν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν λόγων, οἵτινες ὑπηγόρευσαν τὴν μεταβολὴν ταύτην, οὓς ἀναφέρει τὸ εἰρημένον ὑπόμνημα. Τοῦτο μόνον δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὁ ἀναγινώσκων αὐτὸ μετὰ γεωγραφικοῦ χάρτου ἢ ὁ γνωρίζων ἐξ αὐτοψίας τοὺς τόπους, ὅτι τὴν μεταβολὴν ταύτην ὑπηγόρευσαν λόγοι στερούμενοι ἐντελῶς πάσης δικαιολογικῆς βάσεως, διότι ἡ δευτέρα γραμμὴ σταθμὸν ἔχουσα ἐν τῷ ἀργολικῷ πεδίῳ ἔρημον, ἀκατοίκητον καὶ νοσῶδες μέρος, τὴν Τύρινθα, καταλείπουσα μακρὰν πόλιν πολυάνθρωπον, τὸ Ἄργος, οἰκουμένην ὁλοσχερῶς ὑπὸ γαιοκτημόνων, ἔχουσαν μέλλον εὐρὺ ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της, δὲν ἐξυπηρετεῖ παντάπασι τὰ συμφέροντα τῆς ἑταιρίας καὶ τῶν οἰκούντων ἐν τῷ ἀργολικῷ πεδίῳ, δὲν ἐξυπηρετεῖ τὴν ταχύτητα, ἣν θέλει ἐπιζητήσει ὁ ἐκ τῆς κεντρικῆς Πελοποννήσου μεταβαίνων εἰς Κόρινθον καὶ Ἀθήνας, καὶ ἀναγκαζόμενος νὰ λοξοδρομῇ εἰς Τύρινθα ἢ Ναύπλιον· πρὸς δὲ θ' ἀπαιτήσῃ μείζονα δαπάνην κατασκευῆς, μείζονα ἀποζημίωσιν ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως καὶ θὰ ἐπιφέρῃ ἄλλα παρομαρτοῦντα ἄτοπα.

Τὸ ὑπόμνημα τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου Ἀργείων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν ἑταιρίαν σκοπὸν ἔχει νὰ παραστήσῃ τὸ ἄτοπον, τὸ ἀσύμφορον καὶ τὸ ἐπιβλαβὲς τῆς νέας γραμμῆς εἴς τε τὴν ἑταιρίαν καὶ εἰς τὰ συμφέροντα τὰ τοπικά, ἀλλὰ κυρίως εἰς τὰ τῆς γενικῆς συγκοινωνίας τῆς κεντρικῆς Πελοποννήσου μετὰ τῆς πρωτευούσης. Ἐν αὐτῷ ἀναλύονται μετὰ πειστικότητος πάντες οἱ λόγοι, οἱ ὁποῖοι συνηγοροῦσιν εἰς τὴν μὴ μεταβολὴν τῆς γραμμῆς, λόγοι ἀρυόμενοι ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν τόπων καὶ τῶν περιστάσεων, ἐν οἷς ἕκαστος διατελεῖ. Ἂν δὲ συμβαίνῃ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ἀργείων νὰ ὁμιλῇ περὶ τῆς γραμμῆς τοῦ Ἄργους, τοῦτο προέρχεται διότι τὰ πράγματα ὁμιλοῦσιν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἡ θέσις του κεῖται ἐπὶ τῆς εὐθείας γραμμῆς τῆς ἀγούσης εἰς Μύλους, ἑπομένως συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς γραμμῆς ταύτης δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ μεροληπτικῶς καὶ ἐξ ἀντιζηλίας πρὸς τὸ Ναύπλιον, τὸ οὐδόλως βλαπτόμενον ἐκ τῆς πρώτης γραμμῆς τοῦ Νόμου, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν γενικῶν συμφερόντων τῆς πελοποννησιακῆς συγκοινωνίας, ἥτις θέλει ὑποστῇ καμπτομένης τῆς γραμμῆς τραῦμα καίριον, οἷον ἤθελεν ὑποστῇ εὐθυτενὴς καὶ ἀκμαῖος κορμὸς δένδρου καμπτόμενος ἢ θλώμενος, παρεμποδιζομένης οὕτω τῆς ταχείας καὶ εὐκόλου μεταγγίσεως ἀπὸ τῶν ῥιζῶν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς τροφῆς καὶ διαταραττομένης τῆς φυσικῆς λειτουργίας, τὴν ὁποίαν ἐνταῦθα μὲν ὥρισεν ἡ φυσικὴ ζωή, ἐκεῖ δὲ αἱ τοπικαὶ καὶ χωρογραφικαὶ περιστάσεις.

Digitized by Google

Ἐλπίζομεν ὅτι τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τῶν Ἀργείων, τὸ ἐμβριθῶς γεγραμμένον, θέλει δώσει ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἁρμοδίους πρὸς νέαν μελέτην ἐπιτόπιον τῆς γραμμῆς καὶ εἰς σκέψεις γενικωτέρας. Διὸ συνιστῶμεν τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ καὶ μελέτην εἰς πάντας, οἵτινες ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἔχουσιν ἠθικὸν καὶ ὑλικὸν συμφέρον, ἵνα μὴ καταστραφῇ ἐκ προσωπικῶν λόγων καὶ φιλοτιμιῶν κοινωφελέστατον ἔργον σχετιζόμενον πρὸς τὴν ἐν γένει ζωτικὴν δύναμιν τῆς Ἑλλάδος, ἐξ ἐκείνων δὲ τὰ ὁποῖα ἅπαξ κατασκευαζόμενα ἔχουσι διάρκειαν μακράν, μὴ οὔσης εὐκόλου τῆς μεταβολῆς καὶ ἀντικαταστάσεως ἄνευ ζημιῶν τῆς κοινωνίας.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐξεδόθη πρὸ ἡμερῶν τὸ τρίτον τεῦχος τῆς «Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος» περιλαμβάνον, ὡς πάντοτε, πολλὰς ἀξιοσπουδάστους διατριβάς. Τὰ περιεχόμενα αὐτοῦ ἀναγράφομεν ἐνταῦθα ὡς ἑξῆς: Σ. Βάση, Ὑπατικὰ γράμματα πρὸς Ὠρωπίους. — Στεφάνου Α. Κουμανούδη, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀμφιαράου. — Τοῦ αὐτοῦ, Δύο ἀττικὰ ψηφίσματα. — Δ. Φιλίου, Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἐλευσῖνος. — Κ. Purgold, Ἀρχαϊκὸν ἀέτωμα ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. — Δ. Φιλίου, προσθήκη εἰς τὴν ἐξ Ἐλευσῖνος ἐπιγραφήν. — Ἀρχαιολογικαὶ εἰδήσεις.

Ἀπεικονίσματα. Ἀρχαϊκὸν ἀέτωμα ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. — Ἀρχαϊκὰ γλυπτὰ ἐξ Ἐλευσῖνος. — Πανομοιότυπον Ἐλευσινιακῆς ἐπιγραφῆς.

— Εἰς ἀγγλικὰ φύλλα ἀναγινώσκομεν ὅτι ὁ κ. Θεόδωρος Βὲντ ἐκδίδει προσεχῶς σύγγραμμα περὶ Κυκλάδων καὶ περὶ τοῦ βίου τῶν νησιωτῶν Ἑλλήνων, σκοπεῖ δὲ νῦν νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας ἐπὶ τῶν Σποράδων. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τῶν ἐρευνῶν τούτων μόνον ἐλατήριον δὲν εἶνε ὁ πρὸς τὴν ἀρχαιότητα θαυμασμός, διότι κατὰ τὸ «Ἀθήναιον», ὁ κ. Βὲντ ἐπώλησε πρὸ μικροῦ εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον τὰς ἀρχαιότητας, ἃς ἀπεκόμισεν ἐκ τῶν ἐν Ἀντιπάρῳ προϊστορικῶν τάφων.

— Ἐξεδόθη καλλιτεχνικώτατον τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῆς *Κλειοῦς*, τοῦ ἐν Λειψίᾳ ἐκδιδομένου μετ' εἰκόνων περιοδικοῦ, οὗτινος τὴν ἔκδοσιν προανηγγείλαμεν ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*. Τὸ πρῶτον φυλλάδιον περιέχει ἐκλεκτὴν ὕλην ἐκ τῶν γνωστοτέρων παρ' ἡμῖν λογίων, κοσμεῖται δὲ ὑπὸ ὡραίων εἰκόνων.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «ὁ κ. Ν. Ἀποστολίδης καθηγητής, ἐλεγχόμενος», ὁ κ. Δ. Η. Κυριακόπουλος ἐδημοσίευσεν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐπὶ τῶν βιβλίων αὐτοῦ ἀπόφασιν τῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς ὁρισθείσης ὅπως κρίνῃ τὰ εἰς αὐτὴν ὑποβληθέντα ἐγχειρίδια φυσικῆς ἱστορίας. Ἀνταπάντησιν δὲ ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Ἀποστολίδης διὰ τοῦ «Αἰῶνος».

— Ὁ ἐξ Ἀβυσσινίας ἐπανελθὼν πρόξενος κ. Δ. Μητσάκης, προσήνεγκεν εἰς τὸ Φυσιογραφικὸν Μουσεῖον τοῦ Πανεπιστημίου ἡμῶν κιβώτιον πλῆρες ἰχθύων τεταριχευμένων ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, ἐν οἷς καὶ χελῶναι μὲ ἀπολιθώματα, δῶρον σπάνιον ἀποστελλόμενον ἐκ μέρους τοῦ ἀρχιαλιέως τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης Ἕλληνος Ἰωάννου Κάκου.

— Κατὰ τὴν ἐν τῇ Κυανῇ Βίβλῳ δημοσιευθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ Κύπρου μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1884 ὑπῆρχον ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ 162 Ἑλληνικὰ σχολεῖα, 76 Τουρκικά, 5 Καθολικὰ καὶ 1 Ἀρμενικόν. Ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις ἐφοίτησαν 6,400 μαθηταί, ἐν δὲ τοῖς Τουρκικοῖς 2,100.

Ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ μικρᾶς σημειώσεως δημοσιευθείσης ἐν τῇ Ἀλληλογραφίᾳ τοῦ Δελτίου τῆς 6 Ἰανουαρίου περὶ τοῦ πνεύματος τῶν λέξεων *ἔτος* καὶ *αὔριον* ὁ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκης ἐπιστέλλει ἡμῖν τὰ ἑπόμενα·

« **Φίλε Κύριε Διευθυντά,**

Ἡ λέξις *ἔτος* φαίνεται ὅτι *πολλαχοῦ* τῆς Ἑλλάδος *ἀπηγγέλλετο, μάλιστα ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις*, μετὰ δασέος πνεύματος· π. χ. ἐν *Ἡρακλεωτικοῖς* πίναξι *πενταετηρίς*, ἐν ἐπιγρ. *Ἁλικαρν. ἕτος, ἐν Κρητικῇ δεχέτη, Κερκυραϊκῇ ἐνδεχέτηρον*, ἐν *Ἀμοργίνῃ ὀκτωκαιδεχέτης, ἐν Φολεγανδρίᾳ ἐννεακαιδεχέτης, ἐν Θεσσαλονικείᾳ τεσσαρακαιδεχέτης, ἐν Ῥωμαϊκῇ ὀκτωκαιδεχέτης* καὶ *δωδεχέτης* καὶ *καθ' ἔτος*· ὁμοίως ἐν ἐπιγραφαῖς *ἐκ Λαμψάκου, Σύρου, Μυλάσων, Τέω, Εὐμενείας* ἀναγινώσκεται *καθ' ἔτος*, καὶ ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀνεγνώσθη ἡ λέξις μετὰ δασέος πνεύματος. Ἀλλ' ἐν τῇ λογίᾳ Ἀττικῇ καὶ τῇ κατόπιν κοινῇ γλώσσῃ ἐπεκράτησεν ὁ ψιλούμενος τύπος *ἔτος*, διότι ὁ μετὰ δασείας ἀπαγγελλόμενος σχεδὸν πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὡς φαίνεται, ἐνομίζετο χυδαῖος· Ἀλλ' οὐχ ἧττον ὁ χυδαῖος οὗτος τύπος μετέπλασε καὶ τὸ ὑπὸ πολλῶν μεταγενεστέρων μνημονευόμενον *ἐπ' ἔτος* καὶ *ἐπετινὸς* εἰς τὸ *ἐφέτος* καὶ *ἐφετινὸς* καὶ ταῦτα τὰ χυδαῖα, ἂν θέλητε, *ἐκληρονόμησε* καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς λαλουμένη *κατὰ τὸ ἔθος αὐτῆς*. Ταῦτα ἄρα ὡς διὰ πάντων τῶν αἰώνων ἐν χρήσει μαρτυροῦσί τι περὶ τῆς γλώσσης ἡμῶν, οὐχὶ δὲ τὰ ἐπ' ἐσχάτων εἰς χρῆσιν ἐλθόντα ἢ ἐπανελθόντα *ἐπετηρίς, ἐπέτειος* κττ. Ἂν δὲ τὸ *αὔριον* ἐδασύνθη ποτὲ ἢ μή, δὲν δύναμαι ν' ἀποδείξω. Δυνατὸν νὰ συνέβη καὶ εἰς τοῦτο ὅ,τι καὶ εἰς τὴν λέξιν *ἔτος*, δυνατὸν ὅμως νὰ ἑρμηνευθῇ τὸ *μεθ' αὔριον* καὶ ἄλλως, τ. ἔ. ὡς σχηματισθὲν κατὰ τὸ *μεθ' ἡμέραν, (ς) καθ' ἡμέραν* κ.τ.τ., δηλαδὴ δυνατὸν κατ' ἀναλογίαν τοῦ δασυνομένου *ἡμέρα, τὴν αὔριον ἡμέραν* κττ. τὸ αὔριον νὰ ἐλέχθη *αὔριον*· πρβλ. *ἡμᾶς* ἀντὶ *ἡμᾶς* κατὰ τὸ *ὑμᾶς*.

Τὸ δ' οὕτω σχηματισθὲν *μεθ' αὔριον ἐκληρονομήθη* ἡμῖν διὰ πάντων τῶν αἰώνων· πρβλ. *καθέρας, ἀφοῦ* κττ. Τὸ δὲ ἐπ' ἐσχάτων διὰ τῆς παιδείας *ἐπαναληφθὲν ἐπαύριον* οὐδὲν περὶ τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης δύναται νὰ μαρτυρήσῃ, ἅτε ἐπὶ τοσούτους χρόνους νήδυμον κοιμώμενον ὕπνον.

Ὁ ὑμέτερος
Γ. Ν. Χατζιδάκης.

Ἐν Ἀθήναις
τῇ 9 Ἰανουαρίου
1885.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΞ ΕΛΛΑΔΟΣ

[18 Ἰανουαρίου Παρασκευὴ) 1885.]

Ἐπισήμως ἠγγέλθη τῇ παρελθούσῃ Τρίτῃ εἰς τὸ ὑπουργεῖον ὅτι ἡ ρωσσικὴ κυβέρνησις κατήργησε τὸν ἐπὶ τοῦ σταφιδοκάρπου ἐπιβαλλόμενον δασμόν. — Καθ' ἅπαν τὸ κράτος ὁ χειμὼν ἀπό τινων ἡμερῶν ἐνέσκηψε βαρύτατος. Πᾶσα ἡ Θεσσαλικὴ πεδιὰς ἐπλημμύρησεν ἐκ τῶν βροχῶν. Καὶ χιὼν οὐκ ὀλίγη ἔπεσεν· ἐν Τρικκάλοις μάλιστα καὶ Καλαμπάκᾳ τοσαύτη ἦν, ὥστε διεκόπη ἡ συγκοινωνία τῶν εἰρημένων πόλεων μετὰ τῶν χωρίων, ἔνθα καὶ οἰκίαι τινὲς κατέπεσον εὐτυχῶς ἄνευ οὐδενὸς ἀπευκταίου. Ἐκ τοῦ ψύχους οὐκ ὀλίγοι ἔπαθον καὶ τὰ ποίμνια. — Ἀπὸ τῆς χθὲς ἤρξαντο καὶ σήμερον πεσοκτοῦνται παρὰ ταῖς ἐνταῦθα Τραπέζαις αἱ ἐγγραφαὶ τῶν μετοχῶν τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου. — Κατὰ πληροφορίας τοῦ Νομάρχου Λαρίσσης πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργεῖον, δεκαὲξ ὀθωμανικαὶ οἰκογένειαι ἀποτελούμεναι ἐν ὅλῳ ἐκ πεντήκοντα πέντε ἀτόμων ἐκ τῶν μεταναστευσασῶν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Μακεδονίαν, ἐπανέκαμψαν εἰς τὰ οἰκεῖα χωρία. — Ὁ ἑλληνικὸς *Ἐρυθρὸς Σταυρὸς* ἀπέστειλε χίλια φράγκα εἰς τὸν ἐν Μαδρίτῃ ὡς συνδρομὴν πρὸς τοὺς ἐκ τῶν σεισμῶν ἐν Ἱσπανίᾳ παθόντας. — Ἐκ τοῦ λιμένος Κατακώλου μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1884 ἐξήχθησαν 40,472,000 λιτρῶν σταφιδοκάρπου, ὧν 20,000,000 ἀπεστάλησαν εἰς Ἀγγλίαν καὶ Ἀμερικήν, αἱ δὲ λοιπαὶ εἰς Γαλλίαν καὶ Αὐστρίαν. Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα εὑρίσκοντο ἐν τῷ λιμένι Κατακώλου δύο ἱστιοφόρα καὶ δύο ἀτμόπλοια, ἅτινα παρελάμβανον περὶ τὰ 5,000,000 λιτρῶν. — Γενομένης τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν τῆς ἐπαναληπτικῆς δημοπρασίας τῆς ἐνοικιάσεως τοῦ δημοτικοῦ δασμοῦ Πειραιῶς, κατεκυρώθη αὕτη πάλιν ἐπ' ὀνόματι ὁμάδος ἐμπόρων ἀντὶ 350 χιλιάδων δραχμῶν. — Οἱ ἐν Μαγχεστρίᾳ Ἕλληνες ἀπέστειλαν 54 λίρας ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ μνημείου τοῦ στρατηγοῦ Θ. Κολοκοτρώνη. — Αἱ μοναὶ τῶν Ἀσωμάτων καὶ τῆς Πεντέλης προσήνεγκον ὑπὲρ τοῦ μνημείου τοῦ στρατηγοῦ Θ. Κολοκοτρώνη ἡ μὲν δραχ. 150, ἡ δὲ 125. — Ὁ ἐν τῇ πρωτευούσῃ φιλοξενούμενος ἀβυσσίνιος ἀρχιμανδρίτης ἐδωρήσατο βαρυσήμαντον καὶ καλλιτεχνικώτατον σταυρὸν πρὸς τὸν Σ. Μητροπολίτην Ἀθηνῶν, ὡς καὶ ἕτερον ἀνάλογον πρὸς τὸν εἰδικὸν αὐτοῦ γραμματέα κ. Ἀγαθάγγελον Γεωργιάδην. — Ἡ κυρία Πηνελόπη Βαρτάση προσήνεγκεν εἰς μνήμην τοῦ ἀποβιώσαντος θείου αὐτῆς Γ. Ζεύγαρη ἀνὰ 5,000 δραχμὰς εἰς τὸ πτωχοκομεῖον, εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον, εἰς τὸ θεραπευτήριον «Εὐαγγελισμός». — Συνεπείᾳ δυσαρέστου σκηνῆς ἐν τῇ Βουλῇ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τοῦ παρελθόντος Σαββάτου, μονομαχία διὰ πιστολίου ἐγένετο τῇ πρωΐᾳ τῆς παρελθούσης Δευτέρας μεταξὺ τῶν βουλευτῶν κκ. Ρ. Χοϊδᾶ καὶ Πετρίτση. Εὐτυχῶς οὐδὲν ἐπῆλθε λυπηρὸν ἀποτέλεσμα.

Digitized by Google

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

'Ιδιοτρόπῳ. Εἶνε ἀδύνατον νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν. Τοιοῦτον δημοσίευμα εἶνε ἀλλότριον καὶ τοῦ προγράμματος καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς « 'Εστίας ». — κ. Π. Δ. Ν. 'Ελέχθη, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀληθές.—κ. Ν'. 'Αναφέρεται περὶ πολλῶν. 'Ο Βάκων, ὁ Μίλτων, ὁ 'Αλφιέρης, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐργασθῶσιν, ἂν πρότερον δὲν ἤκουον τεμάχιόν τι μουσικῆς. 'Ο διάσημος ἱεροκῆρυξ Bourdaloue ἐξετέλει πάντοτε μουσικόν τι τεμάχιον πρὶν ἢ ἀρχίσῃ τὴν σύνθεσιν ὁμιλίας τινός. — κ. Ν. Μ. Σύρον. Τὸ ἀντίτιμον καὶ τῶν τριῶν ἐπλήρωσεν ὁ κ. Φ. Π., εἰς ὃν παρεδόθησαν αἱ ἀποδείξεις. — Κυρίαν Α. Δ. Κ. Πειραιᾶ. Δύνασθε νὰ τὸ ζητήσητε δι' ἑνὸς τῶν ἐνταῦθα βιβλιοπωλείων Βίλμπεργ ἢ Βέκ. — *Συνδρομητῇ.* Σμύρνην. α') Εἰς ἡμᾶς τοὐλάχιστον εἶνε ἄγνωστον. β') 'Η περίστασις τὴν ὁποίαν ἀναφέρετε οὐδέποτε παρουσιάζεται ἐν τῷ κύκλῳ εὐ ἠγμένων ἀνθρώπων.—κ. Χ. Κ. 'Ελήφθησαν. Τὸ συναποσταλὲν ἀτυχῶς ἀκατάλληλον.—W'. Moins d' esprit et beaucoup plus de tact, de coeur et de bon sens.—κ. Α. Δ. Σ. Μέγαρα. Φρ. 12, προπληρωτέα. — κ. Α. Κ. Κέρκυραν. 'Εγκαίρως ὅμως, εἰ δυνατόν.—κ. Ι. Κ. Καβάλλαν. 'Η ἀποστολὴ ἤρξατο πρὸς πάντας τοὺς σημειουμένους νέους συνδρομητάς. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς εὐμενεῖς σας ἐνεργείας. 'Απηντήσαμεν καὶ ταχυδρομικῶς. — *Μεσογείῳ.* α') Μάλιστα β') 'Ωσαύτως, ἐὰν τὰ ἄρθρα εἶνε ἄξια πληρωμῆς, πλὴν τοῦ πρώτου δημοσιευομένου. γ') Βεβαίως πρέπει νὰ εἶνε γνωστὰ τῇ Διευθύνσει τὰ ὀνόματα.— κ. Ι. Τ. Ὕδραν. 'Ενεγράφη. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.—κ. Χ. Σ. Β. Σύρον. 'Εδημοσιεύθη ἐκ παραδρομῆς συγγνωστέας ἄλλως ἕνεκα τοῦ μεσολαβήσαντος χρόνου.—κ. Τ. Γ. Π. Κωνσταντινούπολιν. Τὸ ζητούμενον δελτίον εἶνε ἀτυχῶς ἐξηντλημένον.—*Φιλίστορι.* 'Εν Βαβυλῶνι. Λέγεται ὅτι τὰ περίφημα αὐτὰ τείχη, ἅτινα περιέβαλον τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἀσσυριακοῦ καὶ βαβυλωνιακοῦ Κράτους, ἦσαν πλινθόκτιστα. Εἶχον δὲ 8 μυριαμέτρων περιφέρειαν, 70 μέτρων ὕψος καὶ 17 πάχος, δύο δὲ ἅμαξαι ἠδύναντο κάλλιστα νὰ ἐλαύνωσιν ἐπ' αὐτῶν παραπλεύρως. Οἱ δὲ λεγόμενοι *κρεμαστοὶ* κῆποι ἔκειντο ἐπὶ γῆς ἐστρωμένης ἐπὶ ἀνδήρων. Τὰ ἄνδηρα ταῦτα ἐξετείνοντο ἐπάνω τῶν θολωτῶν ἀψίδων τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων. 'Εποτίζοντο δὲ οἱ ἐν τοῖς ἀνδήροις τούτοις κῆποι δι' ἀγωγῶν καὶ διωρύγων μυστικῶν. 'Εν Βαβυλῶνι ἐθαυμάζετο ὡσαύτως καὶ γέφυρα ζευγνύουσα τὸν Εὐφράτην ἐκ βορρᾶ πρὸς νότον, καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς ἐκεῖνος ναὸς τοῦ Βήλου, οὗ ἐν μέσῳ ἀνυψοῦτο οἰκοδόμημα συγκείμενον ἐξ ὀκτὼ πύργων ἐπικειμένων ἀλλεπαλλήλως.— *Βιρδίκι.* Λυπούμεθα, ἀλλὰ τοιαύτη εἶνε ἡ τάξις τοῦ γραφείου. Τῶν πρώτων 5 ἐτῶν φύλλα χωριστὰ δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ μόνον τόμοι. Δὲν εἶνε δὲ ὀρθὸν δι' ὀλίγα φύλλα τὰ ὁποῖα θὰ ζητήσῃ τις νὰ καταστρέφωνται τόμοι ἀκέραιοι. —κ. Α. Λ. Τ. Ὕδραν. Γαλλικὴ ἡ τοῦ Angot, νεωτάτη, ἑλληνικαὶ Δαμασκηνοῦ καὶ Λάκωνος. — Κυρίαν Σ. Μ. Πάτρας, καὶ κ. κ. Ε. Ν. Α. Κέρκυραν, Μ. Η. Πάτρας καὶ Ι. Κ. Πειραιᾶ. 'Απεστάλησαν. — *Νέῳ μεταφραστῇ.* Σᾶς εὐχαριστοῦμεν· ἀλλ' ἀτυχῶς δὲν μᾶς χρησιμεύει. — κ. Θ. Ζ. Κατάκωλον. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς. — *Φιλοδόξῳ.* Τὴν δόξαν ὁρίζει τοιουτοτρόπως ὁ Chamfort : τὸ νὰ εἶνέ τις γνωστὸς εἰς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους αὐτὸς δὲν γνωρίζει. Τώρα, ἂν εἶνε τὸ ὑπέρτατον ἀγαθόν, κρίνατε μόνος σας. — κ. 'Αδελφ. Κ. Μ. Σκόπελον. 'Αντίτυπον τῶν « Μύθων » ἀπεστάλη. 'Η συνδρομὴ· θέλει ζητηθῆ παρὰ τῶν ἐν Πειραιεῖ κ. 'Αδελφ. Ρ. — κ. Η. Π. Η. Ταγανρόγ. 'Απηντήσαμεν ταχυδρομικῶς, συναποστείλαντες καὶ πάσας τὰς ἀποδείξεις. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς διὰ τὴν εὐμενῆ φροντίδα. — κκ. Ν. Π. Καλάμας, Γ. Γ. καὶ 'Αδελ. Π. Κέρκυραν, Σ. Ν. Π. Μάντσεστερ, Ι. Λ. Ρ. Ζάκυνθον, Α. Μ. καὶ Ι. Φ. Κ. Κεφαλληνίαν, Β. Μ. Ναύπλιον, Α. Χ., Β. Δ. Π καὶ Κ. Μ. Πάτρας, Γ. Μ. Α. Λάρισσαν, Χ. Κ. καὶ Δ. Α. Τ. Σύρον, καὶ Ι. Α. Ν. Βῶλον. 'Ελήφθησαν. — κ. Κ. Ζ. 'Ισμαήλιον. Ἤρξατο ἡ ἀποστολὴ πρὸς πάντας τοὺς σημειουμένους. Τὰς ἀποδείξεις ἐπέμψαμεν ταχυδρομικῶς. Πλείστας εὐχαριστίας.— *Συνδρομητῇ.* 'Ροστόβιον. Τὸ ὀρθὸν εἶνε ἄνευ τῆς δασείας. 'Αλλ' ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων ἀφίεται ἐλευθερία τοῖς συνεργάταις τῆς « 'Εστίας ». Τίνος καὶ παρὰ τίνος ἐδόθη διαταγὴ ἵνα πληρωθῇ ἡ συνδρομή ; Αἱ παροιμίαι ἔχουσιν ὀρθῶς. — *Φίλῳ Μ.* Πόσα δὲν πλάττει ἡ φαντασία ; ...'Ηρωτήθη ποτέ τις ἐὰν ἔχει ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσῃ τὸ μέλλον ; — Ὄχι, ἀπήντησεν· εἶνε τόσον ὅμοιον μὲ τὸ παρελθόν ! — κ. Β. Σ. 'Ατυχῶς δὲν εἶνε ὀρθὴ ἡ λύσις. — κ. Α. Π. 'Ενταῦθα. 'Ορθοτάτη μέν, ἀλλὰ σᾶς ἐπρόλαβεν ἄλλος, ὡς βλέπετε.— κ. Κ. Ι. Δ. Δύναται νὰ γείνῃ καὶ αὐτὴ ἡ παραχώρησις. 'Εν τούτοις δὲν εἶσθε σεῖς μόνοι οἱ ὑφιστάμενοι τὴν κρίσιν. Εἷς φαρμακοποιὸς ἔγραφεν ἐσχάτως εἴς τινα τῶν γνωστῶν τραπεζιτῶν : « Μετὰ λύπης σᾶς πληροφορῶ ὅτι θὰ μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐξοφλήσω τὸ εἰς χεῖράς σας συνάλλαγμά μου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς λήξεως. 'Ανάγκη πᾶσα νὰ τὸ ἀνανεώσωμεν. 'Εφέτος ἔχομεν φοβερὰν κρίσιν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ εἶδός μας. *Οὔτε ἕνας ἀσθενὴς δὲν ὑπάρχει αὐτὰς τὰς ἡμέρας εἰς τὴν συνοικίαν μας* ». Πῶς σᾶς φαίνεται ἡ φοβερὰ αὐτὴ κρίσις ;

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Τίς ὁ γενόμενος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους ἐξ ἀσήμου γεωργοῦ ;

2

Ἂν τὸ πρῶτόν μου ἀκούεις, νά, σοὶ λέγω τὸ λοιπόν.
Ἤκουσες, ὀλίγον σκέψαι, καὶ τὴν λύσιν δὸς λοιπόν.

Μ. Τ.

3

Διπλοῦν ἓν γράμμα ἔχω κι' εἰς χεῖρας μὲ κρατεῖς,
κι' εἰς δένδρα μὲ εὑρίσκεις ἐκεῖ ἂν μὲ ζητῇς.

4

Τίς ποιητὴς ἀθάνατος μέσῳ τόσων αἰώνων
εἰς μέλος μεταβάλλεται, ἓν γράμμ' ἂν χάσῃ μόνον ;

Γ'.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Τὴν πρώτην λύσιν ἐκ τῶν ἐν 'Αθήναις ἔφερεν ὁ κ. Ν. Ι. 'Αγκωνάκης.

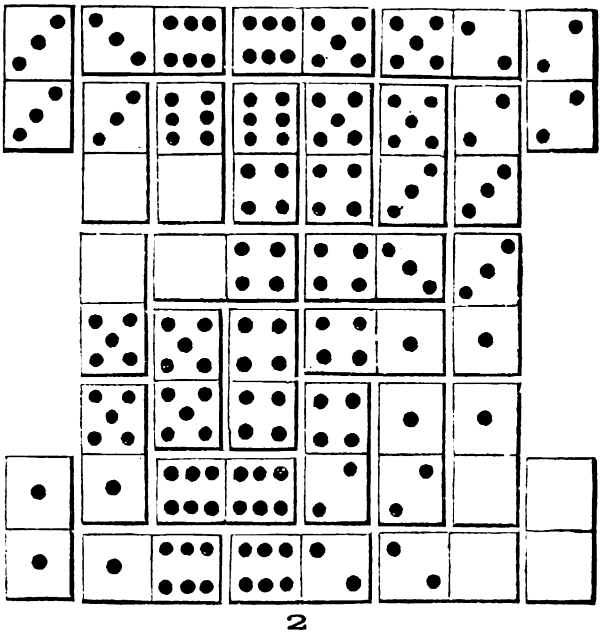

2

Μένανδρος—Ἄνδρος

3

Π
Δ Α Σ
Χ Α Ρ Ι Σ
Δ Α Μ Α Λ Ι Σ
Π Α Ρ Α Σ Η Μ Ο Ν
Σ Ι Λ Η Ν Ο Σ
Σ Ι Μ Ο Σ
Σ Ο Σ
Ν

4

Διὰ—Βόλος—Διάβολος

Digitized by Google

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

18 Ἰανουαρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 120,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	350.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	428.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	201.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	198.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	349.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3945.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	175.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	101.50
Ἀσφαλ. Ἑταιρία «Ἀρχάγγελος» »	
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	66.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	403.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Ἑλλην. Πυριτιδοποιεῖον....... Φρ.	
Ἑταιρία Δημοσίων Ἔργων......»	
Πανελλ. Ἀτμοπλ. Ἑταιρίας.....»	

Συναλ. ἀγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν 3μην......	25.35
» Ὄψεως....	25.60
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης 3μ.	1.01
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.—

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.................	20.14
Λίρα στερλίνα..................	
Λίρα ὀθωμανική................	23.—

ΑΘΗΝΑΪΣ

ΗΤΟΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ

Διήγημα ἱστορικὸν Φερδινάνδου Γρηγοροβίου,
μεταφρασθὲν ὑπὸ ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ.

Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἐκ τῶν καλλίστων τοῦ διασήμου Γερμανοῦ ἱστοριογράφου Φερδινάνδου Γρηγοροβίου, ὅστις ἐν αὐτῷ δι' ὕφους ἀνθηροῦ καὶ ἐπαγωγοῦ ἱστορεῖ τὸν πλήρη περιπετειῶν βίον τῆς περιωνύμου Εὐδοκίας, ἥτις ἀπὸ ταπεινῆς κόρης Ἀθηναίου φιλοσόφου ἀνῆλθε διὰ τῆς εὐνοίας τῆς Τύχης εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρέχει δ' ἅμα πιστὴν καὶ ὡραίαν εἰκόνα τῆς ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων τῆς Ἀνατολῆς πόλεων.

Ἀντίτυπα εὑρίσκονται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ πωλοῦνται ἀντὶ φράγκων 2 ἕκαστον.— Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενα ἀντὶ φ. 2.20.

ΕΞΕΔΟΘΗ ΑΡΤΙ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΑΝΝΙΝΟΥ

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

ΤΟΜΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τιμᾶται δραχ. 4.

Πωλεῖται εἰς τὸ γραφεῖον τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΚΑΙ ΕΥΓΕΝΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΗΤΟΙ ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΥΠΟ Π. ΒΡΑΪΛΑ ΑΡΜΕΝΗ

ΧΟΡΗΓΟΥΝΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝ. ΖΑΠΠΑ

Τιμᾶται δραχμῆς.—Εὑρίσκεται ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις τῶν κκ. Κωνσταντινίδου, Βλαστοῦ, Νάκη, Wilberg, Beck καὶ Κουσουλίνου.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ

ΜΥΘΟΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1884.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΛΕΚΤΗ — ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 3
ΕΚΔΟΣΙΣ ΚΟΙΝΗ .... » 1,50

Εὑρίσκονται ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, Κ. Μπέκ, Βίλμπεργ, Ν. Β. Νάκη καὶ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς *Ἑστίας*.

ΩΡΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Μουσεῖον ἐν τῇ Ἀκροπόλει

Ἡ εἴσοδος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εἶνε καθ' ἑκάστην ἐλευθέρα εἰς πάντας ἀπὸ τῆς πρωίας μέχρι τῆς ἑσπέρας. Ὁμοίως ἐλευθέρα εἶνε καθ' ἑκάστην καὶ ἡ εἴσοδος εἰς τὸ ἐν αὐτῇ μουσεῖον ἀπὸ τῆς 2 ὥρας μ. μ. μέχρι τῆς ἑσπέρας.

Θησεῖον

Εἶνε προσιτὸν καθ' ἑκάστην μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Ἀπόμαχος οἰκῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Θησείου ἀνοίγει τὴν θύραν εἰς τὸν αἰτοῦντα.

Κεντρικὸν ἐθνικὸν μουσεῖον

Καθ' ἑκάστην πλὴν τῆς Τρίτης, 10 — 12 π. μ. καὶ 2 — 4 μ. μ.

Συλλογαὶ ἐν τῷ Μετσοβείῳ Πολυτεχνείῳ

Καθ' ἑκάστην πλὴν τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ἐξαιρετέων ἑορτῶν τὸν μὲν χειμῶνα (1 Σεπτ. — 31 Μαρτίου) ἀπὸ τῆς 10—12 π. μ. (πλὴν τῆς Δευτέρας) καὶ ἀπὸ 2—4 μ. μ. Τὸ δὲ θέρος (1 Ἀπριλίου—31 Αὐγούστου) ἀπὸ 9—11 π. μ. καὶ 3 — 5 μ. μ. Τὸ Σάββατον δωρεάν, τὰς λοιπὰς ἡμέρας ἐπὶ πληρωμῇ δραχ. 1 κατὰ πρόσωπον.

Φυσιογραφικὸν μουσεῖον ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ

Τετάρτην — Σάββατον, 9 — 12 π. μ.

Δημοτικὸν μουσεῖον Πειραιῶς

Ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Γυμνασίου.
Καθ' ἑκάστην, 2—5 μ.μ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ

ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΝΗΣΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ

ΥΠΟ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ

ΑΜΟΡΓΟΣ

ΜΕΘ ΕΝΟΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΥ ΠΙΝΑΚΟΣ

Ἐν Ἀθήναις 1884.

Ἡ προκειμένη περὶ Ἀμοργοῦ μονογραφία ἐξεδόθη εἰς μόνον 250 ἀντίτυπα, ἅτινα πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πρὸς δραχ. 3 ἕκαστον, μετὰ ταχυδρομικῶν δὲ 3,20.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΜΕΛΕΤΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗ

Ἀντίτυπα τῶν δημοσιευθεισῶν μελετῶν, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δραχμὰς πέντε, εὑρίσκονται παρὰ τοῖς βιβλιοπώλαις Ἀντωνιάδῃ καὶ Ἀνέστῃ Κωνσταντινίδῃ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 978

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 422 — 27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1885 — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 474

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΟ ΠΤΩΧΟΚΟΜΕΙΟΝ ὑπὸ Σπυρίδωνος Παγανέλη.
ΔΙΠΛΟΥΝ ΣΤΡΑΤΗΓΗΜΑ διήγημα Hermann Lingg.
ΜΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ.
ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ.
ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

«**Ἑλληνικὴ γεωργία**». Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἤρξατο ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ παρ' ἡμῖν γνωστοῦ ἐπιστήμονος γεωπόνου κ. Παναγιώτου Γενναδίου μηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα, οὗ τὸ πρῶτον φυλλάδιον ἔχομεν ὑπ' ὄψιν. Τὸν σκοπὸν τοῦ δημοσιεύματος τούτου ὁ ἐκδότης αὐτοῦ ἐκτίθησιν συνοπτικῶς ἐν τῷ προτασσομένῳ προλόγῳ, ὃν ἐνομίσαμεν ἐπάναγκες νὰ παραθέσωμεν ὁλόκληρον, ἔχοντα ὡς ἑξῆς: «Εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι μεθ' ὅλα τὰ ἐπὶ πολλὰ ἔτη γραφόμενα, λεγόμενα καὶ ἐνεργούμενα ὑπὲρ τῆς γεωργίας, ὀλίγιστα ἐδοκιμάσθησαν, ἐλάχιστα δὲ ἐκ τῶν δοκιμασθέντων ἐπέτυχον. Τίς δὲ ὁ λόγος τῆς ἀποτυχίας; Ἰδοὺ εἷς τῶν κυρίων σκοπῶν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος περιοδικοῦ συγγράμματος. Ὁ ἰατρός, πρὶν ἢ προβῇ εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ ἀσθενοῦς, ἀναζητεῖ τὰ αἴτια τῆς νόσου, διαγινώσκει αὐτήν. Οὕτω καὶ ἡμεῖς θ' ἀναζητήσωμεν τοὺς λόγους, ἕνεκα τῶν ὁποίων μετὰ πεντηκονταετεῖς προσπαθείας καὶ δαπάνας πρὸς βελτίωσιν τῶν μεθόδων τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς τὸ Ἡσιόδειον ἄροτρον ἐπικρατεῖ καὶ κινητὴρ αὐτοῦ εἶνε ὁ βοῦς, τὸ γλεῦκος κατὰ τὰ ἔτη ἀφθόνου παραγωγῆς χύνεται, σῖτον καὶ κρέας φέρομεν ἔξωθεν, βάμβακα προμηθευόμεθα ξένον, τὰ μεταξουργεῖα κυρίως δι' ἔλλειψιν ὕλης κλείονται, τὰ δάση καίονται, οἱ συνιστώμενοι σηροτροφικοὶ σταθμοὶ καὶ αἱ γεωργικαὶ σχολαὶ ἀποτυγχάνουσιν, ὁ Ἕλλην γεωργὸς ἐξακολουθεῖ ἔχων τὴν κάππαν του ἀντὶ μόνου καλύμματος, στρωμνῆς καὶ ἐννεαμήνου κατοικίας. Τὰ αἴτια τῆς καταστάσεως ταύτης τῆς ἡμετέρας γεωργίας, τοῦ μόνου ἡμῶν παραγωγικοῦ πλούτου, θὰ ἐρευνηθῶσι λεπτομερῶς καὶ ἐπισταμένως ἐν τῇ *Ἑλληνικῇ Γεωργίᾳ*. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἶνε τὰ μόνα ζητήματα, τὰ ὁποῖα θ' ἀπασχολήσωσιν ἡμᾶς. Τῇ συνεργασίᾳ πολλῶν συναδέλφων καὶ ἀνδρῶν ἐγνωσμένης εἰδικότητος καὶ ἀξίας καὶ τῇ βοηθείᾳ πλουσίας γεωργικῆς βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἀρίστων γεωργικῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων θὰ πραγματευώμεθα, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου, πάντα κλάδον τῆς γεωργίας· οἷον τὴν κυρίως γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν σηροτροφίαν, τὴν δενδροκομίαν, τὴν κηπουρικήν, τὴν ἀμπελουργίαν, τὴν δασονομίαν, τὴν παθολογίαν τῶν φυτῶν, τὰς διαφόρους γεωργικὰς βιομηχανίας κτλ.»

Τὰ περιεχόμενα τοῦ πρώτου τούτου φυλλαδίου ἀναγράφομεν ἐνταῦθα ὡς ἕπεται: Εἰσαγωγὴ ὑπὸ Π. Χαλκιοπούλου. —Περὶ τῶν ἀσθενειῶν τοῦ μεταξοσκώληκος.—Ἔκθεσις τῶν κατὰ τὸ 1884 πεπραγμένων ἐν τῷ δημοσίῳ Δενδροκομείῳ ὑπὸ Π. Γενναδίου.—Φυλλοξηρικά.—Ἔρευναι πρὸς ταχυτέραν καὶ ἀσφαλεστέραν ἀποξήρανσιν τῆς σταφίδος.—Περὶ τῆς διὰ τῆς ἐξατμίσεως συμπυκνώσεως τοῦ γλεύκους καὶ τῶν οἴνων.—Κρίσις τῶν ἑσπεριδοειδῶν καρπῶν. — Περὶ τῆς βαμβακιάσεως τῶν ἑσπεριδοειδῶν ὑπὸ Λεων. Στ. Μπίστη.—Περὶ Βοιχμηρίας τῆς ἰσχυροτάτης.—Διάφορα.

Εὐχόμεθα ἐκθύμως ὑπὲρ τῆς εὐδοκιμήσεως τοῦ σπουδαίου τούτου δημοσιεύματος, οὗτινος κοινωφελέστατος εἶνε ὁ σκοπός, τουτέστιν ἡ προαγωγὴ καὶ ἐνίσχυσις ζωτικωτάτου κλάδου τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς.

— Ἐδημοσιεύθη ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ ἡ Ἔκθεσις τοῦ κ. Γεωργίου Τυπάλδου Κοζάκη, Ἐφόρου τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀμαλιείου Ὀρφανοτροφείου τῶν Κορασίων περὶ τῶν πεπραγμένων τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς ἀπὸ 1 Νοεμβρίου 1883 μέχρι 31 Ὀκτωβρίου 1884, συμπεριλαμβάνουσα καὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐπὶ τῶν λογαριασμῶν ἐλεγκτῶν κ.κ. Ν. Π. Δεληγιάννη καὶ Β. Κάββα. Ἀμφότεραι ἀνεγνώσθησαν τὴν 21 Νοεμβρίου 1884 ἐνώπιον τῆς γενικῆς Συνελεύσεως τῆς ἐν Ἀθήναις Φιλανθρωπικῆς Ἑταιρίας τῶν Κυριῶν.

Ἐκ τῆς Ἐκθέσεως τοῦ κ. Ἐφόρου μανθάνομεν ὅτι τὰ ἔσοδα τοῦ καταστήματος, προστιθεμένου εἰς ταῦτα καὶ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ ταμείου τῆς παρελθούσης διαχειρίσεως 1882—1883 ἀνῆλθον εἰς δραχμὰς 123,814.06, αἱ δαπάναι δὲ εἰς 106,262.55, καὶ ἔμεινεν ὑπόλοιπον ἐν τῷ ταμείῳ, εἰσπραχθησόμενον κατὰ τὸ ἔτος 1884—1885 δρ. 17,551.51.

Κληροδοτήματα κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐγένοντο εἰς τὸ Ἀμαλίειον τῆς μακαρίτιδος Ἑλένης Ἐμμανουὴλ Εὐστρατίου ἐκ δρ. 500 καὶ τὸ τοῦ ἱεράρχου Εὐδοξιάδος Τιμοθέου, ἐν Ρουμανίᾳ ἀποβιώσαντος, ἐκ δρ. 1,584, ὑπάρχουσι δ' ἐκκρεμῆ καὶ ἄλλα κληροδοτήματα.

Συνεισφοραὶ προσηνέχθησαν ἐν ὅλῳ δρ. 700.

Ἡ περιουσία τοῦ ἰδιαιτέρου Ταμείου τῶν ἐργοχείρων τῶν ὀρφανῶν, ἐξ ἧς ἀμείβονται τὰ ἐξερχόμενα τοῦ καταστήματος καὶ ἀποκαθιστάμενα εἰς τὴν κοινωνίαν ὀρφανὰ ἀνέρχεται εἰς δραχ. 63,992. Τὸ ταμεῖον τοῦτο τῶν ἐργοχείρων, τὸ ὡρισμένον ὅπως συντελῇ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ὀρφανῶν, εἶνε ἄξιον τῆς ἰδιαιτέρας συμπαθείας τῶν φιλανθρώπων.

Κοράσια ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ ὑπάρχουσιν ἤδη 149, ἐξ ὧν τὰ 10 ὑπότροφα. Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος εἰσῆλθον μὲν ὀρφανὰ 22, ἐξῆλθον δὲ 19.

Ἀξία λόγου παρατήρησις εἶνε ὅτι ἀπὸ τριετίας καὶ ἐπέκεινα, ἤτοι ἀπὸ τῆς τυφοειδοῦς ἐπιδημίας τοῦ 1881, δὲν ἀπεβίωσεν ἐν τῷ Ἀμαλιείῳ οὔτε μία κόρη ἐξ ὀξείας νόσου, ἀλλ' οἱ ὀλίγοι ἔκτοτε ἐπισυμβάντες θάνατοι προῆλθον πάντοτε ὑπὸ ἀρρωστιῶν, ἃς ἔφερον τὰ ἀτυχῆ πλάσματα ἐν ἑαυτοῖς ἐκ γενετῆς. Ἐν γένει δὲ ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν τῷ καταστήματι ὑγεία εἶνε ἀξιοσημείωτος, ὀφειλομένη εἰς τὰς πεφωτισμένας καὶ συντόνους προσπαθείας τοῦ ἐφόρου τοῦ Καταστήματος.

Περὶ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ὑγιεινὴν τοῦ Ἀμαλιείου ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ἐκθέσεως τοῦ κ. Τυπάλδου ἐδημοσιεύθη εἰς ἓν τῶν τελευταίων φύλλων τῆς *Ἑστίας*.

— Ἐν παραρτήματι τῆς *Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως* ἐδημοσιεύθη κατάλογος τῶν δημοδιδασκάλων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, οἵτινες εὐδοκιμήσαντες ἐν τοῖς κατὰ τὸ 1881, 1883 καὶ 1884 συστᾶσι κέντροις τῶν ἀσκήσεων, ἠξιώθησαν τῆς αὐξήσεως τοῦ μισθοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν ΑΡΠΔ' νόμον. Καὶ οἱ μὲν διδάσκαλοι ἀνέρχονται εἰς 997, αἱ δὲ διδασκάλισσαι εἰς 528, ἀμφοτέροις δὲ συγκαταλέγονται καὶ ἱκανοὶ μὴ ἐν ὑπηρεσίᾳ. Εἰσὶν ὅμως καὶ οἱ μὴ συγκαταλεχθέντες πρῶτον μὲν οἱ μὴ μετασχόντες τῶν ἀσκήσεων ἢ μὴ εὐδοκιμήσαντες ἐν αὐταῖς, δεύτερον δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ 1880 ἐκ τῶν διδασκαλείων τοῦ Κράτους ἀποφοιτῶντες δημοδιδάσκαλοι τῆς νέας μεθόδου, οἵτινες διὰ νόμου ἐλάμβανον ἔκτοτε καὶ λαμβάνουσι τὸν ἐπηυξημένον τοῦτον μισθόν, πρὸς ὃν ὁ τῇ 17 Ἀπριλίου 1884 ψηφισθεὶς καὶ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1885 λειτουργῶν ΑΡΠΔ' νόμος ἀφωμοίωσε καὶ τὸν μισθὸν τῶν παλαιῶν δημοδιδασκάλων ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

— Τὸ ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον φιλολογικὸν περιοδικὸν «**La Revue Générale**» τῆς 15 Δεκεμβρίου 1884 περιέχει ἐκτενῆ ἀνάλυσιν καὶ ἐπίκρισιν τοῦ δραματικοῦ ποιήματος τοῦ κ. Κλέωνος Ραγκαβῆ «Ἡ Θεοδώρα» ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἑλληνιστοῦ κ. **Ch. Gidel**.

— Ἐν τοῖς τελευταίοις φύλλοις τοῦ περιοδικοῦ «**Revue Politique et Litteraire**» κατεχωρίσθη σειρὰ σπουδαιοτάτων ἄρθρων ὑπὸ τοῦ κ. **C. Bigot** περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐν Γαλλίᾳ μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἐν οἷς πολὺς γίνεται λόγος περὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης.

— *Διονυσία* ὀνομάζεται τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ Δουμᾶ υἱοῦ, ὅπερ παρεστάθη ἐσχάτως ἔν τινι τῶν Παρισινῶν θεάτρων μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Τὸ νέον τετράπρακτον ἔργον

Digitized by Google

τοῦ διασήμου δραματικοῦ, στερούμενον πολυτελοῦς πλοκῆς καὶ ἀναλύσεως, ἀλλὰ πλῆρες δράσεως, κρίνεται ὡς ἓν τῶν καλλίστων αὐτοῦ.

— Καθηγηταί τινες ἐν Παρισίοις ἔσχον τὴν ἰδέαν τῆς ἱδρύσεως εἴδους τινὸς Πανεπιστημίου πρὸς μόρφωσιν τῶν νεανίδων, οὗτινος οὐδὲν ὅμοιον ὑπῆρχε μέχρι τοῦδε. Ἐπὶ τοῦ παρόντος θέλουσι διδάσκεσθαι ἐν αὐτῷ τέσσαρα μόνον μαθήματα· φιλολογία, ἱστορία, γεωγραφία καὶ ἀγγλικά.

— Κατὰ πρότασιν τοῦ κ. E. Frémy, διευθυντοῦ τοῦ **Μουσείου** τῶν Παρισίων, πρόκειται νὰ συσταθῇ ἐπιτροπὴ πρὸς ἐνθάρρυνσιν καὶ ἀρωγὴν τῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες παραμελοῦσι τὰ ἐπικερδῆ ἐπαγγέλματα, ὅπως παραδοθῶσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν ἐπ' ὠφελείᾳ πάντων καὶ βλάβῃ μόνον ἑαυτῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ θέλει ἐγκρίνει χρηματικὸν ἐπίδομα, ἀνανεούμενον κατ' ἔτος. Πολλοὶ ἐνεγράφησαν ἤδη πρὸς τοῦτο.

— Τὸ μέγα βραβεῖον, τὸ κληθὲν «βραβεῖον Σχίλλερ», ὅπερ ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, ὅπως ἀπονεμηθῇ εἰς τὸ κράτιστον γερμανικὸν δρᾶμα τὸ ἐντὸς τῆς τελευταίας τριετίας ἀναφανέν, διεμερίσθη μεταξὺ δύο συγγραφέων, τῶν κκ. Paul Heyse καὶ Ernst Wildenbruch.

— Ἀμερικανική τις ἐφημερὶς ἀγγέλλει τὴν ὑπὸ μηχανικοῦ τινος ἐφεύρεσιν μηχανῆς, ἥτις ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἐκτυποῖ ἓξ χιλιάδας φύλλων, τὰ διπλώνει, τὰ συλλέγει, τὰ συρράπτει, καὶ θέτει ἐπ' αὐτῶν καὶ τὸ ἐξώφυλλον.

— Ἐξεδόθη ἐσχάτως χρονολογικὸς πίναξ τῆς ἱδρύσεως τῆς τυπογραφίας εἰς διαφόρους χώρας τῆς γῆς. Ἐν τῷ Μεξικῷ χρονολογεῖται ἡ τυπογραφία ἀπὸ τοῦ 1555, τὸ Πεκῖνον ἀπέκτησεν αὐτὴν κατὰ τὸ 1603, ἡ Πετρούπολις κατὰ τὸ 1711, τὸ Ρίον Ἰανέϊρον τῷ 1813, τὸ Σαντιάγον τοῦ Χιλὶ τῷ 1825.

— Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Lemonnyer ἐξεδόθησαν ἐν Παρισίοις μετὰ μεγάλης τυπογραφικῆς πολυτελείας καὶ εἰκονογραφημέναι «Διηγήσεις μιᾶς χωρικῆς», τόμος περιλαμβάνων δεκάδα διηγημάτων τῆς γνωστῆς καὶ παρ' ἡμῖν συγγραφέως κυρίας Edmond Adam.

— Ἡ ἐπιτροπὴ ἡ ὡρισμένη, ὅπως παρασκευάσῃ τὸ προσχεδίασμα τῶν οἰκοδομῶν, αἵτινες ἀναγκαιοῦσιν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1889, συνῆλθεν εἰς πρώτην συνεδρίασιν ἐν τῷ ὑπουργείῳ τοῦ ἐμπορίου, προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντωνίνου Προύστ.

— Ἐν τῇ ἀγγλικῇ ἀποικίᾳ τοῦ Καναδᾶ ἀπεφασίσθη ἵνα καὶ γυναῖκες γίνωνται δεκταὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἐνεγράφησαν δὲ μέχρι τοῦδε 12 κυρίαι, παρακολουθοῦσαι αἱ πλεῖσται τὴν σπουδὴν τῶν νεωτέρων γλωσσῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας.

— Ἐν Καλκούττᾳ τῶν Ἰνδιῶν συνεστήθη τελευταῖον δημοσία βιβλιοθήκη πρὸς χρῆσιν μόνον τῶν Ἰνδῶν γυναικῶν, καὶ ἤδη ἀριθμεῖ πολλὰς αὐτῶν ὡς τακτικὰς ἀναγνωστρίας.

— Τελευταίως ἐν τῷ μεγάλῳ θεάτρῳ τοῦ μελοδράματος τῶν Παρισίων ἐψάλη νέον μελόδραμα ὁ *Ταβαρὲν* μελοποιοῦ νέου τοῦ Αἰμιλίου Πισσάρ. Εἶνε γνωστὸν πόσον δύσκολον εἶνε νὰ εἰσέλθῃ τις μουσικὸς εἰς τὸ ἐγνωσμένον τοῦτο θέατρον, καὶ διὰ τοῦτο οἱ πάντες ἤλπιζον ὅτι τὸ μελόδραμα τοῦ Πισσὰρ θὰ ἦτο ἐκτάκτου ἀξίας. Ἀλλ' ὅμως ἦν μετριώτατον ἔργον καὶ ἐκρίθη ὡς οὐχὶ ἀντάξιον τοῦ μεγάλου θεάτρου.

— Ὁ *Ἀμλέτος* τοῦ Σαίξπηρ μεταφρασθεὶς Ῥουμανιστὶ παρεστάθη ἀπὸ τοῦ θεάτρου τοῦ Βουκουρεστίου.

Ἐν τῷ τελευταίῳ φύλλῳ τῆς τεργεσταίας «Νέας Ἡμέρας» ἤρξατο δημοσιεύων ὁ κ. Διονύσιος Θερειανός, ὁ τῆς *Κλειοῦς* ἄλλοτε διακεκριμένος συντάκτης, φιλολογικὴν βιογραφίαν τοῦ πρὸ μηνῶν ἀποθανόντος διαπρεποῦς Ἕλληνος φιλολόγου Ἰωάννου Οἰκονομίδου. Ἡ μελέτη αὕτη τοῦ κ. Θερειανοῦ γεγραμμένη διὰ λόγου ἀνθηροῦ καὶ ἐντόνου καὶ μετὰ χάριτος ἐπαγωγοῦ, περιέχουσα δὲ ἐν ἀρχῇ καὶ πολλὰς ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περὶ τῆς ἐν Κερκύρᾳ φιλολογικῆς κινήσεως, τῆς παραχθείσης ἐκ τῆς αὐτόθι ἱδρύσεως τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, καὶ τῶν αὐτῇ μαθητευσάντων, εἶνε πολλοῦ λόγου ἄξιον ἔργον.

— Εἰς ἀγγλικὰ φύλλα ἀναγινώσκομεν ὅτι ὁ κ. Θεόδωρος Βὲντ ἐκδίδει προσεχῶς σύγγραμμα περὶ Κυκλάδων καὶ περὶ τοῦ βίου τῶν νησιωτῶν Ἑλλήνων, σκοπεῖ δὲ νῦν νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας ἐπὶ τῶν Σποράδων. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τῶν ἐρευνῶν τούτων μόνον ἐλατήριον δὲν εἶνε ὁ πρὸς τὴν ἀρχαιότητα θαυμασμός, διότι κατὰ τὸ «Ἀθήναιον», ὁ Κ. Βὲντ ἐπώλησε πρὸ «μικροῦ εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον τὰς ἀρχαιότητας, ἃς ἀπεκόμισεν ἐκ τῶν ἐν Ἀντιπάρῳ προϊστορικῶν τάφων».

— Ἡ ἰατρικὴ ἑταιρία ἐξελέξατο ἐπιτροπὴν τοῦ συμβουλιδείου διαγωνίσματος τοὺς κκ. Γ. Καραμήτσαν, Δ. Χασιώτην καὶ Τ. Λούην.

— Ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν θέσιν *Πρινοὺς* τοῦ χωρίου Κρουσῶνος τῆς ἐπαρχίας Ἡρακλείου ἀνευρέθησαν 40 πήλινα ἀγαλμάτια διαφόρων μεγεθῶν ὑπὸ παίδων ποιμαινόντων πρόβατα, οἵτινες ἔσκαπτον τὸ ἔδαφος χάριν παιδιᾶς. Αἱ ἁρμόδιαι ἀρχαὶ ἅμα λαβοῦσαι γνῶσιν τοῦ πράγματος κατέσχον τὰ ἀνευρεθέντα.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Αἱ ἀπόκρεω εἶνε πάντοτε ἡ ἐποχὴ τῶν πλουσιωτέρων ἐντυπώσεων. Ὁποίαν ἐργασίαν παρέχουσιν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἐκ φύσεως παρατηρητῶν, ἐκδηλούμεναι διὰ τῶν ποικίλων στολῶν καὶ προσωπίδων, αἵτινες τὰς ἡμέρας ταύτας παρατάσσονται ἐπὶ τῶν παραθύρων τῶν καταστημάτων, ἀγόμεναι ἀνὰ τὰς ὁδοὺς διὰ τῶν παντοίων προσωπιδοφόρων, θορυβοῦσα διὰ τοῦ πλήθους, μεθύουσαι διὰ τῶν παννυχίδων, κινοῦσαι εἰς εὐθυμίαν ἢ εἰς παραφροσύνην ἢ εἰς ἀηδίαν. Κατ' ἀναλογίαν δὲ πρὸς τοὺς ἐκ φύσεως παρατηρητάς, καὶ οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος τοιοῦτοι, δηλονότι οἱ ὀφείλοντες νὰ μεταδίδωσι τὰς ἐντυπώσεις των ἀνὰ στίχους καὶ στήλας πρὸς τοὺς ἀναγινώσκοντας, ὡς οἱ ξενοδόχοι τὸν κατάλογον τῶν φαγητῶν πρὸς τοὺς πελάτας των, δύνανται κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας νὰ προσθέσωσιν εἰς τοὺς καταλόγους των ἀσυνήθη καὶ νέα μαγειρεύματα· ἐκτὸς ἐὰν τύχῃ νὰ εἶνε χρονογράφοι Ἀθηναϊκῶν ἀπόκρεων.

...

Διότι πάντες βλέπομεν ὅτι αἱ ἀπόκρεω ἐν Ἀθήναις βαίνουσι κατ' ἔτος ἐλαττούμεναι τῶν πρὸ αὐτῶν εἰς ζωηρότητα, φιλοκαλίαν, εὐφυΐαν καὶ εὐπρέπειαν. Ἢ μυστηριώδης τις γελωτοποιὸς δύναμις ἐπὶ πολλῶν τῶν παρ' ἡμῖν λειτουργούντων, ἔστωσαν θεσμοί, ἔθιμα, ἑορταί, ἢ τὸ ἐν πάσῃ ὥρᾳ πρόχειρον καὶ εὔκολον καὶ παρ' ἡμῖν τῆς διασκεδάσεως — διότι οἱ πατέρες ἡμῶν, σώφρονες καὶ ἐγκρατεῖς καθ' ὅλον τὸ λοιπὸν ἔτος, ἀνυπομόνως παρηκολούθουν ἐν τῷ Καζαμίᾳ τὴν προσέγγισιν τῶν ἑορτῶν, ὅπως τότε μόνον ἀκωλύτως ἐπιδοθῶσιν εἰς εὐωχίας, — ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τῆς καταπτώσεως ταύτης, βέβαιον εἶνε ὅτι οὔτε τοῦ Περικλέτου τὸ κάρρον, οὔτε τῶν ἀθλητῶν τοῦ δρόμου αἱ παιδιαὶ οὔτε αἱ ἰδιωτικαὶ ἑσπερίδες, οὔτε οἱ ἐν τῷ κατηρειπωμένῳ θεάτρῳ χοροὶ μεταμφιεσμένων καὶ μή, δύνανται νὰ ἐμψυχώσωσι τὸ πτῶμα αὐτὸ τῶν Ἀπόκρεων, αἵτινες ἐν πολλαῖς εὐρωπαϊκαῖς χώραις θαυματουργοῦσι καὶ γοητεύουσιν.

...

Ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἡ παρελθοῦσα ἑβδομάς, καὶ ἡ πρὸ αὐτῆς ἔτι, ὑπῆρξε γόνιμος εἰς ζωὴν καὶ θόρυβον καὶ γεγονότα καὶ συναθροίσεις καὶ χορούς καὶ πολιτικὰς συζητήσεις καὶ μεταστάσεις. Ἰδίως ὑπὸ τὰ ὅλως ἐαρινὰ κάλλη τῆς τελευταίας Κυριακῆς ἐσκίρτησαν αἱ Ἀθῆναι διασπείρασαι διὰ τῶν γνωστῶν περιπατητικῶν κέντρων τοὺς κατοίκους των ἀπὸ τῶν ἐσχατιῶν τῶν Πατησίων μέχρι τῆς ἀπωτάτης ἀκτῆς τοῦ παλαιοῦ Φαλήρου. Ἐνῷ ἔν τινι τῶν ἐπαύλεων τοῦ νέου Φαλήρου συνήρχετο εἰς ἡμερήσιον χορὸν ὁ ἐκλεκτότερος κόσμος τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τὴν ἑσπέραν ἐν τῷ Ὠδείῳ διαπρεπὴς καλλιτέχνις, ἡ δεσποινὶς Φρὶμ παρεῖχεν δείγματα τῆς μουσουργικῆς αὐτῆς εὐφυΐας ὑπὸ τὴν εὐμενῆ παρουσίαν τῆς Ἀνάσσης. Ταχυδακτυλουργικαὶ παραστάσεις ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις ἀνεκάλουν εἰς τὴν μνήμην καὶ τὸν θαυμασμὸν τὰ πρὸ πολλοῦ καθεύδοντα μυστήρια τοῦ Βόσκου καὶ τῶν ὁμοτέχνων του, καὶ ταχυδακτυλουργικωτέρα ἁρπαγὴ ὡρολογίου νέα κρούσματα τῆς πρό τινος εἰς ὕφεσιν διακειμένης ἀττικῆς λωποδυσίας.

...

Τὴν ἐπαύριον αἱ ἐφημερίδες ἀνέγραφον παρὰ τὰς πλήρεις ζωῆς καὶ ἱλαρότητος εἰδήσεις, ὡς σκιὰν παρὰ τὸ φῶς, δύο θλιβερὰ συμβάντα τῆς ἑβδομάδος: Ἐν Πειραιεῖ νέος Κρὴς ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς σκληρᾶς ἐρωμένης του, ἀγρίως ἔπληττε τὸ στῆθός του δι' ἐγχειριδίου, ὡς ἂν ἐθεώρει διὰ τὸ ἄφρον πάθος του μόνον τὴν καρδίαν του ἔνοχον, καὶ αὐτὴν ἤθελε νὰ ἐκδικηθῇ. Τὸ δεύτερον τῶν συμβάντων εἶνε ὁ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ θάνατος καὶ συγκήδευσις δύο ἀδελφῶν ἐντίμων καὶ γνωστῶν παρὰ τῇ κοινωνίᾳ ἐνταῦθα. Τὸ πρῶτον προξενεῖ φρίκην μᾶλλον ἢ συγκίνησιν, ἀσύνηθες παρ' ἡμῖν, μόνον

Digitized by Google

ἀνεκτὸν ὡς λύσις μελοδράματος ὑπὸ ζοφερὸν οὐρανόν, ἔνθα ὁ ἔρως δὲν εἶνε, ὡς ἐδῶ, παιδίον κλαυθμηρίζον, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ ἀκίνδυνον. Τὸ δεύτερον εἶνε τοῦ πρώτου ἡ ἀντίθεσις, κατανύγον ἐν τῇ ἁπλῇ αὐτοῦ ποιήσει, τῇ τόσον ἀληθεῖ καὶ συμφώνῳ πρὸς τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα, ὅστις συνενῶν ἐν ὑπερτάτῃ στοργῇ δύο ἀδελφοὺς ἐν τῇ ζωῇ, συνεχίζει καὶ ἐν τῷ θανάτῳ τὴν συνένωσιν ταύτην.

• • •

'Αλλ' ἐν ᾧ ἡμεῖς ἀπολαύομεν τοῦ ἀττικοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀνθισμένων ἀμυγδαλῶν καὶ φιλοσοφοῦμεν περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, ἀλλαχοῦ, ὄχι μακρὰν ἡμῶν, πνίγονται. Ἑπτὰ δυστυχεῖς κατέπιε πρὸ πεντεκαίδεκα περίπου ἡμερῶν ὑπὸ τὴν ἀγρίαν χειμερινὴν δίνην του ὁ Πηνειός, ἐν ᾧ ἀπεπειρῶντο νὰ διαπεράσωσιν αὐτόν. Καὶ δὲν εἶνε πικροτέρα εἰρωνεία διὰ τὰ τόσον ὑμνολογούμενα κάλλη τοῦ χειμῶνός μας καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ οὐρανοῦ μας, ἡμᾶς μὲν νὰ μετάγῃ ραθύμους μέχρι Φαλήρου ὁ ἀτμός, ὀλίγῳ δ' ἀπωτέρω νὰ χάνωνται ἀδελφοί μας δι' ἔλλειψιν μιᾶς γεφύρας!

• • •

Αἱ ἀσχολίαι καὶ οἱ χοροὶ τῶν Ἀπόκρεων δὲν διέκοψαν κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τὰς κοινοβουλευτικὰς καὶ κυβερνητικὰς ἀσχολίας. Ἡ κατὰ τὰ νέα νόμιμα πώλησις τοῦ πετρελαίου ἤρξατο ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς. Ἐγένετο πρὸς τούτοις λόγος περὶ τῶν ἐπὶ τῶν νέων κουτίων τῶν φωσφορικῶν πυρείων εἰκόνων, ὡς ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀξιοπρεπείας παριστανουσῶν τὸν Βέρδην, τὸν Ροσίνην, καὶ τὴν λοιπὴν χορείαν τῶν διασήμων μελοποιῶν, ἀντὶ ἑλληνικοῦ τινος εἰκονίσματος. Ἡμεῖς δὲν λυπούμεθα διὰ τοῦτο, γινώσκοντες τίνα ψυχολογικὴν ἐπιρροὴν δύναται νὰ ἐξασκήσῃ καὶ ἡ εἰκὼν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ χαρακτῆρος· διότι κινδυνεύομεν μὲν ἐκ τούτου νὰ μεταβληθῶμεν εἰς μελομανεῖς, ἀλλ' ἴσως ἀπαλλαγῶμεν ἑτέρων ἐπικινδυνοτέρων παθήσεων, ἐν οἷς τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ πολιτική.

• • •

Πῶς εἶνε δυνατὸν οἱ εὐνοούμενοι ὑπὸ τῆς τύχης, οἱ πλουτοῦντες, οἱ εὐτυχοῦντες, νὰ παρορῶσιν ἢ νὰ λησμονῶσι τὰ πλάσματα ἐκεῖνα, δι' ὧν ἡ ἰδιότροπος καὶ ἄστατος θεὰ ἀπέδειξε τὴν εὔνοιάν της καὶ παρέσχε τὰ δῶρά της πρὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτῆς; Αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν ἀπετείναμεν εἰς ἑαυτούς, ἀναγινώσκοντες πρό τινων ἡμερῶν τὴν ἔκθεσιν ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τοῦ Ἀμαλιείου Ὀρφανοτροφείου, ἑνὸς τῶν ἀρίστων παρ' ἡμῖν φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων. Γνωστὸν ὅτι κατ' ἐπικρατῆσαν ἔθιμον τὸν πρῶτον κερδίζοντα ἀριθμὸν τοῦ κατὰ τριμηνίαν ἐκκυβευομένου λαχειοφόρου τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἐξάγει τῆς κληρωτίδος ἓν ἐπὶ τούτῳ ἑκάστοτε ὁριζόμενον κοράσιον ἐκ τῶν ὀρφανῶν τοῦ Ἀμαλιείου. Καὶ ἡ φιλανθρωπία καὶ τὸ καθῆκον ὑπαγορεύουσι νὰ ἀμείβεται τὸ πτωχὸν ὀρφανὸν ὑπὸ τοῦ εὐτυχοῦς κερδίζοντος. Ἐν τούτοις, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ κ. Ἐφόρου, δεκατριῶν ὅλων κληρώσεων ἀμοιβαὶ καθυστεροῦνται εἰς τὰ κοράσια. Καὶ πολλοὶ τῶν οὕτω εὐνοηθέντων ἠδύναντο εἰς τοὺς πτωχοὺς καλοὺς ἀγγέλους τοῦ κέρδους των νὰ παράσχωσιν οἱανδήποτε ἀμοιβὴν ἀμελλητί, διότι δι' αὐτοὺς τὸ κέρδος ἐκεῖνο δὲν εἶνε τὸ πρῶτον μειδίαμα τῆς τύχης· ἐν ᾧ διὰ τὰ ὀρφανὰ εἶνε θησαυρὸς καὶ εὐτυχία καὶ χαρὰ ἡ μικρὰ δωρεά, δι' ἧς συμπληροῦται ἡ προὶξ των, τὴν ὁποίαν μὲ τόσους κόπους καταρτίζουσι καὶ ἀνακουφίζεται ἡ ὀρφανία των. Ἐλπίζομεν ὅτι παροδικὴ ἔσται ἡ λήθη αὕτη καὶ ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις τῶν ἑορτῶν καὶ διαχύσεων δὶς εὐλογητὴ θέλει εἶναι ἡ ἀπόδειξις τούτου πρὸς τὰ ὀρφανὰ κοράσια ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ὑποχρεοῦνται πρὸς αὐτό.

Ε·

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Τὰ διὰ τοῦ κ. Κ. Σ. σταλέντα ἐλήφθησαν. Ἐνηργήσαμεν δὲ συνῳδὰ τῇ ἐπιστολῇ σας. Ἀπηντήσαμεν καὶ ταχυδρομικῶς.—κ. Κ. Ζ. Ἰσμαήλιον. Ἐνεγράφησαν καὶ οἱ ἄλλοι δύο. Τὸ φύλλον τοῦ κ. Α. Π. ἀπεστάλη.—κ. Ι. Δ. Σ. Τὰ σημειούμενα βιβλία τοῦ κ. Κ. Σάθα δὲν ἐξεδόθησαν. Τὴν «Νεοελληνικὴν φιλολογίαν» εὑρίσκετε ἐν τοῖς Καταστήμασι Κορομηλᾶ. — κ. Δ. Π. Βῶλον. Ὑπάρχουσι 2 τοιαῦται συλλογαί, ἡ τοῦ κ. Α. Μάλτου πωλουμένη ἀντὶ δραχ. 2 καὶ ἡ τοῦ Ἡ. Τανταλίδου. Προσεχῶς δ' ἐκδίδει νέαν τοιαύτην ὁ ἐνταῦθα μουσικοδιδάσκαλος κ. Enning. Πᾶσαι περιέχουσιν ᾄσματα παιδικὰ διὰ σχολεῖα — κ. Α. Μ. Ὀδησσόν. Ἀπηντήσαμεν δίς. Τὰ σταλέντα ἐλήφθησαν ἐγκαίρως. Διὰ τὰς ζητουμένας πληροφορίας θέλομεν σᾶς γράψει προσεχῶς.—κ. Α'. Τίποτε, καθ' ἡμᾶς. Ἀλλ' εἰς τόπον ὅπου κάθε ἄνθρωπος ζητεῖ νὰ φαίνεται κάτι τι, ἀνάγκη νὰ ὑπάρχουν καὶ πολλοί, οἱ ὁποῖοι νὰ πιστεύουν. Ἐντεῦθεν ἡ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψις. — κ. Κ. Σ. Παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ἐπιστραφῇ ταχέως. — *Μενίππῳ*. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα παραδείγματα τοιαύτης μονομανίας. Εἷς ἀρχαῖος σοφιστὴς τῆς παρακμῆς, ἐκ τῶν ἀπεραντολόγων ἐκείνων, καταδικασθεὶς ἵνα ταφῇ ζῶν, ἐξηκολούθει ῥητορεύων καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔτι τῆς καταδίκης, πρὸς δὲ τὸν ῥίπτοντα τὸ χῶμα ἐβόα· «Βάλλε, βάλλε, ἵνα μή με ὁ ἥλιος σιγῶντα ἴδῃ». Περὶ Γάλλου δέ τινος λέγεται ὅτι, ἀφοῦ ἤκουσεν ἀναγινωσκομένην τὴν θανατικὴν αὐτοῦ καταδίκην, ἀπήντησεν ἀπαθῶς· «Εἰς τὸ ἔγγραφον αὐτὸ ὑπάρχουσι τρία συντακτικὰ λάθη».— Κυρίας Π. Γ. Περατιὰν καὶ Ε. Σ. Κεφαλληνίαν, καὶ κκ. Π. Γ. Π. Ὀδησσόν, Θ. Ζ. καὶ Σ. Σ. Κατάκωλον, Ν. Γ. Κ. Λαύρειον, Κ. Κ. καὶ Χ. Π. Τ. Πρέβεζαν, Σ. Π. Σ. Ξάνθην, Α. Μ. Καστελλάνους, Ν. Α. Ο. Κωνσταντινούπολιν, Μ. Δ. Γ. Σύρον, Rev. J. OL. Holywood, Χ. Ι. Κάϊρον, Α. Λ. Ε. Τραπεζοῦντα, Π. Μ. Ψ. Λεωνίδιον, Λ. Κ. καὶ Ι. Δ. Γ. Λευκάδα, Κ. Κ. Ἁλμυρόν, Κ. Δ. Ἄρταν, Μ. Δ. Ν. καὶ Φ. Δ. Πάτρας. Ἐλήφθησαν. — κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν καὶ τὰ κατόπιν σταλέντα. Τὰ βιβλία καὶ ἐπιστολὴν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς φιλικὰς φροντίδας σας.—κ. Π. Ν. Δυστυχῶς ὄχι· εἶνε παραπολὺ μακρόν.—*Παλαιᾷ συνδρομητρίᾳ*. Δυνατὸν βεβαίως, καὶ ὑπάρχουσι παραδείγματα. Ἐν τούτοις ὁ Μαριβὼ ἔλεγεν ὅτι καὶ τὸ ὕφος ἔχει γένος καὶ ὅτι γυνὴ συγγραφεὺς ἠδύνατο νὰ γνωρισθῇ καὶ ἐκ μιᾶς μόνης φράσεως.—κ. Π. Α. Α. Γέϊσκ. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα.—κ. Μ. Δ. Γ. Σύρον. Ἐξεδόθησαν ἐν ἰδίῳ τόμῳ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Τερτσέτη. Ἀλλ' εἶνε λίαν δυσεύρετον νῦν τὸ βιβλίον.—Rev. J. OL. Holywood, Σ. Γ. Π. Σπάρτην. Β. Α. Π. καὶ Π. Γ. Π. Ὀδησσόν, Ν. Δ. Κ. Λαύριον, Γ. Μ. Η. Βραΐλαν, Θ. Ζ. Κατάκωλον, καὶ Α. Μ. Καστελλάνους. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κ. Π. Φ. Σαράντα Ἐκκλησιαίς Παρὰ τοῦ κ. Δ. Σ. ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον καὶ τῶν 4. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποστήριξιν. Τὰς ἀποδείξεις τῶν 2 τελευταίων στέλλομεν ταχυδρομικῶς.—κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. Φύλλα καὶ βιβλία ἀπεστάλησαν κατὰ τὴν σημειωθεῖσαν διεύθυνσιν. Ἑλλ. Λεξ. Βυζαντίου δεδεμένον δρ. 32. Γαλλοελλην. Σχινᾶ καὶ Λεβαδέως δραχ. 30. Ἱστορία Βαρθόλδη δραχμὰς 9. — *Ἀνωνύμῳ*. Εἰς ἡμᾶς εἶνε ἄγνωστον.—κ. Π. Δ. Ρ. Τοιαῦτα ἔθιμα δὲν ἐπικρατοῦσιν ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀνακτόροις. Ὁ δὲ μέλας ἄρτος παρατίθεται ἐν τῇ βασιλικῇ τραπέζῃ διότι εἶνε ἀρεστὸς εἰς τὸν Βασιλέα.— *Δυσπίστῳ*. Τότε ὀρθότερον θὰ ἦτο, ἐὰν ἠδύνασθε, νὰ λαμβάνετε σημείωσιν τῶν ὀνομάτων τῶν ἀποθνησκόντων *καὶ τῶν ἐπισκεφθέντων αὐτοὺς ἰατρῶν*.—κ. Ν. Π. Βουκουρέστιον. Ἡ ἀποστολὴ γίνεται πρὸς ἀμφοτέρους κατὰ τὴν σημειωθεῖσαν διεύθυνσιν. — κ. Κ. Γ. Γαλάζιον. Ἐνεγράψαμεν καὶ τὸν κ. Α. Φ. Βουρλατίου. Ἡ συνδρομὴ λογίζεται εἰς χρυσᾶ φρ. 20. — κ. Γ. Β. Βουκουρέστιον. Τὰ βιβλία ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποστήριξιν καὶ τὰ ἀγαθά σας αἰσθήματα.—κ. Π. Λ. Μ. Ζάρκον. Δυνάμεθα νὰ σᾶς τὰ ἀποστείλωμεν ἐπὶ πληρωμῇ λεπτῶν 25 δι' ἕκαστον φύλλον καὶ λ. 10 διὰ τὰ δελτία. — κ. Χ. Π. Πάτρας. Ἐνεγράψαμεν ἀμφοτέρους. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν ὑποστήριξιν.—κ. Σ. Π. Σ. Ξάνθην. Ἡ ἔκδοσις τῆς «Διαπλάσεως», διακοπεῖσα ἐπί τινα καιρόν, ἐπανελήφθη ἤδη δὶς τοῦ μηνός.—κ. Χ. Π. Τ. Πρέβεζαν. Ἐξεδόθη μόνον τὸ Α' φυλλάδιον τοῦ Α' τόμου. Τιμᾶται δραχ. 3 παρὰ τοῖς ἐκδόταις κ. Ἀδελφ. Βλαστοῦ.—κ. Γ. Κ. Π. Benha. Ἡ πρὸς τὸν κ. Μ. Α. ἀποστολὴ ἤρξατο. Ἡ συνδρομὴ τῆς Saison διὰ τὴν Αἴγυπτον εἶνε ὅση καὶ ἐν Ἑλλάδι, ἣν βλέπετε σημειουμένην ἐν τῷ Δελτίῳ. — κ. Γ. Α. Κ/πολιν. Τὸ βιβλίον ἀπεστάλη. Τὸ ἀντίτιμον εὐαρεστήθητε νὰ καταβάλητε τῷ κ. Ν. Ι. Π. —κκ. Σ. δὲ-Β. Ζάκυνθον, Ε. Ν. Ξ. Πειραιᾶ καὶ Φ. Α. Σ. Σμύρνην. Ἐνεγράφησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς «Ἑστίας» φιλικὰς ἐνεργείας σας.—κ. Ν. Κ. Π. Κῆπολιν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν, πλὴν ἑνὸς φύλλου καὶ 3 δελτίων ἐξαντληθέντων ἀτυχῶς. Τὰ διηγήματα Σοφίας Δήμου δὲν ἐξεδόθησαν ἔτι — *Φίλῳ Μ*. Μετριοφροσύνη ψευδής, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ κόσμιον ψεῦδος.

Digitized by Google

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὑπὸ τὰς ὄψεις μου συχνὰ μετ' ἐνθουσιασμοῦ
Δοξάζονται καὶ θνήσκουσι, νικῶσι καὶ νικῶνται.
Ἀλλ' ὅμως δίχως κεφαλῆς ἂν μείνω καὶ λαιμοῦ,
Ὑπὸ τὰς ὄψεις μου γεννῶνται.

Κ'

2

Βγάλε δύο γράμματά μου, καὶ ἀγνώριστος θὰ γείνω.
Θεν' ἀρθῶ ἀπ' τὸ Αἰγαῖον μέσ' ς' τὰ χέριά σου νὰ μείνω.

Κ'

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ὁ βυζαντινὸς ἱστορικὸς Προκόπιος ἐν τοῖς *Ἀνεκδότοις* (Στ. α.) διηγεῖται ὅτι, βασιλεύοντος ἐν Βυζαντίῳ τοῦ Λέοντος, τρεῖς νέοι γεωργοί, Ἰλλυριοὶ τὸ γένος, ὁ Ζίμαρχος, ὁ Διτύβιστος καὶ ὁ Ἰουστῖνος ἐκ Βεδεριανῆς, ὑπὸ τῆς πείνης κατατρυχόμενοι καὶ εἰς τὸν ὦμον σισύραν μετά τινων διπύρων φέροντες, ἀπῆλθον πεζῇ εἰς Βυζάντιον, ὅπου ὡς ἐκ τοῦ σωματικοῦ αὐτῶν κάλλους, κατετάχθησαν εἰς τοὺς *Ἐξκουβίτωρας*, ὅπερ ἦν ἀξίωμα τῆς αὐλῆς. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων δύο οὐδὲν πλέον ἀναφέρει ἡ ἱστορία, ἀλλ' ὁ Ἰουστῖνος, ἀναδειχθεὶς ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀναστασίου Συγκλητικὸς καὶ Κόμης τῶν σωματοφυλάκων ἐκείνων, ὅτε ἀπεβίωσε κατὰ τὸ 518 ὁ ἐν λόγῳ αὐτοκράτωρ, μετεχειρίσθη πρὸς ἴδιον ὄφελος χρήματα, δοθέντα αὐτῷ πρὸς ἄλλον σκοπὸν ὑπὸ τοῦ εὐνούχου Ἀμαντίου, καὶ κερδίσας τὸν στρατόν, κατέλαβε τὸν θρόνον, ἀφοῦ παρεμέρισε τοὺς τρεῖς ἀνεψιοὺς καὶ νομίμους κληρονόμους τοῦ θανόντος. Ἦν δὲ τότε 65 ἐτῶν.

2

Ἄννα

3

Φύλλον

4

Λύσις ἔμμετρος

Ἐκτὸς τῶν ὀφθαλμῶν του τὴν κεφαλὴν ἂν χάσῃ
Ὁ Ὅμηρος ὁ μέγας καὶ εὐκλεὴς ἀόμματος,
Τὴν ποίησίν του χάνει, τὴν ὄψιν παραλλάσσει,
Μηρὸς θὰ γείνῃ, μέλος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Γ'

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

25 Ἰανουαρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 120,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	351.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	420.50
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	401.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	200.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	253.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	354.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3955.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	175.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	101.—
Ἀσφαλ. Ἑταιρία «Ἀρχάγγελος» »	
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	65.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	401.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Ἑλλην. Πυριτιδοποιεῖον....... Φρ.	
Ἑταιρία Δημοσίων Ἔργων......»	
Πανελλ. Ἀτμοπλ. Ἑταιρίας.....»	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν 3μην.......	25.40
» Ὄψεως....	25.60
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης 3μ.	1.01
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.—

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον...........	20.06
Λίρα στερλίνα............	
Λίρα ὀθωμανική...........	20.97

ΘΕΟΔΩΡΑ

ΠΟΙΗΜΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΝ ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΠΕΝΤΕ
ΜΕΤΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ΥΠΟ ΚΛΕΩΝΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗ

Τόμος πολυτελέστατα δεδεμένος, μετὰ εἰκόνων, εἰς σχῆμα μέγα 8ον ἐκ σελίδων 277.

Πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τοῦ κ. Καρόλου Μπὲκ ἀντὶ δραχμῶν **10**.

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ ΑΡΤΙ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΙΚΕΛΑ

ΣΤΙΧΟΙ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΑ

Τόμος καλλιτεχνικὸς ἐκ τῶν Καταστημάτων Ἀνδρέου Κορομηλᾶ ἐκ σελ. 140.

Τιμᾶται δραχμῶν 2. — Πωλεῖται ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις Ἀνδρ. Κορομηλᾶ, Κ. Βίλμπεργ, Κ. Μπέκ, Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, Γ. Ἀντωνιάδου, Ν. Νάκη καὶ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας».

Εἰς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ συνδρομητὰς τῆς «Ἑστίας», τοὺς ἀποστέλλοντας τὸ τίμημα διὰ γραμματοσήμου, πέμπεται τὸ βιβλίον ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 680.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 423.—3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1885.—Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ της Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 475

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ὑπὸ Χαρισίου Παπαμάρκου.

Η ΜΝΗΣΤΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΟΥ, διήγημα.

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΟ ΠΤΩΧΟΚΟΜΕΙΟΝ ὑπὸ Σπυρίδωνος Παγανέλη.

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ, ΤΑ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ ὑπὸ Ἰωάννου Φουστάνου.

Η ΚΟΜΗ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΛΑΟΙΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις. — Τὸ τμῆμα τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ συλλόγου *Παρνασσοῦ* ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ συνεδρίᾳ ἀπεφάσισε νὰ διοργανώσῃ μικρὰν ἔκθεσιν περιλαμβάνουσαν ἔργα προερχόμενα ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν. Ἡ ἔκθεσις αὕτη γενήσεται μετὰ τὸ Πάσχα, ἤτοι κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ προσεχοῦς Ἀπριλίου, ἐπειδὴ δὲ ὑποτίθεται ὅτι δὲν θὰ εἶνε τόσον πολλὰ τὰ ἀποσταλησόμενα, ὥστε νὰ μὴ ἐπαρκῇ τὸ κατάστημα τοῦ συλλόγου, ἡ ἔκθεσις γενήσεται ἐν αὐτῷ τῷ καταστήματι καταλλήλως διασκευαζομένῳ. Ὅσον μικρὰ καὶ ἂν εἶνε ἡ προοιωνιζομένη ἐπιτυχία τῆς πρώτης ταύτης ἑλληνικῆς καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως, ὅσον στενὸς καὶ ἂν γείνῃ ὁ κύκλος τῶν καλλιτεχνημάτων, ἅτινα θ' ἀποσταλῶσιν, ὁμολογούμενον εἶνε ὅτι γίνεται πάντοτε δι' αὐτῆς καλὴ ἀρχὴ πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν καλλιτεχνῶν μας ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς μόρφωσιν τῆς καλαισθησίας τοῦ κοινοῦ ἀφ' ἑτέρου, ἥτις πρὸ πάντων διὰ τῶν τοιούτων ἐκθέσεων πρακτικῶς ἐπιτυγχάνεται. Ἐλπὶς δ' ὑπάρχει ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ διακεκριμένοι καλλιτέχναι ἡμῶν οἱ μακρὰν τῆς Ἑλλάδος ἐγκατεστημένοι, ὧν τὰ ἔργα διαπρέπουσιν ἐν ταῖς μεγάλαις εὐρωπαϊκαῖς ἐκθέσεσι, δὲν θ' ἀπαξιώσωσι νὰ μετάσχωσι τῆς μικρᾶς ταύτης ἐκθέσεως.

— Ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Συλλόγου *Παρνασσοῦ* τελουμένη κατ' ἔτος *ἔκθεσις* τῶν ἀνθέων γενήσεται ἐφέτος τὸ προσεχὲς φθινόπωρον, ἀποφάσει τῆς ὑπὸ τοῦ τμήματος ἐκλεχθείσης ἐπὶ τούτῳ Ἐπιτροπῆς.

— Ἡ *Φιλολογικὴ ἑβδομαδιαία ἐφημερὶς* τοῦ Βερολίνου δημοσιεύουσα ἐν τῷ τελευταίῳ φύλλῳ αὐτῆς περίληψιν τῶν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς *Ἑστίας* τῆς 1 Ἰανουαρίου φιλολογικῶν εἰδήσεων ἐπάγεται τὰ ἑπόμενα· « Τὸ δὲ φύλλον περιέχει σειρὰν πολλοῦ λόγου ἀξίων διατριβῶν καὶ ποιημάτων, ἀσχέτων μὲν τῇ σπουδῇ τῆς ἀρχαιότητος, μαρτυρούντων ὅμως ὅτι ἐν τῷ διανοητικῷ βίῳ αὐτοῦ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐμφορεῖται τοῦ ἱστορικοῦ καὶ καλαισθητικοῦ πνεύματος τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ. »

Ὅσον οὔπω περατοῦται ἐν Ἀμερικῇ τὸ πρὸς τιμὴν τοῦ Βασιγκτῶνος μνημεῖον. Τὰ ἀποκαλυπτήρια αὐτοῦ θὰ τελεσθῶσι τὴν 22 τοῦ μηνὸς τούτου, 153ην ἐπέτειον τῆς θεμελιώσεως τῆς Βασιγκτῶνος. Εἶνε τὸ ὑψηλότερον μνημεῖον ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σήμερον, ἐκτεινόμενον εἰς ὕψος 178 μέτρων· ἡ μεγάλη πυραμὶς τῆς Αἰγύπτου ἔχει ὕψος 154 μέτρων, ὁ δὲ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ Στρασβούργου 150 μέτρων. Ἰσχυρὰ μεταλλικὴ συστοιχία ἐξετάθη ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ μνημείου πρὸς προφύλαξιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ κεραυνοῦ.

— Ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1885 ὑπάρχουσιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ παρισινοῦ κοινοῦ ἐξ τηλεφωνικὰ γραφεῖα ἀντὶ πεντηκονταλέπτου τιμήματος δι' ἑκάστην συνδιάλεξιν πέντε λεπτῶν.

Ἐν Ἀμερικῇ ἐγένοντο ἀπόπειραι πρὸς τηλεφωνικὴν συγκοινωνίαν ἐπὶ μήκους 464 χιλιομέτρων. Ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ πρόκειται νὰ συνδεθῇ διὰ τηλεφώνου τὸ Λονδῖνον μετὰ τοῦ Brighton (μῆκος 75 χιλιομέτρων). Πολλοὶ ναοὶ ἐν Ἀγγλίᾳ συνδέονται πρὸς τηλεφωνικὰ γραφεῖα· οἱ δὲ ἐνορῖται, οἱ ὄντες συνδρομηταὶ εἰς αὐτά, δύνανται τὰς Κυριακὰς νὰ ἀκούωσι τὴν λειτουργίαν ἀπὸ τῶν οἰκιῶν των.

Ἐπίσης ἐν Ἰαπωνίᾳ ἤρξαντο συνιστάμεναι τηλεφωνικαὶ γραμμαί.

— Ὁ Ἰταλὸς συγγραφεὺς Gualderto de Mazzo ἐξέδωκεν ἱστορικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἑρμηνείαν τῆς *Θείας Κωμῳδίας* τοῦ Δάντου, ἔργον εἰς οὗ τὴν συγγραφὴν ἠσχολήθη ἐπὶ εἴκοσι καὶ πλέον ἔτη.

— Ὁ Desiré Charney, περιηγητής, οὗτινος αἱ ἐργασίαι περιεστράφησαν κυρίως εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀμερικανικοῦ πολιτισμοῦ, ἐξέδωκεν ὑπὸ μορφὴν ὁδοιπορικῆς ἀφηγήσεως τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐρευνῶν του εἰς τὰς ἀρχαίας πόλεις τοῦ νέου κόσμου, ἐν Μεξικῷ καὶ τῇ μέσῃ Ἀμερικῇ.

— Γνωστὸν ὅτι ἡ τυπογραφία ἱδρύθη τὸ πρῶτον ἐν Μαγεντίᾳ κατὰ τὸ 1443. Τὸ πρῶτον τυπογραφεῖον ἔσχον οἱ Παρίσιοι κατὰ τὸ 1469. Μετὰ ἕνα αἰῶνα, τῷ 1578, ἐγνώσθη ἡ τυπογραφία ἐν Βερολίνῳ. Ἐν Χριστιανίᾳ τῷ 1656, ἐν Φιλαδελφίᾳ τῷ 1686, ἐν Πετρουπόλει τῷ 1711, ἐν Βουένος Ἄϋρες τῷ 1789, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῷ 1798, ἐν Νέᾳ Αὐρηλίᾳ ἱδρύθη ἡ τυπογραφία κατὰ τὸ 1803, καὶ εἰς Ρίον Ἰανέϊρον κατὰ τὸ 1813. Τὸ πρῶτον τυπογραφεῖον τῆς Ὀδησσοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1825, ὡς καὶ τῆς Σαντιάγης τῆς Χιλῆς. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1830 ἡ τυπογραφία ἤρξατο ὁρμητικῶς διαδιδομένη πανταχοῦ.

— Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις καὶ τῷ Καναδᾷ ἐκδιδομένων ἐφημερίδων ἀνέρχεται εἰς 13,402, ὑπολογιζομένης τῆς ἐτησίας αὐτῆς αὐξήσεως ἀνὰ χιλίας. Ἀπὸ τοῦ 1873 μέχρι τοῦ 1877 ηὐξήσαν κατὰ 473· τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ ἀριθμὸς τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων ἀνῆλθεν ἀπὸ 1,138 εἰς 1,254 καὶ ὁ τῶν ἑβδομαδιαίων φύλλων ἀπὸ 9,062 εἰς 10,028· ὁ δὲ τῶν κατὰ μῆνα ἐκδιδομένων ἀπὸ 1,091 εἰς 1,199.

— Ἡ ἐν Βρυξέλλαις κυβέρνησις συνεννοήθη μετὰ τῆς ἐν Χάγῃ πρὸς ἵδρυσιν φιλολογικῆς Ἀκαδημίας κοινῆς εἰς τὰ δύο βασίλεια τῶν Κάτω Χωρῶν, ἑκατέρα τῶν ὁποίων θὰ παρέχῃ εἴκοσι μέλη πρὸς συγκρότησιν τοῦ ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ τῶν τεσσαράκοντα ἀθανάτων.

— Πολυτελέστατον τεῦχος ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἡ Τέχνη ἐν Αὐστρο-Οὐγγαρίᾳ ». Οἱ ἐπισημότεροι αὐστριακοὶ καλλιτέχναι ἀντιπροσωπεύονται ἐν αὐτῷ δι' εἰκόνων των, συνοδευομένων ὑπὸ κρίσεων, ὀφειλομένων εἰς οὐχ ἧττον γνωστοὺς καλάμους. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ζωγραφικῆς, ἡ ἀρχιτεκτονική, ἡ γλυπτική, ἡ μουσική, καὶ ἡ ποίησις ἁνθαμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλας. Τὸ τεῦχος τοῦτο, εἶδος ἐτησίου περιοδικοῦ, συγκεντροῦντος τὴν ἐτησίαν καλλιτεχνικὴν παραγωγὴν τῆς χώρας, πρωτοφανὲς ἐν Βιέννῃ, μεγάλως ἐπέτυχε.

Ἐκ τῶν Καταστημάτων τῶν γνωστῶν ἐκδοτῶν κ. Ἀδελφῶν Βλαστοῦ ἐκδίδοται ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « **Οἱ δικαστικοὶ νόμοι τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Σχετικῆς Νομολογίας τοῦ Ἀρείου Πάγου** » παρασκευασθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Θεοδ. Ν. Φλογαΐτου, ἡ σειρὰ πᾶσα τῶν δικαστικῶν ἡμῶν νόμων μετὰ παραθέσεως ὑφ' ἕκαστον ἄρθρον τῶν ἐκ τῶν διατάξεων αὐτοῦ προκυπτόντων νομικῶν ζητημάτων καὶ τῆς ὑπὸ τῆς νομολογίας τοῦ Ἀρείου Πάγου (ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ μέχρι σήμερον) δοθείσης εἰς αὐτὰ λύσεως. — Καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι τόμοι, (ἐξ ὧν ὁ μὲν εἷς περιλαμβάνει τὸν Ὀργ. τῶν Δικαστηρίων καὶ τὴν Πολιτικὴν Δικονομίαν, ὁ δὲ δεύτερος τὴν Ποινικὴν Δικονομίαν, τὸν Ποινικὸν Νόμον καὶ τὴν Ποινικὴν διατίμησιν, μετὰ τῶν τροποποιησάντων καὶ συμπληρωσάντων αὐτοὺς νεωτέρων Νόμων καὶ Βασιλικῶν Διαταγμάτων, καὶ τὴν σχετικὴν Νομολογίαν τοῦ Ἀρείου Πάγου) ἐκδίδονται κατ' αὐτάς, ἀποτελούμενοι ἕκαστος ἐξ ἑξήκοντα τυπογραφικῶν φύλλων· τῶν δὲ δύο ἑπομένων τόμων περιλαμβανόντων τὴν ἑξάβιβλον τοῦ Ἀρμενοπούλου μετὰ παραβολῆς καὶ πρὸς τὰ Βασιλικά, τοὺς νεωτέρους Ἀστικοὺ

Digitized by Google

Νόμους καὶ τὸν Ἐμπορικὸν Νόμον, μετὰ τῆς σχετικῆς Νομολογίας τοῦ Α. Π. αναγγελθήσεται ἡ ἔκδοσις ἅμα τῇ ενάρξει τῆς τυπώσεως αὐτῶν.

Ἡ τιμὴ ἑκάστου τῶν ἐκδιδομένων κατ' αὐτὰς δύο πρώτων τόμων ὁρίζεται εἰς δραχμὰς δέκα.

Διόρθωσις παροράματος. — Ἐν σελίδι 96 τοῦ προηγουμένου φύλλου τῆς «Ἑστίας», στήλη πρώτη, στίχ. 25 κ. ἑ. οἱ ἀριθμοὶ τῆς παρατιθεμένης συνταγῆς διορθωτέοι οὕτω:

Βενζόϊον Βάλσαμον τῆς Περουβίας	ἐξ ἑκάστου	γραμ.	4.
Ὕδωρ τοῦ μέλιτος		»	15.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Β. Κοππίου Ἑλληνικῆς Γραμματολογίας Ἐγχειρίδιον μεταφρασθὲν καὶ πλουτισθὲν κατὰ τὰ νεώτατα Γερμανικὰ συγγράμματα ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Γαλάνη. Ἔκδοσις τρίτη. Σελ. 255. 8ον. Ἐν Ἀθήναις, 1884, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ. 63. Ὁδὸς Ἑρμοῦ.

Στοιχειώδης Πολιτικὴ Γεωγραφία, συνταχθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων Γεωγραφιῶν τῆς Γερμανίας ὑπὸ Α. Ι. Ἀντωνιάδου, γυμνασιάρχου, πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων. Ἔκδοσις ἕκτη. Ἐν Ἀθήναις, 1884, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ. 63. Ὁδὸς Ἑρμοῦ. Σελ. 184. 16ον.

Φιλοθέου καὶ Εὐγενίου ἐπιστολαὶ ἤτοι σύντομος περὶ ψυχῆς καὶ Θεοῦ διδασκαλία ὑπὸ Πέτρου Βραΐλα Ἀρμένη χορηγοῦντος Κωνσταντίνου Ζάππα. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ. 1884. 16ον σελ. λϛ'—295.

Ἡ συγγραφὴ τοῦ παρόντος ἔργου τοῦ καὶ τελευταίου τοῦ ἀοιδίμου Βραΐλα προῆλθεν ὡς ἑξῆς· Ὁ τῷ Πανελληνίῳ γνωστότατος ἐπὶ φιλογενείᾳ Κ. Ζάππας ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἐνταῦθα Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων νὰ λάβῃ πρόνοιαν ὥστε νὰ συνταχθῇ σύγγραμμα, αὐτοῦ χορηγοῦντος τὰ μέσα, κατάλληλον ἵνα ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς σπουδάζοντας νέους τὰς μεγάλας ἀρχὰς τῆς εὐσεβείας καὶ ἠθικῆς, στηρίζον τὰς περὶ Θεοῦ καὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ἀληθείας, ἐφ' ὧν πᾶσα εὐσέβεια καὶ ἠθικὴ βασίζεται. Ὁ Σύλλογος ὀρθότατα πράττων ἀπετάθη εἰς τὸν τότε ἐν Λονδίνῳ πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος Βραΐλαν, τὸν εἰδικώτατον εἰς τοιαύτας μελέτας, ὅστις προθύμως ἀνέλαβε καὶ συνέγραψε τὸ σύγγραμμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶνε τρόπον τινὰ ἡ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν νεότητα διαθήκη τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου ἀνδρὸς τοῦ μετ' ὀλίγον ἀποβιώσαντος (1884). Ὁ Βραΐλας ἦτο ὁ καταλληλότατος νὰ συγγράψῃ τοιοῦτο ἔργον, διότι καὶ εὐσεβέστατος ἀνὴρ ἦτο, ὡς ἀπέδειξε διὰ τῆς ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μεταφράσεως τῶν *Φιλοσοφικῶν μελετῶν περὶ χριστιανισμοῦ τοῦ Αὐγούστου Νικολάου*, καὶ σοφός, ὁποῖον ἀπέδειξαν αὐτὸν καὶ αἱ περὶ φιλοσοφίας παραδόσεις αὐτοῦ ὡς καθηγητοῦ τῆς ἐν Κερκύρᾳ Ἀκαδημίας καὶ αἱ διάφοροι φιλοσοφικαὶ συγγραφαί του. Εἰς τὸ ἔργον του ἔδωκε τύπον ἀλληλογραφίας, διότι καὶ τοῦ Κ. Ζάππα, τοῦ καταβαλόντος τὰς πρὸς τύπωσιν δαπάνας, βούλησις ἦτο νὰ πραγματεύηται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίον κατὰ τρόπον τοῖς πᾶσι προσιτὸν καὶ ἐπαγωγὸν τὰ ζητήματα, οὐχὶ δὲ ξηρῶς καὶ κατ' αὐστηρῶς ἐπιστημονικὸν τύπον. Ὁ Εὐγένιος παρίσταται ὡς νέος ἀγαθὸς μὲν καὶ εὐγενὴς τὴν ψυχήν, δι' ἐπιπολαίων ὅμως μελετῶν ἐπηρεασθεὶς ὑπὸ τῶν διδαγμάτων τοῦ ὑλισμοῦ καὶ τῆς ἀθεΐας καὶ ἀμφιβάλλων περὶ τῆς ἀληθείας τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς. Ὁ Φιλόθεος εἶνε τοὐναντίον γέρων πολύπειρος, σοφός, ἔχων βαθυτάτας θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, εἶνε αὐτὸς ὁ Βραΐλας. Ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται διὰ ὕφους γλαφυροῦ καὶ τὰ δύο ζητήματα, καὶ τὸ περὶ ψυχῆς καὶ τὸ περὶ Θεοῦ, ἅτινα ὡς γνωστὸν εἶνε τὰ κύρια ζητήματα τῆς θρησκείας καὶ τῆς φιλοσοφίας, ἐμβριθέστατα, ἀνατρέπων μὲν τὰς ἐνστάσεις τῶν ὑλιστῶν, θετικιστῶν καὶ πανθεϊστῶν, ὑποστηρίζων δὲ τὴν ὕπαρξιν πνευματικοῦ καὶ προσωπικοῦ Θεοῦ καὶ πνευματικῆς καὶ ἀθανάτου ψυχῆς διὰ πάντων τῶν ἐπιχειρημάτων, ἅτινα ἀνέκαθεν ἡ ὑγιής, ἡ ἀληθὴς φιλοσοφία ἀπὸ τοῦ Σωκράτους, Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους μέχρι τοῦ Καρτεσίου, Λεϊβνιτίου καὶ Καντίου καὶ τῆς νεωτέρας γαλλικῆς πνευματικῆς σχολῆς (Κουζίνου, Καρῶ, Σαισὲ καὶ Ζανὲ) προσήγαγεν ὑπὲρ αὐτῶν. Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ βιβλίου ἐπικρατεῖ αὐστηροτάτη λογικὴ σκέψις. Τὰ παρὰ τοῦ συγγραφέως λεγόμενα εἶνε ὑπαγόρευσις τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τοῦ κοινοῦ νοός. Ὁ ἀναγνώστης, ἐὰν διασώζῃ ἴχνος λογικῆς καὶ δὲν διεστράφη ἐντελῶς ἡ διάνοια αὐτοῦ δι' ἐπιπολαίων ἀναγνώσεων, δὲν δύναται εἰμὴ νὰ εὑρίσκῃ λογικώτατα τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα. Διὰ ταῦτα συνιστῶμεν θερμότατα εἰς τοὺς νέους μάλιστα τοὺς ἀποφοιτήσαντας ἀπὸ τῶν γυμνασίων (καθόσον τῆς ἀντιλήψεως τῶν νεωτέρων καὶ ἀπειροτέρων εἶνε τὸ ἔργον ἀνώτερον) τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ, διότι πράγματι τὸ ἔργον εἶνε καταλληλότατον νὰ ἐμπεδώσῃ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀναγνώστου τὰς μεγάλας ἀληθείας περὶ Θεοῦ καὶ ψυχῆς, τὰς βάσεις τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς. Καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ βιβλίου εἶνε οὗτος.

Α. ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

90 πίνακες κεχρωματισμένοι κατὰ φύσιν. Εἰς μέρη τρία. — Α'. Θηλαστικά. — Β' Πτηνά. — Γ' Ἑρπετά. Ἰχθῦς. Μαλάκια. Ἔντομα Σκώληκες καὶ Ἀκτινωτά. Σύγγραμμα εἰδικὸν διὰ τὴν ἐν σχολείοις καὶ κατ' οἶκον διδασκαλίαν. Μετ' ἐπεξηγηματικοῦ κειμένου. Κατὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ Δρ. G. H. Schubert ὑπὸ Ν. Χρ. Ἀποστολίδου, ὑφηγητοῦ τῆς Ζωολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἀθήνησι, Κάρολος Μπέκ, ἐκδότης, 1885.

Ὅπως καταφαίνεται ἐκ τοῦ τίτλου τοῦ βιβλίου καὶ ἐκ τοῦ προλόγου, οἱ πίνακες οὗτοι σύμπαντος τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου σκοποῦσι νὰ ὑποβοηθήσωσι τὴν διδασκαλίαν διὰ τῆς παραστατικῆς μεθόδου, τῆς μόνης στερεᾶς καὶ ἀσφαλοῦς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν φυσικῶν σωμάτων.

Πρὸς τοῦτο δὲ αἱ εἰκόνες τῶν πινάκων τούτων εἶνε πιστότατα κατὰ φύσιν ἀπεικασμέναι, ὁ χρωματισμὸς αὐτῶν ζωηρὸς καὶ φυσικός, ἡ ἔκφρασις καὶ στάσις τῶν ζώων πιστή, τέλος δὲ τὸ ὅλον λαμπρότατα ἐπεξειργασμένον. Πρὸ ἑκάστου ἀθροίσματος ζῴων προτάσσεται Ἑλληνιστὶ κατάλογος μετὰ συντόμου καὶ ἀκριβοῦς περιγραφῆς αὐτῶν, ἐν αὐτῷ δ' ἀναφέρεται καὶ ἂν τὸ ζῷον ἀπαντᾷ παρ' ἡμῖν ἢ οὔ.

Οἱ πίνακες οὗτοι παριστῶντες εἰς τὸν παῖδα ἅπαν τὸ ζωϊκὸν βασίλειον ἐν ὅλῳ, ὡς ζωολογικόν τινα κῆπον ζωηρότατα ἐπὶ τοῦ χάρτου ἀποτετυπωμένον, θ' ἀναπληρώσωσι παρ' ἡμῖν, τοῖς ἐντελῶς στερουμένοις τοιούτων βιβλίων, μίαν τῶν σπουδαιοτέρων ἐλλείψεων ὄχι μόνον τῆς βιβλιοθήκης τῶν παίδων καὶ τῶν νεανιῶν ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐνηλίκων. Ἀπαραίτητον ἐπίσης εἶνε τὸ βιβλίον εἰς πᾶν σχολεῖον καὶ πάντα διδάσκαλον.

Ὅτι δὲ οἱ κεχρωματισμένοι οὗτοι πίνακες τοῦ βασιλείου τῶν ζώων θεωροῦνται ὡς ἓν τῶν ἀρίστων τοῦ εἴδους αὐτοῦ πρὸς διδασκαλίαν δεικνύουσι καὶ αἱ πολυάριθμοι αὐτοῦ μεταφράσεις αἱ γενόμεναι καὶ εἰς ἔθνη ἔχοντα ἄλλως πληθὺν ὁμοίων συγγραμμάτων, διότι ὄχι μόνον ἐξεδόθησαν γαλλιστὶ ἐν Παρισίοις καὶ Βρυξέλλαις, ἀλλὰ καὶ ἀγγλιστὶ ἐν Λονδίνῳ καὶ Βοστόνῃ καὶ Δανιστὶ καὶ Ὁλλανδιστὶ καὶ Ῥωσσιστὶ καὶ Οὐγγριστί.

Σχετικῶς δὲ καὶ πρὸς τὸν ὄγκον αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκτέλεσιν τῶν εἰκόνων τὸ βιβλίον εἶνε εὐωνότατον. Διότι πλὴν τοῦ ἐπεξηγηματικοῦ κειμένου συνίσταται ἀπὸ 30 μεγάλων κεχρωματισμένων πινάκων περιλαμβανόντων πλῆθος ζώων ἐξ ὅλων τῶν τάξεων τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου. Τὸ βιβλίον δεδεμένον τιμᾶται δρ. 25.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἡ εἴσοδος τοῦ τελευταίου ὀκταημέρου, ὅπερ πρόκειται ἡμῖν πρὸς ἐπιθεώρησιν, ἐσημειώθη ἐν τῇ γείτονι πόλει δι' ἐγκληματικῆς ἀποπείρας, ἥτις δικαίως ἕνεκα τῆς φύσεως αὐτῆς ἀνησύχησε τοὺς βιομηχάνους κατοίκους τοῦ Πειραιῶς. Ἀπόπειρα ἐμπρησμοῦ διὰ φιάλης πλήρους πετρελαίου, ἀναβιβαζομένης ἐπὶ τῆς στέγης βιομηχανικοῦ καταστήματος, ἐφ' ἧς τίθεται πῦρ, καὶ πλησίον τῆς ὁποίας προσδένονται ἐλατήρια καὶ σχοινία, πρὸς ὅσον ἔνεστιν ἀσφαλεστέραν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοπουμένου, εἶνέ τι ἀσύνηθες παρ' ἡμῖν, καὶ δικαίως ἡ ἀνακριτικὴ ἀρχὴ διεξάγει ἐπὶ τόπου δραστηρίους ἐρεύνας πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν ἐνόχων. Ἀλλὰ καὶ ἑτέρου μυσαρωτέρου ἐγκλήματος θέατρον ὑπῆρξεν ὁ Πειραιεύς. Ὁ φόνος ὁ διαπραχθεὶς ἐντὸς ἑνὸς παντοπωλείου ὑπὸ στρατιώτου, ζητήσαντος ἄσυλον ἐν αὐτῷ, χάριν κέρδους

Digitized by Google

ἑκατὸν μόνον δραχμῶν ἐνεποίησε, θλιβερὰν αἴσθησιν τῇ κοινωνίᾳ.

* * *

Ἐν Ἀθήναις ὁ ἀποσοβηθεὶς ἐκ πυρκαϊᾶς κίνδυνος ὑπῆρξε πολὺ σπουδαιότερος τοῦ ἐν Πειραιεῖ. Ἤδη ἀπό τινων ἡμερῶν συνεχεῖς ἀναφλέξεις καπνοδόχων διεμήνυον, ὡς τὰ πρῶτα κρούσματα ἐπισκηψάσης νόσου, τὴν ἐν τῷ πυριτιδοποιείῳ Σιγανοῦ πυρκαϊάν· διότι παρετηρήθη ἤδη ὅτι ἐν Ἀθήναις αἱ πυρκαϊαὶ ἐπέρχονται ὑφ' ὅλους τοὺς τύπους τῶν περιοδικῶν νοσημάτων. Ἡ πόλις διεσώθη ἀπὸ ἀνυπολογίστου κινδύνου χάρις τῇ ἡρωϊκῇ πρωτοβουλίᾳ τεσσάρων πολιτῶν, οἵτινες πρῶτοι ἐνθαρρύνοντες καὶ τοὺς λοιπούς, ἔδραμον εἰς μετακόμισιν τῆς εἰς μέγιστον ποσὸν ἀποτεθειμένης ἐκεῖ πυρίτιδος, ἥτις ἀπὸ στιγμῆς εἰς τὴν στιγμὴν ἐκινδύνευε νὰ ἀναφλεχθῇ. Αἱ ἐφημερίδες ἐν ἐκτάσει ἀνέγραψαν τὰ κατὰ τὸ συμβάν, ἔπρεπε δὲ νὰ μᾶς ἀπειλήσῃ τοιαύτη καταστροφή, ὅπως γνωσθῇ πόσον ἀμελῶς τηροῦνται αἱ περὶ δημοσίας ἀσφαλείας διατάξεις, καὶ καταγγελθῶσιν εἰς τὸ κοινὸν καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀνενοχλήτως λειτουργοῦντα κέντρα ἐμπρηστικῶν ὑλῶν ἐπικίνδυνα.

* * *

Εὐτυχῶς ἡ Κυριακὴ τῆς κρεωφάγου δὲν ἐπέπρωτο νὰ ἀνατείλῃ δι' ἡμᾶς θλιβερά, ἀριθμοῦσα καταστροφὰς καὶ θύματα. Ὁ κόσμος, μεθ' ὅλην τὴν δυσμένειαν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐξεχύνετο εἰς τὰς ὁδοὺς ἀθρόος, καὶ παρήλαυνον ἐν συστοιχίᾳ αἱ ἅμαξαι, συγκαταριθμοῦσαι μεταξὺ τῶν ἀναβατῶν αὐτῶν καὶ πενιχρούς τινας προσωπιδοφόρους. Πολλάκις ἐλέχθησαν καὶ ἐγράφησαν αἱ ἐκ τοῦ θεάματος τῶν Ἀθηναϊκῶν ἀπόκρεων ἐντυπώσεις. Οἱ χρονογράφοι τῶν ἡμερησίων φύλλων ἐφρόντισαν νὰ καταγράψωσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὴν κίνησιν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς. Ἀλλὰ δὲν ἐγένετο λόγος περὶ πολυαρίθμου τινὸς συνοδείας μετημφιεσμένων, ἥτις καθ' ἡμᾶς ἦτο λίαν χαρακτηριστική. Ἕκαστος αὐτῶν, ἀντιπροσωπεύων βιοποριστικόν τι ἐπάγγελμα, ὡς ἐδήλου τὸ ἐπὶ τῆς ράχεώς του ἐνεπίγραφον δελτίον, ἔφερεν ἀπὸ δόρατος ἐξηρτημένην μεγάλοις γράμμασιν ἐπιγραφήν: *Ὅλοι ἄεργΗ*! Πρὸς τούτοις διάφορα ἐπιγράμματα ἀνεγινώσκοντο ἐπ' αὐτῶν, ἀνάλογον εὐλάβειαν τηροῦντα πρὸς τὴν γραμματικήν. Οὕτως ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς σατυριζομένης ἀχρηματίας περιήγετο γελοιοποιουμένη ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης ἡ ἀπαιδευσία τῶν καιρῶν, καί, τὸ περίεργον, ἐν ἀγνοίᾳ ἴσως τῶν σατυριστῶν...

* * *

Ὅσοι δὲ περιεφρόνουν τὰς ἀσκόπους περιπλανήσεις ἐν μέσῳ ψυχροῦ ἀνέμου καὶ ψυχροτέρων μασκαράδων, ἐχόρευον καὶ ἐθερμαίνοντο καὶ ἐθέρμαινον τῶν ἀθηναϊκῶν αἰθουσῶν τὰς *ἐφημερίδας*, ὅπως μετέφρασάν τινες τὰ après-midi, τῶν ὁποίων ἐφέτος παρατηρεῖται, ὡς συρμός, ἡ ἀκμή· ἄρχονται συνήθως ἀπὸ τῆς 2ας Μ. Μ. καὶ καταλήγουσι τὸ πολὺ μέχρι τῆς ἑνδεκάτης. Ἂν δὲν ἔχουσι τὴν λάμψιν καὶ τὴν μέθην τῶν παννυχίων ἀγρυπνιῶν, ἀλλ' ἀναμφισβήτητον εἶνε ὅτι προσκρούουσιν ὀλιγώτερον εἰς τοὺς κανόνας τῆς αὐστηρᾶς ὑγιεινῆς.

Ὅσοι δὲ πάλιν πάσης ἄλλης ἀπολαύσεως προυτίμων τὴν εὔνοιαν τῆς τύχης καὶ τὴν ἀπὸ χρηματικοῦ τινος κέρδους συγκίνησιν, ἀδιαφοροῦντες τότε διὰ χοροὺς καὶ προσωπίδας, συνωθοῦντο ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου, ἐπὶ τῆς κλίμακος καὶ τῶν προπυλαίων αὐτοῦ, παρακολουθοῦντες τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ἀριθμῶν τοῦ λαχείου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, οἵτινες διὰ βραδείας καὶ ἰσχυρᾶς φωνῆς ἐξηγγέλλοντο. Ὡς εἰκός, οἱ πλεῖστοι τῶν παρισταμένων μετὰ τὴν κλήρωσιν τῶν πρώτων ἀριθμῶν ἀνεχώρουν μὲ ἐψευσμένας ἐλπίδας, ἀπαξιοῦντες νὰ παραμείνωσι καὶ εἰς τὴν κλήρωσιν τῶν μετέπειτα ἀριθμῶν, οἵτινες ἀντεπροσώπευον εὐτελῆ ποσά. Καὶ ὅμως πόσοι θὰ ἀπέτεινον εὐχαριστίας εἰς τὴν τύχην, ἐὰν ἠνόει αὐτούς, ἔστω καὶ διὰ τοῦ τελευταίου ἀριθμοῦ; Καταχωρίζομεν ὄπισθεν πλήρη κατάλογον τῶν κληρωθέντων ἀριθμῶν πρὸς γνῶσιν τῶν διαφερομένων.

* * *

Ὁ ἐν Παρισίοις διαμένων φιλογενὴς κ. Χρηστάκης Ἐφφένδης Ζωγράφος διὰ μακρᾶς ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον ἀναγγέλλει ὅτι τίθησιν εἰς τὴν διάθεσίν του χιλίας ὀθωμανικὰς λίρας, καὶ ὅτι κατέθηκεν, ὡς κεφάλαιον ἀναφαίρετον, ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος, ὑπὲρ τὰς ὀκτακισχιλίας λίρας, τῶν ὁποίων ὁ τόκος νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἔκδοσιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ πεζογράφων. « Διότι, ὡς γράφει ἐν τῇ ἐπιστολῇ του, οὐδὲν γινώσκω οὔτε ὠφελιμώτερον, οὔτε ἐθνικώτερον τῆς καλλιεργίας τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀφ' οὗ καὶ τὰ νῦν πεπολιτισμένα ἔθνη μετὰ πολλοῦ ζήλου ἀσχολῶνται περὶ αὐτά ». Ἡ δωρεὰ αὕτη, νέα ἀπόδειξις τῆς φιλογενείας καὶ τῶν ἑλληνικωτάτων διαθέσεων τοῦ ἀνδρός, εἴθε νὰ κεντήσῃ τὴν φιλεργίαν καὶ ἅμιλλαν τῶν δυναμένων, οὕτω δὲ σὺν τῷ χρόνῳ καταστῶσι προσιτώτερα καὶ ἀγαπητότερα εἰς τοὺς πολλοὺς τὰ ἔργα τῶν προγόνων. Διότι δυστυχῶς μέχρι τοῦδε τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας πάσης ἀναγνώσεως ὀλιγώτερον ἀπασχολεῖ ἡ ἀνάγνωσις καὶ μελέτη τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

* * *

Ὁ παρ' ἡμῖν ἐπιστημονικὸς κόσμος θρηνεῖ τὴν ἀπώλειαν τοῦ *Ἰωάννου Βούρου*. Ὁ πρεσβύτατος οὗτος καὶ διαπρεπέστατος τῶν θεραπόντων τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης ἐγεννήθη ἐν Χίῳ τῷ 1805. Ἐσπούδασεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Βιέννῃ, ἐν Βερολίνῳ, καὶ ἐν Χάλλῃ, ἔνθα ἔλαβε τὸ δίπλωμά του ὡς ἰατρός, καὶ ἐν Παρισίοις. Ὑπῆρξε φίλος Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, τοῦ Σίνα καὶ τοῦ Κοραῆ. Τῷ 1832 κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα ἀποκατέστη εἰς Ἑρμούπολιν, μετὰ ἓν ἔτος διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίῳ, καὶ βραδύτερον ἰατρὸς τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, μεγάλως ἐκτιμηθεὶς παρ' αὐτοῦ, καὶ ὑψωθεὶς εἰς περιωπὴν ἰδιαιτέρου συμβούλου τοῦ τε βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης. Τῷ 1845 παρητήθη, ἕνεκα λόγων ὑγείας, τῆς θέσεως τοῦ καθηγητοῦ, κατὰ δὲ τὴν μεταπολίτευσιν ἔφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Κατὰ τὸ 1870, κατακαέντος τοῦ οἴκου του εἰς τὴν μεγάλην πυρκαϊὰν τοῦ Πέραν, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἐξηκολούθησεν ἐξασκῶν τὸ ἐπάγγελμά του. Ὁ Βοῦρος, πρὸς τῇ ἐπιστημονικῇ ἀξίᾳ διεκρίθη καὶ ὡς συγγραφεύς. Ἦτο ἐγκρατὴς τῆς ἀρχαίας γλώσσης, καὶ πρῶτος μετηγλώττισε τοὺς ὅρους τῆς ἐπιστήμης. Ἡ κηδεία του ἐγένετο δημοτελής.

* * *

Δάφναι καὶ Μύρτα ἐπιγράφονται τὰ ποιήματα, τῶν ὁποίων τὴν ἔκδοσιν ἀγγέλλει ἡ παρ' ἡμῖν γνωστὴ ποιήτρια κ. Μαριέττα Μπέτσου, ἡ ἀπὸ ἐτῶν φιλοπόνως καλλιεργοῦσα τὰς Μούσας καὶ μεταξὺ τῶν πολλῶν αὐτῆς δημοσιευμάτων καταριθμοῦσα τρυφερά τινα στιχουργήματα. Τὸ χαρακτηριστικώτερον προσόν, ὡς ποιητρίας, τῆς κ. Μπέτσου, εἶνε ὅτι μόνη αὕτη ἐκ τοῦ φύλου της, ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, ἔχει ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς λύρας.

Κ'

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Μ. Κ. Π. Βιέννην. Ἐνηργήσαμεν συμφώνως τῇ ἐπιστολῇ σας· ταχυδρομικῶς δ' ἔχετε ἀπάντησιν. — κ. Σ. Ζ. Εἶνε πολυτέλεια μὴ ἐπιτρεπομένη, ὅταν ὁλόκληρος ὁ βίος καταντᾷ διηνεκὴς μέριμνα πρὸς κτῆσιν χρημάτων καὶ ἀγὼν ἀκατάπαυστος κατὰ τῆς πενίας. —κ. Α. Π. Σμύρνην. Κατὰ Σάββατον μόνον. — κ. Κ. Μπ. Λεβάδ. Οὐδεμία διατύπωσις εἶνε ἀναγκαία παρὰ ἡ πληρωμὴ τῶν ὡρισμένων διδάκτρων. Εἰσὶ δὲ ταῦτα δραχμαὶ 100 κατὰ μῆνα ἀδιακρίτως διὰ τε τὰς ἐξ Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ μαθητρίας. Τὰ δίδακτρα προπληρώνονται κατὰ τριμηνίαν, εἶνε δ' ὑποχρεωτικὰ δι' ἓν ἔτος, καὶ ἂν κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ἀναχωρήσῃ ἡ τρόφιμος. Εἰς τὰ δίδακτρα δὲν συμπεριλαμβάνονται τὰ διὰ κλειδοκύμβαλον ὡρισμένα, διὰ τὰς ἐπιθυμούσας νὰ διδαχθῶσιν, εἰς δραχ. 18 κατὰ μῆνα. Οὐδεμία διάκρισις μαθητριῶν γίνεται μεταξὺ τῶν ἐξ Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προερχομένων, οὐδ' εἶνε ἐκ τῶν προτέρων ὡρισμένος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν. — κ. Σ. Ζ. Κέρκυραν. Ἐνεγράφησαν καὶ οἱ 4. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς φιλικὰς ἐνεργείας σας. Τὰς ἀποδείξεις ὅλας σᾶς πέμπομεν προσεχῶς. — *Συνδρομητῇ Ω.* Ὑπάρχει μόνον τοῦ Βιργιλίου μετάφρασις εἰς ἀρχαίους ἑξαμέτρους ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως. Πλὴν δὲ τῶν τοῦ Φιλίππου Ἰωάννου ἐμμέτρων μεταφράσεων, μετεφράσθη καὶ ἡ *Κόμη τῆς Βερενίκης* τοῦ Κατούλου ὑπὸ Χ. Φιλητᾶ. Ἄλλη μετάφρασις, εἰς πεζὸν ὅμως λόγον, εἶνε παλαιά τις τῶν *Μεταμορφώσεων* τοῦ Ὀβιδίου ὑπὸ Μαξίμου τοῦ Πλανούδου, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γάλλου Boissonade. — κ. Γ. Ν. Ν. Μόναχον. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ἐκτενῶς. — κκ. Ε. Τ. Κ. Λιβούριον, Ι. Μ. Δ. Μάντσεστερ, Ν. Ε. Β. Τοῦλτσαν, Σ. Β. Γενεύην, Ι. Β. Τεργέστην, Κ. Ν. Τρίκκαλα, Π. Γ. Χ. Μαριούπολιν, Α. Α. Κ. Πύργον, Ε. Ν. Δ. Ὀλτένιτζαν, Δ. Α. Α. Σύρον, Χ. Δ. Σ καὶ Α. Ν. Πάτρας.

Digitized by Google

Α. Δ. Τ. Ζάκυνθον, Ι. Κ. Τ. Λίμνην καὶ Κ. Π. Τ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν.—κ. Ν'. Τοιοῦτον οἰκτρὸν θάνατον ἀναφέρεται ὅτι ἀπέθανεν ὁ Εὐριπίδης. Κατὰ τὸν Διόδωρον « τινὲς λέγουσι παρ' Ἀρχελάῳ τῷ βασιλεῖ Μακεδόνων κατὰ τὴν χώραν ἐξελθόντα τὸν Εὐριπίδην κυσὶ περιπεσεῖν καὶ διασπασθῆναι ». Τὸ γεγονὸς αὐτὸ φέρεται καὶ ἐν ἐπιγράμματι ποιηθέντι εἰς τὸν αὐτὸν ποιητήν : « Εἰ καὶ δακρυόεις, Εὐρυπίδη, εἷλέ σε πότμος καί σε λυκορραῖσται δεῖπνον ἔθεντο κύνες κτλ. » — *Ἰδιοτρόπῳ*. Πολὺ ἀπαισιόδοξος, ὡς ὁ ὀνομάσας τὴν ἀγχόνην κόλακα τῆς ἀνθρωπότητος, διότι, φονεύουσα ὀλίγους τινὰς μόνον, παρέχει εἰς τοὺς ἄλλους τὸ δικαίωμα νὰ πιστεύωσιν ὅτι εἶνε ἐνάρετοι.—κ Σ. Κ. Μεσολόγγιον. Ταχυδρομικῶς σᾶς ἐγράψαμεν. — κ. Α. Β. Μ. Βῶλον. Τὸ ζητηθὲν ἀπεστάλη. Ὑπομνήματα περιγραφικὰ τῶν Κυκλάδων ἐξεδόθησαν μέχρι τοῦδε ὑπὸ τοῦ κ. Μηλιαράκη « Ἄνδρος-Κέως », τιμ. δρ. 5, « Ἀμοργός », τιμ. δρ. 3. Ἀντίτυπα τοῦ Α' φυλλαδίου τοῦ « Ἀπολ. Παραδ. » παρὰ τῷ βιβλιοπώλῃ κ. Μπέκ. Τοῦ ἄλλου δημοσιεύματος δὲν γνωρίζομεν νὰ πωλοῦνταί που ἐνταῦθα φύλλα χωριστά. — κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. Ἐγένετο κατὰ τὴν ἐντολὴν ὑμῶν. Ἐτησία συνδρομὴ τῆς « Κλειοῦς » φρ. 20· — κ. Κ. Κ. Ταγανρόγ. Τὸ ζητηθὲν ἀπεστάλη. Τὸ ἀντίτιμον, φρ. 4, εὐαρεστήθητε νὰ πληρώσητε τῷ αὐτόθι ἡμετέρῳ ἀνταποκριτῇ κ. Η. Π. Η.—κ. Δ. Μ. Χ. Χανίᾳ. Ὄχι ὁ βασιλικὸς λόγος, ἀλλὰ μόνον τυπικαί τινες φράσεις ἐκφέρονται εἰς ἀρχαίαν γαλλικὴν ἐν τῷ ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ. Οὕτως, ὅταν νομοσχέδιόν τι ψηφισθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων, ὁ ὑπάλληλος ὁ ἐπιτετραμμένος νὰ μεταβιβάσῃ αὐτὸ εἰς τὴν Ἄνω-Βουλήν, τὸ παραλαμβάνει λέγων « Sois baillé aux seigneurs » ἤ, ἐὰν εἶνε ὁ τῆς Ἄνω Βουλῆς, « Sois baillé aux communes ». Ὡσαύτως ἡ ἐπίσημος ἐπικύρωσις νόμου τινὸς γίνεται διὰ τυπικῆς φράσεως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γαλλικῇ, ἀπαγγελλομένης ὑπὸ ἀντιπροσώπου τῆς βασιλίσσης ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ: « La reyne le veult » — « La reyne remercie ses bons sujets, accepte leur bénevolence et ainsi le veult » ἢ « Sois fait comme il est désiré ».—κ. Κ. Ν. Μόναχον. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν προθυμίαν. Ἐγράψαμεν κατ' εὐθεῖαν.—κκ. Δ. Ι. Π. Soroca, Ι. Κ. Τ. Λίμνην, Κ. Ν. Π. Ἰθάκην καὶ Γ. Δ. Α. Κεφαλληνίαν. Ἀπεστάλησαν.— κ. Λ. Δ. Σ. Βάρναν. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς. —κκ. Σ. Β. Βραΐλαν, Χ. Ρ. Σμύρνην, Μ. Δ. Κ. Δοβρὰν, καὶ Γ. Π. Ὀδησσόν. Ἐνεγράφησαν πάντες οἱ σημειούμενοι. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποστήριξιν.—κ. Α. Ν. Ρ Βερολῖνον. Τὰ περιμένομεν ὅλα. —κ. Ι. Τ. Ἰωάννινα. Ἡ παραγγελία σας ἐξετελέσθη προθύμως.—*Συνδρομητῇ* Βραΐλαν. Ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς, πλὴν ἐν ὅλως ἐκτάκτῳ περιστάσει, ἐὰν λ. χ. πρόκηται ἡ ἀνακοίνωσις νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν ἀθῴου ἀνθρώπου κ.τ.τ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Εἶμαι νησίον ἀνθηρόν,
Θεῷ ἀρχαίῳ ἱερὸν
Πρὸ χρόνων παλαιῶν.

Ἂν ὅμως ἀπολέσω ἓν ἀπὸ τὰ γράμματά μου,
Θ' ἀλλάξω αἴφνης, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ἱερότητά μου,
Διότι πάλιν ἔνδον μου θὰ φέρω τὸν θεόν.

2

Μὲ ἔχεις καὶ μ' αἰσθάνεσαι, ἀλλὰ χωρὶς καρδίαν
ἐὰν μ' ἀφήσῃς,
Ταξείδευσε, παρακαλῶ, Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν,
κ' εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν θὰ μ' ἀπαντήσῃς.

Κ'

ΛΥΣΕΙΣ

1

Σημαία—μαῖα,

2

Ἀνίφη—ἀφή.

ΛΑΧΕΙΟΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Κλήρωσις τῆς 27 Ἰανουαρίου

ΟΙ ΚΕΡΔΗΣΑΝΤΕΣ ΑΡΙΘΜΟΙ

Ὁ **πρῶτος** ἀριθμὸς **16,380** ἐκέρδησε δραχμὰς **8,223**
Οἱ **δύο** ἑπόμενοι 11,822 καὶ 28,534 ἀνὰ δρ. **3,289.20**
Οἱ **ἑπτὰ** ἑπόμενοι ἀνὰ δρ **657. 98**
14,196, 10,294, 25,407, 15,702, 21,465, 9,317, 27,859,
Οἱ **δέκα** ἑπόμενοι ἀνὰ δρ. **164.48**
25,875, 17,068, 34,064, 24,697, 32,706, 23,514,
30,041, 31,945, 2,577, 21,339
Ἕτεροι δὲ 180 ἀνὰ δραχ. **65.78**

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

1 Φεβρουαρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως				*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 120,000,000 τῶν 5 %	Φρ.	χρ.		350.—
» 60,000,000 τῶν 6 »	»	»		419.—
» 26,000,000 τῶν 6 »	»	»		400.—
» 25,000,000 τῶν 9 »	»	»		262.—
» 25,000,000 τῶν 8 »	»	»		257.—
» 10,000,000 τῶν 5 »	»	»		199.50
» 4,000,000 τῶν 8 »	»	»		
» 6,000,000 τῶν 6 »	Δρ. πελ.			
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.				355.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος	Δρ. ν.	3910.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . .	Φρ.	174.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως	»	100.50
Ἀσφαλ. Ἑταιρία « Ἀρχάγγελος »	»	
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . .	»	64.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. .	»	405.—
Ἑταιρία Φωταερίου..........	Δρ.	
Ἑλλην. Πυριτιδοποιεῖον.......	Φρ.	
Ἑταιρία Δημοσίων Ἔργων......	»	
Πανελλ. Ἀτμοπλ. Ἑταιρίας.....	»	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ	—Τραπεζικὸν 3μην......	25.40
»	Ὄψεως....	25.60
ΓΑΛΛΙΑΣ	—Ἐθνικῆς Τραπέζης 3μη.	1.01
»	Τραπεζικὸν 3μην.	1.—

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.....................	20.06
Λίρα στερλίνα	
Λίρα ὀθωμανικὴ..................	22.98

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ

ΜΕΛΕΤΗ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Η ΒΑΣΑΝΟΣ

ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΟΥ ΨΕΥΔΑΤΤΙΚΙΣΜΟΥ

Εὑρίσκεται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς *Ἑστίας* καὶ πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 2,50. Ταχυδρομικῶς στελλόμενον δραχ. 2,70.

Πλήρης σειρὰ τοῦ « Αἰῶνος » τῆς Γ' περιόδου (ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1880—30 Ἰουνίου 1884) καλῶς δεδεμένη εἰς 4 τόμους πωλεῖται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς « Ἑστίας » ἀντὶ δραχμῶν 160.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 986

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 424.—10 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1885.—ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 476

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΑΝΙΗΛ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ ΚΑΙ Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΑΥΤΟΥ (1791) ὑπὸ Ἀντ. Μηλιαράκη.

ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΗ, διήγημα.

Η ΝΕΑ ΓΕΝΕΑ.

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ, ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza.

ΠΤΗΝΩΝ ΑΛΓΘΟΕΡΓΙΑ.

ΑΣΜΑΤΙΟΝ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τῇ 25ῃ τοῦ παρόντος μηνὸς (ν.) μεγαλοπρεπῶς θέλει ἑορτασθῇ ἐν Παρισίοις ἡ ὀγδοηκοστὴ τρίτη ἐπέτειος τῆς γεννήσεως τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ διὰ συμποσίου, οὗτινος θέλουσι μετάσχει οἱ διακρινόμενοι ἐν τοῖς γράμμασι, τῇ καλλιτεχνίᾳ, καὶ τῇ δημοσιογραφίᾳ Τὸ διακριτικὸν γνώριμα τῆς ἐν λόγῳ ἑορτῆς ἀπὸ τῶν ἑορτῶν τῶν παρελθόντων ἐτῶν ἐπὶ τῇ αὐτῇ εὐκαιρίᾳ εἶνε ὅτι ἕκαστος τῶν συνδαιτυμόνων θέλει εὕρει ὑπὸ τὸ χειρόμακτρον αὐτοῦ τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς ὑπὸ Lemonnyer καὶ Richard ἐθνικῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου ποιητοῦ. Τὸ πρῶτον τοῦτο τεῦχος, ὅπερ θέλει κυκλοφορήσει τὴν αὐτὴν ἡμέραν, θέλει περιλαμβάνει τὰς *Odes et Ballades* μετὰ προσωπογραφίας, παριστώσης τὸν Οὐγκὼ εἰκοσαέτη, σπανίου ἔργου τοῦ Damman, τεσσάρων μεγάλων συνθέσεων, καὶ 85 μικροτέρων ζωγραφημάτων, ὀφειλομένων εἰς τοὺς διασημοτέρους Γάλλους καλλιτέχνας. οἵτινες, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, πάντες θέλουσι προσενέγκει τὸν φόρον τῆς τέχνης των πρὸς εὐόδωσιν τῆς ἀπαραμίλλου ἐκδόσεως, ἐν ᾗ τὸ μέγεθος τῆς δαπάνης, ἡ τυπογραφικὴ πολυτέλεια, τὸ κάλλος τῶν χαρακτήρων καὶ τοῦ χάρτου, ἡ ἀξία τῶν εἰκόνων καὶ ἡ ἐντέλεια τῶν χαλκογραφιῶν θέλουσι συνενωθῇ πρὸς μόρφωσιν τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου μνημείου, οὗτινος ἔτυχέ ποτε συγγραφεὺς ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως τῆς τυπογραφίας.

Ἕκαστον τεῦχος εἰς 4ον θὰ ἐκδίδεται κατὰ δεκαπενθημερίαν· πέντε τεύχη ἀπαρτίζουσιν ἕνα τόμον· εἰς διάστημα ὀκτὼ ἐτῶν θέλει συντελεσθῇ ἡ ἔκδοσις, τῆς ὁποίας τὰ δύο τρίτα περίπου θέλουσιν εἶναι ἕτοιμα διὰ τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1889, ὡς ὑπόδειγμα τυπογραφικοῦ ἀριστουργήματος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. Ἕκαστος τόμος θὰ περιέχῃ πέντε μεγάλας ὑδρογραφίας καὶ τόσας μικροτέρας εἰκόνας, ὅσα κεφάλαια ἢ ποιήματα περιέχῃ ὁ τόμος. Οὐδεὶς ξένος καλλιτέχνης θὰ μετάσχῃ τοῦ ἔργου, ὅπως ἔχῃ τοῦτο ἀποκλειστικῶς ἐθνικὸν χαρακτῆρα.

Ἡ ὅλη δαπάνη τῆς ἐκδόσεως ὑπελογίσθη εἰς δύο καὶ ἥμισυ ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Μεγάλη ἀντίθεσις ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ παρελθόντος ἐν τῇ ἐκτιμήσει τῆς μεγαλοφυΐας. Τοῦτο πρὸ πάντων καταφαίνεται ἐν τῇ συγκρίσει τοῦ ὑπερτίμου γήρατος τοῦ Οὐγκὼ πρὸς τὸν βίον ἑτέρων μεγάλων ἀνδρῶν· πρὸς τὴν λήθην καὶ τὰς στενοχωρίας τοῦ Κορνηλίου, τοῦ *ἀγαθοῦ* Κορνηλίου, ὡς τὸν ἀπεκάλουν περιφρονητικῶς, τὴν περὶ τὸν Μολιέρον ἀδιαφορίαν, ὑπὲρ οὗ, μετὰ ἑνὸς αἰῶνος πάροδον, δὲν εἶχεν ἔτι κατορθωθῇ νὰ συναχθῇ τὸ ἀναγκαιοῦν ἀργύριον πρὸς ἀνέγερσιν ἀνδριάντος, πρὸς τὸ σκότος, ἐν ᾧ ἠφανίσθη ὁ Σαίξπηρ, καταλείπων ἀνέκδοτα εἴκοσι καὶ ἓν δράματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ *Μάκβεθ*, ὁ *Ὀθέλλος*, καὶ ἡ *Τρικυμία*. Μόλις μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐξεδόθησαν, τῷ 1623, εἰς ἔκδοσιν ἄμορφον, μὲ ἀσυναφῆ σελιδοποίησιν, πλῆρες παραλείψεων καὶ σφαλμάτων κείμενον, καὶ πρόλογον τῶν ἐκδοτῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπιεικῶς ἐπιτιλοφόρουν «παίγνια» τὰ ἀθάνατα ἀριστουργήματα τοῦ Σαίξπηρ!

— Ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Λεσσὲψ ἐτελέσθη ἐν Γαλλίᾳ ἡ δευτέρα ἐτησία γενικὴ συνέλευσις τοῦ «Γαλλικοῦ Συνδέσμου», ὅστις ἱδρυθεὶς κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1883, σκοπὸν ἔχει τὴν ὡς οἷον εὐρυτάτην ἀνάπτυξιν τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ διάδοσιν αὐτῆς ἐν ταῖς ἀποικίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ. Τὸ πατριωτικὸν τοῦτο σωματεῖον ἀριθμεῖ πλείστους ὀπαδούς· 16 αὐτοῦ τμήματα λειτουργοῦσιν ἐν Γαλλίᾳ, 3 ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ ἕτερα ἐν τῇ βορείᾳ Ἀφρικῇ καὶ τῇ Ἀνατολῇ.

— Μέχρι τοῦδε δύο ἔθηκαν τὴν ὑποψηφιότητά των πρὸς πλήρωσιν τῶν ἐν τῇ γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ χηρευουσῶν ἑδρῶν· ὁ Léon Say, πρώην πρόεδρος τῆς Γερουσίας καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν, καὶ ὁ χαρίεις συγγραφεὺς Γουστάβος Δρόζ.

— Ὁ Dr. Petrie ἐπιχειρῶν τελευταῖον ἀνασκαφὰς ἐν Αἰγύπτῳ χάριν τοῦ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς Κάϊρον σιδηροδρόμου, ἑπτὰ μίλια μακρὰν τοῦ Γὲ-χὲλ-Βαρώδ, ἀνεκάλυψεν ἐκτεταμένα ἐρείπια πόλεως, ἅτινα νομίζει τῆς Ναυκράτεως, πόλεως ἀναφερομένης ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου. Κατὰ τὴν γνώμην του δὲ ἡ πόλις αὕτη δὲν ἔκειτο παρὰ τὸν Νεῖλον, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἱστορικός.

— Ἐν Ῥωσσίᾳ πρόκειται νὰ γείνῃ μεταρρύθμισις σπουδαία τῆς γυμνασιακῆς παιδεύσεως. Παρετηρήθη τουτέστιν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν καλουμένων κλασικῶν γυμνασίων εἶνε σχετικῶς μέγας, καὶ ὅτι ὑπέρμετρος εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων ὅσοι παρασκευάζονται δι' αὐτῶν ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν πανεπιστημιακὴν παίδευσιν. Ἕνεκα τούτου γίνεται σκέψις ὅπως καταργηθῶσι πολλὰ τῶν γυμνασίων τούτων καὶ ἀντικατασταθῶσι ὑπὸ πολυτεχνικῶν καὶ βιομηχανικῶν σχολείων, ὡς πρωτότυπα δὲ τῶν σχολείων τούτων τὸ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας τῆς Ῥωσσίας ἔλαβε τὰ βιομηχανικὰ σχολεῖα τῆς Σουηδίας, ἐστάλη δὲ αὐτόθι καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς εὐφυῶν νέων πρὸς ἐκπαίδευσιν, οἵτινες θέλουσι χρησιμεύσει ἐπιστρέφοντες ὡς διδάσκαλοι.

— Ἐν Βαρκελώνῃ παρασκευάζεται νὰ τελεσθῇ μεγαλοπρεπεστάτη φωνητικὴ μουσικὴ συμφωνία, ἧς θὰ συμμετάσχωσιν ὑπὲρ τοὺς 50 μουσικοὺς συλλόγους καὶ πλείονες τῶν 5,000 ἀοιδῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ πόλει δὲν ὑπάρχει ἱκανὸς χῶρος νὰ περιλάβῃ τοὺς ἀοιδοὺς καὶ ἀκροατὰς αὐτῶν, ἡ συμφωνία θέλει τελεσθῇ εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ ἐγίνοντο μέχρι τοῦδε αἱ ταυρομαχίαι.

«*Ἡ φιλοσοφία τοῦ Καλοῦ παρὰ Πλωτίνῳ.*» Τοιοῦτον φέρει τίτλον ἡ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ διατριβή, ἣν ἐπ' ἐσχάτων ἐξέδωκεν ὁ κ. Γ. Μ. Βιζυηνός, καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας παρὰ τοῖς ἐνταῦθα γυμνασίοις, καὶ γνωστὸς τῷ παρ' ἡμῖν κόσμῳ τῶν γραμμάτων. Ἡ μελέτη αὕτη, κατέχουσα 125 σελίδας, σύγκειται, ἐκτὸς τοῦ προλόγου, ἐν ᾧ ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ περὶ τῆς καθ' ὅλου φιλοσοφικῆς μεθόδου τῶν νεοπλατωνικῶν καὶ τοῦ ἐπισημοτάτου αὐτῶν Πλωτίνου, τοῦ ποιήσαντος τὰ βιβλία τῶν Ἐννεάδων, καὶ ἀναλύει συντόμως τὰ ἔργα τῶν συγγραψάντων περὶ τῆς καλολογίας αὐτοῦ Γερμανῶν καὶ Γάλλων σοφῶν, ἅτινα τῷ ἐχρησίμευσαν ὡς πηγαί, — ἐξ ἑπτὰ κεφαλαίων, ἐν οἷς μετὰ τὴν κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς νέας ἐπιστήμης διαίρεσιν τῆς καλολογίας τοῦ Πλωτίνου, ἀποτυποῖ καὶ διευκρινίζει τὰ τοῦ καλολογικοῦ αὐτοῦ συστήματος, ὅπερ ὑφ' ἁπάντων τῶν περὶ αὐτοῦ πραγματευθέντων θεωρεῖται ὡς μεσάζον μεταξὺ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας τοῦ καλοῦ ἐπιστήμης· διότι ὅπως ἡ φιλοσοφία ἐν γένει, οὕτως ἡ καλολογία τῶν νεωτέρων ἐθνῶν ἄρχεται ἀφ' οὗ σημείου καταλείπει αὐτὴν ὁ Πλωτῖνος. Τὰ κεφάλαια ταῦτα πραγματεύονται περὶ τοῦ ἀντιληπτικοῦ τοῦ καλοῦ ὀργάνου, περὶ τῆς συμβολικῆς σημασίας τοῦ καλοῦ, περὶ τῆς ὀντολογίας, τῆς μεταφυσικῆς τοῦ καλοῦ, τῆς κριτικῆς τοῦ καλοῦ δυνάμεως, καὶ τοῦ τεχνητοῦ καλοῦ, κατὰ τὰς δόξας τοῦ Πλωτίνου.

Ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ, μετὰ ἐπιστημονικῆς εὐσυνειδησίας ἐπεξειργασμένῃ, καταφαίνεται τοῦ κ. Βιζυηνοῦ ἡ πρόθεσις νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ ὅ,τι οἱ ἄλλοι εἶπον περὶ τῆς καλολογίας τοῦ Πλωτίνου, ἀλλὰ σαφῶς καὶ εὐλήπτως νὰ ἐκθέσῃ τί αὐτὸς εὗρεν ἐν αὐτῇ εἰρημένον καὶ πῶς τὸ ἐννόησεν. Ἐν δὲ τῶν μᾶλλον ἐπαινετέων ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ προσόντων

Digitized by Google

δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἐπίτηδες πρὸς ὁριστικὴν διευκρίνισιν τῶν μέχρι τοῦδε κακῶς ἢ ἀσαφῶς, κατὰ τὸν κ. Βιζυηνόν, ἑρμηνευθέντων ἐν τῇ καλλολογίᾳ τῶν νεοπλατωνικῶν περισύναξις καὶ σημείωσις ἁπάντων σχεδὸν τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὴν χωρίων ἐκ τῶν Ἐννεάδων τοῦ Πλωτίνου· οὕτω ἁπλοποιεῖται καὶ διευκολύνεται τὸ ἔργον τῶν μετ' αὐτὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐργασθησομένων.

— Ὑπὸ τοῦ κ. Δημητρίου Κόκκου ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἔκδοσις τῶν δύο αὐτοῦ ποιημάτων « Κατακλυσμὸς » καὶ « Δευτέρα Παρουσία », τῶν πρό τινος ἀναγνωσθέντων ἐν τῷ φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ.

Αἱ περὶ τοῦ Φροβελιανοῦ παιδαγωγικοῦ συστήματος ὁμιλίαι τῆς Κυρίας Αἰκατερίνης Λασκαρίδου αἱ γενόμεναι ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ, ἔληξαν τὸν παρελθόντα μῆνα. Ἀφ' οὗ ἐπανειλημμένως καὶ μετὰ πολλῆς σαφηνείας λόγου καὶ χάριτος ἀνέπτυξεν ἡ ἐλλογιμωτάτη διευθύντρια καὶ κατέδειξε τὰς ἀρετὰς τοῦ λογικωτάτου τούτου παιδαγωγικοῦ συστήματος, καὶ τὰς ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ προσδοκωμένας ὠφελείας, ἠθέλησεν ὡς κατακλεῖδα τῶν ὁμιλιῶν αὐτῆς νὰ δείξῃ μέρη τινὰ τῆς Φροβελιακῆς γυμναστικῆς ἰδίως, ὡς δεῖγμα τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος. Καὶ δὴ τὸ παρελθὸν Σάββατον ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἀξίως διευθυνομένου Παρθεναγωγείου, ἐν ὁμηγύρει φιλομούσων κυριῶν καὶ λογίων ἀνδρῶν, ἐξετέλεσαν πρῶτον μὲν τὰ νήπια ἁπλούστερά τινα καὶ σύμφωνα πρὸς τὴν μικρὰν αὐτῶν ἡλικίαν γυμνάσια μετὰ ἀκριβείας καὶ παρρησίας ἣν δυσκόλως θὰ ἐζήτει τις παρ' αὐτῶν, ἔπειτα δὲ μαθήτριαι τῶν ἀνωτέρων τάξεων, ἐν χορῷ ᾄδουσαι καὶ ἐρρύθμως κινούμεναι, ἐξετέλεσαν μετ' ἀπαραμίλλου δεξιότητος καὶ εὐστροφίας τριάκοντα ἐννέα ὅλα σχήματα, συνιστάμενα ἐξ ἑλιγμῶν πολυπλόκων σκοπιμώτατα συνηρμολογημένων, τῆς διευθυντρίας εὐγενῶς ἐπεξηγούσης καὶ ἑρμηνευούσης τὰ ἐκτελούμενα. Τοιαῦτα δὲ σχήματα δύνανται αἱ μαθήτριαι νὰ σχηματίζωσι καὶ μόναι των κατ' ἰδίαν ἐπίνοιαν. Τὸ εὐφρόσυνον τοῦτο θέαμα ἀκουσίως πως ἀνεκάλει εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ θεατοῦ τοὺς παιδικοὺς λεγομένους χορούς, τοὺς γινομένους τὰς ἡμέρας ἀκριβῶς ἐκείνας, οἵτινες ἀντιπαραβαλλόμενοι πρὸς τοὺς Φροβελιακοὺς χορούς, ὡς κάλλιστα δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν τὴν Φροβελιακὴν γυμναστικήν, εἶνε ὅ τι ἡ νὺξ πρὸς τὴν ἡμέραν, προώρως παρεκτρέποντες καὶ δηλητηριάζοντες τὰς τάσεις τοῦ παιδίου, ἀναγκαζομένου παρὰ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ νὰ μιμῆται ἀδεξίως καὶ νὰ πιθηκίζῃ ἄνευ της ἐλαχίστης κἂν ὠφελείας. Ἐν ᾧ τοὐναντίον οἱ Φροβελιακοὶ χοροί, ἀπόρροια σοφῆς καὶ μεμελετημένης ἀρχῆς, ἔχουσι πάντα τὰ καλὰ τὰ παρὰ τοῦ εἴδους τούτου τῶν ἀσκήσεων προσδοκώμενα, συνηθίζοντες τὸν παῖδα διὰ τοῦ συνοδεύοντος αὐτοὺς ᾄσματος εἰς τὸ ἐκτελεῖν πᾶν αὐτοῦ ἔργον μετ' ἀκριβείας καὶ εὐρυθμίας. Παντὸς ἐπαίνου εἶνε ἀξία ἡ Κυρία Λασκαρίδου πάσῃ δυνάμει ἀπὸ πενταετίας εὐδοκίμως ἀγωνιζομένη πρὸς εἰσαγωγὴν καὶ παρ' ἡμῖν τοῦ μόνου παιδαγωγικοῦ συστήματος, δι' οὗ συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ παιδὸς ἐπιτυγχάνεται ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ, τουτέστιν ἡ βαθμιαία, σκόπιμος καὶ ὅσον ἔνεστιν ἁρμονικωτάτη τελειοποίησις ὅλων τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων τοῦ παιδός.

Π. Ι. Φ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

7 Φεβρουαρίου, Παρασκευή.

Τὸ μέγα γεγονὸς τῆς ἑβδομάδος εἶνε ἡ ἐν τῇ Βουλῇ ἧττα τοῦ ὑπουργείου Τρικούπη, καὶ συνεπῶς ἡ ἀπὸ τῆς ἐξουσίας ἀποχώρησις αὐτοῦ μετὰ τριετῆ περίπου διαμονὴν ἐν αὐτῇ. Τὸ γεγονός, ἐπελθὸν μάλιστα ἐν στιγμῇ καθ' ἣν οὐδόλως προσεδοκᾶτο, συνεκλόνισεν ἰσχυρῶς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ὅπου τῆς ἑλληνικῆς γῆς μετήνεγκεν αὐτὸ ὁ τηλέγραφος, διότι πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως κυβέρνησις κατώρθωσε νὰ παραμείνῃ τοσοῦτον καιρὸν ἐν τοῖς πράγμασι καὶ διὰ κεκηρυγμένης πολιτικῆς νὰ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὴν κεκηρυγμένας συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας. Ἡ συγκίνησις μετεδόθη ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου, ἀφ' ἧς στιγμῆς διεσπάρη ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μεταφερομένη ἡ μαγικὴ λέξις *ἔπεσεν*, οἱ δὲ φίλοι τῆς ἀντιπολιτεύσεως διεκήρυξαν ταύτην διὰ ζητωκραυγῶν καὶ παντοειδῶν ἐκφραστικῶν διαχύσεων, καὶ περίφωτον καὶ πολύκροτον διὰ βεγγαλικῶν πυρσῶν περιήγαγον ταύτην μέχρι τῆς οἰκίας τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐκεῖθεν δι' ἑλιγμῶν καὶ σταθμῶν μέχρι τῶν ἀνακτόρων. Ἀλλὰ μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν γράφομεν, τὸ μόνον βέβαιον εἶνε ὅτι ἡ νίκη τῆς ἀντιπολιτεύσεως εἶνε ἀβεβαία ἔτι ἕνεκα τῆς δι' ἐλαχίστου ἀριθμοῦ ψήφων ὑπεροχῆς αὐτῆς κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον συνεδρίασιν τῆς πέμπτης Φεβρουαρίου, καὶ ταύτης κατ' ἐπιφάνειαν, ἀφοῦ ὑπελογίσθη ἀπὼν ἐκ τῆς συνεδριάσεως ἀξιοσέβαστος ἀριθμὸς κυβερνητικῶν βουλευτῶν. Οἱ μὴ εὐαρεστούμενοι ἐκ τῆς νέας τροπῆς τῶν πραγμάτων κατέφευγον οἱ πλεῖστοι εἰς τὴν παλαιὰν ἡμῶν πρόληψιν περὶ τῆς ἡμέρας Τρίτης, καθ' ἣν τὸ ὑπουργεῖον ἡττήθη, ὡς ἀποφράδος καὶ ἀπεπειρῶντο παρὰ τοῖς ἄλλοις νὰ χαρακτηρίσωσιν ὡς δυσοίωνον τὴν νίκην διὰ τὴν ἀντιπολίτευσιν.

* * *

Χαρακτηριστικώταται ἦσαν αἱ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου φωταψίαι ἑνὸς φαρμακείου, ἑνὸς οἰνοπωλείου, καὶ ἑνὸς καπνοπωλείου. Τὰ τρία ἐν τῷ βίῳ ἡμῶν στοιχεῖα, ὁ καπνός, ὁ οἶνος καὶ ἡ κινίνη, ἅτινα οὐσιωδέστερον ᾐσθάνθησαν τὸ βάρος τῶν οἰκονομικῶν μέτρων τῆς κυβερνήσεως, οἱονεὶ καθῆκον αὐτῶν ἔκριναν νὰ ῥήξωσι φῶς — παρ' ὀλίγον ἐγράφομεν κραυγὴν — ἀγαλλιάσεως. Καὶ συγχρόνως νὰ ὑπενθυμίσωσιν εἰς τὴν μέλλουσαν κυβέρνησιν ὅτι καθῆκον ἔχει καὶ αὐτὴ εἰς ἀνταπόδοσιν νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ πρώην καθεστώς. Πρωτοτυποτάτη ἦτο καὶ λίαν φαιδρὰ αἰσθήματα προὐκάλει ἡ ὑπὸ τὰ ἀνάκτορα δι' ἑπτανησιακῆς *καντάδας* ἐν ἐπικαίρως αὐτοσχεδιασθέντι ᾄσματι ἔμμετρος, οὕτως εἰπεῖν, διαδήλωσις· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἄμετρον θλῖψιν προὐκάλει ἡ θέα τῆς ταλαιπώρου ἑλληνικῆς σημαίας, ἐνθουσιωδῶς ὑψουμένης καὶ κυματιζούσης ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν διαδηλωτῶν· μετεμορφώθη εἰς κομματάρχην ἐκὸν ἄκον τὸ σεπτὸν σύμβολον τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου τὸ ὑπεράνω πάσης κοινοβουλευτικῆς πλειονότητος καὶ πολιτικῆς διαπάλης.

* * *

Ἀλλ' ὄχι μόνον αἱ πολιτικαὶ ἀπόκρεῳ, ἀλλὰ καὶ ἡ τελευταία Κυριακὴ τῶν θρησκευτικῶν ἀπόκρεων, καὶ ἰδίως ὁ ἐπίλογος τούτων, ἡ καθαρὰ Δευτέρα, ἑωρτάσθησαν μετ' ἐξόχου ζωηρότητος καὶ ὑπὸ λαμπρὸν ἥλιον. Ἀλλὰ τὸ κυρίως ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐφετινῆς ἑορτῆς τῶν *κουλούμων* ἐνεκαινίσθη ἡ νέα σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Λαυρείου, μετάγουσα τοὺς φιλεόρτους εἰς τὰ εὐάερα χωρία τοῦ Ἀμαρουσίου καὶ τῆς Κηφισσίας. Πρώτη αὕτη ἡμέρα ἀθηναϊκῆς πανηγύρεως, καθ' ἣν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης ἐτίθεντο τέσσαρα ὅλα σιδηροδρομικὰ κέντρα, σημειοῦσα ἀξιομνημόνευτον σταθμὸν ἐν τῇ προόδῳ τῆς συγκοινωνίας παρ' ἡμῖν, ἥτις τόσον ἔτι χωλαίνει, ἀλλὰ καὶ τόσον ὁσημέραι βελτιοῦται.

* * *

Ἐκτὸς τῆς συγκοινωνίας, προόδου πάντοτε δεῖγμα εἶνε καὶ τὸ ὑπό τινος ἐφημερίδος ἀναγγελθὲν νέον μηχάνημα πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐλαίου, ὅπερ ἐφεῦρεν ὁ ἐν Πειραιεῖ μηχανικὸς κ. Β. Βασιλειάδης· τοῦτο μετὰ τῶν δύο ἑτέρων μηχανῶν πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς σταφίδος, περὶ ὧν πρό τινος καιροῦ ἐγένετο λόγος ἐν τῷ τύπῳ ἀποτελοῦσιν ἀξίαν σημειώσεως βιομηχανικὴν ἐργασίαν παρ' ἡμῖν, ἂν καὶ τῶν τριῶν ἡ ἐπιτυχία δὲν ἐξηκριβώθη ἔτι. Ἡ ἐν λόγῳ ἐφημερὶς ἀριθμεῖ πλεῖστα ὅσα προσόντα τῆς ἐφευρέσεως τοῦ κ. Βασιλειάδου, ἐξ ὧν διακρίνομεν, ὡς συγκεφαλαιοῦντα τὰ λοιπὰ ὅτι τὸ ἐξαχθησόμενον ἔλαιον ἔσται ἀρίστης ποιότητος, γευστικώτατον καὶ διαυγέστατον, καὶ προσέτι εὐαπόκτητον καθ' ὃ εὔωνον. Εἶνε ἀναντίρρητος ἡ εὐεργεσία, ἣν δύναται νὰ παράσχῃ τοιοῦτον εὐφυὲς μηχάνημα εἰς τοὺς ἐλαιοκτήμονας, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἔνθα λειτουργοῦσιν ἔτι τὰ προπατορικὰ καὶ τερατώδη ἐλαιοτριβεῖα. Μόνον τὸ πολυσύλλαβον καὶ δυσπρόφερτον καὶ δυσμνημόνευτον καὶ ἀκαλλὲς ὄνομα δι' οὗ ἐβαπτίσθη δὲν εἶνε ἰδιότης συνηγοροῦσα ὑπὲρ αὐτοῦ.

* * *

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν τὸ γυμνάσιον Σύρου ἑώρτασεν ἐπισήμως τὴν πεντηκονταετηρίδα ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ. Τὸ γυμνάσιον Σύρου εἶνε ἓν τῶν πρώτων συσταθέντων ἐν Ἑλλάδι γυμνασίων μετὰ τῶν τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Αἰγίνης, ἥτις ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου διετέλει οὖσα ἡ μητρόπολις τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὸ νεώτατον τῶν γυμνασίων εἶνε, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, τὸ τῆς Ἀμφίσσης. Τοιαῦται πανηγύρεις, ἐν αἷς ἀνασκοπεῖται ἀπὸ

Digitized by Google

ἐπισήμου σταθμοῦ. τὸ μακρὸν παρελθὸν διανοητικῆς ἐργασίας, καὶ ἀναπτύσσεται ψυχαγωγικόν τι θέμα εἰς τοὺς ἀκροωμένους, ἐντυποῦνται ἐπ' ἀγαθῷ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς σπουδαζούσης νεολαίας, καὶ δυνάμεθα νὰ παρομοιάσωμεν αὐτὰς πρὸς τὰς ἑκάστοτε ἑσπερίδας τῶν πλουσίων, ἐν αἷς οἱ οἰκοδεσπόται λαμβάνουσιν ἀφορμὴν νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν προσκεκλημένων διὰ τοῦ πλούτου καὶ τοῦ κόσμου τῶν αἰθουσῶν των.

• •

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι τὸ ἑκατομμύριον τοῦ Βαλλιάνου, μεγαλοπρεπὴς δωρεὰ φιλογενοῦς τέκνου, τὴν ὁποίαν μετ' εὐγνωμοσύνης ἀπεδέχθη ἡ πατρίς, διετέθη ὑπὲρ οἰκοδομῆς κτιρίου ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, διότι ἀπρόσφορος καὶ στενόχωρος εἶνε ἡ νῦν πρὸς τοῦτο χρησιμεύουσα πτέρυξ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Ὁ ἐν Βιέννῃ κλεινὸς ἀρχιτέκτων Χάνσεν, εἰς ὃν ὀφείλεται καὶ ἡ ἡμετέρα περικαλλὴς Ἀκαδημία, παρεκλήθη νὰ χαράξῃ τὸ σχέδιον τοῦ ἀνεγερθησομένου οἰκοδομήματος· ὁ καλλιτέχνης εὐγενῶς ἐξετέλεσε τὴν παράκλησιν· ἡ τέχνη ἐν τῷ δημιουργικῷ αὐτῆς πλούτῳ ὑπερβαίνει πᾶσαν μεγαλοδωρίαν ἐν τῇ πραγματικότητι· καὶ διὰ τὸ σχέδιον τοῦ Χάνσεν δὲν ἀρκεῖ τὸ ἑκατομμύριον τοῦ Βαλλιάνου.

•••

Οἱ διαγωνισμοὶ δὲν εἶνέ τι ἀσύνηθες παρ' ἡμῖν· ἀλλὰ περὶ καθαρῶς μουσικοῦ διαγωνίσματος, ἂν μὴ τὸ πρῶτον ἤδη ἀλλὰ σπανίως ἐγένετο φροντὶς παρ' ἡμῖν. Διὰ τοῦτο ἐγκαρδίως χαιρετίζομεν τὸ ἐν Κερκύρᾳ, τῇ κατ' ἐξοχὴν πόλει τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος, τελεσθὲν τὴν 27ην π. μ. διαγώνισμα, τὸ ὑπὸ τῆς αὐτόθι Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας ἱδρυθέν. 16 μουσικαὶ συνθέσεις ἀπεστάλησαν ἐκ διαφόρων μερῶν, ἔτυχε δὲ τοῦ βραβείου ὁ «Χαιρετισμὸς εἰς τὴν πατρίδα», τετραφωνία τοῦ γνωστοῦ ἐν Κερκύρᾳ μουσικοδιδασκάλου κ. Δ. Ροδοθεάτου. Ἐπῃνέθησαν δὲ τρεῖς ἕτεραι συνθέσεις, αἱ τῶν κκ. Καρρέρ, Λαβράγια, καὶ Γρέκ.

•••

Μικροῦ δεῖν νὰ λησμονήσω τὴν ἀνάφλεξιν τοῦ πυριτιδοποιείου τοῦ παρὰ τὰ Ἐλαιοτριβεῖα, ἥτις ἐπῆλθεν ὡς ἐπίλογος τῆς ἑτέρας ἀναφλέξεως ἐν τῷ πυριτιδοποιείῳ τῷ παρὰ τῷ Λυκαβηττῷ, καὶ ὡς ἀπάντησις εἰς τὰ ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων καὶ τοὺς φόβους τῶν πολλῶν περὶ τοῦ ἐπαπειλοῦντος τὴν πόλιν κινδύνου. Ἐπίπρωτο ἐκ τοῦ ἀτυχήματος τούτου νὰ ἀποθάνωσι πτωχοὶ ἐργάται οἰκογενειάρχαι. Τοῦ λόγου δὲ ὄντος περὶ τῶν ἐπιδημικῶν αὐτῶν ἀναφλέξεων, δὲν πρέπει νὰ σιωπήσωμεν τὴν ἐπίσημον πρὸς τὸ ὑπουργεῖον αἴτησιν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας περὶ ἀμοιβῆς πρὸς τοὺς γενναίους ἐκείνους, οἵτινες ἐν τῇ πρώτῃ ἀναφλέξει ἐκινδύνευσαν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως. Ἂν τὸ πρᾶγμα ἐγίνετο ἐν Γαλλίᾳ, δὲν θὰ ἐλησμόνουν αὐτοὺς οἱ διαθέται τοῦ βραβείου Μοντυών.

•••

Ὁ ἔκτακτος πολιτικὸς ὀργασμός, ὅστις κατ' αὐτὰς ἐπικρατεῖ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἕνεκα τῆς κυβερνητικῆς κρίσεως μᾶς δικαιολογεῖ ἀπὸ πολιτικῶν ἀρξαμένους καὶ εἰς πολιτικὰ τελευτῶντας. Χθὲς αἱ Ἀθῆναι παρίστων πρωτοφανὲς θέαμα διαδηλώσεων, συνωθισμοῦ χιλιάδων πολιτῶν, ὑπαιθρίων ἀγορεύσεων, ἐκτάκτων στρατιωτικῶν μέτρων, συναθροίσεων, συζητήσεων, ὑπολογισμῶν, ἀγανακτήσεων καὶ ἐνθουσιασμῶν. Τὴν χθὲς τετάρτην δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πράγματι ἑώρταζον αἱ Ἀθῆναι. Διότι μόνη ἡ πολιτικὴ παρέχει εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ τὴν σοβαρωτάτην ἀπασχόλησιν καὶ τὴν καλλίστην ψυχαγωγίαν.

•••

— Τῇ παρελθούσῃ Δευτέρᾳ ἀπεβίωσεν ὁ *Ἀλέξιος Πάλλης*, εἷς τῶν ἀρχαιοτάτων καθηγητῶν τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Γεννηθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1809, ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Πίσῃ, εἶτα δ' ἐν Φλωρεντίᾳ. Κατελθὼν εἰς Ἑλλάδα τῷ 1832, διωρίσθη νομοϊατρὸς Εὐβοίας, μετὰ δύο δὲ ἔτη, συσταθέντος τοῦ Ὀθωνείου Πανεπιστημίου, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας διορισθεὶς ἐν αὐτῷ καθηγητὴς τῆς ἰατροδικαστικῆς, καὶ διδάξας ἐπὶ 44 συνεχῆ ἔτη. Ὁ μακαρίτης Πάλλης ὑπῆρξε καὶ συγγραφεύς. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν πραγματειῶν του ὅσας συνέγραψεν ἀπὸ τοῦ 1838 μέχρι τοῦ 1885 εἶνε: Περὶ διαλειπόντων ἐν Ἑλλάδι πυρετῶν. Περὶ τοῦ κλίματος τῶν Ἀθηνῶν. Περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι χολέρας κατὰ τὸ 1854. Περὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ. Περὶ τοῦ ἁρμόζοντος ἡμῖν πολιτεύματος. Περὶ κάλλους. Περὶ χωρογραφίας τῆς Ἠπείρου, καὶ ἄλλα τινὰ γαλλιστὶ ἐν τῷ γνωστῷ περιοδικῷ Le Spectateur d' Orient, οὗτινος ἐγένετο εἷς τῶν συντακτῶν.

— Πέντε μόνον χιλιόμετρα ἀπομένουσιν ὅπως συμπληρωθῇ τὸ ἀπὸ Μεγάρων εἰς Κόρινθον τμῆμα τοῦ Σιδηροδρόμου Πειραιῶς Πελοποννήσου. Ἐλπίζεται ὅτι ἐντὸς μηνὸς θὰ τελειωθῇ, ἂν ὁ καιρὸς τὸ ἐπιτρέψῃ, ἡ ἐκ 50 μέτρων παρὰ τὴν Κακὴν Σκάλαν γέφυρα, οὕτω δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Μαρτίου θὰ παραδοθῇ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ κοινοῦ τὸ πρῶτον μέγα τμῆμα τοῦ Σιδηροδρόμου ἀπὸ Πειραιῶς μέχρι Κορίνθου.

— Ἕνεκα τῆς καταργήσεως τοῦ εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ τῆς σταφίδος ἐν Ρωσίᾳ αἱ τιμαὶ αὐτῆς ηὐξήθησαν ἐν Πάτραις. Καθ' ὅλα δὲ τὰ φαινόμενα αἱ τιμαὶ αὗται διατηρηθήσονται, διότι καὶ ἐξ Εὐρώπης ὑπάρχει ζήτησίς τις.

—Ἡ πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς Κωπαΐδος ἑταιρία πρώτη ἤρξατο ἐφαρμόζουσα τὸ τηλέφωνον εἰς μακρὰς ἀποστάσεις. Ἡ ἑταιρία αὕτη συνέδεσε τὰ ἐν Θήβαις γραφεῖα αὐτῆς μετὰ τῶν ἐν Καρδίτσῃ τῆς Κωπαΐδος. Καίτοι ἡ ἀπόστασις εἶνε 32 χιλιομέτρων, τὸ τηλέφωνον λειτουργεῖ καλῶς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ι. Ν. Α. Ναύπλιον. Ἐνεγράψαμεν ἀμφοτέρους· τὸ ἀντίτιμον ἐλήφθη παρὰ τοῦ κ. Μ. Β., εἰς ὃν παρεδόθησαν αἱ οἰκεῖαι ἀποδείξεις ὡς καὶ τὸ ζητηθὲν βιβλίον.—κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Τὰ βιβλία καὶ ἐπιστολὴν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.—κ. Α. Ν. Λ. Ὑποθέτομεν ὅτι σημαίνουσι : Ἐπαρχιακὸν Εἰρηνοδικεῖον κτλ.—κ. Θ. Δ. Σμύρνην. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον καὶ τῶν 3, αἱ δ' ἀποδείξεις παρεδόθησαν εἰς τὸν πληρώσαντα.—κ. Ἑλ. Ν. Πειραιᾶ. Καὶ τὸ ἡμέτερον σύνταγμα, καθὼς καὶ τὰ τῶν ἄλλων Κρατῶν, κηρύττουσι τὸν βασιλέα ἀνεύθυνον ἐν γένει καὶ ἀπαραβίαστον, οἱ δὲ ποινικοὶ νόμοι, οἵτινες προνοοῦσι περὶ ἰδιαζούσης δικαιοδοσίας ἄλλων ἀνωτέρων τοῦ Κράτους λειτουργῶν, οὐδαμῶς μνημονεύουσι τοῦ βασιλέως. Οἱ ἡγεμονόπαιδες ὅμως οὐ μόνον εὐθύνονται δικαστικῶς διὰ τὰς παρανόμους αὐτῶν πράξεις, ἀλλὰ καὶ ὑπάγονται εἰς τὴν κοινὴν ποινικὴν δικαιοδοσίαν.—κ. Κ. Ζ. Ἰσμαήλιον. Ἐνεγράφησαν πάντες καὶ ἤρχισεν ἡ ἀποστολή. Ἐγκαίρως δ' ἀπηντήσαμεν εἰς τὰς ἐπιστολάς σας.—κ. Κ. Κ. Μοῦγλα. Βιβλία ὁποῖα σημειόνετε δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὴν ἑλληνικήν, καθ' ὅσον γνωρίζομεν. — γ') Ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐφημερίδος ἀρκεῖ μόνον.—*Ἐπικουρείῳ*. Δικαίως, νομίζομεν. « Εἷς καλὸς μάγειρος, ἔλεγεν ὁ Raspail, ἀξίζει ὅσον δέκα ἰατροί· εἶνε ὁ Ἀσκληπιὸς τῆς πέψεως. Τὸ νὰ μανθάνωμεν δὲ εἰς τὰς θυγατέρας καὶ τὰς γυναῖκάς μας, ἔλεγεν ἄλλος, τὴν τέχνην τοῦ μαγειρείου, εἶνε ὡς νὰ διδάσκωμεν αὐτὰς κάτι καλλίτερον τῆς τέχνης τοῦ θεραπεύειν : τὴν τέχνην τῆς ὑγιεινῆς. — κ. Ε. Ν. Α. Κέρκυραν. Ἡ ἀποστολὴ ἐξακολουθεῖ τακτικῶς.— *Βιρδίκι*. « Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος Ἑλληνίδων διακονισσῶν » (Ἐν τόμῳ Θ', ἀριθ. 212.).—Κυρίαν Α. Σ. Μυτιλήνην καὶ κ. κ. Κ. Π. Κέρκυραν, Ε. Τ. Σμύρνην, Ι. Φ. Κυπαρισσίαν, Α. Τ. Φ. Ἀργοστόλιον, Θ. Β. Φιλιππούπολιν, Α. Π. Μ. Παξούς, Α. Ν. Ι. Χαλκίδα, Μ. Σ. καὶ Β. Π. Χ. Λάρισσαν, Ι. Κ. Δ. Σῦρον καὶ Α. Θ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν.—κ. Κ. Ν. Α. Λογαριασμὸς ἐπιδεχόμενος πολλὴν ἐλάττωσιν. — *Ἐνδιαφερομένῃ Συνδρομητρίᾳ*. Τὴν κρίσιν εὑρίσκετε ἐν ταῖς Ἐντυπώσεσι τοῦ σημερινοῦ Δελτίου.—κ. Σ. Ν. Τσορλοῦν. Ἡμεῖς οὐδέποτε ἠκούσαμεν ἀποδιδομένην τοιαύτην σημασίαν εἰς τὸ ὄνομα Μιχάλης.—*Φίλῳ Μ'*. Βεβαίως θὰ ἦτο ζημία· ἀλλ' ὅμως ὁ κόσμος δὲν θὰ μετεβάλλετο ἐκ τούτου. «Εἶμαι πεπεισμένος, ἔλεγεν ὁ μέγας Φρειδερῖκος, ὅτι πρὸ τῆς γεννήσεώς μου τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ἔβαινον κάλλιστα, καὶ ὅτι ὁμοίως θὰ βαίνωσιν ὅταν ἐπανέλθω εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθην. Τί σημαίνει εἷς ἄνθρωπος, ἓν ἄτομον, παραβαλλόμενον πρὸς τὰ πολλὰ ὄντα τὰ οἰκοῦντα τὴν γῆν ; »—κ. Χ. Δ. Πορτ-Σαΐτ. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Κ. Ν. Τρίκκαλα. Ἐγκαίρως ἐλήφθη. Καὶ ἰδιαιτέρως σᾶς ἐγράψαμεν. — κ. Α. Π. Φιλιππούπολιν. Ἡ ἐπιστολή σας ἐλήφθη. Ἤδη ἀναμένομεν. — κ. Ι. Ε. Ν. Μήπως διὰ τοῦτο ἤλλαξε τὸ πρᾶγμα ; Μόνον οἱ Ἄγγλοι εἶχον ἄλλοτε τὴν ἰδιοτροπίαν νὰ καταλείπωσι τὴν Νίκαιαν μετὰ τὴν προσάρτησιν αὐτῆς εἰς τὴν Γαλλίαν, λέγοντες ὅτι ἰταλικὸν καὶ οὐχὶ γαλλικὸν ἀέρα διετάχθησαν ν' ἀναπνέωσιν ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ των.

Digitized by Google

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ζῷα πεινῶντα θεωρῶ ἐμπρός μου.
Ἂν γείνῃς δήμιός μου, τί σὲ ὠφελεῖ;
Ἀκέφαλον, ἐγὼ θὰ γείνω κεφαλὴ
Ἑνὸς ἀρχαίου καὶ μεγάλου κόσμου.

2

Χωρὶς μητέρα δὲν θὰ μ' ἀπαντήσῃς
Ποτὲ ἀλλ' ἂν μὲ ἀποκεφαλίσῃς,
Οὐχί, δὲν ἀποθνήσκω· τοὐναντίον
Τοὺς ἄλλους ἀποστέλλω εἰς μνημεῖον.

3

Εἶν' ἀπευκταῖος πάντα, φρικτὸς ὁ ἐρχομός μου.
Τὸν τράχηλόν μου μόνον μικρὸν ἂν παραλλάξῃς,
Θὰ ἴδῃς—μὴ τρομάξῃς—
Ποῖον συχνὰ τὸ τέλος τῆς ἐπισκέψεώς μου.

Κ'

ΛΥΣΕΙΣ

1

Νάξος—ναὸς

2

Καρδία—Καρία

ΑΘΗΝΑΪΣ

ΗΤΟΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑΣ

Διήγημα ἱστορικὸν Φερδινάνδου Γρηγοροβίου,
μεταφρασθὲν ὑπὸ ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ.

Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἐκ τῶν καλλίστων τοῦ διασήμου Γερμανοῦ ἱστοριογράφου Φερδινάνδου Γρηγοροβίου, ὅστις ἐν αὐτῷ δι' ὕφους ἀνθηροῦ καὶ ἐπαγωγοῦ ἱστορεῖ τὸν πλήρη περιπετειῶν βίον τῆς περιωνύμου Εὐδοκίας, ἥτις ἀπὸ ταπεινῆς κόρης Ἀθηναίου φιλοσόφου ἀνῆλθε διὰ τῆς εὐνοίας τῆς Τύχης εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρέχει δ' ἅμα πιστὴν καὶ ὡραίαν εἰκόνα τῆς ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων τῆς Ἀνατολῆς πόλεων.

Ἀντίτυπα εὑρίσκονται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ πωλοῦνται ἀντὶ φράγκων 2 ἕκαστον.— Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενα ἀντὶ φ. 2.20.

Πλήρης σειρὰ τοῦ «Αἰῶνος» τῆς Γ' περιόδου (ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1880—30 Ἰουνίου 1884) καλῶς δεδεμένη εἰς 4 τόμους πωλεῖται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» ἀντὶ δραχμῶν 160.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

8 Φεβρουαρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 120,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	349 ½
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	420.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	263.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	260.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	199.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	254.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	91.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	354.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4950.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	173.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	99.—
Ἀσφαλ. Ἑταιρία «Ἀρχάγγελος» »	
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	63 ½
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς . . »	404.—
Ἑταιρία Φωταερίου . . . . Δρ.	
Ἑλλην. Πυριτιδοποιεῖον . . . . Φρ.	
Ἑταιρία Δημοσίων Ἔργων . . . . . . »	
Πανελλ. Ἀτμοπλ. Ἑταιρίας . . . . . »	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν 3μην	25.30
» Ὄψεως	25.60
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης 3μ.	101¼
» Τραπεζικὸν 3μην.	101.
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον	20.8
Λίρα στερλίνα	
Λίρα ὀθωμανικὴ	22.97

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ

ΜΥΘΟΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1884.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΛΕΚΤΗ — ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 3
ΕΚΔΟΣΙΣ ΚΟΙΝΗ . . . . » 1,50

Εὑρίσκονται ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις Ἀνδρέου Κορομηλᾶ, Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, Κ. Μπέκ, Βίλμπεργ, Ν. Β. Νάκη καὶ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς *Ἑστίας*.

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ ΑΡΤΙ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΙΚΕΛΑ

ΣΤΙΧΟΙ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΑ

Τόμος καλλιτεχνικὸς ἐκ τῶν Καταστημάτων Ἀνδρέου Κορομηλᾶ ἐκ σελ. 140.

Τιμᾶται δραχμῶν 2. — Πωλεῖται ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις Ἀνδρ. Κορομηλᾶ, Κ. Βίλμπεργ, Κ. Μπέκ, Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, Γ. Ἀντωνιάδου, Ν. Νάκη καὶ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας».

Εἰς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ συνδρομητὰς τῆς «Ἑστίας», τοὺς ἀποστέλλοντας τὸ τίμημα διὰ γραμματοσήμου, πέμπεται τὸ βιβλίον ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 991.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 425.— 17 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1885.—Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 477

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΑΝΙΗΛ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ ΚΑΙ Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΑΥΤΟΥ (1791) ὑπὸ Ἀντ. Μηλιαράκη.
Η ΜΙΚΡΑ ΧΑΝΟΥΜΙΣΣΑ, ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη.
ΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΔΙΩΡΥΓΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ.
ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΑΣ ΟΡΓΗΣ, διήγημα.
Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ, ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Φιλολογικὴ συζήτησις ἀνεφύη μεταξὺ τοῦ ποιητοῦ τῆς *Θεοδώρας* Sardou καὶ τοῦ ἀρχαιολόγου Darcel ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀκριβείας τοῦ ἐν τῷ δράματι τῆς *Θεοδώρας* διακόσμου. Ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Καλῶν τεχνῶν ἐδημοσίευσεν ὁ Darcel τὰς παρατηρήσεις του, εἰς ἃς ἀπήντησεν ὁ Σαρδοὺ, ἀνταπήντησε δὲ ὁ εὐρυμαθὴς ἀρχαιολόγος. Αἱ κυριώτεραι τῶν ἀμφισβητουμένων λεπτομερειῶν, περὶ τὰς ὁποίας περιεστράφη ὁ ἀγὼν εἶνε αἱ ἑξῆς: Ὁ χρωματισμὸς τῶν ὑέλων τοῦ σπουδαστηρίου τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, κατὰ τὸν Darcel, δὲν ἦσαν γνωσταὶ τοιαῦται ὕαλοι. Ὁ νῦν ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅστις κατὰ τὸν Σαρδοῦ, δὲν εἶνε ἡ Ἁγία Σοφία, τὴν ὁποίαν ᾠκοδόμησεν ὁ Ἰουστινιανὸς μετὰ τὴν στάσιν, διότι κατεστράφη αὕτη ἐν μέρει ὑπὸ σεισμοῦ. Κατὰ τὸν κ. Darcel τοῦτο εἶνε πλάνη, διότι μόνον ὁ θόλος τοῦ ναοῦ εἶχε συντριβῆ ἐκ τοῦ σεισμοῦ, ἀνεγερθεὶς βραδύτερον. Τρίτη ἀμφισβήτησις εἶνε ἡ ἀκρίβεια τῶν ἐνδυμάτων ἐν τῷ δράματι, καὶ τετάρτη ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἡ αὐτοκράτειρα τρώγει ἐν τῇ σκηνῇ διὰ πηρουνίου. Ἀλλὰ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγει ὁ κ. Darcel, καὶ ἡ Θεοδώρα καὶ οἱ ὑπήκοοι αὐτῆς, μικροὶ καὶ μεγάλοι, πλούσιοι καὶ πένητες, ἔτρωγον διὰ τῶν δακτύλων, ἢ τῇ βοηθείᾳ ἑνὸς μαχαιρίου, μέχρι τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, ὡς πράττουσιν ἔτι ἐν Ἀνατολῇ.

— Γνωστὸν ὅτι διάφοροι δοξασίαι ὑπάρχουσι περὶ τοῦ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ *Ἄσματος τῶν Ἀσμάτων*· οἱ μὲν ἰσχυρίζονται ὅτι εἶνε τεμάχια μακροῦ ποιήματος, οἱ δὲ ἀνευρίσκουσιν εἰς αὐτὸ τὰ λείψανα δράματος, ὅπερ πιθανῶς ἦτο διῃρημένον εἰς ἑπτὰ πράξεις. Τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων εἶνε τὸ διασημότερον τῶν μερῶν τῆς Βίβλου, ἐνθουσιάσαν κατὰ καιροὺς τοὺς ποιητὰς ἕνεκα τοῦ ἐν αὐτῷ πάθους, καὶ ὑπὸ πολλῶν πολλαχῶς ἑρμηνευθέν. Πρό τινος ἔν τινι φιλολογικῷ κέντρῳ τῶν Παρισίων ὁ γάλλος ποιητὴς Ἰωάννης Αἰκὰρ ἀνέγνω ἐλευθέραν ἔμμετρον μετάφρασιν τοῦ Ἄσματος Ἀσμάτων ἥτις ἐκρίθη λίαν ἐπιτυχής. Τῆς μεταφράσεώς του ὁ ποιητὴς προέταξεν εἰσαγωγὴν, ἐν ᾗ κρίνει τὸ Ἄσμα Ἀσμάτων ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν ᾆσμα τοῦ ἔρωτος, τὸ τέλειον ποίημα τοῦ πάθους, ὡς δυῳδίαν θαυμασίως συντεθειμένη. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως λαβὼν τὸν λόγον ὁ Ρενὰν, ὅστις πρὸ εἰκοσαετίας ἐδημοσίευσε μελέτην ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ τεμαχίου τῆς Βίβλου, συνεχάρη τῷ ποιητῇ, καὶ λεπτῶς διηρμήνευσε τὰ κάλλη τῆς μεταφράσεώς του.

Παρ' ἡμῖν πρὸ δεκαεξαετίας ἔμμετρον εἰς ἰάμβους παράφρασιν, ὑπὸ μορφὴν δραματικὴν, ἐδημοσίευσεν ὁ ἡμέτερος Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος.

— Ἐσχάτως ἐτελέσθησαν ἐν Παρισίοις πανηγυρικῶς αἱ ἐξετάσεις τοῦ σχολείου τῶν νέων τυφλῶν, τοῦ διατηρουμένου ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρίας πρὸς ἀρωγὴν τῶν τυφλῶν. Διπλοῦν σκοπὸν ἀκολουθεῖ ἡ ἐν λόγῳ Ἑταιρία, θεραπεύουσα τοὺς ἐπιδεκτικοὺς θεραπείας, καὶ ἐκπαιδεύουσα τοὺς ἀνεπιδέκτους ἰατρείας τυφλοὺς, εἰς οὓς παρέχει ἐπάγγελμά τι, ὅπως κερδίζωσι μετρίως, ἀλλὰ τιμίως, τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Πρὸς τοῦτο ἡ Ἑταιρία συνέστησε σχολὴν τῶν παίδων, ἐν ᾗ ἡ διδασκαλία παρέχεται ὑπὸ καθηγητῶν τυφλῶν καὶ μή. Ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ἐξετάσεσι κατεδείχθη ἡ ἐκ τῆς διδασκαλίας ὠφέλεια. Τὰ παιδία ἀπήντησαν ἀπταίστως εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ τῆς γραμματικῆς, τῆς ἀριθμητικῆς, τοῦ μετρικοῦ συστήματος. Μόλις ἤκουον τὴν ἐρώτησιν, ἔσειον ζωηρῶς τὰς χεῖράς των, ἐξαιτούμενα τὴν τιμὴν νὰ ἀπαντήσωσιν εἰς ταύτην. Ἐξητάσθησαν πρὸς τούτοις εἰς τὴν διάγνωσιν μέτρων χωρητικότητος, βάρους, καὶ ἄλλων ἀντικειμένων, τῶν ὁποίων ἐμάντευον τὴν ἀξίαν διὰ τῆς ἀφῆς. Τέλος ἐξητάσθησαν εἰς τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας· περιφέροντα τὰς χεῖράς των ἐπὶ ἀναγλύπτου χάρτου τῆς Γαλλίας καὶ Εὐρώπης, περιέγραφον ἀδιστάκτως τὸ σχῆμα ὡρισμένων χωρῶν, καὶ ἐδείκνυον τὰ ὀνόματα τῶν ποταμῶν, τῶν πόλεων κλπ. Τὰ τυφλὰ παιδία διδάσκονται προσέτι ἀπὸ τοῦ δεκάτου μέχρι τοῦ δεκάτου τρίτου ἔτους τῆς ἡλικίας των χειροτεχνικήν τινα ἐργασίαν, πρὸς δὲ καὶ μουσικήν.

— Κατὰ τὴν ἄρτι δημοσιευθεῖσαν στατιστικὴν τῆς στοιχειώδους ἐν Ἰταλίᾳ παιδεύσεως, ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοτικῶν σχολείων, δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν, ἀνέρχεται εἰς 2,516, περιλαμβάνοντα 243,972 μαθητάς, 1230 διδασκάλους καὶ 1060 διδασκαλίσσας. Προκαταρκτικὰ σχολεῖα ἀριθμοῦνται 47,220 καὶ μαθηταὶ ἐν αὐτοῖς ἄρρενες μὲν 1,053,917, θήλεις δὲ 922,218. Αἱ ἑσπεριναὶ σχολαὶ περιλαμβάνουσι 248,012 μαθητὰς καὶ τὰ Κυριακὰ σχολεῖα 122,107. Ὑπάρχουσιν 77 ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια θηλέων, ἐν οἷς φοιτῶσι 3,559 κοράσια, 111 πρότυπα σχολεῖα καὶ διδασκαλεῖα, περιλαμβάνοντα 8,231 μαθητάς· ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτοῖς φοιτώντων ὑπερεδιπλασιάσθη ἀπὸ τοῦ 1861.

— Ὁ ὁμογενὴς κ. Ἰω. Βελούδης, ἔφορος τῆς ἐν Βενετίᾳ Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης, μετὰ 43 ἐτῶν ὑπηρεσίαν, ἀπεχώρησε τῆς θέσεώς του.

— Ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίνῳ κ. Ἀλεξάνδρου Σ. Κάσδαγλη μεταφρασθὲν εἰς δακτυλικοὺς ἑξαμέτρους καὶ ἐν καθαρευούσῃ γλώσσῃ ἐξεδόθη τὸ Α'. Βιβλίον τοῦ « Ἀπολεσθέντος Παραδείσου » τοῦ Μίλτωνος. Τοῦ ἐν λόγῳ τεύχους ἡ πολυτελεστάτη εἰς μέγα σχῆμα ἔκδοσις ἐγένετο ἐν Λειψίᾳ, περιλαμβάνει δὲ καὶ εἰκόνας, ληφθείσας ἐκ τῶν πρωτοτύπων πλακῶν τοῦ Gustave Doré. Ἡ ἔκδοσις τοῦ ὅλου ἔργου θέλει ἐξακολουθήσει περιοδικῶς εἰς δώδεκα τεύχη, τοῦ ὅλου ποιήματος συγκειμένου, ὡς γνωστόν, ἐκ δώδεκα βιβλίων· αἱ εἰκόνες, αἵτινες θὰ κοσμήσωσι τὸ ὅλον ποίημα, εἶνε πεντήκοντα τὸν ἀριθμόν. Ὁ μεταφραστὴς ἐπιχειρῶν τὴν ἰδίᾳ δαπάνῃ ἔκδοσιν τοῦ ἔργου του, ἔκρινε καλὸν νὰ ἐπωφεληθῇ ὅλων τῶν μέσων, ὅσα παρέχει ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ διαμονή του, ὅπως σὺν τῇ μεταφράσει καὶ ἡ ἔκδοσις καταστῇ ἐφάμιλλος κατὰ τὸν πλοῦτον πρὸς τὰς ἐν Εὐρώπῃ πολυτελεῖς ἐκδόσεις τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Μίλτωνος.

Ἡ τιμὴ ἑκάστου τεύχους ὁρίζεται εἰς φράγκα 2 ½ εἰς χρυσόν, πληρωτέα ἐπὶ τῇ παραλαβῇ τοῦ βιβλίου. Ἡ παραλαβὴ τοῦ πρώτου τεύχους συνεπάγεται τὴν ὑποχρέωσιν τῆς κατὰ περιόδους παραδοχῆς καὶ πληρωμῆς τοῦ ὅλου συγγράμματος παρὰ τοῦ παραλαμβάνοντος τὸ πρῶτον τεῦχος.

— Ἐξεδόθη τὸ Καταστατικὸν τῆς πρό τινος συσταθείσης Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, τῆς ὁποίας σκοπός, ὡς γνωστόν, εἶνε ἡ περισυναγωγὴ καὶ διαφύλαξις τῶν ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλαχοῦ εὑρισκομένων ἔτι λειψάνων τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος, ὧν ἡ διάσωσις καὶ μελέτη συμβάλλουσι πρὸς διαφώτισιν τῆς πατρῴας ἱστορίας καὶ τέχνης.

— Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ τῶν μαθηματικῶν κ. Ι. Ν. Χατζιδάκη σπουδαία πραγματεία ὑπὸ τὸν τίτλον « Flächenerzeugung durch Krümmungslinien », ὡς καὶ ὁ ἐναρκτήριος λόγος αὐτοῦ, ἀναλαμβάνοντος τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν.

— Ὁ κ. Ἰω. Ἀνάργυρος, καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν, ἐδημοσίευσεν ἀντεπίκρισιν τῶν κριθέντων περὶ τῆς εἰς τὸν βιβλικὸν ἀγῶνα ὑποβληθείσης Τριγωνομετρίας του.

— Ἀγγέλλεται παρὰ τοῦ κ. Ἀδόλφου Ταλάσου ἡ προσεχὴς ἔκδοσις ἐν Κωνσταντινουπόλει γαλλικοῦ περιοδικοῦ, φιλολογικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ, ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἀνατολικὴ*

Digitized by Google

Ἐπιθεώρησις. Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν συντακτῶν τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα γνωστῶν ἐν τῷ εὐρωπαϊκῷ δημοσίῳ συγγραφέων, οἷοι εἰσὶν οἱ κ. κ. Ἰούλιος Κλαρετῆ, Ἀρσένιος Οὐσσαί, Πέτρος Βερών, Προυδὼμ κτλ. Ἡ *Ἀνατολικὴ ἐπιθεώρησις* θὰ διαιρῆται εἰς δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ μὲν θὰ περιέχῃ μελέτας περὶ τῆς ἀνατολικῆς φιλολογίας καὶ ἰδίως περὶ τῆς φιλολογίας τῆς Τουρκίας, Ἑλλάδος, Περσίας καὶ Ἀραβίας, τὸ δὲ δεύτερον μελέτας περὶ τῶν συγχρόνων γάλλων συγγραφέων καὶ ἀνταποκρίσεις ἐκ Παρισίων.

— Κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῶν σχολείων τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλληνικῆς Κοινότητος, τελεσθεῖσαν τῇ 30 Ἰανουαρίου, ὁ εὐπαίδευτος διευθυντὴς τοῦ αὐτόθι Ἑλληνικοῦ Λυκείου κ. Δημ. Βενετοκλῆς ἀπήγγειλε λόγον «περὶ τῶν καθηκόντων τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα καὶ τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς», ἐπιτυχῶς καὶ μετὰ καλλιεπείας ἀναπτύξας τὸ σπουδαῖον τοῦτο παιδαγωγικὸν θέμα.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Τὸ τμῆμα τῶν καλῶν τεχνῶν

ἐπιθυμοῦν νὰ συντελέσῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἁπανταχοῦ ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος παρὰ τοῖς πολλοῖς, ἀπεφάσισεν ἐκ τῶν ἐνόντων τὴν σύγκρότησιν ἑλληνικῆς καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως γενησομένης ἐν Ἀθήναις.

Ἡ ἔκθεσις αὕτη θέλει περιλάβει ἔργα καλλιτεχνῶν ἐν Ἑλλάδι ἀποκατεστημένων καὶ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἑλλήνων καλλιτεχνῶν.

Διάφορα τμήματα τῆς ἐκθέσεως κατὰ τὰ εἴδη τῆς καλλιτεχνίας, ἅτινα περιλαμβάνουσιν, ἔσονται τὰ ἑξῆς:

ΓΡΑΦΙΚΗ (ἐλαιογραφία, ὑδρογραφία, ἰχνογραφία, μικρογραφία).
ΓΛΥΠΤΙΚΗ (περιλαμβανομένης καὶ τῆς ξυλογλυπτικῆς).
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ.
ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΑ, ΞΥΛΟΓΡΑΦΙΑ, ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΑ.

Ἔναρξις τῆς ἐκθέσεως γενήσεται τὴν 21 προσεχοῦς Ἀπριλίου, ἡ διάρκεια δ' αὐτῆς ὁρίζεται δεκαπενθήμερος.

Ἐκθέματα γίνονται δεκτὰ μέχρι τῆς 15 Ἀπριλίου.

Τὰ ἔξοδα τῆς ἀποστολῆς καὶ παραλαβῆς τῶν ἐκθεμάτων ἐπιβαρύνουσι τοὺς ἐκθέτας.

Οἱ ἐκθέται παρακαλοῦνται νὰ σημειῶσι τοὺς τίτλους τῶν ἐκτιθεμένων ἔργων, προστιθέντες καὶ τὴν ἀξίαν ἐκείνων, ὅσα εἶνε πρὸς πώλησιν.

Πᾶσα αἴτησις πληροφορίας σχετιζομένης πρὸς τὴν ἔκθεσιν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν γραμματέα τοῦ τμήματος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 15 Φεβρουαρίου 1885.

Ὁ πρόεδρος	Ὁ γραμματεὺς
Μ. ΜΕΛΑΣ	Γ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Διατριβὴ περὶ ἀτόνου καὶ ἀπνευματίστου γραφῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Ν. Β. Φαρδῦ τοῦ Σαμόθρακος. Ἐν Μασσαλίᾳ. Τύποις Barlatier — Feissart père et fils. 1884. Σελ α' — ι' καὶ 1—21.

Εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας μελέτας περὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν καὶ τὴν προκειμένην, δι' ἧς ἀποπειρᾶται ὁ γράψας νὰ παραστήσῃ ὅτι ἡ ἀποβολὴ τῶν τόνων καὶ τῶν πνευμάτων ἀπὸ τῶν λέξεων τῆς ἑλληνικῆς θέλει συντελέσει εἰς τὴν εὐκολωτέραν αὐτῆς ἐκμάθησιν, ἀφαιρουμένης διὰ τῆς παραλείψεως αὐτῶν μιᾶς δυσκολίας ἐκ τῶν παρεμβαλλομένων πολλῶν ἄλλων εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης ταύτης.

Ἡ προαίρεσις ἐν γένει, ἐξ ἧς ὡρμήθη ὁ γράψας, τοῦ νὰ ὑποδείξῃ διευκόλυνσίν τινα εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς, εἶνε ἀγαθή, δὲν ἐπιτυγχάνει ὅμως τοῦ σκοποῦ του παντάπασιν εἰς τὸ μέρος ἔνθα ὑποδεικνύει αὐτήν. Ἡ γνώμη τοῦ κ. Φαρδῦ δὲν εἶνε νέα. Ὑπῆρξαν πρὸ αὐτοῦ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα λόγιοι Ἕλληνες, διδάσκαλοι τοῦ γένους, οἵτινες ἐξέφερον τοιαύτην γνώμην, προέβησαν μάλιστα οὗτοι καὶ πολὺ περαιτέρω, θελήσαντες νὰ καταργήσωσιν ἐν γένει τὴν ὀρθογραφίαν τῶν λέξεων μετὰ τῶν πνευμάτων. Ἐθεώρησαν οὗτοι ὅτι αἱ λέξεις καθίστανται γνωσταὶ διὰ τοῦ ἤχου μόνον καὶ ἑπομένως ἐζήτησαν ν' ἀποσκορακίσωσιν ἐκ τοῦ ἀλφαβήτου τὸ υ καὶ τὸ *η* καὶ τὸ ω καὶ τὰς διφθόγγους *οι*, *υι*, *ει* καὶ *αι*, ἀλλ' ἡ γνώμη των δὲν ἐγένετο ἀσπαστή, δι' οὓς λόγους δὲν εἶνε ἐνταῦθα ὁ τόπος ν' ἀναφέρωμεν, καὶ οὓς ἄλλως ἕκαστος ἐννοεῖ.

Πλανᾶται δὲ ὁ κ. Φ. νομίζων ὅτι ἡ δυσκολία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἔγκειται μόνον καὶ μόνον ἐν τῇ ὀρθογραφίᾳ τῶν λέξεων· ἡ δυσκολία ἔγκειται ἐν γένει εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν, ἥτις καὶ μόνη χρησιμεύει, ὡς ἔχει παρ' ἡμῖν ἡ διδασκαλία τῆς γλώσσης, εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νέας, ἡ ἐκμάθησις δὲ τῆς ἀρχαίας, ὡς ὁμολογεῖ ἐν τῷ φυλλαδίῳ του ὁ κ. Φαρδῦς, ὁμολογουμένως καταναλίσκει χρόνον πολύν, ὅστις ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀπόκτησιν ἄλλων γνώσεων πρακτικῶν, χρησίμων εἰς τὸν βίον. Τὸ πρᾶγμα δύναται μόνον νὰ διορθωθῇ ἐὰν μεταβληθῇ τὸ σύστημα τῆς διδασκαλίας καὶ ὁ τρόπος καὶ ἡ μέθοδος ἐν γένει. Πᾶσα δὲ μεταβολὴ τῆς ὀρθογραφίας οὐδὲ πρέπουσα εἶνε οὐδὲ κατορθωτή, οὐδὲ προσθέτει κέρδος τι καὶ εὐκολίαν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς γλώσσης.

Διὰ ταῦτα δὲν σημειοῦμέν τι πλειότερον περὶ τοῦ φυλλαδίου τούτου, καὶ τῆς ἰδιορρύθμου γνώμης τοῦ γράψαντος αὐτό, ὅστις, ὡς ἐν τέλει γράφει, εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐπιχειρημάτων του μετεχειρίσθη τὸν «απλουστατον τροπον του σκεπτεσθαι». Εἴμεθα δὲ βέβαιοι ὅτι ἂν μετεχειρίζετο τὸν ἐμβριθέστερον καὶ σπουδαιότερον, δὲν ἤθελε προβῇ εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ φυλλαδίου του.

Α·

Νέα Ἀριθμητικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνοπαίδων ὑπὸ Δημ. Σ. Ζαλούχου, καθηγητοῦ τῶν μαθηματικῶν. Βαθμὶς πρώτη, περιλαμβάνουσα τὰς τέσσαρας πράξεις τῶν ἀκεραίων καὶ δεκαδικῶν ἀριθμῶν καὶ τὸ μετρικὸν σύστημα μετὰ 430 προβλημάτων καὶ γυμνασμάτων. Δαπάνῃ Α. Σ. Ἀγαπητοῦ. Ἐν Πάτραις, 1884. Σελ. 242.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

15 Φεβρουαρίου, Παρασκευῇ.

Ἀναλαμβάνομεν τὸ νῆμα τῆς ἑβδομαδιαίας λογοδοσίας μας ἐξ οὗ σημείου κατελίπομεν αὐτὸ τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευήν. Καὶ τὸ σημεῖον ἦτο κρίσιμον, ἀφοῦ ἡ κρίσις ἡ πολιτικὴ παρετείνετο, παρατείνουσα συνάμα τὰς ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπιδείξεις, τὰς ἐν ταῖς αἰθούσαις διασκέψεις, τὰς εἰκασίας, καὶ τὴν ἀβεβαιότητα. Παντοῖαι φῆμαι ἐκυκλοφόρουν, αἱματοχυσίαι ἠπειλοῦντο, πολιορκίαι, ἔξοδοι καὶ ἁλώσεις προδιεγράφοντο, οἱ πολῖται προσέβλεπον δυσπίστως ἀλλήλους καθ' ὁδόν, καὶ τὸ φαιδρὸν «τί ἔχει νὰ γείνῃ», ὅπερ ἀπεπειράθησάν τινες νὰ καθιερώσωσιν ὡς λόγιον εἰς τὰς ἐφετεινὰς ἀπόκρεως, ἠκούετο ὑπὸ πάντη ἄλλοίαν ἔποψιν ἀνησύχου προσδοκίας. Ἀλλ' ἤρκεσε νὰ καταστείλῃ πᾶσαν ὑπερβασίαν ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῶν πολιτικῶν φρονημάτων καὶ χιμαιρικοὺς νὰ ἀποδείξῃ τοὺς φόβους καὶ τὰς προσδοκίας ἡ ἀνὰ τὰ κεντρικώτερα μέρη τῆς πρωτευούσης ἐπιβλητικὴ παρουσία τοῦ στρατοῦ. Καὶ ἐτέθη μὲν ἀναξιοπαθῶς ἡ πόλις πᾶσα ὑπὸ στρατιωτικὴν ἐπιτήρησιν, ὡς ὕποπτος, καὶ ἐθεωρήθη ὑπὸ τινων μὲν ἐγκληματικὸν τὸ μέτρον, ὑπὸ τινων δὲ μάταιον, ἀλλ' ἦσαν καὶ οἱ εἰς αὐτὸ ἀποδίδοντες τὴν ὅλως ἀκίνδυνον καὶ πανηγυρικὴν ἰδιότητα τῶν ἐπιδείξεων τῆς παρελθούσης Παρασκευῆς. Βεβαίως εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶναι ἡ παράταξις τῆς ἐθνικῆς δυνάμεως εἰς σοβαροτέρας περιστάσεις καὶ διὰ φιλοτιμοτέρους ἀγῶνας· ἀλλὰ τὴν ἰδέαν τῆς τάξεως ἐξεπροσώπει αὐτή. Ὅταν τὸ παιδίον ἐξακολουθῇ ἀτακτοῦν καὶ μὴ προσέχον εἰς τὰς παρακλήσεις καὶ νουθεσίας τῆς μητρός, ἡ φρόνησις ἐπιβάλλει τέλος εἰς ταύτην νὰ μεταμορφωθῇ πρὸς στιγμὴν εἰς τὸν παροιμιώδη *ἀράπην*, ὅπως διὰ τοῦ φόβου κατασιγάσῃ τὸ θορυβοῦν τέκνον.

* * *

Καὶ οὕτως ἡ διαδήλωσις τῆς Παρασκευῆς περιελάμβανεν εὐάριθμον, ἀλλ' ἀξίαν λόγου ὁπωσδήποτε ὁμήγυριν ἀμαξοδρομούντων, κατὰ δύο τινὰ μόνον ἐντελεστέρα καὶ ζωηροτέρα τῶν πρὸ αὐτῆς· κατὰ τὴν κατάρτισιν τῆς μουσικῆς ὀρχήστρας προσφορώτερον πρὸς τοὺς νόμους τῆς ἁρμονίας, καὶ κατὰ τὴν πληθὺν τῶν σημαιῶν, τῶν πλείστων ἐκφραστικῶς ἐνεπιγράφων.

* * *

Αἱ σημαῖαι τῶν συντεχνιῶν ἐνθυμίζουσι τὰ τηλεγραφήματα τῶν ἐπαρχιῶν, τὰ ὁποῖα τὰς ἡμέρας ταύτας ἐκλή-

Digitized by Google

ρωσαν στήλας ὅλας ἐφημερίδων. Ἀλλὰ μήπως δύναται νὰ βασισθῇ εἰς ταῦτα ὁ θέλων νὰ κρίνῃ ἀκριβῶς τὰ πράγματα; Ἀφίνομεν κατὰ μέρος τὴν λέξιν καὶ τὴν οὐσίαν τινῶν, σεβόμενοι τὸ συντακτικὸν καὶ τὴν λογικήν, ἅτινα φαίνεται ὅτι ἐλησμονήθησαν νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει, προκειμένου περὶ καταστρώσεως ἐν τάχει ὀλίγων λέξεων, πρὸς ἔκφρασιν βιαίου ψυχολογικοῦ συναισθήματος. Ἐξετάζομεν τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν, περὶ τῆς ὁποίας πολλαχῶς δικαιούμεθα νὰ ἀμφιβάλλωμεν, ὅταν βλέπωμεν σημειούμενα κάτωθεν τηλεγραφήματος, ἐν ᾧ πόλις ὅλη παρίσταται πανηγυρίζουσα τὸ πολιτικὸν γεγονός, ἓν καὶ μόνον ὄνομα, ἄγνωστον, οὐδέποτε ἀπολαῦσαν καὶ τῆς ἐλαχίστης δόξης οἱασδήποτε δημοτικότητος. Ὁ ὑπογράφων ἀνομολογεῖ μετριοφρόνως ὅτι τηλεγραφεῖ ἐν ὀνόματι τῆς πόλεως· καὶ τυχαίως μετ' ὀλίγον πληροφορεῖσθε ἐξ ἀσφαλοῦς πηγῆς ὅτι ὁ ἔνδοξος οὗτος ἀντιπρόσωπος ὁλοκλήρου λαοῦ εἶνε διανομεὺς ἐπαρχιακῆς ἐφημερίδος, καθ' ἑξαμηνίαν ἐκδιδομένης.

***

Τὴν ἐπαύριον, καθ' ἣν ὥραν οἱ διαφημιζόμενοι ὡς νέοι ὑπουργοὶ ἐδέχοντο ἄκοντες παρὰ πολλῶν συγχαρητήρια, ὁ κ. Τρικούπης ἀνελάμβανε τὴν ἐξουσίαν μετὰ 4ήμερον μακρὰν αὐτῆς διαμονήν. Ἔκτοτε τὰ πράγματα ἤρξαντο στρεφόμενα ἀντιθέτως· οἱ φίλοι τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀπεσύροντο δυσθυμοῦντες, καὶ οἱ θιασῶται τῆς κυβερνήσεως ἐξεδήλωσαν τὴν χαράν των τινὲς φωτίσαντες τὰς οἰκίας καὶ τὰ καταστήματά των, καὶ ἀνάψαντες εἰς τὰς ὁδοὺς πυρὰς ἐκ ρητίνης. Τὴν ἐπιοῦσαν ἐξηκολούθησαν αἱ τοιαῦται ἐκδηλώσεις, ὧν μετέσχον καὶ αἱ πρὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ παραστᾶσαι ἐπιτροπεῖαι ἐκ Μακεδόνων, Ἠπειρωτῶν, Χίων καὶ Κυπρίων, οἵτινες εἶνε ἀδελφοί μας, καὶ ἂν δὲν ὑφίστανται τὰ βάρη τοῦ πολίτου Ἕλληνος, ὑφίστανται τὸ μέγιστον βάρος τῆς δουλείας. Καὶ ἐφέρετο εἰς τὴν δημοσιότητα δήλωσις ὑπογεγραμμένη ἐξ ὑπερδισχιλίων πολιτῶν, ἀποκηρυσσόντων «τὰς ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀσυνήθεις καὶ ἐκθέσμους ἐνεργείας». Ἀλλὰ τὸ μέλλον ἐκρίνετο πλῆρες νεφῶν, καὶ ἄδηλος, ἡ ἀπώτατα κειμένη, ἡ τελικὴ ἔκβασις τῆς πολιτικῆς κρίσεως.

***

Τὰ νέφη τῆς ἀμφιβολίας διέλυσεν ἡ ἀξιομνημόνευτος Διάλυσις τῆς ἑνδεκάτης Φεβρουαρίου. Ἔν τινι τῶν ἐφημερίδων τῆς ἐπιούσης ἀνεγινώσκομεν ὅτι ὁ κ. Τρικούπης τρέμων ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸ βῆμα, ὠχρὸς δὲ καὶ πελιδνὸς ἀνέγνω τὸ διάταγμα τῆς διαλύσεως· τοὐναντίον δ' ἐν ἑτέρῳ φύλλῳ εἴδομεν ἀναγραφόμενον ὅτι ὁ κ. Τρικούπης δι' ἅλματος κατέλαβε τὸ βῆμα καὶ ἐν προφανεῖ φαιδρότητι ἐξήγγειλλε τὸ πρᾶγμα. Δίχως ν' ἀνησυχήσωμεν διὰ τοιαύτας ἀντιφάσεις, τῶν ὁποίων ἡ ἐξακρίβωσις θὰ ἦτο δυσχερής, σημειοῦμεν μόνον τὴν καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησε τὸ γεγονὸς ἐπὶ τῶν μὴ προσδοκώντων αὐτό. Οὐδέποτε διάλυσις ἐρρίφθη τοσοῦτον ἀποτόμως ἐν μέσῳ τοῦ κοινοβουλίου, γεννήσασα τόσην ὁρμὴν ἀγανακτήσεως ἐν τῇ ἀντιπολιτεύσει, τόσα σκιρτήματα θριάμβου παρὰ τοῖς φίλοις τοῦ ὑπουργείου. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκεῖνοι ὑποχωροῦσιν ἴσως πρὸ τοῦ ἀχάριτος συναισθήματος, ὅπερ φυσικῷ τῷ λόγῳ κατέσχε τὴν καρδίαν τοῦ κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς διαλύσεως ἐκλεγέντος βουλευτοῦ Τρικκάλων, ἅμα τῷ ἀκούσματι.

***

Ἡ ἄρτι διαλυθεῖσα Βουλὴ συνέστη κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1881. Ὀλίγον χρόνου διάστημα ὑπελείπετο ἔτι αὐτῇ, ὅπως συμπληρώσασα τὰ ὡρισμένα ἔτη, ἀποθάνῃ τὸν θάνατον τοῦ δικαίου. Ἀλλ' ἐπέπρωτο νὰ ἐκπνεύσῃ τόσον ἀπροσδοκήτως. Πᾶσαι αἱ προηγούμεναι ἀπὸ τοῦ 1865 ἐξεμέτρησαν τὸ ζῆν ἐν νεαρᾷ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἡλικίᾳ. Ἐν μέσῳ τῶν ἀώρων ἢ αἰφνιδίων αὐτῶν θανάτων μόνη ἡ ἀπὸ τοῦ 1875 — 1879 ἀρτία βουλευτικὴ περίοδος ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν.

***

Εἰς μάτην, ἐπιθεωροῦντες τὰ τῆς παρούσης ἑβδομάδος καὶ ἀνασκαλεύοντες τὰς στήλας τῶν ἐφημερίδων, ζητοῦμεν νὰ ἀνακαλύψωμεν ἄξιον λόγου συμβάν, μὴ συνδεόμενον πρὸς τὴν πολιτικήν. Ἐν τούτοις ἐν μέσῳ τῶν διαδηλώσεων καὶ τῶν περιπετειῶν εὗρε καιρὸν νὰ τελεσθῇ ἐν τοῖς νεκροταφείοις ἡ ἑορτὴ τῶν νεκρῶν, ἡ χάριν τῶν ζώντων, καὶ μόνον αὐτῶν, τελουμένη. Ὁ χαρακτὴρ τῆς ἑορτῆς ταύτης θὰ ἦτο περισσότερον ἄκοσμος, ἐὰν ὁμοῦ μὲ τοὺς μεταβαίνοντας ἐκεῖ χάριν τερπνῆς ἀναψυχῆς, δὲν ὑπῆρχον καί τινες φιλοπενθεῖς, προσερχόμενοι ἐπὶ τοῦ τάφου προσφιλῶν νεκρῶν ἵνα προσφέρωσι τὸν φόρον τῶν ἀνθέων καὶ τῶν δακρύων. Εἴδομεν ἐν μέσῳ τοῦ φιλοπαίγμονος πλήθους ἀραιάς τινας σεβασμίας μορφὰς κεκλιμένας ἐν σιωπῇ καὶ συννοίᾳ πρὸ τῶν ἐπιταφίων σταυρῶν καὶ τῶν νεκρικῶν κιγκλίδων, καὶ εἰς τὰ ὦτα ἐκείνων ἐβόμβουν αἱ συνδιαλέξεις καὶ οἱ γέλωτες τῶν ἄλλων, οἵτινες περῶντες τοὺς διηγκώνιζον σκαιῶς, καὶ βλέμματα ἐνίοτε ἀναιδῶς προσηλούμενα ἐπ' αὐτῶν ἐσταμάτουν τὸ δάκρυ, τὸ ἕτοιμον νὰ ρεύσῃ ἐκ τῶν ὀμμάτων των.

***

Τὸ ἐν τῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Πασπάτη ἀποτελεῖ μέρος μακρᾶς σειρᾶς μελετῶν «Περὶ Βυζαντινῶν ἀνακτόρων», τῶν ὁποίων ἡ ἀνάγνωσις ἤρξατο ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐν τῷ αὐτῷ Συλλόγῳ, καὶ ἐξακολουθήσει. Ἐν ταῖς μελέταις ταύταις ὁ ἡμέτερος σεβαστὸς Βυζαντιολόγος πειρᾶται νὰ διευκρινήσῃ πλεῖστα ὅσα σκοτεινὰ σημεῖα τοῦ μεγάλου ἐκείνου κόσμου δι' ἀκριβῶν καὶ πολυμόχθων ἐρευνῶν. Ἐν τῷ προχθεσινῷ ἀναγνώσματι τὸ θέμα ἦτο περὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς θέσεως τοῦ Παλατίου τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ζήτημα ὅπερ οἱ Εὐρωπαῖοι ἐξερευνηταὶ καταλείπουσιν ἄλυτον ἢ σκοτεινόν, ἕνεκα τοῦ δυσχεροῦς αὐτοῦ. Τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Πασπάτη ἐποικίλλετο καὶ δι' εἰκόνων πλείστων Βυζαντινῶν οἰκοδομημάτων ἐκ τῶν σωζομένων, ἅτινα ἀναφερόμενα ἐπεδεικνύοντο συνάμα εἰς τοὺς ἀκροατάς. Σκοτεινοὶ θόλοι, φοβεραὶ φυλακαί, ναοί, περίβολοι, ἐξ ὧν δύναται νὰ ἀρυσθῇ τὴν γονιμωτάτην καὶ καλλίστην ἔμπνευσιν ὁ μέλλων μυθιστοριογράφος τοῦ ἔθνους ἡμῶν.

Κ*.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Α. Σ. Π. Πειραιᾶ. Μετεβιβάσθη ἐγκαίρως εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Περὶ τῶν ἄλλων ἐλήφθη ἡ δέουσα φροντίς. — κ. Ἐλ. Σ*. *Βουστροφηδὸν* εἶνε σύστημα γραφῆς ἀρχαῖον, καθ' ὃ ἐγράφετο ἡ πρώτη σειρὰ ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά, ἡ δευτέρα ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, ἡ τρίτη τἀνάπαλιν καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τέλους. Ἡ λέξις φαίνεται σχηματισθεῖσα ἐκ δύο ἄλλων, *βοῦς-στρέφειν*, διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ τρόπου τῆς γραφῆς πρὸς τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀροτριῶντος τὴν γῆν, ὅστις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁδηγεῖ τοὺς βόας τοὺς σύροντας τὸ ἄροτρον πρὸς ἀνάσκαψιν τοῦ ἀγροῦ. — κ. Θ. Α. Δ. Ναύπλιον. Ἐνεγράφη καὶ ἤρξατο ἡ ἀποστολή. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Χ. Ι. Κ. Θεσσαλονίκην. Δύναται ταχυδρομικῶς νὰ γείνῃ ἡ ἀποστολή. Τὸ ἀντίτιμον ὅλων φρ. 84.—*Συνδρομητῇ*. Πρὸ πάντων τὸ παράδειγμα. Κατὰ δὲ τὸν Mantegazza, οὐ μόνον τὸ πρόσωπον ζῶντος ἀνθρώπου δύναται νὰ διεγείρῃ ἐν ἡμῖν μεγάλην ἔφεσιν πρὸς μίμησιν, ἀλλὰ καὶ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ὅταν εἶνε ζωηρὰ καὶ οἱονεὶ λαλοῦσα. Ὁ μέγας Φρειδερῖκος εἶχε πάντοτε ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ του μίαν προτομὴν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, ἥτις ἐνεποίει βαθεῖαν ἐντύπωσιν ἐκ τοῦ διαλάμποντος ἐπ' αὐτῆς πνεύματος. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἔλεγεν ὅτι ὁ Καῖσαρ ἐκεῖνος τῷ ἐνέπνεε μεγάλα πράγματα. — κ. Ι. Ν. Εὔκολον μὲν νὰ τὸ λέγῃ τις· ζήτημα ὅμως εἶνε πόσοι θὰ τὸ πιστεύσουν. — *Φιλοσκώμμονι*. Ἐν τούτοις ἄλλοι θεωροῦσι τὴν μεγάλην ῥῖνα ὡς τεκμήριον ἐκτάκτου εὐφυΐας καὶ συνέσεως καὶ ἀναφέρουσιν ὡς παραδείγματα ἐπισήμους ἄνδρας ἀρχαίους καὶ νεωτέρους, ὡς τὸν Ὅμηρον, Νουμᾶν Πομπίλιον, τὸν Σόλωνα, Λυκοῦργον, τὸν Τίτον Λίβιον, Ὀβίδιον, Καμόενς καὶ ἄλλους πολλοὺς ὀνομαστοὺς διὰ τὰς μεγάλας αὐτῶν ῥῖνας.—κ. Α. Μ. Ὀδησσόν. Ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς ἅπαντα τὰ ζητηθέντα.—κ. Σ. Κ. Μεσολόγγιον. Ἐνεγράφησαν. Οἱ 18 τόμοι ἀποστέλλονται διὰ τοῦ ὑποδειχθέντος ἐπιβάτου· τὰς ἀποδείξεις σᾶς ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς. — *Ἴωνι*. Σμύρνην. Τὰ μὲν δύο πρῶτα (Les nuits Espagnoles καὶ Indiana) δὲν μετεφράσθησαν, καθ' ὅσον γνωρίζομεν. «Les mille et un fantômes» τοῦ Δουμᾶ εἶνε ὅλα μεταπεφρασμένα, πλὴν τοῦ «Le lièvre de mon père». —Καν Σ. Α. Θ. Πάτρας, καὶ κκ. Δ. Γ. Βόνιτσαν, Ι. Κ. Μασσαλίαν, Σ. Δ. Μῆλον, Α. Θ. Κέρκυραν, Ε. Τ. καὶ Ν. Α. Δ. Σμύρνην, Ἀδελ. Μπ. Πάτρας, Κ. Ι. Ν. Χαλκίδα καὶ Θ. Π. Βιέννην. Ἐλήφθησαν. — *Κολυβριῷ*. Ἀκατάλληλον

Digitized by Google

ἀτυχῶς. Περὶ τοῦ ἄλλου δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν πρὶν ἢ τὸ ἴδωμεν.—*Παλαιῷ φίλῳ*. Καὶ ἀλλαχοῦ ὅμως οὐδεμία ἀπαιτεῖται. Κατὰ τὸν Claretie, ἡ δημοσιογραφία εἶνε ἀδέσποτον πεδίον, εἰς ὃ ἕκαστος δύναται κατὰ τὸ δοκοῦν νὰ εἰσέλθῃ. Ἀνάγκη ἐξετάσεων διὰ νὰ γείνῃ τις δικηγόρος, διπλώματος, ἵνα μετέλθῃ τὸν ἰατρόν, ἀλλὰ πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἠθικῆς ταύτης ἰατρικῆς, ἥτις καλεῖται δημοσιογραφία, οὐδενὸς διπλώματος εἶνε ἀνάγκη. Ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος τυχὼν περιβάλλεται τὸ ἱερὸν ἀξίωμα ἄνευ τῆς δεούσης πρὸς τοῦτο προπαρασκευῆς ἢ ἱκανότητος. Ὁ δημοσιογράφος δημιουργεῖ καὶ καταλύει τὰς ὑπολήψεις, τὰς ἐπιτυχίας, τὰς δόξας. Εὐνόητον λοιπὸν διατί μὲ τόσην ὄρεξιν ἀποδυονται εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, ὅπερ δὲν εἶνε ἀληθῶς ἐπίπονον εἰ μὴ εἰς τοὺς ἀξίως καὶ εὐσυνειδήτως ἀσκοῦντας αὐτό. Καὶ ἰδοὺ διατί οἱ ἐν παντὶ ἐπαγγέλματι ἀποτυγχάνοντες, οἱ ἄνευ ἕδρας καθηγηταί, οἱ ἄνευ δικῶν δικηγόροι, ῥίπτονται εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν τόσους ἄλλους, οἵτινες ἐξευτελίζουσιν αὐτήν.— κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Οἰ. Κωνσταντινούπολιν. Περὶ τοῦ ἐθίμου τῶν ἀπόκρεων καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ὡς καὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Κουλούμων ἐκτενεῖς πληροφορίας εὑρίσκετε ἐν Α' τόμῳ τῆς «Ἑστίας», σελ. 91, καὶ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Βυζαντινοῦ θεάτρου τοῦ ἡμετέρου Κωνστ. Σάθα. Περὶ τῶν ἄλλων προσεχῶς. — κ. Κ. Ζ. Ἰσμαήλιον. Τὸ ζητηθὲν βιβλίον λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.— κκ. Ν. Ν. Ταυρίδα, Π. Ν. Τσετάτε, Αἰδέσ. ἀρχ. Γ. Γ. Βουδαπέστην, Σ. Δ. Μῆλον, Δ. Γ. Βόνιτσαν, Στ. Δύ. Κωνσταντινούπολιν, καὶ Α. Γ. Ἀργοστόλιον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.— *Ἀναγνώστῃ τῆς «Ἑστίας»*. Ταυρίδα. Τοῦ μὲν «Βέρτερ» ὑπάρχουσι δύο μεταφράσεις, τοῦ δὲ «Ἑρμάνου καὶ Δωροθέας» μία ἐν πεζῷ λόγῳ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ *Παρθενῶνι*. Τῶν «Ληστῶν» ἔχουσι δημοσιευθῆ μόνον μιμήσεις τινὲς καὶ παραμορφώσεις. —κ. Ν. Π. Βουκουρέστιον. Ἐνεγράφη καὶ ὁ Ν. Σ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.—κ. Λ. Σ. Βάρναν. Βεβαίως ἀφῃρέθη ἐκ τοῦ ταχυδρομείου. Ἀπεστάλη ἄλλο ἀντίτυπον εἰς ἀναπλήρωσιν. —*Φιλοδήμῳ*. Πάντοτε οἱ μεγάλοι πωλοῦσι τὴν συναναστροφὴν αὐτῶν εἰς τὴν ματαιότητα τῶν μικρῶν. — κ. Χ. Ρ. Κέρκυραν. Τὸ ζητηθὲν βιβλίον ἀπεστάλη, ἐνεγράψαμεν δὲ τὸν κ. Π. Α. Α. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἀπαντῶμεν καὶ ταχυδρομικῶς.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἀφοσιοῦμαι, ἀγρυπνῶ, κραυγάζω.
Ἂν ξένον τράχηλον δεχθῶ, βαστάζω.

2

Κυβόλεξον πρὸς συμπλήρωσιν

```
            Π
        .   Η   .
    .   .   Γ   .   .
Π   Η   Γ   Α   Σ   Ο   Σ
    .   .   Σ   .   .
        .   Ο   .
            Σ
```

3

Σύμβολον εἶμαι ἀθανασίας
Σύμβολον κάλλους
Ζωὴ δι' ὅλους, θεὸς δι' ἄλλους.
Ἂν αἴφνης μείνω χωρὶς καρδίας
Ἀπὸ τιτᾶνος
θὰ γείνω νάνος,
Ὃν εἶδεν ὅμως ἄλλος αἰὼν
νὰ βασανίζῃ ἕνα θεόν.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Βρώμη—Ῥώμη

2

υἱὸς — ἰός

3

Τύφος — Τάφος

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

15 Φεβρουαρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 120,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	351.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	420.
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	264.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	260.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	200.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	253.50
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	92.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	353.50

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3950.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	468. —
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως. »	97.50
Ἀσφαλ. Ἑταιρία «Ἀρχάγγελος» »	
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	62.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	405.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Ἑλλην. Πυριτιδοποιεῖον....... Φρ.	
Ἑταιρία Δημοσίων Ἔργων......»	
Πανελλ. Ἀτμοπλ. Ἑταιρίας.....»	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν 3μηνον......	25.45
» Ὄψεως....	25.70
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης 3ήμ.	1 01
» Τραπεζικὸν 3μηνον.	1 1/4.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..............	20.14
Λίρα στερλίνα	
Λίρα ὀθωμανική.............	23.05

ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΚΑΙ ΕΥΓΕΝΙΟΥ
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
ΗΤΟΙ ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΥΠΟ Π. ΒΡΑΪΛΑ ΑΡΜΕΝΗ

ΧΟΡΗΓΟΥΝΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝ. ΖΑΠΠΑ

Τιμᾶται δραχμῆς.—Εὑρίσκεται ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις τῶν κκ. Κωνσταντινίδου, Βλαστοῦ, Νάκη, Wilberg, Beck καὶ Κουσουλίνου.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΤΗΤΟΣ λόχου, ἴλης ἢ πυροβολαρχίας κτλ. Τεῦχος Α' — Ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν ὑπὸ Ἰωάννου Π. Καραχάλου, λοχαγοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1883. 8ον, σελ. 386. Τιμᾶται δραχ. 2.

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ
ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΝΗΣΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ
ΥΠΟ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ
ΑΜΟΡΓΟΣ
ΜΕΘ ΕΝΟΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΥ ΠΙΝΑΚΟΣ

Ἐν Ἀθήναις 1884

Ἡ προκειμένη περὶ Ἀμοργοῦ μονογραφία ἐξεδόθη εἰς μόνον 250 ἀντίτυπα, ἅτινα πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πρὸς δραχ. 3 ἕκαστον, μετὰ ταχυδρομικῶν δὲ 3,20.

Πλήρης σειρὰ τοῦ «Αἰῶνος» τῆς Γ' περιόδου (ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1880—30 Ἰουνίου 1884) καλῶς δεδεμένη εἰς 4 τόμους πωλεῖται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» ἀντὶ δραχμῶν 160.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Ρ. 996.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 426. — 24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1885. — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 478

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΑΝΙΗΛ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ ΚΑΙ Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΑΥΤΟΥ (1791) ὑπὸ Ἀντ. Μηλιαράκη.

Η ΜΙΚΡΑ ΧΑΝΟΥΜΙΣΣΑ, ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη.

ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΑΣ ΟΡΓΗΣ, διήγημα.

ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝ.

Η ΑΝΕΜΩΝΗ, ποίημα Ἰωάννου Πολέμη.

ΟΙ ΦΥΤΟΦΑΓΟΙ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

83η ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΤΟΥ ΒΙΚΤΩΡΟΣ ΟΥΓΚΩ

Ἐπὶ τῇ 83ῃ ἐπετηρίδι τῆς γεννήσεως τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ, τὴν ὁποίαν ἡ Γαλλία ἑώρτασε πάλιν μετ' ἀπαραμίλλου ἐνθουσιασμοῦ, ἡ παρισινὴ ἐφημερὶς *Ζιλβλὰς* ἐξέδωκεν ἴδιον φύλλον, περιέχον αὐτόγραφα πρὸς τιμὴν τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ συλλεγέντα ἐξ ἐπισήμων ἀνδρῶν, βασιλέων, πολιτικῶν, φιλολόγων, ποιητῶν, δημοσιογράφων, καλλιτεχνῶν, στρατιωτικῶν, πάσης ἐθνικότητος. Ἐν τοῖς πλείστοις τούτων ἐκφέρονται συντόμως ὡραῖαι σκέψεις, ἐν αἷς ἐκδηλοῦται ὁ πρὸς τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Οὐγκὼ ἀπεριόριστος θαυμασμὸς, εἰς γλώσσας παντοίας, μὴ ἐξαιρουμένης οὐδὲ τῆς ἰαπωνικῆς καὶ τῆς περσικῆς. Ἐν μέσῳ τῆς πρώτης σελίδος παρίσταται ἐν εἰκόνι ἡ ἀποθέωσις τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ ἐν μέσῳ χορείας Μουσῶν καὶ νυμφῶν, δαφνῶν, ἀκτίνων καὶ λιβανωτοῦ. Τὰ ἀποσταλέντα αὐτόγραφα ὑπερβαίνουσι τὴν ἑκατοντάδα. Συναντῶνται ἐν αὐτοῖς ἐν κοινῇ λατρείᾳ ἄνθρωποι διαφόρων πολιτικῶν ἀποχρώσεων καὶ φιλολογικῶν σχολῶν. Ἡ βασίλισσα τῆς Ρουμανίας, ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν τῆς Γαλλίας, ὁ Ρενάν, ὁ Βερτελὼ, ὁ Paul Bert, ὁ Καρὼ, ὁ Ζολὰ, ὁ Δωδέ, ὁ Ἰούλιος Σίμων, ὁ Ἀλῆ βέης τῆς Τύνιδος, ὁ Καστελάρ, ὁ Ἐμμανουὴλ Γονζαλὲς, ἡ Ἰουλιέτα Λαμπέρ, ὁ Κοππέ, ὁ Leconte de Lisle, ὁ Μασσενέ, καὶ ἄλλοι, τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα νὰ καταγράψωμεν ὧδε τὰ ὀνόματα. Τὰ διάφορα αὐτόγραφα ἀποτελοῦνται ἐξ ἐπιγραμμάτων ἐμμέτρων ἢ πεζῶν, ἐκ παντοίων ρητῶν, ἐπιστολῶν, καὶ μουσικῶν ὕμνων. Ἐξ Ἑλλάδος ἐπέστειλεν ὁ πρωθυπουργὸς κ. Τρικούπης τὰ ἑξῆς: «Ἐπὶ τῇ ἀμφιετηρίδι τοῦ ποιητοῦ προσέρχομαι εἰς τὴν ἀχανῆ χορείαν τῶν εὐχετῶν τελῶν φόρον θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης Ἕλληνος». Καὶ ὁ συντάκτης τῆς *Νέας Ἐφημερίδος* κ. Ἰω. Καμπούρογλος τὸ ἑξῆς δίστιχον:

Δὲν ξεχνᾷ ἡ Ἑλλὰς ἐκεῖνον ποῦ μὲ φλόγα τοῦ Κανάρη
Ἔψαλε τῆς Λευθεριᾶς της τὴν ἀγρία πρώτη χάρι.

Ἐπίσης ἑλληνιστὶ ἐπέγραψεν ὁ γνωστὸς φιλέλλην συγγραφεὺς Henri Houssaye τὰ ὡραῖα ταῦτα: «Ὁ χορὸς τῶν ποιητῶν ἦλθεν εἰς τὴν γέννησίν σου. Ὁ Ὅμηρος σὲ ὠνόμασεν υἱόν του, ὁ Αἰσχύλος καὶ ὁ Πίνδαρος εἶπον: «ἀδελφέ μου!» Πρῶτον πάντων ὑπάρχει τεθειμένον τὸ ρητὸν τοῦ Ρενάν: «Onorate l'altissimo poeta!». Τὸ τῆς βασιλίσσης τῆς Ρουμανίας ἔχει οὕτω. «Μόνον αἱ ὑψηλαὶ χιονοσκέπαστοι κορυφαὶ ἐξακοντίζουσι φλόγας ἐν ὥρᾳ τῆς δύσεως». Ἄξιον ἰδίας σημειώσεως κρίνομεν τὸ τοῦ μυθιστοριογράφου Ὠνέ: «Οὔτε διὰ πεζῶν οὔτε διὰ στίχων πανηγυρίζεται ὁ ποιητής· γράψατε μόνον ἐπὶ λευκοῦ χάρτου *Βίκτωρ Οὐγκώ*. Τὸ ὄνομά του ἐκφράζει τὰ πάντα».

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν ταῖς ἐσχάτως ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς Σχολῆς γενομέναις ἀνασκαφαῖς ἐν Ἐλατείᾳ ἀνεκαλύφθη ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας μεγάλη πλὰξ φαιοῦ λευκοφλέβου μαρμάρου, ἔχουσα μῆκος μὲν μ. 2,33, πλάτος 0,64 καὶ ὕψος 0,33. Ἐπὶ μιᾶς τῶν πλαγίων πλευρῶν τῆς πλακὸς ταύτης εἶνε κεχαραγμένη ἡ ἑπομένη ἐπιγραφὴ διὰ γραμμάτων τῶν βυζαντιακῶν χρόνων:

«✝ Οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας ὅπου τὸ ὕδωρ οἶνον ἐποίησεν ὁ Κ(ύριος) ἡμῶν Ἰ(ησοῦς) Χ(ριστὸ)ς ✝».

Ὁ ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ «Δελτίου τῆς ἑλληνικῆς ἀλληλογραφίας» ἐκδοὺς τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην κ. Ch. Diehl παραδέχεται ὅτι ὁ λίθος εἶνε αὐτὸς ἐκεῖνος, ἐφ' οὗ ἐκάθησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τοῖς γάμοις ἐν Κανᾷ· τὴν γνώμην ταύτην ἐνισχύει βεβαίως ἡ γαλλικὴ μετάφρασις τῆς ἐπιγραφῆς· «c' est ici la fameuse pierre κτλ»· ἀλλ' ἡ μετάφρασις αὕτη δὲν εἶνε ἀκριβής, διότι ὁ χαράξας τὴν ἐπιγραφὴν ἤθελεν ἁπλούστατα νὰ εἴπῃ: «ὁ λίθος οὗτος ἐστὶν κτλ.» τοῦ ἄρθρου μὴ ἔχοντος τὴν ἀποδιδομένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου δύναμιν. Ἔκ τινος χαράγματος ὅμως, ἀναγινωσκομένου εὐχερῶς διὰ μικροσκοπίου ἐπὶ μιᾶς πλευρᾶς τῆς πλακός, ἡ γνώμη τοῦ ἐκδότου ἀποδεικνύεται πιθανωτάτη. Τὸ χάραγμα, ἔχον οὕτω· «[✝ Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ πατρὸς] καὶ τῆς μητρός μου Ἀντωνίνου ✝» συνδυάζει ὁ ἐκδότης εὐφυῶς τοῖς ἀναφερομένοις ὑπὸ Ἀντωνίνου τοῦ ἐκ Πλακεντίας, προσκυνητοῦ μεταβάντος εἰς Παλαιστίνην περὶ τὰ τέλη τῆς ς' ἑκατονταετηρίδος, ὃν ταὐτίζει τῷ Ἀντωνίνῳ τοῦ χαράγματος. Οὗτος ἀναφέρει ὅτι ἐν Κανᾷ, ὅπου τὸ θαῦμα ἐποίησεν ὁ Κύριος, κατεκλίθη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ *ἀκκουβίτου* (κλίνη πρὸς τράπεζαν) ἐφ' οὗ καὶ ἐκεῖνος, καὶ ἀνέγραψεν ἐπ' αὐτοῦ τὰ τῶν γονέων ὀνόματα. Ὅθεν ὁ ἐν Ἐλατείᾳ εὑρεθεὶς λίθος δύναται νὰ καταλεχθῇ εἰς τὰ παντοειδῆ ἅγια λείψανα, ἃ ἐκομίζοντο ἐκ Παλαιστίνης κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους.

— Ἐν τῇ Ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Φλωρεντίας κατετάχθησαν πάντα τὰ χειρόγραφα τοῦ Οὔγου Φοσκόλου. Προσεχῶς δ' ἐκδοθήσεται λεπτομερὴς τούτων κατάλογος, περιέχων καὶ ἀποσπάσματα τῶν περιεργοτέρων καὶ σπουδαιοτέρων ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Ζακυνθίου ποιητοῦ. Ὁ κατάλογος θὰ ἀποτελῇ ἅμα συμπληρωτικὸν τόμον τῆς ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν Le Monnier δωδεκατόμου ἐκδόσεως τῶν ἁπάντων αὐτοῦ.

— Ἐν τῷ *Ἀθηναίῳ* τοῦ Λονδίνου ὁ J. Theodore Bent, ὁ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ποιήσας ἀνασκαφὰς ἐν Ἀντιπάρῳ καὶ εἰς τὴν πατρίδα του ἀποκομίσας καὶ πωλήσας τὰ εὑρήματα, ἐδημοσίευσε σημειώσεις περὶ τῶν δοξασιῶν καὶ τῶν ἐθίμων τῶν κατοίκων τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Ἡ μακροτέρα τῶν σημειώσεων τούτων διαλαμβάνει περὶ Ἡλίου, εἶνε δὲ ἁπλῆ περίληψις τῆς πραγματείας τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου περὶ τοῦ Ἡλίου κατὰ τοὺς δημώδεις μύθους, ἐξ ἧς δὲν παρελείφθησαν οὐδ' αἱ ἄγνωστοι τοῖς νησιώταις δοξασίαι. Ὁ εὐσυνείδητος Ἄγγλος, ὅστις ὡς πόρισμα ἰδίων ἐρευνῶν παρουσιάζει τὰς σημειώσεις ταύτας, προστίθησι καὶ τινας ἄλλας παρατηρήσεις, ὧν οὐδεὶς βεβαίως θὰ διαμφισβητήσῃ αὐτῷ τὴν πατρότητα, ἀνευρίσκων ἐν τῷ *ἀργαλειῷ* τῶν νησιωτῶν τὸ ὁμηρικὸν ἐπίθετον *ἀργαλέον*, ἐν τῷ ἐπιθέτῳ *οὖλος* (= ὅλος) τὸν *οὖλον* ἢ *ἴουλον* καὶ ἐν τῷ *καλαμαρίῳ* τῶν μαθητῶν τὸν νάρθηκα, δι' οὗ ὁ Προμηθεὺς ἐδωροφόρησε τὸ πῦρ τοῖς ἀνθρώποις.

— Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις συνέστησε πολυμελῆ ἐπιτροπείαν πρὸς ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν τῆς Τύνιδος, ἀναθεῖσα αὐτῇ καὶ τὴν ἐποπτείαν τῶν σωζομένων ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ἀρχαίων μνημείων. Πρόεδρος τῆς ἐπιτροπείας διωρίσθη ὁ Ἐρνέστος Ρενάν.

— Τὸ Βέλγιον παρασκευάζεται ἵνα ἑορτάσῃ τὴν πεντηκοστὴν ἐπετηρίδα τῆς ἐν τῇ χώρᾳ εἰσαγωγῆς τῶν σιδηροδρόμων. Μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ προγράμματος ὁριζομένων περιλαμβάνονται διεθνὲς σιδηροδρομικὸν συνέδριον, μέλλον νὰ συνέλθῃ ἐν Βρυξέλλαις, σειρὰ ἐκδρομῶν, καί, τὸ πάντων ἀξιολογώτερον, ἱστορικὴ πομπή, δι' ἧς θέλουσιν ἐπιδειχθῇ εἰς τοὺς κατοίκους τῶν Βρυξελλῶν τὰ διάφορα μέσα τῆς συγκοινωνίας ἀπὸ καταβολῆς κόσμου μέχρις ἡμῶν.

— Κατὰ τὸν προσεχῆ αἰῶνα θέλει τελεσθῇ ἐν Ρωσσίᾳ διαγωνισμὸς, ὅμοιος τοῦ ὁποίου οὐδέποτε ἐτελέσθη. Εἷς τῶν

Digitized by Google

εὐνοουμένων ὑπουργῶν τοῦ κατὰ τὸ 1825 ἀποθανόντος αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' ἐκληροδότησε ποσὸν 50,000 ρουβλίων, ἵνα, κατὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἤτοι τῷ 1925, ἀπονεμηθῇ μετὰ τῶν τόκων του εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ ἀρίστου ἔργου περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'. Τὰ ὑποβληθησόμενα ἔργα θέλει κρίνει ἡ Ἀκαδημία τῆς Πετρουπόλεως, ἡ ἀξία δὲ τοῦ βραβείου ὑπολογίζεται ὅτι θέλει ὑπερβῇ τὰ 5,000,000 δραχμῶν.

— Ἐνδιαφέρουσαι τινες ἀνακαλύψεις ἐγένοντο ἐν Βιέννῃ, ἀναδιφωμένης τῆς πολυτίμου συλλογῆς παπύρων τοῦ ἀρχιδουκὸς Regnier. Ἀνευρέθησαν ἐν αὐτοῖς πλεῖστα τεμάχια, ἀποδιδόμενα εἰς τὸν Ἀριστοτέλη, εἰς τὸν Μάρκον Αὐρήλιον, Ἀλέξανδρον Σεβῆρον, καὶ Φίλιππον τὸν Ἄραβα, καί τινα ἀρχαιότατα λατινικὰ χειρόγραφα. Ὡσαύτως ἐκ τῆς μελέτης τινῶν ἐκ τῶν παπύρων ἐγένετο δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ τέως ἀμφισβητουμένη χρονολογία, καθ' ἣν ἤρξατο ἡ βασιλεία τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμίνου.

— Εἶνε γνωστὸν πόσον στοιχίζουσιν οἱ ἐν πολέμῳ ἀνταποκριταὶ εὐρωπαϊκῶν τινων μεγάλων ἐφημερίδων. Τελευταῖον ὁ O'Kelly, ὁ ἀνταποκριτὴς τῶν «Ἡμερησίων Νέων» ἐν Αἰγύπτῳ παρέλαβε παρὰ τῆς διευθύνσεως τῆς εἰρημένης ἐφημερίδος 150,000 φράγκων. Ἐν Αἰγύπτῳ ἐδαπάνησεν ἄλλα τόσα, κατὰ δὲ τοὺς λογαριασμούς του ἡ εἰρημένη ἐφημερὶς χρεωστεῖ ἔτι εἰς τὴν χήραν αὐτοῦ, φονευθέντος, ἑτέρας 150,000. Ἐπίσης δὲν θὰ στοιχίσῃ ὀλιγώτερον εἰς τὴν «Σημαίαν» ὁ θάνατος τοῦ Herbert καὶ τοῦ Cameron. Κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν δὲ πόλεμον ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ Χρόνου Ῥοῦσσελ ἔλαβεν 100,000 φράγκα, ἐὰν δὲ ἀπέθνησκεν ἕνεκα τοῦ πολέμου, ἡ χήρα του θὰ ἐλάμβανε πεντήκοντα ἔτι χιλιάδας.

— Ὅσον οὔπω ἐκδίδεται ἐν Oldenburg τόμος περιέχων τὴν περὶ «Φαύστου» φιλολογίαν ἀπὸ τῆς 16 ἑκατονταετηρίδος μέχρι τοῦ 1884, ὑπὸ Καρόλου Engel. Ὁ τόμος συνίσταται ἐκ 50 τυπογρ. φύλλων καὶ περιλαμβάνει 2,800 συγγράμματα μόνον περὶ «Φαύστου» πραγματευόμενα.

— Τὸ μυθιστόρημα, ὅπερ γράφει τανῦν ὁ Ἀλφόνσος Δωδέ, ἠγοράσθη παρὰ ἀμερικανοῦ τινος ἐκδότου ἀντὶ 160,000 φράγκων, θέλει δὲ ἐκδοθῇ συγχρόνως εἰς ὅλας τὰς γλώσσας μεταπεφρασμένον. Ἥρως τοῦ μυθιστορήματος εἶνε Ἑλβετός της Tartarin, οἰηματίας τις καὶ φαντασιώδης *παλαύρας*.

— Ἡ κατὰ τὴν 3 Μαΐου ὁρισθεῖσα ἔναρξις τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως ἐν Ἀμβέρσῃ πιθανῶς θέλει ἀναβληθῇ, καθόσον δὲν ὑπάρχει πλέον χῶρος ἐν τῷ οἰκοδομήματι διὰ τοὺς βραδύτερον προσελθόντας ἐκθέτας, ἕνεκα τούτου δὲ ὁ χῶρος τῆς ἐκθέσεως θέλει αὐξηθῇ κατὰ 20,000 τετρ. μέτρα. Τὸ κέντρον τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος ἐπερατώθη, ἐκαλύφθη δὲ δι' αὐτοῦ καὶ τῶν διαφόρων πλαγίων τμημάτων ἐπιφάνεια 76,000 τετρ. μέτρων. Εἰς τὴν ἔκθεσιν ταύτην μέχρι τοῦδε ἔλαβον μέρος τὸ Βέλγιον, ὅπερ κατέλαβεν ἔκτασιν 25,000 τετρ. μέτρ. ἡ Γαλλία 20,000, ἡ Γερμανία 6,500, ἡ Ἰταλία 4,000, ἡ μεγάλη Βρετανία 3,600, ἡ Αὐστροουγγαρία 3,000, αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι, ἡ Ῥωσσία καὶ αἱ Κάτω Χῶραι ἀνὰ 2,000, ἡ Σουηδία καὶ ἡ Νορβηγία 1,300, ὁ Καναδᾶς 1,200, τὸ Λουξεμβοῦργον 600, ἡ Ἱσπανία καὶ Ἑλβετία ἀνὰ 500, ἡ Βραζιλία καὶ αἱ δημοκρατίαι τῆς νοτίου Ἀμερικῆς ἀνὰ 230, τὸ Χαϊτὶ καὶ ἡ Τουρκία ἀνὰ 150, ἡ Πορτογαλία καὶ τὸ Μονακὸ ἀνὰ 100, ἡ δὲ Σερβία 60 τετρ. μέτρα.

— Οἱ ἐξοχώτεροι τῶν συγγραφέων ἐν Γαλλίᾳ σκοποῦσι τὴν ἔκδοσιν συγγράμματος πρὸς συνδρομὴν τῆς πασχούσης ἐξ ἐνδείας τάξεως τῶν ἐργατῶν. Τὸ ἔργον θὰ φέρῃ τὸν τίτλον «Τὸ βιβλίον τῶν πτωχῶν», καὶ θέλει στοιχίζει 100 φράγκων ἕκαστον ἀντίτυπον. Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου διωρίσθησαν τρεῖς ἐπιτροπαί· τούτων ἡ μὲν θέλει φροντίσει περὶ τῆς φιλολογικῆς, ἡ δὲ περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς, ἡ δὲ τρίτη περὶ τῆς τυπογραφικῆς διακοσμήσεως.

—Τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ ἐν Παρισίοις ἐπισπᾷ ποιήτριά τις δημοσιεύσασα νεωστὶ νέον τόμον ποιημάτων της. Ἡ ποιήτρια αὕτη ἀνήκουσα εἰς τὴν ὑπηρετικὴν τοῦ λαοῦ τάξιν ὀνομάζεται Rosa Harel, εἶνε δὲ ὄντως φαινόμενον παράδοξον. Ἐν ἔτει 1864 ἐξέδοτο τόμον ποιημάτων ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «ὁ κορυδαλὸς τῶν ἀγρῶν», ἐπαινεθέντα διὰ τὴν τρυφερότητα τοῦ αἰσθήματος καὶ τῶν περιγραφῶν καὶ τὴν βαθύνοιαν τῶν σκέψεων. Ὁ νέος τόμος ἐπαινεῖται πολὺ περισσότερον. Τόσῳ δὲ μᾶλλον ἀξιοπερίεργος εἶνε ἡ ποιητικὴ ἀξία τῆς Rosa Harel, καθόσον εἶνε γνωστὸν ὅτι αὕτη οὐδὲν ἕτερον ἐδιδάχθη ἢ τὰ κοινὰ γράμματα ἔν τινι σχολείῳ καλογραιῶν ἐν τῷ χωρίῳ της. Ἡ ποιήτρια αὕτη εἶνε πτωχή, ζῇ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν της καὶ τρέφει καὶ τὴν μητέρα της ἄγουσαν ἤδη τὸ 84 ἔτος τῆς ἡλικίας της. Ὅπως δὲ ὑποστηρίξῃ τὴν μητέρα της ἔμεινεν ἄγαμος μέχρι τοῦδε, πρὸ 40 δὲ ἐτῶν ὑπηρετεῖ ὁτὲ μὲν ὡς ὑπηρέτρια ὁτὲ δὲ ὡς μαγείρισσα πρὶν μὲν ἐν τοῖς χωρίοις, νῦν δὲ ἐν τῇ πόλει Lisieux.

Ἐξεδόθη ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει ἡ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ *Παρνασσοῦ* δημοσιευθεῖσα μετάφρασις τοῦ δράματος τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ «Ὁ Βασιλεὺς διασκεδάζει» ὑπὸ τοῦ κ. Εὐγενίου Γ. Ζαλοκώστα. Τὸ ἔργον δὲν ἦτο εὐχερές, προκειμένου περὶ ἐξελληνίσεως ποιήματος τοῦ Οὐγκώ, οὗτινος γνωστὸν εἶνε τὸ ὑψηλὸν καὶ πολλαχοῦ δύσληπτον ἰδίωμα, καὶ ἡ ἀριστοτεχνικὴ κατασκευὴ τοῦ στίχου. Ἀλλ' ὁ κ. Ζαλοκώστας ὑπερεπήδησεν ἐν πολλοῖς τὰς δυσχερείας, ἐν εὐσυνειδήτῳ ἐργασίᾳ ἀποδοὺς πιστῶς εἰς τριμέτρους ἰάμβους τὰς ἐννοίας τοῦ πρωτοτύπου, ἐν γλώσσῃ ὡς οἷόν τε συμφώνῳ πρὸς τὰ ἑκάστοτε ἐκδηλούμενα αἰσθήματα ὑπὸ τῶν δρώντων προσώπων.

— Ἐξ ὑποσημειώσεως τοῦ ἐκδοθέντος πανηγυρικοῦ λόγου εἰς τὸν νεομάρτυρα Γεώργιον τῇ 17 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Τσιγαρᾶ μανθάνομεν ὅτι ὁ ἐν Ἰωαννίνοις ἰατρὸς κ. Ι. Λαμπρίδης ἀνεῦρε χειρόγραφον, ὅπερ προτίθεται νὰ δημοσιεύσῃ, περιέχον αὐτοβιογραφίαν περίεργον τοῦ Θεοδώρου Παπᾶ Θωμᾶ, μαθητοῦ τοῦ Μπαλάνου, ἐν ᾗ μνημονεύονται διάφοροι ἄγνωστοι τέως λεπτομέρειαι τῶν περιπετειῶν τῆς ἱστορίας τῆς Ἠπείρου, ἐν αἷς περιγράφεται λεπτομερῶς, καὶ ὁρίζεται ἀκριβῶς ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἐτελέσθη τὸ συγκινητικὸν καὶ ἡρωϊκὸν γεγονὸς τῶν ἡρωΐδων Σουλιωτισσῶν, αἵτινες μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Σουλίου κατεκρημνίσθησαν οἰκειοθελῶς ἐξ ὑψηλοῦ κρημνοῦ τοῦ Ζαλόγγου, ἵνα μὴ περιπέσωσιν εἰς αἰχμαλωσίαν.

— Ὡς γνωστόν, ἐν Κορσικῇ ὑπάρχει ἑλληνικὴ ἀποικία πρὸ αἰώνων ἐκεῖ ἐγκατασταθεῖσα. Ὑπὲρ συστάσεως ἑλληνικοῦ σχολείου ἐν τῇ κοινότητι ταύτῃ ὥρισεν ὁ ἐν Μονακῷ διαμένων μεγάτιμος ὁμογενὴς Χρηστάκης Ζωγράφος τρισχίλια φράγκα ἐτησίως.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

22 Φεβρουαρίου, Παρασκευή.

Τὸν ἐκ τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς ἐπακολουθήσαντα σάλον διεδέχθη ἤδη ἡ μέριμνα περὶ τῶν προσεχῶν ἐκλογῶν. Αἱ συζητήσεις περὶ ὑπουργικῶν καὶ μὴ ὑπουργικῶν ὑποψηφίων, περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ψηφοφορίας, θερμῶς ἐκδηλοῦνται ἀπὸ τοῦδε, καὶ προρρήσεις ἐκφέρονται, καὶ στοιχήματα συνάπτονται. Νυχθημερὸν ἐργάζονται οἱ ἐνδιαφερόμενοι εἰς συνδυασμῶν καταρτισμούς, ἐξομαλύνσεις περιπλοκῶν, καὶ θεραπείας ἀναγκῶν. Νέοι πρὸς τούτοις παλαισταί, μεταξὺ τῶν ὁποίων καί τινες ἐξέχοντες παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ, ἐμφανίζονται μετὰ τῶν παλαιῶν καὶ γνωστῶν εἰς τὴν ἐκλογικὴν παλαίστραν, συρόμενοι ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων. Ἕκαστος σπεύδει νὰ καταλάβῃ τὴν οἰκείαν αὐτῷ θέσιν πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος. Αἱ χριστιανικαὶ ἀγαλλιάσεις τοῦ ἀναμενομένου Πάσχα δὲν θέλουσιν εἰσδύσει εἰς πολλῶν τὰς καρδίας, πεπληρωμένας ὑπὸ τῆς ἀγωνίας τῶν πολιτικῶν παθῶν·—καὶ ὁ Ἀπρίλιος εἰς μάτην θὰ διαχέῃ τὴν δρόσον καὶ τὸ θάλλος του· θὰ βλέπῃ μόνον πυρετώδεις συνωθήσεις ἐκλογέων καὶ παρατάξεις καλπῶν.

* * *

Τὴν πρωΐαν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς πρὸ τοῦ καταστήματος καὶ ἐντὸς τῶν διαδρόμων τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἐπανελαμβάνετο ἡ κατὰ τριμηνίαν περιοδικῶς ἀνανεουμένη συνάθροισις καὶ συγκίνησις, ἡ ἐκ τῆς ἐκκυβεύσεως τῶν ὁμολογιῶν τοῦ λαχειοφόρου δανείου. Ἄπληστα ἐτείνοντο τὰ ὦτα εἰς τὴν ἐκφώνησιν ἑκάστου ἀριθμοῦ, καὶ αἱ χεῖρες μετὰ σπουδῆς ἐσημείουν αὐτοὺς διὰ τῆς μολυβδίδος ἐπὶ παντοειδῶν χαρτίων. Ἀλλ' ὡς πάντοτε συμβαίνει, οἱ πλεῖστοι ἀπῆλθον εἰς μάτην ἐπαιτήσαντες καὶ τὸ ἐλάχιστον μειδίαμα τῆς Τύχης, ἵνα μετ' ὀλίγον διάστημα χρόνου συνέλθωσιν αὖθις ἐπὶ τὸ αὐτό, ἐπιλήσμονες τῶν παραπόνων των, παραπλανώμενοι ὑπὸ ἄλλης, οὐχ ἧττον ἀπατηλῆς θεᾶς, τῆς Ἐλπίδος. Τοὺς κληρωθέντας ἀριθμοὺς δημοσιεύομεν ἀμέσως κατωτέρω, χάριν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ συνδρομητῶν ἡμῶν.

* * *

Περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς Κυριακῆς ἐτελοῦντο αἱ χειμεριναὶ ἐξετάσεις τοῦ ἡμετέρου πτωχοῦ Ὠδείου, αἵτινες δὶς

Digitized by Google

τοῦ ἔτους συγκαλοῦσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ αὐτοῦ ἱκανὸν ἀριθμὸν φιλομούσων, ὅπως μαρτυρήσωσι περὶ τῆς μουσικῆς προόδου τῶν εὐαρίθμων μαθητῶν αὐτοῦ. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν δημοσίων αὐτῶν δοκιμασιῶν ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν εὐάρεστα, ἀνάλογα πρὸς τὰ μέσα, ἅτινα δύναται νὰ διαθέσῃ παρ' ἡμῖν τοιοῦτο καλλιτεχνικὸν καθίδρυμα. Ἀνάλογος ὅμως δὲν κρίνεται καὶ ἡ πρὸς τὸ ἡμέτερον Ὠδεῖον μέριμνα τῶν παντοιοτρόπως δυναμένων νὰ συνδράμωσιν αὐτό, ὅπως οὕτω δυνηθῇ να λειτουργῇ μᾶλλον ἐπαξίως τοῦ σκοποῦ του. Οἱ κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἐξετάσεις παρευρεθέντες ἀπήλαυσαν τοῦ ἐξαιρετικοῦ ὄντως ἀκούσματος τοῦ μόλις ἑξαετοῦς Γεωργίου Ζούκη, οὗτινος ἡ προώρως ἀναπτυχθεῖσα δεξιότης περὶ τὸν χειρισμὸν τῆς βαρβίτου δὲν ὑπόσχεται ὀλίγα διὰ τὸ μέλλον. Καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἡμετέρου Ὠδείου νεαροὶ νεοσύλλεκτοι τῆς τέχνης γλυκείας ἐνέπνευσαν ἐλπίδας καλλιτεχνικῆς τελειώσεως, ἀλλ' οὐδέποτε ἐγένετο τοσοῦτον ζωηρὸς λόγος περὶ αὐτῶν, ὡς περὶ τοῦ μικροσκοπικοῦ βαρβιτιστοῦ, ἕνεκα τῆς λίαν μικρᾶς ἡλικίας του, καὶ τῆς ὅλως τυχαίας ἀφορμῆς, ἐξ ἧς ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτὸν ἡ μουσουργικὴ εὐφυΐα του, ἀνακαλοῦσα παρομοίας περιστάσεις ἐν τῷ βίῳ ἐξόχων μουσικῶν.

∴

Ἀλλ' ἡ αἴθουσα τοῦ Ὠδείου ηὐτύχησε κατ' αὐτὰς νὰ τιμηθῇ οὐχὶ πλέον ὑπὸ τῶν ἀπηχήσεων τῶν γυμνασμάτων νεαρῶν πρωτοπείρων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν μαγευτικῶν φθόγγων τοῦ βιολιοῦ ἐξόχου καλλιτέχνου, ἐξ ἐκείνων, οἵτινες σπανιώτατα ἀναφαίνονται παροδῖται ἐν μέσῳ ἡμῶν, καταλείποντες ὄπισθεν ἀνεξάλειπτα τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεώς των. Δὶς ὁ κ. Μπρασσὲν παρέσχε δείγματα τῆς ἀπαραμίλλου αὐτοῦ τέχνης, τῇ συνδρομῇ καὶ ἄλλων καλλιτεχνῶν, ἐν τῇ ἐκτελέσει τεμαχίων τῆς κλασικῆς μουσικῆς, ὡς καὶ ἰδίων ἑαυτοῦ συνθέσεων, καὶ δὶς οἱ ἀκροαταὶ παρεσύρθησαν ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ πλήκτρου του εἰς τὰς αἰθερίας χώρας τῆς ἀκραιφνοῦς μουσικῆς.

∴

Γνωστὸν ὅτι ὁ ἀρχιδοὺξ Ῥοδόλφος τῆς Αὐστρίας μέλλει ὅσον οὔπω νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας καὶ διαμείνῃ ἐπὶ τετραήμερον. Ἠγγέλθη ἤδη ὁ τὴν πρωΐαν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ἐν Κερκύρᾳ κατάπλους αὐτοῦ, ἡ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ φωταψία τῆς πόλεως, καὶ ὁ ἐκεῖθεν ἀπόπλους τοῦ πρίγγιπος, μεταβαίνοντος εἰς Ἰόππην πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Παλαιστίνης, μεθ' ὃ κατευθυνθήσεται πρὸς τὴν ἡμετέραν πρωτεύουσαν. Αἱ Ἀθῆναι ἐν τῷ ἀρχιδουκὶ Ῥοδόλφῳ δὲν θέλουσι μόνον γνωρίσει τὸν μέλλοντα κυρίαρχον τοῦ αὐστριακοῦ θρόνου, ἀλλὰ καὶ τὸν διακεκριμένον λόγιον, τὸν συγγραφέα ἐπιστημονικῶν μελετῶν καὶ γλαφυρῶν ὁδοιπορικῶν ἐντυπώσεων. Ἐκ τῆς Κερκύρας δὲν διῆλθε τὸ πρῶτον ἤδη ὁ ἀρχιδούξ· πρὸ ἔτους περίπου ἀνέγνωμεν ἐν τῇ τότε ἐκδιδομένῃ τεργεσταίᾳ *Κλειοῖ* μετάφρασιν μακρῶν καὶ ἀνθηροτάτων ἐκ τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ πρίγγιπος σελίδων περὶ τῆς πλουσίας νήσου καὶ τῶν ποικίλων ἐκ ταύτης ἐντυπώσεων. Ἴσως ἡ προσεχὴς αὐτοῦ ἄφιξις ἐνταῦθα, ἐν τῇ γῇ τῶν κλασικῶν ἀναμνήσεων, τῷ ἐμπνεύσῃ ἀξιαγαστοτέρας ἔτι σελίδας.

∴

Αἱ Ἀθῆναι καλλωπίζονται. Διὰ τὰ δένδρα, ἅτινα ἀντικατέστησαν ἐν τῇ ὁδῷ Σταδίου τὰς ἀναιμικὰς πεύκας, ἐκομίσθησαν ἐκ Παρισίων σιδηραῖ κιγκλίδες καὶ πλάκες, ὅπως τεθῶσιν περὶ αὐτά. Ἐπίσης ἀναμένονται ἐξ Ἀγγλίας δύο ἀτμήλατοι καταπιεστικοὶ κύλινδροι πρὸς ἰσοπέδωσιν τῶν ὁδῶν. Οὕτω παρέχεται ἡμῖν ἐλπὶς περὶ τελειοτέρας ῥυθμίσεως τῶν στοιχειωδεστάτων ἀναγκῶν τῆς ἐν τῇ πόλει συγκοινωνίας. Μέχρις οὗ δὲ ἴδωμεν πραγματοποιουμένας τὰς εὐεργετικὰς ταύτας ἐπαγγελίας, ἐλπίζομεν ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἁρμόδιοι θέλουσι παρατηρήσει καὶ προβῇ εἰς θεραπείαν καὶ ἄλλων παντοειδῶν ἐλλείψεων, ἀσυγχωρήτων εἰς πόλιν, καὶ μάλιστα εἰς πρωτεύουσαν.

∴

Αἱ μονομαχίαι εἶχον πρό τινος ἐπιταθῆ καὶ παρ' ἡμῖν· τὸ τοιοῦτον ἠδύνατο νὰ ἀνησυχήσῃ τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν, καὶ πάθη καὶ μίση νὰ προξενήσῃ, ἐὰν σχεδὸν ἅπασαι δὲν ἔφερον ἀκίνδυνον χαρακτῆρα, εὐτυχῶς καταλήγουσαι ὑπὸ τὸ ἤπιον καὶ φαιδρὸν ἡμῶν κλίμα εἰς μεγαθύμους συμφιλιώσεις, ἀντὶ δαπάνης γευμάτων ἐνίοτε, ἀλλ' οὐδέποτε αἱμάτων. Ἀτυχῶς ἡ συμβᾶσα ἐσχάτως διὰ πιστολίων συνάντησις μεταξὺ δύο ἀξιωματικῶν τοῦ ἱππικοῦ, τῶν κκ. Α. Καλλιγᾶ καὶ Βαρβέτα ἔσχε βαρυτέρας συνεπείας, πληγωθέντων ἀμφοτέρων, τοῦ μὲν ἐλαφρότερον, βαρύτερον τοῦ ἑτέρου. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι αἱ πλεῖσται τῶν μονομαχιῶν αὐτῶν διημείφθησαν μεταξὺ ἀξιωματικῶν τοῦ ἱππικοῦ.

∴

Καὶ δύο θλιβερὰ ἐπεισόδια τοῦ βίου τῶν ἐπαρχιῶν. Τὸ πρῶτον καινοφανὲς ἐν τῇ ἀγριότητι αὐτοῦ, συμβαίνει ἐν Καρυστίᾳ, καὶ καταπλήττει ὡς σκηνὴ Σαιξπηρείου δράματος. Ζηλότυπος σύζυγος ὑποπτευθεὶς τὴν γυναῖκά του, ὡς προδίδουσαν τὴν συζυγικὴν πίστιν, καίτοι μητέρα τεσσάρων τέκνων, ἔπληξεν αὐτὴν διὰ μαχαίρας ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ διὰ πελέκεως εἶτα ἀπέκοψε τὴν κεφαλήν της, τὴν ὡραίαν κεφαλήν της, ὡς λέγουσιν, ἥτις μεθ' ὅλον αὐτῆς τὸ κάλλος, ἢ κάλλιον, διότι ἦτο ὡραία, δὲν εὗρε χάριν παρὰ τῷ θηριώδη, ἀλλὰ χυδαίῳ αὐτῷ Ὀθέλλῳ. Τὸ ἕτερον, ὄχι ὀλιγώτερον θλιβερόν, ἀλλὰ πολὺ συνηθέστερον, εἶνε ἐκ τῶν διαδραματιζομένων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ χειμῶνος· τὸ θέατρον ἐν ᾧ ἐκτυλίσσεται, εἶνε οἱ ποταμοί· ἕκαστος αὐτῶν ὀφείλει νὰ παράσχῃ καθ' ἕκαστον χειμῶνα ἀνὰ μίαν ἢ καὶ πλειοτέρας παραστάσεις. Τὸ ἐν λόγῳ δρᾶμα παρέστη ἐν τῷ Ἀράχθῳ τῆς Ἄρτης, παρασύραντι ὑπὸ τὰ ῥεύματά του ὁλόκληρον οἰκογένειαν ἐκ γυναικῶν, πειρωμένων νὰ τὸν διαβῶσιν. Ἐκ τῶν ἀρχαίων θεῶν τῆς Ἑλλάδος μόνον οἱ θεοὶ τῶν ποταμῶν ἔχουσι εἰσέτι λειτουργοῦντας βωμοὺς καὶ δέχονται θύματα.

∴

Μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγωσι περὶ τῶν ἀθλιοτήτων τῆς ζωῆς, εὐδαίμων ὅστις δυνηθῇ μακρότερον χρόνον νὰ παραμείνῃ ἐν αὐτῇ καὶ νὰ καταλύσῃ τὰ Μαθουσάλεια ἔτη του ἐν πλήρει ὑγείᾳ φρενῶν καὶ σώματος! Περὶ αὐτοῦ δύναται ἴσως λογικώτερον νὰ ῥηθῇ ἢ περὶ ἐκείνου, ὅστις ἀποθνήσκει νέος, ὅτι φιλοῦσιν αὐτὸν οἱ θεοί. Πρὸς τὸν τοιοῦτον στρέφονται οἱονεὶ μετὰ θαυμασμοῦ τὰ βλέμματα τῶν ἐπιζώντων ἐν τῷ ἡμετέρῳ αἰῶνι, καθ' ὃν ὄχι μόνον τὸ βαθὺ γῆρας εἶνε τι σπάνιον δώρημα, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνευ νόσων καὶ ἀλγηδόνων βίος ἐπίζηλον ὄνειρον. Διὰ τοῦτο ἐν συγκινήσει ἀπομνημονεύομεν τὰ τοιαῦτα παραδείγματα, ὡς τὸν ἐν Χίῳ προσφάτως συμβάντα θάνατον γραίας, ἀριθμούσης 115 ἐτῶν ἡλικίαν, ὑγιοῦς καὶ συνετῆς μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν της, ὡς καὶ τὴν ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ σύγχρονον ἀνακάλυψιν γέροντος ἱερέως, διανύοντος ἤδη ἀνενοχλήτως τὸ 123ον ἔτος τῆς ἡλικίας του!

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

29η Κλήρωσις τοῦ ἐκ φρ. **60,000,000** δανείου ἐνεργηθεῖσα τῇ 17 Φεβρουαρίου (1 Μαρτίου) 1885.

Ἐξαχθέντες ἀριθμοὶ	Κερδηθέντα ποσὰ
173,594	Φρ. 100,000
18,086	» 10,000
42,492	» 2,500
61,552	» 2,500
35,874	» 1,000
65,651	» 1,000
46,874	» 1,000
72,298	» 1,000
109,486	» 1,000

Τὰ ποσὰ ταῦτα πληρόνονται τῇ 3/15 Ἰουνίου 1885 ἐπὶ προσαγωγῇ τῶν οἰκείων τίτλων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Μ' Πάντη ἀκατάλληλοι διὰ τὴν «Ἑστίαν». «Οἱ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐμπνεόμενοι στίχοι, ἔλεγεν ἐσχάτως ὁ Γάλλος ποιητὴς Κοππέ, ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς σφαίρας, αἵτινες ἐν ὥρᾳ μάχης συρίζουσι καὶ καταστρέφουσιν, ἀλλ' ὅταν τὴν ἐπαύριον τὰς συλλέγωσιν ἐπὶ τοῦ πεδίου εἶνε ψυχραί». Τὴν ἰδιότητα αὐτὴν νομίζομεν ὅτι ἔχουσιν οἱ ἰδικοί σας καὶ πρὶν ἢ ἐξακοντισθῶσιν.—κ. Ι. Κ. Μ. Σκόπελον. Τὰ ζητηθέντα φύλλα ἀπεστάλησαν. Οἱ μῦθοι ἀκατάλληλοι, πρωτοπείρου ἔργα, ὡς φαίνεται. Ἐκ τῶν αἰνιγμάτων δημοσιευθήσεται τὸ μᾶλλον ἐπιτυχές. — κ. Οἰ... Κωνσταντινούπολιν. *Ὑπαπαντὴ* εἶνε λέξις δηλωτικὴ τῆς ἑορτῆς, ἀναμιμνησκούσης τὴν ὑπάντησιν τοῦ Συμεὼν εἰς τὴν Θεομήτορα προσερχομένην εἰς τὸν ναὸν μετὰ τοῦ Χριστοῦ 40 μετὰ τὴν γέννησιν ἡμέρας.—κ. Κ. Δ. Μεσσήνην. *Πυρρωνισμὸς* ἐκ τοῦ Πύρρωνος, τοῦ ἀρχαίου φιλοσόφου. Σημαίνει δὲ ἡ λέξις μὴ

Digitized by Google

πιστεύειν ἢ ἀμφιβάλλειν περὶ πάντων. Οἱ τοῦ Πύρρωνος μαθηταί, κατὰ τὸν Διογένην Λαέρτιον, «τοιούτῳ τρόπῳ τῆς ἑρμηνείας ἐχρῶντο· οἷα φαίνεται τὰ πράγματα, μὴ τοιαῦτα εἶναι τῇ φύσει, ἀλλὰ μόνον φαίνεσθαι». Ἐκ τῶν «Ἑλληνικῶν σκηνῶν» τοῦ Ἀγγέλου Βροφφερίου ἐξεδόθη μόνον ἓν μέρος, καὶ εὑρίσκεται, νομίζομεν, εἰς τὰ ἐνταῦθα βιβλιοπωλεῖα.—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐνεγράψαμεν ἀμφοτέρους. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν ὑποστήριξιν. Περὶ τῶν ἄλλων ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Κ. Π. Σ. Πάτρας. Εὐτυχῶς ὄχι.—κ. Δ. Θ. Ι. Ζάκυνθον. Διὰ τὸ στενὸν τοῦ χώρου τῆς ἀλληλογραφίας εἶνε ἀδύνατος ἡ ἀπάντησις ἐνταῦθα. Ζητήσατε εἰς ἓν οἱονδήποτε ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικόν.—*Ἀνυπομόνῳ.* Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Μαρτίου ἴσως ἢ Ἀπριλίου.—*Τίμωνι.* Διὰ τοὺς κακὴν ποιουμένους χρῆσιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ὅμως ἀρετή, τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ζημιόνῃ ἡ πενία. Ἀναγνώσατε καὶ τὸν Θέογνιν:

Ἄνδρα ἀγαθὸν πενία πάντων δάμνησι μάλιστα, κτλ.

κ. Π. Α. Α. Γέϊσκ. Ἐλήφθησαν. Ἀπεστείλαμεν πάντα τὰ ζητηθέντα. Ἀπαντῶμεν καὶ ταχυδρομικῶς.—κ. Σ. Κ. Μεσολόγγιον. Ἐνεγράψαμεν καὶ τὸν κ. Β. Π. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ἰδιαιτέρως. — *Ἐνδιαφερομένῳ.* Ἐν περιπτώσει χρεωκοπίας διακόπτεται ἡ πληρωμὴ τῶν δανείων, ὄχι δὲ καὶ ἡ τῆς ἄλλης ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους. — *Συριανῷ.* Ἡ θωρακοφορία τῶν πλοίων ἦτο γνωστὴ καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις. Ἐν τῇ ὑπὸ Tardieu μεταφράσει τοῦ Στράβωνος ἀναφέρεται ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι εἶχον κατασκευάσει εἴκοσι θωρηκτὰ πλοῖα κατὰ τὸν τρίτον Λυβικὸν πόλεμον. —Καν Ε. Φ. Χαλκίδα, καὶ κκ. Ι. Δ. Τ. Ζάκυνθον, Θ. Σ. Ληξούριον, Ν. Δ. Π. Σύρον καὶ Μ. Κ. Πάτρας. Ἐλήφθησαν. — Κυρίαν Ε. Φ. Χαλκίδα. Τιμῶνται ἅπαντα δρ. 9 καὶ μετὰ ταχυδρ. τελῶν 10.—κ. Β. Ν. Κ. α'). Νομίζομεν ὄχι. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, δύνασθε νὰ λάβητε εἰς σημείωσιν καὶ τὸ ἑξῆς: Ὁ Λουΐ-Βλὰν ἠνωχλεῖτο καθ' ἑκάστην πρωΐαν ὑπό τινος ἀνεστίου, γράφοντος αὐτῷ ὅτι ἀπέθνησκε τῆς πείνης καὶ ὅτι ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς φιλανθρωπίας του. «—Ψωμὶ θέλω, τῷ ἔγραφε, τίποτε ἄλλο παρὰ ψωμί, διότι πεινῶ». «—Καλά, τῷ ἀπήντησεν ὁ Λουΐ-Βλάν, ἀπὸ τῆς σήμερον θὰ λαμβάνῃς κάθε πρωΐ ἀπὸ τὸν θυρωρόν μου τέσσαρας λίτρας ἄρτου μέχρις οὗ εὕρῃς ἐργασίαν». Τὴν ἐπαύριον ὁ πλήρης εὐαρεσκείας δημοκρατικός, διότι εὐηργέτει ἕνα πτωχὸν ἄνθρωπον, ἐλάμβανε τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν: «Σὲ γνωρίζομεν τώρα, ψευδῆ φίλε τοῦ λαοῦ. Ἠθέλησας νὰ μὲ ταπεινώσῃς, καὶ μὲ κατεδίκασας νὰ λαμβάνω ἐλεημοσύνην ἀπὸ τὸν θυρωρόν σου. Θὰ σοῦ τὸ πληρώσω εἰς τὰς προσεχεῖς ἐκλογάς!»—κ. Ἀδελφ. Λ. Φαλτζί. Ἐλήφθησαν. Ἐπληρώθησαν δὲ τὰ ἀνήκοντα τῇ «Δ. τ. Π». καὶ τῷ κ. Ι. Π. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποστήριξιν.—κ. Η. Μ. Καχούλ. Οἱ 2 τόμοι τῶν ποιημάτων τοῦ κ. Σ. τιμῶνται φρ. 5.—κ. Ι. Γ. Γύθειον. Ἐνεγράψαμεν ἀμφοτέρους, τὸ δ' ἀντίτιμον ἐλάβομεν παρὰ τοῦ κ. Α. Β. Τὰ κατόπιν κατὰ λάθος εἰσπραχθέντα ἐπεστρέψαμεν ὑμῖν ταχυδρομικῶς.— κκ. Ε. Ν. Α. Κέρκυραν καὶ Ν. Δ. Λουτράκιον. Ἀπεστάλησαν. κ. Κ. Δ. Κ. Θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μὲ συνοδεύουν πανταχοῦ οἱ Τρίτωνες
Χρυσοῖ δελφῖνες, νύμφαι ἀφροχίτωνες
ἐν μεγαλείῳ βασιλίσσης
εἰς τὰ πελάγη τῆς Ἑλλάδος.
Ἀλλ' ἂν εἰς δύο μὲ χωρίσῃς,
πᾶσα λαμπρότης τότε διαλύεται.
Καὶ ἐκ τῶν δύο μου μερῶν,
ἠλλοιωμένων καὶ νεκρῶν,
προτίθεται τὸ μέν· τὸ δὲ ἐγκλείεται
εἰς μέρος τι τῆς ἑβδομάδος.

Κ'

2

Ρῆμα ἐστὶ τὸ πρῶτόν μου, γράμμα τὸ δεύτερόν μου,
καὶ ἤδ' ὑπὸ τὰς ὄψεις σου κεῖται τὸ σύνολόν μου.

Ἐν Σκοπέλῳ.

Ι. Κ. Μελαχρινος

ΛΥΣΕΙΣ

1

Κύων—κίων

2

```
        Π
      Μ Η Ν
    Μ Α Γ Ο Σ
  Π Η Γ Α Σ Ο Σ
    Ν Ο Σ Ο Σ
      Σ Ο Σ
        Σ
```

3

Ἥλιος—ἧλος.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

22 Φεβρουαρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 120,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	353.½
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	422.
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	265.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	260.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	200.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	251.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	92.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	356.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3965.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	168.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	98.—
Ἀσφαλ. Ἑταιρία «Ἀρχάγγελος» »	
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	62.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	405.—
Ἑταιρία Φωταερίου. . . . . Δρ.	
Ἑλλην. Πυριτιδοποιεῖον. . . . . . . Φρ.	
Ἑταιρία Δημοσίων Ἔργων. . . . . . »	
Πανελλ. Ἀτμοπλ. Ἑταιρίας. . . . . »	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν 3μηνον.	25.45
» Ὄψεως. . . .	25.70
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης 3μη.	1.01
» Τραπεζικὸν 3μην.	100.¼

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.	20.15
Λίρα στερλίνα.	
Λίρα ὀθωμανική.	23.55

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΙΚΕΛΑ

ΣΤΙΧΟΙ Ἔκδοσις νέα. Τόμος καλλιτεχνικὸς ἐκ σελ. 140.—Τιμᾶται δραχ. 2.

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ ἢ αὐτοβιογραφία γέροντος Χίου. Πρωτότυπον ἑλληνικὸν διήγημα. (Τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν τοῦ «Λουκῆ Λάρα» μαρτυροῦσιν αἱ γενόμεναι μεταφράσεις αὐτοῦ εἰς πολλὰς ξένας γλώσσας.)

Τιμᾶται δραχ. 1.—Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δρ. 1,15.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφίδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Ἀρ. 1003

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 427. — 3 ΜΑΡΤΙΟΥ 1885. — Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 479

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΑΝΙΗΛ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ ΚΑΙ Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΑΥΤΟΥ (1791) ὑπὸ Ἀντ. Μηλιαράκη.

ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΑΣ ΟΡΓΗΣ, διήγημα.

Ο ΓΟΡΔΩΝ.

Ο ΑΗΡ.

ΟΛΙΓΑΙ ΕΤΙ ΛΕΞΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΓΩΝΙΣΘΕΝΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΩΝ ΡΩΣΩΝ ὑπὸ Κ. Α. Παλαιολόγου.

ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΒΙΣΜΑΡΚ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΠΝΙΖΕΙΝ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Σπουδαιοτάτη ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψις ἐγένετο ἐν Κρήτῃ παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Γόρτυνος. Κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ληθαίου ὁ ἰταλὸς Fed. Halbherr εὗρεν ἐν τοίχῳ ἀρχαίου οἰκοδομήματος καὶ ἀντέγραψε μέγα μέρος ἐπιγραφῆς παλαιοτάτης καὶ περιεργοτάτης, ἣν ὁλόκληρον μετ' ἐπίπονον ἐργασίαν, ἐνεργήσας τὰς ἀναγκαίας ἀνασκαφάς, ἀντέγραψεν ἐπιμελῶς ὁ τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς σχολῆς ἑταῖρος κ. E. Fabricius καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ περιοδικοῦ τῆς σχολῆς ταύτης. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε γεγραμμένη βουστροφηδόν, διὰ καλῶν καὶ κανονικῶν ἀρχαϊκῶν γραμμάτων, κεχρωματισμένων ἀογικῶς ἐρυθρῶν· καταλαμβάνει δὲ μέτρα 8,71 πλάτους καὶ 1,72 ὕψους. Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, διῃρημένης εἰς στήλας δώδεκα, ἦσαν γνωστὰ καὶ ἐδημοσιεύθησαν δύο τεμάχια, ὧν τὸ μὲν εὑρέθη ὑπὸ L. Thénon τῷ 1863 καὶ ἐκομίσθη εἰς Παρισίους, τὸ δ' ἕτερον ὑπὸ B. Haussoulier τῷ 1879. Ὁ τοῖχος, ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφή, ἀπετέλει, ὡς εἰκάζει ὁ Fabricius, μέρος κυκλοτεροῦς οἰκοδομήματος ἔχοντος διάμετρον 33 μέτρων. Ἔχει δ' ἀναγεγραμμένους ἐν κρητικῷ ἰδιώματι τῆς δωρικῆς διαλέκτου νόμους, εἰς τὸ οἰκογενειακὸν μάλιστα δίκαιον ἀναφερομένους· τὰ ἐκ τῆς μελέτης ταύτης πορίσματα ἔσονται πολυτιμότατα οὐ μόνον διὰ τὴν γνῶσιν τῆς νομοθεσίας τῶν ἀρχαίων Κρητῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν καθόλου τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.

— Ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τῆς γλωσσολογικῆς ἑταιρίας τῶν Παρισίων ὁ κ. Ἰω. Ψυχάρης ἐδημοσίευσε μακρὰν μελέτην περὶ τοῦ συνθέτου μέλλοντος τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης.

— Ἐξεδόθη ἡ «Περὶ προγαμιαίας δωρεᾶς κατὰ τὸν Ρωμαϊκὸν καὶ ἰδίως κατὰ τὸν Βυζαντιακὸν νόμον» μελέτη τοῦ κ. Δαμιανοῦ Βορρέ, ὑφηγητοῦ, τεῦχος ἐξ 74 σελίδων. Ἡ πραγματεία αὕτη ἔτυχε τῶν δευτερείων ἐν τῷ Σγουτείῳ Διαγωνισμῷ, ἐπαινεθεῖσα ὑπὸ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὰ πολλά, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἑλλανοδικῶν, καὶ ἀναμφισβήτητα πλεονεκτήματα καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς μαρτυρουμένην εὐθυκρισίαν τοῦ συγγραφέως. Τῆς μελέτης τοῦ κ. Δαμιανοῦ προυτάχθη ἡ κρίσις τῆς ἐπιτροπείας τῶν ἑλλανοδικῶν, μεθ' ἣν ἕπονται παρατηρήσεις τινὲς τοῦ συγγραφέως ἐπὶ τῆς κρίσεως.

— Ὁ κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου λόγος ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Διομήδους Κυριακοῦ ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν ἐξεδόθη εἰς φυλλάδιον ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀττικοῦ Μουσείου. Ἐν τῷ λόγῳ του ὁ κ. Κυριακὸς ὑπὸ διττὴν ἔποψιν ἐξετάζων τοὺς τρεῖς ἱεράρχας, ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν ὡς περὶ τελείων ἐπιστημόνων θεολόγων καὶ ὡς περὶ ἐξόχων ἐκκλησιαστικῶν ποιμένων.

Εἶνε γνωστὸν εἰς πάντας ὅτι τὸ νότιον μέρος τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου, ἤτοι ἡ Ἀλβανία καὶ ἡ Μακεδονία, δὲν ἠρευνήθη βοτανικῶς μέχρι τοῦδε ὡς δεῖ. Ἕνεκα τούτου τὸ προσεχὲς θέρος θέλει μεταβῇ αὐτόθι ὁ αὐστριακὸς βοτανικὸς Guglielmo Zay, γνωστὸς καὶ ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν φυκῶν τῆς δαλματικῆς παραλίας, καὶ θέλει συλλέξει τὰ φυτὰ τῶν «ἡμιβαρβάρων τούτων χωρῶν», ὡς λέγει τὸ περιοδικὸν τὸ ἀναγγέλλον τὴν περιοδείαν ταύτην. Ὁ αὐστριακὸς βοτανικὸς θὰ ἀναχωρήσῃ τὸν ἐρχόμενον Μάϊον ἀπὸ Σκουτάρεως καὶ διὰ Δυρραχίου θὰ μεταβῇ εἰς Ἄρταν, Ἰωάννινα, Ὄχριδα, Σκόπια, εἶτα δὲ θὰ κατέλθῃ μέχρι Θεσσαλονίκης καὶ Βόλου. Εἰς προσδιορισμὸν τῶν φυτικῶν εἰδῶν, ἅτινα θέλει συλλέξει ὁ κ. Guglielmo Zay θέλει συνεργασθῇ ὁ καθηγητὴς κ. Haussknecht καὶ ὁ κ. Victor von Janka.

— Κατὰ διαταγὴν τοῦ ὑπουργείου τοῦ ἐμπορίου συνιστᾶται ἐν Παρισίοις ἐν τῷ Hôtel des Boulevard St Germain μουσεῖον τοῦ ἐμπορίου. Ὅμοια ἐμπορικὰ μουσεῖα ὑπάρχουσι καὶ ἐν Βρυξέλλαις, Μιλάνῳ, Τουρίνῳ, κ.τ.λ. Τὸ ἐμπορικὸν μουσεῖον τῶν Παρισίων θέλει καταστῇ κεντρικὴ ἀποθήκη τῶν πρὸς ἐπίδειξιν τῶν δειγμάτων καὶ προϊόντων ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἅτινα θὰ πέμπωσιν αὐτόθι οἱ ἁπανταχοῦ πρόξενοι τῆς Γαλλίας.

— Ὁ σύλλογος τῶν γερμανῶν ἀνθρωπολόγων θέλει συνέλθει τὸν προσεχῆ Αὔγουστον ἐν Καρλσρούῃ.

— Τοῦ νέου μυθιστορήματος τοῦ Γεωργίου Ebersό «Σέραπις» μέχρι τοῦδε ἐγένοντο 8 ἐκδόσεις καὶ ἐπωλήθησαν 25,000 ἀντίτυπα.

— Ὁ παλαιοπωλικὸς κατάλογος N° 109 τοῦ Otto Harrassowitz ἐν Λειψίᾳ περιέχει 564 ἀριθμοὺς νεοελληνικῶν βιβλίων ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Neograeca». Ἀνήκουσιν δὲ πάντα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἀποθανόντος καθηγητοῦ I. Πίου ἐν Κοπεγχάγῃ.

— Ἐν τῷ θεάτρῳ Gymnase τῶν Παρισίων ἐδιδάχθη «ὁ πρίγκιψ Ζιλά», πεντάπρακτον δρᾶμα τοῦ Ἰουλίου Κλαρετῆ, ἐξηγμένον ἐκ τοῦ ὁμωνύμου μυθιστορήματος. Τὸ πρόσωπον τοῦ πρίγκιπος Ζιλὰ ὑπεκρίνατο μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ὁ ἡμέτερος κ. Δαμαλᾶς.

— Ὁ βαρὼν Φερδινάνδος Ρόσχιλδ ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Fortnightly Review» ἀξιανάγνωστον ἄρθρον περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὡραίων τεχνῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπό τινος χρόνου. Διεξέρχεται τὰ διάφορα μουσεῖα τοῦ Λονδίνου, ἀφηγούμενος τὴν ἱστορίαν αὐτῶν καὶ τὴν πρόοδον, εἰς τὴν ὁποίαν ἤχθησαν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς των. Οὕτω τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον, ἱδρυθὲν τὸ 1763, παρέμενεν ἐγκαταλελειμμένον, μέχρις οὗ τῷ 1816 ὁ Ἐλγῖνος μετεκόμισεν εἰς αὐτὸ τὰ μάρμαρα, τὰ ὁποῖα ἥρπασεν ἐκ τοῦ Παρθενῶνος, καί, βραδύτερον, τῷ 1823, Γεώργιος ὁ Δ' ἐχάρισεν εἰς αὐτὸ τὴν μεγαλοπρεπῆ βιβλιοθήκην. Τὸ ἀναγνωστήριον τοῦ Μουσείου εἶχε κατασκευασθῇ μόνον ὅπως δέχηται περὶ τοὺς εἴκοσι, σπανίως δ' ἔβλεπέ τις συνηγμένους ἐν αὐτῷ πλείονας τῶν ἓξ σπουδαστῶν. Ἐν ἔτει δὲ 1882 τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον ἐπεσκέφθησαν 963,869 ἄτομα. Μεταξὺ τῶν ἐπισκεπτῶν τούτων 12,719 εἰργάσθησαν ἰδίως ἐν ταῖς στοαῖς τῆς γλυπτικῆς. Ἡ πρώτη ἔκθεσις ἐν τῇ Βασιλικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Τεχνῶν, τελεσθεῖσα κατὰ τὸ 1769, συνήθροισεν 136 ἔργα· ἡ δὲ τοῦ παρελθόντος θέρους ἔκθεσις περιέλαβεν 8,093 ἔργα, 312,511 ἐπισκέπτας.

— Κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον μῆνα πλεῖστα ἐξεδόθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ ἔργα ἑρμηνευτικά, κριτικά, καὶ θεωρητικὰ ἐπὶ τῶν ἡρώων τοῦ Σαίξπηρ. Μεταξὺ αὐτῶν εἵλκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν σαιξπηριστῶν μελέτη τις ἐπὶ τῶν ἠθοποιῶν, οἵτινες διηρμήνευσαν τὸ πρόσωπον τοῦ Ἄμλετ, ἀπὸ τοῦ Burbage μέχρι τοῦ Fechter, ὑπὸ τοῦ κ. Brereton, καὶ τὸ ἔργον τῆς λαίδυ Martin ἐπὶ τῆς Βεατρίκης, προσώπου τοῦ Σαίξπηρ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ του «Πολὺς θόρυβος διὰ τίποτε». Ἡ λαίδυ Martin εἶνε ἡ διάσημος ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Helen Faucit ἠθοποιός, ἀποκομίζουσα φθονητὰς δάφνας ὡς Ὀφελία, Δεσδαιμόνα, Πορκία, Ροζαλίνδα, καὶ Βεατρίκη, πρόσωπα, ἅτινα διαδοχικῶς ἡρμήνευσεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ὡς καλλιτέχνις, καὶ καὶ εἶτα ἀνέλυσεν ἐν μονογραφίαις ὡς συγγραφεύς.

Digitized by Google

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Δημητρίου Βικέλα : Στίχοι. Ἔκδοσις νέα. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῶν Καταστημάτων Ἀνδρέου Κορομηλᾶ. 1885, 16ον, σελ. 140. Τιμᾶται δραχ. 2. [Εἶνε γνωστὸς πρὸ πολλοῦ εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς φιλολογικὸν κόσμον ὁ ἐκπονήσας τὰς τρυφερὰς ταύτας ποιήσεις, τὰς ὁποίας ἐξ ἄκρας μετριοφροσύνης ἀποκαλεῖ *Στίχους*. Εἰς τοὺς ἀναγνώστας μάλιστα τῆς *Ἑστίας*, ἡ ὁποία θέλει εὐμενῶς φιλοξενήσει τὰς ἀτάκτους ταύτας ἐντυπώσεις μου, εἶνε γνώριμος καὶ ἀγαπητὴ λίαν ἡ συμπαθὴς καὶ ὑπὸ τύπον ὡραίας ἀλλὰ δειλῆς κόρης ἐμφανιζομένη Μοῦσά του.

Τοὺς Στίχους τοῦ κυρίου Βικέλα εἶχον ἀναγνώσει πρὸ πολλῶν ἐτῶν, κατὰ τὴν χρυσῆν ἐκείνην ἡλικίαν, καθ' ἣν ὅλα διαγελῶσιν, ὅλα καταλαμβάνουσι τὴν ψυχὴν καὶ ἐξάπτουσι τὴν φαντασίαν. Παρῆλθον ἔκτοτε τόσοι χρόνοι, χρόνοι ἐλάχιστα ποιητικοί, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐπῆλθεν ἀπηνὴς ἡ πραγματικότης, ἵνα διασκεδάσῃ τὰ γλυκύτατα τῆς πρώτης νεότητος ὄνειρα· καὶ ὅμως καὶ ἡ δευτέρα αὕτη τῶν *Στίχων* ἔκδοσις τὰς αὐτὰς παρήγαγεν ἐν ἐμοὶ ἐντυπώσεις, τὰ αὐτὰ μοῦ ἀφύπνισεν αἰσθήματα. Μὴ νομίσητε ὅτι διατελῶ ἀκόμη ὑπὸ τὸ κράτος τῆς πρώτης ἐκείνης τῶν ποιήσεων τοῦ κυρίου Βικέλα μελέτης. Παρῆλθε τόσος καιρός, ὥστε μόνον ἡ μνήμη ἀπέμεινε τῶν ἐντυπώσεών της. Ὁ κύριος Βικέλας κατέχει βεβαίως τὸ ποιητικὸν τάλαντον, τὸ ὁποῖον ἐν πάσῃ συνθέσει του ἀποκαλύπτεται. Ὁ ἔχων τὴν δύναμιν νὰ συγκινῇ καὶ τὸ παιδίον, τοῦ ὁποίου μόνον ἡ καρδία ἐργάζεται, καὶ τὸν ἄνδρα, τοῦ ὁποίου ὅλα ὑποβάλλει εἰς ἔλεγχον ἡ σκέψις, βεβαίως εἶνε ποιητής.

Εἶπον ἀρχόμενος ὅτι ἡ Μοῦσα τοῦ κυρίου Βικέλα ἐμφανίζεται ὑπὸ τύπον ὡραίας ἀλλὰ δειλῆς κόρης. Καὶ εἶπον ἀλήθειαν. Εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον πᾶν ἔργον αὐτοῦ, εἴτε πεζόν, εἴτε ἔμμετρον, ἢ μετάφρασις, τοιαύτην ἐντύπωσιν παράγει. Ἀναγνωρίζω πανταχοῦ τὸν ποιητὴν ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ δειλιῶντα καὶ διστάζοντα. Ὁμιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ, ὁσάκις τὸν προκαλέσητε, μετὰ τοσαύτης μετριοφροσύνης ὥστε ἐὰν δὲν εἴχετε ἀναγνώσει ἔργον του, ἠθέλετε νομίσει ὅτι τώρα μόλις πρόκειται νὰ ἀκούσῃ τῆς δημοσίας γνώμης τὴν ἐτυμηγορίαν. Καὶ ὅμως τοιαῦται καὶ τοσαῦται εὔνοϊκαὶ κρίσεις παρηκολούθησαν τὴν ἔκδοσιν ἑκάστου βιβλίου του, ὥστε ἐν πάσῃ μετριοφροσύνῃ ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ ἀναγνωρίζῃ ὅτι κατέκτησε μίαν καλλίστην θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων.

Ἡ ἡράκλειος ἀληθῶς ἐργασία του, εἰς ἣν ἀπό τινων ἐτῶν ὁλοψύχως ἀφωσιώθη, τῆς ἐμμέτρου μεταφράσεως τῶν Σαικσπηρείων ἀριστουργημάτων, ἤρκει καὶ αὐτὴ μόνη νὰ τῷ ἐξασφαλίσῃ πλήρη νίκην. Ὁ ἀποπειρώμενος νὰ μεταφέρῃ πιστῶς καὶ μετὰ δυνάμεως λόγου εἰς τὴν ἀσχημάτιστον ἔτι ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἔκφρασιν τοῦ δαιμονίου ποιητοῦ τῆς Ἀγγλίας, πρέπει ἀναμφιβόλως νὰ μετέχῃ τοῦ θείου ποιητικοῦ δώρου, εἰς τὴν ἀπονομὴν τοῦ ὁποίου τοσοῦτον αὐστηρά, τοσοῦτον φειδωλὴ δείκνυται ἡ μήτηρ φύσις. Πάντες οἱ κατανοοῦντες τὰς δυσυπερβλήτους δυσχερείας, τοὺς μεγάλους ὑπὲρ τῆς πραγματοποιήσεως τοιούτου ἔργου ἀγῶνας, ἐπεκρότησαν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κυρίου Βικέλα, ἥτις σπουδαίως ὠφέλησε καὶ τὴν σύγχρονον φιλολογίαν μας.

Ἀλλὰ πᾶσα ἔμμετρος δημοσίευσις τοῦ ποιητοῦ πολλὰς συγχρόνως παρήγαγε συζητήσεις εἰς τῶν φιλολογούντων τοὺς κύκλους ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης. Διότι καὶ γράφων καὶ μεταφράζων μεταχειρίζεται ἰδιόρρυθμον ὅλως καὶ ἀρέσκον αὐτῷ ἰδίωμα, τὸ ὁποῖον προσκρούει ἀποτόμως εἰς τὰ παρὰ τῶν πολλῶν παραδεδεγμένα ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ἐπειδὴ καὶ ὁ χαράσσων τὰς προχείρους ταύτας γραμμὰς ἀκολουθεῖ τὰς ἰδέας τῶν πολλῶν, οἵτινες φρονοῦσιν ὅτι ἡ σήμερον διὰ τοσούτων ἀγώνων τῶν καθ' ἡμᾶς λογογράφων καθιερωθεῖσα γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ἔγραψαν οἱ πλείονες ἐκ τῶν ἐγκρίτων ποιητῶν καὶ λογίων τοῦ ἔθνους, δύναται νὰ ἀποτυπώσῃ μᾶλλον καταλλήλως τὰς ὑψηλὰς ἐν τῇ ποιήσει ἐννοίας, ἐζήτησα νὰ ὠφεληθῶ ἐκ τῆς πρώτης μετὰ τοῦ κυρίου Βικέλα συναντήσεώς μου, ἵνα ἀκούσω τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς του λόγους. Ὁ κύριος Βικέλας ὅμως ἔχει τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι καὶ ὡς πρὸς τὸ δρᾶμα ἀκόμη, ἢ μᾶλλον φυσική, ἡ μᾶλλον πρόσφορος καὶ συγκινοῦσα γλῶσσα εἶνε ἡ λαλουμένη, μὲ ὅλας τὰς ἀρετὰς καὶ ἀσθενείας της, ὅταν ἀποβάλλουσα τὰ κακόζηλα καὶ τὰ ξενικά, προσλαμβάνῃ ἐκ τῆς καθαρευούσης τὰς ἀναγκαιούσας λέξεις, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἐκφράσεις.

Οὔτε τὰ ὅρια τῶν σημειώσεων τούτων ἐπιτρέπουσιν, οὔτε ὁ γράφων αὐτὰς εἶνε βεβαίως ὁ κατάλληλος πρὸς ἐκτενεστέραν καὶ βαθυτέραν τοῦ θέματος συζήτησιν. Χαίρω ὅμως μεγάλως ὅτι, ἔχων ζωηρὰς τὰς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν *Στίχων* ἐντυπώσεις, εἰμὶ ἐντελῶς σύμφωνος μετὰ τοῦ ποιητοῦ προκειμένου περὶ λυρικῆς ποιήσεως. Τὸ εἶδος τοῦτο, τὸ ἐκ τῆς καρδίας ἀπορρέον, πιστότερον καὶ ἀφελέστερον ἐκφράζεται διὰ τῆς γλώσσης τοῦ κυρίου Βικέλα. Μόνον ἤθελον ἐκ καρδίας εὐχηθῆ νὰ ἀποφύγῃ ὁ ποιητής, εἰς τὴν λυρικήν του τοὐλάχιστον ποίησιν, τὴν ἀνάμιξιν λέξεων ἐνιαχοῦ δὲ καὶ φράσεων, τὰς ὁποίας οὐδέποτε ὅταν λαλῶμεν μεταχειριζόμεθα, καὶ αἵτινες ἀρχαΐζουσαι ἀποτελοῦσι δυσαρμονίαν μετὰ τῆς τρυφερᾶς ἐκείνης γλώσσης τῆς καρδίας.

Ἀποκρούω τὴν μετριόφρονα τοῦ ποιητοῦ τῶν *Στίχων* δήλωσιν, τὴν ὁποίαν ἀπαντῶ εἰς τὴν πρώτην ἀμέσως σελίδα τῆς νέας ταύτης ἐκδόσεως, καὶ καθ' ἣν ἡ ἀναδημοσίευσις τῶν Στίχων σήμερον εἶνε ὡς ἀποχαιρετισμὸς εἰς τὴν νεότητα καὶ τὴν ποίησιν. Ὁ γράψας τὴν *Σκλαβιὰν καὶ τὸν γάμον*, τὸ *εἰς τὸν Σπυρίδωνα Τρικούπην* ποίημα, τὴν *Λενοῦλαν*, τὴν *Μητρικὴν τύφλωσιν*, τὴν *Μάνα καὶ τὸν Χάρον*, ὁ ἐμβαθύνας εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ φιλοσοφικοῦ πνεύματος τοῦ μεγάλου Γκαῖτε, ὥστε μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας, καλλιεπείας καὶ δυνάμεως ν' ἀποδώσῃ εἰς ἑλληνικοὺς στίχους δύο ἐκ τῶν ὡραιοτέρων τοῦ *Φαύστου* σκηνῶν, βεβαίως δὲν ἀνήρτησε τὴν λύραν, ἵνα μὴ τὴν ἀναλάβῃ πάλιν. Ἂς ἀναπαυθῇ μικρὸν ἐκ τῶν συνεχῶν πνευματικῶν ἀγώνων του, ἵνα μετὰ νέας ἰσχύος ἀποκαλύψῃ τὸ ποιητικόν του τάλαντον. Οἱ στίχοι του εἶνε ἤρεμοι καὶ γλυκεῖς, τὸ αἴσθημά του ἀληθὲς καὶ ἐπιθυμοῦμεν λίαν προσεχῶς νὰ ἔχωμεν νέα πρωτότυπα ἔργα του. Ἄλλως τε ἂς μὴ ἀπατᾶται ὁ κύριος Βικέλας. Καὶ ἂν θέλῃ, δὲν δύναται ὁ μουσόληπτος νὰ καταπνίξῃ τὸν σπόρον. Θὰ τὸν καταλάβῃ ἐξαίφνης ἡ ἔμπνευσις καὶ θὰ μᾶς ἐνθυμηθῇ.

ΕΥΓ. Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ].

Νικολάου Τσιγαρᾶ—Λόγος πανηγυρικὸς εἰς τὸν νεομάρτυρα Γεώργιον, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Χρυσοσπηλαιωτίσσης κατὰ τὴν 17 Ἰανουαρίου 1885, ἐπέτειον τῆς μνήμης αὐτοῦ. Ἐν Ἀθήναις. Σπυρίδ. Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον. 8ον, σελ. 22.

[Κατὰ τὴν 17 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους οἱ ἐν Ἀθήναις Ἠπειρῶται πανηγυρίζουσι τακτικῶς τὴν ἐπέτειον τοῦ μαρτυρίου τοῦ νεομάρτυρος Γεωργίου, καταγομένου ἐκ Τσούγλιου τῆς ἐπαρχίας Γρεβενῶν. Ὁ νεομάρτυς οὗτος τιμᾶται ἰδιαζόντως ἐν Ἠπείρῳ διὰ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον, ὃν ὑπέστη ὑπὲρ τῆς πίστεως ἐξαναγκαζόμενος εἰς ἐξόμοσιν, καὶ διὰ τὴν ἐνίσχυσιν, ἣν τὰ μαρτύρια αὐτοῦ καὶ ὁ θάνατος ἐπήνεγκον εἰς τὴν πίστιν καὶ τὸν ἐθνισμὸν τῶν λαῶν τῆς Ἠπείρου. Ὁ ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ πανηγύρει ἐκφωνηθεὶς πανηγυρικὸς ὑπὸ τοῦ κ. Τσιγαρᾶ εἶνε ἄξιον λόγου ἱστορικὸν σκιαγράφημα τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον ἀποπειρῶν τῶν Ὀθωμανῶν πρὸς ἐξόμοσιν τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἀφήγησις τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας τοῦ νεομάρτυρος Γεωργίου. Ὁ κ. Τσιγαρᾶς ἐπραγματεύθη μετὰ δεξιότητος τὸ θέμα τοῦτο, καταδείξας ἐν τέλει τὴν μεγάλην ἐπίδρασιν, ἣν ἔσχε τὸ μαρτύριον τοῦ νεομάρτυρος ἐπὶ τῆς ἐνισχύσεως τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἐθνισμοῦ τῶν Ἠπειρωτῶν, γεγονὸς μέλλον ν' ἀποτελέσῃ περίοδον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἠπείρου].

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

1 Μαρτίου, Παρασκευή.

Διερχόμεθα τὰς ὡραιοτέρας ἡμέρας τοῦ ἀναγεννωμένου ἔαρος, καθ' ἃς αἱ χειμεριναὶ πνοαὶ δὲν ἰσχύουσι πλέον νὰ συγκρατήσουν ἡμᾶς ῥιγηλοὺς παρὰ τὴν ἑστίαν, καὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου δὲν ἀνεκτήσαντο ἔτι τὴν καυστικὴν αὐτῶν ἰσχύν: Μόναι ὧραι καθ' ἃς δύναταί τις, ἐὰν δὲν ἀρκῆται εἰς τοὺς κονιορτώδεις περιπάτους ἐν τῇ πρωτευούσῃ, νὰ δοκιμάζῃ τὰ θέλγητρα τῶν ἐκδρομῶν ἐπὶ γραφικῶν περιχώρων τῆς Ἀττικῆς καὶ τῶν περὶ αὐτὴν λόφων, ἀφ' ὧν διαφαίνεται ὁ κυανοῦς Σαρωνικός, καὶ διαγράφονται εὐκρινῶς τὰ ἰόχροα σχήματα τῶν ὀρέων. Τὰς ὡραίας ταύτας ἡμέρας χρησιμοποιοῦσι καταλλήλως τὰ ἐν Ἀθήναις στρατιωτικὰ σώματα εἰς διαφόρους περιπάτους καὶ ὁδοιπορικὰ γυμνάσια. Προχθὲς δὲ ἅπας

Digitized by Google

ὁ ἐνταῦθα στρατός, ἐκτελῶν ἀσκήσεις πορείας, ἐξῆλθεν εἰς μακρὰν ἐκδρομήν, συνοδευόμενος τὸ πρῶτον ἤδη ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀποστολῆς κ. Βοσσέρ. Ὁ στρατὸς παρήλασε διὰ τῆς ὁδοῦ Πατησίων ὑπὸ τὰ ὄμματα περιέργου πλήθους, ἐπανέκαμψε δὲ τὸ ἑσπέρας.

⁂

Ἐν τούτοις αἱ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην συνηθέστεραι ἐκδρομαὶ δὲν εἶνε αἱ στρατιωτικαί, ἀλλ' αἱ *πολιτικαί*, ἀνὰ τὰς ἰδίας ἐπαρχίας καὶ τὰς ἐκλογικὰς περιφερείας ἐκείνων, οἵτινες ἀμέσως ἢ ἐμμέσως προαλείφονται διὰ τὸν ἐπικείμενον βουλευτικὸν ἀγῶνα. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀξιωματικῶν τῆς τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης εἰς 300 περίπου ἀνέρχονται οἱ ζητήσαντες συνταγματικὴν ἄδειαν, ὅπως ἐκτεθῶσιν εἰς τὰς ἐκλογάς. Οἱ μὲν ἐκ τούτων ἔχουσι γηράσει ἐπὶ τῶν βουλευτικῶν ἑδωλίων, τινὲς δὲ τὸ πρῶτον ἤδη ἀποζώννυνται τὸ ξίφος, ἀντὶ τοῦ μέλλοντος βουλευτικοῦ εἰσιτηρίου. Ἡ βαρύνουσα πλειοψηφία τῆς κοινῆς γνώμης μετὰ λύπης προσεῖδε πάντοτε τὰς τάσεις ταύτας, αἵτινες βεβαίως δὲν συντελοῦσι πρὸς ἐπίρρωσιν τοῦ στρατιωτικοῦ φρονήματος, καὶ μάλιστα ἐν αἷς ἡμέραις ἀπόπειραι γίνονται πρὸς θετικωτέραν μόρφωσιν τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ. Θλιβερώτερον δὲ εἶνε ὅταν αἱ τάσεις αὗται ἐμφανίζωνται παρὰ νεαροῖς ἀξιωματικοῖς, οἵτινες μόλις ὀλίγον χρόνον ἀριθμοῦσιν ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ στρατοῦ. Τὴν τοιαύτην πρώϊμον καὶ κακῶς ἐννοουμένην φιλοδοξίαν, ὡς δῆλον, θέλουσα νὰ καταστείλῃ καὶ ἡ Κυβέρνησις ἐπέστειλεν εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς ἐγκύκλιον, δι' ἧς ἀπαγορεύει νὰ χορηγῶνται συνταγματικαὶ ἄδειαι εἰς ἀξιωματικοὺς μὴ ἔχοντας τὴν πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ συντάγματος ὁριζομένην τριακονταετῆ ἡλικίαν.

⁂

Ἡ νῆσος Κάρπαθος, μία τῶν πρὸς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τοῦ Αἰγαίου πολυπαθῶν Σποράδων, ὑπέστη ἐπιδρομὴν σφοδρᾶς καταιγίδος, ἥτις ἐπήνεγκε τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον καταστροφὴν αὐτῆς. Εἰς τετρακοσίας πεντήκοντα ἀριθμοῦνται αἱ καταρρεύσασαι οἰκίαι, καὶ εἰς δεκακισχίλια τὰ ἀπολεσθέντα πρόβατα. Ἡ ἐπελθοῦσα ὑπὸ τῆς λαίλαπος πλήμμυρα τὰ πάντα παρέσυρεν εἰς τὴν θάλασσαν· κτήνη, φυτείας, δένδρα, ὑδρομύλους καὶ κατοικίας. Ἔντρομοι οἱ κάτοικοι κατέφυγον εἰς τὰ σπήλαια καὶ τοὺς ἐναπομείναντας ναούς, ἔνθα διαιτῶνται ἀναμένοντες, μετὰ τὴν πάροδον τῆς θεομηνίας, τὴν ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν, ἥτις ὀφείλει νὰ ἐπέλθῃ ταχεῖα ἀπὸ μέρους ἡμῶν πρὸς ἀτυχοῦντας ἀδελφούς.

⁂

Καλλιθέα ἐβαπτίσθη διὰ μελῳδικοῦ ὀνόματος ἡ νέα πόλις, ἥτις μέλλει νὰ ἀνεγερθῇ ἐν τῇ πέριξ τοῦ σφαγείου Ἀθηνῶν πεδιάδι. Ἐνεκρίθη τὸ διάγραμμα καὶ ἐπετράπη ὁ συνοικισμός, ὑπολείπεται δὲ ἤδη νὰ ἴδωμεν πραγματοποιούμενον ἐπὶ τοῦ ἐρήμου χώρου τὸν ἐν τῷ σχεδίῳ ἔτι διάκοσμον τελείας πόλεως. Ἂν εὑρισκόμεθα ἐν Ἀμερικῇ, ἔνθα τὰ πάντα, καὶ αἱ πόλεις, συντελοῦνται δι' ἠλεκτρικῆς ταχύτητος, ὁ ἐντελὴς καταρτισμὸς τῆς νέας πόλεως θὰ ἦτο ἡμερῶν μόνον ζήτημα· ἀλλὰ ἡμεῖς, παρὰ τοῖς ὁποίοις μέχρι τοῦδε ὁ ἠλεκτρισμὸς ἐλάχιστα συνδέεται πρὸς τὰ τοῦ βίου ἡμῶν, ὀφείλομεν μετὰ πάσης τῆς εὐαγγελικῆς ὑπομονῆς νὰ προσδοκῶμεν τὴν ἔλευσιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, καθ' ἃς, ἀντὶ διὰ τῆς μονοτόνου ἐκτάσεως τῆς πεδιάδος καὶ τῆς δυσοσμίας τῶν ἀττικῶν σφαγείων, ὁ τροχιόδρομος Ἀθηνῶν θὰ μεταφέρῃ ἡμᾶς διερχόμενος δι' ἀκμαίου πληθυσμοῦ φιλοκάλου καὶ ζωτικῆς πολίχνης.

⁂

Ἡ φιλογενὴς πρόθεσις τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ ἐξεδήλωσεν ὁ κ. Συγγρὸς πρὸς ἀνέγερσιν ἐξεταστικῶν φυλακῶν ἰδίᾳ αὐτοῦ δαπάνῃ πραγματοποιεῖται ὅσον οὔπω. Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἡ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν οἰκονομικῶν πρὸς τοῦτο συνελθοῦσα ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ἐνέκρινε μετὰ μικρῶν τινων τροποποιήσεων τὸ ὑποβληθὲν σχέδιον, ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὸν πέρυσι παρ' ἡμῖν διατρίψαντα κ. Stevens. Ἑτέρα δ' ἐπιτροπὴ ὑπὸ μηχανικῶν συγκειμένη ἀνέλαβε τὴν ἐκλογὴν καταλλήλου γηπέδου. Τὸ γήπεδον, ἐφ' οὗ γενήσεται ἡ οἰκοδομή, ὡρίσθη ἐν τῷ παρὰ τῇ θέσει *Χαμοστέρναις* χώρῳ.

⁂

Ἡ ἐν Ἀταλάντῃ λήστευσις τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης εἶνε ἐκ τῶν θρασυτέρων ὅσαι κατὰ καιροὺς ἐμνημονεύθησαν ἐν τοῖς ἐγκληματικοῖς χρονικοῖς τῆς χώρας ἡμῶν· 40 χιλιάδες δραχμῶν παρεδόθησαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν δύο λῃστῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ διευθυντοῦ, ἐξαναγκασθέντος ὑπὸ τοῦ τρόμου, καὶ συριγμὸς ἔξωθεν ἐδήλωσεν εἰς αὐτοὺς ὅτι καιρὸς ἦτο νὰ ἀπέλθωσι, πρὶν ἢ προβῶσι καὶ εἰς ἄλλας χρηματικὰς ἀφαιμάξεις. Δὲν ἐγνώσθη ἔτι ἂν ἡ ἀνάκρισις προέβη εἰς θετικόν τι ἀποτέλεσμα.

⁂

Μετενεχθεῖσα ἐκ Παρισίων, ἔνθα ἐπέρανε τὸν βίον, ἐκηδεύθη, ἀποτεθεῖσα παρὰ τοὺς τάφους τῶν ἐπισήμων αὐτῆς συγγενῶν, ἡ σύζυγος τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, διαπρεπὴς δέσποινα, καθ' ὅλα ἐφάμιλλος τῷ ἐξόχῳ αὐτῆς συζύγῳ, καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν ἀλλοδαπῇ, ἔνθα ἐπὶ μακρὸν διέμεινε, τὰς ἑλληνικὰς αὐτῆς ἀρετὰς ἀμειώτους καὶ ἐπιζήλους τηρήσασα. Ἐπὶ τοῦ τάφου προσεφώνησεν αὐτὴν δι' ἐλεγείου ὁ κ. Ἀχιλλεὺς Παράσχος.

⁂

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, μεριμνῶν περὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ καπνοῦ ἐν Ἑλλάδι, ἐν ᾗ τὰ προϊόντα τῆς Λαμίας καὶ τοῦ Ἀγρινίου, εἰ καὶ ἐπιζητοῦνται πλειότερον παρ' ἡμῖν, δὲν διακρίνονται ὅμως ἀπέναντι προϊόντων ἄλλων τόπων, ἐπρομηθεύθη σπόρον ἐκλεκτοῦ καπνοῦ Γένιτζε, τὸν ὁποῖον ἀπέστειλε κατ' ἀνάλογα ποσὰ πρὸς τὰς καπνοφόρους ἐπαρχίας τοῦ κράτους, ὅπως διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς καλλιεργητὰς μεθ' ὁδηγιῶν περὶ τοῦ τρόπου τῆς καλλιεργείας. Ὡσαύτως μετέφερεν ἐκ Γαλλίας ᾠάρια τοῦ μεταξοσκώληκος, ὅπως διανεμηθῶσιν εἰς τὰς βομβυκοτρόφους ἐπαρχίας.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Μ. Π. Κ. Σμύρνην. Τὸ ἀντίτιμον ἀμφοτέρων ἐλήφθη παρὰ τοῦ κ. Ε. Β. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Τὸ δεύτερον φύλλον ἀποστέλλεται καθ' ἣν μᾶς ἐσημειώσατε διεύθυνσιν.— *Ἐρωτῶντι*. Πάτρας. Δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν εἰς μεταλλικὸν πληρωμήν, τὸ δὲ ὑποκατάστημα δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ αὐτήν· δικαίωμα ὅμως τῆς τραπέζης εἶνε νὰ πληρώσῃ καὶ μόνον εἰς ἀργυρᾶ νομίσματα.—κ. Χ. Π. Α. Πειραιᾶ. Ἐκ τοῦ βιβλιοπωλείου Μπέκ.—κ. G'. Παρ' ἡμῖν τὸ σύνταγμα δὲν ὁρίζει τὴν ἡλικίαν τοῦ ἐκλογέως, ἀλλ' ὁ ἐκλογικὸς ἡμῶν νόμος ἐπιτρέπει τὸ ψηφοφορεῖν εἰς τὸν πολίτην, ἅμα καταστάντα ἐνήλικον, ἤτοι ἅμα συμπληρώσαντα τὸ 21 ἔτος τῆς ἡλικίας.—κ. Β. Π. Δρᾶμα «Κοριολάνος» ἐποιήθη ὑπὸ Ἰω. Μαυρομιχάλη· τὸ δὲ ὁμώνυμον τοῦ Ἄγγλου Σαίξπηρ μεταφράσθη ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Δαμιράλη.—κ. Ι. Κ. Ν. Εἶνε υἱὸς στρατηγοῦ. Μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ἐγένετο ὁ Οὐγκὼ τῷ 1841, ἀφοῦ τρὶς προηγουμένως παρουσιασθεὶς εἶχεν ἀποτύχει. Ἡ μετάφρασις τοῦ Σαίκσπηρ εἶνε ἔργον τοῦ υἱοῦ του.—κ. Ν. Α. Σ. Θεσσαλονίκην. Εἰσεπράχθησαν παρὰ τοῦ κ. Π. Κ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — *Φίλῳ* τῆς *Ἑστίας*. Πάτρας. Εἴτε ἀποτεινόμενος κατ' εὐθεῖαν εἰς τοὺς ἐκδότας Lemonnyer et Richard, ἢ διὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ἐνταῦθα βιβλιοπωλείων Wilberg ἢ Beck. Τιμὴ τοῦ φυλλαδίου φρ. 6.—Κᵃᵛ Χ. Ν. Π. Πάτρας καὶ κκ. Ε. Τ. Φραγκφούρτην, Κ. Κ. Φ. Πάτρας, Π. Λ. Ε. Τραπεζοῦντα, Σ. Γ. Μελιτόπολιν. Ν. Α. Ν. Ναύπλιον, Κ. Τσ. καὶ Μ. Σ. Α. Σύρον, Γ. Ι. Δ. Τρίπολιν. Ἐλήφθησαν. —Σοφ. Monstrum. Ἡ τελευταία ἔκδοσις τοῦ Ἀρμενοπούλου εἶνε ἡ πρὸ τριακονταπενταετίας περίπου ὑπὸ Heimbach ἐν Λειψίᾳ γενομένη, ἀνατυπωθεῖσα πρὸ τινων ἐτῶν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Νούτση· τῶν δὲ Βασιλικῶν τελευταία ἔκδοσις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Heimbach, μετὰ συμπληρωτικοῦ τόμου ὑπὸ Zachariae von Lingenthal.. Περὶ τοῦ ἄλλου δὲν δυνάμεθα ἀτυχῶς νὰ σᾶς πληροφορήσωμεν.—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς. — *Τακτικῷ Ἀναγνώστῃ*. Ἡμεῖς ἁπλῶς τὰ ἀνεγράψαμεν, μηδεμίαν ἀναλαμβάνοντες εὐθύνην ἐπὶ τῇ ἀκριβείᾳ. Ἐν τούτοις ἄλλοι προβαίνουσι καὶ περαιτέρω. Οὕτω ποιητής τις ἀφιέρωσε τὸ ἑξῆς φυσιογνωμικὸν ἑξάστιχον εἰς τοὺς μύστακας: «Μαῦροι μύστακες ἐξαγγέλλουσιν ἀρρενωπὴν τόλμην· καστανόχροες, θερμὴν κεφαλὴν καὶ εὐδιαθεσίαν· ἐρυθροί, πονηρίαν, ξανθοὶ εὐγενῆ ψυχήν, ἠνωρθωμένοι μανίαν, πολὺ πυκνοὶ ἀγροικίαν, ἁδροὶ αὐθάδειαν, ἀραιοὶ χαυνότητα.» — κ. Ι. Φ. Σύρον. Ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς.—κ. Σ. Δ. Θ. Ἀκατάλληλα ἀτυχῶς.—κ. Π. Λ. Ε. Τραπεζοῦντα. Ἡ συνδρομὴ λήγει τῇ 31 Δεκεμβρίου 1885.—*Φιλοβίβλῳ*. Ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων εἶνε καὶ οἱ κριτικοὶ συγγραφεῖς. Ὁ Vigneul-Marville ὁμιλῶν περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν δέον νὰ καταρτίζηται βιβλιο-

Digitized by Google

θήκη τις, ἀναφέρει καὶ τὰ ἑξῆς: «Συναντηθεὶς ἔν τινι βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων μετὰ λογίου εὐφυεστάτου, ἤκουσα αὐτὸν λέγοντα, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ ἐξήτασα αὐτόν: — Ὡραία βιβλιοθήκη! Ἀλλὰ δὲν εἶνε πολὺ φωτισμένη. — Τί λέγεις; ἀπεκρίθην· δὲν βλέπεις ὅτι τὸ φῶς εἰσέρχεται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη! — Θέλω νὰ εἰπῶ, ὑπέλαβεν, ὅτι δὲν βλέπω καθόλου μεταξὺ τῶν ἄλλων συγγραφέων καὶ κριτικούς. Διότι, ἐξηκολούθησεν, ἐγὼ θεωρῶ ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ σωρεία τῶν βιβλίων εἶνε μηδέν, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ πλησίον ἑκάστου συγγραφέως καὶ ὁ ἐπικριτὴς αὐτοῦ ἢ ὁ ἀντίπαλός του, ἐὰν εὑρίσκηται τοιοῦτος. Καὶ πράγματι ἀνεγνώρισα κατόπιν ὅτι οὐδὲν ἀληθέστερον τῆς γνώμης ταύτης, καὶ ὅτι ἐπ' οὐδενὸς θέματος δύναταί τις νὰ φωτισθῇ τελείως, ὅταν τὸ θέμα τοῦτο δὲν συνεζητήθη ἀρκούντως, καὶ δὲν ἀνεγνώσθησαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γραφέντα ὑπὸ συγγραφέων ἀντιλεγόντων ἀλλήλοις. — κκ. Σ. Γ. Μελιτόπολιν, Ε. Ν. Α. Κέρκυραν, Σ. Γ. Π. Σπάρτην καὶ Σ. Ι. Ι. Πάτρας. Ἀπεστάλησαν. — κ. Θ. Ζ. Κατάκωλον. Ἀτυχῶς δὲν ἦσαν κατάλληλα διὰ τὴν «Ἑστίαν». Τὰ νῦν ἐπιστελλόμενα θεωροῦμεν κατάλληλα μόνον διὰ πολιτικὴν ἐφημερίδα. — κ. Π. Φ. Σαράντα Ἐκκλησιαίς. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἀνακοίνωσιν. Θέλομεν χρησιμοποιήσει αὐτὴν ἐν δέοντι. — κ. Α. Γ. Θ. Χανία. Ἀπάντησιν λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὑπῆρξα λάλος καὶ θρασὺς καὶ κωμῳδίας ἥρως·
Χωρὶς τὴν κεφαλήν μου,
Σιγοῦν οἱ λάλοι, κ' οἱ θρασεῖς πτοοῦνται ὁλοκλήρως,
κι' ἀνησυχοῦν οἱ ἥρωες, κι' εἰς μόνην τὴν κραυγήν μου.

2

Μὲ φέρεις εἰς τὸ σῶμά σου· ἂν μ' ἀναγραμματίσῃς,
εἰς μέρος τι τοῦ σώματος πάλιν θὰ μ' ἀπαντήσῃς.

3

Εἶμ' ἐπίρρημα ἀπ' ἐκεῖνα ποῦ γεννῶνται ἐξ ἐπιθέτου.
Κεφαλὴν καὶ τράχηλόν μου ἂν διὰ τομῆς καθέτου
καταλλήλως τοῦ λοιποῦ μου σώματος ἀποχωρίσῃς,
τότε δύο μέρη λόγου ἄκλιτα θ' ἀναγνωρίσῃς.
Μὲ τὸ πρῶτόν μου θὰ εἶσαι πάντοτε ἐν ὑποθέσει,
ἐνῷ τὸ ἐναπομένον σὲ κρατεῖ ἐν ἀντιθέσει.
Τὸ δὲ ὅλον μου σοὶ λέγει ὅτι ἐνεργεῖ μὲ τρόπον,
ἄμοιρον παντὸς δικαίου καὶ πρὸς βλάβην τῶν ἀνθρώπων.

Ἐν Ἀθήναις.

Κ. Δ. Κ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀμφιτρίτη—(Ἀμφὶ—Τρίτη)

2

Ἑστὶ—α—(Ἑστία).

Τόμοι τῆς «Ἑστίας» ὅλων τῶν προηγουμένων ἐτῶν πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ αὐτῆς ἄδετοι μὲν πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, δεδεμένοι δὲ πρὸς φρ. 8. Ἕκαστος τόμος περιλαμβάνει τὰ φυλλάδια μιᾶς ἑξαμηνίας.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀγοράζοντες τόμους τῆς «Ἑστίας» ἐπιβαρύνονται καὶ μὲ τὰ ταχυδρομικὰ τέλη, ἅτινα εἶνε δι' ἕκαστον τόμον ἄδετον λεπτὰ 50, δεδεμένον λεπτὰ 80.

Ὡσαύτως ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται καὶ παλαιὰ φύλλα αὐτῆς καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

ΣΥΛΛΟΓΗ τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ νόμων, βασιλικῶν διαταγμάτων καὶ ὑπουργικῶν διαταγῶν ὑπὸ Ἰωάννου Καρακάλου, λοχαγοῦ. Τεῦχος Α' — Στρατολογικά. Ἀθῆναι 1884. 8ον, σελ. 345. Τιμᾶται δραχ. 3.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

1 Μαρτίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 °/₀ Φρ. χρ.	349.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	353.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	422.
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	264.50
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	260 —
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	200.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	253.50
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	92.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	360.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3970.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα ... Φρ.	160.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	98.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου .. »	64.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς .. »	407.50
Ἑταιρία Φωταερίου .... Δρ.	145.—
Ἑλλην. Πυριτιδοποιεῖον .... Φρ.	
Ἑταιρία Δημοσίων Ἔργων ...... »	
Πανελλ. Ἀτμοπλ. Ἑταιρίας ..... »	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.70
» 3μην......	25.55
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01
» Τραπεζικὸν 3μην.	100.¼.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	20.15
Λίρα ὀθωμανική................	23.15

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΕΚ
Δέχεται συνδρομητὰς εἰς τὸ κάλλιστον περιοδικὸν τοῦ συρμοῦ
LA SAISON
Ἐτησία συνδρομὴ τῆς ἁπλῆς ἐκδόσεως:
Ἀθηνῶν δραχμὰς 9. — Ἐπαρχιῶν δραχμὰς 11
Ἐτησία συνδρομὴ τῆς πολυτελοῦς ἐκδόσεως:
Ἀθηνῶν δραχμὰς 18. — Ἐπαρχιῶν δραχμὰς 22.
Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν θέλοντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ ὀφείλουσι νὰ συνοδεύωσι τὰς αἰτήσεις αὐτῶν μετὰ τοῦ ἀντιτίμου τῆς συνδρομῆς, ἀποστελλομένης διὰ χαρτονομίσματος ἢ γραμματοσήμου ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης πρὸς τὸν κ. Κάρολον Μπέκ.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ
Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.
Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφίδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

Πλήρης σειρὰ τοῦ «Αἰῶνος» τῆς Γ' περιόδου (ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1880—30 Ἰουνίου 1884) καλῶς δεδεμένη εἰς 4 τόμους πωλεῖται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» ἀντὶ δραχμῶν 160.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β'. 1005

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 428. — 10 ΜΑΡΤΙΟΥ 1885. — Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: 'Επὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 480

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ (ΕΠΙ ΤΗ 83ῃ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ).
ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΑΣ ΟΡΓΗΣ, διήγημα.
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ.
Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ, ἐκ τῶν τοῦ 'Ιταλοῦ Paolo Mantegazza.
Η ΠΡΩΪΜΗ ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ, ποίημα Δ. Βικέλα.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Μουσικὸν διαγώνισμα ἐν Κερκύρᾳ. — 'Εν ὅλῳ 15 μουσουργήματα ἀπεστάλησαν εἰς τὸ ἐν Κερκύρᾳ πρὸ μηνὸς τελεσθὲν ὑπὸ τῆς ἐκεῖσε Φιλαρμονικῆς 'Εταιρίας διαγώνισμα, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ ἐκδοθεῖσα Ἔκθεσις τῶν Κριτῶν κκ. Δομενίκου Παδοβᾶ, Σ. Δόρια Προσαλέντη καὶ Σ. Ξύνδα. 'Εν τῇ ἐκθέσει γίνεται ἐκτενὴς μνεία περὶ πάντων τῶν ἀποσταλέντων ἔργων ἐν ἀναλύσει τῶν ἀρετῶν καὶ ἐλλείψεων αὐτῶν. 'Ως γνωστόν, τοῦ βραβείου ἔτυχεν ὁ « Ὕμνος πρὸς τὴν πατρίδα », σύνθεσις τοῦ μουσικοδιδασκάλου κ. Ροδοθεάτου, μελοποιημένη διὰ τέσσαρας φωνάς, σύνθεσις προβαίνουσα ἐντέχνως, κατὰ τοὺς κριτάς, πλήρης κανονικῶν ἁρμονιῶν, ἐν αἷς ὡραῖαι φαίνονται αἱ ἀντιφωνίαι καὶ αἱ μελῳδίαι τοῦ συνόλου τῶν μερῶν. Ἴσης δὲ τιμητικῆς μνείας ἔτυχον τρεῖς ἕτεραι συνθέσεις· ἡ μονῳδία « Qui aime croit », διὰ τὴν ἐκφραστικότητα αὐτῆς ἐν τῇ χρήσει τῶν παραφωνιῶν καὶ κυμάνσεων τῆς μελῳδίας καὶ διὰ τῆς μελῳδίας τὸ ρυθμικὸν καὶ πρωτότυπον, γεγραμμένη ὑπὸ τοῦ Κεφαλλῆνος κ. Λαβράγκα, μαθητοῦ τοῦ ἐν Παρισίοις 'Εθνικοῦ 'Ωδείου· ἡ δυῳδία « 'Ιουλία καὶ 'Ρωμαῖος » τοῦ ἐν Ζακύνθῳ κ. Π. Καρρέρ, διὰ τὸ κανονικὸν τῆς μελῳδίας, τῶν κυματισμῶν καὶ τῶν ρυθμικῶν συνοδιῶν, καὶ τὸ ἐπιθαλάσσιον ᾆσμα τοῦ κ. Σ. Γρὲκ « 'Ο ψαρᾶς καὶ ἡ βαρκοῦλά του », ὡς ἔργον πεπειραμένου καὶ ἐπισταμένως μελετήσαντος καλλιτέχνου.

'Εκ τοῦ προλόγου τῆς Κρίσεως ἀποσπῶμεν ὡς ἄξια τῆς προσοχῆς τῶν περὶ τὴν μουσικὴν διατριβόντων νέων καλλιτεχνῶν παρ' ἡμῖν, τὰ ἑπόμενα:

« ...Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι μετὰ τὴν μακρὰν ὑποδούλωσιν τοῦ ἔθνους ὑπὸ τὴν βίαν τῆς ξενοκρατίας βαρβάρων καὶ μὴ ἐθνῶν, σὺν τῇ πολιτικῇ ἐλευθερίᾳ καὶ ἀνεξαρτησίᾳ κατέπεσε καὶ ἡ Καλλιτεχνία ἐν γένει ἡ 'Ελληνίς, ἡ ὡραιοτέρα αὕτη καὶ θεοφεγγὴς ἀποκάλυψις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἑτέραν τέχνην ἡ μουσική, ἥτις μετὰ περιβολῆς ἐντελείας δὲν φανεροῦται εἰμὴ ὅπου πρόσφοροι κοινωνικαὶ καὶ ἐθνικαὶ περιστάσεις προκαλοῦσι τὴν ὑψιπετῆ αὐτῆς ἔκφανσιν, ἀλλ' οὐχ ἧττον τύποι τινὲς ἐθνικῆς μουσικῆς διεσώθησαν ἔν τισι τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ἅτινα ὡς αὐθόρμητος ροὴ ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ ἐκπορευόμενα, ᾄδονται παρὰ τούτου, τινὰ μὲν ἔν τισι τῶν ἐπαρχιῶν, ἕτερα δὲ ἐν ἑτέραις. Καὶ οὐ μόνον, θείᾳ εὐδοκίᾳ, ἡ δημώδης μουσικὴ ἔκχυσις αὕτη ἐν τῇ παρελεύσει τῶν δουλικῶν αἰώνων δὲν ἐξηντλήθη, ἀλλὰ καὶ ἑτέρα πηγή, καίτοι οὐχὶ εὐρεῖα, ὑπάρχει, ἐξ ἧς δύναταί τις νὰ προσλάβῃ τοὺς τύπους μελοποιΐας ἐθνικὴν χροιὰν ἐχούσης. Εἶνε δὲ αὕτη ὁ μελῳδικὸς ρυθμὸς ἐναρμονίων φθόγγων, δι' οὗ ποικίλα ἐθνικὰ ᾄσματα παρὰ πολλῶν μουσικοδιδασκάλων ἐμουσουργήθησαν, ὧν τινες ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Φιλαρμονικῇ ἐμαθήτευσαν, ἕτεροι δὲ καὶ ὡς καθηγηταὶ ἐν τῇ Σχολῇ αὐτῆς ἐδίδαξαν. 'Αλλ' ἐκτὸς τῶν πηγῶν τούτων, ἃς δὲν δύναται ἀζημίως πᾶς Ἕλλην μελοποιὸς νὰ παρίδῃ, ὑπάρχουσιν ὡς ἀΐδιοι τύποι οἱ χαρακτῆρες οὓς διετύπωσεν αὐθορμήτως καὶ δι' ὧν διακρίνεται ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ Καλλιτεχνία, κοινοὶ εἰς ἅπαντας τοὺς κλάδους αὐτῆς, οἵτινες αἰωνίως διαυγάζουσιν ὡς ἀντανακλάσεις τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ. Οἱ χαρακτῆρες δὲ οὗτοι ἐν τῷ συνδυασμῷ αὐτῶν ἀποτελοῦσι τὴν λεγομένην πλαστικὴν ἐντέλειαν, ἐν αὐτοῖς δὲ πρωτεύει ἡ ἐν τῇ συμμετρίᾳ διαύγεια, ἡ ἐν τῷ ρυθμῷ χάρις καὶ ἡ θεία οὕτως εἰπεῖν γαλήνη. Ἔχουσι λοιπὸν καὶ πρότυπα οἱ νέοι καλλιτέχναι, ἐν οἷς δύνανται νὰ διακρίνωσι τὴν εὔρυθμον χροιὰν τῆς 'Ελληνικῆς μουσικῆς, προϋπάρχουσι δὲ συγχρόνως καὶ ἀρχαὶ ὁδηγοῦσαι πρὸς παραγωγὴν νέων ἐθνικῶν τύπων ».

— 'Υπὸ τὸν τίτλον «'Επιστημονικὰ Χρονικὰ» ἡ *'Εστία*, ἐπιθυμοῦσα νὰ τηρῇ τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς ἐνημέρους τῶν ἐν τῇ 'Εσπερίᾳ συντελουμένων προόδων ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν φυσικῶν μάλιστα ἐπιστημῶν, θέλει δημοσιεύει ἅπαξ τοῦ μηνός, ἀπὸ σήμερον ἀρχομένη, ἄρθρα ποικίλα τὴν ὕλην, ἀναφερόμενα εἰς τὰς καθ' ἑκάστην γινομένας νέας ἀνακαλύψεις ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ τούτῳ κλάδῳ. Τὰ ἄρθρα ταῦτα, γεγραμμένα κατὰ τρόπον τοῖς πᾶσι προσιτόν, ὀφείλει εἰς τὴν εὐμενῆ συνεργασίαν τοῦ εὐπαιδεύτου ἰατροῦ κ. 'Ιω. Φουστάνου, γνωστοῦ καὶ ἐκ προηγουμένων δημοσιευμάτων τοῖς ἀναγνώσταις τῆς «'Εστίας».

'Επὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς μελλούσης παγκοσμίας ἐκθέσεως τοῦ 1889 ἐν Παρισίοις, περὶ τῆς ὁποίας πολὺς λόγος γίνεται ἀπὸ τοῦδε ἐν τῷ γαλλικῷ τύπῳ, ἐφημερίς τις, ἀναγράφουσα τὴν ἱστορίαν τῶν ἐκθέσεων, ἀποδίδει τὴν πρώτην ἀρχὴν αὐτῶν εἰ τοὺς Κινέζους.

'Υπάρχουσιν ἐν Κίνᾳ ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων μόνιμοι ἐκθέσεις, παρεμφερεῖς λίαν πρὸς τὰς τουρκικὰς ἀγοράς, ἐν αἷς συνάγονται πάντα τὰ πρὸς χρῆσιν τοῦ οὐρανίου αὐτοκράτορος ἔπιπλα, σκεύη, ἐργαλεῖα, κοσμήματα καὶ ἕτερα χρήσιμα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ μεταχειρισθῇ δίς. Οἱ προὔχοντες τῶν Κινέζων ὑποχρεοῦνται νὰ ἀγοράζωσι πάντα ἐκεῖνα ἐπὶ τιμαῖς ἀνωτέραις τῶν συνήθων ἐμπορικῶν, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὰς φιλανθρωπικὰς ἀγορὰς τῶν Εὐρωπαίων. Τὸ δημόσιον θησαυροφυλάκιον τῆς Κίνας εἰσκομίζει ἐκ τῶν πωλήσεων τούτων ἀξιόλογον πρόσοδον.

'Εν Εὐρώπῃ ἡ πρώτη ἔκθεσις χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1797. 'Εγένετο δ' ἐν Παρισίοις ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως, διαρκέσασα τριήμερον καὶ περιλαβοῦσα 110 ἐκθέτας. 'Η ἔκθεσις μόλις ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ βιομηχανική, διότι τότε αἱ σκέψεις καὶ φροντίδες πάντων ἐστρέφοντο πρὸς τὸν πόλεμον. 'Η πρώτη δὲ παγκοσμία ἐν Γαλλίᾳ ἔκθεσις ἐγένετο κατὰ τὸ 1819 ἐν τῷ Λούβρῳ, διαρκέσασα ἐπὶ 36 ἡμέρας. Ταύτης μετέσχον περὶ τοὺς 1662 ἐκθέτας. Τὸν ἀκόλουθον χρόνον κατήρξατο τῶν ἐκθέσεων ἡ 'Ολλανδία. 'Εν Βρυξέλλαις ἡ πρώτη ἔκθεσις ἐγένετο τῷ 1835. 'Η Αὐστρία ἀπὸ τοῦ 1835 μέχρι τοῦ 1845 ἀριθμεῖ τρεῖς, τὰς πρώτας αὐτῆς ἐθνικὰς ἐκθέσεις. Κατὰ τὸ 1834 δύο ταὐτόχρονοι ἐκθέσεις ἐτελέσθησαν ἐν Παρισίοις καὶ Βερολίνῳ. 'Η γαλλικὴ ἔκθεσις περιελάμβανε 2,447 ἐκθέτας, καὶ ἡ τῆς Πρωσσίας 3,000. Κατὰ τὸ 1833 ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἀπεφάσισεν ὅπως αἱ ἐκθέσεις τελῶνται κατὰ πενταετίαν. 'Εν 'Αγγλίᾳ τὴν πρώτην ὤθησιν πρὸς τὰς διεθνεῖς ἐκθέσεις ἔδωκεν ἡ Βασίλισσα Βικτωρία ἀποφασίσασα τὴν ἐν Λονδίνῳ κατὰ τὸ 1851 τέλεσιν βιομηχανικῆς ἐκθέσεως, ἐν ᾗ ἐγένοντο δεκτὰ προϊόντα ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς γῆς

—'Απὸ πολλοῦ καταγίνονται οἱ ἐπιστήμονες περὶ τὴν τελειοποίησιν τοῦ τηλεφώνου, ὅπως μεταδίδηται δι' αὐτοῦ ὁ ἦχος δυνατότερος ἐν εὐρυτέρῳ χώρῳ. 'Εσχάτως ἐγένοντο ἐν Παρισίοις πρὸ τῶν μελῶν τῆς Διεθνοῦς ἠλεκτρικῆς ἑταιρίας πειράματα νέου τηλεφώνου, μεγαλοφώνως ὁμιλοῦντος, οὗτινος ἐφευρέτης εἶνε ὁ δόκτωρ Ochorowicz. 'Εντὸς αἰθούσης τοῦ μεγάρου τῆς Γεωγραφικῆς ἑταιρίας, ἐν τῷ τρίτῳ ὀρόφῳ, ἐγκαθιδρύθη μικρὰ ὀρχήστρα, συγκειμένη ἔκ τινων ὀργάνων καὶ δύο ᾀδῶν· εἰς μέτρων τινῶν ἀπόστασιν ἀπ' ἐκείνων ἐτέθη τὸ τηλέφωνον, οὗτινος τὸ ἕτερον ἄκρον ἔκειτο ἐν εὐρείᾳ αἰθούσῃ τοῦ προσγείου πατώματος χωρούσῃ περὶ τὰ 500 πρόσωπα. Οἱ ἐν τῇ αἰθούσῃ ἀκροαταὶ δὲν ἀπώλεσαν οὐδένα τόνον τῆς ὀρχήστρας· εὐκρινῶς ἠκούοντο αἱ φωναὶ τῶν

Digitized by Google

δύο ἀοιδῶν, ὡς καὶ ὁ μῦθος τοῦ Λαφονταίν, τὸν ὁποῖον ἀπήγγειλέ τις ἀκολούθως, καὶ οὗτινος αἱ λέξεις ἔφθανον καθαρώταται. Ὁμοίως, ἐν πειράματι τελεσθέντι ἐν τῷ μεγάρῳ τῶν ταχυδρομείων, ἠδυνήθησαν νὰ παραστῶσιν ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἐν τῷ θεάτρῳ παράστασιν τοῦ *Ριγολέτου*, καὶ νὰ ἀκούσωσι πάντες οἱ ἐν τῇ αἰθούσῃ τὸ ᾆσμα τῆς Κραῦους καὶ τὰ χειροκροτήματα τῶν θεατῶν.

— Ἐφευρέτης τις ἐν Βιέννῃ κατεσκεύασεν ὡρολόγιον αὐτομάτως χορδιζόμενον καὶ λειτουργοῦν ἀκαταπαύστως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἀλλοιώσεων καὶ τῆς βαρομετρικῆς πιέσεως.

— Ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐν Παρισίοις ἐγένετο ἔκθεσις τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου τῆς Γαλλίας ζωγράφου Εὐγενίου Δελακροά, τῇ φροντίδι τῆς ἐπιτροπῆς ἥτις συνέστη, ὅπως συλλέξῃ συνδρομὰς πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ. Τὴν ἔκθεσιν ἠνέῳξεν ἐπισήμως ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ Φερρὺ καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

— Ἐκ Μαδρίτης περιγράφονται διάφορα ἰδιάζοντα γεωλογικὰ φαινόμενα, ἐπακολουθήσαντα τοῖς σεισμοῖς. Οὕτω παρετηρήθη ὅτι ὁλόκληρος σειρὰ ὀρέων κατέρχεται ἀδιακόπως ἀπὸ τῆς 13 Ἰανουαρίου, ἐλαττωθεῖσα μέχρι σήμερον κατὰ 5 μέτρα τὸ ὕψος. Ἡ πόλις Βαλεντία δὲν κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως, μετατοπισθεῖσα πρὸς δυσμάς. Ἐν Ἐγγέρᾳ δύο ὄρη πρότερον κεχωρισμένα ἡνώθησαν. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν Agris. Ἐν Χίδᾳ ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους Pascual κατῆλθε μέχρι 400 μέτρων, ἄλλο δέ τι ὄρος ἐδιχάσθη καθέτως. Ἐν Badaloua δὲ παρὰ τῇ Βαρκελώνῃ ἡ θάλασσα ἀπεσύρθη περὶ τὸ ἓν μέτρον, ἐνῷ ἀντιθέτως ὁ λιμὴν Masnou εἰσέδυσε πλειότερον ἐντὸς τῆς ξηρᾶς.

ΝΕΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΜΕΛΩΔΙΑΙ

Ἐν μουσ.κῷ χειρογράφῳ τῆς ἐν τῇ Ἐθν.κῇ Βιβλιοθήκῃ Θετταλικῆς συλλογῆς περιέχονται ὀκτὼ ψαλμοὶ μετὰ τῶν ἑαυτῶν ἐφυμνίων παρασεσημασμένοι μὲν διὰ μουσικῶν σημείων τῆς πρὸ τοῦ ιδ΄. αἰῶνος παρασημαντικῆς τῶν Βυζαντινῶν, μεμελοποιημένοι δὲ κατὰ στίχον οἱ πλεῖστοι μὲν ὑπὸ γνωστῶν μελοποιῶν διαφόρων αἰώνων, ὀλίγοι δὲ ἀνώνυμοι φέροντες ἐπιγραφὴν (μέλος) « παλαιόν », σπουδαῖαι καὶ οὗτοι ἀξίαν ἔχοντες διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἱερᾶς μουσικῆς τοῦ μέσου αἰῶνος, συλλογὴ ἐξόχων μελῳδιῶν ὄντες. Ἡ μελῳδία τῶν μὲν « παλαιῶν » ἐπιγραφομένων εἶνε μᾶλλον λιτὴ καὶ σύμμετρος τηροῦσα πιστότερον τὸ ἁπλοῦν καὶ μεγαλοπρεπὲς ὕφος τῆς μελοποιΐας τῶν πρώτων αἰώνων· ἀνάλογος μὲν πρὸς τὸν τέως ἐπικρατοῦντα πνευματικὸν χαρακτῆρα τῆς ἐκκλησίας, πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ ναοῦ, πρὸς τὸ ἀπέριττον καὶ ἀφελὲς τῶν πρώτων χριστιανῶν, ἐν ὅσῳ ἡ ἐκκλησία εἶχε συνείδησιν τῶν ὑπὲρ ὧν ἠγωνίζετο ὑψίστων αὐτῆς ἀρχῶν, τῆς ἀδελφότητος, ἰσότητος καὶ ἐλευθερίας, σύμφωνος δὲ πρὸς τὰς παντάπασι πλατωνιζούσας ἰδέας περὶ ἱερᾶς μουσικῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων τῶν ϛ΄ πρώτων αἰώνων. Ἡ δὲ τῶν δευτέρων εἶνε μᾶλλον ἢ ἧττον σχοινοτενής, ποικίλη καὶ διακεκλασμένη, ἧττον προσήκουσα τῇ ἱερότητι τοῦ ναοῦ, ἧττον σύμφωνος πρὸς τὰς περὶ ἱερᾶς μουσικῆς ἀξιώσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων, ἀνάλογος τοῦ ὕστερον ἐπικρατοῦντος κατὰ τοὺς διαφόρους αἰῶνας μείζονος ἢ ἐλάττονος αἰσθητικοῦ χαρακτῆρος, ὃν ἡ ἐκκλησία προσελάμβανεν, ὅσῳ μᾶλλον ἀπεμακρύνετο τῆς πρώτης ἐποχῆς. Εἰς τὴν αὐτὴν δὲ σχέσιν εὑρίσκεται καὶ ἡ μελοποιΐα τῶν ψαλμικῶν στίχων πρὸς τὴν τῶν ἐφυμνίων αὐτῶν, τῆς μελῳδίας τῶν μὲν πρώτων οὔσης ἁπλουστέρας καὶ τοῦ ῥυθμοῦ στασιμωτέρου, τῆς δὲ τῶν δευτέρων σχοινοτενοῦς καὶ διακεκλασμένης μετὰ ῥυθμοῦ κεκινημένου, φερούσης χαρακτῆρα κοσμικὸν καὶ διαχυτικόν· τινὲς δὲ τῶν στίχων καὶ ἐφυμνίων εἶνε μεμελοποιημένοι « ᾀσματικῶς », ἐπαναλαμβανόμενοι δίς, τρίς, καὶ τετράκις ἐν διαφόρῳ καὶ ποικίλῃ μελῳδίᾳ θυμελικῇ ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πατέρων καλουμένῃ, κρᾶμα ἱερᾶς καὶ βεβήλου ἢ θεατρικῆς μελοποιΐας.

Οἵ τε ψαλμικοὶ στίχοι καὶ τὰ αὐτῶν ἐφύμνια ἅπαντα τηροῦσιν ἀκριβῶς ἐν τῇ μελῳδίᾳ τοὺς τῆς ἀρχαίας μελοποιΐας καὶ ῥυθμοποιΐας καλολογικοὺς κανόνας, τῆς εὐρυθμίας καὶ συμμετρίας τῶν μελῶν καὶ μερῶν πρός τε ἄλληλα καὶ τὸ ὅλον, ἐν οἷς τὸ καλὸν ἔγκειται, καὶ κέκτηνται τὴν προσήκουσαν τεχνικὴν ἀξίαν.

Ἐπιγεγραμμένοι δὲ εἰσιν οἱ ψαλμοὶ οὗτοι « Ἀντίφωνα », λαβόντες τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ὅτι ἐκ διαδοχῆς ὑπὸ δύο χορῶν ᾔδοντο ἀντιψαλλόντων ἀλλήλοις· τὸ ἀντιφωνεῖν δὲ ἢ ἀντιψάλλειν ἦτο ὁ πρῶτος τρόπος τῆς ἐν ἐκκλησίᾳ ᾠδῆς, εἰσαχθεὶς κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἱστορικοὺς τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰγνατίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀντιοχείας, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ Χρυσοστόμου ἐν χρήσει ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοὺς ἐκκλησίαις, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Μεδιολάνων τὸ πρῶτον εἰσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀμβροσίου, ἐξ ἧς παρέλαβον αὐτὸν αἱ ἄλλαι τῶν Λατίνων ἐκκλησίαι. Τὸ ἀντιφωνεῖν ἦν ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, τοῦ χοροῦ πολλάκις διαιρουμένου εἰς δύο ἡμιχόρια. Πλὴν δὲ τοῦ τρόπου τούτου ἦν ἐν χρήσει καὶ ἕτερος ὀνομαζόμενος « ὑποφωνεῖν », « ὑποψάλλειν » καὶ « ὑπακούειν », ἀναφερόμενος ὑπὸ τῶν Ἀποστολικῶν Διατάξεων, καὶ τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ Χρυσοστόμου, καθ' ὃν ἑνὸς κατάρχοντος τοῦ μέλους, οἱ λοιποὶ ὑπήχουσιν ᾄδοντες τὴν ὑπακοὴν ἢ τὸ ἐφύμνιον, καὶ τοῦ ὁποίου οὐδὲν μὲν ἴχνος σῴζεται σήμερον ἐν τῇ Ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ, αἱ δὲ μελῳδίαι περιέχονται ἐν τοῖς χειρογράφοις παρασεσημασμέναι διὰ μουσικῶν σημείων. Ἀμφότεροι δὲ οἱ τρόποι εὕρηνται συνηνωμένοι ἐπὶ μέρος ἐν τοῖς ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνακαλυφθεῖσι καὶ μουσικοῖς σημείοις παρασεσημασμένοις « ᾀσματικοῖς ἑσπερινοῖς », οἵτινες μετὰ τῶν οὔπω ἀνευρεθέντων « ᾀσματικῶν ὄρθρων » μόνοι ἀπετέλουν τὴν κυρίως ἀκολουθίαν καὶ ὑμνῳδίαν τῶν κοσμικῶν ἐκκλησιῶν μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κ/πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων. Περὶ τῆς μελοποιΐας δὲ τῆς ᾀσματικῆς ταύτης ἀκολουθίας, ἧς περιγραφὴν τυπικὴν διέσωσε μόνος ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης, θέλομεν πραγματευθῆ προσεχῶς ἐν ἐκτάσει. Ἡ δὲ πρόθεσις ὑπὸ ἐν τῷ «ὑποφωνεῖν» καὶ «ὑποψάλλειν» ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν τῆς συνῳδίας καὶ ἀκολουθίας, ἣν καὶ ἐν ταῖς φράσεσιν « ὑπὸ αὐλῶν, ὑπὸ φορμίγγων χορεύειν » κτλ. Περὶ ἀμφοτέρων δὲ τῶν τρόπων ἐπραγματεύθημεν πλατύτερον ἐν τῇ πραγματείᾳ ἡμῶν « Περὶ τῆς κατὰ τὸν μεσαίωνα μουσικῆς τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας » σελ. 36—39, εὑρισκομένῃ ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ κ. Καρόλῳ Μπέκ.

Ι. Δ. ΤΖΕΤΖΗΣ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

8 Μαρτίου, Παρασκευή.

Αἱ τρεῖς ἡμέραι τῆς ἐν μέσῳ ἡμῶν διαμονῆς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διαδόχου τῆς Αὐστρίας, οὗτινος ἡ ἄφιξις δὲν ἠδύνατο εἰ μὴ νὰ συγκινήσῃ ποικιλοτρόπως τὸ ἡμέτερον ἔθνος, ἐδαπανήθησαν εἰς τιμητικὰ ἄριστα καὶ γεύματα, εἰς ἐκδρομὰς ἀνὰ τὰ μουσεῖα καὶ τὰς κλασικὰς ἀρχαιότητας καὶ εἰς ἐκδρομὰς ἀνὰ τὰ περίχωρα τῶν Ἀθηνῶν. Οὕτως ὁ φιλόμουσος καὶ μουσοφιλὴς ἡγεμονίδης ἀνεχώρησε πλῆρες ἔχων τὸ πνεῦμα ἐντυπώσεων ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἐμπνεόμεναι ὑπὸ τῆς ἀειζώου ἑλληνικῆς φύσεως καὶ τῆς ἀθανάτου ἑλληνικῆς τέχνης, εἶνε ἴσως προωρισμέναι νὰ μένωσιν ἀνεξάλειπτοι.

***

Συγχρόνως μὲ τὸν ἀρχιδοῦκα Ροδόλφον ἐξενίσαμεν ἐπὶ μίαν ἢ δύο ἡμέρας καὶ ἕτερον ἡγεμόνα, ἀλλὰ τοῦ πλούτου ἐκεῖνον. Οὗτος εἶνε ὁ δοὺξ Σούθερλανδ, κατέχων ἐν Σκωτίᾳ ἀπεράντους ἐκτάσεις γαιῶν, καὶ ἐτήσιον εἰσόδημα ἐξ 27,375,000 δραχμῶν. Ὁ Κροῖσος οὗτος, μυθώδης διὰ τὴν Ἑλλάδα, δὲν εἶνε οὔτε ὁ μόνος οὔτε ὁ πρῶτος μεταξὺ τῶν ἑκατομμυριούχων αὐτοῦ συναδέλφων ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι. Ὁ δοὺξ Σούθερλανδ ἐδεξιώθη ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, μετέσχε δὲ καὶ τῆς μέχρι τῆς Κακῆς Σκάλας βασιλικῆς ἐκδρομῆς.

***

Πολὺ εὐχάριστον διὰ τὴν πρόοδον τῶν μαθητῶν τοῦ ἡμετέρου Πολυτεχνείου εἶνε τὸ ἄγγελμα περὶ προσεχῶν ἐπιστημονικῶν ἐκδρομῶν, τῶν ὁποίων θὰ μετέχωσιν οἱ μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων ἐν τοῖς διαφόροις κλάδοις τοῦ βιοτεχνικοῦ τμήματος τοῦ Σχολείου τῶν Τεχνῶν. Κατὰ τὰς ἐκδρομὰς ταύτας θὰ μελετῶνται ἐπιτοπίως διάφορα τεχνικὰ ἔργα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν οἰκείων καθηγητῶν. Τὸ ἡμέτερον Πολυτεχνεῖον εἶνε ἴσως τὸ μᾶλλον πάντων ἀδικούμενον καθίδρυμα, τὸ μᾶλλον ἀτελῶς λειτουργοῦν, διότι εἶνε ἐκ τῶν δεομένων ἀφθονίας καὶ πλούτου μέσων καὶ γενναίας συνδρομῆς τῶν δυναμένων, καὶ πολλῶν ἄλλων, τῶν ὁποίων ἡμεῖς στερούμεθα· διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐλαχίστη προσπάθεια πρὸς ἐπι-

Digitized by Google

τευξιν άρτιωτέρων καὶ προοδευτικωτέρων ἀποτελεσμάτων εἶνε ἀξία πάσης ἐνθαρρύνσεως. Εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν μαθητῶν ἀποβλέπον καὶ τὸ συμβούλιον τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Πατρῶν παρέσχε, τῇ αἰτήσει τῆς Διευθύνσεως τῆς Σχολῆς, ἔκπτωσιν 50 τοῖς °/₀ ἐπὶ τῶν εἰσιτηρίων διὰ τὴν εἰς Μέγαρα καὶ Κακὴν Σκάλαν μετάβασιν αὐτῶν.

* * *

Δὲν θὰ τελεσθῇ ὁ ἀγών, τὸν ὁποῖον πανελλήνιον εἶχεν ὁρίσει ἡ Ἑταιρία τῆς ἐπὶ σκοπὸν βολῆς διὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἀναβληθεὶς διὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοῦ προσεχοῦς ἔτους. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ θὰ γείνῃ ὁ συνήθης διὰ πιστολίου καὶ ὅπλου διαγωνισμός. Ἀγνοοῦμεν τοὺς λόγους τῆς ἀναβολῆς, οἵτινες οἱοιδήποτε καὶ ἂν ὦσι, μᾶς λυποῦσιν ἀνυπομονοῦντας νὰ ἴδωμεν ὡς οἷόν τε τάχιον λειτουργοῦντα ἐν ἐκτάκτῳ πανηγυρικότητι τὸν πρακτικώτερον καὶ τιμιώτερον τῶν ἀγώνων, οὗτινος σκοπὸς τὸ παρασκευάζειν δεξιοὺς σκοπευτὰς τῇ πατρίδι. Καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ μνημονεύομεν, ὡς ἀξίου ὑποδείγματος, τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ἐθνικοῦ ἀγῶνος σκοποβολῆς, τοῦ ἱδρυμένου ὑπὸ τῆς «Ὁμοσπονδίας τῶν πατριωτῶν», διὰ τῶν ἀόκνων προσπαθειῶν τοῦ προέδρου ταύτης καὶ παροιμιώδους διὰ τὴν φιλοπατρίαν του ποιητοῦ Δερουλέδ, διατρέχοντος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πόλεις καὶ χωρία καὶ πεδιάδας. Ἐν τοῖς ἀγῶσι τούτοις τηρεῖται ἡ ἀρχὴ τῆς εἰς κλάσεις διαιρέσεως τῶν βαλλόντων, ὥστε καὶ οἱ ἀρχάριοι δύνανται νὰ βραβευθῶσιν ἐν ταῖς τάξεσιν αὐτῶν. Οὕτως ἐνθαρρύνονται καὶ οἱ ἀσθενέστεροι, καὶ ἕκαστος δύναται νὰ προσέρχηται εἰς τὸν ἀγῶνα χωρὶς νὰ φοβῆται μήπως ἡττηθῇ ὑπὸ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος σκοπευτῶν.

* * *

Πυκνὰ καὶ τολμηρὰ κρούσματα λωποδυσιῶν καὶ διαρρήξεων, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς κεντρικωτέραις ὁδοῖς τῆς πρωτευούσης, ἠκούσθησαν καὶ ἐγράφησαν κατὰ τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα. Ταῦτα προήρχοντο κατὰ λογικὴν συνέπειαν, ἐκ τῆς ἐπικρατούσης ἐν τῇ ἀστυνομίᾳ *μεσοβασιλείας*, ἕνεκα τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ τέως Διευθυντοῦ κ. Κοσσονάκου. Εὐτυχῶς ἀπὸ πέντε ἡμερῶν ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του ἐν τῇ Διευθύνσει τῆς Ἀστυνομίας ὁ τέως βουλευτὴς Μεσσήνης κ. Π. Μποῦτος, ὅστις καὶ ἄλλοτε χρηματίσας ἐν τῷ ἀξιώματι τούτῳ, ἀνωμολογεῖται ὡς ἱκανὸς καὶ δραστήριος.

* * *

Κατὰ τὴν εἰς Καλάμας ἄφιξιν τοῦ ἡγέτου τῆς ἀντιπολιτεύσεως κ. Δεληγιάννη, περιοδεύοντος ἤδη ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον, ἐγράφη ὅτι ἐργάτιδες τῶν ἐκεῖ μεταξουργείων παρῆσαν ἐπιδεικτικῶς παρατεταγμέναι πρὸς τιμὴν αὐτοῦ. Δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν τὸ γυναικεῖον φῦλον ἐν Ἑλλάδι, ἢ ἐξ ἰδίου ἐνθουσιασμοῦ ἢ ἐξ ἀλλοτρίας βουλήσεως, ἀναμίγνυται οὑτωσὶν ἐπισήμως εἰς τὴν πολιτικήν. Ἐκτὸς τῶν ἑκάστοτε ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπαρχίαις πανηγυρικῶν ὑποδοχῶν τῶν πολιτευομένων ὑπὸ τῶν φίλων αὐτῶν, τῶν ὁποίων συνηθέστατα μετέχουσιν ἀπὸ τῶν ἐξωστῶν αἱ κυρίαι, ῥαίνουσαι δι' ἀνθέων τὸν διαβαίνοντα βουλευτήν, ἢ ἐπίδοξον τοιοῦτον, ἐνθυμούμεθα ὅτι πρὸ ἐτῶν εἴχομεν ἀναγνώσει εἰς ἐφημερίδας περιγραφὴν ὑποδοχῆς διαπρεποῦς πολιτικοῦ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι, καθ' ἣν νεάνιδες ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερουσῶν ἐν τῇ πόλει ἐπέδωκαν αὐτῷ ἄνθη καὶ ποιήματα, μία δ' ἐξ αὐτῶν καὶ προσεφώνησε τῷ ἀνδρί.

* * *

Ὁ ἥρως τῶν θεαμάτων τῆς ἑβδομάδος εἶνε ὁ Ἰταλὸς ταχυδακτυλουργὸς Φρίτσος, ὅστις δὶς παραστήσας ἐν τῷ χειμερινῷ θεάτρῳ καὶ τῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ ὑπὲρ τῆς Σχολῆς τῶν Ἀπόρων, ἐξέπληξε διὰ τῆς ἐξόχου αὐτοῦ δεξιότητος.

* * *

Ὅσῳ προσεγγίζει ἡ ἡμέρα τῶν ἐκλογῶν, τοσοῦτον ὁ περὶ αὐτὴν σάλος καθίσταται αἰσθητότερος. Πληροῦνται σχεδὸν αἱ ἐφημερίδες καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῆς ἀναγραφῆς τῶν καταρτιζομένων συνδυασμῶν τῶν ὑποψηφίων. Μεταξὺ αὐτῶν καταριθμοῦνται πρόσωπα, τὸ πρῶτον ἀποδυόμενα εἰς τὴν πάλην, ἐν ᾧ τοὐναντίον ἄλλοι τέως ἀντιπροσωπεύοντες τὴν ἐπαρχίαν των, παραιτοῦνται τῆς ὑποψηφιότητος διὰ λόγους οὓς αὐτοὶ οἴδασιν. Οἱ συνδυασμοὶ ἀποτελοῦνται καθαρῶς κυβερνητικῶν ἢ ἀντιπολιτευομένων ὑποψηφίων, ἤ, συνηθέστερον, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπιρροῶν, ἐξ ἀνθρώπων ἀνηκόντων εἰς ἀντίθετα συστήματα· καὶ τότε σχηματίζονται οἱ καλούμενοι μικτοὶ συνδυασμοί.

* * *

Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα γενήσονται τὰ ἐπίσημα ἐγκαίνια τῆς ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Κόρινθον γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Πελοποννήσου, ἀπὸ τῆς ἐπομένης δέ, 25 Μαρτίου, παραδοθήσεται εἰς κοινὴν χρῆσιν τὸ ἀπὸ Μεγάρων μέχρι Καλαμακίου περατωθὲν ἤδη τμῆμα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Μ. Ι. Π. Καλάμας. Εἰς τὰς ἐφημερίδας δὲν εἴδομεν αὐτὴν δημοσιευθεῖσαν ἔτι. Θέλομεν ἐγκαίρως σᾶς πληροφορήσει. — Κυρίᾳ Ε. Ν. Κ. Πάτρας. Ἐγένετο συνῳδὰ τῇ ἡμετέρᾳ ἐντολῇ, καὶ θέλει σᾶς ἀποσταλῇ κατ' εὐθεῖαν. — κ. Λ. Π. Καθ' ἑκάστην Κυριακὴν μέχρι μεσημβρίας — κ. G'. Ἐκ τῶν ἐνηλίκων μὴ ψηφοφοροῦντές εἰσι α') οἱ στερηθέντες τῶν πολιτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως· β') οἱ ἐστερημένοι τῆς ἐλευθέρας διαχειρίσεως τῆς περιουσίας αὐτῶν γ') οἱ δυνάμει ὁριστικοῦ δικαστικοῦ βουλεύματος διατελοῦντες ὑπόδικοι ἐπὶ κακουργήματι. — κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν. Τὰ βιβλία καὶ ἀπάντησίν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. — *Στιχουργῷ*. Παρακαλοῦμεν, μὴ λάβετε τὸν κόπον. Δὲν δυνάμεθα νὰ τὰ χρησιμοποιήσωμεν.— κ. Ι. Φ. Σύρον. Ἀπεστάλησαν· περιμένομεν δ' ἀπάντησίν σας. — κ. Ε. Ν. Α Σμύρνην. Περγαμηναὶ ὠνομάσθησαν ἐκ τῆς πόλεως Περγάμου, ἦσαν δὲ δέρματα παρασκευαζόμενα καταλλήλως πρὸς γραφήν. — κ. Π. Φ. Σαράντα Ἐκκλησιαίς. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον ἀμφοτέρων. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν εὐμενῆ φροντίδα. Ἀπηντήσαμεν καὶ ἰδιαιτέρως. — *Ἐπικουρείῳ*. Physiologie du Goût ὑπὸ Brillat-Savarin. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον ἡ ἀνακάλυψις νέου φαγητοῦ εἶνε διὰ τὴν ἀνθρωπότητα πολυτιμοτέρα τῆς ἀνακαλύψεως ἑνὸς ἀστέρος.—κ. Β. Π. Θὰ τὸ εὕρητε ἢ παρὰ τῷ ἰδίῳ συγγραφεῖ, ἐν τῇ Ἐθνικῇ τραπέζῃ, ἢ ἐν τῷ τυπογραφείῳ «Παρνασσῷ.» Εἰς βιβλιοπώλας δὲν ἐδόθησαν ἀντίτυπα, ὑποθέτομεν. — κ. Β. Ν. Σ. Halle. Παρεδόθη εἰς τὸν κ. Π. Γ. — κκ. Ι. S. Κεφαλληνίαν, Κ. Ι. Τ. Ἄρταν, Ε. Δ. Ι. Λαμίαν, Ξ. Κ. Πύργον, Α. Ν. Α. Τρίπολιν καὶ Σ. Σ. Ζάκυνθον. Ἐλήφθησαν. — *Φιλαναγνώστῃ*. Μήπως καὶ τόσων ἄλλων, ἐπισήμων μάλιστα συγγραφέων, δὲν ἀπεδοκιμάσθησαν πολλάκις; Καὶ ὅμως τὰ ἔργα, ὅσα εἶχον πραγματικὴν ἀξίαν, οὐδεμίαν ὑπέστησαν βλάβην. Ἄλλοτε αἱ τοιαῦται ἀποδοκιμασίαι διενηργοῦντο συστηματικῶς. Οἱ σκευωροῦντες ταύτας ἐσύχναζον εἴς καφενεῖόν τι, ἔνθα ἐπαίζετο ἐκ τῶν προτέρων ἡ ἐπιτυχία ἢ ἡ πτῶσις τοῦ διδαχθησομένου ἔργου. Οἱ θεαταὶ ἐχωρίζοντο εἰς δύο πτέρυγας· οἱ δ' ἐπὶ τῆς εἰσόδου ὑπάλληλοι ὡδήγουν τοιουτοτρόπως ἕκαστον εἰσερχόμενον: «Ἔρχεσθε διὰ νὰ συρίξετε; περάστε ἀπ' ἐδῶ» ἤ: «Ἔρχεσθε διὰ νὰ χειροκροτήσετε; περάστε ἀπ' ἐκεῖ!» Πολλάκις διέφθειρον διὰ χρημάτων ἀνθρώπους, ὅπως συρίξωσι τὸ δρᾶμα. Εἰς ἐκ τούτων λέγεται ὅτι συγκινηθεὶς μέχρι δακρύων ὑπὸ τῶν τραγικῶν περιπετειῶν τοῦ δράματος μετεβίβασε τὴν συρίκτραν του εἰς τὸν γείτονα, λέγων: «Σφύριξε ἀπὸ μέρους μου, διότι ἐγὼ δὲν δύναμαι.» Ἐκ πάντων τῶν δραματικῶν συγγραφέων ὁ Οὐγγὼ εἶνε ὁ μᾶλλον συριχθείς. Μίαν ἡμέραν μετὰ τὴν 30ην παράστασιν τοῦ *Ἐρνάνη* ὁ Οὐγγὼ διεσκέδαζεν ἀναζητῶν τὰ χωρία τοῦ δράματος, ἅτινα δὲν εἶχον συριχθῆ· ἕνα μόνον στίχον εὗρεν ἀσύρικτον. «Θὰ συριχθῇ καὶ αὐτός» εἶπεν· ὅπερ καὶ ἐγένετο τῇ αὐτῇ ἑσπέρᾳ. Πολλάκις καὶ ἀτυχεῖς συμπτώσεις συντρέχουσι πρὸς τοῦτο. Ἡ «Βενετικὴ νύξ» τοῦ Alfred de Musset ἀπετύγχανεν ἐν τῷ Ὠδείῳ ἀπὸ τῆς πρώτης παραστάσεως· οἱ θεαταὶ δὲν ἤθελον τίποτε ν' ἀκούσουν καὶ ἐκάλυπτον διὰ τῶν κραυγῶν τὰς φωνὰς τῶν ἠθοποιῶν. Ἡ τὴν Laurette ὑποδυομένη ἠθοποιός, φέρουσα λαμπρὰν ἐσθῆτα ἐκ λευκοῦ ἀτλαζίου ἔτυχε νὰ στηρίξῃ τὰ νῶτα ἐπὶ πρασίνου κιγκλιδώματος ὑγροῦ, καθ' ὃ προσφάτως βεβαμμένου. Μὴ ἐννοήσασα τίποτε ἐστράφη πρὸς τὸ κοινὸν μὲ τὸ φόρεμά της πλῆρες πρασίνων ῥαβδώσεων. Τότε ὁ θόρυβος ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω. Ὁ Musset ἀπέσυρεν ἔκτοτε τὸ ἔργον του. Ἐν τῇ παραστάσει τῆς *Γαετάνας* τοῦ About ὁ θόρυβος ἤρχισεν ἀπὸ τῶν πρώτων σκηνῶν καὶ προέβαινεν αὐξάνων. Καὶ διὰ νὰ δείξωσιν ὅτι ἐσύριζον τὸν ποιητὴν καὶ ὄχι τοὺς ἠθοποιούς, ἐκάλουν τούτους ἐπὶ τῆς σκηνῆς εἰς τὸ τέλος ἑκάστης πράξεως καὶ τοὺς ἐχειροκρότουν. Ἡ τετάρτη διδασκα-

Digitized by Google

λία τῆς *Γαετάνας* δὲν ὑπῆρξε δυνατὸν νὰ τελειώσῃ· ἡ παράστασις διεκόπη ἀπὸ τῆς δευτέρας πράξεως, καὶ οἱ συρίζοντες, σπουδασταὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐξηκολούθησαν τὰς ἀποδοκιμασίας των πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ About. Ἡ ἀστυνομία ἀπηγόρευε τὰ συρίγματα, ἐπέτρεπεν αὐτὰ καὶ αὖθις τὰ ἀπηγόρευεν. Ἀλλ' οἱ διαδηλωταὶ δὲν ἠνωχλοῦντο ἐκ τῶν ἀπαγορεύσεων· ἐπρομηθεύοντο συρίκτρας συγκοινωνούσας διὰ μικρῶν φυσητήρων, τὰς ὁποίας ἔθετον ὑπὸ τὴν μασχάλην ἢ ἐντὸς τῶν ὑποδημάτων, δι' ἐλαφρᾶς δὲ θλίψεως τοῦ βραχίονος ἢ τοῦ ποδὸς μετεδίδοντο τὰ συρίγματα, καὶ οὐδέποτε ἀνευρίσκετο ὁ ἔνοχος. Ἐνίοτε ἐθερμαίνοντο τὰ πράγματα, συγκρούσεις ἐπήρχοντο, γυναῖκες ἐλιποθύμουν, καὶ ἡ ἀστυνομία ἐξεκένου τὴν αἴθουσαν.—κ. Σ. Δ. Σμύρνην. Ἐνεγράψαμεν καὶ τοὺς 5. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποστήριξιν.—κ. Κ. Ζ. Ἰσμαήλιον. Ἐλήφθησαν· ἐπληρώθησαν δὲ ἀνήκοντα τῇ «Ἐφημ.» καὶ τῇ «Δ. τ. Π.» Τὰς οἰκείας ἀποδείξεις ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα.—κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. Τὰ φύλλα ἀπεστάλησαν ἐκ νέου. Τὰ βιβλία εἶχον ἀποσταλῆ καθ' ἣν προηγουμένως μᾶς εἴχετε σημειώσει διεύθυνσιν.—κ. Σ. Κ. Μεσσολόγγιον. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα. Ἐνεγράφη καὶ ὁ κ. Δ. Δ. Οἱ 18 τόμοι ἀποστέλλονται δι' ἐπιβάτου. Ἀπαντῶμεν καὶ ταχυδρομικῶς.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Χωρὶς ἀπὸ τὸ σπῆτι ποῦ κάθημαι νὰ ἔβγω,
Πάντοτε ταξειδεύω καὶ προχωρῶ καὶ φεύγω.
Θαρρεῖς πῶς γληγοράδα 'στὰ πόδια μου δὲν ἔχω,
Καὶ ὅμως μὲ τὰ χρόνια, ὅμοια μ' ἐκεῖνα τρέχω.
Μόλις σταθῶ 'λιγάκι, εἰς τὴ στιγμὴ πεθαίνω.
Ἀλλὰ μὲ κάτι τέχναις οἱ ἄνθρωποι ποῦ ξέρουν
Εἰς τὴ ζωὴ 'μποροῦνε καὶ πάλι νὰ μὲ φέρουν.
Σὲ πλούσιο παλάτι ζῶ πάντοτε κλεισμένο,
Κλειδιὰ καὶ ἀλυσσίδες κρατοῦνε τὴν ὁρμή μου,
Καὶ κρέμετ' ἀπὸ τρίχα θάνατος καὶ ζωή μου.

Ἐν Ἀθήναις.

Κ·

2

Πολλαὶς φοραὶς μὲ πέρνουνε, καὶ ὅμως πάντα μένω
'Στὴ θέσι ὁποῦ ἤμουνα, κι' ἀφοῦ μὲ πάρουν ἄλλοι.
Εἶμαι μικρή, πολὺ μικρή, μὰ καὶ πολὺ μεγάλη,
Καὶ δὲ μὲ βλέπουνε ποτέ, παρὰ ἀφοῦ πεθαίνω.

Ἐν Πειραιεῖ.

Π·

3

Λάμπω πολύτιμον καὶ στιλπνὸν
Μ' ἐγκέφαλον.
Καὶ χέω σκότος παντοῦ πυκνόν,
Ἀκέφαλον.

Π. Κ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Κλέων—λέων

2

Λίπος—πῖλος

3

Ἀνόμως (Ἄν-δμως)

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ
ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΝΗΣΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ
ΥΠΟ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ

ΑΜΟΡΓΟΣ
ΜΕΘ ΕΝΟΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΥ ΠΙΝΑΚΟΣ
Ἐν Ἀθήναις 1884

Ἡ προκειμένη περὶ Ἀμοργοῦ μονογραφία ἐξεδόθη εἰς μόνον 250 ἀντίτυπα, ἅτινα πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πρὸς δραχ. 3 ἕκαστον, μετὰ ταχυδρομικῶν δὲ 3,20.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

8 Μαρτίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	349.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	351.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	422.
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	263.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	259.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	200.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	252.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	91.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	370.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4040.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	160.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	98.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	62.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	409.—
Ἑταιρία Φωταερίου. . . . . Δρ.	140.—
Ἑλλην. Πυριτιδοποιεῖον. . . . . . . Φρ.	
Ἑταιρία Δημοσίων Ἔργων. . . . . . »	
Πανελλ. Ἀτμοπλ. Ἑταιρίας. . . . . »	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως. . . .	25.80
» 3μηνον.	25.60
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01
» Τραπεζικὸν 3μην.	100.¼.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.	20.15
Λίρα ὀθωμανική.	23.20

ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΚΑΙ ΕΥΓΕΝΙΟΥ
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
ΗΤΟΙ ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΥΠΟ Π. ΒΡΑΪΛΑ ΑΡΜΕΝΗ
ΧΟΡΗΓΟΥΝΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝ. ΖΑΠΠΑ

Τιμᾶται δραχμῆς.—Εὑρίσκεται ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις τῶν κκ. Κωνσταντινίδου, Βλαστοῦ, Νάκη, Wilberg, Beck καὶ Κουσουλίνου.

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ
ΕΙΔΥΛΛΙΑ
ΝΕΟΣ ΤΟΜΟΣ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ.—Δρχ. 2,50

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΙΣΤΟΙ ΑΡΑΧΝΗΣ.	δρ. ν. 1
ΣΤΑΛΑΚΤΙΤΑΙ	» 2
ΑΓΡΟΤΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	» 2
ΤΡΕΙΣ ΗΜΕΡΑΙ ΕΝ ΤΗΝΩ.	» 1

Πωλοῦνται ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς ΕΣΤΙΑΣ.

Ἀποστέλλονται πρὸς αἰτοῦντας ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΤΗΤΟΣ λόχου, ἴλης ἢ πυροβολαρχίας κτλ. Τεῦχος Α' — Ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν ὑπὸ Ἰωάννου Π. Καρακάλου, λοχαγοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1883. 8ον, σελ. 386. Τιμᾶται δραχ. 2.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β'. 1003

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 429. — 17 ΜΑΡΤΙΟΥ 1885. — Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 481

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΙ ΤΑΝΑΓΡΑΙΑΙ ΚΟΡΑΙ ὑπὸ Χρ. Τσούντα.

ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ ΑΝΕΨΙΟΣ, διήγημα Ed. About.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ βιβλιοκρισία ὑπὸ Δ. Βικέλα.

Ο ΑΝΕΜΟΣ.

ΗΛΕΚΤΡΟΜΑΓΝΗΤΙΚΗ ΖΩΝΗ.

ΤΟ ΚΑΛΗΝΟΠΟΥΛΟ ὑπὸ Κ. Παλαμᾶ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Πρὸς τὸν ἐν Γαλλίᾳ ὑπουργὸν τοῦ Ἐμπορίου ἀπεστάλη τὸ ὑπόμνημα, ἐν τῷ ὁποίῳ περιλαμβάνονται αἱ ἐργασίαι τῆς πρὸς ὀργάνωσιν τῆς παγκοσμίας Ἐκθέσεως τοῦ 1889 ἐν Παρισίοις συσταθείσης Ἐπιτροπῆς.

Ἐκ τῶν πρώτων ἐκρίθη ἐπάναγκες ὑπὸ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς ἡ εἰς δύο μεγάλα τμήματα διαίρεσις τῶν ἀνεγερθησομένων οἰκοδομημάτων· εἰς τὸ τμῆμα, ἐν ᾧ θὰ ἐπιδειχθῶσιν αἱ πνευματικαὶ πρόοδοι, καὶ εἰς ἐκεῖνο, ἐν ᾧ θὰ ἐκτεθῶσι τὰ προϊόντα ἑκάστου ἔθνους. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀναπτύξῃ μεγάλως τὰς ἐπιστημονικὰς διαλέξεις καὶ τὰ διεθνῆ συνέδρια, βασιζομένη ἐπὶ τῆς πλήρους αὐτῶν ἐπιτυχίας ἐν τῇ Ἐκθέσει τοῦ 1878· προτίθεται δ' ὅπως δι' αὐτῶν παράσχῃ οἱονεὶ ἐγκυκλοπαιδικὴν ἐπιθεώρησιν τῶν κατακτήσεων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος. Παρὰ τὰς βιβλιοθήκας, τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰς αἰθούσας τῶν ἀναγνωσμάτων θέλει ἐγκατασταθῆ διεθνὴς χῶρος, συνενῶν πάντα τὰ τὸν ὑλικὸν βίον ἐπιρρωννύοντα. Ἐλήφθη πρόνοια ὅπως τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἐκθέσεως εἶνε ὡς οἷόν τε ἐγγύτερον τοῦ κέντρου τῶν Παρισίων.

Ἐν τῇ Ἐκθέσει τοῦ 1889 τὰ γεωργικὰ προϊόντα θέλουσι καταταχθῆ κατὰ τρόπον κρείττονα τῶν προηγηθεισῶν Ἐκθέσεων καὶ σχηματίσει οὕτω δι' ἑκάστην χώραν σύνολόν τι, ἐξ οὗ θὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐξακρίβωσις τῶν ὅρων τῆς παραγωγῆς καὶ αἱ μέθοδοι, τῶν ὁποίων γίνεται χρῆσις. Τὰ ἀγροτικὰ ἐκθέματα ἑκάστης ἐπικρατείας θέλουσι παράσχει σαφῆ, ἀκριβῆ καὶ πλήρη ἰδέαν τῆς καλλιεργείας, τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς καὶ τῶν ὅρων, ὑφ' οὓς διενεργεῖται.

Τὰ μέγαρα τῆς Ἐκθέσεως θέλουσιν ἀνεγερθῆ ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως. Ἡ ἐπιτροπή, ἀποκρούσασα τὴν ἰδέαν οἰκοδομῆς ἑνὸς μόνου μεγάρου, σκοπεῖ νὰ ἀνεγείρῃ δύο τοιαῦτα, ἅτινα θὰ περιλαμβάνωσι τὸ μὲν τὰς Τέχνας, τὸ δὲ τὰς Ἐπιστήμας. Ἐξέφρασε δὲ τὴν εὐχὴν ὅπως ἀμφότερα ταῦτα κατασκευασθῶσι μόνιμα· διότι αἱ οἰκοδομαὶ αἱ ὡρισμέναι διὰ τὰς εἰδικὰς καὶ περιοδικῶς τελουμένας ἐκθέσεις, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὰς τελουμένας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐπιστήμης καὶ δεομένας ἀφθόνων μέσων, οἷον ὕδατος, φωταερίου, ἀτμοῦ, ἠλεκτρισμοῦ, ἐλλείπουσιν ἐν Παρισίοις, ἀνεπαρκοῦς ὄντος τοῦ Βιομηχανικοῦ Μεγάρου.

Τὰ ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως οἰκοδομήματα, συγκείμενα ἐκ τοῦ παλατίου τῶν Τεχνῶν καὶ τοῦ τῶν Ἐπιστημῶν, ἐκ τοῦ Τμήματος τῶν μηχανῶν, καὶ ἐκ διαφόρων ἄλλων μεσολαβούντων κτιρίων θέλουσι κατάσχει ἐπιφάνειαν 280,000 μέτρων.

Τὸ σύνολον τῶν ἀναγκαιουσῶν πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ἐγκαθίδρυσιν δαπανῶν ἐξετιμήθη εἰς 50 ἑκατομμύρια. Τὰς δαπάνας ταύτας θέλουσι καλύψει πρόσοδοι, ὡς ἑξῆς ὑπολογιζόμεναι· 28 ἑκατομμύρια ἐξ ἐπιχορηγίας τοῦ Κράτους καὶ τῆς πόλεως· ἐκ τῶν ἐπισκέψεων ἡμέρας καὶ νυκτὸς 14 ἑκατομμύρια· ἐκ διαφόρων ἄλλων χορηγήσεων 15 ἑκατομμύρια, 1 ἑκατομμύριον ἐξ ἀναπωλουμένων εἰδῶν, ἐν συνόλῳ 58 ἑκατομμύρια· ἐξ οὗ ἐλπίζεται ὅτι ἡ Ἔκθεσις τοῦ 1889 θέλει παράσχει κέρδος. Πρὸς τούτοις ἡ ἐπιτροπὴ ἐγνωμάτευσε τὴν σύστασιν βοηθητικῆς Ἑταιρίας διὰ τὴν Ἔκθεσιν ἐκ κεφαλαίου οὐχὶ κατωτέρου τῶν 10 ἑκατομμυρίων οὐδ' ἀνωτέρου τῶν 25, μετὰ τῆς ὑποχρεώσεως ὅτι μόνον ἐν περιπτώσει ἐξαντλήσεως τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως καὶ τοῦ κράτους χορηγηθησομένων 28 ἑκατομμυρίων, ἅτινα ἐν πρώτοις θέλουσι δαπανηθῆ εἰς τὴν Ἔκθεσιν, καὶ ἐν περιπτώσει ἀνεπαρκείας τῶν ὁλικῶν προσόδων τῆς Ἐκθέσεως γενήσεται χρῆσις τῶν χρημάτων τῆς Ἑταιρίας. Τὰ κέρδη δὲ τῆς Ἐκθέσεως θέλουσι διανεμηθῆ μεταξὺ τῆς πόλεως τῶν Παρισίων, τοῦ Κράτους, καὶ τῆς Βοηθητικῆς Ἑταιρίας, ἀναλόγως τῶν δαπανῶν καὶ ὑποχρεώσεων αὐτῶν.

— Ἔν τινι τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας συνεζητήθη τὸ θέμα διὰ τὸ ποιητικὸν διαγώνισμα, ὅπερ κριθήσεται κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος. Μετὰ τὰς ἀκουσθείσας γνώμας τινῶν ἀκαδημαϊκῶν, ἄλλων μὲν φρονούντων ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς διαγωνισθησομένους ἡ ἐκλογὴ τοῦ θέματος, ἄλλων δὲ προτεινόντων τὸ ἐγκώμιον τῆς πτωχείας, ἢ τῆς μετριότητος, ἐγένετο δεκτόν, τῇ προτάσει τοῦ Taine, ὑποστηριζομένου ὑπὸ τοῦ Renan, ὅπως ὡς θέμα τοῦ ἐπιόντος διαγωνισμοῦ ὁρισθῇ ἡ *Παλλὰς Ἀθηνᾶ*.

— Τὸ χρυσοῦν μετάλλιον τῆς Βασιλικῆς ἀστρονομικῆς Ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου ἀπενεμήθη εἰς τὸν ἔξοχον ἄγγλον ἀστρονόμον W. Huggins.

— Ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Πικὰρ ἐφεῦρε νέον ὅπλον, πληρούμενον εἰς δύο χρόνους καὶ ρίπτον ἀνὰ πᾶν λεπτὸν 30 βολάς.

— Ἐν Οὐγγαρίᾳ ἀπέθανεν ἐσχάτως διάσημος Ἀθίγγανος μουσικὸς ὁ Racz Pali, ἀνὴρ λίαν παράδοξος τὸν χαρακτῆρα. Διηύθυνεν ὀρχήστραν, ἥτις περιήρχετο τὰς εὐρωπαϊκὰς πρωτευούσας, ἀκουομένη μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Ὁ Racz Pali διέμενε κυρίως ἐν Λονδίνῳ, ἔνθα ὁ πρίγκιψ τῆς Οὐαλλίας ἐχάρισε πρὸς αὐτὸν ἀδαμάντινον δακτύλιον ἀξίας πολλῶν χιλιάδων φράγκων. Τετράκις νυμφευθείς, ἀπέκτησε τεσσαράκοντα τέσσαρα τέκνα, ἅτινα παρίσταντο ἅπαντα παρὰ τὴν κλίνην τοῦ θανάτου του.

— Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, οὗτινος τὸ εὔρωστον καὶ νεάζον, οὕτως εἰπεῖν, γῆρας, ἐθαύμασαν πάντες οἱ προσελθόντες νὰ προσενέγκωσιν αὐτῷ τὸν φόρον τῆς λατρείας ἐπὶ τῇ ἐπετηρίδι τῶν γενεθλίων του, δὲν διεκρίνετο πάντοτε ἐπὶ σωματικῇ ἀκμῇ· ταύτην ἐκτήσατο βραδύτερον ἐν τῇ μακρᾷ αὐτοῦ ἐξορίᾳ. Οὐδέποτε δὲ πλάσμα ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον τόσῳ ἀδύνατον καὶ νοσηρόν, παρέχον ὀλιγωτέρας ἐλπίδας βιωσιμότητος. Ἡ κυρία Οὐγκὼ γράφει που τὰ κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ συζύγου της, καθ' ἃ ἤκουσεν ἀφηγούμενα ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ ποιητοῦ. «Ἦτο κατὰ τὸ ὕψος ἴσος μὲ ἓν μαχαίριον. Διὰ νὰ τὸν σπαργανώσουν τὸν ἀπέθηκαν ἐπάνω εἰς μίαν ἕδραν, ὅπου ἔπιανε τόσον ὀλίγον τόπον, ὥστε ἠδύναντο μαζῆ του νὰ χωρέσουν καὶ ἄλλοι ἐξ ὡς αὐτόν. Ἐκάλεσαν τοὺς ἀδελφούς του διὰ νὰ τὸν ἴδουν. Εἶχεν ἔλθει τόσον ἄσχημος εἰς τὸν κόσμον, καὶ τόσον ὀλίγον ὡμοίαζε μὲ ἀνθρώπινον ὄν, ὥστε ὁ παχουλὸς Εὐγένιος, ὁ ἀδελφός του, ὅστις ἦτο 18 μηνῶν, καὶ μόλις ὡμίλει, ἀνέκραξε παρατηρῶν αὐτόν: «*Oh! la bébête!*» Ὁ Εὐγένιος ἀπέθνησκεν ἐν πλήρει ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἐν ᾧ τὸν Οὐγκὼ θὰ εὐτυχήσῃ ἴσως νὰ προσίδῃ ἀνατέλλων καὶ ὁ εἰκοστὸς αἰών.

Ἐξεδόθη ἄρτι τὸ Δ' τεῦχος τῆς «Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος», οὗτινος τὰ περιεχόμενα ἀναγράφομεν ἐνταῦθα: Στεφάνου Α. Κουμανούδη, Ἀττικὸν ψήφισμα — Χ. Τσούντα, Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀκροπόλεως. — Τ. Νερούτσου, Σημειώσεις ἐπὶ δέκα μομίαις. — Δ. Φιλίου, Γλυπτὰ ἐξ Ἐλευσῖνος. — Ι. Χ. Δραγάτση, Ἐπιγραφαὶ ἐκ Πειραιῶς. — Κ. Καραπάνου, Ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος Ὑπερτελεάτου. — Ι. Πανταζίδου, Βραχεῖαι σημειώσεις εἴς τινας ἐξ Ἐλευσῖνος ἐπιγραφάς.

Σύμμικτα: Α. Νικήτσκη, Προσθήκη εἰς τὴν ἐκ Δελφῶν ἐπιγραφήν. — Ι. Χ. Δραγάτση, Ἀναθηματικὴ ἐκ Πειραιῶς ἐπιγραφή. — Κ. Δ. Μυλωνᾶ, Ἐπιγραφὴ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἐπιγραφὴ ἐκ Θεσσαλίας. — Α. Δημη-

Digitized by Google

τριάδου, Ἐπιγραφαὶ ἐκ Τυρνάβου. — Στεφάνου Α. Κουμανούδη, Διόρθωσις εἰς τὸ ἐν σελίδι 161 ψήφισμα.—Χ Τσούντα, Προσθήκη εἰς τὴν ἐξ Ἀκροπόλεως ἐπιγραφήν.

Ἀπεικονίσματα: Πανομοιότυπον Ἀττικοῦ ψηφίσματος. —Ὅμοιον Ἐπιγραφῆς ἐξ Ἀκροπόλεως.—Ὅμοιον Ἱερογλυφικῶν ἐπιγραφῶν.—Παρένθετος πίναξ πανομοιοτύπων ἐπιγραφῶν. — Τρεῖς παρένθετοι πίνακες πανομοιοτύπων ἐπιγραφῶν.

Απαντησις προς τον γραψαντα εν τω υπ' αριθ. 425 «Δελτιω της Εστιας» την επικρισιν κατα της «Διατριβης περι ατονου και απνευματιστου γραφης της Ελληνικης γλωσσης, υπο Ν. Β. Φαρδυ».

Σας παρακαλω, Αξιοτιμε Κυριε Συντακτα της «Εστιας», να δημοσιευσετε την παρουσαν απαντησιν μου εν τω Δελτιω του Περιοδικου σας, ως εχει, ανευ τονων και πνευματων, οπως, επι παραδειγματος στηριζομενος ο αναγνωστης, κρινη καλλιτερον επι του προκειμενου ζητηματος.

Εκ των γραφομενων του επικριτου μου καταφαινεται οτι δεν ενοησε καλως το ζητημα, το οποιον θετω εις μελετην των καταλληλων να κρινωσι επι των τοιουτων ζητηματων. Δια τουτο δε θα προσπαθησω ενταυθα, εν συνοψει, να τω υποδειξω τα κυριωτερα σημεια του ζητηματος τουτου.

α) Η διαφορα, ητις υπαρχει μεταξυ εμου και των ενασχοληθεντων κατα καιρούς κατα του τονισμου των ελληνικων λεξεων, ειναι η εξης. Εκεινοι ενοουν και εννοουν παντοτε (διοτι τοιουτοι ειναι οι Ευρωπαιοι, και κατ' εξοχην οι Αγγλοι) οτι δυνανται να προφερουν μιαν ελληνικην λεξιν οπως θελουσιν, αιροντες δηλαδη την φωνὴν των οπου και οπως θελουσιν. Τουναντιον δ' εγω λεγω οτι οι ουτω σκεπτομενοι πλανωνται πλανην οικτραν, διοτι η ελληνικη γλωσσα επαθε μεν, ουδεποτε ομως επαυσε του να ζη. Ο τονισμος λοιπον των λεξεων υπαρχει κατ' ουσιαν εις την ζωσαν ελληνικην γλωσσαν. *Ο βουλομενος, ας μοι αποδειξη το εναντιον.*

β) Οταν σπουδαζη τις μιαν γλωσσαν παρουσιαζουσαν το φαινομενον τουτο του τονισμου, τοτε εχει αναγκην ενος σημειου, το οποιον να τω υποδεικνυη την συλλαβην εις την οποιαν οφειλει να αιρη την φωνην του. Οταν ομως εκμαθη την γλωσσαν ταυτην, τοτε δεν εχει αναγκην του σημειου τουτου. Ο δε μητρικην γλωσσαν εχων την γλωσσαν ταυτην, δεν εχει ουδολως αναγκην του σημειου τουτου. Τοιουτον τι συμβαινει δια την εκμαθησιν της ιταλικης, της ρωσσικης, της γερμανικης και αλλων προσετι γλωσσων.

γ) Εις την ελληνικην γλωσσαν υπαρχουσι τρεις διαφοροι τονοι, οι οποιοι καμνουσι μιαν και την αυτην εργασιαν, δηλαδη δεικνυουσι την συλλαβην της λεξεως εις την οποιαν οφειλομεν να υψωσωμεν την φωνην μας εν τη προφορα της λεξεως ταυτης. *Επεθυμουν δε και επιθυμω παντοτε να μαθω τις ο σκοπος της ποικιλιας των τριων τουτων σημειων.* Το οτι η ποικιλια των τριων τουτων σημειων παρεχει μεγαλην δυσκολιαν εις την ορθογραφιαν της γλωσσης μας, τουτο ειναι γεγονος αναμφισβητητον.

δ) Οταν αφαιρουμεν απο μιαν λεξιν τὸ *η*, το *υ* και τας διφθογγους *ει*, *οι*, *υι* και ταυτα αντικαθιστωμεν δια τοῦ *ι*, τοτε καταστρεφομεν την ριζαν της λεξεως ταυτης. Τούναντιον δε, οταν αφαιρουμεν απο μιαν λεξιν τους τονους της, και την ψιλην, οχι ομως και την δασειαν, η λεξις αυτη δεν πασχει ουδενα ακρωτηριασμον. *Ο καταδεχομενος, ας μοι αποδειξη το εναντιον.*

Ο επικριτης μου, ως **ἐμβριθέστερον** καὶ ουχι *απλουστερον* κρινων, ας μοι λυση τα τεσσαρα ταυτα σημεια του ζητηματος μου.

Ν. Β ΦΑΡΔΥΣ
Σαμοθρᾳξ.

Παρακαλούμεθα ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Περιοδικοῦ *Κόσμου* νὰ δηλώσωμεν ὅτι ἡ διακοπὴ αὐτοῦ προῆλθεν ἐκ τῆς ἀξιώσεως τῆς τουρκικῆς λογοκρισίας τοῦ ἐπιθεωρεῖν ἅπασαν τὴν ὕλην αὐτοῦ πρὸ τῆς δημοσιεύσεως. Τὸ μέτρον τοῦτο κατέστησεν ἀδύνατον τὴν περαιτέρω ἐξακολούθησιν τοῦ Περιοδικοῦ. Οὐχ ἧττον ἐλπίζεται ὅτι ὅσονούπω ἡ Ὀθωμ. Κυβέρνησις, συνεπείᾳ ἀναφορῶν τῆς Διευθύνσεως, θὰ χορηγήσῃ αὐτῇ ἄδειαν ἀφομοιώσεως τοῦ *Κόσμου* πρὸς τὰς πολιτικὰς ἐφημερίδας (αἵτινες ἐκδίδονται ἄνευ τῆς ἐκ προτέρου λογοκρισίας), τότε δὲ τὸ ἐν λόγῳ Περιοδικὸν ἐξακολουθήσει τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Περὶ τῆς νήσου Σικίνου, πραγματεία ὑπὸ ἀρχαιολογικήν, ἱστορικὴν καὶ στατιστικὴν ἔποψιν (μετὰ εἰκόνος) ὑπὸ Ζαφειρίου Δ. Γαβαλᾶ, φοιτητοῦ τῆς φιλολογίας. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Α. Τρίμη. 1885. Σελ. 62.

[Ἡ προκειμένη πραγματεία ἔργον πρῶτον νεαροῦ φοιτητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, φιλοτίμως θελήσαντος νὰ γράψῃ περὶ τῆς πατρίδος του, καὶ καταστήσῃ γνωστὰ τὰ κατ' αὐτήν, δίδει ἱκανῶς τὴν εἰκόνα τῆς νησῖδος Σικίνου καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς καὶ τῆς ἀρχαιολογίας. Ὁ φιλοπονήσας περιεσύναξεν ἐπιμελῶς πᾶν ὅ,τι οἱ ἀρχαῖοι περὶ τῆς νησῖδος ἀναφέρουσι καθὼς καὶ οἱ νεώτεροι, ἐν οἷς εἰδικῶς περὶ ταύτης ἔγραψαν ὁ Ross καὶ ὁ Reinganum. Προσέθηκε δὲ καὶ ὁ ἴδιος τινὰ περὶ ἠθῶν καὶ ἐθίμων. Ἐλπίζομεν ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ὁ κ. Γαβαλᾶς θέλει συμπληρώσει ἀτελείας τινὰς τοῦ ἔργου του, ἃς καὶ αὐτὸς οὗτος ὁμολογεῖ, ὅπως οὕτω ἀποτελεσθῇ πλήρης μονογραφία περὶ τῆς νήσου Σικίνου, γεγραμμένη ὑπὸ ἐγχωρίου ἔχοντος πάντοτε πλειοτέραν γνῶσιν τοῦ τόπου του καὶ εὐκολίας καὶ χρόνον πρὸς μελέτην αὐτοῦ καὶ περιγραφήν.]

Ueber das Verhältniss der phosphorsäure zum Stickstoff im Harn, bei Fütterung mit Gehirnsubstanz. von Georgios Politis aus Corfu. München 1884. Σελ. 26.

Ἡ προκειμένη πραγματεία «Περὶ τῆς σχέσεως του φωσφορικοῦ ὀξέος πρὸς τὴν ἀπόκρισιν τοῦ ἀζώτου διὰ τῶν οὔρων ἐν χρήσει τροφῆς ἐξ ἐγκεφαλικῆς οὐσίας» σκοπεῖ τὴν λύσιν φυσιολογικοῦ προβλήματος, ἤτοι ὁποίαν σημασίαν ἀσκεῖ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ ἀζώτου καὶ τοῦ φωσφορικοῦ ὀξέος τῶν ἀποκρινομένων διὰ τῶν οὔρων ἡ θρέψις ζῴου δι' ἐγκεφαλικῆς οὐσίας, καὶ ποίας ταλαντεύσεις ὑφίσταται τὸ ποσὸν τοῦτο κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας, παρεχομένων εἰς τὸ ζῷον φωσφορικῶν ὀργανικῶν ἑνώσεων, οἷον τῆς λεκιθίνης ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, καὶ οὐχὶ ἀνοργάνων ὅπως διὰ τῶν συνήθων τροφῶν. Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης, ἧς ἡ ἐκτενεστέρα ἀνάλυσις ἀνήκει εἰς εἰδικὸν περιοδικόν, ὁ κ. Γ. Πολίτης ἔδειξεν ὅτι κέκτηται τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα καὶ τὴν μέθοδον τῆς ἐρεύνης δυσχερῶν ἐπιστημονικῶν προβλημάτων, καὶ ὅτι τὸ ζήτημά του ἀνέλυσε καὶ ἐπεξειργάσθη μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς ἐπιστημονικῆς τελειότητος.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

16 Μαρτιου, Παρασκευή.

Νέοι ὁσημέραι ἐκλογικοὶ συνδυασμοὶ ἐξακολουθοῦσι ἐξαγγελλόμενοι εἰς τὰς ἐφημερίδας, καὶ νέα τηλεγραφήματα δεξιώσεων καὶ διαμαρτυρήσεων. Παρῆλθεν ἡ νόμιμος προθεσμία πρὸς αἰτήσεις συνταγματικῶν ἀδειῶν, καὶ ὁ τελευταῖος αἰτήσας τοιαύτην ἀξιωματικὸς ἐσημειώθη ὑπὸ αὔξοντα ἀριθμὸν 98, μεθ' ὃ καταρτισθεῖσα ἐδημοσιεύθη στατιστική, ἀπαριθμοῦσα τοὺς τυχόντας ἀδείας συμφώνως πρὸς τοὺς βαθμοὺς αὐτῶν. Ἡ ἐν λόγῳ στατιστικὴ περιλαμβάνει πάσας τὰς ἱεραρχίας τῶν βαθμῶν, ἀπὸ τοῦ ὑποστρατήγου μέχρι τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ· τὴν σχετικὴν πλειοψηφίαν ἐν αὐτοῖς ἀποτελοῦσιν οἱ λοχαγοὶ ἀνερχόμενοι εἰς 34. Τὰ δικαστικὰ γραφεῖα ἤρξαντο ἀπὸ τοῦδε ἀργοῦντα διὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα καὶ τὴν ἄλλην ἐργασίαν τῶν ἐκλογῶν. Ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐκλογικὴν κίνησιν, τοὺς θορύβους, καὶ τὰς ἀνωμαλίας, ἑτέρα πάντη ἀλλοία ἐργασία ἀνεπτύχθη παραλλήλως τῇ πρώτῃ, ἀθορυβωτέρα, ἀλλὰ μᾶλλον ἀξία καταγραφῆς καὶ μνείας.

Καὶ πρῶτον. Ἑπτὰ κατακυρώσεις ἐγένοντο ἐν τῷ νομαρχιακῷ καταστήματι διὰ κατασκευὰς ὁδῶν· Ἐθνικὴ ὁδὸς ἀπὸ Χαλκίδος εἰς Βάθειαν, δύο ἕτεραι, τμήματα τῆς ἀπὸ Πατρῶν εἰς Κόρινθον, ὁδὸς ἀπὸ Σπάρτης εἰς Γεράκιον, ὁδὸς ἀπὸ Γυθείου εἰς Τσίμοβα, ἀπὸ Πατρῶν εἰς Πύργον, ἀπὸ Χρυσοῦ εἰς Δελφούς. Διὰ πάσας τὰς ὁδοὺς ταύτας προϋπελογίσθη ἐν συνόλῳ ποσὸν ἐκ δραχμῶν 4,227,155 μὲ τὰς ἀναλόγους ἐκπτώσεις. Δεύτερον, ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν δημοσίων ἔργων ἡ κατασκευὴ δύο γεφυρῶν ἐπὶ τοῦ Ἀχελῴου. Διὰ τῶν ἔργων τούτων ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι σπουδαίως πλουτίζεται ἡ ἡμετέρα συγκοινωνία· τὸ δὲ κυριώτερον, ἑκάστη προστιθεμένη γέφυρα τίς οἶδεν ὁπόσους σώζει ἐξ ἐκείνων, οἵτινες θὰ ὡρίζοντο ἴσως θύματα τῶν χει-

μερινῶν διαβάσεων τῶν ποταμῶν μας, θύματα καθ' ἕκαστον ἔτος ἀναγραφόμενα.

*
* *

Ὡς τρίτη εἴδησις μεταξὺ τῶν ἀξιοσημειώτων τῆς ἑβδομάδος δύναται νὰ καταταχθῇ ἡ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Κωπαΐδος ἀφορῶσα διάτρησις τῆς ὑπονόμου Καρδίτσης, κατεχούσης μῆκος 760 μέτρων. Ἡ περάτωσις τοῦ ἔργου τούτου, τοῦ μεγίστου καὶ ἐπιπονωτάτου πάντων τῶν πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς Κωπαΐδος, ἀνηγγέλθη τηλεγραφικῶς ἐκ Θηβῶν. Διὰ τῆς ὑπονόμου ταύτης τὰ ὕδατα εἰσρέουσιν εἰς τὴν Παραλίμνην, ὑπολείπεται δὲ ἡ κατασκευὴ καὶ δευτέρας σήραγγος, τῆς ἐκ τῆς Παραλίμνης εἰς τὴν θάλασσαν διοχετευούσης τὰ ὕδατα, ὅπως συντελεσθῇ τὸ ὅλον ἔργον, ὅπερ εἰκάζεται ὅτι δὲν θέλει βραδύνει. Ἐπὶ τῇ ἀποπερατώσει τῆς σήραγγος τῆς Καρδίτσης ἠγγέλθη ἐκ Σύρου ὅτι ὑψώθησαν αἱ μετοχαὶ τῆς Κωπαΐδος.

*
* *

Τέταρτον, ἔχομεν τὰς πορείας καὶ τὰς ἀσκήσεις, εἰς ἃς συντόνως ἀπό τινος ἐπιδίδεται ὁ ἐν τῇ πρωτευούσῃ στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τοῦ στρατηγοῦ Βοσσέρ. Ἐκδρομαὶ μέχρι Δαφνίου καὶ στρατιωτικαὶ ἐπὶ τῶν ἐκεῖσε λόφων παρατάξεις τῶν ταγμάτων τοῦ πυροβολικοῦ, ἀσκήσεις πορείας εἰς Τράχωνας τῶν πεζικῶν, μηχανικῶν καὶ εὐζωνικῶν σωμάτων ἠκολούθησαν ὡς συνέχεια τῶν πρό τινος ἀρξαμένων γυμνασίων, ἅτινα ἀσκοῦσι καταλλήλως τοὺς ὁπλίτας, παρέχουσιν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἁρμοδίους νὰ κατίδωσιν ἐμφανέστερον τὰς ἐλλείψεις καὶ μελετήσωσι τὴν διόρθωσιν αὐτῶν, εἰς δὲ τοὺς μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦντας ἐν ταῖς ὁδοῖς τοὺς ἐν συντάξει παρελαύνοντας στρατιώτας παρέχουσι συγκινοῦν καὶ μυρίας σκέψεις διεγεῖρον θέαμα.

*
* *

Πέμπτον, καταδιώκεται καὶ ἐν Ἑλλάδι ἡ τυποκλοπία. Ἐν Πάτραις τὸ δικαστήριον τῶν Πλημμελειοδικῶν κατεδίκασε βιβλιοπώλην, κατηγορούμενον ἐπὶ κλεψιτύπῳ ἀνατυπώσει διδακτικῶν συγγραμμάτων τῶν παρ' ἡμῖν καθηγητῶν κκ. Α. Διομ. Κυριακοῦ, καὶ Β. Σχορδέλη. Ἡ δίκη ἐκρίθη ἀξιοσημείωτος ἐν τοῖς δικαστικοῖς χρονικοῖς, καθ' ὃ πρώτην φορὰν ἀφορῶσα εἰς τοιούτου εἴδους ἀδίκημα, ὅπερ εἴωθεν ἀρχῆθεν νὰ παρακολουθῇ ἀδιαφορία ἢ ἀτιμωρησία. Χαιρετίζομεν τὴν ἀπόφασιν τῶν δικαστῶν ὡς εὐοίωνον αὐγὴν ἀσφαλεστέρου μέλλοντος εἰς τοὺς συγγραφεῖς ἐκπαιδευτικῶν βιβλίων, διότι τὴν μοῖραν τῶν ἄλλων συγγραφέων παρ' ἡμῖν οὐδεὶς τυποκλόπος ἐπὶ τοῦ παρόντος φθονεῖ.

*
* *

Ἀλλ' ἔσχε καὶ τὰ δυσάρεστα αὐτῆς ἡ παρελθοῦσα ἑβδομάς. Οὕτω κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς Κυριακῆς ὅσοι δὲν ἦσαν βαθύτατα βεβυθισμένοι εἰς τὸν ὕπνον ἐξηγέρθησαν ὑπὸ ζωηρᾶς σεισμικῆς δονήσεως συνοδευθείσης καὶ ὑπὸ βοῆς ὑποχθονίου. Οἱ δειλότεροι ἀνετινάχθησαν ὡς συνήθως, ζητοῦντες ἄσυλον μακρὰν τῆς κλίνης των, τινὲς δ' ἐν τῇ παραζάλῃ των ἔκριναν τὴν δόνησιν ὡς ἀποτέλεσμα νέας τινὸς ἐκρήξεως, ἐκ τῶν πρό τινος συνήθων ἡμῖν. Ἡ διεύθυνσις τοῦ σεισμοῦ ἦτο ἀπὸ τοῦ Ν. Α. πρὸς τὸ Β. Δ. Ἀλλὰ τὸ γεγονὸς ἦτον ἐκ τῶν ὀλιγώτερον δυσαρέστων ἐν σχέσει πρὸς ἕτερα κατ' αὐτὰς συμβάντα.

*
* *

Ἡ ἐκτροχίασις τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Κηφισσίαν σιδηροδρόμου δὲν ἐπέφερε μὲν ἀπευκταῖα, ἀλλὰ προὐξένησεν ἀνησυχίας καὶ σκέψεις ἀλλοίας τῶν προξενουμένων ὑπὸ τῶν καταστρεπτικῶν σφαδασμῶν τοῦ ὄγκου τῆς γῆς, ἥτις δὲν ἔχει νὰ δώσῃ λόγον πρὸς ἡμᾶς διὰ τὰς παρεκτροπάς της, οὐδ' ἔχει ἄλλους ὑπευθύνους. Μετὰ ποικίλας διαδόσεις ἐγνώσθη ὅτι τὸ γεγονὸς προῆλθεν ἐκ τῆς προσαρμόσεως ἐν τῇ αὐτῇ πορείᾳ βαγονίων ἀνομοίου κατασκευῆς, ληφθέντων ἐκ τοῦ γειτονικοῦ τῷ σιδηροδρόμῳ Λαυρείου σιδηροδρόμου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἀπάντησιν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. κ. Α. Μ. Ὀδησσόν. Ἐνεγράψαμεν καὶ τὸν κ. Π. Α. Πάντα τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολὴν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς. — κ. Δ. Π. Α. Ἐν τῇ καλῇ ἐποχῇ τῆς φιλολογίας ἡ μυθιστορία δὲν ἦτο γνωστὴ παρ' ἀρχαίοις. Ἓν μόνον ἔργον τοῦ εἴδους τούτου ἔχομεν ἐκ τῶν χρόνων ἐκείνων, τὴν « Κύρου Παιδείαν » τοῦ Ξενοφῶντος, ἥτις μᾶλλον θεωρητέα ὡς ἱστορικὴ μυθογραφία διδακτικὸν ἔχουσα χαρακτῆρα. Βραδύτερον ὅμως ἀνεπτύχθη ἱκανῶς καὶ ἡ μυθιστορία, καὶ ἔχομεν ἱκανὰ τοιαῦτα διαφόρων συγγραφέων ἔργα. Τοιαῦτα εἶνε τοῦ Ἡλιοδώρου τὰ « Αἰθιοπικά », Ἀχιλλέως Τατίου « τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα », Λόγγου « τὰ κατὰ Δάφνην καὶ Χλόην » καὶ ἄλλα πολλά. Ὡσαύτως εὐδοκίμουν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς παρακμῆς τὰ λεγόμενα *Μιλησιακά*, διηγήσεις ἐρωτικαὶ καὶ ἀκόλαστοι, τὰς ὁποίας ὁ καλὸς λεγόμενος κόσμος εὐχαριστεῖτο ἀναγινώσκων, μεταφρασταὶ δὲ ἐφρόντιζον νὰ καταστήσωσι καὶ εἰς τοὺς Ρωμαίους εὔκολον τὴν ἀπόλαυσιν αὐτῶν. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν τὰς μυθιστορίας ἐκείνας εἰς τὸν πόλεμον, ὅπως συντομεύσωσι τὰς ὥρας τῆς ἀπραξίας· καὶ οἱ Πάρθοι κατὰ τὸ ἔτος 53 π. Χ. καταστρέψαντες τὸν στρατὸν τοῦ Κράσσου εὗρον ἐν τοῖς σάκκοις τῶν Ῥωμαίων πληθὺν ἀντιτύπων Μιλησιακῶν. — κκ. Κ. Ν. Ι. Πύργον, Α. Χ. Σύρον, Δ. Μ. Βόλον καὶ Π. Λ. Ν. Ἀργοστόλιον. Ἐλήφθησαν. — *Φίλῳ Σ.* Ὄχι πάντοτε κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον. Ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι φίλαυτοι καὶ ἄνθρωποι φιλοκερδεῖς. Καὶ φίλαυτος μὲν εἶνε ὁ ὑπερμέτρως ἀγαπῶν ἑαυτὸν ἢ ἀγαπῶν μόνον ἑαυτόν, φιλοκερδὴς δὲ ὁ ἀγαπῶν μὲν ἑαυτόν, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ θυσιάζων ἑαυτὸν χάριν τῶν φίλων του ἢ ὑπὲρ τοῦ καθήκοντος. — *Τῷ αὐτῷ.* Ὁριστικὴ καὶ ἀμετάβλητος. Μὴ λάβετε, παρακαλοῦμεν, τὸν κόπον. — κ. Ζ'. Ἄδωρον δῶρον, ὅταν συνοδεύηται μὲ τὸν ὅρον « ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς με ». Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Κ. Ν. Τρίκκαλα. Ἀπηντήσαμεν προηγουμένως. Ἡ παραγγελία σας ἐξετελέσθη. — κ. Η. Π. Η. Taganrog. Ἐνεγράφησαν καὶ οἱ 4. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Τὰς ἀποδείξεις ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Λ. Σ. Βάρναν. Τὸ χρηματόδεμα ἐλήφθη. Παραγγελίαι σας ἐξετελέσθησαν. Ἀπηντήσαμεν καὶ ἰδιαιτέρως.—κ. Δ. Β. Παρισίους. Σειρὰ δελτίων τοῦ 1884 ἀπεστάλη, πλὴν 2 ἀτυχῶς ἐξηντλημένων. Ὁμοίως ἐξηντλημένον εἶνε καὶ τὸ σημειούμενον τοῦ 1883. Ἐλήφθη τὸ σταλέν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. —*Συνδρομητρίᾳ τῆς Ἑστίας.* Πειραιᾶ. Τὸ ἱστορικὸν ἀναφέρεται οὕτω: Ἡ μήτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου (829—842) Εὐφροσύνη θέλουσα νὰ νυμφεύσῃ τὸν υἱόν της συνεκάλεσεν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους εἰς Κωνσταντινούπολιν τὰς ὡραιοτάτας νεάνιδας. Οὗτος συνήγαγεν αὐτὰς ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἡ δὲ βασιλομήτωρ παρέδωκεν αὐτῷ χρυσοῦν μῆλον ἵνα τὸ ἐγχειρίσῃ εἰς ἐκείνην, ἣν θὰ ἐξέλεγεν ἑαυτῷ σύζυγον. Ὁ Θεόφιλος ἐστράφη πρῶτον πρὸς τὴν ὡραίαν Ἰκασίαν, καὶ χαριεντιζόμενος εἶπε πρὸς αὐτὴν « ὡς ἄρα διὰ γυναικὸς ἐρρύη τὰ φαῦλα », ἐννοῶν τὴν Εὔαν. Ἐπειδὴ δὲ ἐκείνη ἀπήντησε προσφυῶς « ἀλλὰ καὶ διὰ γυναικὸς πηγάζει τὰ κρείττονα » ἐννοοῦσα τὴν Παναγίαν, ὁ Θεόφιλος ὑπολαβών, ὅτι ἡ εὐφυΐα τῆς νέας ἦτο πλειοτέρα τῆς προσηκούσης εἰς σύζυγον, ἐστράφη πρὸς τὴν σεμνὴν Θεοδώραν. Ἡ Ἰκασία ἔκτοτε κτίσασα μοναστήριον, ἀπεσύρθη εἰς αὐτὸ καὶ ἐκεῖ διετέλεσε τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου προσευχομένη καὶ διὰ διαφόρων συγγραφῶν ἐκφράζουσα τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐλάβειάν της.— κ. Γ. Ζ. Βόλον. Πωλεῖται ἐν τοῖς ἐνταῦθα βιβλιοπωλείοις ἀντὶ δραχ. 4,50.—κ. Π. Α. Α. Γέτσκ. Τὰ σημειούμενα φύλλα ἀπεστάλησαν τῷ κ. Κ. Τὰ βιβλία ἔχουσιν ἀποσταλῆ πρὸ ἱκανῶν ἤδη ἡμερῶν.— κ. Α. Ν. Ρ. Βερολῖνον. Ἐλήφθησαν. Ἀπαντῶμεν προσεχῶς. — κ. Ν. Ι. Π. Κωνσταντινούπολιν. Ἐνεγράψαμεν καὶ τὸν κ. Φ. Ι. Φ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Τὰς ἀποδείξεις ἀποστέλλομεν ταχυδρομικῶς. —κ.κ. Ι. Ν. Χ. Πάτρας, Σ. Β. Γενεύην, Λ. Χ. Σμύρνην, Κ. Γ. Κ. Φάληρον, καὶ Γ. Δ. Α. Κωνσταντινούπολιν. Ἀπεστάλησαν.—κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Α. Ξ. Ἡράκλειον. Ἐγένοντο αἱ δέουσαι παραστάσεις καὶ ἐλήφθη σημείωσις ἵνα ἡ ἀποστολὴ γίνηται τοῦ λοιποῦ τακτικῶς.—κ. Ι. Η. Π. Στρασβοῦργον. Ἐν ἐλλείψει ἀδείας γερμανικῆς τὸ ἐνταῦθα Ἰατροσυνέδριον δύναται νὰ παραχωρήσῃ αὐτὴν μετὰ ἐξέτασιν τοῦ διπλώματος ἢ τῶν ἀποδείξεων ἀκροάσεως καὶ ἀσκήσεως τοῦ αἰτοῦντος ἐὰν εὕρῃ ταύτας ἐπαρκεῖς.—κ. Μ. Π. Κ. Σμύρνην. Τὰ φύλλα ἀποστέλλονται τακτικῶς εἰς Καρδαμύλην κατὰ τὴν σημειουμένην διεύθυνσιν· ὑποθέτομεν δὲ ὅτι ἐκ ταχυδρομικῆς ὀλιγωρίας καθυστεροῦνται ἢ παραπίπτουσι. Πρὸς ἀποφυγὴν τούτου νομίζομεν θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ διηυθύνοντο εἰς ὡρισμένον πρόσωπον ἀντὶ τοῦ Σχολείου, εἰς τὸν διδάσκαλον λ. χ. ἢ ἄλλον τινά, ὃν σᾶς παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ὑποδείξητε. Ἐνεγράψαμεν καὶ τὸν κ. Τ. Δ. Κ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. —Ζ. Ο. Βερδιάνσκαν. Τὰ βιβλία καὶ ἐπιστολὴν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.

Digitized by Google

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Οὐδὲ τέλος οὐδ' ἀρχὴν γνωρίζω,
πλὴν μὲ συνοδεύουν, μ' ἀγαπῶσιν
ἀδελφοὶ ἀνόμοιοι ἐννέα.
Ὅταν εἶμαι μόνος, δὲν ἀξίζω,
ὅμως ἂν αὐτοὶ προηγηθῶσιν,
εἶνε ἡ ἀξία μου βεβαία.

2

Γεννιέμ' ἐγὼ προτοῦ τὸ στοχασθῇς,
καὶ μόλις γεννηθῶ πεθαίνω εὐθύς·
κι' αὐτὸς ποῦ ὕστερ' ἀπὸ 'μένα φθάνει,
πάντοτε θόρυβο μεγάλο κάνει.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Τὸ ὡρολόγιον

2

Ἡ καρδία

3

Ὄνυξ—νύξ

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ.

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 20 λεπτῶν διὰ ταχυδρ. τέλη ἑκάστου.

		Δρ. Λ.
Χ. ΑΝΝΙΝΟΥ	*Ἐδῶ κ' Ἐκεῖ*	4.—
Π. ΒΡΑΪΛΑ	*Φιλοθέου καὶ Εὐγενίου ἐπιστολαί*	1.—
Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ	*Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαί*	2.—
»	*Εἰδύλλια*	2.50
»	*Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ*	1.—
»	*Σταλακτῖται*	2.—
»	*Ἱστοὶ Ἀράχνης*	1.—
Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ	*Οἱ μαθηταὶ τοῦ Εὐσεβίου*	1.50
»	*Εἰς τὴν θάλασσαν*	1 75
»	*Παιδικὰ Διηγήματα*	2.—
»	*Παιδικοὶ Διάλογοι*	1.—
Φ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ	*Ἀθηναΐς.* Μετάφρ. Σπ. Π. Λάμπρου	2.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Ἄνδρος καὶ Κέως*	5.—
»	*Ἀκρίτας*	3.—
»	*Οἱ Πέρσαι τοῦ Αἰσχύλου*	1.—
»	*Ὁδοιπορικὰ Θεσσαλίας, Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας*	3.—
»	*Ἀμοργός*	3.—
Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Περὶ Ἀφομοιώσεως τῶν φυτῶν*	2.—
»	*Κάρολος Δάρβιν*	50
Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ	*Μῦθοι*	1.50

Τὰ ἑπόμενα ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 50 λεπτῶν δι' ἕκαστον.

		Δρ.
Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ	*Ἱστορικὰ Μελετήματα*	5.—
Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ	*Ἀτθίδες Αὖραι*	5.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Κυκλαδικά*	5.—

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.—
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 1,50
Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

15 Μαρτίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	348.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	351.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	420.50
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	399.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	263.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	253.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	200.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	252.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	92.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	370.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4030.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	163.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	98.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	62.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	409.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	140.—
Ἑλλην. Πυριτιδοποιεῖον....... Φρ.	
Ἑταιρία Δημοσίων Ἔργων...... »	
Πανελλ. Ἀτμοπλ. Ἑταιρίας...... »	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.80
» 3μην......	25.60
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01
» Τραπεζικὸν 3μην.	100.¹/₄.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..........	20.15
Λίρα ὀθωμανική..........	23.20

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφίδες, σφραγίδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΙΚΕΛΑ

ΣΤΙΧΟΙ Ἔκδοσις νέα. Τόμος καλλιτεχνικὸς ἐκ σελ. 140.—Τιμᾶται δραχ. 2. Ταχυδρ. 2,20.

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ ἡ αὐτοβιογραφία γέροντος Χίου. Πρωτότυπον ἑλληνικὸν διήγημα. Τιμᾶται δραχ. 1. — Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 1,15.

ΡΩΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΕΤΑ, τραγῳδία Σαικσπείρου, ἐκδοθεῖσα ἄρτι εἰς Β' ἔκδοσιν.—Δραχ. 1. Ταχυδρ. 1,10.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 1014

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 430. — 24 ΜΑΡΤΙΟΥ 1885. — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 482

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΚΑΣΤΡΟΥ ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη.

Η ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ ὑπὸ Κωστῆ Παλαμᾶ.

ΤΟ ΡΟΔΟΝ ὑπὸ Σ. Μηλιαράκη.

ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ ΑΝΕΨΙΟΣ, *διήγημα* Ed. About.

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ, ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza.

Ο ΣΑΠΩΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ τῶν Παρισίων ὠργανώθη ὑπὸ τῆς Διεθνοῦς ἠλεκτρικῆς Ἑταιρίας ἠλεκτρικὴ ἔκθεσις, ἥτις ἀρξαμένη τὴν δεκάτην τοῦ παρόντος μηνός, διήρκεσεν ἐπὶ ὀκταήμερον. Ἡ ἔκθεσις ἦτο προσιτὴ δι' εἰσιτηρίων καθ' ἑκάστην ἀπὸ τῆς 6ης τῆς πρωΐας, καὶ τὰς ἑσπέρας ἀπὸ τῆς 8ης μέχρι τῆς 11ης.

Ἡ Ἔκθεσις, ἥτις λογίζεται μεταξὺ τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων, περιέλαβε πλείονας τῶν 120 ἐκθετῶν, τῶν ὁποίων τὰ ἐκθέματα ἀντεπροσώπευον πάντας τοὺς κλάδους τῆς διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἀναπτυχθείσης δραστηριότητος. Ὁ φωτισμὸς τῶν αἰθουσῶν τοῦ Ἀστεροσκοπείου συνίστατο ἐκ 550 ἠλεκτρικῶν λυχνιῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκθέσεως ἐγένοντο διάφορα ἐπιστημονικὰ ἀναγνώσματα, οἷα τὰ περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἰς τὴν ἰατρικήν, εἰς τὴν πολεμικὴν τέχνην, περὶ ἠλεκτρικῶν φάρων, περὶ τηλεφωνήσεως κ.τ.λ.

— Ὁ βασιλεὺς τοῦ Βελγίου πρόκειται νὰ ἱδρύσῃ διεθνῆ γεωγραφικὴν Ἑταιρίαν. Πρὸς διακανόνισιν δὲ τῶν ὅρων τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἑταιρίας μετεκαλέσατο ἐν Βελγίῳ τὸν γεωγράφον Milne-Edwards.

— Μία τῶν πρωτοτυποτάτων καὶ νεωτάτων ἐφαρμογῶν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἶνε ἡ σκοποῦσα τὴν ἀναζήτησιν τῶν δηλητηρίων ἐν τῷ σώματι τῶν ζῴων. Ἡ ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ τῶν Παρισίων ἔκθεσις παρέσχε λίαν περίεργον συσκευήν ὡρισμένην εἰς τοιούτου εἴδους πειράματα· ὁ ἐφευρέτης αὐτῆς, ὅστις ἐλπίζει νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ παρὰ τοῖς ἰατροῖς, ἐδοκίμαζε τὴν ἐφεύρεσίν του ἐν τῇ ἐκθέσει ἐπὶ τῶν βατράχων, διὰ νὰ μὴ ἐπισύρῃ δὲ τοὺς κεραυνοὺς τῆς ἐναντίον τῆς ζωοτομῆς Ἑταιρίας, παρεσκεύαζε τοὺς βατράχους ἐν χώρῳ μὴ προσιτῷ εἰς τὸ πλῆθος. Τὸ ζῷον ζωοτομηθὲν καὶ δηλητηριασθὲν δι' ὀκτὼ ἐγχύσεων, ὑπόκειται εἰς ἠλεκτρικοὺς ἐρεθισμοὺς καὶ ἐνεργείας αὐστηρῶς καθοριζομένας. Παρετηρήθη ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς διεγέρσεως τῶν μυῶν, τῶν νεύρων, τῆς καρδίας, ποικίλλει σὺν τῷ εἴδει τῆς δηλητηριάσεως· τὰ ὄργανα βατράχου φονευθέντος δι' ἐγχύσεως στρυχνίνης ἐρεθίζονται διαφόρως ἢ τὰ ὄργανα βατράχου φονευθέντος δι' ἄλλου δηλητηρίου. Ἕκαστον δηλητήριον ἐνέχει ἰδίαν δραστικότητα καὶ τῇ βοηθείᾳ τῆς ἐν λόγῳ συσκευῆς εὔκολος καθίσταται ἡ ἀνεύρεσις τοῦ ἴχνους αὐτοῦ. Ἔνθα ἡ χημικὴ ἀνάλυσις τυγχάνει ἀνεπαρκής, ὡς ἐπὶ ἀνθρωπίνων σπλάγχνων, πρὸ καιροῦ τεθαμμένων, ἀρκεῖ ἡ ἐνέργεια τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, τοὐλάχιστον κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ ἐφευρέτου.

— Ἐν Βόννῃ θὰ συνέλθῃ καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο σύνοδος παλαιοκαθολικῶν.

— Ἐν Παρισίοις ἱδρύθη μεγάλη Ἑταιρία φιλομούσων φέρουσα τὸ ὄνομα *Petit Bayreuth* καὶ ἐκδίδουσα ἰδίαν ἐφημερίδα, «Revue Wagnerienne».

— Ὁ ἀκάματος Λεσσὲψ σκοπεῖ τὴν διόρυξιν ἑτέρου ἰσθμοῦ, τοῦ Κρᾶ, κειμένου πρὸς βορρᾶν τῆς χερσονήσου Μαλάκας τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Ἡ ἐπιχείρησις θέλει στοιχίσει 25 ἑκατομμύρια φράγκων, τὰ δὲ ἔσοδα ὑπολογίζονται εἰς 6 ἑκατομμύρια κατ' ἔτος. Οἱ πλέοντες πρὸς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας ὄχι μόνον θὰ οἰκονομῶσι χρόνον τεσσάρων ἡμερῶν, ἀλλὰ θ' ἀποφεύγωσι καὶ τὴν ἐπικίνδυνον ὁδὸν περὶ τὴν Μαλάκαν.

— Οἱ ἐπιχειρηματίαι Ἄγγλοι ἐκδόται ἐν Λονδίνῳ κατέκλυσαν τὴν οἰκογένειαν Γόρδωνος δι' αἰτήσεων τῶν ἡμερολογίων τοῦ στρατηγοῦ, προσφέροντες μεγάλα ποσά. Ἡ κυβέρνησις ὅμως, ἥτις ἔπεμψε πρῶτον τὰ χειρόγραφα εἰς τὸν στρατηγὸν Wolseley, δὲν παραδίδει αὐτὰ εἰς τὴν οἰκογένειαν ἴσως ἕνεκα τῶν μὴ κολακευτικῶν διὰ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς κρίσεων τοῦ Γόρδωνος.

— Ὁ Ἰούλιος Βὲρν ἐπεράτωσε νέον μυθιστόρημα ὀνομαζόμενον «Ματθίας Σανδώρ». Ἐπειδὴ δὲ συνέπεσεν ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου τούτου νὰ ἔχῃ μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὸ δρᾶμα τοῦ Claretie «Ὁ πρίγκηψ Zilah», ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν, δι' ἧς ἐξηγεῖ τὸ τυχαῖον τῆς συμπτώσεως, καὶ διαβεβαιοῖ αὐτὸν περὶ τούτου πρὸς ἀποφυγὴν μομφῆς ἐπὶ τυποκλοπίᾳ. Ὁ Claretie ἔσπευσεν εὐθὺς νὰ διαβεβαιώσῃ αὐτὸν ὅτι ἡ ἐξήγησις αὕτη ἦτο ὅλως περιττὴ εἰς ἄνδρα οἷος ὁ Ἰούλιος Βέρν.

— Ὁ στρατάρχης Mac Mahon γράφει νῦν τὰ ἀπομνημονεύματά του, ἀπὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν κατέθεσε τὴν προεδρίαν. Τὰ ἀπομνημονεύματα ὅμως ταῦτα δὲν εἶνε ὡρισμένα πρὸς ταχεῖαν δημοσίευσιν.

— Ἐν Παρισίοις ἐκτίθεται εἰς πώλησιν ἐν τῷ μεγάρῳ Drouot σειρὰ χειρογράφων τοῦ Μιραβῶ. Τὰ χειρόγραφα ταῦτα εἴκοσι τὸν ἀριθμόν, διατηροῦνται ἐν καλῇ καταστάσει, ἐκτὸς τῆς κιτρίνης χροιᾶς τοῦ χάρτου καὶ ἐρυθρῶν τινων, κηλίδων, κρίνονται δὲ πολύτιμα, διότι ἐκτὸς τῆς ἀξίας των ὡς ἱστορικῶν λειψάνων ἀναμιμνησκόντων τὸν μέγαν ῥήτορα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, δύναταί τις δι' αὐτῶν νὰ σπουδάσῃ τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας καὶ τῆς γραφῆς τοῦ Μιραβῶ, περὶ τῆς ὁποίας λέγουσιν ὅτι εἶνε λίαν πρωτότυπος. Μετὰ τῶν χειρογράφων διακρίνεται τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Βίος τοῦ Ἰουλίου Ἀγρικόλα», ἐκ 39 σελίδων, μετὰ περιθωρίου εὐρυτάτου καὶ πλῆρες παραπομπῶν. Αἱ σελίδες τῆς «Πρωσσικῆς Μοναρχίας» φέρουσι στενότερον περιθώριον, γέμουσι δὲ παραπομπῶν, ἀποσβέσεων καὶ προσθηκῶν. Τὸ μᾶλλον δὲ περίεργον ἐξ αὐτῶν εἶνε ἡ «Ἐπίτομος γραμματικὴ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης», ἐκ 52 σελίδων, τῶν ὁποίων προηγεῖται αὐτόγραφος ἐπιστολὴ τοῦ Μιραβῶ πρός τινα Σοφίαν. Ὁ γραφικὸς χαρακτὴρ ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ εἶνε πολὺ λεπτότερος τοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις, τὰ γράμματα δ' αὐτοῦ δὲν ἔχουσι τὴν ἀκαμψίαν καὶ τὴν στενόχωρον συναρμολόγησιν τῶν τῆς «Πρωσσικῆς μοναρχίας», ἀλλ' εἶνε σχεδὸν στρογγύλα καὶ δεικνύουσι ποῦ καὶ που τάσεις πρὸς καλλιγραφικὰς ἐπιτηδεύσεις. Εἶνε προφανὲς ὅτι ἡ βαρεῖα καὶ νευρώδης γραφὶς τοῦ ῥήτορος καὶ τοῦ ἱστορικοῦ ἀντικατεστάθη ἐν αὐτῷ ὑπὸ τῆς κουφοτέρας καὶ γλυκυτέρας γραφίδος τοῦ ἐραστοῦ. Ἕτερον τετράδιον περιλαμβάνει πολυάριθμον σειρὰν ἀσυναρμόστων φύλλων καὶ παντοιόσχημα τεμάχια χάρτου, ἐφ' ὧν ὁ Μιραβῶ, ὅστις ἀνεγίνωσκε πάντοτε μὲ τὸν κάλαμον ἀνὰ χεῖρας, ἔρριπτεν ἀκανονίστως τὰς σκέψεις του ἢ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀναγινωσκομένων βιβλίων, τῶν ὁποίων ἤθελε νὰ τηρήσῃ τὴν μνήμην. Ἐν αὐτῷ εὑρίσκονται στατιστικαὶ σημειώσεις, ἱστορικαὶ χρονολογίαι, φιλοσοφικαὶ σκέψεις καὶ κομψοὶ στίχοι.

— 30,000 ἀτμομηχανὰς κατέχουσιν οἱ Ἀμερικανοί, τῶν ὁποίων ἑκάστη ἀξίζει κατὰ μέσον ὅρον 50,000 δραχμῶν. Τὰ 16 ἐργοστάσια, ἅτινα κατασκευάζουσι ταύτας, ὀφείλουσι κατ' ἔτος νὰ προμηθεύωσι 1200 ἐξ αὐτῶν, διανεμομένας ἀναλόγως τῆς φήμης ἑκάστου τῶν ἐργοστασίων.

— Οἱ υἱοὶ τοῦ διασήμου γλύπτου Δαβὶδ Δ'Ανζὲρ ἐδωρήσαντο εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου 550 ὀρειχάλκινα μετάλλια, ἔργα τοῦ πατρὸς αὐτῶν.

— Ἡ πρὸς τὸ τέλος παρελθόντος ἔτους ὀργανωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φυσιολογικοῦ Μουσείου τῶν Παρισίων γεωλογικὴ ἐκδρομὴ εἰς Βουλώνην καὶ εἰς Ἀγγλίαν ἐσκόπει κυρίως νὰ δια

Digitized by Google

τρέξη ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας, τήν τε γαλλικὴν καὶ ἀγγλικήν, τῆς Μάγχης, ἵνα ἐπιτοπίως ἐξετάση τοὺς ὅρους τῆς σχηματίσεως τοῦ πορθμοῦ, καὶ ὁρίση τὸν γεωλογικὸν χρόνον, εἰς ὃν ἀνάγεται ὁ ἀπὸ τῆς στερεᾶς χωρισμὸς τῆς Ἀγγλίας. Γενικὴ πεποίθησις μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκδρομῆς ἐσχηματίσθη παρὰ τοῖς ἀποτελέσασι τὴν Ἐπιτροπὴν ὅτι τὸ φαινόμενον παρετάθη ἐπ' ἄπειρον σειρὰν περιόδων, ὅτι ἐπερατώθη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τεταρτογενοῦς ἐποχῆς καὶ ὅτι ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ οὐδεμίαν ἐνέργειαν ὑποτίθησι διάφορον ἐκείνων, τὰς ὁποίας καθ' ἑκάστην ἔχομεν ὑπ' ὄψιν.

— Ἡ ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ ὑποδοχὴ τοῦ Λεσσὲψ γενήσεται τῇ ἑνδεκάτῃ, κατὰ τὸ καθ' ἡμᾶς ἡμερολόγιον, τοῦ προσεχοῦς Ἀπριλίου.

— Ὑπὸ τῶν Γάλλων ζωγράφων ἐξελέγησαν οἱ κριταί, τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμόν, οἱ μέλλοντες νὰ κρίνωσιν τὰ εἰς τὴν ἐτησίαν Ἔκθεσιν τοῦ 1885 ὑποβληθέντα ἔργα των. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποσταλέντων ἐλαιογραφιῶν, ὑδρογραφιῶν, καὶ ἰχνογραφημάτων ἀνέρχεται εἰς 7,200, ἐλάττων κατὰ 500 τῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους. Μεταξὺ αὐτῶν πολυάριθμοι εἶνε αἱ μεγάλου μεγέθους εἰκόνες.

— Περὶ τοῦ πρό τινος καιροῦ ἀποθανόντος Ρώσσου στρατηγοῦ Τοτλέβεν, ὅστις μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Σκόβελεφ ἐκρίθη ἐν τῷ τελευταίῳ Ρωσσοτουρκικῷ πολέμῳ ὡς εἷς τῶν ἐξοχωτάτων στρατηλατῶν, ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ *Νέᾳ Ἐπιθεωρήσει* μακρὰ μελέτη ὑπὸ τοῦ Ρώσσου στρατηγοῦ καὶ συναγωνιστοῦ αὐτῷ Μιχαὴλ Φρολώβ.

— Ἐν τῷ ὄπισθεν τοῦ Βιομηχανικοῦ μεγάρου χώρῳ τῶν Ἠλυσίων πεδίων ἐν Παρισίοις μέλλει νὰ τελεσθῇ Ἔκθεσις ἀλφίτων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἀφορώντων εἰς τὴν ἀρτοποιίαν καὶ τὸ ἄλεσμα, καὶ τὰ εἰς ταῦτα ὑπαγόμενα βιομηχανήματα. Ἐκτὸς τοῦ διαφέροντος, ὅπερ κυρίως παρέχει ἡ ἐν λόγῳ ἔκθεσις, κρίνεται ὅτι θέλει κεντήσει κυρίως τὴν περιεργίαν τοῦ κοινοῦ τὸ θέαμα τῶν ἀλλεπαλλήλων μεταμορφώσεων, τὰς ὁποίας ὑφίσταται εἷς κόκκος σίτου. Ὁ σῖτος θὰ κομίζηται ἐντὸς σακκίων οἷος ἐξέρχεται τοῦ σιτοβολῶνος ἢ τῶν πλοίων, ἅτινα τὸν φέρουσιν ἐξ Ἀμερικῆς, καὶ οἱ τελειότατοι μύλοι θὰ τὸν μεταποιῶσιν εἰς ἄλευρον. Πρὸς τοῦτο πλεῖσται μηχαναὶ θὰ ἐργάζωνται καθ' ἑκάστην ἐν τῷ τμήματι τοῦ ἀλέσματος. Ἐν δὲ τῷ τμήματι τῆς ἀρτοποιίας θὰ ἀποδεικνύηται διὰ τίνων μέσων κατασκευάζεται ἡ ζύμη, καὶ τίνι τρόπῳ ψήνεται εἰς τοὺς κλιβάνους.

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τῶν Παρισίων παρέσχεν εἰς τοὺς ὀργανωτὰς πᾶσαν εὐκολίαν πρὸς κατάρτισιν τῆς ἐκθέσεως.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Στοιχεῖα Χημείας ἀνοργάνου. Ἐρανισθέντα ἐκ διαφόρων πηγῶν πρὸς χρῆσιν τῶν Γυμνασίων ὑπὸ Ἠλία Γ. Βαλσαμάκη, διδάσκοντος τὰ Φυσικο-Μαθηματικὰ κ.τ.λ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1884. Τύποις Σ. Ι. Βουτυρᾶ, Σελ. α'—λγ'. καὶ 1—167.

Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σεραφεὶμ τοῦ ἐν τῷ ὄρει τοῦ Δομποῦ τῆς Λεβαδείας ἀσκήσαντος καὶ ἑορταζομένου τῇ 6ῃ τοῦ μηνὸς Μαΐου, ἥτις ἐξεδόθη μὲν τὸ πρῶτον ἐκ χειρογράφου κειμένου ὑπὸ τοῦ πρώην Μητροπολίτου Ἀθηνῶν κυρίου Νεοφύτου Μεταξᾶ, ἐκδίδοται δὲ νῦν ἐπιδιωρθωμένη καὶ ἐπηυξημένη ὑπὸ τοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς Μονῆς τοῦ Δομποῦ ἱερομονάχου Εὐθυμίου Γ. Καββαθᾶ, προλύτου τῆς Θεολογίας. Ἐν Ἀθήναις. Τύποις Ἀττικοῦ Μουσείου. 1885. Σελ. 74.

Ἰγνατίου Μοσχάκη. ὑφηγητοῦ τῆς Θεολογίας, *Ἑρμηνεία Περικοπῶν τοῦ Εὐαγγελίου*. Ἐκδίδοται δαπάνῃ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. Ἐν Ἀθήναις, Βιβλιοπωλεῖον ὁ « Κοραῆς ». Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀττικοῦ Μουσείου. 1885. Σελ. 197. 16ον δρ. 2,50.

Beiträge zur historischen Syntax der griechischen Sprache, herausgegeben von M. Schanz. Heft 5. Band II. Heft 2. Entwickelungsgeschichte der Absichtssätze von Dr. Philipp Weber. Zweite Abtheilung: die Attische Prosa und Schlussergebnisse. Würzburg 1885. S. 124.

Ἀφοῦ ἅπαξ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Οὐμβόλδου ἐγνώσθη, ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν εἶναί τι *ἔργον συμπεπληρωμένον καὶ τέλειον κείμενον* πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, ἀλλ' *ἐνέργεια ἀνελισσομένη ἀδιαλείπτως ἐνώπιον ἡμῶν*, εἵπετο αὐτοδήλως, ὅτι τὴν ἐνέργειαν ταύτην οὐδαμῶς ἄλλως κρεῖσσον ἢ διὰ τῆς παρατηρήσεως ἐφ' ὅσον οἷόν τε πλεῖστον χρόνον, τ. ἔ. *διὰ τῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης* αὐτῆς δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν. Τὴν ἱστορικὴν ταύτην ἐξέτασιν τῆς γλώσσης ὡς πρὸς τοὺς φθόγγους, τοὺς τύπους, τὴν σύνθεσιν, τὴν σημασιολογίαν, ἐτυμολογίαν κ.τ.τ. ἀπὸ πολλοῦ μεταχειρίζονται οἱ γλωσσολογοῦντες μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Ἀλλ' ἐπὶ τὴν σύνταξιν ἀρχῆθεν ἧττον προσέσχον, τὸ μὲν διότι καὶ ἡ παλαιοτέρα ἔρευνα δὲν ἦτο ὅλως ἀπόβλητος, ὅπως ἡ ἐν τῇ συνήθως λεγομένῃ γραμματικῇ ἐν χρήσει, τὸ δὲ διότι πολλαὶ ἐργασίαι ὤφειλον πρότερον ἐν ταῖς καθ' ἑκάστην γλώσσαις νὰ γίνωσιν, ἵνα τὰ συμπεράσματα ἔχωσι στερεὰν βάσιν καὶ κῦρος. Ἀφ' ὅτου δ' ὅμως ὁ Delbrück διὰ τῶν ***Syntaktische Forschungen*** (4 τόμων) καὶ ὁ Dräger διὰ τῆς ***historische Syntax der lat. Sprache*** ἤνοιξαν τὴν ὁδὸν εἰς τὰς τοιαύτας ἱστορικὰς τῆς συντάξεως ἐρεύνας καὶ νέον ἄπλετον φῶς ἐπὶ πλήθους παραδόξων καὶ ἀνωμάλων φαινομένων διέχυσαν, προῆλθον εἰς μέσον καὶ οἱ τὴν Ἑλληνικὴν μόνην εἰδικῶς σύνταξιν ὑποκείμενον τῶν μελετῶν των ποιήσαντες. Οὕτω π. χ. ὁ Tycho Mommsen ἀπέδειξε διὰ τῆς ἱστορικῆς ἐξετάσεως ὅτι ἡ *μετὰ* πρόθεσις εἶναι κυρίως πεζολογική, ἐνῷ ἡ *σὺν* ἐν συντάξει μᾶλλον ποιητική. Ὅστις θέλει νὰ ἐπιθεωρήσῃ τρόπον τινὰ τῆς ἑλλ. γλώσσης τὰς τελικὰς προτάσεις τὰς ἐν τῇ πεζογραφίᾳ διελαυνούσας πρὸ αὐτοῦ, ὀφείλει νὰ μελετήσῃ τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν τεῦχος. Θὰ ἴδῃ πῶς κατὰ μικρὸν τὸ μὲν μόριον *ὡς* καὶ *ὅπως* περιστέλλονται καὶ τέλος ἀποβάλλονται ὅλως, τὸ δὲ *ἵνα* ἐπιδίδει καὶ τέλος ἐξελαύνει πάντα τἆλλα, καὶ θὰ ἐννοήσῃ εὐκόλως διατί ἡ νέα Ἑλληνικὴ μόνον τελικὸν μόριον ἔχει τὸ *νά*. Θὰ ἴδῃ ἐπ' ἴσης πῶς βαθμηδὸν ἡ χρῆσις τῆς εὐκτικῆς καὶ ἐν τοῖς δοκίμοις ἔτι χρόνοις ἐλαττοῦται καὶ ὁσημέραι ἡ τῆς ὑποτακτικῆς ἐκτείνεται, κ. τ. τ. Αἱ δ' ἀποδείξεις γίνονται οὐχὶ διὰ θεωριῶν κενῶν καὶ ἀνυποστάτων, ἀλλὰ διὰ *στατιστικῆς ἀπαριθμήσεως* καὶ *κριτικῆς ἐξετάσεως* πάντων τῶν χωρίων ἐν οἷς ἀπαντῶσι τὰ μόρια ταῦτα. Ἀναμφιβόλως ὁ στατιστικὸς οὗτος τρόπος τῆς ἐρεύνης εἶναι ὀχληρός, δι' αὐτὸ καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ τὰ ῥᾷστα συνήθως τρεπομένοις οὐ μόνον ἀγαπητὸς δὲν εἶναι, ἀλλὰ καὶ σκωμμάτων γίνεται πρόξενος εἰς τοὺς τυχὸν μεταχειριζομένους αὐτόν. Ἀλλ' ἀφοῦ σήμερον ὁμολογεῖται ὑπὸ πάντων, ὅτι αἱ ἱστορικαὶ λεγόμεναι ἐπιστῆμαι, ἵν' ἀποκτῶσι τὰ περὶ αὐτῶν λεγόμενα ὁπωσδήποτε τὸ κῦρος τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ἀνάγκη νὰ ὑποβάλλωνται ὑπὸ τὴν ἀκριβεστάτην αὐτῶν τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ζήτησιν, τ. ἔ. τὴν ἱστορίαν, τὴν στατιστικήν, τὴν σύγκρισιν, οὐδὲ ἄλλο ὑπολείπεται τοῖς παρ' ἡμῖν φιλοτιμουμένοις νὰ ἐργασθῶσιν ἐπιστημονικῶς ἢ νὰ μεταχειρίζωνται τὴν ἐπικρατήσασαν ἐπ' ἐσχάτων ἐν Εὐρώπῃ μέθοδον τῆς ἱστορικῆς καὶ στατιστικῆς καὶ συγκριτικῆς ἐρεύνης, ἣν λαμπρῶς καὶ μετ' ἐπιτυχίας εὑρίσκει ἐφηρμοσμένην ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ ὁ ἀναγνώστης. Ἐξ αὐτοῦ πολλὰ δύναταί τις ἀσφαλέστατα νὰ διδαχθῇ περὶ τῆς χρήσεως τῆς εὐκτικῆς καὶ ὑποτακτικῆς κατόπιν παρῳχημένων χρόνων ἐν ἑκάστῳ ἰδιαιτέρως συγγραφεῖ, περὶ τῆς χρήσεως τῶν μορίων, περὶ τῆς χρήσεως τοῦ *μὴ* ἐν ταῖς ἐξ ἐκφράσεων φόβου σημαντικῶν ἐξηρτημέναις προτάσεσι κττ. καὶ πρὸς τούτοις περὶ τῆς μεταβολῆς ἣν σὺν τῷ χρόνῳ ὑφίστανται αἱ χρήσεις αὗται κττ. Τοιοῦτον εὑρίσκοντες τὸ εἰρημένον βιβλίον συνιστῶμεν αὐτὸ προθύμως τοῖς διαφερομένοις τῶν παρ' ἡμῖν.

Γ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

22 Μαρτίου, Παρασκευή.

Αἱ ἑορταὶ τοῦ Πάσχα ἦλθον ἐφέτος πρωϊμώτερον, πρὶν ἢ ἡ φύσις, ἀπαλλαγεῖσα ἐντελῶς τῶν δεσμῶν τοῦ χειμῶνος, ἐνδυθῇ κατάλληλον ἑορτάσιμον ἔνδυμα πρὸς ὑποδοχὴν αὐτῶν. Τὰ κόκκινα αὐγὰ ἐπεφάνησαν μεταξὺ τῶν παραθεμάτων τῆς οἰκογενειακῆς τραπέζης, ἢ πληροῦσι τὰ θυλάκια τῶν παιδίων. Πλήρεις ἀνθρώπων οἱ ναοὶ κατ' ἐξαίρεσιν, καὶ πλήρεις ἀνθέων. Οἱ ἀμνοὶ βελάζουσι πενθίμως, ἀναμένοντες τὸν σφαγέα. Καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀκροπόλει καὶ πέριξ αὐτῆς χῶροι, ἡ ἀπὸ τῶν Στύλων μέχρι τοῦ Θησείου μακρὰ ὁδός, ἀναμένουσι τὴν Τρίτην τοῦ Πάσχα, ὅπως ἀντὶ τῆς συνήθους αὐτῶν γαλήνης καὶ ἐρημίας, ἀντηχήσωσιν ὑπὸ τοὺς θορύβους τοῦ σωρηδὸν διασπειρομένου ἐκεῖ πλήθους, ὅπως κατὰ τὸ ἀνέκαθεν ἔθιμον, ἀλλὰ παρακμάζον ἀπό τινος πανηγυρίσῃ τὰ νεώτερα ἐπικληθέντα Παναθήναια.

Digitized by Google

Καὶ μετὰ τὴν Λαμπρὰν ἑορτασθήσεται ἡ ἑτέρα *Λαμπρά*, ἡ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας. Ἀλλ' ἐφέτος θέλει περιορισθῇ αὐστηρότατα εἰς τοὺς τύπους τῶν στρατιωτικῶν παρατάξεων, τῶν ἐπισήμων γευμάτων, καὶ μεμετρημένων τινῶν φωταψιῶν. Οὐδεμία ἔκτακτος ἐπίδειξις παρασκευάζεται πρὸς ὑποδοχὴν αὐτῆς, οὐδεμία πνοὴ ἐνθουσιασμοῦ ἐξεγείρεται εἰς τὴν προσέγγισίν της. Καθ' ἃς ἡμέρας πέρυσι τὰς στήλας τῶν ἐφημερίδων κατεῖχον ἀπαριθμούμενα, ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, τὰ εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Πολυτεχνείου προσκομιζόμενα ἐθνικὰ κειμήλια, καὶ ἠγγέλλοντο ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν αἱ κατὰ ζῆλον τῆς πρωτευούσης ἔκτακτοι ἑτοιμασίαι πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς ἡμέρας, ἤδη τὸν αὐτὸν χῶρον κατέχουσι τὰ ὀνόματα τῶν διὰ τὰς ἐκλογὰς κληρουμένων ἀντιπροσώπων τῆς Κυβερνήσεως, τὰ ἐκλογικὰ παράπονα, καὶ ἐν γένει πᾶν ἀφορῶν εἰς ἐκλογάς.

* *
*

Οἱ τῆς παρελθούσης Κυριακῆς δεινοὶ σεισμοί, οἱ ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον συγκλονήσαντες καὶ ἐν Μεγαλοπόλει καὶ ἐν Καλάμαις καταστροφὰς ἐπενεγκόντες, ἀνησύχησαν καὶ κατετάραξαν πάντας· διότι ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν καταστρεπτικῶν, νομίζομεν, δονήσεων ἐν Ἀμφίσσῃ, πρὸ χρόνων, πολλοὶ σεισμοὶ κατεκλόνησαν περιοδικῶς τὸ ἔδαφος, ἐνίοτε διὰ τὸ βίαιον αὐτῶν ἐνέπνευσαν οὐκ ὀλίγον φόβον, καὶ μάλιστα ὁσάκις ἔτυχε νὰ προαγγελθῶσι καὶ ὑπὸ θεολήπτων προφητῶν, ἀλλ' ἡ μεγίστη αὐτῶν ζημία ἐλογίζετο μόνον εἴς τινας πλευρίτιδας ἕνεκα τῶν ὑπαιθρίων ἀγρυπνιῶν. Ἀλλ' ὁ ἐσχάτως ἐπισυμβὰς ἐν Μεγαλοπόλει καὶ Καλάμαις σεισμὸς παρέσχεν εὔλογον τρόμον καὶ ἀναστάτωσιν, ἕνεκα τῆς καταρρεύσεως πολλῶν οἰκιῶν, τῆς καταστροφῆς ὁλοκλήρων χωρίων, ἑνὸς μοναστηρίου, καὶ τοῦ τραυματισμοῦ ἀνθρώπων. Ἰδίως ἐν Καλάμαις αἱ ζημίαι εἶνε σπουδαιότεραι. Τὸ κατάστημα τῆς Νομαρχίας κατέστη ἄχρηστον, κατηρειπώθη ὁ στρατών, ἔνθα κατεσκήνουν οἱ εὔζωνοι, καὶ παρ' ὀλίγον ἕνεκα τῆς μεγάλης βλάβης τῶν φυλακῶν, καὶ τῆς κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς συνταραχῆς νὰ ἀποπτῶσιν αὐτῶν οἱ κρατούμενοι, καὶ νὰ ἀποβῶσιν εἰς μάτην τόσοι μόχθοι τοῦ ἐκεῖ διευθυντοῦ τοῦ μεταβατικοῦ, ὅστις, καθ' ἃ λέγεται, κατώρθωσε νὰ ἐγκλείσῃ ἐν αὐταῖς τὸ ἄνθος τῶν Μεσσηνίων φυγοδίκων.

* *
*

Πιστῶς παρηκολουθήσαμεν ἀρχῆθεν τὴν σειρὰν τῶν τελουμένων στρατιωτικῶν γυμνασίων ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ στρατηγοῦ Βοσσέρ. Τελευταίως ἐπανελήφθησαν ταῦτα τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν. Συνίσταντο δὲ εἰς ἁπλοῦς ἑλιγμοὺς προπαρασκευαστικούς· τῆς εἰς μάχην παρατάξεως, καὶ εἰς ἀλλεπαλλήλους ἀναπτύξεις τῶν σωμάτων εἰς φάλαγγας ὁτὲ μὲν διπλᾶς, ὁτὲ δὲ λόχου, ἄλλοτε τάγματος καὶ ἄλλοτε οὐλαμοῦ. Σώματα μετασχόντα τῆς πορείας ἦσαν τὰ τάγματα τοῦ μηχανικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ, ἀπαρτίζοντα στρατὸν ἐκ 3,000 περίπου ὁπλιτῶν. Τὰ γυμνάσια ἐγένοντο ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Τραχώνων, ἔνθα ἐγένοντο πρό τινος καιροῦ τὰ πρῶτα μεγάλα γυμνάσια τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ, περὶ ὧν τοσοῦτος ἐγένετο τότε λόγος. Τὰ ἐσχάτως τελεσθέντα ἐκρίθησαν ὡς ἐπιτυχόντα ὀλιγώτερον τῶν προηγηθέντων αὐτῶν.

* *
*

Μετ' ἐπισημότητος ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου Χρηματιστηρίου, ὅπερ διὰ τῆς χορηγίας τοῦ μακαρίτου Βασιλείου Μελᾶ ἀνηγέρθη ἀπέναντι τῶν Δικαστηρίων, κατὰ τὴν ὁδὸν Σοφοκλέους. Ἐν τῇ ὑαλοσκεπεῖ ἰσογείῳ αἰθούσῃ ἐπὶ παρουσίᾳ πολλοῦ πλήθους καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν, ἐψάλη ἀρχιερατικὸς ἁγιασμός, προσεφωνήθησάν τινα ὑπὸ τοῦ τελέσαντος τὸν ἁγιασμὸν ἀρχιερέως, εὔγλωττον λόγον ἀπήγγειλεν ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ χρηματιστηρίου κ. Νομικός, καὶ ἐν τέλει προσέθηκεν ὀλίγας λέξεις ἐκ τοῦ προχείρου ὁ κ. Τιμολέων Φιλήμων. Τὸ νέον κτίριον, ἔργον τοῦ παρ' ἡμῖν ἀρχιτέκτονος κ. Τσίλλερ, διακρίνεται διὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ φιλοκαλίαν τοῦ ῥυθμοῦ αὐτοῦ.

* *
*

Τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐθνικῆς ὁδοποιίας ἐξακολουθεῖ χωροῦν ἐπὶ τὰ πρόσω. Μετὰ τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας ἐν προηγουμένῳ Δελτίῳ ἀνηγγείλαμεν ὡς προσεχῶς ἀρχομένας, πρόκειται νὰ κατασκευασθῶσιν ἔτι αἱ ἑξῆς ὁδοί: ἡ ἀπὸ τῆς γεφύρας Παλαιοχωρίου μέχρι τῆς γεφύρας Ἀσωποῦ, τμῆμα οὖσα τῆς ἀπὸ Λεβαδείας εἰς Λαμίαν ἐθνικῆς ὁδοῦ, ἡ ὁδὸς ἀπὸ Ἀναθέματος μέχρι ῥεύματος Λοιδωρικίου, ἡ ἐν Μεσολογγίῳ ὁδός, ἡ ἑνοῦσα τὴν πρωτεύουσαν τοῦ δήμου Μακρυνείας μετὰ τῆς ἀπὸ Ἀγρινίου εἰς Ναύπακτον ὁδοῦ, καὶ ἓν τμῆμα τῆς ἐπαρχιακῆς ὁδοῦ Νεμέας. Διὰ πάσας ταύτας ἐνεργηθήσονται δημοπρασίαι τῇ 21 τοῦ προσεχοῦς Ἀπριλίου.

* *
*

Ἡ κατάπτωσις τῆς ἐν Κακῇ Σκάλᾳ γεφύρας δὲν ἐγένετο αἰτία ἀναβολῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς γραμμῆς, διότι ἐγένετο σκέψις νὰ παρεκκλίνῃ ἡ γραμμὴ ἐπὶ τοῦ παρόντος, διαγράφουσα μεγάλην καμπύλην, τῆς θέσεως, ἐν ᾗ ἔκειτο ἡ καταπεσοῦσα γέφυρα. Ἀντ' αὐτῆς δὲ ἤρξατο ἡ κατασκευὴ νέας ξυλίνης γεφύρας. Οὕτω καὶ μετὰ τὸ ἀτύχημα τοῦτο, τὸ ἀπὸ Μεγάρων εἰς Κόρινθον τμῆμα τοῦ Πελοποννησιακοῦ σιδηροδρόμου παραδοθήσεται εἰς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν προθεσμίαν, ἤτοι τὴν 25ην Μαρτίου.

* *
*

Ὁ πρὸ ὀλίγου χρόνου καταρτισθεὶς μουσικὸς θίασος ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Ἀπόρων παίδων ἐπετέλεσεν εὐαρέστους σχετικῶς προόδους, αἵτινες θέλουσι καταδειχθῆ τὸ πρῶτον ἤδη ἐν τῇ ἐκφορᾷ τῶν ἐπιταφίων· ὁ μουσικὸς θίασος θέλει παρακολουθήσει τὸν ἐπιτάφιον τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, τὸ πρῶτον ἤδη ἐμφανιζόμενος ἐπισήμως πρὸ τοῦ κοινοῦ.

* *
*

Δυσαναπλήρωτον κενὸν ἀφίνει εἰς τὴν χορείαν τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογούντων ὁ θάνατος τοῦ *Παναγιώτου Σταματάκη*, γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων. Ὁ ἀνὴρ κατηρτίσθη τοιοῦτος ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιστήμῃ μόνον ἐξ ἰδίου ἔρωτος πρὸς αὐτήν, ἐξ ἁπλοῦ ὑπαλλήλου ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ τμήματι τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας, χειραγωγηθείς, προαχθεὶς βαθμηδὸν διὰ τῆς μελέτης, καὶ σπουδαίας ὑπηρεσίας προσενεγκὼν διὰ τῆς εὑρέσεως ἀρχαίων πραγμάτων καὶ τῆς ἐκδόσεως ἐπιγραφῶν ἐν ταῖς διαφόροις ἀνασκαφαῖς, αἵτινες ὑπὸ τὴν ἄοκνον αὐτοῦ ἐποπτείαν ἐτελέσθησαν ἐν Ἄργει, ἐν Μυκήναις, ἐν Κορίνθῳ, ἐν Τανάγρᾳ, ἐν Θήβαις, ἐν Δελφοῖς, καὶ ἀλλαχοῦ. Περὶ τῶν εὑρημάτων, ἅτινα ἀνεκαλύφθησαν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις ἀπέστελλεν ἑκάστοτε ἐκθέσεις πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἑταιρίαν, αἵτινες θεωροῦνται ἀξιόλογα ἐπιστημονικὰ ὑπομνήματα. Αἱ σπουδαιότεραι δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθεισῶν ἐπιγραφῶν εἶνε αἱ βοιωτικαί.

* *
*

Ἀπεφασίσθη ὁριστικῶς ἡ ἀνασύστασις πρεσβείας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα. Ὁ διορισθησόμενος πρέσβυς θὰ ἔχῃ τὸν βαθμὸν προέδρου ὑπουργοῦ καὶ γενικοῦ προξένου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν ταῖς αὐλαῖς Ἑλλάδος, Σερβίας καὶ Ρουμανίας κατὰ τηλεγραφικὴν δὲ εἴδησιν διωρίσθη ἤδη τοιοῦτος ὁ κ. Cross.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Η. Π. Η Ταγανρώγ. Ἐνεγράφη καὶ ὁ κ. Ν. Π. Μ. Τὴν ἀπόδειξιν ταχυδρομικῶς. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.—κ. Κ. Ν. Τρίκκαλα. Η συνδρομὴ τῆς Κυρίας Μ. Β. ἐλήφθη. Τὰ ζητηθέντα βιβλία ἀπεστάλησαν. Ἀπαντῶμεν καὶ ἰδιαιτέρως.—κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα διὰ τοῦ κ. Π. Κ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Τὸ ζητηθὲν βιβλίον ἀποστέλλομεν ταχυδρομικῶς.—*Τακτικῷ ἀναγνώστῃ*. Περιέχεται ἐν τοῖς « Ἀνατολικοῖς » ὑπὸ τὸν τίτλον « L' enfant », ὅπερ μετεφράσθη εἰς « Ἑλληνόπουλο ». Ἰδοὺ εἰς παραβολὴν μίαν στροφὴν ἐκ τοῦ ὅλου :

Veux-tu pour un sourire un bel oiseau des bois
Qui chante avec un chant plus doux que le hautbois
Plus éclatant que les cimbales ?
Que veux-tu? fleur, beau fruit, ou l'oiseau merveilleux?
«—Ami, dit l'enfant grec, dit l'enfant aux yeux bleus,
Je veux de la poudre et des balles.»

Ὡς πρὸς τὸ ἄλλο ἴδε τὸ σημερινὸν φύλλον.—κ. Ξ. Ν. Α. Τρίπολιν. Ὑπάρχουσιν ὅλων τῶν προηγουμένων ἐτῶν· πωλεῖται δ' ἕκαστος τόμος, ἄνευ τῶν δελτίων, δραχ. 5 ἄδετος καὶ δραχ. 8 δεδεμένος. Ὁ τόμος περιλαμβάνει τὰ φυλλάδια μιᾶς ἑξαμηνίας.—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεως τοῦ κ. Α. Δ. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστείλαμεν τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα.—Καλιόστρῳ. Κυρίως θεωροῦνται ὡς τὰ κατ' ἐξοχὴν κέντρα τῆς ἐκφράσεως ἐν τῷ προσώπῳ οἱ

Digitized by Google

ὀφθαλμοὶ καὶ τὸ στόμα. Καὶ οἱ μὲν ὀφθαλμοὶ ἐκφράζουσι κάλλιον τὴν φύσιν καὶ τὸν βαθμὸν τῆς νοημοσύνης, τὸ δὲ στόμα τὴν ἰσχὺν ἢ τὴν ἀδυναμίαν τῆς θελήσεως.—κ. Ν. Π. Μασσαλίαν. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν εὐμενῆ προθυμίαν. Τὸ ζητηθὲν φύλλον θὰ στέλληται τακτικὰ μετὰ τοῦ τῆς «Ἑστίας». — κ. Ἀδελφ. Δ. Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου ἤρξατο· συναπεστάλησαν δὲ καὶ οἱ ζητηθέντες τόμοι. Τὸ ἀντίτιμον εὐαρεστήθητε νὰ παραδώσητε τῷ κ. Ν. Ι. Π.—*Δημοκρίτῳ*. Εἶνε παλαιόν, ἀποδίδεται δὲ εἰς τὸν Ρίζον. Τοῦτον ὑπουργὸν ὄντα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς παιδείας, νεοφώτιστός τις καθηγητὴς ἐξύβρισε δι' ἐπιστολῆς. Φοβηθέντες δὲ οἱ φίλοι τοῦ καθηγητοῦ τὴν δικαίαν τοῦ Ὑπουργοῦ ὀργήν, προσῆλθον εἰς αὐτὸν καὶ ἐπεχείρησαν διὰ λόγων μειλιχίων νὰ τὸν δυσωπήσωσι.—Δὲν μὲ ἐπείραξαν αἱ ὕβρεις, ἀπεκρίθη ὁ λόγιος καὶ εὐφυὴς ὑπουργός, μὲ ἐπείραξαν μόνον αἱ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ καθηγητοῦ ἀνορθογραφίαι.—*Συνδρομητῇ τῆς Ἑστίας*. Ὑπάρχει μία σειρὰ πλήρης δεδεμένη, ἥτις πωλεῖται ὑπὸ τοῦ κατόχου αὐτῆς δραχ. 800. —κ. Ἀδελφ. Λ. Φαλτσί. Ἡ παραγγελία ὑμῶν διεβιβάσθη ἀμέσως τῇ «Δ. τ. Π.» — κκ. Ι. Β. Α. Ναύπλιον καὶ Μ. Δ. Σύρον. Ἐλήφθησαν. — *Σχολαστικῷ*. Οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύματα, οἷα μεταχειριζόμεθα ἡμεῖς σήμερον, δὲν ἦσαν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Πρῶτος λέγεται ὅτι ἐπενόησεν αὐτὰ Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος, γραμματικὸς ἀκμάσας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὸ 200 περίπου π. Χ., εἰς ὃν ἀποδίδεται καὶ ἡ πρώτη χρῆσις τῶν σημείων τῆς στίξεως, ἤτοι τοῦ *κόμματος*, *ἄνω στιγμῆς*, *τελείας στιγμῆς* κτλ. — κ. κ. Σ. Α. καὶ Η. Φ. Β. Κωνσταντινούπολιν, Ε. Δ. Κέρκυραν, Δ. Κ. Πύργον καὶ Δ. Ι. Π. Σορόκαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Μ. Π. Κ. Ροστώβ. Ἡ πρὸς τὸν κ. Ν. Π. Μ. ἀποστολὴ ἤρξατο.— κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. Τὸ Α' τεῦχος ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς.— κ. Κ. Κ. Μοῦγλα. Οἱ τόμοι πωλοῦνται ἄνευ τῶν δελτίων, χωριστὰ δὲ τὰ δελτία πρὸς 10 λεπτὰ ἕκαστον. Ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ παρελθόντος ἔτους 2 ἢ 3 εἰσὶν ἐξηντλημένα. Ὀφθαλμίατρον διακρινόμενον ἐπὶ φιλανθρωπικοῖς αἰσθήμασι νομίζομεν περιττὸν νὰ σᾶς ὑποδείξωμεν· διότι ὁ ἀσθενὴς πένης ὢν δύναται νὰ νοσηλευθῇ δωρεὰν ἐν τῷ Ὀφθαλμιατρείῳ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀναγνωστάκη. — *Ἐνὶ πατρί*. Τὸ κάλλιτερον μέσον εἶνε τὸ παράδειγμα, τὸ ὁποῖον οἱ γονεῖς πρέπει νὰ παρέχωσιν εἰς αὐτὸ πανταχοῦ καὶ πάντοτε. Μὴ ἐπιτρέπετε εἰς ἑαυτούς, οὔτε ἐνώπιόν του, οὔτε καὶ ἀπόντος αὐτοῦ, ὅ,τι ἀπαγορεύετε εἰς τὸ παιδίον, τὴν ὀργήν, τὸ ψεῦδος, τὴν ὕβριν, ἄλλας μισητὰς κακίας· ἐπαγρυπνεῖτε ἐφ' ὑμῶν αὐτῶν, ἵνα δύνασθε ἀποτελεσματικώτερον νὰ ἐπαγρυπνῆτε καὶ ἐπ' αὐτοῦ. — κ. Ι. Φ. Σύρον. Ἐνεγράφησαν καὶ οἱ 6. Πλείστας εὐχαριστίας.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὅποιος θέλει νὰ δουλέψω, ἁλυσσίδα θὰ μοῦ βάλῃ
'ς τὸ κεφάλι.
Μόνον μ' ἁλυσσίδα τέτοια ἡ δουλειά μου πάει 'μπροστὰ
'ς τὰ σωστά.
Κι' ἂν τὰ 'μάτια δὲν στηλώσῃ ἀνοιχτά, δὲν θὰ 'μπορέσῃ
νὰ μὲ δέσῃ.
Τὴν ἀνάγκην μου τὴν ἔχουν καὶ φτωχοὶ καὶ ἀφεντάδες.
Χαραμάδες
Χίλιαις κάθε 'μέρα ἀνοίγω καὶ ποτέ μου δὲ θὰ φθάσω
ν' ἀποστάσω.

2

Οἱ βασιλεῖς αἰχμάλωτοι, καὶ δοῦλοί μου οἱ νικηταί.
Ἀδυνατίζω δυνατοὺς καὶ ταπεινῶ ὑπερηφάνους.
Οἱ μόχθοι ἐναντίον μου κι' αἱ μάχαι εἶνε περιτταί,
Καὶ προξενῶ τὰ δάκρυα, τὰς ἀλγηδόνας, τὰς βασάνους
εἰς πάντας ὅσους σύρουσιν αἱ τῆς ἰσχύος μου ἁλύσσεις.
Μὲ ἀγαπᾷς πλειότερον; Πλειότερον θὰ μαρτυρήσῃς.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Τὸ μηδενικὸν (0).

2

Ἀστραπή.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

21 Μαρτίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως		Τρέχουσα Τιμή
Τῶν 170,000,000	τῶν 5 %, Φρ. χρ.	348.—
» 120,000,000	τῶν 5 » » »	351.—
» 60,000,000	τῶν 6 » » »	420.50
» 26,000,000	τῶν 6 » » »	399.—
» 25,000,000	τῶν 9 » » »	264.—
» 25,000,000	τῶν 8 » » »	253.—
» 10,000,000	τῶν 9 » » »	200.—
» 4,000,000	τῶν 8 » » »	253.—
» 6,000,000	τῶν 6 » Δρ. παλ.	92.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.		374.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4075.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	162.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	97.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	61.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	409.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.80
» 3μηνον......	25.60
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01
» Τραπεζικὸν 3μην.	100.¼.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον................	20.25
Λίρα ὀθωμανική................	23.20

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ·

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 20 λεπτῶν διὰ ταχυδρ. τέλη ἕκαστον.

		Δρ. Λ.
Χ. ΑΝΝΙΝΟΥ	*Ἐδῶ κ' Ἐκεῖ*............	4.—
Π. ΒΡΑΪΛΑ	*Φιλοθέου καὶ Εὐγενίου ἐπιστολαί*..............	1.—
Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ	*Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαί*.....	2.—
»	*Εἰδύλλια*..............	2.50
»	*Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ*.....	1.—
»	*Σταλακτῖται*............	2.—
»	*Ἱστοὶ Ἀράχνης*..........	1.—
Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ	*Οἱ μαθηταὶ τοῦ Εὐσεβίου*...	1.50
»	*Εἰς τὴν θάλασσαν*.........	1 75
»	*Παιδικὰ Διηγήματα*.......	2.—
»	*Παιδικοὶ Διάλογοι*........	1.50
Φ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ	*Ἀθηναΐς*. Μετάφρ. Σπ. Π. Λάμπρου..................	2.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Ἄνδρος καὶ Κέως*.........	5.-
»	*Ἀκρίτας*................	3.—
»	*Οἱ Πέρσαι τοῦ Αἰσχύλου*....	1.—
»	*Ὁδοιπορικὰ Θεσσαλίας, Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας*....	3.—
»	*Ἀμοργός*................	3.—
Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Περὶ Ἀφομοιώσεως τῶν φυτῶν*..................	2.—
»	*Κάρολος Δάρβιν*..........	50
Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ	*Μῦθοι*..................	1.50,
Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ	*Μελέτη ἐπὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς*..................	2,50

Τὰ ἑπόμενα ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 50 λεπτῶν δι' ἕκαστον.

		Δρ.
Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ	*Ἱστορικὰ Μελετήματα*.....	5.—
Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ	*Ἀτθίδες Αὖραι*..........	5.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Κυκλαδικά*..............	5.—
Ν. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗ	*Τὸ ἐν Ἑλλάδι Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας*	2,50

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 —Β', 1022.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 431. — 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1885. — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 483

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ, διήγημα.
Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΚΑΣΤΡΟΥ ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη.
ΤΟ ΡΟΔΟΝ ὑπὸ Σ. Μηλιαράκη.
Ο ΖΥΘΟΣ ὑπὸ Κ. Ζησίου.
ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΚΑΛΛΟΝΑΙ.
ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΛΣΑΤΙΑΝΗΣ ὑπὸ **Gustave Laffon.**
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ὁ ἐν Παρισίοις ὁμογενὴς λόγιος κ. Ψυχάρης διωρίσθη καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν (Hautes Etudes) εἰς τὴν ἕδραν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας. Ἡ ἕδρα αὕτη πρῶτον ἤδη δημιουργεῖται ἐν τῷ ἀνωτέρῳ τούτῳ ἐκπαιδευτηρίῳ, καὶ πρῶτον ἤδη ἐπισήμως εἰσάγεται ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἡ εἰδικὴ μελέτη τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἐν τῇ σειρᾷ τῶν κλασικῶν σπουδῶν.

—Τῇ 1 Ἀπριλίου (ν) ὁ καγκελάριος τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἑώρτασε τὴν ἑβδομηκοστὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του καὶ τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς εἰσόδου του εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Ὡς εἰκός, ἡ ἡμέρα αὕτη ἑωρτάσθη λαμπρῶς ἁπανταχοῦ τῆς Γερμανίας, αἱ δὲ περιγραφαὶ τῶν πανηγύρεων τούτων ἐπλήρουν ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς τὰς στήλας τῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων. Ἀλλ' ὑπὲρ πάσας τὰς πόλεις τοῦ γερμανικοῦ κράτους λαμπρότερον ἐπανηγύρισε τὴν ἐπίσημον ἡμέραν ἡ πρωτεύουσα αὐτοῦ. Τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς λαμπαδηφορία ἐξόχως μεγαλοπρεπὴς παρήλασε κάτωθεν τοῦ μεγάρου τοῦ πρίγκιπος Βίσμαρκ, ὀλίγας δὲ ὥρας πρὶν ἐγένετο ἡ παρέλασις τῶν διαφόρων συλλόγων τῶν ἀγωνιστῶν. Τὰ δῶρα καὶ αἱ παντοῖαι ἐνδείξεις τιμῆς καὶ λατρείας πρὸς τὸν πραγματοποιήσαντα τὴν ἕνωσιν τῆς Γερμανίας ἄνδρα ὑπῆρξαν ἀπειράριθμοι. Περιγραφὴν τούτων μετὰ μικρᾶς σκιαγραφίας τοῦ πανισχύρου ἀρχιγραμματέως θέλει δημοσιεύσει προσεχῶς ἡ «Ἑστία», γραφεῖσαν ὑπὸ συνεργάτου αὐτῆς διατρίβοντος ἐν Βερολίνῳ.

— Δὲν κατέπαυσεν ἔτι ὁ θόρυβος, τὸν ὁποῖον ἤγειρεν ἐν τῷ κόσμῳ τῶν γραμμάτων ἡ περιλάλητος *Θεοδώρα* τοῦ Σαρδοῦ. Ὁ ἄγγλος καθηγητὴς καὶ βουλευτὴς James Bryce, εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἐγκύψας εἰς τὴν μελέτην τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐξήνεγκε τὴν κρίσιν του ἐν τῇ Contemporary Review περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Σαρδοῦ. Ὁ ἄγγλος σοφὸς ἐξαίρων τὴν τέχνην τοῦ δράματος καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συγγραφέως ἐν τῇ ἀναπαραστάσει τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα, ὡς καὶ τὴν παραγομένην ὡραίαν ἐντύπωσιν ἐκ τῆς ἐν τῷ δράματι ἀντιθέσεως τῶν χαρακτήρων τῆς Θεοδώρας καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, διατείνεται ἐν τούτοις ὅτι ἀμφότεροι οὗτοι οἱ χαρακτῆρες, ὡς ἐξετέθησαν δὲν εἶνε ἱστορικῶς ἀληθεῖς. Ἐπίσης τὸ πρόσωπον τοῦ Ἕλληνος Ἀνδρέα θεωρεῖ ὁ ἐπικρίνων ἐντελῶς ἀπίθανον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, καθὼς καὶ τὴν ἀποτροπίασιν τὴν ἐπὶ ταῖς διαταχθείσαις ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος θανατικαῖς ποιναῖς ἐκδηλωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ παρεπιδημοῦντος ἐν τῇ Βυζαντινῇ αὐλῇ Γαλάτου πολεμιστοῦ, ἀφοῦ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς πατρίδος του κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρωτίστη τῶν ἡδονῶν ἐθεωρεῖτο τὸ ἀφειδῶς χυνόμενον αἷμα.

— Κατὰ τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριον θέλει συνέλθει ἐν Biarritz διεθνὲς συνέδριον ὑγιεινῆς καὶ κλιματολογίας ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον προεδρείαν τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ Ἐμπορίου τῆς Γαλλίας. Πρὸς διοργάνωσιν τούτου ἐξελέγη ἐπιτροπὴ ἑδρεύουσα ἐν Παρισίοις.

— Ἐν τῷ ἐν Βενετίᾳ Συλλόγῳ *Ἀθήναιον* ὁ γνωστὸς ἐκ διαφόρων φιλολογικῶν αὐτοῦ ἔργων ὁμογενὴς καθηγητὴς κ. Τριανταφύλλης ἀνέγνω ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπετείου τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος ἐνδιαφέρουσαν μονογραφίαν περὶ τοῦ Μεσολογγίου.

— Ταραχαὶ συνεχεῖς ἔν τισι τῶν Πανεπιστημίων τῆς Ἰταλίας προὐκάλεσαν τὴν διακοπὴν τῶν μαθημάτων. Οὕτω ὄχι μόνον διεκόπησαν τὰ μαθήματα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Τουρίνου ἀλλὰ καὶ ἐτέθη στρατιωτικὴ φρουρὰ ἐν αὐτῷ. Ὅμοια συνέβησαν καὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Νεαπόλεως. Αἰτία δὲ τῶν ταραχῶν εἶνε ἡ ἀπαγόρευσις τῆς Κυβερνήσεως τοῦ νὰ τεθῇ ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμάρου ἐντὸς τῆς αἰθούσης τοῦ πανεπιστημίου τῆς Παδούης, δι' ἧς ἐξυμνεῖται συμπλοκή τις μεταξὺ φοιτητῶν καὶ αὐστριακῆς φρουρᾶς κατὰ τὸ 1848. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιγραφὴ περιεῖχε φράσεις προσβλητικὰς κατὰ τῆς αὐστριακῆς φρουρᾶς, ἡ Ἰταλικὴ κυβέρνησις ἀπηγόρευσε τὴν ἀνίδρυσιν αὐτῆς. Ἕνεκα τῆς αὐτῆς ἀφορμῆς ἐφυλακίσθη καὶ ὁ καθηγητὴς Brunetti.

— Ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ «Das Magazin für die Litteratur des In—und Auslandes» δημοσιεύει ὁ κ. Αὐγ. Βόλτζ βιβλιοκρισίαν περὶ τῆς πέρυσιν δημοσιευθείσης γερμανιστὶ ὑπὸ τῶν κκ. Α. Ρ. Ραγκαβῆ καὶ Δανιὴλ Σάνδερς «Ἱστορίας τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας».

Ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ἐν Βοστώνῃ τῆς Ἀμερικῆς ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Καθιδρύματος πρὸ μικροῦ (1885) μετὰ πάσης τῆς τυπογραφικῆς τελειότητος ἐκδοθέντα Δημοσιεύματα τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανικῆς τῶν κλασικῶν σπουδῶν Σχολῆς (Papers of the American School of Classical Studies at Athens. Volume I, 1882-83). Τῆς ἐκδόσεως ἐπεστάτησαν οἱ κ.κ. Γ. Γούδουϊν, ὁ γνωστὸς διακεκριμένος ἑλληνιστὴς καὶ φιλέλλην, ἱδρυτὴς δὲ καὶ πρῶτος διευθυντὴς τῆς ῥηθείσης Σχολῆς καὶ Θ. Λούδλοου. Εἶναι δὲ τὰ Δημοσιεύματα ταῦτα, ἀξιολογώτατα καθ' ὅλου καὶ τὰ μάλιστα ἐνδιαφέροντα τοὺς ἀρχαιολογοῦντας, ἐξ· 1) Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἄσσου ὑπὸ J. R. S. Sterrett 2) Ἐπιγραφαὶ ἐκ Τράλλεων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ· 3) Περὶ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ὑπὸ James R. Wheeler 4) Περὶ τοῦ Ἀθήνησιν Ὀλυμπιείου ὑπὸ Louis Bevier 5) Περὶ τοῦ Ἀθήνησιν Ἐρεχθείου ὑπὸ Harold N. Fowler 6) Περὶ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος κ. W. W. Goodwin. Μετὰ πάσης χαρᾶς ἀγγέλλομεν τὴν ἔκδοσιν τοῦ πρώτου τούτου τόμου τῶν ἔργων τῆς παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογικῆς τῶν Ἀμερικανῶν Σχολῆς, εὐχόμεθα δὲ νὰ βλέπωμεν ἐξακολουθοῦσαν τακτικῶς καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τὴν δημοσίευσιν τῶν σπουδαιοτάτων διατριβῶν, περὶ ἃς ἀσχολοῦνται οἱ λόγιοι ἑταῖροι τῆς Σχολῆς ταύτης ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐπιστήμης τῆς ἀρχαιότητος.

Σ.

Τῇ ἀξιοτίμῳ Διευθύνσει τῆς *Ἑστίας*.

Εὐγνωμονῶν τῷ κ. Δ. Βικέλᾳ διὰ τὰς περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν μικρῶν μου βιβλίων ἐπιεικεῖς κρίσεις του, ἀναγκαῖον νομίζω ν' ἀπολογηθῶ πρός τινας αὐτῶν.

Καὶ πρῶτον ὡς πρὸς τοὺς «Γονεῖς τοῦ Ῥήγα», ὧν ὁ σκοπὸς παιδαγωγικός, φρονῶ ὅτι μοὶ ἐπετρέπετο νὰ μυθιστορήσω ἔχοντι διδάσκαλον μέγαν τὸν Ξενοφῶντα γράψαντα ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ τὴν *Κύρου παιδείαν*.

Διὰ δὲ τὸν Ἕλληνα Ροβινσῶσα προηγούμενον εἶχον τόν τε *Ἐλβετὸν Ροβινσῶνα* καὶ τὸν τοῦ Gräbner.

Καί, τέλος, διὰ τὸ *Ἡμερολόγιον τοῦ δημοδιδασκάλου* ἐπεφυλαξάμην τὴν σὺν θεῷ συνέχειαν αὐτοῦ, προσθεὶς ἐν τέλει τάδε: «Ἐνταῦθα λήγει τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ *πρώτου* διδασκαλικοῦ ἔτους τοῦ ἡμετέρου δημοδιδασκάλου.»

Β. ΣΚΟΡΔΕΛΗΣ

Ἴδιον τεῦχος ἐξεδόθη περιλαμβάνον «Τὰ ὑπὸ τοῦ ἐπικούρου τῶν ἐν πολέμῳ τραυματιῶν Συλλόγου πεπραγμένα» ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1884. Τὰ κυριώτατα σημεῖα, περὶ ἃ ἐστράφη κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἡ μέριμνα τοῦ Συμβουλίου τοῦ Συλλόγου, ὑπῆρξεν ἡ ἐν Γενεύῃ συνελθοῦσα διεθνὴς Σύνοδος τῶν Συλλόγων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ

Digitized by Google

καὶ ἡ ἐπὶ πολλοὺς μῆνας μεγάλας εὐρωπαϊκὰς χώρας μαστίσασα ἐπιδημία τῆς χολέρας καὶ ὁ κίνδυνος τῆς ἐπισκέψεως ταύτης καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν χώραν. Τὰ ἔσοδα τοῦ Συλλόγου ἀνῆλθον μετὰ τοῦ ὑπάρχοντος ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου εἰς δρ. 401,796.60, καὶ τὰ ἔξοδα εἰς δρ. 11,110.85.

— Ἐξεδόθη τὸ ἕβδομον φυλλάδιον τῆς κατὰ μῆνα ἐκδιδομένης «Ἐφημερίδος τῆς ἑλληνικῆς καὶ γαλλικῆς νομολογίας» ὑπὸ τοῦ δικηγόρου κ. Σ. Κ. Μπαλάνου.

— Ὁ κ. Ἀλέξανδρος Μ. Καρέλης μεταφράστας ἐδημοσίευσε τὸ περὶ Πομπηΐας καὶ τῶν Πομπηϊανῶν σύγγραμμα τοῦ Marc Monnier.

— Ἐξεδόθη ἐν Λευκάδι «Συλλογὴ ἀρχαίων ἑλληνικῶν παροιμιῶν» μετ' ἐπεξηγήσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ κ. Τηλ. Σουλαϊδοπούλου.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῦ μακαριωτάτου Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρου ἐπιστολαὶ δυοῖν δεούσαιν πεντήκοντα ἐκ πατμιακοῦ χειρογράφου τεύχους νῦν πρῶτον τύποις ἐκδιδόμεναι ὑπὸ Ἰωάννου Σακελλίωνος. Ἀθήνῃσιν. Αωπε'. 8ον, σελ. η—45.

Τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐν Συρίᾳ Κύρου ἢ Κύρρου Θεοδωρήτου, ἑνὸς τῶν πολυγραφωτάτων συγγραφέων τῆς πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, ἦσαν γνωσταὶ μέχρι τοῦδε ἐπιστολαὶ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα καὶ μία. Καὶ ὅμως κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον ἀκόμη αἰῶνα ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἱστοριογράφος Νικηφόρος Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος ἐγνώριζε σωζομένας ὑπὲρ τὰς πεντακοσίας. Τῶν ἀπολομένων τούτων ἀνεῦρεν ὁ κ. Σακελλίων, ὁ ἀκάματος ἐπιμελητὴς τῶν χειρογράφων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ. Σώζονται δὲ αὗται ἐν χειρογράφῳ ἐπὶ βομβυκίνου χάρτου γεγραμμένῳ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος καὶ ἀποκειμένῳ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Πάτμῳ εὐαγοῦς μονῆς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ἧς ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπῆρξε βιβλιοθηκάριος ὁ κ. Σακελλίων. Ταύτας δ' ἐκδίδωσιν ἐν τῷ ἀναγγελλομένῳ τεύχει, προσθεὶς καὶ τὴν πρὸς τὰ ἐκδεδομένα κείμενα ἀντιβολὴν τεσσάρων ἄλλων, σωζομένων ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι. Τῶν νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδομένων αἱ μὲν ἀπευθύνονται πρὸς ἄνδρας γνωστοὺς ἤδη ἐξ ἄλλων ἐπιστολῶν τοῦ Θεοδωρήτου. Ἄλλαι δὲ τῶν ἐπιστολῶν, αἱ πλεῖσται, ἐγράφησαν πρὸς ἄνδρας οὓς ἐντεῦθεν γνωρίζομεν τὸ πρῶτον ἢ γνωστοὺς μὲν ἄλλοθεν, μὴ περιλαμβανομένους δ' ἐν τοῖς πρὸς οὓς ἐστάλησαν ἐπιστολαὶ τοῦ Θεοδωρήτου ἐκ τῶν πρότερον δεδημοσιευμένων. Τῶν τελευταίων τούτων εἶνε καὶ ὁ σοφιστὴς Ἰσοκάσιος, ὅστις εἶνε πιθανώτατα αὐτὸς ὁ κοιαίστωρ μεγάλης Ἀντιοχείας, περὶ οὗ ποιεῖται λόγον ὁ χρονογράφος Θεοφάνης ὡς κατηγορηθέντος ὡς ἐθνικοῦ καὶ προσαχθέντος μὲν εἰς δίκην, ἀπαλλαγέντος δὲ τῇ εὐνοίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἵ τε πρὸς τοῦτον ἐπιστολαὶ τοῦ Θεοδωρήτου καὶ αἱ λοιπαὶ δεικνύουσι τὸν θερμὸν τοῦ ἐπισκόπου ἔρωτα πρός τε τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν θύραθεν παιδείαν καὶ τὸν ζῆλον πρὸς προστασίαν τῶν συμφερόντων τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἰδίου ποιμνίου. — Ἡ ἔκδοσις ἐγένετο μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σακελλίωνος, συμπληρώσαντος ἐπιτυχῶς καὶ τὰ κενὰ ὅσα προῆλθον ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν τιλφῶν ἐνιαχοῦ διαβρώσεως τοῦ χειρογράφου.

Smyrne et l' Asie Mineure au point de vue économique et commercial par Démétrius Georgiades (de Smyrne), avec préface de M. Arthur Mangin. Ouvrage accompagné d' une carte de l' Asie Mineure et d'un plan de la ville de Smyrne. Paris. Imprimerie et librairie centrales de chemins de fer. Imprimerie Chaix. Rue Bergère 20. 1885. 8ον, Σελ. I — XX, 1 — 268. Prix 7 francs.

[Τοῦ ἀξιολόγου τούτου συγγράμματος περὶ Σμύρνης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας θέλομεν δημοσιεύσει προσεχῶς ἐν τῷ κειμένῳ τῆς *Ἑστίας* ἀνάλυσιν.]

— Ὁ κ. Δραγουμὴρ Δημητρέσκος, καθηγητὴς τῆς ἐν Ἰασίῳ ἱερατικῆς σχολῆς *Σοκόλας* καὶ ἐκδότης τῆς « Θεολογικῆς Ἐπιθεωρήσεως », καὶ ὁ κ. Κ. Χερβιτσιάνος, ἀμφότεροι Ρουμάνοι πρόλυται τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, μετέφρασαν εἰς τὴν ῥουμανικὴν τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Σκαλτσούνη «Θρησκεία καὶ Ἐπιστήμη.»

— Ὁ καθηγητὴς κ. Ἰάκωβος Χ. Δραγάτσης ἐξέδοτο φυλλάδιον φέρον τὸν τίτλον « Γεώργιος Π. Κρέμος ὁ ἱστορικὸς ἐν τῇ τῆς ῥωμαϊκῆς ἱστορίας κρίσει. » Ἐν αὐτῷ ἀνασκευάζονται διὰ μακρῶν αἱ ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοῦ ἱστορίας κρίσεις τῆς οἰκείας ἐπὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν αὕτη ὑπεβλήθη.

— Ἐξετυπώθη καὶ τὸ β' τεῦχος τῆς ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ κ. Ι. Καρακάλου κατὰ διαταγὴν τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν ἐκδιδομένης *Συλλογῆς* τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ νόμων, βασ. διαταγμάτων καὶ ὑπουργικῶν ἀποφάσεων, περιέχον α') τὰ περὶ καταστάσεως τῶν ἀξιωματικῶν β') τὰ περὶ προβιβασμῶν γ') τὰ περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ καὶ δ') τὰ ἐκπαιδευτικά, ἐν οἷς τὰ περὶ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐκπαιδευομένων ἀξιωματικῶν, οἱ ὀργανισμοὶ τῶν στρατιωτικῶν σχολείων, οἱ κανονισμοὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν κλπ.

Ἀντίτυπα τῆς εἰρημένης Συλλογῆς εὑρίσκονται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ τιμῶνται τὸ μὲν α' τεῦχος (Στρατολογικὰ) ἐκ σελ. 346 ἀντὶ δρ. 3, τὸ δὲ β' τεῦχος ἐκ σελ. 488 ἀντὶ δρ. 4, ἀμφότερα δὲ τὰ τεύχη ὁμοῦ ἀντὶ δρ. 5.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ

Ἡ ἑορτὴ τῆς 25 Μαρτίου ἐτελέσθη ἐφέτος ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἂν οὐχὶ μετ' ἴσης ὡς πέρυσιν καθολικῆς ἐπισημότητος, ἀλλ' ἀρκούντως θερμῶς καὶ ἐπιβαλλόντως. Κατὰ τὴν ἐπίσημον ἡμέραν οὐ μόνον αἱ κυριώτεραι ὁδοί, ἀλλὰ καὶ πλεῖσται ἄλλαι ἀποκέντρων συνοικιῶν παρουσίαζον ἑορτάσιμον ὄψιν διὰ τῶν ἐπὶ τῶν ἐξώστων καὶ τῶν παραθύρων σημαιῶν καὶ διακοσμήσεων.

Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ὥραν ἐγένετο ἡ νενομισμένη τελετὴ καὶ δοξολογία ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως, τὴν δ' ἑσπέραν παρετέθη ἐν τοῖς Ἀνακτόροις δεῖπνον εἰς τοὺς ἐπιζῶντας ἀγωνιστάς. Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν συνήνωσεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ξενοδοχείου Ἀττικῆς, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐθνικῆς ἑορτῆς, κοινὸν συμπόσιον πολλοὺς τῶν παρ' ἡμῖν δημοσιογραφούντων καὶ περὶ τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἀσχολουμένων λογίων. Ἐν τῇ αἰθούσῃ καταλλήλως διὰ σημαιῶν ἐσκευασμένῃ, διεκρίνετο δαφνοστεφὴς ἡ προτομὴ τοῦ Φερραίου. Πολλαὶ προπόσεις ἐγένοντο, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ τοῦ προεδρεύοντος τοῦ συμποσίου κ. Κ. Παπαρρηγοπούλου εἰς τὴν ἀΐδιον μνήμην τῶν προμάχων τοῦ Ἀγῶνος, ἡ τοῦ κ. Ι. Σχυλίσση ὑπὲρ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ἡ τοῦ κ. Π. Καλλιγᾶ ὑπὲρ τῶν ξένων φιλολόγων τῶν συντελεσάντων πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς ἑλληνικῆς δόξης, καὶ ἡ τοῦ κ. Α. Βλάχου ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος καὶ τῆς προόδου τῆς νέας ἑλληνικῆς φιλολογίας.

Ὡσαύτως τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐπωλεῖτο εἰς τὰς ὁδοὺς ἔκτακτον φύλλον τοῦ *Χρόνου Ἀθηνῶν* εἰς ἀνάμνησιν τῆς 25 Μαρτίου. Ἐν αὐτῷ, ἐκτὸς διαφόρων ἐμμέτρων καὶ μὴ γνωμῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἡμέραν, περιελήφθησαν, αἰτηθεῖσαι ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ ἐν λόγῳ φύλλου, αἱ γνῶμαι ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς Εὐρώπης διακρινομένων διὰ τὰ φιλελληνικὰ αὐτῶν αἰσθήματα, ὡς αἱ τοῦ Γλάδστωνος, τοῦ Jules Simon, τοῦ Henri Houssay, τοῦ Μεζιέρ, τοῦ Κλαρετῆ, τοῦ Leveque, τοῦ Leroy Beaulieu, τοῦ Maxime du Camp, τοῦ B. St. Hillaire, καὶ ἄλλων.

Ἀλλὰ τὸ ἐπισημότερον καὶ μᾶλλον ἐπιβάλλον μέρος τῆς πανηγύρεως ὑπῆρξε τὸ ἀπὸ τῆς ἐννάτης τῆς ἑσπέρας ἀρξάμενον καὶ μέχρι τῆς ἑνδεκάτης παραταθὲν συλλαλητήριον, τὸ ὀργανωθὲν ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα Μακεδονικοῦ Συλλόγου. Ἡ τελευταία δ' αὕτη ὄψις τῆς ἑορτῆς, σκοποῦσα νὰ ἐξεγείρῃ τὸ φρόνημα καὶ εὐγλώττως διαμαρτυρηθῇ κατὰ τῶν τεχνασμάτων τῶν Βουλγάρων καὶ ὑπὲρ τῆς προφανῶς κινδυνευούσης Μακεδονίας ἡμῶν, προσελάμβανεν οὕτω θετικὸν χαρακτῆρα καὶ ἄμετρον τὸ διαφέρον ἐξήγειρε. Δι' ὃ οὐ μόνον ἡ μεγάλη νεότευκτος αἴθουσα τῆς Νομικῆς Σχολῆς ἐν ᾗ ἀνηγγέλθη ὅτι θὰ ὡμίλουν οἱ ῥήτορες τοῦ συλλαλητηρίου, ἀλλὰ καὶ αἱ πέριξ ὁδοὶ ἐπληρώθησαν πλήθους συνωστιζομένου καὶ ἀνυπομονοῦντος. Ἐδέησε δὲ ἵνα πρὸς θεραπείαν τῶν τε ἔσω συμπνιγομένων, ὡς καὶ τῶν ἔξω ἀναμενόντων ἀγορεύσωσι ταὐτοχρόνως ἐν μὲν τῇ αἰθούσῃ ὁ κ. Ἀφεντούλης, ἀπὸ δὲ τοῦ ἐξώστου τοῦ μετὰ τῆς αἰθούσης συνεχομένου καταστήματος τῆς Ἀστυκλινικῆς διὰ καλλιεποῦς λόγου ὁ διευθυντὴς τοῦ διδασκαλείου κ. Χρίσιος Παπαμάρκου. Μετ' αὐτὸν ὁ κ. Δ. Κόκκος ἀπήγγειλε διὰ σθεναρᾶς φωνῆς ἐνθουσιῶδες ποίημα, διακοπτόμενον ὑπὸ τῶν ἐπευφημιῶν τῶν περιεστώτων. Κατόπιν τὸ πλῆθος ἅπαν, ἡγουμένης τῆς μουσικῆς καὶ σημαιῶν, πολλῶν δὲ λαμπαδηφορούντων, ἐξεχύθη εἰς σεμνὴν καὶ ἐπιβάλλουσαν ὑπὲρ τῆς ἀπειλουμένης Μακεδονίας διαδήλωσιν διὰ τῶν

Digitized by Google

ὁδῶν Σταδίου, Αἰόλου, Ἑρμοῦ, πλατείας Συντάγματος, κατελήξασαν αὖθις πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου, ἔνθα διελύθη. Κατὰ τὴν πορείαν τῆς διαδηλώσεως ἠκούοντο ψαλλόμενα πατριωτικὰ ᾄσματα καὶ ἀναφωνήσεις καὶ ζητωκραυγαί, ὡραῖον δ' ἦτο τὸ θέαμα τῶν φωτοστολίστων οἰκιῶν καὶ καταστημάτων ὑφ' ἃ διέβαινε αὕτη, τῶν σημαιῶν, ἐφ' ὧν ἀντενακλᾶτο τὸ φῶς τῶν πορφυρῶν βενετικῶν φανῶν, τοῦ κυμαινομένου μαύρου πελάγους τῶν κεφαλῶν, τῶν εἰς βάθος ἀναπτυσσομένων μακρῶν φωτεινῶν ταινιῶν.

Ἐν Πειραιεῖ ὡσαύτως πανηγυρικῶς ἑωρτάσθη ἡ 25η Μαρτίου. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐξεφώνησεν ὁ κ. Παγκώστας ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Θεμιστοκλέους, κοσμηθείσῃ διὰ σημαιῶν καὶ ἀψίδων. Τὸ ἑσπέρας ἔλαμπε περίφωτος καὶ κατάστόλιστος ὁ λιμήν, ὡμίλησε δ' αὖθις ὁ κ. Α. Γεννάδιος.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

29 Μαρτίου, Παρασκευή.

Μετὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα λήγουσιν αἱ ἀλλήλας ταχύτερον ἴσως τοῦ δέοντος διαδεχόμεναι θρησκευτικαὶ ἑορταὶ τοῦ χειμῶνος, αἱ ἀπὸ τῶν συγκινήσεων τῶν Χριστουγέννων μετάγουσαι ἡμᾶς εἰς τὰς ἀπολαύσεις τῶν Ἀπόκρεων, καὶ ἀπὸ τούτων εἰς τὰς ἀγαλλιάσεις τῆς Ἀναστάσεως. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦδε ἄρχεται ἡ προσδοκία τῆς μεγάλης ἑορτῆς τοῦ θέρους, τῆς ἀνὰ πᾶν ἔτος τελουμένης ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὰ ἔναστρα θέλγητρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀνὰ τὰ διὰ παντοίων ἑλκυστικῶν προγραμμάτων προσελκύοντα τὰ πλήθη φαληρικὰ καὶ παριλίσσια θέατρα, ἅτινα μετ' οὐ πολὺ ἄρχονται προαγγελλόμενα.

* *

Δύο λέξεις ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν ἐφετεινῶν πυροβολισμῶν τοῦ Πάσχα, τοῦ ὅσῳ βαρβαρικοῦ τόσῳ καὶ πανελληνίου τούτου ἐθίμου, ὅπερ πανταχοῦ τῆς ἡμετέρας χώρας θρησκευτικῶς τηρεῖται, καὶ οὐδεμία δύναμις ἰσχύει νὰ τὸ καταστείλῃ, καὶ στάσιν πολλάκις προὐκάλεσεν ἐν ἐπαρχίαις, μόλις αἱ ἐπιτόπιαι ἀρχαὶ ἐπεδείκνυον ἀπαγορευτικὰς διαθέσεις. Εὐχάριστον σημεῖον ἠδύνατο ἐφέτος νὰ θεωρηθῇ ἡ ἐλάττωσις αὐτῶν ἐν σχέσει πρὸς τοὺς τῶν παρελθόντων ἐτῶν, ἂν κατέπαυον ἢ ἠλαττοῦντο καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν δυστυχήματα, ἅτινα ὅμως δυστυχῶς δὲν ἔλειψαν ἐκ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν.

* *

Δύο ὀνομασταὶ πανηγύρεις ἕνεκα τῆς συμπτώσεως τῶν ἑορτῶν ἔτυχε νὰ τελεσθῶσι σχεδὸν ταὐτοχρόνως: ἡ εἰδυλλιακὴ καὶ χαριτωμένη πανήγυρις τῶν Μεγάρων, καὶ ἡ χριστιανικὴ καὶ ἐπιβάλλουσα τῆς Τήνου, ἡ ἐθνικὸν χαρακτῆρα φέρουσα. Εἰς ταύτην ἐφέτος καὶ ἡ κυβέρνησις ἐπροθυμήθη νὰ παράσχῃ ὡς πλείονα λαμπρότητα διὰ τῆς ἀποστολῆς δύο πολεμικῶν ἀτμοπλοίων, καὶ οἱ προσκυνηταὶ ζωὴν καὶ πλούτη, πάμπολλοι συρρεύσαντες. Ἐγένετο δ' ἐν αὐτῇ τὸ πρῶτον ἤδη καὶ ἀρχὴ ἀπαγγελίας πατριωτικῶν λόγων. Ὁπόσην σημασίαν ἐνέχει τὸ τοιοῦτον ἐν πανηγύρει ἔνθα συρρέουσιν ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς Ἀνατολῆς ὁμοεθνεῖς, καὶ μάλιστα ἐξ ἐκείνων ἐφ' ὧν ἡ ἐλευθέρα Ἑλλάς, μακρόθεν ὀνειροπολουμένη, ἐξασκεῖ ἀμέριστον γοητείαν, εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν Ἀρκεῖ καὶ ῥήτορες καὶ λόγοι νὰ εἶνε ἄξιοι τῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἔργου.

* *

Μετ' ἐξαιρέτου ἐπισημότητος ἐτελέσθη ἡ κηδεία τοῦ αἰφνιδίως ἐκ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας τελευτήσαντος Εὐθυμίου Κεχαγιᾶ. Ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ κατέχων διαπρεπῆ θέσιν παρ' ἡμῖν ὡς οἰκονομολόγος, πλειστάκις δ' ἀντιπροσωπεύσας ἐν τῇ Βουλῇ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ ἐπαρχίαν Παρνασσίδα, διεκρίθη ἰδίᾳ ὡς εἷς τῶν πρώτων παραγόντων τῆς εὐδοκιμήσεως καὶ προκοπῆς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, τῆς ὁποίας ὁ βίος συνδέεται στενώτατα πρὸς τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ.

* *

Τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην ἐπεράτώθη ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ ἀπὸ Μεγάρων μέχρι Κορίνθου τμήματος τοῦ σιδηροδρόμου. Ὑπολείπεται ἤδη νὰ παραδοθῇ εἰς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ. Τὸ διανυόμενον διάστημα ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Κορίνθου ὑπολογίζεται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τρίωρον. Εἶνε δ' ἡ ταχύτης αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ὁμαλῶν μερῶν κατὰ μέσον ὅρον 45 χιλιόμετρα, ἐπὶ δὲ τῶν συνεχομένων μετὰ καμπύλης περὶ τὰ 30. Ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλῃ γραμμῇ τοῦ πελοποννησιακοῦ σιδηροδρόμου αἱ ἐργασίαι βαίνουσι ταχέως καὶ αἰσίως· ἐν τῇ γραμμῇ τῆς ἀπὸ Ναυπλίου εἰς Ἄργος διακλαδώσεως, τῆς ὁποίας ἐπερατώθη ἐξ ὁλοκλήρου ἡ ἰσοπέδωσις, καὶ ἤδη ἐκομίσθησαν εἰς Ναύπλιον αἱ σιδηραῖ ῥάβδοι καὶ αἱ μηχαναὶ τῆς μεταγωγῆς τοῦ ὑλικοῦ. Καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν ὅμως τῆς γραμμῆς, θέλει βραδύνει ἡ εἰς δημοσίαν χρῆσιν παράδοσις αὐτῆς.

* *

Ἡ φιλανθρωπία πρόκειται νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ καθῆκον αὐτῆς ὑπὲρ τῶν ἀτυχῶν ἡμῶν ἀδελφῶν Καρπαθίων, οἵτινες κατεστράφησαν ὑπὸ τῆς ἐν τῇ νήσῳ αὐτῶν ἐνσκηψάσης πρό τινος δεινῆς λαίλαπος. Πρὸς τοῦτο συνέστη ἐπιτροπή, ὅπως συλλέξῃ ἐράνους, συγκειμένη ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, τῶν κκ. Κωστῆ, πρυτάνεως, Μ. Ρενιέρη, Ι. Δούμα, καὶ Κατσίμπαλη. Ἀφ' ἑτέρου, ἕνεκα τῶν ἐν Καλάμαις τρομακτικῶν δονήσεων, αἵτινες ἐπανελήφθησαν ἐλαφρότεραι ὅμως, ἀπέπλευσε ἐκεῖσε ἡ *Μπουμπουλίνα*, κομίζουσα τὰ ἀναγκαῖα βοηθήματα εἰς τοὺς παθόντας καὶ στερουμένους. Πρὸς τούτοις διετέθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως πίστωσις ἐκ 30,000 δρ. ὅπως ἀναλόγως διανεμηθῇ εἰς τοὺς ἔχοντας χρείαν συνδρομῆς. Καὶ ἐπειδὴ περὶ φιλανθρωπίας ὁ λόγος, ἐνταῦθα προσήκει νὰ μνημονευθῇ ἡ δωρεὰ τοῦ παρεπιδημοῦντος ἐνταῦθα φιλογενοῦς κ. Ν. Χρυσοβελώνη εἰς τὸ θεραπευτήριον τοῦ *Εὐαγγελισμοῦ* ἐκ δεκακισχιλίων δραχμῶν.

* *

Διὰ σιδηρᾶς γεφύρας πρόκειται νὰ ζευχθῇ καὶ ὁ Κηφισσός. Ἡ Κυβέρνησις ἐξέθηκεν εἰς δημοπρασίαν τὴν κατασκευὴν ταύτης, ἀνεγερθησομένης εἰς θέσιν Σκοντοῦπι ἐπὶ τῆς ἐπαρχιακῆς ὁδοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Μενίδιον. Τὸ ἔργον προϋπολογίζεται εἰς δραχμὰς 22,500. Ὡσαύτως εἰς μειοδοτικὴν δημοπρασίαν ἐκτεθήσεται ἡ κατασκευὴ τοῦ λιμένος τῆς Τήνου κατὰ τὸ ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῶν γάλλων μηχανικῶν καταρτισθὲν σχεδιογράφημα. Ἡ πρὸς τοῦτο δαπάνη θέλει ἀνέλθει εἰς 700,000 δραχμ. Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν ἐνεκρίθησαν κατ' αὐτὰς παραχωρήσεις εἰς μειοδοτήσαντας ἐργολάβους διαφόρων τμημάτων ἐθνικῶν ὁδῶν, ἐν αἷς καὶ τῶν δύο ἐπὶ τῶν Εὐρώτα ζευχθησομένων σιδηρῶν γεφυρῶν. Ταῦτα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν καταλόγων τῶν δημοσίων ἔργων, τῶν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἀγγελθέντων, ἅτινα μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦμεν.

* *

Ὀφείλομεν νὰ μὴ παρέλθωμεν ἀμνημόνευτον τὴν κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς παρελθούσης Τρίτης ἐν τῷ χειμερινῷ θεάτρῳ διδασκαλίαν τῆς *Σκύλλας* τοῦ ὑμετέρου Σπυρίδωνος Βασιλειάδου ὑπὸ τοῦ θιάσου τοῦ κ. Λεκατσᾶ. Ὁ κ. Λεκατσᾶς, ἐξόχως εὐδοκιμῶν ἐν τῇ διερμηνείᾳ τῶν ἡρώων τοῦ Σαιξπηρ, καὶ ἰδίως τοῦ Ἄμλετ, ὡς καὶ ἐν τῇ διατυπώσει τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ῥισελιὲ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ δράματι τοῦ Βουλβερ, τὸ πρῶτον προχθὲς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ γέροντος πατρὸς τῆς Σκύλλας, ὑπεδύσατο χαρακτῆρα δημιουργηθέντα ὑπὸ Ἕλληνος ποιητοῦ ἐκ τῶν νεωτέρων. Καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν εἰδότων μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ἀνεπαρέστησε τοῦτον, πρὸ πάντων δ' ἐν τῇ σκηνῇ τῆς ἐκριζώσεως τῆς τριχός.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ε. Μ. Α. Πειραιᾶ. Ἐδημοσιεύθη ὡς παράρτημα τῆς «Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως». Ἐκ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας δύνασθε ἴσως νὰ προμηθευθῆτε ἓν τεῦχος. — κκ. Δ. Γ. Πάτρας, Α. Μ. Κ. Σύρον, καὶ Θ. Π. Ι. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν.—κ. Α. Χ. Δ. Κέρκυραν. Τὸ βιβλίον δὲν ἐξεδόθη ἔτι. Εὐθὺς ὡς δημοσιευθῇ θέλετε λάβει τὸ ζητηθὲν ἀντίτυπον.—κ. Μ. Π. Ἡ γαλλικὴ εἶνε αὕτη: Un bienfait n'est jamais perdu.—κ. Δμ. Τὸν μὲν τόπον ἀγνοοῦμεν· ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ θανάτου του ἐπίγραμμά τι τῆς ἀνθολογίας ἀναφέρει ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἀπέθανεν ἀποπνιγεὶς διὰ μιᾶς ῥαγὸς σταφυλῆς:

Ἐσβέσθης, γηραιὲ Σοφόκλεες, ἄνθος ἀοιδῶν
οἰνωπὸν Βάκχου βότρυν ἐρεπτόμενος.

Ἀλλ' ὁ Βαλέριος Μάξιμος ἀποδίδει εἰς ἄλλην ἀφορμὴν τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ. Κατ' αὐτὸν ὁ Σοφοκλῆς ἐσχατόγηρως ἤδη ἀνέγνω ἔν τινι διαγωνισμῷ νέαν αὐτοῦ τραγῳδίαν, ἀνέμεινε δὲ ἐπὶ πολὺ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κρίσεως, ἥτις ἐφαίνετο ἀμφιρρέπουσα· τέλος διὰ μιᾶς ψήφου ἐνίκησεν, ἡ δ' ἐπὶ

Digitized by Google

τῇ νίκῃ χαρά του ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἀπέθανεν ἐξ αὐτῆς.— κ. Δ. Ν. Α. Σμύρνην. Νεώτατος καὶ τελειότατος τῆς Ἑλλάδος χάρτης εἶνε ὁ ἄρτι ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἐκδοθείς, πωλούμενος ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις ἀντὶ δραχ. 13,50. Δυνάμεθα, ἂν θέλετε, νὰ σᾶς προμηθεύσωμεν ἀντίτυπον.—*Φίλῳ Μ'*. Καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἐρωφίλης»:

Τὰ γέλοια μὲ τὰ κλάϋματα, μὲ τὴν χαρὰν ἡ πρίκα
μιὰν ὥραν ἐσπαρθήκασι, κι' ὁμάδι ἐγεννηθῆκα·
γιαῦτως μαζὶ γυρίζουσι, καὶ τῶνα τ' ἄλλο ἀλλάσσει,
κι' ὅποιος ἐγέλα τὸ ταχύ, κλαίγει πριχοῦ βραδυάσῃ.

κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν. Ἀπαντῶμεν καὶ ταχυδρομικῶς.— κ. Ι. Φ. Σύρον. Ἐνεγράφησαν καὶ οἱ 3 νέοι. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν καὶ πάλιν διὰ τὴν φιλικὴν ὑποστήριξιν. Τὰς ἀποδείξεις πέμπομεν ταχυδρομικῶς.— κκ. Δ. Ε. Λ. Ληξούριον, Δ. Γ. Ζ. Βιτώλια, καὶ Π. Δ. Π. Καβάλλαν. Ἐλήφθησαν.— κ. Π. Δ. Π. Καβάλλαν. Τὸ ζητηθὲν βιβλίον ἀπεστάλη. Ὑπόλοιπον δρ. 1,20 κρατοῦμεν εἰς τὴν διάθεσίν σας. —*Λογίῳ*. Καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἀναφέρονται τοιαῦτα παραδείγματα, ἰδίως ὅμως ἐν Ῥώμῃ. Ἡ Ὀκταβία ἀκούσασα ποτὲ ἀναγινωσκόμενον ἐπεισόδιόν τι, ἐν ᾧ ὁ Βιργίλιος ὑπηνίσσετο τὸν υἱὸν αὐτῆς Μάρκελλον, διέταξε νὰ δοθῇ εἰς τὸν ποιητὴν ποσὸν ἴσον πρὸς 2,000 φράγκα δι' ἕκαστον τῶν 32 στίχων τοῦ ἐπεισοδίου, ἤτοι ὑπὲρ τὰς 60,000 διὰ 32 στίχους. —Συνδρομητῇ τῆς «Ἑστίας». Ταυρίδα. Περὶ τοῦ πρώτου θέλομεν σᾶς ἀπαντήσει προσεχῶς. 2) α'). Bernhardy, Geschichte der griechischen Literatur· β') Bergk, Griechische Literaturgeschichte (Ἀμφότεραι αἱ ἱστορίαι αὗται εἰσὶ μὲν πληρέσταται, ἀλλὰ δὲν ἔχουσι περατωθῆ ὑπὸ τῶν συγγραφέων. γ') K. Ot. Müller, Geschichte der Griechischen Literatur, μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Κυπριανοῦ. Τὸ ἔργον τοῦ Μύλλερ συνεπλήρωσεν ὁ Ἄγγλος Donaldson, οὗ τὸ σύγγραμμα μετεφράσθη ἐπίσης ἑλληνιστὶ ὑπὸ Βαλέττα. — 3) Μαυροφρύδου, Δοκίμιον ἱστορίας τῆς ἑλλην. γλώσσης.— Mullach Grammatik der griechischen Vulgärsprache μεθ' ἱστορικῆς εἰσαγωγῆς. Γραμματικαὶ δὲ τῆς νέας ἑλληνικῆς ἀξιολογώτεραι εἰσὶν ἡ τοῦ Ραγκαβῆ καὶ τοῦ Legrand, γαλλιστὶ γραφεῖσαι, αἱ τοῦ Mullach, τοῦ Ἀγγ. Βλάχου καὶ τοῦ Γιανναράκη, γερμανιστί.— 4) Ἱστορίαι τῆς ἑλλην. ἐπαναστάσεως τοῦ Γερβίνου, τοῦ Μενδελσῶνος Βαρθόλδη, «Νάθαν ὁ σοφὸς» τοῦ Λέσιγγ, μετάφρ. Ἀγγ. Βλάχου, Σχίλλερ «Γουλιέλμος Τέλλος» μετάφρ. Ραγκαβῆ.— κκ. Κ. Κ. καὶ Δ. Ν. Κ. Βόλον, Λ. Λ. Κεφαλληνίαν, Δ. Σ. Ἀλεξάνδρειαν, Δ. Χ. Ἀγρίνιον καὶ Ἀδελφ. Σ. Κωνσταντινούπολιν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.— κ. Γ. Κ. Λ. Ρουστσούκιον. Ἤρξατο ἡ ἀποστολή. Τὰς ζητουμένας πληροφορίας σᾶς διαβιβάζομεν ταχυδρομικῶς.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Συχνότερα 'ς τὴ θάλασσα νὰ στέκωμαι προκρίνω·
Παρουσιάζω τὴ ζωή, ἐνῷ τὸ Χάρο δίνω.
Ποτὲ τρελλὰ δὲν ἐνεργῶ· δείχνομαι, πάγω 'πίσω
χωρὶς νὰ ξεφωνίσω,
καὶ ὅσῳ περισσότερο φεύγω καὶ καμαρώνω,
τόσῳ πολὺ μ' ἀκολουθοῦν, τόσῳ πολὺ τυφλώνω.
'Σ τὰ χέρια σου ἂν μ' ἄδραξες, ἀλλοίμονο σ' ἐσένα!
Ἐνῷ, θαρρεῖς, μ' ἐσκλάβωσες, σκλαβώνεσ' ἀπὸ 'μένα.

Ἐν Ἀθήναις· Σ'.

2

Πλέον ὡραία κι' ἀπὸ τὴν ἡμέρα,
μόλις 'ς τὸν κόσμον πρόφθασα νάρθῶ
παντρεύτηκα τὸν ἴδιο μου πατέρα
κι' ἀπέθανα χωρὶς... νὰ γεννηθῶ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἡ βελόνη.

2

Τὸ κάλλος.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

29 Μαρτίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	342.50
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	345.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	419.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	198.50
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	92.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	365.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4030.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	160.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	92.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	60.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	406.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.75
» 3μην......	25.60
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01
» Τραπεζικὸν 3μην.	100.1/4.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	20.25
Λίρα ὀθωμανική.................	23.20

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ.

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 20 λεπτῶν διὰ ταχυδρ. τέλη ἑκάστου.

		Δρ. Λ.
Χ. ΑΝΝΙΝΟΥ	*Ἐδῶ κ' Ἐκεῖ*............	4.—
Π. ΒΡΑΪΛΑ	*Φιλοθέου καὶ Εὐγενίου ἐπιστολαί*..........	1.—
Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ	*Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαί*.....	2.—
»	*Εἰδύλλια*..............	2.50
»	*Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ*.....	1.—
»	*Σταλακτῖται*............	2.—
»	*Ἱστοὶ Ἀράχνης*...........	1.—
Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ	*Οἱ μαθηταὶ τοῦ Εὐσεβίου*...	1.50
»	*Εἰς τὴν θάλασσαν*.........	1.75
»	*Παιδικὰ Διηγήματα*.......	2.—
»	*Παιδικοὶ Διάλογοι*.........	1.50
Φ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ	*Ἀθηναΐς*. Μετάφρ. Σπ. Π. Λάμπρου..............	2.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Ἄνδρος καὶ Κέως*.........	5.-
»	*Ἀκρίτας*................	3.—
»	*Οἱ Πέρσαι τοῦ Αἰσχύλου*....	1.—
»	*Ὁδοιπορικὰ Θεσσαλίας, Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας*....	3.—
»	*Ἀμοργός*................	3.—
Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Περὶ Ἀφομοιώσεως τῶν φυτῶν*.................	2.—
»	*Κάρολος Δάρβιν*.........	50
Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ	*Μῦθοι*..................	1.50
Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ	*Μελέτη ἐπὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς*..........	2,50

Τὰ ἑπόμενα ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 50 λεπτῶν δι' ἕκαστον.

		Δρ.
Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ	*Ἱστορικὰ Μελετήματα*.....	5.—
Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ	*Ἀτθίδες Αὖραι*...........	5.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Κυκλαδικά*..............	5.—
Ν. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗ	*Τὸ ἐν Ἑλλάδι Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας*	2,50

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 —Β', 1025.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 432. — 7 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1885. — Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 484

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ, διήγημα.
ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΑ ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ.
ΤΟ ΡΟΔΟΝ ὑπὸ Σ. Μηλιαράκη.
ΟΙ ΚΩΔΩΝΕΣ.
Ο ΡΕΜΒΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ὑπὸ Ἀριστομένους Προβελεγίου.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Οἱ Ἀμερικανοὶ παρασκευάζουσιν ἐν Λονδίνῳ διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ἔκθεσιν βιομηχανικῶν καὶ γεωργικῶν προϊόντων τῆς χώρας των. Τὸ πρόγραμμα, ὅπερ ἐδημοσίευσαν οἱ σχόντες τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐπιχειρήσεως, περιλαμβάνει περιέργους ἐπὶ τοῦ ἀσυνήθους τούτου σχεδίου λεπτομερείας.

Τὸ κοινὸν θὰ εἰσέρχηται εἰς τὴν ἔκθεσιν δι' εἰσόδου παριστώσης τὸν λιμένα τῆς Νέας Ὑόρκης μετὰ τοῦ κολοσσιαίου ἀγάλματος τῆς Ἐλευθερίας τοῦ κατασκευασθέντος ὑπὸ Βαρθόλδη. Οἱ περιτρέχοντες δὲ ἐν τῇ ἐκθέσει θὰ τελῶσιν οἱονεὶ ταξείδιον διὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, θεώμενοι παραστάσεις τῶν ἀπόψεων καὶ τῶν κυριωτέρων προϊόντων ἑκάστης τῶν ἀμερικανικῶν πολιτειῶν, οἷον σιδηροδρόμων, διαφόρων μηχανῶν, ἠλεκτρικῶν συσκευῶν κτλ., τῶν ὁποίων μάλιστα τὰ πλεῖστα εἶνε ἄγνωστα ἐν Εὐρώπῃ.

Κατὰ τὸ πρόγραμμα, ἡ ἐν λόγῳ ἔκθεσις θὰ χρησιμεύσῃ ὡσαύτως ὡς πρόφασις μεταφορᾶς εἰς Εὐρώπην πολλῶν ἀμερικανικῶν σωματείων, μεταξὺ ἄλλων ἑνὸς σώματος πυροσβεστῶν καὶ ἑνὸς περιφήμου συντάγματος ἐθελοντῶν μετὰ τῆς μουσικῆς του. Τὸ πρόγραμμα, ἀγγέλλον τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ στρατοῦ τοῦ νέου κόσμου, παρέχει εἰς τοὺς Εὐρωπαίους ἀναγνώστας περίεργον εἰκόνα τῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

Γνωστὸν ὅτι πάντες οἱ τόποι, ἐν οἷς λαλεῖται ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα, ἔχουσι συντάγματα ἐθελοντῶν, καθοπλιζομένων ἰδίαις δαπάναις, οἵτινες ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις φέρουσι τὸ ὄνομα τῶν ἐθνοφρουρῶν. Τὸ ἕβδομον σύνταγμα τῆς Νέας Ὑόρκης ἀπολαύει μεγάλης φήμης, ὡς ὂν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων, τῶν κάλλιον συντεταγμένων, καὶ τῶν πλείστας ὑπηρεσίας ἀποδόντων· δι' αὐτοῦ κατεστάλησαν φοβεραὶ στάσεις ἐν ἔτει 1834, 1836, 1839 καὶ 1840.

Ἐν τῷ ἐμφυλίῳ πολέμῳ οἱ ἀπαρτίζοντες αὐτὸ ἄνδρες ἀνῆλθον εἰς χιλίους, τόσῳ δραστηρίως καὶ καλῶς ἠσκημένους, ὥστε 606 μεταξὺ αὐτῶν κατεστάθησαν ἀξιωματικοὶ εἰς ἄλλα συντάγματα. Σήμερον ἀπαρτίζεται ἐξ 950 ὁπλιτῶν, οἵτινες πάντες σχεδὸν εἶνε ἔμποροι, μεσῖται, δικηγόροι, ἰατροί, κτλ. ἀνήκοντες οἱ πλεῖστοι εἰς τὴν ἐκλεκτὴν κοινωνίαν, ἀγγλοσάξωνες τὴν καταγωγήν, καλῶς ἀνατεθραμμένοι καὶ λίαν συντηρητικοί: Ὅπως γείνῃ τις δεκτὸς ἐν τῷ συντάγματι, ὀφείλει νὰ ὑποστῇ σοβαρὰν ἐξέτασιν περὶ τοῦ ποιοῦ καὶ τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ.

Οἱ ἄνδρες ἐνδύονται δι' ἰδίων ἐξόδων. Συνεχῶς ἐκτελοῦσι πορείας καὶ ἀσκήσεις. Τὸ σύνταγμα κατέχει ἀπέραντον στρατῶνα 120,000 τετραγωνικῶν ποδῶν, δι' ὃν ἐδαπανήθησαν 3 ἑκατομμύρια δραχμῶν, καὶ οὗτινος οἱ τοῖχοι διεσχισμένοι ὑπὸ πολεμιστρῶν θὰ ἠδύναντο νὰ ὑποστῶσι πολιορκίαν. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὑπάρχει εὐρύτατος χῶρος δι' ἀσκήσεις, θάλαμοι χωροῦντες ἀνὰ δέκα ἑταίρους, ἕτεροι θάλαμοι διὰ τὴν ἐκγύμνασιν νεοσυλλέκτων, βιβλιοθήκη, ἀναγνωστήριον, γυμνάσιον, πινακοθήκη καὶ ὁπλοστάσιον. Πρὸς τούτοις ἰδιαίτεραι αἴθουσαι, ἐν αἷς ὑποδέχονται τὰς κυρίας. Τὰ πάντα εἶνε διατεταγμένα μετὰ φιλοκαλίας· μία τῶν αἰθουσῶν ἐστοίχισεν 150,000 δραχ. Ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ κτιρίου τούτου, προσομοιάζοντος μᾶλλον παλατίῳ ἢ στρατῶνι, δὲν ἐλήφθησαν μόνον ὑπ' ὄψιν αἱ στρατιωτικαί, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι κοινωνικαὶ ἀνάγκαι. Ἐκεῖ δίδονται χοροὶ καὶ συναυλίαι καὶ χιλιάδες θεατῶν εὑρίσκουσι θέσιν.

— Ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς δημοσίευσις τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ διασήμου κυμβαλιστοῦ Liszt εἰς ἓξ τόμους, τῶν ὁποίων οἱ πρῶτοι τέσσαρες περατωθέντες ἐξέρχονται ὅσον οὔπω εἰς φῶς. Τὰ ἀπομνημονεύματα ταῦτα εἰκάζεται ὅτι θέλουσι προξενήσει πολλὴν αἴσθησιν, ἕνεκα τῶν πραγμάτων, ἅτινα εἶδε, καὶ τῶν ἐξόχων προσώπων, ἅτινα ἐγνώρισε κατὰ τὸ μακροχρόνιον αὐτοῦ στάδιον ὁ ἔξοχος καλλιτέχνης.

— Τοῦ γνωστοῦ γερμανοῦ συγγραφέως **Paul Heyse** ἐδιδάχθη ἔν τινι θεάτρῳ τῆς Βιέννης νέον δρᾶμα «Τὸ τέλος τοῦ δὸν Ζουάν», οὗτινος ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν Ἰταλίᾳ παρὰ τὸν Βεζούβιον. Μεθ' ὅλον τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ ἐγείρουσι τὰ ἔργα τοῦ συγγραφέως τούτου παρὰ τῷ γερμανικῷ κοινῷ, τὸ δρᾶμά του ἔσχεν ἧττονα ἐπιτυχίαν τῆς τῶν μυθιστοριῶν καὶ διηγημάτων αὐτοῦ.

— Αἴσθησιν προξενεῖ ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ κοινωνίᾳ τῆς Βαυαρίας εἰκὼν τοῦ ζωγράφου **Kirchbach**, παριστῶσα τὸν Γανυμήδην· ἐν ταύτῃ τὸ τετριμμένον τῆς ὑποθέσεως αἴρεται ὑπὸ τῆς πρωτοτυπίας τοῦ χρωματισμοῦ καὶ τῆς ἐκτελέσεως. Τεχνοκρίται τινὲς ἐξηγοῦσι τὴν ἐν τῇ μορφῇ τοῦ Γανυμήδους ἐμφαινομένην βαθεῖαν μελαγχολίαν ὅτι ὁ καλλιτέχνης διὰ τῆς εἰκόνος του ἠθέλησε νὰ σημάνῃ ὅτι ἡ καλλονὴ δὲν εἶνε τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλ' ἐπανέρχεται εἰς τὸν οὐρανόν, ἐξ οὗ κατάγεται, μεθ' ὅλον τὸν κίνδυνον νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν θεῶν.

— Ἀντὶ 70,000 λιρῶν στερλινῶν ἠγόρασεν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις μίαν Παναγίαν τοῦ Ραφαήλ, ἀριστούργημα τέχνης, τῆς ὁποίας τὴν ἀγορὰν διημφισβήτουν πρὸς τούτοις ἥ τε Αὐστρία καὶ ἡ Ρωσσία. Ἡ ἐν λόγῳ εἰκὼν ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀποτελοῦσα μετὰ τῆς εἰκόνος τῆς πινακοθήκης τῆς Δρέσδης καὶ τῆς τοῦ Βατικανοῦ τὴν τριάδα τῶν ἔργων, ἐφ' ὧν ὑπάρχει καταφανὴς ἡ χεὶρ τοῦ μεγάλου ζωγράφου, μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν. Ἐν τούτοις ἐν ᾧ ὁ κόσμος τῆς τέχνης ἐν Ἀγγλίᾳ ἔρρηξε φωνὴν ἀγαλλιάσεως ἐπὶ τῇ ἀποκτήσει τῆς εἰκόνος, οἰκονομολόγοι τινὲς ἐμέμφθησαν τῆς κυβερνήσεως, διότι ἠσώτευσε τόσας χιλιάδας εἰς μίαν εἰκόνα, ἐν ᾧ μυριάδες ἐργατῶν ἀποθνήσκουσι τῆς πείνης ἄνευ ἐργασίας.

— Ἐν τῷ «**Journal des Savants**» κατεχωρίσθη εὐμενὴς κρίσις περὶ τῆς *Θεοδώρας* τοῦ κ. Κλέονος Ραγκαβῆ.

— Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐνάρξεως τῆς δημοσιεύσεως ἐν πλήρει σειρᾷ τῶν ἔργων τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίου **Charles-Louis-Michelet**, περιοδικόν τι τοῦ Βερολίνου ἐδημοσίευσεν ἄρθρον περὶ αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «ὁ τελευταῖος τῶν Ἑγελιανῶν». Ὁ γηραιὸς καθηγητὴς **Michelet** ἄγων τὸ 84ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, θεωρεῖται ὡς ὁ τελευταῖος ὀπαδὸς τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος, εἰς ὃ ἐνησχολεῖτο πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν σύμπασα ἡ Γερμανία. Τὰ ἔργα τοῦ Νέστορος τούτου τῆς Γερμανικῆς φιλοσοφίας εἶνε πολυάριθμα καὶ ποικίλα, πληροῦντα 25 τόμους· ἰδίαν δὲ κατέχουσι θέσιν ἐν τῇ γερμανικῇ ἐπιστήμῃ αἱ περὶ Ἀριστοτέλους μελέται αὐτοῦ.

— Ἀνετυπώθη ἐν Παρισίοις ἐν πολυτελεῖ μετ' εἰκονογραφιῶν ἐκδόσει ἡ πρώτη εἰς τὴν γαλλικὴν μετάφρασις τοῦ «Δὸν Κιχώτου» τοῦ Κερβάντη. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐν λόγῳ μεταφράσεως ἐδημοσιεύθη κατὰ πρῶτον τῇ ἐντολῇ τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' τῷ 1614, τὸ δεύτερον δὲ κατὰ τὸ 1618.

Ὀρφανοτροφεῖον Χατζηκώστα. — Ἐκ τῆς ἄρτι δημοσιευθείσης Ἐκθέσεως τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1884 διαχειρίσεως τοῦ ὀρφανοτροφείου Χατζῆ Κώστα ἀποσπῶμεν τὰ μᾶλλον ἄξια λόγου.

Ὡς πρὸς τὰ ἔκτακτα ἔσοδα τοῦ Ὀρφανοτροφείου τὸ ἔτος τοῦτο δὲν κατατάσσεται μεταξὺ τῶν πολὺ γονίμων. Τὸ ὅλον τῶν ἐκτάκτων ἐσόδων ἐκ κληροδοτημάτων καὶ συνδρομῶν ἀνέρχεται εἰς δρ. 24,733,87· τὰ δὲ ἐκ τῶν τακτικῶν αὐτοῦ προσόδων εἰς δρ. 101,054,98. Ἐδαπανήθησαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος δρ. 84,375,83, ἔμεινε δὲ περίσσευμα ἐκ δρ. 41,413,02.

Digitized by Google

Τὰ ἔκτακτα ἔσοδα τοῦ Ὀρφανοτροφείου σύγκεινται ἐκ κληροδοτημάτων καὶ δωρεῶν διαφόρων, ἐν αἷς καὶ τοῦ Ἄγγλου καθηγητοῦ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ περιωνύμου σχολῆς τοῦ Hanow κ. G. H. Hallam, ὅστις ἐπισκεφθεὶς τὸ κατάστημα κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς του ἐπέστειλεν ἀναχωρῶν εἰς τὸν φίλον του κ. Δ. Βικέλαν δρ. 26,50, ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς ἀγορὰν βραβείου δοθησομένου εἰς τὸν ἱκανώτερον καὶ εὐαγωγότερον τῶν ἐν αὐτῷ παίδων. Ἡ δωρεὰ συνωδεύθη δι' ἐπιστολῆς, ἐν ᾗ ὁ λόγιος Ἄγγλος ἐξέφραζε τὴν μεγίστην εὐχαρίστησίν του ἐπὶ τῇ τελείᾳ ὀργανώσει καὶ διευθετήσει τοῦ καταστήματος, οὗτινος «τὰ ἐργοστάσια τῆς ξυλουργίας καὶ τῆς σιδηρουργίας εἶνε θαυμάσια, τὸ δὲ εἶδος τῆς ἐν αὐτοῖς γινομένης ἐργασίας φαίνεται ἀληθῶς ἐκπαιδευτικὸν καὶ οὐχὶ ποσῶς ἐπιδεικτικὸν καὶ ἄσκοπον, ὡς ἐνίοτε ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει εἰς τὰ ἡμέτερα τοιαῦτα καταστήματα.»

Ἡ κ. Ἑλένη Λαμπρύλλου ἀπὸ τοῦ 1883 εἶχε προσενέγκει τὸ ποσὸν 18,000 δρ. περίπου πρὸς οἰκοδομὴν ναοῦ ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ Συμβούλιον ἀπεφήνατο ὅτι ἐν τῷ παρόντι ἦτο ἀδύνατος ἡ πραγματοποίησις τοῦ πόθου τῆς δωρητρίας, ἡ κ. Λαμπρύλλου δὲν ἀνέλαβε τὸ ποσόν, ἀφεῖσα τοῦτο ὅπως χρησιμεύσῃ πρὸς οἰκοδομὴν ἐργοστασίου, ἥτις ὁσημέραι καθίστατο ἐπιτακτικωτέρα. Τὸ Συμβούλιον ἐκφράσαν τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὴν ἀξιότιμον εὐεργέτριαν τοῦ Ὀρφανοτροφείου, ἀπεφάσισεν ὅπως τὸ ἀνεγερθησόμενον ἐργοστάσιον ὀνομασθῇ «Λαμπρύλλειον», ἴσον οὔπω δὲ ἄρχεται ἡ οἰκοδομὴ αὐτοῦ.

Ἐν τοῖς ἐσόδοις τοῦ Ὀρφανοτροφείου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀπαντᾷ ποσὸν ἐκ δρ. 16,528 20, προκύπτον ἐξ ὑποτροφιῶν. Τὸ μέτρον τῆς παραδοχῆς ὑποτρόφων ἐλήφθη πρό τινων ἐτῶν ἐπὶ πληρωμῇ τροφείων καὶ διδάκτρων δρ. 30 κατὰ μῆνα, καὶ δρ. 100 ἐφ' ἅπαξ, λόγῳ ἐξόδων πρώτης ἐγκαταστάσεως. Τοιοῦτοι διαιτῶνται ἤδη ἐν τῷ καταστήματι 53 οἱ πλεῖστοι ἐκ φιλανθρωπίας, δαπάναις διαφόρων.

Ἡ νῦν περιουσία τοῦ Ὀρφανοτροφείου ἡ μὲν χρηματικὴ ἀνέρχεται εἰς δρ 758,841. 71· ἡ δὲ κτηματικὴ μετὰ τῶν κτιρίων καὶ γηπέδων αὐτοῦ εἰς 800,000 περίπου. Ἂν ὅμως ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ τρέχουσα τιμὴ τῶν μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἃς κέκτηται τὸ κατάστημα, ἡ χρηματικὴ αὐτοῦ περιουσία ἀνέρχεται εἰς δρ. 1,400,000 περίπου.

Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦδε ἐξεπαιδεύθησαν ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ 676 παῖδες, ἐξ ὧν τὸ 1/3 ἀνήκει εἰς τὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἑλληνικὰς κοινότητας. Ἅπαντες δὲ οὗτοι, πλὴν ὀλίγων ἐπιδοθέντων εἰς ἕτερα ἐπαγγέλματα, ἐξήσκησαν καὶ ἐξασκοῦσιν οἱανδήποτε ἐδιδάχθησαν ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ τέχνην. Οὐκ ὀλίγοι δὲ τούτων διατηροῦσιν ἤδη ἴδια ἐργαστήρια ἐνταῦθα καὶ ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι, εἴτε ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος εἴτε ἐκτός, οἰκογενειάρχαι οἱ πλεῖστοι γενόμενοι. Ἔνιοι δέ, περὶ τοὺς 20, ἐξελέξαντο ὡς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα τὴν μουσικήν, εἰς ἣν ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ ἔδειξαν ὅτι ἔχουσι κλίσιν, καὶ ἤδη ὑπηρετοῦσιν ὡς μουσικοὶ ἐν τοῖς βασιλικοῖς πλοίοις ἢ ἐν τῷ στρατῷ. Εἷς δὲ τούτων, Εὐρυσθένης Γκίζας ὀνομαζόμενος, ἐπὶ τοσοῦτον διεκρίθη ἐν τῇ μουσικῇ, ὥστε ὁ Σύλλογος τῶν ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ καὶ τῷ Ὠδείῳ μουσικοδιδασκάλων ὁμοφώνως ἀπεφάνθη ὅτι ὁ μαθητὴς οὗτος θέλει ἀναδειχθῇ ἔξοχος διὰ τὴν Ἑλλάδα μουσικός, ἐὰν ἐπί τινα ἔτη φοιτήσῃ εἴς τι Ὠδεῖον τῆς Ἑσπερίας. Μόλις πρὸ 18 μηνῶν εἰσηκούσθησαν αἱ ἐν λόγῳ συστάσεις ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ κ. Λομβάρδου, διορίσαντος αὐτὸν προθύμως ὑπότροφον ἐπὶ πληρωμῇ δρ. 250 κατὰ μῆνα. Ἔκτοτε ὁ εἰρημένος Γκίζας κατετάχθη μαθητὴς ἐν τῷ Conservatorium τῆς Βιέννης.

Τὴν 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1884 ἦσαν κατατεταγμένοι ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ 205 παῖδες. Ἀπεφοίτησαν 48 καὶ ἀπεβίωσαν 2. Κατετάχθησαν νέοι 58, μένουσι δὲ ἐγγεγραμμένοι τὴν 1 τρ. μ. 210.

Ἡ διδασκαλία τῶν γραμμάτων ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ εἶνε ἀνατεθειμένη εἰς δύο πτυχιούχους δημοδιδασκάλους τοῦ νέου διδασκαλείου, δύο βοηθοὺς αὐτῶν καὶ ἕνα ἰχνογράφον, διαρκοῦσα μέχρι τῆς 10 π. μ. καθ' ἑκάστην καὶ τὸ ἑσπέρας κατὰ τὸν χειμῶνα ἐπὶ 1—2 ὥρας.

— Ἡ ὑπὸ τοῦ τμήματος τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ συλλόγου *Παρνασσοῦ* προκηρυχθεῖσα καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις, γενησομένη τῇ 21 Ἀπριλίου, προοιωνίζεται ἐπιτυχὴς καθ' ὅλα, καθ' ὅσον θέλουσι μετάσχῃ ταύτης οἱ πλεῖστοι τῶν παρ' ἡμῖν καλλιτεχνῶν ἔν τε τῇ γραφικῇ καὶ τῇ γλυπτικῇ, καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ θ' ἀντιπροσωπευθῇ διὰ πολλῶν σχεδιασμάτων διακεκριμένων ἀρχιτεκτόνων, καὶ τῆς ἐν γένει καλλιτεχνίας ἐπὶ λίθου καὶ ξύλου καὶ μετάλλου θέλουσιν ἐκτεθῇ ποικίλα δείγματα. Καὶ τῶν μακρὰν τῆς Ἑλλάδος διαπρεπῶν ἑλλήνων καλλιτεχνῶν κάλλιστα ἔργα τὸ πρῶτον ἤδη θέλουσιν ἐκτεθῇ εἰς τὴν θέαν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος καλλιτεχνῶν καὶ πολλοὶ φιλότεχνοι, ἐν ὥραις σχολῆς ἐπιτυχῶς θεραπεύοντες τὰς καλὰς τέχνας, θέλουσιν ἀποστείλει προϊόντα τῆς φιλοπονίας αὐτῶν. Οὕτως ἡ ἔκθεσις ἔσται καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ἀνταξία τοῦ σκοποῦ, ὃν προτίθεται, ν' ἀπεικονίσῃ, ἔστω καὶ ἐν σμικρῷ, τὴν καλλιτεχνικὴν πρόοδον τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

— Ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διακεκριμένος ὁμογενὴς κ. Ἰωάννης Δημητρίου, ὁ ἐκ Λήμνου, ἀδιαλείπτως μεριμνῶν ὑπὲρ τοῦ πλουτισμοῦ τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν, ἃς ἐδωρήσατο εἰς τὸ ἔθνος, ἀπέστειλε καὶ πάλιν πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν 154 νομίσματα, ὧν 4 χρυσᾶ, 59 ἀργυρᾶ, 63 ἐκ κράματος καὶ 31 χαλκᾶ, συμπληροῦντα τὴν νομισματικὴν συλλογὴν αὐτοῦ. Ἡ πλουσιωτάτη αὕτη νομισματικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Ἰω. Δημητρίου περιλαμβάνει, ὡς γνωστόν, ἰδίως τὰ ἐν Αἰγύπτῳ κοπέντα νομίσματα ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων βασιλέων καὶ τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων καὶ σύγκειται μετὰ τῶν νῦν ἀποσταλέντων ἐκ 5,043 νομισμάτων.

— Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτῆς συνεδριάσει ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως ὅπως ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου Π. Σταματάκη, γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων στηθῇ στήλη δαπάνῃ αὐτῆς, πρὸς τιμὴν τοῦ πολυτίμου μέλους αὐτῆς καὶ συνεργάτου.

— Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας ἠρωτήθη ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου ὅπως ὑποδείξῃ αὐτῷ τοὺς δυναμένους νὰ πληρώσωσι τὰς χηρευούσας ἕδρας τῆς πρακτικῆς, τῆς συστηματικῆς καὶ τῆς ἱστορικῆς Θεολογίας.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ἀγγέλλει τοῖς ἐνδιαφερομένοις ὅτι ἀπὸ τῆς προσεχοῦς τετάρτης 10 Ἀπριλίου μέχρι τῆς ἐπομένης δευτέρας 15 Ἀπριλίου καὶ ἀπὸ ὥρας 9—11 π. μ. καὶ 3—5 μ. μ. καθ' ἑκάστην γίνονται δεκτὰ ἐν τῷ καταστήματι τοῦ συλλόγου ἐκθέματα διὰ τὴν Καλλιτεχνικὴν ἔκθεσιν, συνῳδὰ τῷ ἀπὸ 15 Φεβρουαρίου ἐκδοθέντι προγράμματι.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 6 Ἀπριλίου 1885.

Ὁ πρόεδρος **Μ. Μελᾶς** — *Ὁ γραμματεὺς* **Γ. Δροσίνης**

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

5 Ἀπριλίου, Παρασκευή.

Τὸ ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Κορίνθου τμῆμα τῶν πελοποννησιακῶν σιδηροδρόμων, ὡς προηγγέλθη, περατωθὲν παρεδόθη εἰς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ. Τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν, μετὰ τὸν ψαλέντα ἐν τῷ σταθμῷ Ἀθηνῶν ἁγιασμόν, τὰ τραῖνα τοῦ σιδηροδρόμου ἐτέλεσαν τὸ πρῶτον μέχρι Κορίνθου ἐπίσημον ταξείδιον, φέροντα τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν μετὰ τοῦ μεγάλου δουκός, ὑπουργούς, μετόχους καὶ μηχανικούς. Προχθὲς δ' ἔτι ἐπισημότερον ἐτελέσθησαν τὰ ἐγκαίνια τοῦ τμήματος τῇ συνευδοκίᾳ τῶν ὑπερτριακοσίων προσκεκλημένων ὑπὸ τῆς ἑταιρίας καὶ τῆς ἐξόχως αἰθρίας ἡμέρας. Ἀπὸ τῆς πρωΐας τὸ πλῆθος τῶν κληθέντων συνωστίζετο ἐν τῷ σταθμῷ ἑορτασίμως κεκοσμημένῳ· τρία τραῖνα κατάμεστα ἀνεχώρησαν ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς καὶ τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς, περὶ μεσημβρίαν δὲ ἀπεβίβαζον πρὸ τοῦ σταθμοῦ τῆς Κορίνθου τὸ πολυπληθὲς φορτίον των ἐν μέσῳ ἄλλου πλήθους ἐγχωρίων, κατελθόντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις. Ἁγιασμὸς ἐψάλη, μεθ' ὃ οἱ προσκεκλημένοι παρεκάθησαν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς ἑταιρίας παρατεθὲν ἄριστον ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῶν ἁμαξῶν, ἔνθα προπόσεις πολλαὶ καὶ ποικίλαι ἐγένοντο, ἐν αἷς ἡ τοῦ διευθυντοῦ τῆς Πιστωτικῆς κ. Δούμα ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, ἡ τοῦ ὑπουργοῦ κ. Λομβάρδου ὑπὲρ τῆς Πιστωτικῆς Τραπέζης, τῆς ἀγαγούσης εἰς πέρας τὸ ἔργον, ἡ τοῦ ταγματάρχου κ. Σμόλεντς, εὐχηθέντος ὅπως μίαν ἡμέραν οἱ ἑλληνικοὶ σιδηρόδρομοι μεταφέρωσι τὸν στρατὸν εἰς Ἤπειρον καὶ Μακεδονίαν, καὶ ἄλλων. Οἱ ἐκδραμόντες ἐπανῆλθον εἰς Ἀθήνας περὶ τὴν ἑσπέραν.

Digitized by Google

Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος εἶνε μέρος τοῦ ὅλου σιδηροδρομικοῦ συμπλέγματος, ὅπερ μετὰ τῶν κατασκευασθεισῶν, κατασκευαζομένων καὶ κατασκευασθησομένων ἁμαξιτῶν ὁδῶν θέλει συμπληρώσει τὸ ἔργον, ὅπερ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς συγκοινωνίας ἀνέλαβεν ἡ παροῦσα κυβέρνησις.

* * *

Ὀλίγον ἔτι καὶ καταπαύει ὁ θορυβώδης σάλος, αἱ θερμαὶ συζητήσεις, αἱ προσδοκίαι, αἱ ἀγωνίαι, ἅπασα ἡ φοβερὰ προεργασία ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ πάσῃ ἑλληνικῇ χώρᾳ, ἀπολαυούσῃ τῶν προνομίων τῆς ἐλευθερίας, διὰ τὴν ἐκλεκτὴν ἡμέραν τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν. Αἱ κάλπαι παρετάχθησαν, αἱ ἐπιτροπεῖαι καὶ παντοίου εἴδους ἀντιπροσωπεῖαι καταλαμβάνουσι τὰς θέσεις των, οἱ ἐκλογεῖς παρατείνουσιν αὐταρέσκως τὴν στιγμὴν τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ὑπάτου δικαιώματος «γιὰ νὰ μὴ χάσουν γρήγορα τὴν ἐπιρροή των», ὅπως λέγουσιν ἔν τινι ἐπαρχίᾳ· οἱ ἀμεσώτερον ἐνδιαφερόμενοι ὑφίστανται ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας μυρίας συγκινήσεις πολυτρόπως ἐκδηλουμένας. Ἀλλὰ ἡ εἰκὼν τῆς ἐκλογικῆς κινήσεως εἶνε λίαν εὐρεῖα καὶ λίαν στενὸν τὸ πλαίσιον τῶν ἑβδομαδιαίων σημειώσεών μας. Ἐνταῦθα ἡ προσδοκία εἶνε ζωηροτέρα, καθ' ὃ τῶν ἀποτελεσμάτων δυσκολώτερον δυναμένων νὰ προγνωσθῶσιν ἐνταῦθα, ἢ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν ἐκλογέων· οὐχ ἧττον δύναταί τις νὰ μὴ ἀμφιβάλῃ περὶ τῆς ἐπιτυχίας ὑποψηφίων τινῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα φέρονται ἀνὰ τὰ στόματα πάντων, ἀδιαφόρως τῶν ἀποχρώσεων. Καὶ ὅταν ἐκπληρωθῶσιν αἱ ἀπαιτήσεις τῆς περιεργείας, καὶ ὅταν ὁ τηλέγραφος διαβιβάσῃ τὸ ὄνομα καὶ τοῦ τελευταίου ἐκλεκτοῦ τῆς ἀπωτάτης νήσου, τότε μία καὶ μόνη φροντὶς θέλει διαδεχθῇ τὰς πολλὰς μέχρι τοῦδε φροντίδας: θὰ ἔχῃ τὸ ὑπουργεῖον τὴν πλειοψηφίαν;

* * *

Οἱονεὶ συνεχίζουσα τὴν ἑορτὴν τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἑτέρα ἑορτὴ ἠγγέλθη ὅτι παρασκευάζεται ἐπὶ τοῦ ἐν Φαλήρῳ μνήματος τοῦ Καραϊσκάκη, εἰς τὰς 23 ἱσταμένου, ἐπέτειον τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἡ πρωτοβουλία ὀφείλεται εἰς τοὺς ἐν Πειραιεῖ, ἔνθα ἐξελέγη ἐπιτροπὴ πρὸς τοῦτο, ἧς προΐσταται ὁ φιλόπατρις καὶ ἱκανώτατος γυμνασιάρχης κ. Π. Παπαναστασίου. Ἄλλοτε ἐπὶ τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ Ὄθωνος ἐπισήμως τὸ ἔθνος κατὰ τοιαύτην ἡμέραν, ἡγουμένου τοῦ ἡγεμόνος του, συνέρρεε περὶ τὸ κενιχρὸν μνῆμα τοῦ ἥρωος, καὶ ἐμνημόνευε καὶ ἐδόξαζεν αὐτόν. Ἀλλὰ μετέπειτα ἡ ἑορτὴ ἐγκατελείφθη. Πέρυσι προκειμένου νὰ πανηγυρισθῇ ἐξαιρετικῶς ἡ 25 Μαρτίου, πολὺς λόγος ἐγένετο περὶ ἀναστηλώσεως τῆς λησμονηθείσης ἑορτῆς, ἀλλὰ περιωρίσθη μόνον εἰς τὰς ἐφημερίδας.

* * *

Ὁ ἰδιότροπος Μάρτιος, παραδίδων τὸ σκῆπτρον εἰς τὸν Ἀπρίλιον, ἠθέλησε πρὶν ἀναχωρήσῃ, νὰ καταλίπῃ ὅλως ἀπροσδόκητον ἀνάμνησιν τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ ἰσχύος· ἦτο αὕτη θύελλα ἐκραγεῖσα αἴφνης τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν βιαιοτάτη μετὰ σφοδρᾶς χαλάζης, εἰ καὶ τοσοῦτον ταχεῖα ὡσεὶ διήρχετο τῆς πρωτευούσης σιδηροδρομικῶς. Ἀλλ' οὐδαμῶς εὐάρεστος, οὐδὲ τόσον παροδικὴ ὑπῆρξεν ἡ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἐνσκήψασα θύελλα ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν Γαργαλιάνων τῆς Τριφυλλίας, ἔνθα πυκνοτάτη τῆς ἀμπέλου ἡ βλάστησις. Ἡ χάλαζα ἔβλαψε σπουδαίως τὰς σταφιδαμπέλους, ἔθραυσε τοὺς βλαστούς, ἔφθειρε τὰ φύλλα καὶ τὰς ρᾶγας. Εἰκάζεται ὅτι ἐπῆλθε καταστροφὴ 4 ἑκατομμυρίων λιτρῶν ξηρᾶς σταφίδος, ἀναλογοῦσα εἰς ζημίαν 1 ἑκατομμυρίου δραχμῶν. Καὶ αὕτη εἶνε ἡ ὑπ' αὔξοντα ἀριθμ. 1 ἀγγελλομένη ἐφέτος ἐπὶ τῆς σταφίδος θεομηνία· εὐχόμεθα νὰ μὴ ἐπακολουθήσωσι καὶ ἄλλαι.

* * *

Ἐξακολουθοῦσι τελούμενα εἰς διάφορα κέντρα τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ στρατηγοῦ Βεσσέρ. Τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν ἐξετελέσθησαν τοιαῦτα ἐν τῇ θέσει Γουδί· ἓξ τάγματα ἦσαν τὰ μετασχόντα τῶν ἀσκήσεων, ἀποτελοῦντα ταξιαρχίαν, ὑπὸ τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ ἀρχηγοῦ κ. Ζυμβρακάκη· τὰ γυμνάσια ἦσαν πορείας ταξιαρχίας, κινήσεως ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, ἐκτοπίσεως αὐτοῦ καὶ καταδιώξεως. Αἱ ὁδηγίαι ἐδίδοντο ἐπὶ τόπου εἰς τὰς σωματάρχας, ἄνευ προηγουμένης αὐτῶν ἐκδόσεως. Παρετηρήθη δὲ ὅτι κατὰ ταῦτα τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν εὐαρεστότερα τῶν ἐν ἄλλοις.

* * *

Ἐπίσης τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν τὸ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς βασιλίσσης διατελοῦν θεραπευτήριον τοῦ *Εὐαγγελισμοῦ* ἑώρταζε τὴν πρώτην ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ ἐπετηρίδα. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ θρησκευτικὴ τελετὴ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου, παρόντων εὐαρίθμων, ἀλλ' ἐκλεκτῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς βασιλίσσης ἀκροατῶν, καὶ ἀνεγνώσθησαν αἱ λογοδοσίαι τῆς τε προέδρου τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου κ. Ἰφιγενείας Συγγροῦ καὶ τοῦ ἐκ τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς κ. Σουλτάνη. Ἀμφότεραι ἐπιμαρτυροῦσι τὰς ἐπιτελουμένας προόδους ἐν τῷ εὐεργετικῷ καταστήματι, ἐξαίρουσι τὰς ἐνδελεχεῖς ὑπὲρ αὐτοῦ μερίμνας τῆς βασιλίσσης, ἰδίᾳ δ' ἀνομολογοῦσι τὴν περισσὴν ἱκανότητα τῆς διευθυντρίας κ. Μητσάκη, ὑφ' ἧς τὴν πεφωτισμένην διεύθυνσιν αἱ αὐτόθι λειτουργοῦσαι διακόνισσαι ὁσημέραι μορφοῦνται καὶ ἀναπτύσσονται εἰς τέλειον σωματεῖον ἐλέους.

* * *

Ἕνεκα τοῦ ἐκλογικοῦ ἀναβρασμοῦ, δὲν εἶνε σπάνιαι κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας αἱ εἰδήσεις περὶ συμπλοκῶν καὶ τραυματισμῶν, ὡς αἱ ἐν Φερσάλοις κα Ἀρκαδίᾳ. Ἐκτάκτως μεταξὺ τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων τῆς ἑβδομάδος ἀναγράφονται δύο ἄγριαι διὰ μαχαιρῶν ἐπιθέσεις συζύγων κατὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν γυναικῶν· ἀμφότεραι αἱ δυστυχεῖς ἐτραυματίσθησαν ἐπικινδύνως ὑπὸ τῶν τρυφερῶν αὐτῶν ἡμίσεων. Ἀλλ' ἀξιωτέρα μνήμης εἶνε ἡ μέθοδος ἑνὸς κλέπτου πρὸς ἀσφαλῆ διατήρησιν τῶν κλοπιμαίων, ναυαγήσασα ὅμως πρὸ τῆς ἀσφαλεστέρας μεθόδου τοῦ συλλαβόντος αὐτὸν σταθμάρχου πρὸς ἀπόδοσιν αὐτῶν. Ὁ ἥρως, λιποτακτήτας τοῦ στρατοῦ, ζητεῖ ἄσυλον τὴν νύκτα ἐν μονῇ, ἀφ' ἧς μετ' ὀλίγον ἀπέρχεται παραλαμβάνων, ὡς ἐνθύμισιν, δραχμὰς τρισχιλίας. Ὁ κλέπτης συλλαμβάνεται ἐν Κρυονέρῳ· τὰ κλαπέντα ἀποδίδονται, ἐκτὸς 26 λιρῶν, τὰς ὁποίας ὁ κλέψας *ἔφαγε* κυριολεκτικῶς, καὶ τηρεῖ ἐν τῇ κοιλίᾳ του! Ἀλλ' ὁ συλλαβὼν σταθμάρχης, κηδόμενος τῆς ὑγείας τοῦ στομάχου του, προσφεύγει εἰς τὰς στοιχειώδεις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἰατρικὰς βοηθείας, καὶ τὸ ὑπόλοιπον διασώζεται, ὡς ὁ Ἰωνᾶς...

* * *

Πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν εἰς Ναύπλιον, Τρίπολιν, Ἀράχωβαν, Σπάρτην, Γύθειον, Καλάμας, Πάτρας, Ζάκυνθον τελουμένων πολλῶν δημοσίων ἔργων ἀπῆλθεν ὁ τῆς γαλλικῆς ἀποστολῆς προϊστάμενος κ. Ρονδέλ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Θ. Ι. Α. Θεσσαλονίκην. Παρὰ τοῦ κ. Δ. Ν. ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον. Τὰ φύλλα ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς. — κ. Κ. Δ. Σ. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἐκτίμησιν. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐρωτήματός σας σημειοῦμεν ὅτι τὸ ποίημα ἔχει ἱστορικὴν βάσιν. Τὸ γεγονὸς ἀναφέρει ὁ κ. Σάθας ἐν τῇ «Τουρκοκρατουμένῃ Ἑλλάδι» ὡς ἑξῆς: Τῷ 1475 ὁ Σουλεϊμὰν πασᾶς ἐπολιόρκησε τὴν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν κατεχομένην Λῆμνον, τὴν ὁποίαν ἔσωσεν ὁ ἡρωϊσμὸς μιᾶς Ἑλληνίδος, ὀνομαζομένης Μαρούλας. Ἐν τῇ πολιορκίᾳ τοῦ χωρίου Κοκκίνου ἡ Μαρούλα ἰδοῦσα πεσόντα τὸν πατέρα της ἔλαβε τὸ ξίφος καὶ τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός της ἐμψυχώσασα τοὺς κατοίκους ἐξώρμησε κατὰ τοῦ Σουλεϊμάνου, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν. Εἰς ἀμοιβὴν τῆς μεγάλης ταύτης ὑπηρεσίας ὁ Λορεδάνος ἀντήμειψε γενναίως τὴν ἡρωΐδα καὶ τῇ ἐπρότεινε νὰ ἐκλέξῃ σύζυγον μεταξὺ τῶν εὐγενεστέρων ἀξιωματικῶν τοῦ ἐνετικοῦ στρατοῦ, ὑποσχεθεὶς τὴν ἐκ μέρους τῆς Δημοκρατίας προικοδότησιν. — κ. Μ. Π. Κ. Σμύρνην. Τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς τοῦ κ. Τ. Δ. Κ. Μόσχας ἐλήφθη παρὰ τοῦ κ. Ε. Β. Ὡς πρὸς τὴν ἀποστολὴν τοῦ φύλλου Καρδαμύλης συνεμορφώθημεν τῇ παραγγελίᾳ σας. — κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. Ἡ πρὸς τὸν κ. Κ. εἰς Λευκάδα ἀποστολὴ ἤρξατο Τὰ βιβλία περὶ ὧν ἀναφέρετε ἀπεστάλησαν ἔκτοτε καθ' ἣν μᾶς σημειόνετε διεύθυνσιν. Θὰ παρέπεσαν βεβαίως ἐν τῷ ταχυδρομείῳ, ἀλλὰ νῦν, μετὰ τόσον χρόνον, θὰ εἶνε ἴσως δύσκολος ἡ ἀνεύρεσίς των. — *Ἀδιαφόρῳ*. Νομίζομεν ὅτι εἶνε τοῦ κόπου ἀντάξιον. Οἱ ἀγαθοὶ πολῖται δὲν πρέπει νὰ εἶνε *διαδρασιπολῖται*, ὡς ἀπεκάλει ὁ Ἀριστοφάνης τοὺς οὕτω παραμελοῦντας τὴν ἄσκησιν τῶν πολιτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων. Οἱ δὲ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἐτιμώρουν δι' ἀτιμίας τοὺς μηδετέραν τῶν διαγωνιζομένων μερίδων αἱρουμένους. — κκ. Α. Σ. Ρ. Τεργέστην,

Digitized by Google

Σ. Δ. Φαλτσί, Κ. Ν. Τρίκκαλα καὶ Ν. Δ. Ν. Μέγαρα. Ἐλήφθησαν. — κ. Π. Δ. Παρακλησία τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ δακτυλίου τῆς συλλογῆς Καστελλάνη εἶνε ἡ ἐπὶ ἑτέρου δακτυλίου ἐν Κύπρῳ εὑρεθέντος. Ἔχει δὲ οὕτω, προσθήκῃ τριῶν ἐλλειπόντων γραμμάτων: «Λέγουσιν ἃ θέλουσιν· λεγέτωσαν. Οὐ μέλει μοι. Σὺ φίλει με. Συνφέρει σοι». Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε τοῦ Β' ἢ τοῦ Γ' αἰῶνος μετὰ Χριστόν. — κ. Π Δ.Δ. Γέϊσκ. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Τὰ σημειωθέντα φύλλα ἀπεστάλησαν. Τὰ τοῦ κ. Κ. εἶχον ἤδη προαποσταλῆ. — κ. Ζ. Ο. Βερδιάνσκαν. Ἐλήφθησαν· ἐπληρώθησαν δὲ τὰ ἀνήκοντα τοῖς κκ. Δ. Α. Κ. καὶ Δ. Κ. Τὰς ἀποδείξεις ἀποστέλλομεν ταχυδρομικῶς. — κ. Ν**

Εἰς ὅλους δίδε τὸ αὐτί, 'ς ὀλίγους τὴν φωνήν σου.
Παῖρνε τὴν γνώμην καθενός, πλὴν μόνος σου νὰ κρίνῃς.

κκ. Δ. Γ. Κέρκυραν καὶ Κ. Μ. Π. Γαλαξείδιον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Δ. Ι. Κ. Δύνασθε νὰ λάβητε ἐκ τοῦ γραφείου ἀντὶ λεπτῶν 35 δι' ἕκαστον φύλλον μετὰ τοῦ Δελτίου. Τῶν δελτίων ὅμως τινὰ εἰσὶν ἐξηντλημένα. — κ. Ε. Σ. Βεβαίως ἐκεῖ πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ὅλως διάφορον· νὰ ἔχῃ τὴν ὑπόληψιν τοῦ κοινοῦ, χωρὶς νὰ ἐπιζητῇ αὐτήν. Ὁ ἐπιζητῶν αὐτὴν παρέχει πολὺ ἀσθενῆ ἰδέαν τῆς ἀξίας του. — κ. Μ. Ν. Δ. Λάρισσαν. Δὲν ἐξεδόθη ἔτι.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μὲ τρέμεις ἢ μὲ ἀγαπᾷς, 'ς τὰ βρόχια μ' ὅταν πέφτῃς.
Ἐγὼ δὲν εἶμαι τίποτε καὶ ὅ,τι θέλεις γίνομαι.
Ἄλλοτε εἶμ' ἀληθινός, ἄλλοτε εἶμαι ψεύτης
Κι' ἢ ἔμμορφος ἢ ἄσχημος, πρόσωπα χίλια 'ντύνομαι.
Χωρὶς ἀρρώστια ξεψυχῶ, μιλῶ χωρὶς φωνή,
Μὲ δέχονται κι' οἱ ἄρχοντες, καθὼς κ' οἱ ταπεινοί.
Δίνω γλυκύταταις στιγμαὶς 'ς ἐκείνους π' ἀγαποῦνε.
Δὲν εἶν' ἀνάγκη ἀνοιχτῶν 'ματιῶν γιὰ νὰ μὲ ἰδοῦνε.

2

Πεθαίνω κι' ἀνασταίνομαι, καὶ μέσ' 'ς τὸν ἴδιο τόπο
Ποῦ ἐγεννήθηκα, θὰ 'βρῶ καὶ μνῆμα δίχως κόπο.
Χωρὶς ἐμένα τίποτε δὲν εἰμπορεῖ νὰ γείνῃ.
Χρειάζομαι ς' τὸν πόλεμο καθὼς καὶ 'ς τὴν εἰρήνη.
Ἄφευκτα πρέπει νὰ ταφῶ, ἂν θὲς νὰ ξαναζήσω.
Καὶ θἄρθω πάλι 'ς τὴ ζωή, μὰ πρῶτα θὰ σαπίσω.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Τὸ ἄγκιστρον.

2

Ἡ Εὐχ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΙΚΕΛΑ

ΣΤΙΧΟΙ Ἔκδοσις νέα. Τόμος καλλιτεχνικὸς ἐκ σελ. 140. — Τιμᾶται δραχ. 2. Ταχυδρ. 2,20.

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ ἢ **αὐτοβιογραφία γέροντος Χίου.** Πρωτότυπον ἑλληνικὸν διήγημα. Τιμᾶται δραχ. 1. — Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. **1,15.**

ΡΩΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΕΤΑ, τραγῳδία Σαικσπείρου, ἐκδοθεῖσα ἄρτι εἰς Β' ἔκδοσιν. — Δραχ. 1. Ταχυδρ. 1,10.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.—
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 1,50

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

8 Ἀπριλίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	339.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	341.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	418.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	263.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	253.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	199.50
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	253.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	92.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	363.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4055.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	165.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	93.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	60.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	401.—
Ἑταιρία Φωταερίου . . . . Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως	25.85
» 3μην	25.60
ΓΑΛΛΙΑΣ—Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	101¼.
» Τραπεζικὸν 3μην.	100½.
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον	20.30
Λίρα ὀθωμανικὴ	23.30

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ.

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 20 λεπτῶν διὰ ταχυδρ. τέλη ἑκάστου.

		Δρ. λ.
Χ. ΑΝΝΙΝΟΥ	*Ἐδῶ κ' Ἐκεῖ*	4.—
Π. ΒΡΑΪΛΑ	*Φιλοθέου καὶ Εὐγενίου ἐπιστολαί*	1.—
Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ	*Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαί*	2.—
»	*Εἰδύλλια*	2.50
»	*Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ*	1.—
»	*Σταλακτῖται*	2.—
»	*Ἱστοὶ Ἀράχνης*	1.—
Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ	*Οἱ μαθηταὶ τοῦ Εὐσεβίου*	1.50
»	*Εἰς τὴν θάλασσαν*	1.75
»	*Παιδικὰ Διηγήματα*	2.—
»	*Παιδικοὶ Διάλογοι*	1.50
Φ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ	*Ἀθηναΐς.* Μετάφρ. Σπ. Π. Λάμπρου	2.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Ἄνδρος καὶ Κέως*	5.—
»	*Ἀκρίτας*	3.—
»	*Οἱ Πέρσαι τοῦ Αἰσχύλου*	1.—
»	*Ὁδοιπορικὰ Θεσσαλίας, Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας*	3.—
»	*Ἀμοργός*	3.—
Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Περὶ Ἀφομοιώσεως τῶν φυτῶν*	2.—
»	*Κάρολος Δάρβιν*	50
Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ	*Μῦθοι*	1.50
Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ	*Μελέτη ἐπὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς*	2,50

Τὰ ἑπόμενα ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 50 λεπτῶν δι' ἕκαστον.

		Δρ.
Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ	*Ἱστορικὰ Μελετήματα*	5.—
Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ	*Ἀτθίδες Αὖραι*	5.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Κυκλαδικά*	5.—
Ν. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗ	*Τὸ ἐν Ἑλλάδι Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας*	2,50

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 1025

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 433. — 14 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1885. — Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 485

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ, διήγημα.
ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΑ ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ.
ΤΟ ΡΟΔΟΝ ὑπὸ Σ. Μηλιαράκη.
ΕΙΣ ΔΥΟ ΦΙΛΑΣ ποίημα Γεωργίου Δροσίνη.
Η ΥΑΛΟΣ.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ὑπὸ τὸν τίτλον **Greek Lays, Idylls, Legends,** etc. ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἄγγλου ἐκδότου Trübner ἔμμετροι μεταφράσεις ἑλληνικῶν ποιημάτων ὑπὸ τῆς λογίας καὶ ἑλληνομαθοῦς κυρίας Ἐλισάβετ Ἐδμόνδ φιλοτεχνηθεῖσαι. Αἱ μεταφράσεις αὗται ἀποτελοῦσι κομψότατον τόμον ἐκ 300 περίπου σελίδων μετὰ προλόγου καὶ σημειώσεων πολλῶν, περιλαμβάνουσι δὲ 56 ἔργα τῶν ἑξῆς ποιητῶν: Ι. Τυπάλδου, Ἀριστ. Βαλαωρίτου, Γ. Ζαλοκώστα, Ἀλεξ. Σούτσου, Ἠλ. Τανταλίδου, Ἀχ. Παράσχου. Ι. Καρασούτσα, Θ. Ὀρφανίδου, Ἀλ. Ῥαγκαβῆ, Δ. Βικέλα, Σ. Λάμπρου, Ἀριστ. Προβελεγίου, Γ. Βιζυηνοῦ, Κ. Παλαμᾶ, Γ. Δροσίνη. Ἐν ταῖς μεταφράσεσι διετηρήθησαν τὰ μέτρα τῶν πρωτοτύπων καὶ τὸ νόημα ἀπεδόθη μετὰ γνώσεως καὶ τέχνης πολλῆς. Πολλαὶ χάριτες ὀφείλονται τῇ λογίᾳ Ἀγγλίδι διὰ τὸ εὐγενὲς καὶ φιλελληνικώτατον ἔργον ὅπερ ἀνέλαβε, νὰ καταστήσῃ γνωστὰ εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτῆς τὰ προϊόντα τῆς νεκρᾶς ἡμῶν ποιήσεως, δευτέρα αὐτὴ μετὰ τὴν δεσποινίδα Μάκφερσων ἥτις πρὸ διετίας ἐξέδωκεν ἕτερον τόμον μεταφράσεων. Ἂν δὲ προστεθῇ καὶ ἡ Κυρία Γκάρνεττ, ἥτις ἔχει ἤδη ἑτοίμην σειρὰν ὁμοίων μεταφράσεων, ἐνθαρρυντικώτατον καὶ λίαν κολακευτικὸν εἶνε τὸ φαινόμενον τοῦτο ὅτι αἱ ἀγγλίδες κυρίαι διάκεινται τοσοῦτον συμπαθῶς πρὸς τοὺς ἕλληνας ποιητάς.

— Διαγωνισμὸς ἐκηρύχθη μεταξὺ τῶν γάλλων γλυπτῶν διὰ τὴν κατασκευὴν ἀνδριάντος τοῦ φιλοσόφου Ρουσσώ, ἐγερθησομένου ἐν μιᾷ τῶν πλατειῶν τῶν Παρισίων. Τὸ ὕψος τοῦ ἀνδριάντος θὰ εἶνε 3 περίπου μέτρα. Ὀκτακισχίλιαι δραχμαὶ θέλουσι χορηγηθῆ εἰς τὸν καλλιτέχνην, ὅστις θέλει ἀναλάβει τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου.

— Ὁ γερμανὸς **A. Martin Hartman** ἐδημοσίευσεν ἐν Λειψίᾳ *Ἐκλεκτὰ τεμάχια* ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Βίκτορος Οὐγγὼ εἰς τρεῖς τόμους. Ἐν τῷ προλόγῳ ὁ γερμανὸς ἐκδότης ἀποφαινόμενος ὅτι «ἅπας ὁ κόσμος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ σκέψεως ἐκφράζεται ἐν τῇ ποιήσει τοῦ Οὐγγώ, ὅστις εἶνε ὁ Παγανίνης τῆς γαλλικῆς ποιήσεως», προστίθησιν ὅτι αὐτὸς καθ' ὃ γερμανὸς λυπεῖται καὶ οἰκτείρει ἐκφράσεις τινὰς τοῦ Οὐγγώ, γραφείσας κατὰ τὸ 1870, ἀλλ' ἐν τῇ συλλογῇ του πολὺ ὀλίγα παρέχει πολιτικὰ ποιήματα καὶ οὐδεμίαν γραμμὴν δυναμένην νὰ πληγώσῃ τὸν γερμανικὸν πατριωτισμόν. Ἐν τέλει τοῦ τρίτου τόμου παρατίθεται μακρὸς κατάλογος τῶν κριτικῶν μελετῶν, αἵτινες δημοσιεύθησαν περὶ τοῦ Οὐγγώ.

— Ἀνευρεθεῖσαι προσφάτως ἐδημοσιεύθησαν τρεῖς εντελῶς ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Ραχίνα, γραφεῖσαι κατὰ τὸ 1693. Αἱ ἐπιστολαὶ ἀπευθύνονται πρὸς τὸν στρατάρχην Λουξεμβοῦργ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς νίκης τοῦ Noerwinde. Ὁ Λουδοβῖκος ΙΔ' ἐξελέξατο τὸν Ῥαχίναν, οἰκεῖον τῷ νικητῇ, ὅπως ἀπευθύνῃ αὐτῷ τὰς εὐχαριστίας του, ὁ ποιητὴς δὲ μὴ ἀρκούμενος εἰς ταύτας ἀφηγεῖται ἐν ταῖς ἐν λόγῳ ἐπιστολαῖς τὸν βίον ὃν διῆγε τότε ἡ αὐλὴ ἐν Marly.

— Ἡ ρωσσικὴ ἐπιτροπὴ ἡ ἀναλαβοῦσα τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Μεγάλου Πέτρου συνήθροισε πλείονας τῶν ὀκτακισχιλίων ἐπιστολῶν, καὶ ἄλλα ποικίλα ἔγγραφα. Μεταξὺ δ' ἄλλων κατέχει τετράδια τοῦ αὐτοκράτορος, ἐφ' ὧν ἔγραφεν, ὅτε ἦτο πολὺ μικρός, καὶ ἐπιστολὴν ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς τὴν μητέρα του κατὰ τὸ 1688, ἐν ἡλικίᾳ ἓξ ἐτῶν, ἐν ᾗ ὁ νέος πρίγκιψ περιγράφει διαφόρους ἐργασίας, τὰς ὁποίας εἶχεν ἴδει ἐκτελουμένας ἔν τινι ναυπηγείῳ. Ἡ ἀλληλογραφία δημοσιευθήσεται λίαν προσεχῶς.

— Κατὰ μαρτυρίαν αὐτόπτου, ἀνερχομένην εἰς τὸν ἕκτον αἰῶνα, ἡ Ῥώμη κατεῖχε περὶ τὰ τετρακισχίλια ὀρειχάλκινα ἀγάλματα, ἐξ ὧν σήμερον μόνον δώδεκα διασώζονται ἐν Ῥώμῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον, κατὰ τὴν θεμελίωσιν νέου τινὸς θεάτρου ἐν Ῥώμῃ, ἀνεκαλύφθη ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡλίου, ἐν μέσῳ διαφόρων συντριμμάτων καὶ στηλῶν ὀρειχάλκινον ἄγαλμα, καλλίστης ἑλληνικῆς τέχνης, παριστῶν νικηφόρον ἀθλητήν, ὅστις, ἂν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ περὶ τῶν ἔργων τοῦ Λυσίππου πληροφορίαι τοῦ Πλινίου, φαίνεται ὅτι ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἐκείνου γλύπτου, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα δὲν ἦσαν ὀλιγώτερα τῶν 1500. Πρό τινος δὲ καὶ ἑτέρα, ἐπίσης ὡραία, ἀνακάλυψις ἐγένετο ἀνδριάντος παλαιστοῦ ἐν στάσει ἀναπαύσεως μετὰ τὸν ἀγῶνα καθημένου καὶ στηρίζοντος τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῶν γονάτων.

— Ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις «Τὸ βιβλίον τῶν συλλεκτῶν,» ἐν ᾧ πληρέστατα καὶ μετὰ μεγίστης ἀκριβείας τὸ πρῶτον ἤδη παρέχονται παντοῖαι πληροφορίαι περὶ παντὸς εἴδους συλλογῶν. Ἐν αὐτῷ ἀναφέρονται χιλιάδες φιλοτέχνων γάλλων, βέλγων, ἰταλῶν, ἄγγλων καὶ ἄλλων, ὡς καὶ τὰ εἴδη τῶν συλλογῶν αὐτῶν. Τὴν πρώτην τάξιν κατέχουσιν οἱ πρεσβευταὶ οἱ διαπεπιστευμένοι παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ 1662 μέχρι τοῦ 1786, οἱ λαβόντες δῶρα παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ὡς καὶ οἱ ἐν τῇ αὐλῇ, οἵτινες ἐγένοντο ὁμοίας εὐνοίας ἄξιοι κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον. Τὸ βιβλίον εἶνε πλῆρες ἀνεκδότων ἐγγράφων, διδασκόντων μεταξὺ ἄλλων καὶ περὶ τῶν ταμβακοθηκῶν πάσης ἐποχῆς, ταμβακοθηκῶν διπλωματικῶν, ἱστορικῶν, πολιτικῶν, περὶ συλλογῶν ὑελουργίας, ὡρολογοποιίας, χρυσοχοΐας, κεραμικῆς, ὑφασματουργίας, μουσικῶν ὀργάνων, ὡς καὶ πολλῶν εὐφυῶν ἀνεκδότων.

— Ἡ ἐθνικὴ πινακοθήκη τῆς Οὐγγαρίας ἀπέκτησε δύο σπουδαίας εἰκόνας τοῦ Girolamo da Libre καὶ τοῦ Rembrandt, παραχωρηθείσας αὐτῇ ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Ὠμάλης ἐπ' ἀνταλλαγῇ ἑτέρας μικρᾶς εἰκόνος τοῦ Bernet, χρονολογουμένης ἀπὸ τοῦ 1782 καὶ παριστώσης δύο τῶν προγόνων τοῦ δουκός.

— Ἐν Μιλάνῳ ἑωρτάσθη ἡ ἑκατονταετηρὶς τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου ποιητοῦ τῆς Ἰταλίας Ἀλεξάνδρου Μαντσόνη. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ πλεῖσται ὅσαι ἐδημοσιεύθησαν περὶ αὐτοῦ πραγματεῖαι, βιογραφίαι, κριτικαὶ ἐπανορθώσεις, κ.τ.λ.

— Ὁ Γρηγόροβιτς, εἷς τῶν διαπρεπῶν μυθιστοριογράφων τῆς Ῥωσσίας, συναμιλλώμενος τῷ Τουργένιεφ, Δοστογέβσκη, Τολστόϊ, ἐδημοσίευσε μετὰ εἴκοσιν ἐτῶν σιωπὴν τοὺς «Ἀκροβάτας τῆς εὐποιίας», μυθιστόρημα πλῆρες πνεύματος καὶ ἐμπνεύσεως, ἐν ᾧ διαγράφονται μετὰ βαθείας ἀκριβείας χαρακτῆρες εἰλημμένοι ἐκ τῆς ρωσσικῆς κοινωνίας.

— Ἐπαινεῖται ὡς ἔργον ἄξιον ἀναγνώσεως, εἰ καὶ πολὺ κατώτερον τῶν ὁμοίου εἴδους συγγραμμάτων τοῦ Μιραβώ, τῆς Στάελ καὶ τοῦ Ἄϊνε, τὸ βιβλίον ὅπερ ἐσχάτως ἐδημοσίευσεν ὁ γάλλος δημοσιογράφος Amédée Pigeon ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ Γερμανία τοῦ Βίσμαρκ.» Τὰ τέσσαρα μέρη εἰς ἃ διαιρεῖται τὸ σύγγραμμα πραγματεύονται περὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ Βίσμαρκ, περὶ τῆς γερμανικῆς αὐλῆς, περὶ Βερολίνου καὶ περὶ τῶν γερμανικῶν ἐπαρχιῶν. Ἐκτὸς δ' αὐτῶν ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ ὁ συγγραφεὺς ἀναλύει τὸ *Σεδάν*, γερμανικὴν τραγῳδίαν τοῦ Henri Hart, καὶ ὁμιλεῖ περὶ τῶν γερμανῶν συγγραφέων καὶ τῆς φιλολογίας αὐτῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μελέτη περὶ τῆς μονοχρόνου λιθοτριψίας κατὰ Bigelow ὑπὸ Δ. Σπ. Μπαλάνου, διδάκτορος τῆς ἰατρικῆς, βοηθοῦ τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς ἐν τῷ νοσοκομείῳ «Ἐλπίς». Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Γεωργίου Σ. Σταυριανοῦ. 1885. 8ον, σελ. 87.

Περὶ τοῦ κοιλιακοῦ τύφου ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Γεωρ

Digitized by Google

γίου Χ. Βάφα. Πραγματεία βραβευθεῖσα ἐν τῷ Συμβουλιδείῳ ἀγῶνι τοῦ 1884. Τεῦχος πρῶτον. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς «Ἑνώσεως». 1885. 8ον, σελ. 80.

Περὶ ἀφομοιώσεως τῶν φυτῶν ὑπὸ Σπ. Μηλιαράκη, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἰατρικῆς. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστοῦ. 1885. 8ον, σελ. 67.

Περὶ ἀδικήματος καὶ ποινῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ τραγῳδίᾳ. Λόγος ἐκφωνηθεὶς τῇ 16 Δεκεμβρίου 1884 ὑπὸ Κωνσταντίνου Ν. Κωστῆ, τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς νομικῆς σχολῆς ἀναλαμβάνοντος ἐπισήμως τὴν πρυτανείαν. Ἀθήνησι, τυπογραφεῖον Ἰω. Ἀγγελοπούλου. 1885. 8ον, σελ. 39.

Excerptorum Constantini de natura animalium libri duo-Aristophanis historiae animalium epitome subjunctis Aeliani, Timothei aliorumque eclogis edidit Spyridon P. Lambros. Berolini (Reimer) 1885. (σελ. XX—282). Τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην δημοσιευθέντα δύο βιβλία τῆς Περὶ ζῴων Ἐκλογῆς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, τὰ ὁποῖα ἀνεῦρεν ἐν ἔτει 1880 ἐν Ἀθωνικῷ ὁ κ. Λάμπρος ἐξεδόθησαν consilio et auctoritate τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῆς Πρωσσίας ὡς Ἀριστοτελικὸν Παράρτημα. Εἶνε δὲ πλείστου λόγου ἄξιον τὸ δημοσίευμα τοῦτο, ὡς ἄλλως δύναταί τις καὶ ἐκ τούτου μόνου νὰ εἰκάσῃ, ὅτι τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ ἀνέλαβεν ἡ Πρωσσικὴ Ἀκαδημία, ἡ δὲ πλήρης ἐπιγραφὴ αὐτοῦ εἶνε «Συλλογὴ τῆς περὶ ζῴων ἱστορίας, χερσαίων, πτηνῶν τε καὶ θαλαττίων, Κωνσταντίνῳ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ καὶ αὐτοκράτορι φιλοπονηθεῖσα. Ἀριστοφάνους τῶν Ἀριστοτέλους περὶ ζῴων ἐπιτομή, ὑποτεθέντων ἑκάστῳ ζῴῳ καὶ τῶν Αἰλιανῷ καὶ Τιμοθέῳ καὶ ἑτέροις τισὶ περὶ αὐτῶν εἰρημένων.» Καὶ τὸ μὲν πρῶτον τῆς Συλλογῆς μέρος εἶχεν ἤδη ἐξευρεθῇ καὶ δημοσιευθῇ ὑπὸ τοῦ Rose, ὥς τε ἡ νῦν γενομένη ὑπὸ τοῦ κ. Λάμπρου ἔκδοσις εἶνε κυρίως δευτέρα ἔκδοσις παρασκευασθεῖσα διὰ νέας ἀντιβολῆς μετὰ πολλῶν διορθώσεων, ὧν τὸ ὀρθὸν ἐπεκύρωσε τὸ κατόπιν εὑρεθὲν Fragmentum Parisinum (σελ. VI τοῦ προλόγου), τὸ δὲ δεύτερον μέρος νῦν κατὰ πρῶτον ἐκδίδεται, λείπουσι δ' ἔτι οὔπω δυστυχῶς ἀνευρεθέντα τὸ τρίτον καὶ τέταρτον τῆς Συλλογῆς μερος. Πάντα τὰ γραμματολογικὰ ζητήματα τὰ πρὸς τὴν ῥηθεῖσαν Συλλογὴν σχετικὰ μετὰ πάσης ἀκριβείας ἠρεύνησε καὶ διευκρίνησεν ὁ φιλοπονώτατος ἐκδότης ἐν τῷ προτεταγμένῳ προλόγῳ, ἔνθα ἀναγράφονται καὶ οἱ *ἕτεροι* ἐκεῖνοι συγγραφεῖς, ὧν χωρία *ὑπετέθησαν ἑκάστῳ ζῴῳ*, δηλαδὴ ὁ Ἀγαθαρχίδης, ὁ Βασίλειος, ὁ Φιλοστόργιος, ὁ Κτησίας. Διὰ τοῦ δευτέρου μέρους γίνεται κατὰ πολὺ γνωστότερος ὁ τέως ἀτελῶς μόνον γνωστὸς μάλιστα ἐκ τῶν Ἐκλογῶν αὐτοῦ τῶν ὑπὸ M. Haupt ἐν τῷ Hermes (γ' τόμ. 1869) καὶ ἐν τοῖς Opusculis (III 272—302) δημοσιευθεισῶν Τιμόθεος, περὶ οὗ γράφει ὁ Σουΐδας: «Τιμόθεος Γαζαῖος γραμματικός, γεγονὼς ἐπὶ Ἀναστασίου βασιλέως, εἰς ὃν καὶ τραγῳδίαν ἐποίησε περὶ τοῦ δημοσίου τοῦ καλουμένου χρυσαργύρου. Ἔγραψε δὲ καὶ *ἐπικῶς* περὶ ζῴων τετραπόδων [θηρίων] τῶν παρ' Ἰνδοῖς καὶ Ἄραψι καὶ Αἰγυπτίοις καὶ ὅσα τρέφει Λιβύη καὶ περὶ ὀρνέων ξένων τε καὶ ἀλλοκότων καὶ ὄφεων βιβλία δ'.» Ἐπὶ τούτου τοῦ *ἐπικῶς* τοῦ Σουΐδα βασιζόμενος ὁ κ. Λάμπρος ἐκφράζει τὴν εἰκασίαν ὅτι ἴσως ὁ Τιμόθεος ἐμιμήθη τὸν Ὀππιανὸν ὄχι μόνον κατὰ τὴν ὕλην τῆς πραγματείας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ εἶδος, ἐμμέτρως διαλαβὼν περὶ ὧν διέλαβε ζῴων, ἀπιθανωτέρας οὔσης τῆς γνώμης ὅτι ὁ Τιμόθεος δύο περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἔγραψε πραγματείας, τὴν μὲν ἔμμετρον τὴν δ' ἄλλην ἐν λόγῳ πεζῷ. Ἀλλ' ὁ καθηγητὴς Diels, εἰς ὃν εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ διεύθυνσις τῶν Ἀριστοτελικῶν δημοσιεύσεων τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας, δι' ἰδίας ὑποσημειώσεως (σελ. XIII τοῦ προλόγου) δηλοῖ ὅτι καὶ αὐτὸς μὲν δὲν ἀποδέχεται τὴν γνώμην περὶ διπλῆς τοῦ Τιμοθέου συγγραφῆς, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἀποκρούει καὶ τὴν εἰκασίαν ὅτι αἱ ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Κωνσταντίνου περισωθεῖσαι ἐκ τῶν τοῦ Τιμοθέου ἐκλογαὶ προῆλθον ἐξ ἐμμέτρου δῆθεν πραγματείας αὐτοῦ, ἑρμηνεύει δὲ τὸ *ἐπικῶς* ὡς δῆθεν δηλοῦν τὴν ποιητικὴν ἐκείνην καὶ ἀνούσιον καλλιέπειαν, ἐφ' ᾗ ἐκαυχῶντο οἱ εἰς ἄκρον περὶ τοὺς λόγους ἐπιτετηδευμένοι σοφισταί. Μὴ ἐπιμένοντες πλειότερον εἰς τὸ δυσδιάλυτον τοῦτο ζήτημα νομίζομεν ὅτι ἕτερός τις ἰσχυρισμὸς τοῦ κ. Λάμπρου εἶνε τῷ ὄντι ἀνεπίδεκτος ἀντιρρήσεως. Ἀποδεικνύει δηλαδὴ (σελ. IX) ὅτι διπλῆ ὑπῆρχε κατὰ τοὺς μέσους λεγομένους αἰῶνας ἔκδοσις τῆς Περὶ ζῴων συγγραφῆς τοῦ Αἰλιανοῦ, μία μὲν ἐκτενεστέρα, τὸ «πλάτος», κατὰ τὴν παρὰ τοῖς τότε συνήθη ἔκφρασιν, ἑτέρα δὲ συνοπτικωτέρα, τὰ δὲ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ἐπιχειρήματα φαίνονται εἰς ἡμᾶς ἀκαταμάχητα.

Τὸ δὲ κείμενον ἐξετυπώθη μὲν μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς κριτικῆς ἀκριβείας, ὅσον ἐξ ἐπιπολαιοτέρας ἀναγνώσεως ἠδυνήθημεν νὰ παρατηρήσωμεν, συνεπληρώθη δὲ καὶ διὰ διπλῆς σειρᾶς ὑποσελιδίων σημειώσεων, τῶν μὲν κριτικῶν, ἀναφερομένων δηλαδὴ εἰς αὐτὴν τοῦ κειμένου τὴν ἀποκατάστασιν, τῶν δὲ συγκριτικῶν, ὡς ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ τὰς ὀνομάσωμεν. Αὗται δὲ κυρίως ἀποτελοῦνται ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν πρὸς τὸ κείμενον σχετικῶν χωρίων τῶν συγγραφέων, εἰς ἃ ἐκεῖνο ἀναφέρεται. Οὐ σμικρὰν δ' ἐπικουρίαν θὰ παρέχωσιν εἰς τοὺς κάμνοντας χρῆσιν τοῦ βιβλίου οἱ ἐπιτεταγμένοι τρεῖς πίνακες ἐξ ὅλων ἑκατὸν εἴκοσι καὶ τριῶν σελίδων συγκείμενοι, πρὸς παρασκευὴν καὶ σύνταξιν τῶν ὁποίων ἐπόνησεν ἀληθῶς ὁ συγγραφεὺς ἴσα πρὸς τὴν ὠφέλειαν, ἧς ἐκεῖνοι γίνονται πρόξενοι. Τούτων δ' ὁ μὲν πρῶτος περιέχει τὰ ὀνόματα τὰ ἐν τῇ Συλλογῇ ἀπαντώμενα, ὁ δὲ δεύτερος ὁ καὶ ἐκτενέστατος, τὰς λέξεις, ἃς οὕτω συνέλεξεν ὁ ἐκδότης, ut novorum scriptorum plenus fere sermo exhiberetur, Aeliani potissima quaeque excerperentur, ὡς λέγει ἐν τῷ τέλει τοῦ προλόγου, ὁ δὲ τρίτος τοὺς ἐν ταῖς σημειώσεσιν ἀναφερομένους συγγραφεῖς. Ἕπονται μετὰ τοὺς πίνακας δύο σελίδων προσθῆκαι καὶ διορθώσεις. Ἂν δ' ἀκόμη καὶ τοῦτο προσθέσωμεν, ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ πίνακι ὅσαι λέξεις δὲν εἶνε ἀκόμη τεθησαυρισμέναι ἐν τοῖς λεξικοῖς ἐσημειώθησαν δι' ἀστερίσκου, θὰ ἔχωμεν εἴπῃ ὅσα καὶ ὁ χῶρος τοῦ Δελτίου τῆς «Ἑστίας» καὶ ὁ προορισμὸς αὐτοῦ ἐπιτρέπουσι περὶ τοῦ ἀξιολογωτάτου τούτου βιβλίου, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητον.

Σ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἀπριλίου 12, Παρασκευή.

Πᾶσα ἡ ἑβδομὰς διῆλθεν ἐν τῇ μεγάλῃ φροντίδι τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν. Κατὰ τὰς παραμονάς, αἱ συγκινήσεις τῆς προσδοκίας, αἱ προπαρασκευαί, αἱ προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι διὰ τῶν ἐπισήμων ἀνὰ τὰς ὁδοὺς διαδηλώσεων τῶν Ἀθηναίων ἐκλογέων· τὴν Κυριακὴν ὁ πυρετὸς τῆς ψηφοφορίας, τὰς ἀκολούθους ἡμέρας αἱ μέριμναι περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, πολιορκία τοῦ τηλεγραφικοῦ γραφείου πρὸς λῆψιν εἰδήσεων, γενικὴ ἀνάγνωσις ἐφημερίδων, ἐκπλήξεις, λῦπαι, πανηγύρεις τῶν νικητῶν, τὰ ἄνθη τοῦ Ἀπριλίου μεταβαλλόμενα εἰς μεγαλοπρεπεῖς στεφάνους, προσφερομένους εἰς τοὺς ἐπιτυχόντας, τῶν ὁποίων αἱ αἴθουσαι τηροῦσιν ἔτι ἐν τῇ κονιορτώδει αὐτῶν ἀταξίᾳ τὰ ἴχνη τῶν ἐπιδρομῶν τῶν ψηφοφόρων.

∴

Μετ' ἀξιεπαίνου ἐλευθερίας καὶ τάξεως ἐνηργήθησαν αἱ ἐκλογαὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ταῖς ἐπαρχίαις ἐν γένει, ἐκτὸς δυσαρέστων τινῶν ἐπεισοδίων, ἀπαραιτήτων ἄλλως τε ἐν ἡμέραις ὀργασμοῦ. Ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐκλογῶν ἐκρίθη ὅτι ἡττήθη ἡ Κυβέρνησις, ἕνεκα τῆς ἐν αὐταῖς ὑπερισχύσεως τῶν ὑποψηφίων ἐκείνων, οἵτινες ἐξετέθησαν ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τῶν ἀντιπολιτευομένων. Συνεπῶς ἡ Κυβέρνησις ἔκρινε πρέπον, αὐστηρῶς ὑπείκουσα εἰς συνταγματικὸν νόμιμον, τὸ πρῶτον ἤδη, ὡς νομίζομεν, ἐφαρμοζόμενον παρ' ἡμῖν, νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησιν αὐτῆς πρὸς τὸν ἐν Κερκύρᾳ διαμένοντα βασιλέα, ὅστις οὕτω ἠναγκάσθη νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ ἐνταῦθα. Ἀπὸ τοῦδε παρατηρεῖται ὅτι ὅλως νέα ἔσται τῆς νέας βουλῆς ἡ ὄψις, ὀλίγον ὑπενθυμίζουσα τὴν προκάτοχον αὐτῆς. Ὑπὲρ τοὺς 130 βουλευταὶ ἐκ τῶν ἀποτελεσάντων τὴν προσεχῆ περίοδον δὲν ἠξιοῦντο τῆς τιμῆς τοῦ βουληφόρου κατὰ τὴν παρελθοῦσαν, τινὲς δὲ τὸ πρῶτον θέλουσι παρακαθήσει εἰς βουλευτικὰ ἑδώλια. Παλαιοὶ βουλευταί, ἀποτυχόντες ἤδη κατὰ τὰς ἐκλογάς, ὑπολογίζονται 115 περίπου. Μεταξὺ αὐτῶν καταλέγονται ἱκανοί, τυγχάνοντες ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων μελῶν τοῦ Κοινοβουλίου, πρὸς δὲ καί τινες ἰδιόρρυθμοι τύποι βουλευτῶν, λίαν δημοτικοὶ παρ' ἡμῖν.

∴

Ἐδημοσιεύθη κατ' αὐτὰς τὸ ἀπὸ Πειραιῶς μέχρι Κορίνθου δρομολόγιον τῶν πελοποννησιακῶν σιδηροδρόμων, μεθ' ὃ ἤρξατο ἡ λειτουργία τῆς νεωστὶ περατωθείσης γραμμῆς. Κατὰ τοὺς γενομένους ὑπολογισμοὺς τὸ μῆκος τοῦ ἐκ Πειραιῶς εἰς Κόρινθον συντελεσθέντος μέρους εἶνε 109 χιλιομέτρων, ἅπαν δὲ τὸ μῆκος τοῦ σιδηροδρόμου ἀπὸ Πειραιῶς μέχρι

Digitized by Google

Πατρῶν ἔσται 397 χιλιομέτρων, ἡ δ' ἀπὸ Κορίνθου εἰς Ἄργος καὶ Ναύπλιον κατασκευαζομένη προεκβολὴ 56 χιλιομέτρων. Ἡ προεκβολὴ αὕτη, ἐὰν ἐξακολουθήσωσιν αἱ ἐργασίαι, εἰκάζεται ὅτι ἔσται περατωμένη κατὰ τὸν προσεχῆ Δεκέμβριον, ἡ δὲ μέχρι Πατρῶν γραμμὴ κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ προσεχοῦς ἔτους.

ΕΚΛΕΧΘΕΝΤΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ

Ἀττικῆς, Δ. Ν. Καλλιφρονᾶς, Ἀρ. Οἰκονόμου, Ἀντ. Ζυγομαλᾶς, Ἄγγελος Βλάχος, Δ. Ῥάλλης, Ρ. Χοϊδᾶς, Ν. Λεβίδης, Ἀλ. Ψύλλας. **Ἀγυιᾶς**, Μπαζᾶς καὶ Ἀπ. Φιλίππου. **Αἰγιαλείας**, Ι. Μεσσηνέζης καὶ Α. Παναγιωτόπουλος. **Αἰγίνης**, Σ. Μαρκέλλος. **Ἀλμυροῦ**, Δημ. Οἰκονομίδης καὶ Δημ. Παρνασσίδης. **Ἄνδρου**, Κ. Ἀργυρόπουλος, Δημ. Καΐρης, Καμπάνης. **Ἄργους**, Γ. Τσώχρης, Ἄγγελος Γεωργαντᾶς καὶ Παπαλεξόπουλος. **Ἄρτης**, Κ. Καραπάνος καὶ Π. Γαρουφαλιᾶς. **Βάλτου**, Ἀθ. Ἴσκος καὶ Βλάσιος Βαλτινός. **Βώλου**, Ι. Καρτάλης, Ν. Ἀξελός, Χατζηκυτιλῆς, Ἀγγελίδης, Ἰωαννίδης, Γ. Φιλάρετος. **Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου** Δ. Γρίβας, Τ. Μαυρομμάτης, Γ. Τσέλιος. **Γόρτυνος**, Θ. Δηλιγιάννης, Α. Ἀθανασιάδης, Ι. Ἀντωνόπουλος, Β. Νικολόπουλος, Κ. Μαντζουράνης, Ἠλ. Παλαμήδης. **Γυθείου**, Κ. Κοσσονάκος, Χ. Τζανετάκης. **Δομοκοῦ καὶ Φαρσάλων** Σακελλαριάδης καὶ Δημολούλιας. **Δωρίδος**, Θ. Μαργέλος, Γ. Λοιδωρίκης, Κ. Ἀναγνωστόπουλος. **Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς**, Ν. Παπαμιχαλόπουλος, Π. Ρίτσος, Ι. Καπιτσίνης. **Ἑρμιονίδος**, Λ. Βούλγαρης καὶ Α. Βασιλείου. **Εὐρυτανίας**, Χατζόπουλος, Τσιτσάρας, Ζηνόπουλος, Βουλπιώτης, Φαρμακίδης. **Ζακύνθου**, Λομβάρδος, Ρ. Ρώμας, Φ. Καρρέρ, Α. Λούντζης, Βοῦλτσος. **Ἠλείας**, Σ. Στεφανόπουλος, Γεώργιος Κρεστενίτης, Ἀντώνιος Πετραλιᾶς, Χρῆστος Στεφανόπουλος, Γεώργ. Ἡλιόπουλος, καὶ Α. Δαλιάννης. **Θηβῶν**, Σ. Κουκουλέζας, Ε. Δημητρίου, Γ. Πετούσης. **Θήρας**, Μαρκεζίνης, Συνοδινός, Ἰωάννης Ἀνεξάρτητος. **Ἰθάκης**, Π. Μαυροκέφαλος, Σ. Πεταλᾶς. **Καλαβρύτων**, Ἀθ. Γ. Πετιμεζᾶς, Ἀλ. Ζαΐμης, Ἀργύριος Διαμαντόπουλος, Ἀλ. Φωτήλας, Ἀθ. Δ. Πετιμεζᾶς. **Καλαμπάκας**, Γ. Σιβιτανίδης, Γιαννοῦτσος Τάκης, Κ. Ἀλεξιάδης. **Καλαμῶν**, Περρωτῆς, Κάρτσωνας, Μαυρομιχάλης, Τζάνες. **Καρδίτσης**, Α. Τερτίπης, Καζαμπάκας, Γ. Φραγκίδης, Τιμ. Ἀδαμόπουλος, Ι. Παλάσκας, Α. Φαλάγκος. **Καρυστίας**, Παπαγεωργίου, Λεβέντης, Μέρμιγκας, Νικολαΐδης, Μπαλάφας. **Κέας** Γ. Κόρπας, Γ. Ἱερομνήμων. **Κερκύρας**, Γ. Θεοτόκης, Ν. Βασιλάκης, Ι. Τόμπρος. **Κορινθίας**, Α. Δημητριάδης, Α. Μεντζελόπουλος, Δ. Πετρίδης, Γ. Πετρούλιας, Γ. Κούστας. **Κραναίας**, Θεόφραστος Μεταξᾶς, Ἀνδρ. Μεταξᾶς, Ν. Βαλσαμάκης, Δ. Σπινέλης. **Κυθήρων**, Π. Κορωναῖος, Ι. Νικηφοράκης, Α. Μπαρμπαρῆγος. **Κυνουρίας**, Κατσικόπουλος, Σταματόπουλος, Καρδαρᾶς, Καλαμβοκίδης. **Λακεδαίμονος**, Δημητρακάκης, Βαλασόπουλος, Μαυρομιχάλης, Ματάλας, Σαλταφέρος, Μελετόπουλος. **Λαρίσσης**, Ἰσχόμαχος, Μαρκίδης, Φίλιος, Γαλάτης. **Λεβαδείας**, Ν. Μπουφίδης, Λ. Παπασταθόπουλος, Μ. Λάππας. **Λευκάδος**. Γ. Σέρβος, Τσαρλαμπᾶς, Ἀσπρογέρακας. **Λοκρίδος**, Γαβριήλ. Ἀθ. Εὐταξίας, Χαλκιόπουλος. **Μαντινείας**, Κωνσταντόπουλος, Μανέτας, Βέρβογλης, Κολοκοτρώνης, Σακελλαρόπουλος, Χρηστόπουλος. **Μεγαλοπόλεως**, Ἠλίας Φλέσσας, Σακελλαριάδης, Βούτουνας. **Μεγαρίδος**, Σ. Δραγούμης, Ν. Φιλάρετος. **Μέσσης**, Κ. Βασιλάκης, Σ. Ἀλαμάνος, Κ. Παγκράτης. **Μεσολογγίου**, Χ. Τρικούπης, Λ. Δεληγεώργης, Κ. Βαλτινός. **Μεσσήνης**, Κ. Κουμουνδοῦρος, Σπ. Ἀντωνόπουλος, Δ. Λυμπερόπουλος, Ι. Νικολαΐδης. **Μήλου** Α. Πρεζάνης, Ι. Νοστράκης. **Νάξου**, Κ. Δαμιράλης, Ν. Κρίσπης, Ε. Μυκώνιος. **Ναυπακτίας**, Γ. Σισμάνης, Ν. Φαρμάκης, Ν. Καναβός. **Ναυπλίας**, Ἀλ. Ἀντωνόπουλος, Χ. Φικιώτης. **Ξηροχωρίου**, Κ. Σινέλης, Ι. Χαρίδημος. **Οἰτύλου**, Λ. Καπετανάκος Μαυρομιχάλης, Ἀντώνιος Μαυρομιχάλης, Ἠλ. Μαυρομιχάλης, Κυριακούλης Μαυρομιχάλης. **Ὀλυμπίας**, Ἀσημάκης Χρηστόπουλος, Ἀθ. Πανταζόπουλος, Ζαφ. Ζαφειρόπουλος. **Ὄρους**, Π. Κωνσταντᾶς, Α. Ἀγάθος, Σ. Λάσκαρης. **Πάλης**, Ι. Σκαλτσούνης, Φορέστης, Ῥουχωτᾶς. **Παξῶν**, Νικόλαος Κάγκας. **Παρνασσίδος**, Α. Σιμόπουλος, Λ. Καραλίβανος, Α. Μαρλᾶς. **Πατρῶν**, Ἀριστομ. Κοντογούρης, Α. Γεροκωστόπουλος, Ἀντώνιος Ῥικάκης, Α. Ῥηγόπουλος, Ν. Κουμανιώτης, Γ. Τσερτίδης. **Πυλίας**, Ν. Μισυρλῆς, Α. Μισυρλῆς, Καράπαυλος ἢ Δ. Τριγγέτας. (Οἱ δύω τελευταῖοι ἰσοψηφοῦσιν, ἐπομένως θὰ ἀποφασισθῇ διὰ κλήρου τίς ἔσται ὁ τρίτος βουλευτὴς Πυλίας). **Σάμης**, Ἀντύπας, Ζερβός, Φλωριᾶς. **Σκοπέλου**, Κ. Ρεμπάκης, Ν. Γεωργιάδης. **Σπετσῶν**, Δ. Γουδῆς, Γ. Λεωνίδας. **Σύρου**, Α. Μάσχας, Α. Τόμαν, Α. Συγγρός, Ι. Κεχαγιᾶς, Α. Μαυρογορδάτος. **Τζουμέρκων**, Ι. Καραπάνος, Κ. Κοττίκας. **Τήνου**, Ν. Δρόσος, Γρηγ. Μαυρομαρᾶς καὶ Ι. Ζαλώνης. **Τρικκάλων**, Γεώργ. Κανούτας, Νικόλ. Γκίκας, Σ. Χατζηγάκης, Κ. Στέφος. **Τριφυλίας**, Σ. Σωτηρόπουλος, Δ. Ἀντωναρόπουλος, Κ. Πονηρόπουλος, Γρ. Μανοῦσος **Τριχωνίας**, Γεώργιος Στάϊκος, Ἀθ. Τριγώνης. **Τροιζηνίας**, Κ. Κοριζῆς, Β. Δροσινός. **Τυρνάβου** Ι. Παπαδόπουλος, Μουζᾶς. **Ὕδρας**, Ἐλευθέριος Ι. Κωνσταντίδης, Κριεζῆς, Γκίκας. **Φθιώτιδος**, Κομνᾶς Τράκας, Κ. Χατζίσκος, Ν. Κοντογιάννης. Ἡρ. Τσάλλης, Θεμ. Παπακώστας. **Χαλκίδος** Ν. Καλογερόπουλος, Μ. Ἀβέρωφ, Β. Βουδούρης, Κριεζώτης. **Νέων Ψαρρῶν**, Παπανικολῆς καὶ Καλάρης.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ἐπιδήμῳ. Βεβαίως ἐπιτρέπεται. Μάλιστα κατὰ τὸ 1871 συνετάχθη νομοσχέδιον, καθ' ὃ ἐπεκτεινομένης τῆς ἐκλογικῆς περιφερείας ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας εἰς τὸν νομόν, καθιεροῦτο ἅμα καὶ τὸ ἑνιαῖον τῆς ψήφου. Ἀλλὰ μέχρι τοῦ νῦν δὲν ἀπέβη δυστυχῶς δυνατὴ ἡ ψήφισις αὐτοῦ. —κ. Μ. Κ. Ν. Σῦρον. Θέλομεν σᾶς ἀπαντήσει ἀφοῦ λάβωμεν τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας.—κ. Ι. Μ. Μάλιστα· ὑπὸ τὸν τίτλον «Napoléon le petit». Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Οὐγγώ, ἀφοῦ τὸ ἐτελείωσεν, ἐπέγραψεν ἐπὶ τῆς φιάλης ἐν ᾗ περιείχετο ἡ μελάνη, δι' ἧς ἐγράφη, τὸ δίστιχον τοῦτο:

De cette bouteille sortit
Napoléon le petit.

Κυρίᾳ Ε. Ν. Σ. Πάτρας. Αμφότερα λαμβάνετε ταχυδρομικῶς. Τὸ ἀντίτιμον μετὰ τοῦ τῆς συνδρομῆς ἐλήφθη παρὰ τοῦ κ. Κ. Β.—κ. Χ. Ν. Πειραιᾶ. Ὑπάρχει εἰς τὸ γραφεῖον ἡμῶν καὶ πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 14. —*Φιλίστορι*. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ὁ Β', (681 μ. Χ.), ὅστις καὶ ἀπεκλήθη *ῥινότμητος*, διότι ἕνεκα τῆς θηριωδίας αὐτοῦ διωχθεὶς ἐκ τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐρρινοτομήθη ὑπὸ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Λεοντίου, ὅστις καὶ τὸν ἐξώρισεν εἰς Χερσῶνα. —κ.κ. Α. Κ. Δ. Ζάκυνθον, Π. Μ. Σῦρον· Ι. Κ. Ναύπλιον, καὶ Φιλεκπαιδευτικὸν Σύλλογον «Ξενοφῶντα», Τραπεζοῦντα. Ἐλήφθησαν.— κ. Σ. Β. Βράϊλαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Ν. Μ. Ἐνταῦθα. Συνεμορφώθημεν τῇ ἐπιστολῇ σας.—κ. Κ. Β. Μ. Καὶ μὴ δημοσιευόμενα ἔτι δὲν ἐπιστρέφονται.—κ. Ν*. Αἱρετώτερον τὸ δεύτερον. Εἶνε μηδὲν τὸ πνεῦμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅταν μετ' αὐτοῦ δὲν συνενοῖ οὗτος καὶ τὴν δύναμιν τοῦ χαρακτῆρος. Ὅταν τις κρατῇ τὸν φανὸν τοῦ Διογένους, πρέπει νὰ κρατῇ συνάμα καὶ τὴν βακτηρίαν αὐτοῦ.—κκ. Ι. Μ. Τρίπολιν, Γ. Κ. καὶ Ο. Σ. Ὀδησσόν, Ε. Τ. Κωνσταντινούπολιν καὶ Δ. Φ. Ἐλευσῖνα. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κ. Ν. Π. Σμύρνην. Παρὰ τοῦ κ. Β. Φ. ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. Τὰ φύλλα ἀποστέλλομεν τοῦ λοιποῦ αὐτόσε· ἀπεστάλησαν δὲ καὶ ὅσα ἐκ τῶν προηγουμένων μᾶς ἐσημειώνετε.—κ. Γ. Σ. Ν. Κόρινθον. Ἡ ἀμφισβήτησις τῆς χρονολογίας δὲν εἶνε ἀβάσιμος. Καθιερώθη μὲν νὰ ἑορτάζηται ὡς ἡμέρα ἐνάρξεως ἡ 25 Μαρτίου, διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἡ ἐπανάστασις ἔλαβε γενικώτερον χαρακτῆρα, φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ ἐθνικὸν κίνημα ἤρχισεν ἐν Πάτραις τῇ 21 Μαρτίου, ἡμέρᾳ Τετάρτῃ, ὥρᾳ τρίτῃ μετὰ μεσημβρίαν. Κατὰ τὸν Φιλήμονα (ἐν Προλεγομ. εἰς Ἀπομνημ. Γερμανοῦ) οἱ Τοῦρκοι τῆς πόλεως ταύτης ὑποπτεύοντες ἐκ τῆς δραστηρίας κινήσεως τῶν Ἑλλήνων τὰ ἐπικείμενα «συνηγροικήθησαν μὲ ἐκείνους τοῦ Ῥίου, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀλαλάζοντες καὶ πυροβολοῦντες, ἔβαλον πῦρ εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Σταμπολῆ, μὴ συγχωροῦντες τὸ σβύσιμον τῆς ἐκτεινομένης πυρκαϊᾶς, καὶ ἤρχισαν πολεμοῦντες τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰω. Παπαδιαμαντοπούλου, καὶ ἀντιπολεμούμενοι. Θορυβεῖται παρευ-

Digitized by Google

θὺς ἡ πόλις. Οἱ Ἑπτανήσιοι ἐνοπλίζονται, καὶ ματαίως ἀγωνιᾷ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ὁ πρόξενος Γκρίν. Ὁπλίζονται συγχρόνως καὶ οἱ Πατραῖοι, ἀκολουθοῦν συγκρούσεις εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως, καὶ οἱ Τοῦρκοι βιάζονται ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.»—κ. Ν. Ι. Π Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἀπηντήσαμεν καὶ ταχυδρομικῶς.—κ. Θ. Κ. Μ. Τρίπολιν. Δύνασθε νὰ ἀποστείλητε αὐτὴν ταχυδρομικῶς ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης.—κ. Ι. Ν. Α. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν, ἀλλὰ διὰ τὴν «Ἑστίαν» εἶνε ἀκατάλληλον ἀτυχῶς.—*Παρατηρητῇ*. Πνευματώδης ἴσως, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀκριβής, ὑπενθυμίζουσα δὲ τὸ σατυρικῶς ῥηθὲν ὑπό τινος ἄλλου ὅτι, ὅταν δύο γυναῖκες συνομιλοῦσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θέμα τῆς ὁμιλίας αὐτῶν εἶνε ἡ κακολογία τρίτης τινός· ὅταν δὲ ἄνδρες εἶνε οἱ συνδιαλεγόμενοι, ἕκαστος αὐτῶν ὁμιλεῖ συνήθως περὶ ἑαυτοῦ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Πεδίον εἶμαι πράσινον καὶ θέρους καὶ χειμῶνος,
ἀλλὰ πεδίον ἀβλαβοῦς καὶ διαρκοῦς ἀγῶνος,
ἐν ᾧ κτυποῦντ' ἀκράτητοι ἡ μ' ἑλιγμοὺς ποικίλους
δεινοὶ ἐχθροί, ἀλλ' ἐντελῶς ὅμοιοι πρὸς ἀλλήλους.

2

Δὲν ἔχω οὔτε σῶμα,
οὔτε ψυχὴν ἀκόμα,
καὶ ὅμως κάνω τόσαις
δουλειαῖς εἰς τοὺς ἀνθρώπους,
καὶ ξέρω χίλιαις γλώσσαις,
καὶ ξέρω χίλιους τρόπους.
Ἡ τὸν κόσμον ζῶ ἐπάνω
ἀπ' τὴν στιγμὴ ποῦ ζῇ
ὁ ἄνθρωπος· καὶ κάνω
καλά, κακὰ μαζύ.
Ἐχθρὸ παντοτεινὸ
Ἔχω τὴν σιωπή.
Σὰν τί νὰ εἶμαι τάχα;
Κανεὶς δὲν θὰ σ' τὸ 'πῇ,
παρὰ ἐγὼ μονάχα.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Τὸ ὄνειρον.

2

Ὁ σῖτος.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφίδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

12 Ἀπριλίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	331.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	333. –
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	406.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	398.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	264.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	260.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	199.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	250.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	90.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	361.50

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4010.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	162.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	92.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	60.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	403.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	135.—

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.95
» 3μην......	25.70
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	101¼.
» Τραπεζικὸν 3μην.	100½.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	20.35
Λίρα ὀθωμανική.................	23.30

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ταῦτα δὲ δηλοῦσιν οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοί.

	Δραχ.	
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ (Α). Ἅπαντα. Τόμος Α' Μνημόσυνα — Τόμος Β' Κυρὰ Φροσύνη. Ἐκδ. Β'. Τιμὴ καὶ τῶν 2 τόμων	4	(90)
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ Ἀθανάσης Διάκος-Ἀστραπόγιαννος.	2.50	(40)
ΚΑΛΛΙΓΑ (Π.) Μελέται καὶ Λόγοι......	12.50	(100)
ΚΟΝΤΟΥ (Κ.) Γλωσσικαὶ Παρατηρήσεις...	14.—	(110)
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ (Σ.) Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς λεξικοῖς, δεδεμένον...	14.—	(100)
ΜΑΘΑ (Ζ.) Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. Ἔκδοσις Β'. 1884..	4.—	(40)
ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ (Β.) Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1453 ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀγγ. Βλάχου. Τόμ. 2...	9.—	(100)
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ (Ν.) Κυνηγετικὰ μετὰ εἰκόνων. 1884..........................	10.—	(90)
ΠΑΡΑΣΧΟΥ (Ἀχ.) Ποιήματα. Τομ. 3....	13.50	(100)
ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ (Ι.) Λεξικὸν Ὁμηρικόν. Ἔκδοσις Ϛ' 1885..........................	19.—	(100)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους διὰ τὰ σχολεῖα 1884.	80	(30)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία Ἀρχαία 1884.......................	5.—	(40)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Μέση 1884.	4.—	(40)
ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ (Μ.) Χάρτης Ἠπειροθεσσαλίας Ἔκδοσις Β'.............................	15.—	(100)
ΨΑΡΑ (Π.) Ὁ Ζωολογικὸς Κῆπος τῶν παίδων. Μετὰ ὡραίων χαλκογραφιῶν........	2.25	(30)

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β', 1030

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 434. — 21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1885. — Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 486

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Ἐμμ. Δ. Ῥοΐδου.
ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ, διήγημα.
ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΑ ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.
ΟΙ ΜΥΡΜΗΚΕΣ.
ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΝΙΑΤΑ ὑπὸ Κωστῆ Παλαμᾶ.
ΚΑΤΟΠΤΡΑ.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ὁ Γάλλος ποιητὴς Leconte de Lisle, ὁ ἀείποτε ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἐμπνεόμενος, ἐξέδωκεν ἄρτι μετάφρασιν τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Εὐριπίδου. Ὁ αὐτὸς ποιητὴς μετέφρασε μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν Ἑλλήνων κλασσικῶν τὸν Ὅμηρον, τὸν Ἡσίοδον, τὸν Αἰσχύλον, τὸν Σοφοκλῆ, τὸν Ἀνακρέοντα, καὶ τοὺς εἰδυλλιακοὺς ποιητάς.

— Ἀπεβίωσεν ἐν Γενεύῃ ὁ Marc Monnier, ἐκ τῶν γνωστοτέρων γάλλων λογογράφων, εἰς οὗτινος τὸ τελευταῖον ἐκδοθὲν σύγγραμμα περὶ τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως μέχρι τοῦ Λουθήρου ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἐσχάτως ἀπένειμε τὸ δισχιλιόδραχμον βραβεῖον Guerin.

— Τὸ νέον δρᾶμα *Ὀβίδιος* τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ τῶν Ρουμάνων Ἀλεξάνδρῃ βασίζεται ἐπὶ τοῦ θρύλλου τῶν ἐρώτων τοῦ ποιητοῦ τῶν «Μεταμορφώσεων» μετὰ τῆς ἐγγονῆς τοῦ αὐτοκράτορος Αὐγούστου Ἰουλίας. Τὸ δρᾶμα, παρασταθὲν κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ θεάτρου, ἐξήγειρεν ἄμετρον ἐνθουσιασμὸν παρὰ τῷ ρουμανικῷ κοινῷ. Ἡ βασίλισσα τῆς Ρουμανίας, εἰς ἣν τὸ ἔργον ἀφιεροῦται, ἀπέστειλε τῷ ποιητῇ μεγαλοπρεπῆ στέφανον ἐκ φύλλων δρυὸς προσηρμοσμένον ἐπὶ ταινίας διακεντήτου διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς χειρῶν, ἐφ' ἧς ἐπέγραψε: *Κάρμεν Σύλβα — Ὀβίδιος — 9 Μαρτίου 1885.*

— Ἐν τῷ μεγάλῳ ἀμφιθεάτρῳ τῆς Σορβόννης ἐτελέσθη ἡ ἐπίσημος συνεδρίασις τῆς Συνόδου τῶν ἐπιστημονικῶν Ἑταιριῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Ὁ ὑπουργὸς ἀπήγγειλε λόγον, ἀποκλειστικῶς πραγματευόμενον περὶ τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐν λόγῳ Ἑταιριῶν, καὶ διεβεβαίωσε τοὺς συνελθόντας ὅτι πᾶσαν προσπάθειαν θέλει καταβάλει πρὸς εὐρυτέραν ὡς οἷόν τε ὑποστήριξιν τῶν σωματείων ἐν τῇ δημοσιεύσει τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν. Ἐπέρανε δὲ τὸν λόγον μνημονεύσας τῶν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας ἀναληφθέντων δημοσιευμάτων, καὶ ἰδίᾳ περὶ τοῦ ἐκποιοῦντος τὴν ἔρευναν ἐπὶ τῆς πρὸ τοῦ 1789 καταστάσεως τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

— Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἤρξατο ἐν Παρισίοις, ἐπαναληφθεῖσα ἡ κατὰ τὸ 1882 μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας τελεσθεῖσα Ἔκθεσις προσωπογραφιῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, περιλαμβάνουσα προσωπογραφήματα ἀνήκοντα εἰς διαπρεπεῖς καλλιτέχνας γάλλους καί τινας ξένους, ἀπὸ τοῦ 1800 μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Μεταξὺ τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει ἔργων ἐξέχουσιν αἱ εἰκόνες τοῦ ἐπὶ τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἀκμάσαντος ζωγράφου Δαβίδ, συνενοῦσαι πρὸς τῇ καλλιτεχνικῇ ἀξίᾳ τὸ ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον τῶν εἰκονιζομένων προσώπων, ὡς ἡ τοῦ Βαρβαροῦ, ἡ τοῦ Μαρὰ ἐν τῷ λουτῆρι αὐτοῦ, ἡ τῆς δεσποινίδος Μάρς. Μεταξὺ τῶν ἔργων ἄλλων καλλιτεχνῶν τὴν περιέργειαν προκαλοῦσιν προσωπογραφίαι παριστῶσαι τὸν Λουδοβῖκον ΙΣΤ' βαδίζοντα ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Τέμπλου, τὸν Ταλλεϋράνδον, τὴν κυρίαν Στάελ, τὸν μέγαν Ναπολέοντα. Φρικίασιν προξενεῖ εἰκὼν παριστῶσα τὴν κεφαλὴν τοῦ Φιέσχου, ποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Brascassat τὴν ἐπαύριον τῆς καρατομήσεως αὐτοῦ. Διηγοῦνται περὶ τοῦ ζωγράφου ὅτι κατορθώσας νὰ τύχῃ τῆς κεφαλῆς μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ πτώματος τελεσθεῖσαν αὐτοψίαν, ἀπέθετο ταύτην πρὸ τῆς τραπέζης τῆς ἐργασίας του ἐν πλήρει φωτί· ἀλλὰ τὸ θέαμα ἦτο τόσῳ τρομερόν, ὥστε ὁ Brascassat πλέον ἢ ἅπαξ ἐλιποθύμησε ζωγραφίζων αὐτήν. Ἡ ἔκθεσις θέλει διαρκέσει ἐπὶ ἕνα μῆνα.

Ὑπὸ τοῦ διακεκριμένου δικηγόρου καὶ βουλευτοῦ Βώλου κ. Γ. Ν. Φιλαρέτου ἐδημοσιεύθη, 319 σελίδας περιλαμβάνουσα, μακρὰ μελέτη, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ δικαστικὴ ἀναδιοργάνωσις ἐν Ἑλλάδι». Ἐν αὐτῇ ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει ἐμβριθεῖς αὐτοῦ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν περὶ δικαστικῆς ἐξουσίας διατάξεων τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος, ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν Δικαστηρίων, τοῦ νόμου περὶ προσόντων τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν δύο δικονομιῶν, ἐξηγῶν συνάμα καὶ τοὺς λόγους, οἵτινες ὑπηγόρευσαν αὐτῷ τὴν εἰς τὴν Βουλὴν ὑποβολὴν νομοσχεδίων τεινόντων εἰς τὴν δικαστικὴν ἀναδιοργάνωσιν ἐν Ἑλλάδι. Τὸ βιβλίον αὐτοῦ ὁ κ. Φιλάρετος διῄρεσεν εἰς ἓξ κεφάλαια. Ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ λόγον ποιεῖται περὶ τῆς καταστάσεως τῆς δικαιοσύνης ἐν τῷ παρελθόντι μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844 καθιερωθείσης, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ συντάγματος τοῦ 1864 διακανονισθείσης δικαιοσύνης, ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῶν δικαστηρίων, ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ τῶν δικαστικῶν προσώπων, ἐν τῷ πέμπτῳ περὶ τῆς ἰσοβιότητος τῶν δικαστῶν, καὶ ἐν τῷ ἕκτῳ κεφαλαίῳ περὶ τοῦ φόρου τοῦ χαρτοσήμου καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης. Εἰς ταῦτα ἕπεται παράρτημα, περιλαμβάνον πίνακα τῶν κατὰ τὴν τελευταίαν βουλευτικὴν περίοδον ἀγορεύσεων, προτάσεων, ἐπερωτήσεων καὶ νομοσχεδίων τοῦ κ. Φιλαρέτου, οἷα τὸ περὶ καταργήσεως τῆς προσωπικῆς κρατήσεως, περὶ μεταρρυθμίσεως διατάξεών τινων τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν Δικαστηρίων, περὶ αὐξήσεως τοῦ μισθοῦ τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν, κ.τ.λ. Τὰς ὑπ' αὐτοῦ προτεινομένας μεταρρυθμίσεις ὁ κ. Φιλάρετος κρίνει ὡς δυνατὰς σήμερον καὶ ὡς δυναμένας νὰ φέρωσιν ἐπαισθητὴν ἐν τῇ ἀπονομῇ τῆς δικαιοσύνης βελτίωσιν, μεθ' ἃς ἀναντιρρήτου καθῆκον ἐπιβάλλεται ἡ ὁλικὴ ἢ βαθμιαία ψήφισις τοῦ πρὸ πολλοῦ ἑτοίμου νομοσχεδίου τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, οὗ ἡ ἔλλειψις μεγάλων κακῶν εἶνε πρόξενος.

— Ὁ ἐν Παρισίοις Ἕλλην σπουδαστὴς κ. Νικόλαος Μαντζαβῖνος ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Revue du monde latin» ἀξιόλογον ἄρθρον περὶ τοῦ δημοσίου χρέους τῆς Ἑλλάδος.

— Ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει ἐδημοσιεύθησαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὰ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς 25 Μαρτίου, ἣν ἐφέτος διωργάνωσεν ὁ αὐτόθι Ἑλληνικὸς Ἐπικουρικὸς Σύλλογος. Ἐν αὐτῷ περιέχονται οἱ ἐκφωνηθέντες λόγοι καὶ τὰ ποιήματα ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος, αἱ τῆς ἡμέρας καὶ ἑσπέρας διαδηλώσεις, ἡ ἐν τῷ καφενείῳ τοῦ *Παραδείσου* ἑορτή, καὶ τὰ τοῦ δείπνου τοῦ προσενεχθέντος ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ Συλλόγου.

—Μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας» προσφέρεται εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς ἐν χωριστῷ φύλλῳ εἰκὼν τοῦ διακεκριμένου ἡμῶν ζωγράφου κ. Ν. Λύτρα, παριστάνουσα λουομένην κόρην Μεγαρίτισσαν. Τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνος ταύτης ὑπάρχει ἐκτεθειμένον ἐν τῇ σήμερον ἀνοιγομένῃ καλλιτεχνικῇ ἐκθέσει τοῦ συλλόγου *Παρνασσοῦ*.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Καθὰ προηγγείλαμεν, ἀπὸ τῆς σήμερον παρέχεται ἐλευθέρως εἰς τὴν θέαν τοῦ κοινοῦ ἡ ὑπὸ τοῦ τμήματος τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Συλλόγου *Παρνασσοῦ* διοργανωθεῖσα Καλλιτεχνικὴ Ἔκθεσις ἐν ταῖς ἰσογείοις αἰθούσαις τοῦ ἰδίου καταστήματος τοῦ συλλόγου. Ἐπιφυλασσόμενοι νὰ γράψωμεν προσεχῶς περὶ τῆς Ἐκθέσεως ταύτης, παρέχομεν ἐν προοιμίῳ ἀπὸ τῆς σήμερον ὡς πρῶτον μαρτύριον τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς ἀκριβῆ ὡς οἷόν τε κατάλογον τῶν καλλιτεχνῶν ἢ φιλοτέχνων καὶ τῶν

Digitized by Google

ἐκτεθειμένων ἔργων αὐτῶν ἀλφαβητικῶς τεταγμένων καὶ διῃρημένων κατὰ τὰ διάφορα τμήματα τοῦ προγράμματος.

ΓΡΑΦΙΚΗ

Γ. Ἄβλιχος. Τρεῖς προσωπογραφίαι (ἐλαιογρ.)

Δεσποινὶς Εἰρ. Μ. Ἀντωνοπούλου. Κινεζικὴ εἰκὼν ἐπὶ κατόπτρου. Ἔνδεκα πινάκια ἐζωγραφημένα.

Δεσποινὶς Ἑλένη Εὐ. Βαλτατζῆ. Ἓξ εἰκόνες ἐλαιογραφικαὶ ἐπὶ ἀργυροῦ χηρωτοῦ: *Λαχανικὰ—Πτηνὰ ἐκ θήρας — Ροδοστέφανος—Πτηνὰ ἐκ θήρας —Ἀνθοδέσμη.* Ἓξ ὑάλινα ἀγγεῖα ἐζωγραφημένα. Ἓν κάτοπτρον ὁμοίως.

Α. Βαρούχας. *Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ θείου* (Ὑδατογραφία).

Κα Βιργινία Βελισαρίου. Ὁπλίτης τεθωρακισμένος—Ἀσπιδοφόρος (ελαιογρ.)

Βωλανάκης. Τέσσαρες θαλασσογραφίαι (ἐλαιογρ.)

Ὀδ. Γιαβόπουλος. *Ἐργαζομένη κόρη* (σκιαγρ.)

Γιαλλινᾶς. *Τουρκομνήματα—Τουρκικὸν περίπτερον—Βασιλικὴ ἔπαυλις ἐν Κερκύρᾳ — Κερκυραϊκὴ τοπογραφία—Ἡ Ἀκρόπολις δύοντος τοῦ ἡλίου—Δύο ῥόδα.* (Ὑδατογρ.)

Γιαννακόπουλος. Πέντε *τοπογραφίαι:—Πτηνὰ ἐκ θήρας — Ἰχθύες.* Δύο θαλασσογραφίαι. Πινάκια ἐζωγραφημένα.

Ν. Γύζης. *Τὸ παραμύθι τῆς μάμμης* (ἐλαιογραφία).

Ι. Δούκας. *Ὁ θάνατος τοῦ Ἀχιλλέως.* Τρεῖς προσωπογραφίαι. *Ὀπῶραι. Μητρικὴ χαρά. — Ὁ μικρὸς ζωγράφος.*

Γ. Ἰακωβίδης. Τρεῖς προσωπογραφίαι (ἐλαιογρ.): *τῆς Κυρίας Ζηνοβίας Ψύχα, τοῦ κ. Σπ. Κριτσελῆ καὶ τοῦ κ. Ν. Πολίτου.*

Α. Καλούδης. Δύο ἐλαιογραφίαι: *Τὸ Σφακτόν— Κεφαλὴ νεκροῦ.* Δύο προσωπογραφίαι τῶν πρώτων δημάρχων Ἀθηνῶν: *Ἀνάργ. Πετράκη καὶ Α. Καλιφρονᾶ.*

Κωνστ. Καραθεοδωρῆ. *Ἡ Χωρικὴ* (Ὑδατογρ.)

Δεσποινὶς Ἐλοΐζα Κώστ. *Ὄνος Πεισματάρης* (ἐλαιογρ.)

Κυρία Χαρίκλεια Λαβάνωφ. Τοπογραφία ἐν Ἑλγολάνδῃ— Königsee ἐν Βαυαρίᾳ (ἐλαιογρ.)

Πολυχρ. Λεμπέσης. *Μετὰ ἀνάγνωσιν* — Προσωπογραφία Κ. (ἐλαιογρ.) Σαλαμινία χωρικὴ—Γραῖα ὀρνιθόπωλις—Χωρικὸς ἕλλην. (ὑδατογρ.)

Ν. Λύτρας Δύο ἐλαιογραφίαι: *Ἡ λουομένη παιδίσκη — Ἐλευσινία χωρική.*

Κ. Μέρλεν. *Προσωπογραφία Σίδνεϋ Μ.* (ἐλαιογρ.) Δύο κεφαλαὶ γυναικῶν δι' ἄνθρακος.

Πανταζῆς (†). *Τὸ Ἕλος — Χειμερινὴ τοπογραφία — Θαλασσογραφία — Καρποὶ—Σαχτούρης — Νικόδημος* —Ἀκρογιαλιά.

Σ. Ἰλατσαῖος. *Προσωπογραφία Βράϊλα Ἀρμένη* (ἐλαιογραφία).

Ε. Προσαλάντης. Τρεῖς θαλασσογραφίαι (ἐλαιογρ.)

Π. Προσαλέντης. Τρεῖς θαλασσογραφίαι. (ἐλαιογρ.)

Δεσποινὶς Ἑλένη Α. Ραγκαβῆ. Τοπογραφία ἐν Ἑλβετίᾳ—Τοπογραφία—Θαλασσογραφία (ἐλαιογρ.)

ΠΛΑΣΤΙΚΗ

Ι. Βιδάλης. Προτομὴ Ἀθ. Ζάππα (γύψ.)

Ι. Βιτσάρης. Προτομὴ Μίνδλερ (γύψ.)

Γ. Βροῦτος. Τέσσαρα ἀνάγλυφα γύψινα: *Ἀμφιτρίτη — Ἀσκληπιὸς — Περσεφόνη — Ὑγίεια.* Δύο μικραὶ προτομαὶ τῶν Βασιλέων ἐκ μίγματος. Δύο γύψινα: προτομαὶ τοῦ Β. Μελᾶ καὶ τοῦ κ. Δ. Στρούμπου.

Ι. Καρακατσάνης. Δύο μαρμάριναι προτομαί: *Ἔρως. Σαπφώ.* Ἓν μαρμάρινον ἀγαλμάτιον: *Πηνελόπη.*

Ἀλέξ. Λάβδας: *Βάκχος,* προτομὴ μαρμαρίνη.

Α. Μαράτος. Προτομὴ τοῦ πατρός του (γυψ.)

Γ. Παπαγιάννης. *Ὁ Καῖσαρ νέος* — Κεφαλὴ παιδὸς (γυψ.)

Λ. Σόχος: *Ὀδυσσεὺς ἀναγνωριζόμενος ὑπὸ τοῦ κυνός του.—Περσεὺς φέρων τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης* (γύψινα.)

Κα Βαρώνη Μαρία Τράουτεμβεργ. *Μία κόρη τῆς Νιόβης,* προτομή. *Ὁ Δαυὶδ μετὰ τὸν φόνον τοῦ Γολιάθ,* ἀγαλμάτιον.

Δ. Φιλιππότης. *Τὸ Νήπιον.* Προτομαί.............

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ι. Καμπανάκης. Σχέδιον Βιβλιοθήκης (πίνακες 4).

Θ. Λιμπρίτης. Ἔκτυπον σχέδιον (Plan-relief) τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν περιχώρων (ἐκ γύψου.)

Ι. Μούσης. Σχέδιον Ἐθν. Βιβλιοθήκης (πίνακες 5).

Γ. Σαρρηκώστας. Σχέδιον ναοῦ Βυζαντινοῦ ῥυθμοῦ (πίνακες 8).

Τρούμπ. Σχέδιον ἐξοχικοῦ οἴκου.

Δ. Φαλιέρος. Πανόραμα Ἀλεξανδρείας.

ΞΥΛΟΓΡΑΦΙΑ, ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΑ, ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΑ

Γαλανάκης. Ποικίλα λιθογραφήματα κλπ.

Γρούνδμαν. Ποικίλα λιθογραφήματα κλπ.

Γ. Α. Οἰκονόμου Κεφαλὴ γέροντος (ξυλογρ.)

Πάλλης Χαρακτικῆς δείγματα.

Κ. Πρινάρης. *Ὁ ἀσθενὴς* (ξυλογρ.) Ἐκτυπώματα ξυλογραφημάτων.

Π. Ῥοΐλός. Κεφαλὴ ἱππότου (ξυλογρ.)

Σκιαδόπουλος (†) Ἐκτυπώματα ξυλογραφημάτων.

Χριστοδούλου. Χαλκογραφήματα, ξυλογραφήματα κλπ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἀπριλίου 19, Παρασκευή.

Ὁλόκληρο. ἡ ἑβδομὰς παρῆλθεν ἐν τῇ προσδοκίᾳ τοῦ καταρτισμοῦ τῆς κυβερνήσεως, τὴν ὁποίαν ἀνέλαβε νὰ σχηματίσῃ ὁ ἐν ταῖς ἐκλογαῖς ὑπερψηφίσας ἀρχηγὸς τῆς τέως ἀντιπολιτεύσεως. Πρὸς τοῦτο ἅπαντες οἱ φίλοι αὐτῷ βουλευταὶ συνεκλήθησαν τηλεγραφικῶς ἐνταῦθα. ἐγένετο δὲ καὶ ἐπίσημος αὐτῶν διάσκεψις περὶ τοῦ πρακτέου, ἐκτὸς τῶν ἐν στενοτέρῳ κύκλῳ διαβουλίων. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διάφοροι φῆμαι διεσπείροντο καὶ κρίσεις ἐμορφοῦντο περὶ τῆς κυοφορουμένης Κυβερνήσεως, περὶ τοῦ μονομεροῦς ἢ μὴ σχηματισμοῦ αὐτῆς, περὶ τῶν προσώπων, ἅτινα ἔμελλεν ἢ ἔπρεπε νὰ ἀπαρτίσωσι ταύτην, πολλὰ δὲ ὀνόματα ὑποψηφίων ὑπουργῶν ἐκυκλοφόρησαν γενικώτερον μεταξὺ τοῦ πλήθους. Ἡ ἐπὶ τοσοῦτον παραταθεῖσα ὑπουργικὴ κρίσις ἔληξε τέλος, σχηματισθέντος τοῦ Ὑπουργείου ὡς ἑξῆς: Θ. Δεληγιάννης, ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ προσωρινῶς τῶν Ἐξωτερικῶν· Ν. Παπαμιχαλόπουλος, ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, Ἀντ. Μαυρομιχάλης, ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Σπήλ. Ἀντωνόπουλος, ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης, Ἀντ. Ζυγομαλᾶς, ἐπὶ τῆς Παιδείας καὶ Ροδ. Ρώμας, ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν.

***

Τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν ἐπανελήφθησαν αἱ συνεδριάσεις τοῦ ἐνταῦθα Κακουργιοδικείου δι' ἐκδικάσεως ἐγκλήματος, τὸ ὁποῖον πρώτην φορὰν ἤδη παρίσταται εἰς τὰ ἡμέτερα δικαστήρια. Ἐπρόκειτο περὶ ἀποπείρας ἀνατινάξεως ὁλοκλήρου οἰκίας διὰ δυναμίτιδος. Ἡ σκηνὴ εἰς ἓν χωρίον τῶν Μεγάρων. Μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν ἡ δυναμῖτις, ἥτις τοσοῦτον μέγα καὶ φοβερὸν μέρος διαδραματίζει ἐν ἄλλαις χώραις, ἦτο γνωστὴ ὡς μέσον ἁλιείας, καὶ συγχρόνως ὡς μέσον καταστροφῆς χειρῶν καὶ ποδῶν καὶ παντοίων οἰκτρῶν ἀκρωτηριασμῶν ἕνεκα τῶν ἐπικινδύνων αὐτῆς ἐκρήξεων. ὡς μέσον, ἀπαγορευόμενον μὲν ὑπὸ τοῦ νόμου, ἀλλ' οὐχ ἧττον μετ' ἀπαραδειγματίστου ἀνοχῆς λειτουργοῦν ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἀκτῶν ἡμῶν. Καὶ ἠθωώθη μὲν ὁ κατηγορούμενος, ἕνεκα ἐλλείψεως ἐπαρκῶν ἀποδείξεων, ἀλλὰ τὸ ἔγκλημα παραμένει ὡς δεῖγμα τῶν ἐκπολιτιζομένων ἡμῶν ἠθῶν καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς παρεκτροπαῖς αὐτῶν. Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ μὴ συνδέσωμεν ἐνταῦθα πρὸς τὰ ἀνωτέρω τὴν περίεργον εἴδησιν, τὴν ὁποίαν χθὲς ἀνεγινώσκομεν περὶ σιγάρων τῆς Ἀβάνης, τὰ ὁποῖα ἀγορασθέντα ἐν Γάλλ... ὑπό τινος, ἀνεκαλύφθησαν ἐνταῦθα μὲ προφανῆ κίνδυνον τοῦ ἐν λόγῳ Κυρίου ὡς περιέχοντα ἐκρηκτικὰς ὕλας! Τοῦτο ἂν ἀληθεύῃ, εἶνε πρωτότυπος καὶ ἀνεξήγητος ἐφαρμογὴ τῆς καταστρεπτικῆς δυνάμεως τῆς δυναμίτιδος.

Digitized by Google

Τὸ ἔαρ διαθάλλει. Αἱ ἀρωματώδεις πνοαὶ αἱ διαχυνόμεναι ἀπὸ τῶν διηνθισμένων δένδρων συγκαλύπτουσι τὰς συνήθως οὐχὶ εὐαρέστους ὀσμὰς ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τοὺς περιπάτους τῆς πρωτευούσης. Ἐν τῇ ὁδῷ Σταδίου, ἔνθα τὸ κέντρον καὶ ἡ ἀκμὴ τῆς ἀθηναϊκῆς κινήσεως, τὰ νεοφυτευμένα δενδρύλλια βλαστάνουσι τὰς πρώσας καινουργεῖς αὐτῶν πρασινότητας. Ἀναφαίνονται τὰ παγωτά, ἀντηχοῦσι τὰ ὄργανα τῶν ὑπαιθρίων καὶ πλανήτων μουσουργῶν, καὶ ἀκούονται αἱ πρῶται εἰδήσεις περὶ τῶν θεατρικῶν θεαμάτων τοῦ θέρους. Ταῦτα περιορίζονται μέχρι τοῦδε εἰς τὸν ἀναμενόμενον κατὰ τὸν προσεχῆ μῆνα ἰταλικὸν μελοδραματικὸν θίασον ὡς καὶ εἰς τὸν ἑλληνικὸν θίασον τοῦ κ. Ταβουλάρη. Ἀμφότεροι θέλουσι διδάσκει ἐναλλὰξ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ καφενείου τῶν Ὀλυμπίων, αὐτοὶ δὲ οὗτοι καὶ ἐν Πειραιεῖ, ἔνθα νέον ἀνεγείρεται θερινὸν θέατρον.

∴

Ἐντὸς τοῦ μηνὸς θέλομεν παραστῇ εἰς ἐπίσημον τελετὴν τῶν ἀποκαλυπτηρίων τοῦ ἀνδριάντος τοῦ λόρδου Γκίλφορδ, τοῦ μεγάλου φιλέλληνος καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων προστάτου. Ὁ ἀνδριὰς θέλει καταλάβει ἐν τῇ πρὸ τῶν προπυλαίων τοῦ Πανεπιστημίου δενδροφύτῳ πλατείᾳ τὸ ἀπέναντι τοῦ ὁμοιώματος τοῦ Κοραῆ λίθινον βάθρον, τέταρτος οὗτος κοσμῶν τὸν χῶρον ἐκεῖνον μετὰ τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Φερραίου, τοῦ Γρηγορίου καὶ τοῦ Κοραῆ. Εἶνε δὲ ἔργον τοῦ γλύπτου κ. Ἀπέργη, βραβευθὲν ἐν προπλάσματι κατὰ τὸν ἐπὶ τούτῳ τελεσθέντα διαγωνισμόν.

∴

Ἡ ἀπὸ Κορίνθου μέχρις Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, καὶ τἀνάπαλιν, διὰ τοῦ σιδηροδρόμου συγκοινωνία ἤρξατο καὶ χωρεῖ ὑπὸ ζωηροτάτους οἰωνούς. Ἡ διὰ τῶν ἀτμοπλοίων συγκοινωνία ἐπαισθητῶς ἀραιοῦται, διότι οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπιβατῶν προτιμῶσιν ἤδη τῶν γνωστῶν θαλασσίων ἀκτῶν, ἃς τοσάκις διέτρεξαν, ἢ τῶν ἐνοχλήσεων τῆς ναυτίας, τὴν ἀνενόχλητον παρέλασιν διὰ τῶν καινοφανῶν, καὶ χθὲς ἔτι παρθένων, καὶ γραφικωτάτων χωρίων τῆς ἑλληνικῆς φύσεως. Συγχρόνως δὲ καὶ ἡ Γενικὴ διεύθυνσις τῶν ταχυδρομείων ἐπισήμως ἐδήλωσε τὴν διὰ τῆς σιδηροδρομικῆς ὁδοῦ μεταλλαγὴν τοῦ δρομολογίου της ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἀλληλογραφίαν, ἥτις οὕτω θὰ παραδίδεται εἰς τὸ ταχυδρομεῖον μέχρι τῆς 7ης Μ.Μ.

∴

Ἡ τάσις πρὸς μετανάστευσιν ἐκ Θεσσαλίας τῶν τουρκικῶν οἰκογενειῶν, ἥτις τοσοῦτον γενικὴ ἐξεδηλώθη ἅμα τῇ προσαρτήσει τῶν νέων ἐπαρχιῶν, φαίνεται κατευνασθεῖσα ἀπό τινος· τοὐναντίον δὲ ἀγγέλλεται ἤδη ὅτι πλεῖσται ὀθωμανικαὶ οἰκογένειαι ἐκ τῶν μεταναστευσασῶν ἐπιστρέφουσιν εἰς Θεσσαλίαν, καὶ ὅτι παρέχεται εἰς αὐτὰς πᾶσα εὐκολία πρὸς ἐκ νέου ἀποκατάστασιν ἀπὸ μέρους τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν.

∴

Τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἅτινα εἶχον ἀρχίσει τακτικώτερον διεξαγόμενα, καὶ προέβαινον εὐδοκιμώτερον κάπως, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν εἰδημόνων, ἀργοῦσιν ἤδη, ἴσως καὶ ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης καὶ παραταθείσης κυβερνητικῆς κρίσεως. Ἐν τούτοις ὁ στρατηγὸς Βοσσέρ, ἐπεκτείνων τὸν κύκλον τῆς ἐποπτείας αὐτοῦ, ἐξέδραμε τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην διὰ Θηβῶν εἰς Χαλκίδα πρὸς ἐπιθεώρησιν τοῦ αὐτόσε στρατοῦ, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ὑπασπιστῶν αὐτοῦ, καὶ τινων ὑπαξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ν. Γ. Ι. Θὰ ἀρχίσῃ λίαν προσεχῶς. Εἶνε δὲ τὸ δημοσιευθησόμενον ἓν τῶν ἀρίστων ἔργων τῆς Σάνδης «Ὁ μαρκήσιος Βιλμέρ», μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Α. Β.—κ. Ε'' Ἂν εἶνε δυνατὸν ἐκ τῶν βιβλίων! Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος ΙϚ' προσέφευγεν εἰς ὑποβολέα, τὸν μαρκήσιον Pezay, εἰς ὃν εἶχεν ἀπονείμει ἐτησίαν σύνταξιν 6,000 λιβρῶν, ἵνα τῷ ὑποβάλῃ κατὰ τὰς παρουσιαζομένας περιστάσεις τὰς καταλλήλους εὐφυολογίας. Καὶ ἀναφέρουσι τὸ ἑξῆς ἐπὶ τούτου παράδειγμα: Μίαν ἡμέραν ἱπποδρομιῶν ὁ ὑποβολεὺς μαρκήσιος λέγει πρὸς τὸν βασιλέα· « — Μεγαλειότατε, μετ' ὀλίγον θὰ μεταβῆτε εἰς τὰς ἱπποδομίας· ἐκεῖ θὰ ὑπάρχῃ εἷς γραμματεύς, ὁ ὁποῖος θὰ γράφῃ τὰ στοιχήματα τοῦ κ. κόμητος Ἀρτουὰ καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας. Ἅμα τὸν ἴδητε, ἀνακράξατε· «Πρὸς τί ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐδῶ; Τίς ἡ ἀνάγκη νὰ γράφωνται τὰ στοιχήματα μεταξὺ εὐπατριδῶν; Ὁ λόγος των μόνος ἀρκεῖ.» Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο· τὸ δὲ παριστάμενον πλῆθος ἀνεφώνησεν: «Ὁποία εὐθυκρισία! Τί μεγάλον λόγον εἶπεν ὁ βασιλεύς!» Κατὰ δὲ τὸν Σαμφὼρ εἰς τὸν προκάτοχον τούτου ΙΕ' Λουδοβίκον, μέλλοντα νὰ παραστῇ εἰς συνέλευσίν τινα, ὑπηγόρευσαν ὡς καὶ τὸν σχηματισμὸν ἀκόμη τοῦ προσώπου, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ λαμβάνῃ διαρκούσης τῆς Συνελεύσεως: «Ἐδῶ ὁ βασιλεὺς θὰ λάβῃ ὕφος αὐστηρόν.., εἰς τὸ μέρος τοῦτο τὸ μέτωπον τοῦ βασιλέως θὰ αἰθριάσῃ.... ἐδῶ ὁ βασιλεὺς θὰ κάμῃ τὴν δεῖνα χειρονομίαν, κ τ.λ.» — κ. Ν. Κ. Βουκουρέστιον. Ἐνεγράφη ὁ κ. Ν. Σ., ἐξετελέσθησαν δὲ καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ παραγγελίαι σας. Ἀπαντῶμεν καὶ ταχυδρομικῶς. — κ. Γ. Κ. Λ. Ρουτσούκιον. Ἐλήφθη σημείωσις. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Π. Φ. Σαρανταεκκλησιαίς. Ἀντίτυπον «Παρέργων» τοῦ κ. Ἐμ. Ρ. ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς. — κκ. Μ. Δ. Σύρον, καὶ Π. Α. Ν. Πειραιᾶ. Ἐλήφθησαν. — *Φίλῳ Μ'*. Καὶ σήμερον καὶ πάντοτε. Ἀρχαῖος φιλόσοφος εἶπεν· «Ἰσχυρὸν ὄχλος ἐστίν, οὐκ ἔχει δὲ νοῦν».— κ. Π. Δ. Ἀστραχάν. Ἐνεγράψαμεν ἀμφοτέρους. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποστήριξιν. Τὰς ἀποδείξεις ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς. — κ. Χ. Ρ. Πάτρας. Οἱ τόμοι καὶ τὰ φύλλα ἀπεστάλησαν· κατὰ τὰ λοιπὰ συνεμορφώθημεν τῇ ἐπιστολῇ σας. Ἀπηντήσαμεν καὶ ἰδιαιτέρως, περιμένομεν δ' ἀπάντησίν σας. — κ. Ἀδελφ. Δ. Κωνσταντινούπολιν. Σειρὰ φύλλων ἀπεστάλη. Τὸ ἀντίτιμον παρακαλεῖσθε νὰ πληρώσητε τῷ κ. Ν. Ι. Π. πρὸς ὃν ἀπεστάλη ἀπόδειξις. — κ. Κ. Μ. Σπάρτην. Ἐγένετο συνῳδὰ τῇ παραγγελίᾳ σας. — κ Θ. Π. Δ. Πάτρας. Οἱ σημειούμενοι ἀριθμοὶ εἶνε τοῦ φύλλου ἢ τοῦ δελτίου; Παρακαλοῦμεν νὰ ὁρισθῇ εὐκρινῶς τοῦτο, συναποσταλῇ δ' ἅμα καὶ τὸ ἀντίτιμον. — *Ἀδαεῖ*. Ὀφείλει νὰ πληρώσῃ ὁ συνοδεύων τὴν κυρίαν. Μόνον προβεβηκυῖα κυρία δύναται νὰ πληρώσῃ διὰ τὸν συνοδεύοντα αὐτήν, ἐὰν οὗτος τύχῃ νὰ εἶνε μειράκιον ὅλως. — κ. Ε. Γ. Κωνσταντινούπολιν. Πληρέστατος εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν ἐκδοθεὶς ἐπ' ἐσχάτων χάρτης. Τιμᾶται δραχ. 13,50. —κ. Κ. Ι. Αὐτὴ εἶνε ἡ συνήθεια, μάλιστα· ἀλλ' ἡ συνήθεια δὲν εἶνε πάντοτε ὁ λογικώτερος κανών, τὸν ὁποῖον πρέπει ν' ἀκολουθῇ τις. — κ. Σ. Δ. Σμύρνην. Παρακαλεῖσθε νὰ παραδώσητε αὐτὰς τῷ Φ. Σ. πρὸς ὃν ἀπεστάλησαν αἱ οἰκεῖαι ἀποδείξεις. — κ. Κ. Ν. Λ. Κωνσταντινούπολιν. Βοτανικὴν θέλει ἐκδώσει προσεχῶς ὁ κ. Θ. Ἀφεντούλης. Συγχρόνως δὲ θὰ ἐκδώσῃ τοιαύτην καὶ ὁ κ. Σπυρ. Μηλιαράκης.—κ. Σ. Μπ. Λεόβαν. α') Ἡ Mimoza δὲν εἶνε ἄνθος, ἀλλὰ θάμνος μικρός, συγγενὴς τῶν ἀκακιῶν, διακρινόμενος διὰ τὴν εὐαισθησίαν τῶν φύλλων του, ἅτινα σύνθετα καὶ πτεροειδῆ ὄντα συμπτύσσονται διὰ τῆς προσαφῆς, ὅλος δὲ ὁ μίσχος μετὰ τοῦ φύλλου καταπίπτει πρὸς τὰ κάτω. Ἡ ὑπεροχὴ συνίσταται εἰς τὴν εὐαισθησίαν τοῦ φυτοῦ, ἡ ὁποία εἶνε φαινόμενον ζωϊκὸν μᾶλλον ἢ φυσικόν. β') Δὲν δύναται.—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Τὰ 2 ἀντίτυπα τῶν «Παρέργων» λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.— κκ. Ι. Γ. Μεγαλόπολιν, Η. Κ. Πρίγκιπον, καὶ Χ. Β. Ἰωάννινα. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Γ. Ζ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν. Ἡ παραγγελία σας ἐκτελεῖται. — κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Τὰ βιβλία πάντα ἀπεστάλησαν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ἰδιαιτέρως.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὁ ἴδιος μ' ὁ πατέρας ποῦ μὲ πλάθει
Κλεῖ μέσα εἰς τῶν σπλάγχνων μου τὰ βάθη
Τὴ δύναμι ποῦ θὰ μὲ καταστρέψῃ·
Γιατὶ — καὶ ποιὸς 'μπορεῖ νὰ τὸ πιστέψῃ; —
Αὐτοὶ ποῦ χαρτεροῦν τὴ δούλεψί μου,
Τὴν χαρτεροῦν ἀπ' τὴ καταστροφή μου.
Κι' ἀκόμα ἔχω τέτοιο ῥιζικό:
Γιὰ νὰ τοὺς κάμω 'γὼ τὴν καλοσύνη
Ὁποῦ γυρεύουν ἀπὸ 'μένα ἐκεῖνοι,
Πρέπει νὰ κάμω πρῶτα τὸ κακό.

Digitized by Google

2

Οἱ κάμποι μου ξεροὶ καὶ γυμνωμένοι,
Δίχως σταλιὰ νερὸ ἡ θάλασσαίς μου,
Καὶ δίχως σπίτια ἡ χώραις ἡ τραναίς μου.
Δὲν εἶμαι τίποτε σχεδόν, καὶ εἶμ' ἡ οἰκουμένη.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Τὸ σφαιριστήριον

2

Ὁ λόγος.

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ « ΕΣΤΙΑΣ » ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ.

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 20 λεπτῶν διὰ ταχυδρ. τέλη ἑκάστου.

		Δρ. Λ.
Χ. ΑΝΝΙΝΟΥ	*Ἐδῶ κ' Ἐκεῖ*	4.—
Π. ΒΡΑΪΛΑ	*Φιλοθέου καὶ Εὐγενίου ἐπιστολαί*	1.—
Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ	*Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαί*	2.—
»	*Εἰδύλλια*	2.50
»	*Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ*	1.—
»	*Σταλακτῖται*	2.—
»	*Ἱστοὶ Ἀράχνης*	1.—
Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ	*Οἱ μαθηταὶ τοῦ Εὐσεβίου*	1.50
»	*Εἰς τὴν Θάλασσαν*	1 75
»	*Παιδικὰ Διηγήματα*	2.—
»	*Παιδικοὶ Διάλογοι*	1.50
Φ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ	*Ἀθηναΐς*. Μετάφρ. Σπ. Π. Λάμπρου	2.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Ἄνδρος καὶ Κέως*	5.-
»	*Ἀκρίτας*	3.—
»	*Οἱ Πέρσαι τοῦ Αἰσχύλου*	1.—
»	*Ὁδοιπορικὰ Θεσσαλίας, Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας*	3.—
»	*Ἀμοργός*	3.—
Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Περὶ Ἀφομοιώσεως τῶν φυτῶν*	2.—
»	*Κάρολος Δάρβιν*	50
Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ	*Μῦθοι*	1.50
Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ	*Μελέτη ἐπὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς*	2,50

Τὰ ἑπόμενα ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 50 λεπτῶν δι' ἕκαστον.

		Δρ.
Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ	*Ἱστορικὰ Μελετήματα*	5.—
Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ	*Ἀτθίδες Αὖραι*	5.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Κυκλαδικά*	5.—
Ν. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗ	*Τὸ ἐν Ἑλλάδι Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας*	2,50

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

19 Ἀπριλίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	331.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	329.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	392.50
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	397.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	250.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	247.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	197.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	241.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	360.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4030.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	160.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	90.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	61.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	401.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	26.75
» 3μην......	26.50
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	101½.
» Τραπεζικὸν 3μην.	103

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	20.80
Λίρα ὀθωμανική..................	23.90

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.—
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 1,50

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΙΚΕΛΑ

ΣΤΙΧΟΙ Ἔκδοσις νέα. Τόμος καλλιτεχνικὸς ἐκ σελ. 140.—Τιμᾶται δραχ. 2. Ταχυδρ. 2,20.

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ ἢ **αὐτοβιογραφία γέροντος Χίου.** Πρωτότυπον ἑλληνικὸν διήγημα. Τιμᾶται δραχ. 1. — Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 1,15.

ΡΩΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΕΤΑ, τραγῳδία Σαικσπείρου, ἐκδοθεῖσα ἄρτι εἰς Β' ἔκδοσιν.—Δραχ. 1. Ταχυδρ. 1,10.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Δ. ΡΟΪΔΟΥ

ΠΑΡΕΡΓΑ

Ἐκδιδόντος *Δημητρίου Ἰ. Σταματοπούλου*, τελειοφοίτου τῆς Νομικῆς.

ΤΟΜΟΣ Α'

Τιμᾶται δραχ. 2,75.— Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενος δραχ. 3.

Πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Κ. Βίλμπεργ καὶ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς « Ἑστίας ».

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β'. 1036.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 435. — 28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1885. — Λεπτὰ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 487

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΙΧΟΥΡΓΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΑ ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.
ΔΥΣΤΗΝΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ! Διήγημα.
ΠΑΤΗΡ ΚΑΙ ΤΕΚΝΟΝ ἐκ τῶν τοῦ Gustave Droz.
ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΦΥΟΜΕΝΩΝ ΞΥΛΩΔΩΝ ΦΥΤΩΝ ὑπὸ Ν. Χλωροῦ.
ΗΧΟΙ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φύλλου ἀρχόμεθα τῆς ἐν μεταφράσει δημοσιεύσεως νέου μυθιστορήματος ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ μαρκήσιος Βιλλεμέρ», ἐκ τῶν ἀρίστων ἔργων τῆς ἐξόχου ἐν τοῖς Γάλλοις μυθιστοριογράφοις Γεωργίας Σάνδ.

— Ἡ βαυαρικὴ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν εἶχεν ὁρίση τῷ 1881 τὸ ἑπόμενον θέμα τοῦ ζωγραφείου διαγωνίσματος: «Κριτικὴ ἐπεξεργασία τῶν Ἑλλήνων τακτικῶν, πλὴν τοῦ ἐπ' ἐσχάτων πολλαχῶς μελετηθέντος «Τακτικοῦ ὑπομνήματος» τοῦ Αἰνείου, μετ' ἐξετάσεως τῆς σχέσεως τῶν συγγραφέων τούτων καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν πρὸς ἄλληλα». Ὡς ἐγένετο γνωστὸν ἐκ δηλώσεως τῆς ἀκαδημίας δημοσιευθείσης πρό τινων ἡμερῶν ἐν ταῖς γερμανικαῖς ἐφημερίσι, τοῦ ἐκ 2500 δρ. χρηματικοῦ βραβείου ἠξιώθη ὁ Κάρολος Κορράδος Μύλλερ, γραμματεὺς τῆς Πανεπιστημιακῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βυρτσβούργου.

— Ἡ τῇ φροντίδι τοῦ καλλιτεχνικοῦ τμήματος τοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ καταρτισθεῖσα Καλλιτεχνικὴ Ἔκθεσις ἤρξατο ἀπὸ τῆς παρελθούσης Κυριακῆς. Τὴν πρωΐαν ἐνεκαινίσθη ἡ ἔναρξις αὐτῆς τῇ παρουσίᾳ τῶν προσκεκλημένων ἐκ τῶν ἐν τέλει, τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου, καὶ ἑτέρων ἐκλεκτῶν. ἀπὸ τῆς δείλης δὲ τῆς Κυριακῆς ἡ εἴσοδος ταύτης ἀφέθη δωρεὰν εἰς τὸ κοινόν, καθ' ἑκάστην δὶς τῆς ἡμέρας. Πυκνοὶ συρρέουσι καθ' ἑκάστην οἱ ἐπισκέπται εἰς τὴν Ἔκθεσιν μετ' ἀμειώτου ἐνδιαφέροντος περιεργαζόμενοι τὰ ἐν αὐτῇ συγκομισθέντα ἔργα καλλιτεχνῶν καὶ φιλοτέχνων, τῶν ὁποίων τινὰ δεόντως ἤδη ἐξετιμήθησαν, τινὰ δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἠγοράσθησαν. Διὰ τοὺς πολλοὺς παρ' ἡμῖν τὸ θέαμα εἶνε πρωτοφανές, διότι καὶ τὸ πρῶτον ἤδη συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὰ ἀραιά, ἀλλ' οὐχὶ ἀνάξια προσοχῆς προϊόντα τῆς παρ' ἡμῖν καλλιτεχνικῆς προκοπῆς εἰς παντὶ προτιθὴν Ἔκθεσιν, εὐοίωνον ἀρχὴν μεμακρυσμένης ἔτι, ἀλλὰ πολλῷ πλουσιωτέρας συγκομιδῆς.

— Ὁ συγγραφεὺς τῆς *Θεοδώρας* καὶ ἄλλων γνωστοτάτων δραματικῶν ἔργων Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Σαρδοῦ κολακευτικωτάτην ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἡμέτερον ἐν Βουλγαρίᾳ πολιτικὸν πράκτορα κ. Κλ. Ῥαγκαβῆν, ἐπὶ τῇ εἰς αὐτὸν ἀποστολῇ τοῦ ὁμωνύμου δραματικοῦ ἔργου τοῦ κ. Ῥαγκαβῆ. Ὁ κ. Σαρδοῦ ἐκφράζει πρὸς τὸν συγγραφέα τῆς ἑλληνικῆς *Θεοδώρας* τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν εὐχαρίστησιν, μεθ' ἧς ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς, μολονότι τοῦτο ἀπῄτει κόπους πολλοὺς καὶ ἐπιπόνους εἰς λεξικὰ ἀναζητήσεις, ἅτε τοῦ Γάλλου ἀκαδημαϊκοῦ μὴ γινώσκοντος καλῶς τὴν ἑλληνικήν, αἰτεῖται δὲ παρ' αὐτοῦ, ὡς βιογράφου τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατείρας, συγγνώμην, διότι, δικαιώματι δραματουργοῦ, δὲν ἠκολούθησε πολλαχοῦ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ δράματος τὴν αὐστηρὰν ἱστορικὴν ἀλήθειαν.

— Ἡ εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν εἴσοδος τοῦ Λεσσέψ, διαδεχομένου τὸν πέρυσιν ἀποθανόντα Henri Martin, ἐγένετο μετὰ πάσης ἐπισημότητος. Ἀνάδοχοι τοῦ Λεσσέψ, παρουσιάσαντες αὐτὸν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἦσαν ὁ Βίκτωρ Οὐγγὼ καὶ ὁ Pailleron. Ὁ λόγος, τὸν ὁποῖον ἀνέγνω ὁ Λεσσέψ, ἦτο λίαν σύντομος, ἄνευ φιλολογικῶν ἀξιώσεων, ἀλλ' ἐκρίθη ὡς λίαν ἐκφραστικὸς καὶ ἄξιος τοῦ ἀνδρός, ὅστις δὲν ἐξελέγη ἀκαδημαϊκὸς δυνάμει φιλολογικῶν τίτλων. Εἰς τοῦτον ἀπήντησεν ὁ Ρενὰν δι' ἐκτεταμένου λόγου, ἐν ᾧ ἐξεικονίζεται ὁ Λεσσέψ μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως καὶ τῆς θελκτικότητος τοῦ ὕφους τοῦ Γάλλου συγγραφέως.

— Ἡ Ἀκαδημία τῶν ἠθικῶν ἐπιστημῶν συνέστησεν ἑξαμελῆ ἐπιτροπήν, ἐπιφορτισμένην νὰ ἀναλάβῃ καὶ ἐξακολουθήσῃ τὴν δημοσίευσιν τῶν «Διαταγμάτων τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας», ὅπερ ἀναλαβοῦσα εἶχε διακόψει ἡ Ἀκαδημία τῶν ἐπιγραφῶν. Τὰ δημοσιευόμενα Διατάγματα ἀνευρίσκονται δι' ἐπιμελῶν ἀναδιφήσεων ἐν τοῖς ἀρχείοις καὶ ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ κράτους. Τὸ ὅλον ἔργον θέλει περιλάβει περὶ τὰ 5,500 Διατάγματα, ἅτινα θέλουσι πληρώσει 1,100 σελίδας εἰς 4ον.

— Ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Λεσσέψ, τῇ ἐπιούσῃ τῆς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ὑποδοχῆς αὐτοῦ, ἐγένετο ἡ πρώτη γενικὴ συνέλευσις κατὰ τὸ 1885 τῆς Γεωγραφικῆς ἑταιρίας. Ἡ συνεδρίασις ἤρξατο διὰ λόγου τοῦ Λεσσέψ, θερμῶς χειροκροτηθέντος, περὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς δράσεως ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ. «Παριστάμεθα, εἶπε μεταξὺ ἄλλων, εἰς τὴν κατάκτησιν τῶν δύο τούτων ἠπείρων ὑπὸ τῆς λευκῆς φυλῆς. Ἐν τῇ κατακτήσει ταύτῃ οἱ ἐξερευνηταὶ εἶνε οἱ προφύλακες τοῦ πολιτισμοῦ· ἄξιοι λοιπὸν τῆς συνδρομῆς καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ κοινοῦ καὶ τῶν κυβερνήσεων.» Ἀκολούθως ἔλαβον τὸν λόγον οἱ εἰσηγηταὶ ἐπὶ τῶν ὁρισθέντων βραβείων, συγκειμένων ἐκ χρυσῶν μεταλλίων, ἅτινα ἀπενεμήθησαν εἰς διαφόρους ἐξερευνητὰς καὶ συγγραφεῖς γεωγραφικῶν βιβλίων.

— Ἐν ὑπομνήματι περὶ τῆς «Ἐπιρροῆς τοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ τῆς ὁράσεως», ἀναγνωσθέντι ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑταιρίας τῶν Τεχνῶν, ὁ κ. Bradenell Carter παρέχει λίαν ἐνδιαφερούσας πληροφορίας ἐπὶ τῶν ὁσημέραι πληθυνομένων ἐλαττωμάτων τῆς ὁράσεως. Ἐν αὐτῷ σημειοῖ ὅτι μέγα μέρος τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ συνίσταται ὑπὸ διοπτροφόρων καὶ ὅτι σαφῶς ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ἀνάγκη αὕτη τοῦ φέρειν διόπτρας χρονολογεῖται ἀπὸ προσφάτου σχετικῶς ἐποχῆς. Ἐξ ἐρεύνης ἐνεργηθείσης κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν μιᾷ σχολῇ τοῦ Λονδίνου ἐγνώσθη ὅτι πλέον τοῦ τετάρτου τῶν παίδων ἔπασχον ὑπὸ μυωπίας. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ ὑπομνήματος φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάζωνται οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν παιδίων ἅμα τῇ εἰσόδῳ αὐτῶν ἐν τῇ σχολῇ, καὶ τὰ βιβλία τὰ ὡρισμένα διὰ τὰ παιδία νὰ ἐκτυπῶνται πάντοτε διὰ μεγάλων χαρακτήρων. Ἐν γένει τὸ ὑπόμνημα τοῦτο περιέχει ἐξαιρέτους συμβουλὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἀδυναμιῶν τῆς ὁράσεως.

— Ἐν Παρισίοις διωργανώθη ἔκθεσις ἔργων τοῦ μεγάλου τῆς Γερμανίας ζωγράφου Ἀδόλφου Μένζελ. Ὁ Μένζελ εἶνε καὶ ἐν Γαλλίᾳ διάσημος ἀπὸ τῶν ἐκθέσεων τοῦ 1855 καὶ 1867, ἐν αἷς ἐξέθηκε δύο εἰκόνας αὐτοῦ. Αἱ παρισιναὶ ἐφημερίδες, πολλαχῶς ἐνδιατρίβουσαι περὶ αὐτόν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκθέσεως ταύτης δὲν ἐλησμόνησαν τὴν πρὸ δεκαετίας ἀπάντησιν αὐτοῦ πρὸς παρισινὸν ἐκδότην, ὅστις λίαν ἀβρῶς εἶχε γράψει πρὸς αὐτὸν παρακαλῶν νὰ τῷ στείλῃ προσωπογραφίαν τινὰ τοῦ Βίσμαρκ, ὅπως τὴν προτάξῃ τῆς εἰς βιβλίον δημοσιεύσεως τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀρχικαγγελαρίου. Ὁ Γερμανὸς καλλιτέχνης ἀπήντησεν εἰς τὴν παράκλησιν ξηρότατα: «Δὲν θέλω νὰ ἐργασθῶ διὰ Γάλλους!»

— Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου ἐπλουτίσθη δι' ἀραβικοῦ ἔργου ἀγνώστου μέχρι τοῦδε, καὶ φέροντος τίτλον «Κιτάμπ-αλ-Μοχαμπίρ.» Ἐν αὐτῷ περιέχονται ἱστορικαὶ σημειώσεις καὶ παραδόσεις ἀναγόμεναι εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἄραβας καὶ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Μωάμεθ καὶ τῶν ἀμέσων αὐτοῦ διαδόχων. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου, ὀνόματι *Ἀμποὺ-Σαΐδ ἀλ-Χασὰν ἀλ-Σουκαρί*, ἀκμάσας κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα ἀπὸ τῆς Ἑγίρας, εἶνε λίαν γνωστὸς ὡς εἷς τῶν πρώτων σχολιαστῶν τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ἔργον εἶχε διαφύγει μέχρι τοῦδε τὴν προσοχὴν τῶν σοφῶν.

— Ἄγγλος λόγιος, ὁ A. W. Budge, πρόκειται νὰ δημοσιεύσῃ μετ' ἀγγλικῆς μεταφράσεως τὸ συριακὸν κείμενον τῆς

Digitized by Google

« Βίβλου τῆς Μελίσσης », γραφέντος ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος, μητροπολίτου τοῦ Βοσρὰ (Bosrah) κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος. Τὸ *Βιβλίον τῆς Μελίσσης* εἶνε πλῆρες περιέργων καὶ πρωτοτύπων παραδόσεων ἀφορωσῶν εἰς τὰ πρωτεύοντα πρόσωπα τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, περατοῦται δὲ ὑπὸ κεφαλαίου περὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως.

Ἡ ἐργασία τῶν ἐν Ἀκραιφνίῳ ἀνασκαφῶν, καθὰ τηλεγραφεῖ ὁ ἐπιτηρητὴς κ. Ἐπ. Κορομάντσος, ὑπῆρξε γόνιμος· εὑρέθη μαρμάρινον ἀρχαϊκὸν ἄγαλμα ἀρτιμελές, πλὴν τῶν ἀπὸ τῶν γονάτων κάτω, παριστῶν *Ἀπόλλωνα* εἰς φυσικὸν μέγεθος, πολλὰ δ' ἐνεπίγραφα συντρίμματα πηλίνων ἀγγείων καὶ τέσσαρες ἐν λίθοις ἐπιγραφαί, ὧν μία ἀναφέρει ἀγῶνα πενταετηρικὸν *πτώϊα* καλούμενον.

— Ἐπερατώθη ἤδη τὸ ἐν Δραγατσανίῳ μνημεῖον τῶν αὐτόθι πεσόντων ἱερολοχιτῶν, συντελεσθὲν ἐξ ὁλοκλήρου τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀλλὰ συνδρομῇ καὶ τῶν ἐν ἄλλαις πόλεσι τῆς Ρουμανίας ἐγκατεστημένων Ἑλλήνων. Λίαν προσεχῶς τελοῦνται ἐπισήμως καὶ τὰ ἐγκαίνια.

— Ὁ καθηγητὴς κ. Αὔγουστος Βόλτς δημοσιεύει ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ τοῦ Βερολίνου «Magazin für die Litteratur des In-und Auslandes» μακρὰν καὶ λίαν ἐπαινετικὴν ἀνάλυσιν τῆς πραγματείας τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου « Ὁ Ἥλιος κατὰ τοὺς δημώδεις μύθους».

— Ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Λ. Δ. Χρήστοβιτς ἤρξατο ἐκδιδόμενον περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἡ πρόοδος τῆς παιδιατρικῆς μετὰ θεραπευτικῆς τῶν ἐνηλίκων.»

— Ἀπεστάλη ἡμῖν ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ ἐκδοθὲν ποίημα ὑπὸ τὸν τίτλον « Μακεδόνος παράπονα, ἀπελπισία καὶ ἀπόφασις ».

— Ὁ κ. Ἡλίας Ὠρολ. Δασσαρήτης ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσιν συγγράμματος αὐτοῦ ἐξ 7-8 τυπογραφικῶν φύλλων ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἡ Μακεδονία καὶ Ἀλβανία ἐν τῷ Ἑλληνισμῷ ».

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἱστορία τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τῆς κτίσεως μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων κατακτήσεως αὐτῆς, μετὰ τοπογραφικοῦ χάρτου ὑπὸ Μαργαρίτου Γ. Δήμιτσα, καθηγητοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1885. 8ον, σελ. κα'—783. Δραχ. 20.

Περιοδεία τῆς Αἰγύπτου, συνταχθεῖσα ὑπὸ Μαργαρίτου Γ. Δήμιτσα, καθηγητοῦ. Βραβευθεῖσα τῷ 1881 ὑπὸ τοῦ ἐν Βενετίᾳ διεθνοῦς γεωγραφικοῦ συνεδρίου. Ἧι προσήρτηται πραγματεία γεωγραφική. Ἐν Ἀθήναις 1885. 8ον, σελ. ζ' καὶ 384. Δραχ. 6.

Ἱστορία τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως ὑπὸ Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου. Τεῦχος Α'. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου, ὁδὸς Ἀθηνᾶς, 56. 16ον, σελ. 159.

Τὰ τέκνα τοῦ ἀχθοφόρου. Σμυρναϊκὸν μυθιστόρημα ὑπὸ Γ. Κ. Ὑπερίδου. Τόμοι 4.—Ἐν Σμύρνῃ, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς « Ἀμαλθείας ». 1884· 16ον, σελ. ἐν ὅλῳ 1150.

Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος τὸ τριακοσιάδραχμον ἔπαθλον. Διήγημα πρωτότυπον ὑπὸ Γρ. Δ. Ξενοπούλου. Ἐν Ἀθήναις. Διονύσιος Σ. Χιώτης, ἐκδότης. Ὁδὸς Πατησίων, 3· 16ον, σελ. 88.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἀπριλίου 26, Παρασκευή.

Ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς 23 Ἀπριλίου δὲν ἑώρταζε μόνον ἡ Ἐκκλησία τὴν μνήμην τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, τοῦ δημοτικωτέρου τῶν ἁγίων παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις τὴν ἐπίσημον φυγάδευσιν τοῦ χειμῶνος, καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος τὸ μαρτύριον ἑτέρου μεγαλομάρτυρος, τοῦ Διάκου, καὶ τὴν μνήμην τοῦ κατὰ τὴν προτεραίαν τῆς ἡμέρας ταύτης θανάτου τοῦ Καραϊσκάκη. Πρὸς τούτοις πανηγυρίζομεν καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, μεθ' ἧς συνδέεται καὶ ἡ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁμωνύμου βασιλόπαιδος, ὅστις ἀνδρούμενος καὶ ἐκπαιδευόμενος ἐν ξένῃ γῇ ἀγγέλλεται προκόπτων ἐν ταῖς σπουδαῖς αὐτοῦ· ἐσχάτως ἀριστεύσας κατὰ τὰς ἐξετάσεις εἰσῆλθεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν ναυτικὴν σχολὴν τῆς Δανίας. Ἐφέτος, ἀπούσης τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας εἰς Κέρκυραν, ἡ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ βασιλέως τελετὴ ἐκίνει τὴν κοινὴν περιέργειαν μόνον καθ' ὅσον τὸ πρῶτον ἐν αὐτῇ οἱ νέοι ὑπουργοὶ ἔμελλον νὰ ἐπιδειχθῶσι δημοσίᾳ ἐν πλήρει ἐπισημότητι.

*
* *

Ἡ νέα Κυβέρνησις, τῆς ὁποίας, ὡς γνωστόν, δύο μέλη, οἱ κκ. Ροβέρτος Ρώμας ἐπὶ τῶν ναυτικῶν καὶ Α. Ζυγομαλᾶς ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως, τὸ πρῶτον ἤδη ἀνέρχονται εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ, ὡς ὁ κ. Δεληγιάννης τὸ πρῶτον ἤδη ἐκλήθη εἰς πρωθυπουργίαν, ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος τὰ ἑαυτῆς καθήκοντα. Ὁ καταρτισμὸς αὐτῆς ἐκ προσώπων ἀνηκόντων εἰς μόνην τὴν μερίδα τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ ἐγένετο ἀφορμὴ ποικίλων σχολίων, ἅτινα ἐν πλάτει κατεγράφησαν, ἡρμηνεύθησαν, καὶ ἀνεταμήθησαν ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἐφημερίδων. Τὸ ἔργον αὐτῆς ἡ νέα Κυβέρνησις συνοψίζει κατὰ τὴν πρὸ πολλοῦ ἐπίσημον ἐπαγγελίαν της, εἰς οἰκονομίαν 10—15 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ἡ μέχρι τοῦδε δ' ἐπενεχθεῖσα ὑπ' αὐτῆς ἐλάττωσις τῶν δαπανῶν ἀνῆλθε κατὰ προχείρους ὑπολογισμοὺς εἰς 420,000 δραχμῶν.

*
* *

Λεπτομερέστερον δὲ τὰ πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ληφθέντα μέτρα εἶνε ἐπὶ τοῦ παρόντος μὲν ἡ ἀνάκλησις τῶν πρέσβεων, ἡ κατάργησις ἐπαρχείων καὶ ἡ ἀπόλυσις ἐπάρχων. Ὡς μέλλουσαι δὲ ἀποφάσεις θρυλλοῦνται ἑτέρων τινῶν θέσεων καταργήσεις ἢ συγχωνεύσεις, καὶ διαλύσεις στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν σχολῶν. Πρὸς τούτοις λόγος γίνεται περὶ καταρτιζομένων νομοσχεδίων, ἐν οἷς τροποποιοῦνται αἱ περὶ φορολογίας τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν πνευματωδῶν ποτῶν διατάξεις, ὁ περὶ προσόντων τῶν ὑπαλλήλων, ὡς καὶ ὁ προξενικὸς νόμος, καταργοῦνται δὲ οἱ περὶ φορολογίας τοῦ σιγαροχάρτου καὶ τοῦ οἴνου νόμοι. Ἐπίσης τὰς σκέψεις τῆς Κυβερνήσεως ἀπασχολεῖ ἡ ζήτησις εὐθυνῶν ἀπὸ τῆς προκατόχου αὐτῆς. Αἱ λοιπαὶ ἐργασίαι αὐτῆς ἀφορῶσιν εἰς τὰς προσωπικὰς ἀνάγκας, ὁποῖαι ἡ πλήρωσις θέσεων, ἡ ἐξεύρεσις ὑπαλλήλων καὶ τὰ τοιαῦτα.

*
* *

Ἐγκαίρως εἴχομεν προαγγείλει ἐν παρελθόντι Δελτίῳ, διαλαβόντες ἐκεῖ τὰ δέοντα, τὸν μέγαν ἀγῶνα σκοποβολῆς, ὅστις τελεῖται τὴν Κυριακὴν αὐτὴν ἐν τῷ Ἐθνικῷ σκοπευτηρίῳ. Ἡ ἀπόστασις ὡρίσθη εἰς 200 μέτρα, τρία δὲ τὰ απονεμηθησόμενα βραβεῖα, ἐκ δραχμῶν 400, 60, καὶ 40. Μετὰ μακρὰν διακοπὴν ἐπαναλαμβάνεται ἤδη ὁ κάλλιστος τῶν ἀγώνων, ἐν ᾧ τιμᾶται οὐχὶ καθ' ἑαυτὴν ἡ εὐστοχία τῆς χειρός, ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς δεξιότητος ταύτης ἐμπνεομένη ἐλπὶς ἢ πεποίθησις ὅτι ἡ χεὶρ ἐκείνη ἐν καιρῷ τῷ δέοντι δύναται εὐστόχως νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα. Πιστεύομεν ὅτι οἱ περὶ τὰ ὅπλα ἱκανοὶ θὰ σπεύσωσιν ἐκεῖ νὰ δοκιμάσωσι τὰς δυνάμεις των καὶ ἀσκηθῶσιν. Ὅτε συχνότερον πρό τινος καιροῦ ἐτελεῖτο ὁ ἀγών, ἐνθυμούμεθα ὅτι συνηθέστατα τὰ αὐτὰ ὀνόματα, δύο ἢ τρία, ἀνεγράφοντο, ὡς ὀνόματα νικητῶν. Εἴμεθα ἤδη περίεργοι νὰ ἴδωμεν ἂν οἱ αὐτοὶ πάλιν νικηταὶ θὰ διανεμηθῶσι τὰς δάφνας, ἢ ἂν νέοι παλαισταὶ θέλουσι προκύψει διαμφισβητοῦντες ταύτας, εὐοίωνον τότε σημεῖον ὅτι ηὐρύνθη καὶ κρατύνεται ὁ κύκλος τῶν φίλων τῆς σκοποβολῆς.

*
* *

Οὐδεὶς βεβαίως ἐλησμόνησε τὰς μεταξὺ Ἀβυσσινίας καὶ Ἑλλάδος ἀναπτυχθείσας πρό τινος φιλικὰς σχέσεις, ὀφειλομένας πρὸ παντὸς εἰς τὴν εὐφυΐαν Ἕλληνος, κατακτήσαντος τὴν καρδίαν τοῦ Ἀβυσσινοῦ μονάρχου. Ἐκ τῶν σχέσεων τούτων προέκυψαν ἐπανειλημμέναι ἀποστολαὶ φιλοφρόνων ἐπιστολῶν καὶ πλουσίων δώρων ἐκεῖθεν, προμήθεια ἰατροῦ ἐντεῦθεν, παρατεταμέναι παρ' ἡμῖν ὁμιλίαι καὶ σκέψεις περὶ τοῦ ἀφρικανικοῦ βασιλείου, καί, τὸ περιεργότερον, ἡ περὶ τῆς νῦν μικρᾶς Ἑλλάδος μεγάλη γνώμη τοῦ βασιλέως τῆς Ἀβυσσινίας. Ἀλλὰ ταχέως εἶχε παρέλθει καὶ ἡ ἱλαρὰ αὕτη ἐντύπωσις παρ' ἡμῖν, ποικίλοι δὲ οἰκογενειακοὶ περισπασμοὶ ἐκάλουν ἡμᾶς ἐπὶ σπουδαιότερα. Πρό τινων ἡμερῶν ὅμως ἀνεμνήσθημεν καὶ ἄκοντες τῆς ἀείποτε περὶ ἡμῶν μεριμνώσης μακρυνῆς χώρας, ἐπὶ τῇ ἀναγραφῇ τῆς εἰδήσεως, καθ' ἣν Ἕλλην ἀπεσταλμένος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀβυσσινίας ἀφίκετο εἰς Ἀλεξάνδρειαν, κομίζων ἐπιστολάς, οὐχὶ πλέον τοῦ μονάρχου, ἀλλὰ τοῦ Ἀβυσσινοῦ ἀρχιστρατή-

Digitized by Google

του, ὀνόματι Ρᾶς—Ἀλούλα, ἀπευθυνομένας πρὸς τὸν βασιλέα Γεώργιον καὶ τὸν κ. Χ. Τρικούπην. Αἱ ἐπιστολαὶ θέλουσιν ἀποσταλῆ εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, ἀφοῦ πρῶτον μεταφρασθῶσιν ἐκ τοῦ ἀβυσσινιακοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

* * *

Ἡ *Ἐφημερὶς τῆς Ἑταιρίας τῆς ὑγιεινῆς* δημοσιεύει δελτίον θνησιμότητος ἑκάστου μηνὸς ἐν Ἀθήναις. Αἱ ἐν αὐτῷ πληροφορίαι λεπτομερεῖς καὶ ἀκριβεῖς παρέχουσιν ἐπαρκῆ ἰδέαν τῆς σχετικῆς μακροθυμίας ἢ ἀσπλαγχνίας τοῦ θανάτου ἐν τῷ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνι. Ἐκ τοῦ δελτίου τοῦ Μαρτίου πληροφορούμεθα ὅτι ἀπεβίωσαν ἐν ὅλῳ ἐν τῇ πόλει καὶ τοῖς περιχώροις 185 ἄτομα, ἐξ ὧν 116 ἄρρενα καὶ 69 θήλεα. Ἐκ τούτων 80 εἶχον ἡλικίαν 1 μηνὸς ἕως 15 ἐτῶν· 86, 15—50 ἐτῶν· 36, 50—90, καὶ εἷς 90—100. Αἱ ἐπενεγκοῦσαι τοὺς πλείστους τῶν θανάτων νόσοι ἦσαν ἡ πνευμονικὴ φυματίωσις, ἡ πνευμονία, αἱ καρδιακαὶ παθήσεις κτλ. Τὸ τμῆμα, ἐν ᾧ συνέβησαν οἱ περισσότεροι θάνατοι, εἶνε τὸ Γ', ἐκεῖνο δ' ἐν ᾧ ἐγένοντο οἱ ὀλιγώτεροι, τὸ Ε', ὥστε πλειοτέρας ὑγείας ἀπήλαυε κατὰ τὸν Μάρτιον ἡ συνοικία Νεαπόλεως, πλειοτέρας δὲ κακοτυχίας ἡ συνοικία Ψυρῆ.

* * *

Σὺν τῇ κατασκευῇ τοῦ ἀπὸ Γέρακα μέχρι Μαρκοπούλου τμήματος τῶν σιδηροδρόμων Ἀττικῆς συμπληροῦται σχεδὸν ὁλόκληρος καὶ ἡ γραμμὴ Ἀθηνῶν—Λαυρείου, ἀπομενόντων μόνον ἓξ χιλιομέτρων ἔτι. Τὸ τμῆμα τοῦτο παρέλαβεν ἡ πρὸς τοῦτο συστᾶσα ἐπιτροπή, εὑροῦσα ἀμέμπτως κατεσκευασμένον· μήκους 17 περίπου χιλιομέτρων, διέρχεται διὰ τοῦ χωρίου Λιόπεσι, τῆς καταφύτου ἐξοχῆς Κάντζας, καὶ καταλήγει εἰς τὸ δάσος Γέρακα.

* * *

Ἡ χολέρα δὲν λησμονεῖ τὸ καταστρεπτικὸν αὐτῆς ἔργον, ὅπερ ἀπό τινος ἐν Εὐρώπῃ ἀνέλαβεν. Ἀναφανεῖσα ἐσχάτως ἐν Ἰσπανίᾳ, προὐκάλεσε καὶ παρ' ἡμῖν νέας διατάξεις τοῦ ἰατροσυνεδρίου, ὑποβαλόντος εἰς ἐννεαήμερον ἐπιτηρητικὴν κάθαρσιν τὰς ἐκεῖθεν προελεύσεις. Ὑπὸ τοιαύτας ἀπειλητικὰς περιπτώσεις ἡ ἀγγελία ὅτι τὸ Φάληρον, ἡ μόνη θερινὴ ἀναψυχὴ ἡμῶν κατὰ τὰ θερινὰ θάλπη, κατέστη ἀπρόσιτον ἕνεκα τῶν μιασματικῶν ἀναθυμιάσεων, αἵτινες διαχέονται ἀπὸ τῶν ἀκαθάρτων ὑλῶν τοῦ ἐκεῖ πέραν ἐγκατεστημένου οἰνοπνευματοποιείου, ἐκίνησε βαθύτερον εἰς ἀγανάκτησιν καὶ ἀνησυχίαν. Εὐτυχῶς ἕνεκα τοῦ γενομένου ζωηροῦ λόγου ὁ κ. ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν μετὰ τῶν ἁρμοδίων ἀρχῶν ἐφρόντισαν νὰ μεταβῶσιν ἐπὶ τόπου καὶ λάβωσι μέτρα πρὸς ἐξαφάνισιν τῆς ἐπικινδύνου ἑστίας.

* * *

Γενομένης τῆς τριακοστῆς κληρώσεως τοῦ λαχειοφόρου δανείου τῶν 60,000,000 ἐξήχθησαν τῆς κληρωτίδος οἱ ἑξῆς ἀριθμοί: 98,800 κερδίζων 70,000 φρ., 59,008 κερδίζων 10,000 φρ., 144,188 καὶ 165,039 κερδίζοντες ἀνὰ 2,500 φρ., 145384, 96754, 94801, 172556 καὶ 168164 κερδίζοντες ἀνὰ 1000 φρ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ν. Α. Σ. Βηρυττόν. Τὰ φύλλα ἀπεστάλησαν· τὸ δ' ἀντίτιμον αὐτῶν καὶ τὸ τῆς συνδρομῆς ἐπλήρωσεν ἡμῖν ὁ κ. Α. Π. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — Κυρίᾳ Α. Β. Μ. Κωνσταντινούπολιν. Φρ. 8. Τὸ ἀντίτιμον δύνασθε νὰ πέμψητε καὶ διὰ γαλλικοῦ γραμματοσήμου. — *Ἰδιοτρόπῳ*. Εἰμπορεῖ μὲν νὰ ἀποκτηθῇ καὶ διὰ πραγματικῆς ἀξίας. Ἀλλὰ ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι παρ' ἡμῖν τὸ μέσον τοῦτο εἶνε τὸ παρέχον τὰς ὀλιγωτέρας ἐλπίδας ἐπιτυχίας.— κ. Ι. Ν. Ἀτυχῶς ὄχι. — κ. Θ. Κ. Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ χάρτου ἀνάγεται εἰς μεταγενεστέραν ἐποχήν, εἰς τὸν Δ' αἰῶνα μ. Χ. οἱ δὲ ἀρχαῖοι τὰ βιβλία αὐτῶν ἔγραφον ἐπὶ παπύρου, περγαμηνῶν, δερμάτων κατειργασμένων καὶ ἄλλων διαφόρων ὑλῶν. Εἶχον δὲ τὰ βιβλία των σχῆμα κυλίνδρου, διότι τὰ διάφορα φύλλα συνερράπτοντο ἢ συνεκολλῶντο καὶ ἀπετέλουν ἓν ὅλον συνεχές, τὸ ὁποῖον διὰ νὰ ἀναγνωσθῇ ἐξετυλίσσετο ὁριζοντείως ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά, καὶ σπανιώτερον καθέτως. Πολλαὶ τῶν ζωγραφιῶν, τῶν ἀνακαλυφθεισῶν ἐν Ἡρακλείῳ, παριστῶσιν ἄνδρας κρατοῦντας ἐν ταῖς χερσὶ τοιαῦτα βιβλία καὶ ἀναγινώσκοντας· ὅλα δ' ἐκτυλίσσονται ὁριζοντείως, πλὴν ἑνὸς μόνου καθέτως. Ὁ οὕτως ἀρκούντως μακρὸς κύλινδρος διῃρεῖτο εἰς στήλας διὰ καθέτων γραμμῶν, ἵνα εὐκολύνηται ἡ ἀνάγνωσις, διότι ἄλλως θὰ καθίστατο λίαν ἐπίπονος, ἐὰν ἕκαστος στίχος τοῦ χειρογράφου διῆκεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ κυλίνδρου, καὶ ἠναγκάζετο οὕτω ὁ ἀναγινώσκων νὰ ἐκτυλίσσῃ ὁλόκληρον τὸν κύλινδρον πρὸς ἀνάγνωσιν ἑνὸς στίχου καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ ταὐτὸ ἑκάστοτε. Ἀλλὰ ἐξετύλισσε κατὰ μικρὸν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός, καθ' ὅσον δὲ προὐχώρει εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, περιετύλισσε τὸ ἀναγνωσθὲν μέρος διὰ τῆς ἀριστερᾶς. — κ. Κ. Ι. Ν. Βῶλον. Ἀνάγκη νὰ ἀποταθῆτε εἰς εἰδικὸν ἐπιστήμονα. Ἡμεῖς οὐδὲν περὶ τούτου γνωρίζομεν. — κ. Γ. Κ. Λ. Ραιδεστόν. Συνῳδὰ τῇ παραγγελίᾳ ὑμῶν ἐνεγράψαμεν καὶ τοὺς 3. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποστήριξιν. Τὰς σειρὰς τῶν φύλλων καὶ ἀποδείξεις ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς. — κ. Δ. Π. Ἵνα ἀποφανθῶμεν ἀνάγκη νὰ ἴδωμεν τὸ χειρόγραφον. — *Τακτικῷ συνδρομητῇ*. Ἐν μὲν τῇ Γαλλίᾳ ὡς ἡλικία ἐκλεξίμου ὁρίζεται τὸ 25 ἔτος, ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ κατὰ τὰ ἰσχύοντα δὲν ὁρίζεται παντελῶς ἡ ἡλικία αὐτοῦ.— κ. Κ. Δ. Ν. Τρίπολιν. Ἐν τῷ συναποστελλομένῳ καταλόγῳ σημειοῦται ἡ ἀξία καὶ τὰ ταχυδρ. τέλη. Ἅμα τῇ λήψει αὐτῶν ἀποστέλλεται ὑμῖν τὸ βιβλίον.— κ. Ι. Γ'. Εἶνε, μάλιστα· ἀλλ' ὁ Δίφιλος ἀποφαίνεται πάλιν ἀντιθέτως ὅτι οὐδὲν εἶνε εὐτυχέστερον πένητος ἀνδρός· διότι δὲν φοβεῖται τὴν ἐπὶ τὰ χείρω μεταβολήν! — κ. Σ. Κ. Μεσολόγγιον. Ἀπηντήσαμεν συναποστείλαντες καὶ τὸ ζητηθέν. — κ. Ν. Ε. Π. Κόρινθον. Πρὸς ἀποφυγὴν βραδύτητος εἶνε ἀνάγκη νὰ προαποστέλληται τὸ ἀντίτιμον τῶν ζητουμένων βιβλίων.— *Μακεδόνι*. Πρῶτον ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἰδίως δὲ ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου, οὗτινος καὶ εἰκὼν χαραχθεῖσα ἐν Ἀμστελοδάμῳ ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν *Πέτρος Α' Ρωσσο—Γραικῶν αὐτοκράτωρ*. Ἐστηρίζετο δὲ ἡ ἀξίωσις αὕτη ἐπὶ τοῦ ὅτι μία τῶν ἀνεψιῶν τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, ἡ θυγάτηρ τοῦ Θωμᾶ Παλαιολόγου Σοφία, συζευχθεῖσα μὲ τὸν δοῦκα τῆς Μοσχοβίας Ἰβάν, μετεβίβασεν αὐτῷ τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως δικαιώματα. Ἀλλὰ τοῦτο, λεγόμενον ὑπὸ τῶν Ρώσσων χρονογράφων, δὲν ἀποδεικνύεται δι' ἐπισήμων καὶ γνησίων ἐγγράφων.— κ. Μ. Δ. Χαλκίδα. Ἴσως διότι δὲν προαπεστάλη τὸ ἀντίτιμον.— κ. Δ. Κ. Π. Νεάπολιν. Ἐνηργήσαμεν συνῳδὰ τῇ ἐπιστολῇ σας.—κ. Φ. Κ. Θεσσαλονίκην. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν εἶνε δυνατόν, διότι παρῆλθεν ἡ τεταγμένη προθεσμία. — Ζ'. Ἐξαίρετα ἀληθῶς..... ἀλλὰ μόνον δι' ἐκείνους, οἵτινες τὰ πωλοῦσιν. — κ. Θ. Ν. Κ. Κέρκυραν. Ἡ ἔκδοσις συνεπληρώθη πρό τινος εἰς 5 τομίδια, τιμώμενα ἕκαστον δραχ. 1.—κ. Γ. Ν. Ν. Μόναχον Σᾶς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς διὰ τὰς εὐμενεῖς ὑμῶν φροντίδας. Ἰδιαιτέρως ἀπηντήσαμεν εἰς ἐπιστολήν σας.—κκ. Μ. Κ. Μιτυλήνην, καὶ Ν. Κ. Π. Κωνσταντινούπολιν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κ. Β. Ι Ε. Λαμίαν Τὸ ἀντίτιμον ἐλήφθη Τὰ φύλλα πάντα ἀπεστάλησαν.— κ. Λ. Σ. Βάρναν. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα διὰ τοῦ κ. Χ. Π. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. — κ. Χ'. Σχεδὸν ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι, αὐστηρότερον δὲ ὁ Εὐριπίδης, ὅστις καὶ μισογύνης ἐκλήθη. Ὁ ποιητὴς Σιμωνίδης καταλέγει ἐννέα τύπους γυναικός, τὸν μὲν τοῦ ἄλλου ἀπεχθέστερον. Μόνος ὁ ἀγαθὸς Πλούταρχος ἀποζημιόνει αὐτὰς ἐν μέρει διὰ τὰς τόσας κακολογίας ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ «Γυναικῶν ἀρεταί». — κ. Β. Χ. Σύρον. Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς, ὡς βλέπετε. — κ. Κ. Γ. Ἀτυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ τοὺς χρησιμοποιήσωμεν, ὥστε μὴ λάβετε, παρακαλοῦμεν, τὸν κόπον.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἀπ' τὸν ὑψηλὸ τὸν τόπο μου σὲ τόπο ταπεινὸ
Ἀρχίζω, ταξιδεύω, κατεβαίνω.
Ἀλλ' ὅμως ἄλλη 'ς τὴν ἀρχὴ τοῦ ταξιδιοῦ κινῶ
Καὶ ἄλλη ὡς τὸ τέλος θὲ νὰ γένω.
Καμμιὰ δὲν ἔχει ἐμορφιὰ ἁγνότερη ἀπὸ 'μένα.
Καμμιὰ δὲν εἶνε σὰν ἐμὲ παρθένα.

Ἀλλ' ὅμως μὴ ξεγελασθῇς κι' ἀνόητα θελήσῃς
Θέρμη καὶ φλόγες ἀπὸ μὲ κι' ἀγάπαις νὰ ζητήσῃς.
Δὲ θαὔρῃς τίποτ' ἀπ' αὐτὰ ἀφοῦ μὲ πλησιάσῃς,
Καὶ ἂν μ' ἐμένα κάθεσαι καὶ παίζῃς, θὰ μὲ χάσῃς.

Digitized by Google

Καὶ ὅμως ἄν ποτε μὲ θανατώσῃς,
Ἂν ἄσπλαγχνα μοῦ πάρῃς τὸ κεφάλι,
Ἀνέλπιστα θὰ γείνω τότε ἄλλη.—
Θὰ γείνω μετοχή· 'μπορεῖς νὰ μὲ ἐξαργυρώσῃς;

Β'

2

Ἐμένα μ' ἀγαποῦνε 'ς τὰ σωστὰ
Παντοῦ σχεδὸν 'ς ὅλα τῆς γῆς τὰ μέρη.
Τάδύνατα τὰ κάνουν δυνατὰ
Γιὰ νὰ μὲ βάλουν μιὰ στιγμὴ 'ς τὸ χέρι.
Κι' ἀφοῦ μὲ πάρουν—Ὢ ἀχαριστία!—
Ἀντὶ σφιχτὰ σφιχτὰ νὰ μὲ κρατοῦνε,
Δέ' νοιώθουν ἀπὸ μένα εὐτυχία,
Παρὰ μονάχα ὅταν μὲ πετοῦνε.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἡ βόμβα.

2

Χάρτης γεωγραφικός.

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ταῦτα δὲ δηλοῦσιν οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοί.

	Δραχ.	
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ (Δ). Ἅπαντα. Τόμος Α' Μνημόσυνα — Τόμος Β' Κυρὰ Φροσύνη. Ἔκδ. Β'. Τιμὴ καὶ τῶν 2 τόμων	4	(90)
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ Ἀθανάσης Διάκος-Ἀστραπόγιαννος.	2.50	(40)
ΚΑΛΛΙΓΑ (Π.) Μελέται καὶ Λόγοι......	12.50	(100)
ΚΟΝΤΟΥ (Κ.) Γλωσσικαὶ Παρατηρήσεις...	14.—	(110)
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ (Σ.) Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς λεξικοῖς, δεδεμένον...	14.—	(100)
ΜΑΘΑ (Ζ.) Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. Ἔκδοσις Β'. 1884..	4.—	(40)
ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ (Β.) Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1453 ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀγγ. Βλάχου. Τόμ. 2...	9.—	(100)
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ (Ν.) Κυνηγετικὰ μετὰ εἰκόνων. 1884..........................	10.—	(90)
ΠΑΡΑΣΧΟΥ (Ἀχ.) Ποιήματα. Τομ. 3....	13.50	(100)
ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ (Ι.) Λεξικὸν Ὁμηρικόν. Ἔκδοσις ς' 1885..........................	19.—	(100)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους διὰ τὰ σχολεῖα 1884.	80	(30)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία Ἀρχαία 1884..........................	5.—	(40)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Μέση 1884.	4.—	(40)
ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ (Μ.) Χάρτης Ἠπειροθεσσαλίας Ἔκδοσις Β'..........................	15.—	(100)
ΨΑΡΑ (Π.) Ὁ Ζωολογικὸς Κῆπος τῶν παίδων. Μετὰ ὡραίων χαλκογραφιῶν........	2.25	(30)

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.—
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 1,50

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

26 Ἀπριλίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	345.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	349.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	414.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	260.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	255.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	200.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	244.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	94.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	367.50

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4110.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα ... Φρ.	159.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	95.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου .. »	62.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς.. »	401.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	26.55
» 3μην......	26.30
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	101 1/2.
» Τραπεζικὸν 3μην.	102 1/2.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	20.40
Λίρα ὀθωμανική..................	23.40

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφῖδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου **Edler** καὶ **Krische** τοῦ Ἀννοβέρου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΙΚΕΛΑ

ΣΤΙΧΟΙ Ἔκδοσις νέα. Τόμος καλλιτεχνικὸς ἐκ σελ. 140.—Τιμᾶται δραχ. 2. Ταχυδρ. 2,20.

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ ἡ αὐτοβιογραφία γέροντος Χίου. Πρωτότυπον ἑλληνικὸν διήγημα. Τιμᾶται δραχ. 1. — Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 1,15.

ΡΩΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΕΤΑ, τραγῳδία Σαικσπείρου, ἐκδοθεῖσα ἄρτι εἰς Β' ἔκδοσιν.—Δραχ. 1. Ταχυδρ. 1,10.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 —Β'. 1038.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 436. — 5 ΜΑΪΟΥ 1885. — Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 488

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΦΥΟΜΕΝΩΝ ΣΥΑΔΩΝ ΦΥΤΩΝ ὑπὸ Ν. Χλωροῦ.

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ, ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza.

Ο ΑΖΩΡ διήγημα.

ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τὸ νέον μυθιστόρημα, « Ὁ μαρκήσιος Βιλλεμέρ », οὔτινος μετάφρασιν ἀρχόμεθα σήμερον δημοσιεύοντες ἐν τῇ « Ἑστίᾳ », θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν ὡραιοτέρων ἔργων τῆς Γεωργίας Σάνδ, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς φιλολογικῆς αὐτῆς παραγωγῆς· ἐξεδόθη δὲ κατὰ τὸ 1864. Ἡ πλοκὴ αὐτοῦ εἶνε ἁπλῆ, τηροῦσα ὅμως ἀδιάπτωτον ἕως τέλους τὸ δραματικὸν ἐνδιαφέρον, ἡ δὲ ἐξεικόνισις τῶν χαρακτήρων καὶ αἱ λεπταὶ τῶν αἰσθημάτων καὶ παθῶν ἀναλύσεις ἀναπτύσσονται μετὰ τῆς ἀπαραμίλλου ἐκείνης τέχνης καὶ τελειότητος, ἥτις χαρακτηρίζει τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων τῆς περιωνύμου συγγραφέως. Ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ μυθιστορήματος ἡ Σάνδ ἐξήγαγεν ὁμώνυμον δρᾶμα, ὅπερ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος διδαχθὲν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ *Ὠδείου* ἠξιώθη μείζονος ἔτι ἐπιτυχίας.

— Μετὰ πολλῆς ἐπισημότητος ἐτελέσθη ἡ ἐναρκτήριος τελετὴ τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως τῆς Ἀμβέρσης ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης τῶν Βέλγων. Ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν ἑορτῶν τῆς ἐκθέσεως, ἔνθα ὡδηγήθη ἐν πρώτοις ὁ βασιλεύς, ἠκροάσθη τὸν λόγον τοῦ κ. Lynen, προέδρου τῆς ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς, μεθ' ὃ ἐξετελέσθη μελῳδία, ἔργον Φλαμανδοῦ συνθέτου, ὑπὸ 1400 ἀοιδῶν καὶ μουσικῶν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Κατόπιν ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν κανονίων, καὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων ὁ βασιλεὺς ἐπεσκέφθη τὴν ἔκθεσιν, καὶ ἐπισήμως ἐκήρυξε τὴν ἔναρξιν αὐτῆς. Τὴν ἑσπέραν ἐν μέσῳ γενικῆς φωταψίας τῆς Ἀμβέρσης μέγα συμπόσιον 800 συνδαιτυμόνων ἐδόθη πρὸς τιμὴν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, παραστάσης ἐν αὐτῷ. Τὸ Βέλγιον ἀντιπροσωπεύεται ἐν τῇ ἐκθέσει ὑπὸ 3,000 ἐκθετῶν, μετ' αὐτὸ δὲ ἡ Γαλλία κατέχει πλειότερον χῶρον, ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ 2,000 ἐκθετῶν.

— Κατὰ τὸ τελεσθὲν ἐτήσιον συμπόσιον τῆς ἐν Παρισίοις *Ἑταιρίας τῶν λογίων*, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ τοῦ Λεσσέψ, ὡμίλησεν ὁ νέος πρόεδρος τῆς ἑταιρίας Ἰούλιος Κλαρετῆ, προπιὼν ἐντέλει ὑπὲρ τοῦ Βίκτορος Οὐγγώ, τοῦ Λεσσέψ, τοῦ Pasteur, καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας. Κατόπιν ὁ ὑπουργὸς προέπιεν ὑπὲρ τοῦ Οὐγγώ, «τοῦ μεγάλου διδασκάλου τῆς φιλολογίας», εἶπε τινὰ ὁ Λεσσέψ, ὁ Ἀρσένιος Οὐσσαὶ ἀπήγγειλε σοννέτον πρὸς τιμὴν τοῦ Οὐγγώ, Λεσσέψ, καὶ Pasteur, ἐν τέλει δ' ἀνεγνώσθη καὶ ἐπιστολὴ τοῦ ἐξόχου φυσιολόγου πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς ἑταιρίας.

— Διὰ τὴν θερινὴν ἑξαμηνίαν τοῦ παρόντος ἔτους ἐνεγράφησαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης ἐν μὲν τῇ Νομικῇ Σχολῇ σπουδασταὶ 1,975, ἐν δὲ τῇ Ἰατρικῇ 2,169, ἐν τῇ Θεολογικῇ 221, καὶ ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ 738. Κατὰ τὸ χειμερινὸν ἑξάμηνον ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστῶν ἀνήρχετο εἰς 5,721.

— Ὁ πρίγγηψ τῆς Οὐαλλίας, ὡς πρόεδρος τῆς διεθνοῦς Ἐκθέσεως τῶν ἐφευρέσεων, παρέστη ἐν Λονδίνῳ κατὰ τὴν ἔναρξιν ταύτης, μετὰ πολλῶν συμπαρισταμένων.

— Οἱ διευθυνταὶ τῶν παρισινῶν ἐφημερίδων, συνελθόντες ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Ph. Jourde, προέδρου τοῦ συνδικάτου τοῦ τύπου, ἀπεφάσισαν ὅπως, καθ' ἃ καὶ τὸ παρελθὸν ἔτος, καταρτίσωσιν αὖθις ἑορτάσιμον ἔκθεσιν ἀνθέων πρὸς ὄφελος τοῦ ταμείου τῶν θυμάτων τοῦ καθήκοντος. Ἡ ἑορτὴ θέλει τελεσθῇ εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλόνης κατὰ τὴν 6ην καὶ 7ην Ἰουνίου, διαιρουμένη εἰς ἡμερινὴν καὶ νυκτερινήν. Ἐπιτροπὴ πρὸς τοῦτο συνέστη.

— Συγχρόνως τῇ Παρισινῇ, ἠνοίχθη καὶ ἐν Λονδίνῳ ἡ ἐτησία καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις, ἥτις ἐφέτος κατέχει πρὸς ταῖς παλαιαῖς τρεῖς νέας αἰθούσας τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας, ἕνεκα τῆς πληθύος τῶν ἐκτιθεμένων ἔργων, ἅτινα ὅμως κρίνονται πτωχὰ κατὰ τὸ ποιόν. Ὡς πάντοτε, τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐκθέσεως ἀποτελοῦσιν αἱ προσωπογραφίαι· αἱ ὑδατογραφίαι διακρίνονται διὰ τὴν μετριότητα αὐτῶν, καὶ τὰ ἔργα τῆς γλυπτικῆς διὰ τὴν πτωχείαν των. Κατ' ἀρχαῖον βρετανικὸν ἔθιμον, αὐτοὶ οἱ ἄγγλοι καλλιτέχναι, ἀποστέλλοντες τὰ ἔργα των εἰς τὴν ἔκθεσιν, ὁρίζουσι τὴν τιμὴν αὐτῶν, ἐγγράφοντες ἰδιοχείρως ταύτην ἐπὶ τῶν καταλόγων.

— Ἀπέθανεν ἐν Παρισίοις ὁ Régnier, εἷς τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ διαπρεπεστέρων ἠθοποιῶν τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας. Κατὰ ῥητὴν τοῦ ἀποθανόντος ἐντολήν, δὲν ἀπηγγέλθησαν λόγοι ἐπὶ τοῦ τάφου του, οὐδὲ στρατιωτικαὶ τιμαὶ τῷ ἀπεδόθησαν, ἂν καὶ ἔφερε τὸ παράσημον τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Ὁ Régnier περιέστη τὸ πρῶτον εἰς τὸ κοινόν, ἵν' ἀπαγγείλῃ ἔμμετρον εὐχὴν ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ *βασιλέως τῆς Ῥώμης*, τοῦ υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, ὑπῆρξε δὲ γνωστὸς διὰ τὴν λατρείαν του πρὸς τὸν Μολιέρον, ὡς καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Coquelin, ὅστις ἐν τῷ *Χρόνῳ* τῶν Παρισίων ἀπηύθυνε θερμὸν ἀποχαιρετισμὸν πρὸς τὸν ἀποθανόντα διδάσκαλον.

— Ὁ Ἰταλὸς Salvatore Sacerdote ἐδημοσίευσεν ἐν Βολωνίᾳ βιβλίον περὶ τοῦ μεγάλου τῆς Ἰταλίας πατριώτου Μαντσίνη, θεωρουμένου ὡς καλλιτέχνου καὶ λογίου.

— Ἐξεδόθη ἄρτι ἐν Γερμανίᾳ εἰς τρίτην ἐπιδιωρθωμένην καὶ ἐπηυξημένην ἔκδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Scherr, καθηγητοῦ τοῦ πολυτεχνείου, ἡ «Παγκόσμιος ἀνθολογία», περιέχουσα τὰ ποιητικὰ ἀριστουργήματα πάσης ἐποχῆς καὶ παντὸς ἔθνους, μεταφρασμένα εἰς γερμανικοὺς στίχους ὑπὸ τῶν δοκιμωτέρων ποιητῶν.

— Οἱ Γερμανοὶ συνέστησαν Ἑταιρίαν πρὸς ἀνοικοδόμησιν τοῦ πύργου τῆς Ἀϊδελβέργης, τοῦ ἐπιφανοῦς μνημείου τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως, ὅπερ ἐν ἔτει 1689 κατηδαφίσθη ἐν μέρει ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Μέχρις οὗ συλλέξῃ τὸ ἀναγκαιοῦν πρὸς ἀνοικοδόμησιν ποσὸν ἡ ἑταιρία καταγίνεται εἰς δημοσιεύσεις ἱστορικῶν ἐρευνῶν περὶ τοῦ πύργου καὶ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ.

— Ἐν τῷ φρενοκομείῳ τοῦ Charenton ἐτελεύτησεν ὁ Ἀνδρέας Ζίλλ, καλλιτέχνης, οὗτινος αἱ γελοιογραφίαι, ἀριστουργήματα πρωτοτύπου σατυρικῆς εὐφυΐας, εἶχον καταστήσει τὸ ὄνομά του δημοτικώτατον. Κατὰ τὸ 1880 προσβληθεὶς ὑπὸ παραφροσύνης, μετηνέχθη εἰς τὸ φρενοκομεῖον, ὅθεν μετά τινα καιρὸν ἐξῆλθε θεραπευθείς. Κατὰ τὸ 1882 ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἔκθεσιν εἰκόνα, παριστῶσαν *ἕνα τρελλόν*· ἀλλ' ἕνεκα τῆς λύπης τὴν ὁποίαν ᾐσθάνθη ἰδὼν τὸ ἔργον του κακῶς καταταχθὲν ὑπὸ τῶν κριτῶν, ἔπαθε πάλιν ὑπὸ τῆς νόσου, μέχρις οὗ εὗρε τὸν θάνατον ἐσχάτως ἐν τῷ φρενοκομείῳ.

— Δέκα καὶ πέντε νέοι Τοῦρκοι, ἐκ Σμύρνης καὶ Μικρᾶς Ἀσίας κυρίως, μετέβησαν εἰς Βερολῖνον πρὸς σπουδὴν διαφόρων ἐπιστημῶν.

— Ἐν τῇ νήσῳ Ἰάβᾳ ἐγένετο ἔκρηξις τοῦ ἡφαιστείου Σμέροε, προξενήσασα μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰς ἐκεῖ φυτείας τοῦ καφέ. Καὶ πλῆθος δὲ ἀνθρώπων κατεστράφη ἐκ τῆς ἐκρήξεως.

— Ἐν ἔτει 1886 γενήσεται μεγάλη ἐθνικὴ καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις ἐν Μονάχῳ ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ Α'.

— Ὡς γνωστόν, πρὸ πολλοῦ εἶχον γείνει δοκιμαὶ ἐν Ὀλλανδίᾳ πρὸς ἀλλαγὴν τοῦ συνήθους μέλανος χρώματος, τῶν τυπογραφικῶν στοιχείων καὶ τοῦ χάρτου τῶν τυπουμένων βι-

Digitized by Google

βλίων. Ὡς χρώματα δὲ κατάλληλα ἐξελέχθησαν τὸ βαθὺ κυανοῦν τῶν γραμμάτων ἐπὶ ἀνοικτοῦ πρασίνου χάρτου, οἱ λόγοι δὲ τῆς ἐκλογῆς τῶν χρωμάτων τούτων ἐβασίζοντο ἐπὶ τῆς ὑγιεινῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ. Τελευταῖον τυπογραφεῖόν τι ἐν Βερολίνῳ ἐξέδοτο βιβλίον κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν Ὀλλανδῶν «Φυσικὴν Ἱστορίαν τῆς Βερολινίδος». Ὁ νεωτερισμὸς οὗτος τῆς τυπογραφικῆς λέγεται ὅτι θέλει διαδοθῇ ταχέως ἐν Γερμανίᾳ.

— Πολλοὶ Βραχμάνοι ἐκ τῆς ἱερᾶς πόλεως Βεναρὲς παρὰ τῷ Γάγγῃ καὶ ἐξ ἄλλων γειτονικῶν πόλεων ἀπεφάσισαν νὰ περιηγηθῶσι κοινῇ τὴν Εὐρώπην, ὅπως σπουδάσωσιν ἐγγύτερον τὰς διαφόρους αὐτῆς θρησκείας, τὰ πανεπιστήμια καὶ ἀνώτερα αὐτῆς ἱδρύματα καὶ γνωρίσωσι τοὺς σημαντικωτέρους αὐτῆς σοφούς. Οἱ περισσότεροι τούτων γνωρίζουσιν ἤδη τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Πρῶτος δὲ αὐτῶν σταθμὸς θέλει εἶναι ἡ Ἰταλία.

Μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας» προσφέρεται τοῖς συνδρομηταῖς αὐτῆς εἰς χωριστὸν φύλλον καὶ μουσικὸν παράρτημα, περιλαμβάνον ὡραῖον ᾀσμάτιον τοῦ κ. Δ. Βικέλα, μελοποιημένον ὑπὸ διακεκριμένης Ἑλληνίδος κυρίας ἐν Λονδίνῳ διατριβούσης.

— Ἐξεδόθησαν ἐν Τεργέστῃ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Φιλολογικαὶ Ὑποτυπώσεις* αἱ ἐν τῇ ἐπιφυλλίδι τῆς «Νέας Ἡμέρας» πέρυσι καὶ ἐφέτος καταχωρισθεῖσαι τρεῖς διατριβαὶ τοῦ κ. Δ. Θερειανοῦ, αἵτινες τοσαύτην ἐνεποίησαν αἴσθησιν εἰς τὸ δημόσιον. Ἡ πρώτη τῶν διατριβῶν τούτων πραγματεύεται τὴν παράλληλον πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν τῶν Ἑλλήνων ἀνάπτυξιν· ἡ δευτέρα τὸν ἑλληνισμὸν κατὰ λεκτικὴν καὶ πραγματικὴν ἔννοιαν· ἡ δὲ τρίτη, τὸν φιλολογικὸν βίον τοῦ μακαρίτου Ι. Ν. Οἰκονομίδου. Τὸ βιβλίον σύγκειται ἐκ σελίδων τετρακοσίων ὡς ἔγγιστα.

— Ἐξεδόθη ἄρτι εἰς ἴδιον τεῦχος ἡ *Κάμμα*, τὸ νέον δραματικὸν ἔργον τοῦ κ. Δημητρίου Κορομηλᾶ, ὅπερ ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Παρνασσοῦ. Τὸ δρᾶμα τοῦτο δὲν πλέκεται περὶ ἐλαφράν τινα ὑπόθεσιν εἰλημμένην ἐκ τοῦ παρόντος καὶ καθ' ἡμέραν βίου, ὡς συνήθως τὰ προϊόντα τῆς γονίμου Μούσης τοῦ κ. Κορομηλᾶ, καὶ οἱ ἥρωες αὐτοῦ δὲν ὁμιλοῦσι τὴν ἀφρόντιστον γλῶσσαν τῆς οἰκογενείας, ἀλλ' οὐδὲ τὴν συνήθη καθαρεύουσαν τῶν ἐφημερίδων καὶ πλείστων λογίων. Ἡ *Κάμμα* εἶνε τραγῳδία, τῆς ὁποίας ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατείας ἐν ἔτει 215 π. Χ., γεγραμμένη δὲ εἰς ἀπταίστους καλλιτεχνικοὺς ἰάμβους ἐν γλώσσῃ ἀρχαιοπρεπεῖ, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ δέον ἀσμενιζούσῃ εἰς παράταξιν ὡραίων ἴσως, ἀλλ' ἀσυνήθων λέξεων, εἰλημμένων ἐκ τοῦ ἀκενώτου θησαυροῦ τῆς ἀρχαίας, αἵτινες ἠχοῦσι παραδόξως εἰς τὰ ὦτα· τὰ γλωσσήματα ταῦτα, καθ' ἡμᾶς, ἐν ᾧ ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν ἀποτελοῦσιν ἴσως τὴν δύναμιν τῶν στίχων τοῦ κ. Κορομηλᾶ, ἀφ' ἑτέρου εἶνε ἡ ἀδυναμία των, δυνάμενα ν' ἀφαιρέσωσι πολὺ ἐκ τῆς ἀκόπου ἐντυπώσεως τοῦ δράματος ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν ἀκροωμένων. Ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τῶν Ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου. Τῆς Κάμμας ἐρασθεὶς ὁ ἐκ τῶν τετραρχῶν τῆς Γαλατίας ἰσχυρότατος Συνώριξ, ἀποκτείνει τὸν συνάρχοντα καὶ σύζυγον αὐτῆς Σινάτον, ὅπως ἀποκτήσῃ ταύτην. Ἐκείνη δὲ ἀποκρούσασα ἐν ἀρχῇ τὸν φονέα, εἶτα μαλάσσεται καὶ προσκαλεῖ παρὰ τῷ βωμῷ τῆς Ἀρτέμιδος, τῆς ὁποίας ἐτύγχανεν ἱέρεια, ὅπως ἐπισήμως παράσχῃ αὐτῷ τὴν ἑαυτῆς συναίνεσιν. Ἐκεῖ δὲ μεταβάντα τὸν Συνώριγα δεξιοῦται φιλοφρόνως, καὶ δίδει νὰ πίῃ δηλητήριον ὑπὸ μορφὴν μελικράτου παρεσκευασμένον ἐν φιάλῃ, οὗτινος τὸ ἥμισυ εἶχεν ἐκπίει πρότερον, καὶ ἐκδικεῖται οὕτω τὸν φονέα τοῦ συζύγου, ἱλαρῶς καταστρέφουσα τὸν βίον καὶ αὐτή.

Ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης ἀνέπτυξεν ὁ ποιητὴς τὴν τραγῳδίαν του εἰς τρεῖς συντόμους ἀλλὰ συντόνους πράξεις, αἵτινες συγκινοῦσι τὴν καρδίαν καὶ προδίδουσι τὴν εὐσυνείδητον μελέτην περὶ τὰ ἀναπαριστώμενα ἤθη τῶν χρόνων ἐκείνων, καὶ τὴν εὐστοχίαν τοῦ γράψαντος περὶ τὴν ἀναγραφὴν τῶν χαρακτήρων, ἐξ ὧν μετὰ τὸν τῆς Κάμμας δραματικώτερος ἐφάνη ἡμῖν ὁ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Λουερίου.

— Διατρίβει ἐνταῦθα, ἀφικόμενος ἐκ Βιέννης, ὁ διαπρεπὴς ἀρχιτέκτων κ. Χάνσεν, ὁ ἐκπονήσας τὸ σχέδιον διὰ τὴν ἐκ τῆς δωρεᾶς τοῦ κ. Βαλλιάνου ἀνεγερθησομένην βιβλιοθήκην. Τὸ οἰκοδόμημα ἐσχεδιάσθη κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῆς Ἀκαδημίας· σύγκειται δὲ ὡς καὶ αὕτη ἐκ τριῶν μερῶν, τοῦ κεντρικοῦ οἰκοδομήματος καὶ δύο ἑκατέρωθεν πτερύγων συνδεομένων πρὸς αὐτὸ δι' ὑποστέγων στοῶν. Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κτιρίου ὑπάρχει μεγάλη παραλληλόγραμμος αἴθουσα, 26 μέτρων μήκους καὶ 15 πλάτους, ἥτις θέλει χρησιμεύει ὡς ἀναγνωστήριον. Τὸν ὄροφον τῆς αἰθούσης, φωτιζομένης ἄνωθεν δι' ὑάλων ἐκ κρυστάλλου, ὑποβαστάζουσιν εἴκοσι μαρμάρινοι κίονες ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, ὀκτὼ μὲν ἑκατέρωθεν τῶν μακροτέρων τοῦ παραλληλογράμμου πλευρῶν, τέσσαρες δ' ἑκατέρωθεν τῶν βραχυτέρων. Εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην, ἥτις θέλει χρησιμεύει καὶ εἰς τὴν φύλαξιν τῶν πολυτιμοτέρων βιβλίων, φέρει εὐρὺς πρόδομος, ἀρχόμενος ἀπὸ ἐξωτερικῆς περιστύλου στοᾶς παρεμφεροῦς πρὸς τὴν τῆς Ἀκαδημίας, τοὺς κίονας τῆς ὁποίας ἐπιστέφει ἀέτωμα ἐξ ἀναγλύφων. Αἱ ἑκατέρωθεν τοῦ κεντρικοῦ οἰκοδομήματος δύο αἴθουσαι θέλουσιν ἀποτελέσει τὴν κυρίως βιβλιοθήκην. Ἐκτὸς τῶν κυριωτέρων τούτων διαμερισμάτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα χρήσιμα εἰς τὰς λοιπὰς τοῦ ἱδρύματος ἀνάγκας. Ἡ διαθέσιμος ἐν τῷ κτιρίῳ τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ἐπιφάνεια πρὸς στῆσιν βιβλιοθηκῶν εἶνε τοιαύτη, ὥστε τὰ περιληφθησόμενα ἐν αὐταῖς τεύχη δύνανται ν' ἀνέλθωσιν εἰς 1,000,000. Αἱ βιβλιοθῆκαι εἶνε σιδηραῖ, τὸ ἔδαφος δὲ θέλει στρωθῇ διὰ μαρμάρου ἢ ψηφιδωτοῦ. Πρὸς κατασκευὴν τοῦ οἰκοδομήματος θέλει γείνει ὅσῳ τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρα χρῆσις ξυλείας, πρὸς ἀποτροπὴν παντὸς ἐκ τοῦ πυρὸς κινδύνου. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο ἀνεγειρομένη ἡ βιβλιοθήκη θὰ ἀπαιτήσῃ τὴν δαπάνην 2,500,000, ὡς γνωστὸν δὲ τὸ ὑπὲρ αὐτῆς διαθέσιμον ποσὸν ἀνέρχεται μόλις εἰς 1,000,000. Ἡ συμπλήρωσις ἀφίεται συνεπῶς εἰς τὴν φιλογένειαν τῶν πλουσίων Ἑλλήνων ἢ τὴν φιλομουσίαν τῆς κυβερνήσεως.

— Γενομένων τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ συλλόγου *Παρνασσοῦ* διὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος, ἐξελέγησαν ἐπίτιμος μὲν πρόεδρος ὁ κ. Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος, τακτικὸς ὁ κ. Τιμολέων Ἀργυρόπουλος, ἀντιπρόεδροι οἱ κκ. Ἀνδρέας Παππαδιαμαντόπουλος καὶ Τιμολέων Ἀμπελᾶς, γενικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Μιχαὴλ Π. Λάμπρος, εἰδικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Γ. Χαλκιόπουλος, ταμίας ὁ κ. Κωνστ. Κουτσαλέξης, διευθυντὴς τῆς βιβλιοθήκης ὁ κ. Σταμάτιος Λ. Βάλβης καὶ ἐπιμελητὴς τοῦ ἀναγνωστηρίου ὁ κ. Κωνστ. Παλαμᾶς. Ἔφορος δὲ τῆς Σχολῆς τῶν ἀπόρων παίδων ὁ κ. Παν. Ι. Φέρμπος καὶ κοσμήτορες οἱ κκ. Ι. Ἀνάργυρος, Κ. Μπαλίλης, Ι. Μίνδλερ, Θ. Μπαλτῆς, Γ. Δουρούτης καὶ Σπυρίδων Ἀντωνόπουλος.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Μαΐου 3, Παρασκευή.

Ἡ πρωτομαγιὰ ἑωρτάσθη καὶ ἐφέτος μεθ' ὅλης τῆς συνήθους ζωηρότητος. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρωτευούσῃ ἐτέλεσε τὴν θριαμβευτικὴν αὐτῆς πομπὴν θορυβωδέστερον καὶ μακρότερον δι' ἀφθόνου σπονδῆς οἴνου καὶ ζύθου καὶ καταναλώσεως εὐθυμίας καὶ ᾀσμάτων καὶ διασπορᾶς ἀνθέων, πρὸ πάντων ῥόδων καλλιφύλλων καὶ ποικιλόχρων, ἅτινα φιλοστόργως ἐτήρουν καὶ ηὔξανον οἱ ἀθηναϊκοὶ κῆποι διὰ νὰ τὰ χάσουν αἴφνης εἰς διάστημα μιᾶς νυκτὸς τοῦ Μαΐου. Ἐφέτος ὁ κύκλος τῆς ἑορτῆς ηὐρύνθη, ἐκτὸς τῶν διαφόρων κέντρων ἀνὰ τοὺς ἀττικοὺς κήπους καὶ τὰ περίχωρα, περιλαμβάνων καὶ τὰ ἀπώτερα ἐκεῖνα μέρη, μέχρι τῶν ὁποίων ἀφικνεῖται τὸ εὐεργέτημα τοῦ σιδηροδρόμου. Ἐν ταῖς πλείσταις ἐπαρχίαις ἡ πρωτομαγιὰ ἑορτάζεται ἑκάστοτε σεμνότερον οὐχὶ διὰ βακχικῆς παννυχίδος, ἀλλὰ δι' ἑωθινῆς ἐκδρομῆς ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, ἐξ ὧν συγκομίζονται οἱ μέλλοντες μέχρι τοῦ προσεχοῦς Μαΐου νὰ κοσμῶσι τοὺς ἐξώστας ἢ τὰς ἐξωθύρας των ἁπλοῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐκ ταπεινῶν ἀγροτικῶν ἀνθέων καὶ χόρτων στέφανοι.

∴

Ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς προσέλαβεν ὡς ὑποτρόφους ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτοῦ ταμείου δύο ὀρφανοὺς μαθητὰς τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς ἐκ τῶν μικροτέρων τάξεων μέχρις ἀποπερατώσεως τῶν σπουδῶν των.

∴

Ἐγκαθιδρύθη ὁριστικῶς ὁ νέος Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας κ. Κατσανδρῆς, δικηγόρος, πολλάκις ἐκτεθεὶς ὡς ὑποψήφιος βουλευτὴς ἐν Ἀθήναις, καὶ τὸ πρῶτον κατέχων τὴν σπουδαίαν ταύτην θέσιν. Ἡ ἐκλογὴ ὡς Διευθυντοῦ, ἀτόμου πολιτευομένου ἐνταῦθα ἀπὸ πολλοῦ, κατεκρίθη γενικῶς, ἐκυρώθη δὲ μετὰ μακρὰν καὶ μήπω σαφῶς ᾐτιολογημένην προσδοκίαν.

∴

Digitized by Google

Οἱ νέοι κυβερνῆται ἤρξαντο ἐργαζόμενοι ἐπὶ τῶν φορολογικῶν νόμων, τῶν ὁποίων ἐπηγγέλθησαν ἢ τὴν τροποποίησιν ἢ τὴν κατάργησιν. Πρὸς τοῦτο παρεδέχθησαν τὸ σύστημα τῶν κληθεισῶν *εἰδικῶν ἐπιτροπῶν*. Οὕτω προκειμένης τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἐπὶ τῆς φορολογίας τοῦ καπνοῦ καὶ οἴνου νόμων προσεκλήθησαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν οἰκονομικῶν, ἐκτὸς ὡρισμένου κύκλου βουλευτῶν, καὶ πολῖται θεωρηθέντες ὡς εἰδήμονες περὶ τὰ τοιαῦτα ζητήματα, καθ' ὃ καλλιεργηταὶ καπνοῦ, καπνέμποροι, οἰνοποιοί. Ὁ κ. πρωθυπουργὸς ὡμίλησε πρὸς αὐτοὺς παραστήσας τὰς ἀνάγκας τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ ἐπικαλεσθεὶς τὰ φῶτα καὶ τὴν πεῖράν των. Αἱ τοιοῦται συνεδριάσεις, καθ' ἃς διάφοροι γνῶμαι καὶ κρίσεις ἐξαγγέλλονται, θέλουσι παραταθῆ μέχρι τῆς λήψεως ὁριστικῆς ἀποφάσεως.

⁂

Ἐγράφη ὅτι ἀναφορὰ ἐκτενὴς συνετάγθη φέρουσα τὰς ὑπογραφὰς πολλῶν, ὅπως ἐπιδοθῇ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἀναφορὰ καταγγέλλουσα τὴν καταστροφὴν ἣν ὑφίστανται οἱ πέριξ τῶν Ἀθηνῶν ἱστορικοὶ καὶ ἔνδοξοι λόφοι, χρησιμεύοντες ὡς λατομεῖα. Ἡ Κυβέρνησις παρακαλεῖται δι' αὐτῆς νὰ ἐμποδίσῃ τὴν παραιτέρω καταστροφήν, μεριμνήσῃ δὲ περὶ νόμου προστατεύοντος τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα κατὰ τοιαύτης ἱεροσυλίας. Ἐνθυμούμεθα ὅτι πρὸ ἐτῶν ὅτε ἀσπλάγχνως κατεκόπτετο ὁ Λυκαβηττός, ἡ ἀκουσθεῖσα διαμαρτύρησις πολλῶν ἐπὶ τῷ βαρβάρῳ ἀκρωτηριασμῷ τοῦ περικαλλοῦς λόφου εἶχε σταματήσει τότε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς· ἀλλ' ἔκτοτε οὐδέποτε ἀνεκινήθη τοιοῦτο ζήτημα, οὐδεμία ἐλήφθη πρόνοια περὶ τῶν ἀπροστατεύτων, καὶ μετὰ τοῦ Λυκαβηττοῦ τόσοι ἄλλοι λόφοι, κειμήλια ἐθνικῶν ἀναμνήσεων, κατατεμαχίζονται ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ λιθοτόμου ἢ καταπατοῦνται αὐθαιρέτως ὑπὸ οἰκοδόμων. Ἀλλαχοῦ ἡ διατήρησις τῶν ἐθνικῶν μνημείων καθίσταται κύριον μέλημα σωματείων πρὸς τοῦτο μόνον ἱδρυομένων καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐργαζομένων. Παρ' ἡμῖν δέ, τῶν ὁποίων τὰ τοιαῦτα μνημεῖα εἶνε πολλάκις ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἱστορικώτερα καὶ τιμιώτερα ἐκείνων τῶν ξένων, ἡ τοιαύτη μέριμνα ἔπρεπεν ἀπὸ πολλοῦ νὰ ὑφίσταται ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἐνθουσιωδεστέρα καὶ μᾶλλον ἀποτελεσματική.

⁂

Τοῦ Ἄγγλου ἱεροκήρυκος Σώμερβιλλ ἡ δευτέρα ἐξ Ἀθηνῶν διάβασις μετὰ τὴν ἐκ Βόλου ἐπάνοδον αὐτοῦ δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχὴς ὡς ἡ πρώτη, ὅτε συνήργει ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ καινοφανὲς τῆς διὰ διερμηνέως διδαχῆς, τὸ ῥητορικὸν σθένος τοῦ γέροντος, καὶ ἐπροστάτευον αὐτὸν οἱ περίβολοι τῶν αἰθουσῶν τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ Ὠδείου. Κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόπειραν ἠτύχησε τολμήσας νὰ ἐκλέξῃ ὡς στάδιον τῆς προτεσταντικῆς ῥητορείας του τὸν ὑπὸ τοὺς στύλους τοῦ Ὀλυμπιείου χῶρον, ἔνθα κατὰ σύμπτωσιν ἕτερος συμπολίτης τοῦ Σώμερβιλλ, ὁ ἀρχαιολόγος Πενρώζ, καταγίνεται εἰς πάντη ἀλλοίας μελέτας καὶ ἀνασκαπτικὰς ἀποπείρας. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ αἰδεσιμώτατος προσέκρουσε κατὰ τῆς ἐξεγερθείσης φιλοτιμίας τῶν ἡμετέρων κληρικῶν καὶ ποιητῶν, ἐπὶ τέλους δ' ἀπειληθεὶς ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὰς διδαχάς, αἱ ὁποῖαι, ἀληθῶς εἰπεῖν, δὲν ἦσαν τοιαῦται, ὥστε νὰ προκαλέσωσι φανατικὸν ἐρεθισμὸν καὶ ἀγρίας ἀπειλάς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ σταλέντα διὰ τοῦ κ. Τ. ἐλήφθησαν, ἀπεστάλησαν δὲ τὰ ζητηθέντα βιβλία.—κ. Σ. Σ Κ. Αἰτωλικόν. Ἀντίτυπον « Παρέργων » ἀπεστάλη. Ἡ μετάφρασις τοῦ « Γουλιέλμου Τέλλου » περιέχεται εἰς τὸν Θ' τόμον τῶν Ἀπάντων τοῦ κ. Α. Ρ. Ρ., ὅστις περιλαμβάνει καὶ τὴν μετάφρασιν τοῦ « Νάθαν τοῦ Σοφοῦ » τοῦ Λέσιγγ καὶ τιμᾶται δραχ. 6.—κ. Α. Ν. Ρ. Βερολῖνον. Ἀπηντήσαμεν ἐκτενῶς.— κ. Π. Π. Ὁ Σπ. Τρικούπης ἐγένετο ὁ πρῶτος πρωθυπουργὸς τοῦ Καποδιστρίου, τῷ 1828, φέρων ὅμως τὸν τίτλον Γενικοῦ Γραμματέως, καταργηθέντων τῶν ὑπουργείων.— *Ἐνὶ συνδρομητῇ*. Πειραιᾶ. Ἀκατάλληλον.—κ. Κ. Κ. Ταγανρώγ. Ἡ καθυστέρησις ἐγένετο ἐκ παραδρομῆς. Τὰ ἐλλείποντα ὑμῖν φύλλα ἀπεστάλησαν, ἐξακολουθεῖ δὲ τακτικῶς ἡ ἀποστολή.— *Ἀγεωγραφήτῳ*. Τὸ Μονακὸ εἶνε μικρὰ ἡγεμονία παραθαλάσσιος, κειμένη παρὰ τὰ σύνορα τοῦ γαλλικοῦ νομοῦ Alpes—Maritimes, μεταξὺ Νικαίας καὶ Βεντιμίλιας. Περιλαμβάνει ἔκτασιν 15 χιλιομέτρων καὶ 6,000 κατοίκους. Ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ ταύτῃ εὑρίσκεται τὸ διαβόητον χαρτοπαικτεῖον τοῦ Monte-Carlo.—κ. Ι. Π. Ν. Πύργον. Ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης εἶνε τὸ ἁπλούστερον.—κ. Β. Ν. Δ. Ναύπλιον. Ἐγένετο συνῳδὰ τῇ παραγγελίᾳ ὑμῶν. — κ. Ζ. Ἀτυχῶς ὄχι· τοῦτο δ' ἐσήμαινε καὶ ἡ σιωπή.—κ. Α. Ν. « Il n' y a pas de héros pour son valet de chambre » (κανεὶς δὲν εἶνε ἥρως ἐμπρὸς εἰς τὸν ὑπηρέτην του) εἶνε λόγιον εὐφυοῦς γυναικὸς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, τῆς κυρίας Cornuel, παράφρασις δ' ἄλλως τοῦ λεχθέντος ὑπὸ τοῦ Montaigne ὅτι « Ὀλίγοι ἄνδρες ἐθαυμάσθησαν ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν αὐτῶν ».— κ. Κ'. Καὶ τὸ πρᾶγμα ἀκατάλληλον καὶ ἡ μετάφρασις ὄχι ἀνεκτή. — *Τακτικῷ συνδρομητῇ*. *Νεποτισμὸς* (népotisme) ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως nepos, σημαινούσης τὸν ἀνεψιόν, ἐμφαίνει δὲ τὴν ἐν ταῖς δημοσίαις θέσεσι προτίμησιν ἀναξίων καὶ φαύλων ἑταίρων καὶ συγγενῶν.—κ. Γ. Δ. Λάρισσαν. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἀπάντησίν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.—*Νάξεν*. Θέλομεν ζητήσει πληροφορίας καὶ σᾶς ἀπαντήσει προσεχῶς.—κ. Ε. Τζ. Μυτιλήνην. Ἐλήφθησαν, ἰδιαιτέρως δ' ἀπηντήσαμεν εἰς ἐπιστολήν σας.— κ. Α. Μ. Ὀδησσόν. Τὸ ζητηθὲν φύλλον ἀπεστάλη τῷ κ. Λ. Χ. Κ.—κ. Θ. Κ. Ὅμοιαι τὸ σχῆμα ἦσαν καὶ αἱ ἐπιστολαὶ παρ' ἀρχαίοις, τουτέστι τετυλιγμέναι εἰς κύλινδρον. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ παπύρου ἐγράφετο πάντοτε τὸ ὄνομα τοῦ ἐπιστέλλοντος κατ' ὀνομαστικήν, καὶ μετ' αὐτὸ εἰς δοτικὴν τὸ ὄνομα ἐκείνου πρὸς ὃν ἀπευθύνετο ἡ ἐπιστολή, ὡς λ. χ. *Ἀρχύτας Διονυσίῳ*, ὅπερ ἐνίοτε συνωδεύετο καὶ διά τινος ἐπιθέτου. Ἡ χρονολογία ἐτίθετο εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς, ἐξωτερικῶς δὲ ἐπεγράφετο πάλιν τὸ ὄνομα τοῦ ἐπιστέλλοντος καὶ τοῦ πρὸς ὃν ἐπεστέλλετο τὸ γράμμα.— κ. Γ.Κ. Κέρκυραν. Παρὰ τοῖς ἐνταῦθα βιβλιοπώλαις δὲν ὑπάρχει τὸ ζητούμενον. Τὰ δελτία ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς.—Κῳ Α. Ν. Ἐπὶ ἁπλῇ παρουσιάσει ἐν τρίτῃ οἰκίᾳ οὐδέτερον τῶν δύο μερῶν εἶνε ὑποχρεωμένον, παρεκτὸς ἐὰν γείνῃ πρόσκλησις ῥητὴ ὑπὸ τοῦ ἑτέρου.—κ. Α. Ν. Κ. Πειραιᾶ. Ἀπεστάλησαν ἅπαντα· τὸ ἀντίτιμον ἐλήφθη. — κ. Θ. Μ. Λ. Σύρον. Ὑπάρχει ἡ τοῦ 1879, ἐκδοθεῖσα ἐκ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν· ἀλλ' εἶνε ἐντελῶς ἐξηντλημένη.—κ. Φ. Δ. Κ. Πάτρας. Ἐλήφθησαν. Σειρὰ φύλλων ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς.—κ. Α. Θ. Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἔκδοσις διεκόπη πρὸ πολλοῦ· ἀγνοοῦμεν ἂν θὰ ἐπαναληφθῇ. — *Φίλῳ Μ'*. Ἄελπτον οὐδέν· πάντα δ' ἐλπίζειν χρεών.—κ. Σ. Α. Ν. Ἀποδίδεται εἰς τὸν ἀκαδημαϊκὸν Villemain. Οὗτος ἦτο διάσημος ἐπὶ δυσμορφίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ εὐφυολογίᾳ. Λέγεται δὲ ὅτι εἶπε πρός τινα ὡραίαν κυρίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπέτεινεν ἐρωτικὰς φιλοφρονήσεις : « — Ἀγαπᾶτέ με, κυρία· κανεὶς δὲν θὰ τὸ πιστεύσῃ. »

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μέσα 'ς τὸν χάρτην κύτταξε κι' ἰδέ με, ἂν δὲν μὲ 'ξεύρῃς.
Μὲ βρέχει ἡ Μεσόγειος. Ἂν τὸν λαιμόν μου 'βγάλῃς,
Κι' ἄλλον λαιμὸν μοῦ βάλῃς,
Μόνον μεγάλος κυνηγὸς ἂν εἶσαι θὰ μὲ εὕρῃς.

2

Αἴνιγμα βυζαντινόν.

Πέφυκα σώματος ἀνθρωπίνου μέρος·
ὕπερθεν τὴν κεφαλὴν καὶ γὰρ ἀνέχω.
Τὴν κλῆσιν συνιστᾷ μοι πεντὰς γραμμάτων.
Τούτων διαγράψας τὴν πρώτην δυάδα
πτερωτὸν εὑρήσεις με οἰωνὸν δίπουν·
τὸ δ' αὖ μετ' αὐτὴν ἐκβαλὼν τρίτον γράμμα
ὑπεῖκον ἄρθρον εἴποις θήλεος γένους.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Χίων

2

Τὰ χρήματα.

Digitized by Google

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

3 Μαΐου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	346.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	347½.
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	411.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	398.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	258.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	256.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	198.50
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	249.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	91.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	365

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4130.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	159.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	94.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	61.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς . . »	376.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	26.25
» 3μην......	26.—
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	101/½.
» Τραπεζικὸν 3μην.	101¼.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.................	20.52
Λίρα ὀθωμανική.................	23.40

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφῖδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ « ΕΣΤΙΑΣ » ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ.

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 20 λεπτῶν διὰ ταχυδρ. τέλη ἑκάστου.

		Δρ. Λ.
Χ. ΑΝΝΙΝΟΥ	*Ἐδῶ κ' Ἐκεῖ*............	4.—
Π. ΒΡΑΪΛΑ	*Φιλοθέου καὶ Εὐγενίου ἐπιστολαί*..............	1.—
Γ ΔΡΟΣΙΝΗ	*Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαί*.....	2.—
»	*Εἰδύλλια*..............	2.50
»	*Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ*.....	1.—
»	*Σταλακτῖται*............	2.—
»	*Ἱστοὶ Ἀράχνης*...........	1.—
Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ	*Οἱ μαθηταὶ τοῦ Εὐσεβίου*...	1.50
»	*Εἰς τὴν θάλασσαν*.........	1.75
»	*Παιδικὰ Διηγήματα*.......	2.—
»	*Παιδικοὶ Διάλογοι*........	1.50
Φ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ	*Ἀθηναΐς*. Μετάφρ. Σπ. Π. Λάμπρου..............	2.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Ἄνδρος καὶ Κέως*.........	5.-
»	*Ἀκρίτας*...............	3.—
»	*Οἱ Πέρσαι τοῦ Αἰσχύλου*....	1.—
»	*Ὁδοιπορικὰ Θεσσαλίας, Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας*....	3.—
»	*Ἀμοργός*...............	3.—
Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Περὶ Ἀφομοιώσεως τῶν φυτῶν*..............	2.—
»	*Κάρολος Δάρβιν*.........	50
Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ	*Μῦθοι*..............	1.50
Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ	*Μελέτη ἐπὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς*..............	2,50

Τὰ ἑπόμενα ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 50 λεπτῶν δι' ἕκαστον.

		Δρ.
Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ	*Ἱστορικὰ Μελετήματα*.....	5.—
Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ	*Ἀτθίδες Αὖραι*.........	5.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Κυκλαδικά*..............	5.—
Ν. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗ	*Τὸ ἐν Ἑλλάδι Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας*	2,50

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΙΚΕΛΑ

ΣΤΙΧΟΙ Ἔκδοσις νέα. Τόμος καλλιτεχνικὸς ἐκ σελ. 140.—Τιμᾶται: δραχ. 2. Ταχυδρ. 2,20.

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ ἡ αὐτοβιογραφία γέροντος Χίου. Πρωτότυπον ἑλληνικὸν διήγημα. Τιμᾶται δραχ. 1. — Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 1,15.

ΡΩΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΕΤΑ, τραγῳδία Σαικσπείρου ἐκδοθεῖσα ἄρτι εἰς Β' ἔκδοσιν.—Δραχ. 1. Ταχυδρ. 1,10.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Δ. ΡΟΪΔΟΥ

ΠΑΡΕΡΓΑ

Ἐκδιδόντος *Δημητρίου Ἰ. Σταματοπούλου*, τελειοφοίτου τῆς Νομικῆς.

ΤΟΜΟΣ Α'

Τιμᾶται δραχ. 2,75.—Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενος δραχ. 3.

Πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ Κ. Βίλμπεργ καὶ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς « Ἑστίας ».

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1885 — Β'. 1049.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 437. — 12 ΜΑΪΟΥ 1885 — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 489

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΖΩΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου.
Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.
Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.
ΦΩΛΕΑΙ ΠΤΗΝΩΝ.
ΗΓΕΜΟΝΙΔΕΣ ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΙ.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ πηδαλιοῦχα ἀεροπόρα» ὁ διαπρεπὴς γάλλος ἀεροναύτης Γάστων Τισσανδιὲ περιλαβὼν εἰς τόμον ἐξέδωκε πάντα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰ πειράματα τῆς διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἀεροπορίας, τὰ ἐκτελεσθέντα κατὰ τὸ 1884 καὶ σημειοῦντα σπουδαῖον σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀεροναυτικῆς, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ 1881 ἐν τῇ ἠλεκτρικῇ ἐκθέσει μικροῦ πηδαλιούχου ἀεροστάτου μέχρι τοῦ τελευταίως κατασκευασθέντος ὑπὸ τῶν Renard καὶ Krebs καὶ ὑψωθέντος μετὰ τοσαύτης ἐπιτυχίας τῇ 8 Νοεμβρίου 1884. Κατὰ τὸν Τισσανδιὲ τὸ ζήτημα τῆς διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ πηδαλίου διοικήσεως τοῦ ἀεροστάτου εἶνε πλέον ζήτημα χρημάτων· ἀλλ' ὅπως πραγματοποιηθῇ ἡ ναυπήγησις ἀξίων λόγου ἀερίων-σκαφῶν χρειάζονται κεφάλαια, ἅτινα δὲν δύνανται νὰ διατεθῶσιν ἰδιωτικῇ πρωτοβουλίᾳ.

Ἀπὸ τοῦ «Κωμικοῦ Μελοδράματος» τῶν Παρισίων ἐδιδάχθη τὸ τελευταῖον μουσικὸν ἔργον «Μία Νὺξ τῆς Κλεοπάτρας» τοῦ Γάλλου μελοποιοῦ Βίκτορος Μασσέ, ὅπερ κατέλιπεν ἀποθανών. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ μελοδράματος, ὅπερ μεγάλως ἐπέτυχε, ἐμπνευσθεῖσα ἔκ τινος αἰγυπτιακοῦ διηγήματος τοῦ Θεοφίλου Γωτιέ, ἔχει ὡς ἑξῆς: Τὸ ἀκτινοβολοῦν θαυμάσιον κάλλος τῆς Αἰγυπτίας βασιλίσσης ἀνάπτει βίαιον καὶ ἄφρον πάθος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Μανασσῆ, πτωχοῦ ἁλιέως, ὅστις ἀκουσίως ἐξομολογεῖται τὸ μυστικόν του. Ἡ Κλεοπάτρα συγκατατίθεται νὰ ἱκανοποιήσῃ ἐπί τινας ὥρας τὸν ἔρωτά του ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ ἀποθάνῃ τὴν ἐπαύριον ὁ Μανασσῆς. Ἐκεῖνος δέχεται τὸν φοβερὸν ὅρον. Ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον, ὅταν ἡ Κλεοπάτρα συγκεκινημένη ἐκ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ἡρωϊκοῦ αὐτοῦ αἰσθήματος διανοεῖται νὰ σώσῃ τὸν ταπεινὸν ἐραστὴν ὃν εἶχε καταδικάσει, ὁ Μανασσῆς, μανθάνων τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἀντωνίου, ἐπιστρέφοντος ὅπως ἀνακτήσῃ τὴν ἐρωμένην του, ῥοφᾷ τὸ διὰ τὸν θάνατόν του προητοιμασμένον δηλητήριον καὶ ἀποθνήσκει πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Αἰγυπτίας.

— Ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων ἐδιδάχθη δρᾶμά τι τοῦ Ἀλφόνσου Δωδὲ «ἡ Ἀρλεσιανή», ὅπερ παρασταθὲν πρὸ δωδεκαετίας ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Vaudeville εἶχε γείνει δεκτὸν μετ' ἀδιαφορίας. Τοὐναντίον ἡ ὑποδοχὴ ἥτις ἐγένετο ἐσχάτως εἰς αὐτὸ παρὰ τοῦ κοινοῦ ὑπῆρξε θερμή. Τὸ δρᾶμα κρίνεται ὡς περιέχον πολλὰς τῶν ἀρετῶν τῆς γραφίδος τοῦ ἐπιφανοῦς μυθιστοριογράφου, ἀλλὰ καὶ πολλὰς σκηνικὰς ἐλλείψεις. Ἰδίως δ' ἐξέπληξε τοὺς πολλοὺς τὸ ἰδιάζον ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Ἀρλεσιανῆς, ἥτις ἂν καὶ παρέχῃ τὸ ὄνομα αὐτῆς τίτλον εἰς τὸ δρᾶμα καὶ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὀλεθρίως ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν σκηνῶν αὐτοῦ, οὐδαμῶς παρίσταται πρὸ τῶν θεατῶν ἐν τῷ δράματι.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ τοῦ Βολταίρου ἐν **Delices καὶ Ferney**» ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις βιβλίον, πολὺ τὸ διαφέρον ἰδίᾳ παρέχον εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ περιέχονται ἡ ἱστορία τῶν τελευταίων εἰκοσιπέντε ἐτῶν τοῦ βίου τοῦ Βολταίρου ἐν πολυαρίθμοις ἐπιστολαῖς εἴτε αὐτοῦ τοῦ φιλοσόφου εἴτε τῶν φίλων του, αἵτινες τὸ πρῶτον ἤδη δημοσιεύονται. Δι' αὐτῶν καθίστανται γνωσταὶ πλεῖσται ὅσαι λεπτομέρειαι καὶ ἀνέκδοτα τῆς ζωῆς τοῦ φιλοσόφου.

— Ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς Arsène Houssaye ἔγραψεν εἰς τέσσαρας τόμους τὰς «ἐξομολογήσεις» του, τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν ἄρτι οἱ δύο πρῶτοι. Αἱ ἐξομολογήσεις περιλαμβάνουσι τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ συγγραφέως, μετὰ πλείστης χάριτος ἐκτιθέμενα, ἐπὶ τῆς φιλολογικῆς, καλλιτεχνικῆς, καὶ κοινωνικῆς κινήσεως ἐν Γαλλίᾳ. Εἰς τοὺς πρώτους δύο τόμους περιέχονται τὰ τῆς γενεᾶς τοῦ 1830 καὶ τῆς μεγάλης ρωμαντικῆς σχολῆς, εἰκονίζονται δὲ αἱ φυσιογνωμίαι τοῦ Οὐγκώ, Βαλζάκ, Μυσσέ, Δουμᾶ, καὶ ἄλλων.

— Ἀπέθανεν ἐν Γερμανίᾳ ἑβδομηκοντούτης ὁ μελοποιὸς Φερδινάνδος Χίλλερ, μεγάλην φήμην ἀποκτήσας ἰδίως ὡς κλειδοκυμβαλιστής. Λίαν διαδεδομέναι εἶνε αἱ μουσικαὶ αὐτοῦ συνθέσεως διὰ κλειδοκύμβαλον. Ὁ Χίλλερ ὑπῆρξε πρὸς τούτοις συγγραφεύς, πλεῖστα γράψας περὶ τῶν ἀφορώντων τὴν τέχνην του, ἐθεωρεῖτο δ' ἐν Γερμανίᾳ ὡς ὁ ἀρχηγὸς τῶν πολεμούντων τὴν σχολὴν τοῦ Βάγνερ, κατὰ τῶν θεωριῶν καὶ τῶν ἔργων τοῦ ὁποίου πλειστάκις ἀντεπεξῆλθεν ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κολωνίας.

— Αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν ἐσχάτως ὑπολογισμὸν τῶν κερδῶν, ὧν ἔτυχεν ὁ Γκαῖτε δυνάμει συγγραφικοῦ δικαιώματος. Ἀπὸ τοῦ 1795 μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὁ Γκαῖτε ὑπελογίσθη ὅτι ἀπέλαβεν ἐκ τῶν ἔργων του 501, 362 δρ. καὶ 85 λ. Ἀπὸ δὲ τοῦ θανάτου αὐτοῦ μέχρι τοῦ 1865 οἱ κληρονόμοι του ἀπέλαβον 580, 592 δρ. καὶ 20 λ. Ἐν ὅλῳ 1,081,955 δρ. 15 λ.

Ὁ ἐν Σύρῳ ἰατρὸς κ. Ἰωάννης Φουστάνος δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ πρὸς τοὺς συναδέλφους του γνωστοποιῶν ὅτι ἡ Διεύθυνσις τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδιδομένης ἑβδομαδιαίας ἰατρικῆς ἐφημερίδος «Semaine Médidale» ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν σύνταξιν τακτικῶν ἐξ Ἑλλάδος ἐπιστημονικῶν ἰατρικῶν ἀνταποκρίσεων, ἀνακοινουσῶν πᾶσαν κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολὴν ἀξιόλογον καὶ σχετικὴν πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἐργασίαν, ζητεῖ τὴν συνδρομὴν αὐτῶν εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ δυσχεροῦς ταύτης ἐντολῆς. Ἡ τοιαύτη μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ τακτικὴ ἐπιστημονικὴ συνάφεια θέλει γείνει πολλῆς ὠφελείας πρόξενος τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι, διότι οὕτω θὰ γίνωνται γνωσταὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν αἱ ἐργασίαι, δημοσιευόμεναι ἐν μιᾷ τῶν διακρινομένων ἐν Παρισίοις ἰατρικῶν ἐφημερίδων, οἵα εἶνε ἡ «Semaine Médicale». Τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἔκαμεν ἤδη ἀρχὴν ὁ φιλόπονος κ. Φουστάνος δι' ἀνταποκρίσεως δημοσιευομένης ἐν τῷ τελευταίῳ φύλλῳ τῆς εἰρημένης γαλλικῆς ἐπιστημονικῆς ἐφημερίδος, ἐν ᾗ προτάσσων ὀλίγα περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς παρ' ἡμῖν καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ κινήσεως, ἀναφέρει εἶτα ἐκ των ἐργασιῶν τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν πρῶτον ἴδιον τρόπον θεραπείας τῆς διφθερίτιδος ἐφαρμοζόμενον ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα ἰατροῦ κ. Παπαζήση, καὶ δεύτερον περίπτωσιν τινὰ ἀνωμάλου ἐγκυμοσύνης παρατηρηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Καραλιβάνου.

Ὁ κ. Φουστάνος ἀγγέλλει πρὸς τούτοις ὅτι ἀναδέχεται τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητῶν εἰς τὴν «Semaine Médicale», ἧς ἡ ἐτησία συνδρομὴ διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἀνατολὴν ἐν γένει εἶνε φράγκα 10 καὶ λεπτὰ 50.

— Ὑπὸ τοῦ παρ' ἡμῖν κτηνιάτρου κ. Γεωργίου Ν. Πιλαβίου, γνωστοῦ ἤδη ἐκ τῆς πρό τινος ἐκδοθείσης *Ἱππολογίας* αὐτοῦ, ἀναγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἔκδοσις «Ἐγχειριδίου Κρεωσκοπίας», συγγράμματος ἀφορῶντος εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν πρὸς διατροφὴν τοῦ ἀνθρώπου χρησιμευουσῶν ζωϊκῶν οὐσιῶν, οὗτινος παντελὴς ἔλλειψις ὑπάρχει ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου καὶ πᾶς μὴ εἰδήμων τῶν πραγμάτων θὰ δύναται νὰ ἀρύηται τὰς ἀπαιτουμένας γνώσεις πρὸς διάγνωσιν τῆς καλῆς ἢ κακῆς ποιότητος τῶν πρὸς διατροφὴν ἡμῶν κρεάτων.

— Τὸ ἐν Βερολίνῳ αὐτοκρατορικὸν γερμανικὸν ἀρχαιολογικὸν ἰνστιτοῦτον διώρισε τὸν κ. Ἰάκωβον Χ. Δραγάτσην ἀντεπιστέλλον αὐτοῦ μέλος.

— Ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ πανεπιστημίου αὐθορμήτω

Digitized by Google

προέτεινε νῦν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας, ἵνα διορίσῃ καθηγητὴν τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τὸν ὑφηγητὴν αὐτῆς κ. Γ. Χατζιδάκην, ὅστις διὰ διαγωνισμοῦ ἀποσταλεὶς εἰς Γερμανίαν ἐσπούδασε τὸν κλάδον τοῦτον τῆς φιλολογίας.

— Ὁ διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας κ. Πανταζίδης ᾐτήσατο ὑφηγεσίαν ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ τῶν ἀσιατικῶν γλωσσῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς ἑβραϊκῆς. Ἡ σχολὴ εὑροῦσα τὸν κ. Πανταζίδην ἔχοντα τὰ πρὸς ὑφηγεσίαν προσόντα, μὴ ὑπαρχόντων δὲ ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ ἐξεταστῶν εἰδημόνων τῆς ἑβραϊκῆς, ἐξελέξατο τὸν πρώην καθηγητὴν καὶ νῦν ἀρχιεπίσκοπον Μαντινείας κ. Βίμπον καὶ τὸν καθηγητὴν τῆς ἑβραϊκῆς κ. Π. Παυλίδην, ὅπως κρίνωσι τὴν διατριβὴν τοῦ κ. Πανταζίδου καὶ ὑποβάλωσιν αὐτὸν εἰς τὴν νενομισμένην προφορικὴν δοκιμασίαν.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Μαΐου 10, Παρασκευῆ.

Ὁ βασιλεὺς ἐπανελθὼν ἐκ Κερκύρας τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν ἐνεκαίνισε διὰ λόγου τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς νέας βουλῆς. Ἐπὶ τούτῳ ἔκτακτος χθὲς παρετηρεῖτο κίνησις πρὸ τοῦ βουλευτηρίου, ἔνθα πλῆθος ἀνέμενε συζητούντων περὶ τῶν ῥηθησομένων ἐν τῷ βασιλικῷ λόγῳ, καὶ περιεργαζομένων τὴν στρατιωτικὴν παράταξιν καὶ τὰς φυσιογνωμίας τῶν εἰς τὸ βουλευτήριον προσερχομένων ἀρχόντων καὶ βουληφόρων. Ἐντὸς δὲ τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριάσεων ὁ ἡγεμὼν ἀνέγνω τὸν λόγον αὐτοῦ, ὅστις, ὡς ἀνέκαθεν ἐπικρατεῖ ἐν τῷ συνταγματικῷ πολιτεύματι, ἐκφράζει τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ τὴν γνώμην, καὶ τῶν ὑπουργῶν του ἔργον εἶνε, τοῦ ἀνευθύνου ἄρχοντος ἀναλαμβάνοντος μόνον τὴν εὐθύνην.... τῆς ἀποστηθίσεως. Ὁ βασιλικὸς λόγος, συνοψίζων τὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως, παρέχει τὸ σύνθημα τῆς πρώτης ἐπισήμου πολιτικῆς διαπάλης ἐν τῷ τύπῳ καὶ τῇ βουλῇ κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπαντήσεως, μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ ἀντιπολιτεύσεως.

⁂

Εἰς τὰ διάφορα δὲ ὑπουργεῖα ἐργάζονται πρὸς κατάστρωσιν τῶν οἰκείων προϋπολογισμῶν, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν οἰκονομιῶν, ἐφ' ὧν βασίζει τὸ πρόγραμμά της ἡ νέα Κυβέρνησις. Καὶ ἐν μὲν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ναυτικῶν ἠγγέλθη ὅτι ἐργάζεται ἐξ ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν ἐπιτροπή, καταρτίζουσα τὸν προϋπολογισμόν, διὰ τῆς περικόψεως τῶν δαπανῶν, αἵτινες κρίνονται περιτταί. Ἐν παρόδῳ, τὸ ὑπουργεῖον τῶν ναυτικῶν μᾶς ἐνθυμίζει ὅτι ἀναμένεται, ἂν δὲν κατέπλευσεν ἤδη, εἰς Πειραιᾶ τὸ ὁλλανδικὸν ἀτμόπλοιον *Κάστωρ* κομίζον τὰ διὰ τοὺς ἄρτι ναυπηγηθέντας ἀτμοδρόμωνας πυροβόλα συστήματος Κρούπ. Ὁμοίως κατηρτίσθη ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης, οὗτινος ἡ σημαντικωτάτη οἰκονομία εἶνε, ὡς ἐγνώσθη, ἡ κατάργησις πάντων τῶν πταισματοδικείων τοῦ κράτους, ἐκτὸς τοῦ τῶν Ἀθηνῶν. Πρὸς τούτοις δημοσιεύονται καθ' ἑκάστην πλεῖσται ὅσαι μετακινήσεις, ἀπολύσεις, καὶ διορισμοὶ ὑπαλλήλων.

⁂

Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ πρὸ πάντων, καὶ ὀφείλει νὰ ἀπασχολῇ τὸ κοινόν, ὡς θίγον αὐτὴν τὴν φιλοτιμίαν, εἶνε ὁποία τις τάχα ἱκανοποίησις θέλει ἀποδοθῆ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων βάρβαρον προσβολὴν τῆς σημαίας μας κατὰ τὰ γνωστὰ ἐκεῖνα διαδραματισθέντα ἐν Φιλιππουπόλει. Ἡ κυβέρνησις διαψεύδει τὰς ἐκ τῶν βυζαντινῶν ἐφημερίδων ληφθείσας πληροφορίας περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς αἰτηθείσης ἐπισήμου ἱκανοποιήσεως παρ' αὐτῆς ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν ἐξηκριβώθησαν ἔτι οἱ ὑπέχοντες τὴν εὐθύνην τῶν ἐν λόγῳ ἀσχημιῶν, οἵτινες κατὰ μὲν τὸν ἐν Φιλιππουπόλει γενικὸν πρόξενον ἡμῶν εἶνε οἱ Βούλγαροι, κατὰ δὲ τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν, αὐτὸς ὁ κ. πρόξενος. Ὁπωσδήποτε ἡ ἀπόφασις τῆς Κυβρνήσεως ἀναμένεται ἀνησύχως καὶ μετὰ συγκινήσεως· ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην περίστασιν ὀφείλει ἐνταῦθα ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐνεργήσῃ ἀξιοπρεπῶς.

⁂

Τὰ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν τελεσθέντα γυμνάσια ταξιαρχίας φαίνεται ὅτι ἐξαιρέτως ηὐδοκίμησαν καὶ προὐκάλεσαν ἐκφράσεις εὐχαρεσκείας τοῦ παρασταθέντος στρατηγοῦ Βοσσὲρ πρὸς τοὺς σωματάρχας. Ἡ μετασχοῦσα τῶν γυμνασίων δύναμις περιελάμβανε πάντα τὰ τάγματα τοῦ πεζικοῦ, πλὴν ἑνός, δύο τάγματα μηχανικοῦ, καὶ τὸ τῶν εὐζώνων, ἐν ὅλῳ ὀκτὼ τάγματα. Ἀπὸ τῆς 4 ½ πρωϊνῆς ὥρας τὰ σώματα ἦσαν ἕτοιμα πρὸς κίνησιν, καὶ περὶ τὴν 1 ½ μ. μ. ἐπέστρεψαν εἰς τὰς στρατῶνας των. Ἐξετέλεσαν δὲ ἐν ταῖς ἀσκήσεσι τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ κ. Ζυμβρακάκη ἐκτεθὲν σχέδιον πλαστῆς μάχης, ἀμύνης καὶ ἐπιθέσεως. Προσεχῶς θέλουσιν ἐκτελέσει γυμνάσια σκοποβολῆς ἅπαντα τὰ τάγματα τοῦ ὀρεινοῦ καὶ πεδινοῦ πυροβολικοῦ.

⁂

Οἱ ἔμποροι καὶ βιομήχανοι Πειραιῶς ταρασσόμενοι ἐκ τῆς κρισίμου καταστάσεως τῆς Πειραϊκῆς ἀγορᾶς καταγίνονται εὐλόγως περὶ τὴν ἐξεύρεσιν φαρμάκων καὶ τρόπων πρὸς θεραπείαν καὶ ἀπαλλαγὴν ἐκ τοῦ κακοῦ. Εἰκοσαμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ τούτων παρουσιάσθη τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν πρὸς τὸν διοικητὴν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, εἶτα δὲ πρὸς τὸν πρωθυπουργόν, ὑποβάλλουσα τὰ τοῦ κινδύνου καὶ προτείνουσα μέτρα πρὸς ἀποσόβησιν τούτου. Ὁ κ. διοικητὴς τῆς Τραπέζης ὀλίγας ἐλπίδας παρέσχε τῇ ἐπιτροπῇ περὶ πληρώσεως τῶν αἰτουμένων ὑπ' αὐτῆς, πλείονας δὲ ὁ κ. πρωθυπουργός. Πρὸς τούτοις οἱ ἔμποροι καὶ βιομήχανοι Πειραιῶς ἀπεφάσισαν τὴν συγκρότησιν βιομηχανικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ συλλόγου ἐν Πειραιεῖ.

⁂

Ὁ ἀπό τινος ἐν Πειραιεῖ λειτουργῶν τροχιόδρομος ἐπεκτείνει τὰς γραμμὰς αὐτοῦ. Ἡ νέα γραμμὴ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας Πειραιῶς διήκει μέχρι τοῦ νέου Φαλήρου, ἐκεῖθεν δὲ διὰ καμπῆς πρὸς τὸ παρὰ τὴν Μουνυχίαν ἐαρινὸν θέατρον Τσόχα ἀπολήγει εἰς τὸ τελωνεῖον. Εἰκάζεται ὅτι κατὰ τὸ θέρος θὰ ἦνε ἀποπερατωμένη ἡ νέα διακλάδωσις, ἥτις ἐκτὸς τῶν εὐκολιῶν, τὰς ὁποίας θὰ προσθέσῃ εἰς τὴν συγκοινωνίαν, θέλει παρέχει καὶ εὐάρεστον θέαν, καθ' ὃ στρωθησομένη κατὰ μῆκος παραθαλασσίας ὁδοῦ.

⁂

Ὁ νέος διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας, ἅμα ἀναλαβὼν τὴν ἀρχήν, ἤρξατο ἐργαζόμενος μετὰ δραστηριότητος, ἥτις ἂν δὲν ἔχῃ αἰτίαν τὴν πολλάκις παρατηρηθεῖσαν ἐν ἀρχῇ ἐπίδειξιν ὑπερμέτρου ζήλου ἑκάστου νεήλυδος εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο, εἶνε πολλῶν ἐπαίνων ἀξία. Δύο οὐσιώδη ζητήματα, τὸ τῆς ὑγείας καὶ ἠθικῆς τῆς πόλεως, ἐπέσπασαν σύντονον τὴν δραστηριότητα αὐτοῦ, ραγδαῖαι δὲ καταδιώξεις ἐνηργήθησαν κατὰ γαλακτοπωλῶν, ἀρτοπωλῶν, χαρτοπαικτῶν, καὶ ὑπόπτων γυναικῶν, ἑκάστων ὑποβληθέντων εἰς ἀναλόγους ὑποχρεώσεις.

⁂

Ἐν τούτοις, κακῇ μοίρᾳ, αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς διοικήσεως τοῦ κ. Διευθυντοῦ ἐσημειώθησαν ὑπὸ ἀπροσδοκήτων καὶ θλιβερῶν συμβάντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει. Ἄγριαι συμπλοκαὶ καὶ ἐπιθέσεις ἐγένοντο εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως· ἀλλ' ἰδίως κατεπλάγημεν ὑπὸ τοῦ τελεσθέντος ἐγκλήματος κατ' ἀξιοτίμου καὶ φιλησύχου πολίτου, τοῦ φαρμακοποιοῦ κ. Δ. Βασιλείου, οὗτινος δράστης δὲν εἶνε τις ἐξ ἐπαγγέλματος κακοῦργος, ἀλλ' ἀνήρ, καλὴν κατέχων κοινωνικὴν θέσιν, καὶ τὸ δεινότερον, γυναικάδελφος τοῦ παθόντος. Αἰτία τοῦ ἐγκλήματος λέγεται δίκη τις μεταξὺ ἀμφοτέρων, τὴν ὁποίαν ἐσχάτως εἶχε κερδίσει ὁ κ. Βασιλείου· ἀλλὰ τὸ παράδοξον εἶνε ὅτι ὁ ἐγκληματίας ἀφέθη ἥσυχος νὰ ἀπέλθῃ κρατῶν τὸ ρεβόλβερ ἀνὰ χεῖρας, ἐν πλήρει ἡμέρᾳ μὴ συλληφθεὶς ἔτι· μεταξὺ δὲ τῶν δύο μόνον ἀνθρώπων, τῶν ἰδόντων αὐτὸν ἐξελθόντα τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως ὁ εἷς εἶνε κλητήρ!

⁂

Ἕτερον λυπηρὸν γεγονὸς εἶνε ἡ ἐν τῷ Μενδρεσὲ συμπλοκή, ἡ ἐπίθεσις τῶν καταδίκων ἐναντίον τῶν στρατιωτῶν, διότι ἐπέμεναν νὰ μετρήσωσιν αὐτούς, ὁ πυροβολισμὸς τῆς φρουρᾶς, ὁ φόνος ἑνὸς καταδίκου, καὶ ὁ τραυματισμὸς δύο ἄλλων.

⁂

Ἀπέθανε προχθὲς ἐνταῦθα ὁ *Ἐμμανουὴλ Στεφανίδης* ἐκ Ρεθύμνης τῆς Κρήτης, ἓν τῶν τελευταίων λειψάνων τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, διακριθεὶς καὶ τιμηθεὶς ἐν Κρήτῃ, Πελοποννήσῳ, Ναυπάκτῳ καὶ Φαλήρῳ, ταφεὶς δὲ δημοσίᾳ δαπάνῃ. Ἡ κηδεία του ἐγένετο μεγαλοπρεπής, καὶ ἀπεδόθησαν εἰς τὸν νεκρὸν αἱ ὀφειλόμεναι στρατιωτικαὶ τιμαί.

Digitized by Google

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. J. N. Ἱστορικῶς δὲν εἶνε ἀποδεδειγμένον. Γνωστὸν μόνον ὅτι συνεπείᾳ τοῦ γεγονότος ἐκείνου ἀπέστη καθ' ὅλον τὸ ἐπίλοιπον διάστημα τῆς ἐν τῷ ἀγῶνι συμμετοχῆς.— κ. Κ. Ι. Μ. Πάτρας. 5—6 μέχρι τέλους· ἀλλ' ἀνάγκη ὑπομονῆς.—κ. Α. Χ. Σουλινᾶν. Ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν.— *Τακτικῷ ἀναγνώστῃ*. Τὰ τοῦ Καμίλλου Φλαμμαριὼν ἰδίως, ἅτινα δύνασθε νὰ προμηθευθῆτε καὶ ἐνταῦθα, παρὰ Βίλμπεργ ἢ Μπέκ. Αὐτὸς οὗτος ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀναφέρει ὅτι ἐκ τῶν φαινομένων ἀστέρων οἱ πλησιέστεροι πρὸς τὴν γῆν ἀπέχουσιν ἡμῶν διάστημα κατὰ ἓν ἑκατομμύριον πολλαπλάσιον τῆς ἀποστάσεως τοῦ ἡλίου. Εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶνε εὔκολος ἡ κατανόησις τοιούτων ἀποστάσεων· οἱ δὲ ἀστρονόμοι ὑπελόγισαν ὅτι, ἐὰν σφαῖρα κανονίου ἀνεχώρει ἐκ τοῦ πλανήτου ἡμῶν διατρέχουσα 500 μέτρα κατὰ πᾶν δευτερόλεπτον, θὰ ἐχρειάζετο ἵνα φθάσῃ εἰς ἕνα τῶν πλησιεστέρων ἡμῶν ἀστέρων, 9,500,000 ἔτη!—κ. Π. Β. Σ. Κάλυμνον. 5 φρ. ὁ τόμος. Πωλοῦνται καὶ χωριστὰ ἕκαστος· ὅθεν δύνασθε νὰ ἀγοράσητε ὅσους ἐλλείπουσιν ἡμῖν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς σειρᾶς σας.—κ. Κ. Μ. Βαγδάτιον. Ἐνεγράφη καὶ ὁ κ. Σ. Π. ἐφ' ᾧ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Τὰ ζητηθέντα δύο φύλλα ἀποστέλλομεν μετὰ τοῦ τῆς «Ἑστίας.» Λεπτομερέστερον ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς. — κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς. — κ. Δ. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Οἱ ζητηθέντες τόμοι ἀπεστάλησαν. Τὸ ἀντίτιμον εὐαρεστήθητε νὰ παραδώσητε τῷ κ. Δ. Β. — *Φίλῳ Μ*. Νομίζομεν ὅτι ὀρθὴ εἶνε ἡ ἐκτίμησις. «Ὅ,τι μὲ παρηγορεῖ καὶ μὲ στηρίζει ἐναντίον τῆς περιφρονήσεως τὴν ὁποίαν ἐνίοτε ὑφίσταμαι ὑπό τινων μεγάλων ἢ ὁμοίων μου (λέγει ὁ La Bruyère), εἶνε ἡ σκέψις αὕτη, τὴν ὁποίαν κάμνω κατ' ἐμαυτόν· Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ πιθανῶς δὲν περιφρονοῦσιν ἐμὲ ἀλλὰ τὴν θέσιν μου, καὶ ἔχουν δίκαιον, διότι εἶνε πολὺ ἄσημος. Βεβαίως θὰ μὲ ἐλάτρευον ἐὰν ἤμην ὑπουργός. Ἂς αἰσθανθῶσιν ὅτι μετὰ μικρὸν θὰ καταλάβω τὴν θέσιν, καὶ ἀμέσως ἀρχίζουν οἱ χαιρετισμοί, αἱ φιλοφρονήσεις»·—*Ἐτάζοντι*. Τὸν συντάκτην ἀγνοοῦμεν. Τὸ αὐτὸ θέμα θέλει πραγματευθῆ βραδύτερον καὶ ἡ «Ἑστία». — κ. Ν. Μ. Α Σύρον. Ἐν Παρισίοις, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν τὴν διεύθυνσίν του. Ὑποθέτομεν ὅτι καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ἁπλῶς τοῦ ὀνόματός του ἀρκεῖ ἵνα φθάσῃ τὸ γράμμα εἰς χεῖράς του. — κ. Ν. Σ. Ἄνω Βῶλον. Τὸ ἀντίτιμον ἀμφοτέρων ἐνεχείρισεν ἡμῖν ἔκτοτε ὁ κ. Γ. Β. Ἀντίτιμον «Ἀτ. Αὐρῶν» δύνασθε νὰ ἀποστείλητε ταχυδρομικῶς ἐντὸς συστημένης ἐπιστολῆς. — κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐπιστολαὶ καὶ ἐπιταγὴ ἐλήφθησαν· ἐνηργήσαμεν δὲ συμφώνως τῇ παραγγελίᾳ σας. Ἀπάντησίν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.— Κυρίαν Ε. Π. Τῆνον καὶ κκ. Ι. Μ. Δ. Μάντσεστερ, Ι. Δ. Γ. Λευκάδα, Ε. Ν. Ξ. Πειραιᾶ, Π. Σ. Ταγανρόγ, Θ. Μ. Κ. Πρίγκιπον, Ν. Δ. Λουτράκιον, Γ. Γκ. Ἄρταν, Σ. Κ. Μεσολόγγιον καὶ Π. Κ. Χ. Ζάκυνθον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—*Εὐθύφρονι*. Ὀρθὰ μὲν κατ' οὐσίαν, τὰ ὁποῖα ὅμως οὐδέποτε συνεμερίσθη καὶ ἡ κοινωνία. Ἀπὸ τοῦ Ποσειδίππου γράψαντος:

Τὴν χλανίδα πάντες, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἐμέ,
προσηγόρευον· οὐδὲ εἷς νῦν μοι λαλεῖ,

μέχρι τοῦ Ναστραδὶν-Χότζα, ποιήσαντος τὸν γνωστὸν περὶ τῆς γούνας του μῦθον, ἡ αὐτὴ ἀπεδόθη πάντοτε σημασία εἰς τὴν ἐξωτερικὴν περιβολήν· ὡς βλέπετε, πολὺ δίκαιον ἔχει ὁ Mantegazza.— κ. Κ. Α. Μεσσήνην. α') Λέγεται ὅτι ὁ λίθος ἐξ οὗ ἦτο κατεσκευασμένον τὸ μνημεῖον ἦτο πορώδης, ἐκ τῆς ἐξατμίσεως δὲ τῆς εἰς τοὺς πόρους εἰσχωρούσης κατὰ τὴν νύκτα δρόσου προήρχετο ὁ ἀναδιδόμενος ἦχος· β') Φρα-Διάβολος ἦτο λῃστὴς Ἰταλὸς διαβόητος διὰ τὰ παράτολμα κατορθώματά του, συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ Βίκτορος Οὑγκώ, στρατηγοῦ ὄντος· τοῦτον ὑπόθεσιν ἔχει καὶ τὸ γνωστὸν φερώνυμον μελόδραμα· γ') Ὑποθέτομεν ὅτι μετάφρασις αὐτοῦ ἐξεδόθη ἐν περιοδικῷ τινι συγγράμματι ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ μυστήρια τῆς Φραμασσονίας».— κ. Ι. Φ. Σύρον. Εὐχαρίστως. Ὡς πρὸς τὰς συνδρομὰς ἔχει καλῶς. — κ. Ε. Γ. Π. Ῥεθύμνην. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.— *Φιλησύχῳ πολίτῃ*. Εἰμπορεῖτε νὰ τὸ συστήσητε εἰς τοὺς ἁρμοδίους. Ἀλλαχοῦ ὑπάρχουν εἰδικαὶ ἀπαγορεύσεις. Τοὐλάχιστον ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφηρμόζετο τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐν χρήσει εἰς τὰ τοιαῦτα δημόσια μέρη τοῦ ὄχλου. Ἐκεῖ ἐπιγράφεται παρὰ τὴν θύραν ἀπαγόρευσις τοιαύτη: Παρακαλοῦνται οἱ εἰσερχόμενοι νὰ ἀφίνωσι τὰ μαχαίρια των παρὰ τὴν εἴσοδον· οὕτω δὲ προλαμβάνονται τὰ ἄτοπα. — *Συνδρομητῇ*. Τὰ σημειούμενα βιβλία δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὸ γραφεῖον ἡμῶν. Ἐκ τῶν συλλογῶν πληρέστεραι εἶνε ἡ τοῦ Ἀραβαντινοῦ περιέχουσα Ἠπειρωτικὰ ᾄσματα, καὶ ἡ τοῦ Passow. Κρητικῶν ᾀσμάτων Συλλογὴ τοῦ Γιανναράκη. — Υ'. Shoking, βέβαια· ἀλλὰ πῶς νὰ ἀντικατασταθῇ;.. Εὐφημοτέραν ἀλλ' ἄγνωστον ἐνταῦθα λέξιν ἔχουσιν οἱ Ῥουμελιῶται, ὀνομάζοντες τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ ἱματισμοῦ *Συντρόφι*.—*Φιλοτέχνῳ*. Φοβούμεθα ὅτι θὰ βραδύνῃ ἐπὶ πολὺ ἀκόμη. Κατὰ τὴν γνώμην διασήμου τεχνοκρίτου, ἵνα μυηθῇ τις εἰς τὸ κάλλος τῆς τέχνης, δέον νὰ μυηθῇ προηγουμένως εἰς τὸ κάλλος τῆς φύσεως καὶ τοῦ βίου αὐτοῦ. Τοῦτο δὲν κατορθοῦται ἄνευ ἐπαρκοῦς ἄλλης γενικῆς μορφώσεως καὶ ἀναπτύξεως. Ὁποία δὲ εἶνε αὕτη παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἡμετέρων; — κ. Θ. Μ. Α. Χαλκίδα. Ἐλήφθησαν. — κ. Π. Ν. Γ. Ὡς πρὸς μὲν τὴν ἀξίαν του συμφωνοῦμεν. Ἐπιεικέστερον δὲ θὰ τὸν κρίνετε καὶ σεῖς ἐνθυμούμενοι ὅτι ἡ κολακεία εἶνε ἡ δύναμις τῶν μικρῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Greek Folk-songs fron the Turkish provinces of Greece, ἡ δούλη Ἑλλάς: Albania, Thessaly (not yet wholy free), and Macedonia: Literal and metrical Translations by **Lucy M. J. Garnett,** classified, revised, and edited, with an historical introduction on the survival of Paganism. By **John S. Stuart Glennie.** Loncon, 1885 Elliot Stock. (Δημώδη ᾄσματα τῆς δούλης Ἑλλάδος, τῆς Ἠπείρου, τῆς Θεσσαλίας (τῶν μήπω ἐξ ὁλοκλήρου ἐλευθερωθεισῶν ἐπαρχιῶν) καὶ τῆς Μακεδονίας. Ἐμμέτρως κατὰ λέξιν μεταφρασθέντα ὑπὸ *Λουκίας Μ. Ι. Γάρνετ*, καταταχθέντα, ἐπιθεωρηθέντα καὶ ἐκδοθέντα μεθ' ἱστορικῆς εἰσαγωγῆς περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδ. λειψάνων τῆς πολυθείας ὑπὸ *Ἰω. Σ. Στίουαρτ Γλέν*ι.) 8ον σ. XXXI, 260.

Τὴν δημώδη ποίησιν τοῦ ἡμετέρου λαοῦ ἐγνώρισε πρῶτος τῷ ἀγγλικῷ δημοσίῳ ὁ Ch. Brinsley Sheridan μεταφράσας ἐμμέτρως τὴν συλλογὴν τοῦ Φωριέλ, ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἔκδοσιν ταύτης. Ἔκτοτε εἰ καὶ ἐπιμελέστερον ἐμελετήθησαν τὰ δημοτικὰ ἡμῶν ᾄσματα καὶ πλούσιαι συλλογαὶ τούτων ἐξεδόθησαν οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ὀλιγοστὰ τούτων μετεφράσθησαν ἀγγλιστὶ ἐν ταῖς «Ἐκλογαῖς» (1856) καὶ ἐν τῇ «Ἑλλάδι» (Boston, 1869) τοῦ C. C Felton, ἐν τῇ περιηγήσει τοῦ αἰδεσιμωτάτου Τόζερ, ἐν ταῖς «Ἑλληνικαῖς ὥραις» τοῦ Blackie (1874) καὶ ἐν τῇ «Νεοελληνικῇ ποιήσει» τῆς Κας Macpherson (1884). Τὴν ἔλλειψιν ταύτην δαψιλῶς ἀναπληροῖ ἡ προκειμένη συλλογή, οὐχὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων ᾀσμάτων, 170 ἐν ὅλῳ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκλογὴν τῶν προσφυεστάτων ὅπως παράσχωσιν ἔννοιαν πλήρη πάντων σχεδὸν τῶν εἰδῶν τῆς δημώδους ἑλληνικῆς ποιήσεως. Τὰ πλεῖστα τῶν μεταφρασθέντων ᾀσμάτων ἐλήφθησαν ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Ἀραβαντινοῦ καὶ ἐκ τῆς τοῦ Passow· τέσσαρα δέ, κατὰ λάθος ἴσως ὡς δημοτικὰ ἐκληφθέντα (ἐν σ. 129-132, 220-234) ἐκ τῶν «Μνημοσύνων» καὶ τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» τοῦ Βαλαωρίτου. Δυστυχῶς οὐδαμῶς ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ πλουσία Συλλογὴ τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον δημοτικῶν ᾀσμάτων τοῦ Χασιώτου, καὶ τὰ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου ἠπειρωτικὰ καὶ μακεδονικὰ ᾄσματα, ἐν ᾧ ἐγένετο παρ' ἀξίαν χρῆσις τῆς συλλογῆς τοῦ Ἀθ. Οἰκονομίδου (Ἀθ. 1881), ἥτις φέρει μὲν τὸν πομπώδη τίτλον «Τραγούδια τοῦ Ὀλύμπου», ἀλλὰ περιέχει ᾄσματα ἐκ προγενεστέρων συλλογῶν σταχυολογηθέντα, ὧν ἔνια εἰσὶ παντελῶς ἄγνωστα τοῖς περὶ τὸν Ὄλυμπον οἰκοῦσιν. Οὕτω τὰ ᾄσματα, τὰ μεταφρασθέντα ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Οἰκονομίδου, πλὴν δύο, εἰσὶ γνωστὰ ἄλλοθεν· τὸ ἐν σελ. 81 ἐλήφθη ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Μανούσου (τ. Β' σ. 71)· τὸ ἐν σ. 111 ἐκ τῆς τοῦ Passow (ἀρ. 408)· τὸ ἐν σ. 112 ἐκ τῆς τοῦ Χασιώτου (σ. 169)· τὰ ἐν σ. 113, 116, 161 ἐκ τῆς τοῦ Passow (ἀρ. 409, 533, 335, 336)· τὸ ἐν σ. 175 ἐκ τῶν Λιανοτραγουδιῶν (σ. 173) καὶ τὸ ἐν σ. 254 ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Χασιώτου (σ. 123).

Digitized by Google

Ἡ μετάφρασις ὅσον ἔνεστι πιστὴ οὖσα, ἁμιλλᾶται ταῖς ἀρίσταις τῶν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν Sanders, Kind, Passow κλπ. φιλοπονηθεισῶν ἐμμέτρων μεταφράσεων τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων τῆς Ἑλλάδος, εἶναι δ' ἀσυγκρίτως ὑπερτέρα τῶν εἰς τὴν ἀγγλικὴν μεταφράσεων τοῦ Sheridan. Ὅπως τηρήσῃ ὅμως τὸ μέτρον τοῦ πρωτοτύπου, δὲν ἐδυνήθη νὰ ἀποφύγῃ ἡ μεταφράσασα πλατυσμούς τινας, παραβλάπτοντάς πως τὴν ἀφελῆ χάριν καὶ ἐξασθενοῦντας τὴν δύναμιν τῆς ἐκφράσεως τοῦ πρωτοτύπου. Καὶ παρανοήσεις παρεισέφρησαν ἐνιαχοῦ, εἰς ἃς ἄλλως περιπίπτουσιν ἀναποδράστως οἱ ἐκ τῆς δημώδους ἑλληνικῆς μεταφράζοντες ἀλλοδαποί, διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκῶν βοηθημάτων πρὸς πλήρη ταύτης κατανόησιν. Οὕτω τὸ *σήντα* (= ὅταν, ὁσάκις) μεταφράζει sudden, τὸ *σεπτὰ* seven, τὸ *τρεμουντάνα* (βορρᾶς) the mountain-wind, τὸ *ποῦ ἦταν καγκελοφρύδα* who had thick dark eyebrows κτλ. Φιλοτιμουμένη δὲ νὰ διατηρήσῃ πανταχοῦ ἀκραιφνῆ τὸν ἑλληνικὸν τύπον καὶ χρωματισμὸν τῶν ᾀσμάτων, ἀπεργάζεται τὴν φράσιν σκοτεινὴν καὶ ἀκατάληπτον· οὕτω λ. χ. Γιαννιωτοπούλα λέγων ὁ Ἕλλην ἐννοεῖ τὴν ἐξ Ἰωαννίνων κόρην, ἐν ᾧ διὰ τὸν Ἄγγλον τὸ Yannetopoula εἶναι ἁπλοῦν καὶ ἐστερημένον ἐννοίας κύριον ὄνομα· ὁμοίως τὸ λεβέντης ἀποδίδεται ἀγγλιστὶ διὰ τοῦ lévénté, μεταγραφόμενον μᾶλλον ἢ μεταφραζόμενον.

Τῶν μεταφράσεων τῆς Κας Garnett προέταξεν ὁ ἐκδότης δύο εἰσαγωγικὰς μελέτας, τὴν μὲν περιέχουσαν πολιτικὰς καὶ γλωσσικὰς παρατηρήσεις, τὴν δὲ πραγματευομένην περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι λειψάνων τῆς πολυθεΐας. Ἐν τῇ πρώτῃ διαλάμπει ὁ καὶ ἐν τῇ ἀφιερώσει τοῦ ἔργου εἰς τοὺς Ἕλληνας τῆς δούλης Ἑλλάδος διατρανούμενος φιλελληνισμὸς τοῦ γράψαντος, καὶ σκέψεις διατυποῦνται συνεταὶ καὶ ὀρθόταται περὶ τοῦ πολιτικοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος, καὶ περὶ ὁμοσπόνδου ἑνώσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀλβανῶν, ὑπὲρ ἧς ἐκθύμως καὶ δι' ἄλλων διατριβῶν συνηγόρησεν ὁ κ. Glennie. Ἀλλ' ἡ δευτέρα μελέτη ἐλέγχει δυστυχῶς τὸν γράφοντα παντελῶς ἀπαράσκευον εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ θέματος, περὶ οὗ πραγματεύεται. Ἀγνοῶν τὰς πλείστας τῶν πρὸ αὐτοῦ ὁμοίων ἐρευνῶν, ἀποτολμᾷ γενικὰς θεωρίας πλημμελεστάτας καὶ συνάγει ἐκ δεδομένων ἀνακριβῶν πορίσματα ἄτοπα καὶ ἀδικαιολόγητα. Οὕτως ὀλίγα ἐκ πολλῶν ἐκλέγοντες ἀρκούμεθα νὰ παρατηρήσωμεν αὐτῷ ὅτι πάνθ' ὅσα περὶ Καβείρων γράφει ἀνατρέπονται διὰ μόνης τῆς ὀρθῆς ἐξηγήσεως τοῦ στίχου τοῦ δημώδους ᾄσματος (σ. 10), ὃν παρανοήσας τηλικοῦτον μυθολογικὸν οἰκοδόμημα ἤγειρεν ἐπὶ θεμελίων σαθροτάτων· ὅτι ἡ γέννησις τοῦ Βλαχάβα ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὄσσης εἶναι πλάσμα τοῦ ποιητοῦ Βαλαωρίτου καὶ οὐχὶ δημώδης παράδοσις· ὅτι ὁ Αὐγερινὸς δὲν εἶναι the Dawn (ἡ αὐγή, σ. 8) ἀλλὰ the Morning-star· ὅτι τὴν ἀτοπίαν τῆς συσχετίσεως τοῦ ᾄσματος τῆς Διογέννητης καὶ τοῦ Χαντζερῆ πρὸς τὸν μῦθον τοῦ Ἐνδυμίωνος καὶ τῆς Σελήνης ἤθελε προδήλως διίδει, ἂν ἐμελέτα πάντα τὰ ᾄσματα τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου, τὰ ὑπαγόμενα εἰς τὸν κλάδον τῆς Διογέννητης· τέλος ὅτι ἡ μόνη πιθανὴ ἑρμηνεία τῆς παρὰ Πλουτάρχῳ παραδόσεως περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Πανὸς ἐστὶν ἡ τοῦ Mannhardt (Wald-u. Feldkulte τ. II. σ. 133 κ.ἑ). Ν. Γ. Π.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Χωρὶς ἐμένα δὲ 'μπορεῖς νὰ 'μπῇς στιγμὴ
Σὲ σπίτι, 'ς ἐκκλησιά, σὲ κάστρο ἐλευθέρως.
Ἂν μοῦ χωρίσῃς τὸ κεφάλι ἀπ' τὸ κορμί,
Δὲν ἠμπορεῖς ποτὲ χωρὶς ἐμὲ νὰ ζήσῃς,
Ὅπου καὶ ἂν στραφῇς, ἐμένα θ' ἀπαντήσῃς,
Κι' εἶμαι κι' ἐγὼ τοῦ ἑαυτοῦ σου μέρος.

2

Ὅταν 'ς τὰ δάση μιὰ φορὰ ἔζουσα δροσισμένο,
Ἔμενα πάντα σιωπηλό.
Τώρα χωρὶς καμμιὰ ζωή, ξερὸ καὶ νεκρωμένο
Μὲ τὴ γλυκύτερη λαλιὰ 'ς τὸν κόσμο αὐτὸ 'μιλῶ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Κύπρος—Κάπρος

2

Αὐχὴν—χήν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

10 Μαΐου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	345.50
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	349.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	411.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	399.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	261.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	258.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	199.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	248.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	91.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	366

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	4065.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	156.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	90.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	60.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	335.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	26.20
» 3μην......	26. —
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01¹/₂
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01³/₄

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..........................	20.48
Λίρα ὀθωμανική..........................	23.37

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ταῦτα δὲ δηλοῦσιν οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοί.

ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ (Α). Ἅπαντα. Τόμος Α' Δραχ. Μνημόσυνα — Τόμος Β' Κυρὰ Φροσύνη. Ἐκδ. Β'. Τιμὴ καὶ τῶν 2 τόμων	4	(90)
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ Ἀθανάσης Διάκος-Ἀστραπόγιαννος.	2.50	(40)
ΚΑΛΛΙΓΑ (Π.) Μελέται καὶ Λόγοι......	12.50	(100)
ΚΟΝΤΟΥ (Κ.) Γλωσσικαὶ Παρατηρήσεις...	14.—	(110)
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ (Σ.) Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς λεξικοῖς, δεδεμένον...	14.—	(100)
ΜΑΘΑ (Ζ.) Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. Ἔκδοσις Β'. 1884..	4.—	(40)
ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ (Β.) Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1453 ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀγγ. Βλάχου. Τόμ. 2...	9.—	(100)
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ (Ν.) Κυνηγετικὰ μετὰ εἰκόνων. 1884.........	10.—	(90)
ΠΑΡΑΣΧΟΥ (Ἀχ.) Ποιήματα. Τομ. 3....	13.50	(100)
ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ (Ι.) Λεξικὸν Ὁμηρικόν. Ἔκδοσις ϛ' 1885..........	19.—	(100)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους διὰ τὰ σχολεῖα 1884.	80	(30)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία Ἀρχαία 1884..........	5.—	(40)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Μέση 1884.	4.—	(40)
ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ (Μ.) Χάρτης Ἠπειροθεσσαλίας Ἔκδοσις Β'..........	15.—	(100)
ΨΑΡΑ (Π.) Ὁ Ζωολογικὸς Κῆπος τῶν παίδων. Μετὰ ὡραίων χαλκογραφιῶν........	2 25	(30)

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» 1885 — 12.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 438. — 19 ΜΑΪΟΥ 1885. — Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 490

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΤΡΟΣ ΒΕΔΩΝΙΟΣ ὑπὸ Α. Μηλιαράκη.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

ΚΩΜΟΙ ΚΑΙ ΚΩΜΑΖΟΝΤΕΣ ὑπὸ Κ. Παλαμᾶ.

ΑΠ' ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΣ ΚΗΦΙΣΙΑΝ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΠΑΝΤΑΛΟΝΙ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ

Πρὸ τοῦ νεκροῦ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ βαρυπενθὴς προσέρχεται ἡ Γαλλία, ἀποδίδουσα τὸν τελευταῖον φόρον τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν μεγαλοφυΐαν, καὶ ἀποχαιρετίζουσα ἐκεῖνον, ἐν τῷ ὁποίῳ τελειότερον ἐξεδηλώθη ἡ δύναμις τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον. Πρὸ τοῦ νεκροῦ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ ἡ Γαλλία ἐτίμησε διὰ τοῦ ὑστάτου τῶν θριάμβων τὸν ποιητήν, ὅστις ἐλάμπρυνε τὴν φιλολογίαν διὰ νέας ἀκτινοβόλου ποιήσεως, τὸν πολίτην, ὅστις ἡρωϊκῶς ἠγωνίσθη κατὰ τῶν δυναστῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, τὸν ἄνθρωπον, οὗτινος ἡ καρδία δὲν ἔπαυσε παλλομένη διὰ τὰ μεγάλα καὶ γενναῖα αἰσθήματα. Γεννηθεὶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὁ Οὐγκὼ ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας ἤρξατο ἐπιδεικνύων τὰ σπέρματα τῆς μεγαλοφυΐας του, καταπλήττων τοὺς περὶ αὐτόν, καὶ προκαλέσας τὴν γνωστὴν ἐκείνην ἐπίκλησιν τοῦ Σατωβριάνδου. Ὡς συγγραφεύς, ἥψατο πάντων σχεδὸν τῶν εἰδῶν τῆς φιλολογίας, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις παρήγαγεν ἔξοχα ἔργα. Ἔγραψε ποιήματα, μυθιστορήματα, δράματα, φιλοσοφικάς, ἱστορικὰς καὶ κριτικὰς μελέτας. Μεταξὺ τῶν μυθιστορημάτων αὐτοῦ ἡ *Παναγία τῶν Παρισίων* κρίνεται ὡς ἡ ὡραιοτέρα εἰκὼν τοῦ ζοφεροῦ μεσαίωνος, καὶ οἱ *Ἄθλιοι* ὡς ἡ συγκινητικωτέρα κοινωνικὴ ἐποποιΐα τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἐκ τῶν δραμάτων αὐτοῦ ὁ *Ἐρνάνης* ἐκραταίωσε σταθερῶς τὴν δόξαν τοῦ συγγραφέως του καὶ κατέρριψε τέλεον τὰ εἴδωλα τῆς παλαιᾶς κλασικῆς σχολῆς. Μεταξὺ τῶν ἑπτακαίδεκα τόμων τῶν ᾠδῶν αὐτοῦ, ἐν αἷς συγχέονται ἀναμὶξ πάντα τὰ ἤδη τῆς ποιήσεως, λύρα καὶ δρᾶμα καὶ διήγησις, ὑπερέχουσι λόγῳ ὕψους τῆς ἐπιβολῆς οἱ *Θρύλλοι τῶν αἰώνων*, εἶδος κυκλικοῦ ἔπους, ἐν ᾧ ἀναπαρίσταται ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Ὡς ἀρχηγὸς Σχολῆς, ὑπῆρξεν ἐν Γαλλίᾳ ὁ διαμορφωτὴς τοῦ ρωμαντισμοῦ, ἀπὸ τῆς νεαρωτάτης δὲ ἡλικίας μέχρι τοῦ γήρατος αὐτοῦ, ἐκτὸς τῆς παγκοσμίου ἐπιδράσεως ἣν ἔσχεν ἐπὶ τῆς φιλολογικῆς ἀναπτύξεως, ὑπῆρξεν ὁ ὑπογραμμὸς τεσσάρων γενεῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων, περιστοιχούντων καὶ διδασκομένων ἐξ αὐτοῦ, Ἐν τῇ πολιτικῇ αἱ πρῶται αὐτοῦ δοξασίαι ὑπῆρξαν φιλοβασιλικαί, ὡς ζωηρῶς ἐκφαίνεται ἐν τοῖς πρώτοις ἔργοις αὐτοῦ· μετέπειτα ὁ μοναρχικὸς ἐγένετο φιλελεύθερος Βοναπαρτικός, μέχρις οὗ διεμορφώθη εἰς ἁγνὸν μύστην τῶν δημοκρατικῶν ἰδεῶν, ἀμειλίκτως πατάσσοντα ἀπὸ τοῦ τύπου καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τοὺς ἐπιβουλευομένους τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος του. Διὸ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων προγραφέντων ἅμα τῇ διὰ πραξικοπήματος ἀνόδῳ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Γ' Ναπολέοντος, καταδικασθεὶς εἰς ἐξορίαν, κατὰ τὸ 1851. Ὁ Οὐγκὼ εὐθαρσῶς ὑπέστη τὴν καταδίκην, διαμείνας ἐπὶ εἴκοσιν ὅλα ἔτη ἐξόριστος ἐν νήσῳ τινὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἀποκρούσας ὑπερηφάνως προταθεῖσαν ἀμνηστείαν, καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα ἅμα τῇ πτώσει τοῦ Ναπολέοντος. Ὡς ἄνθρωπος, ἤγειρε πολλάκις φωνὴν κατὰ τῶν προλήψεων, ἐπροστάτευσε τοὺς πάσχοντας καὶ τοὺς ἀδικουμένους, ἀνθρώπους καὶ λαούς, πολλάκις ἐμεσίτευσεν παρὰ τοῖς ἰσχυροῖς ὑπὲρ τῆς ζωῆς καταδίκων εἰς θάνατον, οὐχὶ δὲ σπανίως ἡγεμόνες εἰσήκουσαν τοιαύτας παρακλήσεις αὐτοῦ. Ἑνὸς ἐξ αὐτοῦ τὴν χάριν ἐπέτυχε παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Γαλλίας, κατὰ τὸ 1839, δι' ἑνὸς τετραστίχου. Ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον, δειναὶ συμφοραὶ ἔπληξαν αὐτὸν ἰδίως ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ παρεφρόνει κατ' αὐτὴν τὴν ἑσπέραν τῶν γάμων τοῦ ποιητοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθνησκεν. Ἡ κόρη του ἐπνίγετο μετὰ τοῦ συζύγου της ἐν τῷ Σηκουάνᾳ· ὁ εἷς τῶν υἱῶν του ἀπέθνησκεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ, καὶ ὁ ἕτερος κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν πολιορκίαν τῶν Παρισίων· ἡ σύζυγός του εἶχε πρὸ πολλοῦ ἐγκαταλίπει τὴν ζωήν, καὶ ἅπασα ἡ στοργὴ τοῦ πρεσβύτου συνεκεντροῦτο ἐπὶ τῶν δύο ἐγγόνων του, τοῦ Γεωργίου καὶ τῆς Ἰωάννας. Ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν πολιτικῶν κλυδώνων καὶ τῶν βιωτικῶν συμφορῶν ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἠδυνήθη νὰ τηρήσῃ μέχρι βαθυτάτου γήρατος ἀκεραίαν καὶ ὑψίστην τῆς διανοίας αὐτοῦ τὴν δύναμιν· καὶ ὅ,τι θὰ συνέτριβεν ἴσως ἄλλην τινὰ κρᾶσιν, δι' αὐτὸν ἐγίνετο ἀφορμὴ νέας ἐργασίας καὶ ποιήσεως.

Διὰ ταῦτα ἡ πατρὶς αὐτοῦ καὶ ζῶντα ἔτι ἀπηθανάτισεν αὐτόν, καὶ ἀποθανόντα θεοποιεῖ. Ἅμα τῇ εἰδήσει τῆς ἀσθενείας πλῆθος προσήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν του ἐρωτῶν περὶ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας μέχρι τοῦ τελευταίου πολίτου. Ἡ κηδεία αὐτοῦ τελεῖται δαπάναις τοῦ Ἔθνους, ὁ νεκρὸς δὲ ἐκτίθεται ἐπὶ ἡμέρας ὑπὸ τὴν *Θριαμβευτικὴν Ἁψῖδα*, τὸ μέγα τοῦτο οἰκοδόμημα ἐφ' οὗ ἀπεικονίζονται ὑπὸ τῆς τέχνης αἱ πολεμικαὶ δόξαι τῆς Γαλλίας, καὶ ὅπερ ὁ ποιητὴς εἶχε ψάλει κατὰ τὸ 1837 δι' ἀπαραμίλλων στροφῶν.

Πρὸ τοῦ νεκροῦ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ προσέκλινε καὶ ἡ Ἑλλάς, προσκομίζουσα στέφανον ἀμαράντινον εὐγνωμοσύνης καὶ θαυμασμοῦ· θαυμασμοῦ πρὸς τὴν εὐρεῖαν αὐτοῦ διάνοιαν, τῆς ὁποίας τὰ προϊόντα δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν Γαλλίαν μόνην, εὐγνωμοσύνης δὲ πρὸς τὸν μέγιστον τῶν φιλελλήνων, εἰς ὃν ἡ ἀγωνιζομένη καὶ θριαμβεύουσα Ἑλλὰς ἐνέπνευσε τὰ ὡραιότερα ποιήματα, εἰς ὃν ἡ καταπονουμένη καὶ ἀπροστάτευτος Ἑλλὰς ἐνέπνευσεν ἀείποτε τὰς θερμοτέρας ἐκδηλώσεις, τὰς εὐγλωττοτέρας διαμαρτυρήσεις.

Ἐν τῷ προσεχεῖ φύλλῳ τῆς *Ἑστίας* θέλομεν καταχωρίσει περὶ Βίκτωρος Οὐγκὼ ἄρθρον ὑπὸ τὴν ἔποψιν κυρίως τῆς δημοτικότητος αὐτοῦ παρ' ἡμῖν.

Ὁ πρωθυπουργὸς κ. Θ. Δεληγιάννης ἀπηύθυνεν εἰς τὸν ἐν Παρισίοις πρεσβευτὴν ἡμῶν τηλεγράφημα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ. Τὸ τηλεγράφημα τοῦτο ἔχει ὡς ἕπεται:

Μετὰ βαθείας λύπης ἐμάθομεν, ὅτι ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἀπεβίωσεν. Ὁ Βασιλεύς, ὁ σεβαστός μοι κύριος, ἡ Κυβέρνησις αὐτοῦ, ὁ Τόπος ὁλόκληρος συμμερίζονται τὴν ἄπειρον θλῖψιν τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, τοῦ ἐξόχου πολίτου, τοῦ προμάχου τῆς ἐλευθερίας τῶν Λαῶν. Ἀλλ' ἄν, παρὰ τὸν γαλλικὸν Λαὸν ὁλόκληρον, σύμπας ὁ πεπολιτισμένος κόσμος θρηνῇ τὸν Βίκτωρα Οὐγκώ, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς θρηνεῖ ἐν τούτῳ τὸν ἀρχαιότατον, τὸν γενναιοφρονέστατον, τὸν σταθερώτατον τῶν Φιλελλήνων. Διερμηνεύω ἐντεῦθεν τὰ αἰσθήματα τοῦ Ἡγεμόνος μου καὶ τῶν συμπολιτῶν μου, παρακαλῶν νὰ προσφέρητε τὰ συλλυπητήριά μου τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ θανόντος, νὰ παρακολουθήσητε τὴν κηδείαν αὐτοῦ, καὶ νὰ καταθέσητε στέφανον ἐξ ἀθανάτων ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ.»

— Ἡ δὲ οἰκογένεια Κανάρη ἐμήνυσεν εἰς Παρισίους να κατατεθῇ βαρύτιμος στέφανος ἐκ δάφνης ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ τοῦ ὑμνητοῦ τῶν ἄθλων τοῦ πυρπολητοῦ τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας.

Digitized by Google

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Πρό τινων ἡμερῶν ἐνεκαινίσθη ἐν Παρισίοις διεθνὴς ἔκθεσις ἀνθέων καὶ φυτῶν, ὀργανωθεῖσα ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς φυτοκομικῆς Ἑταιρίας. Ὡς χῶρος τῆς ἐκθέσεως ὡρίσθη περίπτερόν τι ἐπὶ τῶν Ἠλυσίων πεδίων. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιπτέρου παρουσίαζεν εἰς τὰ βλέμματα θελκτικώτατον θέαμα, κατεχόμενον ὑπὸ διαμερισμάτων ἐν οἷς ἐκτίθενται τὰ πολυτιμότερα δείγματα ἐκ τῆς χλωρίδος πάσης χώρας, καὶ ὑπερμεγέθεις θάμνοι καὶ ὀγκώδη φυτά. Τὰ κεκομμένα ἄνθη καὶ τὰ ὄσπρια ἦσαν τεθειμένα κατὰ μέρος ὑπὸ εὐρείας σκηνάς. Τῶν κριτῶν, 120 τὸν ἀριθμόν, οἵτινες ἀπένειμαν βραβεῖα εἰς διαφόρους ἐκθέτας, προήδρευεν ὁ Λέων Σαίη, πρόεδρος τῆς φυτοκομικῆς Ἑταιρίας. Μεταξὺ τῶν χορηγῶν βραβείων κατελέγοντο ὁ ὑπουργὸς τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ὁ ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας, ὁ δῆμος τῶν Βερσαλλιῶν, ἡ βαρώνη Ρόσχιλδ, καὶ ὁ Λέων Σαίη.

— Ἐτελέσθη ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας τῶν γεωγραφικῶν καὶ ἀνθρωπολογικῶν σπουδῶν πανηγυρικὴ συνεδρίασις εἰς μνημόσυνον τοῦ ἐν θαλάσσῃ ἐπὶ τοῦ πλοίου *Λάρος* ἀποθανόντος διασήμου ἐξερευνητοῦ τῆς Ἀφρικῆς δόκτορος Nachtigal. Ἡ συρροὴ ὑπῆρξε μεγίστη. Ἡ κυβέρνησις παρίστατο ἐν αὐτῇ διὰ τεσσάρων ἀντιπροσώπων ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Ὁ καθηγητὴς Virchow ἀπήγγειλεν ἐκτενῆ λόγον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπηρίθμησε τὰς ὑπὸ τοῦ ἀποθανόντος προσενεχθείσας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐπιστήμην.

— Οἱ κληρονόμοι τοῦ μουσικοῦ Ριχάρδου Βάγνερ ἐξηγόρασαν ἀντὶ 5,000 μαρκῶν συλλογὴν ἑβδομήκοντα ἐπιστολῶν, γραφεισῶν ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν φίλον του μουσικὸν Θεόδωρον Uhlig, αἵτινες, ὡς φαίνεται, περιέχουσι σπουδαιοτάτας βιογραφικὰς λεπτομερείας περὶ Βάγνερ.

— Ὁ Ἀλφόνσος Νεβίλ, εἷς τῶν ἐξοχωτέρων συγχρόνων ζωγράφων τῆς Γαλλίας ἀπέθανε. Ὁ Νεβὶλ διέπρεψε πάντοτε εἰς τὴν ἀπεικόνισιν στρατιωτικῶν καὶ πολεμικῶν σκηνῶν, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ Detaille θεωροῦνται ὡς οἱ διαπρεπέστεροι τῆς ζωγραφικῆς σχολῆς, ἥτις ἤκμασε ἀπὸ τοῦ 1870, ἀρυσθεῖσα κυρίως τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ τελευταίου γαλλοπρωσσικοῦ πολέμου. Τὰ ἔργα τοῦ Νεβὶλ διακρίνονται διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ ἀλήθειαν ἐν τῇ συνθέσει, διότι ὁ ἀποθανὼν καλλιτέχνης δὲν εἶχε ἴδῃ τὸν πόλεμον ὡς παρατηρητὴς μόνον, ὡς ζωγράφος, ἀλλ' εἶχεν μετάσχει αὐτοῦ καὶ ὡς στρατιώτης. Τὸ ἀριστούργημά του, οὗτινος ἔκτυπα δύναταί τις νὰ ἴδῃ εἰς πάντα τὰ καταστήματα καὶ τὰς καλύβας ἔτι τῆς Γαλλίας εἶνε «Τὰ τελευταῖα φυσίγγια», εἰκὼν παριστῶσα τὸ ἐσωτερικὸν οἰκίας, ἐν ᾗ συνηθροίσθησαν οἱ τελευταῖοι γάλλοι ὑπερασπισταὶ τοῦ ἁλωθέντος χωρίου, ἀναμένοντες τοὺς ἐφορμῶντας Πρώσσους.

— Μετὰ τὸ τέλος τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἐκθέσεως τῶν Παρισίων θέλει τελεσθῆ ἐν τῷ Βιομηχανικῷ μεγάρῳ ἡ κληθεῖσα ἔκθεσις τῆς ἐργασίας, περιλαμβάνουσα ποικιλώτατα ἔργα καὶ προϊόντα. Ἐν αὐτῇ κατηρτίσθη τμῆμα τῶν ἀπὸ 1870 βραβευθεισῶν ἐφευρέσεων, λίαν ἑλκυστικόν, καθ' ὃ μέχρι τοῦδε συνενοῦν ὅλως νέα ἐκθέματα ὑπερπεντακοσίων ἐκθετῶν, ἅτινα θέλουν ἐκτελεῖ διαφόρους ἐργασίας ἐνώπιον τῶν ἐπισκεπτῶν. Πρὸς τούτοις ἡ ἔκθεσις αὕτη διαιρουμένη εἰς σπουδαίας κλάσεις ἐπιπλοποιΐας, ἠλεκτρισμοῦ, ὑγιεινῆς, ἁμαξοπηγίας, θρεπτικῶν προϊόντων, προφορικῆς διδασκαλίας, καὶ ἰδίᾳ τεχνῶν καὶ μηχανῶν, περιλαμβάνουσα δὲ καὶ ξένα τμήματα, εἰκάζεται ὅτι θέλει εἶναι ὁ σπουδαιότερος σταθμὸς πρὸ τῆς ἀναμενομένης παγκοσμίου ἐκθέσεως τοῦ 1889.

— Ἐν πληθούσῃ συνεδριάσει τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας ἐν Παρισίοις ὁ ἰσόβιος αὐτῆς γραμματεὺς κ. Béclard ἀπήγγειλε μικρὸν ἐγκώμιον τοῦ Claude Bernard, ἐν ᾧ μετ' ἐμβριθείας καὶ χάριτος λόγου ἐξετάζονται ὁ βίος καὶ τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου φυσιοδίφου.

— Ἐν Λονδίνῳ πρόκειται νὰ συστηθῇ ἑτερόρρυθμος μετοχικὴ ἑταιρία, ὅπως ἐνοικιάζῃ εἰκόνας συγχρόνων καλλιτεχνῶν, καθ' ὃν τρόπον ἐνοικιάζονται οἰκήματα, ἐπαύλεις, ὀχήματα, καὶ κλειδοκύμβαλα. Ἡ ἰδέα τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης, ἥτις ἐκ πρώτης ὄψεως διὰ τὸ πρωτοφανὲς αὐτῆς φαίνεται παράδοξος, ἀνήκει εἰς λίαν γνωστὸν κεφαλαιοῦχον, ὅστις υἱοθέτησεν αὐτήν, ἀφορῶν εἰς τὴν σαφῶς ἐκδεδηλωμένην προτίμησιν τῶν ἄγγλων πρὸς τὴν χρῆσιν μᾶλλον ἢ πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν πραγμάτων. Χιλιάδες ἀνθρώπων ἐν Λονδίνῳ, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ἰδίαν οἰκίαν, ζῶσι δι' ἐνοικίου εἰς οἰκήματα μετ' ἐπίπλων. Ὁ Ἄγγλος ἀναχωρῶν ἐπὶ ἓν ἢ δύο ἔτη δὲν διστάζει νὰ ἐνοικιάσῃ τὸν οἶκον τῶν πατέρων του. Ἡ ἄμαξα, οἱ ἵπποι, ὁ ἡνίοχος, τὸ κλειδοκύμβαλον, τὰ βιβλία, τὰ περιοδικὰ τὰ ὁποῖα μεταχειρίζεται, εἶνε δάνεια. Διατὶ δὲ νὰ μὴ δανείζηται μίαν εἰκόνα, ἓν ἄγαλμα, ὅπως μίαν ἄμαξαν! Διότι ἤρεσεν εἰς αὐτὸν ἡμέραν τινὰ μία εἰκών, δὲν εἶνε λόγος ὅπως καταδικασθῇ νὰ βλέπῃ ταύτην ἰσοβίως. Ὅθεν ἡ ἐν λόγῳ Ἑταιρία θέλει ἀναλαμβάνει νὰ ἀνανεοῖ τὰς ἐπὶ τοῦ τοίχου εἰκόνας, ὁσάκις ζητηθῇ τοῦτο ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου. Καὶ οὕτω δύναταί τις νὰ κατορθώσῃ ὥστε νὰ διέλθωσιν ἐκ τοῦ οἰκήματός του εἰς διάστημα ἑνὸς ἢ δύο ἐτῶν πάσης σχολῆς καὶ παντὸς καλλιτέχνου ἔργα.

— Ἐν τῷ Βατικανῷ, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Πάπα, πολλῶν καρδιναλίων καὶ πλήθους κληρικῶν, καθηγητῶν καὶ ἱεροσπουδαστῶν ἐγένοντο αἱ εἰς τὴν θεολογίαν ἐξετάσεις τριῶν ἱεροσπουδαστῶν, Ἕλληνος, Ἀρμενίου καὶ Ἰρλανδοῦ, ἐπὶ ζητημάτων προταθέντων εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τριῶν ἐξόχων θεολόγων. Μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ἐπὶ τρίωρον παραταθεισῶν ἐξετάσεων ὁ Πάπας συνεχάρη τοὺς ἐξετασθέντας καὶ προσήνεγκεν εἰς αὐτοὺς χρυσᾶ μετάλλια.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Μαΐου 17, Παρασκευή.

Μετὰ τὴν ἐπίσημον ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς βουλῆς διὰ τοῦ βασιλέως ἤρξαντο καὶ ἐξακολουθοῦσιν αἱ προκαταρκτικαὶ αὐτῆς συνεδριάσεις, ἀνὰ πᾶσαν πρωΐαν. Ἤδη ἡ βουλή, διῃρημένη εἰς τμήματα, ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἐκλογῶν. Οὐδὲν ἄξιον λόγου ἐπεισόδιον ἐσημείωσε τὰς πρώτας αὐτῆς ἡμέρας, ἐκτὸς ζωηρῶν τινων, οὐχὶ πρωτακούστων καὶ τούτων, ἐκδηλώσεων περὶ ἐλευθερίας τοῦ ὅρκου καὶ προόδου τῆς δημοκρατίας.

***

Ἐν τῇ πολιτικῇ ἑκάστη σχεδὸν πρᾶξις τῆς Κυβερνήσεως παρίσταται ὑπὸ ταύτης ὡς ἀπορρέουσα ἐκ τῆς διηνεκοῦς φροντίδος τῶν οἰκονομιῶν. Δημοσιογραφικοὶ ἀγῶνες δριμεῖς συνάπτονται συνήθως μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν μερίδων· τὴν δριμυτέραν μεταξὺ αὐτῶν συζήτησιν προὐκάλεσε τὸ θέμα τῆς ὁδοποιΐας. Τοῦ ζητήματος τῆς Φιλιππουπόλεως οὐδεμία ὁριστικὴ διαπεραίωσις ἐγένετο ἔτι. Ἀπεφασίσθησαν καὶ ἐγένοντο οἱ διορισμοὶ τῶν νέων Νομαρχῶν.

***

Συγχρόνως μὲ τὰς συζητήσεις ἐπὶ τῆς ἐνάρξεως τῶν βουλευτικῶν ἐργασιῶν ἠκούοντο κάπου καὶ συζητήσεις ἐπὶ τοῦ νέου μηχανήματος, τοῦ ἀποξηραίνοντος τὴν σταφίδα, οὗτινος ἐφευρέτης εἶνε ὁ κ. Α. Δαμασκηνός. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ περὶ αὐτοῦ συζήτησις δὲν ἦτο τόσῳ γενικὴ καὶ ἐνδιαφέρουσα, ὅσῳ ἡ περὶ τῆς δεῖνος λέξεως τοῦ βασιλικοῦ λόγου ἢ περὶ τῶν λόγων τῆς ἀκυρότητος τῶν ἐκλογῶν ἑνὸς δήμου τῆς δεῖνα ἐπαρχίας. Καὶ ὅμως ἐξεύρεσις τρόπου πρὸς ἀποξήρανσιν τοῦ προϊόντος, ὅπερ ἀποτελεῖ κατ' ἐξοχὴν τὸν πλοῦτον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ συγχρόνως ὑπόκειται κατ' ἐξοχὴν εἰς βλάβας καὶ καταστροφάς, χωρὶς οὐδεμία ὑπὲρ αὐτοῦ προοδευτικὴ ἐπινόησις νὰ συμπληρῇ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῆς φύσεως, ἢ νὰ ἐξασφαλίζῃ τοῦτο ἀπὸ τῶν ἰδιοτροπιῶν αὐτῆς, μηχάνημα τοιοῦτο δύναται νὰ σημειώσῃ σταθμὸν προόδου καὶ ἀπροσδοκήτου ἀναπτύξεως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς σταφιδεμπορίας. Ὁ κ. Δαμασκηνὸς εἶνε γνωστὸς διὰ τὴν μετ' ἐπιμονῆς προσήλωσιν αὐτοῦ εἰς ἐφευρέσεις, σκοπούσας πρακτικὴν καὶ γενικὴν ὠφέλειαν. Εἰδήμονες κύριοι, πρὸ πάντων ἐκ σταφιδοφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου, εἰς οὓς ἐν λεπτομερείᾳ ἐξέθηκε τὰ τοῦ μηχανήματος αὐτοῦ, ὡς ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις εὐεργετοῦντος τὴν παραγωγήν, ἀπεφάνθησαν περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ ὡς πιθανωτάτης, ὑπολείπονται δὲ ἤδη γενικώτερα πειράματα ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας ἐνώπιον καὶ ἄλλων σταφιδοκτημόνων. Γνωστὸν ὅτι πρὸ ἑνὸς ἢ δύο ἐτῶν λόγος

Digitized by Google

εἶχε γείνει περὶ ἐπινοήσεως ἀποξηραντικῆς μηχανῆς τῆς σταφίδος καὶ ὑπό τινος Κυρίου ἐκ Πατρῶν, ἀλλ' ὅστις ἀξιῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς προτέρας δοκιμασίας τὴν καλῇ τῇ πίστει ὑπὸ τοῦ Κράτους υἱοθέτησιν ταύτης, δὲν ἠκούσθη.

∴

Ἐν τῇ τελευταίᾳ Καλλιτεχνικῇ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων αἱ στρατιωτικαὶ ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν ἦσαν τὸ θέμα τῆς ἐμπνεύσεως ἑνὸς καλλιτέχνου· παρ' ἡμῖν δὲ ἐγένοντο ἐσχάτως τὸ θέμα συνδιασκέψεως ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας περὶ διατηρήσεως περιορισμοῦ ἢ καταργήσεως αὐτῶν. Αἱ τῶν κκ. γυμνασιαρχῶν γνῶμαι περὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀσκήσεων ὑπῆρξαν ποικίλαι, ἄλλων μὲν γνωματευσάντων τὴν ἀχρηστίαν αὐτῶν, ἄλλων τὴν ἐντελῆ χρησιμότητα, καὶ ἄλλων τὴν ὑπὸ ὅρους χρησιμότητα. Τέλος ἀπεφασίσθη ἡ διατήρησις τοῦ καθεστῶτος, ἀλλ' εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ παραβλάπτεται ἐξ αὐτοῦ οὐδὲ κατὰ κεραίαν τὸ ἔργον τῶν οἰκονομιῶν.

∴

Τὰ κλασικὰ πελάγη μας, ἐκτὸς ἐξαιρέσεών τινων, δὲν προκαλοῦσιν οὔτε τὰς ἐπικινδύνους ἁμίλλας ἀτρομήτων δυτῶν, οὔτε τὰς ἐπιμόνους ἐρεύνας πεπειραμένων φυσιολόγων· ὁ πυθμὴν αὐτῶν οὔτε εἰς κοράλλια καὶ μαργαρίτας ἀφθονεῖ, οὔτε περιέχει τὸν μυθώδη ἰχθυολογικὸν κόσμον τὸν πληρώσαντα πρό τινος ἓν τῶν Εὐρωπαϊκῶν μουσείων. Ἀλλὰ τὰ βάθη τῶν θαλασσῶν μας προκαλουσῶν ἐνίοτε ἐθνικῆς δόξης ἀναμνήσεις, πλούσια ἴσως βάθη εἰς μαχῶν ναυάγια καὶ τρόπαια, προσελκύουσιν ἐνίοτε φιλοδόξους τινὰς ἀρχαιολόγους ἢ ἰδιοτρόπους ἐξερευνητάς. Καὶ πέρυσι μὲν ἐξερευνήθησαν τὰ ὕδατα τοῦ πορθμοῦ τῆς Σαλαμῖνος, ἀλλ' ἀτυχῶς ἄνευ ἀποτελέσματος· ἤδη δὲ ἀγγέλλεται ὅτι Γάλλος τις, ἀπόγονος φιλέλληνος πεσόντος ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τοῦ Ναυαρίνου, προσφέρεται ὅπως ἰδίαις δαπάναις ἀναζητήσῃ εἰς τὰ βάθη τοῦ λιμένος τῆς Πύλου καὶ ἀνασύρῃ τὰ ἐν αὐτοῖς λείψανα τῆς ναυμαχίας, δωρήσῃ δὲ τὰ ἡμίση εἰς τὸ ἔθνος.

∴

Στίφη ἀκρίδων ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Καρυστίᾳ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν ἀγρῶν μεγάλην βλάβην προξενοῦσαι εἰς τὴν παραγωγήν. Τὴν Θεσσαλίαν φαίνεται ὅτι συχνὰ ἐπισκέπτονται οἱ φοβεροὶ οὗτοι ἐπιδρομεῖς, καὶ μάτην ἐφέτος ἤλπιζον, βλέποντες ἀντιστάντας εἰς τὸν χειμῶνα τοὺς καρπούς των, παράτασιν τῆς εὐτυχίας. Ἐν Καρυστίᾳ δὲ αἱ ἀκρίδες συμπληροῦσι τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς, ὅπερ εἶχεν ἀναλάβει ἡ τοῦ χειμῶνος πολυομβρία καὶ ἡ ξηρασία τοῦ ἔαρος. Εὐχόμεθα νὰ σταματήσῃ ἕως ἐδῶ ἡ θεομηνία, πρὸ τῆς ὡριμάνσεως καὶ συναγωγῆς τῆς σταφίδος.

∴

Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην ἐγένετο ἡ προαγγελθεῖσα γενικὴ συνέλευσις τῶν μετόχων τῆς ἐθνικῆς Τραπέζης πρὸς ἐκλογὴν ὑποδιοικητοῦ αὐτῆς. Ἡ συνέλευσις παμψηφεὶ καὶ μετ' ἐπευφημιῶν ἐξελέξατο ὑποδιοικητὴν τὸν κ. Παῦλον Καλλιγᾶν.

∴

Ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς παρελθούσης Δευτέρας, ἐπὶ δύο συνεχεῖς ἡμέρας ἐτελοῦντο αἱ ἐπὶ σκοπὸν βολῆς προαγγελθεῖσαι ἀσκήσεις τῶν ταγμάτων τοῦ πυροβολικοῦ. Ἕκαστον τάγμα συνεκρότει πλήρη πυροβολαρχίαν· αἱ ῥιφθεῖσαι ὀβίδες ἦσαν 48· αἱ ἡμίσειαι αὐτῶν ἦσαν ἐκ τῶν συνήθων, αἱ ἄλλαι δὲ βολιδοφόροι. Ἡ ἐπιτυχία τῶν ἀσκήσεων λέγεται ὅτι ὑπῆρξε πλήρης. Ὁ σκοπός, εἰ καὶ εἶχε μόνον ἑνὸς μέτρου διάμετρον, ἐβλήθη πολλάκις ὑφ' ὅλων τῶν ταγμάτων καὶ διὰ τῶν συνήθων ὀβίδων καὶ ἐπὶ τέλους ἔπεσεν. Εἰς τὸν ῥίψαντα τὸν σκοπὸν πυροβολητὴν ὁ παριστάμενος ἐκεῖ που στρατηγὸς Βοσσὲρ προσέφερεν ὡς ἀμοιβὴν χρυσοῦν δεκάφραγκον.

∴

Τὰ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ γέροντος Ἰλισσοῦ ἑστιατόρια καὶ τὰ παρὰ τὰ κύματα τῶν ἀείποτε νεαζόντων Φαλήρων ξενοδοχεῖα ἐπαναλαμβάνουσι τὴν θερινὴν αὐτῶν ἀκμήν, ἐπαναβλέπουσι τοὺς αὐτοὺς ἐπισκέπτας, πληροῦνται τῶν αὐτῶν ψιθύρων. Ἐπίσης αἱ παρὰ τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας ἐν τῷ καφφενείῳ Ζούνη παρεχόμεναι ᾠδικαὶ ἑσπερίδες προκαλοῦσι πυκνὴν συνάθροισιν περιπατητῶν ἐπὶ τοῦ πέριξ χώρου καὶ θαμώνων πληρούντων πάντα τὰ καθίσματα ἀμφοτέρων τῶν παρακειμένων καφενείων. Ἀναμένονται γαλλικοὶ καὶ ἰταλικοὶ θίασοι, καὶ δύο ἑλληνικαὶ ἑταιρίαι ἠθοποιῶν θέλουσι πήξει παρὰ τὸν Ἰλισσὸν τὰς σκηνάς των. Μεταξὺ τῶν νέων ἔργων, ἅτινα θέλει διδάξει ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ *Παραδείσου* ὁ ὑπὸ τὸν κ. Λεκατσᾶν θίασος, καταριθμεῖται καὶ τοῦ Σαίξπηρ ὁ *Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέτα*, ὅπερ τὸ πρῶτον ἤδη ἀναβιβάζεται εἰς ἑλληνικὴν σκηνήν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ι. Μ· Ὁ μὲν τῆς Βιέννης μετὰ τῶν περιχώρων ὑπελογίσθη κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1880 εἰς 1,103,857, ὁ δὲ τοῦ Βερολίνου κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἦτο 1,118,630. Ἰδίως τῆς τελευταίας πόλεως προέβη ταχέως αὐξόμενος ὁ πληθυσμός. Ἐπὶ τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς πρωσσικῆς μοναρχίας, μεγάλου ἐκλέκτορος Φρειδερίκου Γουλιέλμου (1640—1688), ὁ πληθυσμὸς τοῦ Βερολίνου ἀνήρχετο εἰς μόνον 20,0000· ἐπὶ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου (1786) ἀνῆλθεν εἰς 145,000, ὅτε δ' ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ νῦν βασιλεύων αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος Α' (τῷ 1861) οἱ κάτοικοι τοῦ Βερολίνου ἠριθμοῦντο εἰς 519, 513· τῷ 1867 ἀνῆλθον εἰς 702,437, τῷ 1875 εἰς 968,631 καὶ τῷ 1880 συνεποσώθησαν εἰς 1,118,630. — Κυρίαν Α. Ν. Κ. Σύρον. Μακρὰ βιογραφία τῆς Σάνδης, γραφεῖσα ὑπὸ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Βλάχου, ἐδημοσιεύθη ἐν τόμ. Γ', σελ. 132 τῆς «Ἑστίας»,—κ. Β. Κ. Νεάπολιν. Ἀντὶ 10 φρ. ἐτησίως δυνάμεθα νὰ σᾶς ἀποστέλλωμεν μετὰ τοῦ τῆς «Ἑστίας» καὶ τὸ φύλλον τοῦ «Ρωμηοῦ».—κ. Γ. Κ. Ὀδησσόν. Ἡ καθυστέρησις πρὸς τὸν ἐν Ποτίῳ κ. Χ. Γ. ἐπῆλθεν ἐξ ἀτυχοῦς παραδρομῆς. Ἀπεστάλησαν πάντα τὰ καθυστερήσαντα· τὰ λοιπὰ ἀποστέλλονται τακτικώτατα. Τὸ διὰ τὸν κ. Λ. ζητηθὲν δὲν εὑρέθη δυστυχῶς. Οὐχ ἧττον θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἀποστείλωμεν καὶ τοῦτο ἅμα εὑρεθῇ. κ. Ι. Φ. Σύρον. Ἐλήφθη καὶ τὸ τέλος. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — *Φοιτητῇ Π*. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων πανεπιστημίων τῆς Εὐρώπης εἶνε τὸ τῆς Πράγας, τὸ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ ἱδρυθὲν τῷ 1348, ἀριθμεῖ δὲ σήμερον 2,000 φοιτητῶν. — κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Τὰ βιβλία καὶ ἐπιστολήν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.—κ. Ν. Μ. Πειραιᾶ. Μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ἐγένετο ὁ Οὐγκὼ τῷ 1841. Προηγουμένως τρὶς εἶχε θέσει ὑποψηφιότητα, ἀλλ' ἀπεκρούσθη, προτιμηθέντων ἄλλων. Περὶ τοῦ ἄλλου οὐδὲν γνωρίζομεν. — *Πειρασμῷ*. Οὐδαμῶς παράδοξον, ἀφοῦ καὶ ἄλλοι, εὐφυεῖς ἄλλως ἄνθρωποι, ὑπέπεσαν εἰς τὴν αὐτὴν ἀνοησίαν, κυροῦντες οὕτω τὴν ὀρθότητα τῆς ἰσπανικῆς παροιμίας ὅτι «τὸ πνεῦμα καὶ ἡ εὐφυΐα εἶνε συνώνυμα τῆς μωρίας, ὁσάκις δὲν κυβερνῶνται ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου».—κ. Μ. Κ. Κηφισιάν. Ὑπάρχουσι, πλὴν ταύτης, καὶ ἄλλαι ἐκφράζουσαι τὴν ἰδέαν περὶ τοῦ ἐπιβλαβοῦς τῆς βροχῆς εἰς τὴν γεωργίαν κατὰ τὸν Μάϊον, συνειλεγμέναι ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ περὶ ταῦτα κ. Ν. Πολίτου.

—Μάης ἄβρεχος, τρυγητὴς χαρούμενος.
—Μάης ἄβρεχος χρονιὰ εὐτυχισμένη.
— Σ τὸν κατηραμένο τόπο τὸ Μάη τὸ μῆνα βρέχει. κτλ.

κ. Ν. Χ. Λάρισσαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. Τὸ φύλλον θέλομεν ἀποστέλλει ὑμῖν κατ' εὐθεῖαν ἐκ τοῦ γραφείου —*Χιμαίρᾳ*. Ἐκ τοῦ γραφείου ἡμῶν παρακαλεῖσθε νὰ ζητήσητε τὸ ἀντίτιμον τοῦ σταλέντος ποιήματος. Ἐπ' οὐδεμιᾷ πληρωμῇ εἶνε δυνατὸν νὰ δημοσιευθῇ ὕλη μὴ κατάλληλος ἐν τῇ «Ἑστίᾳ».—κκ. Ε. Τ. Μυτιλήνην καὶ Α. Χ. Σ. Τρίπολιν. Ἐλήφθησαν. — *κ. Μ*· Προφρόνως, ἀλλ' ἀδεξίως. Ὁ καλλίτερος τρόπος ν' ἀναμιμνήσκωμεν τὰς παλαιὰς εὐεργεσίας εἶνε νὰ κάμνωμεν νέας. — κ. Κ. Δ. Τῆς ἑλληνικῆς ἀντίστοιχος ἡ γαλλική: «Pierre qui roule n' amasse pas de mousse».— *Παρεπιδήμῳ*. Τὸ Σύνταγμα ἡμῶν ῥητῶς ὁρίζει τὴν ἐν τῷ κτιρίῳ τοῦ Βουλευτηρίου συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς· ἑπομένως πᾶσα ἐν ἄλλῳ κτιρίῳ ἢ τόπῳ συνεδρίασις εἶνε ἀντισυνταγματικὴ καὶ ἄκυρος. Περὶ τοῦ ἄλλου ζητήματος ἴδε ἐν Ἐγχειριδ. συνταγματικοῦ δικαίου Θ. Φλογαΐτου μακρὰν ὑποσημείωσιν ἐν σελ. 101. — κ. Γ. Ε. Ν. Ζάκυνθον. Ἀπεστάλη τὸ βιβλίον καὶ τὸ φύλλον, ἐν ᾧ ἡ πραγματεία· τὸ σημειούμενον δὲν ἔχει μεταφρασθῇ ἑλληνιστί. -κ. Ι. Κ. Ἰθάκην. Ἐνεγράψαμεν ἀμφοτέρους καὶ ἀπεστείλαμεν τὰ φύλλα. Τὰς εὐχαριστίας μας διὰ τὴν φιλικὴν ὑποστήριξιν. Ἐγράψαμεν καὶ ἰδιαιτέρως. — κκ. Γ. Ι. Κ

Digitized by Google

Τῆνον, Π. Ν. Π. Πάτρας, Σ. Κ. Μεσολόγγιον καὶ Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Γ. Ζ. Βῶλον. Δυνάμεθα νὰ προμηθεύσωμεν ὑμῖν τὸν χάρτην ἀντὶ δραχ. 13,50 καὶ 1 δραχ. διὰ ταχυδρ. τέλη. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ὁποίαν ζητεῖτε εἶνε ἡ τοῦ Petit de Julleville συνοπτικὴ «La Grèce depuis la conquête Romaine» καὶ ἡ τοῦ Brunet-de-Presle. Διὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν ὑπάρχουσι πολλαὶ μονογραφίαι ἐκτενεῖς, ἡ τοῦ Lebeau, αἱ τῶν Ἄγγλων Γίββωνος καὶ Muralt, μεταφρασμέναι εἰς τὴν γαλλικήν. Διὰ δὲ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν ἡ τοῦ Pouqueville, τοῦ Γερβίνου καὶ ἄλλαι. — κ. Ι. Α. Τ. Ζάκυνθον. Ἀπεστάλη ἐκ νέου. Ἡ καθυστέρησις προῆλθεν ἐκ τοῦ ταχυδρομείου ἐπιστρέψαντος ἡμῖν τὸ φύλλον σας μὲ τὴν ἐπιγραφὴν Ἄγνωστος ὕστερον ἀπὸ δύο ἐτῶν τακτικὴν παράδοσιν! — κ. Γ. Κ. Λ. Ραιδεστόν. Ἐνεγράψαμεν καὶ τὸν κ. Γ. Κ. Εὐχαριστοῦμεν δ' ὑμῖν διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποστήριξιν. Ἀπαντῶμεν καὶ ταχυδρομικῶς.— κ. Π. Ρ. Κισνόβιον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. Τὴν εἴσπραξιν τῆς συνδρομῆς θέλομεν ἐνεργήσει καθ' ὃν τρόπον μᾶς σημειόνετε.— κ. Α. Χ. Τρίπολιν. Ἐνεγράφη ἡ κυρία Μ. Η. Μ., ἐγράψαμεν δ' ὑμῖν ἰδιαιτέρως.—Fritz. Ἐνταῦθα. Εἶνε τοῦ Richebourg.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὅπου σταθῶ, σκορπίζω μιὰ γλυκάδα.
Τοῦ κάκου μ' ἀγριάδα
Μοῦ κόβεις τὸ λαιμὸ καὶ τὸ κεφάλι :
Γλύκα σκορπῶ, κι' ἀκόμα πειὸ μεγάλη.

2

Στὰ ἴδικά μου τὰ ἐδάφη
Ὤφθη τὸ πάλαι καὶ ἐγράφη
Ὑπερφυὴς τις ὀπτασία.
Ἐὰν μὲ ἀποκεφαλίσῃς,
Κ' ἐὰν ἀλλέως μὲ τονίσῃς,
Δύναμις εἶμαι θαυμασία
Καὶ ἐν θαλάσσῃ καὶ ξηρᾷ
Δύναμις, δίδουσα πτερά.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Πύλη—ὕλη.

2

Ξύλινον μουσικὸν ὄργανον.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφίδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

19 Μαΐου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	346.50
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	348.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	409.50
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	399.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	260.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	256.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	197.50
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	247.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	92.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	364.50
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3960.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	137.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	87.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	58.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	312.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	26.10
» 3μην......	25.95
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01¹/₂.
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01³/₄.
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον.................	20.48
Λίρα ὀθωμανική................	23.30

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ.

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 20 λεπτῶν διὰ ταχυδρ. τέλη ἑκάστου.

		Δρ. Λ.
Χ. ΑΝΝΙΝΟΥ	*Ἐδῶ κ' Ἐκεῖ*............	4.—
Π. ΒΡΑΪΛΑ	*Φιλοθέου καὶ Εὐγενίου ἐπιστολαί*..............	1.—
Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ	*Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαί*.....	2.—
»	*Εἰδύλλια*..............	2.50
»	*Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ*.....	1.—
»	*Σταλακτῖται*............	2.—
»	*Ἱστοὶ Ἀράχνης*...........	1.—
Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ	*Οἱ μαθηταὶ τοῦ Εὐσεβίου*...	1.50
»	*Εἰς τὴν θάλασσαν*.........	1.75
»	*Παιδικὰ Διηγήματα*.......	2.—
»	*Παιδικοὶ Διάλογοι*........	1.50
Φ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ	*Ἀθηναΐς*. Μετάφρ. Σπ. Π. Λάμπρου	2.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Ἄνδρος καὶ Κέως*..........	5.-
»	*Ἀκρίτας*..............	3.—
»	*Οἱ Πέρσαι τοῦ Αἰσχύλου*....	1.—
»	*Ὁδοιπορικὰ Θεσσαλίας, Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας*....	3.—
»	*Ἀμοργός*..............	3.—
Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Περὶ Ἀφομοιώσεως τῶν φυτῶν*..............	2.—
»	*Κάρολος Δάρβιν*..........	50
Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ	*Μῦθοι*...............	1.50
Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ	*Μελέτη ἐπὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς*..............	2,50

Τὰ ἑπόμενα ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 50 λεπτῶν δι' ἕκαστον.

		Δρ.
Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ	*Ἱστορικὰ Μελετήματα*.....	5.—
Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ	*Ἀτθίδες Αὖραι*...........	5.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Κυκλαδικά*.............	5.—
Ν. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗ	*Τὸ ἐν Ἑλλάδι Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας*	2,50

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» 1885 — 24.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ἀριθ. 439. — 26 ΜΑΪΟΥ 1885 — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Ἑστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 491

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ὑπὸ Κ. Παλαμᾶ.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ· Ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ : *Ὁ γάμος τῆς Λιογέννητης* ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τιμαὶ εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐγνώσθη ὁ θάνατος τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ ἄπειρον πλῆθος ἀνθρώπων, ἑκάστοτε αὐξανόμενον, συνωθεῖτο καθ' ἡμέραν πρὸ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καίτοι ραγδαία βροχὴ κατέπιπτε συνεχῶς. Πολλοὶ ἠγωνίζοντο νὰ δρέψωσιν, ὡς ἐνθύμια, τὰ φύλλα τοῦ περιβάλλοντος τὸ ἔσωθεν μέρος τοῦ τοίχου τῆς οἰκίας κισσοῦ, ἅτινα ἐξετείνοντο εἰς τὰ ἐκτός. Γυνή τις ἔκλαιε κρατοῦσα ἓν τῶν φύλλων τούτων. Ὡσαύτως πλῆθος ἐπισκεπτῶν κατέγραφον τὸ ὄνομά των εἰς τὸ πρὸ τῆς θύρας εὑρισκόμενον βιβλίον· πολλοί, μὴ ἀρκούμενοι εἰς τοῦ ὀνόματος τὴν καταγραφήν, προσέθετον καὶ διαφόρους προσφωνήσεις ἐμμέτρους ἢ ἐν πεζῷ· μεταξὺ τῶν ἐγγεγραμμένων διεκρίνοντο πλεῖστα ὀνόματα ἐργατῶν· τὰ μᾶλλον ἀντίθετα ἐπαγγέλματα συνηντῶντο. Οὕτω παρὰ τὸ ὄνομα ἑνὸς πρεσβευτοῦ ἀνεγινώσκετο τὸ ὄνομα ἑνὸς ρακοσυλλέκτου.

Πλεῖστα δημοτικὰ συμβούλια συνελθόντα ἀπεφάσισαν νὰ ἀποστείλωσιν ἐπιτροπὰς καὶ στεφάνους εἰς τὴν κηδείαν. Τινὰ δὲ ἀπένειμαν εἰς τὰς κυριωτέρας πλατείας ἢ ὁδοὺς τῶν οἰκείων πόλεων τὸ ὄνομα τοῦ Οὐγκώ. Ἐν Παρισίοις δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Οὐγκὼ θὰ φέρωσι τοῦ λοιποῦ ἡ πλατεῖα καὶ ἡ ὁδὸς Eylau.

Ἡ ἰδέα τῆς ἐκλαϊκεύσεως τοῦ Πανθέου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ καταθέσεως τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ ἐξεφράσθη τὸ πρῶτον ἐν εὐχῇ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τῶν Παρισίων. Τὸ Πάνθεον, χριστιανικὸς ναὸς τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Γενεβιέβης, εἶχεν ὁρισθῇ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1791 πρὸς ταφὴν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν· τῆς τιμῆς ταύτης ἠξιώθησαν ὁ Μιραβώ, ὁ Βολταῖρος, ὁ Ῥουσσώ. Ἐπὶ Μεγάλου Ναπολέοντος καὶ Βουρβώνων τὸ Πάνθεον εἶχεν ἀποδοθῇ εἰς τὸν κλῆρον, ἐπὶ Λουδοβίκου Φιλίππου ἀποκατεστάθη εἰς τὸν πρῶτον αὐτοῦ προορισμόν, καὶ ἐπὶ Γ' Ναπολέοντος ἀπεδόθη αὖθις εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἤδη, τῇ προτάσει τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας, τὸ Πάνθεον ἐξελαϊκεύθη ἐκ τρίτου, καὶ ὡρίσθη ὅπως ταφῇ ἐν αὐτῷ ὁ νεκρὸς τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ.

Ἐν τῷ δημοτικῷ συμβουλίῳ τῆς Μαδρίτης ἔμελλε νὰ συζητηθῇ πρότασις, διὰ τῆς ὁποίας ἡ ὁδὸς Reina ἐν ᾗ διέμεινεν ὁ Οὐγκὼ κληθῇ τοῦ λοιποῦ διὰ τοῦ ὀνόματός του. Πάντα σχεδὸν τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ φιλολογικὰ σωματεῖα τῆς Ἱσπανίας διοργανίζουσι τελετὰς πρὸς τιμὴν τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ.

Ὁ θάνατος τοῦ Οὐγκὼ ἐγένετο ἀντικείμενον ζωηρῶν ἐκδηλώσεων θλίψεως καὶ θαυμασμοῦ ἐν τῷ Ἰταλικῷ Κοινοβουλίῳ καὶ τοῖς πανεπιστημίοις Πίσσης καὶ Γενούης.

Ἐν Λονδίνῳ μόλις γνωσθεὶς ὁ θάνατος ἐπροξένησε βαθεῖαν ἐντύπωσιν παρὰ τῷ ἐκεῖ πληθυσμῷ. Πᾶσαι αἱ ἐφημερίδες τῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῆς Ἀγγλίας ἐποίησαν εἰδικὰς ἐκδόσεις, αἵτινες παραυτα ἐξηντλήθησαν. Εἰς πάντα τὰ φιλολογικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ κέντρα τοῦ Λονδίνου ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου προὐκάλεσε πολυαρίθμους καὶ ζωηρὰς διαλέξεις. Ὁ ποιητὴς Τέννυσον καὶ πλεῖσται δραματικαὶ καὶ φιλολογικαὶ ἑταιρίαι τοῦ Λονδίνου ἀπεφάσισαν νὰ καταθέσωσι στεφάνους εἰς τὸ φέρετρον τοῦ Οὐγκώ.

Τὸ Πορτογαλλικὸν Κοινοβούλιον ὁμοψήφως ἀπεφάσισεν ὅπως ἐγγραφῇ εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνεδριάσεως ἡ ἔκφρασις τῆς θλίψεως αὐτοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ποιητοῦ.

Πρὸς διοργάνωσιν τῶν τῆς κηδείας ὡρίσθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Ὡραίων Τεχνῶν Τυρκέ. Τῆς ἐπιτροπῆς μετέχουσιν ὁ Αὔγουστος Βακερί, ὁ ἐπιστήθιος τοῦ Οὐγκώ, ὁ Ῥενάν, ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Γερουσίας, καὶ ἄλλοι, ἀρχιτέκτονες, γλύπται καὶ ζωγράφοι. Ὁ νεκρὸς ὡρίσθη ὅπως ἐκτεθῇ ὑπὸ τὴν Θριαμβικὴν Ἁψῖδα, καταλλήλως διακοσμηθεῖσαν. Ὑπὲρ τὰ τετρακόσια σωματεῖα ἐνεγράφησαν εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ κατάλογον, ὅπως μετάσχωσι τῆς κηδείας. Ἐφ' ἑκάστου τῶν θυρεῶν, τῶν ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς Θριαμβικῆς Ἁψῖδος στηθέντων ἐτέθη ἡ ἐπιγραφή: «Ἡ Γαλλία πενθοῦσα τῷ Βίκτορι Οὐγκώ». Ὁ γλύπτης Δαλὸν προσήνεγκε δωρεὰν τὴν προτομὴν τῆς Δημοκρατίας ὅπως κοσμήσῃ τὴν κρηπῖδα τῆς Θριαμβικῆς Ἁψῖδος, ὁ Ἔδισσον δὲ προσεφέρθη ὅπως φωτίσῃ τὸν πέριξ χῶρον δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὑπὸ τὴν Ἁψῖδα Ἐκθέσεως τοῦ νεκροῦ ὡρίσθη ὅπως τὰ τηλεβόλα κροτῶσι νυχθημερὸν ἀνὰ ἡμίσειαν ὥραν, κατὰ τὴν στιγμὴν δὲ τῆς ἐκεῖθεν παραλαβῆς τοῦ σώματος ἠχήσωσιν εἴκοσι καὶ μία κανονοβολαί. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Γαρνιὲ σχεδιασθεῖσα σαρκοφάγος ἀνέρχεται εἰς ὕψος 24 μέτρων.

Εἰς διαφόρους συνοικίας τῶν Παρισίων καὶ τῆς Μοντμάρτρης αἱ ὁδοὶ διεκοσμήθησαν πενθίμως πρὸς τιμὴν τοῦ ποιητοῦ· οἱ κάτοικοι ἀναρτῶσι τρίχρους σημαίας φερούσας μέλαιναν σκέπην.

Οἱ γάλλοι σπουδασταί, ἀριθμούμενοι εἰς 2000 περίπου συναθροισθέντες ἐν τῷ πρὸ τοῦ Πανθέου χώρῳ, διηυθύνθησαν ἐκεῖθεν, ἡγουμένης σημαίας, πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Οὐγκώ. Ἅμα φθάντες ἀναρτῶσι τὴν σημαίαν κεκαλυμμένην διὰ πένθους ἐπὶ τῆς θύρας, καὶ παρελαύνουσι πρὸ αὐτῆς χαιρετίζοντες· πενταμελὴς ἐπιτροπὴ ἐξ αὐτῶν εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν, ἔνθα ἐγένετο δεκτὴ παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ νεκροῦ.

Πλῆθος συλλυπητηρίων γραμμάτων ἀπεστάλησαν πρὸς τὴν οἰκογένειαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται ἐπιστολαὶ τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας, τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ Φερρύ, τοῦ Αἰμυλίου Ζολᾶ, τοῦ μελοποιοῦ Γουνώ, τῆς χήρας Ἐδγὰρ Κυινὲ καὶ τοῦ διασήμου ἄγγλου ῥήτορος Βράϊτ, ἀπευθυνομένη πρὸς αὐτὸν τὸν Οὐγκώ, καὶ ληφθεῖσα κατὰ τὴν παραμονὴν τοῦ θανάτου.

Ἐν δημοσίῳ συλλαλητηρίῳ, συγκροτηθέντι ἐν Γκερνεσέϋ ὡρίσθη διμελὴς ἐπιτροπή, ὅπως μεταβᾶσα εἰς Παρισίους καταθέσῃ ἐπὶ τοῦ φερέτρου στεφάνους ἐξ ἀνθέων ἐν ὀνόματι τῶν κατοίκων τῆς νήσου, ἔνθα ὁ ποιητὴς διέμεινε περὶ τὰ δέκα πέντε ἔτη.

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Οὐγκὼ ὁ *Φιγαρὼ* ἐδημοσίευσε πολλοῦ λόγου ἄξιον φιλολογικὸν παράρτημα, ἐν ᾧ περιέχεται χαρακτηρισμὸς τοῦ ποιητοῦ γραφεὶς ὑπὸ τοῦ Ῥενάν, καὶ δεκάστιχον ποίημα τοῦ Λεκὸντ Δελίλ, ὅστις θεωρεῖται ὡς ὁ πιθανώτατος διάδοχος τοῦ Οὐγκὼ ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ. Ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ δημοσιεύονται ἀνέκδοτοι μέχρι τοῦδε ἐπιστολαὶ τοῦ Οὐγκὼ πρὸς τὸν πρὸ ἐτῶν ἀποθανόντα ποιητὴν καὶ φίλον αὐτοῦ Ἀλφρέδον Δὲ Βιννύ, ὡς καὶ μακρὰ ἀποσπάσματα ἐξ ἀνεκδότου ἔργου τοῦ ἐπὶ καιρὸν χρηματίσαντος ἰδιαιτέρου γραμματέως τοῦ Οὐγκὼ Richard Lesclide, ἐν τῷ ὁποίῳ περιλαμβάνονται ἐπιμελῶς καταγραφεῖσαι πλεῖσται ὅσαι λεπτομέρειαι τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ.

Μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας» προσφέρεται εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς καὶ ὡραία εἰκὼν τοῦ ἡμετέρου ζωγράφου κ. Ἰακωβίδου παριστῶσα τὸν «Κακὸν ἔγγονον». Περὶ τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Ἕλληνος καλλιτέχνου αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν λίαν εὐφήμους κρίσεις, ἡ δὲ «Γενικὴ Καλλιτεχνικὴ Ἐφημερὶς» τῆς Βιέννης ἔγραφε τὰ ἑπόμενα· Ὁ «Κακὸς ἔγγονος» τοῦ κ. Ἰακωβίδου εἶνε

Digitized by Google

ἔργον πρώτης τάξεως. Ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ δὲν εἶνε νέα· πλείστας τοιαύτας ἔχομεν ἰδεῖ μέχρι τοῦδε. Ὅ,τι ὅμως ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα διακρίνει ἐξαιρέτως τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ὁ τρόπος καθ' ὃν συνέλαβε καὶ ἐξετέλεσε τὸ θέμα του ὁ κ. Ἰακωβίδης Γέρων χωρικὸς ἔχει ἐπιτραπῆ τὴν φύλαξιν τοῦ μικροῦ ἐγγόνου του, καὶ τοῦτο ἐκτελεῖ μεθ' ὅλης τῆς προσοχῆς· ἀλλὰ τὸ κακότροπον παιδίον δὲν φαίνεται καθόλου εὐχαριστημένον νὰ μένῃ ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ πάππου καὶ ῥίπτεται πρὸς τὰ ὀπίσω ζητοῦν νὰ ἀποσπασθῇ καὶ βάλλον ἰσχυροὺς κλαυθμούς· οὕτω δ' ἔχον δὲν εὑρίσκει ἄλλο τι νὰ *ξεθυμάνῃ* ἢ ἁρπάζον καὶ σῦρον ἰσχυρῶς τὴν παραγναθίδα τοῦ πάππου, ὅπερ κάμνει τοῦτον νὰ συσπάσῃ ὀδυνηρῶς τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀγαθοῦ του προσώπου. — Μετὰ λεπτῆς παρατηρητικῆς δυνάμεως κατώρθωσεν ὁ καλλιτέχνης, ὅπερ δυσκολώτατον ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, νὰ ἀποτυπώσῃ ὅσον ἦτο δυνατὸν πληρέστατα τὴν ἔκφρασιν τῆς μορφῆς τῶν εἰκονιζομένων προσώπων καὶ τὸν χρωματισμὸν ἐν γένει τῆς εἰκόνος ».

— Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φύλλου ἀρχόμεθα τῆς δημοσιεύσεως ἐν τῇ « Ἑστίᾳ » πραγματείας περισπουδάστου τοῦ ἡμετέρου μεσαιωνοδίφου κ. Κωνστ. Σάθα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Ἕλληνες στρατιῶται ἐν τῇ Δύσει καὶ ἀναγέννησις τῆς ἑλληνικῆς τακτικῆς », ἣν πρὸ καιροῦ καὶ εἴχομεν προαναγγείλει.

— Μετὰ πρόσκαιρον διακοπὴν ἐπανελήφθη ἡ ἔκδοσις τοῦ « Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος », ἄρτι δημοσιευθέντος τοῦ πέμπτου τεύχους αὐτοῦ, οὗτινος τὰ περιεχόμενα ἀναγράφομεν ἐνταῦθα: Νομίσματα τῶν ἀδελφῶν Μαρτίνου καὶ Βενεδίκτου Β' Ζαχαριῶν, δυναστῶν τῆς Χίου (1314—1329) ὑπὸ Παύλου Λάμπρου. — Σιγίλλιον Πατριαρχικὸν ὑπὸ Ἰω. Σακελλίωνος. — Χαράγματα ἐπιγραφικὰ ἐπὶ ἀρχαίων μνημείων καὶ χριστιανικῶν ναῶν τῆς Ἀττικῆς, ἀναφερόμενα εἰς τὸν μεσαίωνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὑπὸ Κ Γ. Ζησίου. Ἐπιγραφὴ Ἀθηνῶν χριστιανικὴ ὑπὸ Ἰω. Σακελλίωνος.—Ἄργους καὶ Ναυπλίου παλαιοὶ Ἱεράρχαι ὑπὸ Ἰω. Σακελλίωνος. —Ρωμανοῦ βασιλέως τοῦ Λακαπηνοῦ ἐπιστολαὶ ὑπὸ Ἰω. Σακελλίωνος. — Θεόδωρος ὁ Ποτάμιος καὶ ἡ εἰς Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον μονῳδία αὐτοῦ ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου. — Ἐπιστολὴ Μαξίμου τοῦ Πλανούδη περὶ μεμβρανῶν ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπρου. — Περὶ Νικηφόρου τοῦ Χαρτοφύλακος βιογραφικαὶ σημειώσεις ὑπὸ Ἱεροθέου Ἱερομονάχου Φλωρίδου. — Περὶ τῶν ἐν Αἴνῳ σχολείων ὑπὸ Β. Α. Μυστακίδου. — Ἀνέκδοτος διήγησις περὶ τῆς ἐν ἔτει 1650 παρὰ τὴν Θήραν ἐκρήξεως, ἐκδιδομένη ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπρου. — Ἱστορικὰ σημειώματα. — Δύο ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Καποδιστρίου. — Κρητικαὶ προλήψεις, ὑπὸ Γ. Ἰακ. Καλαϊσάκη. — Ἑλληνικαὶ παραδόσεις, συλλεγεῖσαι ὑπὸ Σ. Καραβίτου. — Μοιρολόγια Τριφυλίας συλλεγέντα ὑπὸ Σ. Καραβίτου.— Περιπαίγματα τῶν χωρίων, συλλεγέντα ὑπὸ Χ Κορύλλου. — Βυζαντιακὰ αἰνίγματα, ἐκδιδόμενα ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπρου. — Κατάλογος συγγραφῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν μέσην καὶ τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν (1884-1885) ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.

Πίνακες καὶ εἰκόνες. Α'. Χιακὰ νομίσματα. — Β'. Πανομοιότυπον ὑπογραφῆς Διονυσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. — Γ'. Χαράγματα ἐπιγραφικά.

— Εἰς συνεχῆ φύλλα τοῦ « Χρόνου τῶν Ἀθηνῶν » ὁ κ. Γ. Βιζυηνὸς ἐδημοσίευσε μακρὰν ἐπίκρισιν τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Εὐαγγελίδου ἐκδοθείσης ἐπ' ἐσχάτων πραγματείας « Ἱστορία τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως. » Ὡς γνωστόν, ὁ ἐκ τῶν συνεργατῶν ἡμῶν κ. Βιζυηνός, πλὴν τῶν φιλολογικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν, ἠσχολήθη ἐν Γερμανίᾳ ἰδίως εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας, τῆς δὲ ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ παιδεύσεως δείγματα παρέσχε δημοσιεύσας ἐν Γερμανίᾳ μὲν πραγματείαν γερμανιστὶ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Das Kinderspiel in Bezug auf Psychologie und Pædagogik », ἐνταῦθα δὲ πρὸ μηνῶν ἑτέραν διατριβὴν ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ « Περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ καλοῦ παρὰ Πλωτίνῳ », ἐφ' ᾗ καὶ διωρίσθη ὑφηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Τῆς πρώτης αὐτοῦ πραγματείας δευτέραν ἔκδοσιν παρασκευάζει νῦν ὁ κ. Βιζυηνός.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δωρεαὶ εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς ἑταιρίας. Ἐδωρήσαντο: **Ὁ κ. Παῦλος Λάμπρος** 1) Ἐλαιογραφίαν μετὰ πλαισίου τοῦ Βενεδίκτου Κραλίδη τοῦ πρώτου ὀρθοδόξου ἀρχιερέως τῆς Δαλματίας, τοῦ Ῥενζινικοῦ κόλπου, τῆς Ῥαγούζης καὶ Ἰστρίας, γεννηθέντος ἐν Μακεδονίᾳ τῇ α'. Ἰανουαρίου 1765 καὶ ἀποθανόντος ἐν Ἑνετίᾳ περὶ τὸ ἔτος 1860. 2) Τεμάχιον τοῦ ἀρχιερατικοῦ μανδύου τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' ἀποκοπὲν κατὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Πατριάρχου Γ. Ἀγγελοπούλου. — Ὁ ἐκ Πειραιῶς κ. **Θεόδωρος Σέρρος** προξενικὸν σύμβολον ἐκ ξύλου, παριστῶν ἐν ἀναγλύφῳ παραστάσει τὸν τῆς Ἑνετικῆς Πολιτείας πτερωτὸν λέοντα βαδίζοντα πρὸς ἀριστερά, μεταξὺ δὲ τῶν προσθίων ποδῶν κρατοῦντα βιβλίον, ἐφ' οὗ ἀναγινώσκεται ἐν τέσσαρσι στίχοις ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή. **PAX— TIBI —MAR — CE — EVAN — CELIS—TA — MEUS**· κάτωθι δὲ τῆς παραστάσεως φέρεται ἐν δυσὶ στίχοις ἡ ἐπιγραφή. **TODE RIN. MORAITTI VICE—CONSOLE VENETO**·

Ὁ κ. Ἀλέξ. Ν. Μελετόπουλος 1) κοχλιάρια καὶ περόνας (δώδεκα) ἐκ πύξου ὁλογλύφους ἐκ τῶν μοναστηρίων τοῦ Ἄθω. 2) Ξύστραν *(παπαδιὰν)* τῆς αὐτῆς ξυλογραφικῆς ἐργασίας ἐκ τῶν αὐτῶν μοναστηρίων. 3) καπνοθήκην πλεκτὴν μεταξίνην χρυσοποίκιλτον μετὰ θυσάνων, τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος. 4) Σφραγῖδα τῆς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως γραμματείας τῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τῆς βασιλείας Ὄθωνος.

Ἡ **ἐπιτροπὴ** τῆς ἐκθέσεως τῶν μνημείων τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τὴν σφραγῖδα αὐτῆς.

Ὁ δῆμος Μεσολογγίου 1) Τηλεβόλον τεθραυσμένον, ἐκ τῶν εἰς τὴν ἄμυναν τοῦ Μεσολογγίου χρησιμευσάντων 2) σφαῖραν ἐκ τηλεβόλου τῆς Κλεισόβης.

Ὁ κ. Ἰωάννης Δημητρίου, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅπλα ἀργυροποίκιλτα (Σαρμὰς—Σισανές, Ταμπάνη) τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων, βεβαιούμενα δι' ἐπισήμων ἐγγράφων ἀποκειμένων νῦν ἐν τῷ ἀρχείῳ τῆς ἑταιρίας.

Ὁ κ. Νικόλαος Γ. Πανοῦτζος πλάσκαν δερματίνην ἐκ τῶν ἐν χρήσει κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.

Ὁ κ. Ἀντώνιος Ὀρλάνδος 1) εἰκόνα μετὰ πλαισίου παριστῶσαν τὸ πλοῖον (βρίκιον) τὸ καλούμενον « Ποσειδῶνα » τοῦ Ἰωάννου Ὀρλάνδου ἐξ Ὕδρας πλοιαρχούμενον ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Θεοδώρου Γκιώνη. 2) εἰκόνα μετὰ πλαισίου παριστῶσαν τὸ πλοῖον « Βελλιγκτῶνα » τοῦ Ι. Ὀρλάνδου ἐξ Ὕδρας πλοιαρχούμενον ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Λαζάρου Πινότση.

Ὁ κ. **Λάζαρος Ζῶτος** δύο ξίφη, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἀνῆκε τῷ Μάρκῳ Ῥίζῳ Σταπέρῳ Τηνίῳ, τὸ δ' ἕτερον τῷ Τζαννῇ Ψάλτῃ Τηνίῳ, ἀγωνισταῖς ἐκ τοῦ χωρίου Ὑστέρνια τῆς νήσου Τήνου.

Ὁ κ. **Ἀθανάσιος Ζαχαρίου**, ἐν Σμύρνῃ, εἰκόνα τοῦ Ὀθωμανικοῦ Τρικρότου, ὅπερ ἔκαυσεν ὁ Παπανικολῆς κατὰ σημείωσιν τοῦ δωρητοῦ.

Ὁ κ. **Θ. Μαυροκορδάτος** ἑνετικὸν κράνος.

Ὁ κ. **Γ. Τσοῦρος** ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἁρπάγην ἐκ τῶν ἐν τῷ πυρπολικῷ τοῦ Κανάρη τῷ εἰσελθόντι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὅπως καύσῃ τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον· (κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ δωρητοῦ).

Οἱ κ.κ. **Ν. Σταματιάδης, Γερ. Βάλσαμος, Ἰωαννίδης, Α. Μάρη. Γιαννόπουλος**, 24 Τρυβλία ἐκ τῶν τῆς Ῥόδου καὶ ἄλλων νήσων Ἰταλικῆς κεραμευτικῆς ἐργασίας μετὰ διαφόρων παραστάσεων ἀνθέων, πτηνῶν κ.τ.λ. Δύο λαγήνους Ἰταλικῆς κεραμευτικῆς ἐργασίας καὶ 1 ἀγγεῖον σχήματος ἰδιοτρόπου (παγοῦρι).

Ὁ κ. **Ἐπαμ. Ι. Σταματιάδης**, ἐν Σάμῳ, σκοῦφον *(μπερέτταν)* ὃν ἔφερον ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως οἱ ἔφοροι τῆς Σάμου, ὡς διακριτικὸν τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν σημεῖον.

Ὁ κ. **Σ. Λάνδερερ** μεγάλην ἐλαιογραφικὴν εἰκόνα τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'.

Ὁ κ. **Χ. Κορύλλος**, ἐν Πάτραις, μαχαιρίδιον κομισθὲν ὡς δῶρον ἐκ Λονδίνου τῷ 1825 ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου Ὀρλάνδου.

Ὁ κ. **Παῦλος Χατζῆ Ἀναργύρου. Δέκα τηλεβόλα** ὧν τὰ ὀκτὼ λάφυρα ἐκ βυθισθείσης τουρκικῆς φρεγάτας παρὰ τὴν Μῆλον.

Digitized by Google

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως 2 τεμάχια σιδηρῶν τηλεβόλων· 3 σφαίρας σιδηρᾶς μεγάλας· 2 σφαίρας λιθίνας μεγάλας· 2 τεμάχια μεγάλων σιδηρῶν σφαιρῶν· 21 σφαίρας σιδηρᾶς μικράς· τέσσαρας σφαίρας λιθίνας μικράς, ἁπάσας ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν.

Ὁ κ. Α. Κ. Χούμης 1) δύο σύμβολα λεπτῶν 5 καὶ 25 τῆς ἐν Πάρῳ Ἑλληνικῆς ἑταιρίας τῶν Παρίων μαρμάρων 2) μουσικὸν ὄργανον (μπαχλαμᾶς).

Ὁ κ. Παγώνης, δημοδιδάσκαλος ἐν Ληξουρίῳ νομισματόσημον Κεφαλληνίας· (ἰδ. Π. Λάμπρου πραγματείαν ἐν Δελτίῳ τομ. Α' 6. 207 καὶ Π Θ. ἀρ. 2ος.).

Ὁ κ. Γ. Κλάδος σφραγῖδα τοῦ ἐν Ὕδρᾳ Ἀγγλικοῦ προξενείου πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἀνώνυμος, ἐθνόσημον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1862.

Ὁ κ. Θ. Νικολαΐδης Φιλαδελφεὺς 2 κομβία στολῆς τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἐπὶ τοῦ Καποδιστρίου.

Ὁ κ. Ἰσιδωρίδης Σκυλίσσης κηρίον ἀναφθὲν κατὰ τὴν ὅρκισιν ἑταίρου τῆς φιλικῆς ἑταιρίας, καὶ φυλαττόμενον ὑπὸ τούτου μετὰ τοῦ διπλώματος.

Ὁ κ. Ἰωάννης Παντελίδης ἐκ Λήμνου ἐνδυμασίαν πλήρη ὡραιοτάτην καὶ ἐν καλλίστῃ καταστάσει γυναικὸς Λημνίας, συνισταμένην ἐκ μερῶν ἕξ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Μαΐου 24, Παρασκευή.

Ὅσον οὔπω περατοῦνται αἱ κατὰ τμήματα ἐργασίαι τῆς βουλῆς, μεθ' ἃς ἡ βουλὴ ἐν ὁλομελείᾳ ἐπιλαμβάνεται τῆς ἐξελέγξεως καὶ τελεσιδίκου περὶ τῶν ἐκλογῶν ἀποφάσεως. Μέχρι τοῦδε κατετέθησαν εἰς τὸ προεδρεῖον τῆς βουλῆς αἱ ἐκθέσεις τῶν εἰσηγητῶν τῶν τμημάτων ἐπὶ ἐκλογῶν ὑπὲρ τὰς τριάκοντα. Αἱ συνεδριάσεις ἐν τοῖς τμήμασι διεξάγονται, ὡς γνωστόν, ἄλλοτε μὲν ἠρέμα καὶ ἀνεπισήμως ἐντὸς τῶν στενοχώρων δωματίων τοῦ βουλευτηρίου, ἄλλοτε δὲ ἐν αὐτῇ τῇ αἰθούσῃ τοῦ βουλευτηρίου, ὅταν ἐκ τῆς κρινομένης ἐκλογῆς θίγωνται τὰ συμφέροντα διαπρεπόντων πολιτευτῶν, πλήθους παρισταμένου, καὶ ζωηρῶς ἐνισταμένων τῶν ἁρμοδίων. Συνήθως δὲ οἱ ἀποβλέποντες εἰς βουλευτικὰ στάδια, οἱ προσδοκῶντες εὐκαιρίαν κατάλληλον ὅπως καλλιεργήσωσι πολιτικὴν ἐπιρροήν, δοκιμάζουσι κατὰ πρῶτον τὰς δυνάμεις των, ρουσιαζόμενοι ἐπὶ τοῦ βήματος, ὡς ἐκλογεῖς, καὶ προσβάλλοντες ταύτην ἢ συνηγοροῦντες τῆς ἐκλογῆς.

* *

Τροποποιήσεις δύο ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων νομοθετημάτων τῆς παρελθούσης κυβερνήσεως ἠγγέλθησαν κατ' αὐτάς· ταῦτα εἶνε ὁ προξενικὸς νόμος, καὶ ὁ περὶ φόρου τοῦ καπνοῦ. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸν πρῶτον, δὲν ἐπερατώθησαν ἔτι αἱ ἐργασίαι τῆς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν ἐργαζομένης ἐπιτροπῆς πρὸς κατάρτισιν νομοσχεδίου τροποποιοῦντος τὸν προξενικὸν νόμον· τὸ δὲ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν οἰκονομικῶν συνταχθὲν νομοσχέδιον περὶ ἐπιβολῆς φόρου ἐπὶ τοῦ καπνοῦ ἐτυπώθη καὶ ἐγένετο γνωστόν. Κατὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται φόρος δραχμῶν δύο κατ' ὀκᾶν ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ κράτει καταναλισκομένου καπνοῦ, εἴτε εἰς φύλλα, εἴτε κεκομμένου, εἴτε μετεσκευασμένου εἰς σιγάρα ἄνευ διακρίσεως ποιότητος καὶ χρήσεως· ὁ δ' ἐξαγόμενος τοῦ κράτους καπνὸς δὲν ὑποβάλλεται εἰς φόρον οὐδένα.

* *

Ὑπεγράφη ἡ μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς Τραπέζης Κωνσταντινουπόλεως σύμβασις περὶ δανείου 6 ἑκατομμυρίων εἰς χρυσὸν ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἀδιαθέτων ὁμολογιῶν τοῦ δανείου τῶν 170,000,000. Οἱ ὅροι καθ' οὓς ἡ σύμβασις αὕτη συνήφθη λέγονται οἱ αὐτοὶ περίπου οἷοι καὶ οἱ τῆς συμβάσεως ἡ ὁποία συνήφθη, ἀλλὰ δὲν ὑπεγράφη ὑπὸ τῆς προκατόχου κυβερνήσεως.

* *

Πολὺς λόγος ἐγένετο ἐσχάτως περὶ στρατιωτικῶν δῆθεν ἐνεργειῶν, περὶ ἐξοπλίσεων καὶ συγκεντρώσεων ἀνδρῶν εἰς τὰ Μακεδονικὰ σύνορα, ὅπως εἰς πρῶτον σημεῖον κινηθῶσι, βοηθοῦντες τὰς βουλγαρικὰς ἀποπείρας· ἀλληλογραφίαι ἐκ τῶν θεσσαλικῶν πόλεων ὡμίλουν περὶ αὐτῶν, καὶ ἐνταῦθα ἡ ἀόριστος καίπως μυστηριώδης εἴδησις ἔδωκε τὸ σύνθημα εἰς δριμείας δημοσιογραφικὰς ἀντεγκλήσεις. Τὸ πρᾶγμα προσείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχῶν τῶν θεσσαλικῶν πόλεων, ἐν αἷς ἐθεάθησαν τοιαῦται συμμορίαι, καὶ ἡ ἀστυνομία Λαρίσσης συνέλαβεν 27 ἄτομα, διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα ἐκ διαφόρων σημείων. Ἐπ' αὐτῶν ἀνευρέθησαν φυσίγγια Σασεπώ, ἐπιστολή, τῇ ἀποδείξει τῆς ὁποίας θὰ παρελάμβανον ὅπλα παρ' ὡρισμένου προσώπου, καὶ πλεῖστα διαβατήρια—εἰς ἓξ αὐτῶν κατεῖχεν ἑπτὰ τοιαῦτα—ἐπικεκυρωμένα παρὰ τῶν ἐν Ρουμανίᾳ προξενικῶν ἀρχῶν. Οἱ συλληφθέντες κατάγονται ἐκ Μακεδονίας.

* *

Οἱ διαχειρισταὶ τῆς Ἑταιρίας ἐπὶ τῆς τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ συνῆλθον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ παρεπιδημοῦντος στρατηγοῦ Τύρρ, ὅπως διασκεφθῶσι περὶ τῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς τομῆς. Ἐν τῇ διασκέψει ταύτῃ ἀπεδείχθη ὅτι αἱ μεγάλαι βυθοκόροι διέψευσαν τὰς μεγάλας ἐλπίδας, τὰς ὁποίας εἶχον στηρίξει ἐπ' αὐτῶν, ἀνάγκη δὲ διαρρυθμίσεων ὅπως ἐνεργῶσιν αὗται ἀποτελεσματικώτερον. Ἀπεφασίσθη πρὸς τούτοις αἱ ἐργασίαι νὰ γίνωνται δι' ἀτμοῦ, καὶ πρὸς τοῦτο ἐκομίσθησαν καὶ ἄλλαι μηχαναὶ καὶ ἅμαξαι, ὥστε ἐν ὅλῳ θὰ ἐργάζωνται μετὰ μικρὸν 9 ἀτμομηχαναὶ καὶ 400 μεγάλαι ἅμαξαι. Ἐφέτος ἐξήχθησαν, κατὰ μέσον μηνιαῖον ὅρον, 120,000 κυβικῶν μέτρων, τὸ διπλάσιον σχεδὸν τοῦ μέσου μηνιαίου ὅρου τοῦ παρελθόντος ἔτους, ὑπολογίζεται δὲ ὅτι ὅσον οὔπω ἡ ἐξαγωγὴ θέλει προσεγγίσει τὰς 200,000 κυβικῶν μέτρων.

* *

Ἐδημοσιεύθη τὸ Διάταγμα, δι' οὗ ἀνακαλοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπαλλασσόμενοι τῆς ὑπηρεσίας οἱ πρέσβεις τῆς Ἑλλάδος εἰς Γαλλίαν, Γερμανίαν, Ἰταλίαν, Σερβίαν, Ρωμουνίαν καὶ Μαυροβούνιον, ἀνατίθεται δὲ ἡ διεύθυνσις τῶν πρεσβειῶν τούτων εἰς τοὺς παρ' αὐταῖς ἐμμίσθους γραμματεῖς.

* *

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς αὐτοῦ ὁ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Στρατιωτικῇ Σχολῇ ἐκπαιδευόμενος Διάδοχος Κωνσταντῖνος προήχθη εἰς ἐπιλοχίαν ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Σχολῆς, ἐδέχθη δ' ἐπὶ τούτῳ τὰ συγχαρητήρια τῶν συμμαθητῶν αὐτοῦ.

* *

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν καὶ Δευτέραν ἐγένοντο ἐν τῷ Πολυγώνῳ αἱ εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν τῶν Γυμνασίων ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας καὶ πλήθους θεωμένων. Τὸ θέαμα τῶν ἀσκήσεων παρεῖχεν ἤδη ζωηρότερον ἐνδιαφέρον μετὰ τὴν ὑπό τινων ἀμφισβήτησιν τῆς χρησιμότητος τοῦ θεσμοῦ τούτου κατ' αὐτάς, πολλοὶ δὲ προσεπάθουν νὰ ἐξαγάγωσι θετικήν τινα γνώμην περὶ τοῦ ὠφελίμου ἢ μὴ τῆς εἰς τὰ ὅπλα ἀσκήσεως τῶν μαθητῶν ἀπὸ τῶν ἐκ τῶν ἐξετάσεων ἐντυπώσεων αὐτῶν. Οἱ μαθηταὶ ἐξετέλεσαν σχηματισμοὺς καὶ ἑλιγμοὺς λόχου πυκνῆς τάξεως, παρετάχθησαν εἰς μάχην καὶ προσέβαλον ὡρισμένον σημεῖον. Κατὰ τὴν κρίσιν τῶν εἰδότων, ἐξετέλεσαν πάντα λίαν ἐπιτυχῶς.

* *

Ὡσαύτως ἤρξαντο αἱ ἐξετάσεις τῆς Σχολῆς τῶν ἀπόρων παίδων ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Μητροπολίτου, τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας, τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου, καὶ τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς. Ὡμίλησε καταλλήλως ὁ ἔφορος τῆς Σχολῆς κ. Ε. Δραγούμης, ὁ μουσικὸς θίασος τῶν παίδων παρέσχε δείγματα τῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπιδόσεως αὐτοῦ. Εἰς τοὺς ἀριστεύσαντας μαθητὰς θὰ χορηγηθῶσι βοηθήματα ἐκ τοῦ ὑπουργείου.

* *

Ἐπεδόθη εἰς τὸν πρωθυπουργὸν κ. Δηλιγιάννην ἀναφορὰ ὑπογεγραμμένη παρὰ πολλῶν, ἐν ᾗ παρακαλεῖται ἡ Κυβέρνησις, ὅπως μεριμνήσῃ περὶ διασώσεως τῶν πέριξ τῶν Ἀθηνῶν ὑψωμάτων καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀρχαιοτήτων. Περὶ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ἐγκαίρως πρό τινος διελάβομέν τινα. Ὄχι ἀναφορῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἑλληνικοῦ σωματείου καὶ παντὸς πολίτου μέριμνα ὀφείλει νὰ εἶνε ἡ διάσωσις τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ἀναμνήσεων ἐκ τῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς βαρβαρότητος. Καθῆκον δὲ πάσης Κυβερνήσεως εἶνε ἡ λῆψις συντόνων μέτρων πρὸς ἐπιτήρησιν καὶ διαφύλαξιν αὐτῶν, καὶ ἄνευ τῆς δι' ἀναφορῶν πρωτοβουλίας ἄλλων.

Digitized by Google

'Εδημοσιεύθη ἡ διαθήκη τοῦ πρὸ μηνὸς ἐν Ἄνδρῳ ἀποβιώσάντος Κωνσταντίνου 'Εμπειρίκου. Διὰ ταύτης κληροδοτοῦνται 75,000 δρ. πρὸς ἀνέγερσιν πτωχοκομείου ἐν Ἄνδρῳ, καὶ 40,000, ὅπως οἱ τόκοι των δίδωνται κατ' ἔτος εἰς τοὺς ἐν Ἄνδρῳ ναούς. Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τῆς ἐν λόγῳ πόλεως ὠνόμασε τὸν ἄνδρα, διὰ ψηφίσματος, εὐεργέτην τοῦ δήμου, καὶ ἀπεφάσισεν ὅπως ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς δημαρχίας, καὶ τελεῖται μνημόσυνον ὑπὲρ αὐτοῦ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Γ. Κ. Λ. 'Ραιδεστόν. 'Ενεγράφησαν καὶ οἱ 4 ἄλλοι, αἱ δὲ σειραὶ τῶν φύλλων ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν καὶ πάλιν διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποστήριξιν. — κ. Μ. Ι. Σ. Δὲν ὑπάρχει ἀτυχῶς.—κ. Γ. Τὸ γόητρον τοῦ ὀνόματός του καὶ τῶν στίχων του· δι' αὐτῶν δὲ κατώρθωσε νὰ σώσῃ καὶ πολλὰς καταδίκων κεφαλάς. Τὸν 'Ιούλιον τοῦ 1839, ἐνῷ ἑσπέραν τινὰ εὑρίσκετο ἐν τῷ θεάτρῳ, ἔμαθε τὴν εἰς θάνατον καταδίκων τοῦ Barbès, τοῦ πολιτικοῦ συνωμότου. 'Αποχωρεῖ ἐπὶ στιγμὴν εἰς ἓν τῶν ἐν τοῖς παρασκηνίοις δωματίων, καὶ ἐνταῦθα γράφει τὸ ἑπόμενον τετράστιχον πρὸς τὸν βασιλέα, ἐν ᾧ ὑπαινίττεται τὸν πρόσφατον τότε θάνατον τῆς πριγκιπίσσης Μαρίας καὶ τὴν γέννησιν τοῦ διαδόχου τῆς Γαλλίας:

Par votre ange envolée, ainsi qu' une colombe
Par ce royal enfant, doux et frêle roseau,
Grâce encore une fois! grâce au nom de la tombe
Grâce au nom du berceau!

Οἱ στίχοι ἐστάλησαν εἰς τὸν βασιλέα καὶ ἡ χάρις παρεχωρήθη.—Κυρίαν Μ. Ν. Δ. Κέρκυραν. Συμφορώτερον νὰ τὸ ζητήσητε κατ' εὐθεῖαν, ἀφοῦ ἔχετε τὴν διεύθυνσιν. Τὰ ἐκ τοῦ γραφείου ἡμῶν ἀπεστάλησαν. — *'Αποφοίτῳ*. Τὸ Μόναχον εἶνε ἡ καταλληλοτέρα ὅλων τῶν ἄλλων· ἐκεῖ ὑπάρχει ἡ ἀκμαιοτέρα κίνησις ἐν τῇ ζωγραφικῇ σήμερον. — κ. Ι. Π. Φ. Σμύρνην. Πρὸ πολλοῦ ἀνεχώρησεν ἐντεῦθεν.—*Φιλαναγνώστῃ*. Τὸν ἄριστον γνώμονα παρέχει ὁ La Brayère λέγων· «Τὸ ἀνάγνωσμα, ὅπερ σοὶ ὑψοῖ τὴν διάνοιαν καὶ σοὶ ἐμπνέει εὐγενῆ καὶ ἀρρενωπὰ αἰσθήματα, μὴ ζήτει ἄλλον κανόνα ἵνα τὸ κρίνῃς· εἶνε καλὸν καὶ χειρὸς καλλιτέχνου».— *Δημοκρατικῷ* Σῦρον. 'Ο «'Ιατρὸς 'Αντώνιος» περιέχεται εἰς τὸν 11 καὶ 12 τόμον τῆς «'Εστίας».—'Ελληνικὴν μετάφρασιν τοῦ σημειουμένου μυθιστορήματος τοῦ Δυμᾶ δὲν γνωρίζομεν. —Ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὴν τηλεγραφικὴν σχολὴν ἀπαιτεῖται ἀπολυτήριον γυμνασίου.—κ. Κ. Μ. Δ. Σμύρνην. Μόνον γαλλικὰ γραμματόσημα δεχόμεθα· αὐστριακὰ καὶ ἄλλων κρατῶν ὄχι. — κ. Μ. Α. Δοβράν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—Rev. L. D. D. Brighton. Εὐχαρίστως θέλομεν δημοσιεύσει, ἂν ἀποσταλῇ ἡμῖν τὸ βιβλίον. — κ. Σ. Α. Κωνσταντινούπολιν, Π. Γ. Π. 'Οδησσόν, Ε. Γ. Β. Χαλκίδα, Κ. Ν. Π. 'Ιθάκην, Α. Δ. Κ. Πύργον καὶ Σ. Κ. Μεσολόγγιον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. —κ. Ε'. Βλέπε πολλά, θαύμαζε ὀλίγα· ἄκουε πολλά, πίστευε ὀλίγα.— κ, Κ. Χ. Πάτρας. Εἰς Ναύπλιον τὴν 6 Φεβρουαρίου 1833.—κ. Γ.Π.Α. Πειραιᾶ. 'Η Βιέννη ἐπολιορκήθη δὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων, πρῶτον ἐπὶ Σουλεϊμὰν τοῦ Β' τῷ 1529, καὶ δεύτερον τῷ 1683 ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ Δ' ὑπὸ τοῦ μεγάλου Βεζύρου Καρᾶ-Μουσταφᾶ. Τῆς δευτέρας ταύτης πολιορκίας ἐλύτρωσαν αὐτὴν ὁ περιώνυμος βασιλεὺς τῆς Πολωνίας 'Ιωάννης Σοβιέσκης καὶ ὁ μαργράβος τῆς Βάδης Λουδοβῖκος.—κ. Ν. Δ. Ν. Ταυρίδα. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. 'Η ὑπὸ τοῦ κ. Α. Προβελεγγίου μετάφρασις τοῦ «Φάουστ» ἐκδίδεται πιθανῶς τὸ προσεχὲς φθινόπωρον. 'Η τῶν 'Απάντων τοῦ Βύρωνος ὑπὸ Γ.Π. εἶνε εἰς πεζὸν λόγον, καὶ ὄχι πολὺ ἐπιτυχής.—Γραμματικὴ τῆς νεοελληνικῆς τοῦ Legrand φρ. 9, ἡ τοῦ 'Ραγκαβῆ φρ. 6.—'Η μετάφρασις τῆς 'Ιστορίας τῆς 'Ελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Donaldson ὑπὸ Βαλέττα, εἰς 2 τόμους, τιμᾶται δραχ. 35. —Κυρίαν Μ. Η. Μ. καὶ κ. Π. Θ. Τρίπολιν, καὶ Ν. Β. Φ. Σαμοθράκην. 'Ελήφθησαν. 'Η ἀποστολὴ τῶν φύλλων ἤρξατο.—κ. Ι. Κ. Σέριφον. Τὰς μὲν ἐπὶ τῶν στίχων παρατηρήσεις ἔκαμεν ἤδη καὶ ἄλλος πρὸ ὑμῶν καὶ ἐδημοσίευσε πρὸ καιροῦ, περὶ δὲ τῶν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ἐπισκέψεων τῶν μαθητῶν ἴδε τὰ γραφέντα ἐν τῇ «'Εστίᾳ», τόμ. ΙΖ', σελ· 48. *Μανιφέστον* σημαίνει προκήρυξις πολιτική.— κ. Σ. Μ. Λευκάδα. 'Ελήφθησαν. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς συνδρομῆς, οὔσης φρ. 12, ὀφείλονται ἔτι 2 φρ., τὰ ὁποῖα παρακαλεῖσθε νὰ ἀποστείλητε. — κ. Δ. Γ. Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ Γιάννου πληρέστερον εἶνε δημοσιευμένον ἐν τόμ. ΙΓ' τῆς «'Εστίας» φύλ. 333. κ. Ι. Λ. Τρίπολιν. 'Εκ παραδρομῆς καθυστέρησαν. 'Η ἀποστολὴ τῶν ἐλλειπόντων ἐγένετο.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὑπῆρξα μέγας βασιλεύς· τὸ ἥμισύ μου πόλις.
Τὸ δ' ἄλλο ἥμισύ μου
Εἶνε καὶ πάλιν ὄνομα μονάρχου ἐπισήμου,
Καθ' οὗ τὸ παλ' ἐνέσκηψε ἀτυχιῶν πανώλης.

2

Εἰς πάλην κατεστράφην ποτὲ ἡρωϊκήν,
'Εν τῇ ποιήσει πλέον ζῶ κι' ἐν τῇ ἀθανασίᾳ.
Ἂν χάσω ἕν μου μέλος, μεταβολὴ ὁποία!
Διὰ νὰ μ' εὕρῃς ἄνοιξε τὴν ἀριθμητικήν.

3

'Απ' ἐμπρὸς στενάζω
ἀπ' ὀπίσω καγχάζω.

'Εν Φιλιππουπόλει. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ζάχαρις—Χάρις

2

Πάτμος – ἀτμός.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

24 Μαΐου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	341.50
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	343.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	405.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	399.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	250.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	197.50
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	244.50
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	91.50
Κτηματικαὶ 'Ομολ. 'Εθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	368.50

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

'Εθνικὴ Τράπεζα τῆς 'Ελλάδος Δρ. ν.	3970.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	137.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	88.—
'Εταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	57.—
Σιδηρόδρ. 'Αθηνῶν καὶ Πειραιῶς . . »	315.—
'Εταιρία Φωταερίου . . . . Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως	26.05
» 3μην	25.95
ΓΑΛΛΙΑΣ —'Εθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01 1/2
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01 3/4

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον	20.45
Λίρα ὀθωμανική	23.35

'Εν 'Αθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «'Ανδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» 'Ανέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 26.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 440. — 2 ΙΟΥΝΙΟΥ 1885. — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 492

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΠΕΡΙ ΒΙΚΤΟΡΟΣ ΟΥΓΚΩ.

ΠΕΡΙ ΛΟΥΤΡΩΝ.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑι.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τὴν προσοχὴν τῶν Ἄγγλων καὶ πάντων τῶν κατοικούντων τὰς χώρας, ἐν αἷς λαλεῖται ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα, μεγάλως ἀπασχολεῖ τὸ κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα συντελεσθὲν σπουδαῖον γεγονός, ἡ ἔκδοσις τῆς νέας διωρθωμένης μεταφράσεως τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. Ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἀνέμενον μετ' ἀγωνίας νὰ μάθωσιν, ἂν ἡ Βίβλος θὰ ὑφίστατο οὐσιώδεις μεταβολάς, ἂν θὰ διέφερε κατὰ πολλὰ ἡ νέα τῆς παλαιᾶς μεταφράσεως, ἥτις ἐπὶ αἰῶνας ἦτο τὸ προσφιλὲς ἀνάγνωσμα τῶν διαμαρτυρομένων. Τὴν νέαν μετάφρασιν ἀνέλαβον πρὸ δεκαπενταετίας τὰ πανεπιστήμια τῆς Ὀξονίας καὶ τῆς Καντα βριγίας. Ἐκ τῶν δεκαὲξ μελῶν τῆς μεταφραστικῆς ἐπιτροπῆς ἀπέθανον ἐν τῷ μεταξὺ τὰ δέκα. Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν ἀγγλικῶν πανεπιστημίων συνειργάζετο ἀπὸ τοῦ 1871 μεθ' ὁμοίας ἀμερικανικῆς ἐπιτροπῆς, συνῆλθον δ' ἀμφότεραι εἰς 83 συνόδους, διαρκεσάσας 792 ἡμέρας· ἑκάστη μεταβολὴ ὑπεβάλλετο εἰς τὴν κοινὴν ἀπόφασιν, καὶ ἐγίνετο ἀποδεκτὴ μετὰ τριπλῆν ψηφοφορίαν, τὸ πρῶτον μὲν δι' ἁπλῆς πλειονοψηφίας, εἶτα δὲ διὰ τῆς πλειονοψηφίας τῶν δύο τρίτων. Τὸ ἔργον συνετελέσθη τὸν Ἰούνιον τοῦ παρελθόντος ἔτους· ἔκτοτε δ' ἀπησχόλει τὰ πανεπιστήμια τὸ ζήτημα τῆς τυπώσεως καὶ τῆς σταχώσεως τῶν ἀντιτύπων. Διότι πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, ὅτε ἐξεδόθη ἰδιαιτέρως ἡ νέα μετάφρασις τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὁ ἐν Λονδίνῳ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Κήρυκος τῆς Νέας Ὑόρκης* κατώρθωσε νὰ τηλεγραφήσῃ εἰς Ἀμερικὴν ὁλόκληρον τὸ κείμενον, ὅπερ ἐτυπώθη ἐκεῖ πρὸ τοῦ νὰ φθάσωσι τὰ ἐξ Ἀγγλίας σταλέντα ἀντίτυπα, καὶ ἐπωλήθη ἡ ἀμερικανικὴ ἔκδοσις, περιορισθείσης σφόδρα τῆς καταναλώσεως τῆς ἀγγλικῆς. Πρὸς ἀποφυγὴν παρομοίου ἀτόπου, διότι πιθανώτατα θὰ ἐτηλεγραφεῖτο καὶ πάλιν ὅλον τὸ κείμενον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὰ πανεπιστήμια διωργάνωσαν οὕτω τὸν τρόπον τῆς ἐκδόσεως, ὥστε νὰ πωληθῇ ἡ νέα μετάφρασις τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐν πάσαις ταῖς χώραις. Πρὸς τοῦτο δὲ κατώρθωσαν νὰ ἐκτελεσθῶσι πᾶσαι αἱ ἐργασίαι μετ' αὐστηροτάτης ἐχεμυθίας, οὕτως ὥστε δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ὁρισθείσης διὰ τὴν πώλησιν, εἷς ἀμερικανὸς δημοσιογράφος, εἰ καὶ προσήνεγκεν ἑκατὸν λίρας ὅπως ἴδῃ μόνον ἓν ἀντίτυπον, δὲν τὸ ἐπέτυχε. Εἶνε καταπληκτικὴ ἡ πρὸς τὴν ἔκδοσιν ταύτην γενομένη ἐργασία καὶ ἡ κίνησις καθόλου τῆς βιομηχανίας ἡ ὑπ' αὐτῆς προκληθεῖσα. Ὁ χάρτης κατεσκευάσθη ἐξ ἐκλεκτῶν ὑφασμάτων ἐν πολλοῖς ἐργοστασίοις· ἓν τούτων ἐπρομήθευσε 250 τόνους, δι' ὧν ἠδύνατο νὰ καλυφθῇ ἔκτασις 3 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων καὶ νὰ περιτυλιχθῇ ἡ γηΐνη σφαῖρα διὰ ζώνης πλάτους 6 δακτύλων. Τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἐν Ὀξονίᾳ πανεπιστημίου μόνου σωρευόμενα ἐπ' ἀλλήλων ἠδύναντο νἀποτελέσωσι στήλην ὕψους 22000 μέτρων. Ἀνάριθμοι εἶνε αἱ αἶγες καὶ τὰ πρόβατα, ὧν τὰ δέρματα κατηναλώθησαν εἰς τὴν στάχωσιν τῶν ἀντιτύπων· διὰ μόνα τὰ ἀντίτυπα τῆς ἀμερικανικῆς ἐπιτροπῆς ἐχρειάσθησαν 1560 δέρματα αἰγῶν. Πλείονες τῶν πεντακισχιλίων βιβλιοδετῶν εἰργάζοντο εἰς τὴν στάχωσιν καὶ τὴν ἐπιχρύσωσιν τῶν σταχωμάτων. Ἡ ἔκδοσις ἐγένετο εἰς πολλὰ σχήματα, τὰ δὲ σταχώματα εἶνε ποικίλα. Πάντοτε ὅμως ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶνε ἡνωμένη μετὰ τῆς Καινῆς, διότι ἀπεδείχθη ὅτι ἡ Παλαιὰ δὲν πωλεῖται χωριστά. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐστάλησαν ἓν ἑκατομμυρίων ἀντιτύπων. Ἡ δὲ ἀμερικανικὴ κυβέρνησις προεκάλεσε ψήφισμα τοῦ Κογκρέσσου, δι' οὗ ἀπαλλάσσονται τὰ ἀντίτυπα ταῦτα εἰσαγωγικοῦ τέλους.

— Ἐν Βιλλὲρ—Κοττερέ, τῇ γενεθλίῳ πολίχνῃ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ, πρόκειται νὰ τελεσθῶσι τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ. Ἡ ἰδιαιτέρα πατρὶς τοῦ μεγάλου μυθιστοριογράφου ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἀποκαλυπτηρίων διοργανίζει ἐπίσημον ἑορτήν, ἐν ᾗ προσεκλήθησαν ἡ οἰκογένεια Δουμᾶ, ἡ καλλιτεχνικὴ καὶ φιλολογικὴ ἐπιτροπή, ἥτις εἶχεν ἀναλάβει τὴν συλλογὴν τῶν ἐράνων, καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς ἑταιρίας τῶν λογίων καὶ τῆς τῶν δραματικῶν συγγραφέων. Ἐπὶ τῇ αὐτῇ εὐκαιρίᾳ ὁ ἐκδότης Καλμὰν Λεβὺ ἐξέδωκε βιβλίον, γραφὲν ὑπὸ τοῦ κ. Blaze de Bury, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀλέξανδρος Δουμᾶς, ὁ βίος, ἐποχή, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ.» Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, μεστῷ ἀφηγήσεων καὶ ἀνεκδότων, ἀναπαρίσταται τελείως ὁ θαυμάσιος ἀνήρ, ὁ πλήρης γενναιοδωρίας, φαιδρότητος καὶ ἐνθουσιασμοῦ, ἐν τοῖς προτερήμασι καὶ ἐλαττώμασιν αὐτοῦ.

— Τὴν παραμονὴν τῆς κηδείας τοῦ Βίκτορος Οὐγκὼ ἀπέθνησκεν ἐν Παρισίοις ὁ δοὺξ de Noailles, μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ὅστις ἀποθανόντος τοῦ Οὐγκώ, ἀπέμενεν ὁ ἀρχαιότερος τῶν ἀκαδημαϊκῶν, καθ' ὃ ἐκλεχθεὶς τῷ 1849 εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Σατωβριάνδου. Ὁ δοὺξ de Noailles ἐγεννήθη τῷ 1802, ὡς μόνους δὲ φιλολογικοὺς τίτλους ἔφερεν ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ κοινοβουλίῳ λόγων του, δοκίμιόν τι περὶ τοῦ Ἁγίου Κύρου καὶ τὴν Ἱστορίαν τῆς Κυρίας Μαιντενών. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ πρεσβύτατος τῶν ἀθανάτων εἶνε ὁ Νιζάρ, εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὸ 1850.

— Πρόκειται κατ' αὐτὰς νὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τὸ *Ἡμερολόγιον* τοῦ ἐν Σουδὰν φονευθέντος στρατηγοῦ Γόρδωνος. Ἐξάδελφός τις τοῦ Γόρδωνος, εἰς ὃν ἀνεκοινώθη παρὰ τῆς οἰκογενείας τὸ χειρόγραφον, ἐπεφορτίσθη νὰ πλουτίσῃ τὸ ἔργον διὰ προλόγου καὶ σημειώσεων. Ἄγνωστον μέχρι τοῦδε ἂν ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἀπῄτησε νὰ περικοπῶσι μέρη ἐξ αὐτοῦ, ἂν τὸ Ἡμερολόγιον θὰ δημοσιευθῇ πλῆρες.

— Ἐν Λονδίνῳ θέλει ἐκδοθῇ προσεχῶς τόμος περιέχων τὰς ἐπιστολὰς τοῦ λόρδου Βηκονσφηλδ εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς δὲ ταύταις ὁ Δισραέλης περιγράφει τὰς ἐντυπώσεις τοῦ ταξειδίου του, ὅπερ ἔκαμεν ἐν ἔτει 1830—31 πρὸς ἀναψυχὴν περὶ τὰς χώρας τῆς Μεσογείου θαλάσσης.

— Ἐν Γοττίγγῃ ἀπέθανεν ὁ γηραιὸς διάσημος καθηγητὴς τῆς Ἀνατομίας Φρειδερῖκος Henle.

— Ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν τεχνῶν τοῦ Βερολίνου ἐξετέθησαν εἰς θέαν 122 εἰκόνες τοῦ ἐκ Βιέννης ζωγράφου Pausinger, ὅστις συνώδευσε τὸν διάδοχον τῆς Αὐστρίας κατὰ τὸ εἰς τὴν Ἀνατολὴν τελευταῖον αὐτοῦ ταξείδιον. Ὀγδοήκοντα τῶν εἰκόνων τούτων παριστῶσι σκηνὰς Αἰγυπτιακάς, αἱ δὲ λοιπαὶ διαφόρους ἀπεικονίσεις ἐκ τῶν Ἁγίων τόπων.

— Ἄγγλος δημοσιογράφος σκοπεῖ νὰ ἐκδώσῃ ἐν Βερολίνῳ περιοδικὸν τοῦ ἐμπορίου ἐν τῇ ἀγγλικῇ γλώσσῃ, προωρισμένον διὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς ἀποικίας της. Ἡ τύπωσις ἐν Βερολίνῳ εἶνε πολὺ εὐθηνοτέρα ἢ ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ περιοδικὸν δὲ στελλόμενον ἀπὸ Βερολίνου μετὰ μεσημβρίαν θὰ εἶνε εἰς χεῖρας τῶν συνδρομητῶν εὐθὺς τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν.

— Ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστῶν τῆς ἰατρικῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἑξάμηνον ἦτο ὁ ἑξῆς ἐν τοῖς διαφόροις Πανεπιστημίοις τῆς Γερμανίας· τοῦ τῆς Βιέννης 2291, Βερολίνου 1133, Μονάχου 874, Βυρτσβούργης 791, Λειψίας 695, Κρεϊφσβαλδ 408, Βρεσλαυίας 370, Γράτς 369, Φρειβούργης 307, Χάλλης 296, Βόννης 251, Καινιγσβέργης 247, Ζυρίχης 199, Γοτίγγης 190, Τυβίγγης 185, Βέρνης 184, Κιέλου 174,

Digitized by Google

Ἰένης 155, Γενεύῆς 144, Γκίσσεν 135, Βασιλείας 131, Ροστὸκ 87.

— Ἡ γεωγραφικὴ οὐγγρικὴ ἑταιρία σκοπεῖ τὸν καταρτισμὸν ἐκδρομῆς εἰς Οὐράλια καὶ τὴν χώραν τῶν Βασκίρων πρὸς σπουδὴν τῶν ὁσημέραι ἐκλειπουσῶν αὐτόθι ἀνθρωπίνων φυλῶν.

— Κατ' εἰδήσεις τινὰ τοῦ «Νεολόγου» ἡ πόλη σκοπεῖ νὰ προκηρύξῃ παγκόσμιον ἔκθεσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει· αἱ προκαταρκτικαὶ δὲ πρὸς τοῦτο ἐργασίαι προὐχώρησαν ἱκανῶς.

— Ὁ Σουλτάνος Ἀβδοὺλ Χαμὶδ σχεδιάζει τὴν ἵδρυσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλου σχολείου Μουσικῆς. Διευθυντὴς τούτου ἐξελέγη ὁ Δεβλὲτ Ἐφένδης, κλειδοκυμβαλιστής, σπουδάσας ἐπὶ διετίαν ἐν Βιέννῃ καὶ τελευταῖον μετακληθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως παίξῃ πρὸ τοῦ Σουλτάνου καὶ δώσῃ δείγματα τῆς αὐτοῦ ἱκανότητος.

— Τελευταῖον ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ὁ Γαριβάλδης κατέλιπεν ἀπομνημονεύματα, ἅτινα κατέχει ἡ χήρα του.

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας»

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 490 φύλλῳ τῆς «Ἑστίας» τῆς 19 Μαΐου 1885 κατεχωρίσθη ἄρθρον «Ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Κηφισσίαν». Ἐν τούτῳ ἀναφέρεται ὅτι ὑπάρχει ἐν τῷ παρὰ τῇ πλατάνῳ Κηφισσίας κτήματί μου τὸ ἄγαλμα Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ ὡς καὶ ὑπόβαθρον μετ' ἐπιγραφῆς.

Χάριν ἀκριβείας προσθέτω ὅτι τὸ μὲν ἄγαλμα ἀνευρέθη παρὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ κτήματι τὸ 1812, τὸ δὲ ὑπόβαθρον (ἔργον μεταγενεστέρας τῆς τοῦ ἀγάλματος ἐποχῆς), ἀνευρέθη παρ' ἐμοῦ τὸ 1874, φέρει δὲ τὴν ἑπομένην ἐπιγραφήν·

ΛΟΥΚΙΟΣ ΒΙΒΟΥΛΛΙΟΣ
ΚΛΗΡΩΔΗΣ ΡΟΥΦΟΥ
ΓΝΗΣΙΟΣ ΥΙΟΣ ΗΡΩΔΟΥ
ΕΙΣΠΟΙΗΤΟΣ

Ὁ ἀρθρογράφος προσθέτει ὅτι «εἶχεν ἀνευρεθῆ καὶ ἡ περικαλλεστάτη κεφαλὴ τῆς συζύγου τοῦ Ἡρώδου, ἀλλ' ἐκλάπη ὑπὸ ἀρχαιοκλόπου τινὸς ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς ρηθείσης οἰκίας». Ἡ ἀνεύρεσις κεφαλῆς εἶνε ὅλως νέον δι' ἐμὲ καὶ ὑποθέτω ὅτι ἡ πληροφορία αὕτη εἶνε ἐσφαλμένη, καθ' ὅτι οὐδέποτε μοὶ ἀνέφερεν ὁ πατήρ μου ὅτι ἀνευρέθη κεφαλὴ οἱαδήποτε· τοῦτο δὲ μαρτυροῦσι καὶ ἄλλα τῆς οἰκογενείας ἡμῶν μέλη, καὶ οἱ στενῶς πρὸς αὐτὴν συνδεόμενοι.

Κηφισσία τῇ 27 Μαΐου 1885.

Λ. Ι. ΣΚΥΛΙΤΣΗΣ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Johannes Boehlau Questiones de re vestiaria Graecorum. Wimariae, 1884.

Ἐν τῷ συγγραμματίῳ τούτῳ ἀνερευνᾶται τὸ πολλάκις ἐρευνηθὲν ἀλλ' ὄχι καὶ ὁριστικῶς λυθὲν ζήτημα τοῦ παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησιν ἱματισμοῦ, ἡ δὲ ἔρευνα αὕτη ἐγένετο ἐν ὅλαις ὀγδοήκοντα πέντε σελίσιν καὶ ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ· διότι καὶ αἱ λέξεις τοῦ ἱματισμοῦ ὀρθῶς ἢ ὀρθότερον ἑρμηνεύθησαν καὶ τὰ πράγματα κάλλιον ἐχαρακτηρίσθησαν. Προσέθηκε δὲ ὁ συγγραφεὺς δύο excursus, ἐξ ὧν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ πραγματεύεται περὶ τοῦ τίνι τρόπῳ οἱ γραφεῖς τῶν ἀγγείων μετεχειρίσθησαν τὰς μικρὰς ἐκείνας κυματώδεις γραμμὰς πρὸς ὑποδήλωσιν τῶν πτυχῶν τῆς ἐσθῆτος, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ τοῦ ἱματισμοῦ τῶν Λακεδαιμονίων κορῶν. Δὲν ἀφῆκε δὲ ὁ συγγραφεὺς ἀνεξέταστα πρὸς ἐπίτευξιν τῆς λύσεως τῶν ζητημάτων τούτων οὔτε τὰ σχετικὰ χωρία τῶν παλαιῶν ποιητῶν, συγγραφέων, σχολιαστῶν, ἢ ἄλλων, οὔτε τὰς ἐπιγραφάς, ὧν πολλαὶ ἱκανῶς διαφωτίζουσι σκοτεινότερά τινα μέρη ἐκ τῶν εἰς τὸν ἱματισμὸν τῶν ἀρχαίων ἀναφερομένων οὔτε καὶ τὰ ποικίλα μνημεῖα τῆς τέχνης, ἐξ ὧν ἐγκατέσπειρεν ἐν τῷ βιβλίῳ του τεσσαράκοντα καὶ πέντε ξυλογραφικὰς παραστάσεις. Δὲν εἶνε βεβαίως ἐνταῦθα ἁρμόδιος ὁ τόπος ἵνα εἰσέλθωμεν εἰς πλείονας λεπτομερείας περὶ τῆς ἀληθῶς εὐσυνειδήτου ταύτης ἐργασίας τοῦ κ. Boehlau, βεβαίως ὅμως πολὺ θὰ ὠφεληθῇ — τοῦτο πρέπει νὰ τὸ εἴπωμεν — ὁ ἀρχαιολογῶν ἀναγνώστης ἐκ τοῦ βιβλίου, ἀναγινώσκων τί ὁ συγγραφεὺς νομίζει περὶ τῆς διπλοΐδος, τοῦ διπλοϊδίου, τοῦ ἡμιδιπλοϊδίου ἢ περὶ τοῦ ἀποπτύγματος ἢ περὶ τοῦ χιτῶνος, τοῦ χιτωνίου, τοῦ χιτωνίσκου, καὶ πῶς χαρακτηρίζει τὴν δωρικὴν ἐσθῆτα, τὴν ἰωνικήν, τὴν ἀττικὴν καὶ τὴν προδωρικήν. Σ

Σεβηριανὸς Φογάτσης (Severiano Fogacci) ὑπὸ Σπυρ. δε-Βιάζη. Ἐν Ζακύνθῳ. 1885. 8ον, σελ. 16. [Τὸ προκείμενον φυλλάδιον, φιλοπόνημα τοῦ ἐν Ζακύνθῳ ἀκαμάτου λογίου κ. Σπ. δε-Βιάζη, εἶνε βιογραφία σύντομος τοῦ κατὰ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον ἀποθανόντος Σ. Φογάτση, φιλέλληνος Ἰταλοῦ ἐξ Ἀγκῶνος, ὅστις λαβὼν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τῆς Ἰταλίας τοῦ 1831, ἐζήτησε, καταδιωκόμενος, ἄσυλον ἐν Κερκύρᾳ, ὅπου ἐβίωσε 16 ἔτη. Ἀνήκων εἰς τὴν χορείαν τῶν λογίων Ἰταλῶν ἐν ἄλλοις ἐξέδωκεν ἰταλιστὶ τῷ 1841 μετάφρασιν ἐν τῷ περιοδικῷ «Album Ionio» τῆς τραγῳδίας «Νικήρατος» τῆς Εὐανθίας Καΐρη, ἀδελφῆς τοῦ Θεοφίλου Καΐρη. Τὴν μετάφρασιν δὲ ταύτην εἰς ἴδιον τεῦχος ἐξέδωκεν ἀκολούθως ἐκ δευτέρου ἐν Ἀγκῶνι τῷ 1853.]

Ὁδηγίαι διὰ τοὺς σκωληκοτρόφους. Μετὰ εἰκόνων. Ὑπὸ Γ. Δ. Σύρμα, γεωπόνου, καθηγητοῦ ἐν τῷ πρωτύπῳ Λυκείῳ Ἀθηνῶν. (Δημώδης βιβλιοθήκη τῆς γεωργίας καὶ τῶν ὠφελίμων γνώσεων. Ἀρ. 1). Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς «Ἀθηναΐδος», ἐν ὁδῷ Περικλέους, 18. — 1885. 16ον, σελ. 63. Τιμᾶται δραχμῆς.

Ἡ πολυπαθὴς Κρῆσσα, πρωτότυπον μυθιστόρημα ἑλληνικόν, συνταχθὲν καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ Δημητρίου Σ. Βουτετάκη, Κρητός. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν «Νέων Ἰδεῶν». 1885. 16ον, σελ. 103.

Ὁ ἐπινίκιος τῆς Δεββώρας ὕμνος. Διατριβὴ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ ὑπὸ Γεωργίου Πανταζίδου, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Χ. Ν. Φιλαδελφέως. 1885. 8ον, σελ. 37.

— Ὁ καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς κ. Γ. Μ. Ζαδὲς ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσιν νέας μεταφράσεως τοῦ γνωστοῦ ἔργου τοῦ γάλλου συγγραφέως Ἰωάννου Ἰακώβου Βαρθελεμῆ: *Περιηγήσεις τοῦ νέου Ἀναχάρσιδος εἰς τὴν Ἑλλάδα.* Τὸ βιβλίον διὰ τὸ εὐχερὲς τῆς ἀποκτήσεως ἄρχεται ἐκδιδόμενον ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου καθ' ἑβδομάδα φυλλάδια ἐκ 16 σελίδων εἰς 8ον, τιμώμενα ἀντὶ 20 λεπτῶν ἕκαστον.

— Ἐξεδόθη ἄρτι νέον τεῦχος τῆς «Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος» (τὸ πρῶτον τοῦ 1885), οὗτινος περιεχόμενα εἶνε τὰ ἑπόμενα: Π. Καββαδία, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῶν ἐν Ἐπιδαυρίᾳ ἀνασκαφῶν. — Χ. Τσούντα, Οἱ προϊστορικοὶ τάφοι ἐν Ἑλλάδι. — Π. Καββαδία, Ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐν Ἐπιδαυρίᾳ ἀνασκαφῶν. — Χ. Τσούντα, Ἀγγειοπλάσται Ἀθηναῖοι. Σύμμικτα. Ν. Νοβοσάδσκη, Ψήφισμα προξενικὸν ἐξ Ἄργους. — Ι. Πανταζίδου, Περὶ τοῦ Ὑπερτελεάτου. — Δ. Φιλίου, Τὸ παρὰ τὴν Ζέαν ἐν Πειραιεῖ θέατρον. — Σ. Α. Κουμανούδη, Ἀναγραφὴ πυλωρῶν τῆς Ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν.

Ἀπεικονίσματα. Πίναξ 1, 2. Ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐν Ἐπιδαυρίᾳ ἀνασκαφῶν. — Πίναξ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ κύλιξ ἐκ Κορίνθου.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Μαΐου 31, Παρασκευή.

Ὁ Μάϊος, ἀπερχόμενος, θὰ κατέλειπεν ἀγαθὴν φήμην μηνός, καθ' ὃν τὰ πρῶτα θερινὰ θάλπη δὲν ἀποδιώκουσιν ἐξ ὁλοκλήρου τὰς δρόσους τῆς ἀνοίξεως, καὶ τὰ πρῶτα θεάματα εὑρίσκουσιν ἡμᾶς διψῶντας θεατρικῶν παννυχίδων, ἂν αἱ τελευταῖαι ἡμέραι του δὲν ἐσημειοῦντο διὰ τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ πλημμυρῶν, αἵτινες μετὰ ἡμερῶν συνεχεῖς καὶ ραγδαίας βροχὰς ἐξώγκωσαν ρεύματα, ἐξεχείλισαν ποταμοὺς καὶ κατέστρεψαν συνοικίας. Ὁ Πηνειὸς πλημμυρήσας μετέβαλεν εἰς λίμνας πεδιάδας, ἐκρήμνισε γεφύρας, διέκοψε τὴν συγκοινωνίαν. Ὁ Βόλος, ἡ Καλαμπάκα, ἡ Καρδίτσα, τὰ Τρίκκαλα, τὸ Τύρναβον, ἡ Λάρισσα ὑπέστησαν τὰς συνεπείας τῶν δεινῶν πλημμυρῶν. Τὸ κακὸν δὲν εἶνε πρωτοφανὲς ἐν Θεσσαλίᾳ, μετὰ τὸν κίνδυνον, δν διέτρεξε πρὸ δύο ἐτῶν ἡ Λάρισσα ἐκ τῶν βροχῶν· ὁ στρατὸς καὶ τότε καὶ ἤδη ἐξετέλεσεν ἀποτελεσματικῶς τὸ καθῆκον αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸς ἀ-

Digitized by Google

ποσόβησιν τοῦ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀπειλοῦντος κακοῦ πρέπει νὰ ἀντιταχθῶσιν ὁριστικὰ καὶ μόνιμα μέτρα.

* * *

Ὁ εἰσερχόμενος Ἰούνιος εὑρίσκει περατωμένας τὰς ἐξελεγκτικὰς ἐργασίας τῶν Τμημάτων ἐν τῇ Βουλῇ. Αἱ ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐκλογῶν ἐκθέσεις τῶν κ. εἰσηγητῶν τυποῦνται ἤδη εἰς ἓν τεῦχος, μεθ' ὃ θέλουσι διανεμηθῇ εἰς τοὺς βουλευτάς. Πιθανῶς δὲ ἀπὸ τῆς προσεχοῦς Δευτέρας ἄρχεται ἡ ὁριστικὴ αὐτῶν ἐξέλεγξις ἐνώπιον τῆς βουλῆς· πολλαὶ ἐκ τῶν πρώτων αὐτῆς ἐξελεγκτικῶν συνεδριάσεων προμηνύονται λίαν ζωηραὶ καὶ θορυβώδεις, ἕνεκα τῆς σημασίας ἡ ὁποία ἀποδίδεται εἰς τὸ ἔγκυρον ἢ μὴ ἐκλογῶν τινων.

* * *

Ἐγένοντο γνωσταὶ αἱ οἰκονομίαι αἱ ἐπενεχθεῖσαι εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, συμφώνως μὲ τὸ πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως. Αὗται ὁρίζονται εἰς 300,000 δραχμῶν, αἵτινες θέλουσιν οἰκονομηθῆ ἐκ τῆς ἀφομοιώσεως τῆς μισθοδοτήσεως τῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν πάντων τῶν σωμάτων πρὸς τὴν μισθοδοσίαν τοῦ πεζικοῦ.

* * *

Τὸ ἀπὸ Ἄργους εἰς Κόρινθον τμῆμα τῶν Πελοποννησιακῶν σιδηροδρόμων θὰ εἶνε ἀφεύκτως περατωμένον κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους· διεκόπησαν αἱ ἐργασίαι ἐπὶ τῆς ἀπὸ Ἄργους εἰς Ναύπλιον γραμμῆς, δραστηρίως δὲ προβαίνουσιν αὗται ἐπὶ τῆς ἀπὸ Δερβενακίων εἰς Ἄργος σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Αἱ δὲ ἐργασίαι τῆς σιδηροδρομῆς γραμμῆς Λαυρίου συντελοῦνται κατ' αὐτάς.

* * *

Εἰς τὰ ἄλλα ὑπουργεῖα ἐκτὸς τοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, αἱ οἰκονομίαι διενεργοῦνται εὐκολώτερον. Οὕτως ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν ἐγένετο οἰκονομία ὑπολογιζομένη εἰς 100,000 δραχμῶν ἐκ τῆς καταργήσεως τῶν ὑποεπιστατῶν 132 ταχυδρομικῶν γραφείων, ἀνατεθείσης τῆς διευθύνσεως αὐτῶν εἰς τοὺς οἰκείους τηλεγραφητάς, εἰρηνοδίκας, τὰς λιμενικὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς δημάρχους ἐπὶ τῇ ἀπολαβῇ τοῦ τρίτου τῆς ὡρισμένης μισθοδοσίας τῶν ὑποεπιστατῶν. Νέα δὲ ταχυδρομικὰ γραφεῖα, συσταθέντα ἐν Κηφισσίᾳ καὶ Ἀμαρουσίῳ, ἄρχονται λειτουργοῦντα ἀπὸ τῆς αὔριον. Ἡ διεύθυνσις τούτων ἀνετέθη εἰς τοὺς οἰκείους σταθμάρχας τῶν σιδηροδρόμων.

* * *

Εἰς τὴν συντέλεσιν τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς πρωτευούσης ἀξιεπαίνως ἀσχολοῦνται οἱ ἁρμόδιοι ἀπό τινος. Αἱ τελευταῖον ἀγγελθεῖσαι βελτιώσεις ἀφορῶσιν εἰς τοὺς παρὰ τοὺς Στύλους πρὸς τοὺς παριλισσίους κήπους καὶ πρὸς τὴν παρὰ τὸν βασιλικὸν κῆπον δενδροστοιχίαν περιπάτους. Πρόκειται νὰ ἐπεκταθῇ ἡ δενδροστοιχία νὰ τοποθετηθῶσι καθίσματα, καὶ νὰ ἐγερθῇ λίθινον προσέρεισμα δεξιὰ τοῖς κατερχομένοις πρὸς τὸν Ἰλισσόν. Τὸ παρὰ τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος ἄλσος ηὐτρεπίσθη καὶ ἐφωτίσθη, ἀφαιρεθείσης ἀπ' αὐτοῦ πάσης πηγῆς ἀσχημίας. Τὸ κατάβρεγμα τῶν ὁδῶν, ἡ μόνη ἀσθενὴς ἄμυνα κατὰ τοῦ κονιορτοῦ, τελεῖται ἀπό τινος πλουσιώτερον, καὶ τοῦ εὐεργετήματος αὐτοῦ δὲν ἀπολαύουσι μόνον αἱ κεντρικαὶ ὁδοί. Ἐννοεῖται ὅτι ὑφίστανται ἀκόμη ὄχι ὀλίγαι ἐλλείψεις, τὰς ὁποίας ἐλπίζεται ὅτι θὰ θεραπεύσῃ ἡ φιλόκαλος δραστηριότης τῶν ἁρμοδίων ἀρχῶν.

* * *

Ἡ *Ἐφημερὶς τῆς Ἑταιρίας τῆς Ὑγιεινῆς* ἐδημοσίευσε τὴν στατιστικὴν τῶν κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ἀποβιώσεων ἐν Ἀθήναις καὶ τοῖς περιχώροις. Κατὰ ταύτην, ἐπὶ πληθυσμοῦ 85,266, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1884, ἀπεβίωσαν ἐν ὅλῳ 153 ἄτομα ὧν 89 ἄρρενα καὶ 64 θήλεα. Αἱ νόσοι ἐξ ὧν προῆλθον οἱ πλειότεροι θάνατοι εἶνε κατὰ σειρὰν αἱ νόσοι τοῦ πεπτικοῦ συστήματος, ἡ πνευμονικὴ φθίσις, ἡ πνευμονία κτλ. Τὰ ἀστυνομικὰ τμήματα, ἐν οἷς ἐγένετο ὁ μεγαλείτερος ἀριθμὸς ἀποβιώσεων εἶνε τὸ Β' (24) καὶ τὸ Γ' (21).

* * *

Τῇ προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ναυτικῶν κ. Ρώμα καὶ ἀποφάσει τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἀποπλέουσι προσεχῶς εἰς Σέννην τῆς Γαλλίας πρὸς ῥυμούλκησιν τῆς πλωτῆς δεξαμενῆς τὰ πολεμικὰ σκάφη *Ναύαρχος Μιαούλης, Μπουμπουλίνα καὶ Ψαρὰ* κριθέντα ἱκανὰ πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἀρχιναυπηγοῦ κ. Dupont καὶ τῆς ἐξ ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ ἐπιτροπῆς. Τὰ τρία ταῦτα πλοῖα θ' ἀποτελέσωσι μοῖραν ὑπὸ τὸν πλοίαρχον κ. Μιλτ. Κανάρην.

* * *

Συνέστη παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτροπὴ συγκειμένη ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ἐλεγκτικοῦ συνεδρίου, τοῦ γενικοῦ γραμματέως τοῦ ἀνωτέρω ὑπουργείου, δύο βουλευτῶν Τήνου, τεσσάρων καθηγητῶν τῆς θεολογικῆς σχολῆς, καὶ δύο τμηματαρχῶν, σκοποῦσα τὴν ἐκ τῆς μελέτης τῆς διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τοῦ ἐν Τήνῳ ναοῦ τῆς Παναγίας σύνταξιν νομοσχεδίου περιλαμβάνοντος πάσας τὰς ἀναγκαίας διατάξεις πρὸς διαμόρφωσιν, καὶ ἐπωφελῆ χρῆσιν τοῦ ἱδρύματος καὶ ἐξασφάλισιν τῆς περιουσίας του.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Κ. Χ. Πειραιεῖ. Ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ, σχεδὸν ὁμήλικοι τῷ Οὐγκώ, ἀπέθανον ἐπίσης ὁ Βολταῖρος 84 ἐτῶν καὶ ὁ Γκαῖτε 83. Ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ εἶχεν ἀντικαταστήσει ἄλλον ποιητήν, τὸν Λεμερσιέ. Ὁ Λεκόντ-δὲ-Λὶλ, ὅστις λέγεται μέλλων διάδοχος τοῦ Οὐγκώ, εἶνε ὁ ἔξοχος ποιητὴς τῶν «Βαρβαρικῶν Ποιημάτων», τῶν «Ἀρχαίων Ποιημάτων» καὶ τῶν «Τραγικῶν Ποιημάτων», ἔτι δ' ἀρχαϊκοῦ δράματος, τῶν «Ἐριννύων». Θαυμαστὴς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ γνώστης βαθύτατος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ὁ Λεκόντ-δὲ-Λὶλ ἠσχολήθη εἰς μεταφράσεις ἀρχαίων ποιητῶν, αἵτινες διακρίνονται διὰ τὴν ἀκριβεστάτην ἀπόδοσιν τοῦ κειμένου. Τοιαῦται εἶνε ἡ «Ἰλιὰς» καὶ «Ὀδύσσεια», αἱ τραγῳδίαι τοῦ Αἰσχύλου, Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου, τὰ εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου, καὶ ἄλλα. Ὁ Λεκόντ-δὲ-Λὶλ προετάθη ἤδη ὑποψήφιος ἄλλοτε, ἀλλ' ἀπέτυχε, δὶς δ' ἔκτοτε αὐθορμήτως ἐτίμησεν αὐτὸν ὁ Οὐγκὼ διὰ τῆς μοναδικῆς ψήφου του κατὰ τὰς ἀκαδημαϊκὰς ἐκλογάς.— κ. Ε. Δ. Κέρκυραν. Ἐλήφθη σημείωσις καὶ θὰ σταλῇ ἐγκαίρως.— κ. Ι. Ν. Δ. Πύργου- Μένουσιν ἔτι εἰς τὸ γραφεῖον ἡμῶν, διότι ὁ κ. Κ. δὲν προσῆλθε νὰ τὸ παραλάβῃ κατὰ τὴν παραγγελίαν σας. — κ. Α. Σ. Μέχρι τέλους, μάλιστα, καὶ ἐνθυμήθημεν τὸ λεχθέν, ὅτι ὁ μεγαλείτερος κλέπτης τοῦ κόσμου εἶνε τὸ κακὸν βιβλίον, διότι μᾶς κλέπτει τὸν καιρόν. — κ. Ν. Α. Κ. Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ τοῦ Σούτσου δὲν εὑρίσκονται ὅλα, τὰ τοῦ Παράσχου 13,50.— *Συνδρομητῇ*. Καθ' ὅσον ἐνθυμούμεθα, ἀγγελία περὶ ἐκδόσεως βιβλίου περιγράφοντος τὰ οἰκόσημα τῶν ἐπισήμων οἴκων τῆς Επτανήσου, δὲν ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἑστίᾳ». — κ. Π. Σ. Ταγανρώγ. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολή, ὡς καὶ προηγουμένως ἐσημειώσαμεν ὑμῖν.— *Κυρίᾳ* *** Ὁ Ἀλφόνσος Κὰρ ἔγραψεν: Εἶνε σημειώσεως ἄξιον ὅτι τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν διαρκεῖ ἀπὸ τοῦ 15 μέχρι τοῦ 30 ἔτους τῆς ἡλικίας των, τουτέστιν ἡ ἐπιρροὴ αὐτῶν παύει καθ' ἣν στιγμὴν ταῖς ἔρχεται τὸ λογικόν.— κ. Σ. Κ. Μεσολόγγιον. Τὸ τοῦ κ. Σ. Π. ἀποστέλλεται τοῦ λοιποῦ εἰς Πάτρας. Οὐδὲν ἐλήφθη μέχρι τοῦδε. — κ. Ν. Ι. Π. Κωνσταντινούπολιν. Βεβαίως θὰ παρέπεσεν ἐν τῷ ταχυδρομείῳ, διότι ὁ φάκελλος ἀπεστάλη ἐντεῦθεν, ὡς συνήθως. Ἐν τούτοις ἀπεστάλησαν ἐκ νέου. *Φίλῳ Μ*. Κἂν ὅλως μηδὲν λαλῇ, διὰ τοῦ σιωπᾶν πλεῖστα περὶ αὐτοῦ λέγει.— κ. Δ. Α. Π. Πάτρας. Εἶνε γνωστότατον. Ἀκόμη μόλις ἐπ' ἐσχάτων ὁ πρίγκηψ ἰατρὸς Κάρολος Θεόδωρος τῆς Βαυαρίας, διατρίβων ἐν Μερὰν ἐξετέλεσεν δωρεὰν 125 ἐγχειρίσεις τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἔδωσεν ἰατρικὰς συμβουλὰς εἰς πλείονας τῶν 1,000 ὀφθαλμιώντων. Ἕνεκα τούτου κατὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἡ μουσικὴ τῆς πόλεως ἐπαιάνισεν ἴδιον ὕμνον, ὡς ἐνθύμιον δὲ ἐδωρήθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ δημαρχείου καὶ τῶν προκρίτων λεύκωμα περιέχον εἰκόνας τῶν ὡραιοτέρων τοποθεσιῶν τοῦ Μεράν. — κ. Κ. Κ. Μοῦγλα. Ἡ τοῦ Παπαρρηγοπούλου δὲν εὑρίσκεται ἀκεραία, ἐξαντληθέντων τῶν 3 πρώτων τόμων. Ἡ τοῦ Τρικούπη τιμᾶται δραχ. 15. Ἡ τοῦ Γρότε δὲν μετεφράσθη ἑλληνιστί.— κκ. Π. Γ. Θ. Τρίπολιν, Γ. Ζ. Βῶλον καὶ Γ. Α. Δ. Ἀρμαβίρ. Ἀπεστάλησαν. — κ. Μ. Γ. Μ. Μελιτούπολιν. Τὸ φύλλον ἀποστέλλεται τακτικώτατα, ὡς καὶ ἐν ἰδίᾳ ἐπιστολῇ σᾶς ἐξηγοῦμεν. — κκ. Δ. Β. καὶ Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς. — κ. Χ. Δ. Σήμερον μάλιστα, καὶ πάλιν οἱ ἐπισημότατοι· ἄλλοτε ὅμως ἦτο ὅλως διάφορος ἡ τύχη των· σχεδὸν πάντες ἔζων ἐν ἐσχάτῃ ἐνδείᾳ. Ὁ ἀθάνατος Ἀρίοστος ἐνεκαβρύνετο διότι εἶχε κατορθώσει νὰ ἀποκτήσῃ ταπεινὴν οἰκίαν. Καὶ σώζεται ἔτι ἐν Φερράρᾳ τὸ πενιχρὸν οἰκοδόμημα, ἐφ' οὗ ὁ ξένος ἀναγινώσκει λατινικὴν ἐπιγραφήν, ὑπὸ τοῦ ἰδίου ποιητοῦ συντεθεῖσαν, ἧς ἡ ἔννοια τοιαύτη. «Μικρὰ μέν, ἀλλ' ἀρκοῦσά μοι, ἐλευθέρα χρεῶν καὶ καθάριος, ἡ οἰκία αὕτη ἐπληρώθη μὲ τὸν ἱδρῶτά μου».

Digitized by Google

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Εἰς φωνὴν τερπνὴν ἀλλάσσω τὴν πνοὴν τοῦ στόματός σου,
Ἂν ἔλθω μὲ τὸ στόμα σου εἰς ἐπαφήν.
Ὅμως κεφαλὴν ἂν λάβω καὶ σ' ἐγγίσω, βεβαιώσου,
Φέρω κ' εἰς σὲ κ' εἰς πάντα τὴν καταστροφήν.

2

Ἁπλοῦμ' ἐπὶ ξηρᾶς κι' ἐπὶ θαλάσσης
Γλυκεῖα καὶ σιωπηλή,
Μὲ περιβάλλεται ἡ πλάσις,
Ὅταν ὁ ὕπνος τὴν καλῇ.
Τῶν δύο μου ποδῶν ἂν στερηθῶ,
Μὲ τέσσαρας θὰ εὑρεθῶ
Νὰ ἐνεδρεύω πλήρης πονηρίας,
Ἢ εὐπειθῶς νὰ δέχωμαι θωπείας

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀρταξέρξης—Ἄρτα—Ξέρξης.

2

Τροία—τρία.

3

Ἄχ—ἄχ! — Χα—χά!

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ταῦτα δὲ δηλοῦσιν οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοί.

	Δραχ.	
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ (Α). Ἅπαντα. Τόμος Α' Μνημόσυνα — Τόμος Β' Κυρὰ Φροσύνη. Ἐκδ. Β'. Τιμὴ καὶ τῶν 2 τόμων	4	(90)
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ Ἀθανάσης Διάκος-Ἀστραπόγιαννος.	2.50	(40)
ΚΑΛΛΙΓΑ (Π.) Μελέται καὶ Λόγοι......	12.50	(100)
ΚΟΝΤΟΥ (Κ.) Γλωσσικαὶ Παρατηρήσεις...	14.—	(110)
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ (Σ.) Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς λεξικοῖς, δεδεμένον...	14.—	(100)
ΜΑΘΑ (Ζ.) Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. Ἔκδοσις Β'. 1884..	4.—	(40)
ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ (Β.) Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1453 ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀγγ. Βλάχου. Τόμ. 2...	9.—	(100)
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ (Ν.) Κυνηγετικὰ μετὰ εἰκόνων. 1884........................	10.—	(90)
ΠΑΡΑΣΧΟΥ (Ἀχ.) Ποιήματα. Τομ. 3....	13.50	(100)
ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ (Ι.) Λεξικὸν Ὁμηρικόν. Ἔκδοσις Ϛ' 1885........................	19.—	(100)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους διὰ τὰ σχολεῖα 1884.	80	(30)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία Ἀρχαία 1884........................	5.—	(10)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Μέση 1884.	4.—	(40)
ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ (Μ.) Χάρτης Ἠπειροθεσσαλίας Ἔκδοσις Β'........................	15.—	(100)
ΨΑΡΑ (Π.) Ὁ Ζωολογικὸς Κῆπος τῶν παίδων. Μετὰ ὡραίων χαλκογραφιῶν........	2.25	(30)

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

31 Μαΐου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	337.
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	339.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	409.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	257.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	252.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	198.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	242.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	92.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	367.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3760.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	119.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	85.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	59.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς.. »	300.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	26.10
» 3μηνν......	25.85
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	
» Τραπεζικὸν 3μηνν.	1.01½.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον....................	20.50
Λίρα ὀθωμανική....................	23.36

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφῖδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΙΚΕΛΑ

ΣΤΙΧΟΙ Ἔκδοσις νέα. Τόμος καλλιτεχνικὸς ἐκ σελ. 140.— Τιμᾶται δραχ. 2. Ταχυδρ. 2,20.

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ ἡ αὐτοβιογραφία γέροντος Χίου. Πρωτότυπον ἑλληνικὸν διήγημα. Τιμᾶται δραχ. 1. — Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 1,15.

ΡΩΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΕΤΑ, τραγῳδία Σαικσπείρου, ἐκδοθεῖσα ἄρτι εἰς Β' ἔκδοσιν.—Δραχ. 1. Ταχυδρ. 1,10.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 41.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 441. — 9 ΙΟΥΝΙΟΥ 1885. — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιασ: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 493

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

ΤΑΣΟΥΛΑ, Διήγημα ὑπὸ Α. Γ. Η.

Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΟΥΓΚΩ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς ἱδρύσεως τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν, συμπληρουμένης κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ πρωσσικοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως νἀνεγερθῇ κολοσσιαῖον ἀρχαϊκὸν οἰκοδόμημα, κατὰ τὰ σχέδια τῶν ἀρχιτεκτόνων **Kyllmann** καὶ **Heyden**. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ὅπερ εὐρύτατον θὰ καταλάβῃ χῶρον, θὰ συνίσταται ἐκ μεγίστης κλίμακος, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς τοῦ ἐν Περγάμῳ βωμοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ βωμοῦ μετὰ συμπεπληρωμένων τῶν ἐν αὐτῷ ἀναγλύφων, ὧν τὰ λείψανα ἐκομίσθησαν, ὡς γνωστόν, ἐκ Περγάμου εἰς Βερολῖνον· εἰς τὸ βάθος δὲ θἀνεγερθῇ ἡ πρόσοψις τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Πανελληνίου Διὸς μετὰ τοῦ προνάου, ὅστις θὰ περατοῦται εἰς μεγάλην ἀψῖδα, ἐξ ἧς θὰ διαφαίνεται ἐν πανοράματι εἰκὼν τῆς Περγάμου, ὡς εἶχε τὸ πάλαι. Πάντα δὲ ταῦτα καὶ ὁ βωμὸς καὶ τὸ μέρος τοῦ ναοῦ τοῦ Διός, καὶ τὰ ἐν τῷ ἀετώματι τούτου ἀγάλματα καθὼς καὶ ἡ μεγάλη σειρὰ τῆς ἐν τῷ περγαμηνῷ βωμῷ ἀναγλύφου παραστάσεως τῆς γιγαντομαχίας θὰ ἀναπλασθῶσιν ἀκέραια ἐν τῇ παλαιᾷ αὐτῶν λαμπρότητι, ἴσα κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἔκτασιν τοῖς ἀρχαίοις προτύποις. Ὅπως παράσχωμεν ἔννοιάν τινα τῶν γιγαντιαίων διαστάσεων τοῦ οἰκοδομήματος ἀρκούμεθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι μόνοι οἱ ἓξ κίονες τοῦ προνάου ἔχουσι διάμετρον ἕκαστος μείζονα τῶν δύο μέτρων. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ταῦτα δὲν θὰ κατασκευασθῶσι καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης, ἐξ ἧς ἦσαν ᾠκοδομημένα τὰ ἀρχαῖα πρότυπα, ἀλλὰ τὸ μάρμαρον θἀντικαταστήσῃ ἡ κέραμος καὶ ἡ γύψος· διότι ἡ διάρκεια τοῦ βερολινείου οἰκοδομήματος ἔσται προσωρινή, διατηρηθησομένου ἀπὸ τῆς 1 Μαΐου 1886 μέχρι τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1887. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔσται ἡ ἀρίστη καὶ μεγαλοπρεπεστάτη ἐκδήλωσις τοῦ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα σεβασμοῦ τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους καὶ τοῦ θαυμασμοῦ, ὃν ἐμπνέουσιν αὐτῷ τὰ ἔργα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

— Ἡ γερμανικὴ ἐπιθεώρησις *Βορρᾶς καὶ Νότος* περιέχει ἐν τῷ φύλλῳ τοῦ Μαΐου ἄξιον σπουδῆς ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ Καρόλου **Wogt** περὶ τῶν γερμανικῶν πανεπιστημίων. Ὁ **Wogt** ἀποδίδει εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐν τῷ στρατῷ ὑπηρεσίαν τὴν μεγάλην αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φοιτητῶν ἀπὸ τοῦ 1866. Ἄλλοτε αἱ τῆς μέσης τάξεως οἰκογένειαι μετεχειρίζοντο τὰς οἰκονομίας των εἰς προμήθειαν ἀντικαταστατῶν τῶν υἱῶν αὐτῶν, καὶ ὑπέβαλλον αὐτούς, νεαρωτάτους ἔτι, εἰς ἐπάγγελμα μὴ ἀπαιτοῦν μεγάλας σπουδάς. Σήμερον πάντες ὑπηρετοῦσιν εἰς τὸν στρατόν· ἀλλ' οἱ νέοι οἱ ὑφιστάμενοι ἐπιτυχεῖς ἐξετάσεις, δι' ὧν δικαιοῦνται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὑποχρεοῦνται εἰς ἐνιαύσιον μόνον θητείαν, ὡς οἱ γάλλοι ἐθελονταί. Συνεπῶς αἱ οἰκογένειαι ζητοῦσι νὰ ἐπωφεληθῶσι τοῦ προνομίου τούτου ὑπὲρ τῶν τέκνων των καὶ παρατείνουσι τὰς σπουδάς των ἀντὶ νὰ ῥίψωσιν αὐτὰ προώρως εἰς τὸν ἐνεργὸν βίον. Ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν νέων, μόλις πατήσαντες τὸν οὐδὸν τοῦ Πανεπιστημίου, ἐπιμένουσι παρὰ τοῖς ἑαυτῶν γονεῦσιν ὅπως ἀφήσωσιν αὐτοὺς νὰ προχωρήσωσι. Καταλαμβανόμενοι δὲ ὑπὸ φιλοδοξίας, ἀπαξιοῦσι νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰς σπουδάς των, ὅπως ἐπιδοθῶσιν εἰς ὀλιγώτερον πνευματικὴν ἐργασίαν.

— Μεταξὺ πολλῶν βιογραφιῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν, ὧν τὴν προσεχῆ δημοσίευσιν ἀγγέλλουσι τὰ εὐρωπαϊκὰ φύλλα, τρεῖς κρίνονται ὡς αἱ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσαι τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ δημόσιον. Ἐν πρώτοις ἡ βιογραφία τοῦ διασήμου ἀμερικανοῦ ποιητοῦ Λογκφελλόου, ἥτις γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, θέλει ἐκδοθῇ τὸ προσεχὲς φθινόπωρον· εἶτα δὲ ἡ βιογραφία τοῦ περιφανοῦς φιλοσόφου Ἔμερσον παρασκευαζομένη ὑπό τινος συγγραφέως τῆς Βοστώνης, εἰς ὃν ἡ οἰκογένεια τοῦ φιλοσόφου ἐνεπιστεύθη πλουσίαν ὕλην· καὶ ὁ βίος τοῦ Δάρβιν, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν σύνταξιν ἀσχολεῖται ὁ υἱός του· δημοσιευθήσεται δὲ συγχρόνως ἀγγλιστὶ καὶ γερμανιστί.

— Ὁ ὑπουργὸς τῆς Καλλιτεχνίας ἐν Γαλλίᾳ ὑπέβαλλεν εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον, δι' οὗ ζητεῖται πίστωσις 50,000 δρ. πρὸς ἀπόκτησιν ἀντικειμένων τέχνης προωρισμένων νὰ ἀπαρτίσωσι μέρος τῶν ἐθνικῶν συλλογῶν. Διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου σκοπεῖται ἡ ἀγορὰ τῶν ὀρειχαλκίνων γαλλορωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων τῆς συλλογῆς **Greau**, αἵτινες πρόκειται νὰ πωληθῶσι κατὰ τὸν παρόντα μῆνα. Ἡ πίστωσις ἡ ὑπὸ τῆς Βουλῆς ὁρισθεῖσα κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος πρὸς ἀγορὰν καλλιτεχνημάτων διὰ τὰ ἐθνικὰ μουσεῖα, ἀνήρχετο εἰς 162,000, ἀλλ' ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐδαπανήθησαν ἤδη περὶ τὰς 152,000.

— Ὁ Γάλλος ἐκδότης **Hachette** ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς τὰς «Μελέτας περὶ τῶν μεγάλων Ἑλλήνων κλασικῶν», ἔργον τοῦ κ. Μαρλέ, συγγραφέως γνωστοῦ ἐξ ἄλλων μελετῶν αὐτοῦ περί τε τοὺς Λατίνους καὶ τοὺς Γάλλους κλασικούς. Ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτοῦ βιβλίῳ ὁ συγγραφεὺς ἀναπτύσσει ἐν ἐκτεταμέναις σημειώσεσι τὰ κυριώτερα τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, παρέχει τὰ χαρακτηριστικώτερα τεμάχια, καὶ συνοδεύει αὐτὰ διὰ τῆς εἰκόνος τοῦ συγγραφέως καὶ συντόνου ἱστορίας τῆς ἐποχῆς του. Τὸ βιβλίον του, ἀπηλλαγμένον πάσης τεχνικῆς ἐπιδείξεως καὶ σχολαστικῆς πολυμαθείας, ἐγράφη διὰ τοὺς νέους τῶν σχολείων καὶ τοὺς μὴ καταγινομένους συστηματικῶς εἰς τὴν φιλολογίαν.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ ἀναμνήσεις ἑνὸς Οὑγολάτρου» ὁ γάλλος συγγραφεὺς Αὐγουστῖνος Σαλλαμὲλ δημοσιεύει βιβλίον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξεικονίζεται ἡ κατὰ τὸ 1830 φιλολογικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐν Γαλλίᾳ ἀναμόρφωσις.

Μετὰ τοῦ παρόντος φύλλου τῆς *Ἑστίας* διανέμεται ἀγγελία περὶ ἐκδόσεως τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου «Μελετῶν περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ». Τὸ ἔργον τοῦ κ. Πολίτου, οὗτινος τὴν ἔκδοσιν ἀνέλαβεν ὁ κ. Ἀνέστης Κωνσταντινίδης, ἀπαρτιζόμενον ὑπὸ δύο μεγάλων σειρῶν, ὧν τὴν πρώτην μὲν ἀποτελοῦσι 16 τόμοι, τὴν δευτέραν δὲ σειρὰν τόμοι 4, εἶνε ἐξ ἐκείνων ἅτινα δὲν δύνανται νὰ ἴδωσι τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, ἄνευ προθύμου καὶ γενναίας συνδρομῆς· ὀφείλεται δ' εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Πολίτου γενικὴ ὑποστήριξις, καὶ ὑπὲρ τῆς πλήρους ἐκδόσεως αὐτοῦ ἐνθουσιώδης μέριμνα παντὸς φίλου τῶν πατρίων. Διότι ἐν αὐτῷ ὁ συγγραφεὺς συνενοῖ πολύτιμον ἐργασίαν, ἀποτέλεσμα μακροχρονίων μελετῶν, ἐπιμονῆς, πείρας, κρίσεως καὶ παντοίας μαθήσεως, διὰ τῆς ὁποίας ἐξακριβοῦται καὶ διαφωτίζεται ὁ χαρακτὴρ τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Ἐντὸς τῶν εἴκοσιν ἐκείνων τόμων ἀποθησαυρίζονται καὶ κατατάσσονται μεθοδικῶς μῦθοι, παροιμίαι, ᾄσματα, προλήψεις, δοξασίαι, ἤθη, ἔθιμα, παραδόσεις, παραμύθια, παντοῖαι μυθολογικαί, θρησκευτικαί, φιλολογικαὶ καὶ γλωσσολογικαὶ συγκρίσεις καὶ ἔρευναι, συμβάλλουσαι εἰς πλήρη γνῶσιν τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, συμπληροῦσαι τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους, διαφωτίζουσαι παρὰ τοῖς ξένοις τὴν γνησίαν ἡμῶν καταγωγὴν ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐξάπτουσαι παρ' ἡμῖν τὸν πρὸς τὰ πάτρια ζῆλον, χειραγωγοῦσαι

Digitized by Google

τὸν νεώτερον Ἕλληνα λογογράφον ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ὄντως ἐθνικῶν ἐμπνεύσεων, καὶ χαριέστατα ἀναπαριστῶσαι ἐν τῇ φαντασίᾳ τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα ὑπὸ τὴν ποίησιν τῶν μυθολογικῶν αὐτῆς πλασμάτων καὶ τὴν μαγείαν τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων της.

Τοῦ ἔργου τοῦ κ. Πολίτου μόνον δύο μικρὰ τεύχη ἐδημοσιεύθησαν πρὸ δεκαετίας περίπου, ἀποτελοῦντα μέρος τῆς ἐν τῷ Ῥοδοκανακείῳ φιλολογικῷ διαγωνίσματι βραβευθείσης αὐτοῦ «Μελέτης περὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων ἑλλήνων», καὶ βραχεῖαι τινὲς πραγματεῖαι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς δημοσιευθεῖσαι. Ἡ ἐργασία αὕτη περιφανῶς ἐξετιμήθη παρὰ τῆς σοφῆς Εὐρώπης· τὸ πρῶτον τομίδιον τῆς «Νεοελληνικῆς Μυθολογίας» του ἐβραβεύετο τὸ δεύτερον παρὰ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, πλειστάκις δὲ εἰς ἄλλους φιλολογικοὺς ἀγῶνας ἀνέκδοτοι μελέται ἐκ τοῦ ὅλου ἔργου· τὸ πλεῖστον δὲ τῆς ἐν λόγῳ πολυσελίδου ἀγγελίας κατέχουσι περὶ τῶν ἐκδοθέντων ἀποσπασμάτων καὶ τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Πολίτου κρίσεις περιφανῶν ξένων ἐπιστημόνων, ὧν τὸ κῦρος ἀπρόσβλητον, δημοσιευθεῖσαι εἰς γνωστὰ περιοδικὰ συγγράμματα καὶ φύλλα τῆς Ἑσπερίας. Ὑπολείπεται ἤδη νὰ ἐκτιμηθῇ ἐπαξίως καὶ παρ' ἡμῖν διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ ἡ μετὰ πολλῆς στοργῆς καὶ μόχθου καταρτισθεῖσα ἐργασία τοῦ διαπρεποῦς ἡμῶν μυθολόγου, διὰ τῆς ὁποίας κάλλιον θὰ γνωσθῇ καὶ θὰ τιμηθῇ τὸ ἔθνος.

— Ἐξεδόθη εἰς μέγα ὀγκῶδες τεῦχος ἐξ 783 σελίδων ὁ δεύτερος καὶ τελευταῖος τόμος τῆς *Πλουτολογίας* τοῦ γηραιοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ κ. Ι. Α. Σούτσου, τοῦ ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν μετ' ἐξαιρέτου μεθοδικότητος καὶ εὐφραδείας διδάσκοντος τὸν τερπνὸν τοῦτον κλάδον τῆς ἐπιστήμης. Ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ παρόντος τόμου βιβλίων, ἕκτου καὶ ἑβδόμου, δι' ὧν περατοῦται τὸ πρῶτον μέρος τῆς Πλουτολογίας, τὸ ἕκτον βιβλίον πραγματεύεται ἐν ἱστορικῇ ἀφηγήσει τὰ σοσιαλιστικὰ συστήματα πάντα ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πλάτωνος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, μέχρι τοῦ Λουΐ Βλάν. Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ συγγράμματος ἀφορῶν εἰς τὰ τῆς κυρίας ἀποστολῆς τῆς πολιτείας καὶ ἰδίως τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς ἐπὶ τῶν πλουτολογικῶν ἐργασιῶν, ἀπαρτίζεται ἐξ ἕνδεκα βιβλίων μετὰ εἰσαγωγῆς. Τὸ σύγγραμμα περατοῦται διὰ παραρτήματος ἐν ᾧ ὁ συγγραφεὺς ἐκτενῆ ποιεῖται λόγον περὶ Καταστατικῆς, ὡς ὀνομάζει τὴν στατιστικὴν ἐπιστήμην, ἐν γένει καὶ τῆς πρακτικῆς αὐτῆς χρησιμότητος.

— Ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάννου Μ. Δαμβέργη ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς δημοσίευσις τῶν *Κρητικῶν Διηγημάτων* αὐτοῦ, τῶν ὁποίων τινὰ δημοσιευθέντα ἐκρίθησαν εὐνοϊκῶς. Ὁ ἐκδοθησόμενος τόμος θέλει περιλάβει δέκα διηγήματα, τὴν *Ἐπάνοδον τοῦ Ἐξορίστου* ἀντὶ προλόγου, τὴν *Ἀρραβωνιαστικιὰ τοῦ Μεσχίνη*, τὴν *Ἀγάπη τῆς Ἀνεράϊδας* κτλ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς ἑλληνίδος νεότητος. Παιδαγωγικὴ πραγματεία ὑπὸ Χαρισίου Παπαμάρκου, Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου. Ἐν Κερκύρᾳ. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου ὁ «Κοραῆς» Ι. Ναχαμούλη 1885. σ. 283.

Ἐν τῇ ἑλληνοπρεπεῖ ἀγωγῇ τῶν Ἑλληνοπαίδων, διὰ τῆς ὁποίας νὰ καθίστανται ἱκανοὶ πρὸς κτῆσιν καὶ διατήρησιν τῆς πολιτικῆς ἰσχύος τῆς πατρίδος αὐτῶν καὶ ἄξιοι πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ μετρίου καὶ σωστικοῦ πλούτου, τίθησι τὸν σκοπὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς ἑλληνίδος νεολαίας, καὶ ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης οἰκοδομεῖ τὴν μακρὰν καὶ περισπούδαστον παιδαγωγικὴν πραγματείαν του ὁ κ. Χαρίσιος Παπαμάρκου. Ἡ ἐν λόγῳ πραγματεία, ἐν ᾗ ἐλέγχονται μὲν τὰ σπουδαιότατα τῶν νῦν κρατούντων δογμάτων περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὑποβάλλονται δὲ καὶ ἀναλύονται τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται τὸ περὶ σκοποῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων φρόνημα τοῦ συγγραφέως, διαιρεῖται εἰς τέσσαρα μεγάλα μέρη. Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει ἐκτίθενται ἐν ἀρχῇ αἱ περὶ τῆς ἀνορθώσεως τῶν καταπιπτουσῶν πολιτειῶν καὶ τῆς ἐξαγνίσεως τοῦ βίου γνῶμαι τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ρουσσώ, τοῦ Φίχτε, τοῦ Γκαῖτε, καὶ τῶν λοιπῶν μεγάλων ἰδεολόγων, αἵτινες ὑποδεικνύονται ἀκατόρθωτοι καὶ μὴ πρὸς τὴν οὐσίαν καὶ τὴν πορείαν τῶν πραγμάτων σύμφωνοι, εἶτα δὲ ἐν ἐκτάσει ἐρευνῶνται αἱ περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀνατροφῆς διάφοροι δοξασίαι ὀνομαστῶν φιλοσόφων καὶ παιδαγωγῶν, ὡς αἱ τοῦ Schmidt, Kant, Pestalozzi, Schwarz, Pichter, Hegel, αἵτινες χαρακτηρίζονται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως μορφολογικοὶ πάσης οὐσίας ἐστερημένοι διανοητικοὶ τύποι, τῆς φαντασίας εἴδωλα ψιλά, οὐδὲν κατορθοῦντες τῶν πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον τεινόντων. Μόνον μεταξὺ τῶν νεωτέρων παιδαγωγῶν καὶ φιλοσόφων ὁ Rosenkrank καὶ ὁ Fichte κατενόησαν ὅτι τὸ σημεῖον πρὸς ὃ πρέπει νὰ κατευθύνηται πᾶσα ἠθικὴ ἐνέργεια καὶ παιδευτικὴ ἐργασία εἶνε ἡ πατρίς. Ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος ἐντεταμένη μεταξὺ τῶν περιφιλαύτων καὶ κοσμοπολιτικῶν ἰδεῶν εἶνε τὸ μόνον μέτρον, πρὸς ὃ δύναται νὰ καταταθῇ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις : τοῦτο εἶνε τὸ ἰδεῶδες τοῦ κ. Παπαμάρκου ἐν τῇ παιδαγωγικῇ, καὶ πρὸς τοῦτο ἰσχυρῶν συμμάχων, τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, δραττόμενος, ἀντιτίθησιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ βιβλίου του, διὰ προσφόρων παραθέσεων πλείστων ἀποσπασμάτων ἐξ αὐτῶν, τὴν τηλαυγῆ τῶν ἀρχαίων ὀρθοφροσύνην πρὸς τὴν ὁμίχλην, ὡς λέγει, τῆς νεωτέρας παιδαγωγικῆς φιλολογίας. Διότι «πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ οὐσιώδη παιδαγωγικὰ ζητήματα εὑρίσκονται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι καὶ οὐχὶ σπανίως πολὺ νηφαλιώτερα τὴν μορφὴν καὶ πολὺ ἀνθρωπινώτερα καὶ πολιτικώτερα τὴν οὐσίαν ἢ ἐν τοῖς πολυθρυλήτοις παιδαγωγικοῖς συστήμασι τῶν νεωτέρων». Καὶ πρὸς τοῦ δόγματος τούτου τὴν κατάδειξιν ἀποδύεται ὁ συγγραφεὺς ἔν τε τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ βιβλίου, ἐν ᾧ ὁ λόγος περὶ τῶν στοιχείων τῆς πολιτικῆς ἰσχύος, ἤτοι τῆς σωματικῆς ῥώμης καὶ πολεμικῆς ἐμπειρίας, τοῦ ζήλου πρὸς τὰ πάτρια, τῆς συνειδήσεως τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος, καὶ τῆς εὐνομίας, πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἐκπαιδεύωνται ἐν τοῖς σχολείοις οἱ Ἑλληνόπαιδες, καὶ ἐν τῷ τρίτῳ μέρει, ἐν ᾧ ὁ λόγος, περὶ τοῦ ἑτέρου παράγοντος τῆς ἑλληνοπρεποῦς ἀγωγῆς, τοῦ ἰδίου καὶ δημοσίου πλούτου πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ὁποίου ἐπίσης πρέπει νὰ καταστῶσι διὰ τῆς ἐν τοῖς σχολείοις παιδείας ἱκανοὶ οἱ νέοι. Οὕτως ἅπασα σχεδὸν ἡ ἐν λόγῳ πραγματεία πληροῦται ὑπὸ τῆς παραθέσεως παντοίων καὶ πολυτίμων παιδαγωγικῶν διδαγμάτων καὶ γνωμῶν ἐπὶ παντὸς ζητήματος, εἰλημμένων ἐκ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ πεζογράφων, μάλιστα δὲ ἐκ τῶν τοῦ Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, καὶ Πλουτάρχου. Ἐκ τοιαύτης γνησίας ἑλληνικῆς ὕλης ἄνευ καταφυγῆς εἰς ξένα κείμενα, εἰλημμένης ἐκ τοῦ θησαυροῦ τοῦ ἐν τοῖς ἀρχαίοις συγγράμμασιν, ἐν ᾗ συγκαταμιχθήσονται τὰ σπουδαιότατα τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος τῶν πατέρων ἡμῶν ὡραῖα δημοτικὰ ᾄσματα, καὶ κατάλληλα ποιήματα τῶν καθ' ἡμᾶς ποιητῶν, δύναται νὰ καταρτισθῇ τὸ τελειότερον *ἐθνικὸν ἀναγνωσματάριον*. Τέλος ἐν τῷ τετάρτῳ μέρει, ὡς ἐν ἐπιλόγῳ, ἀνακεφαλαιοῦνται τὰ περὶ τῆς ἐκπαιπαιδεύσεως τῆς ἑλληνίδος νεολαίας ῥηθέντα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, καὶ συμπληρωτικῶς καταδείκνυται ἡ ἐπιστημονικὴ ἀξία τοῦ δόγματος αὐτοῦ.

Τοιαύτη τις εἶνε ἡ κυρία ὕλη τῆς «Περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς ἑλληνίδος νεολαίας» παιδαγωγικῆς πραγματείας τοῦ κ. Χ. Παπαμάρκου, ἥτις ὑπόκειται εἰς τὸν ἀκριβῆ ἔλεγχον καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν περὶ τὴν παιδαγωγικὴν ἐντριβῶν· ὅ,τι ἡμεῖς δυνάμεθα ἐνταῦθα ἀνεπιφυλάκτως νὰ ἐκτιμήσωμεν εἶνε τὸ ἑλληνοπρεπέστατον ἰδεῶδες τῆς ἐκπαιδεύσεως παρὰ τῷ συγγραφεῖ, ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς μεθ' οὗ ὑποστηρίζει τὸ δόγμα του, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἔκτακτος ἀρχαιομάθεια καὶ φιλοπονία αὐτοῦ, καταστήσαντος τὸ βιβλίον του μοναδικὸν ταμεῖον τῶν καλλίστων χωρίων ἐκ τῶν ἀθανάτων ποιητῶν καὶ πεζογράφων τῆς ἀρχαιότητος.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δωρεαὶ εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Ἑταιρίας. Ἐδωρήσαντο:

Ὁ κ. **Α. Ι. Ὀρλάνδος**, λιθογραφίαν παριστῶσαν τὴν κατὰ τὴν ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίαν διάταξιν τῶν στόλων.

Ὁ κ. **Σπυρ. Π. Λάμπρος** 1) ἔγχρωμον λιθογραφίαν παριστῶσαν τὸν Ἀνδρέαν Μουστοξύδην, χαραχθεῖσαν ἐν Λονδίνῳ· 2) χαλκογραφίαν παριστῶσαν τὸν Ἀνδρόνικον Κ. Δημητρακόπουλον· 3) χαλκογραφίαν τοῦ Γ. Καραϊσκάκη, χαραχθεῖσαν ὑπὸ Ν. Παπαγεωργίου Καλαρρυτιώτου· 4) Ἐ-

ἑβδομήκοντα ἓξ ἔκτυπα σφραγίδων τῆς ἐπαναστάσεως ἐν ἑνὶ πίνακι· 5) Ἐπισκεπτήριον Διονυσίου Πύρρου τοῦ Θεσσαλοῦ.

Ὁ κ. **Ἀλέξ. Μελετόπουλος** 1) φωτογραφίαν ξυλίνου ἐπιταφίου, ἔργον Ἐπαμ. Κανάλη. 2) Κάλυμμα κεφαλῆς Μυκονίας, καλούμενον Μαχραμᾶν. 3) Κολόβιον βαμβακερὸν ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἐνδυμασίας κολοβοῦ γυναικὸς Μυκονίας. 4) Ὅμοιον μικρότερον. 5) Στηθικὸν χρυσοποίκιλτον ἐξ ὁμοίας ἐνδυμασίας. 6) Τρίχαπτον μετάξινον ἐκ ποδιᾶς τῆς αὐτῆς ἐνδυμασίας. 7) Ζεῦγον ὑποδημάτων ἐκ βελούδου πρασίνου οἷα τὰ τῆς ἐνδυμασίας κολοβοῦ γυναικὸς Μυκονίας (νεωτέρα μίμησις καθ' ὑπόδειγμα). 8) Μυροθήκην μολυβδίνην παλαιάν, φέρουσαν ἑκατέρωθεν τὴν αὐτὴν παράστασιν, ἤτοι ἔφιππον ἐστεμμένον καὶ φέροντα τὰ σήματα τῆς ἀρχῆς. 9) Ἕδρανον χρυσοκόσμητον ἐκ Μυκόνου τοῦ 18 αἰῶνος. 10) Σφραγῖδα φέρουσαν τὴν ἐπιγραφὴν ΘΟΔΟΡΙ--ΚΙΡΙΑΚΙ καὶ χρονολογίαν 1818. 11) Σφραγῖδα φέρουσαν τὴν ἐπιγραφὴν ΜΙΤΡΟ—ΘΑΝΑC καὶ χρονολογίαν 1799. 12) Σφραγῖδα φέρουσαν τὴν ἐπιγραφὴν ΔΗΜΟ—ΚΩΣΤΑ καὶ χρονολογίαν 1756. 13) Σφραγῖδα φέρουσαν τὰ γράμματα Φ. Γ. Μ. καὶ χρονολογίαν 1804. 14) Σφραγῖδα φέρουσαν τὴν ἐπιγραφὴν ΚΟΣΤΑΝΤΙ—ΤΑΡΑΚΑΤΖΙ καὶ χρονολογίαν 1816. 15) Σφραγῖδα φέρουσαν τὴν ἐπιγραφὴν ΚΙΡΙΑ—ΟΙΚΟΝ ἄνευ χρονολογίας. 16) Σφραγῖδα φέρουσαν τὴν ἐπιγραφὴν ΝΙΚΟΛΑ ΚΑΠΟΤΟ καὶ χρονολογίαν 1789. 17) Σφραγῖδα φέρουσαν τὴν ἐπιγραφὴν ΧΡΙΣΤΟΦ.—ΠΑΖΑΡΑΙ καὶ χρονολογίαν 1746. 18) Σφραγῖδα φέρουσαν ἐπιγραφὴν δυσανάγνωστον καὶ χρονολογίαν 1787. 19) Σφραγῖδα τουρκικήν. 20) Ὁμοίαν. 21) Ὁμοίαν. 22) Μετάλλιον χαλκοῦν κοπὲν ἐπὶ τῇ ἐκθέσει τῶν Ὀλυμπίων τοῦ 1870. 23) Σφραγῖδα χαλκῆν ἀνεπίγραφον, φέρουσαν ἐγγεγλυμμένον τὸν λέοντα τοῦ ἁγίου Μάρκου.

Ὁ κ. **Σπυρ. Παπαγεωργίου**, 1) φωτογραφίαν ἔγχρωμον χωρικοῦ ἐκ Κερκύρας. 2) Φωτογραφίαν ἔγχρωμον χωρικῆς ἐκ Κερκύρας.

Ὁ κ. **Α. Μεταξᾶς** 1) ἐγχειρίδιον μετὰ λαβῆς ἀργυροποικίλτου. 2) Πιστόλαν μετὰ λαβῆς ξυλίνης. 3) Ἑτέραν ὁμοίαν.

Ὁ κ. **Α. Μηλιαράκης**, 1) παλαιὰν χαλκογραφίαν Ἰωάννου Νικ. Μαυροκορδάτου. 2) χαλκογραφίαν Νικολάου Γκύζη. 3) Ξυλογλύφημα παριστῶν τὸν Ἰησοῦν. 4) Κοχλιάριον κεράτινον τῶν χωρικῶν τῆς Κύθνου. 5) Καπνοσύριγγα ἐκ ξύλου. 6) Ὁμοίαν. 7) Χαρτονόμισμα πέντε φοινίκων ἐπὶ Καποδιστρίου.

Ἡ Μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου λιθογραφίαν παριστῶσαν τὸ Μέγα Σπήλαιον.

(Ἐκ τοῦ γραφείου τῆς Ἑταιρίας)

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἰουνίου 7, Παρασκευή.

Ἀπὸ τῆς παρελθούσης Δευτέρας, μετὰ τὴν περάτωσιν τῶν ἐν τοῖς τμήμασιν ἐργασιῶν, ἡ Βουλὴ συνεδριάζει ἐν ὁλομελείᾳ, ἀσχολουμένη περὶ τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἐκλογῶν. Αἱ συνεδριάσεις ἀρχόμεναι συνήθως ἀπὸ τῆς ὀγδόης πρωϊνῆς ὥρας περατοῦνται μετὰ τὴν δωδεκάτην. Μέχρι τοῦδε ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τῆς Βουλῆς κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν αἱ ἐκλογαὶ Ἀγυιᾶς, Αἰγιαλείας, Αἰγίνης, Ἁλμυροῦ, Ἄνδρου, καὶ Ἄργους, ἀπεφασίσθη δὲ ἵνα σταλῇ εἰς Ἄρταν ἐπιτροπὴ ἐκ βουλευτῶν διὰ νὰ ἐξετάσῃ ἐὰν κατὰ τὴν ἐκλογὴν ἐγένοντο ἐπεμβάσεις ἢ δωροδοκία. Τινὲς ἐξ αὐτῶν, ἰδίᾳ δὲ ἡ τελευταία, προὐκάλεσαν μακρὰς καὶ ζωηρὰς συζητήσεις, καὶ πρωΐμως οὕτω ἐγκαθίδρυσαν τὰς ἐν θορύβῳ μακρὰς καὶ θερμὰς ῥητορείας.

∴

Ἀνεχώρησε χθὲς εἰς Θεσσαλίαν διὰ Θηβῶν, Λαμίας καὶ ἄλλων τινῶν στρατιωτικῶν κέντρων προτιθέμενος νὰ διέλθῃ, ὁ στρατηγὸς Βοσσὲρ πρὸς ἐξέτασιν τῶν διαφόρων ἐκεῖ σωμάτων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ στρατοῦ· συγχρόνως δὲ θέλει διατρέξει καὶ ὁλόκληρον τὴν ὁροθετικὴν γραμμὴν πρὸς στρατηγικὴν μελέτην καὶ ἐξέτασιν τῶν παρ' αὐτὴν ἱδρυμένων στρατώνων. Ἡ περιοδεία τοῦ στρατηγοῦ θέλει διαρκέσει περὶ τοὺς δύο μῆνας.

∴

Περὶ τοῦ στρατηγοῦ Βοσσὲρ καὶ τῶν ἐκθέσεων αὐτοῦ περὶ στρατοῦ ἐγένετο κατ' αὐτὰς λόγος ἐν τῷ τύπῳ. Αἱ ἐκθέσεις αὗται περιστρέφονται κυρίως εἰς γνωμοδοτήσεις περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ στρατοῦ καὶ εἰδικώτερον περὶ τοῦ ζητήματος τῆς θητείας. Μεταξὺ ἄλλων ἐν αὐταῖς λέγεται ὅτι προτείνει ὁ στρατηγὸς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Ναυπλίου ὡς πόλεως καθαρῶς στρατιωτικῆς, εἰς ἣν νὰ γείνῃ συγκέντρωσις στρατοῦ καὶ τακτοποίησις τῶν ὀχυρωματικῶν αὐτοῦ ἔργων, μετατοπιζομένων τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν εἰς Ἄργος, καὶ συνενουμένου τοῦ ὁπλοστασίου μετὰ τοῦ ναυστάθμου, ὅπως δυνηθῶσι τελεσφόρως νὰ λειτουργήσωσιν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ δι' ὃν ἱδρύθησαν.

∴

Τὸ ἐξ 1,500,000 δραχ. δάνειον, ὅπερ ἡ Κυβέρνησις συνωμολόγησε μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης παρέχεται ἐπὶ ἐνεχυριάσει 6,000 ὁμολογιῶν τοῦ δανείου τῶν 170 ἑκατομμυρίων. Αἱ περὶ τοῦ δανείου τούτου διαπραγματεύσεις, γράφει ἡ *Ἐφημερίς*, διεξήγοντο συγχρόνως πρὸς τὰς διαπραγματεύσεις τοῦ δανείου τῶν 6,000,000 χρυσῶν φράγκων, ἅτινα τὸ ἐν Παρισίοις Comptoir d' Escompte ἐχορήγησεν ἡμῖν διὰ τῆς Τραπέζης Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τοῦ δανείου τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἓν ἑκατομμύριον κατεβλήθη εἰς χρυσόν, αἱ δὲ ὑπολειπόμεναι 500,000 εἰς χαρτονομίσματα.

∴

Ἐπερατώθη μέχρις Ἡρακλείου ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Λαυρείου ἐκ χιλιομέτρων 56, περιλαμβάνουσα τοὺς σταθμοὺς Ἡρακλείου, Χαλανδρίου, Γέρακα, Κάντζας, Λιόπεσι, Κορωπῆ, Μαρκοπούλου, Καλυβίων, Κερατέας καὶ Δασκαλείου. Ἡ ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Λαυρείου ἀπόστασις εἶνε δύο καὶ ἡμισείας ὡς ἔγγιστα ὡρῶν. Ἡ περατωθεῖσα γραμμὴ παραδίδεται κατ' αὐτὰς εἰς χρῆσιν τοῦ δημοσίου.

∴

Ἐκτὸς τῶν ῥαγδαίων βροχῶν, αἵτινες τοσαύτας καταστροφὰς ἐπέφερον εἰς τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα, καταφθείρασαι τὰ προϊόντα, καταρρίψασαι οἰκίας καὶ καταλιποῦσαι τόσας οἰκογενείας ἀνεστίους, κατέπεσε καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Καρδίτσης χάλαζα σημαντικοῦ μεγέθους, ἐπενεγκοῦσα σπουδαίαν καταστροφὴν εἰς ἀμπέλους καὶ σπαρτά. Ἡ πτῶσις τῆς χαλάζης διήρκεσεν ἐπὶ 1 ½ ὥραν. Εἷς ἐκ τῶν κόκκων αὐτῆς ζυγισθεὶς εὑρέθη ἔχων βάρος 57 δραμίων, ἕτερος δὲ 75. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ἔσχε καὶ θύματα μίαν κόρην καὶ ἕνα ἵππον. Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ θεομηνιῶν ἀναφέρομεν ὅτι κατά τινα τῶν τελευταίων καταιγίδων ἐκεῖσε κατεστράφη ἐν Κερασιᾷ τοῦ Βώλου ποίμνιον 1500 αἰγῶν.

∴

Οἱ κατὰ τὰ ἀφρικανικὰ παράλια Ἕλληνες σπογγαλιεῖς πολλὰς ὑφίστανται καταπιέσεις ἐκ μέρους τῶν ἰθαγενῶν τῶν μερῶν ἐκείνων καὶ τῶν ἐπιτοπίων ἔτι ἀρχῶν. Ὅπως προστατεύσῃ τοὺς Ἕλληνας σπογγαλιεῖς ἀνεχώρησεν εἰς Τρίπολιν τῆς Βαρβαρίας καταλλήλως ἐξοπλισθεὶς ὁ ἀτμομυοδρόμων *Ἀλφειὸς* ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τοῦ πλωτάρχου κ. Ἰω. Βώκου.

∴

Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐτελέσθη ἐν τῷ Ὠδείῳ ἡ ἐτησία συναυλία τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἐξ ἧς καταδεικνύεται ἡ περὶ τὴν μουσικὴν ἐπίδοσις καὶ ὁ βαθμὸς τῆς προόδου αὐτῶν. Πολλὰ ἐκ τῶν ἐκτελεσθέντων τεμαχίων ἤρεσαν εἰς τὸ μετ' ἐνδιαφέροντος συρρέον ἑκάστοτε ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ὠδείου κοινόν, ἰδίως δὲ μελῳδία τις ἐκ τῶν τοῦ Μόζαρτ, ἓν ἐμβατήριον τοῦ Μένδελσον, ἐκτελεσθὲν ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου, καὶ χορῳδία τις ἐκ τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου. Ζωηρότατα χειροκροτήματα ἀπέσπασαν ὡς βιολισταὶ οἱ δύο μικροὶ ἀδελφοὶ Ζούκη, περὶ τοῦ ἑτέρου τῶν ὁποίων, πενταετοῦς μόλις διακριθέντος ἐπὶ ἐξαιρέτῳ τέχνῃ ἀναλόγως τῆς ἡλικίας του, ἱκανὸς λόγος ἐγένετο καὶ πέρυσι.

∴

Καὶ ἕτερος γενναῖος δωρητὴς ἐξ ἐκείνων ὧν ἀγήρως ὄντως διαμένει ἡ μνήμη. Ὁ πρό τινος ἐν Κυθήροις ἀποθανὼν *Θεόδωρος Παπαπέτρου* κατέλιπε διὰ διαθήκης του τὰ ἑξῆς κληροδοτήματα: 10 χιλιάδας δραχμὰς εἰς τὸ ἐν Πειραιεῖ Ζάνειον νοσοκομεῖον· 10 χιλιάδας εἰς τὸ Ἀμαλίειον Ὀρφανοτροφεῖον, 10 χιλ. εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον Χατζῆ

Digitized by Google

Κώστα καὶ 20 χιλ. εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα Ζαχόλην τῆς Κορινθίας.

* *

Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν συνέστη ἐπιτροπή, ἥτις θέλει ἐξετάσει τοὺς κανονισμοὺς τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν σχολῶν, τεθέντων τῶν πρὸς τοῦτο ζητημάτων ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου, καὶ ἐξενέγκει γνώμην περὶ τῆς τροποποιήσεως αὐτῶν. Ὡσαύτως τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν διέταξε δι' ἐγκυκλίου του ἁπάσας τὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς νὰ προβῶσιν εἰς ἐξετάσεις καὶ προτάσεις ὑποψηφίων μαθητῶν διὰ τὸ σχολεῖον τῶν ὑπαξιωματικῶν.

* *
*

Πάσχων ἀπό τινος ὑπὸ ἐγκεφαλικῆς διαταράξεως, ἐτελεύτησε τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην καταπεσὼν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῆς οἰκίας του ὁ *Ἀνδρέας Δ. Μιαούλης*, ἔγγονος τοῦ μεγάλου ναυάρχου, πλοίαρχος καὶ διοικητὴς τοῦ ναυστάθμου, ἐκπαιδευθεὶς ἐν Εὐρώπῃ, εἷς τῶν ἀρίστων ἀξιωματικῶν τοῦ ἡμετέρου ναυτικοῦ, ὑπηρετῶν ἐν αὐτῷ ἀπὸ τοῦ 1836. Ἡ κηδεία του ἐγένετο δημοτελεστάτη ἐν Πειραιεῖ, ἔνθα ἀπέθανε.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ι. Μ. Α. Εὐχαρίστως· ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὅρῳ τῆς διορθώσεως καὶ περικοπῆς τῶν θεωρουμένων ἀκαταλλήλων. — κ. Δ. Θ. Πάτρας. Ποσὸν διπλάσιον τοὐλάχιστον. - κ. Κ. Ν. Τρίκκαλα. Παρὰ τοῦ κ. Ξ. ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον καὶ τῶν 4, ἐφ' ᾧ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Πρὸ ἡμερῶν σᾶς ἐγράψαμεν. — *Παυσανίᾳ*. Ὑπολογίζονται ἐν ὅλῃ τῇ Ερώπῃ ὡς ἔγγιστα 14,000, ἐξ ὧν τὰς πλείονας ἔχει ἡ Γερμανία (3,800), καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Ἀγγλία ἔχουσα 2500 ἐφημερίδας.—κ. Β. Κ. Σμύρνην. Ἐν τοῖς ἐνταῦθα βιβλιοπωλείοις δὲν ὑπάρχει ἐξαντληθὲν πρὸ πολλοῦ.—*Ἀνωνύμῳ*. Ματαίως κοπιάζει ὁ ζητῶν νὰ συμβουλεύσῃ ἀνοήτους: αὐτοὶ τὰς συμβουλὰς τοῦ ἄλλου μεταχειρίζονται μόνον διὰ νὰ τελειοποιήσωσι τὴν μωρίαν των. — κ. Δ. Α. Π. Καλάμας. Τὴν ἀπάντησιν ὡς λίαν μακράν, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναγράψωμεν ἐνταῦθα δι' ἔλλειψιν ἐπαρκοῦς χώρου. Σᾶς ἀπεστείλαμεν τὸ φυλλάδιον, ἐν ᾧ εὑρίσκετε πᾶσαν πληροφορίαν.—κ. Μ. Σ. Ἐπαναλαμβάνομεν, ὄχι.—κ Ζ'.. Ἔχετε σύμφωνον καὶ τὸν ἀρχαῖον συγγραφέα: «Ὅταν, λέγει, αἱ τῆς γνώμης ἐπιθυμίαι τὴν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξουσίαν προσλάβωσιν, οὐδένα ὅρον ποιοῦνται τῶν ἀδικημάτων».—κ. Π. Γ. Π. Βῶλον. Ἐνεγράφη ὁ κ. Ε. Π. Τὴν ἀπόδειξιν ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς.— *Τακτικῷ ἀναγνώστῃ*. Τοῦ πρώτου τυπογραφείου ἡ ἵδρυσις ἐγένετο ἐν Μαγεντίᾳ, ἐξ αὐτῆς δὲ κατόπιν μετεδόθη ἡ τέχνη εἰς Βαμβέργην, Κολωνίαν καὶ ἄλλας πόλεις. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν βιβλίων ἐγίνετο δι' ἀντιγραφῆς. Παρὰ τοῖς Ρωμαίοις τὸ ἔργον τοῦτο ἤσκουν κυρίως δοῦλοι ἢ ἀπελεύθεροι ἐπὶ τούτῳ παιδευόμενοι, ὧν ἡ κτῆσις ἦτο περιζήτητος ὑπὸ τῶν πλουσίων τῶν θελόντων νὰ κάμωσιν ἐπίδειξιν σοφίας. Ὁ Σενέκας ἀναφέρει τοιοῦτόν τινα μεγιστᾶνα Καλβίσιον Σαβῖνον, ὅστις εἶχεν ἀγοράσει 11 δούλους, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἠνάγκασε νὰ ἐκμάθῃ ἀπὸ μνήμης ἓν ἑλληνικὸν ποίημα, οὗτινος ἀντίτυπα ἐξέδιδε δι' ἀντιγραφῆς. Προσθέτει δὲ ὅτι ἕκαστος αὐτῶν τῷ ἐστοίχισεν 100,000 σηστερτίων.— κ. Ι. Λ. Τρίκκαλα. Τὸ ζητηθὲν ἀπεστάλη. Τὸ Ἐνοχικὸν Δίκαιον (Γ' ἐκδ.) τιμᾶται δραχ. 16 καὶ μετὰ ταχυδρομ. 17.50.—κ.κ. Ν. Δ. Κραϊόβαν, καὶ Ι. Γ.Σ. Πάφραν. Ἐλήφθησαν.—*Φίλῳ τῆς «Ἑστίας»*. Τὴν πληροφορίαν, ἣν ζητεῖτε, δύνασθε νὰ λάβητε μόνον ἐν τῇ Ἐθν. Βιβλιοθήκῃ ἢ τῇ τῆς Βουλῆς ἐκ τῶν παρ' αὐταῖς κατηρτισμένων καταλόγων. — κ. Γ. Δ. Δ. Λάρισσαν. Ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν δ' ὑμῖν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. Ἀπεστάλη τὸ ζητηθὲν βιβλίον.—κκ. Σ. Δ Κωνσταντινούπολιν, Π. Κ. Χ. Ζάκυνθον, Κ. Α. Κ. Ροστόβ, Ν. Ε. Β. Τούλτσαν καὶ Ι. Γ. Σ. Πάφραν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. —κ. Γ. Ζ. Κέρκυραν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Π. Α.Δ. Γέϊσκ. Ἐνεγράψαμεν τὸν ἐν Μαριουπόλει κ. Σ. Π, ἀπεστάλη δὲ καὶ τὸ ζητηθὲν βιβλίον.—κ. Δ. Κ. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει ἐξαντληθὲν πρὸ πολλοῦ.—κ. Π. Φ. Σαράντα Ἐκκλησιαῖς. Πάντα τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἐπέπρωτο καὶ κάλαμον καὶ ξῖφος νὰ κρατήσω
Τὸ πάλ' ἐν ἴσῃ προκοπῇ.
Ἀλλ' ἡ ὀσφύς μου ἂν κοπῇ,
Θὰ σὲ φιλοξενήσω.

Ἐν Ἀθήναις. Δ. Ν.

2

Μ' ἐγκέφαλον σὲ κλείω
ἀκέφαλον σ' ἐνδύω.

Μ'

ΛΥΣΕΙΣ

1

Αὐλὸς—δαυλὸς

2

Γαλήνη—γαλῆ.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

7 Ἰουνίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	336.50
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	338.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	405.50
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	398.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	257.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	252.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	197.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	244.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	92.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	361.50
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3595.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	117.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	79.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	60.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	275.—
Ἑταιρία Φωταερίου. . . . . Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως. . . .	25.85
» 3μην.	25.75
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01 ½
	1.01 ¼
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον.	20.48
Λίρα ὀθωμανική.	23.30

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.—
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 1,50

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 45.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 442. — 16 ΙΟΥΝΙΟΥ 1885. — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 494

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.
Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.
ΤΑΣΟΥΛΑ, Διήγημα ὑπὸ Α. Γ. Η.
ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ὑπὸ Γεροστάθη.
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη.
ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΟΥΓΚΩ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Αἱ ὑπὸ τῆς Ἀγγλίδος ποιητρίας E. M. Edmonds φιλοπονηθεῖσαι μεταφράσεις νεοελληνικῶν ποιημάτων τυγχάνουσι λίαν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς παρὰ τῇ δημοσιογραφίᾳ τοῦ Λονδίνου. Τὸ περιοδικὸν «The Book seller» ἐξαίρει τὸ ποίημα τοῦ κ. Βιζυηνοῦ «ὁ Μάρτιος» καὶ λέγει ὅτι τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ τούτου πρέπει ν' ἀναγνώσῃ πᾶς Ἄγγλος ἐπιθυμῶν νὰ σχηματίσῃ ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ τοῦ ἰδιοφυοῦς κάλλους νεοελληνικῶν ᾀσμάτων Ἡ δὲ «Pall Mall Gazette» γράφει αὐταῖς λέξεσι· «Τύπος τοῦ νέου Ἕλληνος εἶνε ὁ Ὀδυσσεὺς οὐχὶ ὁ Ἀχιλλεύς. Ὁ Κερδῷος ἀγαπᾶται ἐν Ἑλλάδι ὑπὲρ τὰς Μούσας, καὶ αἱ πολιτικαὶ διαμάχαι προτιμῶνται τῶν μουσικῶν ἀγώνων. Μολαταῦτα παρὰ τὸν Ἰλισσὸν ὑπάρχουσιν ἡδύφωνοι ψάλται καὶ αἱ ἀηδόνες τοῦ Κολωνοῦ δὲν εἶνε ἄλαλοι. Διὰ τοῦτο ἡ κυρία Edmonds ἀπὸ τοῦ ποιητικοῦ λειμῶνος τῆς ἑλληνικῆς τοῦ παρόντος αἰῶνος ποιήσεως κατώρθωσε νὰ καταρτίσῃ τερπνοτάτην ἀνθολογίαν, καί, μεταγγίζουσα τὸν οἶνον ἀπὸ χρυσοῦ εἰς ἀργυροῦν κρατῆρα, νὰ διατηρήσῃ καὶ οὕτω τὰς πλείστας ἐκ τῶν καλλονῶν τοῦ πρωτοτύπου. *Νεοελληνικὰ λυρικὰ ποιήματα, καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀγγλικὴν μεταφραζόμενα, εἶνε προτιμότερα τῶν νεοελληνικῶν δανείων.* Ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τῶν ποιημάτων τούτων, ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναζητήσωμεν ἐν αὐτοῖς τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν πνεῦμα, θὰ ἀνευρίσκομεν τὸ πνεῦμα τοῦ Τυρταίου καὶ τοῦ Θεοκρίτου. Αἱ πολεμικαὶ ᾠδαὶ τοῦ Ῥήγα ἢ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου ἔχουσι λεπτόν τινα ἦχον μουσικῆς καὶ πάθους, τὰ δὲ δημοτικὰ ᾄσματα τοῦ κ. Γ. Δροσίνη εἰσὶ πλήρη γοητευτικῶν εἰκόνων ἀγροτικῆς ζωῆς καὶ λεπτῶν εἰδυλλιακῶν ἐρώτων.

Καὶ ἄλλοι ποιηταὶ ἐκτὸς τοῦ Δροσίνη παρέλαβον παραδόσεις σῳζομένας παρὰ τοῖς χωρικοῖς καὶ περιέβαλον αὐτὰς καλλιτεχνικὸν τύπον. Τὸ ᾆσμα «τῶν Καιρῶν» τοῦ κ. Βιζυηνοῦ εἶνε πλῆρες κάλλους, ὑπάρχει δὲ καὶ θελκτικόν τι ποίημα αὐτοῦ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅπερ διηγεῖται πῶς τὸ σχέδιον τοῦ ναοῦ ἐκείνου κατεσκευάσθη κατὰ ὑπόδειγμα θαυμαστὸν εὑρεθὲν ἐν κυψέλῃ, εἰς ἣν προσεπέτασε μέλισσα ἀπὸ τοῦ ἀνακτόρου τοῦ βασιλέως μετὰ ψυχίου ἀντιδώρου εὐλογημένου καταπεσόντος ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Ὁ μῦθος οὗτος εὕρηται ἐν Θρᾴκῃ.

Ἓν ἄλλο τῶν ποιημάτων ἔχει ἐπίσης πολὺ τὸ μεγαλόφρον καὶ νευρῶδες· ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ, ἐνεπνεύσθη δὲ ὑπὸ ἐνδιαφέροντος γεγονότος συμβάντος πρὸ τινων ἐτῶν. Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1881 ἐκηδεύετο ἐν Μεσολογγίῳ τὸ λείψανον πρεσβύτιδος γυναικὸς ἐνδεδυμένης τὴν στολὴν ἁρματωλοῦ, ἣν εἶχεν ἐνδυθῆ κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἐν ᾗ ἐζήτησε νὰ ταφῇ. Ἡ ζωὴ τῆς ἀληθοῦς ταύτης Ἑλληνίδος ἡρωΐδος ἔδει νὰ μελετηθῇ ὑπὸ τῶν ἐρευνώντων τὸ ζήτημα περὶ τῆς γυναικείας φύσεως. Ἡ ἔποψις ἀφ' ἧς εἰκονίζει αὐτὴν ὁ ποιητὴς εἶνε ἀνομοία ἐκείνης, ἣν θὰ ἐλάμβανε Ἄγγλος κληρικός· Ἀλλ' ὅμως τούτου ἕνεκα εἶνε οὐχ ἧττον ὡραία, καὶ χαίρομεν ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη ἔλαβε θέσιν ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ».

Περὶ τῶν ποιημάτων τοῦ κ. Βιζυηνοῦ ἐδημοσίευσε καὶ τὸ «Magazin für die Litteratur des In- und Auslandes» δευτέραν βιβλιοκρισίαν τοῦ κ. D. Sanders, ὁ ὁποῖος εὐμενέστατα χαρακτηρίζων τὸ περιεχόμενον τῶν «Ἀτθίδων Αὐρῶν» ὡς «ἐπιτυχῆ συναδέλφωσιν ἁγνῆς φύσεως καὶ ὑψηλῆς τέχνης», παροτρύνει τοὺς νεοελληνιστὰς τῆς πατρίδος του νὰ μεταφράσωσιν ὁλόκληρον τὸ βιβλίον εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν. Ἡ ἐν Λονδίνῳ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν Trübner and C° ἐνεργουμένη μετάφρασις τοῦ βιβλίου τούτου εἰς τὸ ἀγγλικὸν διεκόπη δυστυχῶς ἕνεκα τοῦ αἰφνιδίου θανάτου τοῦ αἰδεσ. E. M. Geldart, ὁ ὁποῖος μόνον ὀλίγα τινὰ ἐπρόφθασε νὰ δημοσιεύσῃ ἐξ αὐτοῦ ἄριστα μεταφρασμένα ποιήματα ἐν τῷ περιοδικῷ «Τὸ Day».

— Ἐν τῷ νεωστὶ οἰκοδομηθέντι ἐν Λονδίνῳ Ζωολογικῷ μουσείῳ τοῦ South—Kensington ἐτελέσθησαν τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Δάρβιν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Καντερβουρίας, τοῦ πρίγγιπος τῆς Οὐαλλίας, τοῦ προέδρου τῆς βασιλικῆς Ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου, καὶ παντὸς ἐπισήμου ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τῇ ἐπιστήμῃ, τῇ καλλιτεχνίᾳ, καὶ τῇ πολιτικῇ. Γνωστὸν ὅτι οὐδεὶς ἐπέφερε τοσούτῳ βαθὺ κτύπημα οὐ μόνον εἰς τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βιβλικὴν παράδοσιν, ὅσον ὁ συγγραφεὺς τῆς *Ἀρχῆς τῶν εἰδῶν*. Ζῶντος αὐτοῦ, καθ' ἑκάστην οἱ θεολόγοι ἠμφισβήτουν καὶ ἀνεθεμάτιζον τὰς δοξασίας του· ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατόν του, θάπτεται εἰς τὸ Οὐεστμίνστερ, ἐγγράφεται τὸ ὄνομά του παρὰ τὰ ὀνόματα τοῦ Νέλσωνος, τοῦ Σαιξπήρου, καὶ τοῦ Νεύτονος, καὶ ὁ ἀγγλικὸς κλῆρος πρωτοστατεῖ ἐν ταῖς ἀποδιδομέναις αὐτῷ τιμαῖς.

Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Δάρβιν ἐγένετο διὰ τῆς συλλογῆς συνδρομῶν ἐκ πάντων σχεδὸν τῶν ἐθνῶν. Τὴν ἐπαύριον τοῦ θανάτου τοῦ περιδόξου φυσιολόγου, πρὸ τριετίας, ἡ Βασιλικὴ Ἑταιρία, ἥτις ἐπέχει ἐν Ἀγγλίᾳ θέσιν Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν συγκλήσεως δημοσίου συλλαλητηρίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁμοφώνως ἐψηφίσθη ἔκκλησις πρὸς ἅπαντας τοὺς θαυμαστὰς τοῦ Δάρβιν ἐπὶ σκοπῷ ἀνεγέρσεως ἀξίου αὐτῷ μνημείου. Παραυτα αἱ ἐγγραφαὶ ἤρξαντο πανταχοῦ ἡ Γαλλία, Γερμανία, Ὀλλανδία, Ἰταλία, Νορβηγία, Δανία, Ἑλβετία, Βέλγιον, Ῥωσσία, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, αἱ δημοκρατίαι τῆς νοτίου Ἀμερικῆς ἀνθημιλλῶντο πρὸς ἀλλήλας ἐνθουσιωδῶς. Μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν ἡ Σουηδία ἐσημειοῦτο διὰ 2,296 ἐγγραφῶν. Πᾶσαι αἱ τάξεις ἀντεπροσωπεύοντο ἐν τοῖς καταλόγοις, ἀπὸ τοῦ ἑκατομμυριούχου, ἀποστέλλοντος χιλίας λίρας, μέχρι τοῦ ἰατροῦ τοῦ χωρίου ἀποστέλλοντος ἓν σελλίνιον, μέχρι τοῦ μαθητευομένου, παρέχοντος ἓν πεντάλεπτον. Μετ' οὐ πολὺ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ ἦτο κάτοχος τοσούτου μεγάλου ποσοῦ, ὥστε ἐκρίθη ἐπάναγκες νὰ γείνωσι δύο χρήσεις αὐτοῦ· τὸ ἓν μέρος τοῦ ποσοῦ διετέθη ὑπὲρ τοῦ ἄρτι συντελεσθέντος ἀνδριάντος, τὸ ἕτερον δὲ ἐσχημάτισεν εἰδικὸν κεφάλαιον, ὀνομασθὲν *κεφάλαιον Δάρβιν*, καὶ προορισθὲν ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρίας πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν βιολογικῶν ἐρευνῶν.

— Ἀγγέλλεται ἐκ Βέϊμαρ ὅτι μεταξὺ τῶν χειρογράφων, ἅτινα ἀποτελοῦσι μέρος τῆς κληρονομίας τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Γκαῖτε, εὑρέθη ἡμερολόγιον γεγραμμένον ὅλον διὰ τῆς χειρὸς τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ 1777 καὶ ἐξακολουθοῦν μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

— Τὰ χειρόγραφα, ἅτινα κατέλειπεν ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, σχηματίζουσιν ὀγκώδεις καὶ ποικίλας δέσμας, καθ' ὅσον συνείθιζε νὰ ῥίπτῃ ἀτάκτως ἐντὸς χαρτοφυλακίων τὰ χάρτινα τεμάχια, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔγραφε τὰς ἰδέας του, ἅτινα ἐτοποθέτει ἐν τοιαύτῃ ἢ τοιαύτῃ θέσει κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς τελικῆς διαμορφώσεως τοῦ ἔργου του. Οὕτως εὑρέθη παχὺς φάκελος φέρων τὸν τίτλον *Ὠκεανός*, καὶ ἕτερος ἐπιγραφόμενος *Σωροὶ πετρῶν* ἀμφότεροι περιέχοντες ἀρχὰς καὶ σχέδια δραμάτων, μυθιστοριῶν καὶ ποιημάτων, ἅτινα ἐσκόπει νὰ περατώσῃ ἐν τῷ μέλλοντι.

— Ἡ ἐν τῇ ~~Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ ὑποδο~~χὴ τοῦ Βίκτορος Δουρουῒ ἐγένετο τῇ 6ῃ Ἰουνίου. Ὁ νέος Ἀκαδημαϊκὸς ἀπήγγειλεν, ὡς ἔθος, τὸ ἐγκώμιον τοῦ προκατόχου αὐτοῦ

Digitized by Google

ἱστορικοῦ Μιχιέ. Πρὸς τοῦτον ἀπήντησεν ὁ ἐπίσκοπος d' Autun.

— Ἐσχάτως ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἐθνικῆς φυτοχομικῆς Ἑταιρίας ἐν Παρισίοις, συνῆλθον ὅπως ἑορτάσωσι τὴν 25ην ἐπέτειον τῆς ἱδρύσεως τῆς ἐν Παρισίοις Ἑταιρίας τῆς στατιστικῆς τὰ μέλη αὐτῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Λέοντος Σαίη, πλείστων ξένων ἐπιστημόνων παρευρισκομένων. Ἡ συνεδρίασις ἤρξατο διὰ λόγου τοῦ Λέοντος Σαίη περὶ τῆς χρησιμότητος καὶ τῶν προόδων τῆς διεθνοῦς στατιστικῆς. Ἡ πρώτη συνεδρίασις τῆς Ἑταιρίας τῆς Στατιστικῆς ἐν Παρισίοις ἐγένετο τῇ 5 Ἰουνίου 1860. Ἤδη ἡ Ἑταιρία ἀριθμεῖ περὶ τοὺς 365 ἑταίρους. Ἐν διαστήματι 25 ἐτῶν μεγάλως προώδευσε τὸ ἔργον τῆς ἑταιρίας, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν σπουδαίων ἐργασιῶν, αἵτινες μετ' ἐπιμονῆς καὶ ἀκριβείας ἐγένοντο ἐπὶ παντὸς ἀφορῶντος τὴν ἀνθρωπίνην δραστικότητα. Τὴν πρώτην ταύτην συνεδρίασιν ἠκολούθησαν καὶ ἄλλαι, καθ' ἃς πλεῖστοι ἔλαβον τὸν λόγον ἐπὶ διαφόρων σχετικῶν θεμάτων.

— Ἐν τῇ Παρισινῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν ἀνεγνώσθη ἐπιστολὴ ἐκ Περοῦ, ἀναγγέλλουσα ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὑπάρχει φυτὸν ὡρισμένου ὀνόματος καὶ σχήματος, οὗτινος ἐγένετο χρῆσις μετὰ πλείστης ἐπιτυχίας πρὸς θεραπείαν τῆς φθίσεως. Ἀναμένεται ἡ ἐξακρίβωσις τῆς ἐν λόγῳ εἰδήσεως.

— Ὁ Φρειδερίκος Gower, ὁ ἐφευρέτης τοῦ φερωνύμου τηλεφώνου, ἐξετέλεσε μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας τὴν διάβασιν τῆς Μάγχης διὰ μικροῦ ἐκ μετάξης ἀεροστάτου μεγέθους 500 κυβικῶν μέτρων Ἀναχωρήσας τὴν 20 Μαΐου περὶ τὴν μεσημβρίαν, ὁ Gower ὑψώθη εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἐπέρανε τὴν πορείαν του περὶ τὴν τετάρτην ἑσπερινὴν ὥραν ἐπὶ τῆς γαλλικῆς ἀκτῆς. Μετὰ τὴν εὐτυχῆ ταύτην διάβασιν ὁ ἀεροναύτης μετέφερε τὸ ὑλικόν του εἰς Καλαί, ὅθεν προτίθεται νὰ ἐπιχειρήσῃ νέον ἐναέριον ταξείδιον. Ὁ Gower δὲν εἶνε πρωτόπειρος ἐν τῇ ἀεροδρομίᾳ, ἐκτελέσας ἐν προηγουμένῳ χρόνῳ πλείστας ἐνδιαφερούσας ἀναβάσεις μετὰ τοῦ Τισσανδιὲ καὶ τοῦ Λασάμβρ.

— Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου Χάβρης θέλει συνέλθει ἐν τῇ πόλει ταύτῃ κατὰ τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον διεθνὲς συνέδριον παιδαγωγῶν.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 1886 περατοῦται ἡ οἰκοδομὴ τοῦ Ζαππείου μεγάρου τῆς Ἐκθέσεως· ἡ πρώτη δ' ἐν τῷ νεοδμήτῳ μεγάρῳ Ὀλυμπιακὴ Ἔκθεσις θέλει τελεσθῇ κατὰ τὸ 1887, καθ' ἃ ἀπεφάσισεν ἡ ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων Ἐπιτροπή.

— Ἐν φιλοκάλῳ τεύχει ἐξεδόθη ἡ κωμῳδία τοῦ κ. Δημητρίου Δ. Κορομηλᾶ *Ἀπάτη ἀντ' Ἀπάτης*. Ἡ κωμῳδία αὕτη, ἐκ τῶν νεωτέρων ἔργων τοῦ κ. Κορομηλᾶ, ἐδιδάχθη κατὰ τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ὠδείου χάριν εὐεργετικοῦ σκοποῦ, πολλὴ δὲ καὶ εὔφημος μνεία ἐγένετο τότε περὶ τοῦ ἔργου, ὡς καὶ περὶ τῶν τοσούτῳ δεξιῶς διδαξάντων αὐτὸ φιλοτέχνων Κυρίων καὶ Κυριῶν. Ἡ κωμῳδία τοῦ κ. Κορομηλᾶ τρίπρακτος πλέκεται μετὰ φυσικότητος ἐν τῷ διαλόγῳ, γοργότητος καὶ χάριτος καὶ γνώσεως τῆς σκηνῆς περὶ θέμα τι ἐκ τοῦ συγχρόνου ἀθηναϊκοῦ βίου, τηροῦσα ἀμείωτον μέχρι τέλους τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ θεατοῦ.

— Πρὸς τοῖς ἄλλοις παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτηρίοις λίαν εὐδοκίμως ἐλειτούργησε κατὰ τὸ ἤδη λῆγον σχολικὸν ἔτος καὶ τὸ ἀρτισύστατον τῶν κκ. Π. Κουτούζη καὶ Δ. Παπαγεωργίου, οὗτινος αἱ ἐξετάσεις ἐπὶ ἑβδομάδα διαρκέσασαι ἔληξαν τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν διὰ συναυλίας, ἣν ἐν χορῷ καὶ μονῳδίαις ἐξετέλεσαν ἐπιτυχῶς οἱ τὴν φωνητικὴν μουσικὴν διδαχθέντες μαθηταί. Ἐκ τῶν ἐξετάσεων ἀρίστας περὶ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου ἀπεκομίσαντο ἐντυπώσεις οἱ παραστάντες καὶ διὰ τὸ ἐξαίρετον τῆς ἐν αὐτῷ διδακτικῆς καὶ παιδαγωγικῆς καὶ διὰ τὸν ζῆλον τῶν φιλοτίμων αὐτοῦ διευθυντῶν καὶ τοῦ ἐγκρίτου τῶν διδασκόντων. Οὐ σμικρὸς δ' ἔπαινος τῷ Λυκείῳ τούτῳ εἶνε καὶ ὅτι πρὸς τῇ διανοητικῇ ἀναπτύξει ἐπεζητήθη ἰδίως καὶ τοῦ ἤθους τῶν μαθητῶν ἡ μόρφωσις, εἰς ὃ δυστυχῶς δὲν καταβάλλεται πάντοτε ἡ δέουσα φροντὶς εἴς τινα τῶν ἡμετέρων σχολείων.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἰουνίου, 14 Παρασκευῇ.

Βραδέως προχωρεῖ ἡ Βουλὴ εἰς τὰς ἐργασίας τῶν ἐξελέγξεων. Μετὰ τὰ ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς Ἄρτης, ἀξιοσημείωτος ὑπῆρξεν ἡ ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς Ἀττικῆς συζήτησις, τριήμερον διαρκέσασα. Καὶ ἠκυρώθη μὲν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ δήμου Ἀχαρνῶν ὡς πρὸς τὸν κ. Ψύλλαν ὑπὸ τῆς πλειονοψηφούσης μερίδος τῆς συμπολιτεύσεως, εἰ καὶ ἔγκριτα ταύτης μέλη καὶ ἐν τῇ Βουλῇ καὶ ἐν τῷ τύπῳ εὐγλώττως ὑπεστήριξαν τὸ ἔγκυρον αὐτῆς. Ἀπεφασίσθη νὰ σταλῇ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Δομοκοῦ καὶ Φαρσάλων, ἐπεκυρώθησαν δὲ κατὰ σειρὰν αἱ ἐκλογαὶ Βάλτου, Βόλου, Βονίτσης, Γορτυνίας, Γυθείου, Δωρίδος, Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, Ἑρμιονίδος, Εὐρυτανίας. Προχθὲς ἡ Βουλὴ ἐτέλεσε τὴν πρώτην ἀπεργίαν της, μὴ συνεδριάσασα ἐλλείψει ἀπαρτίας.

∴

Μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐξελέγξεων ὑποβάλλεται ἑκάστοτε ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὁ προϋπολογισμός, ἐξ οὗ κρίνεται τὸ οἰκονομικὸν σύστημα ταύτης. Μέχρι τοῦδε δὲν ἐγνώσθησαν σαφῶς τὰ οἰκονομικὰ μέτρα, εἰς τὰ ὁποῖα σκοπεῖ νὰ προβῇ ἡ παροῦσα κυβέρνησις πρὸς ἐξεύρεσιν προσόδων ἢ ἐλάττωσιν δαπανῶν ὡς φρονεῖ. Ἐκ τῶν φορολογικῶν νομοσχεδίων, ἓν μόνον, τὸ περὶ καπνοῦ, πρό τινος διανεμηθὲν καὶ γνωσθέν, ἐγκατελείφθη ἤδη ὡς ἀκατάλληλον. Κατά τινας διαδόσεις, ἡ Κυβέρνησις προτίθεται νὰ διατηρήσῃ τὸ οἰκονομικὸν καθεστώς, διαρρυθμίζουσα μόνον τοῦτο διὰ τῶν νομοσχεδίων ἅτινα νομίζει κατάλληλα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν προγεγραμμένων ὑπ' αὐτῆς. Ἐν τούτοις ὁ προϋπολογισμὸς τῶν διαφόρων ὑπουργείων ἐπερατώθη. καὶ ἀπεστάλη πρὸς ἐκτύπωσιν.

∴

Λέγεται ὅτι ἡ Κυβέρνησις σκοπὸν ἔχει κατὰ τὸ προσεχὲς φθινόπωρον νὰ καλέσῃ πρὸς δοκιμὴν μίαν τάξιν ἐφέδρων, πρὸς τοῦτο δὲ ἐνετείλατο τῷ εἰς Θεσσαλίαν ἀπελθόντι στρατηγῷ Βοσσὲρ νὰ ἐξετάσῃ ἂν τὸ ἐκεῖ ἔδαφος εἶνε κατάλληλον πρὸς συγκέντρωσιν καὶ ἐκγύμνασιν ἐφέδρων.

∴

Ὡς πρὸς τὴν σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ἀπεφήνατο ἡ ἐπὶ τούτῳ πρό τινος συστηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ὑποστρατήγου κ. Β. Πετιμεζᾶ, ὅτι οἱ εἰς ταύτην εἰσερχόμενοι μαθηταὶ ὀφείλουσιν ὡς καὶ πρότερον νὰ φέρωσιν ἀπολυτήριον γυμνασίου, νὰ ἔχωσι συμπεπληρωμένον τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας των ἀντὶ τοῦ μέχρι τοῦδε 17ου.

Πρὸς τούτοις ὥρισε ἀπὸ 500—1000 δραχμῶν τὰ καταβαλλόμενα ὑπὸ τῶν μαθητῶν δίδακτρα καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑποτρόφων τῆς Κυβερνήσεως κατ' ἀνώτατον ὅρον εἰς 10, ἐκλεγομένων μεταξὺ τῶν ὀρφανῶν υἱῶν στρατιωτικῶν ἢ πολιτικῶν ὑπαλλήλων, οἵτινες φέρουσι πιστοποιητικὰ πενίας.

∴

Ἡ ἐγγὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Βοσπόρου ἐμφάνισις τῆς φυλλοξήρας δικαίως ἀνησύχησε πάντας. Πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ κινδύνου, ὅστις ἀπειλεῖ τὴν μεγίστην καὶ καλλίστην τῆς χώρας ἡμῶν παραγωγήν, ἡ Κυβέρνησις ἔλαβε τὰ κατάλληλα μέτρα δημοσιεύσασα διάταγμα, δι' οὗ ἀπαγορεύεται ἡ εἰσαγωγὴ δένδρων, φυτῶν, χλωρῶν καρπῶν, βολβῶν καὶ χόρτου ξηροῦ ἐξ ἁπάσης τῆς τουρκικῆς Ἐπικρατείας.

∴

Ἐπερατώθη, καὶ ἀπὸ τῆς προσεχοῦς Δευτέρας τίθεται εἰς χρῆσιν, ἡ κατὰ τὴν Κακὴν Σκάλαν σιδηρᾶ γέφυρα τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Πελοποννήσου, ἀντὶ τῆς μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει προσωρινῆς ξυλίνης, ἥτις ἀντικαθίστα τὴν καταπεσοῦσαν.

∴

Τὴν παρελθοῦσαν πέμπτην ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ἀπεστάλη Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κκ. Σούλη, Γκότλαν καὶ Βλάση μηχανικῶν, ἵνα ἐπιθεωρήσῃ τὴν μέχρι Λαυρείου σιδηροδρομικὴν γραμμὴν καὶ παραλάβῃ ὁριστικῶς αὐτήν. Ἅμα τῇ ἐγκρίσει παραδοθήσεται αὐθημερὸν εἰς κοινὴν χρῆσιν.

Digitized by Google

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Κ. Σ Βενετίαν. Ἐλήφθη ἡ συνέχεια ὁλόκληρος. Τὰς εὐχαριστίας ὑμῶν καὶ πάλιν.—Καν Α. Δ. Π. Ὕδραν. Ἀπὸ τῆς ἑβδομάδος ταύτης θ' ἀποστέλλωνται αὐτόσε κατὰ τὴν παραγγελίαν σας· — κ. Ε. Π. Δ. Ὀλτένιτζαν. Τὰ βιβλία ἀπεστάλησαν. Ἐκ τοῦ χαρτονομίσματος εἰσεπράχθησαν δρ. 7,50 ἐξ ὧν 5,15 ἀντίτιμον βιβλίων τὸ δ' ὑπόλοιπον 2,35 μένει εἰς τὴν διάθεσιν ὑμῶν.—κ. Χ. Π. Πάτρας. Ἐλήφθησαν. Τὸ ζητηθὲν βιβλίον καὶ ἐπιστολὴν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς. — κ. Μ. Β. Δ. Ἀργοστόλιον. Ἐπληρώθησαν ἐνταῦθα ἔκτοτε. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — *Οἰκοδεσπότῃ*. Μᾶς φαίνεται ὅτι ζητεῖτε τὸν μυθολογούμενον φοίνικα, ἀξιοῦντες τόσην τελειότητα εἰς τὸν ὑπηρέτην σας. Ἐὰν ἐρωτήσετε τὸν πρῶτον τυχόντα γνώριμόν σας, θὰ ἀκούσητε τὰ αὐτὰ παράπονα. Καὶ ὅμως εἶνε εὐεργετικοὶ καὶ οἱ κακοὶ ὑπηρέται αὐτοὶ εἰς τὸν γνωρίζοντα νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῶν ἐλαττωμάτων των. Ὁ Πλούταρχος ἔγραψε πραγματείαν «Περὶ τοῦ πῶς ἄν τις ὑπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο», καὶ κατέδειξε πολλοὺς πρὸς τοῦτο τρόπους καὶ περιστάσεις. Ἐὰν ἠθέλετε ἐφαρμόσει τὴν τακτικὴν τοῦ Χαρωνέως φιλοσόφου καὶ εἰς τὴν τάξιν αὐτὴν τῶν ἐπιβούλων ὁμοστέγων σας, πολλὰ ἠδύνασθε νὰ καρπωθῆτε ἐκ τῆς κακίας αὐτῶν. Καὶ διὰ νὰ μὴ θεωρήσητε τοῦτο παραδοξολογίαν, ἰδοὺ προχείρως σᾶς σημειοῦμεν περιστάσεις τινὰς τοιαύτας: Εἰς κακὸς ὑπηρέτης σᾶς κλέπτει· ἔστω· τὸ πρᾶγμα εἶνε τῷόντι πολὺ ὀχληρόν. Ἀλλ' ὅμως αὐτὸ σᾶς διδάσκει δύο πράγματα χρησιμώτατα: πρῶτον νὰ μετρᾶτε τὰ χρήματά σας, δεύτερον νὰ τὰ κλειδώνετε. Καὶ ἰδοὺ ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὑπωπτεύθητε ὅτι ὁ ὑπηρέτης σᾶς ἔβαλε δυό-τρία φράγκα *'ς τὸ χέρι*, γίνεσθε ἄνθρωπος ἄγρυπνος καὶ προσεκτικός. — Ἡ μαγείρισσα παρουσιάζει εἰς τὴν Κυρίαν λογαριασμοὺς μὲ ἐξωγκωμένας τὰς τιμὰς τῶν τροφίμων· κακὸν καὶ τοῦτο· ἀλλ' οὐχ ἧττον θὰ ἀναγκάσῃ τὴν Κυρίαν νὰ γείνῃ καλὴ νοικοκυρά, νὰ μάθῃ τὴν τιμὴν ἑκάστου πράγματος, νὰ ἀποκτήσῃ οὕτω τὸ προτέρημα τῆς οἰκονομίας. Οἱ ὑπηρέται σας εἶνε περίεργοι καὶ ἀκριτόθυμοι; Ἰδοὺ λόγος ἱκανὸς ἵνα γείνετε σεῖς ἐχέμυθος εἰς τὰς ὑποθέσεις σας, καὶ μὴ ἀφίνετε ὅπου τύχῃ ἀνοικτὰ τὰ γράμματά σας. Ὁ ὑπηρέτης εἶνε μέθυσος; Ἀλλ' εἶνε τόσον εὔκολον νὰ τοῦ δείξητε τὴν θύραν. Βλέπετε ὅτι πανταχοῦ ἐφαρμόζεται κάλλιστα τὸ «οὐδὲν κακὸν ἄμικτον ἀγαθοῦ». Δὲν σᾶς εἶνε τοῦτο ἱκανὴ ἀποζημίωσις;—κ. Α. Ν. Κ. Κακὴ ἐκλογὴ καὶ κακὴ μετάφρασις. Πλειοτέρας ἐξηγήσεις νομίζομεν περιττάς. — κ. Σ. Γ. Πάτρας. Εἰς τὸν αὐτόθι ἐπιστάτην τῆς «Ἑστίας» ἐστάλη ἡ ἀπόδειξις, παρ' οὗ λαμβάνετε αὐτήν. — κ. Β. Δ. Χαλκίδα. Νεώτερα πειράματα δὲν ἐγένοντο ἔκτοτε· τοὐλάχιστον δὲν ἀνέγνωμεν εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ φύλλα —*Φίλῳ Μ'*. Αἱ καλαὶ συμβουλαὶ εἶνε θησαυροί, τοὺς ὁποίους προσποιεῖταί τις ὅτι ἀναζητεῖ, τοὺς ὁποίους ὅμως ἀποποιεῖται ἅμα τοὺς εὕρῃ.— κκ. Π. Γ. Π. Ὀδησσόν, Γ. Α. Μ. Λευκάδα, Ι. Α. Κ. Νέαν Φώκαιαν, καὶ Α. Δ. Τ. Ζάκυνθον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Α. Χ. Ναύπλιον. Ἡ ἔκδοσις θὰ ἀργήσῃ ἴσως πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἔτους. — *Διδασκάλῳ*. Εἶνε ὁ ἀτυχέστερος τρόπος. Πῶς λησμονεῖτε τὸ τοῦ Πλάτωνος «θύειν ταῖς Χάρισιν»; — κ. Ν. Α. Σ. Τεγέαν. Ἐλήφθησαν. Τὸ φύλλον ἀποστέλλεται ἤδη πρὸ πολλοῦ αὐτόσε.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Χωρὶς ἐμένα δὲν περᾷς.
Ἀλλ' ἂν μ' ἀνακατώσῃς,
Μαζὺ μ' ἐμένα τῆς χαρᾶς
Τὴν ὄψι δὲ' θὰ νοιώσῃς.

2

Αἴνιγμα ἀρχαῖον

Εἰμὶ χαμαίζηλον ζώων μέλος· ἣν δ' ἀφέλῃς μου
γράμμα μόνον, κεφαλῆς γίνομαι ἄλλο μέρος·
ἢν δ' ἕτερον, ζῶον πάλιν ἔσσομαι· ἢν δὲ καὶ ἄλλο,
οὐ μόνον εὑρήσεις, ἀλλὰ διακόσια.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ξενοφῶν — ξενών.

2

Μνῆμα—νῆμα.

ΕΝ ΤΩ, ΓΡΑΦΕΙΩ, ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ:

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρ. τελῶν, ταῦτα δὲ δηλοῦσιν οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοί.

ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ ἢ σύμμικτα ἑλληνικά. Ἀθήν. 1843—1852. 8ον σ. 712. Δρ. 18. (λ.80)
Τὸ ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς μεσαιωνοδίφου Α. Μουστοξύδου ἐκδιδόμενον περιοδικόν, περιέχον σπουδαιοτάτας μονογραφίας περὶ τῆς μέσης καὶ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας. Πληρέστατον ἀντίτυπον, περιέχον καὶ τὸ τυπωθὲν τῷ 1853, καὶ μήπω ἐκδοθὲν δωδέκατον τεῦχος.

ΜΑΥΡΟΦΡΥΔΟΥ Δ. Ι. Ἐκλογὴ μνημείων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης. Τόμος Α'. (Ὁ μόνος ἐκδοθείς.) Ἀθ. 1866. 8ον σ. 548. Δρ. 10. (λ.60)
Ἡ γνωστὴ καὶ σπανία συλλογὴ μεσαιωνικῶν ἑλληνικῶν ποιημάτων.

ΜΑΥΡΙΚΙΟΥ Συναξαριστὴς τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, μεταφρασθεὶς ὑπὸ Νικοδήμου Ἁγιορείτου. Ἔκδοσις τρίτη ὑπὸ Θ. Νικ. Φιλαδελφέως. Ἀθ. 1868. Δύο τόμοι εἰς 4ον (ἀντὶ δρ. 30). Δρ. 15. (δρ.2)

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΙΩ. Θ. Ἔγγραφα καὶ ἐπιστολαὶ περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, συλλεγέντα ὑπὸ — Ἐν Ἀθ. 1856. (ἀντὶ δρ. 7). Δρ. 5 (λ.80)
Ἡ συλλογὴ αὕτη ἀποτελοῦσα ὀγκώδη τόμον, ἐκ σ. 622, ἐκτυπωθεῖσα τῷ 1856, μόλις νῦν δημοσιεύεται. Περιέχει δὲ πολύτιμον σειρὰν πολυπληθῶν ἐγγράφων, διαφωτιζόντων μεγάλως τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

ΣΙΓΑΛΑ Α. Συλλογὴ ἐθνικῶν ᾀσμάτων περιέχουσα τετρακόσια ᾄσματα τονισθέντα. Ἀθ. 1880. 8ον σ. κδ' 543. (ἀντὶ δρ. 8). Δρ. 4 (λ.80)

ΣΧΙΝΑ Κ. Δ. Ἱστορία τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνῶν. Βιβλίον πρῶτον (τὸ μόνον ἐκδοθὲν) περιέχον τὰ ἀσιανὰ καὶ λιβυκά. Ἀθ. 1845. 8ον σελ. ιϛ' 516 (ἀντὶ δρ. 8.) Δρ. 2. (λ. 70)

ΦΑΫΕΡΒΑΧ. Θεωρία τοῦ ποινικοῦ δικαίου κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν καὶ γερμανικὴν νομοθεσίαν. Μετάφρασις Χρ. Ῥουσοπούλου. Ἀθ. 1859. 8ον, σ. κϛ', 1090. (ἀντὶ δρ. 17 : 25). Δρ. 6. (δρ.1)

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ σύγγραμμα περιοδικὸν ἐκδιδόμενον δὶς τοῦ μηνός. Ἀθ. 1863—1867, τ. 1—4 Πλήρης σειρά. (ἀντὶ δρ. 64) Δρ. 40. (δρ.6)

ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ Σ. Βυζαντιναὶ μελέται. Ἀθ. 1858. 8ον σ. 804. (ἀντὶ δρ. 10) Δρ. 6 (λ.80)

ΡΟΣΣΙΟΥ ΛΟΥΔ. Ἐγχειρίδιον ἀρχαιολογίας τῶν τεχνῶν. Ἀθ. 1841. (Σπάνιον) Δρ. 5. (λ.40)

ΑΝΔΡ. ΜΑΜΟΥΚΑ Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος. Τόμοι 11. (Ἀντὶ δρ. 28) Δρ. 20 (δρ. 2.)

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ. Πλήρης σειρά, ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεως (1833) μέχρι τέλους τοῦ 1883, δεδεμένη. Δρ. 550.

Digitized by Google

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 20 λεπτῶν διὰ ταχυδρ. τέλη ἑκάστου.

		Δρ. Λ.
Χ. ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ	*Περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἑλληνίδος νεολαίας*	5 —
Δ. ΒΙΚΕΛΑ	*Στίχοι*	2.—
»	*Λουκῆς Λάρας*	1.—
»	*Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέτα*, τραγῳδία Σαικσπείρου	1.—
»	*Ὀθέλλος*, τραγῳδία Σαικσπείρου	1.—
Χ. ΑΝΝΙΝΟΥ	*Ἐδῶ κ' Ἐκεῖ*	4.—
Π. ΒΡΑΪΛΑ	*Φιλοθέου καὶ Εὐγενίου ἐπιστολαί*	1.—
Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ	*Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαί*	2.—
»	*Εἰδύλλια*	2.50
»	*Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ*	1.—
»	*Σταλακτῖται*	2.—
»	*Ἱστοὶ Ἀράχνης*	1.—
Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ	*Οἱ μαθηταὶ τοῦ Εὐσεβίου*	1.50
»	*Εἰς τὴν θάλασσαν*	1 75
»	*Παιδικὰ Διηγήματα*	2.—
»	*Παιδικοὶ Διάλογοι*	1.50
Φ. ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΥ	*Ἀθηναΐς*. Μετάφρ. Σπ. Π. Λάμπρου	2.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Ἄνδρος καὶ Κέως*	5.-
»	*Ἀκρίτας*	3.—
»	*Οἱ Πέρσαι τοῦ Αἰσχύλου*	1.—
»	*Ὁδοιπορικὰ Θεσσαλίας, Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας*	3.—
»	*Ἀμοργός*	3.—
Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Περὶ Ἀφομοιώσεως τῶν φυτῶν*	2.—
»	*Κάρολος Δάρβιν*	50
Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΥ	*Μῦθοι*	1.50
Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ	*Μελέτη ἐπὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς*	2,50

Τὰ ἑπόμενα ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ 50 λεπτῶν δι' ἕκαστον.

		Δρ.
Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ	*Ἱστορικὰ Μελετήματα*	5.—
Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ	*Ἀτθίδες Αὖραι*	5.—
Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ	*Κυκλαδικά*	5.—
Ν. ΜΟΣΧΟΒΑΚΗ	*Τὸ ἐν Ἑλλάδι Δημόσιον Δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας*	2,50

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ «ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ» ΚΑΙ «ΚΟΡΑΗ»

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ—ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ—ΠΙΕΣΤΗΡΙΑ ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΑ

—ΧΥΤΗΡΙΑ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ—

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΕΙΟΝ — **ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ** — **ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ**

ΚΤΛ. ΚΤΛ. ΚΤΛ.

ΑΠΑΡΑΜΙΛΛΟΣ ΒΙΒΛΙΚΗ ΤΕΛΕΙΟΤΗΣ — ΑΚΡΙΒΕΙΑ ΚΑΙ ΕΝΤΕΛΕΙΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ — ΤΑΧΙΣΤΗ ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΠΑΣΗΣ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ — ΚΑΙ ΕΠΙ ΠΑΣΙ **ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ** ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ **ΕΚΠΤΩΣΙΣ** ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ.

Τὰ γνωστὰ ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν πᾶσαν καταστήματα ἡμῶν, πλουτισθέντα ἤδη διὰ τῶν τελειοτέρων εὐρωπαϊκῶν μηχανημάτων, ἀποβλέποντα δὲ εἰς μόνον τὸ ἐκ τῆς ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΩΣ ΚΕΡΔΟΣ ἠλάττωσαν τὰς τιμὰς πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν εἰδῶν

καὶ ἰδίως τῶν στοιχείων καὶ τῶν τυπογραφικῶν ἔργων

συνδυάσαντα ἄκραν εὐθηνίαν καὶ ἄκραν εὐρωπαϊκὴν τελειότητα διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ κύριοι συγγραφεῖς, αἱ Τράπεζαι, τὰ μεσιτικὰ καὶ βιομηχανικὰ Γραφεῖα καὶ πάντες ἐν γένει οἱ ἐκδόται βιβλίων, ἀγγελιῶν, καταστίχων, ἐγκυκλίων, πινάκων τραπεζιτικῶν, καὶ παντὸς ἐντύπου θέλουσιν ὁμολογήσει ὅτι

ΠΡΩΤΗΝ ΦΟΡΑΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ἐγκαινίζεται καὶ παρ' ἡμῖν διὰ τῶν ἡμετέρων καταστημάτων ὁ σοφὸς ὅρος τῆς βιβλικῆς ἐν Εὐρώπῃ καὶ τυπογραφικῆς βιομηχανίας, ἤτοι

ΕΝΤΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΤΙΜΑΙ ΑΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΟΙ

τὰς ὁποίας ἐγγυᾶται μόνον ἡ *μεγάλη κατανάλωσις.*

Τὴν λειτουργίαν τῶν πιεστηρίων καὶ τὴν ἐκτύπωσιν εἰκόνων καὶ καλλιτεχνημάτων ἐν γένει διευθύνουσι ΔΥΟ ΑΡΙΣΤΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ, ἐπὶ τούτῳ μετακεκλημένοι παρ' ἡμῖν ἐκ Γερμανίας.

Εἰς τοὺς αἰτοῦντας προθύμως ἀποστέλλονται τιμοκατάλογοι τοῦ Στοιχειοχυτηρίου, τοῦ Βιβλιοπωλείου κλπ. δωρεὰν καὶ ἀπηλλαγμένοι ταχυδρομικῶν τελῶν.

Ἐκτελεῖται ὡς τάχιστα πᾶσα ἐν γένει τυπογραφικὴ ἐργασία, καὶ πᾶσα παραγγελία βιβλίων, στοιχείων, χάρτου, στερεοτυπωμάτων, κλπ. κλπ.

Δεκτὴ πᾶσα παραγγελία βιβλίων πρὸς πώλησιν, ἀγορὰν καὶ ἐκτύπωσιν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν Καταστημάτων «Ἀνδρ. Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ»—122—Ὁδὸς Ἑρμοῦ—122. ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885—87.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 443. — 23 ΙΟΥΝΙΟΥ 1885. — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 495

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ Ἐκ τῶν τοῦ Ἰταλοῦ Paolo Mantegazza.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΓΑΛΛΙΑΣ.

ΑΠ' ΑΘΗΝΩΝ ΕΙΣ ΛΑΥΡΙΟΝ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἡ ὑπὸ τῆς Ἰσπανικῆς Κυβερνήσεως διορισθεῖσα ἐξ ἰατρῶν ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέτασιν τῶν πειραμάτων τοῦ δόκτορος Φερράν, ἅτινα συνίστανται εἰς τὴν διὰ τοῦ ἐμβολιασμοῦ καταπολέμησιν τῆς χολέρας, ἀπεφήνατο πρῶτον ὅτι οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτελούμενοι ἐμβολιασμοὶ εἶνε ἀβλαβεῖς· δεύτερον ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ σχηματίσωσιν ἀπὸ τοῦδε γνώμην περὶ τῆς δραστικότητος αὐτῶν, καὶ τρίτον ὅτι συμφέρει νὰ ἐνθαρρυνθῇ καὶ διαδοθῇ ἡ μέθοδος τοῦ ἐν λόγῳ ἰατροῦ.

— Ἀπὸ τοῦ ὀκτωβρίου τοῦ 1878 μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1885 ὁ Ἀμερικανὸς Ἔδισον ἔλαβε περὶ τὰ 300 διπλώματα δι' ἐφευρέσεις ἀφορώσας εἰς τὸν ἠλεκτρικὸν φωτισμόν. Ἐξ αὐτῶν περὶ τὰ 20 εἶνε ἀρκετὰ σπουδαῖα καὶ τῷ ἐχρησίμευσαν ὡς βάσεις διὰ τὰς ἐπὶ παραποιήσει τῶν ἐφευρέσεών του δίκας, τὰς ὁποίας ἤγειρεν ἐν Ἀμερικῇ καὶ Εὐρώπῃ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν λυχνιῶν Ἔδισον, αἵτινες ἐπὶ τοῦ παρόντος λειτουργοῦσιν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις, ὑπερβαίνει τὰς ἑξακισχιλίας.

— Πολυάριθμοι εἰσὶν οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν Ἔκθεσιν τῆς Ἀμβέρσης, ὅπερ μαρτυρεῖ τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν τῆς μεγάλης ταύτης πανηγύρεως τῆς ἐργασίας. Ὅ,τι κυρίως χαρακτηρίζει τὴν ἔκθεσιν εἶνε ὅτι παρὰ τὰ θαυμάσια φιλοτεχνήματα πολυτελείας οὐδέποτε ἄλλοτε ἐθεάθησαν ἀλλαχοῦ συνηνωμένα μᾶλλον ἀξιόλογα δείγματα φυσικῶν καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων. Ὁποία καταπληκτικὴ πρόοδος ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν Παρισίων Ἐκθέσεως ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1798, ἀποτελουμένης ἐξ 110 ἐκθετῶν, μέχρι τῆς ἐκθέσεως τῆς Ἀμβέρσης, ἐν ᾗ μόνη ἡ Γαλλία ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ 3,200 ἐκθετῶν! Ἡ πρώτη διεθνὴς ἔκθεσις ἡ τελεσθεῖσα ἐν τῷ Κρυσταλλίνῳ παλατίῳ τοῦ Λονδίνου κατεῖχε μεθ' ὅλων τῶν ἐξαρτημάτων της 95,000 τετραγωνικὰ μέτρα. Ἡ ἔκθεσις τῆς Ἀμβέρσης ἐκτείνεται ἐπὶ ἐπιφανείας 320,000 τετραγωνικῶν μέτρων. Ἐν τῇ στοᾷ τῶν μηχανῶν, ἥτις κατέχει ἀπέραντον τετράπλευρον ἐν τῷ βιομηχανικῷ τμήματι, θαυμάσιον θέαμα παριστῶσιν οἱ εἰς πᾶν εἶδος τῆς νεωτέρας βιομηχανίας ἀνήκοντες παντοῖοι μηχανισμοί, τιθέμενοι εἰς κίνησιν διὰ τοῦ ἀτμοῦ ἢ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἡ ἐπιτροπὴ ἡ ὑπὸ τῆς βελγικῆς κυβερνήσεως συσταθεῖσα πρὸς ὑπόδειξιν τῶν εἰς λαχεῖα ὁρισθέντων ἀντικειμένων ἐπέρανε τὰς ἐργασίας της. Ὁ πρῶτος λαχνὸς θέλει κερδίσει ἀδαμάντινον κόσμημα, ἀγορασθὲν παρὰ χρυσοχόου τῆς Ἀμβέρσης, ἀξίας 100,000 δραχμῶν.

— Τὸ ἐπὶ πολὺ ἐρευνηθὲν ζήτημα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς φωτογραφίας εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ χάρτου τοῦ οὐρανοῦ, δι' ἧς κατορθοῦται ἡ ἀπεικόνισις τῶν ἀστέρων μέχρι τῶν τοῦ 14ου καὶ 15ου μεγέθους, δύναται ἤδη νὰ θεωρηθῇ ὡς λυθέν. Ἐσχάτως ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων ἀνήγγειλε τὸ ἀποτέλεσμα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν, ἐνδιατρίψας εἰς λεπτομερείας, τὰ μέγιστα μὲν ἐνδιαφερούσας τοὺς σοφούς, ἐξόχως δὲ κινούσας τὴν περιέργειαν τῶν μὴ μεμυημένων εἰς τὰ τῆς ἀστρονομίας. Ἀπόπειραι φωτογραφήσεως τῶν ἀστέρων, γενόμεναι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ τῶν Παρισίων, ὡδήγησαν εἰς τὴν ἄμεσον κατασκευὴν μεγίστης εἰδικῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς. Ὁ οὐράνιος χάρτης δύναται ἤδη νὰ συντελεσθῇ ἐν διαστήματι μιᾶς ὥρας, ἔργον ὅπερ ἄλλοτε ἤθελεν ἀπαιτήσει χρόνον πλείστων μηνῶν, ἐνεργούμενον διὰ τῆς μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει μεθόδου. Τὸ πρῶτον μέγα ζήτημα, ὅπερ μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐν λόγῳ μηχανήματος θὰ λυθῇ ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν εἶνε ἡ ἀκριβὴς κατασκευὴ τοῦ οὐρανίου χάρτου, ἤτοι ἡ ἀπαρίθμησις, κατάταξις, καὶ θέσις πάντων τῶν διὰ τῶν μεγάλων τηλεσκοπίων ὁρατῶν ἀστέρων, ζήτημα ὅπερ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀπησχόλησε τοὺς ἐπιφανεστάτους ἀστρονόμους, ἐπὶ μακρὸν θεωρηθὲν ἄλυτον. Ὁ Ἕρσχελος, μετὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ μεγάλου τηλεσκοπίου του ἀφιέρωσε μακροτάτας ἐργασίας πρὸς ἐπίλυσιν μέρους μόνον τοῦ προβλήματος, δηλονότι τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ἀστέρων. Ἀλλ' εὗρεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐργάζηται ὀγδοήκοντα ἔτη, ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν πλήρη ἐξερεύνησιν τοῦ οὐρανοῦ. Ἐν τούτοις μετὰ πολλὰ ἔτη παρατηρήσεων ἐνόμισεν ὅτι δύναται νὰ ὁρίσῃ ὡς ἔγγιστα τὸν ἀριθμὸν τῶν διὰ τοῦ μεγάλου τηλεσκοπίου του ὁρατῶν ἀστέρων, ἤτοι τῶν μέχρι τοῦ 14ου ἢ 15ου μεγέθους, εἰς 20 ½ ἑκατομμύρια. Ἡ τοιαύτη καταμέτρησις δύναται ἤδη νὰ κατορθωθῇ, δυνάμει τῆς νέας φωτογραφικῆς μηχανῆς, ἐν διαστήματι μιᾶς ὥρας.

— Ἐν τῇ γαλλικῇ πόλει Chalon-sur-Saône ἐτελέσθησαν ἐσχάτως τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ ἐξ αὐτῆς καταγομένου Ἰωσὴφ Νιέψ, ὅστις γεννηθεὶς τῷ 1765 καὶ ἀποθανὼν τῷ 1833 εἶνε ὁ πρῶτος ἀνακαλύψας τὴν φωτογραφίαν, ἀφ' ἧς ὠφελήθη μετέπειτα ὁ Δαγγέρ, ὡς ὁ Ἀμέρικος ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Κολόμβου. Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀποκαλυπτηρίων παρίσταντο ἀντιπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως καὶ διαφόρων Ἑταιριῶν, ἀπηγγέλθησαν δὲ λόγοι καὶ ποιήματα.

— Ἐξεδόθησαν εἰς τόμον αἱ περὶ Θιέρσου, Γκιζῶ, καὶ Ῥεμυζὰ μελέται τοῦ Ἰουλίου Σίμωνος, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀναγνώσει εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Τοῦ συγγράμματος προηγεῖται μακρὸς καὶ σπουδαῖος πρόλογος.

— Ἡ μεγάλη δούκισσα τοῦ Σὰξ Βέϊμαρ παρέσχεν ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῆς ταμείου ποσὸν 200,000 μάρκων, ὅπως καλύψῃ τὰς δαπάνας τῆς ἐν Βέϊμαρ ἐγκαταστάσεως τοῦ μουσείου τοῦ Γκαῖτε.

— Γνωστὸν ὅτι ἡ Ἰαπωνία ἀφομοιοῦται ὁσημέραι καθ' ὅλα πρὸς τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν. Εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀπὸ τῶν δημοτικῶν σχολῶν μέχρι τοῦ Πανεπιστημίου, διδάσκονται αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἐπιστῆμαι, καὶ διὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ μεθόδων. Αἱ Ἰαπωνικαὶ μεγαλοπόλεις κατέχουσι πρὸς τούτοις «παιδικοὺς κήπους» κατὰ τὰ πρότυπα τῶν τῆς Δύσεως. Διὰ τὴν παροῦσαν γενεὰν τῆς αὐτοκρατορίας ἡ ἀρχαία Ἰαπωνία ἐν τοῖς θρύλοις μόνον ὑφίσταται. Ἀλλ' ὑπάρχει μέγα τι ἐμπόδιον ἀκόμη, μεγάλη τις ἐξαίρεσις ἐν τῇ τελουμένῃ ἀναμορφώσει. Οἱ Ἰάπωνες τηροῦσι τὴν συμβολικὴν αὐτῶν γραφήν, ἀρκεσθέντες νὰ εἰσαγάγωσιν ἐν αὐτῇ νέα σημεῖα πρὸς ἀπόδοσιν νέων ἐπιστημονικῶν καὶ ἄλλων ὅρων, εἰσαχθέντων ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἰδεῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σημείων τούτων ἐπὶ τοσοῦτον ηὔξησεν, ὥστε περιπλέκουσι καὶ ἐπιβραδύνουσι τὰς σπουδάς. Μαθητὴς προωρισμένος εἰς ἐλευθέριον ἀγωγὴν ὀφείλει νὰ ἐπιβαρύνῃ τὴν μνήμην του διὰ 4,000, κατ' ἐλάχιστον ὅρον, τοιούτων σημείων Ἐὰν προχωρήσῃ εἰς τὰς σπουδάς του, τὰ σημεῖα ἅτινα πρέπει νὰ ἔχῃ ἐν νῷ δὲν εἶνε πλέον 4,000, ἀλλ' 8,000, καὶ 6 ἔτη δὲν ἀρκοῦσιν ἵνα ἐξοικειωθῇ μετ' αὐτῶν. Οἱ Ἰάπωνες διαβλέποντες τὸ ἀνοικονόμητον τῆς τοιαύτης γραφῆς των ἤρξαντο σκεπτόμενοι περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἀλφαβήτου. Κατὰ τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον συνιστᾶτο ἐν Ἰαπωνίᾳ ἡ ἐκρωμαϊστικὴ κληθεῖσα ἑταιρία, ἀριθμοῦσα ἤδη πλείονα τῶν 1000 μελῶν, ἐξ ὧν πολλοὶ ἐπιφανεῖς ἄνδρες. Ἡ Ἑταιρία κατέστησεν ἐπιτροπὴν ἐκ τεσσάρων ἰθαγενῶν καὶ δύο εὐρωπαίων,

Digitized by Google

ἐπιφορτισθεῖσαν νὰ ἐξετάσῃ κατὰ τίνας κανόνας αἱ ἰαπωνικαὶ λέξεις δύνανται νὰ μεταγραφῶσι διὰ ρωμαϊκῶν χαρακτήρων. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπέρανε τὴν ἐργασίαν της, ἡ δὲ Ἑταιρία καταγίνεται ἤδη εἰς τὴν ἔκδοσιν λεξικοῦ καὶ διδακτικῶν βιβλίων τυπωμένων διὰ τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου, καὶ σκοπεῖ τὴν ἵδρυσιν ἐφημερίδος, βεβαία οὖσα περὶ τῆς Κυβερνητικῆς ὑποστηρίξεως.

— Γάλλος συγγραφεύς, ὁ Δεπρέ, συγγράψας ἐδημοσίευσε τὰς *Μεγάλας κυριάρχους*, βιβλίον, ἐν ᾧ ἐξεικονίζονται οἱ χαρακτῆρες τῶν γυναικῶν, αἵτινες κρισίμως ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ αἰῶνος αὐτῶν. Τὰς γυναῖκας ταύτας ἐξέλεξεν ἐκ πάσης χώρας καὶ πάσης ἐποχῆς, συναντῶνται δ' ἐν τῷ βιβλίῳ του ἡ Δεβόρα, ἡ Πενθεσίλεια, ἡ Σεμίραμις, ἡ βασίλισσα Σάβα, ἡ Κλεοπάτρα, ἡ Ζηνοβία, Ἰσαβέλλα ἡ καθολική, ἡ Ἐλισάβετ τῆς Ἀγγλίας, ἡ Μαρία Θηρεσία, καὶ ἡ Μεγάλη Αἰκατερίνη.

— Ποιητικός τις θεολόγος, ὁ Ἄγγλος δόκτωρ Μακδονάλδ, συνήγαγεν εἰς βιβλίον ἐπιγραφόμενον *Διδαχαὶ μὴ κηρυχθεῖσαι*, πρωτοτύπους σκέψεις περὶ τοῦ μετὰ θάνατον προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Κατ' αὐτὸν ὁ παράδεισος εἶνε προσιτὸς εἰς πάντας, διότι πάντες θὰ τύχωσιν ἄνευ ὅρων τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν. Ὡς πρὸς τὴν κόλασιν, φρονεῖ ὅτι ἡ γέννησις ταύτης ὀφείλεται εἰς μόνην τὴν φαντασίαν τῶν ποιητῶν· ὁ Δάντης, ὁ Μίλτων καὶ οἱ ποιηταὶ τοῦ Μεσαίωνος ἐδημιούργησαν τὰς κολάσεις, τὰς ὁποίας παρεδέχθη ἡ ἐκκλησία, ὅπως ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ἁπλοϊκοὺς τῶν τότε χρόνων τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ.

— Ἀπέθανεν ἐν Αὐστρίᾳ ὁ Ἰούλιος Ἀλέξανδρος Σίνδλερ, πολιτικὸς καὶ ποιητής. Τινὲς τῶν κοινοβουλευτικῶν αὐτοῦ λόγων θεωροῦνται ὡς ἀριστουργήματα ρητορείας· ὡς ποιητής, ἀνήκει εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ἅινε, καὶ πολὺ ἀναγινώσκονται τὰ ἔργα του, ἅτινα διακρίνονται κυρίως ἐπὶ φυσικότητι καὶ ἁπλότητι.

Ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος διεκόπη ἐπ' ἀόριστον ἡ ἔκδοσις τοῦ *Αἰῶνος*. Τὸ ἑλληνικὸν Κοινὸν μετὰ λύπης ἀπεδέχθη τὴν εἴδησιν τῆς διακοπῆς φύλλου, ὅπερ συντασσόμενον ὑπὸ τοῦ ἐγκρίτου καλάμου τοῦ κ. Τιμολέοντος Φιλήμονος, πρωτίστην κατεῖχε θέσιν ἐν τῇ παρ' ἡμῖν δημοσιογραφίᾳ.

— Κατὰ τὴν «Ν. Ἐφημερίδα» ὁ ἐν τῷ Ὠδείῳ τῆς Βιέννης σπουδάζων τὴν μουσικὴν ὑπότροφος τοῦ ἐν Ἀθήναις μουσικοῦ καὶ δραματικοῦ συλλόγου κ. Εὐρυσθένης Γκίζας, διεκρίθη καὶ πάλιν εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ β' σχολικοῦ ἔτους, ὑποστὰς τοιαύτας εἰς τὸν πλαγίαυλον, τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ τὴν ἁρμονίαν, λαχὼν δὲ τοῦ πρώτου βαθμοῦ *ἄριστα* εἰς ἅπαντα τὰ μαθήματα. Κατὰ τὸν προσεχῆ δὲ μῆνα Ἰούλιον εἰσέρχεται εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ μεγάλου θεάτρου τῆς Βιέννης (opera) ὡς ἀναπληρωτὴς τοῦ καθηγητοῦ αὐτοῦ κ. Kükula λαβόντος ἀπουσίας ἄδειαν· ἡ μεγίστη αὕτη τιμὴ εἶνε ἀπόδειξις τῆς ἐκτιμήσεως τῆς ἀξίας τοῦ Ἕλληνος μουσικοῦ, ὅστις ἐκ τῶν τάξεων τοῦ ὀρφανοτροφείου Χατζῆ Κώστα ὁρμώμενος, ἐκπαιδευθεὶς καὶ ἐν τῷ Ὠδείῳ Ἀθηνῶν τὴν μουσικὴν καὶ πρὸ δύο ἐτῶν εἰσαχθεὶς ἐν τῷ Ὠδείῳ Βιέννης, κατέστη ἄξιος ἀναπληρωτὴς τοῦ καθηγητοῦ του ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ ἑνὸς τῶν μεγαλειτέρων θεάτρων τῆς Εὐρώπης.

— Ἐν Ἀμερικῇ ἐνεργεῖται δημόσιος ἔρανος πρὸς ἀνέγερσιν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανικῆς Σχολῆς, δι' ἣν ἡ κυβέρνησις καὶ τὸ γήπεδον ἤδη ἐδωρήσατο. Ἡ δαπάνη τοῦ κτιρίου ὑπελογίσθη εἰς εἰκοσακισχίλια δολλάρια, ἐξ ὧν εἶχον εἰσπραχθῆ μέχρι τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος τρεῖς χιλιάδες καὶ πεντακόσια.

— Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐν Τίρυνθι ὑπὸ τοῦ κ. Σλῆμαν ἐνεργουμένων ἀνασκαφῶν, αἵτινες ἐπερατώθησαν ἤδη, κρίνονται λίαν σπουδαῖα. Ἀπεκαλύφθησαν σχεδὸν ὁλόκληρα τὰ τείχη τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἀνεφάνη κλῖμαξ τις, δι' ἧς ἀναβαίνει τις ἐπ' αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ εἴδωλια ἐξ ὀπτῆς γῆς, ἄλλα μὲν ἀρχαιότατα, ἄλλα δὲ τῆς ε καὶ στ' ἑκατονταετηρίδος ἀνεκαλύφθησαν, πρὸς τούτοις δὲ καὶ βυζαντινὰ καὶ βωμός, εἰσέχων ἐν τῇ γῇ πλέον τοῦ μέτρου, ἔχων δὲ τὰς πλευρὰς κεχρισμένας διὰ κονίας.

— Τὰ ἀνευρεθέντα πρό τινος ἐν Κρήτῃ ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ κ. Albert ἐνεργουμέναις ἀνασκαφαῖς τρία ἀγάλματα μετηνέχθησαν εἰς τὸ ἐν Ἡρακλείῳ μουσεῖον τοῦ αὐτόθι φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου. Ὁ σύλλογος οὗτος γενναίως ἐργάζεται πρὸς διάσωσιν τῶν ἀρχαίων ἐν Κρήτῃ κειμηλίων καὶ κατήρτισεν ἤδη πολὺ καλὸν μουσεῖον, ἐν ᾧ εἰσὶ κατατεθειμένα πολύτιμα ἔργα, πρὸ πάντων σπουδαιότατα ἀνάγλυφα, τὰ ἀρχαιότατα τῆς τέχνης ἔργα, ὅμοια πρὸς τὰ γνωστὰ ἐκεῖνα τῆς Μήλου, πρὸς δὲ χρυσοῦν ἀγαλμάτιον πτερωτῆς Νίκης λαμπρᾶς τέχνης. Τὸ Μουσεῖον τοῦτο, περὶ τὸν καταρτισμὸν τοῦ ὁποίου φιλότιμος καταβάλλεται ζῆλος, ἔσται καὶ νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ὁ πυρὴν μεγάλου τινὸς κρητικοῦ μουσείου.

— Μεγάλην πολύτιμον συλλογὴν ψυχοειδῶν ἐντόμων ἐκ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Εὐρώπης, τῶν τοῦ Καυκάσου, τῆς Σιβηρίας καὶ τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἀπέστειλε δῶρον τῷ ἡμετέρῳ μουσείῳ ὁ ἐν Μονάχῳ βασιλικὸς σύμβουλος τῆς κυβερνήσεως κ. Ε. Μές, φιλέλλην.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἰουνίου, 21 Παρασκευῇ.

Μεταξὺ τῶν ἐπιτροχάδην διεξαγομένων ἐκλογικῶν ἐξελέγξεων ὑπὸ τῆς Βουλῆς τρεῖς ἐκλογαὶ ὑπῆρξαν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας αἱ διεξαχθεῖσαι μὲ συζητήσεις καὶ πεισματώδεις μακρηγορίας, καθ' ὅτι καὶ τὰς τρεῖς ἠπείλει ἐκ τῶν προτέρων ὁ κίνδυνος τῆς ἀκυρώσεως, καὶ αἱ δύο μέν, αἱ τῆς Λαρίσσης καὶ τῶν Μεγάρων, δὲν ἀπέφυγον τὸν κίνδυνον· ἡ τῆς Λαρίσσης ἐκλογὴ ἐκηρύχθη ἄκυρος ὡς πρὸς τὰς τρεῖς ἀνθυπουργικοὺς ὑποψηφίους, καὶ δύο δῆμοι, ὁ τῶν Μεγαρέων καὶ τῶν Ἐλευσινίων, ἠκυρώθησαν ὡς πρὸς τὸν κ. Δραγούμην. Σπουδαιοτέρα πάντων ὑπῆρξε ἡ ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς Μεσολογγίου συζήτησις, ἥτις εὗρε χάριν παρὰ τῇ Βουλῇ. Ὁ ἐπὶ ταύτης μακρὸς λόγος τοῦ κ. Τρικούπη, τὸ πρῶτον ἀγορεύσαντος ἐν τῇ παρούσῃ συνόδῳ, βαθεῖαν ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν, ὡς κοινῶς ὡμολογήθη, εἰς ἀμφοτέρας τὰς πτέρυγας. Ἡμέρα πρὸς ἐπανάληψιν τῶν ἀκυρωθεισῶν ἐκλογῶν Λαρίσσης καὶ τῶν δύο δήμων Μεγαρίδος ὡρίσθη ἡ 14 Ἰουλίου.

* *

Συνεχεῖς βροχαὶ κατὰ μῆνα Ἰούνιον ἐν Ἀθήναις εἶνέ τι ἀσύνηθες. Καὶ ὅμως ἐκτὸς τῶν βροχῶν, αἵτινες μᾶς ἐπεσκέφθησαν κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας, ἐπιβλαβῶν καὶ εἰς τὴν καρποφορίαν καὶ εἰς τὴν ὑγείαν καὶ εἰς τὰ θεατρικὰ κέρδη, ὑπέστημεν καὶ τὴν φορὰν ἀκαθέκτου τυφῶνος, ὅστις πολλὰς ζημίας ἐπήνεγκε, κυρίως ἐν τοῖς πέριξ τῆς νέας ἀγορᾶς, ἀποσπάσας στέγας, ἐκριζώσας δένδρα, ἀνθρώπους ἀναρπάσας, παντοῖα θραύσας καὶ καταστρέψας. Ὁμοία καταιγὶς ἐνέσκηψε καὶ ἐν Σύρῳ, καὶ εἰς πολλὰς ἐκ τῶν Κυκλάδων.

* *

Ἐπιτροπὴ διορισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν παρέστη εἰς τὰς ἀπαιτουμένας δοκιμασίας τῆς ἐν Κακῇ Σκάλᾳ στηθείσης σιδηρᾶς γεφύρας, μεθ' ἃς, δειχθέντος ὅτι ἡ γέφυρα κατεσκευάσθη μεθ' ὅλους τοὺς ὅρους τῆς τέχνης καὶ τῆς ἀσφαλείας, παρέλαβε ταύτην, καὶ ἐπετράπη ἡ δι' αὐτῆς σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία. Ὡσαύτως ἡ πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Λαύριον σιδηροδρόμου ὁρισθεῖσα ἐπιτροπή, ἐξετάσασα ὅλην τὴν γραμμήν, εὗρε ταύτην καλῶς κατεσκευασμένην· ὅθεν καὶ παρεδόθη ἀμέσως εἰς κοινὴν χρῆσιν.

* *

Προσέτι ἡ ἑταιρία τῶν Θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων ἐζήτησε τὸν καταρτισμὸν ἐπιτροπῆς, ὅπως παραλάβῃ τὸ ἀπὸ Φερσάλων εἰς Σοφάδες τμῆμα τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βαλεστίνου—Καλαμπάκας, ἐκτεινόμενον εἰς μῆκος 28 περίπου χιλιομέτρων. Τὸ τμῆμα περατοῦται κατ' αὐτὰς ἀφεύκτως. Ἐπὶ δὲ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ναυπλίου μέχρις Ἄργους ἤρξατο ἡ τοποθέτησις τῶν σιδηρῶν ῥάβδων, βραχέος διαστήματος ὑπολειπομένου πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς γραμμῆς.

* *

Τὰ πρῶτα ἀσφαλῆ καὶ μεγάλα πειράματα τῆς πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς σταφίδος μεθόδου τοῦ κ. Δ. Δαμασκηνοῦ θέλουσι γείνει ἐν Αἰγίῳ, δαπάναις τῶν Αἰγιέων. Ὁ κ. Δαμασκηνὸς διαμένει ἀπό τινος αὐτόθι ἀσχολούμενος εἰς τὰς ἀναγκαιούσας διὰ τὴν ἐφεύρεσιν αὐτοῦ προκαταρκτικὰς ἐργασίας.

* *

Digitized by Google

Νέα θρασεῖα ληστεία ἐγένετο ἐν Λαυρίῳ, καταταράξασα αὖθις πάντας, μετὰ τὸ ἀπαίσιον ἐκεῖνο κακούργημα τῆς Καμαρρίζης. Ὁ ληστευθεὶς εἶνε ὁ Γάλλος Διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς Ἑταιρίας Σουνίου κ. Λεσκάδ. Τὴν νύκτα τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ἄγνωστοι κεκαλυμμένοι εἰσῆλθον διὰ κλίμακος ἀπὸ τοῦ παραθύρου εἰς τὸν θάλαμον ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο ὁ διευθυντής, καὶ συλλαβόντες αὐτὸν ἠνάγκασαν νὰ τοῖς ἀνοίξῃ τὸ χρηματοκιβώτιον ἐξ οὗ ἀφῄρεσαν περὶ τὰς 3,000 δραχμῶν. Ἐκεῖθεν παραλαβόντες τὸν κ. Λεσκάδ, ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς τετάρτου παρά τινι ὁρμίσκῳ, καὶ δέσαντες αὐτὸν ἀφῆκαν πρηνῆ. Οὗτος κατορθώσας νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν δεσμῶν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του. Δραστήριαι ἐνέργειαι διετάχθησαν πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν κακούργων, ἀλλ' εἰσέτι δὲν ἐγνώσθησαν οὗτοι.

⁂

Ὁ διοικητὴς τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς κ. Πάνος Κολοκοτρώνης καὶ ὁ ἀντισυνταγματάρχης τοῦ πεζικοῦ κ. Γ. Μαυρομιχάλης ἀπέρχονται προσεχῶς εἰς Εὐρώπην, ὁρισθέντες ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀξιωματικῶν, ὅπως παραστῶσιν εἰς τὰ ξένα γυμνάσια. Τὸν κ. Κολοκοτρώνην, ὅστις ὁμολογουμένως διέπρεψεν ἐν τῇ διοικήσει τῆς Σχολῆς, λέγεται ὅτι διαδέχεται ὁ ἀντισυνταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ κ. Θ. Μάνος.

⁂

Ἔχει ἀκόμη θύματα ὁ ἔρως. Ἀγαθός τις νέος ἐκ Μακεδονίας, τελειόφοιτος τοῦ Πανεπιστημίου, ηὐτοκτόνησε ἐπί τινος παρὰ τὸ Πολύγωνον λόφου, σκοπεύσας διὰ τοῦ ῥεβόλβερ ἀσφαλέστατα κατὰ τῆς καρδίας του. Ὁ θάνατος τοῦ νέου προῆλθεν ἐκ τῆς ἀπογνώσεως, ἣν ᾐσθάνθη ἐπὶ τῇ μετ' ἄλλου μνηστείᾳ τῆς κόρης ἣν ἠγάπα.

ΚΛΗΡΩΣΙΣ ΛΑ'

τοῦ λαχείου τῶν 60,000,000

Ἐξαχθέντες ἀριθμοὶ		*Κερδηθέντα ποσὰ*
54,213	φράγκα	100,000
27,746	»	10,000
176,407	»	2,500
61,772	»	2,500
61,301	»	1,000
129,869	»	1,000
157,497	»	1,000
150,784	»	1,000
112,212	»	1,000

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ν. Ι. α') Ἡ τοῦ Βατικανοῦ εἶνε ἡ ἀρχαιοτέρα πασῶν, ἱδρυθεῖσα κατὰ τὸν 5 μ. Χ. αἰῶνα.— β') Κατὰ τὸ περιεχόμενον. γ') Οὐδεμίαν, νομίζομεν, πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων· διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶπέ τις, αἱ ἀφιερώσεις γίνονται ὑπὸ φιλοκερδοῦς εὐτελείας πρὸς ἀλαζονικὴν ματαιότητα. — κ. Μ. Δ. Δ. Τρίπολιν. Ἐπληρώθησαν ἐνταῦθα. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Τὸ ζητηθὲν λαμβάνετε ταχυδρομικῶς. — *Μισανθρώπῳ*. Πατήσια. Ὑπολογίζονται ἐπὶ τοῦ παρόντος, κατ' ἀκριβῆ ἀπαρίθμησιν, 13,298· καὶ ἡ ἰατρικὴ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπινοῇ νέας. — Ὁ Γαληνὸς εἶπεν ὅτι ὁ ἄριστος ἰατρὸς εἶνε ἡ φύσις, πρῶτον διότι θεραπεύει τὰ τρία τέταρτα τῶν ἀσθενειῶν καὶ δεύτερον..... διότι δὲν κακολογεῖ τοὺς συναδέλφους της. — Καν Α. Ι. Σ. Ὑπάρχουσιν εἰς τὸ γραφεῖον ἡμῶν· ἀντὶ δραχ. 4. — *Ἐπίμονε* (sic). Τὴν αὐτὴν τύχην ἔλαβον καὶ οἱ δεύτεροι. Ἡ ἐπιμονή σας θὰ ἦτον ἀξία καλλιτέρας ὑποθέσεως. — κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐλήφθησαν. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. — κκ. Λ. Γκ' Ἄρταν καὶ Α. Ι. Σάμον. Ἐλήφθησαν.—κ. J'. Loin des yeux, loin du cœur= Μάτια ποῦ δὲ βλέπονται γλήγορα λησμονοῦνται. — κκ. Δ. Ν. Μόναχον, Α. Σ. Τῆνον, Λ. Α. Λ. Ἀργοστόλιον, Ι. Τζ. Ὕδραν, Π. Γ. Π. Ὀδησσόν, Ε. Δ. Κ. Νάουσαν, Φ. Κ. Σαχάλε καὶ Ν. Χ. Λάρισσαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Ι. Φ. Σύρον. Ἡ σημείωσις ἔχει καλῶς. Ἐπληρώθησαν δραχ. 25 τῇ «Ἐφ.» — κ. Ε. Τ. Πάτρας. Τῶν ἔργων τοῦ Βασιλειάδου ἔχουσιν ἐκδοθῇ οἱ 3 πρῶτοι τόμοι. Τιμὴ αὐτῶν δραχ. 12.—*Φίλῳ τῆς «Ἑστίας»*. Ἂν στιχουργῆτε, μεταφράσατε τοῦτο τοῦ Γάλλου δραματικοῦ Pailleron, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἐπιγράφει στερεοτύπως εἰς πᾶν παρουσιαζόμενον αὐτῷ λεύκωμα:

Quelques vers sur un bout de papier? Je veux bien!
Mais voulez-vous le fond de ma pensée intime?
Blanc, ce bout de papier valait presque un centime...
Maintenant il ne vaut plus rien.

κ. Π. Ι. Β. Κέρκυραν. Ὑποθέτομεν ὅτι θὰ ἐξακολουθήσῃ. Διὰ τὰς ἀναγκαιούσας ὑμῖν πληροφορίας δύνασθε νὰ συνεννοηθῆτε μετὰ τοῦ ἰδίου.— κ. Δ. Χ. Βάρναν. Ἡ τῆς Γενεύης ἰατρικὴ Σχολὴ εἶνε βεβαίως ἰσοβάθμιος πρὸς τὰς ἄλλας ἐν Εὐρώπῃ· ἡ διδασκαλία γίνεται γαλλιστί· τὰ δίδακτρα δὲν ἠξεύρομεν ἀκριβῶς πόσα εἶνε, ἀλλ' ὑποθέτομεν ὅτι δὲν θὰ ὑπερβαίνωσι τὰ τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν σχολῶν τῶν ὁμοταγῶν πρὸς τὴν Γενεύην πόλεων. — κ. Α'. Πιθανὸν νὰ ἔχετε δίκαιον· εἶνε ὅμως καὶ αὐτὴ ἀνθρωπίνη ἀδυναμία, τῆς ὁποίας οὐδεὶς εἶνε ἀπηλλαγμένος. «Οἱ ἄνθρωποι ὅλοι, εἶπέ τις, θὰ ἦσαν καλλίτεροι, ἐὰν ἐμελέτων πλειότερον τὴν φύσιν καὶ δὲν ἐφαντάζοντο ὅτι τὸ ἄτομόν των ἔχει τόσην σημαντικότητα ἐν τῷ σύμπαντι». — κ. Α. Δ Σ. Σύρον. Ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς ἀμφότερα.— κ. Σ. Μ. Ἐπροτιμήθη ἐκεῖνο ὡς μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὸ ὅλον. Ἰδοὺ καὶ τὸ ἄλλο:

Μοιάζουν τῆς νειότης ἡ χαραὶς ὡσὰν τὰ χελιδόνια
ποῦ ξεπετοῦν καὶ φεύγουνε πρὶν ἔρθουνε τὰ χιόνια.

Διὰ τὴν εὐμενῆ ἐκτίμησιν σᾶς εὐχαριστεῖ· δὲν γνωρίζομεν ἂν θὰ προβῇ καὶ περαιτέρω.—κ. Θ. Δ. Σμύρνην. Ἀπεστάλη καὶ νέα σειρὰ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου.—κ. Ι. Κ. Σέριφον. Τὸ ζητηθὲν φύλλον ἀπεστάλη.—Ἡ φοίτησις εἰς τὴν τηλεγραφικὴν σχολὴν εἶνε ἐνιαύσιος· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ὑφίσταται αὕτη, ἀπολυθέντων ὅλων τῶν καθηγητῶν.—Ὁ βοηθὸς ἑλλην. σχολείου ὁ προσερχόμενος εἰς ἐξετάσεις ἑλληνοδιδασκάλου ὀφείλει κατὰ τὸ περὶ τούτου Β. διάταγμα νὰ ἔχῃ διετῆ φοίτησιν τοὐλάχιστον εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ διετῆ ὑπηρεσίαν ὡς βοηθοῦ, ἢ ὀκταετῆ μόνον ὑπηρεσίαν ἑλληνοδιδασκάλου ἐν σχολείοις ἑλληνικῶν κοινοτήτων.—Ὁ εἰρηνοδίκης νὰ μελετᾷ τὴν Πολιτικὴν Δικονομίαν τοῦ Οἰκονομίδου καὶ τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον.—Τελειοτέρα ἑλληνικὴ ἱστορία εἶνε ἡ τοῦ κ. Παπαρρηγοπούλου, ἧς ὅμως οἱ πρῶτοι τόμοι εἶνε ἐξηντλημένοι. — Ὁ θέλων νὰ σπουδάσῃ καλῶς μίαν ξένην γλῶσσαν ὀφείλει ν' ἀποφεύγῃ τὰς Μεθόδους. — *Καλειδοσκόπιον* εἶνε ὄργανον ὀπτικῆς κυλινδρικόν, βασιζόμενον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀντανακλάσεως τοῦ φωτὸς ἐπὶ δύο ὀρθογωνίως κειμένων κατόπτρων. Ἐν αὐτῷ εὑρίσκονται μικρὰ τεμάχια χρωματισμένων ὑέλων, πτερῶν, σπόροι, κττ. ὅλα δὲ ταῦτα τὰ ἀντικείμενα θεώμενα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τοῦ κυλίνδρου, κρατουμένου ὁριζοντείως καὶ συστρεφομένου διὰ τῆς χειρός, ἀλλάσσουσι θέσιν, καὶ διὰ τῆς ἀντανακλάσεως τῶν κατόπτρων πολλαπλασιαζομένων τῶν εἰκόνων παρέχουσιν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν διάφορα σχήματα ὡραῖα, διηνεκῶς μεταβαλλόμενα εἰς ἄλλα, ἐφ' ὅσον στρέφομεν τὸ ὄργανον.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Χημεῖον τοῦ στρατιωτικοῦ σχολείου τῶν Εὐελπίδων. Χημικὴ ἀνάλυσις τοῦ ἐν Ἄνδρῳ ἰαματικοῦ ὕδατος, ὑπὸ Ἀναστασίου Κ. Δαμβέργη, καθηγητοῦ τῆς Χημείας ἔν τε τῷ Στρατιωτικῷ Σχολείῳ τῶν Εὐελπίδων καὶ τῇ Ναυτικῇ Σχολῇ τῶν Δοκίμων καὶ Ὑφηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Περρῆ 1885. Σελ. 16.

Τὸ φυλλάδιον τοῦτο περιέχει λεπτομερῆ ἀνάλυσιν ποιοτικήν τε καὶ ποσοτικὴν τοῦ ὕδατος τοῦ χωρίου Ἀποίκια τῆς Ἄνδρου, ὅπερ ὡς γνωστὸν μεταχειρίζονται οἱ ἐκεῖ πρὸς ἴασιν τῆς λιθιάσεως καὶ τῆς δυσουρίας. Ἡ ἀνάλυσις ἐγένετο κατὰ τὰς νεωτάτας μεθόδους τῆς χημείας καὶ τιμᾷ οὐχὶ μόνον τὸν κύριον Δαμβέργην, ἀλλὰ καὶ τὸ στρατιωτικὸν χημεῖον ἐν ᾧ ἐγένετο διὰ τὴν τελειότητα αὐτοῦ καὶ τὸ πλῆρες τῶν εργα-

Digitized by Google

λείων καὶ σκευῶν.— Ἐν τέλει τῆς ἀναλύσεως παρατίθεται πίναξ συγκριτικὸς τοῦ περιεχομένου τῶν ἁλάτων τοῦ ὕδατος τῆς Ἄνδρου πρὸς τὰ ἄλλων ἰαματικῶν πηγῶν τῆς λοιπῆς Εὐρώπης.

Aug. **Boltz** ***Die Kyklopen,*** ein historisches Volk sprachlich nachgewiesen, Berlin 1885.

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ ἐλλόγιμος συγγραφεύς, ὁ καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων αὐτοῦ πονημάτων γνωστὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας, πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἦσαν οἱ Κύκλωπες ἢ οἱ τῆς Σικελίας ἰθαγενεῖς κάτοικοι ἤτοι οἱ Siculi ἢ Sicli, κατὰ τὸν σικελικὸν τρόπον τοῦ προφέρειν. Siclus λοιπὸν ἀκούοντες οἱ Σικελιῶται Ἕλληνες, μετέπλασαν, ὡς νομίζει ὁ συγγραφεύς, τὴν λέξιν κατὰ τοὺς φθογγολογικοὺς νόμους τῆς ἰδίας αὐτῶν προφορᾶς εἰς *Κύκλωψ*. Ὅπως δὲ τοῦτο ἀποδείξῃ λαμβάνει φυσικὰ ἀνάγκην ὁ συγγραφεὺς μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας οὐκ ὀλίγα γλωσσολογικὰ νὰ παραθέσῃ, ἅτινα καθιστῶσι τὴν πραγματείαν του ἀξίαν ἀναγνώσεως καὶ διδακτικωτάτην καὶ εἰς ἐκείνους τυχόν, οἵτινες δὲν ἤθελον ἐπὶ τέλους ἀποδεχθῇ ὡς ὀρθὸν εἴτε αὐτὸ τὸ κύριον θέμα τῆς διατριβῆς ἤ τινα τῶν κατὰ τὸν ἀποδεικτικὸν λόγον ἀπαντωσῶν λεπτομερειῶν.]

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Κατεδικάσθην δυστυχὴς αἰώνια νὰ βαστάζω
Βάρος τρομακτικό.
Ἂν ἀπ' τὸ βάρος τὸ πολὺ τὴν κεφαλὴν μ' ἀφήσω
Νὰ σκύψῃ τόσῳ καὶ νάρθῃ ἀπ' τὸ λαιμό μου 'πίσω,
Τότε σωστὰ καὶ καθαρὰ μὲ βλέπεις νὰ ἐκφράζω
Τὸ τόσο μου κακό.

2

Κύματα μὲ βρέχουν.
Κόψε τὸ κεφάλι μου,
Σὲ τραπέζι μ' ἔχουν,
Καὶ γλεντοῦν τὰ κάλλη μου.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Πύλη—Λύπη

2

Ποῦς—οῦς—ῦς—Σ' = (200)

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.—
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 1,50

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφίδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

7 Ἰουνίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	332.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	333.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	412.50
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	390.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	257.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	253.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	187.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	243.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	93.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	363.50

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3905.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	105.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	81.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	60.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	292.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.85
» 3μην.....	25.68
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.02 ¼
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01 —

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον................	20.32
Λίρα ὀθωμανική...............	23.24

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ **ΕΣΤΙΑΣ** ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ταῦτα δὲ δηλοῦσιν οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοί.

	Δραχ.	
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ (Α). Ἅπαντα. Τόμος Α' Μνημόσυνα — Τόμος Β' Κυρὰ Φροσύνη. Ἔκδ. Β'. Τιμὴ καὶ τῶν 2 τόμων	4	(90)
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ Ἀθανάσης Διάκος-Ἀστραπόγιαννος.	2.50	(40)
ΚΑΛΛΙΓΑ (Π.) Μελέται καὶ Λόγοι......	12.50	(100)
ΚΟΝΤΟΥ (Κ.) Γλωσσικαὶ Παρατηρήσεις...	14.—	(110)
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ (Σ.) Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς λεξικοῖς, δεδεμένον...	14.—	(100)
ΜΑΘΑ (Ζ.) Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. Ἔκδοσις Β'. 1884..	4.—	(40)
ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ (Β.) Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1453 ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀγγ. Βλάχου. Τόμ. 2...	9.—	(100)
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ (Ν.) Κυνηγετικὰ μετὰ εἰκόνων. 1884..........................	10.—	(90)
ΠΑΡΑΣΧΟΥ (Ἀχ.) Ποιήματα. Τομ. 3....	13.50	(100)
ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ (Ι.) Λεξικὸν Ὁμηρικόν. Ἔκδοσις Ϛ' 1885........................	19.—	(100)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους διὰ τὰ σχολεῖα 1884.	80	(30)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία. Ἀρχαία 1884..........................	5.—	(40)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Μέση 1884.	4.—	(40)
ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ (Μ.) Χάρτης Ἠπειροθεσσαλίας Ἔκδοσις Β'..........................	15.—	(100)
ΨΑΡΑ (Π.) Ὁ Ζωολογικὸς Κῆπος τῶν παίδων. Μετὰ ὡραίων χαλκογραφιῶν........	2.25	(30)

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 63.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 444 — 30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1885 — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.
ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 496

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.
Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.
Η ΔΙΦΘΕΡΙΤΙΣ. Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου νεάνιδος.
ΑΚΟΣΜΙΑ ΤΩΝ ΟΔΩΝ
ΛΙΜΟΙ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ
Ο ΒΟΥΛΓΑΡΟΣ ποίημα Κωστῆ Παλαμᾶ.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐκ χειρογράφου τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης ἐξέδωκεν ὁ κ. Victor Serres τὸ ἡμερολόγιον τοῦ πρώτου ἔκπλου τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον τοῦ 1821, γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Ἰακώβου Τομπάζη. (Journal de la première expédition de la flotte grecque). Τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο οὐδὲν ἄγνωστον διδάσκει ἡμᾶς, πλὴν τινων ἀσημάντων λεπτομερειῶν, ἀλλ' εἶνε αὐθεντικὴ κύρωσις τῶν γεγονότων, ἅτινα ἐν πλάτει ἱστορεῖ ὁ Τρικούπης ἐν κεφαλαίῳ Γ' τῆς ἱστορίας του. Τὴν ἔκδοσιν ἐπεξειργάσθη μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ὁ κ. Serres, προσθεὶς εἰσαγωγήν, μετάφρασιν ἀκριβῆ καὶ πιστὴν καὶ σημειώσεις ἑρμηνευτικάς.

— Ἐν Βεϊμάρη συνεστάθη σύλλογος τοῦ Γκαῖτε, ἀποτελούμενος κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἐπιφανῶν Γερμανῶν συγγραφέων, ὧν μνημονεύομεν τὸν Κοῦνο Φίσερ, τὸν Παῦλον Ἄϋζε, τὸν Σέρερ. Μετέχει δὲ τοῦ συλλόγου καὶ ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας, ἧς εὐχαριστήριον τηλεγράφημα ἀνεγνώσθη ἐν τῇ πρώτῃ τούτου συνεδριάσει, γενομένῃ τῇ 9)21 Ἰουνίου. Ἀπὸ τοῦδε τὸ μὲν μουσεῖον τοῦ συλλόγου κέκτηται πολλὰ ἔργα τῆς τέχνης εἰς τὸν Γκαῖτε ἀναφερόμενα, ἐν οἷς καὶ εἰκόνας ὑπ' αὐτοῦ γραφείσας, τὸ δὲ ἀρχεῖον πολλὰ ἰδιόγραφα ἐκδεδομένων ἔργων τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, καί, ὅπερ σπουδαιότατον, καὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν ἀνεκδότων. Εἰσὶ δὲ ταῦτα ἡμερολόγια τοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τοῦ 1776 μέχρι τοῦ 1782 καὶ ἀπὸ τοῦ 1796 μέχρι τοῦ 1832, πληροῦντα ὁλοκλήρους τόμους εἰς φύλλον, συλλογὴ πλείστων ἐπιστολῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Γκαῖτε πρὸς τὴν σύζυγόν του Χριστιανήν, πραγματεῖαι περὶ θεμάτων τῆς φυσικῆς ἱστορίας, καὶ ἐπιγράμματα. Τὰ τελευταῖα ταῦτα ἀπεφάσισεν ὁ σύλλογος νὰ μὴ ἐκδώσῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος, διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐλευθερίαν τῆς ἐκφράσεως καὶ τὰς ἀντιθρησκευτικὰς των ἐννοίας. Διότι φαίνεται, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ ἐνθουσιώδης λατρεία τῶν Γερμανῶν πρὸς τὸν δαιμόνιον ποιητήν των, περιστέλλεται ἱκανῶς ὑπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ συμφέροντος.

— Εἰς τὸν ἐν Λονδίνῳ πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας Βάδδιγκτων καὶ τὸν Γεώργιον Δεννίς, τὸν ἐρευνητὴν τῶν τάφων τῆς Τυρρηνίας καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Φρυγίας, ἀπενεμήθη ὑπὸ τοῦ ἐν Ὀξονίᾳ πανεπιστημίου τιμητικὸν δίπλωμα διδακτόρων τῆς νομικῆς.

— Ἀρχαιολόγος Νεαπολιτανὸς Ἰωάννης Sodo ἔγραψε πλήρη μελέτην ἀρχαιολογικὴν ἐπὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ μονογράμματος τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὰ ἀρχαῖα χριστιανικὰ μνημεῖα.

— Ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν τοῦ μηνὸς Μαΐου—Ἰουνίου (1885) ὁ κ. R. Darest ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον «La loi de Gortyne en Crète» ἀνάλυσιν τοῦ ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης εὑρεθέντος ἐνεπιγράφου νόμου τῆς πόλεως ταύτης, περὶ οὗ ἐγκαίρως ἐγράψαμεν ἐν τῷ Δελτίῳ.

— Ὁ κ. Λεοπόλδος Δελὶλ ἀνήγγειλεν εἴς τινα τῶν συνεδριάσεων τῆς ἐν Παρισίοις ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν, ὅτι ὁ ἀββᾶς Βατιλόφ, ἔχων ἀποστολὴν παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, ἀνεκάλυψε πρό τινος ἐν Βερατίῳ τῆς μητροπόλεως Βελεγράδων (νέας Ἠπείρου) ἑλληνικὸν χειρόγραφον τοῦ ΣΤ' αἰῶνος περιέχον τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, γεγραμμένον κεφαλαίοις ἀργυροχρόοις γράμμασιν ἐπὶ πορφυρᾶς μεμβράνης.

— Νέον πηδαλιοῦχον ἀερόστατον, πολεμικὸν ἐπικληθέν, ἐσχεδιάσθη ἐν Φιλαδελφείᾳ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐφευρέτης τούτου εἶνε ὁ στρατηγὸς Russel Thayer, λαβὼν πρότερον ἀπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας, ὅπως ἐπιχειρήσῃ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀεροστάτου, γίγαντος τῶν ἀέρων, ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θέλει εἶνε τὸ φοβερώτερον τῶν καταστρεπτικῶν μηχανημάτων τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης. Τὸ ἐν λόγῳ ἀεροπόρον ἔχει ἀξίαν περίπου 50,000 δραχμῶν. Θέλει ἔχει μῆκος πλέον τῶν 20 μέτρων, καὶ διάμετρον 18 ½ μέτρων. Ἡ ταχύτης του θέλει ὑπερβαίνει τὰ 40 χιλιόμετρα τὴν ὥραν, κατὰ μέσον ὅρον. Τὸ σχῆμά του εἶνε σχεδὸν τὸ αὐτὸ μὲ τὸ πρῶτον πηδαλιοῦχον ἀερόστατον, τὸ κατασκευασθὲν ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν Ρενὰρδ καὶ Κρέβς ἐν τοῖς ἐργοστασίοις τοῦ Χαλαί. Ἐννοεῖ τις τὸν ὄλεθρον, τὸν ὁποῖον δύναται νὰ προξενήσῃ τοιοῦτος γίγας, ἐὰν ἦτο κατὰ πάντα δυνατὴ ἡ κατὰ βούλησιν διοίκησις αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ρίπτῃ ἀπὸ τοῦ ὕψους του τόνους ὅλους δυναμίτιδος ἐναντίον φρουρίων καὶ πλοίων.

— Τὴν ἐν Παρισίοις διεθνῆ σύνοδον τῶν περὶ τὴν στατιστικὴν ἀσχολουμένων διεδέξατο ἡ ἐν Λονδίνῳ σύνοδος. Ἡ στατιστικὴ Ἑταιρία τοῦ Λονδίνου ἑώρτασε τὴν πεντηκονταετηρίδα, ὡς ἡ στατιστικὴ Ἑταιρία τῶν Παρισίων εἶχεν ἑορτάσει τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς της, ἀποφασισθέντος ὅπως ἀμφότεραι αἱ Ἑταιρίαι ὁρίσωσιν ἐγγὺς τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν αὐτῶν, ἵνα δυνηθῶσιν οἱ ξένοι ἐπιστήμονες ἄνευ ἀπωλείας χρόνου νὰ παρευρεθῶσιν εἰς ἀμφοτέρας. Ἡ ἔναρξις τῆς συνόδου ἐγένετο ἐν Λονδίνῳ τῇ δεκάτῃ Ἰουνίου, παρισταμένων πλείστων ἀντιπροσώπων ξένων ἐθνῶν Γάλλων, Αὐστριακῶν, Οὔγγρων, Ἰταλῶν, Βέλγων, Βρασιλιανῶν, Ρώσων κλπ. Ἐκτὸς τῶν συμποσίων καὶ λοιπῶν νομίμων ἐπισκέψεων, ἡ κυρία συνεδρίασις τῆς συνόδου διήρκεσεν ἐπὶ τρεῖς ὥρας. Κατ' αὐτὴν μετὰ τὸν ἐναρκτήριον λόγον τὸν ἀπαγγελθέντα ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Ἑταιρίας, ἓν μέλος αὐτῆς, ὁ κ. Mouat, ἀνέγνω ἐνδιαφέρον ὑπόμνημα περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑταιρίας τῆς στατιστικῆς, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 1834, καὶ τῆς ὁποίας τὰ δελτία ἀποτελοῦσι σήμερον τὰς σπουδαιοτέρας καὶ πληρεστέρας συλλογὰς τῶν στατιστικῶν ἐργασιῶν. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες ὡμίλησαν.

— Κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς συνέλευσιν ἐν Λονδίνῳ ἡ σύνοδος τῶν στατιστικολόγων συνεζήτησε τὸ σχέδιον συγκροτήσεως διεθνοῦς Ἀκαδημίας τῆς στατιστικῆς, προταθὲν ὑπὸ τινος τῶν μελῶν. Ἀπὸ τῆς διαλύσεως τοῦ διεθνοῦς συνεδρίου τῆς στατιστικῆς διαρκέσαντος ἐπὶ εἴκοσι καὶ τρία ἔτη, οἱ στατιστικολόγοι ἐστεροῦντο κοινοῦ δεσμοῦ, εἰ καὶ πάντοτε αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν ξένα ἔγγραφα, ἔστιν ὅτε ἀνεκδότους πληροφορίας ὅπως συγκρίνωσι τὰ ἐκ διαφόρων χωρῶν ἐξαγόμενα, καὶ ἐργάζωνται ὁμοιομόρφως καὶ εὐχερέστερον. Ἡ ἱδρυθησομένη διεθνὴς Ἀκαδημία τῆς στατιστικῆς θὰ σύγκηται ἐξ ἑκατὸν μελῶν, καὶ ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ ἀντεπιστελλόντων καὶ ἐπιτίμων ἑταίρων.

— Ὁ ἄγγλος συγγραφεὺς Jeoffreson, ὅστις πρὸ δύο ἐτῶν ἔγραψε μελέτην «ὁ ἀληθὴς λόρδος Βύρων», πολλὴν ἐμποιήσασαν αἴσθησιν, συγγράψας ἤδη ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον «ὁ ἀληθὴς Σχέλλεϋ» πραγματείαν περὶ τοῦ φίλου καὶ ἀντιζήλου τῷ Βύρωνι διασήμου ποιητοῦ. Ἀλλὰ τὸ δίτομον τοῦτο ἔργον τοῦ Jeoffreson κρίνεται λίαν δριμὺ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ποιητοῦ, εἶδός τι κατηγορητηρίου ἐναντίον αὐτοῦ, γεγραμμένον μὲν μετ' εὐφυΐας καὶ παρρησίας, ἀλλ' ἐπὶ τῷ προδήλῳ σκοπῷ τοῦ νὰ ἀρνηθῇ εἰς τὸν ποιητὴν πᾶν ἀνθρώπινον προτέρημα.

— Ὁ ἐφευρέτης Reckenzam ἐξετέλεσεν ἐσχάτως ἐν Λον-

Digitized by Google

δίνῳ μετ' ἐπιτυχίας συνεχῆ πειράματα ἠλεκτρικῆς τροχιοδρομίας ἐπὶ μιᾶς τῶν τροχιοδρομικῶν γραμμῶν τοῦ Λονδίνου, ἐπὶ σκοπῷ νὰ τύχῃ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου.

— Ἐν τῷ προσφάτως δημοσιευθέντι ἔργῳ αὐτοῦ «Ἡ ταπητουργία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις» ὁ γάλλος Λουδοβῖκος Ρονσῶ ἀποπειρᾶται κυρίως νὰ καθορίσῃ τὴν ἐσωτερικὴν διακόσμησιν τοῦ Παρθενῶνος ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ πολυτελείᾳ καὶ λαμπρότητι, βάσιν τῶν ἐρευνῶν του λαμβάνων χωρίον τι ἐκ τοῦ *Ἴωνος* τοῦ Εὐριπίδου. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ὁ συγγραφεὺς ἅπτεται πλείστων πρὸς τὸ κύριον θέμα σχετιζομένων ζητημάτων, οἷα τὰ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ταπητουργίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις, Ἑβραίοις, Ἀσσυρίοις, Βαβυλωνίοις, Ἄραψιν, Ἕλλησι, Ρωμαίοις καὶ ἄλλοις λαοῖς καὶ αἱ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ὑπάρχουσαι πληροφορίαι περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν ὀργάνων τῆς κατασκευῆς τῶν ὑφασμάτων, καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν ἐν τῇ διακοσμήσει τῶν μνημείων, καὶ τὰ περὶ κεχρωματισμένων καὶ ἐνδεδυμένων ἀγαλμάτων.

— Ὑπό τινος γάλλου ἀξιωματικοῦ ἐξεδόθη ὁ «Βίος τοῦ στρατηγοῦ Βούρβαχη», βιβλίον διαλαμβάνον περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῶν στρατιωτικῶν κατορθωμάτων, ἰδίᾳ κατὰ τὸν τελευταῖον γαλλογερμανικὸν πόλεμον, τοῦ ἐξ Ἑλλήνων ἕλκοντος τὸ γένος γάλλου στρατηγοῦ.

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐγένετο ἐν τῷ Ἀρσακείῳ ἡ ἐτησία τελετὴ τῆς ἀπονομῆς τοῦ Ραλλείου βραβείου εἰς τὴν ἀριστεύσασαν μαθήτριαν ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τοῦ Νικομηδείου εἰς τὴν ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν, ὡς εἴθισται μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐξετάσεων. Καὶ ἐκείνου μὲν ἠξιώθη ἡ μαθήτρια Θεανὼ Παρούτη ἐκ Λευκωσίας τῆς Κύπρου, τοῦ δὲ Νικομηδείου ἡ μαθήτρια Χαρίκλεια Ζούλια ἐκ Μυτιλήνης. Κατὰ τὴν ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ ἀναγνωσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου κ. Α. Ἀντωνιάδου ἔκθεσιν, εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις σχολεῖα τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρίας ἐνεγράφησαν κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἤδη λήξαντος σχολικοῦ ἔτους 1382 μαθήτριαι, ἐξ ὧν 107 ἐμαθήτευσαν εἰς τὴν ἀνωτάτην τῶν διδασκαλικῶν ἀσκήσεων τάξιν, θέλουσι δ' ὑποστῇ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τὰς ἐπὶ πτυχίῳ διδασκαλίσσης ἐξετάσεις. 246 ἐνεγράφησαν εἰς τὸ νηπιαγωγεῖον καὶ 1030 εἰς τὰ διάφορα σχολεῖα τῆς ἑταιρίας.

— Διεκόπησαν αἱ ἐν Βοιωτίᾳ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ καὶ ἐπανῆλθεν ἐκεῖθεν ὁ ἐπιτηρητὴς κ. Καστρωμένος κομίσας διαταγῇ τοῦ ὑπουργείου καὶ τὰ τελευταῖα αὐτόθι εὑρήματα, ἤτοι χαλκοῦν ἀρχαϊκὸν ἄγαλμα Ἀπόλλωνος, σπουδαιότατον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης, μαρμαρίνην κεφαλὴν ἐπίσης Ἀπόλλωνος καὶ τὸ κατώτερον μέρος μεγάλου ἀγάλματος ἐκ πορίνου λίθου ἀρχαιοτάτου, ἐφ' οὗ σώζεται καὶ ἐπιγραφὴ βουστροφηδὸν γεγραμμένη.

— Ὑπὸ τοῦ συλλόγου *Παρνασσοῦ* ἀπεφασίσθη ἡ ἐν Κρήτῃ καὶ Κερκύρᾳ σύστασις μετεωρολογικῶν σταθμῶν, λειτουργούντων ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους ὑφ' οὓς καὶ τὰ ἐν Βόλῳ, Καλάμαις, Τριπόλει καὶ ἀλλαχοῦ ὑπάρχοντα ὅμοια ἱδρύματα. Ἡ διεύθυνσις τῶν σταθμῶν τούτων θέλει ἀνατεθῇ εἰς τὸν ἁρμοδιώτερον ἐκ τῶν ἀντεπιστελλόντων ἑταίρων τοῦ συλλόγου.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἡ *Ἠχὼ τῆς Ἰταλίας*, ἤτοι πρακτικὴ ἄσκησις εἰς τὴν ἐκλεκτοτέραν οἰκιακὴν ὁμιλίαν καὶ τὴν καθαρὰν ἐν Ἰταλίᾳ συνδιάλεξιν κατὰ τὸ κείμενον τοῦ Εὐγενίου Καμερίνη, καθηγητοῦ τῆς ἰταλικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας ἐν Τουρίνῳ, μετὰ τῆς ἑλληνικῆς ἑρμηνείας τῶν ἐν τῷ κειμένῳ λέξεων καὶ φράσεων ὑπὸ Μάρκου Βιαγκίνη, καθηγητοῦ τῆς ἰταλικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ. Ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 16ον. σελ. η'—135—111.

Ὁ τάφος τῶν ἐραστῶν. Διήγημα πρωτότυπον ὑποθέσεως ἀλβανικῆς ἐκπονηθὲν ὑπὸ Ναοὺμ Π. Βοΐλα. Ἀθήνησιν, τύποις Θ. Παπαλεξάνδρῃ καὶ Α. Παπαγεωργίου. 1885, 16ον, σελ. 155.

Ἀνδρέου Δ. Νικολάρα Χαϊδεμένη, εἰδύλλιον, ἐν ᾧ προτέτακται ἐπιστολιμαία ποιητικὴ μελέτη ὑπὸ Κωνστ. Φ. Σκόκου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Γ. Σ. Σταυριανοῦ. Ὁδὸς Πατησίων, 9. 1885. 16ον. σελ. 31.

Συντακτικὸν τῆς γερμανικῆς γλώσσης πρὸς χρῆσιν τῶν περὶ ταύτην ἀσχολουμένων ὑπὸ Δ. Η. Οἰκονομίδου. Ἐν Λειψίᾳ, ἐκ τῆς τυπογραφίας καὶ τοῦ στοιχειοχυτηρίου Γ. Δρουγουλίνου. 1885, 8ον, σελ. 207. Τιμᾶται δραχ. 3,75.

Ἡ ἀποκλειστικὴ πώλησις ἐν Ἑλλάδι ἀνετέθη εἰς τὰ Καταστήματα «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» τοῦ κ. Ἀνέστη Κωνσταντινίδου.

Β. Γ. Μαραγκοπούλου περὶ συμβολαιογραφικῶν πράξεων. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Βλαστοῦ Βαρβαρρήγου. 1885. 8ον. σελ. 35. Τιμᾶται δραχμῆς.

Ἡ ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλάς, ἤτοι περιγραφαὶ πόλεων τινων τῆς Βιθυνίας ὑπὸ Μ. Ἠλ. Βιθυνοῦ, μαθητοῦ. Ἐν Ἀθήναις, τύποις «Τηλεγράφου». 1885. 16ον. σελ. 47.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἰουνίου, 28 Παρασκευή.

Ἐπερατώθησαν αἱ προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς, αἱ τοσοῦτον ἀπασχολήσασαι τὴν δημοσίαν γνώμην, καὶ οἱ βουλευταὶ δύνανται ἤδη νὰ κατέχωσιν ἀσφαλῶς τὰ ἑδώλιά των. Μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ὁριστικοῦ προέδρου, ὅστις ἐγένετο ὁ γηραιὸς βουλευτὴς Ἀττικῆς κ. Δ. Καλλιφρονᾶς λαβὼν 146 ψήφους, μετὰ τὴν πλήρη κατάρτισιν τοῦ προεδρείου, εἰσῆλθεν ἡ βουλὴ εἰς τὴν οὐσιώδη αὐτῆς ἐργασίαν, εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, εἰς ἣν διὰ μακροῦ λόγου εἰσαγαγὼν ἐμύησε ταύτην ὁ πρωθυπουργὸς κ. Δηληγιάννης. Κατὰ τὸν ὑποβληθέντα προϋπολογισμὸν τὰ μὲν ἔσοδα προϋπολογίζονται εἰς δραχ. 74,006,586, ἤτοι κατὰ δρ. 11,634,961 ἐπὶ ἔλαττον, συγκρινόμενα πρὸς τὰ ἐν τῷ ὑπὸ τῆς προκατόχου Κυβερνήσεως ὑποβληθέντι. Τὰ δὲ ἔξοδα, πλὴν τῶν ὑπουργείων τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ναυτικῶν, ἀνέρχονται εἰς δρ. 63,563,973 ἤτοι ἐπὶ πλέον κατὰ 342,565 δρ. συγκρινόμενα πρὸς τὰς πιστώσεις τὰς ζητηθείσας ὑπὸ τῆς προκατόχου Κυβερνήσεως. Ἐὰν εἰς τὰ 63,563,973 προσθέσωμεν καὶ τὰ ἔξοδα τῶν δύο ὑπολειπομένων ὑπουργείων, τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν, ἀνερχόμενα εἰς 21,786,797 τὸ ὅλον τῶν δαπανῶν ἀνέρχεται εἰς 85,350,770 εἰς στρογγύλον ἀριθμόν, ἤτοι προϋπολογίζεται καθαρὸν ἔλλειμμα 11,343,184.

∴

Μίαν τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς ἀπησχόλησε συζήτησις, πρῶτον μὲν ἀκουσθεῖσα ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κοινοβουλίῳ, ἀλλὰ σημαίνουσα πολὺ περισσότερον ἄλλων συζητήσεων, συνήθως ἀκουομένων ἐν αὐτῷ. Ἐννοοῦμεν τὸν περὶ φυλλοξήρας ἐκτενῆ λόγον κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Τρίτης. Ἡ φοβερὰ νόσος τῶν φυτῶν, τῆς ὁποίας αἱ καταστρεπτικαὶ ἰδιότητες μέχρι τοῦδε κατ' ὄνομα μόνον γινώσκονται παρ' ἡμῖν, ἀναφανεῖσα ἐσχάτως, ὡς κοινῶς ἐπιστεύθη, ἐν τῇ γείτονι χώρᾳ, ἐξήγειρεν εὔλογον ἀνησυχίαν ἐνταῦθα, οὕτως ἐπιφόβως γειτνιάσασα πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀνεβόησεν ἡ δημοσιογραφία, καὶ ὡμίλησεν ἡ βουλή, καὶ ἡ Κυβέρνησις ἔλαβεν, ὡς ἀνεκοινώθη, πᾶν μέτρον πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ κινδύνου. Ἐπιτροπαὶ συνεκλήθησαν ἐν τοῖς ὑπουργείοις, εἰδικὸς ἐπιθεωρητὴς ἀπεστάλη εἰς Πρέβεζαν, ἔνθα ἠκούσθη φήμη περὶ ἐμφανίσεως τῆς φυλλοξήρας, καὶ ἐγκύκλιοι ἀπεστάλησαν πρὸς τὰς οἰκείας ἀρχὰς περὶ αὐστηροτάτης ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τοῦ περὶ φυλλοξήρας νόμου, αἱ φρουραὶ τῶν μεθορίων διπλασιάζονται, καὶ πολεμικὸν ἀτμόπλοιον ἀποπλέει εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Ἐλπίσωμεν ὅτι πάντα ταῦτα θέλουσι προφυλάξει τὰς ἀμπέλους μας ἀπὸ τοῦ δεινοτάτου πάντων τῶν πολεμίων, ὅσοι κατ' ἔτος ἐνσκήπτουσι κατ' αὐτῶν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φθοροποιοί.

∴

Ἐτελέσθησαν προχθὲς ἐπισήμως τὰ ἐγκαίνια τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν—Λαυρίου ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν βασιλέων, οἵτινες παρέθηκαν κατόπιν ἄριστον ἐπὶ τῆς «Ἀμφιτρίτης», προσορμισθείσης ἐν Λαυρίῳ, εἰς τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἑταιρίας τοῦ σιδηροδρόμου, ἅτινα συνώδευσαν κατὰ τὴν ἐν λόγῳ πορείαν τοὺς βασιλεῖς. Περὶ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως λέγεται ὅτι ἀπέρχεται λίαν προσεχῶς εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Βισβάδεν, θέλει δ' ἀνατεθῇ διὰ νόμου τῆς Βουλῆς ἡ ἀντιβασιλεία εἰς τὴν βασίλισσαν.

∴

Digitized by Google

Ἡ θερινὴ σύνοδος τοῦ ἐνταῦθα Κακουργιοδικείου ἔληξεν ἤδη. Κατὰ ταύτην ἐξεδικάσθησαν ἐν ὅλῳ 47 δίκαι, ἐξ ὧν 41 ἀπέβησαν καταδικαστικαί, καὶ 6 ἀθωωτικαί. Ἐκ τῶν κατηγορηθέντων 2 κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον, 12 εἰς πρόσκαιρα δεσμά, 10 εἰς εἱρκτήν, 20 εἰς φυλάκισιν, καὶ 7 ἠθωώθησαν. Ὡς δῆλον ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν, οἱ ἔνορκοι τῆς συνόδου ταύτης δὲν διεκρίθησαν ἐπὶ ἐπιεικείᾳ, ὡς ἐνίοτε ἐξάγεται ἐκ τῆς στατιστικῆς τῶν ἀποφάσεων τῶν ἡμετέρων Κακουργιοδικείων. Σημειωτέον ὅτι ἐκ τῶν ἀνωτέρω δικῶν τῆς παρελθούσης συνόδου αἱ 31 ἦσαν *φόνοι*.

***

Διάφοροι βουλευταὶ εἰσήγαγον προχθὲς εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδια ἐξασφαλίζοντα προνόμια εἰς παρόντας καὶ μέλλοντας ἐφευρέτας, διότι πολλοὶ κατ' αὐτὰς ἐμφανίζονται ὡς ἐφευρέται, καὶ δὴ ἀποξηραντικῶν τῆς σταφίδος μεθόδων, καὶ ἐνῷ ὁ κ. Δαμασκηνὸς παρασκευάζει τὰ πρὸς πειράματα κατάλληλα ἐν Αἰγίῳ, ἐπιτροπὴ ἐκ Πατρῶν γνωματεύει ὑπὲρ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ κ. Γεωργακοπούλου, καὶ ἄλλοι δημοσιεύουσι διατριβὰς εἰς τὰς ἐφημερίδας, προμαχοῦντες ἰδίων ἐφευρέσεων.

***

Καὶ ἕτερον σημεῖον τοῦ κατ' αὐτὰς ἀναπτυχθέντος ἐφευρετικοῦ ὀργασμοῦ, ἀνηγγέλθη καὶ ἐπινόημά τι τοῦ ἐν Πειραιεῖ ἐργολάβου τῶν τροχιοδρόμων κ. Λεβίδου, ἤτοι σιδηροῦν σάρωθρον, ὅπερ προσκολλώμενον ὄπισθεν τῆς ἁμάξης τοῦ τροχιοδρόμου, καθαρίζει τὴν τροχιὰν λίαν ἀσφαλῶς. Τὸ μηχάνημα τοῦ κ. Λεβίδου εἶνε ἁπλοῦν καὶ κρίνεται ἐπιτυχὲς καὶ ὠφέλιμον, ἀντικαθιστῶν τὸν ἐν χρήσει ἤδη δαπανηρὸν καὶ κοπιώδη τρόπον τοῦ καθαρισμοῦ.

***

Ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὅμιλος ἐρετῶν Φαλήρου» συνέστη ἑταιρία ἐκ νέων, ἧς σκοπὸς εἶνε ἡ σωματικὴ ἐξάσκησις καὶ τέρψις τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν μελῶν δι' ἐκγυμνάσεως τῶν μελῶν εἰς τὴν κωπηλασίαν καὶ δι' ἀγώνων λεμβοδρομιῶν. Ἡ σύστασις τοιούτου σωματείου ἐπιδιώκοντος πρακτικὸν σκοπὸν δι' ἀσκήσεων καὶ τέρψεων, συμφώνων πρὸς τὰ ἤθη καὶ τὴν θέσιν τῆς χώρας ἡμῶν, διαβρεχομένης πανταχόθεν ὑπὸ θαλάσσης καὶ ἀνέκαθεν παραγούσης ἐπιτηδείους θαλασσοδρόμους, ἐπεκροτήθη γενικῶς.

***

Εὐάρεστον ἐντύπωσιν προὐξένησεν ἡ ταχεῖα σύλληψις τῶν δραστῶν τῆς εἰς Βρωμοπουσὶ παρὰ τὸ Λαύριον λῃστείας κατὰ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἑταιρίας τοῦ Σουνίου. Ἅπαντες 12 τὸν ἀριθμόν, αὐτουργοὶ καὶ συνεργοί, ἀνακαλυφθέντες, χάρις εἰς μικρότατον τεμάχιον ὑφάσματος, ὅπερ ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν ἀνάκρισιν ὡς μίτος ἐν τῷ λαβυρίνθῳ τῆς ἀγνοίας, ὡδηγήθησαν ἐνταῦθα εἰς τὸν Μενδρεσέ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ε. Δ. Κ. Χίον. Φύλλα ἀπεστάλησαν. Ὡς πρὸς τὰς ζητουμένας πληροφορίας ἴδε τὸν μακρὸν πρόλογον τὸν προτεταγμένον εἰς τὸν Α' τόμον τῶν μετὰ θάνατον εὑρεθέντων συγγραμμάτων τοῦ Κοραῆ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Α. Μάμουκα. —**κ. Ζ*.** *Οὐτοπία* ὠνομάσθη ἡ ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Θωμᾶ Μοὺρ πλασθεῖσα πολιτεία, ἧς *οὐ τόπος* ἐστί, μὴ ὑπάρχουσα. **κ. Π. Ν. Α.** «Il faut exprimer le vrai pour écrire naturellement, fortement, délicatement», λέγει ὁ Λαβρυγέρ. Αὐτὴν τὴν γνώμην μελετήσατε—κκ. Σ.Α.Κωνσταντινούπολιν, Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν, Ι. Λ. Τρίκκαλα, Ι. ΤΖ. Ὕδραν, Λ. Α. Λ. Ἀργοστόλιον καὶ Α. Σ. Τῆνον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κ. Θ. Φ. Ἄλλην. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—*Λυσάνδρῳ Κρητί*. Ἀκατάλληλον.—κ. Γ. Λ. Κέρκυραν. Ὁ θέλων νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν Α' τάξιν τοῦ τμήματος τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς δέον νὰ ἔχῃ ἁπλῶς ἀπολυτήριον σχολαρχείου, δὲν ὑφίσταται δ' ἐξετάσεις. Εἰς τὴν Β' τάξιν δύναται νὰ καταταχθῇ ἐὰν εὐδοκιμήσῃ εἰς τὰς ἐξετάσεις, εἰς ἃς ὑποβληθήσεται, ἤτοι εἰς τὰ στοιχειώδη μαθηματικά, ἀριθμητικὴν θεωρητικὴν καὶ 4 πρῶτα στοιχεῖα γεωμετρίας, καὶ πρὸς τούτοις, ἐὰν γνωρίζῃ καὶ σχέδιον.— κ. Α. Ν. Ρ. Βερολῖνον. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς. — *Δύο φίλοις*. Ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας οἱ Παρίσιοι. Διὰ τὸν φιλόδοξον εἶνε ἡ πόλις, ἐν ᾗ δύναται τὰ πάντα νὰ ἐπιτύχῃ· διὰ τὸν χρηματιστὴν εἶνε τὸ πρῶτον τοῦ κόσμου χρηματιστήριον μετὰ τὸ Λονδῖνον· διὰ τὸν ἐπιστήμονα εἶνε τὸ μέγιστον ἐργαστήριον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· διὰ τὸν καλλιτέχνην εἶνε μουσεῖον δυνάμενον νὰ ἱκανοποιήσῃ πᾶσαν ὄρεξιν· διὰ τὸν φιλήδονον ἀχανὴς Βαβυλών, ἐν ᾗ αἱ ἡδοναὶ τρέχουσιν εἰς τοὺς δρόμους· διὰ τὰς γυναῖκας τὸ μόνον μέρος τοῦ κόσμου ὅπου γνωρίζουσι νὰ ἐνδύωνται· διὰ τὸν γαστρίμαργον τὸ μόνον, ὅπου γνωρίζουσι νὰ τρώγωσι· διὰ τὸν φιλόσοφον θαυμάσιος τόπος πρὸς μελέτην, ὅπου δύναταί τις νὰ φιλοσοφῇ παρατηρῶν τοὺς ἄλλους χωρὶς νὰ παρατηρῆται· διὰ τὸν φιλόκαινον ὁ μόνος τόπος, ὅπου καθ' ἑκάστην ἔχει νὰ μάθῃ καὶ νέον τι συμβάν· τέλος διὰ τὸν ἠθικολόγον εἶνε τὸ μέγα ἐντευκτήριον, ὅπου αἱ ἐκαισχυντότεραι κακίαι συνωθοῦνται πρὸς τὰς θαυμασιωτέρας καὶ ἁγνοτέρας ἀρετάς. — κ. Ι. Δ. Δ. Κεφαλληνίαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἀλλὰ τὸ ἀποσταλὲν ἔχει ἤδη δημοσιευθῇ πρό τινων ἐτῶν ἑλληνιστί, ἀποτελοῦν ἓν τῶν κεφαλαίων τοῦ «Βοήθει σεαυτὸν» τοῦ Σμάϊλς. — κ. Α. Ζ. Α. Σάμον. Ἀγγελίαν μόνον ἐξέδωκεν, τὸ βιβλίον ὄχι· ἀμφίβολον δὲ καὶ ἂν ποτὲ θὰ ἐκδοθῇ. — *Συνδρομητῇ Ἑστίας*. Λευκάδα. Ἀκατάλληλον ἀτυχῶς. — κ. Ε. Δ. Ὀλτέννιτζαν. Ἐγένετο λάθος. Ἀπεστάλη ἀντὶ τοῦ ἐπιστραφέντος ἀντίτυπον «Παρέργων». — κ. Π. Ν. Π. Πάτρας. Ἡ ἑλληνικὴ σημαία ὡρίσθη ὁποία εἶνε σήμερον ὑπὸ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Α' ἐθνικῆς Συνελεύσεως διὰ τοῦ ὀργανικοῦ αὐτῆς νόμου τῆς 1 Ἰανουαρίου 1822. Περὶ τῶν ἄλλων ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὑμῶν ἴδετε μακρὰν διατριβὴν δημοσιευθεῖσαν ἐν τόμῳ Ε' τῆς «Ἑστίας», φύλ. 130, σελ. 402, καὶ ἐν τῇ Ἀλληλογραφίᾳ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 382 δελτίου τῆς 22 Ἀπριλίου 1884 καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 391 τῆς 24 Ἰουνίου τοῦ ἰδίου ἔτους.— *Τακτικῷ ἀναγνώστῃ*. Εἶνε εἶδος réclame καὶ αὐτό, ὁποίας ἐπινοοῦσιν οἱ ἐκδόται πρὸς ἄγραν ἀναγνωστῶν. Οἱ Ἀμερικανοὶ κατὰ τοῦτο ὑπερβαίνουσι τοὺς Εὐρωπαίους, ἀλλὰ καὶ τούτους φαίνεται ὑπερακοντίζουσιν οἱ ἐν Αὐστραλίᾳ κατὰ τὸ παράδοξον. Ἐφημερίς τις ἐκ τῶν ἐκεῖ ἐκδιδομένων ἀνήγγειλε τὴν ἐν ἐπιφυλλίδι δημοσίευσιν μυθιστορίας ἐκ τοῦ ἱσπανικοῦ μεταφρασθείσης ὡς ἑξῆς: «Ἐκ 10,000 ἀναγνωστῶν τοῦ ὀλεθρίου αὐτοῦ μυθιστορήματος 422 προσεβλήθησαν ὑπὸ παραφροσύνης, 977 ἔπαθον ὑπὸ μονομανίας, 894 ηὐτοκτόνησαν καὶ 1315 ἐγένοντο ἄφαντοι. Φρονοῦμεν ὅτι πληροῦμεν καθῆκον, γνωρίζοντες ταῦτα εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας!» Εἰς τόσον δελεαστικὴν *ρεκλάμαν* τίς ἀναγνώστης θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιστῇ; — κ. Κ. Α. Β. Πύργον. Ἐκ τῶν σημειουμένων ὁ πρῶτος· ἀλλ' ἀνάγκη νὰ συνεννοηθῆτε κατ' εὐθεῖαν μετὰ τοῦ ἰδίου. — κ. Σ. Ν. Σ. Κέρκυραν. Ὑπάρχουσι καὶ τιμῶνται δραχ. 16. Δεύτερος κατάλογος νεοελληνικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φιλολογίας ἐκδίδεται ὁσονούπω. — *Θαυμαστῇ τοῦ Τ...* «Πάμπαν δ' ἄμωμος οὔτις, οὐδ' ἀκήριος». — κκ. Α Ο. Χαλκίδα καὶ Ι. Π. Σύρον. Ἐλήφθησαν. — Ἀναγνώστῃ Μ. V. Bl. (Côte d' or). Αἱ παρατηρήσεις ὀρθόταται, καὶ τὰς ὑποβάλομεν τῷ μεταφραστῇ. — *Ἀνωνύμῳ*. Κωνσταντινούπολιν. Ἀκατάλληλον.—κ. Γ. Λ. Ρουστσούκιον. Ἀγνοοῦμεν διατί διεκόπη ἡ ἔκδοσις. Τὸ ὅλον μυθιστόρημα δημοσιεύεται λίαν προσεχῶς, ὡς τελευταῖον ἀνηγγέλθη. — κ. Π. Δ. Κυπαρισσίαν. Ἓν μόνον δελτάριον ἐλήφθη, καὶ ἅμα τῇ παραλαβῇ αὐτοῦ ἐγένετο ἡ μεταβολὴ τῆς διευθύνσεως κατὰ τὴν σημείωσίν σας.—*Περσεῖ*. Σέριφον. α') Εἶσθε ἐλεύθερος νὰ παραδεχθῆτε ὅ,τι θέλετε· ὁ ἐπιστήμη ὅμως δὲν παραδέχεται σήμερον οὐδὲν ἐκ τῶν ἀναφερομένων περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐν Π. Γ.—β') Βεβαίως δὲν εἶνε ἔκπτωσις βίου πολιτισμένου, ἀφοῦ οὐδαμοῦ εὑρέθησαν λείψανα τοιούτου πολιτισμοῦ.—γ') Τὸ πρὸς τὸν «Κανάρην» ποίημα τοῦ Α. Β. εἶνε πρωτότυπον.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἀνίσως ἡ νῆσος ἀκέφαλος μείνῃ,
Εὐθέως ἀρχαῖος μονάρχης θὰ γείνῃ.
Ἀνίσως ἡ νῆσος τὸν τράχηλον χάσῃ,
καὶ πάλιν ὡς νῆσος ἁπλοῦτ' ἐν θαλάσσῃ.

Ἐν Ἀθήναις. Κ*

Digitized by Google

2

Καίω κ' ἐγώ, ἀλλ' ἔχει ὅριον
Ἡ καυστικότης μου· ἂν λείψῃ
Τὸ ἕν μου τρίτον, θὰ προκύψῃ
Ἐκ τοῦ πυρός μου ψυχρὸν μόριον.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἄτλας—τάλας

2

Σέριφος, ἔριφος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου.................. Τιμ. Λεπτ. 25
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου.................. » » 25.
Ὁ νέος κριτικὸς ὑπὸ Ἀγγέλ. Βλάχου » » 25.
Τὰ κείμενα ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου...... » » 25.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλίας........ Τιμ. λεπτ. 10.
Ἀδαμάντιος Κοραῆς............ » » 10.
Λάζαρος Κουντουριώτης......... » » 10.
Ἀλέξανδρος Σοῦτσος.......... » » 10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου................ » » 10.
Περὶ καθαριότητος............... » » 10.
Περὶ Κύπρου.................... » » 10.
Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης........ » » 10.
Ἡ φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ » » 10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος Ἑλληνίδων Διακονισσῶν................. » » 10.
Ἡ Λίμνη τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. Ἀριστ. Βαλαωρίτου.................. » » 10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

ΕΞΕΔΟΘΗ ΑΡΤΙ

ΑΤΤΙΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ

Σ. Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ.

Τόμος Α',—Οἱ Καλλέργαι.—Λουκᾶς Νοταρᾶς Δρ. 4.—
Τόμος Β'.—Γαλάτεια.—Χίμαιρα.—Σκύλλα.—Ὑψηλάντης.—Σεμέλη.—Ἀμάλθεια. Δρ. 4.—
Τόμος Γ'.— Εἰκόνες. — Κύματα. — Ἔπεα πτερόεντα.—Παντοῖαι ποιήσεις.—Δράματα.—Παραφράσεις.— Δρ. 4.—

Ὁ Δ' τόμος ἐκδοθήσεται λίαν προσεχῶς

Πωλοῦνται καὶ χωριστὰ ἕκαστος τόμος. Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ζητοῦντας ἐπιβαρύνεται ἕκαστος τόμος καὶ μὲ τὰ ταχυδρ. τέλη, λεπτὰ 30.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

28 Ἰουνίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	328.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	332.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	415.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	387.50
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	257.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	252.50
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	187.50
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	243.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	94.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	363.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3840.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	95.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	80.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	60.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	291.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.55
» 3μην......	25.45
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01 ½
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.00 ¾

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..............	20.30
Λίρα ὀθωμανική.............	23.25

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ **ΕΣΤΙΑΣ** ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ταῦτα δὲ δηλοῦσιν οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοί.

	Δραχ.	
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ (Δ). Ἅπαντα. Τόμος Α' Μνημόσυνα — Τόμος Β' Κυρὰ Φροσύνη. Ἔκδ. Β'. Τιμὴ καὶ τῶν 2 τόμων	4	(90)
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ Ἀθανάσης Διάκος-Ἀστραπόγιαννος.	2.50	(40)
ΚΑΛΛΙΓΑ (Π.) Μελέται καὶ Λόγοι......	12.50	(100)
ΚΟΝΤΟΥ (Κ.) Γλωσσικαὶ Παρατηρήσεις...	14.—	(110)
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ (Σ.) Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς λεξικοῖς, δεδεμένον...	14.—	(100)
ΜΑΘΑ (Ζ.) Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. Ἔκδοσις Β'. 1884..	4.—	(40)
ΜΕΝΔΕΛΣΣΩΝΟΣ (Β.) Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1453 ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀγγ. Βλάχου. Τόμ. 2...	9.—	(100)
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ (Ν.) Κυνηγετικὰ μετὰ εἰκόνων. 1884.	10.—	(90)
ΠΑΡΑΣΧΟΥ (Ἀχ.) Ποιήματα. Τομ. 3....	13.50	(100)
ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ (Ι.) Λεξικὸν Ὁμηρικόν. Ἔκδοσις ϛ' 1885.	19.—	(100)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους διὰ τὰ σχολεῖα 1884.	80	(30)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία Ἀρχαία 1884..	5.—	(40)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Μέση 1884.	4.—	(40)
ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ (Μ.) Χάρτης Ἠπειροθεσσαλίας Ἔκδοσις Β'.	15.—	(100)
ΨΑΡΑ (Π.) Ὁ Ζωολογικὸς Κῆπος τῶν παίδων. Μετὰ ὡραίων χαλκογραφιῶν........	2.25	(30)

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 445 — 7 ΙΟΥΛΙΟΥ 1885 — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 497

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

Η ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ὑπὸ Ch. Deslys.

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΗΜΩΝ ΣΧΟΛΕΙΑ.

Η ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τὰς ἡμέρας ταύτας ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Ὀλλενδὸρφ κάλλιστον ἔργον τοῦ ἡμετέρου διακεκριμένου λογίου κ. Δημητρίου Βικέλα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν» (De Nicopolis à Olympie), ἐν ᾧ ὑπὸ τὸν τύπον ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον ὁ συγγραφεὺς ἐκτίθησι τὰς ἐντυπώσεις του ἐξ ἐκδρομῆς ἀνὰ τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον. Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ ἔργου τούτου, εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως παραχωρηθὲν ἡμῖν, θέλει δημοσιευθῆ προσεχῶς ἐν τῇ *Ἑστίᾳ*.

— Ὁ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Καινιγσβέργης σοφώτατος καθηγητὴς κ. Γουστάυος Χίρσφελδ ἐξέδοτο ἐσχάτως πολύτιμον διατριβὴν περὶ τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἰδίως τῇ Παφλαγονίᾳ πετραίων τάφων, ἐκτετυπωμένην ἀναλώμασι τῆς βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν ἐν Βερολίνῳ. Ὁ κ. Χίρσφελδ εἶνε πᾶσι τοῖς ἀρχαιολογοῦσι γνωστὸς καὶ διὰ τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνασκαφάς, ὧν μετὰ πλείστου ὅσου ζήλου καὶ λίαν εὐδοκίμως προέστη, καὶ διὰ τὴν ἀρχαιολογικὴν αὐτοῦ περιήγησιν κατὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν· ὁ σοφὸς καθηγητὴς κέκτηται πάντα τὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενα ἐφόδια, ἀπέραντον πολυμάθειαν, ὀξυτάτην κρίσιν καὶ βαθεῖαν ἀρχαιολογικὴν μάθησιν. Τὸ νέον αὐτοῦ πόνημα εἶνε πολύτιμος συμβολὴ εἰς τὴν παναρχαίαν τέχνην τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔνθα Ἕλληνες καὶ Ἀσιανοὶ διηγωνίσθησαν τὸ πάλαι τὸν μέγαν τῆς ἡμερώσεως ἀγῶνα. Ὁ κ. Χίρσφελδ διορθοῖ ἐν πολλοῖς οὐκ ὀλίγας περὶ τῆς παναρχαίας τέχνης θεωρίας τοῦ Γάλλου Περρῶ καὶ ἄλλων ἀρχαιολόγων, περιγράφων δὲ μετὰ θαυμαστῆς τεχνικῆς λεπτομερείας τὴν ἐξαίσιον κατασκευὴν καὶ τὴν ποικίλην διακόσμησιν τῶν παλαιῶν μνημάτων, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ Μικρὰ Ἀσία δὲν ἦτο μόνον ἡ γέφυρα ἐφ' ἧς ἐκομίσθησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὰ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀπωτέρω Ἀσίας, ἀλλὰ καὶ τὸ θησαυροφυλάκιον ἀφ' οὗ οἱ Ἕλληνες πολλὰ μὲν παρέλαβον, πλείονα δὲ ἀπέδοσαν καὶ δὴ καὶ μετὰ δαψιλεστάτων τόκων. Τὴν μεγίστην τῆς ἀρχαιολογικῆς ταύτης διατριβῆς ἀξίαν συνεμφαίνουσι καὶ οἱ ἐν τέλει προσηρτημένοι ὡραῖοι φωτογραφικοὶ πίνακες τῶν περιγραφομένων τύμβων.

— Ἐν τῇ ἐπιφυλλίδι τῆς «Γεν. Ἐφημερίδος» τῆς Βιέννης ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Μαυρικίου Χαίρνες, ὑπὸ τὸν τίτλον «Παθήματα καὶ ἀπολαύσεις ἐν Ἀττικῇ», αἱ ἐντυπώσεις ἐκ προσφάτου εἰς Ἀθήνας ἐκδρομῆς. Τὸν Γερμανὸν λόγιον ἐπασχολοῦσι πρωτίστως αἱ ἀναμνήσεις τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος, περιγράφει δὲ μετὰ θερμῆς ἀγάπης τὰ περισωζόμενα μνημεῖα καὶ κειμήλια τῆς ἀρχαίας τέχνης, παρενείρει ὅμως καὶ κρίσεις περὶ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων. Πικρῶς στηλιτεύει τὴν ἀκαθαρσίαν, ἥτις καταισχύνει τὰς νέας Ἀθήνας, καὶ ἥτις μετέβαλε τὸ Δίπυλον καὶ τὸν περὶ τὸν Θησεῖον χῶρον εἰς δυσώδη κοπρῶνα. Περὶ τῶν μουσείων λέγει ὅτι τὸ μόνον, ἐν ᾧ αἱ ἀρχαιότητες φυλάττονται ἀξιοπρεπῶς καὶ μετ' εὐρωπαϊκῆς τάξεως, εἶνε τὸ ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ, ἐπαινεῖ δὲ καὶ ἄλλως τὸ ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

— Ὁ Fr. Knab, ζωγράφος τῆς βασιλικῆς αὐλῆς τῆς Βαυαρίας, ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Γενικῇ Ἐφημερίδι» τοῦ Μονάχου τεχνικὴν κρίσιν περὶ νέου καλλιτεχνήματος τοῦ ἡμετέρου κ. Ν. Γύζη, καθηγητοῦ τῆς ζωγραφικῆς ἐν τῇ βαυαρικῇ ἀκαδημίᾳ, ὅπερ ἐπιγράφεται «τὸ ἀποκεκαλυμμένον μυστήριον» καὶ παριστᾷ γραῖαν ἑλληνίδα χωρικήν, ἥτις ἐν εὐρυχώρῳ δωματίῳ δεικνύει διὰ τῶν παιγνιοχάρτων εἰς ὡραίαν κόρην, ὅτι τὸ μυστήριον τῆς καρδίας αὐτῆς ἀπεκαλύφθη. Ἡ ὡραία κόρη ὑπομειδιᾷ ἐπὶ τῇ ἀποκαλύψει, ὡς καὶ ἄλλη παρισταμένη χωρικὴ νεᾶνις, τὴν γραφικὴν φέρουσα στολὴν τῶν Μεγάρων, ἐν ᾧ ἐν τῷ προσώπῳ τρίτης προβεβηκυίας νέας, φθόνος μᾶλλον ἢ εὐχαρίστησις ἀπεικονίζεται. Λαμπρὰν μορφὴν ἀποτελεῖ καὶ νέα ὡραία μήτηρ, κρατοῦσα ἐν ταῖς ἀγκάλαις τὸ νεογνὸν αὐτῆς παιδίον ἐξηπλωμένον ἐπὶ θρανίου καὶ κοράσιον εὐτραφὲς πλησίον αὐτοῦ ἱστάμενον συμπληροῦσιν ἐπιχαρίτως τὸ σύμπλεγμα καὶ διεγείρουσιν εἰς τὸν θεατὴν διὰ τῆς ἐκφράσεως ἄφατον τέρψιν. Παρὰ τὴν ἑστίαν τοῦ χωρικοῦ δωματίου κάθηνται δύο χωρικοὶ ἕλληνες φουστανελλοφόροι, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἀνεγείρει τὴν κεφαλὴν θέλων νὰ μάθῃ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἱλαρότητος τῶν νεανίδων. Ὁ καλλιτέχνης κριτὴς ἀποφαίνεται ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ κ. Γύζη παριστᾷ χωρικὴν σκηνήν, ἧς θελκτικωτέρα καὶ λαμπροτέρα δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ἐν τῇ παραστάσει δὲ τῶν μορφῶν ἡ εἰκὼν εἶνε λεπτή, εὐγενής, ἐκφραστική· οἱ χρωματισμοὶ εἶνε ἁρμονικῶς διατεθειμένοι· οἱ δὲ χαρακτῆρες φαίνονται ζωὴν ἀποπνέοντες. Ἡ εἰκὼν θέλει ἐκτεθῇ προσεχῶς καὶ ἐν τῇ ζωγραφικῇ ἐκθέσει τοῦ Βερολίνου.

— Κατὰ τὰ ἓξ τελευταῖα ἔτη κατεσκευάσθησαν ἐν Γερμανίᾳ περισσότεραι τῶν 600 ἠλεκτρικῶν μηχανῶν, ἅπασαι ἀξίας 17,500,000 δραχμῶν, καὶ 20,000 ἠλεκτρικαὶ λυχνίαι, ἐκτιμηθεῖσαι ἀντὶ 6,250,000 δρ. Ἀπὸ τοῦ 1880 μέχρι τοῦ 1884 ὁ ἀριθμὸς τῶν τηλεγραφικῶν γραφείων ηὐξήθη ἀπὸ 5,114 εἰς 9,529 καὶ τὸ μῆκος τοῦ συμπλέγματος ἀπὸ 121,520 μιλίων εἰς 150,040. Τὸ τηλέφωνον εἰσήχθη ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸ 1880. Ὑπάρχουσιν ἤδη 58 κεντρικὰ γραφεῖα ἐν τῇ χώρᾳ, ἔχοντα 7,311 συνδρομητὰς καὶ διακλαδούμενα εἰς μῆκος 10,100 μιλίων.

— Εἰς τὴν Αὐστριακὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν ἀνήγγειλεν ὁ κόμης Καλνόκυ ὅτι ἀνασκαφαὶ ἐνεργηθεῖσαι ὑπὸ αὐστριακῶν ἀρχαιολόγων ἐν Louqsor τῆς Αἰγύπτου, ἔφερον εἰς φῶς πέντε μεγαλοπρεπεῖς ἐκ γρανίτου ἀνδριάντας, οἵτινες ὑποτίθεται ὅτι παριστῶσι τὸν Φαραὼ Ραμψῆ τὸν Β'. Ἐκ τῶν ἀνδριάντων τούτων οἱ τέσσαρες εἶνε βεβλαμμένοι, εἷς δὲ μόνος παραμένει ἀνέπαφος.

— Ἀπὸ τῆς διασήμου βιβλιοθήκης τῆς Πάρμας τῆς περιεχούσης 80,000 τόμους, ἐν οἷς παλαιότατα τυπογραφικὰ ἔργα τῆς Ἰταλίας, ἐκλάπησαν 5,000 τόμοι. Ὡς ἔνοχος τῆς κλοπῆς συνελήφθη ὁ γραμματεὺς τῆς βιβλιοθήκης Πασσίνη.

— Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου ἐφοίτησαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἑξάμηνον 2825 σπουδασταί. Τούτων 119 ἦσαν τῆς Θεολογικῆς, 886 τῆς Νομικῆς, 12 τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας (Camerelisten) 108 τῆς δασονομίας, 975 τῆς Ἰατρικῆς, 571 τῆς φιλολογίας, 154 τῆς Φαρμακευτικῆς Σχολῆς.— Οἱ φοιτηταὶ τῆς Ἐρλάγγης ἀνῆλθον κατὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Πανεπιστημίου εἰς 810· ταὐτὸ λεκτέον καὶ περὶ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης, εἰς ὃ ἐφοίτησαν 1422 σπουδασταί.

— Ἀξιολογώτατον ἱστορικὸν κειμήλιον περιῆλθεν ἐσχάτως εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ ἐν Λονδίνῳ ἐγκατεστημένη φιλογενεστάτη ἑλληνὶς κυρία Ἰουλία Σκαραμαγκᾶ ἐδωρήσατο αὐτῷ τὴν τράπεζαν τῆς ἐργασίας τοῦ Ἀ. Κοραῆ, ἐφ' ἧς ὁ μέγας φιλόλογος τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος ἔγραψε τὰ πλεῖστα τῶν δικαίως θαυμαζομένων αὐτοῦ ἔργων καὶ ἥτις μετὰ τῆς εἰς τὸ αὐτὸ Πανεπιστήμιον ἀνηκούσης ἕδρας αὐτοῦ ἀποτελεῖ πολύτιμον δυάδα μνημείων τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ πρώτου τῶν σοφῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἡ Ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος λαβοῦσα γνῶσιν τῆς δωρεᾶς τῆς κυρίας Σκαραμαγκᾶ ὁμοφώνως ἀπεφάσισε νὰ διαβιβάσῃ αὐτῇ τὰς εὐχαριστίας της.

Digitized by Google

— Ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως ἐν τῇ ἐφημερίδι Le Canal de Corinthes ἡ ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῶν μετόχων τῆς ἀναλαβούσης τὴν διορυχὴν τοῦ κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ ἑταιρίας ἀναγνωσθεῖσα ἔκθεσις ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ διοικητικοῦ αὐτῆς συμβουλίου στρατηγοῦ Τύρ. Ἡ συνέλευσις αὕτη συνεκροτήθη ἐν Παρισίοις τὴν 14)26 Ἰουνίου 1885, παρῆσαν δὲ καὶ ἀντεπροσωπεύοντο ἐν αὐτῇ 246 μέτοχοι καὶ 27,288 μετοχαί. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ στρατηγοῦ μανθάνομεν, ὅτι ἀπὸ 15 Ἰουνίου 1882 μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1883 ἐν διαστήματι δηλαδὴ 18 καὶ πλέον μηνῶν ἐξεχωματώθησαν 352,000 κυβικὰ μέτρα, τὸ παρελθὸν ἔτος 835,000 καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἑξάμηνον τοῦ ἐνεστῶτος 720,000. Ἡ πρόοδος αὕτη τῶν ἐργασιῶν ὀφείλεται εἰς τὰς βυσσοκόρους καὶ τὰ ἄλλα μηχανήματα, ὅσα ἀπέκτησε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ ἑταιρία. Τὸ σύνολον τῆς ἐπιτελεσθείσης ἐκχωματώσεως μέχρι τοῦδε ἀνέρχεται εἰς 2 ἑκατομμύρια κυβικῶν μέτρων. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ συνετελέσθη ἤδη τὸ τέταρτον καὶ πλέον τῆς διορυχῆς τοῦ Ἰσθμοῦ, ἴσως δέ, ἐὰν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει πάντα τὰ γενόμενα προπαρασκευαστικὰ ἔργα, αἱ οἰκοδομαί, τὰ ἐργοστάσια, αἱ μηχαναί, αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ, αἱ κινηταὶ καὶ διαρκεῖς, δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι τὸ ἥμισυ τοῦ ἔργου συνετελέσθη σχεδόν.

Μανθάνομεν ἐπίσης, ὅτι ἤρξατο ἡ κατασκευὴ τῆς μεγάλης μεταλλικῆς γεφύρας, ἥτις θὰ ἑνοῖ τὰς δύο ὄχθας τῆς διώρυχος εἰς ὕψος 43 μ. 50 ὑπεράνω αὐτῆς καὶ θὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς ὁδὸς κοινὴ καὶ διὰ τὴν διάβασιν τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Πελοποννήσου.

Τὸ ἐν τῷ Ἰσθμῷ ὑλικὸν τῆς ἑταιρίας ηὐξήθη μεγάλως κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας.

Ἡ ἑταιρία κατεσκεύασε σιδηρόδρομον πλατὺν ἐκτάσεως 22 χιλιομέτρων, μετὰ 9 ἀτμομηχανῶν καὶ 400 μεγάλων φορτηγῶν βαγονίων, κατεσκεύασε δὲ καὶ ἕτερον σιδηρόδρομον συστήματος Decauville μετὰ 200 μικρῶν βαγονίων. Εἶνε κάτοχος 3 ρυμουλκῶν καὶ μιᾶς θαλαμηγοῦ, δύο μεγάλων βυσσοκόρων, ἑτέρας συστήματος Schimmelbusch καὶ 47 φορτηγίδων, πλὴν τῶν ἄλλων βοηθητικῶν μηχανημάτων.

Κατὰ τὸν δημοσιευθέντα ἰσολογισμὸν αἱ δαπάναι αἱ μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1884 ἀνῆλθον εἰς 9,600,496,09 φράγκα, αἱ δὲ δαπάναι τοῦ 1884 εἰς 4,714,981,77.

Ἐξεδόθη ἡ Ἔκθεσις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως Συλλόγου τῶν Κυριῶν περὶ τῶν πεπραγμένων ἐν αὐτῷ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου — 31 Δεκεμβρίου 1884. Ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ διαλαμβάνονται τὰ τῆς περιουσίας τοῦ Συλλόγου, τὰ τοῦ Γενικοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ ταμείου τοῦ Ἐργαστηρίου, τὰ τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ Ἐργαστηρίου τῶν Ἀπόρων γυναικῶν, καὶ τῶν διαφόρων αὐτοῦ τμημάτων, ὑφαντικῆς μεταξωτῶν, βαμβακερῶν, ῥαπτικῆς κλπ.

Τὸ καθαρὸν κεφάλαιον τῆς περιουσίας τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1884 ἀνήρχετο εἰς 296,165,83 δραχμάς, ὅπερ συγκρινόμενον πρὸς τὸ τοῦ 1883 παρουσιάζει αὔξησιν κατὰ δραχ. 13,048,26. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν κατὰ τὸ ἐν λόγῳ ἔτος εἰσπραχθεισῶν συνδρομῶν προκύπτει ὅτι αὗται ἐλαττοῦνται κατ' ἔτος· ὡς αἴτιον τῆς τοιαύτης μειώσεως ἀναγράφεται ἐν τῇ Ἐκθέσει ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ τόπου, ἥτις ἐπηρεάζει ὅλους τοὺς κλάδους καὶ πάσας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας.

Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα δὲν ἐπαύσατο προστατεύουσα τὸν Σύλλογον μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος πρὸς τὴν πρόοδον αὐτοῦ διὰ παραγγελιῶν καὶ ἀγορῶν οὐκ ὀλίγων. Καὶ ἡ Κυβέρνησις, ὑποστηρίζουσα τὸν Σύλλογον, ἐμείωσε μὲν τὴν ἐτησίαν αὐτῆς χορηγίαν εἰς δρ. μόνον 3,175, ἀλλ' ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἐν Ἀθήναις συγκέντρωσιν παντὸς προϊόντος τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας πρὸς ἐμψύχωσιν αὐτῆς, καὶ καταρτισμὸν διαρκοῦς ἐκθέσεως, χορηγήσασα συνάμα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκ μὲν τοῦ Δημοσίου Ταμείου 5,000 δρ. διὰ δὲ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων ἐκ τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς κεφαλαίων δρ. 10,000. Διὰ τῶν χρημάτων τούτων ὁ Σύλλογος συνεκέντρωσεν ἐν Ἀθήναις ὅσα ἠδυνήθη προϊόντα τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας, δι' ὧν κατήρτισεν ἐν τῷ Ἐργαστηρίῳ τὴν διαρκῆ ἀγορὰν, ποιησάμενος ἔναρξιν τῶν πωλήσεων περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου 1884.

Ἡ Ἔκθεσις αὕτη καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἐμψυχώσεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς εὔρυνσιν τοῦ καταστήματος τῶν ἀπόρων Γυναικῶν. Τὴν ἀνάγκην ταύτην γνωρίσας φιλόπατρις καὶ φιλάνθρωπος ἀνήρ, ἀνέλαβεν ἰδίαις δαπάναις τὴν ἀνέγερσιν μιᾶς πτέρυγος τοῦ καταστήματος, δηλώσας τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μένῃ ἄγνωστον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἐργαζομένων καὶ μαθητευομένων γυναικῶν καὶ κορασίων εἶνε περίπου 350· καὶ τὰ ἔργα ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τῶν παρελθόντων ἐτῶν περισσότερα καὶ τελειότερα. Τὸ ἐργαστήριον διαιρεῖται εἰς 6 τμήματα ἢ τεχνουργεῖα, καὶ ἓν προκαταρκτικόν, ἕκαστον τῶν ὁποίων, εἰ καὶ συγχωνεύονται εἰς τὸ σύνολον, ἀποτελεῖ ἴδιον κύκλον καὶ ἰδιαιτέραν μερίδα ἐν τῇ διαχειρίσει αὐτοῦ. Τὸ μεγαλείτερον τμῆμα εἶνε τὸ τῆς ῥαπτικῆς, ἐν ᾧ φοιτῶσι περὶ τὰς 70 γυναῖκας. Τὸ δὲ προκαταρκτικὸν τμῆμα περιλαμβάνει περὶ τὰ 100 κοράσια, ἤτοι τὰ ὅλως ἀμαθῆ, διδασκόμενα πρακτικῶς εἰς τὰ ἐργόχειρα, ὡς καὶ τὴν ἀνάγνωσιν, γραφήν, καὶ ἀριθμητικήν.

Τὴν ἀνάγκην συστάσεως ἐργαστηρίου ὁμοιοτύπου τοιούτου γνωρίσασα ἡ δημοτικὴ Ἀρχὴ Τροιζηνίας ἀπέστειλεν εἰς τὸν Σύλλογον 3 νέας ὅπως μαθητεύσωσι, καταστᾶθεῖσαι δὲ ἱκαναὶ μεταβῶσιν εἰς Πόρον πρὸς σύστασιν ἐκεῖ ὁμοίου τοιούτου, χάριν τοῦ στερουμένου ἐργασίας γυναικείου φύλου. Ὁ Σύλλογος προθύμως ἀποδεξάμενος τὴν πρότασιν ἐδέχθη τὰς σταλείσας νέας.

— Τὸ διὰ συνδρομῶν τῶν ἐν Ῥουμανίᾳ Ἑλλήνων κατασκευασθὲν μνημεῖον πρὸς τιμὴν τῶν ἐν Δραγασανίῳ πεσόντων πολεμιστῶν τοῦ ἱεροῦ λόγου ἐστήθη ἤδη ἐν τῷ ὁρισθέντι χώρῳ, καὶ πρόκειται νὰ ὁρισθῇ ἡ κατάλληλος πρὸς ἀποκάλυψιν αὐτοῦ ἡμέρα. Τὸ μνημεῖον, ἄριστα κατειργασμένον, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν *Συλλόγων*, ὕψους δὲ ἑπτὰ μέτρων, εἶνε ἔργον τῶν γλυπτῶν κ.κ. Χαλεπᾶ καὶ Λαμπαδίτου, ἀναλαβόντων ἀντὶ 8,000 δρ. τὴν ἐντελῆ κατασκευὴν καὶ διὰ σιδηρῶν ἐπιχρύσων κιγκλίδων περίφραξιν αὐτοῦ.

Πρῶτος ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ μνημείου εἶχε συνεισφέρει 1000 δρ. ὁ ἀοίδιμος Ἀχιλλεὺς Ζερλένδης. Τὸ ὅλον μέχρι τοῦδε εἰσπραχθὲν ποσὸν ἀνέρχεται εἰς δρ. 7,230,60.

— Πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων ὁ κ. Ἀνέστης Κωνσταντινίδης ἐξέδωκεν *Ἑλληνικὴν Χρηστομάθειαν* ἐκ τῶν δοκιμωτέρων Ἑλλήνων πεζογράφων, συνταχθεῖσαν κατὰ τὸ νέον πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Διὰ τῆς ἐκδόσεως ταύτης ὁ ἀκάματος κ. Κωνσταντινίδης παρέχει ἓν ἔτι τεκμήριον τῆς ἐπιχειρηματικῆς αὐτοῦ φιλοπονίας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς σπουδαζούσης νεότητος, προτιθέμενος νὰ συνεχίσῃ τὴν σειρὰν τῶν καλῶν καὶ ὠφελίμων αὐτοῦ ἐκδόσεων.

ΕΝΤΥΩΠΣΕΙΣ

Ἰουλίου, 5 Παρασκευῇ.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ περάτωσιν τοῦ λόγου του, εἰσάγοντος τὸν προϋπολογισμόν, καὶ τὴν εἰς τοῦτον ἀπάντησιν τοῦ κ. Τρικούπη, ἐξ οὗ προέκυψεν ἀρκούντως θορυβῶδες ἐπεισόδιον, προκαλέσαν τῇ παρελθούσῃ Δευτέρᾳ οἱονεὶ ψῆφον ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν πρωθυπουργόν, τῇ προτάσει αὐτοῦ τοῦ κ. Δεληγιάννη, ἡ Βουλὴ προέβη εἰς τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸν βασιλικὸν λόγον, ἐπιψηφισθεῖσαν, πρώτην ἤδη φορὰν ἐν τῷ ἡμετέρῳ κοινοβουλίῳ, ἄνευ συζητήσεως. Κατόπιν δ' ἐγένοντο δεκτὰ ὑπ' αὐτῆς εἰς ά καὶ δ' ἀνάγνωσιν διάφορα νομοσχέδια. Ὁ βουλευτὴς Εὐρυτανίας κ. Ζηνόπουλος ἠγόρευσεν ὑποστηρίζων τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς ἐξ εἰδικῶν τοῦ Κοινοβουλίου μελῶν πρὸς μελέτην πάντων τῶν ἀφορώντων τὴν διοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν ὑποβληθὲν εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον ἡ δύναμις τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς διὰ τὸ 1885 ὁρίζεται εἰς 30,652 ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας.

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακήν, τελεσθείσης τῆς ἐπαναληπτικῆς ἐκλογῆς τοῦ δήμου Ἀχαρνῶν, ἀνεδείχθη ὄγδοος βουλευτὴς Ἀττικῆς ὁ κ. Π. Πετράκης διὰ ψήφων 317, ὑπερτερήσας τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ κ. Ψύλλα κατὰ 8 ψήφους.

Αἱ δὲ ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἀκυρωθεῖσαι ἐκλογαὶ ἐν τῷ 6' τμήματι τοῦ δήμου Βουφράδος τῆς ἐπαρχίας Πυλίας, καὶ ἐν τοῖς ἐκλογικοῖς τμήμασι τῶν δήμων Τροιζηνίων καὶ Μεθά-

Digitized by Google

νων τῆς Ἐπαρχίας Τροιζηνίας θέλουσιν ἐπαναληφθῆ, καθ' ἃ ὡρίσθη, τῇ 28ῃ τοῦ παρόντος μηνός.

* * *

Ἔκτακτος ἦτο ἡ κατὰ τὴν δείλην τῆς παρελθούσης Δευτέρας ἐνσκήψασα ἐνταῦθα καταιγὶς καὶ διὰ τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ διὰ τὴν ἐποχήν, ἐν ᾗ ἐξεῤῥάγη, καθ' ὅτι οὐδέποτε ἄλλοτε, ὡς ἐνθυμοῦνται ἐν Ἀθήναις, ὁ ξηρότερος μὴν τοῦ θέρους εἰσῆλθε μετὰ τοιαύτης συνοδείας ὄμβρων καὶ κεραυνῶν. Ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων κεραυνῶν, κατέπεσεν εἷς ἐπὶ τοῦ καταστήματος τοῦ Ἀμαλιείου Ὀρφανοτροφείου, προξενήσας μέγαν τρόμον καὶ μικρὰς ζημίας, ἕτερος δὲ ἐπί τινος οἰκίας ἐγγὺς τῷ Λυκαβηττῷ

* * *

Καὶ πάλιν σεισμῶν κρούσματα ἀγγέλλονται ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν. Κατὰ τηλεγραφικὰς εἰδήσεις ἐκ Πατρῶν δύο ἰσχυροὶ σεισμοὶ ἐγένοντο κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Τρίτην περὶ τὴν ἕκτην καὶ δεκάτην πρωϊνὴν ὥραν. Εὐτυχῶς, ἐκτὸς μικρᾶς τινος βλάβης ἐν τῷ τελωνιακῷ καταστήματι, ἄλλαι ζημίαι δὲν ἐγένοντο. Ἐπίσης τὴν Ζάκυνθον κατὰ τὴν πρωίαν τῆς παρελθούσης Δευτέρας συνεκλόνισεν ἰσχυρότατος καὶ λίαν διαρκὴς σεισμός, ὃν ἠκολούθησαν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τέσσαρες ἄλλοι μικρότεροι, καὶ τῇ ἐπαύριον ἕτεροι δύο

* * *

Ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν ἰδιόρρυθμον παρεῖχον θέαμα οἱ πρὸ τῆς θύρας τοῦ στρατολογικοῦ γραφείου ἐν ὁδῷ Σταδίου συνωθούμενοι ἀπὸ παντοίων χωρίων στρατεύσιμοι μὲ τὰς ποικίλας αὐτῶν ἐνδυμασίας καὶ φυσιογνωμίας. Ἀπὸ τῆς προχθὲς ἡ προθεσμία τῆς ἐγγραφῆς αὐτῶν εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ἔληξε κατὰ νόμον. Πᾶς δὲ κληρωτὸς τῆς ἐφετεινῆς ἀπογραφῆς προσερχόμενος ἤδη πρὸς κατάταξιν ὑποχρεοῦται νομίμως εἰς πρόσθετον ἐν τῷ στρατῷ ὑπηρεσίαν, ἀναλόγως τῆς βραδύτητος τῆς προσελεύσεως αὐτοῦ.

* * *

Ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ συνεδριάσει τὸ δημοτικὸν Συμβούλιον ἀπεφάσισε τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν εἰς τὴν βαθμιαίαν ἀποπεράτωσιν τοῦ κτιρίου τῆς νέας ἀγορᾶς, καὶ διέθηκεν ὑπὲρ ταύτης τὸ ἐξ 70,000 δραχ. ψηφισθὲν κονδύλιον τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἐπιφυλάσσεται δὲ κατόπιν νὰ ψηφίσῃ καὶ ἕτερα κονδύλια εἰς τὸν εἰσαχθησόμενον προϋπολογισμὸν διὰ τὴν ἐντελῆ ἀποπεράτωσιν.

* * *

Ἐκτὸς τῶν προσεχῶς τελεσθησομένων ἐπαναληπτικῶν ἐκλογῶν, περὶ ὧν ἀνωτέρω, ἐνεργηθήσεται τῇ 22 Ἰουλίου ἡ ἐκλογὴ βουλευτοῦ διὰ τὸν δῆμον Ἀδάμαντος, ἥτις πολλάκις ἀπησχόλησε διὰ μακρῶν συζητήσεων τὴν βουλήν. Ἀλλ' εἷς καὶ μόνος ὑποψήφιος βουλευτὴς ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ πρωτοδικείου Σύρου, ὁ κ. Ξενουδάκης, ἐκ τῶν προτέρων οὕτω βέβαιος περὶ τῆς ἀπονεμηθησομένης αὐτῷ τιμῆς.

* * *

Περὶ τὸ μεσονύκτιον τοῦ Σαββάτου ἀπεβίωσεν ὁ *Δημήτριος Σαράβας*, ἀνὴρ ἐκ τῶν ἐξόχως ὑπηρετησάντων τὴν πατρίδα, διατελέσας διαδοχικῶς εἰς διάφορα ὑψηλὰ ὑπουργήματα, γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης πληρεξούσιος ἐν τῇ συνελεύσει, ἐφέτης, ἀρεοπαγίτης, βουλευτής, ὑπουργὸς τῆς παιδείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, τελευταῖον δὲ πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν βακουφίων ἐπιτροπῆς ἐν Λαρίσσῃ. Ὁ ἀποθανὼν ὑπῆρξεν εἷς τῶν πρώτων ἐργατῶν τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ 62, διεκρίθη δὲ ἐπὶ παιδείᾳ, ἀρετῇ, καὶ εὐσταθείᾳ χαρακτῆρος.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Γ. Ν. Ν. Μόναχον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἀπάντησιν ἔχετε ταχυδρομικῶς.—κ. Ε. Μπ. Λεόβαν. Μετὰ συγγενοῦς δύναται ἐν δεδομέναις περιστάσεσι· ὁ ἀνάδοχος δὲν ἐπέχει παρ' ἡμῖν τοιαύτην θέσιν. Τὸ ἐπίθετον ἔχει καλῶς εἰς τὴν Ἱστορίαν Γερβίνου. Ἀντίτιμον συνδρομῆς δὲν ἐλήφθη.—κ. Π. Χ. Α. Βῶλον. Αἱ παρατηρήσεις ὀρθόταται. Ἀκριβῶς δὲ καὶ ἡμεῖς πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου ἠρωτήσαμεν περὶ τούτων τὸν συγγραφέα, ὅστις μᾶς ἐβεβαίωσεν ὅτι ἔχουσιν ὀρθῶς τὰ πράγματα. Ἐπειδὴ δὲν ἔγραψεν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, φαίνεται ὅτι ἐπλανήθη ἐξ ἐσφαλμένης περιγραφῆς τοῦ μεταδόντος αὐτῷ τὰς τοπογραφικὰς καὶ ἄλλας εἰδήσεις.—κκ. Α. Π. Ἄργος, Σ. Π. Θήραν, Δ. Β. Ναύπλιον, καὶ Ε. Κ. Θήβας.—Ἐλήφθησαν.— Συνδρομητῇ Κ Οὐχὶ ἐκ τοῦ σχολείου, ἀλλ' ἐξ ὑμῶν μᾶλλον πρέπει νὰ ζητήσητε τὴν θεραπείαν. Οὕτως ἀποφαίνεται ὁ Legouvé, ὁ Γάλλος ἀκαδημαϊκός, οὗτινος ἡ γνώμη ἀποτελεῖ αὐθεντείαν ἐν τοῖς ζητήμασι τούτοις. «Σήμερον, λέγει, οἱ υἱοὶ καὶ οἱ πατέρες ἐπὶ οὐδενὸς σχεδὸν πράγματος ἔχουσι τὴν αὐτὴν γνώμην. Καὶ εἰς τὴν πολιτικήν, καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν, καὶ εἰς πᾶν ζήτημα θρησκείας καὶ ἠθικῆς, ἡ μεταξὺ αὐτῶν διαφωνία εἶνε πλήρης καὶ πρόδηλος. Καὶ ἄλλοτε μὲν οἱ υἱοὶ συνεκάλυπτον κάπως τὴν διαφωνίαν ταύτην· σήμερον ὅμως ἐπιδεικτικῶς ἐκδηλοῦσιν αὐτὴν καὶ τὴν μεγαλοποιοῦσι μάλιστα· ἄλλοτε οἱ υἱοὶ ἐνόμιζον ὅτι ὁ πατήρ των εἶχεν ἐνίοτε ἄδικον· σήμερον πιστεύουσιν ὅτι αὐτοί, οἱ νεανίσκοι, ἔχουσι πάντοτε δίκαιον· ἐπὶ του θέματος τούτου ἓν πρᾶγμα ἰδίως προσελκύει τὴν προσοχήν μου Ἐν τῇ ἐκρύθμῳ ταύτῃ καταστάσει τῆς οἰκογενείας τίνες εἶνε οἱ πταῖσται;—Οἱ υἱοί. —Ποῖοι πρέπει νὰ διορθωθῶσιν; Οἱ πατέρες. Πράγματι ὅλοι ὁμολογοῦσι, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἐγώ, ὅτι οἱ υἱοὶ ἀνατρέφονται σήμερον κακῶς. Τίς ὅμως ἀνατρέφει αὐτούς; Οἱ πατέρες. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἀνατραφῶσιν πρεπόντως οἱ πατέρες. Ἀπ' αὐτῶν πρέπει ν' ἀρχίσῃ ἡ διόρθωσις, ἀφοῦ μόνον δι' αὐτῶν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ. Εἰς τί δὲ συνίσταται τοῦτο; Εἰς τὸ νὰ τελειοποιοῦσι καὶ βελτιοῦσι διηνεκῶς ἑαυτούς, ἵνα μεγαλύνωνται εἰς τὰς ὄψεις τῶν τέκνων αὐτῶν! Νὰ προσέχωσιν ἀγρύπνως εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα ἑαυτῶν, ἵνα μὴ γίνωνται διδάσκαλοι τοῦ κακοῦ εἰς τὰ τέκνα των! Τέλος εἰς τὸ νὰ διάγωσιν οὕτως, ὥστε καθ' ὅσον γίνονται γνωστότεροι εἰς τὰ τέκνα των νὰ γίνωνται προσφιλέστεροι καὶ σεβαστότεροι. Δύσκολον βεβαίως τὸ ἔργον· ἀλλ' οὐδεὶς ὅμως θὰ εἴπῃ ὅτι δὲν εἶνε εὐγενές, ἠθικοποιητικὸν καὶ ἄξιον πάσης προσπαθείας πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ.» — κ. Δ. Χ. Π. Σῦρον. Ἐπὶ τοῦ σημειωθέντος οὐδεμίαν. Τὸ βιβλίον ἀπεστάλη.— κ. Κ. Σ. Βενετίαν. Ἐλήφθησαν πάντα.—Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. κ. Η. Π. Η. Ταγανρόγ. Ἡ ἀποστολὴ ἤρξατο ἐγκαίρως πρὸς τὸν ἐν Ροστὸβ κ. Τ. Ν Ἀπεστάλησαν καὶ τὰ ζητηθέντα φύλλα τῷ κ. Τ.—κ. Α*. Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος ἄγει τὸ 88 ἔτος τῆς ἡλικίας, γεννηθεὶς τῇ 22 Μαρτίου 1797· ὁ Μόλτκε τὸ 85, γεννηθεὶς τῇ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 1800, καὶ ὁ Βίσμαρκ τὸ 71, γεννηθεὶς τῇ 1 Ἀπριλίου 1815.—κ. Ν. Δ Ἀτυχῶς δὲν εἶνε δυνατόν, ἀφοῦ ἅπαξ ἐδημοσιεύθη ἐν ἑλληνικῷ φύλλῳ.—κκ. Α. Σ. Χανία, καὶ Ε. Π. Ρεθύμνην. Ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς.—κκ. Ε. Κ. Θήβας, Ν. Μ.Μ. Τρίπολιν, Κ. Μ. Χανία, Σ. Ι. Π. Σμύρνην, Κ. Σ. Σῦρον καὶ Ε. Τ. Πάτρας. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κ. Μ. Γ. Μ. Μελιτούπολιν. Ἡ συνδρομὴ ἐλήφθη. Ἀπεστάλησαν τὰ καθυστερήσαντα φύλλα.—κ. Σ. Π. Θήραν. Ἐκ τῶν σταλέντων ἐπληρώθησαν δρ. 13 τῷ κ. Κ. Κ. ἐπὶ ἀποδείξει του.—*Ἀναγνωστρίᾳ τῆς Ἑστίας. Πειραιᾶ.* Ἀγνοοῦμεν ἂν ὑπάρχει τις τρόπος· ἀποταθῆτε μᾶλλον εἰς εἰδικὸν ἐπιστήμονα. Τοιοῦτος φαίνεται ὁ δημοσιεύων τὴν ἑπομένην γνωστοποίησιν ἐν τῷ Figaro: «Pour maigrir j' indique gratis moyen sûr et rapide. Écrire à M. Chardon, 8 pl. Dancourt, Paris». Δὲν ζητεῖτε πληροφορίας;— κ. Δ. Ι. Κ. Κωνσταντινούπολιν. Ἐν τῷ γραφείῳ ἡμῶν δὲν ὑπάρχει. — *Ἀγνώστῳ φίλῳ.* Ἐὰν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, οὐδὲν ἔχομεν νὰ ὑποδείξωμεν ὑμῖν. Ἐὰν εἰς τὴν Ἑσπερίαν, προμηθευθῆτε τὸν Baedeker τῆς χώρας, τὴν ὁποίαν θὰ περιέλθητε, λάβετε τὰ χρήσιμα ἐφόδια, μὴ παραβλέπετε δὲ καὶ τὴν συμβουλὴν αὐτήν, ἣν σᾶς παρέχει αὐτὸς ὁ Baedeker:

Qui songe à voyager,
Doit soucis oublier,
Dés l' aube se lever,
Ne pas trop se charger,
D' un pas égal marcher
Et savoir écouter.

Digitized by Google

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἂν τοῦ ἁβροῦ μου σώματος θελήσῃς
Τὰ μόρια εἰς δύο νὰ χωρίσῃς,
Μόρια πάλιν δύο θ' ἀπαντήσῃς.

2

Αἴνιγμα ἀρχαῖον.

Οὐδεὶς βλέπων βλέπει με, μὴ βλέπων δ' ὁρᾷ.
Ὁ μὴ λαλῶν λαλεῖ, ὁ μὴ τρέχων τρέχει.

3

Ἕτερον.

Ἀνθρώπου μέλος εἰμί· ὃ καὶ τέμνει με σίδηρος.
Γράμματος αἰρομένου, δύεται ἠέλιος.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Σκῦρος—Κῦρος—Σῦρος

2

Πέπερι — περί.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου.................... Τιμ. Λεπτ. 25
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου.................. » » 25.
Ὁ νέος κριτικὸς ὑπὸ Ἀγγέλ. Βλάχου » » 25.
Τὰ κείμενα ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου...... » » 25·

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλίας........Τιμ. λεπτ. 10.
Ἀδαμάντιος Κοραῆς.............. » » 10.
Λάζαρος Κουντουριώτης.......... » » 10.
Ἀλέξανδρος Σοῦτσος............ » » 10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου.............................. » » 10.
Περὶ καθαριότητος.............. » » 10.
Περὶ Κύπρου.................... » » 10.
Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης........ » » 10.
Ἡ φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ » » 10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος Ἑλληνίδων Διακονισσῶν.................. » » 10.
Ἡ **Λίμνη** τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. Ἀριστ. Βαλαωρίτου.................. » » 10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ λεπτῶν 50 τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου ἐκδοθὲν ἔκτακτον φύλλον, περιέχον ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ προσωπογραφίαν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ἐν Μαδουρῇ ἐπαύλεως αὐτοῦ, ἐν Εὐρώπῃ ἐκτελεσθείσας, ὁλόκληρον τὸ ποίημα τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» ἐν πανομοιοτύπῳ αὐτογράφῳ τοῦ ποιητοῦ καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

5 Ἰουλίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	326.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	332.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	413.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	386.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	256.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	252.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	187.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	244.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	94.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	363.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3830.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	97.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	78.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	60.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	288.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.60
» 3μηνον......	25.45
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01 3/4
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.00 3/4

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον................	20.38
Λίρα ὀθωμανικὴ...............	23.25

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ταῦτα δὲ δηλοῦσιν οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοί.

	Δραχ.	
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ (Α). Ἅπαντα. Τόμος Α' Μνημόσυνα — Τόμος Β' Κυρὰ Φροσύνη. Ἔκδ. Β'. Τιμὴ καὶ τῶν 2 τόμων	4	(90)
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ Ἀθανάσης Διάκος-Ἀστραπόγιαννος.	2.50	(40)
ΚΑΛΛΙΓΑ (Π.) Μελέται καὶ Λόγοι......	12.50	(100)
ΚΟΝΤΟΥ (Κ.) Γλωσσικαὶ Παρατηρήσεις...	14.—	(110)
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ (Σ.) Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς λεξικοῖς, δεδεμένον...	14.—	(100)
ΜΑΘΑ (Ζ.) Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. Ἔκδοσις Β'. 1884..	4.—	(40)
ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ (Β.) Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1453 ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀγγ. Βλάχου. Τόμ. 2...	9.—	(100)
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ (Ν.) Κυνηγετικὰ μετὰ εἰκόνων. 1884..........................	10.—	(90)
ΠΑΡΑΣΧΟΥ (Ἀχ.) Ποιήματα. Τομ. 3....	13.50	(100)
ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ (Ι.) Λεξικὸν Ὁμηρικόν. Ἔκδοσις Ϛ' 1885..........................	19.—	(100)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους διὰ τὰ σχολεῖα 1884.	80	(30)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία Ἀρχαία 1884..........................	5.—	(40)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Μέση 1884.	4.—	(40)
ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ (Μ.) Χάρτης Ἠπειροθεσσαλίας Ἔκδοσις Β'..........................	15.—	(100)
ΨΑΡΑ (Π.) Ὁ Ζωολογικὸς Κῆπος τῶν παίδων. Μετὰ ὡραίων χαλκογραφιῶν.......	2.25	(30)

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 78.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 446.— 14 ΙΟΥΛΙΟΥ 1885.—Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 498

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΗΜΩΝ ΣΧΟΛΕΙΑ.

ΤΑ ΥΠΟΔΗΜΑΤΙΑ.

ΠΡΟΦΥΛΑΚΤΙΚΟΣ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ κατὰ τῆς χολέρας.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ὑπὸ Γ. Δροσίνη.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Παράστασις τῆς Ἀντιγόνης ἐν Μονάχῳ. — Διακεκριμένος Γερμανὸς ἑλληνιστής, φίλος τῆς «Ἑστίας» ἐπιστέλλει ἡμῖν ἐκ Μονάχου τὰ ἑπόμενα:

Χθὲς εἴχομεν τὴν σπανίαν εὐκαιρίαν, νὰ παρευρεθῶμεν εἰς παράστασιν Σοφοκλείου δράματος εἰς τὴν ἀρχέτυπον γλῶσσαν. Ἡ παράστασις αὕτη ἐγένετο ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς τρίτης τάξεως τοῦ ἐνταῦθα γυμνασίου τοῦ Λουδοβίκου (Ludwigsgymnasium) πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγητοῦ la Roche, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς εἷς τῶν καλλίστων παιδαγωγῶν τῆς Γερμανίας καὶ ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ εἶνε λίαν γνωστὸς διὰ τοῦ περὶ Πολυβίου συγγράμματός του. Ὁ κ. καθηγητὴς Roemer ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπιχειρήματος, καὶ ὁ κ. Christ, καθηγητὴς τοῦ ἐνταῦθα πανεπιστημίου, ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς τὸ δυσχερέστατον τῆς ὅλης παραστάσεως, τὰ χορικά. Αἱ περιβολαὶ καὶ ἡ λοιπὴ σκηνικὴ διακόσμησις παρεχωρήθησαν ἐλευθερίως παρὰ τοῦ θεάτρου τῆς αὐλῆς. Τῆς παραστάσεως διδομένης, ὡς ἐλέχθη, πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγητοῦ καὶ ἕνεκα τούτου μὴ δυναμένης νὰ ἀποβάλῃ τὸν ἰδιωτικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, οἱ παρευρεθέντες προσεκλήθησαν ἰδίᾳ ἕκαστος. Διὰ τοῦτο τὸ κοινὸν ἦτο ἐκλεκτόν. Παρετηρήσαμεν πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸν πρόεδρον τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν κ. Döllinger, πλείστους καθηγητὰς τοῦ πανεπιστημίου καὶ τῶν γυμνασίων, τὰ μέλη τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου καὶ τοῦ φιλολογικοῦ φροντιστηρίου. Ὁ ἑλληνικὸς ἐν Μονάχῳ σύλλογος ἐπίσης προσκληθεὶς ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ τῶν πλείστων μελῶν αὐτοῦ.

Ἡ παράστασις αὕτη κατὰ ὁμόφωνον κρίσιν ἦτο ἐντελῶς ἐπιτυχής. Ἐθαυμάσθη ἐν αὐτῇ οὐχὶ μόνον ἡ ἐπιμέλεια τῶν μαθητῶν, οἵτινες, παρὰ τὰς αὐστηρὰς ἀπαιτήσεις τῶν καθηγητῶν αὐτῶν καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ἔσχον καιρὸν νὰ ἀποστηθίσωσι δυσκολώτατον κείμενον ἐν ξένῃ γλώσσῃ, ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ τὸ παριστάνειν εὐχέρεια. Ἰδίου ἐπαίνου ἄξιοι εἶνε ὁ κ. Stadler (Κρέων) καὶ ὁ κ. Martin (Ἀντιγόνη). Καὶ ὁ κ. Stangl, ὅστις ἀνέλαβε τὸ μέρος τοῦ Αἵμονος καὶ τὸ τοῦ ἀγγέλου ἐπέτυχε, ἀμφότερα τὰ μέρη καλῶς ἐννοήσας. Μνημονευτέον ἔτι, ὅτι καὶ τὴν μουσικὴν τῶν χορῶν συνέθεσε μαθητὴς τῆς αὐτῆς τάξεως, ὁ κ. Vallade. Ἐπὶ πόσον οὗτος διὰ τῆς συνθέσεως ταύτης ἐπέτυχε τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, εἶνε βεβαίως ζήτημα περὶ οὗ ὡς τὰ μάλιστα περιπλόκου δὲν προτιθέμεθα ἐνταῦθα νὰ συζητήσωμεν.

Ἐν χρήσει ἦτο, ὡς οἴκοθεν ἐννοεῖται, ἡ ἐν πάσῃ τῇ Γερμανίᾳ συνήθης προφορὰ τῆς Ἑλληνικῆς. Οἱ ἐν Γερμανίᾳ σπουδάσαντες Ἕλληνες ὅμως ἐπὶ τοσοῦτον συνείθισαν εἰς αὐτὴν τὴν διαλυτικὴν ἐκφώνησιν, ὥστε τὴν χαρὰν αὐτῶν οὐδόλως αὕτη ἠλάττωσεν· τοῦτο ἀπέδειξαν καὶ τὰ θερμὰ εὐχαριστήρια, ἃ μέλος τοῦ προεδρείου τοῦ ἑλληνικοῦ συλλόγου ἀπέτεινε πρὸς τὸν ἑορτάζοντα καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τοὺς παραστήσαντας.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς παραστάσεως ὁ κ. La Roche δι' ἁπλῶν συγκινητικῶν λόγων ηὐχαρίστησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἰπὼν ἐν τέλει, ὅτι θεωρεῖ τὸ πραχθὲν οὐχὶ ὡς ἀγώνισμα εἰς τὸ παραχρῆμα, ἀλλὰ ὡς κτῆμα εἰς ἀεί, ἐννοεῖται, οὐχὶ διὰ τὸν λοιπὸν κόσμον, ἀλλὰ διὰ τοὺς παραστήσαντας αὐτούς.

Ἡ παράστασις αὕτη ἐτίμησε πρὸς τούτοις τὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Emil Kurz ἐκπαιδευτήριον. Δυσκόλως εὑρίσκεται ἐν τῇ Εὐρώπῃ γυμνάσιον, οὗ μία μόνη τάξις κατέχει τοὺς πρὸς τοιοῦτόν τι ἀπαιτουμένους μαθητάς.— Περαίνω ἐλπίζων, ὅτι τὸ παράδειγμα τῶν μαθητῶν τούτων ξένης σχολῆς θὰ μιμηθῶσι συχνότατα οἱ ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Σοφοκλέους. — Κ. Κ.

Ἐν Μονάχῳ 10 Ἰουλίου 1885.

Σ. τ. Ἑ.—Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συντόμων γραμμῶν τοῦ λογίου ξένου περὶ τῆς ἐν Μονάχῳ διδασκαλίας τῆς Ἀντιγόνης οὐχὶ τὸ πρῶτον ἤδη μανθάνομεν μετὰ πόσης φροντίδος παρὰ τοῖς ξένοις διαπαιδαγωγεῖται ἡ νεότης τῶν σχολείων ἐν τῇ σπουδῇ καὶ τῇ λατρείᾳ τῆς ἀρχαιότητος. Ἀλλ' ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν μετὰ πικρίας ὅτι ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Σοφοκλέους ἡ ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλία ἔργων ἐκ τῶν μεγάλων Ἑλλήνων δραματικῶν, ἥτις εἶνε ἡ εὐγενεστέρα καὶ συνηθεστέρα ἀπόλαυσις ἐν τοῖς Γερμανικοῖς ἐκπαιδευτηρίοις καὶ τοῖς Ἀγγλοσαξωνικοῖς πανεπιστημίοις, ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Σοφοκλέους τελείως παραμελεῖται. Κατ' ἔτος οἱ διευθύνοντες καὶ διδάσκοντες ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων φιλοτιμοῦνται νὰ ἀσκῶσι τοὺς ὑπ' αὐτοὺς μαθητὰς εἰς τὴν παράστασιν γαλλικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κωμῳδιῶν, ἐν ξενοτρόπῳ γλώσσῃ ξενότροπα διδασκουσῶν, καὶ πάντως ἀκαταλλήλων ὅπως διαπαιδαγωγήσωσι τὴν καρδίαν καὶ ἐξάρωσι τὸ φρόνημα τῆς Ἑλληνίδος νεότητος. Δὲν εἶνε δυσχερές, νομίζομεν, νὰ κατανοηθῇ πόσον ἀσυγκρίτως ἐπωφελεστέρα ἤθελεν εἶναι, ἡ μετὰ κατάλληλον ἐκλογὴν καὶ ἄσκησιν διδασκαλία ἀρχαίας τινὸς τραγῳδίας εἴτε ἐν πρωτοτύπῳ, εἴτε ἐν μεταφράσει—καὶ ἔχομεν καλλιεπῶν μεταφράσεων ὑποδείγματα τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Α. Ῥαγκαβῆ φιλοπονηθείσας, — ἢ καὶ ἐκλεκτοῦ τινος ἔργου ἐκ τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ δραματολογίου, ὅπερ δὲν ἀμοιρεῖ παντελῶς τοιούτων, πάντως προκριτοτέρα τῆς ἀκατανοήτου ἐπιδιώξεως τῶν θεατρικῶν προϊόντων ξένων φιλολογιῶν.

— Ἡ 14 Ἰουλίου, ἐπέτειος τῆς ἁλώσεως τῆς Βαστίλλης καὶ ἐθνικὴ ἑορτὴ τῶν Γάλλων, πανδήμως ἑωρτάσθη καὶ ἐφέτος ἐν Γαλλίᾳ. Ζωηρότατον ἐνδιαφέρον παρήγαγεν ἡ *ἑορτὴ τῶν Σχολείων*, ὡς ἐκλήθη ὁ ὑπό τινος τῶν διαμερισμάτων τῶν Παρισίων ὀργανισθεὶς διαγωνισμὸς μεταξὺ τῶν μαθητῶν μετὰ διανομῆς βραβείων, ἅτινα ὠνομάσθησαν βραβεῖα τῆς 14 Ἰουλίου. Ὁ διαγωνισμὸς ἐξετελέσθη τοιουτοτρόπως. Οἱ διευθυνταὶ καὶ διευθύντριαι τῆς ἀνωτάτης τάξεως ἑκάστης σχολῆς συνέταξαν κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν κατάλογον τῶν ὀνομάτων δέκα ἐκ τῶν ἀρίστων μαθητῶν τῆς τάξεως. Ἐκ τούτων οἱ μαθηταὶ ἑκάστης κλάσεως ὡρίσθησαν νὰ ἐκλέξωσι διὰ ψηφοφορίας ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ὑπὲρ πάντας ὑπελήπτοντο λόγῳ χαρακτῆρος, ἠθικῶν προσόντων, καὶ ἐπιμελείας. Οὕτως ὡρίσθησαν δέκα νέοι καὶ δέκα κοράσια διὰ τὸ βραβεῖον τῆς 14ης Ἰουλίου. Ἀκολούθως τὰ εἴκοσι ταῦτα ἐκλεκτὰ παιδιὰ μετέσχον διαγωνισμοῦ ἐπὶ θέματος ἀναγομένου εἰς τὴν ἀστικὴν ἠθικήν. Ὁ ἐν ταῖς συνθέσεσι ταύταις ἀριστεύσας παῖς ὡς καὶ ἡ παιδίσκη ἔλαβον ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως βραβεῖον ἀνωτέρας ἀξίας τῶν συνήθων, καλούμενον ὑπουργικὸν βραβεῖον.

— Ὡσαύτως ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐθνικῆς ἑορτῆς ἐτελέσθησαν ἐν Παρισίοις τὰ ἀποκαλυπτήρια τῶν ἀνδριάντων τριῶν ἐξόχων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας· τοῦ Βολταίρου, καθ' ἃ ἐκ μέρους τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ὡμίλησεν ὁ Σαρδοῦ, τοῦ ἐθνικοῦ ᾀσματογράφου τῶν Γάλλων Βερανζέ, καὶ τοῦ ἰατροῦ Πινέλ, ἱδρυθέντος τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς ψυχιατρικῆς Ἑταιρίας. Εἰς τὸν Πινὲλ χρεωστεῖ ἡ ἀνθρωπότης τὸ ἔξοχον ἔργον τῆς ἀνακουφίσεως τῶν ἐν τοῖς φρενοκομείοις κρατου-

Digitized by Google

μένων· πρῶτος οὗτος, τῷ 1792, μετέτρεψε διὰ τοῦ συστήματος αὐτοῦ τὰ φρενοκομεῖα εἰς φιλανθρωπικὰ καταστήματα ἀπὸ ἀγρίων τόπων κολαστηρίων καὶ βασάνων.

— Τὰ ἀνακαλυφθέντα χειρόγραφα τοῦ Γκαῖτε, περὶ ὧν ἐγένετο μνεία ἐν προηγουμένῳ δελτίῳ τῆς *Ἑστίας*, πολυάριθμα καὶ ἐπιμελῶς διατηρηθέντα, πληροῦσιν ἑπτὰ ἑρμάρια. Συνίστανται ἐν πρώτοις ἐξ εὐαρίθμων ποιητικῶν ἀποσπασμάτων καὶ ἐπιγραμμάτων· τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν εἶνε γεγραμμένα μετ' ἐξόχου ζωηρότητος, τὰ μὲν λίαν ἐρωτύλα, τὰ δὲ ἀντιθρησκευτικά. Ἀκολούθως συνίστανται ἐξ ἀτελῶν σχεδιασμάτων, μελετῶν περὶ Ὁμήρου ἐπὶ σκοπῷ πλήρους ἐκδόσεως τῆς *Ἰλιάδος*, περιέργων παρατηρήσεων περὶ τοῦ *Φάουστ* καὶ *Ἔγμονδ*, τῶν ὁποίων τινὲς ἀνήκουσιν εἰς τὸν Σχίλλερ, σχετιζόμεναι πρὸς τὸ τελευταῖον δρᾶμα. Ἡ δημοσίευσις τῶν χειρογράφων τούτων θέλει ἀρχίσει διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Γκαῖτε πρὸς τὴν σύζυγόν του, εἶτα δὲ πρὸς τὴν ἀδελφήν του, γεγραμμέναι καθ' ἣν ἐποχὴν ἦτο σπουδαστής. Ἀλλ' ἡ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα ἐκ τῶν δημοσιεύσεων ἔσται ἀναμφιβόλως ἡ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ ποιητοῦ. Ὁ Γκαῖτε ἠκολούθησε τὴν σύνταξιν αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ σταδίου του, ἤτοι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1796 μέχρι τοῦ 1836, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του. Μόνη διακοπὴ ἐν αὐτῷ παρατηρεῖται κατὰ τὸ ἔτος 1805, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπέθανεν ὁ Σχίλλερ. Αἱ τελευταῖαι σελίδες τοῦ ἡμερολογίου εἶνε γεγραμμέναι δι' ἄλλης χειρὸς καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Γκαῖτε.

— Ὁ φιλολογικὸς κόσμος ἐν Γαλλίᾳ ἀσχολεῖται αὖθις περὶ τὴν *Ἄνναν Καρενίναν*, τὸ προσφάτως γαλλιστὶ μεταφρασθὲν μυθιστόρημα τοῦ κόμητος Τολστόϊ, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τουργένεφ θεωρεῖται ὡς ὁ ἐξοχώτατος τῶν ῥώσσων μυθιστοριογράφων. Ἡ *Ἄννα Καρενίνα*, ζωηρὰ καὶ βαθεῖα περιγραφὴ τῆς ῥωσσικῆς κοινωνίας, σύγκειται ἐκ δύο αὐτοτελῶν ἱστοριῶν, περὶ τὰς ὁποίας ἀλληλοδιαδόχως διατρίβει ὁ συγγραφεύς, ὑπολείπεται ὅμως τοῦ γνωστοῦ αὐτοῦ μυθιστορικοῦ ἀριστουργήματος *Ὁ πόλεμος καὶ ἡ εἰρήνη*.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἀριστοτελικὴ Βιολογία* ὁ κ. Ι. Πουσέ, καθηγητὴς ἐν τῷ Παρισινῷ Μουσείῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ἐδημοσίευσε σύγγραμμα, ἐν ᾧ σοφῶς ἐρευνῶν τὰς βιολογικὰς γνώσεις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας, ἀποδεικνύει ὅτι οὐδεὶς κλάδος τῆς βιολογίας ἦτο ἄγνωστος αὐτῷ.

— Ἐν τῷ ἐσχάτως ἐκδοθέντι συγγράμματι αὐτοῦ περὶ τῆς *Κατακτήσεως τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου*, ὁ γάλλος Λουδοβῖκος Βουρδῶ ἐρευνᾷ τὴν βαθμιαίαν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ὑποταγὴν τῶν ζώων εἰς πάσας αὐτοῦ τὰς ἀνάγκας, ἀνάγκας τροφῆς, ἐνδυμασίας, ἐργασίας καὶ μεταφορᾶς. Ἡ κατάκτησις τοῦ κόσμου τῶν ζώων, ἀτελὴς παραμένουσα ἔτι, ὑπῆρξεν ἐν ἀρχῇ δυσχερὴς καὶ κινδυνώδης, ἐπιτευχθεῖσα μετὰ μακρὸν ἀγῶνα, οὗτινος ὁ συγγραφεὺς χαράσσει πάσας τὰς φάσεις, ἀρυόμενος τὴν ὕλην αὐτοῦ ἐκ τῆς γλωσσολογίας, τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, καὶ τῶν ὁδοιπορικῶν διηγήσεων.

— Ὁ Ἐρρῖκος Irwing, ὁ ἐξοχώτερος τῶν συγχρόνων Ἄγγλων ἠθοποιῶν, διατρίβων ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, ἔνθα ἔδιδε παραστάσεις, προσεκλήθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ πρυτάνεως καὶ τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρδ, οἵτινες, ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, συνειθίζουσι κατ' ἔτος νὰ διδάσκωσιν ἀνὰ μίαν τραγῳδίαν τοῦ Αἰσχύλου ἢ τοῦ Σοφοκλέους, ὅπως ποιήσηται δημόσιον ἀνάγνωσμα. Ἡ τιμὴ αὐτή, λίαν φειδωλῶς παρεχομένη ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ μεγάλου Ἀμερικανικοῦ πανεπιστημίου, ἐξόχως ἐκολάκευσε τὸν ἄγγλον καλλιτέχνην, ὅστις θέμα τῆς διαλέξεώς του ἐξέλεξε τὴν τέχνην τοῦ ἠθοποιοῦ. Τὸ θέμα τοῦτο ἐπραγματεύθη μετὰ πολυμαθείας καὶ εὐφυΐας, ποικίλας διὰ πλουσίων παραδειγμάτων ἐκ τοῦ βίου καὶ τῶν φρονημάτων μεγάλων ἠθοποιῶν.

— Ἐξεδόθησαν ἐν Παρισίοις τὰ «Τελευταῖα ἔργα» τοῦ ῥώσσου μυθιστοριογράφου Τουργένεφ εἰς δύο τόμους, περιλαμβάνοντας διάφορα διηγήματα, μικρά τινα *ποιήματα ἐν πεζῷ* καὶ τὰ Ἀπομνημονεύματα ἑνὸς μηδενιστοῦ, ἅτινα δημοσιευθέντα ἄλλοτε ἐν τῷ παρισινῷ *Χρόνῳ* εἶχον προξενήσει πολὺν θόρυβον. Τοῦ ἔργου προτάσσεται ὁ κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ Τουργένεφ ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ρενὰν λόγος.

— Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν ὑπεβλήθησαν ἐσχάτως δύο νέαι ἐφαρμογαὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν ὅπλων διὰ τὴν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς σκοποβολήν. Ἀμφότεραι αἱ ἐφευρέσεις συνίστανται ἐκ δύο ἠλεκτρικῶν μηχανημάτων εὐκινήτων, ἅτινα ἐν ἀκαρεῖ ἐφαρμόζονται εἰς πᾶν εἶδος ὅπλου.

Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐπέρανεν αἴφνης τὸν βίον ὁ Ξαβέριος Λάνδερερ, εἷς ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐπιστημόνων, οἵτινες ἐκ τῆς ξένης κατελθόντες εἰς τὴν πατρίδα, ἅμα τῇ ἐθνικῇ παλιγγενεσίᾳ, συνέδεσαν ἀρρήκτως πρὸς ταύτην τὸν βίον των, καὶ τὰ μάλιστα ὠφέλησαν τὴν διψῶσαν ἐπιστήμης καὶ λογίων Ἑλλάδα. Ὁ ἀείμνηστος Λάνδερερ, γεννηθεὶς ἐν Μονάχῳ τῷ 1809, ἐσπούδασεν αὐτόθι φιλοσοφίαν καὶ ἰατρικήν, ἀφίκετο δὲ ἐνταῦθα μετὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος. Ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν αὐτοῦ δὲν ἔπαυσε πνευματικῶς ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, συγγράφων καὶ διδάσκων, ἰδίᾳ δὲ ἐπιδιώκων ἐκ τῶν εἰδικῶν αὐτοῦ γνώσεων ἐν τῇ φαρμακευτικῇ χημείᾳ τὴν διάδοσιν παντοίων ὠφελίμων συμβουλῶν, αἵτινες ἑκάστοτε συντόμως καὶ πρακτικῶς ἐκτιθέμεναι, κατέστησαν γνωστότατον τὸ ὄνομά του παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ κοινῷ.

Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα κάθοδον αὐτοῦ, τῷ 1834, ὁ Λάνδερερ μετέσχε τῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις ἐκλήθη πρὸς σύνταξιν ἑλληνικῆς φαρμακολογίας, ἐκδοθείσης τῷ 1837. Ἅμα τῇ ἱδρύσει τοῦ Πανεπιστημίου, κατὰ τὸ 1837, ἀνέλαβεν ἐν αὐτῷ τὴν διδασκαλίαν τῆς φυσικῆς, χημείας καὶ φαρμακευτικῆς, πρῶτος δὲ ἐμόρφωσε πλείστους παρ' ἡμῖν φαρμακοποιοὺς διασπαρέντας καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐξηκολούθησε διδάσκων καὶ μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνος, κατόπιν δὲ παραιτηθεὶς παρέμεινεν ἐπ' ὀλίγον ἔτι ἐν αὐτῷ διδάσκων ἀμισθὶ τὴν Βοτανικήν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Πολυτεχνικῇ Σχολῇ ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ὅλην διετέλεσεν ἀμισθὶ καθηγητὴς τῆς χημικῆς τεχνολογίας. Πολύτιμοι παραμένουσιν αἱ ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας παρέσχεν ὁ Λάνδερερ ἐν Πόρῳ κατὰ τὸ 1847, τὰ μέγιστα συντελέσας διὰ τῶν γνώσεων καὶ τοῦ θάρρους αὐτοῦ εἰς τὴν καταπολέμησιν τῆς αὐτόθι ἐκραγείσης πανώλους, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ ἀναλύσαντος τὰ ἰαματικὰ ὕδατα τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ μονογραφιῶν διαφόρων γνωρίσαντος ταῦτα τῇ Εὐρώπῃ. Ἡ ἐπιστημονικὴ φιλοπονία τοῦ μεταστάντος ἀνδρὸς ἐπαρκῶς ἐξετιμᾶτο καὶ παρὰ τοῖς ξένοις. Τῷ 1847 τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἐρλάγγης ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ τοῦ τίτλου τοῦ διδάκτορος· πρὸς τούτοις διετέλει μέλος πεντήκοντα ἐπιστημονικῶν σωματείων, ἔφερε δὲ παράσημα διαφόρων κρατῶν καὶ τὸν ἡμέτερον χρυσοῦν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος.

Ὁ Ξαβέριος Λάνδερερ μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν αὐτοῦ δὲν ἔπαυσε διανοητικῶς ἀσχολούμενος. Κατὰ τὴν στατιστικὴν ἣν ὁ ἴδιος ὀλίγας πρὸ τοῦ θανάτου του ἡμέρας συνέταξεν, αἱ καθ' ὅλον τὸν βίον του δημοσιευθεῖσαι παρ' αὐτοῦ διάφοροι σύντομοι μονογραφίαι, πραγματεῖαι καὶ διατριβαὶ ἀνέρχονται εἰς 5,820. Ὡς ἄνθρωπος ἠγαπᾶτο παρὰ πάντων διὰ τὸ προσηνὲς καὶ ἀφελὲς τοῦ ἤθους, καὶ τοῦ χαρακτῆρος τὴν ἀγαθότητα. Ἅμα τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἡ Πανεπιστημιακὴ σύγκλητος συνελθοῦσα ἐψήφισε τὴν διὰ τοῦ Πρυτάνεως ἔκφρασιν τῶν συλλυπητηρίων αὐτῆς τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ παθόντος, παρηκολούθησε δ' ἐν σώματι τὴν κηδείαν ἀναθεῖσα εἰς τὸν καθηγητὴν τῆς Χημείας κ. Χρηστομάνον νὰ προσφωνήσῃ τὸν νεκρὸν ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς.

— Ἡ τετάρτη τῶν Ὀλυμπίων περίοδος, καθ' ἣν γενήσεται καὶ ἡ ἐθνικὴ ἔκθεσις, ὡρίσθη κατὰ τὸ δημοσιευθὲν Β. διάταγμα νὰ τελεσθῇ ἐν ἔτει 1887, ἀρχομένη τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου τοῦ μνησθέντος ἔτους.

— Τῇ προσκλήσει τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων ἐπιτροπῆς αἱ διάφοροι σχολαὶ τοῦ Πανεπιστημίου θὰ ἐκλέξωσιν ἀνὰ ἕνα εἰσηγητήν, πλὴν τῆς φιλοσοφικῆς, ἥτις θὰ ἐκλέξῃ δύο, ὅπως συγγράψωσιν ἔκθεσιν τῆς διανοητικῆς προόδου ἀπὸ τῆς τελευταίας Ὀλυμπιακῆς ἐκθέσεως μέχρι σήμερον. Ἡ ἰατρικὴ σχολὴ ἐξελέξατο ἤδη τὸν καθηγητὴν κ. Ἀναγνωστάκην.

Digitized by Google

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἰουλίου 12, Παρασκευή.

Ἡ Βουλὴ ἐργάζεται ἀπό τινος πρωΐας καὶ ἑσπέρας παρατείνουσα πολλάκις μέχρι τοῦ μεσονυκτίου τὰς συνεδριάσεις, ἐν αἷς ἀσυζητητὶ τὸ πλεῖστον καὶ μετὰ σπουδῆς ἐπιψηφίζονται εἰς α', β' καὶ γ' ἀνάγνωσιν διάφορα νομοσχέδια, τὰ πλεῖστα σχετιζόμενα πρὸς τὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν τῆς Κυβερνήσεως. Κατὰ τὸ τελευταῖον ὀκταήμερον διάστημα πεντήκοντα περίπου νομοσχέδια ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν κύρωσιν τῆς Βουλῆς. Μεταξὺ τῶν εἰς γ' ἀνάγνωσιν ψηφισθέντων καταλέγονται τὰ περὶ τροποποιήσεως τῶν νόμων περὶ προξενικῶν ἀρχῶν, περὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου περὶ διοικητικῆς ἀστυνομίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, περὶ πληρωμῆς τῶν συντάξεων εἰς νέας δραχμάς. Ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων συνεδριάσεων ὁ πρωθυπουργὸς εἰσήγαγε νομοσχέδιον περὶ ἀδείας ἐκποιήσεως τῶν ὑπολειπομένων ὁμολογιῶν τοῦ δανείου τῶν 170,000,000, εἰς τιμὴν κατωτέραν τῆς ἐκδόσεώς των.

∴

Χθὲς ἡ Βασίλισσα ἐτέλει τὴν ἑορτὴν τοῦ ὀνόματος αὐτῆς, ἐφ' ᾗ μετὰ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν ἐτελέσθη δοξολογία ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ, ὡς καὶ ἐν Δεκελείᾳ ἔνθα διαμένουσιν οἱ βασιλεῖς. Λέγεται ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου ἡ Βασίλισσα ἀναχωρεῖ εἰς Πετρούπολιν πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν συγγενῶν αὐτῆς.

∴

Ἐξεδόθησαν ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων τῶν μαθητῶν τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς τῶν Εὐελπίδων. Οἱ ἐξερχόμενοι ἐφέτος ἐκ τῆς σχολῆς ἀνέρχονται εἰς 17, εἶνε δὲ οἱ τελευταῖοι ὑπολειπόμενοι ἐκ τῶν κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον ἐπὶ ἑπταετίαν μαθητευσάντων. Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους οἱ ἐκ τῆς Σχολῆς ἐξερχόμενοι θὰ διανύωσι πενταετίαν μόνον.

∴

Ἀπέπλευσε τῶν ἑλληνικῶν ὑδάτων ἡ ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Μαρτίνι μοῖρα τοῦ ἰταλικοῦ στόλου, τῆς ὁποίας τὰ δύο μέγιστα θωρηκτὰ *Δουΐλιος* καὶ *Δάνδολος* μετὰ τοῦ καταδρομικοῦ *Βάουζερ* ἐλλιμενίζοντο ἐν Φαλήρῳ. Ἡ μοῖρα ἀπέπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ δὲ ἐν τῷ λιμένι τοῦ Πειραιῶς ὑπολειφθέντα πλοῖα ἀναχωροῦσι μετά τινας ἡμέρας.

∴

Ἐπερατώθη ἡ διὰ σιδηρῶν ῥάβδων στρῶσις τῆς ἀπὸ Ναυπλίου εἰς Ἄργος σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, προβαίνει δ' ἐπ' αὐτῆς ἡ ἁτμάμαξα ἀκωλύτως. Αἱ ἐργασίαι τῆς στρώσεως προχωροῦσι νῦν δραστηρίως πρὸς τὴν Κόρινθον.

∴

Ἐκ τῶν εἰς ἴδιον τεῦχος ἐκδοθεισῶν ἐκθέσεων τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς Ἑταιρίας ἐπὶ τῆς ἀποξηράνσεως καὶ καλλιεργείας τῆς Κωπαΐδος, αἵτινες ἀνεγνώσθησαν τῇ 10 Ἰουνίου 1885 ἐν Παρισίοις πληροφορούμεθα ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ Ἑταιρία ἠσχολήθη κυρίως οὐχὶ ἀμέσως πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς Κωπαΐδος, ἀλλ' εἰς τὴν συνένωσιν τοῦ Κηφισσοῦ μετὰ τῆς διώρυγος τοῦ Μέλανος, ὥστε νὰ ἐκρέῃ εἰς αὐτὴν μέρος τῶν ὑδάτων τοῦ ἐν λόγῳ ποταμοῦ καὶ ἐλαττωθῇ τὸ εἰς τὴν λίμνην ἐκβάλλον ὕδωρ. Αἱ ἐργασίαι τῆς ἑταιρίας συνεκεντρώθησαν περὶ τὴν κατασκευὴν τῆς ὑπονόμου τῆς Καρδίτσης 650 μέτρων μήκους, ἐντὸς ὀλίγου δ' αὕτη περατοῦται, καὶ ἀνοίγεται διέξοδος εἰς τὰ ὕδατα τῆς Κωπαΐδος. Κατὰ δὲ τὸν δημοσιευθέντα ἰσολογισμὸν τῆς 31 Δεκεμβρίου 1884, ὑπῆρχον εἰς τὰ ταμεῖα τῆς Ἑταιρίας ἐν Ἀθήναις καὶ Παρισίοις εἰς μεταλλικὸν καὶ συναλλάγματα 1,036,418,31 φράγκων. Τὰ χρέη πρὸς τὴν Ἑταιρίαν ἐκ τῶν ὑπολειπομένων δόσεων τῶν μετόχων, τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἄλλων, ἀνέρχονται εἰς 6,500,856.27 φρ. Τὸ κεφάλαιον τῆς Ἑταιρίας συνίσταται ἐκ 15,000,000 φράγκων.

∴

Ὁ κ. Κοπέτσκης, ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ τῆς Αὐστρίας ἐν διαθεσιμότητι, ἀφίκετο ἐνταῦθα, ὅπως πραγματευθῇ μετὰ τῆς Κυβερνήσεως, ὡς πληρεξούσιος Ἄγγλων κεφαλαιούχων, τὴν σύστασιν Κτηματικῆς Τραπέζης. Ὁ κ. Κοπέτσκης ἔτυχεν ἀκροάσεως παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν, ἀλλὰ διεφώνησε πρὸς τοῦτον ὡς πρὸς τὰς βάσεις τοῦ τόκου τοῦ κτηματικοῦ δανείου. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ ἄλλοι πληρεξούσιοι ἄγγλων κεφαλαιούχων ἀφίκοντο πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν.

∴

Εὐχάριστον ἄγγελμα, ἀφορῶν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀποξηράνσεως τῆς σταφίδος, δημοσιεύει ἡ *Νέα Ἐφημερίς*, ἤτοι γνωμοδότησιν περὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἐν Πάτραις ἀδελφῶν Γεωργακοπούλων ἐπινοηθείσης ἀποξηραντικῆς μεθόδου, φέρουσαν τὰς ὑπογραφὰς τοῦ νομάρχου καὶ δημάρχου Πατρῶν, πολλῶν ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων μελῶν τοῦ αὐτόθι ἐμπορικοῦ κόσμου, καὶ πλείστων ἄλλων. Ἐν τῇ ἐν λόγῳ γνωμοδοτήσει ἐγκρίνεται ἡ μέθοδος αὕτη ὡς ἀσφαλῶς ἀποξηραίνουσα τὸν σταφιδόκαρπον, διατηροῦντα πάντα αὐτοῦ τὰ πλεονεκτήματα, καὶ συσταίνεται εἰς τοὺς σταφιδοκτήμονας. Ἐν Αἰγίῳ δὲ ἡ προσοχὴ πάντων εἶνε ἐστραμμένη εἰς τὰ ἀπό τινος ἀρξάμενα πειράματα, κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ κ. Δαμασκηνοῦ.

∴

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ἀργοστολίου ἐξέδωκε ψήφισμα ὑπὲρ ἀνεγέρσεως ἀνδριάντος ἐν τῇ πόλει εἰς τὸν Γεράσιμον Λιβαδᾶν, διαπρεπῆ Κεφαλλῆνα, ἐκ τῶν πατριωτικώτατα ἐργασθέντων ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Α. Κ. Ἐκ τῶν ἐνταῦθα ὁ πρῶτος θεωρεῖται ὡς ὁ ἱκανώτερος. Ἐξ αὐτοῦ δύνασθε νὰ λάβετε καὶ τὰς ἄλλας ζητουμένας πληροφορίας.—Κυρίᾳ Α. Ν. Χ. Σύρον. Σημειωσιν ἐκτενῆ σᾶς πέμπομεν ταχυδρομικῶς. Παρακαλοῦμεν νὰ ἔχωμεν τὸ ταχύτερον τὴν ἀπάντησιν. — κ. Μ*. Ἡ κολακεία συνήθως καταφρονεῖται, ὅταν γίνεται πρὸς ἄλλους . . . . — *Ἀρχαϊκῷ*. Τὸ παραδεχόμεθα πληρέστατα, ἀλλὰ ὄχι μέχρις ὑπερβολῆς, ὡς νομίζετε. Εἰς τοιοῦτον βαθμὸν δὲν εἶνε δυνατὴ βεβαίως ἡ περιστολή. Εὐφυεστάτην ἀλληγορίαν ἔχει γράψει περὶ τούτου ὁ Δουμᾶς:

Un jour la Verité demandait à la Mode:
Pourquoi donc te couvrir de tant de falbalas?
Cela ne sert à rien. Vois, moi, je n' en mets pas;
Je m' en vais toute nue, et c' est bien plus commode.
—Oui, mais ce sans-façon te vaut bien des ennuis,
Lui répondit la Mode, et, quoique belle et forte,
Quand tu vas chez quelqu' un en sortant de ton puits
Rien que sur ton costume il te met a la porte.—

κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς.—κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Διὰ τὰς συνδρομὰς «Ε. Μ.» ἐνεργήσαμεν συμφώνως τῇ ἐπιστολῇ σας. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα διὰ τοῦ κ. Ν. Π. καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. κ. Ι. Κ. Τ. Ὕδραν, Σ. Α. καὶ Ν. Κ. Π. Κωνσταντινούπολιν, Σ. Χ. Σ. Σῦρον, καὶ Χ. Ι. Κάϊρον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—Κυρίαν Α. Π. Καλάβρυτα. Τὸ συμβὰν λάθος ἐξηγήσαμεν ὑμῖν ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ. — κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. Εὐχαρίστως θέλομεν τὰ δημοσιεύσει.—κ. Ν. Η. Α. Πάτρας. Τὸ γαλλικὸν μέτρον προτιμᾶται. Δὲν εἶνε δὲ φόβος νὰ ἀλλοιωθῇ ποτέ, διότι εἶνε ἐσχηματισμένον ἐπὶ τῇ βάσει ἀναλλοιώτου γηΐνης ἀποστάσεως, ἤτοι εἶνε τὸ 1/10,000,000 τῆς ἀποστάσεως τοῦ ἰσημερινοῦ ἀπὸ τοῦ πόλου, καὶ δύναται ἐν πάσῃ στιγμῇ νὰ ἐξακριβωθῇ μαθηματικῶς. — κ. Α. Ν. Ρ. Βερολῖνον. Ἀπαιτῶμεν ταχυδρομικῶς. — κ. Κ. Ν. Π Ἰθάκην. Ἡ καθυστέρησις βεβαίως προέρχεται ἐκ τοῦ ταχυδρομείου, ὅπερ θὰ παρέπεμψεν ἀλλαχοῦ τοὺς φακέλλους τῆς «Ἑστίας». Ὑποθέτομεν ὅτι θὰ διωρθώθη ἡ ἀταξία, καὶ θὰ ἐλήφθησαν ἤδη τὰ φύλλα. Ἐὰν ἀπωλέσθησαν, θέλομεν τὰ ἀναπληρώσει εἰς τοὺς συνδρομητάς. — κ. Δ. Β. Παρισίους. Ἐλήφθη καὶ τὸ β' μέρος, ἐφ' ᾧ καὶ πάλιν εὐχαριστοῦμεν.— *Ἀγρότῃ*. Κηφισίαν. Ἰδοὺ τί ὑποβάλλει ὑμῖν ἐρωτηθεὶς εἷς τῶν ἡμετέρων γεωπόνων: Πρὸς καταστροφὴν τῶν μυρμήκων εὔκολον μέσον εἶνε νὰ διασκορπίσωμεν φύλλα τοματας εἰς τὰ μέρη τὰ ὁποῖα λυμαίνονται οἱ μύρμηκες, ἢ νὰ ἐγχύσωμεν ἰσχυρὰν δόσιν ἀφεψήματος φύλλων καρυδιᾶς εἰς τὴν

Digitized by Google

μυρμηκιάν. Ἡ καταστροφὴ τῶν ἐπιβλαβῶν ζωϋφίων ἐπιτυγχάνεται καὶ ἐὰν ῥίψῃ τις ἀποπριονίσματα ξύλου εἰς τὰ σχάσματα, ἐξ ὧν ἐξέρχονται, ἢ κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ, ἣν ἀκολουθοῦσι.—κ. Κ. Κ. Μόναχον. Ἐλήφθη καὶ δημοσιεύεται. Πλείστας εὐχαριστίας.—Καν Μ. Ι. Μ. Σπέτσας καὶ κκ. Ν. Α. Δ. Ναύπλιον καὶ Κ. Κ. Πρέβεζαν Ἐλήφθησαν. — κ. Ι. Φ. Σῦρον. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς. — κ. Μ. Δ. Γ. Σῦρον. α') Ἴσως θέλει προκηρυχθῆ βραδύτερον. - β') Τὸ σημειούμενον ποίημα δὲν ὑπάρχει ἐν τοῖς ἐνταῦθα βιβλιοπωλείοις.— κ. Α. Ξ. Ἡράκλειον. Τὸν ζητηθέντα τόμον καὶ ἀπάντησίν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα. —*Αὐτόπτῃ*. *Ἀνοίκειος* εἶνε ὁ μετριώτερος χαρακτηρισμὸς ἐπὶ τοιαύτης περιστάσεως. Αὐτοὶ εἶνε οἱ περὶ ὧν λέγουσιν οἱ Γάλλοι· «Il est grossier .... Ce doit être un homme comme il faut».—κ. Α. Σ. Χανία. Πάντες οἱ τόμοι καὶ τὰ ζητηθέντα φύλλα ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς. Σᾶς ἐγράψαμεν καὶ ἰδιαιτέρως.—κ. Κ. Ν. Καὶ εἰς ἡμᾶς ἄγνωστος, διότι εἶνε ἐκ τῶν νεωτέρων, φαίνεται. Τοιαύτη καὶ «ἡ μεγαλομάρτυς Μαρκέλα ἡ Χιωτοκωνσταντινουπολίτισσα.» Εἰς ποῖον νεκροταφεῖον εἴδετε τὴν ἐπιγραφήν;

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὅλοι τὸ πρῶτόν μου ζητοῦν, καὶ σὺ τὸ δεύτερόν μου !
Τὸ ὅλον νόσος φοβερά... Θὰ 'βρῇς τὸ φάρμακόν μου !

Ἐν Πρεβέζῃ — *Ἀνώνυμος.*

2

Χωρὶς σῶμα κεφαλή !
Ἂν τὸ πρῶτό της τὸ χάσῃ,
Καὶ τὸν τόνο καταιβάσῃ,
Εὔχομαι νὰ μὴ σὲ πιάσῃ.

Ἐν Πρεβέζῃ — Κ. Κ.

3

Εἰς ἐμένα ἐδῶ κάτω,
Ποιὸς 'μπορεῖ νὰ ἀπειθήσῃ ;
Τὴν ἰσχύν, τὴ δύναμί μου
Ποιὸς 'μπορεῖ νὰ τὴ νικήσῃ :
Ἂν τὸν τόνο καταιβάσῃς,
Εὔκολα θὲ νὰ μὲ 'βρῇς,
Γιατὶ τότε θὰ νὰ γείνω.
Τῆς πατρίδος σου μερίς.

Ἐν Πρεβέζῃ — Κ. Κ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἄννα.—Ἂν—νά.

2

Ὄνειρον

3

Ὄνυξ – νύξ.

ΕΞΕΔΟΘΗ ΑΡΤΙ

ΑΤΤΙΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ

Σ. Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ.

Τόμος Α',—Οἱ Καλλέργαι.—Λουκᾶς Νοταρᾶς Δρ. 4.—
Τόμος Β'.—Γαλάτεια.—Χίμαιρα.—Σκύλλα.—Ὑψηλάντης.—Σεμέλη.—Ἀμάλθεια. Δρ. 4.—
Τόμος Γ'.— Εἰκόνες. — Κύματα. — Ἔπεα πτερόεντα.—Παντοῖαι ποιήσεις.—Δράματα.—Παραφράσεις.— Δρ. 4.—

Ὁ Δ' τόμος ἐκδοθήσεται λίαν προσεχῶς

Πωλοῦνται καὶ χωριστὰ ἕκαστος τόμος. Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίας καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ζητοῦντας ἐπιβαρύνεται ἕκαστος τόμος καὶ μὲ τὰ ταχυδρ. τέλη, λεπτὰ 30.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

12 Ἰουλίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	325.50
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	328.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	412.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	381.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	256.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	251.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	186.50
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	244.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	94.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	365.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3860.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα ... Φρ.	111.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	79.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου .. »	58.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς.. »	287.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.55
» 3μην......	25.45
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01 ½
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.00 ¾

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον....................	20.32
Λίρα ὀθωμανική...................	23.15

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΗΣ **ΕΣΤΙΑΣ** ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ταῦτα δὲ δηλοῦσιν οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοί.

	Δραχ.	
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ (Α). Ἅπαντα. Τόμος Α' Μνημόσυνα — Τόμος Β' Κυρὰ Φροσύνη. Ἔκδ. Β'. Τιμὴ καὶ τῶν 2 τόμων	4	(90)
ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ Ἀθανάσης Διάκος-Ἀστραπόγιαννος.	2.50	(40)
ΚΑΛΛΙΓΑ (Π.) Μελέται καὶ Λόγοι......	12.50	(100)
ΚΟΝΤΟΥ (Κ.) Γλωσσικαὶ Παρατηρήσεις...	14.—	(110)
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ (Σ.) Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς λεξικοῖς, δεδεμένον...	14.—	(100)
ΜΑΘΑ (Ζ.) Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. Ἔκδοσις Β'. 1884..	4.—	(40)
ΜΕΝΔΕΛΣΩΝΟΣ (Β.) Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1453 ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἀγγ. Βλάχου. Τόμ. 2...	9.—	(100)
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ (Ν.) Κυνηγετικὰ μετὰ εἰκόνων. 1884..................	10.—	(90)
ΠΑΡΑΣΧΟΥ (Ἀχ.) Ποιήματα. Τομ. 3....	13.50	(100)
ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ (Ι.) Λεξικὸν Ὁμηρικόν. Ἔκδοσις ς' 1885..................	19.—	(100)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους διὰ τὰ σχολεῖα 1884.	80	(30)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Ἱστορία Ἀρχαία 1884..................	5.—	(40)
ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (Κ.) Μέση 1884.	4.—	(40)
ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ (Μ.) Χάρτης Ἠπειροθεσσαλίας Ἔκδοσις Β'..................	15.—	(100)
ΨΑΡΑ (Π.) Ὁ Ζῳολογικὸς Κῆπος τῶν παίδων. Μετὰ ὡραίων χαλκογραφιῶν.......	2.25	(30)

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 85.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 447. — 21 ΙΟΥΛΙΟΥ 1885. — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 499

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

Η ΤΙΜΙΟΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗΝ ΗΛΙΚΙΑΝ.

ΞΑΥΕΡΙΟΣ ΛΑΝΔΕΡΕΡ. Σημειώσεις.

ΠΟΣΟΝ ΣΤΟΙΧΙΖΕΙ ΕΝ ΦΙΛΗΜΑ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τῇ 9ῃ Ἰουλίου ἐτελέσθησαν δημοτελέστατα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ παρουσίᾳ ἐκλεκτοῦ πλήθους, τὰ ἐγκαίνια τοῦ νεωστὶ ἀνεγερθέντος Ζαππείου παρθεναγωγείου. Τὸ μέγα καὶ περικαλλὲς ἐκ μαρμάρου καὶ γαλλικοῦ λίθου οἰκοδόμημα ἐγείρεται ἐπὶ τῆς πρὸς ἀνατολὰς ὀρρύος τοῦ λόφου τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶνε δ' ἐξώροφον, ἀναπτυσσόμενον ἐπὶ ἐμβαδοῦ 2,250 πήχεων καὶ ἐξικνεῖται εἰς ὕψος 32 μέτρων, φέρει δὲ ρυθμὸν τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἡ ὁλικὴ δαπάνη τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κτιρίου συνεποσώθη εἰς 26, 500 τουρκ. λίρας, καὶ πρὸς τούτοις εἰς ἑτέρας 5,000 τουρκ. λίρας δαπανηθείσας εἰς ἀγορὰν πάντων τῶν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ὑπηρεσίᾳ χρειωδῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ ἀντικειμένων χρησίμων εἰς τὴν διδασκαλίαν πάντων τῶν κλάδων τῶν καταλλήλων γνώσεων.

Ἐκτὸς τῆς ἐν λόγῳ δαπάνης ὁ ἀκάματος τοῦ ἔθνους εὐεργέτης Κωνσταντῖνος Ζάππας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ περικλεοῦς ἐξαδέλφου του Εὐαγγέλη ἀνέλαβε μόνος τὴν συνέχειαν τῶν μεγάλων ἔργων, τῶν ὁποίων τὴν ἐπιτέλεσιν εἶχον ἀποφασίσει ἀμφότεροι. Καὶ δὴ πλὴν τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ Εὐαγγέλη ἀναγραφέντων κληροδοτημάτων ἐκ 40,000 φρ. ἐτησίως ὑπὲρ ἔργων φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν, ἅτινα διετέλεσε παρέχων ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ἤδη, ἀνήγειρε περιφανὲς ἐν τῇ ἑλληνικῇ πρωτευούσῃ τὸ μέγαρον τῶν Ὀλυμπίων, διὰ δαπάνης ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου φράγκων, καὶ γενναίως προσέρχεται ἀρωγὸς παντὸς ἀφορῶντος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς παιδείας, εἰς τὴν ὑγιᾶ καὶ ὀρθὴν παίδευσιν, καὶ εἰς τὴν γεωργικὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐκπαίδευσιν. Προσέτι ὁ Κωνσταντῖνος Ζάππας ἵδρυσε καὶ συντηρεῖ τὰ ἑξῆς ἐκπαιδευτήρια: τὰ ἐν Λαμπόβῳ — ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι — καὶ Λέκλῃ ἀρρένων καὶ θηλέων, τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει παρθεναγωγεῖον, τὸ ἐν Φέρραις τῆς Θράκης, τὸ ἐν Πρεμετῇ, τὸ ἐν Δροβιάνῃ, καὶ τὰ ἐν Δελβίνῳ καὶ Φιλιάταις ἐκπαιδευτήρια ἀρρένων. Ἐὰν χωρίσωμεν τὰς πρὸς οἰκοδόμησιν τῶν διαληφθέντων ἐκπαιδευτηρίων δαπάνας, συμποσουμένας εἰς ἐπέκεινα τοῦ ἑκατομμυρίου, ἀπὸ τὰς πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἐτησίας χορηγίας, εὑρίσκομεν ὅτι αἱ τελευταῖαι αὗται ἀνέρχονται εἰς 70,000 φρ. ἐτησίως, καὶ μετὰ τῶν τόκων τῶν διὰ τὰ οἰκοδομήματα δαπανηθέντων ποσῶν, ὑπολογίζονται εἰς 130—140 χιλιάδας φρ. αἱ ἐτησίως διδόμεναι χορηγίαι ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς παιδεύσεως. Ὑπάρχουσι δὲ κατατεθειμένα ἐν τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ ἀναποσπάστως εἰς μετοχὰς αὐτῆς φρ. 250,000, ἐκ τοῦ προϊόντος τῶν ὁποίων ἀπὸ ἑπταετίας ἤδη τελοῦνται τὰ διαγωνίσματα, ἅτινα συνέστησε διὰ τῆς ἐπὶ τῆς ἐμψυχώσεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας ἐπιτροπῆς, ἓν μὲν πρὸς ἐκπαίδευσιν ὑποτρόφων ἐν γεωργικαῖς σχολαῖς τῆς Εὐρώπης, ἕτερον δὲ πρὸς ἔκδοσιν γεωργικῶν βιβλίων.

Τοιαῦται αἱ βασιλικαὶ μεγαλοδωρίαι πρὸς τὸ ἔθνος τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα.

— Ὁ «Χρόνος» τῶν Παρισίων ἐδημοσίευσεν ἐν τρισὶ στήλαις μακρὰν ἀνάλυσιν τοῦ «Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν» προσφάτως ἐκδοθέντος ἐν Παρισίοις ἔργου τοῦ ἡμετέρου κ. Δ. Βικέλα. Ὁ συγγραφεὺς ταύτης Paul Bourde παρακολουθῶν λεπτομερῶς τὸν κ. Βικέλαν κατὰ πάντας τοὺς σταθμοὺς τῆς ἐκδρομῆς αὐτοῦ, ἐξαίρει τὴν εἰλικρίνειαν μεθ' ἧς οὗτος ἐνδιατρίβει περὶ τὰ καλὰ τῆς πατρίδος του, μὴ ἀποκρύπτων τὰς ἐλλείψεις της, ἀνομολογεῖ δὲ τὴν πρόοδον τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, ὡς καὶ τὴν εὐχέρειαν μεθ' ἧς ὁ συγγραφεὺς χειρίζεται τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, ἐν ᾗ ἐγράφη τὸ βιβλίον.

— Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἡ Ἑλλὰς ἐξεταζομένη ὑπὸ ἔποψιν φυσικήν, ἐθνολογικήν, ἀνθρωπολογικήν, δημογραφικὴν καὶ ἰατρικήν», ἐξεδόθη ἄρτι ἐν Παρισίοις γαλλιστὶ ἀξιολογώτατον ἔργον τοῦ εὐπαιδεύτου Ἕλληνος ἰατροῦ κ. Κλωνὸς Στεφάνου. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, συγκείμενον ἐξ ὑπερδιακοσίων σελίδων σχήματος 8ου, πυκνότατα τετυπωμένον, ἀποτελεῖ μέρος μεγάλου ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ, ἐν Παρισίοις ἐκδιδομένου, μαρτυρεῖ δὲ ἀποχρώντως τὴν ἐμβρίθειαν καὶ εὐσυνείδητον φιλοπονίαν τοῦ νεαροῦ Ἕλληνος ἐπιστήμονος, ὅστις ἐν αὐτῷ ἀπεθησαύρισε μετ' ἐπιμελείας ὄντως θαυμαστῆς πᾶσαν πληροφορίαν ἀναγομένην εἰς τὸ θέμα, ὅπερ πραγματεύεται, καὶ παρέδωκεν οὕτω εἰς τὸ Κοινὸν ἔργον πληρέστατα ἐμφαῖνον τὰς μέχρι τοῦδε ἐν Ἑλλάδι γενομένας ἐργασίας ἐν τῷ κλάδῳ τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν σχετιζομένων ποικίλων θεμάτων. Λεπτομερέστερον περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Στεφάνου ἐλπίζομεν νὰ πραγματευθῶμεν προσεχῶς ἐν τῇ «Ἑστίᾳ».

— Ἡ κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ παρελθόντος ἔτους εὑρεθεῖσα ἐν Κρήτῃ ἐπιγραφή, ἡ περιέχουσα τὸ ἀστικὸν δίκαιον τῆς πόλεως Γόρτυνος, θεωρουμένη ὡς ἓν τῶν σπουδαιοτάτων μνημείων τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δικαίου, ἐμελετήθη μετὰ πολλῆς σπουδῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων. Δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Φαβρικίου ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς σχολῆς, καὶ εἶτα ὑπὸ τοῦ Κομπαρέττη ἐν τῷ Museo italiano di antichità classica, μετεφράσθη γαλλιστὶ ὑπὸ Dareste ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς σχολῆς, καὶ ἰταλιστὶ μετὰ ἑρμηνευτικῶν σχολίων ὑπὸ τοῦ Κομπαρέττη ἐν νεωτέρῳ τεύχει τοῦ «Ἰταλικοῦ μουσείου». Ὁ Γερμανὸς Bücheler ἐξήτασε προσέτι αὐτὴν ὑπὸ γλωσσικὴν ἔποψιν, συγκρίνων διαλεκτικούς τινας ἐν αὐτῇ τύπους πρὸς ὁμοίους ἐν παλαιοῖς ἰταλικοῖς μνημείοις. Ἐσχάτως δὲ ἕτερος γερμανός, ὁ κ. Heinrich Lewy, ἐξέδωκεν ἐν Βερολίνῳ ἐν ἰδίῳ τεύχει τό τε κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς καὶ γερμανικὴν ταύτης μετάφρασιν, ᾗ προσέθηκε σημειώσεις ἐξηγητικὰς καὶ λεξιλόγιον.

— Ἐξεδόθη τὸ ά τεῦχος τοῦ ϛ' τόμου τοῦ ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑταιρίας πρὸς προαγωγὴν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν δημοσιευομένου περιοδικοῦ. Περιέχει δὲ τὰς ἑπομένας ἀρχαιολογικὰς πραγματείας: Περὶ ἀγαλματίου ἀπεικονίζοντος παιδίον μετὰ χηνὸς ὑπὸ E. A. Gardner. — Περὶ ἀττικοῦ ἐπιτυμβίου ἀναγλύφου ἐν Winton Castle ὑπὸ G. Balwin Brown. — Νικοσθένειος κύλιξ ὑπὸ J. E. Harrisson. — Περὶ τῶν ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ ἀρχαίων μαρμάρων ὑπὸ A. Michaelis. — Νομισματικοὶ ὑπομνηματισμοὶ εἰς Παυσανίαν ὑπὸ F. Imhoof-Blumer καὶ P. Gardner. — Ἡ περγαμηνὴ ζωφόρος ὑπὸ L. R. Farnell. — Ἐπιγραφαὶ ἀντιγραφεῖσαι ὑπὸ Cockerell ἐν Ἑλλάδι, ὑπὸ E. A. Gardner. — Περὶ τῶν μύθων παρ' Αἰσχύλῳ ὑπὸ Lewis Campbell. — Σημειώσεις περὶ τῆς Τριλογίας καὶ περί τινων τυπικῶν σχημάτων τοῦ Αἰσχύλου ὑπὸ J. B. Bury. — Περὶ παλαιῶν γραφῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὑπὸ Cäcil Smith. — Περί τινος ἀντιπαρίου ἀμφορέως ὑπὸ Percy Gardner. — Περὶ τῶν χρυσωρυχείων καὶ τῶν ἀργυρωρυχείων τῆς Σίφνου ὑπὸ J. Th. Bent. — Περὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ Ἀδριανοῦ ἐν τῷ Βρετανικῷ μουσείῳ ὑπὸ Worwick Wroth. — Περὶ τῶν ἐν Ναυκράτει ἀνασκαφῶν ὑπὸ W. M. Flindes Petrie.

— Ὁ γνωστὸς λόγιος κ. Σταμάτιος Δ. Βάλβης ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσιν λυρικοῦ αὐτοῦ ἐπυλλίου *Αἱ κόραι τοῦ Πανδάρεω*, ἐξηγμένου ἐκ τῆς παραδόσεως τῆς ὁποίας μνημονεύει ὁ Ὅμηρος ἐν τῷ Υ τῆς Ὀδυσσείας. Δὲν εἶνε τοῦτο τὸ

Digitized by Google

πρῶτον ποιητικὸν αὐτοῦ ἔργον, ὅπερ ὁ κ. Βάλβης ἐνεπνεύσθη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος.

—Ἐκ Μονάχου γράφουσιν ἡμῖν ὅτι ὁ ἐν τῷ αὐτόθι μαιευτηρίῳ Ἕλλην βοηθὸς κ. Περικλῆς Βένιας ἐκ Κερκύρας ἀνέγνωσεν ἐν συνεδρίᾳ τῆς γυναικολογικῆς ἑταιρίας τῇ 5)17 Ἰουλίου διατριβὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Πρόδρομος ἀνακοίνωσις περὶ τῶν αἰτιῶν τῆς ἐπιλοχείου βραδύνσεως τοῦ σφυγμοῦ». Μετὰ τοῦτο ἐπέδειξε τοῖς παρευρισκομένοις σπανιώτατον τέρας ἐπιχειρήσας συνάμα τὴν ἐπεξήγησιν τῆς ἐν τῇ ἐμβρυακῇ ζωῇ γενέσεως τῶν ἐκτάκτων ἐν τούτῳ εὑρημάτων.—Πρὸ δύο ἑβδομάδων ἐδημοσίευσεν ὁ ἐν λόγῳ ἰατρὸς ἐν τῇ ἰατρικῇ ἐφημερίδι τοῦ Μονάχου (ärztliches Intelligenzblatt ἀριθ. 26) ἐργασίαν αὐτοῦ ἐκ τοῦ παθολογικοῦ ἰνστιτούτου ἐπιγραφομένην «Περίπτωσις ψευδονευρώματος τοῦ μηροῦ».

Conférence internationale de la Croix—Rouge tenue à Genève du **1er** *au* **6** *Septembre* **1884**. — *Compte-rendu*.— **1885**. Ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν ἐδημοσιεύθη ἐν Γενεύῃ ὑπὸ τοῦ αὐτόθι διεθνοῦς Κομιτάτου τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἡ λεπτομερὴς ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τῆς Γ' Συνόδου τῶν ἑταιριῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἡ βίβλος αὕτη εἰς σχῆμα 4ον ἐκ σελίδων 444 ἐξεδόθη μετὰ πλείστης φιλοκαλίας καὶ ἐπιμελείας ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τυπογραφικῆς τελειότητος, τοῦ χάρτου, καὶ τῆς βιβλιοδετικῆς τέχνης, καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς καταλλήλου καὶ μεθοδικῆς διαιρέσεως τῆς ὕλης. Περιέχει δὲ πρόλογον, τὸν κατάλογον τῶν μελῶν τῆς Συνόδου, τὸν κανονισμὸν ταύτης, τὸ πρόγραμμα τῶν συζητήσεων, καὶ ἐμβριθῆ λόγον τοῦ καθηγητοῦ κ. Lacointa περὶ τῆς συμβάσεως τῆς Γενεύης καὶ περὶ τῶν ἑταιριῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, τὰ πρακτικὰ τῶν ἐξ γενικῶν συνελεύσεων τῆς Συνόδου, τὰ πρακτικὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἀπεσταλμένων τῶν διαφόρων Κεντρικῶν Κομιτάτων, καὶ παραρτήματα περιέχοντα πλεῖστα ἔργα ἀξιόλογα, ἐν οἷς καὶ σειρὰν ἐκθέσεων ἱστορικῶν τῶν διαφόρων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ Συλλόγων. Τοιουτοτρόπως ἡ βίβλος αὕτη περιέχει ἐγκυκλοπαιδείαν πλήρη τῆς ἱστορίας καὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τοῦ μεγίστου διεθνοῦς φιλανθρωπικοῦ καθιδρύματος τοῦ αἰῶνος τούτου. Εὐχάριστον δὲ εἶνε, ὅτι ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξεν ἀξία πολλοῦ λόγου ἐν τῇ προηγουμένῃ Συνόδῳ, ἐν ᾗ ὁ Ἑλληνικὸς Σύλλογος ἐπέτυχε νὰ εἰσαγάγῃ οὐσιώδη μεταβολὴν ἐν τῷ καθόλου ἔργῳ διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς συμμετοχῆς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ εἰς ἔργα φιλανθρωπικά. Τὴν ἑλληνικὴν πρότασιν, ὡς ὀνομάζουσι ταύτην, ὑπεστήριξαν ἐνθύμως οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἀμερικανοί. Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐβάσισε τὴν ἀξίωσίν του ἐπὶ τῆς ἰδέας, ὅτι ἄνευ συμμετοχῆς καὶ εἰς ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἔργα, ὁ θεσμὸς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ θέλει ἀποθάνει ἐλλείψει ἐνεργείας ὑπὸ μαρασμοῦ, εἴποτε ἡ Εὐρώπη εὐτυχήσῃ νὰ ἴδῃ μακρὰν περίοδον εἰρήνης. Ἡ κατὰ τὴν πέμπτην γενικὴν συνέλευσιν ἀνάγνωσις τῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐκθέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ Συλλόγου ἐνεποίησε πολλὴν αἴσθησιν. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς, λαβὼν τὸν λόγον εἷς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Σουηδίας, ὁ συνταγματάρχης Staaff εἶπεν, ὅτι «*ἡ ἔκθεσις αὕτη ἀποτελεῖ ἀληθῆ ἠθικὴν ὑπηρεσίαν προσενεχθεῖσαν τῷ ἔργῳ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*.)

— Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις ἐκδιδομένων γερμανικῶν ἐφημερίδων ἀνέρχεται εἰς 571. Τούτων 89 ἐκδίδονται ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, 76 δ' ἐν Πενσυλβανίᾳ.

— Ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ «Ἡμερολογίου τοῦ Γόρδωνος» συνισταμένη ἐκ 10,000 ἀντιτύπων, ἐξηντλήθη ἐν διαστήματι ὀλίγων ὡρῶν, καίτοι τὸ βιβλίον στοιχίζει 21 σελίνια.

— Ἐν Στοκχόλμῃ ἀνιδρύθη ὁ ἀνδριὰς τοῦ διασήμου βοτανικοῦ καὶ φυσιοδίφου Λινναίου.

— Ἐσχάτως ἠνοίχθη ἐν Νυρεμβέργῃ διεθνὴς ἔκθεσις πολυτίμων μετάλλων, πολλὰ καὶ περίεργα ἐκθέματα παρέχουσα εἰς τοὺς ἐραστὰς τῶν διακοσμητικῶν τεχνῶν. Διακρίνονται πρὸ πάντων ἐν αὐτῇ ἀνθοδόχαι, κύπελλα, λειψανοθῆκαι, καὶ διάφορα ἄλλα σκεύη ἐκλεκτῆς ἐργασίας, χρονολογούμενα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσαιῶνος καὶ τῆς Ἀναγεννήσεως, καὶ ἐκτεθέντα ὑπὸ πριγγίπων, ἀρχόντων, καὶ συλλογέων Γερμανῶν· μεταξὺ τούτων συγκαταλέγεται ἀριστούργημά τι τοῦ Βενβενούτου Σελλίνη, ἀνῆκον εἰς τὸν δοῦκα τοῦ Κοβ ξ-ργου. Ἐν τῇ διαληφθείσῃ ἐκθέσει ἡ νεωτέρα γαλλικὴ βιομηχανία κατέχει θέσιν ἀνάλογον τῆς ἐν Γαλλίᾳ ὑπεροχῆς τῶν διακοσμητικῶν τεχνῶν. Παρετηρήθη ὅτι ἡ πόλις τοῦ Μονάχου, λόγῳ ἀντιζηλίας, ἀπέφυγε νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν ἔκθεσιν τὴν μεγαλοπρεπῆ συλλογὴν εἰδῶν χρυσοχοΐας τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως, ἅτινα ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ δημιουργοῦ αὐτῆς θησαυροῦ.

— Ἀγγέλλεται ἐκ Γερμανίας ὅτι τέσσαρες ἀποστολαὶ εἰς τὸν βόρειον πόλον ὀργανίζονται διὰ τὸν προσεχῆ χειμῶνα. Καὶ αἱ τέσσαρες θέλουσιν ἀρχίσει τὰς ἐρεύνας των ἀπὸ τῶν ῥωσσικῶν νήσων τῶν κειμένων πρὸς βορρᾶν τοῦ παγωμένου ὠκεανοῦ.

— Κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς, οὓς δημοσιεύει γερμανική τις ἐφημερίς, ὁ Γκαῖτε εἰσέπραξεν ἐκ τῶν ἔργων του 500,000 δρ. περίπου. Οἱ δὲ κληρονόμοι αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ θανάτου του, συμβάντος τῇ 10)22 Μαρτίου 1832 μέχρι τοῦ 1865, ὅτε ἔληξε τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ, εἰσέπραξαν 600,000 δρ. Ἂν συγκρίνῃ τις τὰ ὑπὸ ἐκδοτῶν πληρωθέντα ποσὰ εἰς ἐξόχους Ἄγγλους καὶ Γάλλους συγγραφεῖς, ἂν λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ σύγχρονος τοῦ Γκαῖτε ἄγγλος, μυθιστοριογράφος Βάλτερ Σκώτ, εἰσέπραξεν ἐκ τῶν ἔργων του ὑπὲρ τὰ πέντε ἑκατομμύρια, πρὸ πάντων δ' ὅτι τὰ εἰσοδήματα τοῦ Γκαῖτε προήρχοντο κυρίως οὐχὶ ἐκ πωλήσεως τῶν ἔργων του, ἀλλ' ἐξ ἡγεμονικῶν μεγαλοδωριῶν, συνάγει τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἐπάγγελμα μεγαλοφυοῦς ποιητοῦ δοξάζοντος τὴν πατρίδα του δὲν εἶνε σχετικῶς πολὺ προσοδοφόρον ἐν Γερμανίᾳ.

— Ἐξεδόθη μεγαλοπρεπὴς ἔκδοσις ἁπάντων τῶν ποιημάτων τοῦ νῦν Πάπα Λέοντος τοῦ ΙΓ'.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Νέα βιβλία ἐξεδόθησαν ἄρτι :

Γεωργίου Μ. Βιζυηνοῦ «Ψυχολογικαὶ μελέται ἐπὶ τοῦ καλοῦ». — Α'. *Πνευματικαὶ ἰδιοφυΐαι* (Παραγωγοὶ τοῦ καλοῦ). — Β'. *Αἱ ἀρχαὶ τῶν τεχνῶν* (Γένεσις τοῦ καλοῦ). Ἐν Ἀθήναις, Σπυρ. Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον, ὁδὸς Σταδίου καὶ ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Βουλῆς. 1885.

— «Περὶ κοιλιακοῦ τύφου ἐν Ἀθήναις» ὑπὸ Γεωργίου Χ. Βάφα. Πραγματεία βραβευθεῖσα ἐν τῷ Συμβουλιδείῳ ἀγῶνι τοῦ 1884. (Τεῦχος δεύτερον). Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς «Ἑνώσεως». Ὁδὸς Ὁμήρου, 10. 1885.

— «Γραμματικαὶ Παρατηρήσεις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν» ὑπὸ Γεωργίου Δ. Ζηκίδου, Ἠπειρώτου. Ἀθήνησιν, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς «Παλιγγενεσίας», ὁδὸς Βορρᾶ, 1. 1885. — Τιμᾶται δραχ. 6.

— «Αἱ περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσέως» μετὰ εἰκονογραφιῶν ὑπὸ Ἐμμ. Γαλάνη. Μέρος Α' καὶ Β'. Ἔκδοσις τετάρτη. Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. Τιμ. δρ. 1,50.

— «Ἐγχειρίδιον τῆς συγχρόνου γεωγραφίας», περιλαμβάνον ἐκ τῆς παλαιᾶς τὴν τῆς Ἑλλ. καὶ Ἰταλ. χερσονήσου, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, Ἀσσυρίας, Βαβυλωνίας, Μηδίας, Περσίας, Αἰγύπτου καὶ Κυρρήνης, ὑπὸ Α. Ι. Ἀντωνιάδου, γυμνασιάρχου ἐν Ἀθήναις. Πρὸς χρῆσιν τῶν γυμνασίων. Ἔκδοσις τρίτη, ἐπηυξημένη καὶ μετερρυθμισμένη. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. Τιμ. δραχ. 3.

— Δημητρίου Σ. Ζαλούχου, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας, *Ἐπίτομος Καλολογία*, ἤτοι περὶ τῆς τέχνης τοῦ εὖ λέγειν. Πρὸς χρῆσιν τῶν νέων καὶ δὴ τῶν εἰς τὰ Γυμνάσια καὶ διδασκαλεῖα φοιτώντων. Δαπάνῃ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῶν καταστημάτων Α. Κορομηλᾶ καὶ Κοραῆ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. 1885. Τιμᾶται δραχ. 4.

— «Λογοδοσία τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Τεγεατικοῦ Συνδέσμου». Ἔτος δεύτερον. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ «Κάλλους». 1885.

— Ἐξεδόθη ὡσαύτως ἐν γερμανικῇ μεταφράσει ὑπὸ τοῦ ἐν Στουττγάρτῃ φιλολόγου κ. Μ. Geiger ἀπόσπασμα «περὶ καλοῦ» ἐκ τοῦ «Μικροῦ πολίτου», συγγράμματος ἀξιολόγου τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ γνωστοῦ καθηγητοῦ κ. Π. Βεργωτῆ.

Digitized by Google

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἰουλίου 19, Παρασκευή.

Ἡ Βουλὴ εὑρίσκεται περὶ τὸ τέλος τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς. Μετὰ τὰς προεισαγωγικὰς τῷ προϋπολογισμῷ συζητήσεις, καθ' ἃς ἐψηφίσθησαν πλεῖστα νομοσχέδια, ἡ Βουλὴ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, σπεύδουσα νὰ περάνῃ τὸ ἔργον της ἄνευ πολλῶν ἐξονυχίσεων καὶ συζητήσεων. Ἅπαξ διέκοψε τὴν περὶ τὰ νομοσχέδια ἐνασχόλησιν αὐτῆς διὰ τῆς συστάσεως ἐννεαμελοῦς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν κατὰ τὸ Σύνταγμα ἀνετέθη ἡ ἐξέτασις τῆς ὑπὸ τῆς πρώην Κυβερνήσεως διαχειρίσεως τῶν δημοσίων χρημάτων. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἐν ᾗ περιλαμβάνονται καὶ τρία μέλη ἐκ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, θέλει ἀνακοινώσει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνακρίσεών της εἰς τὴν προσεχῆ κατὰ τὸ φθινόπωρον σύνοδον τῆς Βουλῆς.

* * *

Ἐπεκυρώθη ἡ ἐπαναληπτικὴ ἐκλογὴ τοῦ δήμου Ἀχαρνῶν, καὶ ἀνεδείχθη ὄγδοος βουλευτὴς Ἀττικῆς ὁ κ. Πετράκης. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπαναληφθεισῶν ἐκλογῶν ἐν Μεγάροις καὶ Λαρίσσῃ ὑπῆρξεν ἐν Μεγάροις μὲν εὐνοϊκὸν πρὸς τὴν ἀντιπολίτευσιν, ἕνεκα τῆς ἐπιτυχίας τοῦ κ. Δραγούμη, ἐν Λαρίσσῃ δὲ εὐνοϊκὸν πρὸς τὴν κυβέρνησιν, ἕνεκα τῆς ἐκλογῆς τῶν ὑπουργικῶν ὑποψηφίων κ. κ. Ἀστεριάδου, Τσαπαλίδου, καὶ Οἰκονόμου.

* * *

Καθ' ἃ ἀνηγγέλθη ἐκ τῶν σταφιδοφόρων ἐπαρχιῶν ἤρχισεν ὁ τρυγητὸς τῆς σταφίδος ἐν Πάτραις, Αἰγίῳ καὶ Πύργῳ. Μέχρι τοῦδε, ὡς ἐγνώσθη, ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ἀνωτέρω ἐπαρχιῶν ἐξεῤῥάγη βροχή, ἥτις εἰς τοιαύτην ἐποχὴν βλαβερώτατα ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ καρποῦ, εἴτε οὗτος εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ κλήματος ἔτι, εἴτε ἀποξηραίνεται εἰς τὰ ἁλώνια. Ἐν Αἰγίῳ ἐπερατώθησαν τὰ πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς σταφίδος πειράματα ὑπὸ τοῦ κ. Δαμασκηνοῦ. Κατὰ τὴν ἐπίσημον πρὸς τὴν Νομαρχίαν Πατρῶν ἔκθεσιν τοῦ δημαρχεύοντος Αἰγίου τὸ πείραμα δὲν ἐπέτυχε καθ' ὅλα ἕνεκεν ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς θερμότητος, ἐπαρκοῦς ὡριμάνσεως καὶ καταλλήλου τοποθετήσεως τοῦ καρποῦ.

* * *

Ἑτέρα ἰταλικὴ μοῖρα, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς ὑπὸ τὸν ναύαρχον Μαρτίνι, κατέπλευσεν εἰς Πειραιᾶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ὑποναυάρχου Λοβέρα δὲ Μαρία. Ἡ μοῖρα σύγκειται ἐκ δύο πλοίων, τοῦ *Βίκτορος Ἐμμανουὴλ καὶ τοῦ Βίκτορος Πιζάνη*, ἀμφοτέρων σχολῶν δοκίμων καὶ ναυτοπαίδων. Μεταξὺ τῶν δοκίμων καταλέγεται ὁ δεκατριετὴς υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας καὶ πρώην τῆς Ἱσπανίας βασιλέως Ἀμεδαίου.

* * *

Ὁ ἐν τῷ ναυστάθμῳ τῆς Σαλαμῖνος σταθμεύων ἀτμοδρόμων *Μεσολόγγιον* πρόκειται νὰ μεταποιηθῇ εἰς ναυτικὴν σχολὴν τῶν δοκίμων ἕνεκα τοῦ ἐπαρκοῦς τοῦ χώρου αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐντελοῦς τῆς ἐξαρτήσεως. Ὁ δὲ ἀτμοδρόμων *Ἑλλὰς* θέλει χρησιμεύσει ὡς σχολὴ ναυτῶν, ὑπαξιωματικῶν, πυροβολητῶν, πηδαλιούχων, συμφώνως πρὸς τὸν τελευταῖον ψηφισθέντα νόμον. Ἐκ τῶν ἄλλων ἡμῶν πλοίων τὰ *Ψαῤῥὰ καὶ ὁ Μιαούλης* καθειλκύσθησαν ἐκ τοῦ νεωρίου τῆς Τουλῶν, καθαρίζεται δὲ καὶ ἐπιδιορθοῦται ἡ *Μπουμπουλίνα*, ἥτις θέλει ῥυμουλκήσει ἐνταῦθα κατὰ τὸν προσεχῆ μῆνα Αὔγουστον τὴν πλωτὴν δεξαμενήν.

* * *

Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐξετάσεων τῆς δευτέρας τάξεως τῆς Σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν, ἤτοι περὶ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου, οἱ μαθηταὶ αὐτῆς θέλουσιν ἐκτελέσει πρακτικὰς ἀσκήσεις ἐν πορείᾳ ἥτις πιθανὸν νὰ ἐκτεταθῇ μέχρι τῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς. Τὸ αὐτὸ μέτρον θέλει ληφθῇ καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς ἐν Κερκύρᾳ προπαρασκευαστικῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν σχολῆς.

Ἡ 5 Αὐγούστου ὡρίσθη διὰ τοὺς ὑποβαλόντας αἰτήσεις ἵνα εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν προπαρασκευαστικὴν σχολὴν τῶν ὑπαξιωματικῶν καὶ ἔχοντας τὰ προσόντα νὰ διαγωνισθῶσι πρὸς τοῦτο, ὅπως παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ στρατολογικοῦ γραφείου τοῦ νομοῦ, ἔνθα διαμένουσι διὰ τὰ περαιτέρω.

Ὡσαύτως ἐντὸς τῆς δευτέρας δεκαημερίας τοῦ προσεχοῦς Αὐγούστου θέλει τελεσθῇ διαγωνισμὸς πρὸς πλήρωσιν 32 κενῶν θέσεων μαθητῶν τῆς πρώτης τάξεως ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ τῶν εὐελπίδων.

* * *

Δυσάρεστα ἀγγέλλονται περὶ τῆς ἐν Λαρίσσῃ ἐφετεινῆς ἐσοδείας, τὴν ὁποίαν ἐντελῶς κατέστρεψε μετὰ τὴν χάλαζαν δεύτερος ἐπιδρομεύς, ὁ σκώληξ, πρώτην φορὰν ἀναφανεὶς ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ βλάψας κυρίως τὸν ἀραβόσιτον, τὸν ὁποῖον κόπτει ἀπὸ τῆς ῥίζης.

* * *

Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ἐν Πειραιεῖ γάλλου προξένου κ. Βαδβλέτ, ἡ ἐκ τῆς σπογγαλιείας ἐτησία πρόσοδος τῆς Ἑλλάδος ἀνέρχεται εἰς 3 ἑκατομμύρια. Ἐκ τούτων ἡ μὲν Ὕδρα ἀπολαμβάνει ἐτησίως 2,000,000, ἡ Αἴγινα 700,000, καὶ ἡ Ἑρμιόνη 400,000.

* * *

Τῇ παρελθούσῃ Τρίτῃ συνεκροτήθη πρὸ τῶν Προπυλαίων τοῦ Πανεπιστημίου συλλαλητήριον ὑπὲρ τῆς διασώσεως τῶν ἀρχαιοτήτων, αἵτινες κινδυνεύουσιν ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῶν λατόμων νὰ καταστραφῶσιν. Οἱ συνελθόντες ἐξέλεξαν ἐπιτροπήν, ἥτις προσελθοῦσα ἐπέδωκε ψήφισμα πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Βουλῆς προκαλοῦν τὴν ἐπέμβασιν τῆς Βουλῆς ἐναντίον τῶν ἱεροσύλων.

* * *

Ἀπεβίωσεν ὁ καθηγητὴς *Νικόλαος Κοτζιᾶς*, γόνος ἐπισήμου οἰκογενείας τῶν Ψαῤῥῶν, πολλὰς ὑπηρεσίας παρασχούσης εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα, σπουδάσας ἐν Γερμανίᾳ φιλοσοφικά, καὶ ἐπὶ ἔτη διδάξας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας. Ὁ Κοτζιᾶς ἐξέδωκε πεντάτομον φιλοσοφικὸν σύγγραμμα, πρὸς δὲ καὶ ἱστορικὰς μονογραφίας περὶ ζητημάτων τῆς ἐπαναστάσεως.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ι. Ν. Σ. Εἰς τὴν γαλλικὴν ἕνα μόνον γνωρίζομεν: «Guide illustré sur le Danube et indicateur de Constantinople» par A. F. Heksch. Vienne, A. Hartleben, 1883. — κ. Κ'. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὸ σταλέν. Ὡς πρὸς τὴν ὑμετέραν παρατήρησιν περὶ τῆς δημοσιευομένης πραγματείας τοῦ κ. Σ. σημειοῦμεν ὅτι ἕνεκα τοῦ στενοῦ τοῦ χώρου δὲν δυνάμεθα νὰ δίδωμεν περισσότερον, ἵνα μὴ παραβλάπτεται ἡ ποικιλία τῆς ὕλης. Τούτου ἕνεκα θέλομεν προσπαθήσῃ νὰ ἐκδώσωμεν προσεχῶς ἓν διπλοῦν φύλλον, χάριν καὶ ἄλλων συνδρομητῶν μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθούντων τὴν πραγματείαν, ἵνα ταχύτερον συμπληρωθῇ ἡ δημοσίευσις τοῦ ἔργου. — κ. Κ. Μ. Βαγδάτιον. Ἡ ἐπιταγὴ ἐλήφθη, ταχυδρομικῶς δ' ἀπεστάλησαν ὑμῖν τὰ ζητηθέντα βιβλία. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ φροντίδα. — *Μιᾷ συνδρομητρίᾳ*. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλόφρονα συνεργασίαν σας. Θὰ δημοσιευθῶσι τὰ ἐπιτυχέστερα. — κ. Σ. Μπ. Λεόβαν. Ἡ συνδρομὴ δὲν ἐλήφθη ἔτι. Δι' ἐγγραφὴν συνδρομῶν εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας δύνασθε ν' ἀποταθῆτε εἰς τὸν γραμματέα αὐτῆς κ. Ν. Γ. Πολίτην. — *Ὑποψηφίῳ διδάκτορι τῆς φιλοσοφίας*. Νομίζομεν ὄχι. Οὐχ ἧττον δύνασθε νὰ ζητήσητε ἀκριβεστέρας πληροφορίας ἐκ τῆς γραμματείας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. — κ. Ν. Α. Ο. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν. — *Μεταφραστῇ*. Ἀγνοοῦμεν. — κ. Ι. Φ. Σύρον. Τὸ Α' μέρος ἐπεστράφη ταχυδρομικῶς· τὸ Β' τηροῦμεν εἰς τὸ γραφεῖον ἡμῶν συνῳδὰ τῇ παραγγελίᾳ σας. — κ. Θ. Ζ. Παξούς. Ἡ μεταβολὴ τῆς διευθύνσεως ἐγένετο ἅμα τῇ λήψει τῆς ἐπιστολῆς σας καὶ ἐξακολουθεῖ τακτικὴ ἡ ἀποστολὴ εἰς Παξούς. — κ. Δ. Κ. Πειραιᾶ. Ἐν Βιέννῃ κυρίως, ὅπου ἰδιαζόντως ἐκτιμᾶται καὶ καλλιεργεῖται ἡ μουσική. Οἱ στρόβιλοι τοῦ Στράους ἀντηχοῦσι μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν τῇ Ἀμερικῇ, τῇ Αὐστραλίᾳ καὶ ἐν αὐτῇ

Digitized by Google

τῇ Κίνᾳ ἔτι. Ἀνήκει δὲ εἰς οἰκογένειαν καὶ ἄλλους ἀναδείξασαν ἐπισήμους μουσικούς, διότι καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ οἱ δύο ἀδελφοί του ὑπῆρξαν τοιοῦτοι. — κκ. Κ. Σ. Βενετίαν καὶ Δ. Β. Παρισίους. Ἐλήφθη καὶ τὸ τέλος. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κκ. Π. Θ. Τρίπολιν, Χ. Ι. Κάϊρον, Κ. Χ. Ἀγρίνιον, Ἀδελφ. Δ. καὶ Ν. Κ. Π. Κωνσταντινούπολιν, Γ. Π. Ὀδησσόν, Φ. Κ. Σαχάλαν Δ. Π. Β. καὶ Ι. Δ. Τρίκκαλα. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Κ. Κ. Μόναχον. Ἐλήφθη καὶ τὸ κατόπιν σταλέν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.—κ. Τ. Ι. Κ. Καὶ ἡμεῖς σᾶς παρακαλοῦμεν τὴν λύσιν τοιούτων ἀποριῶν νὰ ζητῆτε εἰς τὸ πρῶτον τυχὸν ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικόν, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ σᾶς δώσῃ περισσοτέρας, παρ' ὅσας ἐπιτρέπει εἰς ἡμᾶς ὁ χῶρος τῆς ἀλληλογραφίας πληροφορίας.—κ. Στ. Π'. Νομίζομεν ὅτι εἶνε ἀντιγραφή, καὶ κακῶς ἀποδίδεται εἰς αὐτόν.—*Αὐτηκόῳ*. Πρὶν μᾶς τὸ ἀνακοινώσητε, ἡμεῖς τὸ εἴχομεν ἐν χειρογράφῳ, ἀλλ' ἡ δημοσίευσις δὲν ἐπιτρέπεται.—κ. Μ. Α. Π. Σῦρον. Ἐλήφθησαν ἀμφότερα· ἀλλ' ἀφοῦ ὅρον ἀπαραίτητον θέτετε τὴν δημοσίευσιν τοῦ ποιήματος, ἀναγκαζόμεθα νὰ σᾶς τὰ ἐπιστρέψωμεν. — κ. Α. Α. Δ. Εἰς τὸ μέλλον ἀπόκειται. Διὰ νὰ καταστῇ τις ἀθάνατος πρέπει πρῶτον νὰ ἀποθάνῃ. — *Νάχεν*. Ἐκ παραδρομῆς καθυστέρησε μέχρι τοῦδε ἡ ἀπάντησις. Ἰδοὺ νῦν τί εὐμενῶς ἐσημείωσεν εἰς τὴν ἐρώτησίν σας παρακληθεὶς Ἕλλην ἀξιωματικὸς πρὸ ὀλίγου ἀποφοιτήσας τῆς ἐν Βελγίῳ στρατιωτικῆς σχολῆς καὶ ἐπανελθὼν ἐνταῦθα. Τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα εἰσίν· 1) Ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἀπολυτήριον Γυμνασίου. — 2) Νὰ εἶνε κάτοχος τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Ὁ ὑποψήφιος ὀφείλει νὰ ὁμιλῇ καλῶς τὴν γαλλικήν, ὥστε νὰ δύναται οὐ μόνον νὰ ἐννοῇ τὸν καθηγητήν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξετάζηται ἅμα τῇ εἰσόδῳ του. —3) Νὰ γνωρίζῃ ἐκ τῶν μαθηματικῶν θεωρητικὴν ἀριθμητικήν, Ἄλγεβραν (κατωτέραν), Γεωμετρίαν (τὰ ὀκτὼ βιβλία), Τριγωνομετρίαν (τὴν ἐπίπεδον).—Ἐν Βελγίῳ δὲν ἀπαιτεῖται διὰ τοὺς ἀλλοδαποὺς οὐδὲν ὅριον ἡλικίας· ἀλλ' ἡ ἑλλ. Κυβέρνησις ἀπαιτεῖ νὰ μὴ ἔχῃ συμπεπληρωμένον ὁ μαθητὴς τὸ 25 ἔτος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κατατάξεώς του ἐν τῷ ἑλλ. στρατῷ.—Ἡ διάρκεια τῶν σπουδῶν εἶνε διετής, ἀρχομένη ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου ἢ Ὀκτωβρίου. Ὡς δίδακτρα ὀφείλει νὰ καταβάλῃ ὁ μαθητὴς ἅμα τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ δραχ. 2000, καὶ 800 δρ. κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Β' ἔτους, διὰ διδασκαλίαν, κατοικίαν, φωτισμόν, θέρμανσιν κτλ. Λεπτομερεστέρας πληροφορίας καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς Σχολῆς δύνασθε νὰ ζητήσητε παρὰ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις Γ. προξένου τῆς Ἑλλάδος.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μὴ σέρεις εἰς τὸ σῶμά σου καὶ σ' ὠφελῶ.
Ἂν γείνω δυὸ κομμάτια χωρισμένα,
Ἀπὸ τὰ δυὸ τὸ ἕνα
Τὸ φέρω εἰς τὸ σῶμά μου καὶ σ' ἐνοχλῶ.

2

Ὁλόκληρον ἂν μείνω εὐωδιάζω.
Ἂν μαδηθῶ 'λιγάκι, ἀγκαλιάζω.

3

Αἴνιγμα ἀρχαῖον

Μητέρ' ἐμὴν τίκτω καὶ τίκτομαι· εἰμὶ δὲ ταύτης
ἄλλοτε μὲν μείζων, ἄλλοτε μειοτέρη.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Παράλυσις

2

Κάρα—ἀρά.

3

Νόμος—Νομός.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

19 Ἰουλίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	316.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	323.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	408.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	374.50
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	244.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	183.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	243.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	93.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	365.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3760.—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	111.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	80.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	57.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς . . »	285.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.70
» 3μην......	25.45
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01 1/2
	1.01 3/4

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	20.32
Λίρα ὀθωμανική..................	23.—

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου..................	Τιμ.	Λεπτ.	25
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου..................	»	»	25.
Ὁ νέος κριτικὸς ὑπὸ Ἀγγέλ. Βλάχου	»	»	25.
Τὰ κείμενα ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου......	»	»	25.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλίας........	Τιμ.	λεπτ.	10
Ἀδαμάντιος Κοραῆς..............	»	»	10.
Λάζαρος Κουντουριώτης........	»	»	10.
Ἀλέξανδρος Σοῦτσος............	»	»	10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου................	»	»	10.
Περὶ καθαριότητος..............	»	»	10.
Περὶ Κύπρου..................	»	»	10.
Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης........	»	»	10.
Ἡ φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ	»	»	10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος Ἑλληνίδων Διακονισσῶν........	»	»	10.
Ἡ Λίμνη τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. Ἀριστ. Βαλαωρίτου..............	»	»	10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ λεπτῶν 50 τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου ἐκδοθὲν ἔκτακτον φύλλον, περιέχον ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ προσωπογραφίαν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ἐν Μαδουρῇ ἐπαύλεως αὐτοῦ, ἐν Εὐρώπῃ ἐκτελεσθείσας ὁλόκληρον τὸ ποίημα τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» ἐν πανομοιοτύπῳ αὐτογράφῳ τοῦ ποιητοῦ καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 99.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 448. — 28 ΙΟΥΛΙΟΥ 1885. — ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ἀριθ. 39.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 500

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΗΜΩΝ ΣΧΟΛΕΙΑ.

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΥΠΑΙΘΡΙΑ.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΛΤΑΙΡΟΥ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Τὸ γραφεῖον τῆς «Ἑστίας» μετεκομίσθη ὑπὸ τὴν μεγάλην νεόκτιστον οἰκίαν τοῦ κ. Παύλου Λάμπρου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ὑπ' ἀριθ. 32.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Ἐν τῷ αὐτῷ καταστήματι, ἔνθα νῦν τὸ γραφεῖον τῆς «Ἑστίας», κατηρτίσθη καὶ τέλειον βιβλιοπωλεῖον, ἐφωδιασμένον διὰ παντὸς ἑλληνικοῦ βιβλίου. Τὸ βιβλιοπωλεῖον τοῦτο τῆς «Ἑστίας», δυνάμει συμβάσεως πρὸς τὰ ἐνταῦθα μεγάλα καταστήματα «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» τοῦ κ. **Α. Κωνσταντινίδου**, δύναται νὰ προμηθεύῃ εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς καὶ ἐν γένει εἰς τὸ Κοινὸν πάντα τὰ διδακτικά, ἐπιστημονικὰ καὶ φιλολογικὰ βιβλία εἰς οἵας τιμὰς παρέχονται ταῦτα καὶ ὑπὸ τῶν ῥηθέντων Καταστημάτων. Πλὴν δὲ τούτων ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» ὑπάρχουσι καὶ πλεῖστα ἄλλα βιβλία παλαιά, φιλολογικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι, ἱστορικαὶ διατριβαὶ καὶ μονογραφίαι διάφοροι. Κατάλογοι πάντων τούτων θέλουσι δημοσιευθῆ ὅσονούπω καὶ ἀποσταλῆ μετὰ τοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας» εἰς ὅλους τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς.

Η Δ' ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Διὰ Β. Διατάγματος ὡρίσθη ὅτι ἡ προσεχὴς ἔκθεσις τῶν Ὀλυμπίων θέλει τελεσθῆ κατὰ Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1887 ἐν τῷ ἀνεγειρομένῳ μεγαλοπρεπεῖ Ζαππείῳ οἰκοδομήματι.

Ἡ τελεσθησομένη ὀλυμπιακὴ πανήγυρις ἔσεται ἡ τετάρτη ἀπὸ τῆς συστάσεως τῶν Ὀλυμπίων ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Εὐαγγέλη Ζάππα. Ἡ πρώτη ἐτελέσθη κατὰ τὸ ἔτος 1859, ἡ δευτέρα κατὰ τὸ ἔτος 1870 καὶ ἡ τρίτη κατὰ τὸ 1875.

Ὁ Εὐαγγέλης Ζάππας, ὁ ἀείμνηστος ἱδρυτὴς τῶν Ὀλυμπίων, προσήνεγκε κατὰ τὸ 1858 400 μετοχὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας ὅπως οἱ τόκοι αὐτῶν χρησιμεύωσιν πρὸς σύστασιν καὶ συντήρησιν διαγωνισμῶν φερόντων τὸ ὄνομα «Ὀλυμπίων» καὶ σκοπούντων τὴν ἐθνικὴν πρόοδον, ὡς ἀναφέρει τὸ ἀπὸ 19 Αὐγούστου 1858 Β. Διάταγμα περὶ συστάσεως Ὀλυμπίων, προσέφερε δὲ πρὸς τούτοις καὶ τρισχίλια καισαροβασιλικὰ φλωρία, ὅπως χρησιμεύσωσι κατὰ τὴν πρώτην ὀλυμπιακὴν πανήγυριν τοῦ 1859.

Βραδύτερον ὁ Εὐαγγέλης Ζάππας διὰ διαθήκης, συνταχθείσης ἐν Βροσθενίῳ τῆς Ρωμουνίας κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1860 ἀφῆκεν ἐπικαρπωτὴν τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἐφ' ὅρου ζωῆς τὸν ἐξάδελφόν του Κωνσταντῖνον Ζάππαν μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κτίσῃ ἐν Ἀθήναις κατάστημα τῶν Ὀλυμπίων καὶ νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς τελέσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν πανηγύρεων.

Ὁ φιλογενέστατος Κωνσταντῖνος Ζάππας οὐ μόνον κατὰ γράμμα ἐξεπλήρωσε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀοιδίμου ἐξαδέλφου του, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἰδίων συνεισέφερε καὶ συνεισφέρει πρὸς εὐόδωσιν τοῦ πατριωτικοῦ καὶ ἐθνωφελοῦς σκοποῦ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα ἅπασα ἡ περιουσία τοῦ ἀοιδίμου Εὐαγγέλη κληροδοτεῖται εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ὀλυμπίων ἀναλαμβάνουσαν πάσας τὰς κατὰ τὴν ἐν λόγῳ διαθήκην ὑποχρεώσεις. Ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ Ζάππα συνταχθείσῃ ὡς εἴδομεν κατὰ τὸ 1860 τὰ εἰσοδήματα τῶν κτημάτων αὐτοῦ ὑπολογίζονται εἰς 21,000 φλωρίων ἐτησίως.

Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Ὀλυμπίων, εἰς ἣν εἶνε ἀνατεθειμένη ἡ φροντὶς περὶ τῆς τελέσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν πανηγύρεων καὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ζαππείου καταστήματος, σύγκειται ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἐμψυχώσεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας συστάσης διὰ τοῦ ἀπὸ 25 Ἰανουαρίου 1837 Β. Διατάγματος καὶ ἐκ τεσσάρων μελῶν προστιθεμένων εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην τοῦ ἀοιδίμου Ζάππα.

Τὸ κατάστημα τῶν Ὀλυμπίων, ὅπερ θὰ εἶνε ἀποπερατωμένον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1887, ἤρχισεν οἰκοδομούμενον ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου τοῦ γάλλου ἀρχιτέκτονος Boulanger. Εἰς τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπηνέχθησαν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν διάφοροι τροποποιήσεις, μετεβλήθη δὲ κατόπιν σχεδὸν ῥιζικῶς παρὰ τοῦ διασήμου ἀρχιτέκτονος Θ. Χάνσεν ἀποκτῆσαν οὕτω ῥυθμὸν μᾶλλον ἑλληνικόν.

Τὸ κατάστημα τοῦτο ἔχει ἐπιφάνειαν ἐν ὅλῳ 7,000 τετρ. μέτρων, σύγκειται δὲ ἐκ μιᾶς κυκλοτεροῦς αἰθούσης (rotonde) κατὰ τὸ κέντρον, ἐξ ἡμικυκλικῆς στοᾶς πρὸς τὸ ὄπισθεν μέρος καὶ ἐξ μεγάλων αἰθουσῶν. Ἡ δαπάνη τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ θὰ ὑπερβῇ τὸ ἑκατομμύριον δραχμῶν.

Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ὀλυμπίων ἀνήκουσι δωρηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἅπασαι σχεδὸν αἱ γαῖαι αἱ περὶ τὸ Ζάππειον αἱ ὁριζόμεναι ὑπὸ τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας, τῆς παριλισσίας λεωφόρου Ὄλγας καὶ τῆς λεωφόρου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ· ἐπίσης ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τὸ παναθηναϊκὸν Στάδιον καὶ οἱ πέριξ λόφοι ἐκ δωρεᾶς τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως Γεωργίου.

Κατὰ τὴν Ὀλυμπιακὴν πανήγυριν τοῦ ἔτους 1887 θέλουσιν ἐκτεθῆ ἐν τῷ Ζαππείῳ τὰ παντοειδῆ τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης ἑλληνικὰ προϊόντα, πρὸς τούτοις δὲ ἐργαλεῖα καὶ μηχαναὶ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς δυνάμενα νὰ εἰσαχθῶσι παρ' ἡμῖν. Τὴν ἔκθεσιν θὰ ἐπακολουθήσωσι ποικίλοι ἀγῶνες σωματικοί τε καὶ πνευματικοί.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀγωνοθέτου Εὐαγγέλη Ζάππα καθ' ἑκάστην ὀλυμπιακὴν περίοδον ἀναγινώσκεται ὑπὸ λογίου ἀνδρὸς ἐκλεγομένου παρὰ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου ἔκθεσις περὶ τῶν γενομένων διανοητικῶν προόδων τοῦ ἔθνους, πρὸς τούτοις δὲ βραβεύεται καὶ πραγματεία ἐπὶ θέματος ὁριζομένου ὑπὸ τῆς αὐτῆς συγκλήτου. Ὡς τοιαῦτα θέματα προετάθησαν τὰ ἑξῆς δύο ὑπὸ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, ἐξ ὧν τὸ ἕτερον θέλει ἐκλέξει ἡ σύγκλητος, ἤτοι α') περὶ τῶν δασῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ β') περὶ τῶν προόδων τῆς χημείας, τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ περὶ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς χημικῆς βιομηχανίας.

Κατὰ τὴν τελευταίαν τῶν Ὀλυμπίων ἡμέραν θέλει παρασταθῆ δρᾶμα Ἑλληνικόν, ἢ ἐπὶ τούτῳ συντεταγμένον, προκηρυττομένου ἐγκαίρως διαγωνισμοῦ, ἢ ἐκλεγόμενον ὑπὸ τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἐκ τῶν ἐκδεδομένων ἤδη.

Digitized by Google

Τὸ προσεχὲς φύλλον τῆς «Ἑστίας» ἐκδοθήσεται διπλοῦν, περιλαμβάνον ὡς πλεῖστον μέρος ἐκ τῆς δημοσιευομένης ἐμβριθοῦς ἱστορικῆς μελέτης τοῦ κ. Κ. Σάθα, κατὰ τὴν ἐκφρασθεῖσαν ἡμῖν ἐπιθυμίαν πολλῶν συνδρομητῶν, ἵνα ταχύτερον συμπληρωθῇ ἡ δημοσίευσις τοῦ ἔργου. Ὡς βλέπουσιν οἱ ἀναγνῶσται τῆς «Ἑστίας», διὰ τῆς μελέτης ταύτης τοῦ ἀκαμάτου ἡμῶν μεσαιωνοδίφου νέα σελὶς ἀνοίγεται τοῦ μεσαιωνικοῦ βίου τῆς Ἑλλάδος, ἀποκαλύπτονται νέαι πηγαί, παρέχεται νέα ἄποψις τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν περιστάσεων τῆς χώρας, καὶ δίδεται ἡ φυσικὴ καὶ καθ' ἱστορίαν ἐξήγησις πολλῶν ἱστορικῶν φαινομένων τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου τῆς Ἑλλάδος.

— Ἐξεδόθη ἄρτι τὸ νέον τεῦχος (Β' τῆς τρίτης περιόδου) τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, οὗτινος περιεχόμενα εἶνε τὰ ἑξῆς: Π. Καββαδία, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῶν ἐν Ἐπιδαυρίᾳ ἀνασκαφῶν. — Ι. Χ. Δραγάτση, Πειραϊκαὶ ἀρχαιότητες. — Β. Ι. Λεονάρδου, Ἀμφιαρείου ἐπιγραφαί. — Θ. Σοφούλη, Ἀγαλμάτιον ἐκ Σπάρτης. — Χ. Τσούντα, Σκεῦος πήλινον καὶ τεμάχια ἀγγείων ἐξ Ἀθηνῶν. — Ν. Νοβοσάδσκη, ἐπιγραφὴ ἐκ Μεγάρων. *Ἀπεικονίσματα.* Ἀγαλμάτιον ἐκ Σπάρτης. — Σκεῦος πήλινον καὶ τεμάχια ἀγγείων ἐξ Ἀθηνῶν. — Χαλκοῦς Σάτυρος ἐκ τῆς Συλλογῆς Ἰωάννου Δημητρίου. — Κεφαλὴ ἀγαλματίου.

— Ἐδημοσιεύθη ὁ λόγος, ὃν ὁ γυμνασιάρχης κ. Κ. Νεστορίδης ἐξεφώνησεν ἐν τῷ γυμνασίῳ Τρικάλων κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐξετάσεων. Ἐν αὐτῷ ὁ κ. Νεστορίδης, εἷς τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων ἡμῶν γυμνασιαρχῶν, ἐκτὸς ἄλλων, λόγον ποιεῖται περὶ τῆς ἐπιδόσεως τῶν γραμμάτων ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἰδίως ἐν Τρικάλοις ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως, καὶ περὶ τοῦ πάλαι καὶ νῦν τρόπου τῆς διδασκαλίας, κατακρίνει θαρραλέως τὴν ἀνάμιξιν τῆς πολιτικῆς εἰς τὰ τῆς παιδείας, καὶ ὑποδεικνύει εὐστόχως τὰς ἐλλείψεις, αἵτινες χρήζουσι θεραπείας ἐν τῷ γυμνασίῳ Τρικάλων.

Προπαρασκευάζεται ἐν Βιέννῃ μεγάλη ἀποστολὴ πρὸς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Τὰς δαπάνας τῆς ἐπιχειρήσεως ἀνέλαβεν ὁ κόμης Λαγκορόνσκης μέλος τῆς Ἄνω Βουλῆς τῆς Αὐστρίας, ἡ ἀρχηγία δὲ τῆς ἀποστολῆς ἐδόθη εἰς τὸν καθηγητὴν Νίεμαν, μέλος τῆς ἐν Βιέννῃ καλλιτεχνικῆς Ἀκαδημίας. Κύριος σκοπὸς τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης εἶνε ἡ ἀναζήτησις ἀρχαιοτήτων κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς Ταυρίδος, ἔνθα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνεκαλύφθησαν λείψανα μνημείων χρονολογούμενα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Βαβυλωνίων.

— Ἐδημοσιεύθη ἡ φιλολογικὴ διαθήκη τοῦ Βίκτορος Οὑγκώ, διὰ τῆς ὁποίας ἀνατίθησι τὴν φροντίδα τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀνεκδότων ἔργων του, τελείων καὶ ἡμιτελῶν εἰς τοὺς φίλους καὶ μαθητὰς αὐτοῦ Αὔγουστον Βακκερί, Παῦλον Μερὶς καὶ Ἐρνέστον Λεφέβρ. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἐδήλωσαν ὅτι ἀναλαμβάνουσι τὴν ἐκτέλεσιν τῆς διαθήκης μετὰ βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης, ἀρνηθέντες τὰ κέρδη ἅτινα ὑπὲρ αὐτῶν ὥρισεν ὁ διαθέτης, καὶ ὁρίσαντες πάντα τὰ ἐκ τῆς ἐκδόσεως εἰσπραχθησόμενα ὑπὲρ τοῦ ἐν Παρισίοις ἀνεγερθησομένου μνημείου εἰς τὸν ποιητήν, προσέτι δὲ ὑπὲρ ἀναστυλώσεως τοῦ ἀνδριάντος αὐτοῦ ἐν Βεζανσών, ὡς καὶ ὑπὲρ οἰκοδομήσεως τάφου ἀξίου τοῦ ποιητοῦ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ Πανθέου, ἂν τύχωσι τῆς πρὸς τοῦτο ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ πρῶτος τόμος τῶν ὀψιγόνων ἔργων τοῦ Βίκτωρος Οὑγκώ, περιλαμβάνων τὰ ἔργα ὅσα κατέλειπε πλήρη, ἐκδοθήσεται τῇ πρώτῃ τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου, ἀπαρτιζόμενος ἐκ πέντε δραμάτων. Ὁ δεύτερος τόμος, ἀποτελούμενος ὑπὸ ἡμιτελῶν ποιημάτων, πάντων σχεδὸν ἀναφερομένων εἰς τὴν περίοδον τῆς ἐξορίας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας, ἐκδοθήσεται τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1886 ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ ὀλέθρια ἔτη.» Ἡ κατάταξις καὶ δημοσίευσις τῶν λοιπῶν τεμαχίων, ὅσα κατέλιπεν, θέλουσιν ἀπαιτήσει καὶ ἐργασίαν καὶ χρόνον πολύν. Ἡ ὅλη ἔκδοσις φέρει, κατὰ τὴν εὐχὴν τοῦ ποιητοῦ, τὸν τίτλον *Ὠκεανός*.

— Κατὰ διαταγὴν τοῦ Σάχη τῆς Περσίας κατεσκευάσθη μοναδικὸς εἰς τὸ εἶδός του σφαιρικὸς ἄτλας τῆς ὑδρογείου, ἀξίας πολλῶν ἑκατομμυρίων. Αἱ θάλασσαι παριστῶνται ἐν αὐτῷ δι' ὡραίων σμαράγδων, αἱ διάφοροι χῶραι δι' ἀδαμάντων, λυχνιτῶν, σαπφείρων καὶ πλείστων πολυτίμων λίθων, στενῶς συγκεκολλημένων πρὸς ἀλλήλους.

—Δύο σοφοί, Ἀμερικανὸς καὶ Γερμανός, ἐπιληφθέντες νέων ἐρευνῶν πρὸς καθορισμὸν τῆς ἐπὶ τῆς γῆς θέσεως τοῦ παραδείσου, κατέληξαν εἰς διάφορα ἀποτελέσματα.. Ὁ μὲν Γερμανὸς κ. Μαυρίκιος Ἔγγελ θέτει τὴν Ἐδὲμ ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ, «ἐν τῇ ὀάσει Ρούχβε πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Χωράν» ὁ δ' Ἀμερικανὸς κ. Οὐΐλλιαμ Οὐάρρεν φρονεῖ ὅτι ἡ θέσις αὐτῆς εἶνε εἰς τὸν βόρειον πόλον, ἔνθα ἠδυνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ταυτότητα τῶν τεσσάρων ποταμῶν τῶν μνημονευομένων ὑπὸ τῆς Γραφῆς. Ἀμφότεροι οὗτοι πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν ἀναφέρουσιν ἀφθονίαν ἀποδείξεων.

— Ἐν Ἀμερικῇ αἱ χρηματικαὶ ἐγγραφαὶ πρὸς τελείωσιν τοῦ βάθρου τοῦ ἀγάλματος ὅπερ παριστᾷ τὴν Ἐλευθερίαν, φωτίζουσαν τὸν κόσμον, ἀνῆλθον εἰς τὸ ποσὸν τῶν 91,252 δολλαρίων. Τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐγγραφῆς ἀνέλαβεν ἐφημερίς τις τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγγραφέντων διὰ συνδρομὰς ὑπολογίζεται εἰς 102,532. Καί τοι δὲ ὑπέρογκον τὸ μέχρι τοῦδε συναχθὲν ποσόν, ὁ κατάλογος μένει ἔτι ἀνοικτὸς πρὸς ἐγγραφήν, καὶ προβλέπεται ὅτι μετ' οὐ πολὺ θέλει συμπληρωθῇ τὸ ποσὸν τῶν 100,000 δολλαρίων, ὅπερ ἡ ἐν λόγῳ ἀμερικανικὴ ἐφημερὶς ἀνέλαβε νὰ συλλέξῃ.

— Κατ' αὐτὰς ἐξεδόθη περατωθὲν τὸ «Γενικὸν λεξικὸν τῶν καλλιτεχνῶν τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς», τῶν ἀκμασάντων ἀπὸ τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἀρχῆς τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Τὸ λεξικὸν τοῦτο, πλῆρες βιογραφικῶν καὶ βιβλιογραφικῶν ὑπομνήσεων, περιέχει κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν πλείονας τῶν 15,000 ἀξίους λόγου ζωγράφους, γλύπτας, ἀρχιτέκτονας, χαλκογράφους καὶ λιθογράφους, καὶ χρονολογικὸν κατάλογον τῶν ἔργων των κατ' ἀκριβεῖς καὶ ποικίλας πληροφορίας ἐξ ἐπισήμων τε καὶ ἰδιωτικῶν πηγῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Lucian select dialogues with introduction and notes for schools by the Rev. Launcelot D. Dowdall, κτλ. Ἐν Δουβλίνῳ 1882.

[Ἡ περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος ἔκδοσις περιλαμβάνει δέκα μόνον διαλόγους τοῦ Λουκιανοῦ ἐκλεχθέντας ἐκ τῶν Θεῶν διαλόγων, τῶν ἐναλίων καὶ τῶν νεκρικῶν. Ἐν ᾧ δὲ εἴκοσι σελίδας κατέχει τὸ κείμενον, εἶνε προτεταγμένη εἰσαγωγὴ ἀξία λόγου σελίδων δέκα καὶ ὀκτὼ καὶ ἕπονται ἐν τέλει αἱ σημειώσεις ἐν ὅλαις ἑξήκοντα καὶ δύο σελίσι, κλείει δὲ τὸ βιβλίον μικρὸς πίναξ τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων ὑπὸ γραμματικὴν ἔποψιν λέξεων. Ἡ μικρὰ αὕτη ἔκδοσις τοῦ Λουκιανοῦ, ὡς σχολικὴ κρινομένη, εἶνε τῷ ὄντι ὄχι μικροῦ λόγου ἀξία, φαίνεται δὲ ὅτι ὁ λόγιος ἐκδότης εἰργάσθη μετὰ πάσης ἀκριβείας ὅπως καταστήσῃ αὐτὴν οὕτως εἰπεῖν ἐνήμερον πρὸς τὴν σημερινὴν τῆς φιλολογίας κατάστασιν. Διὰ τοῦτο αἱ σημειώσεις του μάλιστα εἶναι ποικίλαι, καὶ ὑπερέχει μὲν ἐν αὐταῖς ὡς προσήκει εἰς σχολικὴν ἔκδοσιν τὸ γραμματικὸν στοιχεῖον, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ ἄλλως συντελοῦν εἰς τὴν ὀρθὴν τοῦ συγγραφέως ἑρμηνείαν δὲν ἀπεκλείσθη. Σπανιώτατα δὲ αἱ σημειώσεις αὗται ἀπολείπονται τῆς δεούσης ἀκριβείας (ὡς λ. χ. ἐν σελ. 72, ἔνθα ἐν λ. *ἐφεστρίδα* ἐπιφέρονται τάδε: This garment was also called μανδύη, φαινόλης and τήβεννα). Τίνα δὲ βοηθήματα μετεχειρίσθη εἰς παρασκευὴν τῆς ἐκδόσεώς του καθιστᾷ εἰς ἡμᾶς γνωστὰ αὐτὸς ὁ λόγιος ἐκδότης ἐν τῷ ἀπὸ Βρυξελλῶν χρονολογουμένῳ μικρῷ του προλόγῳ, εἶναι δὲ ἡ ἐξαίρετος εἰσαγωγὴ τοῦ Sommerbrodt, τοῦ Κουρτίου τὸ Ἐτυμολογικὸν καὶ τὰ λοιπὰ σχετικὰ βιβλία ὡς καὶ τὸ τοῦ Peile. αἱ γραμματικαὶ τοῦ Jelf, τοῦ Κρύγερ. τοῦ Κουρτίου, τοῦ Μαδβιγίου καὶ τοῦ Γούδουϊν. Εἰδικώτερον δὲ διὰ τὴν ἑρμηνείαν μετεχειρίσθη τὰ ὑπομνήματα τοῦ Lehmann, τοῦ Jacobitz, τοῦ Hemsterhuis καὶ ἄλλων ἐκδόσεων. Τὸ δὲ κείμενον τῶν διαλόγων τῶν θεῶν καὶ τῶν νεκρικῶν εἶναι αὐτὸ τὸ τοῦ Jacobitz, ὅπερ στηρίζεται ἐπὶ τῶν κριτικῶν ἐργασιῶν τοῦ Cobet, τοῦ Fritzsche καὶ ἄλλων, τὸ δὲ τῶν ἐναλίων εἶναι αὐτὸ τοῦ Dindorf, ὅπερ ἀντεβλήθη πρὸς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Jacobitz, καὶ κατ' αὐτὴν μεθηρμόσθη. Τῶν τυπογραφικῶν διορθώσεων ἐπεμελήθη ὁ ἡμέτερος κ. Βαλέττας.

Σ.]

Digitized by Google

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἰουλίου 26, Παρασκευή.

Κατὰ τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν ἐγένετο ἡ τελευταία συνεδρίασις τῆς Βουλῆς, ἥτις μέλλει νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς ἐργασίας της κατὰ τὸ προσεχὲς φθινόπωρον. Ἡ παροῦσα σύνοδος ὑπῆρξε γονιμωτάτη εἰς ἐπιψήφισιν νομοσχεδίων, ὑπερβάντων τὰ πεντήκοντα, ἐν ὀλίγῳ χρονικῷ διαστήματι· ἤτοι ἀπὸ τῆς 26 Ἰουνίου, καθ' ἣν ὑπεβλήθη ὁ προϋπολογισμὸς μέχρι τῆς 19ης Ἰουλίου καθ' ἣν διεκόπησαν αἱ ἐργασίαι. Ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ παραμένει ἤδη συνεδριάζουσα ἐν τῷ δωματίῳ τῶν στενογράφων ἡ ὑπὸ τῆς Βουλῆς συσταθεῖσα ἐξεταστικὴ ἐπιτροπή. Διάφοροι προσεκλήθησαν ὑπὸ ταύτης πρὸς ἐξέτασιν.

***

Ἀντιθέτως πρὸς τὰς κοινοβουλευτικὰς ἐργασίας ἤρξατο γενικὸς ἀπὸ τινων ἡμερῶν ὁ τρυγητὸς τῆς σταφίδος. Εὐτυχῶς ὁ καιρὸς ὑπῆρξεν λίαν εὐνοϊκὸς μέχρι τοῦδε πρὸς τὸν καρπὸν τῶν σταφιδοφόρων ἐπαρχιῶν· ἂν μάλιστα ὁ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπικρατῶν ἐν Ἀθήναις καύσων εἶνε κοινὸς καὶ εἰς ἄλλα, ἡ ἀποξήρανσις τῆς σταφίδος θέλει συντελεσθῆ ἀκινδύνως καὶ ἀσφαλῶς, πρὶν ἢ ἐκ τῶν πρὸς ἀποξήρανσιν ἐφευρέσεων βεβαιωθῆ ἡ πλήρης ἐπιτυχία ἑνὸς ἐξ αὐτῶν. Ἡ ἐσοδεία ἐν Ἠλείᾳ καὶ Πύργῳ προμηνύεται ὀλιγωτέρα τῆς τῶν ἄλλων ἐτῶν.

***

Τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ 21 Ἰουλίου, ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος ἑώρταζε τὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεως αὐτοῦ, εἰσερχόμενος εἰς τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἐπὶ τούτῳ δοξολογία ἐψάλη ἐν Δεκελείᾳ ἔνθα διαμένει ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια.

***

Μετὰ πολλὰς ἀμφισβητήσεις καὶ διαψεύσεις ἐβεβαιώθη τέλος ὅτι ἐν Μασσαλίᾳ ἐνέσκηψεν ἡ χολέρα ἐπιτεινομένη ὁσημέραι. Ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν διέταξε νὰ ὑποβάλλωνται εἰς ἐνδεχαήμερον τακτικὴν κάθαρσιν αἱ ἐκ Μασσαλίας προσελεύσεις, καὶ πρὸς τοῦτο νὰ συστηθῶσι λοιμοκαθαρτήρια εἰς διάφορα μέρη τοῦ Κράτους.

***

Νέοι φόβοι περὶ φυλλοξήρας εἶχον γεννηθῆ συνεπείᾳ τηλεγραφήματος τοῦ Νομάρχου Λαρίσσης πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, δι' οὗ ἠγγέλλετο ὅτι εἰς Ἀμπελάκια ἀνεφάνη φυλλοξήρα. Ὁ ἐπὶ τούτῳ μεταβὰς αὐτόθι ἐπιθεωρητὴς τῆς Γεωργίας κ. Γεννάδιος μᾶς ἀπήλλαξε τῶν φόβων τούτων, βεβαιῶν ὅτι οὐχὶ ὑπὸ φυλλοξήρας, ἀλλ' ὑπὸ ἡλιοπληξίας προσεβλήθησαν ἐκεῖ αἱ ἄμπελοι.

***

Λέγεται ὅτι πρόκειται νὰ ἐκδράμωσιν εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὸν προσεχῆ μὲν μῆνα ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας, καὶ κατὰ τὸν Φεβρουάριον ἡ βασίλισσα τῆς Ἰταλίας πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ἑλληνικῆς αὐλῆς.

***

Ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ὁρμεῖ ἐν Φαλήρῳ ἡ ὑπὸ τὸν ἀντιναύαρχον Δουπερρὲ γαλλικὴ μοῖρα τοῦ στόλου τῆς Μεσογείου, συγκειμένη ἐκ τῆς ναυαρχίδος *Κολβέρ*, φερούσης 19 τηλεβόλα καὶ πλήρωμα 880 ἀνδρῶν, τοῦ *Ναυάρχου Δυπερρέ*, φέροντος 18 τηλεβόλα καὶ 730 ἄνδρας, τῆς *Καταστροφῆς* μὲ 14 τηλεβόλα καὶ πλήρωμα 800 ἀνδρῶν, τοῦ *Φριέδλαν*, μὲ 14 τηλεβόλα ὡσαύτως καὶ 675 ἄνδρας, καὶ τῶν προσκόπων *Δεσαὶξ* καὶ *Χελιδόνος*. Τῇ δὲ παρελθούσῃ Τρίτῃ ὑπὸ τῶν πλοίων τοῦ στόλου ἐτελέσθησαν γυμνάσια δι' ἐνσφαίρων βολῶν ἀπὸ τῶν τηλεβόλων τοῦ πυροβολείου. Εἰς τοὺς ἀριστεύσαντας ἐν τῷ ἀγῶνι ἀπενεμήθησαν ὡρισμένα βραβεῖα. Ἡ μοῖρα θέλει ἀποπλεύσει τοῦ Φαλήρου κατὰ τὸ τέλος τῆς ἑβδομάδος, ἐπανακάμπτουσα εἰς Γαλλίαν. Ἡ ὄψις τοῦ Φαληρικοῦ λιμένος ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ὁρμούντων ξένων πλοίων εἶνε γραφικωτάτη.

***

Κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ ἀρχιμηχανικοῦ τῆς Ἑταιρίας πρὸς τομὴν τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἐξεχωματώθησαν κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον 105,315 κυβικῶν μέτρων. Τὸ ποσὸν εἶνε κατά τι ὀλιγώτερον τοῦ ἐχχωματισθέντος τὸν παρελθόντα μῆνα Ἰούνιον, διότι περιλαμβάνεται ἐντὸς διαστήματος 26 μόνον ἡμερῶν. Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1884 εἶχον ἐχχωματισθῆ μόνον 81,018 κυβικῶν μέτρων.

***

Ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως» οἱ κατὰ τὴν ἐφετεινὴν σύνοδον ψηφισθέντες νόμοι περὶ καταργήσεως τοῦ περὶ πυρείων νόμου τῆς 27 Μαρτίου 1884, περὶ τροποποιήσεως τοῦ περὶ εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων νόμου, περὶ αὐξήσεως τοῦ ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν τῶν ἀνωνύμων μετοχικῶν ἑταιριῶν φόρου, περὶ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ἐθνικοῦ σφραγιστηρίου, περὶ ἁλαταποθηκαρίων καὶ ἁλατοφυλάκων καὶ περὶ καταργήσεως τοῦ νόμου περὶ γραφείου στατιστικῆς ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν οἰκονομικῶν.

***

Εἴς τινα τῶν θεσσαλικῶν χωρίων ὁ ἁλωνισμὸς γίνεται πρώτην φορὰν ἐφέτος δι' ἁλωνιστικῶν μηχανῶν, τῶν ὁποίων ὡς ἐλπίζεται, τὸ προσεχὲς ἔτος θὰ εἶνε γενικωτέρα ἡ χρῆσις.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Δ. Μ. Α. Νεάπολιν. Ἀποστέλλονται διὰ τοῦ ἰταλικοῦ τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα. Περιμένομεν ἀπάντησιν. — κ. Χ. Λ'. Εἴτε διὰ τὴν κακὴν ἐκλογὴν τῶν παριστανομένων, εἴτε δι' ἀτεχνίαν τῶν ὑποκριτῶν. Ἀλλ' ἡ ἐπίδρασις εἶνε ἀναντίρρητος. Λέγεται ὅτι ἡ ἐκ τῆς παραστάσεως τοῦ *Ὀθέλλου* ἐντύπωσις ὑπῆρξε ποτὲ τοσοῦτον ἰσχυρὰ ἐν γαλλικῷ τινι θεάτρῳ, ὥστε ἐπροκάλεσε κραυγὰς φρίκης ἐκ μέρους τῶν θεατῶν, εἷς δὲ αὐτῶν ἀνεφώνησεν: «Εἶνε Μαῦρος αὐτὸς ποῦ ἔπραξε τοιοῦτον κακούργημα, δὲν εἶνε Γάλλος». Ἐν Ἀμβούργῳ κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν τοῦ αὐτοῦ δράματος ἀλλεπάλληλοι ὑπῆρξαν αἱ λιποθυμίαι τῶν κυριῶν· αἱ θύραι τῶν θεωρείων ἀνοιγοέκλειον συνεχῶς, ἐξερχομένων τῶν ἐν αὐτοῖς ἢ καὶ ἀπαγομένων ἀναισθήτων· πολλαὶ δὲ κυρίαι ἔπαθον δυσάρεστα. Ὅτε ἔληξεν ἡ παράστασις, οἱ θεαταὶ ἔμειναν ἄφωνοι· τόσον βαθεῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τοῦ δράματος ἐντύπωσις, ὥστε καταπιπτούσης τῆς αὐλαίας οὐδὲν ἠκούσθη χειροκρότημα ἐν τῇ πλατείᾳ, διότι ἕκαστος θεατὴς ἔσπευδε νὰ ἐξέλθῃ, θέλων νὰ ἀνακουφισθῇ ἐκ μεγάλου βάρους. Τὴν ἐπιοῦσαν οἱ θεαταὶ ὑπῆρξαν ὀλίγοι, ὅτε δὲ μετά τινας ἑβδομάδας ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου ἀνήγγειλε τὴν τρίτην παράστασιν, αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ἀμβούργου ἀπήτησαν ἵνα ἀποκοπῶσιν αἱ φρικτότεραι σκηναὶ καὶ μεταβληθῇ ἡ λύσις τοῦ δράματος. Τοιαῦτα ἀποτελέσματα ὀφειλόμενα ἰδίως εἰς τὴν μεγάλην τέχνην τῶν ὑποκριτῶν ἀναφέρονται καὶ ἄλλα περιεργότερα. Κατά τινα παράστασιν ἡ ἠθοποιὸς Dumesnil ἀνέπτυξε τοιαύτην θαυμασίαν τέχνην ὑποκρινομένη τὴν Κλεοπάτραν, ὥστε καθ' ἣν στιγμὴν ἐξεφώνει φοβερὰν κατὰ τῶν θεῶν κατάραν, εἷς τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἠθοποιῶν τὴν ἐκτύπησεν ἰσχυρῶς διὰ τῆς πυγμῆς λέγων· «Πήγαινε κατὰ διαβόλου, σκύλλα!», δι' ὅπερ ἡ ἠθοποιὸς τὸν ηὐχαρίστησε κατόπιν, θεωρήσασα αὐτὸ ὡς τὸν εἰλικρινέστερον καὶ ὡραιότερον ἔπαινον. Ἄλλοτε πάλιν, παριστανομένου τοῦ *Βρεταννικοῦ*, στρατιώτης τις τῶν ἐπὶ σκηνῆς, τοσοῦτον ἠγανάκτησε κατὰ τοῦ ὑποκρινομένου τὸν κακοῦργον Νάρκισσον, ὥστε ἐσκόπευσεν αὐτὸν διὰ τοῦ ὅπλου, καὶ θὰ ἐφόνευε τὸν ἠθοποιόν, ἐὰν δὲν τοῦ ἐκράτουν τὴν χεῖρα. — κ. Δ. Β. Πάτρας. Εὐχαρίστως ἀλλ' οὐχὶ πρὸ τοῦ τέλους Αὐγούστου. — κ. Σ. Πότερον προτιμᾶτε; δέον νὰ ὁρισθῇ σαφῶς. — *Ἀμερολήπτῳ*. Καὶ ἄν, ὡς ἰσχυρίζεσθε, ὑπερβολικὴ εἶνε ἡ καταφορά, ὑπερβολικὴ εἶνε καὶ ἡ ἰδική σας γνώμη, ὅτι εἶνε τόσον ἐπιζήμιον τὸ πρᾶγμα· «Ἐπεὶ ἡ φιλία τανῦν ἰσχνόφωνος γέγονεν ἐν τῷ παρρησιάζεσθαι, καὶ τὸ κολακεῦον αὐτῆς λάλον ἐστί, τὸ δὲ νουθετοῦν ἄναυδον, ἀκουστέον ἐστὶ πρὸς τῶν ἐχθρῶν τὴν ἀλήθειαν». — κ. Ε. Μ. Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς ὑπάρχει πλήρης σειρά, νομίζομεν. — κ. Α. Σ. Χανία. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. — κ. Ι. Τ. Ὕδραν. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα· ἐπληρώθησαν δὲ δρ 42 συμφώνως τῇ παραγγελίᾳ σας. Ταχυδρ. λαμβάνετε τὴν ἀπόδειξιν. — κ. Ν. Ε. Κ. Ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατὸν θὰ γείνῃ· ἀλλ' ἀνάγκη ὑπομονῆς. — Μιᾷ.

Digitized by Google

συνδρομητρία. Εἶνε πασίγνωστον, καὶ δὲν ἦτο ἰδική μας μόνον γνώμη. Εὐφυής τις παρατηρητὴς ἐξαίρει τὸ μουσικὸν αἴσθημα τῶν βιενναίων οὕτως· «Ἡ μουσικὴ εἶνε διὰ τὸν Ἰταλὸν αἴσθημα, διὰ τὸν Γάλλον διασκέδασις, διὰ τὸν Ἄγγλον ματαιότης· διὰ τὸν βιενναῖον εἶνε πάθος καὶ ἀπόλαυσις. Ἐν τῷ μελοδραματικῷ θεάτρῳ ἡ Γαλλὶς ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ Γερμανὶς τὰ ὦτα, ἡ Ἰταλὶς τὴν καρδίαν της, ἡ Ἀγγλὶς τὸ στόμα· ἡ δὲ βιενναία ἀνοίγει τι πλέον τοῦ ὠτός· ἀνοίγει ὁλόκληρον αὐτῆς τὴν ψυχὴν καὶ παραδίδεται ἐν ἐκστάσει εἰς τὸν δαίμονα τῆς συμφωνίας».-*Ἀγραμμάτῳ*. Δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἐχουσῶν ἱστορικὴν ἀρχήν. Ὁ λαὸς τὰς διετύπωσεν οὕτω. — κ. Κ. Ν. Τρίκαλα. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν· ἐκ τῶν ἀποσταλέντων ἐπληρώθησαν τὰ ὁριζόμενα τῷ Δ. Σ., οὗτινος λαμβάνετε ἀποδείξεις ταχυδρ. — κ. Ι. Φ. Σῦρον. Ἐπεστράφη ταχυδρομικῶς. — κκ. Κ. Α. Μεσσήνην, Π. Ν. Μεσολόγγιον, καὶ Δ. Κ. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Δ. Κ. Γαργαλιάνους. Ἐλήφθησαν. — *Φίλῳ Μ*. Οἱ μὲν στίχοι καλῶς, ἀλλὰ τὰ λοιπὰ τίνα λόγον ἔχουν;

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Τέσσαρας ἔχει κεφαλὰς τ' ἀκέφαλόν μου σῶμα·
Τὴ μιά, τὴν πρώτη ποῦ φορῶ, τὴν ἔχεις εἰς τὸ στόμα·
Ἡ δεύτερή μου 'βρίσκεται ἡ μαύρη 'ς ἕνα πτῶμα,
Ἡ τρίτη μου κεῖται χαμαί, κυλίεται 'ς τὸ χῶμα,
Γιὰ τὴν τετάρτη.... νὰ σοῦ 'πῶ τὸ δρομολόγιόν σου:
Κάμε τὸν κόπο, πήγαινε εἰς τὸ δωμάτιόν σου.

Ἐν Πρεβέζῃ — Κ. Κ.

2

ΑΦΕΣ, πρόσθες κι' ἕνα ρῶ
νὰ φέρω τὸν καλὸ καιρό.

3

Ἀνὴρ μέγας, σεβαστός,
Ἀπὸ 'πίσω κι' ἀπ' ἐμπρός,
Πάντα εἶμαι ὁ αὐτός.

Ἐν Πρεβέζῃ. — Ἀνώνυμος.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Δάκτυλος — τύλος

2

Νάρκισσος — κισσός.

3

Ἡμέρα καὶ νύξ.

Χάριν τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας», τῶν ἀπευθυνόντων ἑκάστοτε εἰς τὴν Διεύθυνσιν αἰτήσεις περὶ ἀποστολῆς φύλλων παλαιῶν καὶ δελτίων τῆς «Ἑστίας», ἰδίως τῶν πρώτων πέντε ἐτῶν τῆς ἐκδόσεως, δηλοῦται ἐνταῦθα ὅτι ἐκ τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν φύλλων τῆς πενταετίας ἐξηντλήθησαν οἱ ἀριθμοὶ 1, 27, 59, 103, 105, 153, 159, 204, 210, καὶ 261. Πάντα τὰ ἄλλα φύλλα ὑπάρχουσιν εἰς τὸ γραφεῖον καὶ πωλοῦνται λεπτὰ 25.

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πάντα τὰ δελτία τῆς πρώτης πενταετίας, πωλούμενα ἕκαστον λεπτὰ 10.—Φύλλον καὶ δελτίον ὁμοῦ λεπτὰ 35.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

26 Ἰουλίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 %, Φρ. χρ.	318.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	324.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	399.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	363.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	250.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	182.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	243.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	93.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	360 50—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	37.25—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	92.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	77.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	55.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	275.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.60
» 3μην......	25.45
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01 ¼
	1.01

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.................	20.20
Λίρα ὀθωμανική.................	22.91

ΕΞΕΔΟΘΗ ΑΡΤΙ

ΑΤΤΙΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ

Σ. Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ.

Τόμος Α',—Οἱ Καλλέργαι.—Λουκᾶς Νοταρᾶς Δρ. 4.—
Τόμος Β'.—Γαλάτεια.—Χίμαιρα.—Σκύλλα.—Ὑψηλάντης.—Σεμέλη.—Ἀμάλθεια. Δρ. 4.—
Τόμος Γ'.— Εἰκόνες. — Κύματα. — Ἔπεα πτερόεντα.—Παντοῖαι ποιήσεις.—Δράματα.—Παραφράσεις.— Δρ. 4.—

Ὁ Δ' τόμος ἐκδοθήσεται λίαν προσεχῶς

Πωλοῦνται καὶ χωριστὰ ἕκαστος τόμος. Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ζητοῦντας ἐπιβαρύνεται ἕκαστος τόμος καὶ μὲ τὰ ταχυδρ. τέλη, λεπτὰ 30.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφίδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 100.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 449. — 4 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ — 1885. Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 501

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ. Μετὰ εἰκόνος.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

Ο ΣΥΖΥΓΟΣ διήγημα οὐγγρικόν.

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΝΙΛΣΩΝ.

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ. Ποίημα Γεωργίου Δροσίνη.

ΚΑΥΣΙΣ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ ἐν Ἰνδικῇ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΤΟ ΕΝ ΔΡΑΓΑΣΑΝΙΩι ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΛΟΧΟΥ

Ἐκ Βουκουρεστίου **ἐπιστέλλουσιν** ἡμῖν τὰ ἑπόμενα.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ μεγάλου ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν χριστιανῶν, ἣν ἐξήγγειλεν ὁ πρωτομάρτυς Ῥήγας ὁ Φερραῖος διὰ τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ τονισθέντων θουρίων του, δονήσας τὰς καρδίας πάντων τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, καὶ τὸν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἐνθουσιασμὸν εἰς τὰ στέρνα αὐτῶν ἀναφλέξας, ἀναγέγραπται ἐν τοῖς πρώτοις ἡ ἐν Δραγασανίῳ μάχη τῆς 7 Ἰουνίου 1821· Τὴν ἡμέραν ἐκείνην δρὰξ σφριγώντων νέων ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην, Δημήτριον Σοῦτσον, Σπυρίδωνα Δρακούλην, Κρῆτα Μεθόδιον, σημαιοφόρον Ξενοφῶντα καὶ ἄλλους ἔπεσεν ἐνδόξως εἰς τὸ κέλευσμα τῆς πατρίδος ὑπείκουσα.

Τὰ ἱερὰ ὅμως ὀστᾶ τῶν μαρτύρων ἐκείνων, οἵτινες πρὸς δεκαπλασίους ἐμπειροπολέμους πολεμίους ἀντιπαρετάχθησαν, ἔμενον ἄταφα 64 ἤδη ἔτη, οὐδὲν δὲ σημεῖον διέκρινε τὸν τόπον ὃν ἐπότισε καὶ καθηγίασε τὸ πολύτιμον αἷμα αὐτῶν, τὸ ἀναστῆσαν πατρίδα ἐλευθέραν καὶ παγιῶσαν θρόνον ἑλληνικὸν μετ' ἐνδόξου μέλλοντος.

Τὴν πρὸς τοὺς μεγάλους πατέρας ἡμῶν, οὓς οἱ λαοὶ ἐθαύμασαν καὶ οἱ ποιηταὶ πάντων τῶν ἐθνῶν ἐξύμνησαν, ὀλιγωρίαν ἡμῶν τῶν τέκνων αὐτῶν ὁμολογουμένως πάντες βαθέως συνῃσθανόμεθα, ἠρυθριῶμεν δὲ βλέποντες τὸ πεδίον τοῦ Δραγασανίου οὐδὲν σημεῖον ἀναμνήσεως φέρον.

Σύγχρονος τῆς μεγαλουργοῦ ἐκείνης γενεᾶς γέρων, ἀκμαῖα ὅμως τὰ αἰσθήματα διατηρῶν, ὁ ἐν ἀποστρατείᾳ νῦν ἀντισυνταγματάρχης τοῦ ῥουμουνικοῦ στρατοῦ κ. Δ. Παππάζογλους, οὗ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς Νικόλαος συγκατελέγετο μεταξὺ τῶν ἀνδρείως πεσόντων ἐκεῖ, ἀποταθεὶς εἰς τὴν Σύνταξιν τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἐφημερίδος «Σύλλογοι» ἐπρότεινεν αὐτῇ ὅπως ἀναλάβῃ τὴν δι' εἰσφορᾶς ἀνέγερσιν μνημείου. Οἱ «Σύλλογοι» γινώσκοντες ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε ἀναβολὴ τῆς ἐπιτελέσεως ἱεροῦ καθήκοντος, πρὸς τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγωνισαμένους δὲν προήρχετο ἐξ ἀσεβοῦς λήθης, ἀλλ' ἐλλείψει ἐπιμονῆς πρωτοβούλου, ἡ δὲ ἐπὶ πλέον παράτασις τῆς ἀναβολῆς ὅτι ἠδύνατο εὐλόγως νὰ παρερμηνευθῇ, ἀνέλαβον τὸ ἔργον πεποιθότες ἐπὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς φιλοπατρίας καὶ εὐσεβείας τῶν Ἑλλήνων. Ἡ πεποίθησίς των ἐδικαιώθη καὶ τὸ μνημεῖον ἠγέρθη τὸν παρελθόντα Ἰούνιον ἐπὶ τῆς ἐνδόξου πεδιάδος τοῦ Δραγασανίου, ἐπὶ τῆς μεγάλης ὁδοῦ τῆς ἔκτοτε ἐπικληθείσης ὁδοῦ τῶν μαρτύρων, ἐγγὺς τοῦ νῦν κατασκευαζομένου σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, ὁπόθεν οἱ διερχόμενοι δύνανται νὰ ἀναγινώσκωσι τὰς ἐπιγραφάς.

Τὸ μνημεῖον, κάτοπτον πανταχόθεν, καὶ διὰ σιδηρῶν κιγκλίδων ἐπιχρύσων περιεστοιχισμένον, κατεσκευάσθη ὑπὸ τῶν διακεκριμένων ἐν Βουκουρεστίῳ Τηνίων λιθοξόων κ. κ. Χαλεπᾶ καὶ Λαμπαδίτη ἐκ μέλανος πεντελικοῦ μαρμάρου, κομισθέντος ἀλαξεύτου πέρυσι τὸ φθινόπωρον. Εἶνε ὕψους τὸ ὅλον μέτρων ἑπτὰ ἐπὶ βάσεως μέτρων τριῶν. Ὁ ἐπὶ τοῦ στηλοβάτου μονόλιθος εἶνε πέντε περίπου μέτρων φέρων ἀνάγλυφον τὸν σταυρὸν ἐπὶ τῆς ἡμισελήνου, ὑποκάτω δὲ τὸ σῆμα τῶν ἱερολοχιτῶν, κρανίον ἀνάγλυφον. Ἐπὶ τῆς κυρίας προσόψεως τοῦ ἐπὶ τριῶν μεγαλοπρεπῶν μαρμαρίνων βαθμίδων στηλοβάτου, ἐν μέσῳ ἀναγλύφου στεφάνου ἐκ δάφνης καὶ δρυός, φέρεται χρυσοῖς γράμμασιν ἡ ἐπιγραφή:

ΔΙΑΒΑΤΑ, ΑΓΓΕΙΛΟΝ ΟΤΙ ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΜΕΘΑ ΥΠΕΡ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΑΓΩΝΙΣΑΜΕΝΟΙ·

Ἐπὶ δὲ τῶν τριῶν ἑτέρων αἱ ἑξῆς:

ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ ΚΑΡΟΛΟΥ Α' ΑΝΗΓΕΡΘΗ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΔΕ ΤΟΙΣ ΕΝΤΑΥΘΑ ΑΓΩΝΙΣΑΜΕΝΟΙΣ·

—

DOMNIND REGELE CAROL I S' A RIDICAT ACEST MONUMENT IN MEMORIA MARTIRILOR CADUTI ACI IN 1821.

=

ΤΟΙΣ ΕΝ ΔΡΑΓΑΣΑΝΙΩι ΥΠΕΡ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΠΕΣΟΥΣΙ ΟΙ ΕΝ ΡΟΥΜΟΥΝΙΑι ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΔΕ·

ΑΩΠΕ.

Ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἰς τὴν ταχεῖαν καὶ ἀναλόγως τοῦ ἔργου ὀλιγοδάπανον κατασκευήν, ἀντὶ 8 μόνον χιλιάδων φράγκων, συνετέλεσε τὰ μέγιστα ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἀφιλοκέρδεια τῶν Ἑλλήνων γλυπτῶν οἷς ἀνετέθη. Τὰ ἐγκαίνια τελεσθήσονται προσεχῶς.

Βουκουρέστιον, Ἰούλιος 1885.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Μεταξὺ τῶν μαθημάτων, ἅτινα διδάσκονται ἐν τῇ ἐν Παρισίοις Ἀνωτάτῃ Ἐμπορικῇ Σχολῇ συγκαταλέγεται καὶ ἰδίωμά τι παγκοσμίας γλώσσης γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα ***Volapük*** (ἐκ τοῦ *vol*=οἰκουμένη, καὶ ***pük***=γλῶσσα). Ὁ ἐφευρέτης ταύτης, ὀνόματι Σχλέγερ, εἶνε πολύγλωσσος λόγιος καὶ διακεκριμένος γλωσσολόγος ἐκ Κωνσταντίας, κατέβαλε δὲ εἴκοσιν ἐτῶν μόχθους ἵνα κατορθώσῃ νὰ παράσχῃ εἰς πάντας τοὺς λαοὺς τὸ αὐτὸ ἰδίωμα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐμπορίου. Τὸ σύστημά του, μόλις γνωσθέν, διεδόθη καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Μέχρι τοῦδε ὁ ἐφευρέτης παρέσχεν 103 ἐνδεικτικὰ ἱκανότητος εἰς καθηγητὰς προσενεχθέντας νὰ διδάξωσι τὴν νέαν γλῶσσαν, 52 σύλλογοι ἱδρύθησαν πρὸς διάδοσιν ταύτης ἐν Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ, Ἀλσατίᾳ, Ὀλλανδίᾳ, Σουηδίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ἀμερικῇ, μέχρι τῆς Βηρυτοῦ ἐν Συρίᾳ. Ἐσχάτως συνῆλθεν ἐν Φρειδερισχάφεν ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας συνέδριον ἐκ 300 μελῶν, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀπεφασίσθη ἡ σύστασις ἀκαδημίας ἐκ λογίων, ἥτις νὰ ἐξομαλύνῃ τὰς ἐν τῇ γλώσσῃ ὑφισταμένας δυσχερείας. Τέσσαρας ἤδη ἐκδόσεις ἀριθμοῦσι μία γραμματικὴ καὶ ἓν λεξικὸν βολαπουκογερμανικόν. Ὡσαύτως ἐξεδόθησαν λεξικὰ πρὸς χρῆσιν τῶν Ἄγγλων, Ἰταλῶν, Οὔγγρων, καὶ γραμματικαί, οὐ μόνον εἰς πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς διαλέκτους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κινεζικὴν καὶ εἰς τὴν ναμικήν, διάλεκτον λαλουμένην παρὰ τοῖς Ὀττεντότοις. Ἐν τῇ βολαπυκίᾳ γλώσσῃ ἐκδίδονται δύο περιοδικά, καὶ μεταφράζονται ἤδη ἐν αὐτῇ τὰ ἀριστουργήματα τῶν ξένων φιλολογιῶν. Τὸ μέγα προτέρημα τῆς γλώσσης ταύτης εἶνε ὅτι

Digitized by Google

ἐκμανθάνεται λίαν ταχέως· οἱ κανόνες αὐτῆς εἶνε ἁπλούστατοι, οὐδεμίαν ἀνωμαλίαν παρέχοντες ἐξ ἐκείνων αἵτινες ἀπελπίζουσι τοὺς σπουδάζοντας τὰς ξένας γλώσσας· τὰ παράγωγα σχηματίζονται ἐκ τῶν ῥιζῶν κατ' ἀναλλοιώτους ἀρχάς. 500—600 ῥίζας ἀρκεῖ νὰ μάθῃ τις ὅπως κατέχῃ ἅπαν τὸ λεξικόν. Μετὰ παρέλευσιν ἑβδομάδων τινῶν μανθάνει τις νὰ ἀναγινώσκῃ ἐλευθέρως. καὶ μετὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνας ὁμιλεῖ ἀπταίστως τὴν παγκοσμίαν γλῶσσαν.

Μόνοι οἱ διατρέχοντες τὴν γῆν δύνανται νὰ κατανοήσωσι τίνα ὠφέλειαν δύναται νὰ προξενήσῃ γλῶσσα καταληπτὴ παγκοσμίως. Τὸ νὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι ἡ γλῶσσα αὕτη δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ ποτὲ τὰς ἐθνικὰς διαλέκτους εἶνε ἀνόητον καὶ χιμαιρικόν· ὁ κύκλος αὐτῆς θέλει περιορίζεσθαι μόνον ἐν τῷ καταστήματι τοῦ ἐμπόρου, ὅστις ἀνταποκρίνεται πρὸς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς ἢ συγκοινωνεῖ πρὸς περιηγητὰς παντοίων ἐθνικοτήτων.

— Ἐν Λονδίνῳ ἐδιδάχθη ἐσχάτως ἀπὸ τῆς σκηνῆς νέον δρᾶμα *Μαρῖνος Φαλιέρος* τοῦ διαπρεποῦς ἐκ τῶν συγχρόνων Ἄγγλων ποιητῶν Swinburn. Τὸ νέον ἔργον τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἐπλούτισε τὸν ἀγγλικὸν Παρνασσὸν διὰ δραμάτων καὶ ποιημάτων εἰλημμένων ἰδίᾳ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, τινὲς τῶν τεχνοκριτῶν ἐθεώρησαν ὡς τὸ ἀριστούργημα αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δραματικοῦ ἥρωος ἐμπνευσθέντες ἐπίσης ἔγραψαν δράματα ὁ Βύρων καὶ ὁ γάλλος Καζιμὶρ Δελαβίν.

— Ὁ διάσημος Οὖγγρος ζωγράφος Μουνκάσκης ἐπεράτωσε κατ' αὐτὰς μεγάλην εἰκόνα παριστῶσαν τὸν *Μόζαρτ ἐπὶ τῆς ἐπιθανατίου κλίνης*, ἀκροώμενον τῶν φίλων του ψαλλόντων αὐτῷ τὴν περίφημον μελῳδίαν του ***Requiem***.

Ἕτερος δὲ Αὐστριακὸς καλλιτέχνης, ὁ Πρέγερ, εἷς ἐκ τῶν ἐρευνητῶν τοῦ βορείου πόλου, ἐσχάτως ἀνακτήσας τὴν χρῆσιν τῆς ὁράσεως, κινδυνεύσασαν ὑπὸ βαρείας ὀφθαλμίας, ἐργάζεται πρὸς ἀποπεράτωσιν τριῶν εἰκόνων, αἵτινες θέλουσι παραστήσει τὰ κυριώτερα συμβεβηκότα τῆς ἐκδρομῆς τοῦ Φραγκλίνου εἰς τὰς ἀρκτικὰς χώρας, τῶν ὁποίων πρὸ τοῦ Πρέγερ οὐδεὶς καλλιτέχνης ἐσπούδασε τὴν ἄποψιν.

— Ἐτελεύτησεν ἐν Γαλλίᾳ ὁ Ἐρρῖκος Milne—Edwards εἷς τῶν ἐξοχωτέρων ἐπιστημόνων, γεννηθεὶς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1800. Τὸ ἔργον τοῦ Edwards διαδεξαμένου ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τὸν Κυβιέρον, κατέχει ὑπέροχον θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ζῳολογίας. Ὁ βίος αὐτοῦ ἀφιερώθη ὁλοκλήρως εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν. Σπουδαῖαι εἶνε αἱ ἀνακαλύψεις τὰς ὁποίας ἐποίησε, καὶ θαυμάζεται τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον *Μαθήματα τῆς φυσιολογίας* σύγγραμμα αὐτοῦ. Ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτοῦ μελετῶν διεκρίθη ἐπὶ ἀκριβείᾳ, ἐμβριθείᾳ, ὀξύτητι καὶ ὕψει διανοίας, ἐνισχυομένης ὑπὸ ἀπαύστου ἐργασίας, μέχρι δὲ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ζωῆς του διετήρησε τὴν διαύγειαν τῆς διανοίας καὶ νεανικὴν δραστηριότητα. Τὸ ὄνομα Milne—Edwards θέλει παραμείνει διάσημον ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἱστορίᾳ τοῦ αἰῶνος, διότι καὶ δύο ἕτεροι φέρουσι τοῦτο, διαπρέποντες ἐν τῇ ἐπιστήμῃ.

— Πειράματα τελοῦνται ἐν Ῥωσσίᾳ ἐπί τινος νέου τορπιλλοφόρου ἐνεργοῦντος διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Τὸ πλοῖον τοῦτο, ἐφευρεθὲν ἐν Ἀμερικῇ, ἔχει μῆκος 28 ποδῶν καὶ ταχύτητα δέκα μιλλίων τὴν ὥραν. Ὑπὸ τὸ ὕδωρ δύναται νὰ διανύσῃ 15 μίλλια. Ἀέρα δέχεται συμπεπυκνωμένον, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἀνθρώπων.

— Ἡ διεύθυνσις τοῦ Μελοδράματος τῶν Παρισίων συνεβλήθη ἐπὶ δεκαετίαν μετὰ τῆς Ἑταιρίας Ἔδισσον πρὸς φωτισμὸν τοῦ θεάτρου· ὁ φωτισμὸς θὰ παρέχεται ἐκ 2,000 ἠλεκτρικῶν λυχνιῶν, τῶν ὁποίων ἡ τοποθέτησις θὰ περατωθῇ ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου. Αἱ μηχαναὶ θέλουσιν ἐγκαθιδρυθῇ εἰς τὰ ὑπόγεια, 9 ἐν ὅλῳ. Δύο ἐξ αὐτῶν ἀτμοκίνητοι θέλουσι λειτουργεῖ συνήθως, τῶν ἄλλων τηρουμένων ἐν ἐφεδρείᾳ.

— Εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν ὁ δόκτωρ Boisseau du Rocher παρουσίασε *μεγαλοσκόπιον* ἢ *ἐνδοσκόπιον*, ἰδίαν αὐτοῦ ἐφεύρεσιν βασιζομένην ἐπὶ νέας ὀπτικῆς ἀρχῆς, διὰ τῆς ὁποίας δυνάμεθα καθαρῶς νὰ βλέπωμεν τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τινῶν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ ἡμετέρου σώματος, ἤτοι τὰ ἔνδον τοῦ οἰσοφάγου, τοῦ στομάχου, τῶν ἐντέρων κτλ. καὶ νὰ ἐξερευνῶμεν οὕτω τὰς βλάβας, αἵτινες ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἡμῶν. Τὸ ὄργανον τοῦτο ἔχει τὸ σχῆμα ὀγκώδους καθετῆρος, ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐσχατιᾶς τοῦ ὁποίου ὑπάρχει μικροτάτη ἠλεκτρικὴ λυχνία, καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας φακὸς μικροσκοπίου.

Τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην ἀνεχώρησεν εἰς Γερμανίαν πρὸς ἐπιστημονικὴν συμπλήρωσιν τῶν φιλολογικῶν αὐτοῦ σπουδῶν ὁ ἐκ τῶν τακτικῶν τῆς «Ἑστίας» συνεργατῶν κ. Γεώργιος Δροσίνης. Ἡ μέχρι τοῦδε ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» συνεργασία τοῦ κ. Δροσίνη ἀπέδειξεν αὐτὸν κεκτημένον πάντα τὰ προσόντα ἵνα ἀναδειχθῇ σὺν τῷ χρόνῳ ἐν τῇ νεαρᾷ ἡμῶν φιλολογίᾳ. Τὰ προσόντα δ' αὐτοῦ ταῦτα θέλει νῦν ἔτι μᾶλλον ἀναπτύξει καὶ κρατύνει ἀπερχόμενος εἰς τὴν σοφὴν Γερμανίαν, ἵνα ἐγκύψῃ εἰς μελέτας ἰδίως φιλολογικὰς καὶ αἰσθητικάς, πρὸς ἃς ἰδιάζουσαν αἰσθάνεται ἔφεσιν. Καὶ ἐκ Γερμανίας ὁ κ. Δροσίνης δὲν θέλει παύσει παρέχων τὴν τακτικὴν αὐτοῦ συνεργασίαν τῇ «Ἑστίᾳ». Ἀπερχόμενος δὲ νῦν καταλείπει ἡμῖν οἱονεὶ ἀποχαιρετισμὸν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Ἑστίας» μακρὸν αὐτοῦ διήγημα, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀμαρυλλίς», εἰδυλλιακοῦ εἴδους, οὗτινος αἱ σκηναὶ ἐκτυλίσσονται ἐν μέσῳ τῶν θελγήτρων τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς ἐπίσταται μετ' ἀκριβείας καὶ χάριτος νὰ ἐξεικονίζῃ. Τὴν δημοσίευσιν τῆς «Ἀμαρυλλίδος» θέλομεν ἀρχίσει εὐθὺς ὡς τελειώσῃ τὸ νῦν δημοσιευόμενον μυθιστόρημα «Ὁ μαρκήσιος Βιλλεμέρ».

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Διονυσίου Θερειανοῦ Φιλολογικαὶ Ὑποτυπώσεις. Ἐν Τεργέστῃ 1885. Σελ. 379 μετὰ πίνακος ἀναλυτικοῦ.

Αἱ καὶ καθ' ὕλην καὶ κατ' εἶδος ἀξιόλογοι αὗται ὑποτυπώσεις, ἃς ἐδωροφόρησεν ἡμῖν πρῶτον μὲν ἐν ἐπιφυλλίσι τῶν ἐν Τεργέστῃ ἑλληνικῶν ἐφημερίδων ὁ κ. Θερειανός, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τοῦ νῦν ἀγγελλομένου βιβλίου, τὸ ὁποῖον δὲν ἠξεύρομεν διὰ τί ὀλίγον δυστυχῶς ἐκυκλοφόρησε παρ' ἡμῖν ὡς μὴ εὑρισκόμενον ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις, ἀποτελοῦνται ἐκ τριῶν ἀνίσου μεγέθους πραγματειῶν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐπιγράφεται *Ἡ παράλληλος πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἀνάπτυξις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων* (Σελ. 1—17) καὶ εἶναι περισπούδαστον γραμματολογικὸν ἀνάγνωσμα, ὅπερ μετ' εὐφροσύνης θὰ διεξέλθωσιν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσμενίζοντες, διότι θὰ εὕρωσιν ἐν αὐτῷ ὡς ἐν ἀρίστῃ εἰκόνι μετὰ καλλιτεχνικῆς ἁρμονίας συνδυαζόμενα τὰ ἱστορικὰ ἐπιχειρήματα τὰ ὑποστηρίζοντα τὸ γνωστὸν ἄλλως θέμα τῆς παραλλήλου πολιτικῆς καὶ φιλολογικῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἴσως μόνον ἤθελέ τις ἀπορήσῃ διὰ τί ἐνιαχοῦ σημειοῖ ἐν εἰσαγωγικοῖς ὁλόκληρα χωρία ἄλλοθεν, ὡς φαίνεται, εἰλημμένα ὁ λόγιος συγγραφεύς, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὸ σύγγραμμα ἐξ οὗ ἐλήφθησαν, ἀφ' οὗ ἔκρινε καλὸν αὐτολεξεὶ, ὡς δηλοῦσι τὰ εἰσαγωγικά, νὰ τὰ παραθέσῃ. Ἡ δὲ δευτέρα πραγματεία ἐπιγραφὴν ἔχει *Ὁ Ἑλληνισμὸς κατὰ λεκτικὴν καὶ πραγματικὴν ἔννοιαν* (σελ 18—110). Ἴσως καινοφανέστεραί τινες ἔννοιαι ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ εἶχον ἀνάγκην πλείονος ἀναπτύξεως καὶ τοὐναντίον ἄλλαι κοινῶς ἀποδεκταὶ ἠδύναντο καὶ διὰ βραχυτέρων νὰ ἐκτεθῶσιν, ἀλλ' ὅμως ἀλήθεια εἶναι ὅτι δυσχερὲς θὰ ἦτο νὰ φιλοτεχνηθῇ συγκρότημα ποικίλων ἅμα δὲ καὶ ἐκλεκτῶν ἱστορικῶν γνώσεων ὡραιότερον τοῦ ἀποτελοῦντος τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πραγματείαν. Ἔρχεται τρίτη πραγματεία ἡ περὶ τοῦ μακαρίτου Ι. Ν. Οἰκονομίδου (σελ. 111 — 379). Ἐν ταύτῃ δὲ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους διαλάμπει ἥ τε πρὸς τὸν ἀείμνηστον διδάσκαλον αὐτοῦ καὶ φίλον εἰλικρινὴς ἀγάπη τοῦ συγγραφέως καὶ ἡ ποικίλη καὶ βαθεῖα αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως πολυμάθεια. Δυστυχῶς ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ταύτῃ βιογραφίᾳ, ἥτις εἰκότως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς φιλολογικὴ διατριβὴ περὶ πάντων τῶν θεμάτων, περὶ τὰ ὁποῖα περιεστράφησαν τὰ ἔργα ἢ ἡ διδασκαλία τοῦ Οἰκονομίδου, ὁ λόγιος συγγραφεὺς ἠθέλησε κατὰ πολὺ νὰ ὑποτιμήσῃ καὶ δὴ καὶ νὰ μυκτηρίσῃ τὰ παρ' ἡμῖν ἐν Ἑλλάδι γράμματα. Νομίζει τις ὅτι ἠθέλησεν ὁ κ. Θερειανὸς τὰ πάντα πέριξ νὰ καταρρίψῃ ἵνα στήσῃ ἔπειτα ὀρθίαν ἐν τῇ γενομένῃ ἐρημώσει τὴν εἰκόνα τοῦ Οἰκονομίδου. Ἀλλ' ὁ σοφὸς καὶ ἀείμνηστος ἀνὴρ δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἐρημώσεως ἵνα διακριθῇ· καὶ ἂν ἤθελε δέ τις εἰκονίσῃ τὴν λογίαν Ἑλλάδα ὄχι χείρονα τοῦ ἀληθοῦς, ἀλλὰ πολὺ κρείσσονα, καὶ πάλιν ἐν τῇ εἰκόνι ἐκείνῃ ὑπέροχον τῷ ὄντι θὰ κατεῖχε θέσιν ἡ σεμνὴ

Digitized by Google

κορυφὴ τοῦ γηραιοῦ καθηγητοῦ τῆς Κερκύρας. Τὰ τῶν γραμμάτων καθ' ὅλου παρ' ἡμῖν καὶ τὰ τοῦ Πανεπιστημίου ἰδίᾳ εἶναι βέβαιον ὅτι οὐδαμῶς ἔχουσιν ὡς ἔπρεπε καὶ ὡς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχωσιν· ἀκριβῶς ὅμως διὰ τοῦτο δὲν πρέπει, νομίζομεν, τόσον πικρῶς καὶ πλέον τοῦ ἀληθοῦς νὰ ὑποτιμῶνται. Πλὴν τῆς μικρᾶς ταύτης κηλῖδος, ἡ πραγματεία εἶναι κατὰ τὰ ἄλλα αὐτὸ τοῦτο ἀνταξία τοῦ Οἰκονομίδου.

Σ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Αὐγούστου 2, Παρασκευή.

Τὴν ἑσπέραν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ἀνεχώρησεν ὁ βασιλεὺς διὰ τὰ λουτρὰ τοῦ Βισβάδεν. Μετέβη διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μέχρι Κορίνθου, ὅθεν ἀπέπλευσεν ἐπὶ τῆς *Ἀμφιτρίτης*, ἥτις θὰ ἀναμείνῃ ἐν Τεργέστῃ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ μετὰ τεσσαρακονθήμερον ἐν Ἑσπερίᾳ διαμονήν. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ βασιλέως διαχειρίζεται τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, μετά τινων περιορισμῶν, τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

* *

Αἱ ἐκ τῶν σταφιδοφόρων ἐπαρχιῶν εἰδήσεις εἶνε ἐν γένει εὐχάριστοι. Ἐν Πύργῳ δὲν εἶχον ἔτι ὁρισθῇ αἱ τιμαὶ τῆς σταφίδος, ἥτις φαίνεται ἀρίστη τὸ ποιόν, ἀλλ' ὀλιγωτέρα τὴν ποσότητα τῆς περυσινῆς κατὰ 20-30 τοῖς %. Ἀλλὰ εἰς πάντα σχεδὸν τὰ παράγοντα σταφίδα μέρη, ὡς ἐν Πάτραις, Καλάμαις, Ξυλοκάστρῳ, Κορινθίᾳ, Αἰγίῳ, ἡ ἐσοδεία ὑστερεῖ κατὰ τὴν ποσότητα τῆς περυσινῆς, ἀλλ' ὁ καιρὸς εἶνε ἐξαίρετος. Ἡ ὅλη ἐσοδεία ὑπολογίζεται εἰς 200—270,000,000 λίτρας. Ἐν Αἰγίῳ ἐπεκράτει ἡ ἰδέα ὅτι αἱ τιμαὶ τῆς σταφίδος θὰ ἔφθανον εἰς ὑψηλὴν τιμὴν διὰ τὸ ὀλίγον τῆς παραγωγῆς. Κατά τινα τελευταίαν εἴδησιν ἐκεῖθεν ἠγοράσθησαν 100,000 πρὸς δρ. 280· τιμὴ συμφέρουσα εἰς τοὺς κτηματίας, ἀλλ' ὄχι σταθερά.

* *

Αἱ τελευταῖον διεξαχθεῖσαι, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς, ἐπαναληπτικαὶ ἐκλογαὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πόρου καὶ τῷ δήμῳ Βουφράδος τῆς Πυλίας ἀνέδειξαν βουλευτάς, ἀμφοτέρους φίλους τῆς Κυβερνήσεως, ἐν Πόρῳ μὲν τὸν κ. Δουζίναν, πλειοψηφήσαντα τὸν κ. Δροσινοῦ, ἐν Πύλῳ δὲ τὸν ἀντισυνταγματάρχην κ. Τριγγέτταν, ὑπερτερήσαντα ἤδη τοῦ κ. Καραπαύλου, πρὸς ὃν εἶχεν ἰσοψηφήσει κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 7ης Ἀπριλίου.

* *

Τὴν συνοικίαν τοῦ Γαζοχωρίου παρὰ τὸ φωταέριον λυμαίνονται δεινῶς ἀπό τινος διαλείποντες πυρετοί, ὑφ' ὧν πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι, περὶ τοὺς 263, διατελοῦσι προσβεβλημένοι. Ἀρωγὸς πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας προσῆλθεν ὁ *Ἐρυθρὸς Σταυρός*, ἀποστείλας τοὺς ἰατροὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς πάσχοντας καὶ παρέχων δωρεὰν γνησιωτάτην κινίνην καὶ ἄλλα ἀναγκαιοῦντα φάρμακα. Αἰτία τοῦ κακοῦ εἶνε τὰ παρὰ τὴν συνοικίαν ἀναπτυχθέντα παμπληθῆ ἕλη, ἀφ' ὧν ἀναδίδονται νοσηρόταται ἀναθυμιάσεις καὶ μιάσματα, ὡς καὶ τὰ βρωμερὰ ὕδατα τῆς ὑπονόμου Βαθείας, δι' ὧν ποτίζονται οἱ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀγροὶ καὶ λαχανόκηποι. Συνεπῶς ὁ κ. Νομάρχης δι' ἐγγράφου του πρὸς τὴν Δημαρχίαν καλεῖ αὐτὴν νὰ προβῇ εἰς ἀποξήρανσιν τῶν παρὰ τὸ Γαζοχώριον τελμάτων.

* *

Ἐξακολουθοῦσι δημοσιευόμενοι ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως* οἱ κατὰ τὴν παροῦσαν σύνοδον τῆς Βουλῆς ψηφισθέντες νόμοι. Ὁ περὶ ἀφομοιώσεως τοῦ μισθοῦ τῶν ὁπλιτῶν τῶν διαφόρων ὅπλων ψηφισθεὶς καὶ δημοσιευθεὶς νόμος ἐτέθη ἀπὸ τῆς χθὲς εἰς ἐνέργειαν, κατὰ διαταγὴν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν. Ἡ καθ' ἡμέραν μισθοδοσία τῶν ὁπλιτῶν ὡρίσθη ὡς ἑξῆς: Τοῦ ἐπιλοχίου δρ. 1,34, λοχίου σιτιστοῦ 1,26, λοχίου τοῦ λόχου λεπτ. 86, τοῦ δεκανέως λ. 74, τοῦ σαλπιγκτοῦ α' τάξεως 74, τοῦ σαλπιγκτοῦ β', 66, τοῦ ὑποδεκανέως καὶ στρατιώτου λεπτὰ 46.

* *

Ἐπίσης δι' ἐγκυκλίου του τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν περιώρισε τὴν χρῆσιν τῶν λινῶν περισφυρίων εἰς μόνους τοὺς στρατιώτας τοῦ μηχανικοῦ, ὡς καὶ πρότερον ἦτο, πρὶν ἢ τὸ προκάτοχον ὑπουργεῖον διατάξῃ νὰ φέρωσι τοιαύτας πάντων τῶν σωμάτων οἱ στρατιῶται. Εἰς τὸ μέτρον τοῦτο ἠναγκάσθη νὰ προβῇ ὁ ὑπουργός, ὡς λέγεται, ἕνεκα ἐλλείψεως τοῦ ἀναγκαίου ὑλικοῦ πρὸς κατασκευὴν περισφυρίων.

* *

Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου παραδίδεται εἰς κοινὴν χρῆσιν τὸ ἀπὸ Ναυπλίου εἰς Ἄργος περατωθὲν ἤδη τμῆμα τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κορίνθου — Ναυπλίου. Ἐπὶ τούτῳ ἐκομίσθησαν εἰς Ναύπλιον αἱ σιδηροδρομικαὶ ἅμαξαι καὶ ἐπιδιώκεται δραστηρίως ἡ διασκευὴ τῶν σταθμῶν καὶ αἱ συμπληρωτικαὶ ἐργασίαι.

* *

Λέγεται ὅτι ἡ Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα διαπραγματεύεται δάνειον, διὰ τοῦ ἐν Λονδίνῳ ὁμογενοῦς κ. Κατινάκη ἐξ ἑκατομμυρίων φράγκων ἐπὶ ὑποθήκῃ τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου, ἵνα διὰ τοῦ δανείου τούτου δυνηθῇ ταχέως νὰ ἀποπερατωθῇ ὁ σιδηρόδρομος. Πιστεύεται ὅτι οἱ ὅροι τοῦ δανείου εἶνε ἐπωφελεῖς, καὶ ἡ διαπραγμάτευσις ἐγγίζει εἰς τὸ τέρμα.

* *

Τὸ πάθημα τοῦ διαπρεποῦς ἡμῶν λογίου κ. Ἐμμανουὴλ Ῥοΐδου, τὸν ὁποῖον ἅμαξα ἀπὸ ῥυτῆρος τρέχουσα κατέρριψε τραυματίσασα κατὰ τὴν σιαγόνα, κατελύπησε τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν. Εὐτυχῶς ἡ ὑγεία τοῦ κ. Ῥοΐδου ἐξακολουθεῖ ὁσημέραι βελτιουμένη, καθ' ὅτι τὸ κάταγμα δὲν ὑπῆρξε πολὺ ἐπικίνδυνον. Ἀλλ' ἐξηγέρθη αὖθις ἡ δικαία κατὰ τῆς ἐνόχου ἀμελείας τῶν ἁμαξηλατῶν κατακραυγὴ τῆς κοινωνίας, τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι χωρὶς τῆς νενομισμένης ἀδείας αὐτοχειροτόνητοι ἐξασκοῦσι τὸ ἐπάγγελμά των. Ἐπὶ τούτῳ ἡ ἀστυνομία κατήγγειλεν ἐνώπιον τοῦ Πταισματοδικείου τοὺς μὴ ἐφωδιασμένους διὰ τοιούτων ἀδειῶν, αἵτινες δέον νὰ παρέχωνται εἰς αὐτοὺς μετὰ προτέραν ἀπόφασιν περὶ τῆς ἱκανότητός των ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ δύο μελῶν τοῦ συνδέσμου τῶν ἁμαξηλατῶν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Συνδρομητῇ Πειραιᾶ. Τὸ ζήτημα εἶνε ἐκ τῶν τὰ μάλιστα ἀντιλεγομένων. Πολλὰ ἐγράφησαν ἀπὸ τοῦ Κ. Οἰκονόμου καὶ τοῦ Thiersch μέχρι τοῦ Deville, τοῦ Δέφνερ καὶ τοῦ Σάθα. Παραδεδεγμένον εἶνε ὅτι ἡ διάλεκτος αὐτῶν σώζει ἄφθονα λείψανα τῆς δωρικῆς, ἰδίως δὲ τοῦ λακωνικοῦ ἰδιώματος. Πρῶτος καθ' ὅσον γινώσκομεν ποιεῖται μνείαν τῶν Τζακώνων καὶ τῆς γλώσσης αὐτῶν ὁ Βυζάντιος Μάζαρις ἐν τῇ Ἐπιδημίᾳ εἰς Ἅδου, δημοσιευθείσῃ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Boissonade. Ἂν θέλετε νὰ μελετήσετε εὐρύτερον τὸ ζήτημα, ἀνάγκη νὰ ἀνατρέξητε εἰς τὰς περὶ αὐτοῦ ἐκδοθείσας μονογραφίας. — *Συνδρομητῇ*. Ἐνταῦθα. Προτιμοτέρα ἡ ἐν Παρισίοις· ἂν προκρίνετε δὲ πόλιν, ἐν ᾗ ὁ βίος οἰκονομικώτερος, μετάβητε εἰς Αἰξ. Ἂν ὅμως θέλετε νὰ ἀκούσετε καὶ ἡμᾶς, προτοῦ νὰ μεταβῆτε καλὸν θὰ ἦτο ἂν λάβητε τὸ δίπλωμά σας ἐνταῦθα, διότι τότε μόνον ἡ ἐκεῖ σπουδὴ εἶνε τελεσφόρος. — κ. Α. Ν. Δ. Χαλκίδα. Ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς, πλὴν δύο δελτίων, ἀτυχῶς ἐξηντλημένων. — κ. Μ. Ε. Πάτρας. Ἡ δημοσίευσις θὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ πρώτου δεκαημέρου τοῦ Σεπτεμβρίου, μετὰ 3—4 φύλλα, εὐθὺς ὡς περατωθῇ ἡ νῦν δημοσιευομένη πραγματεία. — *Φαληρεῖ*. Ἀκριβῶς δὲν γινώσκομεν. Τὰ κυριώτερα ἐν Παρισίοις ἀριθμοῦνται εἰς 24. Ὀλίγα ὅμως εἶνε τὰ ἀποφέροντα κέρδη. — κ. Ν. Δ. Λ. Κέρκυραν. Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Βιέννῃ. — κ. Χ. Δ. Σῦρον. Κατάλληλον μᾶλλον διὰ πολιτικὴν ἐφημερίδα. Θέλομεν ἐνεργήσει συνῳδὰ τῇ παραγγελίᾳ σας.—κ. Κ. Ν. Σ. Κόρινθον. Οἱ 2 τόμοι δρ. 10. Ἀντίτιμον βιβλίων δρ. 8,50.— *Ἀγνώστῳ φίλῳ*. Κατὰ τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον· εἰς ὑμᾶς δ' ἀπόκειται νὰ κρίνετε. Σιμωνίδης ὁ ποιητὴς ἔν τινι συμποσίῳ ἰδὼν ξένον κατακείμενον σιωπηλὸν καὶ μηδενὶ διαλεγόμενον· «Ὦ ἄνθρωπε, εἶπεν, ἂν μὲν ἠλίθιος εἶσαι, σοφὸν πρᾶγμα ποιεῖς· ἂν δὲ σοφὸς, ἠλίθιον». — *Γεωγράφῳ*. Δύνασθε νὰ πληροφορηθῆτε εἰς τὰ ἐνταῦθα βιβλιοπωλεῖα Wilberg ἢ Beck. — κκ. Κ. Κ. Μόναχον καὶ Τ. Ρ. Βουκουρέστιον. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Π. Β. Μόναχον. Τὰ ζητηθέντα, πλὴν 2 δελτίων ἐξηντλημένων, ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς μετὰ τοῦ χειρογράφου. — Καν Κ. Σ. Ναύπλιον. Ἐλήφθησαν — κ. Σ. Μ. Α. Ὑπάρχουσι

Digitized by Google

βεβαίως αἰτίαι, αἵτινες ἐνταῦθα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκτεθῶσιν· ἀλλ' ἡ κατὰ τοῦ ἐπαγγέλματος πρόληψις ἐπικρατεῖ ὄχι μόνον παρ' ἡμῖν ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ ἔτι τῆς Εὐρώπης. Πρὸ διετίας περίπου μέγα σκάνδαλον ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις ἕνεκα ἄρθρου ἐν ἐφημερίδι δημοσιευθέντος καὶ σφόδρα ἐξευτελίζοντος τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἠθοποιοῦ· ὅτι ὅμως τὸ ἔργον οὐδὲν ἔχει τὸ ἐπίμεμπτον ἢ ταπεινωτικόν, δὲν εἶνε ἴσως οὔτε ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ. Οἱ Ἄγγλοι τὸν διάσημον αὐτῶν ἠθοποιὸν Garrick τόσον ἐτίμων, ὥστε ἀποθανόντα ἔθαψαν αὐτὸν δι' ἐκτάκτων τιμῶν, καταθέσαντες τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Westminster, ὅπου θάπτωσι μόνον τοὺς μεγάλους αὐτῶν ἄνδρας καὶ βασιλεῖς.—6'). Ἡ τῶν ἰδίων ποιητῶν εἰς τὴν σκηνὴν ἐμφάνισις πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἔργων των ἦτο συνήθης παρ' ἀρχαίοις. Ὁ Αἰσχύλος, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Θέσπις, ὁ Ἡγήμων, ὁ Φρύνιχος καὶ πολλοὶ ἄλλοι μετεῖχον πολλάκις τῶν παραστάσεων. Ὁ Ἀριστοφάνης ὑπεκρίθη αὐτὸς τὸν Κλέωνα ἐν τοῖς *Ἱππεῦσι*, μὴ εὑρίσκων ἠθοποιὸν τολμῶντα νὰ πράξῃ τοῦτο, διὰ τὸν φόβον τοῦ παντοδυνάμου δημαγωγοῦ· μόνος ὁ Σοφοκλῆς ἀπέσχε προβαλλόμενος ἀσθένειαν τοῦ στήθους μὴ ἐπιτρέπουσαν αὐτῷ τὴν ἐν ὑπαίθρῳ ἀπαγγελίαν. Ἐκ τῶν νεωτέρων οἱ μέγιστοι τῶν δραματικῶν Σαικσπεῖρος καὶ Μολιέρος ηὐδοκίμησαν οὐχ ἧττον καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς διδάσκοντες τὰ ἴδια ἔργα. — κ. Ι. Φ. Σῦρον. Ἐλήφθη καὶ τὸ τέλος. Δημοσιευθήσεται προσεχῶς. — κ. Ι. Τ. Ὕδραν. Ἀπόδειξις ἀπεστάλη τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ταχυδρομικῶς. — κ. Σ. Ν. Π. Μαριούπολιν. Ἡ ἔκδοσις ἐξακολουθεῖ. Συνδρομὴ ἐτησία φρ. 20. — Rev. L. D. D. Brighton. Ἀπεστάλη τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα. — κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Τὸ μὲν φύλλον τῆς «Ἑστίας» ἀπεστάλη, ὡς πάντοτε, τακτικῶς, τὰ δὲ τῆς «Ἐφ. τ. Κ.» μετὰ τοῦ ἀμέσως ἑπομένου ἕνεκα καθυστερήσεως δύο αὐτῶν. Τὰ ἐλάβετε; — Μ.'' Ὁ νόμος τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ ὁ νόμος τοῦ ἐπιτηδειοτέρου. Αὐτοί, κατά τινα νομικὸν διάσημον, εἶνε οἱ διέποντες σήμερον τὸν κόσμον. — Καν Α. Γ. Λευκάδα καὶ κκ. Α. Δ. Σῦρον καὶ Δ. Ι. Π. Σορόκαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Α. Σ. Κωνσταντινούπολιν. Μόνον διὰ τὸ πεζικὸν καὶ ἱππικὸν εἶνε διετὴς ἡ φοίτησις· διὰ τὸ πυροβολικὸν ἀπαιτοῦνται 4 ἔτη.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Τέσσαρες ἔχω ἀδελφαίς, μὰ ξακουσταὶς ἀλήθεια !
Αὐτὴ ἐδῶ 'ς τὴ δύναμι, ἐκείναις εἰς τὰ κάλλη,
Ἡ μία ξέρει γράμματα, καὶ τέχναις ξέρ' ἡ ἄλλη.
Ἐγὼ εἶμαι ἡ πειὸ μελαχρινὴ κι' ἔχω φωτιὰ 'ς τὰ στήθια.
Ἀλλ' ἂν μοῦ κόψουν ἔξαφνα 'μπροστὰ σου τὸ κεφάλι,
Θὰ κιτρινίσῃς, θὰ σβυσθῇς, καὶ θὰ ζητᾷς βοήθεια !

2

Εἶνε συνήθως αἱ ὧραι μου γλυκεῖαι,
Ἀλλ' ἂν κατά τι μὲ ἀκρωτηριάσῃς,
Γίνοντ' ἐξαίφνης αἱ ὧραι μου δριμεῖαι,
Καὶ τὴν πικρίαν αὐτῶν θὰ δοκιμάσῃς.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Σῶμα, πῶμα, χῶμα, δῶμα.

2

Ἔχ — ἔα(ρ)

3

Σοφός

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

2 Αὐγούστου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	319.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	324.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	399.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	356.50
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	256.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	251.—
» 10,000,000 τῶν 5 » » »	181.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	243.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	93.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	360.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.660—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	96.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	77.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	51.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	261.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.60
» 3μην......	25.40
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01 ¼
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01 ¼
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον..................	20.20
Λίρα ὀθωμανική..................	22.91

Χάριν τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας», τῶν ἀπευθυνόντων ἑκάστοτε εἰς τὴν Διεύθυνσιν αἰτήσεις περὶ ἀποστολῆς φύλλων παλαιῶν καὶ δελτίων τῆς «Ἑστίας», ἰδίως τῶν πρώτων πέντε ἐτῶν τῆς ἐκδόσεως, δηλοῦται ἐνταῦθα ὅτι ἐκ τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν φύλλων τῆς πενταετίας ἐξηντλήθησαν οἱ ἀριθμοὶ 1, 27, 59, 103, 105, 153, 159, 204, 210, καὶ 261. Πάντα τὰ ἄλλα φύλλα ὑπάρχουσιν εἰς τὸ γραφεῖον καὶ πωλοῦνται λεπτὰ 25.

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πάντα τὰ δελτία τῆς πρώτης πενταετίας, πωλούμενα ἕκαστον λεπτὰ 10.—Φύλλον καὶ δελτίον ὁμοῦ λεπτὰ 35.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφίδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατίστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.—
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 1,50.

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 107.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 450. — 11 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 502

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

Ο ΛΟΡΔΟΣ ΣΩΛΣΒΑΡΥ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ.

ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΗΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Οὐ πρὸ πολλοῦ ἐγένετο λόγος περὶ τῶν πολυτίμων παπύρων, οἵτινες ἠγοράσθησαν ἐν Αἰγύπτῳ κατ' ἐντολὴν τοῦ ἀρχιδουκὸς τῆς Αὐστρίας Ῥανιέρη. Τὰ χειρόγραφα εὑρεθέντα ὡς γνωστὸν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἐλ Φαγιούμ, περιέχουσι ἀνεκτίμητον θησαυρὸν τεμαχίων ἀναγομένων εἰς τὴν ἱερὰν καὶ τὴν θύραθεν φιλολογίαν. Ὁ «Χρόνος» ἐδημοσίευσε περὶ τούτων ἐσχάτως μακρὰν ἐπιστολὴν ἐκ Βιέννης, συγκεφαλαιοῦσαν τὴν ὑπερτάτην ἀξίαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν παπύρων, κατὰ τὰ ἐξαγόμενα τοῦ καθηγητοῦ Καραβάσεκ, ὅστις καὶ εἰκάζει ὅτι τὰ χειρόγραφα εἶνε ἴσως λείψανα τοῦ ἐν Ἐλ Φαγιοὺμ μεγάλου δημοσίου ἀρχείου, καταστραφέντος ὑπὸ πυρκαϊᾶς ὡς ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ περιώνυμος βιβλιοθήκη. Ἡ διάσωσις 30,000 παπύρων, ἀνασκαφέντων ἐκ τῶν ἄμμων τῆς Αἰγύπτου, παρέχει ἀμυδρὰν μόνον ἰδέαν τοῦ ἐξαισίου πλούτου τῶν αὐτόθι βιβλιοθηκῶν. Ἡ ἐπιπονωτάτη ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ Καραβάσεκ δὲν ἀπετελέσθη εἰσέτι, διότι ὑπάρχουσι πάμπολλα ἀποσπάσματα εἰς τὴν κοπτικήν, ἑβραϊκήν, συριακήν, καὶ περσικὴν γλῶσσαν, τῶν πολυγλώσσων δὲ τούτων μνημείων ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ ἑρμηνεία δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐκ τοῦ παραχρῆμα. Ἔνια ἀναφέρονται εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν, εἶνε δὲ τοσοῦτον σπουδαῖα ὥστε ὁ πολὺς Μόμσεν ἐξέφρασε βαθεῖαν λύπην ὅτι ἡ ἀποκάλυψις αὐτῶν δὲν ἔγινε πρὸ τῆς συγγραφῆς τῆς ῥωμαϊκῆς ἱστορίας του, ὅτε ἠδύνατο νὰ τὰ ἐπωφεληθῇ. Ἀληθὴς μαργαρίτης ἐν τοῖς ἀνεκτιμήτοις τούτοις χειρογράφοις εἶνε τεμάχιόν τι ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ Θουκυδίδου κατὰ ἑπτὰ αἰῶνας προγενέστερον τοῦ παλαιοτάτου τῶν σωζομένων θουκυδιδείων κωδίκων! Ὁ «Χρόνος» ἀποφαίνεται ἐν τέλει ὅτι οἱ πάπυροι τοῦ Ἐλ Φαγιοὺμ εἶνε ἀναντιρρήτως ἐκ τῶν μάλιστα ἀξιοθαυμάστων εὑρημάτων κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τῶν ἀνακαλύψεων.

— Ἀρτίως ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις ὀγκῶδες δίτομον σύγγραμμα, πραγματευόμενον περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ναυτικοῦ κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ τὴν τῶν Πτολεμαίων ἐποχήν· Συγγραφεὺς τούτου εἶνε ὁ ἀντιναύαρχος Ζυριὲν Δελαγραβιέρ, ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων αὐτοῦ ἔργων περὶ τοῦ ναυτικοῦ τῶν ἀρχαίων, ἐν οἷς μεταξὺ ἄλλων πραγματεύεται περὶ τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμῖνος, τῆς εἰς Σικελίαν ἐκστρατείας, ὡς καὶ περὶ τῆς ἱστιοπλοΐας τῶν προγενεστέρων χρόνων. Τὸ νέον σύγγραμμα τοῦ ἀντιναυάρχου κρίνεται ὡς ἐνέχον πλεῖστον ἐνδιαφέρον καὶ ἀναμφήριστον πρακτικὴν σπουδαιότητα, ἀφιερούμενον ὅλον περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ πολεμικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀναγράφον πολυαρίθμους λεπτομερείας περὶ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων στόλων καὶ τῶν γιγαντείων νηῶν αὐτῶν καὶ τῶν βαθμηδὸν ἐπιτελεσθεισῶν μεταρρυθμίσεων, περὶ τῆς παρὰ τὸ Ἄκτιον ναυμαχίας, περὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὸν Εὔξεινον πόντον ἐμπορίου, καὶ ἰδίως περὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν ἰταλικῶν δημοκρατιῶν πρὸ τῶν σταυροφοριῶν καὶ μετ' αὐτάς.

— Ἤρξατο ἐν Βρυξέλλαις ὁ πανηγυρισμὸς τῆς πεντηκονταετηρίδος τῶν βελγικῶν σιδηροδρόμων, διὰ τῆς συγκλήσεως σιδηροδρομικοῦ Συνεδρίου, εἰς οὗτινος τὰ μέλη ἀνετέθη ἡ ἔρευνα περὶ τῶν ἐπενεκτέων βελτιώσεων ἐν τῇ κατασκευῇ καὶ τῇ χρήσει τῶν σιδηρῶν ὁδῶν. Ὀκτωκαίδεκα ξέναι κυβερνήσεις ἀπέστειλαν ἐν αὐτῷ ἐπισήμους ἀντιπροσώπους, ἅπαντα δὲ τὰ μέλη ἀνέρχονται εἰς 350. Τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου ἐξετέλουν καθ' ἑκάστην ἐκδρομὰς εἰς τὰς πέριξ πόλεις, ὡς εἰς Ἀμβέρσην, Λιέγην, Γάνδην καὶ ἀλλαχοῦ, ἔνθα ὑπεδέχοντο καὶ ἐξένιζον αὐτὰ οἱ ἄρχοντες τῶν διαφόρων δήμων. Αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου ἐπερατώθησαν διὰ μεγάλου συμποσίου προσενεχθέντος ὑπὸ τῆς βελγικῆς Κυβερνήσεως. Αἱ δαπάναι τοῦ συμποσίου ὑπολογίζονται εἰς 18,000 δραχμῶν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν πανηγύρεων τούτων τὸ ἐν Βελγίῳ Τμῆμα τῶν σιδηροδρόμων ἐδημοσίευσε στατιστικάς τινας πληροφορίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται ὅτι ἡ Βελγικὴ ἐπικράτεια κατέχει 1,740 ἀτμομηχανὰς καὶ 42,722 σιδηροδρομικὰς ἁμάξας (wagons et fourgons). Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Τμήματος τῶν σιδηροδρόμων ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν ἀνέρχεται εἰς 40,459. Ἐντὸς τῆς πεντηκονταετίας οἱ βελγικοὶ σιδηρόδρομοι μετεκόμισαν 738, 798, 835 ταξειδιώτας καὶ 330,943,822,000 χιλιόγραμμα πραγματειῶν καὶ ἀποσκευῶν, ἀξίας 2,866,164,228 φράγκων.

Ἀλλὰ τὸ ἑλκυστικώτερον θέαμα τῶν ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι ἑορτῶν ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη ἱστορικὴ ἁρματοδρομία (cavalcade), ἥτις ἐτελέσθη ἐν Βρυξέλλαις. Διὰ ταύτης παρεστάθησαν παρελαύνοντα πάντα τὰ μέσα τῆς μετακομίσεως καὶ συγκοινωνίας, διῃρημένα εἰς ἐννέα μεγάλας περιόδους, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Τὸ ἅρμα ἐν ᾧ παρίστατο ἡ ἀποθέωσις τῶν σιδηροδρόμων ἦτο ἀληθὲς καλλιτεχνικὸν μνημεῖον, 15 μέτρων μήκους 69 μέτρων ὕψους, καὶ 6 πλάτους, καὶ βάρους 14,000 χιλιογράμμων, συρόμενον ὑπὸ 15 ἵππων. Τὸ σύνολον τῆς συνοδείας ἀπηρτίζετο περίπου ἐκ 450 ἵππων καὶ 800 ἀνδρῶν. Πᾶσαι αἱ μουσικαὶ τῆς φρουρᾶς μετέσχον ταύτης, πρὸς δὲ καὶ 80 ἕτεροι μουσικοὶ θίασοι.

— Ἐξεδόθησαν πρό τινος ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς γεωργίας ἔγγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται ὅτι 52 τὸν ἀριθμὸν περιφέρειαι κατέχονται ἔτι ὑπὸ τῆς φυλλοξήρας. Πρὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῆς νόσου αἱ ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ περιφερειῶν ἄμπελοι κατεῖχον ἔκτασιν 2,485,713 ἑκταρίων, ἐξ ὧν 429,116 ἑκτάρια ἀμπελοφυτειῶν ἐντελῶς κατεστράφησαν. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀμπέλους, αἵτινες προσβληθεῖσαι ὑπὸ τῆς νόσου ἀντέχουσιν ἔτι, αὗται κατέχουσιν ἔκτασιν 664, 511 ἑκταρίων, κατὰ 22,000 μεγαλητέραν τῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ἀλλ' ὁ ἀνωτέρω ἀριθμὸς τῶν 429,116 ἑκταρίων δὲν προσδιορίζει ἀκριβῶς τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς τῶν γαλλικῶν ἀμπέλων. Διότι ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς φυλλοξήρας ἐφυτεύθησαν ὡς ἔγγιστα 600,000 ἑκτάρια, ὥστε ἡ ὑπὸ τῶν ἀμπέλων κατεχομένη ἔκτασις ἐν Γαλλίᾳ ἔπρεπε νὰ εἶνε 3 περίπου ἑκατομμυρίων ἑκταρίων, ἐν ᾧ πράγματι μόλις φθάνει τὰ 2.000,000. Ὅθεν ἡ πραγματικὴ ἀπώλεια ἡ ἐκ τῆς φυλλοξήρας ἐκτείνεται εἰς περιοχὴν ἑνὸς ἑκατομμυρίου ἑκταρίων.

Ἀλλὰ καὶ μεθ' ὅλας ταύτας τὰς βαρείας δοκιμασίας, ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ κατασκευαζομένου ἐπὶ πάσης τῆς γῆς, οὗτινος τὸ ὁλικὸν ποσὸν ἀνάγεται εἰς 113,000,000 ἑκατόλιτρα, ἡ Γαλλία παράγει 35,000,000 ἑκατόλιτρα, ἤτοι τὸ τρίτον σχεδὸν τοῦ ὅλου ποσοῦ.

— Ἡ ἐν Παρισίοις *Ἑταιρία τῆς ἐγκρατείας* ἔθηκε θέμα διαγωνισμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1887 τὴν συγγραφὴν ἐγχειριδίου ὑπὸ τὸν τίτλον *Τὸ βιβλίον τῶν μητέρων* πρὸς χρῆσιν τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ προφυλάξωσι τοὺς συζύγους καὶ τὰ τέκνα των ἀπὸ τῶν καταχρήσεων τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν.

— Ἐδημοσιεύθη ἐν ἀγγλικῷ τινι φύλλῳ στατιστικὴ τοῦ

Digitized by Google

μήκους τῶν τηλεγραφικῶν γραμμῶν καὶ συρμάτων ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν, ἀναφερομένη εἰς τὸ ἔτος 1882. Τὴν πρώτην θέσιν ἐν αὐτῇ κατέχουσιν αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, τῶν ὁποίων αἱ γραμμαὶ ἐκτείνονται εἰς 230,345 χιλιόμετρα. Τὸ μῆκος τῶν γραμμῶν τῆς Γερμανίας εἶνε 74,313 χιλιόμετρα, τῆς Γαλλίας 75,091, τῆς Ῥωσσίας 101,519, τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας 43,362 χιλιόμετρα. Τελευταῖαι ἀκολουθοῦσιν ἡ Ἀλγερία καὶ ἡ Τύνις, 8,064, καὶ ἡ Ἑλβετία 6,743 χιλιόμετρα.

— *Ἡ γυνή*. Οὕτως ἐπιγράφεται γαλλικόν τι βιβλίον ἀρτίως ἐκδοθέν, δι' οὗ ἐγκαινίζεται ἡ δημοσίευσις σειρᾶς μονογραφιῶν ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἀνθρωπολογικὴ Βιβλιοθήκη*. Τὸ ὑπὸ τοῦ δόκτορος Θουλιὲ συγγραφὲν βιβλίον τοῦτο δὲν περιέχει αἰσθηματικὰς ἢ ποιητικὰς σκέψεις περὶ γυναικός, ἀλλ' εἶνε ἔργον ἐπιστημονικόν, εἰ καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐκτροχιάζεται πολλάκις τοῦ διαγεγραμμένου ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης κύκλου εἰς πολιτικὰς δοξασίας, δριμέως ἐκφερομένας. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρία μέρη, ἐν οἷς διαδοχικῶς ἐξετάζεται ὁποίαν θέσιν κατεῖχεν ἄλλοτε ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡ γυνή, ὁποίαν ἤδη κατέχει, καὶ ὁποίαν πρέπει νὰ κατέχῃ. Ὁ δόκτωρ Θουλιὲ ἀποκρούει τοὺς δοξάζοντας ὅτι ἡ γυνὴ ἐπλάσθη κατωτέρα τοῦ ἀνδρός, ἰδίᾳ δὲ πολεμεῖ τὰς περὶ γυναικὸς σκληρὰς ἀποφάνσεις πατέρων τινῶν τῆς ἐκκλησίας, ὡς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου καὶ τοῦ ἁγίου Ἱερωνύμου· ἀλλ' ἐπίσης ἀποκρούει καὶ τὴν γνώμην τῶν φρονούντων ὅτι ἡ γυνὴ ἐπλάσθη ὁμοία πρὸς τὸν ἄνδρα. Κατ' αὐτὸν «ἡ γυνὴ δὲν εἶνε οὔτε ἀνωτέρα, οὔτε ὁμοία, οὔτε κατωτέρα τοῦ ἀνδρός· αὐτὴ εἶνε *γυνή*, καὶ ὁ προορισμὸς αὐτῆς ὡς μητρὸς εἶνε ὁ ἐνδοξότατος μεταξὺ τῶν προορισμῶν τῆς ἀνθρωπότητος.» Οὕτω κατὰ τὴν ἐν λόγῳ θεωρίαν ἡ γυνὴ διὰ τῆς εἰδικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς παράκειται τῷ ἀνδρί, χωρὶς νὰ δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς αὐτόν. Ἐν τῷ τρίτῳ μέρει τοῦ βιβλίου ὁ συγγραφεύς, ἐκθέτων τὰς ἰδέας του περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι κοινωνικῆς θέσεως τῆς γυναικός, ἐξαιτεῖται τὴν ἐκτὸς τοῦ γάμου προστασίαν αὐτῆς διὰ τῆς ἐρεύνης τῆς πατρότητος, ὡς καὶ παροχὴν νομικῶν δικαιωμάτων ὑπὲρ τῶν συζύγων καὶ τῶν μητέρων, τῶν ὁποίων δὲν ἀπολαύουσιν ἔτι.

Δημοτικὰ Σχολεῖα Ἀθηνῶν. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ δημοτικοῦ συμβούλου κ. Μιχ. Π. Λάμπρου, τὴν ἀναγνωσθεῖσαν τὴν ἡμέραν τῆς διανομῆς τῶν βραβείων εἰς τοὺς ἀριστεύσαντας μαθητὰς καὶ τὰς μαθητρίας τῶν σχολείων, ὁ δῆμος Ἀθηναίων κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1884 ἐδαπάνησεν ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τὸ ποσὸν 103,438 δρ. ἀνέγραψε δὲ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἐν τῷ προϋπολογισμῷ αὐτοῦ δαπανητέον ποσὸν ἐκ δρ. 131,112,45.

Διατηρεῖ δ' ὁ δῆμος Ἀθηναίων ἐν Ἀθήναις ἐννέα δημοτικὰ σχολεῖα θηλέων, ἓξ μὲν πλήρη, τὸ α'. ἐν τῇ συνοικίᾳ Πλάκας, τὸ β'. κατὰ τὴν ὁδὸν Ἀθηνᾶς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Μεγάλου Μοναστηρίου, τὸ γ'. κατὰ τὴν ὁδὸν Πειραιῶς ἀπέναντι τοῦ Ὠδείου, τὸ δ'. κατὰ τὴν συνοικίαν Νεαπόλεως (ἀρρωγῇ τοῦ δημοσίου), τὸ ε'. κατὰ τὴν συνοικίαν Δεξαμενῆς, τὸ ς'. κατὰ τὴν συνοικίαν Κασίδας, καὶ τρία μὲ μίαν διδασκάλισσαν κατὰ τὰς συνοικίας ἁγ. Μαρίνης, Βατραχονησίου καὶ Φωταερίου. Διατηρεῖ δὲ καὶ τέσσαρα ἀρρένων, τὸ α' ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀθηνᾶς, τὸ β' κατὰ τὴν συνοικίαν Πλάκας, τὸ γ' κατὰ τὴν συνοικίαν Νεαπόλεως, πάντα πλήρη, καὶ τὸ δ' μὲ ἕνα διδάσκαλον κατὰ τὴν συνοικίαν Πιθαράδικα.

Εἰς τοὺς πέριξ δὲ συνοικισμοὺς καὶ τὰ χωρία διατηρεῖ 10 μὲν σχολεῖα ἀρρένων, 6 δὲ θηλέων. Τὰ σχολεῖα ἀρρένων εἶνε ἐν Χαλανδρίῳ, Ἀμαρουσίῳ, Πατησίοις, Νέοις Λιοσίοις, Κηφισσίᾳ, Μπραχαμίῳ, Σεπολίοις, Ῥέντη, Ἡρακλείῳ καὶ Ἀμπελοκήποις, τὰ δὲ τῶν θηλέων ἐν Ἀμπελοκήποις, Πατησίοις, Σεπολίοις, Ἀμαρουσίῳ, Χαλανδρίῳ καὶ Κηφισσίᾳ. Διατηρεῖ λοιπὸν ἐν συνόλῳ 29 σχολεῖα, 14 ἀρρένων καὶ 15 θηλέων.

Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ἐφοίτησαν ἐν συνόλῳ 3020 μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι. Τῶν σχολείων τῶν πέριξ συνοικισμῶν καὶ τῶν χωρίων ἐλλείπουσιν ἡμῖν οἱ ἀριθμοί, διότι αἱ ἐξετάσεις τούτων ἔτι δὲν ἐγένοντο, ἀλλ' ἂν ὑπολογίσωμεν τὸν ἀριθμὸν τούτων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πέρυσι προσελθόντων, ὁ δῆμος Ἀθηναίων ἐξεπαίδευσε κατὰ τὸ λῆγον σχολικὸν ἔτος 3,800 παιδία.

Εἰδικῶς εἰς τὰ ἑπτὰ πλήρη δημοτικὰ σχολεῖα Ἀθηνῶν, μὴ περιλαμβανομένων τῶν ἐχόντων ἕνα διδάσκαλον, ἐνεγράφησαν 2,618, ἐξ ὧν 1,182 μαθηταὶ καὶ 1436 μαθήτριαι. Ἐκ τῶν 2,618 ἐγγραφέντων μαθητῶν καὶ μαθητριῶν προσῆλθον εἰς ἐξετάσεις σχεδὸν οἱ ἡμίσεις 1,410, καὶ τοῦτο ἕνεκα τῶν πολλῶν ἐπελθουσῶν νόσων καὶ ἰδίως τῆς ἰλαρᾶς, οὗ ἕνεκα καὶ αἱ ἐξετάσεις ἐφέτος ἐγένετο ἐνωρίτερον.

Ἡ ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» δημοσιευομένη ἐμβριθὴς ἱστορικὴ πραγματεία τοῦ κ. Κ. Σάθα «Ἕλληνες Στρατιῶται ἐν τῇ Δύσει κτλ.» μεταφράζεται πρὸς δημοσίευσιν γαλλιστὶ ὑπὸ λογίου Γάλλου ἐν Παρισίοις.

— Ἐν τῇ «Γενικῇ Ἐφημερίδι» τοῦ Μονάχου (Beilage τῆς 29 Ἰουλίου) ἐδημοσιεύθη ἄρθρον ἐκτενὲς περὶ τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, ἐν ᾧ ἐκτίθεται μὲν διὰ βραχέων ἡ ἱστορία τοῦ σπουδαίου τούτου ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἱδρύματος, ἐξαίρεται δὲ ἡ φιλομάθεια τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ γενναία ὑποστήριξις τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἡ παρεχομένη ὑπὸ τῶν φιλομούσων πλουσίων Ἑλλήνων.

— Ὁ κ. Δημήτριος Πλατύκας, πρώην οἰκονομικὸς ἐπιθεωρητής, ἐξέδωκεν ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ τὴν περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐπιθεωρητῶν ἀξιόλογον μελέτην αὐτοῦ, ἣν ἐδημοσίευσε πρό τινος ἐν τῷ «Αἰῶνι.»

— Ἐξεδόθη εἰς φυλλάδιον ὁ Κανονισμὸς τοῦ *Ἑλληνικοῦ Λυκείου*, τοῦ ὑπὸ τῶν κκ. Π. Κουτούζη καὶ Δ. Παπαγεωργίου ἀξίως διευθυνομένου. Τοῦ Κανονισμοῦ προτάσσεται Ἀγγελία, ἀναπτύσσουσα τὸ πρόγραμμα τῶν διευθυνόντων, βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ διττοῦ σκοποῦ τῆς νεωτέρας παιδαγωγικῆς μεθόδου, τῆς ἀγωγῆς ἅμα καὶ ἐκπαιδεύσεως, ἐπιτάσσονται δὲ αἱ περὶ τοῦ λυκείου εὐμενεῖς κρίσεις τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων, αἱ δημοσιευθεῖσαι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἐτησίων αὐτοῦ ἐξετάσεων. Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐπιτυχοῦς ἐργασίας τοῦ Λυκείου τούτου κρίνοντες, πεποίθαμεν ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει εὐδοκίμως λειτουργήσει εἰς πλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, χάρις εἰς τὸν ἀδιάπτωτον ζῆλον καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν διευθυντῶν αὐτοῦ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Αὐγούστου 9, Παρασκευῇ.

Ὀδυνηρὰ εἶνε ἡ κατάστασις ἐν τῇ συνοικίᾳ Γαζοχωρίου, τῆς ὁποίας ἅπαντες οἱ κάτοικοι, ὡς γνωστόν, προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν ἑλωδῶν πυρετῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν νοσούντων εἶνε πολὺ ἀνώτερος ἢ ὅσον κατ' ἀρχὰς ἐλέχθη· τὰ διανεμόμενα φάρμακα, τῇ φροντίδι φιλοτίμων ἰατρῶν, ἐκ τοῦ φαρμακείου Κατσάρη, ἀναλαβόντος τὴν δωρεὰν παροχὴν αὐτῶν, τυγχάνουσιν ἀνεπαρκῆ, ἀφ' οὗ μετ' αὐτῶν δὲν παρέχεται εἰς τοὺς νοσοῦντας καὶ κατάλληλος τροφή. Φρικώδη ἐντύπωσιν προὐξένησεν ἡ εἴδησις ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν τῆς πασχούσης συνοικίας, κατοικουμένης ὑπὸ ἐργατικῶν ἀνθρώπων, κατατρύχονται δεινότερον ὑπὸ τῆς ἀσιτίας ἢ ὑπὸ πυρετῶν, καὶ ὅτι εἰς ἢ δύο ἀπέθανον ἐκ πείνης. Ὅθεν ἀνάγκη ἀποτελεσματικωτέρων μέτρων καὶ γενναιοτέρας συνδρομῆς, διότι τὸ μίασμα δύναται ὁσημέραι ἐπιτεινόμενον ν' ἀπειλήσῃ καὶ ἅπασαν τὴν πόλιν, ἡ δὲ κατάστασις τῶν δυστυχῶν δὲν ἐπιδέχεται ἀναβολὰς καὶ συσκέψεις. Διὰ τοῦτο πᾶσα ἀπὸ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἢ τῶν ἰδιωτῶν συνδρομὴ πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ ἀνάγκη νὰ ἐπέλθῃ ταχεῖα καὶ σύντονος.

* *

Ἡ ἐξεταστικὴ τῆς Βουλῆς ἐπιτροπὴ ἐξακολουθεῖ συνεργομένη, προσκαλοῦσα καὶ ἐξετάζουσα ἐκείνους τοὺς ὁποίους θεωρεῖ ἁρμοδίους ὅπως διαφωτίσωσι ταύτην ἐν τῇ ἐργασίᾳ της. Οὕτω πολλοὶ πρώην καὶ νῦν τμηματάρχαι, ὑπάλληλοι εἰς διάφορα τῶν ὑπουργείων τμήματα, δημοσιογράφοι, τεχνῖται καὶ πᾶς ἀξιῶν ὅτι δύναται νὰ παράσχῃ σχετικὰς πληροφορίας, καταθέτουσι διὰ μακρῶν ἢ διὰ βραχέων ὅ,τι γινώσκουσι. Τῶν πλείστων αἱ καταθέσεις δημοσιεύονται ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων.

* *

Κατὰ τὰ τηλεγραφήματα, ἅτινα κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἀφικνοῦνται πολλαπλᾶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, γνωστοποι-

Digitized by Google

οῦντα ἡμῖν τὴν πρόοδον τοῦ τρυγητοῦ καὶ τῆς ἀποξηράνσεως καὶ τὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας, βροχὴ κατέπεσεν ἐν Αἰγίῳ, Μεσολογγίῳ, Γυθείῳ, Καλάμαις, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Δερβὶ Τσελεπῆ τῆς Ἠλείας, καὶ ἐν Ζακύνθῳ. Εὐτυχῶς εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τῶν ἐν λόγῳ σταφιδοφόρων μερῶν ἡ βροχὴ ὑπῆρξεν ἀσήμαντος, μόνον δ' ἐν Ζακύνθῳ ὡς ἐκεῖθεν ἀγγέλλουσιν ἐπέφερεν ἀξίας λόγου ζημίας.

* *

Κατ' αὐτὰς ἀναχωροῦσιν εἰς Γαλλίαν οἱ ἀξιωματικοὶ κκ. Π. Κολοκοτρώνης καὶ Γ. Μαυρομιχάλης, ἀποστελλόμενοι ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἵνα παραστῶσιν εἰς τὰ ἐκεῖσε τελεσθησόμενα μεγάλα φθινοπωρινὰ γυμνάσια. Ἀλλὰ πρὸ τούτου προσεκλήθησαν ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὰ ἐν Ἰταλίᾳ τελεσθησόμενα γενικὰ γυμνάσια, τὰ ὁποῖα θέλουσι προηγηθῆ τῶν γαλλικῶν.

* *

Προχθὲς ἤρξαντο ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν αἱ ἐξετάσεις τῶν μελλόντων νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν σχολὴν τῶν ὑπαξιωματικῶν. Κατὰ διαταγὴν τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ ὡρίσθη ὅπως εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῆς σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν εἰσέλθωσιν ἐκ μὲν τοῦ πεζικοῦ εἴκοσιν ὑπαξιωματικοί, ἐκ δὲ τοῦ ἱππικοῦ πέντε. Ἐπιτροπὴ πανταμελής, συσταθεῖσα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου τοῦ πεζικοῦ κ. Γκίλη, ἐξήλεγξε τὰ ἀποτελέσματα τῶν εἰς τὰ τάγματα γενομένων ἐξετάσεων τῶν ὑπαξιωματικῶν, καὶ ἐκ τούτων ὥρισε τριπλάσιον ἀριθμὸν τῶν καταταχθησομένων εἰς τὴν Σχολήν, ἵνα ὑποστῶσι τὰς εἰς αὐτὴν εἰσιτηρίους ἐξετάσεις.

* *

Δύο ἔτι λοιμοκαθαρτήρια συνεστάθησαν ἐν Σύρῳ καὶ Ἁγίῳ Γεωργίῳ. Ἐν Ἁγίῳ Γεωργίῳ θέλει τελέσει τὴν κάθαρσιν αὐτῆς ἡ ἀναμενομένη ἐκ Τουλῶνος μοῖρα, ἡ συγκειμένη ἐκ τῶν ἡμετέρων πολεμικῶν πλοίων *Μιαούλη*, *Ψαρῶν*, καὶ *Μπουμπουλίνας*, τῆς ῥυμουλκούσης τὴν δεξαμενήν. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐλήφθη τῇ γνωμοδοτήσει τοῦ ἰατροσυνεδρίου ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς μὴ ἐξόδου ἐν τῇ ξηρᾷ οὐδενὸς ναύτου.

* *

Ἐν Κηφισσιᾷ, ἕνεκα τῆς ἀκαθαρσίας τῶν ὁδῶν, ἐξ ὧν ἀναδίδονται δυσώδεις ἀναθυμιάσεις, συνέβησαν κρούσματα τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

* *

Τὸ ὡραῖον δάσος τῆς μονῆς Καισαριανῆς μικροῦ δεῖν ἐγένετο πρό τινων ἡμερῶν παρανάλωμα τοῦ πυρός, ὅπερ, ἄγνωστον ἂν τυχαίως ἢ ὑπὸ κακοβούλων ἐξερράγη, πεντακόσια μέτρα μακρὰν τοῦ δάσους ἀπὸ θάμνων τινῶν. Εὐτυχῶς πυροσβέσται σπεύσαντες ἐγκαίρως κατώρθωσαν νὰ σβέσωσιν ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν τὴν πυρκαϊάν.

* *

Ἡ αὐστριακὴ ἀτμοπλοϊκὴ Ἑταιρία ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ νέαν γραμμὴν ἐκ Πειραιῶς εἰς Βρινδήσιον διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Ἤρξατο ἡ ἀποστολὴ πρὸς τὸν κ. Γ. Ζ. Τὸ ζητηθὲν βιβλίον καὶ ἀπάντησίν μας ἔχετε ταχυδομικῶς. — *Ἀποδήμῳ*. Μιλάνον. Ἠδύνασθε νὰ τὸ πράξητε ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐφημερίδα, ἥτις ἐδημοσίευσε τὴν *ρεκλάμαν* περὶ τοῦ ἐν λόγῳ ξενοδοχείου καὶ ἥτις ὤφειλε νὰ διορθώσῃ τὴν σύστασιν. Τοῦτο ἔπραξεν εἷς τῶν ἡμετέρων φίλων, ταξειδεύων ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, περὶ δύο ξενοδοχείων, τοῦ ἑνὸς ἐν Τουρίνῳ καὶ τοῦ ἄλλλου ἐν Ἀγκῶνι. Ὁ Βαίδεκερ, ὁ γνωστὸς ἐκδότης τῶν ὁδηγῶν, τὰ συνίστα διὰ τοῦ ἀστερίσκου. δι προτάττει τῶν ξενοδοχείων καὶ ἑστιατορίων, ἅτινα θεωρεῖ ἄξια συστάσεως ἰδίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἑκάστου ὁδηγοῦ ὁ Βαίδεκερ παρακαλεῖ ὅσους ἤθελον εὕρει ἐλλείψεις ἐν τοῖς ἐν λόγῳ ξενοδοχείοις νὰ τὰς ἀναφέρωσι πρὸς αὐτόν, ὁ ἐν λόγῳ φίλος ἔγραψε πρὸς τὸν Βαίδεκερ, ἀναφέρων αὐτῷ ὅτι εἰς μὲν τὸ ἓν τῶν ξενοδοχείων ἐκλάπη οἰκτρῶς καὶ ἐνέκλειε τὸν λογαριασμόν, εἰς δὲ τὸ ἕτερον ἐγεύθη οἰκτρότερον καὶ ἐνέκλειε πιστοποιητικὸν ἰατροῦ. Ὁ Βαίδεκερ ηὐχαρίστησε καὶ ὁ ἀστερίσκος ἐξέλιπεν ἀπὸ τῶν ξενοδοχείων τούτων ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει τοῦ ὁδηγοῦ τῆς Ἰταλίας. — κ. Λ. Κ. Καβάλλαν. Ἐγένετο κατὰ τὴν ἐντολὴν ὑμῶν. Διαφορὰ φρ. 4. — κ. Π. Γ. Π. Ὀδησσόν. Τὰ ζητηθέντα βιβλία καὶ ἐπιστολήν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς. — κ. Ι. Σ. Κ. Ἰθάκην. Ἐλήφθησαν. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν προθυμίαν σας. Ἀπηντήσαμεν καὶ ἰδιαιτέρως. — κ. Ν. Α. Εἰς πολλὰ μέρη εἶνε Ἀχλαδόκαμποι. Διασημότερος εἶνε ὁ τῶν Πατρῶν, νομίζομεν. Ὁ περὶ οὗ γράφετε ἐκτείνεται μεταξὺ Χαλανδρίου καὶ Ἀμαρουσίου. — κ. Μ. Δ. Κ. Πειραιᾶ. Ἀναδέχονται βεβαίως ἀσφάλειαν καὶ ἐπὶ ἐπίπλων καὶ βιβλίων, καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου ἀντικειμένου, ὡς καὶ κατὰ τῆς θραύσεως τῶν μεγάλων ὑάλων τῶν καταστημάτων. Ἐκ τῶν καλλίστων εἶνε ἡ *Ἀδριατικὴ Ἀσφάλεια*, ἣν διηυθύνει ἐνταῦθα ὁ κ. Μιχ. Π. Λάμπρος, καὶ πρὸς ἣν δύνασθε νὰ ἀποταθῆτε. Τὸ γραφεῖόν της εἶνε παραπλεύρως τοῦ τῆς «Ἑστίας». — κ Χ. Ι. Ἀδριανούπολιν. Πάντα τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς. — κκ. Β. Ν. Κ. Σύρον καὶ Σ. Δ. Τρίπολιν. Ἐλήφθησαν. — *Ἱπποκλείδῃ*. Ἀλλ' ἔχει καὶ τὴν σκοτεινὴν ὄψιν, ἥτις παριστᾷ ἥκιστα ἐπίφθονον τὴν θέσιν του. Ἐὰν λ. χ. εἶνε εὔπιστος, καταγελᾶται, ἐὰν δεσποτικός, μισεῖται, ἀσθενὴς τὸν χαρακτῆρα, περιφρονεῖται, πολὺ φιλοφρονητικός, προκαλεῖ κόρον, ἐὰν δεικνύεται ἀδιάφορος, δυσαρεστεῖ, πολὺ αἰσθηματικὸς ὤν, φαίνεται γελοῖος, ἄπιστος, κινδυνεύει νὰ ὑποστῇ ἀντίποινα, κτλ.» — κ. Σ. Μ. Μᾶς ἐγγυᾶσθε περὶ τῆς ἀκριβείας; — κκ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν, Π. Φ. Χαλκίδα, Δ. Κ. Σύρον, καὶ Σ. Δ. Μῆλον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Κ. Ἀργοστόλιον. Ἀκατάλληλον ἀτυχῶς. — κ. Α. Κηφισιάν. Καὶ ὅμως μεθ' ὅλα τὰ βαρόμετρα, ὑγρόμετρα, θερμόμετρα, ἀτμόμετρα καὶ λοιπὰ *μέτρα*, ὑπάρχουσιν οἱ ἐπιμένοντες ὅτι πάντων τούτων κάλλιον προλέγουσι τὸν καιρὸν τὰ ζῷα. Ἐν μεταλλαγῇ καιροῦ ὁ ἀλέκτωρ ψάλλει συχνὰ καὶ ἀτάκτως, πολλὰ ᾠδικὰ πτηνὰ σιγῶσιν, ἡ γαλῆ ἀνησυχεῖ, ἡ χὴν κτυπᾷ τὰς πτέρυγας καὶ τὴν οὐράν, τρέχει τῇδε κἀκεῖσε καὶ ῥίπτεται εἰς τὸ ὕδωρ, ὁ ἵππος ἀνατινάσσεται, ἡ σαύρα κρύπτεται βαθύτερον εἰς τὴν γῆν κτλ. κτλ. Ἂν θέλετε, πιστεύσατε. — κ. Ν. Ν. Π. Θὰ δημοσιευθῇ βραδύτερον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — *Ἰδιοτρόπῳ*. Μόνον αἱ σημεριναί, λέγετε; Οἱ Συβαρῖται ἔκαμνον τὰς προσκλήσεις τῶν γυναικῶν πρὸ ἑνὸς ὅλου ἔτους, ὅπως, λέγει ὁ Πλούταρχος, λάβωσι καιρὸν νὰ παρασκευάσωσιν ἀνέτως τὰς στολάς των ἵνα ἔλθωσιν εἰς τὸ δεῖπνον! — Κυρίᾳ Α. Μ. Δ. Πάτρας. Ἐξεδόθη πρὸ πολλοῦ. Ἀντίτιμον δραχ. 3. — κ. Φ. Α. Δ. Σμύρνην. Τινὰ εἰσὶν ἐξηντλημένα ἀτυχῶς. Θέλετε τὰ ὑπάρχοντα, ἢ τὸν τόμον τὸν περιέχοντα ὅλα τὰ ζητηθέντα; Ἡ διαφορὰ τοῦ ἀντιτίμου εἶνε ἐλαχίστη. — *Λουκούλλῳ*. Τοὐναντίον, νῦν ὑπάρχει μεγαλειτέρα ἀφθονία. Καὶ τοῦτο διότι πλεῖστα κομίζονται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἐκ Λαυρίου καὶ ἐκ Κορίνθου. Τὰ *μπαρμπούνια* ἔρχονται διὰ τῶν λεωφορείων ἐκ τοῦ κάτωθεν τῶν Τραχώνων παραθαλασσίου χωριδίου τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ. — Τὸ ἄλλο εἶνε ἔργον τῆς Ἀστυνομίας.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Διάφορο τὸ σῶμά μου,
διάφορο τὸ χρῶμα.
Ἔχω λαιμό, 'ψηλό, κοντό...
ἔχω κοιλιὰ καὶ στόμα.
Ὅταν μὲν εἶμ' ἀναιμική,
δὲν μὲ πολυκυττάζουν.
Πλὴν αἷμ' ἂν θέλῃς βάλε μου,
νὰ ἰδῇς πῶς μ' ἀγκαλιάζουν.
Ἐὰν μοῦ λείψῃ ἡ κοιλιά,
καὶ πάλιν σ' εἶμαι φίλη,
καὶ πάλιν τῆς καρδίας σου
μ' ἀνοίγεται ἡ πύλη.

Ἐν Πρεβέζῃ. Κ. Κ.

Digitized by Google

2

Ἂν ἀλλάξω τονισμὸν
μετ' ἀποκεφαλισμόν,
Ἀντὶ νὰ ἐμποδίζω, ὡς πρίν, τὰς διαβάσεις
θὰ ἐπιπλέω τῆς θαλάσσης.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀφρικὴ—Φρίκη.

2

Σχολὴ—Χολή.

ΕΝ ΤΩ, ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩ, ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ:

Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς τῇ προσθήκῃ τῶν ταχυδρ. τελῶν, ταῦτα δὲ δηλοῦσιν οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοί.

ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ ἢ σύμμικτα ἑλληνικά. Ἀθήν. 1843—1852. 8ον σ. 712. Δρ. 18. (λ.80)

Τὸ ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς μεσαιωνοδίφου Α. Μουστοξύδου ἐκδιδόμενον περιοδικόν, περιέχον σπουδαιοτάτας μονογραφίας περὶ τῆς μέσης καὶ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας. Πληρέστατον ἀντίτυπον, περιέχον καὶ τὸ τυπωθὲν τῷ 1853, καὶ μήπω ἐκδοθὲν δωδέκατον τεῦχος.

ΜΑΥΡΟΦΡΥΔΟΥ Δ. Ι. Ἐκλογὴ μνημείων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης. **Τόμος Α'.** (Ὁ μόνος ἐκδοθείς.) Ἀθ. 1866. 8ον σ. 548. Δρ. 10. (λ.60)

Ἡ γνωστὴ καὶ σπανία συλλογὴ μεσαιωνικῶν ἑλληνικῶν ποιημάτων.

ΜΑΥΡΙΚΙΟΥ Συναξαριστὴς τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, μεταφρασθεὶς ὑπὸ Νικοδήμου Ἁγιορείτου. Ἔκδοσις τρίτη ὑπὸ Θ. Νικ. Φιλαδελφέως. Ἀθ. 1868. Δύο τόμοι εἰς 4ον (ἀντὶ δρ. 30). Δρ. 15. (δρ.2)

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΙΩ. Θ. Ἔγγραφα καὶ ἐπιστολαὶ περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, συλλεγέντα ὑπὸ — Ἐν Ἀθ. 1856. (ἀντὶ δρ. 7). Δρ. 5 (λ.80)

Η συλλογὴ αὕτη ἀποτελοῦσα ὀγκώδη τόμον, ἐκ σ. 622, ἐκτυπωθεῖσα τῷ 1856, μόλις νῦν δημοσιεύεται. Περιέχει δὲ πολύτιμον σειρὰν πολυπληθῶν ἐγγράφων, διαφωτιζόντων μεγάλως τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

ΣΙΓΑΛΑ Α. Συλλογὴ ἐθνικῶν ᾀσμάτων περιέχουσα τετρακόσια ᾄσματα τονισθέντα. Ἀθ. 1880. 8ον σ. κδ' 543. (ἀντὶ δρ. 8). Δρ. 4 (λ.80)

ΣΧΙΝΑ Κ. Δ. Ἱστορία τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνῶν. Βιβλίον πρῶτον (τὸ μόνον ἐκδοθὲν) περιέχον τὰ ἀσιανὰ καὶ λιβυκά. Ἀθ. 1845. 8ον σελ. ιϛ' 516 (ἀντὶ δρ. 8). Δρ. 2. (λ 70).

ΦΑΥΕΡΒΑΧ. Θεωρία τοῦ ποινικοῦ δικαίου κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν καὶ γερμανικὴν νομοθεσίαν. Μετάφρασις Χρ. Ῥουσοπούλου. Ἀθ. 1859. 8ον, σ. κϛ', 1090. (ἀντὶ δρ. 17 : 25). Δρ. 6. (δρ.1)

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ σύγγραμμα περιοδικὸν ἐκδιδόμενον δὶς τοῦ μηνος. Ἀθ. 1863—1867, τ. 1—4 Πλήρης σειρά. (ἀντὶ δρ. 64) Δρ. 40. (δρ. 6)

ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ Σ. Βυζαντιναὶ μελέται. Ἀθ. 1858. 8ον.σ.) 804. (ἀντὶ δρ. 10) Δρ. 6 (λ. 80

ΡΟΣΣΙΟΥ ΛΟΥΔ. Ἐγχειρίδιον ἀρχαιολογίας τῶν τεχνῶν. Ἀθ. 1841. (Σπάνιον) Δρ. 5. (λ.40)

ΑΝΔΡ. ΜΑΜΟΥΚΑ Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος. Τόμοι 11. (Ἀντὶ δρ. 28) Δρ. 20 (δρ. 2).

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ. Πλήρης σειρά, ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεως (1833) μεχρι τέλους τοῦ 1883, δεδεμένη. Δρ. 550.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

9 Αὐγούστου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως				Τρέχουσα Τιμή
Τῶν 170,000,000	τῶν 5 %	Φρ.	χρ.	319.—
» 120,000,000	τῶν 5 »	»	»	322.50
» 60,000,000	τῶν 6 »	»	»	394.50
» 26,000,000	τῶν 6 »	»	»	355.—
» 25,000,000	τῶν 9 »	»	»	258.—
» 25,000,000	τῶν 8 »	»	»	252.—
» 10,000,000	τῶν 6 »	»	»	179.—
» 4,000,000	τῶν 8 »	»	»	241.50
» 6,000,000	τῶν 6 »	Δρ.	παλ.	93.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.				360.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα				
ΕΤΑΙΡΙΑΙ				
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος		Δρ.	ν.	3.560—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα ...		Φρ.		95.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως		»		74.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου ..		»		53.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς..		»		235.50
Ἑταιρία Φωταερίου..........		Δρ.		
Συναλλάγματα				
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....				25.70
» 3μην......				25.50
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως				1.01 1/2
» Τραπεζικὸν 3μην.				1.01 1/4
Νομίσματα				
Εἰκοσάφραγκον................				20.25
Λίρα ὀθωμανικὴ................				23.—

Χάριν τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας», τῶν ἀπευθυνόντων ἑκάστοτε εἰς τὴν Διεύθυνσιν αἰτήσεις περὶ ἀποστολῆς φύλλων παλαιῶν καὶ δελτίων τῆς «Ἑστίας», ἰδίως τῶν πρώτων πέντε ἐτῶν τῆς ἐκδόσεως, δηλοῦται ἐνταῦθα ὅτι ἐκ τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν φύλλων τῆς πενταετίας ἐξηντλήθησαν οἱ ἀριθμοὶ 1, 27, 59, 103, 105, 153, 159, 204, 210, καὶ 261. Πάντα τὰ ἄλλα φύλλα ὑπάρχουσιν εἰς τὸ γραφεῖον καὶ πωλοῦνται λεπτὰ 25.

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πάντα τὰ δελτία τῆς πρώτης πενταετίας, πωλούμενα ἕκαστον λεπτὰ 10.—Φύλλον καὶ δελτίον ὁμοῦ λεπτὰ 35.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους γραφῖδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου **Edler καὶ Krische** τοῦ Ἀννοβέρου.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.—
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 1,50

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 122.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 451. — 18 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ της Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 502

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

ΤΕΚΝΑ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ.

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἀπέθανεν ἐν Λειψίᾳ ὁ Γεώργιος Κούρτιος, τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ Πανεπιστημίου, γλωσσολόγος ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων, ἀδελφὸς δὲ τοῦ ἐν Βερολίνῳ καθηγητοῦ, τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἀρχαιολόγου Ἐρνέστου Κουρτίου. Γεννηθεὶς ἐν Λυβέκκῃ τῷ 1820, διωρίσθη τὸ πρῶτον ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἐν Πράγῃ τῆς Βοημίας, προσεκλήθη εἶτα τῷ 1854 ὡς τακτικὸς καθηγητὴς εἰς τὸ ἐν Κιέλ Πανεπιστήμιον, καὶ τῷ 1862 εἰς τὸ ἐν Λειψίᾳ, ὅπου μέχρι τοῦ θανάτου του ἐδίδαξε. Τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον ἐδημοσιεύθη τῷ 1846 ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Συγκριτικαὶ γλωσσικαὶ συμβολαὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γραμματικήν »· πολλὰ δ' ἔκτοτε ἐξέδωκε γλωσσολογικὰ συγγράμματα, ὧν τὰ σπουδαιότατά εἰσι τὸ «περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ῥήματος », τὰ « Στοιχεῖα της ἑλληνικῆς ἐτυμολογίας » πολλάκις ἐκδοθέντα, καὶ ἡ «Γραμματικὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων». Τὸ δὲ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνόμενον περιοδικὸν σύγγραμμα «Μελέται περὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γραμματικῆς» περιέχει ἀξιολογωτάτας μονογραφίας, ὑπὸ τούτου ἢ ὑπὸ μαθητῶν του συντεταγμένας.

— Ἡ ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς Ἕλληνος ἱεράρχου, τοῦ Νικομηδείας κ. Φιλοθέου Βρυεννίου ἐκδοθεῖσα τὸ πρῶτον «Διδαχὴ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων», μεγίστην ἐμποιήσασα αἴσθησιν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ, παρέσχε τὸ ἐνδόσιμον εἰς σειρὰν σχετικῶν δημοσιεύσεων. Βιβλιοθήκην ὅλην ἀποτελοῦσιν αἱ ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις ἐκδοθεῖσαι μέχρι τοῦδε μεταφράσεις, ἐκδόσεις καὶ ἑρμηνευτικὰ συγγράμματα τοῦ παλαιοτάτου ἐκείνου μνημείου τῆς χριστιανικῆς φιλολογίας. Ἐσχάτως δ' ἐδημοσιεύθη ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ὑπὸ τοῦ Ph. Schaff νέα ἔκδοσις μετὰ σχολίων ἑρμηνευτικῶν, κοσμουμένη καὶ δι' εἰκόνος τοῦ Φιλοθέου Βρυεννίου καὶ πανομοιοτύπου ἐπιστολῆς αὐτοῦ καὶ σελίδων τοῦ χειρογράφου.

—Ἡ σπουδὴ ἣν οἱ θεολόγοι δεικνύουσιν εἰς μελέτην τῆς «Διδαχῆς τῶν Ἀποστόλων» δὲν εἶνε μεγαλειτέρα τῆς προθυμίας μεθ' ἧς ἀρχαιολόγοι καὶ φιλόλογοι καὶ νομικοὶ ἐκδίδουσι καὶ ἑρμηνεύουσι τὴν πέρυσιν ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης εὑρεθεῖσαν ἐπιγραφήν. Ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ τοῦ Δελτίου ἀνεγράψαμεν τὰ κυριώτατα τῶν περὶ ταύτης δημοσιευθέντων ἔργων. Ἀρτίως δ' ἐδημοσιεύθη ἐν Λειψίᾳ ὑπὸ τοῦ Jo. Baunack καὶ Th. Baunack νεωτέρα ἔκδοσις, ἐν ᾗ μελετᾶται κυρίως ἡ ἐπιγραφὴ ὑπὸ γλωσσολογικὴν ἔποψιν. Ἡ ἔκδοσις αὕτη, ᾗ προσήρτηται ἀπείκασμα τῆς πρώτης στήλης περιέχει τὰ ἑπόμενα κεφάλαια : Εἰσαγωγήν. Κείμενον. Γραμματικὴν τῆς ἐπιγραφῆς. Ἑρμηνείαν ἤτοι μεταγραφήν, μετάφρασιν καὶ ἐξήγησιν τῶν λέξεων. Πίνακας, ἕνα πληρέστατον τῶν ἐν τῷ κειμένῳ λέξεων, καὶ ἕτερον πασῶν τῶν ἐν τῷ συγγράμματι ἀναφερομένων. Προστίθεται δὲ καὶ ἐπίμετρον περὶ ἑτέρας τινὸς ἐπιγραφῆς, νεωστὶ ἐν Γόρτυνι ἐκδοθείσης.

— Περὶ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς ὁ γνωστὸς ἡμῖν φιλόλογος καὶ ἑλληνιστὴς Γάλλος Egger δημοσιεύει ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων» ἄρθρον, ἐν ᾧ ἐξαίρει τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τούτου εὑρήματος, θεωρῶν τοὺς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ περιεχομένους νόμους ὡς τὸ πληρέστατον, ἀρχαιότατον καὶ γνησιώτατον κείμενον Ἑλληνικῆς νομοθεσίας, τὴν δὲ ἀνακάλυψιν ὡς μίαν τῶν μᾶλλον ἀπροσδοκήτων καὶ σπουδαιοτέρων τοῦ αἰῶνος.

—Τὸ τελευταῖον ἔργον τοῦ κ. Δ. Βικέλα «Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν» παρέσχεν ἀφορμὴν ἀφορμὴν τῇ γαλλικῇ δημοσιογραφίᾳ, ὅπως αὖθις μνησθῇ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὁ πολὺς Σαρσαὶ ἐν τῇ *Νέᾳ Ἐπιθεωρήσει* εὔφημον ποιεῖται λόγον περὶ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων, κρίνων τὸ βιβλίον τοῦ κ. Βικέλα, ὅπερ θεωρεῖ προωρισμένον νὰ ἐπανορθώσῃ παρὰ τοῖς Γάλλοις τὴν περὶ ἡμῶν γνώμην, τὴν ἐσχηματισμένην ἐκ τῆς *Συγχρόνου Ἑλλάδος* τοῦ About. Τὸ ἔργον τοῦ About, λέγει, εἶνε γεγραμμένον μετὰ τέχνης καὶ εὐφυΐας, ἀλλὰ τὰς σελίδας τοῦ κ. Βικέλα διαπνέει εἰλικρίνεια καὶ φιλαλήθεια.

— Μετὰ μεγίστης ἐπισημότητος ἐτελέσθησαν ἐν Mans τῆς Γαλλίας τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου τοῦ ἀνεγερθέντος πρὸς τιμὴν τοῦ στρατηγοῦ Σανζὺ καὶ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ τοῦ Λίγειρος κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον. Ἡ Γαλλία σεμνύνεται ἐπὶ τῷ στρατηγῷ αὐτῆς, ὅστις μόνος, καθ' ἃς ἡμέρας αὕτη κατῃσχύνετο ὑπὸ τῶν πρωσικῶν ὅπλων, ἐτήρησε τὴν τιμὴν αὐτῆς δι' ἡρωϊκῆς ὄντως ἀντιστάσεως καὶ ἐξόχου στρατιωτικῆς ἱκανότητος. Τὸ μνημεῖον τοῦ στρατοῦ τοῦ Λίγειρος εἶνε μεγαλοπρεπὲς καλλιτέχνημα, ὅπερ, ὀφειλόμενον εἰς τὴν συνεργασίαν δύο γλυπτῶν, τοῦ Crauk καὶ τοῦ Croisy, προσείλκυσε τὸν θαυμασμὸν τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς τελευταίας ἐν Παρισίοις Καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως. Τὰ δύο μεγάλα ἐν ἀναγλύφῳ συμπλέγματα ἐκ 14 προσώπων, ὧν τὸ μὲν παριστᾷ τὴν *Προσβολήν*, τὸ ἄλλο δὲ τὴν *Ἄμυναν* τῶν Στρατιωτῶν, μαχομένων καὶ θνησκόντων ὑπὸ τὴν σημαίαν, ἐμπνέουσιν εἰς τὸν θεώμενον αἴσθημά τι ἀνάμικτον μελαγχολίας καὶ ὑπερηφανίας. Ὑπεράνω τῶν συμπλεγμάτων ὑψοῦται ὁ ἀνδριὰς τοῦ στρατηγοῦ Σανζύ.

— Ἐδημοσιεύθησαν ἐσχάτως αἱ ἀκόλουθοι στατιστικαὶ πληροφορίαι περὶ τῆς πρωτευούσης τοῦ γερμανικοῦ κράτους. Τὸ Βερολῖνον, ἐκτεινόμενον ἐπὶ ἐπιφανείας 24,500 πλέθρων, περιέχει πληθυσμὸν περίπου 1,300,000 κατοίκων. Κατὰ τὸ 1861 μόλις περιεῖχε 500,000, μόνον δὲ κατὰ τὰ τέσσαρα τελευταῖα ἔτη ὁ πληθυσμὸς ηὔξησε κατὰ 150,000. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου 20,000 στεροῦνται ἐπαγγέλματος, ἐξ αὐτῶν δὲ εἰς 10,000 ἐπιτρέπεται τοῦ ἐπαγγέλματος ἡ ἔλλειψις ἕνεκα τῆς ἡλικίας των. Τὸ Βερολῖνον σύγκειται ἐκ 52,000 οἰκιῶν, ἐν αἷς εὑρίσκονται 590,000 δωματίων, ἐξ ὧν τὰ 73,600 στεροῦνται θερμαστρῶν· 950 οἰκήματα κεῖνται εἰς πέμπτον ὄροφον, κατοικούμενα ὑπὸ 3,000 ἀτόμων· 40,000 διαμένουσιν εἰς ὑπερῷα, εἰς τέταρτον ὄροφον 150,000, καὶ πλείονες τῶν 100,000 εἰς ὑπόγεια. Τέσσαρες ὡρισμέναι οἰκίαι κατέχονται ἑκάστη ὑπὸ κατοίκων ὑπερβαινόντων τοὺς 400, 10 οἰκίαι ὑπὸ 300, 160 ὑπὸ 200-300, 2,600 οἰκίαι ὑπὸ 100-200, καὶ 6,000 ὑπὸ 50-100. Ὑπάρχει πρὸς ταύταις οἰκία ἐν τῇ Ackerstrasse περιέχουσα περισσοτέρους τῶν 1000 κατοίκων. Ἡ ἐνοικιαστικὴ ἀξία πασῶν τῶν κατοικιῶν τοῦ Βερολίνου ἀνέρχεται εἰς 176,000,000 μάρκα, ἐξ ὧν 4,800,000 χάνονται κατ' ἔτος, καθ' ὅτι 12,000 οἰκήματα μένουσι κενά. Διὰ τὴν ἄρσιν τῶν ἀκαθαρσιῶν τῆς ὁδοῦ ἐξωδεύθησαν 421,000 μάρκα, διὰ δὲ τὴν ἄρσιν τῆς χιόνος καὶ τῶν πάγων 100,000 περίπου μάρκα, ὥστε πίπτουσα ἡ χιὼν στοιχίζει εἰς τὴν πόλιν πλέον τῶν 5,000 μάρκων καθ' ἑκάστην. Τὸ σύνολον τῆς δαπάνης διὰ τὸν καθαρισμὸν καὶ τὸ κατάβρεγμα τῶν ὁδῶν ἀνέρχεται εἰς 1,146,000 μάρκα. Οἱ τροχιόδρομοι μετέφερον 65,140,000 ἄτομα· ὁ μέγας τροχιόδρομος τοῦ Βερολίνου μετέφερε διὰ τῶν γραμμῶν αὐτοῦ, ἐκτεινομένων εἰς 152 χιλιόμετρα, 56,300,000 ἀνθρώπων, οἵτινες τῷ παρέσχον πρόσοδον 7,200,000 μάρκων.

Digitized by Google

— Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν συνεδριάσεων τοῦ ἐν Γρενόβλῃ ἀρτίως συνελθόντος Συνεδρίου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἐπιστημῶν, ὁ πρόεδρος αὐτοῦ Verneuil ἀνέγνω ἐκτενῆ ἐπιστημονικὴν διατριβὴν περὶ τῆς «χειρουργικῆς κατὰ τὸ 1885». Ἐν αὐτῇ ἐνδιατρίβει κυρίως περὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν παρὰ πλείστοις ἐνυπαρχουσῶν προλήψεων περὶ τῆς χειρουργικῆς ἐπιστήμης, διαποικίλλει τὸ ἄρθρον του διὰ πολλῶν παραδειγμάτων, ἀπομνημονευθέντων ἐκ τοῦ μακροῦ χειρουργικοῦ αὐτοῦ βίου, καὶ καταλήγει παραινῶν τοὺς χειρούργους νὰ ἀποβλέπωσιν οὐχὶ τόσον εἰς ἐφήμερα ἐγχειριστικὰ κατορθώματα, ὅσον εἰς ἀσφαλεῖς θεραπευτικὰς μεθόδους, νὰ θεωρῶσι δὲ πλείονα τιμὴν ἂν κατατάσσωνται οὐχὶ μεταξὺ τῶν ἐκτελούντων ἐγχειρήσεις, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν θεραπευόντων, καὶ νὰ μὴ ὁπλίζωσι τὴν χεῖρά των εἰμὴ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ, ἐξαντλήσαντες πᾶν θεραπευτικὸν φάρμακον. «Εἴθε, ἐπιλέγει, ἡμέραν τινὰ διὰ τῶν προόδων τῆς ἐπιστήμης οἱ χειροῦργοι νὰ μὴ χύνωσι πλέον αἷμα οὔτε νὰ προξενῶσι δάκρυα!»

— Ἡ ἐν Λονδίνῳ «Ἐθνικὴ Στοὰ» τῶν προσωπογραφιῶν ἐπλουτίσθη δι' εἰκόνος τοῦ Χίκκελ, ἥτις παριστᾷ τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ἐν ἔτει 1793. Τὴν εἰκόνα ταύτην ἐδωρήσατο εἰς τὴν Ἐθνικὴν Στοὰν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας, τῇ μεσολαβήσει τῆς συζύγου τοῦ ἐν Βιέννῃ πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας. Ὁ ζωγράφος Χίκκελ, γεννηθεὶς ἐν Βοημίᾳ τῷ 1745, ἐσπούδασε κατ' ἀρχὰς εἰς Βιέννην, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Παρισίους, ἔνθα ἔτυχε τῆς προστασίας τῆς Μαρίας Ἀντωνιέτας καὶ τῆς πριγγιπίσης Λαμβάλλ. Φεύγων τὴν ἐπανάστασιν, ἀφίκετο εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου, κατὰ τὸ 1793, ἔγραψε τὴν μεγάλην ταύτην εἰκόνα, τὴν παριστῶσαν τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ἐν συνεδριάσει καὶ τὸν Πίττ ἀγορεύοντα, καὶ περιέχουσαν οὐχὶ ὀλιγώτερα τῶν 95 προσώπων εἰς φυσικὸν μέγεθος. Ἡ σύνθεσις τῆς εἰκόνος θεωρεῖται ἄλογος, καὶ τὰ πρόσωπα ὁμοιάζοντα· δὲν ἀναγνωρίζονται μὲν ὅλα, ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν διακρίνονται σαφῶς ὁ Πίττ, ὁ Φώξ, ὁ Σέριδαν, ὁ Ἔρσκιν, ὁ Κάνιγγ, καὶ ἄλλοι. Ὁ πίναξ τοῦ Χίκκελ ἐνέχει μέγιστον ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς Ἄγγλους, καὶ ἀποτελεῖ λαμπρὸν ἀντίρροπον τῆς εἰκόνος τοῦ Hayter, τῆς παριστώσης τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων μετὰ τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ 1832, ἀπέναντι τῆς ὁποίας ἀνηρτήθη.

— Ὁ ἐν Παρισίοις «Παγκόσμιος ἐπιστημονικὸς Σύνδεσμος», ὁ ἀποτελούμενος ὑπὸ τῆς Ἐθνογραφικῆς Ἑταιρίας, τῆς Ἀμερικανικῆς Ἑταιρίας τῆς Γαλλίας, τῆς Ἑταιρίας τῶν ἰαπωνικῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἀνατολικῆς καὶ ἀφρικανικῆς ἐπιτροπῆς, ἐτέλεσε τὴν ἐτησίαν δημοσίαν συνεδρίασιν αὐτοῦ. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ συνεδρίασις εἶχε περιβληθῆ δι' ἐξαιρετικῆς ἐπισημότητος ἕνεκα τῆς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συνδέσμου ἀποκαλύψεως τῆς προτομῆς τοῦ Καρόλου δὲ Λαβάρδ, ἑνὸς τῶν ἱδρυτῶν τῆς Ἐθνογραφικῆς Ἑταιρίας. Μετὰ τὸν λόγον τοῦ προεδρεύοντος τῆς συνεδριάσεως γερουσιαστοῦ Καρνώ, ἀποκαλυφθείσης τῆς προτομῆς, ὁ γραμματεὺς τῆς Ἐθνογραφικῆς Ἑταιρίας ἀνέγνω τὸ ἐγκώμιον τοῦ Λαβάρδ, ἀφηγηθεὶς τὰ τοῦ μυθιστορικοῦ βίου τοῦ ἀνδρός, ὅλως παραδόξου ἀπὸ τῆς ταπεινῆς γεννήσεως αὐτοῦ μέχρι τοῦ κατὰ τὸ 1871 θανάτου αὐτοῦ ἐν καταστάσει ὀλίγον ἀπεχούσῃ τῆς ἀθλιότητος. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ λόγου ἐγένετο ἡ ἀπονομὴ διαφόρων μεταλλίων εἰς τοὺς παρασχόντας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐθνογραφικὴν ἐπιστήμην.

— Κατὰ τὴν «Ὁμόνοιαν» Ἀλεξανδρείας ὁ τεταρτότοκος υἱὸς τοῦ Ἰσμαὴλ πασσᾶ, πρίγκιψ Ἰβραὴμ Χίλμη θὰ δημοσιεύσῃ προσεχῶς πόνημα περὶ τῆς ἀρχαίας, τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς νεωτέρας φιλολογίας τοῦ Σουδάν.

— Ὁ Διεθνὴς Σύνδεσμος τῶν πολεμίων τοῦ ἐμβολιασμοῦ προτίθεται νὰ συγκροτήσῃ προσεχῶς ἐν Σαρλρουὰ τῆς Βελγικῆς διεθνὲς συνέδριον. Αἱ συνεδριάσεις αὐτοῦ θὰ τελῶνται ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ δημαρχείου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ δόκτορος Hurt Boërn, μέλους τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων χωρῶν εἶνε λίαν ἐγνωσμένοι καθηγηταί. Ἐν τῷ συνεδρίῳ πρόκειται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν σύνολόν τι πρακτικῶν μέτρων πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ὑποχρεωτικοῦ ἐμβολιασμοῦ καὶ διαμαρτυρίαν παρὰ ταῖς κυβερνήσεσι τῶν κρατῶν, ἔνθα οὗτος ἔχει ἰσχὺν νόμου· πρὸς τούτοις θέλει συνηγορήσει τὸ συνέδριον ὑπὲρ τῆς ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ συστάσεως ἐπιτροπῆς πρὸς ἐμβριθῆ ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος, καὶ θέλει παρακινήσει τοὺς ἰδιώτας νὰ καθιστῶσιν ὑπευθύνους ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων τοὺς ἐπιστήμονας, οἵτινες διατάσσουσι, καὶ τοὺς πρακτικούς, οἵτινες ἐκτελοῦσι τὴν ἐργασίαν τοῦ ἐμβολιασμοῦ, ὁσάκις ἐκ ταύτης ἀσθενοῦσιν ἢ ἀποθνήσκουσιν οἱ ἐμβολιασθέντες.

— Ἐν Κροατίᾳ προπαρασκευάζονται ἵνα ἐπισήμως πανηγυρίσωσι τὴν πεντηκοστὴν ἐπέτειον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Κροατικῆς φιλολογίας.

Τὸ νεωστὶ ἐκδοθὲν ἐπύλλιον τοῦ κ. Σταματίου Βάλβη *Αἱ κόραι τοῦ Πανδάρεω* ἐνεπνεύσθη ἔκ τινων στίχων τῆς Ὀδυσσείας, καθ' οὓς τὰς στερηθείσας τῶν γονέων αὐτῶν κόρας τοῦ Κρητὸς Πανδάρεω, τῶν ὁποίων τὴν ἀγωγὴν ἀνέλαβεν αὐτὴ ἡ Ἀφροδίτη, ἐπροίκισαν δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ μεγάλαι θεαὶ τοῦ Ὀλύμπου δι' ἐξόχων χαρισμάτων, ἁρπάζουσαι αἱ Ἅρπυιαι φέρουσιν εἰς τὸν Ἅδην καὶ παραδίδουσιν ἀμφιπόλους εἰς τὰς Ἐριννύας. Τὸν μῦθον, ἐκ τῶν περιπαθεστέρων τῆς ἀρχαιότητος, ἐπιμελῶς ἐπραγματεύθη ὁ κ. Βάλβης εἰς πεντακοσίους περίπου ἑξαμέτρους στίχους ἐν ὁμαλῇ καθαρευούσῃ, μεθ' ἁπλότητος καὶ ἀσφαλοῦς ἐπιγνώσεως τοῦ θέματος. Τοῦ ποιήματος προτάσσεται πρόλογος ἐν ᾧ ὁ ποιητής, λόγον ποιούμενος περὶ πάντων ὅσοι πρὸ αὐτοῦ ἀναφέρουσιν ἢ ἑρμηνεύουσι τὸν μῦθον, ἀντιτίθησι πρὸς τὰς ἐκείνων γνώμας τὴν ἑαυτοῦ, καθ' ἣν ἡ ἔννοια τοῦ μύθου ἐμφαίνουσα τὸ τυφλὸν καὶ ἄδικον τῆς διεπούσης τὰ ἀνθρώπινα Μοίρας, ἐλήφθη ὡς θεμελιώδης βάσις τοῦ ποιήματος.

— Ὁ ἐκδότης τῆς *Ποικίλης Στοᾶς* κ. Ἰω. Ἀρσένης ἀγγέλλει τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν τοῦ ἀξιολόγου ἡμερολογίου του, διατρέχοντος ἤδη τὸ ἕκτον αὐτοῦ ἔτος καὶ τυγχάνοντος τῆς συνεργασίας πλείστων λογίων.

— Ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἔκδοσις μηνιαίας ἐφημερίδος ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἄρδην*, πρεσβευούσης τὰς κοινωνιστικὰς ἀρχάς.

— Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Χωρὶς μάνα» ἐδημοσιεύθη ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας εἰς καλλιτεχνικὸν τεῦχος ποίημα τοῦ ἐκεῖ διατρίβοντος Ἕλληνος κ. Ἠλία Ι. Ζενεμβίση.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Αὐγούστου 16, Παρασκευῇ.

Ὑπὲρ τῶν ἐν Γαζοχωρίῳ ἀσθενῶν ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα ἀπέστειλεν εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ δρ. 500. Ἐκτὸς τῆς ἡγεμονικῆς δωρεᾶς καὶ ἄλλαι γενναῖαι εἰσφοραὶ ἰδιωτῶν κατετέθησαν εἰς γραφεῖα ἐφημερίδων ἢ ἀπεστάλησαν εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, καὶ εὐεργετικαί τινες παραστάσεις διωργανώθησαν. Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον συνελθὸν ἐψηφίσατο 2,000 δραχμῶν πρὸς ἀγορὰν καὶ διανομὴν εἰς τοὺς ἐν Γαζοχωρίῳ πάσχοντας διαφόρων εἰδῶν. Οἱ τὴν ἐν λόγῳ συνοικίαν μαστίζοντες ἑλώδεις πυρετοί, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἰατροσυνεδρίου, τὴν προκληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν, δὲν ἐπιδημοῦσιν ἐξαιρετικῶς ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἐν ἁπάσῃ τῇ πόλει καὶ τοῖς περιχώροις, ὡς καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχιακὰς πόλεις, πρὸ πάντων ἕνεκα τῆς πολυομβρίας, ἐξ ἧς τὸ ἔδαφος διεποτίσθη μεγάλως, τὰ ὑπόγεια ὕδατα ὑψώθησαν, μεθ' ἣν ὑψηλὴ θερμότης ἀποτόμως ἐπελθοῦσα προὐκάλεσεν ἑλώδεις ἀναθυμιάσεις.

* *

Ὁ βασιλεὺς τηλεγραφικῶς ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειάν του διὰ τὴν αἰσίαν ρυμούλκησιν τῆς πλωτῆς δεξαμενῆς ἀπὸ Γαλλίας εἰς Σαλαμῖνα ὑπὸ τῶν τριῶν πολεμικῶν ἡμῶν πλοίων τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ὑποναυάρχου Κανάρη. Ἐπίσης δι' ὑπουργικῆς διαταγῆς ἐξεφράσθη εὐαρέσκεια τῷ ὑποναυάρχῳ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν κυβερνήταις διὰ τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλον, ὃν ἐπεδείξαν κατὰ τὴν ρυμούλκησιν, κατορθώσαντες νὰ ἀπαλλαγῇ τὸ δημόσιον ὑπερόγκων δαπανῶν. Ἡ ὅλη δαπάνη διὰ τὴν μεταφορὰν ἀνῆλθεν εἰς 55,000 φράγκων ἀντὶ τῶν 200,000 φρ. καὶ πλέον, τὰς ὁποίας ἐζήτουν διάφοροι ἀτμοπλοϊκαὶ ἑταιρίαι, ὅπως ἀναλάβωσι ταύτην.

Ἡ πλωτὴ δεξαμενὴ δύναται νὰ περιλάβῃ κατ' ἀνώτατον ὅρον πλοῖον βάρους 3,500 τόννων· ἔχει δ' ἐκτοπισμὸν μετὰ τοῦ κατ' ἀνώτατον ὅρον φορτίου της 5,616 τόννων. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι δύο κυλινδρικοὶ ἀτμολέβητες παρέχοντες ἀτμὸν εἰς δύο μηχανὰς ἀνεξαρτήτους ἀλλήλων, αἵτινες ἀναπτύσσουσιν ἀμφότεραι δύναμιν 110 ἵππων. Ἑκάστη τῶν μη-

Digitized by Google

χανῶν θέτει εἰς ἐνέργειαν ἀνὰ μίαν περιστροφικὴν ἀντλίαν, αἵτινες ταὐτοχρόνως ἐργαζόμεναι ἀντλοῦσι τὸ ἐν τοῖς στεγανοῖς διαμερίσμασι τῆς ἀτμομηχανῆς ὑπάρχον ὕδωρ ἐντὸς 3-4 ὡρῶν.

* *

Εἰς Πάτρας ἀφίκοντο πολλοὶ μηχανικοὶ ἐκ τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἑταιρίας τῶν Πελοποννησιακῶν σιδηροδρόμων, ἵνα ἀρχίσωσι τὰς προκαταρκτικὰς ἐργασίας ἐπὶ τῆς ἀπὸ Πατρῶν εἰς Αἴγιον σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Εἰς Ναύπλιον ἐκομίσθη τὸ ὑπόλοιπον τῶν διὰ τὸ τμῆμα Ἄργους-Ναυπλίου προωρισμένων σιδηρῶν ῥάβδων, ἁμαξῶν, σιδηρῶν γεφυρῶν κ.λ. Ἐπίσης εἰς Καλαμάκιον τὰ ἀναγκαιοῦντα ὑλικὰ διὰ τὸ τμῆμα Κορίνθου—Αἰγίου. Ἡ ἀπὸ Κορίνθου εἰς Κιάτον μικρὰ διακλάδωσις 20 χιλιομέτρων ἐκτάσεως περατοῦται ὅσον οὔπω, παραδιδομένη εἰς δημοσίαν χρῆσιν. Πρὸ μηνὸς δὲ παρεχωρήθη εἰς ἐργολάβον ἡ κατασκευὴ τῆς ἀπὸ Κιάτου εἰς Καμάριον γραμμῆς 20 χιλιομέτρων καὶ ταύτης. Αἱ ἐπιχωματώσεις καὶ τὰ τεχνικὰ ἔργα τοῦ ἀπὸ Κορίνθου εἰς Ναύπλιον τμήματος θὰ εἶνε κατ' Ὀκτώβριον ἐντελῶς ἀποπερατωμένα. Κατ' ἀκριβεῖς ὑπολογισμοὺς πᾶσα ἡ ἀπὸ Κορίνθου εἰς Πάτρας γραμμὴ θὰ εἶνε συντετελεσμένη κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἐπιόντος ἔτους. Ἐπίσης ἤρξατο χαρασσομένη ἡ ἀπὸ Ἄργους εἰς Μύλους μικρὰ σιδηροδρομικὴ γραμμή.

Εἰς ταῦτα συνοψίζονται αἱ πρόοδοι τῶν σιδηροδρομικῶν ἐργασιῶν παρ' ἡμῖν.

* *

Τὴν νύκτα τοῦ παρελθόντος Σαββάτου, περὶ τὴν 10ην ὥραν, ᾐσθάνθημεν ἐν Ἀθήναις τρεῖς ἐλαφρὰς δονήσεις σεισμοῦ, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν Κυριακὴν ἐπίσης ἐλαφρὰν δόνησιν περὶ ὥραν 5 μ. μ. Ὡσαύτως ὑπέστησαν σεισμικὰς δονήσεις ἰσχυροτέρας καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Χαλκίδι, ἐν Ἁγίᾳ Ἄννῃ καὶ ἐν Σκιάθῳ ἔνθα διερράγησαν καὶ κατέπεσαν οἰκίαι τινές, ἐν Σκοπέλῳ καὶ ἐν Ξηροχωρίῳ. Οἱ κάτοικοι κατέστησαν ὡς ἐκ τούτου περίτρομοι καὶ διενυκτέρευον ἐν ὑπαίθρῳ.

* *

Ὁ κ. Χαρίλαος Τρικούπης ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἑσπερίαν προτιθέμενος νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Αὐστρίαν, Γερμανίαν, Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν, ἔνθα θέλει παραμείνει πλειότερον. Θὰ ἐπανακάμψῃ δ' ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς. Ἐν Κερκύρᾳ ἔνθα καταπλεύσας διέμεινεν ἐπί τινας ὥρας ἔτυχε θερμῆς ὑποδοχῆς παρὰ τῶν φίλων του.

* *

Ἐπερατώθησαν ἐν Κερκύρᾳ αἱ ἐπὶ τεσσαρακονθήμερον διεξαγόμεναι ἐξετάσεις τῆς προπαρασκευαστικῆς σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν. Κατὰ ταύτας ἐκρίθησαν ἱκανοὶ προβιβασμοῦ ἐκ τῶν 165 μαθητῶν 91. Ἤδη οἱ μαθηταὶ ἐπεδόθησαν εἰς καθημερινὰς πορείας.

* *

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην συνήθως ἐπιστρέφουσι τὰ σπογγαλιευτικὰ πλοιάρια ἐξ Ἀλγερίας, τὸ ἰατροσυνέδριον ἐπέβαλεν εἰς τὰς ἐκεῖθεν προελεύσεις πενθήμερον ἐπιτηρητικὴν κάθαρσιν, τελουμένην εἰς ἅπαντας τοὺς λιμένας τοῦ κράτους ἔνθα ὑπάρχουσιν ὑγειονομικαὶ ἀρχαί. Ἐπίσης ἐπεβλήθη ἑνδεκάημερος ἐπιχόλερος κάθαρσις εἰς τὰς ἐκ Γιβραλτάρης προελεύσεις.

* *

Στυγερὰ δολοφονία διεπράχθη τῇ παρελθούσῃ τρίτῃ κατὰ τὴν 3ην ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἔν τινι οἰκίᾳ παρὰ τὸ λατομεῖον Στρέφη. Οἱ εἰσχωρήσαντες ἐν αὐτῇ κακοῦργοι κατεκρεούργησαν τὸν ἐν αὐτῇ κοιμώμενον ὑπάλληλον τοῦ κ. Στρέφη, τοῦ ἑτέρου ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ διαμένοντος κατορθώσαντος νὰ διαφύγῃ, καὶ ἀπῆλθον, ἀφ' οὗ διέρρηξαν τὰ κιβώτια καὶ ἀφήρεσαν χρηματικόν τι ποσὸν εἰς χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα, γραμμάτια καὶ μετοχάς. Αἱ προσδραμοῦσαι μετά τινας ὥρας ἀρχαὶ εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐγκλήματος εὗρον τὴν οἰκίαν κατεσπιλωμένην ὑπὸ αἵματος, ὡς μόνα δὲ ὄργανα διαφωτίσεως μαλακὸν πῖλον, καὶ μίαν ῥάβδον.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ἀθηναίῳ. Ἐσφαλμένως ἀντιγράφεται. Λεωφόρος Ὄλγας ὠνομάσθη ἡ παριλίσσια ὁδός, ἡ δὲ πλατεῖα τοῦ Κολωνακίου ὠνομάσθη πλατεῖα Φιλικῆς Ἑταιρίας, πᾶσαι δ' αἱ εἰς αὐτὴν ἄγουσαι ὁδοὶ φέρουσι τὰ ὀνόματα τῶν πρώτων Φιλικῶν καὶ ὀνομάζονται Ξάνθου, Τσακάλωφ, Σκουφᾶ, Ἀναγνωστοπούλου, Σέκερη, Λεβέντη. Ἐκεῖ ἀκόμη ἄλλαι ὁδοὶ φέρουσι τὰ ὀνόματα Νεοφύτου Βάμβα, Νεοφύτου Δούκα, Κανάρη, Καψάλη, Μηλιώνη κτλ. — Αἱ πινακίδες τῶν ὁδῶν θὰ τεθῶσιν ὅσον οὔπω. — κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. Ἀπηντήσαμεν καὶ ταχυδρομικῶς. — κ. Β. Ι. Α. Δῆλον. Ἀπεστάλη συνῳδὰ τῇ ὑμετέρᾳ σημειώσει. — *Γνωστῇ συνδρομητρίᾳ.* Τὰς εὐχαριστίας ὑμῶν καὶ πάλιν, ἂν καὶ ταῦτα δὲν δυνάμεθα ἀτυχῶς νὰ χρησιμοποιήσωμεν, παραιτηθέντες πλέον τῆς δημοσιεύσεως ὁμοίων, ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου.—κκ. Γ. Δ. Μ. καὶ Μ. Σ. Πάτρας. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς. — κ. Ν. Χ. Κόρινθον. Διότι δὲν εἴδετε τὸν σιδηρόδρομον τοῦ Κενισίου ὄρους, τοῦ ἁγίου Γοθάρδου, τὸν τοῦ Σέμμεριγκ, τοῦ Τυρόλου καὶ ἄλλους, ὅπου εἶνε μέρη λίαν ἐπικίνδυνα. Οὐδεὶς ὑπάρχει φόβος. Ἐν Ἰσπανίᾳ κατά τινα στατιστικὴν συμβαίνουσι τὰ πλεῖστα δυστυχήματα, ἐν Γερμανίᾳ δὲ τὰ ὀλιγώτερα. Οἱ ἀγγλικοὶ σιδηρόδρομοι τρέχουσι πλειότερον καὶ ὀλιγώτερον οἱ ἰταλικοί. Οἱ Ἑλβετικοὶ παρομοιάζουσί πως κατὰ τὸν διοργανισμὸν πρὸς τοὺς ἡμετέρους, εἶνε ὅμως πλατεῖς. — κ. Μ. Δ. Σ. Θεσσαλονίκην. Εἰς 2 τόμους τιμωμένους δραχ. 10. Ἄλλα τινὰ ἔργα του ἐκδοθέντα εἰς μικρὰ φυλλάδια εἶνε ἐξηντλημένα.—κ. Δ. Β. Παρισίους. Ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς.— κ. Ι. Κ. Δ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶνε ἀδύνατον δι' ἔλλειψιν χώρου. Μόλις κατὰ Νοέμβριον θὰ ἔλθῃ ἡ σειρά του. — κ. Μ. Α Κωνσταντινούπολιν. Κατάλογον ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς.— *Συνδρομητῇ.* Καταλληλότατος εἶνε ὁ Βαίδεκερ. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ μακροῦ θαλασσίου πλοῦ λάβετε τὴν διὰ Βρεντησίου, Βενετίας καὶ Ποντέββας. Ἄλλοτε ἐκ Βενετίας μετέβαινέ τις εἰς Βιέννην διὰ Ναβρεζίνας, ἀλλ' ἡ νέα διὰ Ποντέββας ὁδὸς οἰκονομεῖ τέσσαρας ὥρας. Θὰ διέλθητε δι' Οὔδινε καὶ ἐν Ποντέββᾳ εἶνε ἡ τελωνειακὴ ἐπιθεώρησις. Ὁ δρόμος εἶνε ὡραιότατος καὶ διέρχεταί τις λαμπρὰς τοποθεσίας.—κκ. Δ. Π. Α. Μασσαλίαν, Σ. Κ. Ν. Ζάκυνθον, Α. Δ. Πειραιᾶ καὶ Β. Κ. Π. Σμύρνην. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — Κυρίᾳ Ε. Γ. Π. Εὑρίσκεται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ δύνασθε νὰ τὸ ζητήσητε. — κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Τὰ τῆς «Ἑστίας» ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς. Τὰ τῆς «Ἐφ. τῆς Κ.» θέλομεν σᾶς ἀποστείλει μετὰ τοῦ προσεχοῦς φύλλου τῆς «Ἑστίας».— *Περσεῖ.* Σέριφον. Ἐκ τοῦ μανθάνειν, διότι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐθεωροῦντο ὡς τὰ κατ' ἐξοχὴν μαθήματα.—β') Ἡ Ἰταλὶς Ριστόρη ἐγήρασε πλέον, ὁμολογουμένως ὅμως ἦτο ἀρίστη ἠθοποιός. Ἡ Σάρα Βερνὰρ βεβαίως, ἀλλὰ πλὴν ταύτης ἡ Ἄγαρ, ἡ Κροαζέτ, ἡ Φαβάρ, ἡ Βαρτέ, καὶ τελευταίως ἀνεδείχθη νεαρὰ ὅλως ἡ Ἰωάννα Χάδιγγ. Ἰταλίδες σήμερον κάλλισται ἠθοποιοὶ εἶνε ἡ Μαρίνη καὶ ἡ Πία Μάρκι, Γερμανὶς δὲ ἡ Βόλτερ.—*Νομικῷ.* Ἐνταῦθα. Ἀφοῦ εἶσθε νομικός, τίνα χρείαν ἔχετε νὰ ζητῆτε τὴν γνώμην ἄλλων; — *Φίλῳ Μ'* Σινικὴ τις παροιμία λέγει· αἱ καλαὶ πηγαὶ διακρίνονται ἐν καιρῷ τῆς ξηρασίας, καὶ οἱ καλοὶ φίλοι ἐν καιρῷ τῆς δυστυχίας. — κ. Κ. Α. Πύργον. Ἀγνοοῦμεν· οὐδ' ἕνα δυνατὸν νὰ ἀποφανθῇ τις πρὸ τῆς συντελέσεως τῆς ὅλης ἐργασίας. -- *Φιλολόγῳ.* Ὁ ἀποθανὼν ἦτο φιλόλογος ὀνομαστός, ἀλλ' οὐχὶ ὁ πολὺς ἱστορικὸς ὅστις διατρίβει ἐν Βερολίνῳ καὶ ὀνομάζεται Ἐρνέστος, εἶνε δ' ἀδελφὸς τοῦ θανόντος. Ἴδε τὰς φιλολογικὰς εἰδήσεις ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τοῦ δελτίου..—κ. Α' Πατήσια. Πολλαὶ τοῦ λαοῦ παροιμίαι μετεωρολογικαὶ ὑποδεικνύουσιν ὅτι ἀπὸ τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἄρχεται ὁ καιρὸς κλίνων πρὸς τὸ ψυχρότερον: «Τ' Αὐγούστου τὰ βοριάσματα τὸ Μάϊ ἀναθυμοῦνται», «Ἦλθεν ὁ Αὔγουστος πάρε τὴν κάππα σου», «ἀπὸ Μάρτι καλοκαῖρι καὶ ἀπὸ Αὔγουστο χειμῶνα» κτλ. Καὶ ὅμως κατὰ τὰς μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις ὁ Αὔγουστος μετὰ τοῦ Ἰουλίου εἶνε ἐν Ἀττικῇ οἱ θερμότεροι μῆνες τοῦ ἔτους. — κ. Ξ. Θ. Ναύπλιον. Τὸ ἔργον πλησιάζει νὰ τελειώσῃ· θὰ ἐκδοθῇ δ' ἴσως τὰς ἀρχὰς ἐπιόντος ἔτους.—κ. Α. Π. Καθόσον γινώσκομεν, εἰς πάντα τὰ σχολεῖα τοῦ δήμου λειτουργεῖ ἡ νέα γερμανικὴ μέθοδος. Ἡ Φροβελιανὴ μέθοδος λειτουργεῖ μόνον ἐν τῷ ἀρίστῳ παρθεναγωγείῳ τῆς κυρίας Αἰκατερίνης Λασκαρίδου.

Digitized by Google

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μόλο πούμουνα φονιάς,
Μ' ἐτιμοῦσαν μιὰ φορά·
Τότε ἤμουν 'ς τὴν ἀκμή μου,
Πλὴν μ' ἐπῆλθε συμφορά.
Ἕνα μοναχὸ παιδάκι
Μ' ἔχει τώρα νὰ γλεντάῃ.
Σὰν νὰ 'πῇς γιὰ παιγνιδάκι...
—Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ —
Ἂν μὲ ἀποκεφαλίσῃς.
Νὰ πειάξω δὲν 'μπορῶ.
Μὴ σιμά μου κατοικήσῃς:
Πάλιν σ' εἶμαι βλαβερό.

Ἐν Πρεβέζῃ Κ. Κ.

2

Ἂν δύο μου στοιχείων γυμνωθῶ,
Θὰ πάγω ἀπ' τὴν 'ντροπή μου νὰ κρυφθῶ
ἀπ' τὴν Γεωγραφίαν
εἰς τὴν Γεωμετρίαν.

Ἐν Ἀθήναις Κ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Φιάλη, φίλη

2

Τάφρος—ἀφρός.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου.................... Τιμ. Λεπτ. 25.
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου » » 25.
Ὁ νέος κριτικὸς ὑπὸ Ἀγγέλ. Βλάχου » » 25.
Τὰ χείμενα ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου...... » » 25

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλίας........ Τιμ. λεπτ. 10.
Ἀδαμάντιος Κοραῆς............ » » 10.
Λάζαρος Κουντουριώτης......... » » 10.
Ἀλέξανδρος Σοῦτσος............ » » 10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου..................... » » 10.
Περὶ καθαριότητος.............. » » 10.
Περὶ Κύπρου.................. » » 10.
Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης........ » » 10.
Ἡ φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ » » 10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος Ἑλληνίδων Διακονισσῶν.............. » » 10.
Ἡ Λίμνη τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. Ἀριστ. Βαλαωρίτου.................. » » 10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ λεπτῶν 50 τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου ἐκδοθὲν ἔκτακτον φύλλον, περιέχον ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ προσωπογραφίαν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ἐν Μαδουρῇ ἐπαύλεως αὐτοῦ, ἐν Εὐρώπῃ ἐκτελεσθείσας ὁλόκληρον τὸ ποίημα τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» ἐν πανομοιοτύπῳ αὐτογράφῳ τοῦ ποιητοῦ καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

16 Αὐγούστου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	318.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	324.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	394.50
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	355.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.50
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	251.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	175.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	241.50
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	91.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	360.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.600—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	95.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	74.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	54.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	240.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.65
» 3μηνν......	25.42
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01 ⅛
» Τραπεζικὸν 3μηνν.	1.00 ¼
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον................	20.25
Λίρα ὀθωμανική................	23.—

Χάριν τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας», τῶν ἀπευθυνόντων ἑκάστοτε εἰς τὴν Διεύθυνσιν αἰτήσεις περὶ ἀποστολῆς φύλλων παλαιῶν καὶ δελτίων τῆς «Ἑστίας», ἰδίως τῶν πρώτων πέντε ἐτῶν τῆς ἐκδόσεως, δηλοῦται ἐνταῦθα ὅτι ἐκ τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν φύλλων τῆς πενταετίας ἐξηντλήθησαν οἱ ἀριθμοὶ 1, 27, 59, 103, 105, 153, 159, 204, 210, καὶ 261. Πάντα τὰ ἄλλα φύλλα ὑπάρχουσιν εἰς τὸ γραφεῖον καὶ πωλοῦνται λεπτὰ 25.

Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πάντα τὰ δελτία τῆς πρώτης πενταετίας, πωλούμενα ἕκαστον λεπτὰ 10.—Φύλλον καὶ δελτίον ὁμοῦ λεπτὰ 35.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφίδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.—
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 1,05

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 122

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 452 — 25 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 504

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

Ο ΙΣΘΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ὑπὸ Αθ. Βερναρδάκη.

ΤΕΚΝΑ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τηλεγραφικῶς ἠγγέλθη ἐκ Παρισίων ὁ θάνατος τοῦ γηραιοῦ ἑλληνιστοῦ καὶ φιλελληνικωτάτου ἀνδρὸς Αἰμιλίου Ἐγγέρου (Egger). Ὁ Egger εἶνε γνωστότατος τοῖς Ἕλλησιν, ὧν τὴν εὐγνωμοσύνην ἐφειλκύσατο οὐ μόνον διὰ τῶν ἐμβριθῶν αὐτοῦ μελετῶν περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς προθύμου συνηγορίας ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν συμφερόντων. Γεννηθεὶς τῷ 1813 ἐν Παρισίοις, ὅπου καὶ ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ φιλέλληνος Dehèque, τοῦ γνωστοῦ ἐκδότου λεξικοῦ καὶ γραμματικῆς τῆς ἁπλοελληνικῆς, ἐχρημάτισε καθηγητὴς τοῦ Κολλεγίου τῆς Γαλλίας καὶ ἑταῖρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας. Πλὴν τῶν ἐκδόσεων ἑλλήνων συγγραφέων, τῶν ὑπομνημάτων περὶ τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, τῶν περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας καὶ πολλῶν περισπουδάστων μονογραφιῶν, ἐπαινεῖται μάλιστα τὸ δίτομον αὐτοῦ σύγγραμμα περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ, ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις τῷ 1869. Ἦν δ' ὁ Egger καὶ εἷς τῶν ἱδρυτῶν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν, οὗ πολλάκις προήδρευσε.

—Ἐν τῇ *Καθολικῇ βιβλιοθήκῃ* (Universal-Bibliothek), τῇ ἐν Λειψίᾳ ἐκδιδομένῃ καὶ δημοτικωτάτῃ καθ' ἅπασαν τὴν Γερμανίαν συλλογῇ ἐκλεκτῶν βιβλίων, ἐδημοσιεύθη μετάφρασις τοῦ «Λουκῆ Λάρα» τοῦ ἐν τῇ Ἑστίᾳ τὸ πρῶτον δημοσιευθέντος γνωστοῦ διηγήματος τοῦ κ. Δ. Βικέλα. Ἡ μετάφρασις αὕτη εἶνε ἡ δευτέρα γερμανικὴ μετὰ τὴν φιλοπονηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου ἑλληνιστοῦ Γουλιέλμου Βάγνερ. Ὁ νέος γερμανὸς μεταφραστὴς κ. W. Lange προέταξε τοῦ ἔργου του πρόλογον καὶ προσέθηκε σημειώσεις πρὸς διευκρίνησιν τῶν ἐν τῷ διηγήματι μνημονευομένων ἱστορικῶν γεγονότων, ἔχων ὡς κυριώτατα βοηθήματα τὴν ἀρτίως ἐκδοθεῖσαν καλλίστην Ἱστορίαν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων τοῦ Χέρτσβεργ καὶ τὴν Ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Σ. Τρικούπη. Φιλοτίμως δὲ προσπαθεῖ ἐν τοῖς συμπληρώμασι τούτοις, ὅπου παρέχεται αὐτῷ εὐκαιρία, νὰ ἀναρριπίσῃ τὸ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς φιλολογίας αὐτῶν ἐνδιαφέρον τῶν Γερμανῶν, ὅπερ κορυφωθὲν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς ὑπέρμετρον καὶ τυφλὸν ἐν μέρει ἐνθουσιασμόν, ψυχρανθὲν ἐκ φυσικῆς ἀντιδράσεως κατόπιν, μετέπεσεν εἰς ἀδιαφορίαν καὶ ἄδικον ὑποτίμησιν παντὸς ἑλληνικοῦ.

— Καὶ ἕτερον σύγγραμμα ἐξεδόθη περὶ τῆς ἐν Γόρτυνι εὑρεθείσης ἐπιγραφῆς, περὶ ἧς ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ ἐγράψαμεν, τὸ Γορτυνικὸν δίκαιον (Das Recht von Gortyn) ὑπὸ τῶν Bücheler καὶ Zitelmann, ἀποτελοῦν τόμον ἐξ 190 σελίδων.

— Ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις ἠγόρασεν ἀντὶ 575,000 δρ. παρὰ τοῦ λόρδου Ashburnham συλλογὴν δισχιλίων περίπου τόμων χειρογράφων καὶ ἐντύπων, ὧν τὰ πλεῖστα εἶχον κατὰ καιροὺς κλαπῆ ἐκ δημοσίων βιβλιοθηκῶν τῆς Ἰταλίας. Ἐν ταύτῃ περιλαμβάνονται πεντήκοντα τετράδια αὐτόγραφα Ναπολέοντος τοῦ Α', ὧν τινα περιέχουσι πρωτότυπα μυθιστορήματα καὶ διηγήματα τοῦ αὐτοκράτορος, Ἱστορίαν τῆς Κορσικῆς, ἀποσπάσματα συγγραφέων κλπ. γραφέντα πάντα κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν αὐτοῦ.

— Ἐν τῷ τεύχει τοῦ Ἰουλίου τῆς Ἐφημερίδος τοῦ ρωσσικοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὁ γνωστὸς βυζαντιολόγος Θ. Η. Οὐσπένσκη ἐδημοσίευσε μακρὰν μελέτην περὶ τῆς δουλοπαροικίας παρὰ τοῖς βυζαντίοις, ἐν ᾗ λεπτομερῶς ἐξετάζει καὶ τὸ ζήτημα περὶ στρατιωτικῶν κτημάτων ἢ στρατιωτοτοπίων.

— Ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἰταλικὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ G. Gabussi σχέδιον περὶ κατασκευῆς ἐν Ῥώμῃ λιμένος συγκοινωνοῦντος μετὰ τῆς θαλάσσης· ἡ δαπάνη τῆς κατασκευῆς ὑπολογίζεται εἰς 185 ἑκατομμύρια δραχμῶν περίπου.

— Ὁ βαυαρὸς ζωγράφος Uhde ἐξέθηκεν ἐν Μονάχῳ εἰκόνα παριστῶσαν τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον. Ὡς ὁ Λεονάρδος δὲ Βίντση εἰς τὸν περίφημον πίνακά του παρεκάθισε τῷ Ἰησοῦ πρίγκιπας, καλλιτέχνας καὶ εὐγενεῖς δεσποίνας τῆς αὐλῆς τῶν Μεδίκων, φέροντας ἐνδύματα τοῦ 15ου αἰῶνος, ὁ Uhde εἰκόνισε τοὺς συνδαιτυμόνας τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ ἐνδύματα Βαυαρῶν καὶ Τυρολῶν χωρικῶν. Ἡ σκηνὴ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου ἀντὶ νὰ περιβάλληται ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Ἀναγεννήσεως τελεῖται ἐντὸς καπνισμένου δωματίου χωρικῆς καλύβης. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς διερμηνείας θεμάτων ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς θὰ ἐκινδύνευε νὰ θεωρηθῇ ὡς φορτικός, ἐὰν ἡ ἐν τῇ εἰκόνι βαθύτης τοῦ αἰσθήματος, ἡ ἀφελὴς καὶ ἀληθὴς ἔκφρασις τῶν φυσιογνωμιῶν, καὶ πρὸ παντὸς τὸ θέλγητρον τῶν χρωμάτων δὲν ἐσταμάτα τὸν γέλωτα ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ θεατοῦ καὶ δὲν μετέτρεπε τὸ σκῶμμα εἰς θαυμασμόν. Περὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζωγράφου λέγεται ὅτι κατώρθωσε νὰ ζωγραφίζῃ καινῶς τετριμμένα θέματα. Κατὰ τοιοῦτον τρόπον εἶνε γεγραμμένη καὶ ἑτέρα εἰκὼν αὐτοῦ «Ἄφετε τὰ παιδία ἐλθεῖν πρός με», ἐκτεθεῖσα ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐν Παρισίοις καλλιτεχνικῇ ἐκθέσει καὶ παριστῶσα τὸ ἐσωτερικὸν σχολεῖον τοῦ χωρίου μὲ τύπους χωρικῶν παιδίων καὶ κορασίων.

—Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν γερμανῶν πριγγίπων καὶ ἡγεμόνων, οἵτινες καλλιεργοῦσι τὰ γράμματα καὶ τὴν καλλιτεχνίαν, ἄξιος ἰδιαιτέρας μνείας εἶνε ὁ δοὺξ Ἐρνέστος τοῦ Σὰξ Κοβούργ-Γόθα, ἄρτι ἐγκριθεὶς ὡς τακτικὸς ἑταῖρος τοῦ ἐν Βερολίνῳ Συνδέσμου τῶν δραματικῶν συγγραφέων καὶ μελοποιῶν. Ὁ κατὰ τὸ 1818 γεννηθεὶς πρίγκηψ εἶνε διακεκριμένος μουσικός, γράψας πολλὰ μελοδράματα, ἐν οἷς ἡ *Ζαΐρα* ἡ *Κασίλδη*, παρασταθεῖσα μετ' ἐπιτυχίας, καὶ ἡ *Ἁγία Κλαίρη*, ἥτις ἐδιδάχθη κατὰ τὸ 1856 ἀπὸ τοῦ Παρισινοῦ μελοδράματος.

—Ἀπὸ τοῦ θεάτρου τῆς Ῥώμης Quirino ἐδιδάχθη τὴν 11|23 Αὐγούστου δρᾶμα ἀνέκδοτον τοῦ πρό τινων ἐτῶν ἀποθανόντος Τεργεσταίου φιλέλληνος ποιητοῦ Γαζολέττη. Τὸ δρᾶμα ἐπιγράφεται «Ἀπόστολος Παῦλος» καὶ ἐπέτυχεν ἐν πᾶσιν, διότι ἐνέχει πολλὰ προτερήματα καὶ μεγαλοπρέπειαν οὐ τὴν τυχοῦσαν. Τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος εἶνε τὰ ἑξῆς· *Παυλίνα*, ἣν παρέστησεν ἡ διακεκριμένη ἠθοποιὸς Ἀλιπράνδη, *Ἰουνία*, ἡ κυρία Γιούχη-Βράτση, *Ἀπόστολος Παῦλος*, ὃν ἐδίδαξεν ὁ ἔξοχος Σαλβίνης, *Νέρων* ὁ κ. Ζόλης, *Σωκράτης* ὁ κ. Μάτζης.

Τὸ κύριον πρόσωπον τοῦ δράματος εἶνε ὡς εἰκὸς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐφ' οὗ βασίζεται ὁλόκληρος ἡ δρᾶσις. Ἡ α. καὶ β'. πρᾶξις ἐκρίθησαν ὀλίγον ψυχραί, ἀλλ' αἱ ἑπόμεναι ἀναπληροῦσι τὴν ψυχρότητα ταύτην. Ἰδίως ἡ τετάρτη πρᾶξις εἶνε ἡ ὡραιοτέρα πασῶν. Ἐν ταύτῃ ὑπάρχει ἡ σκηνὴ μεταξὺ τοῦ Νέρωνος καὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ θηριωδία τοῦ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος καταδαμάζεται ὑπὸ τῆς γλώσσης τοῦ Ἀποστόλου ἀγανακτοῦντος διὰ τὴν πυρκαϊὰν τῆς Ῥώμης καὶ τὴν σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν του Χριστιανῶν.

Digitized by Google

Τὸ δρᾶμα παριστάνεται ἔκτοτε συνεχῶς μετ' ἐπιτυχίας.

— Ἤρξατο δημοσιευομένη ἐν τῇ *Νέᾳ Ἐπιθεωρήσει* μακρὰ μελέτη «Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τῆς Γαλλίας ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν». Ὁ συγγραφεὺς ταύτης Γεώργιος Ρενὰρδ ἐρευνᾷ ἐν πρώτοις τὴν ἐπὶ τῆς πατρίδος του ἐπίδρασιν τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας, θέλει δ' ἐξακολουθήσει ἐρευνῶν τὴν ἐπὶ τῆς Γαλλίας ἐπίδρασιν τῆς ἀγγλικῆς καλλιτεχνίας καὶ τῶν ἀγγλικῶν ἐθίμων.

— Τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν δύο Κόσμων» περιέχει ὑπὸ τὸν τίτλον *Ζωΐτσα, ἑλληνικὸς θρῦλος*, διήγημα γραφὲν ὑπὸ Maurice de Foy, οὗτινος ἡ σκηνὴ ὑπόκειται ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1881. Ἐν τῷ διηγήματι τούτῳ, ἐν ᾧ μνημονεύονται πλεῖστα ἔθιμα τοῦ ἡμετέρου βίου, ὑποτίθεται Πελοποννήσιός τις λεβέντης, ὁ Ἀλέξανδρος Ἀνεμογιάννης, ἀφηγούμενος εἰς τὸν συγγραφέα συγκινητικὴν ἱστορίαν πρό τινων ἐτῶν συμβᾶσαν ἐν Ἀθήναις, ἀφορμὴ τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Αἰόλου ναοῦ, — τῆς Χρυσοσπηλαιωτίσσης βεβαίως — παρὰ τὸν ὁποῖον ἔτυχον διερχόμενοι.

— Ἐξεδόθη ἄρτι ἐν Γαλλίᾳ βιβλίον «Περὶ τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ φυσιογραφικῆς σχολῆς», περιέχον πλείστας πληροφορίας περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς προόδου τῆς Ἱσπανικῆς μυθιστοριογραφίας. Ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν ὅτι ἐν ᾧ ἐν Γαλλίᾳ ἡ φυσιογραφικὴ σχολὴ εἶνε σχεδὸν πάντοτε ὑλιστική, ἡ ἐν Ἱσπανίᾳ ῥέπει πάντοτε πρὸς τὸν πνευματισμόν, ἐνίοτε μάλιστα πρὸς τὸν καθολικισμόν, καὶ οὐδέποτε εἶνε ἀπαισιόδοξος. Οἱ Γάλλοι φυσιογραφικοὶ συγγραφεῖς πολεμοῦσι τὸν ῥομαντισμόν, καὶ θεωροῦνται ὡς ἀντίπαλοι τῶν τελευταίων ἀπομενόντων ρομαντικῶν, ἐν ᾧ οἱ Ἱσπανοὶ θεωροῦνται ὡς θαυμασταὶ καὶ κληρονόμοι αὐτῶν. Τοιοῦτον τύπον φέρουσι τὰ ἐν Ἱσπανίᾳ ἐκδιδόμενα μυθιστορήματα τῆς φυσιογραφικῆς σχολῆς, ἐν οἷς τελευταῖόν τι ἔργον τοῦ Περὲζ Γκάλδος, ὅστις τιμᾶται ὡς ὁ Βαλζὰκ τῶν Ἱσπανῶν.

— Ἐπὶ δὲ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ μυθιστοριογραφίας ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ ἡ πρόοδος τῆς ἐπιστήμης, ἀπειλοῦσα ἤδη νὰ κυριεύσῃ πᾶν ἔδαφος. Διερχόμενός τις οἱονδήποτε ἐκ τῶν ἀρτιφανῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ μυθιστορημάτων πείθεται ὅτι ἐπὶ τῆς φυσιολογίας καὶ τῆς μεταφυσικῆς βασίζονται σήμερον τὰ ἔργα τῆς φαντασίας. Ἐξ αὐτῶν ὡς μᾶλλον ἄξιον λόγου κρίνεται ἡ «Σύζυγος τοῦ μεσίτου», μυθιστορία, ἐν ᾗ ἀποκαλύπτονται αἱ ῥαδιουργίαι καὶ οἱ δόλοι πάντες τοῦ χρηματιστηρίου, οἱ ἀπολαύοντες ἀτιμωρησίας καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Τὸ ἔργον τοῦτο φαίνεται προωρισμένον νὰ προξενήσῃ πολὺν θόρυβον, εἰ καὶ περισσῶς ἐνδιατρίβει περὶ οἰκονομολογικὰς λεπτομερείας.

— Εἰς δύο τόμους ἐξεδόθησαν ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ ὑπὸ I. S. Pulling ὁ βίος καὶ οἱ λόγοι τοῦ μαρκησίου Σώλσβαρυ, ἀναρπασθέντες, ἅμα τῇ ἐκδόσει των, ὑπὸ πλήθους ἀναγνωστῶν.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Χρῆσις καὶ κατάχρησις τῆς στατιστικῆς» ὁ Ἰταλὸς Αἰμίλιος Πασχὰλ ἐξέδωκεν ἐν ἰδίῳ τεύχει σειρὰς ἐπιστολῶν πραγματευομένας εὐφυῶς περὶ τῆς χρήσεως καὶ καταχρήσεως περὶ τὴν ἐπιστήμην ταύτην, τὴν ὁποίαν συγκρίνει πρὸς φιάλην μελάνης. Τοῦ βιβλίου προτάσσεται τὸ γνωμικὸν τοῦ ἐνδόξου, γάλλου ὁμωνύμου του: «Ἡ κατάχρησις τῆς ἀληθείας δέον νὰ τιμωρῆται ἴσα τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ ψεύδους».

Ἐκ τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας» ἐξεδόθη *Παιδικὴ Ἀνθολογία* πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων. Ἡ σύνταξις ταύτης ἀνετέθη εἰς τὸν ἔμπειρον καὶ εἰδικὸν περὶ τὴν τῶν παίδων ἀγωγὴν κ. Α. Π. Κουρτίδην. Ἡ ἐκλογὴ τῶν ποιημάτων, ὀφειλομένων εἰς δεδοκιμασμένους παρ' ἡμῖν ποιητὰς ἐγένετο λελογισμένη καὶ μετὰ πάσης προσοχῆς· διῃρέθησαν δὲ ταῦτα εἰς θρησκευτικά, φυσιογνωστικά, μύθους, οἰκογενειακά, πατριωτικά, διαλόγους, καὶ ποικίλα, κατ' εἶδος, ἐφ' ἕκαστον ἐκ τῶν ὁποίων ἀναλογοῦσι ποιημάτια διὰ πάσας τὰς τάξεις τοῦ σχολείου, ὡς δεικνυται ἐν τῷ προλόγῳ, μεθ' ὃν ἕπεται πραγματεία περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν πρέπει νὰ ἀπαγγέλλωνται τὰ ποιήματα. Ἡ *Παιδικὴ Ἀνθολογία*, ἐκτὸς τῆς παιδαγωγικῆς αὐτῆς χρησιμότητος, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ποιητικὸν ἀνάγνωσμα κατάλληλον διὰ τὰς οἰκογενείας.

— Ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἔκδοσις ὑπὸ τὸν τίτλον **Τὸ Ἄστυ** ἑβδομαδιαίας εὐτραπέλου ἐφημερίδος μετ' εἰκόνων καὶ γελοιογραφιῶν. «Τὸ Ἄστυ» θέλει εἶναι, κατὰ πᾶσαν προσδοκίαν, δημοσίευμα πρωτοφανὲς εἰς τὸ εἶδος αὐτοῦ, διότι ἀντὶ νὰ αὐξήσῃ ἐπὶ ματαίῳ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν Ἑλλάδι οὕτωσὶ εὐχερῶς ἀναφαινομένων ἐφημερίδων προτίθεται νὰ καλλιεργήσῃ εἶδος δημοσιογραφίας ἀκαλλιέργητον παρ' ἡμῖν μέχρι τοῦδε. Ἡ ἐν αὐτῷ σάτυρα δὲν θὰ καταφέρηται σφοδρὰ κατὰ προσώπων ἢ πολιτευομένων, καὶ δὲν θὰ ἀνήκῃ εἰς οὐδεμίαν πολιτικὴν φατρίαν. Ἡ δὲ συνήθης ὕλη τοῦ φύλλου, τερπνὴ καὶ ποικίλη, θὰ περιστρέφηται περὶ τὰ σύγχρονα πολιτικά, κοινωνικά, φιλολογικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ γεγονότα. Πλεῖστον μέρος τοῦ *Ἄστεος* θέλουσι κατέχει αἱ εἰκόνες καὶ γελοιογραφίαι, ὀφειλόμεναι εἰς τὴν μόνην παρ' ἡμῖν καὶ δεδοκιμασμένην γραφίδα τοῦ κ. Θεμιστοκλέους Ἀννίνου, καὶ ἐκτυπούμεναι μετὰ πάσης τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐντελείας, ἐνίοτε δὲ καὶ χρωμολιθογραφημέναι. Ἡ διεύθυνσις τοῦ φύλλου ἀνετέθη εἰς τὸν γνωστὸν ἐπὶ εὐφυΐᾳ καὶ χάριτι καλάμου δημοσιογράφον κ. Χαραλάμπην Ἄννινον.

— Χρησιμώτατον βιβλίον εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν ἀνωτέραν καὶ μέσην ἐκπαίδευσιν, καὶ ἰδίᾳ εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους εἰς τὴν νομοθεσίαν τοῦ κλάδου των καθηγητάς, ἐξέδωκεν ἄρτι ὁ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς παιδείας γραμματεὺς Α' τάξεως κ. Στέφανος Μ. Παρίσης ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνωτέρα καὶ μέση ἐκπαίδευσις», ἐν ᾧ περιλαμβάνονται πάντες οἱ διέποντες τοὺς δύο τούτους κλάδους τῆς ἐκπαιδεύσεως παρ' ἡμῖν νόμοι, Βασιλικὰ διατάγματα, καὶ ἐγκύκλιοι τοῦ Ὑπουργείου ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1884. Τοῦ βιβλίου προτάσσονται Εἰσαγωγή, Πίναξ τῶν χρηματισάντων ὑπουργῶν τῆς Παιδείας ἀπὸ τοῦ 1833—1884, ἕτερος τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἀρχῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἀπὸ τοῦ 1837—1884 καὶ ἄλλος τῶν τμηματαρχῶν τῆς ἀνωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως ἀπὸ τοῦ 1833—1884. Εὑρίσκεται δὲ παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐκδότῃ καὶ τιμᾶται δραχ. 10.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Ἀθανασίου Α. Σακελλαρίου. *Ἔκδοσις τρίτη* μετὰ μεγάλων βελτιώσεων. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π. Δ. Σακελλαρίου 1885. Εἰς τόμους 3 ἐκ 300 περίπου τυπογραφικῶν φύλλων μεγάλου σχήματος. Τιμὴ Δραχ. 48.

Θέματα εἰς τὴν γαλλικὴν γραμματικὴν Ι. Καρασούσα μετὰ διορθώσεως τῶν ἐσφαλμένων καὶ συμπληρώσεως τῶν ἐλλιπῶν ἐν πάσαις ταῖς παραγράφοις. Παράρτημα αὐτῆς ἀπαραίτητον ὑπὸ Μαξίμου Δ. Δασκαλάκη. *Μέρος Β' Συντακτικόν*. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ Ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885, 8ον, σελ. 116. Τιμᾶται δραχ. 2.

Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια περιέχουσα τὰ κατὰ τὸ νέον Πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως διδακτέα ἐξ ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων. Ὑπὸ Χαρίση Πουλίου, καθηγητοῦ ἐν τῷ Βαρβακείῳ Λυκείῳ. Τόμος πρῶτος, διὰ τὴν Α' τάξιν. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ. Ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885, 16ον, σελ. 64. Τιμᾶται λεπτῶν 50.

Βίαιος Γάμος, διήγημα πρωτότυπον ὑπὸ Ἀγγελικῆς Ι. Φάχρη. Βουκουρέστιον, τυπογραφεῖον «Σύλλογοι». 1885. 16ον, σελ. 205. Τιμᾶται δραχ. 3.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Αὐγούστου 23, Παρασκευή.

Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν διετάχθη γενικὴ ἐπιθεώρησις τοῦ στρατοῦ ἐκτελεσθησομένη ὑπὸ τοῦ ἀντιστρατήγου κ. Σ. Σούτσου, ὅστις θέλει ἐπιθεωρήσει τὸν κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὸν νομὸν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας στρατὸν καὶ ὑπὸ τοῦ ὑποστρατήγου κ. Σαπουντζάκη, ὅστις θέλει ἐπιθεωρήσει τὸν ἐν Εὐβοίᾳ στρατόν. Μέχρι τοῦ πέρατος τῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ στρατοῦ ἀνεκλήθησαν πάντες οἱ ἐν κανονικῇ ἀδείᾳ διατελοῦντες ὁπλῖται, ἀπηγορεύθησαν δὲ αἱ ἄδειαι εἰς τοὺς ἀξιωματικούς.

Digitized by Google

Οἱ μαθηταὶ τῆς ἀνωτάτης τάξεως τῆς Σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν ἀναχωροῦσιν εἰς Βόλον, ἐκεῖθεν δὲ διὰ ξηρᾶς θέλουσιν ἐκτελέσει ἐν πορείᾳ στρατιωτικὴν μελέτην τῆς δυνάμεως καὶ τῆς θέσεως τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ταγματάρχου κ. Σχινᾶ, παρακολουθ ούντων τοῦ διοικητοῦ καὶ ὑποδιοικητοῦ τῆς σχολῆς. Ἡ ὅλη πορεία θέλει διαρκέσει περὶ τὰς 20 ἡμέρας.

. .

Ἡ δὲ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν ἐργαζομένη ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέλεγξιν τῶν ἐξετάσεων τῶν ὑπαξιωματικῶν, αἵτινες ἐνηργήθησαν ἰδιαιτέρως εἰς ἕκαστον τάγμα πρὸς εἰσαγωγὴν ἐν τῇ Σχολῇ, ἐπεράτωσε τὰς ἐργασίας της. Ἐκ τούτων ἡ Ἐπιτροπὴ ἐνέκρινεν ἑξήκοντα, ἐξ ὧν 20 μόνον θέλουσιν εἰσαχθῆ ἐν τῇ Σχολῇ.

. .

Ἐκ τῶν εἰκοσιπέντε νέων τῶν ὑποβαλόντων αἰτήσεις ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων ἡ ἀνωτάτη ὑγειονομικὴ ἐπιτροπὴ ἔκρινεν ἱκανοὺς ὅπως προσέλθωσιν εἰς τὰς ἐπὶ τούτῳ ἐξετάσεις τοὺς 22. Αἱ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις ἐν τῇ Σχολῇ ἤρξαντο ἀπὸ τῆς παρελθούσης Τρίτης ἐνώπιον ἐξαμελοῦς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου τοῦ πυροβολικοῦ κ. Χ. Μαστραπᾶ.

. .

Ἐν Κηφισίᾳ ἐνεκαινίσθη μετὰ λαμπρότητος καὶ ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ νεόδμητον ὑδροθεραπευτικὸν κατάστημα τοῦ κ. Μ. Μελᾶ μετ' ἐξοχικοῦ ξενοδοχείου, κατὰ τὰ ἐν Ἑλβετίᾳ πρότυπα. Τὰ ἐν αὐτῷ λουτρὰ εἰσὶν ἐρρυθμισμένα μετὰ τελειότητος, καθ' ὅλου δὲ ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ κτιρίου ἐν τῷ κομψοτάτῳ αὐτοῦ ρυθμῷ ἐν μέσῳ καλλιτεχνικῶν κήπων καὶ πιδάκων παρέχει εἰς τὴν ἐξοχὴν τῆς Κηφισιᾶς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐφέτος ἔκτακτος ζωηρότης ἐπικρατεῖ, ὅλως εὐρωπαϊκὴν χάριν.

. .

Ὑπολογίζεται ἡ ἐν ὁλοκλήρῳ τῷ κράτει περυσινὴ παραγωγὴ τῆς σταφίδος εἰς 280 ἑκατομμύρια λιτρῶν, ἤτοι 131,000 τόννων. Ἐκ τούτων 67,814 τόννων ἀπεστάλησαν εἰς Ἀγγλίαν, 10.175 εἰς Ἀμερικήν, 1,128 εἰς Καναδᾶν, 41,000 εἰς Γαλλίαν, 6,344 εἰς τὴν βόρειον Εὐρώπην, 3,509 εἰς Τεργέστην, 796 εἰς Αὐστραλίαν καὶ 433 εἰς Ρωσίαν. Ἐφέτος θὰ εἰσαχθῇ σταφὶς χάριν τῆς οἰνοποιΐας καὶ εἰς Ἰταλίαν καὶ Ἑλβετίαν.

. .

Κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην σφοδραὶ πυρκαϊαί, ἄγνωστον ὑπὸ τίνος αἰτίας παραχθεῖσαι εἰς τὰς παρὰ τὴν θέσιν Λυκόρεμμα καὶ μεταξὺ Πικέρμι καὶ Σπάτα δασώδεις ἐκτάσεις, ἀπετέφρωσαν μέγα μέρος αὐτῶν, καταστρέψασαι ὁμοῦ περὶ τὰς 50,000 πευκῶν καὶ προξενήσασαι ζημίαν ἑκατὸν χιλιάδων δρ. Τὰ ἀποσταλέντα ἐπὶ τόπου στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα οὐδόλως ἢ μικρὸν ἠδυνήθησαν νὰ κωλύσωσι τὴν πρόοδον τοῦ πυρός.

. .

Ἀπὸ τῆς 20 Ἰουλίου—20 Αὐγούστου ε. ε. τὸ ἐξαχθὲν ἐν τῇ διώρυγι Κορίνθου ποσὸν χώματος ἀνέρχεται εἰς 159, 690 κυβικῶν μέτρων, ἐν ᾧ κατὰ τὸ ἀντίστοιχον χρονικὸν διάστημα τοῦ παρελθόντος ἔτους εἶχεν ἀνέλθει μόλις εἰς 62,599 κυβικῶν μέτρων.

. .

Τῇ αἰτήσει τοῦ κ. Δαμασκηνοῦ συνέστη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπιτροπὴ ἀπαρτιζομένη ἐξ ειδικῶν ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Νουάργου, ὅπως παραστῇ εἰς τὰς δοκιμὰς τοῦ ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Ποσειδῶνος ἐγερθέντος μηχανήματος τοῦ κ. Δαμασκηνοῦ πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς σταφίδος. Αἱ δοκιμαὶ θέλουσιν τελεσθῆ τὴν προσεχῆ Κυριακὴν ἐπὶ τῆς καλουμένης ροζακῆς σταφίδος.

32α κλήρωσις τοῦ ἐκ φρ. 6000000 δανείου

τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης

Ἐξαχθέντες ἀριθμοί	*Κερδηθέντα ποσά*	
68,898	Φρ.	100.000
174.791	»	10.000
147,388	»	2,500
81.589	»	2.500
95,062	»	1,000
1,098	»	1.000
172,092	»	1,000
52,766	»	1,000
40.949	»	1,000

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ βιβλία καὶ ἐπιστολήν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.—*Φιλομαθεῖ.* Ὀδησσόν. α) Οὐδόλως γίνεται μνεία τοῦ Α. Μ. ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ κ. Σάθα. Ἂν ὅμως ἐννοῆτε τὸν γράψαντα τὰς «Βιογραφίας ἐνδόξων Κεφαλλήνων», δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ περιληφθῇ ὁ βίος αὐτοῦ ἐν τῷ συγγράμματι ἐκείνῳ, τῷ πραγματευομένῳ μόνον περὶ τῶν μέχρι τοῦ 1821 Ἑλλήνων συγγραφέων, διότι ὁ Μαζαράκης εἶνε μεταγενέστερος.—β') Τὰ Nouvelles τοῦ Merimée, τοῦ Th. Gautier, τοῦ Ch. Nodier ἢ ἂν προτιμᾶτε τὰς ὀλιγωτέρας δυσκολίας παρουσιάζοντα εἰς τὴν μετάφρασιν Contes τοῦ Erckmann—Chatrian (4 τόμοι).—κ. Ε. Γ. Πάτρας. Ἐν τῷ Κανονισμῷ τῆς σχολῆς ἀναγράφονται τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη χρήσιμος πληροφορία. Ἀντίτυπον δύνασθε νὰ ζητήσητε παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν.—κ. Σ. Μ. Λέσβον. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Σ. δε-Β. Ζάκυνθον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν, ἐλπίζομεν δὲ καὶ παρακαλοῦμεν ταχεῖαν τὴν ἀποστολήν.—*Γεωπόνῳ.* Τοῦ σημερινοῦ ὀνόματος (μπάμιαις) ἀγνοοῦμεν τὴν ἐτυμολογίαν· ὑποθέτομεν ὅτι εἶνε αἱ *λαθυρίδες* τῶν ἀρχαίων.—κ. Π.** Αἱ Ἀθῆναι σήμερον ἔχουσιν 26 ὀκάδας ὕδατος, μετρηθείσας πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, ὥστε ἐπὶ 80,000 κατοίκων ἀναλογοῦσιν 130 λίτραι εἰς ἕκαστον ἄτομον, ποσὸν ὑπεραρκοῦν, ἂν μάλιστα γείνῃ χρῆσις τούτου σώφρων.—Τὸ διοχετευτέον ὕδωρ εἰς Βερολῖνον ὑπελογίσθη ὅτι εἶνε ἀρκετόν, ἂν εἰς ἕκαστον κάτοικον ἀναλογοῦσιν 140 λίτραι τὸ ἡμερονύκτιον.—κ. Ν. Σ. Ν. Κάρυστον. Ἐλήφθησαν. Τὰ βιβλία μετ' ἐπιστολῆς μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς. —*Στιχουργῷ.* Εὐαρεστήθητε νὰ παραιτηθῆτε τοῦ κόπου. Αὕτη εἶνε ἡ γνώμη μας.—κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. Ἐλήφθησαν. Ἀπεστείλαμεν τινὰ τῶν ζητηθέντων, περὶ τῶν ἄλλων ἀναμένομεν ἀπάντησιν εἰς ἐπιστολήν μας.—κ. Σ. Π. Πάτρας. Ἐλήφθησαν. Τὰ ἐλλείποντα ὑμῖν φύλλα δυνάμεθα νὰ ἀναπληρώσωμεν.—κ. Κ. Σ. Βενετίαν. Εὐχαρίστως θέλομεν συμμορφωθῆ τῇ ὑμετέρᾳ παραγγελίᾳ.—*Τακτικῷ Ἀναγνώστῃ.* Διότι οὐδεμία προσοχὴ καταβάλλεται περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν δραμάτων ὑπὸ τῶν μεταφραστῶν, πολλοὶ δὲ τούλων ὑποβάλλουσιν εἰς κόπους ματαίους καὶ εἰς ἔξοδα τοὺς θιασάρχας. Καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα παραστάσεις ἑνὸς δράματος ἐν Παρισινῷ τινι θεάτρῳ οὐδέποτε ἀποδεικνύουσιν ἐπιτυχίαν. Ἐπιτυχίαν λέγεται ὅτι ἔσχε δραμά τι, ὅταν παρέκαμψε τὸ ἀκρωτήριον τῆς ἑκατοστῆς παραστάσεως. —κ. Π. Β. Μόναχον. Ἐλήφθησαν. Τὸ σταλὲν κρίνομεν κατάλληλον μᾶλλον δι' εἰδικὸν περιοδικόν.—*Ἀσχολουμένῳ εἰς μεταφράσεις* Σπέτσας. Διὰ τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν οὐδεμία ἀπαιτεῖται ἄδεια, διότι δὲν ὑπάρχει σύμβασις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ ἄλλων χωρῶν προστατεύουσα τὴν πνευματικὴν ἰδιοκτησίαν· τῆς «Criquette» μετάφρασις ἔχει δημοσιευθῆ ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς «Στοᾶς», τοῦ «Abbé Constantin» καὶ τινων μικρῶν διηγημάτων ἐν τῇ «Ἑστίᾳ».—κκ. Ι. Γ. Μεσσήνην καὶ Χ. Ι. Κάιρον. Τὰ ζητηθέντα ἀπε-

Digitized by Google

στάλησαν.—κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.— Δημότῃ. Ἐνταῦθα. Εἶνε μᾶλλον ἔργον τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων. Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ὡς πρὸς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν τὰ πράγματα τοῦ δήμου διορθοῦνται καθ' ἑκάστην. Ἐλλείπουσιν ὅμως διδακτήρια καὶ ἐλλείπουσι χρήματα ἵνα κτισθῶσι τοιαῦτα. Ἀληθὴς εὐεργέτης θὰ ἀνεκηρύσσετο ἐκεῖνος, ὅστις θ' ἀπεφάσιζε νὰ δαπανήσῃ ποσόν τι πρὸς τοῦτο.—κ. Ε. Μ. Πειραιᾶ. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα διὰ τοῦ Κ. Κ. Ν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Τὸ ἀόριστόν μου χρῶμα
ἐὰν χάσῃ τὸ κεφάλι,
χει πράσινα τὰ φύλλα.
κατακόκκινα λουλούδια,
καὶ μεγάλα τὰ παιδιά του
ὡς πρὸς τὸ ἀναστημά του.

2

Γρῖφος
νοεῖν ΟΥ Μ
ΑΛΛΑ νοεῖν ἄριστον

3

Εἶμαι ὅπλον μὴ ἐν χρήσει,
κ' ἑρπετὸν ἱστορικόν·
Εἰμπορεῖ τις ἂν θελήσῃ,
νὰ μὲ κάμῃ ὀρυκτόν,
βάνοντας τὰ δυό μου πρῶτα
ἀναποδογυρισμένα
εἰς τὸ τέλος· σκέψου 'λίγο,
καὶ θὰ ταὔρῃς ἕνα ἕνα.

Κ. Κ. Ἐν Πρεβέζῃ

ΛΥΣΕΙΣ

1

Βέλος—ἕλος

2

Μύκωνος—κῶνος.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅπαντα τὰ εἴδη γραφικῆς ὕλης εἰς τιμὰς μετρίας. Κονδυλοφόροι παντὸς εἴδους, γραφῖδες, σφραγῖδες χαρασσόμεναι ἐνταῦθα, ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως. Συνέστησε πρὸ πολλοῦ ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΦΑΚΕΛΛΟΠΟΙΕΙΟΝ, ὅπερ τελειοποιηθὲν ἐσχάτως διὰ προσθήκης νέων μηχανημάτων κατασκευάζει καὶ προμηθεύει φακέλλους τελειοτάτους εἰς τιμὰς εὐθηνοτέρας τῶν εὐρωπαϊκῶν. Τὸ μέγα τοῦτο κατάστημα εἶνε τὸ μόνον προμηθεῦον *κατάστιχα* τοῦ γνωστοῦ οἴκου Edler καὶ Krische τοῦ Ἀννοβέρου.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.—
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 « 1,05.

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

23 Αὐγούστου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	317.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	323.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	395.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	354.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	249.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	175.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	241.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	90.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	356 1/2
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.600—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	91.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	73.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	52.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	246.—
Ἑταιρία Φωταερίου. . . . . Δρ.	130.
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως. . . .	25.60
» 3μηνον.	25.40
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01 1/2
» Τραπεζικὸν 3μηνον.	1.00 3/4
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον.	20 23
Λίρα ὀθωμανική.	22.98

ΑΡΤΙ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας».

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΘΕΡΕΙΑΝΟΥ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α'—Ἡ παράλληλος πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἀνάπτυξις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.
Β'—Ὁ ἑλληνισμὸς κατὰ λεκτικὴν καὶ πραγματικὴν ἔννοιαν.
Γ'—Ἰωάννης Ν. Οἰκονομίδης.

Δραχμὰς 4.

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΑΣΜΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ
ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

Δραχμ. 2.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων
Μετὰ προλόγου περὶ ἀπαγγελίας ποιημάτων
ΥΠΟ Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ

Δραχ. 1.

ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΤΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ

Κωμικὸν παίγνιον εἰς πρᾶξιν μίαν
ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΣΟΥΡΗ

Λεπτὰ 30.

Voltaire Oeuvres complètes. Εἰς τόμους 75, καλῶς δεδεμένους. Τιμὴ δραχμαὶ 200.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885— 138.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 453.— 1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 505

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ Τῌ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

ΤΕΚΝΑ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΟΝΕΩΝ ΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ· ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΟΙΚΗΣΕΙΣ ὑπὸ Ἀρ. Π. Κουρτίδου.

ΤΟ ΦΡΟΒΕΛΙΑΝΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ὑπὸ τῆς Κυρίας Αἰκ. Λασκαρίδου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῷ τεύχει τοῦ Ἰουλίου 1885 τῆς ἐν Λονδίνῳ ἐκδιδομένης ἐπιθεωρήσεως Scottish Review περιέχεται ἄρθρον πολλοῦ λόγου ἄξιον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Χριστιανικά τινα μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν». Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς περιγράφει μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ λεπτομερείας τὰ ἐρείπια μεσαιωνικῶν τινων ἐκκλησιῶν καὶ τὰ μὴ ἐντελῶς εἰσέτι καταστραφέντα ὑπὸ τοῦ χρόνου ἢ τῆς ἀβελτηρίας ἡμῶν ἴχνη Βυζαντινῆς εἰκονογραφίας ἐπί τε τῶν τοίχων τῶν ἠρειπωμένων τούτων κτιρίων καὶ ἐπὶ τινων μνημείων τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος, μετατραπέντων κατὰ τὸν μεσαιῶνα εἰς χριστιανικὰ τεμένη. Παρεκτὸς τῆς ἄλλης ἀξίας της ἡ πραγματεία αὕτη ἔχει καὶ τοῦτο τὸ προσὸν ὅτι θὰ περισώσῃ τὴν περιγραφὴν τῶν λειψάνων τούτων καὶ ἀφοῦ ἐκλείψωσι· Θὰ ἐκλείψωσι δὲ ἅπαντα βαθμηδὸν ἐὰν δὲν ληφθῇ σπουδαιοτέρα ἐφεξῆς πρόνοια περὶ προφυλάξεώς των. Τοῦτο καὶ συνέβη ἤδη ὡς πρὸς τὴν ἐν τῇ παλαιᾷ ἀγορᾷ πυρποληθεῖσαν ἐκκλησίαν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Εὐτυχῶς, ὡς πληροφορούμεθα ἐξ ὑποσημειώσεως ἐν τῷ προκειμένῳ ἄρθρῳ, ὁ κ. Gillieron ἀντέγραψεν ἐπιτυχῶς, πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς, τὰς τοιχογραφίας της. Καὶ τοῦτο δέ, νομίζομεν, ὀφείλεται εἰς τὴν πεφωτισμένην μέριμναν τοῦ ὑπὸ τὴν ἀνωνυμίαν κρυπτομένου συγγραφέως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρου, τοῦ εὐγενοῦς καὶ φιλέλληνος Σκώτου εὐπατρίδου, ὅστις διαμείνας πέρυσιν ἐπί τινας μῆνας ἐνταῦθα ἐφιλοδώρησεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὡς μνημόσυνον τῆς ἐντεῦθεν διαβάσεώς του, συλλογὴν πολύτιμον ὀρειχαλκίνων ἀγαλμάτων. Εἴθε ὁ περὶ τῶν χριστιανικῶν ἡμῶν μνημείων ζῆλος τοῦ εὐγενοῦς λόρδου νὰ ἐξεγείρῃ γενικωτέραν καὶ ἀποτελεσματικωτέραν παρ' ἡμῖν μέριμναν περὶ αὐτῶν. Ἡ σύστασις αὕτη τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ ἐπ' ἐσχάτων διορισμὸς εἰδικοῦ ἐφόρου τῶν Μεσαιωνικῶν Ἀρχαιοτήτων φαίνονται ὡς ἐγγυήσεις τῆς πραγματοποιήσεως τῆς τοιαύτης ἐλπίδος.

— Τῇ 29 Σεπτεμβρίου γενήσεται ἐν Βερολίνῳ ἔναρξις τῶν συνεδριάσεων τοῦ γεωλογικοῦ συνεδρίου. Ἡ διάρκεια τοῦ συνεδρίου τούτου θέλει παραταθῇ μέχρι τῆς 3 Ὀκτωβρίου ἔ. ν, μεθ' ὃ τὰ μέλη θέλουσιν ἐκδράμει εἰς Ποτσδάμην, καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη, τελευταῖον δὲ εἰς Δρέσδην.

— Ἐπίσης θέλει συνέλθει κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα ἐν Βερολίνῳ τηλεγραφικὸν συνέδριον, ἀναγράφον ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει αὐτοῦ τὸ ζήτημα τῆς ἐλαττώσεως τοῦ τιμήματος ὡς πρὸς τὰ διεθνῆ τηλεγραφήματα. Πρὸς τοῦτο ἡ Γερμανία θέλει προτείνει ὅμοιον τίμημα διὰ πάσας τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας 20 λεπτῶν δι' ἑκάστην λέξιν, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς ἐλαττώσεως αὐτοῦ εἰς 10 λεπτά, ὅταν τὸ τηλεγράφημα ἀποστέλληται εἰς ὅμορον ἐπικράτειαν.

— Τῇ προτάσει τοῦ Βίσμαρκ, ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας συνήνεσεν εἰς τὴν ἵδρυσιν ἐκπαιδευτικοῦ καταστήματος, τοῦ ὁποίου κεφάλαιον ὑπελογίσθη ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς 1,200,000 μάρκας. Ἐξ αὐτῶν θὰ διανέμωνται χρήματα εἰς τοὺς ἀπόρους μαθητὰς καὶ βοηθήματα εἰς τὰς χήρας τῶν καθηγητῶν. Τὸ πρὸς ἵδρυσιν τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου καταβληθὲν κεφάλαιον προέρχεται ἐκ ποσῶν, τὰ ὁποῖα δι' ἐράνου ἐχορήγησαν οἱ Γερμανοὶ καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Βίσμαρκ ἑώρτασε ταὐτοχρόνως τὴν ἑβδομηκοστὴν ἐπετηρίδα τῆς γεννήσεως αὐτοῦ καὶ τὴν πεντηκονταετηρίδα τῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν εἰσόδου του.

— Ἐξεδόθησαν ἄρτι ἐν Παρισίοις αἱ *Ἐπιστολαὶ* τοῦ Βυφφών, περιλαμβάνουσαι διάστημα χρόνου ἀπὸ τοῦ 1729 μέχρι τοῦ 1788. Ἡ συλλογὴ καὶ ταξινόμησις τῶν ἐπιστολῶν τοῦ διασήμου φυσιοδίφου ἀπησχόλησεν ἐπὶ τριάκοντα ὅλα ἔτη τὸν ἀναλαβόντα τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν, ἐρευνῶντα εἰς αὐλὰς καὶ βιβλιοθήκας, ὅπως ἀνεγείρῃ δι' αὐτῶν ἄξιον μνημεῖον εἰς τὸν Βυφφών, τιμώμενον οὐχὶ μόνον ὡς μέγαν συγγραφέα, φιλόσοφον καὶ ἐπιστήμονα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἔξοχον πατριώτην, ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας δαπανήσαντα πρὸς ἵδρυσιν τοῦ Φυσιολογικοῦ μουσείου. Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπιστολαὶ ἀπευθύνονται πρὸς τὴν ἐκλεκτοτέραν κοινωνίαν τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, καὶ συνοδεύονται ὑπὸ σημειώσεων, αἵτινες ἀποκαλύπτουσι πολλὰ συμβάντα μέχρι τοῦδε ἀγνοούμενα καὶ συμπληροῦσιν ἕτερα ἀτελῶς γινωσκόμενα.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Λαφονταῖνος καὶ ἡ ἀνθρωπίνη κωμῳδία» Γάλλος τις, ὁ Λουδοβίκος Νικολαρδὸ συνέγραψε περίεργον βιβλίον περὶ τοῦ ἐξόχου μυθοποιοῦ. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὁ συγγραφεὺς λαβὼν ὑπ' ὄψιν πάντας τοὺς στίχους τοῦ Λαφονταίνου, ἀπαριθμεῖ ἑξήκοντα καὶ ὀκτὼ εἴδη ζώων, ὡς καὶ τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἕκαστον ἐξ αὐτῶν διαδραματίζει ἐν τοῖς μύθοις αὐτοῦ, καταδεικνύει τὰς εἰς τὸ ὕφος ἐλλείψεις τῶν μύθων, ὡς καὶ τὰς καλλονὰς αὐτῶν, καὶ πᾶσαν σκέψιν, εἰκόνα, καὶ χαρακτῆρα ἐν αὐτοῖς ἐκδηλουμένην, καὶ καταλήγει παραλληλίζων τοὺς *Μύθους* πρὸς τὰς κωμῳδίας τοῦ Μολιέρου. Ἐν ἰδίῳ δὲ κεφαλαίῳ οἱ μῦθοι τοῦ Λαφονταίνου ἀναγράφονται καὶ ἀκολουθοῦσι μεθοδικῶς, σχηματίζοντες οὕτω ἄρτιόν τι σύνολον ἠθικῆς διδαχῆς

— Κατά τινα ἐσχάτως γενομένην ἀπογραφήν, τῷ 1883 ἐξεδίδοντο ἐν Ἑλβετίᾳ ἐν ὅλῳ 576 ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ συγγράμματα· ἤτοι ἐπίσημοι ἐφημερίδες 37, πολιτικαὶ 255, φιλολογικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ 50, θεολογικαὶ 48, εἰκονογραφημέναι 16, ἀγγελιῶν 43, γεωπονικαὶ 29, παιδαγωγικαὶ 15, τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν 11, ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ 58, στρατιωτικαὶ 9, νομικαὶ 4 καὶ τοῦ συρμοῦ 1.

Τούτων 70 μόνον εἶνε καθημεριναί. Τῷ 1873 ἐξεδίδοντο ἐν ὅλῳ 411 ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, ὥστε ἐντὸς μιᾶς δεκαετίας ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ηὔξησε κατὰ 165. Ἡ παλαιοτάτη ἑλβετικὴ ἐφημερὶς εἶνε ἡ «Ζυριχία ἐφημερὶς τῆς Παρασκευῆς», ἧς τὸ πρῶτον φύλλον ἐξεδόθη πρὸ δύο αἰώνων. — Ἐν δὲ ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ἐξεδίδοντο τῷ 1880 ἐν ὅλῳ 11 314 ἐφημερίδες, ὧν 10 515 εἰς ἀγγλικὴν γλῶσσαν, 641 εἰς γερμανικήν, 49 εἰς σουηδικὴν ἢ δανικήν, 41 εἰς γαλλικήν, 26 εἰς ἱσπανικήν, 13 εἰς τσεχικήν, 9 εἰς ὀλλανδικὴν καὶ 20 εἰς διαφόρους ἄλλας γλώσσας, ἰταλικήν, πορτογαλλικήν, σινικήν, ἰνδικὴν κλπ. Ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι τοῦ 1880 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐφημερίδων σχεδὸν ἐδιπλασιάσθη, διότι τῷ 1870 ἐξεδίδοντο μόνον 5871.

— Τὸ ἰταλικὸν ὑπουργεῖον τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἀπεφάσισε τὴν ἔκδοσιν τῶν χειρογράφων τοῦ Λεονάρδου da Vinci, τῶν εὑρισκομένων ἐν ταῖς διαφόροις ἰταλικαῖς συλλογαῖς, τὴν δὲ διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου ἀνέθηκεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν dei Lincei ἐν Ῥώμῃ. Ἡ ἔκδοσις αὕτη, ἥτις θέλει συμπληρωθῇ ἐντὸς δεκαετίας, θὰ εἶνε πλουσιωτάτη, πλήρης εἰκόνων, αὐτογράφων κτλ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἐδώρησεν 25,000 φρ. πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἔργου.

Digitized by Google

Ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα σεβασμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῶν λατίνων κ. Μαραγκοῦ ἐκδίδοται ὅσονούπω περισπούδαστος πραγματεία «περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι λατινικῆς ἐκκλησίας» (Graecia sacra Latina) κατὰ πηγὰς ὑπ' αὐτοῦ ἀνευρεθείσας ἐν Τήνῳ πρωτοτύπους ἐν πολλοῖς καὶ πολλὰ διαφωτιζούσας καὶ ἐκ τῆς ἡμετέρας κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἐθνικῆς ἱστορίας.

— Ἐκ τῆς «Νέας Ἐφημερίδος» παραλαμβάνομεν τὰ ἑπόμενα·

«Μετ' ἐθνικῆς ὑπερηφανείας μανθάνομεν τὴν ἔκτακτον ἐπίδοσιν εἰς τὰ γράμματα μιᾶς δεσποινίδος ἐξ Ἀθηνῶν, τῆς δεσποινίδος Καλλισπέρη, ἥτις προώριστα: νὰ τιμήσῃ τὸ ἑλληνικὸν γυναικεῖον φῦλλον διὰ τῆς εὐρείας παιδείας, ἣν ἀποκτᾷ ἀφιερωμένη ἀκατάπαυστα εἰς μελέτας φιλολογίας, οἵας καμμία ἴσως Ἑλληνὶς δὲν ἀπεπειράθη εἰσέτι νὰ ἀρχίσῃ. Ἡ δεσποινὶς Καλλισπέρη μεταβᾶσα πρό τινων μηνῶν εἰς Παρισίους, ἀφοῦ ἐνώπιον ἐπιτροπῆς καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἐνταῦθα ἐξητάσθη εἰς ὅλα τὰ ἐγκύκλια μαθήματα τῆς ἀνωτάτης γυμνασιακῆς παιδείας, λαβοῦσα παρ' αὐτῶν καὶ ἀπόδειξιν ὑπογεγραμμένην ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς δίπλωμα (baccalauréat ès lettres), εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἀνώτατον ἐν Παρισίοις Γαλλικὸν Πανεπιστήμιον τῆς ἱστορικῆς Sorbonne ὑποστᾶσα κ' ἐν αὐτῷ ἀνάλογον δοκιμασίαν καὶ ἐνεγράφη καὶ φοιτᾷ εἰς αὐτὸ τακτικῶς ὡς ὑποψήφιος διδάκτωρ τῆς φιλολογίας. Εἶνε δὲ ἡ πρώτη μὲν καὶ μόνη Ἑλληνὶς νεᾶνις, ἥτις ἔφθασεν εἰς τὸν βαθμὸν αὐτὸν τῆς πανεπιστημιακῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν Σορβόννην, ἐκ τῶν ὀλιγίστων δὲ τῆς ἐπιλοίπου Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς εἰς τόσον φιλομαθείας ἐπιτυχῶς ἀναχθεῖσα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος μία ἀκόμη παραλλήλως αὐτῇ σπουδάζει ἐν τῇ Σορβόννῃ, μόνον μία ἐκ Ῥουμανίας δεσποινίς. Μετὰ δύο δ' ἔτη ἡ ἡμετέρα θέλει ὑποστῇ τὰς διδακτορικάς της ἐξετάσεις καὶ ἀναδειχθῇ πρώτη Ἑλληνὶς διδάκτωρ, ἐκ τῆς ἀνωτάτης ἐν Εὐρώπῃ φιλολογικῆς ἐκείνης περικαλλήτου σχολῆς».

— Ἐξεδόθη ἐν φυλλαδίῳ ὁ Κανονισμὸς τοῦ Ἑλβετικοῦ Παρθεναγωγείου τροφίμων μαθητριῶν, τοῦ διευθυνομένου ὑπὸ τῆς κυρίας Σοφίας Γ. Σωτηροπούλου, Ἑλβετίδος, τὸ γένος Bailly. Ἡ διευθύντρια τοῦ Παρθεναγωγείου τούτου παιδαγωγηθεῖσα ἐν τοῖς ἀρίστοις Παρθεναγωγείοις τῆς Ἑλβετίας, συνέστησε πρὸ διετίας μεθ' ἑτέρας Γερμανίδος τὴν ἐνταῦθα Ἑλβετικὴν Σχολήν, λίαν εὐδοκίμως λειτουργήσασαν. Νῦν δὲ ἱδρύουσα ἴδιον Παρθεναγωγεῖον ἀποκλειστικῶς διὰ κοράσια ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μακαρίτου Ξ. Λάνδερερ, ἀπέναντι τῆς Ἀκαδημίας, διακηρύττει ὅτι ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου δέχεται μόνον ἐσωτερικὰς τροφίμους μαθητρίας, εἰς ἃς διδαχθήσονται τὰ κατάλληλα μαθήματα ὑπὸ τῆς Διευθυντρίας καὶ ὑπὸ εἰδικῶν διδασκάλων ἀνεγνωρισμένων, Ἑλλήνων καὶ ξένων.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés en grec par des Grecs au XV et XVIe siècles par *Émile Legrand*. Paris. Ern. Leroux, éditeur. 1885. Τόμ. 2 εἰς μέγα 8ον τ. I. σ. LCXXVII. 320. τ. II. σ. LXXVII, 453.

[Ὁ κ. Αἰμίλιος Λεγρὰν εἶνε γνωστότατος εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς περὶ τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν ἀσχολουμένους ἀλλοδαπούς. Αἱ πολύτιμοι ἐκδόσεις αὐτοῦ κειμένων τῆς κοινῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, αἱ ἐμβριθεῖς μελέται, ἃς ἐν διαφόροις περιοδικοῖς ἢ ἰδιαιτέρως ἐδημοσίευσεν, οὐ σμικρὸν προήγαγον τὰς τοιαύτας σπουδάς, καταστήσασαι γνωριμωτέραν τὴν ἡμετέραν φιλολογίαν καὶ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν οὐ μόνον τοῖς ἀλλοδαποῖς λογίοις, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ διευκολύνασαι τὰ μάλιστα τὴν τούτων μελέτην. Ἡ δὲ ἀρτίως ἐν δυσὶ πολυσελίδοις τόμοις ἐκδοθεῖσα συγγραφή, ὑπὸ τὴν μετριόφρονα ἐπιγραφὴν «Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία» παρέχει μονονουχὶ πλήρη καὶ λεπτομερεστάτην ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων κατὰ τὴν ΙΕ' καὶ ΙϚ' ἑκατονταετηρίδα. Ἡ Βιβλιογραφία τοῦ κ. Λεγρὰν δὲν περιέχει ἁπλοῦν κατάλογον τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐκδοθέντων ὑπ' Ἑλλήνων ἑλληνικῶν βιβλίων· ἀλλὰ συμπληροῦται διὰ λεπτομερῶν βιογραφιῶν πάντων τῶν ἀκμασάντων τότε Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐν αἷς μετὰ θαυμαστῆς φιλοπονίας καὶ πολυμαθίας συμπεριελήφθησαν αἱ ἐν διαφόροις σπανίοις τοῖς πλείστοις βιβλίοις καὶ ἐν χειρογράφοις διεσπαρμέναι πληροφορίαι περὶ τῶν βιογραφουμένων καὶ δι' εὐστοχωτάτης κριτικῆς διευκρινήθησαν ποικίλα ἱστορικά, φιλολογικὰ καὶ βιβλιογραφικὰ ζητήματα· πρὸς δὲ τούτοις πλουτίζεται διὰ πανομοιοτύπων τῶν ἐπιγραφῶν τῶν βιβλίων ἢ τῆς γραφῆς τῶν λογίων Ἑλλήνων, δι' εἰκόνων τούτων αὐθεντικῶν καὶ δι' ἀνεκδότων ἐπιστολῶν ἢ ἄλλων ἔργων.

Ἡ δὲ τῶν βιβλίων περιγραφή, ἀκριβεστάτη καὶ πληρεστάτη οὖσα, ἀναδεικνύει τὸ ἔργον τοῦ κ. Λεγρὰν κάλλιστον πρότυπον ἐπιστημονικῆς βιβλιογραφίας καὶ ἀσφαλέστατον ὁδηγὸν εἰς τὰς περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας μελέτας. Ἀρκεῖ νὰ συγκρίνῃ τις τὰς ἐν τῇ «Ἑλληνικῇ βιβλιογραφίᾳ» περιγραφὰς παλαιοτύπων ἐκδόσεων οὐχὶ πλέον πρὸς τὰς ἐν τῇ «Νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ» τοῦ Α. Παπαδοπούλου Βρετοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Mattaire, τοῦ Panzer, τοῦ Hoffmann, τοῦ Brunet, τοῦ Grässe, ἵνα πεισθῇ περὶ τῆς διαφορᾶς. Ὁ κ. Λεγρὰν περιέγραψε πάντα τὰ βιβλία, πλὴν ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων ἐξ αὐτοψίας, οὕτω δὲ ἠδυνήθη νὰ ἐλέγξῃ τὰς ἀνακριβείας τῶν παλαιοτέρων βιβλιογράφων, νὰ διορθώσῃ τὰ σφάλματα καὶ νὰ διαγράψῃ τὰς ἀνυπάρκτους ἐκδόσεις, τὰς ἀναγραφείσας εἰς προηγουμένους καταλόγους, ἕνεκα τῶν ἀτελῶν περιγραφῶν καὶ τῆς ἀπροσεξίας τῶν βιβλιογράφων. Ἡ προκειμένη βιβλιογραφία περιέχει περιγραφὰς 290 ἐν ὅλῳ βιβλίων, ὧν τὰ πλεῖστα εὕρηνται ἐν τῇ Ἐθνικῇ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς βιβλιοθήκαις τῶν Παρισίων, ἐν τῇ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, ἐν τῇ Δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μονάχου, ἐν τῇ Μαρκιανῇ τῆς Βενετίας καὶ ἐν τῇ Ἀμβροσιανῇ τῶν Μεδιολάνων καὶ ἐν τῇ τοῦ κ. Γ. Μαυροκορδάτου. Ὁπόσον μέγας εἶνε ὁ ἀριθμὸς οὗτος, ἐγγυώμενος ὅτι τὸ ἔργον εἶνε ὅσον ἔνεστι πλῆρες, μαρτυρεῖ ἁπλῆ παραβολὴ πρὸς τὴν «Νεοελληνικὴν φιλολογίαν» τοῦ Βρετοῦ, τὸν πληρέστατον μέχρι τοῦδε θεωρούμενον κατάλογον ἑλληνικῶν βιβλίων· ὁ Βρετὸς ἀναγράφει 74 μόνον βιβλία ἐκ τῶν ἐκδοθέντων κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ τὸν ΙϚ' αἰῶνα, ἤτοι 216 ὀλιγώτερα τῶν παρὰ Λεγράν· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν 74 δέον νὰ ἀφαιρεθῶσι δύο μὲν βιβλία ἀνύπαρκτα, τρία ἀμφίβολα, καὶ δύο ἐκδοθέντα οὐχὶ κατὰ τὸν ΙϚ', ἀλλὰ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα· τὸ δὲ πάντων χείριστον τὰ ἐννέα δέκατα τῶν μνημονευομένων βιβλίων δὲν περιγράφονται ἐξ αὐτοψίας, ἀλλὰ κατὰ τὸ Manuel du libraire τοῦ Brunet, ἐξ οὗ μετέφρασεν ἑλληνιστὶ ὁ Βρετὸς τὰς ἐπιγραφάς, διότι ὁ Brunet δὲν παραθέτει ταύτας ὡς ἔχουσιν, ἀλλὰ τὰς μεταφράζει λατινιστί· οὕτω δὲ πλὴν τῶν ἀνυπάρκτων βιβλίων ἔχομεν καὶ ἀνυπάρκτους ἐπιγραφὰς βιβλίων γνωστῶν.

Ὁ δὲ Λεγρὰν περιγράφει τὰ βιβλία ἀκριβέστατα, ἀντιγράφων τὰς ἐπιγραφὰς μετ' αὐτῶν τῶν τυπογραφικῶν σφαλμάτων καὶ τῶν ἀνορθογραφιῶν, τῶν δ' ἐπιγραφῶν τῶν σπανιωτάτων βιβλίων ἢ ἄλλως περιέργων παρέχων πιστὸν πανομοιότυπον. Συμπεριέλαβε δ' ἐν τῇ περιγραφῇ καὶ τοὺς προλόγους καὶ τὰ ἐπιγράμματα, ὅσα περιέχουσιν ἀξίας λόγου πληροφορίας περί τε τῶν συγγραφέων ἢ ἐκδοτῶν καὶ περὶ ἄλλων λογίων, καθιστῶν οὕτω προσιτὰ εἰς τοὺς περὶ τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν ἀσχολουμένους τὰ ἐν βιβλίοις σπανίοις καὶ δυσευρέτοις χρησιμώτατα βοηθήματα.

Π]

Καρόλου Ὀδοφρ. Μυλλέρου Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς γερμανικῆς ὑπὸ Α. Κυπριανοῦ, γυμνασιάρχου τοῦ ἐν Ἀθήναις Β'. Γυμνασίου. Ἔκδοσις δευτέρα, διασκευασθεῖσα ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Emil Heitz ἐπεξεργασθείσης τετάρτης ἐκδόσεως μετὰ σημειώσεων καὶ προσθηκῶν ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Γαλάνη. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 8ον. σελ. 868. Τιμᾶται δραχ. 8.

Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια, περιέχουσα τὰ κατὰ τὸ νέον πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλ. καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως διδακτέα ἐξ ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων ὑπὸ Χαρίση Πουλίου, καθηγητοῦ ἐν τῷ Βαρβακείῳ Λυκείῳ. Τόμος δεύτερος διὰ τὴν Β' τάξιν. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 16ον, σελ. 81. Τιμᾶται λεπτ. 60.

Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων καὶ παρθεναγωγείων, κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ κατ' ἔγκρισιν τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ὑπὸ Ι. Ε. Μεσολωρᾶ, δ. φ. ὑφηγητοῦ τῆς

Digitized by Google

Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ καθηγητοῦ τῆς Ριζαρείου ἐκκλησ. Σχολῆς. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Ἀνέστῃ Κωνσταντινίδῃ. 1885. 16ον, σελ. 115. Τιμᾶται δραχ. 1,20.

Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν Ἑλλην. Σχολείων, κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὑπὸ Ι. Ε. Μεσολωρᾶ δ. φ. καὶ ὑφηγητοῦ τῆς θεολογίας. Ἐν Ἀθήναις, τυπογραφεῖον «ὁ Παλαμήδης», ὁδὸς ἁγίου Μάρκου, ἀριθ. 28. 1885 16ον, σελ. 109. Τιμᾶται δραχ. 1,30.

Στοιχεῖα Λογικῆς πρὸς χρῆσιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας ὑπὸ Γεωργίου Μ. Βιζυηνοῦ, καθηγητοῦ τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς Λογικῆς ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις Γυμνασίοις καὶ ὑφηγητοῦ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἐν Ἀθήναις, Σπυρ. Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον, ὁδὸς Σταδίου, 1885. 8ον, σελ. 112. Τιμᾶται δραχ. 3.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Αὐγούστου 30, Παρασκευῇ.

Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως» ἡ μεταξὺ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Τραπέζης Ἠπειροθεσαλίας, ἐκπροσωπουμένης ὑπὸ τοῦ κ. Συγγροῦ, σύμβασις, καθ' ἣν ἡ ἐν λόγῳ Τράπεζα χορηγεῖ εἰς τὴν Κυβέρνησιν προκαταβολὴν ἐκ δραχμῶν 1,500,000 ἐπὶ ἐνεχύρῳ 6,000 μετοχῶν τοῦ δανείου τῶν 170 ἑκατομμυρίων. Ἡ ἀπόδοσις τῆς προκαταβολῆς γενήσεται, πληρονωμένων 100,000 δρ. κατὰ μῆνα ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου.

* *

Μέχρι τῆς 10 Αὐγούστου εἶχεν ἐξαχθῇ σταφιδόκαρπος ἐκ μὲν τοῦ λιμένος τοῦ Κατακώλου 49,640 λιτρῶν, ἐκ τοῦ λιμένος Πατρῶν 9,227,526 λιτρῶν, ἐκ τοῦ λιμένος Καλαμῶν 977,183, ἐξ Ἀργοστολίου 201,704, ἐξ Αἰγίου 4,287,167, ἐκ τοῦ Ληξουρίου 1,976,236, καὶ 18,718 ἐκ Σάμης. Ἤτοι ὁ ἐκ πάντων τῶν λιμένων τοῦ κράτους ἐξαχθεὶς σταφιδόκαρπος ἀνήρχετο εἰς 16,738,174 λιτρῶν.

* *

Κατὰ τὰς περὶ θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων πληροφορίας, αἱ ἐργασίαι τοῦ συμπλέγματος αὐτῶν ἐγγίζουσιν εἰς τὸ πέρας. Τὸ τελευταῖον ὅριον τῆς γραμμῆς εἶνε ἡ Καλαμπάκα, ἕως ἐκεῖ δὲ ἐπερατώθησαν ἤδη αἱ προσχώσεις καὶ πάντα τὰ προκαταρκτικὰ τεχνικὰ ἔργα τῶν γεφυρῶν, ὡς καὶ τῆς μεγάλης γεφύρας τοῦ Πηνειοῦ, ἐπίσης καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν σταθμῶν· ἡ στρῶσις δὲ τῶν σιδηρῶν ῥάβδων ὑπολείπεται τοῦ πέρατος μόνον κατὰ 26 χιλιόμετρα. Κατὰ τοὺς πιθανωτέρους ὑπολογισμούς, τὸ σύμπλεγμα θὰ εἶνε τελειωμένον κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ.

* *

Ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν στρατιωτικῶν συντάσσεται ὀργανισμὸς τοῦ στρατοῦ. Κατ' αὐτὸν ἡ δύναμις τοῦ στρατοῦ θέλει ἀνέλθει εἰς 15,000, ἐκτὸς τῆς χωροφυλακῆς. Τὰ εὐζωνικὰ τάγματα διατηροῦνται, καταργουμένης τῆς ἐθελουσίας κατατάξεως ἐν αὐτοῖς, συμπληρουμένοις τοῦ λοιποῦ ὑπὸ κληρωτῶν. Καταργοῦνται ἓξ τάγματα πεζικοῦ, ἓν πυροβολικοῦ, ἓν μηχανικοῦ, καὶ μία ἱππαρχία, καὶ ὅπως συνδυασθῇ ἡ γενικὴ στρατολογία πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ ὀργανισμοῦ ὁριζομένην διετῆ ἢ τριετῆ θητείαν, μόνον ἀνάλογος ἀριθμὸς κληρούμενος θὰ ἀποτελῇ τὴν δύναμιν τοῦ στρατοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ θὰ ἐκγυμνάζωνται δὶς τοῦ ἔτους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις των.

* *

Ἐξ ἄλλων εἰδήσεων, ἀφορωσῶν τὰ τοῦ στρατοῦ αἱ κυριώτεραι εἶνε αἱ ἑξῆς :

Ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἀπεστάλη ἀπόσπασμα τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Στρατηγοῦ Βοσσὲρ πρὸς ἁπάσας τὰς διοικήσεις τῶν ταγμάτων τοῦ πεζικοῦ. Τὴν ἔκθεσιν ταύτην ὑπέβαλεν ὁ στρατηγὸς μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ ἐκ Θεσσαλίας, καταδεικνύων ἐλλείψεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν ἐκγύμνασιν καὶ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας αὐτῶν.

Ἐπίσης ἐκοινοποιήθη πρὸς ἁπάσας τὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς τὸ Διάταγμα, δι' οὗ ἀνασυνιστῶνται τὰ συντάγματα εἰς τὸ σῶμα τοῦ πεζικοῦ. Ὁ ἀριθμὸς τούτων ὁρίζεται εἰς 9, ἑκάστου ἀπαρτιζομένου ἐκ τριῶν ταγμάτων.

* *

Μέγαν κίνδυνον διέτρεξε πρὸ δέκα ἡμερῶν ἡ πόλις τῆς Λαρίσσης. Μικροῦ δεῖν ἡ ἐν τῷ φρουρίῳ πυριτιδαποθήκη ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα, πλήρης οὖσα πυρίτιδος ἐντὸς βαρελίων, γομώσεων, φυσιγγίων, ὀβουζίων κτλ. Ἀρχὴ πυρκαϊᾶς ἐγένετο ἐν αὐτῇ, ἄγνωστον ἔτι ἐκ τίνος αἰτίας προελθοῦσα. Οἱ κάτοικοι ἅμα τῇ εἰδήσει, καταληφθέντες ὑπὸ τρόμου ἔτρεχον τῇδε κἀκεῖσε πρὸς σωτηρίαν. Εὐτυχῶς τὸ ἀνυπολόγιστον κακὸν προελήφθη χάρις τῇ θαρραλέᾳ ἐνεργείᾳ τοῦ αὐτόθι ἀρχηγοῦντος κ. Τουρνάκη· αἱ θύραι τῆς πυριτιδαποθήκης ἐθραύσθησαν διὰ πελέκεων, καὶ τὸ ἀρξάμενον πῦρ κατεσβέσθη ἄνευ ἀπευκτέων.

* *

Κατὰ τοὺς πρώτους τρεῖς μῆνας τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ἐγένοντο κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Ἀττικῆς γεννήσεις κατὰ μὲν τὸν μῆνα Ἰανουάριον ἀρρένων 74, θηλέων δὲ 37, κατὰ δὲ τὸν Φεβρουάριον ἀρρένων 56 καὶ θηλέων 39, τὸν δὲ Μάρτιον γεννήσεις ἀρρένων 40 καὶ θηλέων 46. Θάνατοι δὲ κατὰ μὲν τὸν Ἰανουάριον ἀρρένων 104 καὶ θηλέων 84, τὸν Φεβρουάριον ἀρρένων 94, θηλέων δὲ 71, καὶ κατὰ τὸν Μάρτιον ἀρρένων μὲν 99, θηλέων δὲ 65. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι ἡ δήλωσις τῶν θανάτων εἶνε πλήρης, ἐνῷ δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς τὰς γεννήσεις, καθ' ὅτι οἱ ὑπόχρεοι ἀμελοῦσι νὰ δηλώσωσιν αὐτάς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Γ. Δ. Δρέσδην. Ἀπηντήσαμεν ἐκτενῶς, περιμένομεν δὲ νέαν ἐπιστολήν σας. — κ. Δ. Γ. Μ. Πύλον. Ἐλήφθησαν. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου. — *Συνδρομητῇ*. Ἰδοὺ ἀκριβὴς σημείωσις δοθεῖσα ἡμῖν ὑπὸ εἰδήμονος: Τῷ 1848 ἐνέσκηψεν ἐπιδημία χολέρας εἰς Σκίαθον κατὰ Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον, τῷ 1850 εἰς Κεφαλληνίαν ἀπὸ Ἰουλίου μέχρι Νοεμβρίου, τῷ 1854 ἡ φοβερὰ ἐπιδημία εἰς Πειραιᾶ καὶ Ἀθήνας, ἐξ ὧν διεδόθη εἰς Σύρον, Αἴγιναν, Τῆνον, Μύκωνον καὶ Πάρον· τῷ 1855 εἰς Φθιώτιδα, Παρνασσίδα, Ἀκαρνανίαν καὶ Αἰτωλίαν, Ζάκυνθον, Κέρκυραν, Πελοπόννησον· τέλος τῷ 1856 εἰς Κεφαλληνίαν. — κ. Σ. Ζ. Κέρκυραν. Ἐστάλησαν ἄλλα 20, συνῳδὰ τῇ παραγγελίᾳ σας. — κ. Ι. Κ. Καβάλλαν. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν προθυμίαν. Ἀπηντήσαμεν καὶ ἰδιαιτέρως. — *Ἀμούσῳ*. Κωνσταντινούπολιν. Ποίαν θέλετε ἀνάπτυξιν τῶν καλῶν τεχνῶν εἰς κοινωνίαν ἀμοιροῦσαν ἔτι τῶν κυριωτάτων στοιχείων τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, καὶ ἑπομένως οὔτε ἐννοοῦσαν οὔτε ἐκτιμῶσαν, οὔτε αἰσθανομένην τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτάς; Ἡ ἀνάπτυξις τῶν καλῶν τεχνῶν εἶνε ὁ τελευταῖος καρπὸς τελείας κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς μορφώσεως, ὅπου δὲ αὕτη ἐλλείπει, οὐδ' ἐκεῖναι δύνανται νὰ ὑπάρξωσι. Μόνον ὡς πρὸς τὴν μουσικὴν γίνονται τινὲς προσπάθειαι καὶ τάσις πρὸς καλλιέργειαν αὐτῆς· ἀλλὰ περίεργοι μᾶς φαίνεται νὰ ζητῆτε συγγράμματα πρωτότυπα περὶ κλασσικῆς μουσικῆς ἐν Ἑλλάδι. — κ. Ν. Α. Π. Παρισίους καὶ «M. de la Ch. Un.» Βιέννην. Ἐλήφθησαν. — κ. Σ. Μ. Λεόβαν. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον, ἀφοῦ ἤδη εἶχε σταλῆ ἡ ἐπιστολή μας, ὥστε μὴ φροντίσετε, παρακαλοῦμεν. — κ. Δ. Β. Παρισίους. Ἐλήφθησαν ἅπαντα. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Ν. Ι. Π. Κωνσταντινούπολιν. Τὰ ζητηθέντα 5 ἀντίτυπα ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς. — Κυρίαν Ε***. Ἴσως ἐλήφθη ἐκεῖθεν ἡ ἰδέα. Τὸ ἐν Σαρλοτεμβοὺργ μαυσωλεῖον περικλείει τὰ λείψανα τῆς βασιλίσσης Λουΐζας, ἀποθανούσης τῷ 1810, καὶ τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Γ', ἀποθανόντος τῷ 1840. Τὰ δύο ἀγάλματα εἶνε ἔργα τοῦ διασήμου γλύπτου Ῥάουχ, ἰδίως δὲ τὸ τῆς βασιλίσσης εἶνε ἀριστούργημα. Τὸ κτίριον τοῦ μαυσωλείου ἐγένετο κατὰ τὰ σχέδια τοῦ ἀρχιτέκτονος Γέντζ. — κκ. L. A. B. Oxford, Θ. Σ. Ταγανρόγ, Π. Ρ. Κισνόβιον, Φ. Μπ. Τρίπολιν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Α. Σ. Ἡράκλειον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἀπαντῶμεν ἰδιαιτέρως. — *Παραδοξολόγῳ*. Δὲν γνωρίζομεν ἂν που ἀναφέρεται καὶ ἂν ποτὲ ἦτο

Digitized by Google

ἐν ἰσχύϊ. Ἐν Ἑλβετίᾳ ὑπῆρχεν ἄλλοτε τὸ ἔθιμον, καθ' ὃ ἐάν τις εἰς θάνατον ἀπαγόμενος κατάδικος εὕρισκε νεάνιδα ζητοῦσαν νὰ τὸν ὑπανδρευθῇ, ἀπελύετο ἀμέσως χαριζόμενος εἰς τὴν κόρην. Ὡς δικαιολογίαν τοῦ παραδόξου τούτου ἐθίμου ἀναφέρει ὁ Chassaneux ὅτι ἡ γυνὴ εἶνέ τι τόσον κακὸν πρᾶγμα, ὥστε τὸ νὰ νυμφευθῇ τις αὐτὴν εἶνε τιμωρία σκληροτέρα τοῦ ἀπαγχονισμοῦ!—κ. Α. Β. Μ. Βῶλον. Ἀπεστάλησαν πάντα τὰ ζητηθέντα. Τὰ σημειούμενα ὑπάρχουσιν εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας» καὶ τιμῶνται «ὁ Γάμος τοῦ Κουτρούλη» 1 δραχ· «Ἀγορά» 2 δραχ. «Συζύγου ἐκλογή» 50 λεπτά. Ταχυδρομ. ὅλων 50 λεπτά. Ἡ ὑγεία τοῦ κ. Ἐμ. Ρ. ἐβελτιώθη πολύ, ἀναλαβόντος σχεδὸν ἐντελῶς τοῦ διακεκριμένου λογίου μας ἐκ τοῦ συμβάντος αὐτῷ ἀτυχήματος. Ἡ ἔκδοσις τοῦ Β' τόμου τῶν Παρέργων του γενήσεται πιθανῶς μετά τινας μῆνας.—κ. Δ.· Φαίνεται τῷόντι ὅτι ἐξωγκώθησαν τὰ πράγματα, μαρτυροῦσι δὲ τοῦτο καὶ αὐτοὶ οἱ ἀριθμοί. Ἰδοὺ κατὰ τὰς σημειώσεις τοῦ ἐγκρίτου καθηγητοῦ κ. Καραμήτσα, ὑποδιευθυντοῦ τῆς Ἀστυκλινικῆς, ἐπὶ 10,373 περιπτώσεων διαλείποντος πυρετοῦ, παρατηρηθεισῶν ἐπὶ δεκαετίαν, ἡ ἀναλογία κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ ἔτους: Ἰανουάριος καὶ Φεβρουάριος περὶ τὰς 340, Μάρτιος καὶ Ἀπρίλιος περὶ τὰς 440, Μάϊος 590, Ἰούνιος 690, Ἰούλιος 1330, Αὔγουστος 2580, Σεπτέμβριος 2430, Ὀκτώβριος 1560, Νοέμβριος 780, Δεκέμβριος 520. Ἐννοεῖται εἰς στρογγύλους ἀριθμούς. Ὥστε βλέπετε ὅτι ὁ Αὔγουστος εἶνε ὁ μᾶλλον γόνιμος εἰς πυρετούς.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τῆς ὀσφύος
Κατοικοῦσιν ἐν ἐμοί.
Ἀπὸ τῆς ὀσφύος μέχρι τῶν ποδῶν
Πᾶσα εἰς ἐμὲ ἀποδίδεται τιμή.
Ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τῶν ποδῶν
Μ' ἔψαλεν ὁ πρῶτος τῶν ἀοιδῶν.

2

Καθ' οὗτινος τὰ βέλη διευθύνω,
τὸν καταισχύνω
Τῶν δύο μου μελῶν ἂν στερηθῶ,
καθ' οὗτινος τανῦν διευθυνθῶ.
τὸν ἀποκτείνω.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Χροιά—Ῥοιά.

2

Οὐ μὴ μετανοεῖν, ἀλλὰ προνοεῖν ἄριστον.

3

Ἀσπὶς—Πίσσα.

ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ

Τὸ γνωστὸν εἰκονογραφικὸν περιοδικὸν τὸ ἄλλοτε ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον

ΥΠΟ Ι. ΙΣΙΔ. ΣΚΥΛΙΣΣΗ.

Πλήρης σειρὰ αὐτοῦ ἐκ 2 τόμων ἀποτελουμένη. Ἀντὶ δραχμῶν 40 μόνον δραχ. 12.—Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχμῶν 14.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

30 Αὐγούστου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	316.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	321.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	393.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	353.50
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	249.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	175.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	242.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	92.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	356 50
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.570—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	93.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	73.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	52.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	246.—
Ἑταιρία Φωταερίου . . . . Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως. . . .	25.40
» 3μην.	25.25
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01—
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.00—
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον.	20.23
Λίρα ὀθωμανική.	22.98

ΑΡΤΙ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας».

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΘΕΡΕΙΑΝΟΥ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α'—Ἡ παράλληλος πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἀνάπτυξις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.
Β'—Ὁ ἑλληνισμὸς κατὰ λεκτικὴν καὶ πραγματικὴν ἔννοιαν.
Γ'—Ἰωάννης Ν. Οἰκονομίδης.

Δραχμὰς 4.

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΑΙΣΜΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ

ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

Δραχμ. 2.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων

Μετὰ προλόγου περὶ ἀπαγγελίας ποιημάτων

ΥΠΟ Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ

Δραχ. 1.

ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΤΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ

Κωμικὸν παίγνιον εἰς πρᾶξιν μίαν

ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΣΟΥΡΗ

Λεπτὰ 30.

Voltaire Oeuvres complètes. Εἰς τόμους 75, καλῶς δεδεμένους. Τιμὴ δραχμαὶ 200.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 149.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 454 — 8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 454 — 8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 506

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ὑπὸ Κ. Σάθα.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΕΓΓΕΡΟΣ ὑπὸ Δ. Βικέλα.

Ο ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΥΟΡΚΗΝ ΚΟΛΟΣΣΙΑΙΟΣ ΕΛΕΦΑΣ.

ΟΙ ΑΠΟ ΜΕΤΕΩΡΩΝ ΘΕΟΙ.

ΟΙ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΓΗΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ.

ΤΟ ΧΑΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ποίημα Γ. Δροσίνη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἡ πραγματεία, ἣν ἐξέδωκεν ἄρτι ὁ κ. Νικόλαος Πολίτης, ἀντικείμενον ἔχει τὸ *Δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ*, τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς ἡμετέρας δημώδους ποιήσεως κοινότατον δὲ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ δημοσιευόμεναι ἐν τέλει τῆς πραγματείας δέκα ἑπτὰ αὐτοῦ παραλλαγαί, συνειλεγμέναι ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Περὶ τοῦ ᾄσματος τούτου πολὺς ἐγένετο λόγος παρὰ τοῖς ἐν Εὐρώπῃ σοφοῖς, ἕνεκα τοῦ μύθου αὐτοῦ, κοινοῦ παρά τε τοῖς Γερμανικοῖς λαοῖς καί, ὑπὸ ὁμοιότατον τύπον τῷ ἑλληνικῷ, παρὰ τοῖς Σλαβικοῖς ἐν ποικίλαις παραλλαγαῖς, παραμυθίοις, καὶ δημοτικοῖς ᾄσμασι· γνωστὴ πρὸς τούτοις καὶ ἡ ὁμοιότης αὐτοῦ πρὸς τὴν *Λενώραν*, τὸ περίφημον ποίημα τοῦ γερμανοῦ Βύργερ. Τινὲς τῶν περὶ τοῦ ᾄσματος τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ διαλαβόντων ὑπέθεσαν τοῦτο ὀθνεῖον καὶ παρείσακτον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ποιήσει ὡς ἐκ τοῦ τραγικοῦ καὶ ζοφεροῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος, ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς πλεῖστα ᾄσματα τῆς ἡμετέρας δημώδους ποιήσεως κατισχύει ὁ μελαγχολικὸς οὗτος χαρακτήρ. Δύο δὲ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐγκυψάντων περὶ τὴν μελέτην τοῦ ᾄσματος, ἐκτὸς καὶ ἄλλων πρὸ αὐτῶν γνωματευσάντων ὑπὲρ τῆς σλαβικῆς ἀρχῆς τοῦ ᾄσματος, οἱ κκ. Βόλλνερ καὶ Ψυχάρης, ἐν ἰδίαις πραγματείαις πειρῶνται νὰ ἀποδείξωσι τὸ παρείσακτον αὐτοῦ διὰ λόγων, ἀπορρεόντων ἐκ τῆς συγκριτικῆς ἐρεύνης τῶν ᾀσμάτων διαφόρων λαῶν, καὶ περὶ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἀνασκευὴν τῶν λόγων τούτων ἀσχολεῖται μέχρι τέλους τοῦ ἔργου του ὁ κ. Πολίτης.

Ὁ μὲν Βόλλνερ συγκρίνων πρὸς τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ παρόμοιον τούτῳ ἀλβανικὸν ᾆσμα τὰ τὸν αὐτὸν τύπον φέροντα σλαβικὰ ᾄσματα, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ μὲν ἀλβανικὸν ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ, ὁ δὲ ἀρχικὸς τοῦ ᾄσματος τύπος εἶνε σλαβικός, καὶ δὴ σερβικός. Κατηγορηματικώτερον δὲ καὶ τολμηρότερον ὁ κ. Ψυχάρης συμπεραίνει ὅτι τὸ σερβικὸν ᾆσμα εἶνε τὸ πρῶτον ἐξ οὗ ἐλήφθη τὸ βουλγαρικόν, ἐκ τῶν Βουλγάρων τὸ παρέλαβον οἱ Ἀλβανοί, καὶ τελευταῖοι πάντων οἱ Ἕλληνες. Πρὸς τὰς γνώμας ταύτας ὁ ἡμέτερος μυθολόγος ἀντιτάσσει τὴν ἑαυτοῦ, καθ' ἣν τὸ μὲν ἑλληνικὸν ᾆσμα εἶνε τὸ πρωτότυπον, κατὰ μίμησιν δὲ τούτου ἐποιήθησαν, ἰδίᾳ καὶ ἀσχέτως πρὸς ἀλλήλας διαπλασθεῖσαι, ἡ ἀλβανικὴ παραλλαγὴ καὶ ἡ βουλγαρική, ἐξ ἧς πηγάζει ἡ σερβικὴ καὶ αἱ τῶν λοιπῶν σλαβικῶν μύθων καὶ ᾀσμάτων παραλλαγαί.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του ὁ κ. Πολίτης πολλὰ προσάγει τεκμήρια. Μετὰ τὴν ἀκριβῆ παράθεσιν τῶν ξένων ᾀσμάτων, διὰ βραχέων καταδεικνύων τὴν ἑλληνικὴν ἀρχὴν τοῦ ἀλβανικοῦ ᾄσματος, διὰ μακροτέρων ἐνίσταται κατὰ τῶν λόγων οὓς ἐπιφέρει ὁ κ. Ψυχάρης πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀνωτέρω δοξασίας του, στηριζομένης εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ὁμοιότητα φράσεών τινων τῶν ἑλληνικῶν στίχων πρὸς σλαβικάς, εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ μύθου καὶ εἰς τὰς ἐν τῷ ᾄσματι ἀναπτυσσομένας ἐννοίας. Ἡ δύναμις ἐπιχειρημάτων τινῶν τοῦ κ. Πολίτου εἶνε τοῖς πᾶσι προφανής, ὡς αἱ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἐννέα παρατηρήσεις. Οὐχ ἧττον καὶ οἱ ἐσωτερικοὶ λόγοι οἱ προσαγόμενοι ὑπὸ τῶν κκ. Βόλλνερ καὶ Ψυχάρη πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν γνωμῶν αὐτῶν, ὡς τὰ περὶ κατισχύσεως τῆς ἀδελφικῆς στοργῆς, αἰσθήματος ἰδιάζοντος παρὰ τοῖς σλαβικοῖς λαοῖς, σαθροὶ ἀποδεικνύνται διὰ τῆς μνημονεύσεως οὐχὶ ὀλίγων ᾀσμάτων ἐκ τῶν ἡμετέρων, μαρτυρούντων ὅτι τὸ αἴσθημα τῆς στοργῆς εἶνε καὶ ἑλληνικὸν κατ' ἐξοχὴν αἴσθημα. Ἀλλὰ καὶ ἱστορικὸν λόγον ἐπάγεται ὁ κ. Πολίτης συνηγοροῦντα ὑπὲρ τῆς πρωτοτυπίας τοῦ ἑλληνικοῦ ᾄσματος, τὸν λόγον ὅτι οὐδέποτε οἱ Ἕλληνες παρέλαβόν τι ἐκ τῆς σλαβικῆς φιλολογίας, ἥκιστα δὲ ᾄσματα δημώδη, ἐνῷ τοὐναντίον συμβαίνει παρὰ τοῖς Σλάβοις. Τελευτῶν δὲ ἀποφαίνεται, διὰ νέων καὶ περισσῶν ἐπιχειρημάτων, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ᾆσμα ὑπάγεται εἰς τὸν ἀκριτικὸν κύκλον, τὴν πρώτην δὲ ἀρχὴν αὐτοῦ ὀφείλομεν νὰ ζητήσωμεν οὐχὶ ἐν σλαβικοῖς πρωτύποις, ἀλλ' ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ. Τοιοῦτον εἶνε ἐν συντόμῳ ἀναλύσει τὸ περιεχόμενον τῆς περὶ τοῦ ᾄσματος τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ πραγματείας ταύτης, ἐν ᾗ ὁ κ. Πολίτης διὰ πειστικωτάτων λόγων ἀποδίδει εἰς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ποίησιν, ὡς γνήσιον τέκνον, ἓν τῶν σεμνωμάτων αὐτῆς.

Διὰ τὸ *Ἡμερολόγιον* τοῦ στρατηγοῦ Γόρδωνος ἐπληρώθησαν ὑπὸ τῶν ἄγγλων ἐκδοτῶν εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ συγγραφέως 130,000 φράγκων. Τὸ ποσὸν τοῦτο εἶνε λίαν ὑπέρογκος τιμὴ καὶ δι' αὐτὴν τὴν Ἀγγλίαν. Παρισινός τις ἐκδότης ζητήσας παρὰ τῶν ἄγγλων ἐκδοτῶν τὸ δικαίωμα τῆς γαλλιστὶ μεταφράσεως τοῦ Ἡμερολογίου, παρῃτήθη τῶν διαπραγματεύσεων, διότι τῷ ἐζητήθησαν πρὸς τοῦτο 75,000 φράγκων.

— Εἰς τὸν μακρὸν κατάλογον τῶν ἡγεμόνων, οἵτινες ἐνασχολοῦνται περὶ τὴν φιλολογίαν περιέχεται καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Ἰταλίας Μαργαρίτα, ἥτις γράφει θεατρικὰς κρίσεις ἐν τῇ *Ἐφημερίδι τῆς Πάρμας*, ἐδημοσίευσε δὲ πρὸ δύο ἐτῶν ἰδιαίτερον βιβλίον πραγματευόμενον περὶ θεάτρου.

— Ἐδημοσιεύθη ἐν Βερολίνῳ μελέτη «περὶ τῶν σχέσεων τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου μετὰ τοῦ Λέσιγκ καὶ τῶν ποιητῶν τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ». Κατὰ τὸν συγγραφέα τῆς ἐν λόγῳ μελέτης, ὁ τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου Φρειδερίκος ὁ μέγας ἐφέρετο πρὸς τοὺς γερμανοὺς φιλολόγους εἶνε πλήρης ἀντιφάσεων. Ἄλλοτε μέν, ἐξεγειρομένου τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ, προσεκάλει τοὺς γερμανοὺς συγγραφεῖς εἰς ἰδιαιτέρας ἀκροάσεις καὶ συνωμίλει μετ' αὐτῶν, συγγράψας πρὸς τούτοις καὶ δοκίμιον περὶ τῆς καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἐν Γερμανίᾳ. Ἄλλοτε δὲ περιεφρόνει τὴν γερμανικὴν φιλολογίαν, μηδ' αὐτοῦ τοῦ Λέσιγκ καὶ Γκαίτε ἐξαιρουμένων. Αἱ ἀντιφάσεις αὗται ἐξηγοῦνται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Λέσιγκ εἶχεν ἐκχύσει τὴν σατυρικὴν αὐτοῦ χολὴν κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ μονάρχου προστατευομένων συγγραφέων, οἵτινες ἀπεμιμοῦντο τοὺς Γάλλους, ἐκ τούτου δὲ τὸ ἀδιάλλακτον μῖσος ἐκείνου, τὸ ἐπεκτεινόμενον καὶ ἐπὶ τῆς σχολῆς, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτο ὁ ἔξοχος κριτικός.

— Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πάρμας, μιᾷ τῶν πλουσιωτέρων τῆς Ἰταλίας εἰς πολύτιμα καὶ ἀρχαῖα βιβλία, συνέβη ἐσχάτως τοσοῦτῳ εὐρεῖα κλοπή, ὥστε παράδοξον εἶνε πῶς αὕτη δὲν ἀνεκαλύφθη ταχύτερον. Ἐσχάτως ἄγγλος τις καθηγητὴς ἀφίκετο εἰς Πάρμαν, ὅπως ἀναδιφήσῃ χειρόγραφόν τι τῆς βιβλιοθήκης, ὅπερ ὅμως ζητηθὲν δὲν εὑρέθη. Ὡς ἐκ τούτου ὁ βιβλιοθηκάριος ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν ὑπαλλήλων του, ἀνεκάλυψε τὸν δράστην τῆς κλοπῆς, ὅστις εἶνε ὁ γραμματεὺς αὐτοῦ. Ἔρευνα ἐνεργηθεῖσα παρ' αὐτῷ ἀπεκάλυψε πλείστας

Digitized by Google

ἑκατοντάδας ὑπεξαιρεθέντων βιβλίων, ἅτινα καταγραφέντα ἀνῆλθον εἰς 5,000.

— Ὑπὸ τοῦ Vivien de Saint-Martin συμπληρωθέντες ἐξεδόθησαν δύο καὶ ἥμισυς τόμοι τοῦ ἐκ τεσσάρων τόμων ἀποτελουμένου «Νέου λεξικοῦ παγκοσμίου Γεωγραφίας». Τὸ ἐν λόγῳ λεξικὸν κρίνεται ὡς ἐπαρκοῦν εἰς πάσας τὰς ἀξιώσεις, συνταssόμενον μετ' ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας, ὁποία σήμερον ἀπαιτεῖται διὰ τὰ γεωγραφικὰ βιβλία. Τὰ ἐν αὐτῷ ἐκτενῆ ἄρθρα περιλαμβάνουσιν ἐν ταὐτῷ τήν τε φυσικὴν καὶ πολιτικὴν γεωγραφίαν, πραγματεύονται ἐν μέρει ἐθνογραφικὰ ἀντικείμενα, παρέχουσι περιληπτικὴν ἱστορίαν τῶν χωρῶν καὶ ἐπαρχιῶν αὐτῶν, ἀρχαιολογικὰς περιγραφὰς τῶν πόλεων καὶ τῶν σημαντικωτέρων θέσεων, ὡς καὶ πληροφορίας περὶ τῶν φυσικῶν προϊόντων ἑκάστου τόπου, περὶ τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου. Ἐν τέλει καταχωρίζονται βιβλιογραφίαι περὶ πάντων τῶν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ δημοσιευθέντων ἔργων, τῶν πραγματευομένων περὶ τόπων καὶ λαῶν.

— Δραστηρίως διεξάγεται ἐν Παρισίοις ἡ ἐργασία περὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν «Κοινοβουλευτικῶν ἀρχείων», συλλογῆς περιλαμβανούσης τὰς ἐν ταῖς Γαλλικαῖς Συνελεύσεσι συζητήσεις ἀπὸ τοῦ 1787 μέχρι τοῦ 1860. Ἡ δημοσίευσις τῶν ἀρχείων, ἀποφασισθεῖσα πρὸ εἰκοσαετίας τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς τε Γερουσίας καὶ Βουλῆς, ἀνετέθη εἰς δύο εἰδικοὺς πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν ἄνδρας, ὁποῖοι ὁ διευθυντὴς τοῦ γραφείου τῶν πρακτικῶν καὶ ὁ ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς. Ἕνεκα τῶν εὐρειῶν αὐτοῦ διαστάσεων τὸ ἔργον διῃρέθη εἰς δύο μεγάλας σειρὰς τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ 1787—1799, τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ 1799—1860. Ἐκτὸς τῶν κοινοβουλευτικῶν συζητήσεων, ἡ συλλογὴ θέλει περιλάβει πάντας τοὺς λόγους, τὰ ὑπομνήματα καὶ τὰς ἐκθέσεις, αἵτινες δὲν ἔχουσι συμπεριληφθῆ ἐν τῷ ἐπισήμῳ *Μηνύτορι*.

— Ἡ ἔκδοσις τοῦ ἑκατοστοῦ φυλλαδίου τοῦ *Nord und Süd*, ἑνὸς τῶν πρωτευόντων γερμανικῶν περιοδικῶν, συνωδεύθη διὰ τῆς εἰκόνος τοῦ διευθυντοῦ καὶ ἀρχισυντάκτου αὐτοῦ Παύλου Lindau, ὡς καὶ δι' ἀξιοπεριέργου λευκώματος, περιέχοντος σκέψεις, ληφθείσας ἐκ πάντων τῶν ἐν τῷ φύλλῳ συνεργαζομένων. Πρὸς καταρτισμὸν τοῦ λευκώματος ἡ διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ ἀπηύθυνεν ἄμεσον πρόσκλησιν πρὸς τοὺς ἐν αὐτῷ συνεργάτας συγγραφεῖς, οἵτινες πάντες σχεδὸν ἀπήντησαν εἰς τὴν πρόσκλησιν. Τῶν καταχωρίσεων τῶν ζώντων ἕπεται κατάλογος τῶν νεκρῶν συνεργατῶν.

— Ἀπεβίωσεν ἄρτι εἰς τὰς ἑλώδεις χώρας τοῦ Κογκό, αἵτινες καὶ τοῦ Λίβιγκστον κατέστρεψαν τὴν ζωήν, ὁ ἐκ Βερολίνου ἐξερευνητὴς Ῥιχάρδος Boehm, ὁ τελευταῖος ἐπιζήσας τῶν μετασχόντων τῆς ἀτυχοῦς ἐκδρομῆς, ἥτις ἀπεστάλη κατὰ τὸ ἔτος 1880 ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βέλγων πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς. Ἀφ' οὗ εἶδε τοὺς συντρόφους του σφαγέντας, πυρποληθεῖσαν τὴν καλύβην του, καὶ καταστραφέντας τοὺς καρποὺς μακρᾶς καὶ ἐνδελεχοῦς ἐργασίας, ἐκρατεῖτο αἰχμάλωτος ὑπὸ ἰθαγενοῦς τινος ἀρχηγοῦ ἐν νοσώδει χώρᾳ, ἔνθα καὶ ἀπέθανε. Διακεκριμένος μαθητὴς τοῦ ἐν Ἰένῃ καθηγητοῦ Haeckel μὴ ὑπερβὰς ἔτι τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, θὰ παρεῖχεν ἀναμφιβόλως σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἂν ἔζη.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Terenti Afri Adelphoe Texte latin publié avec un commentaire explicatif et critique par Frédéric Plessis κτλ. Paris, librairie Klincksieck 11, Rue de Lille. 1884 — 4. φρ.

M. Fabi Quintiliani Institutionis Oratoriae liber decimus. Texte latin publié avec un commentaire explicatif par I. A. Hild κτλ. Paris, Klincksieck κτλ. 1885. — φρ. 3,50.

Ὁ ἐν Παρισίοις ἐκδότης Klincksieck εἶναι ἐκ τῶν ἀναντιρρήτως συνεργούντων εἰς τὴν ἀπὸ εἴκοσι περίπου ἐτῶν ἐπ' αἰσίοις ἀρξαμένην ἐν Γαλλίᾳ οἱονεὶ ἀναγέννησιν τῶν κλασικῶν σπουδασμάτων. Ὄχι μόνον παρ' αὐτῷ ἐκδίδεται τὸ ὑπὸ τῶν καθηγητῶν O. Riemann καὶ Em. Chatelain διευθυνόμενον ἀξιολογώτατον περιοδικὸν σύγγραμμα Revue de Philologie καὶ πλεῖστα ἄλλα φιλολογικὰ δημοσιεύματα, ἀλλὰ καὶ σειρὰ ὅλη γερμανικῶν ἔργων γαλλιστὶ μεταπεφρασμένων ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Nouvelle collection à l' usage des classes, ἣν πάσῃ δυνάμει συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους φιλομαθεῖς νέους καὶ περὶ ἧς μέλλομεν ἰδίᾳ προσεχῶς νὰ γράψωμεν. Ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ πλὴν ἄλλων ἐξεδόθησαν τὸ Ὀρθογραφικὸν τῆς λατινικῆς γλώσσης τοῦ Brambach, ἡ Λατινικὴ Φρασεολογία τοῦ Meissner, τὸ Ἐγχειρίδιον τῆς ῥωμαϊκῆς γραμματολογίας τοῦ Bender (α) κτλ.

Παρὰ τῷ αὐτῷ ἐκδότῃ ἐδημοσιεύθησαν καὶ δύο ἕως τώρα - ἐλπίζομεν δὲ ὅτι δὲν θὰ εἶναι αἱ μόναι — ἐκδόσεις λατίνων συγγραφέων, τῶν *Ἀδελφῶν τοῦ Τερεντίου* καὶ τοῦ Δεκάτου βιβλίου τοῦ Κυιντιλιανοῦ, ὡρισμέναι εἰς τοὺς φοιτητὰς κυρίως, περὶ ὧν ἐκδόσεων θὰ γείνῃ εὐθὺς ἀμέσως ὁ προσήκων λόγος καὶ τὰς ὁποίας κρίνομεν ἄξιον νὰ συστήσωμεν καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους φοιτητὰς ὄχι μόνον διότι ἐν αὐταῖς αἱ σημειώσεις εἶναι συντεταγμέναι εἰς γλῶσσαν γαλλικήν, ἥτις ὁπωςδήποτε εἶναι μᾶλλον οἰκεία τοῖς ἡμετέροις, ἀλλὰ καὶ διότι αἱ ἐκδόσεις αὗται ἀκριβέσταται οὖσαι καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐνήμεροι εἰς τὴν σημερινὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ μάλιστα τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης κατάστασιν, νομίζονται ὑφ' ἡμῶν πολὺ μᾶλλον προσιταὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους νέους ἢ αἱ γερμανικαὶ ἐκδόσεις καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους καὶ εὐνοήτους λόγους καὶ διὰ τὸ ἁπλούστερον αὐτῶν καὶ σαφέστερον. Κατέχουσι δὲ αἱ ἐκδόσεις αὗται μέσην τινὰ θέσιν μεταξὺ ἐκείνων, ἃς οἱ Γάλλοι ὀνομάζουσιν éditions savantes (οἷαι αἱ παρὰ τῷ Hachette γνωσταὶ) καὶ ἐκείνων, ἃς καλοῦσι classiques ἤτοι σχολικάς.

Καὶ τὴν μὲν ἔκδοσιν τῶν *Ἀδελφῶν* τοῦ Τερεντίου παρεσκεύασεν ὁ κ. Fr. Plessis, maître de conférences τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ γραμματείας ἐν τῇ Σχολῇ τῶν γραμμάτων τοῦ Caen, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων τάς τε ἀρίστας τοῦ Τερεντίου ἐκδόσεις καὶ ἄλλα ἀξιόλογα βοηθητικὰ βιβλία. Τὴν δὲ μετρικὴν θεωρίαν, ἣν ἠκολούθησεν ὁ ἐκδότης ἐν τῇ μετρικῇ παρασκευῇ τοῦ κειμένου ὀφείλει, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ ἐν τῷ προλόγῳ, εἰς τὸν καθηγητὴν κ. L. Havet.

Ἡ οἰκονομία τοῦ βιβλίου ἔχει ὡς ἑξῆς· Μετὰ σύντομον πρόλογον (5 σελ.), ἕπεται σημείωσις περὶ τῶν χειρογράφων τοῦ Τερεντίου, εἰς ἣν ἀκολουθεῖ τὸ κείμενον (44 σελ.), ἐπιτάσσεται δὲ ἔπειτα τὸ ἑρμηνευτικὸν καὶ κριτικὸν ὑπόμνημα (114 σελ.) καὶ ἀναγραφὴ τῶν μέτρων (3 σελ.). Παραλείποντες μικροτέρου λόγου παρατηρήσεις, ἃς θὰ ἠδύνατό τις ἴσως νὰ ἐπενέγκῃ εἰς τὴν τῷ ὄντι ἀξιόλογον ἐργασίαν τοῦ κ. Plessis καὶ ὧν ἄλλως δὲν θὰ ἦτο ἐνταῦθα ὁ προσήκων τόπος, εἰς ἕν τι μόνον περιοριζόμεθα, ὅπερ βλέπομεν ὅτι καὶ ὁ κ. Martha παρετήρησεν ἐν τῇ περὶ τοῦ βιβλίου κρίσει (Revue de l' enseignement secondaire et de l' enseignement supérieur τῆς 15 Φεβρουαρίου 1885 σελ. 77 ἑξ.). Λέγει δηλαδὴ ὁ κ. Plessis ἐν τῇ *διδασκαλίᾳ* (σελ. 1 τοῦ ὑπομνήματος) ὅτι ὁ Κ. Φάβιος Μάξιμος καὶ ὁ Π. Κορνήλιος Ἀφρικανός, οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Παύλου Αἰμιλίου οἱ εἰσποιηθέντες ὁ μὲν εἰς τὴν Φαβίαν γενεὰν ὁ δὲ εἰς τὴν Κορνηλίαν, *ἀγορανόμοι ὄντες*, ἐπεστάτησαν τῶν εἰς τιμὴν τῆς μνήμης τοῦ πατρός των τελεσθέντων ἐπικηδείων ἀγώνων καὶ δὴ καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν *Ἀδελφῶν*. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές. Οἱ υἱοὶ τοῦ Παύλου Αἰμιλίου ἔπραξαν ὅ,τι ἔπραξαν ὄχι ὡς *ἀγορανόμοι*, ἀλλ' ὡς *υἱοί*, οἱ δὲ ἐπικήδειοι ἐκεῖνοι ἀγῶνες δὲν ἦσαν *δημόσιοι*, ἀλλ' *ἰδιωτικοί*. Ἄλλως δὲ σαφέστατα διδάσκει ἡμᾶς ὁ Ἀππιανὸς (ἐν τοῖς Καρχηδονικοῖς 112) ὅτι ὁ Π. Κορνήλιος Ἀφρικανὸς ἤτοι ὁ Σκιπίων ὁ Αἰμιλιανὸς οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀγορανόμος· «Ἐνειστήκει, λέγει, ἀρχαιρεσία καὶ ὁ Σκιπίων (οὐ γάρ πω δι' ἡλικίαν αὐτῷ συνεχώρουν ὑπατεύειν οἱ νόμοι) *ἀγορανομίαν μετῄει*, καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν *ὕπατον* ᾑρεῖτο». Κατὰ τίνα δὲ περίστασιν ἐγένοντο ταῦτα, ὁ βουλόμενος νὰ μάθῃ ἃς ἀναγνώσῃ τὸν Ἀππιανόν.

Τὸ δὲ δέκατον βιβλίον τῆς Institutionis Oratoriae τοῦ Κυιντιλιανοῦ ἐξέδωκεν ὁ ἐν τῇ Σχολῇ τοῦ Poitiers καθηγητὴς τῶν λατινικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχαι-

(α) Τὸ ἀξιόλογον τοῦτο Ἐγχειρίδιον, τὸ ὁποῖον εἶναι οἱονεὶ μικρὰ σύνοψις τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ Teuffel, ἔχομεν καὶ ὑμεῖς ἐξελληνίσῃ σχεδὸν ὅλον καὶ ἴσως ἐκδώσωμεν αὐτὸ μετ' οὐ πολὺ μετὰ τῶν ἀναγκαίων προσθηκῶν.

Digitized by Google

ολογίας κ. J. A. Hild, γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων αὐτοῦ φιλολογικῶν ἔργων. Μετὰ μικρὸν προοίμιον, ἐν ᾧ δίδει λόγον περὶ τοῦ τρόπου, ὃν ἠκολούθησεν ἐν τῇ παρασκευῇ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκδόσεως, προτάσσει ὁ κ. Hild σπουδαιοτάτην εἰσαγωγὴν εἰς τὸν Κυιντιλιανὸν (20 σελ.), ἐν ᾗ οὐδὲν φέρεται περὶ τοῦ συγγραφέως ἀμάρτυρον, ἀλλὰ πάντα τὰ λεγόμενα πιστοῦνται διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῶν πηγῶν ἐν πυκνοῖς ὑποσελιδίοις σημειώμασιν. Ἀκολουθεῖ δ' ἔπειτα τὸ κείμενον τοῦ δεκάτου βιβλίου ἔχον κάτωθεν ἑκάστης σελίδος τὰς σημειώσεις ἁδρὰς καὶ πυκνὰς καὶ κλείει τέλος τὸ βιβλίον πίναξ τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν κυριωτέρων φράσεων, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τοῖς σημειώμασιν. Ὁ λόγιος ἐκδότης ἔλαβεν, ὡς εἰκός, πρὸ ὀφθαλμῶν πάσας τὰς πρὸ αὐτοῦ ἐκδόσεις τοῦ Κυιντιλιανοῦ καθὼς καὶ ὅσα περὶ Κυιντιλιανοῦ ἐγράφησαν. Καὶ δυνατὸν μὲν ἴσως νὰ ῥηθῇ ὅτι ἡ ἔκδοσις αὕτη ὑπερτερεῖ μᾶλλον κατὰ τὸ ἑρμηνευτικὸν μέρος ἢ κατὰ τὸ κριτικόν, ἀλλ' ἄν τις ἀπίδῃ εἰς τὴν μεγάλην σημασίαν, ἥν, ὡς γνωστόν, ἔχει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίον ὡς πρὸς τὴν γραμματολογίαν μάλιστα τὴν ῥωμαϊκήν, πρὸς δὲ τούτοις τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκρίβειαν καὶ τὴν ἀληθινὴν ἀξίαν τῶν ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων, ὧν οὐκ ὀλίγαι ὀφείλονται εἰς τὴν διδασκαλικὴν πεῖραν καὶ τὰς προσωπικὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ τοῦ ἐκδότου, δύναται ἀσφαλῶς νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ἔκδοσις τοῦ κ. Hild παρέχει εἰς τοὺς φοιτητὰς σπουδαιότατον βοήθημα, δι' ὃ πλεῖσται ὀφείλονται αὐτῷ χάριτες. Οἱ ἀσχοληθέντες περὶ τὸν Κυιντιλιανὸν καὶ πεῖραν λαβόντες τῆς δυσχερείας, ἣν ἡ ἀνάγνωσίς του οὐχὶ σπανίως ἐγείρει εἰς φοιτητὰς μάλιστα, ἂν στερῶνται ἁρμοδίου ἑρμηνευτοῦ, δύνανται κάλλιστα νὰ νοήσωσι πόσον εἶναι πολύτιμον τοιοῦτον βοήθημα. Εὐχόμενοι καὶ πάλιν νὰ περιέλθωσιν καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἡμετέρων νέων αἱ δύο ἐκδόσεις, περὶ ὧν σήμερον, πλέον ἴσως τοῦ δέοντος διὰ τὸ Δελτίον τῆς *Ἑστίας*, ἐμακρηγορήσαμεν, καταπαύομεν τὸν λόγον.

Σ. Κ. Σ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Σεπτεμβρίου 6 Παρασκευή.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἀτμοπλοϊκὴ Ἑταιρία συνεβλήθη μετὰ τῆς Κυβερνήσεως ὅπως ἐπὶ ἀμοιβῇ 4 δραχ. κατὰ μίλιον μεταφέρῃ δι' ἰδιαιτέρου ἀτμοπλοίου ἐκ Βρινδησίου εἰς Κέρκυραν τὸ εὐρωπαϊκὸν ταχυδρομεῖον ἐν ὅσῳ διαρκοῦσιν αἱ ἐπιχολέροι καθάρσεις. Οἱ ταχυδρομικοὶ σάκκοι θὰ παραλαμβάνωνται ὑπὸ τοῦ ἀτμοπλοίου ἀφοῦ πρότερον ἀπολυμανθῶσι καὶ τεθῶσιν ἐντὸς ἰδιαιτέρου κιβωτίου ἐκ λευκοσιδήρου ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ἐν Βρινδησίῳ Ἕλληνος προξένου. Οὕτω θὰ προλαμβάνωνται ὅσῳ τὸ δυνατὸν αἱ ἕνεκα τῶν καθάρσεων καθυστερήσεις τῶν ταχυδρομείων.

* *

Γενομένης ἐν Πάλῃ τῆς Κεφαλληνίας ἐκλογῆς πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ παραιτηθέντος βουλευτοῦ κ. Σχαλτσούνη, ἐξελέγη τοιοῦτος ὁ κ. Ἀρβαβάνης διὰ μεγάλης πλειοψηφίας. Ὁ ἐκλεχθεὶς θεωρεῖται ὡς ἀνήκων εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν.

* *

Ἐν Δεκελείᾳ περατοῦται ὅσον οὔπω τὸ πρὸ καιροῦ ἀνεγειρόμενον μέγαρον, ὅμοιον τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν διαίρεσιν πρὸς τὴν ἐν Πετερχώφ τῆς Ῥωσίας ἔπαυλιν, ἐν ᾗ ἡ βασίλισσα ἡμῶν διῆλθε τὰ ἔτη τῆς παιδικῆς αὐτῆς ἡλικίας. Ἅμα ὡς συντελεσθῇ τὸ κτίριον τοῦτο θέλουσι μετενεχθῆ ἐν αὐτῷ τὰ οἰκήματα τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, ἡ δὲ μέχρι τοῦδε εἰς κατοικίαν αὐτῆς χρησιμεύουσα οἰκία θέλει μεταβληθῆ εἰς ξενῶνα.

* *

Καὶ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἐγένοντο δυστυχῶς πυρπολήσεις τῶν δασῶν. Τρία δάση ὑπέστησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σπουδαίας βλάβας, ἐξ ὧν τὸ κατὰ τὴν θέσιν Μελισσόπιασμα, ἐκ 10,000 πευκῶν συνιστάμενον, ἀπετεφρώθη ὁλόκληρον.

* *

Συνέστη στρατιωτικὴ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν κκ. Σέχου καὶ Πουρναρᾶ, προσληφθησομένου καὶ ἄλλου ἐκ Λαρίσσης, ἵνα συνεργασθῇ μετὰ τουρκικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν συνόρων πρὸς τοποθέτησιν τῶν σημάτων αὐτῆς κατ' ἀποστάσεις, ἐν σχήματι πυργίσκων.

* *

Ἐπερατώθησαν αἱ ἐξετάσεις πρὸς εἰσαγωγὴν ἐν τῇ Στρατιωτικῇ Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων. Ἐκ τῶν παρελθόντων εἴκοσι καὶ δύο, 14 νέοι ἐκρίθησαν ἱκανοὶ ὅπως εἰσαχθῶσιν εἰς αὐτήν.

* *

Διὰ Β. διατάγματος κανονισθεῖσα ἡ στρατιωτικὴ στολὴ τῶν μαθητῶν τῶν γυμνασίων συνίσταται α) ἐκ πιλίσκου ὁμοίου πρὸς τὸν κοινῶς λεγόμενον αὐστριακόν, ἔχοντος τὴν μὲν πρώτην στεφάνην ἐφ' ἧς τὸ γεῖσον καὶ τὸ ὑποσιάγωνον ἐξ ἐρέας χρώματος κυανοῦ βαθέος, τὰς δὲ λοιπὰς ἐξ ἐρέας χρώματος μαύρου, φέροντος δ' ἐν τῷ μετώπῳ ἐπὶ ἐθνοσήμου γλαῦκα χρώματος κιτρίνου. β') ἐκ χιτῶνος χρώματος μαύρου ἔχοντος τὸ σχῆμα σάκκου, καὶ ἐπώμια ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ πεζικοῦ. γ') ἐκ περισκελίδος χρώματος φαιοῦ, ὡς ἡ τοῦ πεζικοῦ, μὲ ἐπιρράμματα ἐξ ἐρέας χρώματος κυανοῦ βαθέος. Ἐπὶ τοῦ περιλαιμίου προσράπτεται διὰ στοιχείων τοῦ ἀλφαβήτου κιτρινοχρόων ὁ ἀριθμὸς τοῦ γυμνασίου, ὅταν ὑπάρχωσιν ἐν τῇ πόλει πλείονα τοῦ ἑνός.

* *

Ἀπὸ τῆς παρελθούσης Τρίτης ἤρχισεν εἰς Μέγαρα ὁ γενικὸς τρυγητὸς τῶν ἀμπέλων. Ἡ ἐφετεινὴ ἐσοδεία κατὰ ποιότητα θεωρεῖται ἀρίστη, ἀλλὰ θέλει ἐλαττωθῆ τῆς περυσινῆς. Τὸ ὁλικὸν ποσὸν τῆς παραγωγῆς ὑπολογίζεται ὅτι θὰ ἀνέλθῃ εἰς 1,200,000 ὀκάδων ἀντὶ 2,400,000 τῆς περυσινῆς. Ἡ τιμὴ τοῦ γλεύκους ποικίλλει ἀπὸ 50—80 λεπτ. κατὰ *μπότσαν*.

Καὶ ἐν Πάτραις ἡ συγκομιδὴ τῶν ἀμπέλων δὲν προμηνύεται πλουσία, διότι ἡ καρποφορία δὲν ἦτο ἄφθονος, παρέβλαψε δὲ ταύτην καὶ ἡ παρατεταμένη ξηρασία. Ἀλλ' ἡ ποιότης τοῦ γλεύκους ἔσται ἀρίστη.

* *

Κατὰ τὸν λήξαντα Αὔγουστον ἐγένοντο ἐν Ἀθήναις θάνατοι ἐν ὅλῳ 273. Ἐκ τῶν ἀποθανόντων ἦσαν 162 ἄρρενες καὶ 111 θήλεις. Κατὰ τὸν προηγούμενον μῆνα εἶχον συμβῆ 244 θάνατοι, ἑπομένως ὁ Αὔγουστος παρουσιάζει αὔξησιν 18 0/0 περίπου.

* *

Ἡ Νομαρχία λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ἀναφορὰν τῆς Δημαρχίας, τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐπὶ τοῦ φωτισμοῦ ἐπόπτου, τὴν διαταγὴν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τὴν ἀπολογίαν τοῦ διοικητοῦ τοῦ συμβουλίου τῆς Ἑταιρίας τοῦ φωταερίου ὡς πρὸς τὰς παρατηρηθείσας ἐλλείψεις τοῦ φωτισμοῦ τῆς πόλεως κατὰ τοὺς τρεῖς τελευταίους μῆνας, ἐπέβαλε τῇ ἑταιρίᾳ πρόστιμον ἐκ δρ. 750, πρὸς ὄφελος τοῦ δημοτικοῦ ταμείου.

* *

Διὰ βασιλικοῦ διατάγματος ἡ γεωμετρικὴ ὑπηρεσία ὑπήχθη εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν κτημάτων τμῆμα τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν. Κατὰ τὸ αὐτὸ διάταγμα, τὸ ἐκ γεωμετρῶν προσωπικὸν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος γραφείου προσλαμβάνεται ἐκ τῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ γεωμετρῶν δι' ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργοῦ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ν. Δ. Κ. Κέρκυραν. Δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς παρέχομεν ὑμῖν τὰς ζητηθείσας πληροφορίας. Ἀναμένομεν ἀπάντησιν.—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐνεγράψαμεν τὸν κ. Ι. Κ. πρὸς ὃν ἀπεστάλησαν καὶ τὰ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου φύλλα. Τὰς εὐχαριστίας μας διὰ τὴν φιλικὴν ὑποστήριξιν. Εἰς τὰ ἄλλα τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς.—*Ἐνὶ συνδρομητῇ*. Ἀτυχῶς δὲν ἐκρίθη κατάλληλον.—κ. Ν. Δ. Πύργον. Ἕνεκα τῆς μὴ ἐγκαίρου ἀποστολῆς τῆς συνδρομῆς. Εἶνε δὲ γενικὸν τὸ μέτρον.—κ. Τ. Βῶλον. Τοῦτο θὰ ἀποδείξῃ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου. Πολλοὶ φρονοῦσι τοὐναντίον. Ὁ κα-

Digitized by Google

-νὸς ἦλθεν ἐξ Ἀμερικῆς τῷ 1560, τὴν χρῆσιν δ' αὐτοῦ ἐδίδαξε πρώτη ἡ Ἱσπανία, καὶ ἐκεῖθεν βαθμηδὸν διεδόθη εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης.—κκ. Ν. Σ. Ν. Κάρυστον καὶ Σ. Σ. Χαλκίδα. Ἐλήφθησαν.—*Γεωπόνῳ*. Τὴν ἀτελῆ ὑμῶν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐρώτησίν σας συμπληροῖ ἀνακοίνωσις ἀνωνύμου τῆς «Ἑστίας» ἀναγνώστου, καθ' ἣν ἡ λέξις *μπάμια* εἶνε τουρκικὴ καθαρῶς· αἱ δὲ λαθυρίδες τῶν ἀρχαίων οὐδὲν ἄλλο εἶσιν ἢ τὰ κοινῶς *λαθούρια*, εἶδος μπιζελίων κατωτέρας ποιότητος.—κ. Α. Σ. Ἡράκλειον. Ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—*Προμηθεῖ*. Ἀνατολικὸς μῦθος ἀναφέρει ὅτι εἷς νομοθέτης θέλων νὰ ἀνακαινίσῃ τὸ πολίτευμα Κράτους τινός, ὅπως ταχύτερον τὸ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς δεινῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὑρίσκετο, ἐπολλαπλασίασε τοὺς νόμους. Ἐν τῷ μεταξὺ ἠσθένησεν ἐκ τῆς ἐργασίας, ὁ δὲ ἰατρός του διέταξε νὰ δώσωσιν αὐτῷ διάφορα ἰατρικὰ συγχρόνως.«—Διατί τόσα ἰατρικά; ἐρωτᾷ αὐτὸν ὁ ἀσθενής.«—Διὰ νὰ ἀνακτήσῃς ταχύτερον τὴν ὑγείαν σου.—Ἀλλ' αὐτὰ εἶνε τόσα, ὥστε τὰ μὲν θὰ ματαιώσουν τὴν ἐνέργειαν τῶν δέ.—Μὲ συγχωρεῖς. ἀπαντᾷ ὁ ἰατρός· πιθανὸν νὰ σφάλλω τφόντι· ἀλλά, βλέπεις, ἠθέλησα κ' ἐγὼ νὰ ἐνεργήσω τὴν θεραπείαν τῆς ἀσθενείας σου, ὅπως σὺ τὴν τοῦ Κράτους.—κ. Μ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἀγαθὴν ἐκτίμησιν, εὐχαρίστως δὲ θέλομεν τὸ δημοσιεύσει βραδύτερον, δι' ἔλλειψιν χώρου ἐπὶ τοῦ παρόντος.—κ. Η. Δ. Κ. Πρίγκηπον Ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς.—κ. Λ. Δ. Σ Βάρναν. Ὡς ἰδιαιτέρως ἐγράψαμεν ὑμῖν, θέλουσιν ἀποσταλῆ διὰ τοῦ αὐστριακοῦ τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος.—κ. Χ. Π Καὶ ἐνταῦθα οἱ φαρμακοποιοὶ ἐφήρμοσαν τὸ μέτρον τοῦτο. Εἶνε ἁπλούστατον: ἀγγεῖα μεγάλα, ἐν οἷς ἐντίθεται ὑγρὸν κεχρωματισμένον καὶ ὄπισθεν ἁπλοῦς λύχνος πετρελαίου. Τὸ χρῶμα ὅμως ἑκάστης φιάλης εἶνε ἕν, ἀλλ' οἱ Ἀμερικανοὶ κατώρθωσαν ὅπως διὰ διαφόρων ἑνώσεων τὸ χρῶμα τὸ διὰ τοῦ φωτὸς ἀντανακλώμενον εἶνε σύνθετον. Ἰδοὺ δὲ ἡ συνταγή. Εἰς τὸ βάθος τοῦ ἀγγείου ἐναποτίθεται γλυκερίνη βαπτομένη κιτρίνη διὰ χρωμικοῦ ὀξέος, ἄνωθεν ὕδωρ βαπτόμενον ἐρυθρόν, καὶ ἄνωθεν τούτου τερεβινθίνη βαπτομένη κυανῆ. Οὕτως ἔχετε τρία χρώματα.—κ. Α. Π. Πειραιᾶ. Παρεδόθη ἐγκαίρως. Τὸ ἀποτέλεσμα θέλει γνωρίσει ὑμῖν δι' ἐπιστολῆς του ὁ κ. Α. Κ.—κ. Β. Σ. Πάτρας. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.—*Τακτικῷ ἀναγνώστῃ*. Τὸ μὲν πρῶτον, ὡς βλέπετε, μετὰ τοῦ σημερινοῦ· μετὰ δύο δὲ ἢ τρεῖς ἑβδομάδας τὸ ἄλλο. Τὸ βιβλίον, ὅπερ σημειόνετε, ὑπάρχει ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ τιμᾶται: δραχ. 6.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Πόσαις φοραῖς μὲ δάκρυα
ζητοῦν τὰ δάκρυά μου!
Πόσαις φοραῖς ἐκλάψανε
ἀπὸ τὰ κλάμματά μου!
Ζωὴ δὲν ἔχω, καὶ πετῶ...
Ἂν 'βγάλῃς τὴν καρδιά μου,
δλαις ταῖς χάραις ἀποκτῶ,
κι' ἀλλάζω τὰ φτερά μου!

2

Μὲ τὴν πρώτη κεφαλή μου
'βρίσκομαι εἰς τὴν Τουρκία·
Μὲ τὴν ἄλλη θὰ μ' εὕρῃς
στρατηγὸ εἰς τὴ Ρωσσία·
Ὅπου λάσπη, μὲ τὴν τρίτη
ἐκεῖ βρίσκομαι κ' ἐγώ·
μὲ τὴν ὑστερνὴ ὁ μαῦρος
κινδυνεύω νὰ σφαγῶ!

Ἐν Πρεβέζῃ Κ. Κ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀστυάναξ (Ἄστυ—ἄναξ)

2

Ἔλεγχος—ἔγχος

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

6 7βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	312.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	316.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	369.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	353.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	253.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	245.50
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	175.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	235.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	90.50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	355 —

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.435—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	90.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	70.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	50.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς . . »	244.50
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.35
» 3μην......	25.25
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.01
	1.—

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.................	20.20
Λίρα ὀθωμανική...............	23.01

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΝ ΤΩ, ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩ, ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πανόραμα τῶν Ἀθηνῶν. Πίναξ χαλκογραφημένος, νεωστὶ χαραχθεὶς ἐν Λειψίᾳ, μήκους 0,85 μ, καὶ πλάτους 0,20 μ., παριστῶν ὡραίαν ἄποψιν τῶν Ἀθηνῶν. Τιμ. δρ. 2. Ταχυδρ. ἀποστελλόμενος δρ. 2.20.

Τὰ Ἑλληνικὰ Χρονικά, ἐφημερὶς ἐκδοθεῖσα ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος Ἑλβετοῦ Δ. Ι. Μάγερ ἀπὸ Ἰανουρίου 1824 μέχρι Φεβρουαρίου 1826, καὶ περιέχουσα λεπτομερῆ ἱστορίαν τῶν ἐν τῇ ἡρωϊκῇ πόλει συμβάντων κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. Ἀντὶ δραχ. 20 τιμ. μόνον δραχ. 7. Ταχυδρ. ἀποστελ. δρ. 8,60.

Τὸ Βασίλειον τῶν ζώων. 90 πίνακες λαμπρῶς κεχρωματισμένοι κατὰ φύσιν, εἰς μέρη τρία. Α'. Θηλαστικά.—Β'. Πτηνά.—Γ'. Ἑρπετά, ἰχθῦς, μαλάκια, ἔντομα, σκώληκες καὶ ἀκτινωτά. Μετ' ἐπεξηγηματικοῦ κειμένου ὑπὸ Ν. Χ. Ἀποστολίδου, ὑφηγητοῦ τῆς ζωολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Σύγγραμμα εἰδικὸν διὰ τὴν ἐν τοῖς σχολείοις καὶ κατ' οἶκον διδασκαλίαν. Εἰς μέγα σχῆμα, χαρτόδετον. Τιμ. δραχ. 25 μετὰ ταχυδρ. τελῶν δραχ. 27.

Θρησκευτικαὶ μελέται ὑπὸ Δημ. Στ. Μαυροκορδάτου. Ἔκδοσις δευτέρα εἰς τόμους 5. Τιμὴ δραχ. 15. Μετὰ ταχυδρομικῶν τελῶν δραχ. 17.

Ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ δραχ. 25 πλήρης σειρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου κοπέντων νομισμάτων, συγκειμένη ἐξ ἑνὸς ἀργυροῦ φοίνικος (1828), ἑνὸς χαλκοῦ εἰκοσαλέπτου (1831), τριῶν δεκαλέπτων, τριῶν πενταλέπτων καὶ τριῶν μονολέπτων (1828, 1830, 18 .

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀδελφῶν Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 157.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 455 — 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 507

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

Η ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ. Ἐκ τῶν Ἰταλοῦ Paulo Mantegazza.

ΠΑΠΠΟΣ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΣ διήγημα Ἀρ. Π. Κουρτίδου.

ΤΟ ΛΟΓΙΚΟΝ ΤΩΝ ΚΥΝΩΝ.

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τὸν Αὔγουστον τοῦ προσεχοῦς ἔτους συμπληροῦται εἰκοσιπενταετία ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τοῦ τοσοῦτον ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐργασθέντος μέχρι τοῦδε. Τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ πανηγυρίσῃ μεγαλοπρεπῶς ὁ Σύλλογος δι' ἐπιστημονικοῦ συνεδρίου, ὅπερ θὰ ποιήσῃ ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ τῇ 16 Αὐγούστου καὶ θὰ περατώσῃ ταύτας τῇ 26 Αὐγούστου 1886. Σκοπὸς τοῦ Συνεδρίου ὡρίσθη αὐτὸς ὁ σκοπὸς τοῦ Συλλόγου, ἤτοι ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ διάδοσις τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν κατὰ τὸ ἡμέτερον ἔθνος· α') δι' ἀνακοινώσεως πραγματειῶν ἀναφερομένων μὲν εἰς τὴν πρόοδον τῶν φιλολογικῶν, ἐκπαιδευτικῶν, φυσιογνωστικῶν, ἠθικοκοινωνικῶν καὶ λοιπῶν ἐπιστημῶν, ἐχουσῶν δὲ σχέσιν πρὸς τὰ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ β') διὰ χρηματικῶν προσφορῶν ὑπὲρ τῆς προόδου κατὰ τὴν Ἀνατολὴν τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν. Μέλη τοῦ συνεδρίου ἔσονται α') ὅσοι τῶν ἡμετέρων καὶ ἀλλοδαπῶν λογίων προσκληθέντες θὰ δεχθῶσι τὴν πρόσκλησιν· β') Οἱ ἀντιπρόσωποι ἐπιστημονικῶν συλλόγων· γ') Ὅσοι χορηγήσωσι χρηματικὰς δωρεὰς ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τοῦ συλλόγου· δ') Οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπίτιμοι ἑταῖροι τοῦ Συλλόγου καὶ ὅσοι τῶν λοιπῶν δηλώσωσιν ὅτι θὰ ἀναγνώσωσι πραγματείαν τινά, σχέσιν ἔχουσαν πρὸς τὰ ἔργα τοῦ συνεδρίου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Συνεδρίου θὰ ἐκδώσῃ ὁ Σύλλογος ἐν ἰδίῳ τεύχει καὶ θὰ διανείμῃ εἰς τὰ μέλη τὴν ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας συλλεγεῖσαν καὶ μήπω ἐκδοθεῖσαν γλωσσικὴν ὕλην τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος, ἤτοι λέξεις καὶ φράσεις διατηρουμένας ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ, κύρια ὀνόματα, δημοτικὰ ᾄσματα, παροιμίας, αἰνίγματα καὶ λογοπαίγνια, παραμύθια, περιγραφὰς παιδιῶν, εὐχὰς κλπ. πρὸς δὲ θὰ ἐκδώσῃ ἐν ἰδίῳ τεύχει τὰς ὑπαρχούσας ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτοῦ ἐπιγραφὰς καὶ τοπογραφικὰς μελέτας.

Ἡ πρὸς διοργάνωσιν τοῦ συνεδρίου ἐπιτροπὴ συνέταξε καὶ προσωρινὸν πρόγραμμα τῶν θεμάτων, ἅτινα θὰ πραγματευθῇ τὸ συνέδριον, διαιρούμενα εἰς θέματα διὰ τὰς γενικὰς συνεδριάσεις καὶ εἰς θέματα διὰ τὰς συνεδριάσεις τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος, τοῦ ἀρχαιολογικοῦ, τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ, τοῦ ἠθικοκοινωνικοῦ, καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ τμήματος. Τὰ μέλη ὅμως τοῦ Συνεδρίου δύνανται νὰ πραγματευθῶσι καὶ ἄλλα θέματα, ὅσα ἤθελον κρίνῃ οἰκειότερα ταῖς ἰδίαις μελέταις, τὸ δὲ ὁ[ρι]στικὸν πρόγραμμα τῶν θεμάτων μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀναλαβόντων μελῶν νὰ πραγματευθῶσι θέμα τι ἢ ἀποστειλάντων πραγματείαν τινὰ ἐκδοθήσεται κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1886.

— Ἡ βερολιναία ἐφημερὶς «Tageblatt» ἐν τῷ εἰκονογραφημένῳ φιλολογικῷ παραρτήματι τῆς 13 7βρίου δημοσιεύει ὑπὸ τὸν τίτλον *Εἰδύλλιον ἐκ τῆς Νέας Ἑλλάδος* ἄρθρον ἀναφερόμενον εἰς τὴν νεαρὰν ἡμῶν φιλολογίαν, ἣν συνιστᾷ εἰς τὴν μελέτην τῶν Γερμανῶν, ὡς μὴ ἀναξίαν προσοχῆς. Ὡς συμπέρασμα δὲ παραλαβοῦσα ἐκ τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως τοῦ κ. Α. Βόλτς παρατίθησι ὁλόκληρον τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον *Εἰδύλλιον* διηγημάτιον, τὸ περιλαμβανόμενον ἐν ταῖς *Ἀγροτικαῖς Ἐπιστολαῖς* τοῦ κ. Γ. Δροσίνη. Τὸ ἀξιοσημείωτον εἶνε τοῦτο ἰδίως, ὅτι ἡ Tageblatt δὲν εἶνε φύλλον τῶν φιλολόγων καὶ λογίων, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐφημερὶς κυκλοφοροῦσα παρὰ τῷ λαῷ, καὶ εἶν' εὐχάριστον καὶ ἐνθαρρυντικὸν ὅτι μικρὰ προϊόντα τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας κρίνονται πρόσφορα ἵνα δοθῶσιν καὶ εἰς τὸ τόσα ἀναγνώσματα ἔχον γερμανικὸν κοινόν.

— Τῇ $^{4}/_{16}$ 7βρίου ἑωρτάσθη ἐν τῷ παρὰ τὴν Δρέσδην Βλάζεβιτς ἡ ἑκατονταετηρὶς ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὁ Σχίλλερ διῆλθε τὸν Ἔλβον μετὰ τοῦ Κέρνερ, τοῦ πατρὸς τοῦ γνωστοῦ ποιητοῦ, ἐρχόμενος ἐκ τοῦ ἀπέναντι χωρίου Λόσβιτς. Ἡ ἑορτὴ ἐπρόκειτο νὰ γείνῃ τῇ 12 7βρίου, ἥτις ἦν ἡ ἐπέτειος, ἀλλ' ἀνεβλήθη ἕνεκεν ἐκτάκτου κακοκαιρίας. Ἑωρτάσθη δὲ κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· τεσσαράκοντα ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐνδεδυμέναι ἐγχώρια ἐνδύματα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος καὶ συνοδευόμεναι ὑπὸ μουσικῶν ἐν στολῇ τῶν χρόνων ἐκείνων, προσῆλθον καὶ παρετάχθησαν παρὰ τὴν ὄχθην, ἐν μέσῳ ἠχηροτάτων κωδωνοκρουσιῶν καὶ πυροβολισμῶν συνεχῶν. Μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς ἀπέναντι ὄχθης προέβαλον ἀκάτια σημαιοστόλιστα καὶ ἀνθοστεφῆ. Ἐν τῷ πρώτῳ ἀκατίῳ ἵστατο ὁ Σχίλλερ παρὰ τὴν πρῷραν στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Κέρνερ καὶ φιλικῶς χαιρετίζων τοὺς ἀναμένοντας ἅμα καὶ τὸ χειροκροτοῦν πλῆθος τῶν τρισχιλίων θεατῶν. Ἡ ὁμοιότης τῆς μορφῆς τοῦ ὑποκρινομένου πρὸς τὴν τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ ἦν ἀληθῶς ἐκπληκτικὴ τόσον, ὥστ' ἐρρίγει τις πρὸς στιγμὴν ἅμα τῇ πρώτῃ θέᾳ.

Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἀκατίου καὶ τῶν ἑπομένων ἦσαν δέσποιναι καὶ κύριοι, πάντες κατὰ τὸν συρμὸν τῆς ἐποχῆς ἐνδεδυμένοι, καὶ οἱ λεμβοῦχοι δ' αὐτοὶ ἦσαν ὅμοιοι πρὸς τοὺς λεμβούχους τοῦ 1785. Ἡ συνοδία ἀποβιβασθεῖσα ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν παρήλασε διὰ τοῦ πλήθους ἡγουμένης τῆς μουσικῆς, ἥτις ἀνέκρουεν ἐμβατήρια ἐπὶ στίχων τοῦ Κέρνερ ἡρμοσμένα καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Κῆπον τοῦ Σχίλλερ, ἔνθα ἦτο ἡ συνέχεια τῆς ἑορτῆς, μέχρι νυκτὸς παραταθείσης διὰ συναυλίας καὶ ἀπαγγελίας στίχων καὶ φωταψιῶν καὶ πυροτεχνημάτων.

— Λίαν ἀξιοπερίεργον βιβλίον ἐδημοσιεύθη ἐν Παρισίοις περὶ *τῆς γελοιογραφίας ἐν Γερμανίᾳ*. Ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ Grand-Carteret εἶνε γνωστὸς ὡς ἐγκύψας εἰδικῶς περὶ τὴν μελέτην τοῦ εἴδους τούτου τῆς τέχνης, καὶ συγγράψας περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς γελοιογραφίας παρὰ πάσαις σχεδὸν ταῖς χώραις τῆς Εὐρώπης, πρὸς δὲ καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ τὸν συγγραφέα ἡ γερμανικὴ γελοιογραφία ἀρχὴν ἔχει τὰς ἀλλοκότους ἐπὶ τῶν ναῶν γλυφάς, διὰ τῶν ὁποίων πολλάκις δριμέως ἐσατυρίζοντο τὰ ἤθη τῶν κληρικῶν. Ἡ ἐπανάστασις παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς στρατιωτικῆς γελοιογραφίας καὶ τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης εἰς τὴν τῆς πολιτικῆς. Κατὰ τὸ 1845 ἀνεφάνησαν ἐν Μονάχῳ τὰ Fliegende Blätter, φύλλον, τὸ ὁποῖον σατυρίζον, ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῆς πολιτικῆς, τὰ παρ' ἀνθρώποις γελοῖα καὶ τὰς ἐθνικὰς ἀδυναμίας τῆς Γερμανίας, ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν καὶ χαίρει σήμερον εὐρεῖαν δημοτικότητα. Τρία δὲ κέντρα ἢ σχολαὶ γελοιογραφικαί, ἡ τοῦ Βερολίνου, τοῦ Μονάχου, καὶ τῆς Βιέννης διακρίνονται ἐν Γερμανίᾳ. Πατρὶς τῆς πολιτικῆς γελοιογραφίας εἶνε τὸ Βερολίνον. Το *Κικιρικὶ* τῆς Βιέννης ἐκδικεῖται εἰς βάρος τοῦ Βίσμαρκ καὶ τῆς Πρωσσίας ὅ,τι δὲν τῷ ἐπιτρέπεται νὰ πράξῃ κατὰ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Αὐστρίας. Ἀρχηγὸς τῶν ἐν Μονάχῳ γελοιογράφων εἶνε ὁ περίφημος Busch, τὸν ὁποῖον ἀπηθανάτισεν ἡ ἱστορία τοῦ *Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Παδούης*.

— Ἐν Ῥώμῃ ἐδιδάχθη πρό τινος τὸ γνωστὸν καὶ παρ' ἡμῖν δρᾶμα τοῦ Φραγκίσκου Κοππὲ *Σεβῆρος Τορέλλης*, κατὰ μετάφρασιν ἰταλικὴν ἔμμετρον. Τὸ δρᾶμα ἐγένετο λίαν εὐνοϊκῶς ἀποδεκτὸν ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ κοινοῦ· οἱ στίχοι τῆς

Digitized by Google

μεταφράσεως κρίνονται ἐν γένει καλοί, εἰ καὶ μὴ ἐξικνούμενοι εἰς τὸ κάλλος τοῦ πρωτοτύπου. Ὁ μεταφραστὴς ἔκρινε πρέπον νὰ μεταρρυθμίσῃ τὸ τέλος τοῦ δράματος, φειδόμενος, ὡς εἶπε, τῆς εὐαισθησίας τοῦ δημοσίου. Οὕτως ἡ μήτηρ τοῦ Τορέλλη δὲν ἀποθνήσκει, ὡς ἠθέλησεν ὁ ποιητής, ἀλλ' ἀφίεται ἐν τῇ ζωῇ.

— Τῇ 5 Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ. ἐγένετο ἔναρξις ἐν Βερολίνῳ τῆς γεωπονικῆς ἐκθέσεως. Κατὰ τὰς περιγραφὰς τῶν γερμανικῶν φύλλων ἡ ἔκθεσις αὕτη, ἡ ἔχουσα καὶ διεθνῆ χαρακτῆρα, ὑπῆρξε μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδός της. Ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Γερμανίας καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν ἐστάλησαν προϊόντα τῆς γῆς καὶ τῆς τέχνης. Ἰδία μνεία γίνεται τῆς Σίδνεϋ τῆς Αὐστραλίας, ἡ ὁποία ἔστειλε αὐτόσε ὅλα τὰ ὡραῖα καὶ θαυμαστὰ εἴδη τῶν μεγαλοπρεπῶν πτερίδων της. Ἡ πόλις τοῦ Βερολίνου ἐψήφισεν ἀμοιβὰς διαφόρους ἀνὰ πεντακοσίας μάρκας εἰς ἕκαστον βραβευόμενον ἐκθέτην καὶ διάφορα τιμητικὰ διπλώματα. Τέσσαρα τῶν βραβείων τούτων εἶνε ὡρισμένα διὰ τοὺς σχηματίσοντας τὰ ὡραιότερα γραφικὰ συμπλέγματα ἐξ ὀρχεοειδῶν φυτῶν. Ἕτερα βραβεῖα δοθήσονται εἰς τοὺς ἐκθέτας καλῶν εἰδῶν ὀπωρῶν καὶ φυτῶν χρησίμων πρὸς καλλωπισμόν, τροφήν, ὑφαντουργίαν κ.τ.λ. Ἰδιάζουσα τέλος προσοχὴ θέλει δοθῆ εἰς τὰ φυτὰ τῶν γερμανικῶν ἀποικιῶν, αἵτινες τελευταῖον ἔλαβον σπουδαίαν ἐπίδοσιν.

— Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου παρασταθήσεται ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Λειψίας νέα κωμῳδία τοῦ Oscar Jurtinus φέρουσα ἐπιγραφὴν «Τὸ ἑλληνικὸν πῦρ».

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐγχειρίδιον Βοτανικῆς πρὸς χρῆσιν τῶν Γυμνασίων, ᾧ προσετέθησαν καὶ στοιχεῖα Γεωλογίας καὶ Ὀρυκτολογίας, μετὰ 236 ἐν τῷ κειμένῳ τετυπωμένων εἰκόνων, κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὑπὸ Σπυρίδωνος Μηλιαράκη, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἰατρικῆς. Ἐκδίδεται δαπάνῃ Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν καταστημάτων «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885. 8ον σελ. 168. Τιμᾶται δραχ. 4.

[Τὸ προκείμενον ἐγχειρίδιον περιλαμβάνει Ἀνατομίαν καὶ Φυσιολογίαν τῶν φυτῶν, Μορφολογίαν, Συστηματικὴν καὶ Φυτικὴν Γεωγραφίαν, πρὸς δὲ τούτοις τὰς ἀπαραιτήτους γνώσεις ἐκ τῆς Γεωλογίας καὶ Ὀρυκτολογίας ὅσαι εἶνε δυνατὸν νὰ νοηθῶσι ὑπὸ μαθητῶν γυμνασίου. Ἀφθονία ὕλης πεπυκνωμένης, σαφήνεια καὶ ἁπλότης περὶ τὴν ἔκφρασιν, πλῆθος παραδειγμάτων ἐξ ἐγχωρίων Ἑλληνικῶν φυτῶν μετὰ τῶν κοινῶν αὐτῶν ὀνομάτων, ἐφ' ἑκάστης σχεδὸν σελίδος εἰκόνες καλῶς ἐπεξειργασμέναι ἐπεξηγηματικαὶ τοῦ κειμένου, ὅροι σαφεῖς καὶ εὐμνημόνευτοι χαρακτηρίζουσι τὸ βιβλίον τοῦτο, ὅπερ συνετάχθη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῷ βάσει τελειοτάτου γερμανικοῦ ἐγχειριδίου, ἐν χρήσει εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Αὐστρίας. Διὰ τῆς βοτανικῆς ταύτης περιεχούσης ὅλας τὰς θετικὰς γνώσεις τοῦ κλάδου τούτου τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν κατὰ τὰς τελευταίας ἐρεύνας τῆς ἐπιστήμης παρέχεται εἰς τὴν νεολαίαν τῆς Ἑλλάδος ἐγχειρίδιον ὠφελιμώτατον καὶ χρήσιμον οὐ μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν γυμνασίων, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς φοιτητὰς τοῦ Πανεπιστημίου, ὅσοι θέλουσι συντόμως νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ἀπὸ τῆς ἕδρας ἐκτενῆ διδασκαλίαν].

Ἐπικρίσεις ἐπὶ περιόδων τινῶν τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Παύλου Λάμπρου «Νομίσματα καὶ μετάλλια τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας» ὑπὸ Μάρκου Θεοτόκη. Ἐν Κερκύρᾳ, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «ὁ Κοραῆς» Ι. Ναχαμούλη. 1885. 16ον, σελ. 230.

Α. Ν. Βερναρδάκη Περὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐμπορίου, βραβευθὲν κατὰ τὸν Δοσίειον διαγωνισμὸν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀττικοῦ Μουσείου». 1885. 8ον, σελ. 376. Τιμᾶται δραχ. 5. Πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

Σύντομος Ἑλληνικὴ Ἱστορία κατὰ βιογραφικὴν μέθοδον πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ὑπὸ Μ. Ι. Βρατσάνου, πρώην Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 16ον, σελ. 95. Τιμᾶται δραχμῆς.

Στοιχειώδης Γραμμικὴ Ἰχνογραφία μετ' ἐπιτόμου διαμετρικῆς ὑπὸ Ἰω. Δραΐκη. Πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν, καὶ ἑλληνικῶν σχολείων. Μετὰ 126 σχημάτων. Ἔκδοσις ὀγδόη, ἐπηυξημένη καὶ βελτιωμένη. Κατ' ἔγκρισιν τῆς Κυβερνήσεως. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 16ον, σελ. 87. Τιμᾶται δραχ. 1,25.

Κλεὶς τῆς Ἰταλικῆς μεθόδου Ὀλλενδόρφου πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδαστῶν τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ὑπὸ Μ. Π. Περίδου. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 8ον, σελ. 112. Τιμᾶται δραχ. 2.

Ὁ ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους καὶ ὁ διάλογος τῶν Μηλίων μετὰ σημειώσεων καὶ παραφράσεως πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δ' τάξεως τῶν Γυμνασίων, ὑπὸ Β. Γ. Βυθούλκα. Ἐκδότης Σπυρ. Κουσουλῖνος. Ἐν Ἀθήναις, Σπυρ. Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον, ὁδὸς Σταδίου. 1885, 8ον σελ. 80. Τιμ. δραχμῆς.

Σχόλια εἰς τὰς δημηγορίας τοῦ Θουκυδίδου, συνταχθέντα κατὰ τὰς ἀρίστας ἐκδόσεις, ὑπὸ Γρηγορίου Ν. Βερναρδάκη. Ἔκδοσις δευτέρα. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς «Ἑνώσεως», Ὁδὸς Ὁμήρου, 10. 1885, 16ον, σελ. ΙΕ'—187. Τιμᾶται δραχ. 4.

Ψυχολογία ἐμπειρικὴ καὶ Λογικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν Γυμνασίων καὶ Διδασκαλείων ὑπὸ Ἀριστείδου Κ. Σπαθάκη, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ καθηγητοῦ ἐν τῇ Ῥιζαρείῳ Σχολῇ καὶ τῷ Ἀρσακείῳ Παρθεναγωγείῳ. Ἔκδοσις δευτέρα, ἐπηυξημένη καὶ διωρθωμένη. Ἐν Ἀθήναις, Σπυρ. Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον, ὁδὸς Σταδίου. 1885. 8ον, σελ. 144. Τιμᾶται δραχ. 3.

Ὁ Θεάνθρωπος, διδακτικὸν πολύμετρον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Γραφῶν ὑπὸ Φιλίππου Λούζη. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς *Ἀθηναΐδος*, ἐν ὁδῷ Περικλέους, 18. 1885. 16ον, σελ. 86. Τιμᾶται δραχμῆς.

Ἑλληνικὴ Χρηστομάθεια, περιέχουσα τὰ κατὰ τὸ νέον πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλ. καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως διδακτέα ἐξ ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, ὑπὸ Χαρίση Πουλίου, καθηγητοῦ ἐν τῷ Βαρβακείῳ Λυκείῳ. Τόμος τρίτος.—Τεῦχος Α'. Διὰ τὴν Γ' τάξιν. Παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 16ον, σελ. 72. Τιμᾶται λεπτῶν 50.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Σεπτεμβρίου 18 Παρασκευή.

Ἡ μεγάλη εἴδησις περὶ τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει τολμήματος τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τῆς παρελθούσης Κυριακῆς τηρεῖ εἰς ἔκτακτον συγκίνησιν τὸν λαὸν τῆς πρωτευούσης ὡς ἐκ τοῦ προφανοῦς κινδύνου τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἂν κατ' εὐχὴν ἀποβῶσι τὰ τῶν Βουλγάρων. Ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τῆς συγκινήσεως τοῦ λαοῦ ὑπῆρξε τὸ ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Συντάγματος συλλαλητήριον. Ὁ *Μακεδονικὸς Σύλλογος* συνῆλθεν εἰς ἐκτάκτους συνεδριάσεις, ἀπολήξασας εἰς τὴν ἐκλογὴν δεκαπενταμελοῦς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἀνετέθη πᾶσα ἐνέργεια ἀνάλογος τοῦ κρισίμου τῶν περιστάσεων. Λίαν δὲ εὐοίωνος εἶνε κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἡ συγκίνησις τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, πρωτοστατούσης εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἄνευ ἐπιδείξεων.

Καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐξηγέρθη τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι. Συλλαλητήρια συνεκροτήθησαν ἐν Καλάμαις καὶ Βόλῳ, ἀμφότερα καταλήξαντα εἰς ψηφίσματα, δι' ὧν ἀνομολογεῖται ἡ τοῦ λαοῦ ἀγανάκτησις καὶ ἀπόφασις νὰ ὑποστῇ πᾶσαν θυσίαν χάριν τῆς πατρίδος.

Συνεπῶς πρὸς τὰ τελούμενα, πολύωρον ὑπουργικὸν συμβούλιον συνεκροτήθη, καθ' ὃ συνεζητήθη τὸ ζήτημα τῆς ἐπανόδου τοῦ βασιλέως καὶ συγκλήσεως τῆς Βουλῆς. Ὁ βασιλεὺς ἐπανακάμπτει ἐσπευσμένως εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν διὰ διαταγῆς αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρεσβείας προσκαλεῖ ἐνταῦθα πάντας τοὺς ἐπ' ἀδείᾳ δι' ὑπηρεσίαν ἀποδημοῦντας ἀξιωματι-

Digitized by Google

κοὺς τοῦ στρατοῦ καὶ τοὺς στρατιωτικοὺς ἰατρούς. Ὡσαύτως τῇ ἀποφάσει τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου ἀνεκλήθη ἡ διαταγὴ περὶ τῆς ἐξ Ἄρτης μετασταθμεύσεως τῆς 4ης πυροβολαρχίας ὡς καὶ ἡ διαταγὴ περὶ ἐκποιήσεως κτηνῶν τοῦ στρατοῦ. Διὰ Β. Δ. παρετάθη ἐπὶ τριμηνίαν ὁ χρόνος τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας τῶν ἀφυπηρετούντων νῦν ὁπλιτῶν. Ἀνεκλήθησαν δὲ πάντες οἱ ἐκ τῶν εὐζωνικῶν ταγμάτων εἰς ἀπεριόριστον ἄδειαν διατελοῦντες ἄνδρες

Διὰ διαταγῆς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν ἀνεστάλη ἐπίσης ἡ ἀπόλυσις τῶν συμπληρωσάντων τὸν χρόνον τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν ἀνδρῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ.

— Ἡ ἐκ τῶν τελευταίων εἰδήσεων συγκίνησις μετεδόθη καὶ εἰς τὸ χρηματιστήριον. Αἱ μετοχαὶ εἶχον φθάσει εἰς τὸ κατώτατον ὅριον τῆς ὑποτιμήσεως, ἀλλὰ καὶ οὕτω οὐδεὶς ἀγοραστὴς παρουσιάζετο· τὰ δάνεια πρὸ πάντων ὑπέστησαν καταστροφὴν διὰ τῶν ἐκπτώσεων. Εἰς τοῦτο συνέτεινον ἐν μέρει καὶ αἱ εἰδήσεις τῶν πρακτορείων ἐκ Παρισίων καθ' ἃς αἱ τιμαὶ τῶν δανείων παρουσίαζον μεγάλην διαφοράν. Εὐτυχῶς ἀπὸ τῆς χθὲς αἱ τιμαὶ ἤρχισαν νὰ ἐπανέρχωνται εἰς τὸ πρότερον σημεῖον.

— Ἀνεχώρησαν εἰς Λάρισσαν τὰ νεωστὶ διορισθέντα μέλη τῆς ἑλληνοτουρκικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς κοινῶς ἐπὶ τῶν βακουφίων. Κατὰ τὴν μετὰ τῆς Τουρκίας σύμβασιν τῆς 20 Ἰουνίου 1881 ἡ ἐν Λαρίσσῃ ἑλληνοτουρκικὴ ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ κανονίσῃ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἀναγομένην εἰς κτήσεις τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ πᾶν ζήτημα ἀφορῶν εἰς συμφέροντα ἰδιωτῶν σχετιζόμενα πρὸς τὰς κτήσεις ταύτας· ὀφείλει πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ ὁρίσῃ τὴν πληρωτέαν ἀποζημίωσιν διὰ τὰ ἀκίνητα κτήματα, ἅτινα ἤθελον ἀναγνωρισθῇ ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος καὶ ἀποφέροντα ἐτήσιον εἰσόδημα.

— Ἀπὸ τῆς προχθὲς ἤρξατο ἡ ἰσχὺς τοῦ νέου νόμου περὶ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καπνοῦ, καθ' ὃν ὁ καπνὸς ἀπαλλαττόμενος τοῦ κυβερνητικοῦ ἐλέγχου πωλεῖται ἐλευθέρως εἰς τὰ καπνοπωλεῖα.

— Συνέστη ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ τηλεγραφικὴ Σχολή, τῆς ὁποίας τὰ μαθήματα ἄρχονται ἀπὸ πρώτης Ὀκτωβρίου. Μαθήματα ὡρίσθησαν ὅπως διδάσκωνται ἐν αὐτῇ ἐκ τῆς θεωρητικῆς τηλεγραφίας μέρη τινά, ὡς τὸ περὶ τῶν ἐν χρήσει τηλεγραφικῶν συστημάτων, περὶ συγχρόνου ἀνταποκρίσεως καὶ τηλεφωνίας, ὡσαύτως μέρη ἐκ τῆς πρακτικῆς τηλεγραφίας καὶ ἐκ τῆς φυσικῆς, ὡσαύτως δὲ ἡ καλλιγραφία καὶ ἡ γαλλική. Ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ κατατάσσονται μαθηταὶ ἀπόφοιτοι τοῦ γυμνασίου ἀπὸ 18—30 ἐτῶν ἡλικίας, κεκτημένοι τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν καὶ ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ μητρῷον τῶν ἀρρένων.

— Ὁ ἐν Παρισίοις ἐργοστασιάρχης κ. Ἀβαδὶ δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐξαιτεῖται ὅπως τῷ ἐπιτραπῇ ἡ ἵδρυσις ἐν Ἑλλάδι μεγάλου καταστήματος σιγαροποιΐας διὰ μηχανῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ σχηματίσῃ κέντρον προμηθεῦον οὐ μόνον τὰς Ἀθήνας καὶ ἄλλας τοῦ βασιλείου πόλεις, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπέναντι ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὴν Αἴγυπτον.

— Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἀπέθανεν ὁ *Ἀθανάσιος Πετιμεζᾶς*, ἐν ἀκμαίᾳ ἔτι ἡλικίᾳ, βουλευτὴς Καλαβρύτων, ἰδιάζουσαν κατασχὼν θέσιν μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος. Καταγόμενος ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῆς Πελοποννήσου, ἠσπάσθη ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὸ πολιτικὸν στάδιον, ἔνθα εἰ καὶ στερούμενος συστηματικῆς παιδεύσεως, διεκρίθη ἕνεκα τοῦ δεξιοῦ αὐτοῦ νοῦ καὶ τῆς πείρας τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποκτήσει. Πολλάκις ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ, πάντοτε δὲ μετεῖχε διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ τῶν σπουδαιοτέρων κοινοβουλευτικῶν συζητήσεων, ἐν αἷς μετὰ σεβασμοῦ ἠκούετο. Ἡ κηδεία του ἐτελέσθη μετὰ τῆς ἐμπρεπούσης εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐπισημότητος.

Καὶ δύο ἑτέρων ἀνδρῶν, φιλοτίμως ὑπηρετησάντων τὴν πατρίδα, ἐστερήθημεν κατ' αὐτάς: Τοῦ γηραιοῦ ἐν ἀποστρατείᾳ συνταγματάρχου τοῦ πυροβολικοῦ *Ἰωάννου Καρπούνη*, χρηματίσαντος μετὰ τοῦ Δημητρίου Βότσαρη πρώτου διαγγελέως τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, διαπρεπῆ δὲ κατέχοντος θέσιν παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ, καὶ τοῦ συνταγματάρχου τῶν γενικῶν ἐπιτελῶν *Δημητρίου Ἀντωνοπούλου*, θεωρουμένου ὡς ἑνὸς τῶν ἱκανωτέρων ἡμῶν ἀξιωματικῶν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Α. Δ. Σ. Βάρναν. Τὰ βιβλία θέλετε λάβει ἐν κιβωτίῳ διὰ τοῦ αὐστριακοῦ ἀτμοπλοίου. Ἐν ἰδιαιτέρᾳ δ' ἐπιστολῇ ἀπεστάλη ὑμῖν ἡ φορτωτικὴ ταχυδρομικῶς.—κ. Κ. Π. Γαύριον. Ἐνεγράψαμεν τὸν κ. Δ. Μ. Ἡ σειρὰ τῶν φύλλων ἀπεστάλη πρὸς ὑμᾶς κατὰ τὴν παραγγελίαν σας.—*Νικίᾳ*. Εἰς οὐδέν, νομίζομεν, ἂν μὴ ἐπιληφθῶσι τοῦ ἔργου ἄνδρες συνετοὶ καὶ γενναιόφρονες. Τὸ τοῦ Πλουτάρχου. «Ἢ φρονεῖν δεῖ ἔλασσον, ἢ δύνασθαι μεῖζον» ἐφαρμόζεται κάλλιστα εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Εἰς τὰ ἄλλα οὐδὲν ἔχομεν νὰ ἀπαντήσωμεν.—κ. Π. Χ. Κωνστάντσαν. Ἡ ἀποστολὴ ἐνεργεῖται τακτικῶς. Οὐχ ἧττον ἀπεστάλησαν ὑμῖν ἐκ νέου τὰ καθυστερήσαντα.—κ. Ch. Μ. Ῥώμην. Ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολὴ κατὰ τὴν σημειουμένην διεύθυνσιν. Ἡ διαφορὰ εἶνε φρ. 4.—*Αἰτητῇ*. Ἐνταῦθα. α) Ὁ λόγος τοῦ ἐθίμου δὲν μνημονεύεται ὑπὸ ἀρχαίου τινὸς συγγραφέως. Γινώσκομεν μόνον ὅτι συνηθέστατα ἐστεφανοῦντο οἱ τάφοι σελίνοις, καὶ παροιμία ἐκ τούτου προῆλθε «σελίνου δεῖται», λεγομένη ἐπὶ τῶν ἐπισφαλῶς νοσούντων ἢ ἐπὶ τῶν πάνυ γερόντων καὶ ἐξηθενηκότων (Βλ. Παροιμιογράφους. ἐκδ. Γοτίγγης τ. I, σελ. 316—317, τ. II, σελ. 198, 639). Πιθανῶς οἱ ἐκ σελίνων στέφανοι ἐτίθεντο ὡς σύμβολον τῆς ἀρετῆς τοῦ θανόντος· διότι ὡς ἐν βίῳ Τιμολέοντος μαρτυρεῖ ὁ Πλούταρχος τοὺς ἐν τοῖς Νεμέοις νικῶντας ἐστεφάνουν σελίνῳ μέχρι τῶν χρόνων αὐτοῦ, ἐν δὲ τοῖς Ἰσθμίοις ἦν ὁμοίως σέλινον ὁ τῶν νικώντων στέφανος. Ἀλλὰ καὶ τὰ βρέφη γεννώμενα ἔθετον εὐθὺς ἐν σελίνοις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους (Σφῆκ. 480), καὶ ὁ τοῦ σελίνου στέφανος ἐνομίζετο πένθει προσήκων, κατὰ τὸν Ἡσύχιον καὶ τὸν Φώτιον καὶ τὸν Σουΐδαν.—β') Ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους ἐξηγεῖ τὸ ἔθιμον οὕτω· «διότι οἱ τέττιγες μουσικοὶ ὄντες ἀνάκεινται τῷ Ἀπόλλωνι, ὃς ἦν πατρῷος τῇ πόλει», καὶ ἄλλως «χρυσῷ ἐχρῶντο τέττιγι τεκμήριον ὅτι αὐτόχθονες ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς οἱ τέττιγες.»—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ταχυδρομικῶς ἀπεστάλη ὑμῖν ἡ σειρὰ τοῦ 1881 δεδεμένη διὰ τὸν κ. Π. Μ., ὡς ἰδιαιτέρως σᾶς γράφομεν.—*Ἕλληνι ἀναγνώστῃ τῆς «Ἑστίας»*. Γαλάζιον. Τὰ τεύχη τῆς βιβλιοθήκης ἀπεστάλησαν τῷ κ. Δ. Χ. Β. κατὰ τὴν σημείωσίν σας. Ἀπάντησις εἰς τὸν «Ψευδαττικισμοῦ ἔλεγχον» ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Χατζιδάκη εἰς βιβλίον. Ὑπὸ τοῦ κ. Κόντου δὲν ἐγράφη τι, καὶ ἀγνοοῦμεν ἂν θὰ γραφῇ.—κ. Κ. Ν. Κ. Μοῦγλα. Ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα. Ἀντίτιμον αὐτῶν δραχ. 6,75. Τὸ ὑπόλοιπον, δραχ. 3,25, τηροῦμεν εἰς τὴν διάθεσιν ὑμῶν.—κ. Γ. Κ. Ὀδησσόν. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν προθυμίαν.—κ. Α. Ζ. Μεσολόγγιον. Ἀτυχῶς δὲν ἐκρίθη κατάλληλον,—κκ. Α. Μ., Θ. Δ. Κ. καὶ Ε. Ρ. Αηξούριον καὶ Α. Π. Λαμίαν. Ἐλήφθησαν.—*Συνδρομητρίᾳ τῆς «Ἑστίας»* Τὸ νεώτερον ἔργον τοῦ Ἰταλοῦ μελοποιοῦ Πογκιέλλη εἶνε ἡ *Μαριὸν Δελόρμ*, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀνώτερον τῶν *Μελλονύμφων* αὐτοῦ. Ἐν γένει ὅμως μεγάλη σπάνις νέων καλῶν μελοδραμάτων παρατηρεῖται παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς. Οἱ Γάλλοι ὑπερέχουσιν αὐτούς. Ἐν τούτοις ἀγγέλλονται νέα τινὰ ἰταλικὰ προϊόντα μουσικὰ διὰ τὸν προσεχῆ χειμῶνα, ἄδηλον ὅμως ἂν θὰ ἐπιτύχωσιν. Οὕτως ἀπὸ τοῦ θεάτρου τῆς Τεργέστης θὰ ψαλῇ ὁ *Σπάρτακος*, νέον ἔργον τοῦ μελοποιοῦ Σένικο, ἀπὸ τοῦ Σὰν—Κάρλο τῆς Νεαπόλεως *Ἡ κόρη τοῦ Ἰεφθάε* τοῦ Μιχέλη, καὶ ἕτοιμα εἰσίν, ἄγνωστον ὅμως ποῦ θὰ δοθῶσιν, ἡ *Ἄλβα Βαρότση* τοῦ Γκιόρζα, ὁ *Φάουστ* τοῦ Βαρδίνη, ἡ *Καικιλία* τοῦ Γκόμη. Ὁ Βέρδης ἐπεξεργάζεται πάντοτε τὸν *Ἰάγον* αὐτοῦ, καὶ ὁ Βόϊτο τὸν ἀτελείωτον Νέρωνά του.—*Ἀναγνώστῃ τῆς «Ἑστίας»*. Κέρκυραν. Δὲν ὑπάρχει, καθ' ὅσον εἰξεύρομεν.—κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. Τὰ δελτία ἀπεστάλησαν. Τὰ παραρτήματα δὲν ὑπάρχουσιν.—κ. Δ. Γ. Μ. Πύλον. Ἡ ἀποστολὴ ἐπανελήφθη καὶ ἐνεργεῖται τακτικῶς.—κ. Α. Μ. Βῶλον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. Εἰς τὴν ἐρώτησιν ὑμῶν θέλομεν ἀπαντήσει διὰ τοῦ προσεχοῦς ἴσως, ἀφοῦ ζητήσωμεν παρ' εἰδήμονος πληροφορίας.—*Φοιτητῇ τῆς Νομικῆς*. α.) Συνήθως μεταφράζεται Γουΐδων. β') Ἐξακολουθεῖ ἔτι καθ' ὅμοιον τρόπον. γ') Ὅσων ἠκροάσθημεν τὰ μαθήματα. δ') Ἡ ἔκδοσις προέβη μέχρι τοῦ στοιχείου Μ ἢ Ν νομίζομεν, καὶ διεκόπη. ε) Ἐρωτήσατε εἰς τὴν γραμματείαν τοῦ Πανεπιστημίου. ς') Εἰς αὐτὸ τὸ «λίαν κατεπεῖγον», ὡς γράφετε, ἀπαντῶμεν ὅτι οὔτε ἑνὸς μηνὸς συνεχὴς ἐργασία ἐμπείρου βιβλιογράφου θὰ ἐπήρκει ἵνα σᾶς πληροφορήσωμεν «Ποῖαι ψυχολογίαι, λογικαὶ καὶ

Digitized by Google

ἤθικαὶ ἔχουσιν ἐκδοθῆ ἀπὸ τὸ 1800 καὶ ἐντεῦθεν καὶ τίνων συγγραφέων εἰσὶν αἱ σπουδαιότεραι κτλ.» Ὁπωσδήποτε σᾶς σημειοῦμεν ὅτι ὡς πρὸς τὰς ἐκδοθείσας ἀπὸ τοῦ 1800 μέχρι τοῦ 1832 δύνασθε νὰ συμβουλευθῆτε τὸν Β' τόμον τῆς «Νεοελληνικῆς Φιλολογίας» τοῦ Α. Παπαδοπούλου Βρετοῦ.—κ. Μ. Θ. Τ. Κεφαλληνίαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἕνας θεὸς τὸ σῶμά μου,
ἄνθη τὰ δυὸ 'στερνά μου·
πόλεις πολλὰς ἐτίμησα
πάλαι μὲ τὤνομά μου.

Ἐν Πρεβέζῃ. Κ. Κ.

2

Αἴνιγμα ἀρχαῖον.

Εἴ με νέαν ἔλαβες, τάχα μου πίες ἐκχυθὲν αἷμα·
νῦν δ' ὅτε γηραλέην μ' ἐξετέλεσε χρόνος,
ἔσθιε τὴν ῥυσαινομένην, ὑγρὸν οὐδὲν ἔχουσαν,
ὀστέα συνθραύων σαρκὶ σὺν ἡμετέρῃ.

3

Εἰς τὸ σῶμά σου μὲ ἔχεις, κεφαλὴν ὁπόταν ἔχω.
Ἄνευ ταύτης, πτερὰ κάμνω καὶ πετῶ εὐθὺς καὶ τρέχω.

Μ. Τ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Νέρος—νέος

2

Τοῦρκος, Γοῦρκος, βοῦρκος, κοῦρκος

ΕΞΕΔΟΘΗ ΑΡΤΙ

ΑΤΤΙΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ

Σ. Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ.

Τόμος Α'.—Οἱ Καλλέργαι.—Λουκᾶς Νοταρᾶς. Δρ. 4.—
Τόμος Β'.—Γαλάτεια.—Χίμαιρα.—Σκύλλα.—Ὑψηλάντης.—Σεμέλη.—Ἀμάλθεια. Δρ. 4.—
Τόμος Γ'.— Εἰκόνες. — Κύματα. — Ἔπεα πτερόεντα.—Παντοῖαι ποιήσεις.—Δράματα.—Παραφράσεις.— Δρ. 4.—

Ὁ Δ' τόμος ἐκδοθήσεται λίαν προσεχῶς.

Πωλοῦνται καὶ οἱ τρεῖς τόμοι ὁμοῦ. Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ζητοῦντας ἐπιβαρύνονται μὲ ταχυδρ. τέλη, λεπτὰ 90.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.—
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 1,05.
Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

13 7βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	292.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	294.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	354.50
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	343.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	244.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	234.50
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	171.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	223.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89. 50
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	348 50

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.210—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	87.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	69.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	50.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	243.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	25.40
» 3μην......	25.30
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.01 ½
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.00 ¼

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..........	20.25
Λίρα ὀθωμανική..........	23.02

ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ

Τὸ γνωστὸν εἰκονογραφικὸν περιοδικὸν τὸ ἄλλοτε ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον

ΥΠΟ Ι. ΙΣΙΔ. ΣΚΥΛΙΣΣΗ.

Πλήρης σειρὰ αὐτοῦ ἐκ 2 τόμων ἀποτελουμένη. Ἀντὶ δραχμῶν 40 μόνον δραχ. 12.—Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχμῶν 14.

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΑΙΣΜΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ

ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

Δραχμ. 2.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων

Μετὰ προλόγου περὶ ἀπαγγελίας ποιημάτων

ΥΠΟ Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ

Δραχ. 1.

ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΤΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ

Κωμικὸν παίγνιον εἰς πρᾶξιν μίαν

ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΣΟΥΡΗ

Λεπτὰ 30.

Voltaire Oeuvres complètes. Εἰς τόμους 75, καλῶς δεδεμένους. Τιμὴ δραχμαὶ 200.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 170.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 456.— 22 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ—1885. Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 508

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.
Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.
Ο ΕΡΩΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΙΕΡΗ καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκία τῆς Κερκύρας.
ΣΠΕΤΣΙΩΤΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τὸ γνωστότατον ἐνταῦθα βιβλιοπωλεῖον Καρόλου Βίλμπεργ ἀνέλαβε τὴν ἔκδοσιν τῆς *Ἑλλάδος* τοῦ Γερμανοῦ Ἰακώβου Φάλκε, διασκευασθείσης ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὅπερ πρὸ βραχέος χρόνου ἐκδοθὲν ἔτυχεν ἐνθέρμου ὑποδοχῆς ἐν Γερμανίᾳ, ἐξετάζει τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ τὰ κατ' αὐτούς, τὸν κατ' οἶκον καὶ τὸν κοινωνικόν, τὸν δημόσιον καὶ τὸν θρησκευτικὸν βίον, τὰ ἔργα αὐτῶν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, τῇ τέχνῃ καὶ τοῖς γράμμασι, τὰ μνημεῖα τῶν χειρῶν καὶ τῆς διανοίας τῶν Ἑλλήνων. Κοσμεῖται δὲ ὑπὸ εἰκόνων λαμπρῶν, ἔργων ἐξόχων καλλιτεχνῶν τῆς Γερμανίας, δι' ὧν ἡ εὐσύνοπτος ἐξεικόνισις τοῦ συγγραφέως καθίσταται σαφεστέρα καὶ αἰσθητοτέρα τῷ ἀναγνώστῃ. Διδάσκον εὐαρέστως καὶ τέρπον ἅμα τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ προαγγελλόμενον ἔργον προώρισται οὐ μόνον νὰ ποιήσῃ γνωστὸν εἰς τοὺς πολλοὺς τὸν βίον τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἀλλὰ καὶ νὰ καλλιεργήσῃ καὶ ἀναπτύξῃ παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ, καθιστῶν οἰκεῖα τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας καὶ ἐμπνέον ἀγάπην καὶ θαυμασμὸν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, οὗ κύριον στοιχεῖον ἦτο ἡ τοῦ καλοῦ θεραπεία.

Ἡ μεγάλη τῆς ἐκδόσεως φιλοκαλία ἀποδεικνύει χρησιμώτατον τοῦτο καὶ παντὶ Ἕλληνι ἀπαραίτητον σύγγραμμα, ὡς εὐλόγως παρατηρεῖ ὁ ἐκδότης, καὶ κάλλιστον κόσμημα αἰθουσῶν. Περιέχον ὑπὲρ τὰς 200 εἰκόνας, χαραχθείσας ἐν Γερμανίᾳ ἐν τοῖς πρωτεύουσι καλλιτεχνικοῖς ἐργαστηρίοις, ἐκτυπούμενον δ' ἐν Λειψίᾳ ἐν τῷ μεγάλῳ τυπογραφείῳ τοῦ Τεϋβνερ, θὰ ἀποτελέσῃ 25 — 30 φυλλάδια εἰς μέγα σχῆμα, ὧν ἕκαστον θὰ περιέχῃ πλὴν τῶν ἐν τῷ κειμένῳ εἰκόνων καὶ ἀνὰ μίαν μεγάλην, ἰδιαιτέρως ἐκτετυπωμένην. Τὰ φυλλάδια θὰ ἐκδίδωνται κατὰ δεκαπενθημερίαν, τοῦ πρώτου ἐκδοθησομένου τῇ 15 Ὀκτωβρίου. Ὡρίσθη δὲ τιμὴ ἑκάστου φυλλαδίου ἐν Ἀθήναις μὲν 1 δρ. 50, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ 1 δρ.75. Οἱ προπληρώνοντες ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ συνδρομητῶν 5 δρ. θὰ λαμβάνωσι καθ' ὅσον ἐκδίδονται τρία φυλλάδια, ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν. Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅροις καὶ καὶ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς *Ἑστίας*.

—Ταὐτοχρόνως ὁ ἐνταῦθα βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης κ. Κάρολος Μπὲκ ἀγγέλλει τὴν δημοσίευσιν σπουδαιοτάτου ἔργου, ἐκτενοῦς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος, συγγεγραμμένης ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὑφηγητοῦ τῆς Ἱστορίας κ. Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου. Κατὰ τὴν μετὰ τοῦ σημερινοῦ ἡμῶν φύλλου διανεμομένην ἀγγελίαν τοῦ ἐκδότου τὸ ἔργον θέλει κοσμηθῇ διὰ πεντακοσίων πεντήκοντα εἰκόνων κατεσκευασμένων ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, ὧν ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν εἰκόνες ὁλοσέλιδοι ἐπὶ ἰδίου λαμπροῦ χάρτου ἐκτετυπωμέναι. Τὸ ἔργον διαιρούμενον ἐν ὅλῳ εἰς τρεῖς τόμους ἐξ ἑκατὸν μέχρις ἑκατὸν δέκα τυπογραφικῶν φύλλων θέλει ἐκδοθῇ κατὰ φυλλάδια ἐκ τριάκοντα δύο σελίδων, δημοσιευόμενα κατὰ δεκαπενθημερίαν καὶ τιμώμενα δραχμῆς, οὕτως ὥστε ἡ ἀπόκτησις τοῦ βιβλίου ἀποβαίνει εὐχερεστάτη Θέλει δὲ γείνει ἔναρξις τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου προσεχέστατα.

Ἀποβλέποντες εἰς τὴν παρ' ἡμῖν ἔλλειψιν τοιούτου βιβλίου ἀπευθυνομένου εἰς πάντα Ἕλληνα καὶ προωρισμένου διά τε τοῦ δημώδους κειμένου καὶ τῆς καταλλήλου ἐκλογῆς ἀξιολόγων εἰκόνων νὰ παράσχῃ ζῶσαν εἰκόνα τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους, καὶ πεποιθότες ἐπὶ τὸν κάλαμον τοῦ συγγραφέως, γνωστοῦ ἤδη ἐκ πολλῶν καὶ σπουδαίων ἱστορικῶν ἔργων, συνιστῶμεν τὸ βιβλίον ἐκ τῶν προτέρων εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας. Δημοσίευσις τοιαύτη δὲν πρέπει νὰ λείψῃ ἀπ' οὐδενὸς ἑλληνικοῦ οἴκου.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἀπὸ τοῦδε παρ' ἅπασι τοῖς ἐν Ἑλλάδι βιβλιοπώλαις καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς *Ἑστίας*, ὅπερ δύναται νὰ εἰδοποιηθῇ διὰ τῆς ἐπιστροφῆς συμπεπληρωμένου τοῦ ὄπισθεν τῆς ἀγγελίας τοῦ ἐκδότου ἐκτετυπωμένου δελτίου παραγγελίας.

— Ἐδημοσιεύθη ἡ λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ 19 ἔτος 1883—1884 γενομένων ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ ὑπὸ τοῦ προέδρου κ. Τ. Ἀργυροπούλου.

Κατ' αὐτήν, ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἀνέρχεται εἰς 787, ἡ περιουσία δὲ αὐτοῦ εἰς δρ. 86, 083. 35. Αἱ ἐκπαιδευτικαὶ ἐνέργειαι τοῦ Συλλόγου ἐστέφθησαν δι' ἐπιτυχίας, αἱ δὲ εἰς διάφορα μέρη τοῦ κράτους σχολαὶ τοῦ Συλλόγου αἱ τῶν ἀπόρων παίδων καὶ αἱ δημοτικαὶ τακτικῶς ἐλειτούργησαν καὶ καλλίστους παρήγαγον καρπούς. Ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις σχολῇ τῶν ἀπόρων παίδων ἐνεγράφησαν ἐν συνόλῳ 620 παῖδες, ὑπερβάντες τοὺς ἐγγραφέντας κατὰ πάντα τὰ προηγούμενα ἔτη. Ὡς πρὸς τὰς πατρίδας τῶν ἐν τῇ σχολῇ φοιτώντων παίδων, ἐκ μὲν τῆς ἔσω Ἑλλάδος οἱ πλείονες ἀνήκουσιν εἰς τὴν Κορινθίαν καὶ Γορτυνίαν, ἐκ δὲ τῶν τῆς ἔξω Ἑλλάδος εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Κρήτην, προσῆλθον δὲ ἱκανοὶ καὶ ἐξ Ἠπείρου. Ὡς πρὸς δὲ τὰ ἐπαγγέλματα ὑπερτεροῦσιν οἱ στιλβωταὶ ὑποδημάτων, οἱ ὀψοκομισταὶ καὶ οἱ ἐφημεριδοπῶλαι ἐκ τῶν τῆς ἔσω Ἑλλάδος, καὶ οἱ πηλοφόροι καὶ κτίσται, ἅπαντες Μακεδόνες καὶ Ἠπειρῶται. Πλὴν τούτων ὅμως κατεγράφησαν κατὰ τὸ ἐν λόγῳ ἔτος καὶ πολλοὶ παῖδες τεχνῖται. Ἡ ἡλικία τῶν παίδων ποικίλλει ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου ἔτους μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ. Ἀλλ' ἡ κοσμητεία δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ δεχθῇ κατ' ἐξαίρεσιν καὶ μαθητὰς ἄνω τῶν εἴκοσι. Εἷς τούτων, ἐργάτης ἐκ Μακεδονίας, ἀριθμεῖ 37 ἔτη. Ὁ ἀρτισύστατος μουσικὸς θίασος ἐδιδάχθη καθ' ἅπαν τὸ λῆξαν ἔτος ὑπὸ τοῦ ἀρχιμουσικοῦ κ. Γαϊδεμβέργερ, καὶ ἐπαιάνισε δὶς δημοσίᾳ.

Αἱ κατ' ἐπαρχίας σχολαὶ τῶν ἀπόρων παίδων εἰργάσθησαν καὶ αὗται ἐπιτυχῶς. Διετηροῦντο δὲ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ὑπὸ τοῦ Συλλόγου δώδεκα σχολαί, ἐν αἷς ἐφοίτησαν παῖδες ὑπὲρ τοὺς 1300.

Εἰς 35 συνεδριάσεις συνῆλθεν ὁ Σύλλογος. Ἐκ τούτων 13 ἦσαν τακτικαί, καὶ 22 ἔκτακτοι, ἐν αἷς μόνον διατριβαὶ ἀνεγνώσθησαν. Ὁ θεσμὸς τῶν Τμημάτων ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἱδρυθεὶς ἐν τῷ Συλλόγῳ ἐλειτούργησεν ἀπροσκόπτως. Ἐν ἑκάστῳ τῶν Τμημάτων ἐγένοντο πλεῖσται καὶ ἐνδιαφέρουσαι ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις καὶ συζητήσεις. Ὑπὸ τοῦ φυσιολογικοῦ Τμήματος συνεστάθησαν πρὸς τοῖς ἐξ ὑπάρχουσι τρεῖς ἔτι μετεωρολογικοὶ σταθμοί. Τῇ φροντίδι δὲ τοῦ τμήματος τῶν Καλῶν Τεχνῶν ἐγένετο ἔκθεσις ἀνθέων ὡς καὶ ἡ ἔκθεσις τῶν κειμηλίων τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας.

— Ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς ἐν Κερκύρᾳ Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας εἰς τεῦχος ἐκ σελίδων 36 ὁ «Ὕμνος πρὸς τὴν Πατρίδα», τετραφωνία καὶ χορὸς μετὰ συνοδείας κλειδοκυμβάλου, ὑπὸ Δ. Ροδοθεάτου, βραβευθεὶς διὰ τοῦ χρυσοῦ μεταλλίου ἐν τῷ Α' μουσικῷ διαγωνίσματι τῆς Φιλαρμονικῆς Ἑταιρίας.

— Κατὰ τὸ χειμερινὸν ἑξάμηνον τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1885—86 θέλουσι διδάξει ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐν ὅλῳ 66 τακτικοὶ καθηγηταὶ καὶ 52 ὑφηγηταί. Ἐξ αὐτῶν 4 καθηγηταὶ καὶ 5 ὑφηγηταὶ θὰ διδάξωσιν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ, 11 καθηγηταὶ καὶ 10 ὑφηγηταὶ ἐν τῇ Νομικῇ, 30 καθηγη-

Digitized by Google

ταὶ καὶ 25 ὑφηγηταὶ ἐν τῇ Ἰατρικῇ, καὶ 21 καθηγηταὶ καὶ 19 ὑφηγηταὶ ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ.

Κύριε Διευθυντά,

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 453 Δελτίῳ τῆς *Ἑστίας* ἀνέγνων χθὲς εἴδησιν, μετὰ μεγίστης ἐθνικῆς ὑπερηφανείας ἀναγραφομένην ἐκ τῶν στηλῶν τῆς «Νέας Ἐφημερίδος». Χάριν τῆς ἀληθείας καὶ δικαίας ἐθνικῆς ἱκανοποιήσεως, παρακαλῶ ὑμᾶς, ἵνα φιλοξενήσητε ἐν γωνίᾳ τινὶ τοῦ ἀξιολόγου ὑμῶν περιοδικοῦ τὰς ὀλίγας μου ταύτας γραμμάς, ἀνασκευαζούσας τὸ ἀνακριβὲς τῶν πληροφοριῶν, ἃς ἔχει ὁ γράψας τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος εἴδησιν.

Εἰς τὸν ἡγεμόνα τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους Κωνσταντῖνον Ζάππαν ὀφείλει ἡ Ἑλλὰς καὶ «τὴν πρώτην τιμῶσαν τὸ ἑλληνικὸν γυναικεῖον φύλλον δι' εὐρείας παιδείας», τὴν δεσποινίδα Ε. Ἀδάμ, ἥτις ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ φερωνύμου τῷ Ζάππᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνωτάτου ἐκπαιδευτηρίου ἀκολουθήσασα μέχρι τέλους τὰ μαθήματα αὐτῆς, ἐκ τῶν πρώτων τῆς σχολῆς ἀποφοίτων, αὐτὴ ἀρίστη μεταξὺ τῶν ἀρίστων κατὰ τὰς διπλωματικὰς ἀνεδείχθη ἐξετάσεις.

Γῇ προτάσει τῶν διευθυνόντων τὰ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου ἡ δεσποινὶς Ἀδάμ, μόλις περατώσασα τὰς ἐν τῷ Ζαππείῳ πλήρεις γυμνασιακὰς σπουδάς, ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ μεγαθύμου ἱδρυτοῦ εἰς Παρισίους, ἔνθα ἐπὶ διετίαν ἠκροάσατο τακτικῶς οὐ μόνον ἁπάντων τῶν μαθημάτων «τοῦ ἀνωτάτου ἐν Παρισίοις Πανεπιστημίου, τῆς ἱστορικῆς Sorbonne», ἀλλὰ καὶ τὴν σειρὰν τῶν φιλοσοφικῶν ἐν τῷ Collège de France, ἔνθα, ὡς γνωστόν, διὰ τὸ ὑψηλὸν τῶν μαθημάτων ἄνδρες μόνον φοιτῶσιν, ἀντιπροσωποῦσα αὐτὴ μόνη μετ' εὐαρίθμων Γαλλίδων, οὐχὶ τακτικῶν ἀκροατῶν, τὸ ἡμέτερον ἔθνος καὶ ἐπισπασαμένη πάντοτε τοὺς τιμητικωτέρους τῶν καθηγητῶν ἐπαίνους.

Μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς Sorbonne ἀποφοίτησιν αὐτῆς, ἐντολῇ τοῦ κ. Ζάππα, ἐκτιμῶντος τὴν διακεκριμένην ἐκείνην ἱκανότητα, μετέβη ἡ νεαρὰ λογία εἰς Ἑλβετίαν, ὅπου ἐν αὐτῇ τῇ κοιτίδι αὐτοῦ ἐπιτυχῶς ἐσπούδασε «τὸ Φροβελιανὸν σύστημα», περὶ οὗ τόσος γίνεται λόγος μόλις ἀπό τινος ἐν Ἀθήναις.

Ἀπὸ διετίας καὶ πλέον ἐπανακάμψασα εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ δεσποινὶς Ἀδάμ, μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας ἐξακολουθεῖ διδάσκουσα ἀνώτερα μαθήματα ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ, ἐν ᾧ ἐξεπαιδεύθη, ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην διευθύντριαν αὐτοῦ κυρίαν Καλ. Κεχαγιᾶ.

Ἰδοὺ τίς ἡ πρώτη ἐν Γαλλίᾳ παιδευθεῖσα Ἑλληνίς. Ταύτην ἀντάξιαν εὐχόμεθα τὴν Ἀθηναίαν δεσποινίδα, ἧς τὴν «πρὸς τὰ γράμματα ἐπίδοσιν» μεγάλως ἐκτιμῶμεν, διότι ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀποδίδωμεν τὸν δίκαιον ἑκάστῳ ἔπαινον.

Δέξασθε, Κύριε διευθυντά, τὰς διαβεβαιώσεις τῆς ἐξαιρέτου ὑπολήψεώς μου.

Ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1885.

Αλ. Κ. ΔΗΜΗΣΣΑΣ

Ὁ Παῦλος Heyse ἐπεράτωσε νέον του ἔργον «ὁ Διογένης», ὅπερ παρέδωκεν εἰς τὸ ἐν Μονάχῳ θέατρον νὰ παρασταθῇ. Ἐπίσης ὁ ἐν Βιέννῃ δραματουργὸς Reitler ἐτελείωσε τρίπρακτον κωμῳδίαν «Ὁ πατὴρ τῆς Μηδείας», ἥτις θὰ διδαχθῇ ἀπὸ τοῦ ἐν Βιέννῃ Θεάτρου.

— Ἐν Μιλάνῳ ἱδρύθη σχολεῖον «στοιχειοθετικῆς,» ἐν ᾧ διδάσκονται ἤδη περὶ τοὺς 76 μαθητάς, ἡλικίας 11—17 ἐτῶν, τὴν ἰταλικήν, γαλλικὴν καὶ λατινικήν, πρὸς δὲ τούτοις γραφικὴν καὶ μαθηματικὰ καὶ τέλος θεωρίαν καὶ πρᾶξιν τῆς στοιχειοθετήσεως.

— Εἰς ἓν τῶν πανεπιστημίων τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ἱδρύθη ἕδρα «Ἐφημεριδογραφίας,» σκοποῦσι δὲ νὰ πράξωσι τὸ αὐτὸ καὶ ἄλλα πανεπιστήμια τοῦ Νέου Κόσμου

— Σπουδαιοτάτη ἀνθρωπολογικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψις ἐγένετο πλησίον τῆς Τρασιμένης λίμνης παρὰ τῷ Castiglione del Lago τῆς ἐπαρχίας Περουγίας, ἐν τάφῳ ἀνήκοντι εἰς τὴν καλουμένην πρωϊμωτάτην παγερὰν περίοδον Εἶνε δὲ αὕτη ὑδρία, τῶν καλουμένων προσωπομόρφων φέρουσα ἐρρίνιον (δακτύλιον) Ἡ κεφαλὴ εἶνε ἀρχαϊκωτάτης χαρακτηριστικῆς τέχνης. Εἶνε δὲ εἰργασμένη κατὰ τὸν αἰγυπτιακὸν τρόπον ἐπὶ τοῦ κυλινδρικοῦ λαιμοῦ. Ἡ κανονικὴ ῥὶς προβάλλει ὑπὸ τὸ ὀστεῶδες σχεδὸν πιθηκοειδὲς μέτωπον, τὸ δὲ ῥινικὸν μεσόριον φέρει τρῆμα, δι' οὗ διήρχετο ἐρρίνιον κοσμητικόν. Οἱ ὀφθαλμοὶ παρίστανται διὰ δύο ᾠοειδῶν σχημάτων, τὸ ἄνευ χειλέων στόμα εἶνε ἐσχισμένον ὀξυγωνίως, τὰ ὦτα ἔχουσι τύπον παράδοξον καὶ ξενίζοντα, οἱ δὲ λοβοὶ αὐτῶν φέρουσι ἐνώτια συνιστάμενα ἐκ σπειροειδῶν νημάτων καὶ δακτυλίων

— Ἀπὸ τῆς 1 Ὀκτωβρίου ἄρχεται ἐν Βερολίνῳ ἐκδιδόμενον σύγγραμμα περιοδικὸν «*Ἡ χειραγωγηθεῖσα*,» σκοποῦν τὴν διαφώτισιν καὶ συζήτησιν τοῦ ζητήματος τῆς χειραφετήσεως τῶν γυναικῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τούτων.

— Ἐν Λονδίνῳ δὲ ἐκδίδοται προσεχῶς πολύγλωττος ἐφημερὶς «**The Linguist**» γραφομένη εἰς πέντε γλώσσας, ἀγγλικήν, γερμανικήν, γαλλικήν, ἱσπανικὴν καὶ ὁλλανδικήν.

— Τὸ νέον μυθιστόρημα τοῦ Ἐρνέστου **Eckstein** *ἡ Ἀφροδίτη* ἐξεδόθη συγχρόνως γερμανιστί, ἀγγλιστὶ (ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ καὶ Λονδίνῳ) σουηδιστὶ (ἐν Στοκχόλμῃ) καὶ ὁλλανδιστί. Συγχρόνως δὲ παρασκευάζεται καὶ δανικὴ μετάφρασις.

— Ἡ πρωσσικὴ κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ καταστήματα ὑγιεινῆς εἰς ὅλα τὰ πανεπιστήμια τοῦ κράτους. Ἕνεκα ὅμως οἰκονομικῶν λόγων θὰ προβῇ μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὸ ἔργον Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1883 εἶχεν ἱδρυθῇ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Γοτίγγης ἰνστιτοῦτον ὑγιεινῆς καὶ ὡρίσθη ἐν αὐτῷ καὶ ἕδρα καθηγητοῦ τῆς ἰατρικῆς, χημείας καὶ ὑγιεινῆς, τοῦτο δ' ἐγένετο τότε, ὡς εἶπεν αὐτὸς ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ὡς δεῖγμα, ἵνα κατ' αὐτὸ βραδύτερον σχηματισθῶσιν ὅμοια καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς πανεπιστημίοις Ἔκτοτε ἱδρύθη τὸ ἐν Βερολίνῳ ἰστιτοῦτον τῆς ὑγιεινῆς, τανῦν δὲ θὰ ἱδρυθῶσιν καὶ ἐν Μαρβούργῳ καὶ Κράϊφσβαλδ ἕτερα ὅμοια ἐργαστήρια.

—Πρὸ δύο μηνῶν ἐτελεύτησεν ἐν Βερολίνῳ, ἄγων τὸ 68ον ἔτος, ὁ Γουλιέλμος Καμφχάουσεν, εἷς τῶν ἐπισημοτέρων στρατιωτικῶν ζωγράφων τῆς Γερμανίας τῶν ἐμπνευσθέντων ἐκ τῶν πολεμικῶν αὐτῆς κλεῶν. Οἱ πίνακες αὐτοῦ οἱ παριστῶντες τὸν μέγαν Ἐκλέκτορα καὶ τὸν νῦν Αὐτοκράτορα, διασχίζοντα ἔφιππον τὸ πεδίον τῆς μάχης, θεωροῦνται ὡς ἀριστουργήματα, τῶν ὁποίων ηὔξησεν ἡ δημοτικότης ἀπὸ τῶν τε εὐτυχῶν εὐτυχημάτων τῶν γερμανικῶν ὅπλων Αἱ 10 — 12 μεγάλαι εἰκόνες αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ κύριον ἔργον του, ἐξησφάλισαν τὴν ὑστεροφημίαν τῷ Καμφάουσεν, ὅστις δὲν ἦτο μόνον ζωγράφος, ἀλλὰ καὶ ποιητὴς καὶ ῥήτωρ. διακρινόμενος καὶ ἐν τῇ εὐγλωττίᾳ, ὡς ἐν τῇ ζωγραφικῇ, ἐπὶ πατριωτισμῷ. Ὑπῆρξε δὲ πάντοτε ἐχθρὸς τῆς ἐμφάσεως, τοῦ πάθους, καὶ τῆς θεατρικῆς ἐπιδείξεως, ἀγαπῶν νὰ ἐκφράζῃ τὸ μέγα διὰ τῆς ἁπλότητος.

— Ἐκδίδονται σήμερον εἰς τεῦχος τὰ νέα καὶ κατὰ καιροὺς ἀπαγγελθέντα ποιήματα τοῦ κ. Δ Κόκκου «Μακεδονία», «ἡ Σημαία» καὶ «Εἰς τὰ ὅπλα», ὧν ἀντὶ προλόγου προταχθήσεται τὸ γραφὲν πρὸ καιροῦ εἰς τὴν βασιλοποῦλαν Ἀλεξάνδραν ἐπὶ τῷ θρυλήματι περὶ μνηστείας αὐτῆς.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Σεπτεμβρίου 20 Παρασκευή.

Ἔκτακτος ὑπῆρξεν ἡ ὑποδοχὴ τοῦ βασιλέως ἐπανακάμπτοντος εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐκ τῆς Ἑσπερίας, καθότι διὰ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ ἐδίδετο εὐκαιρία εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν ὅπως ἐπισημότερον ἐκφράσῃ τὰ κατέχοντα αὐτὸν αἰσθήματα ὡς πρὸς τὰ ἐν τῷ Αἵμῳ διαδραματιζόμενα. Τὸ πλῆθος ἐξετείνετο πυκνὸν ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου ὅπου ἔμελλε νὰ ἀποβιβασθῇ ὁ βασιλεὺς μέχρι τῆς πλατείας τῶν Ἀνακτόρων, ἔνθα συνεκεντρώθησαν, ἐκτὸς τοῦ λοιποῦ λαοῦ, αἱ τοὺς ἐνταῦθα ἐγκατεστημένους ἐκ τῶν δούλων ἐπαρχιῶν ἀντιπροσωπεύουσαι πρεσβεῖαι, μετὰ ἰδίας σημαίας ἑκάστη Κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ μέχρι τῶν ἀνακτόρων ἐχαιρέτιζον τὸν ἄνακτα ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίαι, ἐν αἷς διεκρίνοντο καὶ πολεμικαὶ ἐκδηλώσεις Ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ ἐξώστου τῶν ἀνακτόρων ἐμφανισθεὶς εἰς τὸ ζητωκραυγοῦν καὶ τὴν παρουσίαν του προσδοκῶν πλῆθος, προσεφώνησε δι' ἐντόνου φωνῆς ταῦτα:

«Παιδιά! Αἱ περιστάσεις εἶνε λίαν σοβαραὶ καὶ ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει νὰ σκεφθῇ μὲ φρόνησιν καὶ μὲ θάρρος. Ἐνδεχόμενον εἶνε νὰ χρειασθῶσι πολλαὶ θυσίαι. Ἀλλ' ἡ ἐγνωσμένη φιλοπατρία καὶ αὐταπάρνησις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ μοὶ ἐγγυᾶται ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θέλει ὑποστῇ ταῦτα

Digitized by Google

προθύμως. Πιστεύσατε δὲ εἰς τὴν ἄπειρον ἀγάπην μου πρὸς τὴν φιλτάτην πατρίδα καὶ τὴν ἄοκνον μέριμνάν μου ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ζήτω ἡ Ἑλλάς! »

Μετὰ τὰς ὀλίγας, ἀλλὰ πατριωτικὰς λέξεις τοῦ βασιλέως, αἵτινες ἀνεζωπύρησαν τὸ θάρρος καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ πλήθους, διελύθη τοῦτο ἡσύχως

— Ἐδημοσιεύθη τὸ Διάταγμα τῆς λήξεως τῆς πρώτης συνόδου τῆς Βουλῆς τῆς 10ης περιόδου. Δι' ἑτέρου δὲ Διατάγματος συγκαλεῖται ἡ Βουλὴ τὰς πρώτας ἡμέρας 8βρίου.

—Ἐπίσης τὰ στρατολογικὰ γραφεῖα διετάχθησαν νὰ συγκαλέσωσι τὰς δύο σειρὰς τῶν ἐφέδρων, πλὴν τῶν ἀπαλλαγέντων τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ Οἱ καλούμενοι ἔφεδροι εἰσὶν οἱ κατὰ τὰ μητρῷα τῶν ἀρρένων γεννηθέντες κατὰ τὰ ἔτη 1862 καὶ 1863. Ἐτάχθη δὲ εἰκοσαήμερος προθεσμία πρὸς προσέλευσιν, λογιζομένη ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς τοιχοκολλήσεως εἰς τὰς θύρας τῶν σχετικῶν δημαρχείων καὶ παρεδρείων. Οἱ καλούμενοι ἅμα τῇ προσελεύσει των εἰς τὰ ἁρμόδια στρατολογικὰ γραφεῖα θέλουσι κατατάσσεσθαι εἰς τὰ ὅπλα, εἰς ἃ εἶχον προϋπηρετήσει

— Αἱ μετασταθμεύσεις τῶν διαφόρων σωμάτων πρὸς τὴν ὁροθετικὴν γραμμὴν ἐξακολουθοῦσιν ἐνεργούμεναι. Ἐντεῦθεν ἀνεχώρησαν δύο πυροβολαρχίαι, δύο τάγματα τοῦ πεζικοῦ, ἡ δευτέρα ἴλη τῆς ἱππαρχίας, καὶ ἓν τάγμα μηχανικοῦ εἰς Θεσσαλίαν Πολλοὶ ἀκολουθοῦσι τοὺς φεύγοντας ἄνδρας εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως, ἀποχαιρετοῦντες αὐτούς. Ὡσαύτως τὰ ἐν Κορίνθῳ, Λευκάδι, Χαλκίδι, Ζακύνθῳ, Πάτραις καὶ ἀλλαχοῦ ἑδρεύοντα τάγματα, τὰ μὲν μετηνέχθησαν, τὰ δὲ θέλουσι μετενεχθῆ εἰς τὰς νέας αὐτῶν ἕδρας ὑπὸ τῆς *Μπουμπουλίνας* καὶ τῆς ἀτμοβάρεως *Ὕδρας*, αἵτινες ἐτάχθησαν πρὸς μεταφορὰν τῶν διαφόρων σωμάτων.

— Μετὰ τὴν προσέλευσιν πάντων τῶν εἰς ἄδειαν σταλέντων ἐργατῶν θαλάσσης ἀπεφασίσθη ὁ ἐξοπλισμὸς πάντων τῶν πολεμικῶν πλοίων καὶ ὁ σχηματισμὸς δύο μοιρῶν ναυτικῶν μετ' ἀναλόγων τορπιλλοφόρων.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως διέταξε τοὺς Γυμνασιάρχας, ὅπως θέσωσιν ὡς ἐνέργειαν συντόμως τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν. Πρὸς τοῦτο τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας συνεννοήθη μετὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, ὅπερ διέταξε τοὺς κατὰ τόπους σωματάρχας νὰ ἀποσπάσωσιν ἀνὰ ἕνα ἀξιωματικὸν ἐπόπτην τῶν ἀσκήσεων.

— Καὶ ἐν ἄλλαις ἐπαρχίαις τοῦ Κράτους, ὡς ἐν Λαρίσσῃ, Τριπόλει, Γυθείῳ, Γαλαξειδίῳ, Ραψάνῃ, ἐγένοντο ἐνθουσιώδη συλλαλητήρια τοῦ λαοῦ, ἐκφράζοντος ἐν τέλει διὰ ψηφισμάτων τὴν ἀμείωτον προθυμίαν αὐτοῦ ὅπως ὑποβληθῇ εἰς θυσίας χάριν τῆς πατρίδος.

— Νέαι εἰδήσεις, οὐχ ἧττον εὐχάριστοι, ἀφίκοντο περὶ τῶν προόδων τοῦ ἐν τῇ δανικῇ ναυτικῇ σχολῇ τῶν δοκίμων ἐκπαιδευομένου βασιλόπαιδος Γεωργίου. Μετὰ τὸν μέχρις Ἀγγλίας, Πορτογαλλίας καὶ Ὁλλανδίας πλοῦν τῶν μαθητῶν τῆς σχολῆς ταύτης καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ δρόμωνος, οὗ ἐπέβαινον εἰς Κοπεγχάγην, διετάχθη ἡ ἐπιβίβασις αὐτοῦ ἐπὶ ἀτμοημιολίας, ἥτις περιέπλευσε τὰ παράλια τῆς Δανίας χάριν πρακτικῆς ἐξασκήσεως. Ὁ βασιλόπαις Γεώργιος εἴς τε τὰς θεωρητικὰς ἐν τῇ σχολῇ ἐξετάσεις ὡς καὶ εἰς τὰς πρακτικὰς ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ἐκπαιδευτικῶν πλοίων, ἐπέδειξε προόδους μεγάλας, διακριθεὶς μεταξὺ καὶ αὐτῶν τῶν πρωτευόντων συναδέλφων του.

— Ὑπὸ ἐπιτροπῆς, ἣν διώρισε τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, παρελήφθη ἡ ἀπὸ Κορίνθου εἰς Κιάτον σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἥτις λίαν προσεχῶς παραδίδεται εἰς δημοσίαν χρῆσιν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Σ. Μ. Λεόβαν. Τῆς συνδρομῆς προαποσταλείσης, ὡς ἐσημειώθη ἡμῖν ἐνταῦθα, ὑπὸ τοῦ ἐν Βιέννῃ «M. de la Ch. U.» μένουσιν ἤδη τὰ ὑφ' ὑμῶν σταλέντα, κατὰ τὴν παραγγελίαν σας, δι' ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς τοῦ 1886. Εἰς τὰ ἄλλα τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν δύσκολον εἶνε νὰ ἀπαντήσωμεν λεπτομερῶς δι' ἔλλειψιν χώρου. Σημειοῦμεν μόνον ὅτι τῶν μὲν ἐν Γκαζοχωρίῳ ἐπῆλθε προθύμως ἀρωγὸς ἡ πόλις, εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη ἡ οἰκτρὰ ὄντως κατάστασις τῶν ἐκεῖ οἰκούντων· διότι, τῆς συνοικίας ἔξω τῆς πόλεως κειμένης, ἠγνοεῖτο πρὶν τὸ κακόν, τὸ κατατρύχον τοὺς κατοίκους. Ὡς πρὸς τὴν ῥυμούλκησιν δὲ τῆς δεξαμενῆς, οἱ εἰδήμονες ἀπεφάνθησαν ὅτι τὸ ἔργον ἦτο ὄντως δυσχερές, οἱοσδήποτε καὶ ἂν ἀνελάμβανε τὴν ἐκτέλεσιν.—κ. Ε. Δ. Κ. Νάουσαν. Ἀπεστάλησαν. Ἡ καθυστέρησις προῆλθε βεβαίως ἐκ τοῦ ταχυδρομείου, διότι ἐκ τοῦ γραφείου ἡμῶν ἀποστέλλονται τακτικώτατα. Αἱ παραστάσεις εἰς οὐδὲν δυστυχῶς ὠφελοῦσι. — *Τακτικῷ συνδρομητῇ*. Πειραιᾶ. Μάλιστα. — κ. Α. Β. Μ. Βῶλον. Κατὰ σημείωσιν δοθεῖσαν ἡμῖν εὐμενῶς ὑπὸ φίλου τῆς «Ἑστίας» εἰδήμονος, αἱ συχνότεραι ἐμφανίσεις διαττόντων ἀστέρων συμβαίνουσι κατὰ τὴν νύκτα τῆς 29 Ἰουλίου καὶ τὴν πρωΐαν τῆς 2 Νοεμβρίου. Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἐποχὴν οἱ διάττοντες ἀστέρες εἶνε πολλάκις τοσοῦτον πολυπληθεῖς, ὥστε δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς πυρίνην βροχήν. Οἱ διάττοντες ἀστέρες, αἱ βολίδες καὶ οἱ ἀερόλιθοι εἶνε σώματα στερεὰ διάφορα τὸ μέγεθος Τὰ σώματα ταῦτα, περιπολοῦντα περὶ τὸν ἥλιον, συναντῶνται ὑπὸ τῆς γῆς κατὰ τὴν περὶ αὐτὸν περίοδον αὐτῆς, καὶ εἰσερχόμενα ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ καθίστανται διάπυρα ἕνεκα τῆς πρὸς αὐτὴν τριβῆς, καὶ τὰ μὲν μικρότερα σώματα καίονται καὶ ἐξατμίζονται, ἀφοῦ ἀναλάμψωσιν, ἀποτελοῦντα τοὺς διάττοντας ἀστέρας, τὰ δὲ μεγαλείτερα διασχίζουσι τὴν ἀτμοσφαῖραν ὡς βολίδες διάπυροι διαχέουσαι ζωηρὸν φῶς καὶ ἀφίνουσαι ὄπισθεν αὐτῶν φωτεινὴν οὐράν, ἐνίοτε δὲ διαρρήγνυνται μετὰ κρότου ἢ πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἀερόλιθοι. Οἱ διάττοντες εἶνε συχνότεροι κατὰ τὴν 29 Ἰουλίου καὶ κατὰ τὰς περὶ ταύτην νύκτας ὡς καὶ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 1 πρὸς τὴν 2 Νοεμβρίου, διότι κατὰ τὰς ἐποχὰς ταύτας ἡ γῆ εὑρίσκεται εἰς σημεῖον τῆς περὶ τὸν ἥλιον τροχιᾶς αὐτῆς, καθ' ὃ ὑπάρχει πυκνότατον τὸ σμῆνος τῶν περὶ τὸν ἥλιον περιπολούντων σωματίων τῶν ἀποτελούντων τὸ φαινόμενον τῶν διαττόντων ἀστέρων. Ὅπως λάβετε ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς πληθύος τῶν διαττόντων, οἵτινες ἐμφανίζονται κατὰ τὰς μεγάλας πτώσεις αὐτῶν, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα ὅτι τὸ ἀστεροσκοπεῖον τῆς Βοστώνης ὑπελόγισεν ὅτι ἐφάνησαν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1872 240,000, ἐξ οὗ δύναταί τις νὰ φαντασθῇ πόσον μέγα ἦτο τὸ πλῆθος τῶν καθ' ὅλην τὴν γῆν ἐμφανισθέντων. Ὁ διάσημος Ἀμερικανὸς Σίμων Newcomb ὑπολογίζει ὅτι κατ' ἔτος πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς 146, 000,000,000, διαττόντων ἀστέρων! —Καν Α. Φ. Καρπενήσιον καὶ κκ. Κ. Π. Γαύριον, Δ. Χ. Κεφαλληνίαν καὶ Ι. Ε. Σκόπελον. Ἐλήφθησαν.—*Ἀμούσῳ*. Κωνσταντινούπολιν. Ἡ διεύθυνσίς του ἐπὶ τοῦ παρόντος: Werderstrasse, 20, parterre, ***Dresde***. Ἀλλ' εἰς Δρέσδην θὰ παραμείνῃ μόνον ὀλίγας ἔτι ἡμέρας, σκοπῶν νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλην γερμανικὴν πόλιν, ἣν δὲν ὥρισεν ἔτι. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς «Ἑστίας» φιλόφρονας ἐκφράσεις σας. Ἡ εὐμενὴς τῶν φίλων αὐτῆς σύμπραξις πρὸς διάδοσιν τοῦ φύλλου εἶνε ἡ ἀξιολογωτέρα ὑπηρεσία ἣν δύνανται νὰ παράσχωσιν τῇ «Ἑστίᾳ».—κ. Γ. Δ. Δρέσδην. Ἐκτενῆ ἀπάντησίν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.—κ. Ι. Τ. Ἰωάννινα. Ἐνεγράψαμεν τὸν κ. Α. Π. καὶ ἀπεστείλαμεν αὐτῷ τὰ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου φύλλα. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν προθυμίαν. —κκ. Κ. Ι. Τ. Ἄρταν καὶ Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς.—κ. Π. Γ. Π. Ὀδησσόν. Θέλομεν συμμορφωθῇ τῇ παραγγελίᾳ σας. —*Ἀθηναίῳ*. Ἐκ τῆς ῥωσσικῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἦτο παλαιὰ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικοδήμου, ἀνακαινισθεῖσα ὑπὸ τῆς Ῥωσσικῆς Κυβερνήσεως.—κ. Δ. Α. Κ. Σύρον. Θετικώτατα. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἐν Εὐρώπῃ πρόκειται νὰ εἰσαχθῇ τὸ σύστημα. Ἐσχάτως κατὰ τὰς ἐφημερίδας Ἀμερικανική τις Ἑταιρία ἵδρυσεν εἰς τὰ περίχωρα τῆς Πετρουπόλεως μέγα ἐργοστάσιον πρὸς παρασκευὴν τοιούτου ὑλικοῦ, καὶ ἐπελάβετο, τῇ ἐγκρίσει τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, τῆς κατασκευῆς νέας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μεταξὺ Πετρουπόλεως καὶ Βαρσοβίας, τὰς ὁποίας αἱ ῥάβδοι καὶ οἱ τροχοὶ τῶν ἁμαξῶν θὰ συνίστανται *ἐκ χάρτου*. — κ. Μ. Δ. Π. Κέρκυραν· Ἀτυχῶς ἐκρίθη ἀκατάλληλον.— *Ἐρωτῶντι*. Ἀπαντᾷ ὁ ἀρχαῖος ῥήτωρ λέγων: «Πονηρὰ φύσις, μεγάλης ἐξουσίας ἐπιλαβομένη, δημοσίας ἀπεργάζεται συμφοράς».—κ. Β. Ν. Ἐν τῷ γραφείῳ ἡμῶν, καθ' ἑκάστην.—κ. Ν. Δ. Α. Πειραιᾶ. Τῶν 5 πρώτων ἐτῶν ὑπάρχει ἀνελλιπὴς ἡ σειρὰ τῶν δελτίων, πωλοῦνται δὲ ταῦτα πρὸς 10 λεπτὰ ἕκαστον. Ἐκ τῶν κατόπιν τινὰ εἰσὶν ἐξηντλημένα. — κ. Κ'. Ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς εὑρίσκετε ἀντίτυπον.

Digitized by Google

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μὲ ἔχεις εἰς τὸ 'σπίτι σου, μὲ ἔχουν εἰς τὰ πλοῖα,
μὲ ἔχουν 'ς τὰ ἐμπορικὰ καὶ εἰς τὰ φαρμακεῖα.
Ἐὰν νὰ πάθῃς δὲν ποθῇς καὶ νὰ μετανοήσῃς,
ὅ,τι δηλοῖ τὸ πρῶτόν μου ποτὲ νὰ μὴ τολμήσῃς,
ἐὰν ἀρκούντως ἰσχυρὸν τὸ δεύτερον δὲν ἔχῃς·
ὁπότε ἀναντίρρητον 'ς τὸν ὄλεθρόν σου τρέχεις.

2

Εἰς ὅ,τι βλέπεις 'βρίσκομαι 'ς αὐτόν, 'ς αὐτό, 'ς ἐκείνη.
Μοῦβαλες μία κεφαλή, κατέβασες τὸν τόνο;
ἀνδρείων σώματα τιμῶ, τὴν ὠμορφιὰ λερόνω.
Κι' ἄλλη μοῦ βάνεις κεφαλή; τότ' ὁ λαὸς ἀφίνει
τὸ μέλλον του, τὴν τύχην του 'ς ταῖς πλάταις νὰ σηκώνω.
Ὅταν θελήσω, εἰμπορῶ νὰ ῥίψω καὶ τὸ θρόνο!

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀπόλλων—ἴα (Ἀπολλωνία)

2

Σταφὶς

3

Αὐχὴν—χὴν

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ

Τόμος Α'.—*Λυρικὴ ποίησις.* — Ὕμνοι καὶ Ὠδαί. — Πατριωτικά. — Μῦθοι. — Βουκολικά. — Ἐπιγράμματα. — Ἐπιτάφια κτλ.

Τόμος Β'. *Διηγηματικὴ ποίησις.*—Ὁ Λαοπλάνος.— Ἡ ταξειδεύτρια.—Δῆμος καὶ Ἑλένη.—Διονύσου πλοῦς.— Ὁ γοργὸς ἱέραξ.—Ὀδυσσείας Α. *Δραματικὴ ποίησις.*— Εὐριπίδου, Φοινισσῶν μέρος Α'.—Οἱ τριάκοντα.

Τόμος Γ'.—*Δραματικὴ ποίησις.*—Δούκας.—Φροσύνη. —Ὁ μνηστὴρ τῆς Ἀρχοντούλας.

Τόμος Δ'.—*Δραματικὴ ποίησις.*—Ἡ παραμονή.— Τοῦ Κουτρούλη ὁ γάμος.—Διὸς ἐπίσκεψις.

Τόμος Ε'.—*Ἔμμετρος μετάφρασις ἀρχαίων δραμάτων* Σοφοκλέους, Ἀντιγόνη Ἀριστοφάνους Νεφέλαι. Εἰρήνη. Τὰ ὄρνεα.

Τόμος ΣΤ'.—*Ἔμμετρος μετάφρασις.*—Τάσσου, Ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἱερουσαλήμ. Μέρος Α'.

Τόμος Ζ'.—*Ἔμμετρος μετάφρασις.*—Τάσσου, Ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἱερουσαλήμ. Μέρος Β'.

Τόμος Η'.—*Διηγήματα*, Μέρος Α'.—Ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως.—Λέϊλα.—Ἐκδρομὴ εἰς Πόρον.

Τόμος Θ'.—*Ἔμμετρος μετάφρασις νεωτέρων δραμάτων.*—Λέσσιγκ, Νάθαν ὁ σοφός.—Σχίλλερ Γουλιέλμος Τέλλος.

Τόμος Ι'.—*Διηγήματα*, Μέρος Β'.—Ὁ Συμβολαιογράφος.—Οἱ ὑφανταὶ τῆς Ἄνσης.—Αἱ φυλακαὶ ἢ ἡ κεφαλικὴ ποινή.—Τὸ χρυσοῦν μαστίγιον.—Γλουμομαοὺθ.—Εἰς τὰς κορυφάς.—Ἡ Ναϊάς.—Ἡ Ἀμαζών.—Ἐμάη.

Τόμος ΙΑ'.—*Διηγήματα*, Μέρος Γ'.—Τὸ κακουργιοδικεῖον τῆς Ἐλισαβετώνος.—Ὁ καμινάπτης.—Καλμίνα.—Αἱ δύω ἀδελφαί.—Βροῦτος Κουρτέρρος.—Οἱ δύω υἱοί.—Ὁ ἀδάμας.—Ἡ εὐδαίμων οἰκογένεια.—Ὁδοιπορικαὶ ἀναμνήσεις.— Βιογραφία τοῦ Ἐρεχθείου.—Ἡ συνέντευξις τῆς Δρέσδης.— Ἐπιστολαὶ ἐκ Βερολίνου.

Πωλοῦνται χωριστὰ κατὰ τόμον.

Ἕκαστος τόμος τιμᾶται δρ. 6. Μετὰ ταχυδρ. τελῶν δρ. 6.80.

Ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς μηνὸς δημοσιευθήσονται:

Τόμος ΙΒ'.—*Ἔμμετρος μετάφρασις.*—Δάντου, Κόλασις.—Αἰσχύλου, Πέρσαι.—Γαίτου, Ἰφιγένεια.— Σαικεσπείρου, Ἰούλιος Καῖσαρ.

Τόμος ΙΓ'.—*Ἀρχαιολογία.*—Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Καλλιτεχνίας. Τόμος Α'. μετὰ ἰχνογραφικῶν πινάκων.

Τόμος ΙΔ'.—*Ἀρχαιολογία.*—Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Καλλιτεχνίας. Τόμος Β'. μετὰ προσθηκῶν καὶ ἰχνογραφικῶν πινάκων.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

20 7βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 %	Φρ. χρ.
» 120,000,000 τῶν 5 »	» »
» 60,000,000 τῶν 6 »	» »
» 26,000,000 τῶν 6 »	» »
» 25,000,000 τῶν 9 »	» »
» 25,000,000 τῶν 8 »	» »
» 10,000,000 τῶν 6 »	» »
» 4,000,000 τῶν 8 »	» »
» 6,000,000 τῶν 6 »	Δρ. παλ.

Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....
» 3μηνον......
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως
» Τραπεζικὸν 3μην.

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................
Λίρα ὀθωμανικὴ..................

ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ

Τὸ γνωστὸν εἰκονογραφικὸν περιοδικὸν τὸ ἄλλοτε ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον

ὑπὸ Ι. Ισιδ. Σκυλισση.

Πλήρης σειρὰ αὐτοῦ ἐκ 2 τόμων ἀποτελουμένη. Ἀντὶ δραχμῶν 40 μόνον δραχ. 12.—Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχμῶν 14.

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΑΣΜΑ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ

ὑπὸ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

Δραχμ. 2.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων

Μετὰ προλόγου περὶ ἀπαγγελίας ποιημάτων

ὑπὸ Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ

Δραχ. 1.

ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΤΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ

Κωμικὸν παίγνιον εἰς πρᾶξιν μίαν

ὑπὸ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΣΟΥΡΗ·

Λεπτὰ 30.

Voltaire Oeuvres complètes. Εἰς τόμους 75, καλῶς δεδεμένους. Τιμὴ δραχμαὶ 200.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 177.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 457.— 29 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ —1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 509

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ. Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.

Ο ΕΡΩΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΙΕΡΗ καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκία τῆς Κερκύρας.

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ ἐν Οὐνίδσωρ.

Ο ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ ΠΕΡΙ ΔΥΣΠΕΨΙΑΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ κοινῶν μυθιστορημάτων, ἅτινα κατ' αὐτὰς εἶδον τὸ φῶς ἐν τῇ ἀγγλικῇ φιλολογίᾳ, ἓν ἐπιγραφόμενον «Τὸ χρονικὸν τῆς Ῥοὺθ» προὐξένησεν ἀληθῆ κατάπληξιν εἰς τοὺς κριτικοὺς καὶ τοὺς λογίους. Τὸ ἀρτιφανὲς μυθιστόρημα δὲν ἐνδιατρίβει περὶ κοινωνικόν τι ζήτημα, οὔτε παρέχει μαθήματα πολιτικῆς οἰκονομίας, ὡς τὰ συνήθη ἐν Ἀγγλίᾳ· ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ εἶνε εἰλημμένη ἐκ τῆς Βίβλου, ἀλλὰ διὰ τὸ λίαν παράτολμον τῆς συλλήψεως οἱ εὐλαβεῖς θέλουσι τὸ καταδικάσει ὡς ἀσεβὲς ἔργον. Ἡ τοῦ μυθιστορήματος ἡρωῒς δὲν εἶνε ἡ ἐν τοῖς ἀγροῖς τοῦ Βοὸζ θερίζουσα Ῥούθ, ἀλλὰ παρθένος τῆς Ἱερουσαλήμ, θυγάτηρ τοῦ Ἀβραὰμ Βὲν-Λεβί, ἐμπόρου ὑφασμάτων, ὁ ἥρως δὲ αὐτοῦ εἶνε ὁ ἴδιος Ἰησοῦς Χριστός! Ὁ συγγραφεὺς ἀφηγήθη τὴν ἱστορίαν τῆς Ῥοὺθ μετὰ θελγήτρου, καθιστῶντος τὸ ἔργον του ποίημα πλῆρες αἰσθήματος καὶ ἁγνότητος. Ἡ κόρη κατέχεται ὑπὸ διαπύρου ἔρωτος πρὸς τὸν Χριστόν, τὸν ὁποῖον ἰδοῦσα τὸ πρῶτον ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ πατρὸς ἐλθόντα ὅπως ἀγοράσῃ ὕφασμά τι, παρακαλεῖ τὸν συνοδεύοντα τὸν διδάσκαλον ἀπόστολον Ματθαῖον ὅπως τῇ δοθῇ ἡ ἄδεια νὰ κόψῃ καὶ ῥάψῃ διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν τὸ δι' ἐκεῖνον προωρισμένον ἔνδυμα. Ὁ Ἰησοῦς τῇ χορηγεῖ τὴν ἄδειαν μειδιῶν, μετ' ὀλίγον δ' ἐπανελθὼν μόνος εἰς τὸ ἐργαστήριον, καὶ θεὶς τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς κόρης, τὴν εὐλογεῖ. Ἀλλὰ τὸν ἔρωτα τῆς Ῥοὺθ μαθὼν ὁ μνηστὴρ αὐτῆς Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης προδίδει ἐκ ζηλοτυπίας τὸν Χριστὸν εἰς τοὺς ἐχθρούς του. Ἐκ τοιαύτης βάσεως ἀνέπτυξεν ὁ συγγραφεὺς τὸ πρωτότυπον ἔργον του, ἐν τῷ ὁποίῳ λίαν ἐπαινοῦνται πρὸς τοῖς ἄλλοις αἱ περιγραφαὶ τῶν μυθωδῶν θησαυρισμάτων τῆς ἁγίας πόλεως, τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ἡρώδου καὶ τῆς ἐν τῇ αὐλῇ αὐτοῦ πολυτελείας.

— Ἐξεδόθη προσφάτως ἐν Παρισίοις βιβλίον περὶ τοῦ διασήμου μουσικοῦ Ῥιχάρδου Βάγνερ, κατὰ πηγὰς ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου προερχομένας. Ὁ συγγραφεὺς ἐνδιατρίβει λεπτομερῶς περὶ τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ μουσικοῦ, μυεῖ τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν τοῦ Βάγνερ ἀγωγὴν καὶ εἰς τὰς περὶ μουσικῆς καὶ θεάτρου ἰδέας αὐτοῦ· καὶ οὕτω λαμβάνει τις πλήρη γνῶσιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ παραδόξου πνεύματος, ὅπερ διῆλθε διὰ πολλῶν φάσεων.

—*Ἔκθεσις Λιβερπούλης.* Κατὰ τὸ 1886 γενήσεται ἐν Λιβερπούλῃ διεθνὴς ἔκθεσις ὅπως συναθροισθῶσιν ἐπὶ ταὐτὸ πάσης χώρας τὰ ἀρχαιότερα καὶ νεώτερα μηχανήματα, ὧν ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ ἄνθρωπος πρὸς μεταφορὰν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, καὶ καταδειχθῇ πῶς αἱ ἀποχωρίζουσαι τὰς διαφόρους χώρας ἀποστάσεις βαθμηδὸν σὺν τῇ προόδῳ τῶν ἐπιστημῶν ἐξηφανίσθησαν. Ἐν τῇ ἐκθέσει συγχρόνως ἐκτεθήσονται προϊόντα ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ παντὸς εἴδους, κατάλληλα ὅπως δείξωσι τὴν ἐν τῷ παρελθόντι κατάστασιν τῶν βιομηχανιῶν, τὴν παροῦσαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν καὶ τὰ πρὸς βελτίωσιν ἀπαιτούμενα.

Πλοῖα, ἅμαξαι, ἀκατέργαστα καὶ κατειργασμένα προϊόντα, καὶ μηχανήματα τῆς κατεργασίας ἐκτεθήσονται ἢ ἁπλῶς πανομοιότυπα αὐτῶν διαγράμματα καὶ ἰχνογραφήματα.

Θὰ ἀπονεμηθῶσι 500 διπλώματα χρυσῶν νομισματοσήμων, 1000 ἀργυρῶν, 1500 ὀρειχαλκίνων καὶ 2000 ἔπαινοι.

Ἐὰν αἱ εἰσπράξεις καλύψωσι τὰ ἔξοδα καὶ μείνῃ περίσσευμα, διὰ τούτου ἱδρυθήσεται σχολὴ τεχνική, καλλιτεχνική, καὶ βιομηχανική.

— Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Βρασιλίας ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων, τῆς ὁποίας τυγχάνει μέλος, τὸ ἕκτον τεῦχος τῶν «Ἀρχείων τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου τοῦ Ῥίου Ἰανείρου», περιέχον ἀξιοσπουδάστους ἐρεύνας περὶ τοῦ ἐνεστῶτος ὡς καὶ περὶ τοῦ προϊστορικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Βρασιλίας. Μετ' αὐτοῦ ἀνεκοινώθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν μακρὸν ὑπόμνημα τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τοῦ Μουσείου περὶ τῆς Βρασιλιανῆς ἀρχαιολογίας καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀντικειμένων τῶν εὑρεθέντων ἐπὶ τεχνητοῦ τινος λόφου ἐν τῇ νήσῳ Μαριγό, χρησιμεύοντος ὡς νεκροπόλεως. Κατὰ τοὺς χρόνους εἰς οὓς ἀνάγονται τὰ ἐπὶ τοῦ λόφου εὑρεθέντα οἱ ἀποθνήσκοντες ἐθάπτοντο μὲν τὸ πρῶτον ἀλλαχοῦ, εἶτα δ' ἀφοῦ διελύοντο αἱ σάρκες ἐλαμβάνοντο τὰ ὀστᾶ καὶ κλειόμενα ἐν ὑδρίᾳ ἀπετίθεντο ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ λόφου μετὰ πλήθους ἀναθημάτων. Οὕτω κατέστη ἡ ἐν λόγῳ νεκρόπολις πλούσιον μεταλλεῖον ἀρχαιοτήτων, ὅπερ μετὰ ζήλου καὶ νοημοσύνης ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ Βρασιλιανοὶ ἀρχαιολόγοι. Τὰ ἀξιολογώτερα προϊόντα τῆς βιομηχανίας τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἀνήκουσιν εἰς τὴν κεραμευτικήν, καὶ εἶνε λίαν ποικίλα.

— Ἐξεδόθη ὁ πέμπτος τόμος τῆς «Παγκοσμίου Ἱστορίας» τοῦ Μαρίου Fontanes, περιέχων τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1400—480 π. Χ., καὶ τελευτῶν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λεωνίδα.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἔπιπλον» εἶδε τὸ φῶς ἐν Παρισίοις μονογραφία περὶ τῆς ἐπιπλοτεχνίας, ἥτις πολλάκις παρήγαγεν ἀριστουργήματα. Ἐν αὐτῇ ὁ συγγραφεὺς σπουδάζει τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐπίπλου ἔν τε τῇ ἀρχαιότητι, τῷ μεσαιῶνι καὶ τῇ ἐποχῇ τῆς ἀναγεννήσεως.

—Ὁ Γάλλος λογογράφος ὁ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Max O'Rell ὀνομαστὸς γενόμενος ὡς συγγραφεὺς τῶν περιέργων βιβλίων περὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς («John Bull et son île», «Les filles de John Bull»), ἔργων ἅτινα ἔσχον ἐξαίρετον ἐπιτυχίαν ἅμα ἰδόντα τὸ φῶς, ἐδημοσίευσεν ἄρτι τοὺς «Προσφιλεῖς γείτονας», σύγγραμμα ἔνθα πάλιν περὶ τῶν Ἄγγλων ὁ λόγος. Τὸ νέον τοῦτο ἔργον γεγραμμένον μετὰ τῆς αὐτῆς εὐθυκρισίας καὶ παρατηρητικότητος πραγματεύεται περὶ τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ ὑπὸ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ ὄψιν.

— Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν ἐν Γαλλίᾳ, τὸ *Φίγαρω* πρωτότυπον ἰδέαν ἐπενόησεν. Ἀντὶ τῆς παραθέσεως τῶν προσωπογραφιῶν ἢ τῶν βιογραφιῶν τῶν ὑποψηφίων, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ φιλολογικῷ αὐτοῦ παραρτήματι πανομοιότυπα τῶν ὑπογραφῶν ἑξήκοντα καὶ πέντε τῶν ἐπιφανεστέρων πολιτικῶν ἀνδρῶν, ὑφ' ἑκάστην δ' αὐτῶν τὸν ἠθικὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀνδρὸς εἰς ὃν ἀνῆκεν ἡ ὑπογραφὴ ἐξηγμένον ἐκ τῆς ἀκριβοῦς παρατηρήσεως τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος ταύτης, συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς γραφογνωσίας. Αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Φερρύ, Φραισινέ, Κασσανιάκ, Ροσεφώρ, Κλεμανσῶ, Κλόβις Οὔγκ, Δουκὸς δὲ Βρόϊλ, Σποῦλλερ καὶ λοιπῶν παρέσχον ἄφθονον ὕλην κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐφυῶν ὁρισμῶν καὶ παρατηρήσεων εἰς τὸν γραφογνώστην τοῦ παρισινοῦ φύλλου.

— Τῇ 29 (ν) Σεπτεμβρίου ἑωρτάσθη μεγαλοπρεπέστατα ἐν τῇ παραρρηνίῳ πόλει Δυσσελδόρφῃ ἡ ἑβδομηκονταετηρὶς τοῦ Ἀνδρέα Ἄχεμβαχ, τοῦ μεγάλου γερμανοῦ σκηνογράφου, καὶ ἐν γένει τοῦ πρώτου ὅλων τῶν ζωγράφων τοῦ αἰῶνός μας εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς τέχνης.

— Ἐν Λονδίνῳ ἐπωλήθη τελευταῖον διὰ δημοπρασίας ἡ συλλογὴ τῶν αὐτογράφων τοῦ ἀποθανόντος Fr. Naylor. Μεταξὺ ἄλλων ἐπωλήθησαν ὁ «Προμηθεὺς» τοῦ Λόρδου Βύρωνος ἀντὶ 750 φρ., ἡ «Πολιορκία τῆς Κορίνθου» ἀντὶ 3,000 φρ. Δώδεκα ἐπιστολαὶ τοῦ Καρόλου Dickens ἐπωλήθησαν

Digitized by Google

ἀντὶ 400 φράγκων, ὀκτὼ ἐπιστολαὶ τοῦ Βασιγκτῶνος ἀντὶ 750 Λατινικὴ τις δὲ ἐπιστολὴ τοῦ Φιλίππου Μελάγχθωνος ἀντὶ 200 φρ.

— Ὡς μικρότερον βιβλίον τοῦ κόσμου ἐθεωρεῖτο μέχρι τοῦδε βιβλιάριον ἐπιγραφόμενον Officiolum ἐκδοθὲν ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ Giunti. Τελευταῖον ὅμως ἡ βιβλιοθήκη τῆς Βολωνίας ἀπέκτησεν ἔκδοσιν τοῦ Σενέκα,ἐκδοθεῖσαν κατὰ τὰ μέσα τοῦ 17 αἰῶνος, ἥτις εἶνε κατὰ ἓν τρίτον μικροτέρα τοῦ μέχρι τοῦ νῦν μικροτάτου θεωρουμένου Officielum.

— Ἐν Πετρουπόλει ἤρξαντο τὰ μαθήματα τῆς χειμερινῆς ἑξαμηνίας τοῦ Πανεπιστημίου, ἐν ᾧ εἰσήχθησαν νέαι αὐστηρότεραι διατάξεις. Μία τῶν διατάξεων τούτων εἶνε καὶ ὅτι εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται νὰ φοιτᾷ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἂν δὲν φέρῃ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὁρισθεῖσαν ἰδιάζουσαν τοῦ φοιτητοῦ στολήν.

Στρασβοῦργον, τῇ 23 Σεπτεμβρίου 1885

Τῇ 18 Σεπτεμβρίου ἐγένετο ἐνταῦθα ἡ ἓν ρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς 58 συνελεύσεως τῶν γερμανῶν φυσιοδιφῶν καὶ ἰατρῶν, ἡ κατ' ἔτος κατὰ Σεπτέμβριον εἰς ἄλλην ἑκάστοτε πόλιν τῆς Γερμανίας συνερχομένη. Ὑπερχίλιοι γερμανοὶ φυσιοδίφαι καὶ ἰατροὶ συνέρρευσαν εἰς τὸ ἀρχαιότατον γερμανικὸν πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου, ὅπως τοὺς συναδέλφους ἀνεύρωσι, μετὰ τούτων τὰς ἰδέας ἀνταλλάξωσι, καὶ τὰς ἰδίας ἕκαστος ἐργασίας ἀνακοινώσωσι. Τὴν συνέλευσιν ἠνέωξεν ὁ πρῶτος πρόεδρος περίφημος κλινικὸς *Kursmaul* δι' ὡραίου λόγου, ἐν ᾧ ἐξύμνησε τὸ Στρασβοῦργον ὡς μίαν τῶν παλαιοτέρων ἑστιῶν φυσικῶν καὶ ἰατρικῶν σπουδῶν. Μετὰ τὸν πρόεδρον ὡμίλησεν ἀλληλοδιαδόχως ὁ ὑπουργὸς *von Hoffmann* ὁ δήμαρχος καὶ ὁ πρύτανις ὅπως χαιρετίσωσι τὴν συνέλευσιν ἐν ὀνόματι τῆς χώρας, τῆς πόλεως καὶ τοῦ πανεπιστημίου. Μετὰ τὰ προκαταρκτικὰ ταῦτα ἔλαβε τὸν λόγον ὁ πολὺς ζωολόγος καὶ βιολόγος *Weissmann* ἐκ Freiburg, ὅστις διὰ μακρῶν ἀνέπτυξε τὰς νέας αὐτοῦ ἰδέας περὶ τῆς θεωρίας τῆς ἀναπτύξεως. Ὁ *Weissmann* παραδέχεται μετὰ τοῦ Δαρβίνου ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῶν ὄντων εἶνε πρὸ πάντων συνέπεια τῆς φυσικῆς διαλογῆς καὶ τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος, ἀπορρίπτει ὅμως τὴν ἰδέαν ὅτι *ἀτομικῶς κτηθεῖσαι μεταμορφώσεις* εἰσὶ κληρονομικαὶ καὶ ἑπομένως χρησιμεύουσι πρὸς μεταμόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἀπογόνων. Ὁ Weissmann παραδέχεται ὅτι μόνον ἐκεῖναι αἱ ἰδιότητες εἰσὶ κληρονομικαί, αἵτινες ἀπὸ τῆς γεννήσεως εἰς ἄτομόν τι ἀνήκουσι, καὶ ὅτι αἱ μικραὶ διαφοραὶ αἱ εἰς ἕκαστον ἄτομον ἔμφυτοι, μεταδιδόμεναι εἰς τοὺς ἀπογόνους, καὶ βαθμηδὸν πολλαπλασιαζόμεναι εἰσὶν ἐν καταστάσει νὰ μορφώσωσι νέα εἴδη. Παραδέχεται πρὸς τούτοις ὅτι ἐλάχιστον μέρος τοῦ *βλαστοπλάσματος* μένει ἀναλλοίωτον κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ βλαστοῦ εἰς ὀργανισμόν, καὶ χρησιμεύει μόνον ὡς βάσις τῶν *βλαστοκυττάρων* τοῦ νέου ὀργανισμοῦ, ὅστις ἑπομένως ἐκ τῶν μεταμορφώσεων ἃς οἱ γονεῖς ὡς ἄτομα ἔπαθον οὐδεμίαν δύναται νὰ κληρονομήσῃ.—Ἐναντίον τῶν νέων τούτων ἰδεῶν ἀπήντησεν ὁ *Virchow*, ὁ διακρινόμενος διὰ τὴν συντηρητικότητα αὐτοῦ.

Ἡ συνέλευσις διαρκέσασα τέσσαρας ὅλας ἡμέρας, καθ' ἃς οἱ συνελθόντες ἐπιστήμονες ἐν τοῖς οἰκείοις τμήμασι ἐπιμελῶς καὶ δραστηρίως εἰργάσθησαν. Θὰ ἠδυνάμην πλεῖστα ὅσα νὰ ἀναφέρω περὶ τῶν ἐργασιῶν τούτων, φοβοῦμαι ὅμως ὅτι ὁ χῶρος τοῦ Δελτίου δὲν ἤθελεν ἐπιτρέψει τοῦτο. Θὰ εἴπω μόνον δύω λέξεις περὶ τοῦ λόγου ὃν ὁ γνωστὸς παθολόγος καὶ πολιτικὸς τῆς γερμανικῆς μητροπόλεως Virchow κατὰ τὴν τελευταίαν γενικὴν συνεδρίασιν ἐξεφώνησεν. Ὁ Virchow ὡμίλησε δύο περίπου ὥρας μετὰ τῆς γνωστῆς αὐτοῦ εὐφραδείας περὶ *Acclimatisation* προσπαθήσας νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ βόρειοι λαοὶ καὶ πρὸ πάντων οἱ γερμανοὶ δὲν εἶνε ἐν γένει ἐν καταστάσει νὰ συνεθίσωσιν εἰς νέα κλίματα, καὶ ὅτι πρὸ πάντων ἐν Ἀφρικῇ ὁ Γερμανὸς δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιζήσῃ. Ἐκ τοῦ ὅλου λόγου φαίνεται ὅτι ἀποδοκιμάζει τὴν ἀποικιακὴν μανίαν τοῦ σιδηροῦ ἀρχικαγγελαρίου.

Ι. Η. Π.

Τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὑπουργεῖον κατέθηκεν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας πολυάριθμα καὶ μεγάλης ἱστορικῆς σημασίας ἀντικείμενα. Ἐν αὐτοῖς καταλέγονται ὁπλισμοί, κράνη, κνημῖδες καὶ θώρακες διαφόρων εἰδῶν τοῦ 12ου αἰῶνος Καταλάνων, Φράγκων καὶ τῶν ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς σώμασι τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ὑπηρετούντων τουρκοπούλων. Πάντα τὰ δωρήματα ταῦτα ἔχουσιν ἀνευρεθῆ ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς Χαλκίδος, ἐκτὸς δ' αὐτῶν τὸ μουσεῖον ἐπλουτίσθη χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου καὶ δι' ἄλλων πολυτίμων ἀντικειμένων τῆς μεσαιωνικῆς καὶ χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας, ἐν οἷς λίαν ἀξιοπερίεργον εἶνε εἷς ἐκ χρυσῆς καὶ ἀργυρᾶς μυρίνθου σταυρός, ὅστις κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα περιεφέρετο ὡς θαυματουργὸς ὑπὸ καλογήρων, ἀξιούντων, ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον.

— Ἐξεδόθησαν εἰς ὀγκώδη τόμον «Οἱ νόμοι τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου», βιβλίον χρήσιμον ἐν πολλοῖς, καθ' ὃ περιέχον πάντας τοὺς νόμους, βασιλικὰ διατάγματα, ὑπουργικὰς διατάξεις καὶ ἑρμηνείας, διατυπώσεις καὶ ἀποφάσεις τῆς Συγκλήτου καὶ τῶν Σχολῶν, ὡς καὶ τοὺς ἐσωτερικοὺς κανονισμούς, τοὺς ἀφορῶντας τὸ ἀνώτατον ἵδρυμα ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ μέχρι σήμερον. Ἡ φροντὶς περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Νόμων ὡς καὶ ἡ τύπωσις αὐτῶν ἐγένετο ἐπὶ τῆς πρυτανείας τοῦ κ. Κ. Ν. Κωστῆ τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ πρώην γραμματέως τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἀρ. Βαμπᾶ. Ἐξ αὐτοῦ ἀποσπῶντες παραθέτομεν κατάλογον τῶν Γυμνασίων ἀλλοδαπῆς τῶν ἀνεγνωρισμένων ὡς ἰσοβαθμίων πρὸς τὰ τοῦ ἡμετέρου Κράτους. Εἶνε ταῦτα: ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, ἡ Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Σχολὴ Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Ζωσιμαία Σχολὴ Ἰωαννίνων, ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἱεροσολύμων, ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολὴ Σμύρνης, τὸ Γυμνάσιον Χίου, τὸ Γυμνάσιον Σάμου, τὸ Γυμνάσιον Θεσσαλονίκης, τὸ Γυμνάσιον Μιτυλήνης, τὸ Γυμνάσιον Βιτωλίων, τὸ Γυμνάσιον Ἡρακλείου Κρήτης, τὸ Γυμνάσιον Κυδωνιῶν, τὸ Γυμνάσιον Σερρῶν, τὸ Γυμνάσιον Νεαπόλεως Κρήτης, καὶ τὰ Ζαρίφεια Ἐκπαιδευτήρια Φιλιππουπόλεως.

— Ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐδημοσιεύθη εἰς φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς καὶ αἱ ἄλλαι δημόσιαι συμφοραί» μετάφρασις ἀποσπάσματος ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐν Γενεύῃ συνελθούσης τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1884 διεθνοῦς Συνόδου τῶν Συλλόγων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Τὸ ἐν λόγῳ φυλλάδιον δημοσιεύεται ἐν εἴδει προσαρτήματος τῆς λογοδοσίας τοῦ 1884 ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Σεπτεμβρίου 27 Παρασκευῇ.

Διὰ Β. Διατάγματος ἀνεστάλη ἡ ἐξαργύρωσις καὶ ἐκηρύχθη ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία τῶν τραπεζικῶν γραμματίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, χορηγούσης δάνειον εἰς τὸ δημόσιον ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ ἐκ δραχμῶν δώδεκα ἑκατομμυρίων εἰς μεταλλικὸν καὶ ἑτέρων δώδεκα ἑκατομμυρίων εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια ἐπὶ τόκῳ 1 %.

Ἐπίσης ἐγένοντο δεκταὶ αἱ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν προτάσεις τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης ὅπως ἀντὶ δανείου ἐκ 4,000,000, ὧν τὰ δύο εἰς χρυσόν, λάβῃ τὸ δικαίωμα τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας εἰς τὰς νήσους, ἐδημοσιεύθη δὲ καὶ τὸ περὶ τούτου Β. Διάταγμα.

Καὶ τρίτον δὲ μετ' αὐτὰ διάταγμα ἐδημοσιεύθη περὶ ἀναγκαστικῆς ἐν Θεσσαλίᾳ κυκλοφορίας τῶν γραμματίων τῆς Ἠπειροθεσσαλικῆς Τραπέζης, χορηγούσης εἰς τὸ δημόσιον δάνειον 1,000,000 εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια καὶ 800,000 εἰς χρυσόν.

— Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Ἐφ τῆς Κυβερνήσεως τὸ διάταγμα περὶ ἐπιστρατεύσεως τοῦ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ. Ἐνόσῳ διαρκεῖ ἡ ἐπιστράτευσις ἐπιτρέπεται νὰ αὐξηθῇ ἡ δύναμις τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ εἰς ναύτας καὶ θερμαστὰς μέχρι δύο χιλιάδων. Ἐπίσης ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα περὶ κλήσεως ὑπὸ τὰ ὅπλα δύο σειρῶν ἐκ τῶν ἐφέδρων ναυτῶν, τῶν ἀγόντων τὴν μικροτέραν ἡλικίαν.

Ἡ δὲ συνιστωμένη ναυτικὴ μοῖρα θὰ ἀποτελεσθῇ ἐκ τοῦ θωρακοδρόμονος *Γεωργίου*, τοῦ εὐδρόμου *Ν. Μιαούλη*, τοῦ δρόμονος *Ἑλλάδος* καὶ τῶν ἀτμοβαρίδων *Σπετσῶν* καὶ *Ὕδρας*. Ἐκ τῶν πλοίων τούτων ὅσα εὑρίσκονται ἐν διαθεσιμότητι διετάχθησαν ὅπως ἐξοπλισθῶσι ταχέως.

— Τῇ πρωΐᾳ τῆς παρελθούσης Δευτέρας δεινὸν δυστύχημα συνέβη ἐν τῇ μόλις ἐγκαινισθείσῃ ἀπὸ Κορίνθου εἰς

Digitized by Google

Κιάτου σιδηροδρομικὴ γραμμῇ. Ἡ ἐκ Κιάτου πρὸς τὴν Κόρινθον μετὰ μεγίστης ταχύτητος χωροῦσα ἁμαξοστοιχία ἐξετροχιάσθη, διότι μόλις φθάσασα εἰς τὸ μέρος ἔνθα ὑπάρχει διακλάδωσις μετ' ἄλλης προσωρινῆς γραμμῆς, ἀντὶ νὰ διευθυνθῇ ἐπὶ τῆς κυρίας γραμμῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν τῆς διακλαδώσεως ἕνεκα ἀνεξηγήτου μετακινήσεως τῆς κλειδός. Ἀποτέλεσμα τοῦ ἐκτροχιασμοῦ ὑπῆρξεν ὁ φόνος 7 ἐπιβατῶν καὶ ὁ βαρὺς τραυματισμὸς 10 περ που ἄλλων, ἡ καταστροφὴ δὲ τῆς ἀτμαμάξης καὶ τῶν τριῶν πρώτων ἁμαξῶν. Οἱ τραυματίαι μετηνέχθησαν ἐνταῦθα δι' ἐκτάκτου ἁμαξοστοιχίας ὅπως νοσηλευθῶσιν εἰς τὰ νοσοκομεῖα δαπάναις τῆς Ἑταιρίας τοῦ σιδηροδρόμου.

— Ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ Τροιζωνίων ἀπεβίωσεν ὁ θερμαστὴς γαλλικοῦ τινος πλοίου καθαριζομένου αὐτόθι. Κατ' ἀρχὰς ὁ θάνατος αὐτοῦ ἀπεδόθη εἰς ἀσθένειαν μηδεμίαν δυναμένην νὰ ἐμπνεύσῃ ἀνησυχίαν, γενομένης ὅμως εἶτα, τῇ ἐντολῇ τοῦ ὑπουργείου, νεκροψίας ἐπὶ τοῦ πτώματος τοῦ ἀποβιώσαντος ἐβεβαιώθη ὅτι ἡ νόσος ἐξ ἧς ἔπασχεν οὗτος ἔφερεν ἐπίφοβα συμπτώματα. Κατὰ συνέπειαν τὸ πλοῖον ἐφ' οὗ ἐγένετο ὁ ὕποπτος θάνατος διετάχθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς Δῆλον, ὅπως ὑποβληθῇ εἰς αὐστηροτάτην ἀπολύμανσιν καὶ κάθαρσιν.

— Ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Τραπέζης Κωνσταντινουπόλεως σύμβασις, δι' ἧς ἡ ἐν λόγῳ Τράπεζα παρέχει πρὸς τὴν Κυβέρνησιν 7,000,000 φρ. προκαταβολὴν ἐπὶ ἐνεχύρῳ ὁμολογιῶν τοῦ δανείου τῶν 170 ἑκατομμυρίων, ἀναλαμβάνουσα οὕτω τὰς τῶν διαφόρων τραπεζικῶν ἐν Εὐρώπῃ καταστημάτων ληξάσας προκαταβολάς.

— Διετάχθησαν τὰ διάφορα στρατολογικὰ γραφεῖα νὰ ἑτοιμάσωσι τοὺς καταλόγους τῶν ἐφέδρων μέχρι τῆς ἡλικίας τοῦ 32 ἔτους, καὶ ταύτης συμπεριλαμβανομένης. Οἱ κληρωτοὶ τῶν παλαιῶν ἀπογραφῶν, ὅσοι διανύσαντες ἤδη τὴν ὑποχρέωσιν αὐτῶν μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ἐθνοφρουράν, δὲν θὰ ἀπολύωνται τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, ἂν μὴ ἔχωσι συμπεπληρωμένον τὸ 32ον ἔτος τῆς ἡλικίας των.

— Ἀφίκοντο ἐκ Θεσσαλίας οἱ ἀποφοιτήσαντες μαθηταὶ τῆς στρατιωτικῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν Σχολῆς, οἱ διὰ Β. Διατάγματος προαχθέντες εἰς ἀνθυπολοχαγούς, ἐν ὅλῳ 123, ἐξ ὧν 19 τοῦ ἱππικοῦ, οἱ λοιποὶ δὲ τοῦ πεζικοῦ.

— Ἡ ἀπὸ τῶν πρώην σταθμῶν αὐτῶν εἰς τὰ νέα στρατιωτικὰ κέντρα ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἠπείρῳ μεταφορὰ τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν σωμάτων ἐξακολουθεῖ ἐνεργουμένη ὑπὸ τῆς ὁπλιταγωγοῦ *Μπουμπουλίνας*, τῆς ἀτμοβάριδος *Ὕδρας* καὶ τῆς ἀτμοημιολίας *Σαλαμινίας*. Οἱ κάτοικοι Βόλου ὑποδέχονται μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰ καθημερινῶς αὐτόθι καταπλέοντα στρατιωτικὰ σώματα.

— Πάνδημοι διαδηλώσεις καὶ εὐχαὶ ὑπὲρ θυσιῶν καὶ ἀμέσου ἐνεργείας τοῦ ἔθνους ἐγένετο καὶ ἐν Καλαβρύτοις, Πύργῳ, Ἀγυιᾷ, καὶ Πλατάνῳ.

— Κατ' ἀπόφασιν τῆς Νομικῆς Σχολῆς, ἤρχισαν αἱ γραπταὶ ἐξετάσεις τῶν τελειοφοίτων τῆς Σχολῆς ταύτης, ὡς καί, ἀπὸ τῆς προχθὲς Τετάρτης, αἱ προφορικαί. Διὰ τὰς προφορικὰς ἐξετάσεις ὡρίσθησαν τρεῖς ἀνὰ πᾶσαν ἑβδομάδα ἡμέραι, ἤτοι ἡ Δευτέρα, Τετάρτη καὶ Παρασκευή. Κατὰ τὰς δύο τελευταίας ἡμέρας θὰ προτιμῶνται οἱ τελειόφοιτοι, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς δύο ἡλικίας τῶν ἐφέδρων τὰς κληθείσας ὑπὸ τὰ ὅπλα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ προθυμίαν. Τὰς ἀποδείξεις ἀποστέλλομεν ταχυδρομικῶς.—**κ. Π. Γ. Π.** Ὀδησσόν. Ἐλήφθησαν. Συμφώνως τῇ παραγγελίᾳ σας τὸ μὲν ἓν τῶν βιβλίων ἀπεστάλη τῷ κ. Ι. Τ. καθ' ἣν μᾶς σημειόνετε διεύθυνσιν, τὰ δὲ ἄλλα πρὸς ὑμᾶς.—**κ. Α. Χ.** Εἶνε δέκα εἰδῶν ἐν ὅλῳ.—Ἡ τηλεγραφικὴ συγκοινωνία ἐν Ἑλλάδι συνεστήθη τὸ πρῶτον τῷ 1859.—**κ. Ι. Δ. Μ.** Σῦρον. Ἐνεγράφητε.—*Τακτικῷ συνδρομητῇ.* Ἐπιθυμοῦμεν νὰ γνωρίζωμεν ποῖον ἦτο τὸ δημοσιευθέν, παρακαλοῦμεν δὲ νὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ διέλθετε ἐκ τοῦ γραφείου ἵνα προφορικῶς συνεννοηθῶμεν.—*Ἀδαεῖ.* Ἐν 107 ἄρθρῳ τοῦ Συντάγματος ὁρίζονται οὕτω· «Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναθεωρήσεως θεωρεῖται βεβαία, ἐὰν ἡ Βουλὴ κατὰ δύο συνεχεῖς βουλευτικὰς περιόδους διὰ τῶν τριῶν τετάρτων τοῦ ὅλου αὐτῆς ἀριθμοῦ ζητήσῃ τὴν ἀναθεώρησιν δι' ἰδίας πράξεως, ὁριζούσης τὰς ἀναθεωρητέας διατάξεις».—**κ. Σ. Β.** Βραΐλαν. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα διὰ τοῦ κ. Γ. Γ. Ἡ παραγγελία σας ἐξετελέσθη ἀμέσως. Ἀπηντήσαμεν καὶ ἰδιαιτέρως.—**κ. Δ. Β.** Μόναχον. Ἀκατάλληλον.—**κ. Δ. Β.** Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολὴν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.—*Σενέκᾳ.* Ἐὰν ἦτο δυνατόν...Τοὐναντίον ὅμως μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία. Ἓν τῶν ὡραιοτέρων ἔργων τοῦ καλλιτέχνου Bernin ἦτο τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀληθείας. Τοῦτο ἤρεσκε πολὺ εἰς τὴν βασίλισσαν Χριστῖναν τῆς Σουηδίας. Ἡμέραν τινά, ἐνῷ παρετήρει αὐτὸ μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπῄνει τὴν ἐντέλειαν τῆς ἐργασίας, εἷς τῶν περὶ αὐτήν, καρδινάλιος, εἶπε πρὸς τὴν βασίλισσαν· «Ἡ Μεγαλειότης σας εἶσθε ἡ πρώτη τῶν ἐστεμμένων κεφαλῶν, εἰς ἣν ἀρέσκει ἡ Ἀλήθεια».—«Κύριε καρδινάλιε, ἀπήντησεν ἡ βασίλισσα, δὲν εἶνε ὅλαι αἱ ἀλήθειαι μαρμάριναι».—Κυρίαν Ρ. Δ. Πύργον, αἰδεσ. ἀρχιμ. Γ. Γ. Βουδαπέστην καὶ Β. Φ. Πάτρας. Ἐλήφθησαν.—**κ. Α. Μ.** Ὀδησσόν. Ἀπάντησίν μας καὶ τὰ ζητηθέντα 50 ἀντίτυπα τῆς «Π. Α.» λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.—**κ. Α. Δ. Σ.** Σᾶς εὐχαριστοῦμεν· ἀλλὰ θὰ ἦτο κατάλληλον μᾶλλον δι' ἐφημερίδα.—**κ. Ν. Κ. Μ.** Κέρκυραν. Ἀγνοοῦμεν ἂν θὰ δημοσιεύσῃ τι.—*Μουσικῷ.* Τὸ νεώτατον μελόδραμα τοῦ Ρουβινστάϊν εἶνε ὁ *Νέρων*, ὁμολογεῖται δ' ἀνώτερον καὶ τῶν *Μακκαβαίων*. Τὸ κείμενον ἐγράφη ἐπίτηδες διὰ τὸ μελόδραμα ὑπὸ τοῦ Γάλλου Jules Barbier, παριστᾷ δὲ τὸν Νέρωνα ἐραστὴν νεαρᾶς κόρης, θυγατρὸς τῆς ἀπελευθέρας Ἐπιχάριδος, καλουμένης Χρύσης, ἥτις εἶνε χριστιανὴ καὶ παντὶ τρόπῳ ἀποφεύγει τὸν Νέρωνα, σώζει δ' αὐτὴν ὁ Ἰούλιος Βίνδηξ, ἡγεμὼν τῆς Ἀκουϊτανίας μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Νέρωνος Ἀγριππίνης. Ὁ Νέρων θέτει πῦρ εἰς τὴν Ῥώμην καὶ ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τῶν ἀνακτόρων του ψάλλων τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰλίου ἀνακαλύπτει τὴν Χρύσην φεύγουσαν, κατέρχεται καὶ θέλει νὰ τὴν ἀπαγάγῃ, ὅτε αὕτη ἀνομολογεῖ δημοσίᾳ ὅτι εἶνε Χριστιανὴ καὶ κατασφάζεται ὑπὸ τοῦ ὄχλου. Ὁ Ἰούλιος Βίνδηξ μετὰ τῶν γαλατικῶν λεγεώνων ἐπαναστατεῖ, ἀνακηρύττει τὸν Γάλβαν Καίσαρα, καὶ ὁ Νέρων φεύγων ἐκ Ῥώμης φονεύεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Σάκχου πρὸ τοῦ στρατοῦ, ἐνῷ ἐν ἀναχρονισμῷ ἀναφαίνεται ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ ὁ Βίνδηξ ἐξηγεῖ τὸν οἰωνὸν λέγων· «Θεὸς μέγας καὶ ἰσχυρὸς εἶνε μεθ' ἡμῶν προστατεύων τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας». Ὁ σκηνικὸς διάκοσμος τοῦ μελοδράματος ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Βιέννης, ἔνθα νῦν ψάλλεται, εἶνε θαυμάσιος, ἐξαίσιον δὲ θέαμα παριστᾷ ἡ πυρκαϊὰ τῆς Ῥώμης καὶ ἡ δημοσία ὁμήγυρις, ἐν ᾗ ὁ Νέρων ἀνακηρύττει ἑαυτὸν θεόν.—**κ. Μ. Α. Δ.** Κεφαλληνίαν. Ἕκαστον λεπτὰ 25. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πάντα τὰ βιβλία.—**κ. Β. Κ. Π.** Σῦρον. Οὐδέποτε ἐπιτρέπεται.—**κ. Ν. Κ.** Πάτρας. Ἐπληρώθησαν κατὰ τὴν σημείωσιν σας φρ. 15. Τὸ ὑπόλοιπον τηροῦμεν εἰς τὴν διάθεσίν σας.—*Φίλῳ Μ.* «Πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα.» – **κ. Τ.***** Πόρον. Καὶ μέχρι τετρακοσίων ἐτῶν τοὐλάχιστον ἀναφέρονται πορτοκαλέαι τόσης ἡλικίας.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Λένε ἤμουν ἐπαρχία.
Ἂν μιὰ βγάλῃς συλλαβή,
κ' ἕνα γράμμα, τότε, φίλε,
ξεύρεις τί θενὰ συμβῇ;
Εἰς τὸ θάνατο θὰ τρέξῃς
νὰ μὲ 'βρῇς, 'ς τὴ δυστυχία...
Συχνὰ στέκω 'ς τὸ πλευρό τους,
καὶ μὲ φεύγ' ἡ εὐτυχία.
Τέτοια μ' ἔκαμες ! καὶ τώρο,
ἂν μοῦ βγάλῃς τὸ λαιμό,
θενὰ βαρεθῇς τὸν κόσμο,
ἂν τυχὸν σοῦ κολληθῶ.

Ἐν Πρεβέζῃ. Κ. Κ.

:

Αἴνιγμα ἀρχαῖον.

Μὴ λέγε καὶ λέξεις ἐμὸν οὔνομα. Δεῖ δέ σε λέξαι
αὖ σε πάλιν, μέγα θαῦμα· λέγων ἐμὸν ὄνομα λέξεις.

Digitized by Google

3

'Αδελφοὶ εἴμεθα πέντε εἰς κοινὴν ἁπάντων χρῆσιν.
"Αν τὸν ἕνα τις χωρήσῃ,
'Επτὰ θέλει μᾶς ἀφήσει,
Καὶ μὲ εὐκολίαν τότε θέλει δώσει καὶ τὴν λύσιν.

ΛΥΣΕΙΣ

1
Πυξίς (Πὺξ—ἴς)

2
"Υλη—οὐλή, Βουλή.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΝ ΤΩ, ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩ, ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πανόραμα τῶν 'Αθηνῶν. Πίναξ χαλκογραφημένος, νεωστὶ χαραχθεὶς ἐν Λειψίᾳ, μήκους 0,85 μ, καὶ πλάτους 0,20 μ., παριστῶν ὡραίαν ἄποψιν τῶν 'Αθηνῶν. Τιμ. δρ. 2. Ταχυδρ. ἀποστελλόμενος δρ. 2.20.

Τὰ 'Ελληνικὰ Χρονικά, ἐφημερὶς ἐκδοθεῖσα ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος 'Ελβετοῦ Δ. Ι. Μάγερ ἀπὸ 'Ιανουρίου 1824 μέχρι Φεβρουαρίου 1826, καὶ περιέχουσα λεπτομερῆ ἱστορίαν τῶν ἐν τῇ ἡρωϊκῇ πόλει συμβάντων κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. 'Αντὶ δραχ. 20 τιμ. μόνον δραχ. 7. Ταχυδρ. ἀποστελ. δρ. 8,60.

Τὸ Βασίλειον τῶν ζώων. 90 πίνακες λαμπρῶς κεχρωματισμένοι κατὰ φύσιν, εἰς μέρη τρία. Α'. Θηλαστικά.—Β'. Πτηνά.—Γ'. 'Ερπετά, ἰχθῦς, μαλάκια, ἔντομα, σκώληκες καὶ ἀκτινωτά. Μετ' ἐπεξηγηματικοῦ κειμένου ὑπὸ Ν. Χ. 'Αποστολίδου, ὑφηγητοῦ τῆς ζῳολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Σύγγραμμα εἰδικὸν διὰ τὴν ἐν τοῖς σχολείοις καὶ κατ' οἶκον διδασκαλίαν. Εἰς μέγα σχῆμα, χαρτόδετον. Τιμ. δραχ. 25. μετὰ ταχυδρ. τελῶν δραχ. 27.

Θρησκευτικαὶ μελέται ὑπὸ Δημ. Στ. Μαυροκορδάτου. Ἔκδοσις δευτέρα εἰς τόμους 5. Τιμὴ δραχ. 15. Μετὰ ταχυδρομικῶν τελῶν δραχ. 17.

'Εν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «'Εστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ δραχ. 25 πλήρης σειρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου κοπέντων νομισμάτων, συγκειμένη ἐξ ἑνὸς ἀργυροῦ φοίνικος (1828), ἑνὸς χαλκοῦ εἰκοσαλέπτου (1831), τριῶν δεκαλέπτων, τριῶν πενταλέπτων καὶ τριῶν μονολέπτων (1828, 1830, 1831.)

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «'Εστίας».

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΘΕΡΕΙΑΝΟΥ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΥΠΟΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α'—'Η παράλληλος πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ ἀνάπτυξις τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων.
Β'—'Ο ἑλληνισμὸς κατὰ λεκτικὴν καὶ πραγματικὴν ἔννοιαν.
Γ'—'Ιωάννης Ν. Οἰκονομίδης.

Δραχμὰς 4.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

'Επισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

'Επὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.50.
'Επὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 2.—
'Εν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

20 7βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	295.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	299.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	350.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	237.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	230.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	176.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	231.—
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	91.—
Κτηματικαὶ 'Ομολ. 'Εθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	364.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
'Εθνικὴ Τράπεζα τῆς 'Ελλάδος Δρ. ν.	3.400—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	91.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	70.50
'Εταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	61.50
Σιδηρόδρ. 'Αθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	275.—
'Εταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	27.60
» 3μηνον......	27.35
ΓΑΛΛΙΑΣ —'Εθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.00
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.07
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον................	21.60
Λίρα ὀθωμανική...............	24.60

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν 'Ελλάδι κριτικῆς ὑπὸ 'Εμμ. 'Ροΐδου Τιμ. λεπτ. 25.
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ 'Εμμ. 'Ροΐδου » » 25.
'Ο νέος κριτικὸς ὑπὸ 'Αγγέλ. Βλάχου » » 25.
Τὰ κείμενα ὑπὸ 'Εμμ. 'Ροΐδου...... » » 25

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλίας Τιμ. λεπτ. 10.
'Αδαμάντιος Κοραῆς. » » 10.
Λάζαρος Κουντουριώτης » » 10.
'Αλέξανδρος Σοῦτσος » » 10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου » » 10.
Περὶ καθαριότητος » » 10.
Περὶ Κύπρου .... » » 10.
'Αριστοτέλης Βαλαωρίτης........ » » 10.
'Η φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ » » 10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος 'Ελληνίδων Διακονισσῶν.............. » » 10.
'Η Λίμνη τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. 'Αριστ. Βαλαωρίτου.................... » » 10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «'Εστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

'Εν τῷ γραφείῳ τῆς «'Εστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ λεπτῶν 50 τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ 'Αριστοτέλους Βαλαωρίτου ἐκδοθὲν ἔκτακτον φύλλον, περιέχον ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ προσωπογραφίαν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ἐν Μαδουρῇ ἐπαύλεως αὐτοῦ, ἐν Εὐρώπῃ ἐκτελεσθείσας, ὁλόκληρον τὸ ποίημα τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» ἐν πανομοιοτύπῳ αὐτογράφῳ τοῦ ποιητοῦ καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων.

'Εν τῷ γραφείῳ τῆς «'Εστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

'Εν 'Αθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «'Ανδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κορχῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 186.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 458. — 6 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ — 1885. Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 510

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ διήγημα ὑπὸ Ν. Παπαδιαμάντη.

ΣΠΕΤΣΙΩΤΙΚΟΝ ΙΣΤΟΡΗΜΑ ἐν Ἱσπανίᾳ.

Η ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΟΥ.

ΑΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΙ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑι.

Η ΜΠΑΜΙΑ ὑπὸ Γ. Ἰακ. Καλαϊσάκη

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐπ' ἐσχάτων ἐδημοσιεύθησαν αἱ ἑξῆς κριτικαὶ περὶ ἑλληνικῶν βιβλίων ἐν εὐρωπαϊκοῖς περιοδικοῖς· ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 39 φύλλῳ τοῦ γερμανικοῦ Magazin für die Litteratur des In-und Auslandes βιβλιοκρισία τοῦ Aug. Boltz περὶ τῶν *Εἰδυλλίων* τοῦ κ. Γ. Δροσίνη μετὰ μεταφράσεως ἐμμέτρου τῆς *Γοργόνας*. ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 39 φύλλῳ τῆς Berliner Philologische Wochenschrift περὶ τῆς *Ἱστορίας τῆς θεωρίας τῆς γνώσεως* τοῦ κ. Μαργ. Εὐαγγελίδου ὑπὸ L. Stein, ἐν τῷ ἀρ. 31 τῆς Deutsche Litteraturzeitung περὶ τῶν *Θεοδωρήτου ἐπιστολῶν* τοῦ κ. Ἰω. Σακελλίωνος ὑπὸ Σπ. Λάμπρου, ἐν τῷ ἀρ. 27 τῆς Wochenschrift für classische Philologie περὶ τοῦ ἐνάτου τόμου τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος *Παρνασσοῦ*. Περὶ δὲ τῶν *Ἱστορικῶν Μελετημάτων* τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου ἐδημοσιεύθησαν κρίσεις ὑπὸ L. Bürchner ἐν τῷ ἀρ. 27 τοῦ Wochenschrift für classische Philologie καὶ τῷ ἀρ. 4 τοῦ Correspondenz Blatt der deutschen Gesellschaft für Anthropologie etc, ὑπὸ A. Schöne, ἐν τῷ ἀρ. 26 τῆς Deutsche Litteraturzeitung, καὶ ὑπὸ Γαβριὴλ Δεστούνη ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ῥωσικοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Τέλος ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 39 φύλλῳ τοῦ Literarisches Centralblatt ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Fr. Blass βιβλιοκρισία περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου ἐκδόσεως τῆς ζωολογικῆς συλλογῆς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου.

— Τῇ 12/24 Νοεμβρίου τὸ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστήμιον θὰ πανηγυρίσῃ τὴν ἑκατοστὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου φιλολόγου Αὐγούστου Βοικχίου, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1811 μέχρι τοῦ θανάτου του ἐχρημάτισε καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐκείνῳ.

— Ἡ κατ' ἔτος συνερχομένη σύνοδος τῶν Γερμανῶν φυσιοδιφῶν καὶ ἰατρῶν συνῆλθεν ἐφέτος ἐν Στρασβούργῳ. Μετέσχον ταύτης 1100 περίπου ἐπιστήμονες, οἵτινες μετὰ τὴν πρώτην γενικὴν συνεδρίασιν ἐσχημάτισαν 25 διάφορα τμήματα, ἐν οἷς συνεζητήθησαν εἰδικὰ ἐπιστημονικὰ θέματα. Ἡ πόλις τοῦ Στρασβούργου ὠργάνωσε πρὸς τιμὴν τῶν μελῶν τῆς ἐπιστημονικῆς συνόδου μεγαλοπρεπῆ ἑορτὴν ἐν τῷ Δημαρχείῳ.

— Οἱ εὑρέται τοῦ πηδαλίου τοῦ ἀεροστάτου Γάλλοι λοχαγοὶ Κρὲψ καὶ Ῥενὰρ ἀσχολοῦνται νῦν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν νέας ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, κανονιζούσης τὴν κίνησιν τῆς ἕλικος. Διὰ τοῦ μηχανήματος τούτου θὰ κατορθοῦται νὰ μὴ μεταβάλληται ἡ πορεία τοῦ ἀεροστάτου καὶ ἐκ τοῦ ἰσχυροτάτου ἀνέμου καὶ νὰ καταβιβάζηται εἰς τὴν γῆν κατὰ βούλησιν.

— Διάσημος ἀμερικανὸς κατασκευαστὴς τυπογραφικῶν πιεστηρίων, ὁ Hoe, ἐξέφρασεν ἐσχάτως τὴν γνώμην, ὅτι τὰ μηχανικὰ πιεστήρια ταχέως θὰ καταστῶσιν ἄχρηστα, ἀντικαθιστάμενα διὰ τῆς φωτογραφίας, ὑποστηρίζων ὅτι διὰ τῆς φωτογραφίας καὶ πλειότερα ἀντίτυπα θὰ ἐκτυποῦνται καὶ διὰ δαπάνης ὀλιγωτέρας. Ἡ μέθοδος ἣν προτείνει ὁ Hoe εἶναι τοιαύτη τις, ἐξ ἑκάστης σελίδος λαμβάνεται ἀρνητικὸν φωτογραφικὸν ἔκμαγμα, ὅπερ δι' ἠλεκτρικῆς μηχανῆς ἀποτυποῦται εἰς κύλινδρον χάρτου, περιστρεφόμενον μετὰ τοσαύτης ταχύτητος ὥστε ἐκτυποῦνται ἑκατὸν ἀντίτυπα ἀνὰ πᾶν δευτερόλεπτον.

— Ἡ ἐν Στουτγάρτῃ ἐκδιδομένη ἐφημερὶς «Σουηβὸς Ἑρμῆς» (Schwäbische Merkur) ἐπανηγύρισεν ἐσχάτως τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς ἐκδόσεώς της. Ἱδρυθεῖσα τῷ 1785 ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας Χρ. Ἔλβεν, διευθύνεται νῦν ὑπὸ ἐγγόνου τοῦ ἱδρυτοῦ. Συγχρόνως ἐπανηγύρισαν δύο τῶν συνεργατῶν τῆς ἐφημερίδος ταύτης τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῆς συνεργασίας των καὶ ὁ πιεστὴς τὴν πεντηκονταετηρίδα τοῦ χειρισμοῦ τοῦ ἐκτυποῦντος τὴν ἐφημερίδα πιεστηρίου. Ὁ διευθυντὴς τοῦ «Σουηβοῦ Ἑρμοῦ» ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἑορτῆς κατέθηκε πεντηκοντακισχιλίας δραχμάς, ὅπως ἐκ τῶν τόκων τοῦ κεφαλαίου τούτου χορηγῆται περίθαλψις εἰς τοὺς ἐκ γήρως ἀποχωροῦντας ὑπαλλήλους ἢ ἐργάτας τῆς ἐφημερίδος καὶ εἰς τὰς οἰκογενείας αὐτῶν.

— Ἐν Λονδίνῳ ἐδημοσιεύθη ὁ πρῶτος τόμος νέας μεταφράσεως τῶν «Χιλίων καὶ μιᾶς νυκτῶν» ὑπὸ Burton. Μέχρι τοῦδε πιστοτέρα μετάφρασις τῆς γνωστοτάτης ταύτης συλλογῆς τῶν ἀραβικῶν παραμυθίων ἐθεωρεῖτο ἡ ἐν Βρεσλαυίᾳ πρὸ ἑξηκονταετίας περίπου ἐκδοθεῖσα, ἐκ δεκαὲξ τόμων ἀποτελουμένη.

— Νεώτεραι ἔρευναι διεφώτισαν τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἐν Κολωνίᾳ μητροπολιτικοῦ ναοῦ. Ὁ ἄγνωστος μέχρι τοῦδε ἀρχιτέκτων αὐτοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι ὠνομάζετο Gerard de Prile καὶ ἀπέθανε τῷ 1330 οὗτος ἐσχεδίασε τὸν σηκόν, μετ' αὐτὸν δὲ ἕτερος ἀρχιτέκτων, οὗ ἀγνοεῖται τὸ ὄνομα, περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ἀκμάσας, ἐσχεδίασε τὸν νάρθηκα καὶ τὴν πρόσοψιν. Τὸ ἀρχικὸν ὅμως οἰκοδόμημα τοῦ ναοῦ ἐκτίσθη ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ὁλοσχερῶς δὲ συνεπληρώθη ἐπ' ἐσχάτων διὰ τὴν τελευταίαν συμπλήρωσιν, ἀρξαμένην ἀπὸ τοῦ 1840, ἐδαπανήθησαν ὑπὲρ τὰ 26 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

— Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1884 ὑπῆρχον ἐν Ἀμερικῇ 772 τηλεφωνικαὶ γραμμαὶ χρησιμοποιούμεναι ὑπὸ 135,000 συνδρομητῶν. Ἡ τακτικὴ λειτουργία αὐτῶν ἐνεργεῖται διὰ 3331 τηλεφωνικῶν γραφείων καὶ 313 000 τηλεφώνων. Τὸ ὅλον μῆκος τῶν γραμμῶν ἀνήρχετο εἰς 141,770 χιλιόμετρα, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν τηλεφωνικῶν ἀνακοινώσεων συνεποσοῦτο εἰς 700,000 καθ' ἑκάστην, ἤτοι 21,000,000 κατὰ μῆνα καὶ 250,000,000 ἐτησίως, ὡς ἔγγιστα.

Ἐξ ἄλλου κατὰ τὴν ἠλεκτρικὴν ἐφημερίδα, πειράματα πρὸς τηλεφωνικὴν ἀνταπόκρισιν ἐκ μεγάλης ἀποστάσεως ἐγένοντο ἐσχάτως λίαν ἐπιτυχῶς ἐν Αὐστραλίᾳ, μεταξὺ τῶν πόλεων Μελβούρνης καὶ Albury, ἀπεχουσῶν 300 χιλιόμετρα ἀπ' ἀλλήλων. Χονδρὸν σύρμα, συνδέον τὰς δύο πόλεις, ἐχρησίμευσεν εἰς τὰ πειράματα ταῦτα, κατὰ τὰ ὁποῖα αἱ φωναὶ τῶν διαλεγομένων ἠδύναντο νὰ ἀκουσθῶσι λίαν εὐκρινῶς.

Ἐκ τῶν γνωστῶν Καταστημάτων Σ. Κ. Βλαστοῦ ἐξεδόθησαν ἄρτι εἰς ὀγκῶδες τεῦχος 872 σελίδων «Οἱ δικαστικοὶ νόμοι τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Σχετικῆς Νομολογίας τοῦ Ἀρείου Πάγου», ὑπὸ τοῦ κ Θ Ν. Φλογαΐτου. Τὸ ἐκδοθὲν τοῦτο τεῦχος, ἀποτελοῦν τὸν Α' τόμον τῆς ὑπὸ τοῦ διακεκριμένου νομομαθοῦς παρασκευασθείσης ὅλης σειρᾶς τῶν δικαστικῶν ἡμῶν νόμων μετὰ παραθέσεως ὑφ' ἕκαστον ἄρθρον τῶν ἐκ τῶν διατάξεων αὐτοῦ προκυπτόντων νομικῶν ζητημάτων καὶ τῆς ὑπὸ τῆς Νομολογίας τοῦ Ἀρείου Πάγου (ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ μέχρι σήμερον) δοθείσης εἰς αὐτὰ λύσεως, περιλαμβάνει τὸν ὀργανισμὸν τῶν Δικαστη

Digitized by Google

σίων καὶ τὴν Πολιτικὴν Δικονομίαν μετὰ τῶν τροποποιησάντων καὶ συμπληρωσάντων αὐτοὺς νεωτέρων νόμων καὶ βασιλικῶν διαταγμάτων καὶ τὴν σχετικὴν νομολογίαν τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἐκτυποῦται δ' ἤδη ἐν τοῖς αὐτοῖς Καταστήμασιν καὶ ὁ δεύτερος τόμος περιλαμβάνων τὴν Ποινικὴν Δικονομίαν, τὸν Ποινικὸν νόμον καὶ τὴν Ποινικὴν διατίμησιν μετὰ τῶν τροποποιησάντων ὡσαύτως καὶ συμπληρωσάντων τοὺς νόμους τούτους νεωτέρων νόμων καὶ τῆς σχετικῆς νομολογίας τοῦ Ἀρείου Πάγου. Θέλει δ' ἐπακολουθήσει εἶτα ἡ δημοσίευσις δύο ἑτέρων νόμων, περιλαμβανόντων τὴν ἐξάβιβλον τοῦ Ἀρμενοπούλου μετὰ παραβολῆς καὶ πρὸς τὰ Βασιλικά, τοὺς νεωτέρους Ἀστικοὺς νόμους καὶ τὸν Ἐμπορικὸν νόμον, μετὰ καὶ τῆς σχετικῆς νομολογίας τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Περιλαμβάνονται δὲ καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ, κατὰ τὸ σύστημα τῶν κωδίκων τοῦ μακαρίτου Ῥάλλη, αἱ χρησιμώτεραι καὶ μείζονος λόγου ἄξιαι τῶν ἕως τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐκδοθεισῶν ὑπουργικῶν δηλοποιήσεων καὶ ἐγκυκλίων, καταχωριζόμεναι ὑπὸ τὰ διάφορα ἄρθρα τῶν δικαστικῶν νόμων εἰς ὧν τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν ἢ ἑρμηνείαν ἀφορῶσι. Προσέτι δὲ παρ' ἕκαστον ἄρθρον ἐν παρενθέσει σημειοῦνται τὰ σχετικὰ ἄρθρα τῶν γαλλικῶν νόμων, ἐξ ὧν ἐπήγασαν τὰ τῶν ἡμετέρων δικαστικῶν νόμων

Ὁ ἐκδοθεὶς Α' τόμος εὑρίσκεται καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ τιμᾶται δραχ. 10. Μετὰ δὲ τῶν ταχυδρ. τελῶν δραχ. 10.80.

— Ἐξεδόθη νέον τεῦχος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, οὗτινος τὰ περιεχόμενα ἀναγράφομεν ἐνταῦθα: Χ. Δ Τσούντα, Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἀκροπόλεως.—Δ Φιλίου, Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ἐλευσῖνος.—Β Ι Λεονάρδου Ἀμφιαρείου ἐπιγραφαί. —Σ Ν. Δραγούμη, Ἐπιγραφαὶ ἐκ Μεγαρίδος —Στ Α Κουμανούδη, Ἀττικαὶ ἐπιγραφαὶ (μετὰ παρενθέτου πίνακος καὶ ξυλογραφήματος) — Δ Φιλίου, Ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα τῶν ἐν Ἐλευσῖνι ἀνασκαφῶν

Σύμμικτα. Σ Ν. Δραγούμη, Παρατηρήσεις ἐπὶ δημοτικοῦ τινος ψηφίσματος.—Αθ Σ Κουμανούδη, Δεκάλιτρον ἰταλικόν.

Ἀπεικονίσματα. Κύλιξ κορινθιακή.—Ἀγγείων θραύσματα ἐξ Ἐλευσῖνος.—Ἐλάσματα χρυσᾶ καὶ ἀγγείων θραύσματα ἐξ Ἐλευσῖνος.—Παρένθετος πίναξ πανομοιοτύπων ἐπιγραφῶν. — Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς — Πανομοιότυπον δεκαλίτρου.

— Τέσσαρες νέοι χάρται ἐξεδόθησαν ἄρτι ἐνταῦθα. ά) Πίναξ τῆς πόλεως Ἀθηνῶν εἰς μέγα σχῆμα κατὰ τὸ ἐγκεκριμένον ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου σχέδιον μετὰ τῶν νέων ὀνομάτων τῶν ὁδῶν, ἐκδοθεὶς ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάνῃ τῆς ἐν Τεργέστῃ ἀσφαλιστικῆς Ἑταιρίας «Ἀδριατικῆς» Μετὰ σημειώσεων, δι' ὧν δηλοῦται ἡ κατὰ τμήματα διαίρεσις τῆς πόλεως καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κυριώτερα κτίρια. Πωλεῖται εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας» ἀντὶ δρ. 2,50· ταχυδρ. 280.

β') Χάρτης τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν καὶ ἑλληνικῶν σχολείων ὑπὸ κλίμακα 1:3,000,000, ἐκδοθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα βιβλιοπωλείου Βίλμπεργ. Τιμᾶται λεπτῶν 40.

γ') Χάρτης τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ὑπὸ Μ. Χρυσοχόου, ἐκδιδόμενος δαπάνῃ τοῦ βιβλιοπώλου κ. Σπ. Κουσουλίνου.

δ') Χάρτης τῆς Βουλγαρίας καὶ Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας ὑπὸ Γ. Κόλμαν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Zum heutigen Stand der Sprachwissenschaft von Karl Brugmann. Strassburg 1885. σελ. 144. Τὸ βιβλίον συνίσταται ἐκ τριῶν μερῶν· 1) ἐξ ἐναρκτηρίου λόγου περὶ τῆς σχέσεως τῆς γλωσσολογίας καὶ φιλολογίας πρὸς ἀλλήλας 2) ἐξ ἀπαντήσεως εἰς τὸ βιβλίον τοῦ μακαρίτου Γ. Κουρτίου «Zur Kritik der neuesten Sprachforschung» 3) ἔκ τινων παρατηρήσεων πρὸς τὸν I. Schmidt. Τοῖς περὶ τὴν γλωσσολογίαν ἀσχολουμένοις μεγίστην σπουδαιότητα ἔχει τὸ 1 καὶ 2 μέρος. Ἐν τῷ 1 πειρᾶται μετ' ἐπιτυχίας ὁ κ. Brugmann ν' ἀναιρέσῃ πολλὰς ἐσφαλμένας περὶ τῆς ἀμοιβαίας σχέσεως τῆς φιλολογίας καὶ γλωσσολογίας ἐπικρατούσας πλάνας. Ἀποδεικνύει λοιπὸν ὅτι ὅλως ἀδικαιολόγητος ἦτο ἡ πρὸ μικροῦ πιστευομένη ἰδέα, ὅτι ἡ φιλολογία καὶ ἡ γλωσσολογία εἶνε ἐπιστῆμαι διάφοροι ἀλλήλων κατά τε τὴν φύσιν καὶ τὸν σκοπόν, πρὸς δὲ ὅτι οὐδ' ἡ σημερινὴ δοξασία πολλῶν ἔχεται ὀρθότητος, καθ' ἣν γλωσσολογία καὶ φιλολογία ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας ὡς δύο διάφοροι μέν, βοηθητικαὶ δ' ἀλλήλων ἐπιστῆμαι. Περίληψις τῆς λεπτῆς καὶ πειστικῆς ἀποδείξεως τούτων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ δοθῇ ἐνταῦθα. Ἐν τῷ 2 μέρει ἀντεπεξέρχεται ὁ ἐκ τῶν πρώτων ἱδρυτῶν *τῆς μεταρρυθμισμένης γραμματικῆς* κ. Brugmann κατὰ τοῦ (ζῶντος ἔτι τότε) Γ. Κουρτίου, καὶ ἀκολουθῶν ἣν καὶ ἐκεῖνος σειρὰ προσπαθεῖ ν' ἀναιρέσῃ ὅσα ἀντιτάσσει ὁ Κούρτιος κατὰ τῆς ἰσχύος τῶν φθογγολογικῶν νόμων, κατὰ τῆς καταχρήσεως τῆς συνεκδρομῆς, κατὰ τῆς ἐπικρατούσης τώρα δοξασίας περὶ τῆς ποικιλίας τῶν φωνηέντων ἐν τοῖς Ἰαπετικοῖς χρόνοις, καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως τῶν τύπων τῆς γλώσσης ἐν τοῖς παναρχαίοις ἐκείνοις χρόνοις. Σαφήνεια ἐν τῇ ἐκθέσει καὶ διαύγεια κρίσεως εἶνε τὰ χαρακτηριστικὰ πάσης ἐργασίας τοῦ διασήμου ἀνδρός, οὐχ ἥκιστα δὲ τῆς παρούσης, ἣν προθύμως συνιστῶμεν τοῖς παρ' ἡμῖν.

Γ.

Οὐεργιλίου Αἰνειάδος βιβλίον δεύτερον μετὰ σχολίων ἐκ τῶν δοκιμωτέρων σχολιαστῶν καὶ λεξιλογίου, ὑπὸ Ο Ι. Ἰασονίδου, μέλους τοῦ Ὀξωνείου πανεπιστημίου καὶ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου. Κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ καὶ Κορaῆ» Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885. 8ον, σελ. η'—73. Τιμᾶται δραχ. 1.50.

Εὐριπίδου Μήδεια, μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Γεωργίου Μ Σακορράφου. Ἔκδοσις δευτέρα. Ἐν Ἀθήναις, τυπογραφεῖον Θρ. Παπαλεξανδρῆ καὶ Ἀλ. Παπαγεωργίου. Ὁδὸς Ὀφθαλμιατρείου 1885. 8ον, σελ. 40. Τιμᾶται δραχ. 1,50.

Βίοι καὶ ἡρωϊκὰ κατορθώματα ἐνδόξων ἡρώων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐκδιδόμενοι πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ὑπὸ Σ. Κ. Βλαστοῦ Τεῦχος Α'. Ἐν Ἀθήναις, παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σ. Κ. Βλαστῷ, ὁδὸς Ἑρμοῦ, 63. 1885. 16ον, σελ. 88. Τιμᾶται δραχμῆς

Καὶ πάλιν περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς Ἀνασκευὴ τῆς ἐπικρίσεως τοῦ ἐκ Ληξουρίου Κ Α. Φ. ὑπὸ Χ Σ. Μοσχοπούλου, ψάλτου Ἐν Κεφαλληνίᾳ, τύποις «τῆς Ἠχοῦς». 1885. 8ον, σελ 43.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ὀκτωβρίου 4. Παρασκευή.

Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως τὸ Βασιλικὸν Διάταγμα δι' οὗ πλὴν τῶν κληθεισῶν δύο σειρῶν ἐφέδρων τῶν γεννηθέντων κατὰ τὰ ἔτη 1863 καὶ 1862 καλοῦνται καὶ τρεῖς ἕτεραι σειραί, ἤτοι οἱ γεννηθέντες κατὰ τὰ ἔτη 1861, 1860 καὶ 1859 ὡς καὶ ἅπαντες οἱ ὁπωσδήποτε ἀπαλλαγέντες καὶ οἱ διὰ βοηθητικὰς ὑπηρεσίας κριθέντες ἐκ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς ἀπογραφὰς τῶν ἐτῶν 1885, 1884, 1883, 1882, 1881 καὶ 1880.

Οἱ προσερχόμενοι ἔφεδροι ἀντὶ στολῶν, ὡς μέχρι τοῦδε, θὰ φέρωσι βραχὺ ἀμπέχονον ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ μηχανικοῦ. Τοιοῦτον ἔνδυμα θὰ φέρωσι τοῦ λοιποῦ καὶ οἱ εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ προσερχόμενοι κληρωτοί. Ὁ μανδύας τῶν στρατιωτῶν τοῦ πεζικοῦ μεταρρυθμίζεται προστιθεμένου αὐτῷ καλύμματος ἐξ ἐριούχου ὁμοιοχρώμου πρὸς τὸ τοῦ μανδύου

— Οἱ φοιτηταὶ πασῶν τῶν σχολῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου συνελθόντες εἰς συλλαλητήριον ἐν τοῖς προπυλαίοις αὐτοῦ τὴν πρωΐαν τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ἀπεφάσισαν ν' ἀποστείλωσιν ἔκκλησιν ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου πρὸς τὴν νεολαίαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ Πανεπιστημίων ὅπως καὶ οὗτοι διαμαρτυρηθῶσιν ἐν ὀνόματι τῶν καταπατουμένων δικαιωμάτων τοῦ ἑλληνισμοῦ, εἰς ὃν τοσαῦτα ὀφείλει ἡ ἀνθρωπότης καὶ ὅστις εἶνε ἤδη ἕτοιμος ν' ἀγωνισθῇ τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα, ἐγένετο δὲ καὶ ἡ πρότασις πρὸς σύστασιν πολεμικοῦ ταμείου, οἱ δὲ φοιτηταὶ ἀπεδέχθησαν αὐτὴν ἐν εὐφημίαις.

Μετὰ μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας πάνδημον συλλαλητήριον συνεκροτήθη πρὸ τῶν προπυλαίων τοῦ Πανεπιστημίου

Digitized by Google

οργανωθὲν ὑπὸ τῶν διαφόρων συντεχνιῶν, αἵτινες παρῆσαν μετὰ τῆς ἰδίας ἑκάστη σημαίας. Ἅπας ὁ πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου χῶρος εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀποτελουμένου ἐκ πολιτῶν πάσης τάξεως, ἐμπόρων, βιομηχάνων, λογίων, τεχνιτῶν· ἐν σώματι παρευρίσκοντο μετὰ τῶν σημαιῶν αὐτῶν οἱ Κρῆτες καὶ Μακεδόνες. Πρῶτος ἔλαβε τὸν λόγον ὁ κ. Πρινόπουλος, πρόεδρος τῆς συντεχνίας τῶν κοσμηματογράφων, μεθ' ὃν ὁ πρόεδρος τῆς συντεχνίας τῶν ὑποδηματοποιῶν κ. Ἀντώνιος Βιδάλης, ὅστις μετὰ βραχεῖαν ἀγόρευσιν ἀνέγνω τὸ ἑπόμενον ψήφισμα ὁμοθύμως γενόμενον δεκτόν.

«Αἱ ἐν Ἀθήναις συντεχνίαι μετὰ τοῦ παρισταμένου λαοῦ ἀντιπροσωπεύοντος τὸ ἐλεύθερον καὶ δοῦλον γένος, συνελθοῦσαι εἰς κοινὴν συνέλευσιν σήμερον 29 Σεπτεμβρίου 1885 ἐπὶ τῷ προφανεῖ κινδύνῳ τῷ ἀπειλοῦντι τὸν ἑλληνισμὸν ἐκ τῶν τολμηθέντων ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ, ΨΗΦΙΖΟΥΣΙΝ ὅτι εἶνε ἕτοιμοι εἰς πᾶσαν θυσίαν ὑπὲρ διασώσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ, καὶ εὔχονται τὸ φρόνημα τοῦτο αὐτῶν, τὸ ὁποῖον εἶνε καὶ φρόνημα ἀκλόνητον ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνισμοῦ, νὰ ἐνισχύσῃ τὸν βασιλέα καὶ τὴν κυβέρνησιν κατὰ πάσης ἐξωτερικῆς οἱασδήποτε ἐπιβουλῆς, ἵνα ἐνεργήσωσι δραστηριώτερον, γενναίως καὶ μετ' ἀποφάσεως ἀκλονήτου καὶ ἀμεταπτώτου.

Τὸ ψήφισμα ἀπεφασίσθη ν' ἀνακοινωθῇ εἰς τὸν βασιλέα τηλεγραφικῶς. Τοῦ συλλαλητηρίου μεταβληθέντος εἰς μεγαλοπρεπῆ διαδήλωσιν, τὸ πλῆθος, προπορευομένων τῶν σημαιῶν, μετέβη εἰς τ' ἀνάκτορα ὅπου κατετέθη ἐν τῷ αὐλαρχείῳ ἀντίγραφον τοῦ ψηφίσματος. Εἶτα, διὰ τοῦ τηλεγραφείου, ἡ διαδήλωσις ἐχώρησε πρὸς τὸν οἶκον τοῦ πρωθυπουργοῦ, πρὸ αὐτῆς δὲ ὁμοφώνως ἠκούσθη βροντερὰ κραυγὴ δεκακισχιλίων τοὐλάχιστον πολιτῶν· ΖΗΤΩ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ! Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν συντεχνιῶν ἐπέδωκε τὸ ψήφισμα καὶ πρὸς τὸν πρωθυπουργόν, ὅστις ἀπὸ τοῦ ἐξώστου αὐτοῦ ἠγόρευσε πρὸς τὸν λαόν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπήντησε τηλεγραφικῶς ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς:

«Τατόϊον, 14 Ὀκτωβρίου, 10, 15' μ. μ.

Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν, Ἀθήνας.

Κύριε Ὑπουργέ,

Ἔλαβον τηλεγράφημά σας ὡς καὶ τὸ λίαν φιλόπατρι ψήφισμα τῶν συντεχνιῶν τῆς πρωτευούσης. Σᾶς παρακαλῶ νὰ ἐκφράσετε πρὸς ἅπαντα τὸν λαὸν αὐτῆς τὴν ἐνδόμυχον χαράν μου ἐπὶ τῇ αὐθορμήτῳ ἐκδηλώσει τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ καὶ τῆς ἑτοιμότητος πρὸς πᾶσαν θυσίαν κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις. Ἡ παροῦσα δημοσιευθήτω διὰ τοῦ τύπου. **Γεώργιος.**

— Λέγεται ὅτι ἡ **Α. Μ.** ὁ Βασιλεὺς μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Βουλῆς θ' ἀπέλθῃ εἰς Θεσσαλίαν καὶ θὰ διαμένῃ ἐν τῷ σχηματισθησομένῳ στρατοπέδῳ παρὰ τὴν Λάρισσαν ἢ τὸ Τύρναβον. Λέγεται δὲ πρὸς τούτοις ὅτι ὁ Βασιλεὺς θὰ κηρύξῃ τὴν ἔναρξιν τῆς βουλῆς διὰ λόγου μᾶλλον πολεμικοῦ.

— Διὰ Β. Δ. χορηγεῖται εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν πίστωσις 11,300,000 δραχμῶν. Τὸ ποσὸν δὲ τοῦτο διατεθήσεται ὡς ἑξῆς: Εἰς προμήθειαν ἱματισμοῦ τοῦ στρατοῦ 3,000,000· εἰς προμήθειαν ἐξαρτήσεως 450,000, εἰς προμήθειαν μουσικῶν ὀργάνων 50,000· εἰς ἀγορὰν ἵππων 4,500,000· εἰς προμήθειαν σαγῆς 500,000, εἰς προμήθειαν ὑλικοῦ πυροβολικοῦ 1,000,000, εἰς προμήθειαν πολεμεφοδίων 1,500,000, καὶ εἰς προμήθειαν ὑλικοῦ χειρουργείων 300,000.

— Αἱ γενόμεναι δοκιμαὶ τῶν ἐκ Γαλλίας ναρκοβόλων ἐπέτυχον πληρέστατα.

— Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν διετάχθη ἡ διὰ μειοδοτικῆς δημοπρασίας προμήθεια τῆς ὀρύζης καὶ τοῦ ἅλατος τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἄρτῃ στρατοῦ.

— Ὑπογράφεται Β. Διάταγμα περὶ συστάσεως ναυτικῆς μοίρας ἀποτελουμένης ἐξ ἑπτὰ πολεμικῶν πλοίων ἐξοπλισθέντων ἤδη ἐντελῶς. Μοίραρχος δ' αὐτῆς διορίζεται ὁ ὑποναύαρχος κ. Μιλτ. Κανάρης.

— Εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ναυτικῶν ἐχορηγήθη πίστωσις ἐκ 4,600,000 δραχμῶν.

— Ἰδιαιτέραν συγκίνησιν προὐκάλεσε τηλεγράφημα πρὸς τὸν κ. Δεληγιάννην τοῦ ἐκ Γαλαξειδίου πλοιάρχου Σπ. Ραυτοπούλου ἢ Ζορμπᾶ, ὅστις προσφέρεται νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις τὸ ἔθνος ἄμισθος μετὰ τοῦ πλοίου του καὶ τριῶν τέκνων του, καὶ μὲ κεφάλαιον δέκα χιλιάδων δραχμῶν, ζητῶν νὰ τοποθετηθῇ καὶ εἰς τορπιλλοφόρον ὡς πλοίαρχος.

— Οἱ ἐν Ζυρίχῃ τῆς Ἐλβετίας Ἕλληνες σπουδασταὶ οἵτινες πρό τινος ἐτηλεγράφησαν πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Ἱεροῦ Λόχου ὅτι εἰσὶν ἕτοιμοι εἰς τὴν διάθεσιν τῆς πατρίδος, ἐτηλεγράφησαν νῦν ἐκ δευτέρου εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιτροπὴν ὅτι προετοιμάζονται εἰς ἀναχώρησιν, ἵνα καταταχθῶσιν εἰς τὸ σῶμα τοῦτο.

— Ἐξακολουθεῖ ἐπιτεινομένη ἡ ἐν Κρήτῃ συγκίνησις ἐκ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας μετὰ τῆς Βουλγαρίας.

— Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἤρξαντο συνεισφοραὶ ὑπὲρ τῆς στρατιωτικῆς παρασκευῆς τοῦ ἔθνους.

— Μετὰ χαρᾶς παρατηρεῖται ὅτι τὸ φρόνημα τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀνεπτερώθη· ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τοῦ πολέμου κατέχει πάντας τοὺς ὑπὸ τὰ ὅπλα ἄνδρας ὡς καὶ τοὺς ἐφέδρους, οἵτινες προσέρχονται ἀθρόοι καὶ ἀποφασιστικοὶ ἐν σημαίαις καὶ ᾄσμασι.

— Ἐξεδόθη διάταγμα περὶ ὁρισμοῦ τῶν ἐπιτελείων τῶν ἐξοπλισθέντων πλοίων τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ.

— Ἀπῆλθεν εἰς Βερολῖνον ἀναδιορισθεὶς ὁ αὐτόθι τέως πρεσβευτὴς κ. Ἀλεξ. Ρ. Ραγκαβῆς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ν. Δ. Α Σῦρον. Τὰ βιβλία ἀπεστάλησαν. Χάρτης, ὁποῖον ζητεῖτε, εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν ἐκδοθείς, περιλαμβάνων καὶ τὰς νέας ἐπαρχίας, τιμώμενος δὲ δραχ. 13,50. Ἀντίτυπον δυνάμεθα νὰ σᾶς προμηθεύσωμεν. — κ. Δ. Γ. Μ. Πύλον. Ἀπεστάλησαν ὑμῖν ἐκ νέου τὰ ἐλλείποντα φύλλα. — κ. Ι. Μ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἡ παραγγελία ὑμῶν ἐξετελέσθη. Ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ ἐπιστρέφεται ὑμῖν τὸ εἰσιτήριον. — κ. Η. Μ. Πάρον. Ἐλήφθησαν· ἐπληρώθησαν δὲ τὰ ἀνήκοντα τῇ «Ἀκροπόλει». Μετὰ τοῦ τακτικοῦ φύλλου θέλετε λαμβάνει καὶ τὸ ζητηθὲν σατυρικὸν φύλλον. — κ. Ι. Β. Ἐν Ἀγγλίᾳ νομίζομεν. Ὑπῆρχε δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Πέρσαις. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον «ἀνδραγαθία αὕτη ἀποδέδεικται, μετὰ τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθὸν ὃς ἂν πολλοὺς ἀποδέξῃ παῖδας. Τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι δῶρα ἐκπέμπει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος». — κ. Ι. Σ. Δ. Σῦρον. Ἐλήφθησαν. Τὰ φυλλάδια θέλετε λάβει ἅμα τῇ ἐκδόσει αὐτῶν. — κκ. Α. Λ. Λαύριον, Α. Ν. Π. Πόρον καὶ Ε. Δ. Κ. Νάουσαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — *Φίλῳ Μ.* Δοκιμάσατε. «Ὃς οὐκ ἐπειράθη, ὀλίγα εἶδε». — κ. Κ. Κ. Λίβερπουλ. Ἐπιτυχὲς ἐφάνη ὑμῖν τὸ ἔργον καὶ πρωτότυπος ἡ ἰδέα. — *Ζυθοπότῃ.* Ἐπὶ Ὄθωνος κέντρον συναθροίσεως ἦτο ἡ *Φιλαδέλφεια*, ἔνθα ὑπῆρχε καλὸς ἐγχώριος ζῦθος. Ζυθοπωλεῖα δ' ὑπῆρχον μέχρι τοῦ 1886 τὸ τοῦ Δαμιανοῦ ἐπὶ τῆς λεωφόρου Κηφισσίας, τὸ τῆς Ἀμαλίας, ἀπέναντι τῆς Βουλῆς, τὸ τοῦ Βάξεκ, παρὰ τὴν Φιλαδέλφειαν, τοῦ Φίσερ ἐν Πατησίοις καί τι ἄλλο μικρότερον. Σήμερον πρωτεύει τὸ τοῦ Βερνιουδάκη. Ὑπάρχουσι δὲ πλὴν αὐτοῦ τὸ τοῦ Φίξ, Φίσσερ, τὸ παλαιὸν τοῦ Δαμιανοῦ, τοῦ Κωστῆ Λάμπρου, τὸ τῆς Κυψέλης καὶ τὸ τοῦ Βάθη. — κ. Σ. Π. Πάτρας. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. Ἀντίτιμον δραχ. 1,50, ὅπερ δύνασθε ν' ἀποστείλετε εἰς γραμματόσημον, διότι ὁ κ. Σ. Κ. ἀνεχώρησεν ἐκ Μεσολογγίου. — κ. Μ. Β. Ζ. Θήραν. Ἐλήφθησαν. — *Ἀγραμμάτῳ.* Τὸ μὲν πρῶτον ἔχει ὀρθῶς, δίκαιον δ' ἔχετε μόνον ὡς πρὸς τὸ ἄλλο. Ὁ μακαρίτης γυμνασιάρχης Κυπριανὸς αὐτὰς τὰς συνθέσεις τὰς ὠνόμαζε *μαχαιροπήρουνα*, καὶ ἅμα τις τῶν μαθητῶν προέβαλλε μίαν τοιαύτην ἐφώνει! *Μαχαιροπήρουνο πάλι!* — κ. Α. Β. Μ. Βῶλον. Εἶνε τοῦ παλαιοῦ ἡμερολογίου. — κ. Κ. Π. Θ. Πάτρας. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ μέριμναν. Θέλομεν ἐν καιρῷ κάμει χρῆσιν τῆς ὑμετέρας συστάσεως. — κ. Γ. Δ. Λειψίαν. Ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς. — κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολὴν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. — κ. Κ. Ν. Ι. Κωνσταντινούπολιν. Φωτογραφήματα τῶν πλείστων ἀρχαίων μνημείων τῶν Ἀθηνῶν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ δυνάμεθα νὰ σᾶς τὰ ἀποστείλωμεν ἀντὶ 1 φράγκου ἕκαστον. Ἐκ τῶν νεωτέρων ὑπάρχουσι τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Ἀκαδημία, τὸ μέγαρον Σχλεῖμαν, ἡ Μητρόπολις, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, καί τινα ἄλλα· καὶ ταῦτα δὲ τιμῶνται ἀντὶ 1 φράγκου. — κ. Κ. Ν. Ζάκυνθον. Ἐνεγράφη ὁ κ. Α. Μ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Α. Κηφισίαν. Ἡ παροιμία, περὶ ἧς ἀναφέρετε, εἰς ὀλίγα τῆς Ἑλλάδος μέρη ἔχει ἐφαρμογήν, ἰδίως δ' εἰς ἐκεῖνα, ἔνθα τὰ πρωτοβρόχια συμβαίνουσι κατὰ τὸν Σεπτέμβριον. Συνήθως ὅμως ὁ σῖτος σπείρεται τὸν Ὀκτώβριον. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἑξῆς παραλλαγὴ τῆς παροιμίας:

Digitized by Google

Τὸν τρυγητὴ σιτάρι σπεῖρε
κι' ὅσο θέλεις σύρε.

κ. Δ. Α. Ν. Ὑπάρχουσιν ἀμφότερα σημειωμένα ἐν τῷ καταλόγῳ.— κ. Ν. Ι. Σπέτσας. Καὶ πάντα τὰ διδακτικά. Δυνάμεθα δὲ νὰ σᾶς ἀποστείλωμεν οἱονδήποτε ταχυδρομικῶς. Τὸ ἀντίτιμον προαποστέλλεται.— *Οὐγολάτρῃ*. Ὡς πρῶτον ἔργον του ἀναφέρεται ποίημά τι περὶ *τῶν ἀγαθῶν τῆς μελέτης*, τὸ ὁποῖον τῷ 1817 ἀπέστειλεν εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν, καὶ τὸ ὁποῖον ἐκρίθη μὲν ἄξιον βραβείου, ἀλλὰ δὲν ἐβραβεύθη, διότι οἱ κριταὶ ἐνόμισαν ὅτι ὁ ποιητὴς ἤθελε ν' ἀπατήσῃ τὴν Ἀκαδημίαν ὑποδεικνύων ὅτι εἶχεν ἡλικίαν 15 ἐτῶν. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τούτου, ἐν ἡλικίᾳ μόλις 13 ἐτῶν, ἀναφέρει ἡ Κυρία Οὐγώ, ἔγραφεν ἤδη στίχους συντάσσων ᾠδάς, μύθους, σατύρας, αἰνίγματα καὶ μεταφράζων τεμάχια ἐκ Λατίνων ποιητῶν. Αἱ πρῶται του ᾠδαὶ ἐβραβεύθησαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Τουλούζης, καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ *Γαλλικῇ Μούσῃ*, βραδύτερον δὲ καὶ ἐν τῷ «Conservateur litteraire», τὸν ὁποῖον ἵδρυσε καὶ συνέτασσεν ὁ ἴδιος μετὰ τῶν ἀδελφῶν του.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἀπὸ μητέρα πορφυρᾶν γεννῶμαι μαῦρον βρέφος.
Πτερὰ δὲν ἔχω καὶ πετῶ μὲ τὰς νεφέλας νέφος.
Αἱ κόραι ὅσαι μ' ἀπαντοῦν δὲν κλαίουν καὶ δακρύουν,
Πρὸς τοὺς ἀνέμους φέρομαι, κ' οἱ ἄνεμοι μὲ λύουν.

2

Σ
. Υ .
. . Ν . .
Σ Υ Ν Ε Χ Η Σ
. . Χ . .
. Η .
Σ

Νὰ συμπληρωθῶσι τὰ ἐλλείποντα γράμματα ὥστε νὰ σχηματισθῇ κυβόλεξον.

3

Δὲν ἔχω σχέσι μὲ τὸ φυτό..
Μὴ μὲ τὸ ζῶο ;—Οὐδὲ μ' αὐτό.
Τοῦ βασιλείου τοῦ ζωϊκοῦ
Εἰμ' εὐεργέτης καὶ φυτικοῦ.
Ἄφθονο τρέχω 'ς αὐτὰ τὰ μέρη,
Ὅταν ζυγώνῃ τὸ καλοκαῖρι.
Τότ' ἀναγκαῖο εἶμαι πολύ,
γιὰ νὰ προλάβω καταστροφή.
Μὲ 'βρίσκεις πάντα 'ς τὰ φαρμακεῖα
καὶ δὲν μακρύνομαι ἀπὸ τὰ θεῖα.
—Φάρμακο νᾆσαι ; — Ναί. γιατρικό·
Εἶμαι καὶ πρᾶμμα θεοτικό.

Ἐν Πρεβέζῃ Κ. Κ.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Πελαγωνία—ἀγωνία—ἀνία.

2

Σιγή.

3

Λεπτά, ἑπτά.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

4 8βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	280.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	284.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	364.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	325.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	233.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	227.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	168.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	218.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	91.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	359.50

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	30.80—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	80.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	64.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	55.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	245.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	26.90
» 3μην......	26.70
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.08
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.06 ½

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.................	21.65
Λίρα ὀθωμανική................	24.55

ΕΞΕΔΟΘΗ ΑΡΤΙ

ΑΤΤΙΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ

Σ. Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ.

Τόμος Α'.—Οἱ Καλλέργαι.—Λουκᾶς Νοταρᾶς. Δρ. 4.—
Τόμος Β'.—Γαλάτεια.—Χίμαιρα.—Σκύλλα.—Ὑψηλάντης.—Σεμέλη.—Ἀμάλθεια. Δρ. 4.—
Τόμος Γ'.— Εἰκόνες. — Κύματα. — Ἔπεα πτερόεντα.—Παντοῖαι ποιήσεις.—Δράματα.—Παραφράσεις.— Δρ. 4.—

Ὁ Δ' τόμος ἐκδοθήσεται λίαν προσεχῶς.

Πωλοῦνται καὶ οἱ τρεῖς τόμοι ὁμοῦ. Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ζητοῦντας ἐπιβαρύνονται μὲ ταχυδρ. τέλη, λεπτὰ 90.

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΑΣΜΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ

ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

Δραχμ. 2.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων

Μετὰ προλόγου περὶ ἀπαγγελίας ποιημάτων

ΥΠΟ Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ

Δραχ. 1.

Voltaire Oeuvres complètes. Εἰς τόμους 75, καλῶς δεδεμένους. Τιμὴ δραχμαὶ 200.

ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ

Τὸ γνωστὸν εἰκονογραφικὸν περιοδικὸν τὸ ἄλλοτε ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον

ΥΠΟ Ι. ΙΣΙΔ. ΣΚΥΛΙΣΣΗ.

Πλήρης σειρὰ αὐτοῦ ἐκ 2 τόμων ἀποτελουμένη. Ἀντὶ δραχμῶν 40 μόνον δραχ. 12.—Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχμῶν 14.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 204.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 459 — 13 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 511

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ διήγημα ὑπὸ Α. Παπαδιαμάντη.

ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙΣ ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου.

ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ.

ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΤΟΡΠΙΛΛΟΒΟΛΑ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Οἱ ἐν Ζακύνθῳ κ.κ. Δημ. Ν. Λούντζης, Νικόλαος καὶ Ἀναστ. Ἐρ. Λούντζη, Καῖσαρ Κ. Ρώμας, Ἰω. Κομοῦτος καὶ Λουκᾶς Καρρέρ, δήμαρχος Ζακυνθίων, ἀγοράσαντες καλὸν ἀτμόπλοιον, προσφέρουσιν αὐτὸ εἰς τὸ ἔθνος.

Ἕλλην ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἔγραψεν εἰς τὸν κ. πρωθυπουργόν: «Θέτω εἰς τὴν διάθεσίν σας ὅλην τὴν περιουσίαν μου, ἐξ 65,000 φράγκων, τὸ δὲ αἷμά μου ὑπὲρ τῆς φιλτάτης πατρίδος». Τὸ ὄνομα τοῦ φιλοπάτριδος ἀνδρὸς δὲν ἐπετράπη ὅπως γνωστοποιηθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ ἐν Τήνῳ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας προσφέρει ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ Ναοῦ δραχ. 20,000 ὅπως διαθέσῃ αὐτὰς ἡ Κυβέρνησις ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος.

Οἱ ἐν Πειραιεῖ ἔμποροι κκ. Χούπης καὶ Κουμανταράκης παραχωροῦσιν ἐν περιπτώσει πολέμου δραχ. 200 κατὰ μῆνα. Ὁ δ' ἕτερος αὐτῶν κ. Εὐάγγελος Χούπης καὶ ἑαυτὸν ὡς στρατιώτην.

Ὁ τραπεζίτης κ. Ἰω. Πεσματζόγλους, ἀντιπρόεδρος τοῦ «Ἑλληνικοῦ Ἐπικουρικοῦ Συλλόγου» τῆς Ἀλεξανδρείας, παρουσιασθεὶς εἰς τὸν πρωθυπουργὸν κ. Δηλιγιάννην, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ ὅτι οἱ ἐν Αἰγύπτῳ Ἕλληνες προτίθενται διὰ γενναίων προσφορῶν εἰς εἴδη καὶ χρήματα νὰ συνδράμωσι τὴν κυβέρνησιν, ὁπόταν ἐπιστῇ ἡ ὥρα τῆς ἐνεργείας.

Ὁ ἐν Λαρίσσῃ κ. Δ. Τσοποτὸς προσέφερεν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ στρατοῦ δύο οὐγγρικοὺς ἵππους.

Ὁ κ. Ζαχαρίας Ταξιόπουλος ἀνεδέχθη τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ κατασκευὴν δωρεὰν 250 σκελεῶν καὶ 200 ὑποκαμίσων τοῦ στρατοῦ, διδομένου αὐτῷ τοῦ ὑλικοῦ.

Ὁ ἐλεγκτὴς τοῦ τελωνείου Τήνου κ. Π. Παπαβασιλείου προσφέρει ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος δραχ. 100.

Ὀγδοήκοντα τοὐλάχιστον μέχρι τοῦδε εἶνε αἱ αἰτήσεις τολμηροτάτων τέκνων τῆς θαλάσσης, νησιωτῶν, Γαλαξειδιωτῶν καὶ ἄλλων, οἵτινες ζητοῦσι νὰ τοῖς ἀνατεθῇ προσωπικῶς ἡ μᾶλλον ῥιψοκίνδυνος ἐντολή, ἡ τῆς ὑπηρεσίας ἐν τοῖς τορπιλλοβόλοις.

Ὁ δήμαρχος Πειραιῶς κ. Ὁμηρίδης Σκυλίτσης προσήνεγκε 4 ῥαπτικὰς μηχανάς, ἑτέρας δὲ 8 πολλαὶ κυρίαι τοῦ Πειραιῶς ἵνα χρησιμεύσωσι πρὸς κατασκευὴν ἀσπρορρούχων τοῦ στρατοῦ, ἣν ἀνέλαβον αἱ διδασκάλισσαι καὶ μαθήτριαι τῆς Α' ἐν Πειραιεῖ Δημοτικῆς Σχολῆς.

Καὶ ἡ διευθύντρια τῆς ἀρτισυστάτου Ε' δημοτικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν δεσποινὶς Ἑλένη Γεωργίου δι' ἀναφορᾶς αὐτῆς πρὸς τὸν κ. ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργὸν προσφέρεται ν' ἀναλάβῃ μετὰ τῶν διδασκαλισσῶν καὶ μαθητριῶν οἱανδήποτε ῥαπτικὴν ἐργασίαν ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων τοῦ στρατοῦ.

Τηλεγραφικῶς ἀνήγγειλεν ὁ ἔπαρχος Βώλου ὅτι δύο κάτοικοι αὐτόθι προσφέρονται νὰ καταθέσωσιν εἰς τὸ ἐκεῖ ταμεῖον χρηματικὸν ποσὸν χάριν τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν.

Λέγεται ὅτι καὶ οἱ ἐν Μυτιλήνῃ Ἕλληνες ἐδήλωσαν, ὅτι εἶνε πρόθυμοι νὰ καταθέσωσι χάριν τῶν παρουσῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος 20,000 λιρῶν.

Ὁ παρὰ τῇ παλαιᾷ ἀγορᾷ παντοπώλης κ. Ἰωάννης Τερζάκης δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἐδήλωσεν ὅτι παραχωρεῖ κατὰ μῆνα δραχμὰς πεντακοσίας, ἐφ' ὅσον διαρκέσῃ ὁ πόλεμος.

Ὁ δὲ κ. Θεοφ. Παπαγεωργίου, διευθυντὴς τῆς ἐμπορικῆς λέσχης, ἐδήλωσεν ὅτι δωρεῖ εἰς τὸ ἔθνος ἅπασαν τὴν μικράν του περιουσίαν, συγκειμένην ἀπὸ διάφορα ἔπιπλα μετὰ λαμπρῶν καθρεπτῶν, ἅτινα νὰ ἐκποιηθῶσι, καὶ τὸ εἰσπραχθησόμενον ποσὸν νὰ δοθῇ εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ πρώτου Ἕλληνος, ὅστις θὰ φονευθῇ, ἂν εἶνε πτωχός, ἢ εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρόν.

Ἐν γένει καθ' ἑκάστην ἡ Κυβέρνησις λαμβάνει τηλεγραφήματα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐκ τῆς ἡμεδαπῆς, δι' ὧν ἀγγέλλονται αὐτῇ προσφοραὶ ἰδιωτῶν εἰς χρήματα καὶ εἴδη. Τὸ ὁλικὸν ποσὸν τῶν μέχρι τοῦδε προσφορῶν ἀνέρχεται εἰς 500,000 δραχμῶν.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τὸ ἐν τῷ Λούβρῳ αἰγυπτιακὸν μουσεῖον ἐντὸς βραχέος θέλει ἐπεκταθῇ, ἀνοιγομένων δύο νέων στοῶν πλήρων νέων προσκτημάτων, ἅτινα κατετάχθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Εὐγενίου Révillout.

—Ὁ διευθυντὴς τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Κωνσταντινουπόλει Μουρὰτ βέης ἐπανῆλθε πρὸ μικροῦ ἐκ περιοδείας εἰς τὸν Καύκασον, ἔνθα ἀνεζήτει ὕλην δι' ἱστορικὴν συγγραφὴν περὶ τοῦ τουρκικοῦ κράτους καὶ λαοῦ, εἰς ἣν ἀπὸ πολλοῦ ἀσχολεῖται. Ὁ Μουρὰτ βέης θεωρεῖται καταλληλότατος διὰ τὸ ἔργον ἅτε κατέχων σὺν τοῖς ἄλλοις τὴν ῥωσσικὴν γλῶσσαν, ἐξ ἧς καὶ μετέφρασεν ἤδη δρᾶμά τι τοῦ ποιητοῦ Γριβοϊέδοφ.

— Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 41 ἀριθμῷ τῆς *Ἑβδομαδιαίας Φιλολογικῆς Ἐφημερίδος* τοῦ Βερολίνου ἐδημοσιεύθη εὐμενὴς κρίσις περὶ τῶν ὑπὸ Δημητρίου Βασιλειάδου Διορθωτικῶν εἰς τὰ ἀρχαῖα εἰς τὸν Λουκιανὸν σχόλια.

— Τὸ κακουργιοδικεῖον τῆς Ῥώμης κατεδίκασε τὸν ἐκδότην τῶν Cronaca Byzantina εἰς πεντακοσίων φράγκων πρόστιμον καὶ εἱρκτὴν 6 ἐτῶν ἕνεκα ἀπάτης τυπογραφικῆς.

— Ἐν Βερολίνῳ ἤρξατο ἐκδιδομένη νέα ἐφημερὶς ἡ Deutsche Brautzeitung «Γερμανικὴ ἐφημερὶς τῶν νυμφῶν». Αἱ καταχωρίσεις αὐτῆς πραγματεύονται εἰδικῶς ζητήματα ἀφορῶντα τὰς προῖκας, ἰδίως δὲ δίδει ὁδηγίας καὶ εἰδοποιήσεις ποῦ πωλοῦνται χονδρικῶς χρήσιμα διὰ τὸν γάμον ἀντικείμενα.

— Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Κολωνίας διδαχθήσεται προσεχῶς τὸ μελόδραμα «Ἡ βελόνη τῆς Κλεοπάτρας» ὑπὸ Massenet. Τὸ κείμενον τοῦ μελοδράματος τούτου ἠγόρασεν ἐκδότης τις ἀντὶ 30,000 μάρκων.

— Ἡ Ἰωσηφίνα Καττάνη διωρίσθη καθηγήτρια τῆς ἀνατομίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βολωνίας. Ἡ δεσποινὶς αὕτη εἶνε διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς.

— Κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος παρασκευάζονται τέσσαρες ἐρευνητικαὶ ἀποστολαὶ εἰς τὸν πόλον, δύο ἐκ μέρους τῆς Πορτογαλλίας καὶ ἕτεραι δύο ἐκ μέρους τῆς Ὁλλανδίας καὶ Δανίας. Αἱ ἀποσταλαὶ αὗται σκοποῦσι τὴν ἔρευναν τῶν εἰς Ῥωσσίαν ἀνηκουσῶν νήσων τῆς παγωμένης θαλάσσης, ἡ

Digitized by Google

δὲ δανικὴ εἰδικῶς τὴν τῆς Καρικῆς θαλάσσης καὶ τῶν βορείων παραλίων τῆς Σιβηρίας, ὅπως εὕρωσι τὴν ἄγνωστον χώραν ἣν ὑποθέτουσιν ὅτι κεῖται βορειανατολικῶς τῆς Νέας Σέμλας.

— Οἱ ἐκδόται τοῦ «Times» σκέπτονται νὰ καταβιβάσωσι τὴν τιμὴν τοῦ φύλλου κατὰ μίαν πένναν. Ἡ ἐλάττωσις αὕτη τῆς τιμῆς τῆς ἐφημερίδος ἥτις νῦν στοιχίζει τρεῖς πέννας, θὰ ἐπιφέρῃ εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας 500 λιρ. στ. ἡμερησίαν ζημίαν, ἤτοι 180,000 λ. στερλ. κατ' ἔτος. Ἡ ἀπώλεια ὅμως αὕτη θέλει ἀντικατασταθῆ διὰ τῆς μείζονος ἐξοδεύσεως τῆς ἐφημερίδος. Ἀντὶ νὰ πωλῶνται 50,000 φύλλα τὴν ἡμέραν, καταβιβαζομένου τοῦ τιμήματος θὰ πωλῶνται πενταπλάσια ἢ καὶ ἑξαπλάσια.

— Ἡ ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Heine γίνεται ἐλευθέρα ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἐρχομένου ἔτους, λήγοντος τοῦ προνομίου τῆς πωλήσεως, ὅπερ εἶχε μόνον ὁ ἐκδότης Hoffmann καὶ Campe ἐν Ἀμβούργῳ.

— Ἡ δημαρχία τῆς Φλωρεντίας παρέσχε γήπεδον ἐν μέσῳ τῆς πόλεως ἀξίας 400,000 φράγκων πρὸς ἀνέγερσιν ἐθνικῆς βιβλιοθήκης.

— Ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τῆς πόλεως Περουγίας ἐκλάπη πολύτιμον χειρόγραφον τοῦ Κικέρωνος De officis μετὰ μικρογραφιῶν. Αἱ ἀρχαὶ προεκήρυξαν ἀμοιβὴν 5,000 φρ. εἰς τὸν εὑρόντα.

— Ἐπωλήθη ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ ἀντὶ τοῦ ἐντελοῦς ποσοῦ τῶν 100 φράγκων ἡ περιβόητος *Πεντάτευχος*, ἣν Ἰσραηλίτης τις, βιβλιοπώλης Ἱερουσαλὴμ, προσήνεγκεν εἰς πώλησιν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ ἀντὶ ἑκατομμυρίου φράγκων. Ὁ βιβλιοπώλης διισχυρίζετο ὅτι τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἦτο τῆς ἐποχῆς τοῦ Σολομῶντος, ἀλλ' ὁ σοφὸς Ἀσιανολόγος Γάλλος Κλερμὸν-Γκανὼ εὐχερῶς ἀνεκάλυψε τὴν ἀπάτην.

— Ὁ ἀποθανὼν καθηγητὴς Adelmann ἀφῆκεν εἰς τὸ πλουσιώτατον πανεπιστήμιον τοῦ Βυρτσβούργου κληροδότημα ἐξ 161,900 μάρκων.

— Ἡ διεθνὴς ἔκθεσις τῶν ἐφευρέσεων ἐν South-Kensington τοῦ Λονδίνου λήγει τὸν προσεχῆ Νοέμβριον. Μέχρι τοῦδε ἐπεσκέφθησαν αὐτὴν 3 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων.

— Οἱ καθηγηταὶ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Δορπάτης ὑπεχρεώθησαν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου νὰ παραδίδωσιν εἰς γλῶσσαν ῥωσσικήν. Μόνον οἱ τῆς θεολογικῆς σχολῆς θὰ παραδίδωσιν εἰς γερμανικήν

— Τὸ οὑγγρικὸν ὑπουργεῖον τῆς παιδείας ἔκαμεν ἀπόπειραν εἰσαγωγῆς τῆς ὑγιεινῆς, ἰδίως δὲ τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολείων, πρὸς πρακτικὴν αὐτῆς ἐφαρμογὴν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον. Ἡ διδασκαλία τουτέστι τῆς ὑγιεινῆς εἰσήχθη εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως τῆς Οὑγγαρίας. Οἱ πρὸς τοῦτο δὲ διδάσκαλοι εἶνε ἰατροί, οἵτινες ἠσκήθησαν πρότερον καὶ ἐπεράτωσαν τὴν σειρὰν τοῦ μαθήματος τῆς ὑγιεινῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βουδαπέστης ἢ τοῦ Κλαουσενβούργου. Μόνον δὲ οἱ δόντες ἐξετάσεις ἐπιτυχεῖς εἰς τὸ μάθημα τοῦτο δικαιοῦνται νὰ διορισθῶσι καθηγηταὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις. Σκοπὸς τῶν ὑγιεινολόγων τούτων δὲν θέλει εἶναι μόνον ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν γυμνασίων ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίβλεψις καὶ ἐπαγρύπνησις ἐπί τε τῶν σχολείων καὶ τῶν μαθητῶν κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ὑγιεινῆς.

— Ὁ ἐν Βρεσλαυΐᾳ καθηγητὴς L. Weber ἔν τινι λόγῳ ὃν ἐξεφώνησε ἀποδεικνύει διὰ στατιστικῶν παρατηρήσεων ὅτι οἱ πίπτοντες καὶ φλέγοντες τὰ ἀντικείμενα κεραυνοὶ πολλαπλασιάζονται διηνεκῶς. Ἐκ τοῦ κινδύνου δὲ τούτου πάσχουσιν αἱ πλεῖσται, ἂν οὐχὶ ὅλαι, αἱ πόλεις τῆς Γερμανίας καὶ Ὁλλανδίας. Ἐξήγησις τοῦ γεγονότος τούτου δὲν ἐδόθη μέχρι τοῦδε. Οἱ μὲν ἀποδίδουσι τὴν αὔξησιν τῶν κεραυνῶν εἰς αὔξησιν κατ' ἀριθμὸν καὶ ἔντασιν τῶν θυελλῶν ἤτοι εἰς μετεωρολογικοὺς λόγους, οἱ δὲ εἰς τὴν παρένθεσιν μετάλλων κατὰ τὴν οἰκοδομίαν τῶν οἰκιῶν. Ὡς καλλίτερον μέσον πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν αἰτίων τοῦ φαινομένου τούτου προτείνει ἀκριβεστέρας στατιστικὰς πληροφορίας καὶ λεπτομερῆ ἔρευναν τῶν μετεωρολογικῶν καὶ τοπικῶν ὅρων ἑκάστου κεραυνοῦ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κεραυνῶν εἶνε διάφορος κατὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς χώρας ἐν ᾗ πίπτουσι. Ἰδίως πολλοὶ κεραυνοὶ πίπτουσι εἰς τὰ παράλια τῆς βορείου θαλάσσης. Εἰς ἓν ἑκατομμύριον ἠσφαλισμένας οἰκίας πίπτουσι κατ' ἔτος κεραυνοὶ κατὰ προσέγγισιν, ἐννενήκοντα μὲν εἰς Βάδην, ἑκατὸν τέσσαρες εἰς Βυρτεμβέργην, διακόσιοι πεντήκοντα καὶ τρεῖς εἰς Σαξονίαν, 266 εἰς Φρισλανδίαν, 292 εἰς Σλέσβιγ Χολστάϊν καὶ 331 εἰς Ὀλδεμβοῦργον.

Μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας ἐκτετυπωμένον καὶ δι' ὡραίων εἰκόνων κεκοσμημένον ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς ὑπὸ τοῦ ὑφηγητοῦ τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κ. Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου συγγραφείσης Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ἧς τὴν ἔκδοσιν, καθὰ ἐγκαίρως ἀνηγγείλαμεν, ἀνέλαβεν ὁ ἐνταῦθα βιβλιοπώλης κ. Κάρολος Μπέκ. Τὸ πρῶτον τοῦτο τεῦχος, περιέχον τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὸ Α' κεφάλαιον περὶ τῆς Προϊστορικῆς Ἑλλάδος, πρόκειται ἐπαρκὲς δεῖγμα τοῦ γλαφυροῦ καὶ καλλιεποῦς ὕφους, οὗ χρῆσιν ἐποιήσατο ἐν τῇ συγγραφῇ τοῦ ἔργου τούτου ὁ συγγραφεύς, οὐχὶ ξηρὰν καὶ ἀπερίποίητον ἐγκαταλείπων τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ διὰ λόγου ἀνθηροῦ περικοσμῶν αὐτήν. Δέκα κάλλισται εἰκόνες εἰσὶ παρεντεθειμέναι ἐν ταῖς τριάκοντα δύο σελίσι τοῦ κειμένου, ὧν δύο ἡ τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου καὶ τῆς Ἀρτεμισίας ὁλοσέλιδοι ἐπὶ ἰδίου λαμπροῦ χάρτου ἐκτετυπωμέναι. Ἐκ τοῦ ἐκδοθέντος τεύχους ἀσφαλῶς κρίνομεν ὅτι τὸ σύγγραμμα ἔσται ὄντως διδακτικώτατον καὶ τερπνότατον ἀνάγνωσμα καὶ κόσμημα τοῦ ἑλληνικοῦ οἴκου, ἡ δὲ περιοδικῶς κατὰ δεκαπενθημερίαν ἔκδοσις καὶ τὸ ἄκρως εὔωνον αὐτοῦ καθιστῶσι βεβαίαν τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου. Οἱ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» ἐγγραφέντες συνδρομηταὶ δύνανται νὰ λάβωσι τὸ ἐκδοθὲν τοῦτο τεῦχος ἐκ τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας» ὅπου πωλεῖται ἀντὶ δρ. 1.—Ἡ ἐγγραφὴ συνδρομητῶν ἐξακολουθήσει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐφ' ὅσον ἐκδίδεται τὸ σύγγραμμα.

— *Λύσανδρος Καυταντζόγλους*. Τὸ παρελθὸν σάββατον ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις ὁ διαπρεπὴς ἀρχιτέκτων Λύσανδρος Καυταντζόγλους. Ἐν Ἰταλίᾳ ἐπὶ μακρὸν σπουδάσας τὴν καλλιτεχνίαν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ Καποδιστρίου, ἔκτοτε δὲ μέχρι τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ παρέμεινεν ἐν Ἀθήναις διὰ λαμπρῶν κτιρίων κοσμήσας τὴν πόλιν. Ἄριστα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἰσι τὸ Πολυτεχνεῖον, τὸ Ἀρσάκειον, ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, καὶ ἄλλα περικαλλῆ ἰδιωτικὰ οἰκοδομήματα.

— Ὁ ἐν Μαγχεστρίᾳ βαθύπλουτος ὁμογενὴς καὶ πρόξενος τῆς Ἑλλάδος αὐτόθι κ. Σωτήριος Χατζόπουλος δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν κ. πρωθυπουργὸν ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι ἔχει εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐτησίως 1000 δρ. ὅπως χρησιμεύωσιν ὡς γέρας ἐν διαγωνισμῷ τινι καλλιτεχνικῷ. Ὁ διαγωνισμὸς δυνατὸν νὰ γίνηται καὶ κατὰ τετραετίαν, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τὸ γέρας θ' ἀποτελῆται ἐκ τετρακισχιλίων δραχμῶν, αἵτινες δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι εἰς ἐμψύχωσιν καὶ ἑτέρων κλάδων τῆς ἐθνικῆς ἀναπτύξεως ἐκτὸς τοῦ τῆς καλλιτεχνίας.

— Διεσώθη ἐν Ζακύνθῳ ἀγορασθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου ὁ οἶκος, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ διάσημος ποιητὴς Οὔγος Φόσκολος, ὁ τῶν *Τάφων* ἐκεῖνος μελαγχολικώτατος ποιητὴς καὶ τοῦ *Ἰακώβου Ὄρτη*. Εἰς τὴν διάσωσιν τῆς οἰκίας, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ κατεδαφισθῇ συνετέλεσε πολὺ ποιητικὴ διαμαρτύρησις τοῦ κ. Ἀνδρ. Μαρζώκη διὰ ποιήματός του, ὅπερ πάντας συνεκίνησεν. Ἂν καὶ ἔγραψεν ἰταλιστὶ ὁ Φόσκολος, οὐχ ἧττον ἀνήκει τῇ Ἑλλάδι, διότι Ἑλληνὶς ἦν ἡ μήτηρ του καὶ ἠγάπα καὶ οὗτος τὴν γενέθλιόν του ἐξόχως.

— Ὁ ἐν Ἡρακλείῳ ἑλληνικὸς Σύλλογος ἐνεργεῖ πρό τινος χρόνου ἀνασκαφὰς ἐν τῷ ὑποτιθεμένῳ σπηλαίῳ τοῦ Διὸς ἐν Κρήτῃ. Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις εὑρέθη τελευταῖον σπουδαιοτάτη ἐπιγραφή, ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο εἶνε ὄντως τὸ περίφημον σπήλαιον, ἐν ᾧ ἀνετράφη ὁ Ζεύς. Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως: *Διὶ Ἰδαίῳ εὐχὴν ἀστὴρ Ἀλεξάνδρου*.

— Διωρίσθησαν ἔκτακτοι καθηγηταὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὁ κ. Κ. Στεφάνου τῶν μαθηματικῶν, ὁ κ. Τιμ. Ἀργυρόπουλος τῆς πειραματικῆς φυσικῆς καὶ ὁ κ. Γ. Χατζιδάκης τῆς γλωσσολογίας.

— Πλουσιωτάτη εἶνε ἡ συλλογὴ τῶν ἡμεροδεικτῶν, οὓς καὶ ἐφέτος ἐξέδωκεν ὁ κ. Ἀνέστης Κωνσταντινίδης, ὁ γνωστὸς ἐπιχειρηματίας ἐκδότης, ὁ μετ' ἀόκνου ἀληθῶς ζήλου τελειοτέραν καθιστῶν πᾶσαν νέαν ἔκδοσιν ἐκ τῶν μεγάλων αὐτοῦ Καταστημάτων. Οἱ ἐφετεινοὶ αὐτοῦ ἡμεροδεῖκται, πεντήκοντα ποικίλων εἰδῶν, εἶνε καλλιτεχνικώτατοι εἰς σχήματα καὶ χρώματα, φέροντες προσωπογραφίας καὶ εἰκόνας διαφόρους, ἄλλοι ἐπίχρυσοι, καὶ ἄλλοι ἄλλως ἐζωγραφημένοι. Ἰδιαιτέρως ἑλκύει τὴν προσοχὴν ὁ εἰς μέγα σχῆμα ἡμεροδείκτης, ὡραῖον ἐνθύμημα τῶν Ἀθηνῶν, φέρων ἀπεικονισμένην ἄποψιν τῆς πόλεως καὶ πολλὰ ἐπίσημα ἀρχαῖα καὶ νέα

Digitized by Google

κτίρια τῆς πόλεως μετὰ ζωηρῶν χρωμάτων καὶ καλλιτεχνικῆς ἀκριβείας. Αἱ τιμαὶ αὐτῶν ποικίλλουσι ἀπὸ 40 λεπ. μέχρι δραχμῶν 6.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

'Οκτωβρίου 11, Παρασκευή.

Σήμερον κηρύσσεται ἡ ἔναρξις τῆς ἐκτάκτου Συνόδου τῆς Βουλῆς αὐτοπροσώπως ὑπὸ τοῦ Βασιλέως διὰ βασιλικοῦ λόγου.

— Ἐγένετο δεκτὴ ἡ παραίτησις τοῦ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργοῦ κ. 'Ρώμα, ἀντικατασταθέντος ὑπὸ τοῦ τέως πράκτορος τῆς Ἑλλάδος ἐν Αἰγύπτῳ καὶ πρώην ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑπουργοῦ κ. Γ. Μπούμπουλη.

'Ομοίως ἐγένοντο δεκταὶ αἱ παραιτήσεις τοῦ τέως ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησ. καὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως κ. 'Αντ. Ζυγομαλᾶ καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης κ. Σπηλίου 'Αντωνοπούλου. διωρίσθη δὲ προσωρινῶς μὲν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ὁριστικῶς δὲ τῆς Δικαιοσύνης ὁ ἐκ Πατρῶν βουλευτὴς κ. 'Αριστομένης Κοντογούρης, ὅστις ὁρκισθεὶς ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα αὐτοῦ.

— Κατηρτίσθη τὸ περὶ τοῦ πατριωτικοῦ δανείου νομοσχέδιον, ὅπερ θὰ ὑποβληθῇ εἰς κύρωσιν τῆς Βουλῆς Κατ' αὐτὸ ἐπιτρέπεται εἰς τὴν κυβέρνησιν ἡ ἔκδοσις δανείου 30,000,000 δρ. εἰς 3,000,000 ὁμολογίας ἐκ δρ. 10 ἑκάστης, διατεθησομένου ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους. Πρὸς ἐξόφλησιν αὐτοῦ ὁρίζεται ἐπὶ τῇ βάσει ὁλοσχεροῦς πραγματοποιήσεως ποσὸν 500 000 δρ. κατ' ἔτος. ἐξ ὧν κατὰ τὴν πρώτην πενταετίαν 300,000 δρ. θέλουσι χρησιμεύσει πρὸς ἐξόφλησιν 30,000 ὁμολογιῶν. διὰ κληρώσεως ὁριζομένων, αἱ δὲ 200,000 ὁρίζονται εἰς λαχεῖα διατεθησόμενα ὡς ἑξῆς: 'Υπὲρ τῆς πρώτης κληρουμένης ὁμολογίας δρ. 100,000. ὑπὲρ τῶν 5 ἑπομένων ἀνὰ δρ 10,000. καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν 50 ἀνὰ δρ. 1,000. Μετὰ τὴν πρώτην δὲ πενταετίαν καὶ ἐφεξῆς 400,000 δρ. θέλουσι χρησιμεύσει κατ' ἔτος πρὸς ἐξόφλησιν 40.000 ὁμολογιῶν διὰ 100 κληρώσεων ὁριζομένων, αἱ δὲ 100,000 διατίθενται εἰς 31 λαχεῖα ὡς ἀκολούθως: 'Υπὲρ τῆς πρώτης κληρουμένης ὁμολογίας δρ. 50.000. ὑπὲρ τῶν πέντε ἑπομένων ἀνὰ 5,000 καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν 25 ἀνὰ δρ. 1000. 'Ως ἐγγύησις διά τε τὴν ἐξόφλησιν τῶν κληρουμένων ὁμολογιῶν καὶ τὴν πληρωμὴν τῶν λαχείων παρέχεται ἅπασα ἡ ἐκ τῆς σμύριδος πρόσοδος, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ ἑτέρα τις ἐκ τῶν προσόδων τοῦ κράτους

— Διαταγῇ τοῦ 'Υπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἐγένετο ἀκριβὴς καταμέτρησις τῶν ἐν ταῖς ἀποθήκαις τοῦ στρατοῦ ὅπλων γκρὰ. εὑρέθη δὲ ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀρκεῖ καὶ ἂν ἅπασαι αἱ ἡλικίαι τῆς ἐφεδρείας κληθῶσιν εἰς τὰ ὅπλα, καὶ ἀπομένει τόσον πλεόνασμα ὅσον ἀπαιτεῖται κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ πολέμου νὰ ὑπάρχῃ τεταμιευμένον.

— Τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα καταφθάνει εἰς Πειραιεῖ ἡ πρώτη ἐξ Οὑγγαρίας ἀποστολὴ τῶν διὰ τὸ ἱππικὸν ἀγορασθέντων ἵππων.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν συνωμολόγησε συμφωνίαν μετά τινος οἴκου ἐν Τεργέστῃ ὅπως ἀναλάβῃ τὴν προμήθειαν τοῦ διὰ τὸν στρατὸν ἀναγκαιοῦντος διπυρίτου ἐν περιπτώσει ἐκστρατείας. Οἱ ἀναλαβόντες τὴν προμήθειαν ταύτην ὑποχρεοῦνται νὰ παραδίδωσιν ἐν Πειραιεῖ καθ' ἑβδομάδα ὡρισμένον ἀριθμὸν ὀκάδων.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν παρήγγειλε πρὸ ἡμερῶν εἴς τι ἐν Παρισίοις ἐργοστάσιον διάφορα εἴδη τῆς στολῆς τῶν ναυτῶν.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν διέταξε τὰς μοιραρχίας νὰ παραλάβωσιν ἐκ τῶν διαφόρων μονῶν τὸ πλεῖστον τῶν ἡμιόνων αὐτῶν διὰ τὰς ἐκτάκτους ἀνάγκας τοῦ Κράτους.

— Οἱ ἐν Πελοποννήσῳ νομομηχανικοὶ διετάχθησαν νὰ καταπαύσωσι πᾶν ἔργον καὶ νὰ μεταβῶσιν ἀμέσως εἰς Θεσσαλίαν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐσπευσμένως χαρασσομένων ἐθνικῶν ὁδῶν.

— Διετάχθη ἡ παῦσις τῶν μαθημάτων τῆς σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν, οἵτινες διανέμονται εἰς τὰ διάφορα σώματα τοῦ στρατοῦ πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν ἐφέδρων.

— Διετάχθη ἡ ἐκκένωσις τοῦ καταστήματος τῆς ἐκθέσεως τῶν 'Ολυμπίων ἵνα χρησιμοποιηθῇ ὡς στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον.

— 'Απὸ τῆς κεντρικῆς φαρμακευτικῆς ἀποθήκης ἀπεστάλησαν εἰς ἅπαντα τὰ σώματα τοῦ στρατοῦ τὰ ἀναγκαιοῦντα φάρμακα καὶ χειρουργικὰ ἐργαλεῖα.

— Ἐξακολουθοῦσι δραστηρίως τὰ γυμνάσια τῶν ἐφέδρων.

— Προσελθόντες ἐν σώματι εἰς τὸ στρατολογικὸν γραφεῖον κατετάχθησαν ὡς ἐθελονταὶ περὶ τοὺς ἑκατὸν νέοι ἐξ 'Ανατολικῆς 'Ρωμυλίας καταγόμενοι.

— Συγκινητικὸν θέαμα ἀποτελεῖ ἡ καθ' ἑκατοντάδας ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἄφιξις τῶν ἐφέδρων· εὐσταλεῖς πάντες καὶ ζωηροὶ ἀνέρχονται ἐκ Πειραιῶς προηγουμένης τῆς σημαίας φερούσης τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας ἢ τοῦ δήμου τῶν ἐφέδρων καὶ τῆς μουσικῆς ἀνακρουούσης πολεμικὰ ἐμβατήρια. Ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγαὶ πληροῦσι τὴν πόλιν, ἥτις νομίζει τις ὅτι τελεῖ φαιδρὰν πανήγυριν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ν. Κ. Βουκουρέστιον. Παρὰ τοῦ κ. Ν. Χ. ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικήν σας φροντίδα. 'Απαντῶμεν καὶ ἰδιαιτέρως.—κ. Μ. Κ. Ἐλπίζομεν ταχέως· ὁπωσδήποτε οὐδεμιᾶς σπουδῆς εἶνε ἀνάγκη.— κ. Χ. Ι. Κάϊρον. Ἐνεγράφητε, ὑμεῖς τε καὶ οἱ λοιποί. Τὰ πρῶτα φυλλάδια λαμβάνετε ταχυδρομικῶς. — *Φιλίστορι.* Ἴδε ἐν Ἠθικ. Πλουτάρχου κεφάλ. «Λακωνικὰ ἀποφθέγματα».—κ. Ε. Ν. Π. Μάντσεστερ. Ἐλήφθησαν, καὶ ἐνεγράφητε. —Τὰ φυλλάδια θέλετε λάβει ἅμα τῇ ἐκδόσει αὐτῶν.—κ. Δ. Ν. Ἐνταῦθα. Ἡ περὶ τὴν διανομὴν μικρὰ ἀνωμαλία προῆλθεν ἕνεκα ἀλλαγῆς τοῦ διανομέως μας, συμπεσούσης πρὸς τὴν κατὰ Σεπτέμβριον γινομένην ἀλλαγὴν κατοικίας πολλῶν τῶν συνδρομητῶν μας. Ἐλήφθη αὐστηρὰ φροντὶς πρὸς διόρθωσιν τῆς μικρᾶς ἀταξίας, καὶ ἐλπίζομεν νὰ μὴ δοθῇ κατόπιν ἀφορμὴ παραπόνου πλέον.—κ. Β. Β. Κυδωνίας. Ἐνεγράψαμεν καὶ τὸν κ. Α. Π., τὴν δ' ἀπόδειξιν ἀπεστείλαμεν ὑμῖν ταχυδρομικῶς. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.— κ. Δ. Ν. Κ. Εἶνε ξένον τοῦ προγράμματος τῆς «Ἑστίας», καὶ ἑπομένως ἀκατάλληλον — *Κυρίᾳ ἀγνώστῳ.* Λίαν προσεχῶς γενήσεται ἔναρξις. Περὶ τοῦ ἄλλου οὐδὲν εἶνε ἡμῖν γνωστόν.—κ. Δ. Κ. Σ. 'Αλεξάνδρειαν. Οἱ τόμοι τῆς «Ἑστίας» καὶ ἡ σειρὰ τῶν «Μ. Ο.» ἀπεστάλησαν ὑμῖν διὰ τοῦ αὐτόθι κ. Δ. Β. πρὸς ὃν εὐαρεστήθητε νὰ παραδώσητε τὸ ἀντίτιμον.—κ. Χ'. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἐλπίζομεν μεγάλα· μόνον νοῦς καὶ θάρρος χρειάζεται.—*Φιλομαθεῖ.* Περιλαμβάνεται ἐν τῇ στερεοτύπῳ ἐκδόσει τῶν «Γνωμικῶν ποιητῶν».—κ. Γ. Δ. Λειψίαν. Ἐλήφθησαν ἅπαντα· ἀπηντήσαμεν δ' ἐν ἐκτάσει.—κ. Ν. Β. Βεβαίως ἡ ἀλόγιστος ὁρμὴ δύναται νὰ ἀποβῇ ἐπιζημία· ἀλλὰ τὸ δυστύχημα εἶνε ὅτι δὲν ἀναμένουσιν οἱ καιροί. «Periunt et imputantur»· αἱ ὧραι παρέρχονται καὶ εἴμεθα ὑπεύθυνοι δι' αὐτάς.—κ. Ι. Φ. Σῦρον. 'Απηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.— κ. Α. Γ. Κ. Καβάλλαν. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα διὰ τοῦ κ. Ι. Π. Ἐνεγράφη δ' ὁ κ. Γ. Π. καὶ ἀπεστάλησαν αὐτῷ καὶ πάντα τὰ σημειούμενα βιβλία εἰς Μελίτην. Ἰδιαιτέρως ἀπαντῶμεν ὑμῖν.—*Ζητοῦντι συμβουλήν.* Ἰδοὺ πῶς γενικώτατα καθώρισεν αὐτὴν ὁ Πλάτων: «Τὴν πρὸς ἀρετὴν ἐκ παίδων παιδείαν, ποιοῦσαν ἐπιθυμητήν τε καὶ ἐραστὴν τοῦ πολίτην γενέσθαι τέλειον, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι ἐπιστάμενον μετὰ δίκης, *ταύτην εἶναι παιδείαν.*»—*Φίλῳ τῆς Ἑστίας.* Ἡ ἰδέα εἶνε εὐτυχὴς καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. 'Αλλὰ σήμερον δὲν εἶνε νομίζομεν ἡ κατάλληλος ὥρα πρὸς ἐφαρμογήν. Βραδύτερον ἴσως θέσωμεν αὐτὴν εἰς πρᾶξιν.—κ. Α. Μ. Κ. Κέρκυραν. Ἴδε τὴν 'Αγγελίαν ἐν τῇ ὄπισθεν σελίδι.—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐλήφθη ἡ ἐπιταγή. Εὐχαριστοῦμεν. Ἐνηργήσαμεν συνῳδὰ τῇ ἐπιστολῇ σας, ἐξετελέσθησαν καὶ ἄλλαι παραγγελίαι σας.—κ. Ι. Γ. Γύθειον. Ἐλήφθησαν φρ. 10 παρὰ τοῦ κ. Α. Β., ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα διὰ τοῦ κ. Η. Π.—κ. Σ. Δ. Μῆλον. Ἐλήφθησαν· ἀπεστάλη ἀντίτυπον «Μ. Ὁ.» τὰ δὲ ἄλλα λίαν προσεχῶς, ὡς ἰδιαιτέρως σᾶς γράφομεν.—*Ἐπικουρείῳ.* 'Αγνοοῦμεν ἂν ὑπῆρχον καὶ ὁποίου εἴδους. Ἐπὶ τοῦ ἀφορῶντος δ' ὑμᾶς ἐνθυμήθητε τὸ τοῦ Ρικόρδ, ὅστις εἰς τὸν ἐρωτήσαντα αὐτὸν ὁποίαν γνώμην ἔχει περὶ τοῦ ἀψινθίου «—Κακίστην,» εἶπε. «Καὶ ὅμως, τῷ παρετήρησαν, ἀνοίγει τὴν ὄρεξιν.»—Πιθανόν, ἀπήντησεν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι τίποτε δὲν πρέπει τις [illegible] ἀνοίγῃ...μὲ ἀντι-

Digitized by Google

κλεΐδια.»—*Φοιτητῇ*. Ἀγνοοῦμεν. Ζητήσατε εἰς τὴν Γραματεῖαν τοῦ Πανεπιστημίου.—κ. Η. Π. Η. Ταγανρόγ. Ἐνεγράψαμεν καὶ τὸν Κ. Κ. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὰς εὐμενεῖς ὑπὲρ τῆς «Ἑστίας» φροντίδας σας.—κ. Δ. Β. Παρισίους. Θέλομεν συμμορφωθῇ κατὰ πάντα πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ὑμῶν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστείλαμεν.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὅπως εἶμαι ἂν μ' ἀφήσῃς,
πλοῦτος εἶμαι ἐν ταμείοις.
Ἂν μὲ ἀποκεφαλίσῃς,
μὲ διδάσκουν ἐν σχολείοις.

2

Χωρὶς νὰ σὲ κόπτω σὲ κάμνω διπλοῦν. Τί εἶμαι;

3

Παίρνω τὴ φλόγα τῆς φωτιᾶς ᾿ψηλὰ καὶ τὴν μαυρίζω.
Χωρὶς τσιγάρο νὰ κρατῶ συχνὰ πυκνὰ καπνίζω.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Καπνός.

2

Σ
Π Υ Ρ
Π Ε Ν Η Σ
Σ Υ Ν Ε Χ Η Σ
Ρ Η Χ Ο Σ
Σ Η Σ
Σ

3

Θεῖον.

ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΤΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ

Κωμικὸν παίγνιον εἰς πρᾶξιν μίαν

ὑπο ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΣΟΥΡΗ

Λεπτὰ 30.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.50.
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 2.—

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

11 8βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	285.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	288.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	365.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	320.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	238.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	232.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	168.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	220.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	93.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	365.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	30.60—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	80.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	62.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	58.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	268.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	27.05
» 3μην......	26.80
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.08
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.06 ½

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	21.50
Λίρα ὀθωμανική..................	24.50

ΕΞΕΔΟΘΗ ΑΡΤΙ

ΑΤΤΙΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ

Σ. Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ.

Τόμος Α'.—Οἱ Καλλέργαι.—Λουκᾶς Νοταρᾶς. Δρ. 4.—
Τόμος Β'.—Γαλάτεια.—Χίμαιρα.—Σκύλλα.—Ὑψηλάντης.—Σεμέλη.—Ἀμάλθεια. Δρ. 4.—
Τόμος Γ'.— Εἰκόνες. — Κύματα. — Ἔπεα πτερόεντα.—Παντοῖαι ποιήσεις.—Δράματα.—Παραφράσεις.— Δρ. 4.—

Ὁ Δ' τόμος ἐκδοθήσεται λίαν προσεχῶς.

Πωλοῦνται καὶ οἱ τρεῖς τόμοι ὁμοῦ. Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ζητοῦντας ἐπιβαρύνονται μὲ ταχυδρ. τέλη, λεπτὰ 90.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ΥΠΟ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Τεῦχος Α'.

Τιμᾶται δραχμῆς καὶ πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας», **παρ' ᾧ ἐγγράφονται συνδρομηταὶ εἰς τὸ ὅλον σύγγραμμα.**

Οἱ ἐγγραφέντες συνδρομηταὶ δύνανται νὰ λάβωσι τὸ Α' φυλλάδιον ἐκ τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς **«Ἑστίας» καταβάλλοντες** τὸ ἀντίτιμον δρ. 1. Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς δύνανται νὰ ἀποστείλωσι τὸ ἀντίτιμον εἰς γραμματόσημα **ἑλληνικά**, γαλλικὰ καὶ ἀγγλικά. Πρὸς μείζονα εὐκολίαν δύνανται νὰ ἀποστέλλωσιν οἱ βουλόμενοι τὸ ἀντίτιμον 5 ὁμοῦ **φυλλαδίων** ἤτοι δραχ. 5, ἀντὶ τῶν ὁποίων θέλουσι λαμβάνει καθ' ὅσον ἐκδίδονται 5 συνε/ῆ φυλλάδια.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Ἀνδρέου Κορομηλᾶ» καὶ «Κοραῆ» ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 207

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 460.—20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ— 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 512

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ διήγημα ὑπὸ Α. Παπαδιαμάντη.

ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙΣ ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΔΡΕΣΔΗΣ. Τὸ Μουσεῖον τοῦ Κέρνερ ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη.

ΟΙ ΕΦΕΔΡΟΙ.

ΣΤΗΛΗ
ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Οἱ ἐν Ἑρμουπόλει οἰνοπῶλαι κκ. Ἰω. Α. Κολοκούρης καὶ Παναγ. Ι. Γιαννιὸς δηλοῦσιν ὅτι θέλουσι προσφέρει εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον δραχ. 200 κατὰ μῆνα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν πολεμικῶν ἐργασιῶν μέχρι τέλους αὐτῶν.

Ὁ δήμαρχος Γαλαξειδίου προσεκάλεσε τὰ ἐκκλησιαστικὰ συμβούλια τῶν αὐτόθι ἱερῶν ναῶν ἵνα κατὰ τὰς ἑορτὰς περιάγηται, πρὸς τοῖς καθιερωμένοις διὰ τῆς συνηθείας, καὶ ἕτερος πρόσθετος δίσκος «διὰ τὴν πατρίδα».

Τριάκοντα τέσσαρες κατάδικοι τοῦ Μενδρεσὲ ἀπηύθυναν ἐπιστολὴν τῷ κ. νομάρχῃ, διὰ τῆς ὁποίας δηλοῦσιν ὅτι διαθέτουσι τὸ δεκάλεπτον αὐτῶν σιτηρέσιον τῶν μηνῶν Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου «ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ὁ ὀβολὸς τῆς χήρας ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος.»

Ἕτερος δὲ κατάδικος ἐν Μενδρεσὲ Ἀχιλλεὺς Κωνσταντίνου προσφέρει ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος δραχ. 20, ἃς ἔχει λαμβάνειν ἐξ ἀντιμισθίας του ὡς καθαριστοῦ.

Ὁ ὑποκελευστὴς τοῦ Β. ναυτικοῦ κ. Ἰω. Πετροκόκκινος δηλοῖ ὅτι ἀφίνει ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ὁλόκληρον τὴν μισθοδοσίαν αὐτοῦ ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου μέχρι τῆς λήξεως αὐτοῦ.

Αἱ νεάνιδες τῆς Χαλκίδος ἐδήλωσαν ὅτι προσφέρονται νὰ ἐργασθῶσι δωρεὰν πρὸς κατασκευὴν ἐνδυμασιῶν τοῦ στρατοῦ.

Ὁ κ. Γ. Βελιώτης πλοίαρχος τοῦ ἀτμοπλοίου *Κρήτης* τηλεγραφικῶς παρεκάλεσεν ἐκ Βόλου τὴν κυβέρνησιν νὰ διορίσῃ αὐτὸν ἀμισθὶ κυβερνήτην ἑνὸς ναρκοβόλου.

Ὁ ἐκ Νάξου ἱερεὺς Ἐλευθέριος Καστρησίου προσφέρεται νὰ ὑπηρετήσῃ ἀμισθὶ εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ.

Ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ προσήνεγκεν ὁ ἐνταῦθα ἔμπορος κ. Γεώργιος Ἰγγλέσης 14,000 κομβία μετάλλινα ἱματισμοῦ τοῦ πεζικοῦ.

Ὁ ὑπολοχαγὸς τῆς οἰκονομίας κ. Ἀθ. Παπαζαφειρόπουλος παρεχώρησεν εἰς τὸ δημόσιον μίαν ἀποθήκην του δωρεὰν ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἀποθήκη ὑλικοῦ, ἐφ' ὅσον αἱ ἔκτακτοι ἀνάγκαι τῆς πατρίδος διαρκοῦσιν.

Ὁ ἐν Σάμῳ κ. Σ. Σταυρόπουλος προσφέρεται ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν τῷ στρατῷ προσφέρων καὶ λίρας 30 κατὰ μῆνα.

Ὁ ἐκ Μεσολογγίου μοναχὸς Κλεισούρας Πανάρετος Παλαμᾶς προσφέρει ἅπασαν τὴν μικρὰν περιουσίαν του ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος καὶ ἑαυτὸν ἵνα ὑπηρετήσῃ ἐν τῷ στρατῷ.

Καὶ ἐκ Σκιάθου αἱ κυρίαι καὶ αἱ νεάνιδες τηλεγραφικῶς ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Ὑπουργείου νὰ ἀναλάβωσι δωρεὰν τὴν ῥαφὴν ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων τοῦ στρατοῦ.

Ἐν Βώλῳ οἱ κκ. Π. Μαζαράκης, Ἀρ. Μουσούρης, Ἀντ. Γεωργιάδης, Περδίκης Νικολαΐδης, Ἀργ. Καταρτζῆς, Θ. Χρυσοχοΐδης, ἀδελφοὶ Ἀγγελίδου καὶ Κ. Πανταζόπουλος παρεχώρησαν δωρεὰν τὰς οἰκίας των, καὶ ἐνῴκησαν αὐτόθι τὸ πεζικὸν καὶ τὸ πυροβολικόν.

Ὁ κ. Κωνστ. Σαμαρᾶς, συνταξιοῦχος, ἀφίνει ἐφ' ὅσον αἱ ἀνάγκαι τῆς πατρίδος τὸ ἀπαιτοῦσιν τὸ ἥμισυ τῆς ἀντιμισθίας αὐτοῦ ὡς φανοφόρου τοῦ δήμου Ἀθηναίων.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῷ γερμανικῷ περιοδικῷ «Die Gegenwart» ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Δανιὴλ Σάνδερς κρίσις περὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου «Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ». Ἑτέραν δὲ κρίσιν περὶ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ «Literarisches Centralblatt» ὁ καθηγητὴς κ. Κ. Κρούμβαχερ. Ἀμφότεροι ἠσπάζοντο μέχρι τοῦδε τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Πολίτου πολεμουμένην γνώμην, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν δημοτικὸν ᾆσμα ἐποιήθη κατὰ μίμησιν σλαβικῶν πρωτοτύπων, ὁ μὲν κ. Σάνδερς πρῶτος πρὸ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν ἐξενεγκὼν ταύτην, ὁ δὲ κ. Κρούμβαχερ ἀποδεχθεὶς τὰ συμπεράσματα τῆς περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος μελέτης τοῦ κ. Ψυχάρη. Ἀλλ' ἀμφότεροι ὁμολογοῦσιν, ὅτι νῦν καθ' ὁλοκληρίαν μετεπείσθησαν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Πολίτου προσαγομένων ἐπιχειρημάτων καὶ ὡς πιθανωτέραν παραδέχονται τὴν γνώμην ὅτι τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ᾄσματος παρέλαβον οἱ Σλάβοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων.

— Μετὰ τὸν Blass ὁ ἐπιφανὴς ἀριστοτελικὸς Susemihl ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 43 φύλλῳ τῆς *Ἑβδομαδιαίας Φιλολογικῆς Ἐφημερίδος* τοῦ Βερολίνου θερμοτάτην καὶ ἐξαιρέτως ἐπαινετικὴν κρίσιν τῶν δαπάναις τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας ὑπὸ τοῦ κ. Σπ. Λάμπρου ἐκδοθέντων *Ζωϊκῶν* Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου.

— Ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἔκδοσις τοῦ περὶ Τίρυνθος συγγράμματος τοῦ κ. Σχλεῖμαν. Τὸ ἔργον τοῦτο ἦτο τετυπωμένον καὶ ἕτοιμον πρὸς ἔκδοσιν πρὸ ἓξ μηνῶν εἰς τέσσαρας συγχρόνους ἐκδόσεις, ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἀμερικῇ, ὅτε αἱ νέαι τοῦ κ. Dörpfeld ἀνασκαφαί, ὧν τὰ ἀποτελέσματα τηλεγραφικῶς ἐγένοντο γνωστὰ τῷ κ. Σχλεῖμαν, ἐγένοντο ἀφορμὴ τῆς ἀναστολῆς τῆς ἐκδόσεως. Ἐπειδὴ δ' αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται ἀπεκάλυψαν οἰκοδομήματα παλαιότερα τῶν διὰ τῆς προτέρας ἀνασκαφῆς τοῦ κ. Σχλεῖμαν γνωσθέντων, ὁ συγγραφεὺς δὲν περιωρίσθη εἰς προσθήκην ἰδίου περὶ αὐτοῦ παραρτήματος, ἀλλ' ἀνέπλασε τὸ ὅλον ἔργον ἐκ νέου, καὶ τούτου τοῦ ἔργου ἀναμένεται νῦν ἡ δημοσίευσις.

— Ὁ περιφανὴς Γερμανὸς ἱστοριογράφος Φερδινάνδος Γρηγορόβιος, οὗ τὴν *Ἀθηναΐδα* ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει ἐδημοσίευσεν ἡ «Ἑστία,» ἀσχολεῖται ἀπὸ ἱκανοῦ ἤδη χρόνου εἰς τὴν σύνταξιν ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας.

— Κατὰ τὰ τέλη Μαΐου συνῆλθον ἐν Βεϊμάρῃ τῆς Γερμανίας διάφοροι ἐπιφανεῖς φίλοι τῶν συγγραφῶν τοῦ Γκαῖτε, οἵτινες καθίδρυσαν *Ἑταιρίαν τοῦ Γκαῖτε*, σκοποῦσαν τὸν καταρτισμὸν ἰδίας βιβλιοθήκης συγγραφῶν καὶ αὐτογράφων τοῦ Γκαῖτε καὶ ἔργων εἰς τὸν μέγαν ποιητὴν ἀναφερομένων, καὶ τὴν δημοσίευσιν αὐθεντικῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ λεπτομεροῦς βιογραφίας τοῦ ποιητοῦ ἀπορρεούσης ἐκ τῆς συνεργασίας πολλῶν ἐρευνητῶν.

— Ἐκ Γερμανίας ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἔναρξις τῆς ἐκδόσεως κατὰ φυλλάδια τετρατόμου ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ ἐν Πανόρμῳ τῆς Σικελίας Γερμανοῦ καθηγητοῦ Ἀδόλφου Χόλμ, γνωστοῦ ἤδη ἐκ διαφόρων ἄλλων ἔργων, ἰδίως δ' ἐκ διτόμου Ἱστορίας τῆς Σικελίας κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

— Ὁ ἐν Παρισίοις αἰγυπτιολόγος Revillout ἀπέκτησε διὰ τὸ ἐν τῷ Λούβρῳ αἰγυπτιακὸν μουσεῖον μίαν τῶν σπου-

Digitized by Google

διαιοτάτων συλλογῶν παπύρων, ἀνήκουσαν εἰς τὴν οἰκογένειαν Pschelschon. Εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν ἀνῆκε καὶ ἄλλη τις συλλογὴ ἐκ πεντήκοντα παπύρων ἀποκειμένη μὲν ἐν τῷ Λούβρῳ, ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ 1821 ἐκλιποῦσα καὶ νῦν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Revillout ἀνευρεθεῖσα. Ἡ ὅλη συλλογὴ τῆς οἰκογενείας Pschelschon οὐ μόνον παρέχει σπουδαίας συμβολὰς εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ Βοκχόριδος (715 π. χ.) μέχρι τῆς κατὰ τὸν ὄγδοον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα ἐπιδρομῆς τῶν Ἀράβων, ἀλλὰ καὶ πλήρη ἱστορίαν τῆς ἀναπτύξεως τῆς δημοτικῆς γραφῆς τῶν Αἰγυπτίων.

— Ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας ἐν Πρωσσίᾳ ἐξέδοτο τελευταῖον παρατηρήσεις ὡς πρὸς τὴν διδακτικὴν μέθοδον ἐν τοῖς παρθεναγωγείοις, ἥτις κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον ἔχει ἐπιστημονικὰς βάσεις. Τὰς παρατηρήσεις δὲ ταύτας στηρίζει ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀντιλήψεως κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἀνωτέρου τινὸς ἰδιωτικοῦ παρθεναγωγείου, ἐν ᾧ αἱ μαθήτριαι ἀπεστήθιζον μηχανικῶς τὰ λατινικά, εἰς αὐτὰς ἀκατάληπτα, ὀνόματα τῶν φυτῶν, ἀντὶ δὲ τῶν πράξεων τῶν βασιλέων τῆς Πρωσσίας ἐγνώριζον τοὺς μύθους καὶ τὰς ἱστορίας τῶν ἀρχαίων Βαβυλωνίων καὶ Μήδων.

— Ὑπὸ τὸν τίτλον «Μελέται καὶ Λόγοι» ἐδημοσιεύθησαν ἐν τόμῳ λόγοι τινὲς ἐκφωνηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀλβέρτου Δουμὸν ἐν Ἀθήναις ὅτε ἦν διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς σχολῆς, ἐν Μασσαλίᾳ, Κλερμὸν καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ αἱ λίαν ἀξιοσημείωτοι μελέται αὐτοῦ περὶ τῆς ἀνωτέρας ἐν Γαλλίᾳ ἐκπαιδεύσεως, αἵτινες εἰσὶ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ἔργον.

— Ὁ καρδινάλιος Ἀλέξανδρος Πάσκη ἐδωρήσατο εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Φλωρεντίας συλλογὴν 130 περγαμηνῶν πολλοῦ λόγου ἀξίων.

— Διευθυντὴς τοῦ ἐν Παρισίοις *Γαλλικοῦ θεάτρου* ἀντὶ τοῦ πρό τινος ἀποβιώσαντος Perrin διωρίσθη ὁ διαπρεπὴς Γάλλος συγγραφεὺς Ἰούλιος Κλαρετῆ.

— Ἀπεβίωσεν ἐν Παρισίοις ὁ Κάρολος Ῥοβέν, γερουσιαστὴς καὶ μέλος τοῦ γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Πρῶτος οὗτος ἐν Γαλλίᾳ ἀσχοληθεὶς εἰς μικροσκοπικὰς μελέτας ἐθεωρήθη ἐπὶ πολὺ ὁ ἀδιαμφισβήτητος ἀρχηγὸς τῶν Γάλλων ἱστολόγων. Ἐδίδαξεν ἐπὶ τριακονταετίαν τὴν γενικὴν ἀνατομίαν. Ἀπὸ τοῦ 1863 διηύθυνε τὴν *Ἐφημερίδα τῆς Ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας*. Φίλος ἀφωσιωμένος ὢν τοῦ Λιττρέ, οὗ ἠσπάζετο τὰς φιλοσοφικὰς δοξασίας, καὶ μαθητὴς τοῦ Αὐγούστου Comte, ἐγένετο εἷς τῶν ἐπισημοτάτων ὀπαδῶν τῆς θετικῆς φιλοσοφίας.

Μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας» ἀποστέλλεται εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς ἡ ἀγγελία τοῦ βιβλιοπωλείου Καρόλου Βίλμπεργ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς *Ἑλλάδος* τοῦ Ἰακώβου Φάλκε, κατὰ διασκευὴν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου. Περὶ τῆς ἐξαιρέτου ἀξίας τοῦ ἔργου καὶ τῆς χρησιμότητος αὐτοῦ εἰς τοὺς Ἕλληνας εἴπομεν τὰ δέοντα ἐν προγενεστέρῳ τοῦ Δελτίου φύλλῳ. Ἤδη οἱ συνδρομηταὶ ἡμῶν ἔχουσιν πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτὴν τὴν ἀγγελίαν, ἥτις σαφῆ παρέχει ἰδέαν τοῦ μεγαλοπρεποῦς σχήματος τοῦ συγγράμματος, τῆς ἀρίστης ποιότητος τοῦ χάρτου ἐφ' οὗ ἐκτυπωθήσεται, τῆς λαμπρότητος τῶν εἰκόνων καὶ τῆς ἐν γένει τοῦ ἔργου φιλοκαλίας, ἥτις καθίστησιν αὐτὸ περικαλλέστατον παντὸς γραφείου καὶ πάσης αἰθούσης κόσμημα.

Οἱ ἐκ τῶν συνδρομητῶν τῆς «Ἑστίας» ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ εἰς τὴν *Ἑλλάδα* παρακαλοῦνται νὰ πέμψωσιν εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον αὐτῆς συμπεπληρωμένον τὸ προσηρτημένον τῇ Ἀγγελίᾳ δελτίον, συμμορφούμενοι πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ ὅρους τῆς συνδρομῆς.

—Ἐκ τοῦ ἐνταῦθα ἀρίστου λιθογραφείου τοῦ κ. Γ. Κόλμαν ἐξεδόθη Χάρτης τῶν κεντρικῶν χωρῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου, περιλαμβάνων τὴν Ἀνατολικὴν Ῥωμυλίαν, Μαυροβούνιον, Θρᾴκην, Μακεδονίαν, Ἀλβανίαν, Ἤπειρον καὶ Θεσσαλίαν, καὶ τὰ μεσημβρινὰ τμήματα Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Βοσνίας. Εἶνε κάλλιστα ἐκτετυπωμένος καὶ τιμᾶται δραχμῆς. Πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

— Ὁ ἐκδότης τοῦ πολιτειογραφικοῦ, φιλολογικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ *Ἡμερολογίου τῆς Ἀνατολῆς* κ. Ἀθ. Παλαιολόγος ἀγγέλλει τὴν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἔκδοσιν τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἔργου, ὅπερ πᾶσαν ἐπιμέλειαν κατέβαλεν ἵνα καταστήσῃ ἐκτενέστερον καὶ ποικιλώτερον.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τερψιχόρη, ἤτοι Συλλογὴ χορικῶν ᾀσμάτων πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων ὑπὸ Ἀν. Ν. Μάλτου. *Τεῦχος δεύτερον*. Διὰ τῆς ἐκδόσεως καὶ τοῦ β' τούτου τεύχους τῶν ᾀσμάτων ὁ ἐν Ὀδησσῷ εὐπαίδευτος καθηγητὴς κ. Α. Μάλτος πληροῖ πραγματικὴν ἀνάγκην ἐν τῷ κλάδῳ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, παντελῶς σχεδὸν στερουμένῳ τοιούτων ἀναγκαιοτάτων βιβλίων. Τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου του ἐμαρτύρησεν ἡ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἐξάντλησις τοῦ Α' τεύχους, περὶ οὗ ἐγκαίρως εἶχε γείνει λόγος ἐν τῷ Δελτίῳ. Τὸ δ' ἄρτι ἐκδοθὲν Β μέρος περιέχον 20 δίφωνα καὶ 37 τρίφωνα ᾄσματα μετὰ 107 ᾠδικῶν ἀσκήσεων καὶ προκαταρκτικῶν γνώσεων, συμπληροῖ λίαν ἐπαρκῶς τὸ ὅλον ἔργον. Εἶνε δὲ ἀρίστη ἡ συλλογὴ αὕτη τῶν παιδαγωγικῶν ᾀσμάτων οὐ μόνον διὰ τὰ ἐν αὐτῇ ποιήματα, ἅτινα εἶνε ἐπιτυχῶς ἐκλελεγμένα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς μελῳδίας, αἵτινες εἶνε ἐξαίρετοι καὶ προσφυέστατα. Ἰδιαιτέραν ἀξίαν εἰς τὴν Συλλογὴν ταύτην παρέχει ἡ προεισαγωγή, ἐν ᾗ ὁ συγγραφεὺς ποιεῖται χρῆσιν μουσικῶν ὅρων, οὓς κατήρτισεν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐπὶ ἔτη ἐγκύψας εἰς τὸ ἔργον καὶ εἰδικῶς περὶ τοῦτο ἀσχοληθείς. Τοιοῦτο τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μάλτου, ὅπερ κρίνομεν ἄξιον πάσης συστάσεως, ἐνισχύσεως δὲ τὸν συγγραφέα, ὅστις πολλὰ ἐμόχθησεν ἵνα παράσχῃ χρησιμώτατον βοήθημα εἰς τὴν σπουδὴν μαθήματος ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων νῦν θεωρουμένου ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει τῶν παίδων.

***F. Kraner. L' armée Romaine au temps de César*, ouvrage traduit de l' allemand, annoté et complete sous la direction de M. F. Benoist par L. Baldy chef de bataillon du génie et G. Larroumet professeur, avec 5 planches doubles en chromolithographie. Paris. Klincksieck 1884.** 1 τόμ. εἰς 12ον δεδεμένος· φρ. 2,50.

Καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον ἀνήκει εἰς τὴν Nouvelle collection à l' usage des classes τὴν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Klincksieck δημοσιευομένην, περὶ ἧς ἐγράφομεν ἔν τινι προηγουμένῳ Δελτίῳ τῆς «Ἑστίας». Εἶναι δὲ κυρίως πραγματεία περὶ τῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Καίσαρος στρατιωτικῶν τῶν Ῥωμαίων, ἣν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Übersicht des Kriegswesens bei Caesar ἔχει προτάξῃ ὁ Kraner τῆς γνωστῆς αὐτοῦ ἐκδόσεως τοῦ Καίσαρος. Εἶναι δὲ τῷ ὄντι ἄριστον ἔργον ἡ πραγματεία αὕτη καὶ δίδει πλήρη ἔννοιαν τῆς ὀργανώσεως τῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὴν ἀρίστην ἴσως αὐτῶν ἐποχήν, δηλ. ἐπὶ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος. Ἡ δὲ μετάφρασις ἡ γαλλικὴ ἔχει καὶ τοῦτο ἀκόμη τὸ προτέρημα, ὅτι πολλαχοῦ διὰ σημειώσεων ὄχι μόνον τῶν δύο μεταφραστῶν, ὧν ὁ ἕτερος μάλιστα εἶναι καὶ στρατιωτικός, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπιστατήσαντος εἰς τὸ ἔργον καθηγητοῦ κ. Benoist, συμπληροῖ τὸ πρωτότυπον. Τινές, μάλιστα σημειώσεις διὰ τὴν μεγαλητέραν αὐτῶν ἔκτασιν ἐτυπώθησαν ὄχι ὅπως αἱ ἄλλαι ὑπὸ τὰς σχετικὰς σελίδας, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου, ὅπου συναπετέλεσαν δέκα καὶ ἐννέα ὅλων σελίδων παράρτημα (appendice). Ἀλλὰ καὶ πίνακα ἀλφαβητικὸν προσέθηκαν οἱ μεταφρασταὶ λίαν εὐπρόσδεκτον καὶ χρήσιμον καὶ πέντε τέλος πάντων χρωματιστὰς λιθογραφικὰς εἰκόνας, ὧν ἡ ἀνάγκη εἰς τοιούτου εἴδους βιβλίον εἶναι εἰς πάντας φανερά· ταύτας δὲ τὰς εἰκόνας παρέλαβον ἐκ τῆς γνωστῆς γερμανικῆς ἐκδόσεως τοῦ Καίσαρος ὑπὸ Reinhard (ἐν Στουτγάρδῃ 1883).

Εἰς τοὺς περὶ τὸν Καίσαρα ἀσχολουμένους, ἰδίᾳ δὲ εἰς τοὺς διδάσκοντας αὐτὸν ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ εἰς τοὺς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ φοιτῶντας καὶ περὶ τὴν Λατινικὴν φιλολογίαν σπουδάζοντας εἶναι ἄξιον συστάσεως τὸ βιβλίον.

Σ. Κ. Σ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὀκτωβρίου 18, Παρασκευή.

Ἐπανέκαμψε τὴν παρελθοῦσαν πέμπτην ἐκ τῆς εἰς τὴν Ἑσπερίαν περιοδείας αὐτοῦ ὁ πρώην πρωθυπουργὸς κ. Χαρίλαος Τρικούπης, εἰς ὃν ἐγένετο λαμπροτάτη δεξίωσις ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ ὑπὸ ἀπείρου πλήθους, ἐκδηλοῦντος θερμοτάτην συμπάθειαν καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ὑπέροχον πολιτικὸν ἄνδρα τῆς Ἑλλάδος.

—Κατῆλθον ἐκ Δεκελείας καὶ ἐπανέλαβον τὰς ἐν τῇ στρατιω-

Digitized by Google

τικῇ σχολῇ τῶν Εὐελπίδων σπουδὰς αὐτῶν ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος καὶ ὁ βασιλόπαις Νικόλαος.

— Τὴν παρελθοῦσαν Δευτέραν δοὺς τὸν νενομισμένον ὅρκον ἐνώπιον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κ. Γ. Μπούμπουλης ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του.

— Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐξελέχθη ὁ κ. Ἀντ. Ῥικάκης, βουλευτὴς ἐκ Πατρῶν.

— Εἰσήχθη εἰς τὴν βουλὴν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως νομοσχέδιον περὶ καταναγκαστικῶν εἰσφορῶν, καθ' ὃ ὁ ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1878 ΧΟΓ' νόμος περὶ εἰσφορῶν τίθεται ἐν ἰσχύϊ ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἐπιστράτευσις τοῦ κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ἐνεργοῦ στρατοῦ.

— Ὁ ὑποστράτηγος Σαπουντζάκης ἐξελθὼν εἰς περιοδείαν ἐπιθεωρεῖ τὸν ἐν Θεσσαλίᾳ στρατόν.

— Διετάχθησαν πάντα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον Κανάρην ναυτικὴν μοῖραν πλοῖα νὰ ὦσιν ἕτοιμα πρὸς ἔκπλουν εἰς πρώτην δοθησομένην διαταγήν.

— Ἐπεψηφίσθη ἐν τῇ Βουλῇ τὸ περὶ πατριωτικοῦ δανείου ἐκ 30,000,000 δραχ. νομοσχέδιον τῆς Κυβερνήσεως.

— Ἐκοινοποιήθη τὸ περὶ ἐπικούρων, ἀνθυπιάτρων καὶ δοκίμων Β. Διάταγμα.

— Ὡς ἐκ τῆς ὑπερβάσεως τῶν δυνάμεων τῶν ἐν Ἀθήναις ταγμάτων διετάχθη ὁ σχηματισμὸς ἐμπέδων λόχων.

— Διαταγῇ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ὡρίσθη ὅπως πάντες οἱ εἰς τὸν στρατὸν εἰς τὰ εὐζωνικὰ τάγματα ὡς ἐθελονταὶ προϋπηρετήσαντες κατατάσσωνται εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ καὶ ἂν ἔτι δὲν κέκτηνται τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν.

— Ἐπετράπη ἡ κατάταξις ἐθελοντῶν εἰς τὸ ναυτικόν. Ὀγδοήκοντα Γαλαξειδιῶται ὑπέβαλον αἰτήσεις εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν αἰτοῦντες νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὰ σχηματισθησόμενα πληρώματα τῶν τορπιλλοβόλων.

— Διετάχθη ἡ σύστασις θεραπευτηρίων ἐν Λαρίσσῃ, Βόλῳ, Φαναρίῳ, Τρικκάλοις, Λαμίᾳ, Χαλκίδι, Ἄρτῃ, Κερκύρᾳ καὶ Πάτραις.

— Διετάχθη ἡ κατασκευὴ τριῶν στρατώνων μεγάλων τοῦ πεζικοῦ ἐν Λαρίσσῃ, ἑνὸς τοῦ μηχανικοῦ, τεσσάρων τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἡ ἐπισκευὴ τοῦ μεγάλου στρατῶνος Τυρνάβου.

— Ἐν τῷ ναυστάθμῳ μετὰ μεγίστης δραστηριότητος ἐπιδιώκονται αἱ ἐπισκευαὶ τῶν διαφόρων πολεμικῶν πλοίων, ἅτινα ἐντὸς ὀλίγου ἔσονται ἕτοιμα κατὰ πάντα.

— Διωρίσθησαν κυβερνῆται τῶν πέντε τορπιλλοβόλων οἱ ὑποπλοίαρχοι κ. κ. Κ. Κανάρης, Π. Κουντουριώτης, Γ. Μπούμπουλης, Ι. Γρίβας καὶ Δ. Σαχτούρης.

— Ἀπηγορεύθη ἡ ἐξαγωγὴ πυρίτιδος.

— Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν παρηγγέλθησαν εἰς τὸ Κατάστημα Κρούπ ἱκανὰ τὸν ἀριθμὸν πυροβόλα ὀρεινὰ καὶ πεδινὰ παραδοθησόμενα ἐν βραχυτάτῃ προθεσμίᾳ.

— Ὑπεγράφησαν ἐν Βούδα-Πέστῃ τὰ συμβόλαια τῆς ἀγορᾶς 1000 ἵππων παραδοτέων εἰς Πειραιᾶ ἐντὸς ἑνὸς τὸ πολὺ μηνός.

— Πολλαὶ παραγγελίαι ὑλικοῦ τοῦ ναυτικοῦ ἐδόθησαν εἰς διάφορα τῆς Εὐρώπης ἐργοστάσια.

— Πρὸς πληρωμὴν τῶν ἐξόδων τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ὑπουργείου πίστωσις ἐκ δραχμῶν 9,204,425.

— Ἐν τισι πόλεσι τῆς Ἑλλάδος συνέστησαν ἐπιτροπεῖαι πρὸς περίθαλψιν τῶν ἀρωγῆς δεομένων οἰκογενειῶν τῶν ἐφέδρων.

— Ἀπεστάλη ἤδη εἰς Εὐρώπην ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης διὰ λογαριασμὸν τῆς Κυβερνήσεως τὸ ἀναγκαῖον ποσὸν χρυσοῦ διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ προσεχῶς λήγοντος τοκομεριδίου τῶν 60 ἑκατομμυρίων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Γ. Κ. Ὀδησσόν. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα. Πλείστας εὐχαριστίας διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. Ταχυδρομικῶς ἀπαντῶμεν εἰς ἐπιστολήν σας. — *Φιλομούσῳ*. Ἔχετε δίκαιον, ἀλλὰ τὸ λάθος δὲν ἦτο ἰδικόν μας. Ἡ εἴδησις εἶχε ληφθῇ ἐκ τῆς «Illustrirte Zeitung», ἔνθα ὡρισμένως γράφεται «Die Nadel der Cleopatra», ἐξ ἀβλεψίας φαίνεται τυπογραφικῆς μεταβληθείσης τῆς Nacht εἰς Nadel. Ἀλλὰ καὶ περὶ τὸ ὄνομα τοῦ μελοποιοῦ ἐγένετο λάθος ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ περιοδικοῦ. Τὸ μελόδραμα εἶνε ἔργον τοῦ Βίκτορος Μασσέ, τοῦ συνθέτου τῆς *Γαλατείας* καὶ τοῦ *Παύλου καὶ Βιργινίας*. Ἐψάλη δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Θεάτρου Opera—Comique τῶν Παρισίων τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον καὶ ἐπανελήφθη μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ἐν τῷ αὐτῷ Θεάτρῳ ἐσχάτως. — κ. Σ. Δ. Μῆλον. Τοὺς ζητηθέντας τόμους ἀπεστείλαμεν τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην· ἐν ἰδιαιτέρᾳ δ' ἐπιστολῇ παρέχομεν ὑμῖν τὰς πληροφορίας περὶ τοῦ Λεξικοῦ. — κ. Γ. Β. Βουκουρέστιον. Ὁ πίναξ ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς. Τὸ ἀντίτιμον δρ. 2,20 εὐαρεστήθητε νὰ παραδώσητε τῷ αὐτόθι κ. Ν. Κ.—κ. Α. Κ. Ν. Σῦρον. Ὑπάρχουσιν ἅπαντα· τιμὴ αὐτῶν δραχ. 8,70. — κ. Μ. Β. Κωνσταντινούπολιν. Ἐκ τῆς μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου ἀποστελλομένης Ἀγγελίας λαμβάνετε ἀκριβῆ ἰδέαν τοῦ πράγματος. Τὸ πρῶτον φυλλάδιον ἐκδοθήσεται λίαν προσεχῶς. — κ. Α. Π. Δυστυχῶς δὲν ἐκρίθη κατάλληλον, ἀποφεύγομεν δὲ καὶ κατ' ἀρχὴν τὴν δημοσίευσιν. Ἄλλως τε ἱκανὰ ἤδη ἐγράφησαν, ὁ δ' ἐνθουσιασμὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην πλειοτέρας ὑποθάλψεως. Ὀρθῶς δὲ ἐκάκισε τὴν ἐν τοῖς λόγοις ταύτην ὑπερβολὴν ἐγκριτοτάτη ἐφημερίς, ἡ «Ν. Ἡμέρα» γράψασα τὰ ἑπόμενα, ὧν τὴν μελέτην συνιστῶμεν καὶ εἰς ὑμᾶς: «Τὴν πρὸς τοὺς λόγους ῥοπὴν τοῦ Ἔθνους θεωροῦμεν ὀλεθριώτατον σύστημα παρακμῆς, ὅπερ δέον νὰ καταπολεμηθῇ διὰ παντὸς μέσου. Πᾶς Ἕλλην εὐκαιρίαν ζητεῖ μόνον, ὅπως συντάξῃ μέτριον ἄρθρον ἢ ἐλεεινὸν στιχούργημα. Ὁ εἷς ζητεῖ νὰ ἐνθουσιάσῃ τὸν ἕτερον, ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμὸς σπανιώτατα ἐκδηλοῦται πρακτικώτερον. Ἡμεῖς δύο καὶ μόνους τρόπους ἐκδηλώσεως ἀληθοῦς φιλοπατρίας γινώσκομεν. Οἱ μὲν ἔχοντες ἔτι εὐρώστους τοὺς βραχίονας ἂς σπεύσωσι νὰ καταταχθῶσιν εὐθὺς ὡς ἐθελονταί, οὐχὶ εἰς Ἱεροὺς Λόχους καὶ εἰς Μακεδονικὰς Φάλαγγας, ἀλλ' εἰς τὸν τακτικὸν στρατόν, οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν πατρίδα διὰ τῆς λόγχης, ἂς ἀποστερήσωσιν ἑαυτοὺς πάσης μὴ ἀπολύτως ἀναγκαίας δαπάνης, ὅπως συντηρήσωσι τὰς μυριάδας τῶν μαχητῶν, οἵτινες θὰ ὑπερασπίσωσιν ἐν ἀνάγκῃ τὰ ἑλληνικὰ δίκαια. Ὁ μὴ πράττων οὔτε τὸ ἕν, οὔτε τὸ ἄλλο, δὲν δικαιοῦται νὰ λέγηται Ἕλλην καὶ πατριώτης καὶ νὰ διημερεύῃ ἐν λέσχαις καὶ καφενείοις ἐρωτῶν «ἡμεῖς τί θὰ πάρωμεν;» — «τί κάμνει ὁ Δεληγιάννης,» — «Πότε θὰ ἐπανέλθῃ ὁ Τρικούπης;» — κ. Κ. Τσ. Ἄρταν. Ἐλήφθησαν· τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολὴν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. — κ. Δ. Θ. Τεργέστην. Ἀντίτυπον τῆς σημειωθείσης κληρώσεως ἀπεστείλαμεν τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα. — κ. Κ. Σ. Βενετίαν. Ἐνηργήσαμεν συμφώνως τῇ παραγγελίᾳ σας, ὡς καὶ ἰδιαιτέρως ἐγράψαμεν. — κκ. Α. Π. Μεσολόγγιον καὶ Κ. Π. Θ. Πάτρας. Ἀτυχῶς ἐκρίθησαν ἀκατάλληλα διὰ τὴν «Ἑστίαν». — *Φίλῳ τῆς ἐνεργείας*. Πολὺ βεβαίως προτιμότερον. Il est plus sûre de faire quelque chose que d' en menacer, εἶπε σύγχρονος Γάλλος φιλόσοφος. Ἀλλ' ἐχρειάζετο ὁ δυνάμενος νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ. — κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς *Ἑστίας* εὐμενεῖς φροντίδας σας. — κ. Σ. Γ. Κυπαρισσίαν. Ἐλήφθησαν. Ἀπεστάλησαν δ' ἡμῖν τὰ ζητηθέντα φύλλα. — κ. Ι. Μ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐνεγράψαμεν ἀμφοτέρας τὰς συνδρομάς, ὧν τὸ ἀντίτιμον εὐαρεστήθητε νὰ παραδώσητε τῷ κ. Δ. Β. Ἡ ἑξάμηνος συνδρομὴ τῆς «Saison» εἶνε φρ. 12. — κ. Γ. Δ. Λειψίαν. Ἐλήφθη καὶ τὸ τέλος. — *Ἀγραμμάτῳ*. Σημαίνει τὴν βραχυλογίαν, ἐφ' ᾗ διεκρίνοντο οἱ Λάκωνες, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ ἧς πλεῖστα τὰ παραδείγματα. Ἰδοὺ λ. χ. Σπαρτιᾶτις ἀκούσασα περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ὅτι κακῶς διάγει ἐν τῇ ξένῃ, ἔγραψεν αὐτῷ: «Κακὴ φήμη διαδίδεται περὶ σοῦ· ἢ ταύτην διάλυσον ἢ μὴ ἔσο.» — κ. Ι. Γ. Γύθειον. Ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα· μένει δ' ὑπόλοιπον δραχ. 1,65, ὅπερ ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσίν σας. — κ. Ι. Δ. Μ. Σῦρον. Ἐλήφθησαν. Τὰ φυλλάδια θέλετε λάβει τακτικῶς καθ' ὅσον ἐκδίδονται. — κ. Σ. Α. Κωνσταντινούπολιν. Ἀπεστάλη. — κ. Ι. Α. Λ. Ζάκυνθον. Ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα, πλὴν 1 φύλλου καὶ δελτίου, ἀτυχῶς ἐξαντληθέντων.

Digitized by Google

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Τρία τὰ γράμματά μου,
Μὰ δυὸ θενὰ τὰ 'πῇς,
'Η κεφαλὴ κι' οὐρά μου
Ποῦν' ἕνα 'σὰν ἰδῇς.
Μπορεῖς νὰ μὲ διαβάσῃς
ἀνάποδα κι' ὀρθά,
χωρὶς τὰ ἐξετάσῃς
κεφάλι ἢ οὐρά.
Τὸν τόνο τόνε βάζεις
'ς τὸ πρῶτο ἢ στερνό,
τὴν ὄψιν μου ἀλλάζεις,
μὰ πάντοτε περνῶ.

'Εν Πρεβέζῃ Κ. Κ.

2

Φλογίζω μὲ τὸ πρῶτόν μου· μὲ τ' ἄλλο μου θηρεύω, κι' ὁλόκληρος, ἐντὸς πυρᾶς, ἀλώβητος σαλεύω.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Χρῆμα-ῥῆμα.

2

Καθρέπτης.

3

Καπνοδόχος.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

18 8βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	295.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	303.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	385.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	314.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	232.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	227.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	160.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	219.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89.50
Κτηματικαὶ 'Ομολ. 'Εθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	370.50

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

'Εθνικὴ Τράπεζα τῆς 'Ελλάδος Δρ. ν.	3.160—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	78.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	62.—
'Εταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	59.—
Σιδηρόδρ. 'Αθηνῶν καὶ Πειραιῶς . . »	270.—
'Εταιρία Φωταερίου . . . . Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως	27.—
» 3μην	26.80
ΓΑΛΛΙΑΣ —'Εθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.08
» Τραπεζικὸν 3μην.	1.05 ¾

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον	21.40
Λίρα ὀθωμανικὴ	24.40

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΝ ΤΩ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Λεξικὸν τῆς 'Ελληνικῆς γλώσσης ὑπὸ 'Αθανασίου Α. Σακελλαρίου. *Ἔκδοσις τρίτη* μετὰ μεγάλων βελτιώσεων. Εἰς τόμους 3 ἐκ 300 περίπου τυπογραφικῶν φύλλων μεγάλου σχήματος. Τιμὴ δραχ. 48.

'Απάνθισμα ἐπιστολῶν 'Αδαμαντίου Κοραῆ, ἐκδίδοντος 'Ιακώβου Ρώτα. 'Εν 'Αθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Κ. Ράλλη 1839. Τόμοι 3 δεδεμένοι. Τιμ. δραχ. 20.

Διονυσίου Θερειανοῦ Φιλολογικαὶ 'Υποτυπώσεις. 'Εν Τεργέστῃ. Δραχ. 4. Ταχυδρ. ἀποστελ. 4.40.

Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου. 'Εν 'Αθήναις, 1885. Δραχ. 2.

Παιδικὴ 'Ανθολογία. Μετὰ προλόγου περὶ ἀπαγγελίας ποιημάτων ὑπὸ Α. Π. Κουρτίδου. Δραχ. 1.

Δὲν ἔχει τὰ προσόντα. Κωμικὸν παίγνιον εἰς πρᾶξιν μίαν ὑπὸ Γεωργίου Χ. Σουρῆ. Λεπτὰ 30.

Voltaire Oeuvres complètes. Εἰς τόμους 75, καλῶς δεδεμένους. Τιμὴ δραχμαὶ 200.

Πανόραμα τῶν 'Αθηνῶν. Πίναξ χαλκογραφημένος, νεωστὶ χαραχθεὶς ἐν Λειψίᾳ, μήκους 0,85 μ, καὶ πλάτους 0,20 μ., παριστῶν ὡραίαν ἄποψιν τῶν 'Αθηνῶν. Τιμ. δρ. 2. Ταχυδρ. ἀποστελλόμενος δρ. 2.20.

Τὰ 'Ελληνικὰ Χρονικά, ἐφημερὶς ἐκδοθεῖσα ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τοῦ φιλέλληνος 'Ελβετοῦ Δ. Ι. Μάγερ ἀπὸ 'Ιανουαρίου 1824 μέχρι Φεβρουαρίου 1826, καὶ περιέχουσα λεπτομερῆ ἱστορίαν τῶν ἐν τῇ ἡρωϊκῇ πόλει συμβάντων κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο. 'Αντὶ δραχ. 20 τιμ. μόνον δραχ. 7. Ταχυδρ. ἀποστελ. δρ. 8,60.

Τὸ Βασίλειον τῶν ζώων. 90 πίνακες λαμπρῶς κεχρωματισμένοι κατὰ φύσιν, εἰς μέρη τρία. Α'. Θηλαστικά. —Β'. Πτηνά.—Γ'. 'Ερπετά, ἰχθύες, μαλάκια, ἔντομα, σκώληκες καὶ ἀκτινωτά. Μετ' ἐπεξηγηματικοῦ κειμένου ὑπὸ Ν. Χ. 'Αποστολίδου, ὑφηγητοῦ τῆς ζῳολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Σύγγραμμα εἰδικὸν διὰ τὴν ἐν τοῖς σχολείοις καὶ κατ' οἶκον διδασκαλίαν. Εἰς μέγα σχῆμα, χαρτόδετον. Τιμ. δραχ. 25. μετὰ ταχυδρ. τελῶν δραχ. 27.

Θρησκευτικαὶ μελέται ὑπὸ Δημ. Στ. Μαυροκορδάτου. Ἔκδοσις δευτέρα εἰς τόμους 5. Τιμὴ δραχ. 15. Μετὰ ταχυδρομικῶν τελῶν δραχ. 17.

'Εν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «'Εστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ δραχ. 25 πλήρης σειρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου κοπέντων νομισμάτων, συγκειμένη ἐξ ἑνὸς ἀργυροῦ φοίνικος (1828), ἑνὸς χαλκοῦ εἰκοσαλέπτου (1831), τριῶν δεκαλέπτων, τριῶν πενταλέπτων καὶ τριῶν μονολέπτων (1828, 1830, 1831.)

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΗΠΕΙΡΟΥ καὶ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

κατὰ τὸν Émile Isambert

ὑπὸ *'Αντωνίου Μηλιαράκη*

Τιμᾶται δραχ. 3. Μετὰ ταχυδρ. δρ. 3,30.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

Τιμᾶται δραχμῶν 2.

ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ

Τὸ γνωστὸν εἰκονογραφικὸν περιοδικὸν τὸ ἄλλοτε ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον

ΥΠΟ Ι. ΙΣΙΔ. ΣΚΥΛΙΣΣΗ.

Πλήρης σειρὰ αὐτοῦ ἐκ 2 τόμων ἀποτελουμένη. 'Αντὶ δραχμῶν 40 μόνον δραχ. 12.—Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχμῶν 14.

'Εν 'Αθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ανεστη Κωνσταντινιδου 1885 — 209

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 461.—27 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ— 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 513

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΒΟΤΣΑΡΗ κατὰ τὰς διηγήσεις αὐτοπτῶν, ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ διήγημα ὑπὸ Α. Παπαδιαμάντη.

Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ. Ἀνατροφὴ τῶν βασιλοπαίδων.

ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΚΟΝΙΚΛΟΥ.

Η ΚΑΘ' ΙΠΤΑΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΩΝ ΣΚΟΠΟΒΟΛΗ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ὁ ἐν Βόλῳ κουρεὺς κ. Ἰω. Κοντογιάννης δηλοῖ ὅτι προσφέρει 200 δραχμὰς κατὰ μῆνα ἀφ' ἧς στιγμῆς κηρυχθῇ ὁ πόλεμος.

Ὁ ἐν Καλάμαις κ. Κ. Πόταρης δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν δήμαρχον Καλαμῶν ζητεῖ νὰ μάθῃ τὰς ἀπόρους οἰκογενείας τῶν ἐφέδρων τοῦ δήμου αὐτοῦ, ὅπως προσφέρῃ κατὰ μῆνα 20 δραχμὰς εἰς ἑκάστην μέχρις οὗ οἱ προστάται τῶν οἰκογενειῶν των παύσωσιν ὑπηρετοῦντες τὴν πατρίδα.

Οἱ μουσικοὶ τοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ ἐδήλωσαν ὅτι ἕνεκα τῶν περιστάσεων τῆς πατρίδος παραχωροῦσιν ἐκ τῆς μισθοδοσίας αὐτῶν 30 δραχ. ἕκαστος κατὰ μῆνα ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος μέχρι τέλους αὐτοῦ.

Ὁ ἐν Βραΐλᾳ κ. Α. Π. Χαροκόπος τηλεγραφικῶς ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ἑλλην. Κυβέρνησιν ὅτι, ἐφ' ὅσον διαρκέσῃ ἡ ἐπιστράτευσις, προσφέρει 500 φραγ. κατὰ μῆνα ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος.

Ὁ ἐν Γαλαζίῳ κ. Δ. Θωμόπουλος ἀρτοποιὸς ἐδήλωσεν ὅτι παραχωρεῖ κατὰ μῆνα δραχ. 100 ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Αἱ διδασκάλισσαι καὶ τὰ κοράσια τῶν ἐν Λαρίσσῃ, Τρικκάλοις καὶ Βόλῳ παρθεναγωγείων ἀνεκοίνωσαν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι εἶνε πρόθυμοι ν' ἀναλάβωσι τὴν ῥαφὴν ἀσπρορούχων τοῦ στρατοῦ. Ἡ Κυβέρνησις προθύμως ἀπεδέξατο τὴν πρότασιν.

Ὁ παρὰ τῇ ἀτμοπλοϊκῇ ἑταιρίᾳ Messageries ἀπὸ ἐτῶν ὑπηρετῶν ὡς θερμαστὴς Ἀθ. Τσάτσος δηλοῖ, ὅτι ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ πολέμου προσφέρεται νὰ ὑπηρετήσῃ ἀμισθὶ ἐν τοῖς ναρκοβόλοις πλοίοις.

Ὁ ἐνταῦθα ἐμπορορράπτης κ. Δ. Μανούσης ἀνέλαβε δωρεὰν τὴν κατασκευὴν 5—10 χιλιάδων τεμαχίων ἱματισμοῦ τοῦ στρατοῦ, ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλοι ἐμπορορράπται καὶ ῥάπται ἀνέλαβον τὴν κατασκευὴν τοιούτων.

Ὁ ἐκ τῶν πενεστέρων ἀρτοποιῶν Τρικκάλων κ. Ν. Τσόντος ἐχορήγησε δωρεὰν εἰς τὸν αὐτόθι στρατὸν 300 ὀκάδας ἄρτου.

Ἡ κυρία Ἑλένη Κ. Ἀνδρούτσου, νύμφη τοῦ ἡρωϊκοῦ ναυάρχου τῶν Σπετσῶν, μετὰ τῶν δύο αὐτῆς θυγατέρων προσηνέχθησαν ὅπως κατασκευάζωσι κατ' οἶκον δωρεὰν ἐνδύματα τοῦ στρατοῦ.

Ὁ ἐκ Καρυστίας ἱερεὺς Εὐστράτιος Ξουράφης ἐδήλωσεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, ὅτι προσφέρει πᾶσαν τὴν περιουσίαν του εὐθὺς ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ ἀγῶνος καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸν υἱόν του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος.

Ἡ ἐν Μετεώροις τῆς Θεσσαλίας Μονὴ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου προσήνεγκεν ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ 4.000 ὀκάδας βοείου κρέατος. Ἡ προσφορὰ ἐγένετο ἀποδεκτὴ καὶ τὸ ὑπουργεῖον διέταξε νὰ διανεμηθῇ εἰς τὸν ἐν Θεσσαλίᾳ στρατόν.

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ἀθηναίων ἐψηφίσατο 5,000 δραχμὰς πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πενομένων οἰκογενειῶν τῶν ἐφέδρων. Οἱ δημοτικοὶ σύμβουλοι προσέθεντο ἕκαστος ἀνάλογον ποσόν.

ΕΛΛΑΣ

κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Ἰακώβου Φάλκε

ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ.

Ἐντὸς τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος θέλει παραδοθῇ εἰς τὸ Κοινὸν τὸ πρῶτον φυλλάδιον τοῦ περισπουδάστου καὶ λαμπροῦ τούτου συγγράμματος, οὗτινος ἡ Ἀγγελία ἀπεστάλη εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῆς «Ἑστίας» μετὰ τοῦ προηγουμένου αὐτῆς φύλλου. Καὶ ἐκ τῆς Ἀγγελίας μέν, εἰς τῆς ὁποίας τὸ σχῆμα θέλει ἐκδοθῇ καὶ τὸ ὅλον σύγγραμμα, ἔλαβον οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν σαφῆ ἰδέαν τοῦ ἔργου, ὅπερ προσφέρεται εἰς τὸ ἑλληνικὸν Κοινόν, ὥστε περιττὴ ἀποβαίνει πᾶσα περὶ αὐτοῦ νέα σύστασις. Ὀλίγας δὲ μόνον λέξεις ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα, ἵνα καταδείξωμεν τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας, εἰς ἣν ἀπεδύθη ὁ τὸ ἔργον φιλοπονήσας κ. Ν. Γ. Πολίτης, ἐκ τῶν διακεκριμένων ἡμῶν λογίων. Ὁ κ. Πολίτης, ἀκριβῶς εἰπεῖν, δὲν παρεσκεύασεν ἁπλῆν μετάφρασιν. Ἔχων ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ γερμανικὸν κείμενον, οὗ αἱ κυριώταται πηγαί, εἰ καὶ μὴ ῥητῶς μνημονευόμεναι, ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς, ἠκολούθησεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ διασκευῇ τούτους μᾶλλον, πολλὰς ἐξ αὐτῶν ἐπενεγκὼν εἰς τὸ ἔργον προσθήκας καὶ μεταβολάς, καὶ τὰ τυχὸν ἡμαρτημένα ἐπανορθώσας. Οὕτω παρεσκεύασεν ἔργον, ἐν ᾧ ἡ ἀκρίβεια ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν ὀρθοέπειαν καὶ τὴν ἀνθηρότητα τῆς λέξεως καὶ τὴν ζωηρὰν παράστασιν, καὶ ὅπερ μυοῦν καὶ τὸν ἀπειρότερον ἀναγνώστην εἰς τὸ κάλλος καὶ τὴν τελειότητα τοῦ ποικιλωτάτου ἐν πᾶσι βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, θέλει ἀποβῇ χρησιμώτατον καὶ τερπνότατον ἀνάγνωσμα εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν, κάλλιστον δὲ κόσμημα πάσης βιβλιοθήκης καὶ παντὸς γραφείου. Ὅθεν θαρρούντως ἡ «Ἑστία» δύναται νὰ συστήσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς τὴν **Ἑλλάδα**, ὡς ἔργον ἐθνικώτατον, προωρισμένον νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην δι' ἀφηγήσεως εὐλήπτου θησαυρὸν γνώσεων περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τῶν ἡμετέρων προγόνων, καὶ νὰ συντελέσῃ οὕτω εἰς διάπλασιν ὄντως ἑλληνικοῦ φρονήματος, εἰς ἐξευγένισιν τοῦ ἤθους καὶ προαγωγὴν τῆς θεραπείας τοῦ καλοῦ, ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες προήγαγον εἰς ἄκραν τελειότητα.

Ὡς μικρὸν δεῖγμα τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὕφους τοῦ συγγράμματος παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸν πρόλογον ἐκ τοῦ πρώτου φυλλαδίου, ὅπερ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, καὶ ὅπερ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὡς εἴπομεν δοθήσεται εἰς τὸ Κοινόν :

Ἀπέλθωμεν! Ἀπέλθωμεν! ἡ λέμβος ἀναμένει·
ἡ Μοῦσά μου εἰς Πειραιᾶ ἂς πλεύσῃ ἐμπνευσμένη·
Ἐκεῖ τὸν βίον, ὢ ἐκεῖ ποθῶ νὰ τελευτήσω!

(Βερανζέρος)

«Ἄγωμεν, ἀναγνῶστα, εἰς τὴν χώραν καὶ τὸν λαὸν τοῦ ἀϊδίου καλοῦ, εἰς τὰ ἡλιοθαλπῆ ὄρη καὶ τὰ σκιερὰ ἄλση τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰς φωταυγεῖς νήσους καὶ ἀκτάς, ἄγωμεν εἰς τὴν πατρίδα τοῦ μακαρίου λαοῦ, ὅστις εἰ καὶ κυλισθεὶς ἔκπαλαι χαμαὶ ὑπὸ τὴν πτέρναν τῶν Βαρβάρων, φαίνεται ὅμως προωρισμένος νὰ ἀνυψώσῃ καὶ πάλιν διὰ τῶν προϊόντων τῆς διανοίας καὶ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰς τὰς χώρας τοῦ ἰδεώδους τὸν καὶ αὖθις εἰς τὴν ἰλὺν τοῦ ὑλισμοῦ ἐπαναπίπτοντα πολιτισμὸν τοῦ κόσμου. Δὶς ἢ τρὶς μέχρι τοῦδε κατώρθωσε τοῦτο. Ἡ δὲ θαυμασία ἐντέλεια τῶν ἔργων

Digitized by Google

του ἀσφαλῶς ἐγγυᾶται, ὅτι καὶ πάλιν θὰ τὸ κατορθώσῃ· ἀσφαλῶς ἐγγυᾶται, ὅτι καὶ σήμερον, ὅτε κατισχύουσι τὰ ὑλικὰ συμφέροντα καὶ αἱ πρακτικαὶ σπουδαί, δὲν θ' ἀφήσῃ νὰ διαφθαρῇ ἡ τοῦ καλοῦ θεραπεία.

«Συνόδευσον ἡμῖν, σκοποῦσι πρὸς προαγωγὴν τῆς θεραπείας τοῦ καλοῦ, πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ φρονήματος καὶ ἀναγέννησιν τῆς διανοίας, νὰ ἀποπειραθῶμεν τὴν ἐξεικόνισιν τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τῶν Ἑλλήνων. Θὰ πειραθῶμεν δ' ἐν πρώτοις διὰ κούφης πτήσεως νὰ παραδράμωμεν πρὸ τῶν τυχῶν τοῦ λαοῦ καὶ τῆς διαπλάσεως τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως αὐτοῦ, εἶτα δὲ ν' ἀναπαραστήσωμεν εὐσυνόπτως τὴν εἰκόνα τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, τὰς περιόδους τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς, θέματα στενώτατα συνδεόμενα μετὰ τῆς βιογραφίας τοῦ πνεύματός του, ἐν ᾗ ἰδίως θὰ ἐνδιατρίψωμεν ἀσμένως. Οὕτω δὲ θὰ ἐξετάσωμεν ἀπὸ πάσης ἐπόψεως τοὺς Ἕλληνας καὶ τὰ κατ' αὐτούς, τὸν κατ' οἶκον καὶ τὸν κοινωνικόν, τὸν δημόσιον καὶ τὸν θρησκευτικὸν βίον αὐτῶν, τὰ ἔργα αὐτῶν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, τῇ τέχνῃ καὶ τοῖς γράμμασι, τὰ μνημεῖα τῶν χειρῶν καὶ τῆς διανοίας τῶν Ἑλλήνων. Ἐκτενέστερον δ' ὡς εἰκὸς θὰ διαλάβωμεν περὶ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἀκροθιγῶς ἐπιλαμβανόμενοι τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ γένεσιν ἢ εἰς τὴν παρακμὴν καὶ διαφθορὰν αὐτοῦ, διότι τοῦτο νομίζομεν συνᾴδει τῷ χαρακτῆρι βιβλίου σκοπὸν ἔχοντος τὴν ἐπίδοσιν τῆς φιλοκαλίας διὰ τῆς μελέτης τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος».

Παρέχομεν δὲ κατωτέρω σημείωσιν τῶν εἰκόνων, τὰς ὁποίας περιλαμβάνει τὸ πρῶτον τοῦτο φυλλάδιον. Εἶνε αἱ ἑξῆς:

Εἰκόνες ἐν παραρτήματι.

ΜΥΚΗΝΑΙ, ὡς εἶχον τὸ πάλαι. (Εἰκὼν ὁλοσέλιδος εἰς μέγα σχῆμα)

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΕΝ ΣΠΑΡΤΗι (Ὡσαύτως)

Εἰκόνες ἐν τῷ κειμένῳ.

Ἄποψις τῶν Ἀθηνῶν ἐκ τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ.
Συμβολικὴ παράστασις τῆς Ἱστορίας.
Δρῦς τοῦ Παρνασσοῦ.
Δωδώνη. Κατὰ τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Κ. Καραπάνου.
Τὰ Τέμπη.
Διάφορα ἄλλα καλλιτεχνικὰ κοσμήματα.

Ἕκαστον φυλλάδιον τιμᾶται δρ. 1,50.
Μετὰ ταχυδρ. 1,75.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας». Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ δέον νὰ συνοδεύωσι τὴν αἴτησιν αὐτῶν διὰ τοῦ ἀντιτίμου 3 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ 3 ταῦτα φυλλάδια ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ὁ ἐν Μυτιλήνῃ διατρίβων διαπρεπὴς ἡμῶν φιλόλογος κ. Δ. Βερναρδάκης ἀνήγγειλε δι' ἐπιστολῆς εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον Κωνσταντινουπόλεως ὅτι ἡτοίμασε τὸν πρῶτον τόμον τοῦ Εὐριπίδου, ὃν ἀνέλαβε διὰ τὴν Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην, ἧς τὴν ἐπιστασίαν ἔχει ὁ ῥηθεὶς Σύλλογος. Ὁ κ. Βερναρδάκης ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ ἐξέφρασε γνώμην ὅπως ἡ ἔκδοσις γείνῃ ἐν Λειψίᾳ, ὅπερ παρεδέχθη ὁ Σύλλογος καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ μάθῃ τίνα τῶν ἐν Λειψίᾳ τυπογραφείων προτιμᾷ ὅπως ὁ Σύλλογος ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μετ' αὐτῶν καὶ γείνῃ ἡ ἔναρξις τῆς ἐκτυπώσεως.

— Ὁ ἐν Μασσαλίᾳ ὁμογενὴς καὶ τῶν γραμμάτων φιλόμουσος προστάτης κ. Στέφανος Ζαφειρόπουλος ἀπέστειλεν ἐσχάτως εἰς τὸν οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κ)πόλεως νέαν γενναιοτάτην δωρεὰν ἐκ 1000 λιρῶν ἵνα διανεμηθῇ τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ φιλανθρωπικοῖς καταστήμασι.

— Τὸ ἐνταῦθα Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἀπέδειξε καὶ πάλιν τὴν περὶ πλουτισμοῦ τοῦ μουσείου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἑταιρίας μέριμνάν του διὰ τῆς εἰς αὐτὸ παρακαταθήκης σπουδαίων μεσαιωνικῶν ἀντικειμένων, ἅτινα μέχρι τοῦδε κατέκειντο ἔν τινι τῶν ἀποθηκῶν τοῦ κεντρικοῦ ἐν Πατησίοις μουσείου. Ἡ νέα αὕτη συλλογὴ ἀποτελεῖται ἐκ πολλῶν πανοπλιῶν τῶν Φράγκων τῶν κατεχόντων τὰς Ἀθήνας καὶ τῶν Καταλάνων καὶ Τουρκοπούλων οἵτινες ἐν ἔτει 1309 ἐπολέμησαν παρὰ τὴν Κωπαΐδα κατὰ τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν Γουΐδωνος Δελαρός. Εὑρέθησαν δ' αἱ μεσαιωνικαὶ αὗται πανοπλίαι ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Χαλκίδος τῷ 1840 καὶ προὐκάλεσαν τὴν προσοχὴν τοῦ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἐν Ἑλλάδι περιοδεύοντος Buchon, ὅστις καὶ ἰδίαν περὶ αὐτῶν ἀξίαν ἀναγνώσεως ἐπιστολὴν ἐδημοσίευσε τῷ 1841 ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ πρὸς τὸν συντάκτην τῆς ἐφημερίδος τῶν Ἀθηνῶν *Ἑλληνικοῦ ταχυδρόμου*. Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης τὸ γαλλικὸν κείμενον ἀνεδημοσίευσεν ἔπειτα ὁ Buchon ἐν τῷ συγγράμματί του «La Grèce continentale et la Morée». Ἡ συλλογὴ οἵα σήμερον παρεδόθη εἰς τὴν Ἱστορικὴν καὶ Ἐθνολογικὴν ἑταιρίαν ἀπαρτίζεται ἐξ ἑκατὸν περίπου κρανῶν διαφόρων σχημάτων, ὧν πολλὰ ἐξαιρέτως διατετηρημένα, καὶ ἐκ πολλῶν τεμαχίων κρανῶν, ἐπικλειδίων, θωράκων, ἐπιγονατίδων, περιβραχιονίων, περικαρπίων, ἐπαγκωνίων, κνημίδων. Ἀξιόλογα εἶνε τὰ περισωζόμενα ἐλάσματα φολιδωτοῦ θώρακος ἐπερραμμένα ἐπὶ ὑφάσματος οὗ σώζονται τὰ ῥάκη. Μέγας δ' εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκίδων ἀκοντίων καὶ αἰχμηρῶν ἀστέρων, οἵτινες πλουτίζουσι τὴν συλλογὴν ταύτην.

— Ὁ Ἄγγλος θεολόγος P. Schaff ἐδημοσίευσεν ἐν Ἐδιμβούργῳ νέαν ἔκδοσιν τῆς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου σοφοῦ ἱεράρχου Βρυεννίου ἀνακαλυφθείσης καὶ τὸ πρῶτον ἐκδοθείσης *Διδαχῆς τῶν δώδεκα* ἀποστόλων. Ἡ ἀγγλικὴ ἔκδοσις κοσμεῖται μὲν διὰ πανομοιοτύπων τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ χειρογράφου, εἶνε δὲ πεπλουτισμένη διὰ μεταφράσεως καὶ πολλῶν ὑπομνηματισμῶν.

— Ἐν τῷ μεγάλῳ μελοδραματικῷ θεάτρῳ τῆς Βιέννης ἐδιδάχθη ἐπ' ἐσχάτων ἡ *Ἄλκηστις* τοῦ Γερμανοῦ μελοποιοῦ Gluck, μελόδραμα παλαιόν, ὅπερ ἐπὶ ὅλα ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη δὲν εἶχε πλέον παρασταθῆ ἐν τούτῳ τῷ θεάτρῳ.

— Ἐν τῷ φιλολογικῷ παραρτήματι τῆς παρισινῆς ἐφημερίδος *Φιγαρὼ* ὁ ποιητὴς Charles Monselet δημοσιεύει δέκα πέντε πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὰς ἀνεκδότους τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, αἵτινες εἶνε πᾶσαι ὀλιγόστιχοι προσκλήσεις εἰς γεῦμα, καταδεικνύουσιν ὅτι ὁ μεγαλορρήμων ποιητὴς ὁ ἀποτείνων πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν τὴν ἀλαζονικὴν κραυγὴν «Et maintenant, Seigneur, expliquons-nous tous deux», ἦτο ἄλλως προσήγορος καὶ γλυκὺς ἐν τῷ οἰκογενειακῷ βίῳ, φαιδρὸν ἔχων τὸν γέλωτα καὶ εὐφυᾶ τὴν εὐθυμίαν.

— Τὸ προσεχὲς ἔργον τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ θέλει φέρει τίτλον *Τὸ ἔργον* (l'Œuvre). Ἔσται δὲ βαθεῖα μελέτη τοῦ βίου τῶν συγχρόνων καλλιτεχνῶν καὶ πιστὴ ἀπεικόνισις τῶν ἐν Παρισίοις ἐργαστηρίων τῶν ζωγράφων, ἅτινα ὁ περιώνυμος μυθιστοριογράφος ἐγνώρισεν ἐπὶ μακρὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

— Προσεχῶς ἐκδίδοται ὑπὸ τοῦ *Φιγαρὼ* ἐν πολυτελεστάτῃ ἐκδόσει μετ' εἰκόνων τῶν ἀρίστων Γάλλων ζωγράφων νέον ἔργον τοῦ Ἀλφόνσου Δωδὲ *ὁ Ταρταρὲν τῶν Ἄλπεων*, ὅπερ ἔσται τὸ ἀντίρροπον τοῦ πλήρους εὐφυΐας ἔργου αὐτοῦ *Ταρταρὲν τοῦ ἐκ Ταρασκῶνος*. Ὁ διάσημος μυθιστοριογράφος ἀφίνων πρὸς καιρὸν τὰς ψυχολογικὰς αὐτοῦ περὶ τοῦ νεωτέρου βίου μελέτας, ἀναλαμβάνει τὴν ζωηρὰν αὐτοῦ εὐθυμίαν καὶ εὐτραπελίαν, ἥτις ἀποτελεῖ ἓν τῶν οὐσιωδῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ πνεύματός του.

— Ἐν Λιβερπούλῃ γενήσεται Ἔκθεσις διαρκέσουσα ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1886, θέλει δὲ περιλαμβάνει τρία τμήματα, τὸ τῆς ναυτιλίας, τὸ τῶν μέσων τῆς δι' ἀτμοῦ κινήσεως, καὶ τὸ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας.

Σκοπὸς τῆς Ἐκθέσεως ταύτης εἶνε ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν καὶ διὰ τοῦ ἀέρος ταξειδίων. Ἡ ἔκθεσις θέλει περιέχει πρὸς τούτοις δείγματα εἰδῶν τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς παγκοσμίου ἐμπορίας, προϊόντα κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν προόδων τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, καὶ τῆς τελειοποιήσεως τῶν μέσων τῆς κινήσεως καὶ μετακομίσεως. Ὁμοίως θέλει ἐκτεθῆ συλλογὴ παντοειδῶν προτύπων: πλοίων ἀρχαίων καὶ νεωτέρων, δεικνυόντων τοὺς τρόπους καὶ τὰ ὑλικὰ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν.

Digitized by Google

μηχανῶν, παντοειδῶν ἐφολκίων, δεξαμενῶν, λιμένων, φάρων, ναυαγοσωστικῶν συσκευῶν καὶ παντὸς ἐν γένει ἀντικειμένου συνδεομένου πρὸς τὴν θαλασσοπορίαν. Ἐν τῷ τμήματι τῆς κατὰ γῆν περιοδείας θέλουσιν ἐκτεθῆ δείγματα ὀχημάτων, ἁμαξῶν καὶ χειραμαξίων πασῶν τῶν χωρῶν καὶ πασῶν τῶν ἐποχῶν, ἡ δὲ ἱστορία τοῦ ἀτμοῦ ὡς κινητηρίου δυνάμεως θ' ἀντιπροσωπευθῇ ἐντελῶς.

Ὁμοίως ἐκτεθήσονται δείγματα τῶν ἐγχωρίων καὶ ἀλλοδαπῶν μηχανημάτων τῶν προωρισμένων εἰς μετακόμισιν ἐπιβατῶν ἢ ἐμπορευμάτων. Ἐν τοῖς τμήμασι τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας θέλουσιν ἐκτεθῆ δείγματα πάντων τῶν προϊόντων, καὶ τῶν τρόπων τῆς κατεργασίας αὐτῶν, μαρτυρούντων τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐγχωρίου καὶ ξένης βιομηχανίας.

Ἡ Ἔκθεσις ὀργανοῦται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, πρόεδρος δ' αὐτῆς ἔσται ὁ πρίγγηψ τῆς Οὐαλλίας, ὅθεν συμπεραίνεται ὅτι ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἔσται πλήρης. Τὸ ἐκ τῶν γενησομένων δαπανῶν περίσσευμα προώρισται πρὸς ἵδρυσιν ἐν Λιβερπούλῃ καλλιτεχνικῆς καὶ βιομηχανικῆς σχολῆς.

— Ἡ ἐπίσημος εἴσοδος εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδήμειαν τοῦ νεωστὶ ἐκλεχθέντος μέλους αὐτῆς Joseph Bertrand γενήσεται τῇ 10 Δεκεμβρίου. Εἰς τὸν εἰσιτήριον λόγον αὐτοῦ θέλει ἀπαντήσει ὁ Παστέρ.

— Τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα ἐκδίδεται ἐκ τῶν Καταστημάτων τοῦ κ. Ἀνέστη Κωνσταντινίδου *Γελοιογραφικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ 1886* ὑπὸ τοῦ κ. Κωνστ. Φ. Σκόκου ἐκ σελ. 200 περίπου ἐπὶ καλοῦ χάρτου φιλοκάλως τετυπωμένον. Τὸ ἔργον θέλει περιλαμβάνει 40 γελοιογραφίας, ὧν πλεῖσται ὀφείλονται εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν γραφίδα τοῦ κ. Θεμ. Ἀννίνου, ἄρθρα δὲ πρωτότυπα καὶ τερπνὰ πολλῶν λογίων ὡς τῶν κκ. Χ. Ἀννίνου, Ι. Ἰσιδ. Σκυλίσση, Γ. Σουρῆ, Δημ. Κόκκου, Ἀχ. Παράσχου, Δ. Α. Κορομηλᾶ, Ἀρ. Π. Κουρτίδου, Δημ. Καμπούρογλου, Ἰω. Δαμβέργη, Γ. Ἀναστασοπούλου, Κ. Γ. Ξένου, Ἰω. Νικολάρα, Π. Ἀποστολίδου, Θ. Βελλιανίτου, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐκδότου κ. Κωνστ. Φ. Σκόκου, ὡς καὶ ἄλλων ὑπὸ διάφορα ψευδώνυμα.

Τιμὴ τοῦ Ἡμερολογίου ὡρίσθη 1 δραχμή, καὶ μετὰ ταχυδρ. τελῶν 1.20. Πωλεῖται ἐν τοῖς Καταστήμασιν Ἀνέστη Κωνσταντινίδου καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὀκτωβρίου 25, Παρασκευῇ.

Μετὰ συζήτησιν ἐν τῇ Βουλῇ ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸν βασιλικὸν λόγον ἐγένετο δεκτὸν τὸ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὑποβληθὲν σχέδιον ἀπαντήσεως διὰ ψήφων 150 κατὰ 10, τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐκτὸς ὀλίγων ψηφισάσης μετὰ τῆς συμπολιτεύσεως κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Τρικούπη ληφθεῖσαν γενναίαν καὶ πατριωτικὴν ἀπόφασιν ὅπως ἕνεκα τῶν ἐκτάκτων καὶ κρισίμων περιστάσεων τοῦ ἔθνους ἡ ἀντιπολίτευσις οὐδὲν πρόσκομμα παρεμβάλῃ εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς κυβερνήσεως, τοὐναντίον δὲ βοηθήσῃ αὐτὴν πάσῃ δυνάμει.

— Ἀπεφασίσθη ἡ ἀγορὰ ἐξ Ἀγγλίας τριῶν πολεμικῶν πλοίων καταδρομικῶν καὶ ναρκοβόλων καὶ νέου ὑλικοῦ.

— Διαταγῇ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως διεκόπησαν ἀπὸ τῆς παρελθούσης Παρασκευῆς τὰ μαθήματα τοῦ Πανεπιστημίου ἕνεκα τῶν ἐκτάκτων τῆς πατρίδος περιστάσεων.

— Μεγάλη ἀγγλικὴ ἑταιρία ὑπέβαλε δι' ἀντιπροσώπων της εἰς τὴν κυβέρνησιν προτάσεις περὶ κατασκευῆς ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Λαμίαν πλατέος σιδηροδρόμου ἐπ' ἐγγυήσει ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως 7 ½ τοῖς % ἀκαθαρίστου ἐσόδου ἐπὶ τοῦ δαπανηθησομένου κεφαλαίου 70,000,000 περίπου. Ἡ αὐτὴ ἑταιρία ὑπὸ ὅμοιον ὅρον ζητεῖ καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀπὸ Μύλων εἰς Καλάμας στενοῦ σιδηροδρόμου· ἑτέρα ἑταιρία ὑπέβαλεν αἴτησιν τῇ κυβερνήσει περὶ κατασκευῆς ἄλλου σιδηροδρόμου ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Θήβας καὶ Χαλκίδα ζητοῦσα μόνον τὴν ἐγγύησιν ἐλαφροῦ τινος τόκου ἐπὶ τῶν 13 ἑκατομμυρίων, ἅτινα προϋπολογίζει ὡς δαπάνας. Ὁ σταθμὸς ἔσται ἐν κεντρικωτάτῳ μέρει τῶν Ἀθηνῶν ἀλλ' ὑπόγειος, παρὰ τὸ πεδίον δὲ τοῦ Ἄρεως θὰ ἐξέρχεται ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἡ ἁμαξοστοιχία. Ἡ πρότασις κατ' ἀρχὴν ἐγένετο δεκτή.

— Ἐξεδόθη Β. Διάταγμα δι' οὗ κανονίζονται τὰ τῶν ἑκουσίων πρὸς τὸ κράτος εἰσφορῶν τῶν πολιτῶν εἴτε εἰς χρήματα εἴτε εἰς εἴδη. Καὶ αἱ μὲν χρηματικαὶ προσφοραὶ εἰσπραττόμεναι ἐγγράφονται ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους ὑπὸ τὸ κεφάλαιον ΙΑ' καὶ τίτλον *ἔκτακτοι πατριωτικαὶ εἰσφοραί*, τὰ δὲ εἰς εἴδη προσφερόμενα ἂν μὲν εἶνε χρήσιμα εἰς τὸ δημόσιον παραδίδονται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου εἰς ἣν κρίνονται χρήσιμα, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα ἐκποιοῦνται διὰ δημοπρασίας.

— Ἡ κυβέρνησις ἠγόρασεν ἐν Βόλῳ μεγάλην ποσότητα γαιανθράκων.

— Συνιστῶνται τρία ἔκτακτα ἐπαρχιακὰ ταμεῖα ἀποκλειστικῶς ἐνεργοῦντα τὴν μετὰ τῶν ταμείων τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ δοσοληψίαν καὶ τὴν πληρωμὴν μόνον τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν.

— Διετάχθη ὁ ὑποστράτηγος κ. Ῥάλλης ν' ἀπέλθῃ εἰς Οὐγγαρίαν ὅπως συνεργασθῇ μετὰ τῆς ἐκεῖ ἐπιτροπῆς εἰς ἀγορὰν ἵππων.

— Αἱ ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ, Οὐγγαρίᾳ καὶ Γερμανίᾳ γενόμεναι προμήθειαι ὑλικοῦ, ἱματισμοῦ, μηχανημάτων, ἵππων, ἡμιόνων κτλ. ἀνερχόμεναι εἰς 8 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἤρξαντο ἤδη ἀποστελλόμεναι ἐνταῦθα. Ἐπίσης ἠγοράσθη ἐν Ῥωσίᾳ 500,000 ὀκ. σῖτος.

—Ἀποπερατωθεῖσα παρεδόθη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἐπιτροπὴν ἡ μεσημβρινὴ πτέρυξ αὐτοῦ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Δ. Κ. Ν. 1) Ἀνάγκη νὰ ἀποταθῆτε εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ἵνα λάβητε ἀκριβεῖς πληροφορίας. 2) Δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν πρὶν ἴδωμεν τὸ χειρόγραφον. 3) Προσεχῶς ἐπανέρχεται.—κ. Ν. Π. Δ. Πύργον. Εἶνε ὅλως διάφορα τὸ ἓν τοῦ ἄλλου ἔργου. Τὸ μὲν εἶνε Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἧς ἐλάβετε ἤδη τὸ Α' φυλλάδιον περὶ δὲ τῆς *Ἑλλάδος* καὶ χωριστὴν Ἀγγελίαν ἀπεστείλαμεν εἰς τοὺς συνδρομητὰς καταδεικνύουσαν τὴν φύσιν τοῦ ἔργου. Ἴδε καὶ τὰ δημοσιευόμενα ἐν τῷ σημερινῷ Δελτίῳ.—*Φοιτητῇ ἐπιστράτῳ*. Διὰ τοὺς ξένους οὐδεμίαν σημασίαν δύνανται νὰ ἔχωσι ταῦτα. Ἡ φορτικὴ καθ' ἑκάστην ἐπίκλησις πατραγαθιῶν ἁρμόζει μόνον εἰς παιδάρια. Ἀκριβῶς δὲ αὐτοὶ οἱ πρόγονοι, οὓς ἐπικαλεῖσθε, ἐστιγμάτιζον τὴν τοιαύτην παιδαριώδη πτωχαλαζονείαν: «Οὐκ ἔστιν αἴσχιον ἢ παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων», εἶπεν ὁ Πλάτων.—κ. Ι. Τζ. Ὕδραν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς.—κ. Ε. Π. Σ. Ξάνθην. Ἀπεστάλησαν.—κ. Γ. Δ. Λειψίαν. Ἀπαντῶμεν ἰδιαιτέρως.—*Συνδρομητῇ*. Ἂν δὲν ἦτο ἀληθὴς καὶ ἡ παροιμία «Ἄλλαξεν ὁ Μανολιὸς κ' ἔβαλε τὰ ροῦχ' ἀλλοιῶς».—κ. Ο. Μπ. Πάτρας. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον τῶν 3 πρώτων φυλλαδίων καὶ ἐνεγράφητε. Διὰ τὰ «Μυρία Ὅσα» ὀφείλονται ἔτι τὰ ταχυδρ. τέλη, δραχ. 2. τὰς ὁποίας εὐαρεστήθητε ν' ἀποστείλητε.—κ. Χ. Π. Πάτρας. Τὸ ἀντίτιμον τῶν βιβλίων δὲν ἐλήφθη ἔτι· διὰ τὴν συνδρομὴν τοῦ κ. Α. Γ. παρακαλοῦμεν νὰ λάβητε ὑμεῖς τὴν φροντίδα. Περὶ τῶν ἄλλων θὰ μεριμνήσωμεν καὶ σᾶς γράφομεν προσεχῶς. — *Τακτικῇ ἀναγνωστρίᾳ*. Πρὸ πολλοῦ ἤδη. Ἀλλὰ ἡ τελευταία πολεμικὴ βοὴ τὴν ἔκαμε νὰ μείνῃ κεκλεισμένη εἰς τὸ συρτάρι τῆς Συντάξεως· διότι ἡ *Ἀμαρυλλὶς* εἶνε φιλειρηνικὴ κόρη τῶν ἀγρῶν, καὶ ἐδέησε νὰ ἐκχωρήσῃ τὴν σειράν της εἰς τὸν *Μηλιόνην*. Ἀλλὰ θὰ ἐξέλθῃ ἐπὶ τέλους εἰς φῶς, ἴσως προσεχῶς.—κ. Σ. Ν. Π. Μαριούπολιν. Τὸ ζητηθὲν φύλλον καὶ ἀπάντησίν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.—κ. Ι. Σ. Α. Σῦρον. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον καὶ τοῦ Β' φυλλαδίου, ὅπερ ἀποστέλλεται ὑμῖν ταχυδρομικῶς. Τὴν προσεχῆ δ' ἑβδομάδα θὰ λάβητε καὶ τὸ Α' τῆς *Ἑλλάδος*.—κ. Δ. Κ. Πύργον. Ἐλήφθησαν μόνον φρ. 10 ἀντὶ 12, ὅσα εἶνε ἡ συνδρομή. Παρακαλεῖσθε νὰ στείλετε καὶ τὸ ὑπόλοιπον. Τὰ φύλλα ἀπεστάλησαν.—κ. Θ. Α. Μάλιστα, Χονδρονικόλας ἀκριβῶς. Ἐν τῷ δήμῳ Θερμοπυλῶν καὶ μὲ 70 κατοίκους.—*Κυρίᾳ Μ*. Ἕκαστος εἰς ὃ ἐκλήθη: «Αἱ γυναῖκες, εἶπεν ὁ De Maistre, δὲν εἶνε διόλου καταδεδικασμέναι εἰς τὴν ἀσημότητα, ἀλλ' ἐν παντὶ πρέπει νὰ μὴ λησμονῶσιν ὅτι εἶνε γυναῖκες.

Digitized by Google

Ἕκαστον ὃν πρέπει νὰ τηρῇ τὴν θέσιν του, καὶ δὲν πρέπει νὰ οἰκειοποιῆται ἀξιώσεις μὴ προσηκούσας εἰς αὐτό. Ἔχω μικρὸν κυνάριον καλούμενον Biribi, τὸ ὁποῖον ὑπεραγαπῶ· ἂν τοῦ ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν νὰ φορέσῃ ἐφίππιον καὶ χαλινοὺς διὰ νὰ μὲ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐξοχήν, θὰ ἤμην τόσον ὀλίγον εὐχαριστημένος ἀπ' αὐτὸ ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸν ἵππον μου, ἂν ἐπήδα εἰς τὰ γόνατά μου ὡς ὁ Biribi. Ἡ γυνὴ δύναται νὰ κατέχῃ ὑπέροχον θέσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀλλ' ὡς γυνή· ἅμα ὅμως θελήσῃ νὰ συναμιλληθῇ πρὸς τὸν ἄνδρα γίνεται πίθηκος». — κ. Ι. Γ. Σ. Πάφραν. Παραρτήματα καὶ φυλλάδια ἀπεστάλησαν. Τὸ ἀντίτιμον ἐπλήρωσεν ὁ κ. Κ. Α. Μ. Ἀμφότεραι αἱ σημειούμεναι ἐφημερίδες διέκοψαν πρὸ πολλοῦ τὴν ἔκδοσίν των. — κ. Κ. Ν. Τ. Κωνσταντινούπολιν. Ἀπεστάλη ὑμῖν ταχυδρομικῶς ἀντίτυπον καὶ τοῦ τῆς Εὐρώπης, ὅπερ κατωρθώσαμεν νὰ εὕρωμεν. — κ. Χ. Τ. Χαλκίδα. Ἐλήφθησαν. Ἐνεγράψαμεν δ' ἡμᾶς μὲν εἰς τὴν Ἱστορίαν, τὴν δὲ Κυρίαν Ε. Τ. εἰς τὴν Saison. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ ὑπὲρ τῆς «Ἑστίας» προθυμίαν σας, προσεχῶς δὲ θέλομεν σᾶς γράψει.—κ. Σ. Μπ. Λεὅβαν. Ὡς καὶ προηγουμένως ἐσημειώσαμεν, ἐλήφθησαν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ «M. D. L. Cb.» σταλέντα, ἅτινα κατὰ τὴν παραγγελίαν σας ἐκρατήσαμεν ὡς ἀντίτιμον τῆς τοῦ 1886.— κ. Χ. Χ. Ἄρταν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς. Περιμένομεν ἀπάντησιν.—κκ. Η. Α. Κ. Πρίγγιπον, Σ. Δ. Κ)πολιν, καὶ Ε. Π. Μάλταν. Ἐλήφθησαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—Κυρίαν Α. Δ. Τ. Βῶλον, καὶ κ. Ἀδελφ. Π. Κέρκυραν. Ἀπεστάλησαν.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Εἶμαι πτωχὸς καὶ δυστυχής· ἂν μ' ἀποκεφαλίσῃς
νῆσον ὡραίαν πάραυτα ἐμπρός σου θ' ἀπαντήσῃς.
Ἂν δὲ μὲ τέχνην τὸν λαιμὸν νὰ μ' ἀφαιρέσῃς 'ξεύρῃς,
θὰ φύγω ἀπ' τὰ κύματα κι' εἰς τὴν ξηρὰν θὰ μ' εὕρῃς.

2

Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ σπιτιοῦ· ἄρθρον τὸ δεύτερόν μου,
τὸ τρίτον ἀκρωτήριον. Τρώγουν 'ς τὸ σύνολόν μου.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀρά—ἄρα.

2

Πυράγρα.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

Τιμᾶται δραχμῶν 2.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

25 8βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	294.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	298.50
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	374.50
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	324.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	239.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	234.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	164.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	225.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	366.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.125—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	69.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	59.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	55.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	273.—
Ἑταιρία Φωταερίου. . . . . Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως. . . .	27.15
» 3μηνν.	26.95
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.08
» Τραπεζικὸν 3μηνν.	1.07

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον.	21.52
Λίρα ὀθωμανική.	24.50

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΗΠΕΙΡΟΥ καὶ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

κατὰ τὸν Émile Isambert

ὑπὸ Ἀντωνίου Μηλιαράκη

Τιμᾶται δραχ. 3. Μετὰ ταχυδρ. δρ. 3,30.

ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ

Τὸ γνωστὸν εἰκονογραφικὸν περιοδικὸν τὸ ἄλλοτε ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον

ΥΠΟ Ι. ΙΣΙΔ. ΣΚΥΛΙΣΣΗ.

Πλήρης σειρὰ αὐτοῦ ἐκ 2 τόμων ἀποτελουμένη. Ἀντὶ δραχμῶν 40 μόνον δραχ. 12.—Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχμῶν 14.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ΥΠΟ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Τεῦχος Β'.

Τιμᾶται δραχμῆς καὶ πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας», παρ' ᾧ ἐγγράφονται **συνδρομηταὶ εἰς τὸ ὅλον σύγγραμμα.**

Οἱ ἐγγραφέντες συνδρομηταὶ δύνανται νὰ λάβωσι τὸ Α' καὶ Β' φυλλάδιον ἐκ τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας» καταβάλλοντες τὸ ἀντίτιμον δρ. 1 δι' ἕκαστον τεῦχος. Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς δύνανται νὰ ἀποστείλωσι τὸ ἀντίτιμον εἰς γραμματόσημα ἑλληνικά, γαλλικὰ καὶ ἀγγλικά. Πρὸς μείζονα εὐκολίαν δύνανται νὰ ἀποστέλλωσιν οἱ βουλόμενοι τὸ ἀντίτιμον 5 ὁμοῦ φυλλαδίων ἤτοι δραχ. 5, ἀντὶ τῶν ὁποίων θέλουσι λαμβάνει καθ' ὅσον ἐκδίδονται 5 συνεχῆ φυλλάδια.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 212

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 462 — 3 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 514

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΒΟΤΣΑΡΗ κατὰ τὰς διηγήσεις αὐτοπτῶν, ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.

ΔΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ διήγημα ὑπὸ Α. Παπαδιαμάντη.

Η ΙΟΥΔΑΙΑ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ. Διήγημα.

ΓΕΓΥΜΝΑΣΜΕΝΑΙ ΦΩΚΑΙ.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΦΘΕΡΙΤΙΔΟΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ὁ κ. Γεώργιος Βασαρδάνης ἐδήλωσεν εἰς τὸν νομάρχην Τρικκάλων ὅτι παραχωρεῖ δύο οἰκίας του ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς στρατωνισμὸν τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἐκεῖ τάγματος, καὶ 4,000 ὀκάδας χόρτου διὰ τὰ κτήνη τοῦ στρατοῦ.

Ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ κ. Γρηγόριος Κ. Σοῦτσος πρώην γερουσιαστὴς ἐν Ῥουμανίᾳ ἀπέστειλε 20,000 φρ. τῇ κυβερνήσει ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς τὰς σημερινὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος.

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Λαρίσσης ἐψήφισε πίστωσιν ἐκ 3,000 δραχ. πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας.

Ὁ κ. Θεμ. Βαρυπάτης προσφέρει 400 δρ. ἅμα τῇ ἐκρήξει τοῦ πολέμου κατατασσόμενος ἅμα καὶ ἐθελοντής.

Ὁ ἐν Ναυπλίῳ δικηγόρος κ. Γ. Μουντζουρίδης ἐδήλωσεν ὅτι ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ ἀγῶνος θέλει καταθέσει ἐν τῷ αὐτόθι ταμείῳ δρ. 500.

Αἱ ἐν Σύρῳ διδασκάλισσαι τῆς Β' δημοτικῆς σχολῆς, ἐδήλωσαν δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν ὅτι προθύμως ἀναδέχονται νὰ ἐκτελέσωσι δωρεὰν ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ οἱανδήποτε ῥαπτικὴν ἐργασίαν.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς

ὑπὸ **Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**

Μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας» ἀποστέλλεται εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς Ἀγγελία περὶ δευτέρας ἐκδόσεως τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ κ. Κ. Παπαρρηγοπούλου, τῆς *Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*, ἣν ἀνέλαβον τὰ ἐνταῦθα Καταστήματα τοῦ κ. Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. Τὸ ἔργον τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ εἶνε γνωστότατον εἰς πάντα Ἕλληνα, ὥστε πάντα περὶ αὐτοῦ λόγον θεωροῦμεν περιττόν. Ἄλλως δ' ἐν ἐκτάσει περὶ αὐτοῦ διαλαμβάνει ἡ συναποστελλομένη Ἀγγελία. Τοῦτο μόνον περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου, κατὰ τεύχη, ὧν ἡ τιμὴ ὡρίσθη εὐθηνοτάτη, ὡς καὶ τοῦ ὅλου συγγράμματος, διὰ τοὺς θέλοντας νὰ προκαταβάλωσιν ὁλόκληρον τὸ ἀντίτιμον αὐτοῦ, παρέχει μεγάλην εὐκολίαν εἰς εὔωνον πρόσκτησιν τοῦ ἔργου, οὗτινος τὴν ἐθνικὴν ὠφέλειαν ἐμαρτύρησεν ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τῆς πρώτης ἐκδόσεως αὐτοῦ.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ γραφείῳ καὶ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» κατὰ τοὺς ὅρους τῆς Ἀγγελίας. Θέλουσι δὲ λάβει ὁλόκληρον τὸ σύγγραμμα μετὰ τῶν πινάκων καὶ εἰκόνων οἱ προκαταβάλλοντες *μόνον δραχμὰς τριάκοντα* εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας».

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 10 Ὀκτωβρίου τοῦ ἐν Λονδίνῳ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Ἑλλάδος κ. Ἰω. Γεννάδιος ἐποιήσατο λόγον περί τινων γεωργικῶν ἐθίμων καὶ φράσεων παρ' Ὁμήρῳ ἑρμηνευομένων ἐκ τῶν συνηθειῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ἡ γνῶσις τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἐθίμων τῆς νέας Ἑλλάδος συμβάλλεται οὐσιωδῶς εἰς ἀκριβῆ κατανόησιν τῶν κλασικῶν κειμένων.

— Ὁ ἐν Βερολίνῳ ἐπιφανὴς καθηγητὴς Du Bois Reymond μέλλει ἐντὸς βραχέος νὰ δημοσιεύσῃ ἐκτεταμένην συγγραφὴν περὶ τῆς ἱστορίας τῶν φυσιολογικῶν ἐρευνῶν κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἑκατονταετηρίδα.

— Αἱ ἐν Γερμανίᾳ γεωγραφικαὶ ἑταιρίαι ἀπεφάσισαν τὴν ἀνίδρυσιν μνημείου εἰς τὸν πρό τινων μηνῶν ἀποβιώσαντα διάσημον ἐρευνητὴν τῆς Ἀφρικῆς Νάχτιγκαλ. Τὸ μνημεῖον ἀνεγερθήσεται ἐν τῇ ἀφρικανικῇ ἄκρᾳ Πάλμας.

— Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος ἀνέγραψεν εἰς τοὺς ἐπιτίμους αὐτοῦ ἑταίρους διαφόρους ἐπιφανεῖς Γερμανοὺς ἱστορικούς, ἀρχαιολόγους καὶ φιλολόγους, τὸν **Heydemann, Sigwart, Schwabe, Inaw Müller, Bücheler, Blass, Liebmann, Wecklein, Hertz, Böhl, Susemihl, Vahlen, Götz, Naber, Wachsmuth Brunn, G. Meyer, E. Herzog, Hiller** καὶ ἄλλους. Πολλοὶ τῶν ξένων τούτων ἐπιστημόνων ἀπήντησαν εἰς τὸν Σύλλογον ἑλληνιστί.

Εἰς δὲ τὰς προσκλήσεις τοῦ Συλλόγου πρὸς συμμετοχὴν εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ διοργανούμενον ἐπιστημονικὸν συνέδριον ἀπήντησαν ὅτι προθύμως θέλουσι μετάσχει τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ αὐτοπροσώπως, πλὴν τῶν ἡμετέρων, καὶ ξένοι οἱ κκ. **Aug. Gevaert**, διευθυντὴς τοῦ βασιλικοῦ Ὠδείου τῶν Βρυξελλῶν, ὁ διαπρεπὴς νομομαθὴς **Alphonse Rivier**, καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Βρυξελλῶν, ὁ **Dr Wecklein**, ὁ **Dr Fr. von Duhm**, καὶ ἄλλοι.

— Ἐν Λονδίνῳ ἀνεκαλύφθη τελευταῖον ἔν τινι ἐμπορικῷ καταστήματι νέα προσωπογραφία τοῦ Σαιξπείρου. Ἡ προσωπογραφία αὕτη ἦτο πρὸ πολλῶν ἐτῶν κτῆμα οἰκογενείας τινὸς ἐν Paddington, ἐπωλήθη δὲ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ τελευταίου μέλους τῆς οἰκογενείας ταύτης εἰς τὸν σημερινὸν κάτοχον. Ὄπισθεν τῆς εἰκόνος εἶνε γεγραμμέναι διάφοροι ἐπεξηγηματικαὶ στροφαί, χρονολογούμεναι πρὸ 150 ἐτῶν περίπου. Ἐκ τῆς προσωπογραφίας ταύτης ἐλήφθησαν φωτογραφικὰ ἀντίτυπα.

— Ὁ διάσημος ἐν Γερμανίᾳ ζωγράφος καὶ διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας τῶν τεχνῶν Κάρολος Πιλότυ ἐργάζεται κατὰ παραγγελίαν τῶν διευθυνόντων τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον τοῦ Βερολίνου εἰς γραφὴν κολοσσιαίας εἰκόνος, παριστανούσης τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τὸ ἡμιτελὲς ἔργον παριστάνει τὸν ἥρωα πρὸ τῆς ἀγωνίας τοῦ θανάτου κείμενον ἐκτάδην ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς κλίνης. Ῥωξάνη δέ, ἡ σύζυγός του, ἱσταμένη πλησίον κρατεῖ τὴν χεῖρά του, ἐνῷ διὰ τῆς ἀνεῳγμένης θύρας εἰσορμᾷ ἐντὸς τὸ πλῆθος τῶν μαχητῶν, ὅπως προσφωνήσῃ τὸ ὕστατον χαῖρε εἰς τὸν θνήσκοντα βασιλέα.

— Εἰς τὸ ἐθνογραφικὸν καὶ ἀνθρωπολογικὸν **Μουσεῖον**

Digitized by Google

τῆς Λειψίας συγχωνευθήσεται προσεχῶς ἡ διάσημος ἐθνολογικὴ καὶ ἐμπορικὴ συλλογὴ τοῦ Godefroy. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει πλῆθος ἐνιαίων ἀναντικαταστάτων ἀντικειμένων, καὶ θεωρεῖται πλήρης μὲν ὡς πρὸς τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους τοῦ Βίσμαρκ, τὰς Σαλομονικάς, τὰς Νέας Ἑβρίδας καὶ τὰς νήσους τοῦ Φίτζι, ἐπαρκῶς δὲ πλουσία ὡς πρὸς τὰς Καρολίνας, τὰς Σαμόας καὶ τὰς νήσους τοῦ Μαρσχάλου καὶ Γκιλβέρτου. Αἱ διάφοροι ἐνδυμασίαι καὶ τὰ κοσμήματα τοῦ σώματος, τὰ ὅπλα τοῦ πολέμου, τῆς θήρας, τὰ πλοῖα καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῆς ἁλιείας καὶ τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας εἶνε πολυάριθμα. Τούτοις προστίθενται 400 κρανία τῶν διαφόρων φυλῶν καὶ 53 σκελετοὶ τῶν κατοίκων τῶν νήσων τῆς δυτικῆς θαλάσσης, πολυάριθμα ἐκμάγματα προσώπων ἐκ γύψου καὶ ἑκατοντάδες φωτογραφικῶν εἰκόνων ἐπὶ ὑάλου.

— Ὁ Ἄγγλος ἀνατολιστὴς Redhouse παρουσίασεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ βρεττανικοῦ μουσείου τὸ χειρόγραφον τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντος θησαυροῦ τῆς ἀραβικῆς, περσικῆς καὶ τουρκικῆς γλώσσης. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε τὸ μέγιστον τῶν ὑπαρχόντων λεξικῶν τῶν γλωσσῶν τούτων. Ὁ συγγραφεὺς ἕνεκα γήρως προὐχώρησεν ἀπὸ τοῦ πρώτου γράμματος *ἀλὶφ* μόνον μέχρι τοῦ *σίν*, καὶ ὅμως τὸ λεξικὸν καίπερ ὂν ἀσυμπλήρωτον θέλει καταλάβει δέκα τόμους εἰς φύλλον μεγίστου σχήματος, περιέχει δὲ ὑπὲρ τὰς 84,000 λέξεων.

— Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ O. Braun ὡς διευθυντοῦ τῆς «Γενικῆς Ἐφημερίδος» τῆς Αὐγούστης, νῦν δὲ ἐν Μονάχῳ ἐκδιδομένης, ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας.

—Ἐν Valleyres τῆς Ἑλβετίας ἀπεβίωσεν ἐν ἡλικίᾳ 76 ἐτῶν ὁ Edmond Boissier, διάσημος βοτανολόγος, συστηματικός, συντελέσας σπουδαίως οὐ μόνον εἰς γνῶσιν τῆς χλωρίδος τῆς Ἱσπανίας, Περσίας, τοῦ Καυκάσου, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ed. Boissier ἦτο Ἑλβετός, πλούσιος πατρίκιος, ἐκ Γενούης τῆς Ἑλβετίας καταγόμενος, ἐκέκτητο μίαν τῶν πλουσιωτέρων βοτανικῶν συλλογῶν, καὶ περιηγήθη τὴν Ἀνατολὴν ἐπανειλημμένως. Σπουδαιότερον τῶν ἔργων του εἶνε ἡ «Flora Orientalis», ἔργον κλασσικόν, ἀπαράμιλλον κατὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς περιγραφῆς καὶ τὸν πλοῦτον τῶν φυτικῶν εἰδῶν, φέρον τὸν τύπον τῶν ἔργων ἐκείνων εἰς ἃ καταναλίσκεται ὁλόκληρος βίος ἀνθρώπινος καὶ ἐργασία τείνουσα πρὸς μίαν καὶ μόνην ἐπιστημονικὴν διεύθυνσιν.

— Σπουδαιοτάτη ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψις ἐγένετο τελευταῖον ἐν τῇ πόλει τοῦ Μεξικοῦ. Κατὰ τὰς ἀνακοινώσεις τοῦ Barcena ἐν τοῖς λατομείοις τῆς πόλεως τοῖς κειμένοις 4 χιλιόμετρα πρὸς ἀνατολὰς αὐτῆς ἀνεκαλύφθησαν ἀπολελιθωμένα λείψανα ἀνθρώπου. Ὁ λίθος ἐν ᾧ εὑρέθησαν ταῦτα εἶνε σκληρὸς πυριτικὸς τιτανότοφος, παραχθεὶς ἐκ τῶν ἰζημάτων παλαιᾶς πηγῆς, ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀφθονωτέρας τῶν σημερινῶν θερμῶν πηγῶν τοῦ Μεξικοῦ. Ἡ ἡλικία τῶν ἀνθρωπίνων τούτων λειψάνων δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς, καθόσον ἐν τῷ λίθῳ δὲν ἐγκλείονται ἕτερα ὀργανικὰ πλάσματα, οὔτε ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ οὔτε ἐκ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου. Λίαν ἐνδιαφέρον ὅμως εἶνε εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὅτι ὁ κυνόδους τοῦ κρανίου δὲν εἶνε κωνοειδὴς τὸ σχῆμα, ἀλλὰ σμιλοειδὴς καὶ ὅμοιος πρὸς τοὺς κοπτῆρας, ἤτοι φέρει χαρακτῆρας τῶν ἀρχαιοτάτων προϊστορικῶν κρανίων. Ὅτι δὲ ἡ ὕπαρξις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Μεξικοῦ χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς τεταρτογενοῦς περιόδου ἀποδεικνύει τεμάχιον ὀστοῦ φέρον κεχαραγμένον ἐπ' αὐτοῦ ἰχνογράφημα, εὑρεθὲν δὲ μετὰ τῶν λειψάνων τῶν μαστοδόντων, ἐλεφάντων καὶ γλυπτοδόντων, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἡ ἀνακάλυψις θραυσμάτων ἀγγείων ἐντὸς κισσηρώδους τόφου ὑπὸ παχὺ στρῶμα λάβας πρὸς δυσμὰς τῆς κοιλάδος, περὶ ὧν πάντων οὐδεμία παράδοσις περιεσώθη.

Καθὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ Δελτίῳ ἠγγείλαμεν, ἐξεδόθη τὸ Δ' τεῦχος τῆς **Ἑλλάδος** τοῦ Ἰακώβου Φάλκε κατὰ τὴν τὴν διασκευὴν ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου. Τὸ τεῦχος τοῦτο εὑρίσκεται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ τιμᾶται δραχ. 1,50 διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις συνδρομητάς. Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ θέλοντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ εἰς τὸ ὅλον σύγγραμμα δέον ν' ἀποστέλλωσι τὸ ἀντίτιμον 3 τουλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι δραχ. 5, τὰ δὲ φυλλάδια ταῦτα θ' ἀποστέλλωνται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

— Ὡσαύτως ἐξεδόθη τὸ Β' τεῦχος τῆς **Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος** μετ' εἰκόνων ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ τοῦ Β'. τεύχους: Κεφ. 6'. συνέχεια—γ'. Ἑλλὰς καὶ Ἀνατολή—δ'. Κᾶρες, Λέλεγες καὶ Φοίνικες ἐν Ἑλλάδι.—ε. Ἡ Ἑλλὰς τῶν μύθων—Ϛ' Αἱ μεταναστεύσεις. *Εἰκόνες ὁλοσέλιδοι·* Παρθενὼν—Βωμὸς ἐν Περγάμῳ—Περικλῆς.—*Εἰκόνες ἐν τῷ κειμένῳ·* Ἄγαλμα τῆς Νιόβης—Λαξευτοὶ τάφοι ἐν Μύροις τῆς Λυκίας—Πορφυροῦχον κογχύλιον—Πυραμὶς παρὰ τὸ Ἄργος—Ἡ ναυπηγία τῆς Ἀργοῦς—Ἡ Μήδεια— Ἄγαλμα τοῦ Λαοκόοντος.

Ἕκαστον τεῦχος τιμᾶται δραχμῆς.—Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ εἰς τὸ ὅλον ἔργον δέον νὰ ἀποστέλλωσι τὸ ἀντίτιμον 5 τουλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι δραχ. 5, εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας», ὅπερ θέλει ἀποστέλλει αὐτοῖς τὰ φυλλάδια, καθ' ὅσον ἐκδίδονται, ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

— Ἐξεδόθη τὸ *ἕκτον τεῦχος* τοῦ «Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας», οὗτινος περιεχόμενα εἰσὶ τὰ ἑπόμενα: Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.—Κωνσταντίνου Ζ' τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐπιστολὴ πρὸς Γρηγόριον τὸν τῆς θεολογίας ἐπώνυμον ὑπὸ Ι. Σακκελίωνος.—Παραχαραχθέντος βασιλικοῦ χρυσοβούλλου ἔλεγχος ὑπὸ Ι. Σακκελίωνος.—Ποιήματα Γεωργίου τοῦ Ἀμοιρούζη νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενα ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου.—Ἡ περὶ Πελοποννήσου ἔκθεσις τοῦ Βενετοῦ ποιητοῦ Κόρνερ ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου.—Ἔγγραφα εἰς τὴν ἑλληνικὴν σχολὴν τῆς νήσου Σίφνου ἀναφερόμενα ὑπὸ Ι. Σακκελίωνος.—Βραχεῖαι σημειώσεις περὶ ὑποδημάτων ὑπὸ Α. Γ. Πασπάτη.—Κρητικαὶ προλήψεις ὑπὸ Γ. Ἰακ. Καλαϊσάκη.—Περιπαίγματα τῶν χωρίων συλλεγέντα ὑπὸ Χ. Κορύλλου.—Ἐρωτικὰ δίστιχα τῆς Ῥούμελης, ἐκ τῆς συλλογῆς Γεωργίου Δροσίνη.—Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρία τῆς Ἑλλάδος: Πρακτικὰ τῆς γενικῆς Συνόδου τῆς 9 Ἰουνίου 1885.

Πίνακες καὶ Εἰκόνες.

Πανομοιότυπον σελίδος ἐκ κώδικος τοῦ ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος.—Ε'. Πανομοιότυπον ὑπογραφῆς Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου.

— Ὁ ἐν Σόφιᾳ πολιτικὸς ἡμῶν πράκτωρ κ. Κλέων Ραγκαβῆς ἐπεράτωσε δύο νέα αὐτοῦ ἔργα, *τὸν Ἡράκλειον*, δρᾶμα εἰς πράξεις πέντε μετ' εἰκόνων, καὶ τὸ *Πῦρ ὑπὸ τὴν αἰθάλην*, κωμῳδίαν μονόπρακτον μετ' εἰκόνων ὡσαύτως. Τὸ πρῶτον ἤρξατο μεταφράζων οὐγγριστὶ ὁ γνωστὸς ἑλληνιστὴς καθηγητὴς κ. Τέλφυς.

— Ἀγγέλλεται ἡ ἔκδοσις «*Συστήματος Διοικητικοῦ Δικαίου*» ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ἰω. Ἀγγελοπούλου, ὑφηγητοῦ τοῦ διοικητικοῦ δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

Τὸ σύγγραμμα ἀποτελούμενον ἐξ 60—70 τυπογραφικῶν φύλλων ἐν δυσὶ τόμοις, ἐκδοθήσεται ἀνὰ τεύχη ἐκ δέκα τυπογραφικῶν φύλλων ἕκαστον, τιμώμενον 3 μὲν δραχμῶν διὰ τοὺς συνδρομητάς, 4 δὲ διὰ τοὺς λοιπούς. Τὸ πρῶτον τεῦχος ἐκδοθήσεται κατὰ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Νοεμβρίου.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

— Ὁ κ. Ε. Σλεῖμαν ἠγόρασε παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορικοῦ μουσείου πάσας τὰς τρωϊκὰς ἀρχαιότητας, ἃς ἡ Ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἔλαβεν ὡς μερίδιον ἀνῆκον αὐτῇ ἐκ τῶν εὑρημάτων ὅσα ἀνεκάλυψεν ὁ κ. Σλεῖμαν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ἃς ἐνήργησεν ἐν Τροίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1878, 1879 καὶ 1880. Αἱ ἀρχαιότητες αὗται κομίζονται προσεχῶς εἰς Ἀθήνας.

— Κατὰ τοὺς δημοσιευθέντας πίνακας τῶν ἐξαγομένων τῶν ἐξετάσεων τῆς Σχολῆς τῶν Τεχνῶν ἐξητάσθησαν εἰς τὴν Α' τάξιν μαθηταὶ 131, εἰς τὴν Β' 93, εἰς τὴν Γ' 43, εἰς τὴν Δ' 40, εἰς τὴν Ε' τῆς μηχανουργίας 4. Προυβιβάσθησαν δὲ ἀπὸ τῆς Α' εἰς τὴν Β' 67, ἀπὸ τῆς Β' εἰς τὴν Γ' 68, ἀπὸ τῆς Γ' εἰς τὴν Δ' 39 καὶ ἀπὸ τῆς Δ' εἰς τὴν Ε' 2. Ἀπεφοίτησαν ἀπὸ τοῦ τμήματος τῆς ἀρχιτεκτονικῆς 26 καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς χωρομετρίας 3.

Digitized by Google

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

'Ελπινίκη, πρωτότυπος κοινωνικὴ μυθιστορία ὑπὸ 'Επαμεινώνδα Κ. Κυριακίδου. 'Εδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν ἐπιφυλλίδι τοῦ «Νεολόγου». 'Εν Κωνσταντινουπόλει. 1885. 16ον σελ. 636.

Περὶ χημικῆς ἀναλύσεως τῶν ποτίμων ὑδάτων ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν. 'Επεξεργασία τῆς περὶ τῶν ὑδάτων τῶν 'Αδαμῶν ἐν 'Αττικῇ ἐκθέσεως τῶν Δ. Κ. Χρηστομάνου καὶ Μ. Χατζημιχάλη ὑπὸ 'Αναστ. Κ. Χρηστομάνου. 'Εν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ν. Γ. Πάσσαρη. 1885. 8ον, σελ. 16.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

'Οκτωβρίου 25, Παρασκευῇ.

'Ο ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν κ. 'Αντώνιος Μαυρομιχάλης ἀνεχώρησε τὸ παρελθὸν Σάββατον μεταβαίνων εἰς Χαλκίδα, Βῶλον, Λάρισσαν, Τύρναβον, Τρίκκαλα, Φανάρι, Ἄρταν, ἵνα ἐπισκοπήσῃ αὐτοπροσώπως τὰ τοῦ συνηγμένου στρατοῦ.

— 'Ο ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν κ. Γ. Μπούμπουλης ἐπεσκέψατο τὸν ναύσταθμον παραστὰς καὶ εἰς γυμνάσια πυροβολικοῦ τῶν ναυτῶν.

— Εἰς 70,000 ὑπελογίζετο ὁ μέχρι τῆς 18 λήξαντος μηνὸς ὑπὸ τὰ ὅπλα στρατὸς ἡμῶν. Ἔκτοτε ἐξηκολούθησαν προσερχόμενοι οἱ ἐπίστρατοι, ὥστε νῦν πιθανῶς ἀνέρχεται εἰς 80-85 χιλ. ἀνδρῶν.

— 'Αφίκοντο ἐξ 'Αλεξανδρείας τεσσαράκοντα Ἕλληνες ἵνα καταταχθῶσιν ὡς ἐθελονταὶ εἰς τὸν στρατόν.

— Συνέστη ἐπιτροπὴ ἐξ ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ὑπουργοῦ κ. Μπούμπουλη, εἰς ἣν συνεργάζεται καὶ ὁ ναύαρχος Λεζέν, ὅπως ὑποδείξῃ τὰ καταλληλότερα μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν παραλίων, ὀχύρωσιν αὐτῶν, τοποθέτησιν τορπιλλῶν κτλ.

— 'Υπὸ τοῦ *'Ερυθροῦ Σταυροῦ* κατηρτίσθησαν τελειότατα χάριν τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ 'Ηπείρῳ στρατοῦ δύο φορητὰ νοσοκομεῖα ἐκ πεντήκοντα κλινῶν ἕκαστον ἐφωδιασμένα διὰ πάντων τῶν χρειωδῶν. Σκέψις δὲ γίνεται περὶ καταρτισμοῦ καὶ τρίτου.

— Κατὰ τὴν γενομένην τροπολογίαν ἐπὶ τοῦ περὶ εἰσφορῶν νόμου ἐπιβάλλεται εἰσφορὰ 20 % ἐπὶ πληρωμῆς ὑπερβαινούσης κατὰ μῆνα τὰς δρ. 400· 15 % ἐπὶ πληρωμῆς μικροτέρου κατὰ μῆνα ποσοῦ, ὑπερβαινούσης ὅμως τὰς δραχ. 300· 10 % ἐπὶ πληρωμῆς μηνιαίας ἀπὸ δρ. 200, μικροτέρας ὅμως τῶν 300 καὶ 5 % ἐπὶ πληρωμῆς μηνιαίας ἄνω τῶν δρ. 70, κάτω ὅμως τῶν δραχ. 200. Εἰς εἰσφορὰν δὲν ὑποβάλλονται οἱ μισθοὶ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης παντὸς βαθμοῦ. 'Επὶ τῶν κερδῶν τῶν τραπεζῶν καὶ τῶν ἀνωνύμων ἑταιριῶν τῶν κατὰ τοὺς ἰσολογισμοὺς ἢ τὰ βιβλία αὐτῶν διανεμηθέντων εἰς τοὺς μετόχους ἐπιβάλλεται εἰσφορὰ ἅπαξ ἴση πρὸς τὸ διπλάσιον τοῦ ὁριζομένου φορολογικοῦ ὅρου. 'Επὶ τῶν συντάξεων, τῶν περιθάλψεων καὶ τῶν μηνιαίων βοηθημάτων ἐπιβάλλεται εἰσφορὰ 10 μὲν τοῖς % ἐπὶ πάσης πληρωμῆς ὑπερβαινούσης κατὰ μῆνα τὰς δραχ. 400, 5 δὲ τοῖς % ἐπὶ πάσης μικροτέρας τοῦ ποσοῦ τούτου μηνιαίας πληρωμῆς. Δὲν ὑπάγονται οὐδαμῶς εἰς εἰσφορὰν αἱ εἰς τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ χορηγούμεναι συντάξεις.

— Εἰς τὴν Βουλὴν ὑπεβλήθη ἡ σύμβασις τῆς 'Εταιρίας τῶν σιδηροδρόμων Πειραιῶς—'Αθηνῶν—Πελοποννήσου περὶ τοῦ συνομολογηθέντος ὑπ' αὐτῆς δανείου τῶν 6,000,000, δι' οὗ θὰ κατορθωθῇ ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ ὅλου συμπλέγματος ἐντὸς τοῦ 1886.

— 'Η πρὸς περάτωσιν καὶ παράδοσιν εἰς τὴν δημοσίαν χρῆσιν τοῦ ἀπὸ Πατρῶν εἰς Πύργον ἢ Κατάκωλον τμήματος τοῦ σιδηροδρόμου, τοῦ ἀναληφθέντος διὰ τῆς ἀπὸ 7 'Ιουλίου 1882 προσθέτου συμβάσεως, ὁριζομένη προθεσμία παρατείνεται μέχρι τῆς 31 δεκεμβρίου 1888, μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ὁποίας ἡ κυβέρνησις ἀναλαμβάνει τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσῃ κατὰ βούλησιν τὸ εἰρημένον ἀπὸ Πατρῶν εἰς Πύργον ἢ Κατάκωλον τμῆμα τοῦ σιδηροδρόμου.

— 'Ο στρατηγὸς Τὺρ διατρίψας περὶ τοὺς τρεῖς μῆνας ἐν 'Ισθμίᾳ ἀνεχώρησε τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν εἰς Παρισίους, κανονίσας τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰ ἔργα τῆς τομῆς τοῦ 'Ισθμοῦ τῆς Κορίνθου. Νῦν ἡ ἐκχωμάτωσις εἶνε περίπου διπλασία, ὑπάρχει δὲ βεβαιότης ὅτι μετά τινας μῆνας θέλει φθάσει κατὰ μέσον ὅρον εἰς 200,000 κυβικὰ μέτρα κατὰ μῆνα. Τὸν παρελθόντα μῆνα 'Οκτώβριον ἐξήχθησαν χώματα 122,052 κυβ. μέτρων, ἀπέναντι 77,470 τοῦ σχετικοῦ μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους.

— Τὸ ἰατροσυνέδριον ἐγνωμοδότησε ν' ἀρθῶσιν αἱ ἐπιβεβλημέναι καθάρσεις εἰς τὰς ἐκ Τεργέστης, Αἰγύπτου καὶ Γιβραλτάρης προελεύσεις. Πρὸς τούτοις δὲ ἀπὸ τῆς 10 λήξαντος μηνὸς νὰ μεταβληθῇ ἡ πενθήμερος ἐπιτηρητικὴ κάθαρσις εἰς ἑνδεκαήμερον ἐπιχόλερον διὰ τὰς ἐκ Τύνιδος προελεύσεις τῶν ἀτμοπλοίων καὶ πλοίων τῶν ἀποπλευσάντων ἐκεῖθεν ἀπὸ τῆς 10 λήξαντος καὶ ἐντεῦθεν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Κ. Π. Ν. Βῶλον. 'Ελήφθησαν· ἀπεστάλησαν δ' εἰς ἀμφοτέρους τὰ ἤδη ἐκδοθέντα δύο φυλλάδια καὶ τὸ Α' τῆς *'Ελλάδος*.—κ. Δ. Κ. Σῦρον. Τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς ἐλήφθη. 'Η ἀποστολὴ τῶν φύλλων εἰς Μάντσεστερ ἤρξατο καθ' ἣν μᾶς σημειόνετε διεύθυνσιν.—κ. Δ. Β. 'Αλεξάνδρειαν. 'Επληρώθησαν φρ. 40 τῷ κ. Π. Γ. Εἰς τὰ ἄλλα τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν ἀπαντῶμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Ε. Δ. Κ. Νάουσαν. 'Ενεγράφητε ὑμεῖς τε καὶ ὁ δῆμος Ναούσης. Τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια παρεδόθησαν κατὰ τὴν παραγγελίαν σας τῷ ἐνταῦθα κ. Δ. Χ.—*Δημότῃ*. 'Εν ὅλοις 39. Προσεχῶς λεπτομερείας.—*Εὐτραπέλῳ*. Ὄχι, διότι πολλάκις γίνονται ἀφορμὴ οὐ μόνον εἰς τὸν καθ' οὗ διευθύνεται, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν λέγοντα. «Ἔκφρασίς τις, λέγει ὀνομαστὸς φιλόσοφος, κατέστρεψε πολλὰς φιλίας, ἐνίοτε δὲ καὶ κράτη ὁλόκληρα. Διὸ οἱ ἐκτιθέμενοι εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ γράψωσι λέξιν τινὰ εὐφυᾶ μὲν ἀλλὰ σκληρὰν κάλλιστα θὰ πράξωσιν, ἂν ἀφίνωσιν αὐτὴν εἰς τὸ βάθος τοῦ μελανοδοχείου των, καὶ ἂν μεγίστη ἔτι δυσκολία ἀπαιτῆται ὅπως συγκρατήσωσιν αὐτήν. «Τὸ πτερὸν τῆς χηνὸς (τὸ χρησιμεῦον μέχρι πρό τινος ὡς γραφίς) λέγει ἱσπανική τις παροιμία, πληγόνει συχνάκις βαθύτερον τῶν ὀνύχων τοῦ λέοντος.»—κ. Ε. Π. Δ. 'Ολτένιτζαν. Τὸ ζητηθὲν «Π. τ. Α.» ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς. 'Η «Ε. τ. Κ.» δὲν ἀποστέλλεται εἰς τὸ ἐξωτερικόν.—κ. Γ. Ζ. Κέρκυραν. 'Ενεγράφη ὁ κ. Μ. Ι. Τὴν ἀπόδειξιν ἀποστέλλομεν ταχυδρομικῶς.—κ. Δ. Σ. 'Αλεξάνδρειαν. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.—κ. Σ'. Τὸ μὲν opportuniste μετεφράσθη ἄριστα ἐν τῇ «Ν. 'Ημέρα» Τεργέστης *καιροσκόπος*, ἐξ οὗ δύνανται νὰ σχηματισθῶσιν ὁμαλῶς καὶ τὰ παράγωγα, τὸ δὲ reporter ἐπιτυχῶς ἐπίσης ἐν τῇ «'Εφημερίδι» *καινοθήρας*. Τῆς ἄλλης δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς ἀντίστοιχον ἐν τῇ ἑλληνικῇ.—κ. Ε. Π. Κατηργήθησαν ἐντελῶς. Πιστεύομεν ὅτι ἐματαιώθη.—*Συνδρομητῇ*. Τρεῖς καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν 'Αττικῆς, ἡ τῆς Πεντέλης, ἡ τῶν 'Ασωμάτων, καὶ ἡ τῆς Κοιμήσεως ἢ Κλειστοῦ ἐν τῷ δήμῳ Φυλῆς.—κ. Α. Κ. Πύργον. 'Απεστάλη τὸ ζητηθέν.—κ. Α. Τσ. Ἄρταν. Ταχυδρομικῶς λαμβάνετε τὰ βιβλία καὶ ἐπιστολήν μας μετὰ σημειώσεως τῆς ἀξίας των.—κ. Χ. Π. Τ. Πρέβεζαν. 'Ελήφθησαν. 'Αμφοτέρων τῶν συγγραμμάτων θὰ πληρόνεται κατὰ δόσεις, τῆς μὲν *'Ελλάδος* φρ. 5 διὰ 3 φυλλάδια, τῆς δὲ *'Ιστορίας τῆς 'Ελλάδος* τοῦ κ. Σ. Π. Λάμπρου ὡσαύτως φρ. 5 διὰ 5 φυλλάδια.—κ. Σ. Α. Λάρισσαν. 'Απηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—*Φίλῳ Μ.* Μαθητικὸν γύμνασμα! Διατί τὰ λαμβάνετε ὑπὸ τὴν αἰγίδα σας ἀφοῦ γνωρίζετε τὴν ἄφευκτον τύχην των;—κ. Ι. Γ. Γύθειον. 'Ελήφθησαν παρὰ τοῦ κ. Σ. Ι. καὶ ἀπεστάλησαν ὑμῖν ταχυδρομικῶς τὰ ζητηθέντα.—κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. 'Ενεγράφησαν ἀμφότεροι. 'Ιδιαιτέρως δ' ἀπηντήσαμεν εἰς ἐπιστολήν σας.—κ. G'. Τὸ ἀντίστοιχον: Il y a anguille sous roche.—*Φιλίστορι*. Εἶνε ἱστορικόν, συνέβη δὲ εἰς τὸν Κουντουριώτην, ὄχι εἰς τὸν Κολοκοτρώνην. Εἰς τοῦτον ἀναφέρεται ἄλλο, οὐχ ἧττον χαρακτηριστικὸν τῆς γενναιοφροσύνης καὶ τούτου τοῦ ἀνδρός. Λέγεται δηλ. ὅτι προσῆλθε ποτὲ εἰς αὐτὸν χάριν τινὰ ἐξαιτούμενος ἄνθρωπος, ὅστις εἶχε φονεύσει, ὑπὸ τῶν Τούρκων πεισθείς, τὸν ἀδελφὸν τοῦ στρατηγοῦ· παρουσιάσθη δὲ εἰς αὐτὸν φορῶν τὴν περίχρυσον στολὴν τοῦ φονευθέντος. 'Ο Κολοκοτρώνης ἀναγνωρίσας τὴν στολὴν ἐστέναξεν ἡσύχως, ἀλλ' οὐδὲν ἔ-

Digitized by Google

πραξι πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, προθύμως δὲ τοὐναντίον ἐξετέλεσε τὴν αἰτηθεῖσαν χάριν.— *Συνδρομητρία τῆς «Ἑστίας»*. Ἀλεξάνδρειαν. Ἀπὸ τοῦδε ὄχι, διότι δὲν διωργανώθη τοιαύτη ὑπηρεσία γυναικῶν. Ἴσως ὅταν ἐπιστῇ ἡ ὥρα, ὅπερ θέλετε ἐγκαίρως πληροφορηθῆ —κ.κ. Κ. Κ. Μοῦγλα, Α. Τ. Ὕδραν, Ν. Κ. Π. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κ. Κ. Μ. Τζ. Κωνσταντινούπολιν. Εἶνε τυπογραφικὸν σφάλμα εἰς τὴν ἀρίθμησιν τῶν σελίδων, ὄχι ἔλλειψις τοῦ βιβλίου.—*Μισοπονήρῳ*. Ἄνευ οὐδενὸς λόγου. Διατί δὲ μόνον τοὺς μέν, καὶ ὄχι καὶ τοὺς ἄλλους; Καὶ οὗτοι «τὸ πλεῖστον τοῦ βίου ἐπὶ τούτοις διατρίβουσι καὶ ὃς κρατῇ ἐν αὐτοῖς καλλίνικος δοκεῖ ἡμῖν.» Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἄδικος ἡ κρίσις.— Κυρίᾳ Α. Δ. Τ. Βῶλον, καὶ κ. Σ. Π. Σ. Ξάνθην. Ἀπεστάλησαν —κ. Μ. Θ. Τ. Κεφαλληνίαν. Ἐνεγράφη ὁ κ. Γ. Π. Κ. καὶ ἀπεστάλη αὐτῷ τὸ ἐκδοθὲν Α' φυλλάδιον.—κ. Γ. Ι. Λ. Κέρκυραν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ἰδιαιτέρως. — κ Α. Ν. Π. Ἀτυχῶς δὲν δυνατόν, ἕνεκα περισσείας ὁμοίας ὕλης.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ἔχω πτέρυγας μεγάλας, τὰς ἁπλόνω, τὰς ἀνοίγω,
Πλὴν ποτὲ δὲν κατορθώνω ἀπ' τὴν θέσιν μου νὰ φύγω.

2

Τί πρᾶγμα καὶ ἂν ἀκόμη εἶνε εὐχάριστον μᾶς *μπαίνει 'ς τὴ μύτη;*

3

Τὸ πρῶτον εἶνε πρόθεσις, δῶρον τὸ δεύτερόν μου,
Μ' εὐλάβειαν οἱ εὐσεβεῖς παίρνουν τὸ σύνολόν μου.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἄπορος—Πόρος—ὄρος

2

Ἑστία—τὸ—Ρίον (Ἑστιατόριον)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κατακτήσεως.

ὑπὸ Ν. Ι. ΚΟΚΚΩΝΗ.

Ἔργον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας συντεταγμένον, πραγματευόμενον λεπτομερῶς καὶ μεθ' ἱστορικῆς ἀκριβείας περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς διαφόρων ἐπιδρομῶν καὶ πολέμων, οὓς ἐπεχείρησαν κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, χρησιμώτατον δὲ διὰ τὰς ἐμμαρτύρους ἀποδείξεις τὰς ἀφορώσας τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ὅρια τοῦ ἱδρυθέντος ὑπ' αὐτῶν ἄλλοτε βασιλείου. Ἐν τέλει τοῦ βιβλίου προσήρτηται ἀκριβὴς στατιστικὴ τοῦ βουλγαρικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἔν τε τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Θρᾴκῃ κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους.

Τιμᾶται δραχμῶν 3. Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 3.40.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.50.
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 2.—

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

1 9βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	294.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	305.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	377.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	327.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	248.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	243.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	167.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	225.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	390.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.130—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	70.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	60.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	56.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	270.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	28 —
» 3μηνον......	27.75
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	110.50
» Τραπεζικὸν 3μην.	

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..............	22.10
Λίρα ὀθωμανικὴ..............	25. —

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου	Τιμ.	λεπτ	25.
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου	»	»	25.
Ὁ νέος κριτικὸς ὑπὸ Ἀγγέλ. Βλάχου	»	»	25.
Τὰ κείμενα ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου......	»	»	25.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλίας	Τιμ.	λεκτ.	10.
Ἀδαμάντιος Κοραῆς.	»	»	10.
Λάζαρος Κουντουριώτης	»	»	10.
Ἀλέξανδρος Σοῦτσος	»	»	10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου	»	»	10.
Περὶ καθαριότητος	»	»	10.
Περὶ Κύπρου........	»	»	10.
Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης........	»	»	10.
Ἡ φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ	»	»	10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος Ἑλληνίδων Διακονισσῶν.........	»	»	10.
Ἡ Λίμνη τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. Ἀριστ. Βαλαωρίτου..............	»	»	10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ λεπτῶν 50 τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου ἐκδοθὲν ἔκτακτον φύλλον, περιέχον ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ προσωπογραφίαν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ἐν Μαδουρῇ ἐπαύλεως αὐτοῦ, ἐν Εὐρώπῃ ἐκτελεσθείσας, ὁλόκληρον τὸ ποίημα τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» ἐν πανομοιοτύπῳ αὐτογράφῳ τοῦ ποιητοῦ καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου 1885 — 217.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 463.— 10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ— 1885. Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 515

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΚΛΕΦΤΑΙΣ κατὰ τὰ δημώδη βουλγαρικὰ ᾄσματα ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ διήγημα ὑπὸ Α. Παπαδιαμάντη.

Η ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1836.

Η ΣΠΑΘΗ ΤΟΥ ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ.

ΑΙ ΟΦΡΥΣ ὡς διαγνωστικὸν μέσον τοῦ χαρακτῆρος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΣΤΗΛΗ
ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ἐν Ἀσουὰν τῆς Αἰγύπτου ἠνοίχθη κατάλογος καὶ ἐν διαστήματι μιᾶς ὥρας ἐνέγραψαν πλέον τῶν 3000 φρ. Πολλοὶ ἐδήλωσαν ὅτι καὶ θὰ ὑπηρετήσωσιν ὡς ἐθελονταί.

Ἡ ἐν Σύρῳ κυρία Κωνστάντζα Εὐστρ. Νεγρεπόντε προσήνεγκεν δραχ. 1000 ὑπὲρ τοῦ «Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.»

Αἱ διδασκάλισσαι τοῦ Γ' ἐν Σύρῳ δημοτικοῦ σχολείου ἐδήλωσαν διὰ τοῦ νομάρχου Κυκλάδων πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι εἶνε πρόθυμοι νὰ ἀναλάβωσιν οἱανδήποτε ῥαπτικὴν ἐργασίαν ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ.

Οἱ ἐν Χαλκίδι κκ. Κωνστ. Οἰκονομίδης καὶ Ἰω. Β. Μάλλιος προσήνεγκον ὁ μὲν 10 τόπια ἀμερικανικοῦ πανίου, ὁ δὲ 15 ὅμοιου ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ στρατοῦ.

Ὁ δήμαρχος Ἀργοστολίου κ. Δρακόπουλος ἐξέδοτο πρὸς τοὺς συνδημότας του ἐπιστράτους προκήρυξιν, δι' ἧς διαβεβαιοῖ τοὺς ἐγκαταλιπόντας οἰκογενείας ἀπροστατεύτους, ὅτι ἐπιτροπὴ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ συγκειμένη ὑπὸ φιλανθρώπων συμπολιτῶν αὐτῶν θέλει ἀναλάβει τὴν μέριμναν τῆς προστασίας καὶ περιθάλψεως αὐτῶν. Καὶ τῷ ὄντι, ἐσυστήθη τοιαύτη ἐπιτροπὴ ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, τοῦ δημάρχου καὶ ἐγκρίτων πολιτῶν προθύμως ἐργαζομένων πρὸς τὸν εἰρημένον σκοπόν.

Πολλοὶ ὑπαξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἐν Βώλῳ παρουσιασθέντες εἰς τὸν λοχαγόν των ἐδήλωσαν, ὅτι ἐν περιπτώσει πολέμου ἀφίνουσιν ὑπὲρ τῆς κυβερνήσεως τὸ ἥμισυ τοῦ μισθοῦ των.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῇ ἐτησίᾳ συνεδριάσει τῶν πέντε ἀκαδημειῶν τῆς Γαλλίας ὁ κ. Michel Bréal ἀνέγνω μελέτην τοῦ Αἰμιλίου Egger *περὶ τῆς πρωτοτυπίας τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος*, ἥτις, εἶνε ὁ ἐπίλογος ἀνεκδότου συγγράμματος τοῦ σοφοῦ ἑλληνιστοῦ. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο *Ἔρευναι περὶ τῆς ἱστορίας τῆς κριτικῆς παρ' Ἕλλησι* τιτλοφορούμενον ἡτοίμαζε πρὸς ἔκθεσιν ὁ διαπρεπὴς συγγραφεὺς ὅτε κατέλαβεν αὐτὸν ὁ θάνατος.

— Ἐν τῇ *Ναυτικῇ καὶ ἀποικιακῇ Ἐπιθεωρήσει* δημοσιεύεται σπουδαῖον ἔργον τοῦ Γάλλου ναυάρχου Serre περὶ τοῦ ναυτικοῦ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν μεσαίωνα. Τὸ πρῶτον ἤδη δημοσιεύεται οὕτω ἐντελὴς μελέτη περὶ θέματος σκοτεινοῦ ἐν πολλοῖς. Ὁ συγγραφεὺς κατήρτισε τὸ σχέδιον πάντων τῶν πλοίων τῆς ἀρχαιότητος ἀκολουθῶν κατὰ βῆμα τὰ ἀρχαῖα κείμενα καὶ ὁδηγούμενος ὑπὸ τῶν ἀμεταβλήτων νόμων τῆς ναυτικῆς καὶ τῆς μηχανικῆς.

— Ὁ ἐπιφανὴς αἰγυπτιολόγος Maspero, διευθυντὴς τοῦ μουσείου τοῦ Βουλὰκ καὶ ἔφορος τῶν μνημείων τῆς Αἰγύπτου, ἐδημοσίευσεν ἔκθεσιν μεγάλην ἀξίαν ἔχουσαν περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐνεργηθεισῶν ἀπὸ τοῦ 1881—1884 ἀνασκαφῶν καθ' ἃς ἀνεῦρε ἀρχαίαν νεκρόπολιν, κειμένην παρὰ τὴν Ἀχμιμ, μικρὰν παρὰ τὸν Νεῖλον πόλιν, ὑπὸ τὸ Καρνάκ. Ὁ Maspero περαίνει ὡς ἑξῆς τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ:

«Ἡ Αἴγυπτος δὲν ἐξηντλήθη, ὡς ἐπεκράτησε συνήθεια νὰ λέγηται. Ἐγκλείει τοσαῦτα μνημεῖα, ὥστε δύναται ν' ἀπασχολήσῃ εἴκοσι γενεὰς ἐργατῶν, τὰ δὲ μέχρι σήμερον ἀνακαλυφθέντα εἶνε ἐλάχιστα πρὸς τὰ ἐν αὐτῇ κρυπτόμενα.»

— Μεγίστη ἐντύπωσιν προὐξένησεν εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς ἐν Γερμανίᾳ κύκλους ἀνακάλυψις τοῦ Dr F. Hüppe ἐν Wiesbaden, δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ τεῦχος τοῦ Ὀκτωβρίου τῶν «Προόδων τῆς Ἰατρικῆς». Ὁ διάσημος οὗτος γερμανὸς βακτηριοδίφης διὰ πολλῶν ἐρευνῶν καὶ ἀκαταβλήτων κόπων κατώρθωσε νὰ εὕρῃ καὶ καταδείξῃ τὰς ἐμμόνους μορφάς, ἤτοι τὰ σπόρια τοῦ καλουμένου Kommabacillus, ἤτοι τοῦ βακτηριδίου τῆς χολέρας (τῆς ἀσιατικῆς). Τὰ σπόρια ταῦτα εἶνε σφαιρία μικρά, στίλβοντα, καὶ ἀντέχουσι κατὰ τῆς ξηρασίας πλειότερον αὐτῶν τούτων τῶν κομματοειδῶν βακτηρίων. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὸ ζήτημα τῆς γενέσεως τῆς χολέρας, φέρει δὲ ἐπιχειρήματα ὑποστηρίζοντα τὴν θεωρίαν τοῦ Koch ἀπέναντι τῆς θεωρίας τοῦ Pettenkofer, καθόσον οὕτω ἐξηγεῖται τὸ ἐπωάσιμον τῶν σπερμάτων τῆς χολέρας, ὅπερ πρότερον ἐφέρετο ὡς ἀντίρρησις κατὰ τῆς θεωρίας τοῦ Koch.

— Ἐν Λειψίᾳ ἐκδοθήσεται προσεχῶς ἐφημερὶς λίαν παράδοξος καὶ πρωτοφανής. Ὀνομαζομένη «Stoffmuster Journal» «Ἐφημερὶς τῶν δειγμάτων» θὰ περιέχῃ αὐτὸ τοῦτο δείγματα πλεκτῶν, ὑφαντῶν, δαντελῶν, χασέδων, ἐριούχων, μεταξωτῶν κ.τ.λ. ὑφασμάτων, ὑπὸ τὰ ὁποῖα θὰ σημειοῦται τὸ πλάτος καὶ ἡ ἀξία τοῦ πήχεως, ἡ διεύθυνσις τοῦ ἐργοστασίου ἢ τοῦ πωλοῦντος καταστήματος κ.τ.λ. Οὕτω αἱ κυρίαι τῆς Λειψίας καὶ τῆς λοιπῆς Γερμανίας, μὴ περιπλανώμεναι ἀπὸ καταστήματος εἰς κατάστημα πρὸς ἐκλογὴν ὑφασμάτων, θὰ δαπανῶσιν ὀλιγώτερον χρόνον εἰς τὰς ὁδούς, πλειότερον δὲ ἐν τῷ μαγειρείῳ.

— Ὁ Ῥῶσσος λόγιος Baschmakow περιελθὼν πρὸ πολλοῦ τὴν Βουλγαρίαν πρὸς συλλογὴν βουλγαρικῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων ἐπεράτωσε τὸ ἔργον, ὅπερ λέγεται πλουσιώτατον καὶ σπουδαιότατον πρὸς γνῶσιν τῆς δημοτικῆς ποιήσεως τῶν Βουλγάρων. Τὸ χειρόγραφον εὑρίσκεται ἤδη ἐν τῇ ἀκαδημείᾳ τῶν ἐπιστημῶν τῆς Πετρουπόλεως, ἥτις σκοπεῖ νὰ ἐκδώσῃ αὐτό. Ὁ Baschmakow ἦτο ὁ πρῶτος ἔφορος τῆς δημοσίας Βιβλιοθήκης ἐν Φιλιππουπόλει κατὰ τὸ ἔτος 1882, ἥτις νῦν περιέχει 10,000 τόμους, τὸ πλεῖστον τῆς νεωτέρας φιλολογίας.

— Κατὰ τελευταίαν ἀπαρίθμησιν γαλλικῆς τινος ἐφημερίδος ὁ ἀριθμὸς ὅλων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐκδιδομένων ἐφημερίδων ἀνέρχεται εἰς 35,000. Ἐκ τῶν πέντε ἠπείρων περισσοτέρας ἔχει ἡ Εὐρώπη, ἤτοι 20,000. Ἐκ τῶν χωρῶν δὲ τῆς Εὐρώπης αἱ μὲν πλεῖσται ἐφημερίδες ἐκδίδονται ἐν Γερμανίᾳ, ὀλιγώτεραι δὲ ἐν Ῥωσσίᾳ. Ἐν Γερμανίᾳ ἐκδίδονται πλείονες τῶν 5500 ἐφημερίδων, ἐκ τούτων δὲ αἱ 800 εἶνε καθημεριναί. Δευτέραν θέσιν κατέχει ἡ Ἀγγλία, ἔχουσα 4,000 ἐφημερίδας, ὧν αἱ 800 ἐπίσης καθημεριναί. Ἐν Γαλλίᾳ ἐκδίδονται ἐν Παρισίοις μὲν 1568 ἐφημερίδες, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις 2506, ὧν καθημεριναὶ ἐφημερίδες ἐν ὅλῳ 360. Ἐν Ἰταλίᾳ ἐκδίδονται 1400, ὧν αἱ 160 καθημεριναί. Ἐν Αὐστρίᾳ 1200, ὧν 150 καθημεριναί. Ἡ Ἰσπανία ἀριθμεῖ 850 ἐφημερίδας, ὧν τὸ τρίτον ἐκδίδονται καθημερινῶς. Ἡ Ῥωσσία ἔχει μόνον 800 ἐφημερίδας. Ἐκ τούτων δὲ 200 ἐκδίδονται

Digitized by Google

ἐν Πετρουπόλει, 75 δὲ ἐν Μόσχα. Λίαν ἀνεπτυγμένος εἶνε σχετικῶς ὁ τύπος ἐν Ἑλλάδι. Ἑκάστη σχεδὸν πολίχνη ἐκδίδει τὴν ἐφημερίδα της. Ἡ Ἑλβετία ἀριθμεῖ 430 φύλλα, τὸ δὲ Βέλγιον καὶ ἡ Ὁλλανδία ἀνὰ 300. Ἡ ἤπειρος τῆς Ἀσίας ἀριθμεῖ 3000 σχεδὸν τακτικῶς ἐκδιδομένας ἐφημερίδας. Τούτων 2000 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, σχετικῶς πολὺ ὀλίγαι εἰς τὴν Κίναν καὶ 6 μόνον εἰς τὴν Περσίαν. Ἐν Ἀφρικῇ ἐκδίδονται περὶ τὰ 300 φύλλα, ὧν τὰ 30 ἐν Αἰγύπτῳ. Ὁ καθημερινὸς τύπος εἶνε τὰ μάλιστα ἐν Ἀμερικῇ ἀνεπτυγμένος. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐκδίδονται 12,500 ἐφημερίδες, ὧν αἱ 1000 καθημεριναί. —Ἐξ ὅλων τῶν ἐφημερίδων τῆς γῆς 16,500 γράφονται Ἀγγλιστί, 7,800 Γερμανιστί, 6,850 Γαλλιστί καὶ 1600 Ἰσπανιστί.

— Νέας ἠλεκτρικῆς ἐκθέσεως μελετᾶται ἡ διοργάνωσις διὰ τὴν προσεχῆ ἄνοιξιν ἐν Παρισίοις. Παρασκευάζεται δὲ καὶ αὐτη, ὡς ἡ προηγουμένη ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ τελεσθεῖσα, ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας τῶν ἠλεκτρολόγων. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, καίτοι νέα ἔτι, τοσαύτας καθ' ἑκάστην κάμνει προόδους, ὥστε ἑκάστη νέα ἔκθεσις ἀποκαλύπτει καὶ νέα πράγματα εἰς τὸ πολὺ κοινόν, τὸ μὴ ἀσχολούμενον ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα.

— Ἡ μεγαλειτέρα χρῆσις τοῦ τηλεγράφου γίνεται ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἑπομένη στατιστική. Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1884 διεβιβάσθησαν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις 65 ἑκατομμύρια τηλεγραφημάτων· ἐν Ἀγγλίᾳ μόνον 32 ἑκατομμύρια, ἐν Γαλλίᾳ 19, ἐν Γερμανίᾳ 18, ἐν Ῥωσσίᾳ 10, ἐν Αὐστρίᾳ 9, ἐν Βελγίῳ 6, ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Μεξικῷ ἀνὰ 3, ἐν Ἑλβετίᾳ 2, ἐν Τουρκίᾳ 1 μόνον ἑκατομμύριον.

— Ἡ βασιλικὴ βιβλιοθήκη τοῦ Βερολίνου ἐπλουτίσθη ἐσχάτως διὰ δύο μεγάλων συλλογῶν χειρογράφων, τῶν μὲν ἀραβικῶν, τῶν δὲ συριακῶν, ὧν τὰ τελευταῖα ἀνέρχονται εἰς 320. Διὰ τῆς πολυτίμου ταύτης προσκτήσεως ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Βερολίνου ἔχει νῦν μετὰ τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου καὶ τοῦ Βατικανοῦ τὴν πλουσιωτέραν συλλογὴν συριακῶν χειρογράφων. Ἀποτελεῖται δὲ αὕτη ἐκ πολλῶν θρησκευτικῶν ἔργων, χειρογράφων πραγματειῶν περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῶν παραδόσεων τῆς Συρίας, μαρτυρολογίων, γραμματικῶν καὶ λεξικῶν.

— Ἐν Φραγκφόρτῃ ἱδρύθη πρότινος ἐμπορικὸν μουσεῖον, εἶνε δὲ τὸ τελειότατον τῶν τέως ὑπαρχόντων. Περιλαμβάνει τμῆμα α εἰσαγωγῆς, ἐξαγωγῆς, γραφεῖον πληροφοριῶν καὶ βιβλιοθήκην. Τὰ ἐν αὐτῷ εὑρισκόμενα δείγματα τῶν ἐμπορευμάτων εἰσὶ παντὸς εἴδους καὶ πάσης προελεύσεως, ἡ ποιότης, τὸ σχῆμα αὐτῶν, ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος τῆς κατεργασίας, ὁ τρόπος τῆς ἀποστολῆς, αἱ πρὸς τὴν τιμὴν καὶ τὴν κατανάλωσιν ὁδηγίαι, πάντα ὁρίζονται ἐπιμελῶς, ὅπως οἱ ἐμπορευόμενοι λαμβάνωσι τὰς ἀναγκαιούσας αὐτοῖς πληροφορίας. Τὸ τρίτον τμῆμα περιλαμβάνει πάσας τὰς ἐμπορικὰς καὶ εἰδικὰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, τὰ ἡμερολόγια, τὰ βιβλία τῶν διευθύνσεων πασῶν τῶν βιομηχανικῶν μητροπόλεων, τὰς ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων, τὰς γνωστοποιήσεις τῶν τελωνειακῶν γραφείων καὶ πάντα ἐν γένει τ' ἀπαιτούμενα πρὸς γνῶσιν τῆς ἐμπορικῆς καταστάσεως πασῶν τῶν χωρῶν τῆς γῆς.

Ἐξεδόθη τὸ προαγγελθὲν *Γελοιογραφικὸν Ἡμερολόγιον* τοῦ ἔτους 1886 τοῦ κ. Κωνσταντ. Φ. Σκόκου. Εἶνε δὲ ποικιλώτατον καὶ λίαν ἐπαγωγὸν ἀνάγνωσμα, περιέχον ἄρθρα πολλῶν ἐκ τῶν διακρινομένων παρ' ἡμῖν λογίων, ποιήματα, κοσμούμενον δὲ καὶ ὑπὸ καλῶν γελοιογραφικῶν εἰκόνων.

Πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» καὶ τιμᾶται δραχμῆς. Μετὰ ταχυδρ. τελῶν δρ. 1,20.

— Ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀκαδημίας ἐστήθη τὸ ἄγαλμα τοῦ βαρόνου Σίνα, εἰς ὃν ὀφείλεται τὸ περικαλλέστατον τοῦτο μνημεῖον τῶν ἀρίστων τεχνῶν ἐν ταῖς συγχρόνοις Ἀθήναις.

— Φιλόμουσοι νέοι ἐν Σύρῳ δημοσιεύουσιν ἀγγελίαν περὶ ἐκδόσεως ἡμερολογίου ὑπὸ τίτλον ἡ *Κυψέλη*, τὸ δὲ ἐκ τῆς πωλήσεως εἰσπραχθησόμενον ποσὸν θέλει διατεθῆ ὑπὲρ τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἐκ Σύρου ἀπόρων ἐπιστράτων. Ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τούτῳ θὰ περιέχωνται βιογραφίαι, διηγήματα πρωτότυπα καὶ μεταπεφρασμένα, ποιήματα, ἀνέκδοτα, καὶ ἄλλη ποικίλη ὕλη. Ὁ φιλανθρωπικὸς σκοπός, ὑπὲρ οὗ ἐκδίδεται τὸ ἀγγελλόμενον ἡμερολόγιον, εἶνε ἀρκοῦσα αὐτοῦ σύστασις.

—Διέτριψεν ἐσχάτως ἐν Θεσσαλίᾳ ὁ κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐν Παρισίοις γερμανικῆς πρεσβείας βαρῶνος Στόφελ. Ὁ κ. Στόφελ, ἀπόστρατος ἤδη, καταγίνεται εἰς ἱστορικὰς μελέτας χάριν ἐπιτοπίων δ' ἐρευνῶν πρὸς ἀκριβῆ ὁρισμὸν τοῦ «Φαρσαλίου πεδίου», ὡς ὀνομάζει αὐτὸ ὁ Πλούταρχος, ἐφ' οὗ ἐδόθη τὸ πάλαι ἡ ὀνομαστὴ μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου μάχη, μετέβη εἰς Θεσσαλίαν. Αἱ ἔρευναι αὗται δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας καὶ ὁ κ. Στόφελ δ' αὐτὸς ὡμολόγησεν, ὅτι πρὸς τοῦτο ὑπάρχει ἀνάγκη ἐπιμελῶν κατὰ τὸ μέρος, ὅπου τίθεται τὸ ἐν λόγῳ πεδίον, ἀνασκαφῶν, ἃς ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἔχει καιρὸν νὰ ἀναλάβῃ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ* ἐδημοσίευσε τὴν ἑξῆς ἐπίκλησιν:

Οἱ λαβόντες γνῶσιν τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν λογοδοσιῶν ἡμῶν γινώσκουσι τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*, ὃν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀντιπροσωπεύωμεν. Γνωστὸν εἶνε τοῖς συμπολίταις, ὅτι ὁ Σύλλογος, ἀφορῶν εἰς τὴν περίθαλψιν τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου, εὑρέθη πάντοτε ἕτοιμος ἐφ' ὅσον ἐπέτρεπον τοῦτο τὰ μέσα αὐτοῦ καὶ ὁ πρὸς παρασκευὴν χρόνος.

Ἤδη κέκληται ὁ ἡμέτερος *Ἐρυθρὸς Σταυρὸς* ὅπως ἕνεκα τῶν ἀναποδράστως σήμερον προσδοκωμένων γεγονότων, παρασκευασθῇ συντόνως καὶ ἐκπληρώσῃ τὸ ἐπιβαλλόμενον αὐτῷ ἱερὸν καθῆκον. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον αἰσθάνεται ἐπιβαλλομένην αὐτῷ τὴν ὑποχρέωσιν, ἵνα καὶ αὖθις ἀποταθῇ πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ φιλανθρώπους καὶ φιλοπάτριδας συμπολίτας, τῶν ὁποίων ἡ γενναιότης κατέστησε τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐφικτὸν μέχρι τοῦδε, καὶ εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν ὁποίων πέποιθε καὶ ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσι πολὺ τῶν προτέρων κρισιμωτέραις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1885.

Μαρκος Ρενιερης, πρόεδρος, Χ. Πρετεντερης Τυπαλδος, ἀντιπρόεδρος, Μιχαηλ Μελας, Ηλιας Παπαηλιοπουλος, Ανδ. Συγγρος, Αναργυρος Σιμοπουλος, Περικλης Σουτσος, Ιωαν. Βουρος, Ιουλ. Γαλβανης, Γεωρ. Τυπαλδος Κοζακης, Γεωργιος Παρισης.

Ὁ Σύλλογος δέχεται συνδρομὰς εἰς χρήματα καὶ εἴδη κατὰ τὰς ἑξῆς διευθύνσεις:

Πρὸς τὸν κ. Μαρκον Ρενιερην, πρόεδρον τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*. Εἰς Ἀθήνας.

Πρὸς τὸν κ. Χ. Πρετεντερην Τυπαλδον, ἀντιπρόεδρον τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*. Εἰς Ἀθήνας.

Πρὸς τὸν κ. Μιχαηλ Μελαν, ταμίαν τοῦ *Ἐρυθροῦ Σταυροῦ*. Εἰς Ἀθήνας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὀκτωβρίου 25, Παρασκευή.

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν διὰ μακροῦ εἰσηγητηρίου λόγου ὑπὸ τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους, ὅ,τε τακτικὸς καὶ ὁ ἔκτακτος.

Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν προϋπολογισμῶν τούτων ἔχομεν ἀναγραφόμενα ἔσοδα μὲν 84,000,000, ἔξοδα δὲ 88,047,999. Αἱ ἐν τῷ ἐκτάκτῳ προϋπολογισμῷ ἀναγραφόμεναι δαπάναι ἀνέρχονται εἰς 65 ἑκατομ. ἐξ ὧν τὰ 55 ἑκατομ. διατίθενται ὑπὲρ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, τὰ λοιπὰ δ' ὑπὲρ τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν.

— Τὴν παρελθοῦσαν δὲ τρίτην ἐψηφίσθη ἐν τῇ Βουλῇ τὸ περὶ εἰσφορῶν νομοσχέδιον, οὗτινος τὸ κείμενον εἴχομεν ἀναγράψει ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ.

— Ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῆς *Ἐθνικῆς Τραπέζης* τὸ νέον πρὸς τὴν κυβέρνησιν δάνειον δύο μὲν ἑκατομ. εἰς χρυσόν, δεκαεπτὰ δὲ εἰς χαρτονόμισμα ἀπέναντι τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας.

— Ὑπεγράφη ὑπὸ τοῦ κ. Ρούς, ἀντιπροσώπου τοῦ κ. Νόρδενφελτ καὶ τῶν μελῶν τῆς ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν συστάσης ἐπιτροπῆς κκ. Ἠπίτη, Ἐργαστηριά-

Digitized by Google

ρη καὶ Καρπούνη, τὸ συμβόλαιον τῆς προμηθείας 60 μυδραλιοβόλων Νόρδενφελτ καὶ 140,000 φυσιγγίων πεπληρωμένων. Τὰ ὅπλα τοῦ Νόρδενφελτ εἶνε ἄριστα, (δύνανται νὰ ρίψωσιν 240 βλήματα χαλύβδινα εἰς τὸ λεπτὸν) ἡ δὲ ἀγορὰ γίνεται ἐφ' οἷς ὅροις προμηθεύεται ταῦτα ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις. Πλὴν τούτου ὁ κ. Νόρδενφελτ ἀναλαμβάνει ν' ἀποστείλῃ ἐνταῦθα ἰδίαις δαπάναις ἕνα ἀξιωματικὸν καὶ ἕνα μηχανικον, ὅπως διδάξῃ τὸν χειρισμὸν καὶ τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν μυδραλιοβόλων τούτων.

— Εἰς Πειραιᾶ ἐκομίσθησαν 320 ἵπποι ἐκ τῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ ἀγορασθέντων διὰ τὸν ἡμέτερον στρατόν. Ἐκ τούτων 160 εἰσὶ προωρισμένοι διὰ τὸ πυροβολικὸν καὶ 60 διὰ τὸ ἱππικόν.

— Ἡ ἐν Ναυπλίῳ στρατιωτικὴ κεντρικὴ ἀποθήκη διετάχθη νὰ ἀποστείλῃ εἰς Λάρισσαν, ἄνευ ἀναβολῆς, πάντα τὰ ἔτοιμα εἴδη ἱματισμοῦ, ἅτινα ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν της.

— Πρὸς προφύλαξιν τῶν κατὰ τοῦ ναυστάθμου ἐπιθέσεων διετάχθη ἡ τῶν παρακτίων τῆς Σαλαμῖνος καὶ Μεγάρων θέσεων ὀχύρωσις κατὰ τὸ ὑποβληθὲν σχέδιον.

— Ὁ ἀρχίατρος τοῦ στρατοῦ κ. Π. Σούτσος ἤρξατο ἐκγυμνάζων τοὺς ἐπικούρους ἀνθυπιάτρους εἰς τὴν οἰκείαν αὐτῶν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ νοσοκομείῳ, ὡς καὶ εἰς ὑπηρεσίαν ἐν ἐκστρατείᾳ, ἐν τῷ φαληρικῷ ἀλιπέδῳ.

— Πλὴν τοῦ πλοιάρχου κ. Δ. Κριεζῆ ὑπασπιστοῦ τοῦ βασιλέως, ἀποστέλλεται εἰς Ἀγγλίαν διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν καταδρομικῶν πλοίων, περὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν ὁποίων ἐγράφομεν εἰς προηγούμενον φύλλον, ὁ ἀρχιναυπηγὸς κ. Γιαλούσης.

— Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν παρηγγέλθησαν ἐν Βιέννῃ 2 χιλ. ἱπποσκευαί, 2 χιλ. σπαθιστῆρες καὶ 2 χιλ. ζωστῆρες διὰ τὸ ἱππικόν.

— Ἐξακολουθοῦσιν αἱ διαπραγματεύσεις τῆς Κυβερνήσεως μετὰ τῆς ἀγγλικῆς Ἑταιρίας πρὸς ὑπογραφὴν συμβάσεως διὰ τὴν κατασκευὴν πλατέων σιδηροδρόμων ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Λάρισσαν καὶ ἀπὸ Μύλων εἰς Καλάμας. Αἱ διαπραγματεύσεις βαίνουσι καλῶς καὶ ἐλπίζεται νὰ καταλήξωσιν αἰσίως.

— Ἀπὸ τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ἤρχισε λειτουργοῦσα δι' ἀτμομηχανῶν ἡ γραμμὴ τοῦ *τράμβαϋ* μέχρι τῆς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων, χάριν τῶν ἐν τοῖς παραπήγμασι στρατιωτῶν. Ἡ γραμμὴ αὕτη, προεκτεινομένη μέχρις Ἀμπελοκήπου, θέλει ἑτοιμασθῆ ὁλόκληρος ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν.

— Κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας, ὡς γράφει ἡ «Ἐφημερίς», εἶχον ἔλθει ἐνταῦθα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως δύο ἀξιωματικοὶ τοῦ τουρκικοῦ ἐπιτελείου ὡς κατάσκοποι. Ἐφωράθησαν δὲ ἐξετάζοντες τὰ παραπήγματα καὶ τὰ ἀφορῶντα τὸν στρατόν.

— Ἡ κυβέρνησις ἐμίσθωσε παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας Ἑταιρίας τὰ ἀτμόπλοια «Ἶριδα», «Πηνειὸν», καὶ «Χίον» ἐφ' ὅσον διαρκοῦσιν αἱ πολεμικαὶ παρασκευαί. Λέγεται δὲ ὅτι τὰ ἀτμόπλοια ταῦτα θὰ ὁπλισθῶσι διὰ τηλεβόλων. Πλὴν τούτων φαίνεται ὅτι ἡ κυβέρνησις θὰ μισθώσῃ καὶ ἄλλα ἀτμόπλοια ἄλλων ἑταιριῶν.

ΕΛΛΑΣ

κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Ἰακώβου Φάλκε

ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ.

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Β' τεῦχος. Τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις συνδρομητὰς δραχ. 1,50.—Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δραχ. 1.75.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 3 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδ. τελῶν.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Α. Β. Freiburg. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. Α. Ντ. Πλάτανον. Ἐλήφθησαν. Ἐκ τῶν ζητουμένων φύλλων 2 ἀτυχῶς εἰσὶν ἐξηντλημένα. Ἐνεγράψαμεν ὑμᾶς εἰς τὴν ἱστορίαν. — κ. Φ. Μ. Π. Λονδῖνον. Ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα. — κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. — κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ταχυδρομικῶς ἀπηντήσαμεν. Ἐνεγράφησαν πάντες. — κ. Ι. Κ. Ὤφειλε νὰ δηλώσῃ τοῦτο ὁ ἴδιος προσερχόμενος ἐγκαίρως. — *Φαύστῳ*. Βεβαίως, καὶ πολλάκις ἁδρότερα ποσά. Τοῦτο δὲ ὄχι μόνον σήμερον, ἀλλὰ πολὺ πρότερον. Τῷ 1770 ἡ Γαβριέλλη ἐζήτησε 5,000 δουκάτα παρὰ τῆς αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης, ἵνα ψάλῃ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Πετρουπόλεως. Καὶ ἐπειδὴ ἡ αὐτοκράτειρα ἐθεώρησεν ὑπέρογκον τὸ ποσόν, καὶ εἶπεν: — Ἀλλὰ τόσα δὲν πληρόνω οὔτε τοὺς στρατάρχας μου. — Τότε λοιπὸν ἡ Μεγαλειότης σας ἂς βάλῃ τοὺς στρατάρχας νὰ τραγῳδήσουν, ἀπήντησεν τολμηρῶς ἡ ἀοιδός.— κ. Κ. Ν. Σ. Ὀδησσόν. Εὑρίσκονται ἅπαντα εἰς τὸ ἡμέτερον βιβλιοπωλεῖον καὶ τιμῶνται δραχ. 22. Τὸ ἀντίτιμον δύνασθε νὰ ἀποστείλητε καὶ εἰς ρούβλια χάρτινα ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης. — κ. Σ. Π. Αὐλωνάριον. Ταχυδρομικῶς ἐγράψαμεν ὑμῖν. Περιμένομεν ἀπάντησίν σας. — κκ. Ν. Β. Κ. Σύρον, Ι. Τ. Βῶλον, Δ. Κ Πύργον, Γ. Δ. Α. Κεφαλληνίαν, Α. Δ. Α. Κέρκυραν, Ν. Δ. Ρ. Πάτρας καὶ Σ. Π. Ληξούριον. Ἐλήφθησαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. — κ. Γ. Δ. Δ. Κεφαλληνίαν. Διὰ τῶν χρημάτων ἐκείνων πρὸ πολλοῦ ἤδη ἠγοράσθη ἓν τῶν πολεμικῶν ἡμῶν πλοίων. — κ. Ι. Μ. Τ. Ροστώβ. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν προθυμίαν. — *Τακτικῷ ἀναγνώστῃ*. Εἶνε λέξις τῶν Βυζαντινῶν. Παρ' αὐτοῖς ἦσαν ἐν χρήσει εἶδος ὑποδημάτων, τὰ *τζαγγία*· ὁ τούτων δ' ἐργάτης ἐκαλεῖτο *τζαγγάρης*. — κ. Μ. Α. Π. Σύρον. Τιμᾶται δραχ. 8. Τὸ ἀντίτιμον δέον νὰ προαποσταλῇ. — κ. Χ. Ν. Α. Ναύπλιον. Οἱ ὑπάρχοντες ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» ἡμεροδεῖκται εἶναι 50 εἰδῶν, τιμώμενοι ἀπὸ λεπτῶν 50 μέχρι δραχ. 6. Δυνάμεθα νὰ σᾶς ἀποστείλωμεν τὸν κατάλληλον, ἀναλόγως τοῦ τιμήματος ὅπερ ἠθέλετε πέμψει.— *Ἐπιδήμῳ*. Ἀφοῦ οὕτω νομίζετε, ἡμεῖς οὐδὲν ἔχομεν νὰ ἀντείπωμεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀναφέρετε τὸ ἀρχαῖον παράδειγμα, ἐνθυμήθητε ὅτι ἀρχαῖος ἦτο καὶ ὁ εἰπὼν ὅτι «οὐ τὴν γλῶτταν τοῦ λέγοντος, ἀλλὰ τὴν γνώμην ἐξετάζειν ἄξιον». — κ. Α. Κ. Β. Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἀγγελλομένη ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς «Ἑστίας» *Ἱστορία τῶν Βουλγάρων* ὑπὸ Ν. Ι. Κοκκώνη, τιμωμένη δραχ. 3 καὶ μετὰ ταχυδρ. 3,40. Εἶνε ἀξιόλογον ἔργον. — κ. Γ. Σ. Δὲν συμβαίνει πάντοτε. — *Ἀρχιλόχῳ*. Ἀποτάθητε εἰς πολιτικὴν ἐφημερίδα.— κκ. Π. Σ. Ν. Πάτρας, Ν. Σ. Ν. Κάρυστον, Μ. Θ. Τ. Κεφαλληνίαν, Γ. Σ. Β. Πειραιᾶ, Σ. Ι. Κ. Κύθηρα, καὶ Μ. Π. Π. Ὕδραν. Ἐλήφθησαν· ἀπεστάλησαν δὲ τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια.— *Ἐνὶ δημότῃ*. Εἰς τοὺς Α' τάξεως δήμους οἱ σύμβουλοι εἶνε 18, εἰς τοὺς τῆς Β' τάξεως 12 καὶ εἰς τοὺς τῆς Γ' 8. — Οἱ πάρεδροι ἀναπληροῦσι τὸν δήμαρχον, οὐδὲν δὲ κοινὸν ἔχουσι πρὸς τοὺς συμβούλους. Εἶνε δὲ 6 εἰς τοὺς τῆς Α' τάξεως δήμους, 4 εἰς τοὺς τῆς Β' καὶ 2 εἰς τοὺς τῆς Γ'. Ὑπάρχουσιν ὅμως δῆμοι εἰς οὓς δὲν εἶνε συμπεπληρωμένος ὁ ἀριθμός, ὡς μὴ ἐκτεθέντων τοσούτων κατὰ τὰς ἐκλογάς. — κ. Ι. Π. Αἴγιον. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. — κ. Ν. Ι. Π. Κωνσταντινούπολιν. Ἑλληνικὴ ἔκδοσις δὲν ὑπάρχει. Μόνον ἡ ἀγγελία ἐξεδόθη ἑλληνιστί. — κ. Σ. Ι. Ι. Πάτρας. Ἐλήφθησαν, καὶ ἐνεγράφητε. — κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐνεγράφησαν πάντες. Ἀπαντῶμεν καὶ ταχυδρομικῶς. — κ. Χ. Χ. Ἄρταν. Ἐλήφθησαν. Τὰ βιβλία ἀποστέλλομεν ὑμῖν ταχυδρομικῶς. — κ. Θ. Π. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐνεγράφητε. Ἡ ἀπόδειξις σταλήσεται ὑμῖν ὑπὸ τῆς συντάξεως τῆς ἰδίας ἐφημερίδος.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Ὡς ὁ τῶν ἀρχαίων Δαναΐδων πίθος,
πάντοτε πληροῦμαι, πάντοτε κενοῦμαι,
κι' ἔχω ταπεινῶν μου δούλων μέγα πλῆθος.
Ἀλλ' ἐὰν μοῦ φύγῃ μόν' ἡ κεφαλή,
Ὤ, μεταβολή !
Πάντοτε μαρμαίρω, πάντοτε κινοῦμαι.
Ἐν Ἀθήναις Ζ'

2

Ἔκρυπτα πλοῦτον ἄλλοτε ἐντὸς ἐμοῦ ἀκμαῖον,
ὅν, φεῦ ! ἰσχνὸν κατέστησαν αἱ πάροδοι τῶν χρόνων.
Ἡ κεφαλή μου ἂν κοπῇ, μή με ζητήσῃς πλέον
εἰς παρελθόν, οὐδ' εἰς παρόν, ἀλλὰ εἰς μέλλον μόνον.
Ἐν Σύρῳ. Κ'

Digitized by Google

ΛΥΣΕΙΣ

1

'Ανεμόμυλος.

2

'Η ὀσμή.

3

'Αντίδωρον.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

'Επισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

'Επὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.50.
'Επὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 2.—
'Εν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΗΠΕΙΡΟΥ καὶ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

κατὰ τὸν Émile Isambert

ὑπὸ 'Αντωνίου Μηλιαράκη

Τιμᾶται δραχ. 3. Μετὰ ταχυδρ. δρ. 3,30.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

8 9βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμ.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	294.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	306.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	369.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	328.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	247.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	242.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	165.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	225.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	87.—
Κτηματικαὶ 'Ομολ. 'Εθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	375.50
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
'Εθνικὴ Τράπεζα τῆς 'Ελλάδος Δρ. ν.	3.100—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	68.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	62.—
'Εταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	57.50
Σιδηρόδρ. 'Αθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	270.—
'Εταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν "Οψεως....	29.60
» 3μην......	29.35
ΓΑΛΛΙΑΣ —'Εθνικῆς Τραπέζης Οψεως.	1.17 ½
» Τραπεζικὸν 3μην	1.16 ½
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον..................	23.10
Λίρα ὀθωμανικὴ..................	26.30

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

εἰς τεύχη 45—50, ἤτοι ἐν ὅλῳ ἐκ 250 τυπογραφικῶν φύλλων

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΥΠΟ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

μετὰ πινάκων γεωγραφικῶν, τοπογραφικῶν, ἀρχαιολογικῶν κλπ. ἐν τῇ 'Εσπερίᾳ ἐξειργασμένων.

Τιμᾶται

"Εκαστον ΤΕΥΧΟΣ διὰ τοὺς ἐν 'Αθήναις κ.κ. συνδρομητὰς ἀντὶ........ Λεπ. 90
» » διὰ τοὺς ἐν ταῖς 'Επαρχίαις καὶ τῷ 'Εξωτερικῷ..... Δρ. 1.—
(τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν ὄντων εἰς βάρος μας).

Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ 'Εξωτερικῷ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλωσι τὴν ἀξίαν ΠΕΝΤΕ τοὐλάχιστον τευχῶν.

Θέλουσι δὲ λάβει, καθ' ὅσον ἐκδίδοται κατὰ τεύχη, ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ τὸ σῶμα μετὰ τῶν πινάκων, εἰκόνων, κλπ. οἱ προπληρόνοντες 30 Δραχμὰς μόνον, ἐπὶ διπλοτύπῳ ἡμῶν ἀποδείξει, ἀπηλλαγμένοι τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὄντων εἰς βάρος μας, ἤτοι

εἰς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς ἀρχικῆς τιμῆς.

'Η ἐκτύπωσις, ἀρξαμένη ἤδη, περατωθήσεται ἐντὸς τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1886, γενήσεται δὲ τῇ ἀδείᾳ καὶ τῇ ἐπιβλέψει τοῦ συγγραφέως.

Οἱ ἁπανταχοῦ τῶν 'Επαρχιῶν καὶ τοῦ 'Εξωτερικοῦ θέλοντες νὰ γείνωσι συνδρομηταὶ δύνανται ν' ἀπευθύνωνται

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «'Εστίας» Εἰς 'Αθήνας

πέμποντες εἴτε δραχ. 5 διὰ τὴν ἀξίαν πέντε τευχῶν ἑκάστοτε, εἴτε ἐφάπαξ δραχ. 30 δι' ὁλόκληρον τὸ σῶμα. Σὺν τῇ ἀποστολῇ δὲ τοῦ Α' τεύχους πεμφθήσεται αὐτοῖς καὶ ἡ διπλότυπος ἀπόδειξις πληρωμῆς τῆς συνδρομῆς των.

'Η τυπογραφικὴ φιλοκαλία, ἡ καλλιτεχνικὴ τῶν πινάκων ἐξεργασία καὶ ἡ ποιότης τοῦ χάρτου ἔσονται ἀντάξια τοῦ συγγράμματος.

'Εν 'Αθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 227.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 464 — 17 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 516

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΟΣΙΘΕΟΣ ΟΒΡΑΔΟΒΙΤΣ ὁ θεμελιωτὴς τῆς σερβικῆς φιλολογίας ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΗΛΙΟΝΗΣ διήγημα ὑπὸ Α. Παπαδιαμάντη.

Η ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1836.

ΟΙ ΑΝΔΡΑΠΟΔΙΣΤΑΙ.

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ εἰς Ἀγγλίαν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΕΙΚΩΝ ΕΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΙ. Τιμωρία ὀρνιθοκλόπου, ὑπὸ Ν. Γύζη.

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Παγασῶν (Βώλου) ἐψήφισε πίστωσιν δρ. 5000 πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων τοῦ στρατοῦ· τὸ τοῦ δήμου Θαυμακοῦ ἐψήφισεν ἐπίσης πίστωσιν δρ. 1000 πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ δημοσίου ἐν Δομοκῷ στρατῶνος πρὸς στρατωνισμὸν τοῦ ἐκεῖ στρατοῦ· τὸ δὲ τῆς Σίφνου 5000 ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν.

Ὁ ἀρχιμουσικὸς τῆς ἐνταῦθα φρουρᾶς κ. Δ. Σάϊλερ, μελοποιήσας ποίημα τοῦ κ. Σακελλαροπούλου «εἰς τὸν Κανάρην» ἐδήλωσεν ὅτι τὸ ἀντίτιμον δισχιλίων ἀντιτύπων τοῦ ἐν Βιέννῃ δημοσιευθησομένου ἔργου του ἀφιεροῖ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς πατρίδος.

Τὸ μοναστηριακὸν Συμβούλιον τῆς ἐν Ἠλείᾳ μονῆς Βλαχωριῶν συνεισέφερε δρ. 600, ἡ δὲ μονὴ Πρότζα ἕνα ἡμίονον.

Ἐν Τρικάλοις ὁ ἐξ Ἀγράφων κ. Γ. Μπατσαβέλος προσέφερε δωρεὰν τῇ Κυβερνήσει τὴν χρῆσιν δύο οἰκιῶν του ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ κειμένων καὶ 4000 ὀκάδας χόρτου· ἡ ἰσραηλιτικὴ κοινότης προσήνεγκεν ἐπίσης δωρεὰν τὴν χρῆσιν δύο οἰκιῶν, καὶ εἰκοσιδύο κομμάτια ἀμερικανικοῦ πανίου· ὁ κ. Εὐθ. Ἰακωβάκης 500 μερίδας ἄρτου διὰ τὸν στρατόν· πολλαὶ δὲ κυρίαι τῶν Τρικάλων ἀνέλαβον νὰ ῥάψωσιν ἱματισμὸν τοῦ στρατοῦ.

Ὁ βουλευτὴς Σύρου κ. Α. Συγγρὸς ἐδήλωσεν, ὅτι ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἐπιστράτευσις, θὰ χορηγῇ 1000 δρ. κατὰ μῆνα πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐφέδρων τῆς ἐπαρχίας ἣν ἀντιπροσωπεύει.

Εἰς τὴν ἐν Πάτραις ἐπιτροπείαν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ προσήνεγκον μέχρι τῆς 4 Νοεμβρίου ἀνὰ δρ. 100 οἱ κ.κ. Δ. Πατρινός, Ὄθων Λεβέντης, Υἱοὶ Γ. Τριάντη, καὶ Γ. Κόγκος.

Ἐν Καΐρῳ εἴκοσιν Ἕλληνες ἐνέγραψαν εἰσφορὰς ὑπὲρ τοῦ ἔθνους 680 λιρῶν.

Παρεδόθησαν τῇ 1 Νοεμβρίου εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἐν Βραΐλᾳ ἑλληνικοῦ προξενείου δρ. 500, ἃς κατὰ μῆνα θὰ εἰσφέρωσιν οἱ ἑπόμενοι ὁμογενεῖς Σοφ. Ρ. Πετσάλης (δρ. 200), Διον. Ε. Βλασσόπουλος (200), Σπ. Π. Ῥωμᾶνος (60), Περ. Πεστεμαλτζιόγλους καὶ Ἰσ. Δ. Σκέντερης (ἀνὰ 20).

Ὁ ἐν Βορδὼ ἐμπορικὸς οἶκος Forlin et Cie προσήνεγκεν εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν τῆς Ἑλλάδος ἑκατὸν φιάλας κονιάκ.

Ἡ ἐν Πάτραις πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐπιστράτων ἐπιτροπεία συνέλεξε δρ. 1780 καὶ λ. 40, ἅτινα προστιθέμενα εἰς τὰς προηγουμένας συνδρομὰς 1805, ἀποτελοῦσι τὸ ποσὸν 3855,40.

Ἡ ἐν Πάτραις ἐπιτροπὴ τῶν κυριῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐποίησεν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν της διὰ τῆς συστάσεως λαχείου, ὑπὲρ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ δημάρχου Ἑρμουπόλεως συνέστη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐπιτροπὴ πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐφέδρων τοῦ δήμου.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἡ «Γενικὴ Ἐφημερὶς» τοῦ Μονάχου, ἀγγέλλει ὅτι ὁ παρ' ἡμῖν δοκιμώτατος Γερμανὸς ἀρχιτέκτων κ. Dörpfeld, ὅστις ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ Σλείμαν ἀνασκαφαῖς ἐν Τίρυνθι εὗρε τὸ περιεργότατον μέγαρον τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, παρετήρησε καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει, μεταξὺ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρεχθείου, θεμέλια ἄριστα διατηρούμενα μεγάρου, οὗ ὅμοιον εἶναι ἴσως τὸ διάγραμμα τῶν ἐν Τροίᾳ καὶ ἐν Τίρυνθι μεγάρων. Τὰ θεμέλια ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ μεγάλων, ἐπιπολαίως λελαξευμένων λίθων, οἵτινες προδήλως ἐκόπησαν ἐκ τῶν βράχων τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡ Γερμανικὴ ἐφημερὶς προστίθησι μετὰ λύπης, ὅτι ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ ἑταιρία δὲν ἐπέτρεψε τῷ κ. Δαίρπφελδ νὰ προβῇ εἰς ἀνασκαφάς, δαπάναις τοῦ ἐν τῇ πόλει ἡμῶν Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ἐπιφυλάξασα ἑαυτῇ τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ἀγνοοῦμεν κατὰ πόσον εἶναι ἀκριβὴς ἡ τελευταία πληροφορία τῆς Γενικῆς ἐφημερίδος· προφανῶς ὅμως παρανόησίς τις συμβαίνει, διότι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ παρέχῃ ἀδείας εἰς ἀνασκαφὰς δὲν ἀνήκει εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἑταιρίαν, ἀλλὰ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Τοῦτο δὲ ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ποιεῖ ἀνασκαφὰς ἐν τῇ Ἀκροπόλει, αἵτινες διακοπεῖσαι προσκαίρως ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ Γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων Π. Σταματάκη, ἐπαναληφθήσονται προσεχῶς.

— Νέα καὶ σπουδαῖα εὑρήματα ἔφερεν εἰς φῶς ἡ ἀδιαλείπτως ἐξακολουθοῦσα ἔρευνα τῆς συλλογῆς τῶν παπύρων τοῦ ἀρχιδουκὸς Ῥάϊνερ. Ἐν πρώτοις εὑρέθη χειρόγραφον, περιέχον 200 στίχους ἐκ τοῦ τέλους τῶν Ἔργων καὶ Ἡμερῶν, καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς «Ἀσπίδος Ἡρακλέους» τοῦ Ἡσιόδου, τὸ παλαιότατον τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν χειρογράφων τοῦ Ἀσκραίου ποιητοῦ· ἔπειτα μέρος παλαιοῦ χειρογράφου περιέχοντος τὰ Ἀργοναυτικὰ Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου, ὅπερ κατὰ τοῦτο εἶναι σπουδαῖον, ὅτι ἀποδεικνύει τὴν ἀξίαν τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ ὑπάρχοντος πλήρους χειρογράφου τοῦ αὐτοῦ ἔπους· καὶ σελίδες παπύρου τοῦ δευτέρου αἰῶνος μετὰ Χριστόν, περιέχοντος ἀπόσπασμα τῆς Ὀδυσσείας. Πρὸς τούτοις δὲ εὑρέθησαν μέγα πλῆθος δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐγγράφων, κάλλιστα διατετηρημένων, γεγραμμένων δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν βασιλέων Τραϊανοῦ Ἀδριανοῦ, Ἀντωνίνου Πίου, Μάρκου Αὐρηλίου, Μαρκιανοῦ καὶ τῶν συμβασιλέων Βαλβίνου καὶ Γορδιανοῦ τοῦ νεωτέρου. Κοπτικὸν χειρόγραφον ἄξιον λόγου εἶναι τὸ περιέχον ἀπόσπασμα λόγου τινὸς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, μεταπεφρασμένου εἰς αἰγυπτιακὴν διάλεκτον τῆς Σαΐτιδος. Ἀλλὰ θαυμάσιον ἀληθῶς εὕρημα εἶναι λωρὶς χάρτου, μήκους μὲν 42 ὑφεκατομέτρων καὶ πλάτους 85 χιλιοστῶν τοῦ μέτρου τοῦ ἐνάτου αἰῶνος, περιέχουσα ἀραβικὰ γράμματα καὶ κοσμήματα· ἐν ταύτῃ αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ κοσμήματα εἶναι ἐκτετυπωμένα διὰ ξυλογραφιῶν. Εὐκόλως κατανοεῖ ἕκαστος τὴν ἀξίαν τῆς λωρίδος ἐκείνης, ἀφοῦ τὰ παλαιότατα τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ξυλογραφικῶν εἰκόνων εἶναι κατὰ πεντακόσια περίπου ἔτη μεταγενέστερα.

— Ἐν Ἀϊδελβέργῃ γίνονται ἀπὸ τοῦδε προετοιμασίαι πρὸς πανηγυρισμὸν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος τῆς πεντακοσιοστῆς ἐπετείου τῆς συστάσεως τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ Πανεπιστημίου. Μόνον εἰς τὴν πομπικὴν πορείαν τῶν πανηγυριστῶν θὰ δαπανηθῶσιν 125,000 δραχμῶν.

Digitized by Google

— Τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Ἡμερολογίου τοῦ Γόρδωνος» παρεχωρήθη ἀντὶ 130000 δρ. ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τοὺς ἐν Λονδίνῳ ἐκδότας Kegan, Trench and Co. Οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἐπωλήθη τόσον ἀκριβὰ βιβλίον ὀλιγοσέλιδον ὡς τὸ Ἡμερολόγιον ἐκεῖνο. Οἱ ἐκδόται ζητοῦσιν 75000 δρ ἀπὸ τοὺς Γάλλους βιβλιοπώλας, διὰ τὸ δικαίωμα τῆς μεταφράσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Γαλλικήν.

— Ἡ ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημία ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς τὸ πέμπτον μέρος τοῦ ἕκτου τόμου τῆς Συλλογῆς τῶν Λατινικῶν ἐπιγραφῶν (Corpus inscriptionum latinarum). Τὸ μέρος τοῦτο περιέχει τὰς νόθους καὶ ὑποβολιμαίας ἐπιγραφάς.

— Τὸ ἐθνογραφικὸν μουσεῖον τῆς Λιψίας ἠγόρασεν ἀντὶ 1250000 δρ. τὸ ἐν Ἀμβούργῳ Γοδεφρείδιον μουσεῖον, περιέχον πληρεστάτην ἐθνολογικὴν συλλογὴν ἐκ τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ.

— Ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς ἐν Βερολίνῳ συνελθούσης διεθνοῦς συνόδου τῶν γεωλόγων ἡ ἔκδοσις μεγάλου γεωλογικοῦ πίνακος τῆς Εὐρώπης. Τὰς δαπάνας τῆς ἐκδόσεως θὰ καταβάλωσι κατ' ἀναλογίαν τὰ μετασχόντα τῆς συνόδου Εὐρωπαϊκὰ κράτη.

— Ἡ ἡγεμονόπαις τῆς Βαυαρίας Θηρεσία, ἡ πρὸ τριετίας ἐκδοῦσα οὐχὶ ἀναξίαν λόγου Περιήγησιν εἰς Ῥωσίαν, θὰ δημοσιεύσῃ μετ' ὀλίγον ὅμοιον σύγγραμμα περὶ Ἀγγλίας.

— Ὁ Φραγκίσκος Κοππὲ ἐπεράτωσεν ἔμμετρον πεντάπρακτον δρᾶμα, διδαχθησόμενον ἐν τῷ Ὠδείῳ τῶν Παρισίων. Τοῦ δράματος τούτου, ἐπιγραφομένου *Ἰακωβῖται*, ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τῆς Σκωτικῆς ἱστορίας τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

— Προσεχῶς ἐκδίδοται ἐν Λονδίνῳ νέον ποίημα τοῦ Robert Bridges, τοῦ ποιητοῦ Προμηθέως τοῦ πυροδότου (Prometheus the Firegiver). Τὸ ποίημα τοῦτο ἐπιγράφεται *Ἔρως καὶ ψυχή*, καὶ ἔχει ὡς ὁ Προμηθεὺς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν.

— Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Ὁ *ἱερεὺς τοῦ Νεμὶ* (Le prêtre de Nemi) ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις δρᾶμα εἰς πέντε πράξεις τοῦ Ἐρν. Ῥενάν. Τὸ νέον τοῦτο δρᾶμα εἶναι φιλοσοφικόν, ὡς ὁ ***Καλιβὰν*** τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως.

— Προσεχῶς θὰ στηθῇ ἐν Λονδίνῳ χαλκοῦς ἀνδριὰς τοῦ μυθιστοριογράφου Βάλτερ Σκώτ.

— Ἐν τῷ προηγουμένῳ Δελτίῳ ἀνηγγείλαμεν τὴν σύστασιν Ἐμπορικοῦ μουσείου ἐν Φραγκοφόρτῃ. Ὅμοιον μουσεῖον συνέστη ἐπ' ἐσχάτων καὶ ἐν Πέστῃ, τὸ ὁποῖον θὰ περιέχῃ συλλογὰς οὐ μόνον οὑγγρικῶν ἐμπορικῶν ἀντικειμένων ἀλλὰ καὶ ξενικῶν, ἰδίως δὲ ἀνατολικῶν. Τὸ μουσεῖον τοῦτο ἐπλουτίσθη ἅμα τῇ συστάσει αὐτοῦ δι' ἐκλεκτῆς συλλογῆς ἐκ τῶν ἐκθεμάτων τῆς ἐν Πέστῃ ἐθνικῆς οὑγγρικῆς ἐκθέσεως, ἧς ἡ λῆξις ἐκηρύχθη τῇ 23)4 Νοεμβρίου.

— Εἷς τῶν διακεκριμένων ἐν Λειψίᾳ διευθυντῶν ὀρχήστρας ὁ κ. Ῥέινεκε ἔλαβεν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος αὐτοῦ παρὰ τῶν πολλῶν αὐτοῦ φίλων καὶ θαυμαστῶν δῶρον πεντήκοντα χιλιάδων μαρκῶν· ἀλλὰ μετὰ χαρακτηριστικῆς αὐταπαρνήσεως διένειμε τὸ ὅλον ποσὸν εἰς τὰ μέλη τῆς ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένης ὀρχήστρας.

— Ὁ ἐν Βερολίνῳ καθηγητὴς Du Bois Reymond δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀγγλικοῦ *Ἀθηναίου* διαψεύδει τὴν ὑπὸ τῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων ἀναγραφεῖσαν εἴδησιν ὅτι μέλλει νὰ δημοσιεύσῃ ἱστορίαν τῶν φυσιολογικῶν ἐρευνῶν κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα. Ἀναγγέλλομεν δὲ τοῦτο ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς παρελάβομεν τὴν περὶ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἐπιφανοῦς καθηγητοῦ ἐσφαλμένην εἴδησιν.

— Ὁ ἀκάματος ἐρευνητὴς τῶν πολικῶν χωρῶν Φρὲδ Σβάτκα προτίθεται νὰ ἐπιχειρήσῃ νέον ταξείδιον εἰς τὸν Πόλον, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐταξείδευσε πρότερον εἰς Ἀλάσκαν, τὴν βορειοτάτην χερσόνησον τῆς Ἀμερικῆς, καὶ εἰς τὰς πρὸς ἄρκτον τοῦ Οὐδσωνίου κόλπου χώρας. Ἡ ἐπιτυχὴς ἔκβασις τῶν ταξειδίων ἐκείνων ἐνθαρρύνει αὐτὸν νὰ μὴ ταξειδεύσῃ καὶ νῦν, ὡς ἐταξείδευον οἱ πρὸ αὐτοῦ θαλασσοπόροι, αἵτινες διὰ πλοίων ἐχόντων πλήρωμα ἐξ εὐρωπαίων ἔπλεον πρὸς ἄρκτον, ὁσάκις δὲν ἐμποδίζοντο ὑπὸ τῶν πάγων καὶ ἡ θάλασσα ἦτο ἐλευθέρα. Ἐπειδὴ πᾶσαι αἱ τοιαῦται προσπάθειαι ἀπεδείχθησαν σχεδὸν ἄκαρποι, ὁ Σβάτκα προτίθεται νὰ ταξειδεύσῃ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν πρὸς τὸν Βόρειον Πόλον δι' ἐσκιμωϊκῶν ἀκατίων, καὶ ἐσκιμωϊκῶν ἑλκύθρων ὑπὸ κυνῶν συρομένων, ἔχων καὶ συνοδοὺς Ἐσκιμώους. Ὅθεν τὸ προσεχὲς ἔαρ θὰ πλεύσῃ δι' ἀκατίων πρὸς βορρᾶν, ἐφ' ὅσον ἡ θάλασσα θὰ ἦναι ἐλευθέρα, θὰ πορευθῇ δὲ δι' ἑλκύθρων ἂν δυνηθῇ μέχρι τοῦ Πόλου. Τὰ τρόφιμα θὰ πορίζηται ἐκ τῆς θήρας καὶ τῆς ἁλιείας, διότι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς βορειοτάταις χώραις ὑπάρχουσι ζῷα, οἷον ὁ μοσχόβους, ὁ πολικὸς λαγωός, ὁ θαλάσσιος κύων, κλπ.

— Ἐν μικρῷ τινι χωρίῳ τῆς Οὑγγαρίας ἀπέθανε πενέστατος ὁ εὑρέτης τῶν πυρείων Ἰρόνυϊ. Ὅτε ἔκαμε τὴν σπουδαιοτάτην ἐκείνην ἀνακάλυψιν, τῷ 1830, ἦτο σπουδαστὴς τῆς φαρμακευτικῆς ἐν Πέστῃ. Ἕνεκα ἀπορίας χρημάτων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς ἐφευρέσεως, λαμβάνων προνόμιον, καὶ ἐν ᾧ ἄλλοι ὑπερεπλούτισαν ἐκ ταύτης, αὐτὸς οὐδὲν ὠφελήθη, ἀλλ' ὡς τόσοι ἄλλοι μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ἀφανὴς καὶ πτωχός.

Μετὰ τοῦ σημερινοῦ φύλλου τῆς «Ἑστίας» προσφέρεται εἰς τοὺς συνδρομητὰς αὐτῆς ἀντίγραφον εἰκόνος τοῦ ἐν Μονάχῳ διακεκριμένου ἡμῶν ζωγράφου κ. Ν. Γύζη, παριστώσης τιμωρίαν ἐπιβαλλομένην εἰς ὀρνιθοκλόπον ἐν πόλει ἀνατολικῇ. Τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνος ταύτης ἀγορασθὲν παρὰ τῆς Σαξονικῆς Κυβερνήσεως κοσμεῖ νῦν τὸ μουσεῖον τῆς Δρέσδης.

—Ὑπὸ τοῦ ἐν Σύρῳ ἰατροῦ κ. Ἰω. Φουστάνου ἐξεδόθη ἄρτι ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει ἡ περὶ «Ὑπνωτισμοῦ ἢ ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ» πραγματεία, ἡ τὸ πρῶτον ἰδοῦσα τὸ φῶς ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς *Ἐφημερίδος*. Ὁ συγγραφεύς, διατρίβει λεπτομερῶς περὶ τὰς τρεῖς τοῦ ὑπνωτισμοῦ καταστάσεις, ἤτοι τὸν λήθαργον, τὴν καταληψίαν καὶ τὴν ὑπνοβασίαν, αἵτινες ἄλλοτε ἀπεδίδοντο εἰς μυστηριώδεις καὶ ὑπερφυσικὰς ἐπενεργείας, ἐξετάζει ταύτας ὑπὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὴν ἔποψιν, ἀκολουθῶν πρὸς τοῦτο τὰς λαμπρὰς ἐπὶ τοῦ ζωικοῦ μαγνητισμοῦ ἐρεύνας καὶ ἐργασίας τοῦ διασήμου νευρολόγου Charcot. Οὕτω διεξερχόμενοι τὴν πραγματείαν τοῦ κ. Φουστάνου, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς ἐκπληττόμεθα πρὸ τῶν θαυμαστῶν φαινομένων τοῦ ὑπνωτισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου διδασκόμεθα ὅτι πάντα ταῦτα προέρχονται ἐξ αἰτίας καθαρῶς φυσιολογικῆς. Τὸ κύριον ἔργον ἀκολουθεῖ ἐν παραρτήματι ἑτέρα «Περὶ μαγείας καὶ πνευματισμοῦ» διατριβή, ἔνθα ὁ λόγος περὶ γοήτων, μάντεων, αὐτοκινήτων τραπεζῶν, μεσαζόντων, καὶ λοιπῶν ἀγυρτειῶν, πρόσφορον ἀνάγνωσμα παρ' ἡμῖν ἔνθα ἡ μανία τῶν πνευμάτων καὶ τῶν κινουμένων τραπεζῶν εὗρε πολλάκις ἀκόπως φανατικοὺς θιασώτας.

— Ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα φιλολογικοῦ συλλόγου «Βύρωνος» ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τεῦχος *Βιβλιοθήκης τοῦ λαοῦ*, ἤτοι σειρᾶς κοινωφελῶν ἀναγνωσμάτων, ἀποτελούντων εἶδος ἐγκυκλοπαιδείας στοιχειωδῶν περὶ παντὸς γνώσεων. Τὸ πρῶτον τοῦτο τεῦχος ἀποτελούμενον ἐκ σ. 23 εἰς μικρὸν 8ον καὶ τιμώμενον λ. 30, περιέχει «Συνοπτικὴν προεισαγωγὴν εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν» γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Τυπάλδου Κοζάκη, ἐπιτίμου προέδρου τοῦ συλλόγου.

— Ἐξεδόθη τὸ Α' τεῦχος τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Τσιβανοπούλου συγγραφείσης Γενικῆς ἱστορίας, περιέχον τὸ προοίμιον καὶ τὴν Ἱστορίαν τῶν Σινῶν.

— Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Poesie ἐξέδωκεν ἐν Ζακύνθῳ ὁ κ. Στέφανος Μαρτζώκης συλλογὴν ποιημάτων αὐτοῦ, εἰς Ἰταλικὴν γλῶσσαν γεγραμμένων.

— Ἡ νομικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου προέτεινε νὰ διορισθῇ καθηγητὴς τῆς δημοσιολογίας ὁ κ. Ἰ. Ζωγράφος.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Νοεμβρίου 15, Παρασκευή.

Ἐν τῇ βουλῇ ἐψηφίσθησαν εἰς γ' ἀνάγνωσιν τὰ νομοσχέδια: περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς ἐξαγωγῆς κτηνῶν, σιτηρῶν, ἀλεύρων, ἄλλων τροφίμων καὶ εἰδῶν ὁπλισμοῦ· περὶ αὐξήσεως τῶν τελῶν τοῦ χαρτοσήμου· περὶ ἅλατος· καὶ περὶ προσθηκῶν εἰς τοὺς νόμους ΑΡΞΣΤ', καὶ ΑΡΞΖ', δι' οὗ κανονίζονται τὰ τῆς τιμῆς τοῦ πετρελαίου.

— Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ὑπέβαλε νομοσχέδιον περὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου περὶ ὁρίου ἡλικίας τῶν ἀξιωματικῶν· κατὰ τοῦτο ὁρίζεται ὅριον ἡλικίας διὰ τὸν ἀντιστράτηγον 70 ἔτη, διὰ τὸν ὑποστράτηγον 65, διὰ τὸν συνταγματάρχην 62, διὰ τὸν ἀντισυνταγματάρχην 60, διὰ

Digitized by Google

τὸν ταγματάρχην 58, διὰ τὸν λοχαγὸν 55, διὰ τὸν ὑπολοχαγὸν 52, καὶ διὰ τὸν ἀνθυπολοχαγὸν 50.

— Ἡ κυβέρνησις ὑπέγραψε σύμβασιν μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, δι' ἧς δανείζεται παρὰ ταύτης 2 ἑκατομμύρια εἰς μεταλλικὸν καὶ 10 ἑκατομ. εἰς χαρτονόμισμα.

— Οὐδενὸς παρουσιασθέντος μέχρι τοῦδε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐργολαβίαν τῆς προμηθείας τῶν ἀναγκαιούντων τροφίμων εἰς τὸν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν Ἄρτῃ στρατόν, ἀπεφασίσθη ἡ σύστασις στρατιωτικῶν ἀρτοποιείων ἐν Ἄρτῃ καὶ Θεσσαλίᾳ καὶ διετάχθησαν τὰ ἐπιμελητήρια τοῦ στρατοῦ νὰ φροντίσωσι περὶ προμηθείας πάντων τῶν ἀναγκαίων.

— Ἡ ἀπὸ παλαιοῦ Φαλήρου μέχρι Σαλαμῖνος ἀκτὴ θὰ ἀσφαλισθῇ διὰ μονίμων ὑποβρυχίων ναρκῶν.

— Ἐκηρύχθησαν ἀποκεκλεισμένα ἕνεκα ἀσκήσεων διὰ ναρκῶν τὰ στενὰ Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου, Ψυτταλείας καὶ Μεγάρων, Μπούρζι Χαλκίδος, Γαρδικίου καὶ Λιχάδων. Ἀπηγορεύθη δὲ ὁ διὰ τῶν στενῶν τούτων διάπλους παντὸς πλοίου, ἱστιοφόρου ἢ ἀτμοκινήτου.

— Διετάχθησαν ἅπαντα τὰ στρατολογικὰ γραφεῖα νὰ συντάξωσιν ὅσον τάχιστα ὀνομαστικὰς καταστάσεις κατ' ἐπαρχίας τῶν καθυστερούντων ἐφέδρων καὶ νὰ ἀποστείλωσι ταύτας εἰς τοὺς νομάρχας, ἵνα καταδιωχθῶσιν οἱ λιποστρατοῦντες.

— Διετάχθη ἡ μεταστάθμευσις δύο τῶν ἐνταῦθα πυροβολαρχιῶν εἰς Θεσσαλίαν, καὶ τῶν ἐν Βώλῳ καὶ Ἁλμυρῷ ταγμάτων τοῦ πεζικοῦ εἰς Τσάγεζι. Ἐπίσης διετάχθη ὁ ἐνταῦθα οὐλαμὸς τῶν ἐλατῶν νὰ μετασταθμεύσῃ εἰς Λάρισαν.

— Τὴν ἑβδομάδα ταύτην κομίζονται 32 τηλεβόλα Κρούπ μετ' ἀναλόγου ποσότητος βλημάτων.

— Συνεστάθησαν τηλεγραφικοὶ σταθμοὶ ἐν πολλοῖς τῶν παρὰ τὰ μεθόρια χωρίων.

— Ἀφίκετο ὁ κ. Βαῖρν, ὑπολοχαγὸς τοῦ σουηδικοῦ πυροβολικοῦ, μέλλων νὰ διδάξῃ ἐνταῦθα τὸν χειρισμὸν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιδιορθώσεως τῶν μυδραλιοβόλων Νορδεμφέλτ.

— Ἀνεχώρησεν εἰς Βιέννην ὁ ταγματάρχης κ. Ζορμπᾶς πρὸς παραλαβὴν τῶν ἐν Αὐστρίᾳ παραγγελθέντων ὅπλων καὶ ἄλλων ἐφοδίων· ἐκεῖθεν θὰ μεταβῇ εἰς Ἔσσην πρὸς παραλαβὴν τηλεβόλων Κρούπ.

— Ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως ἐδημοσιεύθησαν διατάγματα περὶ προβιβασμοῦ ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων ἀξιωματικῶν τῶν διαφόρων σωμάτων τοῦ στρατοῦ.

— Μελετᾶται ἡ σκαφὴ διώρυγος ἀπὸ Νέου Φαλήρου εἰς Ἅλας πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων τοῦ Κηφισσοῦ. Τὴν δαπάνην θὰ καταβάλωσιν ἀπὸ κοινοῦ ὁ δῆμος Πειραιέων καὶ τὸ λιμενικὸν ταμεῖον Πειραιῶς.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐξεδόθη τὸ Α' τεῦχος, συγκείμενον ἐκ 5 τυπογραφικῶν φύλλων, μετὰ μακροῦ προλόγου τοῦ συγγραφέως, ἐπὶ λαμπροῦ χάρτου ἐκτετυπωμένον. - Τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις συνδρομητὰς λεπτὰ 90.—Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δραχ. 1.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 5 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν. Λαμβάνουσι δὲ ὁλόκληρον τὸ σῶμα, ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν, μετὰ τῶν πινάκων καὶ εἰκόνων, οἱ προπληρόνοντες *μόνον δραχ. 30. ἤτοι τὸ ἥμισυ περίπου τῆς ἀρχικῆς τιμῆς.*

Τὸ Β' φυλλάδιον ἐκδοθήσεται μετὰ 10 ἡμέρας.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ Βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Πολιτικομανεῖ, ἐνταῦθα. Ἀπαρτία ἑλληνιστὶ σημαίνει «τὴν πρᾶσιν τῶν ἐπίπλων τὴν ὑπὸ κήρυκι γινομένην»· εἶναι δὲ κατὰ τὸν Πολυδεύκην ἡ λέξις Ἰωνική, «ὠνομασμένων οὕτω παρ' αὐτοῖς τῶν κούφων σκευῶν.» — Ἡ δ' ἡμερησία διάταξις μετεφράσθη κακῶς οὕτω ἐκ τοῦ γερμανικοῦ Tagesordnung, σημαίνοντος τὴν τάξιν τῆς συνεδρείας. Διότι τὸ Tag γερμανιστὶ ἔχει διττὴν ἔννοιαν, ἡμέρας καὶ συνεδρείας. Ὁμοίαν δὲ τῇ γερμανικῇ λέξει ἔννοιαν ἔχει καὶ τὸ γαλλικὸν ordre du jour. Ἑλληνιστὶ ἐλέγετο πρόγραμμα ἢ προγραφή. «Οἱ πρυτάνεις προέγραφον πρὸ τῆς βουλῆς καὶ πρὸ τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ ὧν δεῖ χρηματίζειν.» Τὰ δὲ μὴ ἀναγεγραμμένα ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει θέματα, περὶ ὧν παρενέπιπτε συζήτησις, ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀπροβούλευτα καὶ ἀπρόγραφα. — κ. Α. Μ. Κ. Πάτρας. Ἀπεστάλη τὸ ζητηθὲν φύλλον. Αἱ «Ἀττικαὶ Νύκτες». τοῦ Σ. Βασιλειάδου ἀποτελοῦνται ἐκ τόμων 4 καὶ τιμῶνται δραχ. 16. Μετὰ τῶν ταχυδρ. τελῶν δρ. 18. — κ. Ν. Κ. Δ. Σύρον. Ἐλήφθησαν. Ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια. — κ. Ι. Μ Πειραιᾶ. Ἀπὸ τῆς προσεχοῦς Κυριακῆς. — κ. Μ'. Βεβαίως. — κ. Γ. Ι. Λ. Κέρκυραν. Ἐλήφθησαν τὰ σταλέντα.—Ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν οἱ ζητηθέντες τόμοι, τὰ φύλλα καὶ ἀντίτυπον τοῦ περὶ «ἀναλύσ. τῶν ὑδάτων».Τὰς ἀποδείξεις πέμπομεν ταχυδρομικῶς. — κ. Γ. Δ. Λιψίαν. Ἡ σημείωσις ἦλθε. Περὶ τῶν ἄλλων μετὰ 15 ἡμέρας ἐνταῦθα, σὺν Θεῷ.— κ. Μ. Ι. Ε. Μάντσεστερ. Τὸ ζητηθὲν ἀπεστάλη Λεξικὸν Ἀγγλοελληνικὸν Λασκαρίδου καὶ Μυριανθέως εἰς τόμους 2. τιμώμενον δραχ. 25. — Κυρίαν Ε. Π. Κωνσταντινούπολιν, καὶ κκ. Μ. Θ. Τ. Ἀργοστόλιον, Σ. Ν. Π. Μάντσεστερ, Ἀδελφ. Π. Κέρκυραν, καὶ αἰδεσ. ἀρχ. Γ. Γ. Βουδαπέστην. Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφητε. Ἀπεστάλησαν δὲ τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια. — *Μακεδόνι.* Τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν σημεῖον ἐν γούνασι Διὸς κεῖται, πρὸς μεσημβρίαν δὲ ἡ τελευταία ἐλευθέρα ἄκρα τοῦ ἑλλην. βασιλείου κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου τῶν Ἀντικυθήρων καὶ καλεῖται *Ἀπολυταρέα.* — κ. Κ. Τσ. Ἄρταν. Ἐλήφθησαν. — κ. Δ. Γ. Χ. Πειραιᾶ. Ἀκατάλληλον ἀτυχῶς. — κ. Χ. Τ. Χαλκίδα. Ἐνεγράφητε. Τὸ πρῶτον φυλλάδιον ἀποσταλήσεται ὑμῖν ἅμα τῇ ἐκδόσει. — *Φιλογόμῳ.* Ἀληθές· μὴ λησμονῆτε ὅμως ὅτι οὐ μόνον ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ. — κκ. Π. Μ. Ψ. Λεωνίδιον, Α. Α. Τ. Ζάκυνθον, Η. Κ. Πρίγκηπον, Ν. Κ. Π Κωνσταντινούπολιν, Σ. Δ. Μῆλον, Α. Μ. Β. Μασσαλίαν, Ι Ρ. Τῆνον, Σ. Α. Γ. Κέρκυραν, Σ. Φ. Κεφαλληνίαν, Ι. Α. Τ. Ζάκυνθον καὶ Ζ. Δ. Μ. Ληξούριον. Ἀπεστάλησαν. — κ. Χ. Ι. Κάϊρον. Ἡ ἐπιταγὴ ἐλήφθη. Ἐνεγράφησαν δὲ πάντες οἱ σημειούμενοι εἰς ἀμφότερα τὰ συγγράμματα, καὶ ἀπεστάλησαν αὐτοῖς τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια, ὡς καὶ τὰ σημειούμενα βιβλία πρὸς ὑμᾶς. — *Φιλίστορι.* Διεθνὴς γλῶσσα ἐν χρήσει εἰς τὰς διπλωματικὰς διαπραγματεύσεις ἦτο πρότερον ἡ λατινικὴ μέχρι τῆς συνομολογήσεως τῆς συνθήκης τῆς Νιμέγης τῷ 1678, ἥτις πρώτη ἐγράφ εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν, συνήφθη δὲ μεταξὺ Ἱσπανίας, Γαλλίας καὶ Ὁλλανδίας. — κ. Ἐ. Δ. Κ. Νάουσαν. Ἐλήφθησαν. Τά τε φυλλάδια καὶ ἀντίτυπον Ἡμερολογίου παρεδόθησαν τῷ κ. Δ. Α. Χ. — κ. Ν. Κ. Π. Κωνσταντινούπολιν. Ἄλλο οὐδέν, καθ' ὅσον γνωρίζομεν. — κ. Ι. Σ. Α. Σύρον. Ἐλήφθη καὶ τὸ ἀντίτιμον τῶν ἑπομένων 5. — *Συνδρομητῇ Ν'.* Ἀπλεῖσται τῶν μελανῶν βαφῶν τῶν τριχῶν εἶναι μεταλλικαὶ καὶ ἐπιβλαβεῖς. Τινὲς τῶν κατασκευαστῶν ἰσχυρίζονται ὅτι κατασκευάζουσι τοιαύτας μόνον μὲ φυτικὰς οὐσίας, καὶ ἑπομένως ἀβλαβεῖς, ὡς μὴ ἐχούσας μεταλλικὰ ἅλατα. Εἶναι ὅμως δύσκολος ἡ ἐξέλεγξις τῶν τοιούτων. Ὅπως ἂν ᾖ ἀθωοτάτη τῶν βαφῶν εἶναι ἡ ἐκ τοῦ ὀποῦ τῶν νωπῶν καρύων. Ἀλλὰ πρὸ πάσης χρήσεως, συνιστῶμεν ὑμῖν νὰ μελετήσητε τὰ περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐπιγράμματα τῆς ἑλληνικῆς Ἀνθολογίας:

Τὴν κεφαλὴν βάπτεις, τὸ δὲ γῆρας οὔποτε βάψεις, κλπ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μὲ κεφαλήν, ὁδεύοντα
κατὰ ἐχθρῶν σ' ἐνθουσιάζω.
Ἀκέφαλον, εὐχάριστον
ταξείδιον σοῦ ἑτοιμάζω.

2

Κόρη πελάγους εἶμ' ἐγώ, ἀρχαία, γνωστοτάτη.
Ἂν κόψῃς ἀπ' τὸ σῶμά μου ἕνα παχὺ κομμάτι,
γίνομαι τίτλος σεβασμοῦ, συχνῆς φιλοφροσύνης,
μὰ τέτοιον τίτλον δὲ 'μπορεῖς 'ς τοὺς ἄνδρας νὰ τὸν δίνῃς.

Digitized by Google

ΛΥΣΕΙΣ

1

Γαστὴρ—ἀστὴρ

2

Λαύριον—αὔριον

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κατακτήσεως.

ὑπὸ Ν. Ι. ΚΟΚΚΩΝΗ.

Ἔργον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας συντεταγμένον, πραγματευόμενον λεπτομερῶς καὶ μεθ' ἱστορικῆς ἀκριβείας περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς διαφόρων ἐπιδρομῶν καὶ πολέμων, οὓς ἐπεχείρησαν κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, χρησιμώτατον δὲ διὰ τὰς ἐμμαρτύρους ἀποδείξεις τὰς ἀφορώσας τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ὅρια τοῦ ἱδρυθέντος ὑπ' αὐτῶν ἄλλοτε βασιλείου. Ἐν τέλει τοῦ βιβλίου προσήρτηται ἀκριβὴς στατιστικὴ τοῦ βουλγαρικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἔν τε τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Θράκῃ κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους.

Τιμᾶται δραχμῶν 3. Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 3.40.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

15 9βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	320.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	326.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	401.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	355.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	250.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	245.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	176.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	224.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	87.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	396.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.200—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	68.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	61.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	57.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	283.—
Ἑταιρία Φωταερίου . . . . Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως. . . .	31.10
» 3μηνον.	30.90
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.	1.24—
» Τραπεζικὸν 3μηνον	1.22 ½
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον.	24.20
Λίρα ὀθωμανική.	27.50

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

εἰς τεύχη 45—50, ἤτοι ἐν ὅλῳ ἐκ 250 τυπογραφικῶν φύλλων

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΥΠΟ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

μετὰ πινάκων γεωγραφικῶν, τοπογραφικῶν, ἀρχαιολογικῶν κλπ. ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἐξειργασμένων.

Τιμᾶται

Ἕκαστον ΤΕΥΧΟΣ διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις κ.κ. συνδρομητὰς ἀντὶ . . . . Λεπ. 90
» » διὰ τοὺς ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ . . . . . Δρ. 1.—
(τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν ὄντων εἰς βάρος μας).

Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλωσι τὴν ἀξίαν ΠΕΝΤΕ τοὐλάχιστον τευχῶν.

Θέλουσι δὲ λάβει, καθ' ὅσον ἐκδίδοται κατὰ τεύχη, ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ τὸ σῶμα μετὰ τῶν πινάκων, εἰκόνων, κλπ. οἱ προπληρόνοντες 30 Δραχμὰς μόνον, ἐπὶ διπλοτύπῳ ἡμῶν ἀποδείξει, ἀπηλλαγμένοι τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὄντων εἰς βάρος μας, ἤτοι

εἰς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς ἀρχικῆς τιμῆς.

Ἡ ἐκτύπωσις, ἀρξαμένη ἤδη, περατωθήσεται ἐντὸς τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1886, γενήσεται δὲ τῇ ἀδείᾳ καὶ τῇ ἐπιβλέψει τοῦ συγγραφέως.

Οἱ ἁπανταχοῦ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ θέλοντες νὰ γείνωσι συνδρομηταὶ δύνανται ν' ἀπευθύνωνται

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑστίας» *Εἰς Ἀθήνας*

πέμποντες εἴτε δραχ. 5 διὰ τὴν ἀξίαν πέντε τευχῶν ἑκάστοτε, εἴτε ἐφάπαξ δραχ. 30 δι' ὁλόκληρον τὸ σῶμα. Σὺν τῇ ἀποστολῇ δὲ τοῦ Α' τεύχους πεμφθήσεται αὐτοῖς καὶ ἡ διπλότυπος ἀπόδειξις πληρωμῆς τῆς συνδρομῆς των.

Ἡ τυπογραφικὴ φιλοκαλία, ἡ καλλιτεχνικὴ τῶν πινάκων ἐξεργασία καὶ ἡ ποιότης τοῦ χάρτου ἔσονται ἀντάξια τοῦ συγγράμματος.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 235.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 465 — 24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 517

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ ὑπὸ Γεωρ. Δροσίνη.

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.

ΑΝΩΦΕΛΗΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ὑπὸ Δρ. Π. Κουρτίδου.

Η ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1836.

ΕΝ ΤΗι ΑΦΡΙΚΗι. Ὁ Λίψ.

ΕΙΣ ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ποίημα ὑπὸ Α. Παράσχου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΣΤΗΛΗ
ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Παρεδόθησαν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἐν Βραΐλᾳ ἑλληνικοῦ προξενείου φράγκα 572, ἅτινα κατὰ μῆνα θὰ εἰσφέρωσιν οἱ ἑπόμενοι ὁμογενεῖς: Σταμ. Βούκουρης φρ. 20, Ἀν. καὶ Ἀπ. Παχὺ φρ. 50, Δ. Πάσχος φρ. 20, Ἀνδρ. Θεοχαράτος 40, Μ. Καλαβρίας 10, Π. Μήλας 10, Π. Σ. Ρωμᾶνος 5, Α. Κωνσταντινέσκος 10, Μ. Σ. Σπαρτίνης 20, Κ. Ἡλιόπουλος 5, Π. Γ. Μονᾶς 10, Κ. Π. Νικολάου 10, Γ. Παππαδιᾶς 10, Μ. Κωνσταντινέσκος 5, Μ. Διόμος 5, Ἀχ. Ἰωάννου 10, Λ. Δημησιάνος 5, Γ. Καραγεώργης 5, Σ. Τσίγκας 5, Α. Ἀλεξανδρῆς 5, Κοσμέτος Κουταβᾶς 20, Α. Κατωμέρης 10, Γ. Καλπακίδης 5, Π. Λεβέντης 20, Δ. Λεβέντης 10, Ν. Γ. Μωράκης 20, Κ. Σταυρόπουλος 20, Γ. Κυριάκος 5, Β. Νεόφυτος 10, Ἰω. Ἀντύπας 40, Ἰ. Καρᾶς 2, Μιχέλης Δάρειος 100, Κωνστ. Κουζούλης 50.

Ἐν Βραΐλᾳ, ὡς γράφουσιν οἱ Σύλλογοι, γραῖά τις Ἑλένη Ἀποστόλου Δημάδη, ἐξ Ἰωαννίνων, παρουσιασθεῖσα εἰς τὸν πρόξενον τῆς Ἑλλάδος, εἶπεν αὐτῷ· — «Ἄκουσα, κὺρ πρόξενε, πῶς ἐδῶ μαζεύετε παράδες.—Ναί, γερόντισσα, τῇ ἀπήντησεν ὁ πρόξενος, ἀλλ' ὄχι δι' ἐλεη. Τοιαῦτα δίδει ἡ ἐπιτροπὴ τῆς κοινότητος.—Ἡ γραῖα ὅμως ὑπερηφάνως τῷ ἀπεκρίθη,— Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ μοῦ δώσουν. Ἦλθα νὰ δώσω.» Καὶ ἐξαγαγοῦσα ἐκ πανίου χρυσοῦν δακτύλιον, προσέθηκε· — «Πάρε αὐτό, κὺρ πρόξενε, γιὰ τὰ Γιάννινα, ποῦ τ' ἄφηκα μικρὴ καὶ 'σὰν τὰ θυμᾶμαι, 'ματώνει ἡ καρδιά μου. Εἶμαι φτωχιά, ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ δὲν ἔχω νὰ σοῦ δώσω. Ἡ πλούσιαις ἂς δώσουν τὰ διαμάντια τους γιὰ νὰ 'λευθερωθοῦνε τὰ Γιάννινα.»

Ὁ διευθυντὴς τῆς Β' ἐν Πειραιεῖ δημοτικῆς σχολῆς κ. Χ. Παπαγεωργακόπουλος, ἐπειδὴ τὸ σχολεῖον κατελήφθη ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς πρὸς στρατωνισμόν, προσήνεγκε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ οἰκίαν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς σχολεῖον.

Ὁ κ. Ι. Κωστόπουλος ἐν Πύργῳ ἐδήλωσεν, ὅτι προσφέρει τὸ ἰσόγαιον τῆς ἐν θέσει Ἀνεμόμυλος οἰκίας του πρὸς στρατωνισμὸν τῶν ἐφέδρων.

Ἐν Λευκάροις τῆς Κύπρου συνέστη ἐπιτροπὴ πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν.

Οἱ ἐν Μαλὲβ καὶ Δαΐρουτ ὁμογενεῖς ἔπεμψαν δρ. 575 εἰς τὸν ἐν Καΐρῳ ἐπικουρικὸν σύλλογον, ὅπως διατεθῶσιν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους.

Ἡ γενικὴ ἐπιτροπεία τῶν ἐν Καλάμαις συλλόγων διένειμε δρ. 1100 εἰς οἰκογενείας ἀπόρων ἐφέδρων.

Τὰ δημοτικὰ συμβούλια Καλαμῶν, Κέας καὶ Μυκόνου ἐψήφισαν ἀνὰ 2000 δραχμὰς ἕκαστον πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων διὰ τὸν στρατόν.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τῆς Βερολινείου Ἀκαδημίας ἐξέδωκεν ὁ H. Diebs, ὁ γνωστὸς ἐκδότης τῶν Ἑλλήνων Δοξογράφων, ἀποσπάσματα τῆς περὶ Πολιτειῶν συγγραφῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔκ τινος παπύρου ἐν Αἰγύπτῳ εὑρεθέντος καὶ ἀγορασθέντος ὑπὸ τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου.

— Ἡ Ἑταιρία τῆς Λατινικῆς Ἀνατολῆς ἐξέδωκεν ἐπιγραφὴν Itinera hierosolymitana (Ὁδοιπορικὰ Ἱεροσολύμων) βιβλιογραφικὸν κατάλογον τῶν περὶ τῆς Παλαιστίνης ἔργων προσκυνητῶν ἢ περιηγητῶν. Ὁ ἤδη δημοσιευθεὶς πρῶτος τόμος ἀναγράφει κατὰ χρονολογικὴν τάξιν 430 συγγραφὰς τῶν ἀπὸ τοῦ 15 μέχρι τοῦ 600 μ.Χ. εἰς Ἱεροσόλυμα περιηγηθέντων καὶ ἑτέρας 54 συγγραφὰς τῶν αὐτῶν χρόνων, πραγματευομένας περὶ τῆς γεωγραφίας τῆς Παλαιστίνης. Ὁ δεύτερος τόμος θὰ περιέχῃ κατάλογον τῶν ἀπὸ τοῦ 601 μέχρι τοῦ 999 συγγραφῶν.

— Ἡ Οὐγγρικὴ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν ἀπεφάσισε τὴν ἔκδοσιν σειρᾶς τῶν κλασσικῶν συγγραφέων, ἧς τὴν ἐπιμέλειαν ἀνέθηκεν εἰς ἰδίαν φιλολογικὴν ἐπιτροπείαν. Ἤδη ἐδημοσιεύθη ὁ πρῶτος τόμος τῆς σειρᾶς ταύτης, περιέχων τὸν Ἀνακρέοντα, ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Emi. Thewrewk de Ponor, μετὰ μεταφράσεως οὐγγρικῆς.

— Ὑπὸ τοῦ Wilhelm Bölsche ἐξεδόθη ἐν Λειψίᾳ ὁ *Παῦλος*, μυθιστόρημα οὗ ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τῶν χρόνων τῆς πρώτης διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ. Συνήθως τὰ μυθιστορήματα ὅσα περιγράφουσι τὴν πάλην τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν θρησκείαν σκοπὸν ἔχουσι τὴν ἐξύμνησιν τῆς νίκης τοῦ νέου θρησκεύματος. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς τοῦ μυθιστορήματος τούτου ἄλλην ἔταμεν ὁδόν, καὶ ὁ ἥρως αὐτοῦ, πλούσιος καὶ μεγαλόνους Ῥωμαῖος πατρίκιος, φλεγόμενος νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν μελέτην τοῦ φιλοσοφικοῦ προβλήματος περὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, προσῳκειώθη τοῖς χριστιανοῖς, αἱ ἀρχαὶ ὅμως ἐφ' ὧν ἐβασίζετο τὸ θρήσκευμά των δὲν ἀνέπαυσαν τὴν συνείδησιν αὐτοῦ, τὴν μόνην δὲ δυνατὴν λύσιν τοῦ μεγάλου προβλήματος εὗρεν ἐν τῇ φαιδρᾷ λατρείᾳ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς χαρᾶς, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ θρησκείᾳ. Τὸ μυθιστόρημα τοῦτο διακρίνεται τῶν πλείστων γερμανικῶν μυθιστορημάτων, ὧν ἡ ὑπόθεσις εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας, διὰ τὴν ψυχολογικὴν ἀλήθειαν τῶν χαρακτήρων καὶ τὴν ποιητικὴν ἔμπνευσιν αὐτοῦ.

— Πλησίον τῆς Βιέννης ἐν τῇ θέσει τῆς ῥωμαϊκῆς πόλεως Καρνούντου εὑρέθησαν ἐν λιθίνῃ λάρνακι δύο κεχρωματισμέναι προτομαὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων.

— Ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ στρατηγοῦ Γράντ, τοῦ ἄλλοτε Προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὑπολογίζεται ὅτι θὰ ὠφεληθῇ ἡ χήρα αὐτοῦ περὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια δραχμῶν. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ἀφιερούμενον εἰς τὸν Ἀμερικανικὸν στρατόν, ἀποτελεῖται ἐκ δύο τόμων, ἢ σελίδων 1200. Ὁ πρῶτος τόμος δημοσιευθήσεται τὸν προσεχῆ μῆνα, ὁ δὲ δεύτερος τὸν μάρτιον τοῦ ἐπομένου ἔτους.

— Ὁ πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν πατρίδα των πόθος τῶν Ἰαπώνων διατρανοῦται καὶ ἐν ταῖς προσπαθείαις αὐτῶν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν σινικῶν χαρακτήρων τῆς γραφῆς διὰ τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου. Πρὸς τοῦτο συνέστη ἀρτίως ἐν Τοκίῳ ἡ Ἑταιρία τῶν Ῥωμαϊκῶν στοιχείων (Ῥωμάγι Κάι), ἣν ἀποτελοῦσιν 5500 ἑταῖροι. Ἡ ἑταιρία αὕτη ἐργάζεται, ὅπως καταδείξῃ τὴν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης καινοτομίας, ἐκδίδει δὲ καὶ ἐφημερίδα διὰ λατινικῶν στοιχείων ἐκτυπουμένην, καὶ ἀγγελίας καταχωρίζει ἐν ταῖς λοιπαῖς ἰαπωνικαῖς ἐφημερίσι διὰ λατινικῶν ἐπίσης στοιχείων.

— Εἰς τὸ κατάστημα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Βιέννῃ συνῆλθε διεθνὴς σύνοδος πρὸς ὁρισμὸν κανονικῆς διαπασῶν. Ἡ σύνοδος αὕτη συγκληθεῖσα ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς κυβερνήσεως, συμμετεχόντων πάντων σχεδὸν τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, σκοπεῖ νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῶν επο

Digitized by Google

μένων ζητημάτων. α'.) Τίς ἔσται ὁ τόνος, ὅστις δέον νὰ ὁρισθῇ ὡς κανονικὴ διαπασῶν καὶ β') Τίνα μέτρα δέον νὰ ληφθῶσιν, ὅπως μὴ μεταβληθῇ ὁ οὕτω κανονισθεὶς τόνος. Ἀπεφάσισε δ' ἡ σύνοδος, ὅπως διαπασῶν ὁρισθῇ ὁ τόνος, οὗ τὸ ὕψος φθάνει εἰς 870 ἁπλᾶς δονήσεις κατὰ δευτερόλεπτον, ἐν θερμοκρασίᾳ 15 βαθμῶν τοῦ ἑκατονταβάθμου.

— Τῇ 25 λήγοντος ἐπρόκειτο νὰ πανηγυρισθῇ ἐν Νυρεμβέργῃ ἡ πεντηκοστὴ ἐπέτειος τῆς στρώσεως τοῦ ἀπὸ Φοὺρθ εἰς Νυρεμβέργην σιδηροδρόμου, τοῦ πρώτου σιδηροδρόμου τῆς Γερμανίας.

— Τὸ ὑπουργεῖον τῶν δημοσίων ἔργων τῆς Ἰταλίας μελετᾷ νὰ συνδέσῃ διὰ γεφύρας τὴν νῆσον Σικελίαν μετὰ τῆς ἰταλικῆς ἠπείρου. Κατὰ τὸ σχέδιον, ὅπερ ἔχει ὑπ' ὄψιν, θὰ ζευχθῇ διὰ γεφύρας ὁ πορθμὸς τῆς Μεσσήνης μεταξὺ Ganzivi καὶ Punta del Pizzo· ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ ὁ πορθμὸς ἔχει πλάτος τεσσάρων χιλιομέτρων, τὸ δὲ βάθος τῆς θαλάσσης εἶναι 100 μέτρων. Τὰ θεμέλια καὶ τὰ τόξα θὰ κατασκευασθῶσιν ἐκ γρανίτου, τὸ δὲ ζεῦγμα ἐκ χάλυβος· ὁ πυθμὴν τῆς θαλάσσης θὰ σκαφῇ εἰς βάθος εἴκοσι μέτρων, θὰ ὑπερέχῃ δὲ ἡ γέφυρα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης δέκα μέτρα.

— Κατὰ τὴν ἀρτίως δημοσιευθεῖσαν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρίας, ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1884—85 φοιτώντων εἰς ἅπαντα τὰ σχολεῖα τῆς ἑταιρίας ἀνήρχετο εἰς 1846, ἤτοι ἐν Ἀθήναις 1382, ἐν Κερκύρᾳ 194, ἐν Ἐλευσῖνι 109, ἐν Μενιδίῳ 80, ἐν Γαυρίῳ Ἄνδρου 35 καὶ ἐν Χοτακόβᾳ 46. Ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἐνταῦθα διδασκαλείοις ἐκπαιδευομένων ἐπεράτωσαν τὰς σπουδάς των 68, ἐξ ὧν ἐξετασθεισῶν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἔλαβον πτυχίον πρώτης τάξεως 25, πτυχίον δευτέρας τάξεως 30 καὶ τρίτης 13. Ἐν τῷ Ἀρσακείῳ διαιτῶνται καὶ διδάσκονται σύσσιτοι μὲν 105, ἡμισύσσιτοι δὲ 87. Ἡ περιουσία τῆς ἑταιρίας ἀνέρχεται εἰς δραχ. 1,265,476. 38. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰσεπράχθησαν δρ. 315,548,71 καὶ ἐδαπανήθησαν δρ. 302.096 66, ὥστε ἀπέμεινε περίσσευμα δραχ. 13,452.05.

— Ἐξεδόθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁ πρῶτος ἀριθμὸς τῆς *Μεταρρυθμίσεως*, ἐφημερίδος ἑβδομαδιαίας εἰς μέγα σχῆμα, διευθυνομένης ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Ἰωάννου Λημνίου.

— Ὁ ὑφηγητὴς τοῦ διοικητικοῦ δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Γ. Ι. Ἀγγελόπουλος, ἐξέδωκε τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ πρώτου τόμου «Συστήματος διοικητικοῦ δικαίου.» Τὸ νέον τοῦτο ἔργον τοῦ κ. Ἀγγελοπούλου διακρίνει σαφήνεια λόγου, εὐμέθοδος διάταξις τῆς πλουσίας ὕλης καὶ βαθεῖα γνῶσις τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας καὶ τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐλλείψεων τῆς διοικήσεως ἐν Ἑλλάδι. Ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ ἔχων τὰς σπουδαιοτάτας περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος συγγραφὰς τῶν ἀλλοδαπῶν καὶ πάσας τὰς ἑλληνιστὶ γραφείσας ἢ μεταφρασθείσας μονογραφίας, ἐκτίθησιν εὐσυνόπτως τὰς κυριωτάτας τῶν θεωριῶν καὶ γνωμῶν, ὑποβάλλων ταύτας πάντοτε εἰς ἐμβριθῆ κριτικὴν βάσανον. Ἡ τιμὴ τοῦ πρώτου τεύχους ἀποτελουμένου ἐκ σ. 180 εἰς 8ον σχῆμα ὡρίσθη διὰ μὲν τοὺς συνδρομητὰς δρ. 3, διὰ δὲ τοὺς μὴ τοιούτους δρ. 4.

— Ἡ εὐπαίδευτος δεσποινὶς Καλλιόπη Α. Κυπριάδου ἐξέδωκε γλαφυρὰν μετάφρασιν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ τοῦ διηγήματος τῆς Κραίηκ, *Μία εὐγενὴς ὕπαρξις*. Τὸ διήγημα τοῦτο ἐκ σ. 320 εἰς 8ον μικρὸν τιμᾶται δραχμῶν δύο καὶ εὑρίσκεται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς *Ἑστίας*.

— Ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων ἀπεφασίσθη τελευταῖον νὰ προκηρυχθῇ ἡ *Ἔκθεσις* τῶν Ὀλυμπίων διὰ τὸ 1887. Ἐν προηγουμένῃ συνεδρίᾳ εἶχεν ἀποφασισθῇ, ἵνα γείνῃ ἡ προκήρυξις τῶν διαγωνισμάτων, περὶ ὧν πρὸ καιροῦ ἐγράψαμεν, ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ὥρισεν. Τὰ διαγωνίσματα ταῦτα εἶνε πρῶτον «Σύγγραμμα περὶ ἀναδασώσεως τῆς Ἑλλάδος» καὶ δεύτερον ἡ συγγραφὴ δράματος ἑλληνικὴν ἔχοντος ὑπό[illegible]ν, ληφθησομένην ἀπὸ τῆς ἱστορίας τῶν ἀρχαιοτάτων, μέσων ἢ καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων συμπεριλαμβανομένου καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ἀγῶνος. Ἀμοιβὴ τοῦ συγγραφέως ὁρίζεται διὰ μὲν τὸ πρῶτον διαγώνισμα δραχ. 2,000, καὶ τὴν δαπάνην τῆς ἐκδόσεως ἀναλαμβάνει τὸ ταμεῖον τῆς ἐπιτροπῆς. Διὰ δὲ τὸ δεύτερον δραχ. 1,000. Ἡ προθεσμία πρὸς ἀποστολὴν τῶν χειρογράφων λήγει τῇ 27 Μαΐου 1887. Προσεχῶς τὸ γραφεῖον τῆς ἐπιτροπῆς θέλει διανείμει τοῖς αἰτοῦσιν ἔντυπον προκήρυξιν περιέχουσαν ἅπαντας τοὺς ὅρους τῶν διαγωνισμάτων.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Νοεμβρίου 22, Παρασκευή.

Ἡ Βουλὴ ἐψήφισεν εἰς γ' συζήτησιν τὰ ἑπόμενα νομοσχέδια: περὶ χορηγίας ἐκτάκτου πιστώσεως δρ. 5 600 000 ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν τῆς χρήσεως 1885· περὶ μεταβολῶν εἰς τὸ τελωνιακὸν δασμολόγιον· περὶ χορηγίας πιστώσεως 200000 δρ. ἐκ τοῦ εἰδικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν τῆς χρήσεως 1885· ὁμοίως 105,065 δρ. ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν· ὁμοίως δραχ. 363,665 ἐκ τοῦ τῶν ἐσωτερικῶν· ὁμοίως 30000 καὶ 24800 καὶ 2500 πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν· ὁμοίως 100 000 δρ. διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς τηλεγραφικῆς συγκοινωνίας.

— Τὴν νύκτα τῆς 15 φθίνοντος ἐγένετο πυκνὴ κατάπτωσις διαττόντων ἀστέρων, ἧς ἡ ἀφετηρία ἦν μεταξὺ τῶν ἀστερισμῶν τῆς Ἀνδρομέδας καὶ τοῦ Πηγάσου. Ἡ μεγίστη πυκνότης τῆς καταπτώσεων ἦν περὶ τὴν 8 ὥραν, κατὰ τὴν 9ην ὅμως ἠλαττώθη αὕτη καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον μόνον μεμονωμένοι διάττοντες κατέπιπτον. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μεγίστης πυκνότητος κατέπιπτον 600 διάττοντες κατὰ λεπτόν, τὴν 9ην ὅμως μόλις τὸ ἥμισυ. Ἡ λαμπρότης τῶν διαττόντων ἦτο ὡσεὶ ἀστέρων Δ' τάξεως καὶ κατωτέρω· ὀλίγοι εἶχον μείζονα λαμπρότητα, σπάνιοι δὲ Β' καὶ ὀλίγιστοι Α'.

— Ὁ Ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν σχέδιον νόμου, δι' οὗ συνιστῶνται 10 ἔμπεδα τάγματα. Ὁ δὲ τῶν ναυτικῶν σχέδιον νόμου περὶ ναυτικῆς στρατολογίας, καθ' ὃ οἱ πλοίαρχοι τῶν ἐμπορικῶν πλοίων καλοῦνται μετὰ τῆς τάξεως τῶν ἐφέδρων, εἰς ἣν ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἀνήκουσι, γενόμενοι δεκτοὶ καὶ ἑκουσίως προσερχόμενοι. Τάσσονται δὲ ὡς δίοποι καθ' ἣν ἔχουσιν εἰδικότητα. Οἱ διατελέσαντες πλοίαρχοι ἐπὶ πενταετίαν τοὐλάχιστον, καλούμενοι ὡς ἐπίστρατοι, κατατάσσονται ὡς ἐπίκουροι ἀνθυποπλοίαρχοι.

— Ἀρχηγὸς τοῦ τρίτου ἀρχηγείου τοῦ στρατοῦ, οὗ ἕδρα ὡρίσθησαν τὰ Τρίκκαλα, διωρίσθη ὁ ὑποστράτηγος κ. Πετιμεζᾶς, ἀνακληθεὶς ἐκ τῆς διαθεσιμότητος.

— Ὑπεγράφη νέα σύμβασις τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως περὶ τῆς γαλλικῆς ἀποστολῆς τῶν δημοσίων ἔργων, ἥτις διατηρεῖται μετὰ προσωπικοῦ δεκαπέντε ὑπαλλήλων.

— Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς παρελθούσης δευτέρας ἡ Κυβέρνησις προεκάλεσε ψῆφον ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς. Ἀποχωρησάσης τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ὅπως μὴ ἐπέλθῃ σύγχυσις τῆς ψήφου αὐτῆς καὶ τῆς ψήφου ἐκείνων οἵτινες θὰ ἔδιδον ταύτην ὑπὸ ἔννοιαν ὅλως διάφορον, ἡ πρότασις τῆς Κυβερνήσεως ἐγένετο δεκτὴ διὰ ψήφων 117 κατὰ 10, 12 ἀρνηθέντων.

— Τὸ Ἰατροσυνέδριον ἀπεφάσισεν, ὅπως τοῦ λοιποῦ αἱ ἐκ Σικελίας, Ἱσπανίας καὶ Τύνιδος προελεύσεις ὑποβάλλωνται εἰς πενθήμερον ἐπιτηρητικὴν κάθαρσιν, ἀντὶ τῆς μέχρι τοῦδε ἐπιβαλλομένης ἑνδεκαημέρου ἐπιχολέρου· αἱ δὲ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου ἐλευθεροκοινωνοῦσι μετὰ ἰατρικὴν ἐπίσκεψιν.

— Ὁ πρωθυπουργὸς ὑπέβαλεν εἰς τὴν βουλὴν σχέδιον νόμου περὶ διαθέσεως ἐθνικῶν γαιῶν, συμπληρωτικὸν τοῦ πέρυσιν ψηφισθέντος ὁμοίου νόμου, περὶ τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ διανυσάντων τὰ πρὸς ἀπολαβὴν συντάξεως ἀπαιτούμενα ἔτη ὑπαλλήλων καὶ περὶ ἐπιβολῆς προσθέτου φόρου ἐπὶ τοῦ καπνοῦ 50 λεπτῶν κατ' ὀκᾶν.

— Παρασκευασθέντες ἀπεστάλησαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν οἱ πίνακες τῶν ἐφέδρων ὑπαξιωματικῶν τῶν γεννηθέντων κατὰ τὰ ἔτη 1856—58. Οἱ ὑπαξιωματικοὶ οὗτοι θὰ προσκληθῶσι πιθανῶς πρὸ τῆς κλήσεως τῶν σειρῶν τῆς ἐφεδρείας εἰς ἃς ὑπάγονται, ὅπως συμπληρώσωσι τὰ στελέχη τῶν συνταγμάτων.

— Πεντήκοντα τρεῖς δόκιμοι ἐπίκουροι ἰατροὶ ἀνεχώρησαν εἰς Θεσσαλίαν. Ἐκεῖ θέλουσι τοποθετηθῇ εἰς διάφορα σώματα νοσοκομεῖα καὶ θεραπευτήρια.

— Ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς παρακληθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Γενεύῃ ἀνωτάτης ἐπιτροπῆς, ἥτις ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὴν αἴτησιν τοῦ σερβικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἀποστέλλει ὁσονούπω 4,000 δραχ. εἰς Σερβίαν καὶ 2,000 εἰς Βουλγαρίαν ὑπὲρ τῶν πασχόντων τραυματιῶν.

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

'Εξεδόθη τὸ Α' τεῦχος, συγκείμενον ἐκ 5 τυπογραφικῶν φύλλων, μετὰ μικροῦ προλόγου τοῦ συγγραφέως, ἐπὶ λαμπροῦ χάρτου ἐκτετυπωμένον.—Τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοὺς ἐν 'Αθήναις συνδρομητὰς λεπτὰ 90.—Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δραχ. 1.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 5 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν. Λαμβάνουσι δὲ ὁλόκληρον τὸ σῶμα, ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν, μετὰ τῶν πινάκων καὶ εἰκόνων, οἱ προπληρόνοντες *μόνον δραχ. 30, ἤτοι τὸ ἥμισυ περίπου τῆς ἀρχικῆς τιμῆς.*

Τὸ Β' φυλλάδιον ἐκδοθήσεται ἐντὸς τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ Βιβλιοπωλείῳ τῆς «'Εστίας».

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ "Οθωνος

ὑπὸ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

'Εξεδόθη καὶ τὸ Γ' τεῦχος περιέχον ἐν τῷ κειμένῳ τὰς ἑξῆς εἰκόνας: "Ομηρος.—Ζεύς.—"Ηρα.—"Αρης.—'Αθηνᾶ ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου.—Ποσειδῶν ἐπὶ κορινθιακοῦ πινακίου —Κυπρία 'Αφροδίτη. — 'Αφροδίτη ἐκ Μυκηνῶν.—Μονομαχία δύο ἡρώων. — 'Αγγεῖα καὶ κοσμήματα ἐκ Τροίας. — Στοαὶ τῶν τειχῶν τῆς Τίρυνθος. — *'Ολοσέλιδοι εἰκόνες* εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι: 'Ο βελβεδέρειος 'Απόλλων. — 'Ερείπια τῆς Τροίας ἐν 'Ισσαρλίκ. — 'Η πύλη τῶν λεόντων ἐν Μυκήναις.—

"Εκαστον φυλλάδιον τιμᾶται δραχμῆς. Οἱ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 5 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5.

ΕΛΛΑΣ

κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ 'Ιακώβου Φάλκε

ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ.

'Εξεδόθη καὶ τὸ Γ' τεῦχος, περιέχον τὰς ἑπομένας εἰκόνας: Κορινθιακὸς κόλπος. — "Ελληνες ὁπλῖται. — "Αποψις τῶν σημερινῶν 'Αθηνῶν.—'Ο Παρθενὼν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους.—Μ κεφαλαῖον. *Εἰκόνες ἐν παραρτήματι:* 'Η Σπάρτη, ὡς ἐφαίνετο τὸ πάλαι ἐκ Θεραπνῶν.—'Η Φρύνη ἐν τῷ δικαστηρίῳ.

Τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοὺς ἐν 'Αθήναις συνδρομητὰς δραχ. 1,50.—Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δραχ. 1.75.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 3 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Οἱ ἐκ τῶν συνδρομητῶν προκαταβαλόντες τὸ ἀντίτιμον τῶν ἤδη ἐκδοθέντων 3 φυλλαδίων, ἅτινα ἀπεστάλησαν αὐτοῖς, παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσι νῦν πρὸς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «'Εστίας» τὸ ἀντίτιμον τῶν ἑπομένων 3 φυλλαδίων φρ. 5, ἵνα ἐξακολουθήσῃ ἐγκαίρως ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀποστολὴ τῶν φυλλαδίων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. V. Blancey. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν. Τιμὴ τοῦ 'Ημερολογίου τῆς 'Ανατολῆς ὡρίσθη φρ. 5, ἀλλὰ τὸ βιβλίον δὲν ἐξεδόθη ἔτι. Αἱ *Φιλολογικαὶ ὑποτυπώσεις* τοῦ κ. Θερειανοῦ περιέχουσι 3 πραγματείας: ά) Τὴν παράλληλον πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων. β') Τὸν 'Ελληνισμὸν κατὰ λεκτικὴν καὶ πραγματικὴν ἔννοιαν καὶ γ') Φιλολογικὴν βιογραφίαν τοῦ 'Ιωάννου Ν. Οἰκονομίδου.—Κυρίᾳ Δ. Ι. Αἱ νεώταται καὶ τελειόταται ῥαπτικαὶ μηχαναὶ εἶνε αἱ ἔχουσαι καὶ συγκεντρωτὴν τῆς μυϊκῆς δυνάμεως. Κατασκευάζονται αὗται ἐν Παρισίοις ὑπὸ Philippe Leoni.—κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. 'Ελήφθησαν παρὰ τοῦ κ. Ι. Β. δραχ. 21, 55, καὶ ἀπεστάλησαν πάντα τὰ ζητηθέντα εἰς ἣν μᾶς σημειόνετε διεύθυνσιν.—κ. Σ. Κ. Καλάμας. Συνεμορφώθημεν τῇ παραγγελίᾳ σας.—κ. Σ. Π. Αὐλωνάριον. 'Ελήφθη τὸ ὑπόλοιπον, ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν καὶ τὰ ζητηθέντα.—*Αὐτόχειρι.* 1) «Δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ δημοσιεύσωμεν,» διότι ἔχομεν περὶ αὐτοῦ τὴν ἰδίαν γνώμην, ἣν εἴχετε καὶ σεῖς περὶ τῶν ἔργων τοῦ 'Ιουλίου. 'Η ὑπόθεσις δὲν εἶνε ἄστοχος, ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις, καὶ μάλιστα ἡ γλῶσσα, παραβλάπτουσιν ὅ τι καλὸν ἔχει ἐκείνη. Πῶς κρίνετε, λόγου χάριν, καὶ σεῖς τὴν δι' ἀσυνήθων πλατυσμῶν ἐν τῇ ἀρχῇ παράφρασιν τῆς συνήθους ἀρχῆς τῶν παλαιῶν πρωτοτύπων 'Ελληνικῶν διηγημάτων: «Τὸ ὡρολόγιον ἐσήμαινε τὴν δεῖνα ὥραν;» 'Ελπίζομεν ὅμως, ὅτι δὲν θὰ εἶνε τοῦτο τὸ τελευταῖον ἔργον σας, ὡς λέγετε, ὡς δὲν εἶνε ἴσως καὶ τὸ πρῶτον. — 2) 'Η εἰς δύο τόμους ἔκδοσις τῶν συγγραμμάτων Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «'Εστίας» ἀντὶ 3 δραχ. 50. "Αλλα δέ τινα ἔργα τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως εὑρίσκονται ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ βιβλιοπωλείῳ — κ. Ν. Κ. Βουκουρέστιον. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολήν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.— Κυρίας Π. Θ. Γ. Περατιάν, καὶ Π. Ν. Β. Κεφαλληνίαν, κκ. Π. Α. Α. καὶ Ι. Κ. Δ. Γέτσα, Ι. Κ. Μασσαλίαν, Ν. Μ. καὶ Γ. Ν. Φ. Κέρκυραν, καὶ Π. Γ. Σ. Κυπαρισσίαν. 'Ελήφθησαν. 'Αποστέλλονται δ' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα. — κ. Δ. Γ. Βόνιτσαν. 'Ενεγράφητε εἰς ἀμφότερα, εἰς μὲν τὴν 'Ιστορίαν διὰ φυλλάδια 10, εἰς δὲ τὴν *'Ελλάδα* διὰ φυλλάδια 9, ἀντὶ τῶν 25 δραχμῶν. 'Απεστάλη καὶ ἀντίτυπον 'Ημερολογίου.—κ. Γ. Δ. Δ. Λαμίαν. Δημοσιευθήσεται εἰς προσεχὲς φύλλον. Τὸ σημειούμενον βιβλίον δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «'Εστίας».— κ Γ. Π. 'Ιερουσαλήμ. Τὸ αὐτὸ φαινόμενον παρετηρήθη καὶ ἐνταῦθα. — κ. Ν. Α. Ρ. Πάτρας. Τὸ μὲν πρῶτον ὄχι, μόνον δὲ τὸ 'Ημερολόγιον τιμώμενον μετὰ τῶν ταχυδρ. δρ. 1,20. — *Σ. Ν. Δ.* Κ)πολιν. Μήπως νομίζετε, ὅτι καὶ αἱ ἀρχαῖαι 'Ελληνίδες ἐχρειάζοντο ὀλιγώτερα διὰ τὸν καλλωπισμόν των: Λάβετε τὸν κόπον νὰ ἀναγνώσητε τὸ παρὰ Πολυδεύκει ἀπόσπασμα τῶν 'Αριστοφάνους Θεσμοφοριαζουσῶν, καὶ θὰ ἴδητε μετὰ φρίκης ὁπόσην πληθὺν κοσμημάτων καὶ φορεμάτων καὶ καλλωπιστικῶν σκευῶν ἐχρειάζοντο διὰ νὰ στολισθῶσιν. 'Αφ' οὗ ἀπηρίθμησεν ὁ κωμικὸς ποιητὴς πεντήκοντα δύο ἐξ αὐτῶν, ἐφρόντισε νὰ προσθέσῃ ὅτι ὁ κατάλογος δὲν εἶνε πλήρης, καὶ ὅτι ἀπαιτοῦνται καὶ «ἄλλα πολλὰ ὧν οὐδ ἂν λέγων λέξαις».—κ. Ε. Π. Δ. 'Ολτένιτζαν. 'Εκ τοῦ χαρτονομίσματος εἰσεπράχθησαν δραχ. 16, ὧν δραχ. 6. διὰ τὰ σταλέντα ἡμερολόγια, καὶ δραχ. 10 δι' 6 φυλλάδια τῆς *'Ελλάδος* τοῦ Φάλκε.—κ. Σ. Κ Π. Κέρκυραν.—'Επὶ τοῦ παρόντος δὲν τὸ θεωροῦμεν κατάλληλον.—κ. Χ. Δ. Πειραιᾶ. Τὸ ἰσχυρότατον ἐκ τῶν εὑρισκομένων ἐν τῷ ἐνταῦθα καταστήματι τῶν ὀπτικῶν ὀργάνων τιμᾶται δρ. 120 μετὰ δὲ τοῦ ἐπερείσματος αὐτοῦ δρ. 145. Εἶνε δὲ ἁπλοῦν τὸ τηλεσκόπιον.— κ. Κ. Π. Θ. Πάτρας. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ἰδιαιτέρως, ἀπεστάλη δ' ὑμῖν ἀντίτυπον 'Ημερολογίου.—κ. Η. Μ. Καχρύλ. 'Εκ τῶν ῥουβλίων εἰσεπράχθησαν δραχ. 9,80. 'Αντίτιμον τῶν ζητηθέντων βιβλίων, οἷς προσετέθησαν "Απαντα Σουρῆ, δραχ. 11, 60. 'Οφείλεται ἡμῖν ὑπόλοιπον δραχ. 1,80, ἃ εὐχαρεστήθητε ν' ἀποστείλητε. — *Συνδρομητῇ* Μ. Π. 'Ο μέσος ὅρος τῆς ταχύτητος τῶν ἀμερικανικῶν σιδηροδρόμων εἶνε μόνον 45 χιλιομέτρων καθ' ὥραν.— κ. Α. Λ. Κ. Πύργον. 'Απεστάλησαν.— κ. Χ. Π. Πάτρας. Τὰς εὐχαριστίας μας. 'Απηντήσαμεν εἰς ἐπιστολήν σας.— Χ'. Καὶ ἂν δὲν εἶνε προδότης ὁ μεταφραστής, ὡς λέγουσιν οἱ 'Ιταλοί, τὸ ἔργον τῆς μεταφράσεως ποιημάτων εἶνε δυσχερέστατον καὶ ἐνίοτε ἀδύνατον· οἱ δόκιμοι μεταφρασταὶ νομίζουσι πολλάκις ὅτι κατορθοῦσι νὰ ὑπερνικῶσι τὰς δυσκολίας, ὑποκαθιστάντες ἑαυτοὺς εἰς τοὺς ποιητάς, καὶ

Digitized by Google

λεληθότως προσφέροντες εἰς τοὺς ἀναγνώστας πρωτότυπα ἔργα ἀντὶ μεταφράσεως. Γερμανός τις κριτικὸς λέγει ὅτι μόνη ἡ μετάθεσις τῶν λέξεων τοῦ ᾄσματος Die Lorelei τοῦ "Αινε ἀρκεῖ νὰ καταστρέψῃ τὴν ἁρμονίαν καὶ τὸ γόητρον αὐτοῦ. Τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἠθέλησε, φαίνεται, νὰ ἐπικυρώσῃ Ἕλλην τις, μεταφράσας ἐμμέτρως τὴν Λορελάην. Ἂν ἀγνοῆτε τὴν γερμανικήν, καὶ τιμᾶτε τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, μὴ ἀναγνώσητε τὴν μετάφρασιν ἐκείνην· ἂν ὅμως εἰξεύρετε γερμανικὰ καὶ ἔχετε ἀναγνώσῃ ἐν πρωτοτύπῳ τὸ ᾆσμα, ἀναγνώσατε καὶ τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν καὶ θὰ διδαχθῆτε πολλά.—κ. Γ. Φ. Ὀδησσόν. Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφητε. Διὰ τὸ πλεονάζον ἀπεστάλη ὑμῖν ἀντίτυπον γελοιογραφικοῦ Ἡμερολογίου. Ὡς πρὸς τὴν ὑμετέραν αἴτησιν, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν.—κ. Π. Γ. Π. Ὀδησσόν. Ἀπεστάλησαν 2 ἀντίτυπα Ἡμερολογίου καὶ ὁ ζητηθεὶς χάρτης, οὗτινος τὸ ἀντίτιμον μετὰ ταχυδρ. δρ. 1,40 παρακαλεῖσθε νὰ ἀποστείλητε.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Μέσ' 'ς τὴν κρύα μου ἀγκάλη
Τὸ σκοτάδι καὶ ἡ φρίκη πλέκουν πάντα συντροφιά.
Ἂν μ' ἀλλάξῃς τὸ κεφάλι,
ἔλαμψε ποτὲ 'ς ἐμένα κ' ἐλατρεύθη ἡ ἐμμορφιά.

2

Βυζαντιακὸν αἴνιγμα.

Ζῴοις μὲν εἰς σκέπην τὸ πρῶτον εὑρέθην,
Ἔπειτα καὶ ἀνθρώποις κατεσκευάσθην.
Εἰ βούλει κλῆσιν μαθεῖν τὴν ἐμήν, ξένε,
τρισύλλαβος πενταγράμματος ὑπάρχει
οὐδετέρου κατὰ γραμματιστὰς γένους.
Ἀριθμὸς τῶν εἰρημένων μου γραμμάτων
ἑπταπλασιασμὸς μὲν τῶν τριάκοντα,
πενταπλασιασμὸς δ' αὖ τῶν πέντε πέλει.
Ἂν με στερήσῃς τοῦ πρώτου τοῦ γραμμάτων,
ἄκρα γῆς γίνομαι τῆς Πελοποννήσου.
Ἀλλὰ καὶ δεύτερον ζημιώσας γράμμα,
ἐαρινὸν τῶν εὐόσμων λέγεις ἄνθος.
Καὶ εἰς τὸ τρίτον τοῦτ' αὐτὸ δράσας, ξένε,
ὃ βούλει τῶν ὄντων παντὶ κόσμῳ νόει.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Θούριος.—οὔριος.

2

Κέρκυρα—κυρά.

ΕΞΕΔΟΘΗ ΑΡΤΙ

ΑΤΤΙΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ

Σ. Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ.

Τόμος Α'.—Οἱ Καλλέργαι.—Λουκᾶς Νοταρᾶς. Δρ. 4.—
Τόμος Β'.—Γαλάτεια.—Χίμαιρα.—Σκύλλα.—Ὑψηλάντης.—Σεμέλη.—Ἀμάλθεια. Δρ. 4.—
Τόμος Γ'.— Εἰκόνες. — Κύματα. — Ἔπεα πτερόεντα.—Παντοῖαι ποιήσεις.—Δράματα.—Παραφράσεις.— Δρ. 4.—
Τόμος Δ'.—Περιέχων τὰ πεζὰ ἔργα τοῦ ποιητοῦ Δρ. 4.

Οἱ 4 τόμοι ὁμοῦ δραχ. 16. Ἕκαστος τόμος χωριστὰ δρ 5. Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ζητοῦντας ἐπιβαρύνεται ἕκαστος τόμος μὲ ταχυδρ. τέλη, λεπτὰ 60.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

22 9βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	335.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	340.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	408.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	352.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	255.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	248.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	175.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	220.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	87.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	408.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.200—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	60.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	60.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	56.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	285.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	30.70
» 3μηνν......	30.50
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.	1.24—
» Τραπεζικὸν 3μηνν	1.21—

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον................	24.05
Λίρα ὀθωμανική............	27.25

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.50.
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 2.—
Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ

Τὸ γνωστὸν εἰκονογραφικὸν περιοδικὸν τὸ ἄλλοτε ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον

ΥΠΟ Ι. ΙΣΙΔ. ΣΚΥΛΙΣΣΗ.

Πλήρης σειρὰ αὐτοῦ ἐκ 2 τόμων ἀποτελουμένη. Ἀντὶ δραχμῶν 40 μόνον δραχ. 12.—Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχμῶν 14.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

Τιμᾶται δραχμῶν 2.

Κ. Φ. ΣΚΟΚΟΥ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ 1886

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» ἀντὶ δραχμῆς. Μετὰ τῶν ταχυδρ. τελῶν δρ. 1,20

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 249.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 466 — 1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 518

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΟΥΛΓΑΡΟΣ ΗΓΕΜΩΝ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΗΣ ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.
ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ διήγημα ὑπὸ Γεωρ. Δροσίνη.
ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.
ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΔΡΕΣΔΗΣ. Τὸ Ἰωάννειον.
ΟΙ ΔΙΑΤΤΟΝΤΕΣ.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Λήγοντος προσεχῶς τοῦ 10ου ἔτους τῆς «Ἑστίας», ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ὁ δῆμος Ναυπλιέων ἐψήφισε πίστωσιν χιλίων δραχμῶν πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων διὰ τὸν στρατόν. Ὁμοίως καὶ ἅπαντες οἱ δῆμοι τῆς ἐπαρχίας Λαρίσης ἐψήφισαν πιστώσεις δισχιλίων δρ. ἕκαστος πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν. Ὁ δὲ δῆμος Μυρτουντίων τῆς ἐπαρχίας Ἠλείας ἐψήφισε χιλίας μὲν δραχμὰς πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων, ἑτέρας δὲ χιλίας χάριν τῶν ἀναγκῶν τοῦ πολέμου, ἂν κηρυχθῇ. Ἐπίσης ἐψήφισαν ὁ δῆμος Ὀγχήστου δραχ. 700 ὁ δῆμος Ὀλύμπου δρ. 450 καὶ ὁ δῆμος Πύλου δρ. 500 πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων.

Ὁ δῆμος Λετρίνων (Ἠλείας) ἐψήφισε 5000 δρ. ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν· πρὸς τὸν αὐτὸν δὲ σκοπὸν ἐψήφισαν ὁ δῆμος Λαυρίου 3000 δρ. ὁ δῆμος Σαλαμῖνος 1300 δρ. καὶ ὁ δῆμος Ἀρταίων χιλίας δρ.

Ἡ λιμενικὴ ἐπιτροπὴ Μεσσήνης ἐχορήγησεν εἰσφορὰν χιλίων δραχμῶν δι' ἀγορὰν ἡμιόνων ἢ ἄλλας ἐθνικὰς ἀνάγκας.

Ἡ ἐν Γαλαξιδίῳ ἐπιτροπὴ κυριῶν πρὸς συλλογὴν εἰσφορῶν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ συνέλεξε παρὰ διαφόρων ὁμογενῶν τῆς πόλεως ἐκείνης ὡς πρώτην εἰσφορὰν 6.284 δραχμάς.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν τῇ δημοσίᾳ συνεδριάσει τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῆς φιλολογίας ὁ πρόεδρος ἀνήγγειλεν τίνα νέα φιλολογικὰ διαγωνίσματα ὡρίσθησαν διὰ τὰ ἑπόμενα ἔτη. Ἐκ τούτων ἀναφέρονται εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ ἀρχαιολογίαν τὰ ἑξῆς. Διὰ μὲν τὸ ἔτος 1886: ἡ περιγραφή, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν συγγραφέων καὶ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας τῶν Ἀθηναίων παίδων μέχρι τῆς ἡλικίας δεκαοκτὼ ἐτῶν κατὰ τὸν Ε' καὶ Δ' αἰῶνα π.χ. β') Ἡ ἔρευνα τῆς νομισματολογίας τῆς νήσου Κρήτης. Διὰ δὲ τὸ ἔτος 1887 α) ἡ ἱστορικὴ καὶ κριτικὴ ἐξέτασις τῆς Μυριοβίβλου τοῦ Φωτίου. β') ἡ κριτικὴ ἐξέτασις τῶν γεωγραφικῶν τοῦ Στράβωνος. γ') ἡ Ἱστορία τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, τῆς ἀρχῆς, τῆς προόδου καὶ τῆς διαδόσεως αὐτῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους. Τὸ γέρας τοῦ τελευταίου τούτου διαγωνίσματος εἶναι εἰκοσακισχίλιαι δραχμαί.

— Ἐξεδόθη στερεοτύπως ἐν Λειψίᾳ τύποις Τεϋβνερ τὸ δεύτερον τεῦχος Συλλογῆς τῶν Ἑλλήνων σιλλογράφων (Corpusculum poesis epicæ Græcæ ludibundæ) μετὰ κριτικῶν καὶ ἑρμηνευτικῶν σημειώσεων καὶ μακρῶν προλεγομένων ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ φιλολόγου καὶ ἀρχαιολόγου Κουρτίου Βάξμουθ. Τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς συλλογῆς ταύτης ἐκδοθήσεται προσεχῶς.

— Ἡ ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν ἀνέθηκε τῷ καθηγητῇ τοῦ ἐν Βρεσλαυίᾳ Πανεπιστημίου κ. Partsch νὰ μεταβῇ εἰς τὰς Ἰονίους νήσους καὶ μελετήσῃ διάφορα γεωγραφικὰ ζητήματα περὶ αὐτῶν.

— Ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀντωνίου Προύστ συνῆλθεν ἐσχάτως ἡ ἐπιτροπεία πρὸς παρασκευὴν τῆς ἐν Παρισίοις διεθνοῦς ἐκθέσεως τοῦ 1889. Ἀπεφάσισε δὲ νὰ ἐνεργήσῃ καταλλήλως ὅπως ἡ Βουλὴ ἐγκρίνῃ τὴν ἔκθεσιν καὶ ψηφίσῃ τὰς ἀναγκαίας πιστώσεις.

— Κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ γενήσεται ἐν Παρισίοις νέα ἠλεκτρικὴ ἔκθεσις. Ὁμοία ἔκθεσις γενήσεται προσεχῶς καὶ ἐν Πετρουπόλει, ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ Παιδαγωγικοῦ μουσείου.

— Ἐπὶ τῇ ἑβδομηκοστῇ ἐπετείῳ τῆς γεννήσεως τοῦ Γερμανοῦ ζωγράφου Ἀδόλφου Μέντσελ ἐπρόκειτο νὰ γείνῃ τῇ 8 Δεκεμβρίου (27 Νοεμβρίου) ἐν Βερολίνῳ ἔκθεσις τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἐν Μονάχῳ δὲ προανηγγέλθη ἡ κατὰ φυλλάδια ἔκδοσις ἀντιτύπων τῶν εἰκόνων τοῦ διασήμου καλλιτέχνου, μετὰ ἑρμηνευτικοῦ κειμένου. Τὸ ὅλον ἔργον ἀποτελούμενον ἐκ τριάκοντα φυλλαδίων θὰ τιμᾶται 750 δρ.

— Ὁ Ἀμερικανὸς γερουσιαστὴς Stanford, ὁ Κροῖσος τῆς Καλιφορνίας, ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ Πανεπιστήμιον ἐν Πάλω Ἄλτῳ τῆς Καλιφορνίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θὰ δωρήσῃ κτήματα ἀξίας 25 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἐδήλωσε δ' ὅτι ἐπιφυλάσσεται νὰ αὐξήσῃ τὴν περιουσίαν τοῦ Πανεπιστημίου τούτου μέχρις 100 ἑκατομμυρίων δρ. Ὡς παραρτήματα τοῦ Πανεπιστημίου συστηθήσονται καὶ γεωργικὴ σχολή, καὶ ἑτέρα μηχανική, πρὸς δὲ μουσεῖον, πινακοθήκη, σχολὴ τεχνῶν κλπ. Ἡ ἐκπαίδευσις θὰ παρέχηται δωρεάν, ἐπιτρεπομένης τῆς φοιτήσεως καὶ εἰς γυναῖκας. Θὰ καταβληθῶσι δὲ προσπάθειαι, ὅπως διὰ γενναίων ἀμοιβῶν καὶ μισθῶν ἀναλάβωσι τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων ἐν αὐτῷ οἱ ἐπισημότατοι τῶν ἐν τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς Πανεπιστημίοις καθηγητῶν.

— Ὁ Γάλλος μουσικὸς Μασσενὲ παρασκευάζει νέον μελόδραμα, οὗ ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τοῦ Βερθέρου τοῦ Γκαῖτε.

— Γερμανὸς περιηγητὴς ἀνεκάλυψεν ἐν Περσίᾳ ἄγνωστον τέως μεγάλην λίμνην, ἔχουσαν μῆκος 20 μιλίων. Ἡ λίμνη αὕτη ἐσχηματίσθη πιθανῶς ἐκ γεωλογικῆς τινος μεταβολῆς κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Ἐπανελήφθησαν πρό τινος αἱ ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων Παν. Σταματάκη διακοπεῖσαι ἀνασκαφαὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν, πρὸς τὸ βόρειον τεῖχος μεταξὺ τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Ἐρεχθείου. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις, ὧν κύριος σκοπὸς εἶναι ἡ κάθαρσις τοῦ χώρου ἐκείνου μέχρι τοῦ βράχου, ἀπεκαλύφθησαν ἐπιγραφαί τινες καὶ ἀνάγλυφα μικροῦ λόγου ἄξια. ἀλλ' ἡ συγκομιδὴ τῶν φετεινῶν ἀνασκαφῶν προμηνύεται ἀφθονωτέρα καὶ πολυτιμοτέρα. Μέχρι τοῦδε εὑρέθησαν πολλὰ τεμάχια ἀρχαίων ἀγγείων μετὰ γραφῶν, χαλκᾶ τινα σκεύη, τρεῖς κεραμιαῖ κεφαλαί, χαλκοῦν εἰδώλιον Γοργόνος ἢ Ἔριδος, τεμάχιον κεράμου μετὰ κεχρωματισμένης ἀναγλύφου παραστάσεως γυναικὸς ἐπὶ ἅρματος, κολοβόν, καὶ ἐπιγραφαί τινες ἀρχαϊκαί. Ἀλλὰ τὰ σπουδαιότατα τῶν εὑρημάτων εἶναι α) χαλκοῦν ἀγαλμάτιον, ὕψους 15 περίπου ὑφεκατομέτρων, βαῖνον ἐπὶ βάσεως τριγώνου, ἀπεικονίζον δὲ γυναῖκα διὰ μὲν τῆς ἀριστε-

Digitized by Google

ρᾶς χειρὸς κρατοῦσαν πτυχὴν τοῦ χιτῶνος κατὰ τὸν μηρόν, προτείνουσαν δὲ πρὸς τὰ ἔμπροσθεν τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἥτις τὸ πάλαι ἐκράτει ἴσως ἀνάθημά τι, καὶ 6') πλίνθος τετράγωνος ἐκ κεράμου, πάχους 0,055 πλάτους 0,51 καὶ μήκους 0,385. Ἡ πλίνθος αὕτη εἶναι δυστυχῶς κολοβή, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τεμαχίων συναρμοζομένων ἐξ ἀνίσων τὸ μέγεθος. Ἐντὸς πλαισίου διαγραφομένου διὰ διπλῆς γραμμῆς φοινικοῦ χρώματος σώζει ἀρκούντως εὐκρινῆ παράστασιν πολεμιστοῦ βαίνοντος πρὸς τὰ ἀριστερά, φέροντος κράνος καὶ προτείνοντος τὴν ἀσπίδα διὰ τῆς ἀριστερᾶς καὶ ἑτοίμου ὄντος εἰς ἐπίθεσιν διὰ τοῦ δόρατος, ὅπερ κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς. Ἡ κεφαλή, κατὰ κρόταφον ἀπεικονισμένη καὶ τὸ γυμνὸν στῆθος ἢ ὁ θώραξ, διότι μήπω καθαρισθείσης τῆς πλίνθου δὲν διακρίνεται ἐπαρκῶς ἡ γραφή, εἰσὶ κεχρωματισμένα διὰ βαθέος ἐρυθροῦ χρώματος. Δυστυχῶς ἐλλείπει μέγα μέρος τοῦ σώματος ἀπὸ τῶν μηρῶν καὶ κάτω. Ἑκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς ἐντὸς τοῦ πλαισίου εἶναι ἐπιγεγραμμένα γράμματα, καὶ τὰ μὲν ἀριστερόθεν εἶναι ἐξίτηλα ἢ τοὐλάχιστον δυσανάγνωστα νῦν, δεξιόθεν δ' ἀναγινώσκεται ἡ συνηθεστάτη ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀγγείοις ἐπιγραφὴ ΚΑΛΟΣ. Ἡ πλίνθος αὕτη, ἂν μάλιστα συμπληρωθῇ εὑρισκομένων καὶ τῶν ἐλλειπόντων τεμαχίων, εἶναι μνημεῖον πολυτιμότατον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαϊκῆς γραφικῆς.

— Ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης, ἐγκρίνας τὴν περὶ τούτου αἴτησιν τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος, διέταξε τοὺς παρὰ πλημμελειοδίκαις εἰσαγγελεῖς νὰ περισυλλέξωσιν ἅπαντα τὰ ἐν τοῖς γραφείοις τῶν εἰσαγγελιῶν, τῶν ἀνακριτῶν καὶ τῶν δικαστηρίων κατατεθειμένα πειστήρια, ἰδίως δὲ τὰ ὅπλα, ὅσα δὲν εἶναι πλέον ἀναγκαῖα εἰς τὴν ποινικὴν δικαιοσύνην καὶ νὰ ἀποστείλωσι ταῦτα εἰς τὸ ἐνταῦθα μουσεῖον τῆς ἑταιρίας ἐκείνης.

— Ἐν Καρδίτσῃ τῆς Θεσσαλίας ἐξεδόθη νέα ἑβδομαδιαία ἐφημερὶς *Θεσσαλιῶτις*, ἐν Σύρῳ δὲ ἑτέρα ἐφημερὶς ἡ *Ἀλήθεια*.

—Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς, αἵτινες γίνονται ἐν Βοιωτίᾳ, εὑρέθησαν δύο χαλκοῖ λέοντες ἀρχαϊκῆς τέχνης, καὶ καλλίστης διατηρήσεως, λίθινον ἀρχαϊκὸν ἄγαλμα Ἀπόλλωνος καὶ ἐπιγραφαὶ βουστροφηδὸν γεγραμμέναι. Ἐκ τούτων γίνεται πρὸς τοῖς ἄλλοις γνωστόν, ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ ἐκείνῳ τοῦ Πτώου Ἀπόλλωνος ὑπῆρχε καὶ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς.

— Τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην ἐγένετο ἐν τῷ ἐνταῦθα γερμανικῷ ἀρχαιολογικῷ ἰνστιτούτῳ ἡ πρώτη συνεδρία, ἥτις κατὰ τὸ ἔθος εἶνε ἀφιερωμένη εἰς τιμὴν τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Βιγκελμάννου.— Κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην ὡμίλησε πρῶτος ὁ διευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. Οὐλρῖχος Καῖλερ περὶ τῶν παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι νεκροταφείων, ἰδίως ἐν Ἀθήναις, τῶν οἰκογενειακῶν καὶ δημοσίων τάφων, τῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν, ἐπιγραφῶν καὶ ἀναγλύφων, μετὰ πολλῆς χάριτος καὶ εὐφυΐας χαρακτηρίσας τὴν νεκρώσιμον τέχνην καὶ ποίησιν τῶν Ἑλλήνων. Μετ' αὐτὸν ὁ ἐνταῦθα Γερμανὸς ἀρχιτέκτων κ. Δαῖρπφελδ, γνωστὸς διὰ τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ, Τροίᾳ, καὶ Τίρυνθοι ἐργασίας αὐτοῦ, ἐποιήσατο λόγον περὶ τῶν τελευταίων ἐν Τίρυνθι ἀνασκαφῶν, ἰδίως δὲ τοῦ ἀναφανέντος προϊστορικοῦ μεγάρου. Τέλος δὲ ὁ ἐν Βερολίνῳ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας κ. Κόντσε, παρεπιδημῶν ἐνταῦθα, ἐξέθηκε διὰ βραχέων μετὰ πολλῆς εὐροίας λόγου καὶ σαφηνείας τὰ πορίσματα τῶν ἐν Περγάμῳ κατὰ τὴν τελευταίαν ἑπταετίαν ἀνασκαφῶν καὶ ἰδίως τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Νοεμβρίου 29, Παρασκευή.

Ἡ Βουλὴ ἐψήφισεν εἰς τρίτην ἀνάγνωσιν τὰ ἑπόμενα νομοσχέδια: περὶ κυρώσεως τῆς μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης συμβάσεως ἐπὶ τῇ συνομολογήσει τοῦ ἐκ 12 ἑκατομμυρίων ἐπ' ἀναγκαστικῇ κυκλοφορίᾳ δανείου· περὶ ἐγκρίσεως συμβάσεως μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑδρευούσης ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρίας *Αἰγαίου*· περὶ τῆς ὑπὸ τῶν νομαρχῶν ἐκδόσεως χρηματικῶν ἐνταλμάτων καὶ ἐπιταγῶν· περὶ ἀδικημάτων κατὰ τῆς ἀσφαλείας τῶν ὑποβρυχίων καλωδίων· περὶ προσθέτου φόρου 50 λ. κατ' ὀκὰν ἐπὶ τοῦ καταναλισκομένου καπνοῦ.

— Διετάχθη τὸ ἐνταῦθα ἑδρεῦον μηχανικὸν τάγμα νὰ εἶνε ἕτοιμον, ὅπως ἀναχωρήσῃ εἰς πρώτην διαταγήν.

— Ἐπίσης διετάχθη τὸ 5ον πυροβολικὸν τάγμα νὰ ἑτοιμάσῃ πρὸς ἀναχώρησιν μίαν ἐκ τῶν πυροβολαρχιῶν αὐτοῦ.

— Ἐνεκρίθη ἡ προέκτασις τῶν τηλεγραφικῶν γραμμῶν: Λαυρίου μέχρι Σουνίου· Ὕδρας μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ζούρβας· Ποταμοῦ Κυθήρων μέχρι τοῦ φάρου Μαυδαρίου· Ἄνδρου μέχρι τοῦ φάρου τῆς νήσου ταύτης· Καλαμπάκας 1) μέχρι Καλαρρυτῶν, 2) μέχρι Μαλακασσίου, 3) μέχρι Βολεμιστίου, 4) μέχρις Ἄσπρης Ἐκκλησίας καὶ 5) μέχρι Μαυριλίου· Λαρίσης μέχρι Γουνίτσης καὶ Γριζάνου· Τυρνάβου 1) μέχρι Καρατζὸλ καὶ 2) μέχρι Γριζόβαλι. Ῥαψάνης μέχρι Νιζεροῦ, Αἰγάνης καὶ Τσάγεζι. Εἰς τὰς νέας ταύτας προεκτάσεις θὰ συσταθῶσι καὶ τηλεγραφικοὶ σταθμοί.

— Τὰ ὑπουργεῖα τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν διέταξαν τοὺς ἐν Εὐρώπῃ ἀντιπροσώπους αὐτῶν νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δοθεισῶν παραγγελιῶν.

— Ἐδημοσιεύθη Β. Διάταγμα περὶ ἐκδόσεως εἰς δημοσίαν ἐγγραφὴν τοῦ ἑνὸς τρίτου τοῦ πατριωτικοῦ δανείου τῶν 30 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ἡ ἐγγραφὴ ἄρχεται τῇ 6ῃ τοῦ προσεχοῦς Δεκεμβρίου, καὶ γίνεται ἐν μὲν τῇ ἡμεδαπῇ παρὰ τοῖς δημοσίοις ταμείοις, τοῖς τελωνείοις πρώτης τάξεως καὶ ταῖς τραπέζαις, ἐν δὲ τῇ ἀλλοδαπῇ παρὰ ταῖς προξενικαῖς ἀρχαῖς τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῖς ὑποδειχθησομένοις ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν τραπεζιτικοῖς καταστήμασιν. Ἡ ὁλικὴ ἀξία τῶν ὁμολογιῶν καταβάλλεται κατὰ τὴν ἐγγραφὴν ἐπὶ προσωρινῇ ἀποδείξει, ἀνταλλαχθησομένῃ μετέπειτα δι' ὁριστικοῦ τίτλου. Αἱ ὁμολογίαι ἐκπροσωποῦσι κεφάλαιον δρ. δέκα ἑκάστη.

— Οἱ τηλεγραφικοὶ ὑπάλληλοι οἱ ὑπηρετοῦντες ὡς ἔφεδροι θέλουσιν ἀποτελέσῃ λόχον τηλεγραφητῶν πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ στρατοῦ.

— Γνώμῃ τοῦ Ἰατροσυνεδρίου ἤρθησαν αἱ πενθήμεροι καθάρσεις τῶν ἐκ Σικελίας, Ἱσπανίας καὶ Τύνιδος προελεύσεων διὰ τὰ ἀπὸ τῆς 25 Νοεμβρίου ἐκ τῶν λιμένων τούτων ἐκπλεύσαντα πλοῖα· θὰ ὑπόκεινται δὲ τοῦ λοιποῦ εἰς ἰατρικὴν ἐπίσκεψιν.

— Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν διέταξε τὴν ἀναστολὴν τῆς διαταγῆς, δι' ἧς ἅπαντες οἱ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν ἐπανήρχοντο εἰς τὰ σώματα, εἰς ἃ ἀνῆκον, ὡς πρὸς τοὺς μαθητὰς τῆς Β' τάξεως. Ἅπαντες οὗτοι προβιβάζονται εἰς ἀξιωματικούς, 46 μὲν εἰς τὸ πεζικόν, 37 εἰς τὸ οἰκονομικὸν σῶμα καὶ 8 εἰς τὸ ἱππικόν.

— Διαταγῇ τοῦ Ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως διακόπτονται ὅπου δὲν ἤργισαν αἱ στρατιωτικαὶ ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν τῶν δύο ἀνωτέρων τάξεων τῶν γυμνασίων.

— Ἤρξατο ἐν Γαλλίᾳ ἡ παραλαβὴ τῶν παραγγελθέντων ὅπλων Γρᾶ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλείσης ἐπιτροπῆς. Προσεχῶς δὲ ἄρξεται ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν ἐνταῦθα.

— Κατὰ τὸν δημοσιευθέντα πίνακα τῶν τελωνιακῶν εἰσπράξεων τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ λήγοντος ἔτους αἱ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς εἰσπράξεις ἀνῆλθον εἰς δρ. 1,543,700, ἤτοι κατὰ 129,589 ἐπὶ ἔλαττον συγκρινόμεναι πρὸς τὰς τοῦ ἀντιστοίχου μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους· τὸ σύνολον τῶν τελωνιακῶν εἰσπράξεων καὶ τῶν ἐν τοῖς τελωνείοις εἰσπραττομένων δικαιωμάτων ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου 1885 ἀνέρχεται εἰς δραχ. 15,592,880, τὸ δὲ τῶν ἀντιστοίχων μηνῶν τοῦ 1884 εἰς δραχ. 18,204,593, ἤτοι αἱ τοῦ ἔτους 1885 ἐλαττοῦνται τῶν τοῦ 1884 εἰσπράξεων κατὰ 2.611,718 δραχμάς.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐξεδόθη τὸ Β' τεῦχος, συγκείμενον ἐκ 5 τυπογραφικῶν φύλλων.

Τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις συνδρομητὰς λεπ. 90.— Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δραχ. 1.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 5 τοῦ

Digitized by Google

λάχιστον φυλλαδίων, ήτοι δρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν. Λαμβάνουσι δὲ ὁλόκληρον τὸ σῶμα, ἐλεύθερον ταχυδρ. τελῶν, μετὰ τῶν πινάκων καὶ εἰκόνων, οἱ προπληρόνοντες *μόνον δραχ. 30, ἤτοι τὸ ἥμισυ περίπου τῆς ἀρχικῆς τιμῆς.*

Τὸ Γ' φυλλάδιον ἐκδοθήσεται τὴν 10ην Δεκεμβρίου ἐ. ἔ.

Ἐνδιαφέρουσα εἴδησις. Ἐν τῷ ἑπομένῳ τρίτῳ τεύχει ὁλόκληρον κεφάλαιον τοῦ δευτέρου βιβλίου θέλει δημοσιευθῆ νεωστὶ ἐξειργασμένον. Τοιαύτας οὐσιώδεις μεταβολὰς τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου θέλει περιέχει πολλὰς ἡ παροῦσα ἔκδοσις.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ Βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας».

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος

ὑπὸ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Γ' τεῦχος περιέχον ἐν τῷ κειμένῳ τὰς ἑξῆς εἰκόνας: Ὅμηρος.—Ζεύς.—Ἥρα.—Ἄρης.—Ἀθηνᾶ ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου.—Ποσειδῶν ἐπὶ κορινθιακοῦ πινακίου —Κυπρία Ἀφροδίτη. — Ἀφροδίτη ἐκ Μυκηνῶν.—Μονομαχία δύο ἡρώων. — Ἀγγεῖα καὶ κοσμήματα ἐκ Τροίας. — Στοαὶ τῶν τειχῶν τῆς Τίρυνθος. — *Ὁλοσέλιδοι εἰκόνες* εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι: Ὁ Βελδεβέρειος Ἀπόλλων. — Ἐρείπια τῆς Τροίας ἐν Ἱσσαρλίκ. — Ἡ πύλη τῶν λεόντων ἐν Μυκήναις.—

Ἕκαστον φυλλάδιον τιμᾶται δραχμῆς. Οἱ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 5 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι δρ. 5.

ΕΛΛΑΣ

κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Ἰακώβου Φάλκε

ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ.

Ἐξεδόθη καὶ τὸ Γ' τεῦχος, περιέχον τὰς ἑπομένας εἰκόνας: Κορινθιακὸς κόλπος. — Ἕλληνες ὁπλῖται. — Ἄποψις τῶν σημερινῶν Ἀθηνῶν.—Ὁ Παρθενὼν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους.—Μ κεφαλαῖον. *Εἰκόνες ἐν παραρτήματι:* Ἡ Σπάρτη, ὡς ἐφαίνετο τὸ πάλαι ἐκ Θεραπνῶν.—Ἡ Φρύνη ἐν τῷ δικαστηρίῳ.

Τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις συνδρομητὰς δραχ. 5,10.—Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δραχ. 1.75.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 3 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Οἱ ἐκ τῶν συνδρομητῶν προκαταβαλόντες τὸ ἀντίτιμον τῶν ἤδη ἐκδοθέντων 3 φυλλαδίων, ἅτινα ἀπεστάλησαν αὐτοῖς, παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσι νῦν πρὸς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας» τὸ ἀντίτιμον τῶν ἑπομένων 3 φυλλαδίων, φρ. 5, ἵνα ἐξακολουθήσῃ ἐγκαίρως ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀποστολὴ τῶν φυλλαδίων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Ν. Ι. Π. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.— Κυρίᾳ Α. Σ. Μυτιλήνην. Αὐστριακὰ γραμματόσημα ὄχι. Ἀλλ' εἶνε εὔκολον νὰ ἀποσταλῇ τὸ ἀντίτιμον καὶ διὰ χρυσοῦ νομίσματος ἐντὸς ἐπιστολῆς.—κ. Μ. Η. Κωνσταντινούπολιν. Ἀπεστάλησαν 3 ἀντίτυπα τοῦ Α' τεύχους διὰ τοὺς ἐγγραφέντας 3 συνδρομητάς. Εἰς τὰ λοιπὰ τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν ἀπαντῶμεν ἰδιαιτέρως.— *Τακτικῷ συνδρομητῇ.* — Ἐνταῦθα. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων οἱ ἄνθρωποι διακρίνονται εἰς ἐναρέτους καὶ φαύλους. Ὁ ἐνάρετος εἶνε αὐτάρκης, διότι τὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ οὐδὲν δύναται οὔτε νὰ αὐξήσῃ, οὔτε νὰ ἐλαττώσῃ, οὔτε νὰ ταράξῃ. Ἐκ τούτου τὸ ἀξίωμα αὐτῶν nil admirari, nil metuere (μηδὲν θαυμάζειν, μηδὲν φοβεῖσθαι) καὶ ἡ παροιμιώδης στωϊκὴ ἀπάθεια. — κ. Α. Γ. Ζ. Μοναστήριον. Ἐνηργήσαμεν συνῳδὰ τῇ παραγγελίᾳ σας.—κ. Κ. Ν. Ζάκυνθον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ἰδιαιτέρως ἀπαντῶμεν εἰς ἐπιστολήν σας.—κ. Ν. Ε. Β. Τούλτσαν. Τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν τῆς Saison, δρ. 22. δύνασθε νὰ ἀποστείλητε καὶ εἰς ῥωσσικὸν χαρτονόμισμα πρὸς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας,» ὑπολογίζοντες τὸ ῥούβλιον πρὸς 2,40, ὅσον ἐξαργυροῦται ἐνταῦθα. — *Ἀναγνώστῃ τῆς «Ἑλλάδος».* Αἱ ἐν παραρτήματι εἰκόνες οὐδόλως εἶναι ἄσχετοι μὲ τὸ κείμενον· ἡ οἰκεία ἑκάστης θέσις θὰ σημειωθῇ ἐν τῷ πίνακι τῶν περιεχομένων. Ἡ τῆς Φρύνης ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀνήκει εἰς τὸ περὶ τῶν γυναικῶν κεφάλαιον τοῦ συγγράμματος. Ἀπεικονίζει δὲ τὴν ἐν τῷ Ἀρείῳ πάγῳ συνηγορίαν τοῦ Ὑπερείδου ὑπὲρ τῆς Φρύνης, δικαζομένης ἐπὶ ἀσεβείᾳ. Τὰ τῆς δίκης ταύτης ἀφηγοῦνται ὁ Ψευδοπλούταρχος ἐν τῷ Βίῳ τῶν δέκα ῥητόρων, ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος ἐν ταῖς εἰς Ἰλιάδα παρεκβολαῖς καὶ ὁ Ἀθήναιος. «Ὁ δὲ Ὑπερείδης, λέγει οὗτος, συναγορεύων τῇ Φρύνῃ, ὡς οὐδὲν ἤνυε λέγων, ἐπίδοξοί τε ἦσαν οἱ δικασταὶ καταψηφισόμενοι, παραγαγὼν αὐτὴν εἰς τοὐμφανὲς καὶ περιρρήξας τοὺς χιτωνίσκους, γυμνά τε τὰ στέρνα ποιήσας, τοὺς ἐπιλογικοὺς οἴκτους ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἐπερρητόρευσε δεισιδαιμονῆσαί τ' ἐποίησε τοὺς δικαστὰς τὴν ὑποφῆτιν καὶ ζάκορον τῆς Ἀφροδίτης ἐλέῳ χρησομένους μὴ ἀποκτεῖναι.» —κ. Ι. Τ. Ἰωάννινα. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Ταχυδρομικῶς ἀπηντήσαμεν εἰς ἐπιστολήν σας.— κ. Π. Δ. Φλωρεντίαν. Ἀπεστάλησαν διὰ τοῦ Φλόριο μέσον Λιβόρνου, ἡ δὲ φορτωτικὴ ταχυδρομικῶς. Τὰ ἐλάβετε; —κ. Π. Α. Α. Γέτσκ. Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφησαν πάντες οἱ σημειούμενοι, πρὸς οὓς καὶ ἀπεστάλησαν πάντα τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια, ὡς καὶ τὰ ζητηθέντα ἀντίτυπα Ἡμερολογίου.—Κυρίᾳ Σ Σ. Λωζάννην. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.—κ. Χ. Τ. Χαλκίδα. Ἐλήφθησαν ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ ὑμῶν, ἀπεστάλη δὲ τὸ ζητηθὲν βιβλίον. Τὸ περίσσευμα 1 δραχ. κρατοῦμεν εἰς τὴν διάθεσίν σας.—κ. Φ. Μ' Π. Λονδῖνον. Ἡ ἐπιταγὴ ἐλήφθη. Τὰ ζητηθέντα καὶ ἐπιστολὴν μας ἔχετε ταχυδρομικῶς.—Κυρίᾳ Α.' Τὴν κατασκευὴν τῶν τεχνητῶν ἀνθέων παρέλαβον πρῶτοι παρὰ τῶν Σινῶν οἱ Ἰταλοί, ἐκ τούτων δὲ ἐδιδάχθησαν ταύτην οἱ Γάλλοι πρὸ ἑκατὸν πεντήκοντα περίπου ἐτῶν.—κ. Μ. Π. Ῥέθυμνον. Ἐνεγράψαμεν ὑμᾶς τε καὶ τὸν κ. Κ. Π. καὶ ἀπεστάλησαν τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια.—κ. Γ. Ζ. Κέρκυραν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ἰδιαιτέρως.—κ. Σ. Β. Βραΐλαν. Ἐνεγράφη καὶ ὁ κ. Α. Κ. Ν., ἀπεστάλησαν δ' αὐτῷ τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια.—κ. Π. Δ. Ἀστραχάν. Τὰ ζητηθέντα φύλλα ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Π. Γ. Π. Ἀδριανούπολιν. Τὸ ἀντίτιμον ἐλήφθη παρὰ τῶν κ. Ἀδελφ. Π. Ἀπεστάλησαν τὰ καθυστερήσαντα φύλλα καὶ ἐπανελήφθη ἡ ἀποστολή.— *Τριαστέρῳ συνδρομητῇ.* Καὶ διατί νὰ ἀπορῆτε; Ἡ παροιμία ἡ λέγουσα, ὅτι τὰ παιδιὰ τοῦ Ἀράπη εἶναι μαῦρα, δὲν ἀληθεύει διὰ τὰ νεογνὰ ἀραπόπουλα. Ὡς παρετήρησαν πολλοὶ φυσιοδίφαι, ἐν οἷς καὶ ὁ Δάρβιν, τὰ νεογνὰ τῶν μαύρων ἔχουσιν ὑπέρυθρον ἢ καρύδινον χρῶμα, μαυρίζουσι δὲ πρῶτον τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων αὐτῶν καὶ εἶτα τὸ λοιπὸν σῶμα. Ἐν Σουδὰν γίνονται τὰ ἀραπόπουλα τέλειοι ἀράπηδες κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας των, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ κατὰ τὸ τρίτον. Ἄλλως ἐνθυμηθῆτε καὶ τὴν ἑτέραν δημώδη παροιμίαν: «Ἄσπρος γεννιέται ὁ κόρακας καὶ μαῦρος καταντάει.» —κ. Γ. Κ. Ὀδησσόν. Ὁ κ. Κ. ἐνεγράφη καὶ ἤρξατο ἡ πρὸς αὐτὴ ἀποστολὴ τῶν ἤδη ἐκδοθέντων. Ἀπεστάλησαν 3 ἀντίτυπα Ἡμερολογίου.—κκ. Α. Α. Κάϊρον, Σ. Ι. Μ. Κέρκυραν, Ν. Σ. Ἄνω Βῶλον. Ἐλήφθησαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κκ. Γ. Σ. Β, Πειραιᾶ Π. Κ. Χ. Μάντσεστερ, Δ. Ν. Μ. Μηλέας καὶ Α. Σ. Τῆνον. Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφητε. Ἀπεστάλησαν δὲ τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια.—*κ. Ν. Κ. Πάτρας.* Ὅπως μὴ ἔχῃ ὁ οἶνος τὴν δυσάρεστον γεῦσιν, τὴν προερχομένην ἐξ ὑπερβολικῆς θειώσεως τῶν ἀμπέλων, ἀνάγκη νὰ μεταγγίσητε αὐτὸν προσκαίρως εἰς χαλκοῦν δοχεῖον. Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ, ὅπου θειαφίζουσι πολὺ τὰς ἀμπέλους, συνειθίζουσι μόλις ἀποπερατωθῇ ἡ ζύμωσις τοῦ οἴνου, νὰ μεταγγίζωσιν αὐτὸν εἰς μεγάλους χαλκοῦς λέβητας, ὁπόθεν παραχρῆμα πληροῦσι τοὺς πίθους, ἐν οἷς θὰ διατηρήσωσι τὸν οἶνον κατὰ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον.

Digitized by Google

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

'Σ ένα δένδρο ἀνθισμένοι
Ζοῦμε πάντ' ἀγαπημένοι.
Ἄν μᾶς ἀποκεφαλίσῃς,
Πᾶν τὰ χρόνια τὰ καλά!—
Πλειὰ ς' ἐμᾶς θενὰ ζητήσῃς
μὲ χαρίσματα πολλὰ
γιὰ νὰ ἰδῇς καλὰ καὶ σώνει
ὁ θεὸς τί φανερώνει.

2

Μ' ἔχεις καὶ εἶσαι εὐτυχής. Τὴν κεφαλήν μου ἂν φάγω,
Μόνο σ' ἐχθρόν σου μισητὸν μὲ στέλνεις γιὰ νὰ πάγω.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Τάφος – Πάφος.

2

Ἔριον ('Ρίον, ἴον, ὄν.)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Περὶ συγχρόνου ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου	Τιμ. λεπτ	25.
Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου	» »	25.
Ὁ νέος κριτικὸς ὑπὸ Ἀγγέλ. Βλάχου	» »	25.
Τὰ κείμενα ὑπὸ Ἐμμ. Ῥοΐδου......	» »	25.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Πέτρος ὁ Β' τῆς Βρασιλίας	Τιμ. λεπτ.	10.
Ἀδαμάντιος Κοραῆς.	» »	10.
Λαζαρος Κουντουριώτης	» »	10.
Ἀλέξανδρος Σοῦτσος	» »	10.
Περὶ περιθάλψεως τῶν θυμάτων τοῦ πολέμου	» »	10.
Περὶ καθαριότητος	» »	10.
Περὶ Κύπρου..................	» »	10.
Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης.........	» »	10.
Ἡ φυσιολογικὴ σχολὴ καὶ ὁ Ζολᾶ	» »	10.
Περὶ συστάσεως ἀδελφότητος Ἑλληνίδων Διακονισσῶν..............	» »	10.
Ἡ Λίμνη τοῦ Λαμαρτίνου. Παράφρ. Ἀριστ. Βαλαωρίτου..................	» »	10.

Πωλοῦνται ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας». Τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλεῖται ὡσαύτως ἀντὶ λεπτῶν 50 τὸ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου ἐκδοθὲν ἔκτακτον φύλλον, περιέχον ὡραίαν τοῦ ποιητοῦ προσωπογραφίαν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ἐν Μαδουρῇ ἐπαύλεως αὐτοῦ, ἐν Εὐρώπῃ ἐκτελεσθεῖσας, ὁλόκληρον τὸ ποίημα τῆς «Κυρὰ Φροσύνης» ἐν πανομοιοτύπῳ αὐτογράφῳ τοῦ ποιητοῦ καὶ πολλὰ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἀρίστων αὐτοῦ ποιημάτων.

Ἐν τῷ γραφείῳ τῆς «Ἑστίας» πωλοῦνται οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι αὐτῆς, πρὸς φρ. 5 ἕκαστος, καὶ παλαιὰ φύλλα καὶ δελτία, τὰ μὲν φύλλα πρὸς λεπτὰ 25, τὰ δὲ δελτία πρὸς λεπτὰ 10.

ΑΤΤΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ὑπὸ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΙΓΓΛΕΣΗ

Πλήρης σειρὰ αὐτοῦ ἐκ 2 τόμων ἀποτελουμένη μετὰ μεγάλων εἰκόνων ἐπὶ λαμπροῦ χάρτου ἐκτετυπωμένων. Πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» εἰς τὸ *ἥμισυ μόνον τῆς ἀρχικῆς τιμῆς, ἤτοι ἀντὶ δραχμῶν 8 οἱ δύο τόμοι*, μετὰ ταχυδρ. τελῶν ἀντὶ δραχ. 10.—Μόνον ὁ δεύτερος τόμος πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 2,50, μετὰ ταχυδρ. τελῶν ἀντὶ δρ. 3.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

22 9βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	333.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	339.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	398.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	352.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	354.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	249.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	178 —
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	234.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	88.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	411.50

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.460—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	56.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	61.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	59 50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	293.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	31 15
» 3μην......	30.90
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως	1.24—
» Τραπεζικὸν 3μην	1.23—

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	24.45
Λίρα ὀθωμανική..................	27.70

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κατακτήσεως.

ὑπὸ Ν. Ι. ΚΟΚΚΩΝΗ.

Ἔργον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας συντεταγμένον, πραγματευόμενον λεπτομερῶς καὶ μεθ' ἱστορικῆς ἀκριβείας περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς διαφόρων ἐπιδρομῶν καὶ πολέμων, οὓς ἐπεχείρησαν κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, χρησιμώτατον δὲ διὰ τὰς ἐμμαρτύρους ἀποδείξεις τὰς ἀφορώσας τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ὅρια τοῦ ἱδρυθέντος ὑπ' αὐτῶν ἄλλοτε βασιλείου. Ἐν τέλει τοῦ βιβλίου προσήρτηται ἀκριβὴς στατιστικὴ τοῦ βουλγαρικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἔν τε τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Θράκῃ κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους.

Τιμᾶται δραχμῶν 3. Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 3.40.

Κ. Φ. ΣΚΟΚΟΥ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ 1886

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» ἀντὶ *δραχμῆς*. Μετὰ τῶν ταχυδρ. τελῶν δρ. 1,20

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΗΠΕΙΡΟΥ καὶ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

κατὰ τὸν Émile Isambert

ὑπὸ *Ἀντωνίου Μηλιαράκη*

Τιμᾶται δραχ. 3. Μετὰ ταχυδρ. δρ. 3,30.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 251.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 467.—8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ—1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 519

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ διήγημα ὑπὸ Γεωρ. Δροσίνη.
ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.
ΘΩΜΑΣ Ο ΑΓΡΙΑΝΘΡΩΠΟΣ, διήγημα.
ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΡΕΣΑΙΗΣ. Τὸ Ἰωάννειον.
ΕΙΝΑΙ ΩΦΕΛΙΜΟΣ Η ΥΓΙΕΙΝΗ;
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Λήγοντος προσεχῶς τοῦ 10ου ἔτους τῆς «Ἑστίας», ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΣΤΗΛΗ
ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Φαχίου ἐψήφισε δρ. 1500 πρὸς ἀγορὰν ἡμιόνων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας· πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐψήφισε τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ἁλμυροῦ δρ. 1000, τὸ τῶν Μυρτουντίων δρ. 2000, τὸ τῶν Ἀρκαδίων, Ναφθίων, Ἐλατίων, Ὑραίων, καὶ Ἀρτεμισίων ἀνὰ δρ 300 ἕκαστον· τὸ τῶν Ζακυνθίων δρ. 1000, τὸ τῶν Ὀπιταϊδῶν δρ. 400, τὸ τῆς Ψωφίδος δρ 500, τὸ τῶν Πυλίων δρ. 500, τὸ τοῦ Μαλακασίου δρ. 300, τὸ τοῦ Μυρεσίου δρ. 500. Μακρινίτσης δρ. 300, Εὐϋδρίου δρ. 600. Τελεθρίου δρ. 500.

Ἡ λιμενικὴ ἐπιτροπεία Καλαμῶν συνεισέφερε δρ. 1000 ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν. Ὁμοίως ἡ λιμενικὴ ἐπιτροπὴ Ζακύνθου δρ. 2000, ἡ τοῦ Βώλου δρ. 2000.

Οἱ κκ. Σταμπάδοι, πατὴρ καὶ υἱός, προσήνεγκον δρ. 150 εἰς τὴν ἐν Πάτραις ἐπιτροπὴν πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐφέδρων.

Αἱ ἐν Γαλαζίῳ εἰσφοραὶ ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἀνῆλθον εἰς δρ. 11,824. Ἐκ τούτων 1073.85 προσέφερον οἱ καθηγηταί, οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου Α. Βενιέρη.

Οἱ ἐν Βραΐλᾳ κκ Στ. καὶ Π. Βερρὲν προσέφερον ὑπὲρ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ δρ. 1050· ἴσον ποσὸν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν προσέφερον οἱ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει κ. Λεων. Ἐμπειρίκος καὶ ἡ κυρία Ῥοζίνα Ἐμπειρίκου.

Εἰς τὴν ἐν Πάτραις ἐπιτροπείαν πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐπιστράτων προσήνεγκον κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα οἱ κκ. Α. Κόλλας δρ. 300, Α. Παπαγιάννης δρ 150, Ἀβδελόπουλος δρ. 100.

Ἡ ἐνταῦθα συντεχνία τῶν κουρέων διέθετο διὰ γενικῆς ἀποφάσεως τῶν μελῶν της ὑπὲρ τοῦ ἔθνους τὸ ἥμισυ τοῦ ἀποθεματικοῦ αὐτῆς κεφαλαίου, ἤτοι δρ. 10000.

Ἐν Μυκόνῳ πενταμελὴς ἐπιτροπὴ ἀνέλαβε τὴν περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐπιστράτων. Ἡ δ' ἐν Κερκύρᾳ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν συστᾶσα ἐπιτροπὴ εἰσέπραξεν ἐξ ἐράνου ποσὸν ἀρκετόν, ἐξ οὗ δύναται νὰ διαθέτῃ κατὰ μῆνα δρ. 7200 καὶ 1560 λίτρας ἄρτου.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Ὀλυμπίων ἐξέδωκε προκήρυξιν, δι' ἧς ἀγγέλλει ὅτι ἡ Δ' Ὀλυμπιὰς θὰ τελεσθῇ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1887, ὅτε θὰ ἐγκαινισθῇ καὶ τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐκθέσεως, ὅπερ ἱδρύεται ὑπὸ τοῦ φιλογενοῦς κ. Κ. Χ. Ζάππα, κατὰ τὴν ῥητὴν ἐντολὴν τοῦ ἀοιδίμου εὐεργέτου τοῦ ἔθνους Εὐαγγέλου Ζάππα. Τὸ πρόγραμμα τῶν Ὀλυμπιακῶν ἐκθέσεων καὶ πανηγύρεων διαγράφεται ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ αὐτῶν Β. Διατάγματος τοῦ 1858. Συμφώνως δὲ τοῖς ὅροις αὐτοῦ ἡ Δ' Ὀλυμπιὰς θὰ περιλάβῃ: α') Ἔκθεσιν τῶν φυσικῶν προϊόντων τῆς χώρας, ἤτοι τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας, τῆς βιομηχανίας καὶ πάντων ἐν γένει τῶν προϊόντων τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς ἐνεργείας τῶν ἐν Ἑλλάδι βιούντων ἢ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐγκατεστημένων Ἑλλήνων. β'). Πανήγυριν δημοτελῶν γυμνικῶν ἀγώνων ἐν τῷ Σταδίῳ· γ') Διδασκαλίαν ἐθνικοῦ δράματος. δ') Τέλεσιν μουσικῶν συμφωνιῶν Ἑλληνικῆς συνθέσεως.

Προσέτι διὰ τὴν Δ' Ὀλυμπιάδα προκηρύσσονται καὶ διανοητικὰ διαγωνίσματα: ἁ) πρὸς ἐκτέλεσιν διατάξεως τοῦ καταστατικοῦ Β. Διατάγματος καὶ β') Δραματικὸν διαγώνισμα, ἱδρυθὲν διὰ τὴν Δ' Ὀλυμπιάδα ὑπὸ τοῦ φιλογενοῦς κ. Κ. Ζάππα. Πρὸς ἐκτέλεσιν ῥητῆς διατάξεως τῆς διαθήκης τοῦ ἱδρυτοῦ τῶν Ὀλυμπίων, κηρύττεται στέφανος χρυσοῦς μετὰ ποσότητος χρηματικῆς, ὡς μέγα βραβεῖον, εἰς ὃν τινα ἤθελεν ἀναδειχθῇ ἔχων τὰ ἀκόλουθα προσόντα, ὡς αὐτολεξεὶ διαγράφονται ἐν τῇ Διαθήκῃ: «Καὶ μὲ τὴν ἀμετάβλητον αὐτὴν ὑποχρέωσιν ὅπου ὀψὲ ποτε φανῇ τις Ἕλλην πράττων ἢ ἐφευρὼν μέγα κατόρθωμα ὑπὲρ τῆς κοινῆς *Ἑλληνικῆς πατρίδος*, τὸ ὁποῖον νὰ ἐπιδοκιμασθῇ παρ' ὅλου τοῦ ἔθνους καὶ τῆς κυβερνήσεως, τότε ἐξ ὅλου τοῦ εἰσοδήματος τῆς τετραετοῦς αὐτῆς πανηγύρεως τῶν Ὀλυμπίων νὰ ἀφαιρεθοῦν μόνον τὰ ἔξοδα τῆς τετραετοῦς ἐκθέσεως καὶ μὲ τὰ περιπλέον ἡ ἐπιτροπὴ νὰ φτειάσῃ ἕνα χρυσοῦν στέφανον διὰ νὰ στέψῃ τὸν ἥρωα τοῦτον ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς συναθροίσεως πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ δόξαν τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου· συγχρόνως νὰ τοῦ δώσῃ τὰ περιπλέον χρήματα, ὅπου ἔμειναν ἐκ τοῦ φτειασίματος τοῦ στεφάνου πρὸς χαρὰν αὐτοῦ καὶ ἀφοσίωσιν τῶν ὁμοίων του ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλείου.»

— Ὁ κ. Α. Γ. Πασπάτης ἐδωρήσατο τῇ Ἱστορικῇ καὶ Ἐθνολογικῇ ἑταιρίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἐν ἀλεξίβροχον τοῦ βασιλέως Ὄθωνος καὶ χειρόγραφον τοῦ ἀποθανόντος καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Βούρου, μετ' ἰδιοχείρων ἐπ' αὐτοῦ σημειωμάτων τοῦ Ὄθωνος. Ὁ δὲ κ. Δαμ. Βορρὲς πλήρη συλλογὴν λιθογραφικῶν ἀντιγράφων τῶν ἐν ταῖς *Στοαῖς* τοῦ Μονάχου εἰκόνων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Βαυαροῦ ζωγράφου Hess.

— Ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Πετρουπόλει Πανεπιστημίου κ. Α. Ν. Βεσελόφσκη ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ἐφημερίδι τοῦ ῥωσικοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως μακρὰν κρίσιν περὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου «Τὸ δημοτικὸν ᾆσμα περὶ τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ.»

— Ἐπανελήφθη ἡ ἔκδοσις τῆς ἡμερησίας ἐφημερίδος *Νέων Ἰδεῶν*.

— Ἐν Κερκύρᾳ ἐξεδόθη νέα ἐφημερὶς *Τὸ Φῶς*, δημοσιευομένη κατὰ δεκαπενθημερίαν.

— Ἐπανῆλθε προσωρινῶς ἐκ Γερμανίας ὁ ἡμέτερος συνεργάτης κ. Γ. Δροσίνης, κληθεὶς ὅπως ἐκπληρώσῃ στρατιωτικὴν ὑποχρέωσιν.

— Ἐχορηγήθησαν διπλώματα ἐφευρέσεως διὰ τὰς μεθόδους αὐτῶν πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς σταφίδος εἰς τοὺς κκ. Ἀντ. Δαμασκηνόν, Δ. Χρηστίνην καὶ ἀδελφοὺς Α. καὶ Κ. Γεωργακοπούλους.

Τὸν προσεχῆ Μάϊον γενήσεται ἐν Λιβερπούλῃ διεθνὴς ἔκθεσις τῆς ναυτιλίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας.

Digitized by Google

Τὸ πρῶτον τμῆμα ταύτης θὰ περιέχῃ ἐκθέματα τῆς ναυτιλίας, θὰ ὑποδιαιρῆται δὲ εἰς ἓξ τάξεις· α') εἰς τὴν πολεμικὴν ναυτιλίαν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τοῦ 1850. β') εἰς τὴν πολεμικὴν ναυτιλίαν ἀπὸ τοῦ 1850 μέχρι τοῦ 1886· γ') εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τοῦ 1830 δ') εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1886· ε') εἰς τὰς κινητηρίους μηχανὰς τῶν νεωτέρων πολεμικῶν καὶ ἐμπορικῶν πλοίων καὶ ϛ') εἰς τὰς δεξαμενάς, φάρους, φανούς, βυθοκόρους, σήματα καὶ πᾶν ἐν γένει τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν ναυτιλίαν, καθὼς καὶ σχέδια μηχανῶν καὶ ὑλικοῦ. Τὸ δεύτερον τμῆμα θὰ περιέχῃ ἐκθέματα ἀναγόμενα εἰς τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, ὡς ἁμάξας, φορεῖα, ἕλκυθρα, παγοπέδιλα, φορητὰ νοσοκομεῖα, ἀτμοκινήτους ἁμάξας, ἁμάξας κινουμένας διὰ πεπιεσμένου ἀέρος ἢ ἠλεκτρισμοῦ, ἢ διὰ μικτῶν συστημάτων. Τὸ δὲ τρίτον τμῆμα ἐκθέματα ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικά, ἤτοι ὕλας χρησίμους εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἐργαλεῖα καὶ μηχανάς, τρόφιμα καὶ ποτά, κτλ.

— Τῇ 1 Δεκεμβρίου (ἔ. ν.) ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ περὶ τῆς Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας εἰκονογραφημένου συγγράμματος (Die oesterreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild), οὗ τὴν σύνταξιν διευθύνει ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου Ῥουδόλφος. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο θὰ ἀποτελεσθῇ ἐκ 14-15 τόμων, ὧν ἕκαστος θὰ περιέχῃ 500 περίπου σελίδας. Θὰ συντάσσηται δὲ εἰς δύο γλώσσας, τὴν γερμανικὴν καὶ τὴν οὐγγρικὴν καὶ θὰ περιλαμβάνῃ πλήρη καὶ τελείαν ἐθνογραφίαν τῶν λαῶν τῆς μοναρχίας, ἐξετάζον τὴν γλῶσσαν αὐτῶν, τὴν ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν τέχνην καὶ τὴν κοινωνικήν, οἰκονομικήν, γεωργικήν, ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν κατάστασιν αὐτῶν. Πολλοὶ τῶν ἐπισημοτάτων λογίων τῆς Αὐστρίας συνεργάζονται εἰς τὴν σύνταξιν τῆς «Αὐστροουγγρικῆς μοναρχίας», τὰ δὲ τῆς συνεργασίας αὐτῶν καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου κανονίζει ἡ ὑπὸ τοῦ διαδόχου τῆς Αὐστρίας προεδρευομένη κεντρικὴ ἐπιτροπεία τῆς συντάξεως, ἧς μέλη εἰσὶν ὁ κόμης Βίλτσεκ, ὁ Νικόλαος Δούμπας, ὁ Ἄρνεθ, ὁ Μίκλοσιτς καὶ ὁ βαρῶνος Σεγυένυι Μάριτς.

— Ἀπέθανε κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος μηνὸς ὁ πρόεδρος τῆς ἐν Παρισίοις ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν Bouey ἐπίσημος καταστὰς ἰδίως διὰ τὰς μελέτας αὐτοῦ περὶ τῆς παθολογίας τῶν ζῴων καὶ τῆς σχέσεως ταύτης πρὸς τὴν παθολογίαν τοῦ ἀνθρώπου.

— Ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Βερολινείου Πανεπιστημίου ἐπανηγυρίσθη ἡ ἑκατοστὴ ἐπέτειος τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου φιλοσόφου Aug. Böckh. Ἐψάλη ἓν χορικὸν ᾆσμα τῆς *Ἀντιγόνης* τοῦ Σοφοκλέους, μετὰ τοῦτο ὁ καθηγητὴς Ἐρνέστος Κούρτιος ἀνέγνω μελέτην περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Böckh καὶ τῆς ῥοπῆς ἣν ἔσχον ταῦτα εἰς τὴν πρόοδον τῆς φιλολογίας. Τελευταῖον δὲ χορὸς ἀοιδῶν ἔψαλεν ᾆσμά τι ἐκ τοῦ *Οἰδίποδος Τυράννου*.

— Ἐν τῷ Ἱστορικῷ συλλόγῳ Σαὶν Σιμών, ἐν Παρισίοις, ὁ κ. Δ. Βικέλας ὡμίλησε «περὶ τοῦ ἔργου καὶ τῶν πόθων τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ Ἀνατολικῷ ζητήματι.»

— Τὰ μέλη τοῦ ἐπιστημονικοῦ συλλόγου Scientia παρέθηκαν περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος μηνὸς συμπόσιον εἰς τιμὴν τοῦ διασήμου φυσιοδίφου Berthelot. Τοῦ συμποσίου προήδρευεν ὁ Ρενάν, παρεκάθησε δ' ἐν αὐτῷ καὶ ὁ κ. Τιμ. Φιλήμων, ὁ ὁποῖος μετὰ τὰς προπόσεις τοῦ Ῥενάν, τοῦ Βερθελὼ καὶ τοῦ Γάστωνος Τισανδιέ, ὡμίλησε περὶ τῆς συγγενείας τοῦ γαλλικοῦ πολιτισμοῦ πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν καὶ περὶ τῶν συνδεόντων τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα πνευματικῶν δεσμῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

L' Idéal de Justice et de bonheur et la vie primitive des peuples du Nord dans la littérature grecque et latine par A. Riese, ouvrage traduit de l' allemand par **Ferdinand Gache** κτλ. et **I. Sully Piquet** κτλ. augmente de notes par l' auteur et les traducteurs. Paris, Klincksieck 1885—εἰς 8ον σελ. IV—114. φρ. 2,50.

[Τὸ ἐνταῦθα ἀγγελλόμενον βιβλίον εἶναι πολλαχῶς περίεργον καὶ ἀξιανάγνωστον. Πραγματεύεται δὲ ὡς ἡ ἐπιγραφὴ δηλοῖ περὶ τῆς τάσεως ἐκείνης, ἥτις διαφαίνεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι καὶ τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ νὰ θεωρῶσι τὸν ἀφελῆ καὶ κατὰ φύσιν βίον τῶν βορείων λαῶν ὡς τὸ ἰδανικὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εὐδαιμονίας. Ἀντὶ δὲ πάσης ἄλλης λεπτομερείας περὶ τοῦ βιβλίου κρίνομεν καλὸν νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὰ κυριώτατα τοῦ προοιμίου τῶν μεταφραστῶν.

«Τὸ βιβλίον, οὗ μετάφρασιν προσφέρομεν εἰς τοὺς λογίους τῆς Γαλλίας εἶναι ἔργον τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τῆς Φραγκφούρτης Ἀλεξάνδρου Riese. Κατ' ἀρχὰς ἡ πραγματεία αὕτη ἦτο μόνον πασχάλιον πρόγραμμα διὰ τὸ γυμνάσιον τῆς Φραγκφούρτης, ἀλλὰ βραδύτερον ὁ συγγραφεὺς ἐπιθυμῶν νὰ διαδοθῇ εἰς εὐρύτερον κύκλον τὸ ἔργον του, ἐδημοσίευσεν αὐτὸ εἰς βιβλίον ἐν Ἑϊδελβέργῃ (Die Idealisirung der Naturvoelker des Nordens in der griechischen und roemischen Literatur. 1875.) Ἐκ τῆς ἐκδόσεως ταύτης, ἥτις ἄλλως κατήντησε λίαν δυσεύρεστος, ἐγένετο ἡ παροῦσα γαλλικὴ μετάφρασις. Ὁ καθ. Riese εὐηρεστήθη μάλιστα πρὸς τῇ ἀδείᾳ τῆς μεταγλωττίσεως νὰ παράσχῃ πρὸς ἡμᾶς καὶ τινας σημειώσεις, σπανιωτέρας δυστυχῶς ἢ ὅσον ἐποθοῦμεν, τὰς ὁποίας εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις μετὰ τῆς ὑπογραφῆς A. R. 1885. Ἐνομίσαμεν δὲ καλὸν νὰ προσθέσωμεν καὶ ἡμεῖς παρατηρήσεις τινάς, παραπομπὰς καὶ σημειώσεις, αἵτινες, χωρὶς πολὺ νὰ ὑπερβαρύνωσι τὸ κείμενον, διαφωτίζουσι καὶ συμπληροῦσιν αὐτό. Οὕτω δὲ πολλὰ εἶναι τὰ συντελέσαντα εἰς τὸ νὰ λάβῃ ἡ παροῦσα μετάφρασις τὴν ἀξίαν σχεδὸν νέου δημοσιεύματος.

«Τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπέστησαν κατὰ πρῶτον εἰς τὸ διδακτικὸν τοῦτο πόνημα αἱ συμβουλαὶ τοῦ κ. Max Bonnet τοῦ διδάσκοντος ἐν τῇ φιλολογικῇ Σχολῇ τοῦ Μομπελλιὲ τὰ λατινικὰ γράμματα. Ὁ καθηγητὴς ἐκεῖνος μᾶς ὑπέδειξεν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίον μὲ ὅλην τὴν πληθὺν τῶν σημειώσεων, τὴν συσσώρευσιν τῶν παραπομπῶν καὶ τὴν ἄλλην θαυμαστὴν πολυμάθειαν, τῆς ὁποίας μαρτύρια διαφαίνονται ἐν ἑκάστῃ σελίδι, θὰ ἦτο ἁρμόδιον νὰ διαθέσῃ εὐαρέστως πρὸς τὰς τοιαύτας ἐρεύνας καὶ ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἔχουσι κύριον αὐτῶν ἔργον τὴν περὶ τὴν ἀρχαιότητα ἀσχολίαν. Τῷ ὄντι δὲ τὸ βιβλίον ἔχει πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο τὸ πλεονέκτημα· διότι ὁ κ. Riese προσπαθῶν νὰ παρασκευάσῃ τὸ βιβλίον του ὅσον ἦτο δυνατὸν πλῆρες καὶ τέλειον ἐνεφορήθη καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ καταστήσῃ αὐτὸ ἐπαγωγόν, ἀφ' οὗ ἡ ἐπιστήμη δὲν ἐμποδίζει τὴν φιλοκαλίαν, καὶ πρὸς τὴν τέχνην δύναται νὰ συμβαδίζῃ ἡ πολυμάθεια. Ἡ ἀνάγνωσις λοιπὸν τῆς εἰδικῆς ταύτης διατριβῆς περὶ ἑνὸς περιέργου σημείου τῆς παλαιᾶς γραμματείας δὲν εἶναι μόνον εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος φιλολόγους προσιτή, ἀλλὰ καὶ πᾶς τῶν γραμμάτων φίλος θὰ πορισθῇ ἐξ αὐτῆς καὶ τέρψιν καὶ ὠφέλειαν. Ἡ πραγματεία αὕτη τέλος θὰ παράσχῃ εἰς τοὺς νέους αὐτῆς ἀναγνώστας διπλοῦν οὕτως εἰπεῖν θέλγητρον, διότι αὕτη ἀναζητεῖ μὲν ἐν τῇ κλασικῇ ἀρχαιότητι τὰ ὑποδείγματα ἢ ἁπλῶς τὰ παραπλήσια προϊόντα τῶν βουκολισμῶν, τῶν ποιμενικῶν ποιημάτων καὶ τῶν περὶ τῆς φύσεως αἰσθηματικῶν ῥεμβασμῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἀνερευνᾷ δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ἀρχαιότητι τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἰδιαιτάτης ἐκείνης τάσεως, ἥτις ἐνέπνευσε τὴν ἡμετέραν γαλλικὴν γραμματεία περὶ τὸ ἔτος 1830 καὶ τὴν ὁποίαν τάσιν ὄχι ὀλίγοι εἶναι οἱ ὑπολαμβάνοντες ὡς δῆθεν ὅλως νεωτερικὴν καὶ δὴ καὶ οὐσιωδῶς γαλλικήν. Ἐκ τῶν ῥηθέντων λοιπὸν γίνεται φανερὸν ὅτι τὸ θέμα τὸ ὁποῖον ὁ κ. Riese πραγματεύεται εἶναι σύμφωνον πρὸς τὰ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους ἀρέσκοντα καὶ θὰ ἠδύνατό τις ἴσως παρῳδῶν περιλάλητόν τινα τίτλον νὰ ἐπιγράψῃ τὸ βιβλίον· *ὁ ῥωμαντισμὸς τῶν ἀρχαίων*».]

Σ. Κ. Σ.

Ueber die Einwirkung von Anisaldehyd auf Bernsteinsäure. Inauguraldissertation von **Johannes Polites** aus Korfu. Strassburg, 1885. Εἰς 8ον μέγ. σ. 37.

Ἀθ. Ν. Βάρβα. Οἱ Σουλιῶται ἢ ὁ πατριωτισμός, δραματικὸν ποίημα εἰς μέρη τέσσαρα. Ἐν Ἀθήναις, 1885. 12ον σ. 83.

Digitized by Google

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Δεκεμβρίου 6, Παρασκευή.

'Η Βουλὴ ἐψήφισεν εἰς τρίτην ἀνάγνωσιν τὰ ἑπόμενα νομοσχέδια: περὶ φορολογίας τοῦ οἴνου· περὶ ἐπετείου φορολογικοῦ νόμου τοῦ 1886· περὶ χορηγίας ἀναπληρωτικῆς πιστώσεως ἐκ δρ. 1299180 ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ 1885· περὶ ἀτελείας σιδηρῶν σωλήνων τῶν ὑδραγωγείων Ναυπλίου καὶ Ναυπάκτου· περὶ τῶν ὑπὸ ἐμμίσθων δικαστικῶν κλητήρων ἄνευ ἀπολαυῆς δικαιωμάτων κατὰ παραγγελίαν τῆς ἀρχῆς ἐνεργουμένων κοινοποιήσεων καὶ ἐπιδόσεων ἐγγράφων, αναγομένων εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων· περὶ χορηγίας ἀναπληρωτικῆς πιστώσεως δρ. 100000 ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῆς χρήσεως 1885· περὶ παρατάσεως ἐκλογῆς τῶν ἐπαρχιακῶν συμβουλίων· περὶ δυνάμεως τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ διὰ τὸ ἔτος 1886· περὶ μισθοῦ τῶν ὑπαλλήλων τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας· περὶ ἀναβολῆς κατατάξεως τῶν κληρωτῶν τῆς Β' σειρᾶς τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1885· καὶ περὶ γαιῶν καὶ φυτειῶν.

— 'Ο πρωθυπουργὸς ἐδήλωσεν ἐν τῇ Βουλῇ, ὅτι ἀποσύρει τὸ περὶ φορολογίας τῶν κινητῶν κεφαλαίων ὑπ' αὐτοῦ ὑποβληθὲν νομοσχέδιον· ἐπίσης ἀπέσυρε καὶ τὸ περὶ κυρώσεως συμβάσεως περὶ ἐργολαβίας τῆς διαχειρίσεως καὶ πωλήσεως τοῦ πετρελαίου κλπ. ὑποσχεθεὶς νὰ ὑποβάλῃ ἕτερον.

— 'Ο ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν διὰ νεωτέρας διαταγῆς αὐτοῦ ἀνεκάλεσε τὴν περὶ διακοπῆς τῶν μαθημάτων τῆς σχολῆς τῶν ὑπαξιωματικῶν προηγουμένην διαταγήν. Ὅθεν οἱ μαθηταὶ πάντες θὰ ἐπανέλθωσιν ἐκ τῶν σωμάτων τοῦ στρατοῦ, εἰς ὃν ἀνῆκον, εἰς τὴν σχολὴν καὶ θὰ ἐπαναλάβωσι τὰ μαθήματα.

— 'Επαναληφθείσης τῇ 1 Δεκεμβρίου τῆς ψηφοφορίας ἐν τοῖς δήμοις Φαρσάλων καὶ Σκοτούσης τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ καὶ Φαρσάλων ἐξελέχθησαν καὶ αὖθις βουλευταὶ οἱ ὑποψήφιοι τῆς ἀντιπολιτεύσεως κκ. 'Αθ. Σακελλαριάδης καὶ 'Επ. Δημολούλιας. Κατὰ δὲ τὴν βουλευτικὴν ἐκλογὴν πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς κενωθείσης ἕδρας ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ βουλευτοῦ Ἄργους Τσώκρη ἐξελέχθη ὁ ἀντιπολιτευόμενος κ. Δανόπουλος.

— 'Ενεκρίθη ἡ ἐπέκτασις τῆς τηλεγραφικῆς γραμμῆς Κρανιδίου μέχρις 'Ερμιόνης καὶ ἡ σύστασις αὐτόθι τηλεγραφικοῦ σταθμοῦ γ' τάξεως.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Εἰκόνες φωτογραφικαὶ ἐπισήμων ἀνδρῶν.
(Μήκους 0,17, πλ. 0,11.)

Πωλοῦνται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «'Εστίας» ἀντὶ δραχ. 1,50 ἑκάστη αἱ ἑπόμεναι: Βίκτωρ Οὐγκώ.— Ναπολέων Α'. — Βύρων.— Μόζαρτ.— Βετχόβεν.— Σακσπεῖρος.— Ραφαήλ.— Βέρδης.— Γκουνώ — Βερανζέρος.— Θιέρσος.— Γεωργία Σάνδη.— 'Αλφρέδος Μυσσέ.— Βάσιγκτων.— Βενιαμεὶν Φραγκλῖνος.— Γλάδστων.— Γαμβέττας.— Βαλζάκ.— Τιτιανός.— Μιχαὴλ Ἄγγελος — Βάγνερ.— Γκαῖτε.— Σχίλλερ.— Δάρβιν.— 'Αλεξ. Δουμᾶς, πατήρ.— Χριστόφορος Κολόμβος.—

Φωτογραφικὰ ἀντίγραφα ἔργων μεγάλων καλλιτεχνῶν

Σχήματος μικροῦ, 0,16×11 μ. 'Αντὶ δραχμῆς 1.

Τιτιανοῦ. *Κεφαλὴ κοιμωμένης 'Αφροδίτης.*—Ρεμβράν. *'Αρπαγὴ τοῦ Γανυμήδους.* — Βεττόνη. ***Μετανοοῦσα Μαγδαληνή.***— Κορρηγίου. ***Μαγδαληνή.***— Ραφαήλ. ***Παναγία Σιξτίνα.***—'Αγγελ. Κάουφμαν. *Σίβυλλα.*—*'Εστιάς.*

Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμεναι ἐπιβαρύνονται μὲ τέλος λεπτ. 10 ἑκάστη.

ΕΛΛΑΣ

κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ 'Ιακώβου Φάλκε

ΥΠΟ Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ.

'Εξεδόθη καὶ τὸ Δ' τεῦχος, περιέχον τὰς ἑπομένας εἰκόνας: Τὸ πεδίον τοῦ Μαραθῶνος.— Μαραθωνομάχος (Στήλη τοῦ 'Αριστίωνος, ἐν 'Αθήναις).— Θερμοπύλαι.— Μιλτιάδης καὶ Θεμιστοκλῆς.— Μέγαρα μετὰ τῆς ἀπέναντι νήσου Σαλαμῖνος.— Περικλῆς. Κατὰ τὴν Λούβρῳ προτομήν.— Συρακοῦσαι.— 'Αλκιβιάδης.— 'Ο Πειραιεὺς μετὰ τοῦ λιμένος καὶ τῶν μακρῶν τειχῶν, ὡς εἶχον τὸ πάλαι.— *Εἰκὼν ἐν παραρτήματι.* 'Ο Λαοκόων, ἀρχαῖον μαρμάρινον σύμπλεγμα ἐν τῷ Βελβεδέρε τοῦ Βατικανοῦ.

Τιμὴ αὐτοῦ διὰ τοὺς ἐν 'Αθήναις συνδρομητὰς δραχ. 1,50.—Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ δραχ. 1.75.

Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ δέον νὰ προκαταβάλλωσι τὸ ἀντίτιμον 3 τοὐλάχιστον φυλλαδίων, ἤτοι φρ. 5. Τὰ φυλλάδια ταῦτα ἀποστέλλονται αὐτοῖς ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Οἱ ἐκ τῶν συνδρομητῶν προκαταβαλόντες τὸ ἀντίτιμον τῶν ἤδη ἐκδοθέντων 3 φυλλαδίων, ἅτινα ἀπεστάλησαν αὐτοῖς, παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσι νῦν πρὸς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «'Εστίας» τὸ ἀντίτιμον τῶν ἑπομένων 3 φυλλαδίων, φρ. 5, ἵνα ἐξακολουθήσῃ ἐγκαίρως ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀποστολὴ τῶν φυλλαδίων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Χ. Ν. Σ. Πάτρας. Κυρίως ἐκ τῆς Σινικῆς ἐπρομηθεύοντο τὰ μετάξινα ὑφάσματα, διὰ τοῦτο καὶ σπανιώτατα καὶ πολυτιμότατα ἦσαν μέχρι τοῦ 'Ιουστινιανοῦ, ὅτε ἐκ τῆς Σινικῆς εἰσήχθη εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ σκωληκοτροφία. 'Αλλὰ πρὸ τούτων ἦτο γνωστὸν ἐν 'Ελλάδι ἕτερον εἶδος μεταξίνων ὑφασμάτων, τὰ «κῷκὰ ἱμάτια» κατασκευαζόμενα ἐν τῇ νήσῳ Κῷ ἐκ τῶν βομβυκίων τοῦ ἐντόμου λασιοκάμπης ὄτου. 'Η τελευταία μνεία τῶν ἱματίων τούτων εὕρηται παρὰ συγγραφεῖ τῆς ἕκτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, καὶ εἶναι εὐνόητον ὅτι παρημελήθη ἔκτοτε ἡ κατασκευὴ αὐτῶν διότι κατὰ τοὺς χρόνους ἀκριβῶς ἐκείνους ἤρχισεν ἡ σκωληκοτροφία ἐν Εὐρώπῃ. — κ. Α. Σ. 'Αλεξάνδρειαν. 'Εγένετο ἡ διόρθωσις ὡς πρὸς τὴν ἀποστολὴν τῆς Saison. Τὸ ὄνομα εἶχε σημειωθῇ ἡμῖν ἐσφαλμένως ἐν τῇ ἐπιστολῇ σας. 'Ενεγράφησαν καὶ οἱ σημειούμενοι εἰς τὴν 'Ιστορίαν.— κ. Δ. Ι. Π. Σορόκαν. Τὸ ἀντίτιμον δύνασθε νὰ ἀποστείλητε καὶ εἰς ῥωσσικὸν χαρτονόμισμα ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης.— κ. Β. Π. Β. Κυδωνίας. 'Ελήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐμενῆ φροντίδα. Τὸ ζητηθὲν βιβλίον καὶ ἐπιστολήν μας λαμβάνετε ταχυδρομικῶς — κ. Ν. Σ. Ἄνω Βῶλον. Οἱ σημειούμενοι χάρται πωλοῦνται εἰς φύλλα. Παρεσκευασμένοι πρὸς ἀνάρτησιν δὲν δύνανται νὰ ἀποσταλῶσι ταχυδρομικῶς, διότι ὑπερβαίνουσι τὸ ὡρισμένον βάρος. 'Η ἐπικόλλησις δ' αὐτῶν ἀπαιτεῖ πρόσθετον δαπάνην 20 δρ. δι' ἕκαστον. Τῆς 'Ασίας εἰς τὸ αὐτὸ μέγα σχῆμα ἑλληνικὸς δὲν ὑπάρχει.— κ. Τ. Γ. Π Κωνσταντινούπολιν. 'Απεστάλη τὸ ζητηθέν. Τὸ ἀντίτιμον δραχ. 2,20 μετὰ ταχυδρ. εὐαρεστήθητε νὰ παραδώσητε τῷ κ. Ν. Ι. Π.— κ. Μ. Ν. Ν. Σῦρον. 'Εννοεῖται, προπληρωτέα.— κ. Δ. Δ. Μ. 1) 'Η ἐν 'Αθήναις ἔκδοσις ὑπὸ Γκαρπολᾶ. Συνήθης τιμὴ αὐτοῦ δεδεμένου εἰς 3 τόμους δραχ. 70—80. 2) Δὲν ὑπάρχει ἄλλο· ἡ ἔλλειψις, ἣν ὑποδεικνύετε, θὰ διορθωθῇ, ἐλπίζομεν, ἀναλαβόντος τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ τοῦ βιβλιοπωλείου Κ. Βίλμπεργ.— *Κ. Νικ.* 'Ενταῦθα. Καὶ καυχῶνται μάλιστα διὰ τοῦτο. Οἱ ἥρωες τῶν ῥωσσικῶν ἐπῶν, ὁσάκις προκαλοῦσιν ἀλλήλους εἰς μονομαχίαν, οὔτε ξίφη οὔτε λόγχας ἔχουσιν ὡς ὅπλα, ἀλλὰ πίθους οἴνου. 'Η ἀνδρεία δοκιμάζεται διὰ τῆς πολυποσίας. Νικᾷ δὲ ὁ πιὼν πλειότερον τοῦ ἀντιπάλου. Ἴσως τὰ ἐπεισόδια ταῦτα τῶν ἐθνικῶν ἐπῶν εἶναι ἐνδεικτικὰ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ῥωσσικοῦ λαοῦ· ἀλλὰ δὲν ἐκαυχῶντο μόνοι οἱ 'Ρῶσσοι ἐπὶ πολυποσίᾳ. Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν εἶχε ἐπιγεγραμμένον ἐπὶ τοῦ τάφου του: «'Ηδυνάμην καὶ οἶνον πίνειν πολύν, καὶ τοῦτον φέρειν καλῶς.» Τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἀναφέρει καὶ εἰς τὸν Σωκράτην ὁ Πλάτων.— **Αἰδ.** ἀρχ. Γ. Γ. Βουδαπέστην. 'Ελήφθησαν, καὶ ἐνεγράφητε, ὑμεῖς τε καὶ ὁ κ. Κ. Σ. 'Απεστάλησαν τὰ ἐκδοθέντα τεύχη, καὶ μετ' αὐτῶν αἱ ἀποδείξεις.— κ. Ν. Δ. Βεβαίως καὶ πυροτεχνημάτων ἔτι· ἀλλ' αἱ γραμμαὶ τῶν τοιούτων φωτογραφιῶν δὲν εἶνε καθαραί.— κ. κ. Δ. Ν. Κ. Βῶλον, Α. Ι. Ο. Χαλκίδα, Γ. Λ. Κέρκυραν, Ι. Δ. Γ. Λευκάδα, Κ. Μ Κ. 'Ιωάννινα, Κ. Π. Πάτρας, Β. Κ. Σ. Αἴγιον καὶ Δ. Μ. Ρ. Γέϊσα. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.— κ Σ. Θ. Πάτρας. Καὶ ἡμεῖς ἤδη τὸ εἴχομεν ὑπ' ὄψιν, αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκην καὶ χρησιμότητα τοιούτου πίνακος. Θέλει δὲ ἐκδοθῇ ἐντὸς τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἀκριβέστατος, πρὸς εὐχαρίστησιν ὑμῶν τε καὶ ἄλλων συν-

Digitized by Google

δρομητῶν, ἐκδηλωσάντων τὴν αὐτὴν ἐπιθυμίαν —κ. Ἀδ. Π. Πόρτο-Λαγῶ. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον καὶ ἐνεγράφητε εἰς τὴν Saison.—κ. Δ. Χ. Σμύρνην. Τὰ καθυστερήσαντα φύλλα ἀπεστάλησαν πρὸς ὑμᾶς ταχυδρομικῶς. Ἡ ἀποστολὴ θέλει ἐξακολουθήσει τακτικῶς εἰς Σμύρνην.—κ. Σ. Ν. Π. Μαριούπολιν. Φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν παρέπεσε. Τὰ ἅπαντα Βασιλειάδου τόμοι 4 τιμῶνται δρ. 16. Τὸ ἀντίτιμον δύνασθε ν' ἀποστείλητε καὶ εἰς ῥωσσικὸν χαρτονόμισμα ἐντὸς ἐπιστολῆς συστημένης.—κ. Ν. Ι. Μήπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ δὲν ἐδοκίμασαν τὴν πικρίαν τοιούτου σκώμματος: Οὕτω διηγοῦνται περὶ τοῦ Διφίλου, ὅτι πίνων ποτὲ παρὰ τῇ Γναθαίνῃ, καὶ ἐκπιὼν εὐχαρίστως κύλικα πλήρη οἴνου ψυγέντος διὰ χιόνος, εἶπε.—Ψυχρὸν ἔχεις τὸ ἀγγεῖον, ὦ Γνάθαινα.—Διότι, ἀπεκρίθη αὕτη, ἐμβάλλομεν ἐπιμελῶς εἰς αὐτὸ τοὺς προλόγους τῶν σῶν δραμάτων.—κκ. Ν. Χ. Λέρον καὶ Σ. Σ. Μάντσεστερ. Ἐλήφθησαν.—κ. Ch. M. Ῥώμην. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν, πλὴν ἑνὸς ἀτυχῶς ἐξαντληθέντος. Ἀντίτιμον αὐτῶν φρ. 4,25. Ἀπεστάλη καὶ ἀντίτυπον Καταλόγου.—κ. Δ. Γ. Βόνιτσαν. Ἐλήφθησαν. Ἐνεγράφητε καὶ ἀπεστάλησαν ὑμῖν τὰ ἤδη ἐκδοθέντα τεύχη.—κ. Π. Γ. Π. Ἀδριανούπολιν. Ἀπεστάλησαν τά τε φύλλα καὶ ἡ ἀπόδειξις ταχυδρομικῶς.—κ. Μ. Θ. Τ. Κεφαλληνίαν. Ἐλήφθη τὸ ἀντίτιμον καὶ τῶν ἑπομένων 3 φυλλαδίων.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Εἶμαι τρίπατο σὰν 'σπίτι. 'Σ τὸ ἐπάνω πάτωμά μου
τὴν φωνή σου ἂν σταματήσῃς,
θὰ μὲ ἰδῇς νὰ κατορθώνω ὅ,τι θέλω, ὅ,τι θελήσῃς.
Μὰ θ' ἀλλάξῃ ἡ θωριά μου
εἰς τὸ πάτωμα τὸ κάτω ἡ φωνή σου ἂν σταθῇ.
Θἆν' ἡ ὄψι μου ὡραία καὶ τ' ἀδιάκοπό μου διάβα,
ἀλλ' ἀπὸ σιμά μου τράβα.
κι' ὅποιον σύρω ἐγὼ μαζύ μου δὲ γλυτόνει, θὰ χαθῇ.

2

Εἰς τὸ στόμα σου μὲ ἔχεις· ἂν τὸ δεύτερον ἀφήσῃς,
εἰς πελάγη ταξιδεύων δύνασαι νὰ μ' ἀπαντήσῃς.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀδελφοὶ—Δελφοί.

2

Χαρὰ—ἀρά.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.50.
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 2.—
Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

5 10βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	337.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	342.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	403.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	354.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	259.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	251.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	180.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	224.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	90.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	418.—
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.615—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	68.50
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	62.50
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	65.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	295.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	31.10
» 3μην......	30.75
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.	1.23—
» Τραπεζικὸν 3μην	1.22—
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον..................	24.25
Λίρα ὀθωμανικὴ..................	27.70

ΕΞΕΔΟΘΗ ΑΡΤΙ

ΑΤΤΙΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ
ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ
Σ. Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ.

Τόμος Α'.—Οἱ Καλλέργαι.—Λουκᾶς Νοταρᾶς. Δρ. 5.—
Τόμος Β'.—Γαλάτεια.—Χίμαιρα.—Σκύλλα.—Ὑψηλάντης.—Σεμέλη.—Ἀμάλθεια. Δρ. 5.—
Τόμος Γ'.— Εἰκόνες. — Κύματα. — Ἔπεα πτερόεντα.—Παντοῖαι ποιήσεις.—Δράματα.—Παραφράσεις.— Δρ. 5.—
Τόμος Δ'.—Περιέχων τὰ πεζὰ ἔργα τοῦ ποιητοῦ Δρ. 5

Οἱ 4 τόμοι ὁμοῦ δραχ. 16. Ἕκαστος τόμος χωριστὰ δρ. 5. Διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ζητοῦντας ἐπιβαρύνεται ἕκαστος τόμος μὲ ταχυδρ. τέλη, λεπτὰ 60.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΟΙΗΣΕΙΣ
ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

Τιμᾶται δραχμῶν 2.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

ΥΠΟ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ.

Τεῦχος Δ'.

Τιμᾶται δραχμῆς καὶ πωλεῖται ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας», παρ' ᾧ ἐγγράφονται συνδρομηταὶ εἰς τὸ ὅλον σύγγραμμα.

Οἱ ἐγγραφέντες συνδρομηταὶ δύνανται νὰ λάβωσι τὰ τέσσαρα φυλλάδια ἐκ τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας» καταβάλλοντες τὸ ἀντίτιμον δρ. 1 δι' ἕκαστον τεῦχος. Οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς δύνανται νὰ ἀποστείλωσι τὸ ἀντίτιμον εἰς γραμματόσημα ἑλληνικά, γαλλικὰ καὶ ἀγγλικά. Πρὸς μείζονα εὐκολίαν δύνανται νὰ ἀποστέλλωσιν οἱ βουλόμενοι τὸ ἀντίτιμον 5 ὁμοῦ φυλλαδίων ἤτοι δραχ. 5, ἀντὶ τῶν ὁποίων θέλουσι λαμβάνει καθ' ὅσον ἐκδίδονται 5 συνεχῆ φυλλάδια.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 261.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΡΙΘ. 468 — 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. ΛΕΠΤΑ 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς ΕΣΤΙΑΣ: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 520

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ διήγημα ὑπὸ Γεωρ. Δροσίνη.
ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ ὑπὸ Δ. Βικέλα.
ΑΚΡΟΒΑΤΗΣ ΙΑΤΡΟΣ.
ΠΩΣ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ.
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΟΥ ΣΤΑΝΛΕΫ ΚΑΙ ΒΡΑΤΣΑ ΕΝ ΑΦΡΙΚΗ.
ΚΑΤΟΙΚΙΑΙ ΚΑΙ ΕΝΟΙΚΙΑ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ.
ΤΟ ΚΙΒΩΤΙΟΝ ΤΟΥ ΣΙΔ.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Λήγοντος προσεχῶς τοῦ 10ου ἔτους τῆς «Ἑστίας», ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Προσήνεγκον ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν αἱ λιμενικαὶ ἐπιτροπαὶ Θήρας, Σύρου καὶ Κερκύρας ἀνὰ δρ. 3000. Κεφαλληνίας 2000.

Ὁμοίως ἐψήφισαν πιστώσεις πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τὰ δημοτικὰ συμβούλια Θήρας δρ. 1000 Ἴου δρ. 1000. Οἴας δρ. 400. Καλλίστης δρ. 400 Ἀμπελακίων δρ. 250. Σκοτούσης δρ. 500. Φαρκαδῶνος δρ. 800. Αἰδηψοῦ δρ. 700. Τελεθρίων δρ. 500.

Ἡ ἐν Ἀμοργῷ μονὴ τῆς Χοζοβιωτίσσης προσήνεγκε δραχμὰς 800.

Ἡ ἐν Καλαρασίῳ ἑλληνικὴ κοινότης προσήνεγκεν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν δρ. 5157, ἡ δ' ἐν Βουρλατίῳ δραχ. 4000.

Οἱ ἐν Τεκουτσίῳ τῆς Ῥωμουνίας εὐάριθμοι Ἕλληνες ἀπέστειλαν εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν ἔρανον δρ. 1031.

Ὁ ἐν Τούλτσῃ κ. Δ. Ζ. Παπαδᾶτος ἀνήγγειλεν ὅτι προσφέρει 200 φρ. κατὰ μῆνα ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου.

Ὁ ἐν Τυρνάβῳ κ. Ἀγαμέμνων Οἰκονόμου παρεχώρησε δωρεὰν πρὸς στρατωνισμὸν τοῦ τρίτου λόχου τοῦ Θ' εὐζωνικοῦ τάγματος τὰ ἐν τῷ χωρίῳ Λυγουριᾶ παρὰ τὴν μεθόριον γραμμὴν οἰκήματά του, χορηγήσας ἐπίσης δωρεὰν καὶ τὴν ἀναγκαίαν καύσιμον ξυλείαν.

Ὁ ὑπὸ τῶν κκ. Ταβουλάρη διευθυνόμενος δραματικὸς σύλλογος Μένανδρος ἔδωκεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παράστασιν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν, ἐξ ἧς εἰσεπράχθησαν 15,000 δρ.

Ἐξ Ἀσιοὺτ τῆς Αἰγύπτου ἐστάλησαν διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπικουρικοῦ συλλόγου εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν οἰκονομικῶν δρ. 765.

Τὸ ἐνταῦθα σωματεῖον τῶν κουρέων, πλὴν τῶν δεκακισχιλίων δραχμῶν, ἃς ἐκ τοῦ ἀποθεματικοῦ του κεφαλαίου διέθετο προηγουμένως, ἀπεφάσισε νὰ διαθέσῃ καὶ ἑτέρας δεκακισχιλίας ὑπὲρ πατριωτικῶν σκοπῶν.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Κατὰ τὸ περὶ διοργανισμοῦ τῶν ἐν Ἀθήναις Μουσείων ἄρτι ἐκδοθὲν βασιλικὸν διάταγμα, ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσείῳ θέλουσι κατατίθεσθαι ἅπασαι αἱ ἐν Ἀθήναις εὑρισκόμεναι καὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐνταῦθα κομιζόμεναι ἀρχαιότητες, ἤτοι μαρμάρινα ἔργα τῆς γλυπτικῆς, ἐπιγραφαί, ἀγγεῖα, εἰδώλια καὶ λοιπὰ μικρὰ ἀντικείμενα τῆς τέχνης. Αἱ ἐν Ἀκροπόλει ὅμως εὑρισκόμεναι καὶ ἐξ αὐτῆς προερχόμεναι ἀρχαιότητες, θέλουσι κατατίθεσθαι ἐν τῷ ἐν αὐτῇ Μουσείῳ. Τῆς διατάξεως ταύτης ἐξαιροῦνται αἱ ἐπιγραφαί, αἵτινες θέλουσι συγκεντρωθῆ ἅπασαι ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσείῳ. Ἡ ἵδρυσις τῶν Μουσείων σκοπὸν ἔχει τὴν διδασκαλίαν καὶ σπουδὴν τῆς ἀρχαιολογίας καὶ τὴν γενικὴν διάδοσιν ἀρχαιολογικῶν γνώσεων καὶ ἀνάπτυξιν ἔρωτος πρὸς τὰς καλὰς τέχνας. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν σπουδαίων διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας τέχνης γλυπτικῶν ἔργων, θέλει ἱδρυθῆ ἐν τῷ μέλλοντι Μουσεῖον ἐκμαγείων, ὅπερ θέλει θεωρεῖσθαι ὡς παράρτημα τοῦ κεντρικοῦ Μουσείου. Ἐν αὐτῷ θέλουσι κατατεθῆ ἀντίτυπα τῶν ἐν τοῖς Μουσείοις τῆς Ἑσπερίας καὶ ὁπουδήποτε ἐπισήμων γλυπτικῶν ἔργων, τῶν ἀντιπροσωπευόντων ὡρισμένας ἐποχὰς καὶ φάσεις τῆς τέχνης.

— Ὁ κ. Δ. Α. Κορομηλᾶς ἀπεχώρησε τῆς διευθύνσεως τῆς *Ἐφημερίδος*, ἣν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ἐπὶ δωδεκαετίαν διηύθυνεν. Ἡ *Ἐφημερὶς* εἶναι τὸ πρῶτον παρ' ἡμῖν ἐκδοθὲν ἡμερήσιον φύλλον, διὰ δὲ τὴν ἀκρίβειαν τῶν πληροφοριῶν, τὴν ποικιλίαν τῆς ὕλης, τὸ ἐπιμεμελημένον τῆς συντάξεως, μάλιστα δὲ διὰ τὴν συνετὴν καὶ ἀφατρίαστον πολιτικὴν πορείαν αὐτῆς καὶ τὴν μετριοπάθειαν καὶ ἀβρότητα ἐν ταῖς δημοσιογραφικαῖς συζητήσεσιν, ὀφειλόμενα εἰς τὴν ἔμφρονα καὶ δεξιὰν διεύθυνσιν τοῦ κ. Δ. Α. Κορομηλᾶ, ἀπεδείχθη ἀνταξία τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῶν συμπαθειῶν, ὧν ἀπολαύει παρὰ τῷ ἑλληνικῷ κοινῷ, καὶ προσεκτήσατο δύναμιν οὐ τὴν τυχοῦσαν εἰς διαφώτισιν καὶ μόρφωσιν τῆς δημοσίας γνώμης. Εἰ καὶ οὐδαμῶς ἀμφιβάλλομεν ὅτι καὶ ἡ νέα τῆς *Ἐφημερίδος* διεύθυνσις θὰ ἐξακολουθήσῃ βαίνουσα ἀπαρεγκλίτως τὴν αὐτὴν ὁδόν, οὐδὲν ἧττον ἐπαισθητὸν κενὸν καταλείπει ἡ ἀποχώρησις τοῦ κ. Δ. Α. Κορομηλᾶ ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας, εἰς ἣν ὁμολογουμένως οὐ σμικρὸν συνετέλεσε νὰ δοθῇ νέα ἐπὶ τὰ βελτίω τροπή.

— Ὁ ἐν Λιψίᾳ κ. Νεράντζης Μακεδὼν τὴν πατρίδα ἀπὸ χρόνου ἱδρύσας ἐν τῇ γερμανικῇ ταύτῃ μεγαλοπόλει ἴδιον πολυχρωμολιθογραφεῖον ἀτμοκίνητον καὶ πλείστας ὅσας ἐκτελῶν ἐργασίας ἀλλοδαπῶν πελατῶν ὡς ἐκ τῆς τελειότητος τοῦ καταστήματός του, ὅπερ δύναται ν' ἀνταγωνισθῇ πρὸς τὰ μεγαλήτερα γερμανικὰ ἐργοστάσια τοῦ εἴδους του, ἤρξατο ἀπό τινος ἐκδίδων σειρὰν λιθογραφημάτων, προωρισμένων ἰδιαιτέρως διὰ τὴν Ἑλλάδα. Τὰ λιθογραφήματα δὲ ταῦτα εἶνε προσωπογραφίαι ἀνδρῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἄχρι τοῦδε ἐξέδωκε τὸν Καραϊσκάκην καὶ τὸν Μάρκον Βότσαρην, ἤδη προπαρασκευάζει τὸν Κανάρην. Τούτους θέλουσιν ἐπακολουθήσῃ καὶ ἄλλοι κατὰ σειράν, ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ ὁλόκληρος πινακοθήκη. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς σειρᾶς ταύτης ὁ κ. Νεράντζης ἐξέδωκε λιθογραφικὰς εἰκόνας τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης τῶν Ἑλλήνων, ἔτι δὲ τῶν κκ. Τρικούπη καὶ Θ. Δηλιγιάννη.

Πάντα τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ ἑλληνικοῦ καταστήματος διακρίνει τελειότης ἐργασίας καὶ μετριότης τιμῶν. Δύναταί τις δὲ ἀνεπιφυλάκτως νὰ συστήσῃ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας καλὰς ἐθνικὰς εἰκόνας ν' ἀποκτήσωσι καὶ τὸν Ἕλληνα καταστηματάρχην νὰ ἐνθαρρύνωσιν εἰς ἐπιτέλεσιν τοῦ τόσον ἐθνωφελοῦς ἔργου, ὅπερ ἀνέλαβεν οὕτως οἰκειοθελῶς καὶ ἀθορύβως.

— Ὁ τέως πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας ἐν Λονδίνῳ Μουσοῦρος πασᾶς, ὁ ἐκδοὺς οὐχὶ πρὸ πολλοῦ χρόνου μετάφρασιν τῆς *Κολάσεως* τοῦ Δάντου εἰς βυζαντιακοὺς χωλιάμβους—

Digitized by Google

και βυζαντιακήν γλῶσσαν—παρασκευάζει ἤδη τὴν ἔκδοσιν καὶ τοῦ τρίτου μέρους τῆς *Θείας κωμῳδίας*, ἤτοι τοῦ Παραδείσου.

— Ἐκδίδεται ὅσονουπω καὶ φέτος Ἡμερολόγιον τοῦ «Ρωμηοῦ» τῆς δημοφιλοῦς εὐτραπέλου ἐφημερίδος. Ἰδοὺ τὰ περιεχόμενα αὐτῆς ἐν ἐμμέτρῳ λόγῳ προαγγελλόμενα:

«Ρωμηοῦ» Ἡμερολόγιον
χωρὶς μαρτυρολόγιον.
Τὰ δὲ περιεχόμενα
θὰ εἶνε τὰ ἑπόμενα:
—Σκέψεις καὶ προφητεῖαι
τοῦ Φασουλῆ παντοῖαι.
—Ὁ Φασουλῆς συνομιλεῖ
μὲ τὴν Κυρίαν Φασουλῆ.
—Ἴδε Θεόδωρος ὁ Μακεδὼν
ἀρματωμένος μέχρι ποδῶν.
—Ἐφέδρου φουκαρᾶ
τραγούδια φλογερά.
—Σ τῆς Βουλῆς τὴν χελιδόνα
τέσσαρα στιχάκια μόνα.
—Καὶ μιὰ καλὴ εὐχὴ
μ' ὅλη μου τὴ ψυχή.
—
Εἰς μὲν τὸ ἐσωτερικὸν
λεπτὰ σαράντα ἡ τιμή.
Εἰς δὲ τὸ ἐξωτερικὸν
ἑξῆντα καὶ προπληρωμή.»

— Ἐν ἔτει 1818 εὑρέθη ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἐπαύλεως τοῦ Ἀδριανοῦ θαυμασία ἐγκαυστικὴ ἐπὶ σχιστολίθου εἰκὼν παριστάνουσα εἰς φυσικὸν μέγεθος τὴν Κλεοπάτραν θνήσκουσαν. Ἡ ὑπερήφανος βασίλισσα τῆς Αἰγύπτου, ἐστεμμένη τὸ ὀδοντωτὸν τῶν Πτολεμαίων στέμμα, κεκοσμημένη δὲ διὰ πολυτελῶν περιδεραίων, περιβραχιονίων καὶ ψελλίων, φέρει χιτῶνα πορφυροῦν, ἀφίνοντα γυμνὸν τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ στήθους, ἐν ᾧ διαφαίνεται αἱμοστάζον τὸ δῆγμα τῆς ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ αὐτῆς περιειλιγμένης ἰοβόλου ἀσπίδος. Ὁ τόπος τῆς εὑρέσεως, ἡ τέχνη, τὰ χρώματα, ὁ κόσμος, μάλιστα δὲ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου μαρτυροῦσιν ἀριδήλως ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι μνημεῖον πολύτιμον τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλήνων ἐγκαυστικῆς τέχνης, ἥτις μέχρι τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἦτο γνωστὴ καὶ ἠσκεῖτο ἔτι ἐν Βυζαντίῳ. Πᾶσαν δ' ἀμφιβολίαν περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ ἔργου τίθησιν ἐκποδὼν ἡ μονογραφία, ἣν περὶ ταύτης ἐξέδωκεν ἐσχάτως ὁ Ἀμερικανὸς καλλιτέχνης John Sartain, ἐπιγραφομένη «Περὶ τῆς ἀρχαίας ἐγκαυστικῆς εἰκόνος τῆς Κλεοπάτρας, τῆς εὑρεθείσης τῷ 1818» (On the antique painting in encausting of Cleopatra, discovered in 1818.) Τινὲς τῶν ἀρχαιολόγων ὑποθέτουσιν, ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι ἔργον Τιμομάχου τοῦ Βυζαντίου, οὗ αἱ περίφημοι εἰκόνες τοῦ Αἴαντος καὶ τῆς Μηδείας, ἠγοράσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ἀντὶ 500000 περίπου δραχμῶν. Ἀλλὰ πιθανωτέρα φαίνεται ἡ γνώμη ὅτι εἶναι ἀντίγραφον ἢ καὶ αὐτὸ τὸ πρωτότυπον τῆς εἰκόνος τῆς Κλεοπάτρας τῆς γραφείσης κατὰ διαταγὴν τοῦ Αὐγούστου, ὅπως ἐκτεθῇ ἐν τῷ θριάμβῳ αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ ἀντὶ τῆς ἡττηθείσης βασιλίσσης, ἣν αὐτοκτονησθεῖσαν δὲν κατώρθωσε νὰ σύρῃ ὄπισθεν τοῦ θριαμβικοῦ ἅρματος αὐτοῦ. Ὁ Ἀππιανὸς λέγει ὅτι ὁ Αὔγουστος ἀνέθηκεν εἰκόνα τῆς Κλεοπάτρας εἰς τὸν ἐν Ῥώμῃ ναὸν τῆς Ἀφροδίτης· ἴσως δ' ἐκεῖθεν ἔλαβε ταύτην ὁ Ἀδριανός, ὅτε πολλαχόθεν συνῆγε περιώνυμα καλλιτεχνήματα πρὸς διακόσμησιν τῆς ἐπαύλεώς του. Ὁ σημερινὸς κτήτωρ τῆς εἰκόνος διαπραγματεύεται νὰ πωλήσῃ ταύτην εἰς Ἀμερικήν.

— Σπουδασταὶ τοῦ Πανεπιστημίου Κανταβριγίας, ὅπου ἐδιδάχθησαν πρό τινος ὁ Αἴας τοῦ Σοφοκλέους καὶ οἱ Ὄρνιθες τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐδίδαξαν ἐσχάτως μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ἐν ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ τὰς Εὐμενίδας τοῦ Αἰσχύλου. Τὴν μουσικὴν τῆς τραγῳδίας ταύτης συνέθεσεν ὁ Villiers Stanford.

— Ἐξεδόθη νέα συλλογὴ ποιημάτων τοῦ Ἄγγλου ποιητοῦ λόρδου Τέννυσων, ἐπιγραφομένη «Τειρεσίας καὶ ἄλλα ποιήματα».

— Ἡ ἐν Βεγγάλῃ Ἀσιατικὴ Ἑταιρία (Asiatic Society of Bengal) ἐξέδωκεν ἀρτίως ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτῆς ἐπὶ μίαν ἑκατονταετηρίδα, συνταχθεῖσαν ὑπὸ μιῶν ἑταίρων ταύτης, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἰνδὸς διδάκτωρ Ῥαγενδραλάλα Μίτρα. Ἱδρυθεῖσα τῷ 1784 ὑπὸ τοῦ διασήμου Ἀσιανολόγου William Jones, ἡ ἑταιρία αὕτη ἔχει ἐκδώσῃ μέχρι τοῦδε ἐν ὅλῳ 354 τόμους, ὧν εἰκοσιδύο μὲν πραγματεύονται περὶ διαφόρων ζητημάτων ἀναφερομένων εἰς τὰς ἀσιατικὰς σπουδὰς καὶ 187 περιέχουσι τὰ κείμενα ἀσιανῶν συγγραφέων.

— Ἐν Δεσσάου γίνονται προετοιμασίαι πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς ἑκατοστῆς ἐπετείου τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰουδαίου τὸ γένος φιλοσόφου Μωϋσέως Μενδελσών.

— Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας τῶν Παρισίων ἐδιδάχθη ὁ «Σωκράτης καὶ ἡ γυνή του» ἔμμετρος κωμῳδία εἰς μίαν πρᾶξιν τοῦ γηραιοῦ ποιητοῦ Théod. de Banville.

— Μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ἐδιδάχθη τὸ πρῶτον ἐν Μονάχῳ ἡ *Κλυταιμνήστρα*, τραγῳδία εἰς πέντε πράξεις τοῦ γερμανοῦ ποιητοῦ Σείγερτ.

— Ἐν τῷ μεγάλῳ παρισινῷ θεάτρῳ τοῦ Μελοδράματος παρεστάθη ὁ *Σίδ*, νέον μελόδραμα τοῦ Μασσενέ, οὗ ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τῆς ὁμωνύμου τραγῳδίας τοῦ Κορνηλίου.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Δεκεμβρίου 13, Παρασκευή.

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργὸς κ. Κοντογούρης ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον, δι' οὗ ἐπιτρέπεται, ἐν ᾗ ἂν περιπτώσει ἡ ἀνάγκη τὸ καλέσῃ, νὰ ἀναστείλῃ τὰς ἰσχυούσας δικαστικὰς καὶ ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς ἢ ἄλλαις συμβάσεσι προθεσμίας, ὅπερ καὶ ἐψηφίσθη εἰς πρώτην ἀνάγνωσιν ὡς κατεπεῖγον.

— Ὁ κ. πρωθυπουργὸς ὑπέβαλε νομοσχέδιον περὶ συνομολογήσεως νέου δανείου 20 ἑκατομ. δρ. μετὰ τῶν Τραπεζῶν Ἐθνικῆς, Ἰονικῆς καὶ Ἠπειροθεσσαλικῆς, τιθεμένων εἰς ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν τραπεζικῶν γραμματίων 1 καὶ 2 δραχμῶν, ἅπερ θὰ ἦναι δεκτὰ ἁπανταχοῦ τοῦ κράτους. Τὸ δάνειον τοῦτο θὰ ἐξοφληθῇ ἐντὸς εἰκοσαετίας πληρωνομένου κατ' ἔτος τοῦ ἀναλόγου ποσοῦ.

– Τὸ ἐνταῦθα στρατολογικὸν γραφεῖον ἤρξατο δεχόμενον ἐθελοντάς, μετὰ προηγουμένην ἔγκρισιν τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν, ὅπερ ὁρίζει καὶ τὸν χρόνον τῆς θητείας ἑκάστου τῶν ἐθελοντῶν.

—Ἡ Βουλὴ ἐψήφισεν εἰς τρίτην ἀνάγνωσιν τὰ ἑπόμενα νομοσχέδια: περὶ συντηρήσεως γυμνασίου ἐν Ναυπλίῳ, περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ διὰ τὸ 1886· περὶ τοῦ ἐξ 100 ἑκατομμυρίων δανείου· περὶ ἐξετάσεως τῶν δοκίμων τῆς τετάρτης τάξεως τῆς ναυτικῆς σχολῆς καὶ περὶ προβιβασμοῦ τῶν σημαιοφόρων· περὶ μεταβολῶν εἰς τὸ τελωνιακὸν δασμολόγιον· περὶ κυρώσεως τῆς συμβάσεως τῆς ἐκχωρήσεως τῶν μονοπωλίων τοῦ πετρελαίου καὶ τοῦ ἅλατος· περὶ μεταρρυθμίσεως τῶν διατάξεων τοῦ ΑΣΝΖ' νόμου περὶ φυλακῶν ἐν γένει καὶ τῆς διοικήσεως αὐτῶν· περὶ τροποποιήσεως τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ στρατοῦ· καὶ περὶ χορηγήσεως ἀναπληρωτικῆς πιστώσεως δρ 220 000 ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν τῆς χρήσεως 1885.

— Προεβιβάσθησαν εἰς ἀνθυπασπιστὰς πρὸς πλήρωσιν χηρευουσῶν θέσεων ἐν τῷ πεζικῷ 55 ἐπιλοχίαι καὶ λοχίαι τοῦ πεζικοῦ καὶ 14 ἐπιλοχίαι καὶ λοχίαι τῶν εὐζώνων.

— Κατὰ τοὺς ὑποβληθέντας εἰς τὴν Βουλὴν ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν πίνακας ἡ δύναμις τῶν διαφόρων σωμάτων τοῦ στρατοῦ ἀνήρχετο κατὰ τὴν 21 Νοεμβρίου εἰς 72179 ὧν 1772 ἀξιωματικοί, 74 ἀνθυπασπισταί, 6136 ὑπαξιωματικοί, 1249 σαλπισταί, καὶ 63063 ὑποδεκανεῖς καὶ στρατιῶται. Καθυστεροῦσι δ' ἐκ τῶν κληθέντων ἐφέδρων ἐν ὅλῳ 18683 ἄνδρες.

— Προτάσει τοῦ ἰατροσυνεδρίου ἤρθη ἡ μέχρι τοῦδε πενθήμερος ἐπιτηρητικὴ κάθαρσις τῶν ἐκ Σικελίας, Ἱσπανίας καὶ Τύνιδος προελεύσεων, διατασσομένης μόνον ἰατρικῆς ἐπισκέψεως, κατηργήθη δὲ ἡ μέχρι τοῦδε ἐπιβαλλομένη ἰατρικὴ ἐπίσκεψις εἰς τὰς ἐκ τῶν Γαλλικῶν παραλίων τῆς Μεσογείου προελεύσεις.

— Συστάσει τῆς βασιλίσσης, ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν εἰς τὸ ἐνταῦθα ἐργαστήριον τῶν ἀπόρων γυναικῶν ἡ κατασκευὴ τῶν ἀσπρορρούχων τοῦ στρατοῦ δι' ἐγχωρίου ὑφάσματος.

Digitized by Google

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Γνωστοποιεῖται τοῖς ἐνδιαφερομένοις, ὅτι ὁ ἐν τῇ *Ἀγγελίᾳ* τῆς ὑπὸ τῶν Καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου ἐκδιδομένης *Ἱστορίας* τοῦ *Ἑλληνικοῦ Ἔθνους* Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ ὅρος ὅτι «οἱ προκαταβάλλοντες δρ. 30 θὰ λάβωσιν ὁλόκληρον τὸ σῶμα», δὲν ἰσχύει εἰ μὴ μόνον μέχρι τέλους τοῦ παρόντος μηνός. Οἱ θέλοντες νὰ ἐπωφεληθῶσι τῆς περιστάσεως δύνανται νὰ δηλώσωσι τοῦτο μέχρι τῆς ὁρισθείσης ταύτης τελευταίας προθεσμίας, προπληρόνοντες ἐν Ἀθήναις μὲν καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δρ. 30, ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ φρ. χρυσᾶ 30. Ἀπὸ δὲ τῆς 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1886 παύει πᾶσα τοιαύτη προπληρωμή.

Ἐξεδόθη ἤδη καὶ τὸ τρίτον φυλλάδιον τῆς Ἱστορίας ταύτης, ἐπισπεύδεται δὲ ἡ ἔκδοσις καὶ τοῦ Δ' πρὸ τῶν ἑορτῶν. Ἐν τοῖς φυλλαδίοις τούτοις *πλεῖσται ἐπηνέχθησαν οὐσιώδεις προσθῆκαι* καὶ *μεταρρυθμίσεις* ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, βασιζόμεναι ἐπὶ νεωτέρων καὶ ἀκριβεστέρων ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Τοιαῦται μεταρρυθμίσεις θέλουσι ἐξακολουθήσει μέχρι τέλους τοῦ ἔργου, οὕτω δὲ καθίσταται πλήρης καὶ αὐτοτελὴς ἡ πολύτιμος αὕτη συγγραφή, ἐν ᾗ ἐκτυλίσσεται πιστότατα ἡ ἱστορικὴ ἐμφάνισις τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους *ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς*. Ὥστε δικαίως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ παροῦσα ἔκδοσις δὲν εἶναι πλέον ἁπλῆ ἀνατύπωσις τῆς πρώτης, ἀλλὰ *δευτέρα ἔκδοσις οὐσιωδῶς βελτιωθεῖσα.*

Θεσσαλικαὶ τοπειογραφίαι, ἤτοι μέγα λεύκωμα περιέχον 30 φωτογραφικὰς εἰκόνας τῶν γραφικωτέρων τοποθεσιῶν τῆς Θεσσαλίας, μήκους 0,45 καὶ πλάτους 0,35 τοῦ μέτρου, μετὰ περικαλύμματος στερεοῦ καὶ κομψοῦ. **Αἱ** εἰκόνες αὐται εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι:

1. Βῶλος καὶ χωρία τοῦ Πηλίου. — 2. Ἀποβάθρα τοῦ σιδηροδρόμου ἐν Βώλῳ. — 3. Πλατεῖα τοῦ σιδηροδρόμου ἐν Βώλῳ.—4. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ἐν Βώλῳ. — 5. Γέφυρα ἐπὶ τοῦ χειμάρρου Ξηριᾶ. — 6. Σιδηροδρομικὸς σταθμὸς Βελεστίνου παρὰ τὸ δάσος. — 7. Γέφυρα σιδηροδρόμου ἐπὶ τοῦ Ἐνιπέως.—8. Γέφυρα τουρκικὴ Ἐνιπέως.— 9. Ἄποψις Λαρίσσης.— 10. Εἴσοδος τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν. —11. Ἀμπελάκια. — 12. Σχολεῖον Μάντζαρη εἰς Ἀμπελάκια.—13. Κοιλὰς τῶν Τεμπῶν. — 14. Ἑτέρα ἄποψις τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν. — 15. 3η ἄποψις τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν.—16 4η ἄποψις τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν. — 17. 5η ἄποψις τῆς Κοιλάδος τῶν Τεμπῶν.—18 Φανάριον. 19. Τρίκκαλα.—20. Ἐσωτερικὸν Τρικκάλων. 21. Ἐσωτερικὸν Τρικκάλων κατὰ τὴν πλήμμυραν. — 22. Γέφυρα Πηνειοῦ παρὰ τὸν Σαρανκινόν. —23. Καλαμπάκα. - 24. Μετέωρα.— 25. Ἁγία Τριὰς Μετεώρων. — 26. Ἄνοδος Μονῆς Ἁγίας Τριάδος Μετεώρων. — 27. Ἄποψις τῶν κυριωτέρων μοναστηρίων τῶν Μετεώρων.—28. Μονὴ τοῦ Μεγάλου Μετεώρου.—29. Γενικὴ ἄποψις τῶν κυριωτέρων μοναστηρίων τῶν Μετεώρων. — 30. Καλαμπάκα καὶ Μετέωρα.

Πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 120.

Ἕτερον λεύκωμα Θεσσαλικῶν τοπειογραφιῶν, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, περιέχον μόνον 24 ἐκ τῶν ἀνωτέρω φωτογραφικῶν εἰκόνων μεθ' ὁμοίου περικαλύμματος. **Πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 100.**

Αἱ ἐν τοῖς λευκώμασι τούτοις περιεχόμεναι εἰκόνες πωλοῦνται καὶ χωριστὰ ἑκάστη ἄνευ χαρτονίου, ἐπὶ λεπτοῦ φωτογραφικοῦ χάρτου ἀντὶ δραχ. 3.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Δ. Β. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν, ἐπληρώθησαν δὲ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὰ «Ε. Μ.» Ἀπαντῶμεν καὶ ταχυδρομικῶς. *Πολιτικομανεῖ.* Ἦσαν μὲν ὅμοιοι τὸν χαρακτῆρα, ὡς γράφετε, ἀλλὰ δὲν παρετηροῦντο τότε αἱ αὐταὶ ἀταξίαι, περιστελλόμεναι διὰ νόμων συνετῶν, εὐλαβῶς τηρουμένων. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἐβουλεύοντο χιλιάδες πολιτῶν, ἀλλ' οὐδὲν συνέβαινε τῶν συνηθεστάτων ἀτόπων ἐν ταῖς σημεριναῖς συνελεύσεσιν εὐαρίθμων ἐκλεκτῶν τοῦ λαοῦ. Οἱ ἐν τῇ Πνυκὶ ἐκκλησιάζοντες δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς πρότυπον εὐκοσμίας εἰς πάσας τὰς Βουλὰς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ τότε πολλοὶ μετέβαινον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ σημερινοὶ ἐγκάθετοι τῶν θεωρείων τῆς Βουλῆς, «ἀτεχνῶς παρεσκευασμένοι βοᾶν, ὑποκρούειν, λοιδορεῖν τοὺς ῥήτορας,» ἐάν τις ἄλλο πλὴν τῶν ἀρεστῶν λέγῃ. Ἀλλ' αἱ ποιναὶ ἦσαν τοιαῦται,ὥστε οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ταράξῃ τὴν τάξιν· διότι οἱ ἀκοσμοῦντες ἀπεπέμποντο τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπέτινον πρόστιμα βαρέα, εἰσπραττόμενα ὑπὸ τῶν ληξιάρχων. Καὶ οἱ ἀγορεύοντες ὅμως οὐδέποτε παρεξετρέποντο· κατὰ τινα ἀττικὸν νόμον ἐτιμωρεῖτο ὁ ῥήτωρ, ὅστις ἔλεγε περὶ ἄλλου καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ ὑπὸ συζήτησιν θέματος, ἢ μὴ χωρὶς περὶ ἑκάστου, ἢ δὶς περὶ τοῦ αὐτοῦ ὁ αὐτός· ἐτιμωρεῖτο ἐπίσης καὶ ὁ κακῶς ἀγορεύων τινά, ἢ ἐν τῇ συζητήσει λέγων περὶ οἱουδήποτε θέματος μὴ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἢ παρακελευόμενος τὸν ἐπιστάτην, ἤτοι τὸν προεδρεύοντα τῆς ἐκκλησίας. Ἀληθῶς, ὡς παρατηρεῖτε, εἶχον τότε οἱ ἐκκλησιάζοντες μείζονα ἐλευθερίαν καὶ δύναμιν ἢ οἱ σημερινοὶ βουλευταί· ἀλλ' ἡ ἐλευθερία αὐτῶν, ὡς πᾶσα ἀληθὴς ἐλευθερία, κανονιζομένη ἐντὸς τῶν ὁρίων σώφρονος μέτρου, σπανίως κατέπιπτεν εἰς ἀκολασίαν· νῦν δὲ μόνα προφυλακτικὰ μέσα ἀπὸ τῆς ἀκοσμίας καὶ τῶν παρεκτροπῶν ἀναξίων βουλευτῶν ἔχομεν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀνεπαρκεῖς φραγμοὺς τοῦ κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς καὶ τὰς ἰδανικὰς εὐθύνας πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς.— κ. Α. Π. Μ. Παξούς. Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφητε. Ἐκ τῶν ζητηθέντων φύλλων τὸ ἓν εἶνε ἀτυχῶς ἐξηντλημένον.— κ. Χ Δ. Πειραιᾶ. Τὸ ἰσχυρότατον διπλοῦν τιμᾶται ὡσαύτως δραχ. 120.—κ. Η. Π. Η. Ταγανρόγ. Ταχυδρομικῶς ἀπηντήσαμεν εἰς ἐπιστολήν σας.—κ. Φ. Ν. Δ. Βῶλον. Τοῦ Γελοιογραφικοῦ ἀπεστάλη ἀντίτυπον, τοῦ δ' Ἀττικοῦ ἀποσταλήσεται ἅμα ἐκδοθῇ τὸ βιβλίον.—κ. Κ. Ρ. Θεσσαλονίκην. Ἐλήφθησαν.— *Συνδρομητρία τῆς «Ἑστίας».* Βεβαίως, ἀλλὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος, μὴ ἐπαρκοῦντος νῦν τοῦ χώρου.—κ. Γ. Π. Σορόκαν. Εἰς ἐπιστολήν σας ἀπηντήσαμεν ἰδιαιτέρως.—*Νικολάῳ Ζ.* Οὐχὶ μόνον τοιοῦτοι, ἀλλὰ καὶ ἀνύπαρκτοι ἅγιοι κατωρθωσαν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὸν Παράδεισον. Τῶν παρεισάκτων τούτων ἐπισημότατα: καὶ πολυπληθέσταται εἶναι αἱ ἕνδεκακισχίλιαι παρθένοι, ὀφείλουσαι τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν εἰς.... τυπογραφικὸν λάθος. Αἱ παρθένοι αὗται, ὧν τὴν μνήμην ἐξακολουθεῖ νὰ τιμᾷ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ἦσαν μόνον ἕνδεκα. Τὰ ἑορτολόγια ἔγραφον XI M. virgines ἤτοι XI Martyres virgines (ἕνδεκα μάρτυρες παρθένοι). Ἀλλ' ἡ συνηθεστάτη συγκοπὴ M. ἐξελήφθη κακῶς, ὅτι σημαίνει οὐχὶ μάρτυρας ἀλλὰ χιλιάδας (Mille ἢ millia), καὶ ἐντεῦθεν ὁ τεράστιος πολλαπλασιασμὸς αὐτῶν.—κ. Σ. δε-Β. Ζάκυνθον. Ἐλήφθησαν. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα.—κ. Α. Σ· Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν καὶ ἐπληρώθησαν τὰ ἀνήκοντα τῷ Χρ. Ταχυδρομικῶς ἀπηντήσαμεν.— κ. Κ. Κ· Μ. Κωνσταντινούπολιν. Βεβαίως θὰ παρέπεσαν, διότι ἐντεῦθεν ἡ ἀποστολὴ ἐγένετο ἀνελλιπής. Ἀπεστάλησαν τὰ καθυστερήσαντα.—κ. Κ. Ζ. Ἰσμανίλιον. Ἰδιαιτέρως ἀπηντήσαμεν εἰς ἐπιστολήν σας.— κ. Ε. Β. Καλάμας. Ἐνεγράψαμεν κ : τοὺς 3, πρὸς οὓς ἀπεστάλησαν τὰ ἤδη ἐκδοθέντα φυλλάδια. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.— κ. Ν. Τ. Γ. Πάτρας. Ἐλήφθησαν. Εὐθὺς ὡς ἐκδοθῇ ἀποσταλήσεται ὑμῖν ἀντίτυπον.—κ. Χ. Σ. Β. Σῦρον. Ὡς ταχυδρομικῶς ἐπληροφορήσαμεν ὑμᾶς, τὸ σημειούμενον ποσὸν δὲν ἐλήφθη. Ἀναμένομεν ἀπάντησιν.—Ἀγνώστῳ. Ἀτυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ τοὺς δημοσιεύσωμεν — κ. Μ. Δ. Α. Βῶλον. Εὐχαρίστως, ἅμα ἀποσταλῇ τὸ ἀντίτιμον —κ. Χ. Π. Κ. Πάτρας. Δημοσιευθήσεται εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον. —κ. Γ. Ι. Κ. Χανία. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν πλὴν ἑνός, μὴ ὑπάρχοντος. Μένει περίσσευμα λεπ 70. ὅπερ ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσιν ὑμῶν.—κκ. Ι. Τ. Λευκάδα, Ι. Σ. Α. Σῦρον, καὶ Δ. Ν. Π. Πόρον. Ἐλήφθησαν καὶ ἐνεγράφητε. Τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια ἀποστέλλονται.—κ. Ι. Τ. Βῶλον. Τὰ ζητηθέντα μετὰ σημειώσεως τῆς ἀξίας αὐτῶν ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Εἶμαι γλυκειὰ παρηγοριὰ καὶ συντροφιὰ 'ς τὸν βίον,
καὶ δύσκολα χωρίζεσ' ἀπὸ μένα·
Ἂν ὁ λαιμὸς καὶ τὸ κεφάλι
ἀλλάξουν θέσι τὸ καθένα,
τότε κ' ἐγὼ θ' ἀλλάξω πάλι
καὶ συντροφεύω τὸν ἀνδρεῖον.

Digitized by Google

Σερβικὰ αἰνίγματα

2

Ὁ πατέρας δὲν 'πηγαίνει ποτὲ 'ς τὴν ἐκκλησία καὶ τὸ παιδὶ καθημέρα ἐκεῖ 'βρίσκεται.

3

Τὸν ἀκοῦς καὶ δὲν τὸν βλέπεις.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἄξιος—Ἀξιός

2

Σίαλος—Σάλος.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ

ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καταχτήσεως.

ὑπὸ **Ν. Ι. ΚΟΚΚΩΝΗ.**

Ἔργον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας συντεταγμένον, πραγματευόμενον λεπτομερῶς καὶ μεθ' ἱστορικῆς ἀκριβείας περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς διαφόρων ἐπιδρομῶν καὶ πολέμων, οὓς ἐπεχείρησαν κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, χρησιμώτατον δὲ διὰ τὰς ἐμμαρτύρους ἀποδείξεις τὰς ἀφορώσας τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ὅρια τοῦ ἱδρυθέντος ὑπ' αὐτῶν ἄλλοτε βασιλείου. Ἐν τέλει τοῦ βιβλίου προσήρτηται ἀκριβὴς στατιστικὴ τοῦ βουλγαρικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἔν τε τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Θράκῃ κατὰ τοὺς σημερινοὺς χρόνους.

Τιμᾶται δραχμῶν 3. Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχ. 3.40.

Κ Φ. ΣΚΟΚΟΥ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ 1886

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» ἀντὶ *δραχμῆς*. Μετὰ τῶν ταχυδρ. τελῶν δρ. 1,20

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

13 10βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	338.—
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	340.—
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	405.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	367.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	263.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	256.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	187.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	227.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	416.—

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.710—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	68.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	63.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	57.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	298.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	30.65
» 3μην......	30.35
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.	121 50
» Τραπεζικὸν 3μην	120.75

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	24.05
Λίρα ὀθωμανική................	27.35

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.50.
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 » 2.—

Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλοῦμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩι ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΠΛΟΥΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΩΝ ΧΡΥΣΟΔΕΜΕΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ, ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ

ΔΙΑ ΔΩΡΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ

1886

ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΑΙ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Ἀπὸ 50 λεπτῶν μέχρι δραχμῶν 6.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 271.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 469.—22 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ—1885. Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 521

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ διήγημα ὑπὸ Γεωρ. Δροσίνη.

ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ὑπὸ Α. Π. Κουρτίδου.

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ διήγημα, ὑπὸ Κ. Παλαμᾶ.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ τῆς ἐν ἔτει 1770 ἐπαναστάσεως, ὑπὸ Χρ. Π. Κορύλλου.

ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑΝ ὑπὸ Γ. Δ. Δημητριάδου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ Εἰς τὰ «Τραγούδια τῆς πατρίδος μου» ὑπὸ Κ. Παλαμᾶ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Λήγοντος προσεχῶς τοῦ 10ου ἔτους τῆς «Ἑστίας», ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΣΤΗΛΗ

ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ἐψήφισαν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν πιστώσεις τὰ δημοτικὰ συμβούλια Κρωπίας δρ. 3000. Κυμαίων 5000. Καρδίτσης δρ. 1000, Ἐλατείας δρ. 300, Ἐράνης δρ. 600, Στυρέων δρ. 200, Μαρμαρίου δρ. 300.

Ἐπίσης κατέθηκαν εἰσφορὰς καὶ αἱ λιμενικαὶ ἐπιτροπαὶ Κύμης δρ. 1000, Καρδαμύλης δρ. 277. Γαλαξειδίου 2000. Στυλίδος δρ. 1000.

Τὸ ἡγουμενικὸν συμβούλιον τῆς μονῆς Μεγάλου Σπηλαίου ἐχορήγησε λόγῳ ἑκουσίας εἰσφορᾶς ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν 2000 δρ.

Ἡ ἐν Τρικάλοις ἐπιτροπὴ πρὸς συλλογὴν βοηθημάτων εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν συνέλεξεν ὑπὲρ τὰς 1500 δρ.

Ὁ κ. Στέφ. Δ. Ῥήγας κατέθεσε παρὰ τῷ νομάρχῃ Κυκλάδων δύο μετοχὰς τοῦ ἐθνικοῦ δανείου τῶν 60 ἑκ. ὅπως διατεθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν.

Αἱ μέχρι τῆς 5 Δεκεμβρίου γενόμεναι εἰσφοραὶ ὑπὸ τῶν ἐν Βραΐλᾳ Ἑλλήνων εἶχον ἀνέλθῃ εἰς 10,600 δρ. μηνιαίως ἐφ' ὅσον θὰ διαρκῇ ἡ ἐπιστρατεία. Ἄλλοι δέ τινες ὁμογενεῖς προσήνεγκον ἐφάπαξ δρ. 1290. Προσηνέχθησαν δὲ καὶ διάφορα ὑλικὰ ἀξίας δρ. 3000.

Ἡ ἐν Κοραβίᾳ τῆς Ῥωμουνίας ἑλληνικὴ παροικία προσέφερεν ὡς μηνιαίαν εἰσφορὰν δρ. 310.

Ὁ ἐν Ταϊγανίῳ κ. Ἠλ. Π. Ἠσαΐας ἀπέστειλε διὰ τῆς ἐπιτίμου Κυρίας τῆς Αὐλῆς δεσποινίδος Χρυσούλας Χατζῆ Ἀναργύρου δραχμὰς 500 εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρόν.

Οἱ ἐν Βραΐλᾳ σιτέμποροι κ. Μήλας καὶ υἱὸς ἀπέστειλαν 200 σάκκους ἀλεύρου διὰ τὸν ἑλληνικὸν στρατόν.

Αἱ ὑπὲρ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ εἰσφοραὶ ἐν Σμύρνῃ ἀνῆλθον εἰς 25000 δρ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Κατὰ τὸ ἀρχαιολογικὸν δελτίον, τὸ δημοσιευθὲν ἔν τινι τῶν τελευταίων φύλλων τῆς *Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως*, εἰσήχθησαν εἰς τὴν γενικὴν ἐφορείαν τῶν ἀρχαιοτήτων: 1) ἐννέα ἄξια λόγου πήλινα εἰδώλια, εὑρεθέντα ἐν Τανάγρᾳ. 2) Τὰ ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Τεγέας κείμενα λείψανα ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἀετώμασι τοῦ ναοῦ Ἀλέας Ἀθηνᾶς ἀγαλμάτων, ἤτοι αἱ δύο κεφαλαὶ (ὧν ἡ μία συνεπληρώθη δωρηθέντος ὑπὸ τοῦ τέως κατόχου τοῦ παρ' αὐτῷ ἀποκειμένου μέρους ταύτης) καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κάπρου, ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν ἐν Τ. IV τῶν Mittheilungen τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου. 3) Κεφαλὴ γυναικεία φυσικοῦ μεγέθους εὑρεθεῖσα ἐν Λέρνῃ καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ. 4) Ἀνάγλυφον τεθραυσμένον, ἐν ᾧ σώζεται τὸ κάτω μέρος ἱππέως, οὗ ὄπισθεν ἵσταται ἀνήρ, εὑρεθὲν παρὰ τὸ καλούμενον Βουλευτήριον, ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν. 5) Ἓξ ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαί, εὑρεθεῖσαι εἰς διάφορα μέρη τῶν Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὸ αὐτὸ δελτίον ἐν ἀνασκαφαῖς γενομέναις ἐν ἰδιωτικοῖς κτήμασιν ἐν Ἐρετρίᾳ εὑρέθησάν τινες ἀρχαιότητες, ὧν ἀξιολογώτεραι μία λήκυθος τῶν παιδικῶν, ἔχουσα τέσσαρας μορφὰς ἐρυθράς, καὶ καλαθίσκος πλεκτὸς ἐκ φυτῶν (;), περιέχων χαλκοῦν κοινὸν κάτοπτρον, πυξίδα ξυλίνην καὶ κτένα. Ἐν δὲ ταῖς ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς σχολῆς ἐν Ἀκραιφνίῳ τῆς Βοιωτίας γενομέναις ἀνασκαφαῖς, διακοπείσαις ἕνεκα τοῦ χειμῶνος, εὑρέθησαν: α') Χαλκοῦς λέβης ὑπερμεγέθης, ἀλλ' ἐφθαρμένος, οὗ αἱ ἐξ ὀρειχάλκου λαβαὶ εἰκονίζουσιν Ἁρπυίας, καλλίστης ἀρχαϊκῆς τέχνης καὶ κάλλιστα διατηρουμένας. β') Χαλκοῦν ἀγαλμάτιον Ἀπόλλωνος, ἀρχαϊκῆς καὶ τοῦτο τέχνης. γ') Μαρμάρινος κορμὸς μικροῦ ἀγάλματος Ἀπόλλωνος, ἀρχαϊκῆς τέχνης. δ') Κεφαλὴ μαρμαρίνη Ἀπόλλωνος, ὁμοίως, ε') Κεφαλὴ γέροντος πωγονοφώρου, φυσικοῦ μεγέθους ἐκ παρίου λίθου. ς') Ἀξιόλογα χάλκινα ἀγαλμάτια ἀρχαϊκῆς τέχνης καὶ καλλίστης διατηρήσεως, ἤτοι πάνθηρ, λέων καὶ λαβὴ κατόπτρου, παριστῶσα ἄνδρα, Ἄτλαντα ἴσως. Εὑρέθησαν πρὸ τούτοις πλεῖσται ἐπιγραφαί, ἅπασαι ἀρχαϊκαὶ καὶ βουστροφηδὸν γεγραμμέναι.

— Ἐκ τῶν ἄρτι ἐκδοθέντων «Πρακτικῶν τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας τοῦ ἔτους 1884» ἀρυόμεθα τὰς ἑπομένας πληροφορίας περὶ τῶν ἔργων τῆς ἑταιρίας κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο.

Ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο εἰς ἑπτὰ διάφορα μέρη ἔξω τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐν Ἀθήναις. Πρώτη ἦτο ἡ κατ' ἐξακολούθησιν ἐκ τῶν δύο προπαρελθόντων ἐτῶν γενομένη ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἐν τῇ Ἐπιδαυρίᾳ. Διήρκεσε δὲ οὐχὶ ὅλον τὸ ἔτος. Πλὴν τῶν σκαφῶν, ᾠκοδομήθη καὶ οἶκος ἵνα στεγάσῃ τὰ ἐκεῖ ἀποκείμενα ἀρχαῖα γλυπτὰ καὶ ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια, πλὴν τῶν ἐν τέσσαρσι κιβωτίοις μετακομισθεῖσιν ἐνταῦθα καὶ ἵνα ἐνοικῇ ὁ φύλαξ. Ἡ δαπάνη ἀνῆλθε κατὰ τὸ ἔτος εἰς δρ. 13418.15. Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις ἀνεκαλύφθη ὁ ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, οὗ διετηρήθη μόνον τὸ κρηπίδωμα, καὶ τοῦτο ἱκανῶς ἐφθαρμένον, εὑρέθησαν δὲ καὶ τὰ ἀρχιτεκτονικὰ αὐτοῦ μέλη, δυνατὴν καθιστάντα τὴν ἀναπαράστασιν αὐτοῦ· ἀνεκαλύφθη προσέτι μεγάλη ἰωνικὴ στοά, ἥτις ἦν ἴσως τὸ Ἄβατον, ἐν ᾧ ἐκάθευδον οἱ ἀσθενεῖς καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευόμενος ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, οὗ μόνον τὸ κρηπίδωμα σώζεται.

Δευτέρα κατ' ἐξακολούθησιν ἀνασκαφὴ ἐγένετο ἡ ἐν Ἐλευσῖνι, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ἐφόρου κ. Δ. Φίλιου, ἀρξαμένη περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου παρελθόντος ἔτους καὶ σχεδὸν ἄνευ διακοπῆς ἐξακολουθήσασα μέχρι τῆς 15 Ὀκτωβρίου τοῦ ἐνεστῶτος. Ἠρευνήθησαν δὲ τὰ τρία κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Στοᾶς κτίσματα καὶ ἐξητάσθησαν εἶτα ἀκριβῶς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Σηκοῦ, αἱ βαθμίδες καὶ αἱ πύλαι αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀνατολικὴ καὶ μεσημβρινὴ πλευρὰ τοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου.

Τρίτη ἀνασκαφὴ ἐγένετο ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀμφιαράου τῷ ἐν

Digitized by Google

τῇ Ὠρωπίᾳ· ἀπεκαλύφθησαν δὲ «ἐδάφη κατασκευῆς» τοῦ ἱεροῦ καὶ στοᾶς καὶ ἄλλων κτισμάτων καὶ πολλαὶ καὶ σπουδαῖαι ἐπιγραφαί. Τετάρτη δ' ἀνασκαφὴ ἐγένετο ἐν Ὀλυμπίᾳ καθ' ἣν εὑρέθησαν 170 κομμάτια χαλκῶν σκευῶν, ἐργαλείων, μορφῶν ζώων καὶ ἀνθρώπων, 27 ἄλλων μετάλλων, 24 μαρμάρινα γλυπτικῆς τέχνης διάφορα, ἐπιγραφαὶ 26, νομίσματα τὸ ὅλον 863. Διὰ τῆς πέμπτης ἀνασκαφῆς ἐκαθαρίσθη τὸ πρὸς τῇ Ζέᾳ θέατρον τοῦ Πειραιῶς. Ἕκτη ἀνασκαφὴ ἐγένετο παρὰ τὴν Ἁγίαν Τριάδα, δὲν ἐπετεύχθη ὅμως ἡ ἀνεύρεσις τῆς ζητουμένης γραμμῆς τῶν δημοσίων μνημάτων, ἥτις ποτὲ ἦτο παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Προσέτι ἀνηρευνήθη ὁ βυθὸς τῆς θαλάσσης παρὰ τὴν Σαλαμῖνα ἐπ' ἐλπίδι εὑρέσεως τῶν ναυαγίων τῆς ἐπὶ Ξέρξου ναυμαχίας. Ἀλλ' ἡ ἔρευνα ἀπέτυχεν ἐντελῶς.

Ἡ ἑταιρία πλὴν τῶν ἀνασκαφῶν ἐπεσκεύασε καί τινα ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ ἠγόρασε πολλὰ ἀρχαῖα ἔργα τέχνης καὶ ἐπιγραφάς, ἀντὶ δρ. 24,426.

Τὰ ἔσοδα τῆς ἑταιρίας κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀποτελοῦσι χρηματικὸν ποσὸν ἐκ δρ. 453. 290. 52, ὧν κύρια ἔσοδα δρ. 191,936.30 καὶ οἱ διάφοροι λογαριασμοὶ δρ. 261,354.22. Τὰ δὲ κύρια ἔξοδα ἀνῆλθον εἰς δρ. 208,435,50

—Ἐδημοσιεύθη ἐν κομψῷ τεύχει ἡ ἐν τῷ ἱστορικῷ συλλόγῳ Σαὶν-Σιμὼν τῶν Παρισίων ὁμιλία τοῦ κ. Δ. Βικέλα «περὶ τοῦ ἔργου καὶ τῶν πόθων τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ Ἀνατολικῷ ζητήματι» (le role et les aspirations de la Grèce dans la question d'Orient). Ἐξιστορήσας ὁ κ. Βικέλας ἐν ἐπιτομῇ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ σαφηνείας τὰ κατὰ τὴν γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, ἐκτίθησιν εἶτα τὴν ὑπὸ τῶν πραγμάτων δημιουργηθεῖσαν θέσιν ἐν τῇ Χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου εἰς ἕκαστον τῶν οἰκούντων αὐτὴν λαῶν. Ἡ ἐμβριθὴς καὶ διδακτικωτάτη μελέτη τοῦ κ. Βικέλα εἶναι ἀρίστη συνηγορία ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαιωμάτων, οὐχὶ τῶν ἐπὶ λόγων ἱστορικῶν μόνον βασιζομένων ἀξιώσεων, ἀλλὰ τῶν δικαιωμάτων ἐκείνων, ὧν ἐπιβάλλεται ἡ ἀναγνώρισις καὶ ἡ ἱκανοποίησις πρὸς λύσιν πρακτικὴν καὶ δικαίαν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ περιπλοκῶν.

— Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐκδοθήσονται τὰ *Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου*, συλλογὴ λυρικῶν ποιημάτων τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ, ἐξ ἧς δημοσιεύομεν ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας φύλλῳ τῆς «Ἑστίας» τὸν *Ἐπίλογον*. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει πολλὰ νέα ποιήματα, ἐν οἷς παρατηρεῖται ἡ αὐτὴ ἀκραιφνὴς ἑλληνικὴ ἔμπνευσις, ἡ διακρίνουσα καὶ τὰ προηγούμενα ἔργα τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου, ἡ αὐτὴ δύναμις καὶ βαθύτης τοῦ αἰσθήματος, καὶ ἡ χάρις τῆς διατυπώσεως, ἣν ἐξαίρει τὸ θέλγητρον γνησίας δημώδους γλώσσης, ἧς μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ ἐπιτυχίας ποιεῖται χρῆσιν ὁ κ. Παλαμᾶς.

— Ἐν τῷ Πτωχοκομείῳ Ἀθηνῶν ἀπέθανεν ὁ Γεώργιος Λαμπίσης, ἐκ Σμύρνης, ἀπὸ τεσσαρακονταετίας ἔν τε τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐνταῦθα πολλὰ ἐκδοὺς ἔργα, μάλιστα δὲ μεταφράσεις καὶ ἐρανίσματα. Τὰ κυριώτατα τούτων εἰσὶν ὁ Ἰβανώης τοῦ Βάλτερ Σκώτ, ἡ Ἱστορία τῆς μεγάλης Βρεττανίας, ἡ Ἱστορία τῆς Ῥωσσίας καὶ ἡ Ἱστορία τοῦ Ναπολέοντος.

—Ἐδημοσιεύθη τὸ *Ἡμερολόγιον* τοῦ «Ῥωμηοῦ» οὗ τὴν ἔκδοσιν ἀνηγγείλαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἡμῶν φύλλῳ.

—Συνέστη ἐν Κερκύρᾳ ἰατρικὸς σύλλογος *Ἀσκληπιὸς* σκοπὸν ἔχων τὴν συζήτησιν ἰατρικῶν θεμάτων καὶ τὴν ἔκδοσιν ἑβδομαδιαίου δελτίου θνησιμότητος. Ὁ πρόεδρος τούτου ἐδήλωσε τῷ ὑπουργείῳ τῶν Στρατιωτικῶν, ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει ἤθελε κριθῇ ἀναγκαία ἡ ἐκ Κερκύρας μετάθεσις τῶν στρατιωτικῶν ἰατρῶν, τὰ μέλη τοῦ συλλόγου ἀναλαμβάνουσι νὰ ἐκτελῶσι πᾶσαν στρατιωτικὴν ἰατρικὴν ὑπηρεσίαν παρὰ τῇ φρουρᾷ Κερκύρας.

— Εἰσέτι δὲν ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ δήμου Ζακυνθίων, ὡς ἀνηγγέλθη ἡ οἰκία τοῦ Φωσκόλου, τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου δόντος μόνον ἐντολὴν εἰς τὸν δήμαρχον νὰ διαπραγματευθῇ περὶ ἀγορᾶς μετὰ τοῦ σημερινοῦ κατόχου. Περὶ τῆς διασώσεως τῆς οἰκίας ταύτης ἐδημοσίευσεν ἰδίαν διατριβὴν ἐν τῷ Ἰταλικῷ περιοδικῷ La Ronda, μετ' εἰκόνος τῆς οἰκίας, ὁ ἀπὸ πολλοῦ εὐδοκίμως εἰς τὴν νεοελληνικὴν γραμματολογίαν ἀσχολούμενος κ. Σπ. Δεβιάζης.

— Ἐξεδόθη ἐν Βερώνῃ ἰταλιστὶ ὑπὸ Fr. Gilbert de Winckels ὁ πρῶτος τόμος βιογραφίας τοῦ Ζακυνθίου τὴν καταγωγὴν ποιητοῦ Οὔγου Φωσκόλου μετ' εἰκόνων. Ὁ Ἰταλικὸς τύπος ποιεῖται λίαν εὔφημον μνείαν τοῦ ἔργου τούτου. Ἀγγέλλεται προσέτι ἡ ἔκδοσις δύο μελετῶν τοῦ καθηγητοῦ Antona-Traversi περὶ Φωσκόλου, ἐν αἷς δημοσιεύονται καί τινα τῶν περὶ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ γραφέντων ὑπὸ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ κ. Σ. Δεβιάζη.

— Ταὐτοχρόνως μετὰ τῆς ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου ἐγένετο καὶ ἐν Βερολίνῳ ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας ἡ ἐπέτειος ἑορτὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Βίγκελμαν. Ὁ πρόεδρος κ. Ἐρνέστος Κούρτιος ὡμίλησε πρῶτος περὶ τῶν κατὰ τὸ λῆγον ἔτος σπουδαιοτέρων ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν, μετὰ δὲ τοῦτον ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῶν μουσείων κ. Schöne ἀνέγνω πραγματείαν περὶ τῶν ἀνασκαφῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ, Ὀρχομενῷ, Μυκήναις, Τίρυνθι καὶ Περγάμῳ καὶ προσέθηκέ τινα περὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἐκδιδομένου συγγράμματος «περὶ τῶν ἀναγλύφων τῶν σαρκοφάγων.»

— Ἐν τῷ παρισινῷ θεάτρῳ Βωδεβὶλ ἐδιδάχθη νέα κωμῳδία τοῦ Βικτωριανοῦ Σαρδοῦ, ἡ Georgette. Αἱ περὶ ταύτης κρίσεις τοῦ τύπου εἰσὶν ἀντιφατικαί.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κλέων Ῥαγκαβῆς. ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, δρᾶμα εἰς μέρη πέντε μετὰ σημειώσεων. Ἐν Λειψίᾳ ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς τυπογραφίας Γ. Δρογολίνου 1885. (Σὺν τούτῳ: **ΤΟ ΠΥΡ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΘΑΛΗΝ** κωμῳδία εἰς μέρη δύο). Εἰς 8ον μέγα μετ' εἰκόνων σ. XI, 176, ἐσταχωμένον.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ νέου τούτου δράματος τοῦ κ. Κλέωνος Ῥαγκαβῆ, ὡς καὶ τῶν δύο προηγουμένων αὐτοῦ δραμάτων, *Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου* καὶ τῆς *Θεοδώρας*, εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Βυζαντίου, τῆς πλουσιωτάτης ἀναντιρρήτως εἰς ἐμπνεύσεις ποιητικὰς καὶ δραματικὰ θέματα. Ἕνεκα τῆς ποικιλίας τῶν χαρακτήρων τῶν δρώντων ἐν αὐτῇ ἀνδρῶν, τῆς σφοδρότητος τῶν παθῶν, τῆς σκληρᾶς τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν διαπάλης, τῆς ὑπὸ διάφορον ἐξωτερικὸν τύπον ἑκάστοτε ἀνανεουμένης, τῆς συγκράσεως τῶν βίων λαῶν πολυπληθῶν, ἐπὶ πᾶσι δὲ τῆς μοιραίας τῶν γεγονότων φορᾶς, τῆς ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις τῆς παρακμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους συντριβούσης καὶ τὰς ἰσχυροτάτας θελήσεις, ματαιούσης καὶ τοὺς εὐγενεστάτους ἀγῶνας, δαμαζούσης δὲ καὶ ἀλλοιούσης καὶ τοὺς ἀλυγιστοτάτους χαρακτῆρας, ἡ ἱστορία τοῦ Βυζαντίου παρέχεται ἔδαφος γονιμώτατον εἰς τὸν γινώσκοντα νὰ καρπῶται τοῦτο ποιητήν. Ὁμολογουμένως δ' ἐπιτυχὴς εἶναι ἡ ἐκλογὴ τῶν θεμάτων ὑπὸ τοῦ κ. Ῥαγκαβῆ, ἐπιλαβομένου νὰ δραματοποιήσῃ τὰ μεγάλα ἱστορικὰ γεγονότα καὶ τὰς περιπετείας ἀνδρῶν ἐπισημοτάτων τοῦ Δ', τοῦ Ϛ' καὶ τοῦ Ζ' αἰῶνος. Μελετήσας κατὰ βάθος τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν βίον τῶν Βυζαντίων κατώρθωσε νὰ ἀποτυπώσῃ δεξιῶς τὸν βυζαντιακὸν κόσμον καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἔργοις αὐτοῦ, μάλιστα δὲ ἐν τῷ *Ἡρακλείῳ*. Οἱ χαρακτῆρες διαγράφονται ἐν αὐτῷ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐντέχνως, ὁ διάλογος πολλαχοῦ εἶναι φυσικὸς καὶ ἀβίαστος, παρενείρονται δ' ἐνιαχοῦ καὶ περιπέτειαι δραματικώταται, ἐπιτυχῶς ἐξευρημέναι. Ἀλλὰ τὰς ἀρετὰς ταύτας ἀμαυροῦσι μειονεκτήματα σπουδαιότατα. Ὁ Ἡράκλειος κυρίως εἰπεῖν δὲν εἶναι δρᾶμα, ἀλλὰ σειρὰ διαλογικῶν σκηνῶν, τοῦτο μόνον σκοποῦσα, τὴν ἀφήγησιν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἡρακλείου. Αἱ σκηναὶ αὗται συνδέονται χαλαρῶς πρὸς ἀλλήλας, τινὲς δὲ εἶναι δυνατὸν καὶ νὰ ἀποκοπῶσιν ἢ νὰ μεταβάλωσι θέσιν, χωρὶς νὰ παραβλαβῇ κατ' ἐλάχιστον ἡ οἰκονομία τοῦ ἔργου. Πρὸ πάντων δὲ δυσχεραίνει καὶ αὐτὴν τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ δράματος ἡ γλῶσσα, εἰς τῆς ὁποίας τοὺς πέδας ἐθελουσίως ὑπέβαλεν ἑαυτὸν ὁ κ. Ῥαγκαβῆς. Ὁ κ. Ῥαγκαβῆς ἐγκαυχᾶται ὅτι εἶναι θιασώτης θερμὸς τῆς καθαρευούσης καὶ ὅτι κατώρθωσε νὰ ἀποσκορακίσῃ ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφομένων τὰ μόρια *νὰ* καὶ *θὰ* καὶ *δέν*, εἰ καὶ τὰ ἀτίθασα ταῦτα μόρια ἐνιαχοῦ τοῦ *Ἡρακλείου* προκύπτουσιν αὐθαδῶς. Ἡ μέθοδος αὕτη τῆς ἀνακαθάρσεως τῆς γλώσσης διὰ τῆς ἀποσκορακίσεως τῶν ἀναλυτικῶν τύπων τῶν ῥημάτων καὶ ἑνὸς ἀρνητικοῦ μορίου εἶναι βεβαίως ἁπλουστάτη, καὶ ἡ χρῆσις αὐτῆς δὲν εἶναι καὶ πολὺ δύσκολος, φθάνει νὰ ἔχῃ τις ὀλίγην ὑπομονὴν δι' ἑαυτὸν καὶ ὀλίγην σκληρότητα διὰ τοὺς ἀναγνώστας του. Ἀλλ' ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν δυνάμεθα νὰ συμμερισθῶμεν τὴν γνώμην του, φρονοῦντες, ὅτι ἡ καθαριότης καὶ τὸ κάλλος τῆς γλώσσης ἔγκειται ἀλλαχοῦ καὶ οὐχὶ εἰς τὴν καταδίκην ὀλίγων μορίων, ἅτινα ἀντὶ νὰ ἀσχημίζωσι τὸν λόγον

Digitized by Google

δίδουσι τοὐναντίον εἰς αὐτὸν ζωὴν καὶ χρωματισμόν. Οὕτω θὰ προετιμῶμεν νὰ ἐβλέπομεν ἐν τῷ *Ἡρακλείῳ* μυρία *θὰ* καὶ *νὰ* καὶ *δὲν* ἀντὶ τῆς τουρκοβαρβάρου γλώσσης τῶν Περσῶν καὶ τῶν ἀπηρχαιωμένων ποιητικῶν τύπων, οἷον τὸ *οὐδενόσωρον* ἢ τῶν κακοζήλων συνθέσεων οἷον τὸ *φωτόχυσις*.

Ἡ προσαρτηθεῖσα εἰς τὸ βιβλίον κωμῳδία *Τὸ πῦρ ὑπὸ τὴν αἰθάλην* μαρτυρεῖ ὅτι ὁ κ. Ῥαγκαβῆς, ἀσχοληθεὶς ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν μελέτην τοῦ βίου τῶν Βυζαντίων, ἠμέλησε νὰ γνωρίσῃ τὸν σύγχρονον βίον ἐν Ἑλλάδι. Τί ἠθέλησε νὰ κωμῳδήσῃ ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐδυνήθημεν νὰ ἐννοήσωμεν. Καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ αἱ περιπέτειαι καὶ ὁ διάλογος εἶναι ἀναλήθη, ἐλέγχοντα πλήρη ἄγνοιαν τῆς σημερινῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Προσφυέστατα δ' ὑποδεικνύει τὴν φύσιν τῆς κωμῳδίας ταύτης ἡ κοσμοῦσα αὐτὴν συμβολικὴ ἴσως εἰκών, ἥτις ἀπεικονίζει τὸν κ. Βαλανέλην, πρώην βουλευτὴν καὶ κτηματίαν, φοροῦντα στολὴν αὐστριακοῦ συνταγματάρχου. Ὡς ὁ Βαλανέλης, παρουσιάζει καὶ ἡ κωμῳδία κρᾶμα ἀνύπαρκτον ἑλληνικῶν καὶ φραγκικῶν ἠθῶν καὶ αἰσθημάτων.

Τὸ βιβλίον εἶναι μετὰ σπανίας φιλοκαλίας τετυπωμένον καὶ ἐσταχωμένον· κοσμεῖται δὲ καὶ δι' εἰκόνων, αἵτινες εἰ καὶ ἀτέχνως κεχαραγμέναι πλεονεκτοῦσιν ὅμως τῶν ἐν τῇ *Θεοδώρᾳ* κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐσχεδιάσθησαν ἐπίτηδες διὰ τὸν *Ἡράκλειον* καὶ δὲν ἐλήφθησαν ὡς ἐκεῖναι ἐκ τῶν εἰκονογραφημένων γερμανικῶν ἐκδόσεων κλασσικῶν συγγραφέων.

Π.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Δεκεμβρίου 20, Παρασκευή.

Ἡ Βουλὴ ἐψήφισεν εἰς τρίτην ἀνάγνωσιν τὰ ἑπόμενα νομοσχέδια: περὶ παραχωρήσεως ἐκτάσεώς τινος εἰς τὸ λιμενικὸν ταμεῖον Κύμης· περὶ χορηγίας ἀναπληρωτικῶν πιστώσεων ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς χρήσεως 1885 τοῦ Ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν· περὶ νομισματικῶν συμβάσεων καὶ περὶ τῆς συμβάσεως μετὰ τῶν τραπεζῶν· περὶ ἀναστολῆς τῶν δικαστικῶν προθεσμιῶν καὶ τελευταῖον τὸ περὶ χορηγίας ἐκ τοῦ ταμείου τῆς δημοτικῆς ὁδοποιίας Μεθάνων 8000 δρ. πρὸς κατασκευὴν λιμενικῶν ἔργων ἐν τῷ ὅρμῳ Μεθάνων. Ἐψηφίσθησαν προσέτι ὁ τακτικὸς καὶ ἔκτακτος προϋπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ 1886 καὶ οἱ κυροῦντες τούτους νόμοι.

—Τὸ παρελθὸν Σάββατον ἔληξαν αἱ συνεδριάσεις τῆς ἐκτάκτου συνόδου τῆς Βουλῆς.

—Ὁ βασιλόπαις Γεώργιος διατρίψας ὀλίγας ἡμέρας παρὰ τῇ βασιλικῇ οἰκογενείᾳ ἐνταῦθα ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφων εἰς Δανίαν πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ.

— Ἐν τῇ θέσει Σταυρὸς παρὰ τὰς ἀκρωρείας τοῦ Ὑμηττοῦ ἐγένετο τῇ παρελθούσῃ Παρασκευῇ πλαστὴ μάχη, κατὰ σχέδιον δοθὲν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Βοσέρ. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἄφινε πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τοὺς σωματάρχας νὰ διατάξωσιν ὡς ἔκριναν καταλληλότατα τὰ τῆς ἐπιθέσεως καὶ τῆς ἀμύνης. Ἡ ἐπανάληψις τῶν ἀσκήσεων πλαστῆς μάχης γενήσεται τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα ἐν τῇ θέσει Τράχωνες.

— Συνεστάθησαν τηλεγραφεῖα ἐν Ζάρκῳ καὶ ἐν Γαυρίῳ τῆς Ἄνδρου.

— Ἀπὸ τῆς 23 Δεκεμβρίου ἄρχεται ἐκτελουμένη ἀνὰ πᾶσαν Δευτέραν νέα γραμμὴ διὰ τῶν αὐστριακῶν ἀτμοπλοίων ἀπὸ Κορίνθου διὰ Πατρῶν καὶ Κερκύρας εἰς Βρινδήσιον.

— Τῇ 8—10 Ἰανουαρίου 1886 ἐν τῷ ἐνταῦθα συνήθει τόπῳ τῶν δημοπρασιῶν ἐκτίθεται εἰς πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν ἐκποιήσεως ὁλόκληρον τὸ ἐν τῷ ἐνταῦθα καταστήματι τοῦ Σχολείου τῶν τεχνῶν τοποθετημένον σιγαρόχαρτον εἰς φυλλάδια διαφόρων εἰδῶν καὶ δεσμίδας, συνιστάμενον ἐν ὅλῳ ἐκ φυλλαδίων 3 ἑκατομμυρίων καὶ ἐκ δεσμίδων 10000 μὲ τὸν ἐλάχιστον ὅρον προσφορᾶς δι' ἑκάστην ἑκατοντάδα φυλλαδίων ἢ δεκάδα δεσμίδων 4 δρ. 50.

— Ἐπερατώθη ἡ κατασκευὴ τῆς μέχρι Ναυπλίου γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν Πελοποννήσου, καὶ προσεχῶς παραδίδεται εἰς χρῆσιν τοῦ κοινοῦ.

—Ἀπέπλευσαν ἐκ Κείλ τὰ τρία τορπιλλοβόλα ἐκ τῶν ἐξ ἀγορασθέντων ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διευθυνόμενα εἰς Πειραιᾶ. Τὰ τορπιλλοβόλα ταῦτα εἶνε μεγαλήτερα ὅλων τῶν ἄλλων, τὰ ὁποῖα ἔχομεν ἤδη, ἔχουσι δὲ ἀποθήκας ἀνθράκων διὰ διπλάσιον καὶ τριπλάσιον ποσόν.

—Ἐπειδὴ κατὰ νεωτέρας τηλεγραφικὰς εἰδήσεις ἡ χολέρα ἐν Βενετίᾳ ἐπιτείνεται, τὸ ἰατροσυνέδριον συνελθὸν μετέβαλε τὴν ἐκ 48 ὡρῶν ἐπιτηρητικὴν κάθαρσιν εἰς πενθήμερον διὰ τὰς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης προελεύσεις.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Α. Ν. Κ. Ῥοστόβιον. Ἐλήφθησαν. Ἐνεγράψαμεν δὲ πάντας τοὺς σημειουμένους. Τὰς ἀποδείξεις ἀπεστείλαμεν ὑμῖν ταχυδρομικῶς. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς «Ἑστίας» εὐμενεῖς ἐνεργείας σας —κ. Κ. Ν. Σ. Τσιγανέστι. Ἐκ παραδρομῆς ὅλως τυχαίας ἐβράδυνεν ἡ ἀποστολὴ τῶν ζητηθέντων καὶ ἡ ἀπάντησις εἰς ἐπιστολήν σας. Ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ ἐξηγούμεθα. Ἀπεστάλησαν καὶ τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια.—κ. Ζ*. Ὅμως εἰς τοὺς κακοζήλους καὶ μωρούς, ὡς ὑπὲρ τὸ δέον αὐστηρῶς τοὺς ἀποκαλεῖτε, Ἕλληνας μεταφραστὰς πρῶτοι ἔδωκαν τὸ παράδειγμα αὐτοὶ οἱ Φράγκοι, ἐξελληνίζοντες τὰ ὀνόματά των. Πρoτοῦ γεννηθῶσιν οἱ Ἕλληνες οἱ μεταμορφώσαντες κωμικῶς τὸν Boilau Despreaux εἰς Ὑδροπότην Λειμώνιον, οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως, ἐφιλοτιμοῦντο νὰ μεταμφιέσωσιν ἑλληνιστὶ τὰ ὀνόματά των, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Holzmann ἐγένετο Ξύλανδρος, ὁ Reuchlin Καπνίας κλπ. Ἀμφιβάλλομεν δ' ἂν ὁ Ὑδροπότης Λειμώνιος εἶναι κωμικώτερος ἀπὸ τὸν Λουλουδάριον Καταρράκτην, ὡς ἐξελλήνισε τὸ ὄνομά του ὁ ἐν Τουλούζῃ τὸ 1829 ἐκδοὺς τὴν Βατραχομυομαχίαν τοῦ Ζήνου Fleury Lecluse. Καὶ πάλιν ὅλα αὐτὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξισωθῶσι μὲ κατόρθωμα γερμανικῆς τινος ἐφημερίδος, ἥτις ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως μετέφραζε τὸν Καραϊσκάκην *Ἀγριοχοιροκέφαλον*, διότι ἐνόμισεν ὅτι τὸ ὄνομά του ἦτο *Κάρα ὑὸς κακῆς!*—κ. Κ. Κ. Πρέβεζαν. Ἐλήφθησαν, ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια. Διὰ τὸ δέσιμον τοῦ βιβλίου παρακαλοῦμεν νὰ λάβητε ὑμεῖς τὴν φροντίδα, διότι φόβος εἶνε μήπως γινόμενον δι' ἡμῶν σᾶς ἀπαρέσῃ.—κ. Σ. Π. Αὐλωνάριον. Κατὰ τὸ ἄρθρον Η' τῶν Διατυπώσεων τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς περὶ ἐξετάσεων τῶν ἑλληνοδιδασκάλων «χρόνος τῶν ἐξετάσεων ὁρίζεται ἡ πρώτη δεκαπενθημερία τοῦ Ὀκτωβρίου καὶ ἡ πρώτη δεκαπενθημερία τοῦ Ἰουνίου μηνός.»—κκ. Ν. Σ. Ν. Κάρυστον, Ἀδελφ. Π. Θεσσαλονίκην, Σ. Π. Μ. Κέρκυραν καὶ Ν. Κ. Μ. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν. Ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα.—*Συλλογεῖ*. Ἡ τιμὴ 100—150 δρ. διὰ πολλὰ εἴδη παλαιῶν γραμματοσήμων δὲν εἶνε ἀσυνήθης. Τὰ ἀκριβότερα εἶνε τῶν νήσων Μαυρικίου 1 πέννας πορτοκαλλόχρουν καὶ 2 πεννῶν κυανοῦν, τιμώμενα ἀμφότερα 5,000 δραχμῶν. Ἔχουσι ταῦτα ἀπεικονισμένην τὴν κεφαλὴν τῆς Βικτωρίας καὶ πέριξ ἐπιγραφὴν One penny (ἢ Two pences). Post-office. Postage. Mauritius.—κ. Ε. Γ. Temruk. Ἐλήφθησαν, ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ φυλλάδια ἀμφοτέρων τῶν συγγραμμάτων. Τὴν φροντίδα τοῦ δεσίματος αὐτῶν δὲν δυνάμεθα ἀτυχῶς νὰ ἀναλάβωμεν.—κ. Ι. Σ. Α. Σῦρον. Ἐλήφθησαν ἐγκαίρως. Ἡ ἀποστολὴ ἐξακολουθεῖ τακτικῶς.—*Φίλῳ Μ.* Διότι «ὅπου τις ἀλγεῖ κεῖθι καὶ τὴν χεῖρα ἔχει».—κ. Ι. Δ. Κ. Νέαν Φώκαιαν. Τὸ ἀντίτιμον τῶν σωμάτων ἐλήφθη παρὰ τοῦ κ. Π. Κ. ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις σημειουμένοις συνδρομηταῖς τὰ ἐκδοθέντα φυλλάδια, ὡς καὶ ἡμεροδείκτης καὶ οἱ 2 χάρται. Τὸ Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον ἀποσταλήσεται ὑμῖν διὰ τοῦ προσεχοῦς, διότι μετὰ 3 μόλις ἡμέρας ἐκδοθήσεται τὸ βιβλίον.— κ. Δ. Ι. Κ. Χίον. Ἀκατάλληλον ἀτυχῶς.—κ. *Κ. Ν. Ἐνταῦθα*. Ἀφ' οὗ εἴσθε τόσον «εὐλαβὴς τηρητὴς τῶν παραδεδεγμένων τύπων καὶ αὐτῶν τῶν ἀλόγων», ὠφείλετε νὰ εἰξεύρετε, ὅτι γυμνὴν τὴν χεῖρα προτείνουσιν εἰς τοὺς στενοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, ἐν ᾧ εἰς τοὺς λοιπούς, μάλιστα δὲ εἰς τὰς κυρίας, ἡ τεινομένη χεὶρ δέον νὰ περικαλύπτηται σεμνῶς διὰ χειροκτίου. Καὶ ὅτι εἰς τὴν θλῖψιν τῶν χειρῶν πρέπει νὰ ἦσθε φειδωλός, περιορίζοντες αὐτὴν εἰς τοὺς χαιρετισμοὺς πρὸς συγγενεῖς καὶ οἰκείους, τοὺς λοιποὺς γνωρίμους δι' ἁπλῆς προσκλίσεως χαιρετίζοντες. Ὁ ἀνώτερον ἀξίωμα κατέχων δύναται νὰ τείνῃ τὴν χεῖρα πρὸς ὑποδεέστερον καὶ νὰ θλίβῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς ἔνδειξιν τιμῆς. Αἱ δὲ κυρίαι χαιρετίζουσαι κύριον, τότε μόνον ὀρέγουσιν αὐτῷ τὴν χεῖρα, ὅταν ἦναι γνωστότατος καὶ φίλτατος. Λέ-

Digitized by Google

γετε ὅτι ἡ ἀμοιβαία θλῖψις τῶν χειρῶν, καὶ δὴ ἡ ἰσχυροτάτη, εἶναι ἀπαίτησις τῆς ἐθιμοτυπίας, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι σᾶς παρεπλάνησεν εἰς τοῦτο ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ κρατοῦσα συνήθεια, ἥτις ὅμως δὲν μετεκλιματίσθη ἀκόμη εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.—Κυρίαν Α. Λ. Μ. Ἄνδρον καὶ κ. Γ. Σ. Ρ. Κάμενσκαγια. Ἀπεστάλησαν.—κ. Χ. Τ. Χαλκίδα. Ἐλήφθησαν, ἐνεγράψαμεν δ' ὑμᾶς τε καὶ τὸν κ. Γ. Μ. καὶ ἀπεστείλαμεν τὰ φυλλάδια. Ἡ σημείωσίς σας ἔχει ὀρθῶς. Διὰ τὸ σταλὲν ἀντίτυπον τῶν ποιημάτων Π. ὀφείλετε ἡμῖν δραχ. 1.—Κυρίαν Ε. Κ. Π. καὶ κ. Σ. Π. Πάτρας. Ἐλήφθησαν.—κ. Α. Ν. Μ. Καστελλάνους. Σᾶς ἐνεγράψαμεν, προσεχῶς δ' ἀποστέλλονται ὑμῖν τὰ φυλλάδια.—κ. Ν. Δ.Ο. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν. Τὰ δύο ἀντίτυπα ἀποσταλήσονται ὑμῖν εὐθὺς ὡς ἐκδοθῇ τὸ βιβλίον.—κ. Ι. Γ. Μ. Λάρισαν. Ἀτυχῶς στερούμεθα ἀνταποκριτοῦ αὐτόθι. Νομίζομεν ὅμως ὅτι ἀσφαλὴς εἶνε ἡ διὰ τοῦ ταχυδρομείου ἀποστολή, ἂν τὸ γράμμα ἦνε συστημένον.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1

Τὸ ὅλον μου εἰς ἔνδοξον πόλεμον θριαμβεύει,
Τὸ ἥμισύ μου εὐωδιᾷ, τὸ ἕτερον τοξεύει.

2

Μετρᾷς μ' ἐμένα.
Κόψε τὸ πόδι μου τὸ ἕνα,
Ρωτᾷς μ' ἐμένα.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἐλπὶς—λεπίς.

2

Ἐλαία—ἔλαιον. (ἢ: Σταφυλὴ—οἶνος τῆς μεταλήψεως)

3

Ἄνεμος.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

Τιμᾶται δραχμῶν 2.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

20 10βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	Τρέχουσα Τιμή.
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	322.(1)
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	335.(1)
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	407.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	348.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	263.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	253.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	177.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	225.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	89.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	401.(1).

Πιστωτικὰ Καταστήματα

ΕΤΑΙΡΙΑΙ

Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.735—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	64.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	63.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	54.50
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	297.—
Ἑταιρία Φωταερίου.......... Δρ.	

Συναλλάγματα

ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	30.55
» 3μην......	30.30
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.	1.23—
» Τραπεζικὸν 3μην	1.20 3/4

Νομίσματα

Εἰκοσάφραγκον..................	24.02
Λίρα ὀθωμανική.................	27.30

1) ἄνευ τοκομεριδίου.

ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ

Τὸ γνωστὸν εἰκονογραφικὸν περιοδικὸν τὸ ἄλλοτε ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον

ΥΠΟ Ι. Ισιδ. Σκυλισση.

Πλήρης σειρὰ αὐτοῦ ἐκ 2 τόμων ἀποτελουμένη. Ἀντὶ δραχμῶν 40 μόνον δραχ. 12.—Ταχυδρομικῶς ἀποστελλόμενον δραχμῶν 14.

ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩι ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΠΛΟΥΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΧΡΥΣΟΔΕΜΕΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ, ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ

ΔΙΑ ΔΩΡΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ

1886

ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΑΙ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Ἀπὸ 40 λεπτῶν μέχρι δραχμῶν 6.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων Ανεστη Κωνσταντινιδου 1885 — 279.

Digitized by Google

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Αριθ. 470. — 29 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ — 1885. Λεπτα 10

ΓΡΑΦΕΙΟΝ τῆς Εστιας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.

ΕΣΤΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΕΤΟΣ Ι' — ΑΡΙΘ. 522

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ.

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ, διήγ[illegible] Γεωρ. Δροσίνη.

ΥΠΟΔΟΥΛΑΟΥ [illegible]ΝΟΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ὑπὸ Α. Π. Κουρτίδου.

ΕΝ ΛΑΠΩΝΙΑ. ΑΛΙΕΙΑ ΦΑΛΑΙΝΗΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Λήγοντος προσεχῶς τοῦ 10ου ἔτους τῆς «Ἑστίας», ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος παρακαλοῦνται νὰ ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως τὸ ἀντίτιμον τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

Διὰ τοῦ φύλλου τούτου ἡ «Ἑστία» συμπληροῖ δεκαετῆ βίον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς. Οἱ γινώσκοντες ὁποίας δυσχερείας ἔχει ἐν Ἑλλάδι ἡ ἔκδοσις περιοδικοῦ δημοσιεύματος καὶ ὁποία δεινὴ καὶ βαρεῖα ἐργασία ἀπαιτεῖται πρὸς ὑπερνίκησιν αὐτῶν, θὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι δὲν εἶνε μικρὸν κατόρθωμα ἡ ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην συντήρησις τοῦ φύλλου τούτου καὶ εὐδοκίμησις αὐτοῦ, ὅσον τὰ ἐν Ἑλλάδι μέσα τὸ ἐπιτρέπουσιν. Ἂν τὸ ἱκανῶς μακρὸν τοῦτο διάστημα κατώρθωσεν ἡ «Ἑστία» ἐπιτυχῶς μέχρι τοῦδε νὰ διαζήσῃ, καὶ νὰ ἑδραιωθῇ εἰς τὸ ἑξῆς, τοῦτο ὀφείλει κυρίως μὲν εἰς τὴν πολλαχῶς ἐκδηλωθεῖσαν αὐτῇ συμπάθειαν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀδιάπτωτον ὑποστήριξιν καὶ ἀγάπην, ἧς ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς ἠξιώθη ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ἀνταποκριτῶν. Πρὸς πάντας τοὺς εὐγενεῖς τούτους φίλους ἡ Διεύθυνσις καθῆκον θεωρεῖ νὰ ἐκφράσῃ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τὰς θερμὰς αὐτῆς εὐχαριστίας, εὐελπιστοῦσα ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει ἔχει αὐτοὺς ἐπίσης εὐμενεῖς συμπράκτορας καὶ βοηθοὺς εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς. Ἐν τοῖς πρώτοις δ' ὀφείλει νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην της πρὸς τὸν ἐν Βροσθενίῳ φιλόμουσον τῶν γραμμάτων προστάτην κ. Κωνστ. Ζάππαν, ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεως προσελθόντα ἀρωγὸν τῇ «Ἑστίᾳ,» εἶτα δὲ πρὸς τοὺς κκ. Σταμάτιον Βούκουρην ἐν Βραΐλᾳ, Νικόλαον Κολλάρον ἐν Βουκουρεστίῳ, Ἀδελφοὺς Λουλούδη ἐν Φαλτσίῳ, Ἀδελφοὺς Σιμωνίδου ἐν Τσετάτε, Κωνσταντῖνον Ζαχαριάδην ἐν Ἰσμαηλίῳ, Ἀναστάσιον Μάλτον, Γεράσιμον Κουντούρην καὶ Γ. Πίσπαν ἐν Ὀδησσῷ, Ἠλίαν Ἠσαΐαν ἐν Ταϊγανίῳ, Α. Κράντωρ ἐν Ῥοστοβίῳ, Π. Α. Ἀξιώτην ἐν Γέϊσκ, Π. Δημητριάδην ἐν Ἀστραχάν, Ν. Ι. Πασπαλλῆν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἀλέξ. Πλατανιώτην ἐν Ἀδριανουπόλει, Γρ. Κ. Λαζίδην ἐν Ραιδεστῷ, Π. Φλωρίδην ἐν Σαράντα Ἐκκλησιαῖς, Λεονάρδον Σεμπρικὸν ἐν Βάρνῃ, Β. Π. Βοζίκην ἐν Κυδωνίαις, Ἰω. Κωνσταντινίδην ἐν Καβάλλᾳ, Χριστόφορον Ραντίδην ἐν Σμύρνῃ, Δ. Βενετοκλῆν καὶ Ἀριστομένην Συνοδινὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Κωνστ. Χ. Μεταξᾶν ἐν Βαγδατίῳ, Ἀπόστολον Ξενουδάκην καὶ Α. Σταυριδάκην ἐν Ἡρακλείῳ, Μίνωα Πετυχάκην καὶ Α. Πολυχρονίδην ἐν Ρεθύμνῃ, Ἀδελφ. Μαρκαντωνάκη ἐν Χανίοις, Φ. Μ. Πασπάτην ἐν Λονδίνῳ, Ἰω. Τατσόπουλον ἐν Ἰωαννίνοις, Σπυρ. Ζωχιὸν ἐν Κερκύρᾳ, Ἱπποκράτην Καραβίαν ἐν Ἰθάκῃ, Εὐάγγελον Κωνστανταχάτον καὶ Ζήσιμον Ζαγβινάτσον ἐν Ληξουρίῳ, Κωνστ. Νεστορίδην καὶ Σπ. Δεβιάζην ἐν Ζακύνθῳ, Χρῆστον Ρηγόπουλον, Χρῆστον Παλαμᾶν καὶ Ἰω. Χαϊδόπουλον ἐν Πάτραις, Π. Δεσποτόπουλον καὶ Ἀ. Ντετόπουλον ἐν Ἀγρινίῳ, Ν. Δημητριάδην ἐν Μεσολογγίῳ, Στ. Σ. Κιαφαζέζον ἐν Αἰτωλικῷ, Ἰω. Παναγιωτόπουλον ἐν Αἰγίῳ, Ἰω. Τζάθαν ἐν Ὕδρᾳ, Γ. Δημητριάδην ἐν Λαμίᾳ, Π. Ἀποστολίδην καὶ Π. Πολίτην ἐν Βώλῳ, Ἰω. Φουστάνον καὶ Βασίλ. Σάββαν ἐν Σύρῳ, Μιχ. Φονδριὲ ἐν Λαυρίῳ, Π. Παπαναστασίου, Ἰω. Κωνσταντίνου καὶ Ἐμμ. Ξανθὸν ἐν Πειραιεῖ, Σ. Δουκάκην καὶ Σωκρ. Κασδόνην ἐν Καλάμαις, Ἰωακεὶμ Βαλαβάνην, Κλ. Καλογερᾶν καὶ Θ. Γεωργαντόπουλον ἐν Ἀθήναις.

Digitized by Google

ΣΤΗΛΗ
ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Προσήνεγκον εἰσφορὰν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν οἱ δῆμοι Πάρου δρ. 1000. Ναούσης δρ. 250. Θουρίας δρ. 600. Σιλάνων δρ. 700.

Ἡ ἐπὶ τῆς διανομῆς χρηματικῶν βοηθημάτων πρὸς περίθαλψιν τῶν ἀπόρων οἰκογενειῶν τῶν ἐφέδρων καὶ ἐπιστράτων ἐπιτροπὴ ἐν Πάτραις διένειμε μέχρι τοῦδε 3225 δρ. εἰς 184 οἰκογενείας.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος ἐν Κερκύρᾳ ἤρχισεν φιλανθρωπικὴ ἀγορὰ ὑπὲρ τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐφέδρων, παραταθησομένη μέχρι τέλους τοῦ ἔτους. Κατὰ τὰς δύο πρώτας ἡμέρας εἰσεπράχθησαν 3700 δρ.

Μέχρι τῆς 11 Δεκεμβρίου εἰσεπράχθησαν ἐν Βραΐλᾳ ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ σταυροῦ ἐν ὅλῳ δρ. 4157.

Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Πειραιέων ἐψήφισε πίστωσιν δισχιλίων δρ. πρὸς περίθαλψιν οἰκογενειῶν ἀπόρων ἐπιστράτων.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΟΥ 1885

1 Ἰανουαρίου. — Ἄρσις τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας τῶν γραμματίων τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῆς Ἰονικῆς τραπέζης.

4 Φεβρουαρίου.—Ἧττα τοῦ ὑπουργείου Τρικούπη ἐν τῇ Βουλῇ καὶ παραίτησις αὐτοῦ.

11 Φεβρουαρίου. — Μὴ ἀποδεξαμένου τοῦ κ. Θ. Δηλιγιάννη τὴν ἐντολὴν πρὸς σχηματισμὸν κυβερνήσεως, ὁ κ. Τρικούπης ἀναλαμβάνει τὴν ἀρχήν.

Αὐθημερόν.—Διάλυσις τῆς Βουλῆς.

10 Μαρτίου.—Σεισμός, αἰσθητὸς καὶ ἐν Ἀθήναις, ἐπιφέρει ζημίας ἐν Μεγαλοπόλει καὶ ἰδίως ἐν Καλάμαις.

1 Ἀπριλίου.—Ἐπίσημα ἐγκαίνια τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Κόρινθον σιδηροδρόμου.

7 Ἀπριλίου.—Βουλευτικαὶ ἐκλογαί.

9 Ἀπριλίου.—Παραίτησις ὑπουργείου Τρικούπη.

12 Ἀπριλίου.—Ὁ κ. Θ. Δηλιγιάννης σχηματίζει Κυβέρνησιν.

6 Μαΐου.—Ἔναρξις τῆς Βουλῆς.

27 Μαΐου.—Πλημμύρα ἐν Θεσσαλίᾳ.

6 Ἰουνίου.—Ὁ στρατηγὸς Βοσσὲρ ἀπέρχεται μέχρι τῆς ὁροθετικῆς γραμμῆς πρὸς ἐπιθεώρησιν τοῦ στρατοῦ.

26 Ἰουνίου.—Ἐγκαίνια τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Λαύριον σιδηροδρόμου.

19 Ἰουλίου.—Τελευταία συνεδρίασις τῆς Βουλῆς.

24 Ἰουλίου.—Δημοσίευσις νόμου περὶ καταργήσεως τοῦ ἐπὶ τῶν πυρείων φόρου.

28 Ἰουλίου.—Ὁ Βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Βισβάδεν.

13 Αὐγούστου. — Κατάπλους τῆς ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ῥυμουλκηθείσης ἐκ Γαλλίας πλωτῆς δεξαμενῆς.

17 Αὐγούστου.—Ἀναχώρησις τοῦ κ. Τρικούπη εἰς Εὐρώπην.

8 Σεπτεμβρίου.—Ἀφικνεῖται ἡ εἴδησις τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει βουλγαρικοῦ πραξικοπήματος. Συλλαλητήρια καὶ πολεμικαὶ διαδηλώσεις καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

10 Σεπτεμβρίου.—Ἀνακαλοῦνται δι' ὑπουργικῆς διαταγῆς πάντες οἱ ἀποδημοῦντες ἀξιωματικοί.

11 Σεπτεμβρίου.—Ἐφαρμογὴ τοῦ νέου νόμου περὶ φορολογίας τοῦ καπνοῦ.

12 Σεπτεμβρίου. — Προσκαλοῦνται δύο σειραὶ ἐφέδρων.

15 Σεπτεμβρίου.—Ἔλευσις τοῦ βασιλέως καὶ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ αὐτοῦ.

17 Σεπτεμβρίου.—Δημοσίευσις διατάγματος περὶ λήξεως τῆς ά. συνόδου τῆς Βουλῆς.

20 Σεπτεμβρίου. — Δημοσιεύεται διάταγμα περὶ συγκλήσεως τῆς βουλῆς εἰς ἔκτακτον σύνοδον.

20 Σεπτεμβρίου.—Κηρύσσεται ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία τῶν γραμματίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης χορηγούσης δάνειον εἰς τὴν Κυβέρνησιν.

21 Σεπτεμβρίου.—Κηρύσσεται ἐπιστράτευσις τοῦ κατὰ θάλασσαν στρατοῦ.

Αὐθημερόν.—Κηρύσσεται ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία τῶν γραμματίων τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης.

23 Σεπτεμβρίου.—Ὁμοίως τῆς Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας.

Αὐθημερόν. — Σιδηροδρομικὸν δυστύχημα παρὰ τὸ Κιάτον.

29 Σεπτεμβρίου.—Μέγα συλλαλητήριον καὶ πάνδημος διαδήλωσις ὑπὲρ τοῦ πολέμου.

Αὐθημερόν.—Τρεῖς ἔτι σειραὶ ἐφέδρων καὶ πάντες οἱ ἀπαλλαγέντες καὶ οἱ βοηθητικοὶ καλοῦνται εἰς τὰ ὅπλα.

11 Ὀκτωβρίου—Παραίτησις τῶν ὑπουργῶν κκ. Σ. Ἀντωνοπούλου, Δ. Ζυγομαλᾶ καὶ Ρ. Ῥώμα, καὶ ἀντικατάστασις αὐτῶν διὰ τῶν κκ. Γ. Μπούμπουλη καὶ Δ. Κοντογούρη·

17 Ὀκτωβρίου. — Ἐπάνοδος τοῦ κ. Τρικούπη καὶ ἐγκάρδιος ὑποδοχὴ αὐτοῦ.

18 Ὀκτωβρίου.—Διακοπὴ τῶν μαθημάτων τοῦ Πανεπιστημίου ἕνεκεν τῆς ἐπιστρατείας.

19 Ὀκτωβρίου.—Ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἀπέρχεται εἰς Θεσσαλίαν πρὸς ἐπιθεώρησιν τοῦ στρατοῦ.

22 Ὀκτωβρίου.—Ψηφίζεται ὁ περὶ εἰσφορῶν νόμος.

10 Νοεμβρίου.—Ψηφίζεται νόμος ἀπαγορεύων τὴν ἐξαγωγὴν κτηνῶν, τροφίμων καὶ εἰδῶν ὁπλισμοῦ.

8 Δεκεμβρίου. — Δίδεται διὰ νόμου τῇ Κυβερνήσει τὸ δικαίωμα νὰ συνάψῃ δάνειον 100 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

14 Δεκεμβρίου. Τελευταία συνεδρίασις τῆς Βουλῆς.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἐν δυσὶ παραρτήμασι τοῦ ΙϚ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου ἐδημοσιεύθησαν: α') Συνέχεια τοῦ γενικοῦ περιγραφικοῦ καταλόγου τῶν ἐν ταῖς ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν βιβλιοθήκαις εὑρισκομένων Ἑλληνικῶν χειρογράφων, συνταχθέντος ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Παπαδοπούλου τοῦ Κεραμέως· καὶ β')Παλαιογραφικὸν δελτίον. Ἐν τούτῳ περιέχονται παλαιογραφικαί τινες διατριβαὶ τοῦ κ. Παπαδοπούλου Κεραμέως, ὧν δύο πραγματεύονται περὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰουλιανοῦ, περιέχουσι δὲ καὶ ἓξ ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοκράτορος τούτου, τὸ πρῶτον ἐκδιδομένας ἐκ χειρογράφου τῆς ἐν Χάλκῃ ἐμπορικῆς σχολῆς. Περὶ τῶν ἀξιολογωτάτων τούτων δημοσιευμάτων ἐπιφυλασσόμεθα νὰ διαλάβωμεν ἐκτενέστερον ἐν προσεχεῖ Δελτίῳ τῆς «Ἑστίας.»

— Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον Ὑδραίων ἐψήφισε πίστωσιν δρ. 1500 πρὸς κατασκευὴν προτομῆς ἐκ Πεντελησίου λίθου τοῦ ναυάρχου Ἀνδρέου Μιαούλη, ἵνα ἐγερθῇ ἐπὶ στήλης ἐν Ὕδρᾳ εἰς κατάλληλον καὶ καταφανῆ θέσιν. Ἡ κατασκευὴ τῆς προτομῆς ταύτης ἀνετέθη εἰς τὸν ἐνταῦθα γλύπτην κ. Φιλιππότην.

— Ἐν τῷ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου καταστήματι τῶν κκ. Σιδνεῦ καὶ Νόελ εἴδομεν ἐκτεθειμένην ἀξιόλογον ἐλαιογραφίαν, ἀπεικονίζουσαν τεχνοκρίτην παρατηροῦντα ἐταστικῶς ζωγραφίαν. Ὁ πίναξ οὗτος ἐγράφη ὑπὸ τοῦ κ. Ἰω. Οἰκονόμου, τελειοφοίτου τοῦ ἐνταῦθα Πολυτεχνείου, ἡ δ' ἐπιτυχὴς σύνθεσις αὐτοῦ καὶ ὁ κατάλληλος χρωματισμός, ἀποδεικνύουσι τὸ ἔργον καλλιτέχνημα κάλλιστον πλῆρες ζωῆς καὶ ἀληθείας.

— Ἡ διεύθυνσις τῶν μουσείων τοῦ Βερολίνου ἐπεχείρησε τὴν ἔκδοσιν λεπτομεροῦς ἐπιστημονικῆς περιγραφῆς τῶν ἐν Περγάμῳ εὑρεθεισῶν ἀρχαιοτήτων. Τὸ ὅλον σύγγραμμα θὰ ἀποτελεσθῇ ἐξ ὀκτὼ τόμων, ὧν ὁ πρῶτος δημοσιευθεὶς ἤδη πραγματεύεται περὶ τοῦ Ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος (Alterthümer von Pergamon. Heiligtum qer Athena-Polias Nikephoros.) Ὁ τόμος οὗτος, ἔργον τοῦ διακεκριμένου ἀρχιτέκτονος Rich. Bohn, τοῦ γράψαντος τὸ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν Προπυλαίων μέγα σύγγραμμα, συμπληροῦται δ' ἄτλαντος εἰς μέγα φύλλον, περιέχοντος 50 πίνακας. Τό τε κείμενον καὶ ὁ ἄτλας τιμῶνται 225 δρ.

— Παρὰ τὸ Σουβιακὸν εὑρέθησαν πολλὰ λείψανα τῆς περιφήμου ἐπαύλεως τοῦ Νέρωνος. Ἐκ τῶν εὑρεθέντων πλαστικῶν ἔργων τὸ σπουδαιότατον εἶναι ὡραῖον ἑλληνικὸν ἄγαλμα νεανίσκου τοξεύοντος.

— Θανόντος τοῦ διασήμου ἀσιανολόγου Φραγκίσκου Λενορμὰν ἔμενεν ἀτελὲς τὸ μέγα αὐτοῦ ἔργον, ἡ *Ἀρχαία ἱστορία τῆς Ἀνατολῆς* (Histoire ancienne q' Orient).

Digitized by Google

'Αλλὰ ἤδη ἀνέλαβε νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον ὁ μαθητὴς τοῦ Λενορμὰν 'Ερνέστος Βαβελών, ἐκδοὺς τὸν τέταρτον τόμον αὐτοῦ πραγματευόμενον περὶ τῆς ἱστορίας τῶν 'Ασσυρίων καὶ τῶν Χαλδαίων. 'Ο τόμος οὗτος κοσμεῖται καὶ δι' 155 εἰκόνων καὶ πολλῶν γεωγραφικῶν πινάκων.

— Προσεχῶς δημοσιεύεται νέον σύγγραμμα τοῦ 'Ερνέστου 'Ρενάν, ἡ «'Ιστορία τοῦ ἰσωδαϊκοῦ λαοῦ.»

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Δεκεμβρίου 27, Παρασκευή.

'Ο κ. ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς ἀπέστειλε νέαν μακρὰν ἐγκύκλιον διακοίνωσιν περὶ τοῦ ῥωμυλιωτικοῦ ζητήματος. 'Εν ταύτῃ ἐξετάζει τὴν τροπήν, ἣν ἔλαβον ἐσχάτως τὰ πράγματα καὶ τὴν θέσιν τῆς 'Ελλάδος, ἀναγκαζομένης καὶ μὴ παύσῃ τοὺς ἐξοπλισμοὺς αὐτῆς. 'Ο κ. Δηληγιάννης ἀναφερόμενος εἰς τὰς προηγουμένας διακοινώσεις καὶ ἐμμένων εἰς τὰ ἐν αὐταῖς ἐκτενῶς λεγόμενα, καταλήγει ἐκφράζων τὴν ἐλπίδα, ὅτι αἱ δυνάμεις θὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν ἐκ τῆς παραβάσεως τῆς Βερολινείου συνθήκης προσγινομένην εἰς τὴν 'Ελλάδα βλάβην, καὶ θὰ ἀπονείμωσιν αὐτῇ δικκιοσύνην, ἵνα μὴ διαταραχθῇ ἡ ἀποκαταστᾶσα εἰρήνη.

—Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν διέταξε τὴν χωροφυλακὴν νὰ καταδιώξῃ δραστηρίως πάντας τοὺς ἀγνοουμένους καὶ λιποτάκτας καὶ ἀναφέρῃ πρὸς αὐτὸ τακτικῶς τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν της.

—"Ηρξαντο ἐν Θεσσαλίᾳ λειτουργοῦντα τὰ μηχανικὰ ἀρτοποιεῖα, τὰ ὁποῖα παρέχουσι καθ' ἑκάστην εἰς τὸν στρατὸν ἄρτον καλῆς ποιότητος.

— Μετακληθέντες ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἀφίκοντο ἐνταῦθα οἱ κκ. Τιμολέων 'Αργυρόπουλος, μέλος τῆς εἰς 'Αγγλίαν ναυτικῆς ἀποστολῆς, καὶ ὁ ὑποπλοίαρχος κ. Γαρουφαλιᾶς τῆς εἰς Γαλλίαν ἀποστολῆς.

— 'Η φετεινὴ ἐσοδεία τῆς σταφίδος ἀνῆλθε κατ' ἀσφαλεῖς ὑπολογισμοὺς εἰς 240 ἑκατομμύρια ἐνετικῶν λιτρῶν. 'Εκ τούτων μέχρι τῆς σήμερον ἐξήχθησαν εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ 96,457 τόνοι, ἀπομένει δ' ἐν 'Ελλάδι ποσὸν μὴ ὑπερβαῖνον τοὺς 16000 τόνους (ἐξ ὧν οἱ 12-13000 εἰσὶ προπωλημένοι εἰς Γαλλίαν) ἐν ᾧ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον πέρυσιν ἡ ἐν 'Ελλάδι παρακαταθήκη ἀνήρχετο εἰς 35000 τόνους.

— Προχθὲς ἐγένετο ἐπίσημος κηδεία τοῦ ἐνταῦθα ἀποθανόντος πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας 'Αγκιὰχ βέη. Συμφώνως πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἐκδοθὲν πρόγραμμα τῆς νεκρωσίμου τελετῆς, συνῆλθον περὶ τὴν 2 ὥραν μ. μ. πρὸ τοῦ μεγάρου τῆς 'Οθωμανικῆς πρεσβείας τὰ ἐνταῦθα στρατιωτικὰ σώματα, οἱ αὐλικοί, οἱ ὑπουργοί, τὸ διπλωματικὸν σῶμα καὶ οἱ ἀνώτεροι στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι. 'Η νεκρικὴ πομπὴ διελθοῦσα διὰ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν ὁδῶν Σταδίου καὶ Πειραιῶς κατέληξεν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου 'Αθηνῶν καὶ Πειραιῶς, ὅπου παρέλαβεν τὸν νεκρὸν ὁ υἱός του, ὅπως κομήσας θάψῃ αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

— Μετὰ τὰς ἑορτὰς γενήσεται πλαστὴ μάχη τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ εἰς Τράχωναις καὶ πλαστὴ ναυμαχία τοῦ στόλου μεταξὺ Σουνίου καὶ Αἰγίνης.

— 'Επιτροπὴ ἀξιωματικῶν τοῦ μηχανικοῦ διετάχθη νὰ μεταβῇ εἰς "Αρταν δι' ἔργα ὀχυρωματικά.

— 'Εν τῷ ὑπυυργείῳ τῶν στρατιωτικῶν γίνονται μελέται πρὸς καταρτισμὸν τῆς ὑπηρεσίας τῶν προσεχῶς συσταθησομένων ταξιαρχιῶν καὶ μεραρχιῶν τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς διοικήσεως αὐτῶν.

— Κατὰ τὰς ἐφημερίδας ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς Θεσσαλίαν τὸ δεύτερον δεκαήμερον τοῦ 'Ιανουαρίου, θὰ προηγηθῇ δὲ ὁ κ. πρωθυπουργός, ἀναχωρῶν ἐντεῦθεν τὸ πρῶτον δεκαήμερον.

— Κατὰ τὴν γενομένην 34 κλήρωσιν τοῦ λαχειοφόρου δανείου τῆς 'Εθν. Τραπέζης τὸν πρῶτον ἐκ δρ. 100,000 λαχνὸν ἐκέρδησεν ἡ ὑπ' ἀριθ. 10,833 ὁμολογία, τὸν μετ' αὐτὸν ἐκ 10,000 ἡ ὑπ' ἀριθ. 74,844, τοὺς δύο ἑπομένους ἀνὰ δρ. 2,500, οἱ ὑπ' ἀριθ. 63,813 καὶ 131,328, τοὺς δὲ λοιποὺς πέντε ἐκ δρ. 1,000 ἕκαστον αἱ ὁμολογίαι 42,171, 64,106, 27,919. 12,922 καὶ 71,092.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

κ. Σ. Μπ. Λεόβαν. 'Ελήφθησαν, ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα. 'Η «Διάπλασις τῶν Παίδων», ἧς ἡ ἔκδοσις εἶχε καθυστερήσει ἐπί τινα χρόνον, ἐπανέλαβε νῦν τακτικῶς τὴν ἔκδοσίν της, ἀναλαβόντος αὐτὴν τοῦ ἐνταῦθα βιβλιοπωλείου Καρόλου Βίλμπεργ. Εἰς τὰ ἄλλα τῆς ἐπιστολῆς ὑμῶν ἀπαντῶμεν ἰδιαιτέρως.—κ. Π.Φ. Σαράντα 'Εκκλησιαῖς. 'Η ἐπιταγὴ ἐλήφθη, ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς «'Εστίας» εὐμενεῖς ἐνεργείας σας.—κ. Π.Μ. Θ. Θεσσαλονίκην. Πολλοὶ πίνακες γεωγραφικοὶ περιλαμβάνουσι τὸ πασαλίκιον Νοβιπαζὰρ εἰς τὰς ὑπὸ τῆς Αὐστρίας κατεχομένας χώρας, ἀλλ' ἐσφαλμένως. Κατὰ τὰς συνθήκας ἡ Αὐστρία κέκτηται τὸ δικαίωμα νὰ κατέχῃ ἐκ τοῦ πασαλικίου ἐκείνου μόνον τρία μέρη, τὸ Πριβόϊ, τὸ Πρέβλιε καὶ τὸ Πρεπόλιε, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις διοικοῦσι Τοῦρκοι μουδίραι. Εἰς τὰ ἄλλα δὲ μέρη τοῦ πασαλικίου σταθμεύουσι τακτικοὶ Τοῦρκοι στρατιῶται. — κ. Σ. Σ. Κ. Αἰτωλικόν. 'Ελήφθησαν, εὐχαριστοῦμεν δ' ὑμῖν διὰ τὴν φιλικὴν φροντίδα. 'Απαντῶμεν καὶ ἰδιαιτέρως. — κ. Π. Α. Α. Γέϊσκ. Δημοσιευθήσεται εἰς ἓν τῶν προσεχῶν φύλλων.—κ. Ο. Σ. 'Απηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.—κ. Σ. Μ. 'Αφ' οὗ ἐβαρύνθητε τὴν συλλογὴν τῶν γραμματοσήμων, καὶ ἠρχίσατε νὰ τὴν θεωρῆτε ὡς μανίαν, τὰς δὲ ἀρεστὰς εἰς ὑμᾶς συλλογὰς καλλιτεχνικῶν ἀντικειμένων ἢ ἀρχαιολογημάτων ἀποφεύγετε ὡς πολυδαπάνους, τότε ἄλλο δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς συμβουλεύσωμεν, εἰ μὴ μόνον νὰ ἐπιδοθῆτε εἰς τὴν ὀλιγοδάπανον σχετικῶς συλλογὴν λαχνῶν . . . ἀχρήστων ὅμως ἐννοεῖται. 'Η τοιαύτη συλλογὴ μάλιστα εἶναι νῦν ἐν Εὐρώπῃ τοῦ συρμοῦ. Πᾶσαι αἱ ἐκθέσεις, διεθνεῖς, βιομηχανικαί, καλλιτεχνικαὶ ἐκδίδουσι λαχεῖα· λαχεῖα ἐκδίδονται καὶ πρὸς σκοποὺς φιλανθρωπικούς, ἢ πρὸς οἰκοδομὴν ἐκκλησιῶν καὶ κτιρίων δημοσίας ὠφελείας· προσθέσατε εἰς ταῦτα καὶ τὰ λαχεῖα τῶν διαφόρων ἐπικρατειῶν, καὶ τὰς *προμέσσας* τῶν μεσιτῶν. Βλέπετε ὅτι ἡ συγκομιδὴ ἔσται πλουσία, ἀλλὰ καὶ περίεργος ἅμα καὶ διδακτική· οἱ πλεῖστοι τῶν νῦν ἐκδιδομένων λαχνῶν εἶναι κομψότατοι καὶ καλλιτεχνικώτατοι. Καὶ ἂν δὲν ἔχετε πρόχειρα ἄλλα βοηθήματα, μόνον ἐκ πλήρους συλλογῆς λαχνῶν δύνασθε νὰ λάβητε γνῶσιν τῆς ἐν Εὐρώπῃ γενομένης τεραστίας ἐργασίας πρὸς βιομηχανικούς, καλλιτεχνικούς, φιλανθρωπικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἀκόμη σκοπούς. —κ. Σ. δε-Β. Ζάκυνθον. Ταχυδρομικῶς ἔχετε ἐπιστολήν μας.—*Φοιτητῇ συνδρομητῇ*. Ζῳολογία, ἑλληνικὴ ἡ τοῦ Ψαρᾶ, Γαλλικὴ ἡ τοῦ Sicart (παρὰ τῷ ἐκδότῃ Baillière). Βοτανική, ἑλληνικὴ ἡ τοῦ Σπ. Μηλιαράκη, γαλλικὴ ἡ τοῦ Duchartre (παρὰ τῷ ἰδίῳ Γάλλῳ ἐκδότῃ). — κ. Ε. Δ. Κ. Νάουσαν. 'Ελήφθησαν· ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ ἀπεστείλαμεν πάσας τὰς ἀποδείξεις. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς πρὸς τὴν «'Εστίαν» ἀγαθὰς διαθέσεις σας.—Καν Αἰ. Δ Βῶλον, καὶ κκ. Κ. Ν. Π. 'Ιθάκην. Δ. Γ. Βόνιτσαν, καὶ 'Ι. Δ. Γ. Λευκάδα. 'Ελήφθησαν.—*Φίλοις πάσχουσιν*. Δὲν ἐγένετο ἀκόμη ἀντικείμενον ἐμπορίου.—Καν Ε. Ι. Κ. Καλάμας, καὶ κκ. Γ. Α. Χ. Σῦρον, καὶ Γ. Β. 'Αλεξάνδρειαν. Τὰ ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.—κ.Παν. Σ.Ν. Οἱ ἀναχρονισμοὶ τοῦ Σαιξπείρου εἶναι μετριώτατοι, παραβαλλόμενοι πρὸς τοὺς ἀναχρονισμοὺς συγχρόνων ἢ προγενεστέρων αὐτοῦ Φράγκων ποιητῶν. Οὕτως 'Ισπανός τις ποιητὴς τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος, διηγεῖται, ὅτι ἡ Θέτις, ὅπως ἐμποδίσῃ τὸν 'Αχιλλέα τοῦ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν πόλεμον, τὸν ἔκρυψεν ἐντὸς μοναστηρίου Βενεδικτίνων ! — Καν Α. Δ. Βῶλον καὶ κ. Ι. Δ. Γ. Λευκάδα. Παρεδόθησαν ἀσφαλῶς.— κ. Χ. Ρ. Πάτρας. 'Η ἐπιταγὴ ἐλήφθη. 'Επληρώθησαν δὲ τὰ σημειούμενα κατὰ τὴν παραγγελίαν σας. 'Ακριβῆ σημείωσιν ἀπεστείλαμεν ἐν ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ.—κ. Γ.Α.Α. 'Αρμαβήρ. Τὸ ζητηθὲν ἀντίτυπον «Μυρίων ὅσων» ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς. ἐνεγράψαμεν δὲ καὶ τὸν κ.Κ.Δ. Τ. ἀπὸ 1 'Ιανουαρίου. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.— κ. Ι.Α. Βροσθένιον. Ταχυδρομικῶς ἀπηντήσαμεν.— κ. Ι. Τ. Βῶλον. 'Απεστάλησαν. — Σεβ. 'Αρχ. Γ. Γ. Βουδαπέστην. Τὰ σταλέντα ἐλήφθησαν. Περὶ ἧς μᾶς γράφετε ὑποθέσεως ἐζητήσαμεν πληροφορίας καὶ θέλομεν γνωρίσει ὑμῖν τὸ ἀποτέλεσμα δι' ἐπιστολῆς ἰδιαιτέρας.—κ.κ. Ι. Κ. Δ. Γέϊσκ καὶ Η. Κ. Πρίγκιπον. 'Ελήφθησαν. Τὸ 12ον τεῦχος τοῦ Περιοδικοῦ δὲν πωλεῖται χωριστά. 'Ολόκληρος δὲ ὁ τόμος τιμᾶται δραχ. 15.— κ. Σ. Α. Κωνσταντινούπολιν. 'Απεστάλησαν ἀντίτυπα ἀμφοτέρων. Τὸ τοῦ 1885, μὴ ὑπάρχοντος ἀδέτου, ἀπεστάλη ὑμῖν δεδεμένον· διὸ ὁ-

Digitized by Google

φείλετε ἡμῖν τὴν διαφοράν, δραχ. 1. — κ. Ρ. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν Ἀπεστάλησαν δι' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα — κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν. Ἐλήφθησαν, ἐπληρώθησαν δὲ φρ. 50 τῷ κ. Σ. Μ.—. κ. Δ. Κ. Σῦρον. Ἡ ἐπιταγὴ ἐλήφθη, ἀπεστάλησαν δ' ὑμῖν τὰ ζητηθέντα βιβλία. Τὸ λεξικόν, καθὸ ὑπερβαῖνον τὸ τεταγμένον βάρος διὰ τὴν ταχυδρομικὴν ἀποστολήν, ἀπεστάλη δι' ἐπιβάτου, ὡς ἰδιαιτέρως γράφομεν ὑμῖν.— κ. Ζ. Ο. Βερδιάνσκαν. Εἰς ἐπιστολὴν σας ἀπηντήσαμεν ταχυδρομικῶς.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Λιθουανικὰ αἰνίγματα.

1

Γένεια ἀπὸ κριὰς καὶ στόμα κοκκαλένιο.

2

Ἕνα ζωντανὸ πρᾶγμα τρώγει ἀπάνω 'σὲ ζωντανὸ τραπέζι ζωντανὸ φαγί.

3

Ἔσπασα πάγο, κ' ηὗρα μέσα ἀσήμι καὶ μέσα 'ς τὸ ἀσήμι ἕνα κομμάτι μάλαμμα.

ΛΥΣΕΙΣ

1

Ἀρτεμισία—ἴα—Ἄρτεμις

2

Πούς—ποῦ;

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ
Ἐπισκεπτήρια ἐκτυπούμενα στιγμιαίως

Ἐπὶ χάρτου ἀγγλικοῦ ἀρίστης ποιότητος τὰ 100 δρ. 2.50.
Ἐπὶ χάρτου γαλλικοῦ δευτέρας ποιότητος τὰ 100 « 2.—
Ἐν τῷ αὐτῷ χαρτοπωλείῳ κατασκευάζονται ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐξ ἐλαστικοῦ (caoutchouk) ὡραιόταται, ἐκτυπούμεναι διὰ μελάνης ἄνευ ἐλαίου καὶ πωλούμεναι εἰς ἐλαχίστην τιμήν.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

20 10βρίου 1885

Δάνεια τῆς Κυβερνήσεως	*Τρέχουσα Τιμή.*
Τῶν 170,000,000 τῶν 5 % Φρ. χρ.	316.(1)
» 120,000,000 τῶν 5 » » »	321.(1)
» 60,000,000 τῶν 6 » » »	400.—
» 26,000,000 τῶν 6 » » »	348.—
» 25,000,000 τῶν 9 » » »	266.—
» 25,000,000 τῶν 8 » » »	251.—
» 10,000,000 τῶν 6 » » »	176.—
» 4,000,000 τῶν 8 » » »	226.
» 6,000,000 τῶν 6 » Δρ. παλ.	90.—
Κτηματικαὶ Ὁμολ. Ἐθν. Τραπέζης τῶν 60,000,000 μετὰ Λαχείου φρ.	407.(1).
Πιστωτικὰ Καταστήματα	
ΕΤΑΙΡΙΑΙ	
Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος Δρ. ν.	3.720—
Γενικὴ Πιστωτικὴ Τράπεζα . . . Φρ.	64.—
Τράπεζα Βιομηχανικῆς Πίστεως »	66.—
Ἑταιρία Μεταλλουργ. Λαυρίου . . »	54.—
Σιδηρόδρ. Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. . »	298.—
Ἑταιρία Φωταερίου .... Δρ.	
Συναλλάγματα	
ΛΟΝΔΙΝΟΥ—Τραπεζικὸν Ὄψεως....	30.55
» 3μηνν......	30.30
ΓΑΛΛΙΑΣ —Ἐθνικῆς Τραπέζης Ὄψεως.	122 —
» Τραπεζικὸν 3μηνν	
Νομίσματα	
Εἰκοσάφραγκον..................	24.20
Λίρα ὀθωμανικὴ.................	27.30

1) Ἄνευ τοκομεριδίου.

Κ. Φ. ΣΚΟΚΟΥ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ 1886

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τῆς «Ἑστίας» ἀντὶ *δραχμῆς*. Μετὰ τῶν ταχυδρ. τελῶν δρ. 1,20

ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΩι ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΠΛΟΥΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΧΡΥΣΟΔΕΜΕΝΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ, ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ
ΔΙΑ ΔΩΡΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΤΟΥΣ

1886
ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΑΙ
ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ
Ἀπὸ 40 λεπτῶν μέχρι δραχμῶν 6.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1885 — 285.

Digitized by Google